

No. 1—VOL. 9

SATURDAY, JANUARY 7TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

THANK GOD!

INDENTURED LABOUR TO BE STOPPED IN JULY

THE glad news that the evil system of indentured labour, or "veiled slavery," as we have often described it, is to be stopped, by the refusal on the part of the Indian authorities to grant further facilities for its recruitment after Jude 30th next, has been received with rejoicing by Indians throughout South Africa, and steps are being taken to offer the formal thanks of the community to the Government of India and the Hon. Mr. Gokhale, C.I.E., who has been mainly instrumental in bringing about this much-desired result. A special meeting of the Natal Indian Congress is, we understand, to be held to-day for that purpose, and we trust that it will be well-attended, though the notice is short.

Natal Press Comments

Commenting on the news, the *Natal Mercury* says, in its issue of Wednesday last:—

This settles the question, as the decision is one that the Indian Government could not very well go back upon, unless they obtained such concessions from the Government of South Africa as we know absolutely the Union Government would not agree to.

We cannot say we are in the least degree surprised at the step which has been taken, nor, under existing circumstances, can we say we are excessively sorry. The position which had been created caused great embarrassment to the Government of India, and it was a peculiar anomaly that a part of South Africa should continue to import Indians on indenture, and at the same time rigorously seek to exclude those who were free and able to pay their own passages. It was also unreasonable to expect that the Indian Government should agree to allow the indentures to expire in India, and to accept without protest the disabilities imposed in South Africa upon the people for whose

welfare they are responsible. The late Natal Government ought to have made some provision for the contingency which has arisen, as it has been

London, January 3rd.—Reuter's correspondent at Calcutta telegraphs that in the Legislative Council to-day the Secretary of Commerce announced that the Government had decided to issue a notice in April prohibiting the further emigration of indentured Indians to Natal from July 1st.

Mr. Gokhale, who is the representative of the non-official members on the Viceroy's Legislative Council, replied expressing the deep gratitude of the Indians.

The Government's decision has given the utmost satisfaction.

Reuter's correspondent at Calcutta reports that the Indian Government has stated that the decision in regard to the stoppage of the emigration of indentured labour for Natal has been made owing to the position created by the divergency of Indian and colonial standpoints, and also owing to the absence of a guarantee that Indians will be accepted as permanent citizens after the expiration of their indentures.

Mr. Gokhale in the course of a speech, said that the decision would evoke the enthusiasm of the country, as constituting a striking object-lesson that the Government would not hesitate to take the necessary action to benefit India, even at the risk of doing injury to a British Colony.—Reuter

the position of having what has, unquestionably, been a valuable and reliable supply of labour cut off from July 1 of this year, and no provision that we know of has been made for an efficient substitute.

Reverting to the same subject on Thursday, the *Natal Mercury* says:—

As nothing whatever has been done to provide a substitute for indentured Asiatic labour for the industries in question, the plain fact has to be faced that certain important industries in the Province are placed in a very serious position regarding their future. It is, of course, quite a mistake to imagine, as many do, that the indentured labour system is mainly confined to the planting industry on the coast. Originally this was the case, but the unreliability and scarcity of native labour has led to the practically universal employment of Indians under indenture. There is no doubt that the action of the Indian Government will be approved almost as much by the majority in South Africa as appears to be the case in India and England, although, of course, for different reasons. It is absurd to cast aspersions on the Indian Government for the action it has taken in the matter. The treatment meted out to Indians in the Transvaal, although it has no doubt been exaggerated, has had a serious effect in India, and the Indian Government would have been unworthy of its trust had it not taken up the attitude it has.

We have but to imagine ourselves in the place of those responsible for the Government of India, and we should have done the same thing. It is not a question whether the agitation in India was a right one, or whether the alleged grievances of the Indians in the Transvaal were genuine or not; the fact remains that public opinion in India was strongly averse to the continuance of the emigration of indentured labour to South Africa,

foreshadowed for some considerable time. If the Indian Government had not moved in the matter the Union Government would have been forced to do so, and now we are faced with

just as public opinion in South Africa is strongly opposed to the free admission of Asiatics and to allowing the same civic and political privileges as Europeans, and Governments cannot remain indifferent to the public mind.

The point that has to be considered now is what the effect of the stoppage of indentured labour will have on Natal industries, and what can be done to avert the serious results pointed out by the commission as likely to follow the abolition of this form of labour without an adequate substitute having been provided.

The sugar and tea industries have probably a capital of not less than £2,000,000 in them. They have been built up entirely on the indentured labour system, and more than any other industries probably are dependent upon it for their existence.

Those who are engaged in the industries in question have been encouraged to take them up on the basis of a regular labour supply, and General Botha, in an interview, agreed that, in the event of the stoppage of such labour supply from any cause, it would be the duty of the Government either to provide an alternative supply or to devise some means to prevent the industries from being landed in economic ruin. Of course, these are not the only industries likely to be seriously affected but they may feel it most, and they will find it more difficult to get a substitute for the indentured Indian than, say, the coal mines, although, with the scarcity of native labour, and the increasing demand all over the country, it may also be a serious thing for the mining industry of the Province. *The Times* speaks of the *modus vivendi*, and says there is something repugnant in the spectacle of reprisals by one part of the Empire against another, but, in fairness, it must, we consider, be admitted that the Indian Government has been forced into the position it has taken up, and as to the *modus vivendi*, there is the probability that the Union Parliament, if consulted, would record its approval of the immediate stoppage of the indentured labour system, and welcome the attitude of the Indian Government as doing away with the need to pass prohibitory legislation in South Africa. We are afraid there is not much chance of any alteration in the policy of the Indian Government, although it would be greatly to the advantage of Natal if the system were stopped gradually, or at the end of a longer period than July 1, so as to give those immediately concerned more time to look about and make fresh arrangements for the future. If those engaged in any of the industries so affected have to abandon them, they ought to be given time and assistance to take up something else, and this is a matter for the serious consideration of the Union Government, as large industries of long standing cannot suddenly be fatally injured without

grave economic results to the whole community.

Interview with Sir Liege Hulett

In another column, the *Mercury* says:—

Those who are most intimately concerned—the employers of this labour—do not hide the fact that they are considerably dismayed at the intelligence. . . . Sir Liege Hulett, who is probably the largest employer of Indian labour in Natal, discussed the matter at some length with a representative of this journal.

Sir Liege at once agreed as to the seriousness of the intelligence received from India, and said that if the position were not met the consequences in the tea, sugar, and other industries would be disastrous. How it was to be met he was not in a position to at present suggest, but he placed some reliance upon the promise of the Union Government, who had stated that their Indian labour was not to be taken away from Natal until some reliable substitute had been found in its place.

The whole aspect of Natal had been changed as the result of the importation of Indians. He knew that it was said that the Indian labour replaced whites; but he said that, on the contrary, many of the Europeans here to-day were in Natal because of the work created by the presence of the Indian labourers, and he declared that in the time of depression, a few years back, it was the sugar industry and the other industries which relied greatly on Indian labour, that had kept Durban going.

Sir Liege, in reply to a question as to what would be the alternative to Indian labour, proceeded to discuss in some detail the suggestion that had been made with regard to the employment of white labour on the sugar estates and other estates. In the first place, he pointed out that sugar and tea were practically the only main crops which could be grown satisfactorily on the coast, and in his opinion neither of these could be grown without a supply of reliable coloured labour.

The advocates of white labour. . . . said that they might have practically what bounty they liked if they would use white labour. But this was not practicable, because they never knew when that bounty might be removed; whilst if they relied on very high protection, to have white labour, sugar would have to be about 2d. a pound dearer to the consumer, and this the public would never agree to. Referring to the white labour experiment on the Queensland plantations, he said that the crop was gradually diminishing. The planters rushed in all the cane they could before the Kanakas left, and thus the yield kept up for the first few years during which white labour was employed, but the output was steadily diminish-

ing, and he felt certain that had the Indian labour been allowed to remain, in six years' time Natal would have been exporting to Australia. He said the development of the sugar industry in Portuguese territory required consideration, for the interests behind it were endeavouring to get the recruiting for the Rand in that territory reduced as much as possible, so as to have less difficulty in getting labour for their own industries, and the result of this would be that the Rand would look more to Natal for its supply.

Discussing the possibilities of employing kaffirs on the sugar estates, Sir Liege said that they would willingly do so if they could get them, but, as a matter of fact, Natal had not had a sufficient and reliable supply of native labour for the past 35 years. If the natives could all live on the estates, something might be done, but they had adopted the location system in Natal, and the native, even if he worked on the sugar estate, continually wanted to be going home; besides, they could not compete with the mines for this labour.

Sir Liege considered that the Indian Government had been guilty of a breach of faith in thus stopping the labour. Some little time back, when the question of Indian traders was being discussed between the Natal Government and the Indian Government, the latter threatened to stop the immigration of labourers unless the traders' position was ameliorated, and stress was laid on the fact that these traders had not recourse to the Supreme Court if their licences were refused. They intimated that if this were allowed they would be satisfied, and accordingly an Act was passed by the Natal Parliament giving them the right to do this, and it was understood that the immigration was to continue. Now, 15 months afterwards, they intimated they were stopping that immigration. He wanted to know why Natal should be singled out in this matter, when the indentured men were still allowed to proceed to Mauritius and the West Indian Colonies.

In conclusion, Sir Liege Hulett said that he looked to the Government to supply them with a reliable substitute for the Indian labour. They did not want bounties, which would simply give them a bogus prosperity. As far as he was concerned, he was under a contract with the Government to take cane from 60 or 70 planters, and he should look to the Government to see him through with regard to the labour with which to carry out those contracts.

The Coal Mines' Position

With the exception of the industries which rely entirely on Indian labour, few will feel the deprivation of Indian labour more than the Natal coal mines, where nearly 40 per cent. of the coloured labour employed consists of Indians, there being in November last some 3,711 Indians on the mines,

as compared with 4,932 natives, and of the Indians about 3,000 are under indenture. These Indians are employed on work below ground, which requires some slight knowledge, it being practically impossible to train kaffirs for this purpose, as the average period of their service on a mine is but five months, and as soon as a boy is trained he leaves for home. A gentleman who is largely interested in the industry yesterday expressed the opinion that he did not know where the labour to replace these men was going to come from, for, despite the fact that the northern districts of Natal were now closed to recruiters from the Rand, the number of natives coming had not greatly increased, and, with the development of the industry the demand for labour would not fail to become more and more acute.

London Opinion

London, January 4th. *The Daily Graphic* congratulates Lord Hardinge upon inaugurating his Viceroyalty by the determination to uphold the dignity of the Empire, and to refuse to tolerate any longer the scandalous injustice done to Indians in South Africa.

The Morning Leader says the decision will evoke little less enthusiasm in England than in India.

The Times hopes that even now a *modus vivendi* may be found before the Council's resolution is enforced. There is something repugnant, it says, to all caring for the interests of the Empire as a whole in the spectacle of reprisals by one member of the Empire against another. The first business of the Imperial Government is to avert such feuds. Where India is concerned there can be no more dangerous feuds than those appearing to originate in racial antagonism.

It would appear, says the *E. P. Herald*, that the Natal poll tax is to be abolished only so far as it affects Europeans. It is difficult to see how this can be done without inflicting a grave injustice upon all the other sections of the community in the Garden Colony. Under any circumstances the poll tax is certainly a crude method of raising revenue, and is most unjust in its incidence. A working man earning a few shillings a day is called upon to pay the same amount as his wealthy employer, and the tax is still more unjust when applied to the native population. It would be most unwise, therefore, to remit the tax in the case of the European while still maintaining it upon the Asiatic and native. Whatever changes are contemplated should be in the direction of uniformity as applied to all and not merely to one section of the community. To do otherwise is merely to invite trouble.

From the Editor's Chair

A MOMENTOUS DECISION

REUTER'S correspondent at Calcutta cables the glad news that the Government of India has decided to issue a notice in April prohibiting the further emigration of indentured Indians to Natal from July 1st. The Hon. Prof. Gokhale, the representative of the non-official members of the Imperial Legislative Council, expressed the deep gratitude of Indians for the decision. Reuter adds that the decision has given the utmost satisfaction in India. There is no reason why, in South Africa, too, it ought not to give similar satisfaction, except among those whose material interests will be somewhat adversely affected by the stoppage of the labour supply. South Africa can never be the birth-place of a free and enlightened nation if it harbours slave-labour, which indentured labour certainly is. However that may be, the Indians of South Africa have achieved a notable victory. Mr. Polak had concentrated his efforts whilst in India upon the work of stopping the emigration of indentured Indians. And the credit belongs to Mr. Polak for the very satisfactory result of his labours.

Of the Hon. Prof. Gokhale we cannot but write with the highest respect. In spite of his many most exacting self-imposed duties, and notwithstanding his indifferent health, he has found time to study our question as no other Indian has done. By his great work on our behalf, he has laid us under deep obligation to him. We hope that, without regard to what may be done to ameliorate the condition of the free Indian population, the Government of India will not swerve from their resolve. We oppose the system of indentured labour on merits—not because indentured Indians are specially badly treated in Natal, but because it is bad in itself and is devoid of merit even when the employers of such labour are the most humane of men. This stoppage will automatically solve the Indian question in this sub-continent. After the removal of the incubus, only time and patience are necessary for a steady improvement in our position under the Union.

LIKE A ROCK

In the course of the vigorous, if false, defence against the charges brought in the House by several members of Parliament recently, General Smuts declared that he would stand against the alleged Asiatic policy of introducing unauthorised Asiatics into South Africa "like a rock." Messrs. Gandhi and Polak have already effectively refuted the Minister's usual disingenuous misstatements. But there are rocks and rocks. We are reminded of an old story of President Diaz of Mexico, who, in the early days of railway pro-

neering in that country, was prevailed upon to take a trial trip on a new line. All went smoothly, and the train had just rushed round a sharp bend, when the engine-driver saw, to his horror, straight ahead a huge mass of rock that had apparently fallen on the line from above. He hastily put on the brakes hard and the train was brought to a dead stop a few yards before the obstacle, to the scarcely unrelieved consternation of the officials in charge. The coolest man was President Diaz, who walked negligently up to the huge mass and kicked it gently, when, to the astonishment of his companions, a large portion of it crumbled away into powder. The "rock" was nothing but a huge lump of starch, which the President had had deliberately placed on the line in order to test the strength of the brakes and the nerve of the engine-driver. And just as that lump of starch broke in pieces under the well-directed kick of President Diaz, so Mr. Smuts' vaunted "rockiness" disintegrates before the "kick" of common-sense and fact.

The Indenture Slavery

The "Task" System

In our issue of the 3rd ultimo we reproduced an article by Mr. John H. Harris on the indenture system which he had written for the *Daily Chronicle*. Below will be found a further contribution from the same source:—

The indenture term for coolies varies technically from 600 days in the Straits Settlements to five years in the West Indies. I say "technically," because a full period which a coolie must remain in the colony is, in most cases, very much longer. One witness frankly revealed the desire nearest the heart of the planters. "Anything which would tend to keep in the colony able-bodied, efficient labourers who are already acclimatised, in my opinion, would be good."

The contract usually provides for maintenance and medical attendance; wages something under a shilling a day, or, as the labourer finds out when he gets to the colony, per diem means "per task." This, in Trinidad, works out at about 4s. a week. It also has some stipulation with regard to the return passage to India, but this is the most debated subject in every colony; it is moreover one of the weapons used for extending a contract, and provides a perpetual battle-ground between the Government, the coolie, and the employer as to the relative incidence—each endeavours to make the "other fellow" pay.

Half-Free Coolies

The high-water mark in contracts was that by which the railway was built from the East Coast of Africa to Lake Victoria Nyanza. For this enterprise labourers were recruited by Indian Government officials, the term

was for three years, maintenance was provided from the date of embarkation; a free passage was given from India to the colony and back again to the Indian home. The wages were Rs. 15 per month, freedom was at its maximum under indenture, and, consequently, the death-rate was only 20 per 1,000. Even under these conditions, however, things were far from ideal.

The contracts for Fiji are for five years, but the labourer must work in the colony for another such period, making ten years in all, before he is allowed a "free pass" back to his Indian home. For Jamaica, a still more extraordinary contract is imposed; the initial indenture is for five years; at the termination of this period the coolie, according to Dr. Edwards, a medical practitioner, is known as a "half-free" for a further term of five years. After having completed ten years, local munificence permits him to embark for his home in India, providing he pays one-third fare for his women relatives, and half for his own. The same condition now prevails, it seems, in British Guiana, where, in this respect, the position of the coolie has become steadily worse during recent years. Indentured labourers introduced prior to 1895 were entitled to a free return passage, but those of a later date were obliged to pay, the men one-quarter and the women one-sixth. Again the screw was tightened by the Government and planters upon the unfortunate coolie, and from 1898-9 they have been compelled to pay one-half and one-third, respectively, of the passage money.

There are those who hold that the existing system of coolie labour is slavery; this it emphatically is not; but here and there the taint of both slave trade and slavery is very strong. The commissions allowed to the sub-agents and recruiters in India are most unfortunate, and lead to every kind of regrettable practice. Mr. Trotter, the Protector of Immigrants in Mauritius, informed the Committee that when a man is not fully able-bodied "we charge the planter a lower fee for him." Again, "Supposing amongst the immigrants introduced there was a boy of twelve passed as an adult, instead of charging Rs. 150 for him I should charge a hundred." Colonel Pitcher informed the Committee that when he was immigration agent there was a habit of "transferring coolies by one recruiter to another . . . and it looked to me rather as savouring of sale and purchase." Colonel Pitcher could not say what steps, if any, had been taken to abolish this practice, but someone must be asked when Parliament reassembles.

Indenture and Slavery

Slavery means a surrender of personal liberty, the absence of right to a wage for labour given, no citizen rights, no rights of property. The

indenture system, in the British Colonies, cannot be said to impose these limitations. Liberty is considerably restricted, it is true; the wage is admittedly poor; but though punishments are administered with deplorable frequency, apart from deceptive promises by the recruiting agent, the coolie enters into the indenture with no more compulsion than unfortunate circumstances impose.

How far the indentured labourer realises before he or she leaves India the difference of a day's work of six hours and an equivalent "task" is very doubtful. Beyond all question, the "task" allotment is the cause of frequent, and in some cases, serious trouble between the estate managers and the labourers. Mr. B. G. Corney, a medical officer in Fiji, informed the Committee that "there was a good deal of rivalry between the sirdars and overseers, naturally, to get more work out of their gangs, and so get credit from their employers and stand better with the managers," and that "many of the quarrels have been due to that." The "task" being at the discretion of the employer, with power to prosecute under labour ordinances for "non completion," is bound to open the door to serious abuses. Indeed, in Fiji one of the chief troubles of the Immigration Department is that of preventing the employers "over-tasking" the labourers. Mr. George Kirkpatrick affirmed that in Trinidad "in certain cases a man is given a task which he cannot complete in a day, and it takes him two days to complete it. In that way Section 70 of the ordinance is undoubtedly infringed, because there are as many as 30 per cent. of the male immigrants who have earned less than the average of 6d. a day minimum wages."

The most serious blot in the whole of the indenture system in certain colonies is that of the frequency of charges in the Courts and punishments. These demand and must have the immediate attention of the Government. Indeed, British honour requires that Lord Crewe should speak out upon this aspect at an early date, in a manner which will show the planters clearly that unless the present state of affairs is speedily rectified no more indentured coolies will leave the shores of India.

Lord Sanderson's Committee, in its report, says of British Guiana: "There is, however, one unsatisfactory feature of indentured immigration, which is at least as prominent in this as in any of the other colonies, and that is the extent to which the employers resort to the Criminal Courts in order to enforce the fulfilment by the immigrants of their statutory obligations."

The Committee was equally disturbed about Trinidad, and submits that "there are grounds for an enquiry on the spot into the working of the provisions of the ordinances which deal with the penalties imposed on the indentured labourer for breach of

contract and absence from work." Much the same applies to Fiji.

A Million Lost Days

The returns for 1907-8 show the extraordinary passion estate managers have for the Criminal Courts. In British Guiana, with an indentured population of 9,784 persons, no fewer than 3,835 charges were preferred against the coolies under labour laws. In Trinidad, out of 11,506 coolies under indenture, 1,869 were convicted; and in Fiji, with 11,689, some 2,291 were charged in the Criminal Courts.

Lord Sanderson's Committee condemns in uncompromising language the manner in which the estate managers perambulate their coolies to and from the Courts, and there is, unfortunately, reason to fear that the object with some plantation owners is that of an extension of the contract which conviction involves. In Trinidad, in 1907, within the compass of one year, there were over a million "lost days;" it is, however, not clear what proportion represent "contract extensions," but that the bulk of them were devoted to such extension is not questioned.

The charges brought against the coolies are mainly under labour ordinances for so-called "malingering." Mr. Edward Bateson, a magistrate of wide experience in the West and East Indies, informed the Committee:—"Sometimes people were brought before me either as vagrants or deserters, but the great majority of cases were idleness and alleged idleness, and it was impossible for me to ascertain really the merits of the case;" and, again, "Complaints by masters or mistresses of insulting conduct, or words, or gestures, and trumpery cases which ought not to have been brought into Court, and which would not be brought in any other country before a Criminal Court."

It must be borne in mind that conviction carries with it not only an extension of the contract, but treatment as criminals. To quote again Mr. Bateson, when speaking of Mauritius: "I do not think that a person should be sent to prison—that is my view—for an offence which cannot properly be called criminal. It is a very painful sight to see people being taken in batches to prison handcuffed as if they were criminals, when they are not criminals in any sense."

Sir George Robertson asked Mr. Peter Abel, a planter from the West Indies, whether he thought it "fair that a man for some offence against the labour law should be sent to prison and put to hard labour with other criminals who have perhaps committed some serious crime?" This gentleman replied: "It would perhaps be a good thing if any other solution of the difficulty could be arrived at."

Here, then, is one of the most lamentable evils attendant on coolie labour, and one that calls loudly for redress.

Indentured Labour in Natal

Sir Liege Hulett's Views Criticised

In an editorial criticism of the views recently expressed by Sir Liege Hulett, M.L.A., in an interview with the *Cape Argus*, the *Rand Daily Mail* says:—

Sir Liege Hulett lays emphasis on two points. One is that recent legislation has resulted in a larger proportion of the coolies going back to India, or re-indenturing. That is to say the number from each ship-load remaining in Natal as free men, is smaller. The second point is that the planters hope to induce the Government of India to assent to the contracts terminating in India or on the seas, as did the indentures of the Chinese miners on the Rand. The first point was also alluded to by the Indian Immigration Commission in Natal, which commented with satisfaction upon the tendency. But unless we are mistaken the explanation is simple. In the first place the enormous burden of taxation placed by Natal upon the Indian coolie who becomes a free man can only be borne in times of prosperity. In addition to ordinary taxation, every Indian man and woman has to pay a £3 license yearly. This was imposed, not for revenue purposes, but (we quote from the report of the recent Commission) "merely with the object of inducing Indians to return to India." In plain words, as Natal could not secure repatriation by the contracts, it has striven to drive the free Indians back to India by making it impossible for them to live as free Indians. In the whole of South Africa there is no section of the community so terribly taxed as the free Indians in Natal. The purpose of this tax is realised in India and the knowledge of the system largely induced the Viceroy's Council to pass legislation giving the Indian Government power to stop immigration to Natal altogether unless the grievances of the free Indians were remedied. The result of this heavy taxation has been that, during the years of depression, the Indians have re-indentured more freely, or else returned to India. With a rise of wages in Natal, enabling the coolies to live as free men and pay the £3 tax, the tendency on which Sir Liege Hulett congratulates the Province would soon disappear. In any case there is reason to believe that unless this £3 tax is removed the Indian Government will prohibit recruiting by Natal agents altogether. The second point made is that there is a chance of inducing the Indian Government to consent to the contracts terminating in India. We believe that this chance is extremely remote. The feeling in India has always been against this system. The indentures for Trinidad, Jamaica, Fiji, and other places recruiting Indian labour have never included

such a clause and we do not believe the Indian Government, knowing what an agitation their assent would produce, will ever allow Natal to recruit on such contracts.

Mrs. Sodha's Case

Court Proceedings

Full Report

The much-adjourned case of Mrs. Rambhabai R. Sodha came up before Mr. D. J. Schuurman, in "B" Court, Johannesburg, on Friday, the 30th ult. She was charged with contravening Section 5, read together with Section 2 of sub-section 1 of Act 15 of 1907 (the Immigrants Restriction Act) in that, being a prohibited immigrant, she entered into or was found within the Transvaal—that is to say, that when asked at Johannesburg by a duly authorised officer, she was unable, through deficient education to write out and sign in the characters of a European language an application for permission to enter the Transvaal Colony.

Mr. Cramer prosecuted for the Crown and Mr. M. K. Gandhi appeared for the defence.

As soon as the case was called Mr. Cramer (the Public Prosecutor) allowed Mr. Gandhi to go into an adjoining room with the Immigration Officer (Mr. Emphietze) for the purpose of putting the accused through an education test.

Some difficulty arose in connection with the interpretation of the evidence. Mr. Cramer explained that Mr. Gandhi would act as interpreter. His Worship objected to this course.

Mr. Cramer: It is not a matter of evidence. There is a difficulty about the matter, for there are several dialects.

His Worship: I have no objection personally, but is it quite regular?

Mr. Gandhi: I have no objection.

Mr. Cramer: I have less.

Mr. Gandhi was eventually asked to interpret the charge to the accused.

In reply the accused said that she did not know any European language, but said that she was not guilty.

For further interpretation Mr. Pragji K. Desai was sworn to perform the duty.

Mr. Cramer said this case had been a matter of correspondence between Mr. Gandhi and the Attorney-General's office, and he (the speaker) had been instructed to carry on with the case. He then called Mr. Emphietze, an immigration officer of the Transvaal and a member of the C.I.D., who said that he had asked the accused through Mr. Gandhi as to whether she could read or write a European language. She replied through Mr. Gandhi that she could not. She also said she did not know whether her husband was registered under the Act.

Mr. Gandhi corroborated this evidence, and said he also knew that the accused could not speak or write any European language.

This closed the case for the prosecution.

Mr. Sodha, the husband of the accused, a passive resistance prisoner at present at the Fort, was called by Mr. Gandhi and said he was serving three months' imprisonment under the Registration Act. He had a wife and three children, had been in South Africa nearly 14 years, and came to the Transvaal in 1897. He did business in Pretoria, but during the war went to Natal as a refugee. After the war he came to the Transvaal again, passing the necessary test at Volksrust on the 7th October, 1908. Since then he had been off and on in gaol for non-compliance with the Registration Act. While in gaol his store was broken into and he had lost all his property.

By the Magistrate: His registration pass, before the war, was issued at Komatipoort. He had not taken out a registration pass under subsequent legislation because of his conscience.

Mr. Gandhi again gave evidence and said that, about two months ago, when he was in Natal, the previous witness was there also. After consultation, and solely upon witness's responsibility, the accused came to the Transvaal. He telegraphed to the Immigration Officer that the accused with her minor children was entering the Province upon a particular date. He received no reply, and the accused and her children left with witness for Johannesburg. At the border she was arrested as a prohibited immigrant.

Cross-examined: Witness considered that the accused's real home was in the Transvaal. When he came to the Transvaal he left his wife behind in Natal. The accused came to the Transvaal after her husband was convicted. He left a furnished home for his wife in Natal, but, unfortunately, it was not long furnished.

Mr. Cramer: I put it to you fairly and squarely. Was she not brought up here for the purpose of agitating against the Asiatic law?

Witness: That is entirely wrong.

Why was she brought here?—For the simple reason that the passive resisters' families had to be supported out of public funds, and it was convenient to support Mrs. Sodha in the Transvaal as also to look after her family.

For whom support her?—For those engaged in looking after the families of the passive resisters.

In the Transvaal?—Yes, in the Transvaal.

Sodha came up here as a passive resister?—Yes, he entered as a passive resister. He came here undoubtedly in order to test his rights.

And afterwards, in order that the passive resisters might better support his wife, you had her brought up? Yes.

It was not impossible to keep the accused in Natal, said Mr. Gandhi.

but it was highly inconvenient in the interests of the health of herself and the youngest child who was sickly. Mrs. Sodha was living in a lonely place. And she could be best protected at Tolstoy Farm.

In reply to questions from the Bench, Mr. Gandhi wished to make it quite clear that Mrs. Sodha had not been brought up in order in any manner whatsoever to support what had been called the Asiatic agitation. There had been no desire whatsoever to defy the laws of the country in connection with the entrance of Mrs. Sodha. On the contrary, every possible attempt had been made to conciliate the authorities, even where he thought they were erring on the wrong side so far as the legal point was concerned.

In further reply to the Magistrate, Mr. Gandhi said not a single passive resister got a single farthing as wage or pay for going to gaol, unless the support given to dependents could be so termed.

The Magistrate: No, I do not mean that at all. What do the passive resisters do when they are discharged?

Mr. Gandhi: Those who so wish are taken to Tolstoy Farm and there supported.

The Magistrate: Are they not paid anything?

Mr. Gandhi: Not a farthing.

Mr. Gandhi then returned to his chair at the "horse-shoe" and said that that was his case.

Mr. Cramer, in addressing the Court, said that the only question was whether the accused had a knowledge of a European language. This it was proved she did not possess. It might be unfortunate that the lady was before the Court; but her Asiatic birth had nothing to do with the case.

Mr. Gandhi, addressing the Court, gracefully acknowledged the courtesy extended by the Magistrate and the Public Prosecutor. He said that if the case ended with the education test, the Crown was bound to secure a conviction. But the speaker submitted that Mrs. Sodha was protected under the other sections of the Act. She was not guilty because she was the wife of a person who was not a prohibited immigrant. Mr. Sodha was not a prohibited immigrant because, according to the evidence, he had passed the education test at Volksrust on his entry. Again, Mr. Sodha, being a pre-war resident of the Transvaal, was an eligible Asiatic under the Registration Act, and therefore not a prohibited immigrant. Mr. Sodha's conviction did not affect his (Mr. Gandhi's) contention, as he was convicted only for not producing his registration certificate. This did not make Mr. Sodha a prohibited immigrant in any way whatsoever.

Mr. Gandhi further urged that Mrs. Sodha, being a married woman, could not, under the Common Law of South Africa, be declared guilty of a statutory crime. By the Common Law she had a right to follow her husband. And

while her husband was in the Transvaal she had a right to be also. In the circumstances, Mr. Gandhi asked for Mrs. Sodha's discharge.

The Court reserved judgment up to the 6th January.

The proceedings were keenly watched by the Indian community. Many Indian ladies were present. Mrs. Vogl, Miss Schlesin, the Rev. Mr. Duke, and Mr. Kallenbach also attended. The Indian ladies remained with Mrs. Sodha the whole day and showed her marked attention. It was a pathetic scene to see her in the Court-house with her baby in her arms and a three-year-old child by her side.

The Transvaal Blue-book

Regarding the Asiatic Question

We give below further extracts from the Transvaal Blue-book, commenced in our issue of the 29th October:—

India Office, to Colonial Office.
India Office, Whitehall, London,
S.W., May 28th, 1910.

Sir,—With reference to the last paragraph of Mr. Just's letter of the 24th instant, and previous correspondence, on the subject of the deportation of British Indians from the Transvaal, I am directed by the Secretary of State for India to enclose the copy of a further telegram received from the Government of India.

I am to say that Lord Morley agrees generally in the views expressed by the Government of India, and he would suggest that, if Lord Crewe sees no objection, the representations contained in the telegram may be brought to the notice of the Transvaal Government by telegraph with a view to preventing, if possible, further deportations of a kind to which reasonable exception may be taken. I am also to suggest that the attention of the Transvaal Government may be called to the necessity of ensuring proper food and sanitary arrangements on board ship.

Lord Morley would also be glad to receive as soon as practicable the information asked for in Mr. Campbell's letter of the 24th instant as to the allegations that some of the deported were domiciled in Natal, and that the families of some of the deportees have been left unprovided for in South Africa.

I have, &c.,
R. RITCHIE.

Telegram from the Government of India, dated 27th May, 1910:—

With reference to our telegram dated the 18th instant regarding 60 British Indians deported from the Transvaal. Numerous protests are being received by us against action of the Transvaal Government. We are asking the Bombay Government to make enquiries regarding accounts which are being published alleging

neglect and want of proper food and medical treatment on board ship. Objections have been raised by the Government of Bombay, on grounds of sanitation, to the landing in Bombay of destitute persons, and the seriousness of the political effect in India of the Transvaal Government's action has also been strongly represented by them. Information has also been received from the Bombay Government that another batch of Indians is about to be deported and they have asked us to use every possible means to prevent further deportations of this kind. The action of the Transvaal Government, even if they are acting within their legal rights, appears to us harsh and impolitic. The strong feeling already existing in India on the subject will be intensified by further deportations, and the difficulty of settling the whole position of Indians in South Africa will be greatly increased. We should strongly urge the suspension of further deportations pending enquiries, which are doubtless being made, regarding the action of the Transvaal Government.

(To be Continued)

Durban Medical Officer's Report

Summary of Statistics for the Year 1910

We extract the following from Dr. Munison's Annual Report:—

Population, Municipal Census, 1910: Europeans, 29,836; Mixed and others, 1,039; Natives, 16,489; Indians, 16,131.

The increase of the population of the Borough during the past year is as follows:—

Europeans	2,509
Mixed	79
Natives	589
Indians	1,174
Total	4,351

The European death rate is 5.6 per 1,000 and the Asiatic rate 17.0 per 1,000.

From a table showing the Indian population, deaths, and death rates since 1st August, 1902, we find that for the year 1902-3 the death rate was 49.3. It is now (1909-10) only 18.2.

There were 31 deaths from Phthisis, 26 from Pneumonia, 23 from Bronchitis, 20 from Diarrhoea, and 29 from Diseases of the Liver and Alimentary Tract. There were only 2 Suicides.

The greatest decrease in the death rate has been amongst our Asiatic population, where the death rates have fallen from 37.9 per 1,000 in 1903-6, to 17.0 per 1,000 this year.

Going somewhat farther back it may be pointed out that in 1902 the Indian death rate of this Borough was equal to 57.0 per 1,000 inhabitants per annum. The Protector of Indian Immigrants has recently issued his report for 1909, and gives the death rate for Indian Immigrants throughout Natal for 1909 as being equal to 15.23 per 1,000 of such inhabitants.

Amongst Europeans during the past five years the death rate has diminished from 10.9 to 6.6 per 1,000. The diminution of the death rate commenced from 1903, and has been largely influenced by the practical eradication of Enteric and Dysentery.

Infectious diseases, with the exception of Phthisis, are not common among Asiatics, as the following figures show:—Dysentery: Europeans, 35, Asiatics, 10; Diphtheria: Europeans, 59, Asiatics, 1; Enteric Fever: Europeans 19, Asiatics, 1; Scarlet Fever: Europeans, 9, Asiatics, 0.

In connection with the question of Phthisis amongst indentured Indians who develop the disease in this country, inquiry was made of the Protector of Indian Immigrants as to the conditions attaching to the return to India of such persons. The reply was that such indentured Indians are returned to India on the recommendation of the Medical Officer for the circle, the employer guaranteeing to pay any future instalments as they fall due. The case arose in connection with an indentured Indian in the Works Department, who had been sent to the Indian Immigration Depot Hospital suffering from Phthisis, and quite unfit for any work. He was subsequently discharged from this hospital unimproved. Although the Depot Medical Officer was quite prepared to recommend his return to India, and the Corporation was quite prepared to continue the payments to the end of the indentured period, the Indian himself refused to be repatriated unless compensated to the extent of £5. The Indian in question had still three years to serve to complete his indenture, and it was a very undesirable precedent to a person to leave Natal who was suffering from a dangerous infectious disease, and thus constituting himself an undesirable member of this community. The Protector stated he was helpless in the matter as to compelling this man to return to India before the expiration of his indenture period. As the man was considered by the Town Council to be an undesirable, in that he constituted a serious menace to the health and lives of those living in his neighbourhood; that he carried with him wherever he went the germs of a fatal disease which he would certainly liberate at every available opportunity, they considered that it was even expedient in such a case to advance the £5 and so get rid of him from the Borough.

The Caxton Hall Meeting

Report of the Speeches

(Concluded.)

Mr. BIPIN CHANDRA PAI moved the following resolution:

"That a copy of the foregoing Resolution be forwarded to the Prime Minister, the Secretary of State for the Colonies, the Secretary of State for India, the Governor-General of South Africa and the British Indian Association."

He said:—I rise to speak under a considerable sense of restraint. When I saw the notice of this meeting I was not prepared for the procedure which I think the organisers have subsequently thought it wise to adopt. I thought the Archdeacon would raise a very important question, a question which had not only a serious, practical political bearing, but a far higher, loftier and Diviner moral and spiritual and humanitarian bearing. His paper, in a way, has raised these problems, but I regret that the Venerable author of the paper is not himself present, because I was looking forward to having a few plain words with him regarding the ideal of Brotherhood which was preached by the Master in whose name he preaches to the people, and the possibility of the realisation of the ideal without a revolutionary reconstruction of the social, ethical and political structure of the white civilisation. (Applause.) I was looking forward to an uplifting ethical debate. I was looking forward to "light"—not rush-light that you oftentimes get from puny people, white, black and brown; we want more light upon our own consciences—I will not say light upon the consciences of the white man only, but upon the black and the brown also, that light that helps the solution of intricate problems. I think we must all regret the absence of the Archdeacon. His paper contains words, but his personality would have given some light that his paper withholds. The subject is, "Brotherhood within the Empire." You must have a right conception of the Empire before you can have brotherhood within it. Have you that right conception of the Empire? I think the sum and substance of the ardent protest uttered by my friend Mr. Saklatwalla was this: If you have a true conception of the Empire and if you are loyal to that conception—not that bastard Imperialism which holds sway upon the mind and thought and conscience of the British and the other white races to-day—if I say, you have a right conception of the Empire, that will solve the problem. During the last few days the important announcement has been made that Their Majesties the King and Queen of England, who are the Emperor and Empress of India, are going to India to have a second Coronation. Have you read the pronouncement of the

Liberal papers upon this news? You will find the ideal of the Empire, the practical ideal that is sought to be realised, in the Liberal papers. The *Manchester Guardian*, than which there is no more staunch Liberal organ in the whole country, admits that the King's personality has a significance in India which it has not in the Colonies. The King is King of England, and he is also King of Canada and of South Africa; but he is Emperor of India. As a King he is held in by constitutional limitations; as Emperor, in theory, if not in practice, he is absolutely without any restrictions as to constitutional limitations. This is what the *Manchester Guardian* admits without a word of protest—that the source of authority of the State should have a certain function in one part of the Empire and another function in another part of the Empire. I shall be advised, I know, to look into the actualities of the problem. Why is it that the grievances of the Indians in South Africa are not remedied? South Africa is a self-governed Colony. India is not self-governing. If India had the right which South Africa has of admitting or refusing admittance to whomsoever she pleased, we could have retaliated upon South Africa until the grievances of our brothers and sisters there were absolutely removed. We could have resolved by our own State laws to prohibit the entrance of South Africans to India. (Hear, hear.) It was not a matter to be left to the conscience entirely. Are policemen of no use in assisting the consciences of the people? I think a good many people would have no conscience if the policeman were not there. Let us make it impossible for the South African people to ill-treat the Indians with impunity, and then their consciences will be trained, educated and quickened to do justice by the people of India. Let us make it impossible for the Ministers here to treat India in the way in which India is treated and then the conscience of Lord Crewe and the whole crew of them (Oh, Oh, and laughter) will be quickened and will assert itself in the administration of the Empire. Let us look facts in the face. The "Light" that is wanted will not give us constitutional laws, will not give us the enactments of the British Government, or even of the South African Government; these will come from a practical reconstruction of Society which will make it more difficult than it is, for one section of the Empire to oppress another section. And yet I differ a little from my friend Mr. Saklatwalla. The resolution moved by Sir Mancherjee Bhownagree is useful. Sir Mancherjee would not have moved it unless it were useful. He would not have wasted his time upon it if he did not know that it would do some good. The good that it does is that it puts cheer into the hearts of those unfortunate brothers and sisters who

are fighting for the honour of their nation in South Africa. And it will have a deeper and more fruitful effect in India. The stories of the oppression in South Africa by the South African Government, with the tolerance of the British authorities, had a far-reaching effect in India. One effect of it is that all this tall talk about the rights of the Indians and their being fellow-citizens of the Empire is so much moonshine. People have come to know this. The second effect of it is that the meeting of the Empire as it exists to-day is that the white portion of the Empire shall exploit the black and the brown for their own good and in their own interests. The third lesson which this teaches the people of India had better not be stated. It teaches them that after all it is something other than paper constitutions and large Council halls that really control and affect the policy of Governments. If I were an Englishman, Mr. Chairman, as you are, I should have trembled in my shoes for the future of the English dominion in India when they scattered this poison broadcast amongst the whole hundreds of millions of the Continent—that although during the South African war we were calling the Indians our brothers and were enlisting them as our ambulance bearers, that when the trouble was over, when the difficulties were gone, we insisted that the black was black and the white was white. (Loud Cheers.) I think the passing of this resolution will do good and that the more we meet to discuss this matter the better it will be for all concerned.

Mr. C. E. MAURICE, in seconding the resolution, said:—I daresay some people may be surprised that we should be met here at a time of crisis in our own constitutional struggle at home or that we should consider this an opportunity of sending this resolution to the Prime Minister. For my part, I do not think you could take a better opportunity. We need to be reminded again and again that you cannot do injury to the liberties of another country without doing injury to your own. We must suffer in the end by setting up or allowing others to set up these arbitrary rules. There are reasons, too, why we have a particular claim upon this Government. They have made two blunders. The first relates to the hurried way in which the new South African Constitution was rushed through Parliament without taking steps to secure any of those liberties either to the Indians or the settlers in the country which are necessary. A number of people who raised the cry of Chinese slavery allowed it to be mixed up very illogically with the cry of "Down with the Chinese!" It was an unfortunate thing, but I am afraid that Mr. Cresswell and some of his friends, zealous in their extraordinary idea of a white man's Africa, tainted the movement which ought to have been a movement for freedom with the

very prejudice that we are now met to condemn. Burke said that he could not draw up an indictment against a whole nation, but those of whom we complain have gone further: they have drawn an indictment against a whole Continent. It is a most remarkable thing that we who derive all our ideas of religion and morality from an Eastern country, we who are more bound up in the East in various ways than almost any other people, should have allowed a number of our fellow-subjects to get it into their heads that there is something utterly lower than ourselves in the people of that Continent which gave us all these things, and that some of the people who come from there are not even free to mix with white men.

Miss MAUD POLAK, before the Resolution was put, said: I should like to refer to a statement that was made implying that, because South Africa is self-governing, the Imperial Government had no power to force them to alter their legislation. The Imperial Government, whilst granting a constitution to any of the Colonies, has the power to veto any Anti-Asiatic legislation, whether it is a self-governing Colony or not. We have the power, but we have neglected to use it, and it is our duty to bring it home to the Government.

The Resolution was put by the Chairman and duly carried.

Mr. PARIKH, in proposing a vote of thanks to the Chairman, said: The Indians in South Africa were grateful to the family of Polak, and appreciated, especially, the work that the Chairman's son had done in India and was doing in South Africa. This was seconded by Mr. Saklatwalla and supported by Miss Winterbottom, President of the Emerson Club, and carried with acclamation, to which the Chairman replied in a few appropriate words.

Port Elizabeth British Indians

Address to Mr. Polak

We give below the text of the address presented to Mr. Polak, referred to in our last issue:—

Dear Sir,—We, the undersigned, on behalf of the British Indian Association, respectfully beg to tender you a hearty welcome to Port Elizabeth.

With feelings of deep gratitude we herein appreciate the glorious and magnificent work performed by you in awakening the Motherland to her duties towards her forlorn and unhappy children in this sub-continent, who are suffering untold hardships and miseries at the hand of an unjust and arbitrary Government.

It is due to your bold and unceasing efforts that we are within a measurable distance of the stoppage of the system of indentured Indian "labour," better

styled "slavery," in this remote part of the Empire.

Words are inadequate to express our appreciation of your generous, heroic, and self-sacrificing work. Your name shall, for ever, remain engraved in the hearts of, and be sacred to, every Indian within the length and breadth of the British Empire.

As a slight token of our deep gratitude and appreciation of your great and noble work on behalf of the British Indian community of South Africa we beg to present you with this address.

We wish you and yours every good luck and prosperity and may the Almighty long spare you to continue your noble course and may He shower His choicest blessings upon you and yours.

The above was signed, on behalf of the British Indian Association, by Mr. R. G. Teikamdas, President; Mr. A. E. Hufee, Vice President; Mr. R. R. Naidoo, Treasurer; Mr. A. Caderbeg, Secretary; Mr. K. N. Bhugat, Asst. Secretary.

The above is dated the 30th December, 1910.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Monday.

Messrs. Phillip Madurai, Singaraveloo, Armoogam, Luchmanan Moorgan, and Louis Sebastian, after having suffered imprisonment for 14 days at Christiansburg, and having been deported, have now re-crossed *via* Bloemfontein. They were arrested last Friday and their cases have been remanded to the 6th instant. Theirs is a tragic story. They state that they were very roughly treated at the Christiansburg gaol. They had great difficulties about food. They, therefore, determined to re-enter *via* Bloemfontein and cross *via* Vereeniging. When they were deported, they were not given any opportunity of talking to the local Indian storekeepers or other friends so that they might get enough money for their fare to Kimberley. They had with them only 1s. 3d. which they decided to use for their food and they resolved upon walking to Kimberley from Fourteen Streams where they were deported. The distance to be covered was nearly 46 miles. The route was unknown to them, and some of them were quite youngsters not able to walk any distance. They walked day and night and reached their destination after a practically continuous tramp of 36 hours. At Kimberley they were well received by Mr. R. Naidoo, who immediately wired the information to Mr. Gandhi. Mr. Naidoo, on receipt of instructions, sent them to Vereeniging. They arrived there on Friday afternoon, and were immediately arrested.

As Boxing Day was devoted at Tolstoy Farm to entertaining the children and other guests from Johannesburg, this Monday was set apart for a treat for the boys and girls on the Farm, of whom there are nearly 20. No guests were invited. Mr. and Mrs. Vogl were unavoidably absent. Miss Schlesin came to assist. A variety of sports, such as running, high and long jump, tug-of-war, etc., were indulged in, and most of the boys and girls, as also some of the men on the Farm, received useful prizes which were distributed by Miss Schlesin. All thoroughly enjoyed themselves.

Mr. Ratanshaw Koyaji, B.A., LL.B., of Blantyre, writes to the *Transvaal Leader* thanking the Editor for his sympathetic articles on the Transvaal question. "Would the countless millions of India" asks Mr. Koyaji, "believe for a moment that the Government of England, so mighty and irresistible in India, is powerless to secure redress for some of its subjects at the hands of a small South African self-governing Colony?"

In its annual summary, the *Transvaal Leader* says:—

Owing to the urgent representations of the British Government, who were becoming embarrassed in India by the action of the late Transvaal Government, something like a eirenicon on the Asiatic question seems about to be reached. Legislation is foreshadowed in the early months of the New Year which will regulate Asiatic immigration without stigmatising British subjects of colour as "undesirables."

In describing the Xmas feast at Tolstoy Farm, a contributor to the *Leader* says:—

"Ample meals were served, which, though vegetarian and non-alcoholic, were enjoyable and satisfying.

"The use of this fine farm and all it contains has been given by Mr. Kallenbach for, in the first instance, the families of the "passive resisters" otherwise homeless and helpless, and for those who, on leaving Diepkloof or other prisons, have no home or immediate occupation. These people have gladly furnished the labour wanted for building and planting under the guidance of Messrs. Kallenbach and Gandhi, who devote the best part of their time to the well-being of the settlement. In addition to the extensions of the homestead, three big buildings have been erected, two 53 feet long and one 77 feet. Passive resisters became active assistants! One of these is for women's quarters, one for laundry, kitchens, and men's quarters, one for school training, workshops, and offices. Regular teaching is given, mental and technical; hundreds of fruit trees planted, and the usual farm routine carried on. The maxims of the "simple life" prevail, the men sleep in the open

air, food of the simplest, everyone does his or her share of work, and a happy communal spirit animates the whole settlement carrying out as far as possible under existing conditions the principles of the great Russian whose name and memory are enshrined in this interesting experiment."

Wednesday.

Mr. Samuel Francis was discharged from Diepkloof to-day.

Items of Interest

Owing to pressure caused by the holidays, we are not able to publish the photograph of the picnic party at Tolstoy Farm, but it will appear next week as a special supplement.

By a singular coincidence this week the result of the triennial election of members of the Indian Immigration Trust Board of Natal appears in the *Gazette*. In view of the stoppage of indentured labour, their term of office will be a short one.

Mr. Leung Quinn, the Chairman of the Transvaal Chinese Association, who was deported from the Transvaal to Colombo some months ago, arrived at Durban yesterday by the s.s. *Kantler*.

Mr. H.S.L. Polak has an article on Indian grievances in South Africa in the Xmas number of the *A.P.O.*

The result of the election of office bearers of the Durban Hindu Young Men's Society for the ensuing year was as follows:—Patron: Prof. B. Parmanand, M.A.; President: Mr. V. R. R. Moodaly; Vice-Presidents: Messrs. R. B. Chetty, S. P. Pillay, Appavoo Pillay; Secretary: Mr. M. Thungavolu; Treasurer: Mr. T. P. Pather; Committee: Messrs. V. S. C. Pather, K. R. Naidoo, R. C. Naidoo, R. E. Moodley, P. C. Naicker, R. S. G. Pather, V. V. Pillay and D. S. Chetty; Emergency Committee: President, Secretary and Mr. V. S. C. Pather.

Referring to the deportations, the *Saturday Review* says:—"This is an Indian grievance with which we entirely sympathise. It is anomalous, to use no stronger word, that there should be any part of the Empire from which any British subject is excluded unless he has done something to forfeit what ought to be his elementary right. Indians may be deported from the Transvaal without ground assigned. But why should we expect the Dutch master of the Transvaal to care about an Imperial difficulty in India?"

To say that the Capetown Council is given to "sitting on" the Asiatic is really the mildest way of putting it. "Jumping on him" would be a whole

lot nearer the truth; and jump on him it will so long as Vincent van der Byl has life and strength to lead the campaign and attend the Council meetings. Anyhow, *The Observer* much prefers Van der Byl's style to the snuffing attitude which consistently boycoots the Indian and then pretends that it never gave a moment's consideration to his colour or his race.—*Observer*.

The *Bourse Gazette* narrates that on the evening before his departure Count Tolstoy told some visitors that his last dream was that he was climbing a mountain when he slipped and fell, enduring great agony. Nevertheless he awoke exhilarated and with his soul refreshed. He added that this was the same thing with life. It seemed arduous and painful but death came and man suddenly perceived with his clearest vision that all was only a dream and not reality.

"For *The Times* to institute a parallel between the persecuted Indians of South Africa—and persecuted, too, on the ground of race—and the paupers from England who are turned back from Canada is (says the *Bengalee*) to be guilty of gross ignorance of that of which it professes to speak with authority, or of wilful misrepresentation, which, we fear, it is sometimes guilty of, in regard to Indian affairs."

"The English rule in India is surely one of the most extraordinary accidents that has ever happened in history," writes Mr. H. G. Wells in his story, "The New Machiavelli," in the *English Review*. "We are there like a man who has fallen off a ladder on to the back of an elephant, and doesn't know what to do or how to get down. Until something happens he remains. Our functions in India are absurd. We English do not own that country, do not even rule it. We make nothing happen; at the most we prevent things happening. We suppress our own literature there. Most English people cannot even go to this land they possess; the authorities would prevent it. If Messrs. Perowne or Cook organised a cheap tour of Manchester operatives it would be stopped. No one dare bring the average English voter face to face with the reality of India."

Contents

	Page.
Thank God! Indentured Labour to be Stopped in July ...	1
From the Editor's Chair ...	3
The Indenture Slavery ...	3
Indentured Labour in Natal ...	5
Mrs. Sodha's Case ...	5
The Transvaal Blue-Book ...	6
Durban Medical Officer's Report ...	6
The Caxton Hall Meeting ...	7
Port Elizabeth British Indians ...	8
Transvaal Notes ...	8
Items of Interest ...	9

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE	
	and	Two		Three	One	Two	Three	Four	Six		Twelve
		£ s. d.	£ s. d.								
INCHES	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	INCHES
One ...	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 8 6	0 12 0	0 15 0	1 1 0	1 15 0	1 15 0	One ...
Two ...	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 0	1 10 0	2 2 0	3 10 0	3 10 0	Two ...
Three ...	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	5 0 0	Three ...
Four ...	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 0	2 15 0	3 10 0	5 12 6	5 12 6	Four ...
Five ...	0 10 0	0 15 0	1 0 0	1 2 6	2 0 0	2 15 0	3 7 6	4 7 6	6 15 0	6 15 0	Five ...
Six ...	0 11 6	0 17 6	1 2 6	1 7 6	2 2 0	3 3 0	4 4 0	5 5 0	7 15 0	7 15 0	Six ...
Eight ...	0 15 0	1 2 6	1 10 0	1 15 0	3 0 0	4 2 6	5 0 0	6 10 0	10 0 0	10 0 0	Eight ...
Ten ...	0 18 6	1 7 6	1 17 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 8 0	11 0 0	11 0 0	Ten ...
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	13 0 0	13 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 2 6	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	32 10 0	32 10 0	Full "

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 2½%; above 3 inches a rebate of 5% for *every month* has been duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—An extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

By Appointment to H. E.

the Governor of Bombay.

Godrej & Boyce Mafg. Co.

MAKERS OF

SAFES & LOCKS,

NEAR GAS WORKS, PAREL, BOMBAY.

Largest Works of their kind in India, employing 300 men throughout the Year, no other factory employing more than 60

Highest Awards wherever exhibited (seven exhibitions) in competition with all other makers who have repeatedly been given lower prizes.

It was one of Godrej's Safes that was ordered for the protection of the Jewellery valued at Rs. 10,00,000 of H. R. H. the Princess of Wales during her recent visit to India.

Factory equipped with Modern Machinery at an expense of Rs. 80,000, the proprietor having acquired his knowledge in England & Germany

INDIAN CAPITAL--INDIAN MANAGEMENT--INDIAN LABOUR.

Godrej has repeatedly challenged all other makers, European as well as Indian, to test their safes publicly in fire with his, but the challenge has not yet been taken up by any. The challenge is still open for any safe-maker to take up.

Certain firms of Engineers, who understand the construction and the fire-resisting qualities of Godrej's Safes, make use of them exclusively in their Offices in India, as well as in England.

Certain dealers, who sell European Safes and extol their virtues to their buyers, use Godrej's Safes for the protection of their own property.

Certain jewellers in Bombay—Messrs. Ramji Bhagwan & Son for instance—have ceased to insure the valuable wares against fire since using Godrej's Safes.

WHERE GODREJ'S SAFES ARE USED—

H. M's Mint, 7 burglar-resisting doors—Currency Office, 2 doors—Yokohama Bank, 1 strong Room built for Rs. 4,000, one safe for Rs. 2,250 one safe for Rs. 7,500—Bank of India, 4 safes—People's Bank, 3 safes—Alliance Bank of Simla, 5 safes—Indian Spade Bank, 9 safes—Merchants' Bank, 8 safes—Panjab & Sind Bank, 4 safes—Bank of Upper India, 3 safes—Bank of Baroda 3 safes, &c. Messrs. Cox & Co.—Ralli Bros.—Graham & Co.—Marshall, Sons & Co.—Greaves, Cotton & Co.—Shaw, Wallace & Co.—A. & J. Main & Co., &c. Messrs. Tata, Sons & Co., 33 safes—Sir Cutchibhoy Illichin, 18 safes—Sir Adanji Peethboy, 17 safes—Messrs. Ralli Bros, 18 safes, &c.

At most of the above places the first safe was supplied years ago and the last, within the last one or two months.

WRITE FOR ILLUSTRATED CATALOGUE.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL

Madras Industrial and Art
Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS

Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition,
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-lined bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Gining rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Musacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તાક ૯

ફીનીક્સ, ચાનીવાર, તારીખ ૭ જાન્યુઆરી, ૧૯૧૧.

અંક ૨

અઠવાડીક પંચાંગ.

ક્રોસો-તા. ૭ જાન્યુઆરીથી, તા. ૧૩ જાન્યુઆરી સુધી, ૪૦ સં. ૧૯૧૧.

હિંદુ-પૌષ શુક્ર ૭ મી પૌષ શુક્ર ૧૩ સુધી. સંવત ૧૯૧૭

મુસલમાન-તા. ૫ મોહરમથી તા. ૧૧ મોહરમ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર	ક્રોસો તારીખ	હિંદુ તીથી	મુસલમાન તારીખ	સંવત	ક્રોસો તારીખ
રવિ	૭	૭	૫	૨૭	૫
સોમ	૮	૮	૬	૨૮	૬
મંગળ	૯	૯	૭	૨૯	૭
બુધ	૧૦	૧૦	૮	૩૦	૮
ગુરુ	૧૧	૧૧	૯	૧	૯
શુક્ર	૧૨	૧૨	૧૦	૨	૧૦
શનિ	૧૩	૧૩	૧૧	૩	૧૧

અનુક્રમિકા.

મહાન પત્ર...	૧
કેનેડામાં હિંદી...	૨
ગીરમીટ બંધ થઈ...	૩
ઈન્ડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ...	૪
મોરલેમ લીગની હિમાયત...	૫
આર્યસોસાયટી પોસ્ટલ બાંધણી...	૬
હરપપના તાલુકાની ખાતાનો રીપોર્ટ...	૭
નેહાસબરન ખાતરખત...	૮
રશિયનની આગવ...	૯
કાકરગિરિ મીજલસ...	૧૦
સત્ય વિતા ખીજા કક્ષ નથી...	૧૧
રબાબાઈનો કેસ...	૧૨
હરપપના લાઇસેન્સના નવા ધારા...	૧૩
મોરીશીયસ...	૧૪
સર વિલ્હમ વેલ્ડરનનું એક ખાતર...	૧૫
હિંદુસ્તાની પ્રવાસ...	૧૬
ચોરગાલમાં અસાંતિની અફવાઓ...	૧૭
ચાલુ વરતમાન...	૧૮
નાદારી કમિટી નેહીસો વગેરે...	૧૯
વાર સમાચાર...	૨૦
પરિચરણ ખાતરખતો...	૨૧
હિંદુવાનના ખાતરો...	૨૨
અરેલનિસ્ટાઈન...	૨૩
રેલવે બંધ થવા...	૨૪

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

ચાનીવાર, તા. ૭ જાન્યુઆરી, ૧૯૧૧.

મહાન પત્ર

મી. પોલાકે જે મહા પ્રવાસ હિંદુસ્તાનમાં કરેલો તે હવે નવન રજીસ્ટર થયો જણાય છે. રર જણાવે છે કે આપના એકીક માસમાં હિંદી સરકાર નેટીસ આપશે કે નાતલમાં ગીરમીટના બંધ બંધ થાય. ખંધી જુલાઈની ૧ તારીખથી અમલમાં આવશે. આ પત્રનું જેવું તેવું ત જણાય. નાતલને અગમ્ય કરવા બરોબર આ પત્રનું છે. તેની ખસર આખા વિદેશ શબ્દમાં થવાની જ્યાં જ્યાં ગીરમીટના હિંદી જાય છે ત્યાં ત્યાં હવે ભેડા ચોકશે.

આ કામને સાર મી. પોલાકેને હવે વાલ હટે છે. મી. ઓપમેયે આપણને સાર બધી મહેનત લીધી છે. પોતે મળ્યાં કામમાં ગુલામીયા હોવા છતાં ખતે દરદી હોવા છતાં તેમણે આપણા સવાલ નો સરસ અજવાલ કર્યો છે. મી. ઓપમેયેનો દક્ષિણ આફ્રિકાના બધા હિંદીયે આજાર મંત્રનો હટે છે.

અમે તો ગીરમીટની સામે દરેક રીતે છીએ. સ્વતંત્ર હિંદીની સ્થિતિ સારી થાય કે નહીં છતાં ગીરમીટ બંધ થાય એ લાગણી છે. તેનો લાભ અમે તરફ પ્રકારે માનીએ છીએ. પહેલો લાભ ગીરમીટનાને. હિંદુસ્તાનમાં ગીરમીટમાં જુલો સરકાર તે ગીરમીટની શુભાશી કરતાં સરકાર છે. ગીરમીટમાં આવેલા માણસો ને હવે પછી લાભ હોય એવું અમે માનતા નથી એકલા પૈસા મળે તે તો નકામા છે એમ અમારો ખાસ અભિપ્રાય છે. ખીજો લાભ મોરો મળીને. બધી શુભાશીમાંથી પૈસા પેલા કરે તેમાં તે તેનો આપના શુભાશી છે. તેના પૈસા તે ભેજાવ છે. ત્રીજો લાભ સ્વતંત્ર હિંદીને. એટલે કે ગીરમીટ બંધ થવાથી સ્વતંત્ર હિંદીની સ્થિતિ થોડા વર્ષમાં જ સરસ થવાની. વળી એમ કાલમે મનાવતું નથી કે ગીરમીટનાની સાથે

વેપાર કરનારને તુલ્યાન થશે. ગીરમીટ બંધ થવાથી હાલ વસતી હિંદી પ્રખ્યાતી આપણી વધશે. અને તેમણે દરેક હિંદી વેપારીને હિંદીની સાથે વેપાર કરે છે તેનો વેપાર વધશે. એટલે એકદરે ગીરમીટ બંધ થવાથી ચોતરફ લાભ છે.

દરેક વેપારની બહતનો શુભાશી આવશે કે નહીં? નાતાલમાં વેપારના પરવાના નું 'શુ' થશે? કેપમાં વેપારીનું 'શુ' થશે? આ સવાલો ઉઠા થાય છે. પણ થવાનું કારણ નથી. એ ગીરમીટ રૂપી મોટું વાલનું ઉતરશે તો ઉપરના સવાલોનો જવાબ એની મેજે મળી રહેશે.

દરેક મેરોને ખાસ્તિ રહેશે છે કે ગીરમીટના હિંદી છુટા થયા પછી આખ દક્ષિણ આફ્રિકામાં ફેલાઈ જાય છે. આ ખાસ્તિ જ્યાં લગી ત મટે ત્યાં લગી વેપારીની ઉપર ને જીવન રૂઝત ન હિંદી ઉપર થાડ ચાલવાનું કરવાની. એટલે તે ખાસ્તિ મટવાથી પછો વહેમ ટળશે. વહેમ ટળશે એ અપ્રધુ આશ્ચર્ય છે.

કેનેડામાં હિંદી

અમે અમારા અગાઉના અંકમાં કેનેડા વાળા મી. સુદરસીમનો કામળ વિશાલ ના જાણા ઉપરથી જાણે હવે. એજ કામળ હાલ મી. સુદરસીમ તરફથી અમારા ઉપર આવેલ છે. તેમાં તે મી. હરનામસીંગ તથા મી. રહીમના કેસ ની ફકિલત આપે છે. મી. હરનામસીમ ને દેશપાર કરવાને ફકમ થઈ ગયો હતો અને મી. રહીમ ઉપર થવાની તેમની હતી. આ બાબતમાં ત્યાંની હિંદુસ્તાની એસોસિએશન સાથે થયેલી.

વળી અમારો ખાતરખતી લખે છે કે હિંદી કેનેડામાંથી મુતાબેટ રૂટેકમાં પછી જઈ ચકતા નથી, બ્યારે જાણીને અને ચીના વેપારી, વિદ્યાર્થી વિગેરેને છુટ હાય છે.

એક વખત અમારે એક મહુદી ખીજીશ દેવતની સાથે વાલ મળી હતી, તેને બ્યારે ખીજીશ દેવત પોતે છે એમ વાલ કરતાં અમે હવે તારે તે ખીજાને વેલી

ઉપરોક્ત નહીં હોય તો બ્રિટીશ જીવંત
આમ બોલવાનું કારણ એ હતું
કે તેની ઉપર વિતેલી હતી તેથી તે બધું
જાણતે ઉપર પ્રભાવે બોલ્યો. ને દ્વિતી
ઉમેશ સંસ્થાનામાં વસે છે તે પણ
'આપણે બ્રિટીશ જીવંત છીએ' એમ
બોલે તો નવાઈની વાત નથી. જીવંતને
કમળતા દેવાનું માણસ મનાજી રાખશે
પણ આપણને કમળતાં બધા જોરાઓ
સમાજ રાખતા નથી એટલું જ નહીં
પણ ભણી જોઈને કયડે છે.

આમ કેમ? કશિષ્ઠ આફ્રિકામાં
એવીજ રાહ. બ્રિટીશ આફ્રિકામાં પણ
તેમજ. મેરીકપસમાં ધમાલ ચાલી રહી
છે. શીજીથી અને મોડા રોજ પહેલાંજ
કામળ છાંયે હતો. હવે ફેનેકમાં સીપ
ને પણ સુખ નથી.

આવું થાય તેમાં આપણે જોરાનોજ
રોષ કહાડ્યું? અને તો એમ નથી
કહી શકતા. આપણે જીવંતની માફક
સ્ત્રીએ છીએ તારે આપણે કમળાઈએ
છીએ પણ ખરા. ને આપણે જીવંત
મટીએ તો આપણને કાંઈ કમડે તેમ
નથી.

આપણે જે સ્થિતિમાં મુકાઈએ તેનાં
કર્તા આપણેજ છીએ એ સમજી શકાય
તેવું છે. આ કાયદો ગુલામને પણ લાગુ
પડે છે. બધા દેશમાં આપણી પાસે
પ્રજાજ્ઞ એકજ અને સીધી છે. બાકી
જાણે કાંઈવાંની નીર સમાન છે.

ગીરમીટ બંધ થઈ

તા. ૧લી જુલાઈથી

હિંદી પારાસલામાં ઠરાવ

કલકત્તાના તાર ઉપરથી તા. ૩ જીએ
લંડનથી રહત જણાવે છે કે હિંદની
પારાસલામાં વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાના મેકરે
ટરીએ બહેર કર્યું હતું કે તા. ૧લી
જુલાઈથી નાતાલ માટે ગીરમીટના
મજૂરો આંધવાનું બંધ કરવાની નોટીસ
તા. ૧લી એપ્રિલે કાઢવાનો હિંદી સરકારે
ઠરાવ કર્યો છે.

પ્રજા પક્ષના મેંબરના પ્રતિનિધિ
તરીકે મી. જોખલેએ આ ઠરાવ માટે
હિંદીએના મોટા આભારની લાગણી દર્શાવી હતી.

સરકારના ઠરાવે (૧૯૦૬ ક્રેડિટ ૬૩)
મજૂરો સામેના પેશા કોઈ છે.

હિંદી સરકારે જણાવ્યું હતું કે મોલે,
નીમલોની અને દ્વિતીની દ્રષ્ટિમાં તથાવત
ઉભો થવાથી તથા ગીરમીટની મુદત પુરી
થએ હિંદીએને જાણુકના વતની તરીકે
રહેવા દેવાની કબુલ ન મળવાથી નાતા
લમાં ગીરમીટના મોકલવાનું બંધ કર
વાના ઠરાવ પર સરકારને આવડું પડ્યું
છે.

મી. જોખલેએ તેમના બાવણમાં જણાવ્યું
હતું કે આ ઠરાવથી આખા દેશમાં
ઉત્સાહ પ્રગટશે. કેમકે આ ઠરાવ બતા
વે છે કે હિંદીના ભલા માટે બ્રિટીશ
કાલોનીને તુકતન કરવાના એમને પણ
જોખડું કામ કરવા સરકાર અવકાશ તેમ
નથી.

વિલાયતના જાણી ટીકા

(૧૨૨)

કશિષ્ઠ આફ્રિકામાં હિંદીએને થતો
મજબુતો મેરખનસારે વધુ વખત ચલાવી
લેવાની ના પાડવાના અને એ રીતે એમના
ધરનો દરજ્જો જળાવવાના ઠરાવ વડે ભોરડ
હારડીને પેનાની વાહસરાય તરીકેની કાર
કીરદી શરૂ કરી, એમ જણાવી 'ડેલી
મીરીક' પત્ર વાહસરાયને મુબારકબાદી
આપે છે.

'મેરનિંગ લીડર' કહે છે કે હિંદી સર
કારના ઠરાવથી હિંદના કરતાં ઉગ્રાંડમાં
એકાંજી ખુલાલી ધરો નહીં.

'ટાઇમ્સ' કહે છે કે હિંદી પારાસલાનો
ઠરાવ અમલમાં મુકાય તે પહેલાં બને
સરકાર વચ્ચે સમાધાનીની એઠવણી હજી
પણ કરાય તો સારું કહેવાશે. રાજનો
એક વિભાગ ખીલ વિભાગ સામે આકરાં
પગલાં લીએ તે દેખાવથી રાજના કિત
માટે કાળજી રાખનારાને કાંઈક કંઠડ્યું
લાગ્યા વગર નહેતો નહીં આવી તકરારો
સમાવર્તી એ વડી સરકારનું પહેલું કામ
છે. હિંદની બાબતમાં કેમ કેમ વચ્ચેની
જાણવત કરતાં બીજી એકે તકરાર વધારે
બચકર ન હોઈ શકે.

ટરોસવાલ આઝનીક એસોસીએશનના
મજૂબ મી. લ્યુઆન્ડ કપાન જેમને દેશ
પાર કરીને હિંદુસ્તાન મોકલવામાં આવ્યા
હતા તેઓ તા. ૬ હીએ સ્ટીમર કેનકલર
માં બેસીને આવી પહોંચ્યા છે.

ઈડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ

સત્યાગ્રહીએને મુબારકબાદીના સંદેશ

લંડનનાં હામદાનો આભાર

તા. ૨૬મીએ લંડનથી રહત જણાવે
છે કે ઈડિઅન નેશનલ પ્રેસિસનો છેલ્લો
દિવસ બીનનકરારી સવાલો પરના ઠરાવો
ના કામ માટે રોજમાં આવ્યો હતો.

એક ઠરાવમાં પોલીસને સુધારવાનો
આમલ કરવામાં આવ્યો હતો. તથા
કાલ કરતાં વધુ પ્રમાણમાં એ ખાતા પર
હિંદીએને મોટી પડવીએ આપવાની
માગણી કરી હતી.

બીજા એક ઠરાવમાં મામલો સુધારવા
માટે રાજદ્વારી કેદીએને છુટા કરવાની
અરજ કરવામાં આવી હતી.

લંડનની બ્રિટીશ ઈડિઅન કમિટીને
આભાર માનવાનો ઠરાવ બાળુ સુરેન્દ્રનાથ
જેનરજીએ રજુ કર્યો હતો. તેમણે બાર
દહને જણાવ્યું કે આ હિલચાલ અત્યંત
મોટી અગત્યની છે, કેમકે તેથી ઉમેજો
તેમની હૃદય તરફની કરજ બાંધત અમત
થાય છે.

પ્રમુખપદ લેવા માટે સર ત્રિલોક્ય વેડર
બરનનો આભાર માનવાનો ઠરાવ રજુ
કરતાં મી. જોખલેએ જણાવ્યું હતું કે
હિંદુ-મુસલમાન સમાધાનીનું સર વિલ્યમ
નું કાર્ય તેમની ઉમદા જીહ્વામાં મુનડ
રહે છે.

ઉપરનો ઠરાવ પાસ થયા પછી સર
વિલ્યમને મોટા હર્ષના દેખાવ વચ્ચે હાર
પહેરાવવામાં આવ્યો હતો.

ટરોસવાલની લડન સંબંધમાં ઉત્તેજન
નો અને સાબાલીનો તાર કોંગ્રેસ મી.
ગાંધી ઉપર મોકલ્યો છે.

કોંગ માટે ખુલાસીના પોષારો કરીને
કોંગ્રેસ વિસરજન થઈ હતી.

મોસ્લેમ લોમની હિમાયત

કોલોનીના હાદીએ માટે

(મયા અંકથી આણું)

૧૯૦૬ માં અને ફરી ૧૯૦૮ માં
નાનાસ સરકારે એવા કાયદા લડી કાઢ્યા
હતા કે જેની નેમ વેપારી સાહમેન્સ ધરા
વનારા સ્વતંત્ર હિંદીએની જડ ઉમેડી
નાખવાની હતી. આ પારકી મીલકત
બધાની પાડવાનાં પગલાં બ્રિટીશ આમલ
ને એટલાં બધાં અણજાગતાં હતા કે
કહેનશાદને તે કાયદાએમાં સહી ન કર
વાની ભલામણ આપવામાં આવી હતી.
અને કહેનશાદને પ્રધાનેએ પેનાની તતા
નો ન સંબતાં ઉપયોગ કર્યો હતો. પણ

ખાસ કાયદાઓ પડીને ને નથી કરી શકાઈ તે ૧૮૬૭ના લાઇસેન્સ કાયદામાં જે અમલદારોને સત્તા આપવામાં આવી છે તે સત્તાનો દુરુપયોગ કરીને કરવામાં આવે છે. જે કે તે કાયદો સફળે સાચુ પડે તેવી રીતનો છે, છતાં માત્ર હિંદી વેપારીઓનેજ લાઇસેન્સ વિનાના કરવામાં તેનો ઉપયોગ યાજ છે. આજથી પચાસ વખત પહેલાં, એટલે ખી. જેમ બરેલેનના વખતમાં પણ નાતાલ સરકાર ને એવી ચેતવણી આપવામાં આવી હતી કે જે તે દિંદીઓ (વરદાન) એકતરફી વલણ નહોં અટકાવે તો સખ્ત પગલાં લેવાની સરકારને હુકમ પડશે. આ ઉપરથી હરેક મ્યુનીસિપાલિટી ઉપર મુચના મોકલવામાં આવી હતી કે તેઓએ તેઓ ને બચેલી સત્તાનો દુરુપયોગ ન કરવો. કમનસીબે, અન્યાયની સામે રક્ષણ મેળવવાની—એટલે કે સુપ્રીમ કોર્ટને અપીલ કરવાની બારી તે કાયદામાં હતી નહોં; અને ક્ષેત્રી ચેતવણીની અસર મંપાસુધી નહીં હતી. લાઇસેન્સીંગ બોર્ડો ધણે જામે એક વેપારીની અનેલી કોવાથી, બહુ જુના લાઇસેન્સોને પણ બંધ કરી નાખવાના તેઓના ચુકાદા સ્વારથને લીધે અપાતા હોમ એવી ધારતી રહે છે; અને તેથી હિંદી લાઇસેન્સ અટકાવવાનો ચોરી પ્રભવોજ મત હોય એવું નથી જણાતું.

અંચે વરસે ક્લીપ રીમર (બેરીમીથ) લાઇસેન્સીંગ ફેસ એ નામથી એજાખાતા મુકદ્દમા ઉપર ટીકા કરતાં 'નાતાલ ટાઇમ્સ' લખે છે કે બોરડોના ચુકાદો સરખ ભરેલા અન્યાયવાળો હતો. તે વધુ લખે છે કે: "આ આખતમાં અમે તકન ચોખવટ કરવા માગીએ છીએ કે, અમ ને હિંદી વેપારીઓ તરફ જરાએ દિલ સોછ નથી. હિંદી વેપારીઓનો અત એવા અમે રાજ છીએ. તેઓને આ દેશમાં હાખલ ન થવા દેવાની બાબતમાં આજરામાં આજરા કાયદાને અમે ટેક આપીએ. નવા લાઇસેન્સ હિંદીને બીલ કુલ ન આપવા એવી હરખાતને ટેક આપવા સુધી પણ અમે તકવાર લઈએ. પણ જે હિંદીએ અહીં વસવાટ કર્યો છે, જે વરસે થયાં કાયદેસર વેપાર કરે છે, અને જેણે તે વેપાર નેર ઉપર વેપારી સાહસોમાં પોતાની શાપણ રોકી છે, તેના લાઇસેન્સ બંધ કરવા તે તો સુધરેલી પ્રજાના કાયદાને ન જાળે એવું, અને અન્યાયના સાદામાં સાદા વિચારોથી પણ વિરુદ્ધ છે." અંચારે હિંદીઓ સામે હાડ મેક થરાનનાર બંધો બંધી ટીકા કરે

ત્યારે પછી હિંદી વેપારીઓ સામેની બુલમગાર અને અન્યાય બરેલી ગજ નીલિ સામે અમારે કંઈ લેલી કરવાની જરૂર હોય એવું અમારી કમિટીને લાગતું નથી.

અંચે વરસે નાતાલના ડેલીએરો આ મુલ કમાં આવ્યા હતા તેમણે એવું કહ્યું હતું કે "આજ લગી હિંદી બાળકોને જે કેળવણી આપવામાં આવતી હતી તે નો અગ્રહ કરીને હિંદી કામને કમ અકલ રહેવા દેવાનો બંધી બેઠને પ્રયાસ કરવામાં આવે છે." આ વાત પણ બહુ કપકા ભેજ છે. સરકારી નિશાળમાંથી ૧૭ વરસની ઉંમરે પહેલેલા હિંદી છોકરાને ખાતલ કરવાના હરાવ વિષે ઉપર મુજબ કહેવામાં આવેલ હતું. સામાન્ય પ્રાથમિક નિશાળો હિંદી છોકરાઓને માટે તદન બંધ છે; અને તેઓને માટેની નિશાળોમાં માત્ર પ્રાથમિક કેળવણીજ આપવામાં આવે છે. હાથર મેડ રફલ માંથી હિંદી છોકરાને બંધ કરવા તે તો હિંદી બાળકોએ કહા બારાખડી કરતાં વધુ સિક્કણુ લેવું નહોં એવો સરકારે કુકમ કાલ્યા સગ્ગુ થયું.

છેલ્લા અરધા સપ્તક થયાં નાતાલને પોતાનાં વાવેતરો તથા ઉદ્યોગોની ખીલ વણી માટે પ્રખ્ખત્વે કરીને હિંદી ગીરમી કોઆ ઉપર આધાર રાખવો પડ્યો છે. કછર પણ જે સ્વતંત્ર હિંદી વસ્તીમાં વધારો ન થતો હોય તો જેટલા બેઠએ તેહલા ગીરમીટીયા મંખાખ્યા કરવાને કાલો નરડો રાજ છે. કાયદાએવું અને અમ લદારેવું વલણજ સ્વતંત્ર હિંદીઓને પજ વીને કાઢી કાલવાતું. તથા ગીરમીટીયા હિંદીઓને ગીરમીટ પુરી થયે ફરી ગીર મીટમાં હાખલ થવાતું અથવા તો કોઓની છાદી જવાની હરજ પાડવાતું છે. આટલા કાર પા. ક નો વારસીક કર ગીરમીટમાં થા-કુરેલા મરદ ઉપર તો શું પણ તેની જોરત અને ફરેક બળક ઉપર પણ નાખ્યો છે આ કર તેઓને બહુ આકરો લાગે છે. ને કરથી ધણા પાચમાલ થમ થવા છે અને ધણા અનીતિને રસ્તે ઉતરી પડ્યા છે. આવી સ્થિતિને લીધે મારી કમિટી અતઃકરણપુરવક અરજ કરે છે કે ગીરમીટ પુરી થયે હિંદીઓને પાછા કાલ વાનો કાયદો કરવાતું કોતાનીરડો કેટલોક વખત થયાં ધારી બેઠા છે એવા કાયદાને કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ મચક આપવી નહોં. આવો મામલો જેતાં લાં વસ્તી રહેલા હિંદીઓની હાલતમાં સુધારો ન થાય તેહલા વખત સુધીમાં ગીરમીટીયા

હિંદીઓ સાવ બંધ થાય તે જરોજર છે. સારે જાગે ગીરમીટ બંધ કરવાની સત્ત હવે હાથમાં આવી છે.

આ કહ વિનાની વાત છે કે નાતાલ ની અસતોપકારક સ્થિતિને લીધે અને હિંદી પ્રજાની ઉપરા ઉપરી અરજીઓને લીધેજ હાલમાં હિંદી સરકારે એવો કાયદો ધડ્યો છે કે જેથી હિંદીના વાલસરાખને અને તેના સલાહકારોને બંધા બંધા હિંદી ઓપર બુલમ થનો જણાશે ત્યાં ત્યાં ગીરમીટીયા મોકલવાતું બંધ કરી શકાશે. આવી સત્તાનો અમલ કરવાથી નાતાલ ઉપર ખાસ અસર થશે. છતાં નાતાલ માં આજે ૧૦,૦૦૦ છુટા અલેલા હિંદી ની વસ્તી કોવાથી ગીરમીટીયા બંધ કરી ને જે બદલો વાળવાનો ઇરાદો રાખવામાં આવેલ છે. પુરો પાર નહોં પડે કેમ કે ત્યાંના છુટા હિંદીઓમાંથી નાતાલના બેઠુઓ પુષ્કળ મજુરો મેળવી શકશે. હાલમાં તો સિટીક ઇસ્ટ આફ્રિકા સિવાય એવો બીજો કોઈ મુલક નથી કે જ્યાં આ સત્તાનો ઉપયોગ જોદનલાહની હિંદી પ્રજાની પજવણી સામે રક્ષણ મેળવવામાં કામનો થઈ પડે.

જે કે મવરનર જનરલે આ સત્તા અખત્યાર કરી છે તે કોલોનીની હિંદી પ્રજા સંખ્યામાં ઉભા થતા સવાલો ઉપર બહુ કોડીજ અસર કરી શકે એમ છે, છતાં તેવી સત્તા લીધી તે એક કાર પમણુ લેવાતું છે એમ લમછને ચારે તરફ હિંદીઓને બહુ સંતોષ ઉપજ્યો છે. હિંદી પ્રજા સામે કોલોનીઅલનાં રાખમાં જે ભેદ રાખવામાં આવે છે તેની સામે બદલો લેવાનાં પમણુ લેવાનાં બેઠએ એમ સફ ને લાગ્યા કરણુ છે. એમ પણ લખે છે કે આ સત્તા દક્ષિણ આફ્રિકા સિવાય બીજા કોલોનીઓ ઉપર પણ અજમાવવાનો વખત પણ આવે. મારી કમિટી આમલ કરે છે કે કયાંય પણ સ્વરાજ્ય બોમવતા સંસ્થાનમાં હિંદીઓને સારી રીતે રાખવા માં ન આવતા હોય તો તેઓની ગીરમીટીયા મજુરોની મામણીને દિંદી સરકારે સ્વીકારવી નહોં. કાઉન કોલોનીમાં ગીર મીટના સવાલમાં તપાસ કરનારી કમિટી એ એવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે "ગીરમીટીયા હિંદીઓ બે લાવવાની તેજ કોલોનીને રખ આપવી કે જે ગીરમીટ પુરી કરવારા મજુરોને ત્યાં સ્વતંત્ર રીતે વસવાનો હક આવે." તેથી જો અમારી કમિટીની મામણી મુજબ કરવામાં આવશે તો તે કમિટીના અભિપ્રાય પ્રમાણે થક કહેવાશે. કેમકે જો અભિપ્રાય જેવો

કાઉન કોમેન્ટીને સાથ પડે તે તેવેજ
સ્વરાજ્ય ભોગવતાં કોમેન્ટીને સાથ પડે છે.

[અનુદર]

આર્યસીકન પોટરનું લાપણું

(અમારું અંકથી માણુ)

પહેલાં અમેરીકાથી ચર કરીએ. તા.
૧૯૦૫ એપ્રિલે એક સીદી ફેદીને માંસી
સીપીમાં એક ટોળાંએ પકડ્યો, તારને
જાંબલે તેને લટકાવ્યો, અને તેના તરફ
ગોળી બહાર ચલાવ્યો. તેની મરદનમાં
ઓશ પાડ્યો, અને તેનાં કપડાં તેલથી
જીંજીવી તેને બાળી નાંખ્યો. કેટલાક
વરસ પહેલાં એક નિરપરાધી સીદીને પકડી
લાસલેટ તેલથી તરબોળ કરી લાકડાંની
ચીતામાં બાંધી, ખુશીના પોકાશે વચ્ચે
બાળી નાંખવામાં આવ્યો હતો.

ઇંગ્લાંડ અને યુરોપ બર્લિનની સલાહ
માં કોમેન્ટીને લોકોનું નફરત અને સંસા-
રિક કડવાણુ થાય તેની કાળજી રાખવાને
ખુદાને નાસે બંધાવેલ, છતાં એ બાબમાં
કુનિયામાં ખરાબમાં ખરાબ જાતની
ગુલામી ૩૦ વરસ થઈ ચાલ્યા કરે છે.
આંધ્રે ૩૦ લાખ માણસોને એક ખ્રિસ્તી
રાજ અને તેના ક્રિયકાર તથા કાલકી
નોકરોએ બેગા થઈ મારી નાંખેલ છે.
પોતાના ધણીથી ન થઈ જઈ એવાં કામે
કરવાની ફરજ પાડવાં એકોએ મરણતોલ
મારવામાં આવી છે. જે જરા એકાધું
રખર એકાધું થાય, તે સજની ખાતર
નીમકનું પાણી ફરી ખાણ કરીને પીવ
રાવવામાં આવતું હતું. —કદમ હજી પણ
તેમ કરતું પડતું હશે, એમ માનવામાં
આવે છે. જો રખર હલકું એકાધું થયું
હોય તો બીમારોએ તે ગળી જવાની
ફરજ પાડવામાં આવે છે. મજુરોને રખર
એકાધું કરવા મોકલ્યા હોય અને તે એકાધું
લાવે તો આજીવન માર પડશે એવી બીક
તેઓ કંપાં બાળી જાય નહીં, તેટલા
માટે તેનાં જાળખરોને પશુઓની માફક
બહાતા તપાસ કેમાં રાખવામાં આવે છે,
અને કેટલીક વખત તેઓને બુખે મારી
નાંખવામાં આવે છે, જે માણસે આ
ખતિ દુષ્ટ રીત શાધી શકી તેને બેલક
અમીરા રાજ્ય તરફથી ઉપરાજ બનાવ
વામાં આવ્યો હતો, અને કમિશનરી
તપાસ પછી તેને કોમેન્ટી ગવર્નર જન
રફ તરીકે નીમવામાં આવ્યો હતો!
ઇંગ્લાંડ અને આખા યુરોપ આ ભોખા

જો કે હેનરી સ્ટેનલીએ એમ કહ્યું
હતું કે કોમેન્ટી જમીન લાંબા વતનીઓ
ની ખુદા તરફથી મળેલી માધીકી છે,
તોપણ તે કોકો પાસેથી જમીન છીનવી
લેવામાં આવી હતી, અને હજુસુધી બેલ
જીઅમની સરકારના હાથ નીચે અરધા
સપ્તકમાં ગુલામગીરી વધતી ગઈ છે.
એ વરસે કેટલીક જીઅમની બાબતો
જાહેર થઈ હતી, અને આ માસમાં તો
કુલ્લક અને તોફાનની હકીકત કાબળાએ
છીએ. કેટલાક વખત આખા લોરડ
રીઅમેરીકે કહ્યું હતું કે કંઈક લમાક
નારા રખરના વેપારને બંધ કરવાને કોઈ
પણ યુરોપના રાજ્યને કોમેન્ટીના ગુપ્ત
આગળ મનવાર મોકલવાનો હક છે.
જ્યારે ૧૮૯૫ માં એક અંગ્રેજને અને
૧૮૯૬ માં બ્રિટીશ શહેનશાહતની રંગ
વાળી પ્રજાના માણસોને જે ગુલમેને
તાબે થવા કુકમ થતો હતો તેને તેઓએ
નહીં માનવાથી કોમેન્ટી સ્ટેટ તરફથી મારી
નાંખવામાં આવ્યા હતા, તે વખતે વિલા
યતની સરકારે જાણતાં છતાં ફક્ત ચમ્પે
થી વાંધે લેવા સિવાય બીજું કંઈ કર્યું
નહોતું. ત્યાર પછી થોડા વરસે વિલા
યતની સરકારે બોપર લોકોની સાથે
લડાઈ આદરી, ત્યારે કોમેન્ટી રહીને વિલા
યતની મનવારે પસાર થઈ હતી. હવે
આપણને દરીઆઈ લસકર વધારવાને કહે
વામાં આવે છે; પણ તથ્યથી ચાર લાખ
પાઉંડ દર વરસે દરીઆઈ લસકરને માટે
ખરચાતા હતા, તેવે વખતે આપણી
પ્રતિજ્ઞાઓ જાળવવાને ખાતર એક મન
વાર પણ મોકલવાની આપણી હિંમત
લાવી નહોતી.

હવે આપણે સેન્ટ ટોમેનો દાખલો
લઈએ. અહીંના પોરટુગાલના હાથ નીચે
૨૦ વરસ થયાં બિફકારવા લાખક ગુલામ
ગીરી ચાલી રહી છે. ગુલામો (જેને ગીર
મીટીઆ કહેવામાં આવે છે તે) માંના
સેંકડે ૪૦ ટકા તો હીનાસની મુસાફરી
માંજ મરી જાય છે, અને દર હજારે
૧૨૦ મરણ દર વરસે તે ટાપુમાં થાય
છે. દર વરસે પાંચથી છ હજાર મજુર જાય
છે તેમાંથી ૧૮૦૦ની સાલ પહેલાં કોઈ
પાછા પોતાને દેશ ફરેલા જણવા તથી
આ સંખ્યામાં ૧૮૩૮ માં કવીન વિકટો-
રીઆએ જે કામ કરેલું તેની સાથે
લાલની ઇંગ્લાંડની સુપરકાઈ સરખાવતાં
તે વખતે પોરટુગાલની રાણી પર કાચળા
મોકલ્યો હતો કે જો પોરટુગાલ એ ક્રિયતિ
નહીં ત્યાંથી તો પણ તાપરવાની જરૂર
પડશે. બીજા વરસે પોરટુગાલે ગુલામ

ગીરી નાખુદ કરવાને અંગ્રેજોની દરીઆઈ
મદદ માગી હતી!

હજુ વિશેષ જોવું હોય તો મેક્સીકોનો
દાખલો લઈએ. 'અંગ્રેજી મેક્સીકો' ના
મથાળા તો એક લેખ 'ક્રાઇઝ મેક્સીકોન'
નામના માસીક છાપામાં બહાર પડ્યો
હતો. તેમાં લખનાર જણાવે છે કે એક
કોઈ (એસ્ટેટ) ના બંધવરવાપડે તેને કહ્યું
હતું કે વેવીનેસીઅનલમાં લાવવામાં આવેલા
૧૫,૦૦૦ ગુલામોમાંથી મુખ્ય ભાગ કે
૭ માસમાં માણીની માફક મરી જાય
છે. તેણે વધુમાં કહ્યું હતું કે જેમ
જલદી મરી જાય તેમ વધારે સારું અને
લસતું થઈ પડે. કારણ કે જેટલું બની
શકે તેટલું કામ તેઓની પાસેથી લઈ
લીધા પછી બીજાં કશું માણસો તેમની
જગ્યા પુરવા તેમને મળી રહે છે. હવે
આ તરફ ઇંગ્લાંડની બેરકારી જુઓ.
૧૯૧૦ ના નવેમ્બરની ૨૦ થી તારીખે
લંડનમાં મેક્સીકોની સ્વતંત્રતા ઉજવવા
અને ખાસ કરીને મેક્સીકોનો વેપાર વિલા
યત સાથે વધારવા એ કવેટ થએલ, જેમાં
સર એડવર્ડ ઈ અને બીજા નમંદિત
માણસોએ હાજરી આપી હતી, અને
મુખ્ય ભાગ બજાવ્યો હતો, ને એ રીતે
મેક્સીકોની ગુલામો તરફની વરતણકની
બાબતમાં આંખ આડા કાન કર્યા હતા.

હું હવે બ્રિટીશ શહેનશાહતની અંદર
ના સવારો પર આવું છું. મારા કારવા
પ્રમણે તમે જોઈ ચકશે કે આપણી શહે
નશાહતની બહારની બાબતો વિશે બોલ
વામાં હું બાળગી છું. તેવું કારણ એ
કે હું દરશાંથી ગયો તેમ ઇંગ્લાંડ કુનિયા
માં વગ ધરાવનાર મહા રાજા છે. એટલ
જ નહીં પણ ગુલામીની ખરાબી આપણી
શહેનશાહતની બહાર ચાલવા દીધી જેથી
આપણી શહેનશાહતમાં અને આખી
કુનિયામાં તે પ્રસરી ગઈ છે, અને એવું
પરિણામ આવ્યું તે કુદરતી છે. ગુલામી
ચલાવવાનું એકજ કસર જલદી પૈસા પેદા
કરવાની તુરંજા એજ છે. કોમેન્ટી ગુલામી
થી બેલજીઅમના રાજ્યને પાઉંડ બે કરોડ
ઉપરાંત એકલમ આવી પડ્યા. એક રખર
કંપનીએ ૬ વરસમાં દર ૧૦૦૦ પાઉંડની
ચાપણ ઉર પાઉંડ ૮૦,૦૦૦ લેખે કમાણી
કરી. બીજા ગુલામીથી આમ રાજગાર
થાય, ત્યાં પાડોશના લોકો સ્વતંત્ર મજુરી
થી કેમ હરીફાઈ કરી શકે? લોકોને
મારી મારીને મરણ તોલ કરી કામ
લેવાથી જેટલો નફો થાય તેટલો સ્વતં-
ત્રતાથી નજ થાય. એટલે બીજા લોકોને
પણ આ ગુલામીની રીત ઉછીની થઈ

પોતાના મુલકમાં દાખલ કરવાનું મન થાય. ફરેય તાજાના કેગિમાં ખરેખર આમજ બન્યું છે. બેલજીઆમના રાજને આઠ વરસ સુધી યુરોપી કેગિમાં જે કરવા હોય, તે જોઈ ફરેય તાજાના કેગિમાં ફરેયોએ પણ તેમજ કર્યું. ત્યાં વેપાર કરતા બિટીસ વેપારીઓનો માલ છીનવી લેવામાં અને જપ્ત કરવામાં આવ્યો, અને તેમણે ત્યારે આમજના કરતાં બિટી વરતણકને મારે ફરીઆદ કરી, ત્યારે એવો જવાબ આપવામાં આવ્યો કે જમીનની પેદાશના માલીક એ લોકો નથી, પણ કંપનીઓ છે, જેટલે થોડેમાં અને દક્ષિણ આફ્રિકાની રીતમાં હાલ આપણે જે જોઈએ છીએ તે કેગિના દાખલાનું પરિણામ છે એક ખરાબ દાખલો બેટો, તેને છગડાડે કે યુરોપી અટકાવો નહીં પરિણામે દક્ષિણ તેના પોતાના કેલેની ઓને અટકાવવાને અસક્ત થયું છે.

[અધુરું.]

ફરખના તંદુરસ્તી ખાતાનો રીપોર્ટ

ફરખના તંદુરસ્તી ખાતાના ઉલ્લા રીપોર્ટ પ્રમાણે બરોની કુલ વસ્તી ૧૪,૪૬૫ માણસની હતી, જેમાંનાં ૩૨,૮૭૫ મોરા છે. તેમાં મરણનું પ્રમાણ ૬૨ હજારે ૬૬૬ તું છે, જે બહુજ ઓછું ગણાય છે. પંચ વરસ પર આ પ્રમાણ ૧૦૬ તું હતું. સહેરનો વિસ્તાર ૧૦૮ ચોરસ માઈલ છે. એશિયાટીકાના મરણના પ્રમાણમાં ખાસ જાણવા લાયક ઘટાડો થયેલ મળવામાં આવ્યો છે. પંચ વરસ ઉપર એશિયાટીકામાં ૬૨ હજારે લગભગ ૩૭ તું મરણ પ્રમાણ હતું. તે ધરીને સહુ સાલમાં ૧૭ ઉપર આવ્યું હતું. વળી ૧૯૦૦ ની સાલમાં આ પ્રમાણ ૫૭ તું હતું. બાબકોનું મરણ પ્રમાણ ૧૯૦૪ માં ૬૨ હજારે લગભગ ૧૧૦ તું હતું. ત્યારે મહ સાલ ૧૭ અને માલુ સાલમાં ૪૫ તું હતું. બાબકોનાં મરણ મોટે ભાગે મોરાક જાળવી અત્યંતને બીધે તથા હોઝરી સંબંધી ઘટકથી મળ્યાં હતાં. ઉપર અત્યંત મરણ પ્રમાણ સંતોષકારક છે તે હેઆડમાને ઉચ્ચાંને દાખલો આમવામાં આવે છે, જ્યાં ૬૨ હજારે ૧૦૬ બાબક મરે છે. ગોરાઓમાં જન્મ પ્રમાણ ઘટતું હોવા માટે આ ખાતાનો વડો અસ તોય જતાવે છે, ૧૯૦૪ ની સાલમાં ૬૨ હજારે મોરણ જન્મ

પ્રમાણ લગભગ ૩૪ તું હતું, જે ધરીને ૨૬ ઉપર મળ્યું છે. હીંદીમાં જન્મ પ્રમાણ ૩૩ તું હતું, ત્યારે નેડીવમાં ૩૮ તું હતું. બધા "સુધરેલા" મુલકમાં જન્મ પ્રમાણ ઘટતું જોવામાં આવે છે. અને તે ચિંતાકારક ખીના ગણાય છે. વળી ત્યારે ગોરાઓમાં જન્મ પ્રમાણ ઘટતું દેખાયું છે, ત્યારે ફલરમાં તે વધતું માલુમ પડ્યું છે. આ ખીના તરફ જાણમાં ખાન બેચાલું છે.

જોઈસખરમ

(અમારા ખાસ ખબરપત્રી તરફથી)

સત્યાગ્રહીઓ આભ્યા

ક્રીસ્ટમાનાની જોલ જોમવી જે સત્યાગ્રહીઓ પ્રાણ દેશપાર થયા હતા તે વીરી નીચીમ થઈને પાછા દાખલ થયા છે. તે ઓતી બરદાસ ત્યાંના બાઈઓએ સરસ કરેલી. તેઓનો કેમ શુકરનારે છરી બનેવારીએ ચાલશે.

આ સત્યાગ્રહીનો ઇતિહાસ જરા જાણવા જેવો છે. તેઓને ક્રીસ્ટમાના જોલમાં બહુ દુઃખ પડ્યું તેથી તેઓએ વીરીની ઝીંચ તરફથી દાખલ થવાનો ફરિયાદ કર્યો. ક્રીસ્ટમાનાથી ફોરટીનરરીમ્સ સુધી તો તેઓને સરકાર લઈ ગઈ. પણ આંધી તેઓએ કીમજરલી જે ૪૫ માઈલ દુર છે ત્યાં કેમ પહોંચવું એ બારી વિચાર થઈ પડ્યો. તેઓની ખાસે પૈસા નહતા, તેઓને કોઈને મળવા જેવો વખત પોલીસે આપ્યો નહીં. તેથી તેઓએ ચાલીને કીમજરલી જવાનો ઇરાદા કર્યો. તેઓની પાસે માત્ર ૧/૩ બાકી હતી તે રસ્તામાં ખાવાને સારૂ વાપરવા વિચાર કર્યો. તેઓ રાત તે દહડો ચાલી ૭૬ કલાકે કીમજરલી પહોંચ્યા. તેઓની સાથે એક બાબક જુવાન હતો એકે ઉતાવળે મલામ તેમ ન હતું. રસ્તામાં રહેલા પૈસા તો રોડી ને ચીની લઈ ગુજરી ગઈ. એટલે કીમજરલી પહોંચ્યા. આં મી. નાઈકુએ તેઓની બરદાસ કરી. આં પહોંચ્યાનાજ જોઈસખરમ તાર આવ્યો ને તેઓને પાછા દાખલ થવાનો બહો બરસ થયો, તેઓનાં નામ મી. શીલીપ મદુરાઈ, મી. સીમરા બેનુ, મી. આર. મુલમ, લક્ષમન મુરમમ, અને મી. હુમ સેઆકેડીઅત છે.

મી. રતનશાનો કામળ

મી. રતનશા કામળ જે બેસીંગમરમાં

વધીલાત કરે છે તેમણે 'ફોર્સવાલ લીડર' માં આપણી સ્થિતિ વિષે કામળ લખ્યો છે. તેમાં તે લીડરના અધિપતિ નો તેની લાગણીને સારૂ ઉપકાર માને છે અને જણાવે છે કે બીટીશનો અન્યાય એવો છે કે હીંદીને હવે બીટીશના અન્યાય ને વિષે શક આવે તેમ છે. તે કહે છે કે હીંદીની મામણી ધણી બ્યાબબી છે અને કોમની સામેનું અપમાન સહન થઈ શકે નહીં. બાકી બાબતમાં વડી સરકાર વચમાં નથી પડતી એ ફરમની વાત છે એમ મી. કાલાજ જણાવે છે.

વીરીનીચીથી બેટો આવેલી તેનો ખરડો નીચે પ્રમાણે છે.

મી. ઇન્જરાહીય ઇસમાઈલ મુશા ૧૨ ઉંઠરાની ઇન્જર, ૧૨ બચાનાં ખમીઠ; મી. મી. એમ. સુનારા ૧ પીસ કાલીકા, મી. વલી અમલ કાનમવાળા ૨ બચાનાં સુટ, ૩, ખમીસ; મી. એમ. એલ. કુવા ડીઆ ૧૦ બચાની ઇન્જર; મી. એમોદ ઇસમ મુલ્તાં ૩ ખમીસ ૧૧ સીંગલેટ; મી. એમ. અસવાત ૩ મોદડી, ૫ ખમીસ ૬ ઇન્જર ૧ ઇનન પ્યાલા; મી. મદમક કારુચી ૨ ઇનન પ્યાલા; મી. ઇ. એમ. પટેલ ૧ ઇનન પ્યાલા.

પુર્વ આફ્રિકાથી મદદ

મી. મોહનલાલ પ્રામજ દેસાઈ મારફત નીચેના મદદરોએ નૈસસ (પુરવ બીટીશ ઇસ્ટ આફ્રિકા) થી સલામદ ફંડમાં પૈસા નીચે પ્રમાણે મોકલેલા તે 'ઇ. ઓ.' માં અગાઉ રીપોર્ટવાનું રહી અજોષ, તે હવે સ્વીકાર્યું છું :—

મી. એ. અફીરીના વીસસમ રૂ. ૫, પ્રોસ્ટ માર્તર આર. એમ. કાદી રૂ. ૫, બોબા મુરમામદ દબીય રૂ. ૨, ડા. સોમ અંદ એન્ડ કુધસે રૂ. ૨, ડા. ડાલાલાલ રાયચંદ રૂ. ૨, ડા. સુનીલાલ મોખળા રૂ. ૨, સુનાર કોરેદાસ રૂ. ૨, બોબા સાલેમામદ લખા રૂ. ૧, ડા. લલુ સાંકળ અંદ રૂ. ૧, બોબા કાસમ કાનજી રૂ. ૧, બોબા આમદ ઇસમાઈલ રૂ. ૧, કડીઆ મકન મુલજી રૂ. ૧, કડીઆ કેસા મોહળ રૂ. ૧, વાણુદ પુંગા મોખર રૂ. ૬, મી. ડી. ડી. નાઈર રૂ. ૧, મી. જીવતરામ સુરજરામ એન્ડ અખરસ રૂ. ૧, મેર રાજા સાથુ રૂ. ૧, કડીઆ જીવા જે. નેંદ રૂ. ૧, મી. પ્રમારાકર રૂ. ૧, મી. મોહનલાલ પ્રામજ દેસાઈ રૂ. ૩. કુલ રૂ. ૩૫

મી. સેમુઅલ કાનસીસ

ત. ૪ થીજી ડીપલુમાંથી છુટયા છે.

ફારમમાં રહેતાં બચ્ચાઓને સાર

રમત

ફારમમાં રહેતા બચ્ચાઓને સાર ૨૬ થી ઠીસેબરે ન્યારે બારે મીજલસ આપવામાં આવી ત્યારે ૪૪ થયે સકયું ન હતું. તેઓને કામ મળે બાજે તે આવેલા ઊકરાઓ અને મહેમાનોની બરદાસ કરવાનું હતું. તેઓને મીજલસ જરે સોમવારે આપવામાં આવી. ફારમમાં હાલ ઊકરાઓ વીસ ઉપરાંત છે. તેઓને રમત કરાવી ઇનામ આપવા સાર મી. ઊકરાઓએ જે પા. ૫ મોકલેલા તે વાપરેલા. તેઓને દોડવાનું, કુદવાનું વિગેરે તરેહ તરેહની ફરત હતી. તેમાંથી જીવેલાઓને ઇનામો મીસીઝ વોગલે વહેંચ્યાં. ઇનામમાં નાની એન, ચપ્પો, ચોપડીઓ, બમરડો, ટેનીસના જેવી રમતનો સહ, વિગેરે વસ્તુઓ હતી. દરેક ઇનામની વસ્તુ ઉપરથી થયે પડે તેવી શોધવામાં આવી હતી. ઊકરાઓએ બહુ મમત કરી તે તેઓ ખુબ રાજી થયાં. તે દહાડે રસોઈ કરવાનું એકજ વખત રાખ્યું હતું તેથી બહુ બાંધાઓને કુરસદ મળી હતી. ફારમમાં મીસ સ્વેસીનજ માત્ર આવ્યાં હતાં એટલે તેઓની બરદાસ કરવાને બદલે ઊકરાઓની બરદાસ તેમણે કરી હતી. તેથી સોમવાર તે ફારમના ઊકરાઓનોજ મહાય.

સ્ત્રીમરોની આવજવ

[જર્મન લાઇન]

કેનડલર—તા. ૯ મીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડિરેક્ટ લાઇન]

અમ્બોલોસી—તા. ૭મીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

અમ્બુડી—તા. ૧૦ના અરસામાં મદ્રાસ થી આવી પહોંચવા વડી છે.
તેજ અરસામાં કલકત્તા જવા ઉપડશે.

[ઇન્ડિયન આફ્રિકન લાઇન]

ફેનેલોજ—તા. ૨૪ મીએ કોલમ્બોથી દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો તરફ ઉપડી છે.

કેનેરીક—જાનેવારીની શરૂઆતમાં કલકત્તાથી ઉપડવા વડી હતી.

લામ્પીઅન—તા. ૧૫મી જાનેવારીએ કલકત્તાથી માલ કારશે.

ઊકરાઓની મીજલસ

ઉપરની મીજલસમાં મળેલી મદદની ટીપ નીચે મુજબ છે:—

મેસરસ એન. વલી શી. ૧૦, રતનજી રમનાથ પા. ૧, કુવરજી કલ્યાણ શી. ૧૫, નારણ જેરામ શી. ૧૦, "જોરેએ રટરીઅન" શી. ૧૦, બી. પી. હાલાકીમ શી. ૨૫, ફકત વરસાતમ શી. ૧૦, એ. એમ. સુલેમાન મીઆની કુ. પા. ૧-૧૧-૬. ઇસમાઇલ સુલેમાનની કુ. રતનબરમ પા. ૧, મહમદ માજમ શી. ૧૨/૬, એસ. આઇ. મીઆની કુ. શી. ૧૦, માલીમ મહમદ શી. ૪૫, કલ્યાણ લલુ શી. ૧૨/૬, જેપાલ બજવાન પા. ૧, મલ્લ અને ભરૂચી શી. ૧૫, ખુસાલ ખુશા શી. ૧૦, હાલાકીમ હસપ સુરતી શી. ૧૦, આહનીઝ મિત્રો તમ્બી (મી. ફરેક હથુ) શી. ૫, ગુલામ સાહેબ શી. ૧૦, એસ. એસ. મહમદ શી. ૧૦, ઇ. હરજી રામ જોપાળ પા. ૧, એ. એમ. હુસેનની કુ. શી. ૧૦, કલ્યાણ જેમી શી. ૧૦, સરરફીન બાલા શી. ૧૦, પેમા પરસે તમ શી. ૧૦, મોર્વોદ દુલ્લમ કરજી શી. ૧૦, કલ્યાણ જોપાળ શી. ૧, બજવાન હાસ શી. ૧, અસવાન અને મુસા શી. ૩, આમોદ કરોડીઆ શી. ૫, એચ. ડી. માલ શી. ૫, કાઠર કમલી શી. ૫, મહમદ સીદીક શી. ૧, વનમાલી હારા શી. ૪, જમશુદીન બાંદે શી. ૧, બાલા મીઆ શી. ૧, એમ. એસ. હાજી શી. ૩/૬ મહમદ સમયદ શી. ૨, બાબા મીયા શી. ૧, બાલા બમા શી. ૫, જુલા પુગા શી. ૨/૬, મહમદ હાસમ મલોદ શી. ૧, મહમદ ઉમર શી. ૧, સુલેમાન મહમદ શી. ૧, આકુજી આદમ શી. ૧, મહમદ એરા ૬ પેની, મહમદ આદમ કરોડીઆ શી. ૧, હાવુદ હળરી શી. ૧, મુરાદ હુસેન શી. ૧, અહયા બમ ૧૧ શી. ૧, હાવુદ હાસમ શી. ૧, ઇસમાઇલ પટેલ શી. ૨/૬, બાજીબાઇ શી. ૧, હસપ મહમદ બાપાત શી. ૧, પીરમહમદ શી. ૧/૩, અલી હસપ શી. ૧, હાલાકીમ હાસમ શી. ૫, મહમદ હોડી ૬ પેની, ઇસમાઇલ મહમદ બરેદ શી. ૨/૬, વલી હસપ શી. ૧, કે. કે. પીલે શી. ૭/૬, એ. કે. અબદુલ રહેમાન શી. ૨, વી. એમ. એડીઆર શી. ૨, જેપાલ ખુશા શી. ૧, નાઇકુ શી. ૨, એસ. એસ. પીલે શી. ૨, હસન રાજ શી. ૨/૬, હસન હાજીર શી. ૬/૬, ઇસમાઇલ હસપ શી. ૧, હસન કાકરાત શી. ૩, મહમદ કાકરાત

શી. ૧૨, એમ. એમ. હાસમ શી. ૫, આમોદ અલી (રટીપેરટ) શી. ૧૦, સુખા લખમીદાસ શી. ૫, એ. બર મુમત શી. ૫, મુનસામી નાઇકુ શી. ૨/૬, જેપાલ નયુ શી. ૧, અહમદ મુસા સાહેબ શી. ૧, અમાદનુ શી. ૫, અપાસામી શી. ૫, કે. કે. પડીઆમી શી. ૧, વલ્લભ શી. ૨, ગુલામ મહમદ શી. ૧, અહમદ સાહેબ શી. ૫, હાલાકીમ બારબર ૬ પેની, નામર શી. ૨/૬, હસન મીઆ શી. ૨/૬, છીતા દુલ્લમ શી. ૧૦, નરોત્તમ અનુભાઇ શી. ૧૦, વલ્લભ જેરામ શી. ૫, "માત્ર" શી. ૨/૬, અહમદ સાહેબ શી. ૧, અબ દુલ્લ કાદર શી. ૨/૬, સીલ્વર શી. ૨, નરસી હીરા શી. ૨, મહમદ હસાક શી. ૨, અયા હાજી શી. ૩, ઇસમાઇલ એમેજી શી. ૧, એસ. પીલે શી. ૧૦, અબદુલ મની શી. ૨/૬, હુસેન મીઆની કુ. શી. ૫, નાહીન દીઆર શી. ૧, બાબા જાણી બાઇ શી. ૧૦, વીરા નારણ શી. ૨, આધવ જનજી શી. ૪, પરજી હીરા શી. ૫, જેરામ મોસાઇ શી. ૪, બાલા મમળ શી. ૨, નાયા દેવા શી. ૧૦, જી. કે. પટેલ શી. ૪, મકન પરજી શી. ૨, કે. વી. પટેલ શી. ૫, સૈબ ઉમર શી. ૫, એસ. નાદેસન શી. ૫, સાલે હસપ શી. ૩, વી. અર્ધમુલા પડીઆમી શી. ૫, હાલાકીમ હુસેન બારબર શી. ૨, હાસમ હુસેન શી. ૧/૬, "માત્ર" ૧/૨, આદમ હસપ શી. ૨, "માત્ર" શી. ૨/૬, મહમદ સુલેમાન શી. ૧, સુજી શી. ૧, ઇનસ શા. ૫, એ. એમ. સુલેમાનની કુ. શી. ૧, ચેલાશમ કેવજરામ શી. ૧૦, પી. લાલચદ શી. ૫, જે. ઇ. તવારીખ, શી. ૧૫, સીમારા પીલે શી. ૧/૬, મેસીઅ શી. ૧, આર મુનસામી શી. ૧૦, રસુલ સુલતાન શી. ૨, દમજીઆ શી. ૧૦, મીત્ર શી. ૧, આમનાડીના બાબુજી ઉધરાણુ પા. ૭-૧૨-૦, ઇ. ઇ. દાદા બાઇ પા. ૨, કુલ પા. ૫૦-૪-૮.

એ. એ. હામાની કુ. ૨ ડબલ જમ, ૧ ડબલ દુધ, એમ. એસ. કુવાડીઆની કુ. ચીની રા. ૭૦, એમ. એ. કરોડીઆ, ૪ રા. ચા અને ૧૪ રા. પીરહીટ, આમોદ મુસાજીની કુ. કર વાર મલ્લીન અને ૨ ડા. રમાલો, અલી આકુજી ૫ ખમીસ, ઇસમાઇલ સુલેમાનની કુ. રતનબરમ ૧ ડા. ઊકરાનાં ખમીસ, એસ. આઇ. મીઆની કુ. ૩ નંગ ઊકરાનાં પેનીહાર, ઇસમાઇલ દેબર ૨ બોક્સ સાબુ, એમ. પી. રેતસી ૪૦ રા. બીલકીટ ૧ ડા. રસી અને ૧ ડા. દુધ, એ. એમ. હુસેનની કુ.

બહાઉદ્દીન એમન અને મોટા રમાલ, એમ. એસ. નાના રીબન અને મોઝમો, હીતા દુરમજ ૨૦૦ એનેડીલા ૧૦૦ લીબુ અને ૧૨ પેનાફળ, નરસી હીરા ૧૦૦ બનાના, મદમદ હસાક ૨૫ એપલ ૧૦૦ બનાના અને ૧૨ પેનાફળ, એલ બી. પટેલ ૧૦૦ બનાના અને પરચુરજ ૧૨૬, ડાલા દાજી ૧૦૦ બનાના અને ૧૨ પેનાફળ, અબદુલ મની ૨૫ રા. માંજ આવલ, તુલા એલવ ૧૦૦ બનાના અને ૬ પેનાફળ, બાબા હનાબાહ ૧ બા. આલુ, વીરા નારજી ૩ નાળીએર, એલવ કા.જી ૬ નાળીએર, પરજી હીરા ૧૦૦ બનાના અને ૧૨ પેનાફળ, જેરામ એન્સાહ ૧૦૦ બનાના, એચ. હીઆર ૧૦૦ બનાના, કેશવ કાનજી ૧૦૦ બનાના અને ૧૨ પેનાફળ, બાબા મમલ ૩૦૦ બનાના અને ૧૨ પેનાફળ, નાથા દેવા ૧ બસનો આલુ, ગુલામ દુસેન ૨૫ રા માંજ આવલ, મકન પરજી બનાના અને પેનાફળની એક બારાકેક, મુળજી પટેલ ૪૦ રા. તુવેર હાળ અને ૬ બપફળ, એમ. એસ. કુવાડીયા ૧ બા. ચીની રા. ૭૦, હાહાબાહ ૨ દીન બીસહીટ, ઉમરજી સાલેજી ૨૫ રા. મીઠાક, કાજલીઆ મીઠાક, મુસા હસાકજી મીઠાક, દાજી હબીન એક પારસલ, સહુજી એક પારસલ.

સત્ય વિના બીજું કશું નથી

[મથ અઠવી આલુ]

શિવદયાળ અજબ થતો થતો આમળ માલ્યો. તે વાડી અને મોનાના છાપરા વાળા ઘર પાસે આવી પહોંચ્યો. દુનવાળ મજ સત્યવાનને તેણે દીઠા. શિવદયાળને આવકાર દહવાડીમાં લીધો. વાડીની રચના અને બપોલ તેણે સ્વપ્નામાં પણ દીઠાં નહોતાં. સત્યવાન તેને મહેલમાં લઇ ગયા. તેમાંના ઓરડાઓ જેતો જાય તે બધું જુલોતો બપ એવું લાગ્યું. એમ કરતાં એક બંધ ઓરડા પાસે આવ્યા. સત્યવાને કહ્યું. “આ દરવાજો કોણે? એને તાળું નથી, માત્ર એક સીલ છે. ઉઘાડવો હોય તો તુરતજ ઉઘડી શક એમ છે, પણ હું તને ઉઘાડવાની ના પાડું છું. આ મહેલમાં રહી જ્યાં ફરવું હોય ત્યાં ફરજે, માત્ર એક કુકમ પાળજે. આ બારણું ઉઘાડીશ નહીં, પણ જો ઉઘાડ તો જગલમાં જોવું છે તે વાદ કરજે.” આપણું કહી સત્યવાન અદર્ય મઠ ગયા.

શિવદયાળ એકલો રહેવા માંડ્યો. ૩૦ વરસ તેને ત્યાં થઇ ગયાં. પણ તેને તો તે તજી કલાક જેવાં લાગ્યાં. આ મુદત ખલાસ થયે એક દિવસ તે સીલવળા દર વાળ પાસે ફરતો હતો ત્યારે તેને વિચાર થયો, કે “આ ઓરડામાં જવાની મનામ સત્યવાને સામાટે કરી હશે! હું તો અંદર જઈશ, અને તેમાં શું છે તે જોઈશ.”

બારણાને ધકેલ દહ તેણે સીલ તોડી નાંખ્યાં અને અંદર દાખલ થયો. એ ઓરડો સહુથી સુંદર હતો અને તેની વચ્ચે સોનાની રાજમાદી હતી.

તે રાજમાદી પર ચઢી બેઠો. રાજમાદી સામે રાજદંડ પડેલ દીઠો. તે પણ તેણે હાથમાં ગ્રાલ્યો. જેવો તેણે રાજદંડ ગ્રાલ્યો કે તુરતજ ઓરડાની ચારે બીતો તીચે પડી તથા જેથી અખી દુનિયા અને તેમાં માણસો શું કરે છે તે એને દેખાવા માંડ્યું. “મારે ઘેર બધા દેમ છે અને હાથાનો પાક ફવો છે તે હું બંધ કરીશ.” એવો તેને વિચાર આવ્યો. જેવી તેણે પોતાના ખેતર બહુ નજર કરી કે તેને પ્રક સારો જણાયો એક ખેડુત તેમાં ચઢને માડુ હાંકતો તેણે દીઠો. પહેલાં તો તેને પોતાના બપનું માડુ તે લાગ્યું. પણ બરોબર તપાસતાં તે તો કાઠ યોર જણાયો. આથી શિવદયાળ ગુસ્સે થઇ બેઠી ઉઠ્યો, “બાપા બાપા, ખેતરમાં હાથાની મોરી આવ છે!” બાપ જગી ઉઠ્યો. “અરે! અને સ્વપ્ન બપુ કે ખેતરમાં હાથાની મોરી થાય છે; ચાલ જમને જોઉં” એમ વિચારીને ધોડે બેસી ખેતર બહુ થયો ત્યાં રોને દેખી તુરત જ પડોશીને એમ કરી તેને પકડ્યો, અને સહુએ નેને ખુબ મારી દેખાનામાં નાંખાવ્યો.

હવે શિવદયાળે પોતાના ઘર બહુ નજર કરી, તો ત્યાં પોતાની માને સુનેલી દીઠી. એક ચોરે ઘરમાં પેસી પેટી બાંધવા માંડી, જેથી ચોર એક કુઠાડી લઇ તેને મારવા દોડ્યો. શિવ દયાળથી આ દેખી ન શકાયું, તેણે રાજ દંડને પેલા ચોર ઉપર પ્રહાર કરી તેને તુરતજ મારી નાંખ્યો.

પ્રારણ ૪ થુ.

શિવદયાળે જેવો તે ચોરને મારી નાંખ્યો કે તુરતજ ચારે બાજુથી દીવાલો અસલની જેમ બંધાઇ ગઇ. દરવાજો ઉઘડી ગયો અને સત્યવાન તેમાં દાખલ થયા. તેણે શિવદયાળને હાથ ગ્રાલ્યો.

માની ઉપરથી હિતારી મુખી કહ્યું કે “તે મારો કુકમ માન્યો નહીં. દરવાજો ઉઘાડ્યો એ તે એક પાપ કર્યું, મારી રાજ માદી પર ચઢી મારો રાજદંડ ગ્રાલ્યો એ બીજું પાપ, અને દુનિયાના પાપમાં શ્રદ્ધ કરી એ ત્રીજું પાપ. જો એક કલાક વધુ તું ત્યાં રહેતો હોત તો અર્થ દુનિયાને તું નાશ કરત.”

સત્યવાને શિવદયાળના કામને ચિતાર દેવા ફરીથી નેને રાજમાદી પર બેસાડી તેના હાથમાં રાજદંડ આપ્યો. દીવાલો ફરીથી છુટી પડી અને આખી દુનિયાના દેખાવો પ્રત્યક્ષ થયા હવે સત્યવાન બોલ્યા કે જો આ તારા બાપની દલા તે કેવી કરી. પેસો ચોર જેઠમાં વધુ બદમાશી શીખ્યો એણે તારા બાપના બે બળદો ચોર્યાં, અને હવે ધરને આમ લમડે છે. શિવદયાળે પોતાનું ઘર ગળવું દીધું. ત્યાંથી નજર, ફેરવી તેની મા તરફ જોયું, તો તેમાં તે ગમગીનીમાં બેઠી. “અરે! ચોર મારે હાથે મુઝા તેના કરતાં એણે મને મારી હત તો કેવું બહુ યાત! હું કેટલા પાપથી છુટત?” આ તારી માની દલા તે કરી. હવે બે દરોગાએ પકડેલો એક ચોર તેમની નજરે પડ્યો સત્યવાન તેને દેખાડી બોલ્યા, “આ માણસે નવ હત્યા કરી છે. પોતાનાં પાપનો અવાજ એને દેવો પડત, પણ તે તેને મારીને તેનાં પાપ તારે માથે લીધાં છે, આ તારી પોતાની દલા તે કરી. પેલી રીઝણે કોકો ઉઠાલ્યો ને તેના અચ્ચાને વાગ્યું. ફરી ઉઠાલ્યો ને તેનું મોટું બચ્ચું માર્યું મર્યું. વળી જોરથી ઉઠાલ્યો ને પોતે મારી મઠ. તે પણ એવું જ કર્યું. હવે તને ૩૦ વરસની મુદત આપું છું, જેથી સસારમાં જમને નાશ કામો કરી ચોરનાં પાપો ધોઈ નાંખ. જો એ તારાથી નહીં અને તો ચોરની સજા તારે ખમવી પડશે.”

“ચોરનાં પાપો હું કેમ ધોઈ શકીશ?” શિવદયાળે ચિતાવર ચહેરે પુછ્યું.

સત્યવાને જવાબ દીધો, “તે દુનિયામાં જેટલાં પાપ કર્યા છે તેટલું બહુ કરીશ ત્યાર તારાં અને ચોરનાં બંનેના પાપ માથે ધરો.”

શિવદયાળે ફરીથી પુછ્યું કે “સસાર નાં પાપો કેમ ધોવાય?” સત્યવાને જવાબ દીધો કે “પુરવ નિસામાં તું ચાલવા માંડ, ત્યાં એક ખેતર આવશે. તેમાંના માણસોને તું બળવો હોય તે કહેજે. વળી આમળ જમને તે જો જુવે તે બાનમાં રાખજે. એથે દહડે એક વન આવશે. તે વનમાં

એક બોર્ડ છે. તેમાં એક વરદા માણસ રહે છે, તારી દલાઈ એને કહેજે. એ તને શિખામણુ દેશે, તેની શિખામણુ પ્રમાણે બરોબર ચાલીશ એટલે તારાં બંને જોરનાં પાપ પેવાઈ જશે."

આ પ્રમાણે કહી સત્તવળે શિવદયાળ ને વાલીની બહાર મુકી દીધો.

[અધુરું.]

રંભાખાઇનો કેસ

પુરો હેવાલ

મહીસાની ફક્લીસ

જાણવાનેગ સવાલ જવાબ

[ઇ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

રંભાખાઇનો કેસ છેવટે ગયે શુદ્ધવારે તા. ૩૦ મી ડીસેમ્બરે ચાલ્યો. કોર્ટમાં બીક ખુલ હતી, પછી હોદી બાઇબી અને ટેલકાક હોદી બાઇબી હાજર થયા હતા. મી. ડેક, મી. કેલનબેક, મી. ચેમ્બલ, તથા મીસ રહેશીન પણ હાજર હતાં. કેસ જપોરે આદી વાંચ્યા પછી ચાલ્યો; પણ દાખીલ બાઇબી સવારથી જ રંભાખાઇને વોટલાઇને બેઠી હતી, અને દરેક રીતે તેની બરદાસ કરતી હતી.

રંભાખાઇ પેતાની અદાર માસની ડોક રીતે પેતાની કાખમાં સૂતે અને પેતા ના ત્રણ વરસના છોકરાને સાથે લઇને હાખસ થયાં ને દેખાવ દયજનક હતો. રંભાખાઇને કોર્ટે પુરથી ઉપર બેસવાને સુમના કરી હતી.

તેમને ઇંગ્લેશ બાપતુ જ્ઞાન નથી એવું સાબીત કરવા સાર કોર્ટને ઇન્ટરપ્રોટરની બાબી આવી પડી હતી. મી. માંધીએ ઇન્ટરપ્રોટ કરવાનું કામ મથે લીધું તેથી ઇમ્પ્રીસનના અમલદારે રંભાખાઇની બાપા જાન સખાંધી પરિક્ષા લીધી, ને પછી કેસ ચલે ચાલ્યો. અમલદારે જુલાનીમાં જાણવું કે રંભાખાઇને પુરોપની કાંઈ પણ બાપતુ જ્ઞાન ન હતું એમ તેણે જોયું. મી. માંધીએ તે વાતને ટેકા આપ્યો. આટલાજ પુરાવાથી સરકાર તરફથી કેસ ચલાવવનું પુરું થયું.

પછી મી. રતનશી સોદાને જેલમાંથી બોલાવવામાં આવ્યા હતા તેની જુલાની મી. માંધીએ લીધી. મી. સોદાએ જુલાનીમાં જુલું ને મેને દલાઈ અધિકારમાં આવવાને ૧૪ વરસ થયાં છે. હું રહેવા

દરસવાલમાં ૧૮૮૭ની સંલમાં આવ્યો. મેં જુલું રજીસ્ટર લીધું હતું. હું મીટ રજીસ્ટરમાં લખ્યો કરતો હતો. લગાઇની વખતે હું નાતાલ મએસો. ત્યાં મારી દુકાન હતી. મારી મેરહાબરીમાં તે હું દાખ. હું દરદાર તરીકે ૧૯૦૮ની સાલમાં દરસવાલમાં હાખસ થયો. બાર પછી મારું સર્વેર ગયું. હાખસ થતાં મેં અંગ્રેજમાં પરીક્ષા પસાર કરી હતી. હું કોઇપણ રીતે "પ્રોવીન્ટીયલ કમીસનર" નથી. ૧૯૦૮ની સાલથી મારું રહેવાનું મથે જાને જેલમાં જાયું છે મારે ક છેકરાં છે. મોટાની ઉંમર ૧૫ વરસ ની, બીજાની ૩ વરસની અને સજુથી નાની છોકરીની ૧૫ માસની છે. મારી જોરત જંગમમાં રહેતી હતી. અને મારું અરવર ગએલું હેવાથી મેં તેને "ટેલકાકોય હારમ" ઉપર જવાની સુચના કરેલી. તે ઉપરથી તે દરસવાલમાં આવેલી છે.

મી. ગાંધીની જુલાની

હું જેએક માસ પહેલાં નાતાલમાં હતો, ત્યારે મી. સોદા પણ ત્યાં હતા. મીસીસ સોદાની રિપોર્ટ જાણ્યા પછી તેને "ટેલકાકોય હારમ" ઉપર મોકલવા મેં મી. સોદાને લખામણ કરી. તે ઉપરથી અને તદ્દન મારી જવાબદારી ઉપર મીસ સોદા આ દેસમાં હાખસ થઇ છે, તેને હાખસ કરતાં પહેલાં મેં કમીસીયન જોરી સરને તેને હાખસ કરવા રિપોર્ટ તાર કરેલો. તેનો જવાબ કંઈ નહોતો. પણ વોલકરસ્ટ આવતાં મીસીસ સોદાને પકા વામાં આવ્યાં હતાં.

સરકારી વકીલ—તમે આ જુલુંને જોર આવવા સાર શું મીસીસ સોદાને નથી લાગ્યા ?

મી. માંધી—તેવું કમજ નથી. જલ તમાં સીએને હાખસ નહીં કરવી એવોજ સુદહો રાખેલો છે. સત્તાવાળાએને આ બાંધતમાં સાંત કરવા સાર મારાથી જાણે તેટલો મેં પ્રયત્ન કર્યો છે. મીસીસ સોદાને લાવવાને હેતુ એજ હતો કે તે નું "ટેલકાકોય હારમ" ઉપર બરોબર રહેણ થઇ શકે, અને અરજીપેપલ ચાપ નાતાલમાં તેવું કરવું અસંભવિત નહતું. પણ "ટેલકાકોય હારમ" ઉપર વધારે સમય નહતો. મળી મી. સોદાની નાન કહી દીધીની તખીવત બરાબ રહે છે તે થી પણ તેને હારમ ઉપર રાખવાથી વધારે ઠીક હતું.

માઇસ્ટર—જેઓ સડવામાં આવે છે તેઓને પગાર નથી મળેવાર

મી. માંધી—કોઇપણ પાસી. રીજીસ્ટર ઉપરને પમાર આવવામાં આવતાજ નથી. તેઓના ઉપર જેનો આધાર હોય તેવું બેરક અરજીપેપલ કરવામાં આવે છે.

માઇસ્ટર—એને હું પગાર ન મળ્યું. જેઓ જેલમાંથી છુટે છે તેને શું કરો છે ?

મી. ગાંધી—તેને પણ પગાર કંઈ આવવામાં આવતો નથી. તેમાંથી રાશ હોય તેને "હારમ" ઉપર લઇ જવામાં આવે છે.

પછી મી. માંધીએ પેતાનો કેસ પુરો કર્યો.

સરકારી વકીલ

એવી કરવામાં આવી કે આ કેસમાં એશિઆટીકનો સવાલ ઉભો થતો નથી. આ બાઇબીને રિપોર્ટમાં આવી પડી છે એ કમનસીબની વાત છે. પણ તેને પુરોપની બાપા નથી આવડતી તેથી તે નું દરસવાલમાં હાખસ થવું તે ગુન્હો ગુણાય.

મી. ગાંધીની ફક્લીસ

રંભાખાઇની તરફ વિનય વાપરવા સાર કોર્ટને, તથા સરકારી વકીલને આજાર મળ્યા પછી મી. ગાંધીએ કહ્યું કે રંભાખાઇને પુરોપની બાપતુ જ્ઞાન નથી એ વાત ચેકમ છે. પણ જે માણસને ત્રાંસ વાલમાં હાખસ થવાનો હક છે તે માણસની જોરત પુરોપની બાપાના જ ન વિના પણ હાખસ થઇ શકે છે. મી. સોદાને હાખસ થવાનો બેરકો હક છે. કેમકે તે ઇંગ્લેશ બાઇબી છે અને તે લડકા ની પહેલાંના દરસવાલના રીટીય છે. વળી રંભાખાઇ પરણેલ રોવાથી ફલિજી અધિકારના સાધારણ કાયદાની રૂએ બીન શુ હેગાર મળી સકાય. ક્યાં મરદ ત્યાં તેની જોરતને છુટથી જવાનો હક હોવો જ જોઇએ. એટલે રંભાખાઇને બીન ગુન્હેમાર મળી છોડી મુકવાની અરજી હું કરું છું."

આદ ચુકાદો આવવાનું મુલતવી રહ્યું હતું.

નવા વરસના ખેતબોની નવાજેસમાં ડા. જેમીસવને બેરોનેટનો ખેતાબ અપાયો છે. નાતાલવાળા મી. મુર તથા બીજા દેલકાક પુનિપનના નામી ના માણસોને જુદા જુદા ખેતબો અપાયા છે.

રૂપનર્મ લાઇસેન્સના નવા ધારા

(નવા અંકથી ચાલુ)

(૧૮) છટીમ હાઉસનો કે નેટીવ છટીમ હાઉસનો લાઇસેન્સ ધરાવનાર પોતાના સિવાય બીજા કોઇ માણસને એ રોજ માર અલાવવા રાખવો નહીં, અને રાખવો હોય તો તેના માણસ માટે કાઉસીલની લખીનવાર પરવાનગી મેળવવી.

(૧૯) છટીમ હાઉસવાળા મકાનમાં કાઉસીલને સતેષ ચાલુ તેમ (અ) બધા જાતનાં બેઠકાં હવા અને બત્તી, (બ) મેઝ અને પુરતા પ્રમાણમાં સ્વચ્છ પાણી (ક) મકાનમાં રખાતી આવા અથવા પીવાની વસ્તુઓ મુકી રાખવા માટે બેઠકાં સાધન અને સગવડ તથા (ક) પુરતી સંખ્યામાં ઓરત અને મરદ માટે બુદ્ધા બુદ્ધા બજાર અને મુનરડીઓ પુરી પાડવી બેઠકો.

(૨૦) આવા મકાનના લાઇસેન્સવાળા એ કાઉસીલને સતેષ ચાલુ તેમ (અ) તેનાં મકાન, વાસણ, રેખલપર પાથરવાળું લીલન, ફરનીચર, અને તેના રોજમારમાં વપરાતી ચીજો સ્વચ્છ રાખવી. (બ) શુદ્ધ અને સાતીક ખોરાકજ તેમાં રાખના કે વેચવો. (ક) (પેટે કે બીજાએ) ઉડતા કે ચેપી રોજવાળા માણસને પોતાના મકાનપર ખોરાક તથાવા કરવામાં કે પીરસવામાં ન રોકવો.

(૨૧) સાંજના દસ થી સવારના પાંચ વાગ્યા સુધી નેટીવ છટીમ હાઉસો બંધ રહેવા બેઠકો.

(૨૨) નેટીવ છટીમ હાઉસના મકાનની બોંબ સીમેન્ટની અથવા એવી હોવી બેઠકો કે જેથી બીનાસવાળી ન રહે.

(૨૩) નેટીવ છટીમ હાઉસમાં સતેષ કારક સ્થિતિવાળાં પુરતાં બજાર અને મુનરડી રાખવાં. અને મકાનમાં રહેનારા માટેનાંથી શુદ્ધ હોવાં બેઠકો.

(૨૪) દરેક નેટીવ છટીમ હાઉસના મકાનની બધી અંદરની દીવાલો બને વારી, મેં, અને સપટેપરના બીજા અઠ વાડીઆમાં તથા કાઉસીલ કહે ત્યારે લાડે ચુના અથવા બીજા ચોખ્ખા રોગાનર્થક ધોળાવવી.

(૨૫) નેટીવ છટીમ હાઉસવાળાએ કોઇ બેરી ઓરતને તેના મકાનપર કોઇ વખતે ન રહેવા દેવી.

(૨૬) બજાર બીલીવાર ટેમલવાળાએ તેના મકાનપર જુગાર રમવા દેવું નહીં,

તથા રમના દિવસોએ મકાન બંધ રાખવું; તથા બાકીના દિવસોએ સવાર ના આઠથી રાતના ૧૨ સિવાય ખુલ્લું રાખવું નહીં.

(૨૭) ટાઉન કાઉન્સીલને કહવાના લાઇસેન્સોના વરસ એકનો દર નીચે મુજબ છે: હોલસેલ ડીપર પા. ૭-૧૦-૦, રીટેલ ડીપર પા. ૩, હોલસેલ એન્ડ રીટેલ ડીપર પા. ૧૦, જુનર પા. ૭-૧૦-૦, બીલર પા. ૫, બેકર (જેમાં બીકાઇવાળાનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે) પા. ૩, બેડીંગ હાઉસ પા. ૩, લોજીંગ હાઉસ પા. ૩, રીફરેશમેન્ટ રૂમ પા. ૩, ડીરૂમ પા. ૧, નેટીવ છટીમ હાઉસ પા. ૫, પબ્લીક બીલીવાર ટેમલ પા. ૧૦, યીએટર એન્ડ મ્યુઝીક હોલ પા. ૧૦, હોલર પા. ૪-૧૦-૦, મેન્યુફેક્ચરર (કારી મર) પા. ૩, સેનીટરી પ્લમ્બર પા. ૦-૧-૦ એમ લાઇસેન્સ પા. ૧.

કોઇ માણસને ઉપરનામાં કોઇ લાઇસેન્સ લેવો હવે અને છતાં નહીં લીધે હોય તો તેણે આ ધારાઓને જાગ કર્વે ગણાશે.

(૨૮) અમુક માણસ પાસેથી, અથવા અમુક મકાનમાંથી બીજા માણસને અથવા બીજા મકાનમાં લાઇસેન્સ ટરાંસફર કરવો હોય તો લાઇસેન્સ અમલદાર મારે તત્કાલ કાઉસીલની રજા લેવી પડશે.

(૨૯) ટરાંસફર કરવું એટલે અમુક રોજમાર બીજા કોણે કરવાની અમુક માણસ અથવા પેટીને સત્તા આપવી; અથવા અમુક પેટીના બધારમાં ફેરફાર કર્યો હોય છતાં પેટીને તેજ નામતજે રોજમાર કરવાની સત્તા આપી તે.

(૩૦) એક પેટીને લાઇસેન્સ આપ્યો હોય તેમાં તેના બધા મેંબરોનો સામટો સમાવેશ મુક જશે; અને જો પેટીના બધારમાં ફેરફાર થાય અને નવી પેટી પર લાઇસેન્સ ટરાંસફર ન થાય તો તે લાઇસેન્સ ખલાસ થયો ગણાશે.

(૩૧) લાઇસેન્સનો રીન્યુઅલ એટલે પહેલાંના લાઇસેન્સ મુલત પુરી થયે તેના માલીકને ફરીથી કાઢી આપવામાં આવે તે.

(૩૨) લાઇસેન્સ માટે અરજ કરતી વખતે તેજ માણસ અને તેજ મકાન માટે તેજ જાતનો લાઇસેન્સ ચાલુ નહોત્ય તો તેણે નામ નવો લાઇસેન્સ.

(૩૩) હોલસેલ ડીપર એટલે અમુક બંધ માલ વેચનાર, અથવા તો અમલ પોલીસમાં માલ વેચનાર અથવા તો

ફરીથી વેચના માટે બીજાને માલ વેચ નાર માણસ કે પેટી.

(૩૪) રીટેલ ડીપર એટલે પોતાના ઉપયોગ કે ખેરક માટે ચીજો લેનારને જે માણસ કે પેટી છુટક વેચે તે.

(હોલરના લાઇસેન્સ તજે હોલરનો ખાસ કરનાર રીટેલ ડીપર નહીં ગણાય; તેમજ ફુલ, મજી, મરખા, બગીચાની પેદા, અથવા બેઠકે મલ બનાવીને વેચનારાઓ પણ રીટેલ ડીપર નહીં ગણાય.)

(૩૫) મેન્યુફેક્ચરર એટલે અમુક માણસ અથવા પેટી જે પોતાની પાસે રીટેલ લાઇસેન્સ ન હોવા છતાં વેચવા માટે કે વેપાર માટે કોઇપણ જાતની ચીજો તથાવા કરે, કે બકે. (હોલરના લાઇસેન્સવાળા કોઇપણ જાતની ચીજો કે માલ બેઠકે વેચવા માટે બનારે તેને મેન્યુફેક્ચરરના લાઇસેન્સની જરૂર નહીં પડે.)

(૩૬) બેકર એટલે અમુક માણસ અથવા પેટી જે રોડી પકાવે અને ખાના રાંધે વેચાતી આવે. (અમુક એકજ રોજમાર માટે બેકર લાઇસેન્સ તેમજ રીટેલ લાઇસેન્સ એમ બંને કહાવવાની જરૂર બેકરને નહીં પાડવામાં આવે.)

(૩૭) જુનર એટલે ઓરત છુટક વેચ નાર માણસ અથવા પેટી. (જુનરને અમુક એકજ મકાન માટે જુનરનો તેમ જ રીટેલ એમ બંને લાઇસેન્સ કહાવવા ની જરૂર નહીં પાડવામાં આવે.)

(૩૮) ખોરાક માટે, ખાતર માટે, અથવા બીજા કામ માટે અનાજ, પેદાશ, કે બીજી ચીજ જળવા કરાવવા કે ખાંડવા ના કામનો આ ધારા માટે બીલીવ લાઇસેન્સમાં સમાવેશ કરવામાં આવશે. (કાચરડે ઉપરનાં કામ કરનારને બીજર નહીં ગણવામાં આવે.)

(૩૯) બોર્ડીંગ અથવા લોજીંગ હાઉસ એટલે કે અમુક ઘર અથવા મકાન જે ના ઓરડાઓમાં માલીક અથવા વાકુલ સિવાય બીજા માણસો રહેતા હોય. ઉપર કહેલ ઓરડા અમુક મકાનના મુખ્ય બાચથી છુટક હોય તોપણ તેનો તે માં સમાવેશ થશે. (અમુક મકાનમાં અર કરતાં વધારે લોજરો (ઉતારો લેનારાઓ) ન હોય તો તેને આ ધારા માટે લોજીંગ હાઉસ નહીં ગણવામાં આવે.)

(૪૦) ડી રૂમ એટલે કોઇપણ મકાન બધાં ડી, કારી, અથવા બાકીના છતાં તથા વાર કરાતાં, રંધાતા અને વેચાતાં હોય; અથવા કોઈક મીટ રંધાતું હોય, નહીં કે મીટ મજી, કે ચાકવાજી રંધાતાં હોય.

હાઈમ કાઉસ અથવા રીપ્રેસેન્ટેટ
ફર એટલે કે કોલેજ માન ન્યા
ઉપર કહ્યા સિવાયની ચીજો રવાની હોય
અને વેચાતી હોય.

ટી રમ, હાઈમ કાઉસ, કે રીપ્રેસેન્ટેટ
રૂપના સાઈસેન્ટવલે મકાનની દરખાસ્ત
ખાવા માટે ચીજો નહીં વેચી શકાય

(૪૧) નેટીવ હાઈમ કાઉસ એટલે કે કોલેજ
પણ મકાન કે જમ્યા ન્યાં નેટીવ માટે
ખાવા કે પીવાની ચીજ વેચાતી હોય,
અને તે ખાવા કે પીવા માટે મકાનમાં
બેસવાની સમગ્ર રખાતી હોય.

[સુધુ]

મારોશીયસ

એક તામીલ ખબરપત્રી લખે છે કે:—

અચેના હોદ્દામાં લોકપિય યજ્ઞેશ્વર ગણીતા
મી, મણીલાલ એમ. ડાક્ટર એમ. એ.,
એલ એલ. બી., બેરીસ્ટર એટ લો હોદ્દા
સ્થાન જમાના હોવાથી તેમને માન આપવા
તેમજ મી. આર. સુધન નામના હોદ્દા
અધ્યક્ષ અરથે વિલાપત જનાર હોવાથી
તેને ફોલો હન્ડલવા હોદ્દાઓના એક મોટા
મેળાવડા તા. ૨૭ મી તથા ૨૮ થી ૩૦ થી
તેમાં હોદ્દા, મુસલમાન, ખ્રિસ્તી વગેરે
દરેક વરમના માણસો હાજર થયા હતા
કેટલેક કેટલેકથી તારો અને કામગીરી મળ્યા
હતા. ચેરટ લુધના મેયર અને બીજા કેટ
લાક મેરાઓ તથા ચીનાઓ તરફથી મેર
હાજરી માટે હીલગીરીના સંદેશ મળ્યા
હતા. મી. મણીલાલને આપવાનાં માન
પત્રો વાંચી સંભળાવવામાં આવ્યાં હતાં.
જેમાં તેમણે ગીરમીટીઆ માટે ખતાવેલી
કમલ કાળજી માટે, તથા તેમણે હોદ્દાના
ખાસમાં લીધેલી અથાગ મહેનત અને ઉદ્ધ
વેલી જહેમત માટે આભાર, લાગણી અને
પ્રેમ દરજાવવામાં આવ્યો હતો. આપણ
માં પણ આજે પ્રેમ અને રૂપકારની
લાગણી જાહેર કરવામાં આવી હતી, તમા
તેમના જવા માટે મોટી હીલગીરી સહુ
ખતાવતા હતા. વિલાપત અધ્યાક્ષ કરવા
ઉપડનારે મી. સુધનને ફોલો હન્ડલવામાં
આવી હતી. મી. મણીલાલે માનપત્રો
સ્વીકારતાં નમનતાઈ બરેલા સંબોધમાં
પોતાના પ્રેમ અને સ્વદેશભિમાનની ઉદ્ધ
લાગણી ખતાવી આપી હતી. પછી તેઓ
વિલાપ તથા ત્યારે તેમને વળાવવા સંખ્યા
ખાસ સાંભળ્યો બદર પર ગયા હતા, અને
વિલાપ ચતારથી છુટા પડ્યા માટે પોતાના
એક સાથા મિત્ર અથવા આકર્ષક છુટા
પડ્યા હોય એવી હીલગીરી ખતા તા હતા.

સર વિલ્યમ વેડરમર્નનું એક ભાષણ

હાઈમન નેશનલ પ્રેસિડન્ટ પ્રમુખપદ
સેવા સર વિલ્યમ વેડરમર્નન વિલાપતથી
ઉપડેલા તે વખતે તેમના માનમાં લડન
ખાતે ખાણની મીજલસ કરવામાં આવી
હતી. ત્યારે સર વિલ્યમે આપેલાં ભાષ
ણ યીં કેટલોક મહત્વવાલાયક કામ અને
નીચે આપાએ છીએ:—

ગતો, વર્ગો, અને ધર્મો વચ્ચે સલાહ
હોવાની જરૂર ઉપર લોરડ હારડીને (નવા
વાલસરગે) બાર મુક્યો છે એ બાબી કુ
ખુશી થયો હતો. કેમકે તેની હાથ
સહીથી વધારે અગત્ય છે મારો હોદ્દા
જવાનો હેતુ પણ એ સુલેહ ફેલાવવાના
સારવારથી કામમાં મારા મજા મુજબ
ભાગ લેવાનો છે. હાલને વખતે કમ
નશીએ ત્રણ મોટી બાબતો હોદ્દાની ઉર્જાત
માં આડે આર છે. પહેલાં ગોરા અમલ
દારો અને હોદ્દા પ્રજા વચ્ચેનું અંતર;
બીજું હોદ્દા અને મુસલમાન વચ્ચેનું
અંતર; અને ત્રીજું મેડરેટો અને
અકામીમરેટો વચ્ચેનું અંતર. આ
નાની સુધી ખાબતો નથી. છતાં કુ
હોમત થર છું, કેમકે એ દરેક વિલાપ
હોદ્દા મહુ કમ્પે છે એ માની તેને
માન આપુ છું. તેમના વચ્ચે જે તફા
વત છે તે હેતુ સખધી નથી, પણ હેતુ
સાધવાની રીત સખધી છે. પહેલાં
ગોરા અમલદાર અને હોદ્દા લોકમત વચ્ચેના
તફાવત વિશે વિચારીએ આ સવાલ
રાખનો બાર ઉપાડનારા અને ઉપાડવનારા
વચ્ચેનો છે અને આમાં સેન્સો પેન્ડા
નામના વિદ્વાન નરનાં વચનને કુ માન્ય
રાખુ છું. તેણે કહ્યું છે કે અન્યરો અને
અન્યરો હ કવાળાઓ વચ્ચે હમીયાં
કાકાસ હોય છે. અને તેમાં હમેશાં
અન્યરો વાળખી પર હોય છે. હવે
હોદ્દા મુસલમાન સવત્ર વિચારીએ.
‘ટાઇમ્સ’ ના લેખકે કહ્યું છે કે “આ
કાકાસને ગટાડવો એ ખ્રિસ્તી રાજપુ
એક મુખ્ય કામ ગણાયુ જોઈએ.”
પણ આ સવાલ હોદ્દાઓના ધરમત અથવા
વહેવારીક છે. એટલે તે એવી નાણુક
ખાબત છે કે પરદેશીઓ તેમાં વચ્ચે ન
પડી શકે. તોપણ આ મુલકમાં વસતા
કેટલાક માનવતા હોદ્દા મિત્રો જેઓ
સુલેહ વધારવાને આતુર છે તેમની સાથે
ચળીને આ સવાલ પર જવા મેં હોમત
કરી છે. સર હીરોજી મહેતા, અને

મારા માનવતા મિત્ર જરૂરીસ અમીર
અલીની સાથે મસજત કરી ના. આમાં
ખાને મુખમાં એક મિત્રાઈબરેલુ કોન
ફરન્સ બરવા સુચવ્યું છે, કે ન્યાં આદર
અદરના તફાવતો નો નીકાલ અપચવાને
ખ ને પહોંતા આવેતાનો મત. ઉપડમાં
મેડરેટો અને એકબીનીરેટો વચ્ચેનું
અંતર તપાસીએ. ૧૮૮૫માં જ્યારે
મારા વહાલા મિત્રો મી. હુમ, મી.
કમ્પ્લે સી મેનરજી, તથા મી. હાદ
લાઈ નવરોજીએ કેએસ ત્યાપી ત્યારે
કોલેજ પદના મતબેદ નહોતા. ૨૦
વરસ ઉપરાંત વખતસુધી હોદ્દાઓ
નાતમત કે ધર્મન બેદ વચર સાથે મળી
કામ કર્યું. પણ ૧૯૦૬માં સુરતખાતે
ભાષણ પડ્યું. કેસિસની રીતોથી ફોલો
પામવાની નિરાશામાં અધીરા થએલા કેટ
લાક જુના અમેવાનોને છેડી નવા રસ્તા
જોધવા માંડ્યા. આથી ઉન્નત કરવાની
હમ્મજાવાળા મિત્રોને કુ:ખ થયું. પણ
અહીં પણ શું ચલતીના પમથીઆરપેજ
આ વેદના નહીં હોય? અને સામે છે કે
આમ મણી રામરી, અને તેથી જેમ
જેમ સુધારા વધતા જશે તેમ તેમ તેમની
નિરાશા દૂર થશે એમ આશા રહે છે.

ઉપડમાં સર વિલ્યમે કહ્યું કે આજ
થી બરોબર ૫૦ વરસ ઉપર કુ વિલા
પતથી હોદ્દા જવાને પહેલી વાર ઉપડયો
હતો. કુ અહીંથી ઉપડીસ તે દિવસે
હોદ્દાની સેવા કરનાં અને અરધી મહી
થશે. તેથી મને કુ હોદ્દાનો વતનદાર
ગૂણુ છું. અને હોદ્દાઓ તે ખતા મિત્ર
ને જુલી મવા નથી તે મને મહેલુ
આમ ત્રણ ખતાવે છે.

હાઈડુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૭ મીએ અમલોબોસીમાં જવા
ખાંધ થશે.

તા. ૬ ડીએ કનકલરમાં આવી પહોં
ચી છે.

તા. ૮ મીએ કનકલરમાં જવા ખાંધ
થશે.

તા. ૧ મીએ અમલોબોસીમાં આવવા
વરા છે.

તેજ અરસામાં અમલોબોસીમાં જવા
ખાંધ થશે.

પોરદુમાલમાં અસાંતિની

અફવાઓ

(૩૬૨)

પારીસમાં એવી અફવા ફેલાયેલી છે, કે પોરદુમીઝ સરકાર મુશીબતમાં આવી પડેલ છે, ખુશી લશ્કર તેમજ હરીઆષ લશ્કરમાં અસતોષ તથા આપખુદખુદ એવામાં આવ્યું છે. લીસ્તન ખાતેના સિદીસ એલમીએ વિલાયતથી એક મન વાર મંગાવ્યાના ખખર વિલાયતનાં છાપામાં પ્રસિદ્ધ થયા હતા.

લીસ્તનના એક છાપા ઉપરથી પારીસમાં એવા ખખર પ્રસિદ્ધ થયા હતા કે હાલ મેન્યુઅલને માદીએ ખેસાડવાનું એક કાવતરું "હર આવ્યું" છે, અને તે સંખ્યામાં કેટલાક માણસોની ધડપકડ થઈ છે.

પોરદુમાલના રાજાને ફરીથી માદીએ ખેસાડવાના કાવતરાની અફવાને પાછળથી ખોટી જણાવવામાં આવી છે વિલાયતમાં વસતા કેટલાક જાણીતા પોરદુમીઝો એટલું જણાવે છે કે લીસ્તનની સ્થિતિ દિવસે દિવસે વધુ ખરાબ થઈ જાય છે, જાહેર કામકામમાં અવવરથા છે. લશ્કરમાં તાબેદારીની ગેરહાજરી છે, સાંપડેલા વડા અમલદારોની અદબ રાખતા નથી, તે ખબર વરમમાં ત્યાં પહોં છે. તે છતાં વેપારને કોઈ જાતની હાની ન પહોં આવ્યું જણાવવામાં આવે છે.

ખીજે એક જાણીતો પોરદુમીઝ કહે છે કે હરીઆષ તથા ખુશી લશ્કર રીપબ્લીક સરકારના તાબામાં છે, અને તેથી કોઈ અસતોષ હોય તો તે એકદમ દાણી દેવામાં આવે તેમ છે.

આ મહત્ત્વ ઠાલોનીઓમાં અસતોષ હોવાની વાતને હસી કહાડે છે, અને જણાવે છે કે કરનલ ડી. આનડોરોફને મોટું માન આપવામાં આવ્યું હતું, અને તે મોઝાંબીકના મવરનર તરીકે કુદ વખતમાં પાછા ફરનાર છે.

લીસ્તનથી સીધી રીતે રાજદ્વારી મામલાઓથી ખુબ ખબર વિલાયત પહોંચે છે. હાલમ્મને ખખરપત્રી જણાવે છે કે હાલ ખાંત છે, અસાંતિનો ધનકાર

કરવામાં આવ્યો છે, છતાં તે ખીલકુલ ન હોય એમ માનવામાં આવ્યું નથી. બળવાથી બંધાયેલી બધી આદાઓ ફળીજીત ન થવાને અસતોષનું કારણ જણાવવામાં આવ્યું છે.

પારીસના છાપાની અફવાઓને પોરદુમીઝ સત્તાવાળાઓએ ખોટી જણાવી છે, અને કહ્યું છે કે પોરદુમાલમાં કોઈ ઠેકાણે અસાંતિ હોય તો સરકારને પોતાને ખખર પકડા વચર રહે નહીં.

પોરદુમીઝ પ્રકુએ એસતા વરસનો મેળાવડો ખોટી ધામધુમ સાથે કર્યો હતો જે બધી સુલેહ શાંતિ વચ્ચે પસાર થયો હતો, અને હજારે માણસોએ તેમાં જામ લીધો હતો.

પોરદુમાલના પ્રજાસત્તાક રાજાનો નવો વાવડો આવી પહોંચ્યા તા. ૨ જીએ તે લોરેન્કો મારકસ ખાતે ખુશી મુકવાની કીધા કરવામાં આવી હતી.

ડરબનના પોરદુમીઝ એલમીએ તેને મળેલો નીચેનો સંદેશ સ્થાનિક છાપામાં છાપાવ્યો છે કે "પોરદુમાલના શીઘ્રની અફવાઓ તકન ખોટી છે. આખા મુલકમાં સંપુરણ સુલેહ છે તેમાં ખલેલ પાડવાનો સંદેહ સરખો પથુ ઉભે થયો નથી."

આલુ વરતમાન

ડરબન સેન્ટરલ રેલ્વે સ્ટેશન પર અમલદારો હોદી હિતાઓની પચવણી કરે છે એ વાતને ખીજ એક લખનારે 'મરકુરી' માં ટેકા આપ્યો છે, અને ઉમેર્યું છે કે હોદી ઓરતો તરફ પથુ રેલ્વેના અમલદારો તોછડી રીતે વરતે છે. એક વખત એક આખરી દેખાતી હોદી ખાંતે એક કપારકમેટમાંથી ખેંચી કાઢીને ખીજ વરમના ચિહાર બેસાડ્યા માં ધકકો મારીને ચોંધી મુકવામાં આવી હતી. આવી વરતણક બંધ થવાની જરૂર વિશે લખનાર આમક કરે છે.

ડરબન વેસ્ટ ઓફમાં ટરમના પાટાને જામેલા ધસારાને લીધે ટરમ ડેલ્ટી

હોવાથી નવા પાટા નાખવાની જરૂર પર વિચાર ચલાવવામાં આવે છે:

મુનિયન પારલામેન્ટની કારોબારી કોઈ સીલના મેબરો તથા ખાતે સભાના સ્પીકરોને 'એનરેબલ' નો ઇલકાબ જોડવા, નું વિલાયતથી મંજુર થયું છે.

નોર્થ-વેસ્ટરન રોડેશીયા અને ન્યાસા લેન્ડમાં ઉત્પન્ન થતો દરના કેસો થવાથી, તેમાં ઝડપથી તપાસ કરી આપતા પછાજ લેરા રોડેશીયાની સરકારે એક ડાકતરી જાન વાળાઓની ટુકડી મોકલી છે.

એક્સાન્સબરમમાં કેટલા નેટીવ ખુની ને પકડ્યા જતાં એક મોરા કેનરટેબનું ખુન થયું હતું.

માલમ્સબરી ખાતે કેટલીક મોરી બાઇઓ અને છોકરાં રેલ્વેના સ્ટાફ એળખતાં હતાં તેમાંમાં માદી આવી ચડવાથી કેટલાંક મરણ થયાં હતાં.

તા. ૧લી ફેબ્રુઆરીથી રેલ્વેના કરોમાં—હિતાઓની ટીપીટમાં તેમજ માલની લાવજારના આવમાં—આખા મુનિયનમાં ફેરફાર થવાના છે. જો કે મોટે ભાગે ફેરફાર કેપમાં થવાના છે, છતાં કેટલાક નાતાલ ટર્ગસત્રાલ વગેરે મુનિયનના જાગેને લાગુ પડશે. નાતાલ અને કેપમાં સનીવારથી સોમવાર સુધીની જે એકસકરમન ટીકીરો નીકળતી તે ઘણે ખરે ઠેકાણે નીકળી જશે એવું જણાવવામાં આવે છે.

તા. ૬લીએ સ્ટીમર કેનલસરમાં મી. પારસી રસ્તમજના ફરજદ મી. સોશ બજા મુનિયથી ડરબન આવી પહોંચ્યા છે.

નાદારી કાંટનો નોઢીસો વગેરે

(પોલીન્થીયલ મેડેટમાંથી)

અમરીટના સ્ટેટસીપર એમ. આર. પોલેની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહે ચણીના આંકડા સુધીમ કેરતના માસ્ટર આખળ રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૧૬ મી નવેમ્બર સુધી તપાસણી માટે ખુશ્કા રહેશે. હિસાબની નકલ અમરીટો માજી એટ પાસે પથુ રાખવામાં આવી છે.

તાર સમાચાર

વિદ્યમતી લક્ષ્મી દુકડી ઉભી કરવાની માગણીનો ધરાને જવાબ વાળ્યો છે, જેમાં દુકડી ઉભી કરવાની જરૂર નથી એમ જણાયું છે. મામલો ધરાનગરે ચિતા પુર મથકે છે.

બિહાર સરકારની ત્રણ મનવારેને જાણકાર, ત્રણને માલ્ટા ખાતે, તમા બીજા ત્રણને પુરવ તરફ મોકલી દેવામાં આવી છે.

વિલાયતના લક્ષ્મી ખાતા તરફથી હવાઈ વહાણો માટે એક લક્ષ્મી દુકડી ઉભી કરવાની જરૂર બતાવવામાં આવી છે.

૧૯૧૦માં વિલાયતની સરકારને ૩૩ કરોડ પાઉન્ડની ગચત (ખરચ પર ઉપજ નો વધારો) થયે હતી.

વિલાયત ખાતે બરાબર ઇંગ્લીશ્વલ (આખી લહેનસાદતમા રાજદારીઓનું) કોનફરન્સ તા. ૨૨મી મેએ કરવાનું નક્કી થયું છે.

ક્રીક નામની પુરજીના તાબાની મેને બળવો કર્યો હતો. પછી નાની જગ્યા ક્રીક પછી તેમનાં એક હજાર જેટલાં માણસો શરણે મળ્યાં હતાં.

ઇંગ્લેન્ડમાં થયેલી મજૂરી પ્રમાણે મધ સાલમાં પા. ૬૦,૦૦,૦૦૦ ની કીમતની સ્ટીમરો બાંગી પડવાથી નુકસાની થયે હતી. જેમાં પહેલે નાખરે સ્ટીમર પેરી હલસનું બાંગી જવું, અને બીજે નાખરે વરાહનું ગુમ થવું જણાય છે.

ચીનની નેશનલ એસેમ્બલીએ ત્યાંની સરકાર પાસે એવી માગણી કરી હતી કે પરદેશમાં વસતા રાજદારીઓ, તથા લગ્ન ખાતાના નોકરો અને અમલદારોએ તેમની ચોટલી જેને પીઝ રેલ કહેવામાં આવે છે તે કઢાવી નખાવવી. સરકારે આ અરજી કબુલ કરી નહોતી.

તા. ૩૫૩ને તેની દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાતથી આવી પતેચિલા માટે લંડનની કોનફરન્સ તરફથી એક અ. ૧૬૨નું માનવજ આવાગાં બોલાવે છે.

લંડનમાં થોડા દિવસ ઉપર થયેલાં ખુનો સંબંધમાં એક બંધકર એનાર કીસ્ટ કાવતરું બહાર આવ્યું છે. એ ખુનો સંબંધમાં સંકેતવાએલા કેટલાક બદમાશોને પકડવા જતાં એક મોટી લક્ષ્મી દુકડીને રોકવી પડી હતી, તથા કેટલાક બહારો સવા હતા, ને તે બંધકાર બદમાશો પકડાયા નહોતા. તેઓ જે મકાનમાં છુપાયા હતા તેને અંદરથી સળ આવી મુક્યું હતું, અને એવી રીતે આપણાત કરી મરણુ પામ્યા હતા. આ બનાવ લંડનમાં બહુ ચોંકાવનારો બન્યો છે. પરદેશી લોકોના સંબંધમાં કાયદા એ સખત રીતે અમલમાં મુકવાની જાણ માં લલામણો થયે છે.

રૂશિયામાં એક ચાલતી ટ્રેન પર આંત્ર લામચાથી ગાડી અડકાઓથી ઘેરાઈ જઈ બળી ગયે હતી. ધણું માણસો મરણુ પામ્યાં છે.

ઇંગ્લાંડમાં તા. ૪થીએ રાત્રે લેવાએલી નોંધ ઉપરથી કહેવાય છે કે કોઈ ટેકાએ મોટો ધરતીકંપ જણાયો હોવો જોઈએ. જમીનનો ધ્રુવરો જા કલાક સુધી જણાયો હતો.

મધ્ય એશિયામાં આવેલા પુરકસ્તાન ખાતે પાંચ મીનીટ સુધી ધરતીકંપના અવિઠા લાગ્યા હતાં, જેથી કેટલાક મકાનો પડીને નાશ પામ્યાં છે. મરણુની જણુથી થયે નથી.

મેજર ડી જ્ઞાનડરાડે (મોજાંબીકના મયરનર) લીસ્તનથી પારીસ રસ્તે લંડન જવા ઉપડેલ છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાનો લંડન ખાતેનો વેપાર ઉદ્યોગને લગતો એલચી જણુને છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાનાં જણુ પુરવ આફ્રિકા અને દક્ષિણ યુરોપમાં વેચાણ થાય તેમ છે.

એ ટેકાણુનો બળર ખીલવવાને બલા ત્રણ કરે છે.

ઇંગ્લાંડમાં નેધાએલા ધરતીકંપના આં ત્રણ યુરોપમાં બધે ટેકાણે પાસ કરીને રૂપેન અને પ્રતાલીમાં જણુવા હતા. પુરક સ્તાન તથા ધરતીકંપથી ૪૦ માંજુલો હાઈ થુઆ છે.

પરચુરણ ખખરપત્રો

કરબાનથી એક ખખરપત્રી લખે છે કે— તા. ૨૭ જાનેવારીના રોજ લલાણ મંડળની સભા થી લક્ષ્મીનારામજીના મંદિર પર મળી હતી. આસરે સાતસો આઠસો માણસોનો સમુદ્ધ એકઠો થયો હતો. જનનગાહ આસરે ૧૨ વામતાને સમારે સભામાં ધરમ ચરચા કરવામાં આવી. પ્રસાદ, બેજન વિગેરે લેવાયા બાદ લાજરે અખારામ મહારાજે જાજનો માઈ સ બળાવ્યાં હતાં.

વેદલમથી એક ખખરપત્રી લખે છે કે જાજના મોખલલાલના મંદિરમાં તા. ૧લી જાનેવારીના રોજ ધર્મ સભાની કમિટીની ત્રણ વરસની કુદત પુરી થવાથી સરવ પેચ બાઈએની મોટી સભા મળી હતી. સેક્રેટરીએ મંદિરના મજુતર વગેરે કામ માં થયેલા ખરચના બાંકડા અરચાત આવક જવક અને મંદિરનું કરજ વિગેરે સભામાં વાંચી બતાવ્યું હતું. એટલે કે :—આજ સુધીમાં પા. ૬૧૬-૧૪-૨૧ આવક થયેલી, અને પા. ૬૧૪-૫-૨૧ નો મંદિર મજુતામાં ખરચ લાગ્યો. હાલ પા. ૩-૮-૧૧ સીકક છે તેમ મંદિર ખાતે પા. ૩૮-૧૦-૧૬ કરજ કડીઆ વિગેરેને હજી ચુકાવવું બાકી છે. રીચો ૨૮ સેક્રેટરીએ જાહેરમાં વાંચ્યો અને નિરજુમ કરેલા અનુમાન મુજબ જણુણું કે હજી શિવાલમ વિગેરેના બાકી મજુતર ના કામનો તથા પ્રતિજા વિગેરેનો અંદાજ કાઢતાં પા. ૨૦૦) બસોનો ખરચ સવા સંભવ છે જે રૂપે વિસ્તાર પુરવક કથન કરવામાં આવ્યું હતું. ત્રણ વરસના હિસાબને ચોક્કસ રીતે તપાસવા (મોટીટ કરવા) મી. હરજસ, મી. રાજકુમાર, તથા મી. રાજને નીમવામાં આવેલ હતા તેઓ એ હિસાબ બરાબર જોવાની ખાત્રી પાંચ માં જાહેર કરી હતી. તે બાદ બાણ ચંદુસીંહ, મેહતા રાધવજી, મંજાધર મહારાજ, અખારામ મહારાજ, તથા બાણ તાલેવતસીંહ અને કીસનદાસ મહારાજે પ્રસંગને લગતી ધરમ ચરચા કરી હતી.

કાઠિયાવાડ આર્મ મંડળના સેક્રેટરી જાખી જણુવે છે કે આવતી કાલે (તા. ૮ મી જાનેવારી ૧૯૧૧, રવીવારે) બપોરના ત્રણ વાગ્યે નં. ૫૨ મી-સ એડવરડ સ્ટીટમાં, રા. રા. વસનજી દેવસીના મકાન પર આ મંડળની નિવમિત મીટિંગ થશે. જેમાં બધા મેમ્બરોને પધારવા વિનંતિ કરે છે.

હાંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

ગોંડલના ના. હાકોરના કુવરીમાં લીલાબા આ વરસે મુળમ ખાતે મેચોડુ બેશનની પરીક્ષામાં બેઠાં હતા.

પોરબર રાજ્યના જોષ્ટ એકમીની એટર રા. બા. અનંત સહાયીવ તાંબે સરકારી નોકરીમાં પાછા ફરતા હોવાથી એ ઓઢા ઉપર મોરબી રાજ્યના લીંગલ એડવાઇઝર મી. હંમણરાય જોડાબાઇ બેઠી નીમાયા છે.

માંમરોળના નવાબની સાલમેદને દિવસે ખેડુતોની રૂ. ૩૦૦૦ ની મહેસુલ માફ કરવામાં આવી હતી. બેગમો તરફથી સીઓનો દરબાર કરવામાં આવ્યો હતો. હાંદુ મુસલમાનને ખાણ અપવામાં આવ્યું હતું. કેટલાકને પોશાક આપવામાં આવ્યા હતા.

સીમડીના ના. હાકોરે પોતાની રાજ ધાનીમાં એક અસજ સાળા (દેહ વચેરે ઉતરતી મજાતી જતો માટેની) કાઢી છે.

અમનમરના એક પ્રસિદ્ધ દેશી વાદના પુત્ર મુળમમાં દેશી હવાઓ બતાવવાનું મોહું કારખાનું કાઢ્યું છે.

મુરત ખાતે બરાએલા દરબારમાં સમીન ના નવાબ સાહેબને બ્રિટીશ લશ્કરમાં લેફ્ટેનન્ટની પદવી અને મરનાર ખીર મહમુદઅલીખાનના વારસોને "ખાન સાહેબ" ના ખેલાળની સનદ મરનારના નામ ની એનાયત કરવામાં આવી હતી.

શીવકુમાર સાહની નામના સંસ્કૃત બાષાના પ્રસિદ્ધ વિદ્વાનને તેમની યુરોપની મુસાફરી દરમ્યાન એક મહાપુરૂષે ત્રણ હજાર રૂપિયાના પગારે જરમનીમાં સંસ્કૃત બાષાનો અભ્યાસ કરાવવા કહ્યું ત્યારે એ ભારતભ્રમણ નરતને જણાવ્યું કે નહીં, બહીના (હાંદીના) રૂ. ૩૦ જ અને બસ છે અને રતારે આનંદ આપશે.

ફરેશ પારલામેટમાંના ફરેશ હિંદુ સ્તાનના પ્રતિનિધિએ અંદાજરતુ ફરેશ સંસ્થાન છોડાંડની સરકારને આપી દેવા સંબંધી સંદેશા છોડાંડે ને ફરાનલ વચ્ચે આલેખ હોવાની અફવાની અમાજ વિષે

સવાલ પ્રજ્ઞાની નેટીય આપી હતી, પણ તેને એવે ખુલાસો કરવામાં આવ્યો હતો કે એ અપવામાં કાંઈ સમ્માન નથી.

"હીતાવાહી" નામનું રાજાદુ દેશી બાષામાં પ્રગટ થતું પત્ર એવી અફવા લાવેલ છે કે બાણ અરવંદ બેલ સામે નવું વારંટ કઠાડવામાં આવ્યું છે એ પત્ર વધુ એમ જણાવે છે કે તેના જાપા ના પ્રોટરને હજુ છેડવામાં આવ્યો નથી.

મેરસેમ લીમની આવતી એક અલ્લા બાદને જલ્સે નાગપુર ખાતે જર્યાનુ અને તેનું પ્રમુખપદ લખનઉવાળા બેરીસ્ટર સમદ નમી હૈદરાકાને આપવાનું કર્યું કહેવાય છે.

ડીમેરના ડીલાઇ સામા હજુ કલકતે છે, અને બ્રિટીશ સરકારના રક્ષણ હેઠળ જ રહેવા માગે છે. તેમના રસાલા નરમ થી જણાવવામાં આવે છે કે સીન તરફથી જમે એટલી ખાતી આપવામાં આવે તો પણ તે તેથી સતોય પામશે નહીં અને બ્રિટીશ સરકારના રક્ષણ સિવાય તે કદી પણ તીબેટમાં પાછા ફાપલ થશે નહીં.

રઘુન ખાતે ઉત્તમહી યુજરાતી મુરકો ના પ્રયાસથી એક "હિત વરવક સમા" ચાલે છે, અને હજુ ઉમદા કામ બગાવી રહી છે. એ માંડળના વારસીક મેળાવા વખતે શ્રીયુત છ એસ આપરડેએ એક ગુસ્સાદાર બાળક કર્યું હતું. મેળાવડા મરખાસ્ત કરતાં પહેલાં મુખ્ય મહરથોને પુલના દાર પહેરાવવામાં આવ્યા હતા, જેમાં સલામતી લડતમાં દેશપાર થયલા મી. હુબંગા કપીન પણ હતા.

કીંગની હાંદીની મુલાકાતને વખતે બંગાળના કાગલા રદ થવાની વહી જાપાઓ માં જણાવવામાં આવી છે.

અલ્લાબાદ ખાતે બરાએલી હાંદી નેલ નલ કાંચિસમાં હાજર થવા માટે મી. એ. એ. હુબને રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ આનરેબલ પડીત સુંદરલાલ તરફથી થએલા આમંત્રણના જવાબમાં વિલાયતથી એક દિલસેજ અંગેજી મિત્ર તરીકે મી. હુબને પોતાની જુદ વયના સગાએ મુસાફરી કરવાની અલ્લાહ દર સાતી જણાવ્યું છે કે "હું" તમોને સમજાવે એને સુચના કરું છું કે હમેશાં સારા

ખુલાસી બર્ગ રહો. તમારી લડત માટે કદી નિરાશ થતા નહોં, અથવા કંટાળતા નહોં, અને કાવડા પુરવક કમની હાંદીને વળગી રહેજો. તમે એક સંપ રહેજો, અને સમજી આપ મતલબી હમ્મણો. સમજા અંગત મતફેરો બાબુએ મુકોને હમેશાં સાવચેત અને સ્માધા રહેજો, અને ખાતી રાખજો કે સમજા રાખજો અથવા વાઇસરોયે અથવા પારલામેટો કરતાં એક વધુ મોટી સંકિત તમારી વાજબી અને ડહાપણ બરી હમ્મણોને અમલમાં મુકશે."

ખીરત ખાતે "શહેનાએ હાંદ" નામનું યુજરાતી બાષાનું જાણુ પ્રગટ થતું હતું. તેના મલેક પાસે નવા પ્રેસ એકટની રૂ. ૨. ૨૦૦૦ ની બમીનખીરી માંમ વામાં આવવાથી તે બંધ પડ્યું છે.

કાનપુરની એલજન મીલ્સ કંપનીએ અલ્લાબાદના પ્રદરશન વખતે પંચમનો ઉડાડવાની હરીશાઇ માટે રૂ. ૧૫૦૦ નું ઇનામ કાઢ્યું છે.

કરનલના નવાબ રજમઅલીખાને રૂ. ૧૭,૦૦૦, અને તેમના માઇ મહમદ હમર દરાજ અલીખાને રૂ. ૧૬, ૦૦, પંજાબના એડવરડ મેમોરીયલ ફંડમાં બર્ગ છે.

મરદુમ ના. હહેનસાહ એડવરડના પંજાબના રમારક ફંડમાં અલ્લાર સુધીમાં લગભગ ૧૨ લાખ રૂપીયા એકઠા થઇ ગયા છે.

પતીઆળાના મહારાજાએ પોતે માદીએ બેસતાં પહેલાં સેનાધીપતી જનરલ પ્રીતમ સિંહને રાજ્યની હદમાંથી ૨૪ કલાકમાં ચાલ્યા જવા તથા દાલના મહારાજાના અમાહિતા રક્ષક અને વડા પ્રધાન સરદાર યુરડસિંહ અને બીજા ૨૦ મહરથોને પતી આળા હહેર છેડી જવા અને વગર રજા એ પતીઆળામાં નહીં આવવા હરમાવેલું કહેવાય છે.

પંજાબને એક સહયો પહેલગાન કીકર સિંહ આખા હાંદુસ્તાન માટે કુસ્તીમાં પહેલા નંબરની હરીશાઇ કરવા તકવાર થયેલ છે. આમાં અને બીજા કેટલાક મુખ્ય કુસ્તીબાજ લોકો તેમાં બામ લેશે એવું બહાર પડ્યું છે.

મેહાન્સટાઉન

(એક ખખરખી તરફથી.)

તા. ૧૮-૧૨-૧૯૦૦ ના રોજ હોદી બાહ્યોના દિવેગ્જી રા. રા. મી. એચ. એસ. પોલાક અને પધારવાના ખખર મળતાં અનેક હોદી બાહ્યોને અતિ આનંદ થયો, અને તેમને વધારી લેવાને એક કમીટી નીમણ હતી જેમાં નીચેના ઠરાવો થયા હતા.

૧ ઉપરાણું કરી મી. પોલાકને ખખર લીક માન આપવું. ૨ બધા હોદી બાહ્ય એએ તેમને વધારી લેવાને રટેશન ઉપર જવું. ૩ તેમને માનપત્ર આપવું.

ઉપરના ઠરાવો પ્રમાણે ધણા હોદીબાહ્યો રટેશન ઉપર એકઠા થયા હતા. (તેમને વધારી લઈ માનપત્ર આપવામાં આજીવન તેનો હેવાલ અગાઉ અપાઈ ગયો છે.)

થયેલી મીટીંગમાં નીચે પ્રમાણે ઉપ રાણું થયું હતું:—મેસરસ મેહ. બાહ્ય દેશાઈ પા. ૧, એસ. એન. સામી પા. ૧, મોતીદ નારણ પા. ૧, ચારલી જા. ૧ પા. ૧, નરસી કલ્યાણ પા. ૧, એચ. વીલી શી. ૧૦, જગા કાનજી પા. ૧ મકન જમા શી. ૧૦/૧, નારણ હરીભાઈ પા. ૧, મોરાર હરી શી. ૭/૧, બીખા ફકીર શી. ૧૦, બાવણ હરી શી. ૧૦, દેવા લાલા શી. ૫, કાલપા છીખા શી. ૫, લાલા મોરાર શી. ૫, દેવા કલ્યાણ શી. ૫, અબ્દુલા અસીર શી. ૫, બાવા રણ કે. ૩ શી. ૫, એસ. નામન શી. ૧૦, કલ્યાણ બીખા શી. ૧૦, મોરાર કાસ શી. ૨/૧, કુલજી જમા શી. ૨/૧, મોરાર પ્રાજ શી. ૨/૧, પરશોતમ શી. ૨, વી. રામા સામી શી. ૨, કલ્યાણજી પરશોતમ પા. ૧, વી. એ. કાસ ૨/૧, કે. વીરા સામી શી. ૫, સી. હેનરી શી. ૧૦, એમ. જે. તાહકુ શી. ૧૦, પરશોતમ રામજી શી. ૧, વી. મોમન શી. ૧, સી. પુરુષોત્તમ શી. ૧, તામણ શી. ૧, જે. એન. સામીયાજી શી. ૧૦, મીસીસ ચારલી જોન શી. ૧૦, તથા પરચુરણ શી. ૩/૧ કુલ પા. ૧૧-૧૨-૧ ઉપરાણું થયું હતું. તેમાંથી ખખર બાદ કરતાં ૧૫-૧૫-૦ મી. પોલાકને રોકડા હવેલે હોંધા હતા. મી. કલ્યાણ સોની, મી. નરસી કલ્યાણ તથા મી. દેવા લાલાએ ઉપરના કામમાં બહુ મદદ કરી હતી.

ટર્સિયાલમાં એક ખખરખા અકસ્માત થી બે મોરાર અને બાહ્ય કારો મરણ પામ્યા છે.

હોદી કારોગરીની ટુંકો

આમારે ત્યાં સાદી ટુંકો, કેપીન ટુંકો, મુસાફરીની કેપીન ટુંકો તેમજ બારે રડીસ ની ટુંકો બનાવવામાં આવે છે. મુસાફરી ને લગતો બીજો સામાન પણ ખોરડર મુજબ બનાવીએ છીએ.

કેમ્પ કેટલ (ચણુ)

સાદા તથા ઉડાં લોકજીવાણાં દરેક સાઈઝ નાં બનાવીએ છીએ.

તે જીવણાં બોરાક રાખવાની પેટીઓ, પ.શ્ચીના જારા, ટોપી રાખવાના ડબ્બાઓ વગેરે દરેકાઈ સાઈઝના બનાવી દઈએ છીએ. વધુ વિસ્તારાટે પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવો અથવા જલે આવી મળે:

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban;
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાણું ઉમઠા ફરેટ

અને વેલ્ડીંગ

સફાઈની પેકીંગ, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી નિયમસર તાઈદેથી મોકલીએ છીએ. ખોરડર એકલી ખાત્રી કરશે. લખો નીચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

ઇસમાઈલ જીવા ફ્રુઈટર.

વી.એ.એ. ૪૭૧. ટેલી. એડ 'ઇસમાઈલ' ૧૭૬, એ. એલિટ, ડરબન

તાતાલના ગેલેમાં રેફરે ખાતાના જન રથ મેનેજર તરફથી એના મોડીસ પ્રતિષ્ઠિ થઈ છે કે ૧૦,૦૦૦ બેગ ચ.વંથ, અને ૫૦૦ બેગ અરદર (તુવેર) ની દળ નં ૧, અને ૬૬૦ ઇન્ડીયન એચન કંડુ (મરદર) તેમના ટેડમે ના. ૧૪ મી ફેમર આરી સુધીમાં બેહાન્સબરનમાં, ટેન્ડર બોન્ડ, એસ. એ. બાર, હેડ કરાટરસ એડીસે મેકરવા, ટેન્ડરના ફેરમ કેપ ટાઉન, પોર્ટ ઇસ્ટીઆબેચ, ડરદ લંડન, ડરબન, નરખરન, પ્રીટોરીયા વિમરે ટોલે રેફરે રોકડાંથી મળી શકશે.

રોકડ ખખર ભાવ

	શી. રે.	શી. રે.
ફુલ નાતાલીયા	૧૭ ૯ થી ૧૮ ૦	
ચાવલ માંગા ૧ બરનાની	૧૮ ૧ ,, ૨૦ ૦	
બીમડીના	૨૪ ૬ ,, ૨૫ ૦	
એફ.એફ.ડી.આર	૧૮ ૦ ,, ૧૮ ૩	
એફ. ડી. આર.	૧૭ ૦ ,, ૧૧ ૬	
ચીની સકર	૨૨ ૦ ,, ૨૩ ૦	
કુંડાના	૧૮ ૬ ,, ૨૦ ૦	
દેશી તુવેર દાળ	૧૭ ૬ ,, ૧૮ ૦	
તુવેરદાળ કાનપુરી	૧૮ ૬ ,, ૧૯ ૦	
મચુરની	૧૮ ૬ ,, ૨૦ ૦	
મગની	૨૭ ૦ ,, ૨૭ ૬	
અડદની	૨૮ ૬ ,, ૨૯ ૦	
ચણા મુ'ગના	૨૦ ૦ ,, ૨૦ ૬	
" દળ	૨૩ ૬ ,, ૨૪ ૦	
વટાણા નાતાલ	૧૭ ૦ ,, ૧૭ ૬	
મકાઈ	૮ ૬ ,, ૯ ૦	
બીન્ડીસ	૨૨ ૦ ,, ૨૩ ૦	
કડવું તેમ જ આલન	૩ ૯ ,, ૪ ૦	
એરડીનું	૩ ૯ ,, ૪ ૦	
મીઠું	૩ ૬ ,, ૩ ૯	
નાળીએરનું	૪ ૬ ,, ૫ ૦	
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૬ ૬ ,, ૧૭ ૦	
પીણ	૧૪ ૬ ,, ૧૫ ૦	
તીરકુળ નાતાલ	૮ ૬ ,, ૯ ૦	
આટો હાલિસ હોલ	૧૧ ૬ ,, ૧૨ ૦	
મદાસી સોપારી ૧ રતલ	જા ,, ૮	
મરચાં	ગા ,, ૪	
ધી પેટી, ઇટીનના પૌડ. ૮-૧૦-૬	,, ૮-૧૦-૦	
પોરખાંદર	૮-૧૦-૦ ,, ૮-૧૫-૦	
પારાસીન કરાઉન	૭ ૩ ,, ૭ ૬	
" વ.મટ રોસ	૮ ૬	
" , માલન	૧૩ ૯ ,, ૧૪ ૦	
નાળીપેર	૧૬ ૦ ,, ૧૭ ૦	
ફલી	૧૪ ૬ ,, ૧૫ ૦	
કાષ્ઠમંડ સોપ	૧૩ ૬ ,, ૧૪ ૦	
સાણુ સીસક રોટન	૧૫ ૬ ,, ૧૬ ૦	
સાણુ સનલાઈટ ૧૦ બૉસ ૩૪ ૦	,, ૩૪ ૬	
સાણુ ટાપ્પ ૫૦ કુંડાના		
બોક્સની કીમત	૧૨ ૬ ,, ૧૩ ૦	
નેકટર ડી	૧ ૮ ,, ૧ ૯	
માચીસ લામન	૩ ૧ ,, ૩ ૩	
સોપારી સેવરધની	૧૦ ,, ૧ ૦	
નીડલ પોલિટ સીમારેટ	૧૫ ૩ ,, ૧૫ ૬	
નીમક (લીવરપુલ)		
ખરના એડની	૪ ૬ ,, ૫ ૦	
નીમક (બરમન્ડી બાક)	૪ ૬ ,, ૪ ૦	

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વે જાણી શકાય તેવા ફળો અને શાકભાજીના વેચાણમાં અમે સર્વે ઉચ્ચ ભાવે વેચવામાં આવે છીએ.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master,
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,
Box 2988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Reuter's Telegram Company Ltd.,**Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST**

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts of the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still farther.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the head Office for S.A.:— And at—

Reuter's Agency,
Davis Buildings,
111 Field Street,
DURBAN.

Reuter's Building,
St. George's Street,
CAPETOWN

Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioners St.,
JOHANNESBURG

ગુજરાતી પુસ્તકો.

નીચેના પુસ્તકો તે કાલે કાલેના દામ
ગુજરાત અમારે ત્યાં વેચવામાં છે:—

કોમલ શી.પે. પેરેડેજ પે.

આનંદાચમ. ૧-૧ ૩

મહાલક્ષ્મી કપડાનું પુસ્તક. ૨-૮ ૩

ઇટરનેશનલ પ્રોટીન પ્રેસ.

ફીનીક્સ, નાતાલ

જામ જાહેર

રાખનાર નસીબદારને માલુમ મામ જે
લેલી રહેણાંથી આસરે આરથી પાંચ
માસકની નજીકમાં એક ફુકન વેચવાની છે
એક માલુસ પણ ફુકન ચલાવી શકે તેમ
છે. ત્રણથી ચાર માસમાં વેચામ તો બીક
તરી તો વેચવાની નથી. 'વધુ વિગત
મારે આવી મળે.

મુકા આપીશ

એમે સ રાનીન.

Mehta & Khanderia Bros.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey 103str DURBAN.

Ismail Suliman & Co.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMA"

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL;

TRANSVAAL;

Dis. RUSTEN

BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

OMARJEE SALEJEE

IMPORTER & GENERAL
MERCHANT

ઉમરજી સાલેજી**હાલસેલ અને રીટેલ મરચાંદ**

હિંદુસ્તાનની એકમાત્ર જગ્યાએ મંગાવી
સરતે કાલે વેચવામાં આવે છે. અને
ખાસ વી પોરખ દરજી તથા કલકત્તા—
સરસ આવક—ચોખ્ખું મંધીઆણું—એક
વખત મંગાવી ખાતરી કરો.

P.O. Box 5931, JOHANNESBURG.

મુકત રહેનેકા ઘર.

કોઈ આવકવાર પ્રવૃત્તિ હિંદીઓ રેલ
ફીલ્ડની નજીક રી વીણા અચ્છા જમીન
ઔર રહેને લાયક ધા મુકત રહેને લીધે
રીયા ગાવના. રીના કરવાવાલા હિંદીઓ
પસંદ કાયા ગાવના.

કરત : સફાઈ રહેના.

નીચે લાંબે પત્રે લીધે વાતો મીલો :

BODHAN

Electric Power Station

S. A. R. Point.

"INDIAN OPINION"**Subscription Rates.**

NATAL:

s. d.

Yearly ... 15 0

Half-Yearly ... 7 6

Quarterly ... 4 0

Other Places in SOUTH AFRICA,

ENGLAND and INDIA:

s. d.

Yearly ... 12 0

Half-Yearly ... 8 0

Quarterly ... 4 0

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant. Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsay,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsay" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladca." Box 42

BRACONSFIELD

Manabooden Dowry,
Robinson Street.

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOESBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Farah Adani.

CAPETOWN

Thaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers

ISRAHIM NORDDIEN,
24 Frere Street, (Woodstock).

DARNALL.

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

V. ABOORAKER AMON & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhama Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Orinan,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
133 Field Street.

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.
171 Umgeni Road.
M. A. ABED LISPORI,
P. O. Box 570
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point
J. B. Mehta,
157 Grey Street Box 580,
G. H. MIANBAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street
N. Jaggiwan, Tailor, 123 Grey St.
K. JIVAN, 162 Grey Street
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
Lala Babhai, Fruit Agent
86 Queen St., Box 636,
M. RAWAT & Co.
108 Queen Street
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
A. G. TIPSIS, watch Repairer
120 Grey Street.
E. SOLEMAN BROO.,
100 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street
ISMAIL JERWA
Fruit-mer., Box 471

EAST LONDON

S. Casoojee,
Merchant, Box 270.
Ebrahim Essop, Adwa,
Property & Land Agent,
Box 223.

GRAHAMSTOWN C.O.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
V. A. Doss, Box 110 Tel. 'Doss'
Wholesale Produce, & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. San y, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New Street.

GRAHAMSTOWN C.C

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56.
V. S. Thakore, Indian Laundry
Box 122, High Street

HEIDELBERG

A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Metersburg, Box 24; Nigel, Box 13

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Mekh & Co., P.O. Box 38

JOHANNESBURG

Amad Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street
KHUSALBHAI BHULABHAI BHOOR Co
58 Indian Market Stall
President Street
Ohhiba Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.

M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
L. E. DADARROT,
22nd St. Malay Location, Box 2388
Tel. 1915

M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDDER,
Box 3755
O. KVVILAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
J. E. TAVARI,
224 Market Street.

JOHANNESBURG

Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.

OMARJEE SALEJEK,
P. O. Box 5931.

Ichharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tol Streets
No. 11, Vrededorp

KUILS RIVER STATION

N. SANY
Fruit and Produce Dealer.

KIMBERLEY

S. Nadarassen,
Fruiterer & Confectioner.
45, De Beers Road,

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTARRAI & DADOO
Box 33.

Hussan Amod,
Indian Location, Stand 1st
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJER
Box 11.

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

E. BRAMMA,
Box 25.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150

L. A. Osjee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suliman & Co.,
Box 368.

BORMANJY IDOLGY, Box 332

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamed & Rawji,
Box 329.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

VRAJDA & LALCHAND Box 92

Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHEND

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

POTCHESTROOM

A. M. Bhyat, Box 24,
MAGTA & KRANDELA BROS.,
Box 100, Market Street

POTCHESTROOM

G. K. Desai,
Box 128

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 631,

Adam Hoosen,
General Merchant
95 & 119 Adderley Street.

L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderley Street.

E. M. Variawa
General Merchant
Drapery & Grocery,
45 Princess Street,

V. B. Namsoo,
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nmsoo,
64 Walmer Road

Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hasen Street, The Hill.

PORTOLIA

Ohotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
155 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbbhai V. Patel,
General Merchant and

Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria

J. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant. Box 642.

RICHMOND

Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4 Tel Add.: "Salimal"

SALISBURY

Rhimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhhu Dbi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Iroosakhan Kalekhan,
17 Market Street,

SPRINCKEN

(TRANSVAAL.)

Kosavji Giga, Batnola

STANDERTON

Amod & Ismail. Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

A. S. Desai,
Direct Importer, Box 122
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.O.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, Joba St.

UMSINGA

Dada Osman

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.

Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker.
22 Wick Street.

Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Haje Jaffer Munaver Reria,
Butcher P.O. Box

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 357. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Ungeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 35,

શ્રી. ભેનસામ
વેશરી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર.
હાઈ રેન્જ અને મીડિયમ ક્લાસ અપાર્ટનિંગ ફર્નિચર
માર્કેટ બીડ, (કાર્બેટન ફોર્ટેનરી બેન્ક)
મોડેલ ૫૩૨૦, નોટ્સ-અન્ડ-મો.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th Edition and 41

A. Mahomed Hassan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 433, Corner Kaffir & 14th Streets,
FREDERDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 TEL. ADD: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER KOLLA, INDIA.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Tel. Add: "DAWOOD."
P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg,
JOHANNESBURG

R. M. BHAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 44
HEIDELBERG.
Branches:—Friedberg, Box 24,
Nigel, Box 43
Sub Address: "BHAT"

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa dye
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa Aden
Port Sudan, Suez Port Said, Naples and Marseilles:—

about Jan. 16th Gascon, 6288 tons

Feb. 13th Guelph 4890 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

Jan. 13th Avondale Castle, 5531 tons
FOR BEIRA, AND MAURITIUS

Jan. 16th Berwick Castle 5883 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3604. Tel. add. "Gama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી.

હાઈસેલ અને સીટલ મરચંડે.
ઈલિઅન ગ્રેસરી જ્યાંયંધ હાઉસ્ટાન
શી મંગાવી સસ્તે હામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પોરબાંદર તથા કમ્મલતા
નુ-સરસ ચાવલ-ચોખુ મંધીમાલુ-જ્યા
ખંધ અજમાએશ કરી લુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબાંદર પુરુષોદાર શી

100 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 48 Tel. Add: "FORBANDAR."
Telephone 36

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતા નોહા

ખુબઈ જનારા

સ્ટો. અમ્બોલોસી તા. ૭ જાનેવારી.

ઉપલી કુ.ની સ્ટીમરો ડેલાઓઆને ખેરા, મેંજાસા અને જામનાર યહ મુખ્ય ખબર છે. આ કંપનીની આમલોટમાં ફરેક વરગના પ્રાસેજર માટે પુરેપુરી સુવિધા છે નેમજ ખલાસી છડીઅન છે, અને ઓશીસરો બીન પ્રમદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન જમતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણુ વાટે જરા પણ મુશ્કેલી નહીં એ ખાતરી રાખીએ.

ખરેખર આજે કંઈક સુદતથી આપણા હોદી કામઓ લાંબી મુસાફરીમાં નહીં રાખત માથી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાને સુકર છે કે અરધા વરસ મુસાફરી ના કુખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આમલોટ ફર મહીને મુખ્ય સાર જાય છે. આટે આ કંઈક સુદતથી મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુક્ત ફેક જનારાઓએ તાજાપર યહ રહેવું.

સરકાર આગમીટ મુખ્ય પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારાતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફળી જાયુ માટે અતરે ડાખામાં નખાવણું તેથી સફળી કાહેલો તે વખર ખરેખે આમલોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરવખતે હીંધે કોલંગો બોર કલકત્તા સ્ટીમર નીચે મુજબ આતી ફે.

ગુલામ અલમ અલમ અલમ.

શ્રી. અમરુદિત વજાપાકની કુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ ડામર્શિઅલ રોડ ૪૨૫૧

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

કેપ્ટન કોમ એન્ડ સન્સ.

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

Ismail Amod Kajeo

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Saw Mill & Timber Yard,

109 Queen Street, Durban.

દેશી મોઝાઇ

મોખા લીની સરવે જાનની તાજી મોઝાઇ
અને જનાવીએ છીએ. ફે. છવણુ,

મમજીદવાળી મોઝાઇની આમે,

૧૧૨ એ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BEIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Maude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

114 Gilly Street

Durban

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES.

BOER TOBACCO.

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices.

Box 58.

Tel. Address: "Pobandar."

Telephone 564.

ઉંચા ફેકના ટરકી કેપ, અને બેંમ
લોર ટોપીઓ આવી પહોંચી છે.

અમારે ત્યાં સસ્તે ભાવે મળશે. એક વખત
અજમાવી જુઓ. ફ્રી મેન્ડ ટાબાકો વર્કસ.

૧૧૪ એ સ્ટ્રીટ ડરબન

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

HeadOffice: 24 Frere St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOORAKEN"

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods

and Best Silks

ઉંચા ફેકના ટરકી કેપ ટોપીઓ,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

139 Grey St., Durban.

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલનો તંબાકુ.

ફરેક વીજ જમાવણ, સસતા ભાવે મળશે.
ખહારના કોરડર ઉપર દુરત જાન આપવા
માં આવશે. એક વખત અજમાવી લેશો.
લખો, અખબુલ કાદર એન્ડ સન્સ
૧૩૯, ગ્રે સ્ટ્રીટ.

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

P.O. Box 33,

Telephone No. 98,

Telegraphic Address:

"CHOTABHAI."

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service to Bombay

Via East Coast

S. S. KENZLER

Will sail from Durban about the 9th January and from Delagoa Bay about the 10th January 1910, taking 1st, 2nd and deck passengers with or without food.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

૧૭ જાન્યુઆરી મુંબઈ જવાની ડીપાર્ચર "કેન્ઝલર"

ઉપલી આગબોટ તા. ૯મી જાન્યુઆરી ૩૨૫૧થી અને ૧૦મી જાન્યુઆરી ૩૬ એઆઈ ઉપડી ઇસ્ટ કોસ્ટ થકી મુંબઈ જશે. રીકીટ ખેરાડી બચવા વગર ખેરાડીની મજરી કે પાસે જરોને ખાસ સમય કરી આપવામાં આવી છે એ વરસ સાર એલાહેદી જમા આપવામાં આવે છે તેથી ખાજ બચામાં સાથે દેશ જનારને લાભ કારક છે. છતી, પાણી, ગુલ્લાખાનુ, જાજર વગેરે ખાખતમાં સરસ બંધાયેલ રહે છે. લાકડાની કે અને વીજળીની ખતિ છે. ખલાસી દેશી છે સ્ટીમર મુંબઈ પહોંચે કેવલથી ખબર આવે છે, જે જાપાઓમાં જપાય છે

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, HAJEE HABIB,
137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. Box 5657 Johannesburg.

To LET

ભાડે આપવાનો છે.

પાલન્ટાઈનથી ૨ માઈલ દુર ન્યુ જર્મની માં ૬ એકર જમીન ફુકાન વર ફાઉસ, બે મજલાનું રહેવાનું કમ્પ્લીટ થર રટેબલ સાથે. વધુ વિગત માટે ની લખો.

પારસી ફર્નિચર.

૧૧૦, શીલ્ડ સીટ, ૩૨૫૧.

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE MERCHANT.

English & Indian Groceries always to be had at cheapest price.

sand Street, Malay Location

P.O. Box 5348

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

ખુશાલભાઈ ભુલાભાઈ

લખતની કા.

જનરલ રીટેલ મરચાંદસ

મરદના હેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ, ફેટ, રૂચ, કુવાલ, કીરખાન, રેકમી રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે. આવો, ભુલો અને ખાતી કરો. બેવું મફત છે.

ઈડીઅન મારકેટ, રીટાઇન નં. ૫૮

પ્રેસીડેન્સી, બેન્ક-સાગર.

બોક્સ ૩૨૪૦

INDIAN-AFRICAN LINE.

S.S. " " leaving Durban for Calcutta direct on or about , taking deck passengers. Passage about 22 days

R. RAJCOOMAR.

Passenger Agent,

1 Africa Street, Durban.

પસ. પસ. " " નામને જહાજ ૧૯૧૦ ને લગભગ ૨૨ દિવસે કલકત્તા જાણી.

આર. રાજકુમાર એજન્ટ ૧ ઇલીસ સીટ, ૩૨૫૧.

એસ. એસ. " " તા. ૧૯૧૦ ની અરસામાં ૩૨૫૧થી ૨૭૬૦ જવા ઉપડશે.

આર. રાજકુમાર-એજન્ટ ૧ એલીસ સીટ, ૩૨૫૧

અહીં, અહીં કોઈકે. ઉપડીથી જાણવા નીચેની રીતે ૧૯૧૦ થી ૧૯૧૧ ની વચ્ચેના સમયમાં ૧૯૧૦ ની અરસામાં ૩૨૫૧થી ૨૭૬૦ જવા ઉપડશે. પાસામાં ૩૨૫૧ ની અરસામાં ૩૨૫૧થી ૨૭૬૦ જવા ઉપડશે. ૧ એલીસ સીટ, ૩૨૫૧.

ફર્સ્ટ ક્લાસ માલ મોકલનાર ફર્સ્ટર

અમે દરેક જાતનું ઉપકાર અને લાભુ ફર્સ્ટ તથા ફર્સ્ટ જાતનું વેળાએલ પછીજ સહાયની પેઠી સાથે રાકડેથી દરેક જગ્યાએ ખોરડર મોકલવાથી નીચમસર તાકીદથી લાકડાસર મોકલીએ છીએ.

માલ મંગાવવા અમારે ખાતી માટે કમળ બવહાર અમર પ્રાઇસ લીસ્ટ મંગાવી લેવી.

ખુલાસા માટે લખો નીચેનામાં:-

એમ. એ. આબેદ લાજપુરી,

ફર્સ્ટર, પી. એ. બોક્સ ૫૭૦ ટી. એડેસ. 'લાજપુરી' બો. ૫૭૦, ૩૨૫૧.

M. A. ABED Lajpuri,

Box 570. Durban

No. 2—Vol. 9

SATURDAY, JANUARY 14TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

THE CHARTER OF LIBERTIES

FOR SOUTH AFRICAN INDIANS

IN his presidential address, on Saturday last, Mr. Dawad Mahomed described the measure, under which the Government of India have taken action to prohibit the further recruitment of Indian labour for South Africa after July next, as the South African Indian Bill of Rights. ■ took origin, it will be remembered, in the resolution—the first ■ be moved in the re-constituted Imperial Legislative Council, under the new powers granted by the Indian Councils Act, 1908—proposed by the Hon. Prof. Gokhale, last February, authorising the Government of India to take the necessary powers to that end. In March, the Hon. Mr. Robertson, Member for Commerce and Industry, introduced the following Bill into the Council, to amend the Indian Emigration Act, 1908, which measure subsequently became law:—

Whereas it is expedient to amend the Indian Emigration Act, 1908, it is hereby enacted as follows:—

1. This Act may be called the Indian Emigration (Amendment) Act, 1910.

2. For section 5 of the Indian Emigration Act, 1908, the following section shall be substituted, namely:—

“Where the Governor-General in Council has reason to believe that sufficient grounds exist for prohibiting emigration to any country to which emigration is lawful, he may, by notification in the *Gazette of India*, declare that emigration to that country shall cease ■ be lawful from a day specified in the notification; and from that day emigration to that country shall accordingly cease to be lawful.”

Some Facts and Figures

In view of the stoppage of importation some details with regard to the number of indentured Indians in the Colony will not be without interest.

The Secretary of the Indian Immigration Trust Board supplied the *Natal Mercury* with the following figures:—On Nov. 30, the number of Indian males under first indenture was 16,939, and under reindenture 8,368, a total of 25,307, and as all Indians introduced into the Colony are accompanied by 40 per cent. women and children, the total indentured population is about 35,000, about a third of whom are on sugar estates.

With regard to the number of Indians introduced during recent years, it is, of course, known that the Immigration Trust Board at various periods calls for applications for the Indians, these applications being to cover a certain period. In 1905, employers were asked to state their requirements for the next three years, and as a result 15,706 men were applied for, but it should be mentioned that employers are in the habit of applying for far more men than they actually require owing to the knowledge that only a portion of the number asked for will be supplied, and as a matter of fact during the three years ensuing only 9,500 men were brought from India out of the 15,000 asked for. In 1908, the Board asked for applications for the ensuing two years and employers requisitioned for 6,734 men, of whom up-to-date, 4,450 have arrived, and another 212 are expected to arrive within the next day or two, making a total of 4,662. A few months back requisitions for 1911-2 were advertised for, and applications for no fewer than 15,100 men were received, but at the present rate of recruiting, not more than about 600 are likely to come to hand, so that their allotment will present a matter of “some difficulty. Doubtless the applications were greater than they otherwise would have been owing to apprehensions as to the future stoppage of importations, but if they were made to that end they were made too late.

Mr. Polak's Reply to Sir L. Hulett

The *Natal Mercury* prints the following letter from Mr. Polak:—

I do not think that there is any self-respecting Indian in South Africa but will heartily rejoice to learn that the Government of India have announced their intention, at an early date, to perform a tardy act of justice on behalf of the Indian colonists of South Africa. Many of them, indeed, will regard the measure now taken by the Indian authorities ■ be in the nature of a Nemesis for the cruel injustices that have been practised everywhere in South Africa against them, and not least of all in Natal. You, sir, not unnaturally, point to the hardships that will be inflicted upon European vested interests in Natal with the sudden stoppage of the supply of Indian indentured labourers. But the people of Natal should have thought of this before they took up the pleasant pastime of Indian-baiting, or tolerated it on the part of their neighbours. They had very little care when, by acts of arbitrary injustice, the vested interests of Indian traders were totally destroyed, to provide a festival for the anti-Asiatic section of the population, with “grave economic results to the whole community.” “The evil that men do lives after them.”

Sir Liege Hulett unjustly charges the Government of India with “breach of faith.” Apart from the fact that South Africa is not entirely guiltless of this, Sir Liege's statement is quite inaccurate. The Indian Government demanded that the right of appeal to the Supreme Court against refusals of licences should be granted by statute to the victims. This was only partially done by the new licensing law, which provided for appeals only where renewals of licences were refused, and attempts to whittle away even this simple equity are constantly being made. But the law made no provision for appeals against refusals of transfers

of new licences, so that to-day long-established traders may be robbed of the fruits of a lifetime's toil at the arbitrary whim of trade rivals, whilst colonial-born Indians may have whole avenues, whereby they may seek to earn an honest livelihood, denied to them. Naturally, the Indian authorities were not satisfied with this. But, above and beyond this, Sir Liege ought to know—it was an open secret in Calcutta, when I was there, a year ago—that the Government of India had given South Africa another year in which to decide whether or not to radically ameliorate the position of the Indians resident throughout the sub-continent. The reply was the deportation of colonial-born Indians to India by the Transvaal Government, and the brutal injustice perpetrated against the returned deportees by the Natal authorities, upon the instructions of Mr. Smuts, resulting in the legal murder of the unhappy Naryansamy. Perhaps Natal thought she could procure all the advantages of Union without assuming any of its responsibilities. That may possibly account for the anti-imperial apathy with which she watched the disgraceful proceedings of her Transvaal neighbours. It is a little saying, however, that to stand aside when a wrong is being perpetrated is as blameworthy as to commit it oneself, and Natal—and, with her, the South Africa Union—is now to pay the penalty. You suggest, sir, that the notice of stoppage is short, and that time should be given "to take up something else." Apart from the fact that such an extension may be of indefinite duration, the Government of India have extended the time by six months, and I have no reason to believe that they will give a further extension.

Sir Liege Hulett asks why Natal is singled out for this unfavourable treatment. Why not Mauritius or the West Indies? Well, Mauritius was once similarly penalised, and will probably shortly again have her labour supply stopped. As to the West Indies, they are in the fortunate position of never having treated their Indian inhabitants as South Africa, not excepting Natal, has treated her. I am fairly familiar with West Indian labour legislation, but nowhere will be found such an act of heartless savagery as a law which imposes a tax upon freedom, like the Natal £3 tax, driving men, as Sir Liege himself has admitted, to effrontery and desertion, and women (even girls of 13 years of age have to pay the tax annually) to barter their female modesty. But Sir Liege conveniently forgets that one of the first acts of the Natal Parliament was to refuse to release Indian women from this iniquitous taxation. What wonder, then, that the Government of India, regardless of the prestige of India and the honour and chastity of her children, should have at last retaliated?

"Natal Advertiser's" Comments

The whole matter is purely a business one (says the *Natal Advertiser*), and it will be treated, here, with the coolness and decision required by business matters. The position is simply this: We have required labour from India and not a political factor. The Indian Government has no declared that we cannot have labour from it, unless we consent to receive it as a political factor also, and the suggestion has been declined with thanks. . . . What we need, and there is no reason why we should disguise the fact, is labour.

Although there have, been certain checks, the Indian population of Natal is already almost double the white population, and there is absolutely no dispelling the fact that it is now occupying any number of fields of occupation that would have been occupied, in their absence, by both whites and natives.

Mr. Gokhale declares that the decision of the Indian Government shows that that Government will not hesitate to benefit India even at the risk of injuring a British Colony. Well, it is for us to set our shoulders grimly to the task of depriving the Home and Indian Governments and the Indians of the satisfaction that they have injured this British Colony. It is deplorable that a leading Indian should be able to boast that these Governments set the benefitting of India before the shielding of a British Colony from injury, but it is for us to show that we are strong enough to do without aid from these Governments coupled with terms so destructive. The problem before us is to find a substitute for this Indian indentured labour, and the task should not be beyond our powers, with the enormous native population at our disposal to draw on.

Mr. Polak wrote to the *Advertiser* asking for figures showing that the Indian population was "nearly double" the European. Without publishing the letter or directly replying, the paper subsequently admitted that the Indian population of Natal was only about 35 per cent. greater than the European.

"Times of Natal"

The Indian Government is acting quite within its rights in the restrictions it has made (says the *Times of Natal*), and, as there is no appeal, the only course to adopt is to face the situation squarely and discover a remedy. The outlook, though dark, is not hopeless. Though the voice of the Rand may be raucous, yet the rights of the Province have also a claim to consideration, and restrictions on the export of labour could be imposed without giving the least justification for a charge of coldness. Agriculture is more permanent, and of more vital

importance to the Union than mining, and where these interests conflict, preference should undoubtedly be given to the former. The cessation of the influx of Indians will be welcomed in the Cape, where manufacturers have long been incensed at the advantage Natal manufacturers enjoyed for their cheap Indian labour, whilst all who desire to encourage a white population will also welcome the change. But we cannot, and must not, lose sight of the far-reaching effects of the order promulgated in India. Several of our young industries will receive a set-back from which only much energy and enterprise will enable them to recover. There is, as yet, no word of deportation, and it is doubtful whether any Union Government would care to rise, at least for some years to come, the storm that such a proposal would make.

Natal Indian Congress Resolutions

At a meeting of the Natal Indian Congress, held at Durban on Saturday, the Chairman (Mr. Dawad Mahomed), in his opening remarks, said:—"Of late it has been my most unpleasant duty to address meetings of our Congress on matters of great grief to the whole Indian community of Natal. To-day, on the contrary, it is my joyful task to congratulate you, and all the Indians of South Africa, upon the gratifying news that has reached us from India this week, that the Government of India have undertaken to stop the further recruitment of Indian contract labour for South Africa after June 30 next. At last we are within sight of the end of an iniquitous system that we have not hesitated to describe as "veiled slavery." We rejoice, then, first, because the destruction of the Indian Government will deal a death-blow to this system, and because that Bill of Rights, the new Indian Emigration Act of 1910, will at last bring a sense of freedom and honour to our whole community. We rejoice, secondly, because our Motherland has made it plain that she will no longer submit to the intolerable indignities that our European fellow-colonists, in an ill-advised moment, have attempted to impose upon her. The continuance of the miserable imbroglio in the Transvaal, the deportation to India of Colonial-born Indians, would alone have sufficed to bring about the stoppage of the Indian labour supplies, did not we in Natal have our own grievances crying to heaven, by reason of the cruel penalties imposed upon the freedom and honesty of Indian men, and the virtues of Indian women, who have given the best years of their lives to the service of this Province; not to mention other matters of grave importance to the community. Thirdly, we rejoice, because we realise how India's noblest sons, of all faiths and races, have united to procure for us this signal mark of recognition on the part of the Indian governing authorities, and have thus

testified to the profound and passionate sympathy with us in our struggles that burns in the bosom of every true Indian. I will not to-day dwell upon the many material benefits that are bound to accrue to us by reason of this providential interposition on our behalf, beyond pointing to the immense access of status that it has given us, a new sense of our own dignity, and the knowledge that a solution has been provided for the problem of the treatment of Indians in South Africa and the conditions of their future admission into the Union. Our main purpose here to-day is to demonstrate our recognition of the debt that we owe to the Government of India and to the patriotic statesman to whose unstinted efforts this result is so largely due. In the midst of his multifarious duties, despite frequent accesses of ill-health, notwithstanding the enormous difficulties that have beset the problem on all sides, the Hon. Professor Gokhale has pressed forward unremittingly, until he has secured for us this invaluable franchise. For the first time in our history, we can hold our heads high and look our fellow-Colonists squarely in the face, firm in the knowledge that henceforth we are free men, untainted with the poison of a slavish environment. Professor Gokhale has added one more to the many claims that he possesses to the gratitude of his fellow-countrymen by reason of his untiring zeal on behalf of the persecuted Indians of South Africa. And if anyone intimately connected with our own community should be singled out for special mention in this connection, it is Mr. Polak, who, with disflagging zeal, like Catd of old, has preached, in season and out of season, throughout the length and breadth of India, the destruction of an iniquitous system, degrading alike for Indian and European. Lastly, we have amongst us to-day a fellow-Asiatic whose immense courage, quiet dignity, and unbending determination are household words with us. Mr. Leung Quinn, the chairman of the Transvaal Chinese Association, returned to South Africa yesterday, after having been unlawfully deported from the Transvaal last May. Mr. Quinn has been a fellow-prisoner of mine, and I can bear testimony to his sterling worth as a man, and the profound grasp that he possesses of the spirit of passive-resistance. He is returning to the Transvaal in a few days, there to renew his part in the struggle. Our hearts go out to him, and we hope most earnestly that, long before his next period of imprisonment expires, an honourable settlement of the Transvaal trouble will have been secured. Resolutions on these various matters will now be proposed to you, and I am sure they will be received by you with acclamation."

The following resolutions were unanimously adopted:—

"This meeting of the Natal Indian Congress respectfully offers its grateful thanks to the Government of India for the ratification of their resolve to prohibit the further recruitment of Indian indentured labour for South Africa after June 30 next, as a protest against the continued ill-treatment of Indian subjects of the Crown in this country."—Proposed by Mr. Abdulla Hajeer Adam, and seconded by Mr. P. V. Saughaven.

"This meeting of the Natal Indian Congress desires to place on record its deep debt of gratitude to the Hon. Prof. G. K. Gokhale, C.I.E., for the patriotic manner in which he has achieved, after persistent endeavour, the stoppage of the further recruitment of Indian indentured labour for South Africa, and has thereby performed an invaluable service to the Indian Colonists of South Africa."—Proposed by Mr. Mahomed Cassim Coovadia, and seconded by Mr. S. Luchman Panday.

"This meeting of the Natal Indian Congress desires to express its thanks to the non-official members of the Imperial Legislative Council and others for the successful efforts they have made to procure the prohibition of the further recruitment of Indian contract labour for South Africa."—Proposed by Mr. Parsee Rustumjee, and seconded by Mr. S. Emaniampally.

"This meeting of the Natal Indian Congress offers a hearty welcome to Mr. Leung Quinn, the chairman of the Transvaal Chinese Association, on his return to South Africa, after the lawless deportation from the Transvaal of which he was the victim; this meeting desires to place on record its deep sense of his courage and patriotism in returning to the rigours of prison life in the Transvaal for the sake of conscience."—Proposed by Mr. Omar Hajeer Amod Jhaveri, and seconded by Mr. P. S. Aiyer.

"This meeting of the Natal Indian Congress places on record the invaluable services rendered by Mr. H. S. L. Polak for the betterment of the Indians' condition in South Africa, and trusts that, by the grace of Providence, he may long be spared to continue the sacred mission to a successful issue."—Proposed by Mr. Parsee Rustumjee, seconded by Mr. N. M. Kadir, and supported by Mr. Abdulla Hajeer Adam. Amongst those present at the meeting were Messrs. Leung Quinn and Polak.

Action of Sugar Growers' Union

A private meeting of sugar planters from the coast districts was held in Durban on Tuesday, under the presidency of Mr. Kirkman, for the purpose of considering the position created by the announced suspension of indentured labour next July. A resolution was carried, says the *Africury*, asking the Government to endeavour to obtain an extension of the time of grace notified by the Government of India.

"Transvaal Leader"

"The planters are perhaps right in fearing that the stoppage of the indenture system will ruin their industry," says the *Transvaal Leader*. And it goes on further to say:—

The tea and sugar plantations need to expand, if they are to organise production on a competitive scale, and it is doubtful if they can do this when the supply of indentured workers is cut off. Even if the planters could afford the wages necessary to attract the natives, generations would be wanted to train these to the patience and dependableness which are necessary for the working of the tea estates. In the twin enterprises connected with tea and sugar in Natal there cannot be much short of a million sterling invested, and we must put aside the illusion that the decision of the Indian Government will cause South Africa no economic loss. At the same time, the Indian Government have from their own point of view done no more than their duty in protecting their own subjects. They had the right to use to the Natal Government the argument which Mr. Churchill addressed to the Transvaal on the subject of Chinese labour. Mr. Churchill's contention was that the more a community depends, or thinks it depends, on the industrial labour of a particular class, the more obliged it is to concede that class political rights. It has no right to profit by their labours without giving them full human status. Probably the decision of the Indian Government has been taken less by way of protest against the disabilities of the indentured coolies in Natal than as reprisal for the treatment of Asiatics in the Transvaal. The *London Times* rightly perceives danger in the hostility thus evidenced between two different parts of the Empire. But the danger will only affect South Africa, not India.

"The Star"

This is how the *Star* views the question:—

Even the planters of Natal cannot well complain that the Indian Government have acted in an unreasonable or precipitate manner, for the warnings given have been specific enough and tantamount to an ultimatum. No doubt the fact that General Smuts is now in charge of Asiatic affairs throughout the Union may have to some extent hastened the decision to cut off Natal's indentured supply at its source. No doubt the advisers of the Viceroy felt—especially after the emphatic statement of policy delivered by the Minister of the Interior a few weeks ago in the Union Parliament—that no useful purpose could be served by renewing the negotiations and by postponing the enforcement of the measures demanded by the Legislature and people of India. Although some may regard the prohibition as in the nature of a reprisal, we do not think that there will be any

disposition among South Africans to quarrel with the decree or any desire to see its enforcement delayed. A system fraught with such grave consequences to the European Colonists could not be tolerated much longer anyhow, and on the whole it is perhaps for the best that the initiative should come from India.

Early knowledge of the intention of the Government of India may account for the substantial financial provision which the Minister for Railways has made in his Estimates for the current year in respect of the recruiting and importation of Indian labour. . . . Most people will be glad that the solicitude of the Indian Government for the interests of those placed under their care has forced a settlement of one of the main issues on the only lines acceptable to British South Africa and at a much earlier date than the general public anticipated.

"Rand Daily Mail"

Natal planters, farmers and mine-owners wanted Indian labour. But Natal did not want Indian competition in trade (says the *Rand Daily Mail*). It did not care about free Indians. So steps were frankly taken to force the indentured coolies either to return to India or to re-indenture. The free Indians were taxed out of all proportion to their possible earnings. Probably no body of people in the British Empire have to pay so large a percentage of their income to the State as have the free Indians in Natal. This grievance, together with the complaints of the Indian traders, has undoubtedly raised a strong agitation in India against South African conditions. . . . The Indian Government found itself being hotly attacked for failing to protect its own subjects. It was urged to demand for the emigrants to Natal the concessions obtained by the emigrants to British Guiana and Jamaica. . . . More than once Natal has endeavoured to secure these repatriation contracts, and has invariably failed. Years ago there was far more prospect of success than there is to-day, for the recent agitation in India has forced the Government there to take up a more determined attitude.

It is possible that the planting interest in Natal will endeavour to persuade the Union Government to open negotiations with a view of averting the threatened prohibition. In our opinion no such effort could succeed—even were it desirable, which it is not—save at a sacrifice to which the Union Parliament would never consent.

If Natal is to continue to have indentured coolies it must recruit them upon India's terms. We do not see how the Union could possibly agree to such terms, and therefore we regard the decision of the Viceroy's Council as final. Indian labour in Natal is doomed, so far as fresh importations are concerned. Most decidedly we are not

going to attack the decision of India. We have long condemned the system, and the sooner it is ended the better.

In a further article, the *Mail* says: "Sir Liege Hulett is not well acquainted with the conditions under which Indian labour is recruited for Mauritius and the West Indian colonies. In other parts of the Empire to which the Indian coolies go, there is no £3 a year licence to be purchased by the coolie who has served out his contract and elects to remain in the new country. There is such a tax in Natal. In other parts of the Empire the respectable ex-coolie is not refused a trading licence simply because he is an Asiatic, nor is an Indian liable to have his trading licence withdrawn at any moment for precisely the same reason. These refusals and withdrawals are common in Natal. . . . It is not the Indian authorities who are discriminating against Natal. It is Natal which discriminates against India."

The Natal planters are very fond of saying that they must have indentured labour. But they never frankly admit that the only chance they have of getting it is by the Union of South Africa regarding the coolies who elect to remain after the expiration of their contracts, as ordinary colonists—save perhaps on the question of the franchise. When Sir Liege Hulett says that some of the industries of Natal must have Indian labour, let him at the same time ask the people of South Africa whether they are willing to import such labour upon the only terms the Indian Government will grant. It is absolutely impossible for one part of South Africa to import indentured Asiatic labour without doing an injustice to the rest of the country. . . . It is useless to lament over the action of the Indian Government. The question Natal must ask itself is whether the people of the Union could ever consent to import indentured Indians upon the only terms to which the Indian Government will now agree.

The *Rand Daily Mail* publishes a cartoon, under the caption, "Saving Us Trouble," showing the Indian Government, in the guise of an elephant, removing the bridge between South Africa and India enabling Indian indentured labourers to proceed to Natal, whilst General Smuts looks on and says: "Good luck to you—I was going to do it myself." [But he didn't!—Ed. I.O.]

Mozambique Deal

Repudiating the suggestion of the Durban correspondent of the *Mail* that Mozambique would be used as a "jumping-off" place for Indian labourers for Natal, the *Lourenço Marques Guardian* says:—

There is no intention on the part of the authorities here to relax the existing restrictions with regard to the immigration of Asiatics. Every Asi-

atic landing at Lourenço Marques is compelled to deposit £7 for eventualities, and, if he signifies his intention of obtaining work locally he is allowed 30 days in which to try. When he discovers a billet he has to enter into a contract binding him to return to India at the end of three years, and, in the case of the billet itself the Administrador do Concelho takes care to see that it is a job for which the man is really needed and not a mere blind to enable him to reside here until he can get an opportunity of going elsewhere or finally obtains some sort of employment. In the case of Indians who wish to proceed to the Transvaal proper passports are necessary, and a short time is allowed in which to obtain them. If the man obtains one he is seen safely across the border, but if not he is given the 30 days already mentioned and then deported by funds which he provides as a deposit when he lands. There is not the least likelihood of hordes of Indians being allowed to enter Mozambique *vis* Goa, and in the case of the few who are now allowed to land in Lourenço Marques there is ample machinery at hand to prevent them troubling the British colonies.

"The Cape Times"

Nobody in South Africa is likely to question the right of the Government of India to prohibit the continued emigration of indentured labour to Natal (says the *Cape Times*), so long as the Government of the South African Union continues to treat British Indians resident in South Africa as if their residence were a penal offence, warranting the imposition of grave economic disabilities. If South Africa has a right to say to the British Indian, "You are an economic nuisance, detrimental to the national welfare of British South Africa, and so long as you come to our shores we shall treat you as such," then clearly the Government of India is within its rights in saying to the British South African, "That being so, emigration to your shores can no longer be allowed."

Are we to go on penalising them by taxation and legislative disabilities in such a way as to perpetuate a most undesirable feeling in India, and to prevent the Indians themselves from raising their standard of existence at least to the level of the Malay and the coloured inhabitant of the Cape Province? Or are we to recognise, once and for all, that, even if British Indians are for the future to be excluded, those who are already domiciled in this country ought to be fairly and equitably treated? All these and many more questions must be investigated and discussed in a much more thoroughgoing and unprejudiced fashion than has yet been the case, if the practical issues raised by the Government of India's action—itsself admittedly perfectly warrantable—are to be wisely and prudently settled. The sooner

a Union Commission is pointed for this purpose, the better.

"South African News"

The *South African News* says the statement which is certainly important, "appears to have been received with great gratitude by the Indian people . . . . In fact this resolution is to be regarded as something in the nature of an act of retaliation. Because Indians are not admitted to the Transvaal, Indians shall not go to Natal. This will be received with mingled feelings in South Africa. The

Nationalist Party's programme declares for 'the prevention of Asiatic immigration into South Africa'; the Unionist programme, for 'opposing the introduction of Asiatics into South Africa,' but also the appointment of a commission to see how this policy can be carried out in Natal without detriment to established industries; and the Labour Party's programme, for 'prohibiting the importation of contract labour, white or coloured' and for 'prohibition of Asiatic immigration and State-aided Asiatic emigration'; while even the Natal Party declared in favour of 'the restriction of Asiatic immigration.'

But we do regret that this should have happened as it has, and while we are glad that the Imperial Government is thus out of the chief difficulties which this question has entailed in India, we do not altogether relish our country's being made the whipping-boy, and we devoutly hope that the difficulty, as far as there is a difficulty, in South Africa will soon be got over in a way honourable and satisfactory to all."

"Cape Argus"

"To the general public of Natal, (says *The Cape Argus*), this step will be by no means unwelcome. The feeling against the further importation of Indians under indenture or otherwise, is very strong, and the Indian Government's announcement will be regarded as, on the whole, a satisfactory solution of the difficulty.

"To the planting industry, however, the announcement will naturally cause misgiving. . . . They (the planters) are men of resource and enterprise, and are not likely to allow their industry to be ruined without doing their utmost to save it.

"It is certain that South Africa generally would not have tolerated much longer the continued importation of Indian indentured labour, and the decision of the Indian Government only anticipates that of the Union itself. The planters of Natal, it may safely be said, will gain much in the increased sympathy of the rest of South Africa, a sympathy which up to the present has been wholly lacking owing to the fact that the conditions under which their industry has been carried on have been out of

harmony with the general sentiment of the country.

The Transvaal British Indian Association has sent a cablegram to the Hon. Prof. Gokhale, thanking him for his efforts at securing the stoppage of indentured emigration from India. Similar cablegrams were sent by the Natal Indian Congress to Prof. Gokhale and the Government of India.

From the Editor's Chair

MR. QUINN'S RETURN

MR. LEUNG QUINN, the heroic Chairman of the Transvaal Chinese Association, is with us once again. He was, it will be recollected, unlawfully deported to Ceylon last May, in a most bare-faced manner. Three hours before he was removed from the Transvaal, because he could not be identified (!), he had a personal interview with General Smuts, at the Minister's own request. Mr. Quinn's was, thus, one of the most fraudulent and unpardonable of all the deportations. He returned last Friday by the *Kanster*, having passed the education test personally set him by Mr. Harry Smith, who, however, with that egregious tactlessness which is his commonest failing of late, endeavoured to "bluff" Mr. Quinn into applying for a duplicate of his registration certificate as a condition of landing. But Mr. Quinn was too shrewd to fall into the trap, and, as the event showed, Mr. Smith's threats evaporated into thin air so soon as he found that he had a man to deal with. Mr. Quinn has now gone to the Transvaal to resume his part in the struggle. His fellow passive resisters will warmly welcome him, and we believe that his courageous re-entry upon the scene of battle will give renewed encouragement to those who are to-day fighting a winning fight.

MR. DAWAD MAHOMED INSULTED

THE unpleasant incident that Mr. Dawad Mahomed communicates to the *Natal Mercury* will be keenly felt by the whole Indian community of Natal, of which he is so conspicuous an ornament. Undoubtedly Mr. Dawad is right in urging that the treatment accorded to him would never have been offered to a European, and we trust that the affair will be taken to heart fully by Natal Indians, who have been altogether too complaisant in such matters of late. Our contemporary, from whom we are accustomed to such chivalrous advocacy, has earned the gratitude of the community for its whole-hearted protest against the action of the railway authorities. We can only hope that the latter will learn the lesson of this

unpardonable blunder and that they will not again offend.

NATAL INDIANS AND THE POLL TAX

We fear there is no doubt that General Botha desires to maintain the poll-tax for non-Europeans. The following extract from his letter to Natal Members of the Assembly suffices to show this: "The Government would bring in taxation proposals during the present session of Parliament, whereby Europeans would be relieved after the year 1911 from paying the Poll-Tax under the Natal Act of 1905." The thing is monstrous, and Natal Indians must fight this new form of race-legislation tooth and nail. It is shocking enough that free Indians have to pay a tax on freedom and morality, without this additional burden, but when it is proposed to maintain it for non-Europeans simply because they are non-Europeans, it is time to do more than merely protest. Since 1906, Indians have paid £200,000, under the head of poll-tax, as against only £125,000 from Europeans. No-one will deny however, that the latter are far more fairly taxable than the former, as is shown from the fact that, in 1909, only 533 whites were convicted for non-payment of the tax, as against 2,268 Indians. Even allowing that Europeans have been proceeded against less frequently than Indians, for non-payment, because of the partiality shown by the authorities, it must still be plain that the Indian cannot possibly bear this burden, even as a measure of general taxation. But when it becomes a matter of racial distinction, then we claim that, even if he could, he should not. We strongly urge our readers to passively resist this new instrument of oppression if General Botha is so ill-advised as and is permitted to press forward with it.

WELCOME!

We are glad to welcome back to South Africa Dr. Abdul Hamid Gool, the son of Mr. J. M. H. Gool, of Capetown, who arrived by the *Bristol* last week. Dr. Gool has had a brilliant academic career in London, upon which we have congratulated him more than once, and he is, we believe the first South African-born Indian to obtain the medical diploma of an English university. We wish him every success in his career. But we trust that he has even more brilliant, and, certainly, more useful, parts which he will not hesitate to place at the service of the community. The Capetown Indians will, we are sure, appreciate his presence amongst them, and doubly so at the present moment, when leadership is so urgently necessary in order to bring about that communal unity that is to-day essential, in the face of the growing hostility at the Cape. Dr. Gool has remarkable opportunities for securing

the gratitude and affection of his compatriots, and it is for him to show that he can rise to the occasion.

THE CAPE APPEAL

THE Cape appeal has been lost. The news will not come completely as a surprise to the community, for it was to some extent anticipated. It is satisfactory, however, to know that the Court realises that its decision will cause hardship to the appellants, or, rather, the whole class of Indians to which they belong. In effect, the Court has ruled that there is to be no freedom of movement, at least as between the Cape Colony and the other Provinces of the Union, for British Indians. So far, at any rate, the Union has conferred no conspicuous benefits upon the Indian element of its population, which is still required to exist in more or less extended "ghettos."

THE TOUR CASE

THE Jewish community is rightly indignant at the arbitrary treatment meted out to Mr. Samuel Tour, a Russo-Jewish immigrant, by the Cape Immigration Officer. It is of a piece with most of that gentleman's conduct of late, and Mr. Alexander, M.L.A., was by no means exaggerating when he so severely criticised the department's treatment of immigrants. But we must certainly take strong exception to the suggestion of our contemporary, the *S. A. Jewish Chronicle*, that "Indians . . . are freely admitted into this country," when all the world knows that exactly the opposite is the case, except in the matter of the indentured labourers, who have been brought here against the desire of the Indian community. Whilst, however, we think that they have a great deal to complain about, so far as this case is concerned, we cannot but feel that the Jewish people are not altogether undeserving of this treatment, in view of the somewhat calculating manner in which they have stood aloof whilst their fellow-Asiatics of Indian race have been given up to a bitter persecution, in which, indeed, some prominent members of the Jewish community have had their share. We agree that two wrongs do not make a right, but the Jewish community should remember that their own safety from persecution depends solely upon the existence of the Indian scape-goat. *Feed, sap, sap.*

A meeting will be held, under the auspices of the Indian Total Abstinence Society of Durban, in the Union Theatre Hall, Durban, on Monday next, the 16th inst., at 7 p.m., punctually, to consider the question of making representations to the Union Government, with a view to bring into existence legislation prohibiting Indian women and children from entering casinos. All ladies ladies and gentlemen are respectfully invited to attend.

Insult to Mr. Dawad Mahomed

A Gross Injustice

Writing to the *Natal Mercury* on the 9th inst., Mr. Dawad Mahomed, President of the Natal Indian Congress, says:—

May I request you to be so good as give publicity to the following facts:—My son is an invalid, and, under medical advice, I am obliged to send him to Ingogo, so that he may have the benefit of a more invigorating climate. Accordingly, on Friday last I went to the railway office, and asked the clerk in attendance to reserve a compartment for myself and my family by Sunday's mail train, and this was agreed to, on the understanding that I should purchase the ticket the following day. On Saturday I bought the ticket, and was told that the compartment was already reserved. Yesterday, at half-past-two, in order to make assurance doubly sure, I made personal inquiries at the station, and was once more informed that the accommodation would be provided. To my infinite surprise, however, on my arrival at the station, last evening, with my family, my invalid son, and several European and Indian friends, and after having made a number of necessary preparations involving a great amount of trouble, I was informed that I should not be allowed to travel by the mail, as it was full up, and I must travel by the kafir mail, as all seats in the mail train were to be reserved for Johannesburg passengers.

Apart altogether from the immense inconvenience that has been caused me, and the great discomfort that a journey by the kafir mail would cause to my son in his present delicate condition of health, I desire to voice an emphatic protest against the insulting treatment that has been extended to me for the first time since my arrival in this country, 27 years ago. I feel sure that such treatment would never have been accorded to me had I been a European. My countrymen in this Province have conferred upon me the honour of electing me to preside over the organisation which represents their interests in the Province. Treatment, therefore, such as that complained of is naturally regarded as a communal humiliation. My son was born here, and has been studying for the Bar. What, sir, must be his feelings when he sees his father insulted in this way, after a generation's domicile in a British Colony, and through him the whole community to which he feels it an honour to belong? At a moment such as the present, when extreme tension prevails between India and South Africa, it is most unfortunate that occasion is taken to commit such hopelessly senseless errors as those to which I have allude referred.

"Natal Mercury" Comment

Commenting upon the above letter, our generous contemporary says:—

We publish in another column a letter from Mr. Dawad Mahomed, in which he makes a serious complaint of unjust treatment by the railway authorities and we are bound to say he has grounds for asserting that he has been most harshly and most unjustifiably treated. Mr. Dawad Mahomed, as most old Durban residents know, is an Indian merchant of the highest standing among his people, and we say, unhesitatingly, is respected by many of the European community as a gentleman of education and good principles. Apart from all this, however, the treatment accorded to him ought not to have been meted out to anyone who took the steps he did to secure for himself and his family a compartment by the mail train to Ingogo on Sunday evening.

Let any of us imagine what our feelings would be in such circumstances. Suppose, under doctor's orders, a European gentleman had decided to take his family up-country, had shut up his house, and proceeded with all his luggage and everything else to the station, to be told, when arriving there, that the accommodation paid for a day in advance, and guaranteed at the time, and up to a few hours previously, was not available. Such treatment would be resented not merely as inhuman, but as a gross breach of contract, and in Mr. Mahomed's case the injustice and utter disregard of the guarantees is none the less. The very least the authorities could have done, when they found that the whole of the accommodation on the train was required for Johannesburg, was at once to have communicated with Mr. Mahomed, without waiting for him to arrive at the station, but, having bought and paid for his ticket, and the accommodation having been guaranteed to him, he ought to have got it, and the manner in which it was taken from him was one of the most tasteless and cruel things we have heard of.

Mr. Polak at the Cape

After leaving Port Elizabeth, Mr. Polak proceeded by sea to East London, arriving there on the 24th ulto. Later in the week, he addressed a meeting of local Indians, and eventually a first contribution of £19 8s. was subscribed.

On the 30th ulto., Mr. Polak proceeded to Kingwilliamstown, where he was the guest of Mr. C. Maude, who presided over the meeting addressed by him. A first subscription of £8 13s. 9d. was handed to Mr. Polak, the money in each case to be devoted as previously advertised. Mr. Polak left for Durban by the *Amthor Castle* on the 31st ulto., arriving on the 1st inst.

Mr. Quinn in Durban

Return to the Transvaal

Mr. Leung Quinn, Chairman of the Transvaal Chinese Association, landed in Durban from the s.s. *Kaiser*, after an absence from South Africa of eight months. He was the guest of Mr. Parsee Rustumjee who, on Saturday last, gave a large luncheon party in his honour. After lunch, Mr. Rustumjee, in thanking his guests for meeting to honour Mr. Quinn, urged his hearers to seize the opportunity of following in Mr. Quinn's footsteps, so that their children might be proud of them.

Mr. Quinn spent Sunday at Phoenix, where he was the guest of the settlers. Messrs. West and Polak cordially welcomed him, and Mr. Quinn expressed great pleasure with his visit.

He left for the Transvaal on Monday night by the Kaffir mail, being seen off by the leaders of the Indian community.

Mr. Quinn arrived at Volksrust on Tuesday evening, and was at once arrested. He was brought before the Magistrate on Wednesday morning and remanded till the 18th inst. Mr. Quinn proceeded to Johannesburg the same evening, and arrived there early on Thursday morning. He was met at the station by Mr. Frank and other members of the Chinese Association, as also by Messrs. Cachalia, Awwat, Imam Abdul Kadir Bawazeer, Ernest and others.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Monday.

The Rev. L. Balmfirth writes at length in the *Leader* on the coming Races Congress to be held in London, in July. From his letter I take the following:—

To one question, the Congress—judging from the papers announced to be read—will pay special attention. It is a question which, for the people of South Africa, is of more than ordinary interest. That is—as to what really differentiates a civilised race from an uncivilised, or a civilised man from an uncivilised. Here, in South Africa, and probably in other countries also, great confusion of thought prevails on the question. There is a tendency to classify races, roughly according to their colour, and to assume that the white races are civilised and that all the coloured races are more or less uncivilised. We see this tendency even in legislation, where pass laws and regulations are made to apply to highly-civilised Asiatics as to uncivilised

Kaffirs. Yet the founders of the five great religions of the world—Buddhism, Confucianism, Zoroastrianism, Mohammedanism, and Christianity—all came from the dark-skinned races of the East. Ever since Max Muller lectured in the Jerusalem Chamber of Westminster Abbey, under the sanction of Dean Stanley, on the teachings of the Hindu sams, it has been more and more widely recognised how great is the debt which humanity owes to the religions of the East. The recognition of this debt certainly does not imply the subordination of the truths in our Western religions to those of the East, but it does bring with it a greater respect for those forms of faith through which the Supreme has raised and educated large sections of the human race, generation after generation, to higher and nobler aspects of truth and life. It brings with it also a deeper and keener sensitiveness to moral obligation not only within each nation itself, but amongst the people of each nation with reference to other nations. It is this mutual respect and keener sensitiveness to moral obligation, particularly in its international aspects, that the Congress will strengthen and promote.

It will be seen from this brief outline how closely many of the questions to be dealt with touch our own racial problems. Standing between East and West, with our own native and coloured problems at our doors, and a teeming black population in the north, it surely behoves every thoughtful South African to familiarise himself with the best that is being thought and said on these perplexing racial problems in all their aspects. Anyone may become an active member of the Congress, including right of attendance and volume of papers, for a fee of one guinea; but as there are many thousands of people who will be interested in the doings of the Congress, but who cannot attend its sittings, it has been decided to admit anyone to passive membership on payment of a fee of 7s. 6d., which will include the right to receive the volume of papers (some 500 pages) and all the official publications of the Congress.

As the South African Secretary of the Congress, I shall be glad to receive the name of anyone wishing to become either an active or a passive member; or intending members may send their names (with fee) direct to the General Secretary, Mr. Gustav Spiller, 63, South Hill Park, Hampstead, London.

Messrs. Phillip, Singaraveloo, Armoogan, Luchman Moorgan, and Louis Sebastian, returned on Wednesday on the 6th instant, to receive their sentences, which were £10, or two months' hard labour. Needless to say they have all gone to gaol. Now at the Vereeniging gaol there are eleven passive resisters.

Messrs. C. John, Harry Lazarus, Naynab Francois, Rama Moodley, Samiel Joseph, Aaron John, and Rajkoomar were discharged at Diepkloof on Monday last, and were met by Messrs. T. Naidoo and Gandhi. They report that the treatment at Diepkloof is now much better than before. Messrs. David Ernest and Harilal M. Gandhi were discharged at the Fort, and were met by Messrs. Cachalia, Kallenbach, Imam A. K. Bawazeer, P. K. Desai, P. G. Desai, and Samuel Francis. All the passive resisters are looking exceedingly well. Mr. Easton, of the Chinese Association, was also discharged at Diepkloof, and was met by several members of the Chinese Association, including Mr. Frank, the acting chairman.

Mr. Goolam Hoosen Meer has sent a bag of monkey nuts to the Farm. And the friends who supply the fruit and vegetables sent them last week also.

The Magistrate, Mr. Schuurman, on Wednesday last, delivered judgment in the case of Mrs. Sodha. The following is the text:—

The Crown witnesses proved, and it was admitted by the defence, that accused through deficient education being unable to write in the characters of any European language is a prohibited immigrant. The defence, however, has shown that the accused is the wife of an Asiatic named Ratan-shi Mulji Sodha, and contend that he according to Section 3 Sub-section (g) is eligible for registration. The accused's husband was called and stated that he was in the Transvaal in 1897, and carried on business at Pretoria until the war, but failed to produce his registration certificate or any other evidence. Accused states he left during the war and only returned in 1908 and that he had no intention of applying for a permit or registration certificate under Act 2 of 1907. The Accused's husband to be eligible for registration should according to Section 3 Sub-section (i) (ii) and (iii) of Act 2, 1907, (i) be in possession of a permit issued under the Peace Preservation Ordinance of 1902 or a permit issued between 1st September, 1900, and the date of the passing of the Peace Preservation Ordinance; or (2) have been resident and actually in this Colony on the 31st May, 1902; or (3) have been born in this Colony. Only when the accused's husband is eligible for registration can the accused as his wife enter the Transvaal as provided for by Section 2 Sub-section (g) of Act 15, 1907. Section 13 of the said Act distinctly lays down that the accused has to prove that she is not a prohibited immigrant, and she has failed to do so. It is also quite clear that her husband is a prohibited immigrant. The Court finds the accused guilty, and she is sentenced to pay a fine of £10, and on default simple imprisonment.

Notice of appeal has been given, and Mrs. Sodha is out on personal bail of £25. It is curious to note that the Magistrate has not examined the first objection that was raised, namely, that Mr. Sodha passed the education test and, therefore, could not be considered a prohibited immigrant, nor has he examined the common law rights of Mrs. Sodha.

Mr. Ismail Essop was arrested last Saturday under the Asiatic Act. He has been to gaol as a passive resister three times. His case has been postponed to Monday next.

Mr. Chotabhai has sent to the Farm a suit of clothes, Mr. Amod Sahab, butcher, a blanket, and Messrs. Kara Dyar, Naidoo, and Chengalarayan Moodaley, the latter two of Germiston, have joined those good friends who have been sending a supply of vegetables and fruit from week to week.

Appellate Court

Indian Appeals at Bloemfontein

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

At Bloemfontein, on Saturday and Monday last, two important appeals were heard before the Appellate Division of the Supreme Court of South Africa. The first was the Cape Immigration case arising originally out of the action of the Cape Immigration Officer in refusing to permit the landing in the Cape Colony of five of the deportees who returned to South Africa with Mr. Polak. The point that has been raised is whether domicile in the Transvaal gives rights of entry into the Cape Colony and whether the Cape Act of 1902 has been superseded by the Act of 1906. The other appeal is that in the famous Chotabhai case. In each instance, Mr. R. Gregorowski appeared on behalf of the appellant. After lengthy argument, judgment was reserved on both appeals. The judges were Lord De Villiers, Sir James Rose-Innes, Sir Wm. Solomon, Sir Andries Maasdorp, and Mr. Justice De Villiers.

Telegraphing on Wednesday from Bloemfontein, Reuter says that judgment was given against the appellants in the Cape Immigration appeal. The judgment concluded:—

"The contentions of the appellants fail. The result is no doubt hard, so far as they are concerned, but where the meaning of the Legislature, as expressed in a statute, is clear, the Court is bound to give effect to it. The appeal is dismissed with costs."

The Transvaal Blue-book

Regarding the Asiatic Question

We give below further extracts from the Transvaal Blue-book, commenced in our issue of the 29th October:—

Telegram from the Secretary of State to the Governor-General (sent 5th June, 1910.):—

Referring to Transvaal Governor's telegram, No. 1, 4th May, and previous correspondence, Government of India have telegraphed that they are receiving numerous protests against action in Transvaal Government in matter of sixty deportations referred to. Accounts are being published of neglect and want of proper food and medical treatment on board ship, with regard to which further enquiries are being made. Government of Bombay have objected on sanitary grounds to destitute persons being landed in Bombay and have strongly represented seriousness of political effect in India of action of Transvaal Government. They have also reported that another batch of Indians is about to be deported and requested that Government of India will use every means possible to prevent further deportations. Government of India represent that even if Transvaal Government was acting within its legal rights action taken was impolitic and that further deportations will intensify strength of feeling already existing in India and will greatly increase difficulty of settling whole question of position of Indians in South Africa. It is also again stated that some of deportees were domiciled in Natal and that families of some of them were left in South Africa unprovided for. It appears from press telegrams that twenty-nine of them started back to South Africa at once.

I shall be glad if you will take earliest possible opportunity of communicating with your Ministers on the question. His Majesty's Government are deeply impressed by the seriousness of the political results likely to follow from further deportations and earnestly trust that some means may be found of avoiding them.

You will perceive from Transvaal Governor's telegram No. 1, 17th December, and previous correspondence, that Transvaal Government were prepared to introduce amending Asiatic legislation, which would have gone some distance to meeting Indian position. Governor's despatch 24th January, contained statement of concessions which would settle difficulty, and forwarded Minute of Ministers stating that, while unable themselves to act, they felt confident that Union Government would soon have opportunity of amending suitably legislation respecting Asiatic immigration. In the opinion of His Majesty's Government Union could not be more happily inaugurated than by a settlement of the regrettable controversy

as to Asiatic legislation in the Transvaal and they trust that your Ministers will concur in this view and will endeavour to effect permanent settlement acceptable to all parties. In the meantime His Majesty's Government would urge that deportations should be suspended or at least that further deportations should be prevented in which reasonable exception may be taken.—CREWE.

Telegram from the Secretary of State to the Governor-General, (sent 13th July, 1910.):—

Your telegram No. 1, 9th July. It is represented to me that deportations are still continuing and that, among others, Royappen is being deported, who is, I understand, person referred to in my predecessor's despatch, Transvaal, 11th May, 1907, and appears to have been born in Natal and to have spent his life there except for period spent in study in this country. I should be glad to learn facts as to this case in view of terms of Transvaal Governor's telegram No. 1, 4th May, and though I do not desire unduly to press your Ministers it would be of advantage to his Majesty's Government if I could be made acquainted with their views on the whole question as soon as is conveniently possible and particularly as to point at end of my telegram 8th June as to suspending deportations.—CREWE.

Telegram from the Secretary of State to the Governor-General, (sent 16th July, 1910.):—

House of Lords question 26th July how many Indians deported and whether third of those deported were not of South African birth. Should be glad if possible to receive answer to my telegram of 13th July before 26th July. Please also inform Ministers that I shall be pressed to lay papers.—CREWE.

India Office to Colonial Office.
India Office, Whitehall, London, S.W.,
21 July, 1910.

Sir,—With reference to Mr. Just's letter of the 16th ultimo, I am directed by Viscount Morley to express to the Earl of Crewe his profound regret at the refusal of the Transvaal Ministers to make any concession as regards the observance of Ramazan by Mahomedan prisoners, or to exempt high-caste Hindu prisoners from tasks which involve what they regard as religious defilement.

The remarks of the Transvaal Ministers as to the impossibility of allowing to prisoners the observance of particular religious rites seem to Lord Morley to be irrelevant to the latter question, which is one of compelling prisoners to perform tasks which involve ceremonial pollution, not of giving facilities for the observance of particular rites.

His Lordship would observe that the prison population in India is no less cosmopolitan than that in the Transvaal, but that the Indian gao

regulations, as Lord Crewe is aware, meant religious difficulties without impairing prison administration.

I have, &c.,
COLIN G. CAMPBELL.
(Continued.)

Dutch Senator on Education

"No Prejudice Against Coloured Races"

Mr F. W. Keitz, presenting the prizes at the Normal College last month, in addressing the pupils referred to the language question. Referring to education as applied to the races of different colour, Mr. Keitz said he could speak openly upon the question as he had no antagonism and no prejudice against coloured races. He believed those who were born here had as much right here as he had, and if they paid taxes he went on the principle that there must be no taxation without representation. He was willing to contend that as regards politics and civil rights they were his equal. He denied, however, that the coloured people were upon equality with whites as regards education, but he pointed to the fact that they might become so if the white section neglected their opportunities. The coloured people, he was informed now, desired higher education, and why should they not have it? Personally, he would like to see such an institution in South Africa rather than in the United States, where they learnt all sorts of nonsense and came back and proved a trouble.

Another Indian Licence Refused

Durban Council's Action

At a special meeting of the Durban Town Council, held in the Council Chamber, there was, on the 6th inst., says the *Natal Mercury*, considered an appeal against the licensing officer's decision in refusing the application of Mahomed Moosajee Omar for transfer of retail licence from Clovie Samuel, at sub. "B" of Lot 62, Block "C," to premises at sub. "D7," remainder of 8, Lots 1 and 2, Block "C," Berea Road.

Mr. O. J. Askew appeared on behalf of the appellant, and in the course of his remarks pointed out that his client had been settled in Durban for 14 years. The application, he claimed, was not for a new licence, but for a transfer, and the granting of it would not add to the number of licensed premises in the borough. The premises sought to be licensed were the property of himself (Mr. Askew), and he could not get a European tenant. Neighbouring premises were occupied by Indians, and Europeans would not settle down

there. The licensing officer had said he knew of no objection against the granting of the transfer, and he (the speaker) could not for the life of him understand why the transfer had not been granted. Indians were the only possible tenants that could be secured for the premises in question. Mr. G. Molyneux, licensing officer, opposed the application. He took exception to Mr. Askew's statement that the neighbourhood in question was chiefly an Indian one, and also said he had not stated that he knew of no objection to the granting of the licence. Mr. Molyneux further denied Mr. Askew's statement to the effect that the granting of the transfer would not increase the number of licensed premises in the borough.

The Council retired, and on returning, some 20 minutes later, the Mayor announced that the Council's decision, by a majority, upheld the licensing officer's refusal.

Slavery on the Amazon

In an interview with the *Daily Chronicle*, Dr. C. L. Wilson, who recently travelled across South America from West to East by way of the River Amazon, says:—

"The only difficulty we had with human beings arose from the disinclination of the white employers of labour, chiefly Germans and descendants of the Spanish, to assist us with the necessary 'boys' to navigate the craft on which we had to travel; and the 'boys' themselves are so tied to the employers that they dare not move without permission.

"At one point some of them asked us to take them down the river with us. They said they could earn a lot more money in the rubber plantations that they were getting, but were tied to the employers and could not get permission to leave. Under the

system of signed agreement at so many dollars a month, and obligation to buy all goods from stores owned by their employers, who charge what they like, a debt of 1,000 dollars may be built up easily, and if a 'boy' clears out while in debt he is brought back by the police. If another man desires his services, he pays the first employer what is owing by the 'boy,' and then the debt and the boy are transferred. There is no slavery, but it is very much like it in effect. The unfortunate labourer is never out of debt, and so he is always a bondman,

Items of Interest

On Monday night, Mr. Dawad Mahomed and his family proceeded by the mail, with Mr. Hoosen Dawad, to Ingogo, where Mr. Hoosen is to remain, with his uncle, Mr. Dawad Sidat, for some time, under medical advice. Messrs. Dawad and Hoosen were seen off by a number of friends.

Mr. Parsee Rustomjee's younger son, Sorabjee, arrived from Bombay last week, by the s.s. *Kinzler*. We congratulate Mr. Rustomjee on the event.

At the time of the departure of the last mails from India, the Transvaal Indian Relief Fund for passive resisters had reached a total of Rs. 135,198, including a donation of Rs. 1,000 from the Thakore Sahib of Gondal.

The third annual general meeting of the Durban Indian Carriers Association was held at Mr. Moonsawmy Modilyar's residence, Sydenham, on the 1st inst. Mr. M. Kalka was in the chair, and the officials present were Messrs. M. Modilyar, R. Ramdin, Ramsudh, Subadree, Ramcharan, Coobanally A. G. Sarrale, Batanie Lutchman, and Ramdhanie. Mr. F. Modilyar, the secretary, in presenting his annual report, spoke of the highly satisfactory manner in which the Association's work had been carried on. The meeting proceeded to elect officers for the ensuing year, and the following were unanimously re-elected:—Mr. M. Kalka (President), Mr. Ramsudh (Vice-President), Mr. M. T. Modilyar (Secretary), Messrs. Ramdin and Coobanally (Treasurers), and Messrs. A. G. Sarrale, Subadree, Sohan, Batanie, and Ramcharan (Committee).

Contents

	Page.
The Charter of Liberties	11
From the Editor's Chair	15
Insult to Mr. Dawad Mahomed	16
Mr. Polak at the Cape	16
Mr. Quinn in Durban	17
Transvaal Notes	17
Appellate Court	18
The Transvaal Blue-Book	18
Dutch Senator on Education	19
Another Indian Licence Refused	19
Slavery on the Amazon	19
Items of Interest	19

ગોદરેજ અને બોધસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપા.
તીજુરીઓ અને તાળાં બનાવનારા.

જેસના કારખાના પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

આખા હિંદુસ્તાનમાં મોટા
માં મોટું કારખાનું. આખું
વરજ ૩૦૦ માણસો કામ
કરે છે. બીજા કારખા
નાઓમાં ૬૦ માણસોથી
વધુ કામ કરતા નથી.

न्याये नामद्वारे श्री-संज्ञ
 व्याख्या वेदस्य द्वौद्वयं पञ्चा
 वेदाः तेषां तेमन्त्रं इत्य
 व्याख्या इति व्याख्या नारी
 व्याख्या सायनवदा सायनो
 वेदोऽनी तीजोरी वेदोऽवाम
 व्याख्या इति.

જ્યાં જ્યાં મદરસાના
મુદવામાં આવેલ છે તેમાં
સરસમાં સરસ આદિ મળ્યા
છે. ૭ વખત ફરીફાઈ
માં બીજાને અમારાથી
કલકા આદિ મળ્યા છે.

કારખાનું ૮૦ હજાર
રૂપિયા રોકી નવામાં નવા
સા કામથી ચલાવવામાં
આવે છે. આદેશકે હાલ
લાડ અને જરમનીમાં આ
કામ ચાલે આજ અગાસ
કરે છે.

सीडी थापा

જોહરેજી મુરેખના તીજેરી બનાવે
ખાખમાં મુરેખાની હરીશાહમાં કિતારવાને ત
નથી. ૬૭૫ ૫૫૭ કોઈ તીજેરી બનાવનારેત તાર નાનજી મુરેખા ૭.

ફેટલાક જીવનેરો તીજેરી બન
જીવ્યામાં મોદરજનીજ તીજેરીઓ તેજે
પણુક મુરોખીબન તીજેરી દે
ભાર તો મોદરજની તીજેરી તેજો વા
મુખજમાં મોટા જવેરીઓ—
તીજતી માવને વીમો ઉતરાવવો માંડી

મહાકવિની લીલેરી કથાં
મુ અમ્મની ઠ કથાળમાં, સાત
બેઠક રે. ૪૦૦૦ ને મળ્યુત મોરડો.
૪ લીલેરી. પીપલ્લ બેઠક, ૪૨ લીલે
મરચંદક બેઠક, ૮ લીલેરી. પાન
બોમાં, ૩ લીલેરી, વિમેરે.

મેસરસ કાકસની કા., સચી
એ. એન્ડ કો. મેનની કા., વિગેરે.

ਮੇਮੁਰਸ਼ ਟਾਟਾ ਸ-ਸ਼ਾਹੀ ਫੁਲ,
ਪੀਲੇਰੀਯੋ। ਮੇਮੁਰਸ਼ ਰਾਖੀ ਆਖਰਸ਼,

● પચ્ચી બધી જરી જાયે. જી

ਡੀ. ਡੀ. ਡੀ.

તી. તીજેરી. તેમની સરસ તીજેરી સાથે
પ્રીત્તન પેઢી તેમ કરવાને બહાર પડી

કળા અને તેનો આગ સામે રક્ષણ કરવાનો ગુણ જાણે છે તેથી હિંદમાં તેમજ

પોતાને હસ્તકના માથના બધામાં પુટે છે તેઓ પણ પોતાના અમળનાના રક્ષણ

અવાન અને સન વિગેરેએ જોહરજી તીજોરીઓ વાપરવા માંડી ત્યારથી પેતાના છે.

લેખાડી દરવાજાવાળી. ૩૨૨૫ (પચ્ચર) બેઠક, ૨ દરવાજાવાળી. યોડાહોમ
૫૦ની બેઠક તીબેરી. ૩. ૭૫૦૦ ની ખીજી તીબેરી. બેઠક બોઢક જાડીઆ.
મલાયસ બેઠક બોઢક સીમલા, ૫ તીબેરી. જાડીઆન સ્પીશી બેઠક, ૬ તીબેરી.
૬ બેઠક, ૪ તીબેરી. બેઠક બોઢક અપર જાડીઆ, ૭ તીબેરી. બેઠક બોઢક

અહામની કુ., મારકાશ સન્સની કુ., અવિસ કોટનની કુ., શૌ. વેલેસની કુ.

જોરી. સર કરીમખાન હાજીમ, ૧૮ તીજેરી સર આમજી પીરખાન ૧૭

ગીતોની વચ્ચે પહેલા અરીસા છે અને છેલ્લીને ચોક્કસ માસન મળ્યા છે.

વિજ્ઞાની ભાવના યોગી મંઝારો

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક દે.

ફોનીશ, સનીવાર, તારીખ ૧૪ જાન્યુઆરી, ૧૯૧૧.

અંક ૨.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ગ્રીસ્તો-તા. ૧૪ જાન્યુઆરીથી, તા. ૨૦ જાન્યુઆરી સુધી. ક્રમ ૬૦ ૧૬૧૧.

હિન્દુ-પૌષ શુક્ર ૧૫ થી પૌષ વદ ૬ સુધી. સંવત ૧૯૧૭.

સુલભમન-તા. ૧૨ મોહરમથી તા. ૧૮ મોહરમ સુધી. ૧૩૨૬ હિજરી.

વાર.	પ્રતિષ્ઠા કાર્ય	દિવસ	પ્રતિષ્ઠાના દિવસ	પ્રતિષ્ઠાના સમય	અન્ય.
સની.	૧૪	શુક્ર	૧૫	૧૨	૪
રવી.	૧૫	વદ	૧	૧૩	૫
સોમ.	૧૬	"	૨	૧૪	૬
મંગ.	૧૭	"	૩	૧૫	૭
બુધ.	૧૮	"	૪	૧૬	૮
ગુરુ.	૧૯	"	૫	૧૭	૯
શુક્ર.	૨૦	"	૬	૧૮	૧૦

અનુક્રમિકા.

કેપની અપીલ	...	...	...	...	૧૫
નાતાલમાં રેલવેની હાડમારી	...	...	...	...	"
હાકતર ગુલ	...	...	...	...	"
મી. લ્યુઅંગ કવીન	...	...	...	...	"
મીરમીટ સંબંધમાં કાપાની દીકરીઓ	...	...	...	...	૧૬
વીરમીટ બંધ થવા વિષે અરજી	...	...	...	...	૧૭
નાતાલ હાડમાન ડેવિસની ખીલો	...	...	...	...	૧૮
કેપનાઈ અપીલ	...	...	...	...	૧૯
મોસ્કોવ કીંગની હિમાયત	...	...	...	...	૨૦
આરબીકન પોસ્ટલ બાપલ	...	...	...	...	"
લેહાન્સબરન બળરપન	...	...	...	...	૨૧
નાતાલમાં રેલવેની હાડમારી	...	...	...	...	૨૨
સત્ય વિના બીજી કથા નથી	...	...	...	...	૨૩
બાહુ બરતમાન	...	...	...	...	૨૪
ભિરા	...	...	...	...	"
હાકતરને ખીલવસ	...	...	...	...	૨૫
પરજીવ	...	...	...	...	"
હીન્દુસ્તાનના મળરો	...	...	...	...	૨૬
કાર સમાચાર.	...	...	...	...	૨૭
રશિયનોની આવબવ	...	...	...	...	"
હીન્દુસ્તાનની ટપાલ	...	...	...	...	"
પરજીવ બળરપનો	...	...	...	...	૨૮
હીન્દુ અરબલ	...	...	...	...	૨૯
રેલવે બંધ થવા	...	...	...	...	"

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

સનીવાર, તા. ૧૪ જાન્યુઆરી, ૧૯૧૧

કેપની અપીલ

આ અપીલ હીંદીની વિરુદ્ધ ગઇ છે. વડી બદાલતનો મત મેળવવા માટે કેસ ની જરૂર હતી, છતાં આ મુકાદ્દો હીંદી ઓને અચ્ચો નહીં પમાડે. જડનેએ મુકારો આપતાં કહ્યું કરેલ કે તે અરબદારોને આક્રેશ પડશે પણ માત્ર તેવી દિલસોજી કામને શું કામની ? કારતના મુકાદ્દાનો અર્થ એ થયો કે તરા સવાલ કે કક્ષિય આફરિકાના બીજા કામો નીમાં વસી રહેલ હીંદીને કેપમાં વસવાનો ૧૯૦૨ ના કેપના કાયદાથી મળવો બોધ્યો, તે ૧૯૦૬ ના કાયદાને લીધે નહીં મળી શકે. યુનિયનના સામની વાનો મોરા કહે છે, પણ હીંદીને તો જુના કાયદામાં છે એવા હક પણ યુનિયન અપાવી શક્યું નથી.

નાતાલમાં રેલવેની હાડમારી

રેલવેની મુસાફરીમાં હીંદીની તકલીફના પશ્ચાદ્દાપણા બને છે, પણ મી. હાઉડ મહમદને રેલવે પર ને અપમાન અને હાડમારી નહીં તેથી તો નાતાલની આખી હીંદી કામનું સખત અપમાન થવા બરે. પર થયું છે. મી. હાઉડ મહમદ જેવા કામના માનીતા આગેવાનને ને હેરાન મતી વેઠવી પડી, તેથી કોઇ પણ મોરાને કોઇ દિવસ ન વેઠવી પડે. આ પાત દરેક હીંદીએ લક્ષમાં લેવાની છે. નાતાલના હીંદી આવી બાળતમાં કષ્ટ કામ કરવાને કાલમાં મોળા બેવામાં આવે છે, પણ તેમજો આવા કામકામથી ચેતવું પડે છે. મી. હાઉડ મહમદે સ્થાનિક છામાં પોકાર લઇ જઇ ચોખ્ય કર્યું છે, અને ઉદાર 'મરકમુરી'એ તે પોકારને ને રીતે ટેકા આપ્યો છે તેની અસર હલતે ટેકાજો પહોં આ વલક રહેશે નહીં.

હાકતર ગુલ

મી. હસર ગુલને તેમના દીકરા હાકતર ગુલ તેને વિષે અને મુખારકબાદી આપીએ છીએ. મી. હસર ગુલને મળી જમાએથી મુખારકબાદીના તારો મળ્યા છે. હાકતર ગુલે વિધાયતમાં મળી સારી મુલતસ કઢાડેલી છે. પોતાના અબ્યાલ માંજ પોતે મસ્તુલ રહેતા. હાકતરી પરીક્ષા કષ્ટ નેવી તેવી નથી, છતાં હાકતર ગુલે પોતાની બધી પરીક્ષા પહેલી જ વેળાએ પસાર કરેલી.

હવે હાકતર ગુલ પોતાના આંદોને કો કપચોલ કરશે ? હાકતર ગુલના બાપ બહેર કામ કરનાર તરીકે બળવળા નથી. એટલું તો હાકતર ગુલ કરી શકે છે. પણ હીંદી કામ તેમની વધારે આશા રાખશે.

હાકતર ગુલની પાસે બે રસ્તા છે. પોતાનો આંદ માત્ર પૈસા એકઠા કરવામાં વાપરી શકે છે. તેને અને કેળવણીનો મેર કપચોલ થયો મળીશું. બીજો રસ્તો એ છે કે પોતાની કમાણી કરવા છતાં પોતે કામની સેવા બળવી શકે છે. આ તેનો સફળચોલ મળશે.

હાકતર ગુલનો અમને ને અનુભવ થયો છે તે ઉપરથી અને બાહુવે છીએ કે તે પોતાના ફરજબનો સફળચોલ જ કરશે.

મી. લ્યુઅંગ કવીન

ચીનાઓના આગેવાન મી. લ્યુઅંગ કવીન હીંદીથી પાછા આવી પહોંચ્યા છે. તેઓ કેળવણીની પરીક્ષા પાસ કરીને કર બનમાં ઉતર્યા. તેમને રજીસ્ટરની નકલ કઢાવવા માટે ઇમરિકન અમલદાર બહુ દગલ કરેલ, પણ ચીનો આગેવાન તેથી ચસે તેમ નહોતો તે બોધ ઇમરિકન અમલદારને પોતાની મામણી પડતી મુશ્કેલી પડી હતી. મી. કવીન પાછા ટરાંક પાલમાં કાખલ થઇ ગયા છે. વેલકરક ખાતે તેઓ પકડાયા છે, અને તેમને કેસ તા. ૧૮ મીપર મુલતવી રહેશે છે.

મી. કવીન કરબનમાં બળવામાં છે.

રસ્તમજી પારસીએ તેમના માનમાં એક
યા પાટીના મેળાવડા કર્યા હતા, જે
વખતે મો. કવીનના તેના આપણા અને
અડમપણા માટે વખાણ કરવામાં આવ્યાં
હતાં. મો. કવીને તેનો ઘટતા ચબ્દોમાં
જવાબ વાળ્યો હતો. સ્ત્રીવારે તેઓ
શીનીકસની મુલાકાતે આવ્યા હતા, જે
પ્રસંગમાં યા પાટીનો મેળાવડો કરી વસ
નુરાએએ તેમને જ્ઞાન આપ્યું હતું.
આરે મી. કવીન, કરમનથી દરાંસવાલ
માટે ઉપક્રમ પુરારે કેટલાક હોદીઓએ
તેમને વળાવવા સ્ટેશનપર હાજર રહ્યા
હતા.

ગીરમોટ સંબંધમાં છાપાની ટીકાઓ

‘મરકમુરી’

એ વાત તો સાવ ચોખ્ખી છે કે પ્રજા
મત કોષ પછી જાતના એશિયન મજુરોને
જોવાવવાની વિરુદ્ધ છે. રંગદેવે હદ
જોળ મી જાય છે, અંધ જનાવી દે છે,
આપ કે સાધારણ સમજ સંકિત જિનાના
કરી નુષ્ઠે છે, એ જમી પાતાવો આપણે
જાણે. કરીએ પછી તે રંગદેવે આપણામાં
મેળાવ છે એમાં ના પાડી સકાય તેમ
નથી. જે હાલન છે એ વિષે વિચાર
કરવો નહોતો. અને અભારની હાલત
તો બેચક એવીજ છે કે હોદી સરકારનો
કરાવ હોદુસ્તાનમાં અને વિલાયતમાં આવ
કારકામક થઇ પડશે એવોજ દક્ષિણ આફ
રિકામાં જાણે થઇ પડશે. ‘અલખત’ જોકે
તે આપકારકામક થઇ પડવાનાં કારણ
બધાને જુદાં જુદાં હશે. હોદી સરકારે
જે પગલું લીધું તે માટે તેની નીંદા
કરવી તે મુરખાઇ બરેણ છે. દરાંસ
વાલમાં હોદીઓને, પ્રજાવામાં આવ છે,
(જોકે અલખત તેને વિષે વધુ પડતું ખોલ
વામાં આવે છે) તેની હોદુસ્તાનમાં ગંભીર
અસર ઉત્પન્ન થઇ છે, અને તેથી હોદી
સરકારે જે પગલું ભર્યું છે તે ન ભર્યું
હોત એ નાકામક મજાત. આપણે સમ
જવું જોઈએ કે હોદુસ્તાનના અધિકારી
ઓની જગ્યાએ આપણે હોદીએ તો
આપણે પણ એમજ કર્યું હોત. હોદુ
સ્તાનમાં ગીરમોટ વિરુદ્ધની ચળવળ સાચી
હતી કે નહીં અથવા તો દરાંસવાલના
હોદીઓની હાડમારી ખૂરી હતી કે ખોટી
એ સુધાલ વિચારવાનો નથી. એટલી વાત
તો દીવા જેવી છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં
અધિવાસીને કુલથી આપવા દેવા તથા

જોએને મોરના સરખા દરો આપવા તેથી
જેવો અહીં જાહેરમત વિરુદ્ધ છે તેમજ
દક્ષિણ આફ્રિકામાં ગીરમોટીયા મોકલવા
સામે હોદુસ્તાનમાં જાહેરમત વિરુદ્ધ
હતો, અને સરકાર જાહેરમતથી જાહેરકાર
રહી શકતી નથી.

હવે વિચાર કરવાની વાત એજ છે કે
ગીરમોટીયા બંધ થવાની અસર નાતાલના
ઉદયોગોને કેવી થશે. મીની અને ચાના
ઉદયોગમાં ૨૦ લાખ પાઉંડ જેટલી મુદી
સેકાયલી છે. આ ઉદયોગો માત્ર ગીરમો
ટીયા મજુરો ઉપરજ આધાર રાખે છે.
તે રીત સારી છે કે ખરાબ તેના સવાલ
અભારે આડો આવતો નથી. જોએ
વપણ ઉદયોગો આદરી બેઠા છે તેઓને
મજુરો પુરા પાડવામાં આવશે એવી
ખાસીને લીધેજ તે સાદસ ઉદાહરણ છે.
જનરલ બોથાએ પોતે એક મુલાકાત દર
મીયાન એવી ખાસી આપી હતી કે જો
કેઇ પણ કારણથી ગીરમોટીયા મજુરો
બંધ થશે તો મજુરો પુરા પાડવાને
અથવા તો બીજી કામ રીતે પણ તે ઉદયો
ગોને પડી બાંધવા ન દેવાને સરકાર
પોતાની દરજ સમજશે. બીજા ઉદયોગોને
પણ નુકસાન થવા વિના રહેનાર નથી.
જોકે ઉપર જણાવેલા સાદસોને સહુથી
વધારે દરકત પહોંચશે. તે એટલે સુધી કે
કાલ્યાણની ખાણો અને એટા બીજા ઉદયોગો
માટે મજુરો મેળવવાની જે મુશ્કેલત
પડશે તેના કરતાં આ ઉદયોગો માટે
મજુરો મેળવવાની વધારે મુશ્કેલત પડશે.
કાલ્યાણની ખાણો માટે પણ સ્થાનિક
મજુરો બીજા કોલોનીઓમાં દસગાજ જતા
હોવાથી બીજા મજુરો મેળવવાની મુશ્કે
લત નહીં. એટલે નાતાલની ખાણોના
ઉદયોગોને પણ ગંભીર દરકત પહોંચવાની
છે. લંડનનું ‘ટાઇમ્સ’ એવી ટીકા કરે
છે કે એક રાજ્યના જે જુદા જુદા ખાગો
એક બીજા સામે દુશ્મનાવટ કરે એ
દેખાવ બહુ અજુજાજતો લાગે છે. પણ
વાજબી રીતે આપણે કહીશ કરવું જોઈએ
કે હોદી સરકારને આ પગલું લેવાની
દરજ પાડી છે; અને દુશ્મનાવટ વિષે
વિચાર કરીએ તો કહેવાનું કે યુનિયન
સરકારનો મત તો હોદી સરકારના પગલાં
ની તરફેણમાંજ પડતો, અને યુનિયન સર
કારને બંધી કરનારા કાયદા કરવાની દરજ
ન પડે એવા હોદી સરકારનાં વલણને
તે આપકારકામકજ ગણે. હોદી સરકાર
દરે પોતાના કરાવમાં ફેરફાર કરે એવા
ખબરે સંભવ નથી. મજુરો જાગરો
આવે બંધ થાય, અથવા તો જુલમ
તેટલો લેવામાં ગીરમોટીયા અટકાવવાનું

કરતાં થોડી વધારે મુલત નાખે તો નાતાલને
તેથી બહુ હાથદો થાય કેમકે તેથી ઉદ
યોગવાળાઓને જે ઉદયોગ કરવાની વધુ તક
મળે ઉદયોગ ખેડનારાઓમાંના કામને
પોતાનું સાદસ પડતું મુકવું હોય તો
યુનિયન સરકારે ખાસ કાળજી રાખવાની
છે કે તેને બીજો કાંઇ પધો કરવાને
બંધી રીતે મદદ આપવામાં આવે, કારણ
કે જુના ઉદયોગો એકદમ પડી બાંધે
તેમાં આખી કામની નાણાં સંબંધી
સ્થિતિ મંજીર થઇ પડવાનો ભય.

‘દરાંસવાલ લીકર’

ગીરમોટ બંધ થવાથી ઉદયોગો નાક
પામશે એવી ખેડુનોની બીક વખતે-સાચી
હશે. આ અને શેરડીના વાવેતરોને જે
દરીકામાં કહ્યું કહેવું હોય તો તેને
વધારવાની જરૂર છે. અને ગીરમોટીયા
આવતા બંધ થાય તો આમ થવું મુશ્કેલ
છે. નેટીવો કામ કરવાને લલચાય એટલો
પગાર તેને આપવામાં આવે, તોપણ તે
કામમાં જે ધીરજ અને ખતની જરૂર
છે તે તેને શીખતાં વરસો જોઈએ. આ
આ અને શેરડી બંને ઉદયોગોમાં થતો
નાતાલે ૧૦ લાખ પાઉંડથી ઓછી થાપણ
નહીં રેહી હોય એટલે હોદી સરકારના
કરાવથી નાતાલને કાંઇ નુકસાન થવાનું
નથી, એવા ખોટા ભરમમાં રહેવું બરો
બર નથી. વળી હોદી સરકારે પોતાની
પ્રજાનું રક્ષણ કરવા સિવાય બીજું કશું
કરવું નથી. આછનીજ લેવરની ખાજત
માં મી. ચર્ચલે દરાંસવાલ સાથે જે
લક્ષ્ય વાપરી હતી, તેજ લક્ષ્ય નાતાલ
સાથે વાપરવાને હોદી સરકારને પુરો હક
છે. મી. ચર્ચલે કહ્યું હતું કે કોઇ પ્રજા
પ્રજા જેટલો દરજજો પરદેશી મજુરો ઉપર
આધાર રાખે છે તેટલો દરજજો તે લોકોને
રુબરુ દરો આપવા બંધાયલી છે. આ
લોકોને માણસક બરેલા પુરા કોએ આપ્યા
વિના તેમાંથી નહો કહી લેવો એવું બને
નહીં. થણ કરીને હોદી સરકારનું પગલું
મજુરોની હાડમારીને લીધે હોય તેજ
કરતાં દરાંસવાલના હોદીઓની હાડમારીની
સામે પોઠાર લાખલ છે.

‘રકાર’

નાતાલના રેલ્વે-ટ્રે પછી ફરીયાદ કરી
શકે એમ નથી કે હોદી સરકારે ભેર
વાળબી કામ કરવું જ; કેમકે તેમને મેલ
વળી—જે લગભગ છેલ્લી મેલવળી જેવી
જ હતી—પણી આપવામાં આવી ગઇ
છે વળી યુનિયનના એશિયનકોના કામ
જનરલ રમમના પ્રજામાં ખાજેલું છે
તેટલો લેવામાં ગીરમોટીયા અટકાવવાનું

હરાવ હોદી સરકારે ઝટ કરી નાખ્યો હોય તો તેમાં નવાઈ નથી. યુનિયન પારલામેન્ટમાં જનરલ સમીક્ષા જે પોતાની રાજનીતિ થોડા હકૂતા આગળ ખસાર પાડી હતી, તેથી ખાસ કરીને વાઇસરાયના સલાહકારને વધુ મસલત ચલાવવાનું અને કામદા મુજબ પગલાં લેવાનું મુલતવી રાખવાનું નકામું જણાયું હોય, તો એમાં પણ શક નથી. કેટલાક એમ માનશે કે હોદી સરકારનું આ પગલું ખલેલો વાળવાનું છે, છતાં એમ નથી માનતા કે દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકોને એ સામે બોલવાની કંઈ કમજોર હોય, અથવા તો તે હરાવ અમલમાં મુકવાની હીમ જોવાને પણ તેઓ ખુશી હોય, જે વિવાદ યુરોપીયન કોલોનીયોને માટે બહુ બચાવ કર પરિણામ નિષ્પાવનાર હોય તેને લખી વખત સુધી નિભાવી લઈ ચકાયજ નહીં, અને તેથી હોદી સરકારે પોતેજ તેનો નિવેડો આપ્યો, તે કદાચ સારને માટેજ હશે.

‘રાંક ડેલી મેમ્બર’

નાતાલને વેપારમાં હોદીની હરીફાઈ જોઈતી નહોતી, અને તેને સ્વતંત્ર હોદીની દરકાર નહીં હતી. આથી ગીરમીટ પુરી કરનારા મજૂરો કહીને ગીરમીટમાં દાખલ થાય, અને કહીને હોદીસ્તાન પાછા જાય, એવાં પગલાં ખુલ્લી રીતે લેવામાં આવતાં હતાં. છુટા થએલા હોદીઓને માથે તેઓની કમાણી કરતાં બહુ વધારે પ્રમાણમાં કર નાખવામાં આવ્યો હતો. બ્રિટીશ રાજ્યમાં બીજા કોઈ લોકોને પોતાની કમાણીને આંટલો મોટો લાગ કરમાં દઈ દેવો પડતો હોય, એવું કશું જાણે નથી. આ હાડમારી અને બીજી વેપારી વરખની હાડમારીથી હોદીસ્તાનમાં દક્ષિણ આફ્રિકા સામે સખ્ત ઉસ્કેરણી ચાલી. પોતાની પ્રજાનું રક્ષણ ન કરવા માટે હોદી સરકાર પર સખ્ત કુમકા ચલાવવા લાગ્યા. આથી બ્રિટીશ મીયાના અને જામેહામાં હોદી મજૂરો માટે જે હકો મેળવવામાં આવ્યા હતા, તે હકો નાતાલ પાસેથી મામવાનો આમક હરવામાં આવ્યો. નાતાલે ગીરમીટ પુરી થયે ગીરમીટીયાઓને પાછા હોદી મોકલવાની સરત કરવા માટે વારંવાર પ્રયાસ કર્યો, પણ તેને ફતેહ મળી નહીં. આજે છે તેના કરતાં થોડાક વરસ ઉપર આ બાબત વિષે કંઈ વધારે આશા બરેલી સ્થિતિ હતી, પણ હમણાંની ઉસ્કેરણીને લીધે હોદી સરકારને વધારે મક્કમ ચલાવી હજી પડી છે.

એવો સંભવ છે કે પોનટરો આ બાબતથી ઉગરવાને ફરી મસલત ચલાવવા યુનિયન સરકારને સમજાવે. અમારા મત પ્રમાણે આવો પ્રયાસ કદી ફતેહમાં નીવડવાનો નથી. આવો પ્રયાસ કરવો તે કમજોર જોય પણ નથી. કેમકે તેમાં જે ભોગ આપવો પડે તેમ છે, તે આપવા યુનિયન સરકાર તૈયાર નથી.

ગીરમીટ બંધ થવા વિષે ચરચા

સર લીજ હયુલેટનો ઇન્કરન્ટ

ગીરમીટીયા મજૂરી બંધ થવાના ખબર પ્રસિદ્ધ થતાં ગીરમીટીયાના એક મોટા માલીક સર લીજ હયુલેટનો ઇન્કરન્ટ લઈ ‘મરકયુરી’એ પ્રસિદ્ધ કર્યો હતો. તે હરખાન સર લીજે જણાવ્યું હતું કે:—

આ બીના બહુ ગંભીર પ્રકારની છે. જે મજૂરો પુરા પડવાને બીજી રીતે બદલવાનું ન કરવામાં આવે તો પરિણામ ભયંકર આવશે. ગીરમીટીયા મજૂરીને લીધે નાતાલ આખું ખલેલી મળ્યું છે. ગીરમીટીયા ગોરાની આડે આવે છે એમ કહેવામાં આવ્યું છે તે ખોટું છે. ઉલટા તું ગીરમીટીયા મજૂરોથી ઉશ્કેરતા શેજગારને લીધેજ કેટલાક ગોરા બહી છે. વેપારની મહીના વખતમાં ડરખામ નથી થક્યું એ ગીરમીટીયાથી ચલાવાતા ઉદ્યોગોને લીધે. મારી પેટીએ ઉલટા થોડાં વરસમાં પા. ૪,૦૦,૦૦૦ ઉપરાંત એ ઉદ્યોગનાં બાંધકામ પાછળ ખર્ચેલ છે ચીનીની ખેતીમાં ગોરાને ખીલકુલ શેજ મળતી નથી, એ આરોપના સંબંધમાં જણાવ્યું કે ગોરાને રાખરાથી મજૂરીમાં લગલગ એવડું ખર્ચ થાય, જે પોવાય નહીં એવી વાત છે.

નાતાલમાં અગાઉ વસવા આવેલાઓએ પણ લાંબા અજમાવેલા, પણ એકમાં કલરડ મજૂરી ન હોવાને લીધે ફતેહ મળી નહોતી. મજૂરો વળ લારે કીનારા ના મુલકોને ફળ ઝાક, મકાઈ, ડેરી (ગાયો) ઉછેરી દહીં, માખણ વગેરે માટેના કારખાનાં વગેરેના ઉદ્યોગ ખીલવવા એમ સુચવ્યું છે, પણ તેમાં ફતેહ મળવી મુશ્કેલ છે. જે ગોરા મજૂરો રાખવામાં આવે, અને ચીનીના વેપારના રક્ષણ માટે મોટી જકાત નાખવામાં આવે તો ચીની નો કાર લોકોને દર રતલે ૨ પેની જેટલો વધારે આપવો પડે.

સર લીજે ઉપરે હમેરયું કે આમ મજૂરી બંધ કરવામાં હોદી સરકારે વચન બંધ કર્યું છે. તેમણે ‘માગણી કરેલી કે વેપારીઓની સ્થિતિ નહીં સુધારવામાં આવે તો ગીરમીટ બંધ કરવામાં આવશે. ખાસ કરીને લાંબાસે-સની બંધી થાય તો સુપ્રીમ કોર્ટમાં કેસ લઈ જવાની જરૂર પર તેમણે કાર મુક્યો હતો. તેથી નાતાલ પારલામેન્ટમાં સુપ્રીમ કોર્ટને અપીલ કરવાની છુટનો કાયદો પસાર થયો છે. તેથી એમ માનવામાં આવતું હતું કે ગીરમીટ ચાલુ રહેશે. હવે જે અજુવા માંડા છું કે થામાટે નાતાલને ગીરમીટીયા મેળવવાની બંધી, અને મેરીશા વસ વિગેરે બીજા કોલોનીઓને નહીં.

મી. પાલાકનો કામગી

આ ઇન્કરન્ટની તક લઈને મી. પાલાકે નીચે મુજબ કામગી મરકયુરી પર લખ્યો હતો, જે તેના કબીવારના અંકમાં પ્રસિદ્ધ થયો છે:—

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓની ખાતર આખરે ન્યાયનું એક પગલું બરેલાનો હોદી સરકારે જે ધરાદો જહેર કર્યો છે, તે જણીને કાંઈ પણ સ્વમાન ધરાવનાર હોદી રાજ થવા વિના રહે એમ કહી શકે નથી. પણ તે ખરેખર એમ પણ મજૂરો કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોદી એ ઉપર જે ધાતકી રીતે અન્યાય મુજબ છે તેનું સાફ વાળવાનું તે પગલું છે. તમે સાહેબ, ગોરા ખેતીવાળાઓની નુકશાનીનો ખ્યાલ કરો છો, એ કુદરતીજ છે. પણ નાતાલના લોકોએ હોદીઓને પગવવાનું સદ કર્યું, અથવા પોતાના પડોશીને પગવતા જોયા કર્યું, તે પહેલાં ધીજ તેનો વિચાર કરવો જોઈતો હતો. જ્યારે હોદી વેપારીઓની મીલકતોને આપખુદી અન્યાયથી તદ્દન પાયમાલ કરી એશિયાટીકના કુસ્મનોને રાજ કરવામાં આવતા, ત્યારે આખી પ્રજાને નાણાં સંબંધી પકડે લાગવા છતાં પણ તેઓ ને થોડીજ દરકાર રહેતી. માણસના દોષ જ હમેશાં નજરે તરી આવે છે.

સર લીજ હયુલેટ ગેરવાજબી રીતે હોદી સરકાર પર વિશ્વાસપાત્રનો આરોપ મુકે છે. આમાં દક્ષિણ આફ્રિકાનો વાંક નથી એમ નથી. એમ છતાં સર લીજની વાતજ ઢગ વિનાની છે. હોદી સરકારે એવી મામણી કરી હતી કે લાંબાસે-સની ના પાડવામાં આવે તેને કાયદેસર પડી અદાલતમાં અપીલ કરવાનો હક આપવામાં આવે. આ મામણી નવા કાયદાથી

અરબીપરથી રશીયારવામાં આવી છે. કેમકે તેથી જુના સાહસેન્સ નવા કરવાનેજ અપીલનો હક મળે છે, અને આ સાધારણ હકને સાબિતિના કરવાને દરેક પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે. સાહસેન્સ ટરાંસ હર કરવાની બાબતમાં નેમજ નવા સાહસેન્સની બાબતમાં તો કામદારમાં કાંઈ સહત અપાઇજ નથી. આથી જુના પેશારીઓની છાંડીની મહેનતનું ફળ મેળા અદેખા દરીહિને હાથે છુટાઇ જાય છે, અને કોલોનીઅલ ભોરન હોદીઓની કમાણીનો રસ્તો બંધ કરીને મમે તે રસ્તે કમાઇ આવતી તેઓને દુરજ પડે છે. આથી કુદરતી રીતે હોદી સરકાર સાંતોજ પામી નહીં. પણ તે ઉપરાંત સર લોન્ડ હુલેટ વિરોધ જાણુજી ભેદાએ. હું એક વરસ ઉપર કહ્યું હતો ત્યારે જાણુજી હતો કે હોદી સરકારે દક્ષિણ આફ્રિકાને તેઓની હોદી પ્રજાની રિયલિટી સુધારવા એક વરસની વધુ સુદત આપી હતી. પણ આ ચેતવણીના અવાજમાં ટરાંસવાલથી કોલોનીઅલ ભોરન હોદીઓ ને હોદીસ્તાન દેશપાર કરવામાં આવ્યા, અને નાતાલે હોદી પાછા ફરેલા દેશ પારીઓ પર જનરલ સ્મટરની મુખનાથી દેવાનીયત બરેસો અન્યાય સુખર્ષે, અને તેના પરિણામે બીચારા નારાજી સ્વામીનું કામદાર જીવન મર્યું. નાતાલે કદાચ જાણુજી હતો કે યુનિયનની અવાજ કરી છઠાવ્યા વિના તેના બધા હાથ તે બધાની પાડશે. સહેનસાહતના અભિમાનને ન જાને એવી રીતે પોતાના પડોશીની શરમ બરેલી વરતણું નાતાલે જોયા કરી, તેનું કદાચ તેજ કારણ હતું. પણ એ તો સાધારણ કહેવત છે કે પદાએ ઊભા રહી પાપ થતું જોયા કરવું તે પાપ કરવા ગરોબરજ છે. તે મુજબ નાતાલે અને આખા યુનિયને પોતાના પાપની સજા કઠાવવાની છે. તમે સાહેબ, કહો છો કે નોટીસ બહુ કુટી છે, અને વધુ વખત મળવો જોઇએ. હોદી સરકારે જ માથાની મુદત આપી છે, અને તેથી વધુ હવે આપે એવું માનવાને કાંઈ કારણ નથી.

સર લોન્ડ હુલેટ પુછે છે કે નાતાલ પ્રત્યેક કેમ આવી અસાધ્ય વરતણું જતા વધારામાં આવી, મેરીટીયલ અને વેસ્ટ હોદીને માટે કેમ કાંઈ ન કરવું? મેરીટીયલને અગાઉ એવી શિક્ષા કરી હતી, અને કદાચ કુદ સુદતમાં ત્યાં જતા મજૂરો પણ બંધ કરવામાં આવશે. વેસ્ટ હોદીની બાબતમાં તો કહેવાય કે દક્ષિણ

આફ્રિકાની પેટે હોદીઓને કહેવાયું તેને સુઝવું નથી. વેસ્ટ હોદીના હોદી ગીર મીટીંગ સંબંધી કાપદાથી હું વાકેફમાર છું. તેમાં કયાંય નાતાલના પા. ઠ ના કર જેવો નિરૂદ્ધ અંમલી કામદો જોવામાં નથી આવતો. સર લોન્ડ પોતે કહ્યું છે કે આ કરથી પુરપો અધમ પામી બને છે અને કીઓને (૧૨ વરસની યએલ કન્યાને પણ આ કર ૬૨ વરસે બરવો પડે છે.) પોતાની મર્યાદા વેચવી પડે છે. વળી સર લોન્ડ જાણી જોઇને જુલી જતા લામે છે કે નાતાલ પારલામેન્ટનું છેલ્લું એક કામ એ હતું કે આ અન્યાય બરેલા કરમાંથી કીઓને મુક્ત કરવાની તેણે ના બાંધી. ભારે હોદી સરકારે હોદીસ્તાનની ટેકને ખાતર તથા પોતાના બાળકોની પવિત્રતા અને આજરને ખાતર જો આખરે સાદું વાળ્યું હોય તો તેમાં નવાઇ શું?

મીરમીટીયા મજૂરો સંબંધી અગ્રહ

મીરમીટીયા મજૂરો હવે પછી હોદી મળવાનું બંધ થવાથી મીરમીટ સંબંધી નીચેના આકાશ જાણુજી કાપક ચક્ર પડશે. મહ તા. ૩૦ મી નવેમ્બરે પહેલી ગીર મીટમાં ૧૬,૮૩૮ અને ફરીથી જોડાયલા ૮,૩૬૮ મળી કુલ ૨૫,૨૦૬ મરદો હતા. કાપક કરવામાં આવતા મીરમીટીયાની સાથે ૪૦ રકા ઓરતો હોવાનો કામદો હોવાથી કુલ ગીરમીટીયાની સંખ્યા લગભગ ૪૫,૦૦૦ ઉપરાંત થવા જાય છે. આ સંખ્યામાંથી ત્રીજા ભાગનાં માણસો શેરડીની ખેતી ઉપર છે.

૧૯૦૮ ની સાલમાં મીરમીટીયા કાપ નારી ભોરડ પાસે ૬,૭૭૪ માણસો માટે મામણી કરવામાં આવી હતી, જેમાંના ૪,૬૬૨ આજ સુધીમાં આવી ગયાં છે. ૧૯૧૧-૧૨ ની સાલ માટે ૧૫,૧૦૦ મજૂરો માટેની મામણીની અરજ ભોરડ પાસે આવી હતી, પણ હવે ગીરમીટીયા મેળવવાનું બંધ થવાથી ૧૦૦ જેટલાં માણસો વધારેમાં વધારે આપી સકશે એવું માનવામાં આવે છે.

ડાહાકસર પાસે મુક પોટસ ઉપર એક જોરાના હારમમાં એક ગાડા તથા મેડા બેડાક હોદી વાતો કરતા હતા, તેવામાં તેજ મારી પર વીજળી પડી હતી. સારા બાજ્યે હોદીઓ ખસી ગયા હતા. તેમનો કેટલોક માલ બળી નાશ પામ્યો છે.

નાતાલ ઇડિઅન કોમિસની મીટીંગ

મીરમીટ બંધ થવા માટે અગ્રહાર

નાતાલ ઇડિઅન કોમિસની એક મીટીંગ તા. ૭ મી ડીસેમ્બરે મી. પારસી રસ્તમજી ના મકાનપર મળી હતી. બધા આગેવાનો તેમજ બીજા હોદીઓ હાજર હતા. મી. હાલુદ મહમદ પ્રમુખ હતા તેમજ અગ્રેજ આપણ વાંચી સંબળાવવામાં આવ્યું હતું, તેનો તરજુમો નીચે મુજબ છે:—

પ્રમુખનું વક્તવ્ય

હાલ કેટલોક વખત થઈ નાતાલની હોદી કામનાં બહુ ઊંડા જુઓની બાબત વિષે ફેરિસમાં મેલવાની કમનસીબ દુરજ મારે મમે આવી પડેલી છે. પણ આજે તો આ અઠવાડીયામાં હોદીસ્તાનથી જે ખબર મળ્યા છે કે તા. ૩૦ મી જુન પછી દક્ષિણ આફ્રિકામાં મીરમીટીયા મેલવાની હોદી સરકારે મનાઇ કરી છે, તેને માટે તમેને મુબારકબાદી આપવાનું સુખકારક કામ મારા હાથમાં આવ્યું છે. આખરે આ જુલમી રિવાજ જેને આપણે હાંકેલી સુલામી કહેવાને અચકાયા નથી તે બંધ મમે એવું દેખાય છે. આપણે ખુશી થવાનું પહેલું કારણ એ છે કે હોદી સરકારનો કસવ આ રીતને બંધ કરશે, અને તે સાથે આ સ્વતંત્રતાનું બીજા એટલે કે ૧૯૧૦ ને ઇડિઅન કોમિસન કામદો આપી કામમાં સ્વતંત્રતાની બને માનની લાગણી ઉભી કરશે. બીજું ખુશી થવાનું કારણ એ છે કે આપણી માતૃ જુમિ મોરા કોલોનીયલના અસલ અપ માનોને હવે વધારે વખત સાંખી સકશે નહીં, એમ તેણે બતાવી આપ્યું છે. નાતાલના હોદીઓની બીજા હાકમારીઓ બાણુએ મુકશું. મજૂર કી પુરપોએ મજૂરી કરીને પોતાની જુવાનીનું લોકી રેડવા છતાં પણ તેઓની સ્વતંત્રતા અને નીતિને કચરી નાખનારી હાકમારીઓ નથી એમ ફરીબર માની લઇએ; તેપણ ટરાંસવાલના ખેદકારક કમડાને એટલો બધો વખત લાગ્યો તથા કોલોનીયલ અનમેલા હોદીઓને હોદીસ્તાન કદપાર કરવામાં આવ્યા એટલાંજ કારણો મીરમીટ બંધ કરવાને બસ હતાં. ખુશી થવાનું ત્રીજું એ કારણ છે કે હોદીસ્તાનની બધી કામો અને ખર્ચે સાથે મળીને હોદી સરકાર પાસે કુમા અજબ પમડનારું પમદું બરાબર છે, અને જે સુદત દરેક ખરા

હોદીના દીકરામાં સળગી રહી છે તે તેઓનો મજબુત ટેકા છે એમ ખાતરી કરી આપી છે.

આ દેવી મહદેવી આપણને કેટલાક સામાન્ય કામો શાપ તેમ છે તે વિષે કું આજે નહીં બોલું; પણ માત્ર એટલું જ કહીશ કે આથી આપણે દરજતે બહુ ઉંચે આવ્યો છે, અને દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓની દાડમારીનો તથા ભવિષ્યમાં તેઓના યુનિયનમાં દાખલ થવાનો સવાલ આથી ચોખ્ખો થયો છે.

આ આપણું મુખ્ય કામ હોદી સરકારને અને સ્વદેશભિમાની રાજદ્વારીઓ કે જેના માથા પ્રવાસથી આ પરિણામ આવ્યું છે. તેને આપણા આભારની ઉડી કાઢવું દરજાયવાનું છે. પોતે ઘણા કામમાં યુધ્ધા એવા હોવા છતાં, અને કરદી હોવા છતાં જોન. પ્રો. જોખલેએ આ બાબતમાં બહુ ખત રાખી છે, અને આખરે આપણને અમુલ્ય હક મેળવી આપ્યો છે આપણા આખા ઇતિહાસમાં આજેજ આપણે આપણા સારી કોલોનિસ્ટોની સામે હંમુ જોઈ શકીએ છીએ, અને એવું બાન ધરાવતા થવા છીએ કે હવે અમે શુભાશીની કાંપપથી છુટા થઈ સ્વતંત્ર બન્યા છીએ પ્રો. જોખલેએ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓની બાબતમાં પોતાની અચૂટ ખતથી એક વધુ ઉપકાર તેઓને માથે ચઢાવ્યો છે, અને આપણી સાથે નિકટ સંબંધ ધરાવનારામાંથી આ બાબતમાં કોઈનું ખાસ નામ હજીએ તો તે મી. પોલાક છે. તેમણે અડધ ખતથી ભારે ભારે, હોદીસતાનના એક છેડાથી બીજા છેડા સુધી આ જીલમગાર રીત હોદી અને મેદરા બંનેને નુકસાનકારક જે એમ બતાવી આપ્યું છે.

છેલ્લે સાહેબો, અને જણાવતાં પુરી ઉપજો છે કે ગયા મે માસમાં મેરકામદે સર દેશપાર થયેલ દરંસવાસની આશનીજ એસોસિએશનના પ્રમુખ મી. લ્યુઅલ ક્વીન જેની મણીજ બહાદુરી અને દ્વંદ્વાથી દરેક હોદી વાકેફાર હશે, તે આપણી વચ્ચેમાં આજે બીરાજે છે. મી. ક્વીન મારા જેવી બાઈ હતા. તેથી તેમના ઉચ્ચ પરતન વિષે તથા એક ખરા સલામતી તરીકેના તેમના વિચારો વિષે કું ખાતરી બતાવી શકું છું. તેઓ પાછા લડતમાં દાખલ થઈ જવાને કું કું કું કું દરંસવાસ બાઈ જવાના છે. આપણે તેમને માટે કુવા માલીએ છીએ અને આજ રાખીએ છીએ કે તેમની બીજી જેલ પુરી થાય તે પહેલાં દરંસવાસની લડતનો માન કરશે નીવેડો આવ્યો હશે.

આપની પાસે બેઠી મથે તે બાબતો ના કરાવો પેસ કરવામાં આવશે. અને ખાતરી છે કે સહુ તેને એક જવાબે વધારી શકે.

આપણી નીચેના કરાવો રજુ કરવામાં આવ્યા હતા:—

કરાવ ૧ હો.

“આ મુલકમાં વસતી હોદી પ્રજાની આજુ પજવણી સામે પ્રોટેસ્ટ તરીકે, તા. ૩૦ મી જુન પછી દક્ષિણ આફ્રિકાને ગૌરમાટીઆ હોદી મજબૂત આપવાનું બંધ કરવાની નોટીસો માટે નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસની આ મીટીંગ હોદી સરકાર નો માનપુરવક આભાર માને છે.”

મી. અબ્દુલા દાજી આદમે ઉપરનો કરાવ રજુ કર્યો, મી. સમવીએ તેને ટેકા આપ્યો, અને ત્યારબાદ તે પાસ થયો હતો.

કરાવ ૨ જો.

“દક્ષિણ આફ્રિકાને રજુ હોદી મીર મીટીઆ મજબૂત આપવાનું બંધ કરવામાં આમદપુરવક પ્રવલનો પછી હવેદ પામવા માટે, અને તેમ કરીને દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓની અમુલ્ય શેવા બતાવવા માટે જોન મી. જી. કે. જોખલેનો ઉડા આભાર નોંધવા નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસ ની આ મીટીંગ કરાવ કરે છે.”

આ કરાવ મી. મહમદ કાસમ કુવાડી આજે રજુ કર્યો હતો, અને મી. લજ મન પાન્ડેએ તેને ટેકા આપ્યો હતો, તે બાદ તે સર્વાનુમતે પાસ થયેલ બહેર થયો હતો.

કરાવ ૩ જો.

“દક્ષિણ આફ્રિકા માટે વધુ મીરમીટીઆ આપવાનું બંધ કરવામાટે સરજના મેળવવામાં હવેદમંદ પલનો કરવા માટે હોદીની વડી શરાસલાના પ્રત્યાય મેળવે અને બીજાઓનો, નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસની આ મીટીંગ આભાર દર્શાવે છે.”

મી. પારસી રસ્તમજીની દરખાસ્ત અને મી. એસ. હમામ અલીના ટેકાથી ઉપરનો કરાવ પાસ થયો હતો.

કરાવ ૪ જો.

“દરંસવાસમાં મેરકામદે દેશપાર થયા પછી અમે પાછા ફરતાં દરંસવાસ આઈ નીજ એસોસિએશનના મેરમેન મી. લ્યુઅલ ક્વીનને નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસ ની આ મીટીંગ અતઃકરણપુરવક આપ કાર આપે છે; અને તેક માટે દરંસવાસની જેલની સખાનીઓ બેઠવવા પાછા આવી પહોંચવામાં બતાવાએથી તેમની

હોમત અને સ્વદેશભિમાન તરફની કાબ જીની નોંધ લીએ છે.”

મી. ઉમર દાજી આદમ કવેરીએ ઉપરનો કરાવ રજુ કર્યો હતો અને મી. પી. એસ. આબરના ટેકાબાદ તે પાસ થયો હતો.

કરાવ ૫ જો.

“દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીની સ્થિતિ સુધારવામાં બહુ અમુલ્ય સેવા બતાવવા માટે મી. એમ. એસ. એમ. પોલાકના આભારની નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસની આ મીટીંગ નોંધ લીએ છે, અને એ પવિત્ર કાર્ય હવેદમંદ રીતે આજુ રાખવા તેને બુદ્ધ ઊર્ધ્વાયુષ બજાશે એમ અમલો રાખે છે.”

મી. રસ્તમજી પારસીની દરખાસ્તથી અને મી. એન. એમ. કાદરના તથા મી. અબ્દુલા દાજી આદમના ટેકાથી ઉપર નો કરાવ પાસ થયો હતો.

જે પછી સભા વિસરજન થઈ હતી. કરાવને અનુસરતા કેમલો મોકલવામાં આવ્યા હતા.

કેપવાળા કેસનો ચુકાદો

કેપમાં ગમેલા જે સત્યાગ્રહીનો કેસ દક્ષિણ આફ્રિકાની વડી અદાલત આમલ લજ બવામાં આવ્યો છે તે તા. ૭ મીએ બ્લોમફોનટીન ખાતે સાંભળવામાં આવ્યો હતો. હોદી વતી મી. મેજો રેસ્ટ્રી કાબર થયા હતા, અને પોતાનો કેસ બાદોલીથી રજુ કર્યો હતો. મુદ્દો એ હતો કે દરંસવાસમાં વસવાટનો હક હોય તેને કેપમાં વસવાટનો હક મળે છે કે નહીં, અને કેપના ૧૯૦૨ ના કાયદાના હક ૧૯૦૬ ના કેપના કાયદાને લીધે રદ થાય છે કે નહીં.

કેસ સાંભળવા બોરડ ડી. વીલીઅરસ, સર જેમ્સ રોડ હન્સ, સર વિલ્હમ સોથે, મન, નર એનડરીઝ માસકોરપ, અને મી. ગરદીસ દીવીલીવરસ બહાને તરીકે હતા.

ચુકાદો જીલતવી રાખવામાં આવ્યો છે. તા. ૧૨ મીએ બ્લોમફોનટીનથી રૂટર જણાવે છે કે ઉપરના કેસમાં ચુકાદો અરજદાર (હોદી) વિરુદ્ધ આપવામાં આવ્યો છે. ચુકાદાની ઉવટમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે “અરજદારને ચુકાદો આકરો જણાશે પણ ન્યાય કાયદા નો અરથ ચોખ્ખો હોય ત્યાં કારદ તેનો અમલ કરવા બંધાએથી છે. તેથી ખરચ સાથે અપીલ કાઢી નાખવામાં આવે છે.”

આસ્તેશ લોગની હિમાયત

કેસોનીના હોદ્દાઓ માટે

(અમારું અંકથી ચાલુ)

આસ્તેશીઆમાં સફેત પ્રજા બનાવવાની મુશ્કેલીને સમ્પત કાપડાઓ બનાવવા પડ્યા હતા તે ચીનાઓના બહુ ધસારા ને લીધેજ હતા. છતાં એવો લગભગ પચાસ રાખવામાં નથી આવ્યો કે હોદ્દાઓ બિટીસ રાખત હોવાથી તેને ચાલ નીકળે જાપાનીઝથી લઈને અલગ પ્રજાવાળાઓ. લાંબી સરકારને એ વાતની ખીલકુલ ખબર હોય એવું નથી લાગતું કે બિટીસ રાખવાના ન્યાયીપણા પર હોદ્દાઓના વિચારને લીધે સુખ્યત્વે કરીને પુર્વની દુનિયામાં બિટન પોતાનો દરજ્જો જાળવી રાખ્યું છે. આસ્તેશીઆનું સંસ્થાન જમાવવાને હોદ્દાસ્તાન તે બિટનને ખરેખર રસ્તે વિચારવાનું થઈ ગયું છે. દુકામાં પુરવતી દુનિયામાં બિટનને પોતાનો દરજ્જો જાળવી રાખવામાં હોદ્દાસ્તાન બહુ મદદગાર છે, અને આ દરજ્જાએ બિટન જાળવી રાખે તેમાં આસ્તેશીઆની સલામતીનો સવાલ સમાયે છે. સારે ભાગે આજ સુધી સહેનશાહત માં ખાસ હોદ્દાઓ સામે જાતિબેદ રાખનારા કાપડાઓને મંજૂરી આપવાની વડી સરકારે ના પાડી છે, આથી કરીને આસ્ટેશીઆમાં નાતાલના જેવો જંગવણીનો કમ્પો બનવા દબને ગોરી પ્રજા સાથે હરીદાસ કરનારા હોદ્દાઓને ખાતલ રાખી આસ્તેશીઆની સાથેની મુશીબતને દૂર કરવામાં આવી છે. નામોશી પમાડે એવા ધારાને તામે ધવા સિવાય આસ્તેશીઆમાં મુસાફરી કરવાને ધનાઢ્ય અથવા તો આબહાર હોદ્દાઓને પણ બંધી કરવામાં આવી છે. લાંબા બંદેશમાં હોદ્દા ખલાસીઓવાળી સ્ટીમરો લાંબાંરે એ પણ અપરાધ કર્યા બેરોબર મજબૂતમાં આવે છે. વળી એમ પણ જાણવામાં આવ્યું છે કે કેસોનીઓ વચ્ચે વેપાર ચલાવનાર કોઈ સ્ટીમરમાં હોદ્દા ખલાસી રાખવાની ન્યૂઝીલેન્ડની સરકાર બંધી કરવાની છે. આની અસર એ થાય કે પી. એન્ડ સો. જેવી કંપનીની સ્ટીમર લાંબાંરે ન કરી શકે 'ધ ટાઇમ્સ' નો વેલ્ફેરેન્ટનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે તે લાઇનના એન્ડે પ્રોપીયરની આવી જાહેરાતના જવાબમાં જણાવ્યું હતું કે: "આ હોદ્દા ખલાસીઓ બિટીસ પ્રજા છે, હાલમાં, હાલ અને મુશ્કેલી છે. વળી ઘરે

કેસોના કંપનીના વહાણોમાં જે માણસો ની જરૂરી કરી હતી, અને જેઓ તેને માટે કહેવા હતા તેનીજ જાતના આ લોકો છે; અને હજારોમાં જે ૧,૭૦૦,૦૦૦ નું ખર્ચ કરે છે, કે જેના ઉપર પુરવ માં પોતાની બેઠવા જાળવવા માટે તે આધાર રાખે છે, તેના દેશી લોકો આ લોકો છે. આ લોકોને જેમ ચીન અને રશિયામાં બિટનની મદદે બોલાવવાની જરૂર પડી હતી તેમ ખીજે પણ બોલાવવાની જરૂર પડે એ યાદ રાખવાનું છે."

મારી કમિટીએ બિટીસ ઘરે આ દરિયા વિશે કંઈ કહ્યું નથી, કેમકે સ્ટેટ સેક્રેટરીને દમજાજ તેના ખપાલો તે જણાવી મુકેલ છે. બધી રિયાત તથા સત્તાં માલુમ પડે છે કે હોદ્દાસ્તાનના નવા માઇસરાયની કારકીરદી દરમિયાન અસાંતિ દુર કરવામાં તેમજ નરમ પક્ષમાં વિચાર ઉત્પન્ન કરવામાં કેટલે દરજ્જાએ ફળીજીત ધરાવે તે શક્યકરેલું છે, મારી કમિટી માને છે કે સહેનશાહતના ખીજા ભાગે માં હોદ્દાઓને કેવી રીતે રાખવામાં આવે છે તેના પર હોદ્દાસ્તાનની શાંતિનો કે અશાંતિનો આધાર છે. હાલની ડેરી રાખવાનીતિમાં સુધારો નહીં થાય તો સહેનશાહત ગંભીર ભયમાં આવી પડ્યા વિના રહેવાની નથી. કેમકે હોદ્દાસ્તાન તેની આખી પ્રજાને ચોંચે ભાગ છે, અને તે સહેનશાહતના રક્ષણમાં સહયોગ મોટો ભાગ લેવ છે. આ સુધારા માટે મારી કમિટી બહુજ ઉત્તેજીત બતાવે છે, તે કંઈ ઉપર કહેલી હાડમારીએ ખીજા હોદ્દાઓ સાથે પોતાને પણ લાગુ પડે છે એટલા માટેજ નહીં, પણ એટલિટન અને હોદ્દાસ્તાન વચ્ચેના સંબંધમાં જે ભયંકર ખામો આવ્યો છે તે દૂર કરી તેને મજબૂત કરવા ખાતરજ. અમને ખાસ જાણે છે કે સહેનશાહતની રિયાત ચોક્કસ અને આડમ કરવાનો વખત ક્યારનો આવી ગયો છે, તેમજ હોદ્દા રાખવાની શાંતિને ગંભીર જખમ કરનારી મુશ્કેલીતોને નાસ કરવા માટે કંઈ પણ પ્રયત્ન બાકી ન રાખવા વડી સરકારે મક્કમ જનવાનો વખત પણ ક્યારનો આવી પહોંચ્યો છે. બધી જાણતોમાં કેસોનીવલ સરકારને રજુઆતો કરવામાં આવી છે એથી અમે અનુમતિ નથી; છતાં કહેવું જોઈએ કે ખાસ ટ્રાંસવાલની જાળમાં તો તે કરા કિન કેસોની હતું સારું, તેમજ યુનિયન સ્તી વખતે, હોદ્દાઓની સહીસલામતી મેજબૂતાની તથા તાલુખી પમાડે તેવી રીતે જમાવવામાં આવી છે.

[અધુરું]

આસ્તેશીકન પોટરનું ભાવણ

(અમારું અંકથી ચાલુ)

નાતાલના હોદ્દા ગીરમીટીઆ જાળવત કેટલાક કાપડાઓ હું આપું છું. એ કપડાથી તેમજ બેલ શકશે કે તે રીત જુદા. હાંકેલી ગુલામી સરખી છે. એ કે ગીરમીટીઆ હોદ્દાઓના કિતેજીઓ એમ માને છે કે બધી જાળમાં ગીરમીટીઆ હોદ્દાઓ પોતાના દેશ કરતાં સુખી હે. પછી તે તો અમેરિકામાં જવારે ગુલામી ચાલવી હતી ત્યારે એમજ બેલા માં આવતું હતું. બલા શેડની તીએ ગુલામી સુખી કોઈ શકે છે. પણ જુરા શેડને જીલમ કરવાની તેથી બહુ તપ મળે છે, અને તેથી પછી 'અંકલ દેશ ફેમીન' ની વાતમાં વાંચવામાં આવે છે એવાં પરિણામો નીપડે છે.

પહેલાં તો એ યાદ રાખવાનું છે કે હોદ્દાસ્તાનમાં જુએ મરતા લોકોજ ગીરમીટીમાં સહી કરવા તક્યાર હોય છે, તે એને પોતે શું કરે છે તેવું જાન નથી હોતું. તેના એજ-ટાને મજુરો દ્રીઠ કમી રાખ મળે છે. સેટ થોમેમાં (કોલોના વાલેવરાળી જગ્યામાં) નોકરોપર જેમ જખરદસ્તી નથી થતી તેમ આમાં પણ નહીં થતી હોય. છતાં સેટ થોમેમાં ખાતકીપણું જોણું નથી થતું. રોમન ફેથોલીક મઠોની ખાદર ચેલાઓ પોતાની રાજી ખુશીથી સ્વચ્છરપણ કરતા હતા છતાં તેનાપર જે જીલમ અને ખાતકી પણ ગુજરતું તેને આપણે સાંખ્યું ન હતું. ગીરમીટીઆ હોદ્દાઓમાં સ્વતંત્ર હોદ્દાઓ કરતાં આપણાતનું ૧૪ ગણ વધારે પ્રમાણ બેલામાં આવે છે તેથીજ દેખાય છે કે તે રીતમાં કંઈ જોડું હોતું જોઈએ.

૧૮૯૧ ના કાપડામાં ગીરમીટીઆ સંબંધી એવી કમમ છે કે ટાઇપણ ગીરમીટીઆ રમ વિના તેના ધણીના પરથી એક માઇલથી વધારે દૂર માલુમ પડે તો તેને પકડીને તેના ધણી પાસે મોકલી દેવા માં આવે; અને આમ કરતાં જે કંઈ ખરચ થાય તે તેના રોજમાંથી (જે દિવ સના ૬ પેની લેએ હોય છે) કાપી લેવા માં આવે. એ તે ગીરમીટીઆ ફરિયાદે જતો હે.વ તો આ ધારો લાગુ પડતો નથી, છતાં માજીસ્ટ્રેટ જે તેની ફરીયાદ માલ વીનાની મળે તો ને ધારો લાગુ પડે છે ખરો. ધણે જાને માજીસ્ટ્રેટ ગીરમીટીઆ રાખનાર શાહુકારોના દોરતદાર હોય છે એટલે પકડી આવી જાળમાં શું

જનતા હશે તેની અટકળ કરી લેવી. વળી દક્ષિણ આફ્રિકાને રસનાળની આપણે મંજૂરી આપી, ત્યારે તેટીવને તેમજ હોદીઓને જાણી બેઠાને કદ કદ માંથી બાતલ રાખ્યા. બે કે કેપમાં તે તે અગાઉ નેટીવ તથા કલરડ બન્નેને રાજદારી હક હતા. આ કરતાં પણ હલકી જાતના યુનાઇટેડ રેટેના નેટીયોને વધુ મોટા હકો ત્યાં આપવામાં આવેલ છે. ગીરમીટીઆ હોદીની મુખ્ય નેમ રૈસા બચાવી પાંચ વરસ પછી ઘેર જવા ની હોય છે. આથી વારંવાર તેનો દડ કરવામાં આવે છે તે બહુ ઘાતકીયાણું છે. ૧૯૦૭ ની સાલના આંકડાઓ ઉપરથી માલુમ પડ્યું છે કે તે સાલમાં પાંચ વરસની ગીરમીટ પુરી કરેલા મજૂરો પાસે સરાસરી ફક્ત પા. ૮-૫-૨ જમ્યા હતા. વળી ગીરમીટ ખલાસ થએ બે તે દક્ષિણ આફ્રિકામાં રહેવા માગે તે પોતાને માટે તથા તેના કુટુંબના બધા માણસોને માટે દર વરસે પા. ૩ નો કર ભરવો પડે. આથી કેટલાક લાચારીએ ફરી ગીરમીટમાં દાખલ થાય અને ફરી બીજા પાંચ વરસ માટે ગુલામી સ્વીકારે તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી. મંદવાડના સમયમાં ગીરમીટીઆનો રોક ૪ થી ૬ પેની રેજનો તેના પગારમાંથી કાપી શકે છે. ૧૮૯૧ ના કાયદાની ના. ૧૦૨ કલમમાં એક એવું વાક્ય છે કે : "બધા અથવા ઘોટી સંખ્યામાં ગીરમીટીઆ મજૂરો કોઈ ફરીયાદના કારણસર પોતાના રોકની રજા વિના કામ ઉપરથી ગેરહાજર રહે ત્યારે તેઓની હડતાલ વજમ્પી હોય કે ન હોય છતાં દર જણ દીઠ બે પા. ૬૩ની અથવા બે સાસની સખત જેલની સજા કરવામાં આવે." નાતાલ એડવર ટાઇમ્સર કહે છે કે બ્રિટીશ રાજ્યમાં આ એક સફળી ખરાબમાં ખરાબ કલમ છે. આ ધારા મુજબ સંખ્યાબંધ ગીરમીટી આઓને સખત પહોંચાડવામાં આવેલા, પણ ૧૯૦૦ ની સાલમાં તે કાયદામાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો. આ સુધા રૈસા કાયદા મુજબ હડતાલ પાડનાર મજૂરને તેની ફરીયાદ સાંભળ્યા અગાઉ કામ પર મોકલી શકાય; અને બે તેની ફરીયાદ વાલ જાણી ન હોય તો તેના દરમયામાંથી જાવાનો ખરચ કાપી લેવામાં આવે અને તે ઉપરાંત ગેરકાયદે ગેરહાજર રહેવા માટે તેને સખત પણ કરી શકાય. પ્રોટેક્ટર કે જે હોદીઓના વાલી મણાય તે ચોક્કસ સખત મોકલે કે ફલાણા નામના હોદીને ફરીયાદ કરવાનું કારણ નહીં હવે.

તમે તેને માણસોટ પાસે લઇ જઇ શકો છો અને તેને પાછો મોકલવાના રૈસા પગાર માંથી કાપી શકો છો. વળી કોઇપણ ગીરમીટીઓ પહેલાં માણસોટની રજા સિવાય પ્રોટેક્ટરની પાસે જઇ ન શકે! તે અમ લદ્દા અરધ ગુલામીની હવામાં ઉછરેલા કોલોનીના રજાએના આવથી રંગાયલો, તથા બેકુતોનો ખાસ મિત્ર હોય છે!

પછી ઘાતકીયાણા સંખ્યાબંધ દાખલાઓ બને તેમાં કાંઈ નવાઈ છે! આ માંના ઘોડાજ દાખલાઓ ખર્ચા આપુ છું : ૧૯૦૬ ના જુલાઇ માસમાં એક રાજા નામના હોદીના સંબંધમાં ડીઓક્ટ સર અને રિપોર્ટ કર્યો હતો, તે ઉપરથી જણાય છે કે, આ માણસે અકસ્માતથી એક હાથ ખોયો હતો. તેણે કહ્યું કે કામ કરી શક્યું નહીં, અને બે પરાણે કામ પર મોકલવામાં આવશે, તો પોતે આપ ઘાત કરશે. આથી માણસોટે છોકરાને ૧૪ દિવસની સખત કેદની સજા કરી, અને તેટલા વખત પછી તેનો ફેસ હાથ માં લેવાનું વચન આપ્યું. તે માણસે કહ્યું કે પોતે ૭ વખત પ્રોટેક્ટર પાસે ગએલ અને બધી વખત તેને આ કેરટ માં મોકલવામાં આવેલ. આનો જવાબ એજ હતો કે તારે બીજી કેરટમાં જવું જોઇતું હતું. બીજો દાખલો એવો છે કે જેમાં માણસોટે બેકુ કે મજૂરના શેઠે તેને મારેલો અને તેનો કુતરો તેના પર છોડેલો. કુતરો તેને સખત કરડ્યો હતો. માણસોટે તે શેઠનો ૩૦ શી. ૬૫ કર્યો, અને સાથે સાથે દીકા કરી કે આવી હમેશની ફરીયાદોનો અંત આવવો જોઇએ.

૧૯૦૭માં એક કમકમાટ ઉપજાવનારા ફેસની ફરીયાદ થઇ હતી. બે મજૂરો ને ૬ x ૧૧ શીટની લાંબી પેટીમાં પુરવા માં બાળ્યા હતા. ૮ દિવસ સુધી તેઓ ને ખોરાક વિનાના રાખ્યા હતા. બીજો પણ કેટલોક જુલમ તેઓ પર કર્યો હતો. એક બીજા માણસનો કાન તેના ધણીએ ચપ્પુવલી કાપી નાખ્યો હતો. આના જવાબમાં તે ધણીએ જુલાની આપી હતી કે "સરકારે ઘેટાના કાન કાપવાની છુટ આપી છે તો આ માણસના કેમ ન કાપી શકાય!" તેનો પા. ૨૦ ૬૩ કરવામાં આવ્યો હતો. ૧૯૦૬ માં એવો દાખલો બન્યો હતો કે એક મજૂરના શરીર પર કાચુ માંસ દેખાવા લાગ્યું ત્યાં સુધી તેને મારવામાં આવ્યો હતો. તે પ્રોટેક્ટર પાસે નાહીને ગયો. પ્રોટેક્ટરે પાછો તેને તેના રોક પાસે મોકલી આપ્યો. કેમકે તે માણસોટ પાસે થયેલ આવ્યો નહોતો!

બેહાન્સખરગ

(અમારા ખાસ ખગરપત્રી તરફથી)

બેહમાં પહોંચ્યા

મેસરસ શીલી, સીંગરા વેડ, આર. મુગમ, લજમન મુરગન, તજુ લુહસ સેનારટીવન વીરીમીમીંગ તા. ૬ ફીએ પહોંચ્યા ને બે માસની બેલ મોમવતા થઇ ગયા છે. હવે ત્યાંની બેહમાં અગી આર સત્યાગ્રહી થયા છે.

હુટયા

મી. સી. જોન, મી. સમ મુલ્લી, મી. સેમ્યુઅલ બેસર, મી. એરન જોન, મી. રાજકુમાર, મી. કેપીડ બરનેસ્ટ અને મી. હરીલાલ ગાંધી સોમવારે બેહમાંથી છુટયા છે. પહેલા સુત ડીપહલુરમાંથી છુટયા. ત્યાં હવે વરતણક સારી છે એમ તેઓએ કહ્યું. તેઓને લેવા મી. નામકુ તથા મી. ગાંધી ગયા હતા. મી. બરનેસ્ટ તથા મી. હરીલાલ ગાંધીને લેવા મી. કાછલીઆ, મી. હમોમ, મી. દેસાઇ વિગેરે ગએલા. બધા સત્યાગ્રહીની તળીયત સારી બેવા માં આવી છે.

મી. ઉમરજી સાહે

જે સત્યાગ્રહી તરીકે બેહ ગએલા અને બે પોતાની કુકાન સંભાળી છે તે રજમી તારીએ દેરા જવાના છે.

મી. સી. સોહાનો ફેસ

જુલવારે માણસોટે ચુકાદો આપ્યો. તે માં એમ જણાવ્યું કે મી. સોહાને ટરાંસ વાલમાં હક ન હોવાથી રજાખાઇને પછુ નથી. રજાખાઇને એક મહીનાની સાદી બેલ અને દસ પાઉડનો દંડ કર્યો છે. આ બાબત અખીલ નોંધાઇ છે એટલે રજાખાઇ હજુ છુટી છે.

મી. ઊટાલાઈની

અખીલની સુનાવણી સોમવારે બેહમાં જાન તીનમાં થઇ. તેમાં મી. ગ્રેમરેવસ્કી વધીલ હતા. હાલ મુલતવી રહેલો છે.

બેટા

મી. ઊટાલાઈએ કોટ પાટલુન વિગેરે મોકલ્યા છે. મી. અહમદ સાહેબ જુયરે એક કમળ મોકલી છે અને મી. કારા. ડાહ્યા, મી. મંગલ રાયન તથા મી. નામકુ તે દર હકેતે જાણપાલો મોકલનાર માં સામેલ થયા છે.

બેલ જશે

સોની સુદરજી રણેલ, સોની સામજી ૨૦૭, સોની વસરામ મુળજી, સોની વાલજી હરી, સોની મેશમ હરસર, સોની કારા નાનજી તથા સોની તલસી જુકા એટલાએ રજાખાઇના ફેસમાં આવેલ

આવી પકડાવાનો ઠરાવ કર્યો છે. આ કામ જો તેઓ પાર લટારે તો તેમને મનપાલ થશે.

આચાર્યનો ઠરાવ

મીરમીટ બંધ કરાવવા માટે ઓન. પ્રોફેસર જામશેતા આચાર માનવક માટે ઈશ્વર એસોસીએશન તરફથી મોકલવામાં આવ્યો છે.

નાતાલમાં રેલવેનો હાડમારો

મી. હાવુડ મહમદનું અપમાન

‘મરકમુરીની ટીકા’

મી. હાવુડ મહમદનો નીચેનો કામળ ‘મરકમુરી’ માં પ્રસિદ્ધ થયો છે :—

મારો હરજંદ બિમાર છે, તે હાકતરી દેખાઈ નીચે છે. ઇંગ્લેન્ડની સરસ હવાને લીધે તેને ત્યાં મોકલવાની મારે જરૂર પડી. આથી મયા. શુકરવારે હું રહેઠાને મથ્યો અને ટીકીટ કલાર્ક સાથે રાવવારની મેક્સ ટ્રેનમાં મારે અને મારા કુટુંબને માટે કમ્પાર્ટમેન્ટ રોકવા ની મેક્સવુડ કરી. કલાર્કે જોઈને કું કુંની વારથી ટીકીટ લઈ રાખું તો એ સમવડ કરી આપવા કહ્યું. આથી કુંનીવારે મેં ટીકીટ ખરીદી ત્યારે મને કહેવામાં આવ્યું કે કમ્પાર્ટમેન્ટ ક્યારનું રોકવા માં આવી ગયું છે. વધુ ખાતરી કરવા માટે સ્વીચારે બપોરે ૨ વાગ્યે હું જતો રહેઠાને મથ્યો, ત્યારે મને, હરી કહેવામાં આવ્યું કે બધી સમવડ કરી આપવામાં આવશે. પણ બપોરે ગાડી ઉપડવા વખતે સાંજે ૬ મારા બિમાર હરજંદ, કુટુંબ અને હાંદી ગોરા મિત્રો સાથે મેક્સ મહેનત લઈ બધી તકમારી કરી રહેઠાને આવ્યો. ત્યારે મને કહેવામાં આવ્યું કે મેક્સ ટ્રેન ચી. ૧૨ હોવાથી તેમાં મને જવા દેવામાં આવશે નહીં અને તેથી મારે કાફર મેક્સમાં જવું પડશે.

મને આથી ને મોટી હેરાનમતિમાં નાખવામાં આવ્યો તે, અને મારા હરજંદ ને તેની નાજુક હાલતમાં કાફર મેક્સમાં મુકાદારી કરવાથી ને મોટી આપદા પડેલે તે જાણત એક કોરે રહેવા દધને અને આ દેશમાં મારી ૨૭ વરસની રહેલું દરમીયાન કહી ન આપવામાં આવ્યું હોય એવું અપમાન મને તેની સામે કું-સખત પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવવા માત્રુ છું. મને ખાતરી છે કે જો હું ગોરા જાન તો મને આડું અપમાન કહી ન આપવામાં

આવું હોત. મારા દેશીજાતિઓએ તેમ ના પ્રતિનીધિરૂપી મહાનો પ્રમુખ મુલ્ત વાલું માન મને આપ્યું છે; એટલે મને મને અપમાન તે એક કોમી અપમાન તરીકે ગણાય એ સ્વભાવિક છે. મારો હરજંદ અહીં જન્મ્યો છે, અને હાલ તે બારીસ્ટરીનો અભ્યાસ કરે છે. બપોરે આ કોલોનીમાં જમાનો વસવાટ કર્યા પછી તેના આપણું, અને તેની મારફત ને કામમાં હોવામાં તે માન સમજે છે તે કામનું આવી રીતે અપમાન થાય ત્યારે તેને કેવા કેવા વિચારો આવશે કે બપોરે હાંદુસ્તાન અને દક્ષિણ આફ્રિકા વચ્ચેનો સંબંધ કટાકટી બરેલો થઈ રહ્યો છે, તેવે વખતે આવી અત્યંત અકલ્પ વચરની છુટો કરવાનો પ્રસંગ આવ્યો તે બહુ કમનસીબની વાત છે.

‘મરકમુરી’ની સખત ટીકાઓ

ઉપરના કામળપર ટીકા કરતાં મરકમુરી લખે છે કે—

બીજે ટીકાએ જમે મી. હાવુડ મહમદ નો કામળ છાપ્યો છે, જેમાં તે રેલવેના સત્તાવાળાઓની ઝેરછં-સાંધી કરેલી વરત છુક સાથે ગંજીર ફરિયાદ કરે છે, અને અમારે કહેવું પડે છે કે તેના તરફ આત્મન કરર અને અત્યંત ઝેરછં-સાંધી વરતછુક ચલાવવામાં આવી છે એમ કહેવા તેને કારણ છે. ડરખનાના પક્ષા ખરા જુના રહેવાસીઓ જાણે છે તેમ, મી. હાવુડ મહમદ પોતાના લોકમાં સદુ થી ઉચા દરજ્જાના એક હાંદી વેપારી છે, અને અમે વચર અચકાવે કહીએ છીએ કે ગોરી કામમાંથી પણ બધું તે ને સુધરેલા અને આજરુદાર માણસ તરીકે માન આવે છે. છતાં આ બધું બાકુવે મુકામે તેપણ, રાવવારે મેક્સ ટ્રેનમાં ઇંગ્લેન્ડ જવાને પોતે અને પોતાના કુટુંબ માટે કમ્પાર્ટમેન્ટ મેળવવા તેણે ને પગલાં લીધાં હતાં તેવાં પગલાં લેનાર કાષ્ઠપણ માણસની, તેની થઈ છે તેવી દશા ન થવી જોઈએ. તેવી દશા આપણી થઈ હોય તો આપણને કેવું સામે તેના આપણે ખ્યાલ કરવો પડે છે. બપોરે કે હાકતરના કુકમતલે એક મુરોપીયન મેક રથ પોતાના કુટુંબ સાથે બહાર ગામ જવા માગતો હોય. તે પોતાનું ઘર બંધ કરી પોતાનો બધો સામાન અને સ્ત્રી વસ્તુ લઈને રહેઠાને જાય, અને ત્યાં તેને કહેવામાં આવે કે જો બપોરે વારતે એક દિવસ આગળથી તેણે પૈસા આપ્યા હતા અને ને મળવા તેને કહ્યુંલત આપવામાં આવી હતી તે જગ્યા બરાબ મલ છે.

આવી વરતછુક સામે માણસાઈ વિરુદ્ધ તરીકે નહીં, પણ કોન્ટ્રાક્ટના હકકલ, બંધ તરીકે, ગુસ્સો પેદા થશે, અને મી. હાવુડ મહમદના કામલામાં આ અન્યાય અને કહ્યુંલતનો બંધ ઓછો નથી. સત્તા વાળાઓએ બોલામાં બોલું એટલું કરવું જોઈ કે, બધી જગ્યા બેલાન્સવરન માટે બરાબ મેક્સ તેમને માણસ પડી કે તર તબ, મી. મહમદની રહેઠાને આવવાની રાહ જોવા વચરન તેને ખબર કરવી હતી. પણ તેમણે ટીકીટના પૈસા બધાં હતા, અને જગ્યાની તેમને ગેર હો આપ વામાં આવી હતી તે જોતાં તે જગ્યા તેને મળવી જોઈતી હતી; અને ને રીતે તેની પાસેથી તે લઈ લેવામાં આવી તેવી માત્રા અને અવિચારી રીતે જમે અમાલ કહી સાંભળી નથી.

ગીરમીટ વિષે કારણ

ગીરમીટના આપણા હાંદી બંધ કરવા સંબંધમાં ‘રેડ ડેલી મેક્સ’ માં “આપણને મહેનતમાંથી બચાવે છે” એવા મથાળા તથા એક ચિત્ર પ્રસિદ્ધ થયું છે. તેમાં હાંદી અને દક્ષિણ આફ્રિકાનો કીનારો અને તેની વચ્ચેનો સમુદ્ર દેખાય એવો નકશો ચિત્રાયેલ છે. હાંદીના કીનારે ગીરમીટમાં આવનારા માણસનો જથ્થો છે. તેમના માટે ચડીને દક્ષિણ આફ્રિકા આવવાની સીડી અથવા પુલ (ગીર મીટરૂપી) છે, ને હાંદી સરકારરૂપી હાથી હાંદીના કીનારા ઉપર લઈને તે ઉપાડી દક્ષિણ આફ્રિકાના કીનારા ઉપર થી પાછો ખેંચી લીએ છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના કીનારા ઉપર ગોરા એ પગ પહોળા કરીને કમરે હાથ દમ ખુલ્લ થતો જુએ છે. ચિત્રની નીચે લખ્યું છે કે :—

જેન. એસ. (રમટક): “હું તને હતેક છુટું છું. હું પોતેજ તે કામ કરવા ની તકમારીમાં હતો.”

એક લખનાર જણાવે છે કે “ડરખન હાંદી દારૂનિષેધક સોઆવડી” ના આચાર તથા ૧૬મીએ સાંજે ૭ વાગે વિહરો રિઆ અંદામાં એક મીટીંગ મળશે, જે વખત હાંદી અંદા અને ઇંગ્લેન્ડ દારૂના પીઠામાં જતાં અટકાવવા કાયદો લગવા સરકારને અરજ કરવાનો ઠરાવ કરવામાં આવનાર છે.

પ્રકરણ ૫ મું.

શિવદયાલ રસ્તે ચાલતાં ચાલતાં વિચારે છે. દુનિયામાંથી પાપ કેમ જાય ? લોકો પાપીઓને જોઈને નાખે છે, દેશ પાર કરે છે, ફાંસીએ ચઢાવે છે. આમ કરી પાપ દુર કરવાનો યત્ન સફળ કરે છે. બીજાનાં પાપ લીધા વિના કું પાપ કેમ ધૂં ? આમ મુંઝાતો મુંઝાતો તે ચાલ્યો જાય છે પણ કંઈ સુઝતું નથી. એમ કરતાં તે એક ખેતર પાસે આવ્યો. તે આ દાણો સારો પાક્યો હતો. વાદનારા દાણો કાપવા આવ્યા હતા. તેમાં એક વાછરડું પેસી ગયું. બધા ખેડુઓ અહીં થી તહીં તેને હોડાવે, ધડીમાં તે બહાર આવે ને વળી માણુમેની ચીસાચીસ ને દોડાદોડથી તે પાછું ખેતરમાં પેસી જાય. એક બાઈ રડતાં રડતાં બોલી કે "આ ખેડુ મારા વાછરડાને મારી નાખશે" શિવદયાલ બોલી ઉઠ્યો, "બાઈઓ, તમે બધા દાઢા પડી ઉભા રહો તો હમણું આ બાઈ તેને બોલાવી લેશે." ખેડુતો એ તેની વાત માની એક બાણુએ ઉભા રહ્યા. એટલે પેલી બાઈએ વાછરડાને બોલાવી લીધું. શિવદયાલની આ શિખા મણુથી પેલા ખેડુઓ, તે જોરત અને વાછરડું તથા રાજી થયાં.

શિવદયાલ વળી ચાલતાં વિચારે છે. "હવે સમજાય છે કે પાપથી પાપ વધે. પાપને જેમ ઝાઝી સજા કરીએ તેમ તે વધતું જાય. પાપે પાપનો નાશ કેમ થાય ? તે વાછરડે તે જોરતલું કહેવું ન માન્યું હત તો તે કેમ બહાર નીકળત ? અને તે કંઈ સુઝતું નથી."

પ્રકરણ ૬ મું.

શિવદયાલ આમ વિચાર કરતો કરતો ચાલ્યો જાય છે. અતે એક ગામડું આવ્યું. ત્યાં આરામ મેવાનો વિચાર કર્યો. એક ઘરમાં રાતોરાત સુવાની રજા માગી. ધરધણીએ તેને પોતાના ધરમાં સુવાની સોંપ કરી દીધી.

શિવદયાલ બીજાનામાં પડ્યો પડ્યો જોયા કરે છે. ધરધણીએ ધર લીધીને સાફ કરેલું છે. હવે કેટલીક ડબીઓ સાફ કરે છે. એક મેલા લુગડાવડે તે ડબીના કાચ છું છે. એક બાણુથી છું છે—કાચ બસલ જેવાજ મેલા દેખાય છે. મેલા લુગડાવડે તેની

ઉપર પડી રહ્યા છે. બીજા બાણુએથી તે છું છે—કેટલાક કાચ જાય છે પણ બીજા નવા કાચ પડી રહે છે. વળી મેલું લુગડું ધસે છે. એક કાચ જાય છે તો બીજાને કાચ પડી જાય છે.

શિવદયાલ આ જોયા કરતો હતો તે બોલી ઉઠ્યો "બાઈ, આ શું કરો છો ?"

"બાણુઓ, કાચ, દિવાળીના દિવસ પાસે આવ્યા છે. આ ડબીઓના કાચ સાફ કરે છું; પણ એક કાચ કાઢું છું. ત્યાં બે બીજા નવા પડે છે. હું તો ચાલ્યો. પણ આ ડબીઓ સાફ થતી નથી" ધરધણીએ જવાબ દીધો.

"આ લુગડાના કાચને પહેલાં ધોઈને પછી ડબીના કાચ ધસાશે તો હમણું તે સાફ મળ જશે" શિવદયાલે શીખામણુ દીધી.

ધરધણીએ તેમ કર્યું એટલે કાચ સાફ થઈ ગયા. મહેમાનની સલાહથી પોતાનું કામ થયું તેથી ધરધણી બહુ રાજી થયો અને તેનો પાડ માન્યો.

વળતી સવારે શિવદયાલે ધરધણીની રજા લઈ ચાલવા માંડ્યું. ચાલતાં ચાલતાં એક જંગલમાં આવ્યો. ત્યાં કેટલાક મજૂરો પહોંચીને ચઢાવવા સાફ લોદાના પાટા વાળતા હતા. તે પાસે આવ્યો ત્યારે જોયું તો જણાયું કે પાટા વળના નથી. વધારે નજીક આવતાં જણાયું કે જે ચકર ઉપર પાટા વાળતા હતા તે દીધું હતું તેથી પાટા વાળતી વખતે તે ખસી જતું હતું. શિવદયાલે આ જોઈ પુછ્યું "શું કરો છો, બાઈ." તેમણે જવાબ આપ્યો "અમે પાટા વાળી એ છીએ. બે વાર એને તપાવીને વાળવા માંડ્યા પણ એ તો વળતાજ નથી; ને અમે તો હવે થાકી ગયા." શિવદયાલે સલાહ, દીધી કે "બાઈઓ, બે પહેલાં આ ચકરને એક બાણુએ મજાસુત કરીશો તો તમારા પાટા તુરત વળી જશે." ઉપર પ્રમાણે કરવાથી કામ જરોબર ચાલવા માંડ્યું. મજૂરોએ શિવદયાલને રાતે પોતાનો મહેમાન કરીને રાખ્યો. બીજા સવારે પરોડીએથી તેણે ફરી ચાલવા માંડ્યું.

એક દિવસને રાત ચાલતાં એક જંગલમાં કેટલાક બરવાડો આરામ લેતા હતા ત્યાં આવી પહોંચ્યો. બરવાડો હોરને ચરવા મુકી અગ્નિ સળગાવતા હતા. તેમણે સુડી ડાંખળીઓ લઈને તેને સળગાવી. તે ડાંખળીઓ સળગી ન સળગી ત્યાં તો એની ઉપર બીજા લીલા બારે લાકડાં ખડકમાં. લાકડાના ભારથી સળગી

ગઈ ડાંખળીઓ છુટાઈ ગઈ. બરવાડો એ ફરી પ્રયત્ન કર્યો ત્યારે પણ દેવતા સળગીને છુટાઈ ગયો. ત્યારે શિવદયાલ બોલી ઉઠ્યો, "ડાંખળીઓ સળગાવીને તુરતજ બાકાં લોતી ઉપર ન મુકો. બ્યારે તે જરોબર સળગે પછી લાકડાં નાખશો તો તુરતજ અગ્નિ ચાલુ થશે." બરવાડાએ ખુબ ડાંખળીઓ એકઠી કરી. તેમને જરોબર સળગવા દીધી. પછી લાકડાં નાખ્યા. એટલે દેવતા સારી રીતે સળગવા માંડ્યો. શિવદયાલ ત્યાં થોડી વાર રોકાઈ આમજ ચાલવા માંડ્યો. ચાલતાં ચાલતાં વિચાર કરે છે, "આ મે જોયું તેનો શું અર્થ હતો ?" પણ તેનાથી તેણે રહસ્ય ન સમજી શક્યું.

[અધર.]

નાદારી કાઢનો નોટીસો વગેરે

(પ્રિવીન્સીપલ એજેન્ટમાંથી)

કેટો મેનરના મીરાસદમ અવાયમનની બીનવારસ મીલકત સંબંધમાં લેણદારો એ પોતાના કાવા નોતાલ સુધીમ કોરટના આર્સીસ્ટન્ટ માર્ટરની ઓફીસે તા. ૨૭મી ફેબ્રુઆરી સુધીમાં રજુ કરવા દેણદારોએ પોતાના દેણ તેજ મુકતમાં નેજ દેઠાણે કરવા.

ડરખાનના જટાક કર ફલપત અને કા. નામથી રોજગાર કરતા રોટરકીપરીએ તેમના લેણદારો સાથે સમજાવતી કરી છે, જે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૬મી જાનેવારીએ ડરખાન માજીસ્ટ્રેટ આમજ કરાશે.

કેપટાઈન ટાઈન કાર્કરીલમાં ડો. અબ્દુ રહેમાને કરેલી ચર્ચાપર ટીકા કરતાં ત્યાં નું 'એગ્રેવર' લખે છે કે "એક્સિઆ ટીકાને કચરવામાં આવે છે" એમ કહેવાય છે તે નરમમાં નરમ સળે છે. ખરું કહીએ તો "એક્સિઆટીકપર ચઢી બેસવામાં આવે છે." એજ ટીકા સત્યની વધારે નજીક છે. અને જ્યાં સુધી કાલે સીલર વાનકર બાઈલ હમણાત હતો અને કાર્કરીલની મીટીંગમાં કાજર થઈ ગયો તેમ હતો ત્યાં સુધી તો એક્સિઆટીકપર ચઢી બેસવામાં આવ્યો.

માણુ વરતમાન

—૧૦—

દરખતના સેટ એન્ડસ મીઠાના નામના પ્રિસ્ટી હોદ્દાઓના વિભાગમાં જોરા પ્રદેશ ગુરુ સામે અસતોષ હોયો જવાથી મદત પામ્યા લેવા એ વરતના ફળવાથેલા હોદ્દાઓ એક મંડળ સ્થપાયું છે.

કેપટાઇન ખાતે પ્રગટ થતા કલરક લોકના વાણન "એ. પી. એ." માં તેના નાતાલના તહેવારના ખાસ અંકમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દા સવાલના સંબંધમાં મી. પોલાકનો એક લેખ પ્રગટ થયો છે.

તા. ૧૦ મીથી નાતાલની પ્રેવીનશીયલ કાઉન્સિલની બેઠકો શરૂ થઈ છે.

એસ્ટેકેસ્ટ ડીવીઝનના માણુએ તા. ૧ થી મારચ પહેલાં પોલ રેકસ બરી દેવા માટે એગ્રેમન્ટોનાટીસ પ્રસીધ્ધ કરી છે.

કોન્ટ્રોલમાં કેટલાક જનમકેદ ભોગવતા નેટીવોએ જેલમાં એકાએક જોરાક મળવાને લીધે અને અલગત સખત મજૂરી લેવામાં આવતી હોવાના કારણને લીધે જોરા ઉપરી સામે બળવો કર્યો હતો. જેમાં સખત મારામારી થવાનું કારણ જતાથી અમલદારોએ જોળી બહાર કરી કાઢી પડવા બાદ બળવો સમાવી દીધો હતો.

મીડીડ તરફ તા. ૧૦ મીએ તોફાન સાથે કેટલોક વરસાદ ધોધબંધ પડ્યો હતો. જેથી કેટલાક ભાગમાં રેલવેનો રસ્તો ધોવાઈ ગયો હતો. નાતાલમાં ખીજે કેટલોક ઠંડાણે પણ વરસાદ થયો હતો.

કેપ અને ઓરેન્જીઆમાં તા. ૬ ડીના અરસામાં વરસાદ થયો હતો.

કેપ્રોએઆએમાં દરમિયાનમાં કામદારોએ હાતાલ પાડી હતી. જેમાં આકરીંગ જવર નર વચ્ચે પડવાથી ખીજે દિવસે કામદારો કામ પર આવ્યા હતા.

મુશ્કેલી ખાતાના પ્રધાન (જનરલ સ્મટસ) પ્રીસિડેન્ટીયી કેપટાઇન ગયેલ છે.

દરખત ઈડીબન કરીવરસ એસેસીએ જનની ત્રીજી વારસીક મીટીંગ તા. ૧ થી એ સીડનહામમાં મળી હતી. જે વખતે મંડળના કામ માટે ખાસ આપવામાં

આવ્યો હતો, તથા નવા વરસ માટે હોદ્દા દારો ચુટવામાં આવ્યા હતા.

નાતાલ માટે ન્યાસા લેન્ડમાંથી કાઢીને ને ગીરમીટમાં લાવવાની સુચના થઈ હતી. એડમીનીસ્ટ્રેટર એ સુચનાને અમલમાં ન મુકી રાજ્ય એવી જાણવી હતી, કેમકે એ ભાગમાં નેટીવોમાં ઉદ્બલન દરમિયાન પડ્યું છે.

દરખત બીરીયા રોડના એક ભાગમાંથી બીજા ભાગમાં લાઇસેન્સ ટ્રાન્સફર કરવા માટેની મી. મહમદ મુસાજી ઉમરની અરજી લાઇસેન્સ અમલદારે ન સ્વીકારવાથી ટાઉન કાઉન્સિલને અપીલ કરવામાં આવી હતી. વકીલે જણાવ્યું કે અરજદાર માફ મહાન ભાડે રાખે છે, અને મને કેમ જોરો બાકુત મળતો નથી. વળી એ લાન્ડો હોદ્દાથી વસેલ હોવાથી હોદ્દા તેમાં આવે તે સ્વભાવીક છે. ટ્રાન્સફર કરવાથી લાઇસેન્સની સંખ્યા વધતી નથી, એ પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું. જોરડે અપીલ કાઢી નાખી હતી.

મી. સી. આર. નામકું 'મરકમુરી' માં એક લાંબો કારણ લખી ગીરમીટીઆ જોરડો પરથી પા. ૩ નો ફર કાઢી નાખવાની જરૂર બતાવે છે. જોરડોની કાઢ મારીએ લખાણથી આપવામાં આવી છે, અને એ ફરથી મુજરતા જુલમકું ઠીક બમાત્ર આવ્યું છે.

સ્ટેડરન્ટમાં તા. ૧૧મીએ સખત વરસાદ પડવાથી બમ્બર રેલ આવી હતી, અને મણાં મહાનો પડી મવાં હતાં. અરધું સહેર પાણીમાં ડુબ થઈ ગયેલ એવું જણાવવામાં આવ્યું છે.

દરખત, મારિસબરમ, એસ્ટેકેસ્ટ, લેડીરમીય, ન્યુકાસલ, ચારલસટાઉન, હેરીરમીય, મેટાઉન, વેલ્ડમ, પોર્ટ શેપ સ્ટન વગેરે કેટલો રેલવેખાતાને તા. ૪થી મે એ પુરા થતા નજી માસ માટે ઉંચી જાતની મીલોમીલ પુરા પાડવાના ટેડરો માગવામાં આવ્યાં છે, અરજદારે તા. ૨૩મી જાનેવારી સુધીમાં બેહાન્સબરમમાં રેલવે ઓફીસે તે મોકલી દેવાં.

મી. કુસેનની તખીયતના લાભ સાર્ ડોમવારે મી. હાવુદ મહમદ મેલ ટરેનમાં ઉમેરો જવા ઉપડી ગયા હતા, જે વખતે કેટલાક હોદ્દા લાઇસેન્સો તેમને વખાવવા સ્ટેડન હાજર હતા.

બેરા

(એક ખબરપત્રી તરફથી.)

તા. ૨૫-૧૨-૧૦.

આજ રોજ મી. જુસબ હાજી સકુર હાજી હખીબની દરખાસ્તથી હોદ્દા વેપારી ચેબરની મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. મુકરર કરેલ વખતે રોડ હામેલર બાથુદ જના મહાનમાં મીટીંગના સરવે મેમ્બરો હાજર થયાબાદ મીટીંગનું કામ શરૂ કરવા માં આવ્યું હતું. પ્રમુખપદે રોડ હામેલર દર બાથુદજના મેનેજર હા. મથરાદાસ પી. કાનજી બીરાનેલ હતા. પ્રમુખની ભલામણથી સેક્રેટરી મી. જુસબ હાજી સકુરે મીટીંગ બોલાવવાનો હેતુ નીચે મુજબ કહી સંભળાવ્યો. મીટીંગ બોલાવવાનો હેતુ આપણી કામને વારતે રેલવે રસ્તે મુસાફરી કરવા સાર પોલીસનો ગીયો (ચોર ચીડી) લેવાની જરૂર પડે છે તે કાઢી નાખવા સાર શુ' પગલાં લેવા તે નો વીચાર કરવાનો છે. તેના સંબંધમાં ખુલાશો કરી જણાવેલ હતું કે આ ગીયો (ચોર ચીડી) જેવી રીતે નેટીવ લોકોને રેલવેમાં મુસાફરી કરવાને પાસ આપે છે તેવી રીતે આપણને આપે છે, જે બધું નામોથી બરેલું છે, વારતે તે સા માટે જોમએ? આ બાબત હોદ્દા કામને શરમ ઉપજાવનારી છે એટલે કે કલક છે. તેથી કરી અમે તેટલે ખરચે તે રદ કરાવવી જોમએ. આ બાબત સરવે મેમ્બરોના મત મળવાથી રોડ જોરધનહાસ ખેતસીના મેનેજર હા. વલબદાસ પી. લાલજીને તથા રોડ જુસબ હાજી સકુરને અમે તે ખરચો થાય તે કરી મીયો રદ કરાવવા સાર કામ ચલાવવાને નીમ્યા છે. ને તેમને તે કામને વારતે જે કાંઈ ખરચ થાય તે એસેસીએજનના ફંડમાંથી આપવાને સતા આપેલ છે. જે પરથી તેઓ સાહેબે એક અરજી લખાવી સરવે મેમ્બરોની તેમજ દુકાનના નોકરની સહી લઈ (૧૪૦ સહીઓ થયેલ છે) અરજી અવરતર મોકલેલ છે. ધારવા મુજબ ને સબિજવા મુજબ ગીયો નીકળી જશે. નહીંતર પછી હોદ્દા કામ તરફથી એક ડેપુટેશન અવરતર પાસે જશે, ને છેવટે આમળ પગલાં પણ બરાબ, ને ગીયો રદ કરાવાશે. કેમકે તેમાં હોદ્દા કામને બધું અપમાન છે એમ તેઓ સરવે સાહેબ સારી રીતે સમજે છે.

હાલ અતરે રવીવારે દુકાનો બંધ કરવાનો કમલો થયો છે તે પણ એવો સખત

છે કે દુકાનની અંદર કાંઈપણ નોકર તેમજ શેઠ કાંઈપણ કામ કરે નહીં, તેમ જ નાનું પણ માટે નહીં, ને જો તેમ કરતાં માલુમ પડે તે. કુ. ૨૦૦ નો દંડ છે. જેથી નોકરો તેમજ શેઠીઆઓ કાંઈપણ કામકાજ કરતા નથી. મામલણ નાનું હોવાથી ફરીને પણ વખત ઠંડવાનું મુશ્કેલ છે. જેથી ફરી સરવે શેઠીઆએ એસોસિએશનના ખર્ચે એક મકાન બાંહે લઈ એસોસિએશન તરફથી લાઇબ્રેરી ખોલવા ધારણ છે. આ મીટીંગમાં તે વિશે ચર્ચા થઈ હતી. ધણા ખર્ચા મેળવે મળતા છે ને થોડા વખતમાં એક લાઇબ્રેરી ખોલવામાં આવશે તે તેમાં સરવે નોકરોને શીઆપી હાખસ થવા દેવામાં આવશે એમ ધારવામાં આવે છે. નોકરો સરવેને પણ લાઇબ્રેરીમાં આવવા દેવાને પુસ્તકો વાંચવાનો લાભ આપશે એમ ધણાખરા મેળવે મળે છે. જો આમ થાય તો બહુજ સારી વાત છે. નોકરો ધણાખરા દલકા પગારના અને ખરીબ સ્થિતિના હોય તે લાભ લેશે ને શેઠીઆના આહારી થશે, અને સરવે નોકરોને પણ ખાતરી છે કે શેઠીઆ લોકો આવા ઉદાર કામ કરી પોતાના નોકરોને લાભ આપશે, કે જેથી ફરી રવીવારનો દિવસ રમત મમત અને રમકપટીમાં નહીં યુગ્મરતાં પુસ્તકો વાંચી પચાર કરશે, કે જેથી ફરી ધર્મિક અને નૈતિક તેમજ ઇતિહાસીક કેળવણી પામી સદ્વિચારો મહત્ત્વ કરશે.

એસોસિએશનની મીટીંગનું કામ ધણું જ શાંતિથી અને સલાહસપથી થયું છે. તેમજ સરવે મેળવે મળેલાં ઉત્સાહી છે, કે જેથી ફરી કાંઈપણ રાજદારી બાબતમાં તેમજ વેપાર સંબંધી બાબતમાં જ્યારે જ્યારે મીટીંગ મળે છે ત્યારે ધણે ખર્ચે લાભે એકમત મળતા થઈ જાય છે. બવિષ્યમાં આ એસોસિએશન સારા પાયા પર આવી જશે. હાલ એસોસિએશનનું ફંડ બહુજ થોડુંજ છે પણ ફરિયાદો ધણે વખતે કાંઈ પણ કામ વાસ્તે મેટા ખર્ચ કરવાનો વખત આવે છે ત્યારે મેળવે મળેલાં દુરત જોઈતાં નાણાંની રકમ ખરી આપે છે, જે ઉપરથી તેઓ સંપીલા અને એકમતવાળા છે તેમજ ઉત્સાહી છે એમ જણાઈ આવે છે.

ટેલરટોપ હારમ ઉપર થએલી છેક રાંઓની મીળવીસની છપી આજના અંક સાથે આપવામાં આવી છે.

છેકરાંઓની મીળવસ

ઉપલી મીળવસમાં થએલી ચરતોની છેકરાંની નીચે મુજબ છે:—

(૧) ૧૨ વરસથી ઓછી ઉમરના છેકરાંઓ. ઇનામ ૧૬૫ સુબીઆ, ૨૭૫ ફરી નરસ, ૩૭૫ જેમ્સ.

(૨) ૮ વરસથી ઓછી ઉમરના છેકરાંઓ. ઇનામ ૧૬૫ મેર્વિંડસામી વીરા પીલે, ૨૭૫ અપાદુરાઇ જેમ્સ, ૩૭૫ રમનમ.

(૩) ૧૨ વરસથી ઓછી ઉમરની છેકરાંઓ. ઇનામ ૧૬૫ વાયોલેટ અરનેસ્ટ, ૨૭૫ લક્ષ્મી રાજનાથમ, ૩૭૫ એન જેવીતા બેનેટ.

(૪) ૧૧ વરસથી ઓછી ઉમરની છેકરાંઓ (જેમાં વાયોલેટ અરનેસ્ટ ઉપરની ચરતમાં જીતનાર તરીકે લાભે થએલ). ઇનામ ૧૬૫ બકીવમ મુરસા પીલે, ૨૭૫ મીનાચી લોગમ, ૩૭૫ વાયોલેટ અરનેસ્ટ.

(૫) ૫-૭ વરસવાની મોટી ઉમરના માલસોની. ઇનામ ૧૬૫ સોલ. ડી. અરનેસ્ટ, ૨૭૫ ડી. મુરમન. નરસ, ૩૭૫ રમનમ.

(૬) માલસોની ખીજી ચરત. ઇનામ ૧૬૫ ઇમારી મેઝીજ, ૨૭૫ મેઝીજ ડી. થોમપસન, ૩૭૫ રમનમ.

(૭) નાનાં બચ્ચાં. ઇનામ ૧૬૫ મેર્વિંડસામી વીરા પીલે, ૨૭૫ અપાદુરાઇ જેમ્સ, ૩૭૫ રમનમ.

(૮) ૬ વરસથી ઓછી ઉમરની છેકરાંઓ. ઇનામ ૧૬૫ અનર્ધરીમા પીટરસ, ૨૭૫ ઇવેનજેલાઇન પીટરસ, ૩૭૫ મેર્વિંડ નાવના ફ્રાંસીસ.

(૯) સોપમાં દોરો પ્રોવવાની ઓઝો ચરત. ઇનામ ૧૬૫ મીસીસ એલથોની પીટરસ, ૨૭૫ મીસીસ જી. લોન્સ, ૩૭૫ મીસીસ સીમારમ.

(૧૦) સોપમાં દોરો પ્રોવવાની ફરીથી. ઇનામ ૧૬૫ મીસ મીની જેમ્સ, ૨૭૫ મીસીસ એ. ડી. વીલ્કમ્સ.

અમને જણાવવામાં આવે છે કે કેપમાં સ્ત્રીઓ સંબંધમાં ચલાવવામાં આવતા કેસ માટે કેપટાઇનની સહાય આફ્રિકા ઓટીસ હાઇમન એસોસિએશને ફેરિસા ઉપરણમાં પા. ૧૦૦ લગત મળે છે.

પરચુરણ

ટેલરટોપમાં આવેલી છેલ્લી રેલથી પા. ૩૦,૦૦૦નું નુકસાન થએલ મણવામાં આવ્યું છે. આજનાં સપ્તાએશને મદદ કરવા ફંડ ઉપડ્યું છે.

નાતાલની પ્રેવીનશીવલ કાઉન્સિલની બેઠક તા. ૧૫ મી માર્ચ સુધી મુલતવી રાખવામાં આવી છે.

એડેનડેસ ખાતે જેટલાક મોરબી તરફથી એક બારેટ બનાવવાનું કારખાનું નીકળનાર છે.

કરાનટકકલુક (નાતાલ) રેલ્વે સ્ટેશને એક પબ્લીક ટેલીફોન કોલ ઓફીસ ઉઘાડવામાં આવી છે.

નાતાલની પ્રેવીનશીવલ કાઉન્સિલના મેળવે મળેલાં વારસીક પા. ૧૩૦ નું સાફી વાણ મળશે. તે રકમ નાની છે એમ જણાવી તે વધારવાની બરપર કાઉન્સિલની મીટીંગમાં અવાજ ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો.

ચેરહેની બેતીવાળાની મીટીંગ

નાતાલના કીનારાના લાઓના રોડીની બેતીવાળાઓની એક મીટીંગ મીટીંગીઆ મળવાનું બંધ થવાના બનાવ પર વિચાર કરવા મંજૂરવારે ડરબનમાં મળી હતી. મી. જે. કંઈમેન પ્રમુખ હતા. સભાનું કામકાજ આનર્થી રાખવામાં આવ્યું હતું. જેટલીક ચર્ચા કર્યા પછી એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે ગીરમીટીઆ મેળવવાનું બંધ કરવાને તા. ૩૦ મી જુન સુધીની જે મુદત છે તે લંબાવી વધારે કરવા માટે પગલાં લેવા સરકાર પાસે માગણી કરવી.

ચર્યાપત્રોએને જવાબ

"હી. પા. વતી વ. પા"—તે બાબત સંબંધી પુરો હેવાલ આજના અંકમાં ઉપાએસો બેશે.

અ. ઇ. બી.

હાંદુસ્તાનના ખખરો

(હોંડી જાપા ઉપરથી)

મેરબી કોલેજનાં પરમપદ્મ સ્વરૂપ વાસી થયાં છે. મેરબી સ્ટેટના લોકોને ચાર દિવસ સુધી ગમગીનીમાં ઓશીસો, વેપારીની કુલનો વગેરે બંધ રાખી હડતાલ પાડવાની જરૂર પડી હતી.

પાલણપુરના નવાજ સાહેબને પોલીસીકલ એજન્ટ પહેલાં વરમના રાજકર્તાની સનદ એનાયત કરી છે.

'સ્વદેશ કીરતન' છપાવવાના મુન્દા માટે અમદાવાદના સ્વદેશી મિત્રમંડળના સેક્રેટરીએ ઉપર તથા જાપનાર પ્રેસ ઉપર જે એક રાજદારી કેસ ચાલવાનો હતો તે છેલ્લી પડીએ પાછો ખેંચી મેવાયો છે.

હાસરા મુકામે એક વીસ વરસના યુરુ વડતાલના સ્વામીનારાયણ પંથના સાધુની સમાધર્થી સાધુત્વ લાધું છે, અને પોતાની બધી મુદી પણ આ કે કુટુંબને હઠવા વગર અરપણ કરી દીધી છે. ધરમને નામે યુદ્ધી લેનારા સાધુના કામના ખબર પ્રસિદ્ધ થતાં જાપામાં તે ઉપર ટીકાઓ થઈ છે.

રતલામની જનન કોલેજના ત્રણ સુવાન વિદ્યાર્થીએને દિક્ષા આપવાના હેતુથી કોઈ જનન સાધુએ નકાડવાના ખચર જાપામાં પ્રયત્ન થયા છે. યુવાનોનાં માત્રાપ વિષે આકુળબાકુલ થયાં હતાં તેમના વિષે કોઈ જનનની માહિતી બહાર આવી નથી. સાધુઓની શિષ્ય મેગવવાની આવી અધમ રીતથી જનન પત્રોમાં સખત ટીકાઓ થઈ છે.

એક જલ્દમાં બી. બી. એન્ડ સી. બાઇ રેલવે પસાર થાય છે, તેની નજીક હોનો કેટલાંક ગામડાંએના લોકોની ચાલ ચલત સરકારે તેમની જાણી તે ગામ હાંમે માટે એક વરસ સારા ગામડાંની તેમજ રેલવેની પોલીસમાં પ્રધારો કરવા હસબુ છે. રથાનાની પોલીસનું ખરચ તેજ માંડાંએ પાસેથી કર નાંખી વસુલ કરવામાં આવશે.

વડોદરા રાજ્યમાં ૧૬ વરસની અંદરની વયના છોકરાને બાંદી પીવાની બધી કર નારો કાપશે કમગે છે.

જનમ રજીસ્ટ્રારીક ઇન્ચાર્જ જતી હોંડી કીકેટ ટીમની કેપ્ટનશીપ લેનાર છે, અને ડા. એચ. ડી. કાંચા વાલ્મસ કેપ્ટન તરીકે કામ બજાવશે. — 'પ્રજાબંધુ'

મુખ્ય હાલકાના મવરનર સર બેચેરજ કલારે કાઉસીલ હોલમાં લેવાનો એક મેગવડો અર્થે હતો, જેમાં સમગ્રી કામના માણસોએ હાજરી આપી હતી. આ પ્રસંગે તે નામકાર કેટલાક જાણીતા મહારથોને ખીતાબો તથા સનદો આપવાની કીયા કરી હતી તેમાં પાલણપુરના નવાજ ની અને અમદાવાદના સર મીનુભાઈને નકલકુડના ખેતાખને લખતાં લેટરસ પેટન્ટોની સનદો આપી હતી.

આવતા માર્ગમાં મંડામાં રહેલી મુકામે આવતું આર્ય કોનફરન્સ મળનાર છે.

મી. કાપુરજી બી. બરમા નવી સાલ માટે મુખ્યમના સૌરી નીમાયા છે.

મી. બાનદરાવ કેસવલાલ હલાલ નામના ગુજરાતી મુખ્ય મુનિવરસીટીની એલ. એમ. એન્ડ એસ ની પરીક્ષામાં પહેલા વરમમાં પહેલે નંબરે પાસ થઈ હોંડી સરકારના સેલર તરીકે ઇન્ચાર્જ બનાવવા તેમજે લંડન ખાતે એક આર. સી. એસ. ની પરીક્ષા પાસ કરી છે. આવી પરીક્ષા પાસ કરનાર મી. હલાલ પહેલા ગુજરાતી છે.

મરહુમ મી. નવરોજી વહાડિયા સખા વતનાં કામ માટે જે મોટી રકમ મુકી ગયા છે, તે રકમમાંથી મુખ્ય હાલકાના ટોરનાં ફાખાનાંના કાલ માટે દર વરસે અમુક સરતે રૂ. ૧૫,૦૦૦ આપવાનો તેમના જરૂરીઓએ હરાવ કર્યો છે.

મુકતકોળ કમિશનર મી. જુલ ટકકર તરફથી મુખ્યમાં બટકતા મુશ્કેલીઓ માટે એક હડતીઓલ હોમ અને એ પોલીસ મેટ-બેચે એલવા માટે જાહેર પ્રજાની જાણ સાર એક સરકારી બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.

કલેનકાલના રાજાશિષેક પ્રસંગે મદાસ હાઇ કોલેજના બજા આ. મી. જસ્ટીસ ચકર નમર પોતાની જાણ સારે ઇન્ચાર્જ જનર છે જુના હોંડુ વિચારોને અનુકુળ જે રીતર મી. મેરમનકાલ મોકળા હાલના મેનેજમેન્ટ હોલ જનાર છે તેમાં

તેમજે પોતની પેસેજ મોકાવી છે. જસ્ટીસ ચકર સારે બીજા કેટલાક મદાસીઓ પણ જનાર છે.

કલકત્તાના હેલ્થ ઓફીસરે કલકત્તાની મુનિસીપાલિટીના દરેક જલ્લામાં મીએને સેનિટરી ઇન્સ્પેક્ટરો નીમવાની યોજના પડી છે. તેજે અખતરો અજમાવવા માટે એક જલ્લામાં જાનુ સેનિટરી ઇન્સ્પેક્ટર નીમી હતી અને તેજે તે કામ સારી બાહોશીથી બજાવ્યાથી તે અખતરો ફતેહ મંદ નીવડ્યો હતો.

સર નારાયણ મજેલ જાંજરકરે ફિરદ મસમાં અલ્લાખાદ ખાતે મળનારી ધાર્મિક ફળવળીનું પ્રમુખપદ સ્વીકાર્યું છે.

બહારની પ્રાંતિક કમિસ કમિટીની બાંકીપુરની એક સભામાં હાજર થએલા જમીનદારો, સેક્રેટરીઓ મહમદ મુનુચ, પરમેશ્વરલાલ, મોહરમલી, સરવંટસ ઓફ ઈડીઆ સોસાયટીના બહાર પ્રાંતના મુસલમાન સભ્ય મી. હાદર ફુરુન વગેરેએ સન ૧૯૧૧ માં આવતી કમિસ બાંકીપુર ખાતે કરવા માટેનું આમત્ત કરવાની સત્તા સભાના પ્રમુખ મી. સમય ફુરુનને આપી હતી.

તા. ૧ લી જાનેવારી ૧૯૧૨ ને દીને ના. કલેનકાલ બેચેરજ પાંચમાના રાજ્યા શિષેક નીમિતે કરવામાં અવનાર રિલ્લી કરનારનો દિવસ ફેરવવા માટે હેરાબાદના નિયામ, રામપોરના નવાજ, ભોપાલના એમમ હત્યાદિ મુસલમાન રાજકર્તા તરફથી અરજ કરવામાં આવી છે. ધક્કાબક્કા દિવસ ફરશે, એમ વધી રાખવામાં આવે છે.

ના. વાલસરાયની કારોબારી કાઉનસીલ ના લીમસ મેંબર એન. મી. અલી હમામે પોતાના એકાનો ચારજ તપાસી લીધો છે.

એ. મી. સમયલી હમામ ના. વાલસરાયની કારોબારી કાઉનસીલમાં મેંબર નીમાયથી તેમની જાણ સરકારના રોડીંગ કાઉસેલની જગ્યાએ મી. બી. સી. મીતર નીમાયા છે.

ફકિઆની મુનિવરસીટીના એક સરકુલ બાપામાં પ્રવિણ થએલા ફકિઅને કલકત્તાની મુકાકાલ લેતાં તેને એ બાપાના વિદ્વાનોએ સાર માન આપ્યું હતું. જે વખતે ફકિઅને સરકુલ બાપામાં પડિતો સાથે સખાપણ કર્યું હતું.

હાલમાં એવા ખબર પ્રસિદ્ધ થયા છે કે હિંદુસ્તાનના કેટલાક આગેવાન દેશી પત્રો ખરીદી થઇ તે ચલાવવા માટે હિંદુસ્તાનમાં દોઢ કરોડની મોટી યાજ્ઞ સમિતિ એક કંપની ઊભી થઇ છે તેની આગેવાની વરતમાનપત્રો તથા માસિક ચલાવવામાં મહત્તર ધ્યેય છે એ-ગ્રેજ પ્રકરણોએ લીધી છે. હવેના આગે છે કે આ કંપની દેશના મોટા ફાલ પામેલ આગેવાર જોડેલા દેશીપત્રોને ખરીદી લેવા માગે છે. આ કંપની સરકારના હેતુઓ સારા છે એવી સીમાયત કરશે.

"ભારીસાલમાં ધામધુમ" અને "વમ વમ" (મરાઠી) નામના વાણીવે વરતમાન સાહેબે લખેલા નાટકો તમજ "મરાઠવાન એ ઇતીહાસના નાના એ મહત્ત" (મરાઠી ઇતીહાસમાં નાના હાનવીસની અગત્યતા) એ નામના પુસ્તકને વિવિધી કરાવી જન્મ કરવામાં આવ્યા છે.

૪૦૦ વરસની વા. ઉપર પોરદુગીએ એવા છત્તુ હવે તેનો મહોત્સવ તે સહેરમાં વજવવામાં આવ્યો હતો. એવા સહેર તે કિને પંદગી માટે વામતા ધટોથી માછ રજું હવે ધણા ધરમયુસ્ત કેમલકિ તે કિવસે લાં આળ્યા હતા અને ધાર્મિક ક્રિયાઓ કરવામાં આવી હતી.

નવાળ મોહનુદીન ખાનખાદુરે એલ છડીઆ મોહોમેદન કેળવણી કોન્ફરન્સને ૩. ૧૦૦ બક્ષીસ આપ્યા છે.

દિલ્હી ખાતે ભરાનાર હરબાર માટે આજથી તથાવારીએ મવા મહિલાનું પાયો નીધર પત્ર જણાવે છે.

૧૯૧૨ ના જાનેવારીમાં દિલ્હી ખાતે હોમ બેરોજના રાજ્યાભિષેકનો હરબાર ભરાવાનો હોવાથી ૧૯૧૧ ની કોંગ્રેસની બેઠકા દિલ્હી ખાતે ભરવાની સુચના થઇ છે.

કોરોનેશન હરબાર દિલ્હીને ખલે કલ કતા ખાતે ભરવા માટે કલકતાની કોર પોરેશન તરફથી એક ડેપુટેશન વાહસ રાખની મુલાકાત લેનાર હવે.

વેડ પ્રચાર માટે પડીત રામજગદત એલરીની અપીલથી ૩. ૨૦,૦૦૦ નું મંડ મળ્યું છે.

તાર સમાચાર

લીસ્તનમાં રાજનો પક્ષ કરનારા તથા વરતમાનપત્રોની ઓરીસ પર કુમલે કરી તે તે કમળે કરવામાં આવી હતી.

મોહાંબીકના મવરતર મેજર ખાનક રહેલે લડનમાં જણાવ્યું છે કે તેની લડનની મુલાકાતનો હેતુ હિંદુના દરકનો અટકાયત માટે પત્રમાં લેવામાં બિટીસ સરકાર સાથે મસલત કરવાનો છે. તેમણે ખાર કમળે જણાવ્યું હવે કે પોરદુગીઝ અને બિટીસ સરકારમાં થઇને રોજવાળા જાગમાંથી મેટીવોને આવવા દેવામાં આવશે તે દરક આવવાનો બધ છે. આ બાબતમાં તેણે મોરડ ગ્રેડરન પર લખાણ કરાવ્યું જણાવ્યું હવે.

મેજર આંડરાહેએ રહેરને જણાવ્યું હવે કે પોરદુગીઝમાં રાજના અમલ તળે મુકાવાની કેલની છૂછા નથી, અને તેને માદીએ બેસાડાની હીલચાલ ફરીથી થાય એવો બીલકુલ સંભવ નથી.

મોહાંબીકના ઇન્સપેક્ટર જનરલ તથા સેક્રેટરી જનરલ ઉપર તેમણે તેમના હોદ્દા પરથી કરેલ મેરકાયદે કામે માટે લીસ્તનમાં કામ ચલાવવાનું મંજુર થયું છે.

તા. ૫ મીએ લડનમાં સોદ અપડી મકાકનો લાવ થી. ૧૧/૬ લેમે દને

લીસ્તનની સરકારે જે જાખાઓ હાખી હીધા છે તે સંબંધમાં એવો ખુલાસો કરવામાં આવ્યો છે કે રાજ માટે હીલચાલ હળી થઇ છે એવા ખબરોએ જાખાઓએ ફેલાવવાથી લોકોએ ઉચ્ચકાળને એ માગણી કરી હતી. એક જનુસીદની આગેવાની તળે એ હીલચાલ હળવાતી બેમલે છે એમ પોરદુગીઝ સરકારની જણામાં આવ્યું છે.

બિટીસ મએનામાં એક સેનાની ખાલ માલુમ પડી છે.

મુનાહટેડ સ્ટેટસની પરદેશ ખાતાની કમીટીના વડાએ જણાવ્યું છે કે તેની સરકાર પાંચ વરસમાં ગ્રેટ બિટન, ફ્રાન્સ, અને જાપાન સાથે સંધીઓ કરશે, જેના પરિણામે મોહાં રાજનો વચ્ચેની તકરારો

ને હાલ કરવાને બદલે હેમની સબા આમળ લાવવાથી પતાવટ કરવામાં આવશે.

મેજર કીચનર હજીતમાં ખારતુમની મુલાકાત લઇને મુગાંઝા જવા ઉપડેલ છે.

રખનના રાજ હોમ આલેજીઓએ મોરો હોમની મુલાકાત લીધી છે, અને તપાના મુર લોકો સાથેની છેલ્લી મુલાકાતમાં મરા એલા મોરા લગવધવાનું સમારક ખુલ્લું મુક્યું છે.

મખ એલિઆમાં તુરકીસ્તાનમાં ફરી થી ધરતીકંપ બધ કર રખમાં જણાવ્યો હતો, જેથી મુખ્ય સહેરમાં કાઇ બર ઇજામાંથી બચો થક્યુ નહોતું.

ફ્રીઝ લેબના કોરોનેશન વખતે જાપાન તરફથી પ્રીન્સ હમાથી પુશીમી. એક મીરલ ટેમે, અને શીલક મારકલ હમાથી હાજર રહેશે.

વરજનીઆમાં એક લક્ષાધિપતિને તેની ઓરને ગ્રેર આપી મારી નાખવાની કોશીલ કરવાનો મેંકાવનારો કેસ કોરટે મચો છે.

સ્ટીમરોની આવબવ

[જર્મન લાઇન]

સુલતાન—તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીએ મુખ્ય જવા ઉપડશે.

[નાવાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમરુતી—તા. ૬મીએ કલકતાથી આવી પહોંચી હતી.

તા. ૧૫મીએ કલકતા જવા ઉપડશે.

[હિંદુસ્તાન આફરિકન લાઇન]

ફેનેલો—તા. ૧૨ મીએ કલકતાથી આવી પહોંચી છે.

હિંદુસ્તાનનો ટપાલ

તા. ૬મીએ અમરુતીમાં આવી પહોંચી હતી.

અમરુતીમાં જવા તા. ૧૫મીએ સવારે ૮૦ વાગ્યે કરગનમાં બંધ થશે.

તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીએ સુલતાનમાં આવી પહોંચશે

તેજ અરકામાં સુલતાનમાં જવા બંધ થશે.

પરચુરણ ખબરપત્રો

પોરટ છલોઝાએય વેદધરમ સમાના સેકરેટરી લખે છે કે:—તા. ૧ લી જાન્યુઆરી અને ૧૯૧૧ને રવીવારે ચાર વાગે વેદ ધરમ સમાની માસીક મીટીંગ વેદ ધરમ સમાના હોલમાં મી. ગોપાલદાસ ત્રીકમદાસના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી. ઘણા પ્રદરથો હાજર હતા. મધ્ય મોડેમાં જોઈત સેકરેટરી મેસરસ રજુછાડ ગોસ્વામી તથા કમિટી મેંબર નીજા ઝીણુ તથા હરસન બીખા વિગેરે સ્વદેશ જવા ના હોવાથી આવેલા રાજીનામાં સભાએ મંજૂર કર્યાં હતાં. તે પછી નવા જોઈત સેકરેટરી મી. પરભુ ભગા તથા કમિટી મેંબર અનુક્રમે મી. સુખા રજુછાડ તથા મી. કેસર દહીર તથા મી. સામજી લખુ ને ચુટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. મી. આર. જી. ત્રીકમદાસની દરખાસ્તથી મેસરસ કે. એન. લમત, દયાલજી એમ. દેસાઈ, તથા પરાગ બીખા મુલક જવાના હોવાથી તેમને ટી પાર્ટી અને માનપત્ર આપવાનો હવાવ થયો. મી. કે. એન. જાનતની દરખાસ્તથી સમાની માસીક શી શી. ૧ છે તેને બદલે શી. ૧/૫ કરવા હરખું. તેજ વખતે માસિક શી ઉપરાવ વામાં આવી હતી. સભાને કેટલીક બેટા મળી તે ઉપરાંત સાથે સ્વીકારાઈ. છેવટ મી. આર. જી. ત્રીકમદાસને સમાના વરદી તરીકે સુરેની સંમતિથી જાહેર કરી ૭ વાગે પ્રથમ ઉપાસના કરી સભા વિસરજન થઈ હતી.

સુરત હીંદુ એસોસીએશન (ડરખન) ના ટરેઝરર લખે છે કે:—મી. સુરત હીંદુ એસોસીએશન તરફથી "ધરમશાળા" ના ઉપરાણા માટે મેસરસ ગોપાલજી મોરા રજુ દેસાઈ, દયાળ રામજી પટેલ, હોદુ બાઈ દેસાઈ, સ્વજી જુલા વિગેરે બાઈઓ તા. ૧૦મીની મેઈ જનમાં ટરંસવાલ માટે ઉપદી ગયા છે. તેઓ જોહાનસવરમ, પ્રીયોરીઆ વિગેરે મોટા ચહેરામાં ફરે. માટે ટરંસવાલવાળા હીંદુ બાઈઓને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેઓ મજૂર ઉપરાણામાં પોતાથી જનતી મદદ કરે, અને બીજા બાઈઓને ધરમશાળા ની જરૂરીયાત બાબત સમજાવી સારી રકમ લખાવવામાં મદદ કરે. સાદેથ આશરિકાના સરવે હીંદુ બાઈઓને જથ્થા વવામાં આવે છે કે એસોસીએશન તરફથી ઉપરાણા માટે જમી જગાએ માનસો મોતલી જગ્યા એમ નથી, માટે આ જગ

સમાજના પરીપક્ષારી કમમાં મદદ કરી- કરાતી પુરવમાં સામેલ થશે. પેસા મોકલવાનું ડેકાણું: 127, Victoria Street, Durban.

કેપટાઈન પુનાઈટ હીંદુ એસોસીએશનના સેકરેટરી લખે છે કે:—તા. ૧ લી જાને વારીએ એસપેલીંગ કોન્ટ્રાબા એસોસી એસનના હોલમાં થી સત્વદેવનું પુજન કરવાને દરેક કોમના સંખ્યાબંધ હીંદુ પ્રદરથો ભેગા મળ્યા હતા. હોલને ડુલો તથા કદળી સ્તંભથી સજ્જારવામાં આવ્યો હતો. થી વીજળીનું પુજન કર્યા બાદ આરતી ગાઈ મીદાઈ તથા મેવાનો પ્રસાદ સજીએ લીધો હતો. ત્યાર બાદ શાંતિ પરવમાંથી મનુષ્યની ફરજ એ વિષય વંચાયો હતો. જોઈત ટરેઝરર મી. મોરારજીભાઈ છીખાભાઈએ એક ડોમતી લેંપ એસોસીએશનને બેટ ઠર્યાં હતા. જુલા જુલા પ્રદરથોએ પ્રસંગાનુસાર વિવે અને કર્યા બાદ હાજર થએલાનો આભાર માની થી સત્વદેવની જય ગોવાની અરસ પરચથી છુટા પડ્યા હતા.

જરમીસ્ટનથી એક હોકર લખે છે કે— ગમે વરસે મારી પસે ઘોડાગાડી હતી તેથી મારે હોકર લાઇસેન્સ લેવું પડેલું હતું. તે લાઇસેન્સ મરમોટનું હતું. કમણકે હું ફારમની અંદર ફેરી કરતો હતો તેથી તે લાઇસેન્સ લીધેલું હતું. અને હવે મેં ઘોડાગાડી વેચી નાખી હતી. માટે હવે તે લાઇસેન્સની જરૂર નથી. તેથી તા. ૧-૧-૧૯૧૧ના દિને રેવેન્યુ ઓફીસે હું ગયો ને પેક્ટર લાઇસેન્સની માગણી કરી ત્યારે લાઇસેન્સ ઇન્સપેક્ટર સાહેબ બેલ્યા કે તમારે માટે તપાસ કરવા સિવાય લાઇસેન્સ અપાય એમ નથી માટે બીજા અઠવાડીયામાં આવશે એવો જવાબ આપ્યો છે. હવે શું જવાબ આપશે તે કહી શકતો નથી. હોકર લાઇસેન્સ ઉપરથી પેક્ટર લાઇસેન્સ આપવામાં શું ફરકત છે? આ હીંદી બાઈઓ ઉપરનો જુલમ ખતાવે છે.

પોઈટ મહોમેડન સોસાયટી (ડરખન) ના સેકરેટરી લખે છે કે:—તા. ૮મીને રવીવારે સોસાયટીની મીટીંગ સોસાયટીના મજાનમાં મળી હતી. મેંબર "શી" લેવાયા બાદ મીનીટ પાસ થઈ અને ચેર મેને જુદી કરી. ટરેઝરરે ડીસેંબર મહી નાનો દીવાલ ત્યાંથી સંભાળાવ્યો. સેકરેટરીએ સોસાયટીને હેલુ તથા ઘણા વગેરે

વાંચી સંભળાવ્યા. મી. હુદયા ત્રવા મેંબર થયા. કેટલાક મેંબરોએ સંપ વિવે બાઈઓ કર્યા, અને સંજના સજા સાત વાગે આ પાછી લઈ સભા વિસર જન થઈ હતી.

ઝીરસ્ટથી મગ ઇડિયન સોસાયટીના સેકરેટરી લખે છે કે:—સોસાયટીની મીટીંગ તા. ૮મીએ ચાર વાગે મળી હતી મી. સમ્બદ દુસેન પ્રમુખ ચુટાયા હતા. મી. લાલમાખને સરવાનુમતે સેકરેટરી નીમવામાં આવ્યા. મી. આઈ. ઇ. રાઈડે કેટલાક પ્રદરથોની ગેરહાજરી માટે વાજબીરીતે ટીકા કરી, જેને બીજા સભા સદ્યોએ ટેકા આપ્યો હતો. પછી ટેમ સ્ટોમ ફારમ ઉપર રતાં સત્યાગ્રહી કુટુંબો માટે લડત ચાલે ત્યાં સુધી દર માસે એક સાઠ ભોરબીજ મોકલી આપવાનો હવાવ મી. લાલમાખની દરખાસ્ત, અને મી. આઈ. ઇ. રાઈડના ટેકાથી પાસ થયો હતો. બીજા પ્રદરથોએ વખતને અનુ સરી બાપણો કર્યા હતાં. મી. નીજા બાઈ દેસાઈએ ફોનોગ્રાફમાં ગાયનો સંભળાવ્યા હતાં. પછી સભામાં હાજર થએલા હીંદુ તથા મુસલમાન પ્રદરથોમાં ઉપરાણું કરતાં નાતી મોટી રકમો મળી કુલ પા. ૩-૬-૦ થયા હતા.

રીયમડથી એક લખનાર જથ્થાને છે કે અને એક હીંદી પોલીસ કોનસ્ટેબલ છે. તેનું તેનો ઉપરી સારખાટ (ઓરો) વારંવાર અપમાન કરતો. હીંદી તે બધું ખીરજથી સહન કરી લેતો. આખરે કારટમાં કેસ થયો, જેમાં ગોરાનો પા. ૧ ફાડ થયો હતો.

મી. પોલાક તેમની કેપની સફર દરમ્યાન પોરટ છલોઝાએયથી ઈસ્ટ લંડન જવા ઉપડ્યા હતા, જ્યાં તેઓ તા. ૨૪ મીએ પહોંચ્યા હતા. ત્યાં તેમણે હીંદી જોનરિ મીટીંગમાં બાપજી આપ્યું હતું. અને પા. ૧૬-૮-૦ની રકમનું ઉપરાણું થયું હતું. ત્યાંથી તા. ૩૦મી ડીસેંબરે મી. પોલાક કોમિયીસીયન્સકાઉન જવા ઉપડ્યા હતા. ત્યાં તેમનો ઉતારો મી. સી. મન્ડેને ત્યાં હતો. એક મીટીંગ ભરવામાં આવી હતી, જેમાં મી. મન્ડેને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. મી. પોલાકે બાપજી આપ્યું હતું. ઉપરાણા મા પા. ૮-૧૩-૯ થયા હતા. મી. પોલાક તા. ૩૧મીએ ત્યાંથી ઉપડી દર જન આવી પહોંચ્યા હતા.

હોદને અર્પણ

(રાહ કબાલી)
 હમારા દિલની ઉર્મી,
 હોદા ક્યાં બધા મળવીશું,
 જોડી આ આગ અતરની,
 હોદા ક્યાં બધા મળવીશું,
 હદયને પીગળાવી,
 પછી પાછી બનાવીને,
 લઇને પ્રેમ કારીમાં,
 પ્રીતે અંગેજ કરાવીશું.
 કરીને ખાક આ તનની,
 પહેરી પ્રેમની કાની,
 અમારા દેવને અંગે,
 પ્રીતે ખુબ બરમ એળાશું.
 મરતકનાં કરી કુસુમ,
 બનાવી પ્રેમ મધ માળા,
 પરીવી પ્રેમ દેરીમાં,
 પ્રીતે અમ દેવ અર્પીશું.
 નવ નાદીના બનાવી તાર,
 તનનો તાકુર ચડાવી પાર,
 જોવીદ ગુણ જાન હમે હેતે,
 કરીને શૌર મળવીશું.
 કરીને હર્ષન કર્ષે,
 પ્રીતે સુખીને તુજ ચરણે,
 કરીને પાન રસ ઝરણે,
 ઘુજ ગુણુ માન સુધીશું.
 પીતા માતા બધું હો તું,
 બધું ઘુજ વાંસ હેતે હું,
 અમારા પ્રેમ—દેવળથી,
 ન મોટા અન્ન નિહાળીશું.
 વિધર્મી કે વિગતી હો,
 નિ દેશી હો મમે તે હો,
 વાયક કે અવાચક સૌ,
 સદા સરખુજ લેખીશું.
 ચહે કાળા ચહે ધોળા,
 હોમે મર્દ કે મેરી,
 જીવ જતુ પ્રાણી ને હો સૌ,
 સ્વરૂપ એકજ દેખીશું.
 રહીને સત્વ રસ્તામાં,
 અમે હું પ્રેમ મરતીમાં,
 ખરે કુસ પ કુસીમાં,
 પ્રેમનુ શૌર્ષ બતાવીશું.
 અમે હું પ્રેમ, એ હો પ્રેમ,
 સદા સૌ પ્રેમ મધ લાસે,
 ચહને પ્રેમમાં યેલા,
 હેતે ધુન પ્રેમ લગાવીશું.
 અમે તો પ્રેમ પુનરા,
 મહા રસ પ્રેમ છુટનારા,
 નર્મદને દેવ એ પ્રારા,
 બધી મન મરત બનાવીશું.

ઉદાગેઆમે

શંકર.

અંગેજ કરાવીશું—હવેબીશું. કુસુમ—કુસ

હોદી કારોગરીનો ટુકો

અમારે ત્યાં સાદી ટુકો, કેપીન ટુકો,
 બુસાફરીની કેપીન ટુકો તેમજ બારે રટીલ
 ની ટુકો બનાવવામાં આવે છે. બુસાફરી
 ને લખતો બીજો સામાન પણ ઓરડર
 બુજબ બનાવીએ છીએ.

કેમ્પ કેટલ (ચપ્પુ)

સાદા તથા ઉડાં હાંકણવાળાં દરેક સાધન
 નાં બનાવીએ છીએ.

તે કપરાંત ખોરાક રાખવાની પેટીઓ
 પાણીના ઝારા, ટોપી રાખવાના ડબાઓ
 વગેરે હરકોઇ સાધનના બનાવી દઇએ
 છીએ વધુ વિગતમાટે પ્રાઇલસીટ
 મંજાવો અથવા બને આવી મળે.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban;

Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાલુ ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ટીયલ

સફાઈની પેકીંગ, સારો માલ બધી
 જગ્યાએ રોકડેથી નિયમસર તાલીફથી
 મોકલીએ છીએ. ઓરડર મોકલી ખાત્રી
 કરશે લખો નીચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

પ્રસમાઈલ જીવા ફ્રુટરર.

પી.ઓ.બો. ૪૭૧, ટેલી. એડ 'પ્રસમાઈલ'

૧૭૧, ટ્રે ઓફિ, ડરબન

નવસારી હોદુ યુનાઇટેડ

વેડીંગ કું.

હોદુસ્થાનની ઓઢરી જથ્થાબંધ મ માવી
 સરતે લાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
 થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરસ
 ચાવલ—ઝોખુ મંધીયાણું—એક વખત
 અમાવી ખાત્રી કરો.

હો. ૪, ૫, નાથનસન્સ બોહડાંગ,

ડાયામનલ ઓફિ, બેંગાલરબરમ.

ટે. એ. 'Gackwad', પો. બોહડા. ૫૨૫૦.

રાહડ બખર ભાવ

	શી. ચે. શી. ચે.
ફુલ નાતાલીયા	૧૭ ૬ થી ૧૮ ૦
આવલ માંગ ૧ બરતાની	૧૯ ૧ ,, ૨૦ ૦
બીમડીના	૨૪ ૧ ,, ૨૫ ૦
એફ.એફ.ડી.આર.	૧૮ ૦ ,, ૧૮ ૩
એફ. ડી. આર.	૧૭ ૦ ,, ૧૬ ૧
ચીની સકકર	૨૨ ૦ ,, ૨૩ ૦
કુડાના	૧૯ ૧ ,, ૨૦ ૦
દેશી તુવેર દાળ	૧૭ ૬ ,, ૧૮ ૦
તુવેરદાળ કાનપુરી	૧૮ ૧ ,, ૧૯ ૦
મસુરની	૧૯ ૧ ,, ૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦ ,, ૨૭ ૧
અડદની	૨૮ ૧ ,, ૨૯ ૦
ચણા મુખપના	૨૦ ૦ ,, ૨૦ ૧
,, દાળ	૨૭ ૧ ,, ૨૪ ૦
વટાણા નાતાલના	૧૭ ૦ ,, ૧૭ ૧
મકાઈ	૮ ૧ ,, ૯ ૦
બીનીસ	૨૨ ૦ ,, ૨૩ ૦
કાનુ તેલ ૧ ગ્યાલન	૩ ૯ ,, ૪ ૦
એરડીનું	૩ ૯ ,, ૪ ૦
મીઠું	૩ ૬ ,, ૨ ૯
નાળીએરનું	૪ ૯ ,, ૫ ૦
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૬ ૧ ,, ૧૭ ૦
પીણી	૧૪ ૬ ,, ૧૫ ૦
તીરકુળ નાતાલ	૮ ૬ ,, ૯ ૦
આરો લાઉસ હોલ્ડ	૧૧ ૯ ,, ૧૨ ૦
મહાસી સોપારી ૧ રતલ	જા ,, ૮
મરચાં	૩૧ ,, ૪
ધી પેટી, ૪ ટીનના પૈકી ૮-૭-૬	,, ૮-૧૦-૦
પોરબંદર	,, ૮-૧૦-૦ ,, ૮-૧૫-૦
પારાશીન કરાઉન	૭ ૩ ,, ૭ ૬
,, વાઇટ રોસ	૮ ૬
,, ,, માલન	૧૩ ૯ ,, ૧૪ ૦
નાળીએર	૧૬ ૦ ,, ૧૭ ૦
ફળી	૧૪ ૬ ,, ૧૫ ૦
ડાઇમંડ સોપ	૧૩ ૯ ,, ૧૪ ૦
સાલુ સીલ્ક રોટન	૧૫ ૯ ,, ૧૬ ૦
સાલુ સનવાઇટ ૧૦ ગ્યાલ ૩૪ ૦	,, ૩૪ ૬
સાલુડા(પમ્પ) ૫૦ કુડાના	
બોહડાની ઈમલ	૧૨ ૦ ,, ૧૩ ૦
નંદદર ડી	૧ ૮ ,, ૧ ૯
માચીસ લાવન	૩ ૧ ,, ૩ ૩
સોપારી સેવરધની	૧૦ ,, ૧ ૦
નીડલ પોઇટ સીમારેટ	૧૫ ૩ ,, ૧૫ ૬
નીમક (લીવરસુલ)	
બસ્તા એકની.	૪ ૯ ,, ૫ ૦
નીમક (બરમની ચાક)	૪ ૧ ૬ ૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સાથે નવ-દી પ્રોડ્યુસ વગેરે હાલમાં માર્કેટમાં સર્વેસ્ટ્રોનિક્સની માગણી થઈ શકે
આપણને આરો છે. અમારું વસ્તુ સુધારવામાં આરો છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 2933,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Paris Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

68 Field Street,

CAPE TOWN

Commissioner St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

ગુજરાતી પુસ્તકો.

નીચેના પુસ્તકો તે સ.ચે લખેલાં હામ
પુસ્તકો આપણે ત્યાં વેચવામાં છે:—

કીમત શી.રે. ચાર્ટરેડ પે.

આનંદ દાશમ. ૧-૧ ૩

મહાનગરી કવચાનું મુદ્રું. ૨-૯ ૪

ઈન્ટરનેશનલ પ્રોટીન પ્રેસ.

ફીનીક્સ, નાતાલ

ગમ અહેર

ગમનાર નસીબદારને માણસ કાંઈ કે
લેલી રહેતીથી આસરે ચારખી પ્રાંત
અહમદી નજરમાં એક દુકાન વેચવાની છે
એક માણસ પણ દુકાન ચલાવી શકે તેમ
છે. ગમથી ચાર માસમાં વેચાઈ તે હી
નહીં તે વેચવાની નથી. વધુ વિગત
મારે આવી શકે.

મુલા આપુલ

એમ.જી. રોડીન.

Mehta & Khanderia Bros.

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken.

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN.

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT IMPORTERS.

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

130 Gray Street DURBAN.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMA

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL;

TRANSVAAL,

Dis. RUSTEN

BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

Buildings for Sale

Fordsburg; several full Freehold Corners, Brick Buildings, near New Market. Shops and Cottages. Great Bargains. Easy terms. Owner leaving. Principals only. Apply:

35 Grafton Road,

Yeoville,

JOHANNESBURG.

મુક્ત રહેનેકા ઘર.

કોઈ આવદદાર મહર્યા હિંસોકો રેડ
હીલકી મજીક હો શીવા મચ્છા અમોન
ઔર રહેને લાયક ઘા મુક્ત રહેનેકે લીયે
શીવા જાયગા. પીના કરજાવાલા હિંસોકો
પહંદ કાંવા જાયગા.

શરત : સુકાઈતે રહેના.

નીચે લાંબે પંતપર લીસો વાતો મીલો :

BODHAN

Electric Power Station

S. A. R. Point.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA, ENGLAND and INDIA:

	s.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL

Madras Industrial and Art
Exhibition, 1908

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS

Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition.
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-lined bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace garters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syon's belts, bottles and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladca." Box 42

BRACONFIELD

Mhasboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELLAIR

D. A. Babania,
Fruit supplier in South Africa

BOXBURG

H. B. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Farob Adam.

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers

CEMARIN NORODIEN,
24 Frere Street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ANSOBAKER AMCO & BROS.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhama Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co
171 Umgeni Road.
M. A. ABED LAJPUR,
P. O. Box 570
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta,
157 Grey Street. Box 580,
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey St
K. JIVAN, 102 Grey Street
S. Peerbhoy Butler,
508 West Street.
M. RAWAT & Co.
108 Queen Street
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
A. G. TUPNIS, watch Repairer
120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street
ISMAIL JESWA
Fruiterer, Box 471

EAST LONDON

S. Casoojee,
Merchant, Box 270.
Ebrahim Essop, adwa,
Property & Land Agent,
Box 223.

GRAHAMSTOWN C.O.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel. 'Doss'
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer,
General Cafe, Forwarding &
Commission Agent New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 58.
V. S. Thakore, Indian Laundry
Box 122, High Street

HEIDELBERG

A. M. BHAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Mekkh & Co., P.O. Box 38

JOHANNESBURG

Amud Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
KHUSALSH : BEULABRAI BROT Co
58 Indian Market Stall
President Street
Ohhiba Dujee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Cooradin,
45 Market St., Box 270.
A. E. DADABOY,
22nd St. Malay Location, Box 2368,
Tel. 1915
M. P. FAKOY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
O. KEVALSHAN,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
J. E. TAVARIA,
224 Market Street.

JOHANNESBURG

Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.

OMARJEE SALEJEE,
P. O. Box 5931.

Ichharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tol Streets
No. 11, Vrededorp

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KIMBERLEY

B. Nadaraseen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTARHAI & DABOO
Box 33.

Haseen Amod,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL)**

A. E. BHANNA,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150

L. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURINHO MARQUEE

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.

HORMASOY IDOLGY, Box 232.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

Arashotam Amarchand & Co.,
Box 109.

TRAJIDAS & LALCHAND, Box 92.

Ianjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHEND

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Bawat,
Box 16

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

A. M. Bhyat, Box 24,
METHA & KHANDEJA BROS.,
Box 160, Market Street

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai,
Box 128

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 531,

Adam Hoosen,
General Merchant
95 & 119 Adderley Street.

L. A. Parry,
General Merchant,
65 Adderly Street.

E. M. Variawa
General Merchant
Drapery & Grocery,
45 Princess Street,

V. R. Namsco,
General Merchaut,
Namsco's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nidoo,
64 Walmer Road

Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Haseen Street, The Hill.

PRETORIA

Chota Fakir,
Tailor and General Dealer,
166 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 89
Mangalbhaj V. Patel,

General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULEMAN & Co.,
Box 4 Tel Add.: "Saltmair"

SALISBURY

Rhimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dbi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,

**SPRINGS
(Transvaal)**

Kesavji Giga, Befoola.

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

A. S. Desai,
Direct Importer, Box 122
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Haje Jaffar Munaver Baeria,
Butcher P.O. Box

THE IMPERIAL CIGAR Manufacturing & Trading Co.

Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT & DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 444 "BHABHA." P.O. BOX 36.

શ્રી. કેવલસમ

વેનારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર.
સર્વ રેલ્વે અને મેઈનલ લાઇન બનાવેલા રૂમલ
માર્કેટ સીટ, (કાલેન્ડર ફોટોગ્રાફી કં. મે.)
મોકસ પટ્ટર, બેલ્ગ-સામ્રાજ્ય.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS

339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes and ABC 9th edition and 41

A. Mahomed Hassan & Co.

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 418. Corner Kaffir & 14th Streets,
VREDEBURG, JOHANNESBURG
Box 4190 Tel. Add: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: YAKOOZ COLABA, INDIA.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,
Tel. Add: "DAWOOD."
P.O. Box 150, MIDDELBURG, TRANSVAAL

COOLAM MOHIDEEN, GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg,
JOHANNESBURG

R. M. BRYANT,

Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 44
HEIDELBERG.
Branches: — Petersburg, Box 24,
Nigel, Box 43.
Tel. Address: "BRYANT"

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa Aden,
Port Sudan, Suez Port Said, Naples and Marseilles:—

about Jan. 16th Gascon, 6288 tons

" Feb. 13th Guelph 4890 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

" Jan. 13th Avondale Castle, 5531 tons

FOR BEIRA, AND MAURITIUS

" Jan. 16th Berwick Castle 5883 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 8604. Tel. add. "Cama"
Telephones No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 314, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KULLS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,"
KULLS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હોલસેલ અને રીટેલ મર્ચન્ટ.
ઇન્ડિયન ગ્રોસરી નવાબપુર હાઉસિંગ
ધી મંગાવી સ્ટોરે હાને વેચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પેરબાંદરનું તથા કલકત્તા
નું સરસ ચાવલ-ગોખુ-મંદીઆણું-ગથા
અંધ અનમએસ હરી ભુઓ.
STAND 512, 17th Street VREDEBURG
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc, etc.
પેરબાંદરનું ખુશખોશર ધી.
102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 38 Tel. Add: "FORBANDAR."
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતા નેલા

ખુબઈ જનારા

સ્ટો.અમ્બોલોસી તા. ૭ જાનેવારા.

ઉપલી કુ.ની સ્કીમરો ડેલાઓએ.બેરા, મેંબાસા અને જાનવાર થઇ ખુબઈ ભય છે. આ કંપનીની આગમોટમાં હરેક વરમના પાસેજર માટે ખુરેપુરી સમવડ નેમજ મલતરી ઇડીઅન છે, અને ઝોશીસરો યીઅ કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડે નહીં એ ખાતરી રાખીએ.

ખરેખર આજે કંઇક મુશ્કેલી આપણા હિંદી બાકીઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકમી વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુશનો મુકર છે કે અરથો અરથ મુસાફરી ની દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુસાફરીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગમોટ હર મહીને ખુબઈ સારી ભાડ છે. માટે આ કંપની મુસાફરીમાં ખરો લાભ નહીં મુક્તાર ફેક જનારાઓએ તકવાર થઇ રહેલું.

સફરુ આગમોટ ખુબઈ પહેચિથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળે તે ઉપરથી સફળી ભણ્યુ માટે અતરે જાપામાં નિશ્ચયનું તેથી સફ સાહેબો તે જમર ખરચે આગમોટ પહેચિથી જવાની ખબર પાડે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે વંખી ચક્રે.

હરખનસે સીધે કોઈકા બોર કંઈકતા સ્ટીમર નીચે મુજબ ગતી છે.

જાનવારો કોલકાં કાલોં,

શ્રી. હનસાદિય હનમાધની કા

જાનવાર કોલ કોલ કોલ.

વેસ કોલ, હરખન.

King & Sons,
West Street, Durban.

112, 111, 112 મેમસીઅલ રોડ હરખન

Telegraphic Address: Kathorian,
P.O. Box 125.

Ismail Amod- Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants,
Saw Mill & Timber Yard,
109 Queen Street, Durban.

દેશા મોહાઇ

મેંબા લીની સરવે જાતની તાજ મોહાઇ
અમે જનારાઓ છીએ. કે. હવણ,
મસહુદવાળી એડીની સામે,
112 મે કોલ, હરખન.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BEIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Maude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

Wanted a Clerk

Who can keep books both
in English and Gujarati. For
particulars: apply to:

TAYOB HAJEE ADAM,

P.O. Butha Buthe,

BASUTOLAND.

જોઈએ છે

અંગ્રેજ અને ગુજરાતી ભાષાં લખી
બકનાર.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (૨૨):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Farrow, etc.

Head Office: 24 Farrow St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOLBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉચ્ચ ફેકની ટરકીશ રેપીઓ,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

139 Grey St., Durban.

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલનો તંબાકુ.

ફરેક વીજ જમાવંધ, સસતા ભાવે મળેલ.
ખહારના ઝોરમર ઉપર તુરત ખાન આપક
માં આવશે. એક વખત બજારવાળી બોલો.
લખો, અબ્દુલ કાદર એન્ડ સન્સ
૧૩૯, ગ્રે સ્ટ્રીટ.

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

P.O. Box 33,

Telephone No. 28,
Telegraphic Address:
"CHOTABHAI."

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service to Bombay

Delagoa Bay and Mahr

S. S. SULTAN

Will sail from Durban about the 2nd February and from Delagoa Bay about the 3rd February 1910, taking 1st, 2nd and deck passengers with or without food.

જરમન ઇસ્ટ-આફ્રીકા લાઇન.

૧૭ ફેબ્રુઆરી મુબમ્બઈનારી સ્ટીમર "સુલતાન"

ઉપલી આજખેટ તા. ૨ ફેબ્રુઆરીએ ડરબનથી અને ૩ જા ફેબ્રુઆરીએ ડેલાગો બેયમાંથી ૧૫ ફેબ્રુઆરી મુબમ્બઈ જશે. દીક્રીટ ખોરાકની અથવા વગર ખોરાકની મળશે કે પાસેજરોને ખાસ સમવડ કરી આપવામાં આવી છે. અવરન સાથે એલાહેદી જગ્યા આપવામાં આવે છે તેથી બાળ બચ્ચાં સાથે દેશ જનારને લાભ કારક છે. ખતી, પાણી, ગુણવત્તા, ખર્ચ વગેરે બાબતમાં સરસ બંધાયેલ રહે છે. લાકડાની કે અને વીજળીની ખર્ચ છે. ખલાસી દેશી છે સ્ટીમર મુબમ્બઈ પહોંચે કેમલથી ખર્ચ આવે છે, જે હાખાઓમાં હાખ છે

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED,
137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay.

To LET

ભાડે આપવાનો છે.

પાણ્ટાઈનથી ૨ માસ દુર ન્યુ જર્સની માં ૬ એકર જમીન ફુકાન વેર ફાઉસ, જે મજલાનું રહેવાનું કમ્પ્લીટ બર રેલવે સાથે. વધુ વિગત માટેની જાણ.

ખાસી રૂ. ૧૫૦.

૧૧૦, રીડ્સ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE MERCHANT.

English & Indian Groceries always to be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 2388

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

ખુશાલભાઈ લુલાભાઈ

ભગતની કા.

જનરલ રીટેલ મર્ચન્ટસ

મરહના ડેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ, હેટ, ફેસ, ટુવાલ, કીરબાન. રેશમી રમણ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.

આમે, જુઓ અને ખાતી કરો. જોવા મળત છે.

ઈડીઅન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮

ગ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ, જોહાન્સબર્ગ

બેકસ ૩૨૪૬

INDIAN-AFRICAN LINE.

S.S. " " leaving Durban for Calcutta direct on or about , taking deck passengers. Passage about 22 days

R. RAJCOOMAR.

Passenger Agent,

1 Africa Street, Durban.

સ.સ. " " નામકે મહાન ૧૧૧૦ ને લગભગ દરવેને કલકત્તે જાણી.

માર. રાજકુમાર મોજેડ. ૧ એલીસ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

એસ. એસ. " " તા.

૧૯૧૦ ના બરસામાં ડરબનથી કલકત્તે જવા વિગતો.

માર. રાજકુમાર-એલ ૧ એલીસ સ્ટ્રીટ, ડરબન

અમે દરેક જાતનું ઉપકરણ અને તાલુકા ફરત તથા દરેક જાતનું વેશટેબલ ધર્મીય સમાધાની પેકેજ સાથે રાહડેથી દરેક જગ્યાએ ખોરડર મોકલવાથી નીચમસર તાકીદથી ટાઇમસર મોકલવાની છીએ.

ફર્ટ કલાસ માલ મોકલનાર ફર્ટરર

માલ મોકલવા અમારું ખાતી મારે કામજા બવલાર ખાતર આપસ લીસર મોકાવી લેવી.

ખુલાસા મટિ જો નીચેની યીસતાઓ:—

એમ. એ. આબેડ લાજપુરી, ૧૧૨૨૨, પી. એ. બેકસ ૫૭૦ ટી. એડરેસ. 'લાજપુરી' બો. ૫૭૦, ડરબન.

M. A. AHED Lajpuri, Box 570. Durban

Printed and Published by M. K. Goudim, International Printing Press, Phoenix, Natal

No. 3—Vol. 9

SATURDAY JANUARY 21ST, 1911.

Registered as a Newspaper
Press Transvaal

"BAD IN PRINCIPLE"

MR. DAWAD MAHOMED AND THE "NATAL ADVERTISER"

IN commenting on the presidential address to and the resolutions passed by the Natal Indian Congress on the subject of the Indian Government's recent announcement, the *Natal Advertiser* wrote as follows:—

"The whole tone of the speech, and the resolutions, was based on the contentions that the entire conditions of Indian indentured labour here in Natal are of a nature approaching those of the scandals in the rubber industry on the Congo, and the cocoa industry in San Thomé e Principe, and on the other that the refusal of South Africa to grant full political and civic rights to the Asiatics of the Union is a deliberate and intentional insult to the Asiatic race, and especially to the Indians. It is, of course, superfluous to say that there is not the slightest justification for either of these contentions. That there have been occasional instances of harsh treatment of indentured Indians nobody will deny. Every allegation that has been brought into court, has, however, been thoroughly investigated, and due punishment has been awarded when guilt has been proved.

There has been an honest attempt

and desire on the part of Government and public to keep down abuses of every kind in the matter of this indentured labour, and proved cases

have been but few. That the great bulk of the Indians are fairly treated by the employers is proved by the fact quoted by the Protector of Indians in his report

for 1909 that "every shipload of indentured Indians has not less than 5 per cent. of Indians returned to Natal for a further period of indenture," each bringing with him either friends or relatives. This one fact is enough to utterly refute any allegations that the indentured labour system of Natal means conditions of slavery. The vigilance of the Press and the Government officials would make this impossible, and has reduced possibilities of abuses to a minimum."

CHINESE COURAGE

Mr. LEUNG QUINN, Chairman of the Transvaal Chinese Association, who, after having been several times imprisoned as a passive resister, and subsequently deported to Colombo, has now returned to S. Africa, and was, on Thursday last, sentenced to three months' imprisonment with hard labour.

After denying that the attitude of the Colonists is prompted by a desire to impose an insult upon the Indian people, the paper concludes:—

"As to the statement that the virtue of Indian women has been penalised, Mr. Dawad Mahomed must surely be aware that, as the Protector of Indians states in his report quoted, he was never intended that the annual licence of £3 should be paid by Indian women, and that Act 19, 1910, has rectified the matter."

Mr. Dawad Mahomed's Reply

To the above, Mr. Dawad Mahomed, on the 12th instant, replied in the following terms:—

I have no desire to enter upon a controversy with you as to the nature or desirability of the system of indentured labour. To-day, you oppose the suggestion that it has any of the associations of slavery. You are not to be congratulated upon your consistency, for, in September, 1908, in the course of a series of leading articles advocating the stoppage of the system, you wrote as follows:—

"We do not hesitate to say that the Indian Immigration Laws, if they do not reduce indentured labour to a form of slavery, at least establish conditions far more nearly approximating to servile conditions than did those which the British Parliament and people rejected in the case of the Rand Chinese. They are inequitable and disproportionate in their incidence on employer and employed; they convert actions on the part of the employed, which are not criminal offences, into criminal offences; they pretend to establish safeguards for the employed, which are not safeguards; they are unduly restrictive of the liberty of the individual." And you concluded by condemning the system as "bad in principle, bad in practice." I shall not attempt to improve upon this description and commend you to a perusal of your own columns.

You point out that the Protector of Indian Immigrants has stated that it was never intended that the annual licence of £3 should be paid by Indian women, and you declare that Act 19, 1910, has rectified the matter. Well, although such a scandal was "never intended," yet it was perpetrated for ten years, before the Act of 1910 came into force, notwithstanding repeated memorials and resolutions presented to Parliament and Government urging its removal. But, sir, you will, I am sure, be shocked to learn that Indian women still have to pay this horrible tax, notwithstanding Act 19, 1910. The late Natal Government certainly endeavoured to exempt women from payment of the annual licence, and Sir Liege Hulett himself reminded the House that it was a tax upon female virtue. Several other members spoke in support of the measure, but, at the instance of certain other members, it was emasculated, so that the matter of exemption was left to the discretion of the magistrates. How this discretion has been exercised may be judged from the following facts. On November 1st last, 15 Indian women were brought before the Magistrate at Dannhauser. The non-payment of arrears of the £3 tax. They pleaded inability to pay, but were ordered to pay within a fortnight. On the 15th, five of them were brought before the Magistrate at Newcastle, the other ten women not being found. The

women said that they were very poor, that their earnings were not enough for them to live. "Sometimes," they urged, "we live on meal-meal porridge." After repeatedly pressing these poor creatures to pay, four of them were sentenced to a month's imprisonment, the fifth being released on promising to pay in another fortnight. How was she able to pay £1 10s. in fourteen days? If, sir, these facts will not convince you of the continued imposition of this intolerable tax, then I am afraid that nothing will.

The "Advertiser" Temporises

Replying to the letter, the *Natal Advertiser*, after complaining that Mr. Dawad Mahomed has not credited the paper with much of the improvement that it claims has been secured, in the treatment of the labourers since its articles were written, gives as its authority, for its statement that the condition of affairs is how much better, the Protector, and once more advances the "5 per cent." argument as proof thereof. The paper then proceeds to discuss the Dannhauser scandal, and quotes the Protector's views of the operation of Act 19, 1910, in its defence. It concludes:—

"If there is a definite and distinct grievance at Dannhauser, Mr. Dawad Mahomed should resort to Government or the Courts, rather than to the Press."

Mr. Dawad's Rejoinder

To this, Mr. Dawad Mahomed has replied as follows:—

I have no desire to detract in any way from the value of the leading articles on the indenture system published by you some time ago, which were, I may add, much appreciated by the Indian community, but I venture, from a knowledge of human nature, to believe that by far the greater part of whatever improvement there may be in the treatment of the labourers, has been brought about since the acceptance of the Honourable Mr. Gokhale's resolution, a year ago, by the Government of India, and the announcement of the threat to cut off the flow of Indian contract labour at the source. But even supposing, for the sake of argument, that the statements of the Protector, on this point, are fully borne out (and it must be remembered that the Protector is in the position of the accused party and not that of the judge), I still deny that this affects the situation at all. We have always contended that the system was in itself indefensible, apart from the conditions in which it operated. There is all the difference in the world between the brutal ruffianism of a slave-driver like Legree, and the benevolence of a St. Clair, but as the spirit of slave-ownership equally affects both, they do not differ in principle, and it is on this ground, mainly, that we attack the indenture

system. So that, even if it can be argued that it is no longer "bad in practice," we still contend, as you yourself did, two years ago, that it is "bad in principle," and that it contains inherent abuses that are irreconcilable with the idea of human freedom. In one of your articles, you carefully analysed the provisions of the fundamental law of indenture in Natal, Act No. 25 of 1891. In criticising section 101 of this Act, you stated editorially: "This section alone is enough to damn the whole Act." I have only to add, sir, that it is unrepealed. You quote the Protector as stating that "every shipload of indentured Indians has not less than 5 per cent. Indians returned to Natal for a further period of indenture," and you offer this as "conclusive" evidence that the conditions of labour "are regarded by the Indians themselves as satisfactory." Is it not a more probable suggestion that this 5 per cent. merely represents a number of labourers whose employers gave them decent treatment, and that the fact that 95 per cent. of each shipload were new men, entirely ignorant of Natal conditions, is evidence that the majority of the time-expired labourers, who have been fortunate enough to escape from Natal, were not satisfied with those conditions? Surely, this "5 per cent." argument is damning with faint praise!

In regard to the matter of the £3 annual licence imposed on Indian women, the facts quoted in my last letter suffice to show that the Protector was mistaken in his interpretation of the effects of Act 19, 1910, and that the public has been misinformed. You will, I hope, be so good as to remember that it was you who originally dealt with this matter of the £3 tax in the Press and not I; but I would add, also, that it is surely legitimate to ventilate in the Press the grievance underlying the Dannhauser cases, so that the public may know what is being done in its name, that it may bring the requisite pressure to bear upon Government and Parliament (in which Indians are, of course, entirely unrepresented), in order to procure, by legislative enactment, the removal of the evil.

A Futile Quibble

In a footnote, the Editor of the *Advertiser* says:—

Mr. Dawad Mahomed overlooks the fact mentioned in our article, that the Protector stated that every man of this 5 per cent. of returned Indians brings friends or relations and that these amount, on occasions, to as much as 20 per cent. of the shipload. Ninety-five of each shipload, therefore, not possibly be "new men entirely ignorant of Natal conditions," as Mr. Dawad Mahomed puts it. However, whether the improvement in these conditions be due to local or Indian agitation, we are glad to see that Mr. Mahomed admits that there

has been an improvement. That there remains room for further improvement is quite likely. As the whole system is to be brought to an end, however, it seems superfluous to pursue the question further. As to the £3 licence on Indian women, and the Dannhauser cases, we have published Mr. Mahomed's letter for the very purpose of ventilating an alleged grievance. So far, of course, the public is in possession of only one side of the matter.

[Note: We deal further with this matter in our editorial columns.—Ed. I.O.]

For the Transvaal

Passive Resisters En Route

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

On Monday evening, there left for the Transvaal, by the Kaffir mail, Messrs. Joseph Royeppen, Isaiah Timothy, and Sorabji Rustomjee. Mr. Royeppen was returning to go to gaol, after spending the Xmas holidays with his family. Mr. Isaiah Timothy, too, is a Colonial-born Indian, and a registered resident of the Transvaal. Mr. Sorabji Rustomjee is the second son of the veteran, Mr. Parsee Rustomjee, and has only returned to Natal from Indian, where he was pursuing his studies, a few days ago. He is a fine-spirited youth of sixteen years of age, and Mr. Parsee Rustomjee is to be congratulated upon the courage of his son, who, too, is showing of what stuff Colonial-born Indians are made. A large crowd of Indians attended at the station to see them off, including the principal members of the local Indian community and Messrs. A. H. G. Mahomed, Mahomed Ebrahim, and Imam Talib, of Capetown. The three passive resisters expected ■■■ arrested at Volksrust, and to be sentenced with Mr. Quinn on Wednesday, the latter's case being remanded to that day.

Later.

Messrs. Royeppen, Isaiah, and Sorabji were joined at Charlestown by Mr. A. Daniel, and all crossed the border early on Wednesday morning. They were arrested, and, together with Messrs. Quinn and Essack and one other, their cases were remanded till Thursday.

Thursday.

[BY WIRE.]

Messrs. Quinn, Royeppen, and Balfour (Timothy?) were to-day, sentenced to three months' hard labour, and Messrs. Sorabji, Essack, and Daniel ■ six weeks each.

There is no Wealth but Life—Life, including all its powers of love, of joy, and of admiration.—RUSKIN.

From the Editor's Chair

AN IMPLIED CONFESSION

The thanks of the community are due to Mr. Dawad Mahomed for the persistent manner in which he has forced our contemporary, the *Natal Advertiser*, to admit his proposition, by its most eloquent silence on this crucial point, that indentured labour is, in principle, bad, and should, therefore, be stopped for that reason alone. All the *Advertiser's* verbiage on other points is mere surplusage. Even its friend, the "Protector," it is obliged to throw over on the vital matter of the principle and ethics of the system, for the simple reason that the paper cannot very well ignore its own emphatic denunciation of two years ago, whereas the "Protector" stands or falls by the system which serves to keep him in bread and butter, so long as it grinds its victims down to a state of veiled slavery. It is true that the Government of India originally decided to stop facilities for further recruitment by way of reprisals upon South Africa; but we considered at the time, and still do, that the Indian authorities were afraid to admit the ethical objections to the system of indentured labour. That one of their reasons for their present action is because the South African Government refused ■ give citizenship rights to time-expired Indians, does not, in our view, greatly remedy the initial defect of their attitude. However that may be, the Indian Government have at last acted, for which we are duly grateful, and the *Advertiser* has to swallow the political pill as best ■ may. Mr. Dawad Mahomed's argument regarding the actual treatment of the labourers is not in any way vitiated by our contemporary's criticism. He has not admitted that, in practice, the system has improved to the extent alleged by the *Advertiser*; and his point as to the 5 per cent. of returned Indians still holds good, even if these do bring back a few relatives and friends with them. It means nothing more than that these particular labourers had more than ordinary good treatment in Natal, and the matter cannot well be taken beyond this, even for the sake of rate 20 per cent. cargoes of returned Indians, and their friends. We note, incidentally, that the *Advertiser's* unquestioned authority, the "Protector," is careful to refrain from mentioning the rarity of the arrival of such precious freight, as also the effect, upon his protégés and their friends, of the suicides amongst the indentured labourers. On the whole, we think that Mr. Dawad Mahomed has scored a valuable success, for apparently our contemporary regards the indenture system as morally indefensible.

A WORD OF REPROOF

We cannot allow the temperance meeting, held in Durban, last Monday, to pass without comment. It is easy to understand that there are many people who, whilst they are ardent temperance advocates, disapprove of the proposals advanced by the speakers at the meeting. But all this is no excuse for the boorishness and disorderly conduct displayed by a certain section of the audience. It was plain that many of those present were entirely unacquainted with even the most elementary rules governing the conduct of public meetings, and some few apparently had no idea of how they should behave in public. Indian young men must learn, first, that the ruling of the Chair is absolute and cannot be questioned, even if it be not in accordance with the views of those who oppose it. Secondly, they must learn that speakers who do not see eye to eye with them, but who are nevertheless in earnest, deserve a quiet and respectful hearing, particularly when they are elderly men who have devoted many years of quiet service to the welfare of the community. There prevailed, the other night, a distinct spirit of discourtesy, disrespect, and flippancy, of which the Colonial-born Indians will, as a body, rightly disapprove, and we regret to think of the unpleasant impression concerning our young men (through the misbehaviour of a few irresponsibles among them) that was certainly carried away by the European well-wishers who were present, and who, perhaps, were not in a position to discriminate. But we regret still more that the Durban Indians have lost yet another opportunity of undertaking some practical measure for removing a crying scandal from our midst. That the community will suffer bitterly from this lapse is a self-evident proposition. Meanwhile, we offer our congratulations to the promoters of the meeting for their courage in attempting to secure a hearing for what is evidently, to the immense discredit of the Indian community, an unpopular subject with a large section of it. We trust that they will not be discouraged by their failure, for it is from the spade-work incidental to such failures that success eventually comes.

In the address presented to Lord Hardinge on his arrival in Bombay, the Indian Merchants' Bureau drew attention to the disabilities imposed upon Indians in South Africa. In reply, Lord Hardinge said: "I feel confident that I should have their hearty concurrence and support in saying that the Government of India have done and will do all that in them lies to secure an alleviation of the disabilities under which your fellow-countrymen and fellow-subjects are in some Colonies."

[Stoppage of Indentured Labour

More Press Opinions

Discussing the Government of India's recent edict, the *Natal Witness* says:—

The white race made the mistake of seeking on economic grounds the assistance of the Asiatic in the fields of labour in other countries, and since then the European has had to pay certain penalties, which probably counter-balance the benefits derived from the presence of the Asiatic. It was "our mistaken zeal, combined with our unholy lust of gain," says Mr. Kelly, which took us to Asia. Involved in this decision is the question of labour supply, which is aggravated by the fact that the South African native is averse to regular employment. The situation is one that bristles with difficulties.

"The Voice of Labour"

The decision of the Indian Government in regard to the stoppage of indentured labour will occasion no surprise (says the *Voice of Labour*) to those who have been watching the trend of events for any length of time. The monopolist class of the Garden Colony were well satisfied to secure cheap labour as long as it was content to remain in the position it had pleased God to place it. (We believe this is a fair presentment of a type of mind in Natal.) Unfortunately the coolie often possesses a faith in himself; and essays to prove a capacity to become a captain of industry; which is very wrong in a coolie. We venture to say that the decision of the Indian Government, despite the plaint of Natal sugar-planters, is a good one.

The current *Observer* contains a well-inspired and excellently executed cartoon by Mr. A. W. Lloyd, depicting Sir Liege Hulett tugging at the trunk of the Indian Indentured Labour elephant, who is, however, fast tied to a huge stake labelled "Anti-Emigration Ordinance." The elephant says to Sir Liege, smilingly: "It's no earthly use your telling me that you've got a stake in the soil because—so have I!"

A French Criticism

Mr. H. E. Egerton, in "The Origin and Growth of the English Colonies and their System of Government," reminds us that M. P. Leroy-Beaulieu, the brilliant French economist, in his well-known work, *De la Colonisation des Peuples Modernes*, that the system of indentured labour, "in its tendency to foster artificially the growth of certain staple products, and in its creation of a new alien population with a different religion and different ideals of social life

tends to reproduce some of the worst social and economic evils which afflict

slavery." Referring later to the old Australian system of "indentured labour," which existed side by side with convict labour, and under which the servant received a free passage, and undertook to remain with his employer for a stated term of years at a fixed wage, Mr. Egerton points out that, as a general rule, however, such a system will always break down in practice, because an employer, who has not sacrificed part of his capital in thus introducing labour, can always offer higher wages, and thus, directly or indirectly, entice the workman from his original employer. In a vast, sparsely-settled country, such as the English America of the colonial times, escape was always easy, and, in fact, the system appears only to have succeeded in the case of foreign immigrants, whose ignorance of the English language and habits kept them in a state of virtual slavery."

Some Further Aspects of Indentured Labour

In continuation of the articles on the report of Lord Sanderson's Committee on coolie labour in British Colonies, which we have already reproduced, Mr. J. H. Harris writes in the *Daily Chronicle* of November 16th:—

Any system of indentured labour must expose itself to abuses of power, against which an independent judiciary is the only real safeguard. The evidence tendered to Lord Sanderson's Committee by Mr. E. Bateson, a stipendiary magistrate, and Commander W. H. Coombs, Protector of Immigrants in Trinidad, must cause grave uneasiness.

The position of indentured coolies when charged in the Courts is at present hopeless—justice they get only by accident, they are "deterred from giving evidence themselves and . . . unable to procure evidence." Their plight is equally unhappy when bringing a charge for assault. Witnesses from the estates will not come forward "from fear," indeed, it is "practically impossible" to substantiate a charge against an employer—the hand of every man is against the complainant, and the police "are quite as corrupt" as in India.

A Protector's Duties

A Protector is not only the representative of British justice, but the guardian of British honour. It is not clear that all those on whom we rely to fight the battles of the coolies are over-zealous in their work. The task of "discovering" suitable Protectors is admittedly one of the most difficult problems which confront the Imperial Government. A "Protector" must not only be born, but trained to his work. At first sight, managers, overseers, and planters would be regarded as hopeless for such a position, yet by a strange paradox it was amongst

these the Government once caught such a "tartar" that he became a veritable terror to plantation owners. Mr. Heslop Hill told them they would get plenty of labour and good work if they repaid it with "a good management." The death-rates on some estates were so "terrible" that Mr. Hill "would not like to repeat the figures" to Lord Sanderson; but he told the planters and Government frankly that the "terrible" death-rates were unnecessary, that he would be "merciless to the employer who did not look after his people," and generally caused such consternation in the planter ranks that he "became unpopular," and was forced into resignation. He obtained compensation to the tune of £2,500—a cheap riddance so far as the estates managers were concerned; but what can be said of the Imperial authorities for allowing themselves to be badgered into accepting the resignation of so valuable an official?

Judged by his own evidence, the Protector of Immigrants in Trinidad is a man of different type. Lord Sanderson asked Mr. Coombs to describe his *modus operandi*. It appears that he informs the managers or owners beforehand that he is coming on one of his inspections; he goes round the estate with the manager; he does not have the coolies called up before him because "it would disarrange the whole of the work of the estate." Can anyone conceive a coolie making a complaint under these conditions? But let us now see what happens if the indentured labourer insists upon his rights to go to Commander Coombs to make his complaint. Says the Commander: "I take down their complaint, and I tell them plainly I do not believe them, but I will enquire into the matter."

"Defender of the Coolies"

Here, then, is the paid defender of the coolies meeting complaints, not sympathetically, but before making any enquiry whatever, saying he regards their charges as untrue. If they are not untrue, then they may be, in the opinion of this gentleman, "frivolous," and he tells us, "If the man comes to me and makes what I consider a frivolous complaint, and after enquiry into it I find it frivolous, then I give the manager a certificate to that effect so that he can prosecute him." Is it any wonder the coolie hesitates before subjecting himself to these intricate dangers?

If a manager or planter, however, makes complaint to this gentleman, his action is very different. In reply to Sir George Scott Robertson, M.P., who asked what action he took when the planters complained of any refusal to work, he said: "First of all I go to the estate. I have them (the coolies) up; I talk to them and tell them, 'That is what you are brought here for; you are breaking your contract.' I say: 'We will not stand any nonsense. You will either work

for your pay on the estate, or you will work for Government for nothing in gaol.' He goes to gaol, and ■ does work for Government for nothing, and he comes back. He still demurs. Then we wait again, and we prosecute him again, and again he goes to gaol. The third time he comes back he starts to work on the estate."

Let us leave Mr. Coombs and turn to the question of who is to bear the cost of importing coolies. At the present time the incidence of cost may be roughly defined as one-third upon the revenue and two-thirds upon the estates. This incidence varies to some extent according to the Colony. The most recent returns from Trinidad give £62,356 as the total cost for the current year, of which no less than £16,458 is to be paid from general revenue. Over £32,000 is met from the "immigration tax," the incidence of which falls upon all estate owners, whether they employ indentured labour or not.

Those planters who refuse for various reasons to employ indentured labour protest without avail against being compelled to share the other man's wage bill. Lord Sanderson's Committee was given a striking example of the injustice of the existing incidence. Mr. Norman Lamont, whose family has for nearly a century carried on a successful sugar industry, informed Sir George Robertson that during recent years his share of the general tax for the indentured labour of other planters amounted to no less than £1,000 per annum; the effect of this was that the Lamont Company, unable to bear it, closed down. Sir George Robertson expressed the position in a neat sentence. "It really came to that, that you considered you had to pay £1,000 a year in taxes, which was in fact a contribution towards a fund to supply your rivals with labour?" Mr. Lamont replied: "Yes, you have stated the facts exactly."

Immediate Reforms Advocated

In view of the fact that labour legislation, with the incidence of cost, is controlled by the Legislative Council, two conditions should rule supreme. First, that the unofficial element, appointed by the Governor, should be representative, and every effort made to safeguard the administration against a predominance of those who reap financial advantages from the legislation they voted in council. The second is still more vital—namely, that Government officials should keep clear of all financial operations in the colony. There are probably those who will look upon the second condition as being amply secured by Colonial Office regulations—but it is not.

The Hon. C. P. David, who has been a member of this Trinidad Legislative Council for five years, stated that "the predominating element on the unofficial side is by a long way the employers' side of the matter,"

and that, with exceptions, "all the unofficial members are more or less directly connected with the sugar interest. Certainly, a majority of them are representatives of English capitalists who have invested money in sugar." This, then, is the composition of the governing body. It is some small relief to note that Lord Sanderson's Committee has recommended that the balance shall be more evenly adjusted by giving the Indian coolies some representation on the Council.

Lord Sanderson's Committee recommended the appointment of local committees to enquire into the deplorable frequency of the charges made against the indentured coolies. These committees will probably be appointed, but the terms of reference should also cover the question of "tasks," the reason for "lost days," the wages paid to local, coolie, and indentured coolie labour, respectively, the facility for approaching the Protector. There are, however, reforms which the Imperial Government itself should be urged ■ institute without waiting for further reports from any committee. Recruitment should only be allowed for contracts limited to five years, with full passage allowance to and from the colony. In the event of a coolie not wishing to return to India at the termination of his indenture, a lump sum of money should be given in lieu of passage. Commutation at any time upon a fixed scale should be permitted at reasonably short notice.

Finally, only legally married women should be permitted to indenture themselves or accompany the coolies; and the recruitment and indenture of unmarried women should be made a penal offence.

The question of Protectors being of paramount importance, the Government should be urged to consider the advisability of filling future vacancies by appointing Indian civil servants, responsible to and paid by the Indian Government.

The present complicated proportion of cost should give way to a clear cut division of incidence. Let the Colonial Government assume liability for inspection, administration of justice, and the maintenance of law and order—in short, limit its responsibilities to the bare functions of Government and set its face steadfastly against any indirect bonus system.

Upon the estate owners must fall all the costs of recruiting, passages to and from India, maintenance and wages for the coolies whilst in their employ—in short, those estates which require indentured labour for their industries should bear the whole of their own wage bill and no longer be permitted to place any portion upon the taxation of the general community.

The majority of the planters will strenuously oppose many of these reforms, but there is not one which provides any real menace to the prosperity of the colonies affected.

Madras and the Transvaal Indians

The following is the reply sent to the Madras Government on behalf of the Indian South African League, Madras, by its Secretaries, Messrs G. A. Natesan, Yakub Hassan, and P. N. Raman Pillai:—

In acknowledging the receipt of G.O., No. 728, Public, dated 13th August, 1910, we have the honour, by direction of the Executive Committee of the Indian South African League, to submit the following further remarks with reference to some of the more important observations of Government in the above G.O., and to request that the case of the South African deportees may be given more liberal consideration in the light of the additional remarks now submitted, than has been vouchsafed to it in the G.O. under reply.

Before proceeding further, the League desires to express its gratitude to Government for its frank recognition of the fact "that the circumstances in which the deportees find themselves are altogether exceptional," and for its willingness to give some pecuniary help to those among them who can show that they are destitute, such help being restricted ■ payment of train charges to any place they may desire to go to and settle in India or in this Presidency, and subsistence allowance for a period not exceeding a month at the outset.

Though feeling grateful for this expression of sympathy, the League ■ constrained ■ submit that, in its opinion, the point of view from which the Government has judged the case of the deportees is altogether untenable, from whatever standpoint their citizenship rights may be viewed, as the equal subjects of the same Sovereign Emperor, or as tracing back their connection with India or the Madras Presidency, and that this narrow standpoint of view accounts for the very inadequate measure of relief proposed by Government, and for some misapprehension of the attitude of the deportees.

The deportees either belonged to South Africa or to India, and the fact that the Transvaal Government has deported them to India shows that it held the deportees ■ have a preponderating connection with India. This is no justification of its action, which has been throughout tortuous, harsh, arbitrary and illegal towards British Indians. And ■ the plea of the Madras Government for non-interference is to be accepted, the Transvaal Government might have scattered the deportees to the four corners of the earth, and these people, who admittedly are British Indians by birth or by ancestral connection, could look for no redress anywhere. Apparently, Government look at the position of the deportees from the circumscribed point of view of their domicile, and not in its broader aspect of

their political status and rights as British Indian subjects, or even as British subjects of the same Empire. The League considers it unnecessary to enter here into any lengthy legal argument as to the exact status and rights of the deportees, but it will only point out that, under the Indian Councils Act, the Indian Legislature has power to legislate for British Indian subjects of His Majesty in whatever part of the world they may be. It follows, therefore, that the Imperial Parliament has vested the immediate sovereignty over British Indian subjects in the Government of India, and that as between the various colonies, dependencies, and possessions making up the British Empire, the Indian subject of His Majesty is the subject first and immediately of the Government of India, and, secondly, of the Colonial or Imperial Government as the case may be.

Turning now to the specific considerations adduced by Government in support of the attitude taken by them, the League ventures to submit a few remarks:

The first point urged by Government is "that questions connected with the deportation of Indians from South Africa are of an Imperial nature, and the Madras Government can take no independent or isolated action in that connection." This position the League fully accepts, and if it has any remark to make it is that the Imperial aspect of the question has not been fully realised by the authorities, and no adequate action has yet been taken by the Indian Government to secure to the Indians in the South African Colonies that measure of justice and regard for their rights, that is due to them. But when the Madras Government further on remark that, as a Government, they cannot make grants from public funds to assist men who avowedly "intend to return to South Africa to put themselves into conflict with the law and administration of a British Colony," the League cannot help observing that there is here both a misapprehension of the attitude of the deportees, and of the claim they have on the Madras and Indian Governments as British Indian subjects connected either by birth or ancestry with India and the Madras Presidency. The League itself has not ventured in its representations to Government to ask them for any pecuniary aid to meet the expenses of returning the deportees to South Africa, because it did not want to commit the Government to any policy favouring of hostility to the Colonial Government, and because, too, the League cannot dictate to the deportees against their will that they should go back to South Africa. But considering the humiliation, the hardship, the breaking up of families, and the ruin of property and business anxiously built up through long years of toil, that the deportees have suffered, they are

entitled to claim of the Government of India to intervene, to secure to them the full restitution of their rights, and adequate compensation for the trouble and pain of mind inflicted on them and for the losses caused to them by the action of the Colonial Government. Nothing has been done by the Governments in India, to secure to them this restitution of their rights. The only alternative left them is therefore to seek redress as passive resisters, and they have never, it is admitted to their credit, lent themselves to any unconstitutional procedure. It is not from any spirit of wantonness or bravado that the deportees have chosen to go back to South Africa. Their homes, their families, their wives, mothers, sisters, and children are left there destitute and without any help, and in these circumstances, they desire to go back, no blame can be imputed to them, nor can it be held that their action makes them less deserving of the help of Government. Whatever the motives of the Colonial Government may have been, the actual steps they have taken to tear down the family ties of the deportees, and to deprive the helpless female members left behind of the protection of their breadwinning supporters, cannot, the League strongly believes, commend itself to the approval of the Madras Government. If, as the Madras Government seem to think, the deportees would do well to settle and seek some work in India, how is the injury inflicted on their families, on their property, and on their business to be redressed, not to speak of the complete negation of their political status and rights as British Indian subjects?

The next point urged by Government is that temporary relief, like that afforded by the Bombay Government in sending the deportees to the province to which they appeared to belong, is different from that of supporting them within their own province, and that Government cannot undertake to give the latter kind of relief for an indefinite period of time, and that the men within a reasonable time, which is taken to be a month, should find work for themselves here. This view, it appears to the League, can only be justified on the assumption that the deportees have no claim on Government to any restitution of their rights and that there are no humane links between themselves and the members of their families which they should strive to maintain, a proposition which only requires to be stated in its nakedness to demonstrate its untenability. In the circumstances now detailed by the League, it feels confident the Government will see that no blame can attach to the deportees if they desire to go back to South Africa, and that they are entitled to more liberal consideration at the hands of Government than what is usually allowed to ordinary serfs by a month's notice, which is what the Government proposal amounts to,

and that the relief to be given them must properly be continued to them and the members of their families left behind, till such time as proper and adequate redress is secured to them. This redress must come at the expense of the Transvaal Government, in the last resort. The fact that voluntary organizations, like the League, have stepped in to render some help from their slender resources, cannot, in respectfully submits, absolve Government from their obligation to rescue the deportees from their distressing plight. That the deportees have hitherto cheerfully borne their hardships has, in some quarters, been taken to argue that they do not feel them, or that the hardships are not serious. It is difficult to believe that this argument can at all be conceived in any spirit of seriousness. On the other hand, the cheerfulness of the deportees in their difficulties is an indication of their honourable conduct and their determination not to transgress constitutional methods, consistently with their own self-respect and the rights of their countrymen. They are, the League submits, entitled to credit and not to disparagement for such conduct.

One other point urged by the Madras Government, is that they "cannot accept the proposition that the deportees can as a class claim to be citizens of Madras, or that they have any special claim on the Madras Government." This point the League has discussed above, and it need not repeat the arguments here again, but attention may be drawn to the fact that most of them are Tamil-speaking Indians. If the Madras Government be correct, which the League respectfully submits is altogether doubtful, the least they should do is to protest against the deportees being dumped down in Madras, and this naturally will of itself be, in due course, productive of some good to the cause of the British Indians in South Africa. Parenthetically, the League also respectfully submits that any help rendered to the deportees should not be looked upon as a charitable dole, but as what is due to them on the merits of the case, as a matter of right.

The League begs to inform Government that the deportees have left Madras seeking to return to South Africa and join their families. They have gone, taking their fate in their hands. Whether they will be sent back is uncertain. But whether these identical men or others in their position return, the League trusts Government will give to their case the consideration due to it from the broader aspect of it, which the League has endeavoured to place before Government in this letter.

During the stay of the deportees in Madras, which extended to about three months, the League has spent for their maintenance about Rs. 4,497. The League will be glad to be reimbursed in this amount. The funds of the

League were mainly intended for the relief of the families of the deportees left behind in South Africa for whom the Transvaal Government has shown no care or consideration, and it can ill afford the expenditure it has already incurred on the deportees.

The relief, therefore, which the League seeks on behalf of the British Indians in the Transvaal and of the deportees, past and future, if any, in particular, may thus be summarised under the following three heads:—

(1) That the Imperial Government should take firm and decided action to secure to the British Indians in the Transvaal, their reasonable political status and rights as the immediate subjects of the British Indian Government, and as fellow subjects of the same Sovereign.

(2) That the deportees who may be sent down to India and the members of their families who may be left behind should be maintained from public funds by the Governments in India, in the first instance, until proper restitution of the rights of the deportees is secured, the cost being ultimately recovered from the Transvaal Government; and

(3) That the Indian South African League should be re-imbursed the sum of Rs. 4,499 which it has spent for the maintenance of the deportees during their stay in Madras, or such portion of the amount as the Madras Government may, in its discretion, be pleased to give.

Madras Government's Reply

The Madras Government have passed the following order on the representations made to them by the Indian South African League, Madras. It is dated the 22nd October, 1910:—

The position of this Government, in respect to the deportation of Indians from South Africa has been already explained in G.O., No. 728, Public, dated 13th August, 1910, and the Government need now deal only with the three specific requests made by the Executive Committee of the Indian South African League in their communication read above.

1. The first request is that the Imperial Government should take firm and decided action to secure to the British Indians in the Transvaal their reasonable status and rights as the immediate subjects of the British Indian Government and as fellow-subjects of the same sovereign. The League must be aware, from what has appeared in the public press, that both the Government of India and His Majesty's Government in London have made repeated representations on the subject of the treatment of the British Indians in the Transvaal, and that the Viceroy's Legislative Council has recently taken action with a view to bring about, if necessary, the stoppage of Indian emigration to Natal.

3. The next request is that deportees, who may be sent to India, and their families who may be left behind,

should be maintained from public funds by the Indian Government in the first instance, until proper restitution of the rights of the deportees is secured, the cost being ultimately recovered from the Transvaal Government. The Government are not prepared to go beyond the action indicated in G.O., No. 728, Public, dated 13th August, 1910, which, as the South African League is aware, has met with the full approval of the Government of India. They cannot admit the contention that persons who may be deported from the Transvaal to India have thereby a claim for indefinite maintenance at the cost of the State. It may be noted here that not a single application was received for the measure of relief allowed in the Government Order referred to above.

4. Finally, the League requests that it should be reimbursed the sum of Rs. 4,499 which it has spent for the maintenance of the deportees during their stay in Madras, or such portion of the amount as the Madras Government may, in its discretion, be pleased to give. As has already been indicated, in reply to a letter from the Hon. Mr. Seshagiri Aiyar, the Government cannot subsidise a private, and necessarily polemical, body like the Indian South African League.

The Transvaal Blue-book

Regarding the Asiatic Question

We give below further extracts from the Transvaal Blue-book, commenced in our issue of the 29th October:—

The Governor-General to the Secretary of State:—

Governor-General's Office, Pretoria,
9th July, 1910.

My Lord,—With reference to your Lordship's despatch of the 21st May, I have the honour to enclose, for your information, a copy of a Minute from Ministers, No. 129, 29th June, on the subject of the diet scale of Indian prisoners.

I have, &c.,

GLADSTONE,
Governor-General.

Minister's Minute to Governor-General:—

Prime Minister's Office, Pretoria,
29 June, 1910.

Ministers have the honour to acknowledge the receipt of Minute, No. 15/1/1910, dated 11th June, 1910, from his Excellency the Governor-General forwarding copy of despatch, dated the 31st May, 1910, from the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies, on the subject of the diet scale for Indians undergoing sentence of imprisonment.

2. In reply, Ministers have the honour to state that they propose altering the diet for Indians with sentences up to three months by in-

creasing the daily issue of mealie meal, rice, and bread by two ounces each per man, as recommended by the adviser to the Government of India.

3. There appears to be some misapprehension in regard to the issue of ghee referred to in paragraph 2 of the despatch from the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies. No ghee is issued to Indians with sentences up to three months. To Indians of all sentences who, on account of religious scruples, refuse to eat meat, an issue of a similar quantity of beans (8 ounces) is made. The issue of ghee is restricted to Indians with sentences exceeding three months.

J. W. SAUER.

Minister's Minute to Governor-General:—

Union of South Africa,
Prime Minister's Office,

2 July, 1910.

Ministers have the honour to acknowledge the receipt of His Excellency the Governor-General's Minute, No. 15/1/10, of the 9th instant, and to state that the position of British Indians in the Transvaal is, in conjunction with impending legislation for the general control of immigration to the Union of South Africa, the subject of the earnest consideration of Ministers, and that as soon as a satisfactory conclusion has been arrived at a further communication on these questions will be transmitted.

LOUIS BOTHA.

The Governor-General to the Secretary of State:—

Governor-General's Office, Pretoria,
9 July, 1910.

My Lord,—I have the honour to acknowledge the receipt of your Lordship's despatch of the 11th June, and in reply to refer you to my despatch of the 24th June, covering a copy of a minute from Ministers in which they state that they have nothing to add to earlier minutes from Transvaal Ministers regarding the cases of Mr. Rustonjee and other British Indians, among which was the case of Mr. Royeppen.

2. I would also refer you to my despatch of to-day's date from which you will observe that my Ministers propose to give instructions for the increase of the daily ration for Indian prisoners serving sentences up to three months, as recommended by the adviser to the Indian Government.

3. In the circumstances I have not thought it necessary to ask Ministers for an expression of their views upon your despatch under reply.

I have, &c.,

GLADSTONE,
Governor-General.

(To be Continued)

Mrs. Sodha's Case

"Mrs. Sodha is an Indian woman, the wife of an Indian passive resister who has been financially ruined for his continued opposition to the Government, in the fight for his rights as a British subject. Unfortunately, British Imperialism is a complaint which promises to leave its victims in a state similar to that of the frog who conceived a desire to become as large as a bull. It creates an imaginary sense of bigness after contemplation of our Indian Empire, without a corresponding desire to make common cause with its subjects. For this reason, that supposititious chivalry which, real, would give cause for vigorous protest against the victimisation of women whose crime it is to passively endorse the principles for which their menfolk are honourably contending, is conspicuous by its absence; and Mr. Smuts, who is the most relentless opponent of liberty that South Africa holds to-day, finds his degrading work the easier for it."—*Voice of Labour*.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Monday.

In a leading article, artistically headed "The Coolie Location," the *Krugersdorp Standard* characteristically rages against the continued lack of information regarding the Burghershoop location, of which the citizens are trying to dispossess the Indian residents.

In a foot-note to an interesting letter from Mr. Abdool Rahman, of Potchefstroom, protesting against the hypocrisy of pre-war Imperial intervention on behalf of Indians and the pretence that such intervention is now impossible, the editor of the *Leader* says:—"We are not sure that a deeper stain is not on us, who used these people's grievances politically before the war and accepted their aid in the war, than on the Government which was the successor of that Government against which the Indians' aid was used. But though we may dislike many things done by the Government of South Africa, there is all the difference between disliking them and either desiring or invoking Imperial intervention to remedy them. But, short of direct intervention, the Imperial Government can do a great deal—as will probably be made clear to Mr. Rahman before long."

Tuesday.

Mr. Loung Quinn visited Tolstoy Farm on Friday, returning to Johannesburg on Saturday. With characteristic energy he offered to work in the workshop at the Farm, and actually did over seven hours' work, sewing sandal-pairs for the boys. Mr.

Quinn was very loud in his praise of the hospitality he received at the hands of the leading men of India. He humorously remarked that he owed thanks to General Smuts for deporting him. Mr. Quinn travelled through many of the important Indian centres. He is of opinion that even after the struggle is closed, he will not be able to return to the complex life of commerce and that of ease and luxury which he had more than his share. He left, on Tuesday, for Volksrust, to receive his sentence, and was seen off by many Chinese and Indian friends.

The grounds of appeal in the case of Mrs. Sodha were filed on Tuesday.

Messrs. Goolabbhai & Jasmal have sent from Potchefstroom flour, Boer meal, and sugar for the settlers, and they write hoping that their example will be copied.

Mr. Ismail, who entered Natal with Mr. Dawad Mahomed, has been re-arrested. He has been sentenced to be deported.

Messrs. Narandas Damani, Ratanji (tailor), Haribhai, and Naran (shoemakers), visited Tolstoy Farm with a view to offer the settlers what help they could with their skill.

I regret to inform your readers that Mr. E. M. Patel, of Vereeniging, has received a cable containing the sad news of his father's death in India. Mr. Patel has received many messages of condolence.

Wednesday.

I give the following rumour for what it may be worth, but I warn your readers against placing much reliance on this information, which I send not without much hesitation. It is stated that General Smuts made it a condition precedent to any settlement of the Transvaal trouble, that the repatriation of time-expired indentured Indians should be made compulsory. It, thus, appears that, as against repeal of Acts 2 of 1907 and 36 of 1908, and the restoration of legal equality in point of immigration, he wished to impose other conditions and restrictions, which the Imperial Government considered unacceptable. It is, accordingly, suggested that practically a deadlock exists, and that a general Immigration Bill may not, after all, be introduced during the present session of Parliament. Whether, however, there is or is not any truth in this rumour, I am in a position positively to affirm that passive resisters are thoroughly prepared for an indefinite prolongation of the struggle.

In view of possibilities, it is as well that there is a movement, amongst Indian merchants, towards supplying settlers at Tolstoy Farm with food-stuffs, the supply of which has always been a burden upon passive resistance funds.

Messrs. Hansji Morar Patel and Dulabh Veera Bhaga have sent a bag of bhimri rice and half a case of ghee to the Farm.

Indian Total Abstinence

Meeting in Durban

A public meeting, held under the auspices of the Indian Total Abstinence Society of Durban, was held last Monday in the Union Theatre. Rev. T. Subramanyam presided, and was supported on the platform by Messrs. H. S. L. Polak, Abdulla Hajee Adam, C. V. Pillay, C. Stephen, and Rev. Mr. Heath. The meeting was called for the purpose of approaching the Government with a view to secure the introduction of legislation prohibiting the entry of Indian women and children into canteens. Mr. Polak addressed the meeting at some length on the subject of the evening, and was followed by Mr. Abdulla Hajee Adam, Rev. Mr. Heath, and Messrs. Pillay and Stephen.

It became evident, however, that the object of the meeting did not have the approval of the majority of those present, and the meeting dissolved without the putting of a resolution.

The Mark of the Serpent

Trading at the Cape

At a recent meeting of the Rondebosch Council, a letter was read from the Klerksdorp Chamber of Commerce drawing attention to the seriousness of the Asiatic question in South Africa, and enclosing copy of a petition which the Council was requested to adopt and circulate for signature in the municipality, with a view to having it presented to Parliament.

The petition urged, among other things, that all Asiatic immigration should be stopped forthwith; that no further trading licences should be issued to Asiatics, who, it was alleged, were gradually, but surely eliminating the white trader; that all existing trading licences in the hands of Asiatics should be made strictly non-transferable; that all these licences should be expropriated by the Government, and all Asiatics relegated to particular areas in municipalities; and that the request of the Transvaal Indians to allow the further immigration of six Indians annually be not acceded to, on the ground that, if it were, there could be no logical objection to further immigration.

Mr. Shoyer moved that the petition be adopted, and that copies be supplied to members of the Council to enable them to get signatures in the municipality. Mr. Doveton seconded.

After discussion, however, it was agreed that the petition be considered, clause by clause, at the conclusion of the public sitting of the Council.

Correspondence

Indians in British Columbia

To the Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—I beg to enclose herewith a cutting from a local paper about the deportation of Mr. Harnamsingh. A Mohammedan merchant, Mr. Harnamsingh, who came here from Honolulu, has been advised to be deported by the s.s. *Makura*, sailing from here for Australia on the 3th November, 1910. Even the Chinese and Japanese have their merchants and students admitted here unmolested but not so with us.

There are about 3,000 Hindus in Canada and about 10,000 in the United States. The papers and labour organisations here are always agitating against us. We cannot cross from Canada to the United States even for a few days, maybe for a pleasure trip, or on business, or for seeing one's nearest and dearest relatives who may be sick or dying. We are kept isolated.

The Hindustani Association of Canada have asked me to approach you, and through you to let the Indian community know of our troubles in this British Colony. Thanking you in anticipation.

I am, etc.,

SUNDERSINGH,

Secretary, Hindustani Association.
1,652 Second Avenue,
Vancouver, B.C.,
2nd November 1910.

[The cutting referred to gives the details of the protest of the Hindustani Association against the then proposed deportation.—Ed. I.O.]

Mauritius Indians

Interesting Function

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

At Port Louis, Mauritius, on Sunday, the 27th of November last, the Young Men's Hindu Association invited a large number of Mahomedan, Christian, and Hindu brethren to present addresses to Mr. Manilal M. Doctor, M.A., L.L.B., who has acted as adviser to the Indian community of Mauritius for some years, and Mr. R. Boodhun, who is leaving for England to study for the bar. Representatives from every part of the Island gathered together, and the meeting was a very successful one, this being the first gathering of all Indians without distinction of caste, and numbering about 700 persons, including leading merchants and Municipal Councillors.

Hon. Dr. E. Laurent, the Mayor of Port Louis, Messrs. R. Mehta, P. H. Couve, E. De Boucherville, Chouah-Foo, J. Ramessur and many others wired or sent letters expressing regret at being unable to

attend, but they all conveyed their best wishes.

Mr. K. Paramoraman, the energetic president of the Association, represented the Y.M.H.A., and Mr. B. Lallah represented the Hindu community and read two addresses and presented Mr. Manilal with two gold medals, after having garlanded him, one on behalf of the Association, and one on behalf of the Hindu community.

Mr. R. Boodhun was garlanded and an address was presented to him on behalf of the Indians of the Colony.

The Hindu Benevolent Society, also read an address to Mr. Manilal.

Mr. E. Nairac, barrister-at-law, spoke a few words describing briefly the career of Mr. Manilal and wishing success to Mr. R. Boodhun. Messrs. Manilal and Boodhun replied briefly, thanking the gathering. The meeting terminated with a vote of thanks to the Chairman.

On the following day, there was a large gathering, at Mr. Manilal's residence to wish him godspeed. In addition, there were present all the pupils of the Tamil School of the Young Men's Hindu Association.

Liberalising Christian Thought

Writing in the Jubilee number of *Public Opinion*, Prof. L. P. Jacks, Editor of the *Hilbert Journal*, says:—

"Perhaps the main direction in which the work of liberalising thought has still to be accomplished lies in the direction of increased respect for the great non-Christian religions. During the last generation Christian thinkers have undoubtedly come to recognise, perhaps vaguely, that these other religions have a claim upon their regard. How great that claim may be none of us, perhaps, has fully realised. It may be that hereafter men will come to feel that the most un-Christian attitude of mind is precisely the attitude which adopts airs of superiority to everything which is non-Christian. There can be no doubt that a great effort of imagination, requiring a century, perhaps, for its full performance, is required before we of the West can do adequate justice to the value of the light which has shone and still shines in the East. Even now there are grounds for suspecting that Oriental thought has not been without influence on current theological developments in the West. The doctrine of the Immanence of God may be cited as one prominent feature of Western theology which shows unmistakable signs of Eastern influence. Who can doubt, again, that our views of the Bible have been considerably modified by the necessity of placing it in the context of other religious literature? Certain it is that the old classification which made the Christian the sole teacher, and ranked all others as

learners, must be abandoned. Confronted by the other religions, Christianity must learn as well as teach; and the process of learning has already begun.

Items of Interest

A Tokio message states that the Japanese newspapers are devoting much space to editorial expressions of surprise and regret at Californian legislators' uncompromising attitude against Japanese, evidenced by the re-introduction into the Legislature of the Anti-Alien Land Bill.—*Reuter*.

A telegram from Sacramento states that a Bill has been introduced into the State Legislature of California, for segregating pupils in public schools. A similar measure introduced some time ago provoked protests by the Government of Japan, resulting in the intervention of President Roosevelt, who was then President of the United States.—*Reuter*.

Dr. J. S. Hooker lectured recently before the Psycho-Therapeutic Society at the Caxton Hall, Westminster, on "Feeding and Fasting." Dr. Hooker said:—Most of us are feeding wrongly; we take the wrong articles of diet; we eat too much; we eat at wrong times and in the wrong way; and the consequence is we are a disease-ridden people, and are likely to be until our ignorance and our sin of gluttony are removed. If we want to be really healthy all luxurious living and gluttony must go, and these must be replaced by simplicity of life in all things. In the two meals a day plan lies a great preventive of catarrhs, influenza, and a host of other diseases under the form of dyspepsia, gout, liver affections, &c. A longer interval between meals, he was certain from his own experience and that of patients, was one of the cardinal secrets of a perfect digestion, and, therefore, most highly conducive to health generally. If it were possible for us to take our first meal about 11 or 12 and our second at 6 or 7 in the evening we should be all the better for it. The fasting cure was essentially a cleansing process, and was especially good for internal troubles and growths, diabetes, gravel, obesity, paralysis, blood diseases of all kinds, skin affections, &c.

Contents

	Page.
"Had in Principle"	21
For the Transvaal	23
From the Editor's Chair	23
Stoppage of Indentured Labour	24
Some Further Aspects of Indentured Labour	24
Madras and the Transvaal Indians	25
The Transvaal Blue-Book	27
Mrs. Sodha's Case	28
Transvaal Notes	28
Indian Total Abstinence	28
The Mark of the Serpent	28
Correspondence	29
Mauritius Indians	29
Liberalising Christian Thought	29

By Appointment to H. E.

the Governor of Bombay.

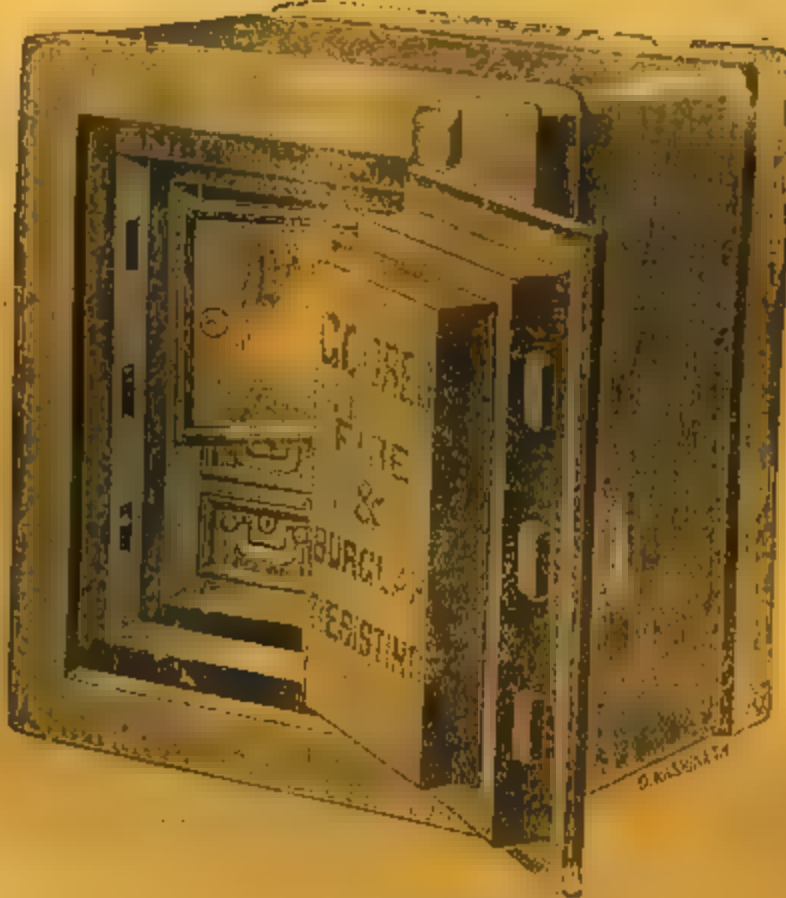
Godrej & Boyce Mafg. Co

MAKERS OF

SAFES & LOCKS,

NEAR GAS WORKS, PAREL, BOMBAY.

Largest Works of their kind in India, employing 300 men throughout the Year, no other factory employing more than 60

It was one of Godrej's Safes that was ordered for the protection of the Jewellery valued at Rs. 10,00,000 of H. R. H. the Princess of Wales during her recent visit to India.

Factory equipped with Modern Machinery at an expense of Rs. 80,000, the proprietor having acquired his knowledge in England & Germany

Highest Awards wherever exhibited (seven exhibitions) in competition with all other Makers who have repeatedly been given lower prizes.

INDIAN CAPITAL---INDIAN MANAGEMENT---INDIAN LABOUR.

Godrej has repeatedly challenged all other makers, European as well as Indian, to test their safes publicly in fire with his, but the challenge has not yet been taken up by any. The challenge is still open for any safe-maker to take up.

Certain firms of Engineers, who understand the construction and the fire-resisting qualities of Godrej's Safes, make use of them exclusively in their Offices in India, as well as in England.

Certain dealers, who sell European Safes and extol their virtues to their buyers, use Godrej's Safes for the protection of their own property.

Certain jewellers in Bombay—Messrs. Ramji Bhagwan & Son for instance—have ceased to insure the valuable wares against fire since using Godrej's Safes.

WHERE GODREJ'S SAFES ARE USED—

H. M's Mint, 7 burglar-resisting doors—Currency Office, 2 doors—Yokohama Bank, a strong Room built for Rs. 4,000, one safe for Rs. 2,500 one safe for Rs. 7,500—Bank of India, 4 safes—People's Bank, 32 safes—Alliance Bank of Simla, 5 safes—Indian Spic Bank, 9 safes—Merchants' Bank, 8 safes—Panjab & Sind Bank, 4 safes—Bank of Upper India, 3 safes—Bank of Baroda 3 safes, &c. Messrs. Cox & Co.—Ralli Bros.—Graham & Co.—Marshall, Sons & Co.—Greaves, Cotton & Co.—Shaw, Wallac & Co.—A. & J. Main & Co., &c. Messrs. Tata, Sons & Co., 33 safes—Sir Currimbhoy Bhabha, 18 safes—Sir Adamji Peerbhoy, 17 safes—Messrs. Ralli Bros., 12 safes, &c.

At most of the above places the first safe was supplied years ago and the last within the last one or two months.

WRITE FOR ILLUSTRATED CATALOGUE.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૯.

શનિવાર, તારીખ ૨૧ નવમ્બરી, ૧૯૧૧.

અંક ૩.

અઠવાડીક પંચાંગ.

શ્રોત્વો-તા. ૨૧ નવમ્બરીથી, તા. ૨૭ નવમ્બરી સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૧.

હિંદુ-પૌષ વદ ૭ થી પૌષ વદ ૧૨ સુધી, અંવત ૧૯૧૭.

મુસલમાન-તા. ૧૬ મોહરમથી તા. ૨૫ મોહરમ સુધી, ૧૩૨૯ હીજરી.

અ. નં.	સુ. રા. નં.	દિ. નં.	દિ. નં.	દિ. નં.	દિ. નં.	દિ. નં.	દિ. નં.
શનિ.	૨૧	૧૬	૭	૧૬	૧૧		
રવી.	૨૨	"	૮	૨૦	૧૨		
સોમ.	૨૩	"	૯	૨૧	૧૩		
મંગ.	૨૪	"	૧૦	૨૨	૧૪		
બુધ.	૨૫	"	૧૦	૨૩	૧૫		
ગુરુ.	૨૬	"	૧૧	૨૪	૧૬		
શુક્ર.	૨૭	"	૧૨	૨૫	૧૭		

અઠવાડીક પંચાંગ.

શ્રી. રસ્તમજનો આપભાગ	...	...	૩૧
હડતમાં બેડાયા	...	...	૩૧
આરંભકાળ પાઠશુ આપભ	...	...	૩૨
મોરસેમ લીધેની લીધાપત...	...	...	૩૩
મોરસેમ સંખ્યામાં જાપાની ટીકાઓ	...	...	૩૩
'નાતાલ એટવરસાઈઝર' માં અરથા	...	...	૩૪
બેન્કાન્સબરમ ખાતરપત	...	...	૩૫
ડરબન ફરદાર એસોસીએશન	...	...	૩૬
સાથ વિના બીજા કંઈ નથી	...	...	૩૭
મુખર્જીમાં મહોરમનું ફલ્લહ	...	...	૩૮
પરજુલુ ખબરો	...	...	૩૮
હિંદુ-મુસલમાન મેલાવડો	...	...	૩૯
હિંદુસ્તાનની રૂપાલ	...	...	૪૦
શાહુ વરતમાન	...	...	૪૦
ટેક્સાં બીજા વચનો	...	...	૪૦
નાદારી કોરટની નોટીસો વગેરે	...	...	૪૦
અરથા પત્રીઓને જવાબ	...	...	૪૦
વિવિધ વિષયો	...	...	૪૧
સ્વીમરોની આવજાવ	...	...	૪૧
વાર સમાચાર	...	...	૪૨
અંક મુસ્લીમ સોસાયટી	...	...	૪૩
મુસ્લિમ હિંદુ એસોસીએશન	...	...	૪૩
શ્રીવત્ હાલીઅલિયામાં વિદાયગીરીનો મે.	...	...	૪૩
હિંદુસ્તાનના ખબરો	...	...	૪૪
મેક્કા ખબરો	...	...	૪૪

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૨૧ નવમ્બરી, ૧૯૧૧

શ્રી. રસ્તમજનો આપભાગ

શ્રી. રસ્તમજનો પોતાના દિકરા શ્રી. સોરાબજીને હડત માટે આપી પોતાના અમર કરેલા નામને વધારે ઉત્તરણ કર્યું છે. શ્રી. રસ્તમજનો પોતે ખુબ દુખ વેદીને જેલ ભોગવી છે. તેમના દિકરા શ્રી. સોરાબજી હમણાં મુખ્યથી ચાલ્યા આવે છે. શ્રી. સોરાબજીને શ્રી. મેસર રાયપત વિચેરને જેલ શુર ચડી મળ્યા અને પોતાના પિતાશ્રીની તેજે આજ્ઞા આગી. શ્રી. રસ્તમજનો જો શ્રી. સોરાબજીનામાં છેવટ સુધી ટકી રહેવાની હિમત હોય તો હુકમ આપ્યો ને મુસ્લિમી ઓની દુવા લઈ શ્રી. સોરાબજી શ્રી. રાયપતની સાથે જેલ ભગા કરવા ચડી બેઠા છે. આ કંઈ જેવી તેવી વાત નથી.

શ્રી. રસ્તમજી તેમજ શ્રી. સોરાબજી રસ્તમજીને જામે મુબારકખાદી આપીએ છીએ. કેમને આથી શ્રી. મગરર થવા જેવું નથી. જુવાન હોઈ જેલનાં દુખ ભોગવવા તૈયાર થાય એ કંઈ જેવી તેવી વાત નથી. આમાં હડતની છતનું મુજ રહ્યું છે. હાલ જામે એટલું જ પ્રયત્ન છીએ કે શ્રી. સોરાબજીની હિમત ઉઠત સહાય તેવીજ રાખો.

ફરદારન પ્રીવીન્સ હોરસ લખે છે કે નાતાલમાં મોરાઓ પરથી પોલટેક્સ કાઢી નાખવાનો છે. આથી પ્રાલોનીના ખીજા લોકો પર મોટો અન્યાય થશે. એક મરીય મોકરને તેના ધનવાન શેઠ જેટલું આપવું પડે. તેમજ કાફરોને તે કર અરવો પડે તે દેખીતો અન્યાય છે. એટલે તેટલું અને એજિપ્તીક પર કર રહેવા દેવો અને મોરાઓ પર નહીં, તે હકાપત્ય વિનાનું થશે. જો આવું પમલું લેવાશે તો તેથી મુસ્લિમ ઉભી થવા વગર રહેશે નહીં.

હડતમાં બેડાયા

રસ્તમજી વીઝવળીથી

(શ્રી. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

શ્રી. મેસર રાયપત, શ્રી. હસાયા દીમેથી તથા શ્રી. સોરાબજી રસ્તમજી થયા સોમવારે સાંજે સલામતની હડતમાં સામેલ થયા માટે ટરાંસવાલમાં કામલ થવા ડરબનથી ઉપડી ગયા હતા. શ્રી. મેસર રાયપત મોડા વખત માટે ડરબન આવ્યા હતા, અને પાછા સામેલ થયા છે. શ્રી. દીમેથી પણ કોલોનીઅલ મોરન હોઈ છે, અને ટરાંસવાલમાં રજા રટર ચએલ છે. શ્રી. સોરાબજી તે બહુતા હોઈ આવેવાન શ્રી. રસ્તમજી પારસીના ફરજદ છે. જે ફેરમાં અન્યાય કરતા હતા આથી હમણાં જામે આવી પહેલેલ છે તેની ઉપર માત્ર ૧૬ વરસની છે, પણ તેનો જુસ્સો સરથ છે.

આ બહાદુરોને વળાવવા હોઈએનું એક મોટું ટોળું રટેકને હાજર થયું હતું, જેમાં ડરબનના આવેવાનો ઉપરાંત કેપ્ટાઈનના શ્રી. એચ. જી. મહમદ, શ્રી. મહમદ હામીમ તથા શ્રી. હમામ તાલે જુદીન પણ હતા.

આ ત્રણે સલામતીઓ રોલકરટ ખાતે પકડાવાની વડી રાખે છે. તેમનો કેસ તેમજ શ્રી. કવીનોનો કેસ જુલવારે ચાલશે.

પાછળથી ખબર મળ્યા છે કે મેસરસ રાયપત, હસાયા અને સોરાબજીની પાર્ટીમાં આલ્સટાઈનથી શ્રી. ડેનીઅલ બેડાયા હતા. તેઓ બધા જુલવારે સવારે સર હડમાં હાજર થયા અને પકડાયા. તેમનો કેસ તથા શ્રી. કવીનોનો કેસ ગુરવાર પર મુજતવી રહેશે હતા.

ગુરવારે ખાસ તારથી અમને જાણવા વામાં આવે છે કે મેસરસ કવીન, (જેની છબી આજના અંકના પહેલા પાના ઉપર આપવામાં આવી છે.) રાયપત, અને બેનગમીન (આ છેલ્લું નામ સ્પષ્ટ રીતે અજ્ઞાત નથી) ફરેકને ત્રણ માસની સખત મજુરીની સજા મળે છે, તારે મેસરસ સોરાબજી, હસાયા અને ડેનીઅલ મેસરસે જ આઠવાડીઆનીસખત મજુરીની સજા મળે છે.

આરબીકોન પોટરનું આપણું

(અમા જાંઘી ચાલુ)

નાતાલ 'એડવર્ટાઇઝર' નીચેના અધિ પ્રાય જાણો હતો તે બરાબર જ છે:—

"નાતાલમાં ગીરમીટીઆ હિંદીની દલા હુલિયાપરના નફની સમાન છે. તેની દાલની દલા ગુલામી કરતાં ખરાબ છે. ઇસિયન ઇમીગ્રેશન ટ્રસ્ટ બોર્ડ માં ૭ મજુરો રાખનાર સેડીઆઓ, એક પ્રોટેક્ટર, અને એક સરકારવતી મુકરર કરેલો અમલદાર, એમ મળી ૬ સલાસદ છે. હજી હમણાં સુધી તે એકલા મજુરો રાખનાર શેડીયાઓ ની બનેલી હતી. આ શેડીયાઓ બાંધ કરી રીતે કઠોર દીલના હોય છે. નાતાલનો કે ઇંગ્લાંડનો જનમેલો જોશે તેના તાબામાં ગીરમીટીઆ આવે એટલે ગુલામોના સરદાર જેવો દલા વમરનો વધ બાંધ છે. કેમકે ગીરમીટ તે ગુલામી સિવાય બીજું કશું નથી. શાથી ઉત્તમ રસ્તો તો ગીરમીટ બંધ કરવી એજ છે."

આ વાતનો કહી ઇનકાર કરવામાં આવ્યો નથી. મી. મેકમહોને મદ્રાસના એક છાપામાં કહેલ કે નાતાલની ગુલામ ગીરી ઝાંઝીબાર કરતાં વધુ ખરાબ છે. મજુરોને, બી હોય કે પુરુષ હોય, બધાને સ્ટીમરમાં એક સાથે મોંઘવામાં આવે છે. તેમાં કાઢીયા અને હાલવાળા પશુ આવી બાંધ. પ્રોટેક્ટર પોતે ૧૯૦૬ના રીપોર્ટ માં જણાવે છે કે તપાસતું પરિણામ સારું આવ્યું છે અને તેથી એક એસ્ટેટ માં દર હજારે ૩૬ મરજીના પ્રમાણમાં ઘટાડો થઈને ૧૪ સુધી પહોંચ્યું હતું.

૧૯૦૮ ના આગસ્ટમાં નાતાલના હિંદીઓની માસ મીટીંગે સર્વાનુમતે એવો ફરાવ આમદપુરવક પસાર કર્યો હતો કે ગીરમીટ એ ગુલામીનું ૩૫ હોવાથી તેનું બંધ કરવામાં આવવીજ જોઈએ.

ઈંગ્લાંડના સલાહ

દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓની એક બીજી હાડમારી એ છે કે જમે તે ખરચે એ લોકોનું જાંઘી કાસળ કાઢવાનો નિસચય બતાવવામાં આવ્યો છે. ૧૮૮૪ ના હાડન ખાતેના કન્વેનશનથી બોધર વોર પહેલાંના દક્ષિણ આફ્રિકાના રિપબ્લીકના દરજ્જાની બવસ્યા કરવામાં આવી હતી, કારે એવા કસર કરવામાં આવ્યા હતા કે નેદીવ સિવાય કાંઈ પણ પ્રજાને હાખલ થવાની, વસવાની, મુકારી કરવાની, અને ખાંડ કરે સિવાય વેપાર કરવાની

જુદ રાખવામાં આવશે. એ કે ૧૮૯૫ માં બેટલી આપત્રિટરની સલાહા મુકાથી હિંદીઓને કન્વેનશનના કાંઈ ખાતલ રાખવામાં આવ્યા હતા. પણ તે દિવસ થી તે લગાડના વખત સુધી બિટીક સતાવાળાઓ હિંદીઓને સારી રીતે રાખવાનું દબાણ કર્યા કરતા હતા અને પછી લગાડના કારણમાં હિંદીઓની હાડમારી એને પણ મજબૂતમાં આવેલ. લો, લેન્સ ડાલને કહ્યું હતું કે:—

"૩૦ કરોડ લોકો ઉપર રાજ્ય ચલાવનારી સરકાર નાનકડાં આફ્રિકન સંસ્થાનો પાસેથી દાદ નહીં મેળવી શકે તો તેની અસર હોંફુસ્તાનમાં કેવી થશે?"

લો. સેલ્યોરને કહ્યું હતું કે:—

"આપણી કાળી પ્રજા કે જેને ત્રાંસ વાલમાં જવાનો પુરો હક છે તેને મહા રાણીએ આવેલાં વચન પ્રમાણે રાખવામાં આવે છે કે નહીં તે જોવાની આપણી ફરજ છે."

વાર, આ લો લગાડની પહેલાંની વાતે હતી. હવે તો આપણે લગાડ જીત્યા છીએ. ૨૦,૦૦૦ જાન મુકાર કર્યા, ૨૫ કરોડ પાઉંડ રેલ્વા, ૨૫ ટકાની આજી નોટોના ૬૬ ના ૮૦ કર્યા, તોપણ મળા આગસ્ટમાં 'મિંચેસ્ટર ગાર્ડિયન' પાસેથી સાંભળીએ છીએ તેમ ટરાંસવાલ ના હિંદીઓની સ્થિતિ લગાડ પહેલાંના વખત કરતાં હાલ ખરાબ છે. મદ્રાસના બિલપ કહે છે કે બિટીક એમ્પાવર માથે તે કલક છે. ૧૯૦૮ ના જાનેવારીની તા. ૩૦ મીએ હિંદી સરકારે લોરડ મોર્લી ઉપર તુમાર મોકલ્યો હતો તેમાં જણાવ્યું હતું કે:—

"પરરાજ્યના અમલ વખતના જુલમ કરતાં પણ વધારે ખરાબ હાડમારીઓ માંથી હિંદી પ્રજાને સરકાર બચાવી શકતી નથી એવી ખાતી ચતાં કેવો બેકારક અસતોપ ફેલાયો તેનું વર જુન કરવાની જરૂર રહેતી નથી. હાડમારીઓ ત્રણ પ્રકારની છે. ૧. ઇમી મેશનનો અટકાવ, ૨. રજીસ્ટ્રેશનની રીત, ૩. સ્થાવર મિલકતની માલિકી ધરાવવા સંબંધી મુશીબતી.

ટરાંસવાલ સરકારે આ બાબતમાં લીધેલા વલણ વિશે શર મારફત જુસે કહ્યું હતું કે:—

વચલા જમાનાના જુરોપના અરમને નહીં માનનારા પ્રત્યે પાદરીઓના, અમલ વધુ લેતા પ્રત્યે આર્મીનોના વલણના ચરખું તે છે.

જનરલ સ્મટરે બાંધ મારી હતી કે દરેક હિંદી આમેનમેને તે બેલમાં મોકલી મુકેલ છે. આમ છતાં પણ તે પોતાની મુસાદ હાંસલ કરી શક્યો નહીં. એટલે કે મુકકમાંથી કાંઈ કાઢવામાં આવ્યો નહીં. તેણે કહ્યું હતું કે:—

"જો આ લોકો પીડા સમાન છે એમ બધાને લાગતું હોય તો, તેઓની સાથે વહેવાર જ રાખવો નહીં. હિંદીઓને બોપટાટ કરવા એમ કું નથી કહેતો. શું કરવું? કીક કહેવાય તે લોકો પોતે સમજે છે.

હમેશાં નવા નવા હિંદીઓને હોંફુસ્તાન દેશપાર કરવાના ખપર લાંબળવામાં આવે છે. મેં હાલમાં છપાએલી વધુ જુક તપાસી છે. હું તે ઉપરથી એક સચેય કે આ દેશપારીઓમાંના સંખ્યાગાંધ દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન્મેલા હતા. બીજા કેટલાક ૪૦, ૩૦, ૨૦, કે ૧૦ વરસના રવીરો હતા. હાલમાંજ ૬૦ જણને દેશ પાર કરવામાં આવ્યા હતા. અને પ્રમુખ ના ફરજદ (મી. એચ. એસ. એલ. પોલાક) જેઓ આ બાબતમાં ઉમદા સેવા બજાવી રહ્યા છે તેણે તેમને પાછા આફ્રિકા મોકલ્યા. દરમીયાન તેઓ ના બાળબચ્ચાંની શું સ્થિતિ? આ લોકો અત્યારે બેલમાં પહેાંચી ગયેલા છે.

સર ચારલ્સ બરેસે કહ્યું છે કે:—

"કેલોનીના લોકોની વરતજુક સાથે શહેનશાહના રજા સમાન હિંદુસ્તાન જે ગુસ્સાની લાગણી ધરાવી રહ્યું છે તે સમજવાને વધુ અકલ વધપરવાની જરૂર નથી. ટરાંસવાલની સેળબેળ ગેરી પ્રજાને હાથે હોંફુસ્તાન ના લોકોની નામોશી થવા છાને વધી સરકારે બેપરવાઈ દેખાડી દીધેલ છે.

સરકારની આ ખામીએને સુધારવા તથા આપણી પ્રજાની તેમ જુલમ વર તથા 'લીંગ એવ એનર' નામનું એક મંડળ ઉજુ કરવાનો ઇરાદો હું આપની પાસે રજુ કરું છું. લીંગનું કામ વોટ આપનારાઓને કેળવવાનું છે. તેઓને એ સમજવવાનું છે કે દરેક વોટર પોતા ને શહેનશાહના રાજ્યકર્તા તરીકે મજુવાનો છે. જે પ્રજા અગમતી બાબતો માં સમજણ ધરાવતી નહીં રહે તો સરકાર જુલ કરે એવો સંભવ છે. મુટપૂની વખતે ન્યાય, આબર, અને સ્વતંત્રતાના મુાઓને બળવનારાનેજ પસદ કરવાની સિખામણ આપવામાં આવશે. લીંગ ના સલાસદોને જે મુદાઓ પસદ ન પડે તે તેઓએ ન ફવીકારવાની છું છે. પણ

જુલમ સહન કરતા લોકોનું દુઃખ ટાળવા માટે એક બળવાન હથીયાર રૂપ આ મુદ્દા એ તેમની સામે સુકવામાં આવશે. આ લીજ પ્રત્યે આ દેશના મોટા મોટા પુરુષો એ દિલસોજી બતાવી છે.

[સંપૂર્ણ]

મોસ્લેમ લીજની હિમાયત

કોલોનીના હોદ્દોએ માટે

(૩મા અંકથી ચાલુ)

કોલોનીઓના બચાવમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે સ્વરાજ્ય મોખરતી નથી અને ઉછળતી પ્રજાને પોતાની પ્રજા માં કંઈ કંઈ જાતના લોકોને બેળવવા એક અગત્યના મુદ્દાની વાત છે. પણ ખચીત એ 'બ્રિટીશ રહેનશાહત' એ બોલતો કંઈ અર્થ હોય, અથવા તેના બધારજુમાં એકજાતની જરૂર હોય તો કોલોનીના મુદ્દાઓ જાળવતાં આખી રહેનશાહતની નજરે જોવું જોઈએ. એક નાનકડી ગેરી પ્રજાને દક્ષિણ આફ્રિકાની વિશાળ અરણ્ય સુધરેલી પ્રજા ઉપર રાજ્ય ચલાવતાં જે સુરક્ષાઓ નડે તેના ટરાંસવાલના હોદ્દોએ ખ્યાલ કર્યા વિના રહ્યા હોય એવું નથી. તેઓએ એવી માગણી કરી કરી નથી, અને હવે પણ કરતા નથી કે દક્ષિણ આફ્રિકાના દરવાજા એશિયાટીક ધસારો સામે વગર અટકાવે પડે પુલ્કા સુકતા. પણ તેઓ એટલું માને છે કે જો આ લાંબુ કરી રહ્યા હોય તેઓને સુધરેલા અને સંખ્ય બ્રિટીશ સહેરીઓ તરીકે રાખવા જોઈએ, અને અપમાન, નામોશી તથા જુલમમાંથી બચાવવા જોઈએ. વળી તેઓ કહે છે કે કેનેડા અને યુનાઇટેડ સ્ટેટમાંથી એવા લોકોને ક્યારે ક્યારેક જેમ અટકાવવામાં આવે છે, તેમ હોદ્દોએ તેઓના પોતાના દાયને લીધે અને અટકાવવામાં આવે, પણ કોમી કે ધર્મના બેદને લીધે નહીં ટરાંસવાલના હોદ્દોએ સલામત ઉદ્ધારે પડ્યો છે તે આવા અપમાનકારક કોમી અને ધાર્મિક બેદ લાંબા છત્રીચેન કામ દામાં સામેલ કરવામાં આવેલ છે તેથીજ. ટરાંસવાલમાંથી હોદ્દોને હોદ્દો તરીકે વ્યાતક રાખવામાં આવે છે. હોદ્દોના પોતાના ગુણદોષનો વિચાર કરીને નહીં. હોદ્દોનાર, ધનાઢય કે કુલીન હોદ્દો હોય તે ની દરકાર કર્યા વિના માત્ર તે હોદ્દો છે

એટલાજ કારણસર તેને અટકાવવામાં આવે છે. ટરાંસવાલ સરકારે જે હેતુ જાહેર કર્યા તે હેતુ પાર પાડવામાં આવા કોમી અટકાવવાના કામદારી જરૂર નથી. અમુક રકમ અથવા તો ફોનરસ્ટ્રીની વાજખી પરીક્ષા જે પુરી ન પાડી શકે તેને અટકાવવા, એવું ધોરણ રાખવાથી નવા કરીયરો અને ફેરીઆઓ કે જેની સામે ખાસ વાંધા દર્શાવવામાં આવે છે તેને અટકાવી શકાયે. આવવા જવાની સાત છુટ રાખવી તે હાલનો કોલોનીયલ પ્રજામત જોતાં ન જતી શકે એવું છે, છતાં કામદારમાં તો રહેનશાહતની બધી પ્રજાઓ વચ્ચે સરખાપણું હોવું જોઈએ. હોદ્દોએને બહુ અપમાનકારક લાગતો કોમીબેદ દુર કરવામાં આવા વલણની ખાસ જરૂર છે. મારી કમિટી માને છે કે બ્રિટીશ રાજ્ય સિવાય બીજે ક્યાંય કોમી બેદ નથી. જો કે બીજાં કોમપણુ પુરોષી રાજ્ય કરતાં બ્રિટીશ રાજ્યતમે સદુધી વખતે એશિયાટીક પ્રજા છે. સાથે એટલું પણ કહેવું જોઈએ કે રહેનશાહતની મુસલમાની પ્રજાને તો ખાસ હાડમારી છે, કેમકે ટરાંસવાલના કામદારમાં તેનું ખાસ નામ જાહેર બેદ રાખવામાં આવ્યો છે. રાજ્યની સુધરેલી પ્રજાના સંબંધમાં આખા રાજ્યમાં એક સરખો કામદાર કરવો એવી સુચના કોમી અને ધાર્મિક બેદ રદ કરે ત્યાં સુધીજ હોદ્દોએ તેને ટેકા આપી શકે.

વળી એવી પણ સુચના કરવામાં આવી છે કે બધે ચાલે તેવા પાસપોર્ટ કાઢી આપવાની રીતથી સારા દરજ્જાના હોદ્દોએ રાજ્યના કોમ પણ લાગમાં સદર અરથે, વેપાર અરથે કે અભ્યાસ અરથે જવા છત્રીતા હોય તે છુટથી જઈ શકે. આમ કરવાથી હાલની કડંગીદશા તો તીકાલ ધાય તે બરાબર છે, પણ ત્યાં સુધી કોમી બેદ કામદાર રહ્યો છે ત્યાં સુધી કંઈ ખાસ પાસપોર્ટથી હોદ્દોએની લામણી કુખાતી મટે એમ નથી. વળી આખરદાર હોદ્દોએ એવા પાસપોર્ટ નો લાગેજ ઉપયોગ કરે કેમકે પુરોષી એ કે અરથા પુરોષીએને આવા પાસ પોર્ટ કાઢાવવાની જરૂર ન હોય ત્યારે તેઓનેજ તે કાઢાવવા પડે એ તેમને નામોશી બરેણુ લાગે. છત્રીચેન કામદાર માં પોત્ત ફેરફાર કરવાથી આવો બેદ રાખવાની જરૂર નહીં રહે, તેમજ કોલોનીઓ એશિયાટીક ધસારાની ધાસ્તિથી પણ મુક્ત થશે.

[અપૂર્ણ]

ગીરમોટ સંબંધમાં છાપાની ટીકાઓ

' ટાઇમ્સ ઓફ નાતાલ '

ગીરમોટ અટકાવવાના પગલામાં હોદ્દો સરકાર તેના હકમાં રહીને વરતે છે. તે ની સામે કંઈ યત્ન શકે તેમ નથી માટે રસ્તો એટલોજ છે કે તે સ્થિતિ આવી પડી છે તે હિંમતથી હાથમાં લેવી, અને અને તેના ઉપાય શોધવા ટરાંસવાલ કેપ ગીરમોટ બધ મવાથી ખુશી થયેલ છે, અને ગોરાની વસ્તિમાં વધારો આકનારા બધાએ તેમજ ખુશી મવું જોઈએ. પણ અમે એ પગલાથી નીપજવાર માઠાં પરિણામેને નજર બહાર જવા હંપ જઈ શકતા નથી. કેટલાક ઉચ્ચતા ઉદ્યોગો પાછા પડશે, જે અમામ મહેનજ બધી શકે હજુ સુધી દેશ પાર (જુના ગીરમોટીઆને) સંબંધમાં કંઈ વાત નથી, પણ એ મોટું તોફાન ઉજુ કરે એવું પગલુ ભરવાની કામપણુ મુનિષન સરકાર સરકાર કરે એ શક બરેણુ છે.

' કેપ ટાઇમ્સ '

જ્યાં સુધી દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકાર હોદ્દો પ્રજાને અહીં રહેવાના કારણસર કનડયા કરશે, અને તેઓનીપર મંબીર દુઃખ દેનાર કર નાંખ્યા કરશે, ત્યાં સુધી હોદ્દો સરકારે ગીરમોટીઆ બંધ કર્યા તે માટે કોઈ તેને ખુશી શકનાર ન મળે. " બ્રિટીશ સાઠિય આફ્રિકાની પૈસા સંબંધી સ્થિતિમાં તથા પ્રજાકીય કલ્યાણ માં તમે તડતરડપ છો, તેથી અને જ્યાં સુધી તમે આ કિનારાપર રહેશો, ત્યાં સુધી તમને એવીજ રીતે કનડયામાં આવશે " એમ હોદ્દોએને કહેવાને દક્ષિણ આફ્રિકાને હક હોય, તો પછી ખુલ્લે ખુલ્લું છે કે : હોદ્દો સરકારને બ્રિટીશ સાઠિય આફ્રિકાને કહેવાનો હક છે કે ' આમ છે તો તમારા કિનારાપર હોદ્દોએને મોકલવામાં નહીં આવે. ' હોદ્દોતાનમાં ખીજવાટ પેદા માય તેટલે સુધી તેઓને આપણે કરવી જાણી દેવા માગીએ છીએ ? કેપ કોલોનીના મત્તાય અથવા કલરડ લોકો જેટલે દરજ્જે ચડતાં પણ તેઓને આપણે અટકાવવા માગીએ છીએ ? અથવા જો બધે અમાં હોદ્દોએને આવતા તકન અટકાવવા માગીએ છીએ તો જોએ અહીં વસી રહેલા છે તેને ન્યાયસર સરખી રીતે રહેવા દેવા માગીએ છીએ કે નહીં ? આ બધા સવાલને આજ સુધી વિચારવામાં આવ્યા છે તે કરતાં વધારે વિચારવાની

જરૂર છે. હોદી સરકારે જે રીતસર વાંધાઓ ઉઠાવેલ છે તેનો હકાપણ બરેલી રીતે ફરિયાદો લાવવો હોય તો તેમ કરવા ની જરૂર છે. યુનિયન પોતાની નજર આ હુદા તરફ જોઈ ગુસ્સા ફેરવે તેમ બહે તર છે.

‘આફ્રિકાના આફ્રિકાન ન્યુસ’

હોલ્સ્ટાનથી જે અગત્યના ખબર આવ્યા છે તે હોદી લોકોએ બહુ ખુશી થી વધતી લીધા હોય એવું લાગે છે. ખરી રીતે આ ઠરાવને બદલો વાળવાનાં પગલાં તરીકે ગણવામાં આવ્યો છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં તે જુદી જુદી લાગણીથી જોવામાં આવશે એવું જણાય છે ..... પણ આ કામ જે રીતે ચલુ છે તે રીત માટે અમને ખેદ થવા વિના રહેતો નથી. જો કે હોલ્સ્ટાનમાં આ સંજ્ઞાથી જે ખુશીખતથી વડી સરકાર ઘેરાઈ હતી તેના અંત આવ્યો તેથી અમે રાજી થયા છીએ, પણ દક્ષિણ આફ્રિકા ને સંજ્ઞાપાત્ર બનાવવામાં આવે તે અમે જોઈ શકતા નથી. અમે આજ્ઞા રાખીએ છીએ કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં બધા પક્ષને સ્વતંત્ર યાદ તેવો અને એવો સમવાય તેવો નીવેડો લાવવામાં આવશે.

‘કેપ આફ્રિકા’

નાતાલની પ્રજાને આ ખબર અજાણ થઈ નહીં લાગે. નવા હોદીઓ—ગીર મીટીંગ્સ કે બીજા—ને આવવા દેવા સામેની લાગણી બહુ સખત છે, અને તેથી હોદી સરકારનો આ ઠરાવ સરવાળે તે ખુશીખતના સંતોષકારક નિવેડા તરીકે માનવામાં આવશે. છતાં ખેતીના ઉદ્યોગવાળાને તો તે ખબર નિરાશા ઉત્પન્ન કરનાર લાગશે. પણ તે લોકો પૈસાદાર અને સાહસીક છે, એટલે તે ઉદ્યોગોને જાવવાને પુરવું કર્યા વિના તેને પડી લાગવા દેવ તેમ નથી. એ તો એકકસ વાત છે કે લાંબા વખત સુધી મજુરોને આવવા દેવાનું દક્ષિણ આફ્રિકા સાંખી લેત નહીં. એટલે યુનિયન સરકાર જે પગલું લેવાની હતી તેજ હોદી સરકારે લીધેલ છે. દક્ષિણ આફ્રિકાની બાકીની પ્રજાની દિલસોજીથી ખેતીવાળાઓને વધારે હાથેક થશે. આ દિલસોજી આજ દીવસ સુધી બીજકુલ હમયાત નહતી, કેમકે તે ઉદ્યોગો દક્ષિણ આફ્રિકાના બીજા કામો ના ઉદ્યોગોની કારમાં નહોતા ચાલતા.

ઘેવર અમદાસમાં ખેતીનું એક કારખાનું નીકળવાનું છે.

‘નાતાલ એડવરટાઇઝર’માં ચર્ચા

મો. હાલુદ મહમદના કામગીરી

હોદી સરકારના ઠરાવ સંબંધમાં થયેલી નાતાલ ઈડિયન ટ્રેડિસની હેલ્લી મીટીંગમાં પ્રમુખે—પૈલા બાબતુપર અને ખાસ થયેલા ઠરાવો ઉપર ટીકા કરતાં ‘એડવરટાઇઝર’ નીચે મુજબ ટીકા કરી હતી :—

પ્રમુખના બાબતુનો અને ઠરાવોનો સરોડ એવોજ હતો કે જાણે નાતાલમાં હોદી ગીરમીટીંગ એની સ્થિતિ કેમિ ના રખરના ઉદ્યોગમાં અથવા તો સેન થોમસ મોકાના ઉદ્યોગમાં ગુલામી ભાવતા મજુરો જેવી અથમ હોય નહીં ! અને વળી દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકારે એકિલાટીકેને કહેરી કે રાજદ્વારી હોકા આપવાની ના પાડી તેથી તેઓનું અને ખાસ કરી હોદીઓનું જાણી જોઇને અપમાન કરવાનો તેનો ઇરાદો હોય નહીં ! આ બંને વાતમાં કંઈ માલ હોય એ કહેવું નાખી દેવા એવું છે. ગીરમીટીંગ્સપર જુલમના કેટલાક દાખલા બન્યા છે એ વાતથી કોઈ ના પાડવું નથી. કોરટમાં આવેલા નંદરેક કેસોની પુરેપુરી તપાસ કરવામાં આવી છે, અને જુનહો પુરવાર થયે જુનહેમારને થોડા સળ કરવામાં આવી છે. ગીરમીટીંગ્સ પછીને સાફ કરવા સરકારે તથા પ્રજાએ સાફ દિલથી પ્રયાસ કરેલ છે. બહીના દાખલા સાબીત થયા હોય તેવા થોડાજ છે. આ સંજ્ઞાબાંધ હોદી ગીરમીટીંગ્સને તેઓના કૈલસારી રીતે રાખે છે તે પ્રોટેક્ટરના ૧૯૦૬ ની સાલના રિપોર્ટથી જણાઈ રહે છે. તેમાં કહ્યું છે કે દેશથી આવતા ગીરમીટીંગ્સ એની ટ્રેક ટુકડીમાં સેંકડે પટકા અંદી આવી અથેલા હોદી ગીરમીટીંગ્સ જોવામાં આવે છે, અને તેઓ પોતાના સમાસાઈ ને તેડતા આવે છે એવું માલુમ પડ્યું છે. નાતાલના ગીરમીટીંગ્સની સ્થિતિ ગુલામી સરખી છે એ વાતને ખોટી પાડવાને આ એકજ પુરાવો બલ છે. છાપાની અને સરકારી અમલદારોની સાવમેતી એવી સ્થિતિને નિભાવવા દેખ નહીં. આ સાવમેતીથી બહી મજે દરબજે થતાં વામાં આવી છે.

કાલોનીરોનો હેલુ એકિલાટીકેનું અપમાન કરવાનો પણ નથી એવું કહીને ‘એડવરટાઇઝર’ ઉમેરે છે કે :—અંતિમ ઉપર અસહ્ય કર નાખીને તેઓને દુર ગુણી બનાવવા જેવી કલા લાવવાની મી.

હાલુદ મહમદની ફરીબાદ સંબંધમાં કહેવાનું કે, પ્રોટેક્ટર તેના રિપોર્ટમાં જણાવે છે કે પા. ૩ નો કર હોદીની એને કેવો પડે એવો કહી ઇરાદો રાખવામાં આવ્યો નહોતો, અને ૧૯૧૦ના ૧૬ મા કાયદાથી આ બાબતમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે.

મો. હાલુદ મહમદના બધાબ

ઉપલા લખાણનો મી. હાલુદ મહમદે તા. ૧૨ મીએ નીચે મુજબ જવાબ વાળ્યો હતો :—

ગીરમીટીંગ્સની રીતના ગુણદોષ વિષે કું તમારી જાણે ચરચા કરવા નથી માનતો. તેમાં ગુલામીનો કાસ આવી જાય છે એવી વાતની બાજે તમે સામે જોએ છો. તમારી વાતમાં થોડો હોય એવું કું જોઈ શકતો નથી કેમકે ૧૯૦૮ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં ઉપરા ઉપર મુખ્ય લેખોદારા ગીરમીટ બંધ કરવાની તમે દિમાયત કરી હતી. તે દરમીયાન તમે લખ્યું હતું કે :—

“અમે કહેવાને જાંચકો ખાતા નથી કે : ઉડિયન ઇમીગ્રેશન કાયદો ગીરમીટીંગ્સ હોદીને તકન ગુલામીમાં નહીં તો લખજમ ગુલામીને પહોંચે એવી સ્થિતિમાં લાવી મુકે છે. અને તેવી સ્થિતિથી એછી ખરાબ ટરાંસવાલના ચીના મજુરોની હોવા છતાં તેમજુરી વડી સરકારે તથા ઉચ્ચાંડની પ્રજાએ બંધ કરાવી છે. તે કાયદાઓનો અમલ તોફર અને કૈલ વચ્ચે અજુગતો અને અન્યાય કરેલો તથાવત રાખનારો થાય તેનો છે. નોકરોની સાધારણ સુલો જેને કહી જુનહો અણી શકાય નહીં, તેને તે જુનહાના રૂપમાં લાવી મુકે છે. મજુરોને માટે જે રક્ષણનો તેમાં કાસ આપવામાં આવેલ છે તે ખોટો કોણ છે. માણસની સ્વતંત્રતા ઉપર તે અણુજાજતા અકુંક રૂપ છે. એવડે તમે તેને એવા સબ્જોમાં વખેડી હતી કે “નેને અકુંકો ખરાબ છે એટલુજ નહોં પણ તેનો અમલ પણ અસળ છે.”

તમે જે આ વરજુન આપેલું તેમાં કું સુધારો કરવા નથી માનતો પણ તમને તમારા પોતાનાજ ઠાકમે તપાસી જોવાની લાગમજુ કર’ છું.

તમે કહેો છો કે પ્રોટેક્ટરના કહેવા મુજબ અંતિમ પાસેથી પા. ૩ નો કર લેવાનો ઇરાદો કહી નહીં હતો ; અને વળી ૧૯૧૦ ના ૧૬ મા કાયદાથી તે બાબતમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. પણ

છરાદો નહીં હોવા છતાં તે કર ૧૦ વરસ સુધી લીધા કરાયે અને તે દરમિયાન તેને ૨૬ કરવાની અરજીઓ પર કદી ખ્યાન આપવામાં આવ્યું નહોતું. છતાં સાહેબ, તમે સાંજીને અજળ થશો કે ૧૯૧૦ ના ૧૬ માં કાયદા છતાં એ કહ્યું સીએ પાસેથી આ કાયદા કર લેવામાં આવે છે. નાતાલની સરકારે તે કર નાબુદ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો, અને સર લીજ ક્યુલેરે પોતે કહ્યું હતું કે આ કર સીએની નીતિબદ્ધ કરનારો છે. બીજા કેટલાક પારલામેન્ટના મેમ્બરોએ પણ તેને ટેકા આપ્યો હતો. પણ વધુ મત તેની વિરુદ્ધ જવાબી માહિતીની અરજી ઉપર તેનો અમલ મુકવામાં આવ્યો હતો. આ અખતારનો કેવો ઉપયોગ થાય છે તે નીચેની બીના ઉપરથી જાણી શકાય : જ્યાં નવેમ્બરની તા. ૧ લીએ ૧૫ સીએને કર નહીં કરવાના વાંકસર માહિતી પાસે ખડી કરવામાં આવેલ. તેઓ એ કરવાની અશક્તિ બતાવી. છતાં ૧ જાનવાડીમાં ભરી દેવાનો કુકમ કરવામાં આવ્યો. ડિસેમ્બરની તા. ૧ લીએ ૧૫ માંથી ૫ હાથમાં આવી તેને પાછી માહિતી પાસે ખડી કરવામાં આવી. બાકીઓએ કહ્યું કે તેઓ બહુ અરીજ છે, અને માંડ ગુનગો કરી શકે છે. કેટલીક વખત પુણ ખાધને રહેવું પડે છે એમ તેઓએ કહ્યું. તેઓને મારે ખુબ દયાથી કર્યા છતાં પણ કર ભરી શકી નહીં ત્યારે ૪ જુલાઈને એક માસની કેદની સજા કરવામાં આવી, અને પાંચમીએ વધુ મુદત માગી તે તેને આપવામાં આવી. ૧૪ ડિસેમ્બરે તેણીએ પા. ૧૧ આપ્યો તે ક્યાંથી કાઢ્યો? કહ્યું પણ આ જુલમી કર ચાલુ રહ્યાની ખાતરી તમને ન થતી હોય તો પછી ક્યાંથી તમને ખાતરી થાય એમ મને લાગતું નથી.

‘એડવરડાઈઝર’ ની વધુ કીક

‘એડવરડાઈઝર’ ઉપલા કામને

જવાબ આપતાં તેણે કરેલી દિમાપતથી ગીરમીટીઆઓની સ્થિતિમાં સુધારો થયો છે તેને મારે ખી. દાવુડ મહમદ તે (જાપાની) ની તારીફ ન કરતા હોવાની હિમાયત કરી જાય છે કે ગીરમીટીઆઓની સ્થિતિ કાલ બહુ સુધરી છે, અને તેના પુરાવા તરીકે પ્રોટેક્ટરના રિપોર્ટ પર આધાર રાખે છે. નવા આવનાર ગીરમીટીઆમાં ૫ ટકા જુના માલસોની સંખ્યા હોવાની વાતને ગીરમીટીઆની સુધરેલી સ્થિતિના પુરાવા તરીકે દૂરીથી રજુ કરે છે. દેવાને આ એક જ કલમ બસ છે. સાહેબ આરોપને નવંબરમાં કરે બરવા પડ્યો તે મારે એટલું જ કહેવાનું છે કે તે કલમ

દાખલાના જવાબમાં, ૧૯૧૦ ના ૧૬ માં કાયદાનો ફરી રીતે અમલ કરવામાં આવે છે તે વિષેનો પ્રોટેક્ટરનો ખુલાસો જવાબ તરીકે ટાંકવામાં આવ્યો છે : અને સાથે સાથે એમ પણ કહ્યું છે કે તે વિષેની કહ્યું કાંઈ તકલીફ હોય તો તેનો હવાજા જાપાદાર કરવાને બદલે કેટલીક મારફત કરવો એમજે.

મો દાવુડ મહમદનો બીજો કામળ

ઉપલા જવાબ ઉપરથી મી. દાવુડ મહમદે નીચેનો બીજો કામળ ‘એડવરડાઈઝર’ ને લખ્યો છે :—

તમે કેટલાક વખત ઉપર ગીરમીટીની રીત ઉપર જે મુખ્ય લેખો લખ્યા હતા તેની કોમતમાં ઘટાડો કરવાની મને ઇચ્છા નથી. હોદી કામે તેની કચ્છી કદર કરી હતી. પણ માલુસના સ્વભાવની પીછાન ઉપરથી કુ કહેવા હિંમત ધરું છું કે ગીરમીટીઆ હોદીની સંભાળ રાખવામાં જે સુધારો થયો છે તે બધું બાંહે એક વરસ અગાઉ એન. મી. ગોખલેનો ફરાવ હોદી સરકારે સ્વીકાર્યો હતો તેથી તમા ગીરમીટ બંધ કરવાની ધમકી આપવામાં આવી હતી તેથીજ કું મજૂર છું. છતાં ધારો કે આ બાબતમાં પ્રોટેક્ટરની બધી ક્લીસ સાચી હોય (યાદ રાખવાનું છે કે પ્રોટેક્ટર તહેમતદાર પક્ષ છે અને તાહેત પક્ષ નથી એટલે તેના મુકાદો ભરોંસા લાગક હોય શકેજ નહીં) તેપણ તે કાલ ની સ્થિતિ સાથે કાંઈ સંબંધ ધરાવે એવું હેજ નહીં. અમે તો સ્વથી કહેતા આવ્યા છીએ કે ગીરમીટની રીત જ ખરાબ છે. પછી તે મને તે સ્થિતિ માં ચલાવાતી હોય. જુલમી અને બલા શેઠની વચ્ચે તફાવત બધો છે તે ખરું. પણ બન્ને ગુલામોના શેઠ કહેવાયા એ વાતમાં ફેર પડવાનો નથી. અમે તે રીત ની સામે મુખ્યે છીએ તે બાબ મુશ્કેલી. એટલે જો તેનો અમલ ખરાબ ન થતો હોય તોપણ તમે જેમ જે વરસ અગાઉ કહ્યું હતું કે રીતનો મુકાદો ખરાબ તો છે, તેમ અમે કહીએ છીએ. તેમાં કુપી રીતે એવું જુલમીપણ સમાવણું છે કે તે માલુસની સ્વતંત્રતાના ખ્યાલને તોડી પાડે છે. તમારા એક મુખ્ય લેખમાં તમે નાતાલના ૧૯૯૧ ના ૨૫ માં એટલે મુજબ મી. ગોખલે કાયદાની કલમો વિષે સંભાળપૂરવક વિચાર કર્યો હતો. ૧૦૧ કલમ ઉપર ટીકા કરતાં તમે કહ્યું છે કે આખા કાયદાને બિઠકારવાળો બનાવી પુરાવા તરીકે દૂરીથી રજુ કરે છે. દેવાને આ એક જ કલમ બસ છે. સાહેબ આરોપને નવંબરમાં કરે બરવા પડ્યો તે મારે એટલું જ કહેવાનું છે કે તે કલમ

કહ્યું ૨૬ નથી થયું. નવા આવનાર ગીર મીટીઆમાં સેંકડે ૫ ટકા જુના હોય છે એવા પ્રોટેક્ટરના રિપોર્ટને તમે ટેકામાં મણી ગીરમીટીઆઓને સંતોષ છે એમ જતાવો છો, અને તેથી તેઓની સ્થિતિ સારી છે એમ માની લીઓ છો. આ ૫ ટકાવાળા કાંઈ બલા શેઠના કાલ નીચે કામ કરી મવા હશે એવો સંભવ કેમ ન હોય? બાકીના ૯૫ ટકા જેઓ નાતાલ ની કાંઈ ખબરથી માહેત ન હોય એવા હોય છે, તેજ જતાવી આવે છે કે નાતાલમાંથી પાછા ફેર પહોંચી જનારાઓમાં નો મોટો ભાગ અહીંની સ્થિતિથી રાજી નહીં ચલાવી પાછા આવવાનું મન કરતો નથી. જરૂર આ ૫ ટકાવાળી ક્લીસમાં જમાવ કરવા જતાં કમીડા પડી જવાય છે.

હોદી સીએપરના પા. ૩ ના કરની બાબતમાં મારા છેલ્લા કામળમાં જે કહી હતો મેં આપી હતી તેજ જતાવી આવે છે કે ૧૯૧૦ ના ૧૬ માં કાયદાનો પ્રોટેક્ટર જે અમલ કરેલો તે ભૂલ ભરેલો છે, અને આમને તરવામાં આવી છે. વળી તમે બલા ચક્રને યાદ કરશો કે પા. ૩ ના કર વિષેની વાત પહેલી તમેજ જમાવી હતી, છતાં મારે કહેવું એમજે કે સરકારને તમા પારલામેન્ટને (જેમાં હોદીનો કાંઈ અવાજ નથી) ખરાબ કાલ દાઓ રદ કરવાનું દબાવું કરવા સાર પબ્લીકની જાણ માટે અનકાઈશરવાળ ફેસોનો જુલમ મેં જાપાદાર બહાર પાડ્યો હોય, તો તેમાં કાંઈ બેકું કરવું નથી.

ઉપલા કામળની નીચે અધિષ્ઠિતિની નોંધમાં ‘એડવરડાઈઝર’ કહે છે કે :— નવા આવનાર ગીરમીટીઆઓમાં ૫ ટકા જુના મણુરો આવે છે અને તે કમળમ ૨૦ ટકા જેટલા પોતાના સમાજાઈને તેડી લાવે છે એ પ્રોટેક્ટરના રિપોર્ટની વાત જુલમી જવાબ છે. એટલે નવા આવનારા ઓમાંના ૯૫ ટકા જેટલા નાતાલની સ્થિતિથી તકન અજાણ હોય છે એ વાત હબી રહેતી નથી. ગીરમીટીઆઓની સંભાળમાં સુધારો અહીંના શેઠાની મહે નવથી થયો હોય કે હોંદુસ્તાનની કહત થી થયો હોય તે મને તેમ હોય મી. દાવુડ મહમદ સુધારો થયો એ કહ્યું કરે છે, તેથી અમે રાજી મુખ્યે છીએ. ગીર મીટ બંધ જવાની છે એટલે તે વિષે વધુ અરવા કરવી નકામી છે.

ટરાંસવાલની એક ખાલમાં એક ખાલ ખસા પડવાથી ૧૦ કાકરો હટાઈને મરજી પામ્યા છે.

એલેક્સાન્ડર

(અમારા આસપાસની તરફથી)

મી. ઇ. એમ. પટેલ

ના આપ હાથરમાં ગુજરી જવાનો કેવલ તેમને વીરીનીચીમાં મળ્યો છે. આ અવસ્થા તેમના ધણા મિત્રોએ દિલસોજી ના સદેશ મોકલ્યા છે.

મી. કવીન

મયે દુકરવારે હારમમાં આવ્યા હતા, અને સનીવારે પાછા ગયા. હારમમાં તેમણે દુરત મદદ કરવાનું હાથમાં લીધું ને સેંડલ શીવવામાં આવેલ દિવસ સુધી એલા રહ્યા. હોંદુસ્તાનની મુસાફરીથી મી. કવીનના મનની ઉપર ધણી હરી અસર થયેલી છે. ઘણા હોંદી આવે વાનોના પ્રસંગમાં આવેલા છે. મી. કવી નનો વિચાર હવે હડત પુરી થયા પછી પશુ તદ્દન સાદી જીંદગી ગાળવાનો છે. મી. કવીન પોતાની ખરદાસ જે હોંદુ સ્તાનમાં થઈ તેથી ખુશાલી ખતાવે છે.

લેટા

મી. મુલાખભાઈ તથા મી. જસમતે પોતેજરૂરથી આવેલા મોરમીય તથા મીની મોકલ્યા છે. તેઓ બન્ને આશા રાખે છે કે બીજાઓ તેમની નકલ કરશે.

મી. હરમાઈલ

જે મી. હાઈદ મદમદ સાથે હડતમાં જોડાયા હતા તે પકડાયા છે. તેને મંગળ વારે હાથપર કરવા પ્રીતિથી લઈ ગયા છે.

હારમમાં મુલાકાત

મી. નારજીલાલ દમણીયા, મી. રતનજી હરજી તથા મી. હરીભાઈ અને મી. નારજી મેચી હારમપર રવિવારે આવ્યા હતા. તેમણે બધાએ મદદ કરી. મદદ કરવા સરજી આવેલા મી. રતનજી તે જોકરાઓને સાદ જાડીટ ખતાવવાનું માપ લઈ ગયા છે. ને મી. હરીભાઈ તથા મી. નારજી સેંડલ ખતાવવામાં મદદ કરી.

મી. કેલનમેક

જોરજી ખાતનું કામ (ડેરીનું) કીમવા સરકારી નીચળ પોલોરૂટરમ મળ્યા છે. ત્યાં જોરાઓને મદદ થીજીવ આપવામાં આવે છે. પોતાની નાતાલની ઉલ્લી મુલાકાતમાં મી. કેલનમેક પામન દાઉન જઈ સેંડલ ખતાવવાનું થીખી લખ્યા. ને હવે ડેરીનું થીખી લેવા માટે છે.

લેટા

જરૂરીકરમ મી. હાઈદ પેશર પટેલ તથા મી. દુધાજી લાલભાઈ એક જાતે

બીમડી ચાવલ અને એક દીન વી (જા રતમ) મોકલ્યા છે. આ પ્રમણે ધણા હોંદી મોકલ્યા કરે તો સત્યાગ્રહી હાજારમાં ખુબ જવાબ મવાનો સંભવ છે.

સમાધાની ન થાય

આમ મારે જાપવાની જરૂર પડેલી છે. કેટલાક ખજાર મને મળ્યા છે તે ઉપરથી મલિમ પડે છે કે સમાધાનીની વાત ચાલતી હતી તે છૂટકી ગઈ છે. વડી સરકારે કેટલી જનરલ સમટસની વાત કણુક નથી રાખી. એવું કારવામાં આવે છે કે જનરલ સમટસે એવી મામણી કરી કે ગીરમીટીયાની ગીરમીટ પુરી હોંદુ સ્તાનમાં થય એટલે કે તેઓ ફરજીઆત પાછા જાય એવો કાયદો હોંદી સરકાર કણુક કરે તોજ તે ટરાંસવાલની હકતને અત લાવે. વળી એવું પણ જણાય છે કે જનરલ સમટસે ખુની કાયદો રદ કર વાનું ને કાયદેસર સરળા દક નવા હોંદી ખાખત આપવાનું કણુક કરતાં બીજી સરતો આકરી કરવા ધણું તે વડી સર કારે કણુક ન કર્યું. આથી તબુ બીલ અટકી પડ્યું લાગે છે. આ ખજાર ઉડતી અને અનુમાનીક છે, એટલે તે ઉપર વિશ્વાસ બહુ રાખવા જેવું નથી. છતાં જેઓ સત્યાગ્રહની હડતને ટેકા આપનારા છે, જેઓ તે હડતને ઝરેર સમાન સમજે છે તેઓને એતરથી ખાણુ છું કે હાલ સમાધાની નહિજ થાય તો હડત વખતે ધણા વર્ષો મુખી પશુ લખાય. તેવું થશે તો જેટલું નાણું છે તે ચલાઈ જશે ને સત્યાગ્રહીની રિયાન પ્રણીજ હમાણ થઈ પડશે ને તેઓને આધાર તદ્દન ટેમના પૈસાદાર માણસો ઉપર રહેશે. તેથી મેં ઉપલી ટીકા કરી છે કે ખોરાકની ઓજી જુદા જુદા હોંદી મોકલતા રહે તો ખજાર બહુ થાય.

‘મરીકપુરી’માં એક હોંદી ફરીવાર કરે છે કે કેટલાક કેમોનીઅલ હોંદીઓ અમ સના દામસર અખીલેથી સાકેત કેરેટ જ્યા ટરામ પર મડતા હતા. થોડા હોંદી હોંદી ટરામ પર મડ્યા અને થોડા ચડતા હતા ત્યાં હનડકરે આવે પમ મુખી તેમને અટકાવ્યા. આ અપમાનથી તેમની લામણી અલેવ દુખાઈ હતી અને તેવું અપમાન લદન કરવાને બદલે હનડકરને તેજ કેમણે ખજાર પાડી ખાજીયથી સળ થાય ને સહન કરવાનું પશ્ચાદ કરતા જોત છે, એવો વિચાર ફરત દેતા.

ડરખન ફરટરર એસોસીએશન

લાઈસેન્સ સંબંધમાં તકલીફ

સેક્રેટરી તા. ૧૮-૧-૧૦ ના રોજ જણાવે છે કે ધી ડરખન ડિવિઝન ફરટરર એસોસીએશનની મીટીંગ તા. ૧૫-૧-૧૧ ના રોજ મી. એલવ હાજરના પ્રમુખ પશુ નીચે બરવામાં આવી હતી. સર આતમાં મીટીંગ બરવાનું મુખ્ય કારણ મી. મદમખાન ઉપર કારપોરેશને લાઈ સેન્સના ગારામાં કાયદા વિરુદ્ધ હોલસેલ ફરટ ડીલરનો ધણો કરો છે, તેવું જણાવી સમન્સ પહોંચાડેલો છે, તે ઉપર મુજબની કપીકન સઘળા ફરટરરોને લાણુ પડતી હોવાથી આ કેસ કારટમાં લઈ જવો કે નહીં તેનો નિરણુય કરવો. વળી હાજર રહેલા મદરથોને લાઈસેન્સ લેવા સંબંધી સઘળી તકલીફો સમજાવવામાં આવી હતી. તે બારામાં અમદી પણ આવી રીતે મી. હીરા કુવરજી ઉપર કારપોરે અને સમન્સ કરેલો હતો, અને તે પ્રસંગે કારપોરેશન પુરેપુરી હાર પામેલી હતી. વળી આ વખતે પણ તેજ તકલીફ હોવાથી કેસ કરવો કે નહીં તેને માટે હાજર રહેલા સઘળા મદરથોને સેક્રેટરીએ સમ જાણુ હવું. લારવાદ મી. દુસમજાઈ કમ્પાણીની મુચનાથી સઘળી મુશીખતો મી. એમ. એસ. ટીમોલે સમજાવી હતી. મી. એમ. એસ. ટીમોલે ફરખાસ્ત મુકી કે આ કેસ ધણો અજાનો હોવાથી મી. લોલન વડીલની સલાહ લેવી અને લાર બાદ કેસ કારટમાં લઈ જવો. તે મી. દુસમજાઈ એવીદજી અને મી. મોરારજી હરીભાઈના ટેકાથી પાસ થઈ હતી. હાજર રહેલા મદરથો એક મત ચકાથી તેજ વખતે મજકુર વડીલની સલાહ લેવાને માટે કમીટી પણ નીમવામાં આવી હતી. કમીટીના મેમ્બરોમાં મેસરસ દુસમજાઈ કલ્યાણજી, ભાઈલાલ પટેલ, હીરા રામજી પટેલ, તથા એમ. એસ. ટીમોલેને એસો સીએશન તરફથી નીમવામાં આવ્યા હતા. સલાહ લીધા બાદ મીટીંગ ફરી બરવાનું સઘળા મદરથોને પ્રમુખ તરફથી મુચવ વામાં આવ્યું હતું, અને લાર બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી.

ડરખનમાં અખીજો ખાતે નાતાલનાં પોટલનાં લાઠડમાંથી ધરમાં વાપરવાનો સરખામણ (ફરનીવર) ખતાવવાને એક કારખાનું ઉઠું ચલું છે.

સત્ય વિના બીજું કશું નથી

(શ્રીમદ્ બીજી ચાલ)

પ્રકરણ ૭ મું.

સાંજ સુધી ચાલ્યા કાંઈ ત્યારે વનમાં એક બોંયરા પાસે આવી પહોંચ્યો. તેનો દરવાજો ઠોકતાં "કાણુ છે" કરી અવાજ આવ્યો. "એક મહાપાપી, પારકાનું પાપ માથે લઇ લેવાથી હવે તેને ધોવા જઈ છું." એવો શિવદયાળે નમ્રપણે જવાબ દીધો.

બોંયરામાંથી મહાત્મા બહાર આવ્યા અને પુછ્યું "બીજાનાં એવાં કયાં પાપ તું તારે માથે લઇ રહે છે?" શિવદયાળે બધી વાત કહી સત્યવાનને અખ્યાની, શીજી અને તેનાં બન્ધાની, બન્ધા એરડાની રાજમાદીની, સત્યવાનની આરાની, રસ્તાના ખેડુની અને વાહરડુ તેની પાળનાર બાઇના સાદથી કેવું બહાર નીકળી આવ્યું તેની વાત કહી. અંતે તે એલ્યો "દુનિયામાં પાપે પાપ ઠેલાવું નથી, પણ ત્યારે પાપ કેમ જાય એ વાત મારાથી સમજાતી નથી. મને આપ શીખવો."

મહાત્માએ કહ્યું "એકાં, તે બીજું શું બોલું એ મને કહે."

શિવદયાળે મેલાં હુડાં વડે જામી સાફ કરનાર ધરધણીની વાત કહી; સોદાના પાટા વાળનાર મજુરો વિષે તેમજ બેર ઘોડા વિષે પણ બધી હકીકત કહી.

વાત સાંભળીને મહાત્મા બોંયરામાં ગયા અને ત્યાંથી એક છુટી કુહાડી લઇ આવ્યો. તે શિવદયાળને આપી બેલ્યા "માલ મારી સાધે." બોંયરાની બીજી બાજુએ એક ઝાડ ખતાવી કહ્યું "આને કાપી નાખ."

શિવદયાળે તેને કાપી નાંખ્યું. ઝાડ પડી ગયું. "હવે તેના ત્રણ કટકા કરે." મહાત્માએ વધુ આજ્ઞા કરી.

શિવદયાળે કુકમ બળવ્યો. ત્યારે મહાત્મા બોંયરામાંથી થોડો દેવતા લાવ્યા અને તે વડે એ ત્રણ કટકા સળગાવી દેવાનું શિવદયાળને કહ્યું. તેણે દેવતા સળગાવ્યો અને ત્રણ કટકા બળીને ત્રણ ટુકા રજા. મહાત્માએ એ ટુકાને જમીનમાં અરધાં ડાટવાનો કુકમ કર્યો, તે કુકમ શિવદયાળે પાળ્યો.

"હવે જાહી જો. આ પહાડની તલેટી માં નદી વહે છે, તેમાંથી તારા મોઢામાં પાણી ભરીને આ ટુકાને પાણી પાળે. આ પહેલા ટુકાને પાણી પાળને પેલા ધરધણીને શીખમણુ દીધી તે પાદ કરજો, આ બીજાને પાણી પાતા પાટા

વાળનાર મજુરોને આપેલી સલાહ પાદ કરજો, તથા ત્રીજાને પાણી પાતાં બરવાડ ને આપેલી અઠઠકા પાદ કરજો. એમ પાણી પાતાં પાતાં બ્યારે આ ત્રણે ટુકા માંથી બાંજાના ઝાડ ઉગે, ત્યારે દુનિયા માંથી પાપ કેમ ઘટે તે તું સમજી શકીશ અને ત્યારે તારાં પાપ સાફ થઇ જશે."

આ પ્રમાણે કુકમ કરી મહાત્મા હુડાં ઝાડમાં ચાલ્યા ગયા. શિવદયાળ મહાત્માની વાતોનો વિચાર કરાજી કરે પણ કંઈ સુઝે નહીં. તેપણ તેણે મહાત્માના કુકમને બરાબર અમલમાં મુકવા માંડ્યો.

પ્રકરણ ૮ મું.

શિવદયાળે નદીએ જઇ મોઢામાં પાણી ભર્યું અને પેલા ટુકાને પાણી પાળ્યું. વારે ધડીએ નદીએથી મોઢામાં પાણી લઇ આવીને બધા ટુકાને પાણી પાળ્યું. અંતે એ યાદી ગયો અને બહુજી મુખે થયો. તેથી પેલા મહાત્મા કને કંઈ આવડું મામલો તે બોંયરામાં થયો. બારણું કિચાડી બહાર પેડો તો તે મહાત્માને મરેલા દીકા. જમીનમાં ખાડો ખોદી ડાટવાનો વિચાર કરે છે એવામાં પાસેનાં ગામડાંમાંથી ઠેટલાક માણસો આવડું લઇ ત્યાં આવી પહોંચ્યા. તેમણે મહાત્મા ને મરેલાં બધી ડાટવાના કામમાં મદદ કરી અને ખાવાનું શિવદયાળને આપ્યું. તેમણે બધાએ ત્યાર પછી શિવદયાળને મહાત્માની માદી મેંખી. શિવદયાળ તે સ્થાન કજીવ કરી મહાત્માના બોંયરામાં રહ્યો અને લોકો જે આવડું લાવતા તેટલેથી પોતાનો નિર્વાહ સલાવતો તથા નદીએથી મોઢામાં પાણી લાવી રાજ પહેલા ટુકાને પાતો. આ આજ્ઞા તેણે બરાબર પાળી.

આ પ્રમાણે એક વરસ પસાર થયું. ધણા જણ તેની પાસે આવવા માંડ્યા, અને તેની પવિત્રતાનાં વચણ થવા માંડ્યા. મોઢામાં પાણી ભરી પહાડ ચઢીને બેઠા ટુકાને પાણી પાળે છે. આવી રીતે તે આત્મહિત કરે છે. મોઢા મોઢા વેપારીઓ તેની પાસે આવી કીમતી બેટો મુકવા માંડ્યા. શિવદયાળ પોતાને જરૂર હોય તેટલું જ લેતો. વધારે જે કાંઈ તેને આવડામાં આવડું તે એ અરીઓને વહેવી દેતો. આમ શિવદયાળના દિવસ પસાર થવા માંડ્યા. બરડા દિવસ પાણી પાવામાં જતો ને અરધો દિવસ તેના દરજીને આવડા તેમની સાથે વાત કરવામાં જતો. પોતે આ પ્રમાણે રહેવાથી પાપો કોઈ એમ શિવદયાળ માનતો હતો.

જે વરસ પસાર થયાં. એક દિવસ પણ નિયમ પ્રમાણે પાણી પાવા વિન પસાર ન થવા દીધે. તેપણ પેલા ટુકા માંથી હજીયો કુટીયો નહીં. એક દિવસ તે બેઠો છે એવામાં કાંઈ થોડેસ્વાર ગીત ગાતો ગાતો જતો હતો. તે તેને કાને પડ્યું. આ કાણુ હશે એ બહુજી તે બહાર આવ્યો. સુદર કપડાં પહેરેલો, અને તેણે પેલા ઉપર સોનેરી છત્ર ઉપર બેઠેલો મજુરન માથુલ નજરે પડ્યો. તેને ઉભો રાખી શિવદયાળે પુછ્યું "બાઇ, તમે કાણુ છો, અને કયાં જાઓ છો?"

"હું હુડારો છું" તેણે ઉભા રહી જવાબ આપ્યો. "માણસોને મારી હું તેમનો માલ હુડી લઉં છું. જેમ વધારે માણસો મારે ને વધુ હુડા કરે તેમ મને વધુ આનંદ થાય છે."

શિવદયાળ બમળીત થઇ ગયો ને વિચારવા લાગ્યો કે "આ માણસનાં પાપ કેમ ધોવાય? મારી પાસે આવી જેઓ પોતાનો કેવ વચર પુછે કહે તેમને શિખામણુ દેવી એ સહેલું છે; પણ આ માણસ તો પાપમાં આનંદ માને છે." શિવદયાળ ત્યારે તો કંઈ બેલ્યો નહીં. મનમાં વળી વિચારવા લાગ્યો કે હું શું કરું? જો આ ઠોકણે રાજ આ હુડારો આવશે તો અહીં આવડના માણસો બહી જશે અને આવશે નહીં. આથી તેમનું અજાન દુર કરવાનો સંજોગ દુર થશે અને વળી મારો યુગરો કેમ કરવો એ મુશ્કેલી ઉભી થશે." આવો વિચાર કરી તે ચોરને ફરી કહેવા લાગ્યો. "મારી પાસે આવી માણસો પોતાનાં પાપનો પસ્તાવો કરે છે, અને તેની ક્ષમા માગે છે. ધરધણી બહી ને તું પણ પસ્તાવો કર. જો તારે પાપમાંથી નીકળવું ન હોય તો અહીંથી જતો રહે, અને ફરી આવીશ નહીં. તારી ધડથી બીજા માણસો આવતાં અટકે એવું ન કરીશ. મારે કહેવું નહીં માને તો પ્રભુ તને સજા કરશે."

હુડારો તે આ સાંભળી હસી પડ્યો, અને તે બેલ્યો "મને કંઈ ધરધણી બહી નથી. બાઇ, તું કાંઈ મારો ધણી નથી કે હું તારે કહેવું માગું. હું હુડારો, ધણી કરી યુગરો કરું છું, તો તું પવિત્ર રહી યુગરો કરે છે. આપણે જેમ તેમ કરી યુગરો કરવો એટલે નિયમ છે. જે ધડીએ ડાહીઓ આવે તેને તારો ઉપદેશ કરજો પણ મને તારે શીખવવું નહીં. તે અમવાનવું નામ લીધું છે તો કાસે વળી એ વધુ માણસો મારીશ. હું તને તો આજેજ મારી

નાખત. પણ જવા હવે છું. મારી આંઠે બીજવાર આવીશ મા."

કુટારો તો આમ ધમકાવીને ચાલ્યો ગયો. તે પાછો આવ્યો નહીં. એમ કરતાં શિવજીવાળના આઠ વરસ સુખ ક્ષતિમાં પસાર થઇ ગયાં.

[અંત]

મુખ્યમાં મહેરમનું હુલ્લક

સુખાનના રૂઢરના ખખરપત્રોના આધારે તા. ૧૭ મી જાનેવારીએ જણાવવામાં આવે છે કે મહેરમના દિવસે જુદી જુદી કોમના મુસલમાનો વચ્ચે હુલ્લક થયું હતું.

પોલીસ ઉપર પથરાનો વરસાદ વરસાવવામાં આવ્યો હતો, ટરામ માડીઓ ઉભી રાખી દેવામાં આવી હતી, અને હતાશઓ ને ઇજા કરવામાં આવી હતી.

આખરે લોકોના ટોળા પર બંદુક છોડવાનો ચેરીકલાવર રેજીમેન્ટની ટુકડીને હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો.

તેમાં ૧૧ માણસો મરાયા છે, અને ૧૪ ધામલ થયાં છે. બાદ ક્ષતિ પથરાવવામાં આવી છે.

હુલ્લક પર જીવન કરતા રૂઢરનો ખખર પત્રી જણાવે છે કે મલીઓમાંથી ધસી આવતાં લોકોના જંગી ટોળાઓએ પોલીસ અને હડાલક ખાતાની ટુકડીઓ પર પથરાનો મારો વહાવ્યો હતો. તેના પરિણામે ખાલી બહારો કરી પોલીસે ધસારો કર્યો હતો, પણ તેથી અસર થઇ નહોતી. થોડે સ્વારને ધસી જતાં અને બંદુકો ભરતાં એવા છતાં પણ હુલ્લક કરનારાઓ અટકવા નહીં, પણ પોલીસ પર એકદમ ધસી આવવા લાગ્યા અને પથરાઓનો ભારે મારો ચલાવ્યો રાખ્યો. આખરે આરે પોલીસે ઝોળાઓ છોડી ત્યાં ટોળાં એક દમ વિખરાયાં. અને સંખ્યાબંધ મુઝેલાં અને ધવાએલાં પડ્યાં, જેમને તેમના મિત્રો હિપાડીને લઇ ગયા હતા.

કુલ ૧૮ માણસો મરણ પામ્યાં અને ૨૪ ધામલ થયાં હતાં.

પાછળથી અક્ષતિવાળા આમમાં લશ્કરે નો વધારો કરવામાં આવ્યો હતો. અને રસ્તાઓ પર એકથી પહેરો રાખવામાં આવ્યો હતો.

એકાએક ટાઉન પાસે આવેલ ફોરટ બાઉન ખાતે સખત વરસાદ પડવાથી એક ફોટેલ ધોવાઈને નાશ પામી છે.

પરચુરણ ખખરો

તા. ૬ ડી ફેબ્રુઆરીએ હીંગ જ્યોરજ નવી પારલામેન્ટ ઉધાડશે.

જપાનની કાપડની મીસાએ કામ ખરચે ખરચ થતાં છે, કેમકે કાપડ ખપતું નથી.

વિલાયતની છેલ્લી ચુંદણીમાં એમ. સી. મલીક નામના હાંદીએ ઉમેદવારી કરી હતી, જેમાં તેને નિષ્ફળતા મળી છે.

કચ્છતાના બેરીસ્ટર મી. પી. એલ. રોયની પુત્રી બાઇ મીરાંએ લંડનની ફરે બેલ ઇન્સ્ટીટ્યુટની કીડર માર્ટન શિક્ષણની પરીક્ષા પસાર કરી છે.

કાચુલના અમીરે જાણુલસરાજ નામનું નવું શહેર વસાવી કાચુલ અને દુરક સ્થાન વચ્ચેની નદીનો એક પુલ બાંધવા દરાવ્યું છે.

હેમ ખાતે મી. સાવરકરના સંબંધમાં મળનારી સલાહ કોરટમાં પોતાના પ્રતિ નીધિ તરીકે હાજર રહેવાને અને પોતાની ખીના રજુ કરવાને મી. સાવરકરે મી. જીનમેરિટને પસંદ કરેલ છે.

સરકારના કારભાર નીચે કાલ્યામાં આવેલી લોટરીના કામમાંથી ૧૮,૦૦,૦૦૦ પાઉંડની આવક ઇટાલીની સરકારને થઇ હતી. તેટલીજ રકમ સરકારે લોટરીને લખતાં છનામે વહેરમાં વહેંચી છે.

જમણાં એક બંગાળી યુવાનના લગ્ન લંડન ખાતે મીસ ડેલી રાનખરમ નામની અંગ્રેજી કુમારીકા સાથે થયાં છે. લગ્નની કિંવા ઇસલામી રિવાજ મુજબ કરવામાં આવી હતી. આ નવાં જોડાંને લંડનમાં વસતા હાંદી વિદ્યાર્થીઓ માટે એક વીસી પ્રુલ્લી મુકી છે.

મરદુમ મીઠા ફોરેન્સ નાઇટિંગલની આખા હાંદી તરફની વાહમીરી જાળવી રાખવા માટે એક એલ ઇડીઆ મેમોરી અલ સ્થાપવાની સૂચના કરવામાં આવી છે, જેમાં બાઇ ફેક્ટીટલની ઇડીઆન

અને મુરોષીઆન નરસોનેજ ફાળો આપવા જણાવવામાં આવે છે.

અમીણ ખાનારાઓ માટે મોતથી કિત રતી ફરેક જાતની સજાઓ કરવાના ધારા ચીનની પારલામેન્ટે હાંદી કાઢ્યા છે. આ ધારાઓનો કામ કરવાની ખખર આપનારાઓ માટે છનામે રાખવામાં આવ્યાં છે.

'ટાઇમ્સ ઓફ ઇડીઆ' નો લંડન ખાતે નો ખખરપત્રી જણાવે છે કે હીંગના કોરે નેશન વખતે જાલીઅર, ખીકાનેર, કુચ ખીકાર અને ઇરના મહારાજાઓ, રામ પુરના નવાજ તથા ના. માયકવાડ હાજર રહેશે.

હાલ ઇંગ્લાંડનો પાટવી કુંવર નઉકા લશ્કરમાં કેળવણી લે છે, જે આવતા એપ્રિલમાં પુરી થતાં તેને એકસ્ટ્રા યુનિવર્સિટીમાં કેળવણી મળશે, અને સારણાદ તે થોડે સ્વાર લશ્કરમાં જોડાશે.

જે મકાનમાં ટોલરેલ્યનો દેહાંત થયો, તે મકાનને અમલના ઇતિહાસીક સ્થળ તરીકે જાળવી રાખવામાં આવનાર છે.

મધ્ય આફ્રિકાના એક બાગમાં ઊંધણુ ના દરદને લીધે કુલ ૩૦,૦૦૦ ની વસ્તી માંથી ૨૦,૦૦૦ માણસો મરણ પામ્યાં છે.

એકસ્ટ્રા યુનિવર્સિટીમાં અભ્યાસ કરતો એક હાંદી લંડનના "ઇડીઆ" માં લખે છે કે તેને ફોલેજની લડાવક ખાતર ની કેળવણીમાંથી બાતલ રાખવામાં આવેલ છે. હાંદીઓને લડાવક કેલવણી જોખતી હોય તો ક્યાં મળે, એવો સવાલ પુછેલ છે, તેના જવાબમાં "ઇડીઆ" પત્રને અધિપતિ કહે છે કે હાંદીઓ માટે ક્યાંય તે બારણું ખુલ્લું હોય એમ લાગતું નથી.

"ઇડીઆ" નો જંગખારનો ખખરપત્રી જણાવે છે કે જાના મી. સાયુજી ડાહ્યા ભાઈ સુલતાનની મોકરીમાંથી હારથત થવાથી તેમને માનપત્ર વહેરે આપવા માટે હાંદી વેપારીઓનો એક મોટો મેળા વડે જંગખારમાં થયો હતો. ૧૦૦૦ લોકો રાંત માણસો હાજર હતા. મી. તયબ અલી બારીસ્ટર-એટ-લો પ્રમુખ હતા. મી. મોર્લીફ મનજીએ માનપત્ર વાંચ્યું હતું. સુલતાનના પ્રધાનના બાલુ લેડી બરદને તે કાલકેટમાં નાંખી મી. સાયુજીભાઈને એટ આપ્યું હતું.

હિંદુ-મુસલમાન મેળાવડો

વિલાસતમાં આખાની મીઠાશ

તા. ૧૪ મી ડીસેમ્બરે બકરીપદના પ્રસંગે કે.બી.આ.એ.એ. હિંદુ-મુસલમાન વિલાસતમાં સાથે ભેટીને આખા શેવા એકઠા થયા હતા. શ્રીશ્યા શ્રીશ્યા તદ્વાવતોને પ્રભાકીયત્વ (હિંદુસ્તાન નેશનલ ઈસ્ટ) નાં ઉજ્જવતાં મેળેમ સમાવી દેવામાં હિંદુસ્તાનનો ઉદાર સમાજો છે એવી તેઓની માન્યતા બતાવી આપવા નો તેઓનો હેતુ હતો. કલકત્તામાં બકરી પદ સંબંધમાં જે તોફાનો થયાં તે પ્રભાકીય એકતતા નહીં સમજનારા, અરબી સમજવાળા લોકોમાં મુખ્યત્વે કરીને થએલ એ બતાવવામાં આવ્યું હતું. જે હિંદુસ્તાનનો ઉપહાર કરવો હોય તો (મિત્રાઈ અને બાઈચારાનો જુસ્સો બધા વચ્ચેમાં દેલાવવાની જરૂર છે એ પણ સુચવાયું હતું.

આ પ્રેમ અને ઉમંગભરેલા મેળાવડાનું પ્રમુખપદ મી. ડી. એમ. બેઝ (એક બંગાળી હિંદુને) આપવામાં આવ્યું હતું.

મી. એસ. એમ. સુલેમાને હિંદુસ્તાનની સલામતી (ટ્રસ્ટ) લેતાં કહ્યું કે પુરવના દેશમાં બમ્બી વધતી જાય છે. બંધિયાના શુભ કિવસનો તે ખ્યાલ કરાવે છે. સંપુરણ રાજની અને હાથમાં સાથે અને વધા સર્વા પ્રજાકીય એકતતાના બાન સાથે મહારાષ્ટ્રીય હિંદુઓનાં દરજ્જાને બાંધવા છે. (તાળીઓ) આ જુસ્સાની ઝાંખી પ્રભાકીય આગળ વધતી કેળવણીમાં, સામાજિક ફેરફારમાં, તથા અભિવ્યક્તિ કલ્પનામાં જોવામાં આવે છે. પોલીટિકલ વાતાવરણમાં કેટલાંક કાળો વાદળો નેવામાં આવે છે તે પ્રભાકીયના-એકતતાના ઉજ્જવતા તેજમાંથી જોવાળી જશે એવી આશા રહે છે. સામા પ્રભાકીય જુસ્સા વડે હિંદુસ્તાનના ભોંકાની પુરાણી કીરતિને બળે તેવી તેમ આપણે બાંધી શકીશું. આવો જુસ્સો આપણા હૃદયમાં રાખીને તથા આવી આશાઓ આપણા મનમાં બાંધીને હિંદી પ્રજાનું બંધન બાંધવાનું કામ આપણે કરવાનું છે.

મી. અરજુને કહ્યું કે હિંદુસ્તાનમાં કંઠાસ હોવા વિષે બહુ સંભળવામાં આવે છે. પણ આજના મેળાવડાથી સાબીત થાય છે કે તે કંઠાસ માત્ર અકસ્માત છે, અને રાજકીય મામલામાં એમ બન્યા જ કરે. જુદે જુદે નામે કહેવાયા છતાં

બધા હિંદીઓ એક જ છે. (તાળીઓ) હિંદુ મુસલમાન વચ્ચેનો એક વલુદવાળો નથી. પરદેશીઓનો બનાવેલો તે છે. આખા દેશમાં મિત્રતાનો આવ દેલાવવાની તેઓની જરૂર છે.

મી. એસ. એન. રાયે મુસલમાન કામની સલામતી (ટ્રસ્ટ) લેતાં કહ્યું કે આજે આ મુસલમાની તહેવાર ઉપર આપણે હિંદુ મુસલમાનો એકઠા થયા છીએ તેથી દુનિયાને બતાવી આપી શકીએ છીએ કે અમે તેટલા તદ્વાવતો હોવા છતાં આપણે મિત્રાચારી કરી શકીએ છીએ. (તાળીઓ) હિંદુસ્તાનમાં આપણા બાઈચારા એવો જુસ્સો નથી બતાવતા તે સાચું છે, પણ કિતવળે આંખ પાકતા નથી. નજીવા કંઠાસને દાખી દેતાં આપણે શીખવું જોઈએ વગેરે. (તાળીઓ) મી. લાબર્સને આ દરખાસ્તને પટતા વિવેચન સાથે ટેકા આપ્યો હતો.

મી. એલ. કે. હેડરે જવાબ આપતાં કલકત્તાનાં તોફાનની વાત ઉઠાવી અને કહ્યું કે આ તકરારોના મુળમાં કંઈજ વિસાત નથી. હું પહેલો હિંદી કહેવાનો મગર જુ, અને પછી મુસલમાન. મુસલમાનો હિંદુસ્તાનની કીરતિ માટે કાંઈ પણ હિંદુના જેટલાજ મગર છે. આજનો જુસ્સો તે હિંદુ-મુસલમાનના એકત્વ પશ્ચાત્ત એક આગળ પગલાં તરીકે થાદ માર રહેશે.

મી. એસ. એ. બાહીએ હિંદુ કામની સલામતીની દરખાસ્ત કરી હતી. મી. સમય મહમદ તથા મી. એમ. એ. કન રાયે તેને ટેકા આપ્યો હતો. મી. એ. કે. સમજીદે મેરમેનની સલામતી લીધા બાદ અરસપરસ હળીમળીને સહ વિસરવન થયા હતા. કલકત્તાના આખા પર તાર મોકલવામાં આવ્યો હતો કે “કે.બી.આ.એ. બકરીપદને હિંદુ-મુસલમાનનો આજુનો જલસો થયો હતો, જેમાં કલકત્તાના જુસ્સા માટે મોટો એક બતાવવામાં આવેલો હતો.”

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૩૦ મીએ સુલતાનમાં આવી પહોંચવા વડી છે.

તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીએ સુલતાનમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરીએ અમદાવાદમાં આવવા તથા જવા વડી છે.

આજુ વરતમાન

ડરબન ટાઉન કાઉન્સિલમાં સેનીટરી કમીટીએ એવો રીપોર્ટ કર્યો હતો કે વિક્ટોરીયા સીટની હિંદુ-મુસલમાન આજુની હિંદીની બને બીજા દુકાનોની પછવાડેની સુધરાઈના સંબંધમાં તપાસ કરવા નીમાએલી ખાસ કમીટી સેનીટરી ઇન્સ્પેક્ટરની સુચનાઓ સતોષકારક રીતે અમલમાં મુકે છે; કમીટીનો વડો વારંવાર ડાકતરી અમલદાર સાથે લખાણ મલાવે છે. જેથી એ લોકો હવે સુધરાઈ બરેલી કાલતમાં કાઢી શકાય. કાઉન્સિલર કીંગ કીંગ કે આ સુધારો અપાતાજય થયે તેથી તે સંબંધી વિચિત્ર મળવાની જરૂર છે. તે ઉપરથી કમીટીના પ્રમુખે કહ્યું કે હવે મજબૂરના મકાનો બધાં મોરબાનાં મકાન સાથે સરખાવતાં ચઢીખાતાં લાગે છે. હવે જોવાનું એટલું જ છે કે તે હમેશાં તેવાજ રહે. કેટલીક ખાનગી ડરબન (મોરીઓ) નાખવામાં આવી છે, અને બીજાં સંબંધમાં કમકાજ ચલાવનારી કમીટી સાથે મસલત કરવાની છે.

આમરલાઈની સ્વચ્છતાની કીલચાલને ટેકા આપવાને તથા પછસાની મદદ કરવાને ડરબનમાં એ ભોંકાની એક કમીટી સ્થાપા છે.

દુનિયાન પારલામેન્ટના મેમ્બર મી. જે. ડબલ્યુ. જેમરની હિંદીની કાઠી મી. ડન ડન બક્સટર (જે પણ પારલામેન્ટના મેમ્બર છે) વેરે થવાની છે.

વેસ્ટ કમરસડરપ અને બરમરસડરપ ટીબીકટમાં કેટલાંક વખત થયાં છુટકાટ કરી રહેલા નેટીવ બદમાસોની એક ટુકડીને પકડવા જતા પોલીસને સખત કપા કપી થઈ હતી, ને એક જણનું મરણ થયા પછી બદમાસો છટકી ગયા હતા.

લોવર અમદાવાદમાં એક હિંદીને લાઇ સેન્સ આપવા સામે મોરબાએ અગાઉ પ્રોટેસ્ટ કર્યો હતો. ‘મરકયુરી’ નો બખર પત્રી જણાવે છે કે આ પ્રોટેસ્ટ ફરીથી કરવામાં આવનાર છે.

‘મરકયુરી’ માં એક મોરબા લખે છે કે મોરબા માલીકોની જમીન બાંકે રાખીને વસનારા હિંદીઓ જમીનને સાફ કરવા

માટે ધાસની જડો પણ બાળી નાંખે છે, જેથી મોટી તુકડાની થાય છે.

‘લીડર’ માં એક લખનાર જણાવે છે કે બીચુએના લેંડમાં મોલોપોલો ખાતે કરા પડવાથી ૧૭ નેટીવો માર્યા ગયા છે.

બીલીવાલ નોરથ ખાતેના ઝરાઓનું પાણી વિજળીક પ્રવાહ માટે બહુ કામનું હોવાનું તપાસ હિપરથી માલમ પડ્યું છે.

રેડેશીઆમાં મોટી ઓરતની લાજ લેનાર એક નેટીવને કરવામાં આવેલી મોતની જાળને અવરનરજનરલે માફ કરવાથી ઓરાઓ ગુસ્સે થયા છે, અને મોટો ઓરે સ્ટ કરે છે.

કેપટાઉનના “ઓગસ્ટરવર” માં ગીર મીટની અટકાવત વિષે એક દારૂગ્રામ પ્રસિદ્ધ થયું છે. ગીરમીટીઆ મહુરરૂપી હાથીની કુદ જાલીને સર લીજ હુલેટ (ગીરમીટીઆ મહુરે રાખનાર) ખેતવા ફારીશ કરે છે. હાથી પુછડેથી એક મોટા થાંભલા (હોંદી સરકારના કાપદારૂપી) સાથે બાંધેલો છે. હાથી હસીને સર લોજને તેના પ્રખતાના ફાગટપણાનો ખ્યાલ જણાવે છે.

બેહાન્સબરમના રેવ. એલ. ખાલમોરથ ‘લીડર’ માં છપાએલા એક કામળ કરમી માન-કાળા લોકની હીમાયત કરતાં, તથા તે બારામાં વિલાપત ખાતે મળનારી પ્રજા ઓતી કેમિક જે કામ જાળવવા માગે છે તેનો ખ્યાલ આપતાં જણાવે છે કે એ કેમિકમાં જેઓ જાતે બાજ ન લઇ શકે તેમને માટે “પેસીવ મેન્બર” ની રીત હાખલ કરવામાં આવી છે, જેની રૂયે દુનિયાના કોઇ પણ બાજમાં વસતો માણસ વરસના લી. ૭/૬ ની રી આપી ને તેનો મેન્બર થઇ શકે છે.

બિટન અને હરાન વચ્ચે બાંબીર મામલો ઉઠો થવાનું કહેવાય છે. બિટન તેવી રાજનીતિ હરાન સાથે ચાલુ રાખશે, તો બિટન તરફનો હસ્તામનો વિચાર છોડી જશે. એવી ચિંતા બિટીશ હાખા વાળાઓને ઉત્પન્ન થઇ છે. વળી રૂચિઆ અને બિટન હરાન તરફ એવી વરતણુંક ચલાવવાનું માલુમ રાખશે, તો હસ્તામનો જરમનના કમરની ઓથ માહશે, અને તેના હાથમાં જઇ પડશે. તેમ જને તો બિટનને પરતાવાનું મોહું કારણ થશે. માટે હરાન તરફની રાજનીતિ ફેરવવાની સૂચના થઇ છે.

કેટલાંક બોધ વચનો

આત્મ વિશુદ્ધિમાં આગળ વધવાનો દુઃકો મારમ આ છે કે, આહારનો જમ, આસનનો જમ, નિદ્રાનો જમ, શરીરનો જમ, વચનનો જમ મનનો જમ, તિલ વેરાજ, અપ્રમતતા, એકાંતવાસ, સરવજ ખ્યાન, આત્મવૃત્તિ.

અલ્પ આહાર, અલ્પ નિદ્રા, અલ્પ વિહાર, નિમમિત્ત બાપા, નિમમિત્ત કામ, અનુકુળરથાન. મનને વશ કરવાનાં આ ઉત્તમ સાધનો છે.

નિરાશ વખતે મહાત્મા પુરુષોતાં ચરિત્રો સંભારો. તેમનો સતત અને હાંખા કાળનો પ્રયત્ન તપસો. તેઓએ નિરાશ થઇને પ્રયત્ન છુટી દીધો હોત તો મહાત્માના નામને લાયક થાત કે? જમ તને અનુકરણીય થાત કે? માટે નિરાશ ન થાઓ. આગળ ચાલો.

સારા વિચારો કરો, સારા કાર્યમાં પ્રયત્ન રાખો, તો ખોટાં કાર્ય કરવાનો વખત નહીં મળે. જીંદગી દુઃખી છે. ખીજે વખત કાઢી નાખવાથી તે સફળ નહીં થાય. ઉદયોગની જરૂર છે. એક સાખરી માટે જમીન ખેડવાદિકથી થઇ, તમ્બાકુ થવા પર્વતમાં કેટલી મહેનત પડે છે? વિચાર કરો. ત્યારે આત્મવિશુદ્ધિ માટે કેટલી મહેનતની જરૂર છે.

પઠી રહેલા લોકો ઉપર કાટ અડી જાય છે. તેમ આગળ મનુષ્યોનાં મન, વચન અને શરીર આત્મમહિત માટે નખર્ખા થઇ જાય છે. લોકોની માફક તેને તો નિરંતર સદ્વિષયોગમ લેવાં જોઇએ.

ખેતર ન ખેડવાથી તેમાં જળમાં કાંખરાં જમી નીકળે છે, તે તો સાહસુદ્ધ કર્પા યીજ (ખેડાખાધીજ) સારું રહે છે; તેમ મનુષ્યનું હૃદય પણ સદ્વ્યવનારૂપ શીરા થી (દુષ્ઠી) સંસ્કારીને ખેડીને સાદુ રામનુજ જોઇએ. નહોતર કરમરૂપ જળમાં કાંખરાં ઉઝી નીકળી તે નિરૂપયોમી અથવા દુઃખદાયી થઇ પડે છે.

પરાધ નિદા કરવા કરતાં આત્મનિદા કરો જેથી પોતે કોઇપણ જાતના દોષ રહિત થઇ જશે.

પરોપકાર જીવિત રાખતાં પરનો ઉપકાર શુભવો નહીં.

આપણે માટે નવું શિક્ષણ હમેશાં આપુદ છે. માટે નકામો વખત નહીં ગુમાવવો. કારણ કે વખત આપણી સહ ન જોતાં પોતાનું કારણ ક્યાં કરે છે.

જે પોતાને માટે માનવી હમ્મ રાખતો

નથી, પણ હમેશાં બીજાને માન આપે છે, વૃક્ષ જેટલો ધિરજવાન, અને પૃથ્વી જેટલો નમ્રતાવાન છે તેજ હમ્મરના અધુ માવા લાયક છે.

અધરામાં અધરું શું અને સહેલામાં સહેલું શું, એવા પ્રશ્નોના જવાબમાં શેક્ષસ નામના વિદ્વાને કહેલું કે “પોતાની જાતને જોળખવાનું અધરામાં અધરું અને બીજાના દુરગુણ જોવાનું સહેલામાં સહેલું છે.”

દોલત અને દમામના આપણા મોહને લીધે આપણે ખુદની રહેમ માટે ના લાયક થઇએ છીએ.

જે મોજલોખને ફરવાળેથી આખાદીની હવેલીમાં પેસે છે તેને સંકટને ફરવાળે થી એ હવેલીમાંથી બહાર નીકળવું પડે છે.

એક વિદ્વાન નર જણાવે છે કે નિલા-બો એ સદાયરણી થવાનાં નહીં, પણ દુરાચરણી થવાનાં રથબો દાહમાં થઇ પડ્યાં છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(પ્રાચીન-શીવલ એજેડમાંથી)

કોર્ટમેનના ગીરમીટીયા હોંદી કુમનદી ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૫મી માર્ચે કરબન સરકોટ કોરટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

કરબન, બીરીયા રેડના કુકાનદાર હજી માઇલ કુસેનની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૫મી માર્ચે કરબન સરકોટ કોરટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

કરબન, એ બીટના કુકાનદાર મહમદ કુસન સુવાણની નાદાર મીલકત અખાખ માં દુરદી ખી. કાલ ઓક્ષમાન જાહેર કરે છે કે લેક્ષુદરોની મીટિંગ તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીએ તથા ૨૬ મી ફેબ્રુઆરીએ કરબન માજીએટની કોરટમાં મળશે.

અરવાખનીઓને જવાબ

“એ. એમ. એસ.”—એ કેસનો હેવાલ લેવાનું મુળતવી રહ્યું છે.

જા. ઉ. ઓ.

વિવિધ વિષયો

આર્ય પ્રકારમાં એક લેખમાં જણાવવામાં આવે છે કે હિંદમાં પાંચ પગવાળી ગાયોને લઈને હરતા સાધુને લોકો પ્રુરુષનું કામ મણી પૈસા આપે છે અને નિહાવે છે તેને લીધે આવી માયો રાખનારાની સંખ્યા વધી છે. અને તપાસ ઉપરથી માત્રમ પડ્યું કે આ પાંચમો પગ હદી પણ કુદરતી હોતો નથી, પણ મુએલી ગાયનો સીધી લેવામાં આવેલો હોય છે. આવી જ રીતે ગળામાં લટકતી આમડીને કાપીને વધારાની છલ તરીકે કાંધપર ચોડી દેવાવાનું પણ માત્રમ પડ્યું છે. પાછળથી હવા લગાડવાથી કાંધા માત્રમ પાડતા નથી, છતાં બીચારાં હોરને મોટી વેદના છાંદસીબર વેઠવી પડે છે એ ચોક્કસ કરવામાં આવ્યું છે. આવી નિરદયતા અટકાવવા તેવા વેરાગીઓને કહેવન ન દેવાની જરૂર બતાવવામાં આવી છે.

રહેર અંગુમને ઇસ્લામ કન્યાસાળા સંબંધી નીચેનો હકથ એક અખરપત્રી તરફથી મળ્યો છે :— રહેરમાં તા. ૧લી નવેમ્બરે મી. હુસેનખાન પીરખાનની છોકરી રસુલખીબી તથા મી. હાજી ગુલાબખાન પીરખાનની છોકરી ફાતમાં બીબીનો દહીએ તા. ૧-૧૧-૧૦ ના જાન્યુમને ઇસ્લામના મદરેસાના મકાનમાં કરવામાં આવ્યો હતો, જે વખતે ડાક્ટર રોષ હુસેન રોષ, ગુલાબ, મી. હાજી રોષ રહીમખાન પીરખાન બટલર, મી. પીરખાન બટલર વગેરે સહ ગૃહસ્થો હાજર હતા. મરીયમખીબી ગુલાબખાન તથા સુબાનખીબી રહેમાનખાને આમીન પઢાવી હતી. ડાક્ટર રોષ હુસેનના હાથે મદરેસાની તમામ છોકરીઓને અખમલના પાકીટ તથા મીઠાઇ ભરીને એક સાળી તથા ઉસ્તાદને સોલ તથા રોઝક નાણું આપવામાં આવ્યું હતું. હાલ મદરેસા માં ૧૮ છોકરીઓ સરકારી પોરણે સુજળ તાલીમ લે છે.

ફેટલાહ માસ ઉપર અમદાવાદનો એક જનન ધુવક દિક્ષા લેવા સુરત નાંચી ગયો હતો. તેની અને તે વાતની ખબર મળતાં સુરત આવી ચાર અપવાસ કર્યા બાદ પોતાના ધણીને સાધુ પાસેથી મેળવવા અને દિક્ષા લઈ પોતાનો ભવ બચ્વડતાં તેને અટકાવવા ચક્રિતમાન થઈ હતી. આ બનાવ બન્યા પછી એ સખ્ત દરીયાઈ અમદાવાદથી સુરત તરફ આવ્યો.

હતો. તેની આ તેની પાછળ આવી ત્યારે તેણે તે બાંધને વચ્ચે પડતાં અટકાવવા ફોરટ પાસે હુકમ માગ્યો. બાંધની આજીજી સંભળી ફોરટે આ હુકમ ન આપતાં બાંધના લાલમાં સુકારો આવ્યો. ફોરટે તેમ કરતાં મજબૂર સખ્તના જનન વગીલને ઇપકાનાં જાણવાલાલક વચ્ચેનાં કાનાં હતો કે "તમે તમારા કેસ સાફ થઈ માણસ તરીકેની તમારી ફરજ જુદી જાણો છો, અને તેથીજ તમારા અસીબ તે પોતાની અને તજવામાં ઉત્તેજન આપો છો, જેમ તમારે કરવું શોભતું નથી. તમારા અસીબના દિક્ષા લેવાથી અીનો ભવ બચે તેમ છે વગેરે." આ બનાવ પર જનન કાપામાં ખુબ ચરમા થઈ છે.

નવસારી ખાતે હજીમોતું વાર્ષિક કોન ફરસ મોહવાઠ સહર મુકામે મળ્યું હતું. મોરામાં એકઠા આપનાર ૮૪ ગામના હજીમોએ હાજરી આપી હતી. આખા વરપડું કામ હરેક મામતું રજુ થયું હતું. મોરા શિવાય નિકાલ ન થય તેવાં પ્રુકળ કામોનો નિકાલ અને ચર્ચો હતો. તે પછી સુધારાઓની ટીપ રજુ થઈ હતી. તે વેળા હાલના જમાનાને ન રહે તેવા હુદી રીવાજો બંધ કરવાની જનરી લડત લેવાઈ હતી. મી. હાજી હીમ હુસનભાઈએ "જમાત અને ચેરા ઓતું બંધારણ અને થકા ભેષ્ટતા સુધારા" ઉપર લખેલો એક નીબંધ વાંચ્યો હતો. ચાહી થતી વેળા તાડીતું દુરખસન, અલ રણી, ૨૬ વગેરે મોટા અને નાના વરા ના હુદી રીવાજો બંધ પાડવાના કારણ કરવામાં આવ્યા હતા. નીબંધ વચાયા પછી એક અવાજે બોલાયું કે તાડી ચક તર બંધ કરો, પણ ફેટલાહોએ જણાવ્યું કે એકદમ બંધ કરવા જતાં અમલ નહીં થશે, માટે હાલ એજ ઠીક છે. બીજું થકા કામ કરીને કોનફરન્સ બરખાસ્ત થયું હતું.

ડીસેમ્બરની ૧લી તારીખે અદલાબાદ ખાતે એક લઘુજ અસાધારણ મદરેસન ખુલ્લું મુકાયું હતું તેની પાછળ લમ ભચ એ લાખ રૂપિયાનું ખરચ કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં ઓક અને પુલિરક શીશ્ય કળાના નમુના, કપિલની બેઠક, તામીલ સાધુનું પુતળું, અસલી શિક્ષણ નાં પુસ્તકો, અવલોકનની છબીઓ, માચીન સરકુન સાહિત્યપરના ઉતારા, અરેબિક શિક્ષણના નમુનાઓ, બાકક કામ,

પરચર કામ, ધાતુનાં કામના ઉત્તમ નમુનાઓ, માટી કામ, કાચ કામ, લાખ કામ, ચામડાની અને કામળની બનાવટો, સાણ, તંબાકુની જુદી જુદી ભતો, ઉત્તમ પ્રકારનાં ફર્નિચર, રાચરચીલાં, હવેરાત વગેરેના નમુના પણ જુદા જુદા કારીગરોએ આ મદરેસાનાં રજુ કર્યા છે. સ્ત્રીકારીચરી અને કુન્નરકળાનો વિભાગ જુદો છે. ખેતીવાડી અને યાંત્રિક વિદ્યાના વિભાગ પ્રયોગ સાથે બતાવવામાં આવે છે. સાકરનાં કારખાનાં, પાણીની ચક્રીઓ, ખેતીનાં ઓગર, રેલમકામના નમુના, સંયુક્ત પ્રાંતોની અને પશ્ચિમ હિંદુસ્તાનની ધાણીઓ અને દરેક યંત્ર માણુ હાલતમાં બતાવવામાં આવશે, અઉપધ, હાઈજન, મ્યુનીસીપાલીટી અને આરોગ્યને લગતા વિભાગ, હિંદુસ્તાનમાં રામનો ફેલાવ, તેનું કારણ અને તેના અટકાવના કષાય બતાવનારા નમુના રજુ કરવામાં આવ્યા છે. ખેતીના વિભાગમાં જુદી જુદી કાપનીઓએ કષાસ અને બીજાં બીજાંમાંથી તેલ અને બોળ બનાવનારાં કારખાનાં રજુ કર્યા છે. વેપારી વિભાગમાં મીલોએ પોતાના નમુના રજુ કર્યા છે.

સ્ટીમરોની આવબવ

[જર્મન લાઈન]

પ્રેસીડન્ટ—તા. ૧૭ મીએ મુખ્ય પહોંચી છે.

સુલતાન—તા. ૧૭ મીએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

" —તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીએ મુખ્ય જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડિરેક્ટ લાઈન]

અમર્સોટ—તા. ૧ લીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમરુલી—તા. ૧૭ મીએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

" —તા. ૧૧ મી ફેબ્રુઆરીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

[હિંદિયન આફ્રિકન લાઈન]

ડનેરીક—તા. ૧૪ મી જાનેવારીએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

કાસપીઅન—તા. ૫ મી ફેબ્રુઆરીએ કલકત્તાથી ઉપડશે.

તાર સમાચાર

તા. ૧૧મીએ લીસ્તનમાં રેલ્વેવાળાઓએ હડતાલ પાડી હતી. મુલ્કી ખાતાના પ્રધાને રાજીનામું આપ્યું હતું. પણ પ્રધાનમંડળની વિનંતિથી તે મુલતવી રાખ્યું છે. જો એ પ્રધાન રાજીનામું આપશે તો પ્રધાનમંડળ ફરીથી ચલાવે મામલો ઉભો થશે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની પુરવઠા આવેલ કાલીફોર્નિયા પ્રજાજની સરકારે પરદેશી વિરુદ્ધ કાયદો કર્યો છે તેમાં જાપાનીઓને મુશીબત પડે તેમ હોવાથી જાપાનના હાથમાં તે માટે મોટો અચળો અને ખેડ ખતાવે છે.

લીસ્તનમાં રેલ્વેના મજૂરોની હડતાલ બંધ પડી શાંતિ પથરાઇ છે. મુલ્કી ખાતાના પ્રધાને નોકરીએ કામ કરવાના કસાકો સંબંધમાં કાયદો કરાવ્યો છે, અને પોતાના હોદ્દા પર કાયમ રહેવા કરાવ્યો છે.

જોનસન-જેરીસ મુકાબાજીવાળો જોરો એક બીજા જોરા સાથે લડનમાં જોરો નેજન વખતે મુકાબાજીમાં ઉતરે એવી ગોઠવણ થનાર છે.

તા. ૧૪મીએ લંડનમાં માંડીની પાટ નો આવ આઉસના ૨૫ રૂ. પેની લેખે હતો.

મંચુરીઆ ખાતે પ્લેચ ફાટી નીકળ્યો છે જેથી ૧૧૩૫ ચીના અને ૬૪ પર દેશીઓનાં મરણ થયાં છે.

ક્રીમ જોર્જના કોરોનેજન વખતે કેટલાક બ્રિટીશ મજૂર મંડળોએ હડતાલ પાડવાનો વિચાર કર્યાની વાત બહાર આવી છે.

રૂબેનમાં પવન અને વરસાદનાં તોફાન થયાં છે. મરુ પડવાથી રેલ્વે, ગ્રામ તે તાર બંધ થયા છે. કેટલેક ઠેકાણે આલતી રેલ્વે મરુથી ઘેરાઇ જઇ બંધ થયે અટકી પડી છે.

લીસ્તનના માસનાં કારખાનાના કામ કારોએ હડતાલ પાડી કેટલીક માસની નજીએ તોડી નાખી હતી જેથી બહુ કમીલ થઇ પાયા છે.

લીસ્તનની રેલ્વેની હડતાલનો અંત આવ્યો છે. રોજના ૫ રૂ. પેનીનો પમારમાં વધારો, ૨૦ દિવસની વારસીક રજા, અને ૬ કલાક રોજનું કામ, એ કરતો કચલ થઇ છે.

અમેરીકામાં ફેનટાઈ પ્રજામાં જોરી ઓરતનું અપમાન અને બીજા ગુન્હા કરનાર વજી શીદા કેદીઓને ઉરેરાએલા કોફેના ટોળાએ બેઠામાંથી પસડી કાઢી ગાડે લટકાવી નિરદયરીતે મારી નાખ્યાં હતાં.

મોર્ગાનીક્ના ચવરનર મેન્ડર દી આનક રાંડેએ લીસ્તન સરકાર મંજૂર કરે તો મોર્ગાનીક લોન વિલાયતમાં ઉઠી કરવા વિચાર કર્યો છે. તેણે જણાવ્યું હતું કે તેની લડનની મુલાકાતથી ઈશિયુ આફરિકા અને પોરકુમાલની મિત્રાચારીમાં વધારો થયો છે.

ઉપજના દરદ સંબંધમાં મેન્ડર દી આનકરાંડેની રજુઆત તરફ ઉગ્રાંડની પરદેશ ખાતાની અને કોલોનીયલ ઓફીસે આન આપ્યું હતું, અને તેણે આજ રાંડે છે કે જો એ દરદમાં તપાસ કરવા કમીસન નીમાશે તો તેમાં એકાદ પોરકુમીકની નીમણુંક થશે.

લીસ્તનના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે માસકામ ખાતાના એક હડતાલીઓ કામકારે એક બેબ ફોડી એક રેલ્વે ટ્રેનને તુકાન પહોંચાડ્યું હતું.

એક ગ્રમ મએલ હવાઇ વહાણવાળાની અને તેની સાથે મુસાફરી કરતા બે હતા ફની કાસો એક તળાવમાંથી મળી આવી છે.

અરબસ્તાનમાં જીડા ખાતે કોલેરાનો રોમ ફાટી નીકળ્યો છે.

અરબસ્તાનના મેમેન પ્રાંતમાં મંબીર મામલો થઇ પડવાથી ત્યાં ૧૮ લશ્કરી ફુકડીઓને મોકલવાને તુરફીનું પ્રધાન મંડળ વિચાર કરે છે.

લંડનમાં ફટરને ખખર મળ્યા છે કે મારચની આખરે લંડન બંધાવે, અને સાંધી યુરોપની સફરે જવાનો જનરલ બોલાનો કરાશે છે.

ધનમાં રેલ્વે નાખવા સંબંધમાં ફક્ત જરૂરની સાથે મહત્તમ અંકારે

છે. ઉગ્રાંડની તેમાં પ્રથમ સલાહ ન લેવાથી ઉગ્રાંડનો હાથો દીકા કરે છે.

ચીનમાં મુધારો શાખલ કરવાની કીલ માલનાં એક આગળ પગલાં તરીકે કામ હાંકનાં એક મંડળના ૫૦૦ ચીના મેંચ રાંડે ૪૦૦૦ માણસોની હાજરીમાં પોતાની મોટલીઓ કપાવી નાખી હતી.

ફ્રાન્સમાં મુખ્ય પ્રધાનનું મુન કરવા પાલમિંટની એમેરીમાંથી એક બદમાશે બંધુકના બે બહાર કર્યાં હતાં. પ્રધાન બચી મએલ છે, આરે બીજા એક હોદ્દે ફારને ધન થઇ છે.

પશ્ચિમ આફ્રિકીઓમાં બેલીની આબા દીને લીધે જોરા કરીમરોની મોટી તંગી જણાય છે એવું લાંના બબરોમાં પ્રસિદ્ધ થયું છે.

પશ્ચિમ આફ્રિકીઓની પારલામેંટમાં એક બીલ ૫૨ લેખ મેન્ડરોએ નકામી કરકતો નાખવાથી જ મેન્ડરોને પારલામેંટમાંથી કાઢી કાઢવામાં આવ્યા હતા, અને શાંતિ જાળવવા માટે પોલીસને બોલાવવાની જરૂર પડી હતી.

પ્રજાપતિમાં પારાશીન કાઢવા માટે જાગી સાહસ લેવાવામાં આવ્યું છે. જો તે હોદ્દમંદ થશે તો ફુનિયાના પારાશીનના પેપારને અસર કરશે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના કાલીફોર્નિયા પ્રજામાં વિવાદોએને રજાએ સાફ જુદા રાખવાનું બીલ શાખલ થયું છે. મોડા વખતપર આવુ બીલ શાખલ થયું ત્યારે તેની સામે જાપાને લખત પ્રોટેસ્ટ કર્યો હતો, અને પ્રેસીડન્ટ રૂઝવેલ્ટના વચ્ચે પડવાથી જ તે બંધ થયું હતું.

જાપાનના મીકાડોનું મુન કરવાનું કાવ તરફ રમવા માટે પકડાએલ કોટોક તથા તેની ઓરત તથા બીજા ૨૦ જાપાનીઓને મોતની સજા કરવામાં આવી છે. બા કેસ ખાનગીમાં ચલાવવામાં આવ્યો હતો. મુકાદો સાંભળી આવેવાન ગુન્હેમારે કરધનો અવાજ કર્યો હતો, જેથી બીજા ગુન્હેમારો ઉમંમમાં આવી કુદી પડ્યા હતા. આવેવાને ઉચ્ચ કાય ફરીને કહ્યું હતું કે "જોનાકી પકડી લેશે"

ચંચ મુસ્લીમ સોસાયટી

૪૨૫૧ તા. ૧૭-૧-૧૧

સેક્રેટરી લખે છે કે—આ સોસાયટી ની મીટીંગ વારસીક જલસા માટે, તથા કેપટાઈનથી આવેલા અહમદ મોહમ્મદ મુખામ તાલેમુદ્દીન, મી. આદમ મુલ, તથા મી. મહમ્મદ મુબારકીમ આદીઓને માન આપવા માટે ઓફાવવામાં આવી હતી. ૨૦૦ જેટલા અહમદ હાજર હતા. મોહમ્મદ સાહેબ સયદ અબ્દુલ હાદરને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યા પછી સેક્રેટરીએ વારસીક રીપોર્ટ વાંચી સંજોગોએ. તેમાં મેંબરોની સંખ્યા, સોસાયટી સ્થાપવાના હેતુ, તથા વરસમાં તેની થએલી મીટીંગો, તથા કરવામાં આવેલા કામકાજનો હેવાલ આપવામાં આવ્યો હતો. પુસ્તકો વગેરે સોસાયટીની માલ મતાની ટીપ પણ વચાપ હતી. આવક નવકનો હિસાબ વચાપે હતો તે નીચે મુજબ છે :

મેંબર ફી પા ૬-૧૪-૦, પહેલો વરસ પા. ૬, બેર વાંચવા પુસ્તકો લઈ જવાની ડીપોઝીટ ફી ૧૫, મોહમ્મદ શરી ફના પા. ૧-૮-૧૧, બહીસના પા. ૧૧-૧૮-૦ મળી કુલ પા. ૪૪-૧૫-૧૧ આવક. તેમાંથી પા. ૧૬-૦-૬ ટેબલો, બતી, ધડીઆળ, મેડલો, કુલો વિગેરે સોસાયટીની જમતી ચીજોના, પા. ૮-૧૮-૦૭ પુસ્તકો ખરીદવા ખાતાના, પા. ૫-૧૨-૬ સોસાયટીના રમના કીરાવાના, મી. ૧૫ ડીપોઝીટના પાછા આપવાના બાદ જતાં આબરોશ શીલક પા. ૩-૬-૧ બાકી છે. રીપોર્ટ વચાપ પછી તે ઘટતી જરૂરિયાત અને ટેકા સાથે પાસ થયો હતો.

મેમ્બર મહમ્મદ જસાર, જુમા આમદ ઓફમાલ અહમદ એફેન્દી, હાલ ઓસ માન, હાજ અબ્દુલ, હરમામલ ગેરા, એમ. સી. આંમલીઆ વગેરે સાહેબોએ સોસાયટીના કામની તારીફ કરી તથા કેપટાઈનવાળા મહેમનોનાં વખાણ કર્યાં પછી પ્રમુખ સાહેબે મહેમનો અને બીજા સાહેબોને કુલનાં તોરા આપ્યા. મી. આદમ મુલે બાજુ કરતાં સોસાયટીનો અહેસાન માન્યો, અને કેપટાઈનમાં મસ છકપરતું કરજ કરવાને ફેવરજારી સુધી ની મુદત છે તે વિગેરે જણાવ્યું; અને ઉપરાષ્ટ્રમાં બનતી મદદ કરવા ૪૨૫૧ના સહુ બાઈઓને વિનંતિ કરી. બાદ તેમની સાથે ફરી ઉપરાષ્ટ્રના કામમાં મદદ કરવા મેમ્બર મહમ્મદ મેમ્બર, હાલ

ઓસમાન, હાજ અબ્દુલ, એમ. સી. આંમલીઆ, એન. એમ. હાદર, ઓસ માન અહમદ એફેન્દી તથા મોહમ્મદ સયદ અબ્દુલ હાદર એ સાહેબોની કમીટી નીમવામાં આવી. મી. આદમ મુલે પોતા તરફથી સોસાયટીને પા. ૧-૧-૦ ની બેટ આપી હતી. મી. મોમ્મજમ હરમામલ ફેટલીક બેતો પડવા હતા. બાદ સોસાયટી તરફથી ચા-પાર્ટી લઈ જલસો જરૂરિયાત થયો હતો.

સુરત હીંદુ એસોસિએશન

૪૨૫૧ તા. ૧૬-૧-૧૧

ફેરજર લખે છે કે—આજરોજે થી સુરત હીંદુ એસોસિએશન કંપાઉન્ડમાં એસોસિએશનના ચેરમેન મી. ઓમવ કાનજી કે. જેઓ ધણો વખત યથા બેઠા નસબરમ મએલ તેઓ હાલ જાગે આવી પહોંચવાથી તેમના માનમાં દેશાઈ ખંડુ બાઈ હાજીબાઈના પ્રમુખપદ લેવા મી. બાજીબાઈ પરસોતમ તરફથી ટી પાર્ટી નો મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો. જુલા જુલા અહમદ તરફથી એસોસિએશને “ધરમશાળા” ના ઉપાડેલ કામની પ્રશંસા કરી ને આગેવાનોને મજકુર કામ નિર્વિઘ્ને સંપૂર્ણ થાય લાંબુથી મંડ્યા રહેવાની જલામથુ કરવામાં આવી હતી. અગ્રેથી ટરસવાલ ઉપરાષ્ટ્ર કરવા મએલા બાઈએને લાવાળા બાઈએએ ખરા જીત સાદ અને પ્રેમથી વધાવી લઈ, ઉપરાષ્ટ્ર ના કામમાં મદદ કરી છે અને હજુ પણ ક્યાં જાય છે, તેમનો ઉપકાર માનવામાં આવ્યો હતો. સ્વદેશ જતા બાઈએ પેકી મી. જોર્જીહજી કરસનજી તરફથી પા. ૧-૧-૦ તથા મી. જુલા જુલજી તરફથી મી. ૧૦/૬ તથા મી. મંજા હીઆર તરફથી મી. ૧૦/૬ એસોસિએશનને બેટ કરવામાં આવેલ. પ્રમુખ સાહેબે જણાવ્યું કે ટરસવાલી બાઈએ પોતાથી બનતી મદદ કરવાને તકવાર છે, એ હું જાતે જોઈને આવું છું, માટે લાંબી શીકર ન રાખતાં, તમે તરફ જે કામ થાય છે તેને ટીકું ન પડવા દેતાં, ખરીદલ “પ્રેમરટી” ફી થાય લાંબુથી મંડ્યા રહેશે તો કામની સેવા બજાવી કહેવાશે. બાદ ટી અપાઈ ને સલા જરૂરિયાત કરવામાં આવી હતી.

પાર્ટ ઇલીઝબેથમાં વિદાયમીરી નો મેળાવડો

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

અગ્રેના હીંદીમાં બણીતા મી. કે. એન. ભગત, તથા મી. દલાલજી મોરા રજા દેસાઈ, તથા મી. પરમ બીઆ દેશ જતા હોવાથી તેમના માનમાં એક આ પાર્ટીનો તથા તેમને માનપત્ર આપવાનો મેળાવડો અગ્રેની વેદ ધરમ સભા તરફ થી તા. ૩-૧-૧૧ ના રોજ કરવામાં આવ્યો હતો. જે માટે સલાના હોલમાં કરોતાજનોની સારી હાજરી થઈ હતી. પ્રમુખપદ લેવામાં પછી મી. આર. જી. ત્રીકમદાસે બાજુ કર્યું હતું. તેમાં તેમણે મી. કે. એન. ભગતની તારીફ કરતાં હજુ કે મી. ભગતે મારે વારતે, બિટીજ ઇડિઅન એસોસિએશન વારતે, તથા વેદ ધરમ સભા વારતે મુપકીથી પણ ખંતથી કામ કર્યું છે હાલમાં ચાલતી વેદ ધરમ સભાને સારા પાયા ઉપર લાવવા માટે તેમણે જે મહેનત લીધેલી છે તે માટે તેમનો જેટલો ઉપકાર માનીએ તે જોઈએ છે વગેરે. પછી મી. આર. જી. ત્રીકમદાસ તરફથી મી. ભગતને બેટ અપાયા બાદ સલાના સેક્રેટરી મી. સુઆ પરમે મેલરસ ભગત, દલાલજી, પરમ બીઆ તથા સલાના કમીટી મેંબરોને આપવાનાં માનપત્રો વાંચી સંજોગોમાં મી. આર. જી. ત્રીકમદાસે સભા તરફથી મી. ભગતને રેકમી રમાલ માં માનપત્ર તથા સુનાની વીંટી આપ્યાં. મી. દલાલજીને રેકમી રમાલમાં માનપત્ર તથા સુનાની વીંટી સલાના મેંબરો તરફથી આપવામાં આવ્યાં. મી. ભગતે હજુ કે મેં જાની ફરજ કરતાં કાંઈ વિશેષ કર્યું નથી. મી. દલાલજીએ પણ ઘડીત વિવેચન કર્યું, અને સલાને શ્રીમત ભગતનીતાની એક નક્ક બેટ આપી. મી. પરમ બીઆને સભા તરફથી સુનાની વીંટી તથા કમીટી મેંબરોને માનપત્ર આપવામાં આવ્યાં. ધણા મેંબરોએ મી. ભગતની સેવા વિશે વિવેચન કર્યું હતું. દેશ જનાર બાઈએ સહી સલામત પહેલે અને પોતાના કુટુંબને મળે એવું ઇચ્છી તથા ઇન્વેર પ્રારથના કરી મેળાવડો રાત્રે ૧૦૧ વાગ્યે વિસરજન થયો હતો.

અવરલાંક માટે સ્વરાજનું બીલ ધડવા સારું મધાન મંડળની એક કમીટી નીમવા છે.

હોંડુસ્તાનના ખખરો

(હાંદી ભાષા ઉપરથી)

પોરબંદર રેલ્વે પોતાના રાજ્યમાંથી નીકાસ થતાં લી ઉપર લેવાતી જમતમાં વધારો કરવાથી લાંબા ફેરલાક વેપારી એએ જમતોધપુર (નવાનગર રાજ્યની સરહદ) માં એક દુકાન ઉઘાડવાનું જણાવવામાં આવે છે.

મી. હરજીવન ગોડળદાસ વેદને પોરબંદર રાજ્યમાં ત્રામવે તથા હરીગેશન કામ માટે માસિક રૂ. ૨૫૦ ની સ્પેશીયલ ડ્યુટી ઉપર નીમવામાં આવ્યા છે. પોરબંદરના દરિયા કીનારાથી કુતિયાણા સુધી ત્રામવે બાંધવાની ગોઠવણ ચાલે છે, જેથી ઉતારાઓને ડાંબા, રાણાવાવ, કાંડોરજા વગેરે સ્થળોએ જવાની સગવડ થશે.

વડવાણના કાંડોર શ્રી જસવંતસીંહજીએ પોતાની કાઠારીઆની જમીનમાં વસતી મળ પાછેનું લહેજુ માફ કર્યું છે.

હોંડીના કાંડોર સાહેબે પ્રગણમાં તેઓ દરવા નીકળે તારે સારી હાલતનાં ખેતીનાં જનવરો તથા ઉત્તમ ખેતી માટે ખેડૂત વરખને ધનામ આપવાનું કરાવ્યું છે.

અમરેલીમાં ખેતીવાડી, ડોર અને દેશી કારીગરીનું પ્રદર્શન ભરવામાં આવનાર છે.

વિસનમગ નામરોનું કોનકર-સ છરટર ના તહેલોમાં ભરાનાર છે, જે પ્રજાગ માટે અહાંતિ હવાળા એન. પાંડીત સુદર લાલ, સજ્જોટવળા રા. બા. વીહસરાય હીમનરાય કરે, તથા અમદાવાદવાળા રા. બા. લાલચંકર ઉમીલાચંકરને પ્રમુખપદ લેવા માટે અનુક્રમે આમંત્રણ કરવામાં આવશે.

અમદાવાદની પોલીસ, મહોલ્લામાં રખ હતા કુતરાઓને પકડી મારી નાખતી હોવાથી લાંબા વેપારીઓએ હાલમાં પાડી હતી. પોલીસે મહાજનને કુતરા પકડી ખીંચે ફાલ રથો લઈ જવાની સલા આપી માટે સમાધાન થયું છે.

વડોદરા ખાતે વહુજી મહારજી ચંદ્ર પ્રભાવતીના આશ્રયથી "વહુજી વનિતા વિદ્યાલય" ની સ્થાપના કરવામાં આવનાર છે.

સુરત ખાતે જાન સારવજીનીક મદદ ફંડ ખોલવામાં આવ્યું છે. તેનો ઉદ્દેશ સાધન વગરના અને મધ્યમ સ્થિતિના જાનને દરેક પ્રકારે ગુરત મદદ આપવાનો રાખવામાં આવ્યો છે.

વરતમાનપત્રોમાં આવતી જાહેરખબરોમાં બિભક્ષ સખ્દો ન આવે તે માટે સમજુતી આપવા સુરતના કલેક્ટરે કેટલાક અઠવાડીક પત્રના પ્રતિનિધિઓને બોલાવ્યા હતા.

મુખ્યતા નવરનર સર જ્યોતજી કલા રકની હાલમાં શાહી ચતાં તેમનાં બાનુના માનમાં મુખ્યતાની ૩૦૦ જેટલી બાનુઓનો એક મેળાવડો થયો હતો.

મુખ્યતા કેટલાક કચ્છી તથા હાલકા બાડીયાઓએ પોતાના મહાજન ઉપર એવી અરજી મોકલવાને તક્યાર કરી છે કે છઠ્ઠાક ખાતે દળવણી લેવા જતા બાડીયાઓના ઊંડરાઓની સગવડ માટે એક ધરમશાળા મહાજનના હંકમાંથી અથવા ઉધરાણું કરીને બાંધવી.

મુખ્યતાની અનજીમને ઇસલામની મેને જીંગ કમીટીએ નામદાર શાહનશાહ સંબાલિયેક માટે આવનાર છે તે માટે ભારે સંતોષ દરજાવનારો અને આ દેશમાં નામદાર સહેનસાહેને આવકાર દેવાને મળનારી તક માટે ખુશાલી જાહેર કરનારો હાલ કયો છે.

મુખ્યતામાં ગીરમાખ ખાતેના "વિજય પ્રેક્ષ" ના માલીક મી. ગણેશ એન. જોશી એ સરકારે મંગેલી રૂ. ૨ હજારની જમીન ગીરી આપવા અસકિત બતાવ્યાથી તે બાંધખાનું બંધ થનર છે.

પ્રો. હૈનસીગળની યાદગીરીમાં તેમની બહેન શ્રી મંસુખાબાઈએ, "મરાઠી ભાષાને પ્રતિદાસ" નામે પુસ્તક લખનારને રૂ. ૫૦૦ નું ધનામ આપવા જાહેર કર્યું છે.

મુખ્યતામાં "જોડખ શીશરી કુપની" નામની એક કુપની હાલમાં સ્થાપનામાં આવી છે.

"મોહનલાલજી સેનક હાઇગરેરી" નામની એક જાન લાઇગરેરી મુખ્યતા ખાતે કેટલાક માસ પડે સ્થાપનામાં આવી છે.

પુનાની સરવંદસ એફ. હીઆ સોસા વડીની વધુ શાખાઓ મુખ્યતા, ખીસર અને મધ્ય પ્રાંતોમાં ખોલવામાં આવશે.

મદાસના નવા શેરીક તરીકે મદાસ મેલ પત્રના અધીપતી મી. એ. ઇ. લેલ નને નીમવામાં આવ્યા છે. શેરીક માન મેળવનાર તેઓ ખીમ અધીપતી છે.

મદાસના કુનર ઉદયોગ ખાતાના કીરે કટરની ઓશીસમાં મમે તેટલી ઉચ્ચાઇએ પ.મ્પી ઉડી ચક તેવો સ.એ. કપડાની કીનારી મુંચરાની સાળ, અને વરાળ વત્રની સારડી લોકોને જોરા માટે ખુદ્દાં મેલાયાં છે.

કશીકટ ખાતે એક મોસ્લેમ મોરડીમ તથા કી મોરડીમ હાલક સ્થાપવા માટે કલકતાના એક શ્રીમત જમીનદાર મી. કલકતુરીએ રૂ. ૫૦,૦૦૦ આપ્યા છે.

મહીસુર સરકારે છોડારાંઓને તમાકુ ખીતા અટકારવાનો કાયદો ધડ્યો છે.

લોરડ મીંટો મેમોરીઅલ ફંડમાં હાલ સુધીમાં રૂ. ૧,૨૫,૦૨૮ ભરાયા છે.

કલકતાના વિહોરીઆ મેમેરીયલ હોલમાં મુકસ માટે લોરડ કરમનનું બાવણું ભાવમરના હસન મી. પ્રખા સંકર હલપતરામ પટ્ટણી તરફથી તક્યાર કરવાનું ઉઘાડના કારીગરને સોંપવામાં આવ્યું છે.

કલકતાની કુનર ઉદયોગ અને સાસ્ત્રની ફળવણીને ઉતેજન આપનારી મંડળીએ આવતે વરસે પરદેશ જવા મુખ્યતા હોંદી એને માટે દરેક રૂ. ૧૦૦ ની બે, દરેક રૂ. ૭૫ ની બે, દરેક રૂ. ૫૦ ની ચર, દરેક રૂ. ૨૫ ની આઠ રકોભરશીયો આપવાનો હરાવ કયો છે. ૩૦ વધુ ઊંડરા એને જવા આવવાનું આમંત્રણ બાકુ આપવાનો હરાવ કયો છે. ઉપકા રકો ભરામતો એક ખીહારી, એક મહોમેડન, એક ઓરીસાનો, એક આસામીસ અને એક હોંદી ખિસ્તી હોવો બેઇએ.

"પ્રમતી" પત્ર જણાવે છે કે રાજ દરોહ દેહાવવાનું કામ આમડના મહેતાજી એ કરે છે. કેમકે લાં છુપા પેલીસનાં સાહસો હોતાં નથી.

કલકત્તાની હાઇ કોર્ટમાં ૧૫ મા જાન્યુઆરી નો આદેશ: બાલુકાને માટે સ્થાપવાની હોદ્દી વજરે બહાલી આપી હોવાથી તે બાલુકાએ એક વડીલને નીમવાની સરકારને માંગણી કરવા ત્યાંની હાઇકોર્ટના વડીલોની એક સભા મળી હતી.

મથા બનેવારીમાં કલકત્તા ખાતે શીશુરી તરીકે માણસ પડેલી જાન્ટ દુકાનીમાંના એક માણસે તે દેસના સંબંધમાં એવી બુબ્બાની આપી હતી કે દુકાનીના માણસ કલકત્તામાં એજીટેટના પેર મીટીંગમાં હાજર રહેતા હતા, અને ત્યાં તમારું એક ફાર માણસોને બચકરમાં દાખલ કરાવતા, શાકીએ કહ્યું હતું કે બાલુકાની શીશુરી એક મને ખબરને હાથ લગાડીને અવા સોમન લેવાડાવા હતા કે તે દેસના કુસ્મન એકેએ સામે લડશે.

હિંદમાં શાસ્ત્રીય વિદ્યા અને ઈશ્વાર કલિકામને લગતું જ્ઞાન ફેલાવવાના હેતુથી વિજ્ઞાન-પ્રચારણી સભા નામની એક સંસ્થા મીસીસ એનીબીસેન્ટ તરફથી સ્થાપવામાં આવી છે. જેનો હેતુ હાલ તરત દેશવિદ્યાર્થીઓ એ વિષયોને લગતી એપ્રીએ, મિત્રો વગેરે મેળવવા અને ઉપદેશકોદ્વારા જ્ઞાન ફેલાવવાનો શાખો છે.

અસ્કાબાદના પ્રદરશનમાં જાણીતા પહેલવાનો જેવા કે કીકરસીંહ, મુજરાનવાલો રહીમ, શાહોરવાલો આમા, રીવાય મહા રાખનો ખાસ પહેલવાન વિગેરે બામ લેશે તથા તેઓની કુસ્તીની દરીફાઇ શાવની હતી.

અસ્કાબાદ ખાતે કારાએલા પ્રદરશન વખતે મધ્ય તા. ૧૭ મી ડીસેમ્બરે એક હવાઇ વહાણ લેડાવામાં આવ્યું હતું, જે ૧૦૦ શીટની ઉચ્ચાઈએ ઉડતું મંથા જમનાના પ્રદેશ ઉપર ફરતું હતું.

હિંદમાં કોરોનેશન હરમાર દિલ્હી ખાતે જ હરવામાં આવશે, અને કલકત્તામાં હરવાની કોલમાલ નકામી છે, એમ વાઇસરાયે જાહેર કર્યું છે.

પ્રેસિડેન્ટ રામચુર્ણીએ શાહોરમાં પોતાની જાતી પર ચઢીને એ હરકરી માગ્યોને પસાર થવા દીધા હતા. માગ્યોની બાદ ૨૫ માણસોને બેસાડ્યા હતા. તે સીવાય ત્રણ દન વજનનો હાથી પોતાની જાતી પરથી પસાર કરવાનો અને બાર ઘોડાના બળાની મોટરકાર અટકાવવાના બદલુત બેસ હરી બાલુકા હતા.

હોદ્દી કારોગરીનો ટુકો

અમારે ત્યાં સાદી ટુકો, કેપીન ટુકો, મુસાફરીની કેપીન ટુકો તેમજ સારે સ્વીસ ની ટુકો બનાવવામાં આવે છે. મુસાફરી ને લગતો બીજો કામાન પણ જોરકર મુજબ બનાવીએ છીએ.

કેમ્પ કેટલ (મધુ)

સાદા તથા લગ્ન દાંકણવાળાં ફરેક સાઇઝ નાં બનાવીએ છીએ.

તે વપરાત ખોરાક રાખવાની પેટીઓ પાણીના કારો, ટોપી રાખવાના ડબ્બાઓ વગેરે ફરેકાઇ સાઇઝના બનાવી દઇએ છીએ. વધુ વિગતમાટે પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવો અથવા જાતે આવી મળે:

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban;
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાબુ ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ડિંગ

સફાઇની પેકીંગ, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી નિયમસર તાકીદથી મોકલીએ છીએ. જોરકર મોકલી ખાત્રી કરશે. લખો નીચેને સીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

મુસાફરોના લખા ફરેટ

પી.એ.એ. ૪૭૧. ટેલી. એડ 'મુસાફરો' ૧૭૧, મે. એડ, ૪૨૫૫

નવસારી હોદ્દી મુનાઇટેડ વેડીંગ કું.

હોદ્દીસ્થાનની મોસરી જગ્યાએ મ મળી સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરસ મવલ—એપ્રુ મધીયાણું—એક વખત મંગાવી ખાત્રી કરો.

ઠા. ૪, ૫, નાઇનસન્સ બોલ્ડેન્ગ,

કાયાગનલ બીટ, બેલ્કાનેસ્પરમ.

૨. એ. 'Gachwad', પો. બેલ્કા. ૫૨૫૦.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. રે. શી. રે.
કુધ નાતાલીયા	૧૭ ૬ થી ૧૮ ૦
આવલ માંગ ૧ બસ્તાની	૧૮ ૧ „ ૨૦ ૦
બીમડીના	૨૪ ૧ „ ૨૫ ૦
એફ.એફ.ડી.આર.	૧૮ ૧ „ ૧૯ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૭ ૬ „ ૧૮ ૦
ચીની સકર	૨૨ ૦ „ ૨૩ ૦
કુંડાના	૧૮ ૧ „ ૨૦ ૦
દેશી ટુવેર દાળ	૧૭ ૬ „ ૧૮ ૦
ટુવેરદાળ કાનપુરી	૧૮ ૧ „ ૧૯ ૦
મસુરી	૧૮ ૧ „ ૨૦ ૦
મમની	૨૭ ૦ „ ૨૭ ૬
અડની	૨૮ ૬ „ ૨૯ ૦
મધ્યા મુખના	૨૦ ૦ „ ૨૦ ૬
„ દાળ	૨૭ ૧ „ ૨૮ ૦
વટાણા નાતાલીયા	૧૭ ૦ „ ૧૭ ૬
મકાઇ	૮ ૬ „ ૯ ૦
બીનીસ	૨૨ ૦ „ ૨૩ ૦
કડતું તેલ ૧ બાલન	૩ ૬ „ ૪ ૦
એરડીનું	૩ ૬ „ ૪ ૦
મીઠું	૩ ૬ „ ૩ ૬
નાળીએરનું	૪ ૬ „ ૫ ૦
ખાંડ સફેદ નાતાલીયા	૧૭ ૦ „ ૧૭ ૬
પીણી	૧૫ ૦ „ ૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૬ ૦ „ ૬ ૬
આટો હાઉસ હોલ	૧૧ ૬ „ ૧૨ ૦
મકાસી સોપારી ૧ મલ	૭ા „ ૮
મરચાં	૩ા „ ૪
ધી પેટી, ૪ ટીનના પૌંડ. ૮-૭-૬	„ ૮-૧૦-૦
પોરબંદર	૬-૧૦-૦ „ ૬-૧૫-૦
પારસીન કરાઉન	૭ ૩ „ ૭ ૬
„ વાઇટ રોસ	૮ ૬
„ „ માલન	૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦
નાળીએર	૧૬ ૦ „ ૧૭ ૦
ફલી	૧૪ ૬ „ ૧૫ ૦
ગામ્મંડ સોપ	૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦
સાણુ સીંક સ્ટોન	૧૫ ૬ „ ૧૬ ૦
સાણુ સનલાઇટ ૧૦ બૌસ ૩૪ ૦	„ ૩૪ ૬
સાણુ ટાયમ ૫૦ દુકાના	
બોલસની કીમત	૧૨ ૧ „ ૧૩ ૦
નેકટર ટી	૧ ૮ „ ૧ ૬
માચીસ લાવન	૩ ૧ „ ૩ ૩
સોપારી સેવરધની	૧૦ „ ૧૦
નીડલ પોસ્ટ સીમારેટ	૧૫ ૩ „ ૧૫ ૬
નીમક (લીવરયુલ)	
બસ્તા એકની.	૪ ૬ „ ૫ ૦
નીમક (બરમની માક)	૪ ૬ „ ૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વ પ્રકારનાં ફળાદિ વગેરેનાં ખરીદી કરી તેને સુધારવાની માર્ગદર્શનાં સેવા
આપવામાં આવે છે. ગ્રાહકો વડેના સુવિધાઓ આપે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 2988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by (mail or telegraph to all parts the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Agency,
Davis Buildings,
53 Field Street,
DURBAN.

Reuter's Building,
St. George's Street,
CAPETOWN

Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG

Buildings for Sale

Fordsburg; several full Freehold Corners, Brick Buildings, near New Market. Shops and Cottages. Great Bargains. Easy terms. Owner leaving. Principals only. Apply:

35 Grafton Road,
Yeoville,
JOHANNESBURG.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL: s. d.
Yearly ... 15 0
Half-Yearly ... 7 6
Quarterly ... 4 0

Other Places in SOUTH AFRICA, ENGLAND and INDIA: s. d.

Yearly ... 17 0
Half-Yearly ... 8 6
Quarterly ... 4 6

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add: "MIANKHAN.

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let

114 & 126 FIELD STREET, DURBAN,

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

129 Grey 102str DURBAN.

Ismail Saliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add: "SULIMA"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL

TRANSVAAL

Dis. RUSTEN

BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE

ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P.M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 829

આમણં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામડાં, સીંગડાં, ઘેટાં અથવા

ખાકરાનાં આમણં, વેચવાની બાબતે વહેરે

ખરીદવા આગીએ છીએ.

ગુજરાતી પુસ્તકો.

નીચેના પુસ્તકો ને સાથે ભાષેના હાથ
ગુજરાત અમારે ત્યાં વેચવાના છે:—

કીમત શી.રે. પેરેટજ રે.		
આનંદ કાવ્યમ.	૧-૬	૩
મહાકવિ કવિજનુ-સુક.	૨-૬	૩
" કાવ્યમ "	૨-૦	૨
બેકુદ્રીકા	૦-૬	૧
મ લેસુએમની.	૧-૭	૨
કલીએપેટા.	૩-૦	૩
જનરમુજ વાર્તા સંગ્રહ.	૩-૦	૪
અરેબીયન નાઇટસ.	૩-૦	૬
સૌર લોક દેવદાસ	૨-૦	૨
પુસ્તકો ભાગ.	૧-૬	૨
સપત્તી સુતા.	૨-૦	૩
લીલા.	૩-૬	૬
દીવસેશ્વર કે દીવસાર.	૨-૩	૩
સેનેરી ટાળી.	૩-૬	૬
સુલભા.	૩-	૬

ઇટરનેશનલ પ્રાઇન્ટિંગ પ્રેસ.

ફીનીક્સ, નાતાલ.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1887)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-lined bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Lados." Box 42

BRADONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BRELLAIN

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Parmab Adani.

CAPETOWN

Thaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers

ZERAHIM NOBODIEN,
24 Frere Street, (Woodsstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Product Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABDOURAKH Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.

M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parahotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
118 Field Street

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street

HOOSAN OSMAN & Co.,
Box 88 371 Pine St.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.
171 Ungeni Road.

M. A. ABED LAJPUR,
P. O. Box 570

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mahta,
157 Grey Street. Box 530,

G. H. MIAMKIAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street

N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey St.

K. JIVAN, 182 Grey Street

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

M. RAWAT & Co.
108 Queen Street

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.

A. G. THOMAS, watch Repairer
120 Grey Street.

E. SOLEMAN BROS.,
108 Queen Street.

SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 184 Grey Street

ISMAIL JEWEL,
Fruiterer, Box 471

EAST LONDON

S. Cascojee,
Merchant, Box 270.

Ebrahim Essop, Madwa,
Property & Land Agent,
Box 223.

GRAHAMSTOWN C.O.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Doss, Box 110 Tel. Doss
Wholesale Produce & Fruit
Export & Commission Agent

S. N. Sany, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent, New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Sany, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56.

V. S. Thakore, Indian Laundry
Box 122, High Street

HEIDELBERG

A. M. BEYAT,
Market Street, Box 44.

Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Mekh & Co., P.O. Box 38

JOHANNESBURG

Amod Moomjee & Co.,
27, Market St., Box 2941

A. F. CANAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.

KHUSALSERI BHUL BHAI BHOT J.,
58 Indian Market Stall
President Street

Chhibu Dujee,
Indian Washerman,
Box 8369.

M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.

E. E. DADANOOT,
2nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915

M. P. FANGY,
Box 8031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3765

O. KEVALAN,
Box 5320, Market Street.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140

J. E. TAVARIA,
224 Market Street

JOHANNESBURG

Goolam Sahib,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.

OMARJEE SALEJEE.
P. O. Box 5931.

Ichharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tol Streets
No. 11, Vrededorp

KUILS RIVER STATION

SANT
Fruit and Produce Dealer.

KIMBERLEY

S. Nadarajan,
Fruiterer & Confectioner.
45, De Beers Road.

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTAKHAI & DADOO
Box 33.

Haseen Amod,
Indian Location, Stand 16.
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJEE
Box 11.

**MIDDELSBURG
(TRANSVAAL)**

A. E. BRANNA,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150

I. A. Oajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

Hajee Ema Hajee Sulaman & Co.,
Box 368.

HORMAJOT IDOLGI, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Muhammad & Rawji,
Box 329.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

VRAJDA & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHENDEN

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16

PIET RETOUW

Ebrahim Osman.
Box 9.

PIETERSBURG

A. M. Bhyat, Box 24,
MUSTA & KHANDELA BROS.,
Box 180, Market Street

POTCHENSTROOM

G. K. Desai.
Box 123

PORT ELIZABETH

Nickamdas Bros.,
Main Street. Box 631,

Adam Hoozen,
General Merchant
95 & 119 Adderley Street.

I. A. Pardy,
General Merchant,
85 Adderly Street.

E. M. Variawa
General Merchant
Drapery & Grocery,
45 Princess Street,

V. B. Namsco,
General Merchant,
Namsco's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nmsco,
84 Walmer Road

Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Haseen Street, The Hill.

PRETORIA

Obotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 496
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhaj V. Patel,

General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant. Box 842.

RICHMOND

Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vandyk Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULMAN & Co.,
Box 4 Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

4himjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dbi,
I an Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND J.C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Goomenkhan Kalekhan,
17 Market Street,

**SPHONKHEW
(TRANSVAAL)**

Kesavji Giga, Befnola

STANDERTON

Amod & Ismail. Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

A. S. Desai,
Direct Importer, Box 122
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoozen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.O.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter. John Ra

UMBINGA

Dada Osman

VREULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moes Street,

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Haje Jaffer Munavar Raeria.
Butcher P.O. Box

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 137. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgent Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 444 "BHABHA." P.O. Box 35.

શ્રી. દેવકીશમ
વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર.
દેવ શમ અને પીનાથ દયા ભાઈના રમાલ
ચાર્ટર્ડ સ્ટીટ, (કાર્ટન હોટેલની સામે.)
મેકસ ૫૨૨૦, બેલ-સામ: ૨.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and 41

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Shop No. 432. Corner Esplanade & 14th Streets,
VEREDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 TEL. ADD: "PAJANDAR."
HEAD OFFICE: YARCOO COLLEGE, INDIA.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Tel. Add: "DAWOOD."
P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
3 Green Road, Fordsburg,
JOHANNESBURG

A. M. BHAYAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 44
HEIDELBERG.
Branches: — Pietersburg, Box 24,
Nigel, Box 43.
Tel. Address: "BHAYAT"

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples and Marseilles:—

about Feb. 13th Guelph 4890 tons

„ Mar. 13th Dunvegan Castle, 5958 tons
DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

About Jan. 26th Durham Castle, 8211 tons
FOR BEIRA, AND MAURITIUS

„ Jan. 18th Berwick Castle 5883 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE Gaiety Theatre)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી.

હાઉસેલ અને ફીટલ મરચાં.
ઇન્ડિયન પ્રોસેસી જથ્થામાં હીન્ડુસ્તાન
થી મંગાવી સરતે હાથે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા
નું સરસ ચાવલ-મોખુ મધીઆણું-જથ્થા
માં અજમાએસ કરી જુઓ.
STAND 512, 17th Street VEREDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
"Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદરનું ખુશખોશાર લી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add: "FORBANDAR."
Telephone 86

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

P.O. Box 33,

Telephone No. 88,
Telegraphic Address:
"CHOTABHAI."

KRUGERSDORP.

German East African Line

S. S. SULTAN

Will sail from Durban about the 2nd February and from Delagoa Bay about the 3rd February 1910, taking 1st, 2nd and deck passengers with or without food.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

૧૭ ફેબ્રુઆરી સુધીનારી સ્ટીમર "સુલ્તાન"

જરમની આગમોટ તા. ૨ ફેબ્રુઆરીએ ડરબનથી અને ૩ ઇ ફેબ્રુઆરીએ ડેલગોઆથી ઉપડી માટે ૧૫ ફેબ્રુઆરી સુધીનારી ટીકીટ ખોલાઈ આપવા વગર ખોલાઈની મળશે કે પાસેજને માત્ર સગવડ કરી આપવામાં આવી છે એ વરગ સાફ એલાહેદી બધા આપવામાં આવે છે તેથી ખાસ બધા સાથે દેલગોઆને લાગ કરશે છે. ખતી, પાણી, મુલકાવાનુ, ભજન વગેરે ખાખતમાં સરસ ખંડોપસ્ટ રહે છે. લાકડાની કે અને વીજળીની ખતિ છે. ખલાસી દેશી છે.

સ્ટીમર સુધી પહોંચે તેમજથી ખખર આવે છે. એ લાખાઓમાં ૭૫૫ છે.

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK KASOOL
137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. President St., Box 2347 J.B.

To LET

ભાડે આપવાની છે.

પાક-ટાઈનથી ૨ માસ દુર નુ જર્મની માં ૬ એકર જમીન દુકાન વેર દાલિય, બે મજલાનુ રહેવાનુ કમ્પ્લીટ ઘર રેલવે સાથે. વધુ વિગત માટે ની લખો.

ખાસી રૂ. ૧૫૦.

૧૧૦, રીડ્સ સ્ટ્રીટ, ડરબન

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE MERCHANT.

English & Indian Groceries always to be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 2383

Tel. No. 1915, JOHANNESBURG.

ખુશાલજાઈ જુલાજાઈ

લગતની ફા.

જમરણ રીટલ મરચંડા

મરચાં દેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ, હેડ, રૂંસ, કુવાલ, કીરખાન, રેકમી રમાલ વગેરે પરચુરખ માલ મળશે. આવે, જુઓ અને ખાત્રી કરો. ખેતુ મહત છે.

ઈડીઅન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮

પ્રેસીડેન્સી સ્ટ્રીટ, જોહાન્સબર્ગ.

ખોલસ ૩૨૪૬

INDIAN-AFRICAN LINE.

S.S. " " leaving Durban for Calcutta direct on or about , taking deck passengers. Passage about 22 days

R. RAJCOOMAR.

Passenger Agent,

1 Alice Street, Durban.

રહ. રહ. " " નામકે ગાહા ૧૯૧૦ ને લગતનું વર્ષને ફલવરી માસની.

માર. રાજકુમાર એજન્ટ ૧ રલીસ સ્ટ્રીટ ડરબન.

એસ. એસ. ૬ ૧ તા. ૧૯૧૦ ની વરસામાં ડરબનથી લગતનું વર્ષા ઉપડશે.

માર. રાજકુમાર એજન્ટ ૧ એલીસ સ્ટ્રીટ, ડરબન

જાન. ૧૯૧૦ ના વર્ષા ઉપડશે. ૧૯૧૦ ની વરસામાં ડરબનથી લગતનું વર્ષા ઉપડશે. ૧૯૧૦ ની વરસામાં ડરબનથી લગતનું વર્ષા ઉપડશે. ૧૯૧૦ ની વરસામાં ડરબનથી લગતનું વર્ષા ઉપડશે.

ફર્સ્ટ ક્લાસ માલ મોકલનાર ફર્સ્ટર

અમે ફર્સ્ટ ક્લાસ માલ અને તાજુ ફર્સ્ટ તથા ફર્સ્ટ ક્લાસ વેલન્ટાઇન બર્મીસ સાથેની પેકેજ સાથે રાહડેલા ફર્સ્ટ ક્લાસે એરડર મોકલવાથી નીચમસર તાકીદથી દાખમસર મોકલીએ છીએ.

માલ મોકલવા બધાઈ ખાત્રી મારે કામલ બવહાર અગર માહસ લીરલ મોકલી લેવી.

ખુલાસા માટે લખો નીચેનાયે:-

એમ. એ. અબેડ લાજપુરી,

ફર્સ્ટર, પી. એ. બોક્સ ૫૭૦

૨લી, એડરેસ. 'જાલપુરી' જા. ૫૦૦, ડરબન.

M. A. ABED Lajpuri,

Box 570,

Durban

Vol. 4—No. 9

SATURDAY JANUARY 28TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

ALLEGED ILL-TREATMENT AT VERULAM

THE PROTECTOR INVESTIGATES

ON the 18th inst., ten indentured Indians, in the employ of a well-known planter, near Verulam, were charged before the Magistrate, Mr. Wheelwright, under Sec. 35 of Act 25 of 1891, for being absent from roll-call and refusing to perform the work set them when lawfully called upon to do so. They pleaded guilty, were cautioned and discharged, and ordered to return to their employer. It appears that the men made serious allegations of improper treatment against the latter, and in sympathy with the first ten, twenty-six others left their work in a body, in order to complain. Their doing so was clearly in contravention of Section 101 of the Act, under which they were arrested and charged, and which reads as follows:—

"When all or a large number of the Indian immigrants employed upon any estate or property shall absent themselves from their employment without leave for the purpose or on the pretence of making any complaint against their employer, such Indians or any number of them shall be liable to be brought before any Court, and, on conviction, to be punished by fine not exceeding Two Pounds Sterling, or by imprisonment for any period not exceeding two months, with or without hard labour, whether such complaint shall or shall not be adjudged to be groundless or frivolous, and notwithstanding that such complaint may be successful."

Commenting upon this provision of the indenture law, the *Natal Advertiser* said, in 1908:—

"This means that, even if a number of Indians carry a gross complaint against ill-treatment to the Protector, and succeed in getting compensation and redress, they are liable to two months' hard labour for having dared to seek justice without first obtaining permission! This, we take it, is the most scandalous provision extant on

CHECKMATE!

Capetown, Jan. 25.—Judgment was given by Lord de Villiers, in the Appellate Division of the Supreme Court, this morning, in the matter of *Mahmud Chutabhai v. the Minister of Justice and the Registrar of Asiatics*.

The Chief Justice, in his judgment, held that the Court below was right in holding that the petitioner was not entitled to registration under the Act of 1908, but *the maintenance of the liberty of the subject was of more importance than the prevention of undesirable immigration*, and if the Legislature desired to place restrictions on the liberty of any class of subjects, whether Europeans or Asiatics, it should be in language which admitted of no doubt as to its intention. The language of the Act of 1908 was not so clear and unambiguous as to satisfy him that it was intended to take away the rights of persons in the position of the petitioner, who sought to avoid expulsion from the country by obtaining a certificate of registration. The Section required the Registrar to register every applicant who was lawfully resident in the Transvaal. In his Lordship's opinion, the petitioner was entitled to the protection (such as it was) of Act 2 of 1907. The Court would declare that the order of expulsion, based as it was on the Registrar's refusal to register the petitioner, was null and void, and would direct the Registrar of Asiatics to issue a certificate of registration, in terms of Section 5, sub-Section 1, of Act 2 of 1907, with costs against the Government of the Union. Concurrent judgments were delivered by other members of the Court.—*Kenter*.

any British statute-book, anywhere. What if these unfortunate wretches have to ask permission to go to the Protector from the very man they propose to complain against? Is he at all likely to grant it? And, if not, are they to endure on in patience? *This Section alone is enough to damn the whole Act.*"

The twenty-six men, charged under Section 101, pleaded guilty. They were sentenced to pay a fine each of thirty shillings, or go to gaol for a month with hard labour. The fines amounted to about three months' wages, and, by way of protest against the sentence and the injustice with which they alleged they had met, they elected to go to gaol, though it is understood that some of them, anxious not to leave their wives and families unprotected, have since paid their fines and been released. In any case the employer has been penalised by the temporary loss of half his available labour force.

Incensed by the penalties imposed upon their fellow-complainants, whilst they themselves were set free, the first ten, determined to share their imprisonment, refused to go back to their employer, and set off to make complaint to the Protector. They were, however, arrested at Avoca, and brought back to Verulam, where they were brought before the Court, charged with contravention of Section 101, on the 20th instant. They were defended by Mr. A. B. Wells, who pointed out that the men seemed to be labouring under a grievance. The Magistrate, telling them that, though they seemed to desire to go to gaol, he would not send them there, cautioned and discharged them, and ordered them to return to their employer, after having laid their complaint.

The men allege, it is understood, the following grievances against their employer:—

(1) That their rations are illegally docked;

- (2) that they are set impossible tasks ;
- (3) that for failure to perform these, or to attend roll-call, in case of sickness, they are illegally fined ;
- (4) that women, newly-risen from child-bed, are prematurely forced to work, on pain of non-payment of wages or stoppage of rations ;
- (5) that although the employer was ordered a year ago to provide proper accommodation for his employees, he has not done so, and that many of the shanties in which they are obliged to herd are uninhabitable, especially in the wet weather.

The Protector was, on Friday last, communicated with, and informed of the acute feeling that existed amongst the Indians on the estate, and on Saturday morning, Mr. Waller, of the Protector's Department, went up to Verulam to investigate the complaints.

It is stated, on the authority of a sirdar, who brought up twenty-five time-expired Indians to Verulam to enter into contracts of re-indenture, that when they heard of this case, they unanimously decided not to re-indenture. The Indian community of Verulam are closely watching these and similar matters, with the object of drawing the Protector's attention to cases of alleged abuse, and every effort is being made to make the ugly facts of indenture widely known, with a view to frustrate the employers' attempts to bring undue pressure to bear upon those of their employees who are approaching the end of their terms of service, in order to induce them, whilst still under obligation to serve, to enter into fresh contracts.

Indentured Labour

The Ultimatum Stands

Reply to Planters' Association

The Parliamentary representative of the *Natal Mercury* wrote on Saturday last, that, in Natal, although the practical certainty of such a juncture as the stoppage of recruiting in India was acknowledged, it was felt that before the Ministry accepted the position thus forced upon them by the Indian Council, some endeavour should be made to recompense the coast planters and the other Natal industries largely dependent upon Indians for their unskilled labour, with some other form of assistance before all resources of negotiation had been exhausted. The large bulk of the Natal public subscribed to this feeling, since, with the drain of native labour to the Rand, the suspension of the "isibalo" system contributing natives to the Government road parties, the already large stimulation of the local departures from South Africa under the combined influence of the restrictions in the Transvaal and the personal lure upon Asiatic

in Natal, the labour question was becoming a serious problem in a Province so directly concerned with industrial affairs as Natal.

On Jan. 10 a private meeting of the Natal Sugar Growers Association was held, attended by all the representative planters of the North and South Coast districts, with reference to the situation thus set up. Its result was the drafting of a telegram to the Minister of the Interior, describing the circumstances of the planting industry, and requesting the Government, by any means in its power, to endeavour to extend the period of notice within which indentured recruiting in India was to cease, in order to give the planters time to prepare for the transition. Since the turn of events in India has been disclosed, more than one declaration has been made on the part of the planters that if indentures are to run for only five years more, the further cultivation of the sugar crop in Natal will be discontinued in three years' time.

It is now understood that a reply was received from the Minister of the Interior on the 11th instant. It was considered at a further meeting of the Sugar Growers' Association yesterday. The reply holds out to the planters no hope of any respite. It reiterates that the Indian Government practically announced its ultimatum to South Africa only last year, and that the policy declared by the Secretary for Commerce in the Indian Council on January 3 has been finally adopted. The further statement is understood to be made in Mr. Smuts's message that the Imperial Government have officially concurred in that policy. The Minister for the Interior goes on to explain, in view of the finality of the attitude taken up by both the Imperial and the Indian authorities, the futility of again approaching the latter with reference to the subject, inasmuch as South Africa can never consent to accept indentured labourers from India as permanent settlers in this country, and Mr. Smuts is also believed to add that the number of labourers at present in Natal, or still to be imported before July, will probably prove to be sufficient for immediate requirements. He also remarks that the question of the future requirements of the industries affected will engage the serious and sympathetic consideration of the Government.

There are probably not more than 120,000 Indians of all classes in the Province at the present time. In considering the effect of the suspension of fresh supplies of coolies from India, it is an important detail to bear in mind that all indentures now being effected have five years to run, so that, leaving out of account all the re-indentures which will follow after the period of the first engagement has expired, indentured labour on the plantations cannot in any event wholly

cease in Natal until 1916. A greater tendency exists now than ever before in the history of Indian labour for the coolies to re-indenture, and since after the cessation of the direct supply from India there will be a greater encouragement still offered by the employers to accept contract engagements, it will quite probably be found that the number of Indian labourers under indenture or some other form of fixed contract will undergo no very appreciable diminution for some time to come.

Possibilities ■ Mozambique

Some weeks ago, I referred to a report current among the Transvaal and Natal members, that the Portuguese were obtaining British Indians for Mozambique from their province of Goa, in India. This was reproduced in other South African newspapers, eliciting a telegram from Lourenço Marques which, while not denying the statement, declared the efficacy of the Mozambique regulations for preventing any illicit passage of Asiatics across the border into Union territory. That British control would enter into such a matter is more than probable, but Goa is a populous territory in itself, and moreover the Portuguese have every facility ready to their hand for importing alien labour—not necessarily from India, either—wherever there is a supply available for recruiting. They have not been known previously for any especially spirited sentiment regarding imported labour or its political consequences, and as the Sovereign Power in Mozambique, there is apparently nothing—short of peremptory interference on the part of the Union if it can be effected—to diminish their title to grant rights of domicile or any other political privileges to induce Asiatic labourers to accept contract engagements in Mozambique.

[Note: It is highly unlikely that British Indians from Goa will either be allowed to proceed to Mozambique under indenture or will go there of their own accord. It is not from amongst these classes that the indentured Indian is recruited, but rather from the poorer districts of Madras or the famine-stricken districts of the United Provinces and Behar.—Ed. I.O.]

Tea Planters' Position

In the course of a chat which a *Mercury* representative had with a local tea-grower, it was pointed out to him how impossible it was for the former to manage without this labour. He mentioned, at the outset, that his crop approximated 120,000 lb., which he generally sold in bulk for about 6d. per pound—a matter of £3,000; whereas tea could not be imported for less than 1s. 6d. per pound, the cost of 120,000 lb. at the price being £9,000, and, apart from the lessened cost to the consumer the money paid for the locally-grown tea was all spent in the Colony. Questioned regarding

Indian labour, our informant said that he employed 90 Indian men and women, and two natives, who were busy gathering and treating the crop for ten months in a year. It was, he declared, hopeless to try to substitute natives for Indians; it was not a question of getting them, but the native was altogether too heavy with his fingers, and crushed the leaves to bits. He had tried natives at various times since 1880, but all his experiments had failed. Asked how long he had been in the industry, he stated that he had been engaged in it since its inception, in 1878, and had invested all his profits in his estate. His factory, he mentioned, had cost him £4,000, and the total amount he had invested in his estate was £20,000. Now, if he could not get labour, he would have to start again—at what he did not know.

Closing Down a School

We understand that, on account of the action taken by the Government of India, a prominent employer of Indian labour has closed down the school that he had opened on his estate for the education of the children of his labourers. Such an exhibition of petty spite merely indicates that the opening of the school was not originally undertaken for the advantage of the Indian children so much as in anticipation of favours to come.

Mr. Meyer Speaks

In the course of a long and egotistical interview in the *Times of Natal*, Mr. Hugh Meyer, M.L.A., delivered himself in the following naive terms on the indenture and trading questions:—

Indentured Indian labour is to be stopped in Natal because of the misdeeds of the Transvaal in their treatment of the Asiatics there. If they are going to take away our indentured labour, the time is also ripe to remove the man who is no good to us, and that is the Arab trader. Now I am going to devote my attention to the Arab trader. I shall adopt the same principle as I have done before, and keep hammering away at the subject, because I am sure I shall get the help and assistance of the other Provinces. What is the use of keeping these people about us, when they are going to take away the indentured labour?

[NOTE: Mr. Meyer's views on the Indian trader are characteristic. But he forgets that he will have a far harder task to convince the members of the Union Parliament than he might have had in the Natal Assembly. Moreover, in the present condition of public opinion in India, it is quite certain that the Imperial Government are as unlikely to consent to legislation "removing" the Indian trader, as they were, in 1908, when Natal developed its egregious policy of wholesale confiscation.—Ed. I.O.]

A Good Riddance

It is, we believe, more than a mere rumour that, in view of the stoppage of labour supplies, many of the Mauritian planters in Natal will close down, three or four years hence, and retire to Mauritius. Better that than that they should continue to get fat on Indian sweat, blood, and tears.

A Diabolical Move

We are informed, on the best authority, that the principal employers of Indian indentured labour are sending their most trusted sirdars to India by the s.s. *Unfuli*, which leaves for Madras about the 13th prox., in order to recruit, at high wages, as many labourers under five years' contracts, as possible, before the 30th June next. The sirdars are to return, likewise, under five years' contracts. It is evident that an attempt is being made to flood the country with indentured Indian immigrants before the period of grace expires. We are told that, on some of the estates, a number of the sirdars have declined to take any part in these proceedings, declaring that they will have no responsibility for "killing" their brothers and sisters, in the no small annoyance of their covetous employers. Immediately after Mr. Polak's address at Verulam, last Tuesday, a sirdar informed him that he had been asked to go to India for this purpose, but, after what he had heard, he would refuse to go, and would advise as many of his fellow-sirdars as possible to that effect.

Native Labour Supply

The question of an adequate supply of native labour is rapidly becoming acute, says the *Natal Mercury*, and the statement is frequently made that there is an abundance of labour in the country if the natives would only come out to work. An examination of the actual figures relating to the native population, however, shows that there is not the great amount of labour in the country that is sometimes stated. The native population in Natal and Zululand may be taken roughly at 1,000,000. Half of this number is made up of females, leaving 500,000 of a native male population. Half of this number, again, are not of working age, leaving 250,000. The fact that the native has his home and family in the country makes him an irregular worker, and at any particular period there are probably only half of the natives of working age available—or a total of, say, 125,000. There are at the present time about 10,000 natives at work in Natal, and about 40,000 in the Transvaal. Then there are the heads of kraals, who do not go out to work, and numerous others who have no need to do so. Nearly one-half of the natives in the Colony are located on private lands. They are tenants of private owners, and by agreement are in a great many cases not at liberty to go out to seek

work, as they give their labour to the owner of the land on which they are located, in return for their kraal site. This greatly reduces the amount of free labour that is available, and if the demand goes on increasing at the present rate we fail to see how it is going to be met, especially as after July next all indentured labour will come to an end.

With reference to recent statements as to the number of Indians returning to Natal under indenture, we (*Natal Advertiser*) have ascertained that a shipment arriving last week brought 218 men, of whom 32 had been in this Colony before, while their friends and relatives numbered 117. Thus in a shipment of 218 men, 149 were returned with friends and relatives.

[NOTE: Probably not even the Protector would dream of regarding this as anything but a highly exceptional case. It would be more to the point if he were to inform us how many other Indians returned to India with the 32 men referred to above, and explain why these did not return. Also why Natal has failed to extend the kangany system that has succeeded so well in Ceylon and Burma.—Ed. I.O.]

Chotabhai Judgment

Press Comments

Commenting upon the judgment delivered on Wednesday last, in the Chotabhai case, by the Appellate Division of the Supreme Court, the *Natal Mercury* say:—

Putting aside all question of colour prejudice, and the intricacies of the Asiatic question, as it exists in South Africa, there cannot be any dispute as to the soundness of the dictum laid down by Lord De Villiers. The liberty of the subject is a sacred right which must be defended at all costs, and if it is recklessly infringed in the case of one section of the population there is no guarantee that it may not be extended to cover other sections. There is too much of a tendency, as it is, to an abuse of administrative authority, and things are done under the guise of law that were never contemplated when the laws invoked were passed. On the face, it seems a monstrous proposition that the minor son of a person domiciled, legally registered, and admittedly entitled to be in a country should be subject to an order of deportation, and sent away from his parents. Such a law could not be justified, and such action as was taken in refusing registration and in issuing an order of expulsion could not have been intended when the law was passed.

The soul of all improvement is the improvement of the soul.

The Transvaal Blue-book

Regarding the Asiatic Question

We give below further extracts from the Transvaal Blue-book, commenced in our issue of the 19th October:—

Ministers' Minute to Governor-General:—

Union of South Africa,
Prime Minister's Office, Pretoria,

4th July, 1910.

With reference to the Administrator's Minute, No. 15/110, of the 26th May, on the subject of the deportation of British Indians from the Transvaal via Mozambique, Ministers have the honour to inform his Excellency the Governor-General that the facts are that, in July, 1909, before a number of Indians deported from the Transvaal were embarked at Delagoa Bay, Mr. Long, Transvaal Agent at Lourenço Marques and Immigration Officer of the Transvaal, spoke to the British Consul, and suggested that he should see the Governor-General of Mozambique regarding the authority under which the deportations were to be effected. Mr. Long pointed out that, although the regulation or by-law is force at the time purported to allow Asiatics entering the township without passes to remain for a period of 30 days, this provision had not been followed in the case of Asiatics deported from either territories into Mozambique. The Consul agreed that Mr. Long should seek an interview with the Governor-General, and the outcome was that His Excellency expressed the opinion that sufficient authority existed to effect the deportations. The Governor-General considered, however, that it would be advisable to amend the regulations so as to clear away any ambiguity.

2. Mr. Long did not interview the Governor-General in his capacity as British Vice-Consul, but as Transvaal Agent and Immigration Officer. No disability was incurred by Asiatics, whose deportation continued to be effected in the same manner as previously. Under the "Codigo Administrativo" of Portuguese East Africa, the Government is empowered to deport any undesirable person, and all persons, irrespective of nationality or colour, deported from other territories into Mozambique, are deemed to be undesirable.

LOUIS BOTHA.

The Secretary of State to the Governor-General.

Downing Street, 6 August, 1910.

My Lord.—With reference to General Hodfield's despatches of the 6th May, on the subject of the exemption of Indian prisoners from tasks and practices repugnant to their religious scruples, and the observance of the Ramadan Fast by Sikh medon prisoners. I have the honour to transmit to you, for the consideration of Ministers, a

copy of a letter from the Under Secretary of State for India, expressing the profound regret of Lord Morley at the refusal of the Transvaal Ministers to make any concessions to the religious views of Indian prisoners.

In this letter Lord Morley points out that the question of compelling prisoners to perform tasks which involve ceremonial pollution is in any case quite distinct from that of giving facilities for the observance of particular rites.

I feel sure that your Ministers will agree on reflection that anything which offends religious susceptibilities must be a serious and permanent obstacle to any settlement. It is on every ground desirable to avoid arousing such susceptibilities, and I earnestly hope that your Ministers will reconsider the decision that the exigencies of prison administration preclude the Government from taking account of religious beliefs and scruples.

I have, &c.,
CREWE.

British East African Indians' Grievances

Moslem League's Representation

We take the following paragraphs *in extenso* from the representation forwarded by the London Branch of the All-India Moslem League, on the subject of the grievances of the Indians in British East Africa:—

It appears from a study of the evidence given before the departmental Committee [on Indian Emigration to Crown Colonies] that a proportion of the white settlers came from Natal, and that some of the farmers are Boers. His Lordship is aware that the Boer and the Afrikaner have been accustomed for generations to treat the Native of Africa with contumely, not to say cruelty, and that, in their bitter and unreasoning prejudice against "colour," they fail to sufficiently recognize the very wide distinction between the highly organized and ancient civilization of India and the semi-barbarous condition and outlook of the Kaffir. Their prejudices have been accentuated by the degree to which the sobriety, industry, and other good qualities of the Indians enable them to compete in trade. If there were a reasonable likelihood that the conditions prevailing in South Africa would in course of time be repeated even in a minor degree in the Protectorate, the political danger might well be guarded against in any review of the policy of the Protectorate in respect of Indian settlement. But the cumulative effect of the evidence given before Lord Sanderson's Committee has been to entirely dissipate belief in the possibility of such a contingency. Sir John Kirk, to whose high authority reference has already been made, told the Committee that

he did not think the difficulties experienced in Natal on account of the large Indian population there could be repeated in East Africa, supposing the emigration of Indians under indenture, or otherwise, is encouraged. The white population, he said, would never be comparatively numerous enough to feel it. Asked the difference between the conditions of British East Africa and Natal, he replied (No. 7,706):—

"The one is a tropical country; the coast land and inland, except higher up, is tropical, where the white man cannot be permanently established. Natal is a white man's country, where the white man and his family can live and settle, and naturally they feel the competition of the Indian keenly."

In endorsing this authoritative opinion, my Committee would humbly but strongly urge that the prejudices and selfish conceptions of a mere handful of men coming from a part of Africa where the conditions differ completely from those prevailing in the Protectorate, should not be permitted to override the economic welfare of the country.

In attempting to meet those prejudices the Government can do no good, but will only aggravate the sense of indignation entertained in India on the question of emigration to some of the self-governing portions of the King's dominions.

Sir Harry Johnson pointed most clearly to this danger in his evidence before Lord Sanderson's Committee. In expressing the conviction that East Africa could not get on without the Indian trader, he added that the question should be looked at from a larger point of view (No. 4,094):—

"With the eventual complete self-government of South Africa, undoubtedly, so far as I am able to follow, they will push out the Indian from Natal; they will have no more Indians in Natal or in the Transvaal. Then the only reply of the Imperial Government to India will be: That is true; it is, perhaps, a regrettable thing, but still, there it is; but let us point out to you, as against that, in compensation, the splendid opportunities that lie before you in East Africa and Nyassaland. But if you are going to allow the white man to close East Africa to Asiatic enterprise as well as South Africa, you will create, I should think, in the long run, very grave dissatisfaction in India."

The case might well be put with greater emphasis than that Sir Harry Johnson employed. The indignation of Indians of all classes and sections of political opinion in respect to the treatment of their fellow-countrymen in some of the self-governing dominions is of most serious Imperial concern. Nothing could be more calculated to intensify the grave political

perils with which the situation is fraught than the confirmation by His Majesty's Government of the policy of Indian restriction and exclusion in East Africa, seeing that there was close business relationship between that land and India centuries before the establishment of British rule in either land, and that ever since there has been constant direct maritime and trading contact between the two countries. In the words of His Lordship's Right Honorable colleague, Mr. Winston Churchill, it may be asked:—

"Is it possible for any Government with a scrap of respect for honest dealing between man and man to embark upon a policy of deliberately squeezing out the native of India from regions in which he has established himself under every security of good faith? Most of all we ask is such a policy possible to the Government which bears away over three hundred millions of our Indian Empire?"

"Spotted Fever"

Three Hundred Years Ago

In the inspired report that appeared some time ago in a contemporary regarding the outbreak of "spotted fever" amongst the indentured Indians *ex s.s. Umkhlati*, it was cunningly suggested that the disease was eminently of Asiatic origin, a statement that was promptly denied. As showing how common the disease has been in Europe, it suffices to quote the following extract from a letter addressed by Patrick Comerford, Bishop of Waterford, to Luke Wadding, Guardian of the Irish College of St. Ildore, at Rome, about February 24—March 6, 1629-30 (Old Style):—

"What with the insolence of the soldiery, the dearth which has lasted two years, the evil quality of the beer in most parts of Ireland, the prevalence of spotted fever, small pox, and catarrh, the lack of money and trade by reason of the wars of the last few years, I verily believe that the third part of the inhabitants of the Kingdom (of Ireland) lives by alms; there is nought but wailing and complaining and lamenting to be heard day and night."

The letter from which the above extract is taken, was written in Spanish and English, and appears in the volume of *Franciscan Manuscripts* issued by the Historical Manuscripts Commission, in 1906. If the "spotted fever" referred to be the same disease as that presently known by that name, then it must have been known at least three centuries ago in Europe, as the common sequelae of poverty, squalor, and filth.

The *Times* states that two deaths have recently occurred at Sheffield

from "spotted fever." At the inquest on one case last Friday it was stated that the deceased, a man who lived at Walkley, had been in the Royal Infirmary for three weeks, and that it had been thought that he was suffering from the effects of excessive drinking. The verdict of the jury was that he died from "cerebro-spinal meningitis and pneumonia."

From the Editor's Chair

THE ULTIMATUM STANDS

It is not often that General Smuts gives us cause for sincere rejoicing; but his notification to the Natal sugar planters, that the decision of the Government of India, to prohibit the recruitment of indentured Indian labourers for South Africa, after June 30 next, is final and irrevocable, will, we are sure, give unalloyed satisfaction to all Indians in the sub continent, who have any regard for the future of the community. It is better that those who are here already should suffer a little more—as they would have to do, in any case, sooner or later, notwithstanding the false hopes of those who might be inclined to favour counsels of expediency—than that others should be induced, by shameless misrepresentations, to come here, to live a life of helotry, and to share, if not, indeed, to increase, that suffering. We are glad that the Government of India and the Imperial authorities have stood firm against the strong pressure of vested interests, and that they have foregone the alluring temptation to kowtow to the burgher of colonial prestige. At least, in this critical matter, the Imperial Government have departed from their traditional policy of flabbiness in dealing with the South African Indian problem. It is not pleasant, however interesting it may be for outsiders, to be a problem, and the Indian Government's action will certainly tend towards its solution. Meanwhile, it appears that we are face to face with a conspiracy, on the part of the serf-owners of Natal, to introduce as many hundreds of these human chattels as possible into the Province before June 30. We trust that every effort will be made to warn the sirdars, who are being sent to India to recruit, against the unpatriotic work that they are now called upon to do, and we confidently hope that our friends in India will see to it that these unholy efforts are frustrated. We conceive it, too, to be the duty of the Indian storekeepers and others, all over Natal, to advise the indentured Indians most strongly against re-indenturing, even at higher wages and under better material conditions. The labourer is entitled to a far larger share of the wealth that he produces than his employer, or, rather, owner, has ever

yet been willing to concede him, and it is to his entire advantage to offer his services as a free man; and as there will be great competition for these, he may be sure, if he enters into a free civil contract, outside the scope of the immigration laws, that he will be able to command a far higher wage, even if he has to pay the £3 annual licence in addition. There is, too, a strong possibility of the repeal of this tax, as the employers will not view with equanimity the driving back to India of large numbers of skilled workers already accustomed to field labour. In any case, the employer can be made to pay the tax. Every ex-indentured Indian, in the future, will be eagerly sought after, and, as a free bargainer, he will not only be able to choose his employer, but also to revise the terms of his contract, at frequent intervals, without being criminally punished. And it must equally obviously be as much in the interests of the Indian trader that his fellow-countrymen should be freed from slavery, for he will not only reap the advantage of an improved political and social status, but he will benefit by the greater purchasing power of his Indian and native customers. Altogether, if only the ex-indentured Indians refrain from enslaving themselves anew under Act 19, 1910, or any earlier law, we can see for the community a very much brighter future, morally, politically, socially, and economically.

ALLEGED ILL-TREATMENT AT VERULAM

THE allegations that we publish, this week, relating to the ill-treatment of certain indentured Indians employed near Verulam gives food for very serious reflection. We do not intend, at the present juncture, to offer any comments thereon, as the matter is now in the hands of the Protector, and we trust that, the light of publicity having been let in upon it, he will make his investigations as thorough and complete as the circumstances permit. But we are certainly entitled to protest against the gross miscarriage of justice whereby some of the men were sent to gaol, under the vindictive provisions of section 101, for doing in a body what they could never have been punished for had they done it singly, namely, leaving their work for the purpose of lodging a complaint with the statutory authority. There is no smoke without a fire, and, notwithstanding official and inspired denials, our assertions as to the continuance of the ill-treatment of indentured Indians, by virtue of the very nature of the system of indenture, receive daily confirmation from the most unexpected quarters. One irrebuttable claim we do make: the stoppage of all further supplies of labour from India will act as a compelling force upon employers, obliging them to give better treatment and offer better conditions of employment to the labourers under their control, if they wish to retain their services, at the expiry of the *runnys*.

Mr. Stallard pressed the matter, and, on a division, the motion was carried by 16 votes to 15.—*Reuter*.

that, accordingly, he has no shadow of justification for persisting in his persecution of the remainder, who are obviously lawfully resident; or he must confess that he has actually driven out of the Colony lawfully resident Indians, and that the effect of his policy has been to create widespread ruin to large numbers of honest, inoffensive people, and has added enormously to disaffection and discontent in another part of the British dominions. General Smuts' neo-Imperialism is, no doubt, a charming foible, but he is, we take leave to suggest, not out of his troubles yet, and that he has still to reap the whirlwind harvest where he has already sown the wind.

Mr. A. E. Chotabhai, who fought so strenuously, directly for the right of residence in the Transvaal for his son, and indirectly on behalf of all Asiatic minors similarly placed, is to be congratulated. The victory is hard-earned, and it bears out the truth of the statement often made, that justice is truth. Had it been a merchant not so wealthy as Mr. Chotabhai or not so enterprising, Asiatic minors, because they were not born in the Transvaal or were not present on a particular date, would have been, on reaching the age of majority, torn from their parents and hunted out of that Province, with the probability that the Imperial and the Indian Governments would have looked on, after perhaps making ineffectual friendly representations to the Union Government which, represented by General Smuts in this connection, left no stone unturned to make good, in the words of Justice Wessels, an "inhuman" interpretation of the Asiatic Acts. The judgment of the Appellate Court lifts a threatened cloud from over the heads of the Asiatics of the Transvaal, and no doubt brings nearer a settlement of the question in that Province.

THE corrected returns of the Johannesburg Municipal census, taken on October 2 last, are now available, and they bear remarkable testimony to the truth of the argument of the Transvaal Indian community that General Smuts' policy has not been to preserve and consolidate the rights of lawfully resident Indians, but rather to drive them out of the Province, in accordance with General Botha's promise, at Standerton, in 1906, that if his party were returned to power at the forthcoming elections, he would undertake to drive the "coolies" out of the country within four years. There were, on October 2, 3,987 male and 1,187 female Asiatics, or a total 5,176, as against 6,780, in August, 1908. Thus, in two years, the Asiatic population has diminished by no less than 1,604. If we deduct the Chinese population (say, 1,000 roughly), which has remained more or less stationary, the Indian population has decreased from 5,780 to 4,176, in two years; in other words, more than 28 per cent. of the Johannesburg Indian population has been driven away. General Smuts has never, we believe, openly suggested that there were 1,600 British Indians in the Province without rights. We say "openly," advisedly, for, after the revelations of the recent Blue-book, there is no knowing what secret twistings of the truth he may have been guilty of. His knack of turning the truth inside out has been carried to a fine art, though, we believe, it is only the unsophisticated who can any longer be deceived by his specious fallacies. However that may be, he is now faced with this dilemma: Whether he has to admit that all those 1,600 Indians were once lawfully resident in the Province, and that

Pretoria, Jan. 25.—At the Provincial Council, to-day, on the motion of Mr. Stallard (Turffontein), it was resolved that the Council, having regard to the injury caused to the white community by the settlement of persons of Asiatic origin in their midst, recommended to the Union Parliament, in pursuance of Section 87, South Africa Act, the enactment of legislation for the prevention of all further immigration of Asiatics within the Union.

After most of the members had spoken in favour of the motion, Mr. Schalk Burger suggested that as the Government ^{is} dealing with the matter it is advisable to pass such a resolution might embarrass it. He therefore

The readers of INDIAN OPINION will be glad to learn that Miss Schlesin has passed her intermediate Arts examination of the Cape University. She prepared for the examination whilst she was working for the Association. Had she been able to devote her time solely to the examination her natural ability would have secured for her a high place in the list of successful candidates. Miss Schlesin's ambition is at least to graduate. The readers of this journal will recollect that she tried unsuccessfully to be admitted as articled clerk. Her application was rejected by the Supreme Court because of the ungallant objection of the Law Society that she belonged to the female sex.

"The strike of tramway men which lasted only a few hours, was in its way one of the most remarkable of the labour disputes of which we have had any knowledge in the Transvaal," says the *Star*. The facts of this remarkable strike are shortly these: The men had a grievance against one of the Inspectors named Peach. They asked the Johannesburg Town Council to remove this official. The Council promised to inquire but declined to remove the Inspector. The spokesman of the employees made repeated attempts to secure redress, but to no avail. The men therefore sent an ultimatum to the Council that unless their demand was complied with, they would strike work at 1 a.m. on Saturday. The Council still persisted in its refusal to remove Peach in the way suggested by the men. Johannesburg therefore was without a tram service from Saturday morning. It is said that the unanimity among the men was so complete that there was not a blackleg among them. This was enough to stagger the Council, which had never reckoned upon such splendid cohesion among the men. Within a few hours, therefore, the Council completely surrendered to the men, who now exacted an additional undertaking that no one connected with the strike would be prosecuted or in any other way injured. South Africa does not furnish another equally terrible illustration of the truth that if the workers only know, they are not servants but masters of their masters. Passive Resistance, please note!

Tuohi, and Kara crossed the border at

Vereniging, and were arrested on Thursday, last week. At the time of writing these notes their cases stand remanded to Tuesday.

As the boys at Tolstoy Farm were desirous of paying a visit to Johannesburg and to 'see the sights,' and as it was thought inadvisable to spend passive resistance funds, it was decided that they should walk to Johannesburg, a distance of 26 miles, and walk back. The proposal was enthusiastically taken up. And at 4.30 a.m. on Thursday, 19th inst., they, with Mr. Thambi Naidoo, set out on their tramp. The party was joined by most of the adults living at the Farm. They performed the journey in about 8 hours. On arrival, they were treated by Mrs. David Earnest and housed by Mr. Cachalia. They were taken to the Zoo, bioscopic exhibition, &c., and returned after having stayed for nearly 3 days in Johannesburg. For their return journey, Mr. Appisamy and others provided ample refreshments.

Mr. A. A. Pillay has sent a basket of grapes to the Farm.

Mr. Ratanshaw Koyaji of Blantyre has sent £1.1.0 for the settlers.

Wednesday.

The decision of the Appellate Division of the Supreme Court has naturally caused much jubilation among the Indian community, and Mr. Chotabhai has been the recipient of messages of congratulation from many friends. Mr. Gregorowski, who has throughout acted as counsel, and Messrs. Lapin & Lapin, who acted as solicitors, worked exceedingly hard in the case, as they felt that the action of the Government was not only illegal but inhuman.

Thursday.

Mr. A. E. Chotabhai has been the recipient of numerous telegrams of congratulation from all over the country, and especially from Durban, where his plucky fight has been watched with the closest interest and the greatest admiration. Amongst the public bodies that have congratulated him are the Natal Indian Congress and the Zoroastrian Anjuman.

Our readers will no doubt be grateful for the supplement that we publish this week. The portrait of the Hon. Prof. Gokhale, which is an excellent likeness, shows him in his academical robes. We believe that it is taken before the main building of the Fergusson College, Poona, where Prof. Gokhale gave, gratuitously, twenty years of his life to teaching work, prior to founding the Servants of India Society. His left hand is seen resting upon a volume of Indian History, his favourite study. The photograph is by Harold Nolan, of Poona.

Over-Shopped

There are no Indian traders in the Orange Free State, and yet, in the course of a review of the year that has just passed, the *Friend* (Bloemfontein) says:—"In regard to the cost of living in Bloemfontein, this has not decreased, and is not likely to decrease for some time to come. As a perhaps natural consequence, a certain number of people believe in procuring their necessities of life either direct from England or from the coast. This practice is, of course, detrimental to the local storekeeper, but until legislation takes place, this method will be a recurring evil. It has been said before that Bloemfontein is over-shopped. To a certain extent this is true. For the size of the town the number of business houses here is perhaps too many; but, on the other hand, it should not be forgotten that the principal damage which is being done to commerce is not administered by large business concerns, but by the small surreptitious storekeeper who opens a store at some point of vantage and is, as a rule, unable to earn a decent living. The expedient of legislation as a preventive measure for this overstocking of stores has frequently been suggested, but it is hardly a desirable proposition, and it is doubtful if it would be productive of much good."

Threatened Licensing Troubles

At Ladysmith

A draft letter addressed by the Chamber to the Premier of the Union was read at its last meeting, drawing attention to the presence of a large number of Asiatic traders in the district, and whose trading was encouraged by no licences being required in the sale of Colonial produce, which now attained a wide range, and embraced almost every article in common use. The Chamber suggested to the Premier that legislation be introduced making it obligatory for vendors of Colonial produce, other than the actual producers, to be licensed.

This would cause a large revenue in licence fees to the Union, Province, or municipality, and it would restrict undesirable traders. The licence fee would not be a restraint to farmers and manufacturers, as they would have freedom of trade by reason of being the actual producers.

The secretary was directed to request the Ladysmith Corporation to make a test case of storekeepers trading in Colonial produce and holding no licence for their stores in Ladysmith, the Chamber's legal adviser (Mr. Advocate Jodan) having given his opinion that a person who sells, in a building or under a verandah, in Ladysmith, Colonial produce

or goods manufactured by himself is liable to take out a licence for such purpose—a shop, within the meaning of the Shops Closing Act of 1903, being "any building, room, market stall, tent, booth, or other place in or upon which goods are offered or exposed for sale to the public by wholesale or retail."

The Chamber further submitted that, whereas licensed retailers are restricted under the Shops Closing Act, unlicensed premises are not, and are kept open at all hours.—*Natal Mercury*.

The Cape Appeal

The judgment given in the Appellate Division of the Supreme Court at Bloemfontein in the case of Mahomed versus the Minister of the Interior, the verdict going against the appellants, was not unexpected, in view of the very definite nature of the statute by which the Court could alone be guided. It will be noted that the Appellate Court is disposed to admit a hardship as far as the appellants are concerned, but the quarrel must necessarily now be with the Union Parliament as far as the Indians are concerned, and not with the Courts which have finally disposed of the legality of the question. And it is this political aspect of the situation which opens up many serious considerations, for we are convinced the Indians are not disposed to let the matter rest where it is. The situation created is big with possibilities, seeing that awakened India is becoming articulate and insistent in her demands. The Government in India is disposed to take more than a pious and philosophic interest in those who have gone forth from her crowded territories, and the voice of authority is being raised, where once there only existed mute acquiescence, in a situation in which protests were useless. That India is insistent in these demands is becoming more and more plain, and the problem for the Union of South Africa to solve is how much or how little this country is involved in India's ambitions. The matter will never be allowed to rest where it is, and only along the lines of compromise will the Indian question be solved as far as South Africa is concerned.—*Natal Witness*.

[NOTE: The real appellants—the five deportees—are not affected by this decision, as General Smuts, having tacitly admitted the illegality of their original deportation, ordered the issue to them of duplicates of their original registration certificates. They are, to-day, serving penal sentences in the Transvaal, not as prohibited immigrants, but for breach of the regulations of the Asiatic Act. Their sentences expire shortly. The real gravamen of the appeal lies in the direction indicated by us in the leading columns of our issue of the 11th instant.—Ed. I.O.]

A Vegetarian Victory

Three years ago, a lady doctor, Mademoiselle Toteyko, who holds a chair of physiology at Brussels University, whilst making a series of experiments on the action of alcohol, caffeine, and other purin bodies on the human system, wanted to make tests on people who were not accustomed to swallow a great deal of uric acid. She was not a vegetarian, and up to that time, her attention had never been drawn to this kind of diet. Now, for the purpose of her experimental work, she asked some vegetarians to attend her laboratory. They did so. She tested their fatigue by means of the ergograph, an instrument that measures exactly the endurance of a group of muscles. She was much struck by the splendid strength and endurance of those vegetarians, so much so, that she expected her subjects were exceptional ones. Wishing to investigate the question more deeply, she made an appeal to the Vegetarian Society, asking members to go to her laboratory. In this way, she came into contact with forty vegetarians. She measured their force and endurance, and found out, by exact experiment, that their average force and endurance was three times greater than that of the average meat-eater. This happened just before Dr. Fisher, of Yale University, made similar experiments in America. After having completed her study on these forty vegetarians, she published her results, and, in conclusion, she said that these scientific experiments proved so evidently the superiority of vegetarian diet that, to be logical, she could not do otherwise than become a vegetarian herself, which she did. For her investigations, she has since received a prize from the Academy of Medicine of France.—*Vegetarian Messenger*.

Indian Licensing Appeals in Durban

Effects of New Law

At the last meeting of the Durban Corporation S. A. Raboobee appealed, through Mr. Leon Renaud, against the Licensing Officer's decision, for a retail and butcher's licence for premises at No. 347, Pine Street.

Mr. Renaud maintained that the Licensing Officer's decision was arbitrary and capricious; that the applicant had been for 16 years carrying on business in the said premises, and had a right in law to the renewal of the said licence; that no objection was, to applicant's knowledge, raised to his application, and that the decision was contrary to justice and law.

The Licensing Officer, in his reasons for refusal, said he was not satisfied as to the ownership of the premises, neither was he satisfied that Raboobee was a fit person to carry on a business and have a licence in Dur-

ban. Although granted a butcher's licence, applicant ran a soft goods business and grocer's store, but no butchery. Applicant had not been near him. What Raboobee had only done was to turn his butcher's shop into a soft goods shop. If the applicant came to him and said he was continuing the butcher's business, and dropping the soft goods, he would get his licence.

The Council retired. After being absent ten minutes, the Mayor announced that the appeal would be upheld, and the licence granted.

S. S. Raboobee appealed, through Mr. P. Sullivan (Messrs. Goodricke and Laughton) against the Licensing Officer's decision, for retail and butcher's licence for premises No. 147A, Grey Street, and 167 Grey Street.

Mr. Sullivan submitted that the Licensing Officer, had arrived at his decision without calling any evidence, and that the Licensing Officer was not justified in arriving at his decision. There had been nothing against the appellant, who had held the licence for four years without objection.

Without retiring, it was resolved, on the proposition of Mr. J. Ellis Brown, seconded by Mr. Henwood, that the two applications be referred back to the Licensing Officer for a rehearing.—*Natal Mercury*.

Interesting Licensing Prosecution

Indian Accused Acquitted

On Tuesday, in the Chief Magistrate's Court, Durban, says the *Mercury*, Mr. Mahomed Khan was charged with carrying on the business of a wholesale dealer, without providing himself with a licence, in contravention of the licensing by-laws of the Borough of Durban. The defence was that the accused was not a wholesale dealer at all, but an agent, and therefore, as such, not required to take out a licence from the Municipality, the licensing of agents being solely in the hands of the Government.

In acquitting and discharging the accused, the Chief Magistrate upheld the contention of the defence, on the ground that the evidence clearly disproved the allegations of the Municipality, and added that the Municipality had no power, by law, to require an agent to take out a licence, such a prerogative being vested in the Government alone. The matter was taken as a test-case by the Durban Corporation, and the Chief Magistrate said that he thought the Corporation had been somewhat unfortunate in bringing a test-case of this nature.

Mr. Sullivan, who appeared for the accused, applied for costs; the application, however, was refused except as regards the travelling expenses of an Indian witness from Durban.

We understand that this case was defended at the instance of the Dur-

ban Indian Fruitellers' Association, who found their rights being seriously attacked.

Items of Interest

Writing of the last session of the Indian National Congress, the *Globe* says:—

With the resolutions condemning the Imperial Government for its "helpless attitude" in dealing with the question of the Indians in the Transvaal we are in entire sympathy; we have alluded to the scandal on several occasions, and we can only regret that the authorities, both here and in South Africa, seem to be inmovable. Yet the effect of imprisoning respectable Indians for the mere crime of having been decent residents in another country for several years cannot but be extremely unfortunate; and the fact that there are no indications that this legal injustice is to be remedied will hardly conduce to the honour of the Imperial name.

In its editorial columns, on Wednesday last, the *Natal Mercury* says, referring to the Natal poll tax:—

"The promise given is also unsatisfactory, as it refers only to Europeans. To take it off the Europeans and continue it for all the coloured people is unfair, as the tax is as objectionable to them as it is to us."

The settlers at Phoenix wish to heartily thank Mr. Ismail Gora, of Durban, for kindly presenting bricks and timber for the purpose of building a library. Building operations will commence immediately.

We have to acknowledge the receipt of the Report of the Superintendent of Education for the Province of Natal, for the year ended June 30, 1910. We hope to deal with it in our next issue.

Mr. V. Mootoosamy, of Port Louis, Mauritius, sends us New Year's greetings, for which we thank him.

Sir Charles Dilke, M.P., is dead.—*Reuter*.

Contents

	Page.
Alleged ill-treatment at Verulam	31
Indentured Labour	32
Chotabhai Judgment	33
The Transvaal Blue-Book	34
British East African Indians' Grievances	34
"Spotted Fever"	35
From the Editor's Chair	35
Transvaal Provincial Council	36
Transvaal Notes	36
Threatened Licensing Troubles	37
The Cape Appeal	37
A Vegetarian Victory	38
Indian Licensing Appeals in Durban	38
Interesting Licensing Prosecution	38
Items of Interest	38

HON. PROF. G. K. GOKHALE, C.I.E., M.A.,
Member of the Imperial Legislative Council of India,

To whom is mainly due the recent action of the Government of India, prohibiting the further recruitment of Indians, under indenture, for South Africa, after June 30 next.

ઓન. પ્રોફે. જી. કે. ગોખલે સી. આઈ. ઇ., એમ. એ.

હોનૌ બારાસબાના મેમ્બર

જેમને લીધે ખાસ કરીને, તા. ૩૦ જી જુન પછી દક્ષિણ આફ્રિકા માટે ભીરમીટમાં મજૂરી આપવાનું બંધ કરવાનું
હોદ્દા સરકારનું પગલું લેવાયું છે.

મુખ્યમંત્રી અવરનરના

અમલ અમલ દેવ

ગોદરેજ અને બોઈસ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની. તીજરીઓ અને તાળાં બનાવનારા.

એસના કારખાના પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

આખા હિંદુસ્તાનમાં મોટા
માં મોટું કારખાનું. આખું
વરસ ૩૦૦ માણસો કામ
કરે છે. બીજા કારખા
નાઓમાં ૧૦ માણસોથી
વધુ કામ કરતા નથી.

આખા આખા પ્રદેશમાં
મુકવામાં આવેલ છે. આ
સરસમાં સરસ આદિ મળ્યા
છે. ૭ વખત હરીદાષ
માં બીજાને અમારાથી
હજાર માંડ મળ્યા છે.

આરે નામદાર પ્રીન્સિપલ
આદિ વેલ્સ હોદ્દામાં પધા
રેલા ત્યારે તેમનું કામ
લાખ રૂપિયાનું જરી
આન સાચવવા આરે મોડ
રેજની તીજરી રાકવામાં
આવી હતી.

કારખાનું ૮૦ હજાર
રૂપિયા રોકી નવામાં નવા
સાચા કામથી અલાવવામાં
આવે છે. માલિકે જેમ
લાંડ અને જરમનીમાં આ
કામ માટે આજ અગમ્ય
મળે છે.

હોદી થાપણ—હોદી માલેકી—હોદી કામ.

ગોદરેજે મુદેપના તીજરી બનાવનારને વારંવાર એલેજ કરેલ છે કે પોતાની તીજરી તેમની સરસ તીજરી સાથે
આમમાં મુકવાની હરીદાષમાં ઉતારવાને તકવાર છે. પણ કણ સુધી કામપણ મુદેપીએ પેદી તેમ કરવાને બહાર પડી
નથી. હજી પણ કામ તીજરી બનાવનારને આરે એલેજ મુદેપી છે.

કેટલાક સમયે તીજરી બનાવવાની કળા અને તેના આજ સામે રક્ષણ કરવાનો મુલ્ય જાણે છે તેથી હોદ્દામાં તેમજ
ખાંડામાં ગોદરેજની તીજરીઓ તેઓ વાપરે છે.

પણ ક મુદેપીએ તીજરી વેચનારા પોતાને હસ્તકના માલના અલગમાં મુકે છે તેઓ પણ પોતાના ખજાનાના રક્ષણ
સાથે તે ગોદરેજની તીજરી તેઓ વાપરે છે.

મુંબઈમાં મોટા કંપનીઓ—રામજી અમવાળ અને સન વિજેએ ગોદરેજ તીજરીઓ વાપરવા માંડી ત્યારથી પોતાના
કામની માલનો વીમો ઉતારાવે માંડી વાળ્યા છે.

ગોદરેજની તીજરી ક્યાં વપરાય છે—

મુંબઈની ટાંકશાળામાં, સાત સખત બોમ્બી દરવાજાવાળી. કરંસી (પથ્થર) બેંક, ૨ દરવાજાવાળી. ચોકાદેસ
બેંક ૨. ૪૦૦૦ નો મળ્યુત ચોરડો. ૩. ૨૨૫૦૦ ની એક તીજરી. ૪. ૭૫૦૦ ની બીજી તીજરી. બેંક ઓફ હાંડીઆ,
૪ તીજરી. પીપલ્સ બેંક, ૩૨ તીજરી. અલાવલ બેંક ઓફ સીમલા, ૫ તીજરી. હાંડીઆ રૂપીયા બેંક, ૬ તીજરી.
મરચંડસ બેંક, ૮ તીજરી. પંચબને સીધ બેંક, ૪ તીજરી. બેંક ઓફ અપર હાંડીઆ, ૭ તીજરી. બેંક ઓફ
બરોડા, ૭ તીજરી, વિજે.

મેસરસ જ્ઞાસની કુ., રાણી બધર્સ, મહામની કુ., મારશલ સન્સની કુ., પ્રીવલ કોલનની કુ., સા. વોલેસની કુ.
એ. એન્ડ ને. મેનની કુ., વિજે.

મેસરસ તાતા સન્સની કુ., ૩૩ તીજરી. સર કરીમલાલ કાલાવીમ, ૧૮ તીજરી. સર બાદશાહ પીરલાલ, ૧૭
તીજરીઓ. મેસરસ રાણી બધર્સ, ૧૨ તીજરીઓ વિજે.

ઉપથી બધીખરી જગ્યાએ પહેલી તીજરી વરસો પહેલા ખરીદી છે અને એવીને ચોડાક માસજ ચલા છે.

ચિત્રવાળી આવના ચોપડી મંગાવે

Reuter's Telegram Company Ltd.,**Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST**

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the head Office for E.A.— And at—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

Field Street,

CAPETOWN

Commissioner St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

NOW READY

Please note that the "Indian

Opinion" Diary for 1911 is

now ready, price 1s. The

only way of obtaining a FREE

copy is by paying your sub-

scription up to date.

Don't Delay !**"INDIAN OPINION"****Subscription Rates.**

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA.

ENGLAND and INDIA:	s.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

The Indians of South Africa

Helots within the Empire and how they are treated

BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

Buildings for Sale

Fordsburg ; several full Freehold Corners, Brick Buildings, near New Market. Shops and Cottages. Great Bargains. Easy terms. Owner leaving. Principals only. Apply :

35 Grafton Road,
Yeoville,
JOHANNESBURG.

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE

ALFRED STREET, DURBAN.

Branch : P. M. BURG.

P.O. Box 22.

Telephone 529

આમાડાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, આમાડાં, સીંગડાં, પેટાં ખચવા

ખાસનાં આમાડાં, વેદવતી જાલ વગેરે

ખરીદવા માગીએ છીએ.

ગુજરાતી પુસ્તકો.

નીચેના પુસ્તકો તે સાથે લખેલા દામ મુજબ આમારે ત્યાં વેચવાના છે:—

કીચત શ્રી. પે. પેટ્ટેજ પે.		
ખ્યાન દામમ.	૧-૬	૩
મહાભારતી કપડાતું પુકું.	૨-૬	૩
" અમળ "	૨-૦	૨
એમુડીકા	" ૦-૬	૧
જાનેસુભેમાની.	" ૧-૭	૨
કલીઓપેટા.	૩-૦	૩
જનરમુખ વાર્તા સંગ્રહ.	૩-૦	૪
અરેબીયન નાઇટસ.	૩-૦	૬
સૌર લોક દોષમ.	૨-૦	૨
પુલાસે બુદ્ધ.	૧-૬	૨
સપલની સુના.	૨-૦	૩
લીકાક.	૩-૬	૧
દીક્ષસેન ને દીક્ષનાર.	૨-૩	૩
સોનેરી કેળા.	૩-૬	૬
કુલમા.	૩-૨	૬

ઉત્તરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ.

ફીનીક્સ, નાતાલ.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુનઃક ૯.

ફ્રીનીક્ષ, રાનીવાર, તારીખ ૨૮ નવમ્બર, ૧૯૧૧.

અંક ૪.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ક્રોસ્ટો-તા. ૨૮ નવમ્બરથી, તા. ૩
ફેબ્રુઆરી સુધી, ૪૦ સં. ૧૯૧૨.

હિંદુ-પૌષ વદ ૧૩ થી માઠ સુદ ૪
સુધી, સંવત ૧૯૬૭.

મુસલમાન-તા. ૨૧ મોહરમથી તા. ૨
સફર સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

વાર.	ક્રોસ્ટો વાર.	હિંદુ તીથી.	મુસલમાન વાર.	પુરુષોત્તમ સંવત.	ક્રોસ્ટો સંવત.
સુ.ની.	૨૮	વદ ૧૩	૨૬	૧૮	
રવી.	૨૯	" ૧૪	૨૭	૧૯	
સોમ.	૩૦	" ૩૦	૨૮	૨૦	
બોમ.	૩૧	સુદ ૧	૨૯	૨૧	
બુધ.	૧	" ૨	૩૦	૨૨	
ગુરુ.	૨	" ૩	૧	૨૩	
શુક.	૩	" ૪	૨	૨૪	

અનુક્રમણિકા.

મી. ઊંટાલાઈનો કેસ	...	...	૪૭
ગીરમીટનો મામલો...	...	...	૪૭
વિચારવા ભેગ	...	...	૪૭
પોલીસનો દંડ	...	...	૪૮
મોરલેમ બીજની હીમાયત...	...	...	૪૮
સર મચરજી બાનગરીનું સાબણ	...	...	૪૯
મન્દિરોને ગીરમીટમાં ફસાવવાની તજવીજ	...	...	૪૯
ગીરમીટ સંબંધમાં ચરખા	...	...	૫૦
ગીરમીટના મલુન પર જુલમ	...	...	૫૧
ઊંટાલાઈ કેસમાં છવ	...	...	૫૨
એડવાન્સબરજ ખબરખત	...	...	૫૩
હોદ વેપારી ૧૧ દુરમન	...	...	૫૪
એન્ટ હોલસેલ ડીલર કહેવાય	...	...	૫૪
વેપારી બાઈસેન્સની અપીલો	...	...	૫૫
લેડીગમીથની વેપારી ચંબર	...	...	૫૫
એટી. ઈમીએ. અટકાવવાની માગણી...	...	...	૫૫
હોદી પર હુમલો કરનાર પોલીસ	...	...	૫૬
દરબન મરમસાજા સંબંધી	...	...	૫૭
ગીરમીટ સંબંધમાં છાપાની ટીકાઓ	...	...	૫૭
વેડલમમાં મી. પોલીસ	...	...	૫૭
ચાલુ વરતમાન	...	...	૫૭
સત્ય વિના બીજું કશું નથી.	...	...	૫૮
ગો. મી. અલી ઇમામ	...	...	૫૯
વાર સમાચાર.	...	...	૬૦
હિંદુસ્તાનના ખબરો	...	...	૬૧
રેલ્વે બજાર બાવ	...	...	૬૨

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૨૮ નવમ્બર, ૧૯૧૧

મી. ઊંટાલાઈનો કેસ

મી. ઊંટાલાઈને તેમની મહાન જીતને
સાફ અમે મુખ્યારક્યાદી આપીએ છીએ.
તેણે જેમ પોતાના દોષને સાર લડત
ચલાવી છે તેમજ તેઓ આપી કામને
સાર પણ આડકતરી રીતે લડત લડ્યા
છે. જો તેઓ માત્ર પોતાના ઊંટાલાઈને
ખચાવ કરવા માગત તો તે સરકારને પો
પડીને વખતે પોતાનો હક ખાળવત. પણ
તેણે તો બહાદુરીથી લડવાનો ઠરાવ કર્યો.

મી. ઊંટાલાઈ કાયદાને તાબે રહ્યા છે
અને પોતાના ઊંટાલાઈને પણ કાયદાને તાબે
રવાની જ આમાં વાત હતી, એ બેસક
દુખદ વાત છે. છતાં ઊંટાલાઈને સવાલ
મોટો હતો. તે સવાલનો ફરજી વહેલો
મોટો પણ કરવો પડત. એટલે તેમણે
કાયદાનો અરજ કરાવી કુત્યાચની એટલે
ફરજી સેવા કરી છે. અમે ઉમેદ રાખીએ
છીએ કે હવે માળાપો પોતાના ઊંટાલાઈને
સરદારીકેટ લેવા દોડમા નહીં કરે.
મળેલો ઠરાવ બાબી નહીં જાય, અને
સમાધાની થયે બધા ઊંટાલાઈને હકો કાયમ
રહેશે.

કોરટનો દુકમ કેવા પ્રકારનો છે, તેની
આપણને હવે પછી ખબર પડશે. એટલું
તો ચોક્કસ થયું છે કે સરકારે ઊંટાલાઈ
ઓની ઉપર ઘાડ પાડવામાં એટલું પોતા
શો બન્યું તેટલું કર્યું છે, અને તેમાં
તે (સરકાર) નિષ્ફળ મથ છે.

ગીરમીટનો મામલો

વધુ ગીરમીટના હોદમાંથી મળવાનું
બંધ થવાના પગલાંથી નાતાલના ગોરા
સાહુકારોમાં મોટો ખજાણાટ મચી રહ્યો
છે. તા. ૩૦ મી જુન સુધીની મુદત
મળી છે તેનો ઉતાવળે પુરા લાજ લેવા
તેમણે ઇરાદો કર્યો છે. અમે બીજાં હકાલે

ખબર મલિક કર્યા છે તેમ હોદમાં બને
તેટલા ગીરમીટના જુલાઈ પહેલાં મંચા
વવાને તેમણે પેરવી કરવા માંડી છે.
વળી હાલ ગીરમીટમાં હોય તેમને અટપટ
નવી ગીરમીટની બંધણીમાં બાંધી લેવાની
તજવીજ પણ કેટલેકે ઠેકાણે કરવામાં
આવે છે. એટલે હોદી સરકારે લીધેલાં
પગલાં છતાં, ઘણા અજાન હોદીઓ ગીર
મીટની દુઃખદાયક દશામાં ફસાઈ પડશે,
કે જે દશાનો તાબે પડશે વેરલમમાં
દુઃખની ફરીયાદ કરવા જતાં જોશમાં જઈ
પડેલા મજુરોના હાખલાથી મળે છે.
નાતાલમાંથી ગીરમીટનાઓ મેળવી શકાય
તેમ છે એ સુલવાનું નથી. આમ થતાં
અટકાવવાનું કામ હોદીઓનું છે. તેમણે
ગીરમીટ બંધ થવાના પગલાંની બધે જઈ
કરવી ઘટે છે. નાતાલમાં જે ગીરમી
ટના હાલ છુટા છે, તથા જેઓ થોડા
વખતમાં છુટવાના છે, તેમને જણાવવું
જોઈએ કે સ્વતંત્ર રીતે રહેવાથી તેઓ
હવે સારી રોજ મેળવી શકશે અને
સુખી થઈ શકશે. માટે તેમણે અજાન
પણે પોતાને માથે ગુલામગીરી ન વહેારી
લેવી જોઈએ. ડરબનમાં અને બીજાં ઘણાં
હોદી મંડળો છે તેઓથી, અથવા વોલંટી
યર દુકાડીઓ તત્કાલ મળે, પોતાના
અજાન કામઓની સેવાનું આ અનુભવ
કામ ઉપાડી લેવાશે.

વિચારવા ભેગ

કામના કામદારોની હડતાલ વિષે જે
ખબર અમારા જોક્વાસજગના ખબર
પત્રીએ આપ્યા છે તે બહુ વિચારવા
ભેગ છે. 'રટાર' પત્ર તે બીના ઉપર
ટીકા કરતાં જણાવે છે કે આવો હાખલો
હક્કિયુ આફ્રિકામાં બન્યો નથી.

એક માણસને પોતાની જગ્યાએથી
ઠાકવા બાબત હડતાલ પાડવી એ કંઈ
નકલ કરવા જેવું નથી. પીચને ઠાકવા
સાફ આવો પ્રયત્ન કરવો તે હોદી મારવા
સાફ કુચર પોઠવા જેવું થયું.

એટલે કામના કામદારોનો હેતુ બળ
વાળ હતો એમ ન જણાય. પણ તેઓ
એ પોતાનો હેતુ માર પાડવા માટે

ઉપાય લીધા તે એકદમ બળવાન અને તારીફ કરવા લાયક હતા. તે ઉપાય સલામતી બહુ સરસ રીતે લઈ શકે. એવું કહેવાય છે કે કામના કામદારોમાં એક પણ ખસેડે એમ નહોતો. બધાએ એક અવાજે કામ બંધ કર્યું. ને એક પણ કામ હડતાલ રહી ત્યાં સુધી ન ચાલી શકી. કામદારોને કોઈની ઉપર બળ વાપરવાની પણ જરૂર નહીં પડી.

આ આવી સખ અને આવો નિશ્ચય હોય ત્યાં મ્યુનીસીપાલિટી શું કરી શકે! તેના પૈસા તેની પાસે આપ સહ પડ્યા. આપા દક્ષિણ આફ્રિકાએ જોઈ લીધું છે કે ખરીબોનો, ખરીબ જાણી શાહુકારોએ છુટકાર નથી કરવાનો. ખર જોતાં કામદારો ધણી છે ને મ્યુનીસીપાલિટી નોકર છે. કામદારોની ઉપર આપે કુખ પડે છે ત્યારે તેનું કારણ કામદારો જ છે. ધણીને દોષ કહાડવો એ આપણી ઇલા ન મહાકવોનો ઉપાય છે.

જે આ કામદારોને લાગુ પડે છે તેજ સલામતીને લાગુ પડે છે. લાલ લ'બાઇ છે તેનું કારણ નથી જનરલ સ્મટલ, કે નથી મી. ચમની. તેનું કારણ આપણે જ છીએ. તે કારણ દૂર કરીએ તો જીત તે હાથમાં રહેલા આમજાના નેટલી નજીક છે.

પોલીસનો હ'ડ

ના. ડ્યુકની ડરબનની મુલાકાત વખતે હાંદીઓ પર પોલીસે કુમલા કરેલા તે વાતને તદ્દન પડતી ન મુકતાં કોર્ટ આમજ લઈ જવામાં આવી તે ઠીક થયું જ. આવી રીતે હાંદીની પજવણીના દાખલા ધણીવાર બને છે, અને હાંદીઓ તે સહન કરી લેતા હોવાથી તેમ વધુ વાર જનવાને કારણ મળે છે. પોલીસને સળ મવાના આ દાખલાથી તેમને થડો મળ્યા વગર રહેશે નહીં. જુલાનીમાં ચોખ્ખું કહેવામાં આવ્યું હતું કે હાંદીને જુદા કદ વાની સગા તેને બીલકુલ અપાઇ નહોતી. છતાં હાંદીને જુદા કાઢવામાં આવ્યા, અને તે ઉપરાંત જુદા કરતાં અપમાન અને કુમલા પણ કરવામાં આવે, તેમાં ખુદ પોલીસ પોતેજ સુલેહનો બંધ કરે છે. તેની જુલમી વરતણક દાખલો બેસે એવી સળને પાલ છે.

હાંદી તરફ આવી વરતણક અલાવાય છે, કારણ કે આપણે સ્વમાનની દરકાર કરનારા મજાતા નથી. આપણને - (પણ)

માન માટે મોરારી નેટલીજ લાગણી છે, એ નાની તેમજ મોટી દરેક બાબતમાં દેખાઇ આવવું જોઈએ. તે છતાં, અમારે કહેવું જોઈએ કે, આપણે આપણા માનની દરકાર કરતા નથી, એ પણ ઉપરના કેસથી દેખાઇ રહે છે. ના. ડ્યુકની મુલાકાત સંબંધમાં હાંદીઓ કેસવ નહીં પાળે, એમ હરાવ સાથે જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું. પછી તેમણે આપાટે લોરડલ મેદાનમાં જવું જોઈએ! અમને લાગે છે કે પોતે તો નજ જવાથી, પણ સાથે બીજા જતા હોય તેને અટકાવવાની તબવીજ કરવાથી, હાંદી કામનું માન વધારે જાળવવા બરોબર થયું હોત.

મોરલેમ લોમની હિમાયત

કોલોનીયલ હાંદીઓ માટે

(મયા અંકથી માણુ)

આવતા મારમ મહીનામાં લંડન ખાતે પ્રમીરીયલ કોનફરન્સ ભરાવાનું છે તેની આમજ આ આપો સવાલ મુકવાની જે સુચના થઈ છે, તે સુચના અમલમાં મુકવાને મારી કમિટી સ્ટેટ સેક્રેટરીને આમદપુરવક અરજ કરે છે. જઈ કમ પીરીયલ કોનફરન્સમાં આ અમલનો સવાલ ટીપને છેડે નોંધાયેલો હોવાથી અર માઇ શક્યો નહોતો એ વાત હાંદીસ્તાનમાં બહુ ખેદ ભરેલી માનવામાં આવે છે. આવતી કોનફરન્સમાં આ સવાલને તેની અમલ મુજબ મોખરે રાખવામાં આવશે એમ મારી કમિટી આમદ કરે છે. વળી તે સુચનામાં જ સરતો કરવા માગીએ છીએ. પહેલી સરત એ કે મયા વખત કરતાં આ વખતે હાંદીસ્તાન તરફથી પુરતા પ્રતિનિધિઓ તેમાં હોવા જોઈએ, કે જે હાંદીઓના વિમાગે પુરી રીતે રજુ કરી શકે. બીજી સરત એ છે કે કોનફરન્સ ભરાય ત્યાં સુધીમાં આ વાતને પડતી મુકવાની નથી, પણ સહેનશાહતના પ્રધાનોએ તે સંબંધી ખાસ દરખાસ્તો પડીને, કોનફરન્સ સહેનશાહતના તે જ બીર સવાલનો નિવેડો લાવે, તેને માટે ખુબ પ્રયત્ન કરવાનો છે. આવા ખારીક સવાલમાં સ્વરાજ્ય ભોગવતાં કોલોનીઓ પોતાની મરજી પડે તેમ કરે અને વડી સરકાર તેને સલાહ કે શિખામણ આપી શકે એવી દલીલ મારી કમિટી સ્વીકારી શકતી નથી. હાંદી પ્રજા માને છે કે કોલોની

ને સ્વરાજ્ય મળેલ છે તે વડી સરકાર તરફથી બધીજ તરીકે છે, અને તેથી વડી સરકારના ન્યાય અને સરખાપણના કુદાઓ પ્રમાણે વરતવા તે બધાએ લી છે. વળી તેઓ એમ પણ માને છે કે કોલોનીઓ પાસે આ મુદ્દાઓ પગાવવાની વડી સરકારની દરજ છે. જુદી જુદી કોંગ્રેસના સમસ્યામાં લાભોનો ખ્યાલ કરતાં પણ મારી કમિટીને કહેવું પડે છે કે હાંદીઓના લાભો, જે વડી સરકારના લાભો સાથે સંબંધ ધરાવે છે, તેનું જોઈએ તેવું રક્ષણ કરવામાં આવ્યું નથી. કેમકે દક્ષિણ આફ્રિકાના એસિઆટીક અને કલરક બોર્ડોને લગતા કાયદાઓ સહેનશાહતની સહી વિના પસાર થઈ શકતા નથી. મારી કમિટી એવું માને છે કે છેલ્લી બ્લુ ટુકમાં અગાઉની મારફત સંખ્યાબંધ શોકટની સુચનાઓ બહાર પડેલી છે, તેનું પરિણામ નહીં આવવાથી ચોખ્ખી રીતે દખાણુ કરનારી સુચનાઓ કરવામાં આવવી જોઈએ, કેમકે આ સવાલ સહેનશાહતને બારે જોખમ ભરેલો છે.

છરટ ઇડિયા કમ્પની પાસેથી રાજ્યની લગામ લઇ લેતી વખતે મહારાષ્ટ્રી વિકટોરીઆએ હાંદીમાં સરખાપણા વિષે જે વચનો આપ્યા હતાં, તેમજ મરકુમ સહેનશાહ એકવરડે તથા હાલના સહેનશાહે પણ તેજ વચનો ફરીને આપ્યા છે તે વિષે સ્ટેટ સેક્રેટરીને માઠી આપવાની જરૂર હોય એમ મારી કમિટીને લાગ્યું નથી. છતાં આ કમનદીજ રિપોર્ટને સુધારી લગામ એવી એક બંધ બેસતી વાત મારી કમિટી થાક દેવડાવવા માંગે છે. ૧૮૫૦ માં જુનની તા. ૨૫ મીએ આમની સલામાં લોરડ પામરસ્ટને પરદેશ ખાતાના પ્રધાન તરીકે પાસીરીકના મામલા વખતે ઓક રાજ્યને બિટીસ સહેરીના જે હોકે કણુલ કરાખ્યા હતા તે નો દાખલો બહીં આપવા માગીએ છીએ. તેમણે કહ્યું હતું કે "એમ રોમન, રોમની પ્રજા કુ", એમ કહીને કોઇપણ સમતાઇ થી સ્વતંત્ર હોવાનો દાવો કરી શકતો, તેમ બિટીસ પ્રજા પણ મને ત્યાં હોય તો પણ વિશ્વાસ રાખી શકશે કે બિટીસની સાવચેત નજર અને મજબુત બાકુ અનયાય સામે સહા તેનું રક્ષણ કરતાં રહેશે. તે વખતે લોરડ પામરસ્ટને કે બીજા કોઇ મોટા રાજદારી પુરોષોએ ધારણ નહીં હશે કે આમજ જતાં એવો વખત આવી ઉભશે કે સહેનશાહતની ચોથા બાગની પ્રજા ઉપર પરરાજ્યના નહીં, પણ પોતાના જ કોલોનીઓના અન્યાય અને જુલમ

ની સામે પ્રિય સત્તા પોતાનો જોરવાર
માફુ જરા સરખો નહીં લેવાય શકે !

[સંપૂર્ણ]

સર મંચેરજી ભાવનગરોનું ભાષણ

હાલની હાલની પ્રોટેસ્ટ પ્રીમીયમાં

મયા નવેમ્બરની તા. ૧૮ થીએ હાલની
સા મંચેરજી પ્રોટેસ્ટ પ્રીમીયનો કુદ હેવાલ
અને આરમ્બીકન પોર્ટરનું ભાષણ અમે
આપી જમા છીએ. તેમાં સર એમ. એમ.
ભાવનગરજીએ જે તીખું ભાષણ કર્યું
હતું તેનો વરણમો અમે હવે આપીએ
છીએ.

પહેલાં આરમ્બીકનને એ ખબર પહોં
ચાડવા કું માણું છું કે 'લીમ એવ
એનરમાં' કું ખુશી સાથે જોડાઈએ.
આરમ્બીકનના ભાષણમાં આપણે સાંભ
ળ્યું કે કાળા લોકોને મોરારો સત્તાવે છે
તેની ચારે તરફ નકલ થવાની ધાસ્તી છે,
એ ખરોબર છે. આજ બાબતને લમતો
વાનકુવરથી એક રોજ અમારું એક કામળ
મારાપર આવેલો છે તે આપની પાસે
વાંચવાને કું રખા છું. હિંદુસ્તાની
એસોસીએશનના સેક્રેટરીએ તે અને એક
લેલ છે. તે નીચે મુજબ છે :—

"મી. એમ. સોમ અને એક મુસલ
માન વેપારી એઓ હોનોલુલુથી બહો
આવ્યા હતા, તેઓને હદપાર કરવા વિષે
ની એક ડાખાની કાપણી કું તમેને
મેકલું છું. ચીના અને જાપાની વેપારી
કે વિચાર્યોએને આવવા દેવામાં આવે છે,
પણ હોંદીઓને નહીં. કેનેડામાં આકરે
૫,૦૦૦ હોંદી છે અને બુનાઇડેડ રેટમાં
૧૦,૦૦૦ છે. જાપાના અને મલુરોના
મંડળો તેઓની સામે ઉત્કરથી કર્યા કરે
છે. કેનેડામાં થઇને બુનાઇડેડ રેટમાંથી
થોડા દિવસ માટે પણ પસાર થઇ શકાય
નહીં; પછી તે ખાલી સફર ખરચે જવું
હોય, કે વેપાર ખરચે જવું હોય, કે મરણ
પથારીપર પડેલા કોઇ નજીકના સમાને
જોવા જવું હોય. આવી રીતે અમેને
અલગ રાખવામાં આવે છે. હિંદુસ્તાની
એસોસીએશને આ બાબતમાં તમને લખ
વાનું મને કહ્યું છે. એ તમે હાલમાં
સલા કરીને લોકોની આગળ આ વાત
રજુ કરો તો મને જરાપણ સંક નથી
કે તેની કંઈ અસર થશે, અને અમેને
સહન મળશે. મહેરબાની કરીને મેરુ

એમ્પીક અને બીજા બંધેજ પ્રદર્યોને
હોંદીમાં ઓરીસ, કોલોનીઅલ ઓરીસ
તથા બ્રિટીશ પબલીક આમળ અમારી
વતી બોલવા બહામણુ કરશે."

કોલોનીઅલમાં હોંદીઓને સત્કારવામાં
આવે છે તેની નકલ બધે થાય છે તેનો
દાખલો આ રહ્યો. આપણે આ હાલ
મારીઓ વિષે બહુએ સાંભળ્યું, તે માટે
ની પ્રીમીયો અને હિમાયતનું કાંઈ પરિ
ણામ નિષ્ફળ નહોં એ પણ જોયું. આ
બધી કાંઈકથી કાંઈ વધે એમ નથી એમ
કોઇને નિરાશા ઉપજે એ દેખીતું છે જે
લેખ આ હોલમાં વચારો છે તેની ખુબી
ઓછી કરવા કું માનતો નથી, છતાં
મારે કહેવું જોઈએ કે નેમાં જે હકીકત
લખી છે તે આપણામાંના લણને તદન
નથી નથી. આપણે આ દાખલાએ વિષે
સાંભળ્યું છે; આરમ્બીકને જે હાલો
કરી છે તેવી હાલો પણ સાંભળી છે;
વળી હોંદી સરકારે પોતાની ફરજ બજાવી
છે એમ પણ સાંભળી સુકવા છીએ.
અને એકજ શહેનશાહતના એક બીજા
કામમાં હોંદીઓને જે રીતે રાખવામાં
આવે છે તે બહુ જુલમી એમ કહી શક
વામાં આવ્યું છે, છતાં બ્રિટીશ સરકારે
તેન માટે નિરપાયપણુ જાહેર કર્યું છે.
આવી અતની હાલમારી ચાલુ રહે તે
બ્રિટીશના નામને બટો લગાડે છે. કું
હોંદી છું, છતાં આ બોલું છું, તે હિંદુ
સ્તાની તરફથી કરવા કરતાં હિંદુસ્તાન
માં બ્રિટીશ રાજની તરફથી કરવા વધારે
બોલું છું. ચેરમેને કહ્યું કે હોંદીમાં
ઓરીસે તેની ફરજ બજાવી છે. કું
જણું છું કે આ મામલાથી શહેનશાહત
ના એકવચ્ચને કેટલી હાની પહોંચે છે,
તે વિષે વડી સરકારને રખાતો કરીને
હોંદી સરકારે પોતાની સાધારણ ફરજ
બજાવી છે. પણ વડી સરકારે પોતાથી
બનવું કર્યું છે, અને હિંદુ બ્રિટીશ
અથવા બીજાં કોલોનીઅલ સ્વરાજ્ય બોમ
વતાં હોવાથી તેઓના તાબાતબેની બ્રિટીશ
પ્રખને કમરાતી બટકાવવા તેઓ અજ
કત છે, એવું માનનારની સાથે કું એક
મત મળ શકતો નથી. પહેલી વાત તો
એજ કહેવાની કે ટર્સસવાલને સ્વરાજ્ય
બહુ તે પહેલાંજ વડી સરકારે તે વખ
તની હોંદી પ્રખની હાલમારીઓ માટે
રાહત મેળવવી જોઈતી હતી. આલું કાંઈ
કરવામાં આવ્યું નથી. હજી પણ
જ્યારે રાજદારી કામ માટે કોલોનીના
અધિકારીઓ આ કેશમાં આવે તારે કું
અને રાજદારી કામ તેઓને કહી શકે

છે કે જ્યાં સુધી તેઓ ૩૦ કરોડ પ્રખ
માં ગુસ્સો ઉત્પન્ન કરીને તેમને બેવડા
બનાવશે, અને જ્યાં સુધી તેઓ એવા
વર્તવટ માટે જવાબદારી ધરાવતા હશે,
ત્યાં સુધી તેઓને આ રાજ્યમાં ઉલટ
કર્ષે આવકર આપવામાં હોંદી નહોં દેખા
ડવામાં આવે. (તાળીયો). તેઓને
પહેળા હાથથી વધાવવામાં આવે છે,
જાહેર મીનલસો દેવામાં આવે છે, પણ
જાહેર સલાઓમાં આ તેઓની કમ
કરેલી વરતણક સાથે એક હરફ પણ
નથી બોલવામાં આવતો. કું કું કું
કે જમારીમાં લખીને કે એ જણ વરસને
આંતરે બહુ છુક બહાર પાડીને બેસી
રહેવું, અને પછી કહેવું કે હોંદીઓની
સ્થિતિ સુધારવાને બનતી કાશીક કરવા
માં આવી; આ બસ નથી. (તાળીયો).
વળી કું કું કું કે વડી સરકારના રાજદારી
ઓએ તેઓની ફરજ બજાવી નથી. મને
તેથી ખેદ થાય છે. તે ખેદ હિંદુસ્તાનની
ખાતર નથી થતો, કેમકે હિંદુસ્તાન એટલો
વિશાલ પ્રદેશ છે કે તે પોતાના બેટામેટી
ઓનું રક્ષણ કરી શકશે, પણ આના
ખરાબ પરિણામોની ખુદ હોંદીઓ કરતાં
હોંદીમાં બ્રિટીશ રાજ્ય ઉપર વધારે
અસર થશે. પારલામેન્ટની અંદરના ૧૫
વરસના પ્રયાસમાં શું વળ્યું છે? જુમા
રીમાં, કમીશનો, અને અદાલતોથી શું
વળ્યું છે? કાંઈ હાલ મળી શકી નથી.
હિંદુ બ્રિટીશ આધિકારના નાનકડા અમલદારો
પણ ન્યાયાધીશોના સુકાદાને મંદિયા નથી;
અને અદાલતોના કુલમ વિરુદ્ધ ઇમ્પીઅર
ઉપર જુલમ કરે છે. આ બધી હાલત
ની ફરકાર કરવામાં નથી આવી (કરમ).
હાલમાં હાલમાં અમલદારો પણ એમજ
સમજે છે કે અદાલતના ફરાવ સુખ્ય
નહીં વરતવામાં આવે તો તેને કંઈ મંદીર
સળ થઇ શકવાની નથી. આવી તેઓ
પોતાની ખરાબ વરતણક અલાવેજ રાખે
છે. આ બહોનો ઉપાય માત્ર બ્રિટીશ
પ્રખના અંતઃકરણ ઉપર અસર થાય તો
જ લમ શકાય એવું છે. અમે હજીજ
એ પુરવોને આવી સલાઓમાં હાલર
રહીને અને તેઓના આજેવાનોના જુલમ
ના વાત સાંભળીને, હિંદુસ્તાનની ૩૦
કરોડ વધાર પ્રખને સારી રીતે રાખવા
તેઓના આજેવાનોપર દબાણ કરતા જોવા
માઝીએ છીએ. આ લોકોને ન્યાયથી
રીતસર રાખવામાં આવે તો શહેનશાહત
ની પ્રખમાં તેના જોવા બીજા કાંઈ વધા
કાર અને અંત ભોજા નથી. હાલમાં
વડી હુકમોના નુકસાને બિલકાને જાણ

‘લીમ ઓર ઓનર’ સ્થપાઈ છે તેથી હું તેમાં જોડાવા તકવાર છું.

આપણે હરાવે પસાર કરીએ છીએ એમાં મને હવે બહુ વિશ્વાસ નથી. હું બહુ છું કે તે પસાર થશે અને પછી આગળના હરાવેની આશંકા તે પણ નકામા જશે. આવા સેંકડો હરાવે પસાર કર્યા છતાં, માત્ર થોડાજ દિવસ અમારું એક મરીબ, સાચો દેશપ્રિયતાની મદદથી હીંદી નામે નારજીસામી, કશિષુ આફ્રિકાના અમલદારોના લુલ્લમનો જોબ થઈ પડ્યો! તે કનડામતને કશિષુ મરણ પાડ્યો. હું આ હરાવ રજુ કરું છું તે માત્ર વિવેક ખાતર. એક એ પણ સુચના કરું છું કે આરમ્બીકન પોટરના નિબંધની હજારો નકલો છપાવીને તે પારલામેન્ટના મેમ્બરો ને તથા સુટણી કરનારાઓને, જ્યાં સુધી તેઓનાં દિલ પીગળે નહીં સાં સુધી દરેક હકોતે વેચ્યા કરવી.

મજુરોને ગીરમીટમાં ફસાવવાની તજવીજો

હીંદી બેલાવવાની બાજી

ખાસ માજુરો મોકલો

રજેશ્વરી એક અવરપત્રી લખે છે કે— “હીંદી સરકારે ગીરમીટ બંધ કરી અને આપણે બધા ખુશ થયા. જેઓ પોતાને મનુષ્ય મણી છે તેઓ—પછી તે જમે તે જલના હોય—પણ ખુશી થયા. પણ ગુલામગીરીને પસંદ કરનારાં શાહુકારો—ખેતીવાળાઓ—નાખુશ થયા છે. સાંભળ્યા પ્રમાણે તેમણે ગુલામી આલુ રાખવા પોતાથી બનવું કરવા માંડ્યું છે. હીંદી સરકારે આપેલી છ માસની મુદતનો પુરતો હાલ હાલ તેઓએ લેવા પાડ્યો છે. એકસ સમાચાર પ્રમાણે દરેક જમીનદારો કે જેઓ ગીરમીટના રાજે છે તેઓ હીંદુસ્તાન પોતાના માણસો મોકલે છે, અને તેઓને પોતાને જોડાઈ તેટલા મજુરો બાકીની મુદતમાં લાવવા બહામણ કરવામાં આવે છે.”

[અમારા અવરપત્રીએ ઉપર કહ્યું તેમ હીંદુસ્તાનથી માણસો મંગાવવાની ગીરમીટના માલિકોએ પેરવી કર્યાના અવરો ખીને ટોકણેથી પણ મળ્યા છે. એવું કહેવામાં આવે છે કે સ્ત્રીમત અમુલી ને

આવતી તા. ૧૩મીએ હીંદુસ્તાન જવાની છે, તેમાં કેટલાક સરકારોને અને તેટલા ગીરમીટનાઓને બેલાવી લાવવા મોકલવામાં આવનાર છે.—બ. ઇ. ઓ.]

ગીરમીટ સંબંધમાં અરચા

‘મરકપુરી’માં કેટલાક વિચારો

‘મરકપુરી’ નો પારલામેન્ટરી અવર પત્રી સરકારની હીલચાલો અને તેના પત્ર વહેવાર સંબંધી માહિતી ઉપરથી લખે છે કે :—

ગીરમીટ સંબંધમાં હીંદી સરકારે લીધેલું પગલું અત્યે મજુરોને અણબટણ લાગ્યું છે. છતાં ત્રણ વરસ ઉપર ટરાંસવાલ સરકારે એશિયાટીક લોકો સંબંધમાં લીધેલા પગલાથી જે લાગણી ઉભી થઈ છે, તેનાથી માહિતગાર હોય, તેમના મનમાં કાંઈ સવાલ ઉભો ન થયો જોઈએ. ૧૯૦૬ માં નાતાલે યુનિયન સ્વિકાર્યું, ત્યારથી ગીરમીટ બંધ થયાનું કણક કર્યા સરખું થયું હતું. વળી સુટણી વખતે નાતાલના માજુર મુખ્ય પ્રધાને જણાવ્યું હતું તેમ યુનિયન સરકારને ડીસેમ્બરની આખર સુધીની મુદત આપવામાં આવી હતી. કાં તો તેમણે હુદા થએલ ગીરમીટીયાઓને રાજદ્વારી અને રહેરી તરીકેના કોઈ આપવાનું કરવું, અને નહીં તો ગીરમીટ એકદમ બંધ થાય તે કણક કરવું. આ મુદત અપાવાની વાત આપણે ખરી પડેલી જોઈએ છીએ. કશિષુ આફ્રિકાના છાપાએ આ પગલાને ટોકા આપ્યો છે, પણ નાતાલમાં મેરાઓની એવી માન્યતા રહી ગઈ છે કે આવું કારે પગલું કણક કરતા પહેલાં યુનિયન સરકાર નાતાલના ખેડુતોને કાંઈક ખીજી રીતે મજુરો મેળવી આપવા મોકલવું કરશે. તેમણે આવી ખારણા બાંધી, કેમકે નાતાલ માંથી એક તરફ નેટીવ મજુરો ટરાંસવાલમાં ઘસડાઈ જાય છે, અને દરજીયાત તેમને મજુરી પર મઠાવવાની રીત બંધ કરવામાં આવી છે, ત્યારે ખીજી તરફથી એશિયાટીક સામે ટરાંસવાલમાં અટકાવતો છે. નાતાલમાં તેમના ઉપર કરવેરા વધુ છે, જેને લીધે તેઓ હીંદ આદ્યા જવાનું દિવસે દિવસ વધારે પસંદ કરે છે. આ પ્રમાણે બધી રીતે જોતાં ઉદ્યોગમાં મેરાઓની નાતાલમાં મજુરીનો લવામ મતોર ઘટી પડ્યો છે.

મુલ્કી ખાતાના પ્રધાનનું વલણ

ઉપરના લખાણમાં વિશેષમાં જણાવવામાં આવે છે કે ગઈ તા. ૧૦ મીએ મલેલી નાતાલ ના શેરડીવાળાઓની મીટિંગે મુલ્કી ખાતાના પ્રધાન પર ગીરમીટ બંધ કરવાની મુદત લખાવવાની માગણી કરવા અરજ કરનારો તાર મોકલ્યો હતો. એક કરતાં વધારે ખેતીવાળાઓએ કહ્યું છે કે વધુ ગીરમીટીયા મેળવવાનું હવે બંધ થશે તો ગીરમીટીયા (આજ સુધીમાં મેળવેલા) મજુરોથી ચાલતા ઉદ્યોગોમાં પાંચ વરસના ચાલી શકે, અને તેથી ત્રણ વરસ પછી વધુ શેરડી ઉગાડવાનું બંધ કરવું પડે. ખેડુતોને મુલ્કી ખાતાના પ્રધાન તરફથી એવો જવાબ મળ્યો છે કે મુદત લખાવવાની કાંઈ આશા રાખી શકાય તેમ નથી. હીંદી સરકારે તેની રાજનીતિ ઉપરના પગલાં તરીકે પ્રકણ કરી છે, જનરલ સ્મટસે જણાવ્યું છે કે એ પગલાંમાં વડી સરકારે હીંદી સરકારને ટોકા આપ્યો છે. એ ખાખત વધુ રજુઆત કરવી તે તેણે નકામું મણ્યું છે. કેમકે મજુરોને મુદત પુરી થયે જાયના વસવાટ કરી રહેવા દેવાનું કશિષુ આફ્રિકા કણક કરે તેમ નથી. જનરલ સ્મટસ માને છે કે હાલ નાતાલમાં જે મજુરો છે, અને ખીજા જે જુલાઈ ખેડુતાં પહેલાં આવી શકે તેમ છે તે બધા મળીને હાલની જરૂરીઆત માટે પુરતા થવા જોઈએ. વધુ ગીરમીટીયા મળવાનું બંધ થશે તેનો વિચાર કરતાં એ શાદ રાખવું જોઈએ કે જેઓ જુલાઈ પહેલાં આવી શકશે તેમની ગીરમીટ લગભગ ૧૯૧૧ ની સાલ સુધી ચાલશે. વળી નાતાલમાં મજુરો ગીરમીટમાં ફરી જોડાવાને અમારિના કાંઈ પણ વખતના કરતાં હાલ વધારે લસ્યાય છે. હીંદમાંથી મજુરો આવવાનું બંધ થયાથી આ લોકોને વધારે સારી શરતો અપાશે. એ જોતાં આજથી કેટલાક વખત સુધી તો ગીરમીટીયા મજુરોની સંખ્યામાં વજીર વાજો ઘટાડો ન જણાવો જોઈએ.

અવિધ્યને પરદેશી પ્રજાનો સવાલ નાતાલમાં નહીં પણ કોઈ ખીજા જાગમાં ઉભો થાય એવો સંભવ છે. કેમકે મોવાના પેરકુર્ગીક પ્રગણામાંથી હીંદી મજુરોને કેડાગોઆઓમાં લાવવામાં આવે છે, અને રાજનીતિના વલણને લીધે મજુરો વખત થયાં એવું માનવામાં આવ્યું છે કે અવિધ્યમાં કેડાગોઆઓને ખિટીલ સાઈમ આફ્રિકામાં સમાવેશ થશે.

એક ચાના ખેડૂતની કહાણી

નાતાલમાં ચાની ખેતી કરનાર એક ગ્રામીણ 'મરકુરી' માં જન્માવેલ છે કે હું ૧૮૭૮ ની સાલથી ચાની ખેતી કરું છું, અને તેમાં મારી બધી કમાણી રોકી છે. મારા કારખાનાના મને પા. ૪,૦૦૦ બેઠા હતા, અને પાછળથી રોકેલી કુદી મળીને તેની કિંમત હાલ પા. ૨૦,૦૦૦ ની છે. હું ૬૦ હોલિઓ તથા ૨ નેટીવ રાખું છું. હોલિને બહેને નેટીવ રાખવાનું નકામું છે. તેમના કામ બારે છે, જેથી પાંદડાંની ખુદા કરી નાખે છે. ૧૮૮૦ ની સાલથી આજ સુધીમાં કેટલીક વાર મેં નેટીવ મજૂર અજબાવી લીધા છે, પણ તેમાં મને નિષ્ફળતા મળી છે.

મરી ચાની પેદાશ ૧,૨૫,૦૦૦ રતલ છે, જે હું ૬ પેનીએ રતલ લેખે જમ્યા બધ વેચું છું. એટલે વારસીક પાછો ૩,૦૦૦ નો રોજગાર થયો. જો આટલી જ આ પરમુલકમાંથી આપાત કરવામાં આવે તો તેના કાલોનીને ૬૨ રતલે ૧/૬ લેખે પા ૬,૦૦૦ બેસે. વળી હું મજૂરી માં જે ખર્ચું છું તે પૈસા પણ આ કાલોનીમાં જ ખર્ચાવ છે.

ગીરમીટીઆ મજૂરી બધ થવાને લીધે આ ઉદ્યોગ મલાવવાનું ચાના ખેતી વાળાને અસમ્ભવીત થયે, એમ જણાવ વામાં આવ્યું છે.

નાતાલમાં નેટીવ મજૂરો સંખ્યામાં અંકડા

એક લેખમાં 'મરકુરી' કહે છે કે ગીરમીટીઆ રામીની દલીલોમાં વારંવાર કહેવામાં આવ્યું છે કે નાતાલમાં નેટીવ મજૂરો પુરતા છે. પણ આંકડાઓ તથા સર્તા જોવામાં આવે છે કે ધારવા જેટલા નેટીવ મજૂરો મળે તેમ નથી. નાતાલ અને ઝુલુલેન્ડમાં બધા મળી ૧૦,૦૦,૦૦૦ નેટીવો મળી શકાય, તેમાંથી અંગ્રીજીની સંખ્યા બાદ કરતાં ૪,૦૦,૦૦૦ મરદ રહ્યા. આમાંથી પણ કામ કરવાની ઉમરના માત્ર ૨,૫૦,૦૦૦ મળ્યા. હવે આટલા કામ કરી શકનારા નેટીવોમાંથી આશરે અરધા અરધ એટલે ૧,૨૫,૦૦૦ ખરેખરા કામ કરનારા ગણી શકાય, કેમકે તેઓનાં ઘર જમસોમાં હોવાથી તેઓ બધા વખત કામ કરતા હોતા નથી. નાતાલમાં હાલ કામ પર ચડેલા નેટીવોની સંખ્યા ૮૦,૦૦૦ ની અધુવામાં આવી છે, અને આશરે ૪૦,૦૦૦ દરિયાવાળામાં કામ કરતા

લેખાયેલ છે. હવે કેટલાક કાલના મુખી એ કે જેઓ કદી કામ કરતા નથી, તથા ધણીએ એવા છે કે જેને કામ કરવાની જરૂર નથી હોતી. બી જોડાને આજ કરીએ તો પછી વધુ નેટીવો ક્યાં રહ્યા, એ સવાલ ઉભો રહે છે. વળી નાતાલના નેટીવોની અરધી સંખ્યા જે જમીનદારોની જમીનમાં ધર કરી રહ્યા હોવા તેઓનું જ બાડા પેટે કામ કરે છે. આ બધી રીતિને નેટીવ મજૂરોની સંખ્યામાં બહુ ઘટાડો જતાવે છે. હાલની માફક માલગી સાથુ રહે, તો મજૂરો ક્યાંથી પુરા પડશે તે સમજાવ શકાયું નથી. આવતા બુલાઈ પછી જ્યારે ગીરમીટીઆઓ બધ થવાના છે, ત્યારે ખાસ કરીને ધધારે મુશીબત આવી પડશે.

પરમુલક લીકાઈ

સ્થાનિક છાપામાં ૩૬ વરસનો રહેવાસી એક ગોરા લખે છે કે—'કુલી' તે સુધારા ને તેમજ બિટીસ રાજને કામરૂપે છે. તેના જવાથી બહુ ઠીક થયું છે. ગ્રામીઓ કાફરાને કામદાર પુરતી મજૂરી નથી આપતા. તેમ કરે તો ધણા કાફરા, અને સરસ કામ કરનારાઓ નાતાલમાંથી મળી શકે તેમ છે. એ હું મારા જાતિ જનુલવ ઉપરથી કહું છું.

એવી અથવા સાંજળવામાં આવી છે કે વધુ ગીરમીટીઆ મજૂરો મળવાનું બધ થવાને લીધે નાતાલમાં ખેતી કરતા કેટલાક મીરીશીઅન ખેડૂતોને પોતાના ઉદ્યોગ ૩-૪ વરસમાં બધ કરવા પડશે અને મીરીશીઅસ ચાલ્યા જવું પડશે.

રેલવેબોલ્ડથી એક લખનાર જણાવે છે કે અંગ્રેજી સહકારાનબોધક સહાની મીટીંગ તા. ૧૫ મીએ મળી હતી. મી. ઝવેર સામજીએ દેશ જતા હોવાથી એક રતના હોદાણું રાજનાથ આપ્યું, અને સમયાનુસાર વિવેચન કર્યું. મીટીંગનું બાકું પેટે આપી બાહ્યોની ખીજમત કરે છે વિગેરે જણાવ્યું. નવા ત્રેઝરર મી. મીકલ લાલા ચુટાયા. ૬૨ રવિવારે સહાના ચેરમેન મી. કુંવરજી દેવાલાલના મહાનમાં હરિકથા કરવાનું કર્યું. પછી કચ્છર પ્રાર્થના કરી, તથા મી. ઝવેર સામજીને આભારિત આપી સહા વિસરજન થઈ હતી.

મીરમીટીઆ મજૂરો પર જુલમ

મંજીર આરોપ

વેરસમના એક મીરાની ગીરમીટીમાં કામ કરતા ૧૦ હોલિ મજૂરોને, હાજરી પુરાવવા વખતે બેરહાજર હોવા માટે, અને કાયદેસર સોરિલું કામ ન કરવા માટે તા. ૧૮મીએ વેરસમ ચાલસેટ ની આજળ ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. તેમણે આરોપ કબુલ કરવાથી માછલે તેમને ચેતવણી આપી, અને પોતાના માલિક પાસે પાછા જવા ફરમાવ્યું. એક જણાવે છે કે મજૂરોને તેમના માલિક સામે મંજીર પ્રકારની ફરિયાદો હતી, અને તેથી જુલમ ૧૦ માલસને જનુસરીને બીજા ૨૬ માલસોએ ફરિયાદ કરવા જવા કાર કામ ઉઠ્યું. બાક કરવા જતાં તેઓ તેમના માલિકની રજા નહીંએ તો ગીરમીટીના જુલમી કામચાને લીધે તેઓ ૧૦૧ કલમનો ભંડ કરે છે એમ મળ્યા છે. તેથી તેમને પકડવામાં આવ્યા. તેઓ ગુન્હેગાર છે એમ કહ્યું. તેમને ફરેકને રી. ૩૦/- નો દંડ બધવા મહીજાની લખત મજૂરીની જેલની સજા થઈ. આ દંડ લખનાર તથા માલના તેમના પબ્લ બરોબર થયો તેથી, તથા તેમના ઉપરના જુલમને લીધે પ્રિસેટ કમખાન હેતુથી, તેમણે જેલ પચાંડ કરી, એ કે પાછળથી કેટલાક પોતાનાં ભેરાં ઉઠકરોને નિરાધાર મુકવા કરતાં દંડ બર વાળું પચાંડ કર્યું, અને તેથી છુટા થયા છે. સાચે માલિકને તેના મજૂરોની સંખ્યામાંથી અરધા જેટલા વગર, અતુલ કુદત સુધી મલાવવાની સજા થવા બરો બર થયું છે.

જે દેશ મજૂરોને તે પહેલાં ચેતવણી આપીને છુટા કર્યા હતા તેમણે પોતાના સાથીઓને મજેલી સજા વિશે જાણતાં ધરસે થઈ તેમની સામે જેલ જવા નિશ્ચય કર્યો, અને તેથી પોતાના માલિકને લાં જવાને બહે પ્રિસેટકર પાસે પોતાની ફરિયાદ રજુ કરવા બાળ્યા.

ઉપર કહ્યું તેમ જેની સામે ફરિયાદ કરવી છે તેની રજા વગર જવું તે કામ હાનો ભંડ મજૂરો હોવાથી આ માછલે ને 'પ્રિસેટકર' આજળ જતાં રહતામાં જાણવાથી પકડવામાં આવ્યા, અને વેરસમમાં કારટ આજળ લાવી મુક્યા. તેમના વતી વડીલે કહ્યું કે તેમને તેમની હાલત સંબંધમાં મંજીર ફરિયાદો છે.

માણસોએ મુકદ્દા આપતાં હશે કે તેઓ એક જવા માટે છે તેમ જ તેમને ત્યાં મોકલી શકે નહીં. તેમને એતવણી આપીને છુટા કરવા અને માલીક પાસે પાછાં જવા દરખાવવામાં આવ્યું હતું.

આ માણસો કહે છે કે તેમને તેમના માલીક સામે નીચે મુજબ દરિયાદો છે.

(૧) તેમના રેસન ગેરકાયદેસર કાપી નાખવામાં આવે છે.

(૨) તેમને ન ઘણું કામ એવાં કામ ઉપક્રમ કરવાને સોંપવામાં આવે છે.

(૩) જો તેવાં આકરં કામ તેઓ ન કરી શકે, અથવા તે કાજરીને વખતે માંડગીના કારણસર ગેરકાયદેસર હોય તો તેમનો ગેરકાયદે દંડ કરવામાં આવે છે.

(૪) સુવાવકમાંથી તુરતની કોંઈક જોરતોને કામે ચડવાની દરજ્જા પાડવા માં આવે છે. જો ન ચડે તો તેમનો પગાર ન આપવાની અથવા રેસન અટકાવવાની ધમકી દેવામાં આવે છે.

(૫) એક વરસ ઉપર માલીકને એવો કુકમ થયો હતો કે ગીરમીટીયા વાસ્તે ઘટતાં રહેકાણું તેણે પુરું પાડવા, છતાં તેણે તેમ કરેલું નથી; અને જે સુધારામાં આ મોકિને સોંપવામાં આવે છે તે સુધારા તેમાં રહી ન શકાય એવાં, ખાસ કરીને વરસાદના વખતે માં, હોય છે.

આ મોકિના સંબંધમાં પ્રોટેક્ટરને મળ્યા મુકદ્દમારે વાંકે કરવામાં આવતાં તેની એક્ઝીસ્યુટીવ એક અમલદાર તપાસ કરવા કમીવારે વેશલમ આવેલ.

એક સરકારના કહેવા ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે તે ૨૫ માણસોને ગીર મીટમાં ફરીથી જોડાવા વેશલમ લાવેલ, પણ બપોરે તેને ઉપર કહેલા કેસની અર્થે પડી ત્યારે તેમણે એક મતે ગીર મીટમાં ન જોડાવાનો નિશ્ચય કર્યો. આ અને બાને મળતી બીજી જણમની બાબ તે તરફ પ્રોટેક્ટરનું ધ્યાન એવવા વેશલમના હોદ્દાઓ ખાતે આવી રહ્યા છે. વળી ગીરમીટની મુદત ખલાસ થવા આવી હોય એવા માણસો પાસેથી જગા કાપી કેટલાક માલીકો ફરીથી ગીરમીટમાં જોડાવાનાં લખત કરાવી એવા મંડળા દેવાથી, આવા અનુકૂળ માણસોને બધી રિયલિટી વાંકે કરવાને કોઈક કરવામાં આવે છે.

છોટાભાઈ કેસમાં છુટ

વડી અમલદારને મુકદ્દા

દક્ષિણ આફ્રિકાની વડી અમલદારમાં દરંસવાલનાં ઝોકરાના વસવાટના હક સંબંધી ચી. છોટાભાઈના કેસમાં મુકદ્દા ખરચ સાથે હોદ્દાના લાભમાં આપવામાં આવ્યો છે.

ચીફ જસ્ટીસ મોરડા ડી વીલીયમ્સે મુકદ્દા આપતા જણાવ્યું હતું કે અરજદાર (છોટા) ને ૧૯૦૮ ના કાયદાનીશ્વે રજીસ્ટરેશનનો હક નહોતો એમ કહેવામાં નીચલી કોર્ટ ખરી હતી. પણ ન છંછ વાળેમ છમીએસનની અટકાયતની બાબત કરતાં પ્રગતી છુટ બાબતવાની બાબત વધારે અમલની છે. અને જો કાયદાનો હેતુ કોઈપણ વચગતી પ્રગત, પછી તે ગોરી હોય કે એક્ઝીસ્યુટીવ, તેમનાપર અટકાવતો મુકવાનો હોય. તે તે એવી ભાષા માં દરજ્જાવગે જોઈએ કે જે માં કોઈપણ શક રહે નહીં. ૧૯૦૮ ના કાયદાની ભાષા એટલી ચોખ્ખી અને હીઅર્થ વિનાની નથી, કે જેથી રજીસ્ટરેશન સરટીફિકેટવડે મુલકમાંથી કોઈ મુકાવાથી બચી જવા મામનારા અરજદાર જેવાના હકો લઇ લેવાનો તેમાં હરાદો હોય એવો અને સંતોષ થાય. આ કાયદાની કલમ મુજબ દરંસવાલમાં કાયદેસર વસી રહેલ હોય એવા દરેક અરજદારને રજીસ્ટર કરવા રજીસ્ટરને કહેવામાં આવ્યું છે. માગ મત પ્રમાણે ૧૯૦૭ ના ૨ ના કાયદાના રક્ષણ (જેટલું રક્ષણ મળી શકે તેટલું) નો અરજદાર હકદાર છે. કોર્ટ બહોર કહે છે કે અરજદારને રજીસ્ટર કરવાની રજીસ્ટરની મનાઈથી તેને આ મુલકમાંથી કોઈ મુકવાનો કુકમ રદ પાતલ કરવામાં આવે છે, અને ૧૯૦૭ ના ૨ ના કાયદાની ૫ કલમનીશ્વે રજીસ્ટરેશન સરટીફિકેટ કોઈ આપવાનો એક્ઝીસ્યુટીવ રજીસ્ટરને કુકમ કરવામાં આવે છે; કેસ તું ખરચ મુનિયન સરકારને આપવું પડશે.

બીજા જડનેએ પણ ચીફ જસ્ટીસના મુકદ્દાને મળતો મુકદ્દા આપ્યો હતો.

‘અરકમુરી’ નો સંખત ટોકાએ ઉપરના મુકદ્દાપર લખતાં પ્રગતી છુટ ની છમીએસન કરતાં વધારે અમલતા સંબંધી ચીફ જસ્ટીસની ઉમદા ટીકાઓ ટાંકીને ‘અરકમુરી’ લખે છે કે—રંગ એક અને એક્ઝીસ્યુટીવ સવાલની દક્ષિણ અમલદારના હકોને એકમત નામ કુલ

વળે બાબતો મુકાને જોઈએ તો, ચીફ જસ્ટીસ મોરડા ડી વીલીયમ્સે જે નિરણય કર્યો છે તેની સમતા વિશે કોઈપણ તક સાર થઈ શકે તેમ નથી. પ્રગતી છુટ એ પાવન હક છે, જેનું મમે તેવા જોમ આપીને પણ રક્ષણ થવું જોઈએ; અને જો વસ્તિના એક વચગતો સંબંધમાં તેનો અંગ કરવામાં આવે તો પછી બીજા વિભાગ સંબંધમાં પણ તેનો લાગ નહીં કરવામાં આવે તેની કાંઈ જામીનગીરી નથી. હકીકત એવી છે કે કારેબારી રીતે અમલ કરવા અપાએલી સત્તાનો ગેર ઉપયોગ કરવાતું વલણ બહુ જોવામાં આવે છે, અને કાયદાના નામતમે એવાં કામ કરવામાં આવે છે કે જે વિશે કાયદો પાતી વખતે કોઈ પણ કારવામાં ન આવ્યું હોય. દેખીતી રીતે જોઈએ તો વસવાટ કરી રહેલા, કાયદેસર રજીસ્ટર થએલા, અને મુલકમાં વસવા એક રીતે હકદાર મળ્યાએલા માણસના સગીર છોકરાપર દેસપાર કરવાનો કુકમ કાઢવામાં આવે, અને તેના માખાપથી તેને વછોડી ને કોઈ મુકવામાં આવે એ રાક્ષસી વાત છે. આવા કાયદાને છન્સારી કરાવી શકાતો નથી, અને રજીસ્ટરેશનની ના પાડવામાં અને દેસપારનો કુકમ મેળવવામાં જે કામ કરવામાં આવ્યું તેવું કામ કરવાતું કાયદે પાસ થયો ત્યારે કોઈ નહીં કારવામાં આવ્યું હોય.

સ્ટીમરોની આવબવ

[અર્મન લાઈન]

મુલતાન—તા. ૩૦મીના અરસામાં આવી પહોંચવા વધી છે.

તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીએ મુબઇ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ લીનેક લાઈન]

અમલાલી—તા. ૨૨મીએ કલકત્તા પહોંચી હતી. તા. ૩૦મીએ નાતાલ આવવા ઉપડશે.

અમપુલી—તા. ૧૪મી જાનેવારીએ કલકત્તા થી ઉપડી છે.

તા. ૧૩મી ફેબ્રુઆરીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

[ઈન્ડિયન આફ્રિકન લાઈન]

ડનેરીક—તા. ૨૩મીએ કાલ-એવા દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકા માટે ઉપડી છે.

કાર્પીયન—તા. ૫મી ફેબ્રુઆરીએ કલકત્તા ઉપડી.

જોહાન્સબર્ગ

(જામદા આસ અવરપત્રી તરફથી)

સોનીએ જેલ જવા નીકળ્યા

સોની મેરામજી, સોની કારા, સોની તુલસી, સોની સુદરજી તથા સોની વસરામ એટલા જુદા જુદા અહવાલીએ જુલમ વારે જેલ જવા વીરીનીર્મિત તરફ નીકળી પડ્યા. આ તેઓની મી. અસ્વાતે તથા મી. પટેલે બહુ બરહાસ કરી. બધી મહેનતે ગુરુવારે પકડાયા. તેમ મુલતવી રહેશે. ને તેમાંના સોની મેરામજી, સોની કારા, સોની તુલસી તેમજ સોની સ્વામજી હાર્મે માં જ્યાં ને સોની સુદરજી તથા સોની વસરામ જોહાન્સબર્ગ ગયા. પાછા રવિ વારે વીરીનીર્મિતમાં દાખલ થઈ ગયા. આ લખતી વેળા પરિજ્ઞાન બહાર નથી પડ્યું.

હાર્મેના યુવાનોની મજલ

ફેટલાક વખતથી હાર્મેના યુવાનોનો વિચાર થોડી મુદત જોહાન્સબર્ગમાં માળ વાનો હતો. પણ મમતને ખાતર લડત ના પૈસા ન અરચાય તો ઠીક તેથી તેઓ ને જવાનું નહોતું બનતું. છેવટે એણે હરાવ થયો કે વહેલી સવારે પહેલાલીને તેઓએ જોહાન્સબર્ગ પહોંચ્યું. તેની સાથે મોટા માલસો પહોંચ્યા. ને લગભગ ૨૫ જુદા જુદા ગ્રુપવારે સવારના ૪.૩૦ વાગે નીકળી પડ્યા. તેઓને ઉતરવાનું મી. કાછલીઆને લઈ હતું. બધા લગભગ ૧૨ વાગે જોહાન્સબર્ગ પહોંચ્યા. તેઓ ત્રણેક દિવસ રહી પાછા ચાલતા આવ્યા. તેમાંના ફેટલાક જેની પુટી બરા સુજી આવી હતી તે તથા બીજા માલ માલીને મોઝ મળવાથી અરવે રસ્તે માલના ખટારામાં આવ્યા. જોહાન્સબર્ગ માં તેઓને જુમાં બાયોરોફાઈ વિગેરેમાં લઈ જવાની તબવીબ કરવામાં આવી હતી. આ અખતરો બહુ ઠીક અજમાવવામાં આવ્યો છે. છેકરાઓને મમત થઈ, પૈસા બચ્યા ને છેકરાઓના બળની પણ કંઈક પરીક્ષા થઈ. તેઓને પહોંચતાં નાસતો મી. અરનેસ્ટે કંડાવેલો ને પાછા ફરતાં મી. આપાસામીએ ખાવાનું લાવું બંધાવેલું.

સેક

મી. પીલેએ કાફળી એક ટોપલી મેકલી છે.

સુખની પુત્તી

જામદા કાફળી આકાશીને કાફળી પાસે

વાળેજ દાખલો અહીં બન્યો છે. દરામ માં કાંકનારા વિગેરે મ્યુનીસીપાલીટીના નોકરો લગભગ ૧૦૦૦ હોવા જોઈએ. તેઓને ઉપરી તપાસનાર એક પીચ કરી ને છે. પીચની ગેરવર્તણૂકથી ઉપર કહેલા કામદારો કમર થયા. તેઓએ મ્યુનીસીપાલીટીને અરજી કરી કે પીચને તેની જગ્યાએથી બરતરફ કરવો. મ્યુનીસીપાલીટીએ આ વિનંતી કબુલ ન કરી. તેથી કામદારોએ નોટીસ આપી કે જો મ્યુનીસીપાલીટી પીચને રજા નહીં આપે તો કામદારો પોતાનું કામ અમુક વખતે બંધ કરશે. મ્યુનીસીપાલીટીએ બહુ દરકાર ન કરી. યતીવારે દરામના કામદારોએ એકસંપથી સાવ કામ બંધ કર્યું. જુદી જુદી જગ્યાએથી મોરાઓને આવી ને આવવું પડ્યું. જોહાન્સબર્ગમાં કાકાકાર થઈ રહેલો, ને મ્યુનીસીપાલીટી ને કામદારોની બધી શરતો કબુલ કરવી પડી. એ શરતોમાં એવી પણ એક શરત હતી કે કોઈ પણ કામદાર ઉપર કામ બંધ કરવાને સારૂ પાછળથી કેસ ન ચાલવો જોઈએ. પાછી તેજ ફાટો દ્રામ ચાલુ થઈ. આમ થોડા કલાકમાં મળુ રાએ એકસંપથી મહાન મ્યુનીસીપાલીટી ની સામે જીત મેળવી. હીંદી કામને જાણવા જેવી આ બીના છે.

મીસ રલેસોન

જે કામી કામ બધી મુદત થયાં કર્યાં કરે છે તે કેપની યુનીવર્સીટીની ઇન્ટર મીડીયેટ આર્ટસની પરીક્ષામાં પસાર થયેલ છે.

છાટાભાઈના કેસ

મી. છાટાભાઈને બધી મહેનતે જીત મળી છે. પડી બદલાતે ચુકાદો આપ્યો છે કે મી. છાટાભાઈના દીકરાને સરદારી ફેટ આપવું, તેને હુકમ કરવાનો કુકમ રક થાય, અને મી. છાટાભાઈને ઉપલી કોર્ટનો અરજ મળે. આ શિવાય વધારે કહીશત હવે પછી મળશે. ઉપરનો ટેલો ફોન પ્રીટેરીએથી મળ્યો છે. મી. છાટાભાઈને બધી જગ્યાએથી મુબારકબાદીના તાર મળ્યા છે.

વેપારી ઉપર વેર

દરાંસવાલના વેપારી મંડળ પોતાને ઘણી ભડને આપણી પાછળ પડ્યા છે. હવે તેઓ અરજી કરવા માગે છે કે એશીઆટીક સવાલનો ફરજો એકદમ લાવવો. મોરાઓના બચાવને સારૂ એશીઆટીકને કક્ષિત આફરિકામાં આવતા બંધ કરવાને જો કાફળી છે, તેના બીજા

બુલ સુધારો ન કરવો. એશીઆટીકના વેપારના પરવાના વધી ગયા છે ને મોરાના વેપારને ઘટો લાગે છે, તેથી હવે નવા પરવાના ફેપર્માં, નાતાલમાં કે દરાંસવાલ માં ન આપવા. જેઓને પરવાના છે તેઓને અમુક મુદત આપી, તેઓના વેપાર બંધ કરવા. બ્યારે વેપારી કે ફેરીવાળા અરજ પામે કે આજ્યા જમ અથવા નાકાર થાય ત્યારે તેના લાઇસેન્સ બીજાને ન આપવા. હાલ જેને તેને ફેરીના પરવાના આપવામાં આવે છે તેને ન આપવા. આખા મુલકના વેપારનો અને ફેરીના લાઇસેન્સનો અમુક મ્યુનિસીપાલીટીને સોંપવો જોઈએ. જો એશીઆટીક કાપડા રક થાય અને કેળવણીની પરિજ્ઞા દાખલ થાય, તો મોરા વેપારી મરી રહેશે. જો કેળવણીના હીંદી આવવાની જો સુચના હીંદીની છે તે અરામ છે. કેમકે તેમ થાય તો ધણા હીંદી દાખલ થઈ જશે અને છેવટે વધારેની મામળી તેઓ કરશે છેવટે તેઓ વોટ પણ માગશે. નાતાલમાં ધણા હીંદી વસે છે, તેથી દર આંખમાં લેવાનો કાપડો આખા યુનિયનમાં અમલમાં મેલવો જોઈએ, અને વખતો વખત અને અચોક્કસ વખતે પણ દરેક એશીઆટીકની પરમીટ તપાસવી જોઈએ, કેમકે તેમ થાય તોજ અરકાપડે સર દાખલ થયેલા એશીઆટીકને કોઈપણ કાપડો.

આ પ્રમાણે અરજી યુનિયન પારલામેન્ટને ફરજ મેબર મોકલે તેવી હીલચાલ ચાલે છે.

કાફી મુલક

મી. સ્ટેલરડ જે અહોની સ્થાનિક ધારા સભાના મેબર છે તેણે એવી સુચના સુકવાની નોટીસ આપી છે કે એશીઆટીક માગને જે દક્ષિણ આફ્રીકામાં ન જન્મેલા હોય તેને કહાડી મુકવા. આ સુચના ઉપર અરજી આજે (બુધવારે) સભામાં થવાની છે.

હાંદુસ્તાનનો ટપાલ

તા. ૩૦મીએ સુલતાનમાં આવી પહોંચવા વડી છે.

તા. ૧લી ફેબ્રુઆરીએ સાંબરે જાવાને ડરબનમાં બંધ થશે.

તા. ૧૩મીના અરસામાં અમરુલીમાં અમલ થશે અને બંધ થશે.

હોદી વેપારીના દુશ્મન

હોદી કાઢવાના વિચારો

નાતાલની ઉજ્જવી સરકારના વખતના કોલોનીયલ સેક્રેટરી, અને હાલની યુનિયનની સેનેટ સભામાં પ્રધાન મંડળના પ્રતિનિધિ તરીકે બીરાજલા ડૉ. મગીન્સે 'નાતાલ ટાઇમ્સ'માં પ્રસિદ્ધ થયેલા તેના ઇન્ટરવ્યુમાં હોદી વેપારીના સંબંધમાં નીચેના શ્રેયી વિચારો જણાવ્યા હતા:—

એશિયાટીક સંબંધી ટરાંસવાલની જેર વરતણકને લીધે ગીરમીટીયા મજૂરી બંધ થવાની છે. જે તેઓ (હોદી સરકાર) આપણી ગીરમીટીયા મજૂરી લઈ લેવાના હોય, તે આરખ વેપારી કે જે માણસ આપણને કાંઈ કામના નથી તેને કાઢી મુકવાની મુદત પણ હવે પાછી મળે છે. હવે હું મારું ધ્યાન આરખ વેપારીને આપવા ધારું છું. અમારો એ સંબંધ માં મારી જે પદ્ધતિ હતી તેજ ફરીથી હું અમલદાર કરીશ. એટલે કે જે સવાલ ની પુઠે અંત આવતા સુધી, હું અંતથી મગ્યો રહીશ. મને ખાતરી છે કે બીજા ગ્રાવીન્સોની પણ મને મદદ મળશે. જ્યારે આપણી પાસેથી ગીરમીટીયાઓને લઈ લેશે, ત્યારે એ લોકોને (આરખ વેપારીઓને) આપણી પાસે રાખવાનું શું કામ છે?

હોલીક (નાતાલ) ખાતે યુનિયનનીરૂઢ પક્ષની એક કાખા રચાપવા ગોરાઓની એક મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે વીનન ડીવીઝનવાળા મી. ચેપલરે જણાવ્યું હતું કે પોલ્ટેકસ (ગોરા પરથી) ટુરતમાં રહેવાય એમ કરવા મારો ઇરાદો હતો, પણ ઇનડીપેન્ડન્ટ પાર્ટીવાળાઓએ આ સાલ પછી તે રહેવાય એ સ્વીકારી લીધું. હવે મારો ઇરાદો આરખ વેપારી સામે હથિયાર ઉઠાવવાનો છે. હોદી મજૂરીની સાથે આરખ વેપારી પણ જવા જોઈએ.

હનીયારે સવારે જોહાન્સબર્ગના ટરાં મપેના કામદારોએ તેમના ઇનસ્પેક્ટરની જગ્યાએ બીજો માણસ નીમવા માટે હડતાલ પાડી હતી. એક વાગ્યા સુધી કોઈ પણ માણસ કામે ન ચડયોથી કામ કરેલી માગણી કમીશનર થઈ હતી, અને હડતાલનો અંત આવ્યો હતો.

એજન્ટ હોલસેલ ડીલર કહેવાય ?

જાણવા લાયક લાઇસેન્સ કેમ

ડરબન, ૧૧૭ કીન ક્રીડવાળા મી. મહમદ ખાન ઉપર લાઇસેન્સ કઢાવવા વમર વેપાર કરવાના આરોપસર કોરપોરેશને કેસ ચાલવાના ખબર જમારા મળ્યા જ્યાંમાં ફરિદર એસોસીએશનના રીપોર્ટમાં આપવા હતા. આ કેસ તા. ૨૪ મીને મંજૂરવારે ચીફ માજીસ્ટ્રેટ મી. પરશી બીન્સની કોર્ટમાં ચાલ્યો હતો. મી. મહમદ ખાન વતી મી. સુધીવાન હાજર થયેલ.

કોરપોરેશન વતી ઇન્સપેક્ટર આલેક ઝાંડરે જણાવ્યું કે આરોપી ઉત્તરના બાગીમાં લોકોને જથ્થાબંધ માલ વેચે છે, અને તેથી હોલસેલ ડીલર તરીકે વેપાર કરે છે. છતાં તેણે લાઇસેન્સ કઢાવેલ નથી.

ખ્યાલમાં જણાવવામાં આવ્યું કે આરોપી હોલસેલ ડીલર નથી, પણ એક એજન્ટ છે, અને એજન્ટના લાઇસેન્સની સંતા સરકારના હાથમાં હોવાથી, કોરપોરેશન પાસેથી તેણે લાઇસેન્સ કઢાવવા પણ રહેલું નથી.

જાને પક્ષની હલીલો સાંભળ્યા પછી માજીસ્ટ્રેટે ચુકાદો આપતાં કહ્યું કે આરોપી જે રિયાતમાં વેપાર કરે છે એમ કહેવામાં આવ્યું છે તે રિયાતપરખ કોર્ટ વિચાર કરી શકે છે. ડરબન કોરપોરેશન ના ધારામાં તેને બધા વેપારના જવાબો પર લાઇસેન્સથી કરે ભેગા હક છે. તે ધારામાં હોલસેલ અને રીટેલ ડીલર વિષે કહ્યું છે, પણ એજન્ટ વિષે કંઈ કહ્યું નથી. અને એજન્ટનો ધર્મો, આરોપી ના વકીલે કહ્યું તેમ, એવો છે કે તે સરકારનો લાઇસેન્સ હોઈ રહે, પણ મુનીસીપાલિટીનો નહીં. જરૂર એ છે કે કોર્ટ આમજ આરોપીના રાજગાર વિષે જે જાણી પડી તેથી તે હોલસેલ ડીલર કરે છે કે નહીં. હોલસેલ ડીલર ની વ્યાખ્યા એવી છે કે જથ્થાબંધ માલ નો વેપાર કરનાર, અથવા તે ફરીથી વેચના માટે બીજાઓને વેચનાર. જે રીતે આરોપી વેપાર કરે છે તે રીત કમ હામાંથી ડરકવાની માલાકી છે કે નહીં તે વાત જુદી છે. કોર્ટને તેની આમજ પડેલી જુગાનીપર વિચાર કરવાનો છે. અને જુગાની એવી પડી છે કે દરેક માલ દાખલામાં કામગીરી માલનો કોર

ડર આપવામાં આવ્યો હતો. આરોપી એ તે માલ બજારમાં જમીને ખરીદ્યો હતો. એકાદ બે દાખલામાં બતાવવામાં આવ્યું હતું કે આરોપીને મારફેટના કામ કરતાં વધારે વાવ આપવાની સંતા મળી હતી : “ જે મારફેટના કામ કરતાં એક પેની વધારે આપણાં તોપણ ફિકર નહીં. અમારે માલની જરૂર છે.” જે આરોપી પોતાનો માલ પુરો પાંડનારતું કામ કરતો હોલ તે આવી સુમના તેને આપવામાં આવત નહીં. આરોપીના કામ માટે તેને કમીશન મળે છે. એમ ચોપટી ઉપરથી બતાવવામાં આવ્યું છે. આરોપી પોતા નો માલ વેચે છે એવું જુગાનીમાં કાંઈ એ નથી. તેને બદલે તે મારફેટમાં ગયો, માલ લીધો, ને તે પોતાના હાથમાં લીધો. તેના હાથમાં રખે જાં સુધીજ તેની જોખમદારી છે, પણ જોયો તે રેલવેપર મોઢી આપે કે તે (આરોપી) ની જોખમદારીમાંથી છુટો થાય છે. એટલે આરોપી પોતાની માલિકીનો માલ વેચતો હોય એમ કોઈ દાખલામાં દેખાયું નથી. આરોપી જે કામ કરે છે તેનો એજન્ટી ના અરથમાં સમાવેલ થાય છે, અને જે કોઈ લાઇસેન્સની જરૂર હોય તે તે સરકારનો છે, નહીં કે મુનીસીપાલિટીનો. કોરપોરેશન જે કેસ લાવેલ છે તેમાં તે કમનસીબ છે એમ માજીસ્ટ્રેટ જણાવ્યું, અને આરોપીને નિર્દોષ જણાવી છોડી મુકવા ફરમાવ્યું.

ખરચની માગણી ચતા માજીસ્ટ્રેટે કહ્યું કે આરોપી અહીં મોટો રેજીસ્ટર કરતો હોય એમ લાગે છે, અને તેથી તે હોલસેલ બીજાનેસ કરે છે એમ પ્રમાણીક રીતે કોરપોરેશન ધારવી હતી એમાં શક નથી.

ઇન્સપેક્ટર એલેક્ઝાંડરે કહ્યું કે અપીલ થવાની હોય તે ચિવાય નીચલી કોર્ટમાં ખરચ આપવાની વિરૂદ્ધ હમેશાં જાડજો છે. જે આ દાખલામાં ખરચ અપાવવામાં આવે તો તે હમેશાં કસ્ટોટ રહે થઈ એસરી.

ખરચ અપાવવા માજીસ્ટ્રેટ ના પાડી હતી, માત્ર એક શાક્ષીને બોલાવવાનું ખરચ થી. ૧૧/૬ આપાવ્યું હતું.

મી. મેરીએન સ્ટીમર કીલકોનન કેસમાં રીપોર્ટરે કેપટાઈનથી ડરબન આવ્યા હતા, અને પાછા ડરવારે કેપટાઈન જવા ઉપડી ગયા હતા.

વેપારી લાઇસેન્સની અપીલો

લાઇસેન્સ સંબંધમાં લાઇસેન્સ અમલદારના ચુકાદા સામે આવેલી ત્રણ અરજીઓ સંબંધવાને ડરજન ટાઉન કાઉન્સિલની ખાસ મીટિંગ તા. ૧૯મી ને મુજબ મળી હતી.

પહેલી અરજી ફારસી નામના ચીનાની હતી. તેનો લાઇસેન્સ નવો કરી આપવાની અમલદારે મનાઇ કરી હતી. કારણમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે અરજદારના ટોપ મિત્રે અરજદારની દુકાન પર નેટીવને દારૂ વેચ્યો હતો, અને તે મુન્દો કોરટમાં સાબીત પણ થયો હતો. કાઉન્સિલે આ અપીલ કાઢી નાખી હતી.

ત્યારપછી એસ. એ. રાણુખીને ૩૪૭ પાઉન્ડ સ્ટીટમાં રીટેલ અને જુવરીનો લાઇસેન્સ ન આપવા સામેની અપીલ સંબંધિત હતી. અરજદારના વકીલે કહ્યું કે તે ૧૬ વરસનો જુનો વેપારી છે, અને તેનો લાઇસેન્સ નવો કરી આપવો જ જોઈએ.

લાઇસેન્સ અમલદારે કહ્યું કે એ દુકાનની માલિકી સંબંધમાં અને સંતોષ થયો નથી. રાણુખી રોજગાર બંધાવવાને લાઇસેન્સ આપ્યો હતો, છતાં તે અંધીઆણુનો વેપાર કરતો હતો. જો અરજદાર આવીને કમુક્ત આપે કે તે જુવરીનો રોજગાર કરશે અને અંધીઆણુનો નહીં કરે તો તેને લાઇસેન્સ આપવામાં આવશે.

કાઉન્સિલે અરજદારના લાઇસેન્સ ચુકાદો આપી લાઇસેન્સ કાઢી આપવા હુકમીત્વ હતું.

ત્યારપછી ૧૪૭ એ ઓટ અને ૧૧૭ એ ઓટ માટે રીટેલ અને જુવરીના લાઇસેન્સ માટે એસ. એસ. રાણુખીની અપીલ સંબંધિત હતી. અરજદારના વકીલે કહ્યું કે કોઇ પણ જાતના પુરાવા વગર અમલદારે અરજી કાઢી નાખી છે. અરજદાર ચાર વરસ થયાં રોજગાર કરે છે, પણ તેની સામે કોઇ કહી શકાય તેમ નથી.

આ બંને અરજી હરી સંબંધિત માટે લાઇસેન્સ અમલદાર પર મોકલવામાં આવશે એવો ચુકાદો કાઉન્સિલે આપ્યો હતો.

લેડીસ્મીથની વેપારી ચેંબર

હિંદી વેપારીની પુઠે

લેડીસ્મીથના ગોરા વેપારીઓના મંડળ (ચેંબર ઓફ કોમર્સ) ની એક મીટિંગ તા. ૧૮ મી જાનેવારીએ લેડીસ્મીથ ખાતે મળી હતી. તે વખતે દક્ષિણ આફ્રિકાના મુખ્ય પ્રધાનને લખવાના કાગળની નકલ વાંચી સંબંધાવવામાં આવી હતી. તેમાં જણાવ્યું હતું કે આ ડીસ્ક્રીમમાં એશિયાટીક વેપારીઓની સંખ્યા મોટી છે. તેઓ કોલોનીની પેદાશનો (કોલોનીઅલ પ્રોડ્યુસનો) વેપાર કરતા હોવાથી તેમને લાઇસેન્સ લેવો પડતો નથી. આવી ઓળેનો વિસ્તાર બહુ મોટો છે. હમેશ ના ઉપયોગની દરેક ઓળ તેમાં આવી જાય છે. માટે એવી સુચના કરવામાં આવે છે કે અહીંના માલ પેદા કરનારને લાઇસેન્સ ન પડે, પણ તે (કોલોનીઅલ પ્રોડ્યુસ) વેચનારને લાઇસેન્સ પડે એવી રીતે લાઇસેન્સ લખવા કરવાનો કાયદો કરવો. આમ કરવાથી યુનિયન, પ્રીવીન્સ અથવા મુનીસિપાલિટીને લાઇસેન્સ શીના રૂપમાં કમાણી થશે, તેમજ ન હુમ્મલાને વેપારીઓ પર અટકાયત મુકાશે. ખેડુતો તથા કારીગરોને માલના પેદા કરનાર હોવાના કારણે આ લાઇસેન્સ લાઇસેન્સ ન પડી શકે, એટલે માલની પેદાશને તુકસાન પહેંચી શકી નહીં.

કોલોનીઅલ પ્રોડ્યુસના લાઇસેન્સ વગર લેડીસ્મીથમાં વેપાર કરતા સ્ટોરકીપરો પર ટેક્સ કેસ કરતા કારપોરેશનને અરજી કરવા ચેંબરના સેક્રેટરીને કહેવામાં આવ્યું હતું. ચેંબરના કાયદા સંબંધી સલાહ કાર એવો મત આપ્યો હતો કે લેડીસ્મીથમાં કોઇ મકાન અથવા વરગામાં કોલોનીની પેદાશ અથવા હાલની બનાવટનો માલ વેચતો હોય તેણે લાઇસેન્સ કલેક્ટ કરવો જોઈએ.

ચેંબરે વધુમાં જણાવ્યું કે છુટક વેચનાર લાઇસેન્સદારને જયારે દુકાનના કલેક્ટરના કાયદા પ્રમાણે વરતણું પડે છે, ત્યારે કંપર કલેક્ટરના (કોલોનીઅલ પ્રોડ્યુસના) લાઇસેન્સ વગરના દુકાનદારને દુકાનના કલેક્ટરના કાયદાથી અટકાયત થતી નથી, અને તેઓ બધા કલેક્ટર પોતાની દુકાને ઉઘાડી રાખે છે.

કોલોની માટે લાઇસેન્સ અમલદાર રાખવાની સુચના સંબંધમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે હાલની રીત ચેંબરને પસંદ છે. હાલના લાઇસેન્સ અમલદાર

ને અને તેની ઓશીસના માણસોને પ્રોટેક્શન ખસેડવા અને તેમનું કામ બાજી એટલેકર નાખવા સુચના થઇ છે તેની વિરુદ્ધ મત દર્શાવવામાં આવ્યો હતો, અને તે સુચના અમલમાં મુકાતી અટકાવવાનાં પગલાં લેવા બીજી ચેંબર સાથે મળીને કામ કરવા હંસર થયો હતો.

એશિયાટીક ઇમીગ્રેશન અટકાવવાની માગણી

દરજનવાલ પ્રીવીન્સિઅલ કાઉન્સિલમાં

તા. ૨૫ મીએ દરજનવાલ પ્રીવીન્સિઅલ કાઉન્સિલમાં દરજનદીનના ચેંબર મી. સ્ટુઆર્ડની હાજરમાં એક દરાવ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં એશિયાટીક એલાદના લોકોના વસવાટથી ગોરા લોકોને જે હુમ્મલા થાય છે, તે બંને સાથે આફ્રિકા એક્ટની ૮૭ મી કલમની હેઠળ એશિયાટીક વધુ ઇમીગ્રેશન તદ્દન બંધ કરવાને કાયદો બંધવા યુનિયન પારલામેન્ટને લલામણુ કરવામાં આવી છે.

મજાખરા ચેંબરે આ દરાવની તરફથી માં બોલ્યા પછી એક ચેંબરે જણાવ્યું કે સરકારે અમાકથી આ સવાલ ઉઘાડી લીધો છે, માટે આ દરાવવડે તેને દરજનમાં નાખવા નેકું થશે, તેમાં દરાવ પાછો ખેંચી લેવા સુચવ્યું. પણ અસલ દરખાસ્ત રજુ કરનારના જણાવેને લીધે વોલ લેવાયા, તેમાં ૧૫ વિરુદ્ધ ૧૬ મતે તે પાસ થઇ હતી.

પોરટ ક્લીકેમથથી હિંદુ સત્સંગ પરમ સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે આ સભાની ખાસ મીટિંગ તા. ૧૮ મીએ મળી હતી. મી. દેવા રામજી પ્રમુખ હતા. સભાના ચેંબર મી. દયા બાણુ સ્વદેશ જતા હોવાથી તેમનું રાજીનામું મંજૂર કર્યું. મી. હરીભાઈ વલ્લભને નવા કમીટી ચેંબર નીમ્યા. મી. કલા બાણુને જુદા જુદા મહત્વે તરફથી કેટલીક બેટા આપાઈ હતી. મી. દલા તરફથી ત્રણ પુસ્તક તથા એક ટેબલ કલેક્ટર સભાને આપવામાં આવ્યાં હતાં. અને સભામાં ટીપાટી આપવાનો દરાવ થયો હતો. જુદા જુદા મહત્વે પ્રસંગને અનુસરતું વિવેચન કર્યા પછી સભા વિખરવાનું થયું હતું.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં નેટીવ સોજો ગીર મીટમાં જોવાવા સંબંધમાં યુનિયન ચાર કામેટમાં એક બીલ કામચ ચનાર છે.

હીંદોપર હુમલો કરનાર પોલીસ

ખા. ૧ નો ૬૬

તા. ૨ જી ડીસેમ્બરે ઝુલ્હની મુલાકાત વખતે લોરડઝ મેદાનમાં મી. બસા અને મી. સોલવાપર હુમલો કરવા માટે બંને પોલીસવાળા પી. સી. થોમ્પસન પર કેસ માંડવામાં આવ્યો હતો.

આરોપી પોલીસના અવાવમાં મી. ફોનસ્ટેબલ કોનોવને જુલ્હની આપી હતી કે મરજહ અટકાવવા માટે સખત હેખ રેખની જરૂર હતી. કોઈ બહેર મેળા વડા વખતે હોરડાંથી હલ બાંધી લીધી હોય એવા કામમાં હીંદોએને રહેવાની ફરજ પાડવાને કામદેસર સત્તા પોલીસને આપવામાં આવી નહોતી. છતાં કોઈ તોફાન મદુ અટકાવવા માટે કોશીલ કરવામાં પોતાનું કદાપણ વાપરવા તેમને અનતા આપવામાં આવી હતી.

એક જોરાએ જુલ્હની આપી કે હુ મારી જોરત સાથે લોરડઝ મેદાનમાં ગયો હતો. જ્યાં હીંદોએ જોરાની સાથે મેળ મેળ લેવા હતા. એક હીંદો મારી જોર તને અડીને ઉભેલો હોવાથી મે તેને ખસેડવા ફોનસ્ટેબલ થોમ્પસનને કહ્યું. થોમ પસને ધણીવાર હીંદોએની વચ્ચે આવ્યાને વારંવાર કહ્યું હતું કે મરજી બીજી બાજુએ જવું. તેથી ફેટલાક મવા અને ફેટલાક ન મવા થોમ્પસને હરિયાદી સોલવાને પછુ જવા કહ્યું ત્યારે તેણે જવાબ આપ્યો કે હું જ્યાં ઉભો છું ત્યાં ઉભા રહેવા અને ફરેક હક છે. આથી થોમ્પસને તેને કાબર પકડીને હાસેલી કાઢ્યો. તેણે તેમ કરતાં નકામી જળર જસ્તી વાપસ નહોતી. જો તેણે સોલવાને ન ખસેડ્યો હોત તો હું પોતેજ તે ને લમાવત. હરિયાદી બળી જોઇને બાઇ ને અડકવા જતો નહતો એમ સાક્ષીએ કહ્યું હતું હતું.

એકાદ બે જોરાએ ઉપરનાને મળતી જુલ્હની આપ્યા પછી આરોપીએ કહ્યું કે જ્યારે હીંદોને ખસેડવા અને કહેવામાં આવ્યું ત્યારે મેં સખ ઇન્-અપકટરને પુછ્યું, અને તેણે તેમને ચકરની બીજી બાજુએ ખસેડવા કહ્યું. જોરાએ હીંદો થી બહુ વિરુદ્ધ હતા. તેમની વચ્ચે લડાઇ થઈ એવું અને લાગેલું. મારા કહેવાથી ફેટલાક ખસ્યા, પછુ માર પાંચ નજ ખસ્યા. મીજવાર કહ્યું ત્યારે બસા કોમનના મવા, અને મેં બે બેલો પકડી

ને અડક્યા જવા કહ્યું. તેની ટોપી પડી મધ તે ઉપાડીને તે ચાલતો થયેલ. તેને મરજનપર મેં મુઠી મારી નહોતી. પછી સોલવા જ્યાં ઉભો હતો ત્યાં હું ગયો. મેં તેને જવા કહ્યું, પછુ તેણે માન્ય નહીં. પહેલાં તો સાબળુ ન હોય તેવો હોંઝ તેણે ક્યો. તેના ખાલાને અડીને જવા કહ્યું તો પોતાનો હક હોવાનું જણાવ્યું. પછી તેના કાટના કાબર આગળથી પકડીને જોરાએમાંથી બહાર બેચી કાઢ્યો, અને તે ચાલ્યો ગયો. મેં તેને પગપર મારીને પાડી નાખવા કોશીલ કરી નહોતી. તેમ બેચી બહાર કાઢવામાં વધુ પડતી જળરજસ્તી પછુ વાપરી ન હોતી. મેં હીંદોને ન ખસેડવા હોન તો સુલેહમાં લગ પડા. હું ડરખતમાં લગ લગ અળપચો હોવાથી કોઇ હીંદોને ઝોળખતો નહોતો.

માજીએટે મુકાદો આપતાં કહ્યું કે બીજા દાખલામાં આરોપીએ વધુ પડતી જળરજસ્તી વાપરી છે એમ કહેવા કું તપ્પાર નથી. તે બાબતમાં મને કંઈ છે, અને તેનો લાભ આરોપીને મળશે. પછુ પહેલા દાખલામાં જળરજસ્તી વપરાઇ હોવી જોઇએ, અને બસાને મરજનપર મારવામાં આવ્યાની વાત કું કહ્યું રાખું છું. તેમ કરવાની જરૂર નહોતી. તે માટે આરોપી (થોમ્પસન) ને પા. રના ફાંતી સજા કરે છું.

આની સામે આરોપી અપીલ કરવા પારે છે એમ સ્થાનીક કાપામાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

સુરત હાઈ કોર્ટેસીએલન (ડરખન) ના રેકૉર્ડ તા ૨૩ મીએ ઉધરાણામાં જરવા ફરેક બાઇએને જરજ કરતાં બંને છે કે—આજરોજ સુર બી ડબ્લ્યુ. મીને કરને પા. ૪૭૫ ની એક આપી છે. એટલે મુકસમાં ફક્ત પા. ૫૫૦ બાકી રહેલ છે. ટરોસવાલ ઉધરાણું થાય છે ત્યાંથી પા. ૨૫૦ તો ડરાફ્ટ મળ્યો હતો, અને બીજી ધણી સારી રકમ ચવાનો સંભવ છે. તા. ૨૬ બન્યુઆરીએ સાબના માર વાગે આ એસેસીએલનની જનરલ મીટીંગ એસાસીએલના કમપાઉડમાં ટરોસવાલ તથા કેપ તરફથી સ્વેચ્છ જનરા બાઇએના માનમાં બોલાવવામાં આવશે. સુરે બાઇએને પધારવા નિર્ધારિત છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીએ નીચેના નીચેના લોક રાખશે તો તેઓના પડે ઉપર ટુરવ બ્યાન મળવાને સંભવ છે.

૧. કામળની એક જ નાણુએ લખ્યું.

૨. અહર મોખા સાક્ષી લખવા.

૩. નામ તુલા કેકાણુ વરોવર લખવા તે હમેશાં બહાર પાડવા સાર નહિ પણ અમારી ભણને સાર

૪. મંગલવારની સાંજ મુખીમાં મલેલ લખાવો તેજ અડવાડીયામાં કામલ કરી સકાશે.

૫. રહ કરેલાં ચરચાપત્રે ભણની સાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મિલકી બાપવાને અધે બંધાતા નથી.

૬. લખાણ હમેશાં કું અને સુધાર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીએને જણાવ

બી. એમ. બી—મુલતવી રરહું

“કલકતા નીવાસી”—એ મીટીંગનો હેવાલ અમારા જોવામાં આવેલ નથી.

મી કાળુભાઇ ગુલાબભાઇ—કનીવારે (આજરોજ) ૧૪૭, કવીન સ્ટરીટમાં અમારા પ્રતિનિધિને મળવાથી તમારા કસન પર બ્યાન આપવામાં આવશે.

“સેઝીન”—સહીએનો અરથ નથી મીરમીટમાં અથવા એ સંબંધી બીજા લખતમાં બાંધી લેવાનો કદાચ હોઇ શકે. ગુજબ વાળા સાથે બળવાની મનાઇ કરવાનું કારણ એવું હોય કે મીરમીટીઆ એ મીરમીટ બંધ થવા વિષે અને તેની અસર વિષે માહિત્યાર ન થવા પામે.

અ. ઇ. એ.

કોરવાણી નામથી એક ચરચાપત્રી ડરખનથી લખે છે કે :—કોર કરનાના જળરજસ્તાનને કાઇ તરફનો ઘેરો (વાડ) નથી, તેથી ફરેક જાતનાં ઘેર જળરોપર અને ડરજસ્તાનમાં મલીમી કરે છે. વળી પર કોમના અજુસમંદ લોકો તેનો ઉપયોગ કુદરતની હાજતે જવા કરે છે. આ બંધ થવા માટે જળરજસ્તાનને ફરતી વાડ બાંધવાની જરૂર છે. તો બહાં તથા મેરીશીબલ, કલકત્તા, રંગુન વગેરે કેમલે ઉધરાણું કરી આ કામ જરૂર બહુ મીડએ.

ડરબન ધર્મશાળા સંબંધી

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ એમ.

ડરબનમાં ધર્મશાળાની જરૂર છે એમ તો લાંબી મુદત થયાં થયાં થતી આવતી હતી. હમણાં ત્યારેક માસ થયાં સુરત હીંદુ એસોસીએશન એ વાત ઉપાડી લીધી છે, અને મહાન પથ્થ ખરીદી લીધું છે. હું માનું છું કે આખર 'ઇ. એ.' માં વાંચી થયાં સોફા ખુશી પણ થયા છે. તે ખુશાલી સમજાવાળા પેકાને હું પણ એક છું. પણ હું નેટલો ખુશી છું તેટલો જ દીલગીર છું. કારણ કે જે ચીજની જરૂર છે તે હમી યામ તો તે અનહદ ખુશી થવા જેવું છે. અને સુરત હીંદુ એસોસીએશન પોતે જ કાળો આપી આપી કેમને લાભ આપવા પારે છે તે હકીકત જણવા પછી વધારે ખુશી થયો છું. કારણકે પોતાનાં નાણાં થી બીજાઓ લાભ લે એવા પરમાર્થીઓ જન્યવાદ મેળવે એમાં નવાઈ નથી. પણ આપના તા. ૧૪-૧-૧૧ના 'ઇ. એ.' માં સુરત હીંદુ એસોસીએશનના ટ્રસ્ટર તરફથી બહાર પડેલ રીપોર્ટના છેલ્લા પારીક્ષકમાં એવી મામણી થઈ છે કે "સાલિક આફરિકાના સરવે હીંદુ બાઇ એને જણાવવામાં આવે છે કે એ એસોસીએશન તરફથી ઉધરાણા માટે બધી જગ્યાએ માનુસો મોકલી કાઢાય તેમ નથી. મારે આ જન સમાજના પગપકારી કામમાં મદદ કરી કરાવી પુણ્યમાં સામેલ થશે."

આ પ્રમાણે સાલિક આફરિકાના બધા હીંદુ પાસેથી બધારે સદરજી એસોસીએશન કાળો લેવા માગે છે તો મને લાગે છે કે તે એસોસીએશનની દરજ્જા છે કે તેણે બધા હીંદુ બાઇએને એકઠા રાખી શકે માટે ધરમશાળાનું કામ ઉપાડવા તબવીબ ન કરી? હું તો હજી પણ માનું છું કે :—અમર તો તે એસોસીએશન પોતે જ ધરમશાળા પોલી બધાને લાભ આપે બજાર તેમ નહીં તો બધાને સામેલ કરી તે કામ ઉપાડે તોજ તેણે બાજબી કર્યું કહેવાશે. ડરબન, તા. ૧૪-૧-૧૧.

લી. જ. કાશીચ.

કેપના મોયર પક્ષના મંડળની પાર સીઠ મીટીંગ થપતે જનરલ મોશાએ બાપથ આપતાં મોયર-મીટીંગ સવાલ સંબંધમાં હમેશાં નરમાસથી બંને ઉદાર તાથી વરતવાની જરૂર છે એમ જણાવ્યું હતું.

મોરમોટ સંબંધમાં છાપાનો ટીકાઓ

‘નાતાલ વીએમ’

એલિઆટીક મજુરોને સસ્તા પારીને કોલોનીઓમાં મજાવવામાં મોરમોટ મોકલે શુભ કરી છે. આના કેટલાક મેરફાલ તેઓને સહન કરવા પડ્યા છે, કે જે મોરમોટીઆ મજુરોથી સચોટા કાપડાને ઘોષ નાખે છે. મી. કેલી કહે છે કે "વગર વિચારી હોંક અને અધમ લોક આપણને એલિઆ તરફ ખેંચી ગયેલ છે." .....હોંકી સરકારના આ કાન વધી દક્ષિણ આફ્રિકા માટે મજુરોને સવાલ કહેડો થઈ પડ્યો છે. નેટીવ મજુરો પર બરેસો ન રખાય એવી દક્ષા હોવાથી તે વધારે મુશ્કેલ થઈ પડેલ છે. તે સિવાય પણ ધણી મુશ્કેલીઓથી તે સવાલ બરેસો છે.

‘ફેલોશિ એન્ડ લેબર’

એઓ લખ્યા વખત થયાં મોરમોટના સવાલની સ્થિતિ તપાસી રહ્યા છે, તેને હોંકી સરકારના મોરમોટ બંધ કરવાના કારણથી કાંઈ તાણુખી નહીં ઉપજે. સસ્તા મજુરો ભાંસુધી પોતાની અસલી સ્થિતિમાં રહેવા માગે લાંસુધી તેઓને મજાવ્યા કરવામાં મારડન કોલોનીના સોદી ચાઓ સંતોષ માનતા હતા. (અમે માનીએ છીએ કે નાતાલમાં સામાન્યરિતે આવુ જ વલણ જોવામાં આવેલું છે.) કમનસીએ ‘ફેલો’ને પોતામાં વિશ્વાસ હોય છે, અને તે પોતે ઉદ્યોગોને ધણી થવા મહે છે. ‘ફેલો’માં આ મોટી ખામી છે. અમે કહેવાને હોંમત ધરીએ છીએ કે નાતાલના ચીનીના ઉદ્યોગવાળાઓના બળાપા છતાં હોંકી સરકારે કારાવ કર્યો છે તે ઠીક થયું છે.

એક ફેલોની ઠીક

‘ઇમેજ કોલોનીઓની સરકાર અને આખાડી તથા તેઓના રાજ્યની બંધ વચ્ચે’ એ ચોપડીમાં મી. એમ. ઇ. ઇમર ટન, કેમ લેખકના વિચારો પ્રગટ કરતાં લખે છે કે મોરમોટના રીવાજથી અમુક જાતની જાળીનની પેદાશ ઉત્પન્ન કરી કાઢાય છે ખરી, પણ તેની સાથે રહેણી કરણીમાં અને ધર્મમાં સાવ જુદી જ જાતની એક્સેજ પ્રજા તેથી ઉત્પન્ન થાય છે; અને તેથી મુલામીને લમતી સામાજિક અને આર્થિક બંધી જન્મ પામે છે.

વેડલમમાં મી. પોલાક

હોંકી કેમ તરફથી માન

(એક મબરપત્રી તરફથી)

મોરમોટીઆ મજુરો પર મુબરતા જુલમ સંબંધમાં જાતે માહિતી મેળવવા ના હેતુથી મી. પોલાક રીનીકસથી મજબુર વેડલમ ગયેલ. તેમની મુલાકાતને લાભ વેડલમની હોંકી કેમ તેમને માન આપવામાટે લીધી હતો. હોંકી બાઇઓએ ઉત્સાહથી તુરતજ એક મીટીંગ બોલાવી હતી. ૧૫૦ માણસો હાજર હતા. બાણુ તાલેવતસોદ પ્રમુખ હતા. પ્રમુખ સાહેબ ઉપરાંત મી. રાધવ મહેતા, બહા ઇવા, ચંડુસીંચ બાણુ, કુન ડીલાલ મહારાજ, મી. કચરાડા, તમા મી. જી. પી. ગ્રાંધી જેઓ ટેંકાટથી ખાસ આવેલ તેમણે બાપથો આપ્યાં હતાં. તેમાં મી. પોલાક તરફ આજાર, માન, અને પ્રેમની લાગણી જતાવવામાં આવી હતી. મો. પોલાકે સમયાનુસાર બાપથ કર્યું હતું. મોરમોટ સંબંધી રિશિત સારી પેટે સમજાવવામાં આવી હતી. બાર બાદ ખુશાલી વચ્ચે સમા વિસરજન થઈ હતી.

ચાલુ વરતમાન

આવતા જુલવારે મુનિયન પારલામેન્ટ ની બેઠકો શરૂ થશે.

રોડેશીઆમાં મોરમોટની લાજ લેવા માટે એક કાફરને મોકલી મોતની સજા મવરનરે ફેરવવાથી જુલવાયોના મોરમોટો મીટીંગ બરી સખત પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે. મજુર કાફરાને કેદમાંથી કાઢી કાવડાની વગરજ લટકાવી દેવાનો વિચાર મીટીંગમાં કેટલાકે જણાવ્યો હતો.

ટેનલ માઈટનપર મોટર વેગવાની લાઇસેન્સ આપવાની મહત્ત્વ કરીમ દક્ષા ની અરજી પર વિચાર કરવા અમરેની ઠીવી કનની લાઇસેન્સ મોરમોટી મીટીંગ તા. ૭મી ફેબ્રુઆરીએ મારિતનરમાં અમરેની કોરટમાં મળશે.

એન. પોફેસર ગોખલેની જીવી અજના આજની સાથે આપવામાં આવી છે.

સત્ય વિના બીજું કશું નથી

(અમારું અંકુશી ચાલુ)

પ્રકરણ ૯ મું.

એક દિવસ જમીનમાં વાવેલાં ફુલો
એને નિલનિયમ પ્રમાણે પાણી પાત
આવીને શિવદયાળ પોતાનાં બોંધરામાં
પાછો મથો, અને બેઠો બેઠો બહારથી
માથુસે તેને સારૂ ખાવાનું લઈ આવે
એની રાહ જોવા લાગ્યો. પણ આખા
દિવસમાં એકે છવ ફરક્યો નહીં. સંજ
સુધી રાહ જોવા પછી બપોરે કોઈ ન
આવ્યું ત્યારે તે મનથી બહુજ દુઃખી
થયો. એમ કરતાં પોતાની વિચિત્રતા વિચાર
કરવા લાગ્યો. વિચાર કરતાં તેને ચોરની
વાત યાદ આવી. ચોર એવી કરીને પેટ
ભરે છે ને કું પવિત્રતાનો વેશ ધારી પેટ
ભરે છે. મારી છાતીમાં કું છું
આમળ વધ્યો? સાધુએ તો મને તપ
કરવા કહેલ, પણ મારું તપ તે પેટ
ભરવા સારું છે. વળી લોકોનાં વખાણુ
સંભળવાનું મને મને છે અને વળી લોકો
તો એવો લાગ્યો છે કે માથુસો મારી
ખાસે નથી આવતો તો કું દુઃખી થઈ
ભઈ છું. બપોરે તેઓ આવે છે ત્યારે
કું રાજ થાઈ છું, કારણ કે તેઓ મારી
સ્તુતિ કરે છે. એવું જીવન સાધુતાની
નિશાની નથી. મનના લોભથી કું આડે
રસ્તે નીકળી મથો. મારાં પુરાણાં પાપનો
પશ્ચાત્તાપ તો હજી નથી કર્યો, પણ આ
તો આમાં બીજા વધારે પાપ કરું છું.

ઉપર પ્રમાણે વિચાર કરી શિવદયાળે
તે બોલ્યું છેડયું. માથુસો ન દેખે એવે
ઠેકાએ ગ્રહમાં તે બંધ રહ્યો. ત્યાં વળી
એક દિવસે તેને આમળ મળેલો ચોર
મળ્યો, તેને જોઈ શિવદયાળે લાજવા
માંડ્યું પણ ચોરે તેને પકડી લીધો.
ચોરે પુછ્યું "ક્યાં લાગ્યો છો? લાઇ
સાહેબ!" શિવદયાળે જવાબ દીધો કે
"લોકો અને ન દેખી સકે એવે રમણે
ભઈ છું." ચોર આ સંભળી બહુજ
નવાઈ પામ્યો.

"ને લોક તારી પાસે નહીં આવે
તો તારો ગુણશો કેમ આવશે?" ચોરે
પુછ્યું. આટલું કહી તે ચાલતો થયો.
શિવદયાળે આ બાબત વિચારવા નહોતો
કર્યો. ચોરના જવા પછી તે વિચારવા
લાગ્યો કે "એણે મારી ખબર પુછી પણ
મેં તે એના જીવન સંબંધી ખબર
પુછ્યા નથી. હવે એને પોતાના ધંધાનો
પશ્ચાત્તાપ થતો હશે તો? આજે એ

માથાનું જીવ્યા છે. મને લગતે હમણી
આપી નથી." આમ વિચારી તેણે ચોરને
જુમ પાડી ઉભો રાખ્યો, અને તેની પાસે
જઈ કહ્યું "ભાઈ, મારું તો ધંધરેખા
હશે તેમ ચરો, પણ તારે હવે તારા
પાપોનો પશ્ચાત્તાપ કરવો પડશે. પ્રભુની
સત્તાથી તું છુટી થકે એમ નથી" ચોરે
ધોડો ફેરવ્યો ને પોતાની બેઠમાંથી એક
કરો કાઢી તેને મારવા દેડ્યો. શિવદયાળ
તો લપચીત થઈ કાઢીમાં બરાબ મથો,
એટલે ચોર જુમ પાડી બોલ્યો "એ વાર
તું મારી આડે આવ્યો છે અને મેં તને
જવા દીધો છે, પણ હવે તીજવાર હાથ
માં આવ્યો કે મુશ્કેલ સમજાવે."

આમ બોલી ચોર ચાલ્યો મથો. સાંજે
બપોરે નિલનિયમ મુજબ શિવદયાળ ફુલો
એને મેઠા વડે પાણી પાવા મથો કે એક
ફુલમાંથી પ્રણુ કુટેલો દીઠો.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

આ પ્રમાણે શિવદયાળ એકલો માથુસો
ની નજર બહાર રહેવા લાગ્યો. ત્યાં
જામલમાંથી કંઈમુળ કાઢીને પોતાનું પેટ
ભરતો હતો. એક દિવસ કંઈમુળ વાસ્તે
જતો હતો ત્યાં એક કાડ તમે એક
ટોપલીમાં રોટલીઓ ટંગેલી દીઠી. હમ્મર
નો આભાર માની તેણે એ રોટલી લીધી.
હવેથી રોજ એ પ્રમાણે રોટલીઓ મળવા
લાગી, અને રોજ હમ્મરના ગુણ માધને
તે રોટલીઓ ખાવા લાગ્યો. એમ કરતાં
દસ વરસ વીતી ગયાં. પહેલાં એકજ
ફુલમાંથી કાડ ઉતવા લાગ્યું, અને તેમાંથી
સંઘર આંખાનું કાડ થયું. બીજા ને
ફુલો એમ ને એમ રહ્યાં. એક દિવસ
સંજે પોતાનું કામ કરી શિવદયાળ
બેઠો બેઠો વિચાર કરે છે કે "મેં તો
પાપ કર્યા છે, મને મોતની બીજ લાગે
છે અને પ્રભુની હમ્મર કોણ તો મારાં
પાપો મરવાથી જાણી જાય." હજી તો
આવો વિચાર કરે છે એટલામાં પેલો
ચોર અપશબ્દો બોલતો આવ્યો. શિવ
દયાળે મનમાં ઠરાવ કર્યો કે "પ્રભુ સિવાય
મારું સારું કે નરસું કોઈ કરી શકે એમ
નથી." આવા ઠરાવથી હૃદય તે ચોરને
મળવા ગયો.

તેને માથુમ પડ્યું કે ચોર એકલો
નહોતો, પણ તેની વાસે ઘોડા ઉપર એક
માથુસને બાંધેલો હતો. તેને માળો દેતો
હતો અને હમણાવતો હતો. એક નેક
શિવદયાળે તેની પાસે મથો અને ઘોડાને
કાંઈ ઉભો રહ્યો, અને તેણે પુછ્યું
આ માથુસને તું ક્યાં લઈ જાય છે?"
ચોરે કહ્યું "હું એને જામલમાં લઈ

જઈ છું. એ ધનવાનનો દીકરો છે.
પોતાના બાપની પુછી ક્યાં છે એ તે
કહેતો નથી. બધાંસુધી મને એ વિષે ન
કહે ત્યાંસુધી તેને બાંધીને મારવાનો મેં
ઠરાવ કર્યો છે."

આટલું બોલી ચોરે ઘોડાને કાંઈવા
માંડ્યો, પણ શિવદયાળે ઘોડાને કાંઈ
રાખ્યો. તેણે કહ્યું "આ માથુસને છોડી
મુક." ચોરને આ સંભળી ગુસ્સો ચઢ્યો.
બેયો પોતાનો જરો કાઢી બોલ્યો, "તારા
પણ આવાજ હાલ કરે કે? મેં તને
મારી નાંખવાનું કહ્યું છે એ જુલમી મથો,
નહીં?" શિવદયાળે કંઈ બીજું ન લાગી.
તે બોલ્યો "તું આવે જવા દે, કું તારાથી
બીજો નથી. કું એક પ્રભુજીજ બીજું
જી, પ્રભુ મને કહે છે કે મારે તને ન
જવા દેવો. આ માથુસને છોડી મુક."
ચોરે કાંત પીસ્યા. જરાયી દોરકાંનાં બધ
કાપી નાખ્યા અને પેલા વેપારીનાં છોકરાને
છોડી મુક્યો. ચોરે કહ્યું "જાઓ બાબે,
તમારું મોત લાગે છે. મારી નજરે ફરીથી
ચઢ્યા તો તમારું આવી બન્યું છે, એ
ખચીત માનજો."

ધનવાનનો દીકરો કોઢીને જામલમાં
સંતાઈ મથો. ચોરે આલવા માંડ્યું કે
વળી તેને શિવદયાળે કહ્યું, "બાબા માથુસ
પાપી ધંધો છોડી દે. ચામાટે નર્કમાં
જવવાના કામ કરી રહ્યો છે. પ્રભુમાં
તારું ચિત્ત જોડી દે. તે તારા પાપોની
જામા બાંધશે." ચોર ઉભો રહીને આ
બધું સંભળી રહ્યો અને તે પછી ધીરે
ધીરે વિચાર કરતો ચાલ્યો. ચવારે ફરીથી
ફુલને પાણી પાવા મથો, ત્યારે શિવદયાળે
બીજા ફુલમાંથી હજી કુટેલો દીઠો.

[અંતર]

લેડીસ્મીય તરફ રહેલી એક ટરોલી
અમુક અમલદાર તથા ગીરમીટીઆઓ
સાથે જતી હતી, જે વખતે પાટા ઉપર
પથરા પડેલા તેની સાથે ઝડપથી ટરોલી
અચડાઈ પડીને ઉઠી પડી હતી. એક
દોડી પથરા પર સખત રીતે પછડાવાથી
મરણ પામ્યો છે. બીજા બે દોડીઓને
અંજીર કળ થઈ હતી, અને ધરખીતાલ
માં લઈ જવામાં આવ્યા છે. તેમની
સાથના ગ્રોસ અમલદારને પણ કટલીક
ઘળ થવા પામી છે. રેલ્વેના પાટા ઉપર
પથરા મુકવાના થક ઉપરથી બે ઠાકરાઓ
ને પકડવામાં આવ્યા છે.

ઓત. મી. અલી હમામ

તેમની કારકીરદીનો ટુંક ઉવાલ

વાહસરાયની કારોબારી કાઉન્સિલનું સભાસદપદ એ હોદ્દાઓ માટે આજ સુધી હોદ્દાસ્તાનમાં ખુલ્લો મુકાબલો સફળ થી વધારે ઉચ્ચે હોદ્દો છે તે ઉપર નીમણુંક અવાજો ઓત. મી. અલી હમામ નું નામ હોદ્દામાં હાલ મોખરે મળ્યા છે. તેમના હોદ્દા પ્રગતિ એકતા સંબંધી ઉચ્ચ વિચારોને લીધે તે ખાસ જણાતા થયા છે. આ નામીયા હોદ્દા આગેવાન ની જગ્યાથી કારકીરદીનો ઉવાલ 'હોદ્દાસ્તાન રીઝુ' ઉપરથી ટુંકમાં અમે નીચે આપીએ છીએ:—

મી. અલી હમામનો જન્મ ખીદાર પ્રાંતમાં પટના પાસે -મોરા નામના ગામ ડામાં ૧૮૬૬ માં થયો હતો. એટલે લગભગ ૪૨ વરસની જુવાન ઉંમરે તેઓ વાહસરાયની કાઉન્સિલનો ઉચ્ચે હોદ્દો મેળવવાને શક્તિવાન થયા છે. તેઓ પ્રખ્યાત અને શુદ્ધ ઓલાદની મજરી ધરાવનાર સમયદ વંશમાંથી હિતરેલા છે. તેમના આપણા મોગલવંશની સ્થાપના અમાઉ હોદ્દાસ્તાનમાં આવેલા છે. તેમના નજીકના વડીલો પણ હોદ્દાસ્તાનની તવારીખમાં મજહૂર કારકીરદી નોંધાવી ગયા છે. તેમના પિતા સમસુલ ઉલમાદ નવાજ સમયદ મજહૂર એક સરસ કવિ, અને વિદ્વાન લેખક છે. વળી તેઓ એક કુશીયાર હકીમ છે. આ નામાંકીત વંશ માંથી ઉતરનાર મી. અલી હમામ પોતે પણ એક તેજસ્વી વિદ્વાન નિવડ્યા છે. તેઓએ આરાની જીલ્લા નિયામમાં અને પછી પટના કોલેજમાં ફજવણી લીધી હતી. ૧૮૮૭ માં તેઓ વિભાજિત પારી સ્ટરીનો અભ્યાસ કરવા ગયા, અને ૧૮૯૦ માં તેમણે તે પરીક્ષા પસાર કરી. તેઓ વિભાજિત હતા ત્યારથી હોદ્દાસ્તાનની રાજદારી હાલતનો સવાલ તેમના મનમાં બહુ રમી રહેલ હતો. ૧૮૯૦ માં નેસ નજીક કોલેજના એલ્યીઓ જગ્યારે વિદ્યાવત થયેલા, ત્યારે તેમણે તેમની બહુ સેવા કરી હતી. મી. અલી હમામે તેઓની સાથે ઇચ્છા અને વેદનમાં ફરીને હોદ્દા સવાલ પર અસરકારક ભાવણો કર્યા હતાં. એ હોદ્દા એલ્યીઓના સંબંધમાં એક ભાવણમાં તેમણે કહ્યું હતું કે: "મહાન ઉલ્લેખ પામતી પ્રગતિ આપાર આ પ્રગતિ ઉપર રહેલો છે." આ શબ્દોથી ખરા પ્રગતિશીલતા જુસ્સા ધરાવનાર તરીકે તે

ઓતી બાપ પડી. હોદ્દા પ્રગતિશીલતા અને દિલોગ્ગન મિત્ર મરહૂમ મી. વીલ્યમ ડીમળી સી. આઇ ઇ. ને મી. અલી હમામ માટે સરસ મત હતો, અને તેમણે તેની તારીફ કરેલી હતી.

હોદ્દાસ્તાન આવ્યા પછી કેટલાક વરસ સુધી તેમણે પોતાનો વજીલાતનો ધંધો ચલાવ્યો. ટુંક મુદતમાં તેઓએ પોતાના ધંધામાં ફતેહ મેળવી. ૧૯ વરસની તે ધંધાની કારકીરદીમાં તેમને બહુજ પ્રખ્યાતી મળી. છેલ્લા ૧૨ વરસમાં ખીદારમાં એવો એક અગત્યનો મુકદ્દમા નહોતો ચાલ્યો હોય કે જેમાં મી. અલી હમામને એક અલગ ખીજ પછે રોકેલ ન હોય. તેમણે તેમના ધંધામાં એટલી તો ખ્યાતી મેળવી હતી કે જે પછ તેઓ હામમાં ભેતા તે પોતાની અરજી છૂત થઈ તેમ માની ભેતો.

વજીલાતના કામમાં તેમની આકોશીથી તેનું નામ ખીદારની બહાર પણ મોખરે આવવા લાગ્યું. તેઓ છ એક વરસ સુધી પટના ડીઓક્ટ બોરડના તથા પટના મ્યુનીસીપાલિટીના સભાસદ નિભાયા હતા. કલકત્તાની બહારના પ્રગણમાં આ સફળ થી મોટી મ્યુનીસીપાલિટી મળ્યા છે. તેમના મરહૂમ કાકા ખાન બહાદુર સમયદ હાજલ હમામ જે તે વખતના એક નામાંકિત નર મળ્યાતા, અને પટના સોસાયટીના આગેવાન તથા પ્રોવીશીયલ કાઉન્સિલના સભાસદ હતા તેમની અવજમાં મી. અલી હમામે પટના મ્યુનીસીપાલિટીના વાહસ ચેરમેન તરીકેની જગ્યા પણ કેટલોક વખત સાચવી હતી. આ મ્યુનીસીપાલિટી કલકત્તાની બહારના પરગણામાં સદુથી મોટી મળ્યા છે. પાછળથી તેમનો ધંધો બહુ વધી પડવાથી બોરડમાંથી તેમને રાજીનામું આપવું પડ્યું હતું. અલીમદ કોલેજના સાત વરસ સુધી તેઓ ટ્રસ્ટી રહ્યા હતા. મુજબ માનેમાં ફજવણીનો ફેલાવો કરવામાં તેઓ બહુ કાળજી ધરાવે છે. મી. અલી હમામે તેમજ તેમના ભાઇ મી. હસન હમ, મે અલીમદ કોલેજને તેમજ ઇન્ડિયન એજ્યુકેશનલ એસોસિએશનને પાછલાની મોટી રકમોની મદદ કરેલી છે.

મહોમ્મદન એજ્યુકેશનલ કોન્ફરન્સમાં તેમણે બહુ આગળ પડતો ભાગ લીધેલો છે. જાહેર જીન્ડીમાં તથા રાજદારી બાબતમાં મુસલમાનોના હક્ક સેવા વિષે એ સવાલ કેટલાક વરસ અમાઉ ચરચાના લાગ્યો ત્યારથી મી. અલી હમામ તેમાં બહુ રસ લેવા લાગ્યા હતા. મી. અલી

હમામે આ ચરચામાં જે ઉપયોગી બા. લીધો હતો તેની ઉપર મુખ્યત્વે ફરીને ઓલ-ઇન્ડિયા મોસ્લેમ આરમેનીએશનનું ધોરણ બંધાયું હતું. આજે તેજ ધોરણ ઓલ-ઇન્ડિયા મોસ્લેમ લીગના બંધારણમાં જોવામાં આવે છે. ૧૯૦૮ માં અમ તસર મુકામે બરાબથી તેની પહેલી સભા માં તેઓ પ્રમુખ ચુટાયા હતા. ૧૯૦૬ ના તા. ૧ થી ઓક્ટોબરવાળા વાહમાર સીમલા ડેપુટીશનમાં તેઓ મોખરે હતા. વાહસરાય આગળ આવવામાં આવેલી રજુઆતનો મુસદ્દો આ હોદ્દાસ્તાનના મુસલમાની સલાહના ખરા અનુભવી મી. અલી હમામની મુચનાઓ ઉપરથી ચલાયો હતો. ખીદારની મોસ્લેમ લીગના તથા ત્યાંની પ્રોવીશીયલ એસોસિએશનના તેઓ સચી તે કારોબારી કાઉન્સિલમાં નિભાયા ત્યાં સુધી પ્રમુખ હતા. [અધુર]

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(પ્રોવીન્શીયલ એક્ટમાંથી)

લેખક ટ્યુએલા ડીવીઝનમાં સેનેએન હોદ્દા, કુલ્યરની બીનવારસ મીલકત સંબંધમાં લેલુદારોએ પોતાના હાવા નાતલ સુપ્રીમ કોર્ટના આલીસ્ટાદ મારદરની આશીસે તા. ૬મી માર્ચ સુધીમાં રજૂ કરવા અને ફેલુદારોએ તેજ મુદત સુધી માં તેજ દેકાએ પોતાનાં દેખાં બરવાં.

ડરબનના ખાટકી રોખ મહમુદની એસાઇન્ડ મીલકત સંબંધમાં ફરદી એ. એ. રીડ જાહેર કરે છે કે લેલુદારોની મીટીંગ તા. ૬મી ફેબ્રુઆરીએ તથા તા. ૧૬મી ફેબ્રુઆરીએ ડરબન માજીએક આગળ બસશે.

લેડીસમીશન મરહૂમ ખીરમીટીયા મેની ની બીનવારસ મીલકત સંબંધમાં વહેંચણીના આકા નાતલ સુપ્રીમ કોર્ટમાં રજૂ થ. ૬ અને તેની નકલ કલિપ રીડ ડીવીઝનના માજીએક આગળ રાખવામાં આવી છે, જ્યાં તે તા. ૧૪મી ફેબ્રુઆરી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

ડરબન, બલક પાસે હોંગસ રેસ્ટની જાલમા પ્રખ્યાતીએ તેના લેલુદારો સાથે કરેલી સમજૂતિ સંબંધમાં ફરદી ખી. ઇ. સ્પીનબોર્ન મીલકત કરે છે કે લેલુદારોની મીટીંગ તા. ૨૪ ફેબ્રુઆરીએ, તથા તા. ૬મી ફેબ્રુઆરીએ ડરબન કોર્ટ હાજિરમાં મળશે.

તાર સમાચાર

તા. ૧૯ મીની રાત્રે મેરીશીયસમાં રાજદૂરી દુષ્કાંડે યથા હતા. પોરટ લખસ માં ઉત્કેરજીએ લોકોએ દુકાનો છુટવા ફોલીક કરી હતી. ચહરમાં સુલેહ જળ વવા માટે લરકરને પહેરાપર રાખવામાં આવ્યું હતું. બીજે દિવસે સવારના બાગ માં પશુ દુષ્કાંડ ચાલુ રહ્યું હતું. બેકના રક્ષણ માટે પોરેસ્વાર દુકાડી રોકવામાં આવી હતી.

જપાનના મીકાકેના ખુનના કાવતરા માટે જે રકમ માણસોને મોતની સજા કરવામાં આવી છે, તેમાંના ૬૨ ની સજા ફરવાને જન્મ ફેદની કરવામાં આવી છે બાકીનાને આગેવાન કેકેકે અને તેની ઓરત સાથે હાસીએ ચઢાવવામાં આવશે.

ઉપર કહેલી જપાનમાં થએલી મોતની સજાઓ સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા પારીસની જનરલ લેબર કાઉન્સિલે જાહેરનામાં પ્રકાશ છે. જપાની એલમી ખાતા સામે મોટા તિરસ્કારની લાગણી બતાવવાનાં પગલાં લેવાની ધમકી પણ ઉપરની કાઉન્સિલે આપી છે.

પારીસ અને આલુબાલુના વેપારી મંડલો તરફથી પણ ઉપરનાને મળતો પ્રોટેસ્ટ કરવા એક મીટીંગ બોલાવવામાં આવી છે.

કલકત્તાના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે દીબેટનો હાથ લામા બુલિસ્ટ મથકોની સહાયે નીકળનાર છે તે બિટીક સરકારની મુલાકાતે જવા પણ આગ્રહ રાખે છે. દીબેટમાં તેને પાછો આવવા અરજ કરવામાં આવે છે પણ તે આમલ પુરવક રાં જવાની ના પાડે છે.

તુરકી પારલામેન્ટમાં જરમની અને રશીઆની સંધીઓ પર પ્રસાર કરતાં તુરકીના પરદેશ ખાતાના પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે તુરકી અને ઇંગ્લાંડ વચ્ચેના સંબંધ ચિત્રાચારી બરેલો છે, અને અને બહાર છે કે છરાની અખાતમાં તુરકીના શાસને હરકત પહોંચે એવું કંઈ થઈ નહીં.

અંગ્રેજાના પોરટુગીઝ સંસ્થાનમાં રખર ની ખેતી કરવા માટે કેટલાક બિટીક શાહુકારોએ પોરટુગીઝ સરકારને નફામાંથી ૧૦ ટકાને દિસેસો આપવાની શરતે રોન ટરાકટ કર્યો છે.

અસિક અમેરીકન કારનેગીએ કારનેગી ઇનસ્ટીટ્યુટ નામના જાહેર ખાતાને ૧૦ લાખ ડોલરની હાલમાં વધુ સંખ્યાવત કરી છે.

તા. ૨૧ મીએ જપાનની પારલામેન્ટ ઉપક્રમી વખતે તેના મુખ્ય પ્રધાને જણાવ્યું કે દુનિયાનાં બીજા રાજ્યો સાથેના જપાનના સંબંધ મીત્રાચારી બરેલો છે. ઇંગ્લાંડ સાથેની સંધી હમેશના કરતાં વધારે મજબુત છે. બીજાં મોટાં રાજ્યો સાથે સંધીઓ કરવામાં આવવાર છે. હથિઆરો પર જરૂર કરતાં વધારે ખર્ચ કરવામાં આવશે નહીં.

મેરીશીયસની અજાંતીના સંબંધમાં જહાર પડેલા સત્તાવાર રીપોરટમાં જણાવવામાં આવે છે કે ઉત્કેરજીએ ટોળાંઓએ ફેટલીક દુકાનો અને વિરુદ્ધ પક્ષના છાપા વાળાની ઓશીસનાં મકાનો પાડી નાખ્યાં હતાં. બે મરણ થયા પાખ્યાં છે. પાછળથી સુલેહ ફેલાવવામાં આવી છે.

ચીનમાં હાનકાઉ ખાતે એક મજબુરનું ખુન થતાં જોરાઓ સામે શક જવાથી મોટું દુષ્કાંડ થયું હતું.

ઈંગ્લાંડના વેલ્સ પ્રજાજામાં બે દેહતી જોન સામસામે અચ્છાપ પડવાથી ૧૧ મરણ થયાં છે.

બેરામાં એક દિવસમાં ૧૦ દિવસના જેટલો વરસાદ થયો છે જેથી રેલવે લાઇન ૧૦૦ માઇલ જેટલામાં પોવાઇ ગઇ છે.

કવામાં ૫૦૦ શીટની જિયાઇએથી ૨૫ માઇલ જેટલે દુરના મથકે કવાઇ વહાણ માંથી દોરડાં વગરનાં સંકેશ મોકલાયા હતા.

સુદાનના સુલતાને ત્યાં થયેલા તોફાનોના સંબંધમાં દિલ્લીની બતાવી છે, અને હવે પછી બિટીકને મદદ કરવા વચન આપ્યું છે.

જરમનીમાં ૧૨ ઉતાહઓ સાથે કવાઇ વહાણે મુસાફરી કરી છે. વહાણના અધ્યાપીઓ ઉપરાંત તેમાં ૬૦ માણસો સમાઇ શકે એવી એકવણ છે.

પુરવ આફરિકાનો મવરનર સર પરસી છરાહકતા ૨૬ મીએ વિલાયતથી મોંગ્રાલા આવવા માટે ઉપક્રનાર હતો.

મોતની સજા સામેલ ૧૨ જપાની એનારકીટોને તા. ૨૪ મીએ હાસીએ ચઢાવવામાં આવ્યા હતા.

જળવાખોર આરમ જાનોને હાખી દેવા તુરકીથી પહેલી લરકરી દુકાડી ઉપડી છે, અને બીજા હવે પછી ઉપડશે.

પોરટુગીઝ સરકારે ખુલાશા કર્યો છે કે ઉત્કેલી કલ્તાસોના પરિણામે કમદારો અને સરકાર વચ્ચે તિજાસની લાગણી બેલાડવાની તક મળી છે. અને તેથી સરકાર વધારે મજબુત થઇ શકી છે.

જપાનમાં એનારકીટોને ફાંસીએ ચઢાવવા સામે ફરાંસમાં ઉત્કેરજીએ લોકોના પ્રોટેસ્ટને કાંધે જપાની એલમી ખાતાને ખાસ પોલીસના રક્ષણ તલે મુકવાની જરૂર પડી હતી.

જપાનના ઉપરના જનાવ સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા સ્પેનની રાજધાની મદ્રીડમાં પણ એક મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી, જેનાં મોટાડેલાં જાહેરનામાં પોલીસે ઉપેડીને ફાડી નાખ્યાં હતાં. ત્યાંના પ્રધાને એવો દુકમ કાઢ્યો હતો કે જપાની એલમી ખાતાપર જરાપણ કુમલો થાય તો જો મીટીંગને વિખેર નાખવી.

તા. ૨૧ મીએ રૂટર જણાવે છે કે વિલાયતના એક અસિક લાખરલ સર આરલ્સ ડીફ મરણ પામેલ છે.

બેરાના બહર પર ઉતાવળે કકેકે બાંધવાને બેરા જાકશન રેલવે કા. સાથે આર ડરડ કુપનીએ મોકલવણ કરી છે.

ઇન્ડોનાવી એક લખનાર જણાવે છે કે—અને એક રેલવે રીફરેશમેન્ટ રમ છે. તેમાં ઉતાહઓને આ કાથી વિખેરે થયેલે. તેમ એશીઆટીક લોકોને પણ મળ્યું હતું. પણ હાલમાં અહીં રંમલેવનુ જોર વધ્યું છે, તેથી હીદીનું આ રીફરેશમેન્ટરમનો માળ લેવા માથે તો વારંવાર અપમાન થાય છે. જે ખાતામાં હીદીનું અપમાન કરવામાં આવે તે ખાતાને હીદી ઓએ કાઇપણ રીતનું કંતેજન કે સજા થતા ન આપવાં એલમી.

હાંદુસ્તાનના અબરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

પોરબંદર રેલવેના બંદરોએ લેવાતી જમાતના ધારામાં ફેરફાર કરી મીયાણી બંદરેથી નીકાસ થાય તેની જમાત દર મહિને એક પદ વધુ લેવાનો હુકમ થયો છે.

રા. કુબુલાલ મોહનલાલ ઝવેરી એમ. એ. એલ. એલ. બી. એક લેખમાં હાલના વરસેમાં હાંદીઆવાડ ને રીતે વધવા માંડ્યું છે તેની તારીખ કરે છે, અને તેના કેટલાક નામો નરેના નામો મળાને છે.

કર્ગંચીનું શીનીક્સ પત્ર લખે છે કે મી. દયારામ ગીદુમથે મુખ્યમંત્રી હાઇકોર્ટના ન્યાય (ધરતી) આપેલા નાકબુલ કર્યો છે. તેનું કારણ એ છે કે મી. દયારામ સેવાસદન ખાતાની સાથે લેણા નીકટ સંબંધ ધરાવે છે. ધરમપોરના ક્ષય રોમીઓનું સેનેટો રીક્ષ તે સેવાસદનની સાખા છે. તેમણે સરકારી નોકરીનું પેન્શન જલદીથી લઇને આ મોટા પરોપકારી ખાતામાં પોતાના વખત અને ઉત્સાહનો લાભ આપવા નિશ્ચય કર્યો છે મી. દયારામે પોતાના ઉચ્ચ અને પવિત્ર હરાવની આડે કંઈ ફેરફાર ન્યાયાધિશના ઓફિસને આવવા દીધો નથી.

અમદાવાદના રહીશ અને મુખ્ય હાઇ કોર્ટના વડીલ મી. ત્રીકમલાલ રથુડીઆલાલ દેસાઈએ ખેડા ર વણીક કાતીના ઉકરક એને મેત્રીકબુલેશન સુધી મહત્ત ફળવણી આપવા એક હુકમ આપ્યું છે. તેમણે પોતે રૂ. ૨,૦૦૦ એ હુકમમાં ભર્યા છે.

ઉદ્ધરથી આઠ માઇલ દુર આવેલા રાવ રેલેશન નજીક કીતળ હવાવાળી ટેકરી ઉપર કામના હાંદીઓ માટે સેની રોરીયમનો પાયો નાંખવાની કીવા હોરા કામના વડા મુદ્દાલાલ સાહેબને હાથે એક મેળાવડા રખડ થઇ હતી. જે વળા હોશ કર દરમાર અને મુદ્દાલાલ સાહેબ વચ્ચે આગળના જેવા ચાલુ રહેલા સંબંધ વિશે ઇસારો થયો હતો.

દેવમદ બારીઆના દેશી રાજના એક જનમમાં વાલ મજૂમ પડતા રાગ અને

ગણી તેનો શીકાર કરવા બધાં હતાં, અને રાણીને હાથે ચાપનો શિકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

સુરત ખાતે હર વધરસને નામે ચોપડી વેચનાર વસનજી દિવાળજી મણાવાના ધર તથા હુકાનની કડતી ચેતાં ૫૮૦ શ્રીગુરી તથા ૬૬ પડતી ચોપડીઓ મળી છે જેમાં ૨૫૦ બંધાળી બાવાની છે તે પોલીસે જપ્ત કરી વેચનાર ધણી પોતે સુરતમાં માલુમ પડેલ નથી.

બાંધ આને જાહેર બેંડ ઉછું કરવાની મોકલવા મળે છે તે રૂ. ૩ માટે સેક્રેટરી તથા હરેજર નીમાયા છે. રૂ. ૩માં ડેનેશન તરીકે ઓળામાં ઓછી રૂ. ૨૫૦ અથવા દર વરસે રૂ. ૧૨૦ની રકમ આપનારને લાંબો બેંડ શુભ પ્રસંગે જે લગભગ મુકરર થાય તેનાથી અરસા લગભગ મોકલવામાં આવશે. બેંડ રેલેડની જગા માટે "ખુરશી" નામે ઓળા ખતી જમા મુકરર કરાવી છે. બધાં સર દર જનકલાલ બવાનીક કરે બેડરેડ બાંધી આપવા જણાવ્યું છે.

મુખ્ય ખાતે અરખર્ષ જાતીને લગતે જાહેર મેળાવડો જરૂરી સર મકાવરકર ના પ્રમુખપણા હેઠળ થયો હતો અને તેમાં જરૂરી સ રાવ, મી. મોકળદાસ પારેખ, મી. કીરે, સ્વામી શ્રી. નિલાન દેજી, મી. જહાંગીર ને. વીમાદલાલ વાગેરેએ ભાગલો કર્યા પછી પ્રમુખે જણાવ્યું કે અલગોની રિશ્તી સુધારા સિવાય દેશની ઉન્નતિ થઇ શકવાની નથી, અને તેથી જો આપણે દેશની ઉન્નતિ કરવા માનતા હોઈએ તો સખળાઓએ લાચમાં લાચ મેળવીને એ કલકતી મળાતી જાતિને સરખાપણામાં લાવી મુકાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ.

પણત વરમના લોકોની એક જાનક રન્સ મુખ્ય ખાતે બરવામાં આવશે. જેમાં તે વરગોની રિશ્તિ કેમ સુધરી શકે અને તે માટે કેવા ઉપાયો લેવાની જરૂર છે તે વશે વિચાર ચલાવવામાં આવશે.

મુખ્ય સરકારે જાહેર કર્યું હતું કે મહોરમના તાલુકોના સરખસો એકસ કોટીમાંથી પસાર થતાં અવ્યવસ્થા થવા નો સંજોગ રહે છે, માટે મહોરમના હીવસેમાં મુખ્યમંત્રી શ્રીમના હુચરકીટ, મહત્ત કીટ, કાકર કીટ, મુખ્ય કીટ

અને પાકમોદીયા ઓટમાંથી કાલપણુ સર મહત્તે પસાર થવા દેવામાં આવશે નહીં.

કોલાહપુરના વડીલ મી. શ્રીપાદ ચલવંત અબરોની સનદ છીનવી લેવામાં આવી છે.

નામપુરમાં સેન્ટરલ પ્રોવીન્સ અને બીરર માટે એક ખુસલીમ લીમની રચા પના થઇ હતી. જેના પ્રમુખ તરીકે રાજા આલમલાલ અને સેક્રેટરી તરીકે ખાત બદાદુર એચ. એમ. મલેકની ચુનવણી થઇ હતી.

કલકત્તા ખાતે ઓડવર મેમોરીયલ રૂ. ૩ ની જનરલ કમીટીએ મરદુમ ઇફેનસાહન ખાવણ મેળાનમાં સરકારી જમાએ ઉછું કરવા પાછળ રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦ નો ખરચ કરવાને હરાવ કર્યો છે. આથી વધે તે મહસા ડાકરી કોલબેળ અને સેનીટોરી યમ વગેરે કામો પાછળ ખરચવા કર્યું છે.

મણીપુર જરમાર પાસેથી એક પેશા હાર હાંદીએ જેરીકાદના જનમમાંથી હાથી પકડવાને પરવાનો મેળવ્યો છે. રૂ. ૨૦૦ દર હાથી હીઠ સરકારને દેવા પડશે. એમ મનાય છે કે મણીપુર રેલેડની આવક આથી ધણી વધશે કારણ કે ધણા હાથીઓ પકડાવા વડી છે.

ખરમાં સરકારી હોદ્દો બોમવતા રજ પુતાનાના એક બાહમથે પોતાની પુત્રીના લગ્ન પાંચળના એક ખત્રી કુટુંબના વર સાથે કરી રાતિઓ વચ્ચે લગ્ન વહેવાર કરવાનો એક હાખલો બેલડો છે.

પંજાબ સરકારે લાંબી પ્રજાને જાહેર કર્યું છે કે ફેલીફારનીઆ, ખીદીશ કોલ અબીઆ અને ફેનેકામાં કમાણીની આસા એ જપુ નિરપમેથી છે.

પલ્લાળાના મળમાંથી કેટલાક આમે પાન આરય સમાજએને ફિલુરના કેસમાં સપડાવાથી નિરદોષ કર્યા છતાં હકપાર કરવામાં આવ્યા હતા પાછળથી તેમાંના ૨૩ ને પાછા ફરવાની છુટી મળી છે, ને એકને હાલ સરકારી નોકરીમાં હાખલ કરવામાં આવેલ છે.

લાહોરની કયાનક એન્ડસોવેટીક કોલેજ ના પ્રીન્સીપાલ મી. હંસરાજે આ વરસે આરય સમાજના વારસીક ઉત્સવ વખતે કોલેજના કાંઈક માટે બંધાઈ કરી હતી.

જેથી રૂ. ૨૯,૦૦૦ એકઠા થયા હતા. આટલા વરસો સુધી લાંબા સંપત્તિવાદ આ ફરજ બજારના હતા.

લાંબા આને આરંભ કરેલું ફક્ત એક જ વર્ષના મેળાવડે લેડી ડેનના પ્રમુખ પણ હેડન થયા હતા, જે વેળા તેણે આરંભ સમજ તરફથી માનવજ્ઞ દિનાયત કરવામાં આવ્યું હતું. જવાબમાં તેણે જણાવ્યું કે આરંભ સમજ પુરુષની માફક સ્ત્રીઓની કેળવણીને અર્થસં આપે છે તે જોઈ પુષ્ટી ઉપર છે.

પુત્રનાનો રાજદારી ડેળાનો મુકદ્દમા ડીએક્ટ આજીવેટ જે મકાનમાં સ્થાપિત છે, તેની પાસેના એક તંબુમાંથી ૧૦ થી ૧૧ વરસની વયના એક બાળકનું કાપેલું મનુષ્ય મળી આવ્યું છે, આથી પુત્રનામાં બારે મહત્વાર ચર્ચા રહી છે.

મીનાપેર જોઈ કેસમાં માખીના દોહી ઓની બદનદી કરવા માટે પોલીસ પાસે થી નુકસાની લવાયો કેસ ચાલે છે. તેમાં નારતોલના રાજ્યને જણાવ્યું હતું કે એ જોઈ કેસમાં તેમનું નિરોપણ સામીત કરતાં તેમને રૂ. ૫૦,૦૦૦ નું ખર્ચ કરવું પડ્યું હતું.

બંધાણની કારોગરી કાલિસીમાં રાય બદાદુર હોશીરીલાલ ગોસામની નીમણું કરવામાં આવી છે. આ નીમણું કદી આસા બધો વખત ચર્ચા બંધાણીઓને આપવામાં આવી હતી. આખરે એક પ્રત્યક્ષ પ્રતિનિધિને બદલે એક જમીન દારને પસંદ કરેલ છે.

મીનાની દીલની મુસાફરીની યોજનામાં મદ્રાસને દ.પલ કરવા માગણી કરવામાં આવી છે.

મદ્રાસમાં તખીબી પરીક્ષાઓ પસાર કરી ખાનગી રીતે ધંધો ચલાવનારાઓની એક મજેલી સભામાં એવો દાવ્ય થયો હતો કે સરકારી આરમ્પીટાલમાં શ્રીમત અને સારી રિપતિના દર્દીઓ કે જેઓ પોતાની તખીબી તેમજ વહાડકાપને સમતી સારવાર માટે પૈસા આપી ચકે તેવી રિષે તીના હોય છે તેમને દાખલ કરવામાં આવે એ નિયમથી ઉલટું છે. ખાનગી તખીબી ધંધો કરનારાઓ, આરમ્પીટલ શ્રીમતીઓ અને સરકારીઓને તેમજ આ હોલકાના કર સરકારીઓને મેરેસનસર કરનાર છે. એ રીતે ૧૬ કરવા માટે જે કરને બંધન કરવામાં આવેલ છે.

હાથરો તૈયાર છે

ચાલુ વરસની અમારી બેટની ગવરી, જેમાં ગયા વરસ કરતાં સુધારો વધારો કરવામાં આવેલ છે તે હવે તૈયાર છે. જે આફ્રિકાએ ચડેલા લગભગ બરી દીધા હશે તેને તે બેટ મેકવરામાં આવશે. તવા ચનાર આફ્રિકાને પણ વરસ નું લગભગ અમ.ઉથી સરો દેરાથી તે બેટ આપવામાં આવશે. છુટક નકલ ખરીદનારને ૧/૧ ના રેટેપ મોકલવાથી પોસ્ટ મારફતે મોકલવામાં આવશે.

નીચેના સરનામે લખો:—

Manager,
I. P. Press,
Phoenix, Natal.

હોદી કારોગરીની ટ્રકે

અમારે ત્યાં સાદી ટ્રકે, ટમ્પીન ટ્રકે, મુસાફરીની ટમ્પીન ટ્રકે તેમજ બારે સ્ટીલ ની ટ્રકે બનાવવામાં આવે છે. મુસાફરી ને લગતો બીજો સામાન પણ આરકર મુજબ બનાવીએ છીએ.

ટેમ્પ કેટલ (ચથુ)

સાદા તથા ઉકાં લોકલિયાળાં ફરેક સાઇઝ માં બનાવીએ છીએ.

તે ઉપરાંત બેરોક રાખવાની પેટીઓ પાણીના બ્રશ, ટોપી રાખવાના ડબ્બો વગેરે હરકેલ સામગ્રીના બનાવી દેઈએ છીએ. વધુ વિગતમાટે પ્રાઇવલીટ મ માલો અથવા ખાતે આવી મળે.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban;
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg

તાલુ ઉમદા ફરેટ

અને વેલરબલ

સહાયની પેટી, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકેથી નિયમસર તાલીમથી મોકલીએ છીએ. આરકર મોકલી ખાતે કરો. લખો નીચેના સરનામે.

Ismael Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

હસમાઈલ જીવા ફરેટર

પા.બી.બી. ૪૭૧, ડે.બી. બોક્સ ૪૭૧, ડુરબન

૧૯૧૧ મે ૧૦, ૧૧

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. રે.	શી. રે.
દુધ નાતાલીયા	૧૭ ૬ થી ૧૮ ૦	
ચાવલ માંગ ૧ બસ્તાની	૧૬ ૬ ,, ૨૦ ૦	
બીમડીના	૨૪ ૬ ,, ૨૫ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર	૧૮ ૬ ,, ૧૯ ૦	
એફ. ડી. આર.	૧૭ ૬ ,, ૧૮ ૦	
ચીની સકર	૨૨ ૦ ,, ૨૩ ૦	
હુંડાના	૧૬ ૬ ,, ૨૦ ૦	
દેશી તુવેર ઘણ	૧૭ ૬ ,, ૧૮ ૦	
તુવેર ઘણ કામપુરી	૧૮ ૬ ,, ૧૯ ૦	
મસુરની	૧૯ ૬ ,, ૨૦ ૦	
મગની	૨૭ ૦ ,, ૨૭ ૬	
અકકની	૨૮ ૬ ,, ૨૯ ૦	
અરવા સુબમના	૨૦ ૦ ,, ૨૦ ૬	
,, દાળ	૨૩ ૬ ,, ૨૪ ૦	
વટાણા નાતોલના	૧૭ ૦ ,, ૧૭ ૬	
મકક	૮ ૬ ,, ૯ ૦	
બીનીસ	૨૨ ૦ ,, ૨૩ ૦	
કડવું તેલ ૧ બસ્તાન	૩ ૬ ,, ૪ ૦	
એરડીન	૩ ૬ ,, ૪ ૦	
મીઠું	૩ ૬ ,, ૪ ૬	
નાળીએરનું	૪ ૬ ,, ૫ ૦	
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૭ ૦ ,, ૧૭ ૬	
ખીજી	૧૫ ૦ ,, ૧૫ ૬	
લીરકુળ નાતાલ	૯ ૦ ,, ૯ ૬	
આટો હાલિસ હોદ	૧૧ ૬ ,, ૧૨ ૦	
મદ્રાસી સોપારી ૧ ગત	જા ,, ૮	
મદ્રાસ	જા ,, ૪	
ધી પેટી, ૪ લીટના પૌંડ. ૮-૭-૬	,, ૮-૧૦-૦	
પોરખાદર	૯-૧૦-૦ ,, ૯-૧૫-૦	
પારાશીન કરાલિન	૭ ૩ ,, ૭ ૬	
,, વાઇટ રેસ	૮ ૬	
,, ,, માલન	૧૩ ૬ ,, ૧૪ ૦	
નાળીપેર	૧૬ ૦ ,, ૧૭ ૦	
ફલી	૧૪ ૬ ,, ૧૫ ૦	
કાકમંડ સોપ	૧૩ ૬ ,, ૧૪ ૦	
સાણુ સીલક ફેટન	૧૫ ૬ ,, ૧૬ ૦	
સાણુ સનલાઇટ ૧૦ બેસ ૩૪ ૦	,, ૩૪ ૬	
સાણુ ટાયમ્સ ૫૦ હુંડાના		
મોકસની કીમત	૧૨ ૬ ,, ૧૩ ૦	
નેકર ટી	૧ ૮ ,, ૧ ૯	
માચીસ ભાવન	૩ ૧ ,, ૩ ૩	
સોપારી સેવરબની	૧૦ ,, ૧ ૦	
મીડલ પોઇટ સીગારેટ	૧૫ ૩ ,, ૧૫ ૬	
નીમક (લીવરપુલ)		
વરતા બીજી	૪ ૬ ,, ૫ ૦	
નીમક (સરખની કાકમંડ)	૪ ૧ ૫ ૩ ૬	

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

આપણી શાસ્ત્ર તથા હરેક ઈમેલન હઈ એકાદેકનારની બારેકમાં પૈસા
આપવામાં આવે છે. પણ તેમજ પુરવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 1088,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg.

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey 100str DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN.

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.**GENERAL MERCHANTS AND DIRECT IMPORTERS**

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Suliman & Co.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMA

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL;

TRANSVAAL,

Dis. RUSTEN

BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોદ્દા યુનાઈટેડ
ટ્રેડિંગ કં..

હોદ્દાનાની ચોરસી જગ્યાવધ મળવી
સરને આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
ધી પોરન'દરતું તથા કલકત્તા—સરસ
અવલ—ચોખ્ખું અધીય.કુ. —એક વખત
મળવી ખાતરી કરો.

કો. ટ, પ, નાધનસન્સ બીડકોંગ,

કાયાગનલ સીર, બેહાનેરનરમ.

2. એ. 'Gaekwad', પો. બોહસ. ૫૨૫૦.

Bombay Bazaar**LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.****SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA**

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchiefs, Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બો મ્મે બ બ ર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથો મોટા રેશમના વેપારો.

હોલસેલ તથા રીટેલ.

દરેક જાતનું રેશમ તથા ટાસા સિલ્ક તથા બીજી જાતનું રેશમ, દરેક જાતના રેશમી રૂમાલ,

હાવશ્ચીઓ, સાડીઓ, પાગડી, જરીના રેખલ કવર, તથા બીજી ફન્સી ચીજોના વેપારી.

નોટ, અમારા આવ સાઉથ આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સરતા છે. તથા અમે એકજ બાવ ઠીકે ઝીરે.

એક વખત માલ લીધાથી ખાતરી મશે. બહારના બોરડેના ઉપર પુરતી રીતે ધ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા

રેકડે માલ લેનારને બે માલ મેલો લાગે તે એક તીકની બાદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઈ જઈ શકે છે.

G. Ramchand,

505 West Street

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Laden" Box 42

BRADONSFIELD

Nathanboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELLAIR

D. A. Rabenia,
Fruit supplier in South Africa

BOREBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

FRANCIS AUMER.

CAPE TOWN

Thibagaulal Bhawanidas Ghosewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers

GEORGE N. N. N. N.,
24 Frere Street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ASOOSAKH ANON & BROS.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 112 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

DURBAN

R. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street
HOOSSEN CASSIM & Co.,
Box 86 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Umgeni Road.
M. A. ABED LAJPUR, P. O. Box 570
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point
J. B. Mehta,
157 Grey Street Box 520,
G. H. MANKAS & Co.,
Box 97, 125 Field Street
N. Jaggiwan, Tailor, 123 Grey St.
K. JIVAN, 162 Grey Street
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
M. RAWAT & Co
108 Queen Street
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street
A. G. TIPNIS, watch Repairer
120 Grey Street,
E. SOLEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street
ISMAIL JERWA
Fruiters, Box 471

EAST LONDON

S. Casoojee,
Merchant, Box 270.
Ebrahim Essaj, Adwa,
Property & Land Agent,
Box 223.

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel. 'Doss'
Wholesale Produce & Fruit
Export & Commission Agent
S. N. San y, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 5 B.
S. Thakore, Indian Laundry,
Box 122 High Street

HEIDELBERG

A. M. RHYAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Heidelberg, Box 24; Nuremberg, Box 41

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Mekh & Co., P. O. Box 38

JOHANNESBURG

Amud Moosajee & Co.,
27, Market St. Box 2941
A. P. OAMAT & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street
KHALSAR BHUL BHUL BROTHERS,
58 Indian Market Street
President Street
Ohhiba Dujee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Cooradia,
45 Market St., Box 270
G. E. DADASHOT,
2nd St. Malay Location, Box 2566.
Tel. 1915

M. P. FANOT,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDERS,
Box 3755

O. KEVALAN,
Box 5320, Market Street.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED JUSMAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140

J. E. TAVARIA,
324 Market Street

JOHANNESBURG

Goolam Saheb,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.

OMARJEE SALEJEE.
P. O. Box 5931.

Ichharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tol Streets
No. 11, Vrededorp

KUILS RIVER STATION

N SANY
Fruit and Produce Dealer.

KIMBERLEY

S. Nedarasen,
Fruiterer & Confectioner.
45, De Beers Road.

KRUGERSDORF

Moses Amod Waja & Co.,
Box 222.

CHOTARHAI & DADOO
Box 33.

Hussain Amod,
Indian Location, Stand 10
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJEE.
Box 11.

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BHAMBA,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150

L. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

Hajee Easa Hajee Sulaman & Co.,
Box 368.

HOMASJOY IDOLAY. Box 332

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

VIRAJDAS & LALCHAND. Box 92.

Nanjee Dileshadas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHEAST

Dewjee Laljee.
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Bawa.
Box 16

PIET RETIEF

Ebrahim Osman.
Box 9.

PIETERSSBURG

A. M. Bhat, Box 24.
MUSTA & KHANDALLA BROS.,
Box 160, Market Street

POTCHEFSTROOM

G. K. Dasa.
Box 128

PORT ELIZABETH

Pickemdas Bros.,
Main Street. Box 531.

Adam Hoosen,
General Merchant
95 & 119 Adderley Street.

L. A. Parly,
General Merchant,
65 Adderley Street.

E. M. Variawa
General Merchant
Drapery & Grocery,
45 Princess Street,

V. R. Namsco,
General Merchant,
Namsco's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nidoo,
64 Walmer Road

Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hasen Street, The Hill.

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer.
158 Prinsep Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsep St. Box 406

Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant. Box 642

RICHMOND

Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULAMAN & Co.,
Box 4 Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Khimjee R. Naik. Box 59.
Khushal Parbhu Dbi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Josenkhan Kalekhan,
17 Market Street,

SPMLONKERN

(TRANSVAAL.)

Kesavji Giza. Befort

STANDERTON

Amod & Ismail. Box 44,
Mahomed Wajee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

A. S. Dasa,
Direct Importer, Box 122
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter. Joba St

UMSINGA

Dada Osman

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Haje Jaffar Munaver Raudari,
General Dealer, Butcher, Box 11

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. add "BHABHA." P.O. Box 21.

શ્રી કેવલસુખ
વેનારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર
દક્ષિણ રેલ્વે અને ઓનિયન વાણી વચ્ચેના રેલ્વે
માર્કેટ સીટ, (કાર્બન ડાયોક્સાઇડ અને)
ગ્રોસ ૫૩૨૦, બોક્સ-૫૩૨૦.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co.
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 89
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and 41

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432. Corner Kaffir & 14th Streets,
FREDESDORP, JOHANNESBURG
Box 6140 Tel. Add.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER KOLLA, INDIA.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer.
Tel. Add.: "DAWOOD."
P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg,
JOHANNESBURG

A. M. BHAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 44
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 24,
Nigel, Box 43.
Tel. Add.: "BHAT"

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa Aden,
Port Sudan, Suez Port Said, Naples and Marseilles:—

About Feb. 13th Guelph 4890 tons

„ Mar. 13th Dunvegan Castle, 5958 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Feb. 10th Braemar Castle 6280 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Feb. 11th Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
& KORT STREET.

P.O. Box 3804. Tel. add. "Camay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box 312, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"

KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી

હોલસેલ અને રીટેલ મર્ચન્ટ.

ઇન્ડિયન એસરી જથ્થાબંધ હિંદુસ્તાન
થી મંગાવી સસ્તે દામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પેરબ'દરનું તથા કબકતા
નુ-સરસ ચાવણ-ચોખુ મંધીઆણું-જથ્થા
બંધ અજમાએક કરી જુઓ.

STAND 312, 17th Street VREDEDORP
Box 6031. JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પેરબ'દરનું જુથબોક્ષ લી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 65 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86-

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતા નેહા

ખુબઈ જનારા

ઉપલી કુાની રીમરો ઉલાઓઆમે.મેરા, મેાવાસા અને જગપાર ચામ મુખ્ય જાય છે. આ કંપનીની આગમોટમાં દરેક વરગત પાસેજર માટે પુરેપુરી સમગ્ર છે તેમજ ખાસી છડીખન છે, અને જોશીયરો ખીજી કાચદારો વગેરે નરમ સ્વચાલન જાનવાવાળા તેમજ માવાળુ છે તેથી પાસેજરોને કામચલુ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડતે નથી એ ખાતરી રાખો.

ખરેખર આને કંઈક મુશ્કેલી આપણા દીંદી જામઓ લાંબી મુસાફરીમાં નહીં જાયત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે પુરાતો છુટર છે કે અરવો અરખ મુસાફરી ના કુખનો દરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહીને મુખ્ય સાર જાય છે. માટે આ કુક હુલની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતા દેશ જનારાઓએ તકપાર ચામ રહેવું.

સરકાર આગમોટ મુખ્ય પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારાતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફળી જાય માટે અતરે જાણમાં ન'આવશું તેથી મહી સાહેબો ને જમર ખરવે આગમોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે ચાલી સહી.

દરવગતે સીધે કોલંબો ઓર કલકત્તા સ્ટીમા નીચે મુજબ કમી છે.

પસ. પસ. અમકુલી ટન ૩,૨૦૦ તા. ૧૧ ફેબ્રુઆરી.

ઉપરના કાલકાંડે લખ્યું.

કોલકાટા ઓર કલકત્તા સ્ટીમા નીચે મુજબ કમી છે.

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

શ્રી. કમલદેવ કમલદેવની મુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ ડરબન

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron

Merchants,

Saw Mill & Timber Yard,

109 Queen Street, Durban.

દેશી મોઢાઈ

જોખા લીની સરવે જાતની તાજી મોઢાઈ

જામે બનાવીએ છીએ. કે. હેવલુ,

મચ્છાદવાળી મોઢાઈની સામે,

૧૬૨ એ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BEIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention Indian Opinion, otherwise orders will not be executed at price quoted.

Chas. Mando

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

Wanted a Clerk

Who can keep books both in English and Gujarati. For particulars: apply to:

TAYOB HAJEE ADAM,

P.O. Buthe Buthe,

BASUTOLAND

જોઈએ છે

અંગ્રેજી અને ગુજરાતી નામુ લખી જાયનાર.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

HeadOffice: 24 Frere St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434. West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

ઉચ્ચ ફેક્ટરી દરકીલ રોપીઓ,

સસલી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended. Trial solicited. Apply:

Abdul Casdir & Son,

139 Grey St., Durban.

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલનો તંબાકુ.

દરેક મીજ જયાએ, સસતા ભાવે મળશે. ખસારના જોરડર ઉપર તુરત ધ્યાન આપક માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. લખો, અબ્દુલ કાદર એન્ડ સન્સ ૧૩૯, ગ્રે સ્ટ્રીટ.

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

P.O. Box 33,

Telephone No. 98,

Telegraphic Address:

"CHOTABHAI."

KRUGERSDORP.

German East African Line

S. S. SULTAN

Will sail from Durban about the 2nd February and from Delagoa Bay about the 3rd February 1910, taking 1st, 2nd and deck passengers with or without food.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

૧૭ ફેબ્રુઆરી મુંબઈ જવાની સ્ટીમર "સુલતાન"

હવેથી આરબોટ તા. ૨ ફેબ્રુઆરીએ ડરબનથી અને ૩ જા ફેબ્રુઆરીએ ડેલાગોઆથી ઉપડી માટે ૧૫ ફેબ્રુઆરીએ જશે. દીપ્તિ ખોરાકી અથવા વગર ખોરાકની મળશે કે પાસેજરને ખાસ સમય કરી આપવામાં આવી છે એ વસ્તુ સાફ એલાહેદી જગ્યા આપવામાં આવે છે તેથી બાજી બચ્ચાં સાથે દેશ જનારને લાભ કરે છે. બતી, પાણી, મુશલખાનુ, ભજર વગેરે બાબતમાં સરસ બંદોબસ્ત રહે છે. લાકડાની કે અને વીજળીની બતિ છે. ખસારી દેશી છે.

સ્ટીમર મુંબઈ પહોંચે કેમલની ખબર આવે છે, એ જાણાઓમાં ઉપાય છે.

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK RASOOL

137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. President St., Box 2347 J.B.

To LET

ભાડે આપવાની છે.

ખાન-હાઉસથી ૨ માઇલ દુર ન્યુ જર્મની માં ૬ એકર જમીન દુકાન વેર હાઉસ, બે મજલાનું રહેવાનું કમ્પ્લીટ વર રેલવે સાથે. વધુ વિગત માટે ની બખો.

ખાસી રૂ. ૨૫૦૦.

૧૧૦, શીલ્ડ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE MERCHANT.

English & Indian Groceries always to be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 2388

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

ખુશાલભાઈ ખુલાલાઈ

સમતની ફા.

જનરલ સ્ટોલ ખરબંદર

સરહના ફેલ, કોટ, પાટલુન, સમીસ, હેટ, રૂંડ, કુવાલ, કીરબાન, રેકમી રથાલ વગેરે પરચુરસુ માલ મળશે. બાચો, જુઓ અને ખાતી કરો. બેવુ મફત છે.

ઈડીઅન મારકેટ, રીલા નં. ૫૮

પ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ, બેલાન્સનરમ.

બોક્સ ૩૨૪૬

INDIAN-AFRICAN LINE.

S.S. " " leaving Durban for Calcutta direct on or about , taking deck passengers. Passage about 22 days

R. RAJCOOMAR.

Passenger Agent,

1 Alice Street, Durban.

સસ. સસ. " " નામકે જહાજ ૧૧૧૦ ને લગભગ વર્ગને લઈકતે માણી.

માર. રાજકુમાર મેજર.

૧ ફલીસ સ્ટ્રીટ ડરબન.

એસ. એસ. " " તા.

૧૯૧૦ ના અરસામાં ડરબનથી

કલકત્તા જવા ઉપડશે.

માર. રાજકુમાર-મેજર.

૧ એલીસ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

સસ. " " વર્ગ ૧૧૧૦ ના અરસામાં ડરબનથી કલકત્તા જવા ઉપડશે. ૧ ફલીસ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

ફર્સ્ટ ક્લાસ માલ મોકલનાર

ફર્સ્ટરર

અમે ફર્સ્ટ ક્લાસ માલ મોકલનાર તાજા ફર્સ્ટ તથા ફર્સ્ટ ક્લાસ માલ મોકલનાર વેલ્ડેનલ વણીજ સહાયની પેકીંગ સાથે રાકડેથી ફર્સ્ટ જગ્યાએ મોકલનાર મોકલવાથી નીચમસર તાકીદથી રાકડેસર મોકલવામાં છીએ.

માલ મોકલવા અગાઉ ખાતી માટે કામજી બચ્ચાર ગામર પ્રાઇસ લીસ્ટ અગાવી બેવી.

ખુલાસા માટે બખો નીચેનામાં:-

એમ. એ. આબેડ લાજપુરી,

ફર્સ્ટરર, પી. એ. બોક્સ ૫૭૦

ફલી. એડ્રેસ. 'સાબુપુરી' બા. ૫૭૦, ડરબન.

M. A. ABED Lajpuri,

Box 570,

Durban

No. 5—VOL. 9

SATURDAY, FEBRUARY 4TH, 1911.

Registered as a Newspaper
Price Threepence

INDIAN NATIONAL CONGRESS

SIR WILLIAM WEDDERBURN ON THE TRANSVAAL STRUGGLE

FROM the Indian papers to hand by the last mail, we learn that, in his presidential address to the Indian National Congress, held at Allahabad, at the end of December, Sir William Wedderburn, in referring to the South African Indian question, and especially to the Transvaal trouble, said :—

A good illustration of what may be achieved by the Hindus and Mahomedans standing shoulder to shoulder in the service of India is supplied by the latest news from South Africa. Here, if anywhere, the Indian cause appeared to have arrayed against it overwhelming odds. But thanks to the determined stand made by the Indian community under the splendid generalship of Mr. Gandhi, the long night seems to be drawing to a close and we already see the faint glimmerings of a new dawn. There is no doubt that the manner in which the people of India, without distinction of race or creed, have come forward to support their suffering brethren in the Transvaal, has made an impression on both the Imperial and the South African Governments.

South African Resolution

Resolution VII. related to the position of Indians in the Colonies and ran as follows :—

"This Congress expresses its great admiration of the intense patriotism, courage and self-sacrifice of the Indians in the Transvaal—Mahomedan and Hindu, Zoroastrian and Christian—who, heroically suffering persecution in the interests of their countrymen, are carrying on their peaceful and selfless struggle for elementary civil rights against heavy and overwhelming odds. And it urges the Imperial Government to adopt a firm and decisive attitude on the question so as to remove a great source of discontent amongst the people of India.

"This Congress begs earnestly to press upon the Government of India the necessity of prohibiting the recruitment of indentured Indian labour for any portion of the South African Union, and of dealing with the authorities there in the same manner in which the latter deal with Indian interests, so long as they adhere to the selfish and one-sided policy which they proclaim and practise, and persist in their present course of denying his Majesty's Indian subjects their just rights as citizens of the Empire.

THE DUKE OF CONNAUGHT On Prospective Settlement

Reuter, telegraphing on the 30th ult., from London, states that the Duke of Connaught, in the course of his speech, at the Guildhall banquet, on the South African situation, said that *unless he were much mistaken, there would be an early adjustment of the vexed question of the position of Indians.*

"This Congress protests against the declaration of responsible statesmen in favour of allowing the self-governing colonies in the British Empire to monopolise vast undeveloped territories for exclusive White settlement and deems it its duty to point out that the policy of shutting the door in these territories and denying the rights of full British citizenship to all Asiatic subjects of the British Crown, while preaching and enforcing the opposite policy of the open door in Asia, is fraught with grave mischief to the Empire and is as unwise as it is unrighteous."

Mr. Natesan's Speech

MR. G. A. NATESAN (Madras) moved the above resolution in a long and fluent speech, in the course of which he said that the suffering of their countrymen in the Transvaal was well known. They were classed with destitutes and prostitutes, thieves and swindlers. He recounted the story of the passive resistance struggle in the Transvaal and praised the heroism and unselfishness of the Transvaal Indians under the generalship of Mr. Gandhi, whose name and those of Lord Ampthill and Mr. Polak were received with cheers. Mr. Natesan dwelt at some length on the cause of the agitation, and quoted from ex-President Roosevelt and Sir Wilfred Laurier on the question of Asiatic immigration.

Continuing, Mr. Natesan said : "I have heard from deportees accounts of the difficulties and hardships to which they have been subjected on the steamer, on their way to Bombay and Colombo, and it was my misfortune to see them arrive in Madras, many of them ill-clad and with tattered clothes, some attacked seriously with malaria, and others suffering from the effects of a pestilential fever, which seems to be peculiar only to Delagoa Bay. I hear these deportees were first handed over to the Portuguese authorities and the Indian South African League had to clothe these people, buy shirts, dhoties, and take several of the deportees to the doctor every day for treatment. Having been a witness to these things, it is not possible for me to speak with any feeling of restraint on this matter ; more so as I have firmly come to believe now that vacillation on the part of the Imperial Government, humble representations, sweet words, and soft expressions on the part of our countrymen in regard to this matter at an earlier stage of this controversy, are to some extent responsible for the sufferings which several of

our countrymen are at present undergoing in the Transvaal. 'The time is come for the Imperial Government to take a more decided policy in regard to this matter,' to use the language of Lord Ashmead, the singularly great and noble Englishman who has been fighting gallantly for the cause of Indians and indirectly for the honour of his countrymen and for the prestige of the Empire to which he belongs. It is also time for the whole country to express in indignant language its protest against the manner in which their countrymen in South Africa are being treated and to make the authorities understand that this question of the ill-treatment of British Indian subjects in the Transvaal, is, use the words of Syed Hassan Bilgrami, late member of the India Council, 'more dangerous than the unrest,' and to use the words of Lord Curzon, 'that an Indian subject who is sent to a British colony which he enriches by his labour should not be treated as if he were a pariah dog.' Mr. Natesan warned the delegates against attaching any very great importance to news of compromise proposals and appealed for financial assistance to help his countrymen in the colonies.

Mr. MANILAL M. DOCTOR, from Mauritius, who was introduced by the President as one who had come with credentials from Mr. Gandhi, seconded the resolution. In doing so he confined himself to the state of Indians in Mauritius. In that colony, he said, Hindus are called Malabar, because originally coolies were recruited from there. One of the most obnoxious laws in Mauritius is the Marriage Law, and honourable men are called illegitimate though their parents were married according to the religious rites of Hindus and Mahomedans. The Succession Law was most objectionable and the Royal Commission also recommended their amendment, but nothing was done. Indentured labourers there were treated as badly as in other colonies. Mr. Manilal urged that indentured labour from India should not be made available for Mauritius. (Cheers.)

Mr. RAGHUNATHAN PRASAD, of the United Provinces, supported the resolution and said that the British Government should remove the grievances of the Indians in South Africa, even at the cost of a second Boer war.

Kai DEVI PRASAD, of Cawnpore, also supported the resolution, speaking in Hindi. The resolution was carried unanimously.

Telegram of Sympathy

The 19th resolution of the Congress authorised the President to send the following cablegram to Mr. Gandhi:

"The Congress, in the 16th Session, pays its tribute of admiration to its fellow-countrymen in South Africa in their struggles for equal citizenship and prays Providence to give them strength to carry them to a noble issue."

The resolution was carried unanimously.

Transvaal Provincial Council

Vote On Asiatic Immigration

On Wednesday last, says the *Transvaal Leader*, in the Transvaal Provincial Council, Mr. Stallard moved as follows: That the Provincial Council of the Transvaal, having regard to the injury caused to the white community by the settlement of persons of Asiatic origin in their midst, hereby recommends the Parliament of the Union, in pursuance of Section 87 of the South Africa Act, the enactment of legislation for preventing all further immigration of Asiatics and the repatriation of all Asiatics now in South Africa who have not been born within the Union.

The mover wished to omit the words "and the repatriation," etc.

Mr. Van Veyeren objected to this.

Mr. Stallard said he had wished to omit the words in question because they would involve detailed qualification, and because he had wished to place the clear-cut issue, whether there should be further Asiatic immigration, before the Council. He would, however, move the resolution as it stood. He pointed out that the South Africa Act left it to the Provincial Councils to make recommendations to Parliament on all subjects, as they were not empowered to legislate on themselves. He considered this privilege ought to be used in respect of matters upon which the Province as a whole had made up its mind. There were cases which called for action in one particular Province, but which might be shelved because of division among the supporters of the Government in Parliament; and it was just in such cases that the Provincial Council could record the opinion of the Province concerned and recall the attention of Parliament to the matter. For the same reason he thought it justifiable for a private member to bring up such a matter instead of its being left to the Administrator. He reminded them that when the law dealing with the registration of Asiatics was passed by the late Transvaal Parliament, it was there stated to be part of a deliberate policy. The promise had been made that the wider question of immigration would be dealt with later, and this intention had received the complete acquiescence of the House. He pointed to the recent movements at Klerksdorp and elsewhere in set opposition to Asiatic legislation and to the petition to Parliament which had been signed. They would have to decide upon the extent to which they should prohibit immigration. His own view was that they should allow entry only to men to whom they could entrust the full rights of citizenship, and asked whether they were prepared to do this in regard to Asiatics. In the course of a survey of the subject he indicated that the presence of Asiatics

in the country from an economic point of view, without considering the political or social aspects, was bad for the country. They must face the issue that Asiatic immigration either was bad for South Africa or was not, and if it was bad for it then it should be stopped. He claimed that they the Transvaal considered that the immigration of Asiatics was bad for the country—not because the immigrants were people of low education, but because they were Asiatics. He did not think the matter one which could be left at rest, and the Union Government must at the present time be considering their course of action. The action of the Indian authorities in prohibiting the importation of indentured Indians to Natal and other matters combined to fire on the issue. If the Transvaal remained silent at the present time, their silence might be misconstrued.

Mr. Ware (Fordsburg) seconded the motion. He considered that South Africa ought to be united in this matter, and certainly thought that the Union Parliament would be looking to them for a lead. He considered that the Colonial Secretary was quite sound on the matter.

An Amendment

Mr. Hewson (Langlaagte) moved an amendment altering the motion, so far as it applied to repatriation, to apply to Asiatics "now unlawfully in South Africa."

Mr. Partridge (Troyeville) seconded the amendment.

Mr. Luntton (Pretoria East) asked Mr. Hewson to withdraw his amendment and allow him to move to delete the words in Mr. Stallard's motion as follows: "And the repatriation of all Asiatics now in South Africa who have not been born." He pointed out that the Asiatics unlawfully in the country were already being deported. He thought their minds were all made up on the subject, and that they should have a unanimous resolution.

Mr. Nicholson (Pretoria North) seconded.

Mr. Stallard accepted the amendment.

Mr. Van Veyeren (Losberg) supported the motion, and expressed the hope that they would have a unanimous voice.

Mr. Freddy (Georgetown) said that General Smuts had done his best in the matter of Asiatic prohibition, and that in the face of weighty opposition not only in this country but from more powerful quarters. They must take action to strengthen the hands of the Colonial Secretary. He described the passive resistance movement as a deplorable object-lesson to the natives of this country. Dealing with the Imperial aspect of the subject, he said the Indian traders who were parasites on this country were not the people who merited consideration like the Maharattas, Goorkhas and Pathans, who had so bravely fought alongside the British soldiers.

Mr. Hewson withdrew his amendment.

The Government's Action

Mr. Schalk Burger (Lydenburg) said the question was an important one in that it affected the whole of South Africa, and if any law had to be passed on this matter the people of South Africa would have to have their say in it. The matter was now having the earnest attention of the Union Parliament. That side of the Council were with all that had been said on the subject, but he did not think it would be advisable to pass a resolution on the lines of that proposed.

Mr. White said he hoped the hon. member would not press the resolution, as they had already laws on the statute-book which put forward the views of the Transvaal on the subject. They also knew that negotiations were now pending between the Governments involved in this question, and they also knew that the Union Parliament was going to deal with this question in the near future. Any such resolution passed by that Council now might seriously hamper the hands of the Minister of the Interior in such legislation. They might make strong representations to the Government, but he thought a resolution of this kind should not be passed, as the opinion of the Transvaal was already well-known.

Mr. Gläser ((Marico) also urged upon the hon. member, now that the question had been freely discussed, the advisability of withdrawing the motion.

Mr. Constable (Boksburg) said that if there was one man in South Africa who held wholly reliable views on this question, it was the Minister of the Interior. On this question he had stood for years as a sort of rock, upon which the waves of criticism had beaten in vain, and only recently, speaking upon the question, he had assured the people of South Africa that he had not, and was not likely to, changed his opinion upon the subject. They could rely implicitly that he would stand for the interests of the white man in South Africa for all time. (Hear, hear.)

Mr. Stallard (Turfontein) replied shortly, urging that if he now withdrew the motion the action would be construed by the people of the Transvaal that the Provincial Council recognised that it had no power and no authority, and was only to do what the Government communicated to it through the Administrator. Were they going to accept that position? Surely not. The matter was to be discussed in the Union Parliament, and if that Council recorded its opinion upon it, it would strengthen the hands of the Union Government.

Before the motion was put, Mr. Brown (Von Brandis) suggested that as the matter was one of such importance, and one upon which they were really all in agreement, the

voting should be adjourned till tomorrow.

Mr. Jones (Springs) supported this suggestion, considering that by tomorrow they might find themselves unanimous.

The Voting

Some discussion took place on this suggested departure from the ordinary procedure, and Mr. Stallard said he would press for a division.

After some misunderstanding owing—according to General Burger—to the question not having been put in Dutch, and a short confabulation between the Administrator and Mr. Brown,

On the motion being put, the Chairman declared it carried on voices, but General Burger said there had been a misunderstanding owing to its not having been put in Dutch. The Chairman, after some hesitation, declared the original vote void, and ordered a division. A short confabulation took place between the Administrator and Mr. Brown, and the motion was put again.

The first division of the session resulted in the motion being carried by 16 votes to 15. The following was the voting:—

For: Messrs. Brammer, Brown, Constable, Hewson, Holmes, Hunt, Jones, Kleinenberg, Lunnon, Nicholson, Partridge, Preddy, Stallard, Ware, Webb, and White.

Against: Messrs. Allemann, Bezuidenhout, Boshoff, Botha, Burger, De Beer, De Clercq, Gläser, H. S. Grobler, J. L. Grobler, Pienaar, Pretorius, Van Heerden, Van Veyeren, and Vessel.

Messrs. Lockie, Lane, and Allan, have written to the Press saying that, had they been present at the meeting of the Council, they would have voted for the motion. It appears that the Chairman refused to allow a subsequent explanation on this point, on the ground that the matter had already been dealt with.

Press Comments

"Rand Daily Mail"

The public of the Transvaal will study with much interest, and greater surprise, (says the *Mail*) the extraordinary division in the Provincial Council yesterday on the question of Asiatic immigration. The resolution was plain enough. And yet it was only through the fact that three members of the so-called "Nationalist" side of the Council voted with the "Unionist" members, that the motion was saved from defeat. One can only suppose that some unexplained political considerations obscured what was apparently a clear issue. According to the division it looks as though only sixteen members of the Council are opposed to Asiatic immigration, whilst fifteen actually desire it. That this is not the case we are certain; but the entry of political considerations in the affairs of the Council has placed

the members in this false position. The Government is against Asiatic immigration and members of the Ministry have again and again declared their policy with emphasis. Yet the Government-supporting members of the Council refused to vote for a resolution which the Government could not possibly have opposed. The first division in the Transvaal Provincial Council was indeed a mysterious one. Obviously strings have been pulled somewhere.

"Star"

No little astonishment has been created on the Rand by the attitude of the Het Volk party in the Transvaal Provincial Council on the Asiatic question, says the *Star*. What is the explanation? Has Mr. Schalk Burger, as the leader of the Nationalists in the Council, received the hint that the settlement by which General Smuts now proposes to dispose of the Asiatic difficulty will fall somewhat short of the drastic measures demanded by Mr. Stallard and those who supported him? Or are we to assume that Mr. Burger's action is due to nothing more than a desire to refrain from hampering the Union Government in this and other matters? Frankly, we incline to the latter view. Much as we should like to see this question finally removed from the region of controversy, we feel convinced that the Australian precedent is inapplicable to South Africa. If the existing Asiatic laws of the Transvaal, the Free State, and the Cape were repealed, there would be nothing to prevent Asiatics moving freely from one Province to another. We should have "free trade all round"—in Asiatics as well as in articles of commerce—within our own borders. That is a danger against which precautions must be taken. We fail to see how a general immigration law can be made to afford the security upon which the people of the Transvaal rightly insist.

"Pretoria News"

Says the *Pretoria News*:—The debate in the Provincial Council on the question of Asiatic immigration is exceedingly illuminating. Mr. Stallard is a fanatic devotee of the all-white labour policy; he not only wishes to prohibit the immigration of additional Asiatics, but he desires to repatriate Asiatics already in the country who have not the right of South African birth. This is, of course, absurd; it would separate father from son, mother from daughter; it would be grossly unjust, and we are astonished to find a man of Mr. Stallard's mental calibre so far obsessed by a mad as to put forth such a proposition with seriousness. It is difficult to avoid the conclusion that Mr. Stallard is vote-hunting, and in the pursuit of votes disregards the question of practical and honest politics.

"Natal Mercury"

Loose and vapid talk (says the *Natal Mercury*) is often heard about the transcendent importance of making or keeping this a "white man's country." South Africa can never be a white man's country in an exclusive sense. We have brought hither the Asiatic for our own purposes, or have allowed him to enter at his pleasure, until he has acquired a foothold from which he cannot be wholly dislodged. We can prevent further Asiatic immigration, but we cannot bundle all the Asiatics, bag and baggage, out of the country, although there may be a few ravid persons amongst us who vainly imagine such a purge to be feasible. The native and the Asiatic we shall always have with us, in greater or less proportions, and, as the dominant race, it behoves us to show our superiority by the justice and humanity of our laws, by the integrity of our legal tribunals, and by the equity of our administration.

The latest phases of the Asiatic question illustrate that tendency to rash extremism which characterised those who have been threatening to introduce lynch law in Rhodesia. In the Transvaal Legislative Council, a resolution has been moved by Mr. Stallard, recommending the Union Parliament to legislate, not only for the stoppage of all Asiatic immigration, but for "the repatriation of all Asiatics now in South Africa who have not been born within the Union." The words we have quoted were, during the debate, deleted from the resolution, but it is evident that they represent a policy which many persons in the Transvaal would like to see the Union Parliament pass into law. We do not hesitate to say that legislation of this sweeping character, if it went through the Union Parliament, would be vetoed by the Imperial authority. What would it mean in Natal? That a large proportion of our population, of our property owners and our tradespeople, and many whose names appear on our voters' rolls, and are well-to-do and well-doing citizens, would be turned out of the homes they have acquired under the protection of our laws, and would be financially ruined or subjected to such material injury as no compensation could make good.

Nationalist Explanation

Reuter states that the *Herald* (Potchefstroom), on Friday, published the following reply from Mr. Ben Pienaar, member of the Executive Council, representing Potchefstroom in the Provincial Council, in response to a request for an explanation of the division on the Asiatic question:—

"Motion was premature, not sufficiently definite, and might complicate important negotiations. Members all favour cessation of immigration."

General S. W. Burger leader of the Government party in the Pro-

vincial Council, has written to *De Volksstem*:

"With a view to preventing misunderstanding and misconstruction, I consider it my duty to give some explanation as to why we voted against Mr. Stallard's motion. Let me say in one word—every member agreed with what was said by Mr. Stallard, and is prepared to support any Act or regulation which will restrict the immigration of Asiatics. The reasons for our voting against the resolution were purely formal:

(1) The motion did not state in what manner the motion was to be brought before the Union Parliament.

(2) Act 15 of 1907 is in existence.

(3) We considered it was a matter for consideration and decision by the Union Parliament.

"Thus the proper and more satisfactory course would have been to make representations to the members of the Union Parliament, who could strongly voice the feelings of the Transvaal public. Furthermore, it was a subject which had to be carefully handled by the Government because the British Government could make representations on the matter."

From the Editor's Chair

THE INDIAN NATIONAL CONGRESS

THE Subjects Committee of the twenty-sixth session of the Indian National Congress evidently found that they could not improve appreciably upon the wording of the South African resolution passed in 1909, for we find that, with verbal alterations, and the omission of personal references, the resolution of 1910 is almost the same as that of the former year. We note, however, the addition of a paragraph urging the Imperial Government to adopt a firm and decisive attitude on the question of the treatment of Transvaal Indians, so as to remove a great source of discontent amongst the people of India. The Congress has again given prominence to the problem of the status of the Indians who have assisted in, and, in many cases, made possible, the colonisation of important Provinces of the Empire, and its dignified protest against the policy of exclusiveness adopted by the principal dominions of the Crown, and acquiesced in, more or less mutely, by Imperial Ministers, was as timely as it is significant. The King's advisors are just beginning to realise, as the Hon. Mr. Keshava Pillay pitifully put it, at Tanjore, that "India counts." When a people are made to feel that they "don't count", all incentive to uplift ceases, and they sink into a veritable "slough of despond." And the fact that India feels that she "counts" is answerable for much that our limited "little Imperialists" of South Africa have not

yet understood in the present situation, for they are still unable to appreciate the national emotion that has surged through the whole Indian population of South Africa, and, in sympathy with it, the unanimous protest of the Motherland against the savage deprivation of elementary rights of which the white colonists of the sub-continent have been a hundred times guilty. Our warm and grateful thanks go out to the venerable Sir William Wedderburn, who, in the midst of the many pressing presidential duties that devolved upon him, did not forget to send a word of encouragement to our Transvaal brethren, and held up their struggle as a memorable example for acceptance by all India. Mr. G. A. Nathan, whose patriotic efforts on our behalf need no recalling to the memories of our readers, added to their indebtedness to him by moving the resolution, which, it goes without saying, was carried unanimously. So unmistakable is Indian feeling in this matter, that the Government of India were bound to respond promptly, and the Congress leaders must have rejoiced as much as we did to learn, within a week of the passing of the resolution urging it, that the further recruitment of Indian labour for South Africa was to be prohibited after June 30 next. It is a noteworthy triumph of persistent agitation based upon a legitimate grievance, and an indication of the valuable results accruing from united action.

WHAT ENGLAND THINKS

THE last mail has brought a number of valuable expressions of opinion, culled from the British Press, on the subject of the announcement made by the Hon. Mr. Robertson, on the 3rd ult., in the Imperial Legislative Council, Calcutta. They are unanimous in showing that the great organs of public opinion declare that, not only was India within her rights in refusing to furnish South Africa with further supplies of labour, but that her action was, in the nature of things, inevitable. *The Times* is quite right in charging these reprisals to the pusillanimous impotency of the Imperial Government. Had it not been, originally, for the fatal flabbiness of Lord Elgin, four years ago, possibly the Government of India would have refrained from taking such drastic action. However that may be, the British Press are certainly agreed that it has acted perfectly correctly, and that, as a result, something in the nature of a permanent understanding, at least in matters of principle, need not be long delayed.

HUMAN CHATTELS ON LOAN

WE refer our readers to the astonishing news from Verulam, from which it appears that certain employers of labour are accustomed to lend the use of the Indian indentured to them to certain other employers, doubtless for a consideration. If anything were

needed to prove our case that indenture is nothing but veiled slavery, this cool transfer of services, without the consent of the labourers, would alone suffice. It is intolerable that employers of labour shall be free to traffic in the liberty of their servants. We are curious to know what the Protector has to say about this particular transaction. Was it effected with his knowledge and consent? We earnestly trust that he will hasten to investigate this matter thoroughly. We believe that such transactions are illegal, as well as immoral. The contract entered into by employer and employed is defined by law, and it is the employer alone who is responsible to the Protector, who is their legal guardian, for the proper protection of his employees. No sub-contractor can lawfully assume this responsibility, and the effect, upon the average employer of unorganised labour, of irresponsibility may be observed in treatment such as that alleged to have been given to the human chattels in the present instance. A scandal of the first magnitude has been revealed, and the public owes its exposure to the vigilance of the Verulam Indian community.

Germiston and Asiatics

Ridiculous Position

Mr. Brammer's Protest

A special meeting of the Germiston Chamber of Commerce was held in the Municipal Council Chamber, Germiston, yesterday afternoon, for the purpose of considering a petition to Parliament, praying for a final settlement of the Asiatic question, in support of a movement on similar lines by the Klerksdorp Chamber of Commerce on behalf of the inhabitants of that district.

The petition submitted was as follows:—

"1st—That in their opinion it is desirable that a final settlement of the Asiatic problem as it affects the various Provinces be arrived at without further delay. 2nd—That it is absolutely essential for the welfare of the country and the self-preservation of the white population that an immediate stop be put to further Asiatic immigration, and they would view with alarm any relaxation of the present laws. 3rd—That in view of the immense number of trading licences already granted to Asiatics in the provinces of the Transvaal, Natal, and the Cape Colony, and the gradual elimination of the white trader which is slowly but surely taking place, your petitioners respectfully urge that the granting of all further licences to fresh applicants be prohibited; and that a time limit should be fixed for the expropriation of all Asiatic licences in the country. 4th—That in the opinion of your petitioners the trading and

hawking licences at present held by Asiatics should not be transferable to a second party upon the lapse either by the departure, insolvency, or death of the holder. 5th—That the present indiscriminate issue of licences to hawkers should be restricted, as the people are overrunning the country, and are exercising a most detrimental effect on businesses established in which a large amount of capital is invested. 6th—In the opinion of your petitioners the control of the issue of all trading and hawking licences should be in the hands of the Municipalities and Urban boards throughout the country. 7th—In view of the fact that it has been suggested that the Transvaal Asiatic ordinances should be repealed, and that an education test should be substituted for Asiatics entering the Union, your petitioners desire to point out that if this policy is adopted our country will be flooded by Asiatics in a very short time, and the white trader will be compelled to close down and leave the country, owing to the unequal conditions of living. 8th—Your petitioners desire to protest against the suggestion of the Asiatic community that six educated Asiatics should be legally entitled to enter the Transvaal each year. If the principle is once established that a certain number may enter the country, there can be no valid reason why the number should always be limited to six, and in your petitioners' opinion it would be only a matter of time until a further agitation would be raised for a larger number to be permitted to enter, and their next demand would undoubtedly be for the extension of the franchise. 9th—In view of the fact that the Asiatic population far exceeds the white population in the Province of Natal at the present time, your petitioners respectfully urge that the present system of digit impressions is absolutely necessary if any satisfactory control is to be maintained over Asiatics attempting to enter the Transvaal (or any other part of the Union), as it is the only reliable method of identification. 10th—That an inspection of permits be made in every town and throughout the country at frequent but irregular intervals, as only by this means can Asiatics be traced who are unlawfully in the particular Province."

Mr. Brammer's Motion

Mr. Brammer moved: "That this Chamber is unable to support the petition of the Klerksdorp Chamber in regard to Asiatics, inasmuch as the policy contained therein is unjust and calculated to embarrass the relations between this Colony and the Imperial Government."

Proceeding, he said that he considered it unwise that the Chamber or any other public body should lightly move a resolution on a question so complicated. They were in danger of losing sight of the larger issue involved. They owed something of

their immunity from foreign attack to the fact that they formed part of a large Empire, and anything tending to cause disruption or uneasiness or difficulty with regard to the Home Government in dealing with the whole Empire should only be taken up after careful consideration, and having due regard to the possible consequences of such action.

Mr. L. F. Zietsman seconded the motion "for the sake of discussion."

Mr. D. Manson regretted that Mr. Preddy, who, he said, was "regarded as the high priest of the Chamber," was not present. He (the speaker) was surprised that Mr. Brammer, who had been associated with the policy of the Chamber, which was a vigorous policy, since its inception, should move such a resolution. He (the speaker) thought that the question was of such gravity that the chamber should go the full length of the ten clauses contained in the petition, because his experience was that if one asked for much one might get something, but if one pared down one's demands to a moderate request one very likely got very little. Therefore he considered that the Chamber should go the full length of the petition. No one who had followed the movement for the last 10 or 12 years in different parts of this country could have failed to have been struck with the immense responsibility and gravity of the question—not from Mr. Brammer's point of view, but of how it might act against the welfare of that and other communities. In 1906, he believed, there were 78,000 coolies in Natal, but now there were 123,000, and it was recognised that strenuous efforts were being made in high quarters to prevent the further importation of Asiatics, so that the country should not be absolutely flooded by coolies. There were so many coolies in Natal at present that, if any more were allowed to enter the country, they were bound to make their way into other Colonies.

The gravity of the question was very great, because the way in which the Asiatics worked against the white was most invidious and disastrous. He instanced the manner in which Asiatic traders in Durban had secured property on both sides of that occupied by white people, and had so depreciated the property of the latter that they were forced to sell it at the price offered by the Asiatics. That had led to steps being taken to prohibit them from such encroachments. It was a great mistake, for purely Imperial reasons, to allow such people to gradually oust the white population, and he considered that the duty of a man was first to his dependents, and then to the State.

No amendment to the resolution having been moved,

Mr. Brammer, replying to Mr. Manson, said that his reason for moving the resolution was that he was firmly convinced that it was not a question to be settled by them, but

that it was a broad Imperial question. It could not be settled without the sanction of the Home Government. With regard to what Mr. Manson had said about the Natal coolies, this argument was always "trotted out" when the question was being discussed, and he (the speaker) wished to remind Mr. Manson that the Natal coolies had been brought there in the interests of the colonists. If there were any blame for their being there, it was attached to the sugar-planters and others who had supported the Government in adopting measures for the employment of indentured labour. The Indian Government had decided that the policy should stop next July, and, as the Indian Government was under the control of the Home Government, it might be taken to lie, as he had stated, an Imperial question. He considered that, if his resolution were lost, the Chamber should go into each clause of the petition separately, as the clauses were very drastic, and he thought that some of them should be eliminated.

The resolution was put and lost, only Mr. Brammer voting for it.

Mr. Zietsman declined to record his vote, stating that he had merely seconded the resolution for the sake of discussion, as he did not approve of the wording of the petition, which might defeat the object the Chamber had in view.

The Chairman thought it would be well to adopt Mr. Brammer's suggestion, and consider each clause of the petition separately. It was time, he considered, that the Imperial Government decided whether the coloured people who came under the category of British subjects or the white population were to be considered. It was but poor satisfaction to know that the British flag was waving over such a large population if the Asiatics and coloured people were ousting the whites. He agreed with Mr. Manson that the duty of the white population was first to their wives and families, and then to the State. If they knew that they were gradually being ousted, they were bound, in justice to their wives and families and the white people who would follow, to do something to stop that state of affairs.

The petition was then put clause by clause and adopted, and it was decided that it be circulated for signatures, and then be forwarded to the Speaker of the Union Parliament, Mr. Brammer being the only dissenter.—*Transvaal Leader*.

[Note: From a letter in the *East Rand Express*, we gather that Mr. Brammer expressed his disbelief that there were actual instances of white traders having had to close down and leave the country on account of Asiatic competition. His disbelief is entirely shared by ourselves.—Ed. I. O.]

Johannesburg Chamber Compromises

The *Moruy* Johannesburg correspondent says that, relating, on the

27th ulto., at the Johannesburg Chamber of Commerce, to the question of Asiatic trading, and to the invitation of the Klerksdorp Chamber for the Chamber to join in a petition to Parliament on the subject, the President, Mr. W. A. Martin, said the Executive Committee had considered the matter most carefully, and while deeply sympathising with the smaller towns throughout the country in which the competition of Asiatic traders was so keenly felt, they had found it quite impossible to support some of the representations contained in the Klerksdorp petition. The Executive wholeheartedly supported the demands that no further immigration of Asiatics should be allowed, and that there should be no further issue of new trading licences, but to legislate that existing trading licences should not be transferable, or that they should be operative only in bazaars set apart for that purpose, would be most unjust, and in the Committee's judgment indefensible unless accompanied by a provision for compensation. The Asiatics trading here had acquired vested interests, and legally licences had been issued to them in spite of the continued protests of those whose very existence had thereby been imperilled, but they had no right to advocate a policy which would practically amount to confiscation, unless they were prepared to pay fair and reasonable compensation. If the Transvaal were alone concerned in this matter it might be possible to adopt this policy and pay the cost of it, as the number of Asiatic traders in the Transvaal was small compared with those in Natal, and the amount required as compensation, therefore, not very large, but to apply that policy to South Africa as a whole would require the provision of so large a sum as to place the suggestion outside the region of practical politics. Although they could not join the Klerksdorp Chamber and others to the full extent of the representations they were making, the Executive felt that it was time that definite steps were taken to prevent further immigration, and the issue of any further trading licences to Asiatics already here. They, therefore, proposed sending a petition to Parliament in the following terms: "That in the opinion of your petitioners it is most desirable that the final settlement of difficulties which have arisen in connection with immigration of Asiatics into the several provinces of the Union should be arrived at without delay; (2) That the conditions of living adopted by Asiatics in this country have proved detrimental to the development of South Africa on European principles, and that by reason of the large number of trading licences already granted to Asiatics in the provinces of the Transvaal, Natal, and the Cape Colony, it is to be feared in many towns that white traders are being gradually eliminated. Your petitioners, therefore, respectfully urge that no further immigration

of Asiatics should be allowed, that no new trading licences be issued to Asiatics, that the restrictions at present in force in the several Provinces should not in any way be relaxed, and that an inspection of permits be made at frequent but irregular intervals, in order to prevent Asiatics unlawfully remaining in any of the Provinces."

The Chamber agreed to the proposed petition without discussion or dissent.

"Transvaal Leader's" Comments

We congratulate Mr. Brammer on his courage in determinedly keeping the Germiston Chamber of Commerce to the real issue in their discussion of the Asiatic question on Tuesday. One would have thought that recent events in India would have convinced everybody of the impossibility of settling this question from the viewpoint of the Transvaal alone. Our treatment of the Asiatics has set India all but ablaze, and it is hardly to be thought the Imperial Government will welcome legislation which may bring another Indian mutiny on their hands, especially if a compromise is practicable which will secure the interests of the European traders in the Transvaal and at the same time allay Indian sentiment.

The method recommended works satisfactorily in Australia and Canada, and we are at some loss to understand why it should not work here. Not one of the Chambers of Commerce has elucidated this point.

If the traders feel that they are bound to continue making representations to the Union Government they might at least get up the facts of their case. The petition forwarded by the Germiston Chamber bristles with misconceptions. The exact request is for the admission of professional men—doctors, lawyers and clergy—who will care for the spiritual, mental, hygienic and legal wants of the Asiatic community. The Germiston Chamber's objection that if "six are allowed to enter there can be no valid reason why the number should be always six" again misses the point. Six professional men a year are more than the Asiatic community can assimilate. After a few years the number will have to be less, or the new arrivals will have to starve. What is more, it is to the interest of the traders that the six or fewer should be allowed to enter. The more self-respecting, educated, moral and well-behaved the Asiatic community become through the ministry of such immigrants, the higher will be their standard of living, and their economic competition consequently less formidable. We Europeans have given the Asiatics domiciliary rights, and since we are unwilling ourselves to do anything for their uplifting, we ought to be thankful if good and able men of their own race will come and undertake the work.

The anti-Asiatics appear as us be inspired by a curious logic. They object to the presence of the British Indian because of his cheapness as a competitive factor, and then they force conditions upon him which make him still cheaper. He is made to live in a squalid and insanitary slum, is denied education, is placed under disabilities of travel by train or car, is handicapped in trading, and prevented in various ways from disposing of his skill and labour at a fair price. To live at all under such conditions his standard of living must drop. By a certain irony, the efforts to restrain his competition intensify its keenness. Everything indicates that if we are to have British Indians in the country at all we consult our interest almost as much as theirs by treating them fairly. We have to acknowledge vested interests. How can we tell the son of an Asiatic trader, lawfully domiciled, that, though born in this country, he may acquire no right to carry on his father's business? We can generally withhold fresh rights, but not refuse to recognise old ones. By this means the pressure of the Asiatic competition will be enormously eased. The Indian Government have fortunately cut for us a Gordian knot by prohibiting the shipping of any more indentured coolies to our coast. Everything indicates that the Asiatic problem will soon cease to bother the Transvaal. We shall best get out of a bad business by a policy of moderation and righteousness.

Natal Mercury

The spirit of riding rough-shod over vested interests in the case of Asiatics legally resident in the country, says the *Mercury*, is evinced in the petitions which the Transvaal Chambers of Commerce are proposing to present to the Union Parliament, and are aimed at the extinction of all trading licences held by Asiatics. It is one thing to prevent or restrict further Asiatic immigration, and another thing to deal justly with the Asiatics already resident in the country, although the distinction does not appear to be capable of appreciation by some of our Transvaal neighbours.

"Natal Advertiser"

It will strike most people, says the *Natal Advertiser*, that the adoption of the course taken by the Orange Free State in the eighties, and proposed here in Natal, only shortly before Union, of giving Asiatic traders a certain number of years to dispose of their stocks, and then to provide for fair compensation for the balance left over, is not only perfectly fair and reasonable, but disposes of any necessity for a large outlay in closing down this class of trading. The licences, are, after all, annual only, and though it is unjust in ordinary circumstances to refuse to renew them, when businesses have been running for

a number of years and have been well and honestly conducted, there are distinctly special circumstances at present. It is, apparently, now the intention of the Indian and Home Governments that when Asiatics are allowed to settle here, under any conditions, the permission must entail the granting of full political and civil rights to them. It is not to be expected that these two Governments will demand political and civil rights for the labouring class of Asiatics, and leave superior classes to fend for themselves. It is perfectly legitimate to eliminate the Asiatic-born trader by establishing a date, some years hence, after which these annual licences will no longer be renewed; what was left over, to be compensated for.

Indians On Loan!

Remarkable Revelations at Verulam

[FROM OUR SPECIAL CORRESPONDENT]

On Wednesday, the 25th ultimo, eleven indentured Indians, arrested at Avoca, were brought before the Magistrate at Verulam, charged with leaving the Greenwood Park Brick Works without leave. The men were remanded, at the request of Mr. A. B. Wells, who defended them at the instance of the Verulam Indian Committee, until Friday, the 27th ultimo, but on Thursday they were discharged, on its appearing that they were really indentured to the Tongaat Sugar Company, and by the latter lent to the Greenwood Park Brick Works. The men left work, it is alleged, because of an assault stated to have been committed on one of them by the manager of the Brick Works. They asked for a pass to return to the Tongaat Sugar Estate, but were refused. It is alleged that the man assaulted was badly hurt and that he bled freely.

[NOTE: We refer to this matter in our leading columns.—Ed. I.O.]

Refused to Re-indenture

Some ten indentured Indians, in the employ of a well-known sugar planter near Verulam, whose contracts were expiring, went to Verulam last Monday to re-indenture, but, on realising the nature of their act, they declined to do so, and returned to their employer. Their example is likely to be widely followed.

Found Dead

An indentured Indian in the employ of Mr. H. W. James, of Verulam, suddenly disappeared, about a month ago. Last Wednesday, we understand, he was found dead in a stream close to the employer's house, with a wound at the back of his head. The circumstances point suspiciously to foul play, and sinister rumours are afloat. The matter is the subject of magisterial inquiry, and the Protector has been communicated with.

The Chotabhai Appeal

Press Opinions

"Transvaal Leader"

We (*Transvaal Leader*) have received news of the impressive judgment given by Baron De Villiers in behalf of the Appellate Court in the Chotabhai case. His Lordship's finding, that the liberty of the subject is an even greater interest than that of excluding undesirable immigrants, and that such liberty is not to be adjudicated away where the text of the law leaves a doubt in its favour, is the finding of a great lawyer, who applies the spirit of all law to the interpretation of a special statute. Lord De Villiers has laid down the necessary precaution for handling the problem. We must be careful not to evacuate the spirit of our Constitution in seeking relief from a limited practical evil. If we do not respect the human rights of the Asiatic, there will ultimately be no rights for anybody save him who has the strong hand to enforce them.

"Star"

The important judgment given yesterday by the Appellate Division of the Supreme Court does not (says the *Star*) affect the main issue in the smallest degree. Neither the late Transvaal Parliament nor any section of the public ever intended to deprive minors, whose parents are lawfully domiciled here, of their legitimate rights; and the Appellate Division has done no more than apply the dictates of common sense and equity in the interpretation of the existing laws. It would be monstrous if the children of resident Asiatics could be turned out of the country whenever they attained years of discretion. In our opinion the case is one which ought never to have been brought before the Courts at all, or rather, we should say, the Asiatic Department should never have questioned the right of the appellant to receive a certificate of registration.

"Natal Mercury"

In a further article, the *Natal Mercury* says:—

A glaring example of this atrophied moral sense in connection with the Asiatic was revealed in the matter of Mahmud Chotabhai, on which Lord De Villiers gave judgment a few days ago. Lord De Villiers and the full Bench of the Appellate Division of the Supreme Court of South Africa have unanimously held that the Transvaal Courts acted illegally and unjustly in confirming the refusal of registration, and sanctioning the order for deportation. We are glad to see that the *Star* applauds the Appellate Division for having, contrary to the decision of the Transvaal Courts, applied the "dictates of common sense and equity" to this matter, and adds that "it would be monstrous if the

children of resident Asiatics could be turned out of the country whenever they attained years of discretion." Yet this was the monstrous thing perpetrated by the Transvaal Courts, in the name of law; and the enormity throws a flood of light upon what sometimes passes current for justice in the Transvaal and elsewhere in South Africa when questions arise as to the civil and human rights of people to whom nature has denied a European skin. Whether it be the native or the Asiatic whose interests and liberties are at stake, let it be the guiding principle of European rule in South Africa to "be just, and fear not."

Stoppage of Indenture

British Press Opinion

The last English mail has brought us a batch of cuttings from the British press, on the subject of the recently announced decision of the Government of India to prohibit the further recruitment of Indian labour for South Africa, after the 30th June next. We append the following extracts from the London press, and shall give further extracts Press next week:—

"The Times"

The Viceroy's Legislative Council met yesterday at Calcutta under the presidency for the first time of Lord Hardinge of Penshurst, and the first announcement made on behalf of the Government of India was that, in conformity with the resolution moved by Mr. Gokhale last February, a notice would be issued in April, under the powers of which Government is possessed, prohibiting indentured emigration from India into Natal from July 1 next. That that announcement will be welcomed by Indian opinion of all classes no less warmly than it was by Mr. Gokhale there can be no manner of doubt. The resolution moved by Mr. Gokhale last year on this subject was the only one moved by an Indian member which would have been supported by the whole body of Indian members had it not been accepted by the Government of India before it came to a division. There is no question upon which Indians of every race and creed feel so strongly and so bitterly as that of the differential treatment to which Indians are subjected in South Africa, and especially in the Transvaal; and, though there is another side to the question, neither Lord Minto nor any single official member attempted to state it, and still less to traverse the statements made by successive Indian speakers in support of the heavy indictment they brought against the Colonies concerned. We had hoped that the efforts which have been made since then to find a solution of this difficult question would have been crowned with success before the Government of India was induced to give effect to the resolution of Council.

We must still hope that, before the time comes for actually issuing the notice of prohibition or putting it into execution, some *modus vivendi* will be found. In the first place, though the position in Natal gives rise to many complaints it is the grievances of British Indians in the Transvaal which have created the greatest indignation in India. Yet the measure contemplated by the Government of India strikes directly at Natal alone, where the economic value of indentured Indian labour is fully realized, and only indirectly at the Transvaal, as a sister Province of the South African Union. In the second place, there is something particularly repugnant, all those who have at heart the interests of the Empire as a whole, in the spectacle of reprisals of this kind being exercised by one member of the Empire against another. We have repeatedly urged that it is the duty of the Imperial Government to take the initiative in promoting and securing the adoption by agreement of some settled principle upon which the rights of our Asiatic fellow-subjects shall be defined and their treatment regulated in our self-governing Dominions. The action of the Government of India, however legitimate it may be, illustrates afresh the danger of allowing questions pregnant with such serious consequences to drift helplessly into so critical a situation as has now arisen between India and South Africa. Surely the first business of an Imperial Government is to avert feuds between different parts of the Empire; and, where India is concerned, there can be no more dangerous feuds than those that wear at any rate the appearance of having their origin in racial antagonism.

Union Parliament

(Unless otherwise stated, the selections taken are from Reuters' telegrams.)

Legislative Assembly

Wednesday.

Petitions

Mr. NERK (Potchefstroom) presented a petition from the municipality of Potchefstroom and from the Potchefstroom Chamber of Commerce against further Asiatic immigration.

Thursday.

A number of members presented petitions against further Asiatic immigration and for the stoppage of the issue of further trading licences to Asiatics.

Stoppage of Indenture

Mr. CLAYTON gave notice of motion calling for the production of any correspondence between the Union Government and the Government of India in regard to the stoppage of the introduction of indentured Indian labourers into Natal.

The Parliamentary correspondent of the *Verreynig* says that no heady has been again with the Ministry in

regard to Natal indentured labour. Mr. Frank Reynolds, the Member for Umzimkulu, spent some time here before Parliament met, endeavouring to induce the Ministry to open up the subject again with the Indian authorities, but entirely without avail. The Government look upon indentured labour as a closed chapter, and they now hold out the invitation to Natal to co-operate with them in devising some method to maintain the labour supply. This is being closely discussed by the Natal Members, and it is a test of their resourcefulness which the remainder of the House is watching with a considerable amount of interest.

Transvaal Notes

Messrs. Visram Mavji and Meraman were sentenced, at Vereeniging, on the 26th instant to two months' hard labour. Messrs. Sonderji, Tulsi, and Kara were ordered to be deported. They are now out on bail and have to appear for deportation on 24 hours' notice. Most of the passive resisters have been transferred from Vereeniging to Diepkloof.

The Capetown correspondent of the *Star* wires that an Immigrants Bill is in preparation which will raise the whole question of the Asiatic policy of the Government, during the session of the Union Parliament that opens to-day.

Twenty Transvaal Chinese deportees, who returned to South Africa last September by the s.s. *Sultan*, with Mr. Polak, who produced their registration certificates, which were not acknowledged, and who were, subsequently, unlawfully sent back to Bombay, left that port again by the s.s. *President* on the 20th ulto. It is not anticipated that they will have any difficulty in landing this time.

The Cantonese Club committee have sent to the settlers at Tolstoy Farm the following valuable gifts:—4 bags vegetables, 2 bags rice, 3 pockets sugar, 2 cases milk, 1 bag monkey-nuts, 3 bags flour, 1 tin ghee, and 1 case paraffin.

Next week we propose to publish as a supplement to *INDIAN OPINION* a photograph of Sir Wm. Wedderburn, the President of the Twenty-sixth Indian National Congress.

Owing to pressure of space, we are compelled to hold over several items

Contents

	Page.
Indian National Congress	39
Transvaal Provincial Council	40
From the Editor's Chair	42
Germiston and Asiatics	43
Indians on Loan!	45
The Choralhai Appeal	45
Stoppage of Indenture	46
Union Parliament	46
Transvaal Notes	46

By Appointment to H. E.

the Governor of Bombay.

Godrej & Boyce Mafg. Co

MAKERS OF

SAFES & LOCKS,

NEAR GAS WORKS, PAREL, BOMBAY.

Largest Works of
their kind in
India, employing
300 men
throughout the
Year, no
other factory
employing
more than 60

Highest Awards
wherever
exhibited (seven
exhibitions) in
competition with
other Makers
who have
repeatedly been
given lower
prizes.

It was one
of Godrej's Safes
that was ordered
for the
protection of the
Jewellery valued at
Rs. 10,00,000
of H. R. H. the
Princess of Wales
during her recent
visit to India.

Factory equipped
with Modern
Machinery at an
expense of
Rs. 80,000, the
proprietor having
acquired his
knowledge in
England & Germany

INDIAN CAPITAL—INDIAN MANAGEMENT—INDIAN LABOUR.

Godrej has repeatedly challenged all other makers, European as well as Indian, to test their safes publicly in fire with £'s, but the challenge has not yet been taken up by any. The challenge is still open for any safe-maker to take up.

Certain firms of Engineers, who understand the construction and the fire-resisting qualities of Godrej's Safes, make use of them exclusively in their Offices in India, as well as in England.

Certain dealers, who sell European Safes and extol their virtues to their buyers, use Godrej's Safes for the protection of their own property.

Certain jewellers in Bombay—Messrs. Ramji Bhagwan & Son for instance—have ceased to insure the valuable wares against fire since using Godrej's Safes.

WHERE GODREJ'S SAFES ARE USED—

H. M's Mint, 7 burglar-resisting doors—Currency Office, 2 doors—Yokohama Bank, a strong Room built for Rs. 4,000, one safe for Rs. 2,350 one safe for Rs. 7,500—Bank of India, 4 safes—People's Bank, 32 safes—Alliance Bank of Simla, 5 safes—Indian Spade Bank, 9 safes—Merchants' Bank, 8 safes—Panjab & Sind Bank, 4 safes—Bank of Upper India, 3 safes—Bank of Baroda, 3 safes, &c.—Messrs. Cox & Co.—Ralli Bros.—Graham & Co.—Marshall, Sons & Co.—Greaves, Cotton & Co.—Shaw, Wallac & Co.—A. & J. Main & Co., &c.—Messrs. Tata, Sons & Co., 33 safes—Sir Carrimbhoy Ibrahim, 18 safes—Sir Adamji Peerbhoy, 17 safes—Messrs. Ralli Bros., 12 safes, &c.

At most of the above places the first safe was supplied years ago and the last within the last one or two months.

WRITE FOR ILLUSTRATED CATALOGUE.

ઉનમ માતાના મંદીર પાસે
દરજની જાત તરફથી ધમશાળા
ખાંધવા માટે સાઉથ આફ્રિકા
માં કરેલ ફંડ

(દરખાત, નાતાલ)

ખા. રી. પે.

- ૧ ૧ ૦ દવાશાળા માધ્યમ નવસારી.
- ૧ ૧ ૦ કાઢવા માધ્યમ નવસારી.
- ૧ ૧ ૦ નારણ જમણવન નવસારી.
- ૧ ૧ ૦ ગેલબી મકન મણુદેવી.
- ૧ ૧ ૦ ગોપાલ ભોમી કાયમદાર.
- ૧ ૧ ૦ હરચોવન દવાશાળા નવસારી.
- ૦ ૧૦ ૬ શુભા મકન મણુદેવી.
- ૦ ૧૦ ૬ પ્રાણીવન કાઢવા મણુદેવી.
- ૦ ૧૦ ૬ કાઢવા પ્રાણ કાયમદાર.
- ૦ ૧૦ ૬ મકન કાઢવા નવસારી.
- ૦ ૧૦ ૬ મકન જમણવન "
- ૦ ૧૦ ૬ કોટુ વેલા મણુદેવી.
- ૦ ૧૦ ૬ ગોપાલ રણુદાસ મનાર.
- ૦ ૧ ૦ ૬ પરજી કુશીર બણુદેવી.
- ૦ ૧ ૦ ૬ અંબારામ કુશીર નવસારી.
- ૦ ૧૦ ૬ મેલા મોવન ચીખલી.
- ૦ ૧૦ ૬ મોતીરામ આણુદેવી નવસારી.
- ૦ ૧૦ ૬ નરસઈ કાલા નવસારી.
- ૦ ૧૦ ૬ રતનાથ મોવન ચીખલી.
- ૦ ૧૨ ૬ રતનાથ હરી બારડાલી.
- ૦ ૧૦ ૬ જુગલુ લખમીદાસ નવસારી.
- ૦ ૧૦ ૬ પરચોવન કાલા નવસારી.
- ૦ ૧૦ ૬ જુલુલ વીકલ સીયાડલા.
- ૦ ૧૦ ૬ વરોડતમ નારણ વેસંભા.
- ૧ ૦ ૦ ૬ કાઢવા કાલા નવસારી.
- ૦ ૧૦ ૬ રતનાથ હરજી "
- ૦ ૧૦ ૬ બીખા રસન મેસામા.
- ૦ ૧૦ ૬ વલ્લભ કલ્યાણ "
- ૦ ૧૦ ૬ દવાશાળા રતનજી કહેર.
- ૦ ૧૦ ૬ નારણ કાલા જમણ.
- ૧ ૧ ૦ ૬ હરચોવનદાસ ત્રિભોવન મુરત.
- ૦ ૨ ૦ ૬ ચણેસ બીખા કહેર.
- ૦ ૧૦ ૦ બાઈદાસ વનમાળી હરજીદાર.
- ૦ ૧૦ ૦ કુંવરજી ગણેસ વરાલા.
- ૧ ૦ ૦ ૬ પરચોવન મેરાલ અબામા.
- ૦ ૧૦ ૦ નારણ હરી વાખરેક.
- ૧ ૦ ૦ ૬ મોવન રતનાથ અબામા.
- ૦ ૧૦ ૬ હંમ્લા રતનાથ "
- ૦ ૧૦ ૬ મોલક મોવન મણુદેવી.
- ૦ ૫ ૦ ૬ કલ્યાણ રામજી હંમ્લાપીર.
- ૦ ૫ ૦ ૬ જમણ નાથા ભરવાણા.
- ૦ ૫ ૦ ૬ મકન જમણવન મોલકા.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ ત્રીકમ કુશીર મલનામ.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ દવાશાળા કુશીર નવસારી.
- ૧૦ ૦ ૬ રણુદાસ કુશીર.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ કાળીદાસ જગા બીલીમોરા.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ મેરાલ જગા "

- ૦ ૭ ૦ બીખા નારણ દેગામ.
- ૦ ૧૦ ૬ વેલા કા નવસારી.
- ૨ ૨ ૦ ૬ કાળીદાસ હરીભાઈ વલસાડ.
- ૨ ૨ ૦ ૬ કલ્યાણ દુલભ ગણુદેવી.
- ૧ ૧ ૦ ૬ નાથુ કૈશવ મુનસાઈ.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ દુલભ જમણ સરખણુ.
- ૧ ૧ ૦ ૬ મકન જમણવન ધમડાસ.
- ૧ ૧ ૦ ૬ રતનજી લખમીદાસ પારડી.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ જમણવન દુલભ ગણુદેવી.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ નારણ જમણવન "
- ૦ ૧૦ ૬ ૬ પરજી કાલા નવસારી.
- ૧ ૦ ૦ ૬ વલ્લભ નરસઈ કુશી.
- ૦ ૧૦ ૬ ૬ સુખા જમણવન નવસારી.
- ૨ ૨ ૦ ૬ બીખા નારણ "
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ કુશીર નાના મણુદેવી.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ કાઢવા નારણ નવસારી.
- ૨ ૬ ૦ ૬ વીકલ મકન "
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ ૬ મોવન કુંવરજી "
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ ૬ મોવન ખીતાંબર "
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ ૬ મોવન કાલા દેગામ.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ ૬ નારણ કલ્યાણ કહેર.
- ૦ ૭ ૬ ૬ મેરાલ નાગર તડકેરવર.
- ૦ ૧૫ ૬ ૬ દવાશાળા બીખા અમરોલી.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ ૬ વલ્લભ મોવન વરીયાવ.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ ૬ આણુકલાલ કલ્યાણ કહેર.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ ૬ બજુ દારકા બોડાણુ.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ ૬ અંબારામ પરચોવન નવસારી.

(જુલવાધા રોડેરીયા.)

- ૧ ૧ ૦ ૬ મરચોવન હરી નવસારી.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ નારણ દુલભ વાંક.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ નાથુ પરજી કનવાર.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ નારણ.
- ૦ ૧૦ ૦ ૬ ૬ કુશી કુંવરજી પ્રાણ સીયાદુલ્લી.

(ભોલુ-સબરગ, ટાંસવાલ)

- ૨ ૨ ૦ ૬ મોવન દુલભ વાંક.
- ૩ ૩ ૦ ૬ મોતીરામ કુશીર મણુદેવી.
- ૦ ૧૫ ૦ ૬ ૬ બીલા મેરાલ મારડોલી.
- ૧ ૦ ૦ ૬ ૬ કીણુ જમણ બજુમરા.
- ૦ ૧૦ ૬ ૬ મેરાલ વલ્લભ આંખચક.

૬૧૫ ૦ ૬ આજ રીવસ મુખી રૂબ મરવાણ.

આજ રીવસ મુખી ઉપર પ્રમાણે પડેલા
આની મવા છે. હવે રેલવે મેકરેલા પાસે
બાજી છે તે તથા ટ્રાંસવાલ વિગેરેના ઉપ
રાણાના આવશે તે નેમ નેમ પડેલા મળતા
જશે તેમ તેમ તેણે નામવાર લીરક બહાર
પાઠવામાં આવશે.

દરખાત, તા. ૩૦ નવેમ્બર સને ૧૯૧૧.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam.

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 28.

Telephone 529

આમકાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, આમકાં, શીંગડાં, ઘેટાં અથવા
બકરાનાં આમકાં, વેલવની બાલ વગેરે
ખરીદવા માગીએ છીએ.

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot

in South Africa

BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from

The International Printing Press,

PHOENIX, NATAL

Price 2/6. Postage 4d. extra.

The "Bala Bharata"

A Monthly Review of Indian
Progressive Thought.

Highly spoken of by Eminent Thinkers
and Patriots.

Annual Subscription Rs. 1 1 0

6 Months Rs. 1 0 0

Foreign Subscription 1 Year 4/-

Apply to :-

The Manager "BALA BHARATA"
PONDICHERY

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૯.

શીનીકસ, રાનીવાર, તારીખ ૪ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૧૨.

અંક ૫.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૪ ફેબ્રુઆરીથી, તા. ૧૦ ફેબ્રુઆરી સુધી, ૧૯૧૨ સં ૧૯૧૨.

હિંદુ-માઠ સુઠ ૫ થી માઠ સુઠ ૧૦ સુધી, સંવત ૧૯૬૭.

મુસલમાન-તા. ૩ સહરથી તા. ૯ સહર સુધી, ૧૩૨૯ હિજરી.

તારીખ	શ્રીસ્તી પાંચાંગ	હિંદુ લીધો	મુસલમાની તારીખ	પાસ્ટર રોમ	ક્રિસ્ટીયન	ક્રિસ્ટીયન
સોની.	૪	૫	૩	૨૫		
રવી.	૫	૬	૪	૨૬		
સોમ.	૬	૭	૫	૨૭		
મંગ.	૭	૮	૬	૨૮		
બુધ.	૮	૯	૭	૨૯		
ગુરુ.	૯	૧૦	૮	૩૦		
શુક્ર.	૧૦	૧૧	૯	૧		

અઠવાડીક પંચાંગ.

મી. ઓટાલાકોનો કેસ	...	...	૬૩
ઓટાલાકોનો કેસ અને ફેરફારની ટીકા	...	...	૬૩
નાતાલમાં હિંદી કેળવણી	...	...	૬૩
અહીં જ્ઞાન કયું?	...	...	૬૪
હા. પ્રાચી. કાલંકીયમાં	...	...	૬૪
કાલંકીયમાંથી હિંદીને કાલંકીયની તદ્દલો	...	...	૬૬
એડાલ્ટસબરન ખબરપત્ર	...	...	૬૬
મી. રીચની લખત	...	...	૬૬
નાતાલમાં કેળવણી ખાતાનો રીપોર્ટ	...	...	૭૦
ઈન્ડિઅન નેશનલ ટ્રેડિંગ	...	...	૭૧
સત્ય વિના બીજું કશું નથી	...	...	૭૨
ઓટાલાકોનો કેસ પર હાપ્પી ટીકાઓ	...	...	૭૩
વાર સમાચાર.	...	...	૭૩
આન. મી. અલી હમામ	...	...	૭૪
નાદારી ફેરફારની મોટીસે વિશે	...	...	૭૪
લંડોના આપેલા માનવી	...	...	૭૫
પુરવ આફ્રિકા ગોરાઓ મટિ	...	...	૭૫
આલુ વરતમાન	...	...	૭૫
વેરલમ	...	...	૭૫
હિંદુસ્તાનના ખબરો	...	...	૭૬
ફેપટાલન મરેટલુ હમરાય	...	...	૭૭
રોડ જલદે લાવ	...	...	૭૭

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૪ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૧૨

મી. ઓટાલાકોનો કેસ

આ કેસ વિષે જેમ વખત જાય છે તેમ વધારે વિચારો જુાવે છે. તેમાં વડા જજની ટીકા છે તે જનરલ રમટસનું કાવતરું ચોખ્ખું રિતે બતાવી આપે છે. તેણે તે કાવતરામાં ઓટાલાકોને હાપ્પાર કરવાની જ બારી રાખેલી. પણ તે બારી ખૂબ ઘટ છે. 'જે ધારાસભાનો વિચાર રીયલની છુટ છાંનવી લેવાનો હોય તો તે કામ તેણે ચોખ્ખા ચમ્પોમાં કરવું, જોળ નહીં રાખવું'. તેમ ન કાય તો તેવા કાયદાનો અમલ અને નથી કરી શકતા. આવા ચમ્પો વડા જજના છે. કાયદામાં તેવા ઓટાલાકા હક લઈ લેવાનું હારેલું એ ખુલ્લું નથી એટલું જ નહીં, પણ જનરલ રમટસે બીલ લખાવ કરવી વખતે ખોતાના બાવણમાં પણ નહીં કહેલું કે ઓટાલાકોને કાયદેસર રહીસ ન અણુવા નો તેનો ધરાવો છે. આ દેખીતો દબો અણુવા આપ ખોલે તેજ પડે તેમ ટ્રાંસ વાલની સરકાર ખોલે ખોલેલી આખમાં પડી છે.

એટલે ફેરફારના કારણને કામે મોટું રૂપ આપ્યું છે એ વાસ્તવિક છે. મી. ઓટાલાકોને મોકલેલા તારો ને સદેશથી મોકલનારાઓએ જણાવ્યું છે કે મી. ઓટાલાકોએ જખર સાહસ માલે લઈ લેલું. તેમને જે સાબાસી મળી છે તેને તે કાયદા છે.

ઓટાલાકોનો કેસ અને ફેરફાર ના ટીકા

વડી અદાલતની ટીકાનો તરજુમો બધા વાંચતારે અમારી પાસેથી મંગાવ્યો છે, તે ટીકા જુલુ લાંબી છે ને અમારે કાય અલગ વખત જશે. તેને હવેજ તથા જુલુસોલી બન્નેમાં પુસ્તકના આકારે નોખી હાપ્પાનો અમારો ધરાવો છે. જેમાં

'ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન' ની નકલ વધારે મામતા હોય તેઓએ અમને તુરત નામ મોકલવાં ને પેસા મોકલવા. એકજ અંક માં બધો તરજુમો બહાર પાડી કાય એવું અમે જોતા નથી. ચોપડીને આકારે બહાર પાડવાનું જે બધી મામતી હશે તોજ જનરલ. જે ચોપડીને આકારે હાપ્પા તો તેની કિંમત ૬ પેની રહેશે. પેરરેજ જુલુ.

નાતાલમાં હિંદી કેળવણી

નાતાલના કેળવણી ખાતાના વડાએ બહાર પાડેલા રીપોર્ટમાંથી હિંદી કેળવણી સંબંધી ખીના અમે ખીજી જગ્યાએ લિટારી છે. તે હપરથી જેમ કાકરી કે નાતાલની હિંદી વસ્તિની મોટી સંખ્યાના પ્રમાણમાં બહુ જુજ દકા હિંદી ઓટાલાકો કેળવણી લીએ છે. વળી તેઓ કેળવણી લીએ છે તે બહુ લિટરતા પ્રકારની છે. કેળવણી ખાતાના વડાએ જણાવ્યું છે તેમ બહુખપરા હિંદી બચનારા એ કેળવણી લખને કરકુનું કામ શીએ એજ ફજ કાકરી થકે તેમ છે. હિંદી કેળવણી આવી અધમ સ્થિતિમાં છે તેનાં કારણ દેખીતાં છે. એક કારણ રીપોર્ટમાં જણાવ્યું તે છે. હિંદીની નીચાળો ભ્યારે માત્ર ૩૬ છે, ત્યારે મોરા ની નીચાળો ૭૪૨ છે. આમાંની મોટા બાગની મિશાળો તો ખિરતી પાડરીઓથી ચલવાય છે, અને તેથી હિંદુ મુસલમાનના ધરમને મોટી હાની પહોંચે છે. હિંદી ની પાછળ સરાસરી વિદ્યાર્થી દીઠ પા. ૧-૧૧-૭ ખરચવામાં આવે છે ત્યારે મોરા વિદ્યાર્થી દીઠ પા. ૫-૬-૧ ખરચવામાં આવે છે. જે કે હિંદી ગોરાની જેમ કર કરવા ઉપરાંત ખાસ કરે. બરે છે, હતાં તે પખીક મીલકતમાંથી હિંદી ની કેળવણી પાછળ સરકાર માત્ર પા. ૫,૭૮૧ની નજવી રકમ ખરચે છે, ત્યારે ગોરાની પાછળ પા. ૧,૦૧,૬૧૮ની જખરી રકમ વપરાય છે. સળળો ગોરા આમ મરીખ્યા હિંદીનો બક્ષ કરે છે એમ નહીં તો બીજો આનો શુ અરથ છે? જે ચીરનીદીઆ વડે કાલોની આખાડીને

પામ્યું છે તેનાં છોકરાંની કેળવણી વિશે તે કંઈ વાતજ નથી. સરકારનો જેર છત્રસાહ વધારે સમજાવવાની જરૂર નથી. જે સરકાર અથવા જ્યાંના બળીઆ લોકો નબળાને કાઢી મુકવાના વિચાર કરે છે ત્યાં તેઓ તેમને કેળવે એ આશા ફાટી છે. એ દીદીને કેળવણીની દરકાર હોય, એ તેમણે "નબળા" મટવું હોય, તે તેમણે તેમનાં બાળકો માટે કેળવણીની ઉત્તમ સમયો કરવી હશે. સરકાર આ કામ પડવું મુકશે. પણ દીદી કેમ નથી પડવું મુકી શકતી. આ કામ એવું છે કે સરકારની પાસે જકારના ની મદદ વગર દીદી કેમ પેતાની જાતે તે પાર પાડી શકે તેમ છે.

ખરું જ્ઞાન કયું ?

મહાન નર દેવસંકેતને એક રશિયન બેકુતે એવો પ્રશ્ન પુછ્યો હતો કે જ્ઞાન નુકસાન કરનાર છે? અને જો એમ હોય તે તે કેવી રીતે?

જવાબમાં ટોલસ્ટોયે તેને કહ્યું હતું કે આ દુનિયામાં ખરા જ્ઞાન જેટલું જરૂરું છે વાણીવાદ સમાન બીજું કંઈ નથી. પણ સાચું એ પણ કહેવું જોઈએ કે કાલના જમાનાના નવરા લોક જેને જ્ઞાન મહેલ છે તે પેઠાવતા છે, અને તેના કરતાં બીજું કંઈ વધારે નુકસાનકારક નથી.

(આમજ આચતા ટોલસ્ટોય કહે છે કે) કેટલાક વરસ થયાં મુરે એક પણ દિવસ એવો મર્યો નથી, કે કલાદૂની મામણી કરનારા એ ૧૨ કામગીરી મને નોંધવા હોય. ૧૮ સીકવાર જવાન વિદ્યાર્થીઓએ એવી મામણી કરેલી કે કેળવણી માટેની કાંબા વખતની નેમની છવ્ઠા માટે પાર પાડવી. એટલે કે સખત અમ મહેનત કરનારા વરગમાંથી "કેળવણી" વરગમાં તેમને ચઢવવા મદદ કરવી. આસ બ્યાનમાં લેવા જેવી વાત એ હતી કે આ બધા મામણી કરનારાઓ "અબાગીઆ લોકની સેવામાં" પોતાનું જીવન માળવાની તાલ મેળવવા સારું મામણી કરતા.

આનો અરથ નીચેના કામના પ્રમાણે થયો. કેટલાક માણસો એક મોટે લાકડા ના કડેથી ઉપાડી જતા હોય. તેમાંના એકાદ બાજુએ આર ઉચકામાં આમ લેવાનું બંધ કરી લાકડા ઉપરજ અડી

મેસે, અને પછી ઉપાડનારાઓને કહે કે તે તો તેમને મદદ કરવા સારું થયેને આમ કરે છે.

આપણે કહીએ છીએ કે હિંદુસ્તાનમાં યાત્રિ બેઠ છે, પણ આપણા મુલકમાં નથી, એમ કહેવું તે ખોટું છે. આપણા માં પણ તેવા બેઠ છે. ફેર એટલેજ છે કે આપણે અહીં એક વરગમાંથી બીજા વરગમાં જવું હોય તો અમુક એક સાધનની મદદ વડે જઈ શકાય છે. આ સાધન "કેળવણી" છે કેળવણી વડેજ કામદાર વરગમાં માણસો અમલદાર અને બીજા વરગમાં કામલ થઈ શકે છે પણ જો કામદાર વરગમાં માણસો "કેળવણી" ને બદલે બીજા કાંઈ સાધન વડે મનમાન થઈ જાય, તોપણ તેમને મદત વરગના મણાવા માટે 'કેળવણી' ની જરૂર તો છેજ.

આથી જોઈ શકાશે કે મજૂરી કરનારા વરગની કેળવણી પામવાની છવ્ઠા તે હમેશાં અથવા સાધારણ રીતે, તેમનાં વરગમાં કરવી પડતી મહેનત મજૂરીમાંથી છુટા થવાના હેતુથી હોય છે. અને તે કારણથી આ છવ્ઠા વખાણવા લાયક નથી એકલુ જ નહીં, પણ બધું ખરું તેને ખરાબ વાતજ મણવી જોઈએ.

આ દુનિયામાં જીંદગી ઉત્તમ રીતે ગુજારવા માટે પહેલાં તો એ જાણવું જોઈએ કે શું હમેશાં સારું છે, અને શું નરસું છે. એટલે કે શું કરવા જેવું છે, અને શું તજવા જેવું છે એ આપણે જાણવું જોઈએ. ખરું જ્ઞાન આ જાણવામાં હમેશાં સમાવેશ હતું અને આજે પણ તેમાંજ સમાવેશ છે.

આપણા દિવસો ગુજારવાને આપણે કેમ રહેવું જોઈએ તે સખધી જ્ઞાન તે માણસ જાનની જીંદગીની ધણી બાબતોને કમવું છે. જે સમાજમાં આપણે રહેતા હોઈએ તેમાં કેમ રહેવું, કેમ ગુજારા કરવું, કેમ રિવાજ કરવો, કેમ છોકરાં કેળવવાં, કેમ બહિત કરવી, કેમ શીક્ષણ આપવું, અને બીજા ધણી બાબતો કેમ કરવી તે ખરું જ્ઞાન સીખવે છે.

ખરું જ્ઞાન જે દરેકને જરૂરું છે તે એવું હોવું જોઈએ કે સહિ તે સમજી શકે તેમજ મેળવી શકે ખરા જ્ઞાનને મુખ્ય ગુણ છે કે જમરને તેમજ પોતાના પાડોશીને ચઢાતાં શીખાવ મજર તે ચઢવું એટલે પોતે સારા થવા ચઢાવું. અને પોતાના પાડોશીને ચઢવું એટલે બીજાઓને પોતાની જાતની પિંડે ચઢવું. ખરું જ્ઞાન આ છે.

ટરાંસવાલ પ્રેવીશોયલ કાઉન્સિલમાં

એશિઆટીક સર્વિસપર ચરચા

ટરાંસવાલ પ્રેવીશોયલ કાઉન્સિલમાં એશિઆટીક સર્વિસપર જે ચરચા થઈ હતી તેનો વિષયતત્ત્વ હેવાલ અમે નીચે આપીએ છીએ :-

કરમાં મી રટેશારડે એવી દરખાસ્ત કરી કે : "જોરી પ્રજાની વચ્ચમાં એશિઆટ પ્રજાના વસવાટથી તેને (જોરી પ્રજાને) નુકસાન પહોંચે છે એમ ટરાંસવાલની પ્રેવી-શોયલ કાઉન્સિલ માને છે. તેથી કાલેજ આદરિકન કાયદાની ટંબ મી કલમ મુજબ આ કાઉન્સિલ પારલામેન્ટને એવી ભલામણ કરે છે કે નવા એશિઆટ પ્રજા બીજાકુલ આવતા અટકાવવા, અને દક્ષિણ આફ્રિકામાં ન જન્મેલા હોય તેવા બધા દીદીઓને કાઢી મુકવા."

ઉપલી દરખાસ્ત કરતાં વધુમાં તેઓ બોલ્યા કે પ્રેવીશોયલ કાઉન્સિલ પોતે પોતાના કાયદા નહીં ધરી શકતી હોવાથી તે માત્ર પારલામેન્ટને ભલામણ કરી શકે છે. એટલે આવી અગત્યની બાબતમાં ભલામણ કરવો હક જવા દેવો ન જોઈએ અધિકારીઓના કામમાં એવી બાબતો રાખવાને બદલે દરેક મેંબરે તે ને બહાર લાવવાની છે. ચાહ રાખવું જોઈએ કે ટરાંસવાલની પારલામેન્ટ એશિઆટ રજીસ્ટ્રેશનનો કાયદો ક્યોઈ હતો, તે બધી જોઈને ક્યોઈ છે એમ કહેવામાં આવ્યું હતું. હવે એવું વચન આપવા માં આવેલું છે કે એક સામાન્ય મુશ્કેલી જન કાયદા વિશે હવે પછી વિચાર ચલાવવામાં આવના છે. આ ધરાકાને આખી સભા મળતી આવેલ છે. કમારકસડેરપ માં એશિઆટીક વિરુદ્ધ ને દિલચાલ જીબી થઈ છે અને પારલામેન્ટ ઉપર પીટીશન મોકલવાની ને તકવારી થઈ રહી છે, તે બાબત બ્યાનમાં લેવા જેવી છે. ધમીએ જનની કેટલી દુદ બાંધવી તે જોવાનું છે. આરો પોતાનો મત એવો છે કે જે માણસને સપુરણ હક આપી શકાય તેવાનેજ આવવા દેવા એશિઆટીકોને આપણે હક આપી શકીએ ખરા? પછી એક લાંબી દલીલથી મી રટેશારડે સમજાવ્યું કે રાજદારી અને સામાજિક બાબતો કારે રાખતાં દેશની આગાહીને એશિઆટીકો ની કાનૂરી નુકસાનકારક છે; એકજ વાત વિચારવાની છે તે એ કે દક્ષિણ આફ્રિકા

ગિફા માટે એશિયાઈ ઇમીગ્રેશન સાર છે કે નુકસાનકારક છે. તેઓ કહ્યા છે કે વધુના હોય તેટલા સાર નુકસાનકારક છે એમ નહીં, પણ માત્ર તેઓ એશિયા ટીકા છે તેથી નુકસાનકારક છે. આ સવાલને પડે એ મુદ્દા તેમ નથી યુનિયન સરકાર પોતાને કંઈ રહેતા હોય તે વિચાર કરતી જ હશે. હિંદી સરકારે હિંદી મીરમીટીયા મેકલવનું બંધ કર્યું તેથી આ સવાલ વધારે અગત્યનો થયો છે. જો દરેકસવાલ આવી વેળાએ ચાલ રહે તો તેનો અર્થ ખોટો સમજાય.

શ્રી. વેર (ફોરસથર્સ) : આ હાલ ને હું ટેકા આપું છું. આ બાબતમાં આખા દક્ષિણ આફ્રિકાએ એકત્ર થવું જોઈએ. યુનિયન સરકાર આપણે તે કોઈપણ કામમાં એવી કદાચ વાટ જોતી હશે. કોલોનીઅલ સેક્રેટરી એ માનવતામાં તકન મકકમ છે એમ માફ માગવું છે.

શ્રી કુસને (લાંચલાખ) : લાંચ આફ્રિકામાં ન જન્મેલા હોય એવા બધાને કાઢી મુકવાની બાબતમાં સુધારો કરવાની દરખાસ્ત મુકી.

શ્રી. માર્ટરીએ (દેશવલી) તેને ટેકા આપ્યો.

શ્રી. કુસને (પ્રીટોરિયા ઇસ્ટ) શ્રી. કુસને તેની દરખાસ્ત પાછી ખેંચી લેવા કહ્યું. અને કાઢી મુકવા વિષે વાક્ય જ રહ કરવાની રજા માગી. તેણે કહ્યું કે જેરકાયદેસર રહેતા હોવાને તો ક્યારે ના હદખાર કરવામાં આવે છે.

શ્રી. નકલસને (પ્રીટોરિયા નેર્થ) તેને ટેકા આપ્યો.

શ્રી. રટેલારડે તે સુધારો સ્વીકાર્યો.

શ્રી. વાન વીયરીને (લેસથર્સ) પણ ટેકા આપ્યો અને આ બાબતમાં બધા એકમત હોય એમ મંજૂર્યું.

શ્રી. પ્રેડિંગ (બોરોલ ટાઉન) કહ્યું કે એશિયાઈ સવાલમાં જનરલ સમટીએ ચાર તરફથી હરકતો છતાં પોતાથી બંધન કર્યું છે. કોલોનીઅલ સેક્રેટરી ના કામ મજબૂત કરવાનાં પગલાં આપણે લેવાં જોઈએ. પેસીવ રીઝીસ્ટન્સ નેટીવ કપર બહુ ખેદાચક અસર પેદા કરે એવી કલ્યાણ છે. આ સવાલ સહેનસાહતને અસર કરનાર છે એમ કહેનારાઓએ સમજવું જોઈએ કે આ કેસનો કસ મુસી જનારા બહોળા હિંદી નેપાલીઓને બીજી કલકરની હોમમાં લડનારા મરાઠા મુરખા અને પહાણા સાથે સરખાવાય તેવું છે નહીં.

શ્રી. કુસને પોતાની દરખાસ્ત પાછી ખેંચી લીધી.

શ્રી. રોક બરમર (લીડનબરમ) કહ્યું કે આ સવાલ બહુ અગત્યનો છે, કેમકે તે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાને અસર કરે છે, અને જો આવી બાબતમાં સરકાર કાંઈ કરવા માગે તો તેમાં કોઈનો અભિપ્રાય લેવાવો જોઈએ. આ સવાલ પર યુનિયન સરકાર ખુબ ધ્યાન આપી રહી છે. આ કાઉન્સિલ તે સવાલ કપર જે જે કહેવાયું છે તેમાં એકમત છે, છતાં જે રીતનો હાથ રજુ થયો છે તેવો હાથ પસાર કરવામાં કાંઈ સાર જોવા નથી.

શ્રી. વ્હામરે કહ્યું કે આ હાથ પસાર કરવાનાં આમદ નહીં કરવામાં આવે એવી હું આજ્ઞા રાખું છું. દરેકસવાલની પ્રજા ને તે સવાલ પર જોઈએ તેવા કામદા કાલ મોજુદ છે. વળી આપણે બધીએ છીએ કે જુદી જુદી સરકારો વચ્ચે આ સંબંધી પત્રબ્યવહારે ચાલી રહેલો છે અને વળી યુનિયન સરકાર પણ તુરતમાં તેનો કાલાજ કરવાની છે. આ કાઉન્સિલ કાલ કાંઈ હાથ કરી જોશે તેમાં મુશ્કેલી પ્રધાનને અડચણ આવે એવો સંભવ નહીં. સર કરને આપણે સખ્ત રજુઆતો કરી છીએ છીએ, પણ આવો હાથ પાસ કરવા ની જરૂર નથી; કેમકે તે સવાલ વિષે દરેકસવાલના શુ વિચારો છે તે સકુને જાણીતું છે.

શ્રી. ગ્લીસરે (મેરીકા) કહ્યું કે આ સવાલ કપર ખુબ ચરચા કરી છે એટલે હાલની જરૂર રહેતી નથી.

શ્રી. કાન્સ્ટેબલે (બોક્સબરમ) કહ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં જો કોઈપણ માણસ આ સવાલમાં મકકમ વિચાર ધરાવતું હોય તો તે મુશ્કેલી પાતાનો પ્રધાન છે. વરસે જ્યાં તે આ બાબતમાં ખાકની પેટે પડ રહેલ છે. તેના કપર ધણી ટીકાઓ કરવામાં આવેલ પણ તે મીઠા નીવડેલ છે. તેણે કાલમાંજ પોતાના એક બાપલમાં જણાવી દીધું છે કે આ સવાલમાં તેણે પોતાના વિચારો જાહેર નથી અને પદચનાર પણ નથી. અને તે દક્ષિણ આફ્રિકાના યેરા લોકો ની તરફેણમાં સદા ઉભો એવો જાહેરમાં રાખવાને મુરતાં કારણ છે.

શ્રી રટેલારડે (ટન્ડેન્ટીન) જવાબ આપતાં કહ્યું કે જો પોતે હવે દરખાસ્ત પાછી ખેંચે તો તેનો અર્થ આ કામ કે આ કાઉન્સિલને કાંઈ સત્તા નથી અને

તે સરકારી અધિકારીઓની સુચના મુજબ જ કામ ચલાવે જાય છે. આવી સ્થિતિ આપણે સ્વીકારી શકીએ ખરા? એકકસ નહીં. આ સવાલ યુનિયન પારલામેન્ટ માં ચરચાવાનો છે, અને જો કાઉન્સિલે તે વખતે પોતાનો અભિપ્રાય રજુ કર્યો હોય તો યુનિયન સરકારના કામ મજબૂત રહે.

શ્રી. બ્રાઉને (વોન બરેડીસ) સુચના કરી કે આ સવાલ બહુ જાણીતો હોવાથી વોટ લેવાનું બીજા દિવસ સુધી મુલતવી રાખવું.

શ્રી. જોન્સ (સ્પ્રીંગ્સ) તેને ટેકા આપ્યો અને કહ્યું કે બીજા દિવસ દરમિયાન વિચાર કરીને બધા એકમત થઈ જશે.

શ્રી રટેલારડે તેમાં વાંધો લીધો એટલે વોટ લેવામાં, અને ૧૬ મત વિરુદ્ધ ૧૫ મતે તે દરખાસ્ત પસાર થઈ.

એશિયાઈક ઇમીગ્રેશન સામે બધા મેંજરો એકમત છતાં, માત્ર એક જ વધુ મતે હાથ પસાર થઈ અને તે માટે 'રેડ ડેલી મેલ' તથા 'સ્ટાર' વગેરે જાપામાં બજાપો કરવામાં આવ્યો છે.

શ્રી. બરમરે જાપામાં કામગીરી બંધી જાહેર કર્યું છે કે નેશનાલીસ્ટ પક્ષ એશિયાઈક ઇમીગ્રેશનની વિરુદ્ધ છે, પણ યુનિયન સરકાર કાલ તેજ સવાલ પર ધ્યાન આપી રહી છે તેને આ હાથ વડે હરકત ન પહોંચાડવાના કારણસર નેશનાલીસ્ટ પક્ષ શ્રી રટેલારડની દરખાસ્ત ની સામે ચમ્મેલ.

શ્રી. હોટાબ્રાઉને નતાલ પ્રિન્સિપલ કોમ રેસ તરફથી નીચેનો મુખ્યારજનારીનો સંદેશો મોકલવામાં આવ્યો છે "હોટાબ્રા એ સંબંધમાં તમે કહેલા બહાદુરી કારણ પ્રવાસ માટે કોમ મજબૂર છે, અને આ-કારી થઈ છે."

તે ઉપરાંત ડોરોઆસીઅન અસુમને, કાઠીઆવાડ આરથ મંડળ ન્યા મેસરસ ઉમર દાજ આમદ કવેરી, ડાવુદ મહમદ અને ફુસેન ડાવુદ, ફુસેન પટેલ, કોટરી અન, ખરસાણી, એ. એમ. સેખ, અબ્દુલ હક, મુનસી અને રાંદેરી, એ. એમ. મુસા, મહમદ હામીદ, મરમાઇલ હાફેજ, એ. મ. રાજા, એમ. એમ. મરમાઇલ, ડાવુદ સીદાત (મીએ) તથા બીજા મહત્વો તરફથી પણ મુખ્યારજનારીના તાર મોકલવામાં આવ્યા છે.

હીંદોને કાઢવાની તકવીશ

વેપારી મ'ડગોનના ઠરાવો

પારલામેન્ટમાં પીટીશન

કલારકસોરપ

ની વેપારી એવર નીચે મુજબ પીટીશન ધકડું છે, અને તેને ટેકા દેવા હકલુ આફ્રિકાની જુદી જુદી એવરને લખ્યું છે.

(૧) દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા પ્રાંતોના એશીઆટીક સવાલનો ઉતાવળે ઉત્તરનો નીવેડો કરવો તે હમ્મજવા જોગ છે.

(૨) આ મુલકના કલ્યાણ માટે તથા એરી વસ્તીના બચાવ માટે તકન જરૂર છે કે વધુ એશીઆટીક જમીનને તુરત અટકાવ કરવો હાલના કાયદાઓમાં કંઈ દીલું મુકવામાં આવે તે તરફ અમલી નજરથી જોવામાં આવશે.

(૩) ટરાંસવાલ, નાતાલ, અને કેપમાં હાલ જ વેપારીઓને જમીની સંખ્યામાં લાઇસેન્સ આપેલ હોવાથી, અને એરા વેપારીઓ ધીમે ધીમે પણ અચીત તાલ પામતા હોવાથી અરજદારે માનપુરવક અમલ કરે છે કે નવા અરજદારોને વધુ લાઇસેન્સ આપવાનું સાવ બંધ કરવું; અને બધા એશીઆટીક લાઇસેન્સની માલીજી કંઈ લેવા માટે મુદતની હદ બંધવી.

(૪) હાલના લાઇસેન્સદાર એશીઆટીકના આત્મા જવાથી, તાબાર મવાથી, અથવા મરણ પામવાથી તેનો વેપારનો કે ફેરીનો લાઇસેન્સ ખીજ માલુસોને ટરાંસ હર કરી આપવો નહીં.

(૫) હોર લાઇસેન્સ કાઢી આપવાની હાલની ધડા વમરની રીત પર અટકાવત મુકવી, કેમકે એ લોકો મુલકમાં જ્યાં ને જાં ફરી વળે છે, અને ચારી મુડીવાળા કેલ્યાણ ખીજનેસને ધડકા પહોંચાડે છે.

(૬) અરજદારોને લાગે છે કે બધા વેપારી અને ફેરીનાં લાઇસેન્સનો કાણ મુનીસીપાલીટીઓ અને સમરખન એરડના હાથમાં મુકવો.

(૭) ટરાંસવાલના એશીઆટીક કાયદા રદ કરવાની સુચના મુક છે, અને એશીઆટીક નાટે મુનીમનમાં હાખલ મવાને કેળવણીની પરિકા હાખલ કરવાની સુચના મુક છે તે નોતાં અરજદારો જણાવે છે કે આ મુલક એશીઆટીકથી ચેડાજ

વખતમાં ઉભરાઈ જશે, અને તેની દબાઈ રહેણીને લીધે એરા વેપારી તાલ પામશે અને મુલક છોડી ચાલ્યા જશે.

(૮) દર આલ ટરાંસવાલમાં ૬ કેળવા યેલા એશીઆટીકને હાખલ મવા દેવાની સુચના કરવામાં આવી છે તેની સામે અરજદારો પ્રોટેસ્ટ કરે છે. એ અમુક સંખ્યા હાખલ મવાનો મુદો સ્વીકારવામાં આવે, તો પછી તે સંખ્યામાં વધારો કરવાની લક્ત પણ વખત જતાં ઉભી થવા વગર રહેશે નહીં, અને ત્યાર પછી ફરે આલક વારને પણ મામણી કરવામાં આવશે.

(૯) નાતાલમાં એશીઆટીક વરિત એરાઓ કરતાં વધારે હોવાથી અરજદારો માનપુરવક અમલ કરે છે કે ટરાંસવાલમાં (અથવા મુનિમનના કોઈપણ ભાગમાં) હાખલ મવા કાશીસ કરતા એશીઆટીક પર સંતોષકારક અંકુસ સખવો હોય તો હાલની અમલોએ લેવાની રીત તકન જરૂરી છે, કેમકે એળખાણ પાડવા માટે તે એકની એકજ રીત છે.

(૧૦) આખા મુલકમાં વારંવાર નિયમિત અંતરે પરમીટો લેવાની રીત હાખલ કરવી. કેમકે આ એકજ રીત વડે કોઈ કોલોનીમાં એરકાયદે આવેલ હોય તેવા એશીઆટીકને શોધી શકાશે."

જરમીરકન

ની એરા વેપારીની સમા ઉપરની અરજ પર વિચાર કરવાને અમે અહવાડીએ જુલ વારે મળી હતી.

અરેમર નામના એવરે દરખાસત કરી કે "કલારકસોરપની એવરના પીટીશનને ટેકા આપવા આ એવર અસક્ત છે, કેમકે તેમાં સમાએલી રાજનીતિ અન્યાયી છે, અને તેથી આ કોલોની અને વડી સરકાર વચ્ચેના સંબંધમાં વધિ આવે તેમ છે." મી. અરેમરે તેના હરાવના ટેકામાં કહ્યું કે આવા સુચવણ બરેલા સવાલ પર આમ હાવે તેમ હરાવ પસાર કરી દેવાનું આ એવર બચવા કોઈ પણ મંડળ માટે હકાપણ વિનાનું હકેવાય. આમાં સમાએલી મોટો મુદો આપણી નજર બહાર ચાલ્યો જવાને કમ છે. આપણને પરદેશી મુગલાની બીક નથી રહેતી, કેમકે આપણે એક મોટા રાજ્યનો ભાગ છીએ. અને આખા રાજ સંબંધમાં વડી સરકારને કોઈ હરકત અથવા મુજવણ ઉભી થાય તેનું કોઈ પણ કરતાં પહેલાં સંખ્યાપુરવક વિચાર કરવો જોઈએ, અને એમાં પડનાનાં વારંજોમાં વિચારમાં લેવાં જોઈએ.

ડી. મેનસન નામના એવરે કહ્યું કે એવરના એક આગેવાન મી. પ્રેડી સળામાં હાજર નથી એ દિલગીરીની વાત છે. મી. અરેમરે ઉપરનો હરાવ રજુ કર્યો તેથી હું બચવો પામ્યો છું. મને લાગે છે કે આ સવાલ એટલો અમલનો છે કે પીટીશનમાં જણાવેલી દસે કલમને એવરે ટેકા આપવો જોઈએ. અને એવો બનુ બચ થશે છે કે આપણે આજુ માગીએ સારેજ આપણને મોકુફ મળે છે. પણ જો આપણે માગીએજ મોકુફ તો આપણને કોઈ પણ મળતું નથી. તેથી હું પાર છું કે એવરે પીટીશનને સંપુરણ રીતે ટેકા આપવો. આ મુલકના જુદા જુદા ભાગમાં આ સવાલ કેવો વર થાલી રહ્યો છે, તે જોલે ૧૦—૧૨ વરસ સમાં જોલું હશે, તેને જણાવવા વગર રહેશે નહીં. ૧૮૬૬ માં ૭૮,૦૦૦ કુલી હતા, તેને બદલે હાલ ૧,૨૩,૦૦૦ કુલી થયા છે. હવે એ કુલીથી મુલકને ઉભરાઈ જતો અટકાવવાને પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે. નાતાલમાં હાલમાં એટલા બધા કુલી છે કે એ તેમાં વધારો થવા દેવામાં આવે તો તેઓ ખીજ કોલોનીમાં હરાવ એ ચોકસ વાત છે. એશીઆટીક એરા સામે ધણી બચંકર રીતે વર્તીને ફાવી જાય છે. હરખનમાં એરાની જાને ખાણુએ એશીઆટીક મીલકત રાખે છે. તેથી એરાની મીલકતની કીમત ઘટી જાય છે, અને તેમને તે એશીઆટીકને, તેઓ આપે તેવી કીમતે, વેચવાની હરજ પડે છે, કેમકે એશીઆટીકના પાડેલામાં કોઈ એરા તે જમીન ખરીદવાનું પસંદ કરતા નથી. માત્ર સહેનકાદતના કારણે સાર મળે અને આ લોકોને એરાઓને ધકેલી કાઢવાની છુટ આપવી તે મોટી મુલ છે. માલુસની હરજ પહેલાં પોતાનું અને પછી રાજનું, રહેણ કરવાની હાવી જોઈએ.

મી. અરેમરની દરખાસતમાં સુધારો કોઈ એ ન મુકવાથી મી. અરેમરે જણાવ્યું કે મને ખાતરી છે કે આ સવાલનો આપણે નીવેડો કરીએ તેમ નથી, પણ તે વડી સરકારનો વિશ્વાસ સવાલ છે. તેની મંજુરી વગર તેનું નિરાકરણ ન થઈ શકે મી. મેનસનને મારે જણાવવું જોઈએ કે નાતાલ ના કુલીઓને એરાઓના કલાની ખાતરજ બોલાવવામાં આવે છે. એ મારી દર ખાતર પડી બાંને તેમ હોય તો હું સુચવું છું કે હરેકે હરેકે કલમમાં એક પછી એક જવું અને કેટલીકને કાઢી નાંખવી.

પાલ પીટીશનને ટેકા આપવો નહીં એવા મી. અરેમરના હરાવ પર મત લેતાં

તેના જિવાયના બધા તેથી વિરુદ્ધ ગયા, અને હરખારત પડી બાંધી.

ચેરમેને જબ્બાબુ કે કલરક લોકોના હકનું રક્ષણ કરવામાં આવશે કે એકા લોકોનું, એ વાત વડી સરકારે તુરત નહીં કરવી જોઈએ. જો ગોરાઓને એથી આટીકા અને કલરક લોકો વેપારમાં પાછા પાડી નાખે તો પ્રિટીશ વાવટો વિશાળ મુલક ઉપર ફરકો લેવા તેમાં આપણને કંઈ સતોષ નથી.

પછી કલરકસડોરપના પીટીશનની એક પછી એક કલમે સલા આમળ રજુ કરવામાં આવી હતી, અને મી. બરેમરના એકના અચવાદ જિવાય બધા અને બધી કલમે કોઈપણ જાતના ફેરફાર વગર પાસ થઈ હતી.

એશિયાટીક એન્ડ ઇન્ડિયન કમર્સ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપનીની પીટીશન

આ કલરકસડોરપનું ઉપર જબ્બાબુ પીટીશન આવતાં કારોબારી કમીટીના પ્રમુખે જબ્બાબુ હવે કે કારોબારી કમીટીએ આ બાબત ઉપર બહુજ સંજ્ઞાથી વિચાર કર્યો છે. આખા મુલકમાં નાનાં ગામોમાં એશિયાટીક વેપારીની હરીફાઈને લીધે સહન કરવું પડે છે તેમાં કમીટીને કિલ્લો સોજી થાય છે, પણ ઉપરના પીટીશનમાંની કેટલીક કલમેને ટેકા આપવાનું કમીટીને લદન અસંભવીત લાગે છે.

એશિયાટીકને વધુ ઇમ્પ્રોવિસનની છુટ ન મળવી જોઈએ, અને વધુ નવા વેપારી લાઇસેન્સ ન મળવા જોઈએ એ મામણીને કમીટી અંતઃકરણપુરવક ટેકા આપે છે; પણ આલુ-લાઇસેન્સ ટરાંસકર ન કરી શકાય, અથવા તો તે માત્ર બજારોમાંજ ઉપયોગમાં આવે, એવો કાયદો કરવો તે અલ્પત ગેરમ-સાધી છે, અને કમીટીના મત પ્રમાણે, તુકસાની આપગની કલમ સાથે રાખ્યા વગર તેનો બચાવ કદી થઈ શકે તેમ નથી. એશિયાટીક વેપાર અહીં સ્થાયી હક મેળવેલ છે, અને બધામાં આવી પડેલા લોકોના પ્રોટેસ્ટ જતાં તેમને (એશિયાટીકને) કાયદેસર લાઇસેન્સ કાઢી આપવામાં આવ્યા છે; પણ એ રાજનીતિ તો પારકી મોઢકલ જન્મ કરી લેવા જેવો અરથ થાય છે, તેથી રાજનીતિની મામણી કરવાનો, બટતી તુકસાની આપવા તબયાર વ હોઈએ તો, આપણને બીલકુલ હક નથી. જો આ બાબત ફક્ત ટરાંસવાલને જ લાગુ પડતી હોય તો આ રાજનીતિ અખલાર કરવાનું અને તેનું ખરસ ઉપકારવાનું કલમ જની શકે. કેમકે નાતાલ સાથે સરખાવતાં અહીં ટરાંસવાલમાં એશિયાટીક વેપારીઓની સંખ્યા નાની છે,

અને તેથી તુકસાની આપવાની રકમ બહુ ઓછી ન થાય; પણ તે રાજનીતિ આખા દક્ષિણ આફ્રિકાને લાગુ પાડવાથી એવડી મોટી રકમની જરૂર પડે કે તે રાજનીતિ કદી બંગલમાં મુકવાએસ થઈ શકે નહીં. એટલે કલરકસડોરપની એ બર અને બીજાઓ જે રજુઆત કરવા માંગે છે, તેને આપણે સંપુરણપણે મળતા થઈ શકતા નથી. જતાં આ એ બરની કારોબારી કમીટીને એટલું તો લાગે છે કે વધુ ઇમ્પ્રોવિસન અટકાવવાને તથા વસી રહેલા એશિયાટીકને વધુ નવા લાઇસેન્સ આપવાને બંધ કરવાને યોગ્ય પગલાં લેવાનો વખત હવે આવી લાગ્યો છે. તેથી પારલામેન્ટ પર નીચે પ્રમાણે પીટીશન મોકલવાનો વિચાર કરવામાં આવ્યો છે.

"અરજદારને લાગે છે કે (૧) યુનિયનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં એશિયાટીક ઇમ્પ્રોવિસન સંખ્યામાં જે મુશીબતો છે તેનો ઉપદ્રવ તીવેડો તુરતમાં થાય એ બહુ ઘટ્ટવા જોઈએ. (૨) એશિયાટીકની રહેણીની રીતથી દક્ષિણ આફ્રિકાને ગોરાઓના ધોરણપર ખીલવવામાં અઠ મથળ આવે તેમ છે; તથા ટરાંસવાલ, નાતાલ, અને કેપેલોનીમાં એશિયાટીકને મોટી સંખ્યામાં લાઇસેન્સ અપાયા છે તેથી ઘણાં શહેરોમાં ગોરા વેપારીને બાગી જવું પડ્યું છે એમ મહુમ પડ્યું છે. તેથી અરજદારે માનપુરવક અરજ કરે છે કે વધુ એશિયાટીક ઇમ્પ્રોવિસનને બીલકુલ છુટ મળવી ન જાય, એશિયાટીકને વધુ નવા લાઇસેન્સ ન આપવા જોઈએ, જુદા જુદા પ્રાંતમાં એશિયાટીક સાથે જે અટકાયતો છે તે બીલકુલ દીક્ષી ન મુકાવી જોઈએ, તથા વારંવાર નિયમિત વખતે તેમની પરખીટો તપાસવાને ગેઠવણ કરવી જાય, જેથી કરીને ગેર કાયદે આવેલા માણસો કોઈપણ કોલોનીમાં વસી શકે નહીં.

ઉપર પ્રમાણે પીટીશન પારલામેન્ટ પર મોકલવી એવો હાથ કર્યો હતો.

કોલરની ટીકાઓ

ઉપરની ચરચા પર દીક્ષ કરતાં ટરાંસવાલ લીર બંધે છે કે એશિયાટીક સવાલમાં જર્મીનિસનની એ બરને જુદા પર રાખવા કરેલા પ્રયત્ન માટે અમે મી. બરેમરને મુબારકબાદી આપીએ છીએ. હીંદુસ્તાનમાં છેલ્લે જે બનાવો બન્યા છે તે ઉપરથી એમ લાગે કે માત્ર ટરાંસવાલના દ્રષ્ટિ બહુથી આ સવાલને નીવેડો કરવાની અસમર્થતાની સહીને ખાતરી થઈ હોવી જોઈએ. એશિયાટીક તરફની આપણી

વરતણકથી હીંદુસ્તાન સવગી ઉઠવામાં આવ્યેનું કંઈ આશી રહ્યું છે. અને હીંદુસ્તાનમાં બીજો બળવો હશે કરે એવા કામલાને વડી સરકાર બંધુરી આવે એ કલમ ધારી કલમ એવું નથી. વધુ ટરાંસવાલના ગોરા વેપારીઓનું કિત સમ થાય, અને સાથે હીંદી લાયણી બને એવી સંજ્ઞાવિત થાય તેમ છે, એ બેમાં ઉપર કલમ તે ખાસ કરીને લાગુ પડે છે. અમલુતીની જે રીત સુચવવામાં આવી છે તે આશ્ચર્યજનક અને કેનેડામાં સંતોષકરક રીતે કામ કરે છે. અને અહીંના તે કા માટે ન કામ કરે એ બધે અમલુતી કલમ નથી. જો વેપારીઓને લાગતું હોય કે સુનિયન સરકાર પાસે રજુઆતો કરવાનું આણુ રાખવાને તેમના બંધાએલા છે, જો એટલું તો તેમણે કરવું જોઈએ કે પોતાના કલમે બચતી પુરતી હપીકલો મેળવવી. એશિયાટીકની એટલીજ આવણી છે કે એશિયાટીક કોમની માર્કેટ, આવરીક અને શારીરીક જરૂરીઆતો માટે બરજી મુશ્કેલી, કિલ્લો, કે કલતરોને આવવા દેવા. અને આવવા દેવાથી વધુ માટે આમળ જતાં મામણી થશે એ એ બરની દક્ષિણ એટી છે. તે બધી અપ છે કે એટલા કેળવાએલા માણસોને પણ એશિયાટીક માંડ સમાવી શકે તેમ છે. આમળ જતાં તો એ સંખ્યામાં બટાડો થઈ જશે, નહીં તો નવા આવનારાઓ જુએ મરશે. વળી આવરગત એ એશિયાટીકને આવવા દેવા એમાં ગોરાઓને હાથ છે, કેમકે કેળવાએલાના આવવાથી જેમ એશિયાટીક વધારે મહિરવાળા, સુધરેલા, અને લાયક થશે તેમ તેમ તેમની રહેણી વડી આતી થતી જશે, અને પરિણામે હરીફાઈ બોજી થશે. આપણે ગોરાઓએ એશિયાટીકને વસવાટના હક આપ્યા છે, અને તેમને ચલાવવા આપણે કંઈ કરવા માંગતા નથી, તો પછી તે કામ માટે તેઓ જાતે પોતાના લાયક માણસોને બેલાવે તેમાં તો આપણે આશ્ચર્યજનક જોઈએ.

એશિયાટીકના વિરોધીઓ ખરેખર વિચિત્ર દલીલ કહે છે. તેઓ એશિયાટીક સામે વાંધો ઉઠાવે છે, કેમકે તે જાન ખરચમાં રહી શકતો હોવાથી આકરો હરીફ થઈ પડે છે, અને તે જ્યાં તેના ઉપર એવી અટકાયતો મુકવામાં આવે છે કે જેથી તે વધારે બોજી ખરચે રહી શકે, અને વધારે અકરો હરીફ બને. તેને હવેકી જગ્યામાં રહેવાની હરજ પાક વામાં આવે છે, કોમવણીની મનાઈ કરવામાં આવે છે, ટરેનમાં કે ટરાંસમાં

સુસાહરી કરતાં બહુ જોગવવી પડે છે, અને તેની જુદી અને મજુરીને મેઝા કરીને વાપરવાની તેને બધી છે. આવી સ્થિતિમાં રહેવું પડે તો પછી તેની રહેણી હજારો થઈ જાય. તાલુખીની વાત એ છે કે તેની હરીફાઈ પટાવવાના જે મુશ્કેલી થાય છે, તેથી તેની હરીફાઈ વધે છે. ફરક રીતે દેખાય છે કે આ મુશ્કેલીમાં હોદ્દાઓ છે તો તેમને સારી રીતે રાખવાથી આપણું પોતાનું હિત પણ જળવાય તેમ છે. આપણે જુના હોદ્દા હજુલ રાખવા પડશે. કાયદેસર વસી રહેલા એક્સિઆટીકા હોદ્દાને આપણે કેવી રીતે કહી શકીએ કે તે આ મુશ્કેલીમાં જનમેલ હોય તોપણ તેના આપનો રોજમાર મલાવવાને તેને હક નહીં મળે? આપણે નવા હોદ્દા આપવાનું મોટુંકા રાખી શકીએ, પણ જુના સ્વિકારવાની ના ન પાડી શકીએ. આ રીતે એક્સિઆટીકા હરીફાઈનું કબાળું બહુ હળવું પડશે. બીરમીટીઆ મજુરી આપવાનું બંધ કરી હોદ્દા સરકાર એક મહાન મુશ્કેલીનું આપણે માટે અત આપ્યો છે. હવે નરમાસ વાળી અને નીતિની રાજનીતિથી એક અમરા મામલામાંથી આપણે મહેલે છુટી શકીશું.

એક્સિઆટીકા

(અમારા ખાસ અગ્રપત્રી તરફથી)

સેમવાર

એક્સિઆટીકા નવું વર્ષ

આને એક્સિઆટીકા ૪૧૦૬૫ વરષ છે તેઓની દુકાનો બંધ છે. સત્યાગ્રહી એક્સિઆટીકા મીજબસ કરી હતી. તેમાં કેટલાક હોદ્દાને બેલાવ્યા હતા.

કેટલા

એક્સિઆટીકાની નીચે પ્રમાણે સામાન મેલ્યો છે. ૪ ખસ્ટા તરકારી, ૨ ખસ્ટા આવજ, ૩ પાઈટ એની, ૨ કેસ દુધ, ૧ ખસ્ટા ફી, ૩ ખસ્ટા આટો, ૧ ટીન થી અને ૧ કેસ પારાડીન.

હબીબીયા મારગ કમ્પનીએ એક કેસ કરી મોકલી છે. મી. રામવજી રૂનાથ, બાબુ તમેલવંતશાંક, તથા મી. હંસરાજ બીમજીએ ૫૦૦ ફેરી વેરલમથી મોકલી છે. મી. પીએએ એક ખાસેટ, હંસરાજ મોકલી છે અને મી.સી.જી. અરનેસ્ટે હંસરાજ ૫૦ રકાબી.

સેનીઓ એલમાં

મી. વીસરામ તથા મી. મેરામજીને ૨૫ મી તારીએ બે માસની જેલ મળી છે. મી. કારા, મી. તુલસી તથા મી. સુદરજીને દેસપારનો હુકમ થયો છે તેઓને ક્યાં હાથે કરવા તે નહીં થાય ત્યાંસગી બેસ ઉપર હોદ્દા છે ને ૨૪ હલાકની નોટીસે હાજર થવાનું છે.

હુટયા

મી. હાજી આદમખાન તા. ૧૬ મીએ ડીપકલુકમાંથી છુટયા મી. હાજી આદમખાન તે તામીલ મુસલમાન છે.

મી. સોરાજીને મી. મેદ તા. ૨૫મીએ છુટયા.

મી. સોરાજી ડીપકલુકથી છુટયા ને પરજારા હારમપર મી. માંધીની સાથે ગયા. ને તેજ હાકાં હારમથી પાછા બેહાલસખરજ મયા. તેમને મળવા માં કમા તથા મી. જીવજી આવેલા. મી. મેદ બેહાલસખરજમાં છુટયા તેને લેવા મી. કાછલીઆ, કમામ સાહેબ (વગેરે) મએલા. મી. મેદ મી. પ્રામજી દેસાઈ તથા મી. હરીલાલ માંધીની સાથે આવી ને હારમ ઉપર આવ્યા છે. વાંચનારને યાદ હશે કે મી. મેદ સાત દિવસનો ન કાકો અપવાસ કરીને ડીપકલુકથી બેહાલસખરજ જેલમાં મએલા.

બાકીના

સત્યાગ્રહી શુકરવારે છુટશે તેમાં મી. રતનશી સોલ પણ છે.

શુક્રવાર.

કમીમીસન બીલ

આ બીલ સરકાર પડી રહી છે એમ 'રેટાર' નો અગ્રપત્રી અગ્ર આપે છે તે બજાવે છે કે બીલ મારી થશે, ને તેમાં સરકારની એક્સિઆટીકા રાજનીતિ બજાવ આપશે. રાંસવાલની પારા સભામાં મી. રટેલરજના હરાવ ઉપર જે ચરચા થઈ તે બતાવે છે કે એક્સિઆટીકા સવાલ બારે મંજીર થઈ પડશે મી. રટેલરજ બજાવે છે કે મુરોપીઅન અને એક્સિઆટીકા કદી બળી શકેન નહીં તેણે વપાર વિગેરેનો સવાલ નથી હાડ્યો. તેણે તો એક્સ સવાલ હાડ્યો છે. તે એ કે એક્સિઆટીકાની સામે તે એક્સિઆટીકા છે તેથીજ બધું. તેના હરાવને ૧૬ મે-જેમે દેખા આપ્યો. એ બધા બજાવે બાંને ઉઠીને હતા. તે હરાવમાંથી તેણે હોદ્દા જે જનમેલા હોય તેને કાઢી. મુકવાની વાત બાતલ કરી.

ઉપના હરાવની સામે બજાવરા ૩૫ મે-જેમે થયા. આ મે-જેમે સામે ૫૫,

તેમાં ક'ધ બેદ છે. તેઓ આપણી તરફ છે એમ માનવાનું ક'ધજ હારજ નથી મુમીસેન બીલ બહાર પડશે ત્યારે બધી ખબર પડી રહેશે.

સત્યાગ્રહની સાર્વજનિક

ના. ૩૫૪ જેવાને પણ સત્યાગ્રહની લડતે અમલાવ્યા છે. તેણે તેની મોટામ જાણી છે. ફટર અગ્ર આપે છે કે વિલાસતમાં તેને માન અપાયું ત્યારે તેણે લડત બાબત છઠ્ઠારો કર્યો, ને હજુ કે તેની પારખા મુજબ હવે હોદ્દા સવાલનો નીકાલ થઈ જશે.

મી. એક્સિઆટીકા દેસ

મી. એક્સિઆટીકાને ધણા તારો ને કામજ મુખારક બાકીના મળ્યા છે. [આમાંના કેટલાક મોકલનારનાં નામો અમે બીજે દેસાણે આપ્યાં છે. પાછળથી બીજાં નામો પણ અમને મળ્યાં છે.—અ.હ.એ.] એક્સિઆટીકા મહેલીને કવકુલ હસ્તામ તર ફર્યા કેબલ મળ્યો છે.

આમ સ'દેલા મોકલનારનો મી. એક્સિઆટીકા આજાર માને. અને બજાવે છે કે પોતે દેસનું બોજમ બેડનું તે માત્ર તેની ફરજ હતી. કામે આટલી તેમની જુજ જાણી તેથી તેને બહુ સ'તોપ થયો છે.

'લીડર', 'રેટાર' વિગેરે જાપાએ સરકારનું કામ વખોડી કાડ્યું છે. જે માન્યરને દરાંસવાલમાં રહેવાનો હક છે તેના હોદ્દા મોટી ઉમરે હાથેર થાય એ નજ બની હકે એમ જાપાએ કહે છે.

બજેની ટીકાની નકલ હજુ મારા હાથમાં આવી નથી. આવશે કે પુરત તે કુ મોકલીશ કે પટાઉંયો આવતા હ'ધકે હીલ થશે એમ અપાય છે.

અમટાલી ખાતે જેરી જોરતની લાજ છુટનાના આરાપસર કાફરને કરાએલી મોતની સજા બહસીને અ-મકેદની સજા ગવરનરે કરવાથી મોકલીઆમાં જેરાએ મુસે થવાથી ગવરનરે જુલાસે બહાર પાડ્યો છે. જેમાં બજાવ્યું છે કે બહાનના હુમલાની વાત પુરવાર થએલ નથી. જેરડે આ વાતની સંજ કોના છતાં મુકાલ આપ્યો હતો. વળી આરોપી નિકામાં હતો એ પણ ગવરનરને ખ્યાનમાં લેવાની જરૂર પડી હતી. તેથી અ-મકેદની સજાને પુરતી મજુવામાં આવી ન.

મી. રીચની લડત

ઉદ્ઘાટના કેસ સંબંધી

મી. રીચે માં ઉદ્ઘાટના કેસના સંબંધમાં કોલોની ખાતાના પ્રધાન ઉપર તા. ૨ જાન્યુઆરીએ નીચે મુજબ લખાણ કર્યું હતું :—

સાહેબ,—આપના ૧૯૧૦ ના સપ્ટેમ્બરની તા. ૬ મીના કાગળ વિષે આપને થાકી આપવા મારી કમીટી મામે છે.

એ કાગળમાં આપે જણાવ્યું હતું કે મી. ઉદ્ઘાટના ઉદ્ઘાટના કેસ સંબંધી —જે હજુ સુધી કોર્ટના હાથમાં છે— મીનીસ્ટરના ખાસો વિષે માહોતગાર કરવાનું દક્ષિણ આફ્રિકાના મવરનર જન રબને જણાવવામાં આવ્યું છે.

આ ખાબતમાં જરૂરીસ વેસક્સે જે મુકદ્દમા આપ્યો હતો, તેની નકલ આપને ક્યારની મોકલ્યા હતા છે, અને હવે ટ્રાંસવાલની ડીવીઝનલ કોર્ટમાં જરૂરીસ મેસને જે મુકદ્દમા આપ્યો છે, તેની કાપલી 'ફીલીઅન ઓપીનીયન' માંથી મોકલ્યું છે. તે કાપલીમાં જરૂરીસ મેસનની ડીવિઝન કોર્ટ એ ખાસ દેખાડ આવે એવા ટાંકણમાં લખાયેલ છે તે તરફ હું આપનું ધ્યાન ખેંચવા માગું છું.

આ માનવતા જળના અભિપ્રાય મુજબ મી. ઉદ્ઘાટના ઉદ્ઘાટના જેવી અરજીઓ એલીઆટીક રજીસ્ટ્રાર નામ જુરુજ કરવી એવું કંઈ નથી, પણ મંજુર કરવી કે ન કરવી તે તેની મુનસરી ઉપર આધાર રાખે છે.

એ યાદ હશે કે મી. ઉદ્ઘાટના ઉદ્ઘાટના જે વરસ અમારી હાંદુસ્તાનથી તેના ખાખી સાથે રહેવાને આવેલ તેના બાપ હરમરસડેરપનો એક પ્રખ્યાત વેપારી છે. ઉદ્ઘાટના ઉદ્ઘાટના ૧૪ વરસની હતી, ૧૬ વરસની ઉંમરે પદોચ્ચતા તેણે સરટીરીક્ટ મેળવવાની અરજી કરી. પણ તે રજીસ્ટરેશન કાયદો પસાર થયા પછી કોલોનીમાં આવ્યો છે એવી ફલીક થી સરટીરીક્ટ ન આપવામાં આવ્યું, અને તેને હકપાર કરવાનો કુકમ થયો.

મારી કમીટીને જાણ થયું છે કે આ કેસ યુનિયનની અપીલ કોર્ટમાં હાથ લેવામાં આવનાર છે. છતાં મેં આ સપ્ટેમ્બરની તા. ૬ મીના આપના કાગળ મુજબ મવરનર જનરલ અથવા તે અધિકારીઓના તે ખાખત સુ વિચારે છે એ અમને જણાવવામાં આવશે તો અમે મારી મદદ છું.

મારી કમીટીને સામે છે કે મી. ઉદ્ઘાટના ઉદ્ઘાટના જે હાડમરી સહન કરવી પડી છે તેજ બિટીક હાંદીઓ ઉપર મંજુર જુલમ ખતાવી આવે છે; અને એલીઆટીક રજીસ્ટ્રાર પોતાની મુનસરીથી તે હાડમરી દુર કરી શકે એવું હોવા છતાં ખાસ આવા દાખલાઓમાં તે સખ્તાઈ વાપરે છે, એવી અમારે ખબર પડે છે, ત્યારે હાંદીઓને મેં તે બદલે કાઢી મુકવાની સરકારની દાનત છે, એવા સહને મજબુત રોક મળે છે.

હું આજ રાત્રી હું કે ટ્રાંસવાલ સરકાર એકી કન્ઝાઇવાયું વલણ ધારણ કરે એવી બહા-લો કરવાનું કોર્ટ સેક્રેટરી બાજબી ધારણે.

દેશપારીઓના કેસ

મી. પોલાક સાથે પાછા ફરેલા દેશ પારીઓ નાં બંધમાં તા. ૨ જાન્યુઆરીએ મી. રીચે કમીટી વતી કોલોનીઅલ પ્રધાન ઉપર નીચે મુજબ લખાણ કર્યું છે :—

મયા ખામર: માસની તા. ૩૧ મીએ ૧૧ દેશપારી હાંદીઓ તથા ૨૨ ચીનાઓ સ્ટીમર મુલતાનમાં હાંદુસ્તાનથી દક્ષિણ આફ્રિકા પાછા આવ્યા. આમાંથી ૨૬ નાતાલના વસવાટનો હક ધરાવતા હોવાથી નાતાલમાં ઉતર્યા. આ લોકો કોતો જન્મ નો હક ધરાવતા હતા, અને કોતો લાખા વસવાટનો હક ધરાવતા હતા. બીજા ત્રણને કુપ્લીક્ટ કાઢી વાવવાની સરતે પીઝી ડીમ પાછા ઉપર ઉતરવા દીધા હતા. આ લોકોએ કુપ્લીક્ટ માટે અરજી કરી હતી, અને તે મંજુર પણ થઈ હતી. આ ઉપરથી જણાઈ રહે છે કે જે રક જણ નાતાલના હકદાર રહીશ હતા, અને બીજા ત્રણ જેઓને કુપ્લીક્ટ કાઢી આપવામાં આવ્યા હતાં તેઓને હાંદુસ્તાન હકપાર કરવા જોઈતા નહોતા.

૨૨ ચીનાઓ, જે જેમાંના થણા બિટીક મુખત છે એમ મારી કમીટીને જાણ થયું છે તેમાંના ૧૬ જણે તેમને કાપડે સર કાઢી આપવામાં આવેલાં સરટીરીક્ટો ખતાવેલાં હતાં, છતાં તેમને હાંદુસ્તાન પાછા કાઢવામાં આવ્યા કારણ એ જણાવવામાં આવ્યું કે દેશપાર કરેલા હોવાથી તેઓનાં સરટીરીક્ટ હવે સ્વીકારવામાં નહીં આવે.

બાકીના ૬૨ દેશપારીઓએ પણ દક્ષિણ આફ્રિકાના રહીશ તરીકે એવાજ હક રજુ કર્યા. ડરબનમાં તેઓના વતી ટ્રાંસવાલના પાસની કુપ્લીક્ટ કાઢવાની અરજી

કરવામાં આવી હતી પણ તેઓને ડરબન હાંદુસ્તાન પાછા કાઢવામાં આવે તે અટકાવવા પોરટ હાંદીઓએ તથા ૧૫ ટાઉન મોકલી દેવામાં આવ્યા હતા.

૬૫ ટાઉનમાંથી પાછા ને લોકોને હાંદુસ્તાન કાઢવામાં આવનાર હતા તેજ દિવસે સારે નસીમે કુપ્લીક્ટ માટે ત્યાં પહેંચેલો હતો. વહી બદલત સુધી પહેંચવાથી તેમાંના ૧૨ જણને ઉતરવા દીધા હતા. આમાંથી માત્ર એક જ જણને રૂપના સત્તાવાળાઓએ હકથી ઉતરવા દીધેલ. પાંચ જણ દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન્મેલા સાબીત થયા, અને બાકીના પાંચ જણને કુપ્લીક્ટ કાઢી દેવામાં આવ્યાનું જાણ થયું છે આથી ટ્રાંસવાલના તેઓ હકદાર છે એમ સાબીત થયું.

૬૫ થા ૧૨ સિવાયના બાકીનાને ડરબન, કેસાગોવામે હાંદુસ્તાન પાછા લઈ જનારી સ્ટીમર પર ચકાવવામાં આવ્યા હતા ડરબનમાં તેઓના હકની તપાસ થાય તે પહેલાં તેઓને પાછા મોકલવામાં ન આવે એવો સ્ટીમરના ધણી ઉપર તથા હમીએકન અમલદાર ઉપર કુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. કોર્ટના કુકમ છતાં તેઓને કેસાગોવામે મોકલવામાં આવ્યા હતા, અને ત્યાંથી બિટીક હાંદી અન એસોસીએશનને ખરચે તેઓને પાછા ડરબન મોકલવામાં આવ્યા હતા. તેઓ ડરબન આવ્યા માઠ કુપ્લીક્ટ માટે અરજી કરી હતી, અને ટ્રાંસવાલ સરકારે ન સ્વીકારી પણ હતી.

દેશપારી નારાજી સ્થામી તેજ રીતે ટ્રાંસવાલના કેમીસાઇનનો હકદાર હતો. પણ તે મારા બાખળના કાગળમાં ખતાવ્યા મુજબની હાંદીને લીધે કેસાગોવામે પહેંચતાં પહેંચાં મરણ પામ્યો.

આ ઉપરથી મારી કમીટીને તો એમજ સમજાઈ શકે છે કે આ સંખ્યામાંથી બિટીક હાંદીઓ દક્ષિણ આફ્રિકાના રહીશ હતા; તેમાંના થણા ટ્રાંસવાલની બહાર યુનિયનના બીજા બાખમાં રહેવાનો હક ધરાવતા હતા. આથી તેઓને હાંદુસ્તાન હકદાર કરવા જોઈતા નહોતા. તેઓમાંના થણાને પાછળથી કુપ્લીક્ટ કાઢી આપવામાં આવ્યાં હતાં, તેઓ બધા ટ્રાંસવાલ કહનરમાં નોંધાઈ મુકયા છે. આથી તેઓની ઓળખ સહેલકથી મળી શકે એમ હવે, અને દેશપાર કરવાને બદલે સરટીરીક્ટ ન ખતાવવાના વાંકસર તેઓને જેલની સજા કરી કાઢાતી હતી.

કદાચ એમ કહેવામાં આવે કે તેઓને

હોદ્દાના હકપાર કરનાર તો પેરદુખી સરકાર હતી, તો જખાવણુ નોંધ્યો કે પેરદુખી હદમાં તેઓને તેઓની મરજી વિરુદ્ધ લઈ જવામાં આવ્યા હતા, એટલે તે જહાતુ વિચિત્ર અને અસંતોષકારક છે. ટરંસવાલના અધિકારીઓએ સ્ટેટ સેક્રેટરીને હાથમાં બે બાથમાં આપી છે, તે બેમાં આ હકીકતો જણાવવા લાયક થાયા વિના તહિ રહે એમ મારી કમીટી બેરોસો રાખે છે.

નાતાલમાં કેળવણી ખાતાનો રિપોર્ટ

હોદ્દા કેળવણી સંબંધી આંકડાઓ

નાતાલના કેળવણી ખાતાના ૧૯૦૬-૧૦ ના રિપોર્ટ કરમીયાન તે ખાતાનો વડો જણાવે છે કે :-

હોદ્દા નિયામોમાં મહત્તમ સુધારા થતા આવ્યા છે અને તેમાંની કેટલીક સરકાર નિયામો બહુ સારા કામ કરી રહી છે. ત્રેનિંગ સ્કૂલોએ પણ ધણું સરકાર કામ કરી બતાવ્યું છે. શિક્ષકોએ પદ્ધતિને કોમ આપીને વર્ગમાં હાજરી આપી છે. મોરડા કીચીકટના વગરના બધા શિક્ષકો એ સર્ટીફિકેટ મેળવ્યા છે. અને સંખ્યા બધા મહત્તમ શિક્ષકોની સંખ્યા પણ આપનામાં આવી છે. આજુ વરસમાં એક બે નિયામોમાં ટોપલીઓ બનાવવાનું કામ સિખાવવાનું, યર કરેલ, મધુ નાણાની, તંગીને લઈને તેમાં ખાંચે આવેલ છે.

કમનસીમે આ નિયામોમાં હોદ્દાઓને એટલીજ કેળવણી આપવામાં આવે છે કે જેથી એઓ કારકુનોના કામ સિવાય બીજા કશા કામને લાયકના બનતા નથી. આ થી મોરા અને હોદ્દા હોદ્દા વચ્ચે એથીસ કામની બાળતમાં બહુ આકરી હરીસહ બગવાનો સંભવ છે.

સરકારની દેખરેખ નીચે ૫૭૮ નિયામો છે. આમાંની ૪૪૨ મોરા હોદ્દા માટે, ૧૭૫ નેટીવ, ૩૬ હોદ્દા અને ૨૫ કસરક હોદ્દાઓ માટે છે. કુલ નિયામોમાં મળીને ૧૧,૭૪૮ હોદ્દા અને ૧૫,૨૨૪ હોદ્દાઓ, એટલે ૨૭,૯૭૨ હોદ્દાઓ અવગણ કરે છે. આમાં ૧૩,૪૯૯ મોરા હોદ્દા (૭,૫૬૧ હોદ્દા અને ૬,૯૦૮ હોદ્દા); ૧૩,૪૫૨ નેટીવ (૫,૧૦૬ હોદ્દા અને ૭,૮૪૬ હોદ્દા); ૩,૬૦૭ હોદ્દા (૨,૬૫૦ હોદ્દા અને ૯૫૭ હોદ્દા);

અને ૧,૨૩૪ કસરક હોદ્દાઓ (૫૬૮ હોદ્દા અને ૫૭૬ હોદ્દા) અનુકરમે છે. મોરાની નિયામોમાં હોદ્દાઓની સરા સરી હાજરી ૮૪ ટકા જેટલી હોય છે, નેટીવમાં ૮૨ ટકા, હોદ્દામાં ૭૭ ટકા અને કસરક નિયામોમાં ૮૨ ટકા જેટલી હોય છે. નેટીવ અને હોદ્દાઓની લગભગ બધી નિયામો જુદા જુદા પંચના ખિસ્સા પાદ રીએના હોય નીચે ચાલે છે.

ખુદ સરકારના હાથતણે આલણી થાળ નિયામો છે. તેમાં ૨ હાથ રકુલ, ૪૬ પ્રાથમિક નિયામો, ૨ વિદ્યા કુનરનીયાના, ૫ હોદ્દા નિયામો, અને ૨ કસરક નિયામો છે. આમાંની ૧ વિદ્યા કુનરની, ૧ હોદ્દા માટેની, તથા ૧ કસરક લેતો માટેની મારિસનરમાં છે; અને બીજી વિદ્યા કુનરની, બીજી કસરક લેતો માટેની તથા બાકીની ૪ હોદ્દા નિયામો કરબન માં છે.

સને ૧૯૧૦ ના જુનની આખરી સુધી માં સરકારી નિયામોની કુલ આંકડા પા. ૧૧,૧૦૩-૦-૨ મધ્ય હતી. તેમાંની પા. ૧૫,૫૩૯-—૫ મોરા, પા. ૪૨૩ ક રી. ૫ પે. હોદ્દા અને પા. ૧૪૦-૧૬-૪ કસરક હોદ્દાઓમાંથી થઈ હતી.

નીચલા આંકડાઓમાં નોંધાયલા હોદ્દા દીઠ તથા હાજર રહેનાર હોદ્દા દીઠ સરા સરી કેટલો ખર્ચ લાગે છે તે બતાવવા માં આવ્યું છે. આમાં નિયામના વહી વટનો ખર્ચો ગણવામાં આવ્યો નથી :-

વર્ગીકરણ	નોંધાયેલા હોદ્દા	હાજર રહેતા હોદ્દા દીઠ					
		રૂ.	૮	૭	૬	૫	૪
કુલ નિયામોમાં	રૂ.	૧૨	૧૦	૦	૫૪	૬૦	
નેટીવ	પા.	૩	૧	૨	૪	૨	
હોદ્દા	રૂ.	૧૦	૨	૧૧	૭૬	૪	
	પા.	૨	૫	૧	૩	૩	
							(સરકારી)
							(સરકારી મહત્તવાળી)

જુનીયર અને મીનીયર શિક્ષકોની સનદ સંબંધી પરીક્ષા કેળવણી ખાતા તરફથી આ વરસમાં લેવાઈ હતી તેમાં ૨૨ અને ૧૩ ઉમેદવારો અનુકરમે બેઠા હતા.

સરકારી હોદ્દા નિયામોમાં હેડ માસ તરો મેસરજ આર કુવર, વી. શેલી, અને એ. રાય નામના હોદ્દાઓ છે.

સરકારી મહત્તવાળી નિયામોમાં નીચે જણાવેલા હોદ્દા હેડ માસ તરો છે :- મેસરજ ડી. કાપલ પીમે, એસ. એમ. મુડો, એ. વેંકટસામી, એમ. બીરેસી, પી બાઈચનાથન, એ. બી. પેલ, એસ. નાલથામી, બી. એલ. સીમામની, કે. વી. મીનાપન, એ. કબલુ. એલીયર, આર. એલ. જોસેફ, એ. રામેના, જી. મુન્નર, બી. રામદાસ, એ. એ. સાધમન, ટી. મુનુ, એ. મની, એ. જી. બલ્લેધા, જી. હાસ, વી. વીન્ડન, એફ. એમ. નાકરર.

હોદ્દા કેળવણી માટે તે વરસમાં પા. ૫,૩૭૫ મંજુર કરવામાં આવ્યા હતા, મધ્ય કેટલાક વધુ પચારાને લીધે તથા વધુ મદદ આપવી પડેલ લેથી તે ઉપરાંત ખર્ચ થયું હતું. એટલે પા. ૫,૭૮૧ ર થી. ૦ પે. ૭ ખર્ચ ખર્ચ થયેલું.

દરજી બીખા નારજી તા. ૨૦-૧-૧૧ ના કરબન, ૧૩૪ કમરસીઅલ રોકાણને છેકે-હોદ્દાનામાં બિનક માત્રાનું મંદીર પ્રખ્યાત છે. લાં દર વરસે એક મેટો મેટો બરાય છે લર વલે લાંમે દેશવર થી લોકો જવા કરવા બાવ છે. તેવે પ્રસંગે લાં ઉતારા માટે જહી જહી સાતિ તરફથી ખર્ચયાગાઓ બંધાવેલી છે. તે પ્રમાણે દરજી દેશ તરફથી એક ખર્ચ યાગા બંધાવવા સાઉથ આફ્રિકામાં આવી વસેલા દરજી બામઓએ ગોચ ખારી એક ફંડ હિજુ કરેલું છે. જેમાં આજ દિવસ સુધી બરાએથી રકમનુ લીસ્ટ બને આ પેપરમાં બહાર પાડેલ છે. હજુ મધ્ય ઉપરાણું બાકી છે. તે તથા ટરંસવાલ, કેપ, રોડેસીયા, કેપા જોઆમે વિગેરે ટેકાણે બ્યાં જ્યાં દરજી બામઓ રહે છે તેઓ પોતાનો ફાળો એકલતા જશે તેમ તેમ તે બહાર પાડવામાં આવશે માટે સાઉથ આફ્રિકામાં વરસ દરેક દરજી બામ પોતાની સતિની કરમ લમજ આ ફાળામાં એમ અને તેમ તારીફે મદદ મોકલી દેશે એવી આશ છે, કરજી આ નાણાં ચેડી મુતમ હોદ્દાના મોકલી આપવાનાં છે.

ઈડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ

દક્ષિણ આફ્રિકાનો સવાલ

વિગતવાર હેવાલ

કોંગ્રેસની અધિવેશનમાં આને કોંગ્રેસની હેતુઓ વચ્ચે પ્રમુખ સર વિલ્યમ વેડરબરને પોતાના ભાષણમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દા સંબંધમાં નીચે મુજબ લીધા કરી હતી :-

હોદ્દા અને મુસલમાનો સાથે રહેતો— ખાધેખાધે લશ્કરીને દેશની સેવા કરવા હજાર રહે ત્યારે કેટલો લાભ થાય તેનો પ્રત્યક્ષ દાખલો દક્ષિણ આફ્રિકાના હેતુઓ અમલમાં મળે છે. જો હોદ્દાઓની સામે અસહાયતા જાહેર કરવામાં આવે તો તે ત્યાં હતી. પણ મી. ગાંધીની સરકારી તબક્કા ત્યાં ના હોદ્દાઓએ એવી ભાવ બીડી છે કે અધિકારી રાતનો અત આપતો જણાય છે, અને સુદર સવારનું પ્રમુખગણ તેજ હમણાં નીકળશે એવો આભાસ પથરાઈ રહ્યો છે. વળી આ વાતમાં પણ સંકેત નથી કે હોદ્દાઓના લોકો નાત જતનના બેઠા વિના પોતાના દરસવાલના દુઃખો ભાગ્યોની મદદે બહાર પડ્યા છે તેથી વડી સરકાર અને દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકારના મન ઉપર બહુ ભારી અસર થઈ છે.”

દક્ષિણ આફ્રિકાને લગતા કસાવ

“દરસવાલના હોદ્દાઓ—હોદ્દાને મુસલમાન તથા પારસીને ખ્રિસ્તી બધા મળી અત્યંત હોમત, સ્વદેશભિમાન અને આત્મભોજથી લઈ રહ્યા છે; તેઓ પોતાના દેશના માનને ખાતર બહાદુરીથી દુઃખ લેવાની રહ્યા છે; પોતાના કુદરતી હકો સાચવવા ખાતર મહાભારત તકલીફો સામે સ્વાસ્થ્ય રક્ષિત કુલેહ ભરેલી લડત ચલાવી રહ્યા છે; જે લડતમાં માટે આ કોંગ્રેસ તેમનાં બહુજ વખાણ કરે છે, અને વડી સરકારને આમક સાથ જણાવે છે કે હોદ્દાઓના લોકો બહુજ નારાજ થઈ ગયા છે તેમને સાંત કરવા અજીવન પગલું લઈ આ લડતનો અંત લાવવાની મહત્વની જવાબદારી.”

“દક્ષિણ આફ્રિકાના મુનિયનના રાજ્ય કારભારીઓ હોદ્દાઓની સામે સ્વાર્થી નીતિથી વરતવાનું જ્યોત્સના હેતુકર છે, અને શહેનશાહતના વતની હોવા છતાં હોદ્દાઓને જે તકલીફો આપે છે તેમાં તેમની ધમકીઓનું સ્વરૂપ નબરે પડે છે.

એટલા સારા આ કોંગ્રેસ નામકાર હોદ્દા સરકારને અરજ કરે છે કે મુનિયનના કોષ્ટક પણ લામમાં ગીરમીડીઆ હોદ્દા મજુરોને મોકલવાનું બંધ કરવું.”

“શહેનશાહતમાં મિનવપરાસમાં પડેલી મોટા વિસ્તારની જમીન સાથે મોરોનેજ વારતે બધાવી પાડવામાં સ્વરાજ્ય બોલવતા હોલોનીઓની વડી સરકારના બેખમકાર અધિકારીઓ તરફથી કરવા લાગ્યા છે તે સામે આ કોંગ્રેસ વાંધો જાહેર કરે છે, અને એસિઆમાં સહુને સાર પુલ્લા ફર વાગતો ઉપદેશ કરવો તથા શહેનશાહતની એસિઆટિક પ્રબળને ક્યાંય પુરા હક ન હોવા એવી પરસ્પર વિરોધી રાજનીતિ શહેનશાહતને નુકસાન કરતારી છે, હજી પણની વિરુદ્ધ છે તેમજ પાપી છે, એવું જાહેર કરવાની આ કોંગ્રેસ પોતાની ફરજ વિચારે છે.”

મી. નારેસનનું ભાષણ

ઉપલો દરાવ રજુ કરતાં એક લખાણ અને અસરકારક ભાષણ દરમ્યાન મહાસ વાળા જણાવતા આવેલાન મી. નારેસને જણાવ્યું કે—દરસવાલમાંના આપણા ભાગ્યોનાં દુઃખોથી આપણે બધા જણાવતા છીએ. ત્યાં આપણી ગણતરી બીજારી અને વેસ્થાઓ તથા મોર અને દેશની સાથે કરવામાં આવે છે. મી. ગાંધીની સરકારીતણે દરસવાલમાં આપણા ભાગ્યો સત્યાગ્રહની લડત લડી રહ્યા છે તે નાં વખાણ જેટલાં કરીએ તેટલાં થોડાં છે. ત્યારે ત્યારે મી. ગાંધીનું નામ તથા મી. પોલાક અને લોરડ એમ્પટીલના નામો બોલાતાં ત્યારે સંભળનારાઓએ તેમને તાળીઓથી વધાવી લીધાં હતાં. મી. નારેસને લડતનાં કારણોનો લખાણ પુલસો કર્યો હતો. તેમાં અમેરીકાના પ્રેસીડન્ટ રૂઝવેલ્ટ અને સર વીલ્ફ્રીડ લોરીઅરના ભાષણોમાંથી ઉતારા આપ્યા હતા.

આમજ સાલતાં તેમણે જણાવ્યું કે “મુખ્ય અને કોલોનિયો આવતા દેશપારીઓનાં દુઃખોની કહાણી મેં કાનોકાન સંભળી છે અને કારેલ દુરેલ કપડામાં તેમને મહાસમાં આવતાં નીલાગવાની દુખ ભરેલી ફરજ મારે માથે આવી પડી હતી. તેમાંનાં કેટલાકને મેલેરીઆ તાવ લાગ્યું પડેલો હતો. બીજા કેટલાકને ફરજવાલ ઉશ્કારાઓમાં રહેવું પડ્યું હતું તેથી તે જગ્યામાં ચાલતો એક મેરી તાવ તેમને લાગ્યું પડ્યો હતો. આ દેશપારીઓને પેરેલ્યુગીસ સરકારને હવાલે કરવામાં આવ્યા હતા. તેમને પહેરણ, પોતી

મેવરે કપડાં ઉઠિઆન સાફિય આફ્રિકા લીંગે પુરાં પાડમાં હતાં તથા તેમને સરી રની સારવાર માટે ડાકતરની પક્ષે પણ રાજ્ય લઈ જવામાં આવતું. આ બધું નબરે નબર એએલુ હોવાથી મારાથી લામણી વિના બોલી ચકાવું નથી, વળી વ્યારે હું એમ માનું છું કે વડી સર કારે શરૂઆતમાં કરી કરીને મીડા મીડા ચપ્પે અને નરમ નરમ વાક્યોથી કરાંસ વાલ સાથે કામ લેવા માંડ્યું તેને પરિણામેજ આજે આપણા ભાગ્યો આવેલા બધા દુઃખી થાય છે, ત્યારે તો મારો જુસ્સો મારાથી હામી રાજાલોજ નથી. લોરડ એમ્પટીલ જેવા મહાન અને પ્રમાણિક અંગેજ નરના વાક્યમાં કહ્યું તો “હવે વડી સરકારે મળજીત પમલે કામ લેવાનો વખત આવી લાગ્યો છે.” લોરડ એમ્પટીલ આપણે સાર, પોતાના દેશની ટેકને સાર, તથા શહેનશાહતની આખર સાર લડત ચલાવે છે. તેનીજ જેમ આપણે પણ આપણા દેશવીરવિત મળજીત ભાવમાં જણાવવું એમણે કે આપણી લાગણી હવે દુખાઈ છે અને આ સવાલ તે કાલમાં ચાલતી અશાંતિ કરતાં વધારે ભય ભરેલો છે એમ ઉડિઆ કાલેસીલના માણ સલામદ સમયદ હસન બેલગામીએ કહ્યું છે તેને આપણે બોલેએલ મળતા છીએ. લોરડ કરકાનની જેમ આપણે કહી દેવું એમણે કે “જો હોદ્દા મજુરો પોતાની અંગ મહેનતથી જે બિટીલ કાલોનીને તવનવ બનાવે તેજ કોલોનીમાં તેજ મજુરને પારીઆ કુતરાની જેમ નમજુવે એમણે,” સમ્બાધનીની વાતો ઉપર ભરેલો રાખીને આપણે સુપરીઠી રાખવી એમણે તહીં. સરથાતેમાં વચ્ચતા આપણા ભાગ્યોને પદસાતી મદદ કરવાની અત્યંત જરૂર છે. વગેરે.

મી. મહીલાલ ડાકતરનું ભાષણ

ત્યાર પછી મેરીશીયસવાળા મી. મણીલાલ ડાકતર જેમની મી માંધી તરફની બળામણથી પ્રમુખે સલાતે બોળવાણ કરાવી હતી તેમણે દરખાસતને ટેકા આપ્યો હતો. તેમણે મેરીશીયસની રિમિતિને ચિતાર આપ્યો હતો. ત્યાં હોદ્દાઓને મધ પારી કહે છે. કારણ કે સરમાં જલ પારી મજુરો ત્યાં ગમેલા. ત્યાંના લગન અને વારસાને લગતા કાલકાઓ બહુજ વાંધા ભરેલા છે. હોદ્દા અને મુસલમાની ધરમની રૂએ લગન ચાલેલા ફરજ દોને પણ ત્યાં હરામથી પેશ થએલ ગણે છે. મીર મીટીઆની રિમિત પણ બહુજ અજાણ છે. એટલા સાર મેરીશીયસમાં હોદ્દા મજુરો

જેને મોકલવા નહીં; (તાળીના આવળો)
વગેરે બહામણ મી. મણીલાલે જુસ્સા
કાર બાપજીમાં કરી હતી.

મી. રમુનંદનપ્રસાદ

તે સંયુક્ત પ્રાંત તરફના આવેવાને
તેમના બાપજીમાં જન્મ્યા હતાં બીજી વખત
બોમ્બેની સાથે લડવું પડે તોપણ હક્કિય
આફરિકામાં હોદીના કુખો દુર કરવાના
કામ લેવા જોઈએ

રાય દેવીપ્રસાદે હોદીમાં બાપજી કર્યા
બાદ દરખાસ્ત કરવાનુમતે પસાર થઈ
હતી.

હીલસોટનો તાર

મી. માંધીને નીચે મુજબ કેવલ કરવા
ને કારણ ત્યારપછી કરવાનુમતે પસાર કર
વામાં આવ્યો હતો :—

“આમારા બહાદુર દેશીબાઈએ ટરાંસ
વાલમાં સરખાપણના કાક સાહેબને લગત
અલાવી રહ્યા છે તે માટે આ રા મી
નેશનલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસ ધન્યવાદ આપે
છે અને હાથરને પ્રાર્થના કરે છે કે તેને
હતેલ સાથે પાર પાડવાનું બળ તમને
આપે.”

નાતાલમાં, હાલ્યોએ માટે મજુરીની
જરૂર પતાવનારા એક લેખમાં મરકપુરી
કહે છે કે—સરકાર ને મસલત અથા
વલી હતી તેની ખરી હકીકત જણાવ તો
કદાચ એમ માણ્ય પડશે કે હોદી સર
કારના હાથ વિષે યુનિયન સરકારજ
જોખમદાર છે. તેણે હોદી સરકારને
એવું કહેલ હોવું જોઈએ કે પ્રમાણિયન
અટકાવવાથી તેની (હોદી સરકારની)
હોદમાં પ્રજા સા ચસે, ત્યારે તે પચસાથી
હક્કિય આફરિકામાં મણી મુ બવલુ મં
જશે, કેમકે નહોતો હક્કિય આફરિકામાં
મીરમીટ રદ કરવાનો કાયદો કરવો પડે
અને તે ઉપરાંત વળી વચન પળવા
મજુરી પુરા પાડવાનું પણ યુનિયન સર
કારને માથે લેવું પડે. ને હકીકત બની
છે તેને લીધે તેઓ કહી શકશે કે “એ
પમણુ લેવાયુ એમાં એમે શું કરીએ ?
અમે તેના પદલામાં મજુરી પુરા પાડવા
અને તેટલો વિચાર કરશું.” આનો
આરય કાંઈ નથી. બ્યારે “ત્યાર
કરીશું” ની ટોપી સરકાર પહેરે છે ત્યારે
તેને વારંવાર ઉપ આવી જાય છે. અને
બ્યારે તે ઉપમાંથી ઉઠે છે ત્યારે તે
જુલી જાય છે કે કમ જાગત પર તેને
વિચારવાનું હતું.

સત્ય વિના બીજું કશું નથી

(મયા અંકથી માણુ)

મરકપુ ૧૧ મું.

બીજા દિવસ પરસ પણ પસાર થઈ
અમાં શિવદયાળ હજી જીવે છે. હવે
તેને કેમ પ્રકારની કામના રહી નથી. તે
નિરભય થઈ ગયો છે. તેનું “હલ્ય બાન”
દમાં મસ્ત રહે છે. એક દિવસ તે
વિચારે છે કે “પ્રજાએ માથાસને કેવું
સુખ આપ્યું છે. અને જતાં તેઓ
કાલા કાલા કુખી થાય છે. આખર
જાનક પ્રોહીને તેઓ કુખનેજ વળગી
રહે છે” આયો વિચાર કરનાં તેને
માથાસનાં પાપો માદ આવ્યાં. તેઓ
કાથે કરી કેમ કુખ બોરી લે છે એ
પણ તેને માદ આવ્યું. તેને તેમની દયા
ઉપજી તે મનમાં નિશ્ચય કરી ઉઠ્યો
મારે અહીં નિરાતે રહેવું એ એકું છે.
અમાનીઓને સત્ય વાત સમજવવા મારે
બહાર જવું જોઈએ.” આયો નિશ્ચય
જતાંની સાથેજ છુટારાને પસાર થતાં હોઠો.
તે સમજાવ્યો સમજાવ્યો નથી તેથી તેને
કહેવાનો પ્રયત્ન કરવો બર્ષ છે એમ
વિચાર કરે છે એટલામાં વળી પોતાના
આમળના નિશ્ચયની વાત માદ આવે છે.
એટલે ઉઠી રસ્તે છુટારાની સામે ગયો.
છુટારો મમીનીયા નીચી દૃષ્ટિએ માલતો
હતો. શિવદયાળે તેને જોયો કે તેનું દીલ
દયાથી પીમળી મથું. તેની પાસે બંધ
બોલ્યો “ભાઈ, જમીને જો. તારા દીલ
માં હાથરનો વાસો છે. કપટરૂપી પડા
થી તે તારી દૃષ્ટિએ નથી પડતો. એ
કપટવડે તું કુખી થાય છે; બીજાને
કુખી કરે છે; અને હજી તું બહુ કુખી
થઈશ. પ્રજાની તારી ઉપર કેવી દયા છે!
ભાઈ, એનો અનાદાર ન કર. તારું
જીવન ઉપર સન્મુખ કર. છુટારો બાલુ
એ ફરી કરકું મોઢું કરી આલવા સાઓ.
“મને જવારે” શિવદયાળે તેને ન બોલ્યો.
તેને નમીને તે રહી પડ્યો.

છુટારાને પોતાની આંખ ઉઘી કરી.
તે તેની સામે એક દસે જોઈ રહ્યો.
આંતે મોડા ઉપરથી ઉતરી પડી શિવ
દયાળને પડે પડ્યો, અને બોલ્યો કે “જી
મહાત્મા, તમે મને જીતી લીધો છે. વીસ
વરસ સુધી મે તમારાથી અમોડા કર્યો.
પણ આને હું કાર્યો છું હવે પછી
રેલ ઉપર મારો કાજ નથી. તમારી

હાજારમાં આવે એવી આજ્ઞા કરે. બ્યારે
પ્રમ તમેજો અને ઉપરેલ કર્યો ત્યારે
અને સમજણ આવવાને બદલે વધારે
જુસ્સો ચઢ્યો હતો. પણ બ્યારે તમે
માથાસોથી વેગળા જઈ એકાંતવાસ મારણ
કે ત્યારે મારું મન પીમળ્યું. તમે
નજામ છો એવી મારી ખાતરી થઈ.
મારથી અને તમારા સખોની અસર થવા
માંડી. તે દિવસથી ત્રણ ઉપર રોજ
રોટલી હું ખાઉં છું.

હવે શિવદયાળને માદ આવ્યું કે
“આરસી સાદ કરવા સાદ પહેલું તે
લોવાનું જીવક સાદ કરવું જોઈએ.
બ્યારે મારું હલ્ય સાદ થયું ત્યારે બીજા
ઓનાં હલ્ય પણ હું સાદ કરી શકું છું.
બ્યારે અને મોતની બ્લોક વ રહી ત્યારે
છુટારાનું દિલ પીમળી મથું. આ ઉપર
અદાવવાના લોકાના પાટા વાળવા સાદ
પ્રથમ તો એવું મોઢું મજબુત કરવું
જોઈએ બ્યારે મેં મારું દિલ પ્રજામાં
લગાવી મજબુત કરી હોયું ત્યારે છુટારો
તોફાની મન પણ સાંત થઈ કામ
જેલું.”

છુટારાએ કહ્યું “બ્યારે તમને મારી
દયા આવી અને મારી પાસે રહ્યા ત્યારે
મારું મન ઉપર બાધી પડ્યું.”

શિવદયાળને મહેરો આનંદથી પ્રકુલિત
થઈ ગયો, અને છુટારાને લગને પેલાં કુંઠાં
આમળ લઈ ગયો. બેવા તેઓ ત્યાં ગયા
કે ત્રીજા કુંઠાંમાંથી પણ હજીયા કુટેલા
હોઠા. શિવદયાળે ફરી પેલા અરવકનો
કિસ્સો માદ કર્યો. બ્યારે તેમણે કારે
અગ્નિ સળગાવ્યો ત્યારેજ લીલાં ભાકકાં
સળગવા માંડ્યા બ્યારે મારું દિલ બીજા
ના કુખથી બળવા માંડ્યું ત્યારે બીજા
ને પણ તેની આંખ આગી.” આથી તે
બહુજ રાજી થયો કેમકે હવે તેનાં પાપ
બળીને અસ્મ થઈ ગયાં હતાં.

પોતાની તમામ વિતેલી વાત શિવ
દયાળે પેલા છુટારાને કહી. પોતાને સત્ય
વાનનાં દરશન થયાં એવી તેની ખાતરી
થઈ. પોતાના બાપના સખો માદ આવ્યા
કે “જે અત્યંત લામચાળી હોય તેનેજ
સત્યવાનનાં દરશન થાય.” સત્યના મતા
પથી દેખીતા અસંભવિત બનાવો પણ
બની શકે છે એવી તેની ખાતરી થઈ.

પ્રિય વાંચનાર! આજના જમાનામાં
પણ જે માણસ સત્યને અનુસરે તે એવા
અમરકાર જોઈ શકે છે એ સંદેહ રહિત છે.

છાતાભાઈ કેસ પર છાપાનો ટીકાઓ.

‘દુર્લભવાણ લીલર’

‘લોરડ ડી વીલીયરસના અસરકારક ચુકાદાના પગલે અમને મળ્યા છે. તેમણે જખાબુ હવું કે ન હવે એવો જોશ હમી પ્રતેને બહાર રાખવાની બાબત કરતાં પ્રબળી છુટની આગત વધારે કાચની છે. અને જ્યાં કાચમાં સહ રહેતો હોય ત્યાં ચુકાદો કમેજા ઉપલા સિદ્ધાંતને અનુસરતો આપવો જોઈએ. આ નિરણય એક મહાન વડીલનો છે. કે જે બધા કાચમાં જોતું રહસ્ય ખાસ કાચની બાબતમાં કામે લગાડે છે. આ સગાઈને કાચમાં જોતાં જે સાવચેતી રાખવી જોઈએ તે લોરડ ડી વીલીયરસે આગળ પરી છે. એક મુશ્કેલી સહને કુર કરવા જતાં આપણે આપણા રાજ્યના બધારણના મુદ્દાની વિરુદ્ધ ન જવાની કાચજી રાખવી જોઈએ. જે આપણે એકમાત્રીકના માણસ તરીકે ના હોવાને માન નહીં આપીએ તો પરિણામ એવું આવશે કે જેને અમલ કરવાની સત્તા છે તેના સિવાય બીજા કોઈને બીજામુલ હોવા રહેશે નહીં.

‘ફરાર’

સુપ્રીમ કોર્ટના એપેલેટ ડીવીઝનમાં અપાએલ અમલનાં ચુકાદાથી મુખ્ય મુદ્દામાં કાંઈ તથાવત થતો નથી. જે સગીરાનાં આભાપ અહીં કાચદેસર વસી રહેલાં હોય તેમને ઉમરે પહોંચતાં તેમનાં વાજખી હોવા વચરનાં કરી ચુકવાનાં ટરાંજ વાજની છેલ્લી પારલામેન્ટ મવા લોકોના કોઈ બાચનો ધરાહો હતો નહીં. ચાલુ કાચદાના અરજમાં સાધારણ અકલસ અને ઇનસાફનો ઉપયોગ કરવા કરતાં એપેલેટ કોર્ટે વિશેષ ધ્યાન નહીં. વસી રહેલાં એલીઆટીકોનાં ઉત્કરંને ઉમરે પહોંચ્યા પછી આ મુલકમાંથી કાઢી ચુકવામાં આવે તો તે રાજસી વાત મજબૂત. અમારા મત પ્રમાણે આ કેસ કોર્ટ આગળ ન હોતો હજી જવો પડતો. અથવા અમારે એમ કહેવું જોઈએ કે એલીઆટીક ડી પારલમેન્ટે અરજદારને રજીસ્ટરેશન સરટી ફીકેટ આપવાની કહી ના પામવી નહોતી જોઈતી.

કરમના સીક મરચટ મેસરસ છ. રામચંદ્રની વેરલમના મી. આઇ. ઇ. કાજીની, તથા હવારકસકોરમના મી. મહમદ છવાની તરી બહોરખખરે તરજ વાચનારનું બાન ખેંચીએ છીએ.

તાર સમાચાર

પોરદુમાલ તરફથી ફેરલાંક વરસો હર આન નવી મનવારો બધિવામાં આવનાર છે. જેની પાછળ બે કરોડ પાંચેક ખરચ વામાં આવશે એવો અંકસરો મળે છે. પોરદુમીક કાચલાનું બધારણ નવેસર કરવામાં આવશે.

અરબસ્તાન મયેલા પુરકી લશ્કરમાં કોમેરા હાટી નીકળે છે.

લગ્નમાં એક મોકલીંગ મેચમાં એક અમેરીકને અંગ્રેજ ઉપર છત મેળવી છે.

મંચુરીઆમાં પ્લેમનું જોર વધતું હોવાથી ચીનાઇ સરકાર મુજબજીમાં પકી છે. ત્યાં રોકવા માટે એંગ્લો ઇડીઅન કાકતરો વસ્તે મામણી કરવામાં આવી છે.

સ્વીમરો પર ફેરડાં વચર સંદેશ મોકલવાનું સંચા કામ રાખવા માટે છટાલીની સરકારે કાચહો લગ્યો છે.

કચુક જોશ કોનોટની નીમજીક કોનેકાના વાઇસરાય તરીકે મવાનું બહોર મધુ છે.

મંચુરીઆમાં રેલવેપર કામ કરતા રશીયનોના કુટુંબોને પ્લેમથી બચાવવા સાર રજીઆ મોકલી દેવાનું રેલવે ખાતાએ કણસ ન કરવાથી ૩૦૦૦ રશીઅન કામ કરોએ હડતાલ પાડી છે.

ન્યુ યોર્કમાં ૨.૦૦ એનારકીરોએ મીટીંગ કરી. જાપાનમાં એનારકીરોને હાસીએ ચકાવવાની સામે પોકાર કર્યો હતો. જાપાની એલમી ખાતાને ઇન કરવા સાર તેઓ સરખસના આકારમાં સહેરમાં રૂપ દતા. પણ આજેવાનને પકડીને પોલીસ તેમને વિખેરી નાખવા સક્તિવાન થઇ હતી.

ખાસ કરીને લશ્કરી ખાતા માટે અને હોંદી સરકારની સમવડ માટે કલકતા, કિલ્હી, અલ્હાબાદ અને સીમલા ખાતે ફેરડાં વચરનાં તારનાં મથકો પા. ૫૦ હજારના ખરચે નાખવાનો હોંદી પ્રધાને ખારકોની કુપનીને કંટરાકટ આપ્યો છે.

પુરવમાં ચાલતી મરકીને લીધે અરમન મીન્સ તેની મુસાફરી બંધ કરી કલકતા થી પુરોપ તરફ પાછો ફરશે. જાપાન

તથા પુરવના રાજ્યોને મીન્સની મુલાકાત માંત્રી વાળવા સંબંધી સંદેશ મોકલવામાં આવ્યો છે.

તા. ૩૧ મીએ વિલાયતની પારલામેન્ટ ખુલ્લી મુકાઇ છે.

મંચુરીઆના પ્લેમવાળા બાગોમાં ફરી આના કામગો કીસઇનફેસ્ટ થવા વચર સેન્ટ પીટરસબર્ગ પહોંચે છે તેની સામે પોકાર હડ્યો છે.

શીલીયાઇનમાં એક જવાબા મુખી પર વત હાટી નીકળવાથી ૪૦૦ માણસો મરણ પામ્યા છે.

પુરવ આફરિકામાં નાઇરોબીના છાપા ઉપરથી જખાવવામાં આવે છે કે ત્યાંના રેલવે ખાતાનો એક મોટો અમલકાર સિંદના પંજમાં સપડાયો હતો, જેમાંથી તેને મોટી મુશીબતે બચાવી શકાયો છે.

વિલાયતના છાપા ખાતાના કામદારોએ એકસ પ મઇ દડતાલ પાકવાની ધમકી દેવાથી ૧૫૭ પેટીઓએ કામદારોની મામણી સ્વીકારી છે. જ્યારે ૨૦ પેટીઓ હજુ ટકી રહી છે.

છજાનમાં આલેકઝાન્ડરીઆ ખાતે મોટી આગ લાગવાથી પા. ૧,૦૦,૦૦૦ નું નુકસાન થયું છે.

સત્યાગ્રહની હડતામાં જોહાન્સબર્ગના છાપામાં લખાણો વડે તથા બીજી રીતે મદદ કરનાર ઝોરા પાદ રેવ જોનન ડીમળી બેરી તથા તેમના બાનુ કરબનની મુલાકાતે આવેલ તે તકનો લાભ લઇ તેમના માનમાં મી. રસ્તમજીને ત્યાં આ પાણીનો એક જલસો કરવામાં આવ્યો હતો, તે વખતે મી.બેરીનાં તેમની સેવા માટે વખાણ કરવામાં આવ્યાં હતાં, તથા તેમની કાબર મએલા હોંદી આજેવાનો સાથે જોળખાણ પાડવામાં તવી હતી. જેનન બેરીએ તેમના બાપજીમાં આભાર માની ને જખાબુ હવું કે ‘ટરાંસવાલના એન્ટી-એલીઆટીક કાચદેઓથી જે હું યુસ્સે વાઈ નહીં, અને તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કરું નહીં, તો હું ખરે ખિરિત પાદરી ગણાઈ નહીં.’ જેનનબેરી તથા મીસીસ બેરીએ જીવવારે શીલીકસની મુલાકાત લીધી હતી.

એન. મી. અલી હમામ

તેમની કારકીર્દીનો ટુંક હેવાલ

(નવા અંકથી ચાલુ)

તેઓ બહોળા વિચારના અને ઉમદા કેળવણી પામેલા હોવાથી મતમતાંતરના જીનુનો તેમના કિલમાં વાસો નથી. સ્વધર્મીઓને માટે જાક ધરાવતા જતાં તેઓ બીજા ધરમના સ્વદેશીઓ પ્રત્યે કદી બેદીલ થયા નથી. ૧૯૦૮ માં તેઓ ખીદાર પ્રાવીન્શીયલ કોનક્રેન્સની પહેલી સમાના સરવાનુમતે પ્રમુખ નીમાયા હતા. તે વખતે તેમણે જે આપણું કર્યું હતું તે એવું તો પ્રગટીય એકતતાના જુરઆથી જરૂર હતું કે મમે તે પક્ષના લોકો તરફથી પણ તેનાં વખાણુ થયા વિના રહ્યા નથી. તેઓ કાષ્ઠપણ રાજદારી પક્ષની જાપ લેનારા નથી. યુસલમાનોના બ્યાજથી હક સમવાતા હોય, અને હીંદી એની સામાન્ય રીતે ઉન્નતી થતી હોય તેવું કામ કરવામાં તેઓ પોતાની ફરજ સમજે છે. તેઓ મી. એમલે સાથે એવો વિચાર ધરાવનારા છે કે હિંદુસ્તાન ની હાલત કેળવણીના ફેલાવા ઉપર આધાર રાખે છે. આ બાબતમાં તેમણે સદા પોતાથી બને તેટલું કર્યું છે. સર એન્ડ્રૂ ફ્રેઝરની માદગીરી બળવવાની હીલચાલમાં કલકત્તામાં પુતળું ઉભું કરવાને બદલે ખીદારમાં વિધાયીઓને માટે હોસ્ટેલ બાંધવાની જે ઉપયોગી હીલચાલ ફ્રેઝરના નીવડી તે મી. અલી હમામના પ્રયાસને મુખ્યત્વે કરીને આભારી છે.

મી. અલી હમામ ખરા સ્વદેશી છે, અને કેળવાયલા વરગના મોટા બાગના સ્વદેશી હીલચાલ અનુધી વિચારોને મળતા થાય છે.

તેમણે પોતાની જન્મભૂમી ખીદારના બહેર કામમાં મોટા અને ઉત્સાહ બરેલો બામ લીધો હતો. ૧૯૦૮ માં પટના ખાતે મવરનરને મળવા જે ડેપુટીશન મયેલ તેની આગેવાની તેમણે લીધેલી. કેળવણી અનુધી બાબતોની તેમની બહેર સેવાને લીધે ૧૯૦૮ માં કલકત્તા યુનીવર્સીટીના ફેલો તરીકે તેમની નીમ જક થઇ છે.

પણ તેમની કારકીર્દીનો સઉથી વધારે અગત્યનો બનાવ એલ ઇડીઆ પ્રોસેસ લીગની અમરતસરની બેઠકા વખતે તેમણે લીધેલું પ્રમુખપદ છે. તે વખતના તેમના બાકાર બાપણથી તે હાંકના અગ્ર બહેર આજુસોમાં મળવા લાગ્યા. તે બાપણુ

બધા પહે વખાણુ કર્યાં છે. મી. અલી હમામે તે વાકાર બાપણમાં જણાવ્યું હતું કે “આપણને હીંદના કેળવાયેલા યુસલમાનોને બીજા કોમોના લોકો કરતાં આપણી જન્મભૂમી હોંદને માટે એકો ખાર નથી. હીંદ આપણી જન્મભૂમિ છે, એટલું જ નહીં, પણ જમાનાની પવિત્ર વાકારતેથી આપણે તેની સાથે બધાએલા છીએ. આપણી જન્મભૂમિ માટે આપણુ માન અને પ્રેમ બીજા કોમના કરતાં એકા ન હોવા જોઇએ.” આ ઉત્પાદમાં તે છેલ્લું વાકય એક આગેવાન યુસલ માનને મોટે મોસાએલું હોઇ ખાસ અમ હતું મળ્યું છે. હીંદની કોમોની એક તતાના કારણમાં તે વાકયની જટલી કીમત કરીએ તેવલી એકી છે. તેમનું તે વખ તનું આપણુ હીંદના ઇતિહાસમાં વાકાર સ્થી જશે.

ભાર પછી તેમણે બીજા અમલની બહેર હીલચાલમાં ભાગ લીધો હતો. સુધારાના બીલની કારોબારી કાલસીલો જુલ જુલ મલાકાઓમાં સ્થાપવાની કલમ ઉમરાવની સલાએ કાઢી નાખવાથી તે ફરીથી ઘાબલ કરવા હીંદમાં મોટો પોકાર થયો હતો, અને તે વખતે કલકત્તામાં બહેર મીટીંગ બરગા માટે હીંદુ આગેવાનો સાથે મી. અલી હમામે ઉત્સાહ થી મહેનત કરી હતી. તે મીટીંગમાં નવાબ બહાદુર સર ખવાજ સલીમુલ્લાહ ને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું, અને મીટીંગનું સઉથી સરકારમાં સરકા આપણુ મી. અલી હમામનું હતું. ભાર પછી મી. અલી હમામે ૧૯૦૯ ના ખીદાર પ્રાવીન્શીયલ કોનક્રેન્સમાં બામ લીધો હતો. તે વખતે મી. હમામ અને મી. એમલે વચ્ચે મોટા સવાદ ચાલ્યા હતા અને તેમણે મળીને સુધારાના બીજા અનુધમાં “મીકસ હાલેકોરેટ” ની યોજના પડી હતી, કે જે વડે બને કોમોને વિખુટી પડતી અટકાવવાનો હેતુ રાખવામાં આવેલો હતો. આ યોજનાના રેકામાં તેમણે એક ઉમદા બાપણુ કર્યું હતું. આ વખતે મી. હમામની કામે લીખત માટે મી. એમલેએ બહુ ઉચો મત માંધો. તેમણે જણાવ્યું હતું કે હીંદી આગેવાનોનો વડીલ વરમ બાદ કરીએ તો બધા હીંદીઓમાં મદાસવાળા મી. વી. ફૂલુસામી બાપરથી બીજો નંબર મી. અલી હમામ છુદિબળમાં આવે છે. આ બને આગેવાનો વચ્ચે તે કોનક્રેન્સ ના વખતથી પડી મીમાચારી થઇ છે. પણ તેમણે તે વખતે જે સમજુતી કરી

તે પર ઘણી સખત ટીકાઓ બપામાં થઇ. મી. હમામની તેમની કોમના બાક એમાં લોકપ્રીયતા પડી છે, ને કેલેક બામ તેમનાથી ખુલ્લી રીતે જુદો પડેલ છે. ભાર પછી સુધારા મુજબ અપાયેલી સુટણીના ધારામાં હીંદુ અને યુસલમાન વચ્ચે “લોકની દીવાલ” ખડી કરવામાં આવેલી જોઇને મી. અલી હમામને નિરાશ થઇ છે. તેમણે તેની સામે ધણા પ્રોટેર કરેલ હતા. “હીંદુસ્તાન રીબુ” નો લેખક કહે છે કે હવે મી. અલી હમામ હીંદની કારોબારી સરકારના મેજર થયા છે, અને તેથી એ ધારાઓ ફરીથી પકવામાં હીંદી સરકારને સરક્તા લાગવી જોઇએ.

[અધર]

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(પ્રાવીન્શીયલ જેજેટમાંથી)

કરબન, લેડીસમીય, અને મારલ્લટાઈ નના વેપારી બાજમ ફુસેને તેના લેણ દારો સાથે સમજુતિ કરી છે, જે અંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૯ મી ફેબ્રુઆરીએ કરબન માલ્લેટ બાગળ બરાશે.

રહેજરના ગીરમીટીઆ હીંદી કોમરખા નાકકની નાદાર મીલકત અનુધમાં લેણ દારોની મીટીંગ તા. ૯ મી ફેબ્રુઆરીએ રહેજર માલ્લેટ બાગળ બરાશે.

નુ હેનોબરના નવાબખાન અને કા. ની મીલકત નાદાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૨૮ ફેબ્રુઆરીએ મારિલ્લવરમમાં સુપ્રીમ કોર્ટને બરજ કરવામાં આવશે.

કોટા મેનરના મુનસામી નામ્હુતી નાદાર મીલકત અનુધમાં વજેચણીના આકકા સુપ્રીમ કોર્ટના મારતર બાગળ રજુ થયા છે, અને તેની વકલ અમલાલી ડીવી કનના માલ્લેટ બાગળ રાખવામાં આવી છે, બધાં તે તા. ૧૭ મી ફેબ્રુઆરી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લી રહેશે.

કાઠીઆપાડ બારમ મંડળના સેકરેટરી જણાવે છે કે આ મંડળની મીટીંગ રા. નાયાલાલ નારણને ત્યાં, ૧૯૧ એ અટિમાં તા. ૫ મી ફેબ્રુઆરીએ (આવડી કાસે) ૨ વાગે મળશે, જે વખતે રા. જનનલાલ યુનાતર “રમહેવ” ઉપર બાપણુ આપશે. બાપણુ સાંબળવા આવવા માટે સરવે બાકોને વિનતી કરવામાં આવે છે.

ઉછીના આપેલા માનવી!

(અમારા ખાસ ખબરપત્રી તરફથી)
મીનવુઠ પારક બીક વરસમાંથી કામ છોડીને ચાલ્યા જવાનો આરોપ મુકીને ૧૧ ગીરમીટીઆ હોદ્દાએ તા. ૨૫મીએ વેર લખ માછીએટની કોર્ટમાં ખસા કરવામાં આવ્યા હતા. તેમના બચાવ માટે વેરલખ ની હોદ્દા કમીટીએ વહીવટને રોકેલ હતો. તેની માગણીથી કેસ મુલતવી રહ્યો હતો, અને પછી તા. ૨૭મીએ કેસ ચાલ્યો. પુરાવામાં એવી હકીકત બહાર આવી કે એ માછીએ મજબૂર બીક વરસવાળાને અપાયાજ નહોતા. પણ તેઓ રોગાટની સુમર કંપનીની ગીરમીટ માં સોંપાયા હતા, અને એ કંપનીએ આ માછીએટની વસ્તુને મીનવુઠ પારકના કારખાનાવાળાને ઉછીટી આપી હતી. ત્યાંના એક મેનેજરે તેમના પર હુમલો કરેલો, અને એક માછીએ સખત ઇજા મળેલી. તેમણે પોતાના અસલ માલીક પાસે જવાની માગણી કરી, પણ તેમને છટકા પાસ આપવામાં આવ્યા નહોતા. કોર્ટે તેમને નિરદોષ ઠરાવી છોડી મુક્યા હતા.

પુરવ આફરિકા ગોરાઓ માટે!

(૨૨૨)

બિલીશ ઇસ્ટ આફરિકાના અવરનરે લાંડનની વેપારી એજરે તેને આપેલા ખાણના મેળાવણા વખતે બાંધણુ કરતાં જણાવ્યું હતું કે:-

હું લાંડનના વેપારીઓને કસાવવા હમ્મુ' હું કે પુરવ આફરિકામાં તેમને માટે સરસ તક છે. યુનિયન કેસલ કુંપનીએ એ તરફ સ્ત્રીમરો દાખલ કરી છે, તેમાં હું તેને ફોલ્ડ મુમ્મુ' હું. બુમા નડા રેલવે બાંધવામાં બિલીશ રાજને જે લાભ થયો છે તેથી વધારે લાભ ખીજા કામથી તેને નહિ થયો હોય. આ રેલવેને જોડનારી શાખાઓ બાંધવા આમદ કરવામાં આવ્યો હતો. આ ખીસવણીની કોલોનીઅલ એશીસ તરફેણ કરશે. રૂના વેપાર સંબંધમાં આશાજનક વિચારો તેણે દરલાવ્યા હતા. પુરવ આફરિકાના નેદીવોની વેપારી કામની સમજ અળ મળ પમાડનારી તેણે જણાવી હતી. છેલ્લાં ત્રણ વરસમાં નેદીવો દહ એજન્સી વર લા હોય એવો એક પણ દાખલો તેને જણાયો નહોતો.

ચાલુ વરતમાન

—૦—

રો'મર પાસે કરસતી આમળ એક મા હું કારખાનું આમથી નાસ પામ્યું છે, જેથી પા. ૪૦૦૦નું વુકસાન થયું છે.

અંગ્રેજી ડીસ્ટરેકમાંથી ઉધણના દર વાળો ગોરો ઉચાગોઆમેના આરામાંથી પસાર થયેલ છે. આ બનાવે કેટલીક ચર્યા ઉભી કરી છે.

એવું માનવામાં આવે છે કે યુનિયન પારલામેન્ટની બુધવારે રૂઝ થયેલી બેઠકો એશીસની અધરચ સુધી ચાલુ રહેશે.

એક હોદ્દા બેકુત ડરબન ઇડિઅન કારમર એસોસીએશનને તેનો દ્વિસાબ બહાર પાડવા સ્થાનિક છપામાં માગણી કરે છે.

ટરાંસવાંલમાં ગોરી ગોરતો પર નેદી વોએ હુમલા કરવાના કેટલાક દાખલા બન્યા છે. એક દાખલામાં ૧૧ વરસની ગોરી છોકરીની લાજ સેવા માટે એક કાશરાને ત્રણ વરસની કેદ અને ૧૦ ફટકા મારવાની સજા કરવામાં આવી છે.

'મરકુરી' માં મી. પોલાકનો એક કામળ પ્રસિદ્ધ થયો છે, જેમાં યુનિયન પારલામેન્ટવાળા મી. કરકમેનને જવાબ આપ્યો છે કે નવા લાઇસેન્સની અરજીઓ સંબંધમાં તેમજ લાઇસેન્સ ટરાંસફર કરવા સંબંધમાં હોદ્દાએને સુપ્રીમ કોર્ટને અપીલનો હક આપ્યો નથી એટલે હોદ્દા સરકારે લીધેલું (ગીરમીટ બંધ કરવાનું) પગલું તકન વાજખી છે.

મી. પારસી રસ્તમજને તેમના ફરજદ મી. સોશાળજી જેલ જ્યાં માટે લુદે લુદે ઠેકાણેથી મુખારકગાદીના સંદેશ મળ્યા છે, જે માટે મી. રસ્તમજ આજાર માને છે અને સત્યાગ્રહનું અનુરણ કરવા બલામણુ કરે છે.

શીનીકસમાં એક લાઇખરેરીનું મકાન બાંધવા માટે ઇટે તથા લાકડાંની મી. ઇસ્માઇલ ગોરાએ ઉદાર ભેટ કરી છે, જે માટે પ્રેસમાં વસનારાઓ તેમનો અંતઃ કરજીપુરવઠ આજાર માને છે. મકાનનું બાંધકામ હતાવળે શરૂ કરવામાં આવ્યું નાર છે.

વેરલખ

[અમારા ખબરપત્રી તરફથી]

ગીરમીટમાં ન જોડાય!

વેરલખ પાસેની એક કોલીના ફરોક ગીરમીટીઆ હોદ્દાએ જેમની ગીરમીટ ખલાસ થવા આવી છે, તેઓ ગમે સોમ વારે ફરીથી ગીરમીટમાં જોડાવા વેરલખ મળ્યા હતા. પણ તેમ કરવાનાં શું પરિણામ આવશે તેથી, તેમજ હવે ગીરમીટ બંધ મધ છે તે ખબરથી તેમને વાંકે તાર કરવામાં આવ્યા, અને તેથી ગીરમીટની સુલામાંમાં દાખલ ન થવાનો નિશ્ચય તેમણે કર્યો, અને પોતાને ઠેકાણે પાછા ફર્યા. દરેક ઠેકાણે ગીરમીટીઆએને ખરી હકીકતથી વાંકે કરવામાં આવે તો ધણા માછીએ ઉપરના દાખલામાં બન્યું છે તેમ ગીરમીટમાંથી બચવા શકિતવાન થાય.

સુએલો માલુમ પડ્યો!

વેરલખના મી. એચ. ડગ્લસુ. જેમ્સની ગીરમીટમાં બંધાએલો એક ગીરમીટીઆ એક મહીને થયાં ગુમ થયો હતો : એવું જણાવવામાં આવે છે કે જ્યાં બુધવારે મજબૂર માલીકના ધર પાસે આવેલી નદી માંથી તેની લાસ મળી આવી હતી. તેના માથાપર પછવાડેથી મરાએલો એક ધા દેખાતો હતો. તેણે કોઇએ ખુન કર્યાની અજવા સંભળાય છે. તે બાબતમાં માછી એટ તરફથી તપાસ થાય છે, અને ગ્રેટ કટરને પણ તે બનાવથી માલીતગાર કરવામાં આવેલ છે.

જરૂરપત્રીઓને જણાવ

"અનુભવી"—એ વિચારોને પ્રસ્તુત વિષય સાથે કાંઈ સંબંધ જણાતો નથી.
અ. ઇ. એ.

પુર્વ આફરિકામાં હિંસીના વિરોધ

(૧૨૨)

નાઇરોબીમાં વસનારા ગોરાઓની એક મીટીંગમાં એશિઆટીક ઇમીએશન બંધ કરવાની માગણી કરવામાં આવી છે.

પારલામેન્ટ આગળ પીડીશન

પોએસ્ટરમની મ્યુનીસીપાલીટી વતી, તથા વેપારી એજર વતી એશિઆટીક ઇમીએશન બંધ કરવાની માગણી કરનાર પીડીશન ત્યાંના મેંખરે તા. ૧લીએ યુનિયન પારક મેન્ટ આમળ રજુ કર્યું છે.

હાંદુસ્તાનના ખખરો

(હાંદી કાપા ઉપરથી)

પોરબંદર ખાતે શ્રી ચતુર્થ શરિયત
અનાયાજમનો પાયો નાખવાની ક્રિયા ૨૨
માર્ચે શ્રી વાજસુરવાળાએ કરી હતી.

તા. ૧૩ મી ડીસેમ્બરે મધરાત્રે રાજ
કોટમાં ધરતીકંપનો એક સાધારણ આંચકો
લાગ્યો હતો.

જાનનગર ખાતે ના. જામ શ્રી રણજીત
સીંહે જામ એક ખુલ્લી મુઠવાની ક્રિયા
કરી હતી.

જાનનગરના નામદાર મહારાજા અલ્લા
ખાદ ખાતે ભરવામાં આવેલું પ્રદરશન
જોવા માટે પોતાના કુવરી સાથે મથા
હતા.

જાનનગરના દીવાન મી. પટ્ટણીની વાદ
મીરી કમલ કરવા એ રાજમાં એક ફંક
ઉછું થયું છે.

જાનનગર ખાતે ખવાસ શાંતિમાં પાપ
ફંક ખેલવામાં આવ્યું છે, જેની રૂએ એ
ફંક ખેલનારાઓ પોતાની કમાણીમાંથી
રૂપિયે પાપ લેએ એ ફંકમાં આવશે.
આ ફંક એ શાંતિની ઉન્નતિના કામમાટે
વાપરવામાં આવશે.

વહોરા કેમના વડા ધરમ ગુરૂ મેલા
ના અબ્દુલ અહમદ સાહેબ ડીસેમ્બરમાં
કરાંચી ખાતે મથા હતા, જ્યાં તેમના
માનમાં મોટી ધામધુમ કરવામાં આવી
હતી.

રાજનગર નજીક નાટક સમાજ નામ
થી એક નાટક કુપની એક વિદ્વાન કવિ
ની આજેવાની તમે અમલવાદ ખાતે રથ
પાપ છે.

સીંગર તાલુકામાં માલસર ખાતે વધવ
જીવ સાધુ મુખારિણી સમાને ૨ જો વાર
સીક મેળાવડો થયો હતો.

અમલવાદ ખાતે ૫૨૨ની અને ૨૫૧
રીટવડે જાળવાના "રુદવ" જનાવવાનું
"ભારત રુદવ ડીપો" નામનું એક કાર
ખાનું નીકળ્યું છે.

ભરમ ખાતે "હાહાભાઇ નવરોજી શ્રી
લાઇબરરી" ખુલ્લી મુઠવાની ક્રિયા જોન
મી. જોખલેની બીમારી સમય ગેરહાજરી
ને લીધે જોન. મી. મેહબુબાલ કદાનદાસ
પારખે કરી હતી. આ લાઇબરરી ખુલ્લ
ક્રના રોડ હામેદર ગેરમનદ મ સુખલાળા
એ ર. ૩ હજારને ખરચે બંધાવી
આપી છે.

નામદાર માયકવાડ સર વિલ્લમ વેડર
ખરમ સાથે એકજ રીમરમાં દોંઢ પાછા
હવા છે. મુખ્ય પહોંચતાં તેમને મોટા
આવકાર આપવામાં આવ્યો હતો.

મથા વરસમાં સમાજ ધીને કાયદો
મુખ્ય ઇલાકાને લાગુ પાડવામાં આવેલ
તે હવે લાગુ નહીં પાડવાનો ઠરાવ મુખ્ય
સરકારે બહાર પાડ્યો છે.

મુખ્યમાં વાલકેશ્વર ઉપર રોડ મન
લાલ દરગોવીંદલાસના બંગલામાં મીસીસ
નવલખાઇ મનલલ દરગોવીંદલાસ તરફ
થી ના. માયકવાડના મહારાણી બીમના
બાઇને આવકાર આપવાનો મેળાવડો થયો
હતો તેમાં જુદી જુદી કોમની બાલુઓએ
હાજરી આપી હતી.

જોએ પ્રેસીડેન્સી સોશિયલ રીફોર્મ
એસોસિએશનની આજેવાની હેઠળ મુખ્ય
ની તમામ હાંદુ કસબો અને મડળાઓ
નું ત્રીજું વાર્ષિક સંમેલન તા. ૧૮ મીએ
મુખ્યમાં મુનીવસિદીના મેનેજિંગન હોલ
માં ના. મહારાજા સવાજીરાવ માયકવાડના
પ્રમુખપણા હેઠળ થયું હતું.

મુખ્યમાં ગરીબ બાદીઓના નિવાસ
સ્થાન માટેનું "મરદુમ ગોવીંદજી હાઇ
રેલી મુળજી સ્મારક બાદીઆમલ" ખુલ્લું
મુઠવાની ક્રિયા મુખ્યમાં ના. ગવરનરે કરી
હતી. મરદુમ રોડ ગોવીંદજીની પુત્રીએ
ની મદદથી આ તથા માયવાળું મહાન
બંધાયું છે. જોન. સર વીલ્લમ હામે
દર હાજરેથીએ આ પ્રસંગે આપેલા બાપ
જુને અતે બજાવ્યું હતું કે મજદૂર જે
બહેનોએ આ મહાન પાછળ ર. ૧ લાખ
૧૦ હજારનું ખરચ કર્યું છે અને ર.
૧૦ હજાર અલમ રાખ્યા છે.

મુખ્યની બાદીઆ મહાજનની કૌઠીમાં
કમિટીએ પરદેશ મનની ગરજના સમ્પ-
ર્કમાં ગરમા મલાવી બજાવ્યું હતું કે
વીલાયત જનું હોલ તો બસ જાય. તે

આ પાછા ફર્યાદ તેમજે ત્યાં કેવી રીતે
ધરમ લામવ્યો હતો તે સંબંધી તપાસ
મલાવી મહાજનને મેળવ લામશે તેવે
ઠરાવ તે વખતે થયો.

પછાત વરગની ૫૦૦ હાંદુ બાલુઓનો
એક મેળાવડો મુખ્યમાં માટે રોડ ખાતે
જવજી જીવનમાં ના. માયકવાડના મહા
રાણીને માન આપવા માટે થયો હતો જે
માં મહારાણી તથા કુવરી ઉંડીરા રાજ
હાજર થયાં હતાં આવકાર સંગીત
વગેરે થવાના પોષાક આપવામાં આવ્યો
હતો જે માટે મહારાણીએ આવકાર માન્યો
હતો અને મેળાવણી સંબંધી બાવણા
આપ્યું હતું.

મુખ્યમાં ગીરજામમાં હાંદુદાર નજીક
મરાઠા લાઇબરરીનો પાયો નાખવાની ક્રિયા
ના. માયકવાડે કરી મેળવણી ઉપર રૂ. ૬૦
વિચરનું કર્યું હતું.

વીલાયત અને હાંદુસ્તાન વચ્ચે ખાસ
રેલીમરો હરતી કરવાનો સાદસ ઉપાડી
લેવામાં આવ્યો છે. આ સાદસ ખેડ
નાર તથા બીજા મોટા સાદસે ઉપાડી
લેવા માટે ઉભી થયલી મેસરસ ડી. એમ.
જાનીની કંપનીએ મથા હોરાના દીવસથી
મુખ્યમાં કોટમાં એક સીટમાં પોતાની
ઓફીસ ખુલ્લી મુકી છે.

નામગુર ખાતે આખા દેશની બાલુઓ
ના હાલની ચીજકળા, ભરતે કામ વીગેરે
કારીમરીનું એક પ્રદરશન કરવામાં આવ
નાર છે.

જાનવરેપર મુખ્યમાં ખાતરીપણું અટ
કવનારી સોસાયટીની આજેવાની હેઠળ
મદાસમાં જાનવરેનું પ્રદરશન કરવામાં
આવ્યું હતું અને તે આમલા વરસોની
માફક ફેલેમંડ નીવડ્યું હતું.

કલકત્તા ખાતે બહારી ઇદના ફેલેમંડને
લીધે ત્યાંના મારવાડીઓને ર. ૫૦ લાખ
નું નુકસાન થયું કહેવાય છે.

કલકત્તામાં એવી બહવા થાય છે કે
ના. વાલસરોવની કાંઈસીલના માજી સમા
સક મી. એસ. પી. સીંદ મીંદનાપોર કેસ
માં બખાવપક્ષ (પીલીસ) તરફથી રોકાયા
છે જેમને પહેલા ફિલસની રીયા ર. ૨૦
હજાર અને પછીથી રોકાના ર. ૧ હજાર
મળશે.

કેપટાઉન મસ્જીદનું ઉધારણું

એક કોમી જલસો

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

કેપટાઉનની હોદી મસ્જીદના ઉધારણા સંબંધમાં ડરબન આવેલા મહત્વના મોલાના હાજર મહમદ તાલેખુદીન તથા મી. આદમ હાજર મહમદના માનમાં ડરબનવાળા મી. હાજર મુસાહેબ તરફથી આજનો જલસો કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાં મોલવી ફતેહમહમદ, મોલવી અબદુલ કાદર, સમદ હિમર તથા મેસરસ હુસેન કાસમ, અબદુલ હાજર આદમ, હસમાઇલ ગોરા, એમ. સી. આમીનીઆ, દાદા મોહામન, અબદુલ રમઝ (અબદુલ હક એન્ડ આમદવાળા) એન. એમ. કાદર, મુસા હાજર આદમ, હસમાઇલ મહમદ પારખ, અબદુલ કાદર વગેરે હાજર હતા. જમવાનું ખલાસ થયા બાદ મી. હા. મુસાહેબ તરફથી મોલવી ફતેહ મહમદે આજાર માનવાનું આવશ્યક કર્યું હતું. તેમાં હમામ તાલેખુદીન વગેરેની તારીફ કરવામાં આવી હતી. હમામ સાહેબે તેનો કુલ જવાબ વાળ્યા પછી મી. આદમ મુલ મહમદે આવશ્યક કરતા કહ્યું કે ઉધારણામાં મદદ કરવા માટે ડરબનના સુખી મહત્વના કુલ અત્યઃકરણથી ઉપકાર માનું છું. કે જલેર કરું છું કે મસ્જીદના ખરડાના પા. ૧૦૨ થયા છે, અને હવે ડરબનમાં તેમજ આસપાસ ગામડાઓમાં હવે ફરવાનું છે. દિલ્લીનીર છું કે મારે બે તથા દિવસમાં કેપ જવાનું થશે, પશુ મારા બે સાથીઓ અત્રે રહેશે, જેઓ નાતાલ માં સમગ્રી જગતે ફરી કેપ આવશે. ડરબનની આસપાસનાં ગામડાં મી. આમીનીઆ તથા મી. હસમાઇલ ગોરા મારા સાથીઓને મદદ કરશે, અને મોલવી ફતેહ મહમદ મોલાના તાલેખુદીનની સાથે મેન બાઇન તરફ જશે, તો હનસા અસ્લામ સારી રકમ થઇ જશે તહો હારેલી રકમ મોલાજી મહત્વનાં થઇ ગઇ છે તેનું માન સુરતી બાઇઓને થશે. વગેરે કહી સુરતી બાઇઓની તારીફ કરી, તથા મદદ કરનારામાં મેસરસ આમીનીઆ, હસમાઇલ ગોરા, એમ. એમ. કાદર, મોસ માન એફેડા, મોલવી ફતેહ મહમદ, મોલવી અબદુલ કાદર વગેરેનાં નામ જણાવી તમજે લીધેલી મહેનતનું વરણુ કરી તેમની તારીફ કરી. અને સહુને અત્યઃકરણપુરે આજાર માન્યો.

મી. હાજર મુસાહેબે મસ્જીદના ઉધારણા માટે પા. ૨ મી. આદમને આપ્યું, તથા મોલાનાને કાશ્મીરી સાલ બેટ આપી મોલાના તાલેખુદીને કુઆ માઆ પછી જલસો ખરખરત થયો હતો.

હોદી કારોગરીનો ટ્રકો

અમારે ત્યાં સાદી ટ્રકો, કેપીન ટ્રકો, મુસાફરીની કેપીન ટ્રકો તેમજ બારે સ્ટીલ ની ટ્રકો બનાવવામાં આવે છે. મુસાફરી ને લગતો બીજો સામાન પણ ઓરકર સુખ્ય બનાવીએ છીએ.

કેમ્પ કેટલ (ચપુ)

સાદા તથા ઉડાં લોકોનાં ફરેક સાઇઝ નાં બનાવીએ છીએ. તે જપરત ખોરાક રાખવાની પેટીઓ પાણીના ઝરા, ટોપી રાખવાના ડબાઓ વગેરે હરકોઇ સાઇઝના બનાવી દઇએ છીએ. વધુ વિગતમાટે પ્રાઇસલીસ્ટ મ માલે અથવા જલે આવી મળે.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban;
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાલુ ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ફેયલ

સફાઇની પદ્ધતિ, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેયા નિયમસર તાલીમથી મોકલીએ છીએ. ઓરકર મોકલી આપી કરીએ. લખો નાચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

હસમાઇલ છવા ફરેટર

મી. એ. એ. ૪૭૧, ટેલી. એક 'હસમાઇલ' ૧૭૧, મે. સીટી, ડરબન

ખોરકહીજીએથી મી. બીઆ હસન લખે છે કે—અનેની બ્રિટિશ ઇન્ડિયન એસોસિએશનની કમીટીના એક મેમ્બર મી. યાકુબ સાલેહ અલીખેરવાળા દેશ તરફ રવાના થતા હોવાથી ફેલાક બાઇ ઓ. સ્ટીમર પર તેમને વળાવવા થયા હતા, અને હમાલો સાલ વગેરે તેમને બેટ આપ્યાં હતાં, અને તેમની તારીફ કરી હતી. મે. યાકુબે સહુને આજાર માનતાં સમવાનુસાર આવશ્યક કર્યું હતું.

રોકડ બખર ભાવ

	લી. રે.	લી. રે.
કુલ નાતાલીયા	૧૭-૬	લી. ૧૮ ૦
અવલ માન ૧ ખરતાની	૧૮ ૧	,, ૨૦ ૦
બીમીના	૨૪ ૧	,, ૨૫ ૦
એફ. એફ. ડી. આર	૧૮ ૧	,, ૧૬ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૭ ૧	,, ૧૮ ૦
મીની સકકર	૨૨ ૦	,, ૨૩ ૦
કુડાના	૧૬ ૧	,, ૨૦ ૦
દેશી તુવેર કાયા	૧૭ ૧	,, ૧૮ ૦
તુવેરદાજ કાનપુરી	૧૮ ૧	,, ૧૬ ૦
મસુરની	૧૬ ૧	,, ૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦	,, ૨૭ ૧
અડદની	૧૮ ૧	,, ૨૬ ૦
મસુર મુળધના	૨૦ ૦	,, ૨૦ ૧
,, હાળી	૨૭ ૧	,, ૨૪ ૦
વટાણા નાતાલના	૧૭ ૦	,, ૧૭ ૧
મકાઇ	૮ ૧	,, ૬ ૦
બીનીસ	૨૨ ૦	,, ૨૩ ૦
કડવું તેલ ૧ ગ્યાલન	૩ ૬	,, ૪ ૦
એરડીલું	૩ ૬	,, ૪ ૦
મીઠું	૩ ૬	,, ૮ ૬
નાળીએરનું	૪ ૬	,, ૫ ૦
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૭ ૦	,, ૧૭ ૧
ખીણી	૧૫ ૦	,, ૧૫ ૧
તીરકુળ નાતાલ	૬ ૦	,, ૬ ૧
આટો ફાઉસ હોલ્ડ	૧૧ ૬	,, ૧૨ ૦
મદાસી સોપારી ૧ ગતલ	જા	,, ૮
મદમાં	જા	,, ૪
લી પેટી, ૪ ટીનના પૉડ. ૮-૭-૬	,,	૮-૧૦-૦
પોરબંદર	૬-૧૦-૦	,, ૬-૧૫-૦
પારાશીન કરાઉન	૭ ૩	,, ૭ ૧
,, વાઇટ રોલ	૮ ૧	
,, માલન	૧૩ ૬	,, ૧૪ ૦
નાળીએર	૧૬ ૦	,, ૧૭ ૦
ફલી	૧૪ ૧	,, ૧૫ ૦
ડાઇમંડ સોપ	૧૩ ૬	,, ૧૪ ૦
સાલુ સીફ કટાન	૧૫ ૬	,, ૧૬ ૦
સાલુ સનલાઇટ ૨૦ ગ્યાલ ૩૪ ૦	,,	૩૪ ૧
સાલુટાપચ ૫૦ ટુકડાના		
મોહસની રીમત	૧૨	,, ૧૩ ૦
નેકટર ટી	૧ ૮	,, ૧ ૬
માચીસ બાબન	૩ ૧	,, ૩ ૩
સોપારી સેવરધની	૧૦	,, ૧ ૦
નીડલ પોઇટ સીમારેટ	૧૫ ૩	,, ૧૫ ૧
નીમક (લીવરપુલ)		
બરતા એકની.	૪ ૬	,, ૫ ૦
નીમક (બરમની બાર)	૪ ૧	,, ૪ ૦

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

જાણી જાણી પ્રાપ્તિ તથા સુધે) સ્થિતિ વડે એકાદિવાસીના માર્ગમાં વેચ
આપવામાં આવે છે. સમગ્ર વસ્તુ સુવ્યવસ્થામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 5988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

Ismail Soliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add: ISOLIMA

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL,

Lindlaysiaport

Dis. RUSTEN

Steenboksfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોંદુ યુનાઇટેડ
ટ્રેડિંગ કં..

હોંદુસ્થાનની યોગ્યરી જથ્થાબંધ મેળાવી
સસ્તે બાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરસ
ચવલ—ચોખુ—જંધીયાણું—એક વખત
મેળાવી ખાતરી કરે.

ટે. ૪, ૫, નાથનસન્સ બીલ્ડિંગ,

અયાગનલ સીટ, બેંગ્લોરેસ્ટ્રીટ,

ટે. એ. 'Gackwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૧.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey 100str DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN.

Telephone No. 8

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchiefs, Indian Dawns, and other Fancy Goods.

બો મ્મે બ બ ર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હોલસેલ તથા રીટેલ.

દરેક જાતનું રેશમ તથા દાસા (સિલ્ક તથા બીજી જાતનું) રેશમ, દરેક જાતના રેશમી રૂમાલ,

હાથપીઓ, સાડીઓ, પ્રાગડી, જરીના રેશમ કપડાં, તથા બીજી ફેન્સી બીજેના વેપારી.

નોંધ. અમારા જાવ સાઉથ આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે. તથા અમે એક જ બાબત ધ્યાનમાં લીધેલી છે.

એક વખત માલ લીધાથી ખાતરી મળે, બહારના મોરડાં ઉપર પુરતી રીતે ખાન આપવામાં આવે છે. તથા રોકડે માલ લેનારને જો માલ મોથો લાગે તો એક વીકની અંદર માલ પાછો આપી, પૈસા પાછા લઇ જઇ શકે છે.

પાંડેલ. પાકારા—ફલકે અપ્પીરિકંકા પાંડેલિયાપારી.

ઉમારંકંકં ક્રિસ્ટીયન કોલેજમાં, કલકત્તામાં, પાંડેલ, જાંજી, ક્રિસ્ટીયન કોલેજમાં, ઉમારંકંકં, કોલકત્તામાં.

G. RAMCHAND.

305 West Street.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by (mail or telegraph to all parts the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGERS,

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

52 Field Street,

CAPETOWN

Commissioner St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

सुचना.

श्री ठाकुरद्वारा और धर्मशाला.

समस्त हिन्दु समाज धर्मोपलब्धियों को वीक्षित हो कि श्री ठाकुरद्वारा और धर्मशाला संस्थाका व्यवस्था विधी के ७ और ३६ वां अंक अनुसार सा: १२ फेवररी रविवार के दिन १२ घंटे को, दीपो रोडके मन्दिर पर, त्रैवार्षिक महा विवेचन होगा. इस अवसर पर कृपा कर अवश्य आर्योग.

कार्य—चौरी त्रैवार्षिक आय ध्यय का लेख और कार्य—

विवरण उपस्थित किया जायगा.

त्रैवार्षिक पांचवीं अवधी के लिये, प्रवचनकारिणी समा के, ११ सदस्य पुनर्चुने जायेंगे.

श्रीयुत जालिम चौधरी के मनुपस्थितसे, और सुत पुर्व बाहु रुपनारायणसिंह के मुख्य बहोकर दूहीमें चुने जायेंगे.

श्री ठाकुरद्वारा और धर्मशाला
दीपो रोड दर्जन, १ फेब्रुवारी १९११.)

समापति और सम्मोची भण्डारे,
मंत्री: वी. भगवतीदीन.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA,

ENGLAND and INDIA:	s.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

The Indians of South Africa

Helots within the Empire and how they are treated

BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

Buildings for Sale

Fordsburg: several full Freehold Corners, Brick Buildings, near New Market. Shops and Cottages. Great Bargains. Easy terms. Owner leaving. Principals only. Apply:

35 Grafton Road,
Yeoville,
JOHANNESBURG.

महेश्वर प्रभु.

६ आ बभायुधी प्रभु आरु १३
के बभारकडोरपमां आरु बगी के दुकान
मुसा अने महमदना नामधी बालवी हती
ते हवे भारा मेकलाना नामधी बाकरी.
आ हेरहार १६१० ना इतिहासनी ३१
भी तारीखधी बभेसो छे.

भारी दुकान नां० २०६ ती २६३.
६५२ छे.

सही महमद छवा.

गुजराती पुस्तकें.

नीचेना पुस्तकें ने साथे बभेसो दाम
मुज्जम आभारे त्हां बेचयाना छे:—

दीर्घत शी. पे. पेंडरेक पे.		
आन दाम.	१-१	३
महमदधी बपमानु पुहु.	२-६	३
" कागज "	२-०	२
मेमुद्रीका	०-६	१
न जेसुसेमानी.	१-७	२
हलीओपेद्रा.	३-१	३
जनरमुज्ज वार्ता संग्रह.	३-०	४
अरेभीयन नाष्टस.	३-०	६
शेर लोक होम्स	२-०	
मुसासे आहु.	१-६	२
सपसनी सुना.	२-०	३
वीदाक.	३-६	१
दीसोअर के दीसमार.	२-३	३
सोनरी टोण.	३-२	१
कुलमा.	३-	१

इटरनेशनल प्रिंटिंग प्रेस.

हीनीकस, नाताल.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, O.C.

Mohamed Surti-
Merchant, Box 47

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoa" Box 42

BEACONSFIELD

Sheebodeen Dowry,
Robinson Street

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier to South Africa

BEKEBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Public Accountant

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas (Chhewala)
Randeria, 21 Roger Street.
Importers

TEJANIM NOBODIEN,
24 Frere Street, (Woodsbank).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABRAHAM AMOO & BRO.,
Box 441, 434 West Street
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street
Bhans Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.
171 Umgeni Road.
M. A. ABED LAJPUR,
P. O. Box 570
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point

J. B. Mehta,
157 Grey Street Box 530,
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street
N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey St.
K. JIVAN, 162 Grey Street

d. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

M. RAWAT & Co
108 Queen Street

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street

A. G. THIRIS, watch Repairer
120 Grey Street.

E. SULEMAN BROS.,
108 Queen Street.

SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street

ISMAIL JERWA
Fruiterer, Box 471

EAST LONDON

S. Cascojee,
Merchant, Box 270.
Ebrahim Essoo, Adwa,
Property & Land Agent,
Box 223.

GRAHAMSTOWN O.C.

Mohambhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer,
Central Office, Forwarding &
Commission Agent, New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 6.

V. S. Thakore, Indian Laundry,
Box 122, High Street.

HEIDELBERG

A. M. BATAI,
Market Street, Box 44.
Branches:
Petersburg, Box 24; Nigol, Box 41

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee"
Mekh & Co., P.O. Box 38

JOHANNESBURG

Amod Moolajee & Co.,
27, Market St., Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Korn Market

KHOSLA BHUL SUT (BUT),
58 Indian Market Street
President Street

Ushiba Dujee,
Indian Washerman,
Box 6389.

A. S. COORADIA,
45 Market St., Box 270

A. E. DADASHOY,
12nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915

M. P. FANCY,
Box 6031.

MOOLAM MOHIDEEN,
Box 3756

O. KEVALAM,
Box 5320, Market Street.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSEIN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140

J. E. TAVARIN,
224 Market Street

JOHANNESBURG

Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp. Box 3458.

OMARJEE SALEJEE.
P. O. Box 5931.

Ishharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tol Streets
No. 11, Vrededorp

KUILS RIVER STATION

N SANY
Fruit and Produce Dealer.

KIMBERLEY

S. Nadarawan,
Fruiterer & Confectioner
45, De Beers Road.

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.

CHOTABRAI & DADOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Rand 1st.
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJEE.
Box 11.

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRAMMA.
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer.
Box 150

I. A. Caje & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

Hajee Easa Hajee Suliman & Co.,
Box 308.

HORMAJY DODAY, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

VRASDAS & LAISHAN, Box 99
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHERN

Davjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. BAWAL.
Box 18

PORT BERT

Ebrahim Osman.
Box 9.

PIETERMARITZBURG

A. M. Bhyat, Box 24.
AKHTA & KHANDELA BROS.,
Box 1601. Market Street

POTCHEFSTROOM

A. K. LAMBA.
Box 128

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 681.

Adam Hoozen,
General Merchant
95 & 119 Adderley Street.

I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderley Street.

E. M. Variawa
General Merchant
Drapery & Grocery,
45 Princess Street,

V. B. Namsoo,
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Walmer St.,
R. B. Nidoo,
64 Walmer Road

Vannali Harie,
Indian Laundry,
Hasan Street, The Hill.

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
158 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498

Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalabhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria

A. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642

RICHMOND

Porbandar Trading Co., Box 49

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4 Tel. Add.: "Saliman"

SALISBURY

Shimjee R. Naib, Box 59.
Khuahal Parbhoo Dbi,
I. Ian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kestledorp,
J. oomkhan Kalekhan,
17 Market Street.

SPELONKME

(Transvaal.)

Kewji Diga, Refoota

STANDERTON

Am d & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

A. S. Desai,
Direct Importer, Box 122
Suleman Moosa
Box 24
Vannali Ranchhod, Tailor
Market Street,

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.O.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.

UMSINGA

De-la Omsin.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street.

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Haje Jaffar Munavar Randeri,
General Dealer, Butcher, Box 11

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Building, Umgod Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. add "BHABHA." P.O. Box 11.

શ્રી. કેવલશ્યામ
વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર.
હાલે રેલ્વે અને ઓળખ વગેરે બનાવીને જમાવ
મારકેટ બીડ, (કાર્બેટન હોટેલની બાજુએ)
નોંંક નંબર ૫૪૨૦, નોંંક-સમાજ.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co.
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and 21

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Road No. 432. Corner Kaffir & 14th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Box 4740 Tel. Add.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANCOUVER COLARA, INDIA.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Tel. Add: "DAWOOD."
P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
3 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG

R. M. BHAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 44
HEIDELBERG.
Branches:— Pietersburg, Box 94,
Nigel, Box 43
Tel. Add: "BHAT"

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa Aden, Port Sudan, Suez Port Said, Naples and Marseilles:—

About Feb. 13th Guelph 4890 tons

,, Mar. 13th Dunvegan Castle, 5958 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Feb. 10th Braemar Castle 6280 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

,, Feb. 15th Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3804. Tel. add. "Cama"
Telephones No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box 574, LOURINCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS, RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હાલસેલ અને સીરલ મરચાંદ.

ઈન્ડિયન પ્રોડુસરી જથ્થાબંધ હોંડોલતાન
થી મંગાવી સસ્તે દામે વેંચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા
નું સરસ ચાવલ-ગોખુ-ગંધીઆણું-જથ્થા
બંધ મળમાએલ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers

of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદરનું ખુશખોલાર થી.

103 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુબ ખબર

સસતા નોલા

ખુબઈ જનારા

ઉપરથી કુ.ની સીમરો ઉદાગોઆખે.મેરા, મોનાસા અને જનારાર વહ ખુબઈ જાય છે. આ કંપનીની આગમોટમાં દરેક વરગળા પાસેજર માટે પુરેપુરી સહેલ છે. નિયમ ખદાસી છડીઅન છે, અને ઓછીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સખતાયાળા તેમજ આપણુ છે તેથી પાસેજરને કોઈપણ વતે જરા પણ કુચી પડતી નહીં એ ખાતરી સખસા.

ખરખર આજે દરેક સુકતથી આપણા હોદી બાંધીયા લાંબી મુસાફરીથી નહીં બખત મારી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદનો સુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી ના કુખનો દરેક પડી ગયો અને મુકોલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહીને મુખઈ સાર જાય છે. માટે આ કુદ પ્રદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતા દેશ જનારાઓએ તખ્ખાર વહ રહેવું.

સદરહુ આગમોટ મુખઈ પહેલેથી તેજ કિલ્લે અતરે તાર મારકતે ખખર મગલે તે ઉપરથી સહની જાણુ માટે અતરે ડાખામાં નખાવણુ તેથી સહ સોદેખ ને વખર ખરમે આગમોટ પહેલેથી જવાની ખખર પડતી.

વહુ વિખત નીચેને સરનામે મળી શકે.

વરવનહં છીલે કોલંબો બોર વહવંતા સ્ટીઅર નીચે મુજબ જાતી છે.

પસ. પસ. અમકુલી ટન ૩,૩૦૦ તા. ૧૧ ફેબરવારી.

ગુલામ અલકાદ અલમ.

બી. અબ્દુલ અબ્દુલની મ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કામસીઅન રોડ કંચન

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

વરવનહં છીલે કોલંબો બોર વહવંતા સ્ટીઅર નીચે મુજબ જાતી છે.

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, કંચન.

King & Sons,
West Street, Durban.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron

Mechanists,

Opp Mill & Timber Yard,

109 Queen Street, Durban.

દેશી મોઝાઇ

મોખા લીની સરવે જાતની તાજી મોઝાઇ
જમને જાતાવીએ છીએ. કે. છવણુ,

મજાજવાળી બેઠામીટી સામે,

૧૧૨ મે સ્ટ્રીટ, કંચન.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BEIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Maude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

Wanted a Clerk

Who can keep books both
in English and Gujarati. For
particulars: apply to:

TAYOB HAJEE ADAM,

P.O. Butha Buthe,

BASUTOLAND.

જોઈએ છે

અંગ્રેજ અને ગુજરાતી નાણુ લખી
જાણનાર.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (are):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 24 Frazer St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉચ્ચ ફેબ્રી દરમીય ડેપીઓ,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended. Trial
solicited. Apply:

Abdul Ceadir & Son,

139 Grey St., Durban.

Tel. Address, "TOBACCO"

માતાલમા તંબાકુ.

દરેક ગીજ જથાબંધ, સસતા બાવે મળશે.
અહારના બોરડર ઉપર દુરત ખાત આપવા
માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશે.
લખો, અબદુલ કાદર એન્ડ સન્સ
૧૩૯, ગ્રે સ્ટ્રીટ.

No. 6—VOL. 9

SATURDAY, FEBRUARY 11TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

The PROTECTOR HELPS to RECRUIT

EFFECT OF PROHIBITION ON THE TRANSVAAL

THE Parliamentary correspondent of the *Natal Mercury* wrote from Capetown, last week, as follows:—

A petition to Parliament on the part of the whole body of the Natal sugar planters is in preparation in Durban. A detail with regard to the indentured labour position which may not be generally known is that the planters were recently circularised from the Immigration Department, with the suggestion that, in consequence of the probable difficulty of recruiting labourers in India, owing to the good season there recently, the employers should despatch sirdars from their estates to the recruiting areas in order to stimulate the engagement of the coolies. This has been acted upon by many of the employers, but the result is not expected to be very striking. One experienced estimate is that the number of coolies brought over under the indenture now being executed will not exceed 2,500, to be distributed among a greater number of applicants than has ruled for some time. The action of the authorities in thus seeming to permit the indentured labour employers to assist the increase of the Asiatic population of the country is calculated to excite possibly adverse criticism from quarters in which the labour position in Natal is not understood; but, although they have declined to intervene with the Indian authorities, the Government have sympathetically applied themselves to the examination of the problem in Natal created by the Indian Council's decision, and it appears that they are doing what they can to help the interests of the planters. A matter which has been somewhat closely discussed in Natal circles lately is whether the Ministry, either by their own voluntary action or through political pressure, may intervene, and stop re-indenturing at the expiration of the five-year contract

Why the Viceroy Stops Indentured Labour

In the Imperial Legislative Council, Calcutta, on the 3rd ulto., the Hon. Mr. Robertson, Secretary for Commerce and Industry, said:—
"With your Excellency's permission, I rise to make a statement on the question of Indentured Emigration to Natal. The Council will remember that, in July last, a Bill was passed empowering the Governor-General-in-Council to discontinue emigration to any country to which emigration is lawful, if he has reason to believe that sufficient grounds exist for prohibiting emigration. The Governor-General-in-Council has had under his consideration the question of discontinuing the indentured emigration to Natal, and he has arrived at the decision that emigration to that country should no longer be permitted. The decision has been taken in view of the unsatisfactory position which has been created by the divergence between the Indians' and the colonists' standpoints, and by the absence of any guarantee that the Indians will be accepted as permanent citizens of the South African Union after the expiration of their indentures. In these circumstances, the Governor-General-in-Council is satisfied that emigration to Natal should be discontinued, as he cannot allow the present unsatisfactory situation to be perpetuated. He, therefore, proposes to publish a notification, in April next, prohibiting indentured emigration to Natal, with effect from the 1st July, 1911."

period now being arranged with the labourer; but the planters appear to be in no state of anxiety regarding this, owing to the terms of the engagement under which the labourers came over. The proposals which the Natal members are formulating for the better organisation of the native labour supply in Natal are still in course of development, but it is probable, in view of the growing stringency of the labour position in Natal, that the Government will be pressed to close down the whole of the Province for recruiting natives to go to Johannesburg. The speculations which attach to this and other possibilities regarding the supply of labour to the mines are of increasing force and interest.

[NOTE: Whatever contracts are now being entered into in India are of the usual kind and for five years only. They contain no obligation, on the part of the labourer to re-indenture at the expiry of the first period, and the conditions of all contracts are countersigned by an official of the Government of the various Provinces in India in which recruitment takes place. It is scarcely likely, in view of the action contemplated by the Government of India in the near future, that sanction will be given to any new conditions. The proposals to close Natal entirely as a recruiting ground for native labour for the Transvaal mean, briefly, that, contrary to the belief of the *Times*, the Government of India's prohibition will strike directly at the Transvaal as well as at Natal. This probable effect was definitely brought to the notice of the Indian Government. We deal with the subject of the first portion of the *Mercury* correspondent's statement in our leading column.—Ed. I.O.]

Stoppage of Indenture

British Press Opinion

The last English mail has brought us a batch of cuttings from the British press, on the subject of the recently announced decision of the Government of India to prohibit the further recruitment of Indian labour for South Africa, after the 30th June next. We append the following further extracts from the London Press:—

"Times" Correspondents' Messages

The Calcutta correspondent of the *Times* telegraphed the following:—

The announcement was received with cheers. It will be highly popular, as the coal, tea, and other industries are suffering from shortage of labour.

The Johannesburg correspondent of the *Times* sent the following message to his paper:—

The questions affecting the status of the 120,000 Indians now in Natal of whom only 25,000 are indentured, will still present formidable difficulties, but these and kindred questions affecting the Transvaal are likely to be viewed more calmly when once Indian immigration into South Africa has finally ceased.

"Morning Post"

This policy, says the *Morning Post*, long demanded by the representatives of native opinion on the Viceroy's Council, is said to be highly popular also with those interested in the coal, tea, and other industries which have been feeling a shortage of labour. To-day there is published a despatch from South Africa couched in a different tone. There are tea and sugar plantations and coal mines in Natal as well as in India. The Natal employers enter energetic protests against the decision of the Indian Government. They complain that they cannot compete with the Rand gold mines for the already limited supply of Kaffir labour; and they declare that the cessation of indentured immigration means the ruin of their industries. So an ancient conflict of Imperial interests has at length come to a head.

With "indentured" emigration stopped by the Indian Government and "free" immigration stopped by the South African Government, there should be practically an end to the influx of British Indians.

To South Africa this would appear to bring the opportunity of removing the internal barriers and allowing the Natal Indians to spread over the country. But already they are so numerous—more than the white population in Natal—that their political position must always be a problem. Meanwhile it is well for the Government of India to have demonstrated that the interests of the Indian people—who object to their country-

men being deprived of political equality in South Africa—are not to be subordinated to those of any other part of the Empire.

"Morning Leader"

The *Morning Leader* says:—LORD HARDINGE is much to be congratulated on the results of his first Legislative Council.

The chief announcement made at the Council will, as Mr. Gokhale said, "evoke enthusiasm in India" and little less among all right-feeling people here. The abhorrent system of indentured Indian labour in Natal, which is now to be definitely terminated, has too long been a scandal, and the accounts of it which reached India itself have furnished constant fuel for agitation, as might be imagined from an article on the subject which we printed as long ago as December, 1908. It was perfectly clearly shown there that the condition of the Natal indentured Indian was very little, if at all, better than that of the Chinese serfs in the Transvaal mines. The technical difference that the Indian was nominally at liberty to settle in the colony was in practice illusory, because the heavy taxes coupled with the low wages given (the maximum was 14s. a month) made it quite impossible for an Indian to avail himself of the permission. The Natal planters will for the future be spared that trouble and expense, to the great benefit of the coolies, and the lasting honour of Lord Hardinge and our Indian administration.

"Daily Graphic"

After many years' patience, says the *Daily Graphic*, the Government of India has at last decided to tolerate no longer the scandalous injustice with which British Indians are treated in South Africa. It is, unfortunately, impossible for the Indian Government effectively to protect those Indians who are already domiciled in one or other of the South African Colonies, but what it can do is to prevent the introduction of other Indians on terms which are dishonourable to free men. This has now been done. The purpose of this step is to bring home to the white colonists in Natal the fact that if they wish for Indian labour for their sugar-fields and tea-gardens and coal-mines they must treat Indians as free-born British subjects. It remains for the Natalians to make their choice. In South Africa, in consequence of the race prejudice of the white colonists, respectable and hard-working Indians are treated as pariahs, even though they may be men of wealth and culture. Lord Hardinge of Penshurst is to be congratulated on having signalled the commencement of his Viceroyalty by showing so emphatically that he is determined to uphold the dignity of the great Empire committed to his charge.

"The Globe"

The first meeting of the Viceroy's Legislative Council to be held under the presidency of Lord Hardinge has come to an important decision, is the opinion of the *Globe*. This announcement will go far to relieve the tension which has grown up during the last few years between India and South Africa. The people of Natal and South Africa have already a racial problem on their hands; they do not want to see the question further complicated by the permanent settlement of Indian labours on the scene. And now that the supply of Indian coolies is to be stopped at the source, it is to be hoped that the Transvaal will rescind the outrageous law against which Mr. Gokhale has so long and so properly protested. There is no longer any occasion, if indeed there ever was occasion, to compel respectable and respected Indians to submit to regulations which, for men of their standing, were degrading to a degree; and nobody can pretend to believe that the presence of a few educated Indians, most of whom belong to the learned professions, can add in any way, to the social problems of South Africa. The continued influx of coolies might have justified the measures that were adopted; but they should never have been enforced against residents who were obviously outside the whole question. The effect of this harsh and illiberal question has been most unfortunate in India; and now that a stop has been put to the recruiting of indentured labourers, we trust that South Africa will do her best to relieve the strain that her action caused in another part of the Empire. India need not longer fear that her people will be imprisoned for the mere fact of being Indians in South Africa; and this will remove one of the legitimate grievances against which the Indian National Congress protested a few days ago.

"Evening Standard"

The Indian Government (says the *Evening Standard*) has decided to prohibit the emigration of indentured labourers to Natal. That there is something wrong with the system has been evident for some time. The suicides among these labourers in Natal have been proportionally ten times more numerous than in their village homes in India, and a Natal paper has been frank enough to term their life "a hell upon earth." Many sensational stories have been rife of cruel treatment. The method of recruiting, too, is open to objection. The agents are paid so much per head, and this cannot but lead to false representations and delusive pictures.

"Saturday Review"

Natal can hardly be surprised (says the *Saturday Review*) at the announcement about Indian indentured labour made at the first Legislative Council

of Lord Hardinge. Such reprisals as this, for that is what it amounts to, are unfortunate between members of the same Empire; but the Indian Government has the same right as Natal to assert the sentiment of its people. Mr. Gokhale expressed "the deep gratitude of Indians" for the decision. But does this satisfaction extend to the indentured labourers, who are prevented from going to Natal? However, if reprisals there must be, the time seems well chosen, as the coal, tea, and other industries are said to be wanting labour. This makes it easier for the coolies to help the other Indians in maintaining their dignity.

"Nation"

The *Nation* points out that "every writer on Indian affairs, from Mr. Ramsay MacDonald to Mr. Chisol, has insisted on the great part which the insulting and oppressive policy of the South African Colonies towards Indian immigrants has played in creating the present unrest. Mahomedans feel this slur cast upon the race as sharply as the Hindoos. Natal has been quite as reckless as the Transvaal in its harsh treatment of the Indians; but it differs in this vital particular from the Transvaal, that it needs and desires the free import of cheap Asiatic labour. The stoppage of the supply will injure the staple trades of Natal, and may conceivably bring the Union Parliament, under the spur of self-interest, to 'think Imperially' and act humanely."

Correspondence to "The Times"

Mr. L. W. Ritch, on behalf of the South Africa British Indian Committee, wrote to the *Times* in the following terms:—

Without seeming impertinent, I may perhaps be permitted to echo the sentiments expressed in your leading article of this morning. With one exception, however. You appear to desire that the flow of Indian indentured labour to Natal should not be stopped.

While it is undoubtedly true that the anti-Indian policy of the Transvaal has exercised most strongly the people of India, your own Correspondent's telegram indicates unmistakably that the Government of India is prompted in its action by the serious disabilities under which lawfully domiciled Indian colonists labour in Natal, and that it understands and resents the laws of the State which admittedly are directed to preventing the time-expired labourer settling in South Africa, and to compelling him either to reindenture or to return to India. Nor yet is the Government of India unacquainted with the long and sinister catalogue of cases of ill-usage of indentured Indians at the hands of certain of the masters to whom they were allotted. Indeed, the records of the Natal Magistrates' Courts make it difficult to resist the

conviction that the system, as practised, lends itself all too easily to abuses of power for it to be retained with safety, both to the morale of the whites and to the comfort and health of the labourers. When an employer can excuse himself for having cut off the lobe of his coolie's ear with a pocket-knife with no justification other than that the law allows him to cut his sheep's ears (Armitage's case, October, 1908); when such men as the Leasks, whose labourers declared that "they would rather cut their throats than go back to the Leasks" (Thornville Junction case, 1907), are among the masters entrusted with such enormous control as is conferred by the Natal law; and, above all, when the significance of the suicide rate amongst the indentured labourers (551 per million, average 1904-08, or more than ten times the rate in Madras and Bengal) is appreciated, it is surely time that any civilized Government restrained its people from emigration in such fields and possibilities.

The repugnance you feel towards "the spectacle of reprisals of this kind being exercised by one member of the Empire against the other" must be shared by all who have at heart the interests of the Empire as a whole. I venture, however, to think that it can hardly be charged against the Government of India that that Government has dealt with this question in a spirit of impatience. The Blue-books for years past show that it has appealed with the utmost restraint, albeit with persistence, for more humane treatment of its subjects, not only at the hands of the Transvaal, but at those of Natal also; and there is, I venture to think, every reason for believing that the Transvaal grievances, serious as those are—and which, I have still good grounds for hoping, will be removed in the near future—have not alone influenced the Government of India in its firm but timely action.

Mr. Ritch's letter was followed by the subjoined communication from Mr. George Allen:—

Allow me to send a line in support of the views expressed in your leading article of this morning on the subject of Indian labour. I have had the advantage while having resided in India of having also seen the actual conditions in places as far apart as South Africa, British Guiana, and Fiji, and venture to agree with you that it is the Imperial Government, and the Imperial Government alone, that is to blame for the deadlock that has arisen. In a letter which you published some three or four years ago I suggested that an authoritative Standing Committee representing both the India and Colonial Offices could best secure the co-ordination and continuity of policy that this many-sided question requires. Nor did the recommendations of the Departmental Committee that recently sat at the India Office by any means dispose of

the real difficulties of the case. It is a definite policy that is required.

Indian Expressions of Gratitude

Replying, in the Imperial Legislative Council, Calcutta, to the statement made by the Hon. Mr. Robertson, the Hon. Mr. Gokhale, on behalf of the non-official members, expressed their sense of gratitude for the decision which the Government of India assured. The feeling aroused by this decision would be one of sincere satisfaction. It would remove an important factor which was responsible for much soreness of feeling in India, and it would also supply to his countrymen a striking object-lesson that the Government would not hesitate to take prompt and decisive action for the furtherance of their interests, even though it should inflict some injury on a British Colony. He heartily and sincerely congratulated the Government on the step they had taken. (Applause.)

Thanks of Moslem League

Mr. Moulvi Mahomed Aziz Mirza, Honorary Secretary of the All-India Moslem League, wired as follows to the Private Secretary to His Excellency the Viceroy:—"I am directed by the Council of the All-India Moslem League to convey the most heartfelt thanks of the Indian Mussalmans to His Excellency the Governor-General-in-Council for his just and statesman-like act in proposing to prohibit the emigration of indentured Indian labour to Natal in view of the unjust attitude of the Colonial Government towards His Majesty's subjects. The Council believes that this measure of retaliation will go a long way to open the eyes of the Colonists, and prove to the world that the Imperial Government is ever ready to safeguard the interests of its Indian subjects, even against British Colonies. The Council begs respectfully to congratulate His Excellency on this act, and looks upon it as a happy augury for the success of his term of office in India."

Rev. Canon Digby Berry and Mrs. Berry, who are on a short visit to Natal, on Tuesday week paid a visit to the Phoenix Settlement, and expressed pleasure at what they saw. The following afternoon Canon Berry was entertained to tea by Mr. Parsoo Rustomjee, who had invited a number of leading members of the Durban Indian community to meet his guest. On behalf of Mr. Rustomjee, Mr. Polak thanked Canon Berry for his visit and for the splendid work that he had done for the Indian cause in the Transvaal. In a brief reply Canon Berry said that he did not feel that he could commend Christianity, if he could not show the un-Christian character of the Transvaal anti-Asiatic agitation and, by his own conduct, protest against it.

Police Assault on Indians

Constable Fined

Before Mr. Cuvyn, in the First Criminal Court, Durban, last week, John Henry Thompson, a European constable, was charged with assaulting Messrs. M. G. Bassa and A. M. Solwa, on Dec. 2 last, at the Lord's Grounds, by striking and otherwise ill-treating them. The accused pleaded not guilty. Sergeant Mallinson prosecuted.

The complainant Bassa said that on Dec. 2 he went, with several companions, to see the celebrations in connection with the visit of H. R. H. the Duke of Connaught. He sat on the grass inside the fence between the cycle track and the stand. European constable No. 24 of the Borough Police (the accused) then came up, and said, "Get Back!" He (complainant) at once got up and crept through the fence to get out, when his cap fell off. He went back to recover his headgear, when the accused struck him with his fist on the neck. Complainant managed to scramble out, when the accused snatched a stick from a native, and struck at complainant with it, but the blow did not fall on him. Several other Indians there, the complainant alleged, received similar treatment at the hands of the accused.

The complainant Solwa said he was also present on the occasion of the review of the D.L.I. at Lord's, when the Duke of Connaught came there. He was watching the "fun," with several other Indians, when someone from behind caught hold of the collar of his coat, placed his leg in his back, and nearly succeeded in knocking him down. That was done by the accused, who did not speak to witness, nor order him away. Other people were similarly treated by the accused.

Several other Indians were called to support the averments of the complainants, and the case for the prosecution was closed.

Sergt. Mahoney, acting sub-inspector of the Durban Borough Police, was called for the defence. He said that on Dec. 2, at Lord's Grounds, the accused was under his patrol. On the day in question P. C. Thompson, the accused, came to witness in front of the grand stand, and told him that there were a lot of Indians mixing with the Europeans close to where he was on duty. A European, he said, had remarked they did not want those Indians near them, and that they were asking him (the accused) to have them removed. The accused asked witness for instructions, and he, knowing the conditions at that spot, told the accused to get the Indians to move to the opposite side of the oval, to a place usually appropriated for Asiatics. His object in having the Indians moved was to prevent breach of the

peace, and the possibility of the Indians being assaulted by the Europeans. This spot was near where the Duke was to enter the grounds, coming from the Point.

By Sergt. Mallinson: Every constable on duty there was to inform Indians that they were to use a special part of the ground. There was no special portion of the grounds set apart for anyone—that was to say, that no special portion was roped off for Indians.

By the Court: The Indians were mixing freely that day with the Europeans, and when complaints were made the police did their best to keep them separated as much as possible. There was no law empowering the police to keep the Indians from the Europeans, but they had to use their own discretion, and move them when there were signs of trouble through the Indians mixing among Europeans.

Evidence was given by Mr. D. Donovan, Chief Constable, as to the necessity of strict precautions on occasions such as that in question. It was necessary, he said, for the police to segregate and prevent disturbances.

Sergt. Mallinson objected to the Chief Constable making what he termed an address. He had, he said, no locus standi in the case beyond that of an ordinary witness.

Continuing his evidence, Mr. Donovan stated that the police had no authority to force Indians to occupy any roped off space at any public function of the kind, in question.

Threats of Violence

A European, named McDonald, also gave evidence as to the turbulent nature of the crowd on the day in question, stating that one Indian deliberately pushed in front of himself and his wife. Accused shortly after came along, and ordered all the coloured people round to the other side of the ground, where there was a place reserved for them. A lot of the Indians moved away on being thus requested, and some remained where they were. The accused then moved to the outside of the track, and told the Indians there also to move away. Accused then came back, and told the remaining Indians to move on. Witness went up to accused, and asked him to remove the Indian who had pushed in front of his wife. Accused thereupon told the Indian to move out. The latter asserted that he had a right to be there. The constable thereupon pulled the Indian out of the crowd by the collar. If the constable had not been there, he (witness) would have hit the Indian himself.

Sergt. Mallinson: And then denied it? (Laughter.)

Europeans named Bagly and Gleeson having given evidence, accused was called on by the witness box, and stated that—While on duty, he received quite a number of complaints

against the "objectionable" Indians and natives. The feelings of the Europeans towards the Indians there was very hostile. Witness was apprehensive of a fight, and walked round twice telling the Indians to move. A large number of the Indians went away, and a lot remained. Witness asked the remaining Indians to move on, and they all did so with the exception of the complainant, Bassa. Witness thereupon seized Bassa by the shoulder, picked him up, and told him to go away. A little further on, witness saw Solwa standing. Witness touched him on the shoulder and asked him to move on. Solwa refused, saying that he had as much right there as any European. Witness thereupon caught him by the collar of his coat, and pulled him out from among the Europeans. Then he (Solwa) quietly went away. Witness did not attempt to trip Solwa up. Witness did not use unnecessary force in either case. If he had not removed the Indians there would certainly, he thought, be a breach of the peace. There was a very large crowd to control.

Cross-examined, witness said he had been in the police force close on six months.

The Magistrate found accused guilty on the first count, viz., assault on Bassa, and not guilty on the second. A fine of £1 was inflicted. The judgment was unaccompanied by any magisterial remarks.—*Condensed from daily papers*

Indian Education in Natal

Annual Report

We take the following extracts from the Report of the Superintendent of Education for the Province of Natal, for 1909-10. In the introductory remarks he points out that the statistical part is to June 30, and the general portion to the last day of October:

A steady improvement has taken place in the work of these [Indian] schools and the best of the them are very efficient institutions. The training schools have done a great deal of excellent work and the teachers have attended the classes at no small financial sacrifice to themselves. All but two of the head teachers in the Coast district are certificated and quite a number of the assistants have also qualified. During the year manual instruction in the shape of basket-making has been introduced into one or two of the schools, but it has been hampered by the lack of funds.

Unfortunately these schools continue to turn out numbers of boys whose education fits them for nothing but clerical work and the competition between the European and Indian boy for office employment will soon be very keen indeed.

Statistics

There are 578 schools under Government inspection—342 European Schools, 175 Native Schools, 36 Indian Schools, and 25 for Coloured Children—with an average enrolment of 31,972 (16,748 boys and 15,224 girls, consisting of 13,999 Europeans (7,591 boys and 6,408 girls), 13,452 Natives, (5,609 boys and 7,843 girls), 3,387 Indians (2,950 boys and 437 girls), and 1,134 Coloured Children (598 boys and 536 girls).

The average daily attendance is, in European Schools, 84 per cent. of the average number enrolled, in Native Schools, 82 per cent., in Indian Schools, 77 per cent., and in Schools for Coloured Children, 82 per cent.

Of the 578 schools, 57 have been established and are maintained exclusively by the Government. The other schools are either proprietary, denominational, or schools under the actual or nominal control of local committees, receiving grants varying from £3 to £500 a year. Nearly all the Native and Indian Schools are directly connected with the various religious bodies in the Colony.

The Government Schools consist of 2 High Schools, 46 Primary Schools, 2 Art Schools, 5 Indian Schools, and 2 Schools for Coloured Children. Maritzburg has 1 High School and 3 Primary Schools, and Durban 1 High School and 1 Primary School. Of the remaining Primary Schools, 1 is at Bellair, 1 at Greenwood Park, and 34 are country schools established in the chief centres of population. Maritzburg has 1 Art, 1 Indian, and 1 School for Coloured Children, and the remaining 4 Indian Schools.

The revenue derived from the Government Schools for the year ended 30th June, 1910, amounted to £16,103 os. 2d.—£15,539 os. 5d. from Europeans, £423 3s. 5d. from Indians, and £140 16s. 4d. from Coloured Children.

The Report shows that, exclusive of administration, buildings, furniture, rent charges, and the cost of stationery supplied by the Colonial Secretary's Department, the average cost to the Government for educating each child calculated on the average enrolment is for all schools, £2 19. 10, all European schools, £5 9. 1, all Indian schools, £1 11. 6½, Government Indian schools, £3 17. 7½, and Government-aided Indian schools, £1 3. 4, and, on the average attendance, £3 12. 8, £6 10. 7, £2 0. 9½, £4 14. 11½, and £1 10. 5½, respectively.

Junior and Senior Indian Teachers' Certificate Examinations were held by the Department during the year, when 22 and 13 candidates, respectively, sat.

Indian Head Teachers in Government Indian Schools are R. Hoover, V. Rowley, and A. Raj. in Government-aided schools for Indian children, Messrs. D. Koilpillai, S. M.

Moodley, J. Vencktasamy, M. Beethasee, P. Bakkanathan, A. B. Paul, S. Nallathamby, B. L. Sigamoney, K. V. Chinnappen, A. W. Oliver, R. L. Joseph, A. Ramasa, G. Murgar, H. Ramphal, A. A. Simon, T. Chonoo, A. Gunnie, J. G. Ajoodha, G. Dass, V. Viadea, and F. M. Naiker.

The amount voted for Indian education for the year was £5,375, and the amount actually spent was £5,781 2s., the excess being accounted for by salaries and grants-in-aid.

From the Editor's Chair

INDIAN EDUCATION IN NATAL

THE annual report of the Superintendent of Education for Natal, just issued, gives ample food for reflection. Mr. Mudie points out that the Indian schools "continue to turn out numbers of boys whose education fits them for nothing but clerical work." That, however, is not the fault either of the boys or of the teachers, but solely that of the system of education itself. Some attempt is, we are glad to note, being made to introduce manual training, but we are afraid that it is not with the idea of saving the pupils from the evils of purely clerical training, so much as to reduce the possibilities of competition between European and Indian office-boys and clerks—if the Superintendent's criticism, which will be found in another column, has any meaning at all. Although the Indian population considerably exceeds the European, there are only 3,387 Indian scholars enrolled at 36 Indian schools, as against 31,972 European children enrolled at 342 European schools. We find, too, that the cost to the Government is an average of £5 9s. 1d. for each enrolled European scholar as against £1 11s. 7d., roughly, for every enrolled Indian pupil, whilst the large sum of £101,618 11s. 1d., apart from administration and inspection expenses, was spent on European education, as against a paltry £5,781 2s. on Indian education. In other words, ten times as many European children as Indian children, at ten times as many schools, of all kinds, and at twenty times the cost, are being educated at the public expense. And yet, Mr. Mudie has not a word of regret to urge that the vast mass of the children of the indentured Indians are receiving absolutely no education whatever, because the owners of the parents have refused to burden themselves with the cost of the mental development of the progeny of their human chattels. The Education Commission, which reported eight months ago, pointed out—though it did not come within the scope of its inquiry, which, however, cannot be said of the functions of the

Superintendent of Education—that it felt "bound to express its regret that, while the large employers derive great benefit from the services of Indians, these employers show themselves so callous in regard to the future of the children of their servants, and so little alive to the future interests of the Colony, on the score of a little expense," and it recommended that "it should be made compulsory on the owner of any estate where there are twenty or more Indian children of indentured employees, between the age of 5 and 12, to supply them with elementary education at the employer's cost preferably by teachers of their own nationality." With regard to the children of the free Indians, the Commission recommended that, "in districts in which this class of our population is most congested, Government primary schools should be established. The contributions of this class of citizen to the revenue entitle them as our fellow-subjects to elementary education at least." Nevertheless, the Superintendent cannot spare a paragraph of his annual Report to tell us what steps the Government have taken to act upon these recommendations. We take it, therefore, that Mr. Mudie's silence on the subject is a confession of shame that nothing whatever has been done to carry them out. The real significance of the figures given in the Report lies in the fact that the Indian colonist is being taxed to pay for European education, whilst the Government studiously ignore that of the children of the Indian community. That the Government are expending some energy in the direction of training Indian teachers is satisfactory, so far as it goes. But we should be much better pleased to see that the authorities had begun to realise that the Indian community is a permanent element in the population of the Province, and that, if they desire to develop it as a useful asset, they must cease a niggardly policy that can only bear evil fruit if persisted in. We owe it to the missionary organisations that something is being done for the education of a proportion of the children of the masses of the Indian population. They are responsible for the conduct of no less than 31 of the 36 Indian schools in the Province, the remaining five being under direct Government control. The Indian community of Natal undoubtedly owes far more to the well-meant efforts of the Christian missionaries than it does to the step-fatherly Christian Government of the Province; but, doubtless, the Christianity of the missionaries differs essentially from that of the State. We trust, nevertheless, that the Indian community will realise the need to preserve its children from the dangers of proselytism, by placing before them the spiritual beauties of the great religions of India, and that it will do its utmost to prevent the coming

generation from losing its traditions and the ideals of Indian nationalism.

HOW THE PROTECTOR "PROTECTS"

One would imagine that the primary function of a Protector of Indian Immigrants would be to protect Indian immigrants. In point of fact, that is the very last thing that the Protector appears to feel himself called upon to do. At p. 28 of Mr. Polak's book, "The Indians of South Africa," will be found the exact replica of a document issued by the Protector, whereby, out of pure goodness of heart, he undertakes the protection of the employers' interests, and constitutes himself at once the unpaid legal adviser of the white employer and the cheery prosecutor of the Indian serf, which latter function he further exercises under section 3 of Act 1, 1900. It appears, however, from the report of the Parliamentary correspondent of the *Natal Mercury*, that this adaptable "Pooh-Bah" has, with a suddenness that is a little disconcerting, converted himself into a sort of unofficial and honorary secretary of the Indian Immigration Trust Board, for we are told that it is upon special representations from the Immigration Department that the employers are sending their picked servants to India to recruit at break-neck speed before June 30. The revelation is startling. It makes one gasp to contemplate the unblushing effrontery with which this official has undertaken the duties of principal organiser of recruiting for the Board. It is as well to know exactly what this impertinent intrusion means. By the capital Act of 1891, a functionary, known as the "Protector of Indian Immigrants", was appointed to deal with Indians arriving in Natal under indenture. He is in no way concerned with their recruitment in India, which is entrusted to the agents of the Trust Board, a private firm, under the supervision of the Provincial Governments of India, and subject to the provisions of the Indian Emigration Act of 1908, as amended by the Act of 1910. In arrogating to himself these extraordinary powers, whether of his own initiative, or at the instance of the Minister, the Protector has clearly exceeded the prerogatives of his office. One would judge that he was suffering from a lack of matter to occupy his legitimate attention. Yet, when he is invited to devote himself to his original function of "protecting" Indian immigrants, he displays a strange reluctance, and we find him to be as remiss therein as he is excessive in his application to matters that do not concern him in any way. Some time ago, when the outbreak of "spotted fever" occurred among the indentured Indians aboard the s.s. *Umhloti*, we applied to the Protector for information thereon, in the public interest. Seizing the opportunity to ventilate a personal grievance against us, because of certain colourable officialism of his department, he fully refused

to furnish us with it. Notwithstanding his gross discourtesy, we felt it to be our urgent duty to communicate the facts that had come into our possession regarding the case in which the indentured employee of a well-known European in Verulam was found dead in suspicious circumstances. The correspondence relating thereto is published on another page of this issue. From it our readers may gather that, although, in law, the Protector is constituted the legal guardian of the labourers, and although, in ethics, he stands *in loco parentis* to them, nevertheless, even when his attention was directed to the matter, he did not feel called upon to attend or be represented at the inquest, being content to await the receipt of the magistrate's papers after the inquest was concluded. Seemingly, the Protector is equally careless of the interests of his charges, whether alive or dead. We feel that he has once more been guilty of a grave dereliction of duty. In view of the strange circumstances surrounding this death, which he could certainly be expected to do something to elucidate, he was bound to take an active part in the inquest proceedings, and even to conduct independent inquiries, whose results might be placed at the disposal of the investigating magistrate. The Protector's admittedly habitual inaction in such matters arouses the not unnatural suspicion that there is, in these ugly cases, concealed what ought to be revealed. That he evidently does not realise the true nature of the obligations resting upon him is clear proof of unfitness for his office. The Government will be doing a serious injustice to the wretched beings under his control, if they do not reprimand him with the utmost severity for this unpardonable *lâche*. In any other country, such callousness would have entailed dismissal.

RECRUDESCENT AGITATION

We hope that Mr. Stallard is well pleased with himself. He has secured the passage of a resolution, by a majority of one, after a pathetic appeal for unanimity, by which the Transvaal Provincial Council call upon the Union Government to introduce legislation to exclude all further immigration of Asiatics into the South African Union. Mr. Stallard must be a very foolish man not to know—that Mr. Smuts is very well aware of—that, for all practical purposes, he already has what he wants. But he is mightily mistaken if he imagines for a moment that the Indians of South Africa, whose pride of race he has not apparently fathomed even after a "three years' war," are going to acquiesce in legislation framed to exclude them, specifically, because of their Asiatic origin. We are inclined, however, to think that the Minister of the Interior appreciates the seriousness of the problem, if we may draw any deduction from Mr. Schaik Burger's intelligent inter-

vention and Mr. Pienaar's little revelation to his constituents. Even the Johannesburg Chamber of Commerce have fallen into the mire, though, happily, they have not got themselves so unrecognisably muddied as the Germiston Chamber, who, evidently, want to drive out all Asiatics from South Africa, lock, stock, and barrel, without compensation, and then pose as great Imperialists who have saved the sacred white race from utter extinction. The only sane member of the Chamber appears to have been Mr. C. Brammer, who, with the pluck of an honest Englishman with his back to the wall, fought a single-handed fight against what he must have known to be overwhelming odds. It seems that Germiston will not make two bites of the Asiatic cherry unless the Government force it to do so. "Let us ask for all and we may expect something," seems to have been the idea obsessing those long-sighted statesmen who voted for the new gospel from Klerksdorp, clause by clause. But it is extravagance like this that over-reaches itself, and we expect that, in the long run, Mr. Brammer will find his minority of one turned into a majority of one. He stands to win, just as inevitably as Mr. Stallard stands to lose.

THE DIEPKLOOF SCANDAL

We can add very little to the *Transvaal Leader's* comment upon Mr. Benson's letter drawing attention to the scandalous illegality of the Transvaal Prisons Department in the matter of an assault committed by a warder, at Diepkloof Convict Prison, upon a Chinese political prisoner. The treatment given to Indian passive resisters at Diepkloof has often been the subject of adverse criticism in our columns, but its evils have invariably been denied or hushed up by the authorities. Nobody, we take it, can be astounded, as matters stand to-day, with the mere denial of those who are charged with irregularities. It seems to be the peculiar function of a Government Department, not to reveal, but to conceal, truth. And yet the Asiatic communities are charged with "Oriental duplicity"! We hope that neither Mr. Benson nor his client will leave this scandal where it is.

AN IMPERTINENT INTRUSION

The *Lourenço Marques Guardian* is a foreign journal published at Delagoa Bay, and it has the presumption to interfere regarding the treatment meted out to Asiatics within the Union. The paper has the impudence to suggest—as if it were an irrefragable authority on the treatment of British subjects—that if the Natal Indians adopt passive resistance towards the imposition of the poll-tax upon non-European, next year, which General Botha proposes, they should be put upon the hard labour task of

road-making. We have no doubt that the atmosphere of the slave-driver is still congenial to our Portuguese contemporary which does not yet seem to have imbibed the liberal and Republican principles of the new régime. The *Guardian* may possibly awake—in more sober and responsible moments—to learn that not only will British Indians pursue whatever policy appeals to them to be a proper one regardless of the suggestions of outside busybodies, but that, if the Union Government do anything so foolish as that which is proposed, British Indians may act as passive resisters within prison discipline as successfully as they have done outside. We strongly urge upon our contemporary not to stultify itself by discussing matters of which it is wholly ignorant or to give cheap advice where it is not required.

Assault on a Chinese Prisoner

Mr. Benson's Letter

Writing on the 2nd inst., Mr. A. S. Benson, solicitor, of Johannesburg, says, in the *Transvaal Leader*—

"On December 12, 1910, a Chinese prisoner confined in Diepkloof convict prison was assaulted by a warder. On December 14th a message was brought to me asking me to visit in my capacity as an attorney the prisoner who was assaulted. After consultation with his friends, and having obtained all the information possible without actually seeing the complainant, the following correspondence took place between me and the Director of Prisons."

The first letter states the facts, and asks for permission, as legal advisor, to visit the prisoner in order to take his affidavit. The Acting Director's reply, three days afterwards, informs Mr. Benson that "the matter is receiving attention." On the 21st Dec., Mr. Benson pointed out that his request had not been replied to and asked whether it would be complied with or not. The Acting Director replied to this in the following terms:

"The Governor of Diepkloof Prison reports that the charge of assault referred to by you was laid against the warder concerned on the 14th instant, and the hearing thereof is only awaiting the visit of the Magistrate."

"It is not necessary that you should appear for the prosecution, and no useful purpose would therefore be served by complying with your request."

Mr. Benson, on the 30th Dec., addressed the following reply to the above:—

"I desire to be present as the legal representative of the complainant at any trial, hearing, or enquiry which may be held by the Magistrate or any other official in connection with the complaint made by the assaulted party.

I shall be glad therefore if you will be good enough to inform me the date and hour when such trial or enquiry will take place in order that I may be present thereat. In view of the last paragraph contained in your letter now under reply, I beg to inform you that unless my present request is complied with I shall move the Supreme Court to this end and purpose."

In reply to the above, the Director declined to alter his decision. Mr. Benson continues:—

"Eventually the warder was tried in Diepkloof Prison by a visiting Magistrate and sentenced to pay a fine of £1 for the assault he had committed."

Our convict prisons are governed by Ordinance No. 6 of 1906 and the regulations framed thereunder. Regulation 503 reads as follows: "An advocate, attorney or law agent conducting any legal proceedings, civil or criminal, in which a convict is a party or a witness, or *bona fide* acting as legal adviser to the convict in any legal business, shall be allowed to see the convict with reference to such business in the sight, but not in the hearing, of an officer, after a pledge has been given that all communications shall be confined to such legal business. A visit from such advocate, attorney or law agent, shall only take place with the consent of the convict."

"Section 33 of Ordinance No. 6 of 1906 expressly confers upon a visiting Magistrate the right to try within the prison any convict or prisoner guilty of contravening the prison regulations, but in no statute or regulation can I find any provision giving a Magistrate in his aforesaid capacity the right to try a prison official."

"Section 36 (c) of Ordinance No. 6 of 1906 reads as follows:—'Any person who shall in a convict prison or gaol commit any offence at common law or against any statute other than this Ordinance, shall be brought before a Court of Resident Magistrate to be therein dealt with according to law; provided always that for the trial of any subordinate officer of a convict prison or gaol for a contravention of any regulation the Magistrate is hereby authorised and required to hold his Court for the trial of such officer at the convict prison or gaol to which he is attached.'

"The warder in question was tried for the commission of an act tending to impair the discipline or harmony of the prison, or affecting the due performance of his duty by such warder."

"On examination of all the facts above set forth, we find therefore:—

(1) That an assault at common law was committed against the complainant which should have been tried before a Court of Resident Magistrate; (2) that instead of being properly charged at common law, the warder was tried, by means of a paltry and illegal subterfuge for contravention of a prison regulation, before a visiting Magistrate, who, in the capacity in which he sat, was incompetent to try

the case; (3) that in open defiance of the statute to which the Director of Prisons owes his very existence, a prisoner who was assaulted was denied the legal rights and privileges specially conferred upon him by such statute."

"When we find the Director of Prisons thus openly defying the law, it requires no vivid imagination to picture the irregularities of his subordinates which take place within the walls of our prisons. If our higher officials cannot understand the laws they are paid to administer, we may pity, but cannot excuse, them. But if they understand the laws and deliberately refuse to obey them, then by all means let us rid our Civil Service of such 'Oriental autocrats.'"

The "Leader's" Comments

Commenting upon Mr. Benson's letter, the *Transvaal Leader* says:—

If public opinion in South Africa is any longer capable of being shocked by anything done to the non-white races under the auspices of the present Government, it will be shocked by the recital of facts for which Mr. A. S. Benson makes himself responsible in our columns this morning. Instead of giving Mr. Benson an order to see his client, as by the law he is bound to do, the Acting Director of Prisons replied, in the first instance, that the matter was receiving attention. This reply was impertinent (using the word in its true sense). The law gives to such officials no option in such a case. The law has simply been set at defiance. From the point of view of the State, nothing could be more undesirable, for such procedure is calculated to raise the impression that whatever went on in Diepkloof Prison was much worse than it may as a fact have been. From the point of view of the Empire of which this State forms part, such conduct towards the subject of another Power might easily lead to embarrassment. In this case it is open to the Chinese Government to complain against us that we have set aside our own laws in a matter where it should be a special point of honour to observe them scrupulously, namely, in a matter which concerns the subject of another Power. But most of all is such an incident to be deplored from the standpoint of the conservation of our own liberties. A community that will stand supine while the liberties of a weaker race are invaded is a community which has begun the process of surrendering its own liberties.

During the six months, July to December last year, 592 persons were naturalised in the Union, namely, 238 in the Cape, 9 in Natal, 398 in the Transvaal, and 17 in the Free State. Of the total, 438, or 74 per cent. were Russians. Germans came next with 35 persons. Then came Hollanders with 27, Italians with 13, and Greeks with 12.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Monday.

The *Transvaal Leader* reports that a communication was presented from the Klerksdorp Chamber of Commerce regarding the Asiatic question to the Johannesburg Town Council. The opinion of the General Purposes Committee was that the Council should approach the Provincial Council and ask that the views indicated in the petition of the Klerksdorp Chamber of Commerce to the Union Parliament should be supported by the Provincial Council. Mr. Lane was not sure that the Council had the right to interfere in a political matter and asked for the reasons that had led to the report of the Committee. Mr. Malraison expressed a similar opinion. Largely he agreed with the petition, but he did not think the Council should agree to it. Dr. Goodman moved that the report be referred back to give the Council time to consider the petition. Mr. Smit seconded. Mr. Chudleigh agreed, and the proposal was agreed to.

Mr. Hajee Adam Khan was discharged on the 19th and Messrs. Sorabji Shapurji and S. B. Medh on the 27th ulto. It will be remembered that Mr. Medh fasted for seven days at Diepkloof, in order to be transferred from there. He was, therefore, at the Port, and was discharged there. Mr. Sorabji went from Diepkloof directly to the Farm, and then went to town. Mr. Medh walked from Johannesburg to the Farm, with Messrs. P. K. Desai and Harilal Gandhi.

The *Leader* says: "An interesting personality just now paying a visit to Pretoria is the Rev. George Daniel, a native of Kurdistan and a Minister of the Nestorian or Thomas Christian Church. Mr. Daniel is conducting a missionary tour of the world in order to raise funds for Christian work in Persia and Kurdistan, and in furtherance of that work delivered an interesting lecture last night at the Dutch Reformed Church on 'The Customs and Peculiarities of the Kurds, Devil Worshipers and Missionary Work in Persia and Kurdistan.' Mr. Daniel appeared in the picturesque costume of a native of Kurdistan, and his lecture was one of deep interest." It would be equally interesting to the Indian community to know the circumstances in which this interesting personage entered the Transvaal. Did his Christian faith overcome the obstacle of his Asiatic origin?

The Chinese celebrated their New Year on the 6th. It is their 4,509 year. The passive resistors held a reception and invited some Indian passive resistors. All the Chinese shops were closed for the day.

Mr. A. A. Pillay has sent a basket of grapes. Messrs. Raghavji Kugnath, Talwantsing and Hemraj Khimji have sent 3 cases of mangoes, and the Habibla Garden Company 1 case. Mrs. David Ernest has sent a case of crockery.

Among over fifty messages, mostly telegraphic, received by Mr. Chotabhai were those from the Natal Indian Congress, the Hamidia Islamic Society, the Zoroastrian Anjuman, the Young Moslem Society, the Kathiawar Arya Mandal, and many prominent Indians throughout South Africa, and a cablegram was received from the Mahatma Saiful Islam of Kholwad. Mr. Chotabhai asks us to thank all the senders for their kind congratulations, and to add that, in taking up the case, he performed a very simple duty.

The *Standard* (Krugersdorp) says that, during the course of the interview at Pretoria between the Administrator and a deputation from the Town Council, Councillor E. J. Adcock enquired what the present position was with regard to the removal of the Asiatics from the Burgershoop Location, and referred to a letter, dated 1st July last, from the Acting Secretary to the Administrator. After consulting his papers, the Administrator stated that the delay had not occurred in his office, as the matter had been referred to a Department of the Union Government, and several reminders had been forwarded. He would write again, and endeavour to arrive at an early settlement of the matter.

Wednesday.

Messrs. Veeramuthu Padiachey, K. Rama Moodaley, C. S. Padiachey, C. Govinda Chetty, Valoo Padachey, Maduramuthu Pillay, R. Subbiah Naidoo, N. Perumal Pillay, A. Lutchman, P. K. Naidoo and R. M. Sodha were released on Friday, the 3rd inst.

Mr. Poonsamy Pillay was released on Monday, the 6th inst.

Mr. Appasamy Nayager has presented the Farm with an assortment of slates, pencils, books etc., for the school there; Mr. Johnny Peters has sent 2 cricket bats; Mr. G. R. Maurice, 1 basket grapes; Mr. A. A. Moodaley, 3 boxes grapes; and Mr. R. K. Naidoo and several other Tamil gentlemen, watermelons.

It appears that the Asiatic department is again at its old game. Two Chinese passive resistors are under orders of deportation, although the department is well aware that they are registered residents of this Province. The Acting Chairman of the Cantonese Club Committee has notified the Act to the Registrar and it now remains to be seen what action the Registrar will take.

Indentured Labourers and Spotted Fever

Interesting Correspondence

It will be remembered that, last September, an outbreak of "spotted fever" broke out amongst the indentured Indians who arrived by the s.s. *Umkhosi* from Madras. We communicated with the Protector, asking for details of the outbreak, and, his reply containing insufficient information, we requested him to go further into the matter, but he refused point-blank to give any further information. On the 26th October, the Natal Indian Congress took the matter up officially, and wrote to the Protector for information on a number of specific points. This information was refused, unless the Congress undertook not to publish it in *INDIAN OPINION*, a condition by which the Congress very properly declined to be bound. On the 9th January, the Congress addressed a letter to the Medical Officer of Health for the Province, asking for information on the following points:—(1) How many indentured Indians arrived by the s.s. *Umkhosi*? (2) How many were attacked with spotted fever? (3) How many of these have died? (4) What happened to those who remained at the Depot? (5) When did the disease first break out? (6) What was the duration of the outbreak? (7) What steps were taken to prevent its spread? (8) How did the outbreak occur? (8) What steps have been taken to prevent its recurrence?

Medical Officer of Health's Reply

The Acting Health Officer in Natal sent the following reply to the Joint Hon. Secretaries of the Congress under date the 2nd instant:—

I forward herewith replies under the various headings given in your letter of inquiry addressed to me on 9th January:—(1) 646. (2) On voyage, 1. After arrival, 14. (3) 9. (4) Allotted. (5) 1 case occurred on voyage. (6) Approximately a fortnight. (7) Postponement of allotment of Indians. Isolation. Suitable disinfection measures on Ship and at Hospital. (8) This disease is caused by presence of a specific micro-organism. It has not yet been definitely determined exactly in what way the disease is spread from man to man. (9) Authorities concerned at Port of embarkation advised of occurrence, to enable them to take any steps considered desirable.

[NOTE: The courtesy of the Natal Health Officer is in pleasing contrast to the unseemly attitude of the Protector, who will, no doubt, by now have realised that there are other channels of information, which are not choked up with pettiness and red tape.—Ed. L.O.]

Supplement to INDIAN OPINION,
11th February, 1911.

168A

Sir WILLIAM WEDDERBURN, Bt.,
President of the Twenty-Sixth Indian National Congress

સર વિલ્યમ વેડરબર્ન બેરોનેટ

૨૬મી ઇન્ડિયન નેશનલ કોંગ્રેસના પ્રમુખ.

Asiatic Immigration into Canada

Reuter, telegraphing from London, on the 1st instant, states that the Agency's Ottawa correspondent says that, speaking in the Dominion House of Commons, Sir Wilfrid Laurier said he favoured the abolition of the head tax of 500 dollars on Chinese immigrants, and the substitution thereof of an arrangement with China similar to that with Japan for their restriction. The Premier added that notwithstanding the tax 1,500 Chinese had entered Canada in 1910. The agreement with Japan, on the contrary, had worked admirably.

Transvaal Press Comment

Commenting on this message, the *Transvaal Leader* says that it may prove to have a not unhelpful bearing upon the difficulties between the Asiatic sub-community and the Government of our own country.

Coming from a statesman of Sir Wilfrid Laurier's great place and long experience, this statement deserves to weigh with public opinion in South Africa. What it amounts to is this, that it is better with a man or a body of men to appeal to what is best than to what is worst. Canada is finding that so soon as racial pride and dignity and integrity are called in as factors in negotiation, there is no difficulty in arranging that each racial group shall keep within its own area. It is not surprising, therefore, that the head of the Canadian Government has come to the conclusion that the best way of securing like results as far as the Chinese race is concerned is to appeal to the race on the same lines.

It is worth while for us South Africans to reflect that hitherto we have not appealed to such factors, in our attempts to get rid of the Asiatic difficulty. We are no nearer a solution, and it is doubtful whether we have not erred vitally in allowing the object-lesson of passive resistance to be set to our native population. It is the most difficult thing in the world to put oneself in the other man's place, but any of us European-descended South Africans who can do this difficult thing with regard to a British Indian will probably admit the Indian's side of the case as it stands is a strong one. He sees between Canada and Japan a position exactly like that between the Union Government and India. Japan is not a member of the British Empire, but a nation foreign to Canada, yet Canada thought it worth her while to send one of her leading statesmen to Tokio to negotiate an agreement on terms of friendship and mutual confidence. On the other hand India is a fellow-member of the British Empire with South Africa, and we cannot feel surprised if the people of India think that to them is due from another State of

the Empire at least equal courtesy and consideration with that which Canada extends to a foreign Power. Regarded from a purely selfish standpoint, our situation demands a cordial understanding with India more insistently than Canada's situation demands one with Japan and China, because Canada is one of two almost self-contained countries which are to a large extent co-operating on this question. We must remember that the movement brought about by the cheap printing press and the march of scientific discovery is not confined to the European races, though some of us may fondly think it is. The East shares in the awakening, too. Still more important is it for us to remember that if it is ludicrous to suppose that Eastern peoples do not draw upon the same founts and ideas as we do, it is offensive and may be dangerous or even fatal to assume that they have not race-pride, race-dignity, race-honour equally with ourselves. We have launched against the Asiatics any number of penal laws and any amount of administration of the crudest kind, with the results that we have embarrassed Britain in India and acclimatised passive resistance, without doing any good. Canada has preferred intelligent diplomacy to bludgeons, and has scored for her own interests and served the Mother-Power of Britain, without whose support our Union would not be worth a month's life.

Found Dead at Verulam

The Protector's Procedure

We received last week certain private information regarding the case of the indentured Indian, lately in the employ of Mr. H. W. James, of Verulam, who was found dead a few days ago in circumstances arousing suspicions of foul-play. We considered it our duty at once to communicate with the Protector of Indian Immigrants, and accordingly, in order to avoid delay, we telegraphed to him a summary of the principal facts in our possession, following this up by a confidential letter in which we placed before him the allegations that had been made to us. To our telegram we received the following reply from Mr. J. A. Polkinghorne, the Protector, after formal acknowledgment of its receipt:—

"I beg to inform you that it has always been my practice to enquire into any suspicious deaths after receipt of the Papers from the Magistrate."

The subsequent letter addressed by us to Mr. Polkinghorne was acknowledged by a reference to the reply recorded above.

We comment upon this matter in our leading columns.

Union Parliament

[Unless otherwise stated, the selections taken are from Reuter's telegrams]

Legislative Assembly

Friday.

Asiatic Licences

Dr. Hewat presented a petition, on behalf of the Mayor of Woodstock, praying that the further issue of Asiatic trading licences be stopped.

Similar petitions were presented from Hopetown and other towns.

Asiatic Repatriation

Mr. Quinn (Troyville) presented a petition from the Johannesburg Chamber of Commerce asking for the immediate repatriation of Asiatics.

[NOTE: We think there must be some error here. The Johannesburg Chamber's petition, the text of which we published last week, has no reference to the "immediate repatriation of Asiatics."—Ed. L.O.]

The Parliamentary correspondent of the *Witness* states that, in accordance with the usual practice, members who presented petitions gave some indication of the nature of the documents, the numbers of signatories, and what they wanted, adding, in accordance with the unwritten law, that petitions were "respectfully worded."

Mr. Merriman's Directness

Mr. J. X. MERRIMAN, who had a petition from his constituents, ignored these formalities.

"I have a petition, Mr. Speaker," said he, "from the Mayor and Councillors of Victoria West about Indians."

The House laughed at the ex-Premier's directness.

Monday.

Indian Labour

Mr. CLAYTON asked "whether any correspondence has taken place between the Government and the Indian Government having reference to the stoppage of the immigration of indentured labour into Natal, and if so, whether the Minister is prepared to communicate to the House the nature of the correspondence for the information of members?"

General SMUTS replied that no correspondence whatever has taken place between the Indian Government and this Government having reference to the subject of the emigration of Indian labour from India to Natal.

The only communication which this Government has received is one from the Imperial Government, in which it is intimated that the Government of India, after full consideration, have decided to issue a notice in April next prohibiting further indentured immigration into Natal from July 1st next. A statement to this effect was made on January 3rd, and it was explained to the Council that the Government's decision had been taken in view of the fact that the divergence

between the standpoint of the Colonists and that of Indians has caused an unsatisfactory position, and that the Indians have no guarantee that after the expiration of their indenture they will be accepted by the Union Government as permanent citizens.

In conveying this decision to the Union Government, the Secretary of State for the Colonies intimated that, while his Majesty's Government regretted any inconvenience to South African interests, they felt that they must accept as adequate the reasons advanced by the Government of India for the exercise of statutory powers which there vested in them of stopping immigration to Natal.—*Natal Advertiser*.

[NOTE: This effectively disposes of the suggestion made by a contemporary that the action of the Indian Government was directly instigated by the Union Government.—Ed. I.O.]

Indentured Indian Suicides

Mr. ALEXANDER asked whether the Government was aware that the average suicide rate amongst indentured Indians in Natal for the last six years was over 500 per 1,000,000 inhabitants, and that the rate was twice at least as high as the suicide rate amongst the free Indians of Natal, and more than ten times as high as the average suicide rate in India; whether the Government could explain the reasons for the high suicide rate, and what steps, if any, the Government proposed to take with a view to the reduction of such rate?

General SMUTS replied that he had ascertained that the average number of indentured Indians who had committed suicide during the last six years was 21, the highest in any one year being 27 and the lowest 18. The average indentured population for the same period was over 40,000. He was unable to make any statement in regard to questions 2 and 3.—*Natal Advertiser*.

[NOTE: General Smuts, in effect, admits that the average suicide-rate amongst indentured Indians for the last six years is 525 per million, or 25 per cent. higher than that of Paris, and five times as high as that of England and Wales.—Ed. I.O.]

White Labour

Following Mr. H. P. CRESSWELL, who initiated a debate on "white labour," Mr. MURKIN, expressed his indebtedness to him for having brought forward such an important question. He claimed Mr. Patrick Duncan as a convert to the view that indentured labour was wrong, seeing that some years ago he and his friends favoured indentured labour which would have swept the white man out of the country. He had recently had the pleasure of a visit to the Garden Colony, which was shaken by the admirable resolution of the Imperial Government to stop the importation of Indians. They did not want coolies. At the same time, there must be some means of supplying the void that was

going to be left so as to prevent the dislocation of Natal industries.

Tuesday.

Mr. BORHA (Bloemfontein) presented a petition on behalf of the Mayor and Corporation of Bloemfontein praying for the stoppage of Asiatic immigration and Asiatic trading licences. A number of similar petitions were presented.

Parliamentary Notes

The Parliamentary Correspondent of the *Mercury* says:—

A number of petitions were presented, praying for the stoppage of Asiatic immigration and the stoppage of Asiatic trading licences. The resumption of the session has been at once signalled by the presentation of a number of petitions from the Transvaal on the subject of the Asiatics. The collection of these petitions is an organised affair, and they are all in the same terms, "praying that further Asiatic immigration should be stopped, that the present laws in regard to Asiatics be not relaxed, and further generally that the trading rights and movements of Asiatics be restricted." The provisions of the forthcoming Immigration Bill have not been disclosed yet, but it is expected that there will be some arrangement for continuing the present circumstances under which an Asiatic's title to domicile will be confined to the Province in which it was originally acquired. That means that there will be no transference of Asiatic population from one part of South Africa to another. With respect to trading, there is some rumour that the Ministry intend to proceed on lines similar to those attempted in Natal two years ago, when legislation was passed fixing a term at the expiration of which trading licences held by Asiatics would expire. Whatever is done by the Union authorities in the direction of following this up, it is practically certain that steps will be proposed to stop the further increase of licences to trade in the hands of Asiatics.

With reference to the Asiatics, more especially as it affects Natal, I have talked this question over with several of the Natal members here, and there can be no doubt about it that they are seriously concerned regarding the labour position when indenturing stop. This is by no means a coast affair merely; the whole of the Natal representation is combining to bring home to the Ministry the grave nature of the emergency with which the Province will be faced if deprived of any of its present fund of labour, and, as I have already mentioned, a Committee of the members are consulting as to the best means they can propose to the Government, in order to make provision that the interests of the industries shall be safeguarded. One measure which will be very strongly urged upon the authorities is the closing of the whole of Natal to recruiting for the land, thus restoring the condition

of affairs before the Touts Act was suspended. Mr. Burton may possibly disclose something of the Government intentions with regard to this when he introduces the Native Labour Bill. But, even so, it appears to be getting less and less a question of recruiting only, and more the increasing extent to which the boys go to the Rand voluntarily, both for mine work and domestic employment.

It is quite definite and certain that the Indian Council's decision will come into effect at the end of next June. The Union Government will not reopen the matter, and there is no hope of even the period of notice being extended. There has been some reference made in the Press here to the redoubled efforts the planters are supposed to be making to "speed up" the recruiting of the coolies in India during the time which yet remains. The aspect of matters from the planters' point of view could not be very much less reassuring.

The Marriages Bill

Reuter states that the following new sub-section to Clause 3 of the Solemnisation of Marriages Bill, will be moved by the Minister of the Interior:—"Nothing in this section or any other provision of this Act, shall be construed as rendering lawful the solemnisation of a marriage between white and coloured persons in any Province in which such a marriage heretofore had not been capable of being lawfully solemnised." The further debate on the Bill has been adjourned to the 20th inst.

Indians in East Africa

"Toolley St. Tailors" Meeting

British East Africa has a phase of the Asiatic question which is peculiar to itself. There the Asiatic has taken possession in no uncertain way, and to a degree which is perhaps unequalled elsewhere in the continent. Yet his presence is, judging from the report to hand of a public meeting held at Nakuru, felt to be eminently undesirable, just as in South Africa, and legislation is desired to restrict immigration. . . . The meeting discussed the foundation of a petition from the protectorate to the Colonial Secretary in London, expressing "consternation and misgivings" at statements recently made by the Hon. Mr. Jeevanjee regarding the position of Asiatics in the Protectorate and the claims made on their behalf, many of which were challenged. On the general question, the petition stated that, with the universal experience of older colonies before them, the white settlers felt it to be incumbent to request the introduction of "such an immigration law as will restrict to a certain extent the immigration of Asiatics and prevent in the future the adoption here by the white settlers of the drastic and unfortunate measures which

have been taken in some of the colonies." In other words, it appears that the white settlers in British East Africa do not desire that it shall be necessary to take any such proceedings as in the Transvaal, and thus bring upon them the terrors of an Asiatic passive resistance agitation.

The petition to the British Colonial Secretary asks that white settlers in British East Africa shall be placed in no worse position than the Provinces now forming the Union of South Africa. "Many of us came here," says the document, "as pioneers and settlers on the understanding that the Highlands at least would be reserved for Europeans." Therefore, the petitioners urge His Majesty's Government "to adhere to such a policy as being in the best interests of the country and of the speedy development of its industries, of the proper protection of the natives, and as a home for white settlers and their families." The British East African proposal for dealing with the Asiatic immigration question is that a measure should be introduced founded on the Australian and Canadian laws.

A resolution passed at the meeting calls for action to prevent the unrestricted immigration of Asiatics, "the consequent swamping of the European, and the retarding of the development of the protectorate." For the present, the petition to the Colonial Office is being left in abeyance, and negotiations are proceeding with Sir Percy Girouard. The situation in British East Africa is particularly interesting, for there the Asiatic has practically built up the larger towns of the Protectorate, and now that the white race desires to oust the Asiatic, the latter is not prepared to take it "lying down." Nor, for the matter of that, is this the attitude of the Asiatic anywhere.—*Natal Witness*.

[NOTE: From the first issue of the *Indian Voice*, a new journal edited in Nairobi, B.E.A., in the interests of the Indian Community of British East Africa, Zanzibar, and Uganda, and which we cordially welcome, we learn that the meeting referred to in the foregoing article was attended by, roughly, thirty people!—Ed. I.O.]

What Nairobi "Demands"

Reuter states that a convention of settlers at Nairobi has demanded the prohibition of Asiatic immigration.

[NOTE: The insolence of this demand is evident from the fact that, throughout the East African Protectorate, there are to-day, approximately, no more than 2,700 Europeans, of whom, according to the municipal census taken in 1909, there were in Nairobi just 800, as against 3,771 Asiatics. Eleven years ago, Nairobi had only one European inhabitant, and but for Indian development at Mombasa and Indian labour on the Uganda railway, Nairobi would be non-existent to-day, and this precious meeting would have been impossible.—Ed. I.O.]

Mrs. Sodha's Case

Indian Press Comments

The Transvaal Government, having failed to break the spirit of the passive resisters by subjecting them to all manner of hardships, says the *Leader* (Allahabad), has now sought to overcome them by wounding them in their highest and tenderest feelings. The method it has chosen, although a disgrace to civilization, is in no way out of keeping with its traditions. It is, in fact, a logical development of the policy it has pursued so far. It was obviously anomalous that the law which required registration of every Indian should be put into force against one-half of them only, and that any considerations of decency, humanity, or chivalry, should prevent the Government from allowing it to take its course. Henceforth no invidious distinctions will be made and the law will be impartially administered. But we should ask the Transvaal Government to bear one thing in mind, if it has any regard for the interests of the Empire. Its harsh treatment of the sons of India has already produced great dissatisfaction in this country, but if any rude hand is laid upon her daughters, there will be a burst of feeling that will throw the previous indignation into the shade.

[NOTE: Our lam exchanges show that Mrs. Sodha's case has been widely commented upon, by journals in all parts of India, in the most indignant terms.—Ed. I.O.]

London Activities

General Smuts's Inaccuracies

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Since his return to London, in mid-December, Mr. L. W. Ritch, the Honorary Secretary of the S. A. British Indian Committee, has been prosecuting an energetic correspondence with the Colonial and India Offices. On the 2nd ulto., he addressed a lengthy communication to the Imperial Government setting forth in detail the incidents attending the arrival and subsequent treatment of the 83 deportees who arrived from India with Mr. Polak. On the 3rd ulto., he addressed the Government regarding the allegations of ill-treatment in Diaploof Prison. On the 4th ulto., on behalf of the London Committee, he addressed to the Colonial Under Secretary the following letter:—

My Committee desire me to make further reference to enclosure No. 196, Page 129 of Blue Book Cd. 5363.

In Paragraph 2 of this document, Ministers of the Union of South Africa set out a number of names of Indian deportees, concerning whom they state "no trace can be found," and Ministers add: "No persons of

the names of"—and then follow the names referred to—"have been deported."

I am to point out that Latchman Moorgan (No. 37 on the list) is one of the deportees I myself got landed in Capetown, that he is South African born and that the authorities eventually found his claim to be irresistible and permitted him to proceed to the Transvaal where he now is.

I am to remind you that the two men Pillay (Nos. 21 and 22 on the list) are the recently returned deportees, of whose letter complaining of the gaol treatment I had the honour to forward you a copy yesterday.

I am to add that the Indian G. S. Termal (No. 20 on the list) is obviously a mis-spelling of Perumal, another of the deportees who returned via Capetown, and that Sabati Kisten (No. 50 on the list) might reasonably have been identifiable as V. Kisten, whom I saw on the German steamer in Table Bay and who has since returned to the Transvaal after having received a duplicate registration certificate.

My Committee desire me to point out that the facts now given appear to indicate important inaccuracies in the representations made to the Secretary of State by Ministers of the Union in the document above referred to.

We publish with this issue a photo supplement of Sir Wm. Wedderburn, Bart., who presided over the Twenty-sixth session of the Indian National Congress at Allahabad. Sir William, who has devoted many years of his life to the national welfare of India, has previously presided over a session of the Congress. The presidential address was an earnest plea for Indian "closer union." Our photo is by John Fergus.

Even when higher military skill and careful preparation and unity of purpose do not give victory to the small nation over the large, a nobler *ethos* will often penetrate and conquer the world without the clash of arms, or, in all events, the *ethos* will remain when the noise of battle has long been forgotten.—*Spectator*.

Art, Glory, Freedom fail, but Nature still is fair.—BYRON.

Contents

	Page.
The Protector Helps a Recruit	47
Stoppage of Indenture	48
Police Assault on Indians	50
Indian Education in Natal	50
From the Editor's Chair	51
Assault on a Chinese Prisoner	53
Transvaal Notes	54
Indentured Labourers and Spotted Fever	54
Asiatic Immigration into Canada	55
Found Dead at Verulam	55
Union Parliament	55
Indians in East Africa	56
Mrs. Sodha's Case	57
London Activities	57

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Agency,
Davis Buildings,
52 Field Street,
DURBAN.

Reuter's Building,
St. George's Street,
CAPETOWN

Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will sail on or about the 23rd MARCH
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પુણ ખબર

બા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પનડુઆ" દન ૩૫૦૦.

ઉપલી જમ જાહેર વખણાએક લાકનની મંગલવર અને હાપ ચલની આમ મોટ ખરેખી તા. ૨૩ માર્ચ ના રોજ ઉપડશે. તે હવે હાંતીખાર અને મોખાસા ખરેખરી મુખાઇ જશે.

હવે પછીથી ઉપલી લાકનની આમખેટ ત્રેથી દર માસે ઉપડશે.

વધારે ખબર માટે મેક્કરસ હાહા અખડુલાની કું. પેર ઓટ મનિકનની પાસેજની ઓશીસમાં અગર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

ડબલ્યુ ડન અને કુંપની.

કેમ્બેસીયલ રોડ, હરબન

Buildings for Sale

Fordsburg ; several full Freehold Corners, Brick Buildings, near New Market. Shops and Cottages. Great Bargains. Easy terms. Owner leaving. Principals only. Apply :

35 Grafton Road,
Yeoville,
JOHANNESBURG.

જાહેર ખબર.

કું આ લખાણથી ખબર આપું છું કે કલારકસડોરપમાં આજ સગી ને કુકાન મુસા અને મહમદના નામથી ચાલતી હતી તે હવે મારા એકલાના નામથી ચાલશે. આ ફેરફાર ૧૯૧૦ ના ડીસેમ્બરની ૩૧ મી તારીખથી થએલો છે.

મારી કુકાન નાં ૨૦૬ ની સ્ટોડ ઉપર છે

સહી મહમદ હવા.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL :	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA, ENGLAND and INDIA :

s.	d.
Yearly ...	17 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

જોઇએ છે.

M. A. Patel (એમ. એ. પટેલ) અથવા M. A. Petal ને એમ. એ. લોરેન્સ નામથી પણ ઓળખાય છે અને ને ૧૭૦ કુલેકરપાન રોક ધીખરલીમાં પ્રોડ્યુક તથા કમીશન એજન્ટો પધિ કરતો હતો તેનો પત્નો જોઇએ છે. માલમ હોય તેણે

R. M. c/o Indian Opinion,
Phoenix, Natal લખવું.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુનઃ ૬

શનિવાર, ૨૧ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૧૧.

પૃષ્ઠ ૬.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-ના. ૧૧ ફેબ્રુઆરીથી. તા. ૧૭
ફેબ્રુઆરી સુધી, મ. સ. ૧૦૧૧.

હાલુ-માઠ સુદ ૧૩ વા માઠ વડ ૪
સુધી. સંવત ૧૯૬૭

જુલિયન-ના. ૧૦ સપ્ટેમ્બર તા. ૧૬
સપ્ટેમ્બર સુધી ૧૮૭૬ ક્રીસ્ટરી

વાર.	પ્રતિદી વાર્ષિક.	હિંદી તીથી.	ફેબ્રુઆરી તા. ૧૧.	પ્રતિદી વાર્ષિક.	ફેબ્રુઆરી તા. ૧૬.	સુવર્ણ અક્ષર.
શનિ.	૧૧	સુદ ૧૩	૧૦	૨		
રવી.	૧૨	" ૧૪	૧૧	૩		
સોમ.	૧૩	" ૧૫	૧૨	૪		
મંગ.	૧૪	૫૬ ૧	૧૩	૫		
બુધ.	૧૫	" ૨	૧૪	૬		
ગુરુ.	૧૬	" ૩	૧૫	૭		
શુક્ર.	૧૭	" ૪	૧૬	૮		

અનુક્રમણિકા.

પ્રિટેક્ટરની ફરજો	...	...	...	...
મી. રીચની લડત	...	...	...	...
ગીરમીટની બંધી પર વિલાવતનો છાપો	...	...	...	...
નાદારી કોર્ટની નોટીસો વિષે	...	...	...	...
સર વિશ્વમ વેડરબરન	...	...	...	...
યુનિયન પારલામેન્ટ	...	...	...	...
એલાન્સબરમ ખબરપત્ર	...	...	...	...
હિંદીની હિમાયત	...	...	...	...
પા. ૩ ના નેશનો કોર્ટ	...	...	...	...
ફેલ્ડાંક બેલ વચનો	...	...	...	...
કીમતી વચનો	...	...	...	...
કાંસનાલમાં એક વધુ મેટીલ બેરીકેડ	...	...	...	...
શાહુ વસ્ત્રમાન	...	...	...	...
કાંસ સમાચાર.	...	...	...	...
ગીરમીટ વિષે એક ગ્રામાબિવાનનો કાગળ	...	...	...	...
પરશુરમ ખબરપત્રો	...	...	...	...
પરશુરમ	...	...	...	...
ટેલિગ્રાફનો પરલામ	...	...	...	...
કવન દોરી	...	...	...	...
ગ્રામ. મી. ગલી કામ	...	...	...	...
મુંબઈમાં લોકાલિટા કોનફરન્સ	...	...	...	...
ઈન્ડિયન નેશનલ કોંગ્રેસ	...	...	...	...
હિંદુસ્તાનના ખબરો	...	...	...	...
પરશુરમ ખબર	...	...	...	...
વડુરતીમાં દાંત સાફ રાખવાની જરૂર	...	...	...	...
ઈન્ડિયન આફરિકા સંખ્યાની વિચારો	...	...	...	...
ફેલ્ડાંક બેલ વચનો	...	...	...	...

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર, તા. ૧૧ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૧૧

પ્રિટેક્ટરની ફરજો

"પ્રિટેક્ટર એવ ઇન્ડિયન ઇમ્પ્રીમ'ટ" નો હોદ્દો ગીરમીટના મજુરોના રક્ષણના કામ માટે ખાસ કરીને રાખવામાં આવેલ છે એ તેના નામ ઉપરથી જણાઈ રહે છે. છતાં પ્રિટેક્ટર ને કામ કરે છે તે રક્ષકને બદલે તેને ભક્ષક કહેવડાવે એવાં છે, એમ કહ્યા વગર માલતુ નથી. વેડ સમર્થ એક ગીરમીટના મજુરનું ન સમજાય એવી રીતે મોત. યમાના અમને ખબર થવા છતાં. અમે દુરનજ તે વાત પર પ્રિટેક્ટરને વાંકે કરવા તાર કચે, અને કેસની હકીકત કુઠમાં તેમને જણાવી તે ઉપરાંત એક કાગળ પણ અમે લખ્યો, અને કેસમાં તપાસ કરવાની જરૂર તેમને બતાવી. અમે એમને છોડે કે પ્રિટેક્ટરને તે ખાસમાંની તેની ફરજ જરાએ સમજાઈ નથી. તેણે અમને લખ્યું કે માછલેટની તપાસ માલી રક્ષા પછી કાગળીઆઓ મળ્યા બાદ મોતે તપાસ કરશે. આનો અરથ કાંઈ જ નથી. રક્ષિત તું મોત—ખુન—થયું છે, એવું જણાયા પછી દુરતજ અને સચીયી પહેલાં તપાસ કરનાર કામ પ્રિટેક્ટરનું છે. તપાસ કરી તેની હકીકતો માછલેટ આગળ રજૂ કરવામાં પણ તેણે સહાયતા આપવી જોઈએ, અને એમાં પગલાં તેણે લેવાં જોઈએ કે નેથી પોતાના રક્ષિતનો જીવ જવાતું. ખરું કાંઈ જવાર આવે, અને એ ખુન થયું હોય તો ખુની સમજે પહેલે. કે નેથી ગીરમીટનાઓને પણ સમાન મજુરનાઓ અવિશ્વાસ વધારે સમજીને આવે. પ્રિટેક્ટર તેવું કાંઈ કરતા નથી, પણ એથીસે એમાં એમાં કેસના કાગળીઆઓ તપાસશે તેમાં ફરજ પૂરી થઈ એમ સમજે છે. આ પોતાના હોદ્દાની ફરજોનો ચોખ્ખો લાભ છે. ખરી ફરજ જ્યારે તબીબ છે ત્યારે પોતાની ફરજ ને નથી, તેવા કામમાં તે પડે એ ઉપરનાથી પણ વધારે બેફકડું

લાગે છે. ખબર બહાર પડ્યા છે તેથી જણાય છે કે ગીરમીટના માલિકોમાં હોંડ સરકારે મોકલવાની બરામતનો કાગળ ફેરવનાર પણ આજ હોદ્દાદાર છે. જેને મજુરોના રક્ષકનું કામ સોંપાયેલું છે, તે હોંડમાં મજુરો મેળવવાની બંધવસ્થા કરવાનું કામ જીપાટી લીએ એ મોકાવ નારી બીના છે. તેની ફરજોમાં આવા કામનો ખીસકુલ સમાવેશ થઈ શકે નહીં. છતાં આટલું બનવા પામે છે તું કારણ એટલું જ કે સરકાર તો તેને પુછનાર નથી, પણ હોંડી કામ કે ખીસુ કાંઈ પણ મજુરોની વારસ કરનાર નથી, એમ તે માને છે! આ અસોસની વાત કહેવાય!

મી. રીચની લડત

સત્યાગ્રહી બેલીઓ સંબંધમાં

મી. રીચે ઉપલી બાબત સંબંધમાં કોમોનીઅલ પ્રધાન ઉપર નીચે મુજબ લખાણ કર્યું છે :—

ટરાંસવાલના હોંડિને જેલમાં તકલીફો બોમવર્ધી પડે છે તે બાબત આપનું ખ્યાલ ફરી એમનું પડે છે તે માટે મારી કમીટી દીક્ષીત થાય છે.

ટરાંસવાલની ખીટીક ઈન્ડિયન કમીટી ના ઓનરરી સેક્રેટરી તરફના કાગળની નકલ આ સાથે ખીડું છું. તે ઉપરથી જણાય છે કે આમજ સચીવાર ને હરિ શાંદો થઈ છે તેનો હજી પુષ્કાસો થયો નથી.

અપુર્ણ ખોરાક, મંદવાડ તરફ બેઠર ફારી અને ખીજ નાહકની તકલીફોની આ હરિમાદો એટલા બધા કેદીઓએ અને એટલી બધી વખત કરી છે કે તે વજુદ વગરની હોય એમ મારી કમીટી માની શકતી નથી. તેમાં કુ આજ્ઞા રાખું છું. કે કોલોની ખાતાનો પ્રધાન આ બાબત માં વધુ તપાસ કરશે અને કાગળમાં જણાવેલી તકલીફો દુર કરવા ઘટતાં પગલાં લેશે.

ગીરમીટની બંધીપર વિભાવતનો છાપો

‘દાષમ્સ’ ની ટીકા

‘લોરડ હારડીના ઉપરી પક્ષા હેઠળ લેજરલેટીવ કાઉન્સિલની પહેલી બલામાં પહેલી ઠરાવ એ બહેર થયો હતો કે, ગયા ફેબ્રુઆરીમાં મી. ગોખલેએ રજુ કરેલા ઠરાવ મુજબ સરકારે આખસાર કરેલી સત્તાની રૂપે નાતાલમાં ગીરમીટીય બવા દેવાનું ૧લી જુલાઈથી બંધ કરવામાં આવશે, એવી નોટીસ એપ્રિલમાં કાઢવી. એમાં કશું નથી કે મી. ગોખલે ને તેથી જે ખુલાસો ઉપજી હતો તેટલી જ બીજા કોઈ પણ મતના હોદી આજે વાનોને ઉપજ્યા વિના નહીં રહી હોય. મી. ગોખલેએ તમે વરસે જે ઠરાવ રજુ કર્યો હતો તે જો હોદી સરકારે સ્વીકાર્યો ન હોત અને તેના પર મત લેવાયા હોત તો બધા હોદી મેંબરોએ તેને ટેકા આપ્યો હોત. આવો જોશવર ઠરાવ હોદી મેંબરોના તરફથી અગાઉ કદી રજુ કરવામાં આવ્યો નહીં હતો. દક્ષિણ આફ્રિકામાં અને આસ કરીને ટ્રાંસ વાલમાં હોદીઓને જે અપમાન ભરેલી રીતે રાખવામાં આવે છે, તેથી હોદીસ્તાન ની દરેક કોમના લોકો જેટલા નારાજ થયા છે તેટલા બીજા એક સવાલથી નથી થયા, અને એ કે તે સવાલમાં બચાવ છે ખરો, છતાં લોરડ મીટિંગ કે બીજા અમલદારોએ તે ઉચ્ચારવાનો પ્રયત્ન કર્યો નથી. એટલું જ નહીં પણ કોલોની એની ઉપર જે મંજૂર આરોપના ટેકામાં એક પછી એક હોદી સલાસદો બોલતા આવ્યા તેને વારવામાં પણ આવેલ નથી. આ પછી પણ તે સવાલનો નીવેડો કરવા પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા હતા, અને અમે આજ રાખી હતી કે હોદી સરકારને તેના ઠરાવને અમલમાં મુકવાનો અવસર આવે તે પહેલાં તે પ્રયત્નો પાર કિતરી જશે. ....અમે હજી પણ આજ રાખીએ છીએ કે નોટીસ કરવાનો વખત આવે તે પહેલાં કંઈ સમજુતી થઈ જશે. નાતાલ માં હોદીઓને ધણી તકલીફ છે, પણ આજારે હોદીસ્તાનમાં અટકે. બધે ગુરસો ઉત્પન્ન કરનાર તો ટ્રાંસવાલની પબ્લિક જ છે. છતાં હોદી સરકારના આ પગલાં થી મુકાબલ તો નાતાલને જ થવાનું, કેમકે તેને મજુરોની ધણી જરૂર છે. ટ્રાંસ વાલને પણ મુકાબલ તો થવાનું પણ તે આજ

કતરી રીતેજ. બીજી વાત એ છે કે જેઓ સહેનચાહત માટે દાઝ રાખે છે તેને આ અંદર અંદરના કંઠાસથી બહુ ખેદ ઉપજ્યા વિના નહીં રહે. અને વારંવાર કહેવું છે કે વડી સરકારે અમુક ચોક્કસ હક બાંધવા તકમાર થવું જોઈએ કે જે મુજબ સ્વરાજ્ય ભોગવતા સરંથાનો ને એશિઆટીક પ્રજા સાથે વરતવાની ફરજ પડે. હોદી સરકારનું પગલું અમે તેટલું કાપદેસર હોવા છતાં હોદીસ્તાન અને દક્ષિણ આફ્રિકા વચ્ચે ઉપડેલા સવાલની યુગવધુ તેથી લંબાયા કરે એવી દહેશત રહે છે. ખચીત વડી સરકારની પહેલી ફરજ અંદર અંદરના કજીઆ અટકાવવાની છે. અને કોમી બેદનો તકાવત બતાવનાર કજીઆ સહીથી વધુ અપહરે છે.

મી. રીચનો જવાબ

‘દાષમ્સ’ ના ઉપજા લખાણનો મી. રીચે નીચે મુજબ જવાબ આપ્યો હતો:— સાહેબ,—આપે જે વિચારો બતાવ્યા છે તે સાથે મારું મળતાપણું બતાવવાની રજા લઉં છું. છતાં એક વાતમાં જુદો પડું છું. તમે એવું ઇન્કાર બતાવ્યો છો કે હોદીસ્તાનથી ગીરમીટીઆ મોકલવાનું બંધ ન કરવામાં આવે. એ કે ટ્રાંસવાલના વલજ્યથી હોદીસ્તાનના લોકો ઉત્કેષણ એ સાચી વાત છે, છતાં તમારો હોદીસ્તાનનો ખચરખચી તારમાં ખચેખચે જણાવે છે કે નાતાલમાં હોદી કોલોનીયલ ઉપરની બહુ સખ્તાઇને લીધે તથા ગીરમીટ પુરી કરનારા હોદીઓને કતો ફરી ગીરમીટમાં બેઠાવાની અમવા તો હોદીસ્તાન પાછા જવાની ફરજ પાડનારા ન સંખી સહાય તેવા કાપદાઓને લીધે હોદી સરકાર આ પગલું લેવાને માટે તકમાર થઈ છે. વળી કેટલાક ગીરમીટીયા રાખનાર ધણીઓના જુલમ થી પણ હોદી સરકાર અબજી નથી નાતાલના માજીએટના કહારોમાં જે નેંધ છે તે ઉપરથી ખાતરી થાય છે કે તે રીતજ એવી ખરાબ છે કે તેથી તેના ધણીના હાથમાં મજુરો ઉપર આવેલી સત્તાનો જેર ઉપયોગ થયા વિના રહેજ નહીં, અને પરિણામે મજુરોની હાલત તો અધમ થાયજ, પણ ગોરાની નીતિમાં પણ બગાડો થાય. ત્યારે એક ગોરા પોતાના ગીરમીટીઆ મીજુરના કાન કાપી નાખવા માટે કારટમાં એવો ખુલાસો કરે કે કાપદા માં લેદાનાં કાન કાપવાની છુટ છે (આ મીટિંગ કેસ અક્ટોબર, ૧૯૦૮); ત્યારે ગીરમીટીયાઓ ખાતરી રીતે બહેર કરે કે તેનાં મજુર કાપવામાં આવે તો પણ પોતા

ના ધણી પાસે તે પાછા જશે નહીં (ચોરનવીલ જંકશન કોર્સ કેસ ૧૯૦૭), ત્યારે ગીરમીટીઆ મજુરોમાં આપવાતનું પ્રમાણ અસાધારણ રીતે વધુ જોવામાં આવે (દર દશ લાખ દીઠ ૧૫૧૨ આપવાતનો દર ૧૯૦૪-૧૯૦૮ ના સરવમ્પમાં મુજબ મળ્યો છે. એટલે કે મદ્રાસમાં અને બંગાળમાં જે પ્રમાણ છે તેના કરતાં ૧૦ ગણું). ત્યારે કોઈ પણ સુધરેલું રાજ્ય આવી મજુરોની રીત અટકાવ્યા વિના રહેજ નહીં.

રાજ્યના જુદા જુદા વિભાગો એક બીજા સાથે કંકાસ કરે એથી તમે જે ખેદ બતાવ્યો, તેમાં આખી સહેનચાહતનું કિત આહવાર કોઈ સામેલ થયા વિના રહે નહીં. છતાં હું કહેવાને હંમિત થઈ છું કે હોદી સરકારે એમાં અંધીરાધ વાપરી છે એવો તેના પર દોષ મુકવાનું બાબતેજ યોગ્ય ગણાયો. છેલ્લાં વરસોની બ્લુજીક ઉપરથી જણાવો કે હોદી સરકારે ટ્રાંસ વાલમાં તેમજ નાતાલમાં તેની પ્રજાને સારી રીતે રાખવા બાબત અરજો કરી છે તેમાં બહુ વિવેક વાપર્યો છે. અને હું માનું છું કે એકલી ટ્રાંસવાલની હાલ મારીઓને લીધેજ હોદી સરકારે આવું દૃઢ અને ખરા ટાણાનું પગલું લીધું હોય એવું કંઈ નથી, એ કે તે એટલી બધી મંજૂર છે—પુરતમાં તે નાણુદ કરવામાં આવશે એવી હજી આજ રાખવામાં આવે છે—કે તેને લીધેજ એ પગલું લેવાનું હોય તોપણ વધારે પડતું ન કહેવાય.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગર

(પ્રેવીન્ટીવલ એક્ટમાંથી)

ડરબનના આર. નારાયણસામી મુકાલી અગની મીલકત નાદાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૨૪મી માર્ચે ડરબન સરહીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

ડરબન, બ્રીકહીલ રોડની હોદી ઓરત જુઆમલની નાવારસ મીલકત તેના ધણી વેલાયુધમને સોંપવામાં આવી છે, અને તેણે તેણે દેણું ભરવાને કબજ કર્યું છે.

મારિસબરન, લોન્ડ માર્કેટ બીટનું બિન. આર. એડીની મીલકત કુલતી જમીનમાં બેવામાં આવી છે.

સર વિશ્વમ વેડરબરન

તેમણે હું છવનવૃત્તાંત

છેલ્લી ઇઝિયન નેશનલ કોંગ્રેસના માન વંતા પ્રમુખ સર વિશ્વમ વેડરબરનનું હુંક વનવૃત્તાંત આદલાખાદ 'લીડર' ઉપરથી અમે નીચે આપીએ છીએ :—

સર વિશ્વમ વેડરબરનને જન્મ ૧૮૩૮ માં એડીનબરો ખાતે થયો હતો. તે વંશે ઇંગ્લેન્ડના તેમજ હોંડુસ્તાનના ઇતિહાસમાં પ્રસિદ્ધ બાજ બળબળે છે. તેમના પિતા સર જોન વેડરબરન ૧૮૦૭ થી મુંબઈની સીવીલ સરવીસમાં દાખલ થયા હતા. ૩૭ વરસ તેઓએ નોકરી કરી હતી. તેમના મોટાભાઈ બંબાળાની સીવીલ સરવીસમાં ૧૮૪૪ માં દાખલ થયેલ, અને ૧૮૫૭ સુધી નોકરી કરી મરણ પામ્યા હતા. એટલે હોંડુસ્તાનની સીવીલ સરવીસ એ તેમનો જન્મજમ વંશપરંપરાનો ધણે યથા પહોંચે. તેઓ પોતે તેમાં ૧૮૬૦ માં દાખલ થયા, અને ૧૮૮૭ સુધી નોકરી બળવી દારગત થયા. શરૂમાં ફેટલીક નીચા દરજ્જાની નોકરીઓ બળબળાયાદ તેઓએ સંધિના જ્યુડીશીયલ કમીશનર, મુંબઈ સરકારના જ્યુડીશીયલ, પોલીટીકલ અને એજ્યુકેશનલ ખાતાના સેક્રેટરી, મુંબઈ હાઇ કોર્ટના જડજ, મુંબઈ સરકારના એક્ઝીક્યુટીવ સેક્રેટરી, મુંબઈ હાઈસીલના એક્ઝીક્યુટીવ મેંબર, એમ એક પછી એક મહત્ત્વ દરજ્જા ભોગવ્યા હતા. ઉપલી હકીકતથી જોઈ શકાશે કે સર વિશ્વમ વેડરબરને મુંબઈના ન્યાય ખાતાના તથા કારોબારી ખાતાના સીવીલીયનને નથીએ આવે એવા ફેટલાક ઉવામાં ઉવા દરજ્જા ભોગવ્યા છે. ધણે બાજે કોષ ગોરા અમલદાર હોંદી પ્રજા સાથે જામણી ધરાવતો થાય છે ત્યારે એંગ્લો-ઇઝિયન ડાખાઓ તેને હલકા મણી કાઢે છે અને નોકરીમાં નિરાશ થયેલા જાહેર કરે છે. સર વેડરબરનને પણ આ કસોટીમાંથી પસાર થવું પડ્યું હતું. તેમની નોકરી દરમીયાન તેમણે પ્રજા અવજનનાં કામે ક્યાં છે. તેમાં રાજકોટની રાજકુમાર કોમેજ તથા કાઠીઆવાડ મરાઠીના કોર્ટ સહુથી મોટા કામ ગણાય. દખણમાં કાયમ જમાબંધીની રીતના તથા પંચની બનેલી આદાલતના તેઓ બહુ દિમાલવી હતા. તેમના મિત્ર મી. ગણેશ ત્રાસેવ જોશી તરફથી આ હેતુઓમાં તેમને સારી મદદ મળેલી. આજે

ખેડુતો માટે ખેડો તથા સોસાયટીઓની હકાયાતી બેવામાં આવે છે તે જોતાં બાંગ્લેશ કોષ વાદ કરશે કે સર વિશ્વમ તેની શરૂઆત કરનારા હતા. તેમની સુખ નાધીજ આવી બેંક માટે પુનામાં જાહેર સભા ભરીને એક કમિટી નીમવામાં આવી હતી. પરિણામે આ કમિટી તરફથી એક રેપ્યુટેશન મવરનરને મળ્યું હતું, અને કમિટીના હરાવો મુંબઈ સરકારે સ્વીકારી હોંદી સરકાર મારફત ઇઝિયા ઓરીસપર મોકલવામાં આવ્યા હતા. પણ ત્યાંથી તેવી સરસ યોજનાને જાહાલી મળી નહીં. છતાં સર વિશ્વમ આજે જાણીને સંતોષ પામશે કે આખરે તેમની યોજનાનું ડહાપણ સરકાર જોઈ શકી છે. તેમણે કેળવણીમાં અને ખાસ કરીને સ્ત્રી કેળવણીમાં બહુ કાળજી વાત પેલી છે. મરદુમ જરદીસ રાનડેની સાથે મળીને પુનામાં ૧૮૮૪ માં તેઓએ એક કન્યાશાળાની સ્થાપના કરી અને પોતાના બાઈની વાદાસ્તમાં રૂ. ૧૦,૦૦૦ ની એક સ્ટોલરશીપ પણ અરપણ કરી. આ સમય પહેલાં સંધિમાં પણ તેમની ઉદાર દિલસોજીની વાદાસ્તમાં તેમના નામે કરાં શ્રીમાં એક કન્યાશાળા સ્થાપવામાં આવી હતી. તેઓ નોકરી ઉપરથી દારગત થયા ત્યારે મુંબઈના મવરનર લોરડ રેયે સરકારી મેજેસ્ટ્રેટ ખાસ વધારો જમાવી તેમની સેવાની બહુ તારીફ કરી હતી. મુંબઈના સહોરીઓએ તેમને એક બારે રકમ ધનાયત કરી હતી, કે જે સર વિશ્વમે પ્રેસીડેન્સી એસોસીએશનને અરપણ કરી દાખલ.

કોંગ્રેસ સાથે સંબંધ

સર વિશ્વમ કોંગ્રેસની શરૂઆતથીજ તેમાં બાજ લેતા આવ્યા છે. ખરું કહીએ તો મુંબઈમાં ૧૮૮૫ માં જ્યારે તેની સ્થાપના થઈ ત્યારે મી. એચ. એ. હુમ, અને મરદુમ મી. ડબ્લ્યુ. સી. બોનરજ સાથે તેના સ્થાપનાર તરીકે તેઓ પણ સાથેલ હતા. પહેલી કોંગ્રેસના હરાવો એલ્ફીન્સ્ટન કોમેજના તે વખતના પ્રીન્સીપાલ વરસવર્ધના ધરમાં ધડાયા હતા. વિલાયતમાં રહીને પણ સર વિશ્વમે તન, મન અને ધનથી કોંગ્રેસની ઉન્નતિ માટે મહેનત કરેલ છે. ૧૮૮૬ માં પ મી કોંગ્રેસના પ્રમુખપદે નિરાજવા તેઓ ઇંગ્લેન્ડથી આવ્યા હતા. મરદુમ મી. બરેડોલો પણ તેમની સાથે આવ્યા હતા. ઇંગ્લેન્ડમાં કોંગ્રેસની કમિટીના તેઓ એક મુખ આગેવાન છે. અને તેના કિતઅરથે ચાલતા 'ઇઝિયા' પત્રને

તેમણે પેસાર્યો તેમજ લખાણથી આજ સુધી હમેશાં મદદ કરી છે. ૧૮૯૭ માં તેઓ પારલામેન્ટના મેંબર ચુંટાયા, અને ૧૯૦૦ સુધી મેંબર રહ્યા હતા. આ વખત દરમીયાન તેમણે હોંદીની એવી સેવા કરી છે, અને હોંડુસ્તાનના બધા ખબરોથી માહેત રહી પારલામેન્ટમાં એવી ચરચાઓ ઉભી કરેલી છે કે તેમના મળ જીત સમોવડીયાઓ પણ તાબુખી પામ્યા વિના રહેલ નથી. તેમણે એક ઇઝિયન પારલામેન્ટરીયન કમિટી પણ સ્થાપી હતી, અને શરૂમાં તેના પ્રમુખ નીમાયા હતા. આ કમિટીવતી તેમણે ઇઝિયા ઓરીસમાં ફેટલીક અમલની રજૂઆતો કરી હતી. સરદારપરની સ્વારીઓ, અને લરકરના વધારો વિરુદ્ધ તેમણે હમેશાં સખ્ત ટીકાઓ કરી છે. હોંડુસ્તાનની વધતી જતી કંગાલીયતની બાબતમાં તેમણે પારલામેન્ટનું જવાબે ત્યારે ખ્યાન ખેંચ્યું છે. અને કુળજ અમવા તો મરદીના એકાદ સપાટા સામે પણ પ્રજા ઉભી રહી શકે નહીં એટલી બધી મરીખાઈ આથી થઈ તેની તપાસ કરવા કમિશનની જામણી વારંવાર કરેલી છે. પારલામેન્ટમાંથી દરામત થયા પછી તેમણે 'ઇઝિયન ફ્રીન યુનિયન' નામનું મંડળ સ્થાપ્યું, અને લો. કોર્ટનીએ તેનું પ્રમુખપદ લીધું. આ યુનિયને હોંડુસ્તાનના કુળજ સંબંધી તપાસ ચલાવવા અરજી કરી હતી. અરજીમાં સંખ્યાબંધ મોટા વગદાર માણસોની સહીઓ લેવામાં આવી હતી, કાન દરખાની આર્યબીશપે, પારલામેન્ટના બંને પક્ષના સભાસદોએ તથા ફેટલાક કુશલ જાહેલા હોંદી અમલદારોએ તેમાં સહીઓ આપી હતી. છેલ્લી વખતે ૧૯૦૪ માં સર હેનરી મેટન સાથે મુંબઈની કોંગ્રેસમાં હાજર રહેવા અરથે તેઓ હોંડુસ્તાનમાં આવેલા હતા. ૧૯૦૮ થી તેમની વંડુરસતી બગડેલી રહે છે. છતાં તેવી દશામાં પણ હોંદીનું બહુ કરવાને તેઓ એક તક ચુકતા નથી. તેઓ હોંદી આજે વાનો સાથે પત્રબવદારથી જોડાયેલા રહે છે; અને વિલાયતમાં હોંદીઓને ધણી રીતે મદદ કરે છે. તેઓ હમેશાં માનતા આવેલ છે કે હોંદી રેપ્યુટેશન વિલાયતમાં અવારનવાર આવણું રહે તો તેથી ધણે કાપડો થવા સંભવ છે. આથી જ્યારે જ્યારે હોંદી રેપ્યુટેશન વિલાયત મુકું છે ત્યારે ત્યારે જાહેર મોટીઓ ભરી ને કે મેળાવડાઓ કરીને ઉલીજેટાને જાહેર મત કેળવવા બારે મદદ કરેલી છે. એમ જમ તેઓ ઉમરે પહોંચતા જાય છે તેમ

તેમ આપણા સવાજના ન્યાય તથા સત્યતા માટે તેઓ વધારે મહત્તમ બળતા અયોગ્ય હોઈની ખરાબમાં ખરાબ અસાધિત સંબંધ બાવા છતાં પણ તેમની અવિચ્છાની અસાધિત ખાલેલ પહેલી નથી.

સર વિશ્વમની છબી અને આજના અંકની સાથે આપીએ છીએ.

યુનિયન પારલામેન્ટ

એશીઆટીકની અદ્યવત

એશીઆટીક ઇન્ડિયનની અદ્યવત કરવા, તથા એશીઆટીકને વેપારી લાઇસેન્સ આપવાનું બંધ કરવાની માગણી કરનારાં બેલાન્સબરમની મેંબર, હોપવુડ મ્યુનીસીપાલિટી વુડસ્ટોક મ્યુનીસીપાલિટી વિક્ટોરીયા વેસ્ટની મ્યુનીસીપાલિટી વગેરે તરફથી કેટલાક પીટીશનો પારલામેન્ટ આગળ રજુ થયાં છે.

ઉપરનાં પીટીશનો સંબંધમાં 'મર ક્યુરી' નો પારલામેન્ટરી ખબરપત્રી લખે છે કે ટ્રાંસવાલમાંથી એશીઆટીક સામે સંખ્યાબંધ પીટીશનો આવ્યાં છે. દરેક માં દર્શાવે એક સરખા છે, અને તેથી એ ફક્ત એક એક કેટલાંયો સુચવાએલી હોય એવું લાગે છે. અવિચ્છાના ઇન્ડિયન બીલની કલમો હજુ બહારપડી નથી, પણ એવું ધારવામાં આવે છે કે જે જે પ્રતિમાં એશીઆટીક કાલ છે તે તે પ્રતિમાં આવે તેમને રહેવું પડશે. એટલે કે ફક્ત છુના એક જામમાંથી બીજા જામમાં એશીઆટીક નહીં ફરી સહે. વેપાર સંબંધમાં એવી અહવા છે કે નાતાલમાં જે વરસ ઉપર કાયદો બહારો હતો, અને જે વડી સરકારે પાસ નહોતો કર્યો, તે કાયદાના જેવો માર્ગ લેવામાં આવશે, કે જે વડે એશીઆટીક વેપારી લાઇસેન્સ અમુક સુદત વિત્યા બાદ ખાસ થાય. યુનિયન સરકાર આ બાબતમાં અને તે કરે, પણ એટલું તો એકસ છે કે એશીઆટીકનાં કાલમાંના લાઇસેન્સમાં વધારો મતો અટકાવવાનું તો તે બંધ કરશે.

મોરબીડીઆ મજુરી

ઉપરના વિષયપર 'મરક્યુરી' નો ખબરપત્રી લખે છે કે—નાતાલમાં બધા પ્લેટફોર્મ તરફથી પારલામેન્ટને મોકલવાનું એક પીટીશન તત્કાલ થાય છે. ગીર મોટીઆ સંબંધી અદ્યવતને કેટલું કામ આલે છે તેની ખબર અદ્યવતમાં થશે નાને આવતી નથી. કમણું એવું બન્યું છે

કે ઇન્ડિયન પારલામેન્ટ બધા પ્લેટફોર્મ સરકારને ફરવીને એવી બલામણ કરે છે કે સહુએ પોતાના સરકારે હોંદુસ્તાન મોકલી બને તેટલા મજુરોને લલચાવી તા. ૧ થી જુલાઇ પહેલાં ખેંચી લાવવા. કેટલાક પ્લેટફોર્મ આ સુચનાને અમલ કરે છે પણ પારલામેન્ટ ખાટી જવા જેવું આવે એમ લાગતું નથી. બહુમાં બહુ તો હવે ૨૫૦૦ થી વધારે મજુરો આવી શકશે નહીં અને તે પણ બધા બધીઓની મામથી બહુ વહેંચાઇ જવાના. આમ નાતાલની એશીઆટીક પ્રજામાં નકામે વધારો કરવાને મદદ કરવી, તે, જે લોકો નાતાલના મજુરના સવાજને સમજતા નથી તેને ટીકા કરવાના હથીઆરૂપ થઇ પડશે. સરકારે એ કે હોંદી સરકારના ઠરાવની વચ્ચેમાં આવવાની ના પાડી છે છતાં તેથી નાતાલમાં જે લેબર સચાલ ઉભો થયો છે તેમાં તપાસ કરવા ફિલ સોલ બતાવી છે. આ વપરથી દેખાય છે કે પ્લેટફોર્મને મદદ કરવાને તેઓ બનવું કરે છે. એક વાત હાલમાં સર આઇ રહી છે તે એ કે યુનિયન સરકાર રાજદારી અમલતાનું લઇને કે કોઇના દવાલુને લઇને હાલ ગીરમોટમાં રહેલા મજુરોની ગીરમોટ પુરી થયે તેને ફરી ગીરમોટમાં જતા અટકાવશે કે શું? પણ પ્લેટફોર્મ આ સવાલ વિષે એટલી બધી ચીંતા કરાવતા દેખાતા નથી. નાતાલના મેંબરો 'નેટીવ લેબર' નું બંધા રજુ કરવાની આગમક કરી રહ્યા છે. એવો સંજવ છે કે નાતાલમાંથી ટ્રાંસવાલ મટે નેટીવ મજુરો મેળવવા દેવાનું બંધ કરવાની ફરજ પડે. આમ થાય તો ટ્રાંસવાલની ખાણોના મજુર ક્યાંથી લાવવા તે વિષે ભાત ભાતની અટકાવો થઇ રહી છે.

કલરડ લોકોને અટકાવત

કલરડ લોકોના ધરમને લગતું એક બીલ પારલામેન્ટમાં હાથલ થયું છે, જેમાંની એક કલમવડે એ પંચને માનનાર કલરડ લોકો કપની બહારના પ્રાંતોમાં તે ધરમ નાં અરમમાં જઇ શકશે નહીં આ કલમ ઉપર ખુદ પ્રધાન મંડળના મેંબરોમાં મતભેદ પડ્યો છે. જનરલ રમટસે તેને વખાણ્યું છે, ત્યારે મી. સાર્વર, અને મી. બરટને તેને વખોટી કાઢ્યું છે. તેમાં કલમનું ઇસુ ખિસ્તના સિદ્ધાંતથી તદ્દન વિરુદ્ધ હોવાનું તેમણે કહ્યું. મી. ડબ્લ્યુ કવીને એ કલમપર બધી આકરી ટીકાઓ કરી હતી. જનરલ રમટસે કહ્યું કે શું હાલમાંની વાત બધાં છે તે કે

સમજતો નથી, ત્યારે મી. કવીને જવાબ આપ્યો કે "બીજા બધા મેંબર તે સમજે છે. તેનો અરથ શું થાય છે તે તમે પણ જાણો છો. તેનો અરથ એ થાય છે કે આ કોલોનીમાં જે લોકો બંદગી વખતે તમારી પડખે બેસી શકે છે તેઓ બીજા કોલોનીમાં ધરમ સંબંધી બાર વડીઆ બરાબર મજુરો જેને તમે તમારા ધરમના સ્થાપનાર તરીકે માન આપવાનો ફાયો કરો છો તેના સિદ્ધાંતો આ કલમથી સાવ બંધ થાય છે. તમારો આજે અમલ છે તેથી તમે તે પાસ કરશો. જે આરાથી અટકાવી શકાવું હોય તો તમે તે નહીં પાસ કરો તમારું કામ તે મારી પાર્ટી માટે નામોશીકરેલું છે, તમારા ધરમ માટે પણ નામોશીકરેલું છે. અને ધરમ માટે આવું કહેવાનું એ જેવી તેવી વાત નથી." જનરલ બોથાએ કહ્યું કે "આ મુલકનો સીવાજ બેરા અને કલરડ લોકો એકજ અરમમાં બંધ તેથી વિરુદ્ધ છે." 'ટ્રાંસવાલ લીડર' નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે "સીવાજને આધારે ધરમનો કાયદો પણ બહાર લાગ્યો! એટલે અરથ એવો થયો કે પાદરીઓએ ઇસુ ખિસ્તના મુશ્વેલ બનુકરેલું કે-વું જોઇએ, તેને બદલે રાજદારીઓના મુશ્વેલ બનુકરેલું કરવું પડશે."

વિલાયતના બંને રાજ્યોના નાક કરવાની શોધખોળ કરનારા એક મહત્ત્વ આગળ 'ખોરાક અને અપવાસ' ના વિષય ઉપર સાપચુ આપતાં હા. જે. એસ. કુકરે કહ્યું હતું કે આપણે મહેલ બાને ખોરાક સંબંધમાં જીલ કરીએ છીએ, અને વધુ પડતું ખાઈએ છીએ. ખાવાની રીત પણ ખોટી છે અને નિયમ પણ ખોટો છે. ન્યુ સુધી અફરાતીયાપણામાં ફેરફાર નહીં થાય ત્યાં સુધી રોગોથી આપણે પીકાયા જ કરવાના. જીંગીની દરેક રીતભાતમાં સાકાઇની જરૂર છે. દિવસમાં જે વખત ખાવાના નિયમ રાખવાથી સર્વે ખમ, બદલજની, વાતરોય વગેરે ફરોને તક મળતી નથી. બનુકરેલું સાબીત થયું છે કે ખાણીની વચ્ચે વધુ વખતનું અતર રાખવાથી જરૂર સ્વચ્છ રહે છે અને તેથી સામાન્ય રીતે તંદુરસ્તી જીલ રહે છે. જે પહેલાં ખાણું ૧૧ કે ૧૨ વાગ્યે લેવામાં આવે અને બીજું સાંજે ૬ કે ૭ વાગ્યે લેવાય તો કરીર સુખાકારી સારી રહે. અપવાસ તે અજરના બગાડ જેવા કે પ્રમેહ, પથરી, લોહીના બીમાર, મામડીનાં ફરો વગેરે સાથે કરવાની ખાસ કલમ કિયા છે.

એકાન્તપરમ

(અમારા ખાસ અવરખતી તરફથી)

દેશપરની પાછી શરૂઆત

એમ જણાય છે કે મી. ચમનીએ સલામતીને હાથપર કરવાનું પાછું શરૂ કર્યું છે. બે ચીના સલામતી રજીસ્ટર જાહેર છે. છતાં તેઓને હાથપર કરવાનો હુકમ થયો છે. આમ જા આધારે કર્યું છે તે સમજાવું નથી. આ બાબત ચીનાઈ કામચલાઉ પ્રમુખે રજીસ્ટરને જણાવ્યું છે. હવે શું પરીણામ આવે છે તે જોવાનું છે.

સેનીઓનો કસ

સલામતી સેનીઓ જેને દેશપરને હુકમ થયો છે તેઓને હવે દેશપર કરવામાં આવ્યા નવા. માસ્ટરેટ પ્રિઝરીઆ હુકમની રાહ જોઈ રહ્યો છે.

જુદયા

મજ તા. ૭ જીને શુકરવારે ડીપકલુની જોશમીની નીચે લખ્યા સલામતીઓ છુટ્યા હતા :—મેસરસ વીરામુથુ પડીઆત્તી, કે. રામા મુડલે, સી. એસ. પડીઆત્તી, સી. મોવીદ મેદી, વેલુ પડીઆત્તી, વેંદુરામુથુ પીલે, સી. રંજસામી પીલે, આર. સુબી આલ નામકુ, એન. ચેરમલ પીલે, એ. હજીમથુ પી. કે. નામકુ અને આર. એમ. સોદા. પુનસામી પીલે તા. ૬ ડીને સોમવારે છુટ્યા હતા.

સેરો

મી. અપાસામી નામગરે નિશાળીઆ એ માટે નાની મોટી પાટીઓ, પેનસીલો, એપડીઓ વગેરે મોકલ્યું છે. મી. જોની પીટરે રમવાનાં બેટ મોકલેલ છે. મી. જી. આર. મોરીએ એક ટોપલી કાલ, મી. એ. એ. મુડલે ૩ પેટી કાલ, અને મી. આર. કે. નામકુ તથા બીજા કેટલાક મહરોએ તરબુચ મોકલ્યાં છે.

સુનહેલ

ની કાઉસીલે હીંદી ફેરીવાળાને કાઉસેન્સ ન આપવાની વરતણક મદ્ય કરી છે. તેથી એક વહીલે જણાવ્યું કે તે હવે પછી વેપા કેસ કાઉસીલ પાસે લાવશે જ નહીં. જે જે હીંદી કોમનુ' બહુ વાહે છે તે તેમાં જામ લેવા મંત્રે છે તેણે કાલ જે હિંદીસાલ આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં આવી રહી છે તેની ઉપર વિચાર કરવાની જરૂર છે.

હીંદીની હિમાયત

'મરકુરી' એક લાંબા લેખ હરમાન દક્ષિણ આફ્રિકાના એક્સિઆટીક સવાલ ઉપર નીચે મુજબ લીધા કરે છે :—

આ દેશને બીજાકુલ જોરાનો મુલક કરી દેવાની બહુજ અગત્ય છે એવી નમાવી વાતો જેમ આવે તેમ મોલાયા કરે છે. દક્ષિણ આફ્રિકા સપુરણ રીતે જોરાનો મુલક હદી થરાનો નથી. આપણે હાથે કરીને એક્સિઆટીકને અહીં લાવ્યા છીએ, કેટલાકને મરજ પડે તેમ આવવા દીધા છે. તેઓએ એવાં મુળ ધાનેલાં છે કે સાવ તેને ઉપેદી નાખવાનું અસંભવિત છે. આપણે તવા આવનારાઓને અટકાવી શકીએ છીએ. પણ કેટલાક અનુની લોકો ધારી રહ્યા છે તેમ જે વસી રહ્યા છે તેમને કાઢી મુકી શકીએ નહીં જ. નેદીવો તથા હીંદીઓ વધતા ઓઠા પ્રમાણમાં આપણી સાથે હમેશાં રહેવાના, અને રાજ્યકર્તા પ્રજા તરીકે વધારે ઉદારતા અને ન્યાયની વર્તીને આપણે આપણી મોટાઈ દેખાડી આપવાની છે.

હાલમાં એક્સિઆટીક સવાલમાં જે વલણ જોવામાં આવે છે તે રીડેશી આમાં 'લીયલે' ની હમણી આપવામાં આવી છે તેના જેવું માંકપણ સાબીત કરી આપે છે. ટ્રાંસવાલની લેશરલેટીવ કાઉન્સિલમાં હમણાં એક ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો છે. તેમાં એક્સિઆટીક ઇમીગ્રેશન લાદન બંધ કરવાની સુચના કરી હતી, તે સાથે યુનિયનમાં જ-મેલ ન હોય એવા બધા હીંદીઓને પાછા કાઢવાની સુચના કેટલીક અરચા થયા બાદ ઠરાવમાં રદ કરવામાં આવી હતી, છતાં તે બતાવી આપે છે કે ટ્રાંસવાલના લોકોનું એક્સિઆટીક સવાલનું વલણ કેટલું અનુની છે. અમે કહેવાને આવેલા નથી ખાતા કે આણે સખત કાપકો જે કાલ્ય યુનિયન પારલામેન્ટમાં પસાર થાય તેપણ વડી સરકાર તેને બહાલી આપે જ નહીં. આવા કાપકાની અસર નાતાલમાં કેવી થાય તેના ખ્યાલ લાગે જ તેઓને હશે. આપણી પ્રજામાંના મજા જેઓ માલમિકત ધરાવે છે, જેઓ વોટર રોલમાં નામ ધરાવે છે, અને જેઓ આપણા કાપકાના આકરા તથા ધરનાર કરી સુખશાંતિથી વસી રહ્યા છે, તેને પ્રમથાક કરીને કાઢી મુકવા, એવો તેવા કાપકાનો અરચ. આજે

પા. ૩ ના વેરાનો કેર

મસીબ મજુરોપર કેસ

પા. ૩ નો કેર ન કરવાના આરોપ માટે કેટલાક ગીરમીડીઆ હીંદીને તા. ૬ ડીએ ડરબન બેરો માસ્ટ્રેટની કોરટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. આરોપીઓ માં કેટલીક સીઓ પણ હતી. આરોપ જેતાં દેખાઈ આવતું હતું કે તેમનાપર ચડી ગમેલી રકમો મોટી હતી. કમળા તરીકે એક માણસપર પા. ૧૦-૧૫-૦ નું દેવું હતું. આ દેવું શીટાડવા માસીક શી. ૫ ની રકમ આપવા તેણે કહેવા માંડ્યું. તેના અરથ એ થયો કે આવું થી તથા વરસ અને સાત મહીને તે પોતા નું આ દેવું ભરી રહે તેટલી મુલતમાં તેનાપર તથા વરસના વેરાના પા. ૬ વધુ ચડી ચુક્યા હોય. બીજા એક માણસ પામ ગીની માટે દેવાદાર હતો. તેણે માસીક પાંચ શીલ્ડિંગ લેખે આપવા કહ્યું એટલે દુરતજ તેણે જવાબ આપ્યો કે ત્યારે માસીક શી. ૧૦ લેખે તે આપશે. એક ઓરતપર પા. ૧૨ ચડ્યા હતા. તેણે માસીક શી. ૫ આપવા કહ્યું. તેણે વધુમાં જણાવ્યું કે તેને એક નાનકડો ઊકડા છે. અને તેના હાથી મરજ પામ્યો છે. બીજા એક મોટી ઉમરની સી પા. ૧૨-૫-૦ માટે દેવાદાર માણસ પડી હતી.

આ રાંક જોરતો, તેમજ મરીજ મરજો કેવી રીતે એ દેશના પછસા માટે તેના કેસ ચલાવનારે કે ઓરતોને માફ કરવા ની સલાહ ધરાવનાર માસ્ટ્રેટ વિચાર કર્યો જામતો નથી ! !

એક અવરખતી લખે છે કે—તા. ૧ થી ફેબ્રુઆરીના રોજ કેટોમેનરમાં રામચંદ્રીન મહારાજના મકાન ઉપર બાઈબલ મંડળની સભા મળી હતી. અખારામ મહારાજે પણ હરાવ્યો હતો. આરવી પ્રસાદ બાઈ વિદ્યાર્જી અને સ્વ ધરમ સંબંધમાં જુદા જુદા વકતાઓ તરફથી ધરમ ચરચા થઈ હતી. એક કિવાલવની જરૂર જણાતાં એ વાત પણ મંજૂર થઈ હતી. હીરાલાલ આહીરે રકૂલ બનાવી દેવાનું કહ્યું કરેલું. બાઈ ઉંઠ સાંજના સભા વિસરજન થઈ હતી.

કેટલાંક બોધ વચનો

(જેન' ઉપરથી)

આત્માનો સરીર તથા મન ઉપર આ કુશ ન રહેવો એજ પરમ કુઃખલું કારણ છે. જેના ઉપર જન્મ મરણ વાસર નથી કરી શકતાં ત્યાંજ ખરેખર સુખ રહેલું છે. જેટલો મોઢ તેટલું કુઃખ. જેટલો હરખ તેટલોજ શોક.

જનહિતારથે કામ કરવાં પડે તેમાં નિષ્ફળતા મળે, કે સફળતા મળે તથાપિ હરખ, શોકથી લેખલું ન લોહ્યો. જે મનુષ્યને માન, અપમાન સરખું છે તે ત્યાંજ મારમના અને પરાપકારના મારમના કિપર પર પહોંચી શકે છે.

એતેજ પેતાનો હતર છે, અને પોતેજ પેતાનો મિત્ર છે. મન સ્વાધિન અને અસ્થિ નામુતિ કાવચ હોય તો હુનિઆમાં એવું કાંઈ નિમિત્ત કે વસ્તુ નથી કે આત્માને જેરજીવનથી હરખ વળગારે અથવા હરખથી બંધીત કરે.

જેમ જેમ આપણા પર કુઃખો આવી પડે છે, તેમ તેમ આપણું કહાપણુ વધી પામે છે. આપણી સુધોથી જાણેલા કુઃખને અનુભવ, આપણું અવિષ્કારમાં તેવી ઘટ્ટી શુભો અટકાવવા વિશેષ ઉપયોગી થઈ પડે છે.

કુઃખના અનુભવ દ્વારા છેવટે આત્મ સાક્ષાત્કાર પણ થાય છે. એટલે કુઃખથી અજ-દુષ્ટ તો મનુષ્ય નહીં. કુઃખ માત્ર હરખાનુસાર હોવાથી જેટલું મોગ્યાન તેટલું તે એટલું થાય છે. કુઃખની સાથે અજ કાર્તા સહનશકિતનું ચિરમ વૃદ્ધિ પામે છે. કુઃખ મનુષ્યનો મહાન ગુરુ છે. તે દ્વારા વિચાર પ્રવૃદ્ધિ છે, સત્ય શોધાય છે, અને દોષો દૂર કરાય છે.

આત્માના છેવટના સ્થાથી સુખની પ્રાપ્તિ તો સંભવ દહ કરવો હોય તો તાત્કાલિક હજી પ્રાપ્તિની પ્રમ્ત્યા ધરાડવી જોઈએ. જે કાંઈ પ્રાપ્તવ્ય છે તેને માટે તેના પ્રયત્નમાં કાંઈ ને કાંઈ જોડ આપવો પડે છે મનુષ્ય સિવાય દુષ્ટની આજ્ઞા વ્યરજ છે.

અવ્યવસ્થાથી બચ રહેવા જનસમુદાયને દેખી, તે તરફ દયાની લાગણી અને તેને સુધારવાની ઘટ્ટ-જદપમાં રાખવી ઘટે છે. તેને બહલે કરોધ, કંટાળો, કે કહેલ છત્તારી કાઢી પડેજ નહીં. એવી દુષ્ટ બાતનાથી અજાણ્યોજ દાની છે. એટલું જ નહીં પણ જેને માટે એ અવજન છે તેમને પણ તેમની દાની પહોંચે છે.

મન, વચન, અને સરીર આ ત્રણે કરમ બધ કરવામાં તેમજ કરમ બંધન થી મુક્ત થવામાં સદાપણુત છે. તેનો કેવી રીતે ઉપયોગ કરવો તે તમારા હાથમાં છે.

મનમાં અશુભ વિચારો પ્રગટ કરવા તેના જોયે બીજો કાંઈ અપ-કરે બ્યાધિ નથી.

આત્મ અજાણીઓને એકાંતના સમાન બીજો કેઈ પ્રયત્ન દેરી નથી. આત્મ અજાણીઓને મનુષ્યના સંસારગ સમાન બીજું કાંઈ સવળ વિધન નથી.

કૌમતો વચનો

મદાસતુ ' મહોમેડન ' જાણુ પેતાના એક લેખ દરમ્યાન મરદુમ સર સપ્તદ અહમદના નીચેના બોલનો ઉતારો આપે છે :— " હાંદુ અને મુસલમાને એક દિલ જવાની કાશીસ કરવી જોઈએ, અને દુગી મળીને કામ કરવું જોઈએ. કેમકે જો એકત્ર હશે તો તેઓ એક બીજને મદદ કરી શકશે, નહોતો એક બીજના સાથ સાથે થઈ આખર બને નાશ પામશે. હાંદુ અને મુસલમાન બાકાઓ તમારો દેશ હાંદુસ્તાન સિવાય બીજો કાંઈ છે ? તમે એકજ ભુમિમાં નથી વસતા ? તમારી જન્મભુમિ અને રમજાન અથવા કબરસ્તાન એકજ દેશમાં આવેલ નથી ? તમે એકજ જમીન પર કાલતા અસતા નથી ? એકજ જમીનમાત્રમાંથી પોષણ મેળવતા નથી ? યાદ રાખજો કે હાંદુ અને મુસલમાન એ બે રાખદો ધરમનોજ બેદ દેખાડનારા છે. બાકી તે હાંદુસ્તાન માં જે લોકો રહે છે તે બધા એકજ પ્રજા છે. પ્રજા એ સખમાં હાંદુ અને મુસલમાન—બીજી બધી પ્રજાઓ પણ—ને રામેલ મજ્બૂ. તેનો બીજો અરજ કુઃ સમજવોજ નથી. મારા સખ-ધમાં તો આપણે ધરમ કયો છે એ વિચાર બહુ બારે નથી લાગવો. કુઃ તો એજ જોઈ છે કે આપણે એકજ જમીનમાં વસીએ છીએ, એકજ સરકારના તાબામાં છીએ, લાભે બધાને સરખા છે, દુકાળ વિજેરમાં કુઃખોથી બધા સરખી રીતે કુઃખી થઈએ છીએ. એટલા માટે જે દેશ સાથે બધાને એક સરખો સખ-ધ છે તેના બધાને માટે આપણામાંના દરેકે એક બીજા સાથે એકજ અનુ—

ટરાંસવાલમાં એક વધુ નેટીવ બારીસ્ટર

મહ તા. ૧૬ મીએ પ્રીટેરીબાની મુખ રીમ કાર્ટમાં મી. સેમે નામના એક નેટીવે પોતાવતી એટર્ની નોંધવાની અરજી કરી હતી. કાર્ટમાં કાજર રહેલા બધા મહીત થઈ મજા દતા. મી. સેમેએ સરખા દેશર એક અને સ્વચ્છ લેખાસ પહેર્યો હતો. મી. જસ્ટીસ વેસલે તેમને પુછ્યું કે લો સોસાયટી આ વિષે વાકેફ છે ? તેના જવાબમાં તેણે બહુ સ્પષ્ટ ઉમેશમાં જવાબ આપ્યો કે " મારા કાહેળ, બધા કાજળીઆ યોગ્ય રીતે રણુ કરવામાં આવ્યા છે." જસ્ટીસે તેનો પરવાનો આપ્યો, અને સનદ સંખ-ધી સોમદ મેવાયા પછી તે નમૂતાથી નમીને વિદાય થયેલ.

ઉપલી બાબતપર ટીકા કરતાં નાતાલનું નેટીવ જાણુ કહે છે કે :— " હાંદુ આદિ રિકાના મુનિયનની વડી અદાલતના એટર્ની તરીકે મી. સેમેને સ્વીકારવામાં આવ્યા તે થી અમને બહુ ખુશી ઉપજે છે. તેમ જુઁ આણું નામ પીકસલે કા પસાકા સેમે છે. તેઓ ન્યુયોરકનાં કાલમ્પીઆ મુનિ વર્સાઈટીના બી. એ. છે, અને લંડનની કોલસકરડ મુનિવર્સાઈટીની જીસસ કોલેજ ના બારીસ્ટર છે. તેઓ નાતાલમાં ઇન્ડા મીશન સ્ટેશનમાં (શીનીઠસ પાસે) જન્મેલા છે. તેમના માળાપ મીશન સ્ટેશનમાં બહુ બાણીતા છે. તેઓ ઇન્ડા પ્રાઇમરી તથા એડવન્સ બેઇઝ સેમીનરી માં કેગવધી પામેલ છે. ૧૮૯૭ માં તેઓ અમેરીકા મયાં અને લાં બુલુ નિશાળીઆ તરીકે સાર નામ મેળવ્યું. કાલં બીઆમાં તેઓ ઉચે નખરે ગ્રેવ્યુએટ થયા, અને લાપણુકારની દરીફાઇમાં ઇન્ડામ મેળવ્યું. તે પછી તેઓ વિદ્યાવતમાં એકસકરડ મુનિવર્સાઈટીની બારીસ્ટરી નો અભ્યાસ કરવા મયા. લાંથી રજના કિવસોમાં રામન-ડચ કાજદાનો અભ્યાસ કરવા તેઓ આજ કેટલાંક મયા. તેઓ ઉચ્ચે ડચ વણ્યા ઝડપથી મોલી શકે છે. મી. સેમે કોલસકરડ મુનિવર્સાઈટીના પહેલા મુજુ બારીસ્ટર છે.

ગુમ થયેલી સ્વીમર વસતા ૩૭ માણસો સાથે જાપાન પહોંચી છે એવી વાત કેટલાકનમાં બહાર પડી હતી, જે પાછળથી સાચ-ખેટી ઠરાવવામાં આવી છે. —

આહુ વરતમાન

ગ્રેહાન્સબરગની વસ્તિના આંકડા હરી તપાસીને બહાર પાડવામાં આવ્યા છે તે મુજબ કુલ વસ્તિ ૨,૨૦,૩૦૪ માણસની બાબત છે. જેમાં ૧,૧૧,૮૫૭ ઝોરા (૬૩,૭૬૧ મરદો, અને ૪૮,૦૦૬ ઝોરતો) ૯૫,૫૨૨ નેટીવ, ૭,૭૪૯ સાથિય આફ્રિકન કલરડ, અને ૫,૧૭૬ એસિઆટીક છે.

હોદીઓ (બીટીક) પ્રગ્ન હોવાથી વહી સરકાર તેના હક સંબંધમાં યુરેયુરી બેખમદાર છે, અને તેથી તે વાત તરફ ઝોરાઓએ ખ્યાન આપવું બેખમદાર બતાવનારો એક કાગળ મી. આર. સી. નાઇક તરફથી 'મરકયુરી'માં પ્રગટ થયો છે.

જનરલ બેચા એપ્રિલની રાજ્યાતમાં યુરોપ માટે ઉપડે એવી વફર છે. તેમની ગેરહાજરીમાં મી. સાવર એકટીંગ પ્રાઇમ મીનીસ્ટર તરીકે કામ કરશે.

ગ્રેહાન્સબરગ ટાઉન કાઉન્સિલમાં એવો ઠરાવ પસાર થયો હતો કે "માત્ર ઝોરા કારીગરોને રાખવાની ચરત કરે તેવીજ બાંધકામની યોજનાઓ કાઉન્સિલે પાસ કરવાનો ધારો પડ્યો."

વી. એન. પીલે નામના હોદીને કાફર ને દારૂ પુરો પાડવા માટે મારિસબરગની કોરટમાં ખડો કરવામાં આવતાં પા. ૬૦ ના કંડની અથવા આઠ માસની સખત મજૂરીની સજા થઇ હતી.

'મરકયુરી' માં એક લખનાર કોલોની અલ હોદીઓને ઉસ્કરે છે કે હોદી વેપારી વરમ તો સ્વાર્થી છે અને આલ્થો જવાનો છે, માટે તેમણે (કોલોનીઅલ હોદીઓએ) ગીરમીટ બંધ થવાની બાબત માં એ વરમને ટેકા ન આપતાં હોદી સરકારના પગલાંને વખોડી કાઢવું બેખમદાર.

તા. ૨ જીએ પીટરસબરગ ખાતે મેસી ના માઇનથી એવા ખખર મળ્યા હતા કે એક મેલ કોચને રસ્તામાં ત્રણ સીંક માણસ પકવાથી પાછા ફરતું પડ્યું હતું. બીજી વખત હથિઆરબંધ માણસો સાથે જતાં સીંક રસ્તામાંથી માલ્યા થયા હતા. બીજાં વાહન પર જનારાઓને પણ સીંક થી હેરાનગતિ પડે છે.

માસલમેમાં તા. ૨ જી ફેબ્રુઆરીએ ઝોરાઓ એક રમતા હતા તેવામાં એક

છોકરાને દડો લાગી જવાથી છોકરો તેજ વખતે બેશુદ્ધ મથને મરણ પામ્યો હતો.

એક એકાંત રસ્તા પર ફરતી ઝોરી ઝોરત પર હુમલો કરી કાઠીમાં લઇ જઇ ને બળાતકાર કરી એકાંત હાલતમાં મુકી ને બે કાફરાઓ નાશી જવાનો ચોકાવ નાશે હાખલો દરસવાલમાં તા. ૨ જી ફેબ્રુઆરીએ બન્યો હતો. તેજ દિવસ ઝોરી ઝોરત પર કાફર હુમલાના બીજા પક્ષ હાખલા બન્યા છે.

હોદી સરકારે ગીરમીટ બંધ કરી તેને પરિશુએ એક મોટા ગીરમીટના માલીકે મજૂરોનાં છોકરાને સાટે બોલેલી નિરાળ બંધ કરી દીધી છે.

ગોપર વોર વખતનો નામીયો સરદાર પીટ કોંજ, જે સેન્ટ હેલીના ખાતે હક પાર થયા પછી કલારકસકોરપ ડીપીકટ માં પારડસગર ખાતે તેના હારમ ઉપર રહેતો હતો ત્યાં તા. ૪ થી ફેબ્રુઆરીએ ૭૩ વરસની ઉંમરે મરણ પામેલ છે.

દરાંસવાલમાં ઝોરી ઝોરતો પર હુમલા ની કોલીશના વધુ હાખલાઓ બન્યા છે. એક હાખલામાં એક શકદાર કાફરો માણસ પડતાં ઝોરાએ તેને મારી મારીને બેહાલ કરી મુક્યો હતો.

રોડેલીઆમાં તા. ૪ થીએ એક ઝોરી ઝોરત પર એક કાફરે હુમલો કરવાથી તે ને તેજ આંખે બળાથી દારૂ કર્ષો હતો.

બળાતકારના હાખલામાં મોતની અથવા કટકાની સખત સજાઓ કરવા માટે દરાંસવાલના છાપાનાં તથા બહેર મંડલોમાં પોકાર કરવામાં આવ્યો છે.

હીંમ એકવરકની યાદગીરી કાયમ રાખવા દક્ષિણ આફ્રિકામાં એક ફંડ ઉભું કરવા કેપટાઉન ખાતે ઝોરાઓની એક કમીટી નીમાઇ છે.

મારિસબરગ સુપ્રીમ કોરટના ઉડિઅન જનરલમીટરના હારમ ઉપર બરેલી બંદુક થી રમત કરતાં એક છોકરાના હાથે બીજા એક હોદી છોકરાનું મરણ નીપ બધું હતું.

પોટરસબરગમાં એક કાફરે બે ઝોરી ઝોરત પર હુમલો કર્યો હતો. ઝોરાની

મદદ આવી પહોંચવાથી ઝોરતો હુમલા ના પરિણામથી બચી રહી હતી. આરોપી પકડાયો હતો.

ઝોરી ઝોરતો પર હુમલો કરવાની કોલીશ કરનારને મોતની સજા કરવાનો કાયદો પડવા ગ્રેહાન્સબરગની ઝોરી એ. તોના મંડલે મવરનરને અરજ કરી છે.

કેપટાઉન ખાતે સી પેલિક આમલ એક ઝોરાનું 'બેડુ' સહેલમાહે મએલ હતું તેવામાં બે કાફરાએ ઝોરત પર હુમલો કરવા કોલીશ કરી હતી. તેમાં ઝોરાને માર પડ્યા પછી કાફરો પકડાયો હતો.

કીપરલીમાં ૧૫ વરસની ઝોરી છોકરી પર બળાતકાર કરવાની પેરવી કરતાં એક કાફરો પકડાયો છે.

કેપમાં કોનસ્ટેનશીઆ પાસે કોકાઇમાં તા. ૬ ડીએ બેતરોમાં આઠ લાજવાથી પા. ૨૦,૦૦૦ નું નુકસાન થયું છે.

પેટર ઇલીઝાબેથ પાસે સનડે રીવર વેલીમાં નારંગી જેવડા કદના અને ૪ થી ૮ આઉન્સના વજનના કરાઓ પડ્યા હતા, જેથી બેતીને મોટું નુકસાન થયું છે.

નાતાલના ૦૩ ઇમીગ્રેશન ઓફીસર મી. હેરી સમીથ કેપટાઉન મએલ છે. એલુ માનવામાં આવે છે કે જે નવો ઇમીગ્રેશન કાયદો ચનાર છે તે સંબંધમાં મુશ્કી ખાતાના પ્રધાનની ઓફીસમાં તેને બોલાવેલ હોવા બેખમદાર.

ડરબન કોરપોરેશનની માસીક મીટીંગ માં ડરબન મ્યુનીસીપલ ઉડિઅન મારકેટ ના વડા તરફથી એવો રીપોર્ટ રજુ થયો હતો કે મારકેટને વધારવાનું કામ હાથ લેવાયું છે, અને તે પુરૂ થશે ત્યારે હાલ જે ગીરદી થાય છે તેમાં રાહત મળશે. જન્યુઆરીમાં મારકેટની આવક પા. ૨૦૮-૫-૪ની થઇ હતી, જે આગલા મહીના કરતાં પા. ૧-૧૬-૪ થી ઓછી હતી.

ડરબન કોરપોરેશનની માસીક મીટીંગ માં લાઇસેન્સ અમલદારે જણાવ્યું હતું કે નીચે મુજબ વેપારી લાઇસેન્સ જન્યુઆરીમાં અપવામાં આવ્યા હતા. ઝોરાને

૬ નવા, ૨૧૭ રી-યુનિયન, ૨ ટર્સિયર ;
હીંદીને ૨૦૭ રી-યુનિયન, અને ૨ ટર્સિ
યર ; બીજી ભાગના લોકોમાં ૧૬. ચાર
અરજી કાઢી નાખવામાં આવી હતી.

સ્થાનિક છાપામાં જાણવવામાં આવે
છે કે આ સાલ પોલ-ટેક્સ ભરવાનો
નથી એમ પણ એકા સમજે છે તે
જુલ છે. ગોરાઓએ તેમજ એસિઆ
ટીકોએ તા. ૨૮મી ફેબ્રુઆરી સુધીમાં તે
ભરી દેવાનો છે.

ફોરેસ્ટીયર કોર્પોરેશન અને તેથી
આજના સુધી રેલ્વે બાંધવાને રેલ્વે
ખાતાના પ્રધાનને એ તરફના ગોરાઓએ
માન્યતા કરી છે.

નાતાલ સુપ્રીમ કોર્ટવાળા જુડ્જ ને.
સી. ડવ. વીલસનની એ કોર્ટના જુડ્જ
પ્રેસીડન્ટ તરીકે નીમણુંક કરવામાં આવી છે.

ગોરી એરેટોપર ચતા કુમલના પરિ
ણામે ટર્સિયરમાં ગોરાઓમાં ખજો
ગુસ્સો પ્રગટી નીકળ્યો છે. જોહાન્સ
બરગમાં તેમની એક જાહેર મીટિંગ મળી
હતી, જે વખતે બળાતક લીધે કોર્પોરેશન
નારને મેલની સળ કરવી જોઈએ એવો
ઠરાવ થયો હતો.

ટર્સિયર (જોહાન્સબરગ) માં ૧૭ વર
સની ઓકરી પર કુમલો કરવાની કોર્પોરેશન
નો એક દાખલો છાપામાં જાણવામાં
આવ્યો છે. બીજા એક દાખલામાં આ-
વોળ કુમલો કરનારને પકડીને ગોરાઓએ
કાપકપ કરી સળ કરી છે.

ગુરવારે જોહાન્સબરગમાં ગોરી એરેટો
ની માસ મીટિંગ કારેના કુમલો સળ-
ધમાં મળનાર હતી.

ગોરી રોડાઈનો કુમલ ન માનતાં તેના
પર બરેલુ સોસપેન ફેંકવાના આરોપ
માટે એક કાફરા પર જોહાન્સબરગમાં
ફેસ ચાલે છે.

તા. ૬મીએ કાઢીમાં પવનનું તોફાન
થયું હતું અને તેની સાથે કરા પડ્યા
હતા.

ટર્સિયરમાં એરેટોપર ચતા કુમલો
ના પરિણામે ગોરી એરેટો બાંધક વહેંચ
વાળું કામ શીખવા લાગી છે.

તાર સમાચાર

અમેરીકા ખાતે ન્યુયોર્કમાં ૨૦ દન
જેટલું કારખાનું સળગી ઉઠવાથી આખું
સહેર ધરતીકંપ થયો હોય તેમ જુલ
મથું હતું. જન મલની મોટી ખુવારી
થઈ છે.

પોરટુગલમાં ક્રિસ્ટીયોના લોકોના એક
ટોળાએ રોયલીસ્ટ ફોર્મીક પાર્ટીના મથક
ઉપર હુમલો કરી તેમની ઓફીસો પાડી
નાખી હતી.

તા. ૨ જી ફેબ્રુઆરીએ પુરવ આર
રિકાના મવરનર તેની ખાતુ સાથે વિલા
વતથી ઉપડેલ છે.

ઇરાનમાં ઇસ્લામના મવરનર (ઇરાની)
તથા તેના પુત્રનું એક રશિયનને ખુન
કર્યું છે. અને ખુની રશિયન એલચી
ખાતામાં બરાએલ હોવાથી ઇરાની સર
કાર આરોપીને પકડી કહે તેમ નથી.
રશિયન એલચી ગુ-હેમરને સોંપવા
મારતો નથી.

ફોરેસ્ટની પારલામેન્ટમાં લાંબા વડા
પ્રધાન સર વીલફ્રડ લોરીયરે જાહેર કર્યું
હતું કે ચીના ઇમિગ્રેટો ૫૦ ૫૦૦ ડોલર
નો માથા વેરા નાખ્યા છતાં ૧૯૧૦ ની
સાલમાં ૧૫૦૦ ચીનાઓ દાખલ થઈ
ચુક્યા છે, માટે તે રીત બંધ કરી ચીના
ઇમિગ્રેટોને દાખલ થવાના સંબંધમાં
જાપાન સરે એકવચ્ચ કરવામાં આવી છે.
એવીજ એકવચ્ચ કરવી જોઈએ. કેમકે
જાપાન સાથેની એકવચ્ચ સંતોષકારક
માણસ પડી છે.

પારિસના "લીબરેટર" નામના રીપ
બ્લીકન છાપામાં ટીચ બ્યોરજની બદનકી
કરનાર લખાણ કરવા માટે એ છાપાના
પ્રમદ કરનાર પર ફેસ ચલાવવામાં આવ્યો
હતો, અને આરોપીએ કાંઈ બચાવ ન
કરવાથી આરોપ સાબીત કરી ૧૨ મારની
જેલની સળ કરવામાં આવી હતી.

મનુરીઆમાં મરજીએ તાલ વરતાવવા
માંડ્યો છે. સેક્ટો મુઝાં મામડાઓમાં
પડ્યા છે, અને તેમની સંજાજ ભેનાર
કાંઈ ન હોવાથી કુતરા કમળા લાસેને
ફાંસી આપ છે. કેટલાક મામડામાં બધા
લોકો મરણ પ્રાપ્ત છે. ને મામડાં સવ
જીવડ થઈ ગયા છે. ૩૮૦૦ મુઝાંને જોડી

વખતે પારશીન રેડીને સળગાવી દેવામાં
આવ્યાં હતાં. મનુરીઆમાંથી કાંઈ માણસ
ચીનમાં પોતાના તરફ જઈ રામ દાખલ ન
કરે તે માટે ૧૦૦૦ ચીનાઓની ઘોરેવાર
ફકડીને રોકવામાં આવી છે.

મહાસના મવરનર તરીકે સર થોમસ
કારમીલની નીમણુંક થઈ .

ઇરાનના તેમુરી ખાતાના પ્રધાનનું,
પારલામેન્ટમાંથી પાછા ફરતાં બે આરમી
નીયનોએ ગોળી મારી ખુન કર્યું છે.

તા. ૬ ઠીએ વિલાયતની પારલામેન્ટ
મોટા હમામ સાથે ખુલ્લી મુકાઈ છે.

મનુરીઆમાં એક મામડાં રોજના
૧૦૦ માણસો મરજીથી મરવા લાગ્યા
છે. એક ઠેકાણે હળરો લાસ ઠેકાણે પાડ્યા
વખર પડી છે, જેથી મુઝાંના કુતરા થઈ
મર્યા છે.

ઇરાનના પરદેશ ખાતાના પ્રધાનનું ખુન
કરનારાઓને ઇરાની પોલીસે પકડેલ છે.
તેઓ રશિયન પ્રજા છે એવું કારણ
ખતાવી આરોપીઓને રશિયન એલચી
ખાતાએ પોતાને સોંપી દેવા માન્યતાં કરી
છે. ઇસ્પીકાનના મવરનરનું ખુન કર
નાર પણ રશિયન એલચી ખાતામાં
બરાએ છે, અને ઇરાની સરકારને સોંપ
વામાં આવ્યો નથી. રશીઆની આવી
વરતણીથી ઇરાની લોકોમાં પરદેશીઓ
સાથે મેટો ગુસ્સો પ્રગટી નીકળ્યો છે.

મનુરીઆમાં મરજીથી ૭૦૦૦ ઉપરાંત
મરણ થયા છે, અને હજુ મરજી બકાર
ફેલાતી જાય છે. પ્રથમ વખાં મરજી
કાટી નીકળેલ તે જામને બાળી નાશ કર
વાનો વિચાર કરવામાં આવે છે.

મનુરીઆમાં મરજીથી તપાસ કરવા
જવા માટે કેટલાક જાપાની અમલદારો
ઉપડ્યા છે. ચીનાઇ સરકારે મરજી મટા
ડ્યા માટે ૧૦ લાખ યેનની રકમ કાઢી છે.

એક જરમન હવાઇ બહાણવાળો ઉડતાં
ઉડતાં પડી બચાથી મરણ પ્રાપ્ત છે.

કશિયુ હરવે પહોંચવા માટે જાપાન
તરફથી એક કાફરા નીકળેલ છે, જે
દાંડ આગેવાનોમાં વર્ધિમદન ખાતે પહોં
ચ્યો છે.

અરચા પત્ર.

અમારા અરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના
કાંઈ શખે તો તેઓના પત્રો ઉપર ઉપર
આવ મળવાને સંભવ છે.

1. કાચકાની એક જ વાંચકો અમલુ
2. અમલુ વાંચકો સાહીબી અમલુ.
3. નામ ઉપર કેકાલુ અરચા અમલુ
તે હવેકાં વહાર પાડવા સાથે નહિ
પણ અમારી નજરને સાથે.
4. મંચલાઈની સાથે સુધીમાં મંચેલ
અમલુ તેજ અરચાઈવામાં કાચકા
કરી સકાશે.
5. જા કહેલાં અરચાપત્રો અમલુ રાખવા
અમલુ અમલુઅમલુને પછાં મોકલી
આપવાને અમે જાણતા નથી.
6. અમાલુ હવેકાં કંઈ અને સકાચર
કરકું.—અધિપતિ.

અરચાપત્રીઓને અમલુ

શ્રી. બ. પા. મહેતા—તમારા કામળ
માટે આભાર. એ અમલુ બીજે રસ્તે
તુરતમાં મળવાથી અત્યાર અમારું કામળ
મળા છે.

અ. ઇ. એ.

પરચુરણ અરચા

અમલેની કાઠરીયા ઇસ્લામ સોસાયટી
ના ચેરમેન શ્રી. કુસેન હાજી કાસમ
અમે છે કે—અમલેનીમાં અમલેસ્તાની
અમલે હોવાથી અમેએ એક એકર અમલેન,
ધર સાથે, પા. ૧૨૫) માં અમલેની છે, ને
તે માટે તા. ૫-૨-૧૧ના રોજ અમલેની
માં ઉધરાણું કરી પા. ૩૬-૧૧-૬ કરવા
હતા, અને તે અમલેનવાળાને કારણે છે.
બાકીના પૈસા માટે આવતે અમલેનીએ
કરણમાં ઉધરાણું કરવામાં આવશે.
આજે છે કે મુસલમાન બાકીના લીલાહ
કામમાં કારી રીતે મદદ કરશે.

“અત્ય વિના બીજું કશું નથી”

ઉપરની મહાન ટાલરોવાના લેખ ઉપર
શ્રી લખાએથી વારતા પુસ્તક રૂપે કાપા
ને બહાર પડી છે. કૌંશિત ૩ પૈની,
ચોરેજ સાથે ૪ પૈની. અમે

Manager,

I. P. Press.

Phoenix, Natal.

કવિત

કોમલે કે નામ, કામ
કામ, સાહિબ આકાશમે,
અરો નામ હેસો વીર;
વીરમ કામયો હમ.
કોમલેકો જોર અમલ,
કીયો હીંદીયો કા લલા,
કલમ સે હોં અર
આતે અમલકો હમ.
કુકમ હેં કુલાહસે,
એમીમેંદ અમલ કરો,
કેર વેર એર સારે,
અમલ લટકાયો હમ.
કોરે સુન કુવે હમ,
કહે વખત આમો તમ,
કુવે હોમ અમલમેંદ,
કર અમલકો હમ.
અમલકો મહેર કાસ
વાલની કુલારી કેમ,
અમલકો આ મોમલેકો,
તીલક અમલકો હમ.

વિલાસતના એક કાપમાં અમલવામાં
આવે છે કે ચાલુ વરસ પુરૂં મનાં પહેલાં
સંડનમાં એક અમલ અમલકો તમવાર થાય
એવો સંભવ છે. ના. આમાખાનની વિલા
અતની ઉલ્લી સફર વખતે ત્યાં એક મસ
જાદની અમલ હોવાવેને સવાલ અરચાયો
હતો, અને તે વખતે એક ખાનગી મીટીંગ
માં પા. ૫,૦૦૦ નો ફાળો કારવા ના.
આમાખાને વચન પણ આપેલું હતું. તે
વખતથી પણ ફાળો ઉધરાવવાને એક
કમિટી પણ નિમવામાં આવી છે. તે
કમિટીના ચેરમેન શ્રી. અમીરઅલી છે.
કમિટીના મેમ્બરમાં કુર્બી એલમી, ઇરાન
ના અમલકાર, પ્રેમી આરનોહ મેમ્બર
સહયદ કુસેન બેલમાખી, અર મોમોહોર
મેરોસન વગેરે નામાંકિત પુરુષો છે. આ
કામને માટે પા. ૧,૦૦,૦૦૦ નું ઉધરાણું
ફાળવાના જે જે કામમાં મુસલમાનો
વસતા હશે ત્યાંથી એકઠું કરવામાં આવ
નાર છે. પણ કામે લંડનમાં બેન્ચોવર
વિલામમાં તે અમલવામાં આવશે. અત્યાર
ઉતાળામાં તેલું કામ કરે કરવાની વકાઈ
રાખવામાં આવી છે. અમલ ૧૦૦૦
માસેસો સમાપ્ત થશે એવડા વિસ્તારવાળી
તે જનરો. પ્રસ્લામી સહીતવાળી એક
લાઇબ્રેરી પણ તેની સાથે બેન્ચોમાં
આવશે.

મીરમીટ વિષે એક અમલવાન મીરાનો કામળ

યુનિયન પારલામેન્ટના એક મેમ્બર શ્રી.
જોન કરકમેનનો નીચેનો કામળ તા. ૧૦
મીના સ્થાનીક કાપમાં પ્રગટ થયો છે :—
સાહેબ.—મેં હમલુઅ મી. ફેનોહસ
એમ. એલ. એ અને મી. રમલસ પાસે
થી સાંભળ્યું કે હીંદી સરકારને મીરમીટ
બંધ કરવાનો વખત સંભાવવાનું સમજ
વવાને યુનિયન સરકાર માગતી નથી.
દરોસવાળની પ્રેવીશીઅલ કાઉન્સિલે જે
કરાવ પસાર કર્યો છે તે ખૂબ વિચિત્ર
છે. બધા બિટીસ મેમ્બરોએ હીંદીની
વિરુદ્ધ કાવલ બાંધવાની ખાળતમાં મત
આપ્યો. બધા મેમ્બરોએ સરકારને ગુન્હા
વજૂમાં નાખે એવાં પગલાંની સામે મત
આપ્યો. ‘લીડર’ના તા. ૧લી તથા ૪જી
ના લેખથી, તથા ‘કામ્પસ’ના તા. ૪થી
બન્યુઆરીના લેખ ઉપરથી સમજાય છે
કે હવે મેમ્બરોએ સા માટે એ કરાવને
ટેકા ન આપ્યો. કામ્પસ કહે છે કે
“દરોસવાળનાં પાપ નાતાલને નકામાં છે.”
તમે (અરકમુરી) કહેા છો કે “હીંદુસ્તાને
ધમકી આપી અને અખત પગલું લીધું”
તે યુનિયન સરકારે ટાંકે પેટે સ્વીકારી
લીધું. આથી દરોસવાળના હીંદીઓના
અવિશ્વાસ માટે હીંદી સરકારે કાંચે કરી
પેતાને નુકસાન કર્યું છે.” હવે લોકો
કેવા અમલ છે તે આપણે આ ઉપરથી
જોઈ શકીએ છીએ. હીંદુસ્તાનની સર
કાર રખેને પેતાલું પગલું પાછું ખેંચી
લેવ તે ઘણીથી તેઓ હીંદી સરકારને
કરાવવા માગતા નથી. કામ્પસ કહે છે
કે આ કરાવ અમલમાં મુલાવાનો વખત
આવે તે પહેલાં કાંઈ સમજુતી થવી
જોઈએ. પણ એડીટર સાહેબ! જે
હીંદી સરકાર મીરમીટના રાખનાર
લખીએ સાથે મિત્રાચારી રાખીને
પેતાને આવતી સમજુતી કરી મેમ અને
મીરમીટ બંધ કરવાની મુક્ત ૬ માસને
બદલે ૧૮ માસની રાખે તે પછી તે
હમલુના પેતાના કંઠમાં વલજુમાંથી
બની શકે છે. એ કે એમ થાય તે
હીંદી સરકાર જે કામ કરી રહેલ છે તે
કડવું કામ કરવાનું જનરલ બેથાને માથે
પડે તેમ છે.

પરચુરણ ખબરપત્રો

બેલા-સખરમથી એક ખબરપત્ર તા. ૧-૨-૧૧ના લખે છે કે—મી. મુસા હસપ ક્યાત શામરૈફ કહેલીના તા. ૨ ફેબ્રુઆરીના રોજ ઉપડતારી સ્ટીમરમાં ફેશ જવાના હોવાથી તેમના માનમાં તા. ૨૨-૧-૧૧ના રોજ તેમના મિત્ર મહેન્ડ તરફથી રોક સુલેમાન હસમાઇલ મીંચ ના મકાન ઉપર ચાપાણીને મેળાવડે કરવામાં આવ્યો હતો. લગભગ ૨૦૦ મહરબો હાજર હતા. પધારેલા મહરબો તરફથી મી. મુસા હસપ ક્યાતે ટરાંચ વાલના ખુની કાયદાના સંબંધમાં જે તન, મન, અને ધનનો ભેગ આપ્યો હતો તે માટે તેનાં વખાણ કરવામાં આવ્યાં હતાં. બાદ તેમને ખુની કાયદાના સંબંધમાં બજાવેલી સેવાના બદલામાં એક માનપત્ર સુખડના બેઠકમાં મેલી એનાવત કરવા માં આવ્યું હતું. ત્યાર બાદ સહિ ચા પાણી લઈ મળી બેઠી છૂટા પડ્યા હતા.

મોહનસદાઉનથી એક ખબરપત્ર લખે છે કે જ્યારે તા. ૨-૧-૧૧ના રોજ બ્રિટીશ ઇન્ડિયન એસોસિએશનની મીટીંગ મળી હતી. ઉલ્લી મીટીંગના રીપોર્ટ વચ્ચે પછી ચેરમેન મી. મોહનભાઈ દેસાઈનું રાજીનામું વચ્ચે હતું. તે ઉપરથી તેમની કારકીરદીના વખતમાં ચર્ચામાં કામે માટે તેમની તારીફ કરવામાં આવી હતી. તેમની કાલીશથી સલામત તથા ખીજા કામ માટે ઉપશાળા ચર્ચા, તથા કેટલુંક ધાર્મિક કામ પણ બજાવવામાં આવેલ વગેરે વરણવી મી. મોહનભાઈને આશીર્વાદ આપવામાં આવ્યો. જવાબ આપતાં મી. મોહનભાઈએ સહિનો આભાર માન્યો, પોતે માત્ર ફરજ બજાવી છે તેમ કહ્યું, અને સહિને સંપત્તી ચાલી કામ અને દેહાલતનાં કામ કરવા બહામણુ કરી છેવટે તેમનું રાજીનામું સ્વીકારી મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

પોર્ટ પ્રવીણાબેષ વેદ પરમસમાના સેકરેટરી લખે છે કે—સમાની મીટીંગ તા. ૫-૨-૧૯૧૧ ના રોજ મળી હતી. વાઈસ-ચેરમેન મી. રબા એવીઝ પ્રમુખ હતા. માસીક શી લેવાના બાદ સ્વદેશ જનારા મહરબો તરફથી સમાને જુદી જુદી રકમો બેટ મળી હતી તે કહી સંજ્ઞા બાંધુ. ત્યાર બાદ હમરે ઉપડતારી કરી સમા વિસરજના થઈ હતી.

પરચુરણ

મી. હોટાભાઈને મુખ્યારક્ષાદીના સંદેશ મોકલનારાનાં કેટલાંક નામો અમે અમાઉ આપી મવા છીએ. ખીજા નામો નીચે મુજબ છે :—હમીદીયા હસલામીક સોસામટી, વજ મુસલીમ સોસામટી (ડરબન), મી. અહમદ બાબાત (રસ્તનબરગ), મી. સુલેમાન હસમાઇલ (રસ્તનબરગ), મી. હસમાઇલ હસાક, મી. બોબરટ, મી. બીખજી, મી. સુમરા મી. અબ્દુર રહેમાન, મી. અમલીઆ, મી. દીકલી, મી. સુલેમાન બાબાત, મી. નમદી વગેરેના તાર હતા. મી. હાજી અબ્દુલા મી. મોલવી અહમદ મુખતાર, મી. મુસ્તાફા હુસેન વગેરેએ કાબજો લખ્યા હતા. મી. કાઠલીઆ, મી. ફેનસી, મી. કુવાડીઆ વગેરેએ ટેલીફોન કર્યા હતા. કેટલાક જોરાઓએ પણ મુખ્યારક્ષાદીના સંદેશ મોકલ્યા હતા.

એકાદ બે વરણ ઉપર જ્યારે મી. કેર હારડી હોંદની મુલાકાતે ચર્ચા સારે તેમણે જે જે બેચુ તેમાં વણી બારીકી થી તપાસ કરવા કાળજી રાખી હતી તેનો એક દાખલો કાલમાં બજાવવામાં આવ્યો છે. મદાસ તરફ દેડ જેને પરીઆના નામથી ઓળખવામાં આવે છે તેના તરફ લોકોમાં મોટી આકાંક્ષા હતી લામણી છે. તેના લતા પાસે કોઈ હોંદુ કદી જતા નથી. જ્યારે મી. કેર હારડીએ એ પરીઆનાં ઘરો જોવા માગણી કરી ત્યારે હરમે જરમે કેટલાક હોંદી તેમની સાથે જવા તકવાર થયા. પણ જેમ તેઓ એ લતાની નજીક પહોંચ્યા તેમ તેમ માત્ર જુજ માણસોજ મી. કેર હારડીના સંગ થઈ રહ્યા. છેવટે તેઓ ખુદ એ ટેકણે પહોંચ્યા ત્યારે મી. જોખલેની સોસાયટી વાળા મી. શાહીઅર સિવાય ખીજા કોઈ તેમની સાથે રહ્યું નહીં. મી. કેર હારડીએ પરીઆઓનો લતા, તેમનાં ઘરો, તેમની રહેણી વગેરે જાતે તપાસીને જોયાં એટલુંજ નહીં, પણ તે લોકો કેવી રીતે રધિ છે, શું ખાવ છે, એ જોવા તેમનું હાંડણું મજાવી તેમનો જોરાક પોતાને કાચે તપાસેલો. ઉલ્લાડમાં વસનાર એક મુસાહર પ્રાણે પરીઆ સંબંધમાં આટલી કાળજી બતાવી, ત્યારે હોંદીઓ એ લતા પાસે આવતાં અધવચમળ આટલી ગયા તે માટે બેટલી તાણુથી બતાવાય તે થોડી કહી શકાય.

સ્ટીમરોની આવબવ

[જર્મન લાઈન]

સોમાલી—તા. ૧૮ મીએ અમે આવી પહોંચ્યો. પ્રેસીડેન્ટમાં ગોલા ઉતાર તેમાં આવશે.

સોમાલી—તા. ૨૦મી ફેબ્રુઆરીએ મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ લીરેક્ટ લાઈન]

અમદુલી—મુખવારે સવારે કલકત્તાથી આવી પહોંચી હતી.

અમદુલી—તા. ૧૩ મીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમદીટા—તા. ૫ મી ફેબ્રુઆરીએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

[ઇન્ડિયન આફરિકન લાઈન]

કનેરીક—તા. ૨૩ મી જાનેવારીએ કાલ મોથી દક્ષિણ અને પૂર્વ આફરિકના બહરો માટે ઉપડી છે.

કાર્પીયન—તા. ૫ મી ફેબ્રુઆરીએ કલકત્તાથી ઉપડવા વગી હતી.

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

અમદુલીમાં મુખવારે આવી પહોંચી હતી.

અમદુલીમાં જવા તા. ૧૪ મીને મંગળવારે ૯.૩૦ ના અમલે ડરબન માં બંધ થશે.

તા. ૧૮ મી ફેબ્રુઆરીના અવસામાં સોમાલીમાં આવવા વગી છે.

તા. ૫ મી માર્ચે અમદીટામાં આવવા વગી છે.

તા. ૧૨ મી માર્ચે અમદુલીમાં જવા વગી છે.

એલુ જણાવવામાં આવે છે કે “બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીએશન કુ.” નામની બજાવીતી કુ. ની સ્ટીમરોને હોંદ અને દક્ષિણ આફરિકા વચ્ચેની મુસાહરી માં દાખલ કરવામાં આવશે. આ કુ. ની સ્ટીમરની પહેલી સફર તા. ૨૩મી માર્ચે શરૂ થશે, જે વખતે સ્ટીમર “પન કુઆ” ડરબનથી ઉપડશે. આ સંબંધી વધુ વિગતો માટે આજના અંકમાં પ્રસિદ્ધ ચર્ચા નવી બહેર ખબર તરફ વર્ચ નારતુ ખાન જે.વીએ છીએ.

ટોલરેન્સનો ધરત્યામ

તેની સ્ત્રી પ્રત્યે કાગળ

સને 1869 ના જુનની તા. 21 મીએ
ખટલે આજથી આશરે 13 વરસ અમાણી
કાઉન્ટ ટોલરેન્સે તેની સ્ત્રી ઉપર લખેલો
કાગળ હાલ એક રશીયન છાપામાં બહાર
પડ્યો છે, તે ઉપરથી તેમણે પોતાનું ધર
ત્યામ તેને તબક્કે તેના ખુલાસો થાય છે,
અને એ મહાન પુરુષની ઉમદા નેમનો
ખ્યાલ આવે છે. તેનો તરજુમો નીચે
મુજબ છે:—

“વહાલી સોનીઆ,—મારા વિચારો
મુજબ હું નથી રહી શકતો તેથી હાલો
વખત થઈ હું દુઃખ પામું છું. તમારી
બધાની રહેણી કરણીનો ધડનાર હું જ
છું. તમને તે બહાવાની ફરજ પાડું તે
નજા બને. વળી છેલ્લાં 16 વરસ થયાં
હું જે દુઃખી હાલતમાં રહું છું, અને
તમને બધાને દુભાવ્યા કરું છું, તમા
મારી પોતાની પંખોએથી આદતોના બળ
તળે રીખ્યા કરું છું, તે ચલાવે રાખવું
તે પશુ ન બને. આથી હવે મારી હાંખા
વખતની ધારણાને અમલમાં મુકવાનો—
માણી નીકળવાનો—મેં હરાવ કર્યો છે.
મુખ્ય વાત એ છે કે જેમ હું, એ 10
વરસની વંદે પહોંચતાં વાનપ્રસ્થ થાય છે,
અને ૫૬ થઈ પુરૂષો વાર્તાવિલાસમાં
ખામીના વરસો ગાળવાને બદલે બદગી
કરવામાં ગાળે છે, તેમ મારે પશુ સીતેર
વરસની ઉમરે પહોંચતાં ચાતિ મેળવવી,
એકાંત શોધવી, એજ ખ્યાલ મનમાં રમી
રહેલ છે. જે હું છતી રીતે કરું તો
તમારા કાલાવાલાની અને કાસની ધાર્ટી
રહે છે. તેમ કરતાં મારા હરાવને અમલ
માં તો નહીં મુકી શકું પણ હિલટાનો
દીલો પડું એમ લાગે છે. તેને અમલમાં
તો મુકવેજ નહીં; એટલે તેમ કરતાં
જે મારું પગલું તને દુઃખી કરે, તારા
આત્માને રાખડે તો મને ક્ષમા કરજો.
સોનીઆ! મને જવા દે, કદાંત કરીશ
નહીં, મને ચિકારીશ નહીં. હું તને
છોડી આપ્યો બહુ, તેનો અરથ એવો
નથી કે હું તારાથી નારાજ થયો છું.
તેં મારી અને દુનિયાની સેવા તારાથી
થઈ શકે તેટલી કરી છે. તેં માનુષ્ય
અને માનુષિકિત દેખાડી આપી છે. આ
સારું તને ધન્યવાદજ પડે છે. આ બધું
જતાં કેટલોક વખત થયાં, છેલ્લાં ૫૬
વરસ થયાં, આખો આમઆગી આજીવો
તજાયા કર્યા છીએ. આમાં હું કશું

વળ હોઉં એમ નથી લાગતું. હું બધું
હું કે મારામાંજ ફેરફાર થયો છે. તે
મારા અથવા બીજાના સ્વારથની ખાતર
થયો છે એમ પણ નથી. તેમાં મારો
કાંઈ ઉપાયજ નથી. વળી હું મારા
વિચારો પ્રમાણે ન રહી શકું તેથી તારી
કસર પણ કાઢી શકું તેમ નથી. તે
જે મારે માટે કરવું છે તે હું પ્રેમપૂરવક
માફ કરું છું, અને સદા માફ કરતો
રહીશ. છેલ્લી સલામ, વહાલી સોનીઆ!
—હી. તારો પ્રેમી લીયો ટોલરેન્સ.”

જીવન દોરી

(ટોલરેન્સના એક ઉપરથી)

મકરંજી ૧ છું.

એક સહેરમાં નયુ નામનો મોચી રહેતો
હતો. જે મરીબ સ્થિતીનો હતો. સહેરમાં
એક ઘર લાડે રાખી તે પોતાની સ્ત્રી
તથા છોકરાંઓ સાથે રહેતો હતો. પોતાના
ધંધામાંથી જે કંઈ પેસા થતી તેમાંથી
ભાગ્યેજ પોતાના કુટુંબનું તે પોષણ
કરી શકતો. સહેરની અંદર મંબરી
અત્યંત સસ્તી હતી, અને કામ બહુજ
થોડું મળતું હતું. વળી સહેરમાં મોંઘ
વારી પુષ્કળ હોવાથી પોતાના કુટુંબનું
પોષણ કરવું મહા મુશ્કેલીનું કામ હતું.
પોતાને પોતાની સ્ત્રી અને છોકરાંઓને
માટે ભાગ્યેજ પુરતાં કપડાં પહેરવાનાં
પણ ખરીદી શકતો. જ્યાં આવનાજ
રાંધા પડે ત્યાં ખીજ અમવડતાનું પુછવું
જ શું. પોતાની પાસે એક જુની બાંટી
લગભગ ત્રણ વરસની હતી, જે તદ્દન
હને ફાટી મંડ હતી, અને ખીજ નથી
ખરીદવાના વીચારમાં તે હતો. કારણ કે
સિંચાણની રૂઠુ આવી પહોંચી હતી.
શીઆળાની રૂઠુ નજીક આવતી હોવાથી
પોતાને માટે તથા પોતાની સ્ત્રી અને
છોકરાંઓ માટે કપડાં ખરીદવા વારતે
પેસાનો સંગ્રહ અગત્યથી કરવાનો તેણે
નિશ્ચય કાઢ્યો હતો, અને તે નિશ્ચય
પ્રમાણે તે થોડા ધણ પેસા મહા મુશ્કેલી
એકઠા કરી શક્યો હતો; પરંતુ તે કપડાં
લેવા માટે પુરતા તો ન જ દતા. સહેર
ની અંદર એક જે ઘરાનો પાસે તે પેસા
મામતો હતો, જેથી તેણે વિચાર કર્યો કે
જે હું ઉધરાણી લઈ શકું તો મુરતાં
કપડાં ખરીદી શકીશ. જ્યાં વિચાર
કરી તે પોતાના ઘરાનોમાં ઉધરાણી કરવા

માટે નીકળ્યો. પોતાની સ્ત્રીએ સવારમાં
આવાનું કરી, તેને પોતાને માટે તેમજ
છોકરાંઓ માટે શું શું કપડાં લેવા, તેની
તેને જાણ આપી. તેમજ પેસાનો કપડાં
લેવા સીવાય બીજા કાંઈ પણ કામમાં
ઉપયોગ ન કરવો, એ વિષે સખત સુચના
કરી. કારણ કે નયુ મોચીને હાર પીવાની
દેવ હતી, અને શીઆળામાં હારના બચ
નીઓ તે વિશેષ પીએ છે. નયુ પોતાની
સ્ત્રીની સલાહ સ્વીકારી સહેરમાં ઉધરાણી
માટે નીકળી પડ્યો. પ્રથમ એક ઘરાનો
ધેર ગયો, ત્યાં ઘરનો ઘણી હાજર નહોતો.
પરંતુ તેની સ્ત્રી ઘરમાં હતી. તેણે કહ્યું
કે આવતા અઠવાડીયામાં પેસા મોકલી
આપશે. એટલે ત્યાંથી નિરાશ થઈ બીજા
ઘરાનો પાસે ગયો. તેણે સોમનપુરવક
કહ્યું કે તેની પાસે તે વખતે એક પુટી
બધામ પણ ન હતી. નયુએ તેને ધણે
એ સમજાવ્યો કે પોતાને કપડાં લેવાં છે.
પણ ઘરાનો લાચારી બતાવી. આ ઉપરથી
નયુ તદ્દન નિરાશ થઈ ઘરાનો ત્યાંથી
ચાલી નીકળ્યો. કાંઈ વેપારી ઉધાર માલ
આપે એવું પણ નહતું. કપડાં ખરીદ
વાનો મુખ્ય આધાર ઉધરાણીના પેસા પર
હતો. પણ ઉધરાણી ખીલકુલ ન મળવાથી
નીરાશ થઈ ગયો, અને રસ્તે ચાલતાં
વિચાર કરવા લાગ્યો કે હવે શું કરવું?
આજતાં ચાલતાં પોતાના ભાગ્યને દોષ દેવા
લાગ્યો તે એક હારના પીડા આમળ આવી
હતો. પુરતાં કપડાં ખરીદવાને પાસે
પડેલા ન હોવાથી વીચારવા લાગ્યો “મારી
પાસે પડેલા છે એ જુજ છે, અને એમાં
થી કપડાં ખરીદી શકાય એમ છેજ નહીં.
માટે હિતમ રસ્તો તો એ છે કે પીડામાં
જઈ દારૂ પી ધેર પાછા ચાલ્યા જઈએ.”
અને એમ વીચાર કરી પોતાની પાસે જે
જુજ પડેલા હતા તે દારૂ પીવામાં વાપરી
દીધા. અને ઘર તરફ પાછું ચાલવા
માંડ્યું.

[અધૂરું.]

મેરના “મેરા મેલ” નામના છાપા
ના નાતાલના દિવસો માટે ઉપાયેલા
ખાસ અંકમાં ત્યાંના ગુન્હેગારોને લગતા
કેટલાક અંકડા આવ્યા છે. તેમાં સહેર
ના ૪૪૫ એશિઆટીકોમાંથી રાજના સરા
સરી ૨૪ એશિઆટીકો કેદમાં હતા એમ
જણાવવામાં આવ્યું છે, જે પ્રમાણ
એશિઆટીક વહિતની નાની સંખ્યા એનાં
માંડ્યું.

ઓન. મો. અલી હુમામ

તેમનો કારકોરની કૃતિ હેવાલ

(અમ. અ.કથી ચાલુ)

મહ સાલ મો. અલી હુમામ વિલાપત બધા હતા. તે વખતે તેમણે લોરડ મોરલી ની મુલાકાત લઈ અગલના. ઇન્ટરવ્યુ આપ્યા હતા. કેમ્બીજનમાં તેમણે 'ઈડિયન નેશનાલીઝમ' ના વિષય ઉપર બાપજી આપ્યું હતું, અને લંડનમાં કેમ્બ્રિજના હોલમાં 'આપણી આગળનું કામ' એ વિષય ઉપર ઇડિયન યુનિયન સોસાયટીના આજરા તળે બાપજી આપ્યું હતું. બધા વચગના હોદીઓ તરફથી તેમના માનમાં એક ખાણનો જલસો કરવામાં આવ્યો હતો. તેમના પોતાના તરફથી હોદીઓ અને એ.સી. ઈડિયનને એક ખાણ આપવાનો મેળાવડો થયો હતો. આ બંને ખાણ વખતે તેમણે અગલનાં બાપજી આપ્યા હતાં. તેમની કાબેલીઅત વિષે લોરડ મોરલી ઉપર તેઓ સારી ડાખ પાડી શક્યા હતા કેમ્બીજનના તેમના બાપજીમાં સુધારાની પોળનાની મુસલમાનો સંબંધી મેલવણનો તેમણે ખ્યાલ આપ્યો હતો, જેથી 'કેમ્બીજમેન' ની મુલકુલ હોદી મહ હતી અને એવી ટીકા કરી હતી કે "પોતાના લોકથી તંજાએલા મો. હુમામના પક્ષકારો વિચિત્ર પ્રકારના થાએ છે. કેમકે તેમને ખાણ આપનારી કમીટી માં મો. બી.પી.નચ દ્રવાળ હતા, અને તે વખતે બાપજી કરનારામાં સર હેનરી કોટન હતા." ઉપરના તેમના બાપજીમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે: "લોક વડે આલણ, લોકો માટે આલણ, અને લોકો ના હાથથી આલણ રાજ તે—બ્રિટીશ રાજની એક કુદતી સાંકળ છે. બ્રિટીશ રાજવણીથી આપણુ હોદીઓને એક સામાં ન્ય બાધા, સામન્ય ઉમેદો, અને સામાન્ય દેશભિમાન મલેલ છે, અને ઇન્ટરવ્યુ એક છે કે મુસલમાન તથા હોદીઓએ હોદીની ઉન્નતિ માટે હળીમળીને અને બ્રિટનની સાથે રહીને એક સપથી કામ કરવું જોઈએ." 'હિંદુસ્તાન રિવ્યુ' નો વિદ્વાન લેખક કહે છે કે આ વાકયને એકાં મુખીએ તો તેનો અરથ, ઇડિયન નેશનલ ડેમોક્રસીના અર્થતમ હેતુ "બ્રિટીશ રાજમાં સ્વરાજ્ય" ને પુરેપુરે મળતો આવે છે. ઇડિયન યુનિયન સોસાયટી વાળા તેમના બાપજીના વિચારો ઉપર

નાથી પણ વધારે સ્પષ્ટ છે પ્રમુખે તેમની ઓળખાણ પાડતા કહેલું કે "પહેલાં તે હોદી છે, અને પછી મુસલમાન," અને "તેમને હોદીઓ પણ આવે વાન શકે છે." મો. હુમામે કહેલું કે "કે પહેલાં અને સપથી વિશેષ હોદી જી." "આપણા મુલકમાં ને કોમી સ્વાર્થી પશુનો (એમેસીયનેસ) કોર વરતી રહ્યો છે તે દેશને મોટા મય સમાન છે, અને ફરક વિચારવંત હોદીએ તેને કામી દેવો જોઈએ. કેમકે આ મય નહાગનો નહો પશુ અંદર અંદરનો છે મુસલમાનો અને હોદીઓએ કપુલ કરવું જોઈએ કે તેઓ પ્રથમ હોદી છે, અને મુસલમાન અને હોદી પછીથી છે." સુધારાના સંબંધમાં બેલતાં તેણે કહ્યું કે "આપ નારા સુધારાઓમાં હોદી અને મુસલમાન વચ્ચે ને લોહાની દીવાલ બાંધવામાં આવશે. તો હોદી પ્રજા એકત્ર થવાના કારણો સહાને માટે ભોમ અપાયે; અને ને કહી હોદીઓ ઉપર મુસલમાનોનો મહતાપજાનો દાવો હોય તો તે પશુ કપુલ થઈ શકે નહી" મદ્રાસના 'હોદી ના લંડનના અગરપત્રીએ તેમને માટે લખ્યું હતું કે "સમયદ (મો. હુમામ) જુદુ કામેલ માણસ છે, અને તેમની ઉમેદ અને દ્રષ્ટિ તેમના કામ પણ કોમી ભાષ કરતાં વિલાળ છે આધુનિક હોદીના એક પ્રજા ધડનારના નામને તેઓ લાયક છે." 'હોદીસ્તાન રિવ્યુ' નો લેખક કહે છે કે ઉપરના વિચારમાં ફરક નિષ્પક્ષપાત માણસ મળતો થશે.

આનબી જી.હમીદા મો. અલી હુમામ જુદુ આપણુ માણસ છે. કોમની સાથે રાજકારી કે ધાર્મિક બાબતમાં મતફેર હોય તેને, તેવા માણસ તરફની મિત્રલ ૧ વહેવાર સંબંધમાં તેઓ હોદી આડે આવવા હતા નથી. તેમને બાંધપુરને ધરે હોદી તેમજ મુસલમાન, નેશનાલીસ્ટ તેમજ મોડરેટ કે 'સો. લીસ્ટ' (વહાદરીના દાન માટે મમરરી માનનાર) બધા એક સરખી છુટથી બાળ સુધી મળતા હતા.

તેઓ ઉમા અને કદાવર બાંધાના છે. મજબુત અને તદુરસ્ત છે. જેવું તેમણે શરીર છે તેવીજ તેમની ઉમ્મી નીતિ છે. તેમને બહેળું કુકળ છે. ૧૯૦૬ માં તેમની ઓરત ગુજરી ગયેલ છે, ત્યારથી બાળ સુધી તેમણે હરી સાદીકરી નથી, તેમને પાંચ દીકરા ને ચાર દીકરી છે.

[સંપૂરણ.

મુબંધમાં લોહાણા કેનફરન્સ

ઉપરના કોમી કેનફરન્સની મેહો તા. ૨૪-૨૫-૨૬ ડીસેમ્બરે એક લખ્ય મંડપ ઉભો કરી મોટી ધામધુમ થાએ મુબંધ ખાતે કરવામાં આવી હતી. ૭-૮ હજાર જેટલા માણસો સભાઓમાં હાજર રહેતાં, જેમાંનો લગભગ અરધો ભાગ બહાર મામ થી ખાસ આવેલ હતો. ૬૦. જેટલી જીઓએ પણ સભાઓમાં હાજરી આપી હતી. કેનફરન્સના પ્રમુખ રા. મોરારજી આણંદજી દન્નાએ, તથા સન્માનકારી સભાના પ્રમુખ મો. સુખડવાળાએ કોમ ના કિલ્તના વિચારોથી ભરેલાં બાપજી કપાં હતાં. કેળવણી અને બહમરથ, લગ્નની વય, એક કરતાં વધારે સ્ત્રી ન કરવા વિષે, જુદુ લગ્ન પ્રતિબંધ, રોવા કુટવાના ચાસ સામે તિરસ્કાર, પરદેશ મમન, વિધવાઓ તથા અનાથો માટે આશ્રમની સ્થાપના વગેરે વિષયોપર ચર્ચા અને દારાનો થયા હતા. કોમમાં લગ્ન કેળવણીના ફેલાવની જરૂર સળળ રીતે ખતાવવામાં આવ. હતી. અને મદદ માટે અરજ થતાં હડમાં રા. ૪ લાખ જેટલી માતખર રકમ તેજ વખતે બરામ થઈ હતી. કેનફરન્સની ફતેહ માટે તે કોમ ની અને કેનફરન્સના કરતા કારવતાઓ ની સરવત્ર તારીફ કરવામાં આવી છે. 'આરથ પ્રકાશ' જણાવે છે કે કેનફરન્સનો પ્રથમ વિચાર ના. કાનજી એલ વજી હોદીયાને થયો ત્યાર પછી તેમણે તે ન બરામ લાં સુધી ઉધારે રજે ફરવાણું પણ લઈ, કામ કામ બટકી ને બારમાં અચામ મહેનત લીધી હતી. કેનફરન્સ ની આવતી મેહો બરવા રાજકોટથી તેમ જ કચ્છ જુજથી આમંત્રણો આપ્યા હતાં.

મુ કાસલમાં એક મોરો અમુક જાત નો માલ ખુલ્લો રાખતો હતો, અને તે ખતાવ્યા પછી માલ વેચવાના ઓરડાં લેતો હતો, જે ઓરડર તે ડરખનની પોતા ની પેદી ઉપર સ્વીકારવા માટે મોકલી દેતો હતો. આ માણસે હોલસેલ ટીલર નો લાઇસેન્સ લેવો જોઈએ એમ જણાવી તેના પર કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો. માણસે તે એવું જણાવી કાઢી નાખ્યો હતો કે વેચાણ થયું હતું એમ સંતોષ કરક રીતે પુરવાર થયું નથી.

ઇડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ

પ્રમુખને માન

સર (વિશ્વમ વેડરબરનને અલ્લાહવાદ પહોંચતા મોકુ) માન આપવામાં આવ્યું હતું, અને સરખસ હાદીને તેમને તેમના ઉતારા પર લઇ જવામાં આવ્યા હતા. સ્ટેશન પર લોકોની ભીડ બહુ હતી સર ખસમાં બેઠા, હાથી, લદ, મોડા તથા રાખવામાં આવ્યા હતાં. સંખ્યાબંધ માદી એ પથ હતી. મારમમાં સર વિશ્વમને કેટલેક સ્થળે પુલથી વધાવવામાં આવ્યા હતા અને કેટલીક વારે સરખસ નિવત કરેલે સ્થાને પહોંચ્યું હતું.

મંડપ

કોંગ્રેસના મંડપને રૂપ દરવાજા રાખવામાં આવ્યા હતા, અને મંડપમાં સ્થળે સ્થળે કોંગ્રેસના માણ પ્રમુખે મી. લુમ, પંડીત અબોધ્યાનથ વજેરની મોટી મોટી છબીઓ રાખવામાં આવી હતી. તેલ દ્વિયે વજેરની ગેઠવણ ઉમદા પ્રકારની હતી.

હાજર થનારાની સંખ્યા

કોંગ્રેસમાં ગયેલા ડેલીગેટોની પ્રાંતવાક સંખ્યા નીચે પ્રમાણે હતી: સંયુક્ત પ્રાંતો તરફથી ૨૦, મુલખ કલકા તરફથી ૧૪૩, મદ્રાસ કલકા તરફથી ૧૧૧, બંગાળ તરફથી ૮૨, બીહાર તરફથી ૫૩, પંજાબ તરફથી ૫૪, અને મધ્ય પ્રાંતો તથા વરોડ તરફથી ૨૧ મળી એક દર સંખ્યા ૬૩૬ ની હતી.

ડેલીગેટો ઉપરાંત પ્રેક્ષકની ટીકીટ લઇને જનારની સંખ્યા ૩ ૪ હજારની હતી.

સ્ટેડેશન

પ્રમુખની બેઠા ઉપર સોનાનું અને સ્વાયત કમીટીના પ્રમુખ એન.એલ.રા. બા. સુદરલાસને માટે રૂપાનું આસન મોઢવવામાં આવ્યું હતું. જેમની એક બાજુમાં એન. મી. ગોખલે, મી. દીન શાહ એલસણ વાચળ, મી. શાંત આજાણ ખરે, લાલા હરદીનલાલ, ચીસીસ હર કીશનલાલ, અને બીજા તરફ એન. મી. મહનમોહન માલવીયા, બાબુ સેન્ડનાથ બેનરજી, એન. રા. બ. મધીલકર, એન. સર વીલહાસ હામોદર હાકરથી, સર બાળચંદ્ર કપ્પુ, એન. મી. સુભાશ, મી. મહમદ અલી મીશુ બારીરટર, મી. હસન હમામ એન. મી. મહમદ હક, મી. અને મીસીસ જહાંગીર બમનજી પીટીટ, અને મી. બહાદુરજી મોહનવા હતા. તે ઉપરાંત બંગાળ તરફની બાબુઓની એક

નાની સરખી સંખ્યાએ પણ હાજરી આપી કોંગ્રેસની શૈભામાં ઉમેરા કર્યો હતો. અલાહવાદની બાબુઓને માટે પ્યેટ ફોરમ ઉપર એક ખુલામાં ચક નાખીને મોકલવું કરવામાં આવી હતી.

પ્રમુખનું ભાષણ

પ્રમુખ સર વિશ્વમ વેડરબરન તેમની જામરી વધને લીધે પોતાનું ભાષણ આપી શકે તેમ ન હોવાથી તેમનું ભાષણ એન. મી. ગોખલેએ વાંચી સંભળાવ્યું હતું.

કરોલો

પ્રમુખના ભાષણ પછી કરોલો એક પછી એક હાથ લેવામાં આવ્યા હતા. કરોલ પહેલામાં કોંગ્રેસના મરણ માટે શોક દરજાવવામાં આવ્યો હતો. બીજામાં કોંગ્રેસ તરફની રાજબક્ષિત બતાવેલ હતી. ત્રીજામાં નવા વાઇસરાયને માનપત્ર આપવા કરાવ્યું હતું. અને તે કામ માટે ખાસ કમીટી નીમી હતી.

કરાવ ચોથો છેલ્લા સુધારાના કાયદા સંખ્યામાં હતો, આના પર કેટલીક તક રાત ચાલી હતી. પાંચમા કરોલમાં વાઇસરાયની કારોબારી સભાના મેંબરોની પસંદગી કરવાનું ક્ષેત્ર વિસ્તારવાની માગણી કરી હતી.

૬ મો કોંગ્રેસ આફરિકાના હોદી વિષે, ૭ મો સ્વેડેશી હીલચાલ વિષે, ૮ મો કારોબારી અને ન્યાય ખાતાં છુટા ન પાડવા માટે દિલ્લીની બતાવનારો, ૯ મો કેટલાક કલકામાં કારોબારી સભા સ્થાપવાનો, ૧૦ મો સ્થાનિક સ્વરાજ વિષે, ૧૧ મો બંગાળના કામલામાં સુધારો કરવા વિષે, ૧૨ મો તખીખી નોકરી પર હોદીઓની નીમણુક કરવા માટે હતો. ૧૩ મા કરોલમાં સભા બધીનો કાયદો અને જપાને હામી દેનારો કાયદો અમલમાં ન મુકવાની માગણી કરી હતી ૧૪ મા કરોલમાં પ્રાથમિક કેળવણી મુક્ત અને ફરજિયાત કરવાને માગણી કરવામાં આવી હતી.

૧૫ મો કરોલ મુનીસીપલ અને ટીકા કટ બોરડોમાં કોમવાર મુટણી દાખલ કરવાની સુચના તરફ નાપસંદગી બતાવવાનો હતો. જે મુસલમાન સભાસદોએ રજૂ કર્યો હતો, અને મુસલમાનોના ટેકાથી પાસ થયે હતા.

ધાર્મિક ઉત્સવ પ્રસંગે થતાં તોફાનો અટકાવવા માટે સુલેહકારી બોરડો નીમવાની માગણી કરોલ ૧૭ મામાં કરવામાં આવી હતી.

તે ઉપરાંત કેટલાક પરચુરણ કરોલ પસાર થયા હતા. વિલાયતની કોંગ્રેસ

કમીટીના ખરચ માટે બાબુ સુન્દનાથે અરજ કરતાં રૂ. ૪૦,૦૦૦ તેજ વખતે થયા હતા. તેમાં અમદાવાદના ડેલીગેટોએ રૂ. ૧૫૦૦, મુલખના ડેલીગેટોએ રૂ. ૬૦૦૦, બંગાળના ડેલીગેટોએ રૂ. ૬૦૦૦, મદ્રાસના ડેલીગેટોએ રૂ. ૫૦૦૦, પંજાબના ડેલીગેટોએ રૂ. ૧૮૦૦, સંયુક્ત પ્રાંતના ડેલીગેટોએ રૂ. ૫૦૦૦, કરોલીના ડેલીગેટોએ રૂ. ૧૫૦૦ અને બીજા પ્રાંતોના ડેલીગેટો તથા બીજાઓએ નાની મોટી રકમો કરી હતી.

આવતી કોંગ્રેસ કલકતા ખાતે બરવાનું આમંત્રણ બાબુ સુન્દનાથે મોકલે કર્યું હતું, જે સ્વીકારવાનો કરોલ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

પરચુરણ

સર (વિશ્વમ વેડરબરન હોદમાં રહેતાં) સુધી તેમના પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી તરીકેનું કામ કરવાનું એન. મી. ગોખલેએ પોતાને માથે લીધું હતું.

કોંગ્રેસના હડના લાલ માટે પ્રોફેસર રામમુર્તિનો ખેલ અપાયો હતો, જે જોવા સર વિશ્વમ તથા બીજા કેટલાક કોંગ્રેસના આગેવાનો ગયા હતા.

વિલાયતમાં સિદ્ધકાની નિશાળમાં દર વરસે જ્યાજખંડ છોકરાઓ અને છોકરીઓ પસાર થઇ બહાર આવે છે. તેઓની સંખ્યા એટલી તો વધી પડી છે કે હજારો કમેદવારો કામ વિના રજા છે. આવા લોકોનું રક્ષણ કરનારી એક મંડળી જા છે, તેના એક સેક્રેટરીએ દવાબનક હેવાલ બહાર પાડ્યો છે. તે કહે છે કે ઉમેદગર ૬, ૮ કે ૧૦ વરસ બચ્ચી, ૨૦૦ કે ૫૦૦ પાઉન્ડનો ખરચ કરી બહાર આવે છે, ત્યારે નોકરી માટે વલખ માંરતા પણ તેઓનો આવ પુજા તો નથી. લલે બાએ તેઓનાં માગાપ મચુર વરખનાં કોષ છે. તેઓ તાણી મોટી પોતાના બાળકોને, બચ્ચી મણી પોતાનો બોળે એકા કરી એવી આજાએ બણાવે અને પછી બીચારાઓને નિરાશ થવું પડે છે. ઉમેદવારો નોકરીની શોધમાં ચાહી ચાહીને ફેરીયાનો, હલકા કલા રકનો એવો ધણો કરી માંક ગુજારે કરે છે એક જાળાએ ૧૧૦ ખરજીએ નોકરી માટે છુદે જુદે ટેકાએ કરી પણ તેમાં ફાવી નહીં એટલે બીચારી જ/- થી. માટે હજાર કવરોના સીરનામાં કપાને કામે લાગી હતી બીજા એ ૩/- થી. લેખે હજાર કવરો પર સીરનામાં કરવા લાગી હતી.

હોદ્દસ્તાનના ખખરો

(હોદ્દી ભાષા ઉપરથી)

રાજકેદના ના. હોદ્દરના રૂ. ૫૫ વરખના જન્મ દિવસની પ્રુથાલીમાં તા. ૧૧મી ડીસેમ્બરે દરબાર બરાલો હતો.

આવનચરના કુંવરી શી મનહર કુંવર ખાને અદલાખાદતા પ્રદરશનના બાનુઓના વિભાગમાં સોનેરી કારતકામ અને પ્રામો ફાન રીતાર રેકરડા રજુ કરવા માટે સોનાનો ચાંદ મળ્યો છે.

વડવાણ જાહેરને કા. રા. લાખને ખરમે નવું રેલ્વે સ્ટેશન બાંધવાનું હતું. જે હોદ્દના સ્ટેશનથી અરધો માઇલ દુર બંધાશે. બી. ઇ. જે. પી. અને મોતબી રેલ્વે વરાડે પહોં ખરમ આપશે. તથા પેસેન્જર ટ્રેનોની સગવડ માટે તથા એક્સપ્રેસ રાખવામાં આવશે.

ઉમ્મી કેળવણી લેવા માટે સ્કોલરશીપ આપવા સારૂ રૂ. ૪૦ થી ૪૪ હજારની રકમ સરકારને સોંપાનો ઇરાદો લખતર ના હોદ્દર સાહેબે જાહેર કર્યો છે.

જમણવાહની મુજરાત કોમેજ માટે રૂ. જે લાખની રકમ સર મીનુબાઈ મધુ આપ્યો આપી છે. સરકાર તેનો કારો ખાર હવે પોતાના કબજામાં લેશે એવી વહી છે.

મુંબઈના સોલીસીટર મી. પ્રીરેલશા એન. બીલીમેરીયા વસિદાના હિવાન નીખાયા છે.

વડોદા ખાતે એક આમમાં કેળવવાનું અને શુદ્ધ, શુ. હારનેસ વખેરે બનાવવાનું કારખાનું નીકળ્યું છે.

વડોદાના ના. માયકવાડ સરકાર કેટ લોક વખત થતાં વડોદા ખાતે એક ખીક થર મેથેરી ઉભી કરવાનો વિચાર કરે છે અને તે નાખદાર કુરુષ વધા તેના મોઝાક મહીના અમાઉ એક મહાન બાંધવાનું કમ પશુ થર થયું હતું. ઉમ્મીમાં તે નાખદારે તે મેળના ઉપર વિચાર ચલાવી ને ચિત્રો, મોતરકામ, વખેર ખરીદવાનું કામ એક મેરને સોંપ્યું છે કે રજુ ઉમ્મીમાં મેરી પશુ મેથેરીએ મોઝાકી છે. આ મેથેરીમાં જુદી જુદી પ્રજાતિ અને

દેશીના પ્રાચીન તેમજ અરવાચીન કુન્નર નો સંગ્રહ નાખવામાં આવશે. તેમાં ઇતિહાસિક, ધાર્મિક, વખેર વિષયોને લગતાં ચિત્રો અને કુન્નર સંબંધી મોટી લાકખેરી રાખવામાં આવશે.

મદારાજ માયકવાડ કુરુષના પ્રવાસે થી પાછા ફરતાં, તેમને માનપત્ર આપવા નવસારીની મુનીસીપાલીટી તરફથી એક ડેપુટેશન વડોદરે મળ્યું હતું.

નવસારી પાસે આવેલા તવડી મામ ખાતે એક જાહેર ક્વાટાળા બોધવા મર કુમ રોક નવરોજ વાડીઆના ફરદીઓએ કરાવ કર્યો છે.

મુંબઈ હાઇ કોર્ટના જજ એન. મી. જસ્ટીસ હાવર રજા ઉપરથી પોતાની જગ્યા પર હાજર થઇ ગયા છે.

પનવેલ ખાતે ખેતીવાડી તથા કોરોને લગતું પ્રદરશન આગાહી કંઠરાકટરને હાથે પ્રુથુ મુકાયું હતું.

આરુષ રાજ્યના સરકાર ક્રીમંત બાલા સાહેબે મરકુમ રહેનશાહ એકવરડના નાખથી એક આરુષીટાલ સ્થાપવા માટે રૂ. ૫૦,૦૦૦ની રકમ આપી છે; જે આરુષીટાલનો પાયો નાખવાની ક્રીયા સત્તાશના કમેટરને હાથે થઇ હતી.

મુંબઈ ખાતેના વધુપુવ વધિક ઓર ફોર્મને સારા પાયા પર મુકવા વધુપુવ આમેવાને તરફથી જાહેરવુ થાય છે.

હારનો વધરાય ઘટાડવાના પગલાં તરીકે મુંબઈની હાર નિષેધક મંડળી તરફ થી હારની બહીનાં નુકસાન બતાવનારો કેટલાક ચિત્રો પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યા છે, અને તે જાહેરનામાં તરીકે જુદાંથી ટેકાએ ટેકાએ મોટાડવામાં આવે છે.

લાલા લખતરાય જે કે હાહોરમાં હતા તે પશુ હાહોર અરુષ સમાજના હેક્ષા ઉત્સવમાં તેઓએ હાજરી આપી નહોતી. એવું જણાવવામાં આવે છે કે તેઓએ પોતાનું રાજનામું આપ્યું છે; તેઓ છેલ્લી કોમિશનમાં પશુ મળા નહોતા.

હીલ્લીના મુશીબમને પુરાણાં મુખા બાલ મિત્રોનો સંગ્રહ મી. ખવાળ મહ મહ ફોર્મ નવરોજી મેળ તરીકે આપવા માં આવ્યો છે.

હીલ્લી દરબાર તા. ૧લી જાન્યુઆરી ૧૯૧૨ના રોજ બરાવાનો હતો તે હસ્તા મીઓના મહોરમના તહેવારોને લીધે તા. ૧લી ડીસેમ્બરે બરાલો.

અમલા કોઈ પશુ દરબાર વખતે હાજર નહીં થયેલું એવું એક લાખનુ લક્કર હીલ્લી ખાતે બરાવારી દરબાર પ્રસ જે હાજર રાખવામાં આવનાર કહે વાય છે.

કોંગ્રેસ કોરોનેશન દરબાર પછી તવા વરસની વારસીક કવાપદમાં હાજર થશે અને કવાપદ પોતે લેશે, અને રાણી મેરાને તેજ વખતે હોદ્દનાં રહેનશાહ બાનુ તરીકે કલકત્તા ખાતે જાહેર કરવા માં આવશે.

બહરી કદને દિવસે રંજન ખાતે સીરી મામ ખાતે મંબીર દુલ્લહ મળ્યું હતું. પોલીસે જોળા બહાર કર્યા હતા એથી તથા જણા માયા મળા હતા અને કેટ લોક જખમી થયા હતા.

કલકત્તા તરફ આવેલી એલાપન્સ જુદ મીલમાં આમ રાગવાથી રૂ. ૪ થી ૬ લાખ સુધીનું સજુ બળી મળ્યું છે.

હોદ્દી સોએને પછક ગાન મળે તે માટે કલકત્તા ખાતે એક ફંડ બોલવામાં આવ્યું છે તેના પ્રેસીડન્ટ તરીકેની સવળી ફરને જખવવાનું લેડી હારીને ઉપાડી લીધું છે. રહેનશાહ બાનુ મેરીએ તથા કવીન આલેઝાન્ડ્રાએ પેટરન થવાનું કસુ લખ્યું છે.

હોદ્દસ્તાનમાં જુદા જુદા ઉદ્યોગ કુન્નર અને ખેતીવાડીનાં જે પ્રદરશન બરામ છે તે પ્રમાણે ગ્વાલીઅર ખાતે પ્રદરશન બરાવાનો વિચાર મદારાજા હોધીયાને તથા વરસ ઉપર હોલો થયો હતો. તે મુજબ દર વરસે એક પ્રદરશન બરાવામાં આવે તો રૂ. ખરમ આવે તે માટે તપાસ કરી રીપોર્ટ કરવા એક કમિટી નીમી હતી. આ કમિટીના રીપોર્ટ ઉપરથી લાં સામર ને મેલા બરામ છે તે અરસામાં એક પ્રદરશન પ્રુથુ મુકવાને કરાવ કરવામાં આવ્યો છે.

કલકત્તાના પ્રીસુ હાજર મી. એલ. કે. મહીકની આમેરની નીચે એક એલ ઉડિઆ મેરીકસ એસેસીએશન સ્થાપવા માં આવ્યું છે. હીલ્લી પશુ જખીના કલકત્તા તેમાં મેથેરી તરીકે જોડાયા છે.

પરચુરણ ખબરો

બીચુએના લેંદ અને ઝીકવા લેંડમાં રહેને કામ આગળ વધારવા રેલ્વે સંબંધી કાનૂનસમાં વિચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો.

૨૦ ચીના રેલપારીઓ જેઓ માં પોલાકની સાથે સ્ટીમર સુલતાનમાં આવી પહોંચ્યા હતા, પણ જેમને દાખલ ન થવા દેતાં પાછા મોકલી દેવામાં આવ્યા હતા તેઓ તા. ૨૦ મીએ ત્યાંથી સ્ટીમર પ્રેસીડેન્ટમાં ડરબન આવવા ઉપડ્યા છે.

સંડનું બંદર સુધારવાને ૨૦ વરસ હરમ્યાન પા. ૧ કરોડ ૪૦ લાખ ખર્ચ થયું ચંચુર થયું છે.

પારીસની નેશનલ લાઇબ્રેરીમાં ૧૪ લાખ ચોપડીઓ, ૩ લાખ ચોપાનામાં, ૧ લાખ ૭૫ હજાર હસ્તપ્રતો ૩ લાખ નકસાઓ, ૬૦ લાખ જુના સીકકા, ૧૩ લાખ ચીત્રો અને ૨ લાખ પીઓનો સંગ્રહ છે.

હિંદુસ્તાનમાં ૭ લાખ ગામડાં છે, જે દરેકમાં સરાસરી ૩૬૪ માણસો વસે છે એવી ગણતરી થઈ છે. બંગાળમાં દર સો માણસે ૯૫ માણસ ગામડામાં વસે છે, હિંદીની આખી વસ્તીમાંથી દર સોએ ૬૦ માણસ ખેતી અને તેને લગતા સાધન ધંધા કરે છે.

તામ્રસ ઓફ નાતાલમાં એક લેખમાં જણાવવામાં આવે છે કે આંગળાંની હાથે ની પરીક્ષા એવી સફળતાએ પહોંચી છે કે કોઈપણ માણસના આંગળાંની હાથે ખીજા માણસને બરોબર મળતી હોય એ અસંભવીત જણાય છે, અને તેથી ગમે તેવા મુન્દેબારને આંગળાંની હાથે સહેલાઈથી શોધી શકાશે.

કુનાહટેક સ્ટેટમાં ૨૩ હજાર શેઠાંડાં હાથે છે, જેની રાજની કુલ ૧૧ કરોડ નકલ કપાય છે. તે ત્યાંની વસ્તીમાં દર પાંચ માણસે એક નકલના કીલામે ચવા ખાય છે.

પુરવ આફ્રિકામાં નાહરોબી ખાતે 'ઈડિયન વોલ્સ' નામનું હિંદીના હાથે ની દિમાયત કરનાર હિંદીની માલીકીનું અફવાહીક અગ્રેજી બ્રિટિશ હાથમાં નીજગવા થાયું છે.

એવી મજબૂતી થઈ છે કે અમેરીકાના બોકો દર સાલ બે કરોડ પાઉંડ ખર્ચે ખબરો પાછા ખરચે છે.

યુરોપના જરમની વગેરે કેટલાક મુલકોમાં હડતાલના કુલ્લોડો વગેરે મુદતિ અસંતોષના વખતમાં વાપરવા માટે નવી ભાતની ગોળી દાખલ કરવામાં આવી છે આ ગોળીનો ૪૦૦ વાર જેટલો દુર મથા પછી છૂટો થઈ જતો હોવાથી તકરના કુલ્લોડોમાં સિવાયના કોઈને તે મુલક કરે તેમ નથી.

પ્રોફેસર આર. એ. ફ્રેસેનડને એવી શોધ કરી છે કે સુરજના કોરધુના ગોર થી ખાવર ઉત્પન્ન કરી તેનો વેપારના કામ માટે ઉપયોગ કરવો. પ્રો. ફ્રેસેનડને અમે રીકામાં અખતરાઓ કરવા પછી પોતાની આ યોજના બહાર પાડી છે.

લેડી ઈ પાસે કારમેલક રપરટ આગળ ૩૫૦ કુટની ઉપાધવાળો એક પુલ બાંધવામાં આવનાર છે, જે દક્ષિણ આફ્રિકામાં સફર મોટો થશે.

ઇરાનમાં કિટન વગેરે વચ્ચે પડવા તકવાર થઈ છે, અને પરિણામે ઇરાનની સ્વતંત્રતા અવમાં આવી પડી છે તેનું કારણ ઇરાન સરકારની પાછા સંબંધી મુશ્કેલી છે તેથી હિંદના એક મુલક માની હાથમાં એવી ટીકા થઈ છે કે ઇરાનને પરદેશીના હાથમાં જવું અટકાવવા દરેક મુલકમાને, ને એશીઆનું અખિ માલ ધરાવતી ખીજા દરેક કોમના માણસોએ એક મોટું ઉપરાણું કરી ઇરાનને મદદ આપવી જોઈએ.

મેરીશીયસમાં મએલા કુલ્લોડમાં પોર/કુલ્લોડના મેચરનું ખુન થવાના ખબર પ્રસિદ્ધ થયા છે.

અમેરીકામાં ટેક્સાસ પ્રમણ્યામાં મજૂના આટાને બહોલે કપસીઆનો આટો શેટી પાનાવવાના કામ માટે દાખલ થવા સાચો છે. તેનું કામ ધજના આટાથી લગભગ અરધું છે, અને તેથી એકદમ તે ધજની જગ્યા લેશે એવું માનવામાં આવે છે.

તા. ૧ થી જુલાઈ ૧૯૧૦ થી તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૦ સુધીમાં ૪૦ સ્ટી મરો નાક પામી છે જેમાંની ૧૬ બિટીક માલીકીન હતી.

તાંદુરસ્તી માટે દાંતની સ્વચ્છતા ની અમત્યતા.

સાફ દાંતની જરૂર (વધે) બેહાલિત્વરમ ના હાથમાં શેડેશીઆના ડાકટરે કરેલી સૌધના ભાષણાગ્રેજ ખબર બહાર પડેલ છે. ત્યાંની કોલસાની આજુના મજૂરોને સસળી તથા ખરજીયું બધા ઉપયોગ કરતાં મટતાં નહોતાં. તેથી ડાકટરે મજૂરોનાં દાંત તથા પેદાં તપાસ્યાં. મજૂરો દાંત સાફ ન કરતા, તેથી તેઓનાં પેદાંમાં હળવો અદસ્ત જવું થતું વડે તેણે બેવાં. પેદાં ને દાંત ખરાબ હોય તે વાટે આખા સરીરને હુલ પહોંચી શકે છે, એ તો પ્રસિદ્ધ વાત છે. તેથી ડાકટરે મજૂરોની પાસે વચકાઈ ગાડમાંથી દાંતથી કપાવી, તેઓની પાસે તેઓના દાંત અને પેદાં બસાવ્યાં. ત્યાર બાદ બને દરેક હલકાં પડ્યાં. આ અવલોકન કરનાર ડાકટર કુલ્લીટલન એમ પછુ જણાવે છે કે કરડી, ખરડો, અને બંધણી સુધાંત દરેક દાંત તથા પેદાં ખુબ સાફ રાખવાથી મરી શકે છે.

વળી આ ડાકટર મકામના બાટાની થેંકને વખોડી કહાડે છે, અને જણાવે છે કે આ થેંક દાંત તથા પેદાં વગેરેમાં ભરાઈ રહે છે. તેને બહોલે કાઢ્યું અને કડક ગોટી પસદ કરે છે, અને પોતાના હરદીને તેજ ચીજ આપે છે.

દાંતજીની સાથે કોલસાની ઝીણી છુટી વાપરવી એ બહુ સરસ છે એમ જણાય છે. આપણા દેશમાં તો દાંતજી અને કોલસાની છુટીનો ઉપયોગ કરવો એ સાધારણ છે.

ઈડિયન નેશનલ ટ્રેડિસના દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદી સંબંધી ટ્રાવ ઉપર ટીકા કરતાં વિલાયતનું એવું પત્ર કહે છે કે—ટ્રાવવાલના હિંદીઓની બાબ તમાં પડી સરકારના "લાયારી બરેલા વલ્લ" ને વખોડી કાઢવામાં આવ્યું છે તેને અમે સંપુરણરિતે મળતા છીએ. અમે કેટલીક વાર એ અધેર ઉપર ટીકા કરી છે, અને અહીં તથા દક્ષિણ આફ્રિકામાં સન્તાવાળાઓ નમતા નથી તેથી અમે દિલગીર છીએ. આખરે હિંદીને ખીજા મુલકના રહેવાસી હોવાના "યુ-હા" ને લીધે કેદ કરવામાં આવે તેની અસર મજૂર માઠી થવા વગર રહે નહીં. આ કાયદેસર રીતે કરવામાં આવનાર અન્યાય મટાડવાનાં કાંઈ ચિન્હ કેખાતાં નથી તેથી સહેનસાહતની હિંતમાં આમી અમળ્યા વગર રહેશે નહીં.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં બંધી વિચારો

આંગ્રેજીમાંના વહા. પ્રધાન મી. શીશર જે મુનિપન પારલામેન્ટ ખુલી મુકાવા સંબંધમાં હાજર થએલ તેમણે દક્ષિણ આફ્રિકાથી પાછા ફરતાં મેલબોર્નના કાપાવાળાને દક્ષિણ આફ્રિકા વિષે નીચે મુજબ વિચાર જણાવેલ છે :—

દક્ષિણ આફ્રિકામાં ત્યાંના સીદીઓની વસ્તી તરફ જોતાં તે ગેરનો મુલક એટલે કે આંગ્રેજીમાં જોને ગેરનો મુલક કહે છે તેને કદી મધ થકે એવું કહેવાતો નથી. ગેરો જોડો તેની સરહારી કરનારા રહેશે એટલું જ ; બાકી તે સદા કાળા લોકોનો રેશ રહેનારો. ત્યાંના ગેરો જો મળ્યું અને મરદાનીવાળી મળે છે. તેઓ કહરતના હેલું સિવાય મહેનતનું કામ આગળે કરે છે. તેઓને ચીંતા એમ કે તેઓના છોકરા કામ કરતાં કીએ. એક કામલો એવો જોવામાં આવ્યો છે કે એક ગેરોએ કામ કરતાં કરતાં તેના છોકરાને કાદાળી બાવવા જુમ મારી. છોકરાએ કાદર નોકરને જુમ મારી કાદાળી બાવવા ફર-વ્યું. કાદાળી બાવવી એ કાદરનું કામ સમજી છોકરાએ તે કામ પોતાને મથેથી ઉતારી નાખ્યું. આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં આવી જ વખણ છે. કાળા લોકોનું અવિશ્વ કેવું છે તે વિષે કંઈ સત આપવાનું પસંદ કરતો નથી કેમકે તે ગંભીર સવાલ છે.

ન્યુ સીમાંના જોળવણી ખાતાના પ્રધાન જેઓ પશુ દક્ષિણ આફ્રિકાથી તેજ વખતે પાછા ફરેલ હતા તેમણે પશુ એક મુશ્કાત દરમિયાન જણાવેલું કે :—

દક્ષિણ આફ્રિકામાં સીદીઓનો અને ખીજ કાળા લોકોનો સવાલ બહુ યુગ વાદા ભરેલો છે. દિલગીરીની વાત એ છે કે ત્યાંના ગેરોનો મોટો ભાગ ત્યાંના સીદીઓ પ્રત્યે બહુ પાપી સત ધરાવનારો જોવામાં આવે છે. તે લોકોને કેળવવા નો જરા પશુ પ્રયત્ન થાય તેની સામે તેઓ સામ છે. સીદીઓને સદા હમકા મજૂરો રાખવાનેજ તેઓ માને છે. તે બન્યાય ભરેલું છે એટલું જ નહીં પણ અજાનિત છે. કેટલાક વધારે ઉદાર વિચાર ધરાવનારા તેઓમાં છે ખરા. જો કાળા લોકોને સુધારવાનું તેઓનું કામ નથી એમ ગેરો લોકો કહે. તો પછી ત્યાં રહેવાનો તેઓને હક છે કે નહીં તે કહી ની વાત છે. સ્વતંત્રતા નજરે જોતાં પશુ તેવીવેળે કહી જવામાં આવે તેમ આજે કેમ તેવી તે વધારે હમકામી

રહેશે, અને હમામ જળવી રાખવાને તે તે વધારે ઉધમી થવું પડશે. ત્યાંના ગેરોઓમાં પશુ અર્થશાસ્ત્રનાં સિદ્ધાંતોવિષે વિચિત્ર વિચારો જોવામાં આવે છે. કેમકે કેમકે એવા ધારા છે કે કાળા કારી મરને અમુક કરાવેલ દરમામ કરતાં વધારે પગાર આપવો નહીં. આ ધારો ગેરોની ખાતર કરેલો છે. તેને બદલે જો એવો ધારો હોત કે ગેરોને મારે કરાવેલ દરથી કાળાને ઓછું આપવું નહીં. તો ગેરોનું હિત વધારે જળવાત.

હોદી કારોગરીની ટ્રાંકો

અમારે ત્યાં સાદી ટ્રાંકો, કેમીન ટ્રાંકો, મુશ્કરીની કેમીન ટ્રાંકો તેમજ બારે સ્ટીલ ની ટ્રાંકો બનાવવામાં આવે છે. મુશ્કરી ને લગતો બીજો સામાન પશુ જોરડર મુજબ બનાવીએ છીએ.

કેમ્પ કેટલ (ચપ્પુ)

સાદા તથા હોદી ટ્રાંકાવાળાં દરેક સાઇઝ નાં બનાવીએ છીએ.

તે ઉપરાંત ગેરોક રાખવાની પેટીઓ પાણીના કાશ, ટોપી રાખવાનાં કામો વગેરે હરકાઇ સાઇઝના બનાવી દઇએ છીએ. વધુ વિગતમાટે પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવો અથવા જાતે આવી મળો :

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban

Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાબુ ઉમદા ફરેટ

અને વેસ્ટરબલ

હાલમાં પેટિંગ, કારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી નિવમજર તાબીકથી મોકલીએ છીએ. જોરડર મોકલી ખાલી કરશે. લખો નીચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

હસમાઈલ જીવા ફ્રુટરર.

પી.ઓ.બો. ૪૭૧. ટેલી. એડ. 'હસમાઈલ' ૧૭૧, ડે આર્ટ. ૪૨૫૫

લેબીટોરિય (દક્ષિણ-પશ્ચિમ આફ્રિકા)

દા. જ. ૩૨ કુશરવા પોસ્ટાફીસ કરકારે પા. ૨૬૦૦૦ બરબાનો કાલ કમી છે.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
કુલ નાતાલીયા	૧૭ ૬ થી ૧૮ ૦	
આવલ માંગ ૧ જસ્તાની	૧૮ ૬ ,, ૨૦ ૦	
બીમડીના	૨૪ ૬ ,, ૨૫ ૫	
એફ.એફ.ડી.આર	૧૮ ૬ ,, ૧૯ ૦	
એફ. ડી. આર.	૧૭ ૬ ,, ૧૮ ૦	
ચીની સકકર	૨૨ ૦ ,, ૨૩ ૦	
કુડાના	૧૬ ૬ ,, ૨૦ ૦	
દેથી ટુવેર દાળ	૧૭ ૬ ,, ૧૮ ૦	
ટુવેરદાળ કાનપુરી	૧૮ ૬ ,, ૧૯ ૦	
મસૂરની	૧૬ ૬ ,, ૨૦ ૦	
મગની	૨૭ ૦ ,, ૨૭ ૬	
અડકની	૨૬ ૬ ,, ૨૬ ૦	
ચપ્પા મુખપના	૨૦ ૦ ,, ૨૦ ૬	
દાળ	૨૩ ૬ ,, ૨૪ ૦	
વટાણા નાતાલના	૧૭ ૦ ,, ૧૭ ૬	
મકાઈ	૮ ૬ ,, ૯ ૦	
બીનીસ	૨૨ ૦ ,, ૨૩ ૦	
કડવું તેલ ૧ ગ્યાલન	૩ ૬ ,, ૪ ૦	
જેરડીનું	૩ ૬ ,, ૪ ૦	
ખીડું	૩ ૬ ,, ૪ ૦	
નાળાંજીરનું	૪ ૬ ,, ૫ ૦	
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૭ ૦ ,, ૧૭ ૬	
પીણી	૧૫ ૬ ,, ૧૫ ૬	
તીરકુળ નાતાલ	૬ ૦ ,, ૬ ૬	
આટો કાલિસ હોલ	૧૧ ૬ ,, ૧૨ ૦	
મગસી સોપારી ૧ રતલ	જા ,, ૮	
મરચાં	૩૧ ,, ૪	
શી પેટી, ૪ ટીનના પેક. ૮-૭-૬	૮-૧૦-૦	
ચોરખ-દર	૬-૧૦-૦ ,, ૬-૧૫-૦	
પાશીન કરાઉન	૭ ૬ ,, ૭ ૬	
વઃકટ રેસ	૮ ૬	
માલન	૧૩ ૬ ,, ૧૪ ૦	
નાળાંપેર	૧૬ ૦ ,, ૧૭ ૦	
ફલી	૧૪ ૬ ,, ૧૫ ૦	
કામકાં સોપ	૧૩ ૬ ,, ૧૪ ૦	
સાણુ સીલક રટોન	૧૫ ૬ ,, ૧૬ ૦	
સાણુ સનલાઈટ ૧૦ ઓસ ૩૪ ૦	૩૪ ૬	
સાણુકાપર ૫૦ કુકાના		
બેકસની ઈમલ	૧૨ ૬ ,, ૧૩ ૦	
ટ્રેકર ડી	૧ ૮ ,, ૧ ૬	
આચીસ લાવન	૩ ૧ ,, ૩ ૩	
સોપારી સેવરમની	૧૦ ,, ૧ ૦	
નીડલ પોઈટ સીમારેટ	૧૫ ૩ ,, ૧૫ ૬	
નીમક (લીવરપુલ)		
જસ્તા એટની	૪ ૬ ,, ૫ ૦	
નીમક (બરબાનો કાલ)	૪ ૬ ,, ૪ ૬	

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

આપણી પ્રાથમિક તથા દ્વિતીય કક્ષાના બધા જોડાનેચનારની મારફતેનાં વેચાણનામાં આપણે છે. અમારા વસ્તુનાં મુલ્યનામાં આપણે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 1938,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey 103str DURBAN.

Mehta & Khandaria Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spaloken,

Tel. add, "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN.

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMA

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL;

TRANSVAAL,

Dis. RUSTEN

BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોલિડે યુનાઇટેડ
વેડીંગ કં..

હોલિડેનાની યોજના જ્યાં બધા મ મળી
સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરબંદર તથા 'કચ્છતાલુ'—સરસ
મ.વલ—ચોખ્ખું મંધીયાણું—એક વખત
મંગાવી ખાતી કરો.

કો. ડ, પ, નાઇનસન્સ બીલ્ડીંગ,

ડાયામનલ સીટ, બેહાનેરનરમ.

ડે. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchiefs, Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બો મ્બે બ ઝા ર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હાલસેલ તથા રીટલ.

દરેક ભત્રું રેશમ તથા ટાસા ચિલક તથા બીજા ભત્રું રેશમ, દરેક ભત્રના રેશમી રમણ,

શવણીઓ, સાડીઓ, પાંચડી, જરીના રેશમ કપડાં તથા બીજા ફેન્સી ચીજોના વેપારી.

નોંધ. અમારા ભાવ સાઉથ આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે. તથા અમે એકજ ભાવ કરીએ છીએ.

એક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના યોગદારી કપડાં પુરતી રીતે ધ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા
શહેર માલ લેનારને બો માલ મેળો લાગે તો એક વીઠની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઈ જઈ શકે છે.

પમ્પેડ પાકારા—કલકત્તા અપ્રિમીટીકલ પલ્ડે લિયાપારી.

મોટાંતરે, કિલ્લામાં કિલ્લાઓમાં, તરુલકામાં, મિલ્ડ, કાલ્કત્તા, કિલ્લાઓમાં, કોલકત્તામાં, કિલ્લાઓમાં.

G. RAMCHAND.

505 West Street.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladca." Box 42

BRACONSFIELD

Mahmooddeen Dowry,
Robinson Street.

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

H. R. Dassi, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Paresh Adani.

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers

KEMANIM NORODIEN,
24 Frere Street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOOBAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 454 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parahotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 130 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
118 Field Street.

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.
171 Umgani Road.

M. A. ABED LAJPMUL,
P. O. Box 570

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point

J. B. Mehta,
157 Grey Street. Box 530,

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street

N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey St.
K. Jivan, 162 Grey Street

S. Peerbhoy Butler,
508 West Street.

M. RAWAT & Co.,
108 Queen Street.

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.

A. G. TIPSU, watch Repairer
120 Grey Street.

E. SULEMAN BROS.,
108 Queen Street.

SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.

ISMAIL JERWA
Fruit-merch., Box 471

EAST LONDON

S. Casoojee,
Merchant, Box 270.

Ebrahim Essop, Adwa,
Property & Land Agent,
Box 223.

GRAHAMSTOWN C.O.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.

V. A. Doss, Box 110 Tel. 'Doss'
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Saray, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Nairao, General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent, New Street.

GRAHAMSTOWN C.O.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56.

S. Thakore, Indian Laundry,
Box 122, High Street.

HEIDELBERG

A. M. BHAT,
Market Street, Box 44.

Branches:
Petersburg, Box 24; Nigel, Box 43

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee..

Chak & Co., P.O. Box 38

JOHANNESBURG

Amod Moolasjee & Co.,
27, Market St., Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street

KARULABI BHUL BHU BROTHERS
58 Indian Market Stall
President Street

Uthiba Dujee,
Indian Washerman,
Box 6369.

A. S. COORADIA,
45 Market St., Box 270

A. E. DADABOY,
2nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915

M. P. FAYOT,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDIN,
Box 3755

C. KEVALAM,
Box 5380, Market Street.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140

E. TAVARIA,
224 Market Street

JOHANNESBURG

Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.

OMARJEZ SALEJEZ
P. O. Box 5931.

Ichharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tol Streets
No. 11, Vrededorp

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KIMBERLEY

Nadaraseen,
Fruiterer & Confectioner.
45, De Beers Road,

KEURGERDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTABHAI & DADOO
Box 33.

Hassean Amod,
Indian Location, Stand 1A
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJAR,
Box 11.

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA,
Box 36.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer.
Box 150

I. A. Cejee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Sulaman & Co.,
Box 368.

HORMAJY IDOLY, Box 332

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

VARJAN & LAICHAND Box 92

Nanjee Dulalchdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHMEET

Dewjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIETERTYD

Ebrahim Oudom,
Box 9.

PIETERSBURG

A. M. Bhyat, Box 24,
MENTA & KHANDERA BROS.,
Box 160, Market Street

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai,
Box 128

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 531,

Adam Hoosen,
General Merchant
95 & 119 Adderley Street.

L. A. Pardy,
General Merchant,
85 Adderley Street.

E. M. Variawa
General Merchant
Drapery & Grocery,
45 Princess Street,

V. R. Namesoo,
General Merchant,
Namesoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nidoo,
64 Walmer Road

Vannali Harie,
Indian Laundry,
Hasen Street, The Hill.

PRETORIA

Chota Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Iyob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhay V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria

J. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant. Box 442

RICHMOND

Portbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vandyk Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4 Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Shirjee R. Naik, Box 59,
Khushal Parbhu Dbi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRANDS C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kottledorp,
Kroonkhan Kalekhan,
17 Market Street,

SPELONKOP

(TRANSVAAL)

Kewarji Giga, Bofonia.

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 122
Suleman Moosa
Box 24
Vannuli Ranchhod, Tailor
Market Street,

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Chhitu Morar,
Storekeeper, Market Street.
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter. John St

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Haje Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, Butcher, Box 11

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK						MONTH						SPACE												
	Two			Three			One			Two				Three			Four			Six			Twelve		
	£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.		£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.
INCHES	£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.	£	s.	d.	INCHES
One ...	0	2	0	0	3	0	0	4	0	0	5	0	0	8	6	0	12	0	0	15	0	1	1	0	One ...
Two ...	0	4	0	0	6	0	0	8	0	0	9	9	0	0	17	0	1	4	0	1	10	0	2	0	Two ...
Three ...	0	6	0	0	9	0	0	12	0	0	14	6	1	5	6	1	15	0	2	5	0	3	0	0	Three ...
Four ...	0	8	0	0	12	0	0	16	0	0	19	0	2	12	6	2	2	0	2	15	0	3	10	0	Four ...
Five ...	0	10	0	0	15	0	1	0	0	1	2	6	2	0	0	2	15	0	3	7	6	4	7	6	Five ...
Six ...	0	11	6	0	17	6	1	2	6	1	7	6	2	2	0	3	3	0	4	4	0	5	5	0	Six ...
Eight ...	0	15	0	1	2	6	1	10	0	1	15	0	3	0	0	4	2	6	5	0	0	6	10	0	Eight ...
Ten ...	0	18	6	1	7	6	1	17	0	2	3	6	3	15	0	5	0	0	6	0	0	8	8	0	Ten ...
One Column	1	0	0	1	10	0	2	0	0	2	7	6	4	0	0	5	10	0	6	10	0	9	0	0	One Column
Half Page	1	7	6	2	2	6	2	15	0	3	5	0	5	15	0	8	0	0	9	10	0	12	10	0	Half Page
Full "	2	10	0	4	0	0	5	10	0	6	0	0	11	0	0	15	0	0	18	0	0	22	10	0	Full "

These rates are calculated on the following basis:—a/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 1 1/2%; above 3 inches a rebate of 5% for every month has been duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—An extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1887)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabl Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-lined bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgel Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets
MIDDELBURG, T'VA L
Tel. Add "BHABHA" P.O. Box 35.

શ્રી. દેવજીભાઈ
વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર
દરેક રેશમ અને ચીજોના તથા અપાર્ટીકલ રૂપમાં
મારોટ સીટ, (કાલેડન હોટેલની નીચે)
મોહલ પટ્ટરો. મોહલ-અ-મ.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes used ABC 4th edition and A.

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Main No. 432. Corner Kaffir & 14th Streets
VERENHURP, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLABA, INDIA.

DAWOOD ISMAIL
General Dealer & Importer
Tel. Add.: "DAWOOD."
P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal.

COOLAM MOHIDEEN
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
3 Crown Road, Fordsburg
JOHANNESBURG

A. M. BRYAT,
Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 44
HEIDELBERG
Branches:—Pietersburg, Box 24,
Nigel, Box 43.
Tel. Address: "BRYAT"

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa Aden, Port Sudan, Suez Port Said, Naples and Marseilles:—

About Feb. 13th Guelph 4890 tons

" Mar. 13th Dunvegan Castle, 5958 tons
DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Feb. 23th Dunluce Castle 6280 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

" Feb. 15th Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી

હોલસેલ અને રીટેલ મર્ચન્ટ.
ઇન્ડિયન ગ્રોસરી જનરલ ધીરુસ્તાન
થી અંગ્રીકી સરતે હાથે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પોરબ'દરતુ તથા કલકત્તા
નુ-સરસ ચાવલ-ચોખુ અંધીઆણ્-જમ્મા
અંધ અજમાએશ હરી ભુએ.
STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.
પોરબ'દરતુ ખુશખોશર થી.
102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 28 Tel. Add.: "FORBANDAR."
Telephone 26

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતા નેલા

ખુબઈ જનારી

અમસાગ તા. ૨૦ ફેબરવારી

ઉપલી કુની સ્ત્રીઓ કેલાઓઆને બેરા, મોખાસા અને જગખાર મધ ખુબઈ બપ છે. આ કંપનીની આગવોટમાં ફરક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સુવલ છે. તેમજ ખલાસી છડીઆન છે, અને જોશીસરો ખીબા કમહારો વગેરે નરમ સ્વખાવન લખતાવાળા તેમજ માયાણુ છે તેથી પાસેજરોને મોઢપણ વાતે જરા મધુ મુજબ પડતી નહીં એ ખાતરી સખસી.

ખરખર આને ફરક મુજબ આપણા હીંદી બાગ્ગો લાખી મુસાહરીમા તકમી બખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુબનો સુકર છે કે અરધો અરધ મુસાહરી ના કુખનો ફરક પડી ગયો અને મુકકેલીઓમાંથી મુકત થયા

આ કંપનીની આગવોટ ફર મહીને ખુબઈ સાદ જમ છે. માટે આ કંપની મુસાહરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતા ફેશ જનારાઓએ તખ્ખાર મધ રહેજી.

સફર આગવોટ ખુબઈ પહેચિથી તેજ રીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહીની બધુ માટે અતરે બખામાં નખાવણુ તેથી સજી આહેઓ ને ખબર ખરચે આગવોટ પહેચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ લખત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

હરખસે હીંદી કોલોનો ઓગ કલકતા સ્ત્રીમા નીચે મુજબ જાતી ફે.

પસ. પસ. અમફલી ઠન ૨,૨૦૦ તા. ૧૪ ફેબરવારી.

ગુલ્લાઈ પુલકાઈ બહુલ.

જા. જા. જા. ખુબઈ લખ ૩,૩૦૦, બીંડાવારી ઈ ૧૧

શી. ખખસાઈજ ખખખાઈની ખુ

જેકરસા ઓમ ઓમ લખ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧. ગામસાગ તા. ૨૨ખન

વેસ્ટ શીટ, ૩૨ખન.

Telegraphic Address: Kathorian,

King & Sons,
West Street, Durban.

P.O. Box 125.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

E. Suleman Bros.

Wholesale & Retail Timber & Iron

Merchants,

Saw Mill & Timber Yard,
109 Queen Street, Durban.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce

Dealer and Direct Importer,

60 Wick St., Verulam.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BEIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Maude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

એક બોધદાયક વારતા.

"સત્ય વિના બીજું કશું નથી."

પાપની સામે પશુખળ વાપરવાથી તે ખટકવાને બદલે વધે છે અને પ્રેમથીજ તેનો નાશ થાય છે. એવું બતાવી આપનાર એક રસીક વાર્તા હવે ઉપાધ તેમજ મધ છે. કિમ્મલ પોસ્ટેજ સુધા ૪ પેની.

International Printing Press

Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (ET):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg.

Porto, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOOBAKER

Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

લેખા ફેશની ટરકીક ટેપીઓ,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

139 Grey St., Durban.

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલની તંબાકુ.

ફરક મીજ જમાવણ, સસતા ભાવે મળશે,
બહારના ઓરડર ઉપર દુરત ધ્યાન આપવા
માં આવશે. એક વખત બજામાંની બોધા.
કાળો, અમુકકા કાદર કોન્ડ સખસ.
૧૨૬, રે શીટ.

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix, Natal

No. 7—Vol. 9

SATURDAY FEBRUARY 18TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

STILL AT IT!

INDIAN IMMIGRATION TRUST BOARD'S CIRCULAR

■ Tuesday last, the 14th inst., the Natal Direct Line immigrant-steamers, *Umfuli*, left for Madras, carrying some 242 indentured Indian immigrants and about ■ sirdars, besides a number of ordinary deck-passengers. The sirdars were being sent to India by Natal employers to recruit labourers for them under indenture before the 30th June, and of these, 14 were going to the port of Calcutta, to recruit in the United Provinces, whilst the remaining 74 were to proceed to the North and South Arcot, Chingleput, and other well-known recruiting centres in Madras. Besides these, a few European employees of some of the large companies also went to India in order to assist in the recruitment. We are informed by the Greytown correspondent of the *Times of Natal*, that it was hoped to send one hundred sirdars, but that number has not been reached, as many of the men approached declined, for reasons of self-respect, to be parties to the enslavement of their fellow-countrymen, whilst others, who had already agreed to go, withdrew from their undertaking, entered into in ignorance, so soon as the true facts of the situation were made known to them. Many of those who have gone were, we understand, kept secluded at the Bluff Depot, lest they should be influenced by outside efforts not to go to India. The employers appear, in many instances, to have held out mercenary inducements to the sirdars to betray their brethren, but we are of opinion, from statements that have been made to us regarding several of them, that they have not the least intention of playing into the hands of the employers, and probably their leavening influence will be observed amongst the remainder on their arrival at Madras. Many of the sirdars will be unwilling to return, as they must necessarily do, under indenture, it only for the fact that they will be submitting anew to a bondage to

which those who are subordinate ■ them, but who have refused to let out their services under an indenture contract, are not liable.

A Helping Hand

In order that assistance might be rendered to our friends ■ India in their attempts to frustrate the designs of the employers, ■ was decided to send Mr. P. Krishnaswami Naidoo to Madras by the *Umfuli*. Mr. Naidoo arrived in Durban on Sunday evening, and on Monday morning purchased a ticket in the name of P. Krishnaswami, the name by which he is officially known ■ Natal. The ticket was issued to him free of extraordinary conditions, and he was asked to be in readiness at the quayside at 10 a.m., the following day, ■ the *Umfuli* was due ■ leave at mid-day. It appears, however, that Mr. P. K. Naidoo is regarded in official circles as a host in himself, and so soon as the Protector received news of his arrival in Durban, we are told, he at once communicated with the Secretary of the Indian Immigration Trust Board, who promptly addressed a letter to the steamship company instructing them that no other passengers were to be conveyed by the *Umfuli* than those whose names were to be submitted to the company's agents from the Board's offices. Not a word of this, however, was mentioned to any of those who had purchased tickets, and on Tuesday morning, at ten o'clock, large numbers of deck-passengers were gathered at the quayside, but were prevented from going on board. The day was very hot and a strong wind was blowing, driving clouds of dust before it, to the immense inconvenience of the crowd of men, women, and children whose patience was being so unfairly abused. About 10-30, Mr. Polak arrived at the quayside in order to watch the proceedings, and he was at once surrounded by a number of Indian passengers, from Kimberley and Johannesburg,

who stated their case to him and asked him to make inquiries on their behalf. Many of them, it appears, had closed their affairs a month earlier, in order to leave by this steamer, and had been in Durban for several days awaiting its departure. They held ordinary passengers' tickets, such as those issued by other steamship companies, and the steamer's departure had been long advertised, passages invited, and fares actually taken on the very morning of the departure of the vessel. Mr. Polak went on board and interviewed the company's representative, who informed him that he had been instructed by the Board not to allow any deck-passengers to go aboard till the returned immigrants and the sirdars had been given accommodation in the vessel. Shortly after this, one of the company's clerks came to Mr. Polak, and asked him on whose behalf he had spoken, to which Mr. Polak replied that he had been asked to make representations by a number of Transvaal and Kimberley Indians and one or two Natal men.

Passengers Stopped

When, eventually, the deck-passengers were allowed to go on board, Mr. P. Krishnaswami Naidoo was one of the first to come forward, but he was stopped at the gangway by the company's clerk and a policeman, and refused admission, on the ground that his name was not on the list, and that the name in which he had booked was not his proper name. Mr. Naidoo insisted, and pushed his way along the gangway, but was again stopped, and he then demanded to see the Captain. He was allowed to proceed on board, but the Captain told him he could do nothing, and ordered him ■ leave the ship, which he flatly refused to do of his own free will, and the Captain then pushed him down the gangway again. He afterwards produced his Colonial-born licence, showing that his name was written as on the passage ticket. It

appears that the Protector and the Secretary of the Trust Board had given instructions that Mr. Naidoo was not to be allowed to proceed by the *Umsful*. Similar instructions were given in regard to all "Kimberley and Transvaal men," who were ordered to stand on one side. We are informed that several of these had received permission from the Protector previously, according to the terms of the Indian Immigration Law, to purchase their tickets, and they protested vehemently against this breach of faith, on the part of the Protector, and of alleged breach of contract on the part of the company. Notwithstanding their protests, they were all, including some women, left behind when the *Umsful* sailed.

Company's Explanation

The company's explanation is that the tickets in question were all issued before the instructions were received from the Trust Board, and that the passengers could not be communicated with. But it may be added that no attempt was made to inform them, between the hours of 10 a.m., when they were at the quayside, and 2 p.m., when they endeavoured to go aboard. The company also explain that, by virtue of their contract with the Trust Board, they do not hold themselves out as public carriers in regard to the vessels carrying returned immigrants, and that the Trust Board, who are the charterers, have the right to refuse to allow any or all other passengers to travel by these vessels. But it should again be noted that the public are not parties to this contract and are not officially cognisant of it, and that, in their advertisements in the Press, and in the columns of *INDIAN OPINION*, the company held themselves out to be public carriers and invited passages unconditionally, so far as this private contract was concerned, whilst the passage-tickets were issued equally unconditionally. Exactly what the legal position is remains to be seen. Meanwhile, the company have offered to exchange the tickets of those left behind for tickets by the s.s. *Umsinga*, due to leave for Bombay to-day, the company agreeing to pay the railway fares to their destinations in the Madras Presidency.

Trust Board's Circular

We have received the following copy of a circular addressed by the Secretary of the Indian Immigration Trust Board to employers of indentured labour in Natal:

The Indian Immigration Trust Board of Natal.

Head Office:

Esplanade (c/o Stanger Street),

Durban. P.O. Box 474.

22nd January, 1911.

Circular to all Applicants for Indian Immigrants.

In view of the decision of the Indian Government to prohibit immigration to Natal after the 30th of January next, the Board are endeavouring by

every means possible to have as many Indians recruited as possible and forwarded to Natal. The agents in India advise that recruiting is very difficult, owing to abundant crops which are being reaped, and severe competition by other colonies.

As a first step, a representative of the Board is already on his way to India to advise and co-operate with the agents, in order to induce as many Indians as possible being sent forward to meet the pressing demand here. The Board have decided upon a further step and that is to allow applicants to send Indian sirdars who will recruit Indians for them; and Indians so recruited will of necessity be allotted to the employer whose sirdars have recruited them.

Applicants for 800 men and over are to be allowed to forward 4 sirdars,
200 to 500 men ... 3 sirdars
100 to 200 men ... 2 sirdars
100 and under ... 1 sirdar

The steamer available for these sirdars to India will be the *Umsful*, leaving here about the 15th prox. If you are prepared to send any sirdars, you should advise me of the names and Colonial numbers of the men not later than the 7th February; and the sirdars should be sent to the Protector of Indian Immigrants not later than the 13th February next. The conditions are as follows:—

All expenses must be borne by you, i.e., rail fares to Durban, passage money (£6) on each man must be forwarded to me when advising me of your intention to send sirdars.

You must also lodge with me the wages the sirdars should receive during their absence, so that the agents can be advised to pay them in India. The wives and families of sirdars will all have to be maintained by you during the absence of the husbands.

The sirdars will have to clearly understand that they can only come back to Natal under indenture for five years and, should any of the sirdars you send be men now under indenture, then the Board will forego the remaining instalments, providing they return under indenture.

The rights of applicants who do not avail themselves of the privilege will in no way be prejudiced by this action.

All applicants will have their proportion allowed from men recruited by the Board's agency, and those taking advantage of the opportunity offered of sending sirdars to recruit on their own behalf will get the advantage of any men recruited by their sirdars allotted to them.

(Sd.) WALTER STEAD,

Secretary.

Greytown's Arrangements

At a special meeting of the Greytown Local Board, a few days ago, a letter was read from the Indian Immigration Trust Board dealing with the matter of sending over a sirdar to India to recruit Indians on behalf of the Board. The number required by the Board would be a hundred. Mr. Cade pro-

posed that Sembo Douth be sent to India in terms of the letter, with the object of recruiting 100 male Indians. Agreed to. It was agreed to pay him at the rate of £1 5s. per month, with all expenses, and 2s. 6d. per head for every man landed in Greytown.

[NOTE.—We presume that these fortunate people will be "landed" at Greytown by means of the Maritzburg fleet, and that they will, in the choice phraseology of the S.A.R., be "transhipped" at that place!—Ed. I.O.]

No Fresh Contracts

Mr. Polak, who this week paid a business visit to Stanger and Pongaut, delivered addresses to appreciative audiences, urging them to use all legitimate efforts to induce labourers, whose contracts were expiring, to refuse to enter into fresh contracts under indenture, but only into free civil contracts for brief periods.

S. A. R. Tariff Book

Extracts from Regulations

The first issue of the S. A. R. Tariff Book, in force as from the 1st inst., contains the following regulations:—

60. Conveyance of Coloured Persons.

Coloured persons, whether African or Asiatics, will only be allowed to travel in third class or native carriages or compartments, subject to the exceptions in the next regulation contained.

Not applicable in the Cape Province.

61. Conveyance of Coloured Persons of the Better Class

Coloured persons of the better class, whether male or female, who from their demeanour, attire, and cleanliness, are evidently fitted to be allowed to travel in a first or second class compartment, may, if they so desire, be allowed to travel in a first or second class compartment on payment of the ordinary fare for such class of carriage; provided, however, that they may only travel in the compartment or compartments on the train specially reserved for coloured persons and for that purpose marked "reserved."

Not applicable in the Cape Province.

62. Coloured Persons—Accommodation for

On every train by which coloured persons are permitted to travel, having carriages thereon with more than two first class or more than two second class compartments, one first class and one second class compartment shall (if practicable) be reserved for the use of coloured persons, and will, for that purpose, be labelled "reserved." The compartments so reserved will be those which will best separate white and coloured

passengers as far as circumstances will allow.

Not applicable in the Cape Province.

63. Coloured Persons not allowed to travel by the Imperial Mail or Royal Mail Trains

Coloured persons will not be allowed to travel by the Imperial Mail, Cape, Transvaal and Orange Limited Express trains, or fast passenger trains, or any other trains specially excepted from time to time, either in the Official Tariff Book or by public posters.

Not applicable in the Cape Province.

64. Natives

(a) Natives will only be allowed to travel in the coaches specially set apart for natives and coloured people.

(b) The Station Master at any station is authorised to make an exception to the above rule if in his opinion the circumstances are such as to justify the adoption of such a course, and to issue a first or second class ticket to a native subject on the conditions contained in the foregoing regulations having reference to coloured people, but the matter shall be one entirely in the discretion of the Station Master, which shall only be exercised under the following circumstances:—

(1) Application must be made to the Station Master personally by the Native or Natives who desire to travel in a compartment of an ordinary passenger coach at least half an hour before the departure of the train.

(2) Each applicant must be dressed in clean European clothes, and must satisfy the Station Master that he is qualified to be described as an "educated Native."

(3) Special consideration will be given to the joint applications of several Natives who desire to have a first or second class compartment of an ordinary passenger coach placed at their disposal on payment of the requisite number of fares.

Not applicable in the Cape Province.

65. Natives Travelling First or Second-Class

On payment of the ordinary fares, at least four natives first class or six natives second class (or a less number of natives who shall have paid four first class fares or six second class fares respectively) who travel together, and who have complied with the conditions of the last preceding regulation, may, if authorised by the Station Master as aforesaid, have a first or second class compartment reserved for them, provided such compartment has no communication with the other compartments.

Such compartment or carriages will in such case be distinctly marked "Reserved."

Not applicable in the Cape Province.

66. Coloured Servants

Coloured Servants accompanying white passengers may take seats with their employers on payment of the fare for the class of carriage in which they travel, provided other passengers in the same compartment do not object.

67. Coloured Persons and Natives to Comply with Pass Laws before Travelling

All coloured persons or natives must before commencing a journey, and whilst on a journey, see that all legal formalities, whether in regard to Pass Laws or otherwise, are duly complied with. The Administration will not make any refund of fares to passengers who are prevented from completing their journey by the police for breach of the pass or other laws.

Not applicable in the Cape Province.

[NOTE: We propose to comment upon these regulations in our next issue. Ed. I.O.]

From the Editor's Chair

THE CHURCH AND COLOUR

EVEN the Church of Jesus Christ, in South Africa, is colour-ridden. The Dutch Reformed Church, in its desire for the union of its various divisions in South Africa, has promoted a private Bill, whose terms are of such a nature as to divide the Cabinet and prevent its introduction as a public measure. Practically, the Bill disfranchises all coloured persons who are not resident in the Cape Colony. If a Cape coloured man goes to the Transvaal, he forfeits his membership in the Church, and automatically becomes an outcast. As was to be expected, the "smooth and subtle" General Smuts—as he is described by the Parliamentary Correspondent of the *Leader*—supported this position with all that fine fire of "democracy" upon which he so justly prides himself. Equally to be expected was the condemnation of Mr. Sauer, his fellow-Minister, who characterised the measure as "almost a travesty of religion." With a biting satire, he remarked that, from those who had to handle the abiding things and to stand for the eternal verities, something higher was expected than the compromises and resorts to expediency to which the politician was accustomed. Mr. Burton, too, could not refrain from describing the colour clause as "entirely in conflict with the principle of the Great Master." Mr. J. W. Quinn's denunciation of those who supported this clause of the Bill was withering. When General Smuts said that he did not exactly understand what was meant by "the disabling clause" above referred to, he swiftly retorted:

"Everybody else does," and continued: "You know what it means. It means that men who join in your worship and sit side by side with you in the churches of this province are to be put out of your communion and made religious outlaws in the other provinces. You will pass this Bill, which defies every teaching of Him Whom you profess to obey as the founder of your Church—you will pass it because you are strong. You would not pass it if I could stop you. Your action is a disgrace to your party, and it is a disgrace to your Church, which is infinitely worse." Sir Henry Juta pointed out that the Bill would rob coloured congregations of their property in the Church. Mr. Theo. Schreiner declared that the Church went further than the Convention in copying the latter's example as to the colour line. General Botha had nothing to urge against these arguments but that "the custom of the country was against white and coloured using the same churches." As the Parliamentary correspondent of the *Leader* points out, "the novelty of these ideals, from the Church point of view—namely, that customs must give law to Christianity, and the clergy copy the politicians rather than Christ—did not seem to strike him." Evidently, there are still some people to whom there are as great colour differences in different souls as the scientist sees in the diffracted light of distant solar systems by the aid of the spectroscope!

PITIFUL!

FROM the circular that we publish elsewhere in this issue, it will appear that the action of the employers, in sending sirdars to India to recruit, was not taken directly at the recommendation of the Protector, as we had been led to believe by the *Mercury* correspondent's statement, but at that of the Trust Board. We are afraid, however, that this will not improve the Protector's position very much, for he sits as a member of the Board in his capacity as Protector, and whatever is done by the Board is done in his name. We have not heard that he has, by way of protest, resigned either his office or his membership of the Board. The Protector is, as has been well expressed, the wheel upon which the whole machinery of the Board turns, and notwithstanding General Smuts's denial of all official knowledge of the employers' efforts, the Protector, who is a functionary of the Department of the Minister of the Interior, was certainly aware of them, if, indeed, he did not actually inspire them. He stands convicted, therefore, of having, whilst acting as custodian of the interests of the labourers when under contract, assisted the employers in securing fresh labour supplies, whereas he was obliged to adopt a neutral attitude towards the employers. We cannot say that we are astonished

that this should be so, for the nature of the functions assigned to him are such as, if he would retain his office, must inevitably deprive him of all real possibilities of useful and independent action and in this we sympathise with him, though we cannot excuse him, for his seeming willingness to subserve the employers' interests is sometimes a little too obtrusive. Take for example the Protector's attitude towards Mr. P. K. Naidoo. Assuming that Mr. Naidoo were really as dangerous, from the point of view of the Board, as he was evidently held to be, the Protector had nothing whatever to do with Mr. Naidoo's business, nor was the burden imposed upon him of promoting the Trust Board's intervention with the shipping company against Mr. Naidoo, as we are informed he did. We fear that the humour of the situation has not been entirely appreciated by either the Protector or the Board. Out of sheer, abject fear of what one single honest man might be expected to accomplish, the whole machinery of the Board was set in motion against Mr. Naidoo, on a pretext that would not have deceived a child. Mr. Naidoo is entitled to congratulate himself upon having evoked his striking demonstration of spleen and cowardice on the part of conscience-stricken officials. What these have entirely failed to understand, however, is that the Indian community have not been so foolish as to rely upon the problematical success of one person's efforts. Long since, arrangements have been made by our friends on the other side to foil the mercenary designs of the employers, and there is little doubt that the results accruing from the latter's lavish expenditure will hardly be commensurate with their anticipations.

A GROSS IMPOSITION

Our contemporary, the *African Chronicle*, is to be congratulated and thanked for bringing to light a grave injustice that is being perpetrated by the Railway Board. Section 127 of the South African Act clearly lays it down that "the railways . . . shall be administered on business principles; due regard being had to agricultural and industrial development within the Union, and promotion, by means of cheap transport, of the settlement of an agricultural and industrial population in the inland portions of all Provinces of the Union." Yet, according to the new Tariff Book issued by the South African Railways administration, third-class passengers, and especially in Natal, have been heavily penalised by reason of the fact of Union. A third-class passenger, travelling a distance of 50 miles, is made to pay over 17 per cent. more for his fare, in Natal, than before Union. But the season-ticket tariff reveals a more serious scandal. There is a special Natal schedule for first and second class season tickets, and the annual

rates for these, for one mile, are, respectively, £2 16s. and £1 18s. The third-class season ticket rate over the same distance is, however, £2 3s. 3d. In other words, Sir Liege Hulett, one of the plutocrats of Natal, can travel a distance of a mile at a rate but little higher than that of the meanest coolie on his estate, whilst his manager, who may travel second-class, can actually travel more cheaply, to the extent of 12½ per cent., approximately. But whereas, over a distance of two miles, the third-class season-ticket rate rises to £2 8s., the rates for first and second-class ticket holders remain the same. As between second and third-class rates, the latter are higher up to a distance of four miles. There is no doubt that a deliberate attempt has been made to lighten the burden of railway-travel for European passengers at the cost of the native and Indian communities. The vast bulk of the members of these cannot afford to travel otherwise than third-class, and this type of passenger is the most remunerative that the administration carries. It is a matter that the Natal Indian Congress should take up. Those who are completely unrepresented in the Councils of the country are being shamelessly penalised by a most unfair taxation, and we do not hesitate to characterise it as a monstrous surcharge upon poverty.

DOMICILE CERTIFICATES

We are at a loss to understand the attitude of the Government in the matter of the issue of certificates of domicile to those by law entitled to receive them. The Government contend that the issue of these certificates is entirely within the discretion of the Natal Immigration Restriction authorities, but we think, on the contrary, that no such discretion vests in them. The Principal Immigration Restriction Officer is obliged to allow Indians to enter the Province, who can prove domicile here. The best proof of domicile is the certificate heretofore issued by the Department, and we are of opinion that the Immigration Officer can be compelled to issue these documents. We think that a test-case should be brought, and trust that the Natal Indian Congress will not leave the matter where it now is. We publish elsewhere the relevant text of a new document that is now being issued to certain applicants, and it is difficult to see why it has been substituted for the old domicile certificate.

We understand that the practice has prevailed amongst Storekeepers, Bottle Dealers, and others, of trafficking in South African Brewery Bottles and Stoppers, and filling same with oils, paraffin, etc., thereby rendering them unfit for further use. We beg to refer our readers to the warning contained in our advertisement columns.

Stoppage of Indenture

British Press Opinion

The English mail has brought us a batch of cuttings from the British press, on the subject of the recently announced decision of the Government of India to prohibit the further recruitment of Indian labour for South Africa, after the 30th June next. We append the following further extracts:

"Truth"

The prohibition of any further emigration of indentured labour to Natal was only to be expected; indeed, the wonder is that the Government of India never stopped it before. It probably will not be very much resented in Natal itself, except by that limited class who wanted cheap labour and had no objection to any kind of immigrant as long as he could acquire no sort of right of citizenship. But this action on the part of the Indian Government serves to call attention to what is perhaps the most difficult of all our Imperial problems, and one that affects our Empire in a way in which it affects no other conglomeration of states.

In the British Empire we have a huge Asiatic population under the British flag denied freedom of movement within the boundaries of the British Empire itself, and subject to humiliating and degrading conditions if it attempts to exercise the general right of British subjects to reside in what part of the King's dominions they please. . . . No one could have witnessed, or even read of, the treatment of Indians in the Transvaal without feeling that the credit of the Empire was very seriously injured by such proceedings. At the same time, the reflex action on Indian public opinion of this exhibition of impotence on the part of the Imperial Government to check such abuses has been simply deplorable. And yet what is the remedy? The white communities, such as Australia, Canada, and South Africa, are firmly resolved to continue white, and it is impossible not to sympathise to a considerable extent with their aspirations. It appears that all that the Imperial Government can do is to recognise this desire on the part of the Colonies as an ultimate fact, but at the same time to use all its influence to mitigate the harshness of the local enactments, and to secure that no coloured subject of the King should be treated with unfairness or cruelty. It might reasonably be claimed that Indians and others already established in a colony should be left undisturbed, and to check further immigration possibly the Australian plan of an education test, is, if not the best, at all events the least objectionable. For it is universal, is not obviously directed at the coloured races, and has indeed a specious appearance of perfect fairness and equality before the

law. This, however, is no permanent solution of the difficulty. The problem will still continue to exist; indeed, as far as one can see, the wider question—the relation between the white and coloured races is the great and absorbing question of the future. The always increasing means of intercourse and intercommunication, the persistent attitude of the European races, and the rapidly developing consciousness of power and intellectual claims on the part of Asiatic and African communities—all these are factors in the great world-struggle of the future. The Greek dramatist who traced the long rivalry of Europe and Asia to the Trojan War, and further back still to the legendary rape of Europe, was perhaps an unconscious prophet of the world-wide conflict which the present century is destined to witness. And in this conflict England, with her feet in both worlds, will probably be the protagonist.

"Birmingham Daily Post"

Whatever story may have been told—the end of Lord Hardinge's Viceroyalty in India, his Excellency has, at any rate, begun his lustrum of power in a fashion which now assures to him the approval of all moderate opinion in the Dependency (says the *Birmingham Daily Post*). It has fallen—the lot of Lord Hardinge's Government, thus early in his Excellency's régime, to take a decision that should help greatly to improve the present condition of affairs in the Dependency. Of the many causes that contributed to the unsettlement of the native mind during recent years, the treatment of Indians in South Africa was not the least important. Their grievances brought about a critical state of things even during Lord Curzon's term as Viceroy, but a threat by the Government of India at that time to stop the recruiting of indentured labour for Natal led to some improvement in the conditions under which the coolies were induced to go to that colony. Since the South African war, however, nothing has helped more greatly to lower the prestige of Britain in India than the apparent inability of the Imperial Government to exert pressure upon the Transvaal authorities in order to secure the removal of the grievous disabilities imposed even upon Indians domiciled in the new colony. That aspect of the matter suggested a danger that now, at last, seems to have been fully appreciated, both by the home and colonial authorities. Meanwhile the Government of India have greatly strengthened the hands of those who are working in support of the Transvaal Indians. It has been contended all along by the "Passive Resisters" and their friends that only by action of this kind could the colonial authorities be brought to recognise the real gravity of the immigrant Indians'

grievances. It was inevitable that, with the reform of the Councils, this view should be urged with increasing insistence upon the Indian Government, and as their former action showed they by no means disapproved of it, their adoption of it now, though unexpected, is by no means surprising. It is a decision that must give unbounded satisfaction throughout India, and Mr. Gokhale not unnaturally gave whole-hearted expression to the feeling of approval that must especially be entertained by the Nationalists. The action of Lord Hardinge's Government has this admirable promise, that it seems to point to the possibility of an early settlement of the whole vexed question of the admission of Asiatic British subjects into British colonies.

In a further article, the *Post* says:—

South Africans in London regard the decision of the Government of India to prohibit further indentured immigration to Natal, as announced telegraphically from Calcutta, as the first instalment of the new policy by which the trouble with the Indians in South Africa is likely to be overcome before the date of the Coronation.

It is expected that measures will be adopted by the Union Government within the next few months by which all further emigration, practically, from India to South Africa will be discontinued, and satisfactory conditions of residence provided for the Indians who may thereafter remain within the jurisdiction of the Union.

"Manchester Courier"

Says the *Manchester Courier*: Yesterday's announcement marks an important step in the vexed dispute concerning the status of Indians in the Oversea Dominions. The notice itself deals with Natal only, but its interest is more far-reaching. By its official expression is given to the feeling of injustice that Indians not unnaturally feel at being excluded from permanent citizenship in portions of the Empire where they have discharged serviceable function on an agreed basis. The broad question of the treatment of Asiatic fellow-subjects of the King in the self-governing Dominions is, we freely admit, fraught with difficulties. In the present instance, for example, Indian indentured labour is admittedly of immense value to Natal and the action thus taken by the Indian Government can scarcely fail to provoke controversy in that Colony. It is, however, a dignified method of reprisal that does not lend itself to provocative treatment. It says, in effect, "Since you will not treat Indians on terms of equality as citizens, you shall not enjoy the advantage of their labour." What can Natal do in such a case, except reconsider the position *de novo* or acquiesce in the ultimatum? If the colonies are unable to meet Indians in a like spirit—and they

appear hitherto to have suffered from that disability—they must not be surprised at the attitude now assumed by the Indian Government. An important factor in the situation is that India is likely to lose less by the stoppage of the emigration of many thousands of her people than the Colonies where such immigrants are needed. It is impossible to deny that, on the surface at least, these demands seem equitable. The action now taken by the Indian Government with respect to Natal is likely enough to influence those South African States thus far hostile to Indian immigration towards a more favourable consideration of the problem. But whatever decision may be reached, and whether the matter is re-opened or not, the position now taken up by India is unassailable.

"Western Mercury"

The *Western Mercury* says that family quarrels within the Empire are not very common, but there is something very like one going on between India and South Africa. The news of this prohibition has been received with great alarm by the Natalian planters, who see their supply of cheap labour cut off at its source. It is impossible not to sympathise with their feelings. They have plantations and mines which have been doing very well in the past simply because there was a supply of Indian labour available. At the same time, no one can justly blame the Indian Government for the step it has taken. Its business, first and foremost, is to consider the interests of India and the sentiments of its people. India, like Natal, has its tea, sugar, and coal estates, and for some time there has been loud complaint that the coolies who go to South Africa are wanted at home. That being so, export under indentures may fairly be stopped. And India feels herself under no moral obligation to South Africa. The South Africans have denied the Indian settlers political rights, checked their ingress, and, in the case of the Transvaal, subjected them to a humiliating form of registration. The South Africans may have been fully justified from their own point of view in doing these things. But Indians would not be human if they did not resent them, or, at any rate, feel that they need not inconvenience themselves to convenience those who wish to make use of them as productive machines and give them no civic privileges in return.

"Manchester Guardian"

The first notable action announced by the Government of India under the Viceroyalty of Lord Hardinge is in the nature of a reply to the treatment of Indians in South Africa, says the *Manchester Guardian*. Indians have complained for years that not only are they denied equality in

South Africa and debarred from settling in the country as traders or professional men—they are ready to consent to a restriction of immigration—but that those already settled there are harassed in every possible way, and that an attempt is being made, by unjust and humiliating regulations to drive them out. Deep has been aroused on the subject in feeling India.

"Yorkshire Daily Observer"

The decision of the Indian Government to prohibit the emigration of indentured labourers to Natal is received with great gratitude by Mr. Gokhale, speaking as the representative of the Indian people, and we (*Yorkshire Daily Observer*) believe it will be warmly approved by the people of these Islands. In the Crown Colonies coolies on completing their indentures can acquire land and settle down as residents. But in Natal this privilege is denied. Natal, moreover, refuses to all coloured people the right to acquire the franchise, and this simply because they are coloured. It may be said, of course, that Indians of the class from whom indentured labourers are drawn have no part in the Government of their own country. But that is because their education and the political development of the country are not such as to permit of democratic institutions as yet. But India does not treat men as unfit for the rights of citizenship merely because they are not white. Since that is done in Natal, we are glad that the Indian Government declines to permit the Indian people to be made the mere bond-servants of the residents of that province. Natal has her full freedom to make her laws as she pleases. But the Indian Government is equally free, indeed it is bound to protect the rights and the dignity of men who, equally with the Natalians, are subjects of the British Crown. We are glad, we repeat, that the Indian Government declines to acquiesce in a wrong and an indignity to the Indian race.

Indian Press Comments

The Indian Mail papers just to hand contain numerous references to the decision taken by the Governor-General-in-Council. We publish some of these hereunder:—

"Times of India"

When (says the *Times of India*) the Bill empowering the Government of India to prohibit indentured labour in Natal was passed last year, the assurance was given that it would not be put in force without careful inquiry and that the Government would not hesitate to use these special powers, if necessary, in order to secure proper treatment for Indians in the Colony. Certainly the Government cannot be accused of acting precipitately in this matter, for the formal announcement on Tuesday that the emigration of

indentured Indians to Natal will be prohibited from July 1st next is the first action they have taken. It is said that the announcement was received with applause, and it will assuredly be welcomed throughout the country. The only reason which might have induced the Government to act cautiously in applying the Act was the danger lest thereby they might have inflicted loss upon the surplus labour force of the country, who were without avenues of employment in their own land. Even if that loss were likely to be incurred, in certain circumstances it should have been faced. Material considerations are not the only ones that have to be taken into account in the governance of this country and the profits accruing from the development of an outlet for surplus labour is no sufficient recompense for labour conditions in Natal derogatory to the self-respect of the Indian community. For this reason we should say that, although the Government might be convinced that they were thereby depriving Indian coolies of a profitable field of labour, they should prohibit the emigration of indentured Indians to Natal. But in the circumstances of India to-day there is no likelihood of the labouring classes suffering any real loss as the result of this prohibition. There is hardly an Indian industry which is not short of labour.

"Gujarati"

Says the *Gujarati*:—Some form of retaliation was needed long ago, but we are glad the Government of India have at last taken the very step which has been demanded with one voice by the entire Indian public. How public opinion is rapidly marching forward even in this country may be realised from the fact that a public meeting which was to be held at the Town Hall in this city under the auspices of the Sheriff was abandoned at the eleventh hour, because the Sheriff could not be a party to a meeting where a measure of retaliation was going to be proposed! Well, the Government of India have now resolved to enforce that very measure. This is the first and most noteworthy result of the recent reforms, and we congratulate Lord Hardinge on the courage his Excellency has shown in deciding to resort to the powers conferred upon the Indian Government by the Supreme Legislative Council.

The whole country will rejoice to find that the British Government are after all not reluctant to protect their Indian subjects from shameful injustice and oppression.

"Gujarati Panch"

In view of the great hardships meted out to Indians, and the denial of their rights of equal citizenship as loyal subjects of his Majesty the King—Rincoon by the South African Boer Government, the step of discounten-

ing the indentured emigration to Natal that has now been taken.

ought to have been taken long before, not because the people of this country were harassed, but because it involved questions of vital importance, such as the birth right prerogative of a nation. We congratulate His Excellency Lord Hardinge for the courage and statesmanship he has shown and thereby laid the people of this country under a deep debt of gratitude. Side by side with the prohibition of indentured labour in Natal we would urge on the Government the necessity of shutting the doors of India against the Boers in this country so long as they shut their own against Indians in their country, thinks the *Gujarati Panch*.

"Indian Social Reformer"

The announcement (says the *Indian Social Reformer*) will be welcomed with sincere satisfaction from end to end of the country. It will serve, as few other measures can at the present day, to bring home to the people of India that Government have no interests which are not their interests, and that, even as regards feelings, Government are eager to place themselves alongside of all that is sober and self-respecting in Indian thought and character. The presence of indentured Indians in Natal is a serious handicap on the efforts of our countrymen to convince the people of South Africa that the people of India are entitled to be treated as civilised men. It is not so much as a measure of retaliation as of morality that we applaud the determined attitude of Government against this particular form of slavery, and we know that Mr. Gandhi, Mr. Polak, and others of our friends in South Africa will take the same view.

"Gujarati Mitra"

The statement (says the *Gujarati Mitra*) will be received by the entire Indian community with feelings of deepest gratitude. The decision arrived at by Government to discontinue emigration of Indians to Natal under the present conditions of tension and unfair and oppressive treatment of the colonists towards Indians emigrating to the colony is a step in the right direction. It is but right and proper that the Government of India should come forward and make a bold stand against the Colonists' unfair and harsh treatment of its own subjects. It is to be hoped that Government will not fail to take prompt and decisive action for the furtherance of the interests of Indian emigrants as circumstances call for.

"Maharatta"

The *Maharatta* says:—

We welcome the announcement that from July next the Government of India will stop the emigration of Indian labourers to Natal.

Of course the object in stopping the labour supply to Natal was indirectly to hit at the Boer Colonies in South Africa and to bring them to a sense of justice.

"Capital"

Capital says that no one need be sorry at the prohibition. There is plenty of work for the sons of the soil in their own land.

"Indian Daily News"

The demand for an extension of time has no reasonable excuse behind it, but is simply a device to gain time in the hope that, after an interval and the forthcoming settlement of their Transvaal trouble, public opinion in India will forget the Natal coolie question and the whole matter will be allowed to disappear. We (*Indian Daily News*) do not fear that such delay would produce this effect. But simply on the grounds that the Natal planters have had and still have plenty of time to accept the Indian conditions or adjust themselves to the changes, we hope that the appeal of the Natal Association will meet with a polite but firm negative. The decision of Lord Hardinge's Government has been taken, as the Secretary for the Commerce department explained, because the friction between the Colonists and the Indians has not abated and no guarantee has been offered that Indians should be treated as permanent citizens of the South African Union.

"Amrita Bazar Patrika"

The *Amrita Bazar Patrika* says:—The announcement . . . does not come a moment too soon. The reader is already aware how incorrigible the Union Government are in their treatment to Indians in South Africa, how innocent and helpless women have not escaped their unwelcome attention, and how in spite of the measure empowering the India Government to prohibit immigration to Natal passed six months back it has had no effect on the colonists in amending their behaviour to Indian settlers. Apparently what the Union Government want is that Indian labourers should be made use of to enrich and exploit the colonies and then to be sent back as if they were so many cattle. The announcement made by Mr. Robertson on Tuesday last, is therefore bound to give great satisfaction to the people of India, irrespective of caste, colour, or creed, of profession and position in life, for this question has all this time served to cause unalloyed bitterness.

"Bengalee"

The feeling of the community in regard to this decision, upon which we (*Bengalee*) desire to congratulate the Government, will be one of sincere satisfaction. The only criticism which may be made in regard to it is that it might have been arrived at

earlier. The action is undoubtedly retaliatory, but if South Africa shows such scant regard for our feelings, surely there is no reason why we should allow any extreme deference to their feelings. . . . The pressure came from well-known organs of moderate opinion and from well-known public bodies and was strengthened and supported by numerous public meetings held all over the country. And the Government have now taken action because while their own sympathies naturally lay, from the beginning, in the direction of the suggested step, the arguments on the other side have on examination been found to be utterly unconvincing.

"Telegraph"

We (*Telegraph*) certainly take it as a happy augury that the same should have been made unasked at the first Legislative Council meeting of the new régime. . . . Even now the Government is acting with more than usual forbearance, for, while the order is to issue three months hence, another three months' time would be allowed to enable all parties to make their arrangements. . . . If Indian subjects of His Majesty are not to be admitted to the South African Colony, the Government would be equally justified in keeping out the Colonists.

"Leader"

The decision of the Government of India must have been received with unmixed pleasure throughout India. The harsh treatment of the Indian labourer had made such a retaliatory measure long overdue. It is impossible to believe that the stoppage of the recruitment of Indian labour will secure perfectly just treatment to the Indians in South Africa, but the action of the Government of India will certainly put heart into them and be a warning to the South African and other Colonies that the Indian can no longer be maltreated with impunity, says the Allahabad *Leader*.

"Khalsa Advocate"

It was a notable declaration (says the *Khalsa Advocate*) on which the Government of India deserve to be congratulated. It may be taken as the first memorable act of a memorable régime. . . . The Government of India have taken a step as regards whose justice and necessity the whole country has been unanimous and by so doing they have furnished a striking object lesson of the community of interests between the Government and the people of this country. It is now time for the Colonists of South Africa to realise their mistake and to mend a situation as unsatisfactory as it was untenable.

"Tribune"

Says the *Tribune*:—
"This prompt and firm decision in furtherance of the interests of

British Indian subjects at the risk of injuring a British colony is bound to impress the country. Lord Hardinge has made good the promise made in replying to the address of the Bombay Indian merchants that the question of Indian emigrants in South Africa would receive his most earnest attention. The principle of indentured labour, as Sir Thomas Raleigh said, is opposed to the accepted relations between master and servant under the law, and does not find a place in the jurisprudence of any civilised country. It is, as Mr. Gokhale said, akin to a condition of semi-slavery and is galling and degrading to the Indians' sense of self-respect. In the case of the Indian emigrants to Natal, in addition to the contract of indentured labour, a repatriation clause at the end of the term of indenture was sought to be introduced. In other words, the Indian labourers in Natal, after the expiry of their first term of indenture, were asked either to enter into a fresh contract or be repatriated to their homes. A bar sinister was thus sought to be put against their settling there as free men. The Government of India has done the right thing in doing away with emigration altogether. . . . Whether the arrogant Transvaalers come to their knees by this decision or not, we sincerely congratulate the Government of India on their excellent decision."

The *Tribune* further says that indentured labour to all Colonies must be stopped. The Government of India would, it says, certainly have captured the hearts of the Indians had they firmly set their face against the indentured system which obtains nowhere else in the civilized world. "It is a relic of the British indentured apprenticeship which has now fallen into desuetude much to the advantage of the labourer. Considering that even Anglo-Indians engaged in the exploitation of this country now complain of the 'scarcity of unskilled labour' (e.g., the Bombay Chamber of Commerce in their address to Lord Hardinge), we trust that the Indian Members of Council will not fail to urge the Government to abolish indentured emigration altogether."

Our Supplement this week should be welcome to all our readers. Mr. Ratan Tata is the son of the late Mr. Jamsetjee Tata, to whose munificence technical education and industrial development in India owe so much. Mr. Ratan Tata is associated in business with his elder brother Sir Dorab J. Tata.

The appeal of Mrs. Sodha is set down for hearing on the 27th inst., at 10 o'clock. Mr. Gregorowski has been briefed.

"There is no substitute for thoroughgoing, ardent, and sincere earnestness."
—DICKENS.

Leaving for South Africa

Presentation to Mr. Ritch

Reuter telegraphing on the 16th inst. says that:—Lord Amthill presided at a presentation made by Mr. L. W. Ritch, prior to the latter's sailing for South Africa.

Sir M. M. Bhowanagare, who was amongst those present, dwelt upon Mr. Ritch's services to British Indians in the Transvaal, and expressed optimism in regard to a favourable settlement of the Transvaal problem by the Bill now being drafted.

Mr. Ritch, in his reply, attached much weight to that Bill.

Mr. Ritch leaves England for South Africa to-day by the *Balmoral Castle*. Says the London correspondent of the *Leader* (Allahabad):—"Mr. Ritch has been doing most excellent work on behalf of our distressed fellow-subjects, both in this country and in South Africa. I know of few men who have given themselves up so wholeheartedly to the disinterested advocacy of a humanitarian cause. He deserves the warmest thanks of all true citizens of the British Empire."

The London All-India Moslem League

And Mrs. Sodha's Case

Mr. M. T. Kaderbhoy, Hon. Secretary of the London All-India Moslem League, has addressed the following letter to the Under Secretary of State for the Colonies, under date the 17th ultimo, on the subject on the prosecution of Mrs. R. M. Sodha as a prohibited immigrant:—

I am directed by my Committee to invite the attention of the Rt. Hon. the Secretary of State to a Reuter telegram published in the English press of the 15th instant to the effect that Mrs. Sodha, the wife of a British Indian passive resister, has just been sentenced by a Transvaal Court to a fine of £10 and a month's imprisonment.

My Committee understand the facts to be as follows:—

Mr. Sodha, the husband of the prisoner, is a young British Indian of good English education who resided in the Transvaal during the Republican régime and afterwards moved to Natal. He returned to the Transvaal about two years ago, basing his right to do so upon the fact of his pre-war residence and his qualifications as an educated British Indian. He left his wife and infant children in Natal. About a year and a half ago, Mr. Sodha was arrested and imprisoned as a prohibited immigrant and as such has now been in goal almost continuously during the past 18 months. Mr. Sodha was an unregistered British Indian.

About the middle of last November, when Mr. Gandhi was in Natal, in connection with the deportees who had returned from India, he found Mrs. Sodha with her three young children in a state of destitution, her husband being a prisoner in Diepkloof gaol. For a considerable time past, the Transvaal authorities had suffered Indian women to enter the Transvaal in circumstances similar to those of Mrs. Sodha. Many of these were sheltered and maintained on a farm near Johannesburg, which Mr. Kallenbach (a European sympathiser) had kindly placed at Mr. Gandhi's service for that and similar purposes.

Mr. Gandhi advised Mrs. Sodha to go with him to the Transvaal and reside on this farm. Before leaving Natal, however, he followed his usual practice of taking the precaution of communicating with the Transvaal authorities. He advised the Immigration Officer at Pretoria that he was crossing the border with Mrs. Sodha. At Volksrust, Mrs. Sodha was charged as a prohibited immigrant with being unlawfully in the Transvaal, but the case was adjourned. Mr. Gandhi thereupon wired to Pretoria giving particulars of Mrs. Sodha, her children, and the circumstances of her case, and explaining that he was taking her to the farm, only to rescue her from actual distress and would guarantee her retirement from the Transvaal at the end of the struggle. The case being already sub judice, Mr. Gandhi, Mrs. Sodha and the children continued their journey. Thinking there might still be some misunderstanding, Mr. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, telegraphed to the Minister of the Interior (General Smuts), recounting the circumstances and requesting that the prosecution might be withdrawn. The Minister replied in the negative, stating that Mrs. Sodha's husband was a prohibited immigrant. As the British Indian Association desired to avoid importing women into the controversy, the Minister was again approached with the request that a temporary permit might be issued to Mrs. Sodha. This also the Minister declined to do.

My Committee feel keenly that this conduct on the part of the Colonial Ministers towards a helpless and destitute fellow-countrywoman is particularly harsh, if not actually cruel.

Mrs. Sodha is not a competitor in trade, her character is admittedly above reproach and she has committed no crime under the common law of the country. She was not smuggled into the country and the authorities were assured that, if desired, she would be returned to Natal at the conclusion of the struggle. The sole purpose of bringing her into the Transvaal was, as had been done in the case of a number of other women, to save her from actual want.

The Secretary of State will hardly need my Committee's assurance as to the effect upon the Indian mind

generally of the treatment accorded to Mrs. Sodha by the Government of the Union of South Africa or the widespread indignation it will arouse in India; and I am desirous to express the earnest hope that steps will be taken promptly to bring about her release and to prevent a repetition of incidents of a similar character.

Union Parliament

[Unless otherwise stated, the selections taken are from Reuter's telegrams]

Wednesday.

Asiatic Immigration

The House of Assembly is being flooded with petitions praying for the restriction of the immigration of Asiatics, and more of these documents were handed in to-day, including one presented by Colonel Crewe from East London municipality.

Tuesday.

Indians on the Railways

Mr. FAWCUS (Umlazi) asked the Minister for Railways whether he was aware that, since the statement to the effect that the Railway Department would employ no more indentured Indians, the South African Railways had a large number of newly imported indentured Indians consigned to them in Natal, and that the department was making strenuous efforts there to get as many Indians on re-indenture as possible?

The MINISTER for RAILWAYS replied that he had stated that no further requisitions for indentured Indians would be placed, and none had been placed. He wished to state again that no further Indians would be asked to come to this country.

School Children's Railway Fares

Mr. WATT (Dundee) asked the Minister for Railways whether the Government would take into favourable consideration the advisability of carrying children to and from school free of cost to parents.

Mr. SAUNDERS replied that the regulations had recently been made to carry children of indigent parents free, but it was not proposed to carry the children of parents able to pay free, but liberal concessions would be made.

Indian Recruiting

Mr. CRESSWELL (Jeppa) asked the Minister for the Interior whether he was aware that, in view of the decision of the Government of India to prevent further immigration of indentured coolies to Natal, steps were now being taken by certain Natal sugar and tea growers to import a large number of such coolies before the prohibition came into force; and (2) whether he would give the House such information as was in his possession with regard to the number of coolies it was proposed to import and the name of importers; (3) did he propose to take any steps to prevent this increased importation of coolies during the next few months?

The MINISTER of the INTERIOR said the Government was not aware that steps were being taken by certain sugar and tea owners in Natal to obtain a large number of coolies from India before prohibition came into force. The Government was not prepared to take steps to prevent the introduction of coolies before July 1st, provided the provisions of the immigration law of Natal were complied with.

The Parliamentary Correspondent of the *Mercury* says that a deputation from the Natal members was received by General Botha on Thursday, and the proposals submitted to the Prime Minister referred substantively to the closing of the whole of Natal to recruiting for the Rand. On this point General Botha, who was sympathetic, promised to discuss the matter closely with the other Ministers, and to endeavour to see whether, under the powers which the Government proposed retaining by means of the Native Labour Bill, something could not be done to preserve for employers in Natal some of the local labour which now found its way in such quantities to the Rand. The correspondent believes that further steps are being taken on the part of the members for Natal in both Houses to ascertain whether the period of re-indenture for Indian labourers cannot be extended from two to five years. There may be another opportunity within the next day or two for referring to the Indian labour position, in an aspect which has probably not yet come to general notice.

3rd Class Fares

"Simply Contemptible"

The *Natal Mercury*, commenting editorially on the increase of third class fares on the S.A.R., says that "the great majority of the third-class passengers on the railways are natives and coloured people, and it is a well-known fact that the third-class traffic has always been much more remunerative than either the first or second-class traffic. Taking a year at random, we find that in 1908 the receipts from the third-class traffic were £174,812, as against £97,682 for the first-class, and £121,077 for the second-class. The third-class traffic pays far better than either the second or the first-class traffic, and to say the very least, it is grossly unfair that the rates on the most payable traffic should be increased.

The restrictions which have been placed on coloured passengers under the new regulations certainly do not agree with the maxim of "business principles," and the increase in the charges for third-class travel is plainly a method of levying additional taxation on a class of people who have no political representation, and are not in

a position to make any effective protest. An increase in the rates might have been excusable if the third-class traffic were known to be unpayable . . . and it is simply contemptible that the poorest class of the population should have their railway fares increased, and thereby be made to contribute more largely to revenue when they have no control in its expenditure.

The £3 Licence

Durban Prosecutions

The usual weekly batch of Indians who forget, or neglect to pay for, their annual licence to reside here, were brought before Mr. Bernard Hodson, in the Durban Court, yesterday, when they were called upon to show cause why they had not parted with the £3. The party included several women, and a glance through the summonses showed that the majority of the delinquents had not paid their dues for three and four years. One man pleaded indebtedness to the amount of £10 15s., and to wipe off this account, which included 2s. for costs, the debtor offered to pay the sum of 3s. per month. In other words, he suggested that it would take him exactly three years and seven months to clear the debt, by the end of which period he would still be indebted in the amount of at least £9 for the licences accruing. Another man, who pleaded indebtedness to the extent of five guineas, also offered to pay 5s. per month. When told that this offer was too small, he quickly increased the amount to 10s. per month, which was accepted. An Indian woman, owing £12, offered to pay 5s. per month stating that she had a young son, but no husband, while another elderly woman was indebted in an amount of £12 5s.—*Natal Mercury*

Issue of Domicile Certificates

Union Government's Attitude

On the 14th ultimo, the Natal Indian Congress addressed a letter to the Minister of the Interior, complaining of the refusal, on the part of the Natal Immigration Restriction Department, to issue certificates of domicile to Indians who were possessed of the necessary qualifications, and asking the Minister to remedy the matter. To this letter the following reply, dated the 6th instant, has been received from the Acting Secretary of the Interior:—

"With reference to your letter of the 14th ultimo, on the subject of the action of the Principal Immigration Restriction Officer, at Durban, in refusing to issue Certificates of Domicile to certain Indian applicants, I have the honour to inform you that

the issue of such documents is in the discretion of the Immigration Officer, and no facts have been brought to the notice of the Minister, which would go to show that the Immigration Officer is improperly exercising the discretion vested in him."

[Note: We comment on this letter in our editorial columns.—Ed. I.O.]

A New Document

The following is the effective paragraph of a document that is now being issued by the Department to some Indian passengers leaving for India:—

The following description of the holder of this special Pass is appended for the guidance of officers of this Department who are hereby instructed that the holder is eligible for re-entry into this Province upon the conclusion of his intended visit to India.

The document is to be retained by the officers of the Department, who are instructed to admit the holder. Then follows the personal description.

Indian Labourers in the Federated Malay States

Writing on the 1909 report on Indian immigration into the Federated Malay States, which now goes on freely, and not under indenture, the *Hindu* (Madras) says:

The authorities show an anxiety to accord good treatment to the coolies. As an example we may mention that on the Tali Ayer estate the coolies were ill-treated and proceedings were taken, with the result that the whole European staff of the estate was changed. Two of the European assistants were prosecuted and fined, "the principle offender leaving the country immediately after the hearing of the case." In South Africa also, now and then, the white offenders are "fined," but there can be no doubt the greater vigilance is exercised in the Federated Malay States and that the offences have no proportion to the actual "atrocities of South Africa."

There's romance enough at home without going half a mile for it: only people never think of it.—Dickens.

Contents

	Page
Still at it !	59
S. A. R. Tariff Book	60
From the Editor's Chair	61
Suppage of Indenture	62
Leaving for South Africa	66
The London All-India Muslim League	66
Union Parliament	66
3rd Class Fares	67
The £3 Licence	67
Issue of Domicile Certificates	67
Indian Labourers in the Federated Malay States	67

ધી નેશનલ અંગ્રેલા ફેક્ટરી.

આજે કારખાના અધે દરેક જાતની ઉત્પાદન પ્રકારની બીઓ એન્ડ તથા સ્ક્રાઓની મદદથી દેશી કારી
ચેરોના હાથે બનાવવામાં આવે છે. બજારીતી " હરણ " હાપ " ગ્લોબ " હાપ તથા " હંસ " હાપની વેલર પુર
કાપની બીઓ અને પ્રમીટેશન સીલની તરફવાર જાતોની આંખથી ખોલવા તથા બાંધ કરવા વગેરે દરેક જાતની
બીઓ ઉપલા કારખાનામાં બને છે.

વેપારીઓ તથા જમ્યાનમાં ખરીદ કરનારાઓ માટે ખાસ જોખ બાવ તથા ડીસકાઉન્ટ.
નીચેને કારનામે પણ વહેવાર કરવો.

ઈબરાહીમ કરામ એન્ડ સન્સ.

જમ્યાનમાં બીઓના વેપારી.

મારકેટ, શુમા મસીદ—મુંબઈ.

" ચેતવણી "

આ જાહેરખબરથી ચેતવણી આપવામાં આવે છે કે " સાઉથ આફ્રિકન
ડ્રીન્ક બ્રુઅરીઝ લીમીટેડ " ની માલિકાની ખાલી બોટલો તેમજ કાર સિવાય
બીન જોડ કામ કાર વાપરશે તેમની ઉપર કામ અધાવવામાં આવશે. બોટલ
વેચનારા, દુકાનદારો અને બીજાઓને ખુલેખુલું જણાવવામાં આવે છે કે જે
બોટલો અને તેના રોપરો " સાઉથ આફ્રિકન બ્રુઅરીઝ, લીમીટેડ " ની
માલિકાના મલુમ છે તેનો વેચાર કરવો નહીં અને હવે પછી જેઓ એ બોટલો
અને રોપરો વાપરતા જણાશે અથવા જેમની પાસે એ બોટલો જણાશે તેમની
ઉપર કાયદાપુરવક કામ અધાવવામાં આવશે.

" સાઉથ આફ્રિકન બ્રુઅરીઝ, લીમીટેડ " ને હવેલા કેટલાક આસામી
પાસે ચેરકાપે તેમની બોટલો અને રોપરો હોવાથી તેમની સામે જજીમેન્ટ અને
નુકસાની મળી છે.

ખાસ ખ્યાન આપવો :—જે બોટલો અને રોપરો ઉપર " હરણ બ્રુ
અરીઝ અને ડીસ્ટીલરીઝ લીમીટેડ " એવો મારક છે તે પણ સાઉથ આફ
રિકન બ્રુઅરીઝ, લીમીટેડની મતા છે અને તે પણ આ ચેતવણીમાં સમાવેલી છે.

એમ. એચ. આર્નોલ્ડ,

નાતાલ ખાતેના મેનેજર,

ધી સાઉથ આફ્રિકન બ્રુઅરીઝ.

Warning

THE SOUTH AFRICAN BREW-
ERIES, LIMITED, HEREBY GIVE
NOTICE THAT any person or persons
found using their Bottles or Stoppers
for any purpose except to con-
tain their Beers will be proceeded
against. Bottle Dealers, Storekeepers
and others are expressly warned
against trafficking in the said Bottles
or Stoppers, which are the exclusive
property of THE SOUTH AFRI-
CAN BREWERIES, LIMITED,
and are clearly marked as being their
property, and it is hereby notified
that in future action will be brought
against any unauthorised persons
using or found in possession of such
Bottles or Stoppers.

The South African Breweries, Ltd.
have obtained judgments and damages
recently against persons unlawfully
using their Bottles and Stoppers.

SPECIAL NOTE: Bottles and
Stoppers marked as being the prop-
erty of the Durban Breweries and Dis-
tilleries, Limited, are the property of
the South African Breweries, Limited,
and are included in this warning.

M. H. ARNOLD,

Manager in Natal,

THE SOUTH AFRICAN BREW-
ERIES, LTD.

જાહેર ખબર.

હું આ જાહેરથી ખબર આપું છું
કે કારકસકેરમાં આજ હાથી જે દુકાન
ખુલા અને ચક્રમદવા નામની ચાલતી હતી
તે હવે મારા એકમાત્ર નામથી ચાલશે.

આ ફેરાર ૧૯૧૦ ના ડીસેમ્બરની ૩૧
થી તારીખથી ચલેલો છે.

મારી દુકાન નંબર ૨૦૬ ની સડ
ઉપર છે.

મહમદ મુન્સી

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

10, R.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પ્રસ્તાવ દે.

શનિવાર, તા. ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૧૧.

અંક ૭૭

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૮ ફેબ્રુઆરીથી, તા. ૨૪ ફેબ્રુઆરી સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૧.

હિંદુ-માઠ વદ ૫ થી માઠ વદ ૧૧ સુધી, સંવત ૧૯૬૭.

સુસક્ષ્માન્ત-તા. ૧૭ સપ્ટેમ્બર તા. ૨૭ સપ્ટેમ્બર સુધી, ૧૭૨૬ ક્રી. પરી.

ચાર.	પ્રવૃત્તિ તારીખ.	હિંદુ તિથિ.	સુસક્ષ્માન્ત તારીખ.	પારસી તારીખ.
શનિ.	૧૮	વદ ૫	૧૭	૬
રવિ.	૧૯	" ૬	૧૮	૧૦
સોમ.	૨૦	" ૭	૧૯	૧૧
માંગ.	૨૧	" ૮	૨૦	૧૨
બુધ.	૨૨	" ૯	૨૧	૧૩
ગુરુ.	૨૩	" ૧૦	૨૨	૧૪
શુક્ર.	૨૪	" ૧૧	૨૩	૧૫

અઠવાડીક કાર્યક્રમ.

રેલ્વેનો હડકોટો નુલમ	૬૫
ડોમીસાઇલ સરટીફિકેટની અટકાયત ...	૬૫
જોલ હિરિયા મોસલેમ લીગની હડકોટ ...	૬૬
નાતાલના ડોમીસાઇલ સરટીફિકેટ ...	૬૬
જેક ચીના સત્યાગ્રહી પર નુલમ ...	૬૭
ગીરમીટીઆ મહિ પાવરેલી બળ ...	૬૮
ગીરમીટી બળ મવાનાં કારણ ...	૬૮
ગીરમીટીઆ મહિરો સંબંધી ...	૬૮
ગીરમીટીની બંધી પર વિલાયતનો હુકમ ...	૧૦૦
ગીરમીટીના માલિકની વાજના ...	૧૦૧
વાર સમાચાર ...	૧૦૧
અવન દોરી ...	૧૦૩
હિંદુ મહોત્સવ કોલકરન્ટ ...	૧૦૪
બોન. મી. મહાદેવ હકુનું અવન ...	૧૦૫
હિંદીન નેશનલ ડેવિસ ...	૧૦૬
મી. પોલાકને માન ...	૧૦૬
હિંદીની નહેર હિંદીવાલ ...	૧૦૭
હિંદુસ્તાનના ખજાને ...	૧૦૮
રોકડ બજાર કાવ ...	૧૦૮

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૧૧

રેલ્વેનો હડકોટો નુલમ

ધુનિયતના રેલ્વેખાતાએ નેટીવ અને હિંદી લોકો પર હડકોટો નુલમ આદર્યો છે. તેના બાબતના નવા દરો હાલમાં પ્રસિદ્ધ થયા છે. તે ઉપરથી જાણ્યું છે કે ત્રીજા વરગના લોકોને, અને તે ખાસ કરીને નાતાલમાં, અમાલ કરતાં કેટલુંક વધારે ભાડું લેવાનું પડશે. હિંદીઓએ આને શું ધુનિયતના લાભ તરીકે સમજવું? ત્રીજા વરગમાં ૫૦ માઇલની મુસાફરી કરનારની પાસેથી અમાલ કરતાં ૧૭ ટકા વધારે ભાડું લેવામાં આવશે. ત્રીજા વરગમાં મુસાફરી કરનારા ખાસ કરીને નેટીવ લોકો તથા હિંદીઓ છે. એટલે ત્રીજા કાળા લોકોને કુલવાનોજ હેતુ રેલ્વે ખોલકોને હોય એમ કેળાઇ આવે છે. સીઝન ટીકેટોમાં આ અનયાય વધારે ખુલ્લો છે. નાતાલ માટે પહેલાં અને બીજા વરગની ટીકેટોને ખાસ કોટો છે. તે મુજબ એક માઇલની મુસાફરીની પહેલાં વરગની શી વરસ એકની પા. ૨-૧-૦, તે બીજા વરગની શી પા. ૧-૧-૦ છે; સારું તેજ મુકામ માટે તેટલીજ મુસાફરીની ત્રીજા વરગની ટીકેટ પા. ૨-૩-૬ છે. એટલે મંદા, ગીચ, હળાઓમાં બારાની પેટી પુરાવા માટે, બીજા વરગ કરતાં વધારે ભાડું. અને પહેલાં વરગની ગાદલાહી મુસાફરી માટે, ત્રીજા મુસાફરના ત્રીજા વરગ કરતાં માત્ર છુટ્ટી ધીમીજ વધારે! વળી બે માઇલની સીઝન ટીકેટની મુસાફરી માટે ત્રીજા વરગનો દર વધારીને પા. ૨-૮-૦ નો કરવામાં આવ્યો છે. સારું પહેલાં અને બીજા વરગનો એક માઇલ માટે છે તેટલોજ રાખવામાં આવ્યો છે. ચાર માઇલ સુધીની મુસાફરીમાં ત્રીજા વરગના દર બીજા વરગ કરતાં વધારે છે. આમ જોવાના સુખને માટે કાળાને—કે જે ગોરા કરતાં બહુજ ગરીબ છે—હુટવામાં આવશે કાળા વહુજ ત્રીજા વરગની

જ મુસાફરી કરે છે. બીજા વરગમાં મુસાફરી કરવા માટે તોપણ થઇ શકતી નથી, કેમકે જે એકાદ ખાસ કંપાર્ટમેન્ટ બીજા વરગમાં રાખવામાં આવે છે તેમાં ગીરમીટીના શુમાર રહેતો નથી. અને કેમકે કોઇ વખત તે ત્રીજા વરગ કરતાં થઇ વધારે ખરાબ થઇ જાય છે. બાબતમાં લેવા જેવું એ છે કે રેલ્વેને જાણી વધારે કમાણી થાય છે તે આ ત્રીજા વરગમાંથીજ થાય છે. તે છતાં ઉપર બતાવેલું તેમ કાળાના દર વધારવામાં આવે છે તેથી ત્રીજા વરગ વેરો નાખવા સમાન રેલ્વેએ કર્યું છે. જેઓને રાજકાજમાં ખીલકુલ ભાગ આપવામાં આવતો નથી તેમના ખીસાપર આમ કાતર મુકવામાં આવે એ અહીંની રાજનીતિની અવમતા સુચવે છે. જ્યાંસુધી કામ રેલ્વેની સાથે આવે જ્યાં તાલવાર થાય નહીં જ્યાંસુધી આનો પુરો ઉપાય થઇ શકે નહીં. છતાં નાતાલ ઇન્ડિઅન ડેવિસે તે સંબંધમાં ખતતાં પતલાં લેવાં પડે છે.

ડોમીસાઇલ સરટીફિકેટની અટકાયત

નાતાલના હકકાર રહેવાથીએને ડોમી સાઇલ કાઢી અપવામાં નથી આવતાં, તે સંબંધી ડેવિસે બતાવેલ પત્ર વહેવાર અમે બીજા જગ્યાએ છાપ્યો છે. ડોમી સાઇલ કાઢી આવવાનું અમલદારની મુનસરી ઉપર આધાર રાખે છે, જે નવી વાત છે. કાયદાનો તેવો અરથ થતો હોય એમ અમે માનતા નથી. જનરલ રમટસ ગાદીએ આખ્યા પછી આ નવી કનડમત ઉભી થઇ છે. તેનો વિચાર એમ અને તેમ હકકાર હિંદીને જોડા કરવાનો છે. એ સરટીફિકેટ કાઢવામાં એ ખાતાને શી રૂપે કેટલીક આવક હતી, તે થઇ હિંદી આવતા અટકે એટલા સારું જતી કરવામાં આવે છે. આથી હકકાર હિંદી આવતા અટકશે નહીંજ. તોપણ આ કાયદાનો અરથ કમીએક્સન ખાતાએ કર્યો છે એવો નથી તેની ખાતરી માટે ટેસ્ટ કેસ કરવાની જરૂર છે. આશા છે કે આ ખાતલને મક્કી નહીં મુકવામાં આવે.

લંડન એલ-ઇડિયા મોસ્લેમ લીગનો લડત

મોસ્લેમ સોદાના કેસ સંબંધમાં

એલ-ઇડિયા મોસ્લેમ લીગની લંડન ની સાખાના સેક્રેટરી મી. એમ. ટી. કાદરભાઈએ નીચેની અરજી કોલોની ખાતાના પ્રધાનપર મોકલી છે :—

એક હોદી સલામતીની જોરત મોસ્લેમ સોદાને ટરાંસવાલની અદાલતે પા. ૧૦ ૬૩ અને એક માસની જેલની સજા કરી છે, એવા તાર સ્થાનિક છાપામાં તા. ૧૨ મી અનેવારીએ છાપા છે તે તરફ આપ નામદારશ્રી ખાન ખેંચવા મારી કમિટી એ મને ફરવાળું છે. મારી કમિટીને તે વિષે નીચેના ખીના બાજુ થઇ છે :—

આ નામદાર પછી મી. સોદા એક અંગ્રેજી કેળવણી પામેલ હોદી છે. તે ટરાંસવાલના રિપબ્લીક રાજ્ય વેળા ત્યાં રહેલ અને પછીથી નાતાલમાં વસેલ છે. આશરે બે વરસ અગાઉ તે પુરાણ રહીક તરીકેના તથા કેળવણીના હકથી ટરાંસવાલમાં દાખલ થયેલ. તે પોતાની સીને અને નાના બાળકોને નાતાલમાં મુકી રહેલ. મી. સોદાને ટરાંસવાલમાં બીનહકદાર રહીક તરીકે પકડવામાં આવેલ અને પરિણામે હાલ તે ઉપર ૧૮ માસ થયાં જેલમાં રહેલ છે. તે રજીસ્ટર કમ્પ્લે નથી.

મયા નવેમ્બર માસની અધવચમાં આશરે મી. ગાંધી, હાંદુસ્તાનથી પાછા ફરતા દેશપારીઓના સંબંધમાં નાતાલમાં આવ્યા હતા, ત્યારે તેમણે મોસ્લેમ સોદા અને તેના બાળકોને નિરાધાર સ્થિતિમાં જોયાં. મી. સોદા તે વખતે દીપકલુક જેલમાં હતા. મોસ્લેમ સોદાની કારની બીજી કેટલીક ઓગોને ટરાંસવાલ સર કાર અગાઉ તેની હકમાંથી પસાર થઇ દીધેલ. આમાંની કેટલીકનું અરજીપાપણુ મી. ફેલનબેક નામના એક દિલસોજ મોરા અદલ્તે સલામતીના ઉપયોગ માટે મી. ગાંધીને સોંપેલા બેઠાનેસ્પરમની હકના એક હારમ ઉપર થઈ હતું.

મી. ગાંધીએ મોસ્લેમ સોદાને પોતાની સાથે આવવા અને ટરાંસવાલના હારમમાં રહેવા સમજાવ્યું, અને નાતાલ છોડતાં પહેલાં પોતાની રીત મુજબ ટરાંસવાલ સરકારને તે વિષે અવગર કરી. પ્રીટોરીયા ખાતે છમીએલન ઓરીસરને બજાવ્યું કે પોતે મોસ્લેમ સોદા સાથે ટરાંસવાલની હકમાં દાખલ થશે. બેઠાકરત આખળ

મોસ્લેમ સોદાને અટકાવીને તેનાપર ગેર કાયદે દાખલ થવાનો આરોપ મુકી કેસ ની મુદત નાખવામાં આવી. મી. ગાંધીએ તેથી મોસ્લેમ સોદા અને તેનાં બચ્ચાંઓ વિષેની સ્થિતિ સમજાવનારો તાર પ્રીટોરીયાએ કર્યો, અને તેમાં બજાવ્યું કે તેને ભુખમરામાંથી બચાવવાનેજ હારમ ઉપર લઇ જવામાં આવે છે, અને હડત પુરી થયે બહાર પડશે તો પાછાં નાતાલ મોકલી દેવામાં આવશે. કેસની મુદત પડવાથી મી. ગાંધી મોસ્લેમ સોદા વગેરેને લઇને હારમપર રવાના થયા. હજી પણ કાંઇ ગેરસમજ હશે એમ સમજી શિ. પ્ર. એસોસીએશનના ચેરમેન મી. કાચલીઆ એ મુકબી પ્રધાન જનરલ સ્મટલને બધી સ્થિતિથી સમજાવનારો તાર કર્યો અને કેસ પાછો ખેંચી લેવાની વિનંતિ કરી. મોસ્લેમ સોદાના પછી બીનહકદાર રહીક છે એમ બજાવી મુકબી પ્રધાને તે માગણી સ્વીકારી નહીં. સીએને હડતમાં સામેલ કરવાનું એસોસીએશને નહીં હજીવાધી મુદતી પરમીટની પણ માગણી કરી. મુકબી પ્રધાને તે માગણી પણ સ્વીકારી નહીં.

આ નિરાધાર ખાલ ઉપરની કોલોની અલ - રકારની વરતણકને ધાતકી ન કહી એ તો બહુ કરદી તો કહેવાયજ. મારી કમિટી આથી બહુજ નારાજ થઇ છે.

મોસ્લેમ સોદા કાંઇ વેપારમાં ઉતરનાર નથી. તેની વરતણકમાં પણ કાંઇ ખામી નથી. દેલના સાધારણ કાયદાનો તેણે ભંગ પણ કર્યો નથી. તે જાની રીતે દાખલ થયેલ નથી. એવી ખાત્રી પણ આપવામાં આવી હતી કે હડત પુરી થયે બહાર પડશે તો તે નાતાલ પાછાં જશે. ટરાંસવાલમાં તેને લઇ જવાનો હેતુ માત્ર તેને બીજી કેટલીક ઓરોતોની જેમ ભુખ મરામાંથી બચાવવાનો હતો.

મોસ્લેમ સોદા પ્રત્યેની બુનિયન સરકાર ની વરતણકથી હોદીઓના દિલ ઉપર કેવી અસર થશે, અને હાંદુસ્તાનમાં તેથી કેટલી બેદોશી ફેલાશે તે વિષેનો રેટ એક રેટરને ખ્યાલ આપવાની સાચેજ જરૂર બજાવશે. મારી કમિટી આથી ઉભેદ રાખે છે કે મોસ્લેમ સોદાને મુકત કરવા નાં પગલાં દુરત લેવામાં આવશે, અને ફરી એવા દાખલા ન બને તેની સંજાજ સંબધમાં આવશે.

આ અટકાવીઆના એકેટ માં હોદીની નકારી સંબંધ એકે નોટીસ નથી.

નાતાલમાં ડેમોસ્ટ્રાશન સર્ટીફિકેટ

બુનિયન સરકાર સાથે ખમ વહેવાર

નાતાલમાં હકદાર હોદીઓને જે ડેમો સાઇલ સર્ટીફિકેટ આપવામાં આવતાં હતાં તે કાઢી આપવાનું ડરમનની છમી એલન ઓરીસે કેટલોક વખત થયાં બાંધ કરેલ હોવાથી તે સંબંધમાં મુકબી મેળવવા નાતાલ ઇડિમન ટ્રેસિસ તરફથી બુનિયનના મુકબીખાતાના પ્રધાન (જનરલ સ્મટલ) પર તા. ૧૪મી અનેવારીએ એક લખાણ મોકલવામાં આવ્યું હતું. બજાબમાં મુકબીખાતાની ઓરીસના સેક્રેટરીએ તા. ૬મી ફેબ્રુઆરીએ નીચે મુજબ બજાવ્યું છે :—

“હોદીઓને ડેમોસ્ટ્રાશન સર્ટીફિકેટ આપવા ડરમનનો છમીએલન રીસક્રીકલન ઓરીસર ના પાડે છે તે સંબંધી તમારા કાગળના બજાબમાં બજાવવાનું કે એ સર્ટીફિકેટ કાઢી આપવાનું છમીએલન અમલદારની મુનસરી ઉપર મુકાએલું છે, અને એ અમલદાર તેની મુનસરીનો ગેર ઉપયોગ કરે છે એમ બતાવનારી કાંઇ હકીકત મુકબીખાતાના પ્રધાન આમળ રનુ કરવામાં આવી નથી.”

નવી બાતને પાસ

ઉપરની ડેમોસ્ટ્રાશન સર્ટીફિકેટની બાબત સંબંધમાં અમને અબર મળ્યા છે કે કેટલાક દેસ જનારા હોદીઓને છમીએલનખાતા તરફથી એક નવી તરફનો પાસ કાઢી આપવામાં આવે છે. તેમાં હોદીનું નામ, તથા નીચાન વિગેરે લખવા માં આવે છે. તેમાંથી ઉપયોગી ફકરો નીચે પ્રમાણે છે : “આ પાસ પાસ ધરા વનારનું નીચેનું વરણન આ ખાતાનું અમલદારને માટે આપેલું છે, જેઓને અગ્રેથી સુચના આપવામાં આવે છે કે આ પાસ ધરાવનાર તેની હોદીની મુલાકાત પુરી કરાને પાછો ફરે ત્યારે તે આ ગ્રેવીન્સમાં દાખલ થવા હકદાર છે. પાસ ધરાવનારને દાખલ કરનાર અમલદારે પોતાની પાસે આ પાસ રાખવો, અને નીચે સહી કરનારને (મી. ડીકને) દુરત મોકલી દેવો.”

રેગરમી એક લખનાર બજાવે છે કે અહીંથી થોડે દુરના ગામડામાં એક ખેતીવાળાને ત્યાં એક મદાસી ઓરત પામેથી છેતરીને ગીરમીટપર સહી લેવામાં આવી છે.

એક ચીના સત્યાગ્રહી પર ભુલમ

વોરડાનો દુમલો

જેલના વડાની વરતણક

તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બરે એક સલામતી ચીના કેદી પર વોરડાને દુમલો થયો હતો. આ વાતની તેના વતી વરીસ મી. બેન સનને ખબર આપવામાં આવી. ચીનાએ વડીલને જેલમાં પોતાની મુલાકાત લેવા માગણી કરી હતી. આ ઉપરથી જાગતા વળગતામાં તપાસ કરી મી. બેનસને કેટલીક માહિતી મેળવી, અને પછી ચીના જેલની મુલાકાત લેવા જેલના વડા પાસેથી રજા મેળવવા કામગીરી લખ્યો. જવાબમાં જેલના વડાએ ત્રણ હાવસ પછી મી. બેનસનને લખ્યું કે 'એ બાબત પર ખ્યાન આપવામાં આવશે.' મી. બેનસને વડીલ તરીકે જેલની મુલાકાત લેવા માગણી કરી હતી, છતાં આવે જવાબ આપી તેની માગણીને લેવાની કેવામાં આવી તેથી તેણે ફરીથી જેલના વડાને કામગીરી લખ્યો. તેમાં જણાવ્યું કે મારી માગણીનો જવાબ આપવામાં આવ્યો નથી, અને હું જાણુવા માગું છું કે મારી માગણી કયુન કરવામાં આવશે કે નહીં. આ કામગીરી જેલના વડાએ નીચે મુજબ જવાબ લખ્યો :—

જેલના વડાનો જવાબ

"હીપકમુક જેલને ગવર્નર જણાવે છે કે જે વોરડાની તમે વાત કરો છો, તેના ઉપર તા. ૧૪ મીએ દુમલાનો આગ્રહ મુકવામાં આવ્યો છે, અને તે કેસ માછી જેલ જેલની મુલાકાત લેતાં જ સંબંધાયેલ. કેસ ચલાવવા માટે તમારે હાજર રહેવું જોઈ જરૂરી નથી, આ તેથી તમારી માગણી સ્વીકારવાથી કાંઈ કાયદો નથી."

મી. બેનસનનો જવાબ

મી. બેનસને તા. ૩૦ મી ડીસેમ્બરે ઉપરના કામગીરી જવાબમાં નીચે મુજબ લખાયું જેલના વડા ઉપર ફરીથી કર્યું :—

"જે માથાસ પર દુમલો કરવામાં આવ્યો તેની ફરીયાદ સંબંધમાં માછી રેટરે અથવા બીજા કોઈ અમલદાર તરફથી તપાસ થાય તે વખતે ફરીયાદીના વડીલ તરીકે હું હાજર રહેવા માગું છું. તેથી મેં તપાસ ક્યારે થવાની છે તેની ચોક્કસ માહિતી મને આપશો. તો આજારી થઈશ તમારા જવાબનો ઉદ્દેશો ફક્તો જેલમાં મને જણાવવું જોઈએ કે જે મારી

આ માગણી નહિ સ્વીકારવામાં આવે તો આ બાબતમાં મારે સુપ્રીમ કોર્ટ આગળ જવું પડશે."

ઉપરના કામગીરી જવાબમાં જેલના વડાએ પોતાનો નિરજન જવાબવા ના પાડી.

જાપામાં જાણવું

ઉપરની હકીકત મોટા ભુલમ બતાવે છે. મી. બેનસને તે વાત 'લીડર' માર હત પ્રસિદ્ધ કરી છે. જે જાપામાં લખેલા કામગીરી દરમ્યાન મી. બેનસન ઉપર ની બધી હકીકત જણાવી લખે છે કે :—

"આખરે મુલાકાત લેનાર માછીજેટ વોરડા પર કેસ ચલાવ્યો હતો તે પ્રતે તેનો પા. ૧ દા થયો હતો. ફરે જેલના કારોબારને જાગતા કાયદાનો એવો ધારો છે કે "જો કોઈને કોઈ કેસ સંબંધમાં વડીલની મુલાકાત લેવી હોય તો, અમલદાર દેખે તેમ, પણ સંલગ્ન નહીં તેમ, કેદીને વડીલ સાથે વાત કરવાનો હક મળવા જોઈએ." વળી (મી. બેનસન કહે છે) કોઈ કેદી પર જેલના ધારાના કામ માટેનો કેસ સંલગ્નવા મુલાકાત લેનાર માછીજેટરેટને હક છે, પણ જેલના અમલદાર ઉપરનો કેસ સંલગ્નવા મુલાકાત લેનાર માછીજેટરેટને હક નથી. આ સંબંધમાં ધારો એવો છે કે "જેલના કારોબાર સીવાયના સાધારણ કાયદાનો જેલમાં કામ કરનાર કોઈપણ માણસપર રેસીડન્ટ માછીજેટની કોર્ટમાં કામ ચલાવવું જોઈએ; જે ઉપર કહેવો તેવો ગુન્હો જેલના અમલદારે જ કર્યો હોય તો તેની જેલમાં જ તેના ઉપર કામ ચલાવવાને રેસીડન્ટ માછીજેટરેટ કોર્ટ બરવી જોઈએ." હવે આ સાધારણ કાયદાના કામને બદલે જેલના કારોબારને હરકત કરે એવી વરતણક ચલાવવાના આરોપ સર વોરડા પર કામ ચલાવવામાં આવ્યું. ઉપર જણાવેલી હકીકતમાં નીચે જણાવેલા મુદ્દા સિદ્ધ થાય છે :

(૧) ફરીયાદી સામે સાધારણ કાયદાનો કામ ચલાવ્યો એવો દુમલો કરવામાં આવ્યો હતો, જે કેસ રેસીડન્ટ માછીજેટ આગળ ચલાવવો જોઈએ.

(૨) સાધારણ કાયદાના કામને બદલે જેલના ધારાના કામથી હલકા આરોપ સર કામ ચલાવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો. અને તે પણ મુલાકાત લેનાર માછીજેટ આગળ, કે જે તેની તેવી સ્થિતિમાં નાલાયક મણામ.

(૩) જે કાયદાને લીધે જેલનો વડો પોતાનો કેદી બંધન છે તે જ કાયદાનો

ખુલ્લે ખુલ્લી રીતે કામ કરીને, દુમલાને બોલ થઈ પડેલા કેદીને વડીલની મુલાકાત મેળવવાનો કાયદેસર હક ન આપવામાં આવ્યો.

આરે (મી. બેનસન પોતાના કામગીરી છેડે કહે છે કે) જેલનો વડો આવી રીતે કાયદાનો કામ કરે છે ત્યારે આપણી જેલોમાં તેની નીચેના અમલદારો કેટલી અપાયુની ચલાવતા હશે તેનો ખ્યાલ કરવાનું મુશ્કેલ નથી. જે આપણા મોટા અમલદારો તેમને સોંપાએલ અમલ સંબંધી કાયદાઓ ન સમજી શકે તો આપણે તેની દયા ખાઈશું, પણ તેમને મારી તો નહીં આપીએ. પણ જે તેઓ કાયદો સમજતા હોય અને ધરાવે તેનો કામ કરતા હોય તો આ "આપ ખુલ્લે રાખ્યોને" આપણી સરકારી નોકરીમાંથી દૂર કરવા જોઈએ.

'લીડર'ની કીમત

મી. બેનસનના ઉપરના કામગીરી પર કીમ કરતાં 'દરસવાલ લીડર' લખે છે કે :—

હાલની સરકારના આચારા તથા મોટા સિવાયના લોકો પર જે ભુલમ મુજબ તેથી ત્રાસ પામવાપણું દક્ષિણ આફ્રિકાના નકલમાં રહ્યું હોય તો, અમારા કોલમમાં મી. બેનસને જે હકીકત રજૂ કરી છે તેથી તેમને ત્રાસ થવા વખર રહેશે નહીં. જેલનો વડો કાયદેસર રીતે મી. બેનસનને મુલાકાતની રજા આપવાને બંધાયેલ હોવાથી તેવી રજા તેને આપવી જોઈએ. તેને બદલે તેણે કહ્યું કે 'એ બાબત વિશે ખ્યાન આપવામાં આવે છે.' આ જવાબ ખરેખર તોછડે છે. આવા કામગીરીમાં રજા આપવા સિવાય બીજો રસ્તો અમલદારને કાયદેસર રહેતો નથી. .... કાયદાનો આ ચોખ્ખો કામ છે. રાજ માટે આ કરતાં બીજું કોઈ વિશેષ અણુષ્ટત્ત્વ કોઈ કહે નહીં. પર રાજ્યની પ્રજા તરફ આવી વરતણક ચલાવવાથી સહેજમાં મુશીબત ઉભી થાય. આ કામગીરીમાં ચીનાઈ સરકાર આપણી સામે ફરીયાદ કરી શકે છે કે તેના રાજ્યની પ્રજાના સંબંધમાં આપણે કાયદાનો યોગ્ય અમલ કરવાને બદલે તેને બાજુએ મૂકીએ છીએ. પણ આપણી પોતાની છુટ ન સુધારવાની ખાતરજ આ કેસ જેવો બનાવો બને તે માટે અફસોસ થવો જોઈએ. એક નવળી બાતની છુટ છુટાય તે તરફ બેદરકારીથી જે કામ જોઈ રહે છે તે કામની પોતાની જ છુટ જવા મેડી છે એમ સમજવું.

ગીરમીટીઆ માટે પાયરેલી મળ

૮૮ સરદારો હાઈ અધી

ઉત્તારજોને અટકાવ્યા

(શ્રી. શ્રી. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

જે સ્ટીમરમાં ગીરમીટીઆ મેળવવા માટે ગીરમીટના માલીકોના સરદારો જવા ની વાત અગાઉથી બહાર પડી હતી તે અમધુલી (નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇનની) સ્ટીમર તા. ૧૪મીને મંગળવારે મદ્રાસ જવા ઉપડી છે. તેમાં ૨૪૨ ગીરમીટમાંથી છુટીને ફેસ જનારાઓ, કેટલાક સાધારણ હાઈ ડેના ઉતારાઓ તથા ૮૮ સરદારો ઉપડી ગયા છે. આ ૮૮ સરદારોમાંના ૧૪ ઠલકતા ઉતરશે, અને ત્યાંથી સંપુકત પ્રાંતોમાં મજૂર મેળવવા જશે, તથા બાકીના ૭૪ મદ્રાસ હવાઈમાં ઉતર તથા ફક્ત આરકાટમાં, ચીનલપટમાં, અને બીજાં જાણીતા ગીરમીટ મેળવવાનાં મથકોમાં જશે. આ સરદારો ઉપરાંત તેમને મદદ કરવાના હેતુથી મોટી કુપનીઓ વતી પણ જોરાઓ પણ અમધુલીમાં ઉપડી ગયા છે. એવું જાણ્યું છે કે કુલ એક સો સરદારોને મેકલવનો હરાદો રાખવામાં આવ્યો હતો, પણ તેટલા થક શક્યા નહીં, કેમકે કેટલાક પોતાના બાઈઓને સુલામ બનાવવાનું કામ હાથ લેવા ના પાડી હતી, ત્યારે કોઈ કોઈએ અગાળપણે તે માથે લીધું હતું, પણ પાછળથી બ્યારે તેનો અર્થ તેમને સમજવવામાં આવ્યો ત્યારે એ કામ કરવા ના પાડી હતી. જે સરદારો ઉપડી ગયા તેમાંના કેટલાકને કોઈ સમજાવીને ફેરવી નાખે નહીં એટલા માટે બહુના ડેપોટમાં એકલા રાખવામાં આવ્યા હતા. આ સરદારોને ગીરમીટીઆ માલિકોએ પૈસાની લાલચો આપી હોય એવું જાણ્યું છે. એવા પણ ખબર મળ્યા છે કે કેટલાક સરદાર પોતાના બાઈઓને દુશ્મનવાલું કામ કરવા અતઃ કરજીથી હાજરતા નથી.

અરજીપત્ર પગલું

હાલમાં અમલવા બાઈઓને આ જાણમાં હસતાં અટકાવવાના કામમાં મદદગાર થવા માટે શ્રી. પી. કે. નાઇડુને કમરની સ્ટીમરમાં હાઈસ્ટાન મોકલવા મોકલ્યું કરવામાં આવી હતી. તેથી શ્રી. નાઇડુ રવી વારે વાંજરે એકાબીપણથી હાજર

આવી પહોંચ્યા હતા, અને તેમનું નામ હરખનમાં એટલું જાણીતું છે કે તેમને હાઈ મોકલવાના હરાદાની પણ સરવને જાણ થઈ હતી. સોમવારે તેમના પુરા નામ (શ્રી. પી. કૃષ્ણસ્વામી) થી ટીકીટ લેવામાં આવી. ટીકીટ લેતાં કોઈ પણ જાતની ચરત કરવામાં આવી નહોતી, અને મંગળવારે ૧૦ વાગે બહાર પર પહોંચી જવા તેમને કુ. તરફથી જાણવામાં આવ્યું.

હરખન એવું જાણ્યું જાણ્યું છે કે શ્રી. નાઇડુના આવવા સંબંધી સત્તાવાળાઓને ખબર પડી, અને તેથી પ્રોટેક્ટરે તુરંતજ સરદારોને મોકલનારી કમી મેવન દરરો બોરડને વાંકું કરી. બોરડે સ્ટીમરની કુ. ને કાગળ લખ્યો ને જાણ્યું થયું કે અમધુલી (જે ગીરમીટીઆની લાવજવ માટે રોકવામાં આવેલી છે) માં જ્યાં બોરડ તરફથી નામો પાસ ન કરવામાં આવે એવા કોઈ પણ ઉતારાને લેવા નહીં.

બીજા ઉતારાઓ

જે લોકોએ ટીકીટ ખરીદી હતી તેમને આ સ્થિતિથી ખીલકુશ મહિતગાર કરવામાં આવ્યા નહોતા. તેથી મંગળવારે ૧૦ વાગે સંખ્યાબંધ ડેકની ટીકીટ લેનારા ઉતારાઓ તથા ખીલ ટોળાબંધ હાઈઓ બહાર પર એકલા થયા હતા. પણ આ ઉતારાઓને સ્ટીમર પર ચડતાં અટકાવવામાં આવ્યા. તાપ બહુ સખત પડતો હતો, તેમજ સખત પવન અને ધુળથી પણ હેરાનગતિ જણાતી હતી. તેથી સ્ટીમર પર ચડવા આવેલાં બીજાં છોકરાં વધેરે આવવા પડી હતી. કેટલાક ઉતારાઓએ મહિનો થયાં પોતાનો રાજમાર બંધ કરેલ, અને થોડા દિવસ થયાં સ્ટીમરની વાટ બેતા બેકા નસખરમ કોળરથી વિચેરે ડેકાણેથી આવી હરખનમાં બેઠા હતા. શ્રી. પોલાક બંધી સ્થિતિથી માહિતગાર થવા ૧૦૧ વાગે બહાર પર આવ્યા. ઉતારાઓ વતી ખુલાસો મેળવવા સ્ટીમર પર ગયા, અને કુ. ના પ્રતિનિધિને મળ્યા. તેણે જાણ્યું કે ત્યાંસુધી ગીરમીટીઆ અને સરદારો સ્ટીમર પર ચડી જાય નહીં ત્યાંસુધી કોઈને ચડવા ન દેવા એવી મને બોરડ તરફથી સુચના મળી છે.

ચડતાં અટકાવ્યા

આખરે જ્યારે કેક ઉતારાઓને ચડી જવા હોવામાં આવ્યું ત્યારે શ્રી. પી. કે. (કરજીસ્વામી) નાઇડુ કોઈ પહેલાં થયા, પણ તેને સ્ટીમર પર કુપનીના

માણસે તથા પેલીસે મળી અટકાવ્યા અને જાણ્યું કે બોરડે આવેલા સ્ટીમરમાં નામ નહીં હોવાથી તેને નહીં ચડવા દેવામાં આવે, તથા જે નામથી તેણે ટીકીટ લીધી છે તે તેનું ખરું નામ નથી. શ્રી. નાઇડુએ હક કરી અને બોરડી ચડી ગયા. ફરીથી અટકાવવામાં આવ્યા, ત્યારે કેપ્ટનને મળવ જવા માગણી કરી. ત્યાં તે જઈ શક્યા, પણ કેપ્ટને કહ્યું કે મારાથી કાંઈ થક શકે તેમ નથી, માટે તમારે સ્ટીમર પરથી ઉતરી જવું. શ્રી. નાઇડુએ કહ્યું કે પોતાની મરજીથી તે કહી ઉતરશે નહીં, પણ કેપ્ટન તેને ઉતારી ચુકશે તોજ જશે. જેથી થકો મારી તેને ઉતારી ચુકવામાં આવ્યા. તેમણે પોતાનું કાસોનીના જન્મ સંબંધી સરટી પ્રીક્ટ જતાવ્યું, ને પોતાનું નામ બોરડ બર હોવાની ખાત્રી આપી પણ તેમને ચડવા દેવામાં આવ્યા નહીં. એવું જાણ્યું છે કે શ્રી. નાઇડુને ચડવા ન દેવા પ્રોટેક્ટર તથા દરરો બોરડે સુચવેલું. એવી પણ સુચના મળેલી કે બધા કોળરથી અને દરોસવાલના માણસોને પણ ન ચડવા દેવા. તેમને ખીલ ઉતારાઓથી એક બાજુએ જુદા પડી જવા કહેવામાં આવ્યું હતું, અને ચકવાની બંધી કરી હતી.

કુપનીના ખુલાસો

આ સ્થિતિ સંબંધમાં કુ. એવો ખુલાસો કરે છે કે બોરડની સુચના મળ્યા પહેલાં આ લોકોની ટીકીટો કાઢવામાં આવી હતી, અને સુચના મળ્યા પછી તેમને વાંકું કરવાનું બને તેમ નહોતું. પણ એટલું તો ઉમેરવું જોઈએ કે તેઓ મંગળવારે ૧૦ વાગેથી ૨ વાગ્યા સુધી સ્ટીમર પર ચડાવી વાટ બેતા બહાર પર હતા ત્યારે પણ તેમને મહિતગાર કરવાની તજવીજ થક નહોતી. કુપની વધુમાં જાણ્યું છે કે ગીરમીટીઆ લાવનારી બોરડ સાથે તેમને કેનટરાકટ હોવાથી ગીરમીટીઆ લાક જનારી સ્ટીમરે સંખ્યામાં સમાન્ય ઉતારાઓને લેવાને તેઓ બહાર પડતા નથી, અને સ્ટીમરનો જનરો રાખનાર તરીકે બોરડ ને મને તે ઉતારાને અટકાવવાનો કક છે. આ સંબંધમાં એ કહેવું જોઈએ કે આ કેનટરાકટમાં પચીસનો કીસ્સો નથી, અને પચીસ તે વિષે જાણતી નથી, તેમજ સ્થાનિક જાપામાં અને ઇડિઅન એપિનિઅનમાં તેમની બહાર ખબરમાં કુપનીએ પોતાનો બહાર હતા હક

જનાર તરીકે પ્રસિદ્ધ કરી હતી, અને આ ખાનગી હાનરારાટ સંબંધમાં કોઈ જાતની સરતો વગર ઉતારાઓને લેવા આમ જણ કર્યું હતું, અને રીકોટો પણ કોઈ જાતની સરતો વગર કાઢી આપવામાં આવી હતી. આ ખાનગીમાં કાપડા સંબંધી યુ રિયલિ-એ તે જોવા નું છે. દરમિયાન કે પનીએ રહી જએલા ઉતારાઓની રીકોટો તેમની સ્ટીમર અમ સીમા (જે તા. ૧૮મીએ મુખ્ય મારે ઉપડવાની છે) મારે બદલી આપવા, તથા મદાસના ઉતારાનું મુખ્યથી મદાસ સંધી નું રેલવેનું લાકું આપવા કહ્યું છે.

ગીરમીટ બંધ થવાનાં કારણ

હાંદી સરકારનો ખુલાસો

હાંદીસતાનની વડી ધારા સભામાં વેપાર ઉદયોગના સેક્રેટરી શ્રી. રામચંદ્રસને ગીર મીટીઆ હાંદીના સવાલ ઉપર નીચે મુજબ ખુલાસો કર્યો હતો :—

“કાઉન્સિલને યાદ હશે કે અમારું જુલાઈ માસમાં, કોઈ પણ સુલકમાં ગીરમીટીયા જતા બંધ કરવાની ગરજને જનરલને સત્તા આપનાર ‘બીજ પાસ યુ’ હતું. આ મુજબ નાતાલમાં જતા ગીરમીટીયા બંધ કરવાની માગણી ગવરનર જનરલ પાસે થઈ હતી. તે ઉપરથી તેઓ નામ દારે તે સરકાર માટે ગીરમીટીયાની બંધી કરી છે. કાઉન્સિલને અને હાંદીઓ વચ્ચેના વિરોધને લીધે તથા ગીરમીટ ખસાસ થવા બાદ મજુરોને જનરલના રહીસા હકની ખાત્રી ન મળવાને લીધે આવેલો ઠરાવ કરવાની જરૂર પડી છે. હાલની અસંતોષકારણ સ્થિતિ વધુ વખત ન સંપૂર્ણ ચક્રવાને લીધે ગવરનર જનરલને નાતાલની ગીરમીટ બંધ કરવાનું પગલું બાજગી લાગ્યું છે. તેથી આવતા એપ્રિલમાં એવી નોટીસ આપવાનું ધારવામાં આવેલ છે કે તા. ૧ થી જુલાઈથી ગીરમીટીયા મોઠલવાનું બંધ કરવામાં આવશે.

એન. મી. રામચંદ્રસનની રજુઆતનો જવાબ આપતાં પ્રજામતના પ્રતિનિધિઓ તરફથી શ્રી. ગોપાલેએ હાંદી સરકારના ઠરાવ માટે તેનો આભાર માન્યો, અને કહ્યું કે આથી પ્રજામાં બહુ સંતોષની લાગણી પ્રસરશે. હાંદીસતાનની લાગણીને ધ્યાનમાં કરનારી એક મુખ્ય બાબતને આથી અંત આવશે, અને એનો લાભ લેશે.

બેસલે કે હાંદી સરકાર બિહાર કોલોનિયલ ગુબર્નર પદેએ જતાં પોતાની મજાનું રક્ષણ કરવા તકવાર છે. હાંદી સરકારના આ પગલાં માટે તેને અંતઃકરણ પુરવક મુજારકબાદી આપુ’ છું. (તાળીઓ)

ગીરમીટીયા મજુરો સંબંધી

અપરેબરમાં રેલ્વેની આવેલા ગીરમીટીયા હાંદીમાં તાવને લગતો રોગ ફાટી નીકળવાની ખીના પ્રસિદ્ધ થતાં અને પ્રોટેક્ટર પર કેટલીક રીકોટો કરી હતી, જેના પરિણામે એ સંબંધી કેટલાક ખુલાસા અને તથા નાતાલ કેમિસે મનિલા તે પુરા પાડવા પ્રોટેક્ટર ના પાડી હતી. આ ખાનગી આલેખી ઊઠી ન હોતા નાતાલના તંદુરસ્તી આતાના વડા પર કેમિસ તરફથી લખવામાં આવ્યું હતું, તેના જવાબમાં તા. ૨-૨-૧૯૧૧ ના મજુર અમલદારે બધા સવાલોના ખુલાસા કર્યા છે. તે નીચે પ્રમાણે છે :—

(૧) અમરલોહીમાં કેટલા ગીરમીટીયા આવ્યા છે? જવાબ : ૧૪૧.

(૨) કેટલાને તાવ લાગ્યું પડ્યો હતો? જવાબ : સુલકારીનાં ૧ ને, દરમન પહોં આ પછી ૧૪ ને.

(૩) તેમાંના કેટલા મરી ગયા? જવાબ : ૬.

(૪) જેઓ વાડા પર રહ્યા તેમનું શું થયું? જવાબ : ગીરમીટમાં સોંપાયા.

(૫) રોગ પ્રથમ ક્યારે ફાટી નીકળ્યો હતો? જવાબ : સ્ટીમર પર એક કેસ થયો હતો.

(૬) રોગ કેટલો વખત રહ્યો? જવાબ : આસરે એક પખવાડીયું.

(૭) તેનો ફેલાવો અટકાવવા શું પગલાં લેવાયાં હતાં? જવાબ : તેમને ગીરમીટમાં સોંપવાનું મુશતવી રાખ્યું હતું. તેમને અલગ રાખવામાં આવ્યા હતા. સ્ટીમર પર તથા ધરણીતાલમાં થતી સ્વચ્છતા રાખવામાં આવી હતી.

(૮) રોગ કેમ ફાટી નીકળ્યો? જવાબ : એક જાતના હેરી જંતુ ઉત્પન્ન થવાથી તે રોગ લાગ્યું પડે છે. તેનો એક કેવી રીતે હરે છે તે તકી મળ્યું નથી.

(૯) તે ફરીથી ઉભો ન થવા પામે તે માટે શું પગલાં લેવાયાં છે? જવાબ : ગીરમીટીયા જે જાહેરથી આવે છે લડ રોજના ખમર પાડવામાં આવેલ છે કે જેથી તેઓ પહોં પગલિની સાંધી વિચાર કરી શકે.

મી. રીચની હાલવાલ

તેમના ખાનગી મેળાવડો

(સ્ટર)

મી. રીચ તા. ૧૮ મીએ સ્ટીમર બાલ મોરલ કેસલમાં લંડનથી દક્ષિણ આફ્રિકા માટે ઉપડવાના છે.

તેમના ખાનગી એક મેળાવડો થયો હતો, જે વખતે એટલે કે તેમના કમની કદર છુટવામાં આવી હતી. સી. એન્ડ ટીલે મેળાવડાનું મુખ્યપદ લીધું હતું. સર મચેર બાવનગરી પણ હાજર હતા. તેમણે પોતાના બાપજીમાં મી. રીચની હાંદી કમની લેવાનાં વખાણ કર્યાં, અને ટ્રાંસવાલની લડતનો તકવાર થતા ખીલમાં નીવેડો થવા સંબંધમાં ઉમેદ લઈને વિચારે જતાં.

મી. રીચે જવાબમાં તકવાર થનારા ખીલપર બહુ બાર મુક્યો હતો.

મહાન નરોના ઉજ્જમા

મહાન જાપાની કાલેંડર આઠામાં એક લેખમાં કહે છે કે ‘નકામા સ્થિતિભેદના ખમારજીને લીધે, ધરમ સંબંધી વહેમો ને લીધે, જાપામાં તકવારને લીધે, વગેરે કારણોને લઈ હાંદી પ્રજા રક્ષણરેલની પ્રજાની હરીફાઈમાં ઉતરવા બહુત બનેલ છે.’

પરજીયન કવિ કાદી તેના એક પુસ્તકમાં સરીરને સારા અને નરસાથી ભરીલા શહેરની સાથે જણાવે છે, આ સરીર રૂપી શહેરનો આત્મા જુલતાન છે, હકા પણ તથાન છે. મોહ, મદ, લોભ વગેરે તેમાં વસનારા છે, ધરને કદ, અને વેસગ એ ત્યાંના સજ્જનો છે, સ્વપ્ન અને વાલના તે કુદારા છે.

એક મહાન નરો કહ્યું છે કે—જાપાની સામે હાંદી, નાઉમેદોની સામે દુલ્હા, મુશીયતની સામે સંતિ, લડતમાં હીલ અને સંખ્યાની સામે પ્રજા—આ ગુણો ઉપરે દુલ્હા બપાવે છે, અને ત્યાં આ ગુણો છે ત્યાં દુલ્હા મળવાની ખાતરી રાખવી, જેદકાર માણસો ‘જુલકા છે, લેલકા છે’ એવું જાણડી, પણ પૂછી જુલવવાનું, અને પ્રતિજ્ઞાઓ મહેરો બદલી નાખવાનું કામ ખતલવેજ બને છે.

ગીરમીટની બંધીપર વિસ્તાર નો છાપો.

“ ગીરમીટની બંધી ”

વાણસરોવરની કાંઠેસીલના પ્રભુ મતના અભિનિધિઓ જે પગલાંની માગણી કરી રહ્યા હતા, તે તરફ ઠાકણ, આ તથા બીજા ઉદ્યોગવાળાઓની પણ દિલસેજી હતી. કેમકે તેઓ મજુરોની તાંબી જોગ વળા હતા. જેમ નાતાલમાં આ, સેરડી તથા ઠાકણના ઉદ્યોગો છે તેમ હાંદુસ્તાનમાં પણ છે. હાંદી સરકારના હરાવ સામે નાતાલ બારે પોકાર ઊઠાવી રહેલ છે. તેઓ કહે છે કે ગીરમીટ બંધ થવાથી તેઓના ઉદ્યોગોમાં માર્ગ જાય તેમ છે આથી સંકેતસાક્ષરો સવાલ આપે છે.

ગીરમીટના મજુરો હાંદી સરકાર બંધ કરે, અને સ્વતંત્ર હાંદીઓ માટે દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકાર બંધી કરે, એટલે હાંદી મજુરોનો સવાલ તો થશે જાણે બંધ થયો.

દક્ષિણ આફ્રિકાને જેમ જામશે કે આથી નાતાલના હાંદીઓને ધુનિવનમાં અંદર ફેલાવા દેવાની તક આવશે. છતાં હાંદીઓની સંખ્યા એવડી મોટી છે કે તેઓના સંખ્યા સમજાવી સવાલ સહાજો રહેવાનો.....હાંદુસ્તાને પોતાની પ્રજાના સમજાવી હક જીનવી સેવાય તે સામે વંધા ઉઠાવ્યો છે, અને સમજ ના બીજા દેશ લોકો કરતાં પોતાની પ્રજાના હક જરાપણ ઉતરતા ન હોવા જોઈ એ એવી માગણી કરી છે ન ગીરમીટ ન છે.

“ ગીરમીટની બંધી ”

લોરડ હારડીમની પહેલી કાંઠેસીલમાં જે કામ થયું, તેને માટે તેને મુખ્યરક બાદી થયે છે. મી. મેમ્બેએ જુલુ હાંદી કે કાંઠેસીલના આ હરાવથી હાંદુસ્તાનમાં કિસ્મત ઉત્પન્ન થશે. અતીતા સત્તને આઠનારા વરમમાં પણ એવોજ કિસ્મત પેદા થવાનો. નાતાલની ગીરમીટ કે જે નો હવે સંકેતે માટે જાત આવનાર છે તે હવેના કલંક રૂપે જ હતી. તેના જુલુ મના કામચાલો હાંદુસ્તાનમાં પહોંચતા અને તે ભાંતી ઉત્કેરણીમાં ઉમેરે કરતા. આ વિષે ૧૯૦૮ ના ડિસેમ્બર માસમાં જ એમ જુલુ મુક્યા હતા, તે ઉપરથી જાણ કરી જાયશે. એમાં મોખાનું જતાવી આવવામાં આવું કદ કે નાતાલના હાંદી મજુરોની સ્થિતિ ઠરાવવાનું

ની જાણના ચીના મજુરોના જેવી હતી. ફેર એટલે કે હાંદી મજુરોને ગીરમીટ પુરી થયે નાતાલમાં રસવાની છુટ હતી. જે કે આ છુટ નામનીજ હતી કેમકે તેમના ઉપર કચરી નાખનારો કર રાખવામાં આવ્યો છે. હવે નાતાલના બેઝુઓ બંધી તકલીફ અને ખરચમાંથી બચી જવાના. હાંદી મજુરોને ફાવેલ થવાનો અને લોરડ હારડીમનું નામ રહી જવાનું.

“ ડેલા મજુરો ”

પણી ધીરજ રાખ્યા પણ આખરે હાંદી સરકારે હરાવ કર્યો છે કે તે દક્ષિણ આફ્રિકાનો નામોથી બરેલો અન્યાય સહન કરી લેનાર નથી. જે હાંદીઓ કાલેનીમાં પસી મયા છે તેનું રક્ષણ કરવાનું કમનશીબે હાંદી સરકારના કામમાં નથી. છતાં તે એટલું તો કરી શકે છે કે નામોથી બરેલી સરકારમાં વધુ હાંદીઓ ને જતા અટકાવવા. આ પગલું હવે લેવાનું મુક્યું છે. આ પગલાને લેવા જોઈ હોત કે જે નાતાલના મોરા લોકો પોતાના ચીની વગેરે ઉદ્યોગોને માટે હાંદી મજુરો માગતા હોય તો તેઓની સામે સ્વતંત્ર બિટીલ પ્રજાની મારફત વરતે. નાતાલને પસંદ પડે ને રસ્તો લેવાનો છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં મોરા લોકોની સુમને લાંબે આગરફાર અને મહેનત હાંદીઓને તેઓ કેળવણી પામેલા કે મનાદમ હોય તોપણ ‘ પારીઆ ’ તરીકે મજુરોમાં આવે છે. લોરડ હારડીમે નામસરવાનો હોઠે લીધાની સાથે જ પોતાના હાથતળે લોપા વણા મકાન રાખવાને મરતબો જાળવવાને પોતે મક્કમ છે, એમ જાહેર કર્યું છે તેથી તેને ધન્યવાદ થયે છે.

“ હાંદી મજુરો ”

લો હારડીમના પ્રમુખપણા હેઠળ પહેલી મજુરો પારાસજાએ અમલનો હરાવ કર્યો છે. આ હરાવથી હાંદુસ્તાન અને દક્ષિણ આફ્રિકા વચ્ચે લાંબા વખત થઈ જે અસંતોષ રહ્યા કરતો હતો તે ઓછો થવા સંભવ છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકોને તેઓની પોતાની જાણતોમાં પણ જાન આવવાનું છે. તેથી તેઓ નવી પ્રજા તેઓની વચ્ચમાં વસે અને નવી મુલ્ય વધે. ઉભી કરે તે જોવા નથી માગતા હવે ગીરમીટના હાંદી બંધ થયા એટલે ઠરાવવાનું બરકાર જુલુ કામચાલો રહ કરશે એવી આજ્ઞા રાખવામાં આવે છે. હવે તેના નામોથી બરેલા કામચાલો કામ રાખવાની જરૂર નથી, એવી જરૂર આજ્ઞા પણ હતી હતી નહીં. મોડા કેળવણી વાંદામાં તેઓની વચ્ચમાં રહે તે

થી તેઓને સામાજિક સવાલ વધારે મુલ્ય વધુ બરેલો થયે પડે જોવો કામ કરવામાં આવે તે કામ માને નહીં. મજુરો નો મજારો કામ રહે જાં સુધી કામચાલો કામચાલોની જરૂર રહે. છતાં તેના કામચાલો આગરફાર લોકો સામે લાગુ પડવા જોઈતા નહીં હતા. આ હુંડી નજરના કામચાલો અસર હાંદુસ્તાનમાં બહુ થઈ છે. હવે ગીરમીટના બંધ થયા છે એટલે અમે આજ્ઞા રાખીએ છીએ કે જે પગલાંથી કમનશીલતાની બીજા કામમાં ખજાજોગ થયો તેને સાંત કરવાને દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકાર પોતાથી બનવું કરશે. હાંદુસ્તાને હવે બીવાનું નામ કે તેના ફરજોને માન હાંદી હોવાના કારણસર જેલમાં નાખવામાં આવશે. ઉદ્યોગને સંકલન કમિસે મોડા દિવસ ઉપર જે કુખ સામે પોકાર કર્યો હતો તેનો હવે અંત આવશે.

“ હાંદી મજુરો ”

હાંદી સરકારે નાતાલમાં ગીરમીટના મોકલવાનું બંધ કર્યું છે. ગીરમીટની રીતમાં આથી હતી તે કેટલોક વખત થયાં દેખાઈ રહ્યું હતાં. ગીરમીટના મજુરોમાં આપવાતો હર તેઓના પોતાના રોક કરતાં કમચાલો જાણ્યો છે. ખુદ નાતાલને જાપાએ તેઓની કામ ધુનિયા પરના નરકની સમાન ગણી છે. જુલુમની કેટલીક કપારી જુલુ તેવી કપારીઓ બહાર આવી છે.....મજુરો એકલા કરવાની રીત પણ વંધા બરેલી છે. એમને માથા દીઠ અનુક રકમ આપવામાં આવે છે. આથી મજુરોને કામચાલો જતાવવામાં આવતી હોય તે દેખીતું છે.

“ સેકરેટ રીબુ ”

લો હારડીમના પ્રમુખપણા નીચેની લેજરવેટીવ કાંઠેસીલની પહેલાં સજામાં ગીરમીટના હાંદી વિષે જે હરાવ થયો તેથી નાતાલને આગેજ અમલો ઉત્પન્ન થયો જોઈએ. આવો કામચાલો સંકેતસાક્ષરો તની આંદર આંદર અને તે કમનશીબની વાત છે. છતાં નાતાલ પોતાના લોકોની મરજી મુજબ વરત તેમ હાંદુસ્તાનને વરતાવાને રહ છે. આ હરાવ માટે મી. જોખમેએ હાંદીઓ તરીકે જુલુ આજ્ઞા રાખનાં. પણ જે ગીરમીટના નાતાલ જતા અટકવા તે રાજ થયા કે નહીં તે જોવાનું છે. હાંદુસ્તાનમાં પણ કામચાલો વગેરે ઉદ્યોગોમાં મજુરોની તાંબી છે. એટલે આ હરાવ જોઈ થયો.

"નેચન"

હાલમાં આફરિકાના હિંદીઓ પ્રત્યેના જુલમને વલણથી હિંદુસ્તાનમાં જે ખજાણા થયો છે તે વિષે હિંદુસ્તાન વિષે ના દરેકે દરેક—મી. રામસે મેકડોનલ્ડ તથા મી. ચેરેલ જેવા—લેખકોએ પોતાના લખાણમાં બહુ કાર દીધી છે. આ બાબતમાં હિંદુઓને જેટલું લાગે છે તેટલું જ પ્રસિદ્ધિમાને લાગે છે. નાતાલ પશુ દરસિવાસની જેમ હિંદીઓની સામે જુલમમાર બનેલ છે. નાતાલમાં તદ્દાવત એટલેજ હતો કે તે સરકાર હિંદી મજૂરોને પોતાની હદમાં લાવવા માંગતી. ગીરમીટ બંધ થવાથી નાતાલની પેદાશને થોડો પહેંચવાનો; અને મુનિયન સરકારને પણ તેથી સ્વાર્થની નજરે નિષ્પક્ષપાત પડે તથા માણસાઈ બરેલી રીતે વસ્તવાનું જુલમ.

મોરલેમ લીગને આશ્વાસ

'એલ ઇન્ડિયા મોરલેમ લીગ' ના ઓનરરી સેક્રેટરી મી. મોલની મહમદ ખાલીફ મીરજાએ નીચે મુજબ તાર વાંચ સરોવના પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી ઉપર મોકલ્યો છે :— નામદાર ચહેનસાહની પ્રજા પ્રત્યે ફાલેનીઓના અણબખટા વલણને લીધે નાતાલમાં ગીરમીટના મોકલવાનું બંધ કરવાનું જે ન્યાયી અને સુસ્તકો પસાવાનું પગલુ બરવામાં આવ્યું તેને માટે 'એલ ઇન્ડિયા મોરલેમ લીગની' કાર્ટીસીસ ના. મવરનર બનરલ તથા તેની કાર્ટીસીસનો આભાર માને છે. આ કાર્ટીસીસ માને છે કે આ સાહુવાળવાના પગલાંથી ફાલેનીઓની આંખ ઉપડશે, અને મુનિયને જતાની બપોરો કે વડી સરકાર પોતાના ફાલેનીઓને નુકસાન થવા જતાં પણ પોતાની, હિંદી પ્રજાનું રક્ષણ કરવા તકમાર છે. આ કાર્ટીસીસ માન મુરવક નામદાર વાલસરાવને મુનરકમદી આપે છે અને તેમની હિંદુસ્તાનની બાવિ બની કાર્ટીસીસનો એક સુખ બીન્ડ તરીકે આ પગલાંને સમજે છે.

મીરમીટના માલેકોની યોજના

ઇન્ડિયન ટ્રસ્ટ બોર્ડના અધ્યક્ષ

ગીરમીટના રાખનાર માલેકોમાં ઇમી ગ્રેલન ટ્રસ્ટ બોર્ડ તરફથી ફરવવામાં આવેલા બહેનનામાંની નફલ અમારી પાસે આવી છે તેનો તરજુઓ અમે નીચે આપી એ છીએ :—

ઇન્ડિયન ઇમીગ્રેશન ટ્રસ્ટ બોર્ડ, નાતાલ.

મુખ્ય ઓફીસ એડમોનેડ, ડરબન.

મોકલ ૫૭૪.

તા ૨૨ જાનેવારી ૧૯૧૧.

હિંદી મજૂરોની માંગ કરનારાને માટે બહેન નામ :

આવતા જુન મસની ૩૦ તારીખથી ગીરમીટના બંધ કરવાના હિંદી સરકાર ના હરાવને લીધે બોર્ડ બની કહે તેટલા મજૂરોને નાતાલમાં લાવવાને મથી રહી છે. હિંદુસ્તાનવાળા એજંટો ખુબર આપે છે કે પાંચ બહુ થવાથી મજૂરોની તંગી ને લીધે, તથા બીજા ફાલેનીવાળાઓની સખત હરીફાશને લીધે મજૂરો મળવા બહુ મુશ્કેલ છે.

આથી બોરડના એક પ્રાનિધિને હિંદુસ્તાન મોકલવામાં આવેલ છે. જે અહીંની માંમને પહેંચી વળવાને જેટલા બની કહે તેટલા મજૂરો મોકલવામાં ત્યાંના એજંટને મળીને ને કામ કરશે એવું એક બીજી યોજના પણ થઈ છે. તે એ કે મજૂરો માગનાર ધણીઓ પોતાના સરદારોને પોતાને માટે મજૂર એકઠા કરવા હિંદુસ્તાન મોકલવા માગતા હશે તો તેઓને મોકલવામાં આવશે. આ સરદારો જે મજૂરો એકઠા કરશે તે તેના શેઠને સુખત કરવામાં આવશે.

૫૦૦ અથવા તેથી વધુ મજૂરોની માંગ કરનારને ૪ સરદાર મોકલવા દેવામાં આવશે. ૨૦૦ થી ૫૦૦ વાળાને ૩, ૧૦૦ થી ૨૦૦ વાળાને ૨ અને ૧૦૦ સુધી માંગ કરનારને ૧ સરદાર મોકલવા દેવામાં આવશે.

આ સરદારો સ્વીમર 'અમકુલી' માં બંધ રહેશે. જે આશરે તા. ૧૫ થીએ ઉપડશે. સરદારો મોકલનારાએ તેનાં નામો તથા તેઓનાં નામો તા. ૩૦મી ફેબ્રુવારી પહેલાં મોકલી આપવાં અને તે સરદારોને પ્રોટેક્ટરની પાસે તા. ૧૩ મી ફેબ્રુવારી સુધીમાં મોકલી આપવા તે સંબંધી નીચે મુજબ કરના રાખવા માં આવી છે.

તેનો બધો ખર્ચ સહુ સહુના શેઠોએ આપવો પડશે. સ્વીમર કોરવા માટે પા.

૬ સરદારોના નામ મોકલવાની સાથે મોકલી આપવા જોઈશે વળી સરદારો જેટલો વખત હિંદુસ્તાનમાં રહે તેટલા વખતનો દરમયો પણ આમળથી આ ઓફીસમાં આપવો પડશે, કે જેથી દેશમાં તેઓને પગાર મળતો રહે તેવી ત્યાંના એજંટો સાથે મોકલવું થાય. આ સરદારોના બાળ બચ્ચાને સહુ સહુના શેઠોએ પોષવાં જોઈશે.

સરદારોને એજંટો સમજ પાડવી જોઈશે કે તેઓ પંચ વરસની બંધણી કરવાથી નાતાલ પાછા આવી શકશે. જે કોઇ સરદારની ગીરમીટ આજુ હતો તો ફરી ૫ વરસની બંધણીમાં આવવાથી તેની આજુ ગીરમીટ રહ થશે.

જે કોઇ આ તકનો લાભ લેવા નહીં માંમે તેને કોઇ જાતના નુકસાનની ધારિત રાખવાની નથી.

મજૂરોની માંગ કરનારાને બામ પ્રમાણે વહેંચી દેવામાં આવશે. સરદારો મોકલનારાને કાપકો એટલો થવાનો કે બહુ સહુના સરદારોએ મેળવેલા મજૂરો તેઓ ને વધારામાં મળશે.

(સહી) પેટર રેડ

સેક્રેટરી.

તાર સમાચાર

પેરકુમાલના કીંગ મેન્યુઅલ અને તેની માની તા. ૧૨ મીએ કીંગ જોર્જ અને ક્વીને મુલાકાત લીધી હતી.

ધરાનમાં બંદોખર રહી શકતો હોવા વાં ફાલેનાએ પોતાનું બરકર ધરાનમાંથી પાછું ખેંચી લેવાનો નિશ્ચય કર્યો છે.

પ્રીન્સ એલ્ફ વેલ્સ અને પ્રીન્સ આલ બરડ ઓફી નીકળવાયા. બીજાને પડ્યા છે.

શિવજી વિધાર્થીઓને રાજદારી બાબત માં જાન લેતાં બટકાવવાના સંબંધમાં બારે ચરમા કબી થઇ છે. આ અસાધિ માં પોલીસ વચ્ચે પડવાથી વિધાર્થીઓમાં ગુસ્સો ફેલાયો છે. ફાલેજનાં બાપણે પોલીસે બટકાબ્યાં હતાં, અને પ્રયોગનાં સાધનો ફેંકી દીધાં છે. જાવણી ખાતાં ના બે અમલદારોએ રાજદારી આપ્યાં છે.

કીંગ જોર્જની તાજપોશી (ફારેનસ) વખત જાપાનના પ્રતિનીધિ તરીકે પ્રીન્સ હીમાચી યુક્ષીમી કાબર રહેશે, અને તેની સાથે એડમીરલ ટોજો અને બનરક નેગી રહેશે.

મીરમીટના માલેકોની યોજના હિંદીઓને હિંદીઓની એક બનરક મીટીંગ તા. ૨૫-૨-૧૧ ના રોજ મોન્ટ્રેસન ઓટમાં વેસલિયન ઇન્ડિયન સ્કૂલ હમમાં મળવાની છે. વધુ વિગત આજના અંકમાં પ્રસિદ્ધ થશે. એ વિષેની બહેન ખુબર ખુબર બેપરથી મળશે.

હરમન રેપોર્ટ મંદીરનો રીપોર્ટ

હરમન મંદીરખાતાના સેક્રેટરી શ્રી. ભગવતીદીન હોદીમાં જાય છે કે :—
શ્રી કાકુરદાર અને ધરમશાળાનો તા. ૧લી જાનવારી ૧૯૦૮થી ૩૧ મી. ડીસેમ્બર ૧૯૧૦ સુધીનો નિવંધસર ત્રીવર્ષિક રીપોર્ટ રજુ કરવાને તથા શીયુત જાલીમ મંદીરની ગેરહાજરીને લીધે તેમની જગ્યાએ, તથા મરકુમ બાલુ રૂપનારામજી સીંહની ખાલી પડેલી જગ્યાએ એક એક ટ્રસ્ટી નીમવા, તથા કમીટી મેમ્બરશીપ્સ ફરીથી સુઠણી કરવા માટે જનરલ મીટીંગ મળી હતી. ૩૦૦ થી વધારે હોદ્દા ભાગ યો. હાજર હતા. શીયુત આર. રાજ કુમાર, બાલુ બળદેવસીંહ, તથા સુખીત મહારાજ એ ટ્રસ્ટીઓ તથા બધા કમીટી મેમ્બરો પણ હાજર હતા. બાલુ વિહારી સીંહને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. સેક્રેટરી શ્રી. ભગવતીદીને આપક અરજ નો હિસાબ તથા બીજા કામકાજનો હેવાલ રજુ કર્યો. ડેટામેનરના શીયુત હીરાલાલ ને એક ટ્રસ્ટી સુઠવામાં આવ્યા. શ્રી જાલીમ ચોધરી ને ૬ મહીનાની અંદર હાજર ન થઈ શકે તો તેમની જગ્યાએ બીજા ટ્રસ્ટી નીમવા એમ કર્યું. આર બાદ કમીટી સુઠાઈ. તેમાં શીયુત સુખ નંદન મોદી, બાલુ સુરજભલીસીંહ, હર્ષણ, વી. ભગવતીદીન, દારીકાસીંહ, માનુ મહારાજ, મરીમ પાંડે એટલા જુના મેમ્બર; તથા નવા મેમ્બરો તરીકે રામધીન મહારાજ (ફેટામેનરના), સુરજભલી (ફેટા), બહરી (બહર), તથા રામપ્રસાદ (ગિલ્ગીટ) સુઠાયા.

રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ ત્રણ વરસ હરમન ૧ જનરલ મીટીંગ, ૪ ખાસ જનરલ મીટીંગ, તથા ૨૮ કમીટી મીટીંગો થઈ હતી. મંદીરની પાસેની ફે એકર જમીન પાકશાળા બનાવવાને વાસ્તે દીહોલમાં લઈ લેવામાં આવી છે. મંદીરપર ૧૯૦૬ની સાલથી વિદ્યાભ્યાસ કરાવવામાં આવે છે જે કામ શીયુત રામપાલ કરે છે. ધરમશાળામાં ૧૧૦૬ થાનો આવ્યા હતા, જેઓ હોદ્દા રતીન જવા આવવાવાળા, તથા અહીંના બંદે જુદે ઠાણેથી હરમન આવનારામાંના હતા. ૧૨૩૨ વખત નિશાકિતોને બોજન આપવામાં આવ્યું હતું. ત્રણ વરસમાં કુલ મળી પા. ૩૩૪-૧૨-૮ ની આવક થઈ હતી, સારે ખર્ચ પા. ૨૪૬-૧-૧૦ થઈ હતું.

ચાલુ વરતમાન

ગેરી ઓરતના ઉપાડા ચિત્રો મૂકીને તે વેચવાનું કામ જોહાનમરમના ટ્રસ્ટીકે જેરા વેપારી કરે છે એવી વાત 'મેલ' પત્રે બહાર પાડી છે, અને આવા વેપારી એને સુન્દેહાર કાઢેથી ચોરીજ એટલી સળ કહી જોઈએ, અને એ રાજગાર દાખી દેવા બેઠાએ એવો પેકાર 'મેલ' માં કરવામાં આવ્યો છે.

કાઢેના કુમલાનો બોમ થઈ પડેલી ગેરી ઓરતને પૈસાની મદદ કરવા 'મેલ' પત્રમાં એક ઉધરાણું શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં પા. ૧૫૦ ઉપરાંત થયા છે.

બસુટો સેકિને બંકુકો પુરી પાડવાનો હાથે કેટલાક ગેરા વેપારી ગેર કાયદેસર રીતે કરે છે એવી વાત જોહાનમરમના 'સન્ડે ટાઇમ્સ' બહાર પાડી છે.

નાતાલના માણ રહેને મેનેજર શ્રી. રાસની પોટેસીઆમાં રહેવાના વહા તરીકે નીમણુંક થનાર છે.

હરમન ગ્રેસીટ, કલેરનકન બારનો લાઇ સેન્સ બંધ કરવામાં આવ્યો છે, અને ખાલીકે ગેરતને અપીલ કરી હતી તે નીકળી ગઈ છે.

જે રેલ્વેખાતા વિભાગે કરીને દક્ષિણ-દક્ષિણના બારીના ત્રણ પ્રતિભા બેગવી દેવામાં આવનાર છે એવી વાત બોમ રાજાનીના અખામાં બહાર પડી હતી.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે હાથી રીવલ ફોનફોનસની બેઠામાં હાજર રહેવા જનરલ બોમ, શ્રી. હા, અને શ્રી. મહાન જશે. જનરલ ફાટલ નહીં જાય.

મીઠાબરમથી એક અખરપનો જાય છે કે અયેની એસોસીએશનના મેરમેન શ્રી. મહાલીમ હાજ મુસેલ હાજર દેહ જવા ના હોવાથી તેમના માનમાં એક મેજાવડો થયો હતો, અને તેમને માનપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું. અપણા ચયા પછી શ્રી. સલુછને જુદા જુદા સાહેબોએ મેરે આપી હતી. તે માટે તેમણે આભાર માન્યો અને કોસાવડીને એક ગીતી બેઠા આપી, બાદ ચાહ તથા પાન સોપારી સહી થયા હતા. ચાહી કાઢે વિશ્વરતન થયા હતા.

દક્ષિણ આફ્રિકાના હીટીના દિલાવર મિત્ર શ્રી. રતન તાતાની છપી આજના અંકની સાથે આપવામાં આવી છે.

મોસીસ સોહાના જેસની અપીલ તા. ૨૭ મીએ ૧૦ વાગે સંભળાવા નીમણુંક થઈ છે. શ્રી. એમોરોસીને ફેલ માટે રોકવામાં આવેલ છે.

સુખાપના છત્રીવાળા મેસરસ ધવાલીમ કરીમ એન્ડ સન, જેઓ ધી નેશનલ અંગ્રેજા ફેક્ટરી ચલાવે છે તેમની દેશી કારીગરીની છત્રીઓની અંદર ખમરે આજના અંકમાં બીજા જગ્યાએ પ્રસિધ્ધ થઈ છે તે ઉપર વાંચનારનું ધ્યાન દિવાળી છે.

કેપટાઉન મસ્જીદનું ઉધરાણું

કેપટાઉનની મસ્જીદના સંબંધમાં હરમનમાં જે ઉધરાણું થયું હતું તે સંબંધમાં નીચે મુજબ રીસીટ અપાએલી છે તેનું અસલ જોવા માટે અમને મળેલ છે. અમે રીસીટનો તરજુમો નીચે આપીએ છીએ :— "કેપટાઉન ઈફિ અને મસ્જીદવતી હરમનમાં કરેલા ઉધરાણાની કુલ રકમ પા. ૧૦૮-૧૭-૦ (પાઉન્ડ એકસો અઠ, ને સત્તર શીલીંગ) શ્રી. આદમ એચ. યુલ તરફથી મળ્યા છે તેની પહેલેથી સ્વીકારીએ છીએ. કેપટાઉન, કુપ આંટ મસ્જીદના કબજાની અને તેને લગતી મીલકત ગીરવી મુકી કરેલા પા. ૧૭૦ (પાઉન્ડ હસો સીતેર) ના હરજ પેટે જમે કરવા આ રકમ અમને મળેલી છે. " તા. ૨-૨-૧૦.

શ્રી. રસીદન અધરસ વતી

જે. મેનરી

જનરલ મેનેજર.

[હરમની પહેલેથીમાં સહીના અક્ષરો જેવા ઉકેલી રાખ્યા તે પ્રમાણે અમે આપ્યા છે.—અ. ઈ. જો.]

પહેલેથી

નીચેનાની પહેલેથી અમે આભાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ.

સરવતીનારનું ૧૯૧૧નું ૭મે બર.

'યુજવતી'નું ૧૯૧૧નું ૫ થામ.

જીવન કોરી

(સાલરોપના લેખ ઉપરથી)

(મયા અંકથી માણુ)

મરી અલગત જોડણી પડતી હતી. પરંતુ કાર લેવાથી હવે તે શરીરમાં મરખી આવતી હતી. જોઈ નયુએ મન માં ખ્યાલ કર્યો કે “હવે કપડાંની ચી જરૂર છે? હવે તો બાંદી સિવાયે મરખી આવ છે. માટે એજ ઉત્તમ રસ્તો છે કે વિશેષ મરી હોય તે દીવસે કાર પીક લેવો, એટલે કપડાંની જરૂર રહેશે નહીં. હવે તો આખી છાંટગી કુ કપડાં સીવાય મુખશાંતિમાં માથા સમીપ. ફક્ત ઘરમાં આ છે, એ જરા મોં મરફતે પશુ તેને તો કમાવી દેશું. અહીં એ આવતમાં શું સમજે? કમાવાવાળા તો આપણે જ છીએને!” નયુ કારની ધુનમાં આવા વિચારો કરતો રસ્તામાં એક મલી ની અંદર આવી પહોંચ્યો. અંધારું થવા આંધુ હતું અને મલીમાં જતીનાં કાંઈ પણ જાતનાં સાધન ન હોવાથી ત્યાં સરવત્ર અંધકાર હતો. આ આગળ તેણે કેટલેક છેટે દીવાલની નજીક હવેલી પાસે કંઈક સફેદ વસ્તુની જોઈ. નયુ આજણ વધતો બટકી બારીકાપથી જોવા લાગ્યો. પરંતુ તે શું છે, તે જાણી શક્યો નહીં. તે રસ્તાથી પરીચયવાળો હોવાથી વીચાર કરવા લાગ્યો કે “આ જગ્યાએ કંઈ પથ્થર જેવું તો દીવસે જોવામાં આવતું નહોતું. આ શું છે? કાંઈ જનવર છે! એવું તો કંઈ લાગતું નથી. મરતક તો મનુષ્યના જેવું લાગે છે. પરંતુ તે અલગત સફેદ લાગે છે. પરંતુ આ સમયે આવા અંધકારમાં અને મનુષ્ય શામાટે આવે?” નયુ આલતો આલતો હવે તો છેક નજીક આવી પહોંચ્યો. અને એખી રીતે જોઈ શકતો હતો. હવે તેની એકકસ ખાતી થઈ કે એ તો નકકી કાંઈ મનુષ્યજ છે. પછી મરી મએકું હોય કે છવડું. વળી તે જોઈ શક્યો કે તેના શરીર પર બીસ કુમ વજ્ર પણ નથી, અને તદન નગ્ના વસ્થામાં છે અને તે માણસ જીંતને ટેકવી રતખ્મ હોયો રહ્યો છે. આંખની તતા જોઈ નયુ મનમાં નજરાયો અને વિચાર કરવા લાગ્યો કે કાંઈએ આ માણસ તે મારી નાંખી જીંત સાથે ટેકાવી હોયો શક્યો છે. બધોએ વિચાર કરીને નયુ

આખરે જાણી આલવા લાગ્યો અને થોડેક છેટે ગયા બાદ પાછું ફરી જોયું તો તે માણસને જોઈ મરીયો અને આમ તેમ હાલતો જોયો. નયુ જરા નજીક પાછો આવીને જોવા લાગ્યો, તો તે માણસ પોતાના તરફ તાકીને જોતો માણસ પડ્યો. નયુ અજાણના કરતાં વધુ બીવા લાગ્યો. અને વીચાર્યું કે “શું કુ આલ્યો જાણી કે આ મનુષ્યની સાથે કંઈ જોણું? કુ એની પાસે જાણી તો એ શું કરશે? પરમાત્મા જાણે કે એ કાણુ છે, અને અને આવા અંધકારમાં જોસીને શું કરે છે? કુ મારું છું કે કુ અહીંયાંથી આલ્યો જાણી. આવા નગ્ન બીખારી જોવા પાસે જઈ મારે શું કરવું?” આમ વીચાર કરી તે પાછો આલવા લાગ્યો અને થોડેક છેટે ગયા બાદ પાછો જોયો રહ્યો. અને પોતાના અંતઃકરણ સાથે વીચાર કરવા લાગ્યો: “અરે કુ શું કરે છું? એક તદન નગ્નાવસ્થામાં અને મરીબ બીખારી નીરાધાર મનુષ્યની નજીક ઘડને કંઈ પણ લાભથી સિવાય કુ આલ્યો જાણી? શું મનુષ્ય જાતિને માટે મારા અંતઃકરણમાં કંઈજ લાભથી નથી? મરીબ અને નીરાધારને મદદ કરવી એ શું મનુષ્ય કરતખ્મ નથી? જો એ મનુષ્યની ફરજ હોય તો મારી ફરજ છે કે તે મનુષ્ય પાસે જઈ તેને પુછવું કે તે કાણુ છે, અને શું કરે છે.” નયુ અંતઃકરણ તે મનુષ્યની આવી સ્થિતી જોઈ પ્રેમ અને કપાથી ઉભરાઈ આંધુ અને હૈમત ધરી તે માણસ બધી આલવા લાગ્યો.

મકરણ રણુ.

નયુ હવે તે માણસની તદન નજીક આવી પહોંચ્યો અને તેને બારીકાપથી જોવા લાગ્યો. તે મનુષ્ય તદન પુરાન અને મજબૂત બાધાનો હતો. તેના ચરીર ઉપર કંઈ પણ લા જેવું લાગતું નહોતું. ફક્ત તે લવબીત અને મરીયી અકળાઈ ગયેલો લાગતો હતો. તે નયુના તરફ દ્રષ્ટિ પણ કરતો નહોતો. કેમ જાણે કે પોતાની આંખ ઉધાડવાને પણ અચકત હોય. નયુ તેની એકદમ નજીક આગ્યો, અને એકાએક તે મનુષ્યને જાણત થઈ મએકો અને મરીરતાથી પોતાના તરફ જોતો જોયો. નયુના અંતઃકરણમાં તેને પોતાના તરફ અમીહાંતિથી જોતો જોઈ અલગત રોહ ઉપજી આવ્યો. પોતે પહેલે જુની બાંદી ઉતારી નાંખી, પગમાંથી

જોડા ઉતારી નાંખ્યા અને કહ્યું, “કંઈ પણ બરથ પાતમાં વખત મુખાવવો એ નકામું છે, માટે જલદી કરો, અને આ બાંદી અને પગરખાં પહેરી લો.”

નયુએ તેનું નામ પુછતાં તેણે જણાવ્યું કે “મારું નામ દેવકુત છે.” નયુએ તેને ઉધાડવામાં મદદ કરી અને જોડા તથા બાંદી પહેરાવ્યાં. દેવકુતની મુખા કૃતિ અલગત તેજસ્વી હતી, અને શરીર પણ મજબૂત બાધાનું હતું. નયુને તેને જોતાં જ અંતઃકરણમાં અલગત રોહ ઉપજી ઘડી આવ્યો. નયુએ તેને પોતાના કપડાં છુટ પહેરાવ્યાં પછી કહ્યું, “કાંઈ દેવકુત હવે તારે કાંઈ પણ જાતની ચીંતા રાખવી નહીં. તું મારી સાથે ચાલી શકશો? નયુડું બોલવું દેવકુત સમજી શક્યો અને એક પણ શબ્દ બોલ્યા સિવાય તેની સાથે આલવા લાગ્યો. અને એ નયુના ઘર તરફનો રસ્તો લીધો.

[અધૂરું.]

સ્ત્રીમરોની આવજવ

[જર્મન લાઈન]

સોમાલી—તા. ૧૮ મી ફેબ્રુઆરીએ કરબન આવી પહોંચવા વહી છે.

સોમાલી—તા. ૨૦ મીએ મુખજી જવા ઉપડશે.

કેનકલર—તા. ૧૦ મી ફેબ્રુઆરીએ મુખજી પહોંચી છે.

[નાતાલ કીરેક્ટ લાઈન]

અમદુલી—તા. ૧૪ મીએ મદાસ જવા ઉપડી મધ હતી.

અમલોગા—તા. ૧૮ મીએ મુખજી જવા ઉપડશે.

અમકીરિ—તા. ૧૧ મીએ કાલબોલી નાતાલ માટે ઉપડી છે.

અમકુલી—તા. ૧૪ મીએ કલકતા પહોંચી છે. તા. ૧૦ મી મારચે નાતાલ માટે ઉપડશે.

[ક્રિસ્ટમસ આફરિકન લાઈન]

ડનેરીક—તા. ૧૪ મીએ કલકતાથી આવી પહોંચી હતી.

કાર્મીબન—તા. ૧૧ મી ફેબ્રુઆરીએ કલકતાથી ઉપડી છે.

[ક્રિસ્ટીસ ક્રિસ્ટમા કપની]

પન્કુઆ—તા. ૨૩ મી ફેબ્રુઆરીએ મુખજી થોં ઉપડેલી તા. ૨૧ મી મારચે કરબન આવશે.

પન્કુઆ—તા. ૨૩ મી મારચે પ્રુરવ બાદ રિકા રહેને મુખજી જવા ઉપડશે.

હોંદુ મહોમેડન કોનફરન્સ

સુલેહ કમિટીની સ્થાપના

અસ્લાખાદ ખાતે નાતાલના દિવસે પછી હોંદુ મહોમેડનનું કોનફરન્સ મળ્યું હતું. તેમાં આળીસેફ મુસલમાન આગેવાન અને કાઠેક હોંદુ આગેવાનો મળી આસરે ૧૦૦ મહસ્તેશો હાજર હતા. આમાં મુખ્ય મુખ્ય નીચે મુજબ હતા :—સર વિલ્ફ્રમ વેડરબરન, ના. આગાખાન, દરબખાના મહારાજ બહાદુર, ઝોન. નવાબ સહયદ મહમદ, બાણુ સારદારચરણ મિત્ર, ઝોન. મોહમી શમશુલ હુક, બાણુ સુરેન્દ્રનાથ મેનરજી, નવાબ વીકારીય મુક બહાદુર, ઝોન. છ. કે. જોખમે, ઝોન. આરકાદતા પ્રીન્સ, ઝોન. પંડીત મદનમોહન માલબ, ઝોન. મી. ઇબ્રાહીમ રહીમખાન, ઝોન. પંડીત સુદરશાલ, મુનશી બાઝીક મીરજા, ઝોન. બાણુ જુવેદનાથ જોગ, ઝોન. મી. ફાજલભાઈ કરીમખાન, ઝોન. પંડીત મોતીલાલ નેહરુ, ઝોન. નવાબ સરકાશ હશન, ઝોન. રાવ બહાદુર આર. ઝોન. મધોલકર, ઝોન. મી. શાહી, ઝોન. મી. ઝોન. સુભાશ, ઝોન. મી. ઉમર હુસાવ મી. શાહ અબાજી ખરે, ઝોન. મી. આદિ તાબ બહમદખાન, રાવ બહાદુર શાલા બ. જનાથ, મી. સહયદ નખીડલા. મી. શાલા મુનજીરામ, ઝોન. નવાબ અબ્દુલ મજીદ, મી. શાલા હરહીસનશાલ, નવાબ નઝીરુલ મલીક, ઝોન. મી. હરચંદરાય વીલીનદાસ, ઝોન. મી. જોમ. એ. શીલા, ડા. શતીશચંદ્ર મેનરજી, ઝોન. મી. મજી રથ હક, ડા. તેજ બહાદુર રૂપર, મી. મહમદ ખલી, ઝોન. મી. એસ. સંકિ, ઝોન. મી. રશીમુદીન બહમદ, ઝોન. મી. દીપનારાયણસંકિ, મી. અબ્દુલ રહિ, પંડીત બીકન નારાયણ દાર, મી. સહયદ ખલી બેલમખી, રાજા પૃથ્વીપાલસંકિ, મી. સહયદ હશન ખમાય, બાણુ હમર સરન, પ્રીન્સ સુલતાન મહમદ, પંડીત મોહરજી નાથ મીશ, વગેરે વગેરે. નામ હર આગાખાને પ્રમુખપદ ઉપર સર વિલ્ફ્રમ વેડરબરનની દરખાસ્ત કરી અને દરબખાના મહારાજએ તેને ટેકા આપ્યો. સર વિલ્ફ્રમે જુરફા લીધી, અને નીચે મુજબ આવજ કર્યું હતું :—

સર વિલ્ફ્રમ વેડરબરનનું આવજ

ના. આગાખાન, મહારાજ બહાદુર અને મહસ્તેશો.—આ પ્રસંગે પ્રમુખ પદ લેવાનું નિમજજ કરી મન બહુ માન આપ્યું છે એમ કું સમજું છું. હોંદુ

સ્તાનની એ મહાન કોમેલી વચ્ચેના સંબંધની બાબતમાં મારા વચ્ચે પડવાના અવિનયને માટે તમે આસ દરખુજર કરો છો એ તમારું ઉદારપણું બતાવે છે. મારે કહેવાનું એ છે કે હું બને કોમનુ બહુ ચાહું છું. ને કોમે વચ્ચે વધતા જતા તફાવતથી મને બહુ દરદ થાય છે. કેમકે તે હોંદુસ્તાનની આબાદીને બહુ બચકારક છે. હોંદુ અને મુસલમાનો બંનેર કામમાં કળીમળીને કામ કરે તો હોંદુસ્તાનનું સવિધ તુરતમાંજ સુધરે. તેમ ન બામ ત્યાં સુધી પ્રબળીયત્વ માટે ના બધા પ્રયત્નો નિષ્ફળ નીવડે.

સાહેબો, તમારી મુશીબતોને કું નજીવી મળી કાઢવા માગતો નથી. આજે અરસ પરસ મળીને મુશીબતો દુર કરવાના ઇરાદાથી હોંદુ મુસલમાન આગેવાનો એકઠા થયા છે, તે હોંદુસ્તાનના સારા સવિધની નિશાની સુચવનાર બનાવ છે. હું ધારું છું કે આજે આપણે કાંઈ ખાત ફડચો કરી નાખવાને મહેબા નથી. જો કાંઈ એકઠસ પરિણામ ન આવે તો આદલું તો આપણે કરી ચકીએજ છીએ : (૧) જે અમલના સવાલો કોમના વચ્ચે તફાવત પાડી રહ્યા છે, તેની નિખાલસ દિક્ષથી મિત્ર બાવે ચરચા છુટથી કરી ચકીએ છીએ; (૨) બંને કોમ કષ્ટ કષ્ટ સામાન્ય બાબતોમાં એક નાથે કામ કરી શકે છે તે શીખવું; (૩) કષ્ટ કષ્ટ બાબતોમાં હોંદુ મુસલમાનો જુદા પડે તે જોવું, અને પછી તેથી ઝેર ઉત્પન્ન ન થાય તેમ સહ સહિએ પોતાના સ્વારથનું રક્ષણ કરવું. તમે બધા કષ્ટક કરશો કે આ તથા બહુ અમલના મુદ્દાઓ છે. આ કોનફરન્સનું પરિણામ અને તેવું આવે છતાં પણ ઉપલી બાબતોને આવી વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો, તેપણ આજે મળ્યા તેવું સારથક થવું અણસી.

હું બધારે ઉપસાધથી નીકળ્યો તેની અમાઉ ત્યાંના આગેવાન હોંદીઓ, જેવા કે ના. આગાખાન, સર શીરોબચાક મહેતા, અને મી. અમીર ખલી વગેરેની મેં આ સવાલ વિષે મુલાકાત લીધી હતી. અહીં આવીને પણ પછા આગેવાનોના વિચાર બાજવાની તક મેં લીધેલી છે. બંને બાજુના આગેવાનો આ જુદા—મારે કહેવું પડે છે કે વધતી જતી જુદાઈ—માટે બહુ ખેદ બતાવે છે તે જોઈને હું ઘણો તાણુબી પામ્યો છું. બીજા જવાબદાર માણસો એક બીજા કામ ઉપર આરોપો મુકે છે. તે માટે બધાએ બહુ ખેદ બતાવ્યો છે. બધા સમજે છે કે બંને કોમે

સંપથી રહેવું જોઈએ, અને સંપ વિના હોંદુસ્તાનની આગાહી અને સુલેહ મંજીર બમમાં આવી પડે તેમ છે. જો આ વાત બધી જરોબર હોય તો આજની સભામાં મિત્રાચારીના આવથી બધો ખુલાસો કરવા તકવાર થશે. આ કોનફરન્સમાં તમારે કું કામ કરવાનું છે તે બતાવવાની મારી ફરજ નથી, પણ એક સુચના કું કરી ચકું છું. જો તમે આજને આજ કાંઈ સવાલનો ખુલાસો ન કરી શકો તો એક નાની પણ વગરર કમોડી નિમવાને તકવાર થશે, એમ કું મનું છું. આ કમિટી આગળ તમારા વાંધા ઝોનો ફડચો કરી શકે છે. હું આજ રાખું છું કે આ સુચના બધાને પસંદ પડશે.

ના. આગાખાને નામગુર ખતેનું કામ બલહીથી ઉઠેલી આ કોનફરન્સમાં કાબર થવાનો જે પ્રયત્ન કર્યો છે, તમા બીજા મુસલમાન આગેવાનોને પોતાની સાથે જાવેલ છે, તેથી હું તેમને આગ્રહ માન્યા રેના રહી ચકતો નથી. હોંદુ આગેવાનોએ પણ મારા આમંત્રણને મન આપ્યું છે તેથી તેમને પણ આજાર માનું છું.

પછી નામદાર આગાખાને મુસલમાની સભાસદો તરફથી અને બાણુ સારદા ચરણ મિત્રે હોંદુ સભાસદો તરફથી વિચારો દરકાબ્યા. બંને વક્તાઓએ સભા પર સારી છાપ પાડી હતી. ત્યાર પછી કોમી મુટણી, કોમી કેળવણી, માપનો સવાલ, મસજીદ બામળ વાળ વમાડવાનો સવાલ વગેરે ઉપર જુદથી ચરચા ચાલી હતી અને પછી એક કમિટી મુક રર કરી તેના કામમાં તે કામ સેપિયાનું કર્યું હતું. કમિટીમાં ૮ મુસલમાન અને ૮ હોંદુ મહસ્તેશ મુટવામાં આવ્યા હતા, અને સર વિલ્ફ્રમની સુચનાથી ઝોન. મી. જોખમેને પણ તેમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા હતા. કમિટીમાં નીચેના મુદ્દાઓ મુટવા હતા :—મુસલમાન : મી. મહમદ અલીઝ નીશઝ, ઝોન. નવાબ અબ્દુલ મજીદ, ઝોન. મી. સહયદ શમશુલ હુક, ઝોન. મોહમી રશીમુદીન બહમદ, ઝોન. મી. મહમદ શાહી, મી. નખીમુલા, ઝોન. નવાબ સહયદ મહમદ, ઝોન. મી. ઇબ્રાહીમ રહીમખાન. હોંદુ : દરબખાના મહારાજ, બાણુ સારદા ચરણ મિત્ર, બાણુ સુરેન્દ્રનાથ મેનરજી, ઝોન. પંડીત મદન મોહન માલબ, ઝોન. બાણુ મંજીશલાદ વરમા, શાલા મુનશી રામ, શાલા હરહી સન શાલ, અને ઝોન. મી. હરચંદરાય

વીણીનાક. સેક્રેટરીઓ : એન. બાણુ
મંત્રાપ્રસાદ વરમા અને મી. નંદીશંકર.

નીચેના પ્રશ્નો વિશે વિચાર ચલાવવો
એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે : લંડન
મેક્લેમ લીગે હોદી પ્રધાનને સુચવ્યા
મુજબ સમાધાનકર્તા બોરડો નીમવી. (૨)
લવાઈ કોર્ટે ફરીથી સ્થાપવાની નામદાર
સરકારને અરજ કરવી. (૩) કેસ લડતા
ખાતે પક્ષોના સેક્રેટરી માત્ર જ નોંધે
વારવા. (૪) અરજ પરસ લઈકાર કર
વાની રીતિનો ત્યાગ (૫) સરકારી એપીલો
વગેરેમાં અમુક કામજા આવે અને ખીજી
નહીં એવી થતી એક સંખી દુર કરવી.
(૬) અરજ પરસની બાજા તજ દેવાનો દુરા
મક દુર કરવો (૭) સ્થાનિક અને જીલ્લા
બોરડો, મ્યુ. કોરપોરેશનો વગેરેમાં મહો
મેદનોની સંખ્યા નહાની દેવાથી, બધી
લાગણીઓને માટે બાબતી પ્રમાણમાં
પ્રલાદિદી સુટધીતો હક મેળવવા દેવો.
(૮) ખીરવી પ્રકાશથી મિલકતો જળરીથી
વેચવાની રૂદી કાઢી નાંખવી. (૯) બાબ
ના હયા ન લેવા, કેમકે બાંને કેમો
ની આર્થિક સ્થિતી તેથી મજબુત બનશે
અને ખીલશે. (૧૦) બાંને પક્ષોએ બાંને
કેમોનાં પાર્શ્વિક ખાતાઓનો સ્વિકાર કરવો,
તથા તેમને વેચવા કહાલવાના સંબંધમાં
બાંનેએ અસમ ચર્ચા.

એવે પ્રમુખે સંબોધે આભાર માની.
એન. મી. ક્રીષ્ણએ પ્રમુખના આભારની
દરખાસ્ત કરી અને બાણુ મંત્રાપ્રસાદ
વરમાએ તેને ટેકા આપ્યો. બહુ ખુશી
ના પોકારો વચ્ચે તે પસાર થયો. બાણુ
કારક ચરણુ મિત્રે ના. આમાખાનના
આભારની દરખાસ્ત કરી જે પસાર થતાં
સભા વિસર્જન થઈ હતી. સભાનું કામ
અંતોષકારક રીતે કલ્પ્યું હતું એમ સહ
ની લાગણી ભેવામાં આવી હતી.

એવું જણાય છે કે સાહિબ આફરિકન
બીકુરીમ લીમીટેડ કંપનીની ખાદલીઓ
અને હાજીનો રોજમાર કરવાનું કામ
કેટલાક હોદી સ્ટેરલીપરો અને બીજાઓ
કરે છે, તેમજ તે ખાદલીઓ તેમ, પારા
શીન વગેરે અરવાના કામમાં વાપરે છે,
અને એ રીતે તેમને કંપનીના અસલ
ઉપયોગ માટે નિરપયોગી કરે છે, જે ગેર
કાયદે હોવાનું એ કંપની જણાવે છે.
તે સંબંધમાં કંપનીની મોટીમ આજના
ખંડમાં જાહેર ખબરનાં પાનામાં પ્રસિદ્ધ
થઈ છે, તે ઉપર વાંચનારનું ખ્યાલ એવું
એ છીએ.

એન. મી. મરફુહ હક

તેમણે હક જીવન ચરિત્ર

એન. મી. મરફુહ હકનું નામ તેમના
ઉદાર વિચારો તથા કામી સેવાને લીધે
હોદમાં પહેલે દેકાલે જાણીતું થયું છે.
દક્ષિણ આફ્રિકાના સવાલ પર હોદી પારા
સભામાં તેમણે એક સરસ ભાષણ કરેલું
હતું. તેમણે જીવન ચરિત્ર "મોડરન
બીહાર" ના નવેબરના અંકમાં બહાર
પડ્યું છે. તેમાંથી મુખતેસર કેવાક અમે
નીચે આપીએ છીએ:—

મી. હકનો જન્મ ૧૮૬૬ માં બીહાર
પ્રાંતમાં થયો હતો. તેઓ બાપ તરફથી
ખુરેસી જોલાદના અને મા તરફથી સહ
પદ જોલાદના છે. તેમના પિતા મોલવી
સમાવત અલીખાન બીહારમાં ઉપુટી
કલેક્ટર હતા, અને તેમના વખતમાં બહુ
વિદ્વાન ગણાતા હતા. તેમના બાપએ
૧૮૫૭ ના બળવા વખતે બ્રિટીશ સરકાર
ને સહાયતા કરેલી. પાંચ વરસની ઉંમરે
બાળક મરફુહની ડેળવણી શરૂ થઈ હતી.
દસ વરસે હિંદુસ્તાની અને ફારસી બધું
તર પુરું કરી તેણે અંગ્રેજી અને અરે
બીક શીખવા માંડ્યું. અભ્યાસમાં તેની
મહેનત બહુ હતી. શાળા મુકેદમ પહેલાં
વિદ્યાર્થી મરફુહ ઉદ્યો, અને રાત્રે ૧૦
પહેલાં કઠી સુતો નહીં. ૧૮૭૬ માં
સ્કોલરશીપ મેળવીને તે પદનાની કોલેજ
અને રંગુલમાં હાજલ થયેલ. વાંચનને
તેને બહુ શોખ હતો. પોતાની નીલાળના
પાઠોનું કામ પડ્યું મુઠી અંગ્રેજી અને
ફારસી જ્યાં પ્રકારના વાંચનમાં તે બહુ
વખત ખાજતા. ૧૮૮૪ માં મેટરીકની
પરીક્ષા પાસ કરીને પદના કોલેજમાં
હાજલ થયા. ૧૮૮૬ માં તેણે વિદ્યાવત
જવાની મરજી બતાવી. તેમના પિતાએ
હા પાડી, પણ તેમના કાકાને હીકરા કરતાં
તે વધારે વહાલા હોવાથી તે અમુ નહીં,
અને તેથી તેણે તે ઇચ્છાને કાન દીધો
નહીં. જુવાન મી. હકે નિરાસ થઈ
અભ્યાસમાંથી ચિત્ત ઉઠાડી મુક્યું, અને
કેટલોક વખત તે સ્થિતિમાં માળી ૨. ૭૦
ની રકમ સાથે કોમને પુછ્યા વમર વિલા
વત જવા મુખ્યથી ઉપડ્યા, અને એકન
પહોંચ્યા પછી વધુ પૈસા મંગાવ્યા. તથા
મકીના લાં રોકાણ થયા પછી તે તેને
મળ્યા, અને (વિલાવત પહોંચ્યા. જ્યાં
તેમના જીવન પરવતનાં મિત્ર મી.
અલી હમામે તેને આવકાર આપ્યો.

વિલાવતમાં મી. હકે પોતાનો વખત
અમાબો ન હતો. તેના મિત્રો તેના
મોટા વાંચનના શોખને લીધે તેને "પુસ્તક
નો કીડો" કહેતા. બ્રિટીશ મ્યુઝીઅમ
અને મીડલ ટેમ્પલ લાયબ્રેરી એ તેનાં
વહાલામાં વહાલાં દેખાયાં હતાં. અભ્યાસ
ઉપરાંત તેણે બીજા કામોમાં પણ ખ્યાન
આપ્યું. લંડનમાં અંગ્રેજન ઇસ્લામ
સ્કુલ ઉભી કરી, જે ખીલીને લંડનની
પાલ-ઇસ્લામીક (સરવ ઇસ્લામને એક કર
નારી) સોંપાવટી બની. તેના તેઓ
સેક્રેટરી હતા, અને પાછળથી પ્રમુખ
સુટાએત રાજનીતિમાં તેમણે કામ
લેવા માંડ્યો, અને સારથી તે એક
ઉત્સાહી હીબરક અને કોલિસમેન થયા
છે. ૧૮૯૧ માં બારીસ્ટરની પરીક્ષા
પાસ કરી હોદમાં આવ્યા અને વકીલાત
કર કરી. ૧૮૯૨ માં તેણે આફ્રિકાના
કમીસનરના આમદથી મુનસફનો કોર્સ
સ્વીકાર્યો, પણ તેના ઉત્સાહી અને અંગળ
સ્વભાવને લીધે, તેમજ બહેર કામમાં
કામ લેવાની ખામીને લીધે એ કોર્સ
તેમને રૂચ્યો નહોતો. ફરીથી તેઓ વકી
લાતમાં જોડાયા, અને બાહોશ વકીલ
તરીકે નામના કરી, બહેર હીતની ખાતર
તેઓ પશ્ચા કેસ મુકત લડેલા. એક
વખત એક મરીમ હોદુ કોનરેટબલને
બચાવ તેમણે મુકત કરેલો, અને તેમના
ખુદિબળથી તેને છુટો કરાવેલ. અભ્યાસ
તરફ તેમને ઊંડો નિરસકાર છે, અને ઇન
સાફની તેમને મોટી ચાહના હતી તે
ખાતરજ તેમણે એ કામ વમર માથે
લીધેલું. આ કેસથી ન્યાયખાતું અને
કારોબારી ખાતું જુદાં કરવાની બાબત
કે જેને કોલિસે પોતાનો એક મુખ્ય વિષય
કરેલ છે તે ઉપર સારી પેટ ખ્યાન બેઆ
પેશું. આવી રીતે તેઓ જાણીતા કામ
કર મી. આલકરેડ નંદીને કેસ લડ્યા
હતા.

[અનુકર.]

ડરબનને એક હોદી, જોરા વકીલને
હા વકીલી સલાહ માટે જતાં હોદી ઉદર
પ્રીટર પા. ૧૦ શી તરીકે ઠરાવ્યા હતા.
પાછળથી માલુમ પડ્યું કે વકીલે માન
પા. ૨૦ લીધા હતા, અને બાફીના પા.
૮ હોદી ઉદરપ્રીટર પોતાના ખીલામાં
મુક્યા હતા. આ કેસ ફરકમાં જતાં
આપોપીને પા. ૮ કેસના ખરમ સાથે
બરી દેવાની જરૂર પડી હતી.

ઈડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ

પરચુરણ ખબરો

વાઇસરોયને માનપત્ર આપવાના કોંગ્રેસ ના હરાવ મુળ્ય એક ડેપુટેશન માનપત્ર આપવા મધુ હતું. તેમાં સર વીલીયમ વેડરબરન, ડા. રાજબીહારી વોસ, મી. જોખસે, મી. હક, મી. અખીકાચરણ મજમુદાર, મી. સુખારાવ, મી. દીનસાહ એલ્લશ વાચા, મી. હરકીસનલાલ, મી. મધીલકર, મી. જીતા, મી. જુવેન્દનાથ બેલ્લ, મી. સીંહ, મી. ડી. એ. પારેખ, નવાબ સમ્મદ મહમદ, પદ્મીત મહન મોહન માલ્યા અને મી. મખાપ્રસાદ હતા. ડેપુટેશનના સભાસદોને, મી. ક્યુ બોલે અને કેપ્ટન કેડેગોને આવકાર દીધો હતો. તેઓને તખ્તવાળા દીવાનખાનામાં લઈ જઈને ખેસાડવામાં આવ્યા હતા. ત્યાં નામદાર વાઇસરોય આવી પુતળાં સર વિલ્યમ વેડરબરને માનપત્ર વાંચી સંબોધાવું હતું. એ માનપત્ર રેશમી કપડાં ઉપર અપવામાં આવ્યું હતું. તેની બોરદર સોનેરી કસબમાં બારેલી હતી. આ માનપત્ર એક સુવર કાસેટમાં મુદ્રી ને બોનાયત કરવામાં આવ્યું હતું. કાસેટ ચાંદીની હતી અને તેની ઉપર સોનેરી નકશી હતી.

કોંગ્રેસના એક હાથમાં રાજદારી કેદી બોને છોડી મુકવાની માંગણી કરવામાં આવી છે. આ સંબંધમાં એવી અફવા પ્રસિદ્ધ થઈ હતી કે લોરડ મીડો રાજદારી કેદીઓને છોડી મુકવા ધારતા હતા, પણ તેમની કાલેસીયના એક મેંબરની વિરુદ્ધ તાથી તેમ બની શક્ય નહોતું. 'હીંદુ' નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે લોરડ હાર્ડિંગ આ હરાવ ઉપર ખ્યાન આપશે એવી કેટલાકની માન્યતા છે.

જતાં આ ખ્યાલ ઉપર કે બીજી અમલની બાબતોપર વાઇસરોયના માનપત્રમાં કંઈ ઇશારો કરાયો નથી, અને ગવર્નરને માનપત્રનો જે જવાબ આપ્યો છે તે પણ કોઈ જાતના ખુલાસા વગરનો અને કોઈ જાતની મોક્ષ આશાઓ નહીં આપનારો છે. એવું જાણી "પ્રીક્ષ" એ સખત દીક્ષાઓ કરી છે. તેણે વધુમાં એવી દીક્ષાઓ કરી છે કે કોંગ્રેસ સરકાર સાથે મળીને કામ કરે તેનો જો આવો અરથ થાય તો કોંગ્રેસ સરકારી અથવા 'એન્લે-ઈડિઅન પેક્લ' એક મંડળ બની જાય.

તેણે લોકોના ખરા પ્રતિનિધિ થવા માટે બળવાન 'એપોક્લીપ્સ' કામ કરવું જોઈએ.

છેલ્લી કોંગ્રેસમાં "સ્વદેશી" નો હરાવ રજૂ કરતાં બંગાળીઓ પર કેટલીક વિરુદ્ધ દીક્ષા કરવામાં આવી હતી જેથી બંગાળી ઓમાં ખરાબ લાગણી ફેલાવાની વાત બહાર આવી છે. તે ઉપરાંત બંગાળના એક મેંબરને કોમી સુટબ્લૂના હરાવ સંબંધમાં સુધારો ન મુકવા દેવામાં આવ્યો તેથી કેટલીક ચર્ચા થઈ હતી. બીજા એક મેંબરને એક મોટા કોમી મંડળ તરફ દીક્ષા કરતાં પ્રયત્ને અટકાવેલ તે બનાવ ઉપર પણ ખાસ ખ્યાન આવ્યું છે.

હિંદી ધારા સભામાં પ્રજના મેંબરોને બેસવાની સત્તા "શુધારા" ના કાયદાથી મળવાથી હવે ઇડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસની હયાતીની બકર નથી, એવા અજબ વિચારો 'દામ્પ્સ ઓફ ઇડીઆ' એ પ્રસિદ્ધ કર્યા છે.

સર વિલ્યમ વેડરબરના માનમાં અલ્દાખાદ ખાતે 'હીંદુસ્તાન રીલ્ડ' ના અધિપતિ ઓન. મી. સમ્મીદાનંદ સીંહ તરફથી એક ખાણનો જલસો કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં બંને કોમના બાબે વાનો હાજર હતા.

સર વિલ્યમ વેડરબરને અલ્દાખાદથી કલકત્તા જવા ઉપડયા હતા. ત્યાં તેમને બંગાળીઓ તરફથી એક માનપત્ર આપવાનો મોટો જલસો ડા. રાજ બીહારી વોસના પ્રમુખપદા નીચે થયો હતો.

સર વિલ્યમ વેડરબરના માનમાં ઓન. મી. જલી હમામ તરફથી એક ખાણનો જલસો કરવામાં આવ્યો હતો. બીજો એક જલસો બાજુ જુવેન્દનાથ બાજુ તરફથી કરવામાં આવ્યો હતો, જે વખતે બંગાળના ગવર્નર સર એલ્વરડ બેકર હાજર થયેલ હતા.

સર વિલ્યમ વેડરબરને વિદાયગીરીનું માન આપવા મુળ્ય તથા પુનામાં મોટી તબીબીઓ લઈ રહી હતી, પણ તેમને તેમની નાદુરસ્ત તબીબતના કારણસર એ સફર છોડી દેવાની જરૂર પડી હતી, અને કલકત્તાથી પરબારા વિદાયત ગાટે તેઓ ઉપડયા હતા. રસ્તામાં મદ્રાસ ખાતે સર

વિલ્યમની મી. નાટેસને સલામતી લેવ સવી હતી.

મી. એસ. પી. સીંહ જેઓ અગાઉ હિંદી કારોબારી કાલેસીયના મેંબર હતા તેઓ છેલ્લી કોંગ્રેસની બેઠક વખતે હાજર રહ્યા હતા.

મી. પોલાકને માન

રેગર તથા ટેંગાટમાં

(અમારા ખબરપત્રી તરફથી.)

તા. ૧૧ મી ને જનીવારે મી. પોલાક કામ પ્રસંગે રીનીકસથી અગ્રે આવી પહોંચ્યા હતા. અગાઉથી જાણ થયેલ હોવાથી ૪૦ જેટલા હિંદીઓ રેસન પર તેમને મેવા ગયા હતા, અને ગાદી પરથી ઉતરતાં પુલના હાર વગેરેથી તેમને વધાવવામાં આવ્યા હતા. મી. જી. સી. પટેલ ને ત્યાં તેમણે ઉતારો લીધો હતો. બીજો દીવસે તેમના માનમાં એક મીટીંગ કરવામાં આવી હતી. ન્યુગીલર સેડથી જાણુ બોદારસીંગ, તથા તેમના પુત્ર મી. પૃથ્વીરાજ પણ મીટીંગમાં હાજર થયેલ. મી. પોલાકે પોતાના ભાણુ સંબંધમાં ગીરમીટ સંબંધી અસરકારક વિવેચન કર્યું હતું અને તેમાં સમાજેલી યુવામીની સમજ પાડી હતી તથા ગીરમીટ હવે બંધ થઈ છે, તે અહીંના અભણા મજૂરો તેમાં હાથ ન પડે એ માટે સાવચેતી રાખવા હિંદીઓને બલામજુ કરી હતી. મી. પોલાકના ભાણુ પછી કેટલાક હિંદી મહરોજોએ વિવેચન કરવા બાદ સભા વિસરજન થઈ હતી.

તા. ૧૩ મીએ મી. પોલાક ટેંગાટ જવા ઉપડયા હતા.

ત્યાં પણ એક મીટીંગ મી. પોલાકના માનમાં કરવામાં આવી હતી. જુદા જુદા હિંદી મહરોજોની મી. પોલાક સાથે મુલાકાત કરાવવામાં આવી હતી. મી. પોલાકે ગીરમીટ બંધ થવા વિષે, બોરતો પરના ચા. ૩ ના કરના જુલમ વિષે વિગેરે વિવેચન કર્યું હતું. મી. મહમદ સાહેબે તે મુજરાતીમાં સમજાવ્યું હતું. કેટલાક જાણુઓએ સવાલો પુછ્યા હતા, તેનો મી. પોલાકે ખુલાસો કર્યો હતો. હારમ ઉપરથી લોકો હાજર થવાથી મીટીંગમાં ૧૫૦ માણસો હાજર હતા. બપોળે ખાસ થયા પછી સભા વિસર જન થઈ હતી.

તેજ દીવસે મી. પોલાક ડરખન જવા ઉપડયા હતા.

હોંદની મહેર હીલચાલ

એલ ઇડિઆ મોરલીમ લીમની બેઠકો તા. ૨૮ મીએ નામપુર ખાતે થઇ હતી. સમગ્ર નબી ઉલ્લાહ પ્રમુખ હતા. તેમણે લોરડ મટો અને લોરડ મોરલીનાં વખાણો વડે પોતાનું ભાષણ કરે કર્યું હતું. અને હોંદુ સુસલમાનના સંબંધ ઉપર લાંબુ વિવેચન કર્યું હતું. કેળવણીના સવાલને ખાસ અમલતા આપવામાં આવી હતી. અહીં કેળવણી ફેલાવવા મોટો પોષાર કરવામાં આવ્યો હતો. અલીમદ કોલેજ ને મોરલેમ યુનીવર્સિટીના રૂપે અડાવવા વિવેચન થયું હતું.

હોંદની હોંદની સુલાકાતની વાહગીરી તરીકે અલીમદ ખાતે એક મોરલેમ યુનીવર્સિટીની સ્થાપના કરવા રૂ. ૨૦ લાખ ની રકમ થાય તો રૂ. ૧ લાખ પેતા તરફથી આપવા ના. આગાખાને હુજા ખતાવી છે. બીજાઓએ આ વાતને ટેકો આપ્યો હતો.

નામપુર ખાતે મોરલેમ લીમની બેઠકો પછી મહોમ્મદન કેળવણી કોનફરન્સ મળ્યું હતું. તેના પ્રમુખ મી. અબ્દુલ્લા હજી હસદ અલી ચુટાયા હતા. તેમણે લખાણ આપ્યું મુસલમાન કેળવણીના વિષયને અર્થે હતો. કેળવણી ખાતાનો સરકારી વડો તથા બીજા સરકારી અમલદારો પશુ કોનફરન્સની બેઠકો વખતે હાજર થયા હતા. કોનફરન્સના બાનુઓના વિભાગની સભા ભુદી મળી હતી. તેના પ્રમુખ મી. હાજલભાઈ કરીમભાઈ ચુટાયા હતા. મહોમ્મદન બાનુ શિક્ષકો તાબકાર કરવા ત્રેનીમ રકુલ કાલ્યા એક જુડુ રૂ. ૩ રથા પદમાં આવ્યું છે અને અલીમદ ખાતે ઉકરીઓને કેળવવા એક સાબ્દ કાલ્યામાં આવી છે જેનાં પ્રમુખ એપાળનાં બેચમ છે. પ્રમુખે પોતાના ભાષણમાં અહીં કેળવણી કીઓને બંધ બેસતી રીતે અને કીતવને દીવાલે એવી રીતે આપવા સારી રીતે અમલનું હતું.

આખા હોંદની સાતમી મહાપાન નિવેદન પરિષદ મી. ઇ. ડબ્લ્યુ. ક્રીચલીના પ્રમુખ પશુ હેડળ અલ્લાખાદ ખાતે મળી હતી. તેમણે જણાવ્યું હતું કે આપણે પવિત્ર કામ કરીએ છીએ અને આપણે જમ છે અને હવેર આપણી સાથે છે મારે આપણી સામેકોષ થઇ શકે એમ નથી. એક મોટો રાક્ષસ કે જેણે ધણી ધન

ઓનું છવન તત્વ યુસી લીધું છે તેની સાથે આપણે લડત ચલાવીએ છીએ. આપણે આ જરૂરના કામમાં હવેરી મદદ મેળવવી હોય તો આપણે આપણા વિચાર વખત, તન અને મનનો મોટો ભાગ તે પાછળ રોકવો જોઈએ અને આપણા સુખ અને આનંદનો ભોગ આપવો જોઈએ. હાર પીનારાઓની સંખ્યા હર વરસે વધતી જાય છે અને મીલ મજુરો હાર પાછળ ને પાછા ખરે છે તે તેમના બાળકોની કેળવણી પાછળ ખરેખરે તો વધુ લાભ મળી શકે. હાર પીવાથી ધણા ખાનદાનો અને જુવાન ચાલુસો પુખ્ત ઉમર થવા અગાઉ મરણ પામે છે. હારની મહેસુલ ૧૮૭૪ માં ઉપજી હતી, તે ૧૯૦૬ માં ઉપજી હતી તે કરતાં ચારગણો વધારો ખતાવે છે. હોંદ માં હારનો અમાર વધતો જાય છે તે મારે સરકારે પોતાની આબકારી રાજનીતિમાં ફેરફાર કરવો જોઈએ વગેરે.

અલ્લાખાદ ખાતે આગેવાન હોંદુ મદ સ્થોની એક વચવાળી સભા મળી હતી. તેમાં હોંદુઓનાં હિત જનજવવાને એક હોંદુ મંડળી સ્થાપવાનો હરાવ થયો હતો અને તેનું નામ "એલ ઈન્ડીઆ હોંદુ એસોસીએશન" રાખવાનો હરાવ થયો હતો. આ મંડળનો હેતુ એવો રાખવા માં આવ્યો છે કે હોંદુઓને નકતિક, સાંસારિક, રાજકારી, અને જુદિ સંબંધી જાતભાઈ આગળ પધારવા. આ મંડળ ની મુખ્ય ઓફીસ અલ્લાખાદ ખાતે રહેશે, અને તેની સાખાઓ આખા દેશ માં જુદે જુદે સ્થળે રાખવામાં આવશે.

એલ-ઇડીઆ તબીબી કોનફરન્સ ની પહેલી બેઠક દિલ્લીમાં રામ થીએટર માં મળી હતી, જે વેળા હોંદુસ્તાનના જુદા જુદા ભાગોમાંથી હજીમે અને વડ હોની મોટી સંખ્યા હાજર થઇ હતી. આ કોનફરન્સના સ્થાપક હમીદ ઉલ મુલક હકીમ અજમલખાને રીસેપશન કમીટીના પ્રમુખ તરીકે ડેલીગેટને આવ કાર આપતાં જણાવ્યું કે પેદીક અને યુનાની દવાઓ દૂરી સજીવન કરવાની હીલચાલ દીલ્લીમાંજ કર થાય છે તે વાજબી છે. આ લડત આ દેશના લોકો ની ઉદ્ધત અને વીશ્વાસ છૂતી લેશે, અને વંદો અને હજીમેઓ કોઓપરેશન થી કામ કર્યું જોઈએ, હવે વખત આવી પુર્યો છે કે આ બંને દવાઓની હીલોમાં સંધારો કરવો જોઈએ.

અલ્લાખાદ ખાતે થીએટરીક કોનફરન્સ ની બેઠકો પડિત સીવનાથ શાસ્ત્રીના પ્રમુખ પશુ નીચે ભરખ હતી. પડિતજી ને અલ્લાખાદના એક વીલામના પ્રમુખ છે, અને નામીયા વીલવાન છે તેમણે અલ્લાખાદના વિષે કેટલુંક જણાવવા લાયક ભાષણ કર્યું હતું.

મદ્રાસમાં આ વરસની થીઓસોફીકલ કન વેનચન મળી હતી. સરઆતનું ભાષણ સોસાયટીના મુખ્ય મધક અદીઆર ખાતે થયું હતું. મીસીસ એનીબીસેન્ટ "નવી સાહકલનો પ્રકર" એ વિષય ઉપર ભાષણ આપ્યું હતું.

કિવ સિદ્ધાંત પરિષદ મદ્રાસ ઇલાહમાં રામનંદ ખાતે માઇસોરના વડા કાઉન સીલર મી. કે. પી. પુતાના એડીઆરના અધ્યક્ષપશુ નીચે મળી હતી.

મદ્રાસ ઇલાહમાં એનએલખાતે એથી વિશ્વશાલણ પરિષદ મળી હતી. પડિત પલાવર્તી અંગ્રજીય શાસ્ત્રી પ્રમુખરથાને બીરાજ્યા હતા. ૧ હજાર આદમણો એકઠા થયા હતા. કેળવણીની ખામી, બાળકન, લગ્નની રીત વગેરે બાબતે, ઉપર વિવેચન થયું હતું.

અલ્લાખાદ ખાતે સંયુક્ત પ્રતોના લે. ગવરનર સર જોન જુએટે ખેતીવાડીની પરિષદ ખુલ્લી મુઠી હતી અને કેટલીક સુચનાઓ કરી જણાવ્યું હતું કે મળ્યાં ઉદ્દેશ્ય માફક હોંદમાં થોડીને ઉદ્દેશ્ય મરી જતો બચાવવો જોઈએ.

અલ્લાખાદ ખાતે નાતામના દિવસોમાં આરવસમાજની એક આરમન કોનફરન્સ મળી હતી.

હોંદુસ્તાનની દપાલ

તા. ૧૪ મીએ સવારે અમરુલીમાં જવા બંધ થઇ હતી.

તા. ૧૮ મીએ સોમાલીમાં આવી પહોં થવા વડી છે.

તા. ૧૯ મીએ બપોરે જાલ વાગે સોમ લીમાં જવા ડરખતમાં બંધ થશે.

અમરુલીમાં જવા તા. ૧૮ મીએ જલ થશે.

માનું માસુની આખરે અમરુલીમાં આવી પહોંચવો બંધી છે.

હાલુસ્તાનના અખબરો

(હાલુસ્તાનના અખબરો)

મોરબી હાલ સુધમાં વિદ્યાર્થીઓને નીતિ ધરમનું શિક્ષણ આપવાનું કરે કરવામાં આવ્યું છે.

સરકોટ ખાતે બહાર મામના વિદ્યાર્થીઓ માટે એક મોરબીમાં હાઈસ્કૂલ સ્થાપવાની કીલચાલ હાલથી લેવામાં આવી છે.

મોરબીમાં સરકોટમાં લેખ લખેલો પુરાણો પત્રક મળી આવ્યો છે, જેમાં મામના આકાર જેવું ચિત્ર છે અને તે ઉપરનો લેખ આકારે ૭૫૦ વરસ ઉપર લખાયેલો હોવાનું અનુમાન કરવામાં આવે છે.

સંસ્થાન નવાનગર તરફથી સ્ટેટ એજેન્સીમાં એવું જાહેરનામું બહાર પડ્યું છે કે સોના રૂપાનાં તોલાં સરકારી ન હોવાથી સુખ્યાલ લખ છે તે અટકાવવા માટે નર હારી તોલાં હાલવાની દીવાનને સત્તા આપવામાં આવી છે.

દિલ્લી દરબાર પછી દીમ અને કવીન કલકત્તાની મુલાકાત લેશે એમ જાણવાર રીતે જાહેર થયું છે.

ભાવનગરના દીવાન શ્રી પ્રજાસકર દલપતરામ પટ્ટણી વિલાયત બહુ પાછા ફર્યા છે. તેના સંબંધમાં એવી દલીલત બહાર આવી છે કે બી. બી. એન્ડ સી. આઇ. રેલવેની માલેડોની વહવાલુથી વીરમ મામ અને મહેસાણા લાઇન એક્સ રકમ આપી એ રાજ્ય તરફથી ખરીદી લેવા સંબંધી વાતચીત કરવા તેઓ વિલાયત મથા હતા અને એમ સંભાળાય છે કે તે મોઢવણુ મોટે ભાગે નક્કી કરવામાં આવી છે.

રાજકોટના પોલસન મુખીમના કનુરે હર અને સાક્ષર આચાર્ય વલ્લભજી હરી દત્ત ૧૬ વરસની ઉંમરે મુબરી મથ છે. તેમના મરણથી હાલિઆવાડમાં એક બુની શોધબોળના અનુભવીની ખોડ પડશે.

રાજકોટવાળા મેસરસ અમરતલાલ ભીમજી અને મણીલલ ભીમજીએ પોતાના પિતા મરહુમ રા. બા. ભીમજી મોરાજીના નામથી બે સ્ટોકેસ્ટીંગો સ્થાપવા મુંબઈ મુનિપલિટીને રૂ. ૨૫ હજારની

કા દરમી સરકારી શ્રીમંતરી નોટો આપવાની માંગણી કરી છે. તે સ્ટોકેસ્ટ યીપોને લાભ દલા શ્રીમંતરી વાણીઆ વિદ્યાર્થીઓને પ્રથમ આપવામાં આવશે.

ખેડા જિલ્લામાં દીમ એડવરડ મેમોરી મથ હંડ ઉધાડી તેમાં ભગવલ્લાં નાણામાં થી નડીઆદ ખાતે એક ઇડગીબલ ઇસ્ટી ટકુલન ઉધાડણુ એવો હરવ એ કામ માટે મહેમદવાદ મુકામે મળેલી સભાએ હર્ષે છે.

તા. ૫ મી જાન્યુઆરીએ વડોદરા રાજની મારાસભા દિવાન શ્રી સેડનના અધ્યક્ષ પદ્ય નીચે મથ હતી. ના માયકવાડે મથુ તેમાં હાજરી આપી હતી.

ના. માયકવાડ અમરેલી પ્રાંતમાં એક માસ સુધી અમરેલી, હામનગર, ધારી, કોડીનાર વગેરે સ્થળે હરી રાજ તપાસણી અને પ્રજા સ્થિતિ ભેશે. સભે મદા રાણી અને રાજકન્યા ઉદીરા રાજ મથુ જશે.

વડોદરા જેલના ૫૧ ફેરીને છુટતાં અમાલ કાઢ પછી સીબી એપરસા પેલા હરે તો છુટયા પછી કામ લાગે અને સોડમાં ભેળાઈ સુધર વગેરે હેતુથી મોડલ હોરમ નામની ડેમરેન નીચે બે વરસ થી રાખ્યા છે. તે અખતરે ફોટકમક નીવડવાથી બે વરસ વધુ માલુ રાખી કાલ મની શી જવરસા કરવી તેનો નીરજુમ કરી લેવા ના. માયકવાડે કુકમ હર્ષે છે.

નવસારી પ્રાંતમાં દીપીઆ ખાતે તબાવ બાંધવા માટે ના. માયકવાડે રૂ. ૬૦ હજાર મંજુર કર્યા છે.

મરહુમ કહેનસાહ એડવરડની બાદમીરી જળથી રાખવાના મુંબઈ જલાલના રૂ. ૬ માં ના. ભાગે રૂ. ૧૦ હજાર, બારીવાના રાજ અને મેસરસ ઇવરડ લામમની કપ નીચે રહે રૂ. ૧ હજાર અને મેસરસ કોલસની કપનીએ રૂ. ૫૦૦ બર્ષા છે.

લેન કોન્ટર-સમાં મુરશીઓને બદલે પાથરજીવર મેસવાની ટેલીમેટોની શી વધારી રૂ. ૫ ની કરવાના સંબંધમાં મુંબઈના એક આગેવાનોએ વિચાર કર્યો છે. ટેલિગ્રાફ લીલકનાં બાંધણીની સકારીવ કરીઆરેએ પ્રમટ કરેલી આગતિને શીતરી

હરાવી મુંબઈ સરકારે જાત કરી છે.

મુંબઈની ધારા બાંધનારી સભાની છેલ્લી બેઠકમાં એક આગેવાન સરકારે કરેલી સુચનાને અનુસરી મુંબઈના મવરનરે મારાસભાના સભાસદો માટે ખાસ લાઇ બરેરીની મોડવણુ કરી છે.

સરવંટસ એક ઇડીઆ સંસાધીના બે સભાસદો શ્રી નતેષ આપાજી કાલીદ અને પંડીત નહયનાથ પુતરને અરથ લાએ અને રાજકારી સામની લંડનની કાળાનાં બાંધણો લાંબગવા ઈમલાર્ડ મોલ લવા ઓન શ્રી. એ.બે.એ નક્કી કર્યું છે.

વડોદરા શીમેલ ગ્રેનૉંગ કોલેજમાં હાલિ બાંધાનો વરમ કાઢવા અને મેલ ગ્રેનૉંગ કોલેજની જોડે મુબરાતી કોલેજ કાઢવા વડોદરા સરકાર તરફથી કુકમો મથા છે.

છેલ્લી મેટ્રીકુલેશનની પરીક્ષામાં પુના ની નેટીવ મર્લ હાલરકુલમાંથી આઠ છોકરીઓને મોલસવામાં આવી હતી તે આઠે પસાર થઈ છે, અને વેલુબાઈ પુરાહીત નામની એક બાળાએ મીસ યમુનાબાઈ આત્મારામ ડલવીની સંસ્કૃત સ્ટોકેસ્ટીપ અડધી મેળવી છે.

મદ્રાસની કારોબારી કાલેસીજમાં મોખી લીના મહારાજને નીમેલ તેમજ પોતાના હોદ્દાના કારે કામને લીધે રાજનામું આપ્યું છે, અને તેથી મદ્રાસના નામીઆ "કેલિસવાળા" શ્રી. વી. કમ્બુ સ્વામી આધરની એ જગાપર નીમજુક કરવામાં આવી છે.

મદ્રાસ હાઇ કોલેજના હોદ્દાપર શ્રી. વી. કમ્બુ સ્વામી આધરની જગાએ બીબ્લ નામીઆ આગેવાન શ્રી. પી. સુ'દર આધર (જેઓ ઇડિઅન સાઉથ આફ્રિકન લીગ ના વાઇસ પ્રેસીડન્ટ છે.) ની નીમજુક થઈ છે.

શ્રી જી. એ. નાટેસન મદ્રાસ કોરપો રેકનના મેંબર તરીકે મુંબઈએ છે.

ઇન્ડિયન "ટેક્સટાઇલ" પત્ર બજાએ છે કે ૧૯૦૮-૦૯ માં હાલિયા અમેરીકા ખાતે રૂ. ૨૪૦ લાખની દીમિતનાં ચામડાં મોકલવામાં આવ્યાં હતાં

"હાઇવની" પત્ર બજાએ છે કે રાજ નરેન્દ્રનાથ સન દેસી બાંધામાં એક અઠ

વાહીક પત્ર બહાર પાડનાર છે અને તેના રાજકારી વિચારો "મન્દીપન મીરર" પત્ર જેવા રહેશે બંગાળ સરકાર એ નવા પત્રની પચીસ દુબર નહોતે ખરી ફરો. બધા સરકાર તેમને વરસે રૂપિયા ૬૨,૫૦૦ આપશે. રૂ. ૧૫,૬૨૫ રાખ બહાદુર નરેન્દ્રનાથને અમાલિયાજી આપવામાં આવ્યા છે. આ પત્રને બંગાળ સરકાર સંપૂર્ણ છાજાશે, કચેરીઓ અને પ્રાંતના અમલદારો તરફ મોકલશે.

હીદી અને મુશ્કીમનોની એકત્ર કલ બના પેટન ચકાને ના વાઇસરોય લોરડ કારડીને કશુલ કાંઈ છે.

સર હેનરી જેલ્લેસ ૫૦૦૦૦ લોકોની હાજરીમાં હવાઇ વીમાન મારફતે કલકત્તા ખાતે ઉડ્યો હતો. આ વખતે હાજર રહેલાઓમાં લેડી કારડીજ અને લેફ્ટેનન્ટ મવરનર સર જેકર હતા. કેટલાક જણ તેઓ સાથે ઉડવા આગુર હતા પણ કોઇ પણ હિતારને સાથે હાજર જવામાં આવેલ નહીં.

હીદીઅન એલ્યુમેનશન સરવીસવાળા ડૉ. પી. કે. રોય નામજીક હીદી પ્રધાનની એડવાઇઝરી કાઉન્સિલવાળા ડૉ. આ. નેલ્ડના મદદનીશ તરીકે ફરવામાં આવી છે.

'એન્થાપર' પત્ર જણાવે છે કે લંડન મથેના હીદી વિદ્યાર્થીઓના ચીફ આર્ચિસ્ટ્રેટ એલ્યુમેનશન એડવાઇઝર તરીકે ડૉ. પી. કે. રોયને એન્થાપર આપવાની માગણી થઇ.

'અમરત બજાર પત્રિકા'ના સ્થાપક અને ધણી વરસો સુધી તેના અધીપતી તરીકે કામ કરનાર મી. શીશીર કુમાર મોસ ૭૧ વરસની ઉંમરે મુલ્કરી ગયા છે. તે એક ધણી વરસોથી વાનપ્રસ્થ થયા હતા અને એક ધાર્મિક સાધુ તરીકે જીવેલી મુજબતા હતા. પોતાના વાનપ્રસ્થાશ્રમ ફરમીયાન તેમણે વધુજીવ ધરમ સંબંધમાં અગ્રેજીમાં તથા બાલીમાં કેટલાંક મુસ્તકો બાહર પાડ્યાં હતાં તથા તેઓ એક માસીક પત્ર ચલાવતા હતા. તેમના આશ્રમના સાધુ મેનીલાલ મોસ કાલ 'પત્રિકા'ના અધિપતિ છે.

નામહાર વાઇસરોય લોરડ કારડીજ અમદાવાદ પ્રદરશનની મુલાકાતે જનાર હતા.

હીદી કારોમરીનો ટુકો

અમારે ત્યાં કાદી ટુકો, કેપીન ટુકો, મુસાફરીની કેપીન ટુકો તેમજ સારે સ્ટીલ ની ટુકો બનાવવામાં આવે છે. મુસાફરી ને સમતો બીજો સામાન પણ જોરકર મુજબ બનાવીએ છીએ.

કેમ્પ કેટલ (ચખુ)

સાદા તથા ઉડાં ઢાંકણવાળાં ફરેક સાઇઝનાં બનાવીએ છીએ.

તે જપરાંત ખોરાક રાખવાની પેટીઓ પાણીના ઝાસ, રોપી રાખવાના ડબાઓ વગેરે ફરકેક સાઇઝના બનાવી દઇએ છીએ વધુ વિગતમાટે પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવો અથવા જાને આવી મળે:

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban;
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાબુ ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ડિંગશ

સફાઈની પેટી, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી નિયમસર તાકીદથી મોકલીએ છીએ. જોરકર મોકલી ખાતી કરશે. કમો નીચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

ઇસમાઈલ જીવા ફરેટરર.

પી.ઓ.બો ૪૭૧. ૨લી. એડ 'ઇસમાઈલ' ૧૭૧, મે. એલિ. ડરબન

તા. ૬મીએ સોરેન્ડો મારકસના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે મેજર આંડરાડેને ઉતાવળે બોલાવવા માટે લીસ બન તરફ મોકલવા હતા. જેમાં તેમ નજ અને ફેરીન હરમ તરફના, તથા ૧૦૦ જેટલા હીદીઓની સહીવાળા કેપલો પણ હતા. આવા તાકે મોકલવામાં કારણ એવું જણાવવામાં આવે છે કે મેજર આંડરાડે રીપબ્લીક રાજ તરફ વફાદાર નથી એવી સામળી સહેરમાં કેલાવવામાં આવી છે. જારખાદ તા. ૮મીએ લીસ બનથી કેપલ મળ્યો છે કે મેજર આંડરાડે મારચ અથવા એપ્રિલમાં પાછા ફરશે. જતાવાર અગર બહાર પડેલ નહીં.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. રે.	શી. રે.
ફુલ નાતાલીયા	૧૭ ૬	૧૮ ૦
આવલ માંગ ૧ અસ્તાની	૧૬ ૦	૨૦ ૦
બીમડીના	૨૪ ૬	૨૫ ૦
એફ.એફ.ડી.આર.	૧૮ ૧	૧૬ ૦
એફ.ડી.આર.	૧૭ ૬	૧૮ ૦
મીની સકર	૨૨ ૦	૨૩ ૦
ફુડાના	૧૬ ૬	૨૦ ૦
દેશી પુવેર ફાળ	૧૭ ૬	૧૮ ૦
પુવેરફાળ ઠાનપુરી	૧૮ ૬	૧૬ ૦
મસુરની	૧૬ ૬	૨૦ ૦
મમની	૨૭ ૦	૨૭ ૬
અડકની	૨૮ ૬	૨૬ ૦
અરુમા મુખમના	૨૦ ૦	૨૦ ૬
ફાળ	૨૪ ૬	૨૪ ૦
વટાણા નાતાલીયા	૧૭ ૦	૧૭ ૬
મકાઇ	૮ ૬	૬ ૦
બીનીસ	૨૨ ૦	૨૩ ૦
કડવું તેલ ૧ ગાલન	૩ ૬	૪ ૦
એરડીવું	૩ ૬	૪ ૦
મીઠું	૩ ૬	૪ ૬
નાળીએરવું	૪ ૬	૫ ૦
ખાંડ સફેદ નાતાલીયા	૧૭ ૬	૧૮ ૦
પીણી	૧૬ ૦	૧૬ ૬
લીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૦	૧૦ ૬
આટો હાઉસ હોલ્ડ	૧૧ ૬	૧૨ ૦
મકાસી સોપારી ૧ ગતલ	જા	૮
મરચાં	જા	૪
શી પેટી, ૪ ટીનના પેક. ૮-૭-૬	૮-૧૦-૦	૮-૧૦-૦
પોરખાંડર	૬-૧૦-૦	૬-૧૫-૦
પારાશીન કરાઉન	૭ ૭	૭ ૬
વાહટ રોસ	૮ ૬	
ગલન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીયેર	૧૬ ૦	૧૭ ૦
ફલી	૧૪ ૬	૧૫ ૦
ડાઇમંડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
સાણુ સીલ્ક ફેટાન	૧૫ ૬	૧૬ ૦
સાણુ સનલાઇટ ૧૦ બોસ ૩૪ ૦	૩૪ ૬	
સાણુ ડાવમ્ ૫૦ ફુડાના		
બોક્સની રીમત	૧૨	૧૩ ૦
મેકટર ટી	૧ ૮	૧ ૬
માચીસ લાવન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરધની	૧૦	૧ ૦
નં. ૩૬ પોસ્ટ સીમારેટ	૧૫ ૩	૧૫ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
બરતા એકની.	૧ ૬	૫ ૦
નીમક (બરસની સાક)	૪ ૬	૪ ૬

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will sail on or about the 23rd MARCH
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

ધા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પનડુઆ" દન ૩૫૦૦.

ઉપલી જગત મહેર વખણાવેલ લાઇનની જંગલર અને ૩૫ સાલની અ.મ. ખોટા અંગ્રેજી તા. ૨૩ માર્ચ ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ઝાંઝીબાર અને મોમ્બાસા બંદર કરી મુખ્ય જશે.

સજકર લાઇનની વ્યાખ્યાનમાં કે પાસેજરો સારુ ઉપલા ફાઇનાન્સમાં બધી સારી સમગ્ર છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળકોને ઇન્ડિયા સુધી અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ બલામણુ છે કે આવી ફક્ત મુલાકાતની મુસાફરીની અમુલ્ય તક મુલાવશો નહીં.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે વખર ખોરાકની રીઠરન રીઠી દની પણ સમગ્ર કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરવાની કરી તુરત કેમ્પીન ની રીઠીટ કહવી લેવી.

કે પેસેજરો માટે સમગ્રી તરફની સમગ્ર છે. સારા ખોરીસરો હોવાથી કોઇપણ તરફની અડચણ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની વ્યાખ્યાનમાં કે પેસેજરો માટે ઉપડશે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ હાઇ અલ્ફ્રેડલાની કું. વેર : સીટ મીનેકરની પાસેજની ખોરીસમાં અમર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો :
ફાઇલ્યુ ડન અને કુંપની.

કોમરશીયલ રોડ, ડરબન.

Buildings for Sale

Fordsburg ; several full Freehold Corners, Brick Buildings, near New Market. Shops and Cottages. Great Bargains. Easy terms. Owner leaving. Principals only. Apply :

35 Grafton Road,
Yeoville,
JOHANNESBURG.

જોઈએ છે.

M. A. Patel (એમ. એ. પટેલ) અથવા M. A. Patel ને એમ. એ. લોરેન્સ નામથી પણ ઓળખાય છે અને જે ૧૭૭ ડુરબન રોડ ડીમ્બરલીમાં પ્રોડ્યુસ તથા કમીશન જોઈએ છે. હવે તેને તેનો પત્નો જોઈએ છે. માલમ હોય તેજી

R. M. c/o Indian Opinion,
Phoenix, Natal ખબર.

Om

NATAL INDIAN TRADERS,
LIMITED.

Meeting of Shareholders

The First Ordinary General Meeting of Shareholders of Natal Indian Traders, Limited, will be held in the Wesleyan Indian School Room, Thompson Street, Pietermaritzburg, on Saturday, the 25th February, 1911, at 3 p.m. sharp, for the transaction of the following Business :-

- (1) To ratify and confirm the Minutes of Meetings of the Provisional Directors.
- (2) Election of Directors in terms of Clause No. 71 of Articles of Association.
- (3) Election of an Auditor.
- (4) Ratification of sale of Business to this Company.
- (5) General

Dated at Pietermaritzburg, this 11th day of February, 1911.

R. N. Moodley

Parbhoo Makanjee

Secretaries

NATAL INDIAN TRADERS, LTD.

464 Church St., P.M.Burg.

ઉઠ

નાતાલ ઇન્ડિયન ટ્રેડર્સ લીમીટેડ

ચેરફેલ્ડરોની મીટિંગ

શનિવાર તા. ૨૫ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૧ ના રોજ બપોરે ૩ વાગે પીટરમેરીટબર્ગમાં યોગપસન સીટમાં આવેલ નેસ્થિયન ઇન્ડિયન સ્કુલના મહાનમાં "નાતાલ ઇન્ડિયન ટ્રેડર્સ, લીમીટેડના ચેરફેલ્ડરોની પહેલી સામાન્ય સભા મળશે જે વખતે નીચે મુજબ કામ રજુ કરી :-

- (1) પ્રાવીનનલ ચેરફેલ્ડરોની મીટિંગમાં થયેલ કામકાજની નોંધને પાસ કરવી.
- (2) આરસીસ એફ એસીસીએસનની ૭૧ મી કલમ મુજબ ચેરફેલ્ડરોની મુલાકાત કરવી.
- (3) એડીટરને નીમવો.
- (4) આ કંપનીને થયેલ 'ડુબલન' વેચાણ કાયમ કરવું.
- (5) પરચુરસ.

પીટરમેરીટબર્ગ, ૧૧મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૧

આર. એમ. મુલ્લે અને

પરભુ મકનજી.

સેક્રેટરીમ.

નાતાલ ઇન્ડિયન ટ્રેડર્સ લીમીટેડ.

૪૬૪ ચર્ચ સ્ટ્રીટ, પી.એમ.બર્ગ.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsev" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoo." Box 42

BEACONSFIELD

Jashboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELLARY

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BERENBURG

H. B. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Ta ch Aden.

CAPE TOWN

Jhaganlal Bhawanidas Ghoewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers

GERANIM NOROOKE,
24 Frere Street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ANOORAKES AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street

HOOSAN-CASSIM & Co.,
Box 86 371 Pine St.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Ungeni Road.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, P.O.

J. B. Mehta,
157 Grey Street. Box 530,

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey St.

S. Peerbay Butler,
506 West Street.

M. RAWAT & Co.
108 Queen Street

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.

A. G. PIPRE, watch Repairer
120 Grey Street.

S. SULEMAN BRO.,
109 Queen Street.

SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.

ISMAIL JIKWA
Fruitster, Box 471

EAST LONDON

S. Casoojee,
Merchant, Box 270.

Ebrahim Esmo, 'adwa,
Property & Land Agent,
Box 223.

GRAHAMSTOWN C.O.

Johanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.

V. A. Dose, Box 110 Tel. 'Dose'
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. San y, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naideo, General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent, New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 58.

S. Thakore, Indian Laundry
Box 122, High Street.

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."

Leikh & Co., P.O. Box 38

JOHANNESBURG

Amod Moomjee & Co.,
27, Market St., Box 2941

A. F. CANAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.

KHUSLEHI BULLEHI BROTH Co
58 Indian Market Stall
President Street

Ubbiba Dujes,
Indian Washerman,
Box 6369.

A. S. Ooradia,
45 Market St., Box 270.

E. DADABHOT,
2nd St. Malay Location, Box 2386
Tel. 1915

M. P. FANCY,
Box 8081.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

O. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140

J. E. Tavaris,
224 Market Street.

Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.

Jahbaran Gopal, Tailor
corner of 15th & 1st Streets
No. 11, Vrededorp

KUILS RIVER STATION

N. Sany
Fruit and Produce Dealer.

KIMBERLEY

S. Nadarassen,
Fruiterer & Confectioner
45, De Beers Road.

KEUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.

Qushtabhai & Dadoo
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Brand 10
Box 84.

Ismael Amod Kajer
Box 11.

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. Branna,
Box 35.

Dawood Ismail,
General Dealer & Importer,
Box 150

I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.

Hosnabai Ismail,
Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 320.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

Vrajdass & Lalchand Box 92.
Nandjee Dulabhdass & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHERN

Durjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PORT REPAIR

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERBURG

A. M. Bhyat, Box 24.
Mishra & Khandwala Bros.,
Box 180, Market Street

POTCHEMSTROOM

G. K. Dama,
Box 128

PORT ELIZABETH

Tiekandas Bros.,
Main Street, Box 131.

Adam Hooeen,
General Merchant
95 & 119 Adderley Street.

L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderley Street.

E. M. Variawa
General Merchant
Drapery & Grocery,
45 Princess Street.

V. B. Namscoo,
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,
R. B. Nimoo,
64 Walmer Road

Vannali Harie,
Indian Laundry,
Haseen Street, The Hill.

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer
156 Prinsloo Street

Essa Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 84
Mangalbhair V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria

S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 442

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

Ismael Suliman & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Suliman."

SALISBURY

Bhimjee R. Nait, Box 59
Khushal Parbhau Dbi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kestledorp,
Kroonkhan Kalekhan,
17 Market Street.

SPRINGS

(TRANSVAAL)

Kesavji Jiga, Bafuts

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Dessai,
Direct Importer, Box 122
Suleman Moosa
Box 24
Vannali Ranchhod, Tailor
Market Street.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hooeen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, Job 88

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street.

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajec Jaffer Munaver Randori,
General Dealer, Butcher, Box 11

**COOLAM MONIDEEN,
GENERAL MERCHANT**

P.O. Box 3755
Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 406 "BHABHA." P.O. Box 10.

શ્રી. કેવલસુખ
વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર.
હીંજી રેલવે અને મીલમાં તથા બજારમાં સ્થાન
ચાર્ટર્ડ ક્વીટ, (કાર્ટેન હોટેલની બાજુએ)
મેલસ ૫૩૨૦, બેંગલોર-સુબરમ.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co.
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and 42

A. Mahomed Hassan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432. Corner Kaffir & 11th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Box 4140. TEL. ADD: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLANA, INDIA.

પુરાણભાઈ ભુલાભાઈ
ભગતની કુલ.
બનરસ સિંહ મરચાંદાર
મરચાંદાર, ડેડ, પાટલુન, સમીસ,
દેડ, કૃષ્ણ, દુવાલ, કીરમાન, રેશમી
સ્થાન વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આલો, લુઓ અને ખાતો કરો.
જેવું મહત્ત છે.
ઈડીઅન મારકેટ, સ્ટાલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ ક્વીટ, બેંગલોર-સુબરમ.
મેલસ ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa Aden,
Port Sudan, Suez Port Said, Naples and Marseilles:—

About Mar. 13th Dunvegan Castle, 5958 tons

,, Apr. 13th Carisbrook Castle 7626 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Feb. 23th Dunluce Castle 8114 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

,, Feb. 17th Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "CAMAY"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY."
KUILS, RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હાલસેલ અને સીટલ મરચાંદાર.
ઈડીઅન મારકેટની બજારમાં હીંજીસ્તાન
થી મંગાવી સસ્તે કામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ કરી પોરબાંદરનું તથા કલકત્તા
નું સરસ આવલ-ચોખ્ખું મંદીઆલું-જામ
બંધ અનમલ્યેસ કરી જુઓ.
STAND 519, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.
પોરબાંદરનું પુરુષોદ્ધાર માલ
102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add: "POREBANDAR."
Telephone 84

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતા નોલી

૨૦ દિવસમાં મુંબઈ જનારો

અમર્સીંગા તા. ૧૮ ફેબ્રુઆરી

ટન ૪૫૦૦

ઉપલી કુની રીમરો ઉદ્યોગોએ બેરા, મોંબાસા અને જાવાબર થઈ મુંબઈ જાય છે. આ કંપનીની આગેવાની દરેક વરસના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસી છડીઆન છે, અને ઓશીસરો બીજા કામદારો વચ્ચે નરમ સ્વભાવન સંબંધતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે બરા પછ મુંબઈ પહોંચી નહીં એ ખાતરી રાખશે.

ખરેખર આને કંઈક પ્રકૃતિથી આપણા હિંદી ભાઈઓ જાણી મુસાફરીમાં નહીં જમત જાણી હેરાન થતા હતા, તે હવે પુરાનો સુકર છે કે જરૂરી જરૂર મુસાફરી ના ફુખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગેવાની દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુદ પ્રકૃતિ મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુક્તિ દેશ જનારાઓએ તબીબાર થઈ રહેવું.

સરકુ આગેવાની મુંબઈ પહેંચિથી તેજ દિવસે ખતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફળી જાય માટે ખતરે જાણમાં ન આવ્યું તેથી સજી આદેબે ને જરૂર ખરેખર આગેવાની પહેંચિ જવાની ખબર પડશે.

વધુ જમત નીચેને સરનામે મળે શકે.

દરદરને સીધે કોલંબો બીર કલકત્તા સ્વીમર નીચે મુજબ જાતી છે.

પ્રસ. પ્રસ. અમર્સીંગો ટન ૨,૨૦૦ તા. ૪ માર્ચ

தெட்டாவ் கெடாக்ஸ் கம்பனி.

જા. જા. જા. અમર્સીંગો લા ૨,૨૦૦, માર્ચ ૪ ૧૪

બો. ઇબ્રાહીમ ઇબ્રાહીમની કુ.

૧૧૨, ૧૧૬, ૧૧૮ માર્સીંગા રોડ દરબન.

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

મેસરજ કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron

Merchants,

Saw Mill & Timber Yard,

109 Queen Street, Durban.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BEIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Maude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

એક બાધદાયક વારતા.

“સત્ય વિના બીજું કશું નથી.”

માનવી સામે પરુભગ વાપરવાથી તે
ખટકવાને બદલે વધે છે અને પ્રેમથીજ
તેનો નાશ થાય છે. એવું બતાવી
આપનાર એક રસીક વાર્તા હવે છપાઇ
તેનાર થઇ છે. કિશ્મત પોસ્ટેજ સુધા
૪ પેની.

International Printing Press

Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (12):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 24 Truro St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

424, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉચ્ચ ફેબ્રી દરમીક ટેપીઓ,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 106, 139 Grey St., Durban.

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલના તંબાકુ.

દરેક યીજ જાણીએ, સસતા ભાવે મળશે.
બહારના ઓરડર ઉપર પુરત ધ્યાન આપવા
માં આવશે. એક વખત ચળગાવી બેસો.
લખો, અબ્દુલ કાદર એન્ડ સન્સ.
૧૩૯, ગ્રે સ્ટ્રીટ.

Telephone No. 98

INDIAN-AFRICAN LINE.

S.S. "DUNERIC" leaving Durban for Calcutta direct on or about 25th February, taking deck passengers. Passage about 22 days.

R. RAJCOOMAR

Sanjour Agent.

† Africa Street, Durban.

एल. एल. "अमेरीक" नामके अज्ञात
ता. २५ फेब्रुवारी १९११ के लगभग बर्तमान
कलकत्ते आयेगी.

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

शार. राजकुमार सेठ
१ एलीस ग्रीट वर्कम.

KRUGERSDORP.

કાપડ વગેરે કયાંથી ખરીદશો ?

જાનનીસ સીસ્ક, રેસમી રમાલ, તાસા-મીસ્ક, તરેક તરેકના હોંટ, કાલ
મીર, આલપાકો, દાઢ, સુટ વગેરે ધણી જાતનું કાપડ, તથા બોસરી, ચીનીના
વાસણ વગેરે ધણાજ કીકાયત બાવે વેચવામાં આવે છે.

છોટાભાઈ અને દાદુ,
કલ્પમરણડોરખ.

એસ. એસ. 'કનૈયાલાલ' તા. ૨૫
માર્ચ ૧૯૧૧ ના અવસાન: કરાવવાની
કલમ ૧૦૫૩ ઉપરથી.

આપર, રાજકુમાર—શિવ . .
૧ શ્રેણી સ્ત્રી, ૫૨૭૫.

German East African Line

S. S. SOMALI

Will sail from Durban about the 20th February and from Delagoa Bay about the 21st February 1911, taking 1st, 2nd and deck passengers with or without food.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઈન

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ "ਸੋਮਾਈ"

કિપલી આજબોદ તા. ૨૦ ફેબ્રુવારીએ ડરબનથી અને ૨૧ ફેબ્રુવારીએ ડેલ, ઝામ્બાથી કિપલી ઇસ્ટ કોસ્ટ થઈ મુંબઈ જશે. ટીકીટ ખોસાડી અથવા વગર ખોસાડાની અગત્યે કેક પાસે જઈને ખાસ સગવડ કરી આપવામાં આવી છે. બી વરગ આફ્રિકેલાહેડી જગ્યા આપવામાં આવે છે તેથી બાળ બચ્ચા સાથે દેશ અમારને લાભ કારક છે. બતી, પાણી, ગુલકાળા, જાજર વગેરે બાળતમાં સરસ બહેનસ્ત રહે છે. લાકડાની કેક અને બીજાની ખર્ત છે. ખાસથી દેશી છે.

રદીમર મુખપ પહેાંચે કેવલથી ખબર આવે છે, જે કાપાઓમાં કાપાય છે

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK RASOOL.
 137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. President St., Box 2347 I.B.

To Let

● 2017 年 12 月 2 日

પાઠન્ટાઉનથી ૨ માઇલ દુર ન્યુ જર્સીની
માં હ એકર જમીન ફુકાન વેર હાઉસ, જે
મજબાનુ રહેવાનું કમ્પ્લીટ બર રેલેયલ
સાથે. વધુ વિગત આંદે ની હોયો.

ਪਰਮੀ ੩੬-੧੫੯.

૧૧૦, શીલ્ડ બીટ, હરબન.

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE
MERCHANT.

English & Indian Groceries always to
be had at cheapest price.

sand Street, Make Location

P.O. Box 2488

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

કાયરો તૈયાર છે

માણુ વરસની અમારી ભેટની અપરી,
જેમાં મલા વરસ કરતાં સુધારો વધારો
કરવામાં આવેલ છે તે હવે તબ્યાર છે.
જે આહુકોએ મહેલા સવાજમ બરી
દામાં હશે તેને તે ભેટ મોકલવામાં
આવશે. નવા થનાર આહુકોને પણ વરસ
નું સવાજમ અમાલિથી જારો દેવાથી તે
ભેટ આપવામાં આવશે. છુટક નકલ
અરીહનારને ૧/૫ ના રકમ મોકલવાથી
ચેસ્ટ મારફતે મોકલવામાં આવશે.

નીચેના સરનામે જાણો :—

Manager.

I. C. Press.

Phoenix, Natal

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix, Natal

No. 8—Vol. IX

SATURDAY, FEBRUARY 25TH, 1911.

Registered as a Newspaper
Price Threepence

DEMORALISATION OF INDIAN WOMEN

GENERAL SMUTS REFUSES TO AMEND THE £3 TAX LAW

On the 19th ulto., the Joint Hon. Secretaries of the Natal Indian Congress addressed a communication to the Minister of the Interior, in which they drew attention to the case of the Dannhauser Indian women who were, last December, sentenced to imprisonment, at Newcastle, for failure to pay the annual £3 licence. The facts of this case were published in *INDIAN OPINION* on the 17th December. After recounting them at length, the letter of the Congress proceeds:—

"The Congress desires to remind the Minister that it was never intended that Act 17 of 1895 should be made applicable to Indian women. Nevertheless, it has been made so apply, for many years, to Indian women, freed from their indentures, from the age of 13 years onwards. At the beginning of last year, a Bill was introduced into the Natal Parliament by the Government, with the object of exempting Indian women from payment of the annual licence, but Act 19 of 1910, as eventually assented to, merely places it within the discretion of magistrates to exempt women who are too old, or indigent, or whose health is too bad, for them to pay the tax.

"The Congress ventures to urge that the case quoted is a clear indication that it is unsafe to vest such discretion in magistrates. Moreover, since it was never the intention that women and young girls should be made to pay this tax, the Congress desires to press upon Government the urgent need to introduce legislation to free Indian women completely from the necessity of having to pay it. The tax itself is inequitable from every point of view, and is unknown in any other part of the British dominions. The monthly earnings of Indian women of this class are too small to enable them to pay such a tax, and its incidence acts as a direct inducement to immorality and vice, whilst checking marriage and enterprise.

"The Congress, accordingly, desires us to request the Minister to make the necessary investigations regarding the matters referred to above, and to ask

"Not for Ourselves"

To the women who are not yet ready to take their stand by our side we say: We are sorry for you, but we shall fight for you. It is because you are weak that we are determined to be strong. We do not fight for ourselves. This is not a fight for material advantage, not even for better laws; it is a fight for liberty, for the freedom of our spirit. We in this militant movement have won that spiritual freedom; we have thrown off the bondage; we have won our way through the prison-door; we are on the top of the hill; we breathe the air of liberty. There is nothing else for us to win for ourselves. But we know that the great majority of women cannot pay the price we have paid. So we have to continue the fight and win the battle for them. We have got to have it proclaimed in Parliament that henceforth women are free, that they are to be dealt with as human beings; and therefore our appeal is to the strong and free to do battle for those of our sisters who cannot battle for themselves. As recruiting sergeant for this great women's army I rejoice to tell you that such a host of volunteers have sent their names as have made glad our hearts. When we think of the great forces on our side we can afford to look with contempt, even with pity, upon those who stand against us. Do they really think that the womanhood of this country in the twentieth century can be kept any longer in subjection? Neither their false preaching can hold us back nor their use of physical force—the weakest of all things in all the world; none of these, nor any weapon that they can imagine can hold back this movement. We go on like a triumphant army, encouraged by the great example of those who have fought and won such battles before us. We go on, and already we see the victory right in front of us.—MISS PANKHURST, at the Albert Hall, London, before ten thousand people.

In reply to this letter the Congress has now received the following communication from the Acting Secretary for the Interior, under date the 14th instant:—

"With reference to your letter of the 19th ultimo, on the subject of the Indian women who were brought before the Magistrate at Newcastle and charged with having failed to pay arrears of the licences due by them under Act (Natal) 17 of 1895, as amended by Act (Natal) 19 of 1910, I am directed by the Minister of the Interior to state that I see no reason for taking any immediate steps in the direction of altering the Natal law which so recently as last year was amended with the object of relieving Indian women from payment of the licence moneys upon grounds of ill-health, old age or for other just cause."

[Note: We refer to this subject in our editorial columns.—Ed. I.O.]

We understand that, in response to an appeal, Mr. H. C. Hull, the Minister of Finance, has issued a notice, instructing Magistrates not to press indigent Indians to pay the £3 annual licence, nor to sentence to imprisonment those who fail to pay the tax. We understand also that, when, next year, the poll-tax is removed from Europeans, it will be removed as well from natives, Indians, and coloured people.

We are now in possession of the judgments delivered by the Appellate Court in the Chotabhai case. We hope, in succeeding issues, to publish them.

that an assurance concerning the speedy introduction of legislation on the subject may be given to the Indian community by the Minister."

Indian Indentured Labour

The Sanderson Committee's Report Criticised

In March of 1909, says the *Statist*, a Committee, with Lord Sanderson as Chairman, was appointed to consider and report upon emigration from India to the Crown Colonies and Protectorates. The report, which was issued some time ago, gives a qualified sanction to the system of indentured labour. The essential portion of it is that, subject to certain recommendations, the system of indentured emigration as actually worked is not open to serious objection in the interests of the Indian labourer; that Indian emigration is of the greatest assistance in developing the resources of some of our tropical colonies and in increasing their prosperity; and that in the present condition of India indentured emigration is the only practicable form of emigration to distant colonies on any considerable scale. But the Committee qualifies these three expressions of opinion as follows: First, that emigration under indenture for private employers should be permitted only to such colonies as offer an opportunity to the time-expired immigrant to settle in an independent capacity on the land; secondly, that emigration of this nature should only be permitted to such colonies as have spare land capable of development; and, thirdly, that, it being obviously to the advantage of a colony to develop its spare land, there is no objection to the Government of such colony assisting the employers of labour in bringing in immigrants who are at first at the disposal of the employers, but subsequently contribute independently to the development of the resources of the colony. It will be seen from this that the approval given to the system is very qualified. For instance, indentured labour for Natal is ruled out, for Natal refuses to allow the indentured immigrant when his time of service expires to settle in the colony. Similarly, Indian immigrants would be shut out from many other colonies. In fact, if the report is acted upon, Indian indentured emigration will be very restricted. Furthermore, it will be seen that the Committee, while stating that in general terms there is no strong objection to be made to the system in the interest of the Indian labourer, yet adds that certain recommendations which it makes later on should be carried into force. As a matter of fact, the Committee admits, first, that the system of engaging Indian labourers for private service in the Crown Colonies is open to much abuse, and occasionally, no doubt, is abused; secondly, that the Indian labourers very often do not understand the work for which they are

intended or the conditions of their employment; and, thirdly, the Committee admits that in some at least of the Crown Colonies the system does not work well, since there are a revoltingly large number of prosecutions of indentured labourers. In some of the colonies, in fact, the prosecutions amount to 20 per cent. of the coolies employed. It may be, as some of the witnesses state, and as the Committee is charitably inclined to conclude, that not a few of the Indian coolies have been induced to engage themselves without thoroughly understanding what they were undertaking to do, and that by nature many of these are not qualified for steady and regular work. Whatever the explanation may be, the fact is there that there is a revoltingly large number of prosecutions of indentured labourers, showing that the system certainly does not work smoothly. Upon the whole, then, we find it very difficult to accept the report of the Committee as conclusive.

Committee and its Limitations

That Indian labour is beneficial to employers in the Crown Colonies we are quite prepared to believe. The system grew up shortly after the abolition of slavery in the West Indies. The emancipated slaves preferred to settle upon the land rather than to work for their old masters, and the sugar-producing colonies, therefore, fell into great distress. That imported Indian labour has been of immense benefit to the employers in such colonies it is not difficult to believe. But whether it has been beneficial to the colonies taken altogether is open to doubt. As a matter of fact, the Committee does not enter into the question whether the colonies have been benefited. It seems to take for granted that if it can be shown that the owners of the sugar estates have benefited the whole community must likewise have benefited. But clearly the inference does not follow. For example, the emancipated slaves refused in large numbers to work on the sugar estates, preferring to settle upon unoccupied land. Now, is it not possible that the introduction of Indian labour contributed to an evil from which the tropical colonies undoubtedly are suffering—namely, the laziness of the negro population? Is it not possible that the negroes would have had to work, at all events would have been tempted to work by high wages, if cheap labour from India had not been imported? Again, is it not possible that the competition of cheap Indian labour kept down wages, and, therefore, injured not only the emancipated slaves, but the native population of all kinds, say in such a place as either Ceylon or Mauritius? It is true the Committee states that it finds no evidence that Indian competition did keep down wages. But then it is to be remembered that the Committee was appointed in March,

1909, and that it reported in June, 1910. Thus it spent only fifteen months in inquiring into the advantages and disadvantages of a system which is found to exist in the West Indies, in Mauritius, in Fiji, in the Straits Settlements, and in the Federated Malay States, to mention only some of the colonies, showing over what a vast extent of the earth's surface it prevails. Is it not clear that the Committee did not visit the islands, did not take evidence on the spot, did not examine with their own eyes the working of the system? Is it not also evident that the Committee did not even visit India to inquire for themselves how India is affected by the system? The Committee admit that there is a prejudice in India against the whole system, that respectable people condemn it, and that very many of the coolies engaged are wretches. Lastly, the Committee is apparently prepossessed in favour of the system because it has convinced itself that, if emigration on any considerable scale from India is to be carried on, it must be in the form of indentured labour. We are not prepared to accept this dictum of the Committee. Even if we were prepared we should be inclined to say that it is better emigration should cease than that it should be carried on in a form which is liable to so much abuse, and which, to put it mildly, bears such a resemblance to forced labour. The Committee strongly repudiates the allegation that it is forced labour. But we have just pointed out that the Committee did not take the pains to fully inform itself, and, therefore, we are afraid that the report leaves the whole question where it found it.

Need for Inquiry

There is another matter which is even more important. Whether a few hundreds, or even a few thousands, of Indian labourers emigrate every year out of a population of over 300 millions appears to us a matter hardly worth the trouble that has been taken about it. If India is to be benefited by emigration, the emigration must be on a scale to affect the rate of wages. It is perfectly evident that a few hundred, or even a few thousand, emigrants leaving India every year will not affect the rate of wages. What we should like to see is inquiry by a very strong Commission into the best means that can be employed for stimulating emigration from India upon a considerable scale, and the directions in which the emigration is likely to prove successful. In the meantime the proceedings of the reformed Viceroy's Council during its very first session have taken the value out of the report of this Committee. The reformed Council, and especially the native members of it, declared so strongly against indentured labour in colonies which will not permit Indians to settle that the Indian Government was compelled to pledge itself that it would not sanction such emigra-

tion in the future. Therefore, before this Committee reported that part of the question was emphatically decided. Furthermore, it is perfectly evident that the native members of the reformed Councils of all kinds will assert the interests of India in a stronger fashion in future sessions. They have only just begun to feel their feet. As they realise the scope of usefulness that is open to them and the great opportunity that is offered them to assert the rights of India, it is as certain as anything can be that they will plead the rights of their fellow-countrymen in an emphatic manner. That being so, we doubt very much whether indentured labour will be allowed to go on very long. A purely British Committee may report in its favour or against it. But the decision will have to be taken ultimately in India, and the fact that this kind of labour is unpopular, is distrusted, is believed to be ignominious, dooms it before very long. Therefore, we repeat what we have said already, that the Indian Government ought to appoint a very strong Commission, on which really representative Indian opinion will find a place, to inquire into the whole question of how best emigration from India can be promoted. We are sorry to see that Lord Sanderson's Committee does not expect much from Indian emigration either to the East African Protectorate or to Uganda. They are both, one would think, countries in which Indians might settle and do well. The opening up of them, moreover, would be a most useful work to the Indian settlers and to the Empire. Lastly, if they are as well fitted as is said to produce cotton, a considerable settlement of Indians in them would be of incalculable advantage to our own cotton trade. Once more, then, we express the hope that either the Secretary of State for India or the Indian Government itself will appoint a really strong Commission, on which the most enlightened Indian opinion will be adequately represented, to inquire into the whole question of Indian emigration.

London Activities

The New Secretary

In view of Mr. Ritch's departure for South Africa, we understand that a strong Committee was formed for the purpose of making him a presentation on behalf of those in London, members of all communities, who appreciated the splendid work accomplished by him since the inauguration of the South Africa British Indian Committee in London. Amongst the members of the Presentation Committee were Sir Charles Bruce, Sir Mancherji M. Bhownagree, Sir Wm. Bull, Major Syed Hassan Bilgrami,

Archdeacon Potter, Mr. Ratan Tata, Mrs. P. L. Roy, Mrs. H. P. Cobb, Miss F. Winterbottom, Miss Bennett, Mrs. H. S. L. Polak, Mr. J. H. Polak, and Mr. C. K. Gandhi. Miss M. E. Polak acted as Hon. Secretary of the committee.

From the Editor's Chair

INDIA AND THE VICEROY'S DECISION

We have examined our Indian exchanges with great care, in order that we might be able to give our readers a useful summary of our Indian contemporaries' comments on the action taken by the Governor-General-in-Council to stop the further recruitment of Indian labour for South Africa. But we must confess, and we say it with regret, that we are greatly disappointed at the manner in which the Indian press has dealt with the matter. There appears almost universally a spirit of deep exultation that the Government of India have adopted retaliatory measures against South Africa. In some cases, this spirit is veiled by an appeal to Indian honour vindicated. Now we can quite understand and appreciate this very natural point of view, and we largely justify it. But it is not a very lofty or a very dignified one. It savours too much of that spirit of vengeance that were better left to the impartial dispensation of a Higher Power. Almost without exception, this has been the tone adopted throughout the Indian and Anglo-Indian newspaper world. Many journals, too, have pointed out how universal in India is the cry of an inadequate labour supply. What does this mean? Nothing more, we fear, than that regard is had first to the requirements of the employer, and afterwards, if at all, to the needs of the labourer. Almost alone in upholding the latter's rights are the *Indian Social Reformer*, the *Tribune*, and the *Rangoon Times*, an Anglo-Indian journal. They have animadverted upon the whole evil principle of the indenture system, and have laid stress upon its sinister meaning for its victims. Astonishing as it may seem, never, we believe, before the Madras Provincial Social Conference, held at Karaikal, last year, under the distinguished presidency of Mr. K. Natarajan, had a resolution been passed, on such an occasion, condemning the system as morally indefensible and detrimental to the real well-being of the labourer. To our immense regret, however, we observe that the All-India Social Conference, held, in December, at Allahabad, has completely failed to carry the matter even so far as Madras had already done, clear evidence of an unworthy timorousness, or equally unworthy lack of conviction, on the part of some, at least, of the promoters. The resolutions passed recently at the Tanjore

District Conference certainly deal with the question of indentured emigration, but too largely, in our opinion, from the point of view of the employer, and too little from that of the labourer. We would respectfully remind our friends in India, and especially in Madras, that they are individually and collectively responsible for the greater part of the immense volume of hardship that has overwhelmed their humbler brethren, both free and indentured, throughout the Empire and elsewhere, and it is only of late, mainly, we believe, because of the heroic struggle in the Transvaal, that India has at last awakened to a sense of pride in her colonists. Had she, in the past, remembered the true interests of the lower orders of the community, they would never have been driven to sell themselves into what is often worse than slavery, because it is rarely so regarded, and is, therefore, condoned. The indenture system is a lasting shame and humiliation to the Motherland. It has existed for the greater part of a century, yet, except in Bengal, it has scarcely been considered on its merits by Indian economists, politicians, sociologists, publicists, ethicists, or social reformers. Even the revered Justice Ranade—and we say it with all respect and not a little trepidation—did not realise the essential nature of the system and its inevitable concomitant evils. Wherever, in a foreign land, the coolie exists, there all Indians must surely be dragged down, politically, socially, and economically, to the "coolie" level. All are "coolies" alike, and they receive the treatment that is so cruelly and shortsightedly awarded in India to the despised untouchable. It is simply a new variant of the old economic law, that bad coin tends to drive out good. We venture strongly to appeal to our compatriots in India to appreciate, as some of them already do, the fact that the real purpose and nature of our struggle here are much more directed towards the spiritual uplift of the community than towards its material improvement. Indentured labour is a moral blight, whether it obtains in Fiji, Assam, or Natal. It is ineradicably bad, it cannot, in principle, be made better, and we urge India's public men to bend their efforts towards making a speedy end of it.

UTTER FOLLY

WHEN you can't avoid an unpleasant situation, put the blame for its existence on the other man! That seems to be the normal attitude of Natal employers just now. After having howled and whined under the lash of the Indian Government's prohibition, they are now disposed to assert that the authorities in India are legally obliged to complete Natal indentures that may remain unfulfilled on June 30 next. The impudence of the demand may be gauged when we remember that the Government of India have never at any time engaged to supply labour

for Natal. The utmost that they have done has been to say:—"Provided you accept all our conditions as to recruitment and otherwise, as laid down in our emigration laws, we shall permit you to recruit; but we do not associate ourselves with your work, nor do we in any way guarantee that your needs will be satisfied." But imagine, for one moment, that the Indian Government are going to undertake, or can be either legally or morally forced, to fill Natal's indents, to any extent, in fact, to assume that they have suddenly taken leave of their senses. Our friends in India will doubtless watch this phase of the situation, and we can promise the planters the speedy disappointment of a vain hope.

BREAD AND STONES

If the labourer gets no more than the wages which his employer pays him he is cheated—he cheats himself.—
THORAU.

WE are not altogether surprised, though we regret it, to observe the consternation of our contemporary, the *Natal Mercury*, at the "revelations" of Mrs. Mayo in a British magazine, reproduced in the *Daily News*, concerning the conditions of indentured labour in this Province. The only astonishing thing, to those who have not blinded and deafened themselves to the facts, is that they can be, at this late day, regarded as "revelations." It is useless, as our contemporary does, to save one's conscience by pooh-poohing Mrs. Mayo's statements which, though true, are certainly not new; and to seize the occasion to beat the Radical dog shows how eager the employers of labour are to find a suitable stick wherewith to vent their bitter disappointment at the fate that has been voted out to them by the Indian Government, who, strange as it may seem, actually preferred to safeguard the interests of the Indian people, to filling the pockets of greedy Natal employers. But we are sorry to find our usually shrewd and sane contemporary launching forth in such a bitter spirit, which might well have been left, say, to the Natal Manufacturers Association. It is futile, too, to adduce the return of some labourers to Natal as evidence of the benevolence either of the system itself or of those who work it. As the *Statist* aptly points out, many of the labourers recruited are wastrels in India, and are little less so in South Africa, and many of these, who return to India, come back to Natal with empty pockets, on the well-known principle that a rolling-stone gathers no moss. We have seen some of the specimens ourselves, and we know what we are talking about. As for the rest, they return to employers who have treated them well, and that is the most that can be said. Thorau's dictum, quoted at the head of this article, holds absolutely good here in Natal. How much more is the labourer cheated when he

does not get the wages that he contracted to get? And how many of the labourers could have been secured, had they known the actual conditions of employment, and the fact that no Natal native could be got to do the work required on those conditions and for that pay? Natal is worse than other countries that employ indentured labour only in this—that in the Crown Colonies, where the Imperial authority can be exerted over employer and employee alike, it is possible to demand and obtain open and impartial commissions of inquiry, as, some years ago, in British Guiana, and, recently, in Mauritius. But Natal is self-governing, and accordingly it is a law unto itself. It may and does refuse open and impartial commissions. The Commission appointed in 1908 was a hollow farce. It was absolutely unrepresentative. It was wholly one-sided. Its object was not to get at the facts of the case, but to secure a labour supply for the employers, who were hugely over-represented on it. It was in intimate touch with the Trust Board, the employers' own creature. Its sessions were held *in camera*, and the evidence recorded has never been published. We can well understand this—Mrs. Mayo's "revelations" might have been even more authoritatively anticipated. The *Mercury* should remember that man does not live by bread alone, and that twelve shillings a month, sometimes paid in full, bad rations, and a pigsty, not to mention the lofty immorality of the life of the indentured labourer and his frequent ill-treatment, are hardly an adequate recompense for five years' "penal servitude."

S.A.R. REGULATIONS

WE are glad that Mr. Cachalia has addressed the Acting General Manager of the S.A.R. on the matter of the offensive so-called regulations regarding coloured and Asiatic passengers, reproduced in our columns last week. We must suspend judgment so far as their applicability to the Transvaal is concerned. We would fain hope that there is a mistake made somewhere. But it is clear that they apply to Natal and the Orange Free State. Why should they? As for the Orange Free State, they are wantonly insulting to Asiatics, since there are hardly any Asiatics in that Province. And in Natal, if the regulations are enforced, it will be due purely to our supineness. When Natal was a separate colony, there was no occasion for such a high-handed policy. The fact of the Union has certainly not altered circumstances, except that the Union Government are stronger than the Natal Government to humble and crush us. We trust that the Natal Indian Congress will take prompt action, and demand repeal of the insulting regulations.

When we come to examine the regulations in detail, they lead to absurdities of which we hope the Railway

Administration is not quite capable. For instance, a coloured passenger may take any fast train, the Imperial Mail, or any other such train, from Capetown. The regulations are not in force in the Cape Province. If such a passenger's journey to be impeded as soon as the train crosses the Orange Free State border? Will the European passengers, after having travelled in a train carrying a coloured passenger, suddenly discover a valid reason for objecting to his presence as soon as the sacred soil is reached? Again, will an Asiatic passenger be a desirable fellow as soon as the Imperial Mail enters the Cape Province? The humour of the situation apart, it seems to us that the publication of these ridiculous regulations can only cause needless irritation to the coloured and the Asiatic communities, and wound their susceptibilities. Mr. Sauer is the Minister in charge of the Railway Department. He is known to be a man of wide sympathies, and we trust that it is only necessary to draw his attention to these extraordinary regulations to bring about their repeal.

THE LONDON ALL-INDIA MOSLEM LEAGUE

WE are certain that our readers will have perused with satisfaction and gratitude the two representations from the London All-India Moslem League to the Colonial Office, that we have been able to publish, last week and this. The documents are more than ordinarily well-informed, as was the remarkable memorandum, from the same source, that appeared in our columns some weeks ago. The London Branch of the League has been doing a most patriotic service in constantly reminding the Imperial authorities of the duty that is imposed upon them and the expectations held in India that they will duly perform it. We are especially glad to note the League's activities to-day in view of the critical position of our community. We are at the cross-roads. The Government of India's action solves only one portion of the problem, and that only partially. The main question—how are resident Indians to be treated under the Union?—still remains to be answered, and we have seen, in the sinister engineering of petitions to Parliament by those notorious anti-Asiatic bodies in the Transvaal that term themselves Chambers of Commerce and Town Councils, how serious will be the attempt, not only to perpetuate and extend the scope of the national insult contained in the Transvaal legislation, but also to impose further disabilities upon Indians lawfully resident throughout the Union. All the more welcome and timely, then, is the League's action, and we trust that the Imperial Government will appreciate the gravity of its responsibilities before the so-called "Imperial" Conference meets. Any such Conference, whereat India is not fully and popularly represented,

is merely another shrine erected to the honour of the Jingo fetish. We are glad that the League have reminded Mr. Harcourt of the need for Indian representation to discuss at least this problem, of which ours is a symptom, though we have no hope that India's view will be at all adequately argued. Our great hope lies, not in anything that the Imperial Government may urge, but, singular though it may appear, in the saner Imperialism of those who have successfully coped with the legal side of the problem, in Canada and Australia. We want principles laid down. Details may be worked out later, according to our strength and the local conditions of the problem.

GENERAL SMUTS AND THE £3 TAX

We cannot say that General Smuts's reply to the representation of the Natal Indian Congress, urging upon him the desirability of introducing at an early date legislation designed to relieve completely Indian women of the necessity of paying the £3 annual tax, affords us much surprise. We scarcely expected anything else from the Minister. Facts have never been known to influence him unduly, and appeals to his humanity are so much wasted effort, since one cannot extract blood from a stone. These women are merely "coolies," and, from General Smuts's point of view, it is no doubt legitimate, granted the impossibility of deporting or otherwise removing them from the Province, to force them to moral degradation and social ruin. They are not human beings, in the ordinary acceptance of the term—merely "coolies," who may fester and decay and spread their poison at will throughout the entire community. General Smuts sees no reason for any further amendment of the law. He does not even propose to issue instructions to Magistrates directing them as to how the Legislature intended them to exercise the discretion by law vested in them. It is nothing to him that, whilst, at Verulam, the Magistrate wisely exercises the widest possible discretion, exempting all women claiming exemption, the Magistrate at Stanger has scarcely exempted a single poor woman of his district, whereas the Newcastle Magistrate sends them to gaol, notwithstanding the "just cause" of indigency. Of course, the purity of European women is not at stake. The law applies only to "coolie" women, for whom General Smuts, the vindictive persecutor of Mrs. Sodha, has no compassion. Their pitiful prayers for help meet with no response in that cold breast. That Indian women ask to be protected from temptation, that they want to save their children from evil example, want, and penury, would ordinarily excite all that was most humane in men, even if they claimed to be

known as "strong" administrators. But the "honourable" Mr. J. C. Smuts wages war upon women and helps to besmirch their honour. Heaven, no doubt, will grant him the reward that such chivalry merits. Wholly opposed to that joyous spirit of spontaneity to do the wrong thing, that characterises the Minister of the Interior, is the humane attitude adopted by the Finance Minister, Mr. Hull, from whom, as it was entirely unexpected, the action comes with all the more grace, has, we understand, issued instructions that indigent Indians are not to be pressed to pay the licence, and in no case are they to be punished with imprisonment for failure to pay. Further than this, the Minister could not be expected to go, as the introduction of legislation on the question hardly falls within his department.

The All-India Moslem League

And South Africa

At the annual session of the All-India Moslem League, held last December at Nagpore, under the presidency of the Hon. Mr. Nabiullah, Khan Bahadur H. M. Malik, the Chairman of the Reception Committee, referred to the need to help in securing the removal of the ill-treatment of the Transvaal Indians.

The third resolution dealt with the treatment of Indians in the Transvaal. In moving the resolution, Mr. Yakub Hassen, of Madras, briefly explained the circumstances in which Indian settlers had taken up passive resistance and eulogised the patriotic attempts they were making to get the objectionable clauses of the Immigration Act cancelled. He then proceeded to say their heroic sacrifices had roused their feelings and Muslims, Hindus, Sikhs, Christians, and Parsees had become alive not only to the great hardships imposed on their brethren in that far off land, but also also to the sense of the insult imposed in the objectionable regulations. Constant appeals to the Imperial Government in England, supported by the strong advocacy of such large-hearted friends of India as Lord Amthill, had not so far succeeded in rousing the Imperial Government to a sense of their duty to their Indian subjects. Since the inauguration of South African Union and the visit of His Royal Highness the Duke of Connaught, a change seemed to have come over the colonists and he understood that they were contemplating a compromise. It was, however, feared the proposed legislation was not conceived in the proper spirit, and would only attempt at introducing uniformity in the various regulations that govern Asiatic immigration in the different states. This

measure, while improving the lot of a few in one state, might deprive the many in other states of rights which they had hitherto enjoyed. They should therefore not be deluded into the belief that better days were to dawn on their brethren in South Africa who had resolved to keep up their agitation till the disabilities complained of were entirely removed, and as a Secretary of the Indian South African League, he could vouchsafe, from his personal experience of many of them, that they would carry out their resolve to the bitter end if need be. They, on their part, assured them of the support they could possibly offer in their patriotic struggle.

The speaker then thanked the Government of India for all that they had done in this manner, and begged that they would continue to advocate their cause till justice was secured. In continuation, he implored the Indian Government to put a stop to the indenture of labour for South Africa, which stop he felt sure would bring that Colonial Government to a judicious frame of mind.

Our London Letter

January, 1911.

Return of Mr. Ritch

The return of Mr. Ritch last month brought the London helpers of the cause into living touch with the hard facts of the situation in South Africa. It concerns the British Indians, and the welcome afforded to him carried with it a true appreciation of the services he was able to render during his brief stay. There were no garlands, but there was the tribute of affection and appreciation which underlies the flowers. No one in the Bouverie St. office on the night when Mr. Ritch was welcomed back could fail to recognise the high tone which inspires the leaders in the great movement; there is always a fair statement of the case for "the other side" and a generous dealing with opponents. A steadfast stand is made for justice, but ill-will does not enter into the policy pursued, much less any idea of physical force. The whole campaign—to use a warlike expression—has been a lesson on the power of the spiritual. I must add a word again to-day in appreciation of the services of Miss Maud Polak; she desires no praise, but a recognition of her untiring work is her just due.

Towards Peace

We have just had the great peace festival of Christmas and it was at a fitting moment that Mr. Andrew Carnegie announced shortly before the Christmas bells began to ring his intention to devote two millions sterling to the abolition of war and the furtherance of the cause of peace. One passage from the Trust Deed deserves quotation; it runs thus:—

"Although we no longer eat our fellow-men, nor torture prisoners, nor sack cities, killing their inhabitants, we still kill each other in war, like barbarians. Only wild beasts are amenable for doing that, in this, the twentieth century of the Christian era, for the crime of war is inhuman, since it decides not in favour of the right, but always of the strong. The nation is criminal which refuses arbitration, and drives its adversary to a tribunal which knows nothing of righteous judgment."

Mr. Carnegie is a convinced optimist, for he provides that the annual income from the Trust, £100,000, shall be applied, "when war has been abolished, to the extinction of the next most degrading evil." The generous benefactor shows his wisdom, too, in declaring that he lays down no stringent regulations, but, having full confidence in his trustees, leaves them the widest discretion as to the measures and policy to be adopted. It was a splendid Christmas gift to the world.

Lord Minto at Home

There was Christmas joy at Minto House when the ex-Viceroy of India arrived at his old home for the festive season, and his fellow Borderers gave to him, to his wife, and to his daughter, a true Border welcome. During his five years and more of absence from the Border, his work in India has been followed with keen interest by the Borderers, and on his arrival home they told him in straightforward, simple language that they were proud of him. This welcome gave the crowning touch to India's farewell and to the notable honour—the Order of the Garter—conferred upon his distinguished servant by His Majesty King George V. The secret of this appreciation in East and West is character, and it is to be hoped that in the changes that are bound to come in the machinery of government, the Monarch and the Nation may still command the services of so true a statesman as Lord Minto.

One word here for the new Viceroy: Lord Hardinge's words and actions since his arrival in India warrant the faith that he will consolidate and extend the work of Lord Minto and Lord Morley, and put into practice the great word of the King-Emperor: Sympathy.

The General Election and After

Punch last week summed up the history of the year 1910 in a humorous way:—"Too much rain and too many elections!" Special interest attaches to the meeting of the new Parliament and to the action it will take with regard to the Vote of the House of Lords. Things cannot stand still, and the power again entrusted to Mr. Asquith must now be used. The hurry shown by the Lords in their desire to reform themselves before the election shows that the anomalies of the Glorious Chamber are apparent to its occupants. The

King and Queen are to open Parliament in person in a short time and then serious business will begin. Preparations for the Coronation are already well advanced; the route of the processions is almost fixed, and the venerable Abbey will ere long be closed to the public in order that the important and difficult inside work may be properly carried out. The visit of Their Majesties to India for the Coronation Durbar is likely to make the Indian representation at the June ceremony smaller than at King Edward's crowning, but the visit itself promises to be not only epoch-making but beneficial to India.

OSERVEY.

"Indians on Loan"

Congress Inquiry

Upon publication, in our columns, of the allegations regarding the sub-letting of the services of a number of indentured Indians, contracted to the Tongaat Sugar Estates, the Secretaries of the Natal Indian Congress addressed the following letter to the Protector, on the 6th inst.:

The attention of the Natal Indian Congress has been drawn to the report in *INDIAN OPINION* of the 4th inst., regarding the sub-letting of the services of certain Indians employed, we understand, by the Tongaat Sugar Estates, of which, we believe, Mr. Sanders is managing director. We trust that you will investigate this matter, and that you will be able to assure the Congress that such cases do not indicate the prevalence of a practice that is in no way consonant with the spirit of the Indian Immigration Laws of this Province.

Protector's Denial

To the above, the Protector replied as under, on the 11th instant:—

I am in receipt of yours of the 6th instant, with reference to the report in the *INDIAN OPINION* on the 4th instant, regarding the sub-letting of the services of indentured Indians.

There is no question of sub-letting. The Indians have been formally transferred to the Greenwood Park Brick Company, to the 31st March next.

My Inspector saw the Indians at the Works, and they are quite content, and are consenting parties to the arrangement. The Greenwood Park Brick Company will pay these Indians as their servants.

The Congress has now sent the following acknowledgment, under date the 23rd instant:—

We are glad to learn that, in this case, there was no question of sub-letting of services, and that the men are now satisfied with the treatment. We are glad that this impression is largely due to the fact that we have since learnt that the Manager of the

Greenwood Park Brick Company has been convicted and fined for assault in three separate cases, arising out of the incident regarding which we wrote to you on the 6th instant.

We understand from our Verulam correspondent that the labourers were at first sent back to the Tongaat Sugar Estates, and subsequently they were returned to the Greenwood Park Brick Company. It appears, moreover, that three of them brought charges of assault against the manager of the latter company, who pleaded guilty under provocation. He was fined in each case five shillings.

The transfer of services, which the Protector declares to have been effected, purports to have been authorised under section 39 of Act 15, 1891.

Tanjore District Conference

In the course of his presidential address to the Tanjore District Conference, held last December, Hon. Mr. P. Kesava Pillay said:—

Changes in every direction promise to take place and make us feel that we too are a people to be counted with. In this connection we should not forget the firm and right attitude of the Imperial Government and the sympathy of the Anglo-Indian Press in regard to the treatment of our countrymen, especially in South Africa. We wish we could say as much of our Madras Government in this respect. I am afraid the people down here have not contributed as much as one would expect of them. Our countrymen in South Africa have set a noble example at immense sacrifice of what we all in this country ordinarily hold as too dear to be lost, or too difficult to be endured. Shall this lesson be lost on us? Shall we continue to be swayed by mutual dislikes and jealousies and to be lost in self-seeking pursuits? May I state, in parenthesis, that the Madras League and its energetic Secretary, Mr. Nateman, are doing yeoman service, worthy of our admiration and practical co-operation.

The following resolutions were unanimously adopted:—

That this Conference urges on Government to take steps to prevent the emigration of coolies to foreign countries.

That this Conference further urges the land-owners in the District to endeavour to improve the social and material conditions of the labouring and especially of the depressed classes of the District.

And this Conference further authorises the Executive Committee to publish periodical leaflets instructing the labourers on the difficulties they encounter in foreign lands, and to adopt such other means as would influence them to stick to their District.

London All-India Moslem League

And South African Indian Grievances

Addressing the Under-Secretary of State for the Colonies, on the 19th ulto., Mr. M. T. Kaderbhoy, Hon. Secretary of the London Branch of the All-India Moslem League has written as follows:—

I am directed to convey to the Right Honourable the Secretary of State the warmest thanks of the Committee of this League for the letter of the 14th ultimo, signed by Sir Charles Lucas, respecting the detailed representation we had the honour to submit a few weeks ago upon the position and grievances of Indian subjects of His Majesty in the self-governing Dominions, and more particularly in South Africa. The Committee wish me to express their gratification to receive the intimation that the questions raised in the representation are receiving the earliest consideration in His Majesty's Government, for they believe the announcement will have a reassuring effect in India. In reference to the three points of detail mentioned in the letter of Sir Charles Lucas my Committee desire to make a few brief observations.

1. My Committee beg first to express their satisfaction that the regulation excluding Indians over the age of fourteen from the Natal Government Schools was rescinded before the date of their letter. They trust that full effect is being given to the rescindment, and that in actual practice needless and illegal obstacles are not placed in the way of the acquisition by Indian children of adequate education.

2. My Committee appreciates the remark of the Secretary of State that "the Cape franchise as it existed at the date of the South African Union is in no way restricted by the South Africa Act, 1909," but they venture to affirm that in a very important respect the position of Indians has been made worse instead of better by the confederation. Before the Union, British Indians were eligible for election to membership of the legislature which was supreme in the control of the affairs of the Cape. The South Africa Act deprives them of that right since it limits membership of the Union Parliament to persons of European descent. Hence my Committee feel that they are justified in submitting that British Indians have suffered reduction in status and have been deprived of rights of citizenship hitherto enjoyed.

A differentiation has been arbitrarily made between them and Europeans and Afrikaner citizens on grounds of race alone.

Indian Traders in Natal

4. With reference to the complaints made in our representation as to the unfair application towards Indian traders of the Natal Dealers Licences Act, 1897, my Committee note that an appeal lies to the Supreme Court in cases where the renewal of an existing license is refused by the licensing authority. I am directed to point out, however, that there is still no appeal possible in regard to refusals to grant new licenses. This is a serious grievance; and the position can only be properly understood when it is borne in mind that the licensing boards frequently consist in no small degree of traders, or friends and business associates of traders, personally interested in checking Indian competition; and that, consequently, the boards may, and sometimes do, come to conclusions not in accordance with the wishes of the general European population. There can be no doubt that, as in the case of liquor licences in this country, applications for new licences or renewals should be dealt with by a judicial and not a municipal authority. But as the Natal law has otherwise directed, there should be the safeguard of appeal to the Supreme Court against refusals of applications for new licences as well as for renewals. The present law stands in the way of business enterprise on the part of established Indian traders in meeting changed conditions by removals from one part of a locality to another or by other adaptations to local circumstances. Moreover, the attitude of the Natal licensing boards is liable to be followed in other parts of the Dominion; indeed my Committee are informed that this tendency is already observable in Cape Colony.

A Serious Warning

5. I am directed to add, in reference to paragraphs 11 and 12 of my former letter, that my Committee have noted with somewhat mixed feelings the decision of the Government of India to exercise the statutory powers recently acquired by issuing a notice in April next prohibiting further indentured emigration to Natal after July 1st next. My Committee feel that this decision is wise and just, being called for as in some sense a measure of retaliation. Nevertheless, as loyal citizens of the Empire, they cannot regard with unqualified complacency the spectacle of the greatest Dependency of the Crown being driven to protect its people in this manner from ill-treatment in other portions of the Empire. At best the measure checks the further growth of a great evil; but it does not protect from inconsiderate treatment the many thousands of British Indians now domiciled in South Africa. Above all it does not meet what is after all by far the most serious feature of the whole problem—the grave

injury to Imperial interests arising from the feeling of indignation and keen sense of injustice which, as pointed out in the League's representation, is shared by all classes of His Majesty's Indian subjects in reference to the lot of their fellow-countrymen in the self-governing Dominions.

The Imperial Conference

6. In these circumstances my Committee earnestly desire to see a fulfilment of the rumours which have been circulated of late that a proposed settlement of the Indian problem is to come under the consideration of the Union Parliament. They feel that the present opportunity for His Majesty's Ministers to press for a fair and reasonable settlement should be utilised to the fullest extent, both by representations to the Union Government and through the medium of the forthcoming Imperial Conference. In view of the overwhelming importance of a settlement being reached they would renew most earnestly the appeal made in paragraph 16 of my letter for the inclusion of one or more Indians in the Conference for the discussion of this serious problem. The question of a solution so closely affects the happiness and contentment of the Indian peoples that my Committee hold it to be very important that the Indian point of view should be put by representatives acquainted at first hand with the feelings of their countrymen, and they are confident that the presence of such representatives would be of great assistance in arriving at conclusions satisfactory both to the people of India and the Empire as a whole.

Union Parliament

(Unless otherwise stated, the selections taken are from Reuter's telegrams)

Tuesday.

Indentured Indians for the Railways

Mr. FAWCETT (Umlazi) asked the Minister of Railways and Harbours whether the Railway Department in Natal had requisitions filed for 1,000 indentured Indians which still had to be filled, and, if so, whether the Railway Department had consented to cancel these requisitions.

The MINISTER replied that the requisition for 1,000 Indians was filed by the Natal Government prior to the establishment of Union, and the Indians applied for under that requisition had now commenced to arrive. It was therefore too late to cancel what had already been done, but, as stated in reply to the hon. member's question in the House, no further requisitions would be placed by the Railway Administration

Parliamentary Notes

The Parliamentary Correspondent of the *Mercury*, telegraphing from Capetown on Friday, says:—

There are one or two new possibilities about the Indian labour situation. The first refers to a certain implication which is read into the fact that the Indian Council, according to the announcement made at Calcutta in the beginning of last month, propose to allow an interval between the official order for the stoppage of recruiting and its execution; in other words, notice is to be given in April that recruiting must be suspended in July. This is now conjectured to suggest the Indian Government's readiness to allow an ultimate three months for final negotiation, and something is added to the possibility of this being so by the fact that Mr. L. W. Ritch, who has been prominently identified on the Asiatics' behalf with the recent South African agitation, is on his way out to this country again. There is very little hope that, even if any truth happens to exist in these surmises, the Union Government will depart from the course they have already signified in the matter. Mr. Ritch may be able to influence them in connection with the forthcoming Immigration Bill, but as to the interdiction of indentured labour, the Ministry are altogether too certain of having the great bulk of public opinion behind them to consider the propriety of reopening the case regarding coolie labour with Mr. Ritch or any one else.

The other consideration relates to the legal standing of the authorities in India with reference to the indentures for labourers which have already gone through the Protector in Durban. It is practically certain that nothing approaching the number of Indians which the Natal employers have notified themselves as desirous of engaging under indenture will be yielded by the current indentures, on account of the recent good seasons in the Madras and other recruiting areas. Those indentures have been accepted by the Protector, however, for execution, and the important question is raised whether the Indian authorities are not under obligation to satisfy the contract into which they or their responsible agents have entered. Considerable moment is attached in this connection to the clause in the South Africa Act which carries over from the uniting Colonies to the Union the responsibility for all public engagements to which the separate Governments had made themselves liable, and, if there is anything in the reasoning which is being applied to the case of the coolies, it appears that the Indian authorities may be held to supply the whole of the unsatisfied balance of labourers on this year's indentures, even though regular recruiting is stopped. The new proposals will be seen to be of a very important kind. The Indian Govern-

ment's obligation to execute in full all the indentures accepted by the Protector is to be put to the test, and, if anything comes of this new movement on the Indian Council's flank, it may result in a considerable relief of the planters' anxiety concerning the yield of the final indentures.

A Reply

Mr. Polak has sent the following letter on the first paragraph of the above message to the *Natal Mercury*:—

Your Parliamentary Correspondent connects the return to South Africa of Mr. L. W. Ritch with possibilities of extending the period of recruitment of labour in India for Natal. I may positively assure you that Mr. Ritch will, under no circumstances, be a party to any negotiations to that end. Mr. Ritch's views on the question of indentured labour are well known, and the sentiment of the South African Indian community is in full accord with the decision adopted by the Government of India. So far, indeed, from anything of the kind hinted at by your correspondent being possible, I may add that the Indians of South Africa would gladly see the period of grace, during which recruiting in India is still lawful, diminished, instead of extended. South African Indians will do their utmost to prevent the extension of the period of re-indenture, and will strongly advise their humbler compatriots against re-indenture (which was condemned on principle by Lord Sanderson's Committee) under any circumstances.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Monday.

In the course of a letter in the *Leader* by Rev. Chas. Phillips on the subject of the Marriage Bill, he asks: "Has Mr. Freddy read the declarations of the Archbishop of Capetown, the Roman Catholic Bishop of Johannesburg, and the Church Council here? They solemnly affirm, if prohibition (of marriages between whites and coloured people) is enacted in this law, they will marry such people ecclesiastically and face the consequences of their acts." Here is passive resistance threatened with a vengeance! But what will the dear old *Mail* say to this? Won't it be a bad example for the natives and an incitement to lawlessness? Or perhaps the principle of passive resistance operates differently amongst Europeans from what it is supposed to do amongst Asiatics.

That interesting, but not always accurate, journal, the *East Rand Express*, contains a lurid article on the "white peril"—which, by an act of crass stupidity on the part of the printer, is mis-called the "black

peril"—from a member of its staff. We are told that, at the Vogelfontein (Boksburg) Indian Location, a large number of dissolute white and coloured people reside in rooms let to them by Asiatic proprietors. Because the police have failed to do their duty and prevent these people living there, the local Indian community are indiscriminately held to blame, and we read the following choice extract:—"The Asiatic population of the bazaar does not exceed seventy to eighty and these, as already stated, are making a great deal of money chiefly by letting rooms to coloured prostitutes, illicit drink sellers, and thieves." Of course, this is the usual East Rand lie, the real object of which is, in spite of the Chief Justice's declaration of the law, to drive the Indian community out of the location and ruin their business. It is quite a pretty little conspiracy.

The *Leader's* Krugersdorp correspondent says that, at Albertville Government School, there is a child who is stated to be coloured, and a letter from a protesting white parent was read at a meeting of the West Rand School Board at Krugersdorp. It was generally felt that if the parents of a coloured child such as the above would not take a hint duly conveyed, the whole Board should take the responsibility, and it was accordingly resolved that a tour be made (by motor or otherwise) by the Board members at an early date. All the scholars within the jurisdiction of the Board will thus be inspected, not merely Albertville. Mr. Hugo gave notice of motion for next meeting that all Kafirs employed in the cleaning of schools premises be retrenched.

Mr. V. S. Pillay has sent for the settlers mangoes and pineapples; Mr. Nagdee has sent mangoes; Mr. Cassim Adam, of Pretoria, underclothing, etc.

The Asiatic Department of this Province is nothing if not churlish. Just to irritate, notice has been sent to Mr. Chotabhai, junior, that he has to give particulars regarding himself, in terms of Act 2 of 1907, before he can receive his certificate in terms of the order of the Supreme Court. Now the Supreme Court has simply ordered issue of the certificate. It would therefore appear to be totally unnecessary to issue this notice. But the idea is to humiliate Mr. Chotabhai and make him apply under Act 2 of 1907. I hope that he will do nothing of the kind. A man who is entitled to receive his registration under Act 2 of 1907 is entitled to change that certificate for one under Act 36 of 1908. Happy are the passive resisters who have no such worries. They simply do not want any certificates, so long as the trouble lasts. The latest wantonness of the Department can but stiffen their backs and make more of them.

The Benoni Town Council—I take it that your readers know what and where Benoni is; it is near Boksburg—is promoting the usual sickly anti-Asiatic petition to Parliament. I am told that the faith professed by the majority of the townsfolk is Christianity.

Wednesday.

Mr. Ritch, who had a well-deserved send off in London at the meeting presided over by Lord Amthill, is now returning permanently to South Africa. He is due to reach Capetown on the 6th March at Capetown per s.s. *Balmoral Castle*. I have been asked by several friends whether Mr. Ritch's return means abolition of Lord Amthill's Committee. Readers of *INDIAN OPINION* need entertain no such fear. Miss Maud E. Polak, who so ably managed the affairs of the Committee during Mr. Ritch's absence last year, is to continue the great work whose foundation was laid by Mr. Ritch.

Mr. C. F. J. Frank was to-day brought before the Magistrate on the usual permit charge. The case was remanded to the 24th instant.

Transvaal Chinese Deportees

Return to South Africa

[SPECIAL TO *INDIAN OPINION*]

When Mr. Polak returned to South Africa from India, last September, he was accompanied by a number of Transvaal Chinese, who had been deported, some months earlier, by the *Umfuli*. They had been taken to Colombo, and the Government of Ceylon had been coolly asked by the Transvaal Government to send them on to China at their expense! On their arrival at Durban, last September, they were peremptorily refused a landing, notwithstanding the fact that they all produced Transvaal registration certificates for the purpose. As a result, they were all obliged to return to Bombay by the *Sultran*, without having the opportunity of applying to the Natal Courts. They have now returned to South Africa, arriving last Saturday evening by the *Somali*. Mr. Martin Easton, of the Transvaal Chinese Association, had travelled down to receive them, and they were all duly landed on visiting passes early on Sunday morning. Their names are Chan Son, Ah How, Shum Gi, Joseph Cowhee, Ah Hong, Chu Fah, Mak Hoy, Fong Ying, Leong Tchu, Hok Lee Hin, Chan Chue, Ah Cheen, Ah San, Low Da, Leong Young, Ah Fook, and Ah Chan. After resting a day or two in Durban, as the guests of the local Chinese community, they left, on Tuesday evening, by the *Kaffir Mail*,

for the Transvaal, accompanied by Mr. Leong Tung, who had come from Johannesburg with Mr. Easton. It was expected that these 18 men would be arrested on their arrival at Volksrust for failure to produce their registration certificates upon demand, and the next we may hear of them is their imprisonment.

Volksrust, Friday.

All the Chinese deportees have been arrested.

Stoppage of Indenture

Indian Press Comments

The Indian Mail papers just to hand contain numerous references to the decision taken by the Governor-General-in-Council. We publish some of these hereunder:—

"Punjabee"

The decision has been hailed with great satisfaction by the Indian public. It exactly fits in with their mood, and expresses how they feel the injustice and indignity of the treatment their countrymen are receiving in South Africa.

The prohibition (says the *Punjabee*) is nothing but our old and familiar friend the *hartal* in a new and imposing guise. The dignified decree of the Governor-General in Council, Imperial session assembled, is the same thing in fact as the not rare resolution of shopkeepers in our Bazaars to stop all business, as a mark of protest or indignation.

Government's attitude may be put in this way. "You treat our humble and helpless people," says the Sikar addressing South Afrikanders, "as if they were all sweepers and thieves, although they have gone to your country on your invitation to help you develop your resources. There is room for millions of Indians, who are your fellow-subjects, to settle under your protection and earn their bread with the sweat of their brow. But you have shown in the most heartless way that you will not shrink from making their lives a burden to them if they wish to stay on after their term of contract as coolies is over. You will have them only as temporary coolies. Very well, please yourselves; we shall not let them go and serve as your beasts of burden on that condition."

In a later article, the *Punjabee* says:—

As was to be expected, the Government of India's order to stop Indian emigration to Natal has had an exceedingly soothing effect on our hospitable hosts in the Colony concerned and some of our affectionate friends in London. What prayers, entreaties, appeals and agitation of years failed to do, has been done by the return of like for like from the only quarter from which it could come, and ought

to have come long ago. One can well imagine the feelings of Reuter when wiring the humiliating news of the Natal Sugar Association's phenomenal climb down from the high pedestal of lofty indifference to a tearful "request to Government to take steps to induce the Government of India to defer the cessation of indentured immigration." There is not the reason why; no repentance for the past; no promise as to the future; only "defer the cessation of indentured immigration!"

"Madras Times"

There can be no doubt (thinks the *Madras Times*) that the principle which has dictated this step to the Governor-General in Council is right. Natal is now part of the South African Union, and the whole Union must benefit or suffer by the wisdom or faults of its corporate policy. In South Africa the Indian emigrants have been treated harshly and unjustly and we must presume that the Government of India despaired of bringing about a better state of affairs by negotiation. They have now tried an appeal to a policy of retaliation, which may bring the Union to its senses, but if it does not, will prevent the evil from spreading as it will stop the growth of the Indian population in South Africa. Indian subjects had a right to demand action of this description from their Government, and this response to their demands must emphasize the unity of the Indian Empire. We admit that it is a deplorable sight to see two units of the British Empire engaged in legislation directed against each other's interests, but no-one can possibly lay the blame for this quarrel upon India. The hostile action started in South Africa, and if that dominion, or part of it, suffers as a result of India's action, she will only have herself to blame. A policy which renders the term "British citizen" null and void can in no sense be termed an Imperial policy, and when a unit of the Empire disregards Imperial obligations, it ceases to have any claim upon a sentiment of Imperial fraternity.

"Madras Mail"

The *Madras Mail* writes that the announcement that the Government of India intend to utilise the power they took last July to prohibit emigration to Natal, will be welcomed by Indian opinion. Although there was doubtless some exaggeration in many of the stories of hardship endured by indentured labourers in Natal, there was substantial truth in their grievances and Indian opinion has long inclined to favour retaliation. Natal received the largest number of Indian emigrants during the last quarter of a century, an average of over 4,500 a year. The general feeling among the people will be one of satisfaction,

Apart from the practical results, there will be a moral effect in the action showing that though the Government of India have been patient, there is a limit beyond which they cannot acquiesce in the improper treatment of those whose interests are committed to them.

"Hindu"

The *Hindu* says that Natal had long enjoyed the privilege, not shared by the other Provinces of the South African Union, of an unlimited supply of cheap Indian indentured labour, and had been placing all sorts of obstacles in the way of Indians, whose indentures had expired, from becoming citizens of Natal, by refusing licenses to hawkers and traders, by levying a heavy tax on them and by ill-treating them in other ways.

"Madras Standard"

A welcome announcement has been made by the Government of India. . . . What will, after all, be done is to prevent further suffering of Indians under South African indignities. This is only the negative side of the remedy and we should truly be grateful to the Government of India for the prompt step they have taken in this matter. But the positive side of the remedy remains untouched, says the *Madras Standard*. Now that emigration has been prohibited to Natal from July next, it will be of interest to note the effect on the coolie population of the chief recruiting districts and on the wages which they ordinarily earn there. There is no doubt local agricultural operations will be considerably helped by reason of the prohibition, and we should indeed, welcome any incentive the prohibition may give to the extension of cultivation. The increase of peasant proprietors, to any extent, is a thing to be earnestly wished for. Let us hope that the step which the Government of India have decided to take will have, apart from the effect which it is intended to have upon the Union Government, impart a healthy stimulus to the encouragement of the local agricultural industry.

Natal Opinion

In a leading article, on the 6th inst., the *Natal Witness* said:—

While we are far from ignoring the gravity of the position raised by the Indian Government's action, we have little sympathy with the suggestion that urgent representations should be made to the Government with a view to rescinding or modifying it. Such a course would not be in accordance with the dignity of the Government, and moreover it would constitute a confession of weakness. By their action the Indian Government have plainly declared their intention to punish us for our Indian policy, and it is not in the least likely that they will recede from that attitude unless

we, on our side, are prepared to make substantial concessions. It is not as if we had not been warned. The step has long since been foreshadowed as inevitable unless our policy were altered. We have not chosen to alter that policy and to go whining either the Imperial or the Indian Government, now that the threatened action has been taken, would surely not be the act of a self-respecting Government or people. A far better and manlier policy would be to accept the decision and at once take measures to counteract its effects. That some loss will be caused is perhaps inevitable, but that the Colony is going to be ruined because the importation of indentured Indians is to be stopped in six months we refuse to believe.

It may, and no doubt will, take time labour and money to organise on a proper basis the labour supply of South Africa to its full effective strength, but it will be a fatal mistake if, instead of taking immediate steps in that direction, the time is wasted in fruitless negotiations with the Indian Government to revoke a decision long since threatened and now deliberately adopted. Nothing, indeed, could do more harm to the country than such evidence of weakness, while on the other hand, nothing would be more likely to enhance its reputation and increase confidence in its resources than a demonstration of its ability to grapple with a crisis like this.

"Natal Mercury's" Views

Nor do we (*Natal Mercury*) think that the Indian authorities are fairly open to some of the criticisms that have been levelled against them in connection with the prohibition policy they have announced. If it is commendable on the part of South Africans to aim at making this country, as far as possible, a field for European expansion, it is also the duty of statesmen responsible for the ruling of India to do the best they can in the interests of the people subject to their authority. . . . The Indian Government are entitled to say that they shall not any longer allow labour to be recruited from their population if they are not satisfied with the treatment meted out to Indians already in South Africa, or not satisfied with the civil status permissible to indentured Indians on the completion of their term of service. For our part, we are ready to admit that the Indian Government have good cause to feel dissatisfied with certain features of the policy which has been applied to Indian residents by those Transvaal politicians who, under the Union now effected, have come to participate in the control of the affairs of Natal. The petitions now being presented to the Union Parliament afford abundant evidence that, in many influential quarters, there is a proclivity to deal with the Indian trader and with

the legal Indian resident in a fashion that disregards the dictates of common equity.

"Times of Natal"

The *Times of Natal* says that the agitation raised by the Indians against the registration law of the Transvaal and against the penalising of the free Indians in Natal, by the imposition of the annual tax of £3 per head, has caused the Indian Government to adopt the course it has done as an effective means of retaliation, and this course, unless an effective substitute is found, is going to have a disastrous effect upon two of the leading industries of Natal, and will greatly retard the development of Zululand.

"Rand Daily Mail"

General Smuts having refused to persuade the Indian Government to allow a longer interval before stopping recruiting for the Natal plantations, it is suggested that the employers of coolies should make the attempt. Mr. Kirkman, the President of the Natal Sugar Planters' Association, seems to be under the impression that it would be possible to get the interval altered, from six months to eighteen months, so that recruiting would be allowed to proceed up to July 1, 1912. It is, we imagine, a case of the wish being father to the thought. There was nothing in the very brief statement made in the Legislative Council in India to justify the assumption that the Indian Government did not really mean what it said. Nor has the policy of India shown any sign of weakening on this point.

The Government of India cannot afford to raise a widespread outcry simply to oblige a handful of sugar planters in Natal. Public feeling in the dependency demands the carrying out of the threat made a year or two ago, says the *Rand Daily Mail*.

And even if the Indian Government extended the period left for recruiting to eighteen months, we hope the Union Parliament would pass legislation nullifying the concession. . . . The planters had far better accept the inevitable and set to work to make the best of the new conditions. Too long have they buoyed themselves up with false hopes. . . . They called upon the Union Government to open negotiations with India in order to secure the prolongation of the period during which recruiting might be carried on. They failed, and now Mr. Kirkman comes forward with the idea of a personal appeal by the planters. There is not the slightest ground for hope that the Indian Government will give way, and, indeed, we trust it will not.

The *Mail*, in a later article, says that the public are not likely to be much impressed by further outcries from the planters. The coolies they are now recruiting will serve for five years, and many will re-indenture

after the first term expires. The estates will therefore have a number of years in which to adjust their work to the new order of things. What with the coolies they now have, the ones they are hastily recruiting, and an Indian population of over 100,000 in the Province, all the fuss about being unable to find six or seven thousand workers for the tea and sugar estates is absurd.

Slavery in Natal

Mrs. Fyvie Mayo's Condemnation

Reuter, telegraphing on the 20th instant, says that the *Daily News* gives prominence to an article which has appeared in the "Millgate Monthly," contributed by the well-known novelist and journalist, Mrs. John R. Mayo (Isabella Fyvie), who occasionally writes under the name of "Edward Garrett." The article appears under four large headings as follows:—"Natal Slavery," "Indentured Coolies Scandal," "A Cruel System," "Terrible Lot of British Subjects." The article professes to recount the terrible system of recruiting labour; the long working day, and the small wages not always regularly paid. The article goes on to say that suicide is rife, and twelve times the rate of Madras. The writer also cites allegations of torture and cruelty, and remarks there is indeed an official called a Protector of Immigrants, to whom complaints are supposed to be made, but access to him is hedged with every difficulty. The article concludes that the Viceroy of India has come to the rescue of Indians by prohibiting immigration to Natal.

What the "Natal Mercury" Thinks

Commenting upon the above message, the *Natal Mercury* says:—
Our discerning friends, the Home Radicals, whose sentiments the "Daily News" reflects, are again at their congenial work of holding this inoffensive corner of the Empire up to odium. . . . They have discovered that our coolie labourers are treated as slaves, upon whom we impose unspeakable cruelties. We have no wish to maintain that the indenture system has, from first to last, and on all our plantations, been free from abuses, but we should think it easy for Home humanitarians to detect no less scandalous conditions of employment in the case of white people at their own doors. The "white slavery" prevailing in large English cities is a blacker blot upon our national civilisation than anything that can be alleged in regard to the general lot of the coloured labourers in Natal, whether native or immi-

grant. Where abuses have come to light, the Press of Natal has not hesitated to censure them, and the feeling of Colonists has been in sympathy with those strictures. The willingness with which returned Indians have accepted re-indenture, and have come back to Natal, is "prima facie" proof that the system has not presented to them the terrors which prejudiced people at a distance suppose, and justifies the assumption that their circumstances here are better than those to which they are inured in their native land. Why has this outcry been raised in the Radical Home Press at this particular moment? We imagine it is intended to prevent any possibility of the Indian Government reconsidering or modifying its veto on indenturing. This policy of the Indian Government has been provoked not by anything that has occurred in Natal, but by the harshness of the Transvaal laws towards Asiatics already living in the country. Natal is being made to suffer for the acts of its neighbours, and the Home Radicals are merely adding insult to the injury.

[NOTE: We entirely agree with our contemporary's strictures regarding "white slavery" in England, but two wrongs do not make a right. We deal elsewhere with the telegram under discussion.—Ed. I.O.]

"Times of Natal"

The *Times of Natal* thinks that Mrs. Mayo cannot have an extensive experience of indentured Indians in Natal. . . . and, from the tone of her article, one may infer that she has either obtained a very limited insight into the subject of which she treats or has been well supplied with the class of "information" which is so dear to the hearts of the London members of the South Africa British Indian Committee. . . . A glance through the annual reports of the Protector of Indian Immigrants will refute her statements.

"Merc Piffle"

"AMANIAS, JUNIOR" writes to the *Natal Advertiser* as follows:—

That cable. Of course it is mere piffle. Every one who has ever seen a sugar or tea estate knows what a glorious time the coolies have in this country. Their houses are palaces. Their food is fit for princes. Their hours are short. They are never turned out before sunrise. Their work is light and easy. Their pay is almost equal to a Provincial Councillor's. Their womenfolk are sacred. What else can they desire? The only possible cause for suicide is that they are having such a glorious time they are afraid it won't last.

South Africa was not everything. The world did not begin and end here.—MR. PATRICK DUNCAN at Fordsburg.

A Breach of Faith?

The New Railway Regulations

The Chairman of the British Indian Association has addressed the following letter, dated the 20th instant, to the Acting General Manager of the S.A.R., Johannesburg:—

"The attention of my Association has been drawn to what purport to be railway regulations printed in the S.A.R. official Tariff Book, No. 1, dated the 1st instant. The book appears to reproduce the regulations regarding Asiatic passengers which, as a result of the conference between yourself, the then General Manager, Mr. Bell, and representatives of my Association, were repealed so far as this Province is concerned. I shall therefore be obliged if you will be good enough to let me know whether the replacing regulations referred to by me have been repealed and the old ones re-instated?"

The Rt. Hon. Syed Ameer Ali, P.C., C.I.E., M.A., whose portrait (by Messrs. Elliott and Fry) we present to our readers with this issue, hails from Oudh. He was, from 1890 to 1904, Judge of the Calcutta High Court, on his retirement from which he settled in England. Syed Ameer Ali has had a distinguished career and is the author of a number of well-known books on the Mahomedan faith and Mahomedan law. He was last year appointed to be the first Indian member of His Majesty's Privy Council, and may thus, one day, sit in judgment upon decisions of the Appellate Court of the South African Union, though, of course, he may not enter the Transvaal in terms of the existing Immigration Law of that Province. Syed Ameer Ali was one of the founders of the All-India Moslem League and is at present President of the London Branch of the League, whose continued representations, on behalf of the oppressed Indians of South Africa, are gratefully read by all members of the community.

All the Chinese deportees have been sentenced to six weeks' imprisonment with hard labour at Volksrust.

Contents

	Page.
Demoralisation of Indian Women	59
Indian Indentured Labour	70
London Activities	71
From the Editor's Chair	71
The All-India Moslem League	73
Our London Letter	73
"Indians on Loan"	74
Tanjore District Conference	74
London All-India Moslem League	75
Union Parliament	75
Transvaal Notes	76
Transvaal Chinese Deportees	77
Stoppage of Indenture	77
Slavery in Natal	79
A Breach of Faith	79

ધી નેશનલ અંગ્રેલા ફેક્ટરી.

આમે કારખાના મધે દરેક જાતની કૃત્રિમ પ્રકારની જાત્રીઓ એન્જન તથા સવાઓની મદદથી રેથી કરી મેશીના હાથે બનાવવામાં આવે છે. જાણીની " હરજી " જાપ " મોમ " જાપ તથા " હંસ " જાપની વોટર પ્રુ કાપડની જાત્રીઓ અને પ્રમીટિંગન સીફની તરફવાર જાત્રીઓ આપથી ખોલવા તથા બંધ કરવા વગેરે દરેક જાતની જાત્રીઓ ઉપલા કારખાનામાં બને છે.

વેપારીઓ તથા જમણાખંધ ખરીદ કરનારાઓ માટે ખાસ ઓછા ભાવ તથા ટીસકાઉન્ટ.
નીચેને સરનામે પત્ર વહેવત્તર કરવો.

ઈબરાહીમ કરામ એન્ડ સન્સ.

જમણાખંધ જાત્રીઓના વેપારી.

મારકેટ, જુથા મસીદ- મુંબઈ.

“ ચેતવણી ”

આ જાહેરખબરથી ચેતવણી આપવામાં આવે છે કે “ સાઉથ આફ્રિકન બ્રુવરીઝ લીમીટેડ ” ની માલિકાની ખાલી બોટલો તેમજ હાથ સિવાય બીજા કોઈ કામ સાર વાપરતો તેમની જીપર કામ અણવવામાં આવશે. બોટલ વેચનારા, દુકાનદારો અને બીજાઓને ખુલેખુલું જણાવવામાં આવે છે કે જે બોટલો અને તેના રોપરો “ સાઉથ આફ્રિકન બ્રુવરીઝ લીમીટેડ ” ની માલિકાના મલુખ છે તેનો વેપાર કરવો નહીં અને હવે પછી જેઓ એ બોટલો અને રોપરો વાપરતા જણાશે અથવા જેમની પાસે એ બોટલો જણાશે તેમની જીપર કાવડપુરવઠ કામ અણવવામાં આવશે.

“ સાઉથ આફ્રિકન બ્રુવરીઝ લીમીટેડ ” ને હાલમાં કેટલાક આસામી પાસે ઝેરકાવડે તેમની બોટલો અને રોપરો હોવાથી તેમની સામે જજમેન્ટ અને નુકસાની મળી છે.

ખાસ ધ્યાન આપજો :— જે બોટલો અને રોપરો જીપર “ હરજીન બ્રુવરીઝ અને ટીસકાઉન્ટ લીમીટેડ ” એવો મારકો છે તે પણ સાઉથ આફ્રિકન બ્રુવરીઝ લીમીટેડની મતા છે અને તે પણ આ ચેતવણીમાં સમાવેલી છે.

એમ. એચ. આર્નોલ્ડ,

નાતાલ ખાતેના મેનેજર,

ધી સાઉથ આફ્રિકન બ્રુવરીઝ.

Warning

THE SOUTH AFRICAN BREWERIES, LIMITED, HEREBY GIVE NOTICE THAT any person or persons found using their Bottles or Stoppers for any purpose except ■ contain their Beers will be proceeded against. Bottle Dealers, Storekeepers and others are expressly warned against trafficking in the said Bottles or Stoppers, which are the exclusive property of THE SOUTH AFRICAN BREWERIES, LIMITED, and are clearly marked as being their property, and it is hereby notified that in future action will be brought against any unauthorised persons using or found in possession of such Bottles or Stoppers.

The South African Breweries, Ltd. have obtained judgments and damages recently against persons unlawfully using their Bottles and Stoppers.

SPECIAL NOTE: Bottles and Stoppers marked as being the property of the Durban Breweries and Distilleries, Limited, are the property of the South African Breweries, Limited, and are included in this warning.

M. H. ARNOLD,

Manager in Natal,

THE SOUTH AFRICAN BREWERIES, LTD.

જાહેર ખબર.

હું આ જાણવુંથી ખબર આપું છું કે કબારકાંડોરમાં આવેલી જે દુકાન મુસા અને મહમદના નામથી ચાલતી હતી તે હવે મારા એકલાના નામથી ચાલશે.

આ ફેરફાર ૧૯૧૦ ના ડીસેમ્બરની ૩૧ થી તારીખથી થએલો છે.

મારી દુકાન નંબર ૨૦૯ ની રોડ પર છે.

સહી મહમદ હવા.

DAWOOD ISMAIL.

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

RIGHT HON. SYED AMEER ALI, P.C., C.I.E.,

PRESIDENT OF THE LONDON BRANCH OF THE ALL-INDIA
MOSLEM LEAGUE,

Which has made persistent efforts to secure redress for the Transvaal Indian passive
resisters and for the entire Indian Community of South Africa.

રાઇટ ઓન સયીદ અમીર અલી પી. સી., સી. આઇ. ઇ.,

જેઓ ટ્રાન્સવાલની સત્યાગ્રહની લડતના બારામાં તેમજ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોલોની હાઇમારીઓના બારામાં રહ્યાં છે.
વગેરે વડે પણ કામ કરનાર એલ-ઈન્ડિયા મોરલેમ લીગની લંડનની શાખાના પ્રમુખ છે.

ઈન્ડિઅન આર્પિનિઅન.

પુસ્તક ૯

કોનીઅર, ચાનીવાર, તારીખ ૨૫ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૧૧.

અંક ૮.

અઠવાડીક પંચાંગ.

મોસ્તો-તા. ૨૫ ફેબ્રુઆરીથી. તા. ૩
માર્ચ સુધી, ૪૦ સં. ૧૯૧૧.

હિંદુ-માઠ વઢ ૧૨ થી ફાગણ સુદ ૩
સુધી. સંવત ૧૯૧૭

સુલસીઆન-તા. ૨૪ સપ્ટેમ્બર થી ૧
રખીકલ અવસ સુધી. ૧૩૮૯ હીજરી.

ધાર.	પ્રારંભ વારીખ.	હિંદુ વર્ષ.	ગ્રેગોરિયન તારીખ.	પાસ્ટર સંવત.
શનિ.	૨૫	વઢ ૧૨	૨૪	૧૧
રવિ.	૨૬	" ૧૩	૨૫	૧૭
સોમ.	૨૭	" ૧૪	૨૬	૧૮
મંગ.	૨૮	" ૧૫	૨૭	૧૯
બુધ.	૧	સુદ ૧	૨૮	૨૦
શુક્ર.	૨	" ૨	૨૯	૨૧
શનિ.	૩	" ૩	૧	૨૨

અઠવાડીક.

નાતાલના હોદીની ફરજ...	૧૧૧
ગીરમોટની બંધી પર છાપો...	૧૧૧
ગીરમોટની બંધી વિષે ચર્ચા...	૧૧૨
ગીરમોટની બંધી પર વિલાપતનો છાપો...	૧૧૩
હાલના આપેલા ગીરમોટની...	૧૧૪
નાતાલના હાથેઓ અને હોદી મનદો...	૧૧૪
હોદી મોરતો પરનો કડ...	૧૧૫
એક હિંદી મોરતોની બીજી કડ...	૧૧૫
હાલની સા. આ. કમિટી...	૧૧૫
મી. રીચર્ડી કડ...	૧૧૬
એકાદશીના અગાધ...	૧૧૬
રેલ્વેના ધારા...	૧૧૭
યુ. પાલા રાજકોટ પર ચર્ચા...	૧૧૮
યુનિયન પારલામેન્ટ...	૧૧૮
છવન દોરી...	૧૧૮
ના. આજાજાના ચિત્રો...	૧૨૦
મોન. મી. મહાશ્વ હાથે છવન...	૧૨૦
ગીરમોટની બંધી પર હિંદુસ્તાનનો છાપો...	૧૨૧
ચર્ચા પરનો...	૧૨૨
રેલ્વેઓનાં રીપબ્લિકન અસાધિ...	૧૨૩
વાર સમાચાર...	૧૨૪
આદુ વરતમાન...	૧૨૪
હિંદુસ્તાનના અગ્રણી...	૧૨૫
હિંદી નદેર હિંદુવાદ...	૧૨૫
રોડ અગ્રણી...	૧૨૬

ઈન્ડિઅન આર્પિનિઅન.

ચાનીવાર, તા. ૨૫ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૧૧

નાતાલના હોદીની ફરજ

અગ્રે અજાય છે કે હિંદી આફ્રિકા ના હોદીના અવિષ્યનો આધાર નાતાલના હોદીની વર્તણૂકની કાગ રહે છે. તેનાં બે મુખ્ય કારણ છે. નાતાલમાં પછા હોદી છે તે તેઓની જડ હોદી છે. બીજું એ કે નાતાલ બહુ નાનું હોવાથી હોદી ની સામે પ્રમાણમાં વધારે વિરુદ્ધ એવા ટર્સવાલ અને ઓરેન્જ ફી સ્ટેટના માણસો ની પાછળ નાતાલ તથા છે. જે નવા રેલ્વેના ધારા બહાર પડ્યા છે તે કપમાં લાગુ નથી પડવાના પણ નાતાલમાં હવે લાગુ પડવાના છે. ટર્સવાલમાં તેવો અમલ થાય છે પણ તે ધારા કાપેથી તો રહ થયા છે એમ આપણે જોઈએ. મી. કાછલીઆએ કાગળ લખ્યો છે તેના બજાબ પરથી વધુ ખબર પડશે. ઓરેન્જ ફી સ્ટેટમાં તો તે ધારા કેટલાક વખતથી છે. એટલે નાતાલનો ફેસ નવો તેમજ પછા મજબુત છે. નાતાલમાં તેવા ધારા ની સામે આપણે ધમ્મો તો ધડી બર તે નથી રહે તેવા નથી આ ધારા તે માન અજમાએય માનીએ છીએ જે તેની સામે સખત રીતે ન થઈએ તો બીજે ધીમે વધારે સખતી થવાની. અમારો મત એવો છે કે આ ધારાને હજુ કાપવાની સખત નથી એટલે તે બાબત અરજ થવા ઉપરાંત ફેસ પણ થઈ રહે છે. અમારી કમેન્ટ એ કે કોમ ફેસ આ કામ તુરંત હાથમાં લેશે.

આ ધારા કપથી આપણે આગળ નિચારવાની જરૂર છે જેમ વખત ત્યજ છે તેમ યુનિયન પારલામેન્ટ જોર આપથી સામે વધશે. ધડી નહીં તેજ પ્રમાણમાં આપણું જોર, આપણું ઉત સાક, આપણું સંપ, આપણું સ્વદેશી હિમાન વધનાં જોઈએ. આ અમલ એવા છે કે આપણું જો જોઈતી થહેનત કરીએ તો ધાર વિતરીએ. નાતાલના હોદીએ વિચાર કરવા જેવી ઉપરની બીજા છે.

ગીરમોટનો બંધી પર છાપો

ગીરમોટ બંધ કરવાના કારણને વિલા પત તેમજ હિંદુસ્તાનના છાપાઓએ એક જવાબે વધાવી લીધી છે. આ હોદ તથા વિલાપતમાં લોકમત કેળવનારા આપણા મિત્રો અને કામ કરનારાઓની ફેરફાર સુચવે છે વિલાપતમાં મી. રીચ અને તેમની કમીટીદારા, અને હોદમાં મી. પેલાકદારા છાપાઓમાં અને બીજી રીતે નિરંતર જે પોઠાર માણસખવામાં આવ્યા કરતો હતો તેવું આ એક પરિણામ છે. એટલું ન જુલવું જોઈએ કે હિંદી આફ્રિકાના હોદીઓએ ગીરમોટ સંબંધમાં જે વધણ પડ્યું છે તે એક જ મારગ નીતિની તેમજ સંજ્ઞાનીતિની દ્રષ્ટિથી જોઈ છે તેથીજ આ પરિણામ આવ્યું છે. યુલમીનો કહી બચાવ થાય નહીં, જાને ગીરમોટીઆપર પડતાં જે અનેક કુઝો વિષે થોડું થઈ આપણે જાણ્યું છે તે આપણું હુલ્લ કપાવવા, તથા ગીરમોટને ગુલામી કરાવવા પુરતું છે. જો મુલામી એજ તેની સામે થવા બસ છે, તે પોતા ના વહાલા બાઈઓની મુલામી સામે અહીં તથા હોદમાં હોદીવાનો આવ તેમાં નવાઈ નથી.

પણ જામે કાંઈક ખેદ કામે જોઈએ છીએ કે ગીરમોટની બંધીને બહુખરા હોદી છાપાવે વખોડી છે તેની મુલામી સાર નહીં, પણ હિંદી આફ્રિકાના છુટા હોદી ની પજવણીનો બરલો લેવાયો તે સાહે. છુટા હોદી તરફ માતૃભૂમિના બાઈઓની બામ લાગણી બજાય છે તેથી આપણે પુરી થઈએ, અને તેમનો બાજાર માની એ. પણ બીજાના લાગાર ગીરમોટીઆ નાં કુઝો દુર થવાની, તથા તે અનીતિ— અધર્મેનો અટકાવ થવાની વાત સૌથી વધારે અગત્યની હોવા છતાં જુલો જવાબ છે આ કુઝોની કમીટી જાણીએલી નથી એમ નહીં, પણ જાણીએલ છતાં તે ની ગંભીરતા તરફ, તે બાબતની સૌથી પહેલી ફરજ તરફ, લક્ષ્ય દેવાનું નથી. આ હિંદુસ્તાનની આખી બહેર પ્રજાની એક ખોડ છે. સ્વાર્થની કે કુન્યાદારીની બાબત કરતાં નીતિ અનીતિની બાબત માં જોઈ કરકાર કરવામાં આવે છે.

હોદ્દની પ્રજાના જે જેવા મોટા લાગને અપર્યા (ન અડવા લાવક) મણી આપણે જે કેર વરતાવીએ છીએ, આપણી સમાજક સ્થિતિમાં વિધવાનાં દુઃખ, કન્યા વિધવા, વગેરે વગેરેમાં જે ફરતા રહેલી છે, તે, અનીતિના સવાલો તરફની હોદ્દની ઝોલી કાળજીના કેટલાક દાખલા છે. કાષ્ઠ કાષ્ઠ છાપામાં મજુરોની આત્મ વિચારવામાં આવી છે. પણ તે મજુરો સખનારને હાથે થયે, હોદ્દમાં હોદ્દમાં હુતરની મોટી જામતિને લીધે મજુરોની સાહકારોને તંબી પડે છે તે અદરો એટલા માટે; અને નહીં કે મજુરો પોતે પોતાના વતનનાજ મુશ્કેલીમાં સુખે રોડી કમાવા સક્તિમાન થઈ એટલા માટે. જ્યાં સુધી હોદ્દી મજુરો યુદ્ધમાંથી હોય ત્યાં સુધી તેના દક્ષિણ આફ્રિકાના છુટા ભાગમાં તેમના જોવાજ લેખાય, અને તેમની સ્થિતિ સુધારવાના માતૃશુભિના પ્રયત્ન મિથ્યા થયા કરે એ પણ ખ્યાન બહાર જવું નથી એવું. પણ આપણે માટે અહીંના તેમજ પરબવના લાગને ખાતર એજ બહેતર છે કે, જોરાઓપર આપણા દુઃખો માટે બદલો લેવાની, તેમજ આપણ તે પોતાને લાભ ચવાની મુશ્કેલી આજીએ મુશ્કેલી, અને ગરીબ ગીરમીટીયા લાખ યો મુલામીમાંથી બચ્યા, અને હવે પછી સુખમાં રહેવા સક્તિમાન થઈ એજ વિચાર કરવો, અને તે માટે પ્રયત્નનો પાડ માનવો, તથા અવિશ્વમાં તે લાખઓનું સુખ એવા જે હિપાયો લેવા ધરે તે કરવા.

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દીના વિલ્ડસેજ મિત્ર જરૂરીસ અગીર અલી જેઓ લાંઠન એલ હુડિયા મોરલેમ લીમના પ્રમુખ છે તેમની હાથી આજના અંક સાથે અમે આપીએ છીએ, વાંચનારને માટે હશે કે જરૂરીસ અગીર અલીને સર કારે મીવી કાઉન્સિલરની માનમરેલી પદી આપી છે. તેની રૂએ તેઓ સાહેબને દક્ષિણ આફ્રિકાની વડી અદાલતના યુદ્ધમાં સામેની અપીલ સાંભળનારી કાઉન્સિલમાં બેસવાનો વખત આવશે. છતાં અજબપ્રીની વાત એ છે કે ટરાંસવાલનો હાલનો ઇમ્પ્રેસન હાથે તેઓ સાહેબને ટરાંસવાલમાં દાખલ થવાને નાણાંક બંધે છે. બંડનવી મોરલેમ લીમ વડી સર કાર પર રજુઆતો પડે દક્ષિણ આફ્રિકાની હોદ્દી કોમની હાલમાં વિચાર લેવા બળવી રહેલ છે.

ગીરમીટના બંધો વિષે ચર્ચા

ગીરમીટ બંધ કરવાની મુદત બેથી પાંચ વરસ લાંબાની સ્થાય કે નહીં તે તે સંબંધમાં નાતાલના મેંબરો પાસે મેંટના જુદા જુદા મેંબરો સાથે મસલત થવાની રહ્યા છે.

નાતાલના કેટલાક મેંબરોએ મજુરોના સવાલ સંબંધમાં મુખ્ય પ્રધાનની મુલાકાત લીધી હતી. તેમને જનરલ બોધાએ એવું જણાવ્યું હતું કે હાલ નાતાલમાંથી પણ મજુરો ટરાંસવાલમાં ધસાડાઈ જાય છે, તેમ ન બને તેવું કરવા નેટીવ લેબર બીલમાં કાંઈ ફેરફાર થઈ ચકાસ એવું હશે તો તે લેવા તજવીજ કરીશ.

તા. ૧૭ મીએ 'મરકપુરી' તો ખબર પત્રી જણાવે છે કે—એવી સૂચના બહાર આવી છે કે હોદ્દી સરકારે એપ્રિલમાં ગીરમીટ બંધ કરવાની નોટીસો કાઢવાથી તજ માસની મુદત થઈ છે, જે યુનિયનને હાથે હોય તો અરસપરસ મસલત ચલાવીને સમજૂતી ઉપર આવવા માટે હોય એવો સંભવ છે. આ માન્યતા ની સાથે મી. રીયની દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકારને એટલામાં આવે છે. આ માન્યતા ખરી હોય તોપણ યુનિયન સરકારે જે વસજ લીધું છે તે તે ફરવે એવી આશા લોડીજ છે. મી. રીય ઇમ્પ્રેસન બીલ સંબંધમાં કાંઈ અસર પહોંચાડવા સક્તિ માન આપ તે બંધે, પણ ગીરમીટની બંધી સંબંધમાં તો પ્રધાન મંત્રી પોતાના પક્ષમાં લોકમતને મળે છે, અને તેથી મી. રીય કે કોઈની સાથે ગીરમીટીયા લાવવાનો સવાલ ફરીથી બોલશે નહીં.

ઉપરના સંબંધમાં મી. પોલકે નીચે મુજબ કાગળ 'મરકપુરી' માં લખ્યો છે:— નાતાલમાં ગીરમીટની મુદત લાંબાવાની બાબત સાથે તમારો પારલામેન્ટરી ખબર પત્રી મી. રીયને જોડે છે. તે સંબંધ માં કુ તમને એકઠા રીતે ખાતરી આપી શકું છું કે એવા હેતુથી બરેલી મસલતમાં મી. રીય કહી પણ સામેલ થાય તેમ નથી. ગીરમીટ સંબંધમાં મી. રીયના વિચારો જાણીતા છે; અને દક્ષિણ આફ્રિકાની હોદ્દી કોમની લાગણી પણ હોદ્દી સરકારના પગલાંની સંપૂર્ણ રીતે તરફેણ કરે છે જે મુદત મહેલી છે, તે વધવાને બદલે, કુટી થાય એવું હોદ્દીએ જણાવ્યું છે, અને મુદત લાંબાની અડક

વવા દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દીએ પોતાથી મનનું કરશે, તેમજ પોતાના અઠાન લાખોને ગીરમીટમાં ફરીથી ન જોડાવા મજબૂત રીતે સલાહ આપશે. ગીરમીટના સવાલમાં તમામ કરવા નીમાએલી લોરડ સેનડરસન કમીટીએ પણ ગીરમીટને વખોડી કઢાડી છે.

બીજા માન્યતા હોદ્દી સરકારની સત્તા સંબંધમાં જન્મ પામી છે. નાતાલમાં ગીરમીટીયા લાવનાર ખાતા પાસે ગીરમીટ મેળવવા માટે હોદ્દી સરકારની નોટીસ ની વાત જાહેર થયા પહેલાં કેટલીક માગણીઓ આવી મંજૂર હતી. આ માગણીઓ પુરી પડવા જોડલા બેંચએ તેટલા મજુરો હોદ્દીમાંથી મેળવવામાં વાંધો લેવા હોદ્દી સરકારને તેની નોટીસથી હક મળી જાય છે કે નહીં એવો સવાલ ઉભો થયો છે. આ સંબંધમાં એ બીતાને અગત્ય આપવામાં આવી છે કે ગીરમીટ મેળવવાની સંધી કરનાર નાતાલ સરકાર હતી, હારે હવે તે સત્તા નાતાલ સરકાર ના હાથમાંથી યુનિયન સરકારના હાથમાં આવી છે. કેટલેક ટેકાએ એવું માનવામાં આવે છે કે જે ગીરમીટીયા મેળવી આપવાની નાતાલના ગીરમીટ ખાતાએ અરજ દારોને કજીલાત આપી છે તેટલા મજુરો પુરા પાડવા હોદ્દી સરકારને જોખમદાર મણવામાં આવશે.

પાછળથી આજ બાબત વિષે ઉપરનો ખબરપત્રી લખે છે કે—આ સૂચનાઓને બહુ અમત્વની મણવામાં આવે છે. ગ્રેટ હટરે મજુરો મેળવી આપવા જે જે માગણીઓ કજીલા રખી છે તે બંધી માગણી પુરી પાડવા જોડલા મજુરો મેળવવા દેવા હોદ્દી સરકાર બંધાએલ છે અને આ હકની પુરેપુરી જાગ્રાપેલ કરવામાં આવશે.

આ ઉપરાંત ન્યાસલેંડમાંથી પણ મજુરો નાતાલ માટે લાવવાની વાત ચર અડ રહી છે.

નાતાલમાં ઇંડિયન એડઝ રકુલોયા જ્યાં સરાહરી ૫૦ કે તેથી વધારે વિદ્યા રમીઓની હાજરી હશે ત્યાં માસ્ટરને વધારેમાં વધારે પા. ૨ જોડલી માસીક મહદ સરકાર તરફથી આજુબાં આવશે એટલે વધારે માટેને જમના કોમમાં ઉમેરવાનું એટલામાં બહેર થયું છે.

ગીરમીટનો બંધીપર વિલાયત નો છાપો

‘હથ’

નાતાલમાં ગીરમીટની આ મોકલવાની બંધી થવાની વકતી રાખવામાં આવી જ હતી. તાજુબી એટલી જ કે હિંદી સરકારે આ હરાવ વહેલો કરી નાખ્યો નહીં. નાતાલમાં તેથી બુરસો કાપવન થાય તેવું નથી. લોકા માણસો જેઓ સરકાર મજૂરી મેળવવા તકમાર છે પણ તેઓને પછી માણસ તરીકે રાખવા હરજતા નથી તેવાઓને તેથી વસતુ સામગ્રી ખર્ચ, હિંદી સરકારનું આ પગલું ચહેનચાહત ના એક મોટામાં મોટા સવાલ તરફ પહોંચા પેચે છે. યહ્યાં સંસ્થાનોવાળા બીજા કોઈપણ રાજ્યને આવેા ગુચ્છવસ્તુ બરેલો સવાલ નહીં આડે આવતો હોય. બ્રિટીશ રાજ્યત્વને જે મોટી એસિયામાં પ્રાપ્ત છે તેને બ્રિટીશ રાજ્યમાં જવા આવવાની મના યાય છે અને જે તેઓ બ્રિટીશ પ્રજા તરીકેના હક માગવા ગય છે તે તેઓપર ઉલ્લાસ અપમાન અને હાડમારી વરસે છે. ઠરાવવાલના હિંદી આ ઉપરના બુલ્લમ વિષે સંજીવોને કાંઈ ને લામી આવ્યા વિના રહ્યું નહીં હોય, કે આથી ચહેનચાહતની આવડને હાની પહેંચે છે. વળી વડી સરકાર વચ્ચે પક વાને બચકત છે એવી હિંદીઓના મન પર જાપ પડવાથી પણ મંજીર તુલ્યાન થયું છે. છતાં તેના ઉપાય પણ શું? આંગ્રેજીઆ, ગાનડા, દક્ષિણ આફ્રિકા વગેરે સંસ્થાનેાં જોતાને મુલક થવાને મહકમ વિચારો રાખે છે. આ વાતમાં પણ તેઓની તરફ દિલસોજી બતાવ્યા વિના રહેવાય એવું નથી. બમને લાગે છે કે વડી સરકાર આ તેઓની નેમ બલે સ્વીકારે, પણ રવાનક કાવકાઓમાં કંઈ કરાપણ ન કરેવા દેવું તથા કાળી પ્રજા એની સાથે ન્યાયથી વરતવું, એવી સમ જીતી તો તે કરી શકે છે. સ્થાથી હિંદી ઓના હકોને તો વાંધા આવવો જોઈએ જ નહીં. તેઓને વધુ આવતા અટકાવવાની બાબતમાં આંગ્રેજીઆના જેવો કેળવણી વિષેનો કાપડો કરવામાં આવે તો તેની સામે વાંધો લઈ શકાય નહીં. કેમ કે તે પછી સામાન્ય કાપડો થયો. કાળા લોકોનેજ લાગુ પડતો તે કહેવાય નહીં. કાવકામાં સરખાપણ રહે તે દેખાય પણ સારું. છતાં આમ કરે પછી તે સવાલનો અંત આવે તેમ નથી. તેમાં તો અવિચ્છેનો કાળા ધોળાના સંબંધ વિષેનો

મહાન સવાલ સમાવલો છે. હમેશાં અસપરસ સંબંધ વધતો જાય છે; તે પણ ગેરા લોકો પોતાની વાતને પકડી બેઠા છે અને બીજા બાજુ એશિયાટીક તથા હાથથી પોતાની સાકાતું બાત પામતા જાય છે અને પોતાની જુદીને ખીલવતા જાય છે. આ બધા સંજોગો અવિચ્છતા આખી દુનિયાના સવાલની આગાહી મુકવે છે.

“અરમીંગહામ ડેલી પોસ્ટ”

લો. હારકોર્નની કારકોર્નિ આતે લો તેને વિષે જે કહેવામાં આવે તે ખરું. પણ શરમાં તો તેમણે મોરારેટ મતવાળા એને પસંદ પડે એવું પગલું લીધું છે. આ પસંદગી હિંદી હાલની સ્થિતિમાં પણ ધુધારો થાય એવો સંભવ છે. કેમ કે હિંદી બચાંતિના કારણમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓની હાડમારીનું કારણ પણ નાનું મુટું નહીં હવું. બેચર ગેર પછી પણ તે નવા બ્રિટીશ સંસ્થાન માં હિંદીઓને રાહત અપાવવા બ્રિટીશ સરકાર કાંઈ કરી શકી નથી, તેથી હિંદુસ્તાનમાં તેની આવડને જે પકડો લાગેલો છે તેટલો બીજા ક્ષાથી નથી લાગ્યો. આમાં જે જવ બરેલો સવાલ સમાયો હતો તે આખરે હવે વડી સરકારને તથા કોલોનીઓને બરાબર સમજાયો હોય એમ લાગે છે. તે દરમિયાન હિંદી સરકારે ટરાસવાલના હિંદીઓને મદદ કરનારાના હાથ આ હરાવથી મજા મુત કર્યા છે. સત્યાગ્રહીઓ અને તેના સાથીઓ વારંવાર કહેતા આવ્યા છે કે હિંદીઓની હાડમારીની મંજીરતા માત્ર આમાં પસંદગીનું કોલોનીઓ સમજી શકશે. આ હરાવથી હિંદુસ્તાનમાં જકુ સતોષ ફેલાશે તેમાં શક નથીજ. અને કોલોનીઓની અંદરના એશિયાઈ બ્રિટીશ પ્રજાના કુખવાઈ રહેલા સવાલનો પણ તેથી હાથો થવાનો સંભવ આથી દેખાઈ રહે છે.

બીજા એક આર્ટિકલમાં “અરમીંગ હામ ડેલી પોસ્ટ” નીચે મુજબ કહે છે :—

લંડન ખાતેના દક્ષિણ આફ્રિકાના રહીશો માને છે કે : કોરોનેશન પહેલાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓની હાડમારી નો અંત આવવો જોઈએ, તેમાં આ હિંદુસ્તાનની સરકારને હરાવ તે પહેલું પગલું મુકવે છે. એવી વકતી રાખવા માં આવે છે કે મોટા માસમાં મુનિષન સરકાર નવા આવનારોઓને લગભગ બંધ કરશે અને સ્થાથી થઈ ગયેલા હિંદીઓને

સતોષકારક રીતે રાખવાના પગલાં લેશે.

“માન્યેસ્ટર કુરીયર”

દરિઆપારના મુલકોમાં હિંદીઓની સ્થિતિ સંબંધી સવાલમાં હિંદી સરકાર તરફથી કાલમાં બહાર પડેલ બહેરાત એક અગત્યનું પગલું મુકવે છે. ગીર મીટ બંધ કરવાની નોટીસ જો કે નાતલ થના સંબંધમાં કાલમાં આવી છે, છતાં તેની અસર આધે પહેંચવાની એક જ ચહેનચાહતના બાગમાં કચર કર્યા મુજબ નોકરી બજાવવા છતાં હિંદીઓને સ્થાથી ચહેરી તરીકેના હક ન અપવા માં આવે તેથી જેટલી હિંદી પ્રજાની લાગણી કુખાય છે, તેટલી હિંદી અમલ દાર વરગની પણ કુખાય છે એમ આથી બતાવાયું છે. હિંદી સરકારનું પગલું તકન મોલાદાર કહેવાય, અને તેની ડીક કરી શકાય તેવું નથી. તેના વધુનો અર્થ એ થયો કે “જો તમે હિંદીઓને સરખાપણાથી ન રાખી શકો તો તેઓની મજૂરીનો લાભ પણ ન લઈ શકો.” નાતાલ આમાં બીજું શું કરી શકે? કાંતો તે પોતાની સ્થિતિ રીથી તપાસે, અને કાંતો હિંદી સરકારના હરાવને સ્વીકારી લેય. જે કોલોનીઓ હિંદીઓની લાગણી ન સંભાળી શકે—જે તે કરી શકેલ નથી એમ આજ સુધીમાં દેખાઈ રહ્યું છે—તો પછી તેઓએ હિંદી સરકાર આવાં પગલાં લેય તેથી તાજુબી પામવાનું નથી. હિંદી સરકારના વધુથી તેને પોતાને તો તુકરાન થવાનું નથી પણ કોલોનીઓ કે જેને મજૂરીની ખર્ચખરી જરૂર છે તેનેજ હાની પહેંચી તેવું છે. નાતાલના સંબંધમાં જે પગલું બરાબર છે, તેથી તેની પડોશનાં સંસ્થાનો પણ જે હિંદીઓ તરફ દુસ્મનાવટ બરેલી રીતે વરતતા હતા, તેને તે સવાલપર રીતસર વિચાર કરવાની જરૂર પડશે. હરાવને અમલ થાય કે ન થાય, તે બાબતમાં નવી ગોઠવણ થાય કે ન લાય, છતાં એ તો બોલકાસ કે હિંદી સરકારે જે પગલું લીધું છે તે લગાવી ન લાગાય એવું છે.

રહેલો ત્રીજા વરગના દરેક વધાઈ છે તે બોતાં નીચેના આકાશ બહુવાલાયક છે : ૧૮૦૬ની સાલમાં નાતાલ રહેલો ત્રીજા વરગમાં ૧૭,૦૪,૧૨૦ માણસોએ મુસા ફરી કરી હતી, ત્યારે બીજા કલાસમાં મુસાફરી કરનારાની સંખ્યા ૬,૮૦,૦૦૬ કરતાં વધારે નહોતી.

ઉછીના આપેલા ઓરમીટીઆ

કેંચેલી તપાસ

નાતાલ ઇડિઅન કેમિસ તરફથી નીચે મુજબ કામજ ઓરમીટીઆના પ્રોટેક્ટર પર તા. ૧૬એ લખવામાં આવ્યો હતો :—

“રોમન્ટ સુપર એરટેટના અમુક ઓરમીટીઆને બીજા કેમિસે ઉછીના આપવા માં આવ્યાનો હવાલ તા. ૪ થીના ‘ઈડિઅન ઓપિનિઅન’ માં પ્રસિદ્ધ થયો હતો તે ઉપર નાતાલ ઇડિઅન કેમિસનું જ્ઞાન એવાનું છે. અમે બહુસા રાખી એ છીએ કે તમે આ આપતમાં તપાસ કરશો, તમા આ બનાવ પ્રમાણે કરવાનો રીવાજ નથી એ વાતની કેમિસને ખાતરી આપવા સક્તિમાન થશો; કેમકે એ રીવાજ આ પ્રમથાના ઓરમીટીઆ ધારાને અનુકરતા બીજામુલ મહારી સહી.”

પ્રોટેક્ટરનો જવાબ

ઉપરના કામજનો પ્રોટેક્ટરે તા. ૧૧ મીએ નીચે મુજબ જવાબ વાળ્યો હતો :—

“હીંદી ઓરમીટીઆઓને એક એરટેટ બીજા એરટેટને સોંપા વિષેના ‘ઈડિઅન ઓપિનિઅન’ ના રિપોર્ટ તરફ જ્ઞાન એવાનો તમારો તા. ૧૬નો કામજ મળ્યો છે.

આમાં તમે લખ્યો છો તેવી રીતનો ઉછીના આપવાનો સવાલ નથી. મજૂર હીંદીઓની તા. ૩૧મી માર્ચ સુધી ઝીનવુડપારકની બીક કંપનીમાં બદલી કરવામાં આવી હતી. મારો ઇનસપેક્ટર તે કારખાના પર હીંદીઓને મળેલ; તેથી એવું જોવામાં આવ્યું છે કે તેઓ ત્યાં નહન રાજ છે. અને પોતાની મરજીથી ત્યાં મથા છે. આ મજૂરોને ઝીનવુડ પારક બીક કંપની પોતાના નોકર તરીકે ગમાર આપશે.”

કેંચેલી વધુ કામજ

આ ઉપરથી કેમિસે તા. ૨૩મીએ પ્રોટેક્ટરને નીચે મુજબ કામજ લખેલ છે :—

“એક એરટેટ બીજા એરટેટને મજૂરો સોંપા હોવ એવો સવાલ આ આપતમાં નથી, અને માલુમો રાજ છે એ જાણીએ તમે ખુદી મથા છીએ.

અમે માનીએ છીએ કે આ સુ રો મથાનું કારણ મોટે ભાગે એ છે કે, અમને પાછળથી માલુમ પડ્યું છે તેમ, કે બનાવ વિષે અમે તમને લખ્યું હતું તે માંના ઉપા મળેલા તથા બહુ બહુ કેસો

માં કુમળા માટે ઝીનવુડપારક કંપનીના મેનેજરને મુન્દેમાર હસવી હાની સળ કરવામાં આવી છે.”

નાતાલના ઉદ્યોગો અને હીંદી મજૂરોની અમત્યતા

નાતાલના ઉદ્યોગોવાળાના મંડળની વારસીક મીટીંગમાં રીપોર્ટ પાસ કરવાની દરખાસ્ત કરતાં પ્રમુખે પોતાના આપણ દરખાસ્ત ઉપરના વિષયના સંબંધમાં નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું :—

નાતાલના કુલ ઉદ્યોગોની કલેક્ટ સાદા મજૂરો છુટથી પુરા પાડવા ઉપર આધાર રાખે છે. પારલામેન્ટે કેટલેક દરજ્જો તે પુરા પાડવા વચન આપેલું છે. હીંદી સરકારે આવતા જુન માસ પછી ઓરમીટીઆ બંધ કરવાનો ઠરાવ કર્યો છે, તેથી ૧૫,૦૦૦ થી ૨૦,૦૦૦ મજૂરો આપણને જોડાશે તે ક્યાંથી મળવાના? ટ્રાંસવાલની ખાલોમાં કાફરા જતા અટકાવ વાને બારે દરમાથા દેવા પડશે. અને તેથી કારખાનાવાળાઓને જ નહીં, પણ દરેક દરેક ઘરમાં તેની અસર પહોંચશે. વધુ પમારનો દર કરવાથી સ્વતંત્ર હીંદીઓ કામ કરવાને લલચાશે ખરા, છતાં તેથીએ જોડાશે તેટલા મજૂરો પુરા પડી શકે એવું નથી એ હીંદુસ્તાન આપણને માટે બંધ થાય તો બીજા દેશમાંથી મજૂરો મેળવવા જોડાશે; અને તેટલા સાદા પારલામેન્ટની અદની આપણને જરૂર છે. આજ સુધી મજૂરોની સમ વડતાને લીધે મીનીની પેદાશમાં બાર વરસ અઘણ કરતાં આજે બમણો વધારો થયો છે. આ વજેની પેદાશ પણ સતોષ કરક જોવામાં આવે છે.

પ્રમુખના કાષણને રોકા દેતાં મી. જે. જેમ સ્પીનરે કહ્યું હતું કે બધી બાબતોમાં મજૂરોનો સવાલ બહુ ચીંતા ઉત્પન્ન કરનારો છે. હીંદી સરકારે જુલાઇથી ઓરમીટીઆ બંધ કર્યાં તેથી દસ અલગ હકોડી થઇ પડી છે એ સદુ જાણી છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના વધતા જતા ઉદ્યોગમાં મજૂરની ખુબ છુટ વિના સાલે તેમ નથી. નાતાલની બહારના લોકો અહીંની સ્થિત સમજતા નથી. તેઓ એશિયાટીક ઇન્ડિયન બંધ કરવાની વાતો કરે છે તેમાં આરખ વેપારીઓનો જ ખ્યાલ રાખે તેઓ જાણતા નથી કે મજૂરો વિષેનો સવાલ તેથી તદન બહુ મુસલમાન વેપારીઓને મોરા રહીશોના આડે આવે

છે. મજૂરોની મોટામાં મોટી નેમ તો મોરાને અને નહીં એવો જમીનનો દુકકે લઇ તેમાં સાક બાજી ફળદાદિ કિયાદીને કમાઇ આવાની હોય છે. કારખાનાઓને હલકા પમારના મજૂરો મળી શકે તો જ તેઓને બાર પમારના મોરા કામદારે રાખવા પડવડે. મોરા અને કાળા કામદારોને જુદી જુદી જાતનું કામ સોંપવામાં આવે છે, તેઓની વચ્ચે ફરીકાઇ મુદ્દલ છે જ નહીં. એક વસ્તુ બનાવવામાં શી. ૧૪ મજૂરી ખરચાય, તેમાં શી. ૧૨ મોરા મજૂરોને આપવામાં આવે, બારે માત્ર શી. ૨ કાળા મજૂરોને મળે છે. હવે જ્યાં શી. ૨ થી પતે છે ત્યાં મોરા મજૂર રાખી ૬ કે ૭ શીશીંગ આપવી પડે તો દેખીતું છે કે ૧૨ શીશીંગ મેળવનારો મોરાને ૪ કે ૫ શીશીંગ મળે નહીં તો તે બીજાનું કામ આસરે ૨૫ ટકા વધારવું જોડાશે. પણ જો તેમ કરવા જોડાશે તો બહારની દુનિયા સાથે ફરી કામમાં ઉભા રહી શકીએ નહીં. આપણે આ દેશને મોરાનો મુલક કદી બનાવી મકીએ નહીં. જ્યાં મોરા કરતાં ૭ મળી કાળી પ્રજા વધુ છે, ત્યાં તેમ બની જ ન શકે. મોરાઓ ઉપરી રહી શકે છે, પણ તેમ રહેવાને માટે તેઓએ ઉચા પ્રમારના કામમાં પાવરધા થવું જોડાશે. વિશેષમાં મી. સ્પીનરે બતાવ્યું હતું કે હીંદીની માહક સિધર મને કામ કરવાનું શીખતાં નેટીવોને વરસો લાગશે, અને તેથી મજૂરી નો સવાલ ઉદ્યોગો માટે બારે ચિંતા ઉત્પન્ન કરનારો થઇ પડે છે.

આ ઉપરા બને કાષણકર્તાઓના વિચારોને મળતી બાબતોની અર્થ થઇ હતી.

(રહત)

વિલાયતમાં અહમ મુન્દેમારોને સુધા રવા માટે જોડાવાનાને લમતા ખાસ ધારા આમાં એવી જોડાવણી કરવામાં આવી છે કે જેથી હીંદીઓને જોડામાં ઉપયોગી થવા શીખવવામાં આવશે, અને તેમના કામના પ્રમાણમાં તેમને પેસા મળશે. વળી કેદી આ માટે ખેતી કરવા બમીયા કરવામાં આવશે, જેમાં તેમણે પેસા કરશે. માલ જોડાવાતા માટે બહારના દામે તેઓ વચી શકશે. આખા વખતે જુદા જુદા કેદી એને હળવા મળવા દેવામાં આવશે, અને સાંજના બગમાં તેઓ મીટિંગો કે વાંચ નવી પાર્ટીઆ કરી શકશે.

હાંદી ઓરતો પરનો કેર

પા. ૩ ના કરનો પાથી અમલ

કેમિસનના પત્ર વ્યવહાર

મયા પ્રિન્સિપલ માસમાં ૩૧ ડિસેમ્બરમાં હાંદી ઓરતો પર પા. ૩ ના કર વિષે જે કેસ ચાલ્યા હતા, (જે વિષેનો હેવાલ તા. ૧૭ મી પ્રિન્સિપલના 'ઈ. ઓ.' માં છપાયો છે) તે ઉપરથી નાતાલ હાંદીઓને કેમિસનના સેક્રેટરીઓએ મુલકી ખાતાના પ્રધાન ઉપર લખી ખાત 'એન્ડુ' હતું. કેસોની હકીકત કાગળોમાં બતાવીને કેમિસે નીચે મુજબ લખ્યું હતું:—

૧૮૯૫ ના ૧૭ મા કાયદા વડે ઓરતો પર કર નાખવાનું હાંદી ધારવામાં આવ્યું નહોતું જે વાત શ્રદ્ધા કેમિસ માને છે. છતાં ધણી વરસે સુધી તે કર ઓરતો પાસેથી ઉધરાવવામાં આવ્યો, જે ૧૩ વરસની નાની કોકરીઓ પાસેથી તે કર વસુલ કરવામાં આવેલ છે. અગ્રે વરસે જે કર નાખ્યું કરવાના છાપાથી એક બીજા નાતાલ પારલામેન્ટમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું; પણ પાછળથી અચકત રહેવાને તેમાંથી ઉધારવાની માલુમીટોને સત્તા આપનારી કલમ કાપલ કરવામાં આવી હતી.

કેમિસ હેવા માને છે કે ઉપર જણાવેલા કિસ્સાઓ ઉપરથી તેની સત્તા માલુમ રહેતો ઉપર રાખવાનું સહીસલામત નથી એમ સાબીત થાય છે. વળી ઓરતો માથે તે કર નાખવાનું પ્રથમ ધારવામાં જ ન આવેલ હોવાથી હવે તે તદ્દન રદ કરવાનો કેમિસ આમલ કરે છે. તે હવે રીતે અન્યાયી છે. કોઈ બિટીલ આપમાં તેવા કરની હકયાતી નથી. હાંદી ઓરતોની કમણી બહુ જુલુ હોવાથી તે જાવવાને તેઓ અચકત હોય છે. તેવા તેઓ પસાણે દુરગુણી અને અનીતવાન બને છે.

આથી ઉપલા કિસ્સાઓમાં તપાસ કરવાની, અને દુરતમાં તે કાયદો નાખ્યું કરવાની કેમિસ વિનંતી કરે છે.

મુલકી પ્રધાનનો જવાબ

ઉપલા કાગળોનો જવાબ એવો આવ્યો છે કે અચકત, પ્રખ્યાત ઉપરની ઓરતોને કરમાંથી બચાવવાના હેતુથી હમણા જ કાયદામાં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે તેમાં દુરત ફેરફાર કરવાની હરી જરૂર એવામાં આવતી નથી.

ઓલ-ઈન્ડિયા મોસ્લેમ લીગનો હાલત

દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદી માટે

મયા પ્રિન્સિપલમાં નામપુર મુકામે ઓલ. મી. નબીમુહમ્મદ પ્રમુખપણાતમે મોસ્લેમ ઓલ-ઈન્ડિયા મોસ્લેમ લીગની વાર્ષિક સભામાં રીસેપ્શન કમિટીના પ્રમુખ ખાત બહાદુર એમ. એમ. માલકે પોતાના બાવણમાં ટરાંસવાલના હાંદીઓની હાલત મારીપર વિવેચન કર્યું હતું, અને તે દુર કરવા મદદની જરૂર જણાવી હતી: હીમે પસાર કરેલા કાગળોમાંના રીતે ટરાંસવાલના હાંદીઓની હાલત મારીપર સંબંધમાં હતો. મહાસવાળા મી. યાકુબ દુસેને ટરાંસવાલના હાંદીઓની હાલતનું વર્ણન કર્યું, અને અનુભવજતા કમિટી યન કાયદામાં સુધારો કરાવવાના તેઓના સ્વદેશાભિમાન ભરેલા પ્રયત્નોનાં વખાણ કર્યા હતાં. વિશેષમાં તેમણે જણાવેલું કે તેઓના બહાદુરી ભરેલા આપભોગથી આપણી લાગણી જાગૃત થઈ છે. મુસલમાન હાંદી, સીખ, ખ્રીસ્તી, પારસી બધા, તે વિખાતના આપણા હાંદી બાહ્યોની હાલતમાંથી વારિદ થયા છે, અને અણ જાગૃત કાયદાથી આપણું કેલું અપમાન થાય છે તેની તેમને ખબર પડી છે. સોરઠ એમ્પટીલ જેવા કૌમલ પુરુષની મજબુત હાલત છતાંયે પડી સરકાર હાંદી પ્રજા પ્રત્યેની પોતાની ફરજ જોઈ શકેલ નથી. સુવિનની સ્થાપના થતી વખતે તથા ડ્યુક સાહેબની ત્યાંની મુલાકાત વખતે સુબેદ થવા વિષે કંઈ આશાઓ અપાયાની જાણ થઈ છે. છતાં જેવું સમજાય છે કે તે સુબેદ કરવામાં ખરી હાલત બતાવવામાં નહીં આવે અને એક સંસ્થાનાં હાંદીઓને સહત આપવાની સાથે બીજા કોલોનીના હાંદીઓપર પણ સખ્તાઈ લાવવાનો હસદો રાખવામાં આવે એવો શક રહે છે. આથી હાલતનો સાવ નિકાલ થઈ જવાનો હોય એવા ખોટા અમમાં રહેવાનું નથી. દક્ષિણ આફ્રિકાના આપણા હાંદી બાહ્યોએ તે ઓની હાલત મારી સાવ નાખ્યું ન થયેલાં સુધી હાલતનો ફાવ કર્યો છે. અને ઇડિઅન સાઉથ આફ્રિકન લીગના સેક્રેટરી તરીકે મારા જાતિ અનુભવથી હું હાંદી શકું છું કે તેમાંના ધણી ખાત સુધી હાલત માલુમ રાખે તેવા છે. આ સ્વદેશ વિધાની હાલમાં આપણાથી બને તેકલો

ટેકા આપવાની આપણે ખાતી આપી છે. બાવણકાંતે પછી હાંદી સરકારે આ સવાલમાં જે મદદ કરી છે તે માટે તેને આભાર માન્યો, અને હાલતનો ખાત આવે ત્યાં સુધી વિમાયત જારી રાખવાની વિનંતી કરી. તે સાથે એવી પણ વિનંતી કરી કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં ખીર મીટીંગ મજુરો મોકલવાનું બંધ કરવામાં આવે: કેમકે તેમાં કોલોનીઅલ સરકારને નામથી વરતવાનું જાન આવશે.

હાંડનનો સા. આ. કમીટી

સેક્રેટરીના નવી નીમણૂક

મી. રીચ દક્ષિણ આફ્રિકા માટે ઉપલવાના હોવાથી, સાઉથ આફ્રિકા બિટીલ ઇન્ડિઅન કમિટીના સેક્રેટરી તરીકે અને બીજી રીતે દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીના તેમણે બજાવેલી સરસ સેવાઓ માટે બેટ વડે તેમની હર જુઝબ હાંડનમાં એક સારવજનીક કમિટી બોલા વખત પર ઉભી થઈ હતી તે કમિટીમાં સર ચારલ્સ ગ્રેસ (મોરીશીઅસના માલુમ જવર નર), સર મચેરજી બાવનજ, સર વિલ્લમ જુલ, મેજર સમ્પલ હસન બેલમામી, આરચ ડીકન પોટર, મી રતન તાતા, માસીસ પી. એલ. રાય, મીસાંસ એમ. પી. કાવ, મીસ એફ. વીટરબેટમ, મી. બેનેટ, મીસાંસ એમ. એલ. એલ. પોલાક, મી. જી. એમ. પોલાક તથા મી. સી. કે. માંધી જરેર જોડાયા હતા. આ કમિટી ના સેક્રેટરી તરીકે મીસ એમ. ઇ. પોલ અને નીમવામાં આવ્યાં હતાં.

આ બેટનો મેળાવો થઈ મથાના રૂટર દ્વારા મળેલા ખબર અમે મયા બહવાલી આમાં પ્રસિધ્ધ કરી ચકા છીએ.

મી. રીચ દક્ષિણ આફ્રિકા આવનાર હોવાથી સાઉથ આફ્રિકા બિટીલ ઇડિઅન કમિટીના સેક્રેટરી તરીકે મીસ મોડ ઇ. પોલાકની નીમણૂક બનાર હતી.

હાંડુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૨૮ના વરસામાં અમરકોટમાં આવી પહોંચ્યા પડી છે.

તા. ૪થી મારચે અમરકોટમાં જવા બંધ થયે.

મી. રીચની લડત

અમરેલી કેસ સંબંધમાં વધુ
લખાણ

કોલોનીઅલ ખાતાના પ્રધાન તરફથી
તા. ૧૪ જાન્યુઆરીના લખેલો નીચેનો
કાગળ લંડન કમિટીને મળ્યો હતો :—

સાહેબ,—ટરંસવાલના હોંદીઓના હોઠ
રોએ વિષેના સવાલ ઉપર આપના તા.
૨૭ તથા ૬ મીના કાગળો મળ્યા છે.

મારે જણાવવું જોઈએ કે મહામહ
છોટાભાઈ વિરૂદ્ધ એક્ઝિયુટિવ રજીસ્ટ્રાર
વાળા કેસમાં મી. જર્જીસ મેસનનો
ચુકાદો વધુ મત મેળવી શકેલ નહીં.

વળી યુનિયનના ગવર્નર જનરલ
જણાવે છે કે તે કેસની હજી અપીલ
મવાની છે, તેથી તે વિષે કાયદાનો મુદ્દો
ચોખ્ખો થાય નહીં, લાં સુધી તેમાં ચોક્કસ
પગલું લેવાનો સરકાર ફરાવ કરતી નથી.

મી. રીચના જવાબ

ઉપલા કાગળના જવાબમાં લંડન
કમિટી તરફથી મી. રીચે નીચે મુજબ
લખાણ તા. ૧૭ મી જાન્યુઆરીએ મોકલ્યું
હતું :—

સાહેબ,—આપના તા. ૧૨, ૧૭ તથા
૧૪ ના કાગળોની પહેલમી રિવકારવા મારી
કમિટીનું હરમાન થયું છે.

મારી કમિટીએ જોયું છે કે તા.
૧૭૯૩ વાળા કાગળમાં જે હરીફત
જણાવી છે તે ઉપર કંઈ અભિપ્રાય બતા
વવામાં આવ્યો નથી; અને તેજ બાબત
માં તા. ૩૦ મી ડીસેમ્બર તથા તા. ૪ થી
જાન્યુઆરીના મારા કાગળમાં જે જગરે
આપવામાં આવી છે તે ઉપર પણ બ્યાન
અપાયું હેમ જોયું લાગતું નથી. વળી
મારા તા. ૨૭ ના કાગળમાં દેશપારીઓ
વિષે જે કહેવામાં આવેલ છે તેની પણ
નોંધ લેવાઈ નથી લાગતી.

મારી કમિટી જોઈએ રાખે છે કે
કોલોની ખાતાના મુખ્ય પ્રધાનના બ્યાન
બહાર ઉપલી બાબત તો નહીં રહી મહ
હોય.

મારે તા. ૩૭નો કાગળ તથા તે
સાથેના કમિટીઓ યુનિયનના પ્રધાનો
ઉપર મોકલી દેવામાં આવ્યા છે તે જણાવી
હું આભારી થયો છું.

ટરંસવાલની રીવીઝનલ ફાર્ટમાં મી.
જર્જીસ મેસને છોટાભાઈ અપીલમાં જે
ચુકાદો આપ્યો હતો તે વધુ મત મેળવી
શકેલ નહીં, તે વિષે પાછી આપવામાં
આવી છે, તેથી આભારી થયો છું. છતાં

મારી કમિટીને વિશ્વાસ છે કે મી. જર્જીસ
મેસને ચુકાદો આપતાં તે કાયદાથી હંમી
થયેલી સ્થિતિ ઉપર જે ટીકા કરી હતી
તે રેટે સેક્રેટરીના બ્યાન બહાર નહીં
રહી ગયેલ હોય. તેઓને અરજદારની
વિરૂદ્ધ જે કાયદાનો અમલ કરવાની ફરજ
પડી હતી તે કાયદો તદ્દન નિરક્ષ અને
ખાતાથી છે એ ટીકા ઉપર પણ હું બ્યાન
બેસું છું.

મારી કમિટીને જાણ થઈ છે કે આ
કેસ મી. છોટાભાઈ યુનિયનની વડી અઢા
લત બામળ લઈ ગયેલ છે. હજી સુધી
તેનું પરિણામ મારી કમિટીની જાણમાં
આવ્યું નથી. છતાં જો તે કેસનું પરિ
ણામ કદાચ અરજદારની વિરૂદ્ધ આવે
તોપણ કોલોનીયલ પ્રધાન તેનો અમલ
થવા નહીં દે, એવી મારી કમિટી દ્રઢ
આશા રાખે છે.

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા ખાસ ખબરપત્રી તરફથી)

વેરા

મી. વી. એચ. પીલેએ ફારમમાં ફેરીની
પેટી ચાર તથા એક પેટી પાછનાપલની
મોકલેલ છે. મી. નગદીએ ફેરી મોકલી
છે. મી. કાસમ આદમે મંજુહરાક તથા
ટોપીઓ મોકલ્યાં છે.

મી. છોટાભાઈના કેસ

આ કેસનું જજમેન્ટ મારા હાથમાં
આવી ગયેલ છે. આવતે અડવાડીએ
મોકલવા ધારું છું.

એક્ઝિયુટિવ એક્ઝિસરને વિચાર કોઈ
પણ પ્રકારે દેરાનગતી કરવાનો છે, તેથી
હવે એવી નોટીસ કઢાડી છે કે છોટાભાઈ
૧૯૦૭ ના કાયદાથી સરટીફિકેટ મેળવે છે
કે ૧૯૦૮ ના કાયદાથી એ લખી જણા
વવું. આમ સવાલ તેજી ચીઝ જર્જીસના
જજમેન્ટ ઉપરથી ઉઠ્યો છે. આમાં
કંઈ માતખર વાત રહેલી નથી, કેમકે
જેની પાસે ૧૯૦૭ ના કાયદાનું સરટી
ફિકેટ હોય તે ૧૯૦૮ ના કાયદાનું લઈ
શકે છે. પણ એક્ઝિયુટિવ અમલદારને
તો કામજ બેહુદા કરવું છે, લાં ચું
પુછવું કે તેઓ કેમ કારવાર ચલાવે છે.
તેના પગમાં પડનારે સમજાવવું છે કે
હાલ તો જેમાંથી એક પણ કાયદાને તાબે
ન થયું એ પ્રથમ કહાવણ છે. પણ
જો સરટીફિકેટ લેવું જ હોય તો ૧૯૦૮
ના કાયદાને ૧૯૦૭ ના કાયદાની સહી

વાંચી તે પ્રમાણે સરટીફિકેટની મંજૂરી
કરવી જોઈએ. મી. છોટાભાઈના દીકરા
ઉપર પણ ઉપર પ્રમાણેની નોટીસ આવી
છે. તે પ્રમાણે તે નહીં જાય, કેમકે તેને
વિષે તો સરટીફિકેટ આપવાનો કુકમ
કોરટે આપી દીધો છે. એટલે તેને કંઈ
વધારે કરવાપણું રહેલું નથી. પણ ત્યાં
મંડુ રાખ્યું છે લાં તેને તાબે નજર થવું
એ સહેલો ને સીધો રસ્તો જણાય છે.

દેલના ધાતુ

આ ધારાઓ વિષે મી. કાઝલીબાએ
દેલવાળાને લખ્યું છે. તેમાં પુછાવ્યું
છે કે શું અમારું જે ધારા પસાર થવા
હતા તે રદ થયા ?

મી. રીચ

મી. રીચ તા. ૬ઠીએ મંજૂરવારે કેસ
માં ઉતર્યો. આ વેળા તેઓ સાહેબ
જાણને સાદ આવે છે. તેમનાં પરિનતી
બીજારીને લીધેજ પાછા ગએલા. મી.
રીચના આવવાનો અરમ કમિટી જાણ
થઈ ગયો નથી. મી. રીચ જણાવે છે
કે મીસ મોડ પોલાક તેમનું કામ લોરડ
એમ્પટલીલ, સર મંચેરજી બાવનમરી
વિગેરે સાહેબોની દેખરેખ નીચે કરશે.
એટલે જ્યાંસગી કમિટીનું ખરચ નીભાવી
શકાય ત્યાં લગી કમિટી ચાલ્યાજ કરશે.
મીસ મોડ પોલાકે મી. રીચની મેર
હાજરીમાં જે કામ કરેલું તેથી બધાને
સંતોષ થએલો.

કેપના બાઈઓ મી. રીચને બટનો
આવકાર દેશે એમ હું માનું છું.

એક માસીકમાં "નાતાલમાં શુભાશી",
"ગીરમીટીઆ મજુરીને જુલમ", "એક
ખાતકી રીવાજ", "મીટીલ પ્રજના લોકો
ની ભયંકર દાબત" એવાં મથાળાંઓ
નીચે મીસ છચાલેલા મેયો નામની બાઈ
નો લેખ પ્રગટ થયો છે, અને વિલાયત
'ડેલી ન્યુઝ' પત્રે તેને જાપીને ખાસ અમ
ત્વતા આપી છે. તેમાં ગીરમીટીના જુલમ
મતું બ્યાન આપવામાં આવ્યું છે.

ઉપરના ફકરા ઉપર ટીકા કરતાં ચર
કયુરી કહે છે કે હોંદી સરકારનું પગલું
નાતાલની રાજનીતિને લીધે નથી લેવાયું,
પણ ટરંસવાલના કાયદાની ત્યાં વરસી
રહેલા એક્ઝિયુટિવ તરફથી કરર વરત
જુલને લીધે લેવાયું છે. એટલે પોતાના
પડોશીના વાંકે માટે નાતાલને અમતું પડે
છે, ને તે જતાં નાતાલ વિરુદ્ધ વિલાયત
ના જાપામાં ટીકા થાય તે પછા ઉપર
ખાતુ મારવા બરોબર છે.

રેલ્વેના ધારા

જુલુ જુલુ કોલોનીઓનો રેલ્વે કાર આર સુનિયનના એક કાર્યાલયને મુકાતા સહાય આફરિકન રેલ્વેના ધારા એ નવેસર છપાવેને બહાર પડ્યા છે. એ ધારાઓમાંથી કલરડ (જેમાં હોલોને પશુ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે) અને નેટીવ લોકોને લગતી કલમો અને નીચે આપીએ છીએ :—

કલરડ લોકો સંબંધી

(૬૦). આફરિકન અથવા એશીયા દીક કલરડ લોકોને માત્ર ત્રીજા વર્ગમાં અથવા તો નેટીવ ડબ્બા કે કંપાર્ટમેન્ટમાં જ મુસાફરી કરવા દેવામાં આવશે. નીચે ની કલમ તેમાં અપવાદરૂપે મહુરો.

આ કલમ કેપમાં લાગુ પડશે નહીં.

(૬૧). ચલતા વરગના કલરડ લોકો જેઓ તેમની વરતણક, પહેરવેશ, અને સુધડતાંને લીધે પહેલા કે બીજા વર્ગમાં મુસાફરી કરવા દેવા લાયક દેખાતા હોય તેમને, તેમની મરજી હશે તો, ઘટલી શી આપવાથી પહેલા કે બીજા વર્ગના કંપાર્ટમેન્ટમાં મુસાફરી કરવા દેવામાં આવશે; છતાં તેમાં એટલી શરત છે કે તેમણે તેમને માટે ખાસ રાખેલ અને “રીડર્ડ” એવા જાહેરાત લખેલ કંપાર્ટમેન્ટમાં બેસવું પડશે.

આ કલમ કેપમાં લાગુ પડશે નહીં.

(૬૨). પહેલા અને બીજા વર્ગના બંને કરતાં વધારે ડબ્બાવાળી જે ત્રેનોમાં કલરડ લોકોને મુસાફરી કરવાની છુટ હોય તેના પહેલા અને બીજા વર્ગનાં એક એક કંપાર્ટમેન્ટ કલરડ લોકો વાસ્તે (બની શકે તો) રાખવા પડશે, અને તે માટે તેના ઉપર “રીડર્ડ” એમ જાહેરાત લખવા જોઈશે. આવી રીતે ખાસ રાખવામાં આવેલ કંપાર્ટમેન્ટ એવું હોવું જોઈશે કે જેમાં જેમ અને તેમ કલરડ અને મોરા ઉતારીએ અલગ રહી શકે.

આ કલમ કેપમાં લાગુ પડશે નહીં.

(૬૩). કલરડ લોકોને હમ્પીરીયસ એલ, કેપ, ટ્રાંસવાલ, અને ઓરેન્જ લીમીટેડ એક્સપ્રેસ ત્રેનોમાં કે ફાસ્ટ પેસેન્જર ત્રેનોમાં, કે વખતો વખત ખાસ અપવાદરૂપે જજીવેલી ત્રેનોમાં મુસાફરી કરવા દેવામાં આવશે નહીં.

આ કલમ કેપમાં લાગુ પડશે નહીં.

નેટીવો સંબંધી

(૬૪). (અ) નેટીવ અને કલરડ લોકો માટે ખાસ રાખેલા ડબ્બાઓમાં નેટીવ લોકોને મુસાફરી કરવા દેવામાં આવશે.

(બ). ઉપરની કલમોમાં કલરડ લોકો તે વિષે જજીવ્યું તેવા નેટીવ લોકોની ખાખતમાં પહેલા કે બીજા વર્ગની ટીકીટો કાઢવાનું કોઈપણ રેલવેના માસ્તરને પોઝ થાય તો ઉપરની કલમમાં અપવાદરૂપે મહુરી તેવી ટીકીટ કાઢી આપવાની તેને સત્તા આપવામાં આવે છે; છતાં આ વાતનો આધાર રેલવેના માસ્તરની મુનસરી ઉપર છે, જે મુનસરી તેણે નીચેની બીના પર ધ્યાન દઇને વાપરવી.

(૧). જ્યેન ઉપડવા પહેલાં બંને કલમો અગાઉથી નેટીવે રેલવેના માસ્તરને જાણ કરવી.

(૨). ફરક અરજદારે સ્વચ્છ મુશ્કેલી દર્શનાં કેપમાં પહેરવાં જોઈશે, અને તે “જીવાએલ નેટીવ” છે એવો રેલવેના માસ્તરને સતોષ થવો જોઈશે.

(૩). પહેલા કે બીજા વર્ગનું આખું કંપાર્ટમેન્ટ રાખવા માનનારની અરજ પર ખાસ ધ્યાન દેવામાં આવશે.

(૬૫). ઓછામાં ઓછી પહેલા વર્ગની ચાર અથવા બીજા વર્ગની છ ટીકીટના પછલા બરી દેવાથી ઉપરની કલમ પ્રાણનાર નેટીવોને એક કંપાર્ટમેન્ટ, જે તે મોરાના ડબ્બા સાથે સંબંધ નહીં રાખતું હોય તો રીકરડ કરી દેવામાં આવશે. આવા બામ ઉપર “રીકરડ” એમ જાહેરાત લખવામાં આવશે.

કેપમાં આ કલમ નહીં લાગુ પડે.

કલરડ નોકરો વગેરે સંબંધી

(૬૬). જે અમુક કંપાર્ટમેન્ટના બીજા ઉતારીએ વાંધો ન લીએ તો અમુક મોરા ઉતારી સાથે તેના ડબ્બામાં તેના નોકરને ઘટલી શી આપવાથી બેસવા દેવામાં આવશે.

(૬૭). કલરડ લોકો અથવા નેટીવો એ મુસાફરી કરે કરતાં પહેલાં તેમના ખાસ પરમીટ વિઝેરને જ દોખરત કરવો; કેમકે જે તેમને ઘટતે દેખણે પાસના કે બીજા કાપડા સંબંધી કમજુર ઉતરવા નહીં દેવામાં આવે તો રેલ્વે તેમને બાકાત પછલા પાસ બરશે નહીં.

આ કલમ કેપમાં લાગુ પડશે નહીં.

(વિધાયતથી જોહાન્સબર્ગ આવતાં એક સાયન્સના અધ્યાપકી મોરાએ જોહાન્સબર્ગને અમેરિકાના ન્યુયોર્ક સાથે જાર બંધ કર્યું હતું.

દેશપારો ચીના સત્યાગ્રહીઓ

હોલ્ધી આવી ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થયા

ચીનાઓના એક બાગેવાન મી. માર્ટીન એસ્ટન તા. ૨૨મી ફેબ્રુઆરીએ ટ્રાંસવાલમાં આવે છે કે :—

સ્ટીમર સોબાલીમાંથી જે ૧૭ ફેબ્રુઆરી ચીનાઓ નહ તા. ૧૭મીએ ટ્રાંસવાલમાં આવે ઉતર્યા છે તેઓ મી. લીઅમ લખ તથા મી. કીમ. એસ્ટન જેઓ તેમને લેવા જોહાન્સબર્ગથી આવેલા તેમની સાથે તા. ૨૨મીએ કાશર મેથમાં જોહાન્સબર્ગ રવાને થયા છે.

તેઓનાં નામ નીચે મુજબ છે : ચેન સન, આલ હો, લમ ચો, બેસેલ કોવી, આલ હન, ચુ કા, માલ હોય, ફોંગ ચીંગ લીઓંગ, પ્રયુ, હોલ સે હીન, ચેન ચીન આલ ચીન, આલ સન, લોઆ પ્ર, લીયોંગ ચાંગ, આલ ડુક, અને આલ ચન.

પાછળથી અમને તારથી જણાવવામાં આવે છે કે આ ચીના સત્યાગ્રહીઓ વોલકરડ ખાતે પકડાઈ ચુક્યા છે.

રેલવેની મુસાફરીમાં ત્રીજા વર્ગની શીમાં જે વધારે કરવામાં આવેલ છે, તે ઉપર ‘મરકમુરી’ એ નીચે મુજબ રીક કરી છે :—

ત્રીજા વર્ગમાં મુસાફરી કરનાર બધે સાથે નેટીવ તથા કલરડ લોક હોય છે. એવું જોવામાં આવ્યું છે કે ત્રીજા વર્ગની પેદાશ બીજા વર્ગ કરતાં બહુ વધી જાય છે. ૧૯૦૮ની સાલમાં ત્રીજા વર્ગની પેદાશ પા. ૧,૭૪,૮૧૨ થઈ હતી, ત્યારે પહેલા વર્ગની પા. ૬૭,૧૮૨ અને બીજા વર્ગની પા. ૬૨૧,૦૭૭ થઈ હતી. આ આ ઉપરથી દેખાઈ રહે છે કે ત્રીજા વર્ગની પેદાશ બીજા કે પહેલા વર્ગ કરતાં વધી વધી જાય છે, તો પછી જે વર્ગ આટલી પેદાશ આપે તેનો બાવ મેથારવો તે બહુજ અન્યાય મણાય. આનો અર્થ તો એવો થયો કે જે લોકોને પાર લામેન્ટમાં અવાજ નથી એવા લોકો પર ત્રીજા વર્ગનું બાકું વધારીને બાકડતરી રીતે કર નાખવામાં આવ્યો. જે ત્રીજા વર્ગ ખોટા આપતો હોય તો તેના દરમાં વધારો કરવો જાણી દેવાય. પણ તે વર્ગ તો ઉલટાની વધુ કમાણી આપે છે. આમ ત્રીજા લોકોને દંડવા તે વિધાયત જોઈ છે.

યુનિયન પારલામેન્ટમાં રમખોડ પર ચરચા

લગભગ અઢત્તેસ મી. મેરીમેન
વિગેરેને પોઝાર

યુનિયન પારલામેન્ટમાં ૩૫ લોકોના
અરજ સંબંધમાં ૩૫ રીફરમ્સ ચરચા
યુનિયન બીલ નામથી એક બીલ હાથલ
મળ્યું છે તેમાંની એક હલમમાં રમ
ખોડનું જબીર પબલુ સમાજોલું છે. એ
હલમને એવો હેતુ છે કે કેપની અદર
કચ રીફરમ ચરચના મેન્ડર અજાતા હોય
તેના હલરડ લોકો કેપની બહાનના પ્રતો
માં જાય તો એ ચરચના મેન્ડર અજાવા
અને મેન્ડર તરીકેના હક જોગવવા હક
દાર અજાય નહીં. આમ ચરચની અદર
રમખોડ ધુસાડવાથી, અને આડકતરી રીતે
જનરલ એયાની સરકારે રમખોડની રાજ
નીતિનું બી આમ રોપવાથી મી. મેરી
મેન, મી. સરાઇનર તથા યુનિયનીસ્ટ પક્ષ
ના પક્ષા મેનશમાં મોટો મુસ્સો ફેલાયો
છે. તેમણે ૩૫ લોકોની એ અલમ રાજ
નીતિ સામે પ્રોટેસ્ટ કરતાં પક્ષાં જુસ્સા
દાર અને લાગણી ઉગરે તેવાં બાપણો
કર્તા હતાં. એ ચરચા દરમ્યાન મી
સરાઇનરે જણાવ્યું હતું કે આ મુલકની
હલરડ રાજનીતિનું બી ધરમ સંબંધી
બીલમાં અટકાવત મુકાને રોપવામાં આવ્યું
છે તે બાદ આપવાને ફક્ત આફ્રિકાના
પ્રતિદાસમાં મમે તે અને, પક્ષ પારલામેન્ટ
નો એક પક્ષ તો તે માટે જોખમદાર
નથી એમ કહેશે. આ પક્ષ તે બ્રિટીશ
પક્ષ છે, કે જે ઉપરની હલમ પાસ કર
વાની વિરુદ્ધ છે.

જનરલ એયાએ કહ્યું કે હલરડ લોકો
ના સીવીલ હક કેપમાંજ રહેશે એવી
યુનિયન કાયદાની હલમના વિસ્તાર રૂપેજ
આ હલમ છે, ત્યારે મી. સરાઇનરે ઉત્તર
દીધો કે "યુનિયન કાયદા કરતાં આ
બીલ વધારે બાળ બમ છે." મી.
મેરીમેન ઉમેર્યું કે "તેમાં આદમ જાત
ના સરખાપણાનો ઇન્કાર થાય છે. કે જે
સરખાપણાના ખડક ઉપર આપણા ધરમ
નું બંધારણ છે." તેને સર પરસી શીટલ
પેટ્રિક અડમોલન આપ્યું કે "કચ રીફર
રમખ ચરચાવાળાઓથી પોતાથી એકલથી
જે નથી જતી કહ્યું તે કરવાની તેઓ
એ આપણને ફરજ પાડના માંડી છે." સર
જોજ હાર કહે કે "જે ધરમમાં
આપણે ઉત્તર્ય છીએ તે આપણને ફરજ

પાડે છે કે આપણે આ હલમની વિરુદ્ધ
મત આપવો." અને મી. કવીને મંબીર
અરજના સામે કહ્યું કે "આવું નામ
ધરમ ન કહેવાય, આ બ્રિટીશ લીલણ
નથી. પક્ષ નમે (૩૫ લોકો) તમારી
સંખ્યાના, માત્ર સંખ્યાના, બળેજ નમે
તેવી બયાનક આવતો પક્ષ પાસ કરી
દયે છે."

"અરકુરી" નો ખચરપત્રી કહે છે કે
ઓપોઝીશન (વિરુદ્ધ પક્ષ) ના દરેક મેમ
બરે પોતાના બાપણમાં જણાવેલું કે સર
કાર રાજદારી પ્રખ્ય સાર આમ ખાનગી
બીલમાં રમ સંબંધી રાજનીતિનું બીજ
હાથલ કરી દીધે છે.

મી. કવીને આ સંબંધમાં એ બાપણ
આપેલ તેને ઉપરનો ખચરપત્રી પ્રતિદા
સીક કરીને વરણવે છે. તેમણે કાર
દખને કહ્યું કે "આ બેરકુરી અરેલી
અને હોકરવા વાતો વિષે આપણે ખુલ્લે
દિલે બોલવું પડશે. યુનિયનના નમાલા
લાલ સાર તમે કેપના હલરડ લોકોના હક
વેચી માર્યા છે." આમ જાણતાં કહ્યું
કે "આવી બાળ અમારા (બ્રિટીશના)
બ્રિટીશમાં સમાજોલી નથી. હલરડ
લોકોના હકનો પાયો આજકાલ નહીં, પક્ષ
યુનિયના સરખાતથી નખાયે છે, જે
વખતે બ્રિટીશ ધરમના સ્થાપનારે તે સ્પ
ષ્ટ સ્પષ્ટમાં જણાવ્યું છે તે સ્પષ્ટ
આજે બોલવાને પક્ષ તમે લાયક નથી.
યુનિયન!" તેમણે જુસ્સા બરેલા તર
રકારમાં કહ્યું "યુનિયન! શું સલ
વેચીને યુનિયન? કાંતિ વેચીને યુનિ
યન? રાજના ધરમના સિદ્ધાંતો વેચી
ને યુનિયન?"

ઉપરનો સખનાર કહે છે કે જે બાપણી
અને મુસ્સો આ રમખોડની હલમવાસલા
માં પેલા થયો છે તેનો પુરો ખ્યાલ
આપવો મુશ્કેલ છે. બ્યારે મી. સરાઇ
નર બેલતા હતા ત્યારે તેઓ મોટા કુખ
થી પીડાએલા જણાતા હતા, તેમની
આજીજી રુદન બરેલી હતી, અને બાપણ
ના એક જાગમાં તો ખરેખર તેઓ
લામણીથી અટકી પડ્યા હતા.

મી. મેરીમેનને પક્ષ બહુ લામણી થઇ
આવી હતી, પક્ષ નેમનું બાપણ જબી
રતા મુલક હતું. સમાનાં યુપરીદી
વચ્ચે તેમણે કહ્યું કે "કસુના ઉપરેજ
ના મચક જેલીલી ખાતે આ હલમ વિષે
શું કહેવામાં આવે? માણસ જાતના
સરખાપણના પાસ ઉપર આપણે ધરમ
રચાએ છે. આમાં માંડાવનારી બીના એ
છે કે જે કે આપણે કાયદો કરવા માંડી

એ છીએ તે બ્રિટીશવાથી પુરેપુરો
વિરુદ્ધ છે." લાઘિય આફ્રિકા એક્ટમાં
જ રમખોડની હલમ વારંવાર કાય તરીકે
વખોડી કાઢવામાં આવી છે. "પક્ષ કુ"
બીલકુલ નથી મમજી કહ્યો કે આપણી
રાજદારી બચરખમાં અને આ બાંધક
બાળતમાં શું સંબંધ છે, કે જોથી એ
રાજદારી જુલને આ બાંધક બીલમાં
દાખલ કરવામાં આવે છે?" પારલા
મેન્ટને ખચર છે કે આ મુલકમાં મુલક
માની ધરમ ફેલાવા માંડ્યો છે. "લા
માટે! કેમકે એક માણસને પક્ષી તેનો
રમ મમે તેવો હોય, જો એક રખત તે
ધરમમાં દાખલ કરવામાં આવે તો પક્ષી
તે તે ધરમના લોકોમાં બાધ સમાન
મજાવ છે. ત સજુના સરખો લેખાય છે.
ખુદ સજુતાનની સાથે નંકગી કરવાને તે
લાયક બને છે." આમ જાણતાં મી.
મેરીમેન કહ્યું કે "આ (હલરડ) લોકો
નું તમે શું કરવા માગો છો એનો
વિચાર તમે કર્યો છે? ઉપીઓપીબન
પચ ફેલાવાની આપણે અજાઈ વાલો
કરતા હતા. તમે જોતા નથી કે આ
લોક તરફની વરતલુકથી એ પંથવાળાના
કાય આપણે મજલુત કરીએ છીએ? તમે
કહો છો કે 'તમને (હલરડ લોકોને)
અમારા ધરમમાં નહીં આવવા દઈએ'
અને વળી કહો છો કે 'જો તમે તમારો
નવો ધરમ સ્થાપશો તો તમે બવ સમાન
છો!' એવે તમારી વરતલુકથી તમે
કયીઓપીબન પથવાળાના કાય મજલુત
કરો છો એટલુંજ નહીં, પક્ષ "આફ્રિકા
તે આફ્રિકાનો વારસો" એ તેમના બવા
નક સિદ્ધાંતને તમે રમ આપો છો." મી.
મેરીમેન પોઝારીને કહ્યું: "કુ" તમને
મેતવણી આપુ કુ કે આ બીલ તે ચર
ચનું યુનિયન કરનાર નથી, પક્ષ ચરચ
ને બાંધી નાખનાર છે. આ બીલ તમ
ને કાઢે આવે એવી હલરડ તમારા માર
મમાં નાખશે, તમારે માટે તે મેજાઈથી
થઇ પડશે, અને આ મુલકમાં તમાબીજે
તમારી સામે વાપરવાને તે કામે લાગશે."
મી. મેરીમેન જણાવ્યું હતું કે આ
બીલ ૩૫ મેનશમાંજ તથા પડવાનું કયિ
આર થઇ પડશે. કાઉસ એવ એસેબ
લીમાં તે હલમ ૨૭ વધુ મતે પાસ થઇ
હતી. જો તે સેનેટમાં પાસ થાય તો
પક્ષ, ચવર ૨ જનરલ તેને અટકાવી
લકશે. એટલે તેને કીમની અંકુરી નહીં
પમે એવું મી. જોજે પોતાના બાપણમાં
જણાવ્યું હતું.

યુનિયન પારલામેન્ટ

તા. ૨૦ તથા ૨૧ મીએ યુનિયન પારલામેન્ટમાં એક્ઝીક્યુટીવ કમિટી દ્વારા નીચેના પ્રસ્તાવો ચર્ચા પામ્યાં હતાં.

"હાઇર લેડરને મોરો લેડરના જુદા રાખવા જોઈએ, અને તેથી તેમને રહેવા જમીનના કટકાઓ ખાસ તેમને માટે અલગ કાઢવા જોઈએ" એવા ઠરાવ પારલામેન્ટ આમળ રજુ કરવાની નીતાસના એક મેમ્બર મી. સીલ્વરને નોટીસ આપી છે.

મીરમીડીઆ હીંદીમાં આપવાતમી મરણ પ્રમાણ મોડું હોવા વિષે યુનિયન પારલામેન્ટમાં મી. આલેક્ઝાન્ડરે સવાલ પુછ્યો હતો, અને તેનાં કારણ માગ્યાં હતાં. તથા સરકારે તે મોડું પ્રમાણ ધરાવવા કાંઈ ઉપાયો લીધા હતા કે નહીં તે પુછ્યું હતું. જવાબમાં જનરલ રમ્સડે આપવાત સ બંધી આંકડાઓ આપ્યા હતા, પણ જીલ્લા એ સવાલ સંબંધમાં પોતે કાંઈ જવાબ આપી શકે તેમ નથી એવું જણાવ્યું હતું.

હીંદીના મેમ્બરે એવો સવાલ પુછ્યો હતો કે ઓકરારને નિશાળે બાલુવા જવા માટે રેલ્વે મુક્ત લાઇન જમ સડશે કે નહીં. જવાબમાં મી. સાલ્સ જણાવ્યું હતું કે મરીશ માખાપનાં ઓકરારને મુક્ત લાઇન જવા સંબંધમાં એકવચ્ચ થઇ છે. ત્યારે બાકુ ભરી શકે તેવા માખાપનાં ઓકરાર વારંતે તે જરૂરી નથી. તોપણ તેમની બાબતમાં બાકુ એકાદ કરવામાં આવશે.

નિતાસમાં રેલ્વે ખાતામાં વધુ હીંદીઓ ને રાખવા ન કરવા પારલામેન્ટમાં જાહેર કરવામાં આવ્યા છતાં વધુ માણસોને રાખવા કરવામાં આવ્યા છે તે વિષે, તથા મીરમીડીઆ માલિકી અને તેટલા માણસો તા. ૧ થી જુલાઇ પહેલાં હિંદીયા મંજાવવા ફેલીશ કરી રહ્યા છે તે સંબંધમાં રેલ્વે ખાતાના પ્રધાનને સવાલ પુછવામાં આવ્યા હતા.

જવાબમાં રેલ્વે ખાતાના પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે મીરમીડીઆ મળુરોને હવે પછી રેલ્વે માટે માનવામાં આવશે નહીં એવું મેં અગાઉ જણાવ્યું છે, અને તે ને અનુસરીને વધુની માગણી કરવામાં આવી નથી. હું ફરીથી જણાવું છું કે આ મુલકમાં વધુ હીંદીઓને ભોલાવવામાં આવશે નહીં.

જીવન દોરી

(ટાઇમરોપના ભેગ ઉપરથી)

(અથા અંકથી ચાલુ)

નયુએ તેને પુછ્યું: "બાઇ દેવદુત, તું કેમ કમ મોલતો નથી, આપણે હવે ઘેર જઇએ છીએ. જો તારાથી ચાલી ન કાઢવું હોય તો આ મારી લાકડી લે અને એના ટેકાથી ધીમે ધીમે ચાલ." દેવદુત લાકડી દાઢમાં લઇ ધીમે ધીમે ચાલવા લાગ્યો. રસ્તે ચાલતાં નયુએ પુછ્યું: "વદાલા બાઇ દેવદુત, તું ક્યાં આગળથી આવે છે?"

દેવદુતે જણાવ્યું: "હું આ બાગે માંથી આવ્યો નથી."

નયુએ કહ્યું: "હા, આટલામાં તો હું સરને આગળ છું. પણ પ્રથમ તું મારા જોવામાં કહી આવ્યો નહોતો. આ મલીની જરૂર હવેલી આમળ તું કેવી રીતે આવી ચડ્યો?"

દેવદુતે કહ્યું: "તે હું કહી શકતો નથી."

નયુએ પુછ્યું: "હું જાણું છું કે તને કાંઈએ મળ્યું હશે."

દેવદુતે કહ્યું: "શાઇ પણ મનુષ્યે અને છળ કરી નથી. પરંતુ પરમાત્માએ મને શિક્ષા કરી છે."

નયુએ કહ્યું: "હા, મનુષ્યની સ્થિતિ પોતાના કરતબ્બ અનુસારજ મળે છે, અને પરમાત્મા હમેશાં ન્યાયી અને દયાળુ છે. તારે જીવન હવે તું કેમ માળવ માને છે, અને તું ક્યાં જવા જાર છે?"

દેવદુતે જણાવ્યું: "મને સરવે સરજી જ છે." નયુ જરા આશ્ચર્ય પામ્યો, અને પોતાના અંતઃકરણ સાથે વિચારવા લાગ્યો કે "આ મનુષ્ય કાંઈ પણ પ્રકારે દુરાચારી હાલતો નથી એવું બોલવું તદ્દન કાંતિ બરેલું છે. પરંતુ પોતાની હકીકત કહેતાં એ ડરે છે. હશે, મને એ હોય. હું એને મારે ઘેર તો તેડીજ જઇશ." એમ વિચારી દેવદુતને કહ્યું: "બાઇ, તું મારી સાથે મારે ઘેર ચાલ, અને હીંદીથી તું અકડાઇ મહેલો છે, માટે આજ પાસે બેસી જરા આરામ લે. પછી તારે જે કહેવા-કરવાનું હોય તે નીરતિ મને કહેજે."

હવે નયુનું ઘર નજીક આવવા લાગ્યું એટલે તેને પોતાની સ્ત્રી સાંબળી આવી અને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો: "હાં ને ઓકરાર માટે હું કપડાં ખરીદવા ગયો,

અને મોરો વચ્ચે આજેલીઆમાં લડાએલ મુકાબાજીના દેખાવ જોવાનું બરમમાં એક આયોરોપના ખેલ વખતે દેખાડવામાં આવવાથી ન ફરીયા દેખાડવાનું બંધ કરવડાનો સવાલ ઉભો થયો છે.

અને મોરો વચ્ચે આજેલીઆમાં લડાએલ મુકાબાજીના દેખાવ જોવાનું બરમમાં એક આયોરોપના ખેલ વખતે દેખાડવામાં આવવાથી ન ફરીયા દેખાડવાનું બંધ કરવડાનો સવાલ ઉભો થયો છે.

અને મોરો વચ્ચે આજેલીઆમાં લડાએલ મુકાબાજીના દેખાવ જોવાનું બરમમાં એક આયોરોપના ખેલ વખતે દેખાડવામાં આવવાથી ન ફરીયા દેખાડવાનું બંધ કરવડાનો સવાલ ઉભો થયો છે.

અને મોરો વચ્ચે આજેલીઆમાં લડાએલ મુકાબાજીના દેખાવ જોવાનું બરમમાં એક આયોરોપના ખેલ વખતે દેખાડવામાં આવવાથી ન ફરીયા દેખાડવાનું બંધ કરવડાનો સવાલ ઉભો થયો છે.

અંકરણ કે છુટું.

નયુની બીએ ધરનું સરવે મમકાબ આટોપી લીધું હતું. પોતે અક્ષતજ પાછી વિગેરે લઇ આવી હતી. અને ઓકરારોને ખરારાવી કમકામમાંથી ખરવારી હતી; અને પોતે પણ ચેલુંક ખાંડને વિચાર કરતી મેઠી હતી. "નયુ મનમાં ગમેતા છે. એટલે મને તે જગ્યાએ ખાંડનેજ આવશે. એટલે ખાવાનું તેના આમનું ખાઈ રહેશે તેથી આવતી કાલે બધાને ચાલી રહે એટલું ખાવાનું તો છે." આ મ વિચારે કરી તે પોતાના ઘણીનું એક છુટું કડવું જે તદ્દન હાદી મધું હતું તે સીવવા બેઠી, અને તરંગ કરવા લાગી, "મારો ઘણી દુમણા આવશે અને મારે સાફ તેમજ ઓકરારોને સાફ કપડાં લઇને જ આવશે. હું જાર છું કે ઉપરથી મળી દશે, અને જરૂર કપડાં લઇ આવશે. પહેરવાનાં કપડાં ન હોવાથી મારાથી તેમજ ઓકરારોથી બહાર પણ નીકળવું નથી. જો ઉપરાધી નહીં મળી હોય તો પાસે જે જુજ પછસા છે, તે દાર પીવામાં તો ન ઉડાડી દે. આટલીજ મને ધારિત છે." આમ ઘોડા ધડલી હતી તેવામાં પારણે ઓટલા ઉપર પતનિતો બવાજ જામળાઓ. તે કુકડું એક બાલુએ મુઠી ઉઠી. એટલે નયુને એક માણસ સાથે ખારણમાં પેસતો જોયો.

[અધૂરું.]

નામદાર આગાખાનના વિચારો

હીંદુ-મુસલમાનના સવાલ સંબંધમાં

ના. આગાખાન તા. ૨૬ મી ડીસેમ્બર પુરોપચી મુઘલ પદોષિનાં 'રાષ્ટ્રમંડલ' એવું ઉદ્ધિઆના પ્રતિનિધિએ તેની મુલાકાત લીધી હતી. તે વખતે હીંદુ-મુસલમાન કોનફરન્સ સંબંધમાં બોલતાં તેમણે નીચે ના વિચારો જણાવ્યા હતા :—

આ દિલ્લાલને હું અતઃકરુણપુરવક ટેકા આપું છું. બે મહાન કામો વચ્ચે કુસંધ હોવાના બનાવ જોઈએ ખીજા એક બનાવને હું મંજીર માનતો નથી. કામો અને ધર્મો સવાલોને પાછળ રહેવા દેખે બન્ને કામોએ એકબીજાને રહેવું જોઈ એ એવું હું વરસે થયાં હશેતો આશ્ચર્ય છું. દુનિઆએ કહી નહીં જોઈ હોય એવી જગતજસ્ત શહેનશાહતના આપણે કાગીકાર છીએ. આપણે સમસ્ત પ્રજા ના આગ સમાન છીએ. એકજ ખુદા ના સરજેલાં પ્રાણીઓ છીએ.

હીંદુ અને મુસલમાનો એક પ્રજાના બે હાથ છે, અને એકને ઇસ્લામ પદોષિતા ખીજો નખજો પડવા વિના રહેતો નથી. દેશના કાલાને ખાતર તેઓની એકજતાની જરૂર છે. સુલેહ બરેલી ઉન્નતિને સાર સાજની નીચે એક હારે કામ કરવાની જરૂર છે. જે પમલાંઓથી હેલવું કલ્યાણ થાય એવાં પમલાં માટે એક નીચતથી અને સધળા જોમથી કામ કરવું તે આપણી પવિત્ર દુરજ છે. આ બન્ને કામો વચ્ચે મિત્રતા જળવવા માટે અમે તેટલો ભાગ આપવામાં આવે તે શ્રેષ્ઠ છે, અમે તેટલી મહેનત થાય તે એછી છે. બન્ને કામોમાં ખરી જગતિ આવવાનો આ વખત છે, અને તેથી તે બન્ને ને એકજ કરવાની આ સરસ તક છે. સામાજિક અને ઐત્થોગીક સ્થિતિ સુધારવામાં બન્ને કામોને હળીજળીને કામ કરવાની તથા રાજીખાની જરૂર છે. જે કોન ફરન્સ બરાવાની સુચના થઈ છે તે બધુંજ વાર્ષિક મંડળ થાય તેવી જરૂર છે. આને માટે જુદાં જુદાં મથકોમાં કમિટીઓ થવી જોઈએ. અને બન્ને કામને એકી થવા માટે એક સામાન્ય જગ્યા પણ મુકરર કરવી જોઈએ. કંઠાસનાં મુજ શું છે એ જોતી કાઢવાને તેઓએ મહેનત કરવી જોઈએ, અને જરા પણ કચવાટ ભોવામાં આવે તો તે ને દુર કરવાને તુરત પમલાં લેવાં જોઈએ.

હું આમ માનું છું કે કંઠાસમાં હાલ જે કુલકોથવાં તે વિષે બચાવથીજ બને

કામના સમાસદોએ મળીને ઇલાજ લીધો હોત તો તે અટકી ચકત. આવાં તોફાનોથી કોઇને લાભ થવાનો નથી. આથી નાહક સંતિનો લાજ થાય છે, અને રાજ્ય કર્તાની મુશીબતોમાં વધારો થાય છે.

સુલેહની ઉમદી નેમને પાર ઉતારવા માં હું આરાથી બનશે તેટલું કરીશ. જ્યાં સુધી બધા સંપીને કામ નહીં કરે, અને કંઠાસનાં મુજને સઘને માટે દુર કરવામાં નહીં આવે ત્યાં સુધી હીંદુસ્તાનની પુરી આગાદી થવાની નથી. હીંદુસ્તાન ના બંધવને માટે હું આજ્ઞા બરોં છું.

એન. મી. મઝરુલ હક

તેમણું કુંક જીવનચરિત્ર

(થયા અંકથી ચાલુ)

સંવત ૧૮૫૬ ના દુકાળ વખતે પોતા ના ડીઓકટના એરીરેખલ રીલીફ ફંડના મી. હક સેક્રેટરી નીમાયા હતા. તેમણે પોતાના એ હોદ્દાનીરૂએ આખા ડીઓકટ માં મુસાફરી કરી, અને સંકટમાં સપડા એલા લોકોને કોઈ કાદી તેમને મદદ કરીને જમાવી. તેમણે સંખ્યાબંધ પડદા માં રહેતી દુઃખી બાઈઓની સ્થિતિ તપાસી અને જોઈતી મદદ પહોંચાડી. તેમને સોંપાએલા નજી લાખ રૂપઆમાં દરેક પડસાને દિસાળ બરોબર રખાતો, અને પોતે તે જાતે તપાસતા. આખા પ્રમથાના દુકળમાં કામ કરનારાઓમાં તેમણું નામ મોખરે હતું. આ બંને ધધાના સખત કામના બોલથી તેમની તખીયત સમજેલી. સાખ થયા પછી તેમણે પોતાના કામની મુનુસીપાલીટીના કામમાં ભાગ લેવા માંડ્યો, અને તુરતજ સુટણીમાં ફતેહ પામ્યા. ખીજા વખતે તેઓ સુટાયા ત્યારે તેમને સર્વાનુમતે વાઇસ-ચેરમેન નીમવામાં આવ્યા. તેમણે પોતાની ટેવ મુજબ મુનુસીપાલીટીને સુધારવા મહેનત લેતા માંડી. જે ખાતા ઓમાં કર જરનારાના પડકા ઉઘાપત થતા હતા તે તેમણે જાતે સંભાળ્યાં, ને પડસાની વ્યવસ્થા બરોબર કરી. ખીજા બાજોના પણ પોતે હાથમાં લીધી અને મુનુસીપાલીટીને તદ્દન જુદાજ પાયા ઉપર લાવી મુકી, તથા નાણાં સંબંધી સ્થિતિ એટલી સુધારી કે રા. ૨૦૦૦૦ ને ખરચે મુનુસીપાલ મારેટ લાંબવા તેઓ સકિતમાન થયા.

કર રાખ તેઓ કોમિશના ટેલીમેટ સુટાયા, પણ કાંઈને કાંઈ અડચણ આવી

પડવાથી તેઓ પ્રથમ હાજર થઈ સકતા નહીં. પણ ૧૮૦૬ માં તેઓ પહેલી વાર કોમિશની બેઠકોમાં હાજર થયા. તેજ સાલમાં મુસલમાનો તરફથી એક મંડળ ઉભું થવાની નોટીસ નીકળી. તેમાં મંડળ નો હેતુ એવો જણાયો હતો કે "સરકાર ના દરેક પમલાંને ટેકા આપવો, અને કોમિશની દરેક માગણીની સામે મધુ." આવા તકરારી અને કુમલાંબોર સરકારુ જરથી તેમણે એ મંડળની સ્થાપના વખતે હાજર રહેના નિશ્ચય કર્યો. તેમને લાગ્યું કે એવા હેતુથી જે મંડળ થાય તે વડે મુસલમાનોને કાપડો થાય નહીં. પેતા ના મિત્ર મી. સમ્મદ હસન હમામની મદદવડે તેઓ કાંકા પદોષ્યા, અને અરજો કરીને, ધમજીએ આપીને, સામે થવાનું કહીને, તથા ખીજા જે થાય તે કરીને એ મંડળની સ્થાપના કરવાનું માંડી લાગવામાં ફતેહ મેળવી. તેને બદલે ઓલ-ઇડિઆ મોરલેમ લીમ સ્થપાઇ. મી. હકેજ તે નામ સુચવેલું. જે કે નવાજ વીકાર-ઉલ-મુલક તેના મુલતી સેક્રેટરી હતા, પણ લીમની કાયમી ઓરીજ તો મી. હકને લાં હતી. અને મી. હક જ તે બાળક મંડળને ધણી મહેનતે, અને પોતાના ખરચે, ઉછેર્યું અને વ્યવસ્થાસર કર્યું. ખીજે વરસે લીમની બેઠકો કરંચી ખાતે થઈ. તે વખતેલીમ ના વિચારો અને કામની પદ્ધતિ ફેરવી નાખવામાં આવી. અલીમદ કોલેજના સેક્રેટરી નવાજ મોહસીન-ઉલ-મુલક મુજરી ગયા હતા, અને તેમની જગ્યાએ નવાજ વીકાર-ઉલ-મુલક આવેલા હતા તેમણે લીમનું મથક અલીમદ ખાતે રખા વચ તદખીર કરી. મી. હક તેની સામે મજબુત રીતે થયા. તેમણે કહ્યું કે અલીમદને મથક કરવાથી લીમરૂપી આખા દીનનું મંડળ તે સ-તાવાળાની મરજી પ્રમાણે ચાલનાર થઈ પડશે. આ અને ખીજા મતને સફળતા મળી, અને લીમ નું મથક સખનોર ખાતે નાખવામાં આવ્યું.

સાર પછી સુધારણાની યોજના થઈ, અને તેમાં અને મિમત સુટણીકારો (સ્પેશીઅલ એન્ડ મીકરક ઇલેક્ટોરેટ) ઉભા કરવા સંબંધી અપસોસકારક તક રારે લઈ" થઈ. ("મોડરન બીકાર" નો લેખક હશે કે) રા. તકરારમાં - એન. મી. સમ્મદ અલી હમામ અને એન. મી. મઝરુલ હક કરતાં ખીજા કામ મુસલમાને વધારે ઉમદા અને વધારે જાગેવાની લખોં કામ બન્યોયે નથી. [બાહ્યર]

મોરમોટનો બધીપર હીંદુસ્તાન નો છાપો

“મરહૂમ”

આવતા જુલાઈથી નાતાલ ગીરમોટીના મોકલવાનું બંધ કરવાના હોદી સરકારના હરાવને અમે વધારી લખ્યો છીએ..... આ પચાસિસ હેતુ આગતરી રીતે મોરમોટ સરકારને સળ કરી તેની સાન ઠેકાણે લાવવાનો છે તેમાં શક નથી.

“કેપીટલ”

મોરમોટ બંધ થવાથી કોઈ દીલગીર થયા જેવું નથી. હોંદના ફરજ હેતુ તેઓના મેતાના મુશ્કેલીમાં થઈ ગયા છે.

“હિંદુસ્તાન ડેલી ન્યુસ”

મુઠલ સંભાવનામાં એવું હેતુ છે કે કેટલોક વખત વીતી ગયું, અને ટરંસ વાલની તકલીફોનો અંત આવવાની વકી છે તે પતી ગયું તો ગીરમોટીના સંબંધી સવાલ તદ્દન જુલાઈ ગયું. અમે પોતે ‘(ડેલી ન્યુસ’ કહે છે) આપું પરિણામ આવે તેથી ડરતા નથી. નાતાલના ખેતુઓ ને પોતાનો વિચાર કરવા વિષે પુરતો વખત મળ્યો છે; એટલે નાતાલ એસોસી એશનની કોઈ પણ માગણીને વિનયપૂરવક પણ દ્વંદ્વાથી રિસ્કારવી નહીં. વેપાર ખાતાના સેક્રેટરીએ કહ્યું તે મુજબ આ પગલું, કોલોનીઓ અને હોંદી વચ્ચેના અણબનાવને લીધે, તથા ગીરમોટીના રેવાથી કહેરી તરીકેના કંઈની જામીન ગીરી ન મળવાને લીધે સારાનું છે.

“અસૂતબક્ષર પત્રિકા”

હરાવ વખતસરજ બહાર પડ્યો છે. અમારા વાંચનારાઓ જાણે છે કે હોંદીએ તરફની રીતભાતમાં યુનિયન સરકાર જરા પણ દીલી નથી થઈ, મરીબ નીરાધાર સ્ત્રીઓ પણ તેના કરતા અમલમાંથી બચી જવા નથી પામી, અને જ માસ પહેલાં સરકારે મોરમોટીના બંધ કરવાનું બીસ ઘડ્યું તેની પણ કંઈ અસર થઈ નહીં. દેખીતી રીતે યુનિયન સરકારને તો એવું જોઈએ છીએ કે હોંદી મજૂરોનો બન તેટલો કસ કાઢી પછી તેઓને પોતાને મુશ્કેલ પાછા મોકલી દેવા જાણે કે તેઓ દોરજ હોય નહીં. આથી મો. રોબરટ સને જે હરાવ જાહેર કર્યો તેથી હોંદી પ્રજામાં નાવ જાત, જેવ નીચમાં એક રાખ્યા સિવાય બારે સંતોષ ફેલાયા વિના રહેવાનોજ નથી. કેમકે આ સવાલે બધામાં એક સરખી કડવાસ ઉત્પન્ન કરી છે.

“બંગાળી”

આ હરાવથી પ્રજામાં ખરા સંતોષની લાગણી ઉપજશે. અમે સરકારને તે માટે મુચારકબાદી દેવા કમીની છીએ. જે કંઈ કહેવાનું હોય તો એટલું જ કે જરા વહેલો તે હરાવ સરકારે કરવો જોઈતો હતો. પગલું તો ખરો વાળ વાનું લેવાનું છે, પણ જે દક્ષિણ આફ્રિકા આપણી લાગણીની આટલીજ કર કર કરે તો આપણે તેને હવે ઉપરાંત નમતા રહેવાનું કંઈ કારણ નથી..... આ હરાવની માગણી મોરમોટ પક્ષ તરફથી થઈ છે, અને તેને ગમેગમની સલામતીએ હરાવ પસાર કરી ટેકા આપેલ છે. સરકારની લાગણી તો પહેલેથીજ તે સવાલ તરફ હતી, અને સામાજીકની દલીલો જ્યારે સાવ નકામી જણાઈ ત્યારે સરકારે આ પગલું લીધું છે.

“સમસ્તિ એન્ડ હિંદી”

ગયે વરસે જ્યારે ગીરમોટીના બંધ કરવાનું બીસ હોંદી સરકારે પસાર કર્યું, ત્યારે એવી આત્રી આપવામાં આવી હતી કે સરકાર કોઈ પણ કોલોની વિવેની પુરતી તપાસ કર્યા વિના તેનો અમલ નહીં કરે, અને જ્યાં અમલ કરવા જેવું લાગશે, ત્યાં હોંદીઓ માટે રાહત મેળવવા ખાતર બીલકુલ વાર નહીં લગાડે. આ ઉપરથી અવિચારકું પગલું લેવાનું એવો આરોપ હોંદી સરકાર ઉપર કોઈ નહીં મુકી શકે. સરકારે હમણાં હરાવ કર્યો તે ખુશીના પેશારોથી વધારી લેવામાં આવ્યો હતો. આખા દેશમાં તેથી ખુશી પેદા થઈ હતી. દેશમાં વધારે પડતા મજૂરોને કામ મળશે કે નહીં એ વિચારથી સરકાર કદાચ અચકત; છતાં તે મુશ્કેલીને નહીં મજૂરોનાં આપું પગલું લેવાની જરૂર તો હતીજ. રાજ્ય કરવામાં માત્ર પેસાનાજ લાખ સામું નથી જોવાનું, અને તેથી હીંદુસ્તાનના વધારાના મજૂરોને નાતાલમાં કામ મળતું હોય તેટલા સારા હોંદી પ્રજાને નામોથી લગાડે એવી ચરતો આખી લાઈ રાહમાં નહીં. એટલે અમારો (દાખલ જોઈએ) કહે છે) મત તો એવો છે કે નાતાલમાં હીંદુસ્તાનના વધારાના મજૂરોને કામ મળતું હોય તો પણ ત્યાં મજૂરો મોકલવાનું બંધ કરવું જોઈએ..... જે કે હાલની રિયલિ જોતાં મજૂરો મોકલવાનું બંધ કર્યા હોંદના મજૂર વરંતે રાહત કરવું પડે તેમ નથી. હોંદના મજૂર ઉદ્યોગમાં મજૂરોની તંગી આવે છે.

નાદારી મોટનો નોટીસો વગેરે

(મેઈ-થીયલ મેગેટમાંથી)

ટરંસવાલ, હેડલખરમ, હિંદુસ્તાન લોકે જનવાળા રતીલાલ નરોતમદાસની બીન વારસ મીલકત સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા મારિસપરમ, સુપ્રીમ કોર્ટના માનદરની એપીલમાં રજૂ થયા છે, જ્યાં તે તા. હમી મારચ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

કેસ રોડના હાજી આમદની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. 10મી મેએ ડરજનમાં સરકારે કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

આલુ વરતમાન

ગયા સનીવારે ડરજનનો હોંદી મુકકા બાજુ જેક પ્રુલે કોઠ પેલકટ નામના મોરમોટ સામે ઉતર્યો હતો, જેમાં તેની હાર થઈ હતી.

એક સરકારી નોટીસ ઉપરથી રમાનીક બામાં જણાવવામાં આવે છે કે એંટ્રી બીલ અને બીજાં કરદમ સંબંધી ડોક્યુમેન્ટ સરવાના વગેરે કામ માટે કરદમ ખાતાએ અબવવા માણસો કે છોકરા આવે છે, તેમને કામ સંબંધી કંઈ માહિતી કે જ્ઞાન હોતું નથી, તેથી કસ દમ ખાતાનો કેટલોક વખત નકામો જાય છે; માટે કામે આવનાર માણસ આમ અજાન લાગશે ત્યારે તેની પાસેથી કોઈ રેકોર્ડ વિગેરે લેવામાં આવશે નહીં.

ગીરમોટીના હોંદીને પ્ર. 3 નો વાર સીક કર બરતા જે હાલમાં મોમવની પડે છે તે ઉપર તેજુરીખાતાના પ્રધાન મી. એચ. સી. ફલગુ ખ્યાન જેવામાં આવતાં તેમણે માછલેટો પર એની નોટીસ કાઢી છે કે મરીબ હોંદીઓને પા. 3 નો કર ભરવાને ક્યાય કરવું નહીં, અને જેઓ તે ભરી શકે નહીં તેમને જેલની સજા કરવી નહીં. એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે આવતી સાલ જ્યારે નાતાલનો પેલેટકસ મોરમોટ પર થશે નાણુ કરવામાં આવશે ત્યારે તે નેટીવ, હોંદી તથા ફલરડ લેકા પરથી પણ કાઢી નાખવામાં આવશે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીએ નીચેના નીચેના નામોનો નોંધ લેવાનો છે.

1. રામજી એકબાજુએ જાયડું
2. અમર શાખા સાક્ષી થવા
3. નામ તથા ઠેકાણું નરેશ્વર જયવાં તે હવેનાં બહાર પાડવા સાથે નહિ પણ અમારી ભાષાને સાથે.
4. મંગલવારની સાંજ સુધીમાં મંગલ જાણી તેજ અઢવાડીયામાં લખવા કરી શકાશે.
5. રફ ફરેલાં ચરચાપત્રો બનવી સખવા બધવા લખનારને પાકાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.
6. લખાણ હવેનાં દુકાં અને ગુલામો કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીએને જવાબ

“અ. મ. કા.”—અમરે હાથે કરવામાં આવશે.

“એ. ડી. વી.”—એ હકીકત આપણે અપાઈ ગઈ છે.

અ. ડી. એ.

ગીરમીટ બંધ થઈ તે શા માટે ?

હ. એ. ના અધિપતિ સાહેબ,—

ગીરમીટ બંધ થવાથી આખરથી રીતે નાતાલના હોદીએ તરફથી સંતોષ જાહેર કરવામાં આવે છે : છતાં તેથી નિષ્પન્ન નારા પરિણામે વિશે ઝીણી ઝીણી કાંઈ રહવા કરતી હોય એવું જોવામાં આવે છે. આ કાંઈએને જાહેરમાં લાવી તે વિશે ચરચા કરવાથી કાંઈએનાં સમાધાન થશે એમ માની કું મારા વિચારો આપના જાપાદારો પ્રગટ કરવા રજા લઉં છું :—

ગીરમીટીઆ હોદીએના દુઃખની કહાણી બહુ જાહેર થઈ છે. હાલના મનમાં રહી મધુ છે કે સદવાયે ગીરમીટીઆ સુખી છે, એટલે કે હિંદુસ્તાનમાં સુખ મરાની દશા કરતાં તેઓ અહીં સારી હાલતમાં છે. આ હકીકત એવી જુલાવે અવગણનારી છે કે આખરથી રીતે માણ સોષી એવો ખ્યાલ થઈ ગયો છે. ગીર મીટ બહુ રૂપમાં ગુલામી છે એ વાતનો ઇનકાર જાણેજ કેમ કરે. અમેરિકા માં ગુલામી રફ કરવામાં આવી ત્યારે થયું જોરાએ તથા કેટલાક ગુલામીના

જાતીવામંત્રો તરફથી પણ એવો પોષાર થયો હતો કે ગુલામીને છુટા કરવાથી તેઓની દશા ડબાજનક થઈ પડવાની. છતાં ગુલામીની બદીને સમજનારાએ સમજી રીતે સામે ચવાથી તેનો અંત જાણ્યો. ગુલામો છુટવા કે તેની દશા બહુ ડબાજનક થઈ પડી તેમાં તે સક નહીં. કાળો સીદી ગુલામો માટે શરૂમાં કામ શોધવાને, તેનું પોષણ કરવાને, તેને સીધે રસ્તે ચલાવવાને. અને ખારે દાઢી રહેલા અજ્ઞાન જોરાએથી તેનું રક્ષણ કરવાને એક જાણેજ રસ્તો મળ્યો હતો. ની જરૂર પડી હતી. તે મંડળને કેટલું સુસીખત કામ આવી પડ્યું હતું તેનો ખ્યાલ તેના તવારીખ વાંચનારને પણ પુરા નહીં આવી શકે. છતાં આખરે કામ સરાડે ચડી ગયું. અને આજે આપણે જોઈએ છીએ કે તે લોકોની બંધર છુટર ચોરીગટન, કુબોય જેવા મહાન નરો ઉત્પન્ન થયા કે જેઓ પોતાની જાતની એક સ્વતંત્ર પ્રજા બનાવવા મહા મહેનત કરી રહ્યા છે, અને થયે દરજ્જે હોદ્દા પણ પામ્યા છે. આ ઉપરથી ગીરમીટીઆ લોકોની ઉલટી દયા ખાનારને સમજાશે કે ગીરમીટ ચાલુ રહે તેમાં મનુષ્યોનું કિત જોવું તે માન્ય જમ છે.

બીજી એક એવી જગ્યા જોવામાં આવે છે કે હોદીએને લીધે ગીરમીટ બંધ કરાવવાથી ગીરમીટ પ્રજા તથા રાજકર્તાઓ ના મનમાં જેર પેદા થશે અને તેઓ સ્થાયી હોદીએની—આજે કરી વેપારી હોદીએની જડ કાઢવા મથશે. આવે નબળાઈ બતાવનારો વિચાર હોદીએને થઈ આવે તેમાં આજે નવાઈ નથી. આપણે થયે સમય થયા પોતાપણ સુધી ગયા છીએ. મેથડપણું આપણમાંથી જાણુ રહ્યું છે. પછીએ કમાવામાં લગની લાગી છે તેને લીધે આવી હાલત થઈ છે એમ પણ સાવ નથી. કુખ્ય વાત તો એ છે કે આપણે નમાસા થઈ ગયા છીએ. કંઈ આજે આવી પડી હતી તે પછીએ આપણા પતી જન્ય તો પછી બીજી રીતે તેની સામે ટકવાનો વિચાર પણ નથી કરતા. આમ પછીએ રેલનાં અચકાતા નથી. એટલે પછીએ નુકસાનીથી નથી ડરતા પણ કામગીરી કરી આંખ જોઈને મજરાઈ જઈએ છીએ. જોરાએ આપણ વચ્ચે રહેલા હોદીએ એવો પકડો તો શું થયું ? આપણમાં માણસાઈ હતી તો તેઓ માંડેઈ કરેલા ઉભરા કાઢી કાઢીને યોગી બધાના નમસા હાથે તો પછી

લાત આપણે તેમાં કેને હોય હાથ ?

ખરી રીતે જોતાં સ્થાયી થઈ ગયેલા હોદીએની વિશિષ્ટ હવે મજબુત થઈ છે. જ્યાં સુધી ગીરમીટીઆનો ધોષ ચાલુ હતો ત્યાં સુધી સ્વતંત્ર હોદીની વસ્તીમાં વધારો થયા હવાને અમે તેઓને જોરા લોકો જોઈ શકતા નહોતા. વધુ હકો આપતા બહીતા હતા. હવે આપણે કહી શકીએ છીએ કે અમારી વસ્તીમાં બહાર નો વધારો થવાનો નથી. કુદરતી રીતે વધે તેજ વધવાની. અમે કાલેજ આર શિક્ષણી પ્રજાનો સ્થાયી બામ છીએ. અમને અહીંની પ્રજા તરીકેજ મજબૂત જોઈએ અને રાખવા જોઈએ. પહેલાં તત્તુડીનો અવાજ કોઈ સાંભળે નહીં તે જરૂર છે. પણ તત્તુડીનું પદમળ બનાવવું તે આપણા હાથમાં છે. દરજ્જાવાળા હોદીએને કાપવાને તાબે નહીં થયા સોમન આપેલા ત્યારે તેને જોરા પ્રજા તત્તુડી સમજેલ. હવે તે પોતાના અવાજ જાણી તેઓના કાન ફેડી નાખે છે. તેઓ કાપર નથી થયા તેનું કારણ પણ આપણે જ છીએ. છતાં આપણે શું કરી શકીએ છીએ તે કેપાડયું. હજીએ કેપાડયું. સીંક જિવાળ. દોસ્તી કેમ કરે ! જોરા લોકો સીંક છે. આપણે તેની કારે ઉભા રહેવું હોય તો સીંક છીએ એમ બતાવવું પડશે.

ત્રીજી એક એવી બહી છે કે ગીરમીટીઆ બંધ થવાથી કેટલાક ખાસ મથકોમાં હોદીએના વેપાર બંધ થઈ જશે ! આ વાતમાં પણ બહુ વજુદ જેવું નથી. જોરા લોકો ધમોલા બંધ કરે એવો સંભવ નથી. તેઓને જે મજબૂત મળશે તેને હવે વધારે પમાર આપવા પડશે. આથી મજબૂત વધારે સારી ગીતે રહેવાનું મન કરશે અને તેઓનો હાથ વધારે છુટો રહેશે.

આમ સ્વારથની નજરે જોતાં પણ ગીર મીટ બંધ થઈ તે ઠીક થયું છે. પણ હવે આપણે સ્વારથની બાજુએજ જોઈ રહેવાનો વખત નથી રહ્યો. દુનિઆમાં બધી કામો અને પ્રજાઓ પોત પોતાનું જીવન ટકાવી રાખવા પગાડા મારી રહી છે. તેમાં આપણે કાંત બેસી રહીશું તો જોતે નહીં મરીએ તો તેઓની હાડકામાં આવી પુરા થવાના. એટલે આપણે આપણા પોતાના જીવનનેજ નહીં ખ્યાલ કરતાં હોદી પ્રજાના જીવનનો ખ્યાલ કરીએ. આપણી પ્રજાની સારી હાલત હશે તો તેમાં આપણે ભાગ નથી શું ?

બી. ગીરમીટનો વિરોધી.

પરચુરણ ચર્યા

૬૨૭ બીઆ નારણ તા. ૨૦ મીએ
ડરબનથી એક કામળ દરઆન લખે છે
કે- ઉત્તમ માતાના મંદીર પાસે ૬૨૭ઓ
ની ધરમજાળા બાંધવાની છે, તેના ઉપ
રાણાનું લીસ્ટ પ્રથમ 'હીડીઅન ઓપીની
યન'માં આવી ગયું છે, ને ત્યાર પછી
મજેલા નાણાંનું લીસ્ટ આજના અંકમાં
આપેલું છે. આમાં ઉદાગોળાએ સુધીનાં
નાણાં આવી ગયાં છે. દરસવાજના ૬૨૭
બાહ્યોના કાંઈ ખર્ચ પડેલા નથી. પણ
હું 'ધાર' છું કે તે મોટા કોલોની હોવાથી
વધારે જામમાં ફાંચો ફરવતાં વખત બધ
એ સ્વભાવિક છે. તેપણ અહીંનું પંચ
આજ્ઞા રાખે છે કે દરસવાજથી તાકીદે
ફાંચો આવી જશે, તેમજ દક્ષિણ આફ
રિકામાં બીજા ૬૨૭ બાહ્યો વસના હોય
ત્યાંથી પણ આવી જશે, કે કોઈ અધાં
નાણાં એકઠા કરી કેટલુંક મોકલી દેવાય
અને કામ તાકીદે શરૂ થઈ જાય.

આસ્ટ્રેલિયેડી એક લખનાર જણાવે છે
કે અત્રે પ્રણી મહેનત તથા અરચાથી
"ઇલાહતમાક" બાંધવામાં આવી છે. પણ
તે જમામાં બતી લોખાન પીગેરે કરવામાં
આવતું નથી તથા જગ્યાની રખેવાળી ચલી
નથી. તે ઉપર આસ્ટ્રેલિયેડી હીડીઓનું
ખ્યાલ એવું છે, તથા જુમાના રાજ
નમાજ પઢવાને બહામણ કરે છે.

એકામસ્ટાઉનથી ફેટલીક સહીઓ સાથે
ના એક કામળમાં જણાવવામાં આવે છે
કે તા. ૧૧ મી ફેબ્રુઆરીના જાપામાં એકા
મસ્ટાઉનની ખાટીઓને રીપેર છે, તે
ખોટા છે.

દરસવાજની સલામતની લગતનીતરીકે
કરતાં પ્રસિદ્ધ "મોડરન રીવ્યુ" લખે છે
કે "સત્યગ્રહીના કુખો સંબળીને દરેક
હીડીના નકલમાંથી લોહી વહેવું" એમ
આખર અને ન્યાય માટેની લગતમાં સત્ય
મહીઓએ જે અઠાડરી ભરેલી દલતા બતા
વેલી છે, તે માટે દરેક હીડીનું અતઃ
કરણ મમ્મરીથી પ્રકાશશે. વાંચકો સમજ
પારના તારા બાહ્યો અને બહેનોનાં
કામો અને કુઓ તારે કાને પહોંચ્યાં છે?
તેથી તને કાંઈ અસર થઈ છે? તો તેમની
વારે ધા."

ઉદાગોળાએમાં રીપબ્લીકન
અશાંતિ

ભોરેન્સ મારક્સમાં રીપબ્લીકન કમિટી
તરફથી નોટીસો કહીને ગમે અહવાડીએ
એક મીટિંગ કરવામાં આવી હતી. મેપર
પ્રમુખ હતા. તે વખતે મેજર ડી આંડ
શહે વિરુદ્ધ હરવો કરવામાં આવ્યા હતા,
તથા તેને બદલે બીએ મવરનર મોકલવા
ની લીસ્ટન માગણી કરવા કર્યું હતું.
એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે જે એમ
નહી કરવામાં આવે તો અત્રેની રીપબ્લી
કન સોસાયટીએ વિખેરી નાખવામાં
આવશે, અને પછી કોઇ રીપબ્લીકન ગમે
તેથી વરતણું ચલાવે તે માટે સોસાયટી
ની જોખમદારી રહેશે નહીં. મવરનરને
મોકલવા ને તારો ફેટલાકે મોકલ્યા હતા
તેની સાથે પણ મીટિંગમાં વધો દરસાવ
વામાં આવ્યો હતો.

ઉપરના પક્ષની સામે બીજા પક્ષે
બહેરનામાં કાદમાં હતાં, અને તેમાં મેજર
ડી આંડરાડેનાં લીસ્ટનમાં વખાણુ થયાં
છે તે જણાવ્યું હતું.

વિલામતથી રૂટર જણાવે છે કે મોજાં
બીક માટે મવરનર ઉપરાંત એક કાંઈ
કમીસનરનો ફોટો સ્થાપવાની મેજર ડી
આંડરાડેએ સુચના કરી છે.

ઉદાગોળાએના માર્ડિઅન પત્રે મેજર
ડી આંડરાડેની વિરુદ્ધ લીસ્ટચાલ કરનારા
એને એવો જવાબ આપ્યો છે કે પ્રમુખ
માં સ્થાયી રીતે વસી રહેલા છે તેઓ
મેજર ડી આંડરાડેની તરફથી છે, તારે
જેઓ વિરુદ્ધ છે તેઓ અહીં જણાવના
રહેવાવાળા અથવા રાજ્યમાં આપણ
રાકનારા નથી.

વિલામતથી રૂટર જણાવ્યું છે કે મોજાં
બીકના વડાની નીમણૂક કરવામાં આવી
નથી. જે કાંઈ કમીસનરની નીમણૂક કર
વામાં આવશે તો તેની સાથે મેજર મુર્ડ
રાંડે આવશે.

તા. ૧૮મીએ વેપારી વરમના મોરાઓ
ની એક મીટિંગ ઉદાગોળાએ ખાતે મળી
હતી જે વખતે મેજર આંડરાડેની વિરુદ્ધ
ની લીસ્ટચાલને વખોડી કાઢવામાં આવી
હતી, અને તેમાં જામ લેનારાઓ મોટે
જાએ પરદેશી છે એમ જણાવવામાં
આવ્યું હતું ત્યારપછી મેજર આંડરાડેને

મવરનર તરીકે મોકલવાની લીસ્ટન ફેબ્રુ
મોકલવાનો હરવ થયો હતો.

મેજર ડી આંડરાડેની મવરનર તરીકે
નીમણૂક કરવાની તરફથી કરનારાં ઉદા
ગોળાએમાં જે પોરદુગીઝ જાપાઓની
ઓરીસ પર ફેટલાક પોરદુગીઝો જેઓ
પોતાને એકબાને રીપબ્લીકન કહેવડાવે છે
તેઓ તા. ૨૧મીએ કુમલો લઈ ગયા
હતા, અને ઓરીસો બાંધી નાખી હતી.
પોલીસે આ સંબંધમાં બેદરકારી બતાવી
છે. ત્રીજા એક જાપાવાળાનું પ્રેસ બંધ
કરેલ હતાં તેના બીજાં વગેરે સેનસેન
કરીને તેને મોકલું નુકસાન કરવામાં આવ્યું
છે. આ સંબંધમાં પોલીસે બેદરકારી
બતાવી કહેવાય છે. એવી વાત પ્રસિદ્ધ
થઈ છે કે આ કુમલોની સરકારને ખબર
પડી હતી, ને તેમણે કુમલો ન કરવા
કુલ્સડમેરોને લીખામણુ આપી હતી,
પણ તેથી વધારે પમલાં લીધાં નહોતાં.
પોલીસ કે સરકાર પર સરકારને પુરો
કાણુ હોય એ વિષે કાંઈ સખવામાં આવે
છે. આટલું તોફાન થયા છતાં લીસ્ટન
એકાદ કેબલ મોકલવા સિવાય વિશેષ
પમલાં લેવામાં આવ્યા નથી. આકર્ષીત
મવરનર જનરલ પોતાના હોદ્દાનું રાજ
નામું આપવા માંડે છે એવી અફવા ફેટ
લેક ટેકાણે ફેલાઈ છે.

સહેરના પરદેશી લોકો વિરુદ્ધની સામ
ક્ષી- દેખાવ કરવાના ઇરાદાની વાત પણ
બહાર પડી હતી.

તા. ૨૧ મીએ ઉદાગોળાએ જાપામાં
એવો તાર પ્રસિદ્ધ થયો છે કે મેજર ડી
આંડરાડે કોઈ વખતમાં ઉપડશે. આ
તાર મોકલનાર પ્રેસિડન્ટ બેમાનો સેકરે
ટરી છે એમ માનવામાં આવે છે.

રૂટરને ખબરપત્રી તા. ૨૩મીએ લીસ
બોનથી જણાવે છે કે પબ્લીક વરકસ
કમિટીવાળા સેંહોર એકવેડો સીલવાની
મોઝાબીક પ્રમુખના કામ કમિસનર તરીકે
ઉદાગોળાએમાં વસવા નીમણૂક થઈ છે.
અમત્યની બાજોતોમાં લીસ્ટન સરકારને
પુછ્યા વમર પમલાં લેવાની તેમને સ પુ
રણ સત્તા આપવામાં આવી છે. તેઓ
મોડા વખતમાં ઉદાગોળાએ માટે ઉપડશે.

સહેનકાહના રાજ્યાભિષેકનો દિવસ ઉજ
વવા માટે પા. ૧૦૦૦ નું ખર્ચ કરવા
કેપ્ટાઇનની મુનીસીપાલિટીએ કસવ કર્યો છે.

તાર સમાચાર

એશિયાઈ રશિયાના ઉત્તરના ભાગમાં બ્રહ્મીવેરદેશ ખાતે મરજી દાખલ થઈ છે, અને પાંચ ચીનાની લાસો મળી આવી છે, તેઓ મરજીથી મરજી પામ્યા હોય એમ માનવામાં આવે છે.

મંચુરીઆમાં હારબીનના તાર ઉપરથી જાણવામાં આવે છે કે રાજના બંધે લેખે માણસો મરજીથી મરજી પામે છે, કર્તા કુએલા ચીનાઓના વાળે જરમની અને ઇન્કાઈ ખાતે મજાવવાનો રાજમાર માણસ રાખવામાં આવે છે.

વિલાયતમાં એક મીટીંગ વખતે એવું જાણવામાં આવ્યું હતું કે દક્ષિણ આફ્રિકાના ફળેનો વેપાર વિલાયતમાં મહત્ત્વની સ્થિતિમાં છે.

ફરાન્સમાં અકસ્માત બે દેહલી જેનો એક બીજા સાથે અથાથ પડી હતી, અને તે બે જેન સાથે એક ત્રીજા અથાથ હતી. પાછળથી ડાહ્યોને આજ લાગી હતી. ધણી જાનની ખુવારી થઈ છે.

આવરલાંડને સ્વરાજ આપવાના બીજાની રચના મુખ્ય પ્રધાન મી. એરલેન્ડે આમ ની સલામાં પ્રસિદ્ધ કરી હતી.

મંચુરીઆમાં ચીનની આડાધને લીધે મરજી ફેલાવા પામી છે એવું જાણવાની ખુબીના સંબંધમાં રશિયા તથા ચીન વચ્ચે તકરાર ઉભી થઈ છે.

એશિયાઈ રશિયામાં આજમાન ખાતે મરજીના કેસો થયા છે.

તા. ૧૭ મીએ કલકત્તાના તાર ઉપરથી જાણવામાં આવે છે કે હોંકોંગના કપાસનો પાક મહત્ત્વ સાથે કરતાં ૭ ટકા ઓછો ઉતરશે.

મધ્ય સુડાનના સુલતાનને ફ્રેન્ચ સાથે લડાઈ થઈ હતી, જેમાં સુલતાન અને તેનાં માણસોની હાર થઈ હતી. ફ્રેન્ચ લોકોએ વહાલ નામનું સુલતાનનું માથું છતી લીધું છે.

પૌરુષાલની માણસ સરકારના કેટલાક પ્રધાનોને રાજમાંથી હટાવી કરવાનો પૌરુષાલ સરકારે કુદમ કર્યો છે.

મંચુરીઆમાંથી મરજીનો રામ જરમની માં કેપ રીતે દાખલ થવા ન પામે તે માટે બધા જરમન બંદરો પર તપાસ કરવાની જોગવાઈ કરવામાં આવનાર છે.

મરજી અને કોબેરાના મરજીનો વિષામ શોધવાના સંબંધમાં પારીસ ખાતે નિદાન અકસ્માતની એક કોનફરન્સ મળનાર છે.

પાણીપર ચાલી રહેલું બધામાં હાડી રાજે એવી જાતનું વહાલ ક્ષીરનીઆના એક પંતજીનીયરે જાણ્યું છે.

૧૯૧૫ સુધીમાં તકવાર થઈ જાય એવી ચાર થનવારો પા. ૧,૨૦,૦૦,૦૦૦ ને ખરચે રશિયા તરફથી નાંધવામાં આવનાર છે.

રશિયા અને ચીન વચ્ચેની તકરારના સંબંધમાં ચીને નરમાસ બરેલું વલણ પકડ્યું છે, નહીં તો માણસો આકરો થઈ જવા સંભવ હતો.

ફરજીમાં ધરતીકંપના અથાથ આંચકા લાગ્યા છે. એ આંચકાથી લગ પામી સખત હાડી કર્તા એક આમના બધા લોકો પર હોડીને રસ્તાઓ પર હોડી થવા હતા. કેટલીક મરજી અને મીનારા આંગી પડેલ છે, અને કેટલાક પર ઉંધા વળી થયા છે. ધણી માણસોના જાન મએલા કહેવાય છે.

પુરવ આફ્રિકા અને મુગાંડની ટપાલ લાવવાનું કામ સિટીક હાડીના નેવી મેલન કુપની કરે છે તેના હાથમાંથી તે લઈને યુનિયન કેસલ કંપનીને આપવાનું અને તેમ નથી, એવું વડી પારલામેન્ટમાં એક સવાલના જવાબમાં જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.

આવરલાંડની સ્વરાજની લીલચાલ માટે ટરંસિવાલમાં વસ્તા આફ્રીકા લોકોએ મી. જોન રેકમંડપર પા. ૨૦૦ ની રેકમ મદદ તરીકે મોકલી છે.

ફેનેકા અને ફરાન્સ વચ્ચે હોરકા વગર સંદેશાઓ મોકલાયા છે. એવું જાણવામાં આવે છે કે તરેકવાર રાજોથી આ સંદેશાઓ સમજાવવામાં આવ્યા હતા.

તા. ૨૧ મીએ લંડનમાં કેપના ફળના નીચે પ્રમાણે બાવ ઉપજ્યા હતા: પ્લમ્સ

ડકનના ૬ થી ૮ શીલીંગ, પેર ડકનના ૫ થી ૬ શીલીંગ, અને પાછળ એપલ ફરેકની ૬ પેની.

કલકત્તામાં ખુન

રાજદારી મુન્દેગારોને શોધવાના કામ માં રોકાએલા સરકારી ખાતાના એક હોંકી કોનફરન્સનું તા. ૨૧મીએ રાત્રે એક અધારી મલીમાં મોળી વડે ખુન કરવામાં આવ્યું છે. ખુન કરીને મુન્દેગાર નાશી જવા સહિતમાન થએલ છે.

સ્ટીમરોની આવજા

[જર્મન લાઇન]

સેમાલી—શનીવારે આવી સોમવારે મુંબઈ માટે ઉપડી ગઈ હતી.

સુલતાન—તા. ૨૨મીએ મુંબઈ પહોંચી છે.

કેનકલર—તા. ૧૬મી માર્ચે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમહમદી—તા. ૨૮ના અરસામાં કલકત્તાથી આવી પહોંચવા પડી છે.

અમહમદી—તા. ૪થી માર્ચે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમહમદી—તા. ૨૦ મીએ કલકત્તાથી નાતાલ માટે ઉપડી છે.

[ઇન્ડિયન આફ્રિકન લાઇન]

મરખીઅન—તા. ૧૧મી ફેબ્રુઆરીએ દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકા માટે કલકત્તાથી ઉપડી છે.

મીરકલી—તા. ૨૦મી ફેબ્રુઆરીથી કલકત્તામાં માલ બરવા માંડશે, અને મારમની સરખાતમાં ત્યાંથી ઉપડશે.

કેનેરીક—તા. ૨૦મી માર્ચે કલકત્તામાં માલ બરશે.

કાટંગા—એપ્રિલની અથવામાં કલકત્તા માં માલ બરશે.

[બ્રિટીશ હાઇવે લાઇન]

પન્ડુઆ—તા. ૨૩મી માર્ચના અરસામાં મુંબઈ જવા ઉપડશે.

મી. સી. આર. નાઇકનો એક કામળ સ્થાનીક જાણમાં પ્રમદ થયો છે, જેમાં તેણે ગીરમીટીઆ ઓરતપરનો કર ખેર કાપકસર છે એમ જાણવા હાલીલો આપી છે.

હોંદુસ્તાનના ખબરો

(હોંદી જાપા ઉપરથી)

મોરબી હાઇસ્કૂલના વહીવટ વિદ્યાર્થીઓ ને રજાસરંધિ આપવા માટે રાજકોટ વાળા રા. બ. બીમલભાઈ મોરારજીના પુત્રે રૂ. ૭૦૦ આપ્યા છે.

ગોંડલના માણ દિવાન મી. ખેજનજી ડમરીને ખાન બહાદુરનો ખિતાબ રાજ કોટ ખાતે સોનાયત કરવામાં આવ્યો છે. ગોંડલના હરબાર તરફથી રૂ. ૫૦૦૦ નો માલ બેટ તરીકે આ પ્રસંગે મોકલવામાં આવ્યો હતો.

અમદાવાદ ખાતે ચીમનલાલ નમીન દાસ હોસ્ટેલ બાંધવા માટે રા. જા. બા. દાસ સારાભાઈએ રૂ. ૩૧,૦૦૦ ની રકમ મુંબઈ સરકારને સ્વાધિન કરી છે. આ હોસ્ટેલ મુંબઈમાં આરટસ કોલેજ, તથા માધવ દાસ રજીસ્ટ્રારના સાયન્સ ઇન્સ્ટીટ્યુટના ૪૦ વિદ્યાર્થીઓ રહી શકે એવા પ્રયોજન થી બાંધવામાં આવનાર છે.

વડોદરામાં એક સેન્ટરલ લાઇબ્રેરી સ્થાપી દર વરસે રૂ. ૧૦ હજાર મદદ આપી તેને માટે રૂ. ૪ લાખનું મકાન બાંધી આપવા ના. ગાયકવાડે હાંસુ છે.

શ્રીમંત માયકવાડના એડીકાંપ તરીકે મીલીટરી સેક્રેટરી કેપ્ટન શીવરાવજીન નીમાયા છે.

સહેનશાહ શાહીએ બેસવાના પ્રસંગ ઉપર હાજર રહેવા માટે તા. ૩૦ મી માર્ચે માયકવાડ સરકાર વિદાયત જશે એવો સંકલ્પ છે. તેઓ ત્યાં ૭ માસ રહેશે.

મુંબઈની નિરાધાર મુસલમાન છોડીઓ માટે એક અનાયાત્રમ બાંધવાને મુંબઈના પોલીસ કમીશનરની કોશીસથી રૂ. ૭૫ હજારનું એક ફંડ એકઠું થયું હતું. સાર પાઠ મુંબઈના મરફુખ મહમ્મદ મી. અમદુલા હાજી દહિદ આવવાના તરફી ઓએ એવાજ એક ખાતા માટે રૂ. ૨ લાખની રકમ કાઢી હતી. આ બંને રકમોને મેળવી એક મોટું અનાયાત્રમ નિરાધાર મુસલમાન છોડીઓ માટે બોલવાનો હાસલ થયો છે. અને તે મકાનનો પાયો મરનરના બાનુને હાથે નાખવામાં આવ્યો છે.

“જળન” પત્ર ઉપરથી જણાય છે કે સુરતની એક જળન બાંધને, પતિની મૃત્યુ વિરૂદ્ધ જતાં, ગુરૂની બનવા લલચાવવામાં આવ્યાથી કેસ કોર્ટે રજો છે, અને બાંધને સાબુ થઈ જતાં અટકાવવા તેના પતિએ કોર્ટ પાસેથી ફરિયાદ માંગ્યો છે. એલા મેળવવાની જળન સાબુઓની લાભસા સામે આ બનાવથી મોટો પોકાર થયો છે.

નામદાર મરફુખ સહેનશાહ ખાતમા એડવોકેટ મોડેસ્ટાર બાવલુ કલકત્તા ખાતે ના. સહેનશાહ બેચરજ પાંચમાના હાથે ખુલ્લું મુકવામાં આવનાર છે.

બંગાળના રેલી જાપામાં મનદ થતા નામીયા રેલ્વે ડા પત્ર “હીલવડી” પાસેથી છેલ્લા એક આઠરા લેખ માટે રૂ. ૫૦૦૦ ની અમીનગીરી કરાવે માંગી છે.

કલકત્તાના શેરીફ તરીકે લાંબી પ્રખ્યાત માર્ટીન કંપનીના બાગીદાર બાલુ રાજે ન્દનાથને ચાલુ વરસ મટે નિમવામાં આવ્યા છે. કલકત્તામાં બંગાળી ગ્રહસ્થને શેરીફ તરીકે નિમવાનો આ પહેલોજ બનાવ છે.

“નાયક” પત્ર જણાવે છે કે બાલુ આરવીફ પોસ્ટનો વિચાર પોલીસેરી ખાતે એક નેચરલાઇસ્ટ ફરિયામને તરીકે વસવાનો છે.

અલ્લાબાદનું પ્રદરશન એવા માટે કાન પુરે તુલન મીસે ખાસ ત્રેનમાં પોતાના આસરે ૧૧ હજાર બાલુસોને મોકલ્યા હતા.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે લાલા લખપતરાયના પુત્ર ગંબીર મલગી બેચરે છે, અને તે કારણથી તેઓ કેમિસમાં હાજર રહ્યા નહોતા.

કુસ્તી માટે પ્રથમ નાબરે મણાએલ કીકરસીને રવાના મહારાજના કેમલ મીરનજીએ અલ્લાબાદમાં કરવામાં આવેલ બખાડમાં હરાવ્યો હતો. આમાં તથા પીળા પ્રખ્યાત મલોને પ્રદરશન કમીટી તરફથી ચાંદો અને હનામે અપાયા હતાં.

અલ્લાબાદના પ્રદરશનમાં નાયનારીને બં રૂ. પીળામત માટે લાખ કરવામાં આવી હતી તે પચાસને સાર સુધારા મેનદર-મે વખોડી કાઢે છે.

કલકત્તા ખાતે ઉડેલા હવાઈ વહાણમાં એક હોંદી બાનુ ઉડી હતી, જે હોંદી બી હવામાં ઉડવાનો પહેલો દાખલો છે.

દીલ્લી ખાતે કોરોનેશન હરબાર આવતા ડીસેનર માસમાં બરાનાર છે, તે માટે અસારથીજ લાંબા બંગલાઓ માટે અસાધારણ મોટી રકમનાં બાડાંઓ આપવાની ગોઠવણ થવા લાગી છે.

પલાળાના મહારાજાએ પોતાના હનજી તીપર મી. પાલકને હવાઈ પ્રિમાને, હનરે શિખરા છંદમાં મોકલ્યો હતો, લાંબી બે માળનું એક હવાઈ વિમાન હવે તે પાછો ફર્યો છે. તે વિમાનના હનજીન સિવાયના સઘળા ભાગો હોંદમાં બનાવી શકે એટલું શિક્ષણ તેણે મેળવેલ છે.

સનાતન ધરમના તત્વને લોકોને બા. ખ્યાનદાર ઉપદેશ આપવા અને તે ધરમનો પ્રચાર કરવા ઉપદેશો તકમાર કરવા એક વરગ કાશીમાં ભારત ધરમ મહામંડળે કાઢ્યો છે.

કોપાલના બેચર આ વરસે ઈંગ્લાંડ જવાનો ઇરાદો રાખે છે, એવી વાત જાપામાં મનદ થઈ છે.

અલીગઢ ખાતે મહોમેડન યુનિવર્સિટી સ્થાપવામાં આવે તો બેપાળાના બેચરે રૂ. ૧ લાખ આપવા ખુશી બતાવી છે.

ધરમાં બેચરે રેલ્વે, મરમ તથા સુત રાજી કાપડ વહાણો ઉડેલો દેશમાં મામે મામ દાખલ થયે, એવી કોશીસ વાહલ રવાના બાનુ કરે છે, એવી વાત એડેલા ઈડીબન જાપાદારા બહાર પડી છે.

સિંધ હેડક્વાર્ટસ ખાતે એક બેંક ખુલ્લી મુકવામાં આવી છે. સિંધમાં આ ભાતના સાહસના જુજ દાખલાઓ છે.

અલ્લાબાદ ખાતે મલોડી એલ-ઇડીઆ લેડીઝ કોનફરન્સના પ્રમુખ તરીકે જાજર ના બેચર સહેજ મુંદાયા હતા. ‘ઇડીયા’ જણાવે છે કે બેચર સાહેબ મરફુખ જરડીસ બહરીન તકમખજનાં કુટુંબી થાય છે, અને તેમની કેસવણી અને ઉચ્ચ વિચારોને લીધે તેમનાં સસારીક કામોમાં બહુ મદદનાર નીવડે છે.

હોદનો બહેર હોલચાલ

કેનર બંધાણ સાહિત્ય પરિષદ માલકા ખાતે મળી હતી. તેમાં એવા હરાવ થયા હતા કે પ્રાચીન સાહિત્યનાં પુસ્તકો અને લીલા લેખો એકઠા કરવા અને પ્રાચીન વાંધકારો જાળવી રાખવાં.

પેકમેન એલ્યુકેશનલ કોનફરન્સ આ દિલ્લીમાં મળનાર છે અને ના. ને પ્રમુખપદ સ્વીકાર્યું છે. આ વ. દિલ્લીના મુસલમાનોએ જુદી જુદી કોનફરન્સો બંધવી દેવાથી આ કોનફરન્સ માટે દિલ્લીના મુસલમાનો પાસે હંડ નહીં ઉપસવવું એમ નામદાર આગાખાને જણાવ્યું છે.

મુબરાતના અર્ચદેવ આકબજોની પ'ર પદ ભરત્ય છત્સાના વાઝરા તાલુકાના ઓર, મામે બરાણ હતી. પ્રમુખે કોનફરન્સના કાયદા અને વખતને અનુસરતા સુધાગ કરવા સંજોગો બાપણ આપ્યા બાદ સંખ્યા, બાળકામ, કન્વાવિકમ, સંસ્કરત, લગ્ન રિવાજ વગેરે બામતોને જમતા હરાવ થયા હતા અને આવતી પરિષદ મુકલતિયે ખાતે બંધવાનો હરાવ થયો હતો.

એથી બરાહા શિક્ષણ પરિષદ વડેલા ખાતે સરદાર શુભસીદ જાધવ માલેજાવ કરના અધ્યક્ષપણા નીચે મળી હતી, તેમાં ૪૦૦ પ્રતિનિધિઓ દાખલ હતા. મુખ્યે એ દળર પુરો નયા બાનુ પરિષદમાં દાખલ હતાં. ના. મહારાજ સર સવાણ રાવ અને રાજપુત પદરપસીસરાવ પણ પરિષદમાં પધાર્યા હતા. સ્વામત કમિટી ના પ્રમુખ શ્રી સંપતરાવ માલકવાડે અને પ્રમુખે બાપણો કરવા પ્રજી ૧૭ હરાવો થયા હતા. ના માલકવાડે પણ બાપણ આપ્યું હતું. જનરલ હંડમાં રા. ૧૧ હજાર બરામા હતા.

સામાન્ય બાપાના પ્રચારની જરૂર પર વિચાર કરવા એક પરિષદ મી. વી. કર બુસામી આગરના પ્રમુખપણા હેઠળ બના રજા ખાતે મળી હતી તેમાં હોંડ માટે એક સામાન્ય બાપાની જરૂરીયાતપર હરાવ કરવામાં આવ્યો હતો, તથા નામરી લીધીને સામાન્ય લીધી તરીકે દાખલ કરવાની બહામણ કરવામાં આવી હતી. સરકારી ચલણી નોટમાં નામરી બહારે હોંમત લખવામાં નથી આવી તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો, અને

બવિધ્યમાં તે દાખલ કરવાની મામણી કરવામાં આવી હતી.

મરેલી સ્ટેશન પાસે નવસારી તાલુકા ના તથા બિલીયા દરના અત્યજોનું એક કોનફરન્સ વડેલા રાજબના સેનસસ સુમી. મી. જોર્જીલામ દાધીબાહના પ્રમુખપણા હેઠળ મળ્યું હતું. તેમાં એવી મતલબ ના બાપણો અને હરાવો થયાં હતાં કે દેડ લોકો હોંડુઓ અને માત્ર પોતાના દલકા મધાને લીધે અસ્પરપનિય થઇ પડ્યા છે તેથી તેમને ફળવણી આપી ઉચ્ચ સ્થિતિ ઉપર લાવી તેમની દાલત સુધારી તેમની સામેની સુમ કાઢી નાંખવી જોઇએ.

હોંડી કારોગરીની ટૂંકો

અમારે ત્યાં સાદો ટૂંકો, કેળીન ટૂંકો, મુસાફરીની કેળીન ટૂંકો તેમજ બારે સ્ટીલ ની ટૂંકો બનાવવામાં આવે છે મુસાફરી ને લગતો બીજો સામાન પણ જોરકર મુજબ બનાવીએ છીએ

કેમ્પ કેટલ (ચલુ)

સાદા તથા ઉડાં હાંકણાવાળાં દરેક સાઇકલ નાં બનાવીએ છીએ.

તે વપરાત જોરાક રાખવાની પેટીઓ પાણીના ઝરા, રોષી રાખવાના ડબાઓ વગેરે દરેકોઇ સાઇકલના બનાવી દઇએ છીએ વધુ વિગતમાટે પ્રાઇસલીસ્ટ મંગલો અથવા જાને આવી મળે:

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban;
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાલુ ઉમડા ફરેટ

અને વેલોબલ

સહાઇની પેટીંગ, સાથે માલ બધી જગ્યાએ રાકેથી નિયમસર તાંત્રીથી મોકલીએ છીએ. જોરકર મોકલી ખાલી કરો. જાઓ નીચેને કારનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

હસમઝલ્લ છવા ફરેટર.

પી.એ.એ. ૧૭૧. ટેના. એડ. 'હસમઝલ્લ' ૧૭૧, મે. બી.કે. ૧૭૧

રાકડ બજાર ભાવ

	શી. જે. શી. જે.
ફુલ નાતાલીયા	૧૭ ૬ થી ૧૮ ૦
માવલ માળ ૧ બરનાની	૧૬ ૧ " ૨૦ ૦
ભીમડીના	૨૪ ૦ " ૨૪ ૬
એફ.એફ.ડી.આર	૧૮ ૦ " ૧૮ ૧
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬ " ૧૭ ૦
મીની સકર	૨૨ ૦ " ૨૩ ૦
કુંડાના	૧૬ ૬ " ૨૦ ૦
દેશી ટુબેર ફળ	૧૭ ૬ " ૧૮ ૦
ટુબેરફાળ કાનપુરી	૧૮ ૬ " ૧૬ ૦
મસુરની	૧૬ ૬ " ૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦ " ૨૭ ૬
અડદની	૨૮ ૬ " ૨૬ ૦
અપ્પા મુંબાના	૧૬ ૦ " ૧૬ ૬
દળી	૨૪ ૬ " ૨૪ ૦
વટાણા નાતાલના	૧૭ ૦ " ૧૭ ૬
મકાઈ	૧૦ ૬ " ૧૦ ૩
બીનીયા	૧૭ ૦ " ૧૭ ૬
કડવું તેલ રંગાલન	૩ ૬ " ૪ ૦
જોરડીયું	૩ ૬ " ૪ ૦
મીઠું	૩ ૬ " ૩ ૬
નાળાએરનું	૪ ૬ " ૫ ૦
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૭ ૬ " ૧૮ ૦
પીળી	૧૬ ૦ " ૧૬ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૦ " ૧૦ ૬
આરો દાણસ હોંડ	૧૧ ૬ " ૧૨ ૦
મકાસી સોપારી ૧ રતલ	જા " ૮
મરચા	શા " ૪
શી પેટી, ૪ ડીનના પેક.	૮-૫-૬ " ૮-૭-૦
પોરબાદર	૬-૫-૦ " ૬-૧૦-૦
પારાશીન કરાઉન	૭ ૩ " ૭ ૬
" વાહદ રોસ	૮ ૬
" માલન	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦
નાળાએર	૧૪ ૦ " ૧૪ ૦
ફલી	૧૪ ૬ " ૧૪ ૦
ડાઇમંડ સોપ	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦
સાણ સીક રટોન	૧૫ ૬ " ૧૬ ૦
સાણ સનલાખટ ૧૦ બાસ ટક	૦ " ૩૪ ૬
સાણદાવમ્ ૫૦ કુકડાના	
બોક્સની રીમત	૧૨ " ૧૩ ૦
નેકટર ટી	૧ ૮ " ૧ ૬
માલીસ લામન	૩ ૬ " ૩ ૭
સોપારી લેવરધની	૧૦ " ૧ ૦
નીચલ પોસ્ટ સીમારેટ	૧૫ ૩ " ૧૫ ૬
નીમક (લીવરધુલ)	
બસ્તા એકની	૪ ૬ " ૫ ૦
નીમક (બરમની બાક)	૪ ૬ " ૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

આજી ભાતની શાકભાજી તથા ફૂલો, શેરડી, જાંબુ, કેરી, એકાદેકાદાનાં ફળો, આદિ, જેમ
જાણવામાં આવે છે, તેમજ વસ્તુઓ કુલનામાં આવે છે

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.

10088.

Tel. Address: COMASKULL.

Johannesburg

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey 100str DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and in Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 150

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.**GENERAL MERCHANTS AND DIRECT****IMPORTERS**

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Suliman & Co**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN"

RUSTENBURG**Branches:**

Dundee, Box 53

NATAL

Zeerust, Box 77

TRANSVAAL

Lindley'spoort

Dis. RUSTENBURG

Steenbokfontein

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોંડુ યુનાઈટેડ
વેડીંગ કું.

હોંડુસ્થાનની શેઠરી બજાબંધ મંચાવી
સરને આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
શી પોરન દરનું તથા કલકત્તાનું—કરક
ચવલ—ચોખ્ખું મધીયાણું એક વખત
મંચાવી ખાતી કરે.

કો. ૪, ૫, નાથનસન્સ બીલ્ડિંગ,

કાશ્યપનજ સી, એકાદેકાદાનાં.

૭ એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR**LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.****SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA**

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchiefs,
Indian Dawnies, and other Fancy Goods

બોમ્બે બાઝાર.

સાથે આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારો

હોલસેલ તથા રિટેલ.

ફરક ભાતનું રેશમ તથા ટાસા (સફેદ તથા બીજી ભાતનું) રેશમ, ફરક ભાતના રેશમી રૂમાલ,

દાવણીઓ, સાડીઓ, પાનડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા બીજી ફેન્સી ચીજોના વેપારી.

મેટ્ર. અમારા આવ સાથે આફ્રિકામાં નવા વેપારીઓ કરતાં સગતા છે તથા અમે એકજ આવ કરીએ છીએ.

એક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના ચોરકરો ઉપર પુરતી રીતે ધ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા

શોકે માલ લેનારને બે માલ મેથો લાગે તો એક ત્રીજી અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઈ જાય છે.

પમ્પેડ પાસારી—ફવર્ટી ગ્રુપ્પીરિક્કા પમ્પેડ વીયાપારી.

રેમાન્ડર જીલિયમ બિલ્લેન્ડરિયમ, જાલીકલમ, મલ્ડ, જલ્લ, જિલ્લકલમ, જોરકલમ, જોરકલમ, જોરકલમ.

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.
 Mohamed Surtie
 Merchant, Box 87

BEIRA
 Gordhadas Khetsey,
 General Merchant
 Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
 Damodar Anandji
 General Merchant
 Tel. Add.: "Ladon." Box 42

BEACONSFIELD
 Shahbooddeen Dowry,
 Robinson Street.

BELLAIR
 D. A. Rabenia,
 Fruit supplier in South Africa

BOESBURG
 H. R. Desai, Box 255
 Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE
 Fa'ob Adam.

CARSTOWN
 Chhaganlal Bhawanidas Chhewala
 Randeria, 21 Roger Street.
 Importers
 UBRANIM NOBODIEN,
 24 Friere Street, (Woodstock).

DARNALL
 Narayan Maharaj, Product Dealer
 and General Merchant.

DURBAN
 E. ABOORAKER AMON & BRO.,
 Box 441, 434 West Street.
 M. C. Anglia & Co.,
 Box 59, 339 Pine Street.
 Bhana Parshotam,
 155 Victoria St.
 Dada Osman,
 Box 88, 139 Queen Street.
 EAST INDIAN TRADING Co.,
 Box 88, 102 Queen Street.
 Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
 118 Field Street.

DURBAN
 B. Ebrahim Ismail & Co.,
 118 Commercial Road.
 A. S. FERNANDEZ, High Class
 Tailor, 120 Grey Street
 Hoosen Cassim & Co.,
 Box 86 371 Pine St.
 IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.
 171 Umgeni Road.
 Mahomed Ebrahim,
 Commission Agent, Point.
 J. B. Mehta,
 157 Grey Street. Box 580,
 G. H. MIANKHAN & Co.,
 Box 97, 125 Field Street.
 N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey St.
 S. Peerbhoy Butler,
 506 West Street.
 M. RAWAT & Co.
 108 Queen Street
 M. A. Simon,
 Jeweller, 180 Grey Street.
 A. G. TRENIS, watch Repairer
 120 Grey Street.
 E. SULEMAN BROS.,
 109 Queen Street.
 SUN BRAND TOBACCO WORKS,
 Box 88, 164 Grey Street.
 ISMAIL JEEWA
 Fruiterer, Box 471

EAST LONDON
 S. Cassoojee,
 Merchant, Box 276.
 Ebrahim Essop Jodwa,
 Property & Land Agent,
 Box 223.

GRAHAMSTOWN C.C.
 Abdul Bazar,
 Merchant, Butcher & Importer
 Queen Street
 Mohanbhai Desai,
 Fruit & Produce Dealer &
 Commission Agent, Box 106.
 V. A. Doss, Box 110 Tel. 'Doss'
 Wholesale Produce & Fruit
 Exporter & Commission Agent
 S. N. San y, Wholesale Forwarding
 & Commission Agent. Box 110.
 M. J. Naidoo, General Dealer,
 Central Cafe, Forwarding &
 Commission Agent New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.
 N. S. Samy, Wholesale Produce
 & Fruit Merchant, Forwarding
 & Commission Agent.
 V. Rangasamy, Wholesale Produce
 and Fruit Dealer, Forwarding
 and Commission Agent, Box 56.
 V. S. Thakore, Indian Laundry
 Box 122, High Street.

INHAMBANE E.A.
 Manjee Mandan & Co.,
 Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
 Parekh & Co. P.O. Box 38

JOHANNESBURG
 Amod Moosajee & Co.,
 27, Market St., Box 2941
 A. F. CAMAY & Co.,
 Box 3504, 2 Kori Street.
 KRUGERMAN BIRUBHAI BHAT Co
 58 Indian Market Stall
 President Street
 Chhiba Dujee,
 Indian Washerman,
 Box 6369.

M. S. Cooradia,
 45 Market St., Box 270.
 S. E. DANABHOT,
 12nd St. Malay Location, Box 2309.
 Tel. 1915

M. P. FANCY,
 Box 6031.
 GOOLAM MOHIBERS,
 Box 3755
 O. KEVALRAM,
 Box 5320, Market Street.
 Mahomed Ebrahim Kunkay
 182 Market St. Corner Polly St.
 A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
 Stand 432 Corner Kaffir and
 14th St., Vrededorp, Box 4140
 J. E. Tavaris,
 224 Market Street.
 Goolam Saheb,
 17th Street & Kaffir Street,
 Vrededorp, Box 3458.
 Ichharam Gopal, Tailor
 corner of 15th & Tol Streets
 No. 11, Vrededorp

KUILS RIVER STATION

N SANY
Fruit and Produce Dealer.

KIMBERLEY

S. Nadarasan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTABHAI & DADOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJER,
Box 11.

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BHAMIA,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150

I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suliman & Co.,
Box 368.

HOMASJY IDOLY, Box 382.

Madhavjee Jettha & Co.,
Box 149.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

VEJAS DAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHEND

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 18.

PIET RETIEP

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

A. M. Bhyat, Box 24,
MENTA & KHANDERIA BROS.,
Box 180, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai,
Box 128

PORT ELIZABETH

Nickandas Bros.,
Main Street. Box 531,

Adam Hoosen,
General Merchant
95 & 119 Adderley Street.

I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.

V. R. Namsco,
General Merchant,
Namsco's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nidoo,
64 Walmer Road

Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hasen Street, The Hill.

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangulbhai V. Patel,
General Merchant and

Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

Porbandar Trading Co., Box 42

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vandyk Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59.
Khusnal Parbhoo Dbi,
Indian Laundry, Box 320.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,

SPRINCKEN

(TRANSVAAL)

Kanavji Gige, Betsoola.

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

A. S. Desai,
Direct Importer, Box 122
Suleman Moosa
Box 24
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller,
Hossein Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, Butcher, Box 11

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755
* Crown Road, Fairburg,
JOHANNESBURG

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgani Road.
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VA L
Tel. 440 "BHABHA." P.O. Box 10.

શ્રી. કેવલચંદ્ર
વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર.
હાઈ સ્ટ્રીટ અને મીડલ સ્ટ્રીટ ની ખાસ જગ્યાએ
મારકેટ સીટ, (કોર્નર ટુ મીડલ સ્ટ્રીટ ની ખાસ)
બોક્સ ૫૩૨૦. ટેલિફોન-૪૪૦.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes used ABC 4th edition and A.

A. Mahomed Hassan & Co
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432. Corner Kaffir & 14th Streets
FREDERICKSBURG, JOHANNESBURG
Box 4140 TEL. ADD.: "FAJANDAR"
HEAD OFFICE: VANDER COLOM, INDIA.

ખુશાલભાઈ ભુલાભાઈ
ભાગતની ડા.
અમરેશ શંકર મસ્જીદ

મરદના કેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
હેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કીરબાન, ફેશબી
શાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવો, જુઓ અને ખાતરી કરો.
બેનુ મહત્ત છે.

ઈન્ડિયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ સીટ, બેલ્કોન-સમીપ.
બોક્સ ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa Aden,
Port Sudan, Suez Port Said, Naples and Marseilles:—

About Mar. 13th Dunvegan Castle, 5958 tons

" Apr. 13th Carisbrook Castle 7626 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Mar. 10 Tintagel Castle 5531 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

" Mar. 14 Comrie Castle 5167 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO
Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "CAMAY"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પા. ફેનસી.

હોલસેલ અને રીટેલ મસ્જીદ.
ઈન્ડિયન મારકેટ ની ખાસ જગ્યાએ ઈન્ડિયન
થી મંગાવી સસ્તે દામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ થી પોરબંદર તથા કચ્છ તા.
નુ-સરકા માવલ-મોપુ મંધીઆલુ-જા.
બધા ખબરમાં હરી જુઓ.
STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદર ખુલ્લોદાર થી.

107 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 33 Tel. Add.: "FORBANDAR."
Telephone 36

The British India Steam Navigation Co, Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will sail on or about the 23rd MARCH
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

શા પ્રિટીય ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પનડુઆ" ટન ૩૫૦૦.

ઉપલી જગ જાહેર વખણાએલ લાઇનની મંજૂર અને કાપ સાલની આગ
જો. અગ્રેષી તા. ૨૩ માર્ચ ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ઝાંઝીવાર અને મોખાસા
ખાંદર કરી મુખ્ય બશે.

મજબૂત લાઇનની આગમોટમાં ઉક પાસેજરો સારુ ઉપલા ફાલકાઓમાં
પણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે ભેડા પોતાના બાળબચ્ચને
ઇન્ડિયા સુધી અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
બલામજુ છે કે આવી કુક મુજતની મુસાફરીની અમુલ્ય તક મુખાવશે
નહી.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે વગર ખોસકીની રીટરન ટિકટ
ટની પણ સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી તુરત કેબીન
ની ટીકીટ કઢાવી લેવી.

ઉક પેસેજરો માટે સજ્જા તરફની સગવડ છે. સારા ખોશીસરો હોવાથી
શાઇપલ તરફની અડચણુ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગમોટ - રેમી ૬૨ માસે ઉપડશે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ હાદા અમુલ્યકાની કું. વેર : સીટ મેનેજરની
પાસેજની ખોશીસમાં અગર અમારે ત્યાં બંને મળવું જાયવા પચવવહાર કરશે.

ડખલ્યુ ડન અને કુપની.

કેમરશીયલ રોડ, હરબન.

એકએ છે.

M. A. Patel (એમ એ. પટેલ)
અથવા M. A. Petal ને એમ. એ.
ભોરેશ નામથી પણ ઓળખાય છે અને
જે ૧૭૭ કુરોઇરપાન રોડ ડીઅરલીમાં
મિત્રયુસ તથા કમીશન એજન્ટો ધણે
કરતો હતો તેને પત્નો એકએ છે.
આજમ હોય તેણે

R. M. c/o Indian Opinion,
Phoenix, Natal જમુ.

The Indians of South Africa

Halots within the
Empire and how
they are treated
by

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
Phoenix, Natal.

Post Free 1/6

ઉત્તમ માતાના મંદીર પાસે
દરજની જ્ઞાત તરફથી પ્રમશાળા
ખાંધવા માટે સાઉથ આફ્રિકા
માં કરેલ ફંડ

ઉત્તમ માતાના મંદીર પાસે દરજભાઈએ
તરફથી જે નાણાં મળ્યાં છે તેનું બીરદ
કપાલ મચાવ્યા છે નાણાં મળ્યાં છે તેનું બીરદ.
પા. રી. પે.

ટેક્સાઓઆએ.

- ૨ ૨ ૦ કાપીદાસ રમુછાડ મચલવા.
- ૧ ૧૦ ૧ અગવાન બીતા માંડવી.
- ૧ ૧ ૦ નાણુ મેલન આભા.
- ૦ ૫ ૧ રમતામ મેલન આભા.
- ૦ ૧૦ ૧ જાલકદાસ નાચલ પેરુ.
- ૦ ૫ ૧ ખુલાલ બીજા હિપા.
- ૦ ૧૫ ૦ હરજ ભથરા મચલદર.
- ૦ ૧૦ ૦ રવજ હર નાચલદ.
- ૦ ૫ ૦ મુજા નાણુ

દરખાલવા ત્રી બીજાવારની મદદ

- ૦ ૧૨ ૦ બીજા નુ નવસારી.
- ૦ ૧૦ ૦ પરસોતમ મોરાર અભરામા.
- ૦ ૧૦ ૦ અણુ દવાર. મિલકાણુ.
- ૦ ૧૦ ૦ અભારામ હ નવસારી.
- ૦ ૧ ૦ કાલવા લાલ
- ૦ ૧૧ ૦ દવારામ કમીર
- ૦ ૬ ૦ અકન અગવાન ખમ.
- ૦ ૧ ૦ દલપત નરસઈ ટુ. ડી.

કે. ૧૦ ૬ ૦

પ્રથમ પાઈડ ૧૫-૦-૦-૧ મલેલા ત્વાર
માલ આ બીરદમાં વતવ્યા પા. ૧૦-૬-૦
મળી કુલ પાઈડ ૭૫-૧૪-૧ આજીવસ
સુધી મળ્યા છે.

જે મદદરૂ નાણાં મિલકે તેમાં નામ હવે
પછી બહાર પાડવામાં આવશે તેઓ નીચેને
સીરનામે નાણાં મિલકી આપવા મહેરબાની
કરશે.

દરજ બીજા નાચલુ.

૧૩૪ કેમરશીયલ રોડ, હરબન.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA,
ENGLAND and INDIA :

s.	d.
Yearly ...	17 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1887)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-lined bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

P.O. Box 33

Telephone No. 86

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

કાપડ વગેરે કયાંથી ખરીદશો ?

જાપાનીસ સીદક, રેશમી રમાય, તાસા-સીદક, તરેલુ તરેલુના છોટ, ટાચી
મીર, આલપાકો, ટાચ, સુદ વગેરે ઘણી જાતનું કાપડ, તથા ઓસરી, ચીનીન
વાસણ વગેરે ઘણાજ કીલ્લાત આવે વેચવામાં આવે છે.

છોટાભાઈ અને દાદુ,
કરગરસડોરપ.

German East African Line

Quick Service to Bombay

Via East Coast

S. S. KANZLER

Will sail from Durban about the 16th MARCH and from
Delagoa Bay about the 18th MARCH 1911, taking 1st, 2nd and
deck passengers with or without food.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

મુખ્યજનારી સ્ટીમર "કેન્ઝલર"

ઉપલી આજબોટ તા. ૧૬મી માર્ચે ૧૯૧૧ની અને ૧૮મી માર્ચે ઉલા
આથી ઉપડી યોડાક બંદરો ફરી મુખ્ય જશે. રીપોટ ખોસડી જાણવા વગર
ખોસડીની મળશે કે પાસેજરોને ખાસ સગવડ કરી આપવામાં આવી છે. જી
વરમ સાથે એલાહેદી જમ્યા આપવામાં આવે છે તેથી બાળ બચ્ચાં સાથે દેશ
જનારને લાભ કારક છે. બતી, પાણી, શુદ્ધખાનુ, જાગર વગેરે જાપતમાં બરમ
જ હોનસ્ટ રહે છે. લાકડાની કેક અને વીજળીની બતી છે. ખલાસી રેશી છે.

સ્ટીમર મુખ્ય પહોંચે ડેલગોબી ખબર આવે છે, જે જાપાઓમાં ઉપાય છે.

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK KASOOL
137 Grey St. Durban. Box 81 Delagoa Bay. President St., Box 2347 J.B

To LET

ભાડે આપવાની છે.

પાઇન-ટાઉનની ૨ માઇલ દુર ન્યુ જર્સની
માં ૬ એકર જમીન દુકાન વેર હાઉસ, બે
મજલાનું રહેવાનું કમ્પ્લીટ થયે રહેવા
સાથે. વધુ વિગત માટેની લખો.

ખાસકી ફરગસન.

૧૧૦, રીડ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE
MERCHANT.

English & Indian Groceries always to
be had at cheapest price.

Send Street, Malay Location

P.O. Box 1388

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

INDIAN-AFRICAN LINE.

S.S. "DUNERIC" leaving Durban
for Calcutta direct on or about 25th
February, taking deck passengers.
Passage about 23 day

Agent,
DE WAAL BAAIWE & CO.
78 Field Street Durban.

સ.સ. "ડુનેરીક" નામને જહાજ
તા. ૨૫ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૧ કે હાલમાં જાણવે
કલકત્તા જાણી.

જી વાલ વાલવે યુદ્ધ કો. યુદ્ધ.

૭૮ ફીલ્ડ સ્ટ્રીટ ડરબન

એસ. એસ. "ડુનેરીક" તા. ૨૫
માર્ચ ૧૯૧૧ ના અરસામાં ૩૨મનથી
કલકત્તા જવા ઉપડશે.

જી વાલ વાલવેના યુદ્ધ-એજન્ટ.

૭૮ ફીલ્ડ સ્ટ્રીટ, ડરબન

સ.સ. "ડુનેરીક" નામને જહાજ
તા. ૨૫ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૧ કે હાલમાં જાણવે
કલકત્તા જાણી. એસ. એસ. "ડુનેરીક" તા. ૨૫
માર્ચ ૧૯૧૧ ના અરસામાં ૩૨મનથી
કલકત્તા જવા ઉપડશે. એસ. એસ. "ડુનેરીક" તા. ૨૫
માર્ચ ૧૯૧૧ ના અરસામાં ૩૨મનથી
કલકત્તા જવા ઉપડશે.

કાયરા તેવાર છે

સાથે વરસની જમીની બેટની કાપરી,
જેમાં તમા વરસ કરતાં મુધરો વધારો
કરવામાં આવેલ છે તે હવે તમાર છે.
જે કાલેકોએ ચડેલા લવાજમ બરી
દોષા હશે તેને તે બેટ મેકલવામાં
આવશે. તમા ધનાર કાલેકોને પણ વરસ
જુ લવાજમ જમાલિથી બરી દેવાથી તે
બેટ આપવામાં આવશે. કુદરત નકલ
ખરીદનારને ૧/૫ ના રેટ પ મોલલવાથી
ફેરટ મારફતે મોલલવામાં આવશે.

નીચેના સરનામે લખો:—

Manager,

I. & Press,

-Phoenix, Natal

No. 9—IX

SATURDAY, MARCH 4TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

PASSIVE RESISTANCE AT STANGER

INDENTURED INDIAN LABOURERS IN REVOLT

OUR Stanger correspondent relates what appears to be a remarkable example of passive resistance on the part of indentured Indian labourers:—

Mr. Addison, an estate owner, called his Indians together on Saturday and told them that they were to receive their rations on Sunday, so that, on week days, they might work full time. But the Indians deputed one man to inform the proprietor that they had only one day in the week to wash their clothing, bring fuel, and see their friends and relatives, and that, therefore, they refused to go to receive their rations on Sunday. The Madras leader was arrested, handcuffed, and sent to Stanger as an agitator. His family and also many of the neighbours followed him and are staying in the Court compound.

Others followed later. While these Indians were leaving the estate and coming to Stanger, Mr. Addison had called a detachment of police to guard him, in case the Indians used violence.

Nearly a hundred Indians have already come to Stanger, and they demand the release of their leader. The sergeant of the police has ordered them to go away. He tells them that they will be liable to be prosecuted under the following charges if they disobey:—

- (1) With coming to Stanger without permission;
- (2) With leaving the estate in a body;
- (3) With being absent from work on Monday morning.

The Indians have refused to return. They have wired to the Protector to come to Stanger to investigate.

Later.

About a hundred men and as many women and children slept in the compound of the Court, on Sunday night.

On Monday morning Mr. Addison asked the Indians to return to work.

They replied that they would all return if their leader was released, and not otherwise.

On the Court being opened, they were taken before the Magistrate, Mr. P. B. Goble, who found them guilty and sentenced them to pay a fine of ten shillings each or imprisonment for three weeks. The men pre-

Legislative Equality for Asiatics

The general impression produced by Mr. Smuts's speech on the Asiatics (says the Parliamentary correspondent of the *Natal Mercury*) is that the Ministry are not prepared to raise any contentious question in connection with Asiatic policy until the Imperial Conference is over. Much comment has been aroused by the fact that in the Immigration Bill just published no mention is made of Asiatics, but Mr. Smuts explained this afternoon that the Imperial authorities had agreed with the intention of differentiating against Asiatic immigration administratively, though giving them legislative equality with Europeans, and also to the territorial restriction of Asiatics domiciled here to their own Provinces. There will, therefore, not probably be any Asiatic discussion of a serious kind until a considerably later stage in Parliament.

ferred to go to gaol. In all, 102 men were imprisoned. The most remarkable thing about it is that the man who was first arrested, and whom all these men followed, is released. He refused to go, but he was told that he was not wanted.

As far as we know, Mr. Addison has never treated his Indians badly.

Therefore it is surprising to find that his Indians should, all of a sudden, turn against him. It is possible that it is some subordinate who is to blame.

Still Later.

The Protector of Indian Immigrants arrived here on Tuesday and had the men released. At first the men refused to leave the gaol, but, on being assured that they had to pay no fines, they came out. It is not known on what grounds the men were released.

Stoppage of Indenture

Natal Manufacturers' Association

The Annual report of the Natal Manufacturers' Association contains the following references to the stoppage of indentured labour:—

The announcement made at the end of the year that the Indian Government had decided to stop further recruiting of coolies under indenture for Natal, has not caused any great surprise in the minds of those who have been watching the trend of events in the Transvaal. The official reason given is "the absence of any guarantee that Indians would be accepted as permanent citizens after the expiry of their indentures," but in view of the fact that the Transvaal agitation is against the Indian or "Arab" trader and that (as the Indian Government are perfectly well aware) the difference between the indentured "coolie" and the "Arab" trader is equal to, if not greater than, that existing between, let us say, the Liverpool dock labourer and the directors of the Cunard Line, the reason given scarcely carries conviction. Why Natal should be punished for the alleged sins of the Transvaal is not quite clear, unless it is to be considered one of the rewards of the

Union; but doubtless having brought Natal to this pass, the Transvaal, with that chivalrous fairness which is characteristic of the Rand, will see to it that our native labour is conserved to us, and will offer no objection to such provincial acts as will conduce to that end.

Outside the sugar and tea industries, manufacturers are not, to any great extent, directly concerned by this movement, because very few indentured Indians are employed by manufacturers outside of those two industries, in which they are practically essential, but they are indirectly very much concerned owing to the effect which this stoppage will have on the labour market of the country. In spite of all the talk about our million of natives and about flooding the country with hordes of Asiatics, the simple fact remains that there is not enough labour in the country to meet existing requirements, a fact which can be proved by a very simple process. The price of labour, like all other prices, is governed by the law of supply and demand, and the fact that the free Indian and native can sell their labour at from 5s. to 7s 6d. per month more than the cost of the indentured Indian, proves that the demand for his services is greater than the supply. If the supply of free labour was so great that there was competition for employment and wages fell to the level of, or below, those of indentured labourers, the indentured system would automatically stop, because it would be cheaper to employ free labour.

The decision of the Indian Government appears to have given general satisfaction to the public, and it is sincerely to be hoped that the consequent rise in the wages of domestic servants, in the price of coal and other necessities of life, will not alloy that satisfaction.

It will be the duty of your incoming committee to confer with the Government as to the best method of securing an adequate supply of labour for our industries, and this matter should be taken in hand without delay.

Effect of Prohibition

At the annual meeting of the Association, on the 15th inst., the Chairman (Mr. J. W. Chesterton), in moving the adoption of the Report, said:—

There is another item of vital importance to the success of our industries which I must touch upon, namely, the supply of unskilled labour. Parliament is somewhat pledged to assist us in this direction, but we have need to present to the Commission, and through it to Parliament, our best considered scheme, whereby a regular supply of labour may be obtained. Where are the 15,000 or 20,000 labourers to be found? It is evident the outflow of natives to the Transvaal mines must be diminished to a very large extent, and to secure this a much higher rate

of wages will have to be paid. This will affect every householder in Natal, as well as the manufacturers; in fact all classes will have to pay heavy advances. These high wages will attract a lot of free Indians already here. A system of indenture of native boys may also be inaugurated. But all these will not meet more than present needs, and where is the additional labour for the new industries that will be started to be obtained? If India is closed to us, surely other places may be discovered from which the want can be supplied, and it is just here that Parliamentary aid is needed. The industries already thriving in Natal have had a successful year. Sugar produced 70,000 tons during the season just closed, as compared with 63,000 tons the previous season, and more than double the manufacture of four years ago. Tea has well maintained its position, and prices have advanced, in sympathy with the advances in other tea-producing countries.

Mr. J. H. Skinner, in seconding the motion, said:—

The subject which is undoubtedly at the present time causing us as manufacturers the greatest anxiety is the effect likely to result from the cessation of the importation of indentured Indians. The position is one of extreme gravity. There is a growing scarcity of unskilled labour all over the Union of South Africa, while the rapid development of manufacturing and agricultural industries calls for an ever-increasing supply of coloured labour. Therefore, the threatened cutting off of an important already existing supply can only be viewed with feelings of the gravest apprehension. Unfortunately, the real position is not understood outside the borders of Natal. The other Colonies, who are clamouring for the prohibition of Asiatic immigration, view it only in the light of the Arab stockkeeper. But the question is a two-fold one. The Mahomedan stockkeeper, who in certain districts is rapidly driving out his white rival, forms the ground of the opposition in the adjoining Colonies, and many Natal Colonists hold the same views. But the indentured Indian, drawn mainly from the ranks of the Hindu agricultural labourer, the summit of whose ambition is to hire or purchase a piece of land (often, from the white man's point of view, a worthless swamp), on which to grow fruit and vegetables, is an entirely different proposition. Many of our manufacturing industries depend for their unskilled labour on the free Indian, or, in such cases as the sugar and tea estates, on the indentured Indian.

What It Means to the Collieries

At the annual meeting of the St. George's Coal Co. the Chairman said:—The stoppage of Indian immigration on June 30 next has caused

something approaching panic amongst the various employers of this class of labour, and strenuous efforts are being made by some to recruit as many coolies as possible before the time expires. I am not sanguine of the efforts meeting with an adequate measure of success, taking into consideration that an organised opposition is being made in India for the purpose of minimising the effect of any attempts in that direction.

But, in common with all employers, we must share their concern at the turn events have taken, and must take energetic steps to cope with the difficulty which must inevitably occur soon in keeping up our labour supply. Higher cost of production must follow, and the pinch will be felt by every class of the community—in the household, on the farm, on the mine, in the store and the manufactory, and in all industrial centres.

The Chairman of the Elandslaagte Collieries, Ltd., at the Company's annual meeting, said:—The labour question is the outstanding difficulty your directors have to face.

The cessation of immigration from India, to take effect from July 1 next, has caused us great anxiety, for Indian indentured labour is the most satisfactory, being reliable. I am pleased to say that the greater number of our Indians, whose indentures expire from time to time, have re-indentured, thus giving the lie to those who persistently proclaim that these men are ill-treated. But still there is always a leakage going on, which requires to be made up by fresh importations, and as these are to be so shortly stopped, we are taking such steps as are possible to increase our coolie labour in the limited time at our disposal.

[NOTE: We refer to the question of re-indenture in our leading columns.—Ed. I. O.]

Grahamstown's Action

The Indian community of Grahamstown have sent the following cablegram to the Hon. Prof. Gokhale:—“Following resolutions passed: Indians strongly disapprove Natal planters specially recruiting through sirdars before July. Trust public men in Motherland will endeavour to prevent poor people accepting indenture.”

“To Flood Natal”

The *Rand Daily Mail* of the 20th ult., reproduces, under large headlines, much of the Trust Board's circular, and other matter relating to the frantic attempts to recruit Indian labour for Natal, from this journal.

In the course of a leading article, the *Mail* says:—There is something certainly humiliating, and almost indecent, about Natal's final hysterical effort to flood her labour market with indentured coolies before the fatal July 1: the day of doom, as Sir Liege Hulett assures us, for all Natal's plant-

ing industries, after which the Indian Government has prohibited further recruiting. . . . It must be remembered that the stoppage of recruiting is due to no decree of the Union Government, based on the ground that Asiatics are undesirable immigrants, but to a decision on the part of the Indian Government not to permit its subjects to continue to emigrate to a country where they are unfairly treated. The Union Government is but a passive spectator of the Natal debacle. It has neither endorsed nor resented the Indian Government's action. It may have indulged in a surreptitious smile at being unexpectedly relieved from the necessity of dealing with an embarrassing situation; but its attitude is really one of complete unconcern.

Trinidad's Requirements

At a recent session of the Trinidad Legislative Council, it was resolved to recommend, subject to the Secretary of State's approval, the introduction of 3,200 Indian immigrants during the season 1911-2.

A correspondent to the *Trinidad Mirror* writes:—The Government will suffer no shortage of labour if proper wages are allowed, and if the planters who never depend on native labour have foreseen the probability of a shortage in connection with their estates, it is for them to obtain their supply from the many unemployed Indians infesting the city and the country districts who were once indentured and are not green to field labour.

[NOTE: Evidently there is the same desire to cut down the wages of the free labourer, by the unlimited introduction of indentured labourers, in Trinidad as here in Natal.—Ed. I.O.]

Employers' Methods

Indians on the estates around Stanger, we are told, are re-indenturing, although in many cases, their previous contracts have not expired. Inducements are offered by employers in the way of advances on account of future services.

£3 Tax on Women

Notwithstanding applications made on the ground of ill-health, accompanied by Doctor's certificate, not a single woman at Stanger is exempted from payment of the £3 tax. The Magistrate simply grants an extension for three or six months.

Mr. Ritch is due to arrive at Capetown on Tuesday morning next from England.

Owing to unexpected pressure on our space, we are obliged to hold over publication of the Chotabhai judgments.

From the Editor's Chair

INDIAN EMIGRATION

LAST week we published an important article from the *Statist*, criticising at length the report of the Sanderson Committee on Indian Emigration to Crown Colonies. The *Statist*, however, strongly pressed one recommendation to which we are wholly opposed. The suggestion was "that the Indian Government ought to appoint a very strong Commission, on which really representative Indian opinion will find a place, to inquire into the whole question of how best emigration from India may be promoted . . . on a scale to affect the rate of wages. . . . A few thousand emigrants . . . out of a population of over 300 millions . . . leaving India every year will not affect the rate of wages." Now we venture to think that proposals for the artificial stimulation of emigration from India are most pernicious. It is assumed by our contemporary that there is need for such emigration of labour on a huge scale. We deny that there is any such need on any scale whatever. The Indian agriculturist is a notorious stay-at-home, and well for him that it is so. Whence are the bulk of the labourers derived? From the United Provinces and Madras, the first comprising districts that have been visited continuously by famine, the last being the Presidency, *par excellence*, where the conditions of the labouring classes, as related to the land-holders, approximate to the servile. But a much larger problem underlies the *Statist's* suggestion. It is the question of emigration all over the world. It is universally held that such emigration is necessary. We entirely decline to share this view. It is based upon a false assumption. We are told that emigration is necessary to relieve the pressure of population. But Prince Kropotkin, in his remarkable book, "Fields, Factories, and Workshops," has shown that the United Kingdom, where this theory of the need to emigrate has been raised to the level of a fetish, could support, if properly cultivated, and with a thorough development of handicrafts, a population five times its present one. The population of Ireland has not decreased by one half because of the pressure of population, but on account of political conditions which have exiled half the Irish people. The recent Sidney Street outbreak pointed to another aspect of the same question. The Aliens Act, passed a few years ago in England, was enacted because of the fierce persecution of the Jewish population in Russia, and which had driven Jews in their thousands across the German Ocean, to find a haven of rest under the British flag, a similar cause accounting for the existence of the large Jewish

population of South Africa. A recent issue of the *Westminster Gazette* contains a notice of a treatise, by Professor Saring, showing that the rural exodus from Prussia, east of the Elbe, which, some years ago, caused such a shortage of labour that certain of the large proprietors of the region actually suggested that some means should be adopted of binding the labourers to remain, took place only in those districts where there were large estates in the eastern provinces of Prussia, in Mecklenburg-Strelitz, and in Mecklenburg-Schwerin, and that wherever there were many peasant proprietors in those regions, there was no decline. All of this points to two remedies—the removal of internal impediments of a political nature, where they exist, and the alteration of economic conditions. Where the peasant has easy access to the land, with a permanent settlement of the land-tax, it will be found that there will be no lack of prosperity in ordinary times, and, accordingly, no inducement to emigrate; and in extraordinary times, the capacity to bear disaster will be augmented by reason of past good years. Emigration is a short-cut to economic disaster. It is a kind of "blinkers," to blind the general public to the need to put its economic house in order. At best it but postpones the remedy of the evil. Why procrastinate? Why not go down to first principles?

THE LATE SIR CHARLES DILKE

THE newspapers to hand contain long obituary notices about the late Rt. Hon. Sir Charles Dilke. It is a very fine tribute to Sir Charles' worth as a man that the English press, representing every shade of opinion, is almost unanimous in bestowing lavish praise on the memory of the deceased. Sir Charles was a true friend of those who were in need, irrespective of caste, creed, or colour. There was not a cause of the oppressed in any part of the world that did not engage his sympathetic, serious, and constant attention. He kept himself in very close touch with the grievances of British Indians in South Africa, and never allowed an opportunity to pass of putting in a word for us.

A FALLACY

THESE seem to be quite a number of people who imagine that, because many of the Indian labourers under contract are re-indenturing as their contracts expire, they are therefore satisfied with their treatment. We are afraid, however, that this argument is carried much further than the facts warrant. Probably the principal reason for the bulk of the re-indentures is to be found in the law of inertia—the labourers, once having got acclimatised and inured, do not care to change their occupation. Many of them, again, no doubt solace themselves with the comfort-

ing reflexion: Better the devil you know than the devil you don't know. We believe that, apart from these reasons, the principal cause of indenture is that the labourers feel that they cannot afford, in view of the £3 tax, to avail themselves of their new freedom, and that they have not yet discovered that they will be able to secure higher wages as free men than even the enhanced rate that is offered them by terrified employers faced with a labour shortage.

IMPERIAL NATURALISATION

Among the resolutions that will be tabled at the "Imperial" Conference, in the name of the Union of South Africa, will be the following:—

"That it is desirable to review the principles underlying the draft Bill for Imperial naturalisation before its details are discussed further."

The draft Naturalisation Bill, now before the Imperial Parliament, was referred to an inter-departmental committee, which reported as follows:

"There appeared to some apprehension that acceptance of the Bill might involve some risk of interference with the policy adopted by some of the self-governing Dominions with respect to the terms of admission or residence of Asiatics or other coloured persons. We desire, however, to point out that the measure under consideration has very little bearing on the coloured race question."

Why, therefore, the Botha Cabinet has thought it necessary to propose the foregoing resolution is a little difficult to understand, apart from the fact that the Union Government apparently have the impertinent desire to force upon Imperial Ministers the diabolical policy that underlies the Transvaal persecution.

WOMEN HELPERS

Mrs. I. FVIE MAYO, an experienced journalist and a translator of Tolstoy's writings, has written a spirited article of which we gave Reuter's summary last week. We have now been favoured with an advance copy of the proof-sheets of the article in question. We hope, space permitting, to reproduce practically the entire article. Reuter's summary hardly does justice to a condensed survey of the grievances of British Indians in South Africa. The article in question bears witness to a close study of this intricate question. Mrs. Mayo has written it for the popular reader and whilst every condensation must, more or less, suffer in accuracy, we venture to think that Mrs. Mayo's analysis gives a correct presentation of the case. As we have already remarked, the sensitive planters have needlessly agitated themselves over the article. Mrs. Mayo's purpose is certainly not to hurt them. The question of indentured Indian labour is, we trust, for ever a closed chapter for South Africa. Mrs. Mayo's purpose is far nobler. She has given a history of the Transvaal struggle and shown how

imperially necessary it is to satisfy the demands of passive resisters, and she has demonstrated the world-wide importance of the struggle.

No less important, though of somewhat remoter connection, is the powerful paper read by Miss Hilda M. Howsin before the East India Association. It is a sign of the times that a Conservative body like the East India Association should have invited Miss Howsin, who is a radical purist in thought, to read a paper before it. The readers of INDIAN OPINION are familiar with Miss Howsin as an active sympathiser. Miss Howsin, in her paper, "Race and Colour Prejudice", did not fail to give due prominence to the Passive Resistance struggle. We give elsewhere the extract in question, regretting that our space will not permit us to give the whole of her admirable address.

Almost synchronously with the performance of these two ladies, took place the appointment of Miss M. E. Polak as Secretary of the South Africa British Indian Committee, on Mr. Ritch's departure for South Africa. But these English ladies are not the only helpers in this great movement. The Indian ladies, headed by Mrs. Ramabai Ranade and Mrs. Jehangir Petit, rendered great service to the cause during Mr. Polak's stay in India. We mention these names as only typical of many more who are silently yet ably assisting the struggle. A cause that has enlisted the active support of both the sexes and which has attracted world-wide attention can never suffer. We see much hope, even in an indefinite prolongation of the struggle. A victory cheaply won is easily forgotten. We want lasting reforms. We must, then, wait. The helpers that we have mentioned bid us be of good courage and never lose faith.

To a Correspondent

MR. J. F. MARRIAN.—We have received your communication regarding the football club, but we regret that we cannot find space, at present, owing to great pressure of important matter, for such reports, which are only of interest to a very limited circle of readers.

A well-known tailoring and outfitting firm in West street, Durban, advertise that they import white drill suits from India. The measure of the customer is taken and the order sent to India where it is made by Indian workmen. The reason of all this is obvious. But don't let us hear more of the boasted consideration for European workers which we so often hear coupled with the outcry against Indian tailors in Durban, who are entitled to earn a livelihood in a straight-forward manner.

Miss Howsin on the Transvaal Struggle

From Miss Hilda M. Howsin's paper recently read before the East India Association, we take the following, referring to the Transvaal Indian question:—

There has been for some time now a practical illustration of what I mean in the case of the Transvaal Indians. One of the specific reasons given for the justification of the Boer War was the unjust treatment meted out to these our fellow-subjects by the late South African Republic. Since the conclusion of that war up to the present time their position has grown steadily worse. You all know the details; you know that rather than submit to legislation which seems to them degrading, and an insult to their own country and to the fair name of the Empire of which they are co-subjects with ourselves, more than 2,500 of them have suffered imprisonment, and mostly under evil conditions, with hard labour, and that, further, they have been deported—young men born in Africa, and old residents of thirty and forty years' standing—back to India. These are our fellow-subjects and yet the Imperial Government has up to the present seemed powerless to obtain redress, and why? Because as a people we are failing to adapt ourselves to our Imperial environment. We are rigid instead of plastic. It is the passive aspect of race prejudice. For supposing these Indians had been Englishmen, would there not have been such a wave of purposeful indignation throughout the length and breadth of Britain as would have compelled an outward readjustment? I am glad to say that at last there seems a hope that the South Africans are awakening to a better mood, a clearer vision, and that even now the wrong is in process of being redressed. Yet the fact that a British Parliament sanctioned, with very few dissentients, a racial disqualification against its own subjects will remain a blot upon this page of our history for all time. So, too, the apathy of the professedly freedom and justice-loving English people throughout the whole of this agitation, and their apparent oblivion to the questions of honour involved, leave a stigma upon our modern character which we shall do well to endeavour to erase. And so I appeal to all Imperialists, and by that I mean all those who see in Imperialism a natural and true condition, to take care lest this very race prejudice, with all the bitterness and resentment it creates in those against whom it is directed, with all that blinding of judgment it must bring to those who entertain it—to care lest it prove that fatal weakest link, that base metal in their strong chain of Imperialism, which, snapping at the test, is the cause of humiliation and disaster.

Licence Refused

At the Licensing Board for the Klip River Division, held at Ladysmith, Mr. Drummond, on behalf of an Indian named Khamisa Ebrahim, appealed against the decision of the Licensing Officer for the Colony (Mr. Wynne-Cole), who declined to renew a hawker's licence in Klip River Division to the appellant, who was represented by an agent, "on the grounds that appellant was absent from South Africa for an indefinite period, being on a pilgrimage to Mecca, and his early return was not anticipated."

Mr. Wynne-Cole, in opposing the appeal, said that Ebrahim had held a hawker's licence in this Division and holds a licence in the Estcourt Division. The appellant not appearing in person, and his absence from South Africa being for an indefinite period, he (the Licensing Officer) did not feel justified in issuing a licence for this division.

The Board upheld the Licensing Officer's decision.

Transvaal Provincial Council Fiasco

General Schalk Burger "Explains"

The Potchefstroom correspondent of the *Mail* says that, the main discussion at the recent Nationalist meeting was on the Asiatic question. Many questions were asked as to the action of the local members of the Provincial Council, when Mr. Stallard's motion was opposed by 15 Nationalists.

The opinion was expressed by several prominent adherents that it was regrettable, in view of the feeling in the Transvaal with regard to the further immigration of Asiatics, and the question generally, that no way out of the difficulty could be found instead of voting against the motion, because it was not a matter which actually fell within the scope of the Provincial Council. One speaker told General Schalk Burger that if he objected to the wording of Mr. Stallard's motion he should have moved an amendment, there being a strong feeling that the party had acted in opposition to the interests of their constituents in town and country.

General Schalk Burger objected to the methods adopted in criticising him, saying that he had not been influenced, as had been said, from Cape-town, nor was it that he was afraid of the Imperial Government. He had never been frightened of their guns and cannon in warfare, and he was not afraid over this Indian question. He admitted, however, that the Imperial Government had to protect Indian subjects as well as others, and

thought that a solution of the trouble could be found if representations on proper lines were made to the British Government. He had been accused of making a senseless explanation, but he had never hesitated to use his vote as he thought best, in spite of what public opinion might be afterwards. He, with other speakers, criticised Unionist members, who had first urged the withdrawal of the motion, and had then voted for it. He denied that he brought pressure to bear on his party.

Union Parliament

(Unless otherwise stated, the selections taken are from Reuter's telegrams)

Asiatics

In the House of Assembly, on Tuesday last, Mr. NESER moved that certain petitions against further Asiatic immigration, and praying that trading and the movements of Asiatics be restricted, be referred to Government for consideration. The mover gave figures with reference to the number of Asiatic traders and hawkers in the country, stating that in February, 1909, there were in the Transvaal 8,373 resident Asiatics, and in 1910, 4,975 licensed as traders. It should, the speaker said, be the policy of the country to expedite the exodus. Proceeding Mr. Naser briefly dealt with the problem of the possible acquirement of all Asiatic businesses, and said that the only real and effective remedy was to stop all immigration, once and for all, and allow no Asiatic to come into the country. The position was exceedingly difficult. The hon. member commended the very fair attitude taken up by the Union Government, for which he said there was all credit due. He proceeded: "Once you accede to the claim of Asiatics that in the eyes of the law they are equal to Europeans, it will be all up with us." He hoped that the House would assist in legislation shortly to absolutely prevent the influx of Asiatics.

Mr. VAN NIEKERK moved an amendment to refer all petitions on the same subject—not merely a few—to the Government.

SIR E. WALTON supported the amendment, urging that it was time that Parliament dealt with the question, so that they could build up a strong nation of whites. He advocated the non-transference of Asiatic licences. No fresh Asiatic licences should be granted, and he suggested what the danger would be if the granting of licences were left to the local authorities.

Mr. NICHOLSON (Waterberg) said: "God keep South Africa, if stringent measures against the Asiatic intruder are not adopted, where the future of South Africa is at stake." He would not allow vested interests to stand in the way of a remedy, but would sweep them away at one fell swoop.

Mr. GROBLER (Rustenburg) referred to the danger caused by Asiatics entering into farming, and competing with Europeans.

Mr. Merriman's View

MR. MERRIMAN (Victoria West) said it there was one thing likely to cause trouble to the Empire, it was this harrying of the Asiatics. The right way was to prevent them coming here. While this harrying was going on, they were being imported by hundreds in another part of the Union. It was unfair to harry Indians in the manner now common. What were the poor fellows to do? They were not to be allowed to trade, nor to cultivate the ground. Seeing they were in the country, they must do something to earn their existence. Whilst the country allowed Asiatics to come in, yet harried them when they were in, grave responsibility was being incurred with regard to prejudicing the attitude of the Imperial Government towards the Asiatics.

SIR DAVID HUNTER (Durban, Central) said it was time they spoke in the language of moderation. The Indians were originally brought to the country for the advantage of the Colonists, and had accomplished excellent work. He had had a great deal to do with Indians in Natal, and found them industrious, and possessed of many good qualities. He trusted that the policy to be formulated would be one of giving these people justice, and that consideration would be given to the duty we owed to an Empire which included the vast Dependency of India.

General Smuts Conciliatory

Mr. Smuts said the question not only concerned South Africa, but the whole Empire. Government's difficulties sprang largely from this larger outlook. There was only one way of ultimately and effectively dealing with the question, and that was by the stoppage of Asiatic immigration, which would confine the evil presence of Asiatics to due limits, although it might not be able to eliminate it altogether. They could not treat Indians and Asiatics generally like barbarians. They belonged to an ancient race who knew how to fight and suffer for their rights. The subject was more complicated because the Asiatics knew how to take concerted action, under the leadership of men of high character and great intelligence, who were able to exert great influence in England and India. Limitation of immigration was the policy of the Government. The speaker sketched the position of the various Provinces, and said that the only part of South Africa which had adopted a sane and far-sighted policy regarding Asiatics was the Free State, but the Minister hoped that the correspondence between the Union and British Governments on the Indian question would shortly be laid on the table.

Imperial Government's Demands

This would show that the Imperial Government acquiesced in the policy of restriction of immigration. The only stipulation they laid down was that a certain limited number of Asiatics should be allowed in South Africa per annum. With that stipulation the Union Government found no difficulty to agreeing. Six Asiatics were allowed in every year by the late Transvaal Government. Six might be too small to apply to the whole Union, but the House could take it that the number so allowed in would be too small to materially increase the Indian population. The second point in the Government's policy was to restrict the Asiatics at present in South Africa to their own particular Provinces. The hon. member went on to say that, whatever laws were existing in the various Provinces, these would be maintained in future. They had announced to the British Government that it was their intention to restrict Asiatics in Provincial limits, and although this did not seem a very liberal policy, it was the only policy in consonance with the interests of the Union.

"A Policy of Care"

Mr. Smuts went on to refer to the situation in each Province, and declared that the matter had taken on a very satisfactory aspect in Natal. It was very difficult to say what the future policy would be. There was no intention to ignore vested interests, but measures of limitation would be found necessary. He stated that all businesses should not fall into the hands of Asiatics. He did not think the policy of the expropriation of all Asiatic property would prove practical. A careful policy of vigilance would go a long way—not a policy of harassing, but a policy of care. He did not think it would be wise to come down too heavily upon Natal. A mistake had been made there in the past. They ought to extend sympathy to Natal in the present trouble. He considered that they did not want indentured labour, the Government did not wish to interfere. They had not been consulted, but he thought the measure was in accordance with general public opinion. They should, however, be careful that all interests were protected. Up till next July, this importation of indentured labour would continue, but then it would stop. This was a matter on which it was easy to make inflammatory speeches, but he hoped every member would approach the matter in a generous spirit. He noticed this question was to be discussed at the Imperial Conference. The matter would prove most important. This was not a party question, as he considered that the policy he had outlined would be followed by any Government in South Africa, and would commend itself to all South Africans.

The £3 Tax

Mr. SCHREINER (Tembuland) asked the Minister of Finance whether the Government was aware that under the provisions of Act No. 17 of 1895 (Natal), as amended by Act 19 of 1910, free Indian women were still being held liable to pay the annual licence tax of £3 per annum at the discretion of magistrates, and that in December two Indian women, who pleaded extreme poverty and inability to pay, were sentenced to imprisonment of one month for failure to pay arrears of this licence tax; and whether Government would take necessary steps to secure such administration of Act No. 19 of 1910, or such other steps as would relieve the Indian women of Natal of further liability to pay this tax?

Replying, the MINISTER OF THE INTERIOR said it was impossible for Government to interfere with the statute. The magistrate concerned was convinced that the Indian women could pay the tax, but were unwilling to do so. Government saw no reason, therefore, to interfere.

Thursday.

Immigration Restriction

The MINISTER OF THE INTERIOR introduced the Bill to consolidate and amend the laws in force in the various Provinces of the Union relating to the restrictions upon immigration thereto, and provide for the establishment of a Union Immigration Department, and to regulate immigration into the Union or any Province thereof.

The Bill was read the first time. The second reading was proposed for Monday.

Sir E. WALTON (Port Elizabeth) thought that more time should be given.

The MINISTER OF THE INTERIOR named Thursday next.

Sir L. S. JAMESON (Albany) made the request that longer time be allowed. Many members on that side were desirous of consulting their constituents. The Minister might state for their information how many of these Bills were coming in. Which of the Bills constantly being brought forward were they expected to give attention to?

Mr. SMUTS replied that this Bill was one it was essential to get through. The other Bills depended more or less on their progress. He was prepared to give longer notice.

The second reading was thereupon fixed for Monday week.

We have received a handsome desk blotting pad, with revolving dater at the head and a diary attached to the side, from Messrs. J. W. Jagger & Co., the well-known wholesale merchants of Capetown and Johannesburg.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

"The sewing class for Indian women and girls, conducted by Mrs. Vogl under the auspices of the Indian Women's Association of the Transvaal, proposes to hold a bazaar about October of this year. The object of the Bazaar is to stimulate the activity of the class, and any profits that may be realised will be used for some purpose in connection with the passive resistance movement. As the class is not a large one, it would not be possible for us to produce unaided sufficient work for such an exhibition. Might we then appeal to the women of India to assist us, and to supplement our efforts by work of their own? We do not require such curios or other things as are usually to be purchased at an Indian Bazaar, but articles made by the ladies of the Motherland, whether by hand or by machine, would be greatly appreciated. All articles should be in the hands of the Indian Women's Association by the end of August."

The foregoing appeal has been made to prominent ladies in India, by the Indian Women's Association here. It is signed by Miss Schlesin as Secretary. Indian ladies in South Africa, please note!

Mrs. Sodha's appeal was argued to-day by Mr. Gregorowski. The Judges dismissed it, except that they have altered the ridiculous sentence of imprisonment and fine to one of imprisonment or fine. Notice of appeal was immediately lodged and an order suspending the sentence was granted, allowing the bail to remain as it was.

Mr. Devabhai Nagarji of Vanj has presented slates, pencils, and other school material for the farm. A similar gift has been sent by an anonymous donor. A friend who does not want his name disclosed has sent a cheque for £5. In view of the approach of winter, I would ask merchants and shopkeepers to send as many blankets as they can. As the number of settlers has steadily increased, almost all the available blankets have been distributed. I hope that those who do send blankets will take care to send good strong ones. I need not repeat the information that the settlers have, as a rule, no mattresses allotted.

So far as Mr. Chhotabhai is concerned, I observe that, upon notice from his solicitors, the Asiatic Department has relented, and issued the certificate without requiring him to make an application in terms of the Act of 1907. Other boys, however, continue to receive notices as to whether

they intend to apply under Act 3 of 1907 or 36 of 1908.

Mr. Krishnasamy Naidoo was discharged on the 24th instant.

Previously to this, Messrs. Sunderji, Kara, Tulai, Visram Shanji, Pitamber and Meraman were sentenced, some at Vereeniging and some at Volksrust, so that Diepkloof has again a fair number of passive resisters within its walls.

Mr. Frank, of the Cantonese Club, has been sentenced to 3 months' hard labour. He is out in order to put his affairs straight. He is expected to surrender himself on Tuesday next.

Reuter's Volksrust correspondent, telegraphing last Friday, says that three Indians, arrested by Mr. J. M. Treble, Immigration officer, on Monday morning, on charges of entering the Transvaal without permits, appeared before the Assistant Resident Magistrate on Tuesday, when two (who had previous convictions) were fined £50 or three months, and the other accused £25 or six weeks. Eight Indians prisoners from the local goal were despatched to Diepkloof Prison on Wednesday morning.

The names of the above three passive resisters are K. Nanji, S. Ranchhod, and T. Jutha.

The Chinese passive resisters, on passing through Ingogo, en route for the Transvaal, were entertained with milk and fruit by Messrs. D. M. Seedat and Dawad Mahomed.

Mr. Ismail Essop, who has been to gaol already four times as a passive resister, was deported to Natal on Saturday morning from Pretoria. He had been detained there for 25 days. He returned at once to the Transvaal, and was immediately arrested at the usual charge. He was remanded until Monday, preferring to spend the interval in gaol. On Monday, he was sentenced to pay a fine of £50, or go to prison for three months with hard labour. He, of course, chose the latter alternative.

The Parliamentary correspondent of the *Leader* writes in his notes:—

The policy enunciated by General Smuts in summing up the discussion must be considered satisfactory. That policy is to acquiesce in the decision of the Indian Government as to the stoppage of indentured immigration, and to allow no other entry of Asiatics except that of a limited number to be fixed by agreement with the Imperial authorities. The Bill which embodies this agreement is already drafted, the General says, and he hopes to introduce it during the present session. As to Asiatics already here, their numbers will be restricted within the

borders of their several Provinces, and there will be careful restriction of trading licences—not a policy of barring. General Smuts hastened to add. The announcement, it is hoped, brings finality to our Asiatic question. It will be a good question to be closed. As will be seen, General Smuts at long last adopts the policy frequently advocated and indeed suggested by the *Transvaal Leader*. I learn that the Bill to be introduced by General Smuts meets essentially the conditions which have been stipulated for by Mr. Gandhi: that is to say, while restricting the immigration of Indians to a specified small number per year, it does so without placing a stigma on their Indian nationality as such. The prayer of the passive resisters is therefore conceded.

Wednesday.

Messrs. Veloo and Dorosamy were discharged at Vereeniging on Tuesday. They were immediately re-arrested. It appears that they are to be deported although they are registered. Why do they not re-arrest those who are discharged at Diepkloof? These two resisters were at Vereeniging because they were there prisoners.

Messrs. Teem, V. Moodley, Narayansamy Padiachy, and Lingham, who were discharged at Diepkloof the same day are at large.

Messrs. Sorabji Rustomjee, Isaiah Timothy, and Daniel were discharged to-day.

New Immigration Bill

Our Johannesburg correspondent, writing on Wednesday, says:—

The long-expected Immigration Bill has now been received. It is very complicated and comprehensive. I simply give what suggests itself to me as the meaning:

(1) The Asiatic Act 2 of 1907 is to be repealed, save in so far as it protects the rights of minors.

(2) Act 36 of 1908 is not to be repealed.

(3) It seems, but it is not clear, that those who pass the language test can enter the Transvaal and not be liable to registration. (If this is so, it will stop passive resistance.)

(4) The wives and minor children of domiciled Asiatics do not seem to be protected.

(5) The granting of certificates of domicile to Asiatics in Natal and the Cape is at the discretion of the authorities.

(6) The education test is of so drastic a character that not a single Indian may be allowed to enter the Union.

(7) No facilities seem to exist for the protection of those who may be wrongfully prohibited by an officer

The Poor Pay for the Rich

Increase of 3rd Class Fares

The Joint Hon. Secretaries of the Natal Indian Congress have written as follows to the Private Secretary to the Hon. the Minister for Railways and Harbours, Capetown:—

Sir,—We are desired by the Natal Indian Congress to direct the Minister's attention to what, in the opinion of the Congress, are grave defects in the passenger tariff rates published at pp. 46, 98, and 99 of the new Official Tariff Book, No. 1, of the 1st instant.

2. We are directed to point out to the Minister the most unfair incidence of the ordinary and season-ticket rates upon 3rd class passengers. For example, under the old tariff, in force before the consummation of Union, a 3rd class passenger, travelling a distance of 50 miles (return), was required to pay 6s. 3d., whereas, under the new tariff, he is obliged to pay 7s. 4d., an increase of more than 17 per cent. upon the old rate. And so for other distances. And whilst there is a difference of only 2s. 5d. between the 2nd and 3rd class fares for the distance of 50 miles (return), the difference between the 2nd and 1st class fares is as much as 4s. 10d., although the quality of the accommodation provided for 2nd class passengers is far nearer to that provided for 1st class passengers than is that of 3rd class passengers to that of 2nd class passengers.

3. Turning now to the season-ticket rates, we find that a specially cheap tariff is provided for 1st and 2nd class passengers for Natal, whilst the 3rd class tariff remains the same for the Cape and Natal Provinces. We quote below the yearly rates up to five miles:—

Miles	1st £ s. d.	2nd £ s. d.	3rd £ s. d.
1	2 16 0	1 18 0	2 3 3
2	2 16 0	1 18 0	2 8 0
3	4 3 9	2 14 9	2 17 8
4	5 9 0	3 13 0	3 12 0
5	6 15 9	4 11 0	4 16 0

The Minister will observe that, for one, two, three, and five miles, the 3rd class rate is actually higher than the 2nd class rate, and in some cases nearly as high as the 1st class rate. Whilst the 1st and 2nd class rates for one and two miles are actually the same, the 3rd class rate rises by nearly 10 per cent. The 3rd class rate for four miles is only 1s. less than the 2nd class rate, whilst for five miles it is higher to the extent of 5s.

4. We venture to suggest that third class passengers are being most unfairly taxed by the great increase in 3rd class fares, entirely disproportionately to their capacity to pay. In this Province, one of the principal sections of 3rd class ticket users is

the poverty-stricken free Indian population, whilst, of course, a large number of indentured Indians make frequent use of the railway. The wages earned by the last, and the earnings of the former, are such as to preclude their paying charges enhanced to such a degree as those to which we have drawn attention above.

5. Section 127 of the South Africa Act clearly laid it down that "railways shall be administered on business principles," the object being to develop agriculture and industry throughout the Union. The Congress ventures to point out that the Indian community of Natal are responsible for by far the greater part of what industrial and agricultural development there is in this Province, and the enhanced passenger rates are such as to penalise their labours and to paralyse their industry and incentive.

6. It is notorious that the 3rd class passenger traffic pays, proportionately, much better than either the 2nd or the 1st, and it would appear to the Congress that 3rd class passengers are being most unfairly taxed, with no commensurate benefit accruing to them, for the advantage and profit of passengers of other classes, whose capacity to bear so heavy a burden is much greater than that of the poorer classes of the Indian community. The Congress feels that, in fact, a very heavy additional burden of taxation has been imposed upon those least able to bear it, who are entirely unrepresented politically, and are, therefore, unable to offer effective protest and criticism.

7. The Congress accordingly respectfully requests that the Minister will give full consideration to its representations and afford early relief to a deserving and otherwise defenceless section of the community.

The "Abominable Half-Caste"

Porfirio Diaz, who, were he a native of South Africa and plain Porfirio Diaz, would be called a Cape boy, or an abominable half-caste, was inaugurated President of Mexico on the 1st December for the eighth time. He came to the head of the Mexican system as a soldier. The people were sunk in ignorance, and the country wretchedly demoralized in Government. Diaz forced himself to the head of affairs, and sustained a form of dictatorship which has raised the country from a contemptible place in the family of nations, and has made her a country of respectable position and of growing interests. Were it not for him and his iron hand without over much velvet to cover it, the land would have been deluged in blood. The population is made up of nineteen per cent. "mixed" whites, forty-three per cent. half-castes, thirty-eight per cent. uncivilized Indians. After mak-

ing full concession for his faults when his system of Government is judged by sentiment or theoretical ideas, Porfirio Diaz is still admitted the greatest statesman the nineteenth century produced.—A.P.O.

Items of Interests

The London correspondent of the *Manchester Guardian* learns that the question of Asiatic immigration into the dominions will be raised by the Government at the meetings of the Imperial Conference. The Commonwealth of Australia and New Zealand have already given notice of resolutions on the subject which their Premiers intend to move, but it is hoped that these will be dropped now that the Government have decided to take the matter up.

Natal Provincial Gazette Notice No. 33, 1911, announces that the addition of the following paragraph to number 7 of the regulations regarding the payments of grants to Indian Aided Schools, as published under Government Notice No. 645, 1906, and amended by Government Notice No. 64, 1907, in the *Natal Government Gazette* of the 6th November, 1906, and the 5th February, 1907, respectively, has been approved by the Executive Committee.

Payments of grants for Assistants in Indian Aided Schools, where the average attendance is 50 or over may be made at a rate not exceeding £2 per mensem scholasticum.

In the year 1909, the total number of third-class passengers conveyed by the Natal section of the Railways was 1,704,120; whereas second class passengers did not exceed 680,906. The income from the former was £171,493, as against £121,422 from the latter. In the case of season-ticket holders during the same period, 423 passengers were conveyed third class as against 3,943, the second class. The income from the former was £601 as against £7,256 from the latter.—*African Chronicle*.

A correspondent of the *Pretoria News* makes the statement that there is a certain work-shop where the employers work from 4 o'clock in the morning until 12 o'clock at midnight, very often for weeks, and sometimes half the day on Sunday, and, he is sorry to say, the proprietors call themselves Englishmen.

Last week, before the Krugersdorp magistrate, a [white] miner from West Krugersdorp was charged with allowing his sleeping apartment to become insanitary, and a fine of £5 was imposed. [All miners are a curse to the country, and should be deported immediately, lest their 'low standard

become a menace to respectable Asiatics!—Ed. I.O.]

We have received the special Xmas issue of the *Beira Mail*, an excellently got-up production, printed in Durban, at the *Mercury* press. The only reference to Asiatics is to be found in the criminal records, from which we learn that, out of an annual average of 445 Asiatics in the town, there was an annual average prison population of 24. The average is greatly increased by reason of the large number of Asiatics arrested, in 1907, for "technical transgressions," whatever these may be.

We wrote recently in our leading columns of a Jewish soldier in Germany who passively resisted all attempts to force him to work on the seventh day. It appears, however, that the soldier was a Seventh Day Adventist, and not a Jew.

It is stated that, failing to induce either the Federal Government or the Government of British Columbia to agree to the importation of Asiatic workmen, Mr. William Stewart, of Foley, Walsh & Stewart, contractors for the mountain section of the Grand Trunk Pacific Railway, has left Toronto for Scotland, where he will endeavour to secure 5,000 labourers for the undertaking.

A message to the *Times* from Sacramento, California, says that a joint resolution has been referred to the Committee on Federal Relations by the State Assembly, urging the National Congress to retain the Asiatic Exclusion laws, and to extend their provisions so as to exclude "all unassimilable and undesirable immigrants of any other countries and races."

The Hon. Mr. Gokhale has decided to send two of the members of the Servants of India Society, Mr. Natesh Appaji Dravid and Pandit Hriday Nath Kunzru, to England this year to attend a course of lectures at the London School of Economics and Political Science. Mr. Dravid has acted for some time as Editor of the *Dnyan Prakash*, and Pandit Hriday Nath, who is the son of the late Pandit Ayodhya Nath, has acted as Mr. Gokhale's private secretary. At the last Congress he delivered an interesting maiden speech on the Primary Education resolution.

Contents

	Page.
Passive Resistance At Stanger	81
Stoppage of Indenture	81
From the Editor's Chair	83
To a Correspondent	84
Miss Howson on the Transvaal Struggle	84
Licence Refused	85
Transvaal Provincial Council Fiasco	85
Union Parliament	85
Transvaal Notes	86
New Immigration Bill	87
The Poor Pay for the Rich	87
The "Abominable Half-Caste"	88

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૯.

ફ્રીનિક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૪ માર્ચ, ૧૯૧૧.

અંક ૯.

અઠવાડિક પંચાંગ.

***

ખ્રીસ્તી-તા. ૪ માર્ચથી, તા. ૧૦ માર્ચ
સુધી ૪૦ સં. ૧૯૧૧.

હિંદુ-રામચંદ્ર સુદ ૪ થી રામચંદ્ર સુદ ૧૦
સુધી, સંવત ૧૯૬૭.

મુસલમાન-તા. ૨ રબીઉલ અવવલી
તા. ૮ રબીઉલ અવવલ સુધી ૧૭૨૬ હી.

વાર.	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હિંદુ તીથી.	મુસલ તા.	પારસી રોજ.
શનિ.	૪	સુદ ૪	૨	૨૩
રવિ.	૫	" ૫	૩	૨૪
સોમ.	૬	" ૬	૪	૨૫
બોમ.	૭	" ૭	૫	૨૬
બુધ.	૮	" ૮	૬	૨૭
ગુરુ.	૯	" ૯	૭	૨૮
શુક્ર.	૧૦	" ૧૦	૮	૨૯

અનુક્રમણિકા.

ત્રણ ઓરતોની મદદ	૧૨૭
રંજાબાઈ સોદા	૧૨૭
જોહાનસબરજ ખજરખત	૧૨૮
હમીયોચન બીલ	૧૨૮
અવલોકન	૧૨૮
જોશીઆદીક સવાલપર જનરલ રમટસ	૧૨૯
રેલ્વેના બેઠકા ધારા	૧૩૧
જોલ હિંદીઆ મોરલેમ હીજની લડત	૧૩૧
ગીરમીટની બંધી પર હિંદુસ્તાનનો હાથો	૧૩૩
ગીરમીટની બંધી પર વિલાયતનો હાથો	૧૩૩
ગીરમીટીઆ મઠે હાંસો	૧૩૪
જીવન દોરી	૧૩૪
જોહાબાઈ કેસલુ ઉપર	૧૩૪
સ્ટેન્ડર રફ ગીરમીટીઆમાં અક્ષાંતિ	૧૩૬
પા. ડના કર વિષે	૧૩૬
ગીરમીટીઆ મઠે પાથરેલી બળ	૧૩૬
મદ્રાસનું ખખડાવાલાયક પત્ર	૧૩૬
પરચુરણ ખખડપત્રો	૧૩૭
ઉલ્લા ખખડો	૧૩૭
જોહાનસબરજના હિંદીનો ભરસો	૧૩૭
તાર સમાય	૧૩૭
ચંદી મલેલી જમીનનો રેસો	૧૩૮
જાહુ પરતમાન	૧૨૮
જોન. મી. મલ્લિક હકનું જીવન	૧૩૮
ગીરમીટની બંધી વિષે	૧૪૦
વેરલમ	૧૪૦
હિંદુસ્તાનના ખખડો	૧૪૧
રોકડ બચાવ	૧૪૨

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

રાનીવાર તા. ૪ માર્ચ, ૧૯૧૧.

ત્રણ ઓરતોની મદદ

ટરાંસવાલની લડતમાં માત્ર નામાંકિત
મરદોની મદદ આપણને મળી છે એટલું
જ નહીં પણ નામાંકિત ઓરતોની મદદ
પણ તેટલે જ દરજ્જે મળી છે. હિંદુ
સ્તાનમાં મીસીસ રમાબાઈ રાનહે તથા
ખ્રીસ્તી પીટીટની આગેવાની હેઠળ જે
મદદ મી. પોલાકને મળેલી તે વાતથી હ.
ઓ. ના વાંચનાર બચ્ચીતા છે.

હવે વિલાયતમાં મીસીસ મેયોએ કરેલા
જલદ લખાણનો રટરનો તાર આપણે
જોયો. તે લખાણની અગાઉની નકલ
અમારા હાથમાં આવી છે. તે ૧૫૨મી
અને વધારે સારા ખ્યાલ મીસીસ મેયો
ના કાગળનો કરી કાઢ્યો છે. તેણે
આખા દક્ષિણ આફ્રીકા વિષે લખેલું છે.
તેના લખાણનો તરજુમો અમે આપવા
ધારીએ છીએ એટલે તે વિષે વધારે
નથી લખવા માગતા. માત્ર મીસીસ
મેયોની ઓળખ આપીશું. મીસીસ મેયો
એ લગભગ ૬૦ વર્ષની લુગરમ જામ છે.
પોતે નવલકથા લખનાર તથા જાપામાં
લખનારી છે. મરદુમ ટોલસ્ટોયના લખા
ણોના તરજુમા કરનારમાંની આ પણ
એક ટોલસ્ટોયને પસંદ કરેલી બાઈ છે.
એટલે હવે આપણે જોઈ શકીએ છીએ
કે મીસીસ મેયોના લખાણની અસર
આટલી કેમ થઈ છે.

જેમ મીસીસ મેયો છે તેમ મીસ
લીલાં હાઉસીન છે. તે બાઈએ ઇરે
હિંદીયા એસોસિએશનમાં આપણ આપ્યું
તે વાંચવા હાથક છે. તેના તેણે ટરાંસ
વાલના સવાલને લગતી બાબત ઉપર
વિવેચન કરેલું. તેના બાપણ ઉપર
ટોકા કરનારમાંના બધાએ સત્યાગ્રહની
લડતનાં વખાણ કર્યાં ને સલામતી તરફ
દિશાસોં જતાવી.

જે વેળા આ બે બાઈ આમ લખતી
કે બોલતી હતી તેજ વેળા લગભગ મીસ

પોલાકની નીમણૂક કમીટીના સેક્રેટરીની
થઈ.

આમ બધાં આપણને મદદ માગી પણ
માગી મળ્યા કરે છે, આમ જે લડત
પ્રખ્યાત થાય છે, આમ બધારે દક્ષિણ
આફ્રીકાના હિંદીયુ નામ જનતામાં જાહેર
થાય છે ને તેટલે દરજ્જે હિંદીની કીર્તિ
વધ્યા કરે છે ત્યારે આપણે કેમ નિરાશ
થઈએ? લડત લખાણનો આ ફાયદો
બચ્ચીને આપણે વધારે ઉત્સાહી થઈ
વધારે જુગલું થઈ.

મીસીસ મેયો તથા મીસ હાઉસીનનાં
લખાણો અમે હવે પછીના અંકમાં
આપવા ધારીએ છીએ.

રંજાબાઈ સોદા

રંજાબાઈનો કેસ હજી ચલાય છે.
ટરાંસવાલની ઉપલી ફોરટે માજીસ્ટ્રેટને
હરાવ બહાલ રાખ્યો તેથી હવે અપીલ
આમળ થઈ છે. ઓરતનો આ પહેલો
કેસ હોય રંજાબાઈ જેમાં બીરાને તેના
પહેલાં દરેક પગલાં લેવાં એ ફુન્યવી ઢા
પણ બચાવે. તેમ કરતાં પરફુન્યવી ઢા
પણને ખાસ બાળ પહેચિયું નથી તેથી
અપીલ બલે થઈ એમ કહી શકાય.
વળી અપીલ કરવાથી આપણે દરેક રિતે
દોષ મુક્ત થઈએ છીએ. ઉપર સુધી
પણ જોઈને જેલમાં નહીં મોકલવાનો
આપણો જે આગ્રહ છે તેનો પુરાવો જન
તને આપીએ છીએ. જનરલ રમટસ
હવે નથી કહી શકતા કે આપણે જીત્યા
ને બચ્ચી લુગીને જેલમાં મોકલવા માગી
એ છીએ.

ચાક ઉપર પડી મળ્યો છે. થડો
ઉતરશે કે ઝાંઝર તે હવે આપણે જોઈશું.
દરમીયાન હિંદી આ પુરુષ બધાને રંજા
બાઈના લખાણની નકલ કરવાની બધા
મથુ અમે કરીએ છીએ.

એકાન્તચરમ

(અમારા ખાસ અમરપત્રી તરફથી)

સોમવાર

ઓસીઝ રંજાખાઈ સોહ

આ અખીલની સુનાવણી આજે મહ. જજને નીચલી કોર્ટનો હાથ બદલ રાખ્યો. માત્ર સજા જેલની અને ફગની હતી તે બદલાવીને જેલ અથવા ફગની કરેલી છે. આની સામે અહીંની ખીની કાર્ડીસીમાં અખીલ નોંધાવી છે. એલે હાલ રંજાખાઈ હજુ છુટા છે. મી. એમે રોસીનો મત ખાસ પડવાથી અખીલ નોંધાવી છે. હરમ ઉપર તો રંજાખાઈ કોર્ટ હાથ થયો તે જેલ જવાની બધી તક મારી કરી શકી હતી.

મી. ઓસાખાઈને

છેવટે અરજી કર્યા વિના સરડીરીકેટ આપ્યું છે. મી. લેખીનની નોટીસ જવા થી રજુઆત સાહેબને નમ્બુ પડ્યું છે. ખીલ બાબતને તો હજુ પોતાની બેઠુરી નોટીસો મોકલ્યા કરે છે. કું તો એટલું જ હમણું છું કે જાણીએના માખાપ કે વાલી કંઈક કહી શકે તો એશિયાટીક કોર્ટીસ ટુરત નીચે બેસી જાય તેમ છે. પણ આપણા સ્વાસ્થ્યથી આપણે આંખબાળી સીધા રસ્તો છે તે જોઈ શકતા નથી.

કોર્ટ

મી. દેવાખાઈ નાગરજી વાંઝના તેમણે નિશાળીઆએને સાર પાટી, નોટજુક વિગેરે સામાન મોકલ્યો છે. ખીલ ગ્રહ રમે પણ તેવો સામાન મોકલ્યો છે. તેનું નજમ અમલવાની અને મનમ છે. એક ખીલ હોદીએ પા. ૪ નો ચે. મોકલ્યો છે. તેણે પણ નામ આપવાની ના બખી છે.

મી. કોરનાસામી નામક

મને મુશ્કેલી પડ્યા.

મી. હરમાઈલ ઈસપ

આજે નવું માસની જેલમાં મોકલસરદથી મળા છે.

સોનીઓમાંથી

હવે જેલમાં સોની સુંદરજી બીજામ, મેહમુદ, કાસા ટુગસી, સ્વામજી, ખોતાં બર હાલ એમ છે. આ બાકીએને જુસ્સો મદવાતું મુખ્ય કારણ રંજાખાઈ નો કેસ છે. આમ ખીલ હોદીને પણ મુર મદે તો મહા સાઈ વાગ.

બુધવાર.

નવું બીલ

છેવટે નવું બીલ બહાર પડ્યું છે. તેનો તરજુમો આપી સકાર એટલો વખત નથી. તે ખીલની ઉપર ટીકા પણ પુરતી હાલ થઈ શકે તેમ નથી. પણ તેનું પરિણામ આદર્શ નોંધે છે.

(૧) ન. જેનો કપડો તદ્દન રક થાય છે. પણ તેમાં જે કંઈ એશિયાટીક બચ્ચાના હક રહેતા હોય તે સાચા છે.

(૨) ખીલો રંજાખાઈ કપડો કપમ રહે છે.

(૩) જે માણસ, અમલદાર પસાંદ કરે તે બાવામાં પચાસ શબ્દ બખી શકે તેને આવવાની છુટ છે. આમાં હોદીની ભાષા પણ આવી જાય. છતાં તેને અરથ એમ નથી કે પછા દોડી આવી શકે.

(૪) હકદાર હોદીની સી અને સગીર (હિમરે ન પહેલેના) હોકરાં બાબત કંઈ બચાવ જોશમાં આવતો નથી.

(૫) જુના રહીશના હક કેપમાં ને નાવાલમાં બહુ આદતમાં આવે છે.

(૬) પાંચમી કમમરાળા હોદીને રહીશ સરડીરીકેટ આપવું કે નહીં તેનો આધાર તદ્દન સરકાર ઉપર રાખ્યો છે.

(૭) જેનો હક અમલદાર રક કરે તેને કોર્ટમાં જવાનો હક ક્યાં છે તે જોવામાં નથી આવતું.

આ રીતિતે જોવામાં આવે છે. જન રજા સમટસના બાપણ ઉપરથી જણાય છે કે દરેક પ્રાંતના હોદીને માત્ર પ્રાંતના જ હક રહેશે. અને નવા માણસ દરેક વરસે ધણાજ ચેડાને શખલ કરવામાં આવશે.

જો ટરાંસવાલમાં નવા હોદી બહેવાને રંજાખાઈ થયા વિના આવવાનો હક રહેવો હોય તો ખીલથી સત્યાગ્રહની ઘડત પુરી થશે. તેવો અરથ છે કે નહીં તે હજુ ચોક્કસ કહી શકાતું નથી. પણ નાતાલ અને કેપનું શું? નાતાલ અને કેપને વિચારવા જેવું છે. જે કપડો પસાર થાય તો જે છુટથી બહેલા આવી શકતા તે નહીં આવી શકે, અને રહેવાના હક સચવાતા નથી. નાતાલ તથા કેપ એક દમ પગલાં ભરવાની જરૂર છે. મને લાગે છે કે પ્રથમ તો જનરલ સમટસને લખવું ને પછી એસેમ્બલીમાં અરજી કરવી.

આ વખત ખારિક છે. આ ખીલ હજુ આમના હાથમાં આવ્યું જણાયું નથી. આ ખીલ પારલામેન્ટમાં હાંબલ

થવાના ખાસ પાછળથી મળ્યા છે. — અ. મ. ઓ.] છતાં ઉપરનું તારણ છાપેલા ખીલમાંથી કરેલું છે.

ખીલ છુટ્યા

મી. એનથોની ડીમ, મી. નારાયણ સામી પડીયાથી, મી. મોરમમ અને મી. ચીરાસામી મુદ્દે ડીપકુરમાં મળવાને છુટ્યા. તેજ વેળા મા. વેલુ અને મી. ડેનીઅલ ચીરીનીમીમાં છુટ્યા.

મી. આહમદખા ડીમથી મી. ડેનીઅલ તથા મી. સેરાળજી રસ્તમજી બુધવારે છુટ્યા. સફ સાહેબોની તખીવત સરસ છે.

પાછા પકડાયા

મી. વેલુ અને દેરાસામી પાછા પકડાયા છે. તેઓને હકદાર કરવાની ધારણા જણાય છે. આ કદમું કામ છે.

હાલ દેશ ન જવું

મારી કમેન્ટ છે કે નવું બીલ બહાર પડ્યું છે તેથી હાલ હાંદી દેશ જતા બંધ રહેશે. જ્યે તો વખતો પરત્વારી.

અવલોકન

“જામે જમશેદ”નો નવા વરસનો અંક — આ ૧૯૦૭૧૧નો દળદાર અને પુરવક ના આકારનો અંક મુંબઈના ‘જામે’ તરફ થી તેના પ્રાકરને બેસતા (૧૯૧૧) વરસ ની ભેટ તરીકે આપવામાં આવ્યો છે. તેની અમને ખબર નહીં અને આબાર સાથે રાંધકારીએ છીએ. આ મનોહર અંકમાં વિધિવિધ લખાણો અને તરેહસર સુંદર ચિત્ર આપવામાં આવ્યાં છે. લેખોની ૪ ૩ નોકે પારસી વાંચકો માટે ખાસ ને કરાએલી જણાય છે, છતાં કેટલાક લખનારાનાં નામ સામાન્ય ગુજરાતી વાંચકોથી પણ અજાણ્યા નહીં હોય. ચિત્રોની સુંદરતા બહુ ઉત્તમ રીતે ધ્યાન જણાય છે. લખાણમાં ચિત્ર સુંદર તેમજ સમજક હરવા લખક હેવાથી આ ને ઉપયોગીતા ખાસ વધારે છે. આ છપા કરાને સરસ નમુનો વેટ માટે બહાર પાડવા માટે પ્રયત્નકર્તાઓને અમે મુબારકબાદી આપીએ છીએ.

પરમન, મસજેવ રોડપર ચોરી કરવાનું અરોપસર પધીઆ સુસપા નાખ્યા હોઈ ને કોર્ટમાં ખડો કરવામાં આવતાં ૬૨ મહત્તી સખત મહુરિસી જેલને સંભળે હતી.

એશીઆટીક સંવાલપર

જનરલ રમટસ

અગત્યનો ખુલાસો

યુનિયન પારલામેન્ટમાં

વેપારી સામે ચર્યા

તા. ૨૮ મીએ યુનિયન પારલામેન્ટમાં એશીઆટીક સંવાલ ૩૨૨ ક્ષેત્રથી અને નીચે આપીએ છીએ :—

વેપારી સામેનાં ખોનોશનો

મેમ્બર રુપના મી. નેસરે એવી દરખાસ્ત કરી કે 'વધુ એશીઆટીક ઇમીગ્રેશન સામે વિરુદ્ધતા બતાવનારાં, તથા એશીઆટીકના વેપારના અને ફરયાના હકપર અટકાયત મુકવાની માગણી કરનારાં દેશોમાં પીટીકનો આવેલાં છે તે ખાતમાં લેવા માટે સરકાર આગળ મુકનાં.' આ ફરખાસ્ત રજુ કરતાં મજબૂર મેમ્બર પેલાના લાખજમાં એશીઆટીક વેપારી સંબંધમાં આંકડાઓ આપ્યા, અને કહ્યું કે ૧૯૦૬ના ફેબ્રુઆરીમાં ટ્રાંસવાલમાં ૮,૩૭૩ એશીઆટીક હતા, અને ૧૯૧૦માં ૪૦૪૫ એશીઆટીક લાઇસેન્સ હતાં. આ ભરાવનો નીકાલ કરવાની રાજનીતિ આ મુલકે પ્રકાશ કરવી જોઈએ. પછી બધાં એશીઆટીક લાઇસેન્સ લઇ લેવામાં આવે તો કેમ કરવું પડે તે ઉપર પેલાના વિચારો જણાવ્યા અને કહ્યું કે સાચો અને અસરકારક રસ્તો માત્ર એ છે કે ઇમીગ્રેશન કમિશને મટે બંધ કરવું, અને કોઇ એશીઆટીકને મુલકમાં દાખલ થવા દેવા નહીં. પછી ટ્રાંસવાલની એશીઆટીક રાજનીતિને વાજબી કહીને તેની તરીક કરવામાં આવી. "જો એકવાર તમે એશીઆટીકનો દાવો કમીશનને કે તેઓ કાપવાની નજરમાં જોવાની સાથે એકસરખા છે, તો આપણું આવી બનું સમજાવે." એશીઆટીકનો ધસારો સાવ બંધ કરવાનો કાઠો વડવામાં પારલામેન્ટ મદદ કરશે એવી કું આશા રાખું છું.

ફરખાસ્તમાં મુકારો

મી. વાન નીકરકે મુકારો મુક્યો કે એ વિષય સંબંધી બધાં પીટીકનો સરકાર આગળ મુકવા

પારલામેન્ટને આપામણ

સર કું. વેલ્લટને આ ફરખાસ્તને ટોકી આપ્યો, અને આમ કોઈ કે પારલામેન્ટ આ સવાલનો નીવડે. કરતો જોઈએ, જે

વી જોરાઓની મજબૂત પ્રજા બાંધવાનું થતી રહે.

"ખુલા દક્ષિણ આફ્રિકાનું રક્ષણ કરો."

મી. નીકરકને (વોટરખરગ) કહ્યું કે "દક્ષિણ આફ્રિકાનું અવિષ્ય જોખમમાં છે, અને જો એશીઆટીક દાખલ થનારાઓ સામે સખત પગલાં ન લેવામાં આવે તો ખુલા દક્ષિણ આફ્રિકાનું રક્ષણ કરો." આપણા ઉપવર્ગમાં જુના વસી રહેકના દરને પણ કું તે આડે આવરા દઈ નહીં પણ એક કારી ધામાં તેમનો બધનો નીકાલ કરી નાખું.

પોન્ટ ઇસ્ટીઝ.મેયના એશીઆટીક સામે આરોપ

પોન્ટ ઇસ્ટીઝ.મેયના મેમ્બર મી. સ્વેલે પોતાના સરકારમાં એશીઆટીકના વધારા વિશે કહ્યું, તથા તેઓ ગંદામાં રહે છે એમ જણાવ્યું.

હરીફાઈથી હરનાર

ફરતનજરમના મેમ્બર મી. એનલરે એશીઆટીક ખેતીમાં હિતરે અને જોરાઓની સામે હરીફાઈ કરે તેપર ટીકા કરી.

આખા મુલકનો વાંધો

મી. વીલ કેન્સે (ફોરેસ્ટીય) કહ્યું કે આખો મુલક એશીઆટીકની સામે વાંધો ઉઠાવે છે. ચરનારે સખત પગલાં લેવાની જરૂર છે.

હાંડીનો અચાપ કરનાર

મી. મેન્ડેને કહ્યું કે બ્રિટીશ રાજને ફરકત પડેવાડે એવી એકે બાબત હોય તો એશીઆટીકની સવાલથી કરવા માં આવે છે તે છે. ખરો રસ્તો એ છે કે તેમને દાખલ થતાં અટકાવવા. આ સવાલથી એક તરફથી આજુ રાખવામાં આવે છે, તારે બીજી તરફથી યુનિયનના બીજા ભાગમાં એશીઆટીકને સેકોની સખવામાં લાવવામાં આવે છે. હાલ સાધારણ ચક્ર પડેલી રીને હાંડીઓને જાવવા તે જોરાજખી છે. એ બીયર લેકા કરે શું? તેમને તથા વેપાર કરવા દેવાનો, તથા જમીન ખેડવા દેવાની! તેઓ આ મુલકમાં વસેલા તો છેજ : તે જોતાં તેમણે તેમના યુજાના વસ્તે કોઈક તો કરવું જ જોઈએ. જ્યાં સુધી આ મુલક એશીઆટીકને આવવા દીએ છે, અને તે જતાં તેઓ અવ્યા પછી તેમને સતવ્યા કરે છે. ત્યાં સુધી એશીઆટીકની તરફથી વડી સરકારનું વલણ કરાવાની ગંજીર જોખમથી માંડે લેવાય છે.

નરમાસની લલામણ

સર ડેવીડ હંટરે (ડરબન મેનટરલ)

કહ્યું કે આપણે નરમાસવળી બાવામાં બોલવું પડે છે. હાંડીઓને કોલોનરોના લાલ માટે પ્રથમ દાખલ કરવામાં આવ્યા છે, અને તેમણે હાલમ કામ પામવેલ છે. નાતાલમાં કું હાંડીઓ સચે બધા સંબંધમાં આવ્યા છું, અને તેઓ ખતીલા તથા ધણા સારા શુણે ધરાવનાર માનુસ પડ્યા છે. કું બરસો રાખું છું કે રાજનીતિ વડવામાં આવેને આ લોકોને હાંસાક આપનારી થશે, તથા હાંડીરતાન જેમાં સમાએણું છે એવા રજા તરફની આપણી ફરજ તરફ ધ્યાન આપાશે.

ઈમીગ્રેશન તબલ બંધ કરનાર

મી. લેમરે (મેરીક) એશીઆટીક હરીફાઈના બમપર (રિપેસન કરવું). એશીઆટીક ઇમીગ્રેશન જરાપણ આજુ રાખવાની છુટીને તેણે વખેડી કહી અને બરસો બતાવ્યા કે એશીઆટીકને આ મુલકમાં આવવાના કોઈ રસ્તા રહ્યા હોય તે બંધ કરવામાં આવશે.

હાંડી વેપારીના ફરમન

મી. હેમરે (ફીલેપ્સ) કહ્યું કે સાધારણ રીતે નાતાલના હાંડી વેપારી બ્રિટીશ પ્રજા નથી, પણે બાગે જે રા વેપારીઓથી આ લોકોનું રક્ષણ થાય છે. કેપપર આવતાં તેણે આંકડાઓ બતાવીને કહ્યું કે જોરાના લાઇસેન્સમાં વધારો થયો છે તે કરતાં વધારે પ્રમાણમાં એશીઆટીક લાઇસેન્સમાં વધારો થયો છે. આ એશીઆટીક જ્યાં ફાવે ત્યાં કમાણી કરવા પોતાની મેજાજ આવેલા છે. મુલકની નીનિનો આધાર જોરી વસિલ ઉપરજ છે.

વેપારીને ખતીલા હયા

મી. વેલ્લટને (વાઈખરગ) કહ્યું કે જો હાજરે લોકો આવી વસી રહેલા છે, અને જેમના હકનું રક્ષણ થવું જ જોઈએ તેમનું શું કરવા ધારો છો? એક મજબૂત રસ્તો એ છે કે એશીઆટીક વેપારીને ફરલક વરસની મુદત આપીને ખરીદી લેવા. પ્રોટેક્ટોરેટ (બીન્ગુઆના લેન્ડ)માં હાંડીઓ હવે દાખલ થવા પામે છે, અને તેમની વેપારી નીતિ એવી છે કે જ બીર ખામગો કમો થાય.

"ટ્રાંસવાલમાં આપ અમાન છે"

મી. જુબરેટ (વેકરરટામ) કહ્યું કે ટ્રાંસવાલમાં એશીઆટીક આપ સમાન છે. રીપબ્લીકન સરકારને તેમનો પગ બીલકલ નહોતો, પણ ૧૮૭૭ પછી તે આ દાખલ થવા અને વસી રહ્યા તે

આ આદાનીત બિટીક પ્રજા લેવાથી તેમને વાસ્તે મેલવણ કરવામાં આવેલી. આ લોકોના હવે પુરાણા હશે થયા છે, અને તેથી સવાલ મોટી મુશ્કેલીથી ઘેરાયેલ છે. આ લોકોના હક ખરીદી લેવા માટે જે જોઈએ તેમાં મારા મુ'ટનારાઓ હીરસો આપવા તકવાર છે. છતાં તે બાબત તરફ ન્યાયસર અને ઇન્સાની રીતે વરતવું.

“હોંદી ને આરબ જુદા છે”

મી. મેઇસરે (વીન) કહ્યું કે પુરવ ના કીનારાપરના આરબ લોકો વિશે આપણે કામ કરવાનું છે. બીજા મોલ નારાઓ આરબને હોંદી ઇમીગ્રેન્ટ સાથે મેળવતા લાગે છે. આ લોકોની સામે વાંધો એ છે કે તેમનામાં વેપારી નીતિ નથી, તથા તેઓ મહાકામાં રાજગાર કરે છે. સરકારે મજબુત રાજનીતિ અખ ત્યાર કરવાની જરૂર છે; નહીં તો આ લોકો અમલદારને લાંચ આપીને અચકામ તેમ નથી. એક વેપારીને લાઇસેન્સ અપાવવા માટે એક ઠેકાણે મેયરને પા. ૫૦ ની લાંચ આપવામાં આવી હતી એવી વાત તેણે જણાવી, અને દરખાસ્તને ટેકા આપ્યો. તેને લામતું હતું કે આરબ વેપારીઓને રાજગાર અંધ કરવા મુક્ત આપવાની તમા ધરે તો બહુલો આપવા ની સુમના દરખાસ્તમાં થવી જોઈતી હતી.

જનરલ સ્મટસનેના બાબત

મુબમી ખાતાના પ્રધાન તરીકે જનરલ સ્મટસે પ્રધાનમંડળ તરફથી કહ્યું કે— આ સવાલ દક્ષિણ આફ્રિકાનોજ છે એમ નથી; તે આખા રાજનો સવાલ છે. મોટે ભાગે આ વિશાળ દ્રષ્ટિને લીધેજ સરકારની મુશ્કેલી ઉભી થાય છે. આ સવાલનો છેવટનો અ. અ-રકારક નીવેડો કરવા માટે એકજ રસ્તો છે, અને તે એ છે કે એશીઆટીક ઇમીગ્રેશનનો અટકાવ કરવો, જેથી એશીઆટીકની જુરી વસ્તિનો તદ્દન નાશ તો નહીંજ કરી શકાય, પણ તેને ઘટતી હકની અંદર રહેવું પડે. હોંદીઓ અને એશીઆટીકો ને સાધારણ રીતે જનલી તરીકે આપણે રાખી શકીએ નહીં. તેઓ એક પુરાણી જાતના માણસો છે, જેઓ પોતાના હક માટે કેમ લડવું અને કેમ કુપ સદન કરવાં તે બધું છે. આ સવાલ વધારે મુશ્કેલી બરેલો છે, કેમકે ઇંગ્લાંડ અને હોંદુસ્તાનમાં મોટી વચ પહેામી રાકે એવા, તથા ઉચ્ચ ચારિત્ર્યવાળા અને પક્ષી બુદ્ધિવાળા માણસોની આગેવાની નીચે એકજ યજ કામ લેવાનું એશીઆટીકો

બધે છે. સરકારની રાજનીતિ એવી છે કે ઇમીગ્રેશનની હદ બંધતી. પછી તેમણે જુદા જુદા પ્રાંતના એશીઆટીક સવાલનો ચિતાર આપ્યો. અને કહ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં એશીઆટીક બાબત માં એક એરેજ ફી રેટેજ ડાહી અને કુરદર્દી (લાંબી નજરવાળી) રાજનીતિ ધારણ કરી છે. પણ તેમણે આજી બતાવી કે હોંદી સવાલ સંબંધમાં યુનિ વન અને બિટીક સરકાર વચ્ચે થએલા પત્રવહેવાર થોડા વખતમાં સભા આમણ રણ કરવામાં આવશે. આથી માલુમ પડશે કે ઇમીગ્રેશનનો અટકાવ કરવાની રાજનીતિ વડી સરકાર કણુલ રાખે છે. તેઓ એટલીજ શરત કરવા માગે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં દર વરસે એશીઆટીકને અમુક હરવેલી સંખ્યામાં આવવા દેવા. એ શરત કણુલ રાખવામાં યુનિ વન સરકારને કાંઈ મુશ્કેલીત નહી નથી. દરસવાલની માજી સરકાર દરસાલ કે એશીઆટીકને આવવા દેતી હતી. આખા યુનિવન માટે કે બહુ થોડા થાય, પણ સભા સમજી શકશે કે એવી રીતે દાખલ થવા હીધેલી સંખ્યાથી હોંદી વસ્તિમાં વજીહદાર વધારો થઈ શકે નહીં સર કારની રાજનીતિની બીજી એ વાત છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસી રહેલા એશીઆટીકને પોત પોતાના પ્રાંતમાં રાખવા. જુદા જુદા પ્રાંતમાં જે કાયદાઓ હશે તે લાં કાયમ રાખવામાં આવશે. એશીઆટીકને તેમના પ્રેવીન્સની અંદરજ રાખવાનો અમારો ઇરાદો અમે બિટીક સર કારને બહેર ક્યો છે; અને જો કે આ બહુ હિદાર રાજનીતિ લાગતી નથી, છતાં યુનિવનના લાજ સાચવે એવી તે એકજ રાજનીતિ છે. જુદા જુદા પ્રાંતના સવા લની વાત કરી જનરલ સ્મટસે કહ્યું કે નાતાલમાં આ બાબને બહુ સંતોષકારક વલણ લીધું છે. અવખ્યની રાજનીતિ જુ થશે એ કહેવું બહુ મુશ્કેલ છે. જુના હકોને તરછોડવાનો બીલકુલ ઇરાદો નથી. પણ હક બાંધવાનાં પગલાં જરૂરી થઈ પડશે. તેમણે કહ્યું કે બપો રાજગાર એશીઆટીકના કાયમાં ન જઈ પડવે જોઈએ. બપો એશીઆટીક મીલકત ખરીદી લેવાની રાજનીતિ વહેવાર થઈ શકે એમ હું માનતો નથી. દેખરેખ રાખવાની નહીં કે સત્તાવવાની, પણ સંભાળ રાખવાની (સાંભળે સાંભળે)— સંભાળ બરેલી રાજનીતિથી બહુ થઈ શકશે. હું નથી ખારતો કે નાતાલ ઉપર બહુ જોરથી ઉતરી પડવું એ હડાપણ બરેલું કહેવાય. જુલકાળમાં એક જુલ

ત્યાં થઈ છે. નાતાલની કાલની મુજબજ માં આપણે ફિલસોજી દર્શાવી જોઈએ. મને લાગે છે કે અપણે ગીરમીટીઆ મજુરી માગતા નથી, અને સરકાર તેમાં વચ્ચે પડવા મજબૂતી નથી. મસલતમાં અહીંની સરકારની સલાહ લેવાઈ નહોતી, છતાં જે પમલુ (ગીરમીટીની બંધીનું) લેવાયું છે તે આમાન્ય લોકમતને અતુ સરવું છે. છતાં બધાના લાજ જજરાય એ માટે આપણે સંભાળ રાખવી જોઈ એ. જુલાઈ સુધી ગીરમીટીઆ મેળવવા ની તક ખુલ્લી રહેશે, પણ ત્યાર પછી તે બંધ થશે. આ બાબત એવી છે કે તેનાપર ઉચ્ચેરનારાં આપણે આપવાનું સહેલું છે, પણ હું આજી રાખું છું કે દરેક મેંબર આ બાબતમાં હિદાર બાવ ધારણ કરશે. મેં જોયું છે કે આ સવાલ લંડન ખાતે મળનાર ઇમ્પીરીયલ કોનફરન્સમાં ચર્ચાવાનો છે તે બાબત બહુ અગત્યની થઈ પડશે. આ સવાલ માં નોખા નોખા પક્ષવાળાઓ વડવાનું નથી, કેમકે મેં જે રાજનીતિ બતાવી છે તે દક્ષિણ આફ્રિકાની જમે તે સરકાર મહલ કરશે, અને તે બધા સાઉથ આફ્રિકાને પસંદ પડશે.

ત્યારબાદ મુબમી સાથે દરખાસ્ત પાસ થઈ હતી.

આ સંબંધમાં ‘મરકુરી’ નો ખબર પત્રા મંજબવારે રાજે તારથી જણાવે છે કે એશીઆટીક સંબંધી મી. સ્મટસના બાવણથી એવી અસર થઈ છે કે જાપી રીઅલ કોનફરન્સ બરાજ બવ ત્યાં સુધી એશીઆટીક રાજનીતિ સંબંધમાં તક રારી મુદ્દાઓ કલા કરવા પ્રધાનમંડળ તકવાર નથી. મુખ્ય નિરાજા એ થઈ હતી કે એશીઆટીક વેપારીને નાણુ કરવાનાં કાંઈ સીધાં પગલાંનો ખ્યાલ આપ વાક મુદ્દી પ્રધાને માંડી વાળ્યું હતું. છતાં ઇમ્પીરીયલ કોનફરન્સ સંબંધી સ્થિતિ જોતાં લાગણી શાંત રાખવામાં આવી હતી. હમણાં પ્રસિદ્ધ થએલા ઇમીગ્રેશન બીલમાં એશીઆટીક વિશે કાંઈ ઇરાદો કરવામાં આવ્યો નથી તે ઉપર બહુ ટીકા થઈ છે. પણ આજ સાંજે મા. સ્મટસે એવો ખુલાસો કર્યો હતો કે એશીઆટીકને કાયદામાં સરખા પણ આપવા છતાં તેમની સામે કારો બારી રીતે તકાવત દાખલ કરાય તે; તથા તેમને પોત પોતાના પ્રાંતમાં રાખવામાં આવે તે વડી સરકારે કણુલ રાખે છે તેથી બહુ મોડેના વખત સુધી પાર લામેટમાં મંજીર જાતની એશીઆટીક ચરખા થાય એવો સંભવ નથી.

રેલવેના બેહુલા ધારા

સામાના ગેરકનસાફા કરો

નાતાલ ટ્રીબ્યુન કોમિશને
પત્રવ્યવહાર

યુનિયન સરકાર તરફથી હાલમાં નવા પ્રમટ થયેલા રેલવેના ધારાના દરો સંબંધી નાતાલ ટ્રીબુન નીચેના કાગળ રેલવે ખાતા ઉપર લખ્યો છે :—

તા. ૨૪-૨-૧૯૧૧

“સાહેબ,—નવી રેલવે ધારા યોધી ના ૪૬, ૬૮ અને ૬૯ પાના ઉપર હપાએલ પેસેન્જર દરોમાં બારે ખામીઓ છે તે તરફ અધિકારીઓનું ધ્યાન ખેંચવા કૌચિસ કરે છે.

ત્રીજા વરગની સાધારણ અને સીકન ટીકીટોમાં ગેરવાજબી ફેરફારો થયા છે તે અમે બતાવી આપવા માગીએ છીએ. સામાના તરીકે ૫૦ મહાલ માટે ત્રીજા વરગનો આવજનો દર ૬/૩ હતો, હારે હાલ તે વધારીને ૭/૪ કરવામાં આવેલ છે. એટલે તેમાં ૧૭ ૧૬ થી વધુ વધારો કરવામાં આવ્યો છે. બી ૫૦ માહલની ત્રણ વરગની ટીકીટોનો વિચાર કરીએ, તો બીજા વરગની સમવડો લગભગ પહેલા વરગના જેવો છે, તેનાં એ ટીકીટોનો તફાવત ૪/૧ નો રાખવામાં આવ્યો છે; પણ ત્રીજા વરગની સમવડ બીજા વરગ કરતાં વધુજ એછી હોવા છતાં તેમાં ટીકીટોનો તફાવત માત્ર ૨/૫ જેટલોજ રાખવામાં આવ્યો છે.

સીકન ટીકીટના દર તપાસીએ તો માલુમ પડે છે નાતાલના પહેલા અને બીજા વરગની સીકન ટીકીટોમાં ખાસ ઘટાડા કરવામાં આવ્યા છે, પણ ત્રીજા વરગના દર તો એટલાને એટલાજ રાખ્યા છે, તે વિષે નીચેના અંકિતઓ ઉપર ધ્યાન ખેંચીએ છીએ :—

વરગ	૩	૦	૦	૦	૦
૧	૨	૨	૨	૨	૨
૨	૦	૦	૦	૦	૦
૧	૧	૧	૧	૧	૧
૨	૧	૧	૧	૧	૧
૩	૦	૦	૦	૦	૦
૧	૨	૨	૨	૨	૨
૨	૨	૨	૨	૨	૨
૩	૨	૨	૨	૨	૨
૪	૦	૦	૦	૦	૦
૧	૨	૨	૨	૨	૨
૨	૨	૨	૨	૨	૨
૩	૨	૨	૨	૨	૨
૫	૦	૦	૦	૦	૦
૧	૨	૨	૨	૨	૨
૨	૨	૨	૨	૨	૨
૩	૨	૨	૨	૨	૨

ઉપલા આંકકાઓ ઉપરથી જણાય છે ૧, ૨, ૩ અને ૫ માહલની ત્રીજા વરગ ની ટીકીટોનો દર બીજા વરગના કરતાં યોધી રીતે વધી જાય છે. અને લગભગ ૧ લા વરગની નજીક પહોંચે છે. ૧-અને ૨ માહલ માટે ૧ લા અને ૨ લા વરગના ૬ એકજ છે. છતાં ૩ લા વરગમાં ૨ માહલ માટે ૧૦ ટકા વધારો જોવામાં આવે છે. ૪ માહલ માટેની ૩ લા વરગ ની ટીકીટ બીજા વરગ કરતાં માત્ર એકજ શીલોમ સરતી છે, ત્યારે ૫ માહલના આંકકા કરતાં શી. ૫ મેંલી છે.

અો કહેવા માગીએ છીએ કે આમ જળ ઉપનાં ૩ લા વરગના દરોમાં વધારો કરીને મરીમ લોકો પર ગેરવાજબી રીતે કર નાખવામાં આવ્યો છે. આ દેશમાં ૩ લા વરગનો વધુ ઉપયોગ કરનારા ઘણે જાગે ગીરમીટમાંથી છુટા ચનાર ગરીબ હોદીઓ હેવ છે. ગીરમીટીઆ હોદીઓ પણ તેનો ઉપયોગ કરે છે. આ લોકોની કમાણી એટલી જુજ હોય છે કે ઉપરના બારે દરો તેમને જુજ અસર કરે તેમ છે.

સાકેચ આફ્રિકન એકટની ૧૬૭ મી કલમમાં યોધુ જણાવેલું છે કે રેલવે ખાતા વેપારી ધોરણ ઉપર ચલાવવામાં આવશે. આનો હેતુ ઉદ્યોગ તથા ખેતીને ઉત્તેજન આપવાનો હતો. કૌચિસ હિમ્મત થી કહે છે કે નાતાલનાં ઉદ્યોગ તથા ખેતીની આબાદી મોટે ભાગે હોદી મજુરો ઉપર આધાર રાખે છે. આટલે હાલના વધુ ફરેને લીધે આખરે ઉદ્યોગ અને ખેતીને હાની પહોંચે તેમ છે.

એ જણાવી વાત છે કે સરખામણીમાં બીજા તથા પહેલા વરગ કરતાં ત્રીજો વરગ જુજ સારો નહો. આપે છે, અને કૌચિસને એમ લાગે છે કે બીજા તથા પહેલા વરગના પાસેજરો જેઓ વધુ ભાર સહન કરવાને સક્તિવાન હોય છે, તેઓના સુખને માટે મરીમ ત્રીજા વરગના લોકો સાથે કર નાખવામાં આવે છે. કૌચિસ માને છે કે જે લોકો જરા પણ સહન ન કરી શકે, તથા જે લોકો કલા રાજદારી દર વિનાના હેમ પોતાની ફરી થાક ધટતે હેમણે પહોંચાડી ન શકે, તેઓ ઉપર કરનો અસલ ભોળો મુકવામાં આવ્યો છે.

કૌચિસ માનપુરવક વિનંતિ કરે છે કે અધિકારીઓ તેની વાતને પુરચુ ખ્યાત આપશે, અને પ્રજાના આ લાયક તથા જવાબ વગરના કામને યોગ્ય રીતે વાપરે.

તા. ૨૫ મીએ કૌચિસે નીચે મુજબ

કાગળ ધારાઓ સંબંધમાં લખ્યો છે :— સાકેચ આફ્રિકન રેલવે ધારાધોધીમાં બહાર પડેલા ધારાઓ ઉપર નાતાલ ટ્રીબુન અને કૌચિસ આપતું ધ્યાન ખેંચે છે.

વગરગેરી પ્રજા માટે મુસાફરીના ધારાઓ છે, તેમાંના ૬૦ થી ૬૭ સુધી ના ધારાઓ સામે ખાસ કરીને કહેવાતું છે.

અમારે વાદ આપતું જોઈએ કે આ ધારાઓ તદ્દન નવા છે, અને આ કોલોનીમાં કમ્પલ્સા જેમ નથી. વળી યુનિયન પહેલાં તેવા ધારાઓની જરૂર જણાઈ નથી અને હાલમાં કાંઈ સ્થિતિ બદલાઈ ગઈ નથી કે જેથી તે ધારાઓની જરૂર પડે. આ ધારાઓને કૌચિસ બીજા જરૂરી તથા અપમાનકારક માને છે.

ઉપરજરી નજરે જોતાં પણ ઉપલા ધારાઓમાં સંખ્યાબંધ ખામીઓ કૌચિસ ને માલુમ પડે છે, અને અધિકારીઓ એ વાતને જ્યાલમાં લેશે એમ તે માને છે. આ ધારા કેપના પેસેન્જરને લાગુ પડનાર નથી, તેથી ૬૩ મા ધારામાં બતાવેલી દરેનમાં કેપનો હોદી પેસેન્જર મુસાફરી કરી શકે, અને એરેન્જ રીવર કોલોનીની હદપર પહોંચતાં તેને તેમાંથી નીકળવાની ફરજ પડે. વળી કેપની સરહદ સુધી તેના ગોરા સાર્થીઓને તેનાથી સુગ ન ચડી હોય, પણ તે સરહદ બોજંગ્યા પછી ચડે એવો સંબંધ નથી. ઉપર જણાવેલી દરેનોમાં દરોસવાલથી કે એરેન્જ ફો રેટથી કાઢ પણ હોદી મુસાફરી કરી શકે નહીં, પણ કેપની સરહદ આવી કે તેને તે દરેનમાં ચડી બેસતાં અને ગોરા પેસેન્જરને નડતરપ થતાં કાંઈ અડચણ આવે તેમ નથી.

અમને ખ્યાલ છે કે આવી ખુલ્લે ખુલ્લી છુલો તમારી નજર જ્યામળ મુકતાં તરતજ તમે તે ધારાઓ નાબુદ કરશો. અમે ખાસ એ જાણત જણાવવા માગીએ છીએ કે આવા ધારાથી કોમી બેદ છોડે યાવ છે, અને પરિણામે સાથે રહેનારી કોમોમાં કડવાસ વધે છે અને હોદી કામની કામણી દુઃખાય છે.

વળી અમારે વાદ દેવડાવવાની જરૂર પડે છે કે કેટલાક મહિના અગાઉ દરોસ વાલની પ્રિ. ઇ. એસોશીએશનના પ્રતિ નીધિઓની સાથે સમજુતી કરીને સી. એસ. એ. આર. ના અમાલના ખાતાએ ઉપરના ધારાઓના હેતુ સારે તેવા, છતાં સામણી નહો દુઃખવનારા, ધારાઓ કમ્પલ્સા રાખ્યા હતા. આથી ૬૦ થી ૬૭ નંબરના ધારાઓને બદલે ઉપર જણાવેલા ધારાઓ કામ રાખવામાં આવે એવી અમે અરજ કરીએ છીએ.

લંડન ઓલ-ઈન્ડિયા મોસ્લેમ લીગની લડત

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓ સંખ્યા વધુ લખાણ

ઓલ-ઈન્ડિયા મોસ્લેમ લીગની લડતની શરૂઆત વતી સેક્રેટરી મા. એમ. ડી. કાદરખાનને તા. ૧૯ મી જાન્યુઆરીએ નીચે નું લખાણ કોલોની ખાતાના પ્રધાન પર મોકલ્યું છે:—

ફરમા વોટના હુકમ

કોલોનીઓના અને તેના પાસ કરીને દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓની હાલમાં સંખ્યામાં અમારી યોગ્ય વર રજુઆત ના જવાબમાં તપાસ તા. ૧૪ મી ડીસેમ્બરના કામળ માટે મારી કમીટી બહુ આભાર માને છે. અમારી અરજમાં જણાવેલી હાલકો પદે પદાત આપવામાં આવે છે એ જાણી મારી કમીટી બહુ આભાર માને છે. કેમકે એવું જાહેર થાય તેની પણ અસર થવા વિના રહે નહીં. બીજી ત્રણ ખામતો તમારા કામળમાં જણાવેલી છે તે નિમ્ને મારી કમીટી થોડી ટીકા કરવા માગે છે.

મારી કમીટીના કામળની પહેલાં ૧૪ વરસના હાલકોને નિશાળમાં ન લેવા વિષેના ધારો રદ કરવામાં આવ્યો છે એ જાણી મારી કમીટીને સતેષ થયો છે. મારી કમીટી ભરોસા રાખે છે કે આ વલણને બરાબર જાળવી રાખવામાં આવશે અને હોંદી બાળકોને યોગ્ય કેળવણી લેવા દેવામાં ગેરવહેતર અડચણો નહીં મુકવામાં આવે.

કોલોની ખાતાના પ્રધાન હું છે કે યુનિયન થતાં પહેલાં ફરમા જે હરેખા કમળના હક હતા, તેને ૧૯૦૯ના સાકિય આફ્રિકન એક્ટથી ખસેડી પહેંચી નથી. પણ અમે ખાતરીથી કહીએ છીએ કે સુખ્યા બાબતમાં યુનિયન થવાના હોંદીઓની સ્થિતિ સુધરવાને બદલે ખરાબી છે. યુનિયન પહેલાં કેળવી સર્વેપરી ધારા સમા માટે હોંદીઓ સમારકો તરીકે દરેક દાર હતા. સાકિય આફ્રિકન એક્ટથી મુરોપીયન ન હોય એવા ઉમેદવારનો યુનિયન પારલામેન્ટ માટે ચુકાવાનો હક છીનવી લેવાય છે. આથી મારી કમીટીને લાગે છે કે હોંદીઓના અગાઉના હકમાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે એવી તેની રજુઆત આજખી છે.

હોંદીઓની સંખ્યાઓની અને આફ્રિક

કોની વચ્ચે જાણી જોઈને કોપી તફાવત કોઈ કરવામાં આવ્યો છે.

નાતાલના વેપારીઓની હાલમાં

નાતાલના કીમરમ લાઇસેન્સિંગ એક્ટ નો અમલ હોંદી વેપારીઓ ઉપર કરેલો થાય છે, એવી ફરીવાર અમારી હતી, પણ હવે અમને જાણ થયું છે કે સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ થઈ ચકે છે. છતાં મારે જણાવવાની જરૂર પડે છે કે નવા લાઇસેન્સના સંખ્યામાં અપીલ થઈ ચકી નથી. આ એક ગંભીર હાલમાં કહેવાય. મોરડની અંદર બેસનારાઓ વચ્ચે લાગે હોંદી વેપારીઓને કમીટી દેવને કમળના વેપારીઓ કે વેપારીઓના બાઇ બ યોગ્ય હોય છે. આ વાત જાણવા પછી હોંદી વેપારીઓની હાલત એખી રીતે સમજાવક શકે તેમ છે. મોરડના સુકાલ પછી વખત એવા હોય છે કે જેમાં સાધરણ મોટી પ્રાંત રજુ હોય નથી. દાર વેચવાના લાઇસેન્સની અરજીઓ કેસો આ દેશમાં ન્યાય વિહારી કરે છે, તેમ લાં નવા લાઇસેન્સની અરજી નવા વિહારી સાંભળે એમ થયું જોઈએ, મુનિસીપાલિટીને એ અધિકાર ન સોંપ્યો જોઈએ. છતાં નાતાલના કાયદાએ તેનો મુદો રસો રાખ્યો છે, તો વારસીક લાઇસેન્સની જેમ નવા લાઇસેન્સની અપીલો પણ સુપ્રીમ કોર્ટમાં લઈ જવા દેવી જોઈએ. વખતને અનુસરીને કે કોઈ બીજા કારણથી એક જગ્યાએથી બીજા જગ્યા પર વેપાર ફેરવવા કમળનાર હોંદી ને હાલનો કાયદો નડતરપ થઈ પડે છે. વળી નાતાલ લાઇસેન્સ મોરડનું વલણ જોઈને દક્ષિણ આફ્રિકાના બીજા ભાગમાં પણ તેનો એવ લાગે એ સંભવિત છે. મારી કમીટીને લાગે છે કે કેપ કોલોનીમાં આપુ વચ્ચે દેખાવું રદ થઈ ગયું છે.

એક ગંભીર ચેતવણી

આમ આગલા કમળની ૧૧ તથા ૧૨ કસમ વિષે કોલોનીમાં લખાણું કે હોંદી સરકારે અત્યંત જુલાઈ માસથી નાતાલને ખીરમોટીઆ આપવાનું બંધ કરવાનો કાયદો છે. તે પગલાંને મારી કમીટી સહેલની નજરે જુએ છે. મારી કમીટી ને લાગે છે કે તે ડાહ્યાણ ભરેલું અને ન્યાયી પમણું લેવાયું છે, છતાં એક દાર પ્રાંત તરીકે, સહેનશાહતના એક સહીથી મોટા ભાગને બીજા નાનકડા ભાગ માંડેલી પોતાની પ્રાંતના રજાણ માટે આવા પમણું લેવાની ફરજ પડે, તે અમને અપોખ સામ્યા વિના રહેતું નથી. આ પમણુંની વધુમાં વધુ અસર એકલી થવાની

કે તે સહાને વધારે અટકાવશે. છતાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં જે વસવાટ કરી રહેલા હજારો હોંદીઓ હાલમાં મેળવી રહ્યા છે તેમને તેથી કાંઈ રાહત એવું નથી. એટલે સહેનશાહતના રવ રાજ્ય મેળવતાં સરકારોમાં હોંદીઓને જે હમકારી મેળવવી પડે છે, તેથી હોંદી સ્થાનમાં પધરાતા જતા અસતેષનો ઉપયોગ થતો નથી; અને સહેનશાહતના હકમાં તેથી જે ગંભીર નુકસાની થવા પડે છે, તેમાંથી બચી સકાતું નથી.

કમીટીના ટેનફરન્સ

આવી હાલતમાં મારી કમીટી વિના ટુર મને કમળ છે, કે હોંદી સંચાલનો હાલો યુનિયન પારલામેન્ટ કરી નાખવાની છે એવી અફવા ચારે તરફ ઉડી રહી છે તેનું ટુરત સમાધાન થઈ જાય. કમીટીને લાગે છે, કે યુનિયન સરકારના પ્રધાનો પાસે રજુઆતો કરીને, તથા આવતી કમીટીના ટેનફરન્સની મારફત કામ લઈને, યોગ્ય ફેસલો લાવવાનું હમણાં કરવાની જે તક છે તેને વડી સરકારના પ્રધાનો પુરેપુરી રીતે હાથમાં લેશે. આ સંચાલનો નિર્વેકો લાવવાની બહુ ભારે અગત્યવાને લીધે મારા અગાઉના કામળની ૧૬ મી કસમમાં કમીટીના ટેનફરન્સ આગળ આ ગંભીર સંચાલ અરજવા એક અથવા વધારે હોંદી પ્રતિનિધિઓ દાખલ કરવાની જે સુચના કરવામાં આવી હતી, તે વિષે ફરી વાદી આપું છું. આ સંચાલ ના નિર્વેકો ઉપર હોંદી પ્રાંતના સુખ અને આખાહીનો મોટો આભાર હોવાથી, મારી કમીટી માને છે કે હાલો તરફના વિચારો તેઓની સ્થિતિથી જાતે વડેફાર હોય એવા સંચાલનો તરફથી રજુ થવા જોઈએ. મારી કમીટીને ખાતરી છે કે આવા પ્રતિ નાધિતી હાજરીથી આખા સહેનશાહતને અને હોંદી પ્રાંતને, બનેને સતેષ થવા જેવી જનનો નિર્વેકો લાવવામાં બહુ મદદ મળશે.

જોરી આરતે પર કહરોવા કુમળને "કે જે લખ" એવું નામ આપવામાં આવ્યું છે. આ લખ મામે પ્રેરેટ માટે મુજ રીવરમાં મળેલી જોશઓની મીટીંગ માં એક બેઠનને જણાવ્યું હતું કે જે હોંદી મલરો બંધ થાય તો કાફરો પર મંદુરી માટે આભાર રાખવો પડશે. અને કાફરોમાં પણ જાહાનતરથી મોટી બીઆ તરફ ખરાબ દક્ષિ રાખવાની બીજી પડે છે.

ગીરમોટનો બંધો પર હોંદો છાપો

"દેલીઆર"

અમે તો વગર અચકાઈ દીઠીએ છીએ કે આ પમણુ આ દેશની પહેલી કાલ સીલમાંજ લેવાનું જોઈતું હતું..... હમણાં પણ આ હરાવ કરવામાં સરકારે દીઠાપણુ વાપર્યું છે. કેમકે જણ માસ ની નોટીસ આપવાની મુદત પણ બીજા ત્રણ માસ પછી જાહેર કરી છે. આ દરમિયાન સામેના પક્ષને બંધી જોડાયું કરી લેવાની તક મળી જશે..... જો કેસોનીએ સહેનશાહની હોંદી પ્રમુખને તેના રાજ્યમાં આવવા દેવા તકવાર નથી, તો અહીંની સરકારે પણ કેસોનીસરને બહાર રાખવા તેટલેજ દરજ્જે તત્વાર રહેવું બાજબી છે.

"લીડર"

હોંદી સરકારના ફાવેને આખા હોંદુ સ્તાનમાં સંતોષથી વધાવી લેવામાં આવ્યો છે. હોંદીઓની હાડમારીને લીધે આવું પમણુ ક્યારનું લેવાનું જોઈતું હતું. ગીરમોટ બંધ કરવાથી દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓને રાહત મળે એ માનવું નહાયું છે; છતાં હોંદી સરકારના વરતનથી દક્ષિણ આફ્રિકા તથા બીજા કેસોનીઓને જાન આવશે કે હોંદી ઓને પણ પગથી ચકચે નહીં.

"આલસા એડવોકેટ"

એ હરાવ બહુ ભારે થયો છે, અને હોંદી સરકાર તે માટે મુખ્યારકબાદીને લાયક છે. એક વાદગાર અમલનો આ પહેલો વાદગાર બનાવ મળી રાકાય. સરકારે એવું પગણુ લીધું છે કે જેના ન્યાયપણા વિષે તથા અગત્યતા વિષે સરકાર એક મત છે. વળી તેથી પ્રમુખને સ્વાસ્થ્ય એજ સરકારનો સ્વાસ્થ્ય છે, એમ બતાવી દેનારો મજબુત દાખલો એક છે. દક્ષિણ આફ્રિકાએ પોતાની જુલ જોવાનો અને આવી અસંબંધિત સ્થિતિમાંથી પાછા હટવાનો વખત હવે આવ્યો છે.

"ટ્રોબુન"

બ્રિટીશ હોંદી પ્રમુખ બ્રિટીશ કેસોની ના ભોગે પણ રક્ષણ કરવાનું આ પમણુ પ્રમુખને અસર કર્યા વિના રહેનાર નથી. લેરડ હારડીએ મુખબના હોંદી વેપારીઓ માં માનવરનો જવાબ આપતાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદી સવાલ ઉપર ખાસ ખાતર આપતા જે વચન આપ્યું હતું તે ધ્યાન તેણે આપ્યું છે. તર ધોત્તમ રહેને કહ્યું છે કે ગીરમોટની રીત તે

નોકર શેઠ વચ્ચે કાયદા વિરુદ્ધ સંબંધે અવકાશ આપે છે, અને સુધરેલી પ્રજા માં તે રીતની હાજતા નથી. ખો. જોખમે ના કહેવા પ્રમાણે તે અંધ શુભાશી છે, ને હોંદીઓના રવમાનને દરી ખા સમાન છે. હોંદીઓની ગીરમોટ પુરી થયે પાછા તેઓને દેશ મોકલી દેવાની શરત વિષે માગણી કરવામાં આવી હતી. આમ કરીને તેઓના સાંસ્કૃતિક વસવાટ સામે વાંધો ઉભો કરવામાં આવ્યો હતો. આથી ગીરમોટ બંધ કરવામાં હોંદી સરકારે યોગ્ય કર્યું છે..... ઉદ્ધત ટરાંસ વાલીયાઓ આથી દીઠા પડે કે ન પડે, છતાં અમે તો આ ઉત્તમ હરાવને માટે હોંદી સરકારને મુખ્યારકબાદી આપીએ છીએ.

બીજા એક લખાણમાં "ટીબુન" કહે છે કે ગીરમોટ બંધા કેસોની માટે બંધ કરવી જોઈએ. ગીરમોટની રીત સામેજ એ હોંદી સરકારે પોતાનું દિલ લગાડ્યું હોત તો તેણે હોંદીઓનાં અતઃકરણ દરી લીધાં હોત બ્રિટીશ લોકોમાં તેથી રીત અમલો હતી, પણ તે ઘણું થયાં બંધ પડી ગયું છે અને મજબુરને તેથી બહુ દાવદો થયો છે. આ દેશમાં ઉલ્લમ એક નારા એવો ઉદ્ધિઓ પણ કામદારોની તમી જોગવે છે. (લેરડ હારડીએ મુખબ એ જર એવ કેમરસે આપેલા માનવત્ર ઉપરથી જણાઈ રહે છે.) તેથી હોંદી કલંકીલના સભાસદો ગીરમોટની રીતનેજ સમુગમી નાશુદ કરવાનો આગ્રહ કરવાને ચુકશે નહીં એવો અમે ("ટીબુન" કહે છે) બરોસો રાખીએ છીએ.

"હિડિઅન સોશીયલ રીફોર્મર"

હોંદી સરકારના ફાવેને હોંદમાં એક નોકરી બીજા નાકા સુધી વધાવી લેવામાં આવશે. આના જેવું બીજું કાગ્યેજ કામ પમણુ હશે, કે જ્યાં હોંદી સરકાર પોતાની પ્રમુખને બતાવી શકે કે પ્રમુખો સ્વાસ્થ્ય તેજ સરકારનો સ્વાસ્થ્ય છે, તથા પ્રમુખની મરતબાવાળી લાગણીને માન આપવા સરકાર સદા તકવાર છે. નાતાલ માં ગીરમોટીઆ હોંદીઓની હાજતાને લીધે સાંવરી રહેલા હોંદીઓ પોતાની સ્વતંત્રતા મેળવવામાં લાઇલાજ થઇ રહે છે. આ એક જાતની શુભાશી સામેના હોંદી સરકારના ફાવેને અમે વધાવી લઇએ છીએ. તે બદલો લેવાના કારણ થી નહીં પણ તેમાં નીતિનું રક્ષણ થયું છે તેથીજ. અમે જાણીએ છીએ કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓ પણ એજ તળથી જાણે છે.

ગીરમોટનો બંધો પર વિલાયત નો છાપો

"વેસ્ટરન મરક્યુરી"

આ સહેનશાહતમાં અંદર અંદરના કંકાસ જોવામાં નથી આવતા, પણ હોંદુ સ્તાન અને દક્ષિણ આફ્રિકા વચ્ચેના કંકાસ તેવો કહેવાય ખરો. ગીરમોટ બંધ થવાથી નાતાલના ખેડુઓને ભારે મુશ્કેલ થયો છે. તેઓની દયા ખાધા વિના રહેવાય એવું નથી. વળી બાજબી રીતે જેતાં હોંદી સરકારને પણ તેનાં પગલાં માટે હપકો આપી સહય તેવું નથી. પોતાની પ્રમુખો સ્વાસ્થ્ય જેવે એ તેવું પહેલું કામ છે. હોંદુસ્તાનમાં પણ નાતાલની જેમ આ, ચીની તથા કેસા નાં કારખાનાં છે. અને દક્ષિણ આફ્રિકા માં જતા કુલીઓની હોંદમાંજ જરૂર છે એમ વારંવાર રાવ ખાવામાં આવેલ છે. આમ હોવાથી ગીરમોટીઆ બંધ થાયજ. હોંદુસ્તાન કંઈ દક્ષિણ આફ્રિકાનું એકિ અણુ નથી. તેણે તો ઉલટાના હોંદીઓ ને એકે હક આપ્યા નથી, અને ટરાંસ રાસમાં તો વળી તેઓનીપર અધમાન બરેલો રજીસ્ટ્રેશન કાયદો લાગુ પાડવામાં આવેલ છે. આમ કરવામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકો પોતાની નજરે બાજબી પણ જેતા હશે. પણ હોંદીઓ જો આવી વરતણકની સામે નયાય તો તેઓ માથુસાજ ન કહેવાય.

"માન્ચેસ્ટર માર્કેટિંગ"

લો હાર્ડિંગના વાઇસરાયપણા હેઠળ હોંદી સરકારે પહેલું જે કામ જાહેર કર્યું તેથી હોંદીઓની હાડમારી સંબંધે દક્ષિણ આફ્રિકાને જગમગ પુરો પાડવામાં આવ્યો છે. હોંદીઓ વરસો થયાં પોકાર કરી રહ્યા છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં તે ઓને સરખાપણું નથી આપવામાં આવતું, અને વેપાર શાજગારમાં પણ હમેશ દરકત નાખવામાં આવે છે તે તે રહ્યું—તેઓ અટકાયતવાળું ઇમીગ્રેશન કણુદ કરવાને તકવાર છે—પણ જેઓ સાંવરી રહ્યા છે તેને દરક રીતે કનક વામાં આવે છે, અને અન્યાયી તથા અપ માનકારક કાયદાઓથી તેમને કાઢી મુકવા નો સદા પ્રમત્ત કરવામાં આવે છે. હોંદુ સ્તાનમાં આથી ઉડી લાગણી ઉત્પન્ન થઇ છે.

"ચેરકમીયર રુબી ઓબ્ઝર્વર"

નાતાલ ગીરમોટીઆ મોકલવાનું બંધ કરવાનો હોંદી સરકારનો ફાવે મજબુતના

પ્રતિનિધિ તરીકે મી. જામલેએ વધાવી લીધા હતા, અને અમે માનીએ છીએ કે આ દેશના લોકો પશુ તેને હરખથી વધાવી લેશે. કાઉન કોલોનીમાં ગીરમીટ પુરી થયે મજૂરો જમીન ખરીદી તેમાં વાસો કરી શકે છે. પણ નાતાલમાં આ હક આપવામાં આવતો નથી. જાણી નાતાલ કોલપશુ કાળી પ્રળને—તે કાળી હોવા ખાતરજ ફેંચાઇઝ આપવાની ના પાડે છે. કોઇ કહેશે કે હીંદી મજૂરો જે નાતાલ જાય છે તેઓને પોતાનાજ મુશ્કેલી વહીવટમાં કંઈ હિસ્સો નથી. પણ તેનું કારણ એજ કે તે દેસ હજી પ્રળસપાક રાજ્યને લાગે સંચાલ નથી. પણ હીંદુસ્તાન તે લોકો જોરા નથી તેવા કારણસર તેને સહેરી તરીકેના હક માટે નાણાપક મજબૂત નથી. નાતાલમાં આમ મજબૂતમાં આવે છે એટલે હીંદીઓને ત્યાં ના જોરા લોકોના ગુલામો થવા દેવાની હીંદી સરકાર ના પાડી તેથી અમે ખુશી થયા છીએ. નાતાલને પોતાના મુશ્કેલીમાં અમે તેવા કાંપદા કરવાની છુટ છે. પણ હીંદી સરકારનેએ તેવી છુટ છે, તેથી તે પોતાના લોકોના હક અને મોજાનું રક્ષણ કરવાને બંધાએલ છે. જેટલા નાતાલી મનો પ્રિટીક પ્રળ છે, તેટલાજ હીંદીઓ પણ છે. અમે ફરી કહીએ છીએ કે હીંદી પ્રળ ઉપર મુલમ અને અપમાન વરસાવવામાં આવે તેની સામે હીંદી સરકાર થઇ તેથી અમે રાજી થયા છીએ.

ગીરમીટીઆ માટે ફાંસો

પા. ૩ ના કરને બુલમ

રટેમરથી એક ખજરપત્રી તરફથી અંગ્રેજીમાં એક કામળ મળ્યો છે તેને તરબુમો અમે નીચે આપીએ છીએ:—

એરટેટમાં સંખ્યાખ ઘ હીંદી મજૂરો ફરી ગીરમીટમાં દાખલ થાય છે. બધા કામલા એવા હોય છે કે જેમાં ચંદુ ગીર મીટની મુક્ત પણ પુરી થઇ હોતી નથી. અને કામે છે કે માલિકો કાંઈ લાલચ આપે છે. ગીરમીટમાં દાખલ થનારાઓ ને પમારપેટ્ટે આમળથી ઉધારી આપવામાં આવે છે.

“હીંદી જોરતોને ખરાબ તખીયતનું કાકતરેનું સરરીશીટ બતાવતાં પણ પા ૩ ના કરમાંથી મુક્ત કરવામાં નથી આવતી. માલિકેટ અરજ સાંભળી નહીં કે ૭ માસની વધુ મુક્ત આપે છે. એથી

વિશેષ તે કાંઈ કરતો નથી. જોરાને વીંછ વીંછ પાઉંડના પમાર કમાતા પા. ૧ નો માથાવેરા દેવો બારે પડે છે! ત્યારે મદિને પાંચ કે દસ સીલોન કમાતારી હીંદી જોરતોને પા. ૩ નો કર દેવો કેટલો બારે થઇ પડતો હોવા બોલેએ?”

જીવન દોરી

(સિલસ્ટોપના લેખ ઉપરથી)

(જમા અંકથી માલુ)

પોતાના ધણીના જોડા અને અંજરખું પણ તે પુરવે પહેરેલાં જોડા વીચાર વમળ માં પડી. પોતાના ધણીની પાસે ઉઘી રહેતાં દુરતજ તેને દારની વાસ આવી. નયુની પાસે કંઈપણ સમાન નહોતે. તેનો મહેરો ઉઘાસીન અને શીંકા પડી જએલો જોડા વીચારખું કે પોતાની પાસે ના પૈસાઓ દાર પી ગયો છે, અને સાથે આ રસ્તે ચાલતા બીખારી દારીઆને પણ ઉપાડી આવ્યો છે. નયુ અને દેવ કુત આમળ જોરડા તરફ ચાલવા લાગ્યા અને બી પણ પાછળ વીચાર કરતી ચાલી. એણે પોતાનું અંજરખું આને પહેરાવ્યું છે, અને કોટ નીચે કુડવું પણ એની પાસે દેખાતું નથી અને માથાપર ટોપી પણ નહેતી. દેવકુત જોરડામાં પેટા કે એક જગ્યાએ હાલ્યા માલ્યા સીવાય ફક્ત નીચી નજર રાખી ઉભો રહ્યો. નયુની સ્ત્રીએ વીચારખું કે એ સારો માણસ નથી અને બીધેલા જેવો લાગે છે. એમ વીચાર બાંધી પોતે રસોડા માં ગઇ, અને શું વાતચીત થાય છે તે સાંભળવા લાગી. નયુ પોતાની ટોપી ઉતારી બાંકડાપર બેસી ગયો. તે સમયે કે ઘરમાં સ્ત્રીનો મીનજ ગયો છે. થોડીવાર પછી પોતાની સ્ત્રીને કહ્યું: “અમને હવે કંઈ ખાવાનું તું આપસે?” તેણે સાંભળ્યું ન હોય તેમ તે બર બડી. અને રસોડામાંથી ચુલા પાંચવા ઉઠીજ નહીં. તે તો પોતાના ધણી તરફ જોડા નીચાસ નાખ્યા કરતી હતી.

નયુએ આ કંઈ બાળત બ્યાનપરજ ન લીધી. તે દેવકુત પાસે જઇ કહેવા લાગ્યો: “ભાઇ, અહીં એક બાળુએ શું કામ ઉભો રહ્યો? આવ, અને આ ગુણીઆપર બેસ, આપણું હવે વાળું કરીશું.” પોતાની સ્ત્રીને પુછવા લાગ્યો:

“કમ કંઈ બાળે રાંધ્યું છે કે નહીં?”

સ્ત્રીએ કહ્યું: “રાંધ્યું છે. પરંતુ તમારે માટે તે નથી. દાર પી પીને તમે તમારી બુદ્ધીજ ગુમાવી છે! તમે સહેરમાં મારે સાર તેમજ છોકરાંઓ સાર કપડાં લેવા ગયા તે ન લાવતાં દાર પી-પીને, રસ્તે ચાલતાં આ નજન રખડતા બીખારીને સાથે ઉપાડી આવ્યા. તમને કંઈ શરમ નથી આવતી? તમારા જેવા પીધેલને માટે મારી પાસે ખાવાનું નથી.”

નયુ જરા કરોધાવેશમાં બોલ્યો: “હવે એટલું બસ થશે. જરા જીભને ટુંકી કર પ્રથમ તું પુછતો ખરી કે એ કેવો માણસ છે?”

સ્ત્રીએ કહ્યું: “તમે તે પૈસાનું શું કર્યું તે તો કહો!” દાર પીતા થોડા પૈસા રહ્યા હતા તે નયુએ તેના તરફ ટુંકી દીધા અને જણાવ્યું કે ઉધરાણી બીલકુલ મળી નહીં. આવતા અઢવાડીયામાં વાપરો ક્યો છે. ત્યારે કપડાં વિશે જોડા.

આ સાંભળી સ્ત્રી વધુ ગુસ્સે થઇ, અને એક નજન બીખારીને ઘરમાં આવેલો જોડા તે નયુપર મળેા વરસાવવા લાગી. પાસે પડેલા પમસા લઇ તે નયુને કહેવા લાગી કે “મારી પાસે ખાવાનું નથી. આવા રજળતા બીખારીઓને તમે ઘરમાં લાવ્યા કરશો અને હું ખાવાનું ક્યાંથી આપીશ?”

નયુએ ગુસ્સાથી કહ્યું “તું એકદમ ચુપ રહે, અને મારે જે કહેવાનું છે તે સાંભળ.”

સ્ત્રી કહેવા લાગી કે તમારા જેવા પીધેલ એવકુલ પાસેથી શું અકલની વાત સાંભળવી હતી. પમસા લઇ કપડાં લેવા જ્યાં તેનો દાર પી રસ્તામાંથી રહી જતા બીખારીને ઉપાડી લઇ ચેર આવ્યા, અને હવે મારે કર અને મારા પુત્રીયાનું પણ કર!! આ તમારી કુટેવો કે સદન કરી શકતી નથી” અલત કયે ધાવેશથી તે સળગી ઉઠી હતી અને જેટલાં વેણ કહેવાય તેટલાં બધાં કદમાં

નયુ આ સર્વ શાંત ચિત્તથી સાંભળી રહ્યો, કારણ કે આ દેખાવ કંઈ નવો ન હોતો. ગુસ્સામાં ને ગુસ્સામાં સ્ત્રીએ ચાલી જવાનાં ત્યાં વીચાર ક્યો પરંતુ આ બાળપણે પુરખ કોણ હતો તે બાળવાની તેણીની ઉતકંઠા હતી તેથી રસોડા માંજ બેઠી.

[અંકુર.]

છાતાભાઈના કેસનું છેવટ

સંપૂર્ણ સુકાદો

વડા જજનો ઠરાવ

દક્ષિણ આફ્રિકાની સહુથી વડી અદાલતમાં સાંભળવામાં આવેલી છાતાભાઈ કેસની અપીલ ઉપર જજોએ સુકાદો આપ્યો છે, તેમાંથી વડા જજ સર હેનરી રી નીચીઅરસે આપેલા આગેા સુકાદો અમે નીચે આપીએ છીએ:—

અરજદાર અહમદ છાતાભાઈનો સહુથી નડો પેટા છે. અહમદ છાતાભાઈએ ૧૯૦૮ ના કાયદા મુજબ રીતસર રજીસ્ટર લીધેલું છે. અરજદારનો જન્મ હાઈમાં થયો છે અને ૧૯૦૬ સુધી તે પોતાની મા સાથે હાઈમાં રહેલ. છાતાભાઈની એરત પોતાની ધર્મિક નહેનપણીઓની માફક સરેરાશ યોગ્ય વાતે નાસાવ છે. તેણે પોતાનાં બન્ને બેટાઓ સાથે ન થાય ત્યાંસુધી પોતાની પાસે રાખેલ. ૧૯૦૬ ની સરઆતમાં અરજદાર પોતાના બાપની સાથે ટરાંસવાલમાં દાખલ થયો. તેનું નામ તેના બાપના રજીસ્ટર ઉપર છે. ૧૯૧૦ ના જુનમાં પોતે ૧૬ વરસ પૂરાં કરવાથી રજીસ્ટર ઓફ એસિઆટીકસને ૧૯૦૮ ના કાયદા મુજબ રજીસ્ટર રૂઢિ અરજ કરી, પણ તેને તે આપવામાં આવ્યું નહીં. તેણે માલગેરે અપીલ કરી. માલગેરે અપીલ કાઢી નાખી અને તેને હેરાબાર કરવાનો હુકમ કર્યો. હવે ટરાંસવાલની વડી અદાલત પાસે અરજ હાથ જવામાં આવી. એમાં પોતાને હાથપાર કરવાનો હુકમ રદ કરાવવાની તથા રજીસ્ટર રજીસ્ટર આપે એવો હુકમ મેળવવાની માગણી કરેલી હતી. તે અરજ પણ કાઢી નાખવામાં આવી હતી.

મારો મત હું નક્કે કરી દઉં છું કે ૧૯૦૮ ના કાયદા મુજબ રજીસ્ટર મેળવવાનો હક અરજદારને નથી એવા નિરણય પર આવવામાં નીચલી કોર્ટ વાળખી હતી. તેનાં હારજી ટરાંસવાલના જજોએ એવી સારી રીતે જણાવ્યાં છે કે તેને ફરી કહેવાની જરૂર નથી.

નીચલી કોર્ટમાં અરજદાર વતી એવી અરજ કરવામાં આવી હતી કે ૧૯૦૭ ના કાયદા મુજબ તેને રજીસ્ટર મળવું જોઈએ, અને રજીસ્ટરને કરેલી તથા કોર્ટને કરેલી અરજ મુજબ તેને ૧૯૦૭ ના કાયદા તબેના હક મેળવવા સાથે કાંઈ વાંધા હોવામાં આવ્યાં જણાવ્યાં નથી. અરજદારે રજીસ્ટર પરની અરજમાં અને પાછળથી કોર્ટપરની અરજમાં ૧૯૦૮ ના કાયદા પર મહાર આપેલ, પણ પ્રબળી સ્વતંત્રતા એવમમાં આવે તેમ છે. અને કાયદાનો જબીર સવાલ સમંધો છે તે જતાં ૧૯૦૮ ને બદલે ૧૯૦૭ ના કાયદાથી અરજ કરવામાં આવી હોય

એમ સ્વીકારી લેવામાં સરકારી વગીથે કહા પણ વાપર્યું છે, એમ હું ધારું છું.

અરજદાર કાયદો અમલમાં મુકાયા પછી સગીર તરીકે ટરાંસવાલમાં દાખલ થયો; એની વતી એના વાલીએ રજીસ્ટરની અરજ કરી નહોતી; પણ ૧૬ વરસનો થયો કે એક માસની અંદર અરજદારે પોતે રજીસ્ટરની માગણી કરી. હવે જે કાયદા મુજબ આ માગણી થઈ તે આજે પણ અમલમાં હોય તો રજીસ્ટર કાયદાપુરવક ટરાંસવાલનો રહીશ છે કે નહીં તે તપાસી રજીસ્ટર આપવું જોઈએ. જે એ કાયદાપુરવક રહીશ ન હોય તોપણ અરજ સ્વીકારી અરજદારને રજીસ્ટર કરવા રજીસ્ટર સત્તાવાન છે.

હવે નિરણય કરવાનો પહેલો સવાલ એ છે કે જે સગીર ૧૯૦૮ પછી ટરાંસવાલમાં દાખલ થાય તેમના હકો બાબતનો ૧૯૦૭ નો કાયદો હજી અમલમાં છે કે નહીં. નીચલી કોર્ટમાં જજોએ વધુમતે એમ ઠરાવ્યું છે કે ૧૯૦૮ ના કાયદા સાથે ૧૯૦૭ ના કાયદાનો એટલો બધો વિરોધ જણાય છે કે તેને રદ બાતલ ગણવો જોઈએ. તે રદ કરવાનું ૧૯૦૮ના કાયદામાં જણાવ્યું તો કયાંય કદ્યુ નથી. (અહીં કાયદા સંબંધી બારીક દલીલ આપી છે.) મારો મત એવો છે કે આ દાખલામાં ૧૯૦૮ ના કાયદાને હરકત કરવા વિના ૧૯૦૭ ના કાયદાનો અમલ થઈ શકે છે. જે તરફની રજીસ્ટરેશનની રીતોનો અમલ એકજ સાથે થતાં કંઈ અડચણ જણાય, છતાં તેથી કંઈ ખોટું થાય એવો તેમાં વિરોધ નથી, કારણ કે અનુક્રમ વરમના સગીર બાબતમાં રજીસ્ટરેશનની મુનસફી વાપરવાની સત્તા હોય અને અનુક્રમાં ન હોય તો તેમાં એકવાજખી થું છે? ખરી વાત છે કે ૧૯૦૮ નો કાયદો અમલમાં મુકાયો તે વખતે જે છાતરાં ટરાંસવાલમાં વસતાં હોય તથા ટરાંસવાલમાં જન્મેલાં હોય તેને રજીસ્ટર કરવું એ કાયદામાં છે, પણ તેથી એમ નથી કરવું કે તે દિવસ પછી ટરાંસવાલમાં દાખલ થતા સગીરને ૧૯૦૭ ના કાયદામાં કહેલા રજીસ્ટરેશનથી બાતલ રાખી શકાય છે. હલકાવું એમ કોઈ શકે છે કે તેમનો હક જૂના કાયદામાં સમવાયલો હોવાથી નવા કાયદામાં તે વિશે નથી ઉમેર્યું.

૧૯૦૮ ના બીજા ભાગના મથાળા ઉપર નીચલી કોર્ટના કોઈ જડનેએ માર મુકેલ છે. આ મથાળું એવું છે કે “આ કાયદા ના અમલ પછી એસિઆટીકના રજીસ્ટર થવા બાબત.” આ ઉપરથી એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે આ મથાળાનો એકજ અરથ કોઈ શકે, અને તે એ કે આ કાયદો અમલ માં આવ્યા પછી એસિઆટીકો એ કાયદા મુજબ રજીસ્ટર થઈ શકે. પણ કાયદાનો હેતુ એવો હોય તો ખુલાસો કલમેમાં થવો જોઈતા હતો, મથાળું ખુલાસો કરવાનું સાબન હોય નહીં.

તે કાયદામાં જે એસિઆટીકના રજીસ્ટરેશનની વાત છે તેજ એસિઆટીકની વાત મથાળામાં કહી દેવી જોઈએ એવો મથાળાનો અરથ અને તદન વાળખી લાગે છે. આવો અરથ કરવાનું એક ખાસ કારણ છે. કાયદાની ભાષા એવી હોવી જોઈએ કે તે આખા કાયદાના કોઈ પણ ભાગ સાથે વિરોધ ન કરાવે તેમજ તેને લગતા બીજા કાયદા હાઈ ચાતીમાં હોય તેની સાથે પણ બાધ ન આવે. બી. જર્જીસ ક્રીસ્ટોએ જણાવ્યું કે એક કાયદામાં કોઈ એક મથાળાવાળી કલમમાં શંકા લખવા થાય ત્યારે જુદાં જુદાં મથાળાની સરખામણી કરવાની જરૂર પડે એ બરાબર છે. આ બાબતમાં એવી કોઈ શંકાવાળી બાબત નથી કે જેનો ખુલાસો મથાળાથી મેળવવો પડે. અથવા એવું અનુમાન થતું નથી કે તે કલમથી આગળના કાયદા મુજબ ના રજીસ્ટરેશનને બાતલ કરવાનો હેતુ હોય. મારે કહેવું જોઈએ કે નીચલી કોર્ટના વિદ્વાન વડા જજની નીચેની ટીકામાં બહુ વળન છે. તેઓ કહે છે કે ૧૯૦૮ ના કાયદા મુજબ રજીસ્ટરને એસિઆટીકને રજીસ્ટર કરવામાં મુનસફી વાપરવાની કંઈ સત્તા ન હોય, ત્યારે આમલ કાયદા મુજબ તે પોતાની મુસસફી જેમ જોઈએ તેમ વાપરી શકે, એમ વાત કાયદામાં હોય તે ન બનવાએજ છે. બીજી તરફથી અને લાગે છે કે કાયદો અનુક્ર એસિઆટીક સગીરને ટરાંસવાલમાં આવવા દે, પણ આવ્યા પછી તેઓ ૧૬ વરસની ઉમરે પહેાંચે ત્યારે તેને મુલકમાં રહેવા દેવાની રજીસ્ટરને કંઈ સત્તા ન હોય એ વધુ અસંભવિત લાગે છે. વળી આમલ કાયદામાં ટરાંસવાલમાં રહેતા છાતરાંઓ હમર ચોચ થાય ત્યારે તેમને રજીસ્ટર કરવાની સત્તા તે એ નવા કાયદામાં લઈ લેવી હોત છતાં ખુલે ખુલી રીતે રદ ન કરે તો તો બહુજ અસંભવિતતા ઉભી થાય છે. એસિઆટીકો ને લાઈસેન્સ દેવા બાબતમાં જૂના કાયદાની કલમ રદ કરી છે. ત્યાં તો જો તે રદ કરી ન હોત તોપણ ચાલી શકે એવું હતું. એ કાયદા વખતે એક વરસનીજ મુદત પસાર થઈ છે એટલે નવો કાયદો કરતી વખતે આમલ કાયદાની કલમે ઉપર પૂરું લક્ષ આપવામાં આવ્યું હતું. ૧૯૦૮ ના કાયદા માં ૧૯૦૭ ના કાયદાની કલમે રદ કરવાની મુશ્કેલી નથી એટલીજ વાત જણાવે છે કે તે હજી સુધી અમલમાં છે. કોર્ટમાં કાયદાની બાધણી વિશે ટીકા કરવાની જરૂર નથી.

[અનુર.]

ડરખાની મોરી એરતોના એક મંડળે ટાઉન કાઉન્સિલપર એવો ઠરાવ મોકલ્યો છે કે નેટીવ નોકરોને ગેરવા માટે એક કે વધારે મોકેસન રચાવવાં, તથા નેટીવ નોકરોને રજીસ્ટર કરવાનો કાયદો અમલ

સ્ટેમર તરફ ગીરમીટીઆમાં અશાંતિ

૧૦૨ માણસો જોડમાં

(એક ખચરપત્રી તરફથી)

આ તરફના મી.એફ. એડીસનના ચીનીના ધર્મોદ્ધારમાં અશાંતિ જણાઈ છે. મજુરો ને કનીચારે બપોર પછી રેશન આપવા નો રીવાજ છે. તેને બદલે કનીચારે બધી વખત તેમની પસેથી કામ લેવા સાથે રવિવાર રેશન લેવા આવવાને તેમ ને કહેવામાં આવ્યું. રવિવારનો દિવસ નહાવા ધોવા, લાકડી વિગેરે ધરતો સામાન મેળવવામાં, તથા બીજા કામમાં જતો હોવાથી રાત્રીવારને બદલે રવિવારે રેશન લેવા જવાની સામે મજુરોએ વધી ઉઠાવ્યો, અને તેમના તરફથી એક માણસ ને એ દફાડત જણાવવા મોકલ્યો. તેની વડતપર ધન ન અપડ્યું, અને ઉશ્કરાનો તેને ઉશ્કરનાર દીને પકડ્યો, અને હાથકડી નાખીને જેલમાં બેસાડી દીધો. તેની પાછળ તેણે કુકું તથા કાટડીનાં બીજાં માણસો પશુ ધર્મોદ્ધાર થી અત્રે આવીને કારતને આશરે બેઠાં. આ દીદીઓને અહીં આવતાં અટકાવવા સાથે કે બીજા કાંઈ કારણથી ગીરમીટીયા ના માણીકે પોલીસના માણસોને એરેટ પર બેસાડ્યા. ત્યાર પછી કેટલાક વધારે માણસો અહીં આવ્યાં, અને રાત બધી કારત આગળ પડી રહ્યાં. તેઓમાં સૌ એ છેકરા વિગેરે હોવાથી તેમને કેટલું દુઃખ પડ્યું હશે તે સહેજે કળી સકાય છે. સારજન્ટે તેમને કહ્યું કે તમે અત વારે જાઓ, અને સવારે બે ચાર માણસો આવશે તો ચાલશે. અને નહીં તો (૧) વચર પાસે સ્ટેમર રહેવા માટે, (૨) હલ્લા ખોરની પેઠે કાટડી છોડવા માટે, તથા (૩) સવારે કામપર હાજર ન રહી શકવા માટે તમારા પર કામ ચાલશે. તેમણે જવાબ આપ્યો કે તેમનો માણસ તેમને સોંપવા માં આવશે નહીં હાં સુધી તેઓ જશે નહીં. આ પ્રમાણે તેઓ રાત બધી હાં જ પડી રહ્યાં. બીજે દિવસ તેમના પર કેસ ચલ્યો. દરેકને શી. ૧૦ ના હડતી અથવા તથા અડવાડીઆની જેલની સજા કરવામાં આવી. હંડ ન ભરવાથી બધા મરદોને જેલમાં નાખવામાં આવ્યા. તેમ ની સંખ્યા ૧૦૨ ની છે. અત્રેના દીદી માં આ બનાવ જોઈ ખાસતી માગણી હેમાઈ રહી છે. તાજામીની વાત એ છે

કે જે દીદીને માટે આ લોકો પકડ્યા તે દીદીને માણીકે કેસ બેચી લેવાયવી છુટે કરાવ્યો. આ માણસ એ લોકોવતી અપીલ કરવા ધારે છે. પણ આ લાચાર દીદીઓની કાંઈ કાંઈ સંજોગ્ય એવો સંજોગ નથી. કચર સિવાય આ લોકોનાં દુઃખ સંજોગનાર બીજો કશું છે ?

આ કેસ સંબંધમાં અમારો ખચર પત્રી તા. ૨૮મીએ લખે છે કે—અત્રે મજુરોના કેસનું છેવટ આવ્યું છે. સવારે ૧૨ વાગે કરમનથી પ્રોટેક્ટર આવેલ, અને પછી હડતી કંઈ પણ બીજા જણા વગ્યા વિના તે બધાને છોડી મુક્યા છે. સરવ જણ્યોએ જેલમાંથી નહીં નીકળવા તું જણાવ્યું. પણ જ્યારે તેમને એવું કહેવામાં આવ્યું કે હંડ લેવામાં નહીં આવે ત્યારે બધા જણ પ્રુશીથી બહાર નીકળ્યા હવે તેઓએ જાણ્યું કે—આવી રીત—સત્યાગ્રહની રીત પકડવાથી તેમને હાથદો છે. ખચર જાણે આ જાણે પણ તેમણે બધાએ સત્યાગ્રહની રીત પકડી છે.

પા. ૩ના કર વિષે

પારલામેટમાં સવાલ

ટમ્પુમેડના મેંબર મી. સરાઇનરે તેમજી ખાતાના પ્રધાનને એવો સવાલ પુછ્યો કે—૧૮૯૫ના નાતાલના કાપડાથી અને ૧૯૧૦ના સુધારાથી ગીરમીટીયા છુટેલી દીદી એરતને મજુરોની મુન સરી ઉપર આધાર હોવાથી હજુ પા. ૩ નો વારસીક કર ભરવો પડે છે, અને તેથી ડીસેમ્બરમાં ચાર દીદી એરતને તેમની અસંત ગરીબ હાલત અને કર ભરવાની અશક્તિને લીધે તે ન ભરવા માટે જેલમાં નાખવામાં આવી હતી, એ વાતની સરકારને ખચર છે ? આ કર ભરવાની જોખમદારી મટે એવાં કારોબારી પગલાં લેવામાં આવશે ?

જવાબમાં મુલકી ખાતાના પ્રધાને કહ્યું કે કાયદામાં આડે આવવાનું અસંભવિત છે. મજુર કેસમાં માણસોને ખાતી ચંઈ હતી કે દીદી એરતો એ કર ભરી શકે એમ હતી, પણ તેઓ તે ભરવા માગતી નહેતી તેથી વચ્ચે પડવા સર કારને કાંઈ કારણ દેખાતું નથી.

કરમનનું ખચરપત્ર રહેવાખાતાના વરિ નાર કાષિ જોડી કેવામાં આવ્યું છે.

ગીરમીટીયા માટે પાથરેલો જળ

મજુરો મેળવનારને લાભ

‘નાતાલ ટાઇમ્સ’ માં તેના ગ્રેટબ્રિટન ખચરપત્રીથી નીચેના ખચર પ્રવિધ થયા હતા :—

અત્રેની લોકલ મેરઠની ખાસ મીટીંગ તા. ૧૦ મીએ મળી હતી. તે વખતે કમીશનર ગરટ મેરડને કારણ વાંચવામાં આવ્યો હતો તેમાં એવું જણાવ્યું હતું કે હોંદમાં મજુરો મેળવવાને મેરડરની એક સરદાર મોકલ્યો. મેરડને કુલ ૧૦૦ સરદારોની જરૂર પડશે એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું.

મી. કેડલે એવી દરખાસ્ત કરી કે આ કાગળને અનુસરી ૧૦૦ દીદી મરડ મેળવવા માટે શંકુસ્તને હીંદુસ્તાન મોકલવે. આ દરખાસ્ત સર્વતુમતે પાસ થઈ હતી. એવો પણ ફરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે ઉપરના સરદારને તેના બધા ખચર ઉપર રાત માસીક પા. ૧-૫-૦ લેખે દરમાયો આપવો, તથા ગ્રેટબ્રિટન તે ગેટલા માણસો લાવ્યો હોય તે માટે માયા દીઠ શી. ૨/૬ આપવા.

મદ્રાસનું વખાણવા લાયક પગલું

ગીરમીટીયાને ફસાતાં અટકાવવા માટે

ગ્રેટબ્રિટ મીટીંગ

મદ્રાસના તાર ઉપરથી તા. ૨ જીએ રટર જણાવે છે કે :—

નાતાલના ખેતીવાળાના એજન્ટો દીદમાં મજુરો મેળવવા માટે દક્ષિણ આફ્રિકાથી હીંદુસ્તાન આવવા ઉપડી મુક્યા છે તેને પરિણામે ઇન્ડિયન સાથિય આફ્રિકન લીગ ના અધરા તળે એક જાહેર મીટીંગ ભરવામાં આવી હતી. તેમાં એવા ફરાવ થયા હતા કે હોંદમાંથી ગીરમીટીયા મજુરો ને દક્ષિણ આફ્રિકા જતા અંધ કરવા દીદી સરકારે લીધેલા પગલાને છુટું પાડવાના હેતુમાં નાતાલના ખેતીવાળાને અટકાવવાનાં ખતથી પગલાં લેવાં.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં દીદીઓ ઉપર પડતાં દુખો અને અપમાનોથી, તથા ખેતીવાળા એના હાથ તળે ગીરમીટીયા મજુરોની જે પગવણી ચાપ છે તેથી, લોકોને વાંધા ગાર કરવા માટે મદ્રાસ મદ્રાસનાં આમે માન મપાવે અને કમેરીઓને અચળ રહી હતી.

પરચુરણ ખખરપત્રો

હેલ્લા ખખરો

તાર સમાચાર

પારલામેટમાં ઈમીગ્રેશન બીલ

(રુટર)

નવુ ઈમીગ્રેશન બીલ તા. ૨૭ને ગુરુવારે સાંજે જનરલ સ્મટમે હુનિયન પારલામેટમાં દાખલ કર્યું હતું, અને સારવાદ તેને પહેલા વાંચનમાંથી પાસ થયેલ જાહેર કરવામાં આણું હતું.

બીલું વાંચન સોમવારે હાથમાં લેવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી.

સર ઇ. વેલ્ડને (પોરટ હાલીક્રામેથ) બીલું વાંચન થતાં પહેલાં વધારે મુદત મળવી જોઈએ, એમ જણાવ્યું.

મુલકી પ્રધાને સોમવારને બહેલે ગુરુવાર જણાવ્યો.

સર જેમીસને અરજ કરી કે વાંચને મુદત મળવી જોઈએ. તેમના પક્ષના વક્તા મે.પરો પોતાના ચુંટનારાના વિચાર જણાવવા મ.ચતા હતા. કેટલાંક બીલ દાખલ થવાનાં છે, તે તેમણે જણાવવા માગ્યું. તેમજ દાખલ થતા બીલોમાંથી કેટલાં બીલનો નીકાલ કરવાનો છે તે પુછ્યું.

મુલકી પ્રધાને કહ્યું કે આ બીલ નક્કી પાસ કરવું જોઈએ એવું છે. બીલ બીલનો આપણ વખત ઉપર છે એમ જણાવ્યું, તથા વધારે નોટીસ આપવા પોતે તકવાર છે એમ કહ્યું.

સારવાદ બીલું વાંચન આવતાની પછીના સોમવારે હાથમાં લેવા નક્કી થયું.

ગ્રેસ્ટાઉનના હોદીનો બુસ્સો

ગીરમીટીઆ સખધમાં

ગ્રેસ્ટાઉનથી તા. ૨૭મી ફેબ્રુઆરીએ જામને ખાસ તારથી જણાવવામાં આવે છે કે—

એન. મી. ગોખલેને એવો કેબલ હશે છે કે અહીંના હોદીઓએ નીચેના કારણ પાસ થયાં છે :—જુલાઈ પહેલાં ખાસ સરદારે વડે નાતાલના ખેડુતો હજુ ગીરમીટીઆ મેળવવા માટે છે તે પગલાને અહીંના હોદીઓ મજબુત રીતે વખોડી કાઢે છે, અને કારણે રાખે છે કે મત્તુ હાલના જાહેર માવસો ગરીબ લોકોને મીરમીટીઆ મેળવવા અડકાવશે.

હોદીસ્તાનથી એક કોડેટ ટીમ તા. ૬ હી મેએ વિલાયત જવા મુખર્ષીથી ઉપડશે એવું નક્કી થયું છે. પતીઆળાના મદા રાજાએ ટીમના કેપ્ટન ચલાવું માટે લીધું છે.

તા. ૨૭ માર્ચે કલકત્તાનો રુટરને ખખરપત્રી જણાવે છે કે આજે કાર ખખરમાં પશ્ચીક વરસાદ ખાતાના ધનગ્ર નીચર પર તેની મોટર કારમાં ચાલુ રીવીલો બોલ એક બંગળી જુવાને ફેંક્યો હતો. પણ બોલ પુટવા પામ્યો નહોતો અને તેથી કાંઈ ઇજા થઈ નથી. એવું જણાવવામાં આવે છે કે બોલ મજબુર ગોરાપર ફેંકવાનો હેતુ નહોતો, પણ સી. આઇ. ડી. (ગુન્હેગારને શોધનાર) ખાતાના એક અમલદારનો જન લેશનો હેતુ હતો. અને તેની મોટરકાર આ ગોરાની મોટરકારને મળી આવતી હોવા થી જુલ થઈ હતી.

બોલ ફેંકનાર જુવાને નાકવાની કોશિય કરી હતી, પણ તે પકડાઈ ગયો હતો.

તા. ૨૪ મીએ લંડનથી રુટર જણાવે છે કે સાવરકરને ફરેચ સરકારને સોંપી દેવા (બટન બંધાવેલ નથી, એવું હેમની ટીમ્મુનલે જાહેર કર્યું છે.

પરચુરણ ચરચા

ડરખન હોદુ રમશાન ફંડના સેક્રેટરી તા. ૧ લીએ લખે છે કે હોદુઓમાં બે વરસની અંદરના ઉકારાના સખને દાટવા માં આવે છે. તે સખને કહેના સીમેટોમાં લઈ જતી વખતે કેટલાક સખને બોક્સમાં નહીં મુકતાં ખુલું લઈ જાય છે. એવી રીતે ખુલું સખ દાટવા દેવામાં લાંબુ કાલ આવે છે, તેથી તેવે પ્રસંગે સખને બોક્સમાં લઈ જવા થાકી રાખવા જરૂર છે. હાલમાં દેવસંજાથી આવે એક પ્રસંગ આવતાં કેટલીક દરકત આવેલી તેથી આ ચેનવણી આપવાની જરૂર છે. આ દરકત આપણનેજ લાગુ પડે તેમ નથી. એવા ખખર મળ્યા છે કે ગઈ કાલે (તા. ૨૮-૨-૧૧) એક ગોરાના ઉકારાના સખને માટે બહુ હેરાનમતી થયેલી. ખખર તેને તો બોક્સ લઈ તેમાં પેક કરવાની ફરજ પડી હતી.

કેપ્ટાઉન યુનાઇટેડ હોદુ એસોસીએશન ના સેક્રેટરી લખે છે કે—મી. બાજા બાઇ લાલભાઈ, મી. લલુભાઈ ચેશરજી, તથા મી. હીયાલાઈ જગાભાઈ વગેરે અહરથો રવદેશ જતાર હોવાથી તેમનાં માનમાં એસોસીએશન તરફથી એક આ પાર્ટીનો મેળાવડો તા. ૮-૨-૧૧ ના કરવામાં આવ્યો હતો. સખ્યાબંધ અહરથો હાજર હતા. મી. બાજાભાઈ, મી. લલુભાઈ વગેરેએ ખખરેલી સેવા મટે તેમને આભાર માનવામાં આવ્યો. તેમણે વળતે જવાબ આપી જુદી જુદી રકમ મંડળના ફંડમાં આપી. પછી આપણી લઈ, તથા રવદેશ જતા મંદરથોને પુત્તના હારો પહેરાવી તથા તેમને સફળતા ચાહી સજી લાઇએ અરસપરસ મળી બેટી વિખરાયા હતા.

રો ગરથી એક ખખરપત્રી લખે છે કે અગ્રેતા નામીયા વેપારી મી. એમ. ડી. સીદતની કુપનીવાળા મી. હાજી મદમદ મુસા સીદાત દેશમાં કહેર ખાતે ગુજરી જવાનો કંપની પર કેબલ મળ્યો છે. આ સમાચારથી રોગરના બાઇઓમાં ફિલ ગીરી ફેલાઈ છે. ખુલાસક તેમને જનનત નગીન કરે, અને તેમના કુટુંબને સખર આવે.

આ સખધમાં મી. એ ડી. વાહેદ તરફથી ડરખનથી કાગળ મળ્યો છે તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે મરકુમ મી. હાજી મદમદ મુસા સીદાત કહેર મહેરીલે રોનકુલ ઇસલામના ગ્રેસીક હતા.

ડરખનથી વંમ મુરશીમ સોસાયટીના સેક્રેટરી લખે છે કે—સોસાયટીની મીટીંગ તા. ૨૭-૨-૧૧ ના રોજ મી. જુમા આમદના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મથુા અહરથો હાજર હતા. ઇસલામ ઉપર જુદા જુદા સાહેબોએ કારપણે આખાં કર્યાં. આવતી મીટીંગ તા. ૫-૩-૧૧ ને રવિવારે મળશે.

પોરટ હાલીક્રામેથ હોદુ સત્સંગ સમાના સેક્રેટરી લખે છે કે—તા. ૧૯-૨-૧૧ ના રોજ સેલાની માસીક મીટીંગ મળી હતી. મી. દેવા રતનજી પ્રમુખ હતા. મંડળ માટે કારણ મળુને મડવામાં આવ્યા, જે પછી હાલ આરમના કરી કલા વિજય જન લઈ હતી.

આહુ વરતમાન

મેકેડોનિય અને ગ્રીસ્ટ વચ્ચે રહેલો આંધ્ર વાને ગોરગો તરફના યુનિયન સરકાર પર એક પીટીશન મોકલવામાં આવનાર છે.

દરંસવાણી ખાણ પર રવીવારે કામ માત્ર રાખવા મજૂરી સંબંધી બીજામાં પર વાનગી મળે તેની સામે ટ્રાન્સવાલના કેટલાક પાર્ટીઓએ સખત પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે. તેમ ના હરાવમાં જણાવ્યું છે કે "જુદાના મોપડામાં કાંઈ પણ પુણ્ય જમા કર્યા વન રના રહેવું તે કરતાં મુશ્કેલ મરીન હોય એવું વચારે સારું છે."

દરંસવાલમાં ગોરી ઓરતોપરના કુમ લાના કેસોમાં ત્રણ ત્રણ ને આર ચાર વર સુની જેલ અને ફટકાઓની સખત એ થાય છે તેને ઓછી ગણી, તેના બહુલા માં મોતની સખત એ થવી એવું એવો સુચના કાઢવા ન્યાય ખાતાના પ્રધાન પાસે પારલામેન્ટમાં મામલો કરવામાં આવી હતી, જે સ્વીકારવા પ્રધાને ના પાડી હતી.

તા. ૨૨ મીએ લેડીસ્મીથમાં એક આગરદાર પ્રદુષના ગોરાએ એક કાદર ઓરત સાથે સાદી કરી છે. ગોરાને બધી રીતે સખત વવામાં આવ્યે. હશે, પણ તેણે તે પર ખાન આપ્યું નહોતું. શાદી વખતે મળેલા ગોરાઓએ તેના તરફ નિરંકાર દરજાવનારા પોકારો કરી મુક્યા હતા. આ શાદીથી લાંબા ગોરા એમાં મળ્યાકળ થઇ રહેલ હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું છે.

દેશપારી સત્યાગ્રહીઓને ડરબનથી સુ-પ્રીમ કોર્ટના કુકમ વિરુદ્ધ ઇમીએશન અમલદારે ડલાગોઆએ મોકલી દીધેલા એ કેસ સંબંધમાં ઇમીએશન અમલદાર પાસેથી ખરચ મેળવવા માં લોહને નાતાલ સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરી હતી. પહેલી અને ત્રીજી અરજીઓ સંબંધમાં ખરચ આપવાનો વધુ મતે (જરૂરીસ હોમોરન વિરુદ્ધ મત આપેલો) ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હતો.

કાઠીઆવાડ આરથ મંડલના સેક્રેટરી બપી જણાવે છે કે આવતી કાલે (સ્વી વાર તા. ૫મી મારચે) બપોરના ત્રણ વાગે રા. નામચાળને લાં, ૧૯૧ મે આદે

માં આ મંડળની મીટીંગ મળશે. જે વખતે ગાંધી મીટીંગનો મુલતવી રહેલો "રમકવેળ" નો વિષય રા. રા. જયન લાલ પુનાતર વાંચી સંભળાવશે. તે સીવાય ફેટલુક અમલનું કામ કાજ રજુ થશે આ પ્રસંગે સરવે મેમ્બરોને પધારવા ખાસ વિનંતિ કરવામાં આવે છે.

લેડોન્મોથમાં લાઇસેન્સ કેસ

લેડીસ્મીથમાં લાઇસેન્સિંગ ગોરડ આગળ એક હોદીના લાઇસેન્સની અપીલ સંભળાઇ હતી. માં પી હુગો, માજીસ્ટ્રેટ (મેરેન) અને મી. એસ. મીચલ મન્સ જે. પી. તથા મી. જે. કારકુદાર, જે. પી. સી. એમ. જી. એટલા ગોરડ પર હતા. તેમની આગળ ઇલાહીમ ખમીસા નામના ફેરીઆ વળી મી. ડરમ કે લાઇસેન્સિંગ અમલદારના ચુકાદા સામે અપીલ કરી હતી. ઇલાહીમ મહે હજુ પદવા જયેલ છે તેથી તે તુરતમાં પાછો નહો આવે અને કાલમાં તેનો ધંધો તેની વતી બીજોમાણસ ચલાવે છે તેથી લાઇસેન્સ નહીં આપવામાં આવે, એવું લાઇસેન્સિંગ અમલદારે જણાવ્યું હતું. ઇલાહીમને લેડીસ્મીથ ડીવાઇનમાં ફેરીઆનું લાઇસેન્સ હતું, અને એસ્ટેમરટમાં હજી છે પણ લેડીસ્મીથમાં ફેરીથી લાઇસેન્સ નવું કરી આપવનું વાજબી નથી ધારતો, એવા લાઇસેન્સિંગ અમલદારના મન સાથે મળતા થઇ ગોરડે અપીલ કાઢી નાખી હતી.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(શ્રીવીન્શીયલ એજેન્ટમાંથી)

ડરબન, અમરેની રોડના સ્ટોરડીપર રંગીઆ સુળવા પોકરટન એડીએ તેના લેણદારો સાથે સમજુતી કરી છે જે સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૬મી મારચે ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ કરારો.

મારિસબરનના સમજાપેત નારાયણ સામી સીમારવેલુ મુકલીવરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૪થી એપ્રિલે સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

હોદમાં કોરોનેશન દરખાસ્ત

૧૦ લાખ પાઉન્ડનું ખર્ચ થશે!

તા. ૨૭ એ કલકત્તાના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે કે રીફર્મ બજેટ રજુ કરતાં તેજરી ખાતાના સેક્રેટરીએ કહ્યું હતું કે હોદ અને ઇવીન માટે દિલ્હી ખાતે કોરોનેશન દરખાસ્ત બરવા માં આવનાર છે તેની પાછળ પાઉન્ડ ૧૦,૦૦,૦૦૦ (દસ લાખ પાઉન્ડ) ની જરૂર પડશે!

સ્ટીમરોની આવજાવ

[જર્મન લાઇન]

કેનકલર—તા. ૧૩ મીએ જાને આવી પહોંચવા વડી છે.

કેનકલર—તા. ૧૬ મીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ લીનેક લાઇન]

અમરોટી—તા. ૫ મીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમલગી—તા. ૨૮ મીએ કાલંબોથી નાતાલ માટે ઉપડી છે.

[ઇન્ડિયન આફ્રિકન લાઇન]

કારપીઅન—તા. ૧૧ મી ફેબ્રુવારીએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

કીરકલી—મોડા વખતમાં કલકત્તાથી ઉપડવા વડી છે.

[શ્રીવીન્શીયલ લાઇન]

પન્ડુઆ—તા. ૨૭ મી મારચે મુંબઇ માટે ઉપડશે.

પરચુરણ ખખરો

હોદના વાઇસરાય ગોરડ કારડીજને સુબાની મરચટસ છુરો તરફથી માન પત્ર આપાયેલું, તેમાં દક્ષિણ આફ્રિકાન, હોદીઓને નડતી હાડમારીઓ વિષે ખાન ખેતરમાં આવ્યું હતું. તે વિષે જવાબ આપતાં વાઇસરાયે પોતાના ભાષણ માં જણાવેલું કે "કેટલાક કોલોનીઓમાં તમારા દેથી લાઇસેન્સિંગ હાડમારીઓ પડે છે તે ઓછી કરાવવા હોદી સરકારે મહેનત કરી છે, અને હજુ પણ ચોતાથી બનવું કરશે, એવી મને ખાતરી છે."

નવા ઇમીએશન બીલની અંગ્રેજી નકલ આજના અંકના વધારા તરીકે અમે આપેલ છે.

ચહા મએલો જમીનનો વેરા

“મરકુરો” ની ટીકા

ગ્રીસેરીઆમાં તા. ૨૧ ફેબ્રુઆરી પ્રસિદ્ધ એક યમેલ “યુનિયન એજેટ” ના વધારામાં “નાતાલ પ્રાંતના જમીનદારો અને ગ્રીસેરીઆને નોટીસ” છપાઇ છે. તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે “૧૯૦૮ના લેન્ડ અને ઇનકમ ટેક્સ એક્ટ મુજબ ફેટલાક લોકોએ પોતાની જમીનની આંકણી હજી સુધી રજુ કરી નથી. નીચે જેમનાં નામો આપવામાં આવ્યા છે તેઓ જો તા. ૧૪ માર્ચ, ૧૯૧૧ સુધી ઇનલેન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટને પોતાની જમીનની આંકણી નહીં મોકલે તો ૧૯૦૮ ના ૩૩મા કાયદાની ૭૦મી કલમ મુજબ સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરી તેમની જમીન પર ચઢેલા વેરા બદલ તેમની જમીન જપ્તીમાં લઇ શકાય એવો કુદમ મેળવવામાં આવશે.” આ નોટીસની નીચે સેક્ટર નામ ને તેની સામે તેમની ફટલી જમીન છે તે જાપવામાં આવેલ છે. અમે માનતા હતા કે નામોની આ ટીપ “ગ્રીવીન્સીઅલ એજેટ” માં જાપવામાં આવશે. અને લોકોને બીજી રીતે પણ કંઈક જાહેર નોટીસ દેવામાં આવશે કે જેઓની ઉપર વેરા ચઢી ગયેલો માનવામાં આવે છે તેમની જમીન ત્રણ હફતામાં “ઇનલેન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ”ની માગણી સંતોષવા પેઠીદેવામાં આવશે. જેમનાં નામ જાપામાં છે એ જોતાં કંઈક વિના કહી શકાય છે કે પોતાની ઉપર વેરા ચઢી ગયો છે એવો ધણાકને તો ખ્યાલ પણ નથી. એટલું જ નહીં પણ જમીનવેરા તેમને દેવાનો છે એ પણ તેઓ જાણતા નહીં હોય. એમાં ફેટલાક ધણીનાં નામો છે કે જેઓ મરી ગયા છે. વળી ફેટલાક નાતાલમાં રહેતા નથી. તેઓ “યુનિયન એજેટ” કાંઈ દિવસ જોય એવો કુદમ સંભવ નથી. આમેય યોગ્ય માણસો યુનિયન એજેટ વાંચે છે, છતાં માત્ર એમાં જ નોટીસ દેવામાં આવી છે એવું જણાય છે. આ નામોની નકલ નાતાલના દરેક માસ્ટ્રેટ ની ઓફીસમાં રાખવામાં આવી છે. તે મજ ડરબનમાં કર્કમ કલેક્ટરની ઓફીસમાં અને મારિસબરગમાં ટેક્સ કમીશનરની ઓફીસમાં પણ એની નકલ છે. પણ ખરે જોતાં દરેક આજ્ઞામીને નોટીસ મળવી જોઈએ. કાયદા તો કહે છે કે દરેક ધણીએ પોતાની જમીનની આંકણી

કરવી જોઈએ. પણ હાખલા તરીકે એમ પણ કહી શકાય કે ધણા હોદ્દોઓ છે કે જેમણે આ કાયદા બાબત સાંભળ્યું નથી, અને કહી તેઓ જાણતા હોય તો પણ આંકણી કરવાનું જાણતા નથી. ધણાક હાખલામાં તો એક નાના મકાન બાંધવા એટલા જમીનના કટકાના માલીકોનાં નામ છે. તેઓએ ઇનકમ ટેક્સ આપીને કંઈ પણ વિચાર કરવાની તરિક પસંદ નહીં લીધી હોય. આવા માણસોને ખુલ્લે ખોલે વંચાતા “યુનિયન એજેટ” માં નોટીસ દેવામાં આવી છે કે ૧૪ માર્ચ સુધીમાં અમુક આંકણી નહીં મોકલે તો તેની મીલકત જપ્ત કરવામાં આવશે! વેરા વસુલ કરનારાએ આજ દિવસ સુધીમાં આ બાબતમાં કશું કર્યું નહીં, તે હવે આ પ્રમાણેની ધમકી દેવામાં આવે એ જુલમ કહેવાય. આવી અમત્યની બાબતને “યુનિયન એજેટ” ના વધારા તરીકે જાપવા કરતાં કંઈ પણ ખ્યાન હેતુ જોઈએ એમ અમે માનીએ છીએ.

એન. મી. મરકુર હક

તેમણે હક જીવનચરિત્ર

(મયા અંકથી ચાલુ)

હોદ્દો રાજનીતિના સવાલોમાં મી. હકે બળવેલો ભાગ ઉપર પ્રમાણે છે “હોદ્દો રતાન રીબ્યુ” નો લખનાર કહે છે કે મી. હક બીહારના વતની હોય બીહારી તરીકે તું તેમણે સ્વદેશભિમાન ઓછું નથી. અપરા ખાતે તેમનો વફાવાતનો ધંધો ધમધાકાર ચાલતો હતો, પણ ત્યાં તેમની જાહેર કામ કરવાની ચતુરતા માટે ક્ષેત્ર મળે તેમ નહોતું. તેથી પોતાના ધંધાની દરકાર કરવાનું બાણ્ય એ મુશ્કેલી તેઓ બાંકાપુરમાં રવાના થયા. ત્યાં પણ તેમની કાબેલીયતને લીધે તેમને તેમની ઘટલી જગા ધુરત મળી. કરાંમીની મોસલેમ લીજની બેઠકમાંથી પાછા ફર્યાબાદ બાંકાપુર આવી તેમણે બીહારમાં લીજની શાખા નાખવાનું કામ ઉપાધ્યુ, અને ૧૯૦૮ ના માર્ચમાં તેની સ્થાપના થઇ. બીહારનું તે એક અલગ જાતીનું અને વચદાર મંડળ થઇ પડેલ છે. આ શાખા સ્થાપવામાં મી. હકનો મુખ્ય હેતુ એ હતો કે બીહારી મુસલમાનો તેમના અધેર પછાતાંથી બહાર આવે અને રાજદારી

બાબતમાં પોતાનો ઘટનો ફીસો લેવા શીખે. પ્રાંતની સામાન્ય રાજદારી હીલ ચાલમાંથી મુક્ત રહેવાનો તેમનો ઇરાદો કહી કહો નહીં. તેજ અરસામાં બીહારી હોદ્દોઓ બીહાર પ્રોવીન્સીઅલ કોનફરન્સ બરવા ફોર્મીશ કરી રહ્યા હતા મી. હકે તેમાં દોલોજોનીયા બાગ લેવા માંગ્યો, અને ૧૯૦૮ ના એપ્રિલમાં પહેલું બીહાર પ્રોવીન્સીઅલ કોનફરન્સ મી. અલી મુખા મના પ્રમુખપણા નીચે બાંકાપુરમાં મળ્યું. મી. હક તેના એક સેક્રેટરી હતા, અને તેમણે તેમના હોદાવ કામ મોટા ઉત્સાહ અને ખતથી ખર્ચવેલું. કોનફરન્સમાં આ બે આગેવાનોની સામેલગીરીની મુસલમાનોપર સરસ અસર થઇ. બધા આગેવાન અને લાયક મુસલમાનો તેમાં જોડાયા, અને પરિણામે કોનફરન્સ એવું બન્યું કે જેણે હોદ્દો મુસલમાનના સંપત્તી બાબતમાં આખા હોદ્દામાં કાંઈ ટેકાણે કદી બન્યું નથી. ૧૯૦૮ થી મી. હક બીહાર પ્રોવીન્સીઅલ એસોસિએશન ના સેક્રેટરી છે. તે ઉપરાંત બીહાર પ્રોવીન્સીઅલ કોમિશ કમીટીના મી. હક વાઇસ-પ્રેસીડન્ટ છે. “હોદ્દોસ્તાન રીબ્યુ” નો લેખક કહે છે કે તેમના વિચાર ફેટલા વિજ્ઞાન, ઉદાર, અને સ્વદેશભિમાની છે તે આ ઉપરથી જણાઇ રહે છે.

આર પછી કાઉન્સિલની ચુંટણી થવા નાંડી. તેમણે પોતાના ફેટલાક મિત્રોને ઉમેદવાર તરીકે બહાર પડવા કહ્યું પણ તેમના અચળા વચ્ચે આ મિત્રોજ તેમને ઉમેદવારી કરવા હાથથી કરવા લાગ્યા, અને તેમને તે ઉપર ખ્યાન આપવું પડ્યું. ચુંટણીમાં તેઓએ જામી મેળો રીટીથી પહેલો નંબર મેળવ્યો. આ તેમની તેમના દીની ભાઈઓમાં ફટલી લોકપ્રિયતા છે એ બતાવે છે. પણ (આ લેખનો લખનાર જમીર છે કે) હોદ્દોબાહરોમાં તેમની લોકપ્રિયતા ઓછી નથી.

ધારાસભામાં તેઓ હમેશાં બેઠકકરીતે ટીકા કરનારા છે. સરકાર અથવા પોતાના દીની ભાઈઓ, અથવા જામીઓ, અથવા જમીનદારો કાંઈને પણ પોતાના બેલવાથી ગુસ્સો થશે કે નહીં તેની દરકાર ક્યાં વગર તેઓ પોતાનો મત સ્વતંત્ર રીતે દર્શાવે તેવા છે. છતાં ધારાસભાના પોતાના સાથીઓમાં પણ તેઓ લોકપ્રિય છે. આ તેમની નિરમળ પ્રમાણીકતા અને ઉમદા ગુણોનો ચોક્કસ પુરાવો છે.

[સંપૂર્ણ]

અરચા પત્ર.

અમારા અરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના મત રાખશે તે તેઓના પત્રો ઉપર પ્રગટ થવાનું મનવાને સંભવ છે.

૧. કામગીરી એક જ બાજુએ લખવું.
૨. અક્ષર ચોખ્ખા સ્પષ્ટીથી લખવા.
૩. નામ તથા ઠાણ બરોબર લખવાં તે ઉમેર્યા બહાર પાડવા સાર નહિ પણ અમારી જાણને સાર.
૪. મંજૂરવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અઠવાદીશમાં લખવા કરી સારો.
૫. રૂ. ૪૨૦૦ અરચાપત્રો બજારી રાખવા બચવા લખનારાઓને પાછા મોકલી આપવાને બધે બંધાતા નથી.
૬. લખાણ હમેશાં હું અને સહાયક હવું.—અધિપતિ.

અરચાપત્રીઓને જવાબ

મી. ગે.વી.દાસ—તમરી સુચના ધ્યાનમાં લેવાઈ છે.

મી. એ. સી. એચ. કાસીમ—એ લખાણ આ જાણ માટે બંધ બેસવું નથી.

મી. સુદેશન હસાદીમ ઉત્તરાણા—તમારા લખાણની તપાસ ત્રણ અઢતા પ્રકારના કે પ્રવૃત્તિ બાબત પર હોય તેજ લખવા કરવામાં આવે છે.

અ. ડ. ઝો.

ગીરમીટનો બંધો વિષે

મે. ડ. ઝો ના અધિપતિ સાહેબ,—

ગીરમીટ બંધ થઈ તે સા માટે ૧ એ વિષેની ચરચા કરી સારું હું "ગીરમીટના વિરોધી" ને ધન્યવાદ આપું છું. દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીઓ ઉપર દુઃખ થયું પ્રકાશમાં છે. એ વાત બાબતી દુનિયા બાજુ છે, એ દુઃખો દુર કરાવવા માટે દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીઓ સ્વાસ્થ્ય તરફ જોતા નથી, એ વાત પણ એટલી જ પ્રસિદ્ધ છે. આપણી સહત આપણા સ્વાસ્થ્ય સાચવવા-આમળ વધારવા સારું નથી, આપણી સહત બીજાના સ્વાસ્થ્યને હાનિ કરવા સારું નથી, પણ આપણી સહત અનીતિની સામે છે, અને નીતિને વધારવા સારું છે. સભ્ય સભાના જીવન સામે આપણે નીતિથી કેવી રીતે રક્ષા છીએ, અને કેટલું દુઃખ રહેશે, તે આખી

દુનિયા જોઈ રહી છે. ગીરમીટ બંધ કરાવવાની આપણી સહત પણ નીતિને ધોરણે જ હતી અને છે. ગીરમીટ અને સુધારા એ બેમાં કાંઈ ફેર આપણે જોયો નથી. સુધારા નીતિ વિરુદ્ધ છે, કારણ કે આપણે માણસોના સુધારા નથી પણ આપણે એક ઇશ્વરના બંધ—સુધારા છીએ. કારણકે માણસના સુધારા થતા એટલે ઇશ્વરને આપણે જુસ્સા. આપણે કાંઈ પણ હાંદી મુસલમાન-હાંદી-કે પારસી હવે નહીં. કારણકે તેમને ધરમ વ્હાલો છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણે આ સમજાવે છીએ તેથીજ આપણે ગીરમીટ બંધ કરાવવાની સહત લીધી છે. હવે ગીરમીટ બંધ થઈ છે એટલે દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીઓની જીવન થઈ છે, અને તેમના લાકડાં સુધારા થતા અડક્યા છે. આપણે હવે સુધારાના લાકડાં નથી, પણ આખી કેમ રસ્તા જઈ છે, અને હવે માત્ર ઇશ્વરના સુધારા-જુસ્સા બંધા છીએ.

આવી આપણી-ખરું કહીએ તો ધરમ ની, નીતિની-જીતને હાંદીના જાહેર જાણ એ સમજી શક્યા નથી, તેથી આશ્ચર્ય અને દિલગીરી થાય છે. અને તેથી આપના માન પામેલા પત્ર છન્ડિઅન એપિનિઅન દ્વારા એ બાબત પર હાંદીના જાપાને જે ચીમકી લગાવી છે, તેજોજ સહત આ દેશના તમામ હાંદીઓને છે એમ હું માનું છું. ગીરમીટની બંધી વેર લેવા સારું આપણે નહોતા માગતા, એ હું સ્વસ્થતામાં કહી મર્યા છું. આપણામાંના સ્વતંત્ર માણસોની મેળસોળ સારું આપણા બીજા લોકોને સુધારા તરીકે વેચવાનો સોદો કરીએ, એવો વિચાર કદી કાઢના મનમાં ઉપજ્યો ન હોતો. મને આશા છે કે હાંદીસ્તાનને જાણે આપણી મહાન સહતનું સ્વસ્થ સમજી પોતાનો વિચાર ફેરવે અને આપણને ઇન્સાફ આપે એટલા સારું આપ (ડ. ઝો. ના અધિપતિ સાહેબ) પ્રવૃત્તિ આજુ રાખશે, અને અહીંની હાંદી કેમ (કામેસ) પણ ધટતાં પગલાં લેશે એમ હું હમેદ રાખું છું.

લી. સેવક

એમ. એમ. દિવાન.

દક્ષિણ રેડેશીઆનો કારોબાર ચલાવ નહીં છું. નો ગયા વરસનો રીપોર્ટ બહાર પડ્યો છે, જેમાં બજાર પ્રાંત નાણા સંબંધી આબહીમાં હોવાનું જણાયું છે.

વેરલમ

(એક અખરપત્રી તરફથી)

અનેના મંદીરમાં કેટલાક કામને નિરૂપ્ય કરવા તા. ૨૬ મીને સ્વીકારે એક મીટીંગ મળી હતી. બાજુ તાલેવતસાઈ, મહેતા રાધવજી રંગનાથ, બાજુ માધવસાઈ, અંબારામ મહારાજ વગેરે હાજર હતા. પાસેની કોઠીપરથી થયું ગીરમીટના બાંધણે પણ અભ્યાસ હતા. સ્વસ્થતામાં ગીરમીટ વિષે ચરચા થઈ હતી. પછી સ્વધરમ અને સ્વદેશાભિમાન ઉપર જીવન ગ્રંથરથોએ જાણવું કરવા હતાં.

મંદીરનું અચૂતર કામ હવે ચોડા સમય માં પૂરું થશે, તે જોતાં કાલ આશરે પા. ૪૨-૦-૦ મંદિર ઉપર કરજ છે, અને આશરે પા. ૨૦૦ પ્રતિષ્ઠા વગેરેમાં ખરચ થવા સંભવ છે તેને માટે અમારું થી ચે.૫૫ તજવીજ કરવી એવા બાજુ ચંદુસાહેબના મુખ્ય સલાહથી હાજર રહેલા તરફી અને મેળસોળે પ્રમુખના અભિપ્રાય જીવન મંદિરના કિતમાં જાગ લેવા ચે.૫૫ લખાણમાં સહીઓ કરી આપી. મી. રાધવજી મહેતા તથા મી. હેમરાજ વગેરે તરફી પુષ્ટી મળતાં સરવ મતે તજવીજ કરવા કરાવ થયા. જીના પુત્રીની જગ્યા એ નવા પુત્રીની નીમંજીક કરવામાં આવી. તન મનથી મંદિરના કિતમાં ને ધરમ કરમમાં જાગ લેનારા સભ્યોની ની જાણીએ મંદિરમાં રાખવાની, તથા ચે.૫૫ ઠેકાણે રસોડા બનાવવાની મંજૂરી પણ અપાઈ હતી.

શ્રીમુખ ગે.પી બહારાજે લખી મેકલા વેલા નવીન નિયમ સભામાં વચાવા હતા. આઠ બમવતની સંખ્યા આરતી થવાપછી સભા વિસરજન થઈ હતી.

ખીજે દિવસે મહાશીવરાત્રીને શુભ દિવસ હોવાથી શીવપુજન તથા કથા અવધાન થયું હતું.

દુનિયાના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાના પ્રધાન મી. મુરને ચુટકીમાં ફોટો ન મળવાથી તેમની ખાલી પડી રહેલી જગ્યા પર નાતાલવાળા મી. જુયસને નીમવામાં આવ્યા છે, અને આ રીતે પ્રધાનમંડળનો એ કેટલોક વખત થયા ખાલી પડી રહેલો ફોટો પુરવામાં આવ્યો છે. આથી નાતાલના ઇન્ડીય-ડન્ટ પણ ના કેટલાએક મેળસોળે જોયોના તેજના હીરડ પક્ષમાં બળી થયા છે, જે બનાવ તરફ નાતાલના ગોરાઓમાં અજુકો બતાવવામાં આવે છે.

હિંદુસ્તાનના ખખરો

(હોદી બાપા ઉપરથી)

પોરબંદર અને દારકા વચ્ચે પોરબંદર રાજ્ય તરફથી રીમ લાંચ ચાલુ કરવામાં આવી છે. જે અઠગાડીઆમાં જે વખત રવીવાર અને શુક્રવારે પોરબંદરથી ઉપડી દારકા જાય છે અને દારકાથી સોમવાર અને શુક્રવારે ઉપડી પોરબંદર આવે છે.

જીનામદા ના. નવાબ રમુજખાનજી તા. ૨૨ મી જાનેવારીએ સંજના વજુ વાગે ૫૩ વરસની ઉંમરે મરણ પામ્યા છે. તે નામદારના શાહજાદા મહોબખાનજી ની ઉંમર ૧૧ વરસની છે, તેમને મર કુખ નવાબની માદી ઉપર બેસાડવાની શરૂઆતની હીયા કાઢીઆવડના એજન્ટ કે. ડી મવરનરે તા. ૨૪ મી. રી સવારે કરી હતી, અને બીજો કુકમ થતાં સુધી તેઓ ના પરસનજ અસીસ્ટન્ટ કેપ્ટન એચ. એસ. સ્ટેરોંગ અને રા. બા. અનંત સહ શિવ તાંબેને સર્જીર નવાબની દેખરેખ અને રેટની બળવણી માટે રાખેલા છે.

જામનગર અને દારકા વચ્ચે રેલવે બાંધવાનું કામ ધમધોકાર ચાલતું જણાવવામાં આવે છે.

અમદાવાદમાં બેબા ફેડનારાઓ પકડાયા છે એવો ખોટો ફેસ હનામ મેળવવાની લાલચથી ઉભો કરનારાઓ પર લાંબી દોરડમાં ફેસ ચાલતા એક આરોપીને સાત વરસની અને બીજા વજુ આરોપીને વજુ વરસની સખત જોલની સજા થઈ છે.

વડોદરામાં નામદાર મદારાજ સાહેબજી આવજુ કમાડી બાજ સામે કામ્પના નાકા ઉપરનું મંદીર તથા બીજાં મકાનો લઈ લાં મુકવાની યોજના તરખાર કરવા ફરમાન થયું છે.

મીસ જરખાનુ બખતજી કનજીવર, એમ. એ. ને વડોદરા રાજ્યમાં છોકરીઓની સ્કૂલોનાં બેઠી કન્ટ્રીપેક્ટરેસની જગ્યાએ ર. ૨૪૫ ના માસિક પગારે નીમવામાં આવ્યાં છે.

નામદાર આવકવાડ પેતાનાં મદારાજી સાથે બહાણાદ મદરસન બોવા પધાર્યાં હતાં.

વડોદરા રાજ્યમાં જ્યેષ્ઠ લાઇબ્રેરીઓ ઉધાવા વગેરે માટે નીમાયલા મી. ખેરડના આસીસ્ટન્ટ તરીકે પેટલાદ અંગ્રેજી સ્કૂલના હેડમાસ્ટર મી. મોલીભાઈ આખીન ર. ૧૦૦ ના પગારથી નીમાયા છે.

લાદરજી ગામે 'ટેક્યંદ શીમેલ રીડીંગ રમ' બાંધવા મામના લેકોએ પકડા એકઠા કર્યા છે, તેમાં મદદ તરીકે વડોદરા સરકારે ર. બે હજાર આપવાની મંજૂરી આપી છે.

વડોદરા સરકારે પેટલાદમાં નવી અંગ્રેજી સ્કૂલ બાંધવા ર. ૨૧૬૦૩ તથા વસોમાં અંગ્રેજી સ્કૂલ માટે ર. ૧૮૫૨૮ ની મંજૂરી આપી છે.

વડોદરા ક્રીકની શાખા નવસારીમાં કાઢવા માટે તજવીજ થાય છે.

સુરત ખાતે તા. ૪ થી હેમરઆરીએ નાનપરામાં આગ લાગી હતી. જેથી ૧૦-૧૨ મકાન બળી ગયાં છે, તથા કુલ ર. ૨૫,૦૦૦ નું નુકસાન થયેલ માનવામાં આવે છે.

મુંબઈ ખાતે મરકુમ શેઠ બગવાનદાસ નરૌતમદાસનાં વિધવા તરફથી ગરીબ વણીયા માટે સરતા બાડાનાં મકાનો ઉભા કરવા માટે ર. બે-લાખની રકમ આપવાનું જાહેર થયું છે.

દમણના ખુડુનો શેરડી અને ગળી જનારતાં શિખવવા માટે મુંબઈ સરકારે એક વરમ ઉધાડ્યો છે.

મુંબઈ સરકારે જલ્લા ખેરડોને ર. ૧૪,૦૦૦ ની ગ્રાંટ આપી તેમાંથી હલકી મણાટી વરણના છોકરાઓ માટે સ્કૂલો ખોલવા જણાવ્યું છે, અને અંલજ વરમ નાં છોકરાંઓને સ્લેટ ચોપડીઓ આપવા માટે સરકારની મદદ માગવામાં આવી હતી તેના સંબંધમાં સરકારે નાણાંની તપી જણાવી તે આપવાની ના પાડી છે.

માશ્ય માસમાં જનન સ્વેતાંશ ફેન ફરસ મુંબઈ ખાતે બરવાનો જનન સંધે કાચ કર્યો છે.

મુંબઈથી પુના સુધી ટેલીફોનનાં દોરડાં નાખવાની યોજના સરકારી તાર ખાતાએ કાચ કરી છે.

કેટલાક સરસ હોદી ફુનરકળાન આસીઓના આચારા તળે મુંબઈમાં કાંકેર દારના રક્તા ઉપર ઉચી ફુનરકળાની શાળા શરૂ કરવામાં આવી છે. મી. એસ. આર હરપાનલીની દેખરેખ નીચે તેનું કામ ચાલે છે. ચિત્રકળા, સિંદપકળા, વગેરે સ્વદેશી કળાઓને ઉદ્ધાર કરનારી હંતમ બાગતોનું લાં શિશુજી દેવામાં આવે છે.

અઉરંગાબાદ ખાતે એક મીસના કંપા બિન્ડમાં આવેલી વખારમાં આગ લાગ્યાથી ર. બે લાખનું રૂબણી મરુ છે.

'નાસીક કવતરા' ના નામથી બાંધીતલ થએલા ફેસના આરોપીઓને શેઠી કદવર માટે મુંબઈના પેલીસ ખાતાનાં બે અમલદારોને હેલ્લી માનપાનની નવાજેસમાં ઇલકાઓ મળ્યા છે.

મદ્રાસ હલાકામાં કોઈમટુર ખાતે મહોરમ વખતે અચકર રમખાણ થયું હતું. 'વાધ' થવા મામનારા માટે લાઇસેન્સ કાઢવાનો સરકારે કુકમ કર્યો હતો, અને જેઓ લાઇસેન્સ વગર 'વાધ' થવા હતા તેની પુછડી કાપી લેવામાં આવી હતી. આવી રીતે સરકારી કુકમનો અમલ થવાથી પોલીસ થાણા પસે મામના બધા ત.જીઆ એકઠા કરવામાં આવ્યા હતા, અને થાણાને તેમાંના ચોપડા ફરનીયર વગેરે સાથે ખાળી મુક્યું હતું.

મદ્રાસવાળા રાવ બહાદુર એમ. બાહી નારાયણ આધર જેઓ મદ્રાસની સાલિય આફરીકન લીગની કારોબાર કમીટીના ચેરમેન છે, તેમને માનપાનની હેલ્લી નવાજેસમાં હીવાન બહાદુરનો ખેતાબ બક્ષવામાં આવ્યો છે.

બાંધવા ધરેલી મેરલેમ યુનિવરસીટી માટે હાલના મુખ્ય મથકોની મુલાકાત લેવા માટે ના. આશાખાન મહોમેદનોનું એક ડેપુટેશન તરખાર કરે છે. આ ડેપુટેશન સાથે હકદારાદ ખાતે રામચુરના નવાબ અને બેપાળના બેગમ બાબ એ બનવા બોલે છે. ના. આશાખાન જણાવે છે કે મેરલેમ યુનિવરસીટી ફંડ માટે અને અભાર સુધીમાં ર. ૧૦ લાખની રકમોની કલુલાત મળી છે.

અનુક્રમ પ્રતિભા પે. મવનરે તે પ્રાંત ના કેળવણી ખાતાના સભ્યમાં એક અમલનો હાથ બહાર પડ્યો છે. તેમાં મવનર જણાવે છે કે કેળવણીને લગતી કાલની સ્થિતિ તરફ જોતાં તેઓ સ્વેચ્છ પદ્ધતિ સંતોષ પામ્યા નથી. ચાલુ વરમનું કેળવણીને લગતું કામકાજ નાસી પાસી ઉપજવનાર છે. કોઈપણ કાખામાં કેળવણીએ સંતોષકારક વધારો કર્યો નથી અને કેટલીક શાખામાં તો ઉલટા પાછળ હટ્યા છે. પ્રાયશઃ કેળવણીનું કામ તદ્દન નિષ્ફળતા જતાવે છે.

ના. શહેનશાહ હોદ્દામાં રાજ્યાભિષેક પ્રસંગે પધારતા હોવાથી તેઓની સાથે લોરડ કર્મન પદ્ધતિ આવનાર છે, એમ કલકત્તાના કેટલાક જાણમાં બહાર પડવામાં આવ્યું હતું.

સને ૧૯૦૮-૯ માં હોદ્દાથી અમેરીકા ખાતે રજા લાખ રૂપીઆની કીમતન આમડાં મોકલવામાં આવેલાં એવો અક સંદેશ્યો છે.

બલ્લાબાદની કેમિસ પછી બાજુ સુરે દ્રનાથ બેનરજીને માંદગી લાગુ પડી હતી તેને લીધે તેઓ એકાદ માસ સુધી કામ કરવા કે જાહેરમાં નીકળવા અક્તિમાન થાય તેમ નહોતા.

ફરન્યાત પ્રાથમિક કેળવણીને લગત કારણો ખરડો હોદ્દા સરકારની ધાર સભાની કાલની એક વેળા કામલ કરવાનો પ્રસંગે જોનરેબલ મી. જાખલે રાખે છે.

કલકત્તાના રોજીદા જાણી પત્ર "હિત વાદી" પાસે આ વામાં આવેલી રૂ. ૫૦૦૦ ની જામીનગીરી જરી ન શકવાથી તે પત્ર બંધ પડ્યું છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે એ પત્રની ૪૦,૦૦૦ નકલો રજા ખપતી હતી.

લાહોરના કીવીકનલ પારસન્સ એપ્રિલ માસથી ૭ મહીનાની રજા ઉપર જતા હોવાથી તેમની જગ્યાએ મુલતાનના ડેપુટી કમીશનર હિવાન નરેન્દ્રનાથ એમ. એ. ની નીમણૂક હોદ્દા સરકારે કરી છે. પંજાબમાં એક કીવીકનલ કમીશનર તરીકે એક હોદ્દાવાનની નીમણૂક થવાનો આ પહેલો દાખલો છે.

હોદ્દા કારોગરીનો ટૂંકો

અમારે ત્યાં સાદી ટૂંકો, કેપીન ટૂંકો, મુસાફરીની કેપીન ટૂંકો તેમજ બારે સ્ટીલ ની ટૂંકો બનાવવામાં આવે છે. મુસાફરી ને લગતો બીજો સામાન પદ્ધતિ જોરડર મુજબ બનાવીએ છીએ.

કેમ્પ કેટલ (ચપ્પુ)

સાદા તથા ઉડાં કાંકણવાળાં ફરેક સામગ્રીનાં બનાવીએ છીએ.

તે જપરાંત ખોરાક રાખવાની પેટીઓ પાણીના ઝારા, ટોપી રાખવાના ડબ્બાઓ વગેરે ફરકો સામગ્રીના બનાવી દઈએ છીએ. વધુ વિગતમાટે પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવો અથવા જાતે આવી મળે:

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban;
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાજુ ઉમદા ફરેટ

અને વેલરેબલ

સફાઈની પેકીંગ, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી નિયમસર તાજીદથી મોકલીએ છીએ. જોરડર મોકલી ખાત્રી કરીએ. કમો નીચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

ઇસમાઈલ જીવા ફ્રુટરર.

પી.ઓ.બો. ૪૭૧. ટેલી. એડ. 'ઇસમાઈલ' ૧૭૧, એ. એટ, ડરબન

જરમન લાઇનના હોદ્દા પાસે જર એલ્ટ મી. ઓસમાન અહમદ એફેન્દી જણાવે છે કે—જરમન ફરેટ આફ્રિકાલાઇનની સ્ટીમરના ટાઇમ ટેબલમાં હાલમાં ફેરફાર થયો છે, જેની રૂયે દર માસની તા. ૧૬ મીએ ડરબનથી અને તા. ૨૮ મીએ ડેલાગોએથી એક આજબોટ મુંબઈ જવા ઉપડશે, અને થોડાંજ બાદ કરી ટૂંક મુદતમાં પહોંચશે. વિશેષ વિગતો માટે 'ઇ. એ.' ની જાહેર ખબરમાં જોવું. આ જાહેરખબર આવતા અઠકમાં પ્રસિદ્ધ થશે.

રોકડ બખર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
કુધ નાતાલીયા	૧૭ ૬	૧૮ ૦
આવલ માંબળ ૧ બરનાની	૧૬ ૬	૨૦ ૦
બીમડીના	૨૪ ૦	૨૪ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૮ ૦	૧૮ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬	૧૭ ૦
ચીની સકકર	૨૨ ૦	૨૩ ૦
ફૂડના	૧૮ ૬	૨૦ ૦
દેશી તુવેર દાળ	૧૭ ૬	૧૮ ૦
તુવેરદાળ કાનપુરી	૧૮ ૬	૧૯ ૦
મસુરની	૧૮ ૬	૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦	૨૭ ૬
બાડની	૨૮ ૬	૨૯ ૦
ચણા મુંબઈના	૧૬ ૦	૧૬ ૬
દાળ	૨૩ ૬	૨૪ ૦
પટાણા નાતાલના	૧૭ ૦	૧૭ ૬
મકાઈ	૧૦ ૬	૧૦ ૩
બીનીસ	૧૬ ૦	૨૦ ૬
કડવું તેલ ૧ ગાલન	૩ ૬	૪ ૦
એરડીલું	૩ ૬	૪ ૦
ચીકું	૩ ૬	૪ ૦
નાળીએરું	૪ ૬	૫ ૦
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૭ ૬	૧૮ ૦
પીણી	૧૬ ૦	૧૬ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૦	૧૦ ૬
આટો હાલિસ હોલ્ડ	૧૧ ૬	૧૨ ૦
આટો (અખીલો મીલ)	૧૧ ૦	
મદાસી સોપારી ૧ ગલ	૭ ૫	૮
મરચાં	૩ ૫	૪
બી પેટી, ૪ ટીનના પૌંડ.	૮-૫-૬	૮-૭-૦
પોરબંદર	૬-૫-૦	૬-૧૦-૦
પારારીન કરોડિન	૭ ૩	૭ ૬
વાઇટ રોસ	૮ ૬	
માલન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીચેર	૧૪ ૦	૧૫ ૦
ફલી	૭ ૬	૮ ૦
ડાઇમંડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
સાણુ સીલક રટોન	૧૫ ૬	૧૬ ૦
સાણુ સનલાઇટ ૧૦ એસ. ૩૪	૦	૩૪ ૬
સાણુ ટ્રાયમ્ફ ૫૦ ફુડના		
બોક્સની કીમત	૧૨ ૬	૧૨ ૬
નેકટર ટી	૧ ૮	૧ ૬
માચીસ લાયન	૩ ૧	૩ ૬
સોપારી સેવરધની	૧૦	૧૦
નીડલ પોઇટ સીગારેટ	૧૫ ૩	૧૫ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
બરતા એકની.	૪ ૬	૫ ૦
નીમક (બરમની આર)	૪ ૬	૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વ પ્રકારના ફળો તથા શરૂના સમયના દરેક જોડાને કમીના દરેક વસ્તુના સારા ભાવે વેચવામાં આવે છે. ખાસ કરીને શરૂના સમયના દરેક વસ્તુના સારા ભાવે વેચવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

B. 10088,

Tel. Address: TOMASELLI.

Johannesburg.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey 10051r DURBAN.

Mehta & Khandaria Bros.

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA" Box 100

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

(Ismail) Saliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SOLIMA"

RUSTENBURG

Branches:

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL

TRANSVAAL

Dis. RUSTENBURG

BURG

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોદ્દા યુનાઇટેડ
ટ્રેડિંગ કો.

હોદ્દાનાની શેકરી જગ્યાનું મ મ ગાવી
સરતે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
ખી પોરન દરતું તથા કલકતાનું—સરસ
ચવલ—મોખુ ગધીયાણું એક વખત
મ ગાવી ખાતી કરો.

કો. ૪, ૫, નામનસન્સ બીદ્દાન,

ડાવાનન જી, નોદાનેરનન.

૨ એ 'Gaekwad', પો નોદસ ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchiefs, Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારો.

હોલસેલ તથા રીટેલ.

દરેક જાતનું રેશમ તથા ઘાસા સિલ્ક તથા ખીજી જાતનું રેશમ, દરેક જાતના રેશમી રૂપાણ,

ઘાવણીઓ, સાડીઓ, પાનડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા ખીજી ફેન્સી ચીજોના વેપારી.

નોટ. અમારા ભાવ સાઉથ આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સરતા છે તથા અમે એકજ ભાવ કદમાં જી
એક વખત માલ લીધાથી ખોતરી થશે. બહારના એરડરો ઉપર પુરતી રીતે ધ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા
રોકડે માલ લેનારને બે માલ મોથો લાગે તો એક વીકની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લમ જમ સ. છે.

પમ્પેડ પાસા—સવત્ અપ્પીરિકા પમ્પેડ વિયાપારી

ગેમાત્તકત્તિ લિબિયું કિલ્લેનાયીનું, ત્રાલકીકનું, મલ્ડ, જાલ્લા, ત્રિજાકકલિમ, ત્રોનાકકનું, કિલ્ડકનું.

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

G. rdhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Laden." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tarob Adani.

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers

EBRAHIM NOZODIEN,
24 Fraser Street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOOBAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhama Parahotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyab & Co.,
118 Field Street.

DURBAN

S. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

A. ■ FERNANDEZ, High Class
Tailor, 130 Grey Street.

Hoosen Cassim & Co.,
Box ■ 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta,
157 Grey Street. Box 580,

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey St.
d. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

M. RAWAT & Co.,
108 Queen Street

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.

A. G. THIRIA, watch Repairer
120 Grey Street.

E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.

SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer, Box 471

EAST LONDON

S. Casoojee,
Merchant, Box 270.

Ebrahim Essop Jodwa,
Property & Land Agent,
Box 223.

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Bonar,
Export & Import & Importer
Queen Street

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.

V. A. Doss, Box 110 Tel. 'Doss'
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Saty, Wholesale Forwarding
& Commission Agent. Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent. New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 50.

V. S. Thakore, Indian Laundry
Box 122, High Street.

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Narekh & Co., P.O. Box 38

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 1941

A. F. Camay & Co.,
Box 3504, ■ Kort Street.

KHUSIDH BHULBH BHUT CO
58 Indian Mar et Stall
President Street

Ohhibu Dajee,
Indian Washerman,
Box 1369.

M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 210

M. P. FANOR,
Box 1031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.

Mahomed Ebrahim Kunkey
182 Market St. Corner Folly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffer and
14th St., Vrededorp, Box 4140

J. E. Tavaris,
224 Market Street,

Goolam Saheb,
17th Street & Kaffer Street,
Vrededorp, Box 2456.

Ichharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tol Streets
No. 11, Vrededorp

MARCH 4TH, 1911

INDIAN OPINION

KUILS RIVER STATION

N SANY
Fruit and Produce Dealer.

KIMBERLEY

S. Nadarassen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road.

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.

O. OTABAI & DADON
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. CHATEAU,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150

I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
143 Church Street.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.

HONMAJORY IDOLY, Box 332.

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

VALIDAS & LALCHAND Box 92.

Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHEAST

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. RAYAT,
Box 16.

PIET RETIEP

Ebrahim Osman,
Box 51

PIETERSBURG

A. M. Bhyat, Box 24,
METHA & KHANDEBIA BROS.,
Box 160, Market Street

POTCHERSTROOM

G. K. DESAI,
Box 128

PORT ELIZABETH

Niekamdas Bros.,
Main Street. Box 131,

Adam Hoosen,
General Merchant
95 & 119 Adderley Street.

I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderley Street.

V. R. Namscoo,
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nidoo,
64 Walmer Road

Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hasan Street, The Hill.

PRETORIA

Chota Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalibhai V. Patel,
General Merchant and

Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vandyk Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULMAN & Co.,
Box 4: Tel Add.: "Saliman"

SALISBURY

Manjoo R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dbi,
Indian Laundry, Box 220

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. ALIE,
General & Provision Dealer,
21 Kattledorp,
Kooten Khan Kalkhan,
17 Market Street,

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Bofoola.

STANDERON

Amod & Ismail. Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 122
Suleman Moosa
Box 24
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St

UMSINGA

Datta Osman.

VENRULAM

Fabu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randeri,
General Dealer, Butcher, Box 11

COOLAM MOHIDEEN,

GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Durban

JOHANNEBURG

ધી નેશનલ અંગ્રેલા ફેક્ટરી.

આમે કારખાના મધે દરેક જાતની ઉત્તમ પ્રકારની છત્રીઓ એન્જન તથા સયાઓની મદદથી ફેરી કરી મરેના હાથે બનાવવામાં આવે છે. જલ્દીની " હરેજી " છાપ " ગ્લોબ " છાપ તથા " હંસ " છાપની વેટર પ્રુફ કાપડની છત્રીઓ અને પ્રમીટેશન સીલકની તરફવાર જાનોની ચાંપથી ખોલવા તથા બંધ કરવા વગેરે દરેક જાતની છત્રીઓ ઉપલા કારખાનામાં બને છે.

ગપારીઓ તથા જથ્થાબંધ ખરીદ કરનારાઓ માટે ખાસ ઓછા ભાવ તથા ડીસકાઉન્ટ.

નીચેનાં સરનામે પત્ર વહેવાર કરવો.

ઈબરાહીમ કરામ એન્ડ સન્સ.

જથ્થાબંધ છત્રીઓના વેપારી.

મારકેટ, જુમા મસ્જીદ- મુંબઈ.

“ ચેતવણી ”

આ જાહેરખબરથી ચેતવણી આપવામાં આવે છે કે “ સાઉથ આફ્રિકન હન બ્રુઅરીઝ લીમીટેડ ” ની માલિકીની ખાલી બોટલો તેમના દારૂ સિવાય ખીજા કોઈ કંઈ સારૂ વાપરશે તેમની ઉપર કામ ચલાવવામાં આવશે. બોટલ વેચનારા, દુકાનદારો અને બીજાઓને ખુલેપુલ જણાવવામાં આવે છે કે જે બોટલો અને તેના સ્ટોપરો “ સાઉથ આફ્રિકન હન બ્રુઅરીઝ, લીમીટેડ ” ની માલિકીના જથ્થામાં છે તેના વેપાર કરવો નહીં અને હવે પછી જેઓ એ બોટલો અને સ્ટોપરો વાપરતા જણાશે અથવા જેમની પાસે એ બોટલો જણાશે તેમની ઉપર કાયદાપુરવક કામ ચલાવવામાં આવશે.

“ સાઉથ આફ્રિકન હન બ્રુઅરીઝ, લીમીટેડ ” ને હમણાં ફટકાક આસામી પાસે ચેતવણી તેમની બોટલો અને સ્ટોપરો ફોવાયો તેમની સામે જજમેન્ટ અને નુકસાની મળી છે.

ખાસ ધ્યાન આપજો :—જે બોટલો અને સ્ટોપરો ઉપર “ હરવન બ્રુઅરીઝ અને ડીસ્ટીલરીઝ લીમીટેડ ” એવો મારકો છે તે પણ સાઉથ આફ્રિકન બ્રુઅરીઝ, લીમીટેડની મતા છે અને તે પણ આ ચેતવણીમાં સમાવણી છે.

એમ. એચ. આરનોલ્ડ,

નાતાલ ખાતેના મેનેજર,

ધી સાઉથ આફ્રિકન બ્રુઅરીઝ.

Warning

THE SOUTH AFRICAN BREWERIES, LIMITED, HEREBY GIVE NOTICE THAT any person or persons found using their Bottles or Stoppers for any purpose except to contain their Beers will be proceeded against. Bottle Dealers, Storekeepers and others are expressly warned against trafficking in the said Bottles or Stoppers, which are the exclusive property of THE SOUTH AFRICAN BREWERIES, LIMITED, and are clearly marked as being their property, and it is hereby notified that in future action will be brought against any unauthorised persons using or found in possession of such Bottles or Stoppers.

The South African Breweries, Ltd. have obtained judgments and damages recently against persons unlawfully using their Bottles and Stoppers.

SPECIAL NOTE: Bottles and Stoppers marked as being the property of the Durban Breweries and Distilleries, Limited, are the property of the South African Breweries, Limited, and are included in this warning.

M. H. ARNOLD,

Manager in Natal,

THE SOUTH AFRICAN BREWERIES, LTD.

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISSON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 22.

Telephone 521.

ચામડાં ખરીદીએ છીએ.

ઉત્ત, ચામડાં, શીંગડાં, ફેટાં અથવા

ખઠરાતાં ચામડાં, વેલની જાલ વગેરે

ખરીદવા માગીએ છીએ.

SUTTON FLACK & CO.

DAWOOD ISMAIL.

General Dealer & Importer.

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDLBURG, Transvaal.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will sail on or about the 23rd MARCH
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

ધા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટીમર " પનડુઆ " દન ૩૫૦૦.

ઉપલી જળ જાહેર વખણાએલ લાઇનની મંજૂર અને કંપ માલની આમ
જોઈ અનેથી તા. ૨૩ માર્ચ ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત કાંઝીઆર અને મોમ્બાસા
ખાતર કરી મુખ્ય જશે.

મજૂર લાઇનની આમજોટમાં કે પાસેજરો સારું ઉપલા ફાલકાઓમ
ધણી સારી સમવડ છે તેમજ વીજળીની ખાતીઓ છે. દેલી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને
ઇન્ડિયા મુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
ભલામણ છે કે આવી ફક્ત મુક્તની મુસાફરીની અમુલ્ય તક મુખાવરી
નહી.

ફરેટ તથા સેકન્ડ કલાસના પાસેજરો વારંતે વગર ખોરાકની રીટર્ન ટીકી
ટની પણ સમવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી તુરત કેબીન
ની ટીકીટ કલવી લેવી.

કે પેસેજરો માટે સઘળી તરફની સમવડ છે. સારા ઓશીસરો હોવાથી
કોઇપણ તરફની અડચણ આવશે નહીં

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આમજોટ જેથી દર માસે ઉપડશે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ હાઇ અમ્પ્લુક્ષાની ફા. વેર. ઓટ ઓફીસરની
પાસેજની ઓશીસમાં અગર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

ડબલ્યુ ડન અને કુંપની.

હાઇવરીયલ રોડ, ડરબન

જોઇએ છે.

M. A. Patel (એમ એ. પટેલ)
અથવા M. A. Patel ને એમ. એ.
સોરેસ નામથી પણ ઓળખાય છે અને
જે ૧૭૭ કુટુંબસ્થાન રોડ કોમ્પાર્ટમેન્ટમાં
ગ્રોસ્ટુસ તથા કમીશન એજન્ટનો ધવો
કરતો હતો તેનો પત્નો જોઇએ છે.
માલમ હોય તેજે

R. M. c/o Indian Opinion,
Phoenix, Natal

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa

BY
JOSEPH J. DOKE
with an introduction by
LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.
Price 2/6. Postage 4d. extra.

મહેર ખબર.

કેના માતાના મંદીર પાસે દરજીની
નાત સાર જે ધરમચાળા બાંધવાની છે
તેના સાર જે ફંડ કરવામાં આવ્યું હતું
કે જેનું લીસ્ટ જે વખત ઇ. એ. માં
બહાર પડેલ છે તે નાણાંની બ્યવસ્થા
નીચે મુજબ કરવા ડરબનના દરજીના
પાસે કરાવ કર્યો છે.

૧. દરજી મકન ફરી.

ટેકાણું દરજી પરજી બગવાન
ટોપીવાળાની દુકાને,
કોટ, બગરમેટ, મુખાઇ.
અગરતો,

૨. દરજી મકન ફરી.

ટેકાણું, મોટા બગરમાં એટ
પાસે. નવસારી.

ઉપરના કરાવને અનુસરી ડરબનમાં જે
ફંડ મધુ હતું તેમાંથી ખરચો કાપતાં બાકી
પા. ૭૨-૧૨-૦ હતો તે મુખાઇને સીરનામે
મોકલી આપ્યા છે. હવે સાથિય આફ્રિકા
માં વસ્તા બીજા દરજી બાકાઓને વિનંતી કર
વાની કે ત્રાંસવાલ વિગેરે ટેકાણે જ્યાં જ્યાં
તે ધરમચાળાનું ફંડ થાય તે બધું ઉપર
લખ્યા જે પછકી કોઇપણ ટેકાણે દરજી પાસે
કરેલા કરાવ મુજબ મોકલી આપશે. હવે
ડરબન મોકલવા બહાર નથી. કારણ બધું
ફંડ એક ટેકાણે જમા થાય તેથીજ દરજી
મકન ફરીને દરજીના પાસે પસંદ કરેલા છે.

નાતાલ દરજીના પાંચ તરફથી લી. સેવક,
લીખા નારજી દરજી.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA,
ENGLAND and INDIA:

s.	d.
Yearly ...	17 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT & DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 405 "BHABHA." P.O. Box 25.

શ્રી કેવલચંદ્ર
વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર
હાલ રેલ્વે અને વીનાઇ ટાન્ક ભવાનીદાસ રમાય
મારકેટ સીટ, (કલેક્ટરન હોટેલની ક. મે.)
પોસ્ટ ૫૩૨૦, બોમ્બે-સુબ. ગ.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
389 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes used ABC 4th edition and A.

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432, Corner Kaffir & 11th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 TEL. ADD: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLOMB, INDIA.

પુરાણલાલ મુલાલાલ
ભગતની હા.

જનરલ રીટેલ મરચાંદાર

મરચાંદાર, ફેટ, પાટલુન, સમીસ,
હેટ, કેપ્સ, કુત્તણ, કીરમાન, રેશમી
રૂઝાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આલો, બુગ્ગા અને ખાતો કરો.
બોમ્બે માર્કેટ છે.

ઈન્ડિયન મારકેટ, સ્ટાલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્સી સીટ, બોમ્બે-સુબ. ગ.
પોસ્ટ ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa Aden,
Port Sudan, Suez Port Said, Naples and Marseilles:—

About Mar. 13th Dunvegan Castle, 5958 tons

13 Apr. 13th Carisbrook Castle 7626 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Mar. 10 Tintagel Castle 5531 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Mar. 14 Comrie Castle 5167 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
3 KORT STREET,

P.O. Box 8504, Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હાલસેલ અને સીટલ મરચાંદાર.

ઈન્ડિયન મોસરી ગયામંધ હાઉસ્ટાન
થી મંગાવી સસ્તે દામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ ઘી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા
નું સરસ ચાવલ-મોખુ ગંધીઆણું-ગયા
મંધ અગમ્યામેશ કરી બુગ્ગા.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY,"

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદરનું પ્રથમોદાર શ્રી

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add: "FORBANDAR."
Telephone 86

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

કાપડ વગેરે ક્યાંથી ખરાદશે ?

જાપાનીસ સીરક, રેશમી રમાસ, તાસ:-સીરક, તરેદ, તરેદના જોર, કાચ, સીર, ગ્લાસપાકો, દાઢ, સુટ વગેરે બ્રહ્મી જાતનું કાચક, તપા: ગ્રેસ ૧, પી ૧૧ વાસણ વગેરે બ્રહ્મી કીકામત બાવે વેચવામાં આવે છે.

છોટાભાઈ અને દાદુ,
કુશવંશીરૂપ.

German East African Line

S. S. KANZLER

Will sail from Durban about the 16th MARCH and from Delagoa Bay about the 18th MARCH 1911, taking 1st, 2nd and deck passengers with or without food.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઈન

ସୁଂଦରପୁରୀ ଶ୍ରୀମତୀ “କେ. ଅମର”

ઉપલી આગપોટ તા. ૧૬મી મારચે ડરબનથી અને ૧૮મી મારચે ડેલ, આઆપી ઉપરી થોડાક ખંદેરી કરી મુંબઈ જશે. દીકરી પોરાણી અથવા વમર પોરાણીની મળશે કેક પાસેજશેને ખાસ સમગ્ર કરી આપવામાં આવી છે સ્ત્રી વરમ સાફ એલાહેદી જગ્યા આપવામાં આવે છે તેથી ખાજ બચ્ચાં સાથે દેશ જનારને લાભ કારક છે. બતી, પાણી, સુશ્લષ્ણાનુ, બજાર પગેરે જાગતમાં સરસ બહેનસ્ત રહે છે. લાકડાની કેક અને વીજળીની ખર્ત છે. ખલાસી દેસી છે સ્ત્રીમર મુંબઈ પહોંચે કેનલથી ખપ્પર આવે છે, જે જાપાઓમાં છપાવ છે.

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK KASOOL
157 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. President St., Box 2347 J.B.

To Let

શ્રી ૩૫૫૫૫૫૫૫ ૩.

પાપનાશિતથી ર માણસ દુર ન્યુ જર્મની
માં હ એકર જમીન દુકાન વેર કાઢિસ, જે
મજલાનું રહેવાનું કમ્પ્લીટ પર રહેવા
સાથે. વધુ વિગત માટે નીચે લખો.

भारती इन्टरमिड.

੧੧੭, ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ, ਫਰਵਰੀ.

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by
L. E. NEAME.)
Post Free, 7d.

INDIAN-AFRICAN LINE.

S.S. "DUNERIC" leaving Harbor for Calcutta direct on or about 25th February, taking deck passengers. Passage about 27 days.

Agents

DE WAAL, PAALWE & CO.

78 Field Street Durban.

एस. एस. " हनेरीक " नामके जहाज
ता. २५ फेब्रुवारी १९११ के लगभग बर्बनटे
कलकत्ते आधरी.

डी बाल बालवे एण्ड को. एजेंड.

५६ फील्ड स्वीट इर्थन.

એસ. એસ. 'કુનેરીક' તા. ૨૫
માર્ચ ૧૯૧૧ ના મારસમાં કુરબનથી
કલકત્તા ખવા ઉપકરણો.

મી. વાલ, બાલવેનો। કુ.-એલ।.

୭୧ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୀତା, ୩୨ତମ

என். 'டனெரிசா' என்ற இடம்
 ம்பெலிபிலுடைய சீராகிச்செய்தல் என
 து பிப்ரவரி 25-ல் டர்பன் தரை
 முகத்தைவிட்டு கல்கத்தாவிற்கு செல்
 பிரயாணிக்கீழ் குறைந்த சுரங்கத்தில் செ
 ண்டுபோகின்றது. பயணம் 22 நாள் செ
 ல்லுயின்றது. அப்பால், டி. வால், பாஸ
 வே எண்டு கோ, ஏஜெண்ட் 87 பில்
 ஸ்டிரீட், டர்பன்.

હાથરા તૈયાર છે

આણુ વરસની અમારી બેઠની ગાયરી,
જેમાં ગયા વરસ કરતાં સુધારો વધારો
કરવામાં આવેલ છે તે હવે તજ્યાર છે.
જે આહોકોએ એટલા સવાજમ બરી
દીધાં દશી તેને તે બેઠ મોકલવામાં
આવશે. નવા ચનાર આહોકોને પણ પ્રવસ
નું સવાજમ અમાઉથી બરી દેવાથી તે
બેઠ આપવામાં આવશે. હુટક નકલ
ખરીદનારને ૧/૫ ના રેટ-પ મોકલવાથી
પોસ્ટ મારફતે મોકલવામાં આવશે.

તીથેના સરનામે લખેલા :—

Manager,

L. R. Press,

Phoenix, Natal'

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix, Natal

No. 9—VOL. IX.

SATURDAY, MARCH 4TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

IMMIGRANTS' RESTRICTION BILL

(1911)

Re-printed from "The Union of South Africa Government Gazette Extraordinary,"
dated the 25th February, 1911.

GOVERNMENT NOTICE No. 353 of 1911.

THE subjoined Bill, "To Consolidate and Amend the Laws in force in the various Provinces of the Union relating to Restrictions upon Immigration thereto, to provide for the Establishment of an Union Immigration Department and to regulate Immigration into the Union or any Province thereof," is hereby published for general information.

W. E. BOK,

Secretary to the Prime Minister.

Prime Minister's Office,

Cape Town, 24th February, 1911.

BILL

TO

Consolidate and Amend the Laws in force in the various Provinces of the Union relating to Restrictions upon Immigration thereto, to provide for the Establishment of an Union Immigration Department and to regulate Immigration into the Union or any Province thereof.

To be introduced by the MINISTER OF THE INTERIOR

BE IT ENACTED by the King's Most Excellent Majesty, the Senate, and the House of Assembly of the Union of South Africa as follows:—

Preliminary.

1 The laws mentioned in the First Schedule to this Act shall be and are hereby repealed to the extent set out in the fourth column of that Schedule, together with so much of any other law as may be repugnant to or inconsistent with the provisions of this Act.

2 In this Act, and in the regulations made thereunder, unless inconsistent with the context,—

"department" shall mean the Immigration Department established under this Act;

"immigration officer" shall mean the chief immigration officer or any other officer of the department, or any other person, whether an officer of the department or not, on whom powers have been conferred or to whom duties have been assigned by the Minister as to the carrying out of this Act or the regulations;

"magistrate" shall mean a chief magistrate or a resident or assistant resident magistrate;

"master," in relation to a ship, shall mean any person (other than a pilot) for the time being in charge or command of any ship;

"Minister" shall mean the Minister of the Interior, or any other Minister to whom the Governor-General may assign the administration of this Act;

"owner," in relation to a ship, shall, in addition to the actual owner, include the charterer of the ship, or any agent within the Union of the owner or charterer;

"police officer" shall mean any member of a police force established in the Union under the authority of a law;

"port" or "port of entry" shall mean—

(a) any place on the coast of the Union; or

(b) any railway station or place within the

Union or near any border thereof, at which entry into the Union can be effected; "regulation" shall mean a regulation made and in force under this Act;

"ship" shall include any vessel or boat of any kind whatsoever used in navigation, whether propelled by sails, steam power, or other mechanical means, or by towing or oars or in any other manner whatever.

The Immigration Department

3 (1) The Governor-General may establish, and out of moneys voted by Parliament for the purpose, maintain a department to be known as the Immigration Department, which shall be under the control of the Minister.

(2) The function of the department shall be the performance of all work, whether within or outside the Union, necessary for or incidental to the prevention of the entrance of prohibited immigrants into the Union, or the entrance of persons into any Province wherein their residence is unlawful, or necessary for or incidental to their removal from the Union or any such Province. The department shall further carry out any other powers and duties specially conferred or imposed upon it by this Act or by regulation.

CHAPTER I.

Prohibited Immigration

4. The entry into the Union by land or sea of any such person as is described in this section (in this Act and the regulations referred to as a "prohibited immigrant") is forbidden, namely—

(a) any person who, when an immigration officer dictates to him not less than fifty words in the language selected by such an officer, fails to write out those words in that language to the satisfaction of that officer;

- (4) any person who is likely, if he entered the Union, to become a public charge, by reason of infirmity of mind or body, or because he is not in possession for his own use of sufficient means to support himself and his dependents;
- (5) any person who, from information received from any Government (whether British or foreign) through official or diplomatic channels, is deemed by the Minister to be an undesirable inhabitant or visitor to the Union;
- (6) any prostitute, or any person, male or female, who lives on or knowingly receives any part of the earnings of prostitution or who procures women for immoral purposes;
- (7) any person who has been convicted in any country of any of the following offences (unless he has received a free pardon therefor), namely, murder, rape, arson, theft, receiving stolen goods knowing the same to have been stolen, fraud, forgery or uttering forged documents knowing the same to have been forged, counterfeiting coin or uttering coin knowing the same to be counterfeit, house-breaking with intent to commit an offence, burglary, robbery with violence, threats by letter or otherwise with intent to extort, or of any attempt to commit any such offence, and by reason of the circumstances connected with the offence, is deemed by the Minister to be an undesirable inhabitant or visitor to the Union;
- (8) any idiot or epileptic, or any person who is insane or mentally deficient, or any person who is deaf and dumb, or deaf and blind, or dumb and blind, or otherwise physically afflicted, unless in any such case he or a person accompanying him or some other person give security to the satisfaction of the Minister for his permanent support in the Union, or for his removal therefrom whenever required by the Minister;
- (9) any person who is afflicted with leprosy or with any such infectious, contagious or loathsome or other disease, as is defined by regulation, or who is of a low or degenerate type of the human species.

Persons Not Prohibited

5. The following persons or classes of persons shall not be prohibited immigrants for the purposes of this Act, namely:—

- (a) any member of His Majesty's Regular Naval or Military Forces;
- (b) the officers and crew of a public ship of any foreign State;
- (c) any person who is duly accredited to the Union by or under the authority of His Majesty or the Government of any foreign State, or the wife, family, staff or servants of any such person;
- (d) any person who enters the Union, under such conditions as may be prescribed from time to time in accordance with any law or under any convention with the Government of a neighbouring territory or state and who is not such a person as is described in paragraph (b), (c), (d), (e), (f), or (g) of the last preceding section.

Offences and Penalties

6 (1) Every prohibited immigrant who, after the commencement of this Act, enters or is found within the Union, shall be guilty of an offence and liable on conviction—

- (a) to imprisonment with or without hard labour for a period not exceeding three months without the option of a fine; and
- (b) to be removed at any time by the Minister's warrant from the Union.
- (2) Pending the removal, the prohibited immigrant may be detained in such custody as may be prescribed by regulation.
- (3) The prohibited immigrant may be discharged from the imprisonment or custody aforesaid if security be given to the satisfaction of the Minister that the

prohibited immigrant will within one month leave the Union, and not return thereto.

(4) Every such sentence of imprisonment shall terminate as soon as the prohibited immigrant is removed from the Union.

(5) Every officer in charge of a prison or gaol shall, if the warrant of removal be produced to him, deliver the prisoner named therein to any police officer or immigration officer, and the prisoner shall be deemed to be in lawful custody so long as he is in the custody of any such police officer or immigration officer, or of any police officer or immigration officer for the time being in possession of the warrant.

Provincial Restriction

7 The provisions of the last preceding section shall apply *mutatis mutandis* in respect of every person who, though domiciled in any Province, enters or is found in any other Province in which, according to the provisions of any law in force at or immediately prior to the commencement of this Act, he has unlawfully entered or has been found to be residing unlawfully, and any such person shall, in respect of the said other Province, be liable to be dealt with as in the last preceding section is described and removed to the Province wherein he is domiciled. For the purposes of this Act every such person shall be a prohibited immigrant in respect of the said other Province.

Trading Licences

8 (1) No prohibited immigrant shall be entitled to obtain a licence to carry on any trade or calling in the Union or (as the case may be) in any Province wherein his residence is unlawful or to acquire therein any interest in land, whether leasehold or freehold.

(2) Any such licence (if obtained by a prohibited immigrant) or any contract, deed or other document by which any such interest in land is acquired in contravention of this section, shall, on conviction of the prohibited immigrant as such be null and void.

Arrests

9 (1) Every person who is suspected on reasonable grounds of being a prohibited immigrant may be arrested without warrant by an immigration officer or police officer, and shall be brought as soon as possible before a court of resident magistrate to be dealt with according to law.

(2) Any magistrate may, if information on oath be laid before him that there is upon any premises a named or described person reasonably suspected of being a prohibited immigrant, issue a warrant empowering a police officer of or above the rank of sergeant to enter those premises and search for the person named or described in that warrant, and arrest him.

Plea of Ignorance

10 No prohibited immigrant shall be exempt from the provisions of this Act or the regulations, or be allowed to remain in the Union, or in any Province wherein his residence is unlawful, by reason only that he had not been informed that he could not enter the Union or (as the case may be) that Province, or that he had been allowed to enter through oversight, misrepresentation, or owing to the fact having been undiscovered that he was such a prohibited immigrant.

CHAPTER II.

Special Powers for preventing entry of and dealing with Prohibited Immigrants at Ports of Entry.

11 (1) Any immigration officer may, as and when he deems fit, board any ship which is entering or has entered a port.

(2) Any immigration officer may, whenever it is necessary for the more effectual carrying out of this Act or the regulations, prohibit or regulate any communication with, or landing on the shore from, any ship on which the immigration officer is proceeding

with the examination of persons or which has on board or is suspected of having on board any prohibited immigrant, and the immigration officer may take such steps to carry out any such prohibition or regulation as the Minister may approve.

(3) Any immigration officer may order the master of any ship to moor or anchor the ship at such distance from the shore or landing place or in such position as the immigration officer may consider expedient for enabling the provisions of this Act or the regulations to be carried out effectually.

Duties of Ships' Captains

12 It shall be the duty of the master of any ship which enters any port to deliver to an immigration officer upon demand—

- (a) a list of all passengers on board the ship, classified according to their respective ports of destination and specifying the class which each such passenger has voyaged and such further particulars as may be prescribed by regulation;
- (b) a list of stowaways, if any have been discovered;
- (c) a list of the crew and all persons (other than passengers or stowaways) employed or carried on the ship in any capacity by or on behalf of the owner;
- (d) a certificate under the hand of the medical officer (if any) of the ship or, if there be no medical officer, under his own hand, stating any known cases of disease whether infectious or otherwise, which have occurred upon the voyage or any known cases of physical or mental infirmity or affliction, the names of the persons who have suffered or are suffering therefrom and the nature in each case of the disease, infirmity or affliction.

Place of Detention

13 (1) If it appear to an immigration officer (whether upon the representation of the master or otherwise) that any person prohibited from landing ought, for the better carrying out of the objects and purposes of this Act, to be kept elsewhere than on the ship which conveyed him, the immigration officer may cause him to be removed in custody from the ship and to be detained in any other place, whether afloat or on shore, which may be appointed by the Minister for the detention of prohibited immigrants.

(2) Every such person shall, while detained, whether on board the ship or at any such other place aforesaid, be deemed to be in the custody of the master and not of the immigration officer, and the master shall further be liable to pay the cost of the landing, removal, detention, maintenance, and control of any such person while so detained.

(3) As soon as the ship is about to sail (due notice whereof shall be given by the master to the immigration officer) any prohibited immigrant removed under this section from the ship shall, if the immigration officer so require, be placed thereon again.

(4) The immigration officer may, prior to the said person being landed, require the master or the owner of the ship to deposit a sum sufficient to cover any expense that may be incurred by the department in connection with the landing, removal, detention, maintenance and control aforesaid.

(5) If for any reason any such prohibited immigrant be not placed again on the ship, in accordance with sub-section (3), the owner shall, without payment by the Government, provide, at the request of the immigration officer, a passage with proper food and accommodation, in another ship, for the prohibited immigrant to the place at which he originally embarked.

(6) Any such person who escapes or attempts to escape from detention, while being dealt with under the powers of this section, may be arrested without warrant, and shall, in addition to any other offence which he may have committed under this Act, be deemed to have committed an offence in respect of the escape or attempt to escape.

Forfeits

14 (1) If after a ship has arrived at any port, any prohibited immigrant lands from the ship at that port without proper authority, the master or the owner shall forfeit a sum to be fixed by the Minister but not exceeding one hundred pounds in respect of every such prohibited immigrant.

(2) Until the sum so fixed has been paid and until the owner or the master has, to the satisfaction of the immigration officer, provided for the removal from the Union of every such prohibited immigrant, no clearance papers shall be given to the master or to the owner.

(3) The ship may be declared executable by order of a Superior Court to satisfy any forfeiture incurred under this section.

Members of the Crew

15 (1) On or after the arrival and again before the sailing of a ship at any port, an immigration officer may require the master to muster his crew and may serve upon him a list of such of the crew as are prohibited immigrants.

(2) If any of the crew, being prohibited immigrants, do not answer to their names at the later muster, the master or the owner of the ship may be required before the ship sails to deposit with the immigration officer a sum of twenty pounds in respect of each such person so missing.

(3) Any such sum shall be forfeited to the Government unless the master or owner prove to the satisfaction of the chief immigration officer, within six months thereafter that the person in respect of whom the sum was deposited, is no longer in the Union.

(4) Until any sum required under this section is deposited no clearance papers shall be given to the master or owner.

(5) The ship may be declared executable by order of a Superior Court to satisfy any forfeiture incurred under this section.

An Agreement

16 For the purpose of facilitating the clearance of ships habitually calling at the various ports, the Minister may, in his discretion, enter into a bond or agreement with the owner whereby the owner undertakes that he or the masters of ships belonging to him and so calling at ports will carry out so much of the provisions of the last two preceding sections as relate to the owner or the master, and thereupon the provisions of the said bond or agreement shall be substituted for those sections so far as they relate to the payment or deposit of moneys by the master or the owner.

Clearance Papers

17 A port captain or harbour master shall not permit a ship to leave port or to go to any outer harbour or anchorage unless clearance papers be produced to him.

CHAPTER III.

General and Miscellaneous

18 An immigration officer may require any person entering the Union to make a declaration in the form prescribed by regulation that he, or any person accompanying him, is not a prohibited immigrant and to state in the declaration such further particulars as may be prescribed by regulation, and may require him to produce, in support of the declaration, documentary or other evidence.

Every such declaration shall be exempt from any stamp duty ordinarily imposed by law on affidavits and solemn declarations, anything to the contrary notwithstanding in any law in force in the Union relating to stamp duty.

Any person who fails on demand to comply with any provision of this section or who declares upon the form

anything as a fact, or produces or gives such evidence as aforesaid, which he knows to be false, shall be guilty of an offence.

Personal Examination

19 (1) Every person entering the Union shall, if required, appear before an immigration officer and furnish such information as is prescribed by this Act or the regulations relative to his claim to enter the Union.

(2) Every person entering the Union who is on reasonable grounds suspected of being afflicted with any disease or physical or mental infirmity which would under this Act or the regulations render him a prohibited immigrant, shall, if required by an immigration officer, submit himself to examination by a medical practitioner appointed by the Minister for the purpose.

Aiding and Abetting

20 Any person who—

- (a) aids or abets any person in entering or remaining within the Union or any Province in contravention of this Act or the regulations, knowing that person to be prohibited from so entering or remaining;
  - (b) aids or abets a person ordered to be removed from the Union or any Province in evading the order, or harbours any such person knowing him to be the subject of any such order;
  - (c) for the purpose of entering the Union, or any Province wherein his residence is unlawful, or of assisting the entrance of any other person, in contravention of this Act or the regulations commits any fraudulent act or makes any false representation by conduct, statement or otherwise,
- shall be guilty of an offence and liable on conviction to a fine not exceeding one hundred pounds or in default of payment, to imprisonment with or without hard labour for a period not exceeding six months, or to such imprisonment without the option of a fine.

Immoral and Other Offences

21 Any person who—

- (a) has been convicted, whether before or after the commencement of this Act, of a contravention of any of the provisions enumerated in the Second Schedule thereto, or of any amendment of those provisions;
  - (b) having been removed at the expense, either whole or partial, of any Government from the Union or any part thereof now included in the Union, or being the subject of an order issued under any law to leave the Union or any part thereof now included in the Union, returns thereto without lawful authority, or has failed to comply with the terms of any such order;
  - (c) having been refused by an immigration officer permission to enter the Union or any Province, has entered the Union or that Province;
  - (d) admits to an immigration officer in a written document that he is a prohibited immigrant either in the Union or in any Province;
- may, if not already under detention, be arrested without warrant and removed from the Union or (as the case may be) from the Province, by the Minister's warrant and, pending removal, may be detained in such custody as may be prescribed by regulation.

Deportation

22 Any person (not being a natural born British subject, or a person naturalized in any part of His Majesty's dominion) who, whether before or after the commencement of this Act, if serving a sentence of imprisonment for any of the offences mentioned in paragraph (c) of section four and who by reason of the circumstances connected with the offence is deemed by the Minister to be an undesirable inhabitant of the Union, may, during or at the expiration of his sentence,

be removed from the Union by the Minister's warrant, and, pending removal, may be detained in such custody as may be prescribed by regulation. The provisions of sub-sections (4) and (5) of section six shall be deemed to be incorporated *mutatis mutandis* in this section.

The Burden of Proving

23 (1) The burden of proving that a person has not entered or remained in the Union or any Province in contravention of this Act or any regulation shall, in any prosecution for or in respect of such a contravention, lie upon the accused person.

(2) Any order, warrant, or other document which under this Act or the regulations may be issued by the Minister shall be good and effectual if signed by any officer in the public service authorized by the Minister by notice in the *Gazette* to sign such an order, warrant, or other document, and when so signed shall be evidence in all courts of law and for other purposes that it was issued in accordance with the provisions of this Act or the regulations.

Magistrates' Powers

24 A court of resident magistrate shall have special jurisdiction to impose the maximum penalties provided for a contravention of this Act or the regulations, anything to the contrary notwithstanding in any law relating to courts of resident magistrate.

Temporary Permits

25 (1) Anything to the contrary notwithstanding in this Act contained the Minister may in his discretion issue a temporary permit to any prohibited immigrant to enter and reside in the Union or any particular Province upon such conditions as to period of residence or otherwise as the Minister may in the permit specify.

(2) The Minister may also in his discretion issue a permit to any person who at the commencement of this Act is lawfully resident in the Union or any Province and who, desiring to proceed thereout with the intention of returning thereto, is for any reason apprehensive that he will be unable to prove on his return that he is not a prohibited immigrant. The permit in this sub-section mentioned shall expressly authorize the person named therein to return to the Union or the particular Province (as the case may be), but before issuing the permit the Minister shall require such proof of the said person's identity and such means of identification to be furnished as may be prescribed by regulation.

Authority to Make Regulations

26 (1) The Governor-General may make regulations, not inconsistent with this act, prescribing—

- (a) the duties of immigration officers;
- (b) the steps to be taken to prevent the entrance of prohibited immigrants into the Union or the entrance of persons into any Province in which their residence is unlawful;
- (c) the times, places, and conduct of the enquiry or examination, medical or otherwise, of persons entering or desiring to enter the Union or any Province or who, being found in the Union or any Province, are suspected of being prohibited immigrants or unlawfully resident therein;
- (d) the procedure for, and the manner of, the detention of prohibited immigrants and unlawful residents pending their removal from the Union or any Province, and the procedure necessary for and the manner of any such removal;
- (e) lists of infectious, contagious, loathsome or other diseases, the affliction with which will render a person a prohibited immigrant;
- (f) the issue of permits described in the last preceding section, the conditions upon which any such permit may be issued, the fees which may be charged therefor, and the amount and the nature of the security to be found for the due carrying out of any such conditions;

(g) the conditions under which prohibited immigrants may be allowed to pass through the Union while journeying or being conveyed to a place outside the Union or from one Province to another within the Union ;

(h) the forms of warrants, permits, certificates, declarations, books, or other documents to be used, or to be made or kept, for the purposes of this Act or the regulations, and the particulars to be inserted on or in any such document ;

and generally for the better carrying out of the objects and purposes of this Act.

[2] The regulations may provide penalties for the contravention thereof or failure to comply therewith, not exceeding the penalties mentioned in the next succeeding section.

Penalties

27 Any person who—

(a) for the purpose of entering the Union or any particular Province, or of remaining therein in contravention of this Act or any other law, or assisting any other person so to enter or so to remain, fabricates or falsifies any permit or other document or utters, uses or attempts to use any permit or other document which has not been issued

by lawful authority or which, though issued by lawful authority, he is not entitled to use or any fabricated or falsified permit or other document knowing it to have been fabricated or falsified ; or

(b) fails to comply with or contravenes the conditions under which any permit or other document has been issued to him under this Act or the regulations ; or

(c) obstructs, hinders, or opposes an immigration officer or police officer in the execution of his duty under this Act or the regulations ; or

(d) contravenes or fails to comply with any provision of this Act or the regulations for the contravention whereof or failure to comply wherewith no penalty is specially provided, shall be liable on conviction to a fine not exceeding fifty pounds, or, in default of payment, to imprisonment with or without hard labour for a period not exceeding three months, and in the case of a contravention of paragraph (a) or (b) of this section, to such imprisonment without the option of a fine.

Title of the Act

28 This Act may be cited for all purposes as the Immigrants' Restriction Act, 1911, and shall commence and come into operation on the first day of , 1911.

FIRST SCHEDULE.

Laws Repealed.

Province.	No. and Year of Law.	Title or Subject of Law.	Extent of Repeal.
Cape of Good Hope ...	Act No. 30 of 1906 ...	The Immigration Act, 1906 ...	The whole.
Natal ...	Act No. 30 of 1903 ...	The Immigration Restriction Act, 1903.	The whole.
" ...	Act No. 3 of 1906 ...	To Amend the Immigration Act, 1903.	The whole.
Transvaal ...	Act No. 3 of 1907 ...	The Asiatic Law Amendment Act, 1907.	The whole, except as far as it is applicable to the registration of minors lawfully resident in the Transvaal.
" ...	Act No. 15 of 1907 ...	The Immigrants' Restriction Act, 1907.	The whole.
" ...	Act No. 38 of 1908 ...	The Immigrants' Restriction Amendment Act, 1908.	The whole.
Orange Free State	Law No. 18 of 1899 ...	The admission and expulsion of aliens to and from the Orange Free State.	The whole.
"	Ordinance No. 25 of 1902.	The Indemnity and Peace Preservation Ordinance, 1902.	Sections nineteen to twenty-four, inclusive

SECOND SCHEDULE.

Provisions referred to in paragraph (a) of section twenty-one.

Province.	No. and Year of Law.	Title or Subject of Law.	Section contravened.
Cape of Good Hope ...	Act No. 36 of 1902 ...	The Betting Houses, Gaming and Brothels' Suppression Act, 1902.	Section twenty-two, thirty-one, thirty-two and thirty-three.
Natal ...	Act No. 31 of 1903 ...	The Criminal Law Amendment Act, 1903.	Section three, thirteen, fourteen and fifteen.
Transvaal ...	Ordinance No. 46 of 1903.	The Immorality Ordinance, 1903.	Section three, thirteen, fourteen and twenty-one.
" ...	Act No. 16 of 1908 ...	The Criminal Law Amendment Act, 1908.	Section four and section five, paragraph (a).
Orange Free State	Ordinance No. 11 of 1903.	The Suppression of Brothels and Immorality Ordinance, 1903, as amended by Ordinance No. 19 of 1908.	Section two, eleven, twelve, thirteen.

No. 10—VOL. IX.

SATURDAY, MARCH 11TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

WHAT GENERAL SMUTS REALLY SAID

EXTRACTS FROM THE FULL REPORT OF HIS SPEECH

In order that there may be no mistake as to what General Smuts said, in Parliament, on the Asiatic question, we give the following important extracts from the full report of his speech in the *Cape Times* :—

The Government had always been face to face with the fact that here they had Asiatics whom they could not treat like barbarians, for they belonged to an ancient civilisation, they knew how to defend their rights when attacked, and they were prepared to suffer in defence of what they considered their rights. They knew how to stand together and to protect their own rights. They were very clever indeed; many of them seemed to be men of high character, men of great intelligence, and they belonged to an organisation which was not merely strong in South Africa, but which was strong in England and in India.

The British Government understood now that it was the deliberate wish of South Africa that there should be no immigration of Asiatics into this country. But while they took up that position they recognised that a certain limited number of Asiatics should be allowed into South Africa. That was a policy with which they had no fault to find. He thought if they limited the number of Asiatics that were allowed to enter the Union to a very small number it could not possibly affect the fortunes of the Union, and it would help in solving this problem in the long run. It had been suggested some time ago in regard to the Transvaal that they should allow six to come in each year; that, of course, was too small a number. He thought, once they kept the Asiatic out of South Africa, they would be on the road to a solution of this problem. After all, the number of Asiatics in South Africa was not so large. There was only one Province in which the

numbers were very large, and even there he thought the position was by no means hopeless. In the other Provinces the number was comparatively small. The evil, therefore, so far as the number of Asiatics were concerned, was not so great.

There was no doubt that in recent years the retail business had passed more and more into the hands of Asiatics in South Africa, and for many reasons. How was that to be met? Different policies had been followed in the different Provinces in regard to this point. In Natal the policy had been to have one licensing officer for the whole colony. The result of his vigilance was that there had been a considerable reduction in the number of licences. In the Cape Province the question of licensing had been left to the local authorities, and he believed the local authorities here had also become more vigilant, and tried, wherever possible, to stem any undue inflation of these licences. In regard to the future policy on this question, it was difficult to say what it should be. They could not ride roughshod over the interests of the large Indian and Asiatic population which they had got in South Africa. They could not simply ignore the interests which had grown up, and he did not think there was the slightest intention in that House to do so. But he thought that measures would have to be devised to simplify and keep the evil within normal directions, not a policy of confiscation, but a watchful policy, which would see that business did not, in too large a proportion, pass into the hands of the Asiatic. Probably it would be necessary to pass measures on the subject. A careful, vigilant administration of the law would go a long way to deal with the evil. The question, he thought, would have to be dealt with along those lines.

Congress' Inquiries

In order to discover more exactly the position of Natal Indians under the new Bill, the Natal Indian Congress, last Saturday, sent the following telegraphic inquiry to General Smuts: "Committee Congress seen Immigration Restriction Bill. Before submitting its views to Government, Committee respectfully desire information following points: In absence special protective clause as in present Act, what are statute rights domicile or residence this Province for British Indians, and under what section or how are rights of minor children and wives lawfully resident Asiatics protected?" A further telegram was despatched on Monday, as no reply had been received.

General Smuts's Reply

The Private Secretary to the Minister to the Interior on Tuesday replied as follows :—

"7th March. Your telegram received. Immigration Bill does not deal with people, whether white or coloured, domiciled or lawfully resident in South Africa, but is, as is outlined in the preamble, a bill to regulate immigration pure and simple. Asiatic laws regulating rights of those resident lawfully in the Provinces remains unaltered and are not repealed, except Act 2 of 1907 in the Transvaal."

Mr. Ritch as Plenipotentiary

In view of the fact that, in the opinion of the Natal Indian Congress, the Minister's assurances were considered to be not sufficiently explicit, a further telegram was addressed to him, informing him of Mr. Ritch's appointment to act fully on behalf of the Congress, to interview him, with his permission, and to make all necessary representations, in order to avoid any ordinary possibility of a misunderstanding, and Mr. Ritch has accordingly received full instructions and authority to that effect.

Comments on the Immigration Bill

"The Star"

General Smuts' speech in the House of Assembly on Tuesday and the terms of the Immigration Bill (says the *Star*) show that a settlement of the Asiatic controversy is at last within sight. The final solution of the "Asiatic problem" is an infinitely larger and more complicated question. There are those who advocate the expropriation of the rights acquired by Asiatic traders and the repatriation of all Asiatics domiciled within the Union. Others again urge that no trading licences, or at least no new trading licences, should be issued to members of the Asiatic races; and to some extent this policy has already been enforced in certain localities with results satisfactory to local sentiment. The Minister for the Interior found it impossible to adopt either of these courses in the present instance, but he went so far as to admit that at a future date it may be desirable to adopt extra restrictive measures in Natal in order to prevent the trade of the Province falling altogether into the hands of the Asiatics. The policy of the Government is to restrict the future immigration of Asiatics in such a manner as shall, in General Smuts' words, "confine the evil of the presence of Asiatics within due limits." With this policy the people of all the provinces and even the resident Indian population are in complete agreement. Consequently the only differences that can arise within the Union on this branch of the subject have reference to the efficacy and the reasonableness of the methods for which the Bill makes provision.

"This question," said the Minister for the Interior, "not only concerns South Africa, but the whole of the Empire, and the Government's difficulty springs largely from this wider outlook." Throughout the prolonged struggle between General Smuts and the Asiatic leaders in the Transvaal the main stumbling block has been sentimental rather than political or administrative. While Mr. Gandhi and his colleagues accepted the principle of the legislative restriction of immigration in general, they contested the right of the Government to stamp Asiatics in express terms as "undesirables," and they further claimed that liberty should be granted to a limited number of cultured Indians to enter the Transvaal each year. The Minister for the Interior, with the acquiescence of the Imperial Government, has now found it compatible with the interests of the Union to accept in its main features the solution originally proposed by Mr. Gandhi. In these circumstances it becomes important to inquire whether the Immigration Bill adequately safeguards the position of the European population in each

of the Provinces. Reading the Bill in conjunction with the Speech of the Minister for the Interior, we see no reason why the measure should not be accepted by all classes, outside the ranks of the extremists on both sides, as providing the best solution of the deadlock attainable in the peculiar circumstances of the case. Under the proposed law a "prohibited immigrant" includes "(a) any person who, when an immigration officer dictates to him not less than fifty words in the language selected by such officer, fails to write out those words in that language to the satisfaction of that officer." This is, of course, a super-subtle method of acquiring power to exclude from the Union all whose entry it is desired to prohibit—Europeans equally with Asiatics; but if it satisfies the susceptibilities of British Indians and of the Imperial Government, we ought not to object perhaps. We understand that an identical provision in the Australian law has proved entirely satisfactory to all parties.

What will be the position of the Transvaal once the Bill becomes law?

For some time past there has been uneasiness here as to the policy which the Minister for the Interior intended to pursue; hence the large number of petitions which have been sent to the Government and Parliament from all districts of the Province demanding drastic legislation on the Asiatic question. But the fear that General Smuts would surrender to outside pressure and throw open the Transvaal to those Asiatics who desired to flock hither from Natal and other parts of South Africa has happily proved unfounded. Sections 7 and 8 of the Bill give us all the protection that can fairly be claimed or expected. For the purposes of this law each Province will continue to be treated as a separate unit, and the restrictions now in force with regard to Asiatics—so far as these are not repealed by the Bill—will remain of full force and effect. That is to say, the Transvaal, like Natal, must reap the fruit of the folly or wisdom of the past and console itself with the knowledge that the aggravation of the evil through a further influx will shortly be rendered impossible. Our situation is by no means alarming. No doubt in many of the outside towns the competition of the Asiatic trader is serious, and in a few instances disastrous, to European storekeepers. But the people of these towns, if they give any thought to the question at all, have it in their power to apply an effective remedy. Neither the Indian storekeeper nor the Indian hawker would flourish, but for the support accorded to him by a considerable section of the white residents. While it may be too much to say that the Immigration Bill affords an ideal and permanent solution of the Asiatic problem, the settlement proposed, so far as we have been able to study the provisions, seems to us one which

should be accepted and warmly supported by all parties as ending the troublesome and vexatious passive resistance controversy and vesting the authorities with the most ample powers both to close the ports against newcomers and to prevent the migration of Asiatics from one Province to another.

"Rand Daily Mail"

This Government and the late Transvaal Government have placed us in quite a number of awkward dilemmas at different times (says the *Mail*), but in none that has caused us quite the same bewildering shock of amazement as the new Immigration Bill.

The Minister responsible for it is General Smuts; and the dilemma in which he has placed us is the embarrassing one of deciding between the comparative merits of his views, as expressed to the Secretary of State for the Colonies, in 1909, and his views as expressed in a draft law for the whole of South Africa, in 1911.

So complete and so marked is the difference between the opinions advocated by General Smuts in 1909 and those embodied in the Immigration Bill of 1911, that, in default of an explanation, his friends must feel anxious lest the number and variety of his political incarnations should shortly rival those of the now notorious Mr. Quinn. For what is the principle upon which the new Act is based? It is practically the principle of the oft-quoted Australian Act.

If it is the policy of the Government to exclude Asiatics, the immigration officer will be instructed to take particular care that every Asiatic be asked to write the test in the language with which there is the least chance of his being acquainted. If it should ever be the policy of the Government not to exclude Asiatics, no alteration in the law would be necessary. It would merely call for fresh instructions to the officer to eliminate from his repertoire all the tests in obscure and buried tongues, which he must otherwise keep prepared for emergencies. This is the machinery by which General Smuts advises the Union to-day to prevent Asiatic immigration.

No single one of the objections, so lucidly explained by General Smuts in 1909, has been removed. Nothing has occurred to make what was then a dangerous path to-day a safe highway. By no process of reasoning can it be argued that what in 1909 merited the description of a dodge, "which savours strongly of dishonesty and immorality," ought to be welcomed in 1911 as a wise and efficient piece of legislation. . . . Through all the long struggle between the late Colonial Secretary of the Transvaal and the Asiatics, the public of Johannesburg supported him loyally, even when he armed himself with elaborate legislative weapons that it was impossible to use, and roamed in the

byeways of administrative device in search of the means to make them effective. Often the tongue of criticism was silenced because he was fighting a battle against a common foe, a national danger. Always we supported him in the view that "if there is to be a differentiation, it is better to be quite honest and candid about it," in spite of the pressure brought to bear by the Imperial Government. We held this view then, because through honesty and candour alone is it possible to achieve finality; we hold it the more strongly to-day when any other course is a confession of defeat, and already the battle is half won. The Asiatics wanted the open door. By General Smuts it was closed and locked. To-day he flings it open, and hands them the key with an injunction not to cross the threshold. It means that, sooner or later, the whole battle will have to be fought over again. It is but postponed until the enemy (the term is used figuratively) is stronger and can choose the time of attack; for the claim of British Indian subjects in the future is going to be for absolute equality within the British Empire, and the Government's weakness will be trumpeted through the East as a victory emblematic of those to come. It is impossible to blame the Indians for fostering these aspirations. Indeed, one cannot but admire them for it. But at the same time it is folly to allow them to think that the Colonies can share or encourage such hopes. The truth is that their interests and ours are in this respect divergent, and the sooner this fact is recognised by both East and West, the sooner and the more easily will a permanent adjustment be rendered possible. . . . The most emphatic condemnation of the Government's policy has been placed on record by the Minister of the Interior himself. How does he now propose to justify it?

"Pretoria News"

The Immigration Bill is by no means an ideal measure (says the *Pretoria News*). It saves the face of the Asiatic passive resisters by avoiding the imposition of any special disabilities upon Asiatics, and thus far it is satisfactory, since the policy of preventing further Asiatic immigration can be effectually enforced by the machinery provided in the Bill, while the persecution of Indians legally domiciled in South Africa, which followed upon the passive resistance movement, will now be abandoned. As a solution of the Asiatic question the Bill, therefore, is not without merit. . . . We should like again to dwell upon the blundering obstinacy shown by the Minister of the Interior in dealing with this matter. Mr. Gandhi has outwitted and beaten General Smuts at every move, and the success which has attended the campaign which he

and a few voteless, poverty-stricken followers undertook teaches a lesson which the Opposition in Parliament might well lay to heart. The Indians as General Smuts admitted, were led with intelligence, and, what is more important, with honesty, and they were prepared to suffer for their principles. The Education question is far more serious to the English than the registration question was to the Asiatics, but there is a tendency to let things slide, to weakly conclude that "the Dutch are too strong for us." . . . If the English-speaking people of South Africa only stood together as the Indians have done we should beat Generals Botha, Hertzog, and Smuts as completely and effectively as the Indians have done. The Immigration Bill as a whole is an exceedingly dangerous measure. In a few words, it means that the Minister for the Interior, whoever it may be at the moment, has the right to keep whomsoever he pleases out of South Africa. . . . Then again the Bill imposes the Government's favourite principle of legislation by regulation. . . . The power placed in the hands of the Minister is a terrible one and may very easily be abused, and more easily misused. We publish in another column an interview with Mr. Gandhi, who seems satisfied, as far as the Transvaal Asiatics are concerned. For our own part if we stood in Mr. Gandhi's place we should like written assurances from General Smuts before abandoning our trenches. The General is a past master of the art of shuffling and the last person who should be entrusted with such arbitrary powers as the Bill confers upon him.

✓ Mr. Gandhi's Views

In an interview with a *Transvaal Leader* representative, Mr. Gandhi said:—

The Bill is so comprehensive and complicated that I have not been able to get at the bottom of it. Passive resistance has been continued simply to secure the repeal of Act 2 of 1907 and the theoretical legal equality of Asiatics as to immigration into the Transvaal. The repeal of Asiatic Act 2 of 1907, save as to the rights of Asiatic minors, meets the first point. I do not quite understand the operation of the education test. If the Bill is intended to mean that those who pass the education test imposed by the officer appointed under the Bill are free to enter the Province of the Transvaal, as I take it they are to enter the other Provinces, without liability to registration under Act 36 of 1908—which I see is not to be repealed—passive resistance will end. And if such is the meaning of the first section, whilst the position is satisfactory with that meaning, in my humble opinion, such a position should be clearly defined in the Bill. I do not see any protection for the wives and minor children of those

who may enter the Union under the education test. From the speech of General Smuts, reported in to-day's papers, I gather that any Asiatics allowed to enter the Union will be free to move about the Union like all other immigrants so far as their mere residence is concerned, notwithstanding the existence of Ordinances such as, for instance, the Orange Free State Ordinance regarding Asiatics. I shall be asked by British Indians at the Cape, as also in Natal, many questions with reference to the meaning of the Bill; and whilst, whatever restrictions may be placed with reference to Asiatics in these Provinces, the present passive resistance struggle cannot be prolonged by reason thereof, I trust the Government will not resent my bringing to their notice the difficulties that arise in interpreting the Bill. In what manner are the rights of the present Asiatic residents of these provinces secured? Both the Cape and the Natal statutes exempt from their respective prohibitive clauses domiciled Asiatics. This clause, as well as the clause of exemption regarding the wives and minor children of such Asiatics, has been omitted from the Bill, and I cannot help feeling that sub-clause 1 of Clause 25 of the Bill renders precarious the position of Asiatics who may wish to absent themselves from their respective Provinces. In view of the remarks made by General Smuts, that it is not his intention to harry the Asiatics residing in South Africa, I trust the Bill will be so amended as to leave their position as secure as it is to-day. I miss, too, the usual clause in such Bills affording facilities to immigrants treated as prohibited by an Immigration officer to prove their claim of entry or re-entry, as the case may be.

"E. R. Express"

Our Boksburg contemporary, the *East Rand Express*, is distinctly disappointed with the Minister for the Interior, for, in an editorial note, headed: "Asiatics Win," it says:—

Cover it over as they may, the action of the Government in respect to the Asiatics is not reassuring to those who desire South Africa to free itself of the Asiatic danger. The Johannesburg papers, it is true, hail General Smuts' deliverance on the subject of Asiatics as proving what a stiff backbone General Botha and his friends possess, but for our part we think the speech shows a climb-down. The climb-down was not unexpected, for did not the Nationalists in the Provincial Council of the Transvaal on the bidding of their leaders refuse to support an anti-Asiatic resolution but a few weeks ago? Coming events cast their shadows before, and we now have General Smuts, after a hundred times swearing that he would "ne'er consent," consenting to a limited number of Asiatics being allowed into the country every year. He remarked that

"the limitation of immigration was the object of the Government." Yet what is wanted is not limitation but prohibition, and during the elections, the Government candidates over and over again promised to support prohibition. The record of General Botha and General Smuts as to Asiatics is one long record of climbing-down. They said that they would not allow Asiatic hawkers to trade without licences, and climbed down; they stated they would not permit any fresh Asiatics into the Transvaal, and have climbed down; and now, after all their promises of rigorous treatment of Indians, we have yet another climb-down.

"Natal Mercury"

Commenting on General Smuts's speech in Parliament, the *Natal Mercury* says:—

... We quite agree with Mr. Smuts that the question is not in any sense a party one, and we quite recognise that the policy of the Government, as stated by Mr. Smuts, is about the only one likely to be acceptable to the majority of the people in South Africa. It would be idle to deny that there is a strong prejudice in the country against the Asiatic, and, indeed, the prejudice is so strong that the greatest difficulty in dealing with the matter is to avoid the perpetration of gross acts of injustice to those who are in the country, and have legally and rightfully acquired domicile and vested interests, and the tendency in this direction was shown in some of the speeches delivered in the course of the debate.

We entirely agree with the policy of stopping any further immigration, if for no other reason than because it has created a question of serious gravity in India, and has caused a good deal of embarrassment to both the Indian and Imperial Governments. Mr. Smuts now recognises that the treatment of British Indians in South Africa is a question which does not concern South Africa alone, but it must be said he has not always acted so. The manner in which a great number of Indians were treated in the Transvaal during the time Mr. Smuts was Colonial Secretary was not a credit to any Government pretending to be guided by the principles of justice and humanity, and the prohibition of indentured labour by the Indian Government has been very largely due to the methods employed by the late Transvaal Government towards the Indians in the country. While it is admittedly advisable, from many points of view, that further Indian immigration should be stopped, we cannot agree with those who would hesitate at nothing to prevent those who are in the country from trading and trying to make an honest living. Their standards of life may not be the same as ours, but there are Europeans in the country, and

others are being allowed to come in almost daily, whose methods of living, and whose standards of commercial morality, are just about as low as they can be. It is not the Indian trader who is the great culprit in the demoralisation of the native on the Rand, by the practice of illicit liquor dealing, illicit gold-buying, and similar offences. As a trader, also, the Arab has a rival who can put him in the shade, and this is a class of immigrant who requires to be restricted as much as the Indian. The criminal alien of the Houndsditch type is not by any means a stranger in South Africa, and, in fact, it is stated that the notorious "Peter the Painter" was at one time in the country, and a report has been current that he has found his way back. The Indian trader, with all his faults, is very amenable to the law, even if he does go in for a little passive resisting, but the other class to whom we refer mainly exist by breaking the law and by fleecing the natives and anyone else they come across. As to the complaint that the Indian traders do not conform to sanitary conditions, and are not governed by the same rules of commercial morality as the European population, the reply is that they must be made to conform to the same laws in these respects as the rest of the population are subject to. No one, whatever his nationality may be, should be permitted to live in a condition that is dangerous to health, and if people are not honest in their commercial dealings, they can be dealt with without much trouble, and without any recourse to such general measures of injustice as some people advocate.

More than one of the speakers in the debate spoke of a mistake being made in mixing up the Asiatic trader with the ordinary indentured coolie, and it was argued that the ordinary trader was not even a British subject. There is a common fallacy to the effect that the so-called "Arab" comes from some undefined place on the East Coast of Africa, but the last census of Natal showed that 99.38 per cent. of the Indian population not born in Natal came from British India. This is a mere detail, but it is part and parcel of the inaccuracies and mis-statements which bristle in the speeches and writings of a number who profess to know all about the subject, such as the inoffensive Haggard, whose stock-in-trade is a glib tongue and an utter disregard for facts. It is immaterial whether the Indians were brought here or came here of their own free will, so long as they were allowed to enter the country, acquire domicile, and obtain vested interests. Let us take up the position that we do not intend to allow any more to come, but, as Mr. Merriman said, it is unfair to harry those who are in the country. Of course, there are also those who have been born in the country, and knew no other. It is their native land, yet we read of

a supposedly responsible member of Parliament saying that he would not allow vested interests to stand in the way, "but would sweep them away at one fell swoop." According to some, they are not to be allowed to trade, and not to be allowed to cultivate the land. What, then, as Mr. Merriman asked, are they to do to earn a living? All the talk is about the Asiatics we have in Natal, but what about the 16,000 or so of Malays and the 300,000 of mixed races they have in the Cape Colony? They are traders and artisans, and are competitors with the white races, just as much as the Indian. And then what about the natives? They will not always remain in the position they are in to-day. They will seek to better their position in various ways, and how are they to be restricted? The problem is not confined to Natal, nor is it limited to the Asiatics. It is far-reaching, but whatever may be done will be done badly if it is not conceived in the spirit of fairness, of justice, and of righteousness, which are the only sound principles upon which a nation can be built up, and a country properly administered, so as to bring peace, prosperity, and contentment to all classes of the population.

"Natal Mercury" on the Bill

In discussing the Immigration Bill now before Parliament, the *Mercury* says:—

... The proposed new law, while it does not prohibit Asiatic immigration, and mentions no race, is obviously intended to be carried administratively in such a manner as to entirely stop the entry of any Asiatics into the Union except a few educated men, such as priests and professional men, considered necessary to minister to the special wants of their countrymen. The number and the conditions, however, will be entirely at the discretion of the Minister of the Interior, or whoever is charged by the Governor-General with the administration of the Act. There is, therefore, no occasion for the apprehension we have seen expressed that the concession will be a kind of back door for the continuance of Asiatic immigration. The number to be admitted yearly may be laid down in the regulations to be framed under the Act, but there is no obligation in the law itself.

With the complete stoppage of Asiatic immigration, there will not be the same necessity, nor excuse, for the other legislation to which so much exception was taken in the Transvaal, and which led to the passive resistance movement. That legislation was not conceived in a very wise spirit, and it was administered in a way that could not be supported in anything like a whole-hearted manner. It was the cause not only of a good deal of injustice, was principally responsible for the agita-

tion in India, and was a policy that could not be continued indefinitely. If a solution, therefore, has been found that satisfies the European community as regards the stoppage of Asiatic immigration, and, at the same time, does not hurt the sentiment of the Asiatics in the country, both parties should be content with the proposed new legislation.

The clauses in the Bill restricting the movement of Asiatics from one Province to another will mainly have to be carried administratively, as there is no mention of Asiatics in any part of the Bill, but in practice there will probably be found no difficulty in working the Act so as to carry out the restriction aimed at. As Mr. Smuts said, the policy of restricting Asiatics to Provincial limits "did not seem to be a very generous policy, or one that was very liberal, yet it was the only one that was in consonance with the true interests of South Africa." It is certainly a curious position that in a Union a man's domicile, irrespective of his colour, should not carry him all over the country, but we have to deal with very special conditions, and the proposal is probably the only one that would be accepted by Parliament.

The most important and the most novel clause in the Bill is Clause 4, which defines who may be declared to be prohibited immigrants. In addition to the usual prohibited persons in such acts, Section (a) reads:—"Any person who, when an immigration officer dictates to him not less than 50 words in the language selected by such an officer, fails to write out these words in that language to the satisfaction of that officer." The choice of a language is left entirely to the immigration officer, and he can simply demand a language about which he is certain the intending immigrant knows absolutely nothing. In the Natal Act, and in most other Acts, the corresponding section stipulates the use of some European language in the education test. In the Natal Act of 1903 among prohibited immigrants was included "Any person who, when asked to do so by any duly authorised officer, shall be unable, through deficient education, himself to write out and sign, in the characters of some European language, an application to the satisfaction of the Minister." The Australian Commonwealth Act provides for writing out a passage of 50 words in a European language directed by, and to the satisfaction of, the immigration officer. Such clauses might be used with great harshness, on the instruction of a Government opposed to immigration of any kind, and, indeed, could be used to stop all immigrants, but in practice they have been found to work well, and to answer the purpose for which they are intended, which is simply the exclusion of people who are not considered to be desirable immi-

grants. A notable omission is a clause in most Acts declaring that persons having domicile in a country shall not be regarded as liable to be declared prohibited. This is not mentioned, nor can we see any provision for a person who is resident in the country getting a certificate of domicile in the event of his leaving the country for a period. This means that any one of us, as there is no distinction as to race or nationality, might, after a six months' holiday at Home, be asked by the immigration officer to write out a passage in Sanscrit; but of course, this is not what is intended. The Bill gives great powers of restriction, but if it is properly administered it will keep out those who are not desired, and be no inconvenience to those whom it is not intended to affect.

From the Editor's Chair

THE NEW BILL

THE Immigrants' Restriction Bill, the full text of which we published last week, is, in many respects, an extraordinary measure, if it is also in some respects satisfactory. The Bill is evidently designed to satisfy passive resisters, and over a year's experience after his famous dispatch to Lord Crewe, declining to recognise legal equality between Europeans and Indians in South Africa, has evidently taught General Smuts that he cannot safely violate natural laws or the traditions of the British Empire of which he is a member as also an officer. But, if the contention of our Transvaal correspondent is correct—and it is based upon sound legal opinion—the wording of the Bill does not carry out the design of its authors. The Bill will, therefore, have to be materially though only slightly amended, before it can end passive resistance. It is highly satisfactory that Act 2 of 1907 is to be repealed *in toto*, except in so far as it protects the rights of Asiatic minors in virtue of the Chotabhai judgment. The Bill is general in its scope, and the exclusion of Asiatics and any others whom the people of South Africa may wish to keep out of the Union is to be brought about not by naming and specifically prohibiting the entry of such people, but by subjecting them to a rigorous and, if the Minister in charge of the Immigration Department so wills it, a ridiculous education test. So far, then, the Bill is undoubtedly satisfactory and acceptable to the Transvaal Asiatics, but it is not at all certain that the clauses which appear to have been inserted in the Bill in order to exempt educated Asiatics who may pass the test from the operation of the registration laws of South Africa, which are yet un repealed, especially Regi-

stration Act 36 of 1908 of the Transvaal, do, in fact, exempt them. We, however, do not doubt that, as attention has been drawn to the ambiguous nature of the Bill, it will be amended during the Committee stage. In almost all other respects, the measure appears to be highly unsatisfactory, and it takes away without the slightest reason the rights of the Cape and Natal Asiatics, which they have hitherto enjoyed without interference. The immigration laws of both these Provinces have been considered by their respective immigration officers as sufficient, except in matters of detail, for carrying out their purposes. It, therefore, very much appears though the Union Government had bargained with the Imperial Government. The Union Government undertook to satisfy the demands of the Transvaal passive resisters, if the Imperial Government permitted them to legislate against the Asiatics residing in the Cape and Natal Provinces. Hence we find that the rigorous education test clause is made applicable throughout the Union. Not only are the old clauses in the two Provinces about the education test to be removed, but the Bill endangers the rights of present residents. No Indian knows whether his rights of domicile will be recognised when he leaves his Province and wants to return. Whereas certificates of domicile have been, under the existing law, issued for the asking if the applicants could prove domicile, under the Bill they are to be left entirely at the mercy of the Minister in charge. The wives and minor children of non-prohibited Asiatics do not appear to have been protected as they specifically are under existing legislation. There are minor matters in which, too, the position has been rendered worse. But we have submitted sufficient to the reader to show that Natal and the Cape can never accept the Bill as it stands. We, therefore, trust that, as the Bill is otherwise admirable, and as everybody recognises that, so far as the question of immigration is concerned, it was high time that it was settled, the Government will adopt an attitude reasonable enough to meet the very moderate proposals that we have no doubt will be submitted by the Indians residing in the different Provinces of the Union.

COLLECTION OF TAXES

THE *Union Gazette* publishes a notification that arrears of the Natal Land Tax, which has been largely in abeyance since the first year of its collection, in 1908, must be paid by the 14th instant, failing which the property of defaulters is liable to confiscation. Apart from the legality of the notification, on which we do not give an opinion, as we have not the text of the measure before us at the moment, the time given for payment is ludicrously short, seeing that

the notification has to reach the eyes of a humble, illiterate Indian farmer in some out-of-the-way corner of the Province. Nevertheless, we strongly urge the payment of the tax at once, in order to avoid unpleasant consequences. As the Indian community has not, as such, raised any objection to the Poll Tax, that impost, likewise, should be paid immediately by those who have not yet done so, as the time of grace allowed by the law has already expired. But we strongly protest against the disgraceful discrimination that is being exercised against Indian defaulters in Durban. Although it is notorious that thousands of Europeans have deliberately failed to pay the tax, and are being given an extension of time and a warning, nevertheless, on Monday last, without other warning, eleven Indians were convicted in the Umlazi Court for non-payment of the tax, and were fined five shillings each. We have little sympathy with them for the non-payment, for it was due to the usual Indian vice of procrastination, and they were rightly punished. But we feel that they would have shown a dignified attitude had they, instead of paying the fine, elected to go to gaol by way of protest against the unfair discrimination. So long as Indians permit this treatment, they will deserve it.

MERCILESS JUSTICE

THE quality of mercy was not strained, last week, by Magistrate Hine, of Maritzburg, when he sentenced an Indian, convicted of the theft of £2 8s., to one month's imprisonment with hard labour and 15 strokes with the cane. It appears, from newspaper reports, that the accused Indian admitted stealing part of the amount, but his plea of guilty, which should have undoubtedly served in mitigation of sentence, did not evidently weigh with the Magistrate. It would seem, from the sentence, that the accused was youthful, which merely makes it seem the more cruel, for there was nothing to show that he had ever been convicted before. But he was not given the benefit of a first offence, and for this petty theft, judicial violence was committed upon his person. We do not believe that anyone has ever yet been reformed by corporal punishment administered judicially, and, in the case of first offenders, it is merely a brutalising process. We are constrained to wonder whether such a drastic—the Magistrate would doubtless call it "exemplary"—sentence would have been imposed had the accused been a European.

"THAT MAN"

THE special correspondent in Calcutta of the *Tribune* (Lahore), who is believed to be a non-official member of the Imperial Legislative Council, states that the credit for the

decision of the Government of India to stop indentured emigration to Natal belongs, amongst members of the Executive Council, chiefly to the new Law Member, the Hon. Syed Ali Imam. The writer says:—"I violate no confidence but merely state what is known to most people here, who take interest in public affairs, that but for the strong attitude taken upon the subject by the Hon. Mr. Ali Imam, Mr. Robertson's statement may not have been heard of for many a day to come. In fact, when a leading non-official Indian member thanked a European Executive Councillor for his interest in the matter, the latter told him, pointing to Mr. Ali Imam:—'My dear fellow, thank that man.' We believe that there is much truth in the above statement. Mr. Ali Imam, prior to his departure from England for India, in 1909, to take up the appointment of Standing Counsel to the Government of Bengal, promised to do what he could to assist his suffering brethren in South Africa, and, notwithstanding his official position, he presided, last April, at the public meeting at Bankipore, in Behar, that was addressed by Mr. Polak. It is no secret that the late Law Member, the Hon. Mr. S. P. Sinha, was largely responsible for the sympathetic tone of the Government of India's reply to the Hon. Mr. Gokhale, on the occasion of the moving of the famous resolution last year, and Mr. Ali Imam has followed the fine tradition inaugurated by his predecessor in office. We congratulate him upon so soon seizing an opportunity of fulfilling his pledge, and thank him most cordially for his generous advocacy of the cause of his oppressed brethren.

Another Indenture Scandal

Indian Labourers Attack Overseer

Wednesday's *Natal Mercury* says that early on Monday morning at the roll call of the Indian labourers on the Reunion Sugar Estate, near Lippings, a number of the indentured Indians made an attack on Mr. R. A. Swales, the overseer. Mr. Swales was the only European employe of the estate among the Indians, at the time, and was calling the roll, when a large number of the coolies suddenly surrounded him. He was struck on the head with a stick, and with some difficulty Mr. Swales managed to get away from his assailants, and call up other Europeans from their quarters. A good many of the Indians were arrested, and the case will come up at the Umlazi Court.

Within a year or so this is the second occasion on which Mr. Swales has been attacked by Indian employes on the same estate in his

capacity of overseer, though the former occasion was more serious, the Indians using cane knives in their attack. The present instance is said to arise from the fact that several of the Indians had been lazy of late, and had neglected their work. Mr. Swales noted this, and the time the Indians had idled was reduced from their pay.

Only two Indians, who were held to be the ringleaders in the attack on Mr. R. A. Swales, were charged before Mr. Branton Warner, in the Umlazi Court, with common assault, (says Thursday's *Mercury*). Sergt. Margetts, N.P., prosecuted.

It seems that one of the Indians charged, who was among the gang who mobbed Mr. Swales at the time, aimed a blow at the overseer's head with a stick, such as is used for a hoe-handle. Mr. Swales, fortunately, however, dodged, and parried the blow with his arm. As it was, he was felled to the ground, and his arm was badly bruised; but had the blow fallen on his head the consequences would certainly have been grave.

The two ringleaders were found guilty of assault. They were subjected to a lecture from the Magistrate on the gravity of assaulting their master, and were fined £1 each, with the alternative of one month's imprisonment, with hard labour.

[NOTE: We understand that serious allegations of ill-treatment have been made against the overseer, and that the Natal Indian Congress has addressed a letter to the Protector, asking him, in his capacity of official "Protector" of the accused Indians, to be present, or specially represented, at the magisterial hearing, and to institute an independent inquiry into the causes of the disturbance in view of the comparative rarity of such occurrences, and of the fact that this is the second attack upon the same overseer within a little over a year.—Ed. I.O.]

The Stanger Affair

Further Details

On the 24th ultimo two Indians belonging to Mr. Addison's estate were charged with theft of rice. They were found not guilty and discharged. It appears that the accused had an unusual quantity of rice stored in their huts, but it was proved before the Court that they had drawn their "pool" in a "chit" business, which accounted for the rice.

The above action led to the passive resistance reported in our last issue. Mr. Addison, it appears, intimated that he would like to be present at the next issue of rations. The bell rang at 8 a.m. on the Sunday, but Mr. Addison did not appear. Again at 9.30 the bell rang and, at 10 o'clock, Mr. Addison arrived on the scene and proceeded to weigh the

rations taken from the measures. He found the rice to be $7\frac{1}{2}$ lbs. and the meal 8 lbs., and went away. Whether the weight was satisfactory to him we are not told.

The men then began to complain to the manager, with the result already reported.

It appears that Mr. Addison advised the men to return and he would give a number of them passes to proceed to Durban and see the Protector, but the men refused the offer unless their leader was released.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

The New Bill continues to be the topic of conversation among Indians, who have much appreciated your prompt publication of the full text as a supplement. I am in a position to state that the Government interpretation of the Bill is that it fully secures the status of educated Asiatics who may be allowed to enter the Union under the education test, i.e., they will not be subject to the registration laws of the Transvaal or the Asiatic Ordinance of the Orange Free State. If this is the real interpretation, the Transvaal struggle will soon end, assuming that no new rights are taken away. As against the above encouraging news, I have to give the readers of INDIAN OPINION the following analysis of a learned legal opinion of an eminent counsel. He thinks that the Bill gives nothing at all. He is of opinion that educated Asiatics, who may enter under the Bill, will still be subject to the registration laws, both of the Orange Free State and the Transvaal, that wives and minor children of domiciled Asiatics are not at all protected, and that the education test may be made in Greek, if not in a dead language. He utters the historical warning: *Timo Danaos et dona ferentes*. A friend of the cause and a fellow-worker says: "Whilst we must fear the Greeks, especially when they bring gifts, we may not look a gift horse in the mouth." Both counsels are sound. I can only add that, if the Government mean to settle the Asiatic question, they will present us with a horse with fairly sound teeth. They can easily alter the Bill so as not to have it ambiguous. If they do not, and if the Bill is as bad as the legal opinion makes it out to be, the Government must look forward to an Asiatic conflagration from one end of the Union to the other, and they will find it difficult to quench.

Messrs. Phillip and Armugam were discharged at Vereeniging on Saturday, and Messrs. Louis Sebastian, L. Murgan, and Singaraveloo at Diepkloof.

Mr. Tilokising has sent a cow to Tolstoy Farm; Mr. V. S. Pillay a bag of Boer-meal; Mr. Chotabhai a parcel of clothing; and Messrs. A. Moosajee and Ahmed Mian a parcel of blankets each.

At a meeting of members of the Transvaal Miners' Association the following resolution was adopted:

"That all underground workmen, irrespective of colour or race, shall be compensated for miners' phthisis, and that this meeting protests against the provision in the draft Bill published to provide for and regulate the liability of mine employers to make compensation to certain of their workmen who have contracted miners' phthisis, whereby the workers other than white are excluded from the operation of the Act, and urges the Government to amend the Bill accordingly."

The Labour Party also passed a similar resolution to the above.

Quite a number of telegrams were sent to Mr. Rich on Tuesday from Johannesburg, among them being those from the Association and the Hamilia Islamic Society. The Association has also sent a wire requesting and authorising him to act regarding the Bill and to see Ministers, members of Parliament and other prominent persons.

With reference to Mr. Cachalia's letter regarding the railway regulations, the General Manager writes, saying that the old regulations stand repealed. He sends a copy of the regulations that were gazetted and published by you. The General Manager adds that "the attention of the Railway Staff is being specially directed to this regulation." Thus the application of the regulations which you published from the Tariff Book, as far as the Transvaal is concerned, was obviously an error.

Mr. Cachalia has addressed the following letter, dated the 3rd instant, to the Director of Prisons:—

Sir,—Mr. Daniel Armugam, who was discharged from Diepkloof Gaol as a passive resister on the 1st instant, informs my Association that in the cell occupied by him and his fellow-prisoners, about a fortnight before his discharge, at one o'clock, when he was half asleep, he found a snake just crawling on his neck. He naturally got up somewhat terrified, and succeeded in shaking it off. Fortunately, there was a light in the cell, and he awakened his neighbour, towards whom the snake was going. In an instant, all the occupants of the cell were awake. It appears that one of the prisoners was allowed to enter the cell with his sandals, and these were used for killing the snake. Mr. Armugam, as also the other Indian prisoners who were discharged with him, inform my Association that the

cells at Diepkloof are ill-constructed, and are not proof against reptiles. Some of the passive resisters further inform my Association that the discovery of a snake at night-time is not an entirely unusual occurrence in that cell. Within their experience, a snake was found there some time before also. I, therefore, respectfully draw your attention to the matter, so that the cells may be so constructed as to avoid danger of the kind herein mentioned."

The Director replies, saying that he is inquiring. I only hope that, before long, there will be no more passive resisters in that snake infested prison.

Asiatic Licences at the Cape

Important Case

In the Cape Division of the Supreme Court last week, an Indian named Hossainy made an application through Mr. Alexander for an order compelling the Tarkastad Municipality to issue to him a general dealer's licence in terms of Section 5 of the General Dealers' Act 35 of 1906.

It appeared that the Council consisted of six members. When the applicant applied for a certificate, four members of the Council were present; three of them voted against the issue of the certificate and one of them in favour. Section 5 of the Act enacted as follows: "Any person desiring to obtain a new general dealer's licence shall, if he desires to carry on such business within any municipal area, apply to the Municipal Council thereof for a certificate allowing the issue of such licence, and such Council shall at the next ordinary meeting or special meeting called for the purpose of considering the application, grant the said certificate, unless at least two-thirds of the Councillors voting and forming a majority of the whole number of members constituting the Council, are opposed to the issue thereof in which case it shall be refused." Applicant contended that the section meant that a majority of the full Council should vote against the issue of a certificate before it could be refused. The respondent contended that the section only meant that a majority of the Council should be present at a meeting at which the application was considered. Counsel referred to *Segal v. Hope Town Council*, and said that if the respondents' contention were correct, then Section 7 of the Act provided that no application for a certificate should be considered unless a majority of the full Council was present.

After argument, Mr. Justice Searle said the matter was an important one, and he would reserve his decision.

Chinese Licence

The City Council of Capetown was last week considering the granting of general dealers' and hawkers' licences, when Mr. C. Matthews moved that application No. 46 be refused.

Mr. Alexander said that this was one of the strongest cases that had ever come before the Council. The applicant was 63 years of age, and had been in the Colony for 20 years.

Mr. Alexander read testimonials from the Administrator (Sir N. F. de Waal), the administrator of taxes, and a number of other prominent persons, testifying to the high character of the applicant, Mr. Hing Wo.

The Mayor said that Mr. Hing Wo was the person who presented the address from the Chinese community to the Duke of Connaught.

On a vote, the application was granted.

Teaching Officials a Lesson

Government Mulet in Costs

An echo of the return of the deportees from India is heard in the following application before the Supreme Court, last week:—

Argument in the important case of *Subbiah and others vs. the Principal Immigration Restriction Officer* was heard before a Full Bench. Mr. Laughton, K.C., with him Mr. Hershensohn, jun., appeared for the Asiatic plaintiffs, and the Attorney-General for the defendant.

Argument was in regard to costs in a recent case before the Court, and Mr. Laughton pointed out that his clients had obtained all they had asked for, and yet they could not get their costs, therefore he did not see how the present application could possibly be resisted. Counsel quoted the case of *Maimce and others vs. the same respondent* in 1908, where in the Principal Immigration Restriction Officer refused the plaintiffs access to their legal advisers. The judgment of the Court had laid it down that these people were entitled to have access to, and consult, their legal advisers; the judgment then delivered being in strong terms and costs granted against the Immigration Officer. Two years later, after what this Court had said, they were confronted with the Immigration Restriction Officer doing actually the same thing as he did in 1908. The application before the Court at the present time concerned the liberty of the subject. A great injustice had been done the applicants. They brought an action before the Capetown Court and were told in effect that they had better go to Natal. They had been sent to Delagoa Bay, inadvertently it is true, and on their return, Mr. Gandhi, their Johannesburg soli-

citor, secured access to them, after which they proceeded to the Transvaal.

Mr. Justice Hathom: They were deported.

Mr. Laughton, K.C.: Yes, my lord, because they did not give their finger-prints.

The Attorney-General next addressed the Court, during which he referred to a law report in this case which was published in the law reports of the *Cape Times*, when the Judge-President passed some severe observations on newspaper reports in general.

In giving judgment, the Judge-President found that the applicants had every right to have access to their legal advisers, and after reviewing the case, his lordship found that costs must be allowed for the first and third applications made, but not for the second.

Mr. Justice Broome concurred.

Mr. Justice Hathom said he was sorry he could not agree with the judgment, and held that the applicants had come to Natal without the shadow of a right and that they had only been allowed to pass through Natal to the Transvaal as a mere act of grace on the part of the Transvaal Government.

The decision of the Court was, however, that the applicants be allowed costs for the first and third applications, the cost of the second application to be disallowed.—*Times of Natal*.

Coloured Passengers

A Protest from the Congress

The Joint Hon. Secretaries of the Natal Indian Congress have addressed the following letter to the Private Secretary to the Hon'ble the Minister for Railways and Harbours, Capetown:—

Sir,—On behalf of the Natal Indian Congress, we are directed respectfully to draw the Minister's attention to the regulations contained in the South African Railways Tariff Book, in force as from the 1st instant.

2. We especially draw attention to regulations 60 to 67, both inclusive, referring to the carriage of non-European passengers.

3. We are desired to remind the Minister that regulations such as those above referred to are an innovation, and, in the opinion of the Congress, a highly undesirable one, in this Province, and to observe that, whilst they were not found necessary prior to the coming into effect of the Act of Union, the Congress is unaware of any circumstances arising subsequent thereto, rendering necessary the publication of regulations of a nature which is, to the community represented by the Congress, most offensive, objectionable, and uncalled for.

4. A cursory examination of the aforementioned regulations reveal

what appear to the Congress to be a number of absurd situations, of which we respectfully beg the Minister to take notice. The regulations do not apply to Cape passengers. Accordingly, an Indian passenger may travel from Capetown by the trains mentioned in section 63. The Congress understand that, upon arrival at the Orange Free State border, he is liable to be removed from the train. We venture to suggest that if he has been tolerated by his European fellow-passengers up to that point, they are not likely to take exception to his presence beyond it. Again, we note that, apparently, no Indian passenger may travel by any of the trains referred to within this Province or the Transvaal or the Orange Free State, but that so soon as the Cape border is reached, there is nothing to prevent his boarding the train, to the discomfort and annoyance of the European passengers which it is assumed they would suffer on his account on this side of an artificial boundary line.

5. We are sure that we have only to bring such palpable absurdities to the notice of the Minister to ensure their removal from the Tariff Book.

6. We are especially directed to represent to the Minister that Natal Indians object to these regulations mainly because they create a race-barrier where none previously existed, and, because their effect will be unnecessarily to emphasize race-distinctions that are already only too acute, and which, whilst tending to impair the good relations that should exist between sections of the community living side by side in intimate intercourse, can only result in needlessly irritating the Indian community, and wounding it in its most delicate susceptibilities.

7. We are directed, moreover, to remind the Minister that certain in-offensive regulations, achieving the purpose of the new regulations above referred to, were some months ago accepted and published by the late C.S.A.R. Administration after consultation with representatives of the Transvaal British Indian Association. We venture respectfully to suggest their substitution for regulations 60-67.

In using the word "India," we do not intend a polite synonym for "Native of India," but speak of the opinion held by India as a unity, expressed by her Government and backed up by her English and native citizens. This is a point on which all but a few individuals are agreed, at least in principle, and the dangers to Imperial patriotism which ensue from the question of Indians in South Africa may to some extent be compensated for by the harmony of feeling which it arouses in this most heterogeneous Indian Empire.—*Madras Times*.

Natal Indians and the Immigration Bill

Congress Meeting

A public meeting of the Natal Indian Congress was held, on Thursday evening, at 8 o'clock, at Mr. Parsee Rustumjee's premises, Field Street, in order to consider the Immigration Bill, in its application to the Indians of Natal. Mr. Dawad Mahomed, the President of the Congress, presided. There was an enthusiastic gathering of about five hundred people amongst whom were Messrs. Dada Osman and M. C. Anglia (Joint Hon. Secretaries), Messrs. Hoosen Cassim, Abdool Kadir, T. J. Sanghaver, Maulvi Abdool Kadir, H. Joshi, Omar Hajee Amool Johari, Abdulla Hajee Adam, Ismail Gora, M. M. Diwan, Parsee Rustumjee, P. S. Aiyer, Rooknoodin, Bryan Gabriel, Mahomed Ebrahim, N. M. Kadir, A. G. Tipnis, Ambaram Maharaj, Lutchman Panday, and others.

Chairman's Speech

Gentlemen and Fellow-Countrymen.

We are met to-night to consider a measure that is designed to have a far-reaching influence upon our future, as citizens in this country. The Immigrants' Restriction Bill, that has just been published, if not materially amended, will result in enormous damage to Indian vested interests, the ruin of Indian businesses, and the break-up of Indian homes. We find that, under the Bill, no Union rights are granted to us. We are regarded as a race apart, even though many of us are born in this country, and, whilst our European fellow-colonists may travel at will throughout the Union, British Indians are denied this privilege. We realise and appreciate, however, the force of anti-Asiatic feeling that exists in various parts of the Union, and, for the time being, do not desire to raise any formal objection to this restriction. But we have other, and more serious objections to the Bill which we cannot, having regard to our self-respect and the importance of the interests involved, waive. Under the existing immigration laws of this province, the clause dealing with the education test enables an intending immigrant to submit to the test in a European language known to him. The present Bill, on the contrary, leaves the selection of the language, for purposes of examination, in the hands of the immigration officer, thus making it possible for that officer completely to prevent the entry of any person or persons, of any class, race, or religion, whether he or they be British subjects or not. We regard this as a prohibition wholly unwarranted by previous experience, which teaches us, moreover, that to put arbitrary powers in the hands of officials, without the right of appeal from their decisions to the courts of the Union, is to in-

vite what Mr. Justice Wessels has aptly termed, with Lord De Villiers' full approval, "Bureaucratic tyranny."

Under existing laws in force in this Province, which are to be repealed in virtue of schedule 1 of the Bill, the wives and minor children, who are absent from the Province, of those Indians who are now lawfully resident or domiciled in the Province of Natal are fully protected so far as their right to land here is concerned. I very much fear that this right is taken away, or, at least, that full protection is not granted, by the new Bill.

We all know how difficult, even at present, is the position of domiciled residents of Natal, who may desire to absent themselves temporarily from the Province. Yet the new Bill makes the position of these, and of domiciled Indians who are temporarily absent, even more precarious, and what amount of protection they possess under existing legislation seems to be non-existent in the new Bill. Sub-section (b) of section 25 of the Bill gives absolute discretion to the Minister as to the granting of permits to lawful residents who may wish to absent themselves temporarily. Hitherto the right to certificates of domicile, entitling the holder to leave the Province and return at will, has remained unquestioned; and, in my humble opinion, it will be a great injustice to the resident Indian population of this Province if this right is now taken away. I venture to suggest that, to place the Minister in a position to refuse a permit to return, without the right of appeal to a court of law, is to give him the power to harry the Indian community. And if the immigration officer refuses to admit an Indian, even though domiciled here, it would appear that the Bill does not give the latter, as our existing laws do, the right of appeal to the courts of law established under the Union.

These are the principal objections to the Bill, and with a view to elucidating the situation, your committee, acting on your behalf, communicated with the Minister of the Interior by telegraph, inviting him to explain the position, particularly in regard to the protection of the rights of absent wives and families of domiciled Indians, and of domicile of those lawfully here. Your committee has received a reply from the Minister which is, to some extent, but not entirely, satisfactory, and accordingly your committee has requested and authorised our friend, Mr. L. W. Ritch, who has this week opportunely arrived in Capetown, to interview the Minister on behalf of the Congress and to make all necessary representations to him, and to others who may be in a position to help and advise. Your authority will be asked to forward, through Mr. Ritch, to the Hon. the House of Assembly, a petition embodying the principal objections of the Congress to the new Bill, giving to Mr. Ritch full power to act on

your behalf as seems fit to him in the circumstances after consultation with your committee.

It would not be fitting if, on this occasion, I were to refrain from alluding to one most important aspect of the new Bill. It is designed to satisfy the requirements of the Transvaal passive resisters, our heroic brethren, who have so long maintained the flag of Indian honour and prestige flying. There is no doubt that the Union Government have realised the Imperial injury that has been wrought by persistence in a policy that has reflected no credit on anybody but its victims. Should the terms of the Bill, as amended, fulfil the intention of the Government, the demands of our Transvaal brethren will have been met, and with the cessation of the passive resistance struggle, a term will be put at long last to an episode, glorious in the annals of the people of India, but a blot upon the honour of our European fellow colonists.

Before concluding, I would take the opportunity of repudiating, in your name, and with all the emphasis at my command, the false and scandalous statements made by certain members of Parliament recently concerning the commercial morality of the Indian community. Those European firms that do business with us will, I am sure, as they have so often done in the past, testify to our commercial integrity. I would treat with the contempt that it deserves were it not that silence on our part might be misconstrued, the slanderous statements, by Mr. Hagger, that most of us are not Indians at all, but alien Asiatics. That misstatement has been adequately replied to by the *Natal Mercury*, to which we should be grateful.

I trust that you will accept the resolutions that will be put to you shortly, and that you will so strengthen the hands of those who are endeavouring to avert the threatened peril from you.

Resolutions were passed protesting against the provisions of the Bill in its present form; authorising the appointment of Mr. Ritch to act on behalf of the Congress; and urging the Government to amend the Bill so as to preserve the rights of those who already possess them.

Nearly one hundred telegrams of welcome were sent from Durban to Mr. Ritch on his arrival at Capetown, last Tuesday.

We understand that the Cape Indians are taking united action against the Immigration Bill on lines similar to those adopted in Natal.

The Natal Hindu Young Men's Association, of South Coast Junction, have sent a representation to the Minister for Railways and Harbours on the subject of the enhanced rates for third-class passengers.

A Mosque in London

Mr. Kaderbhoy, the Hon. Secretary of the All-India Moslem League has sent us a circular letter addressed by the Committee formed for the purpose of promoting the building of a Mosque in London. We take the following from the circular:—

As you are no doubt aware, the absence of a Mussulman place of worship in London has, for a long time past, been keenly felt by all classes of Islamists resident in or visiting England; and its need has become greater and more acute since the large influx of Moslem students who are coming to this country every year in increasing numbers. They are chiefly congregated in this city and owing to the absence of a proper place of worship are obliged to perform even the yearly services enjoined by their religion in restaurants and hotels.

The question of supplying this want was considered at a preliminary meeting held on the 9th of November last under the presidency of His Highness the Aga Khan, at which were present most of the notable Mahomedans at the time in London, and several English friends interested in the cause.

The Meeting came to the conclusion that a Mosque in London was a vital necessity and that steps should be taken at once to appeal to the great nobles and Princes of Islam and the Islamic world at large to remove the reproach that the metropolis of the Empire which includes 100 millions of Moslems should have no Mussulman place of worship.

I am glad to say the matter has been taken up most heartily by Moslems here not only of Indian but of other nationalities; steps have already been taken to draw attention to the project in Turkey; and the proposal warmly supported by their Excellencies the Turkish Ambassador, the Persian Minister, the Turkish Minister at Brussels, and by prominent English sympathisers, such as Lord Avebury, Lord Lamington, Lord Ronaldshay, Sir William Bull, M.P., Sir Seymour King, M.P., and others, who have joined the Committee formed to carry out the project.

I am quite sure that this pious scheme, now definitely launched, will have your sympathy, seeing how important it is that our Moslem youths, while sojourning here far removed from home and family influences, should not drift away from the faith and traditions of their people; and that the spiritual needs of others of the Islamic faith, from members of the aristocracy down to the lascars who come here in such large numbers, should not be neglected.

The following are the members of the General Committee:—

His Highness the Aga Khan, G.C.I.E. (President), His Excellency

the Turkish Ambassador, His Excellency the Persian Minister, His Excellency Abdul Hak Hamid Bey (Turkish Minister at Brussels), The Right Hon. Lord Lamington, G.C.I.E., G.C.M.G., The Right Hon. Lord Avebury, D.C.L., The Right Hon. the Earl of Ronaldshay, M.P., Mr. M. Mahomed Ali Showky Bey, Sahibzada Mirza Kazim Hossain Khan, of Rampore, Sir Theodore Morison, K.C.I.E. (Member Executive Committee), Mr. M. Abbas Ali Baig (Member Executive Committee), The Hon. A. M. Jeevanjee, Sir H. Seymour King, M.P., Sir William Bull, M.P., Mr. Halic Halid Bey (Member Executive Committee), Sir John D. Rees, K.C.I.E., Mr. Abdullah Khandwani, Khan Bahadur Ahmed Din Sahib, Mr. F. H. Brown, Mr. C. Abdul Latif, Major Syed Hassan Bilgrami, I.M.S. (retired) and Professor T. W. Arnold, (Secretaries), Mr. A. A. Anik, (Treasurer), Mr. M. T. Kaderbhoy, (Asst. Secretary), The Right Hon. Syed Ameer Ali, P.C., LL.D., (Chairman).

Stoppage of Indenture

Indian Press Comments

We give below further extracts from the Indian press on the question of the stoppage of indentured labour:—

"Indian Patriot"

The *Indian Patriot* says:—

The resolve of the Government of India, has a far greater importance than merely as a protest against the action of a Colony. It emphasises a principle for which Indians have been contending for many years, the principle of equal citizenship of the Empire. It is, moreover, a recognition of the duty of the Government of India to uphold the rights of Indians where they are disregarded or infringed.

We rejoice that the Government have at last begun to show that they feel as we feel in regard to the degrading treatment meted out to our countrymen outside this country; and when they have shown that they are prepared to act for us against other parts of the British Empire, it is not likely that foreign countries will think of treating our countrymen as British colonies have claimed to treat them. That we have rights which our Government are prepared to assert will have a far-reaching effect on the status of His Majesty's Indian subjects abroad; and thus constitutes the most important gain we have made by means of the opportunity afforded to us for the first time through the reformed Council. . . . We regard this as the first effective step towards a due recognition of our status as citizens of the Empire.

The idea that India, being dependent

on England, has to be at the mercy of her colonies has been too long dominant in the minds of the colonists; and, relying on it, they have denied right and justice to Indians whom they would have as slaves, but reject as fellow subjects. They never even suspected that the Indian Government would move, or would be moved, in action, and so they went on heaping indignity upon indignity on Indians. But even the worm turns; and Indians turned at last, and their Government were left no other option than either assert their right of protecting their subjects or to admit their impotence. That they are not impotent they have now shown, and the Colonists have for the first time learnt this fact, and, further, that they are prepared to use their power in an unexpected manner. Yet they have apparently faith in their ability to make His Majesty's Government interfere with the resolve of the Government of India; for their appeal means nothing less than that. The appeal should receive no more attention than the repeated appeals of His Majesty's Government on behalf of Indians have hitherto received at the hands of the Colonists.

A great responsibility devolves upon the Government of India to protect the natural rights of Indian subjects, and India will not be content until that responsibility is discharged in the way they believe they have a right to expect. The Government of India have too long delayed to do this; and now, when the force of public opinion has become too great to be ignored and when consequently they have resolved to act, the Colonists seem to think that they can still thwart them by making an appeal to the Government. We hope the Imperial Government will not be moved by the appeal which has no other aim, at least none is evident, than of eventually compelling India to submit to the will of the Colonists.

The Government of India cannot, without risk to their prestige and without shaking the confidence of the Indian people in their power and willingness to stand by them, recede from their position; and Natal and the whole of South Africa must be made to understand this. . . . If the Colonists are so indifferent and even contemptuous to imperial obligations, they have no right to invoke imperial intervention to protect them against the retaliatory power of an important part of the Empire which they have treated with such open contempt and intolerance; and all India will watch with interest the effect of Natal's appeal on the attitude of His Majesty's Government.

"Englishman"

The prohibition of indentured emigration into Natal is intended . . . to annoy and injure the Natal Colonists, in retaliation for the indignities to which Indians are subjected throughout South Africa.

Mr. Ritch's Services

Appreciated in London

Address and Presentation

The mail letters to hand bring more information about the splendid testimonial that was presented to Mr. Ritch, who has just landed at Cape Town, and who already finds himself engaged in work that he has made his own. Over the signatures of Sir M. M. Bhowaggee, K.C.I.E., Major Syed Hassan Bilgrami, Sir Charles Bruce, G.C.M.G., Sir William Bull, M.P., Mrs. H. P. Cobb, Messrs. C. K. Gandhi, J. H. Polak, J. P., Archdeacon Beresford Potter, Mr. P. L. Roy, Messrs. P. C. Sen, Ratan Tata, and Miss F. Winterbottom, a circular was issued to make preliminary preparations in connection with the testimonial, which contains the following:—

"Mr. Lewis Walter Ritch, who as Secretary of the South Africa British Indian Committee, and in other capacities has done for many years past signal service in connection with the important question of the rights and treatment of British Indian subjects in South Africa, and who only a few months ago went to co-operate on the spot with those who are fighting that cause, intends shortly to pay a more prolonged visit there for the same purpose. It is felt that although his absence from here would to some extent deprive the cause of his able services, his presence and work on the spot will in this juncture prove more useful to secure a fair solution of this difficult question. A large number of the friends and admirers of Mr. Ritch consider that it would be most opportune to mark publicly the high sense which is widely entertained of the services he has rendered, by presenting him, on the eve of his departure, with an address expressing their appreciation, and accompanied by some tangible symbol. Such recognition of his conspicuous work, besides being richly deserved, will also be the means of impressing on the authorities in South Africa what wide and influential assent he commands in his activity, and be thus most helpful towards advancing the question to a rapid solution."

The function was held at the Criterion Restaurant. As our readers will remember, the Rt. Hon. the Lord Ampthill, G.C.S.I., G.C.I.E., presided, and made the presentation.

The mail letters have brought also correspondence showing continued activity on Mr. Ritch's part to the date of his departure, including representations to the Colonial and India Offices.

Owing to pressure on our space, we are holding over the text of the address to Mr. Ritch as also other matter.

Our Friends in Madras

Our readers will be interested to learn that His Majesty the King-Emperor has approved of the appointment of the Hon'ble Mr. Justice Krishnaswami Aiyar to be an ordinary Member of the Governor of Fort St. George, in place of the Hon'ble Maharaja Sri Rao Sir V. S. Ranga Rao, Bahadur, K. C. I. E., of Bobbili, who has resigned his appointment. The King has also approved of the appointment of Mr. P. R. Sundara Aiyar to be a Puisne Judge of the Madras High Court, in place of the Hon'ble Mr. Justice Krishnaswami Aiyar. It will be remembered that, notwithstanding his official position, the Hon. Mr. Krishnaswami Aiyar donated liberally to the Transvaal passive resistance funds, and generously gave a studentship of Rs. 20 a month, tenable for one year, at the Phoenix Settlement school, for a Mahomedan student. Mr. P. R. Sundara Aiyar is one of the principal Vice-presidents of the Indian South African League, Madras, and has been one of the largest contributors in Madras to the Transvaal fund. He, too, has presented a studentship to Phoenix. The title of Dewan Bahadur has been conferred upon Rao Bahadur M. Adinaratany Aiyar, the Chairman of the Executive Committee of the League, and Mr. G. A. Natesan, the indefatigable joint-secretary of the League, has been elected a member of the Madras Corporation. Of him, the *Leader* (Allahabad) says—"Nobody who knows Mr. Natesan will grudge him this steady rise in public life, most active and energetic man as he is. Our suffering countrymen in the Transvaal are indebted to him in particular, Mr. Polak will testify."

Madras League's Action

A Reuter's cable message from Madras states that, consequent upon the departure of agents of South African tea and sugar planters to recruit indentured labourers in India prior to July 1, a public meeting of the Indian South African League was held at Madras and a resolution adopted to the effect that active measures ought to be taken immediately to prevent planters defeating the object of the Indian and Imperial Governments. The meeting appealed to leading associations and citizens to acquaint the people with the sufferings and indignities to which Indians were subjected in South Africa, and with the ill-treatment meted out to indentured Indians at the hands of the planters.

At the moment of going to Press Mr. Ritch wires that the Cape Indians are holding a united mass meeting in Cape Town on Sunday to protest against the Immigration Bill.

Items of Interests

In regard to the payment of the poll tax, a collector at Maritzburg told a *Times of Natal* reporter that, so far, there had been only one cheerful payer, and he was cheerful, he said, because "if he had not the poll-tax to pay, he'd have to pay a bigger fee in income tax." The reporter declares that there are any amount of people, who can well afford to pay, who have evidently made up their minds that they absolutely will not do so. More passive resistance!

Those who come under the operations of the Poll Tax Act, and have not discharged their liabilities, would be well advised (says the *Mercury*) to pay the tax, as the authorities are on the alert for delinquents, and it is on the cards that a house-to-house visitation may be instituted.

An Exchange Telegraph Company's telegram from Johannesburg appears in *The Times*, dated the 9th February:—

"The wages of natives have been doubled and the wages of Indians raised by 50 per cent. on the Natal sugar estates, as a result of the stoppage of indentured Indian labour. It is expected that the smaller concerns will feel this increase in working costs severely. A movement is on foot in Natal to close Zululand as a recruiting ground of labour for the Rand."

Sir Godfrey Lagdon, speaking at a meeting of the Aborigines Protection Society, referred to the proposed native college for South Africa. He did not endorse the opposition to the education of the native, but said South Africa must be won over to the scheme. Natives when checked in their lawful ambitions sought education elsewhere. Some went to America and returned to South Africa to become neither good nor useful citizens. He believed higher education would be beneficial to the native as a man and a citizen, and expressed the opinion that natives of strong intelligence with education would eventually become leaders of thought.—Reuter

Contents

	Page.
What General Smuts Really Said ...	89
Comments on the Immigration Bill ...	90
From the Editor's Chair ...	93
Another Indenture Scandal ...	94
The Stanger Affair ...	94
Transvaal Notes ...	95
Artistic Licences at the Capn ...	95
Teaching Officials a Lesson ...	96
Coloured Passengers ...	96
Natal Indians and the Immigration Bill ...	97
A Mosque in London ...	98
Stoppage of Indenture ...	98
Mr. Ritch's Services ...	99
Our Friends in Madras ...	99
Items of Interests ...	99

મોહમદ સાલુજી.

મરજુ અને કમીશન એજન્ટ.

મારી પસંદગી એક વખત માત્ર મંગાવી ખાતરી તો કરી જીવો. હર હમેશ સાદો અને સરનો મલ ખરીદી ફક્ત કમીશનથી મોકલાવું છું.

ખદારના પેપારીનો આવેશો માલ—મહેનત કરી સારા ભાવથી કમીશન વપર વેચી રહે તરત આવેજની એક આકાં સાથે મોકલા દેવામાં આવ્યા કરશે.

પેકીંગ વીઝેરની જાતી માહેતગારી દેવાથી સફાઈ સાથે તજવીજથી દરેક મીજ ખાતરી ભરેલી પેકીંગ થશે.

ખાસ તક હાલમાં—કેપતી ફનીવેટ એસ સફેદ-કાળી-અને લાલ

કેપના તરખુચ-અને ખરખુચા : ફરમાજ ભાવક

એપલ-પેર-પ્લમ-અને પેચીસ-વગેરે દરેક જાતનું ફરેટ.

તથા વેજીટેબલ તાજુ મળ્યા કરશે.

રેફરંસ મારે લખો—એક એજ એજરીકા મારફેટ રહેવર : જોહનમખ.મ

P. O. Box 190—માં કામળા વખવાથી દરેક તરેદનો પુરતો ખુસારો તાકીદ થી હમેશાં વીગત સાથે દેવામાં આવશે.

એકવાર અજમાએજ લેવાની બલતેમાત્ર કરવામાં આવે છે.

Reuter's Telegram Company Ltd.

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts in the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER.

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Agency,
Davis Buildings,
22 Field Street,
DURHAM.

Reuter's Building,
St. George's Street,
CANTON

Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,
SINGAPORE

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. પે. શી. પે.
ફધ નાતાલીયા	૧૭ ૬ થી ૧૮ ૦
આવલ માંગ ૧ ખરતાની	૧૬ ૧ „ ૨૦ ૦
ભીમડીના	૨૪ „ ૨૪ ૬
એફ. એફ. ડી. આર „	૧૭ ૬ „ ૧૮ ૦
એફ. ડી. આર. „	૧૬ ૬ „ ૧૭ ૦
મીની સકકર „	૨૨ ૦ „ ૨૩ ૦
ફુડાના	૧૬ ૬ „ ૨૦ ૦
દેશી તુવેર દાળ „	૧૭ ૬ „ ૧૮ ૦
તુવેરદાળ કાનપુરી „	૧૮ ૬ „ ૧૯ ૦
મસુરની „	૧૬ ૬ „ ૨૦ ૦
મગની „	૨૭ ૦ „ ૨૭ ૬
અડધની „	૨૮ ૬ „ ૨૯ ૦
મલયા ખુંજાના „	૧૬ ૦ „ ૧૬ ૬
„ દાળ „	૨૩ ૬ „ ૨૪ ૦
વટાખા નાતાલના „	૧૭ ૦ „ ૧૭ ૬
મકાઈ „	૧૦ ૬ „ ૧૦ ૩
બીનીસ „	૧૬ ૦ „ ૨૦ ૬
કડવું તેલ ૧ ગાલન	૩ ૬ „ ૪ ૦
એરડીનું „	૩ ૬ „ ૪ ૦
મીઠું „	૩ ૬ „ ૪ ૦
નાળીએરનું „	૪ ૬ „ ૫ ૦
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૭ ૬ „ ૧૮ ૦
પીણી „	૧૬ ૦ „ ૧૬ ૬
લીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૦ „ ૧૦ ૬
આટો હાઉસ હોલ્ડ	૧૧ ૬ „ ૧૨ ૦
આટો (અખીસો મીલ)	૧૧ ૦
મદાસી સોપારી ૧ રતલ	ખા „ ૮
મરચાં	શા „ ૪
શી પેટી, ૪ ટીનના પૈકા.	૮-૫-૬ „ ૮-૭-૦
પેરખંદર „	૬-૫-૦ „ ૬-૧૦-૦
ખારાશીન કરાઈન	૭ ૩ „ ૭ ૬
„ વાઇટ રોસ	૮ ૬
„ „ માલન	૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦
નાળીચેર	૧૪ ૦ „ ૧૫ ૦
ફલી	૭ ૬ „ ૮ ૦
ગાંધી સોપ	૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦
સાલુ સીલક રટોન	૧૫ ૬ „ ૧૬ ૦
સાલુ સનલાઈટ ૧૦ ઝાલ ૩૪ ૦ „ ૩૬ ૬	
સાલુટાપમ્પ ૫૦ ફુડાના	
એકસની કમિત	૧૨ ૬ „ ૧૨ ૬
નેક્ટર ટી	૧ ૮ „ ૧ ૬
માન્વીસ ભાવન	૩ ૧ „ ૩ ૩
સોપારી સેવરધની	૧૦ „ ૧ ૦
નાડલ પોઇટ સીમારેટ	૧૫ ૩ „ ૧૫ ૬
નીમક (લીવરપુલ)	
ખરતા એકની.	૪ ૬ „ ૫ ૦
નીમક (ખરમની સાથે)	૪ ૬ „ ૫ ૬

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

૩૧૭

પુસ્તક ૯.

ફ્રીડેસ, સનીવાર, તારીખ ૧૧ માર્ચ, ૧૯૧૧.

અંક ૧૦.

અઠવાડોક પંચાંગ.

***

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૧ માર્ચથી, તા. ૧૭ માર્ચ
સુધી ૫૦ સં. ૧૯૧૧
હિંદુ-શકાબ્દ સુ. ૧૧ મી શકાબ્દ વ. ૩
સુધી, સંવત ૧૯૬૭.
મુસલમાન-તા. ૬ રબીઉલ અવલથી
તા. ૧૫ રબીઉલ અવલ સુધી ૧૩૨૬ હી.

વાર.	રોજ	હિંદુ તીથી.	મુસલ તા.	પારસી રોજ.
સનીવાર.	૧૧	સુ. ૧૧	૬	૩૦
રવીવાર.	૧૨	" ૧૨	૭	૧
સોમવાર.	૧૩	" ૧૩	૮	૨
મંગળવાર.	૧૪	" ૧૪	૯	૩
બુધવાર.	૧૫	વ. ૧	૧૦	૪
ગુરુવાર.	૧૬	" ૨	૧૧	૫
શુક્રવાર.	૧૭	" ૩	૧૨	૬

અનુક્રમણિકા.

નવું બીલ	૧૪૩
મી. રીચર્ડ આવાજમન	૧૪૪
નાતાલના ચઢેલા વેશ	૧૪૪
ગીરમીટની બંધીતું એક કારણ	૧૪૪
ગીરમીટીઆનાં દુખો	૧૪૫
નાદારી કોર્ટની નોટીસો વીચેરે	૧૪૫
નવું ઈશીચરેસન બીલ ... ૧૪૫-૬-૭-૮-૯	
નવા બીલ પર હાપાની ટીકાઓ	૧૪૦
બનરજ સમરસના સામણ મ્હ મરકપુરી ૧૪૧	
કોચેસની તપાસ	૧૪૨
એલાન્ડબરમ	૧૪૩
મી. ચાંધીનો ઈન્ટરલુ	૧૪૪
મી. રીચર્ડે આપકાર	૧૪૪
નવું બીલ અને નાતાલના હિંદી	૧૪૫
માણ વરદમાન	૧૪૬
નવું બીલ અને કેપના હિંદી	૧૪૬
વાર સમાચર	૧૪૭
દરબનના ધોળીની મંદી	૧૪૭
એલાન્ડબરમ કેપના ઈન્ટર	૧૪૮

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

સનીવાર તા. ૧૧ માર્ચ, ૧૯૧૧.

નવું બીલ

નવા બીલનો હાવાર્થ અમે આ અંક માં આપીએ છીએ તે ઉપરથી વાંચનાર કદાચ પોતાની મેળે જોઈ શકશે. એ બીલ એવું મુલકાકા કરેલું છે કે એકા એક તેનો અર્થ કરવો મુશ્કેલ છે. તે બીલના બે અર્થ થાય છે અને આમ બે અર્થ થવાનું કારણ છે. તેમ બીલથી બે અમલ થવાના છે. એક અમલ એવો થશે કે જોરાઓ છુટથી આવે. બીજો અમલ એવો થશે કે હિંદી આવતા બંધ થાય. આવો અમલ થઈ શકે તેથી તેના બે અર્થ થાય છે. આવી બે અર્થવાળી મુખ્ય કલમ કેળવણીની પરીક્ષાવાળી છે. તે કલમ વડે અમલદાર પોતે પસંદ કરેલી જાણમાં પરીક્ષા લઈ શકે. આ કલમ જેની ઉપર અમલદારની મીટી નજર હોય તેને પુરતી સંતોષકારક છે. જુના કાયદા કરતાં પણ આમાં કેમ્પીટી રીતે તો વધારે છુટ છે. જુના કાયદામાં મુરોપની કોઈ પણ જાણના જ્ઞાનની વાત છે. આપણે હમેશાં કહેતા આવ્યા છીએ કે આ કલમથી હિંદીની જાણનું અપમાન થાય છે. નવી કલમમાં તે જાણ કાયદાની નજરમાં દોષ મુકત થાય છે. અમલ દાર એરેબીક સંસ્કૃત ઉરદુ હિંદી વિચેરે અમે તે જાણમાં પરીક્ષા લઈ શકે. આ સંતોષકારક વાત છે. કાયદામાં હિંદી જાણનું તેમજ હિંદી જાણનું માન બંધ વાવ છે પણ એથી કંઈ ઊંચરું કુધરે રમશે નહીં એમ કંઈ કહેશે. અને કહેશે તો તે બજાબી મજાશે. જાણની છુટ કાયદાથી થઈ, પણ અમલ અમલ દારને હાથ રહેવો છે. અને આપણે જાણીએ છીએ કે તેનો અમલ એવો થશે કે આવનાર હિંદીની પરીક્ષા તેને અજાણી જાણમાં લઈ તેને નાપાસ કરશે. આવા અમલના જુલમની સામે કેમ થઈ શકાશે? આ સવાલ વિચારવા જેવો છે. જાણના કપના તમા નાતાલના કાયદા

ને તપાસતાં આપણે જોઈએ છીએ કે પરીક્ષા કેવા પ્રકારની લેવી તે અમલદાર ના હાથમાં છે તેથી અમલદાર ધારે તો આપણે જાણતા હોઈએ તે જાણમાં પણ આપણને ના પાસ કરી શકે. આપણે એમ પણ જોઈએ છે કે પછી વેળા હાથ માં પરીક્ષા કદાચ લેતા હતા. એક હિંદી એ તે વિષે અખીલ કરેલી તેમાં કારકે દાદ નહીં આપેલ. એમ જતાં આપણે કલુલ કરવું જોઈએ કે આજ સગી જે અમલ પરીક્ષા વિષે થયો છે તે જુલમી ન મજાબ. હવે આપણે જાણીએ છીએ કે અમલ જે થવાનો છે તે સખત જ થશે. બનરજ સમરસે મી. નેસરના જાણજુના જવાબમાં જણાવી આપ્યું છે કે અમુક સંખ્યામાં નવા હિંદીને હિંદી આધારિકમાં હાખલ થવા દેશે. એટલે જે ઉપાયો આપણે લેવાના છે તે કાયદાની સામે નહીં પણ અમલની સામે. તેમ કરવાનો વખત આ છે. તે કલમની સામે થવાથી આપણને માલમ પડશે કે સરકારનો શો ઇરાદો છે. પણ આટલું ખસ નથી. જેવું આપણે વાવણું તેવું જ લણણું. આપણી વરતણક ઉપર અમલ નો આધાર રહેલો છે. બહુ કેળવણી પામેલાને જ આવવા દેશે એમ જણાય છે. તેમાં હવે દરેક જણ પોતાનો સ્વાર્થ જોવા જશે. દરેક જણ પોતાના કસાક વિચેરે ને જાણવામાં કામનો સ્વાર્થ જુલમી તો બેસક કાયદો દરકન કરતા થઈ પડશે. પણ જો દરેક હિંદી સંતોષ રાખી પોતાના સ્વાર્થની સાથે કામનો સ્વાર્થ મજાશે તો કાયદાનો અમલ રીતસર કરાવી શકાશે. નવા ફેરફારથી એક દરકન દુર થાય છે. માત્ર એરેબીક કે સંસ્કૃત જાણનારા જ જ્ઞાનમાં નહીં બધે. તેઓ કેળવણીના મજાબ હાખલ થઈ શકે. તેઓને પાસ કરે કે નહીં તે આપણી મહેનત ઉપર આધાર રાખશે.

આ બીલમાં કેળવણીવાળાને રજીસ્ટર લીધા વિના ટરાંસવાલમાં જુવાનો હક હોય તો ટરાંસવાલની લડત બંધ થાય છે. આમ હોવાનો સંજવ છે એમ અમારા ખબરપત્રી જણાવે છે. અને તેમજ અને તો સલામતની દરેક રીતે સંપૂર્ણ જીત મજાબ. જાણમાં જણા તે અમાર વી માની રજા છે કે આપણે માંગણ

બધું જનરલ સમસ્યે આપ્યું છે. તે બાબત 'રહિત કેવી મેલ' ની દીકા બોવા બેવી છે. જે કરવાની જનરલ સમસ્યે ચોખ્ખી ના પાડી હતી તે કરવા હવે તેઓ સાહેબ તપાસ મળેલા બહુાય છે.

આ બીજીની સામે કુખ્ય વધા નાતાલ અને કેપ તરફથી લેવાવા થઈ છે તેમાં આપણે પાર ઉતરીએ એમ બોવામાં આવે છે. જુના રહીશોનો હક શું છે, જુના રહીશ કેને બહુવા એ બધાનો કંઈજ ખુલાસો નથી. જુના રહીશોને સાર્ટીફિકેટ આપવાનું પણ સરકારે પોતાની મુનસરી ઉપર રાખ્યું છે. આમ નજ થઈ શકે તે આ કામ નજ કણુલ કરી શકે એમ અમારી માન્યતા છે.

વળી નવા બીજામાં ઓરતો અને બચ્ચાના શા હક છે એ કંઈ સમજ નથી. આ બાબત વિષે સખત વધા થીધા હોયતો ફાવીયેજ. કેપના હીંદી નાતાલના હીંદી કરતાં વધારે કરી શકે છે કેમકે કેપના મેન્બરો વધારે ઉદાર દિલના છે.

મી. રીચ પરસુરજી બીજામાં બહુ સુધારવાની છે અને તે બધી સુધરી શકે એમ અમને બહુાય છે. દોરી કેપ તથા નાતાલના કામમાં છે. તેઓ બે આ વખતે પોતાની દરજ નહીં બચ્ચે તે પાછળથી પરવાશે.

કુલેગ સરસ છે. મી. રીચ કેપ ટર્મિનમાં છે. મી. પોલાક નાતાલમાં છે. બન્ને ક્ષેત્રને બરાબર સમજે છે. તેઓ કામના વફાદાર મિત્ર છે ને કસાએલા મોકા છે. તેઓની સલાહ લઈ કામ મધી રહેશે તે હરકતો દુર થશે એમ અમે માનીએ છીએ. ધદતા સુધારા માય તે બીજાનો અનુદાર કરવા જેવું બધા બીજ નથી એમ અમે કહી શકશું.

મી. રીચનું આવામન

મી. રીચ પાછા વિલાયતથી આવી ચુક્યા છે. આગા તેવાજ ધોસરીમાં બેઠા છે. તેમનું આવે વખતે આવવું તે બરાબર વખતસર થયું છે. તેવું માણુજની બહારે જેટલી જરૂર બહી છે તેટલી વિલાયતમાં નથી. મી. રીચ પોલાક તેમનું કામ વિલાયતમાં બેઠા શકે છે. કેમકે મી. રીચ તરફ એ દરજ છે કે તેમને કોતેજન આપવું શીડી મુક્ત માં તે પોતાનો ધધી સાર કરશે. તે ધધામાં તેને કામ કોતેજન આપશે તે

તે પોતાની આજીવિકા કમાઈ રહેશે. મી. રીચ પેસે મરીબ માણુસ છે એ બધાએ માફ રાખવાનું છે.

નાતાલના ચહેલા વેરા

૧૯૦૮માં નાતાલ પારલામેન્ટ લેડ ટેક્સ ને કાચે પસાર કર્યો હતો. એ કાચે પસાર થયો ત્યારથી બાજુ સુધી વેરા બરવાનું મોટે ભાગે મોકુફ રહેલું હાલે છે. હાલમાં યુનિયન ગેજેટમાં આ વેરા સંબંધી નોટીસ નીકળી છે તે 'મર કયુરી' ની વાળખી દીકાએ સાથે અમે અમારા અમા અકમાં આપી ગયા છીએ. બે વેરા તા. ૧૪ મી મારચ સુધીમાં ન બરવામાં આવે તો બમીન વેચીને સર કાર તે વસુલ કરી શકશે. આ ભતની નોટીસ, ને તે કાલને બબર ન પડે એવે ઠેકાણે, પ્રસિધ્ધ કરીને અમાનક લોકોને ફાવવાની યુનિયન સરકારની રીતને જેટલી વખોડી કાઢીએ તેટલી મોડી છે. છતાં જમીનદાર હીંદીઓએ તેમનો જમીન વેરા વખતસર બરવાનાં પગલાં લેવાનાં છે. જેમનાપર આ વેરા ચડેલો છે તેમનાં નામો ની તપસીલ તા. ૨૧ મી ફેબ્રુઆરીએ પ્ર સિધ્ધ થએલા યુનિયન ગેજેટમાં છે, તેમાં ૧૦૦ ઉપરના હીંદીના નામો છે.

આ જ સમયે બીજા ચહેલા વેરા તે નાતાલનો પોલ ટેક્સ છે. આ વેરા જોરા કાળાને એક સરખો લાગુ પડે છે. હીંદી કામને, અને ખાસ કરીને મરીબ વરગના હીંદીને જોરા સાથે આ વેરા ઉઠાવે પડે તે અન્યાય છે, પણ કામે એક સંપથી તેની સામે વધી ઉઠાવેલ નથી. તેથી હીંદીઓએ તે બરી દેવે પડશે. ન બરનારાની પોલીસ તપાસ કરવા લાગી છે. ડરબનમાં કેટલાકને કારટ આમળ ખડા કરી દેડની સગા કરવામાં આવી હતી. ઘણા જોરાઓએ પણ પોલ ટેક્સ નથી બરયો તેને મુદત લખાવી દેવામાં આવે છે ત્યારે હીંદીને તેવી તક આપવામાં આવતી નથી એ મોખ્ખું ગેર વાળખી છે. પણ હીંદીઓ કામ તરીકે હોશીઆર બનેલ નથી લાં સુધી આપું તેને સહન કરવું જ પડશે.

એવું બહુવવામાં આવે છે કે મારિ સનરમમાં આ સીલ માં ૧૭૦૦ જોરા બોલે અને ૧૦૦ એશીઆટીકાએ પોલ ટેક્સ બર્થ છે.

મોરમીટનો બધીનું એક કારણ

લાહોરના 'ત્રીબુન' પત્રનો કલકત્તા નો ખાસ ખબરપત્રી જે હીંદની વડી ખાસભા (લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલ ના એક પ્રબળીય મેમ્બર છે) તે એ પત્રમાં લખે છે કે હીંદી સરકારે ગીરમીટ બંધ કરવા નો હરાવ કર્યો તેવું માન હીંદની કારો બારી સભા (એક્ઝીક્યુટીવ કાઉન્સિલ) ના કાયદા ખાતાના નવા મેમ્બર—એન. મી. અલી હમામ—ને થઈ છે. આ પત્ર લખે છે કે અહીં બહાર હીલચાલથી માહીતગાર સહુ કેમ જાણે છે કે મી. અલી હમામે મબ્બુત વલણ ન બારણુ કચ્ચું હોત તો ગીરમીટ બંધ કરવાનો હીંદી સરકારનો હરાવ મી. રોબરટસન બહાર કરત તેને વાર લામત. ખાસભા માં એક પ્રબળીય મેમ્બરે કારોબારી સભાના એક જોરા મેમ્બરનો આભાર માનવા માંડ્યો ત્યારે તેણે જવાબમાં મી. અલી હમામ તરફ આંખળી મીંધીને કહ્યું કે "આભાર તો એમનો માનવા નો છે." 'ત્રીબુન' નો ખબરપત્રી ઉમેરે છે કે આમ આ હીંદના ખરા પુત્રે હીંદી સરકારની કારોબારી કાઉન્સિલમાં બેઠક મેળવ્યા પછી હીંદ માટે પોતે શું કરશે તેવું સારું શુકન દેખાડ્યું છે.

ઉપરના ખબરપત્રીનું કહેવું સત્ય હોય તો અમે તેમાં તાણુબ થઈ નહીં. ૧૯૦૮ માં મી. અલી હમામ વિલાયત માં હતા તે વખતે ખાસભા સરકારના સરકારી વકીલ તરીકે તેમની નીમણુંક બહાર થઈ હતી. તે હોદ્દા લેવા હીંદ માટે ઉપકર્તા તેમણે દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદી બાઇઓ માટે પોતાથી બનવું કરવા વચન આપ્યું હતું. બીહારમાં બાંધીપુર ખાતે પ્રેટેસ્ટ મીટીંગ બરાહ, અને મી. પોલાકે બાપણ આપ્યું તે વખતે મી. અલી હમામે સરકારી અમલ દાર હોવા છતાં પ્રમુખપદ લઈ દિલસોજ દેખાડી આપી હતી. હવે ગીરમીટ બંધ કરાવવાના પગલામાં તેમને હાથ હોવાનું સાંભળીએ છીએ; તે માટે તેઓ સાહેબ ને અમે મુબારકબાદી આપીએ છીએ. મી. એસ. પી. સીંહ એ હેદાપર સુભ ત્યારે એમનાં અમલથી મી. જોખાને હરાવ સ્વીકારાયો હતો. મી. અલી હમા મના આમલથી તે અમલમાં મુકાયો છે. તે માટે તેઓ આભારનેપાત્ર છે.

ગીરમીટીઆનાં દુઃખો

ઉપરી પર કહેવાતો હુમલો

સ્થાનિક જાપામાં એવો હેવાલ પ્રસિદ્ધ થયો છે કે ઇસીપગિ પાસે રીયુનિયન ના સુમર એસ્ટેટમાં ગીરમીટીઆ હીંદી મજુરોએ હાજરી વખતે તેમના દેખરેખ રાખનાર જોરા પર હુમલો કર્યો હતો. તે વખતે તે એક જ જોરા હતો, અને તેથી તેને યુક્તિથી બાગી છુટવાની જરૂર પડી હતી. તેને બાગતા પહેલાં માથા પર લાકડી વાગી હતી. એવું જણાવવા માં આવે છે કે એ જ એસ્ટેટ પર આ માઉ પશુ હુમલો થયો હતો. હુમલાતું કારણ એટલું જણાવ્યું છે કે મજુરોએ વખત સુમાવ્યો એવું કહી તેમનો પતાર કાપી લેવા સાર તેમની હાજરી પુરવાની મજકુર જોરા ઉપરીએ ના પાડી હતી. મજુરોને પાછળથી પકડવામાં આવ્યા છે, અને અમલદારી કાર્ટમાં ખડા કરવામાં આવશે.

પાછળથી બહાર પડેલ ખબરથી જણાય છે કે આ હુમલા સંબંધમાં મજુરો ના જે આગેવાનોને કાર્ટમાં ખડા કરવા માં આવ્યા હતા. એક આરોપીએ પાવ ડાના હાથા જેવી લાકડી વતી એવર શીઅરના માથા પર લા ઉગાર્યો હતો, પણ હાથ આડા દેવાથી માથું બચી ગયું, અને એવરશીઅર પડી ગયો. આ વિગેરે જુથાનીના આધારે આરોપીઓને ગુન્હેગાર ઠરાવ્યા હતા. માલુમેટે તેમને ફેટલોઈ ટપકો આપ્યા પછી દરેકને પા. ૧ના હંડની અથવા એક મહીનાની જેલ ની સજા કરી હતી.

[અમને ખબર મળ્યા છે કે ઉપરના હાખલામાં મજુરોને એવરશીઅર સામે ગંભીર ફરિયાદો હતી. તેમાં નપાસ કરવા તથા આ લોકોના કેસ વખતે તેમ ના વતી કાર્ટમાં હાજર રહેવા પ્રોટેક્ટર ને કોંગ્રેસે કામજ લખ્યો છે. એવરશીઅર પર થોડીજ સુલતમાં આ બીજો હુમલો થયો છે એ જોતાં મજુરોની ફરિયાદમાં 'પ્રોટેક્ટર' સ્વતંત્ર તપાસ કરવી ઘટે છે. —અ. ઈ. એ.]

નાદારી ડેટની નોટીસો વગેરે

ડીપટેલના કુલેનદાર હમ્મર અલીની મીલકત તા. ૨૮મી માર્ચે મારિસમરમ ની સુગ્રીમ કાર્ટ હજુર નાદાર તરીકે બહેર કરતા અરજ ચનાર છે.

નવું ઇમીગ્રેશન બીલ

નવું ઇમીગ્રેશન બીલ જે યુનિયન પારલામેન્ટમાં હાખલ થઈ ચુક્યું છે તેનો કલમવાર તારીખે અમે નીચે આપીએ છીએ:—

યુનિયનના બુદ્ધા બુદ્ધા પ્રાંતોમાં ઇમીગ્રેશન અટકાવવાને અમલમાં આવતા કાયદાઓ સુધારવા તથા મજબુત કરવા, યુનિયન ઇમીગ્રેશન ડીપાર્ટમેન્ટ સ્થાપવા, અને યુનિયન અથવા તેના કોઈપણ પ્રાંતના ઇમીગ્રેશનની વ્યવસ્થા કરવાનું બીલ.

પ્રસ્તાવના.

૧. પુરવણી પહેલીમાં જણાવ્યા પ્રમાણે કાયદાઓ, તેની સાથે જણાવેલા અપવાદ ના ભાગ સિવાય, તેમજ બીજા કોઈ કાયદામાં આ કાયદાની વિરુદ્ધ હોય તેટલું રદ કરવામાં આવે છે.

૨. આ કાયદામાં અને તેના ધારામાં ખાતું એટલે આ કાયદાથી સ્થાપેલ ઇમીગ્રેશન ખાતું; ઇમીગ્રેશન અમલદાર એટલે મીનીસ્ટરે આ કાયદાનો અમલ કરવા નીચેલ કોઈપણ અમલદાર, અથવા મુખ્ય ઇમીગ્રેશન અમલદાર;

માલુમેટે એટલે વીફ માલુમેટે અથવા રેસીડન્ટ અથવા આસીસ્ટન્ટ રેસીડન્ટ માલુમેટે;

વહાણનો વડો એટલે સ્ટીમરનો કૌથી ઉપરી અમલદાર;

પ્રધાન એટલે મુલકી પ્રધાન, અથવા આ કાયદાના અમલ માટે જવરનરે નીચેલ બીજો પ્રધાન;

વહાણનો માલીક એટલે માલીક પોતે અથવા માલીકનો એજન્ટ;

પોલીસ અમલદાર એટલે પોલીસ ડેક ડીનો કોઈપણ મેજર;

જંદર એટલે યુનિયનના કીનારાપરતું સ્થળ, અથવા યુનિયનમાં સરહદપરતું કોઈપણ રેલ્વે સ્ટેશન કે બીજું સ્થળ;

ધારો એટલે આ કાયદાતે કરાએલો અને અમલમાં મુકાયેલો ધારો;

વહાણ એટલે હરીયાની સહર લાયક કોઈપણ મહવો, વહાણ, કે સ્ટીમર.

૩ (૧) જવરનર ઇમીગ્રેશન ખાતું

સ્થાપી હશે, જે પ્રધાનના તાબામાં રહેશે.

(૨) આ ખાતું યુનિયનમાં માલુસો ના હાખલ થવા સંબંધી અથવા અટકાયત સંબંધી તથા તેને ખાસ સેવાએલ એવું બીજું કામ બજાવશે.

પ્રકરણ ૧ હું.

પ્રાહીબીટડ ઇમીગ્રેશન

૪. આ કાયદામાં અને ધારામાં પ્રાહી બીટડ ઇમીગ્રેશન જણાવ્યું હોય તો નીચે નાને સમજાવ્યા, જેમને આ કલમથી હાખલ થવાની મનાઈ છે:—

(એ) ઇમીગ્રેશન અમલદારે પસંદ કરેલી જાપામાં અમલદાર જોજામાં જોજા ૫૦ સપ્તે હાખાને તે, અમલદારને સંતોષ મામ તેવી રીતે, ન જાપી ચકે તેવું કોઈપણ માલુસ.

(બી) શરીરની કે મનની નબળા સ્થિતિને લીધે અથવા ગુજરાનના કામનની ખામીને લીધે નિરાધાર હોય તેવું કોઈપણ માલુસ.

(સી) કોઈ સરકાર તરફથી કોઈ માલુસ ન ઇન્ચવાળેમ હોવાનું પ્રધાનને જણાવવામાં આવ્યું હોય તે.

(ડી) વેસ્તાઓ અથવા કાડવાઈ કરનારાઓ.

(ઇ) કોઈ મુલકમાં નીચેનામાં કોઈ ગુન્હા માટે ગુન્હેગાર હોયે હોય તે:—ખુન બળાટકાર, આગ લગાડવી, ચોરી, ચાહીને ચોરીનો માલ રાખવો, દગો, જોડી સહી અથવા લખત કરવી, જોડા સીકકા બનાવવા, ધાક પાડવી છુટ ચલાવવી, પૈસા કઢાવવા, તથા એને મળતા ગુન્હામાં સામેલ હોવા થી પ્રધાનને ન ઇન્ચવાળેમ લાગે તે.

(એફ) મડિ, અથવા મમજ ખસી ગએલો હોય તે, અથવા બહેરો અને મુગે, અથવા મુગે અને ખાંધો, અથવા બીજી રીતે રોગી હોય તે. ખાવા માલુસના ગુજરાન માટે સાધનો પુરા પાડવાની તથા પ્રધાન કહે લારે તેને દુર કરવાની સંતોષકારક બખીનગીરી ખાપનાર તેની સાથે હશે તો તેને આ નહીં લાગુ પડે.

(જી) કોઈ, અથવા એવા એપી કે હહીલા રોમથી ખીકતો હોય તે.

પ્રાહીબીટડ ઇમીગ્રેશન કોણ નહીં ?

૫. આ કાયદા માટે નીચેના માલુસો, અથવા વર્ગ પ્રાહીબીટડ ઇમીગ્રેશન નહીં ગણાય:—

(એ) નામદાર કહેનલાકના હરીખાઈ કે ખુસી લસકરનો કોઈપણ માલુસ.

(બી) કોષ પરરાજના જાહેર વહાણના અમલદારો અને ખલાસીઓ.

(સી) પરરાજની અથવા તામદાર સહન હાકની સત્તાના પુરાવા (authority) તથા જે રીતસર યુનિયન માટે (accredited to the Union) હોય તે, અથવા તેવા માણસનાં જી. કુટુંબ કે નોકરો અને તામેદારો.

(ડી) કોષ કાયદાતમે અથવા પાકોસી સરકારની સંધીતમે કરાએલી કરતોથી યુનિયનમાં દાખલ થતો હોય તે, ૪ થી ૧૪ મના બી, સી, ડી, ઇ, એફ, અથવા જી, પારીકારથી ના બાંધક ન કરતો હોય તે.

ગુન્હાઓ અને સજાઓ

૬. (૧) જે પ્રોહીબીટ્ડ હમીઅટ, આ કાયદાનો અમલ કરે થવા પછી, યુનિયનમાં દાખલ થાય અથવા માણસ પડે તેણે ગુન્હો કર્યો મણાશે અને તે સાબીત થવાથી

(એ) ત્રણ માસ જેટલી મજુરીવાળી અથવા મજુરી વગરની જેલની સજા થશે. ૬૪ બરવાથી નહીં છુટી શકે. અને

(બી) પ્રમાણના વોરંટના આધારે પકડીને ખસેડવામાં આવશે.

(૨) ખસેડતા પહેલાં ધારા મુજબ નવતામાં રાખવામાં આવશે.

(૩) પ્રોહીબીટ્ડ હમીઅટ એક માસ માં આશ્રમે જશે, અથવા પાછો ફરશે નહીં એવી સતોષકારક જામીનગીરી મળશે તો તેને જાપતામાંથી છુટો કરી શકાશે.

(૪) ખસેડવામાં આવતાં પ્રોહીબીટ્ડ હમીઅટની જેલ પુરી થઈ મણાશે.

(૫) વોરંટ લઈને કોષ હમીઅટન અથવા પોલીસ અમલદાર જેલના અમલદાર પાસે પ્રોહીબીટ્ડ હમીઅટને સોંપવા હદે લાવે તેણે તેને સોંપી દેવો.

એકબાંધી બીજા પ્રોહીબીટ્ડમાં દાખલ ન થવા વિષે

૭ જે માણસ અમુક પ્રાંતમાં વસેલો હોય, અને આ કાયદાની સરખાત પહેલાં બીજા કોલોનીમાં અમલમાં રહેલા કોષ પછી કાયદાનો ભાગ કરીને દાખલ થાય, અથવા એવા કાયદા વિરુદ્ધ રહેતો માણસ પડે તો આજે માણસ તે પ્રાંત સંબંધ માં ઉપલી (૬ કી.) કલમના અમલદારને આવવા લાયક મણાશે, અને જે પ્રાંતમાં

ખસેડી શકારો આ કાયદા માટે એમ દાખલ થનાર માણસ જે પ્રાંતમાં દાખલ થએલ હોય તે પ્રાંત સંબંધમાં પ્રોહીબીટ્ડ હમીઅટ મણાશે.

પ્રોહીબીટ્ડ હમીઅટના વેપારના પરવાના

૮. (૧) યુનિયનમાં, અથવા કોષ પ્રાંત જેમાં કોષ પ્રોહીબીટ્ડ હમીઅટ જેર કાયદે હોય ત્યાં તે માણસ વેપારના કે બીજા રોજમારના પરવાના મેળવી શકશે નહીં, અથવા જમીનનો માલિક હરી શકશે નહીં.

(૨) આજે કોષ લાઇસેન્સ તેણે મેળવ્યો હશે, અથવા તો આ કલમ વિરુદ્ધ જમીનના હક સંબંધમાં ખત કર્યા હશે તે, તે પ્રોહીબીટ્ડ હમીઅટ ગુન્હેવાર કરવાથી ૨૬ બાતલ મણાશે.

પકડવા સંબંધી

૯. (૧) કોષ માણસને પ્રોહીબીટ્ડ હમીઅટ મણવા પડતા કારણસર શકે જતાં હમીઅટન અમલદાર અથવા પોલીસ અમલદાર વોરંટ વગર તેને પકડી શકશે, અને બનતી ઉતાવળે તેને કોરટ આગળ ખડો કરવામાં આવશે.

(૨) જે કોષ માણસોટ આગળ સોજનપર એવી હકીકત રજુ કરવામાં આવે કે કોષ મહાનપર અમુક નામનો કે વર્ણનનો શકદાર પ્રોહીબીટ્ડ હમીઅટ છે તો તેણે સારજંટના અથવા તેથી મહી થતા હોવાવાળા પોલીસ અમલદારને તે મહાનપર દાખલ થવા, અને તેને શોધવા તથા પકડવા વોરંટ કાઢી નાખવો.

અમાણસવાની હસીલ નહીં થાય

૧૦ યુનિયન અથવા અમુક પ્રાંતમાં પોતે દાખલ થવા હકદાર નથી એ વાત ની ખબર ન હોવાને લીધે, અથવા નજર મુક સમજાવે કે અમાણસવાને લીધે દાખલ થવા દેવામાં આવેલ હોય તેને લીધે કોષ પ્રોહીબીટ્ડ હમીઅટ આ કાયદાની કલમો અથવા ધારાઓમાંથી મુક્ત મણાશે નહીં.

મકરણુ ર જી.

જ હરથર અટકાયત સંબંધી

૧૧. (૧) કોષપછી હમીઅટન અમલદાર પોતને યોગ્ય લાગતાં જાહેરમાં આવતા અથવા આવેલ વહાણપર ચડી શકશે.

(૨) આ કાયદાનો અથવા તેના ધારા

નવારે હમીઅટન અમલદારને જરૂરી જણાય જારે, તે (હમીઅટન અમલદાર) પોતે માણસોની તપાસનું કામ કરતો હોય તેવા કોષપછી વહાણ ઉપરથી, અથવા તો પ્રોહીબીટ્ડ હમીઅટ હોય એવા, અથવા તો હોવાનો હક ભય એવા વહાણ ઉપરથી માણસોને નીચે ઉતરવા હતાં અથવા માણસો સાથે વહેવાર ચલાવતાં અટકાવી શકશે, અને તે કામ માટે બીજાં જોઇતાં પગલાં લઇ શકશે.

(૩) આ કાયદાની કલમો અથવા ધારાનો અસરકારક રીતે અમલ કરવા માટે કોષપછી વહાણને કીનારાથી અથવા ઉતરવાની જગ્યાથી હમીઅટન અમલદાર ને યોગ્ય લાગે એટલે છે, અથવા યોગ્ય લાગે એવે ઠેકાણે, ઉજ્જ રાખી શકાશે.

કપતાનની ફરજ

૧૨. રટીમરના વડાએ હમીઅટન અમલદાર તરફથી માગણી થતાં નીચેનાવાનાં રજા કરવાં પડશે.

(એ) ઉતારઆનું લીસ્ટ તેમના ઉતરવાના ઠેકાણાના પર્ગનાર, તથા તેમની મુસાફરીના વર્ષવાર;

(બી) ટીકીટ વગર મહી મએલો કોષ માણસ પડે તો તેની તપસીલ;

(સી) વહાણપર માલીકવતી રાખવામાં આવતા અથવા લઈ જવામાં આવતા (ઉતારઆ તથા ટીકીટ વગર હુસી મએલા રિયાયત) બીજા બધા માણસ, તથા ખલાસીઓની તપસીલ;

(ડી) વહાણના હાકતરી અમલદારનું સર ટીકીટ, હાકતરી અમલદાર નહોય તો પોતાના (કપતાનના) દાયત્તુ મરટીટીકેટ. તેમાં મુસાફરી કર આન થએલ કેસ સંબંધી (વજતો માણસોના નામ સાથે જણાવવી.

રોકતનું ઠેકાણું

૧૩. (૧) જે અમલદારને લાગે કે આ કાયદાના અથવા તેના ધારાના અમલ માટે કોષ ઉતરવા ન દેવા લાયક માણસ ને વહાણથી દૂર, કીનારાપર કે હીયાપર જુદો રાખવો તો, પ્રથમે નીચેલા રોકત ના સ્થળપર તેવા ઉતારને રોકી શકાશે.

(૨) આવી રોકતમાં રખાયેલ દરેક માણસ કપતાનના બંધામાં રહે, ની કે હમીઅટન અમલદારના; અને આવા માણસનું રોકત સંબંધી બહુ ખરચ આવવા કપતાનને અમલદાર મણાશે.

(૩) વહાણ ઉપડવાનું હોય (ઉપ

તાને આપવી) તેજ વખતે, આ કલમ વડે સુદો રખાએલ પ્રતિબંધને, પ્રતિબંધન અમલદાર સુચવે તો, ફરીથી વદાણ પર લઈ લેવો.

(૪) આવા માણસની રોકત સંબંધમાં આતા (પ્રતિબંધન) ને જે અરજ ચલાવું હોય તે માટે પુરતી રકમ આના મત (ડીપોઝીટ) તરીકે જમાવેને ફરવતાં પહેલાં, પ્રતિબંધન અમલદાર આવી શકશે.

(૫) હિપતના ત્રીજા ફરસ પ્રમાણે જે કોઈ આવા પ્રીવીપીટેડ પ્રતિબંધને પ્રતિબંધનના કુકમ છતાં વદાણ પર ન મુકવામાં આવે તો, વદાણના માલિકે પ્રતિબંધન અમલદારની અરજ હિપરથી, આવા ઉતાડને તેના હિપરવાના બંદરે પહોંચાડવા ખોરાક સાથેની ટીકીટ પુરી પાડવી.

(૬) આ કલમની રૂએ તપાસ થતી હોય એવો કોઈ માણસ રોકતમાંથી બાગી છુટવા કોશીસ કરે તેને ચોરટ વગર પકડી શકાશે, અને આ કાયદાત્તે જે બીજો ગુન્હો તેણે કર્યો હોય તે વારાંત નાસવાનો અથવા નાસવાની કોશીસનો ગુન્હો તેણે કરેલો ગણાશે.

અન્યમત રકમ જપ્ત કરવા વિષે

૧૪. (૧) વદાણ કોઈ બંદરે પહેલે અથવા પછી કોઈ પ્રીવીપીટેડ પ્રતિબંધન હાટતી સત્તા વગર તે બંદરે જતરી બપ તો, કપ્તાન અથવા માલિકે પ્રધાનથી મુકરર થએલી રકમ ભરવી પડશે. આ રકમ એવા દરેક પ્રીવીપીટેડ ઉતાડ દીકે પા. ૧૦ કરતાં વધારે ન હોઈ શકે.

(૨) આ પ્રમાણે મુકરર થએલી રકમ જ્યાં સુધી ભરવામાં ન આવે, અને જ્યાં સુધી આવા દરેક પ્રીવીપીટેડ પ્રતિબંધને દુર કરવાનો, પ્રતિબંધન અમલદારને સંતોષ થાય તેવો, બંદોબસ્ત કપ્તાનથી અથવા માલિકથી ન કરવામાં આવે ત્યાં સુધી વદાણની ચોખ્ખતા સંબંધી કામગીરી આગળ કપ્તાનને સોંપવામાં આવશે નહીં.

(૩) આ કલમની રૂએ ભરવાના પૈસા મેળવવા માટે વદાણ વેચીને પૈસા વસૂલ કરવા લાયક (executable) ગણાશે.

વદાણના ખલાસીઓ વિષે

૧૫. (૧) વદાણ આવતાં અથવા હિપડતાં પહેલાં, ખલાસીઓને હારવાનું ચક્ર નજરે કરવાની નામણી પ્રતિબંધન અમલદાર કપ્તાનને કરી શકશે, તેમજ અમલદાર ખલાસીઓને પ્રીવીપીટેડ પ્રતિબંધ

કરવી તેવાની તપસીશ તે કપ્તાનને આપી શકશે.

(૨) જે કોઈ ખલાસી પ્રીવીપીટેડ પ્રતિબંધન મળ્યા હોય, અને પછી વદાણ હિપડતી વખતે હાજર ન હોય તો તેના દરેક ગુમ થતા માણસની કપ્તાન પાસેથી પા. ૨૦ ની રકમ પ્રતિબંધન અમલદાર આગી શકશે.

(૩) આર પછી ૭ માનની અંદર, એવો માણસ યુનિયનમાં તથા એવું કપ્તાન અથવા માલિક સંતોષકારક રીતે પુરવાર ન કરે તો એવી રકમ સરકારમાં જપ્ત કરવામાં આવશે.

(૪) આ કલમની રૂએ માગેલી રકમ ન મુકવામાં આવે ત્યાં સુધી કપ્તાન અથવા માલિકને વદાણની ચોખ્ખતાના કામગીરી આપવામાં આવશે તરીકે.

(૫) આ કલમની રૂએ ભરવાના પૈસા માટે મદદીઆતી કારરના કુકમ ન વદાણ વેચીને પૈસા વસૂલ કરવા લાયક ગણાશે.

હાખત

૧૬. જુદાં જુદાં બંદરોએ વારંવાર આવતા વદાણોના કામગીરીઓ સમજતાં માટે છેલ્લી બે કલમનો અમલ ચક્ર કરે એવી તરેહનો બોન્ડ માલિકે પ્રધાન સાથે કરી શકશે.

કામગીરીઓ

૧૭. બંદરના વડા અમલદારને વદાણના કામગીરીઓ બતાવવામાં આવે ત્યાં સુધી તેણે વદાણને હિપડવાની કે બાગની બંદર સાંભરવા જવાની રજા આપવી નહીં.

મકરણુ કે જી.

સામાન્ય અને ખરેખર

૧૮. પ્રતિબંધન અમલદારથી માગણી થતાં, યુનિયનમાં હાખસ થતા કામગીરી માણસો, બારાનર ફોર્મમાં હાખત (ડીકલેરેશન) કરવું પડશે કે તે પોતે અથવા તેની સાથે આવતો કોઈ માણસ પ્રીવીપીટેડ પ્રતિબંધ નથી. તથા તેમાં બારાસર માગેલી બીજી વિગતો જણાવી પડશે ફોર્મ દરેક રીતે ભરવા તથા તેના ટેકામાં લખીતવાર કે બીજા પુરાવાઓ રજૂ કરવા પણ પ્રતિબંધન અમલદાર માગણી કરી શકશે.

કાયદાના એકીટીટીટ માટે જે રહેતું હોય તે આ લખત માટે નહીં જોઈએ.

આ કલમની રૂએ જે માણસ પુરી

ન પાડી શકે, અને ફોર્મ હિપડ બોરી ફરીકત રજૂ કરે, અથવા ફોર્મ સંબંધમાં ખોટા પુરાવા રજૂ કરે તેણે ગુન્હો કર્યો ગણાશે.

માણસની શારીરીક તપાસ

૧૯. પ્રતિબંધન અમલદાર કહે તે યુનિયનમાં હાખસ થતા દરેક માણસે તેની આમળ હાજર થવું, અને પોતાના હાખસ થવાના હક સંબંધમાં કાવજી અથવા બારાની રૂએ કહેલી રીકત પુરી પાડવી.

(૨) આ કાયદા અથવા બારાની રૂએ પ્રીવીપીટેડ પ્રતિબંધન મળ્યા એવો શારીરીક કે માનસીક રોગ હોવાનો ચક્ર જતાં પ્રતિબંધન અમલદારના કહેવાથી, દરેક હાખસ થનાર માણસે, પ્રધાને તીમેલા ફાકનરી અનુલવીને શારીરીક પરીક્ષા કરવા દેવી.

ગુન્હામાં મદદ કે ઉત્તેજન

૨૦. જે કોઈ માણસ

(અ) આ કાયદા અથવા બારા વિરુદ્ધ કોઈ માણસને યુનિયનમાં અથવા તેના એકમાંથી બીજા પ્રતિબંધ, પ્રીવીપીટેડ પ્રતિબંધ કે એવું જાણવા છતાં, હાખસ થવામાં મદદ કરે અથવા ઉત્તેજન આપે;

(બી) યુનિયન અથવા કોઈ પ્રતિબંધી દુર કરવાને કુકમ થયો હોય તેવા માણસને કુકમના અમલમાંથી હટકવામાં મદદ કરે અથવા ઉત્તેજન આપે, અથવા આવા કુકમતે આવેલા માણસને તેવો જાણવા છતાં પોતાના ઘરમાં રાખે;

(સી) યુનિયનમાં અથવા કોઈ પ્રતિબંધ પોતાનો વસવાટ ચેરકામદે હોવા છતાં આ કાયદા અને બારા વિરુદ્ધ થવા માટે, અથવા બીજા માણસને હાખસ થવામાં મદદ કરવા માટે કોઈ હાખત કામ કરે અથવા વરતન, અથવા સજ્જાથી ખોટી રજૂઆત કરે;

તેને ગુન્હોમાર ગણવામાં આવશે અને પા. ૧૦ જેટલા દંડની સજા કરી શકાશે, અને દંડ ન ભરી શકે તો ૭ માસ જેટલી મજૂરી વગરની કે મજૂરીવાળી જેલની સજા કરી શકાશે, અથવા જેલની અને દંડની બંને સજા ભેગી કરી શકાશે.

અનીતિના અને બીજા ગુન્હા

૨૧. જે કોઈ માણસ

(એ) બીજી પુરવણીમાં જણાવેલ કાનુનો ના ભંગ માટે ગુન્હેગાર કહેલ હોય;

(બી) યુનિયનમાં અથવા તેના કોઇ ભાગ માંથી કોઇપણ સરકારના થોડા મણા ખરચે દુર કરવામાં આવેલ હોય અને ઘટતી સત્તા વગર પાછો આવે, અથવા દુર કરવાના હુકમ તળે હોય અને તે પાળવા સંકેત માન ન થયેલ હોય;

(સી) યુનિયન અથવા તેના પ્રાંતમાં દાખલ થવાની ઇમીગ્રેશન અમલ દારે રજૂ ન આપ્યા છતાં દાખલ થાય;

(ડી) યુનિયન અથવા પ્રાંતમાં પોતે પ્રોહીબીટ્ડ ઇમીગ્રેન્ટ છે એમ લખતમાં કહ્યું કરે;

તેવા માણસને, જે રોકતમાં લેવાને હુકમ નહીં થઇ ચુક્યો હોય તો, વોરન્ટ વગર પકડવો અને પ્રધાનના વોરન્ટવડે યુનિયન, અથવા પ્રોવીન્સમાંથી દુર કરવો, અને દુર કરવામાં આવે ત્યાં સુધી ઘટતા જાપતામાં રાખવો.

હકમાર

૨૨. (નેચરલ બોર્ન સિટીઝ પ્રજા ન હોય, અથવા નામદાર રહેલ સાહનના મુલક માં વતની (નેચરલાઇઝ) ન થયેલ હોય એવો) કોઇપણ માણસ કલમ ૪ થી ના (૪) કલમમાં જણાવેલ કોઇ ગુન્હાની સજા ભોગવતો હોય, અને તેના ગુન્હા સંબંધી રિજિસ્ટ્રેશન વિચાર કરતાં પ્રધાનને તે ન ઇમ્પ્રુવમેન્ટ માણસ લાગે તો પ્રધાનના વોરન્ટથી, સજા દરમ્યાન અથવા સજા પુરી થતાં, તેને યુનિયનમાંથી દુર કરી શકશે, અને દુર કરવામાં આવે ત્યાં સુધી તેને ઘટતા જાપતામાં રાખી શકશે. કલમ ૬ થી ની ૪ થી અને ૫ થી પેટા કલમો આ સંબંધમાં પણ ઉમેરાયેલી ગણાશે.

પુરવાર કરવાનો બોલો

૨૩. (૧) આ કાયદાના અથવા તેના ધારાના ભંગ વગર અસુક માણસ યુનિયનમાં અથવા તેના પ્રાંતમાં છે એમ સાબીત કરવાનો બોલો કોઇ ગુન્હા સંબંધમાં, આરોપીને સીધો છે.

(૨) જે હુકમ, વોરન્ટ, અથવા લખત પ્રધાને કાઢેલ હોય તેપર જો તેણે ગેરેન્ટ માં જાહેર કરીને નીમેશા કોઇપણ અમલ દારની સહી હોય તો તે સત્તાવાર ગણાશે ને કોરટમાં સત્તાવાર પુરવા તરીકે રજૂ થઇ શકશે.

માણસોની સત્તાઓ

૨૪. આ કાયદાના ભંગ સંબંધી સમગ્ર્યો કરવાને રેસીડન્ટ માજીસ્ટ્રેટની કોરટ સત્તાવાન ગણાશે.

મુક્તી પરમીટ

૨૫. (૧) આ કલમ વિરુદ્ધ ગમે તે કહેવાયેલ હોય છતાં પ્રધાનને વાજબી લાગશે તો કોઇપણ પ્રોહીબીટ્ડ ઇમીગ્રેન્ટ ને ઇરાવેલી મુક્તસુધી યુનિયનમાં કે પ્રાંતમાં રહેવાની મુક્તી પરમીટ આપી શકશે.

(૨) આ કાયદો અમલમાં આવતી વખતે યુનિયનમાં કે પ્રોવીન્સમાં કોઇ માણસ કાયદેસર વસી રહેલ હોય અને પાછો ફરવા ધારીને બહાર જવા માગતો હોય, તેને કોઇ કારણસર બીક લાગે કે તે પાછો ફરતાં પ્રોહીબીટ્ડ ઇમીગ્રેન્ટ નથી એમ સાબીત કરી શકશે નહીં તો તેને પ્રધાન પરમીટ આપી શકશે. આ પરમીટવડે તેમાં જણાવેલ માણસને પાછો આવવાની સત્તા મળશે, પણ પરમીટ કાઢતાં પહેલાં તે માણસની ઓળખાણની ધારાસર જોઇતી વિમતો તેણે પ્રધાનને પુરી પાડવી પડશે.

ધારા ધકવાનો સત્તા

૨૬. (૧) નીચેના સંબંધમાં મવર નર જનરલ ધારા વડી શકશે :—

(એ) ઇમીગ્રેશન અમલદારની ફરતો;

(બી) પ્રોહીબીટ્ડ ઇમીગ્રેન્ટને યુનિયન કે પ્રોવીન્સમાં દાખલ થતો અટકવવા નાં પગલાં;

(સી) દાખલ થતા માણસો, અથવા વસતા માણસ પડેલ માણસો પ્રોહીબીટ્ડ ઇમીગ્રેન્ટ હોવાનો અથવા ગેરકાયદે વસી રહેલા હોવાનો સ્ક જતાં, તેમની પરીક્ષા કે તપાસ કરવાનો વખત, ટેકાણું અને રીત;

(ડી) પ્રોહીબીટ્ડ ઇમીગ્રેન્ટ અથવા ગેર કાયદે વસી રહેલાની રોકત માટે, તથા હકમાર કરવાના કામ માટે બવરથા અને રીત;

(ઇ) પ્રોહીબીટ્ડ ઇમીગ્રેન્ટ ઇરાવે એવાં દરદોની તપસીક;

(એફ) આની પહેલાંની કલમમાં જણાવેલી પરમીટો કાઢવા સંબંધમાં, પરમીટ કાઢવાની સરતો સંબંધમાં, તેની શી સંબંધમાં, તથા સરતોના અમલ માટે જોઇતી જામીનગીરી ની રકમ સંબંધમાં;

(જી) પ્રોહીબીટ્ડ ઇમીગ્રેન્ટ યુનિયન બહાર

અથવા યુનિયનના એક પ્રાંતમાંથી બીજામાં પસાર થતો હોય, અથવા હકમાર થતો હોય તે સંબંધી કાનુનો;

(એચ) વોરન્ટ, પરમીટ, સરટીફિકેટ લખત, ઓપકા, અને બીજાં લખ તનાં ફાર્મ તથા તેમાંની હકીકતો; અને આ કાયદાના અને તેના ધારાના સારા અમલની બીજી સાધારણ બાબત માટે.

(૨) ધારાના ભંગ માટે, અથવા ધારો પાળવાની નિષ્ફળતા માટે સમગ્ર્યો ધારાવડે મુકરર કરી શકશે. તે સમગ્ર્યો ઉપરની કલમમાં કહ્યું છે તે કરતાં વધુ ન જોઇએ.

સમગ્ર્યો

૨૭. જે કોઇ માણસ

(એ) યુનિયનમાં અસુક પ્રાંતમાં આ કે બીજા કોઇ ધારા વિરુદ્ધ દાખલ થવા માટે અથવા તેમાં રહેવા માટે કોઇ પરમીટ કે બીજું લખત બનાવે અથવા બોલું કરે, અથવા કાયદેસર સત્તાવાળાએ ન કાઢેલ હોય, અથવા કાઢેલ હોય છતાં પોતાને વાપરવા લાયક ન હોય, એવી પરમીટ કે લખત અથવા બનાવડી પરમીટ કે લખત વાપરે; અથવા

(બી) કોઇ પરમીટ અથવા લખતની સરતો ન પાળે; અથવા

(સી) ઇમીગ્રેશન અમલદારને તેની ફરતો ની બળવણીમાં આડે આવે, હર કત કરે, કે સામો સાધ; અથવા

(ડી) આ કાયદાની કલમો અથવા ધારા નો ભંગ કરે અથવા તે પાળે નહીં, અને તેટલા માટે ખાસ સજા ન મુકરર કરવામાં આવી હોય

તેને ગુન્હો સાબીત થતાં પા. ૫૦ સુધી નાં ફાંડની અને ફાંડ ન ભરે તો ત્રણ માસ સુધીની મજુરી વગરની કે મજુરી વાળી કેદની સજા કરી શકશે; અને આ કલમનાં (એ) અથવા (બી) ફરતાના ભંગ માટે ઉપર કહેલી જલની સજા કરવામાં આવશે, અને ફાંડ ભરી છુટવાનો હક નહીં મળે.

કાયદાનું નામ

૨૮. આ કાયદાને ઇમીગ્રેન્ટસ રીસ્ટ્રીક્શન એક્ટ એવું નામ આપી શકશે, અને ૧૯૧૧ ના.....માંસની ૧ લી તારીખથી અમલમાં આવશે.

પુરવણી ૧ કી.

૨૬ કસબામાં આવેલા કાયદા.

પ્રાંત.	કાયદાનાં નંબર અને વરસ.	કાયદાનું નામ.	કેટલો ૨૬ થયો તે.
કેપ... ..	૧૯૦૬ નો ૩૦ મો ...	કમીઝેશન એક્ટ, ૧૯૦૬.	આખો.
નાતાલ	૧૯૦૩ નો ૩૦ મો ...	કમીઝેશન રીલીકેશન એક્ટ, ૧૯૦૩.	આખો.
"	૧૯૦૬ નો ૪ મો ...	૧૯૦૩ ના કમીઝેશન કાયદાને સુધારનારો.	આખો.
ટ્રાંસવાલ	૧૯૦૭ નો ૨ મો ...	એશીઆટીક લો એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ, ૧૯૦૭.	આખો, કાયદેસર વસી રહેલા સગી રના રજીસ્ટ્રેશનને લાગુ પડે છે તેટલો દરજ્જો તે કાયમ રહેશે.
"	૧૯૦૭ નો ૧૫ મો ...	કમીઝેશન રીલીકેશન એક્ટ, ૧૯૦૭.	આખો.
"	૧૯૦૮ નો ૩૮ મો ...	કમીઝેશન રીલીકેશન એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ, ૧૯૦૮.	આખો.
ઓરેન્જ ફ્રી સ્ટેટ...	૧૮૯૯ નો ૧૮ મો ...	પરદેશીઓને ઓરેન્જીઆમાં અને માંથી હાખલ કરવા અને હાંકી કાઢવા વિષે.	આખો.
"	૧૯૦૨ નો ૨૫ મો ...	કનડેમનીટી એન્ડ પીસ પ્રીઝરવેશન ઓરડીનન્સ.	૧૮ થી ૨૪ થી સુધીની કલમો.

પુરવણી ૨ જી.

૨૧ મી કલમના (એ) કસબામાં કહેલી કાલુનો.

પ્રાંત.	કાયદાનાં નંબર અને વરસ.	કાયદાનું નામ અથવા વિષય.	જે કલમના હાખ વિષે કહ્યું છે તે.
કેપ... ..	૧૯૦૨ નો ૩૬ ...	મેટીંગ હાલિસ, ગેર્મીઝ, અને ઓધલ્સ સપ્રેશન, ૧૯૦૨.	૨૨, ૩૧, ૩૨, ને ૩૩ કલમો.
નાતાલ	૧૯૦૩ નો ૩૧ ...	ક્રીમીનલ લો એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ.	૩, ૧૩, ૧૪, ને ૧૫ કલમો.
ટ્રાંસવાલ	૧૯૦૩ નો ૪૬ ...	કમીઝેશન રીલીકેશન એક્ટ.	૩, ૧૩, ૧૪, ને ૨૧ કલમો.
"	૧૯૦૮ નો ૧૬ ...	ક્રીમીનલ લો એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ.	૪ કલમ, ને ૫ મી કલમનો (એ) ફકરો.
ઓરેન્જ ફ્રી સ્ટેટ.	૧૯૦૩ નો ૧૧ ...	સપ્રેશન ઓફ ઓધલ્સ એન્ડ કમીઝેશન રીલીકેશન એક્ટ એન્ડ કમીઝેશન રીલીકેશન એક્ટ એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ ૧૯૦૮.	૨, ૧૧, ૧૨, ને ૧૩ કલમો.

મારિત્સપરમને યુનિવર્સિટી નુકસાન થયું છે એ સમ્બંધી પોકાર કરવા મારિત્સપરમ કોરપોરેશનની તથા લાંબી વેપારી એન્જનીરી મીટીંગ મળી હતી. મારિત્સપરમમાંથી વસ્તિ અને વેપાર એન્જનીરી લેવાનો જનરલ એથાનો પ્રસારો છે એવો વિચાર એક કાઉન્સિલરે દાખલ કાઉન્સિલમાં જમાવ્યો હતો. વેપારી મીટીંગમાં પણ એને મળતાજ વિચારો બતાવવા હતા, પણ પ્રમુખે તે બંધાવી વિરુદ્ધ મત આપી મીટીંગનું વજન ધરાવી નાખ્યું હતું.

સ્થાનિક જાખમાં પ્રમુખ થયું છે કે કર્ણવમાં જાળ સુધી પોલટેક્સમાં લગ લગ પા. ૮૦૦૦ બારાથ છે, જેમાંના ૬૭૫૦ ઉપરાંત જોરાના છે. મધ સાલ આ વખતે પા. ૧૦,૦૦૦ ઉપરાંત ઉધરા વાએલ હતા તેથી આ સાલ હજુ મોટી રકમ બરાવાની બાકી છે. માટે ન જરૂરનારોને તુરત તે બરી દેવા જમાવવામાં આવ્યું છે, કેમકે મોડાજી દિવસમાં સત્તાવાળાઓ ઘેર ઘેર ફરીને રીસીડો તપાસનાર છે.

'વીટનેસ' માં મી. પોલાકનો એક કામળ પ્રસિદ્ધ થયો હતો જેમાં એવું બતાવવામાં આવ્યું હતું કે નાતાલના છુટા હોદીને તથા ગીરમીટીઆ હોદીને જે ફુગો પડે છે તેથી દોહી સરકાર જરોબર વાકેફાર રહી છે, અને તેણે જે પમહું લીધું છે તે પણ સ્વભાવિક છે. વળી તેણે નાતાલને ચેતવણી પણ આપી હતી. તે ચેતવણી પર તેણે ધ્યાન આપવાની જરૂર હતી.

નવા બીલપર છાપાની ટીકાઓ

‘રાંઠ ડહી મેલ’

આ પુરંધર પત્રે જનરલ સ્મટસની નવી રાજનીતિને ‘ખોડી કાઢતાં બીલ સામે નીચેમુજબ બળાપો કર્યા છે:—

હાલની સરકારે અને માછ ટરાસવાલ સરકારે અમને કેાઠ કેાઠ વખત વિચિત્ર ગુન્જવાકામાં મુકેલ છે; પણ આ નવા છાપાસેન બીલથી થયો છે તેવો અચળો અમને કહાપિ થયો નહોતો. આ માટે જોખમદાર પ્રધાન જનરલ સ્મટસ છે, અને તેને નાખેલો ગુન્જવાડો બહુ વિકટ છે. કેમકે ૧૯૦૬ માં કોલોની ખાતાના પ્રધાનને તેમજે જે કહ્યું હતું, અને ૧૯૧૧ ના આ બીલમાં તેમજે જે કહ્યું તે ભેમાથી ક્યું સાચું એ નક્કી કરવાની બજાર પડતી નથી. ૧૯૦૬ ના અને ૧૯૧૧ ના તેના વિચારોમાં એટલો બધો તફાવત છે, કે ખુલાસાની એરહાજમાં તેના મિત્રો પણ આ વરતનને વખોડી કહાડશે આ બીલ

આરટફેલીઅન કાયદા ઉપર

રચાયું છે. અમુક વરતના માણસોને પ્રીવીયીટીઝ છાપાટ અણવામાં આવ્યા છે. તેમાં એશિયાટીક વિષે કાંઈ કહેવામાં આવ્યું નથી. કેળવણીની કલમ બધા છાપાટોને લાગુ પાડવામાં આવી છે. જેથી કાંઈ પણ છાપાટને અટકાવવાની સત્તા અમલદારના હાથમાં મુકાય છે. તેથી અમલદારને પસંદ ન પડે તેવો કાંઈ પણ માણસ પાસ નહીં થઈ શકે, તેમજ તેન પસંદ પડે તેવો ગમે તે માણસ પાસ થઈ શકશે. જે સરકારની રાજનીતિ એશિયાટીકને અટકાવવાની હશે તો તેમ કરવાની સુચનાઓ તે કહશે, અને જે સરકાર એશિયાટીકને ન અટકાવવા માટે તો તે પણ કાયદામાં કાંઈ પણ ફેરફાર વગર કરી શકશે. આવી જાતના કામ વડે એશિયાટીક છાપાટોને અટકાવવાને બાજે જનરલ સ્મટસ યુનિયનને સલાહ આપે છે. હવે તેણે કોલોનીઅલ પ્રધાનને

૧૯૦૬ માં શું કહ્યું હતું ?

તે જણાવે: ‘આવી (માત્ર કારોબારી રીતે અટકાવવાની) રીત સામે ટરાસવાલ અને દક્ષિણ આફ્રિકાના એરાઓ બહુ જોડાઈ ઉભા થશે. હાખલ થયા બધાને એક સરખા હક છે એ જામે સ્વીકારી ચકીએ નહીં. અમે એરાઓ માટે દરવાજો બંને તેવો ઉધાડો રાખીએ છીએ, ત્યારે એશિયાટીકની અગવમાં તેમ કરી શકીએ

નહીં. વળી જો કાયદામાં સરખાપણ આપવામાં આવે તો ધીમે ધીમે તે અમલમાં પણ હાખલ થાય. જે તફાવતજ રાખવો હોય (અને તે રખાય તે દ્વીદીના મિત્રો કમુલ કરે છે) તો અપ્રમાણિક અને અનીતિમાન જેખાલી આકરતરી યુક્તિઓ વડે તેમ કરવા કરતાં સીધી રીતે તેમ કરવું એજ પ્રમાણિક લાગે છે.’ આમતિ (‘મેલ’ અગળ ચાલતાં કહે છે કે) એક પણ વધી દુર થયો નથી. ને વખતે જે અપકર મારગ હતો તેને બાજે સહીસલામત હતો. નાવે એવું કાંઈ પણ બન્યું નથી. ૧૯૦૬ માં જે ‘અપ્રમાણિક અને અનીતિમાન ગામતું’ તે

૧૯૧૧ માં

કહાપણ કારેલું અને ચતુરામવાણું પમલુ થઈ મયુ : જનરલ સ્મટસની વાત ચાતુરી અગળ છે, અને પ્રસંગે તેના બેહુદાપણને લીધે સાંભળનારાને એક એક જગામાં મુલ્ય ખવરાવી દીધે છે. જતાં અમુક દહની બહાર લોકોને બેવકુફ બનાવવા ને કાવકર છે. એશિયાટીક સાથેની આખી લાંબી લડતમાં, અને તેમાં ન લેવા જોય પગલાંઓમાં પણ જોદાનખબરગના લોકોએ તેને ટેકા આ લો. તેના પર ટીકા સરખી પણ ન કરેલી. ‘જો તફાવત રાખવોજ હોય તો પ્રમાણી કતાથી અને ખુલ્લી રીતે તેમ કરવું તે વધારે સારું છે.’ એમ જણી અમે તેને ટેકા આપેલો હતો. તે વખતે અમરો અપો વિચાર પ્રમાણીકનાની ખાતર હતો. અસરે પણ અમે એ વિચારને વધારે મજબુતીથી વળગીએ છીએ, કેમકે જો ન વળગીએ તો

હાર કમુલ કરાય છે

ભારે કરાકતમાં લડાઈ બરધી છતાં છે. એશિયાટીકા ખુલ્લો દરવાજો મળતા હતા. જનરલ સ્મટસે તેને ખંધ કરી તાણું દીધું. બાજે તે તે દરવાજો એક દમ ઉધાડો મુકી દીધે છે, અને હાખલ ન થવાની બલામણ સાથે કુચીએ પણ તેમને (એશિયાટીકને) મોંપે છે. એવો એરથ એ થયો કે વહેલા મોડા આખી લડાઈ ફરીથી લડવી જોઈશે. દુરમન (આ જખદને તેના રૂપક અગળમાંજ વાવ રથો છે) વધારે મજબુત થાય અને હુમલો કવાને વખત પસંદ કરે લાં સુધી માત્ર મુળતરે રહે છે. કેમકે અવિચ્છમાં દ્વીદીઓ પ્રિયીક રાજમાં સપુ રણ સરખાપણ માટે દાવો કરનાર છે, તથા સરકારની નમજાહને આખા પુનવમાં અવિચ્છમાં આવનારી છોતોના ચિન્હ તરીકે

ખુચણું વમાડીને બહાર કરવામાં આવશે. દ્વીદીઓ આવી ઉમેદો બાધે તે માટે તેમને વાંક કાઢવાનું બને તેમ નથી. તે માટે તેમની તારીફ કર્યા વગર રહેવાય તેમ નથી. છતાં આવી ઉમેદોમાં કોલોની એા કામ ધરાવી શકે કે તેમને ઉત્તેજન આપી શકે એમ તેમને માનવા દેવાથી મુખાઈ થશે સલ એ છે કે આ બાબત માં આપણા અને તેમના લાભ બુદ્ધ પડે છે. આ વાત પુરવ અને પશ્ચિમ જોય વહેલી રિવકારે તેમ વધારે સારું. સર કારની રાજનીતિની આકગમાં આકરી નિદા જનરલ સ્મટસેજ કરેલી છે. હવે તે તે રાજનીતિને કેમ વાજગી ઠગવી શકશે?

‘પ્રીટોરીઆ-પુલ’

તા. ૨ ના અંકમાં છાપાસેન બીલપર ટીકા કરતાં લખે છે કે—

મી. ગાંધીએ પગલે પગલે જનરલ સ્મટસને દરવેલ છે અને હાવેલ છે તેને તથા તેના વંદ વપરના રક બાધ એવે જે છત મળી છે તે ઉપરથી પાર લામે દના આવે ત્રીસને (અફેજ પલે) ખાસ શીખામન લેવાની છે જનરલ સ્મટસે કમુલ કરવું જે તેમ દ્વીદીવાનેને ચતુરામવાણું દોરવામાં આવ્યા હતા; અને વધુ અમલદાર એ છે કે તેમને પ્રમાણીક પણથી દોરવામાં આવ્યા હતા, તેઓ પોતાની ટેકને ખાતર દુઃખ બોગવવા તથ વાર હતા. એશિયાટીકને રજીએશનના સવાલ કરતાં અમેજોને કેળવણીને સવાલ બાજુએ મુકીએ તો છાપાસેન બીલ અન્યત્ર કાવકર પમલું છે. એક બોલમા કહીએ તે ગમે તેને અટક નાની સત્તા મુલકી પ્રધાનને છે. તે અટકાવી શકશે એટલુંજ નહીં, પણ મુલકમાં હશે તેને પણ બહાર કાઢી શકશે. કારણે અખીલ કરવાની કાંઈ જોહવણ કરવામાં આવી નથી. બીલમાં કાયદા વડે લેવાનું કામ ધારા વડે વધારે અંબીર હતો, છતાં નમજાહથી અલાવી લેવામાં આવે છે, અને ક્ય લોકો સામે શું થઈ શકે એમ કહી સહુ મોં મરડે છે. જોટલા દ્વીદીઓ એક થઈ શક્યા છે તેટલા જે અફેજ લોકો એક થઈ શકે તો દ્વીદીઓની પેઠેજ જનરલે બોધા, હરજોગ અને સ્મટસને સપુરણ કરાવી શકાય. એશિયાટીકને સવાલ લેવાની સરકારને મમતી વાત મળી છે. ધારાઓ ધારાનું કામ ગવરનર જનરલને, એટલે કે મુલકી પ્રધાનને સોંપાયું છે. જનરલ સ્મટસ જુલથાપ ખવડાવવાન કામમાં એવા ઉત્તાહ છે કે, બીલમાં બપાહ છે એવી આપણુક સત્તાઓ સોંપવા માટે તેને સહુથી ઉલ્લેખ પસંદ કરી શકાય

જનરલ સ્મટસના બાપજી પર “મરકયુરી”

બાપજીવાલાલ ટીકાઓ

તા. ૨૮ મી ફેબ્રુઆરીએ યુનિયન પાસાં મેંટમાં એક્સિઆટીક સવાલ વિષે જ્યેલી ચર્ચા પર અને ખાસ કરીને જનરલ સ્મટસના બાપજી પર ‘મરકયુરી’ એ કોઈ ટીકા અમે નીચે આપીએ છીએ:—

વધુ પ્રમીશન બંધ કરવાની વાતને બીજા ક્ષણની ખાતર નહીં તો હિંદુસ્તાનમાં ઉભા થયલા અભળાટની ખાતરજ અમે તદ્દન પસંદ કરીએ છીએ. એ સવાલથી એકઠી હિંદી સરકારનેજ નહીં, પરંતુ વહી સરકારને પણ મુશ્કેલ ઉભી થઈ હતી. મી સ્મટસને હવે સમજાય છે કે હિંદીઓ સાથેની વસ્તુક્રમે સવાલ માત્ર દક્ષિણ આફ્રિકાનેજ લમનો નથી; છતાં પોતે એ સમજણ મુજબ વસ્તેલ નથી, એ કહેવું પડે છે દરોસવાલના કાલોનીયલ સેક્રેટરી તરીકે હિંદીઓ સાથેની તેની વસ્તુક્રમ જાણીત અને પ્રસારીપણનો દાવો કરનારી કાંઈપણ સરકારને શોભા આપે તેવી નહીં હતી. હિંદી સરકારે ગીરમીટ બંધ કરી તે મુખ્યત્વે કરીને દરોસવાલ સરકારની હિંદી પ્રત્યેની સખ્તાઈને લીધેજ છે. અનેક રીતે જોતાં વધુ હિંદી પ્રમીશન અટકાવવું તે એક કદાચ ભરેલું છે, છતાં અહીં વસી રહેલા હિંદીઓને વેપાર બંધો કરવા કંઈ નીતિથી કમાઈ ખાવા દેવાની સાથે જોએ મડા પડ્યા છે, તેની સાથે અમે મ તા થઈ સહતા નથી. તેઓની રહેણી કદાચ આપણા જેવી જુઓ નહીં હોય, પણ આ મુશ્કેલમાં એવા મોરા ઓ છે, અને બીજા એવા વધુને આવવા દેવામાં આવે છે, કે જેમની રહેણી અને વેપારી નીતિ એકદમ ખરાબ હોય છે. દરોસવાલમાં છુપી રીતે કાફ વેચીને તથા કાચુ સોલું વેચીને નેટીવોને મુખ્ય બચાક નાર કાંઈ વેપારીઓ નથી. વેપારની દરીયાઈમાં આરબને પણ કાંઈ દેવ એવા મોરા પડ્યા છે, અને આવા લોકોને પણ અટકાવવાની એટલીજ જરૂર છે. જાંડનમાં છેલ્લાં ખુનો વિગેરેથી અણીતા થયેલા બદમાશ પરદેશીઓ કાંઈ દક્ષિણ આફ્રિકા માં નથી એમ નહીં. પેશો તામચીન હુંદારો પીટર પાછો દક્ષિણ આફ્રિકામાં પેકો છે એવું કહેવામાં આવે છે. હિંદી વેપારી, તેના જમે તે ટાપ છતાં, અને

તે બહુ કાપદેસર ચાલનાર છે. પણ ઉપર અમે જણાવેલા વરમતા પરદેશીઓ છે તે તો કામદારો બન કરીને, અને જ્યાં મળે ત્યાં નેટીવો અને બીજા જે કાચમાં આવે તેને ધુતીનેજ ચુગરો કરે છે. હિંદીઓ સુધરાઈના નિયમો અજાણતા નથી, અને મોરાઓની પેઠે વેપારી નીતિ ખાજતા નથી, એ હરિયાદના જવાબમાં કહેવાનું કે આ સંબંધમાં સામાન્ય કાચા મુજબ વસ્તુ વાની આપણે તેઓને દુરજ પાડી શકીએ છીએ. કાંઈ પણ માણસને જાહેર સુખા કરીમાં ખલેસ પહોંચે તેવી રીતે રહેવા કંઈ કદાચ નહીં; પછી તે બલે જમે તે પ્રજાનો હોય; અને વેપારમાં પણ એ કામ અપ્રમાણીક હોય, તો વિના મુશીબતે તેનો ઉપાય કરી શકાય છે. તેમાં કેટલાક અન્યાયના પગલાં લેવાની બલામણ કરે છે, તેમ કરવાની કશી જરૂર નથી.

પારલામેન્ટમાં ચરચા કરતી વખતે કેટલાક મેંબરો બોલ્યા હતા. કે એક્સિઆટીક વેપારીને ગીરમીટીઆ હિંદી સાથે બેળ વામાં જુલ થાય છે, કેમકે તેઓમાં ના બચાખરા ચિટીક રખવત નથી. કેટલાક એવી વાત લઈ બેઠા છે કે ‘આરબ’ કહેવાના લોકો પુરવ આફ્રિકાના કામ લામમાંથી આવી વસ્યા છે. પણ છેલ્લાં વસ્તી પચક ઉપરથી જણાય છે કે નાતાલ માં ન જન્મેલા હિંદીઓમાંના આસરે હપ દહા હિંદુસ્તાનમાંથી આવેલા છે આ બધી હકીકત બતાવે છે કે કેટલાક સલાસદો પોતાનાં બાપજી તથા લખાણો માં ખોટી હકીકતે કેટલે સુધી રજુ કરે છે. વસ્તુન ન થઈ શકે એવો હેગર તે આમાંનો એક છે, જેને જુ બોલાં પણ અને ખરી હકીકતની બીનવાકફ મારી એ મુખ્ય મુદ્દો છે. હિંદીઓને આપણે અહીં આવવા દીધા અને જાણુક નો વાસો કરવા દીધો, એટલે તેઓ પોતાની મરજીથી આવ્યા કે આપણા બેલાવવાથી આવ્યા એ વાતમાં હિતરવું નકામું છે. હવે વધુ એક્સિઆટીકોને આવવા નહીં કંઈક એ વાતનેજ પકડીએ, પણ તેમ કરતાં મી. મેરીમેને કહ્યું તેમ આ દેશમાં વસી રહ્યા છે તેમને હેરાન કરવા એ તો મેરવાજી છે. તેઓમાંનું કેટલાક તો આ દેશમાં જન્મેલા છે, અને કાંઈ બીજા દેશથી જરા પણ વાકેફગાર નથી. આ જ તેઓની માતૃભૂમિ થઈ છે. છતાં પારલામેન્ટના મેંબર પોતાને કહેવડાવનારા એવા પડેલ છે કે જે સ્થાની કક્ષની પણ દરકાર કમા વિના આ લોકોને નજીક લખાયા હકાકી દેવા

મારે છે. કેટલાક આ લોકોને વેપાર કરવા કે બીજા ખોડા દેવા માગતા નથી, ત્યારે મી. મેરીમેને પુછવું હતું તેમ, આ લોકોએ ચુગરાન મેળવવા કરવું શું? બધી વાત નાતાલમાં વસી રહેલા એશિયા ટીકાના સંબંધમાં ચાલ છે, પણ કેપના ૧૬,૦૦૦ જેટલા મલાશ, તથા બીજા ૩,૦૦,૦૦૦ કલરડ લોકો છે તેનું શું? તેઓ પણ વેપાર હુન્નરમાં હિંદીઓના જેટલાજ મોરાઓની દરીયાઈ કરનારા છે. વળી નેટીવોનું શું? તેઓ કાંઈ કાચ છે તેજાજ સદાચ રહેવાના નથી! તેઓ કંઈક રીતે સુધરતા જાય છે, તેને માથે કેવી રીતે બપતો મુશી શકારો? આ સવાલ નાતાલમાંજ સમાજેલો છે એમ નથી, તેમ તે એક્સિઆટીકોનેજ લાગુ પડે છે, એમ પણ નથી. તે ‘જુ વિશાળ છે, એટલે જે જે પચણું લેવાનું હોય તે બધા બીપણું, ન્યાય, અને નીતિની દ્રષ્ટિથી નહિ લેવામાં આવે તો ખોટું થશે. કેમકે એક પ્રજાના બંધારણ માટે, દેશના યોગ્ય કાગેત્યાર માટે, તથા રસિતન બધા વરમની સુલેહ, આગાદી અને સુખ માટે બધાજ બીપણું, ન્યાય અને નીતિના મુદ્દાજ પાયા રૂપ હોઈ શકે.

બીજા પર ટીકા

નવા બીસપ ‘મરકયુરી’ એ બીજો લેખ લખ્યો છે તેમાં એક્સિઆટીકોને તેથી કેવી રીતે સતેપ થાય છે, તે મી. માંમીના કન્ટરબુમાંથી ઉતારાઓ દાખીને બતાવ્યું છે, અને ત્યાર બાદ મોરાઓને બીજા રિવકારવાની જરૂર સમજાવી છે. એમ પણ કંઈક છે કે એક્સિઆટીકો વધુ પ્રમીશનની અટકાવત કણુલ કરે છે તેથી એક્સિઆટીકો બચ રહેતે નથી, તથા જુજ કેળવાયેલા એક્સિઆટીકો આવે તે મોરાએ કણુલ કરવું જોઈએ.

પારલામેન્ટમાં લાગણી

જનરલ સ્મટસના બાપજી પર ટીકા કરતાં ‘મરકયુરી’ નો પારલામેન્ટરી ખબર પત્રી લખે છે કે—

આ વખતની પારલામેન્ટની બેઠકથી કેમ પણ લાપણ કરતાં જનરલ સ્મટસના એક્સિઆટીક સવાલ પરના બાપજીથી વધારે નિરાશ થઈ છે. એવી જુમ પાડવામાં આવે છે કે જુઓ, જુદા જુદા કોલોનીઓના કાચમાં જે બળ નહોતું તે બળ એકત્ર થવાથી યુનિયન સરકારના કાચમાં આવ્યું છે. વળી એ સવાલની જાળને પકડી લેવા અને ઉખેડી નાખવા વહી સરકાર સાથે તેમજે માથ બીડવા માંડી હતી, અને હવે આપણને કહેવામાં

આવે છે કે 'જુના રાજ્યારને પગ નીચે છુદી સકતા નથી!' તથા 'સંભાળ અને સાવચેતી બરેલી રાજનીતિથી ધણુ ધણ સકશે!' એક બીજાએલા મેંખરે ગુસ્સામાં કહ્યું કે મળજીત એશિયાટીક રાજનીતિના કારણસર અમે યુદ્ધએલા છીએ, હારે પરિણામ તો આ આવ્યું! બીજા મેંખરેમાં પણ જે લાગણી જણાવ હતી તે આવા વિચારોને લીધે હોવી જોઈએ. એ સમગ્ર સકશે કે ગુસ્સો છે તે એશિયાટીક વેપારીના સંબંધમાં, તથા એ સવાલ પર મી. સ્મટ્સે નરમાસવળા મળેલ વાતમાં તે સંબંધમાં છે.

કેંમરેસની તપાસ

મથા રાનીવરે કેંમરેસે નીચે મુજબ તાર જનરલ સ્મટ્સપર કર્યો હતો. "કેંમરેસની કમીટીએ ઈમીગરેશન બીલ વાંચ્યું છે. અમારા વિચાર દરમ્યાનથી તે પહેલાં નીચેની બાબતમાં ખુલાસો થવા વિનવીએ છીએ: હાલના કાયદામાં રક્ષણની કલમ છે, એવી કલમની ગેરહાજરીમાં આ કેલેબીના રહીરા હોદીના ડોમીસાઇલ સંબંધમાં કાયદામાં શું હક છે? અને કલમ વંદે અથવા કેવી રીતે રહીરાની એ ત તથા સગીર છોકરાનું રક્ષણ થાય છે?"

આનો જવાબ ન જણવાથી બીજો તાર કર્યો હતો. ત્યારબાદ જનરલ સ્મટ્સ ના સેક્રેટરીના નીચેનો તાર મળ્યો હતો:—"હા મી. માર્ચ, તમારા તારો મળ્યા. ઈમીગરેશન બીલમાં દક્ષિણ આફ્રિકા ના ગોંડા કે કલરડ હકદાર રહીરાની વાત નથી, પણ બીલના હેતુમાં કહ્યું છે તેમ માન એવળા ઈમીગરેશન (આવનારાઓ) સંબંધમાં બીલથી વ્યવસ્થા કરવાની છે. પ્રાંતોમાં વસી રહેલાના હકો સંબંધી એશિયાટીક કાયદા ફેરફાર કરવા જનરલ કાયમ રહે છે, અને ટરાંસવાલના રાજ્યના રાજ કાયદા સિવાય તે રદ થતા નથી."

મી. રીચને તાર

કેંમરેસ વતી રજૂઆત કરવાની મી. રીચને વિનંતિ કરવામાં આવી છે, અને સત્તા આપવામાં આવી છે. આવે તાર એવાનપર ત્યાર પછી કરવામાં આવ્યો હતો. તે મુજબ મી. રીચને પણ સત્તા અને મુજબના આપવામાં આવી હતી.

એરેક્ટરમાં વાલીમીયાં નામની નાની કમરની હોદી ડોકરી ઉપર બદલાવથી મળેલ કરવા માટે મેંખરેસ હરફે રીચના રીચોડન નામના હોદીને તા. ૭મીએ મી. ૧૬ હીન્ડીક સરકાર કોરટમાં ખડો કરવા માં આવતાં આરોપીને ૬ વરસની જેલ અને ૧૦ હકાની સજા થઈ હતી.

જનરલ સ્મટ્સનું છેલ્લું ભાષણ

જનરલ સ્મટ્સે પારલામેન્ટમાં કરેલા ભાષણનો રૂટરના તારથી જે હેવાલ મોકલાયો હતો તે અમે અંચે અઠવાડીએ આપી ગયા છીએ. તેમના ભાષણનો વિષતવાર રીપોર્ટ કેપ ટાઇમ્સમાં પ્રસિદ્ધ થયો છે તે ઉપરથી એ ભાષણ સંબંધી વિશેષ માહિતી આપનારા દુકરાઓનો તર જુઓ અમે નીચે આપીએ છીએ:—

એશિયાટીક સવાલનો નિવેડો કરવાનો એકજ રસ્તો છે અને તે ઇમીગ્રેશન બિલ કરવાનો છે. લાંબે વખતે તે રીતે આપણે એ સવાલને જાપતામાં લઈ ચકશું. પણ એશિયાટીક આ મુલકમાં છે હારે સવાલનું રૂપ બદલી જાય છે. એશિયાટીક એક વખત અહીં આવ્યા પછી બીજી બાબતો સવાલમાં દાખલ થાય છે, અને તે ઉપર ઘણી સંભાળથી ધ્યાન આપવું પડે છે. આપણે હાથ ધરવા પડેલ અથ રામાં અમરા સવાલોમાંનો તે એક છે. સરકારની સામે આવીને એ વાત ખડી રહી છે કે એશિયાટીકને જંગલી તરીકે રાખી શકાશે નહીં. કેમકે તેઓ પ્રાચીન સુધારાવાળા લોકો છે; પોતાના હક પર હુમલો થાય ત્યારે બચાવ કેમ કરવો તે તેઓને આવડે છે; અને જે પોતાના હક લાગે તેના પર હુમલો થાય ત્યારે બચાવ માટે કેમ લડવું એ તેઓ જાણે છે. કેમ એકજ થવું અને પોતાના હકનું કેમ રક્ષણ કરવું એ તેઓ શીખ્યા છે. તેઓ ખરેખર બહુ હોંશીઆર છે. તેમાંના કેટલાક ઉચ્ચ ચરિત્રવાળા, અને મોટી બુદ્ધિવાળા પુરુષો છે. તેમની (ઓરગે નીઝેશન) કારોઆરી વ્યવસ્થા એવી છે કે જે દક્ષિણ આફ્રિકામાં તો જોરાવર છે, પણ ઇંગ્લાંડ અને હોંડમાં પણ જોરાવર છે.

કેળવાએલા સંબંધી

(નાતાલની ગીરમીટીઆ દાખલ કરવાની જુલ અને ઓરેજીઆના એશિયાટીક કાયદાના વખાણ વિષે બોલી આમળ ચાલતાં તેમણે કહ્યું કે) બ્રિટીશ સરકાર હવે સમજે છે આ મુલકમાં એશિયાટીક ઇમીગ્રેશન વધુ ન થવાની: દક્ષિણ આફ્રિકાની માગણી છે. પણ તેઓ એ સમજે છે ત્યારે સાથે એમ કહે છે કે અમુક નીચેલી સંખ્યામાં એશિયાટીકને દાખલ થવાની છુટ મળવી જોઈએ. આ રાજનીતિ એવી છે કે તેમાં વધી કાદી શકાય તેમ નથી. મને લાગે છે કે જુનિયનમાં દાખલ થનારા એશિયાટીકની

બહુ નાની સંખ્યા વડે હક બાંધીએ તો દક્ષિણ આફ્રિકાના લાગ્યને કાંઈ હરકત પહોંચવા સંભવ નથી, અને તેથી આ સવાલનો લાંબે દિવસે નીવેડો પાડવામાં સરળતા થશે. થોડા વખત ઉપર કહેવા માં આવ્યું હતું કે જ હોંદીને ટરાંસવાલ માં દર વરસે આવવા દેવા; અલબત્ત એ સંખ્યા બહુ નાની છે. હું ધાર છું કે એક વખત આપણે એશિયાટીકને બહાર રાખીએ તો પછી સવાલનો નીકાલ કરવાને રસ્તે આપણે ચડી જઈશું. (આંક ૩એ આપી કહે કે) બહુ જોતાં એશિયાટીકની સંખ્યા એટલી બધી મોટી કહેવાઈ નહીં, અને સંખ્યા ધ્યાનમાં લેતાં સવાલનો સડો એટલો બધો મોટો છે એમ લેખાઈ નહીં.

પ્રાંતોમાં ફરવા વિષે

(એકબીજા પ્રાંતમાં ન ફરવા દેવા ના સવાલ ઉપર આવતાં તેમણે કહ્યું કે) નાતાલના એશિયાટીક લોકો માટે એક વખત દક્ષિણ આફ્રિકાના દરવાજા ખુલ્લા મુકીએ તો મામલો બહુ વધારે યુગ્મવાડા બરેલો, અને નિરાશાજનક થાય. તેથી એશિયાટીકને પોત પોતાના પ્રાંતની હક માં રાખવાનો ઇરાદો અમે બ્રિટીશ સરકારને બહેર કપોઈ છે, અને જો કે તે બહુ ઉદાર નથી જતાં દક્ષિણ આફ્રિકાનું હોત જગવાય તેવી તે એકજ રીત છે.

વેપાર સંબંધમાં

(વેપારી પરવાના સંબંધમાં જુદાજુદા કલેબીમાં ચાલતી રાજનીતિ વરણવીને તેમણે કહ્યું કે) આ બાબત પર બરિબ ની રાજનીતિ શું થશે તે કહેવું મુશ્કેલ છે. જે મોટી હોદી અને એશિયાટીક વસ્તિ દક્ષિણ આફ્રિકામાં છે તેમના લાંબો પગ તળે કમરીને આપણાથી ચાલી શકાશે નહીં. જે રાજગારો જામેલા છે તે બીલકુલ છેજ નહીં એમ ગણી શકાશે નહીં, અને પારલામેન્ટમાં એમ ગણવાનો બીલકુલ ઇરાદો હોય એવું મને લાગતું નથી. પણ હું ધાર છું કે આ સડાને વાજબી હકમાં રાખવાનાં પગલાં લેવાં પડશે. રાજગારો જામે કરવાની રાજનીતિ નહીં, પણ સાવચેતીની રાજનીતિ ધારણ કરવી પડશે, કે જેથી રાજગારો, બહુ મોટા પ્રમાણમાં, એશિયાટીકના હાથમાં ચાલ્યા ન જાય. કદાચ એ બાબત ઉપર કાયદા પાસ કરવાની જરૂર પડશે. પણ હું નથી ધારતો કે દક્ષિણ આફ્રિકાનાં એશિયાટીક બીજાંતેસ ખરીદી લેવાની સુમના પર, હાલને માટે તો, આજ ધ્યાન દેવા જેવું હોય. જે મેંખરે

એ સુચના કરી છે તેને ખબર નહીં હોય કે એ રોજમારોની કીમત હાલજ કેટલી જાગી છે.

ત્યાર પછી મજૂરી જેવી લેવાવા સંખ્યામાં નાતાલના ઝેરાઓ તરફના વિચારો તેમણે કરાવ્યા હતા.

જેહાન્સખરમ

(અમારા ખાસ ખબરપત્રી તરફથી)

નવું બોલ

નવા બીલને વિશે જાણ મુખ્ય જાણમાં ચર્ચા જેવામાં આવે છે. 'રેટાર' કહે છે કે હીંદી કામે માંડેલું બધું તેને મળે છે, ને બીલને પસંદ કરે છે. 'રાંડ કેલી મેલ' જણાવે છે કે હીંદી કામને બધું મળે છે, એટલુંજ નહીં પણ તે સત્તા ગ્રહીના ને વડી સરકારના દાખથી આવે છે, એવું જનરલ રમટસ કહ્યું કરી હીંદીને જોરાવર બનાવે છે. વળી તે જણાવે છે કે જનરલ રમટસ તો ઘડી ઘડીમાં ફરતા જણાય છે. તેણે ૧૮૮૬ માં લેવા કરીયુંને જણાવ્યું કે કાયદેસર એકસરખાપણું હીંદીને કહી અપાય નહીં, તેવું જોરા કહ્યું ન કરે અને હીંદી ની મામણી કહ્યું રાખવી એ જુઠાણું તથા અપ્રમાણીકપણું ગણાય. એજ જનરલ રમટસ આજે પોતાના કબજે જેવી હીંદીની મામણી કહ્યું રાખે છે. તેના શું ખુલાસો કરવા માગે છે, એ સવાલ 'ડેલી મેલ' પુછે છે.

'પ્રીટરીઆ ન્યુઝ' કહે છે કે જનરલ રમટસ આજે આપવા તરફનાર બનેલ છે, તે ત્રણ વરસ પહેલાંજ આપવું જોઈતું હતું. બરોબર એટીને કામ લેવાની કામને લાભમળુ કરે છે. 'કરીડીક' પણ જનરલ રમટસની સામે સખત લખાણ કરે છે.

'લીકર' માં મી. અધીના ઉદરજી 'લીકર' માં મી. અધીએ ઉદરજી આપ્યો છે, તેમાં જણાવ્યું છે કે દરેકવાલમાં જો કેળવણીવાળાનું હક પુરુસ સમવાચા ને તેઓને રજીસ્ટર મળુ ન પડે તેમ હોય તો સલામતી લડત પુરી થાય છે. પણ નાતાલ તથા કેપમાં જોરતો તથા બચ્ચાં ના હક જળવમા લાગતા નથી, તેમજ તેઓના રહેવાના હક શું તે પણ જણાવું નથી. તેનો ખુલાસો થયો જોઈએ.

જનરલ રમટસ ની સામે હજુ બીલની બાજુતમાં તાર

આપ્યા કરે છે. બીલનો શું અરથ છે તે ખબર પડી શકતી નથી. જનરલ રમટસ જણાવે છે કે જો કેળવણીની પરીક્ષા આપી દાખલ થશે તેઓને રજીસ્ટરના કાયદા લાગુ નહીં પડે.

કોટા

મી. ત્રીલોહીચીએ કારમમાં એક માલ મોકલી છે. મી. ડોટાલાએ મજૂરોને લાયકની આઠ ઇંચર ને એક બકીટ મોકલ્યાં છે. મી. અહમદ મુસાજીએ પાંચ કામળ અને એક સુટ મોકલ્યા છે. મી. વી. એસ. પીએએ એક બસતો જુરમીલ મોકલ્યો છે.

કુટયા

મી. શીલીપ અને મી. આર. મુરમમ વીરનીગીમમાં કનીવારે કુટયા અને મી. સેખાસેડીયન, મી. સીંઝારવેલુ અને મી. મુરમન ડીપકલુકમાં કુટયા.

'ડેલી મેલ' હું કારટુન

'ડેલી મેલ' માં જનરલ રમટસના વલણ વિશે એક ચિત્ર જણાવ્યું છે. જનરલ રમટસ મહેતાજી તરીકે ઉલેખ છે, અને પારલામેન્ટના મેંબરે રૂપી નિસાળીઆઓને શીખવે છે. તેમના પગ પાસે એક ચોપડી પડી છે. તેવું નામ 'ફુલીએને કમ હરાવવા, ૧૯૦૬' એવું છે. આ ચોપડી નાખી દઈ ૧૯૧૧ ની (ફરવેલા વિચારો રૂપી) નવી ચોપડી તેમણે હાથમાં લીધી છે. જો કે તે જુદાજ વલણની છે, તોપણ તે ચોપડીને પણ અગાઉવાળી (૧૯૦૬ ની) ચોપડીતુજ નામ આપ્યું છે. પોતે પોતાના ૧૯૦૬ ના ચિત્રણને કેવી રીતે કચરસું છે એમ બતાવવાનો ભાવરથ છે.

મી. રીચને તારો

અત્રેથી સંખ્યાબંધ તારો મી. રીચ પર મોકલવામાં આવ્યા છે. તેમાં એસોસીએશન તરફથી તથા હમીદીઆ ઇસલામીક સોસાયટી તરફથી છે. વળી નવા બીલ સંબંધમાં પારલામેન્ટના મેંબરે વિજેરને તથા પ્રધાનોને મળવા તથા મનવું કરવા તેમને વિનંતી કરનારો તથા સત્તા આપવાનો તાર મોકલવામાં આવ્યો છે.

રેલવેના ધારા

સંખ્યા મી. કાજલીઆએ જનરલ મેનેજરને કામગીરી લખ્યો હતો, તેનો જવાબ આવ્યો છે. જનરલ મેનેજરે લખે છે કે જુના ધારા રદ કરાએલા છે. એસોસીએશન તરફથી જે ધારા સુચવાયેલા તેની એકેટમાં પ્રિસિદ્ધ થયેલી નકલ પણ તેમણે ખીડી છે. તેઓ કહે છે કે આ ધારા પર રેલવેના રેટાક્ટ ખાસ ધ્યાન ખેંચ

વામાં આવેલ છે. તેથી રેલવેની ધારા પોથી (ટરીફ લુક) અંથી જે ધારા હાલ માં છે. આ માં જાપવામાં આવ્યા હતા, તે દરેકવાલને લાગુ પડતા નથી. હવે નાતાલ બાકી રહ્યું. નાતાલ તે રદ કરાવવા બધા ઉપાય લેશે એવી કુ ઉમેદ રાખુ છું.

જેલમાં સાપ

ડીપકલુકમાં સેલની અંદર રાત્રે સાપ નીકળેલો અને સત્તાગ્રહીઓને આપણ પડેલી. મી. કાજલીઆએ જેલના વડા પર તે સંબંધમાં નીચેનો કામળ લખ્યો છે :—

મી. ડેનીઅલ આર મુગમ નામના સત્તાગ્રહી જેઓ ડીપકલુકની જેલમાંથી તા. ૧ થીએ છુટેલ છે તે ખબર આપે છે કે તેઓ છુટતાં પહેલાં એક પખવાડીયા ઉપર, રાત્રે એક વાગ્યે, પોતે અરધ જાગ્રત અવસ્થામાં હતા, તે વખતે પોતાની ગરદને સરપ ચડતો માલુમ પડ્યો હતો. સ્વભાવીક રીતે તે બચબીત થઈ ઉઠી મથા, અને સરપને તરછોડી નાખ્યો. સારે નશીએ સેલમાં બત્તી હતી, અને તેથી બીજા કુનારની પડખે સરપ જતો હતો તેને જગાડી કાઢ્યા. તરત બધા બગી ઉઠ્યા, અને એક જણને ચપલ સહીત દાખલ થવા દીધેલ હોવાથી, તેના ચપલ વડે સરપને મારી નાખવાને શક્તિ વાન થયા. મી. આર મુગમ અને તેની સાથે છુટેલા બીજા સત્તાગ્રહીઓ ખબર આપે છે કે ડીપકલુકના સેલ ખરાબ રીતે બાંધવામાં આવેલ છે, અને સરપ વગેરે તેમાં આવી જઈ શકે એવું છે. કેટલાક સત્તાગ્રહીઓ વધુ ખબર આપે છે કે તે કેટડીમાં સરપનું હેખાવું આ પહેલીજ વાર બનેલ નથી. અમાઉ પણ તેમાં સરપ જેવામાં આવ્યો હતો, એમ તેઓ કહે છે. આથી ઉપર જણાવેલી ધાર્તી દુર થાય તેમ કેટડીઓ બાંધવાની બાબત પર કુ આપવું ધ્યાન ખેંચુ છું.

જવાબમાં જેલના વડાએ લખ્યું છે કે તપાસ કરવામાં આવશે. પણ મને ઉમેદ છે કે તે તપાસ કરે તે અરસામાં જેલી આ છુટવા સહિતમાન થાય. ૬/૧/૧૧

નવા સોમવારે ૧૧ હીંદીને પોલ ટેકસ ન કરવા માટે અમલાગી કેરટમાં અડા કરવામાં આવ્યા હતા, અને તે કરવા કેટલેક બતની ચેતવણી લેવાની તક ન આપતાં તેમને મુન્હેગાર કરાવી દેરકને થી. ૫ ના હાડની સળ કરવામાં આવી હતી.

મા. માંધોનો ઇન્ટરવ્યુ

નવા બીલ સંબંધમાં

‘દરસવાલ લીડર’ માં મી. માંધોનો ઇન્ટરવ્યુ પ્રગટ થયેલ છે તેનો તરજુમે અમે નીચે આપી છીએ :—

બીલ એટલું વિસ્તરવાળું અને એવું આદીશુવીવાળું છે કે તેનો તાત્કાલિક લેવા હું શકિતમાન થયો નથી. સત્યાગ્રહ ચાલુ રાખવામાં આવેલ છે તે ૧૯૦૭ નો ૨ નો કાયદો રદ કરાવવા માટે, તથા દરસવાલમાં ઇમ્પ્રોવિઝેશન સંબંધમાં એક્સિઆટીક માટે કાયદાની અદર સરખાપણું હાખલ કરાવવા માટેનું. સગીરને લાગુ પડે છે તેટલા સિવાય ૧૯૦૭ નો ૨ નો એક્સિઆટીક કાયદો રદ થાય છે, તેથી પહેલી વાત મળી. કેળવણીની પરિસ્થિતિ અમલ હું બરાબર સમજી શકતો નથી. બે બીલમાં એવો અરથ આપવાનો હેતુ હોય કે જેઓ ઇમ્પ્રોવિઝેશન અમલદારના લેવા નારી પરીક્ષા પાસ કરે, તેઓ ૧૯૦૮ નો ૩૬ મો કાયદો જે રદ થવાનો નથી તે પ્રમાણે રજીસ્ટર થવાની જરૂર વગર, દરસવાલમાં હાખલ થવા મુખત્યાર હોય (અને હું માનું છું કે બીજા પ્રાંતોમાં તેમ હાખલ થવાના સંબંધમાં મુખત્યાર છે) તે સત્યાગ્રહની લડતનો અતિ આવશ્યક. અને બે પહેલી કલમનો આવો અરથ હોય—જે સ્થિતિ તેવા અરથમાં સત્તેજ કારક કહેવાય—તે આરા નહિ મત પ્રમાણે તે સ્થિતિ બીલમાં સ્પષ્ટ દરજાવવી જોઈએ. જેઓ કેળવણીની પરિસ્થિતિ તથા મુનિયનમાં હાખલ થાય તેની ઓરતને સગીર પાકરાવું કાંઈ રક્ષણ આરા જોવામાં આવતું નથી. આજના છાપામાં પ્રગટ થયેલ જનરલ સમીક્ષાના કાપણ ઉપરથી હું એવું અનુમાન કરું છું કે જે એક્સિઆટીકને મુનિયનમાં હાખલ થવા દેવામાં આવે તેઓ બીજા બધા ઇમ્પ્રોવિઝેશન પેટે, ઓરજ ફી રટેટના એક્સિઆટીક કાયદા જેવા કાયદાઓ ની કહવાવી છતાં, મુનિયનમાં બધે, માત્ર તેમના વસવાટની વાત હોય તેટલે દરજ્જે, દરવાં શકિતમાન થશે. કેપના, તેમજ નાતાલના હિંદી તરફથી બીલના સંબંધમાં અને બધા સવાલો પુછવામાં આવશે, અને જે પ્રાંતોમાં એક્સિઆટીક સંબંધમાં મને તે અટકાયતો મુકાય છતાં તે કારણ સર હાલની સત્યાગ્રહની લડતને જાણવી શકાય નહીં. તોપણ હું બરસો રાખું છું કે કાયદાના અરથમાં જે મુશીબતો દેખાય,

તે સરકાર આમળા હું રજુ કરું તે ના પસંદ નહીં થાય. જે પ્રાંતોના કાલના એક્સિઆટીક રજીસ્ટ્રાર હોય કષ્ટ રીતે સ્ક્રી સલામત થાય છે? કેપ અને નાતાલ બંનેના કાયદામાંથી અટકાયત (પ્રોવીઝીટો ઇમ્પ્રોવિઝેશન) ની કલમમાંથી રજીસ્ટ્રાર એક્સિઆટીકને બાદ કરવામાં આવ્યા છે. આ કલમ, તેમજ આવા એક્સિઆટીકની ઓરડા અને સગીર ઓરડાને બાદ કરનારી કલમ, નવા બીલમાં પડતી મુકવામાં આવી છે; અને અને સાચા વિના રહેતું નથી કે બીલની ૨૫ મી કલમના ૨ ના કલમ (પર મીટ સંબંધી) થા જે લોકો પોતાના વસવાટના પ્રાંતમાંથી ગેઝેટીંગર રહેવા માગતા હોય તેમની સ્થિતિ જોખમમાં આવે છે. કલિયુ આકરિશમાં વસતા એક્સિઆટીકને કનેકવાનો પોતાનો ઇરાદો નથી એવી ટીકા જનરલ સમીક્ષા કરી હતી. તે જોતાં હું બરસો રાખું છું કે એક્સિઆટીકની સ્થિતિ હાલ છે તેટલીજ સ્ક્રી સલામત રહે એવી રીતે બીલને સુધારવામાં આવશે. ઇમ્પ્રોવિઝેશન અલદારે પ્રોવીઝીટો ઇમ્પ્રોવિઝેશન અલદારે તેમને, તેમના હાખલ થવાનો કે ફરીથી હાખલ થવાનો હક પુરવાર કરી આપવાની ગેઠ વધુ આવા કાયદામાં હોય છે તે સંબંધી સાધારણ કલમ પછી હું (આ બીલમાં) જોતો નથી.

અરથપત્રીઓને જવાબ

મી. એમ દેસાઈ—જે ટીકા બીન જરૂરી લાગે છે.

મી. મુસા—ઉગટ—તમારા કામગીરીમાં કાંઈ હાપવા જેવું નથી.

“શેરહોલ્ડર”—તમારા નામકામ સાથે પ્રસિદ્ધ થઈ શકશે.

“એક વીરલો”—તમારી સુચનાનો અમલ થશે જોશી.

નાતાલના ડોમીસાઇલ સરડીરીટ ધરાવનાર હિંદી કાલ દેશ જઈ શકે કે નહીં એવો ખુલાસો મામનાર—નવા બીલમાં કેળવણીની પરિસ્થિતિ પસાર ન કરી શકે એવા ઉતારતે હાખલથવાનો હક રહેતો નથી. એટલે ડોમીસાઇલનો હક બીલમાં સ્વીકારા એવો જણાતો નથી. વળી અમલદાર ગમે તેવા હક છતાં અટકાવે તેની સામે અપીલ નથી. આ વાત આજના અંકમાં છપા એવી બહોળી હકીકતથી સ્પષ્ટ માલુમ પડશે.

અ. ઇ. એ.

મા. રાચને આવકાર

મી. રાચને કપટાઉન પહોંચતાં આવકાર, આજાર તથા દુઆના સંદેશાઓ જુદે જુદે ઠેકઠેથી મોકલવામાં આવ્યા હતા, તેમાંના કચનનથી મોકલનારા કેટલાકનાં નામ નીચે મુજબ છે :—નાતાલ ઇડમ્બન કેમ્પેસ, અંબુમને ઇસ્લામ, કાઠીઆવાડ આનંદ મંડળ, સુરત હીંદુ એસોસીએશન, ઇડમ્બન મેળુર એક કોમરમ તથા મેસરસ હાપુદ મહમદ, પારસી ફરતમજી, દાદા જોશમાન, બી. ઇલાહીન હસમાઇલ, ઇ. અબુબકર આમદ, એમ. સી. આંગવીઆ, સી. આર. મહેતા, ડી. જે. સધવા, જી. ડી. હંસરાજ, જી. એચ. મીમાંખાન, આજમ ફુલેન, અબુ દુલ હક એન્ડ આમોદ, બે. બી. મહેતા, અબુદુલ ફુલ મેસ, રાબોબી, માસીન ખાન, અવાસાબી, મુહસામી બરાદર, મહમદ કમીલી, ભુમા આમોદ, એમ. ઇલાહીમ, સુલેમાન કયરાહા, હાઉદ કાજી, અહમદ મહમદ માચેત, પરસોતમ મોસાર, મહમદખાં, મણેશ બીખા, સોની કાકીર, અહમદ સાહ, ફલપત નરસી, ડી. કે. પટેલ, અહમદ ફુલેન, ફુલેન આમોદ, હસપણ ઉમર, એ. એમ. શેખ, લેખાત, ગુલામ મલા, આમોદ વાહેદ, સુલેમાન વાંકર, હસમાઇલ હાઉદજી મોહાલા, મહમદ હલરાહીમ, મુનશી, ફુલેન અમરા, મહમદ બધરસ, આમદ ઉમર, વાહેદ, એ. એમ. મુસા, એમ. એસ. રાંદેરી, દાજી હાસમ, આમદ માકુજી, એમ. એચ. હસમાઇલ, આમદ અમરા, હસમાઇલ બધરસ, એન. એમ. કાદર, ફુલેન કાસીમ, ઇલાહીમ કમરુદીન, એમ. રાવત, હસમાઇલ સુલેમાન બરાદર, ઇનમાર (પોરટ શેપરટનવાળા), બે. ફલપત, તુર મહમદ, વલજ કલ્યાણ, એસ. ડી. મુખે, અબુ દુલ રમક, હસમાઇલ બધરસ, શેખુ ખીરબાઈ, કલાણ આહુદ, હરકીશન, રતનજી હીરાબાઈ, રીકમ, વલજ, મહમદ આમોદ, અબુદુલ હક, મહમદ સુલેમાન, આમોદ હાઉદ, શીમજી, આદમ સુલેમાન, કાસમ ખસા, કાદર આજમ, પરસોતમ, હાઉજી અમમાલ, સુલેમાન ફુલેન, મુસા જન મહમદ, ફારીકા એન્ડ સન્સ, હસમાઇલ હાઉજી, રાજા.

તા. ૨૭ તથા ૨૮એ—યુકાસલમાં સખત તોફાન થયાં હતાં, અને એક કલાક સુધી કરા પૂડ્યા હતાં.

નવું બીલ અને નાતાલના હાંદો

કોંગ્રેસની મીઠાંચ

સખન લાગણી

[ઇ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

નવા બીલ સખધર્માં પ્રોટેસ્ટ કરવા નાતાલ હાંદિયન કોંગ્રેસની એક મીટીંગ મી રસ્તમજના મહાનગર તા ૬ મી ને શરૂવારે રાત્રે આઠ વાગે મળી હતી સભાનું મહાન સાંભળનારાઓથી ભરાય મધુ હતું. આશરે ૫૦૦ માણસો હાજર થયા હતા.

હજાર બેબેલાઓમાં મી. હાલિદ મહમદ (ચેરમેન) મી હાલ એસમાન તમા મી મહમદ કાસમ ખાનગીઆ (સેક્રેટરીઆ) મેસરસ હુસેન કાસમ. પારમી રસ્તમજ, હિમર હાજી આમદ અવેરી, પી. ને. સધવી, અનુલ કાદર, એન. એમ કાદર, કેમ. એમ. એમ. હોવાન, પી. એસ આદિયર, મહમદ હુસાઈમ, અખારામ મહારાજ, મોલવી અનુલ કાદર, અનુલ હાજી આમદ અવેરી, અજમન પાડે, હસમાઇલ મોરા, એ. જી. દીપ નીસ, રકતુદીન, ગેબીઆલ, હરીશ્વર જોશી વગેરે મુખ્ય હતા.

મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં ચેરમેન મી હાલિદ મહમદે મુજબતીમાં અસર કારક કુલ આપણ કર્યું હતું. તેનું અંગ્રેજી મી. રકતુદીને વાંચી સંભળાવ્યું અને હાંદિયાનીમાં તેને અરથ કરી સંભળાવ્યો હતો. તે આપણ યજ્ઞરાતીમાં અમે નીચે આપીએ છીએ

પ્રમુખનું આપણ

“અરથો અને દેશીઆઓ, આપણે એવા બીલ સખધર્માં વિચાર કરવા આજે રાત્રે મળ્યા છીએ કે જે આ મુલકમાં કહેરી નગીદના આપણા અવિધ્યર દુર દુર પહોંચે એવી અસર કરે તેમ છે. પ્રમીયટસ રીએક્શન બીલ જે હમણાજ પ્રસિદ્ધ થયું છે તે જે વલુદ રીતે સુધારવામાં ન આવે તો પરિણામ એ આવશે કે હાંદિઓના નાથુકના હોને નુકસાન પહોંચશે, હાંદી રોજગાર પામ્યાલ શરૂ, અને હાંદી ધરનાર મુશાધ જશે. આપણે જોઇએ છીએ કે બીલતમે મુનિયન સખધો કષ્ટ હક આપણને મળેલ નથી જે કે આપણામાંના પક્ષા આ કોલોનીમાં જન્મેલ છે છતાં આપણને

જુદીજ ભતના મણવામાં આવે છે; અને આપણા ગોરા કોલોનીસ્ટઆઓ આપણા મુનિયનમાં ગમે ત્યાં ફરવા મુખ્ય તાર છે, ત્યારે આપણને હાંદિઓને આ હક આપવાની ના પાડી છે. પણ મુનિયનના જુદા જુદા ભાગોમાં જે એશીઆ દીઠ વિરોધની લાગણી છે તે આપણે જોઇ સુટીએ છીએ અને તે આપણે ખ્યાલમાં લઇએ છીએ; અને, હાલને માટે આ અટકાયત સામે રીનસર કાંઇ વાંધો ઉઠાવતા નથી. પણ બીલ સામે ફેટલક બીબલ અને વધારે મળીર વાંધા છે જેને, આપણે આપણા સ્વમાન અને લાભોતી ખાતર, જતા કરી શકતા નથી. આ પ્રાંતના હાલના ઇમીગ્રેશન કાયદાતમે

કેબલવણીની કલમ

વડે, આવનાર કોલોની પોતાને બધીતી હોય એવી કેમ મુરોપી લાવાની પરીક્ષામાં બે-વા કાંકિતમાન થઇ શકે છે; પણ તેને જદલે હાલના બીલમાં પરીક્ષાના કામ માટે લાવાની પસંદગી પ્રમીગ્રેશન અમલદારના કાયમાં મુકાય છે; અને તેથી કોઇ પરમ, જાત કે ધરમનો માણસ પછી તે બિરીશ પ્રગ્ન હોય કે ન હોય તેને હાખલ થવા દેવાતું તે અમલદાર તદ્દન બાંધ કરી શકે તેમ છે. આને અમલદારના અનુભવથી જોતાં આપણે તદ્દન અજુબટલી અટકાયત મળીએ છીએ. તે અનુભવ આપણને શીખવે છે કે, મુનિયનની કોરટને અપીલના હક વગર, આવી એકાધે સના અમલદારના કાયમાં મુકવી તે, મી. જરરીસ વેસલ્સે વાળબી રીતે કહ્યું છે તેમ અને કોલોનીલીઓએ તેને સપ્રરણુ ટેકા આપ્યો છે તેમ આપણુદ જુલમ’ એવું નામ આપવાને આમ જણ કરવા બરોબર છે.

સીઓ અને કોલોની

આ પ્રાંતના હાલના કાયદા (જે બીલની ૧ થી પુરવણી પ્રમાણે રદ થાય છે) તમે હાલ નાતાલમાં કાયદેસર વસી રહેલા હોય અથવા વતની થએલા હોય તેવા હાંદીનાં, હાલ કોલોનીમાંથી ચેરહાજર હોય તેવાં, ખાયડી છેકરાંનું અહીં ભિતરવાની બાબતમાં સપ્રરણુ રક્ષણ થએલું છે. અને બીલ સામે છે કે નવા બીલમાં આ હક લઇ લેવાયો છે, અથવા તો આજમાં આપણ કહીએ તો આ બાબતમાં સપ્રરણુ રક્ષણ મળેલું નથી

રહીશના હકો

હાલ પણ નાતાલમાં વસી રહેલા લોકો જેઓ કુલ મુકત માટે નાતાલમાંથી ચેરહાજર રહેવા મામતા હોય તેમને કેટલી

મુશીબત પડે છે તે આપણે બધીએ છીએ. છતાં નવા બીલમાં આ લોકોની તથા જે લોકો થોડા વખત માટે અહીંથી ચેરહાજર જે તેમની સ્થિતિ હાલ કરતાં પણ વધુ જોખમમાં આવે છે, અને હાલના કાયદાતમે જે કષ્ટ રક્ષણ છે તે નવા બીલમાં અપાએલું જેવામાં આવતું નથી. કાયદેસર વસી રહેલા લોકો મુકતસર ચેરહાજર થવા મામતા હોય તો તેમને પરમીટ આપવાનું બીલની ૨૫ મી કલમની ૨ જી પેટા કલમથી પ્રધાનની આપમુખ્ય તારીખર તદ્દન મુકી દેવામાં આવ્યું છે. આજ સુધી અરજી મુજબ પ્રાંત છેડવાની અને તેમાં પાછા આવવાની સત્તા આપનારાં ડેપીસાઇલ સરરીરીકેટના હક સામે સવાલ ઉઠ્યો નથી; અને જે હવે આ હક લઇ લેવામાં આવે તો મારા નમ્ર મત પ્રમાણે આ પ્રાંતની રહીશ હાંદી પ્રગ્નને મોટો અન્યાય થશે. હું કહેવાને હાંમત કરું છું કે પાછા આવવાની પરમીટ અટકાવવાની પ્રધાનને સત્તા આપવી અને તેની સામે ફેરટને અપીલનો હક ન હોય તો ને હાંદી કોમને પળવવાની સત્તા તેને આપવા બરોબર થયું. એક હાંદી ને, અહીંનો તે કાયદેસર રહીશ હોય તો પણ, હાખલ થવાની પ્રમીગ્રેશન અમલદાર ના પાડે તો, એવું દેખાય છે કે આપણા હાલના કાયદામાં છે તેવો કોરટ ને અપીલ કરવાનો હક બીલથી મળતો નથી.

રજીસ્ટ્રાટ કરવા સખધી

બીલના મુખ્ય વાંધાઓ આ છે. તે સખધર્માં ખુલાસા મેળવવા માટે તમારી વતી તમારી કોંગ્રેસ કમીટીએ બુલ્લી ખાતા સાથે તારથી લખાણ કર્યું હતું, અને ખાસ કરીને રહીશ હાંદીનાં ખાસડી કરાંના હક સખધર્માં તથા કાયદેસર વસી રહેલાના ડેપીસાઇલ સખધર્માં મુકી સ્થિતિ છે તે સમજાવવા આમાંજ થયું હતું. કમીટીને પ્રધાન તરફથી જવાબ મળ્યો છે જે કેટલેક બરબતો સતોષકારક છે, પણ પુરેપુરો નહીં. અને તેથી તમારી કમીટી તરફથી આપણા મિત્ર મી. એસ ડબલ્યુ. રીય જેઓ આ અટકાવીએ ખરી તકે કેપટાઇન આવી પહોંચ્યા છે તેમને, કોંગ્રેસવતી પ્રધાનની મુલાકાત લેવા તથા તે તેમજ બીબલ જેઓ મહદ અને સલાહ આપી શકે તેવા હોય તેમની પાસે બધી જરૂરો રજાઆતો કરવા વિનંતિ કરવામાં આવી છે, તથા સના આપવામાં આવી છે. તમારીવતી કમીટીની સલાહ લઇને

સ્થિતિ અનુસાર રજીઆતો કરવામાં પોતાને યોગ્ય લાગે તેમ વરતવા મી. રીચ માટે સત્તા આપવા તથા નવમી બીલ સામે કોંગ્રેસના વાંધાઓ દર્શાવનાર એક પીટીશન, મી. રીચ મારફત માનવતી હાઉસ એફ. એચ. સ્પીકર આગળ મોકલવા તમારી સત્તા માગવામાં આવશે.

સત્યાગ્રહીઓની છૂટ

નવા બીલની એક અત્યંત અમત્યની વાતપર આ તકે હું યોગ્ય વગર રહું તો તે યોગ્ય કહેવાશે નહીં. આટલો લખિા વખત સુધી હાઉસની કીર્તિ અને મોહનો વાવટો ફરકાવતા રહેલા આપણા બહાદુર ટરાંસવાલી સત્યાગ્રહીઓની માંગણીઓ સંતોષવા માટે બીલ નીર્મા એલું છે. હું સહન કરનારા સિવાય કોઈને શોભા ન આપે એવી રાજનીતિ ચાલુ રાખવાથી સહેનશાહતને ધન માવ છે તેની ધુનિયન સરકારને ખબર પડી છે એમાં કંઈ ઘટ નથી. સુધરાઈને બીલ પાસ થાય તેથી સરકારનો ધરાદો પાર પડતો હોય તો, અમારા ટરાંસવાલના બાકીઓની માંગણી મળી રહી છે; અને ટરાંસવાલની સત્યાગ્રહની લડતના અંતથી હાઉસે લોકોની તવારીખમાં કીર્તિવત, પણ આપણા મોરા કોલોનીસ્ટબાકીઓના નામ ઉપર કલંકરૂપી, બનાવનો લાંબા વખતની આખરે અંત આવ્યો ગણાશે.

વિરોધીઓને જવાબ

બાપજીનો અંત લાવતા પહેલાં, હમણાં હાઉસે કોમની વેપારી નીતિ સંબંધી અમુક પાલમિંટના મેળાએ કરેલી જુદી અને અધમ દીકાઓનો, મારા સુધળા જોરથી તમારીવતી ઇન્કાર કરવા ની કું તક લઉં છું. મને ખાતરી છે કે જે એરી પેટીઓ આપણી સાથે રોજ ગાર મલાવે છે તેઓએ અગાઉ ધણીવાર આપણી વેપારી પ્રમાણીકતા માટે શાકી પુરી છે, તેમ હાલ પણ પુરશે. આપણા માંના ધણાખરા હાઉસ નથી, પણ પરરાજના એથીઆટીક છીએ એવી મી. હેગર ની નીચ દીકાઓ પ્રિકારનેપાત છે અને તેથી તેની કું ફરકાર ન કરત, પણ આપણુ સુખા રહેવાથી અરથ કહાય હોય થઈ નવ. એ જુકાણુને નાતાલ મરકુરીએ મળ્યું જવાબ આપેલો છે, જે માટે તે પચા આપણે આજારી છીએ.

મને ભરેલો છે કે જે ઠરાવો હમણાં જ તમારી આગળ મુકવામાં આવશે તે તમે ક્યુલ રાખશો. અને જે રીતે તમારા પર મુકવા પાડેલો બંધ, દુર કરાવવા

કોશીસ કરનારાના હાથ મળ્યુંત ક'શે."

પીટીશન

ત્યાર પછી પારલામેન્ટને કરવાનું પીટીશન ચેરમેનની વતી મી. રજીડીને તેના હાઉસના બેરથ સાથે વાંચી સંભળાવ્યું.

પછી બીલના હાલના સ્વરૂપ સામે પ્રોટેસ્ટનો મી. રીચને રજીઆત કરવાની સત્તાનો તથા પીટીશન કરવાનો, ચાલુ હકો જાચવવાના સુધારા બીલમાં કરવાનો, તથા ટરાંસવાલની માંગણીઓ પુરી પાડી છે તે સ્પષ્ટ રીતે જણાવવાના ઠરાવો રીત સર લાવવામાં આવ્યા હતા, અને પાસ થયા હતા.

વિગતવાર હેવાલ અમે હવે પછી આપવા ધારી એ છીએ.

ચાલુ વરતમાન

ચીના સત્યાગ્રહીઓ ટરાંસવાલ જતાં રસ્તામાં ઇંગ્લેન્ડથી પસાર થયા હતા ત્યારે ઇંગ્લેન્ડના મી. ડી. એમ. સીદાલ તરફથી તથા મી. હાનુક મહમદ તરફથી તેમને હુકમ ફળ વિગેરેનો નાસ્તો આપવામાં આવ્યો હતો.

ડરબનમાં કોંગ્રેસ ખાતે નામીયા સન લાઇટ સોપવાળા લીવર ધધરસનું એક સાયુનું કારખાનું બંધાઈને તમ્બાર થવા આવ્યું છે, અને થોડા વખતમાં તે કામ શરૂ કરનાર છે.

"પ્રસ્ટ રાંડ એક્સપ્રેસ" માં એસિઆ દીક બજારમાં ગંદકી છે એવી દીકાઓ પ્રસિદ્ધ થઈ હતી. તેના જવાબમાં મી. મુસા હરમાઇલ કપાએ કાગળ લખ્યો છે, અને એ આરોપને ખોટા જણાવ્યા છે, તથા વોગલનટીન લોકેશન સાથે સરખા વધા બલામણુ કરી છે.

ટરાંસવાલના ટી-રૂમના કલકોના કાયદા કરતાં અઢવાડીઆના રજા ફે કલાક વધારે કામ મોરી ચાકરદીઓ પાસેથી લેવા માટે જોહાન્સબરગના એક મોરા ટી-રૂમવાળા નો પા. પ હંડ કરવામાં આવ્યો હતો, અને આવી સખત નોકરી લેવાની વરત ફક્ત સખત રીતે વખોડી કાઢી હતી.

ડરબનવાળા મી. વી. આર. મુડે જે એ ડરબનની કોરટમાં ઇન્ટરપ્રીટરનું કામ કરે છે તેમના પર કેટલાક સરકારી નાણા

ઉચાપત કરવાના આરોપ માટે કેસ ચલાવવામાં આવતો હતો, જે કેટલાક માસ બાદ સરકારે હાથ પાછો ખેંચી લીધો છે.

જોહાન્સબરગમાં એક નેટીવ અબજીતા એક મોરા સાથે અથડાઈ જવાથી મોરા એ તેના પર હુમલો કરેલો. નેટીવે બચાવ માટે ગરકનથી તેને પગલાથી મોરાઓનું ટોળું એકઠું થઈ ગયું હતું, અને નેટીવને મારી મારીને ખેંચી ફરી મુક્યો હતો.

ધુનિયન પારલામેન્ટની બેઠકો એપ્રીલના પહેલા અઢવાડીઆ બાદ બંધ કરી આવતા આગસ્ટ કે સપ્ટેમ્બર સુધી મુલતવી રાખવામાં આવશે એવી વધી રાખવામાં આવી છે.

ડરબન હાકુરદાર મંદીરના સેક્રેટરી લખે છે કે તા. ૧૪મી મારચ ને મંગળ વારે સતીના ૭ વાગે હોળી પ્રત્યાવવામાં આવશે, તથા બજન કીરતન વગેરે થશે, જે સમયે હાજર થવા આવિકોને આમ જણુ છે.

કેટલાક વખત અગાઉ ડરબન રેલવે સ્ટેશનમાં અમુક આબરહાર હાઉસોની સરભરાપર થોડા બ્યાન આપવામાં આવ્યું નહોતું, તેની ફરીયાદ તેના ઇપરીને વચાથી તેણે એવો હુકમ કરેલો છે કે રેલવે સ્ટેશનમાં બધી ભતના કે કોમના ગુદસ્થો સાથે એક સરખી રીતે વાવડું અને કોમી ભેદ રાખવો નહીં.

કાઠીયાવડ આરથ મંડળ વતી જણાવવા માં આવે છે કે મંડળની માસીક મીટીંગ તા. ૫મીએ મળી હતી. મી. હમનલાલ પુનાવરે રમઢવેષ વિષે નિબંધ વાંચ્યો હતો. નિબંધની ચરચાબાદ મી. રીચને આવકારનો વાર મોકલવા કરાવ થયો હતો. મંડળના એક સભાસદ મી. પ્રભાશંકરના પ્રુવ ગુજરી જવા માટે દિલમીરીનો ઠરાવ કરી સભા વિસરજન થઈ હતી.

કેટલાક વિષયો લખાણોના ઇમાણુને લીધે આપી ચકાયા નથી.

નવું બીલ અને કેપના હાઉસો

મી. રીચ તરફથી જાપવા જતી વખતે તાર મળ્યો છે કે કેપના હાઉસો બીલની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા એકજ થઈ બુસ્સા બેર મોટીંગો બરી રહ્યા છે. માસ મીટીંગ આ રવીવારે બરાશે.

તાર સમાચાર

ફ્રાન્સમાં નવા પ્રધાન મંડળની રચના થઈ છે. તેમાંનો એક મેંબર જરમનીથી વિરૂદ્ધ હોવાથી કેટલાક જરમન છાપાએ તેની વિરૂદ્ધ ટીકાઓ કરી હતી. આ પ્રધાન મંડળ બિટન તરફ મિત્રાઈ બરેલું માનવામાં આવે છે.

ઠથકતામાં છેલ્લો બોમ્બ ફેંકનારે કબજા કર્યું છે કે તેનો પ્રસિદ્ધ સી. આઇ. ડી. ખાતાના બોમ્બ અમલદાર પર તે ફેંકવાનો હતો. નામ ઠામ પરથી તે આખરે દારુ કુટુંબનો માણસ જણાય છે. હાલ તે વિદ્યાર્થી અવસ્થામાં છે.

લોરડ કરીયુ જેઓ હાલ દ્વિતી પ્રધાન નીમાવા છે, તેઓ માંદગી બોમ્બલા હોવાથી લોરડ મોરલી ને હોદ્દો સંભાળે છે.

મયુરીઆમાં મુકડન ખાને મેરાઓને તાણુ કરવાને ચીનાઓનાં હિંમતવાલ થઈ રહી છે.

એંગ્લો-પીઝ માટે દાખ કમીશનરના નવા હોદ્દા પર નીમાએલ સેન્ડોર અન્વેરો સીલ્વા, મવરનર મેજર ડી આંદરાડેની સાથે લીસ બન્યાં તા. ૧ થી એપ્રિલે ફક્ષિયુ આફ્રિકા માટે ઉપડશે.

સુબધ્યા યુરોપ માટે ઉપડેલી એક રડીમરમાં પ્લેમનો કેસ થવાથી રડીમરને સુવે. ખાતે ક્વોરેન્ટાઇનમાં લેવામાં આવી છે.

મીનમાં ફુગાળુ દુઃખ મંજીર રૂપમાં જણાવા માંડ્યું છે.

પેશાવર તરફની સરહદ પર હકીમ ખાન નામના એક નામગીન ખારવડીયાના પર ૩૦૦ માણસ સાથે બિટીશ અમલદારની સરહદી નીચે હુમલો ભ્રષ્ટ્ર જવામાં આવ્યો હતો. અને હકીમખાન ગુલામથી બહાર ન નીકળવાથી ગુલામરે તોપનો મારો ચલાવતા હકીમખાન તથા તેના ૨૨ સાથીઓ માર્યા ગયા હતા, તથા બાકના કરજે થયા હતા.

૧૯૧૦-૧૧ ના દ્વિતી બજેટમાં પાઉંડ ૪૪,૮૪,૩૦૦ નો વધારો માણુમ પડ્યો છે. ૧૯૧૧-૧૨ ના બજેટમાં પાઉંડ ૭,૪૩, ૮૦૦ નો વધારો થવાની વહી રાખવામાં આવે છે.

પારીસમાં લોક સામગ્રી વિરૂદ્ધ નાટક તખ્તાપર રજુ થતાં મોટા કોલહલ થયો હતો, અને એકઠાં થયેલાં વિદ્યાર્થીઓનાં રોજાઓને વિખારી નાખવા ઘેડેસ્વાર પોલીસ ખસી મછ હતી, જેમાં ઘેડાના પંચ તથા કચરાવાથી કેટલાક ધવાયા હતા, તથા કેટલાકને બીજી રીતે સખત ધ્રુબ થઈ હતી.

જરમન પ્રિન્સ તેની દ્વિતી મુલાકાત પુરી કરી છજીત રસ્તે યુરોપ પાછો જવા મુબમ્મથી ઉપડ્યો છે. તેની ચચેલી પરા જાનત માટે તારીફ કરી હતી, અને બિટીશ અમલનાં બહુ ઉચ્ચા અન્વેશમાં વખાણ કર્યાં હતાં, તથા કરેડો દ્વિતીઓ પર થોડાક અંગ્રેજો કેવી અસરકારક રીતે કાણુ ચલાવે છે, તે ઉપર તેણે ખાસ ખાર મુક્યો હતો.

લોરડ મીકિના માનમાં બંડનની સીરી કાઉસીલ તરફથી એક મેળાવડે કરવામાં આવ્યો હતો, જે વખતે લોરડ મોરલી, લોરડ કરીયુ વગેરે નામાંકીત મહત્ત્વે હાજર હતા લોરડ મીટિંગે તેમના કાવચુ કર આન જણાવ્યું હતું કે નવી કાઉસીલો વડે લોકમત વધારે ને વધારે પ્રમાણમાં જણુતો નહેશે. એજીટેટરોએ ઉઘી કરલી અર્થાતના રૂપમાં બોમ્બ દાખલ થયો છે, અને તેણે મજબુત રીતે જડ થાવી છે, એવુ તેમણે ઉમેર્યું હતું.

ફક્ષિયા ડી ઉત્તરે ખરફની જુમીમાં રહે નામ લોકો ખરફ પીમળવાથી તરીઆ પર ધસડાઈ ગયા હતા. એક મોટા બરફના કુંગર પર ૧૦૦ જેટલાં માણસો હતાં જેમ જેમ બરફ પીમળતો ગયો તેમ તેમ માણસો દુઃખી થઇને મરજુ પામતાં ગયાં. આ રે ૧૨૦ જેટલા જીવ માંડ ખચી શક્યા છે.

નીમક બતાવવાનું એક નવી રીતની શોધ કરવામાં આવી છે, જેનો હક ૧૦ લાખ પાઉંડ આપીને એક અમેરીકન પેદી એ ખરીદી લીધો છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે આ શોધની ખડક વડે સાધા રજુ રીત કરતાં ૫ થી ૬ ગણુ નીમક પેદા કરી શકાશે.

અમેરીકામાં છુપી રીતે કેટલાક માણસો ને ગ્રીનમથી દાખલ કરવા માટે એક ઓક રડીમરને અમેરીકાના એક ખરે રોકવામાં આવી હતી, અને તેના કચ્છન

તથા એન્ડો ઉપર કેસ ચાલે છે. એવુ જણાવવામાં આવે છે કે કેટલાકને ખલાસી તરીકે લાવીને તથા બીજાઓને રડીમરમાં કેટલેક ઠેકણે છુપાવીને મછ આવવામાં આવતા હતા, અને ખરે ખર આવ્ય પછી તેમને એક કે બીજી રીતે દાખલ કરવામાં આવતા હતા.

અમરલાડને સ્વરાજ મળ્યું નથી માટે આફરીક લોકો કીમના રાજ્યાભિષેકના ઉત્સવમાં બામ લગ ચકસે નહીં, એવું આફરીક લોકોના આગેવાન ખી. રેડમ કે બહેર કર્યું છે.

ફાલોની ખાતા માટે મહત્ત્વના પ્રધાનની નીમણુક ન થવા વિષે રડી પારલામેંટમાં સવાલ પુછાતાં મુખ્ય પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે છમ્પીરીમલ કોનફરન્સના નિરણય કરવા પર એ નીમણુકનું કામ બ્રીજતવી રહ્યું છે, અને એ કોનફરન્સ વખતે સર ફ્રાન્સીસ હોપવુડ (જેઓ ડ્યુકની સાથે ફક્ષિયુ આફ્રિકા આવેલા તે) મહત્ત્વના કોલોનીઅલ પ્રધાન તરીકે હોદ્દો ભાગવશે.

ડરખનના ધોખોનો ગાંદકી

થોડા દિવસપર ડરખનના ૭ દ્વિતી ધોખીને ગાંદકી ગમ્મતના કારણસર ખરો માણુએટ બી. ખરનારડ હોડસનની કોરટ માં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. આરો ખીઓનાં નામ છજતા અને બીખા, નારજુ, કાળીદાસ, તથા અરખમન એ પ્રમાણે આપવામાં આવ્યાં હતાં. તેમના ધોખી ખાનાને લખતીજ તેમની સુવાની એરડી ઓ હતી, અને તેમાં માંકડ બરેલા હતા. તેમને સી. ૩૦ ના દડની સજા કરવામાં આવી હતી. માણુએટ એવી ટીકા કરી હતી કે ધોખીઓની ગાંદકીને લીધે સ્વ મછ હરમારીને ત્યાં માંકડ થવાનું મેં સાંજળેલ છે. આરોપીઓને એ જગુ નાથ કરનારા ખાસ અનુભવીઓની સલાહ લેવાને બળામણુ કરવામાં આવી હતી.

[દ્વિતીઓએ જાણવું જોઇએ કે તેઓ આ મુલકમાં અસ્વચ્છતાથી રહી શકશે નહીં. ધોખી, વેપારી, કે બીજા કોઇ પણ ધંધાદારી દ્વિતી જે ગાંદકી ગમ્મતે ને તેઓ પોતાનો લાખસેન્સ મેળવવામાં હરકત ભાગવે અથવા તે ગુમાવી મેસે તેમાં નવાબની વાત નથી. તેથી અમે સુચવીએ છીએ કે દ્વિતીઓ કદી આ ખાખતમાં ગરજત કરતા માણુમ પડશે નહીં.—અ. ઇ. ઓ.]

છાતાલાઇના કેસનું છેવટ

સંપૂર્ણ ચુકાદો

વકીલ જીવનના ઠરાવ

(અમારું અગ્રણી માલ)

જમણા પેઠીના મહત્તા મહત્તાઓએ જે રાજ નીતિ ધારણ કરી હોય તે પર ટીકા કરવાનું કામ કરવું નથી, તેમજ હાંદી ઉમીએસન સંબંધી કાયદાઓની શાળાનીતિ પર ટીકાઓ કરવા પણ હું ઉચ્છેતો નથી. છતાં હું એટલી ટીકા કરીશ કે હાંદી ઉમીએસન અટકાવવાનું અગ્રે તેરફના ઉચ્છવાએમ હોય, તેપણ કાયદા નો અસ્તુ કરતાં આ કોરક તો ખીજ કાયદા ના અસ્તુ સંબંધમાં વસ્તી હશે તેમજ વસ્તી. ન હોયવાએમ ઉમીએસનની અટકાયતના કામ કરતાં પણ પ્રજાની છુટ સાચવવાનું કામ વધારે અગત્યનું છે. તેથી જો પ્રજાના અમુક વરગની—પછી ગોરા હો કે એશિયાટીક કે નેદીય—છુટ પર અટકાયત મુકવા મનાયુ હોય તે કાયદાના હેતુ વિશે લખાર પણ સંકા ન રહે એવી બાબતમાં તે કહેવાયુ જોઇએ. ૧૯૦૮ ના કાયદાની બાબા એટલી ચોખ્ખી અને દુઃખરમ વિનાની નથી, કે જેથી રજીસ્ટ્રેશન સરદીશીકેટ વડે મુકક પાંચી હાંદી મુકાવાથી બધી જવા માગનારા અરજદારો જેવાના હકો લઇ લેવાનો તેમાં ઉશરો હોય એવો મને સંતોષ થાય. કોઇ માણસને રજીસ્ટ્રેશન આપવું કે નહીં તે બાબત નો વિચાર કરવાની સત્તા રજીસ્ટ્રારને છે, તેહલે દરમજો ૧૯૦૮ ના કાયદાથી ૧૯૦૭ નો કાયદો રદ નથી થતો એ વાતમાં મારા ભાઈ બંધ જડને મારી સાથે મળવા થાય છે; પણ તેઓ માને છે કે ૧૯૦૭ ના કાયદા પ્રમાણે અરજદાર ટરાસવાલમાં કાયદેસર વસતો નહોતો, અને રજીસ્ટ્રાર પોતાને યોગ્ય લાગે તો અરજદારને સરદીશીકેટની ના પાડવાને સત્તાવાન છે. આ મુદ્દો વહેવાર અગત્યતાવાળો નથી લાગતો, કેમકે જો રજીસ્ટ્રારને સત્તા હોય, અને અરજદારે રજીસ્ટ્રેશી દફતર તો ખરી લાગે, તો અરજ કાઢી નાખવા તેને વલ્લુવાળાં કારણ હોય એમ માનવું મુશ્કેલ છે, એવા મી. જરદીસ મેસનના વિચાર સાથે હું મળતો છું. મી. જરદીસ મેસનને તેમના મુકદ્દમાં કહ્યું હતું કે અરજદારે ઇવડ હોય તો રજીસ્ટ્રાર પોતાની વિવેકબુદ્ધિ નો બરોબર ઉપયોગ કર્યો નથી, એમ બતાવવું જોઇએ. પણ રજીસ્ટ્રાર પોતાની વિવેક બુદ્ધિને જ્યારે ઉપયોગ કર્યા કર્યો છે? અહમદ ઓલખાઇ પોતાની એશીડેવીટમાં કહે છે કે:—“મારા હકકા મહમદે ૧૯૧૦ ના જુનની ૨૫ મી તારીખે ૧૬ વરસ પૂર્ણ કર્યાં, અને ધુરતજ તેના નોખા રજીસ્ટ્રેશન સરદીશીકેટ માટે અરજ કરવામાં આવી. આ

અરજ કરી ત્યારે રજીસ્ટ્રારે જણાવ્યું કે મને સરકારના કાયદા ખાતા તરફથી એવી મુચના મળી છે કે ૧૯૦૮ ના કાયદાની સરઆત વખતે ટરાસવાલમાં આપોઆપ વસતા ન હોય, અથવા ટરાસવાલમાં જન્મેલ ન હોય એવા એશિયાટીક સગીરને રજીસ્ટ્રેશન કરવા નહીં.” આનો જવાબ આપનારી એશીડેવીટ માં રજીસ્ટ્રાર આ હકીકત વિશે મુખ રહેલ છે, જો કે તેણે બીજી બાબતોનો ઇનકાર કર્યો છે. જો હવે આ કોરકના મારા વાકબંધ જડને કું કહેવું હું બરોબર સમજતો હોઈ, તો અમે બધા એકલામાં તો એકમત છીએ કે અરજદારને બોલામાં બોલા એટલા તો કહ છે કે અરજના વાળખીપણા પર વિચાર કરવા અમે તેમાં પોતાની વિવેક બુદ્ધિને વાળખી અને ત્યાંથી રીતે ઉપયોગ કરવા રજીસ્ટ્રાર પાસે તે (અરજદાર) માગણી કરી શકે. છતાં જો અમારામાંથી અમુકનો એવો ચોખ્ખો મત છે કે ઉપર કહ્યું તે કરતાં વધારે મટે અરજદાર હકદાર છે, તો તે મતને દરજાવતો તે અમારી ફરજ છે. પણ તેમ કરવાનું વહેવાર પરિણામ અરજ વિચાર માં લેવાને રજીસ્ટ્રાર પર પાછી મેલલવા કરતાં બધું વિશેષ ન આવે તેપણ ફિર નહીં.

ત્યારે હું આ કેસ આવી વિવેક બુદ્ધિને ઉપયોગ કરવા માટે છે, કે જો ૧૯૦૭ ના કાયદા પ્રમાણે અરજ વધુ હોત તો અરજ દારને રજીસ્ટ્રેશન કરવા રજીસ્ટ્રાર બંધાયેલ હશે જોઈએ એટલા માટે છે? તે તેવી રીતે કાયદેસર વસી રહેલ હતો તેમાં તો ચક્ર લેવું મને લાગતું નથી. તેનો બરખ રજીસ્ટ્રેશન માટે હકદાર હતો, અને હકીકતમાં રજીસ્ટ્રાર પણ તેને મળ્યું, કે જે ઉપર તેના એક બાબક વરીકે અરજદારનું નામ છે. અરજદાર દાખલ થવાનો છે એમ જણી ટરાસવાલના સત્તાવાળાઓએ તેને તેમ દાખલ થવા દીધો, અને તેમ કરતાં પહેલાં તેનાં અંજુકના નિશાન લેવાની કાળજી રાખી. મી. ઇસ્માઈલી નુબાની પ્રમાણે, (અને તેની આપેલી જુબાની વિરુદ્ધ કાંઈ નથી પડ્યું) રજીસ્ટ્રારે તેને જણાવ્યું હતું કે અરજદાર તેના બાપની સંજાયે ટરાસવાલમાં દાખલ થઈ ચકે, અને છેલ્લો સોળ વરસનો થાય તે પહેલાં આ કામ થવું જોઈએ. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે આ દાખલ થવું ગેરકાયદે હતું, કેમકે ૧૯૦૭ ના કાયદા પ્રમાણે “કાયદેસર રહીશ ન હોય એવા એશિયાટીકને ટરાસવાલમાં લાવે” તે સત્તા પાત્ર છે. આ દલીલનો ઉપરનો જવાબ એ છે, કે ઉપરના કાનુની માબાપો અને વાલી બોને પણ સત્તાવાર કરાવવામાં આવેલ હોય તેપણ તેજ કાયદાની બીજી એક કલમથી હકદાર એશિયાટીકોનાં સગીર છેલ્લાના દાખલ થવાને કાયદેસર કરાવવામાં આવેલ છે.

[અગ્રણી]

હાંદી કારોગરીની ટીકા

અમારે ત્યાં સાદી ટીકા, કેળીન ટીકા, મુસાફરીની કેળીન ટીકા તેમજ બારે રહીલ ની ટીકા બતાવવામાં આવે છે. મુસાફરી ને લગતો બીજો સામાન પણ યોરડર મુજબ બતાવીએ છીએ.

કેમ્પ કેટલ (ચપ્પુ)

સાદા તથા ઉંડાં હાંકણવાળાં દરેક સાધન નાં બનાવીએ છીએ.

તે ઉપરાંત બોરાક રાખવાની પેટીઓ પાણીના ઝરા, ટોપી રાખવાના ડબ્બાઓ વગેરે હરકોઇ સાધનના બનાવી દઇએ છીએ. વધુ વિગતમાટે પ્રાઇવેલીટ મંગાવો અથવા જાતે આવી મળો:

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban;

Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાબું ઉમદા ફરેટ

અને લેજીટીમ

સાધનની પેકીંગ, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી નિયમસર તાફીદથી મોકલીએ છીએ. યોરડર મોકલી ખાત્રી કર્યો. લખો નીચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

ઇસમાઈલી જીવા ફ્રુઇટરર

પી.ઓ.બો. ૪૭૧. ટેલી. એડ. ‘ઇસમાઈલી’

૧૭૧, શ્રે બીટ, ડરબન

‘લીડર’ નો કમરસગરપનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે—આલખરટ પીલમાં એક સરકારી નીશાળ છે તેમાં એક કલરક વિદ્યાર્થી જાપ છે, તેની સામે એક ગોરા ના વાલીએ પ્રોટેસ્ટ કર્યો હતો, જે રકુલ બોરડની મીટીંગમાં વાંચવામાં આવ્યો છે. તે વખતે બોરડે હાવ કર્યો હતો કે જો આટલી ચરચાથી મજબૂર કલરક વિદ્યાર્થીને એ નીશાળમાંથી ઉઠાડી નહીં લેવામાં આવે તો બોરડના મેંબરો બધી નીશાળમાં જાતે જઈ તપાસ કરશે. બોરડની ઉપરની સભામાં એવો પણ હાવ થયો હતો કે નીશાળો સાફસફ રાખવાના કામમાં કાફરો રાખવાનું બંધ કરવું.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

மேலும் பலவித பழங்கள் தரவும் கிடைக்கக்கூடியவைகளாகவும் மாடுகளும் வேறு
பாண்டங்களும் கிடைக்கின்றன. உங்கள் வரவுகளைப் பற்றி உடனடி செய்தி.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

R. x 2988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey 100str DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN.

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "ISMAILMA

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL;

TRANSVAAL,

Dis. RUSTEN

BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

नवसारी हॉट्टु युनाइटेड
ट्रेडिंग कंपनी

हॉट्टुस्थानकी नौसारी व्यवसाय में भगवती
सस्ते भावे बेचवाराओं आवे छे. अने भास
धी पोरण'हरतु' तथा कलकत्तातु'—सरस
भाव—'योधु' गंधीपाखु'—अने वमत
भगवती जानी करे.

डॉ. ४, ५, नाथनसन्स लीडिंग,

अपानल और, नोवनेरयरन.

२. अ. 'Gaekwad', पो. नोवस. ५२५०.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchiefs,
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બેઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હોલસેલ તથા રીટેલ.

દરેક જાતના રેશમ તથા ટાસા (સિલ્ક તથા બીજા જાતના) રેશમ, દરેક જાતના રેશમી રૂબાલ,

દાવણીઓ, ચાડીઓ, પામડી, જરીના રેખલ કવર, તથા બીજા ફેન્સી ચીજોના વેપારી.

નોંધ. અમારા લાવ સાઉથ આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે. તથા અમે એકજ ભાવે કલ્કત્તા છી
એક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના એવરેશ ઉપર પુરતી રીતે ધ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા
શહેર માલ લેનારને જો માલ મેંથી લાવે તો એક વીકની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઈ જઈ શકે છે

પમ્પેડ પાસાર્—ફલ્ક્ટ અપ્પીરિક્કા પમ્પેડ લિયારપાર્.

મોટાકાંઈ જિલ્લામાં કિલ્લેવાડીઓમાં, જામનગરમાં, ભાલ, જાલજા, જિલ્લાઓમાં, કોરગાંવમાં, કોલકાત્તમાં.

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

Mohamed Surti
Merchant, Box 87

BEIRA

Gurdhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110

Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa" Box 42

BEACONSFIELD

Jhaaboodan Dowry,
Robinson Street.

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Parish Avenue.

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers

GERARDIN NORDEN,
24 Frere Street, (Woodstock).

DARNALL.

Narayan Maharaj, Product Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMOSAKER AMOD & Bro.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhalla Purshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street

HUSEIN CASSIM & Co.,
Box 88 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point

J. B. Mehta,
157 Grey Street. Box 530.

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street

N. Jugjiwar, Tailor, 123 Grey St.

S. Peerbhoy Butler,
504 West Street.

M. RAWAT & Co.
108 Queen Street

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street

A. G. TURNER, watch Repairer
120 Grey Street.

E. SOLEMAN BROS.,
109 Queen Street.

SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street

ISMAIL JEEWA
Fruiterer, Box 471

EAST LONDON

S. CHANDOOJEE,
Merchant, Box 270.

Ebrahim Easo, 'adwa,
Property & Land Agent,
Box 223.

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Bosar,
Merchant, Butcher & importer
Queen Street

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 100

V. A. Doss, Box 110 Tel. 'Doss'
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Sany, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Sany, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

S. Thakore, Indian Laundry
Box 122, High Street

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Mekh & Co., P.O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat
General Dealer

JOHANNESBURG

Amud Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2641

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kori Street.

KHUSLBHI BHULBHI BROT CO
58 Indian Market Street
President Street

Jahiba Dujee,
Indian Washerman,
Box 6369.

M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270

M. P. FANCY,
Box 6031

GOOLAM MOHDEEN,
Box 3755

C. KEVALAM,
Box 5320, Market Street

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSEIN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140

J. E. Tavaris,
224 Market Street

Goolam Saheb,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.

Ichharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tol Streets
No. 11, Vrededorp

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KIMBABLEY

S. Nadarason,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road.

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.

CHOTANAI & DADOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 4
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJER
Box 11.

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BHAMLA
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer
Box 150

I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.

HORMAJY IDOLY, Box 332

Madhavjee Jetba & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

VRJDAE & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers. Box 141

NORTHERNE

Derjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. RAWAT,
Box 16.

PRETORIA

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

A. M. Bhyat, Box 24.
WENTA & KHANDWALA Bros.,
Box 180, Market Street

POTCHKOPSTROOM

G. K. DESAI,
Box 128

PORT ELIZABETH

Pickandas Bros.,
Main Street. Box 131.
Adam Hoosen,
General Merchant
95 & 119 Adderley Street.
L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderley Street.

V. R. Namsoo,
General Merchant,
Namsoo's Building, Walmer St.,
R. B. NIDOO,
64 Walmer Road
Vanmali Haris,
Indian Laundry,
Hassen Street, The Hill.

PRETORIA

Ohotu Fakir,
Tailor and General Dealer.
156 Prinsloo Street

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 496
Two Branches: Standerton, Box 82
Mangalabhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria

S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 649

RICHMOND

Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4 Tel Add.: "Sulimani."

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dbi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer.
21 Kettledorp,
Joosenkhan Kalekhan,
17 Market Street.

SPHONKKE

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Refoula

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wade,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 122
Suleman Moosa
Box 24
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGH C.C.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker.
Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street.

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randori,
General Dealer, Butcher, Box 11

**COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT**

P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG

ધી નેશનલ અંગ્રેલા ફેક્ટરી.

આમે કારખાના મધે દરેક જાતની ઉત્તમ પ્રકારની છત્રીઓ એન્જન તથા સંચાએની મદદથી દેશી ઠારી મરોના હાથે બનાવવામાં આવે છે. જાણીતી "હરજી" જાપ "ગ્લોબ" જાપ તથા "હંસ" જાપની પોટર પ્રુફ કાપડની છત્રીઓ અને ઇમીટેશન સીલકની તરફવાર જાતોની ચાંપથી ખોલવા તથા બંધ કરવા વગેરે દરેક જાતની છત્રીઓ ઉપલા કારખાનામાં બને છે.

વેપારીઓ તથા જજ્યાબંધ ખરીદ કરનારાઓ માટે ખાસ ઓછા ભાવ તથા ડીસકાઉન્ટ. નીચેને સરનામે પણ વહેવાર કરવો.

ઈબરાહીમ કરામ એન્ડ સન્સ.

જજ્યાબંધ છત્રીઓના વેપારી.

મારકેટ, જુમા મસીદ—મુંબઈ.

"ચેતવણી"

આ જાહેરખબરથી ચેતવણી આપવામાં આવે છે કે "સાઉથ આફ્રિકન ડ્યુઅરીઝ લીમીટેડ" ની માલેકીની ખાલી પોટલો તેમના દારૂ સિવાય બીજા કશું કશું આપરકો તેમની ઉપર કામ ચલાવવામાં આવશે. પોટલો વેચનારા, દુકાનદારો અને બીજાઓને ખુલેખુલું જણાવવામાં આવે છે કે જે પોટલો અને તેના રોપરો "સાઉથ આફ્રિકન ડ્યુઅરીઝ, લીમીટેડ" ની માલેકીના ગણાય છે તેનો વેપાર કરવો નહીં અને હવે પછી જેઓ એ પોટલો અને રોપરો વાપરતા જણાશે અથવા જેમની પાસે એ પોટલો જણાશે તેમની ઉપર કાયદાપુરવઠા કામ ચલાવવામાં આવશે.

"સાઉથ આફ્રિકન ડ્યુઅરીઝ, લીમીટેડ" ને હમણાં કેટલાક આસામી પાસે ગેરકાયદે તેમની પોટલો અને રોપરો દોવાથી તેમની સામે જજમેન્ટ અને નુકસાની મળી છે.

ખાસ ખ્યાન આપવું:—જે પોટલો અને રોપરો ઉપર "હરજીન ડ્યુઅરીઝ અને ડીસ્ટીલરીઝ લીમીટેડ" એવો મારકો છે તે પણ સાઉથ આફ્રિકન ડ્યુઅરીઝ, લીમીટેડની મતા છે અને તે પણ આ ચેતવણીમાં સમાવણી છે.

એમ. એચ. આરનોલ્ડ,

મતાલ ખાતેના મેનેજર,

ધી સાઉથ આફ્રિકન ડ્યુઅરીઝ.

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISSON ST. off PRINCE

ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 28.

Telephone 539

ચામડાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામડાં, શીંગડાં, થેટાં અથવા

બકરાનાં ચામડાં, વેટલની જાલ વગેરે

ખરીદવા માગીએ છીએ.

SUTTON FLACK & CO.

Warning

THE SOUTH AFRICAN BREWERIES, LIMITED, HEREBY GIVE NOTICE THAT any person or persons found using their Bottles or Stoppers for any purpose except to contain their Beers will be proceeded against. Bottle Dealers, Storekeepers and others are expressly warned against trafficking in the said Bottles or Stoppers, which are the exclusive property of THE SOUTH AFRICAN BREWERIES, LIMITED, and are clearly marked as being their property, and it is hereby notified that in future action will be brought against any unauthorised persons using or found in possession of such Bottles or Stoppers.

The South African Breweries, Ltd. have obtained judgments and damages recently against persons unlawfully using their Bottles and Stoppers.

SPECIAL NOTE: Bottles and Stoppers marked as being the property of the Durban Breweries and Distilleries, Limited, are the property of the South African Breweries, Limited, and are included in this warning.

M. H. ARNOLD,

Manager in Natal,

THE SOUTH AFRICAN BREWERIES, LTD.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer.

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, TRANSVA.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will sail on or about the 23rd MARCH
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખખર

ધા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટોમર "પનડુઆ" ટન ૩૫૦૦.

ઉપલી જગા જાહેર વખણાવેલા લાઇનની ગંગાવર અને કાપ ચાલતી આમ
બોટ બેચેની તા. ૨૮ માર્ચ ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત કાંઠીખાર અને મોબાસા
ખર કરી મુખ્ય જશે.

મજકુર લાઇનની આગળોટમાં કે પાસેજરો સારું ઉપલા ફાઇનસીયોમાં
ધણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બંતીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળકોમાં
ઇન્ડિયા સુખ અને આરામથી મોકલવા મંજૂતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
લલામણુ છે કે આવી ટુકે મુક્તની મુસાફરીનો અમુલ્ય તક ગુમાવશે
નહી.

દરરોજ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે વગર ખોરાકની રીટરન ટીકી
ટની પછી સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી ઘુરતા કેળીન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી.

કે પેસેજરો માટે સખળી તરફની સગવડ છે. સારા બેચેનીસરો હોવાથી
કેમપણ તરફની અડચણ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગળોટ અનેથી દર માસે ઉપડશે.

વધારે ખખર માટે મેસરસ હાલ અબજુલાની કું. વેસ્ટ ઓફ ઓનેકરની
પાસેજની બેચેનીમાં અમર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

ડબલ્યુ ડન અને કુંપની.

કેમચીયલ રોડ, હરબન.

ગુજરાતી પુસ્તકો.

વીએના પુસ્તકો તે સાથે લખેલા હામ
મુજબ અમારે ત્યાં મેમવાના છે :—

ફીમલ થી.પે. પેસેજરો ચે.

આનંદાશ્રમ.	૧-૬	૩
અહમદી કાગળો પુસ્તક.	૨-૦	૨
બેમુદીકા	૦-૬	૧
હલીઓપેટા	૩-૦	૩
જનરલ વાર્તા સંગ્રહ.	૩-૦	૪
સેર લોક હોમસ.	૨-૦	૨
પુલાસે જાહ.	૧-૬	૨
સપલની સુના.	૨-૦	૩
લીકાક.	૩-૬	૬
દીલસોજ કે દીલખાર.	૨-૩	૩
જુલમા.	૩-૬	૬

ઇટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ.

ફીનીકસ, નાતાલ.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA, ENGLAND and INDIA :

	s.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa

BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from

The International Printing Press,
PHENIX, NATAL

Price 2/6. Postage 4d. extra.

The "Bala Bharata"

A Monthly Review of Indian
Progressive Thought.

Highly spoken of by Eminent Thinkers
and Patriots.

Annual Subscription Rs. 1 1 0

6 Months Rs. 1 0 0

Foreign Subscription 1 Year 4/-
Apply to :—

The Manager "BALA BHARATA"
PONDICHERY

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated

BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHENIX, NATAL.

Post Free 1/6

WANTED

Young Indian Girl
as Assistant Nurse

Apply: 198 Bulwer Rd.,
DURBAN

"INDIAN OPINION"

Subscription for Natal

Timbavai

15/-

17/-

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT & DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T.V.A. L.
Tel. add "BHABHA." P.O. Box 25.

શ્રી. દેવજીભાઈ
વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર
દરેક રીકમ અને ઓછામાં ઓછાની રીકમ
માર્કેટ બીડ, (કોર્મોરન હોટેલની નજીક)
પોસ્ટ ૫૩૨૦, બોમ્બે-૧૦ મ.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes used ABC 4th edition and 4s

A. Mahomed Hassan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Head Qs. 432, Corner Kaffir & 16th Streets,
TREDEHURST, JOHANNESBURG
Box 2140 TEL. ADD: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLABA, INDIA.

ખુશાલભાઈ ભુલાભાઈ
ભાતની ડુકા.

જનરલ ટ્રીડિંગ મર્ચન્ટસ

મરના ફેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
હેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કીરજાન, રેસમી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવો, જુઓ અને ખાતરી કરો.
જેવું મફત છે.

ઈન્ડિયન માર્કેટ, સ્ટાલ નં. ૫૮
ગ્રેસીડિટ બીડ, બોમ્બે-સમરમ.
પોસ્ટ ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa Aden,
Port Sudan, Suez Port Said, Naples and Marseilles:—

About Mar. 13th Dunvegan Castle, 5958 tons

19 Apr. 13th Carisbrook Castle 7626 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Mar. 10 Tintagel Castle 5531 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Mar. 14 Comrie Castle 5167 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 2504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 312, LORENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હોલસેલ અને રીટેલ મર્ચન્ટ.

ઇન્ડિયન મેસરી જમાવણી દ્વારા
થી મંગાવી સસ્તે દામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ વી પોરબ હરનું તથા કલકત્તા
નુ-સરસ ચાવલ-ચોખુ મધીઆણ્-જ્યા
બધ અન્યમાલિકા કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDEHURP
Box 5031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબ-હરનું ખુશનોહર થી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add: "POGRANDAR."
Telephone 88

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતા મોલી

મુંબઈ જનારો

ઉપલી કુની સ્ટીમરો ડેલાઓઆએ બેરા, મોંબાસા અને જ મખાર થઈ મુંબઈ જાય છે આ ક પનાની આમબોટમાં દરેક વરખના પાસેજર માટે ધુરેપુરી સમય છે તેમજ ખલાસી પ્રડીઅન છે. અને ઓશીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વખાપન સમયના નેમજ માયાણ છે તેથી પાસેજરોને કોમપણ વાતે જરા થઈ મુંબઈ પડશે નહીં જે ખાતરી સખસે.

ખરેખર આજે કંઈક મુશ્કયા આપણા દીંદી બાઈઓ લાંબા મુસાફરીમાં નહીં જખત માળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાને શુકર છે કે જરપો અરખ મુસાફરી ની કુખનો ફરક પડી ગયો અને મુસાફરીઓમાંથી મુશ્કયા થયા.

આ ક પનાની આમબોટ દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ ક મુશ્કયા મુસાફરીના ખરે લાભ નહીં મુશ્કયા દેશ જનારાઓએ તખયાર થઈ રહેજુ.

સરકુ આમબોટ મુંબઈ પહોંચી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખખર મજશે તે ઉપરથી સફની જાણ માટે અતરે જખામાં ન ખાવજુ તેથી સહ સાહેબે તે જખર ખરજે આમબોટ પહોંચી જવાની ખખર પડશે.

વધુ વખત નીચેને સરનામે મળી રહેશે

દરખસે સીધે કોલંબો ઓર કલકતા સ્ટીમા નીચે મુજબ જાતી છે.

પસ. પસ. અમલીટો ટન ૨,૨૦૦ તા. ૫ માર્ચ

જાહેરાતો આપવાને બિલ્ડરો.

જાહેરાતો, અમલીટો લગ ૨,૨૦૦, લાઈફ ડી ૫

બો. હખમલીમ હસમાણની કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧ મેમસીઅસ રોડ કોલંબ.

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટીટ, ડરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron

Merchants,

Saw Mill & Timber Yard,

109 Queen Street, Durban.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer;
60 Wick St., Verulam.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BEIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Mando

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

એક બોધદાયક વારતા.

“સત્ય વિના બીજું કશું નથી.”

પાપની સામે પશુપણ વાપરવાથી તે બનકવાને બદલે વધે છે અને પ્રેમથીજ તેનો ત્યાગ થાય છે. એવું જતાવી આપનાર એક રસીક વાર્તા હવે જખાઉ તેમાર થઈ છે. કિશ્મત પેસ્ટેજ સુધા ય પેની.

International Printing Press
Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg.

Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉચ્ચ ફેક્ટરી ટરફીસ ટોપીઓ,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban.

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલના તંબાકુ.

દરેક ગીજ જથ્થાએ, સસતા ભાવે મળશે.
ખદારના ઓરકર ઉપર દુરત ધ્યાન આપવા
માં આવશે. એક વખત અજમાવી બેશો.
જાઓ, અબ્દુલ કાદર એન્ડ સન્સ.
1૩૯, ગ્રે સ્ટીટ.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

S. S. Kanzler leaving Durban about 11 March D. Bay 11 March

S. S. Sultan " 16 April " 11 April

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

સીધા મુંબઈ જવાની આગવોટો.

સી. કેન્ઝલર ૩૨મનથી તા ૧૬ માર્ચ ને ડેલાગોઆગેથી તા. ૧૮ માર્ચ
સી. મુસતાન " તા. ૧૬ એપ્રિલ ને " તા. ૧૮ એપ્રિલ
૭પલી આગવોટો ૭પલી તારીએ ૭પલી જવાન, ઝેરા, કીલીમાન, મોસીવાર
જેમવાસા અને લામુ થઈ મુંબઈ જશે.

મજદુર લાઈનની યોટો સફાઈદાર હાઈમસર આવનાર હાઈમસર જનાર અને
હાઈમસર પહોંચનાર છે. મુંબઈ પહોંચે કે તુરત અહીં કેળવણી ખબર મળે છે. કે
કુસાદા, ચેતરફ ખારીઓવાળા અને હવાફાર હોય છે. ફરેટ, સેન્ડ, અને ટેકની
લીકોટો ખેતરો તથા વચર ખેતરો માળી મળી રહે છે. ખલાસીઓ દેશી અને ૭પતાનો
તથા ઓફીસરો માયાણુ હોય છે. લાકડાની ટેક, ચેરોતોને અલાદી જગા, વીજળીની ખતી
પાણી, કુસાળખાનુ બજાર કીચીન વગેરેનો પુરો બજારવસ્તુ હોય છે. મતલબ કે સ્પીચરો
આસ પ સે જરોને મારેજ હોવાથી હરતરહની સચવડ છે

વધુ ખબર માટે લખો ચા પુછો નીચે સરનામે :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK RASOOL

137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. President St., Box 2347 J.B.

To Let
ભાડે આપવાનો છે.

પાછા-ટાઈનથી ૨ માઈલ દુર ન્યુ જર્મની
માં ૬ એકર જમીન કુશળ વેર હાઉસ, બે
મજલાયું રહેવાનું કમ્પ્લીટ મર રેલવે
આધે. ક્ષુ વિમત માટે ની લખો.

મજરી-૩૨૩મજ.

૧૧૦. પ્રીસ ઓટ, ૩૨મન.

A Book -and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by
L. E. NEAME.)
Post Free. 7d.

INDIAN-AFRICAN LINE.

S.S. " " leaving Durban
for Calcutta direct on or about
taking deck passengers.
Passage about 22 days.

Agents,
DE WAAL BAALWE & CO.
78 Field Street Durban.

एस. एस. " " नामके ब्रह्मज
ता. १९११ के उद्योग वर्गने
कठक्ते जाएगी.

डी वाल बालवे एंड को. एजेंट.
७८ फील्ड स्ट्रीट डर्बन.

એસ. એસ. " " તા.

૧૯૧૧ ના અરસામાં ૩૨મનથી
કઠક્તે જવા ઉપરી.

ડી. વાલ. બાલવેનો કો. એજન્ટ.

૭૮ પ્રીસ ઓટ, ૩૨મન.

અને, ' અને પ્રીસ
મંબેનીયીજીલ્લાદય રીપાલીકેમ્પબલ વાસ
કે લાંબાં તુરત
પ્રુક્તજાતીંડી કલેક્ટરોએકુંડે લે
પ્રુક્તજાતીંડી કલેક્ટરોએકુંડે લે
અંડેપોલિંગજાત. પબ્લિક ૩૨મન
કુંડેલિંગજાત. અંડેપોલિંગ, ડી. વાલ, બાલ
ડેવ અનેકુંડે, અંડેપોલિંગ ૮૭ પ્રીસ
અંડેલિંગ, લાંબાં.

સાચરા તૈયાર છે

ચાલુ વરસની જમારી ભેટની કાપરી,
જેમાં મળા વરસ કરતાં સુધારો વધારો
કરવામાં આવેલ છે તે હવે તૈયાર છે.
જે માલિકોએ મહેલા લવાજમ જરી
દીધાં હશે તેને તે ભેટ મોકલવામાં
આવશે. નવા થનાર માલિકોને પણ વરસ
તું લવાજમ જમાઉંથી ખરું દેવાથી તે
ભેટ આપવામાં આવશે. છુટક નકલ
ખરીદનારને ૧/૧ ના રેટ'પ મોકલવાથી
વેસ્ટ મારફતે મોકલવામાં આવશે.

નીચેના સરનામે લખો :—

Manager,

L. E. Press,

Phoenix, Natal

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix, Natal

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

બધી જાતની શાકભાજી તથા ફરેક સ્પેશીયલ વર્ક બેકાઉન્ડરવર્કના બારેકમાં રેન્ડ
આપવામાં આવે છે. પછલા વર્સનું કુલવખમાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 8988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey 10astr DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN.

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Saliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMA

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL;

Lindley'spoort

Dis. RUSTEN

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોંદુ યુનાઇટેડ
ટ્રેડિંગ કું.

હોંદુસ્થાનની ચોસરી જથ્થાબંધ મંગાવી
સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરસ
ચાવલ—ચોખ્ખું મધીયાણું—એક વખત
મંગાવી ખાત્રી કરો.

કો. ડ, ધ, નાધનસન્સ લીમિટેડ,

ડયાગનલ સ્ટ્રીટ, બેહાનેસ્પરમ.

૨. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ, ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussock Silk, Silk Handkerchiefs
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બો મ્મે બ બા ર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હાલસેલ તથા શરિક.

ફરેક જાતનું રેશમ તથા ટાસા સિલ્ક તથા બીજી જાતનું રેશમ, ફરેક જાતના રેશમી રૂપાલ,

કાવળીઓ, સાડીઓ, પાનડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા બીજી ફેન્સી ચીજોના વેપારી.

નોટ. અમારા ભાવ સાથે આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે. તથા અમે એક જ ભાવ કહીએ છીએ
એ વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના બોરડા ઉપર પુરતી રીતે ધ્યાન આપવામાં આવે છે. તમા
રોકડે માલ લેનારને જે માલ મેલો લાગે તે એક વીઠની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા ભર જઇ શકે છે

પમ્ડેલ પાકાઈ—ફવત્તી અપ્પીરિક્કા પમ્ડેલ લિયાપાઈ.

મેમ્બર્સ ટ્રેડિંગ, કિલ્લેચારી, ત્રાલુકી, મિલ્ડ, જાલ્ડ, કિલ્લેચારી, કોનાંકુલ, કિલ્લેચારી.

G. RAMCHAND.

305 West Street, DURBAN

No. 11—VOL. IX.

SATURDAY, MARCH 18TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

GENERAL SMUTS AND MR. GANDHI

DOES THE IMMIGRATION BILL SETTLE THE TRANSVAAL TROUBLE?

WE are asked, in view of the inquiries that have been made in many quarters as to how far it is the Union Government's intention to settle the Transvaal trouble by means of the new Immigrants' Restriction Bill, to publish the following highly-interesting and significant correspondence between Mr. Gandhi and the Private Secretary to the Minister of the Interior:—

Johannesburg, 2nd March.

Dear Mr. Lane,—I have just read the Immigrants' Restriction Bill published in the *Government Gazette Extraordinary*, dated the 25th ulto. As it appears to me to be highly complicated, I am not certain of the meaning to be attached to it; and, as I am most desirous of helping, to the best of my ability, the prolonged Asiatic struggle in the Transvaal, I venture to submit the following to General Smuts.

Passive resistance has been continued in order to secure repeal of Act 2 of 1907 and the theoretical legal equality of Asiatics as to immigration into the Transvaal, in practice reduced to the admission of a certain number, say six, of highly-educated Indians per year.

I observe that Act 2 of 1907, save as to the rights of Asiatic minors, is to be repealed. This, therefore, practically meets the first point. I do not, however, quite understand the clause as to the education test, and its effect. As Section 1, besides repealing the laws referred to in the first schedule, also repeals other laws to the extent to which they may be repugnant to the provisions of the Bill, it seems to me that educated Asiatics who may pass the test prescribed by the Immigration Officer will be able to enter and remain in the Transvaal, without being liable to take out registration under Act 36 of 1908. And, if such be the meaning of the first section of the Bill, the Transvaal struggle can happily

end. But I venture to submit that such meaning should be clearly and unequivocally brought out in the Bill itself. May I also know under what clause of the Bill the wives of registered Asiatics are protected?

I am, etc.,

M. K. GANDHI.

Johannesburg, March 3.

Telegram from Gandhi to Private Secretary, Minister of Interior, Cape Town:—

May I know whether section one, Immigrants' Restriction Bill just introduced contemplates Asiatics who may pass education test will be able enter Transvaal without being liable to take out registration under Act 36, 1908. Wrote letter yesterday more fully but in view Bill having been read first time request telegraphic information.

Telegram from Private Secretary Minister of Interior to Gandhi, Johannesburg:—

4th March your telegram received. Asiatics admitted as immigrants under new Immigration Bill would not fall under registration laws and would not be restricted to provincial limits. In order to prevent confusing them with those legally resident in the Provinces and liable to registration it would be necessary to keep lists of them, but as they will belong to the educated class, their signatures taken on admission ought to be sufficient. Minister feels sure solution of Asiatic trouble as laid down in new Bill ought to prove completely satisfactory to the Indian community as it has proved to the British Government. General Smuts ventures to impress on you as an influential leader among your people the necessity of ending the passive resistance movement and those self-imposed sufferings of your compatriots which have distressed him almost as much as the sufferers themselves.

Telegram from Gandhi to Private Secretary to Minister Interior, Cape Town:—

Beg thank General Smuts for wire 4th instant and for assurances contained therein. Counsel, however, advises unless special mention made Bill educated Asiatics entering under education test free liability Transvaal Registration Act, Free State Asiatic Ordinance, they will be prohibited under those special laws. Counsel also advises minor children outside Transvaal and wives of lawful residents not protected under common law. If General Smuts will be pleased give assurance Bill will be altered removing uncertainty will gladly advise community cease passive resistance and gratefully accept Bill.

Johannesburg, March 4.

Dear Mr. Lane,—Will you please convey my thanks to General Smuts for the encouraging wire just received. I need hardly repeat what I have said in my letter of the 2nd instant, that it is my sincere desire to help to bring the struggle to a close. I, therefore, welcome the assurance that those Asiatics who pass the education test will not be subject to the Registration Act No. 36 of 1908 of the Transvaal, which is got to be repealed.

I have naturally not relied, in this very important matter, on my own unaided interpretation of the Bill. I have now received Counsel's opinion, which advised that my interpretation is totally wrong, and that section 1 of the Bill does not protect educated Asiatics from being subject to Act 36. The opinion before me states emphatically that section 7, if nothing else, militates against any such interpretation. I, therefore, venture to submit that the Bill shall be so amended in Committee as to make the point absolutely clear. I am sure that General Smuts will agree with me that, this time, nothing should be left under-

stood or uncertain so far as the meaning of the Bill and the intention of the Government are concerned.

The opinion in question also raises a difficulty which I had not anticipated, namely, that the minor children of registered Asiatics who are not at present in the Transvaal are not at all protected, in spite of the judgment in the Chotabhai case, and that neither the wives nor the minor children will have common law protection in this Bill. I trust, therefore, that these two points will also be made perfectly clear during the Committee stage.

On receipt of a satisfactory assurance on the points I have taken the opportunity of raising in this letter, I shall be prepared to advise the community in the Transvaal to send a formal acquiescence, and passive resistance will then naturally end. May I also express the hope that, if the assurance requested is given, those who are now in gaol will be discharged, and those who have been suffering, rightly or wrongly, for conscience' sake, will not be penalised, but that the rights which every passive resister would have under Act 36 of 1908, will be respected.

I am, etc.,

M. K. GANDHI.

Telegram from Private Secretary to Minister of Interior to Gandhi, Johannesburg:—

7 March. Your letters of 2nd and 4th March and telegram of 4th March all duly received. The legal questions raised by your Counsel are being gone into by Minister with legal advisers.

British Indian Association's Action

Mr. Smuts having declined to receive Mr. L. W. Ritch, acting on behalf of the British Indian Association, Mr. Cachalia, the Chairman, addressed the Private Secretary to the Minister of the Interior, on the 10th March, in the following terms:—

I have the honour to acknowledge the receipt of your telegram in reply to mine of the 9th instant, informing my Association that General Smuts is not prepared to depart from his decision not to recognize Mr. Ritch, as he feels that there is no necessity to bring into the matter at this stage one who is an entire stranger to him, and that the leaders of the Indian community may rely that their representations already received from Mr. Gandhi and any further suggestions that they may put forward will receive the fullest consideration of the Government, and that it is entirely unnecessary for anybody to come to Capetown to emphasise the points put forward. My Association is grateful for the assurance contained in the telegram, and, in accordance with General Smuts' desire, no representative will be sent from Johannesburg.

It is but right for my Association to state that Mr. Ritch having been

intimately connected with the controversy for a long time, having made an exhaustive study of the subject, and having lived in Johannesburg for many years, is a gentleman pre-eminently qualified to make representations to the Government. He enjoys the fullest confidence of the community, and it was felt that much might be done towards ending the struggle by personal interviews. Hence it was that Mr. Ritch was deputed to wait upon General Smuts if necessary. My Association trusts that the Bill will be so amended that it will be found in the end that the deputing of Mr. Ritch was unnecessary.

My Association has read the correspondence between General Smuts and Mr. Gandhi; and I am desirous to endorse Mr. Gandhi's submission to General Smuts, namely, that passive resistance will end on the Bill being amended during the Committee stage so as to exempt educated Asiatics who may be admitted under the immigration test from the operation of the registration laws in the different Provinces, especially Act 36 of 1908 of the Transvaal, and unequivocally to provide for the protection of the wives and minor children of Asiatics registered or entitled to be registered in the Transvaal or to remain in this Province by reason of the education test, whether such wives and minors are within the Transvaal or without.

My Association trusts that, if the struggle, which has been so prolonged, happily ends, those who are now undergoing imprisonment as passive resisters will be discharged, and that those who have suffered for conscience' sake will not be penalised, but that the rights which they would have under Act 36 of 1908 will be respected.

On the eve of the second reading of the Bill, Mr. Cachalia addressed the following telegram to several prominent members of the Union Assembly:

From "Blas" to Hon. J. W. Quin, Hon. H. Wyndham, Hon. Alexander, T. L. Schreiner, J. W. Jagger, F. D. P. Chaplin, Duncan, Sir Geo. Farrar, Sir Percy Fitzpatrick, Hon. Emile Nathan, and Hon. W. P. Schreiner.

My Association ventures draw your attention Immigration Bill to be read second time Monday. According legal advice received by Association, Bill does not exempt educated Asiatics who may pass education test, from operation Asiatic Registration Acts, and it does not protect minor children, wives, registered Asiatics who may enter under education test. Trust Bill will be so amended as to cover objections, when it will happily end painful struggle which has meant over three thousand imprisonments and caused ruin many Asiatic homes. Association offers no comment on bearing Bill on Natal, Cape position. Cachalia, Chairman, British Indian Association.

Slavery in Natal

Some Unpleasant Facts

Writing to the *Times of Natal*, Mr. P. Jak, on the 24th ulto., said:—

Sir,—There are many of us who know and agree with Mrs. Mayo's condemnation of the indenture system whether in Natal or elsewhere. It is a question of the ethical point of view. Your readers may be assured that the information in the possession of the South Africa British Indian Committee is both full and well founded. On the question of the Protector's reports and their reassuring nature, it is exactly from these that much of the Committee's information is derived. For the rest they are as remarkable for what they conceal as for what they reveal.

The following letter appears in the *Natal Witness* from the pen of Mr. Polak:—

Sir,—I trust that you will find room for enclosed reply to one or two statements made by you in your article of the 6th inst.

As you have said, the Indian Government have not acted precipitately. Natal and South Africa had ample warning of the proposed step. But Natal declined to accept the warning. The Indian Government have watched the manner in which European traders in this Province have deliberately sought to ruin their Indian competitors. They have observed that the suicide rate amongst indentured Indians is twice as high as amongst free Indians, and fourteen times as high as in India. They have seen how attempts have been made to deprive Indian children of higher education, and how only one-tenth of the Indian children of the Province receive any education at all. They have read the report of the Natal Education Commission, and observed how its recommendations regarding Indian children have been completely ignored. They have likewise read the report of the Natal Indian Immigration Commission, who regarded Indian labourers, apparently, as money-making machines for European employers. They have observed, too, the incidence of the £3 annual tax upon Indian males of 16 years, and upon females of 13 years, and upwards, as the price of freedom in a British Colony, and have noted how, on the admission of several of the principal employers of Indian labour, the effect of the tax has been to break up families, and drive men to crime and women to immorality, and how, in spite of these admissions, the late Natal Parliament refused to exempt women and even little girls from payment of this impost upon their chastity. They have watched the increase of the Colonial-born Indian population, and have remarked that no steps whatever were being taken to raise it from a condition of squalor to

one of self-dependence and self-respect. In the circumstances, the Government of India and the Indian and Anglo-Indian Press can hardly be convicted of "prejudice" against Natal, nor can the Home Press be accused of "ignorance" when they are faced with the serious effect upon Indian public opinion of what has transpired in this Province. And this altogether apart from the happenings in the Transvaal.

When I was recently in India, in the course of an interview with one of the highest functionaries there, I was particularly questioned as to the state of affairs in Natal, independently of the Transvaal. In view of all these things, the Government of India have also thought it inadvisable that there should be an "unrestricted increase of the Indian population." I may add, here, that the South African Indian community has for years, agreed to this inadvisability. It was their European fellow-colonists who systematically swamped the country with Indians, for their own mercenary purposes. I entirely demur to your suggestion that there is no reason why indentures should not be made terminable in India. You appear, sir, to regard the Indian labourers as chattels, and to suppose that they may be thrown aside, like worn-out machines, when their contracts have expired, but you entirely ignore the point of view of the Indian labourers. They don't regard twelve shillings a month, under all the restraints of indenture, minus fines and non-payments for a variety of trifles, legal or otherwise, as fair compensation in a country like Natal for the work they perform, nor did such a munificent reward enter into the calculation of the Indian authorities when they permitted their wards to indenture in places outside India. Their object was to enable them to develop freely in their new homes after the expiry of these indentures.

The report of the recent departmental committee on Indian emigration, presided over by Lord Sanderson, which dealt with Crown Colonies only, recommended that, as a first principle, "emigration under indenture for private employers should be permitted only in such Colonies as offer an opportunity to time-expired immigrants to settle in an independent capacity on the land." And the committee urged the total abandonment of re-indenture. Applied to Natal, it is evident that, apart from any other reasons, the non-fulfilment of the first condition would alone have sufficed to oblige the Indian Government to refuse to sanction further recruitment for this Province. But the South African Indian community object to the continuance of the system because of its servile nature, and because the labourer is obliged, in the words of the committee, "subject himself to more stringent control than that which other citizens can be legally subordinated." So long as the

coolie is with us, all Indians are liable to be legislated against as such—*vide* the Transvaal.

In regard to the treatment of Indians in the sister Province, Natal cannot shirk her responsibility. If Natal chose to accept Union for its advantages, she cannot be permitted to escape from its concurrent unpleasantnesses, and Natal should not have closed her eyes whilst the Transvaal Indian population was being harried like a community of criminals. When Natal closes her labour reserves to the Transvaal, as she will now be bound to do, the Transvaal, too, will begin to feel the pinch, and this fact has not, you may believe, escaped the attention of Lord Hardinge and his advisers.

From the Editor's Chair

THE IMMIGRATION BILL.

THE Debate on the second reading of this Bill shows how fortunate we have been in having Mr. Ritch at Capetown just at this juncture. The words of the *Times* to the effect that Mr. Ritch was coming to South Africa in order to co-operate with those who were trying to settle the vexed Asiatic question may be said, in the light of what is happening, to have been prophetic. We can see Mr. Ritch's hand in the weighty contribution to the debate by Mr. Advocate Alexander. He allowed not a single point raised by the Indians throughout the three Provinces to escape him, and he has shown clearly that, if the Bill goes through unaltered, passive resisters will have paid too dear a price for peace; and it is certain that, if passive resisters were not bound morally to cease struggling immediately on their demands being granted, they would be very properly justified in rejecting the Bill as an honourable compromise, if the position of the Natal and the Cape Indians were not altered by making the amendments necessary to meet the Indian objections from these two Provinces. But we hope that General Smuts will accept the advice given to him by Sir Percy Fitzpatrick, and grant the very reasonable requests made by the Indians at the Cape and in Natal. They ask for nothing new. They merely wish to stipulate that existing rights shall not be disturbed. It is said that General Smuts wants to admit only twelve Asiatics per year under the education test. In our opinion, this is absurd. The Transvaal Indians suggested that six per year should be allowed for the Transvaal. Surely six for Natal and the Cape is a very small number. The smooth working of the Act will depend very largely upon the spirit that actuates General Smuts in framing his regulations, and the spirit in which the Act and the regulations

are administered. The fate of passive resisters will be decided in the course of the next few days. General Smuts has stated that the Bill is intended to exempt those who may enter under the education test from the operation of registration laws. He has, therefore, only to make a verbal amendment in order to bring that meaning out clearly in the Bill; and we refuse to believe that he wishes to go behind the judgment of the Supreme Court and deprive minor Asiatics of the rights which that Court has recognised, or that he does not wish to clothe with absolute protection the wives of lawful residents.

COLONIAL-BORN INDIANS

We welcome the advent of an Association designed to promote the welfare of the members of the Colonial-born Indian community. If it proceeds upon reasonable and proper lines, its promoters realise that in essence there is no difference whatever between the political needs of Colonial-born Indians and other members of the Natal Indian community, such an Association will, we have no doubt, be a powerful source for good. We trust earnestly that the Colonial-born Indians will appreciate the fact that the present is no time for the amusements of debating societies, and that they will understand the urgent need of utilising all their best energies for the advancement of the common welfare.

LITTLEMINDEDNESS

THE refusal of General Smuts to receive Mr. Ritch on behalf of the Transvaal Indians and the Natal Indians and the reasons given by him for his decision are among the most extraordinary incidents in connection with the Asiatic struggle in South Africa. General Smuts knows what sterling work Mr. Ritch has done in London as Secretary of the South Africa British Indian Committee, he ought to know how highly esteemed he is by Lord Amthill and his fellow-members of that Committee, he knows that the Colonial and India Offices were always open to him, and he knows, too, that Mr. Ritch enjoys the complete confidence of the Asiatic communities in South Africa, and, lastly, he cannot be unaware of the fact that Mr. Ritch possesses an unrivalled knowledge of the intricate Asiatic question. Probably his knowledge of all these valuable facts was the reason for his fearing Mr. Ritch, because that is what his undignified refusal must mean. We do not for one moment believe that the course of legislation would have been altered if he had seen Mr. Ritch, and yet he had no hesitation in wounding the susceptibilities of Asiatics and of exciting suspicion in their breasts by declining to receive their chosen representative. It is altogether a novel mode of procedure for a Minister to decide whether a representative chosen

by a body of men does represent them. The latest act of General Smuts is quite in keeping with the whole of his past career regarding the Asiatic question. He has always believed in placing as many obstacles as possible in their way. We can but trust that General Smuts will placate the Asiatics of the different Provinces; but, if he fails to do that, he will rightly be suspected of never having wished to do justice to them, in spite of his protestation "that the self-imposed sufferings of passive resisters have distressed him almost as much as the sufferers themselves."

STANGER

STANGER seems to be a township anxious to create a not quite pleasant notoriety for itself. We understand, for example, that the employer, whose 100 Indian labourers were recently fined 10s. each for desertion in a body, under section 101 of Act 25 of 1891, has actually deducted this fine, which he paid without any authorisation from the men themselves, from their pitiful wages. We believe that this action is wholly illegal, and we are sure that the Congress will not allow this matter to stand where it does. In any case, the incident should warn the victims of this arbitrary procedure against the perils of re-indenture, and we trust that our Stanger friends will not fail to see that the warning is duly conveyed to the proper quarters. What are we to say, however, of a Magistrate who openly and flagrantly differentiates against Indian poll-tax defaulters, and who actually sentences them to wholly disproportionate punishments even though, before the cases came into Court, the men had paid the tax? We can quite understand that the local solicitor, who defended some of the unfortunate victims of police *aulum*, demanded to have remaining cases tried by a senior Magistrate. We believe that, had the parties refused to pay the fines, no penalty of imprisonment could have been imposed, for no such punishment was contemplated in the law requiring payment of the poll-tax.

A prize distribution to the pupils of the Anjuman Islam Madressa was held on the premises of the West Street Mosque, Durban, last Saturday afternoon, Mr. Dawad Mahomed presiding. Afterwards, as a token of esteem on the part of the Mahomedan Young Men's Society, a silver medal was presented to the teacher.

We give as a supplement to the present issue extracts from the Blue-book containing correspondence between the Imperial Government and the Union Government respecting Asiatics in South Africa.

Mr. Ritch's Services

Splendid Appreciation

We are now able to give further details of the send-off given to Mr. Ritch, reported in our last issue. The testimonial bore the names of a hundred prominent men and women, many of whom are familiar to our readers—supporters of the Indians' rights in South Africa. Amongst these names are those of Archdeacon Potter, Mr. Ratan Tata, Major Bilgrami, Lord Amptill, Sir M. M. Bhowaggee, Sir William Markby, Sir Chas. Bruce, Lord Lamington, Sir Raymond West, H. H. the Maharani of Mourbhanj, Rev. F. B. Meyer, Rt. Hon. Ameer Ali, H. H. Princess Sophia Duleep Singh, Miss Winterbottom, Miss Howsin, Mr. Harold Cox, Mr. Parikh, Mr. C. A. Latif, Hon. K. G. Gupta, Dr. S. A. Thornton, Sir S. C. Bayley, Mr. T. Mr. Kaderbhoy, Miss G. Toynbee, Mr. A. Chaudri, and Sir Charles Schwann.

There was a distinguished company present to do honour to Mr. Ritch, and the list of guests sent to us shows how highly the services rendered by the Secretary of the S.A. British Indian Committee are appreciated in London.

The address, which is addressed to "Lewis Walter Ritch, Esquire, Barrister-at-law, Hon. Secretary, South Africa British Indian Committee, London," was presented by Lord Amptill, and reads as follows:—

"Dear Mr Ritch,—On the eve of your approaching departure to South Africa, your numerous friends and admirers are desirous of expressing to you publicly the high sense they entertain of the zeal, energy and conspicuous ability with which for many years you have championed the cause of the better treatment of their Indian fellow-subjects in the Transvaal and other colonies of the British dominions in South Africa.

"The question of the rights, privileges, and fair treatment of British Indian subjects in those Colonies has for many years past formed one of the most important of Imperial problems, and its solution has from causes which it is not necessary to enter into here, tried the ingenuity of responsible statesmen and administrators both here and there as well as in India. There has been, as you are aware, a large and important section of the British public who have exerted themselves to bring about a satisfactory settlement, and it is generally recognised—and perhaps by none more than those who have laboured in the cause—that your comprehensive acquaintance with the details of the question and your masterly treatment of the same by means of public and official correspondence, speeches, lectures, etc., have greatly contributed to further their advocacy of the just claims of our Indian fellow-subjects to re-

cognition as British citizens throughout the Empire.

"It cannot, unfortunately, be claimed that heretofore these efforts have been crowned with complete success. But the arduous nature of the task makes it all the more fitting, now that you are going to the very region which is the field of the hardships referred to, that a recognition of your valiant and persistent efforts to redress them should be vouchsafed to you, so that the knowledge of the approval and value we entertain of your work may stimulate you to co-operate on the spot with these who are fighting not alone in their own interests but for an object which has a special bearing on the unity of all parts of the British Empire. There even more than here, your sound and moderate counsels, and your proved capacity to grapple with the difficulties of the situation will prove valuable and useful.

"We therefore ask you to accept this testimony of our regard and esteem, and the accompanying tokens of our goodwishes for your prosperity and the eventual success of the cause your unrivalled advocacy in which so far have won our admiration."

Mr. Ritch, in responding, said:—

I have already on several occasions been privileged to be present at gatherings similar to this, but in the less important if not less comfortable rôle of an appreciative member of a large body of spectators and auditors. To find myself the central figure in so distinguished a gathering and the recipient of so much honour is an experience as unique as it is embarrassing. I find it difficult to respond adequately. But I have at least learned one or two things which excited my curiosity on the previously-alluded-to occasions when I have taken part in presentations to others similarly honoured. I understand, for instance, the meaning of the emotions depicted on the faces of the recipients of similar affectionate regard and kindly wishes, for I share both the astonishment and the admiration of—may I say my fellow victims?—astonishment at learning that I possess so many virtues hitherto unsuspected by their possessor, admiration of the ingenuity and insight of those who have discovered them.

My Lord, one's feelings on an occasion such as this are really of a mixed and rather conflicting character. They are somewhat painful, since to be a living witness—a mute and impotent witness—to one's own autopsy, so to speak, cannot, you will, I know, appreciate, be an altogether pleasurable experience. On the other hand, however much one may feel that one's humble contribution to a great work was worth doing for its sake alone, we cannot but feel the happier for the assurance that kind friends have been made and warm hearts stirred sympathetically in consequence. It would be hypocritical to pretend that the human in us is superior to apprecia-

tion of our labours and therefore, my Lord, I do heartily express to you and to this large and excellent company my profound gratitude for the honour you have done me this day. But, my Lord, I never felt so sorely tempted to indulge in the *tu quoque* than when listening to the kindly—and, in my opinion, quite exaggerated—praises, you were good enough to express of me. Indeed, I cannot but feel that so many of the kind things placed by you to my credit were much more truly applicable to yourself and the part you have played in the struggle in which we have been associated. I do not forget—and I know our Indian fellow-subjects across the sea can never forget—the numerous occasions upon which you have stood up in the House, oftentimes unsupported, to voice and champion their cause—a cause which has no gain of popularity in or out of party, but merely its inherent justice, to recommend it. I do not forget your no less strenuous advocacy on public platforms and in the press, your consistent attention to every detail of the struggle, our many meetings and conferences, in spite of your already full programme of engagements and the pressure upon your time—these things and many more seem to me fully to warrant my turning the tables upon your Lordship and to reiterate that the praises you have so generously lavished upon my humble part in this work were much more fittingly spoken of your own.

Similarly in regard to my friend, Sir Mancherjee. So identified has he become with the South African question that one instinctively associates his name with it. To him is due the credit of having first brought it into prominence in this country, and his allegiance has never wavered, his championship and co-operation never been found wanting. Personally, I owe him an enormous debt of gratitude for the mature and statesmanlike wisdom he has ever placed freely at my service. 177 Cromwell Road has always been open house to me, and its occupant an ever-ready adviser in the hours of doubt and difficulty which, I may perhaps be allowed to add, have not been infrequent. You will see, therefore, ladies and gentlemen, that the cards I hold against Sir Mancherjee are scarcely less strong than my cards against Lord Amthill!

Moreover, what would have been—what *could* have been—the practical value of any efforts of my own had I not been favoured with the powerful and invaluable support of these two gentlemen, the rest of my Committee, my devoted Assistant Secretary, and the loyal band of fellow-workers inside and outside of Parliament who have never failed to respond to my call? Of Miss Polak—the worthy sister of a worthy brother who has done tremendous work in another place—I cannot speak with sufficient appreciation. (Hear, Hear! from Lord Amthill, Sir Mancherjee Bhownagree, and the whole company.) Ever loyal, self-

sacrificing, and thorough, she has been my right hand. I leave her to continue my work here (under direction) with complete confidence.

[The second part of Mr. Ritch's speech, which deals directly with the Transvaal struggle, is unavoidably held over, owing to pressure of matter.]

Poll-Tax Prosecutions at Stanger

Extraordinary Proceedings

On the 8th and 19th instant, at Stanger, a large number of Indians were brought up before the A.R.M., having been summarily arrested for non-payment of the poll-tax by the 28th ultimo. On the first day, some 40 Indians were fined 10s. and 5s. for non-payment of poll-tax and dog-tax respectively, though all of them had paid these taxes since the 28th ultimo. They pleaded guilty, but explained that, in some cases, wages were not paid by the 28th ulto., but at different dates during March. The Magistrate, however, declined to listen to these reasons, telling the accused that the law required the payment of the taxes by the 28th February. An alternative of one week's imprisonment was imposed.

On the 10th, the remaining Indians secured a solicitor to defend them. They had all previously paid the taxes. The solicitor pointed out that a few days before, the Magistrate had extended the time of payment for a European similarly charged, and who had openly admitted that he had had the wherewithal to pay, but had spent it on something else. Counsel reminded the Magistrate that many of these people were small farmers who had suffered severely from drought and bad crops, that it was very hard for them to get in any money, and that many of them had borrowed money and had already paid the taxes. He asked the Magistrate to caution and discharge the men and thus not differentiate against Indians. In spite of these arguments, the Magistrate fined the men as above mentioned. In view of this amazing treatment, when the next fifteen men were brought up, counsel applied for the issue of summonses against them, in order that the cases might be heard by the senior Magistrate of the division. This was allowed and the men were released on 10s. bail each, pending issue of summonses.

It is understood that one Indian applied for and obtained an extension of time for payment of the poll-tax, but that before the extension period had expired, he was arrested, charged, and fined 10s. Last year, the police were much more lenient in the collection of the tax, but this year they appear to be collecting it most rigorously, where Indians are concerned.

The Immigration Bill

The Congress Resolutions

The following are the resolutions passed by the Natal Indian Congress on the 9th instant:—

"This meeting of the Natal Indian Congress has read and views with alarm the Immigration Restriction Bill, that has just been published, and strongly protests against its provisions in their present form."

Proposed by Mr. Omar Hajee Amod Johari, seconded by Mr. T. J. Sanghavel, supported by Mr. Parsee Rustomjee, and carried unanimously.

"This meeting of the Natal Indian Congress confirms the action of its Committee in authorising Mr. L. W. Ritch to make representations to the Minister of Interior and others, on behalf of the Congress, regarding the above-mentioned Bill, and approves the terms of the petition to be submitted by the Congress to the House of Assembly, as outlined in the Chairman's speech."

Proposed by Mr. M. C. Coovadia, seconded by Mr. Lutchman Panday, supported by Mr. Imam Ally, and carried unanimously.

"This meeting of the Natal Indian Congress respectfully urges the Union Government to amend the aforementioned Bill in accordance with the desires of the Indian community of this Province, thus safeguarding vested rights and interests and protecting those classes of the community who are protected under existing Provincial legislation."

Proposed by Mr. Ismail Gora, seconded by Mr. Ismail Haffjee Moosa, supported by Mr. N. M. Kadir, and carried unanimously.

"This Meeting of the Natal Indian Congress respectfully urges the Union Government to make its intention to meet the desire of the Transvaal Indians plain in the proposed legislation, and so bring to an end the distressing passive resistance struggle in that Province."

Proposed by Mr. Abdool Cadiar, seconded by Mr. Abdulla Hajee Adam, supported by Mr. Ambaram Maharaj, and carried unanimously.

"This meeting of the Natal Indian Congress authorises the Chairman to send copies of the foregoing resolutions to the proper authorities."

Proposed by Mr. H. I. Joshi, seconded by Mr. Suliman Hassim supported by Mr. Shaikjee Hamid, and carried unanimously.

Text of Natal Petition

The following is the text of the petition presented, on the 13th inst., to the Legislative Assembly, by Sir David Hunter, M.L.A., on behalf of the Natal Indian Congress:—

To the Honourable the Speaker and the Members of the Honourable the Legislative Assembly of the Union of South Africa in Parliament assembled, Capetown.

The Petition of Dawad Mahomed, Dada Osman and Mahomed Cassim Anglia, in their capacities as Chairman and Joint Honorary Secretaries respectively of the Natal Indian Congress,

HUMBLY SHEWETH THAT

1. At a public meeting of British Indians, held on the 9th day of March, 1911, under the auspices of the Natal Indian Congress, your Petitioners were authorised to petition this Honourable House with respect to the Bill to consolidate and amend the Laws in force in the various Provinces of the Union relating to Restrictions upon Immigration thereto, to provide for the establishment of an Union Immigration Department and to regulate Immigration into the Union or any Province thereof, now before it.

2. Your Petitioners consider it unfortunate that the blessings of Union are not to be enjoyed by His Majesty's Indian subjects of South Africa, in that their movements are to remain as heretofore under Provincial restriction; but your Petitioners have been authorised by the public meeting aforementioned to state that, in view of the anti-Asiatic prejudice existing in many parts of the Union, those represented by your Petitioners do not desire to raise, for the time being, any objection to the restriction.

3. Your Petitioners have, however, been asked to bring to the notice of this Honourable House the following objections to the said Bill:—

(a) Under the existing immigration laws in force in this Province, the clause dealing with the education test enables an intending immigrant to submit to the test in a European language known to him. The present Bill leaves the selection of the language for purposes of examination in the hands of the immigration officer, thus making it possible for that officer to completely prevent the entry of any person or persons of any class, race, or religion, whether such person or persons be British subjects or not. In the humble opinion of your Petitioners, such a prohibition is unwarranted by previous experience.

(b) Unlike as in the Immigration Laws of the Province now under repeal in virtue of Schedule 1 to the said Bill, the wives and minor children, absent from the Province, of those who are now resident or domiciled in the Province of Natal are not protected.

(c) The rights of those who are at present residing in the Province of Natal, and those who are temporarily absent but are domiciled in the Province, do not appear to be protected as they are in the Provincial Laws already referred to herein.

(d) Sub-section (b) of Section 25 of the Bill gives absolute discretion to the Minister as to the granting of permits to lawful residents who may wish to absent themselves temporarily. Hitherto the right to such permits or certificates of domicile, as they have been called, has remained unquestioned; and, in the humble opinion of your Petitioners, it will be a great injustice to the resident Indian population of the Province of Natal if this right is now taken away.

(e) The said Bill does not appear to give the party who may be declared a prohibited immigrant by an immigration officer, or who may be prevented from re-entering the Union or this particular Province by such officer, any recourse, as under existing legislation, to the Courts of Law established under the Union.

4. In conclusion, your Petitioners humbly pray that this Honourable House will take into consideration the objections urged herein, and amend the Bill so as to remove those objections, or grant such other relief as to this Honourable House may seem meet. And for this act of justice and mercy, your Petitioners shall, as in duty bound, for ever pray, etc.

Dated at Durban, this 9th day of March, 1911.

(Sd.) DAWAD MAHOMED,

President, Natal Indian Congress.

(Sd.) DADA OSMAN,

(Sd.) M. C. ANGLIA,

Joint Honorary Secretaries,
Natal Indian Congress.

The Transvaal's View

Mr. A. M. Cachalia, Chairman of the Transvaal British Indian Association, has likewise addressed a petition to the Legislative Assembly from which we take the following:—

The Petitioning Association ventures to submit to this Honourable House that the said Bill is ambiguous in several essential particulars which very materially affect the interests of British Indians residing in the Transvaal, which particulars are as under:—

(a) The Bill, according to its present wording, does not permit of the residence in the Transvaal of educated Indians who might pass the examination test required under Section 4 of the said Bill, by reason of the existence of the Asiatic Registration Act No. 36 of 1908. The Association has been legally advised that, in the absence of any special mention in the Bill, such Asiatics will be subject to the provisions of the said Asiatic Registration Act, and will, therefore, be unable

to enter the Transvaal, or, if they are allowed to do so, they will be obliged to be registered thereunder. The Petitioning Association respectfully submits that British Indians who may pass the education test will be sufficiently identified by reason of such examination, and that, therefore, the Bill may be so amended as to leave no uncertainty as to the right of educated Asiatics passing the education test of entering and remaining in the Transvaal and other Provinces of the Union without being subject to the Registration Laws or such other Laws of the different Provinces.

(b) The Petitioning Association respectfully draws the attention of this Honourable House to the fact that there seems to be no provision in the said Bill protecting the wives and minor children of registered Asiatics which protection has been hitherto enjoyed by them owing to the existence of Act 15 of 1907, Transvaal, together with the Registration Act. Act 15 of 1907 of the Transvaal is to be repealed by the said Bill.

Press Comments

The *Natal Mercury's* leading article on the debate is so fair and clear in its criticism of the Immigration Bill in its present form that we offer no apology for reproducing it below in full:—

After a short but interesting debate, the Immigration Restriction Bill was read a second time in the House of Assembly, but the second reading only affirms the principle of the Bill—viz., that there should be some restriction placed on immigration—but from the nature of the debate it is probable that the Bill will be amended in some important directions in Committee. Mr. Smuts, in the course of his speech moving the second reading, in the first place, drew attention to the correspondence which had taken place on the Indian question between the British Government and the Transvaal, and latterly between the Home Government and the Union Government. The full text of that correspondence has not yet reached us, but the gist of it is that the Imperial Government only ask that the exclusion of immigrants of one portion of the Empire should not be provided for in a manner which subjects them to unnecessary humiliation, and the Earl of Crewe further expresses the hope that Union Ministers should give careful consideration to the Australian precedent. Mr. Smuts in his speech said the Australian test had been adopted in the Bill before the House, but Mr. Alexander, member for the Castle Division of Cape-town, argued that the Minister had only taken the clauses of the Australian Act which suited him, and had

ignored others which provided Parliamentary safeguards against an abuse of authority under the law. Mr. Smuts admitted that the regulations dealing with immigration would be the most important part of the Bill, but there is no obligation to lay them before Parliament for approval, as in the Australian Act, and there are other differences of a far-reaching character. The Australian Act says: "All such regulations shall be laid before both Houses of Parliament within 30 days after the making thereof if the Parliament be then sitting, and if not, then within 30 days after the next meeting of Parliament." The proposed Union Act simply says: "The Governor-General may make regulations not inconsistent with this Act," and then follows a whole host of things which may be governed by regulations, on which Parliament is not to be consulted, or to be allowed to express any opinion. In the Australian Act the principal prohibition test is that "any person" may be excluded "who, when asked to do so by an officer, fails to write out at dictation and sign in the presence of the officer a passage of 50 words in length in any European language directed by the officer." The corresponding clause in the proposed Union Act is that "any person who, when an immigration officer dictates to him not less than 50 words in the language selected by such an officer, fails to write out those words to the satisfaction of that officer," shall be regarded as a prohibited immigrant.

The clause in the Union Bill places far too much power in the hands of the immigration officers, and when this is coupled with the fact that no provision is made for any appeal to the Supreme Court, or any other Court, against a possibly arbitrary and unjust decision of an immigration officer, it must be obvious that some safeguard against an abuse of authority should be provided. There was an instance of this recently brought before the Appellate Division of the Supreme Court of the Union, in the case of Chotabhai v. the Minister of Justice. Lord De Villiers, in giving the judgment of the Court in favour of the appellant, said: "The maintenance of the liberty of the subject is of more importance than even the prevention of undesirable immigration." It is, however, quite possible, and indeed easy, to prevent undesirable immigration, and yet safeguard the liberty of the subject, and it is in this direction that the Bill requires amending. As it stands it bids fair to establish what Lord De Villiers termed a "bureaucratic tyranny," and this is always the tendency of government by regulation, which the Union Government are particularly fond of. There is also the highly important question of domicile. Under the Australian Act it is plainly laid down that a person who has acquired domicile in the Commonwealth, on leaving it temporarily, and

who desires on his return to be exempted from the Immigration Restriction Act, can apply to the Collector of Customs for a certificate, and upon the Collector being satisfied that the applicant is so domiciled, "shall give him a certificate." There is no permissive power placed in the hands of any official. It is "shall," and not "may." It is a right, and not a favour. In the proposed Union Act it is laid down that, in addition to the Minister being allowed the discretion to issue a temporary permit to any prohibited immigrant, he "may also in his discretion issue a permit to any person who at the commencement of this Act is lawfully resident in the Union or any Province, and who, desiring to proceed thereto, with the intention of returning thereto, is for any reason apprehensive that he will be unable to prove on his return that he is not a prohibited immigrant." There is no reason in the world why a matter of this kind should be left to the "discretion" of the Minister. If a person is legally resident in the Union, he should be able to legally claim the right to return; and, further than this, the list of persons exempted from the operations of the law should include the wife and minor children of any person who has the right of domicile and is legally resident in any part of the Union.

Mr. Alexander's criticism of the Bill was a searching one, and there is no doubt that some of his objections will have to be taken into consideration, and it is to be hoped they will be acted upon. The Bill as it stands is a kind of blank cheque, which may be filled up in any way the Government please; and, indeed, Mr. Smuts said "the Government proposed to take very wide powers under the regulations, which really disclosed the policy of the Bill." Of course, the main object of the Bill is to exclude Asiatics, and, with the stoppage of Indian indentured labour, this policy is one that meets with general approval; but those who are already in the country legally, and have been born in the country, must be dealt with justly and fairly. A number of the Free State members manifested a great deal of anxiety as to the possibility of Asiatics entering that Province under the proposed new Act, but it specially provides against movements from one Province to another, and, frankly, it is rather pitiable to hear men of European birth, possessed of practically unlimited legislative power, almost shivering at the idea that a stray Asiatic might cross their borders. As Mr. Smuts said, there was no reason for the fuss made by the Free State. At the present time, outside indentured labour, Asiatic immigration has practically been stopped. No one cares to come and run the risk of being refused entry, and after July 1 there is no doubt that, so far as Asiatics are concerned, the Act

will rarely be called into operation—unless in the case of those who claim domicile in the country; and even this difficulty would soon disappear with the issue of proper certificates under reasonable regulations. It was, surely, the grossest ingratitude on the part of the Free State and some of the back-belt members to insinuate that the Imperial Government were trying to force Asiatics on South Africa. They have, in fact, been blamed by a good many people at Home and in India for having gone much too far in trying to meet the wishes of South Africa, and by doing so violated Imperial obligations to his Majesty's Indian subjects, as laid down in their Charter of 1858. Mr. Smuts has testified to the earnest desire on the part of the Imperial Government to meet South Africa in this particular question, and it is, surely, asking very little in return that the prohibition of such immigration should be carried out in a manner that should not hurt the feelings or susceptibilities of a race that, after all, has behind it high and ancient traditions of culture and learning, and of a civilisation which, if it differs from ours, is worthy of respect. There is general agreement in South Africa, in England, and in India that immigration to this country should cease. The most important step in this direction has been taken by the Government of India, by prohibiting emigration of indentured labour to South Africa from July 1, and it is a travesty of the situation to stand up and censure "Downing Street" for trying to force Asiatics upon this country. It is the same old story of "giving too little, and asking too much" on the part of our Dutch friends. In the Free State they want all the advantages of Union with none of the disadvantages; in South Africa they want all the benefits of the Empire without sharing in the obligations, and this is all the gratitude that is bestowed on a Government in England that has treated the Dutch in this country with a generosity unparalleled in the annals of history, and reposed a confidence in them that is unknown in the history of the peoples of the earth. The new Bill has good points, and in practice we have no doubt it will work quite satisfactorily, provided it is amended so that it will in no way be an infringement of the liberty of the subject, or be liable to be made an instrument of bureaucratic tyranny, as is quite possible and not altogether improbable under existing conditions.

Cape Indians Move

For some time past disunion has existed among the various sections of the Cape British Indian community, but the draft legislation now before the House dealing with immigration and licensing has aroused them to a sense of their position and the need for united action, and last Sunday the

Habibia Society succeeded in bringing together the British Indian League and the British Indian Association at a specially arranged reception. As a consequence, there was held last night at the hall of the association, a very full meeting, representative of the British Indian League, the British Indian Association, the Hindu Union Association, the Madraasi Association, the Habibia Society and the Anjuman Islam, to decide upon a course of action with a view to combat the danger to existing British Indian rights in the Colony, threatened by the draft Bill referred to, and to safeguard their political and civic rights generally. The gathering was presided over by the President of the League and the Association, and included such influential and representative men as Mr. Adam H. G. Mahomed, Mr. A. G. Ghansar, Mr. J. M. H. Gool, Mr. Hiranand and (of Pohoomul Brothers, president of the Hindu Association), Mr. Cassim Ally, Mr. A. I. Gabru, and Dr. Gool.

The meeting, which was very enthusiastic, resolved, unanimously, to form itself into an Association under the name of the Cape British Indian Union, with the object of advancing and protecting its political and civic rights. A powerful Committee of some sixty Members was appointed. Mr. Cassim Ally and Dr. Gool were elected Joint Hon. Secretaries *pro tem.*, and it was unanimously resolved that Mr. L. W. Ritch, who also held authority from the Transvaal and Natal Indian communities, be authorised to represent the Union in its efforts to obtain a modification of the projected immigration and licensing laws.

Reunion Indians

A Correction

The representative of Messrs. Spence and Co. writes to the *Natal Mercury* as under:—

Our attention has been drawn to a paragraph appearing in the issue of the daily *Mercury* dated March 8, under the heading "Indentured Indians Mob their Overseer on Sugar Estate." The statements made in the paragraph referred to are not in accordance with facts. A large number of Indians did not suddenly surround and attack Mr. Swales; he was not struck on the head; neither has he at any time been attacked with cane knives. His assailants numbered two, who, on seeing they could not succeed, ran away. These two men were caught by our own coolies, and handed over to the authorities. As this incident has been so greatly magnified by the publication of the paragraph referred to, and is calculated to do this estate a great deal of harm, we shall be glad if you will at once take steps to contradict the statements referred to.

Union Parliament

[Unless otherwise stated, the selections taken are from Reuter's telegrams]

Immigration Bill

On Monday afternoon in the Legislative Assembly, the Minister of the Interior moved the second reading of the Immigration Restriction Bill. This, he said, dealt with a matter of very considerable importance. Last week he had directed the attention of the members to certain correspondence which had taken place between the late Transvaal Government and the present Union Government on the one side, and the British Government on the other with reference to the Indian question. The Bill was the effect of that correspondence, and expressed the intention of carrying out what had been agreed upon between the two Governments. There had been for a long time one great point at issue between the Transvaal Government and the Asiatic community in the Transvaal in regard to the immigration question. The leaders of the Asiatic community wanted an alteration of the immigration law which would not, so far as the law itself was concerned, differentiate against them. They wanted words used which would apply in that law to all classes of the community. At one time he (General Smuts) took up a fairly strong line in the Transvaal on this matter, but the Government thought that the time had come, now that they had the Union, that they ought to deal with the question on the most comprehensive basis, and now that they did not want to extend the ancient controversy of the Transvaal all over South Africa, they thought a proper opportunity had presented itself for the solution of this question.

They therefore finally accepted the proposals of the British Government as contained in the Blue Book which was laid on the table of the House last Friday.

The Minister went on to quote from the Asiatic Blue Book recently issued. Under the new regulation, he proceeded, they were going to adopt the Australian test before allowing immigrants to enter the Union. The Government's argument in favour of that test was that it had worked well in Australia. Under the Bill it was optional on the Immigration Officer to apply the test. He favoured a policy of that kind, and thought the educational test had in the past imposed many hardships. The adoption of any European language as the test allowed the immigrant to use a language which was of no use in South Africa. It was not intended in future to apply the educational test to Europeans; it should be used simply as a differential test to keep out undesirable persons. Health and sound physique was a matter of far more vital importance than scholar-

ship in some obscure European language. That was the policy they wished to follow under that Act. Powers were taken to apply medical tests not existent in the present laws. It was useless fighting consumption internally, proceeded the Minister—after mentioning that representations had been made to him in the matter—while people acutely suffering from the disease, who could pass the education test, could land on our shores. Under the Act they could schedule any dangerous disease in reference to which they were advised, and could impose medical examinations upon immigrants. The people wanted here were sound and healthy. Persons suffering from disease were not subject to the rigours of the old test, and were allowed in. They were not going to keep able-bodied whites from South Africa, but the diseased and degenerate. For a long time the Levantines from the shores of the Mediterranean, who complied with the education test, had come into the country. It had been impossible to keep them out; but under the new Act this would be made possible. With regard to Indians who might be allowed under the Bill to come in, they would not be confined to any one Province. (A number of protests immediately burst from the back benches debated by the Free State members, and General Smuts turned round to argue gently with his hon. friends.)

"I don't think," he remarked to one member sitting near him, "any of these people are likely to visit the Province of my hon. friend." He added that these educated Indians would be priests, doctors, teachers, and men of that class, and he thought it would be churlish to refuse them liberty to move about freely for the purpose of ministering to the wants of their compatriots.

By way of further mollifying the Free State dissentients the Minister mentioned that it had been customary in the past to allow Indian waiters to enter the Free State, but he has now taken steps to stop that policy. (Cheers.)

Coming to the details of the Bill, the Minister said that Clause (d) of Section 5 was intended to provide for the entry of Portuguese natives for the mines.

General Smuts proceeded to show that natives from Portuguese territories required for mining work would be free to enter the Union without undergoing any test whatever. He had followed the Cape precedent in the matter of exemption, because that was not necessary.

The policy under the new law would not be to apply any education test worth speaking of. He had also left out any reference to South Africans or persons already domiciled in South Africa.

"This," he observed, "is the Immigration Law, and it provides not for the people of South Africa or the

people domiciled in South Africa, but for the people who come to this country for the first time, and therefore it is illogical to except South Africans.

Mr. Advocate ALEXANDER: "They may go away for a trip to England."

General SMUTS: "The Bill does not affect them."

Mr. ALEXANDER: "But how will they get in?"

General SMUTS: "They will come back by ship." (Laughter).

"If," the Minister went on, "I have to refer to domiciled persons I am in trouble at once, because the Asiatic difficulty has come in. That is why I have left it out, but I have left it out not only because of that difficulty, but because it is quite unnecessary. If a person presents himself at the Immigration Office, and says 'I am an old South African,' it is the easiest thing in the world for him to show by letter or otherwise that he is stating the truth."

Finally the Government were given power by the Bill to frame regulations. These regulations would be the most important part of the Bill. The education test was so wide and so severe in form that it was really only when they came to the regulations that the true policy of the Bill would be disclosed. That policy would be as he had indicated, and he hoped it would lead to a more satisfactory state of affairs than they had had in the past, and at the same time would help them to settle the Asiatic difficulty, which had so long troubled South Africa. (Hear, hear.)

Mr. ALEXANDER (Capetown, Castle) feared that the Minister overlooked the fact that the Bill dealt with six different classes of people—namely, Indians in the Transvaal, Natal, and the Cape; Europeans in South Africa, and new European and Asiatic immigrants. He described the measure as revolutionary and extraordinary, and reproved General Smuts for the levity of his answer to interpolation made by him in the course of the Ministerial speech. This, he said, was not the spirit in which to approach a measure which affected the liberties of thousands of the people, not only Indians. He declared that the Indian community was not satisfied with the Bill, and that the Imperial Government was not satisfied. In fact the Bill satisfied nobody. There was no complete acceptance of the Australian Bill. General Smuts had taken a drastic part of that Bill, but had thrown overboard all the Parliamentary safeguards contained in the Australian measure. He had accepted what suited him in the Australian Bill, and thrown overboard what did not suit him.

Reverting to the correspondence with the Imperial Government, Mr. Alexander remarked that it broke off at a very interesting stage. How the Minister of the Interior could say that the Imperial Government was

with him passed his comprehension. GENERAL SMUTS: "They agree to this Bill."

The British Indians of the Transvaal, who communicated with him (the speaker), had complained that they had received legal advice that the Bill did not exempt Asiatics from the operations of their Registration Law, which was one point of difficulty supposed to have been settled by negotiations with the Imperial Government. They were not satisfied on the point of the protection of their children. The Minister had satisfied nobody by the measure. He was asking too much if he expected the Cape and Natal Indians to give up all their rights in order that the Government could affect a settlement in the Transvaal. He went on to refer at length to the test imposed under the Bill, declaring that by repealing the Cape Act of 1906 the Minister left it entirely to the discretion of the Immigration Officer to lay down the status of Viddish as a language. The Cape Act worked extremely well in the matter of the test, while the Free State Act also gave protection to the European immigrant, and he could not understand why the Minister wanted to deal in the manner proposed with the Europeans. The Australian Act laid down that regulations dealing with immigration should be laid before Parliament for approval. Why, he asked, had the Minister not incorporated that clause in the Bill? Then in the Australian Act of 1905, the period of domicile and application, therefore, was laid down as the guiding principle, but this point had been excluded by the Minister. There was no protection even for returning South Africans. Under another sub-section of Clause 4, they might have the unedifying spectacle of the Union Government handing over political refugees to the country whence they came. This would be unique when they considered how many men had sat in that House whose forefathers found this country an asylum from religious persecution. Proceeding, Mr. Alexander said also that opinion differed as to what was "low and degenerate type." No definition was given, and the immigration officer had to decide. In subsequent criticism of the provisions, Mr. Alexander foresaw a legal tangle under Section 7, dealing with persons unlawfully entering one Province from another. As to Clause 11, the immigration officer was given too much power when he was enabled to prevent an immigrant communicating with anyone on the shore, which would entail great hardship. With reference to Clause 25, he feared the interference of the permit system with the ordinary commercial travelling clause which provided for the issue of temporary permits to prohibited immigrants upon conditions such as the Minister might specify. Too much autocratic power was vested

in the Minister, contended Mr. Alexander. Further, in general reference to the immigration laws, he went on to quote from the Select Committee's report, instances of where British subjects had been refused permission to re-land, although previously respectably employed in the country. He asserted that the higher class of passenger had undue consideration. Cases of hardship occurred where women and children had been sent back to England in the winter upon refusal under the immigration test. The Asiatic correspondence had shown that legislation affecting the status of Indians in the Cape and Natal would not be acceptable to the Imperial Government, which had pointed out that the Transvaal policy of exclusion was to be extended to the Union; yet the Minister said the Bill had the assent of the Imperial Government. He then quoted Clause 2 of the Prime Minister's dispatch of Feb. 21, which stated that the Bill would apply only to immigrants, and not to persons domiciled and legally resident in the Union, whose rights in the case of Asiatics are regulated by other laws not repealed in the Bill. He declared this statement absolutely incorrect. The Cape Act of 1906 was to be repealed, and in that way the status of the Cape Indians would be gravely affected. Mr. Alexander intimated that he would introduce a number of amendments in Committee, and he hoped that many of them would be passed. He did not oppose the second reading of the Bill because he wanted to see the immigration laws consolidated. In conclusion, he protested against the power granted the immigration officer, who would have authority greater than that exercised by the Tsar of Russia.

Mr. NATHAN (Von Brandis) dealt with the powers which were proposed to give to the immigration officers, and declared himself strongly opposed to such powers being given to any individual. Dealing with the 1909 report, he pointed out that 192 people were prohibited to land, of which 132 were prohibited owing to illiteracy. He held that, if the immigrant showed that he had sufficient means to keep himself and to make a living, he should not be regarded as undesirable. He declared the Bill did not satisfy the requirements of the Indians.

Mr. VAN NIEKERK (Boshof) said that the matter was one of life and death to the Free State, hence the stringent Act which had been passed there in the past. He feared that if the Asiatic were allowed to settle in one Province, he would also be allowed to settle in another Province. Unless the Minister could satisfy him on this point, it would be his duty to vote against the Bill. He could assure the House that if it had not been for the assurance which they had received that no Asiatic would be allowed to enter the Free State, no Free Stater would have voted for

Union. He agreed that the danger lay in the admission of educated Indians, to whom he attributed the troubles of the Transvaal.

Mr. SCHREINER (Tembuland) considered that of all the Bills produced by the secunity of the Minister during the session the present was the most poisonous. It was right to keep out undesirables, but the House should take the thing into hand at once, and openly say that a period must be put to Asiatic immigration. He would favour such a law, but, at the same time, they were bound to Act fairly and equitably towards every Asiatic in the country. Respecting Clause 4, the speaker showed that the fundamental principle of the Provincial laws which were being now repealed was altered. Previously the immigrant was given the choice of the language used as the test. Now, however, the immigration officer was left to decide, and this wide power gave him the liberty of refusing anybody by imposing dictation in a language he did not understand. The Bill was as much levelled against white immigration as Asiatic. They knew that the Transvaal passive resisters had been advised that they must drop resistance, because the Acts against which they protested would be repealed. Act 38 of the Transvaal was repealed, but Act 36 was not repealed. Would Indians who passed the education test be relieved from the operation of the Registration Act? Then, did the Bill protect minor children and wives of the registered Asiatics, and Asiatics who entered under the education test? Indians in the country wanted to know whether the wives and children of those who passed the education test would be allowed to enter. There was no provision made in the measure. Proceeding to allude to the restrictive regulations affecting the health of immigrants, Mr. Schreiner said he did not think it right to exclude persons suffering from tuberculosis in the stage where the climate of this country gave them a chance of recovery.

Mr. SCHREINER proceeded to refer to the grievances of Indians in Natal, who had served indentures, and who found no remedy in the measures. He supported the second reading, for the sake of those Asiatics in the Transvaal who had been looking forward to the day when they would be able to cease passive resistance. He hoped, however, the Minister would alter the measure in many directions in Committee.

Mr. HENDERSON (Durban) asserted that too much power would be given to the immigration officer under the Bill. In a certain clause of the Bill, he held that control was given to the immigration officer over the master of a ship. There were many points in the Bill to which amendments would have to be made in the Committee stage.

Col. CREWE (East London) considered the criticism levelled against the measure by the member for Capetown Castle as able and just. He pointed out that, as far as Clause 4, dealing with prohibited immigrants, was concerned, it was the outcome of an agreement with the Imperial Government, an agreement absolutely necessary to put an end to the conditions that had not done South Africa credit. He suggested that the second reading should be taken, and in a day or so the amendments considered by the members on that side absolutely necessary could then be drafted. He thought the Minister would be wise to lay on the table as soon as possible the regulations provided for, so that a definite understanding could be gained as to what was a prohibited immigrant as there laid down. He knew the Minister's leaning towards Oriental despotism, but, although the House was prepared to trust any Minister with considerable powers, it was necessary that the House should have some idea of the regulations.

Mr. CRESWELL (Jeppe) asked for enlightenment as to why the Minister, in following the Australian precedent, did not also include the Parliamentary safeguards of the Australian Act. Referring to the clause which the Minister said was to permit the importation of Portuguese natives, he asked that the clause should be relieved of its ambiguity.

Mr. NESER (Potchefstroom) was disappointed that the Minister had not maintained the position he took up when in August last year he wrote Lord Crewe on the subject. He would rather see the law so precisely put as to make it impossible for any Asiatic to come into the country hereafter. He considered the Government showed signs of weakening. The more educated Asiatics they had in this country the more trouble there would be. The Union should once and for all take up a firm stand, and let the Imperial Government know they did not want the Asiatic, and agitation would soon die down. As to the Asiatics now here their competition was very distasteful to a large number of Europeans, but he would like to be fair to every man, whatever his colour. In criticism of the measure, the speaker alluded to the power granted in Clause 23 to expel any person on a warrant, which he considered too wide. He would vote for the measure on the principle that it was impossible to get anything better.

Mr. QUINN (Troyeville) said the difficulty was not so much the Asiatic, who had been very useful in many ways, but whom they all agreed had to go, but the not unheard of powers the Minister proposed to place in the hands of the immigration officer. He thought they should free their minds of any thought of Downing Street interference. The Minister had been met in every particular from Downing

Street. Such references were foolish and dangerous.

Sir P. FITZPATRICK (Pretoria East) said the one thing all agreed upon was that the Immigration of Asiatics and other undesirables had to be stopped—(Hear, Hear)—and secondly, in this they intended to avail themselves of the co-operation of the Imperial Government. There had been a painful experience in the Transvaal. He knew the difficulties the Minister had to face there. Proceeding to point out the changes which had occurred in the position, and the fresh demands made by Asiatics, the speaker said there were circumstances in this settlement which should be dealt with very carefully. They wanted a final settlement. He would first like to be perfectly sure they had satisfied the Imperial Government. Sir Percy quoted from Lord Crewe's letter, referring to the imprisonment of Indians as a source of embarrassment with regard to the Indian Empire. They had to take a very strong attitude, he urged, and not deal with the matter from a purely Provincial point of view. It was of the utmost importance that they should be quite sure, after four years' Provincial dispute in the Transvaal that they were going to have a settlement and were not embarking on a Union dispute of much longer duration. He would like the assurance from the Minister that they were going to have a happy termination of the dispute as far as the Imperial Government was concerned. Proceeding the member referred to the wide powers given to the immigration officers whose authority might restrict the whole tide of immigration unless proper protection were given as might be done in Committee by an amendment of the clause. Concluding Sir Percy urged that there should be no misunderstanding between the Imperial Government, the Union, and the Indian community.

Mr. WESSELS (Bechuanaland) asked how the Government proposed to control immigration through the northern districts. Some arrangement would have to be made with the neighbouring Governments. The restriction of Indians to the different Provinces was a very fair provision.

Mr. BAXTER (Gardens) thought that too much power was given to the officials under the Bill. Although at the present moment the Asiatic question loomed before them, when it was settled the Bill might be put into operation against other classes. The operation of the clause making steamship companies responsible would be to stop the flow of the immigration of any kind into the country.

Sir H. JUTA (Harbour, Capetown) said that as a settlement of a long standing difficulty, the Bill was a weak one. They had to choose the present situation, or give the Minister the power to exclude anyone he liked from the country. He did not see why, after the Union Act, in which

they differentiated between colour in political rights, the Imperial Government should object to their differentiation in the matter before the House. If they had to accept the Bill, they would have to adopt some of the Australian safeguards.

Mr. FICHARDT (Ladybrand) said that the Free State members were prepared to support any measure to prevent the Asiatics in any other Province coming into theirs. This was not a selfish attitude. He viewed with great suspicion any permission to allow a certain percentage of Asiatics in. They did not want to complicate the position by bringing more colour into the country, and adding difficulties. What they wanted to satisfy was the desire of South Africa. They had not the enthusiasm for Downing Street displayed by the member for Troyeville. There was one clause in the correspondence to which he took exception, that alluding to the embarrassments which might be caused in regard to India. What about South Africa's embarrassments, which should also be considered by Downing Street. The free state wished to defend its position, but desired to assist the other Provinces to equally good laws. In spite of Downing Street he hoped that South Africa would take up the position that they meant to keep the Asiatic out. The Free State stood solid on this.

Other Free State members strenuously opposed the Bill on the ground of preserving the Free State for white settlers.

Mr. DUNCAN (Fordsburg) strongly combated any inference that Downing Street was trying to force the Asiatics on South Africa. (Hear, hear.) He quoted from the correspondence to disprove any assertions in this direction. The attitude of Downing Street was clearly set out, that they fully recognised the right of a self-governing community such as the Union to choose the elements of its constituents. There was no standing in the way of South Africa, but the fullest measure of freedom was given in this matter. (Hear, hear.) The Bill was a solution of the difficulties within our own borders, and was worth trying. If it was to be effective in keeping out the Asiatic, there must be a full measure of power given the immigration officer. There could be no differentiation between the Asiatics and other immigrants. He suggested a trial to the measure, even though it gave great powers to an officer which were rarely given.

The MINISTER of the INTERIOR, replying on the debate, paid a tribute to the anxiety of the British Government to help the Transvaal and South Africa. They had done their best to help both parties out of their difficulties. He had listened for an alternative suggestion to that of the Bill but none had been made. The autocratic power which was complained of had worked well in Australia with double the volume of immigra-

tion. He gave the assurance that Yiddish would be included among the languages for the test. The power of the officer could only be exercised subject to the Department and subject to the Minister. He regretted the remarks that had implied a sinister motive behind the measure. He hoped he could give the assurance that no use on a narrow national basis would be made by any Minister of the discretionary powers given. (Hear, hear.) The British Government had agreed to the Bill. He did not know if it would satisfy the Asiatic community completely in South Africa. The Government had thought it best to ascertain what would satisfy the British Government and the Indian Government. If they were satisfied the others would have to fall into line; otherwise it would be the worse for them. The desire of the Government and of the British Government was to stop Asiatic immigration to this country. Regarding the Free State Members' protest, he saw no reason for the fuss made, simply because the few educated Indians admitted could move from Province to Province.

The Bill was read a second time on voices, and the House rose at 11.3.—*Reuter and Natal Advertiser.*

Colonial-Born Indians Association Formed

A public meeting of Colonial-born Indians, convened by Messrs. Lutchman Panday, A. Christopher, S. K. Pather, and K. R. Nayanah, was held in the Union Theatre, Victoria Street, Durban, on the 13th inst., in order to discuss the desirability of the formation of a society specially to watch over the interests of the Colonial-born Indian community, and to consider the operation of the Immigration Bill. Mr. R. N. Moodley, of Maritzburg, was elected to the chair, and amongst those present was Mr. H. S. L. Polak.

It was resolved to form a society, to be known as the Colonial-born Indians Association, and that those present become members of the Association.

Mr. Polak then addressed the meeting at some length on the Immigrants' Restriction Bill, and it was resolved to send a petition to the Assembly, pointing out the hardships that were imposed by the Bill upon Colonial-born Indian and requesting redress.

We beg to thank "Bhusamasoor" for his letter, and are glad to know that the publication by us of the Immigration Bill as a supplement was so much appreciated. We regret that we are unable to reproduce his excellent letter, which also deals with the Transvaal struggle.

Refusal of Licences

The Maritzburg Town Council recently heard a number of appeals by Indian storekeepers against the decision of the Licensing Officer who had refused licences.

Mr. Abdool Karim Osman asked that the matter of his licence should be referred back to the Licensing Officer for further consideration. This was agreed to eventually.

The wholesale licence of Mr. Osman Karim was refused.

Mr. Amod Sahib's licence was refused in spite of the testimony of one of the Councillors that the applicant was "a clean-living Arab, a straightforward business man, who had suffered misfortune through no fault of his own."

A fourth appeal was that of Mr. Ismail Essop Motale, whose licence was refused.

In the annual report of the Madras District People's Association for 1910 it is stated that the position of the Indians in South Africa was among the subjects discussed. A sum of Rs. 60 collected by donations from members has been remitted to the South African League to aid the deportees. In reply to the letter addressed to the Government of India regarding their position, the Government of India were pleased to say that the matter was engaging their attention and it is gratifying to note that our present Viceroy has inaugurated his administration with an announcement that a notification will shortly issue prohibiting immigration into Natal.

Mr. W. J. Bryan, addressing young men in Indiana, said: "My father did not leave me a great deal of money, only about £600, and I am not sure I would have been in the end the gainer had he left me a fortune, because fortune in prospect has ruined more young men than it has ever helped. But he gave me a piece of advice that has been worth more to me than a fortune. He told me that I could afford to be in the minority, but that I could not afford to be wrong on any question. He said that if I was in the minority and right, that I would some day be in the majority, while if I was in the majority and wrong I some day would be in the minority. He believed in the omnipotence of truth, in the final triumph of every righteous cause."

Contents

	Page.
General Smuts and Mr. Gandhi	101
Slavery in Natal	102
From the Editor's Chair	103
Mr. Ritchie's Services	104
Poll-Tax Prosecutions at Stanger	105
The Immigration Bill	106
Reunion Indians	108
Union Parliament	109
Colonial-born Indians	111
Refusal of Licences	111

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts in the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

KANON,

Also at the head Office for S.A.— And, at—

Reuter's Agency,
Davis Buildings,
62 Field Street,
DURHAM.

Reuter's Building,
St. George's Street,
CAPETOWN

Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG

P.O. Box 195.
Store & Packing
Room :
28 President Street.
Residence : Stand 604,
20th Street,
VREDEBORP.

CABLE & TEL. ADD.
"SALOOJEE,"
Location, Johannesburg,

Telephone No. 3673.
Office :
35 President Street,
Johannesburg.

28 President Street, Johannesburg.

Farmers and Produce Merchants can be assured that they will obtain the highest market price and prompt settlement.

REFERENCES : BANK OF AFRICA, LTD.
Market Square, Johannesburg.

SPECIAL—Cape Hanepoot Grapes, Plums, Water Melons, Musk Melons, and every kind of Fruit and Vegetables.

મોહમદ સાલુજી.

મરજુદ અને કમીશન એજન્ટ.

મારી પાસેથી એક વખત માલ મંગાવી ખાતરી તો કરી જુવો. હર હમેશા સારો અને સરલો માલ ખરીદી ફક્ત કમીશનથી મોકલવાનું છે.
જહાનમા વેપારીનો આવેલો માલ—મહેનત કરી સારા ભાવથી કમીશન ઉપર વેંચી છ તરત આવેજની એક આકડા સાથે મોકલી દેવામાં આવ્યા કરશે.
વેંચી વીએરની જાતી માહેતમારી હોવાથી સહાઈની સાથે તજવીજથી દરેક જોજ ખાતરી બરેલી પેકીંગ થશે.

આજ તક હાલમાં—ફરની ફનીપોર્ટ એપ્સ સહેદ-કાળી-અને લાલ.

ફરના તરજુય-અને ખરજુયા : ફરમાજ સામક.

એપલ-પેર-અમ-અને પેચીસ-વએરે દરેક જાતનું ફરદ,
તથા વેજીટેબલ તાજુ મળ્યા કરશે.

ફરફ માટે લએ—એક જોજ આફરીકા મારકેટ રહેવર : જોહાન-સખરમ.

P. O. Box 190—માં કાજળ લખવાથી દરેક તરફનો પુરતો ખુલાસો તાકીદ

થો હમેશાં વીજત સાથે દેવામાં આવશે.

એકવાર જાનમાએકા સેવાની જલસેમાક કરવામાં આવે છે.

મહેર ખબર

હું નીચે સહી કરનાર આથી સહુને ખબર આવું છું કે હું ચાલતા જોસની તા. રકમીના અસદામાં ફેલ જતો હોવાથી મારી પાસે જે કાંઈ કાંઈ માગવું હારવવું હોય તેણે તે વખત દરમિયાન નીચેને સર નામે ફેસલો કરી જવો. પછી હું જવાબ દાર નથી.

(સહી) સોનો આબુદ મીસરી

૧૨૩ કવીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.

NOTICE

As I am going to India on or about the 3rd inst., those who have any account with or against me, should make or obtain settlement before the 23rd inst., after which date I cannot hold myself responsible for any claims upon me.

Soni Anand Misree

123 Queen St., DURBAN

રોકડ ખબર ભાવ

	શી. પે. શી. પે.
ફર માતાલીયા	૧૭ ૬ થી ૧૮ ૦
આવલ માંગ ૧ બસ્તાની	૧૯ ૬ ,, ૨૦ ૦
બીમડીના	૨૪ ૦ ,, ૨૪ ૬
એફ.એફ.ડી.આર	૧૭ ૬ ,, ૧૮ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬ ,, ૧૭ ૦
ચીની સકકર	૨૨ ૦ ,, ૨૩ ૦
ફુડાના	૧૬ ૬ ,, ૨૦ ૦
દેશી ટુવેર ફાળ	૧૭ ૬ ,, ૧૮ ૦
ટુવેરફાળ કનપુરી	૧૮ ૬ ,, ૧૯ ૦
મસુરની	૧૯ ૬ ,, ૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦ ,, ૨૭ ૬
આકડની	૨૮ ૬ ,, ૨૯ ૦
ચરમા મુંબઈના	૧૬ ૦ ,, ૧૬ ૬
,, ફાળ	૨૩ ૬ ,, ૨૪ ૦
વટાણા નાતાલના	૧૭ ૦ ,, ૧૭ ૬
મકાઈ	૧૦ ૬ ,, ૧૦ ૩
જીનીસ	૧૬ ૦ ,, ૨૦ ૬
કડવું તેલ ૧આલન	૩ ૬ ,, ૪ ૦
એરડીનું	૩ ૬ ,, ૪ ૦
મીઠું	૩ ૬ ,, ૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૬ ,, ૫ ૦
ખાંડ સહેદ નાતાલની	૧૭ ૬ ,, ૧૮ ૦
પીળી	૧૬ ૦ ,, ૧૬ ૬
લીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૦ ,, ૧૦ ૬
આટો હાઉસ હોલ	૨૧ ૬ ,, ૨૨ ૦
આટો (અખીલો મીસ)	૨૧ ૬ ,, ૨૨ ૦
સફાઈ સીપારી ૧ રાલ	૭ા ,, ૮
મરચાં	૩૫ ,, ૪

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૯.

ફ્રીડેસ, શનિવાર, તારીખ ૧૮ માર્ચ, ૧૯૧૧.

આંક ૧૧.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૮ માર્ચથી, તા. ૨૪ માર્ચ
સુધી ૬૦ સં. ૧૯૧૧.
હીંદુ-રામણ વદ ૩ થી રામણ વદ ૮
સુધી, સંવત ૧૯૧૭.
મુસલમાન-તા. ૧૬ રબીઉલ અવલથી
તા. ૨૨ રબીઉલ અવલ સુધી ૧૩૨૬ હી.

વાર.	રવિ	સુક્ર	હીંદુ તીથી.	મુસલ. તા.	ખ્રીસ્તી રાજ.
શનિવાર.	૧૮	૧૯	૩	૧૬	૭
રવિવાર.	૧૯	"	૪	૧૭	૮
સોમવાર.	૨૦	"	૫	૧૮	૯
મંગળવાર.	૨૧	"	૬	૧૯	૧૦
બુધવાર.	૨૨	"	૭	૨૦	૧૧
ગુરુવાર.	૨૩	"	૮	૨૧	૧૨
શુક્રવાર.	૨૪	"	૯	૨૨	૧૩

અનુક્રમણિકા.

નવું બીલ પારલામેન્ટમાં ...	૧૫૬
સ્ટેશનમાં જુલમ ...	૧૫૬
નવું બીલ પારલામેન્ટમાં ...	૧૫૬-૧૬૭
જનરલ સમટસ અને મી. ગાંધી ...	૧૬૪
નાદારી કારકની નોંધણી વીગેરે ...	૧૬૪
નવું બીલ અને ટ્રાન્સવાલના હોદ્દી ...	૧૬૫
નવું બીલ અને કોલો. આરન હોદ્દીઓ ...	૧૬૬
નાતાલનું પીટીયન તથા હેલ્થી પીટીયન ...	૧૬૭
નવું બીલ અને કેપના હોદ્દી ...	૧૬૮
તાલ સમાચાર ...	૧૬૯
વિલાયતમાં મી. સીએને માન ...	૧૭૦
પરશુરમ ...	૧૭૧
મહાન નરોના લકમરો ...	૧૭૧
વિલાયતના કાપામાં દક્ષિણ આફ્રીકાના ...	
હોદ્દીનો સવાલ ...	૧૭૨
ઉપાધ્યાય કેસનું ઉપલ ...	૧૭૩
કેપટનનું હળીબીયા યુ. સેન્ટાગ્રી ...	૧૭૩
કેપમાં એશિયાટીક લાઈસેન્સ ...	૧૭૪
સ્ટેશનમાં પોલ્ટેકસની પગવણી ...	૧૭૪

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર તા. ૧૮ માર્ચ, ૧૯૧૧.

નવું બીલ પારલામેન્ટમાં

આ બીલની બીજી સુનાવણીને વખતે જે ચર્ચા થઈ તે બધા હોદ્દીએ વાંચવી ધટે છે. તેમાંથી ધક્કા જાણવાનું મળી રહેશે. નવા બીલમાં ઘટના સુધારા થાય કે નહીં, પણ તે બીલને વિશે શું બોલાયું, તે બીલમાં માત્ર એશિયાટીક સવાલ ઉપર કેટલું વળન આપાયું, તે જોવા જેવું છે. આ બધા પ્રતાપ સલામતની લક્ષણ છે એ સહુ જોઈ શકશે. લોર્ડ કરીયુએ ૧૯૦૮ માં એક વિચાર બતાવ્યો. તેજ સાહેબે પાછો બીજો વિચાર બતાવ્યો, ને જનરલ બોથાની પાસે વિનંતિ કરી કે તેણે હોદ્દીની માનણી સ્વીકારવી જોઈએ. જેમ સલામત બંધાયું તેમ તેમ વડી સરકારના વિચાર તેમજ અહીંની સરકાર ના વિચાર બદલાતા ગયા છે. કદિ ૧૯૦૭ નો બીજો કાયદો રદ નહીં કરીએ, તે કરવાનું કશુંયું. કદિ મરજીયાત રજીસ્ટર નહીં સ્વીકારીએ, તે સ્વીકારીએ. કદિ બહેલાને નહીં આવવા દઈએ, તેને નોખા કાયદાથી આવવા દેવાની હા પાડી. તેથી આજના તો નહોતજ વધીએ : જો એશિયાટીકની માનણી કમ્પલ કરીએ તો તે અનીતિ ગણાય : આ અનીતિ હવે સુધ મળ છે, અને એશિયાટીકની માનણી કમ્પલ થઈ છે. એવી માનણી કમ્પલ કરી તેમાં મળ્યું શું? આવો સવાલ પુછાયો. તેનો જવાબ બીલ પસાર મન ગમતી રીતે થયા પછી વિચારશું.

હાલ એટલુંજ જાણ્યું. જોઈએ કે બોધું કે વનું જે માગેલું તે મળવાનો ખુદો જમલનો છે. સર પ્રસીડીટક પેટીક જે એક વેળા આપણને ધમકાવતા તે હવે એમ કહે છે કે જનરલ સમટસ ને લાજમ છે કે તેણે એશિયાટીકને સંતોષ આપવો. તેઓ સાહેબને આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં સલામત પ્રસારે તેની ધાસ્તિ છે. મી. ડાંગન જેણે ખુની કાયદો ધડેલો તે હવે જણાવે છે કે તે

કાયદો બલે જાય, તે આ નવા કાયદાને સલામત બંધ પડે તો ઠીક થાય. જોકે પણ મેન્નર સલામતની સામે નથી બોલ્યો જણાવ્યો. આથી બીજી વધારે જીન કોને કહીએ ?

સ્ટેશનમાં જુલમ

સ્ટેશન જુલમના સ્થળ તરીકે નામ કાઢે એવું લાગે છે. ચોડાજ દિવસ ઉપર ૧૦૦ ઉપરાંત ગીરમીટીઆને કામ ઉઠાવા ના આરોપ માટે પકડવામાં આવ્યા હતા. તેઓ જેમથી ડર્યા નહીં અને તેથી તેઓ તુરતજ છુટા થવા લક્ષિતમાન થયા હતા. જેલની સગવડો કરાવવામાં કાયદો ન કાઢવા થી માલીકે હવે ગીરમીટીઆને બીજી રીતે સપડાવ્યા છે. તેમના દરેકના પમારમાં થી દંડની રકમના સી. ૧૦/- કાપી લેવા માં આવ્યા છે એવા ખબર મળ્યા છે. આ પગલું ગેરકાયદે લાગે છે, અને તેથી કોમિસ તે બાબતમાં પગલાં લેશે એવી અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ. અમે એવી પણ ઉમેદ રાખીએ છીએ કે ગીરમીટી આઓને ગીરમીટીની ગુલામીમાં ફરીથી ન ફસાવાને સમજાવવા આવ્યા કાયદાને ઉપયોગમાં લેવામાં આવશે.

જેલમાં જઈને અગાન ગીરમીટીઆઓ એ જેટલું કર્યું, તેટલું વધારે સમજદાર હોદ્દીઓ ન કરી શક્યા એ દિલગીર કર નાર છે. માલાવેરે અથવા કુતરાવેરે મોડો કારવા માટે જે સજાઓ થવાનું અમારા સ્ટેશનના ખબરપત્રમાં કહ્યું છે તે જોખમી જુલમ બતાવે છે. તેથી ગેર વાજબી દંડ ન ભરતા જેલ જવાનું હોદ્દી ઓને લાજમ હતું. જો તેઓ જેલથી આમ ડરતા હોય તો બહેતર હતું કે તેમણે પોતાના વેરા મુક્તસર ભરવા હતા. પોલ ટેકસ ભરવાની કે એવી બીજી બાબ તેમાં ગોરાની જેમ છુટથી વરતવું હોય તો હોદ્દીઓએ એટલું તો અવશ્ય જાણ્યું જોઈએ કે તેઓ હમેશાં જેલ જવા તક પાર હોવા જોઈએ.

નવું બીલ પારલામેન્ટમાં

બીલુ વાંચન અને ભાષણ

સોમવારે યુનિયન પારલામેન્ટમાં છપીએ કન બીલને બીજા વાંચનમાંથી પાસ કરવાની હરખાસ્ત મુદ્દી પ્રધાને રજૂ કરી હતી. તેમ કરતાં તેમણે જણાવ્યું કે આ બીલ બહુ અગત્યની બાબત કાયદામાં લીધે છે. હોદ્દી સવાલ સંબંધમાં ટરાંસવાલ સરકાર તથા યુનિયન સરકારને

વડી સરકાર સાથે આલેશ

પત્રવહેવાર

વિષે મેં વાત કરી હતી. આ બીલ તે પત્રવહેવારનું પરિણામ છે, અને તે બંને સરકારો વચ્ચે કબજા મેળવેલા હતા તેવા બહાસ રહે છે. જાઓ રખત થયાં છપીએ કનના સવાલ પર ટરાંસવાલની હોદ્દી કામ અને ટરાંસવાલ સરકાર વચ્ચે એક મોટો વાંધો પડ્યો હતો. એક્ષીઆ ટીક કામના આગેવાનો છપીએ કન બીલમાં એવો સુધારો માગતા હતા કે કાયદાની અંદર તેમની સામે કોમી તફાવત ન પડવો જોઈએ. તેઓ એવા સુદ્ધ વપરા વવા માગતા હતા કે જે કામના બધા વર્ગને કાયદામાં એકસરખા લાગુ પડે (પછી તેમણે એશીઆટીક બ્લુ કુકમાંથી કિતારાઓ આપીને કહ્યું કે) નવા બીલમાં છપીએ કને કાયદા કરવા માટે આજેલી અને પરીક્ષા કાયદા કરવાની છે. એ પરીક્ષાની તરફેણમાં સરકારની એ લીધે છે કે તે આજેલીઆમાં સારી રીતે કામ કરી શકે છે, બીલતલે.

પરીક્ષા

નું શું કરવું તે છપીએ કન અમલદારની મુનસરી ઉપર છે. તે જાતની રાજનીતિ અને પસંદ પડે છે, અને મને લાગે છે કે કેળવણીની પરીક્ષાથી જીવકાળમાં ઘણી હાડમારીઓ નખાઈ છે. પરીક્ષા માટે યુરોપની કોઈ પણ ભાષા પસંદ કરવા દેવાથી દક્ષિણ આફ્રિકાને કાંઈ કામ ન હોય એવા છપીએ કને કાયદા થઈ શકતા. ભવિષ્યમાં કેળવણીની પરીક્ષા ગોરાઓને લાગુ પાડવા વિચાર નથી; ન છત્તવા જોમ લોકોને અટકાવવા માટે તફાવત પાડવા ખાતરજ પરીક્ષાને ઉપયોગ કરવામાં આવશે કોઈ અધારમાં પડેલી મુશ્કેલી ભાષામાં વિદ્વાન કરતાં ચીરની તાદુરસ્તી અને મજબૂત બાધો વધારે અમલમાં છે. આ કાયદાતલે એ રાજ

નીતિ પ્રમાણે ચલાવવાની અમારી ઇચ્છા છે. કાલના કાયદામાં

હાકતરી પરીક્ષા

ની વાત નથી તે કાયદા કરવાનું નવા કાયદામાં સત્તા લેવાઈ છે. જે કાયદા પીડાતા દરદીઓ કેળવણીની પરીક્ષા પાસ કરીને કાયદા થયા હશે તો પછી કાયદુ દરદ નાણુદ કરવાની આપણે મને તેટલી મહેનત લમજો તે નકામી જમ. આ કાયદાતલે જે રાજ સંબંધમાં વાંધો જુદો હોય તેને કાયદાતલે લાવી શકાશે. આ તે સંબંધમાં હાકતરી પરીક્ષા કાયદા કરી શકાશે જેઓ મજબૂત અને તાદુરસ્ત છે એવા લોકોનું અહીં કામ છે. રાજથી પીડાતા લોકોની આકરી પરીક્ષા ન લેવાતી અને તેઓ આવી શકતા બળવાન ગોરાઓને નહીં પણ રોગીઓ અને અધમ લોકોને અમે દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી બહાર રાખવા માગીએ છીએ જુમધ્ય સમુદ્રપરના લેવેનકાઇન જાતના રેલીઆ લોકો કેળવણીની પરીક્ષા પાસ કરવાથી આવી શકતા હતા. તેમ ને બહાર રાખવાનું અસંભવિત હતું. પછી નવા કાયદાતલે તેમને અટકાવી શકાશે. નવા બીલતલે જે હોદ્દીઓને આવવા દેવામાં આવશે તેને અમુક

એક માંતમાંજ રહેવું

એવી બંધી કરવામાં આવશે નહીં. પ મી કલમનો (ડી) ફરો આજો માટે પોર મુગીક નેટીવોને લાવવા સારું છે. ૨૨ મી કલમ અમુક ચુન્કા માટે સળપાન ફરેલા પરદેશીઓ દૂર કરવા માટે છે. ધારાઓતલે બહુ વિચળ સત્તા લેવાને યુનિયન સરકારનો હરાદો છે, અને ધારા આવડેજ બીલમાંની રાજનીતિ ખરી રીતે પ્રગટ થાય તેમ છે.

મી. આલેકઝાંદરે

(કેપટાઉન, કેસલ) કહ્યું કે ટરાંસવાલ નાતાલ તથા કેપના હોદ્દી, દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરા, તથા નવા આવનારા ગોરા અને એશીઆટીક એમ છ જુદા જુદા વર્ગને બીલ લાગુ પડે છે તે જુલી જવા માં આવે છે. આજેલીઅન મુદ્દાનો સપુ રજુ સ્વીકાર થયો છે એવું કહી નથી તેમાંથી પ્રધાને પોતાને જોડતી કલમે લીધી છે. ટરાંસવાલના હોદ્દીઓએ મારી સાથે પત્ર વહેવાર ચલાવ્યો છે તેમાં તે જો જણાવે છે કે બીલથી એશીઆટીક ને રજીસ્ટર થવામાંથી મુક્ત કરવામાં આવતા નથી, અને આ વાંધાનો વડી સરકાર સાથે થયેલી મસલતથી નીકાલ થાય

એમ ધારવામાં આવ્યું છે. તેમનાં હોદ્દી રાંતા રજીસ્ટ્ર સંબંધમાં તેમને સતોષ થયો નથી પ્રધાને પોતાના બીલથી કોઈ ને સતોષ આપ્યો નથી. સરકાર ટરાંસવાલમાં નીરેકો કરવા શક્તિમાન થાય તેટલા સાફ કેપ તથા નાતાલના હોદ્દીઓ પોતાના બધા હક જતા કરે એવી વડી પ્રધાન રાખતા હોય તો તે વધુ પડતું છે. બીડીશ (જુલુ લોકોની) ભાષાને પરીક્ષા માં કાયદા કરવામાં આવશે કે નહીં તે

છપીએ કન અમલદારની મુનસરી

પર મુકાય છે. સુમવાએલી રીતે ગોરા ઓ તરફ શા માટે વરતવામાં આવશે તે કું સમજી શકતો નથી. આજેલીઅન કાયદામાં એવું કહ્યું છે કે છપીએ કન સંબંધી ધારાઓને મંજૂરી માટે પારલામેન્ટ આગળ મુકવા જોઈએ. કું પુછું છું કે તે કલમ પ્રધાને શા માટે બીલમાં કાયદા નથી કરી? ડોમીસાઇલની મુક્ત ને વિચારમાં લેવાનું આસરેલીઅન કાયદામાં કહેવાયું છે, પછી આ બીલમાં તે વાત પ્રધાને બાતલ કરી છે. પાછા આવતા સાઉથ આફ્રિકાને માટે પછી કાંઈ રજીસ્ટ્ર નથી. રાજદારી કેદીઓ બંધાથી આવ્યા હોય ત્યાં તેમને પાછા મોકલી દેવાની સત્તા ૪ થી કલમની પેટા કલમથી મળે છે. આ કલમની ૭ મી કલમ મુજબ એક બીજા પ્રાંતમાંથી ગેર કાયદે કાયદા થતા સપ્તેસો સંબંધમાં કાયદાનો ગુંચવાડો થશે. ૧૨ મી કલમ થી છપીએ કને કીનારાપરના કોઈ માણસ સાથે વહેવાર ચલાવતાં અટકાવવાની સત્તા છપીએ કન અમલદારને આપી છે તે વધુ પડતી છે. એશીઆટીક સંબંધી પત્ર વહેવાર બતાવે છે કે

કેપ અને નાતાલના હોદ્દીઓ

દરજાને લગતી બાબત, (ટરાંસવાલની અટકાયતની રાજનીતિ આખા દક્ષિણ આફ્રિકાને લાગુ પાડવામાં આવી છે, તેથી વડી સરકારને માન્ય થશે નહીં, છતાં પ્રધાને કહ્યું છે કે બીલ વડી સરકારને મંજૂર છે! તા ૨૧ મી ફેબ્રુઆરીના લખાણમાં પ્રધાને કહ્યું છે કે “બીલ માત્ર છપીએ કને લાગુ પડશે; નહીં કે યુનિયનમાં કાયદેસર રહીશ અને ડોમીસાઇલ થએલા લોકોને, તેવા વર્ગના એશીઆટીક લોકોના હક સંબંધી કાયદા બીલથી રદ કરવામાં આવ્યા નથી.” આ કહેવું તબન જુલુ બરેલું છે. ૧૯૦૬ નો કેપનો કાયદો રદ કરવામાં આવનાર છે, અને ત્રીધે કેપના હોદ્દીની સ્થિતિને

મંત્રીર ધરે પહોંચે. છેવટમાં મી. આલેક્ઝાન્ડરે ઇમીએશન અમલદારને બાપા એવી સલાહ સાથે પ્રોટેસ્ટ કર્યો, અને કહ્યું કે તેની સન્તા રશિયાના કારના કરતાં પણ વધી જાય છે.

મી. સેમ્પસને

મીરમીટીઆ જોરા મચુરી સંબંધમાં સુચના કરી.

મી. હોન્ડ

(વીનબરમ) એ દિલ્લીની બનાવી કે બીલ જોઈએ તેટલું દુર જવું નથી. એકમતે માન્યતા કરી છે કે એશીઆટીક લાવવાનું તકન બંધ થયું જોઈએ. આ લોકે સાગણી બન જવાર ન જવા દેવી જોઈએ. હું આશા રાખું છું કે કોઈ એશીઆટીક ફ્રી સ્ટેટમાં કાબલ ન થઈ શકે એવા સુધારા કરવામાં આવશે એશીઆટીક એક પ્રાંતમાંથી બીજામાં ન ફરી શકે એમ જોવાને હું ઇચ્છું છું.

મી. ક્રીસ્ટીઅન બોથા

એ પ્રોટેસ્ટ કર્યો કે કાબલને ફ્રી સ્ટેટને ન લાગુ પાડવું જોઈએ. યુનિયનમાં કાબલ થતી વખતે અમને એક વચન એવું આપવામાં આવ્યું હતું કે એશીઆટીક સંબંધી ફ્રી સ્ટેટના કાબલમાં કંઈ હાથ નહીં ધાલવામાં આવે. જો આ બીલ ફ્રી સ્ટેટને લાગુ પાડવામાં આવે તો એ વચનનો ભંગ થશે ગણ્યો.

મી. સ્ટોલે

(બોસ્ટોન) પશુ હોંદીએને ફ્રી સ્ટેટમાં કાબલ કરવાની સાથે વાંધા લીધો ને કહ્યું કે અમે વગર કેળવણીના હોંદી થી એટલા બધા ડરતા નથી. પણ અમારો વાંધો કેળવણી સાથે છે.

મી. નેધને

(વાન નરેનડીસ) ઇમીએશન અમલદારો ને આપવાની સન્તા સાથે વાંધા લીધો, અને કેમપ્પથુ સાથેસને એવી સન્તા આપવામાં આવે તેથી પોતે સખત રીતે વિરુદ્ધ છે એમ જાહેર કર્યું. જો ગુજરાતનાં પુરતા સાધનો પોતાની પાસે છે અને રોજ મેળવી શકે તેમ છે એવું ઇમીએશન બતાવી આપે તો તેને ન હમ્મજ વાળે ન મથુલો જોઈએ. બીલથી હોંદીઓની માગણી મળી નથી રહેતી એમ તેમણે જાહેર કર્યું.

મી. વાનનીકરકે

(બોસ્ટોન) કહ્યું કે આ બાબતને ફ્રી સ્ટેટ જીંદગી સાટે લડવા જેવી મણે છે. તેથીજ તેનો ઉકેલો કાબલો પાસ થયો હતો અને બીલ લાગે છે કે જો એશીઆટીકને એક પ્રાંતમાં વસવા દેવામાં

આવશે તો તેને બીજા પ્રાંતમાં પણ વસવા દેવાશે. જો પ્રધાન આ બાબતમાં અને સતોષ આપે નહીં તો હું બીલ ની વિરુદ્ધ વોટ આપીશ. હું પાગલામેટ ને ખાતરી આપું છું કે ફ્રી સ્ટેટમાં એ કે એશીઆટીકને કાબલ કરવામાં આવશે નહીં એવી ખાતરી ન મળી હોત તો કોઈ પણ ફ્રી સ્ટેટવાળો યુનિયન કરતા વોટ આપત નહીં. કેળવણી હોંદીના કાબલ થવાથી અવ ઉત્પન્ન થાય છે એ વાતને હું મળનો થાઉં છું. દરેકસવાલની મુશીબત પણ કેળવણીના નીંદોને લીધેજ થવા પામી છે.

મી. સારાઈનરે

(ટેમ્પુ લેન્ડ) કહ્યું કે પ્રધાનની ચતુરાઈથી ઉત્પન્ન થયેલાં બધાં બીલોમાં આ સૌથી ઝેરી છે. ન હમ્મજાળેમ (અનડીસાયરેબલ) ને અટકાવવા એ બનાબર છે, પણ સલાએ તે બાબત તુરંત હાથમાં લઈને ખુલે ખુલું કહેવું જોઈએ કે તે એશીઆટીક ઇમીએશન બંધ કરશે. એવા કાબલની હું તરફેણ કરીશ, પણ સાથે આપણે આ મુલકના દરેક રહીશ એશીઆટીક તરફ ઇન્સાફ થી અને વાજબી રીતે વરતવા બધાયેલા છીએ એ પણ કહેવું જોઈએ. પ્રાંતોના અમાલના કાબલમાં આપણી પસંદગી કરવાનો ઇમીએશનને હક હતો. હવે આ હક અમલદારને મળે છે. આવી બહોળી સન્તાથી અનુભવી બાપામાં ડીકરેશન લખાવી મમે તેને તે અટકાવી શકશે. બીલ જેટલું એશીઆટીક ઇમીએશન સાથે છે તેટલુંજ જોરાના ઇમીએશન સાથે છે. દરેકસવાલના સલામતીએને લડત બંધ કરવા સલાહ આપવામાં આવી છે, કેમકે જે કાબલો સાથે તેમનો પ્રોટેસ્ટ હતો તે રહ કરવામાં આવે છે. દરેકસવાલનો ઠટ મો કાબલો રહ થયો છે, પણ ડક મો રહ નથી થયો. કેળવણીની પરીક્ષા પસાર કરે તેવા હોંદીને રજીસ્ટ્રેશન કાબલમાંથી મુક્ત કરવામાં આવશે? વળી રજીસ્ટર થયેલ એશીઆટીકનાં તથા કેળવણીને આવનાર એશીઆટીકનાં બાઇડી છોકરાં તું રક્ષણ બીલમાં છે? હોંદીઓ પુછે છે કે પરીક્ષા પાસ કરનાર કેળવણી હોંદીનાં બાઇડી છોકરાંને કાબલ થવા દેવામાં આવશે કે નહીં. બીલની બહાર તે સંબંધમાં કંઈ બંધરૂઆ નથી.

સારખાદ જ વાળે સલા બંધ રહી અને ફરીયા આઠ વાગે શરૂ થઈ. મી. સારાઈનરે પોતાનું બાપણ આમજી ચલાવતાં કહ્યું કે દરેકસવાલના સલામતી

એશીઆટીકની ખાતર હું બીલ વાંચન ને રોકી આપું છું. છતાં હું આશા રાખું છું કે ઇમીએશન પ્રધાન બીલને ઘણી રીતે સુધારશે.

મી. સીરફે

(રીસબરમ) કહ્યું કે ફ્રી સ્ટેટને એશીઆટીક બીલકલ જોઈએ નહીં. લાંબા લુલા લુલા કાબલએ બહુ સતોષકારક કામ કર્યું છે. જો અમુક સુધારા કરવાને પ્રધાન ખાતરી ન આપે તો હું બીલ વિરુદ્ધ મત આપીશ.

મી. ગ્રોબલરે

એશીઆટીક વિરુદ્ધના પીટીશનોપર બાબત એવી ઉપરનાને મળવું બાપણ કર્યું.

મી. હેમરે

(ફ્રીપુરટ) કહ્યું કે વડી સરકારની સગવડ વિષે બહુ કહેવામાં આવ્યું છે; પણ વડી સરકારની સગવડ મમે તે હોવા તે દક્ષિણ આફ્રિકાની સગવડ નથી. અને ચોખ્ખું કહેવું જોઈએ કે આપણે આપણા ધરની બાબતમાં કુલ મુખત્યાર છીએ.

મી. મેન્ડરે

(હેરીસમીથ) કહ્યું કે ફ્રી સ્ટેટ જોરાએ તો મુલક છે. લાંબા કાબલ કરનારાઓ ની એશીઆટીકને દુર રાખવાની કાળજી તું તે પરિણામ છે. હું સરકારને ખબર કરું છું કે એશીઆટીકને કાબલ થવા ની અને મુલકને ખરાબ કરવાની છુટી આપવી નહીં.

કરનલ કીશુ

(હરટ લડન) એ મી. આલેક્ઝાન્ડરની ટીકાનાં વખાણ કર્યાં, ને કહ્યું કે બીલ વાંચન પાસ કરવું, જેથી ઇમીએશન માટે કાબલ કરવાના ઘટના સુધારા થઈ ને તકવાર કરી શકાય. બીલ સંબંધી ધારાએ રજુ કરવાની તેણે પ્રધાનને અલામત્ય કરી, જેથી તેમાં પ્રોક્લીમીટેડ ઇમીએશનને મથુલામાં આવશે તે ચોક્કસ અજાણ થશે.

મી. લુખરે

(વોલરસ્ટમ) ફ્રી સ્ટેટવાળા મેન્ડરે સાથે મળતાપણુ બતાવ્યું ને કહ્યું કે હોંદીએને અહીંથી કાઢવા માટે તુલસાની આપવા મામતના લોકો તકવાર છે. જો પ્રધાન વિશેષ ખાતરી ન આપે તો બીલ વિરુદ્ધ પોતે પોતાનો મત આપશે એમ અજાણ્યુ.

મી. હરેસવેલે

(જેપી) કહ્યું કે પ્રધાને આસ્ટ્રેલીઅન કાબલાનું અનુકરણ કર્યું છે પણ તેમાં પાલમેન્ટની સત્તાથી જે સહીઅનગતી

રહી છે તે માટે હાખલ કરવામાં નથી આવેલ ?

મી. નેસરે

(પોસ્ટરૂમ) કહ્યું કે મહા સાલ આગ રૂઠમાં ભેરડ કરીયુંને હાખલ કરતી વખતે ધારેલા વલણને પ્રધાન વળગી રહેલ નથી તે નિરાશા થવા જેવું છે. હું તો કાચ હામાં એવી મોખવટ જોવા માગું છું કે જેથી હવે પછી મુલકમાં કોઈ એશીઆ દીકને આવવાનું અસંભવિત થાય. હું ધારું છું કે સરકારે નળગાંધનાં ચિન્હ ખતાવ્યાં છે. આ મુલકમાં જેમ વધારે ફળવાએલા એશીઆટીક હશે તેમ વધારે હેરાનખત ભોમવળી પડશે. યુનિયને હમેશને માટે એકવાર મળ્યુંત મોરચે બાંધવો જોઈએ, અને વડી સરકારને ખબર પાડવી જોઈએ કે અમે એશીઆ દીકને માનતા નથી, એટલે તુરત એજીટ શન પડી જાંમશે. જે એશીઆટીક અહીં આ છે તેમની હરીફાઈ મોરચેને બહુ કડવી લાગે છે. પણ માણસનો રંગ મને તેવો હોય જતાં તેના તરફ ધનસાથી થવાનું હું પસંદ કરું છું. જે ખીલ કરતાં વધારે સારું ખીલ મળવાનું અસંભવિત છે એ જોતાં હું ખીલની તરફેણમાં વોટ આપીશ.

મી. કવીને

(ટ્રોપીલી) કહ્યું કે મુસ્કેલી એશીઆ દીક સંબંધમાં એટલી બધી નથી. તે ધણી રીતે બહુ ઉપયોગી થયો છે, પણ તેણે હવે જવું પડશે એ સહુ કહ્યું કરે છે. મુશીબત છે તે ઇમીગ્રેશન અમલ દારના હાથમાં એટલી બધી બહોળી સત્તા આપવા ધારી છે તે સંબંધમાં છે. ડાઉ નીંગ્સ ઓટ (વડી સરકાર) વાળા વચ્ચે પુરૂષો એ વિચાર સહુએ પોતાના મનમાં થી કાઢી નાખવાનો છે. દરેક આખત માં ડાઉનીંગ ઓટને મીનીસ્ટરે મળવું પડ્યું છે. આવી વાત કહેવી તે મુરખાઈ ભરેલું તથા ભયંકર છે.

મી. આર્થર

(યુરેકટ) ફી રેટના મેંબરો સાથે મળવાપણું ખતાવ્યું. મુલક ખીલને આપકાર આપે છે. હું આસા રાખું છું કે એશીઆટીક ઇમીગ્રેશન અટકાવવાની રાજનીતિ સરકાર માથુ રાખશે.

મી. સ્ટેલરે

(સેકસવીલ) ફી રેટની એશીઆટીક કીલસાલના પ્રતિકાકે વિષે પ્રશ્નો કર્યા, અને કહ્યું કે સરકારે એક પણ એશીઆટીકને, પછી તે કેળવણી હોય કે ન હોય, અસાધી સરકારે એળગવા ન દેવો.

જે આપણને પાપમાલ કરનાર લાગે તેવું કાંઈ પણ કરવા વડી સરકારે આપણને ન કહેવું જોઈએ.

મી. વીલ્કોક્સ

(ફારેસમીથ) ફી રેટના મેંબરો સાથે મળવાપણું ખતાવ્યું.

મી. વેનરે

(ગુડહાઉસ) કહ્યું કે કેપની આખતમાં ખીલ જોઈએ તેહલું આખળ જરૂર નથી. જે એશીઆટીક સવાલનો બટતી રીતે નીકાલ કરવો હોય તો કેમ માટે વધારે આકરા કાનુનો જોઈએ.

મી. વરમારે

(લીયનખરગ) કહ્યું કે આપણે એવા ખીલની જરૂર છે કે જે દક્ષિણ આફ્રિકા માં "પીગ્" ઇમીગ્રેશન થવાનું સાવ અસંભવિત કરે. એશીઆટીકને ધર કે દુકાન જે કોઈ માણસ ભાડે આપે તેને સખ થવી જોઈએ. આ રીતજ એ આખતનો નીકાલ કરવા માટે અસરકારક છે.

સર પી. રીટ્ઝબેરીક

(પ્રીટોરીઆ ઇસ્ટ) જે આખતમાં બધા એકમત થયા છે તે એ છે કે એશીઆટીક અને ખીળ 'અનડીઝાયરેબલ' નું ઇમીગ્રેશન બંધ થવું જોઈએ; (સાંભળો, સાંભળો) તથા ખીળું એ કે આ આખતમાં આપણને વડી સરકારની સહાયતા મળવી જોઈએ. ટરાંસવાલમાં બહુ દુખ હાયક અનુભવ મળ્યો છે. પ્રધાનને જે મુશીબતે નડી છે તે હું બહુ છું. આ સમાધાની સંબંધમાં એવી આખતો સમા એલી છે કે જે બરોબર હાયમાં સેવાવી જોઈએ. આપણે જેવટની સમાધાની માગીએ છીએ. વડી સરકારને સંતોષ થશે એ વાતની ખાતરી કરવી જોઈએ, હાંદીઓની જેલ સંબંધમાં હાંદીમાં મુશીબત ઉભી થાય છે એવા લોરડ કરી યુના હાખાણુપર ખ્યાન જેઓને કહ્યું કે આપણે બહુ મજબૂત વલણ પકડવું જોઈએ. ટરાંસવાલના છેલ્લા ચાર વરસ ના અનુભવને લીધે જરૂર છે કે ટરાંસવાલની તકરારનો નીવેડો થશે, અને આખા યુનિયનપર ફેલાય એવી મોટી તકરાર નહીં બને, એ વાતની પુરી ખાતરી કરવી. વડી સરકારની સાથે તો સંતોષકારક સમાધાન થયું છે એ વાતની પ્રધાન પાસેથી હું ખાતરી માગું છું. ઇમીગ્રેશન અમલદારને અપાં એલી સંતાથી બહુ ઇમીગ્રેશન બંધ થાય તેમ છે તેમાં ઇમીટીની અંદર સુધારો કરવો જોઈએ. વડી સરકાર, યુનિયન

સરકાર, અને હાંદી કોમ વચ્ચે કાંઈ જેર સમજ ન રહે તે માટે તેમણે આમલક થઈ હતા.

મી. વેસલ્સ

(વેન્ચુએનાલેક) ઉત્તરના ડીક્વીકોમાં ઇમીગ્રેશનપર કાણુ એળવવા સરકાર શું કરવા માગે છે ? પાડોશી સરકાર સાથે એ આખતમાં કાંઈક મોઠવણુ કરવી જોઈએ. હાંદીઓને તેઓ જે જે પ્રાંતમાં કોમ તેની બહાર ન જવાની મોઠવણુ થય તે બહુ વાજબી છે.

મી. બકસારે

(મારડન્સ) કહ્યું કે ઇમીગ્રેશન અમલ દારને બહુ ભારે પડતી સત્તા આપાઈ છે. જે કે હાલ એશીઆટીક સવાલ આપણી નજર આગળ ખડો છે, પણ બ્યારે તે નો નીવેડો થશે ભારે આ કલમો ખીળ વરચો સામે અમલમાં આવશે. વહાણ વાળાઓપર જોખમદારીઓ નાખનારી કલમેને લીધે કોઈપણ જાતનું ઇમીગ્રેશન આ મુલકમાં થતું બંધ પડશે.

સર એચ. જુલ

(હારબર, કેપટાઉન) લાંબા વખતની મુશીબતનો નીવેડો કરનાર તરીકે ખીલ નખળું છે. કાંતો આપણને હાલની સ્થિતિ પસંદ કરવી પડશે, અથવા તો મને તે માણસને અટકાવવાની સત્તા પ્રધાનને આપવી પડશે. યુનિયન કાયદા માં જુલ જુલ રંગ વચ્ચે રાજદારી હક સંબંધી તફાવત હાખલ કરવામાં આવ્યો છે; હવે આ ઇમીગ્રેશનની આખતમાં તફાવત હાખલ કરવામાં વડી સરકાર આ માટે આડે આવે છે તે હું સમજી શકતો નથી. જે આપણે આ ખીલ કહ્યું કર વુંજ પડે તો આપણે આરંગેલીઅન કાયદામાં છે એવી સહીસલામતીઓ હાખલ કરવી પડશે.

મી. ફીચારડ

(લેડીબરેક) કોમ પ્રાંતના લોકો પોતાના પ્રાંતમાં હાખલ ન થય શકે એવું કર નારા કોષપણુ પગલાંને ફી રેટના મેંબરો દેકા આપશે. આ આપમતલખી વલણુ નથી. એશીઆટીકને અત્યુક પ્રમાણમાં હાખલ કરવા હીએ એવા ખીલ તરફ હું સંદેહની નજરથી જોઉં છું. મુલકમાં વધારે રંગ હાખલ કરીને, અને તે રીતે મુસ્કેલીઓ હમેરોને મામલો વધારે ગુચ વાડા ભરેલો કરવા આપણે માનતા નથી. આપણે દક્ષિણ આફ્રિકાની જે ઇમ્પા હોય તે પુરી પાડવા માગીએ છીએ. પત્ર વહેવારના એક ફકરામાં હાંદીમાં મુશીબત ઉભી થવા વિષે કહેવામાં આવ્યું

છે. હું કહું છું કે દક્ષિણ આફ્રિકાની મુશીબતનું શું? તેનો પશુ ડાઉનીંગ સીટ વિચાર કરવો જોઈએ. ફો રેટ પોતાની સ્થિતિ નીલાવી રાખવા માગે છે; અને તે ઉપરાંત બીજા પ્રતિને પશુ પોતાના જીવાળ સારા કાપડા અપાવવામાં મદદ કરવા માગે છે. ડાઉનીંગ સીટના વચ્ચે પડવા છતાં પશુ અને આશા છે કે એશીઆટીકને આપણે અકાવવાળ માગી એ છીએ એ વચ્ચે દક્ષિણ આફ્રિકા પ્રકાશી. આ બાબતપર ફો રેટ મક્કમ છે.

મી. ઠાકને

(ફોરસમરગ) કહ્યું કે ડાઉનીંગ સીટ બપોરાથી દક્ષિણ આફ્રિકામાં એશીઆટીકને દાખલ કરવા માગે છે એવા ઇશા રાની હું જાણે ચાલું છું. આ ઇશારો બિટો છે એમ બતાવવા પત્ર વહેવારમાં થી તેમણે ઉતારા આપ્યા. ડાઉનીંગ સીટ નું વચ્ચે સ્પષ્ટ રીતે મુકાબલું છે. તે એ છે કે મુનિયન જેવી સ્વરાજ બોમ વતી કામ પોતાની કામમાં કેવા માણસી હોવા જોઈએ એ જાતે નક્કી કરવા હક દાર છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના ભારગમાં કોઇપણ આડે આવે તેમ નથી; તેને તે તે બાબતમાં સંપૂર્ણ સત્તા આપવામાં આવી છે. આપણી સરહદની બંદરની જે મુશીબતો છે તેના નીવેડા તરીકે આ બીલ છે, અને તે અજમાયેશ આપવા જોમ છે, એશીઆટીક અને બીજા કમી મંડો વચ્ચે કાંઈ તફાવત પાડી રાકાય નહીં. જે કે અમલદારને કહી ત અપાઇ હોય તેવી મોટી સત્તાઓ અપાઇ છે છતાં તેને અજમાયેશ આપવા જેવું છે.

મુઠ્ઠી પ્રધાને

ઉપરની અચાની જવાબ આપતાં ટરાંસ વાલ અને દક્ષિણ આફ્રિકાને મદદ કરવા ની કાળજી માટે વડી સરકારનાં વખાણુ કર્તા, અને કહ્યું કે બાને પક્ષને મુશી મતમાંથી બચાવવા તેમણે (વડી સરકારે) પોતાથી બનતું કર્યું છે. બીજામાં કહેલ ભારમ સિવાય કોઈ બીજો ભારમ કોઇ સુમરે છે કે કેમ, તે માટે હું બાનપુર વડે સાંભળતો હતો, પણ કોઇએ નવો ભારમ બતાવેલ નથી. જે આપણુદ સત્તા જાણે હરિયાદ કરવામાં આવી છે તેણે આરવેલીઆમાં સારું કામ બજાવ્યું છે. પરીક્ષા લેવાની બાબતોમાં મીડીક (બ્યુ લોકની બાબ) ને દાખલ કરવામાં આવશે. અમલદારની સત્તા ઇમ્પીએશન ખાતાના તથા પ્રધાનના ઉપરીપણાતે વપરાશે. કોઇ પ્રધાન આજ પોતાની (બોમર) જાતના લોકોને દાખલ કરવા

માટે તેનો ઉપયોગ ન કરે. બીલને વડી સરકારે કહ્યું કર્યું છે. દક્ષિણ આફ્રિકાની એશીઆટીક કામને સંપૂર્ણ સંતોષ થશે કે નહીં તે હું જાણતો નથી. વડી સરકાર તથા હીંદી સરકારને કાર્થી સંતોષ થાય તેમ છે તે નક્કી કરવાનું મુનિયન સરકારે શ્રેષ્ઠ મધ્યુ છે. જે તેમને સંતોષ થાય તે પછી બીજાઓએ તેમાં કાળી જણાવ પડે; કેમકે નહીં તે તેમનીજ બપોથી થાય. સરકાર તથા વડી સરકારની ઇચ્છા આ મુલકમાંથી એશીઆટીક ઇમ્પીએશન બંધ કરવાની છે.

માન લુજા ડેળવાએલા હીંદીઓ એક પ્રાંતમાંથી બીજા પ્રાંતમાં ફરી શકશે તેટલા માટે ફો રેટના મેંબરો જે બાંધલ મચાવે છે તે હું સમજી શકતો નથી.

બાદ બીલનું બીજું વાંચન પુરું થયું હતું, અને રાતના ૧૧ વાગ્યે સભા બંધ કરવામાં આવી હતી.

વધુ વિગત

જનરલ સમટસનું ઉપરનું બાધણુ અમે તદ્યાર કર્તા પછી તેનો વિશેષ વિચિતવાર હેવાલ અમારા હાથમાં આવ્યો છે. તેમાંથી વધારાનો જામ અમે નીચે આપીએ છીએ:—

એક વખત આ (એશીઆટીક) બાબત પર સારી પેટે મજબૂત વચ્ચે મેં અખ ત્યાર કર્યું હતું; પણ હવે મુનિયન મધ્યુ છે તેથી સરકારને લાગે છે કે આ સવાલ ને અત્યંત વિચાળ તુલ્યમી કાચમાં લેવો પડશે. ટરાંસવાલવાળી પુરાણી તકરાર આપણે આખા દક્ષિણ આફ્રિકા પર ફેલાવવા મામતા નથી, તેથી આ સવાલ નો નીવેડો કરવાને ખરો વખત હવે આવી લાગ્યો છે. તેથી અમે સભા આગળ રજુ કરેલ બધું છુકમાંના પત્ર વહેવારમાં સુચવાએલો

વડી સરકારની જરૂઆરતો

ઉપરે કહ્યું રાખી છે. (આ સપ્તે સંભળતાં ફો રેટવાળા મેંબરોએ પ્રાટે રહી છુમ્મો કરી મુકતાં તેમના તરફ કરવા ફરીને વિવેકથી જનરલ સમટસ હલીસ કરવા લાગ્યા કે) મારા માનવાના મિત્રના પ્રાંતની આ (એશીઆટીક) લોકો મુલાકાત લેવા ધારતા હોય એવું હું માનતો નથી. આ ડેળવાએલા લોકો ધરમચૂર, હાકતર, વગીલ કે એવાજ વરમના દરો; અને તેમને તેમના જાતિબાઇબોની જાહેર ખાતર છુટ થો કરવા હેવું તહીં તે વેવલાપણું છે. (કહું કે હા કરવા કહ્યું કે) આજ સુધી હીંદી વેટરને ફો રેટમાં દાખલ થવા દેવાનો રીવાજ હતો, પણ ને રાજનીતિ

બંધ કરવાનાં મેં હવે પમચાં લીધાં છે. (તાળીઓ.) નવા કાપડા તળે, ખરી રીતે કહી સકાય એવી કેમવણીની પરિક્ષા લેવાની રાજનીતિ નહીં ધારણ કરાય. વળી સાલિય આફ્રિકન અમવા તો હાલજ દક્ષિણ આફ્રિકામાં

ડામીસાઇલ યએલા

વિષે કાંઈ બીલમાં કહેવાતું મેં પાઠ્યું મુક્યું છે. કેમકે આ ઇમ્પીએશન કામદો છે. તેમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકોની અમવા તો દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસેલા લોકોની વાત નથી આવતી. પણ જેઓ આ મુલકમાં પહેલીજ વાર આવે છે તેમની વાત છે, અને તેથી "સાફ્ટ આફ્રિકનસ તેમાં નથી સમાતા" એમ કહેવું તે અરમ વચરતું છે.

વચ્ચે લોલવા લીલા થઇ મી. બાબેકે ઝાંડરે કહ્યું: તેઓ વિલાપત સારે મપા હોય તો?

જનરલ સમટસ:—બીજા તેમને લાક્ષુ નથી પડતું.

મી. બાલેકઝાંડર:—પણ તેઓ આવી શકે કેવી રીતે?

જનરલ સમટસ:—તેઓ સ્ટીમરમાં મેક્સીને આવી શકે. (હસાહસ)

બાબજ ચાલતાં જનરલ સમટસે કહ્યું કે જો હું ડામીસાઇલ યએલા લોકોની વાત કરવા જાઉં તો હું ટુરણ મુશી બતમાં આવી પડું છું. કેમકે તેમ કરતાં એશીઆટીક મુજબજ દાખલ થાય છે. તેટલા સારું મેં એ પડતું મુક્યું છે. પણ એ મુશીબત ખાતરજ તે પડતું મુક્યું છે એમ નહીં. તે (ડામીસાઇલ યએલા વિષે) દાખલ કરવાનું તકન બીન જરૂરી છે. જે કોઇ સાલુસ ઇમ્પીએશન એશીસે આવે અને કહે કે 'હું' જુનો સાલિય આફ્રિકન છું' તો તેની વાત કામજ કે મોલના પુરાવા વડે પુરવાર કરવાના કામ કરતાં મુનિઆમાં બીજું વધારે સહેલું શું હોઇ શકે? બીલમાં ઉપરે સરકારને

ધારાઓ ધટવાની સત્તા

આપવામાં આવી છે. બીલનો સહથી વધારે અમલનો જામ આ ધારા થશે. કેમવણીની પરિક્ષા રૂપમાં એટલી વિચાળ અને એટલી અધરી છે કે જ્યારે આપણે ધારાઓ પર આવીએ ત્યારેજ બીલની ખરી રાજનીતિ બહાર આવી શકે તેમ છે. તે રાજનીતિ મેં ઉપર ખ્યાલ આપ્યો છે તેને અનુસરતી થશે, અને અને આશા છે કે તે વડે જીત કાળના કરતાં વધારે સંતોષકારક સ્થિતિ

યશે, તેમજ તેથી એશીઆટીક મુશીબત જેથી લાગે વખત થયાં હકિયુ આફ્રિકા ને આપણ પડી છે, તેનો નિવેડો કરવામાં આપણને મદદ મળશે. (સાંભળો, સાંભળો.)

મી. આલેક્ઝાન્ડરના આપણને વધારે નીચે મુજબ છે :—

મી. આલેક્ઝાન્ડરે પોતાના આપણમાં બીજાને બળવાખોર અને વિચિત્ર કહ્યું, અને પોતાના એક સવાલને જનરલ રમટસે હસી કાઢેલ તે માટે તેને કષ્ટો આપ્યો, અને કહ્યું કે માત્ર હિંદીજ નહીં એવા હજારો લોકોની છુટને ભગવાન પંચલામાં આવા હાસિના લાવથી ન વર તણુ જોઈએ. તેમણે જાહેર કર્યું કે હિંદી કોમને બીજાથી સંતોષ થયો નથી, અને વડી સરકારને પણ સંતોષ થયો નથી ખરું કહીએ તો કોમને સંતોષ થયો નથી. વડી સરકારનો પોતાને ટેકો છે એમ પ્રધાન જા આધારે કહે છે તે કુ સમજી શકતો નથી.

જનરલ રમટસે વચ્ચે પડીને કહ્યું કે : તેઓ બીજા કણ્ઠ રાખે છે.

મી. આલેક્ઝાન્ડરે કહ્યું કે હું કમીટી વખતે સંખ્યાબંધ સુધારા સુધારા માગું છું, અને મને આશા છે કે ધણી પાસ થશે.

નાદારી કેટનો નોટીસો વગેરે

(શિવીન્દીયલ એજેન્ડાથી)

કરબનના વેપારી મહમદ કાસમ કમર દીનની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં બીજી વારના વહેવણીના આંકડાઓ મારિત્સ બરમની કુમીમ કોરટના માર્શલ આમળ તા. ૨૦ મી માર્ચે રજુ થશે; અને તે ફી એમીલ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે. કરબનના રેસીડેન્ટ માજીસ્ટ્રેટ આમળ પણ તેની નકલ રાખવામાં આવી છે.

અરબપત્રીએને જવાબ

હાલ સંખ્યાબંધ લખાણના બારે દળાણ ને લીધે કેટલાક અરબપત્રીઓના કાગળો દાખલ કરી શક્યા નથી.

અ. ઈ. જો.

જનરલ રમટસ અને મી. આંધી

તેમની વચ્ચેના પત્ર વહેવાર

નવા બીજા સંખ્યામાં મી. આંધી અને જનરલ રમટસ વચ્ચે ચાલેલ જાણવા લાયક અને અર્થસુચક પત્રવહેવાર અમે નીચે આપીએ છીએ :—

મી. આંધીનો કાગળ

તા. ૨ જી માર્ચે જનરલ રમટસના ખાનગી સેક્રેટરીપર મી. આંધીએ નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો હતો :—

“વહાલા મી. લેન,

મહ તા. ૨૫ મીના એક્સપ્રા ઓરડી નરી એજેન્ડામાં પ્રસિદ્ધ થયેલું પ્રમીમટસ રીજીક્ટશન બીજા મેં હમણાં જ વાંચ્યું છે. તે મને બહુ ચુંચવાડા બાંધું લાગે છે તેથી તેને આપવાના અર્થની મને ખાતરી થતી નથી; દરોસવાલની લખાણેથી એશીઆટીક હાલતનો ખત આજુવામાં મારાથી બનતી રીતે, મદદમાર થયા હું અત્યંત ખુશી છું. તેથી નીચેની ખાના જનરલ રમટસ આમળ રજૂ કરવા હું હોમિત કરું છું.

૧૯૦૭ નો બીજો કાયદો રદ કરાવવા માટે, અને દરોસવાલમાં પ્રમીમટસ સંખ્યામાં એશીઆટીકાનું કાયદેસર સરખા પછું કાયદાની અંદર દાખલ કરાવવા માટે સત્યામહની હાલત ચલાવવામાં આવી છે. આમાંની પ્રમાણેશન સંખ્યાની સર આપણની ખામતને, અમલ દરમ્યાન, દર સાલ જામી ફેગવણી પામેલા એશીઆટીકોને અમુક સંખ્યામાં, દાખલ તરીકે જની સંખ્યામાં, દાખલ કરવાનું રૂપ મળશે.

હું જોઈ છું કે સગીર એશીઆટીકો ને લાગુ પડે છે તેટલા દરબાગ સિવાય ૧૯૦૭ નો બીજો કાયદો રદ થવાનો છે. જોહાં આથી પહેલી વાત મળી જાય છે. છતાં ફેગવણીની પરીક્ષા સંખ્યાની કલમ ને અને તેની અસરને હું બરાબર સમજતો નથી. પહેલી પુરવણીમાં કહેલા કાયદાઓ રદ કરવા ઉપરાંત પહેલી કલમ, આ બીજાના કાનુની વિરુદ્ધ હોય તેટલે દરબાગે બીજા કાયદાઓને પણ રદ કરે છે, તે જોતાં મને લાગે છે કે કમીમટે અને અમલદારની પરીક્ષા પાસ કરે તે ફેગવાએલા એશીઆટીકો, ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદા મુજબ રજીસ્ટ્રેશન લેવા બંધ થાય, દરોસવાલમાં આવી અને રહી શકશે, અને જો બીજાની પહેલી કલમ

નો અર્થ આવે હોય તો, દરોસવાલની હાલતનો ખુશીથી ખત આવી શકશે. પણ હું કહેવાને હોમિત કરું છું કે આવે અર્થ ખુદ બીજાની અંદર રખેલ પછે અને હીઅર્થ વમરની લાખામાં બદાર આજુવો જોઈએ. અને એ પણ જણાવશે કે રજીસ્ટ્રેશન એશીઆટીકોની બીજાનું રજીસ્ટ્રેશન બીજાની કાંઈ કલમવડે થાય છે.”

મી. આંધીનો તાર

મી. આંધીએ જનરલ રમટસપર નીચે મુજબ તાર તા. ૩ જીએ મોકલ્યો હતો :—

“જે એશીઆટીકો ફેગવણીની પરીક્ષા પસાર કરીને દાખલ થાય તેઓ ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદાતજે રજીસ્ટ્રેશન લેવા બંધ થાય વમર દાખલ થઈ શકશે એવો છરાદો હમણાં જ દાખલ કરેલા પ્રમીમટસ રીજીક્ટશન બીજાની ૧ લી કલમનો છે કે નહીં તે મને જણાવશે! વધારે વિગત વાર કાગળ મમ કાલે લખ્યો છે, પણ બીજા પહેલીવાર વચાઇ મળ્યું છે તે જોતાં તારથી ખબર આપવા વિનવું છું.”

જનરલ રમટસનો જવાબ

જનરલ રમટસના પ્રાપ્તેટ સેક્રેટરી તરફથી મી. આંધીને નીચે મુજબ જવાબ તા. ૪ થીએ તારથી લખવામાં આવ્યો હતો :—

“તમારો તાર મળ્યો. નવા પ્રમીમટે શન બીજાતજે જે એશીઆટીકોને પ્રમીમટ તરીકે દાખલ કરવામાં આવે તેમને રજીસ્ટ્રેશન કાયદાના અમલતજે નહીં આવવું પડે, તેમજ તેમને પ્રતિની હદની અંદર જ રહેવું નહીં પડે. પ્રતિમાં રહીશ અને રજીસ્ટ્રેશન કરવા લાયકની સાથે તેમને એજેન્ડા થયા દહ મોટાળો થતો અટકાવવા માટે તેમની (ફેગવાએલ નવા આવ નારાની) તપસીલો રાખવાની જરૂર પડશે. પણ તેઓ ફેગવાએલ વરમના હોવાથી દાખલ કરતાં તેમની સહીઓ લેવાશે તે પુરતી ચવીજ જોઈએ. પ્રધાન ખાતરી પુરવક માને છે કે નવા બીજાની રજીસ્ટ્રેશન છે તે સમયાની વડી સરકારને સજુ રજીસ્ટ્રેશન સંતોષકારક માલુમ પડી છે, તેમ હિંદી કોમને પણ સંપૂર્ણ સંતોષકારક માલુમ પડવી જોઈએ. સત્યામહની હાલત ની તથા તમારા દેશીઆધ્યોનાં ચાલીને ઉઠાવેલાં દુઃખોનો—જે માટે હમણાં દુખો ઉઠાવનાર જોઈએ—દુઃખ પ્રધાનને થયું છે—ખત આજુવાની જરૂર, તમારા લોકો ના એક વમદાર આગેવાન તરીકે તમને સમજવડાને જનરલ રમટસ હોમિત કરે છે.”

મી. ગાંધીના તાર

તા. ૪ થી માર્ચે મી. ગાંધીએ નીચે મુજબ તાર મોકલ્યો હતો :—

“તા. ૪ થીના તાર મારે અને તેમાં આપવામાં આવેલી ખાતરીઓ મારે જનરલ સ્મટસને આભાર માનવાની રજા લઉં છું. છતાં વધીલી સલાહ મળી છે કે જે નવા બીલમાં ખાસ ન જણાવવામાં આવે કે કેળવણીની પરીક્ષા તથા દાખલ થતા કેળાવણીમાં એકીએકી દરજ્જાવાલ રજીસ્ટ્રેશન એક્ટ અને ફી સ્ટ્રેટના એકીએકી કોમિટીના સભામાં ખાસ કામદારોમાંથી મુકત છે, તો તેવા ખાસ કામદારોને તેઓની અટક મત થશે. વધીલીની એવી પણ સલાહ પડી છે કે સામાન્ય કામદારોને કાયદેસર રજીસ્ટ્રેશન સમીર છોકરાં અને ઓરતોનું રજીસ્ટ્રેશન નહીં. જે આ અયોક્ષતા દુર કરવા મારે બીલને સુધારવાની જનરલ સ્મટસ ખાતરી આપશે તો સત્યાગ્રહની લડત બંધ કરવાની કામને ખુશાથી સલાહ આપીશ, અને આભાર સાથે બીલ કમિટી રાખીશ.”

મી. ગાંધીના કાગળ

ઉપલા તારના સ્પષ્ટીકરણ મારે પાછળથી મી. ગાંધીએ નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો હતો :—

“વહાલા મી. લેન,

હમણાંજ મળેલા ઉત્તરજનકારક તાર મારે જનરલ સ્મટસને મારો આભાર દર વરો ? લકતનો અત લાવવામાં મદદ માર થવાની ખારી ખરી છુટા છે એ તા. ૨ જીના મારા કાગળમાં જણાવેલું મારે ફરીથી અહીં હહેવાની બાગ્યેજ જરૂર હોય. તેથી, જે એકીએકી કોમિટીની પરીક્ષા પસાર કરે તેમને ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદાતજે— જે ૨૬ થવાનો નથી—રજીસ્ટર નહીં થવું પડે એવી મળેલી ખાતરીને હું આપકાર આપું છું.”

આ બધું અમલની બાબતમાં બીલના મારા એકલાના અર્થ પર મેં કુદરતી રીતે જ આધાર રાખ્યો નથી. હવે મને વધી લેનો મત મળ્યો છે. તેમાં એવી સલાહ છે કે મારો અર્થ તદ્દન સુધ ભરેલો છે, અને બીલની પહેલી કલમથી કેળાવણીમાં એકીએકી કોમિટીના ૩૬ મા કામદારોમાંથી રજીસ્ટ્રેશન થવું નથી. આ મત તાર હમને જણાવે છે કે જે બીલના કાંઈ નહીં તો ૭ થી કલમ આવા કાંઈપણ અર્થથી વિરૂધ્ધ જાય છે. તેથી હું કહવાને હોમત કરું છે કે કમીટીમાં બીલને એવી રીતે સુધારવામાં આવશે કે જેથી આ કાયદો તદ્દન સ્પષ્ટ થાય.

યાવ. બીલનો અર્થ અને સરકારના મારા હાવી બાબતમાં તો આ વખત કાંઈ અધ્યાકાર (અધરુડ્ડ) કે અયોક્ષ નથી રાખવાનું એ વિચારમાં જનરલ સ્મટસ મારી સાથે મળતા થશે એવી મને ખાતરી છે.

સદરજૂ વધીલી મતમાં વળી એક મુસો જનરલ સલાહ લેવાલો છે કે જે મેં નહોતું ધ્યાન. તે એ છે કે રજીસ્ટર થયેલ એકીએકી કોમિટીના સમીર છોકરાં એકીએકી દરજ્જાવાલમાં નથી તેમનું, છોકરાના કેસના ચુકાદા છતાં, રજીસ્ટ્રેશન બીલકુલ થવું નથી; તેમજ સ્ત્રીઓ તથા સગીર છોકરાંઓને આ બીલ મુજબ સાધારણ કાયદેસર રજીસ્ટ્રેશન મળશે નહીં. તેથી હું અરસો રાખું છું કે કમીટીમાં બીલ આવતાં આ જે મુદ્દા એ પણ સંપૂર્ણ રીતે સ્પષ્ટ કરવામાં આવશે.

આ કાગળમાં જે મુદ્દાઓ ઉઠાવવાની મેં તક લીધી છે તેની સંતોષકારક ખાતરી મળતાં, રીનસર બીલનો સ્વીકાર કરવાની દર સલાહની હોદી કામને સલાહ આપવા હું તબ્દાર થઈશ. અને એટલે સત્યાગ્રહની લડતનો કુદરતી રીતે અંત આવશે. હું પણ આશા દરશાવું કે, મારેલી ખાતરી જે આપવામાં આવે તો, જેઓ જેલમાં છે તેમને છુટા કરવામાં આવશે, અને જેઓ, ખરી રીતે કે ખોટી રીતે, પણ ટેકને ખાતર દુઝો લેવા છે તેને તકમીરવાન નહીં જણવામાં આવે, પણ ૧૯૦૮ ના કાયદાતજે દરેક સત્યાગ્રહીને મળે તે હક તેમની બાબતમાં જાળવવામાં આવશે.

જનરલ સ્મટસનો વધુ તાર

તા. ૭ મીએ મી. લેને નીચે મુજબ તાર મોકલ્યો હતો :—

“તમારા તા. ૨ જી અને ૩ થીના કાગળો તથા તારો મળ્યા છે. તમારા કાયદાના સલાહકારે ઉઠાવેલા સલાહો પર જનરલ સ્મટસ પોતાના કાયદાના સલાહકારની સાથે ખ્યાન આપી રહેલ છે.”

કરજનના ચીજ માણસોને સ્થાનીક કામમાં જોડે કરવું છે કે પોલ ટેક્સ માફ કરવા મારે અથવા તે ભરવા વધુ મુદત માગવા મારે ૭ થી ૮ જાન્યર જેટલી અરજીઓ તેને મળેલ છે. આ અરજીઓ તપાસ કરનાર ખાતાપર મોકલવામાં આવી છે, જેણે દરેક કેસમાં ખારીક તપાસ કરી પછીજ અરજીનો નિર્ણય કરવામાં આવશે.

નવું 'મોલ અને ટરાંસવાલના હોદા

બિ. ઇ એસોસીએશનનું પીટીશન એસોસીએશનના ચેરમેન મી. કાઝલી આગે નીચે મુજબ પીટીશન પારલામેન્ટ પર મોકલ્યું છે :—

(૧) એસોસીએશનના મેમ્બરોએ નવું બીલ વાંચ્યું છે.

(૨) જ્યાં જ્યાં પ્રાંતમાં કાલ વસ્તા હોદીને તેમના પ્રાંતમાં રહેવું પડે એવી અટકાયત નીચમાં દાખલ કરવામાં આવી છે તે યુનિયનથી વિરૂધ્ધ છે, અને દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓને મારે મેર ઇન્સારી ભરેલું છે. પણ અરજદાર એસોસીએશનની કામ લમે દક્ષિણ આફ્રિકામાં જે રાજ દવેષ હતી બોજવે છે તે જોતાં એ અટકાયત હાલને મારે સ્વીકારી લેવાનું દરવતમાં આવ્યું છે. પણ અરજદાર એસોસીએશન પારલામેન્ટને અરજ કરવાને હોમત કરે છે કે હોદીન લાખને લગતી વધી અવસ્યની બાબતમાં બીલનો અરજ મુચરજ ભરેલો છે તે બાબતો નીચે મુજબ છે :—

(એ) ૧૯૦૮ નો ૩૬ મો કાયદો હક મતી બોમવતો હોવાથી જે કેળવા એલા હોદીઓ બીલની ૪ થી કલમ મુજબ કેળવણીની પરીક્ષા પસાર કરે તેમને દરજ્જાવાલમાં વસવાને ખીલથી, તેની કાલની થળ રચના જોતાં, છુટ મળે તેમ નથી. એમ પ્રીએશનને એવી વધીલી સલાહ મળી છે કે, બીલની રૂએ ખાસ દરજ્જાવાલમાં ન આવે તો, આશા એકીએકી કોમિટીને મજબૂર એકીએકી રજીસ્ટ્રેશન કાયદાની કલમ તજે આવવું જોઈશે, અને તેથી, તેઓ દરજ્જાવાલમાં દાખલ થવા અશક્ત થશે અને જે તેમને દાખલ કરવામાં આવશે તો તેમને રજીસ્ટર થવાની ફરજ પડશે. અરજદાર એસોસીએશન માનપુરવક સલાને રજુઆત કરે છે કે કેળવણીની પરીક્ષા પસાર કરે તો હોદીઓ તેમની પરીક્ષાને લીધે પુરતી રીતે જોખમાએકા હશે, અને તેથી બીલમાં એવો સુધારો કરવો જોઈએ કે જેથી કેળવણીની પરીક્ષા પાસ કરનાર એકીએકી કોમિટીના, જ્યાં જ્યાં પ્રાંતો ના રજીસ્ટ્રેશન કે એવા ખીલ કાયદા તજે આવ્યા વગર, દરજ્જાવાલમાં અને બીલ પ્રાંતોમાં દાખલ થવાના અને રહેવાના હક વિષે કાંઈ પણ અયોક્ષ સત્યા ન રહેવા પામે.

(બી) રજીસ્ટર યએલા એસિઆ દીકાના સ્ત્રી છોકરાના રક્ષણ માટે કોઈ કાનુન બીલમાં નથી તે બાબત પર આ માનવતી સભાનું અરજદાર એસોસીએશન માનપુર ક બાન બેએ છે. આ રક્ષણ દરંસવાલના ૧૯૦૭ ના ૧૫ મા કાયદાની હાથપાતીને લીધે તેઓ આજ દિવસ સુધી બોલવતાં હતાં; પણ હવે એ કાયદો નવા બીલ થી રદ થાય છે.

(૩) માટે સભા ઘટતી રાહત આપશે વિગેરે વિગેરે."

મુદ્દી પ્રધાન પર લખાણ

તા. ૧૦ મી માર્ચે દરંસવાલ બિ. ઇ. એસોસીએશનના ચેરમેન મી. કાઠલીઆ એ નીચે મુજબ લખાણ મુદ્દી પ્રધાન પર કર્યું હતું:—

"તા. ૯ મી માર્ચના મારા તારના જવાબમાં મોકલેલા સ્થાપના તારની પહેલે માનપુરવક સ્વીકાર છું. તેમાં મારી એસોસીએશનને જણાવવામાં આવ્યું છે કે મી. રીચને ન સ્વીકારવાનો હરાવ જનરલ સ્મટલ ફેરવી શકે તેમ નથી; કેમકે તેને લાગે છે કે આ બાબત આટલે દરજ્જે પહોંચી છે તેવે વખતે ચેતાને જે તદ્દન અજાણ્યા માણસ છે તેને મસલતમાં લેવાની કાંઈ જરૂર નથી; તેને લાગે છે કે હીદી કામના આજેવાના ખાત્રી રાખી શકશે કે મી. ગાંધી તરફથી ક્યારની જે રજુઆતો મળી ગઈ છે, અને જે બીજી વધુ સુચનાઓ હવે પછી કરવામાં આવશે, તે પર સરકાર સંપૂર્ણ બાન હશે; તથા તેને લાગે છે કે રબ કરેલા મુદ્દા પર કાર હવા માટે કોઈને કેપટાઉન આવવા ની જરૂર બીલકુલ નથી. આ તારમાં મળેલી ખાતરી માટે મારી એસોસીએશન આભારી છે, અને જનરલ સ્મટલની ઇચ્છા મુજબ, બેકા-સળરમથી કોઈ પ્રતિ નીધિને મોકલશે નહીં.

મારી એસોસીએશને એ કહેવું ઘટે છે કે મી. રીચ લાંબો વખત થયાં આ તકરારમાં આગત રીતે બેઠોએલા છે, અને આ વિષયનો તેમણે પુરેપુરો અભ્યાસ કર્યો છે, અને તે બેકા-સળરમમાં ધણાં વરસ વસેલ હોવાથી સરકાર પાસે રજુ આત કરવાને ખાસ લાયક છે. કોમનો તેઓ પર સંપૂર્ણ બહુસો છે, અને એવું ધારવામાં આવતું હતું કે ખાનમી ઇટર બુધી લાંબતો નીકાલ આવવા માટે ધણું કરી શકાય તેમ છે. તેથીજ, જરૂર જણાય તો, જનરલ સ્મટલ પાસે કાજર

થવાને મી. રીચને પ્રતિનીધિપણ આપવા માં આવ્યું હતું. મારી એસોસીએશન આશા રાખે છે કે બીલને એવી રીતે સુધારવામાં આવશે કે જેથી મી. રીચને પ્રતિનીધિ નીમવાનું બીનજરૂરી હતું એમ અતમાં માન્ય પડે.

જનરલ સ્મટલ અને મી. ગાંધી વચ્ચે ચાલેલો પત્રવહેવાર મારી એસોસીએશને વાંચ્યો છે. મી. ગાંધીએ જનરલ સ્મટલ આગળ જે રજુઆત કરી છે તેને ટેકા આપવાનું મને સુમવવામાં આવ્યું છે. તે રજુઆત એ છે કે જુદા જુદા પ્રાંત માં પરીક્ષા લઈને જે એશીઆટીકને દાખલ કરવામાં આવે તેમને રજીએશન કાયદામાંથી, ખાસ કરીને દરંસવાલના ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદામાંથી, મુક્ત કરવામાં આવે એવી રીતે બીલને કમિટીમાં સુધારવું, તથા દરંસવાલમાં રજીસ્ટર યએલા અથવા રજીસ્ટર થવાને હક દાર હોય તેવા, અથવા કેળવણીની પરીક્ષા ને લીધે આ પ્રાંતમાં રહેવાને હકદાર થાય તેવા, એશીઆટીકનાં સ્ત્રી તથા છોકરાં, જેઓ દરંસવાલની અંદર હોય કે બહાર હોય, તેમનું રક્ષણ સ્પષ્ટ લાખા માં દાખલ કરવું; તેથી સભામંદની લગાડનો અત આવશે.

મારી એસોસીએશન બહુસો રાખે છે કે, જે લડત આટલી બધી લખાણ છે તેમાં જે લક્ષી રીતે અત આવે તો, જેઓ સભાગૃહી તરીકે કાલ જેલ બેઠે તેમને છુટા કરવામાં આવશે, તથા જેમણે ટેકને ખાતર દુઃખો ઉઠાવેલાં છે તેમને તકસીરવાન નહીં હરાવવામાં આવે, પણ તેમને ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદા તળે જે હકો હોય તે હકો જળવવામાં આવશે.

પારલામેંટના મેંબરો પર તારો

ઉપરના પહેલા પીટીશનનો સાર તા. ૧૧ મીએ પારલામેંટના નીચેના મેંબરો પર તારથી મોકલવામાં આવ્યો હતો:—મેસ રસ જે. ડબલ્યુ. કવીન, એચ. વીનધામ, આલેક્ઝાંદર, ડી. એલ. શરામનર, જે. ડબલ્યુ. જેમર, એફ. ડી. પી. ચેપલીન, ડાક્ટર, સર જોરજ ફાર, સર પરસી ફીટક પેન્કીક, મી. એમીલી નેધન, તથા સેનેટ સભાવાળા એન. મી. ડબલ્યુ. પી. શરામનર.

ફે, નાતાલ, અને દરંસવાલના હીદી પીટીશનો તા. ૧૫ મીએ પારલામેંટ આગળ રજુ કરવામાં આવ્યાનું રજી જણાવે છે.

નવું બીલ અને કોલોનીઅલ-બોર્ન હીદીઓ

નવા મંડળની સ્થાપના

મેસરસ લજમન પાડે, એ. ફીટોફર, એલ. કે. પથ્થર, તથા કે. આર. નામના ની સહી સાથે બોલાવવામાં આવેલી ૩૨ બનના કોલોનીઅલ-બોર્ન હીદીઓની મીટિંગ તા. ૧૩ મીએ વિક્ટોરીઆ સ્કીટ વાળા યુનિયન થીએટરમાં મળી હતી. મારિસબરગવાળા મી. આર. એન. મુકેને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. હાજર સભાઓમાં મી. ડાક્ટર પથ્થર હતા. ખાસ કરીને કોલોનીઅલ હીદીના લાભ સાચવવા માટે તથા નવા બીલ સંબંધમાં સંભાળ રાખવા માટે એક મંડળ સ્થાપવાનો વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ફેટલીક અરમા બાફ એવો હરાવ થયે કે "કોલોનીઅલ-બોર્ન ઇડિઅન્સ એસોસીએશન" એ નામનું મંડળ સ્થાપવું. જેઓ હાજર થયા હતા તેઓ મંડળના મેંબર થયા હતા.

મી. પોલાકે બીલ સંબંધમાં બાપલ્યુ કર્યું હતું. બીલથી કોલોનીઅલ-બોર્ન હીદીઓ પર પડતી હાડમારીઓ સંબંધ માં પારલામેંટને પીટીશન મોકલવાનો હરાવ કરીને સભા વિચરજન થયે હતી. [ઉપર કહ્યા મુજબનું પીટીશન પાછળથી પારલામેંટ પર મોકલી દેવામાં આવ્યું છે.—અ. ઇ. એ.]

કેપટાઉનથી ઉપડેલી ડનલુસ કેસલમાં કેપટાઉનથી ૬૦૪ પેટી લીલી દ્રાક્ષ (ગ્રેપ) ચડી હતી. ફેનીલવર્થ કેસલમાં ૧૪,૩૨૮ ફળ ચડ્યાં હતાં, જેમાંની ૭,૯૧૨ પેટી લીલી દ્રાખની છે.

ડરબનમાં મોટરકારની ૩૬૫ સંખ્યામાં બાય-લો અમલમાં મુકાયે છે જેનીચે એ લાંબને શહેરમાં કલાકના ૧૨ અને બહાર કલાકના ૨૦ માઇલથી વધારે ૩૬૫ે ચલાવી શકાશે નહીં. ઉમેલી ત્રામ આજળથી પસાર થતાં ઝડપને એકદમ ધીમી પાડવાનું હરમાવ્યું છે.

લગાઇ વખતે ૩૫ લોકોના પ્રતિનીધિ તરીકે યુરોપમાં કામ કરનારા પ્રસિધ્ધ મુત્સદ્દી ડો. લીડક કાલમાં દક્ષિણ આફ્રિકા આવેલ છે.

નાતાલનું પીટીશન તથા છેલ્લી મીટીંગ

વીગતવાર હેવાલ

નવા બીલ સંબંધમાં મને અહવારીએ
બસવેલી ટ્રાંસિસની મીટીંગનો વિશેષ હેવાલ
તથા બીલ સંબંધી ચર્ચા અને નીચે
આપીએ છીએ:—

પીટીશન

મીટીંગમાં વંચાએલ પીટીશનનો તર
ભુએ નીચે મુજબ છે:—

યુનિયન એવ સાથે આફ્રિકાની માન
વતી બેલ્ગ્રેવેડીવ એસેમ્બલીની પારલા
મેન્ટમાં મળેલા મેમ્બરો અને ઓન. સ્પી
કર જેમ, કેપટાઉન.

નાતાલ ઇડિઅન કેમિસનના પ્રમુખ અને
જોડીઆ સેક્રેટરીઓ તરીકે ટાવુદ મહ
મદ, ડાદા એસમાન અને મહમદ હાસમ
આમલીઆ માનપુરવક રજુઆત કરે છે કે:

(૧) નવા ઇમીગ્રેશન બીલના સંબંધમાં
માનવતી સભાને અરજ કરવાને, નાતાલ
ઇડિઅન કેમિસનના આદ્યાર તથે તા. ૬
મી માર્ચે મળેલી હીદીઓની જાહેર
મીટીંગે અરજદારોને સલા આપી છે.

(૨) નામદાર સહેનસાહની હક્કિયુ આફ
રિકાની હીદી પ્રજાને આજ સુધી બન્યું
છે તેમ પ્રાંતીક સરહદની અટકાયત તથે
રહેવું પડશે, અને એ રીતે તેમને યુનિ
યનના લાભો નહીં ભોગવવા દેવામાં આવે,
તેને અરજદારો કમજામ ગણે છે; પણ
ઉપર કહેલી જાહેર મીટીંગે અરજદારોને
જાહેર કરવા સન્તા આપી છે, કે યુનિયન
ના ધણા પ્રાંતમાં હરતી ધરાવતી એલી
આટીક સામેની ભાગણી તરફ નજર
કરતાં, અરજદારો જેમની વતી રજુઆત
કરે છે તેઓ હાલને માટે એ અટકાયત
સામે કાંઈ વાંધા ઉઠાવવા ઇચ્છતા નથી.

(૩) છતાં સદરકુ બીલ સામેના નીચેના
વાંધા આ માનવતી સભાના ધ્યાન આગળ
લાવવા માટે તમારા અરજદારોને કહેવામાં
આવ્યું છે:—

(એ) આ પ્રાંતમાં અમલમાં આવતા
હાલના ઇમીગ્રેશન કાયદા તથે કેળ
વણીની પરિક્ષાને લગતી કલમથી
દાખલ થવા આવનાર હિંદુ (ઇમી
ગ્રંટ) પોતાને જાણીતી કાંઈ પણ
યુરોપી ભાષામાં પરીક્ષામાં એસવા
શક્તિમાન થાય છે. નવા બીલમાં
પરિક્ષાના કામ મુદે બાપાની પચ

દમી કરવાનું ઇમીગ્રેશન અમલદાર
ના હાથમાં મુકાય છે, અને આ
રીતે, મને તે વરજ, જાત, કે વરમ
નો માણસ—બિટીસ પ્રજાનો હોય
કે ન હોય—તેને દાખલ થતાં તદન
અટકાવવાનું તે અમલદારથી બની
કે તેમ છે. અરજદારોના નજ
મત પ્રમાણે, આવી અટકાયત,
આમલો અનુભવ જોતાં, અણુધ
ટતી છે.

(બી) સદરકુ બીલની પહેલી પુર
વણીમાં કહ્યા પ્રમાણે હવે રક થવા
ના કાયદાએ તથે, નાતાલમાં ડોમી
સાઇલ થએલા અને હાલ રહેનારાનાં,
પ્રાંતમાંથી ગેરહાજર હોય એવાં,
એમો અને સમીર છોકરાંનું રક્ષણ
થવું હવું, તે નવા બીલમાં થવું
નથી.

(સી) જેઓ હાલ નાતાલમાં વસે છે,
તથા જેઓ નાતાલમાં ડોમીસાઇલ
થએલ છે પણ હાલ અમુક મુદત
માટે ગેરહાજર છે, તેના હકનું
ઉપર કહેલ જુના કાયદાઓમાં રક્ષણ
થાય છે. પણ નવા બીલમાં તે
રક્ષણ એવામાં આવતું નથી.

(ડી) અમુક મુદત માટે ગેરહાજર રહેવા
મામતા કાયદેસર રહીશોને પરમીટો
આપવાનું ૨૫મી કલમની (બી)
પેટા કલમથી પ્રધાનની કુલ મુખ્ય
ત્યારી પર મુજી દેવામાં આવ્યું છે.
આજ સુધી આ પરમીટો અથવા
જેને ડોમીસાઇલ સરટીફિકેટ કહે
વામાં આવ્યાં છે, તેના હક નિષે
સવાલ ઉઠ્યો નથી; અને જો હવે
આ હક લાઇ લેવામાં આવે, તો
અરજદારોના નજ મત પ્રમાણે,
નાતાલની રહીશ હીદી પ્રજાને મોટો
અન્યાય થશે.

(ઇ) ઇમીગ્રેશન અમલદાર જેને ગ્રેહી
બીટક ઇમીગ્રંટ ગણે, અથવા જેને
યુનિયનમાં કે તેના અમુક પ્રાંતમાં
દાખલ થતાં એ અમલદાર અટકાવે
તેને યુનિયનની કોર્ટેમાં અપીલ
લાઇ જવાનો હક સદરકુ બીલ
આપતું હોય એમ દેખાતું નથી.

(જ) જેવડમાં અરજદારો નજતાપુરવક
અરજ કરે છે કે અમે બતાવેલ વાંધાઓ
ને માનવતી સભા ધ્યાનમાં લેશે, અને
તે (વાંધા) દુર થાય એવી રીતે બીલને
સુધારશે, અથવા તો બીજી રીતે માનવતી
સભાને ચોગ્ગ સામે તેમ રાહત આપશે.
અને આ ન્યાય અને હવાતા કામ માટે

અરજદારો આભાર માનશે, વિગેરે.
(સહી) ટાવુદ મહમદ,
પ્રેસીડેન્ટ, નાતાલ ઇડિઅન કેમિસ.
(સહી) ડાદા એસમાન,
,, એમ. સી. આમલીઆ,
જોઈન્ટ સેક્રેટરીઓ, ના. ઇ. કેમિસ.
[ઉપરનું પીટીશન સર કેવીઝ હંટર
એમ. એલ. એ. મારહત તા. ૧૫ મીએ
પારલામેન્ટ આગળ રજુ કરવામાં આવ્યું
છે.]

ઉપરનું પીટીશન મી. રહુદીને વાંચી
સંભળાવ્યા પછી પ્રમુખે સભાને તે પર
ચર્ચા કરવાની છુટ આપતાં

મી. અમલદુલ કાદરે
જણાવ્યું કે એક ફાલોનીમાંથી બીજા
ફાલોનીમાં જવા સાર હીદીને હક નથી,
એ સામે આપણે વાંધા નથી લેતા એમ
કહી બંધાઇ જઈએ, એ વાજબી નથી.
એ બાબતમાં પણ આપણો મજબુત વાંધો
છે એમ જણાવવું જોઈએ. આપણી
માગણીઓ ઠીકા દીલની છે એવું જોઇ
જનરલ રમટસ આપણને કંઈ પણ આપે
એ સંભવીત નથી. તેથી અરજમાં એ
બાબત જે લખાય છે તેની કું સામે છું.

મી. પાલાકનો જવાબ
આપણે એવા સંજોગોમાં આવ્યા છીએ
કે જો માગણી આપણે કરીએ તેનો પુરો
વિચાર પ્રથમથી કરવો જોઈએ. હમણાં
સુધી આપણે એક ફાલોનીમાંથી બીજા
ફાલોનીમાં જઇ શકતા નથી. એ હક
માગવાનું આપણે હજી મુળતવી રાખી
શકીએ છીએ, આપણા ડોમીસાઇલના
હક બાબત, આપણાં બાળબચ્ચાના હક
બાબત અને ઇમીગ્રેશન એસીસરના ચુકાદા
સામે કોરટને અપીલ કરવાના હક બાબત
આપણે માગણી કરવાનો હક છે. જેમાં
આપણને યુનિયન ડાપાઓની તેમજ કેટ
લાક ગોરા મિત્રોની મદદ છે. જે હકો
આપણે હમણાં ભોગવીએ છીએ તે કોઈ
લઇ લેવામાં આવે છે તેવી સામે લડત
લેવામાં આપણી તરફ ધણી દીલસોજી
રહેશે તેથી આપણી માગણી વિચાર
પુરવક છે.

મી. આયરે
અંગ્રેજીમાં ટીકા કરતાં કહ્યું કે કાયદામાં
આપણને સરખાપણું મળ્યું છે, પણ ખરે
ખરે તેનો ભોગવટો આપણને નહીં મળે
એ ગેરમનસાહ છે. એ ગેરમનસાહની
સામે સખત રીતે થવાની જરૂર છે. યુનિ
અનના દરેક ભાગમાં આપણને જવાનો
હક ન હોય તો આપણને યુનિયન સા
ખપણું છે? ગોરાઓ પછી માગણી

થી ઉત્કૃષ્ટ ગુણ એટલા માટે હાલ પુરત આપણે આપણે હક છોડી દઇએ છીએ એમ બધાજ જુનું એ કામને નુકસાનમાં ઉતરતા જેવું છે. જો આપણે હમણા નહીં પ્રતિએ તો પછી લડવાનો વખત ખત્રાસ થ. જો આપણી સામે જોઇએ તેવું સખત બળ હોય તોપણ આપણે લડત લેતાં ડરવાનું કાનૂલ નથી. આપણને કાયદાપુરવક સરખાપણું એકલું જોઇતું નથી, પણ અમલમાં સરખા પણ જોઇએ છીએ.

મી. પાલાકનો જવાબ

આપણે એક કાલોનીમાંથી બીજા કાલોનીમાં જવાનો હક છોડી દઇએ છીએ એવું અરજીમાં નથી. આપણે કહીએ છીએ કે અમારે એ હરકત પણ છે, પણ કાલના સંજોગમાં એ લડત અમે લેતા નથી, બીજા સારા સંજોગોની એ લડત માટે રાહ જોઇએ છીએ. હમણાં એ બાબત લડત ન લડએ તો અવિષ્કર્માં આપણે લડત નહીં લઇ શકીએ એવા ડર નાપાયાદાર છે. કાયદામાં સરખાપણું આપણને મળ્યું છે અને અમલમાં પણ સરખાપણું મેળવવું એ હોદીઓનાજ કાયમાં છે. હમણાં આપણને નિયમતર માગણી કરતાં જે મદદ કુદરતી રીતે મળે છે તે જોઇ બેસીને નવા હકની માગણી કરવામાં જે હરકત આવશે તેનો ખ્યાલ બોલનારા કરતા નથી. જે માગણીને માટે આપણે લડત લેવા તકવાર છીએ, તેટલીજ માગણી કરવાથી આપણું માગ્યું જલદીથી મળે છે અને આપણી આખર વધે છે.

મી. ઉમર હાજી આમદ કવેરી એ જણાવ્યું કે આપણે એક કાલોનીમાંથી બીજા કાલોનીમાં જવાના હકની માગણી હાલ નથી કરતા એમ બધાજ જવાને બદલે આપણે એવો હક માગવો અને આપણી માગણી ન સ્વિકારે તો આપણે સત્યાગ્રહ કરવા તકવાર છીએ એવું અરજીમાં લખવું.

મી. એન. એમ. કાદરે

કહ્યું કે નાતાલમાં એક લાખ વીસ હજાર હોદી છે. તેઓ બધા દરંસવાલ અને ફીરેટમાં જવાનો હક માગે છે એવું જણતાંજ આપણી સામે કેવો બળવો થશે તેનો ખ્યાલ ક્યાં વિના બોલવું તે કેવું બેહુકું છે, તેનો વિચાર કરવો જોઈએ, વળી આપણી પાસે અરજી આવ્યે એ મીનીટ થઇ છે. તેટલામાં આપણે કેટલે વિચાર કરી નાખ્યો હશે, ને યશુ જ્યાં વિચારવું જાઈએ, આ

અરજીના ઘડનારાઓએ એની કિપર કેટલો વખત વિચાર કર્યો છે તેની સાથે સરખા મણી કરતાં આપણી જુલ સહજ જણાશે. આપણી મામણી જરા વધુ પડતી હશે, તો જનરલ રમટસને આપણી સામે ચીજ ગારી મુકતાં વાગ નહીં લાગે. દરંસવાલ ના સત્યાગ્રહીઓએ આપણે આપી જે મેળવ્યું છે, તે હિતાવજ કરી જોવાને બદલે ધીરે ધીરે તેમાં વધારો થાય, એવી રીતે આપણે વરતવાની જરૂર છે.

મી. અબદુલા હાજી આમદે

જણાવ્યું કે આપણે કહેતા હતા કે કાયદામાં અમને સરખાપણું આપો તો જનરલ રમટસે તે આપીને આપણાં ગરહન કાપી લીધાં, તેજુ બાન આપણને નથી અમલદાર પોતાને મમે તે કાજામાં પરિક્ષા લે તેની સામે આપણી અપીલ નહીં, ત્યારે હોદી કમ આવી શરૂ એનો ખ્યાલ કરો. વળી એક કાલોનીમાંથી બીજા કાલોનીમાં જોવાનો અમ, તો હોદી કાં ન અમ? કું કહું છું કે આપણે જોવાના જેટલાજ હક માગવા. આપણે ડરી ડરીને માગીએ છીએ તેથીજ અપણી દાદ કાઢી લેતું નથી, આપણીજ કલમે આપણે બધાજ જણએ, નો પછી જનરલ રમટસ આપણું ને કેમ છુટવા દેશે? તેથી આપણે તમામ હક માગવા અને બ.ધણીની કલમ કાઢી નાખવી

મી. પાલાકનો જવાબ

આપણને હરકત થઈ છે. પારલા મેટમાં મેં અરજી મુકાવાનો હક નથી. આપણી કામનો માણસ પારલામેટને મેં અરજી મુકતા નથી દરમમાં અને રેલવેમાં આપણને પુરા હક નથી. એમાં જેટલા જેટલા હક નથી, નેટોટલા હકને માટે આપણે લડત કાં ન ઉપાડવી કે તે બધી માગણી કરવાની કું સદૃશ્ય પહેલો બલામણુ કર એમ છું. પણ જે માગણી સાર આપણે લડવા તકવાર નથી, તે માગણી કરવી એ બેહુકું છે. તમારા જે હકો તમને છે, તે જતા અટકાવવાની લડત લેવા તમે તકવાર છો એમ કું જાણું છું. જીલ વડે જોઇએ તેમ બોલવું સહેલું છે, પણ કું જાણું જોર જોવા રાજી નથી તમારામાં આત્મ બળ જોવા કું માણું છું. જે આત્મ બળ હોય તો તમારું માગ્યું પુરતજ મળે એમ છે. દરંસવાલની લડતમાં તમે તમારા બાઇઓને મદદ કરવામાં હીલાપણું બતાવ્યું છે તે જણાવું છે. એ હીલાપણું હજુ આ કાયદામાં અડચણ છે. એ અડચણ દુર કરવા તમારે હમર કસવી પડશે.

હાલમાં જેટલી મદદ આપણને મળે છે, તેટલી મદદ વડે આપણા જુના હકો મેળવી લીધા પછી વધુ હકો માટે લડત ઉપાડવામાં આપણને હરકત નહીં આવે.

ત્યારબાદ મી. અબદુલ કાદરે પોતાનો વાંધો પાછો બેચી માંધે તેમજે જણાવ્યું કે જ્યારે આપણે કાયમને રુ આપણે હક છોડી દેતા નથી, પણ કાલના સમાને માટે એમ કરીએ છીએ, ત્યારે માટે વાંધો નથી. વિચેરે.

ત્યાર બાદ એક પછી એક હરોયે રજુ કરવામાં આવ્યા.

કસવ ૧ હો

મી. ઉમર હાજી આમદ કવેરીએ રજુ કર્યો હતો કે:—

“જે કમીશિયન રીસીકશન બીલ હમણાં પ્રગટ થયું છે તે નાતાલ દરિયાન કમિસે વાંચ્યું છે અને તેને તે કાપની નજરથી જુએ છે. તેમાંની કલમેના કાલ ના સ્વરૂપ સામે સખત પ્રોટેસ્ટ કરે છે.” તેને મી. કાકરથી સધવીએ ટેકા આપ્યો હતો, અને મી. પારસી રસ્તમજીએ વધુ અનુમતી આપ્યા પછી તે સર્વાનુમતીથી પસાર કરવામાં આવ્યા હતા.

કસવ ૨ એ

મી. કુલેન કાસમ કુવાડીઆએ રજુ કર્યો હતો કે:

“નાતાલ ઇન્ડિઅન કમિસની કમીટીએ મી. એલ. ડબલ્યુ રીચને કમિસની વતી મુશ્કી પ્રધાન તથા બીજાઓ પાસે રજુ આત કરવાને નિમ્ણા છે તેને નાતાલ ઇન્ડિઅન કમિસની આ મીટીંગ કબુલ રાખે છે; અને ચેરમેનના કાપણમાં વરણુ વ્યુ છે તેમ બીલ સામે હાઉસ એક એસેમ્બલીને પીટીશન કરવાનું પસદ કરે છે.”

તેને મી. લક્ષમણ પાંડેએ ટેકા આપ્યો હતો, અને મી. હમમ અલીની વધુ અનુમતી મળ્યા પછી સર્વાનુમતે પસાર થયો હતો.

કસવ ૩ એ

મી. હસમાઇલ મેરાએ રજુ કર્યો હતો કે:—

“કાલના નાતાલના કાયદા મુજબ હોદી કામને જે હકો અને કાલો છે તે સ્વાયદ વાને અને હોદી કામનું રક્ષણ કરવાને કામની ખાએસ મુજબ ઉપર કહેલા બીલમાં સુધારા કરવા માટે પ્રતિબંધ સર કારને નાતાલ ઇન્ડિઅન કમિસની આ મીટીંગ આમદ કરે છે.”

તેને મી. હસમાઇલ કાદરે મુસાનો ટેકા અને મી. એન. એમ. કાદરે

૨૮ મહત્વા પછી સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

કસબ ૪ થી

મી. જ્યોત્સના કાદરે રજૂ કર્યો હતો કે:-

“ટ્રાંસવાલના હોદ્દાઓની માંચણીઓને સમતી ભાષા આ નવા ખીલમાં પુરેપુરી સ્પષ્ટ કરી સત્યાગ્રહની દુઃખદાયક લક્ષતો આપત આજુબા બુનિયત સરકાર તરફથી એવો નાતાલ ઇડિયન કોમિસની આ મીટીંગ માનપુરવક આમક કરે છે.”

તેને અબદુલ હાજી આદમ કવેરી અને અબારામ મહારાજનો ટેકો મળ્યા પછી સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

કસબ ૫ થી

મી. હરીશંકર જોશીએ રજૂ કર્યો હતો કે:-

“ઉપર કહેલા ઠરાવોની વચ્ચેથી એક અમલદારોને મોકલવા નાતાલ ઇડિયન કોમિસની આ મીટીંગ એરેમનને સત્તા આપે છે.”

મી. બાલુભાઈના અને મી. શંખજી હમીદના ટેકાથી આ ઠરાવ સર્વાનુમતે પસાર થયો હતો.

ત્યાર પછી પ્રમુખે કામને સીઆમથુ ના કેટલાક બોલો કરીને મીટીંગ બંધ ખાસ્ત કરી હતી.

મરકુરીના એક લેખમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ખીલથી મી. માંધીને સંતોષ થયો છે. આ તેના કાન્ડે જુલોનો અવડાવનારા છે. મી. માંધીએ તેવું કાંઈ ઉદરભુમાં કહ્યું નથી. મી. માંધીએ જણાવ્યું હતું તે એટલું જ કે ટ્રાંસવાલના સંખ્યામાં ખીલ સંતોષ કરેક કહી શકાય, કેમકે ખીલમાં અમુક સુધારા થાય તો સત્યાગ્રહની લક્ષત લખાવી શકાય નહીં. એટલે ‘મરકુરી’ ની એરેમનજ દુર કરવા મી. પોલાકે એ જાપા પર ઉપર મુજબનો ખુલાસો કરનારો કાળ લખ્યો હતો, અને તે જાપામાં પ્રગટ થઈ ચુક્યો છે.

ડેલાઓઆમેની માર્ગદર્શન પર જણાવે છે કે મોઝાંબીકના નવા મવરનર સહિત વીલહીનાની ઉમર કપ વરસના છે, ને તેમણે નોંધ આપતા લેફ્ટેનન્ટનો હોદ્દો ભોગવ્યો છે. અમલકે તે ન્યાસા કંપની નો અને પાછળથી લાંબાએગ્રીનો મવરનર હતો. અગાઉના એક પ્રધાનને તે હીકરી છે અંગ્રેજીને તેને સરસ શાન છે, તથા મેજર ડી આંડરાડેના બહામાં તેના (સહિત વીલહીના) કરતાં ખીલ સરસ નીમણક થઈ શકત નહીં.

નવું બોલ અને કેપના હોદ્દો

મરજોની એકત્રતા અને જામતી

(૫ મી. માટે ખાસ)

કેટલોક વખત થયાં કેપટાઉનના હોદ્દો એ એકત્ર ન હોવા છતાં નવા ખીલથી તેઓ બધા જામતીમાં આવી ગયા જણાય છે, તથા તેમણે એકત્ર થઈ ખનતી હીલ ચાલ કરવા ઠરાવ કર્યો છે. પરિણામે ખિટીક ઇડિયન લીગ, ખિટીક ઇડિયન એસોસીએશન, હોદ્દો બુનિયત એસોસીએશન, મદ્રાસી એસોસીએશન, હમીખીયા સોસાયટી, અને જંજુમન મરજામ વગેરે ના પ્રતિનિધિઓની એક સભા નવા ખીલ સંખ્યામાં વિચાર કરવા, અને હોદ્દોના માર્ગ જતા હોદ્દો રક્ષણ કરવાનાં પગલાં લેવા મળી હતી. તેમાં મી. આદમ હાજી યુલ મહમદ, મી. એ. બનસાર, મી. એમ. એચ. યુલ, મી. હીરાનંદ, મી. કાસમ અલી, મી. આઈ. ગબર, ડો. યુલ વિગેરે ધણા આજેવાન મહરબો હાજર હતા. લીગના તથા એસોસીએશનના ચેરમેનને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. મીટીંગમાં ધણે સુસ્તો એવામાં આવતો હતો. કેટલીક મરયા ખાદ સરવાનુમતે એવો ઠરાવ થયો કે હોદ્દોઓના રાજદારી અને હહેરી હકના રક્ષણ માટે કેપ ખિટીક ઇડિયન બુનિયત નામના મડળની સ્થાપના કરવી. આ મડળ માટે ૧૦ મેંબરોની એક વચદાર કમિટી નીમવામાં આવી હતી. મી. કાસીમ અલી અને ડો. યુલને તેના કામચલાઉ સેક્રેટરીઓ નીમવામાં આવ્યા હતાં. બહાર પડેલા ઇમીગ્રેશન અને લાઇસેન્સના કાયદા સંખ્યામાં બુનિયત વતિ રમુઆતો કરવા મી. એલ. ડાબ્લુ રીચને સત્તા આપવાનો ઠરાવ સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો.

ત્યાર બાદ માસ મીટીંગ બંધવાનો ઠરાવ થયો હતો તે વિષે ૫. એ ના અપા અંક માં જણાવાઈ ગયું છે.

માસ મીટીંગ

તા. ૧૭ મીએ રૂટરનો કેપટાઉનનો અવરખતી જણાવે છે કે:-

નવા ઇમીગ્રેશન ખીલ સામે ગ્રેટેર કરવા કેપ ખિટીક ઇડિયન બુનિયતના આશરે તમે હોદ્દોઓની એક જગી મીટીંગ આજરોજ અને મળી હતી. કેપ પ્રાંતના બુના અને માનીતા હોદ્દો છીનવી લેવાય છે તે માટે સભા ખીલને ‘અપની નજરથી જુએ છે, તથા પ્રધાનને ઇન્ટરવ્યુ આપવાનો આમક કરે છે એવા

ઠરાવો પસાર થયા હતા. પોતાના સ્થાયી હોદ્દો છીનવી લેવાવાની સામે થવામાં હોદ્દો એને ટેકો આપવા માટે મોઝાંબીકી ન્યાય બુધિ અને ઇન્ડાસ્ટ્રીયલને અરજ કરવા નો ઠરાવ પસાર થયો હતો.

ઉપરની માસ મીટીંગ પર નાતાલ ઇડિયન કોમિસ તરફથી નીચેનો દિલસોજનો તાર મોકલવામાં આવ્યો હતો:-

“મીટીંગને હરેક દૈનક ઇમીગ્રેશન બોર્ડ હોદ્દોઓએ એકત્ર થવાની, અને એ રીતે ખીલમાં અમલના સુધારાઓ કરાવવાની મોટી જરૂર છે.”

તાર સમાચાર

પુર્વ આફ્રિકાના મવરનર એક બાપથુ માં જણાવ્યું હતું કે પુર્વ આફ્રિકાની ખેતીના કાવિખ માટે લોરડ હીમનરને એટલી બધી આજ્ઞા છે કે તેમણે (લોરડ હીમનર) પુર્વ આફ્રિકામાં પોતા માટે જમીન લેવા માગણી કરી છે, અને આવતી સાલમાં તેઓ તે અને ખીલવવા ધારે છે.

ડેલાઓઆમેની પાડોશમાં નવી સ્વાઝી લેન્ડ લાઇન ઉપર કોલસાની ખાણો ખીલવવા સંખ્યામાં લીસન અને લાંડનના ધાપણવાળાઓ વચ્ચે મસલત ચાલી રહી છે.

પશ્ચિમ આફ્રિકામાં આવેલ કેંગો નામનું બેલજીઅમ તાપ્પાનું સંસ્થાન બે કાફરેપરના મોઝાંબીકા બુલમ માટે જમ બહેર થયું છે લાંતા કાળા લોકોએ લાંતા બધા મોરા લોકોનો એક સપાટામાં નાસ કરવા કાવતરું રચ્યું હતું એવી વાત બેલજીઅમના જાપામાં પ્રસિધ્ધ થઈ છે.

લીસનમાં તા. ૧૨ મીએ એવી અધવા ફેલાઈ હતી કે કરનલ ડીઆંડરાડેની પોર મુગીઝ કોલોનીઓના ડાહરેકદર બનરલ તરીકે નીમણક થશે, તથા મોઝાંબીકના મવરનર તરીકે સેલોર અરનેસ્ટ વીલહીના નીમણ.

રૂટર જણાવે છે કે મંચુરીઆમાં મર કીનુ જેર તપાટાખાઈ હકવા લાગ્યું છે.

રૂટર જણાવે છે કે હેલા વસ્તિપત્રક પ્રમાણે કલકત્તામાં ૧૨,૧૧,૫૧૪ માણસ ની વસ્ત છે.

વિલાયતમાં મી. રીચને માન

માનપત્ર આપવાનો મેળાવડો

મી. રીચને માન આપવાનો જે મેળાવડો વિલાયતમાં થવાના અખર તારેમાં આપણને મળી ગયા છે, તેનો વિશેષ હેવાલ વિલાયતની છેલ્લી ટપાલમાં મળ્યો છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે મેળાવડો ધણેજ અગત્યનો અને હમદખા બરેલો થયો હતો. હાજર થયેલાઓમાં લોરડ એમ્પટીલ, મુન્નહના માજી અવરનર લોરડ લેમીંગટન, સર મેયરજી ભાવનગરી, ગેર ભાવના મહારાણી સાહેબ, પ્રી-સેસ સોફાયા દુલીપસીંહ, હીંદી પ્રધાનની કાઉ સીલવાળા એન. મી. કે. જી. શુપ્તા, ડા. કુપર, મીસીસ રીચ, મીસીસ જે. એચ. પોલાક, મીસ બેનેટ, મી. જે. એ. બાસુ, મી. બી. દુબે, મીસીસ અલીક, મીસીસ એચ. પી. કાળ, વગેરે વગેરે ઘણા મહત્ત્વના અને ખાનુઓ હાજર હતાં. લોરડ એમ્પટીલને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. તેમના હાથે માનપત્ર ભેટ અપાયું હતું. માનપત્રનો તરજુમો નીચે મુજબ છે:—

માનપત્ર

“વહાલા મી. રીચ,—આપ તુરતમાં ઈશ્વર આદરિકા જવાના છો. તે પહેલાં, આપે ટરસિવાલ અને લાના બીજા સંસ્થાનોમાં વસતા આપણા હીંદી પ્રજા-ભાઈઓની સ્થિતિ સુધારવા ખતથી, ઉત્સાહથી અને બાહોશીથી જે મુડો લગાવ્યો છે, તે તરફ જાહેરમાં દિલ્લેસાની પ્રગટ કરવી, એવી આપનાં સંખ્યાબંધ મિત્રો તથા ચાહનારાઓ ખાતેશ્વર રાવે છે.

તે કાલોનીઓની હીંદી પ્રજાના હોકા, છુટાપણ અને તેઓ પ્રત્યેની યોગ્ય વરત છુટકો સવાલ, ઘણાં વરસો થયાં સુધેન સાહતની બહુજ અગત્યની બાબત થઈ પડી છે; કે જેનો ફેસલો કરવામાં—શુ કારણે લઈને તે જણાવવાની અહીં જરૂર નથી—અહીંના, લાના અને હીંદુ સ્તાનના જવાબદાર રાજદારીઓ અને અધિકારીઓની ચતુરાઈની કસોટી થઈ છે. આપ જણો છો કે તે સવાલનો સંવેપકરક નિવેડો શાવવામાં બિટીક પ્રજાના મોટા અને વચદાર વરજે ભાગ લીધો છે; પણ તેમાં જો આપની તે સવાલની વિમતો માટેની બાહોશ બરેલી ખબરદારીથી, તથા અમલદારોમાં લખાણ કરીને અને જાહેરમાં બાપણે આપીને ઉત્સાહથી સાથે કામ જાગવવાથી,

આપણા હીંદી ભાઈઓના બાળખી હોને ભારે ટેકા મળ્યો છે, એ વાત સહુ અને ખાસ કરીને તે સહનમાં જોઈએ મહેનત કરી છે, તેઓ કબુલ કરે છે.

આ બધી મહેનતને ફતેહ મળે છે, એમ કમનસીબે હલુસુધી કહી નથી સકાતું. છતાં જ્યારે જો કામ બહુ કઠણ છે એમ સમજાય છે, તથા આપ તે લગતના ખુદ મેહાન પર સીધાવો છો એમ અખર પડે છે, ભારે તે આપની બહાદુરી બરેલા અને ખત બરેલા પ્રયત્નોની કદર છુટકી તે વધારે બધે ભેસવું થાય છે. જો આપની સેવાની બહુ કીમત કરીએ છીએ એવું સમજવાથી આપને, ત્યાં માત્ર પોતાના ક્ષારથને ખાતર નહીં, પણ બિટીક સહેનસાહતના એકત્રપણા માટે લડી રહેલાઓની સાથે કામમાં પરીવાસ જવાતું વધારે ઉત્તેજન મળશે. અહીં કરતાં લાં, આપની વિવેક બરેલી, કદ સલાહ, તથા મુશીબતોને પુરા પડવાની આપની લીલ કમોલી કામે લીયત વધારે કીમતી અને ઉપયોગી થઈ પડશે.

તેથી આપની પ્રત્યે જોઈએ જે માન અને લાગણી છે, તેના આ ચિન્હને, તથા જે લડતને માટે સતત મહેનત કરીને આપે અમારાં દિલ છતી લીધાં છે તેમાં અતે ફતેહ મળે અને તમે સુખી થાઓ એવી અમારી દુવાને આપ સ્વિકારશો, એવી અમારી વિનંતી છે.”

માનપત્ર તથા મેળાવડાના ખરચ માટે યજ્ઞેલ ઉધારાણમાં સો સવાસો જેટલા નામીયા મહરથો અને ખાનુઓએ રકમો ભરી હતી. તેમાંના કેટલાકનાં નામો નીચે આપ્યાં છે:—

લોરડ એમ્પટીલ, રાઇટ એન. જસ્ટીસ અમીર અલી, સર મેયરજી ભાવનગરી, આરય ડીકન પોટર, મી. રતન તાતા, મેજર બેલગ્રાહી, મી. જે. એચ. પરીખ, મીસીસ પી. એલ. રાય, ડા. થોરનટન, સર વીલ્યમ મારકબી, લોરડ લેમીંગટન, એન. મી. કે. જી. શુપ્તા, મી. ડી. એચ. કાદરબાઇ (એલ ઇડિઆ મોસ્લેમલીમન સેક્રેટરી), સર રેમંડ વેરેટ, મોરબજના મહારાણી, રેવરંડ મેયર, મી. એસ. આર પથર, પ્રી-સેસ દુલીપસીંહ, મીસ મેડ પેલાક, મીસીસ એચ. એસ. એલ. પોલાક, મી. હેરોલ્ડ કોકસ, મીસીસ દુબે, મીસ બેનેટ વગેરે વગેરે.

મી. રીચનું બાપણ

માનપત્રના જવાબમાં મી. રીચે નીચે લખાણી બરેલું બાપણ કર્યું હતું:—

હું જાના મેળાવડાઓની અંદર કેટલીક વખત હાજર રહેવાને ભાગ્યશાળી થયો છું. જો કે અગાઉ કામ મેળાવડા વખતે આટલી સંખ્યામાં તથા આજ ના જેવા કદરદાન શરેતા જનોની હાજરી જોઈ નહોતી. આવા એક નામકિત મેળાવડામાં હું મુખ્ય પાત્ર થઈ પડ્યો છું, એ મારે માટે અસાધારણ તેમજ શુચવલમાં નાખનારો અતુભવ છે. પુરતી રીતે જાનો ઉત્તર આપવાનું મને કઠણ લાગે છે. અગાઉ આવા માન અકરામ ના મેળાવડામાં હું હાજર રહેલો ત્યારે એક બે બાબતો મને અજાણો થયેલ, તેનો જાતિ અતુભવ જાણે મને મળ્યો છે. દાખલા તરીકે, હવે હું સમજ્યો કે આવી જલી અને માયાણુ દુવાઓ મેળવ નાર પાત્રના મુખ ઉપર જે લાગણી તરી આવેલી કેમકે છે, તે જાને લીધે. તેવે ટાંચે જે આશ્ચર્ય અને અજાણો થયા માય છે, તેનું મને આ વખતે જાન થાય છે. આશ્ચર્ય એટલા માટે કે જે શુભો માગમાં મેં કહી નહીં બારેલા તે હોવાનું આ સમયે જાન થાય છે; અજાણો એટલા માટે કે જે શુભો જ્ઞેનારની ચતુરાઈ અને બારીક નજરનો મને ખ્યાલ આવે છે.

મારા સાહેબ, માન મેળવનારની લાગણી આવી વખતે શુચવલ બરેલી અને જરા મુઝવનારી થઈ પડે છે. કેમકે પોતાનાં જ વખાણો આલતાં હોય—પોતાનાં જ શુભોત્તુ સંશોધન આલતું હોય, તે પોતે મુજે મોટે સાંત રહીને સાંભળ્યા કરવાનો અવસર તબન આનંદ આપનારો નથી હોતો; અને જો આપ પણ સમજી સકશો એમ હું માનું છું. વળી બીજી તરફ જોતાં, એક મહાન કામમાં મારો અકના હિસ્સો મેં ભર્યો હોય, તો તે ફરજ અદા કરી છે એવું માનું, તોપણ તેથી મારે ઘણા લગા મિત્રો થયા અને ઘણા ઉમદા દિલોમાં દિલસોજી ઉત્પન્ન થઈ તે જાણી સુખની લાગણી ઉભરાયા વિના રહેતી નથી. માણસના કામની કદર થાય તેથી ખુશી થવું નહીં એવા નિરપૂલીપણાનો હાલો કરવો એ હંમ મજાલ; અને તેથી, સાહેબ, આપે તથા આ મોટી અને ઉમદા મંડળીએ આજે મને જે માન આપ્યું છે, તેને માટે ખત:કરણપુરવક અજાત આભાર માનું છું. મારા નામ દાર સાહેબ (લોરડ એમ્પટીલને સંબોધી ને) જ્યારે આપને પણ મારાં બારે વખાણ—મારાં મનથી વધુ પડતાં વખાણ કરતાં સાંભળ્યા, ત્યારે તે બધાં વખાણ

આપના પર દોળવાને કું જેટલો લલચાયો હતો તેવો કદી લલચાયો નહોતો. ખરેખર, આપે ધણી બાબતો માટે મને ધન્યવાદ આપ્યો તે બધી બાબતોમાં આપજ તેને વધારે લાયક છે. આપે આ લડતમાં જે ભાગ લીધો છે તેનેજ તે વધુ લાયક પડે છે. અમે તો માત્ર સાથી તરીકે ભાગ લીધો છે. કું જુલું તેમ નથી—અને જુલું કું કે પેલી પારના આપણા દીંદી પ્રજા-આપણો પણ ખુલે તેમ નથી, કે આપે ધણી વેળા એકલે હાથે તેઓની લડતનો ઉમરાવની સલામતી મુકો ઉઠાવ્યો છે. તે લડત પણ એવી છે કે જેને કાંઈ પણ પક્ષનો નહીં, પણ માત્ર એક તેના ઇન્સાફીયુએન્સ એક છે. જાહેર સલામતીમાં તેમજ છાપામાં આપની ખતીલી દિશાપતને, તેમજ બહુ કામના બોજ તમે હોવા છતાં, લડતની દરેક વીંમત પર, અને અમારી મસલતો પર હરકમેલ આપે ધ્યાન આપ્યા કર્યું છે, તેને કું જુલું મર્યો નથી. આ બધી અને બીજી કેટલીક હકીકતો, કું રંગ પર વરસાવેલાં બધાં વખાણુ આપના પર દોળી પાડવાને પુરતો ટેકો આપે છે. મારા મિત્ર સર મચેરજી ભાવનગરીના સંબંધમાં પણ તેમજ કદી કલમ છે. તેઓ કશુંક અશરિકાના સવાલ સાથે એકલા એકતાર થઈ ગયા છે, કે કાંઈ પણ માણસ તેઓનું નામ તે સવાલને સાંભળતાની સાથેજ સંભારમા વિના નહીં રહે. આ દેશમાં તે સવાલને પહેલી જાહેરાત આપવાનું માન તેમનેજ હટે છે. આ સવાલમાં તેમની બકિત કદી એકાદી મર નથી; તેમની એક અને કુમક મળવામાં કદી ખામી આવી નથી. તેમનાં સંગીન અને કાળેલીયત બરેલા કલપણનો મને સદા લાભ મળ્યો હોવાથી કું તેમનો અભિનંદન આભારી થયો છું. ૧૭૭, કરોમવેલ રોડ (સર મચેરજીના ઘર) નાં બારણાં મારે માટે સદા ખુલ્લા રહ્યાં છે; અને તે ધરના વસનારે અનેક મુશીબતની વેળાએ મને વિના વિલંબે સલાહ આપી છે. તેથી બાનુઓ અને મહરજી, આપ જોશ કે સોરઠ એમ્પટીલનાં વખાણુ કરવાને મને જેટલાં કારણ છે, તેથી સર મચેરજીનાં વખાણુ કરવાને કંઈ એકાદી કારણ નથી. વળી જો આ બે મહરજીની બળવાન અને કીમતી મદદ મને ન મળી હોત, મારી કમિટી, મારાં મહેનતુ મદદનીશ સેક્રેટરી, અને પારલામેન્ટની અંદર તેમજ બહાર મારા વહાલાર સાથીઓની મદદ મને ન મળી હોત, તો કું-શું

કરી શક્યો હોત! મીસ પોલાકનાં—એક લાયક બોધ જેણે બીજા બાગમાં અચોક્કસ કરી બતાવ્યું છે, તેની લાયક બહેન નાં—કું પુરતાં વખાણુ કરી શકું તેમ નથી. (સોરઠ એમ્પટીલ, સર ભાવનગરી અને આખી સલામતીમાં સાંભળો સાંભળો ના અવાજ) સદા વહાલાર, જાતીબોગ આપનાર અને કામમાં પરિપુરણ હોવાથી તેણી મારા જમણાં હાથ બની રહેલ છે. મારે કામ સંભાળવા મારા પુરા ભરોસા સાથે કું તેણીને મુકી જાઉં છું. અને હવે, સાહેબ, આપની રજા હોય તો મોકું જુલું લડત વિષે બોલવા માગું છું.

[અધુરું.]

પરચુરણ

વડી સરકાર અને યુનિયન સરકાર વચ્ચે એશીઆટીક સવાલ સંબંધમાં ચાલેલા પત્ર વહેવારની બહુ-મુક જનરલ રમટ સે ગયા થીવારે પારલામેન્ટ બાગળ રજુ કરી હતી. તેમાંથી અમત્યનો ભાગ આજ ના અઠના વધારા તરીકે અંગરેજીમાં અમે આપીએ છીએ.

કુમરસરોરપના છાપામાં એક લખનાર જણાવે છે કે બરગરસરોરપમાં કલરડ લોકો વસે છે તે મોરા લોકોને પસંદ નથી. તેમને એકદમ કાઢી મુકવા જોઈએ. જો તેમ ન કરવામાં આવે તો મોરા કાળા ના ભેગા વસવાટના પરિણામે મોરી મોર તોપર કુમલા થાય તે સ્વભાવિક છે એવું મજકુર લખનાર ઉમેરે છે.

સ્ટાર્ટનથી મી. મહમદ શુલામ કુસેન સાલેલાઈ લખે છે કે અરેબી મી. મુનશી અબદુલ હક દેશ જવા ઉપકર્તા તેમના માનમાં ખાણુ કરવામાં અબ્દુલ હક તથા તેમને વળાવવા લખા બાકીઓ રહેવે રહેજેને ગયા હતા. મેળાવડમાં તેમની તારીફનાં બાપણો અમાં હતા.

મી. રીચને કેપટાઈન પટેલનાં તાર મોકલનારાઓમાં હમેજોના મી. હી. એમ. સીદાત તથા મી. હાલુદ મહમદના હરબન મી. કુસેન મી. આં પશુ હતા.

જરમન સાધનની સ્ટીમરોનું દક્ષિણ ટેમ્પલ આજના અઠમાં જાહેર અખરોમાં પ્રવિષ્ટ થયું છે તે ઉપર વિનિયારડું ધ્યાન મેળવેલું છે.

મહાન નરોના ઉદ્ધાર

મહાન થોરો એક ટેકાણે કહે છે કે—
“સકુથી મોઢામાં મોકું કુખ આવી પડવા છતાં જો માણસ તે બહાદુરીથી સહન કરવાનું વલણ ધારણ કરે તો, અકસ્માત તેને માણસ પડશે કે એવું કાંઈ કુખજ છે નહીં, અને તેની હીમત અને આત્મબળમાં અબજ વધારો થશે.”

સ્વામી રામતીર્થ એક ટેકાણે કહે છે કે
“સેવા શું છે તે બત્તી અથવા દીવાના કામલાથી સમજાય છે. એક બત્તી અથવા સાધારણ દીવો લીઓ. તેનો પ્રકાશ કેવો ચળકતો, અને આંજ નાખ નારો હોય છે? તે ચળકાટ દીવામાં શાથી આવે છે? કેમકે તે નિરંતર કામ કરે છે અને પોતાની જાતનો ભોગ આપે છે. જો તે દીવેલ તથા વાટ ન બળવા દીએ તો પ્રકાશરૂપી ફોટો મળે નહીં. તેવીજ રીતે તમારી ફોટો મારે તમારાં કામોમાં, તમારા જીવનમાં તમારા શરીરનો તમારી કક્ષિતનો ભોગ આપો—તેને વપરાશરૂપી બળિનમાં બળવા દીઓ.”

એરીસ્ટોટલ નામનો તત્ત્વજ્ઞતા ખરા સદમહરજને નીચે પ્રમાણે વરણવે છે:
ખરો સદમહરજ આબાદીમાં તેમજ બાહ તમાં નરમાશથી વરતે છે. ફોટોથી તે હવે પામતો નથી, હારથી સોક કરતો નથી. બયથી છુપાતો નથી, તેમજ તે (બય) ને વળગતો પણ નથી. તે પોતા વિષે કે બીજા વિષે વાતો કરતો નથી. તેની પ્રશંસા થાય છે કે નીંદા થાય છે તેની તેને ફિકર નથી.”

રસ્કોને એક ટેકાણે કહ્યું છે કે :—
આજકાલ આપણે જુદિ અને અજ મહે નતને જુદાં પાડવા માગીએ છીએ. એક માણસને આપણે હમેશાં વિચાર કરતો જોવા માગીએ છીએ, બીજાને કામ કરતો જોવા માગીએ છીએ, એકને મહરજ કહીએ છીએ, ને બીજાને મજુર કહીએ છીએ. પણ ખરી રીતે મજુરે ધણીવાર વિચાર કરવાની જરૂર છે, અને વિચારે મજુરી કરવાની જરૂર છે. તો બંને સદમહરજ કહેવાય. તેને બદલે આપણી હાલની રીતે બંનેને અસદમહરજ બના વાય છે. એક છપા કરે છે, બીજો પિકકારે છે. હાલ આપણા સમાજ આવા પેલા વિચારકો અને કુંખી મજુરો નો બનેલો છે.”

વિલાયતના છાપામાં દક્ષિણ આફ્રિકાનો હાલ સવાલ

મી. રોચના કામળ

દક્ષિણ આફ્રિકાના હાલોની વિમા
મતમાં તો હાલે જાણવામાં આવે છે એમ
શીયર પોર્ટ' સંમેલન લેખના સંપાદકમાં
મી. રીચે તે છાપા ઉપર નીચેનો કામળ
લખ્યો હતો :—

સાહેબ,—આપનો અમકદાર લેખ મારે
તરફ સલામથી વાંચવામાં આવ્યો એમ
હું આજ્ઞા રાખું છું. હાલોની સાથે
કામ લેતાં નાતાલ—આપું દક્ષિણ આફ
રિકા હવે એળખી ગયેલ છે. દક્ષિણ
આફ્રિકાને ગોરાનો મુલક બનાવવાની
નેમમાં બધીયો દિલસોજી અને મદદ મળે
તેમ છે; પણ જો તે નેમ જ મળીપણને
બદલે સુધારો ફેલાવનારી હોય, અથવા
જોડકામી, સ્વછંદી અને સુસ્તપણને
ટેકાણે ન્યાય અને સુલેહનો ફેલાવો કર
નારી હોય તોજ; તે વિના નહીં. પોતાનો
સુધારો ધરાવનારી પ્રજાએને (દક્ષિણ
આફ્રિકાની કેટલીક પ્રજાઓ પોતાનો
સુધારો ધરાવે છે, તેનો પણ હું આ
વાતમાં સમાવેશ કરું છું), આપણે
પશ્ચિમના લોકો, આપણો ધાંધલો
સુધારો કણક કરાવવા માગીએ એ ઉઠા
પણ ભરેલું છે કે નહીં, એ વાતને એક
કારે રાખીશ; પણ જો લોકો ઉપર
આપણે આપણો કણ ધરાવવા માગીએ
તેઓમાં આપણી ન્યાયી, સ્વાર્થી અને
જુલમી તરીકેની છાપ પડે, તો પછી
આપણે તેઓની વચ્ચે આવવું તે બાજે
જ બાજબી મણશે. દરેક કારણમાં
આધાત અને પ્રસાધાત (action and
reaction) નું જોર સામસામું અને
એકજ સરખું હોય છે. એમ છે તો,
અન્યાય અને સ્વાર્થીપણના સહેલા પાયા
ઉપર એક આબાદ ગોરી પ્રજાના બાંધા
રહુની નેમ રાખવી તે હેઠલ આજ્ઞા છે.

આપના જેવા જાહેર જુરસાવાળા છાપા
કારને ધન્યવાદ છે કે જેને લીધે દક્ષિણ
આફ્રિકાના હાલોનો સવાલ મારેમેર
સમજવામાં આવેલ છે. માત્ર થોડા સ્વા
ર્થીકા અને વહેંચીલાઓમાં તેઓની
હાકમારી વિષે સજા રાખવામાં આવે છે.
દક્ષિણ આફ્રિકામાં તેઓ સામે અજુગમો
છે, તેનું કારણ એ કે નાતાલમાં તેઓ
ગોરા લોકોને પૈસા કમાતા હોવાના સંચા
તરીકે (ગુલામો તરીકે) રહેવા અને તાકાત

ખલાસ થયે હાલોના પાછા જવું ના
પાડે છે, ગોરા લોકોને વેપારમાં હાકાવે છે,
અને જ મળી નેટીવ પ્રજાને બમાલ છે,
એમ મણવામાં આવે છે. સરખાતમાં
તેઓ બહુ જરૂરના હતા. તેઓની મહે
નતે નાતાલને હીવાળું કાઢતાં અચાન્ય
હજી તેઓ મુલામ તરીકે રહે તો વાંધા
નથી. માત્ર ગોરાઓને તેઓ પૈસાની
બાબતમાં તથા સજાદારી સવાલની બાબત
માં નડતર કરતા હોવાથી, તેઓએ
અગાઉ બજાવેલી સેવા જુલમી જવતમાં
આવે છે. તેઓના રહેવાના અને મીલ
કતના સ્થાયી હોવા પર લાત મારવામાં
આવે છે. આવી બાબતના વચલથી ટંગાં
વાલના સલામતીઓ પર કટલું કુખ
ગુજરેલું છે, તે આપણે જોઈ શક્યા
છીએ. નાતાલની અદાલતોમાં ત્યાંના
ગીરમીદીઆ હાલોઓ અથવા તો સ્વતંત્ર
હાલો વેપારીઓ વિષે જે નોંધ મળી આવે
છે તે ઉપરથી સહેનશાહને મજર
થવાનું બાજેજ અને તેમ છે. દક્ષિણ
આફ્રિકામાં હું લાગે વખત રહ્યો છું,
એટલે ત્યાંના ગોરાઓની અમુક દરજ્જાની
રહેણી જમગી રાખવા વિષેની લાગણીને
હું સમજી શકું છું. એશિઆના ગોરા
ના ધસારામાં તેઓને હાલો દેવામાં આવે
તે સામેની લાગણીને પણ હું સમજી
શકું છું. પણ એવો કમ સમજ
નથી. આવી બાબતમાં દક્ષિણ આફ્રિકા
ના હાલના કાવદાઓ થોડા ઉપાય લઈ
શકે તેમ છે.

આપણે કરવાનું એજ રહ્યું છે કે
આપણા સ્વારથને જરા ખસેલ પહોંચતી
હોય, તોપણ ખમોલ પકડવી; અને
ખીનજોના હકને માન આપવાની તથા
વ્યવહારી રીતે ચાલવાની જે રસમ છે
તેને નીભાવી રાખવી.

આપણને લશ્કરી બાબતમાં તથા પૈસા
સંબંધમાં હાલોની મદદની જરૂર
પડતી આવી છે. તેઓની વફાદારી અને
રાજ્યો તોડી પાડવાનું આપણને પૈસાથી
નહીં. વળી મોટી વાત એ છે કે જે
મુદાઓ ઉપર આપણી સહેનશાહ હમેશને
માટે ટકી રહી છે, તેને ટુચકારવાનું
આપણને પરવડે તેમ નથી.

ખીજે એક કામળ મી. રીચે “ટરફ”
માં લખ્યો છે, તેમાં મી. હાલે મહમદનું
રહેવાળાઓ તરફથી થોડા વખત ઉપર
જે અપમાન થયું હતું, તે ઉપર આમનું
નીચેના કામળમાં બાન બેસ્યું છે.

સાહેબ,—હજારો માનલ છે કે આપણા
મુલકમાં સહેનશાહને મોસવું પડે એવા
કેટલાક કાવદાઓ બને છે, તેમાંના
એકાદની નોંધ આપના છાપામાં લેશે,
એવી આજ્ઞા રાખું છું.

મી. હાલે મહમદ એક મીલકતદાર
હોઈ છે, અને તેઓ નાતાલમાં (દક્ષિણ
આફ્રિકામાં) ૨૦ વરસ થયાં રહે છે.
ત્યાંના લગભગ ૧ લાખ હાલોના સ્વા
રથનું રક્ષણ કરનારી નાતાલ હિંડિયન
કોંગ્રેસના તેઓ પ્રમુખ છે.

તેના દરજ્જા મી. હુસેન હાલોની બન
ના મેંબર છે, અને તે મારી દેખરેખ
નીચે અહીં ખારીસ્ટરનો અબ્બાસ કરતા
હતા આ જુવાન જેવો ચાહવા લાયક
મદદરૂ મેં કદી જાણ્યો નથી. કમનસીબે
તે કમના ચિન્હાઈ સપડાયેલ, તેથી દક્ષિણ
આફ્રિકા પાછા ફરવાની હાકતરની સલાહ
પડેલ.

તેમનું કુટુંબ ડરબનની નજીકમાં સારી
ધુરોપીઅન બજામાં રહે છે. તેના દરજ્જા
ની તખીયતને ખાતર, તેને બહાર ગામ
લઈ જવાનું મી. હાલે મહમદે નહીં
કર્યું હતું. આ એક મહિનાનીજ વાત
છે. મી. હાલે મહમદે ટીફ્ટ ખરીદીને
એક કપારટમેટ આવેલો (રીઝર્વ) કરા
વેલ. તે પછી જે દિવસ તેમણે તપાસ
કરી ખાતરી કરી જોઈ હતી કે જોઈતી
સમવડ પુરી પાડવામાં આવશે. પણ મુસા
ફરી કરવાને વખતે બપોરે તેઓ પોતાના
કુટુંબ સહીત તથા પોતાના ખીમાર ફર
જાઈ સહીત કરેશને આવી પહોંચ્યા, ત્યારે
તેમને જણાવવામાં આવ્યું કે ધુરોપીઅન
મેલમાં તેને મુસાફરી નહીં કરવા દેવામાં
આવે, કેમકે તે ભરપૂર હતો; અને કાફર
મેલમાં તેઓ જઈ શકશે.

હવે, સાહેબ, કાફર મેલ તે બહુ ધીમી
ગાડી છે, અને તે નામ ઉપરથીજ
જણાઈ રહે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના નેટીવ
માટે તે ગાડી સુકરર કરવામાં આવી છે.
મી. હાલે મહમદ પોતે એક આખરદાર
હોઈ મદદરૂ છે, અને તેના દરજ્જા ખારી
સ્તરનો અબ્બાસ કરે છે. તે બનેની
ચિત્રાચારી સુરે હોવા માટે હું પોતે મમ
ફર છું. પણ નાતાલના રખેલા સત્તા
વાળાઓની નજરમાં તેઓને કાફરની હાર
માં મણવામાં આવે છે. આમ છતાં
બપોરે સહેનશાહત બજામાં આવી પડે છે
ત્યારે તેઓની વફાદારીની અને મદદની
આપણે આજ્ઞા રાખીએ છીએ।

છોટાભાઈના કેસનું છેવટ

સંપૂર્ણ સુધ્ધિ

વડા જજનો હુકમ

(અમારું અંકથી આશુ)

એટલે રીતસર રજીસ્ટર થએલા એક આદીકના સગીર છોકરા તરીકે અરજદાર સત્તાવાળાઓની સંપૂર્ણ મંજૂરી સાથે દાખલ થયો. ત્યાર પછી ફેટલાક મહીના સુધી તે નિરાતે અને કંઈ હેરાનગતિ વિના દરોસવાલમાં રહેલો. ખચીત આ વસવાટ કાયદેસર હતો, અને જ્યારે તેણે સોળ વરસની ઉંમરનો થઈ અગ્નિ કરી ત્યારે તેને દરોસવાલમાં કાયદેસર વસવાટ આશુ હતો. મી. જરૂરીસ બીરોનો તે મતજ હતો કે અરજદાર કાયદેસર રહી છે. (અહીં 'કાયદેસર રહીશ' કહેવાનાં તેની વ્યાખ્યાની બારીકી પર વિવેચન આવે છે. તે દરમ્યાન વડા જજે એવી દીકાઓ કરી છે કે જે કહેવાને બાંધા એલો છું કે મારા મત પ્રમાણે કાયદેસર દરોસવાલમાં દાખલ થતાં, અને ઉંમર પહેલે ત્યાંસુધી રહેતાં, સગીરોને રજીસ્ટર કરવામાં વિવેકબુદ્ધિ વાપરવાને રજીસ્ટરને સત્તા છે એમ માનવાના કારણે મંજૂર છે, તેમજ તેવા સગીરોને રજીસ્ટર થવાનો હક છે એમ માનવાના કારણે પણ તેટલાં જ મંજૂર છે. "દરોસવાલમાં કાયદેસર રહીશ" ની વ્યાખ્યા બીજી કલમમાં આપી નથી, એ અર્થ બરેલું છે. તે પછીની કલમમાં ત્રણ વરસના એશિયા દીકાને "આ કાયદાના કામ માટે કાયદેસર રહીશ તરીકે લેખવાને" કહેવામાં આવ્યું છે. આ કાનુનની અસર એ થાય છે કે જે વરસ કક્ષીકતમાં રહીશ ન હોય, ને તે છતાં કાયદેસર રહીશ લેખાતો હોય, તેમાંના પણ સખસોને રજીસ્ટરના હક મળે છે. પણ તેથી એવો અર્થ ન થયો કે બીજા વરસના એશિયાદીઓએ "રહીશ" કે એટલું જ નહીં, પણ એવો "કાયદેસર રહીશ" છે તેમને બાદ ગણવા. કાયદાના અરથની સહીસલામત આવી તેમાં વધારાએથી બાધાળ છે. કાયદાની પ મી કલમથી જે કોઈ અરજદાર (કાયદેસર દરોસવાલમાં) રહીશ હોય તેને રજીસ્ટર કરવા રજીસ્ટરને કહેવામાં આવ્યું છે. કાયદાનો એવો હેતુ હોત કે જે કલમની રજી પેટા કલમમાં એવરસ નાજ લોકોને, તેઓ રહીશ હોય કે ન હોય તે છતાં, રજીસ્ટરના હકદાર બીજા

દીક ગણવા, ને ખચીત તેણે તેમ દર શાબુ હોત. કક્ષીકતમાં એ કલમમાં કાયદેસર રહીશ ગણવાલાયક એશિયાદીકની બાંધ વરસની તપસીસ આપવાનો ભાવાર્થ નથી. બલકિંત એમ પણ સંભવ છે કે મજબૂર પેટા કલમને સંપૂર્ણ વ્યાખ્યા ગણવતો કાયદાનો હેતુ હોય, પણ તે માત્ર કલ્પના છે. કાયદાના મરાદ સંબંધમાં કલ્પના વડે કામ લઈ શકાય, તો એ પણ ગણખી કલ્પના છે કે, જે કોઈ કાયદેસર રહીશ એશિયાદીકને બહાર રાખવાનો, અને એ રીતે હદપાર કરવા લાયક રજીસ્ટરને કરાહો હોત, તો તેની મતલબ એકસ પ્રાપ્તમાં ફરજી હોત. બીજી એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે રજીસ્ટર ના ૩૧ મા કાયદાથી રજીસ્ટરને વિવેકબુદ્ધિ વાપરવા સંબંધી કાનુન નથી રહ થયેલ, તોપણ તે કાયદાની ત્રીજી કલમથી રજીસ્ટરના હક સંબંધી કલમ તો રહ થયે છે. પણ મને લાગે છે કે રજીસ્ટરની વિવેકબુદ્ધિ વાપરવાની સત્તા નથી છીનવી લેવાઈ એમ બતાવનારાં જે કારણો મે દરમ્યાન છે તેજ કારણો કાયદેસર વસી રહેતાં મામાપોનાં, અરજદાર જેવાં સગીર છોકરાંઓ રજીસ્ટર કરાજી સેવાથી હદપાર થતાં ખચી શકે, એ બાબતને વધારે મંજૂર રીતે લાગુ પડે છે.

[અધર.]

કેપટાઉન હવાખાયા મુસ્લીમ સોસાયટી

હકદાર ગુલને માન

સેક્રેટરી લખે છે કે:—છેલ્લી સોસાયટી તરફથી જ. ગુલના માનમાં તા. ૫ મી મારચે એક દી પાર્ટીને જસસો કરવામાં આવ્યો હતો. માથુસોથી હોલ મીઠાર ભરાઈ ગયો હતો. મી. અહમદ અલી મલીક પ્રમુખ હતા. પ્રમુખ સાહેબ, સેક્રેટરી, તથા મેસરસ હલીમ, ગજર, આદમ ગુલ, અબુબકર ડોમીજો, મુઘા હીમ (ડા. અબુદુર્રેમાનના બાઈ), બદી એસમાન, અબુલ ગની, શીરોખાં, મહમદ વગેરે સાહેબોએ બાબજો કર્યાં. તેમાં હલમ પર વિવેચન કર્યું, મી. ગુલ ને મુજારકબાદી આપી, તથા અખી કહરડ કામ સંબંધી સમયાનુસાર ચર્ચા થઈ હતી. મી. હાજી પુસદ ગુલે જલસા માટે અહેવાલ માની જણાવ્યું કે હરેક

મામાપની ફરજ છે કે ખચીતે મુલમ તેમજ મારી તરખીયત દેવી. તેમાં કામી મદદની પણ જરૂર છે. મહેનતનું ફળ હમેશાં સાફ આવે છે જેણે હલમ મેળવેલ નથી તેમાં ખચીત ખુદને ઓળખી શકતા નથી. તો પછી મામાપ તરફની તેમજ કામ તરફની ફરજનો ખ્યાલ તેને ક્યાંથી આવે! માટે હન્સાનના દીકાને દીકો તે હલમજ છે. ફરીથી જલસાના આગેવાનોનો તેમજે આભાર માની પોતાની એક લીધી.

ત્યાર પછી ચેરમેનની સુચનાથી ડા. કુમે પોતાનું બાબજુ કર્યું. તેમાં બધી બીના મુસ્લીમ સોસાયટીને આભાર માન્યો, તથા પેટા હલમ દેવી રીતે હાસલ કર્યો તેનું ખ્યાન કર્યું, તથા સરવે મામાપો ને પોતાના બાળકોને મુલમ આપવા બહા મજ કરી ત્યારપછી દક્ષિણ આફ્રિકામાં લીધીઓ પર પડતી હાડમારીઓની બાબત માં પોતે ખરા દિલથી ખ્યાન દેવા માગે છે તે જણાવ્યું, તેમજ લીધી તેમજ હલ રડ કામે એકઠા રહી કામ કરવાની જરૂર છે એમ સુચનું તેમનું બાબજુ ખલાસ થયા પછી ચા, ફળ, શીરકાટ વિગેરે મીઠાસને આપવામાં આવ્યા હતાં.

આદમ ગુલે મી. સંમ થી લવાલ ઉપાડતાં કહ્યું કે ચેરમેનની ખુશી હોય તો મી. માંધીના કાગલો તથા તારો વિગેરે આ જલસામાં વાંચી સંબોધવવાનો મોકો દીક જે મી. રીય જેએ મંમળવારે અહીં દીકની લડાઈ લડવા આવનાર છે તેમની સથે લીધી કામની આગેવાન કબાટી તકપર કરી નેમને મદદ દેવી એમજે. છપાચેશન બીજા પારલા મેંટમાં આવી ગયું છે, તેથી દરોસવાલ ની લડાનો અંત આવે તેમ છે, પણ નાતાલ તથા ૬૫નાં લીધીઓ પર સખતામ વધશે. જેની સામે કામે એકે અવાળે ખચાવ કરશે એમજે.

મી. પુસદ ગુલ, મી. ગજર, ચેરમેન વગેરેએ પણ ચર્ચા કરી પછી મી. એસ એમ. રહીમની સુચનાથી બીજા સંબંધમાં પગલાં લેવા નીચેના મહસ્તે ની કમીટી નીમાઈ: મેસરસ બનસાર, આદમ ગુલ, પુસદ ગુલ, કાસમ અલી, હમીદ ગુલ, ગજર, હલીમ, એસ. એ. રહીમ, અહમદ અલી, શીરોખાં, ખાન ગુલ, હસનમીયાં, મોલવી બદી એસમાન, અબુલ ગની, અબુલ કદર, દેશાઈ અબુલ હમીદ, પુસદ ગજર, અલીખાઈ હસમાઈલ, પુસદ બીખા. મહમદ હરમાઈલ, હાજી પુસદ, મહમદ ખા હીમ, મહમદ કરીમ, એ. અહમદ

(સાધન-સંદાહન) ધ્યાનીય વાંચા તથા મહાદ સાલેહ પારકર, મી. આદમ યુસના સલાલથી કમીટીએ તા. ૧૬ીએ ઇન્ડિયન એસોસિએશનના હોલમાં મળવું એવો ફરાવ થયો.

પછી ડા. યુસને ફરીથી લાંબી ઉમર ચાલી જલસો આર વાગે બરખાસ્ત કરવામાં આવ્યો હતો.

કેપમાં એશિયાટીક લાઇસેન્સ

એક અગત્યનો મુદ્દમો

૭૫ની પ્રાંતીક સુપ્રીમ કોર્ટમાં ફરિયાદીનામના એક હોદી વેપારીએ ટારકસ્ટાડની મ્યુનીસીપાલિટી ઉપર ૧૬૦૬ ના ૩૬ મા કાયદા પ્રમાણે પેતાને જનરલ ડીલરનું લાઇસેન્સ કાઢી આપવાની ફરજ પાડવા અપીલ કરી હતી.

એવું જણાય છે કે કાઉન્સિલમાં બધા મળી ૬ મેમ્બરો હતા. પણ ઉપર જણાવેલા અરજદારની અરજ સાંભળતી વખતે માત્ર ચાર જ મેમ્બરો હાજર હતા. તેમાંથી ત્રણે લાઇસેન્સ આપવાની વિરૂદ્ધ મત આપ્યા, અને એકે તરફથી આપ્યો હતો. તે કાયદાની ૫ મી કલમમાં જણાવેલું કે "જો કોઇ માણસ અધિક મ્યુનીસીપાલિટીમાં જનરલ ડીલરનું નવું લાઇસેન્સ મેળવવા માંગતો હોય, તો તે માટે ડું સરડીશીટ મેળવવા તેણે તે મ્યુનીસીપાલિટીની કાઉન્સિલને અરજ કરવી. કાઉન્સિલે તે પછીની જનરલ અથવા તો તે માટે ખાસ બોલાવેલી મીટિંગમાં તેનો વિચાર કરવો, અને તેની વિરૂદ્ધ આજ્ઞા આપી હોય તો મત ન પડે, એટલે કે આખી કાઉન્સિલના મેમ્બરોની સંખ્યાને હિસાબે વધુ મત તેની વિરૂદ્ધ ન પડે, તો તેને સરડીશીટ આપવું." ફરીયાદી અરજદારે એવી દલીલ કરી કે આખી કાઉન્સિલની મેજેરીટી તેને સરડીશીટ આપવાની વિરૂદ્ધ હોય તોજ તેની અરજ ના મંજૂર થઇ શકે. પ્રતિવાદી કાઉન્સિલે એવી દલીલ કરી કે તે કલમ હાજર રહેલા મેમ્બરોની મેજેરીટી વિષે કહે છે. ફરીયાદીના વકીલે સીમાલ વિરૂદ્ધ હોય ટાઉન કાઉન્સિલના કેસનો હાખલો આપ્યો, અને કહ્યું કે જો પ્રતિવાદીની દલીલ બરોબર હોય તો તે કાયદાની ૭ મી કલમ મુજબ કાઉન્સિલના પુરા સભાસદોની હાજરી વિના અરજ સાંભળી શકાય નહીં. કેટલીક અરજી થયા બાદ મી. જસ

ટીસ જરૂરે કહ્યું કે આ મુદ્દમો અમલ નો હોવાથી તેનો સુકાદો મુલતવી સમવામાં આવે છે.

એક ચીનાનો લાઇસેન્સ

ચીના વખત ઉપર કેપટાઉનની ટાઉન કાઉન્સિલ બામળ જનરલ ડીલર અને હોકરના લાઇસેન્સ માટે એક ચીનાએ અરજ કરી હતી. સભાસદ મી. સી. મેથ્યુએ તે અરજ નામંજૂર કરવાની ફરજ બારત કરી.

મી. આલેક્ઝાંદરે દલીલ કરી કે કાઉન્સિલ બામળ આવે મંજૂર કેસ કાઢી આવેલ નથી. અરજદાર ૬૩ વરસની ઉમરનો છે, અને તે ૨૦ વરસનો અહીં નો જુનો રહીશ છે. વળી મી. આલેક્ઝાંદરે અરજદાર મી. હોંગવોને એકમીની સેલ્ટર તથા એકમીનીસેલ્ટર એવ ટેક્સીસ તરફથી તેના ઉંચા વરતન માટે જો સરડીશીટ મેળવે તે વાંચી બતાવ્યાં.

મેમ્બરે કહ્યું કે મી. હોંગવો કલકે જોર કોનોટને આપની તરફથી માનપત્ર આપનાર સમક્ષ છે.

વોટ લેવાતાં અરજ મંજૂર થઇ હતી.

સ્ટેમરમાં પોલટેકસની પળવણી

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

મધ તા. ૧૦ મીએ અહીંના સંખ્યા બંધ હોદીએને માસાવેશ તથા કુતરા વેશ વખતસર નહીં બરવાના વાંક માટે આકટીંગ માજીસ્ટ્રેટ મી. જોયલ સમક્ષ હાજર કરવામાં આવ્યા હતા. અને તેઓ ના ૧૦/- તથા ૫/- એમ અનુકરમે દંડ કરવામાં આવ્યા હતા. બીજો દિવસ તેજ વાંકસર કેટલાક વધુને ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. આમાંનો મોટો જામ એક વર્ગનો હતો. પ્રથમ ચાર જણની જુવાની લેતાં તેમણે વાંક કબુલ કર્યો. તેઓના વકીલે એવી દલીલ કરી કે આ લોકો એક છે. તેઓની સ્થિતિ બહુ ગરીબ છે, અને માસાવેશ બરવાને માટે તેઓને કપા રહે જોઈએ. પછસ લેવા પડે છે, અને પછા ફાંફાં મારવા પડે છે; તેથી તેઓ ને સજા ન કરતાં ચેતવણી આપી છોડી મુકવા જોઈએ. વળી તેઓએ વેશ તો બર્ષે છે પણ માત્ર ૩ કે ૪ દિવસ મોડા થઇ ગયા. એટલીજ તેઓની કસૂર છે. વકીલે જણાવ્યું કે હજી બેજ દિવસ અમાઉ એક મોરને ખડા કરવામાં આવ્યો હતો, જેણે બીલકુલ વેશ બર્ષે નહોતો

છતાં તેને ચેતવણી આપી એક હફતાની મુદત આપવામાં આવી હતી. આ મોરને વેશ નહીં બરવા માટે કસૂ બંધાવું નહીં હતું; પણ આ લોકોને સજા બંધાવું છે. તેઓ સહેરથી બહુ આવે રહે છે અને વળી કોઇ જાણે કે મેજેસ્ટ્રેટ વગેરે વાંચવાને અશક્ત હોય છે. વકીલે વિનંતિ કરી કે માજીસ્ટ્રેટ મોર કાળામાં બેઠ નહીં રાખતાં તેઓને એક સરખી રીતે ઇનચાર્જ આપવો પડે છે. વળી વકીલે બાન મેમ્બરું હતું કે મધ સાલ કેટલાકે એપ્રિલ અને મેમાં વેશ બર્ષે હતો છતાં તેઓને સજા કરવામાં આવી ન હતી.

માજીસ્ટ્રેટ આ દલીલો સામું નહીં જોતાં માસાવેશની કસૂર માટે ૧૦/- ના અને કુતરાના વેશ માટે ૫/- ના દંડની અથવા બે હફતાની જેલની સજા કરી. આથી વકીલે તાલુબી પામી પકડાએલા માંના બાકીના લોકોપર રીતસર સમન્સ કાઢી ફરી વડા માજીસ્ટ્રેટ પાસે કેસ લઇ જવાની માગણી કરી હતી. તેથી બધા ને ૧૦/- ના અખીનપર સમન નીઠળતાં સુધી છોડવામાં આવ્યા હતા.

[આ કમળ ઉપર અમે બીજી જગ્યાએ ટીકા કરીએ છીએ.—અ. ધ. જો.]

હોદી કારોગરીની ટૂંકા

અમારે ત્યાં સાદી ટૂંકા, કેપીન ટૂંકા, મુસાફરીની કેપીન ટૂંકા તેમજ ભારે સ્લીલ ની ટૂંકા બનાવવામાં આવે છે. મુસાફરી ને લગતો બીજો સામાન પણ જોરડર મુજબ બનાવીએ છીએ.

કેમ્પ કેટલ (ચબુ)

સાદા તથા ઉડાં દાંડિયાવાળાં ફરેક સાઇઝ નાં બનાવીએ છીએ.

તે ઉપરાંત બોરાક રાખવાની પેટીઓ પાણીના ઝરા, ટોપી રાખવાના ડબાઓ વગેરે હરકાઇ સાઇઝના બનાવી દઇએ છીએ. વધુ વિગતમાટે પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવો અથવા જલે આવી મળે:

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban;

Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાલુ ઉમદા ફરેટ

અને વેચાઇએલ

સફાઇની પેકીંગ, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી નિયમસર તાકીદથી મોકલીએ છીએ. જોરડર મોકલી ખાતી કરીએ. લખો નીચેને સીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

ઇસમાઇલ જીવા ફ્રુઇટરર.

પી.ઓ.બો. ૪૭૧. ટેલી. એક. 'ઇસમાઇલ'

૧૭૧, મે બીલ, ડરબન

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

બધી જાતની શાકભાજી તથા ફરેક સ્પેશલિટી હોવાને કારણે આપણને સર્વેથી વધુ મહેતવ મળે છે. આપણને આપણે જ. આપણને વારંવાર મહેતવ મળે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 8988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey 100str DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN.

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Saliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMA

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL;

Lindley'spoort

Dis. RUSTEN

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોલ યુનાઇટેડ
ટ્રેડિંગ કં..

હોલિસ્ટોનની ચોસરી જથ્થાબંધ મંગાવી
સસ્તે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરસ
ચાવલ—ચોખ્ખું મધીયાણું—એક વખત
મંગાવી ખાતરી કરો.

હો. ૪, ૫, નાથનસન્સ બીલ્ડિંગ,

ડાયાગનલ સ્ટ્રીટ, બેલ્ફોર્ડસ્ટ્રીટ.

૨. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ, ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussock Silk, Silk Handkerchiefs
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હાલસેલ તથા શરિક.

ફરેક જાતનું રેશમ તથા ટાસા સિલ્ક તથા બીજી જાતનું રેશમ, ફરેક જાતના રેશમી રૂપાણ,

કાવળીઓ, સાડીઓ, પાનડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા બીજી ફેન્સી ચીજોના વેપારી.

નોટ. અમારા આવ સાથે આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે. તથા અમે એક જ આવ કદીએ છી
એ વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના ચોરસો ઉપર પુરતી રીતે ખ્યાન આપવામાં આવે છે. તમા
રોકડે માલ લેનારને જે માલ મેલો લાગે તે એક વીઠની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા ભર જઇ શકે છે

પમ્પેલ પાકાઈ—ફવત્તી અપ્પીરિક્કા પલ્લુ લિયાપાઈ.

મેન્ટ્રેજ ત્રિલિપ્પમ, કિલ્લેચારી, ત્રાલુકી, મિલ્ડ, જાલ્લ, ત્રિલુકકલિમ, કેનાલકલુમ, કિલ્લકલુમ.

G. RAMCHAND.

305 West Street, DURBAN

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.C.

Mohamed Surti
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladon" Box 42

BEACONSFIELD

Shanboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELLARY

D. A. Rabenia,
Fruit supplier in South Africa

BOESBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Chob Adam.

CAPETOWN

Thhaganlal Bhawanidas Gheswala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
GERAHEM NORODIEN,
24 Frere Street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Oaman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

DURBAN

H. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road
A. M. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street
Roosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Umgeni Road
Mohamed Ebrahim,
Commission Agent, P.O.
J. B. Mehta,
157 Grey Street. Box 580,
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey St.
d. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
M. RAWAT & Co.,
108 Queen Street
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street
A. G. TIPSIS, watch Repairer
120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer, Box 471

EAST LONDON

S. Cascojee,
Merchant, Box 270.
Ebrahim Essaj, Adwa,
Property & Land Agent,
Box 223.

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Bosar,
Merchant, Butcher & importer
Queen Street
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. DOSS, Box 110 Tel. 'Doss'
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Sany, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56
V. S. Thakore, Indian Laundry
Box 122, High Street

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Mek & Co., P.O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
KHUSLASHI BHULASHI BHOT Co
58 Indian Market Stall
President Street
Ushiba Dujee,
Indian Washerman,
Box 6389.
A. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270
M. P. Falcet,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
O. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mohamed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
E. Tavaris,
224 Market Street
Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
Ishharam Gopal, Tailor
corner of 15th & 1st Streets
No. 11, Vrededorp

KUILS RIVER STATION

N SANY
Fruit and Produce Dealer.

KIMBERLEY

H. Nadarasan,
Fruiterer & Confectioner
45, De Beers Road,

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTABHAI & DADOO
Box 33.
Hasan Amod,
Indian Location, Stand 16.
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE
Box 11.

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. DEANNA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150
I. A. Ojje & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
HORMAJY IDOLGY, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 320.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJIDAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers. Box 141

NORTHEAST

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PINT RIVER

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

A. M. Bhyat, Box 24,
MUSTA & KHANDELA BROS.,
Box 160. Market Street

POTCHERFSTROOM

G. K. Desai,
Box 28

PORT ELIZABETH

Nickamdas Bros.,
Main Street. Box 531.
Adam Hoozen,
General Merchant
95 & 119 Adderley Street.
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderley Street.
V. R. Namsoo,
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nidoo,
64 Walmer Road
Vannali Harie,
Indian Laundry,
Hasen Street, The Hill.

PRETORIA

Ohota Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 84
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant. Box 449

RICHMOND

Porbaadar Trading Co Box 48

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4 Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dbi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
J. oosunkhan Kalekhan,
17 Market Street.

SPELONKES

(Transvaal.)

Kesavji Giga Bafola.

STANDERTON

Amod & Ismail. Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 122
Suleman Moosa
Box 24

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoozen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, Job's St

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, Butcher, Box 11

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG

ધી નેશનલ અંગ્રેલા ફેક્ટરી.

આજે કારખાના મધ્યે દરેક જાતની ઉત્તમ પ્રકારની જાતીઓ એન્જીન તથા સગાઓની મદદથી ફેરી કરી મરોના કાંઠે બનાવવામાં આવે છે. જાણીતી “ હરજી ” જાપ “ ગ્લોબ ” જાપ તથા “ હંસ ” જાપની પોટર મુદ્ર કાપડની જાતીઓ અને ઇમીટેશન સીલકની તરફવાર જાતોની આંધળી બોલવા તથા બાંધ કરવા વગેરે દરેક જાતની જાતીઓ ઉપલબ્ધ કારખાનામાં બને છે.

વેપારીઓ તથા બધાબધ ખરીદ કરનારાઓ માટે ખાસ જોગા બાવ તથા ડીસકાઉન્ટ નીચેને સરનામે પત્ર વહેવાર કરવો.

ઈલરાહોમ કરામ એન્ડ સન્સ.

બધાબધ જાતીઓના વેપારી.

મારકેટ, જુમા મસીદ—મુંબઈ.

NOW READY

Please note that the “Indian

Opinion” Diary for 1911 is

now ready, price 1s. The

only way of obtaining a FREE

copy is by paying your sub-

scription up to date.

Don't Delay !

The “Bala Bharata”

A Monthly Review of Indian

Progressive Thought.

*Highly spoken of by Eminent Thinkers
and Patriots.*

Annual Subscription Rs. 1 1 0

6 Months Rs. 1 0 0

Foreign Subscription 1 Year 4/-

Apply to :—

The Manager “BALA BHARATA”

PONDICHERREY

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISSON ST. off PRINCE

ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 28.

Telephone 890

આમમાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, આમમાં, શીંગડા, મેટાં અમવા

બકરાનાં આમમાં, વેદલની ઝાલ વગેરે

ખરીદવા માગીએ છીએ.

SUTTON FLACK & CO.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will sail on or about the 23rd MARCH
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

ગુજ અખર

ધા પ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પનડુઆ" ટન ૩૫૦૦.

ઉપલી જમ બહેર વખણાએસ લાઇનની મંજૂર અને હાથ માલની આગ
બોટ અગ્રેથી તા. ૨૮ માર્ચ ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત કાંઝીબાર અને મોમ્બાસ
બંદર કરી મુખ્ય જશે.

મજૂર લાઇનની આમણેટમાં કેક પાસેજરો સારુ ઉપલા ફાલકાઓમાં
બધી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બત્તીઓ છે. દેશી ખસાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને
ઇન્ડિયા સુધી અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
લાલામણ છે કે આવી ટુક મુક્તની મુસાફરીનો અમુલ્ય તક મુમાવશે
નહી.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ કલાસના પાસેજરો વાસ્તે વગર ખોરાકની રીટર્ન ટીકા
ટની પછી સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી તુરત કેબીન
ની ટીકાટ કઢાવી લેવી.

કેક પેસેજરો માટે સમજી તરેહની સગવડ છે. સારા ઓશીસરો હોવાથી
મોખમણ તરેહની આડમણ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આમણેટ અગ્રેથી દર માસે ઉપડશે.

વધારે અખર માટે મેસરસ ફાલ અબ્દુલ્લાની કું. વેરઠ અીટ મીનેકરની
પાસેજની ઓશીસમાં અખર એમ. સી. આંગલીયાની કું. ડેલ્ડ, પાર્કન સીટ,
અમારે ત્યાં બંને મળવું અથવા પત્રબ્યવહાર કરવો.

ડાઉડ્યુ ડન અને કુંપની.

ફામરશીયલ રોડ, હરબન.

The Indians of South Africa

Belots within the
Empire and how
they are treated
BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6.

WANTED

Young Indian Girl
as Assistant Nurse

Apply : 198 Bulwer Rd.,
DURBAN

"INDIAN OPINION"

Subscription for Natal 15/-
" Transvaal 17/-

ગુજરાતી પુસ્તકો.

નીચેના પુસ્તકો તે સાથે લખેલા હામ

ગુજ અમારે ત્યાં વેચાતા છે :—

હીમત શી.વે. પોસ્ટેજ વે.

આનંદાશ્રમ.	૧-૬	૩
મહાવક્ત્રી કાગળતું પુકું.	૨-૦	૨
મેમુરીકા	૦-૪	૧
હવીઓપેટા.	૩-૦	૩
જનરમુજ વાર્તા સંગ્રહ.	૩-૦	૪
સૌર લોક કોમ્પ.	૨-૦	૨
પ્રભાસે ભદુ.	૧-૬	૨
સપલની સુના.	૨-૦	૩
લીકાક.	૩-૬	૧
હીસસોજ કે હીલપ્પાર.	૨-૩	૩
મુલમા.	૩-૨	૧

છટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ.

ફીનીક્સ, નાતાલ.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA, ENGLAND and INDIA :

s.	d.
Yearly ...	17 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot

■ South Africa

BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from

The International Printing Press,

PHOENIX, NATAL.

Price 2/6. Postage 4d. extra.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgent Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER
Cor. Church & Middel Streets
MIDDELBURG, T.V. L.
Tel. 444 "BHABHA." P.O. Box 25,

શ્રી. દેવજીભાઈ
વેનારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર
હીંદી રેલ્વે અને ચીનાઈ તથા અપારીટ રમાઈ
મારકેટ બીડ, (કાર્બન હોલિંગની ~ મે.)
મોકસ પાર્ક, બોમ્બે-૨૦.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes used ABC 4th edition and A

A. Mahomed Hussain & Co
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
1001 No. 432, Corner Kallie & 14th Streets
FREDERBURG, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add: "FAJANDAR"
HEAD OFFICE: VANDER COLABA, INDIA.

પુશાલભાઈ ભુલાભાઈ
ભગતની કુ.
જનરલ રિટેલ મર્ચન્ટ્સ

મરદના કેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
ફેટ, કેસ, કુવાલ, કીરબાન. રેશમી
રમાઈ વગેરે પરચુરલ માલ મળશે.
આપે, ભુલો અને ખાતરી કરો.
નેલુ મહત છે.
ઈડીઅન મારકેટ, રોડ નં. ૫૮
પ્રેસીડેન્ટ બીડ, બોમ્બે-૨૦.
મોકસ ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa Aden,
Port Sudan, Suez Port Said, Naples and Marseilles:—

About Apr. 10th Carisbrook Castle 7626 tons

" May 8th Goorkha 6300 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Mar. 23 Dover Castle 8260 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

" Mar. 14 Comrie Castle 5167 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C
Telegraphic Address: "SAMY."
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ અને રીટેલ મર્ચન્ટ્સ.
ઈડીઅન માર્કેટ જગ્યાએ હીંદુસ્તાન
થી મંગાવી સરતે હાથે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા
નું સરસ ચાવલ-ચોખુ મંધીઆલું-જગ્યા
બંધ અજમાએશ કરી જુઓ.
STAND 512, 17th Street VREDEBURG
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegram: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds ■
Groceries, Salt Goods, etc. etc.
પોરબંદરનું ખુશબોદાર થી.
102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 38 Tel. Add: "FORBANDAR,"
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર,
સસતા નોહી
મુંબઈ જનારી

ઉપથી કુની સ્તીમરે ડેલાઓએ બેરા, મોંબાસા અને જમનાર, થઈ મુંબઈ
અય છે. આ કંપનીની આગળોટમાં ફરેક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે નેમજ
ખલાસી છડીઅન છે, અને ઓછીસરો ખીલ્લ કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન
સજ્જતાવાળા તેમજ માયાણ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝવ
પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશે.

ખરેખર જાણે કંઈક મુશ્કેલી આપણા હોઈ ભાઈઓ લાંબા મુસાફરીમાં નકમી
જમત માળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદનો સુકર છે કે જરૂરિ અરધ મુસાફરી
ના ફાવતો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગળોટ ફર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કંઈ
મુશ્કેલી મુસાફરીના ખરો લાભ નહીં મુકતા જનારાઓએ તકમાર થઈ રહેયું.

સરકુ આગળોટ મુંબઈ પહેંચીથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર
મગશે તે ઉપરથી સજ્જની અયુઃમાટે અતરે કાપામાં નંખાવણું તેથી સઉ કાહેલે
ને રમર ખરમે આગળોટ પહેંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકે.

દરબસે દીવે કોઈકો ઓળ કલકતા સ્તીમર નીચે મુજબ જાતી છે.

પસ. પસ. અમલાફી ટન ૨,૨૦૦ ટા. ૨૦ ચાર્જ

નિર્દેશકો એલાકંડ એલિઅં.

જા.જા. જા.જા.જા. લા. 2,200, 1000 & 100 02.

બી ઇબ્રાહીમ ઇસમાયલની કુ.

114, 115, 116 પ્રમસીઅલ રોડ 12-11.

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

સિસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,
West Street, Durban

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron

Merchants,

Saw Mill & Timber Yard,

109 Queen Street, Durban.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 150 lb.

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 150 lb.

BEIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 150 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Maude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

375
એક બોધદાયક વારતા.

“સત્ય વિના બીજું કશું નથી.”

પાપની સામે પર્યાપ્ત વાપરવાથી તે
ખટકવાને બદલે વધે છે અને પ્રેમથીજ
તેને નાશ થાય છે. એક પતાવી
આપનાર એક રસીક વાર્તા હવે છપાઈ
તેવર થઈ છે. કિશ્મત પેસ્ટેજ સુધા
૪ પેની.

International Printing Press
Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (12):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc

Lead Office: 24 Froese St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOUBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

હાથ ફેરની ટરફીક ટોપીઓ,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended. Trial
solicited. Apply:

Abdul Cassir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban.

Tel. Address, "TOBACCO"

નતલાલના તંબાકુ.

ફરેક સીજ જમાવણે, સસતા ભાવે મળશે.
ખદારના ઓરડર ઉપર તુરત ધ્યાન આપવું
માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશે.
જાઓ, અબ્દુલ કાસીર એન્ડ સન્સ.
૧૩૯, ગ્રે સ્ટ્રીટ.

P.O. Box 33

Telephone No. 998

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East African Line

S. S. Sultan leaving Dabran about 16 April, Delagoa Bay 18 April

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા સાઈન.

સીધો મુંબઈ જવાની આગળોટા

શ્રી. મુસતાફા ડરસનથી તા. ૧૬ એપ્રિલ ને ઉદ્ઘાટન થયું તા. ૧૮ એપ્રિલ

૬૫લી આગવેટો ૬૫લી ટારીએ ૬૫લી હબાન, ગિશ, કપીલીમાન, માંલીવાસ
શેખાસા અને લામુ સહ મુખે જશે.

મળકુરુ જાઈનની બેટા સદાઈદાર શાંતિસર આવનાર હાથમસર ન્નાર અને શાંતિસર પહોંચનાર છે. સુખઈ પહેંચે કે દુશ્વર જાઈ કેવલથી ખબર મળે છે. કે કુસાદા, ચેતારક પારીઓવાળા અને દુષ્કાર હોય છે. દરરેક, સેકન્ડ, અને ટેકની શીક્ટિ. ખોરાકી તથા વખર ખોરાકી વાળી મળી શકે છે. ખલાસીઓ દેશી અને ઉપતને. તથા બોક્સરો માયાળુ હોય છે. લાકડાની ટેક, બેરતેને અઘારી બગા, બીજાની ખતી પાણી, ગુરુખખાલુ ભજવે શીચીન નજરેનો પુરો બહોમરુત હોય છે. મુતલબ કે રહીમરો ખાસ પ સે જરેને માટેજ હોવાથી દરરેકની સમવર્ડ છે.

વડું ખબર. ટિ. લખિ. ૧. પુણે. નીચલે સરનામે :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK KASOOL

137 Grey St., Durban. Box 81 Delagoa Bay. President St., Box 2347 J.B.

To Let

ଉତ୍ତର ଶାସ୍ତ୍ରପାଳିକା ଗ୍ରନ୍ଥ.

॥ साधनादिनी र माधव दुरन्तु अर्धनी
 साधनादिनी र माधव दुरन्तु अर्धनी
 साधनादिनी र माधव दुरन्तु अर्धनी
 साधनादिनी र माधव दुरन्तु अर्धनी

ਪ੍ਰਤੀ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ੧੨ ਲਿਖੋ।

७१० श्री ३ बीट, ५२०५५

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.)
Post Free, 7d.

જરમન લાઈનનું ફાઈમ ટેબલ.

૩૨ બનથી કુપકથી.	૩૬ એઆએથી.
૧૬ મારમ.	૧૮ મારમ.
૧૬ એમીક.	૧૮ એમીક
૧૬ મે.	૧૮ મે.
૧૬ જુન.	૧૮ જુન.
૧૬ જુલૈઃ.	૧૮ જુલાઇ
૧૬ ઓગસ્ટ.	૧૮ ઓગસ્ટ.
૧૬ સપ્ટેમ્બર.	૧૮ સપ્ટેમ્બર.
૧૬ અક્ટોબર.	૧૮ અક્ટોબર.
૧૬ નવેમ્બર.	૧૮ નવેમ્બર.
૧૬ ડીસેમ્બર.	૧૮ ડીસેમ્બર.
૧૬ જાનેવારી.	૧૮ જાનેવારી.

[illegible][illegible]

નોટીસ આપ્યા વિના ફેરફારને આધીન છે.

હાયરો તૈયાર છે

આલુ વરસની અમારી બેટની કપરી,
જેમાં અમાર વરસ કરતાં સુધારો વધારો
કરવામાં આવેલ છે તે હવે તપ્પાર છે.
ખરીદનારને ૧/૧ ના રેટ-૫ મોકલવાથી
પોસ્ટ મારફતે મોકલવામાં આવશે.

નીચેના સરનામે જો :—

Manager,
I. I. Press,
Phoenix, Natal

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix, Natal

SUPPLEMENT TO

Indian Opinion

Saturday, March 18, 1911.

Indian Immigration.

Imperial Government's Views.

The Correspondence.

A Blue-book was published recently containing the following correspondence between the late State Secretary for the Colonies (the Earl of Crewe), the present Secretary (Mr. Harcourt), and H.E. the Governor-General, and Minister of the Union, on the subject of the Draft Immigrants' Restriction Bill, 1911.

The following letter from Lord Crewe is written under date Oct. 7, 1910, and is addressed to his Excellency:—

I have learned from Your Excellency's dispatch, No. 70 of July 9, that the position of British Indians in the Transvaal is the subject of the earnest consideration of your legislation for the general control of immigration into the Union of South Africa. I shall no doubt in due course be advised of the proposals of your Ministers in this regard, and it will then appear whether they have found it possible to deal with the problem for the whole of the Union as one immigration area, presumably on the lines of the existing Cape Colony and Natal Immigration Acts, or whether it has been necessary to adhere to the Provincial boundaries for immigration purposes and to continue, for example, to restrict the movements of Indians from Natal into the Transvaal as it is now restricted. The position of His Majesty's Government in relation to Indians would, of course, be rendered much easier by the adoption of the first of these courses. I ought to add that any solution which prejudiced or weakened the present position of Indians in the Cape Colony and Natal would not be acceptable to His Majesty's Government.

Since, however, the whole question is under consideration, and since a decision as to continued emigration under indenture from India to Natal must be taken at an early date, I think it advisable to make certain observations for the consideration of your Ministers as to the grievances of British Indians in the two Provinces of the Transvaal and Natal. In the case of the Orange Free State Province, no practical question has arisen, and in the case of the Cape Colony Province the liberal policy pursued by the late Colonial Government in respect of the native and coloured population has had the effect of obviating any general complaint.

The grievances of the British Indian population in the Transvaal were formed the subject of correspondence over practically the whole period since members of the community first entered the country. Complaints, for example, as to the subjection of Indians to the Pass Laws, as to their inability to hold land, as to exclusion from tramways and side-walks, and as to differential treatment on railways, have been made from time to time.

Of late years, however, these grievances have to some extent fallen into the background, with the exception of the grievance as to treatment on railways, to which a satisfactory solution has been found, and the difficulties have centred in the bitter controversy respecting the Asiatic Registration Acts of 1907 and 1908 and the Immigration Act of 1907. That controversy has led to the imprisonment of many Asiatics who are normally respectable and law-abiding British subjects, and to the deportation of a considerable number, and it has been, and is, a source of very grave embarrassment to His Majesty's Government in their relations with the Indian Empire.

As the Acts above mentioned are framed, the conditions of entrance into and residence in the Transvaal Province are part of one and the same difficulty, and must be dealt with together. In my telegram of June 8 I have already expressed the view that the commencement of Union could not be more happily marked than by a settlement of that difficulty mutually acceptable to both sides. The settlement of it is, in fact, a matter which may with confidence be attempted, having regard to the opportunity afforded by the inauguration of a Government in which representing, not one Colony, but the whole of United South Africa.

I desire to draw the special attention of your Ministers to the letter from the British Indian Association enclosed in Lord Selborne's dispatch of April 2, 1909, and to the statement of Mr. M. K. Gandhi, enclosed in Lord Selborne's dispatch of Jan. 24, 1910. These documents are included in the Parliamentary paper recently issued, and there will accordingly be on public record a pledge that the leaders of the Indians (who, as the Transvaal Ministers repeatedly stated, are the real actors in the movement of passive resistance) will be satisfied (a) by the repeal of the Asiatic Act of 1907; (b) by the removal from the text of the Immigration Act of any differential bar to the entrance of Asiatics as such; and (c) by differential administration of the Immigration Act, under which, by means of regulations of the Governor-in-Council, the entrance, even of Indians who can pass the education test, would, as a matter of fact, be barred except as regards a certain number not exceeding six in any year. The object of the Transvaal legislation, which was to preclude the entrance of any fresh Asiatics, would thus be substantially attained, and this at the cost only of meeting a difficulty on the part of the Indians which may be said to be sentimental, but which is none the less real.

In a letter addressed to me on Aug. 20, 1909, the present Union Minister of the Interior, while expressing readiness to meet the views of the Indians, by the repeal of the Act of 1907, and by the admission of not more than six educated Indians in any year, stated that, as there must be differential treatment of Asiatics desiring to enter the Colony, it was on all grounds preferable to provide for such treatment by law, and not to leave it to administrative action. On grounds of logic and simplicity

There is doubtless much to be said in support of this contention. It must, however, be remembered that there is an error in the statement in terms just referred to, that the leaders of the Indians will acquiesce in differential treatment, so long as it is secured by executive action, and as the law does not confer a colour bar. This attitude on the part of the Indians is noteworthy, and it is strictly consistent with their attitude on the matter of the differential railway regulations forming the subject of the correspondence noted in the margin.

In this connection, I desire specially to draw the attention of your Ministers to the precedent for this solution afforded by the immigration legislation of the Commonwealth of Australia. It encloses copies of the Acts and Regulations in force, and a copy of the last Australian Report of Statistics relating to the Immigration Restriction Acts. Your Ministers will see that this legislation opposes no hindrance to the entrance of coloured persons as such. In this important respect it conforms to the traditional policy of the Empire, which, numbering as it does many millions of coloured men among its subjects, has scrupulously avoided drawing distinctions before the law merely on the ground of race and colour. Yet the entrance into Australia of coloured persons, to whose admission Australian opinion is strongly opposed, is effectively checked under the law by the action of the Immigration Officers.

I need hardly repeat in this connection that his Majesty's Government, while strongly urging that the proscription by Act of Parliament of the inhabitants of one part of the Empire by another is open to the gravest objection, both from their own point of view, and from that of the sufferers, fully recognise the right of a self-governing community, such as the Union, to choose the elements of which it shall be constituted, and it is in no way their desire to press your Government to admit immigrants whom the people of South Africa are resolved to exclude. They only ask that the exclusion of such immigrants shall not be provided for in a manner which subjects them to unnecessary humiliation.

I earnestly trust that your Ministers will give careful consideration to the Australian precedent, and that they will see their way to a settlement on lines which will meet the expressed wish of the Indians, and at the same time satisfy public opinion in the Province by ensuring the practical cessation of Indian immigration. His Majesty's Government feel assured that, in addition to the issue of passports to persons of position for the purpose of temporary travel, your Ministers will, under their executive discretion, permit the admission, from time to time, of a limited number of educated persons. This was conceded in principle by Mr. Smuts in his letter addressed to me on Aug. 26, 1909, though it was then proposed to effect this object by an amendment of the Transvaal Act. If Ministers, after reviewing the whole question, consider that fresh provision for registering Asiatics entitled to reside in the Transvaal should be made, the Secretary of State for India urges that no person literate in any European language, whose identity can be established by other means, should be required to furnish finger impressions, and that in the case of persons whose identity can only be established by finger impressions, such impressions should only be taken of the thumb of the left hand.

The grievances of the resident Indian population of Natal, though they have not caused difficulties so acute as those in the Transvaal, are still worthy of the careful attention of your Ministers. They are for the most part matters of administration, but I would draw your Ministers' special attention to the complaint which has been made that, under the Natal Immigration Acts the families of lawfully and permanently resident Indians may be declared prohibited immigrants.

In answering a general petition, dated July 16, 1909, in connection with the position of Natal Indians under the South Africa Union Act, I was able to

refer to the amendment of the Dealers' Licences Act of 1897, which removed the main grievance by providing for an appeal in cases where renewal of trading licences is refused by the licensing authority. In regard to other grievances, I laid stress on the fact that the control and administration of matters specially or differentially affecting Asiatics is by the South Africa Act vested in the Union Government, and I stated that it might, in the opinion of his Majesty's Government be anticipated that the new Government and Parliament would view the whole position in a broader and more generous spirit. I trust that in dealing with the position in Natal, your Ministers will recognise the great services of the Indian population in developing that Province, not only by remedying specific grievances so far as possible, but also by exerting the whole power and influence of the Union Government to secure considerate treatment of them, especially by the municipal bodies with whom they come in contact.

PRIME MINISTER'S REPLY.

On Dec. 20 last General Botha wrote as follows:—

Ministers have the honour to acknowledge the receipt of his Excellency the Governor-General's Minute, No. 15-63, of the 25th October last, enclosing a dispatch from the Right Hon. the Secretary of State for the Colonies, in reference to the position of British Indians in the Transvaal and Natal on the subject of immigration legislation generally, and desire to express their thanks to the Secretary of State for his careful and fair statement of the present position, and his suggestions for the removal of such difficulties as still surround it in some Provinces of the Union. On their part, Ministers are anxious, as far as possible, to meet the views of his Majesty's Government, and have only waited for a suitable opportunity to introduce the necessary legislation. Such an opportunity has now presented itself in the opening of the first Union Parliament, and Ministers intend to introduce amending legislation, framed so as to remove, as far as possible, the grievances which have been urged by the Indians.

As far as the Transvaal Province is concerned, these grievances have now narrowed themselves down to the subjects mentioned in the dispatch, viz.: (a) the repeal of Act 2 of 1907; (b) permission for the annual immigration into the Transvaal, as permanent residents, of six educated or professional Indians; and (c) the avoidance of any specific statutory prohibition of Indian immigration; and the prevention, subject to (b), of Indian immigration by means of differential administration.

Ministers consider that Lord Cromer's suggestions in reference to these points, in the dispatch under consideration, afford a fair and reasonable basis for action, and they propose to introduce at an early date legislation repealing Act 2 of 1907, and enacting, as suggested, the dictation test of the Australian law. By the differential application of this test, it will be within the power of the immigration officers effectually to check the entry of coloured persons into the Union. It is, however, proposed, notwithstanding this test, to instruct these officers to allow the entry of a limited number of educated Indians, who will, after such entry, possess permanent residential rights in any Province of the Union. It is not necessary to fix this number by legislation, as each case might be dealt with on its merits, but it is not anticipated that such rights of entry and residence will, in any one year, be accorded to more than, say, a dozen Asiatics altogether.

With further reference to the difficulties which have arisen in the Transvaal, Ministers wish to point out that no exception is now taken, or could be reasonably taken, to the administration of the Asiatic Act 38 of 1908. The provisions of this Act are administered in a fair and liberal spirit. The method of identification by means of finger-prints is only resorted to in the case of uneducated Indians who have no formed handwriting, and no opposition is offered to this method. In other cases where Asi-

ties who, either from education or from commercial or social standing, are able to make use of other means of identification, such means are freely exercised. It is proposed to continue this liberal administration of the Act in the future.

The objections made at one time in regard to the giving of finger-prints have been met in the above spirit, and, as Ministers believe, to the satisfaction of the Indian community. Those who still continue their attitude of passive resistance do so solely for the purpose of establishing the statutory position which it is now intended to bring about by amending legislation above referred to.

With regard to the position of Indians in Natal, Ministers believe that fresh legislation is not at present called for, and hope that a fair and reasonable administration of the existing law will have the desired effect of remedying specific grievances as far as possible, and securing considerate treatment to all in the enjoyment of vested rights.

Ministers beg to state that it is, in their opinion, not possible to ignore Provincial boundaries in the administration of the Asiatic or Immigration Acts, and that it is not proposed to disturb these for the present. One Province contains practically no Asiatics; in another, enormous difficulties have arisen, which have for the past 25 years been fruitful of discord and strife; and it must be evident that if the doors of these Provinces are to be opened to the large and growing numbers of Indians in Natal, a state of affairs will arise which cannot be contemplated without the gravest anxiety.

Ministers would also point out that the Indians have themselves not raised this issue of free migration from one Province to the other, and they do not think that such an issue could now fairly be raised.

In conclusion, Ministers venture to express the hope that the solution of the difficulties which have surrounded the residence of free Indians in South Africa, which has now been suggested by his Majesty's Government and agreed to by Ministers, will be accepted as final by all parties concerned, and will not, as has so often happened with this vexed Indian question in the past, become a fresh starting point for new demands in the future.

MR. HARCOURT'S TELEGRAM.

The following telegram was sent on Feb. 15 by Mr. Harcourt (Secretary for the Colonies):—

His Majesty's Government have received your Ministers' minutes of Dec. 20, No. 302 A, with much satisfaction, but there is one point in it as to which the Secretary of State for India desires further representations to be made. In my dispatch No. 226 of Oct. 7 I pointed out that any solution which prejudiced or weakened the present position of Indians in the Cape of Good Hope and Natal would not be acceptable to his Majesty's Government. Your Ministers propose that rights of entrance and residence in the Union should in future be accorded to, say, 12 fresh Asiatics in any one year. It was proposed in respect of the Transvaal only that such rights should be secured to six Asiatics, and I presume larger number is put forward to meet position in the Cape of Good Hope and Natal. Under the existing laws in those Provinces, Asiatics can enter if they pass education test in a European language, and from the Natal Immigration Report of 1909 it would seem that no less than 30 Indians so entered in that year. The Secretary of State for India points out that by this new Bill, Transvaal policy of practically complete exclusion is being extended all over the Union, and it will be difficult to maintain that position of Indians in the Cape of Good Hope and Natal is not being prejudiced.

THE REPLY.

Gen. Botha replied to the foregoing as follows:—

With reference to this Excellency the Governor-General's minute, transmitting a copy of a telegram from the Right Hon. the Secretary of State for the Colonies on

the subject of the position of Asiatics in South Africa under the proposed Immigrants' Restriction Act, Ministers have the honour to state that while the Bill does not affect the position of Indians now legally resident in any Province of the Union, it will obviously be impossible under the new Immigration Act to pursue separate immigration policies for the different Provinces of the Union.

Ministers desire to point out that they have accepted the suggestion of the British Government, as contained in paragraph 6 of the Secretary of State's dispatch of the 7th Oct., to have a uniform law with differential administration, under which even those Asiatics who could pass the education test could be barred from entering except as regards a certain number in any one year, and this policy would have to be carried out under the new law all over the Union, irrespective of what the policy of the late Colonies had been.

Ministers have undertaken, in their minute of the 20th Dec., to deal with Asiatic applicants on their merits, and they do not wish it to be understood that the number 12 will be regarded as an absolute limit, as it may be possible for them to admit more than that number in any one year.

Ministers desire, in conclusion, to state that the immigration policy, above expressed, will apply uniformly to all the Provinces of the Union, and they would be glad if this could be made clear to the Imperial Government in any communication which his Excellency may make on the subject.

FURTHER CABLE FROM LONDON.

The Colonial Secretary (Mr. Harcourt) cabled further on Feb. 15:—

Revised text of Immigration Bill, as received by me on Feb. 11. Clause 4 (c) of the Bill appears to depart from previous South African precedents, and I should be glad if your Ministers will consider whether it is not better to restrict the source of information to diplomatic and official channels. Clause 5 omits from list of exemptions in Cape Colony Act of 1906, among others, persons born in South Africa and Europeans domiciled in South Africa, and lawfully resident Asiatics temporarily absent. There appears to be no safeguard of vested rights of Provincial domicile, excepting cases covered by Clause 25, of persons allowed to leave the country on a temporary permit. Thus it would seem to be possible, so far as text of Bill goes, that if a domiciled Asiatic be arrested on suspicion of being a prohibited immigrant, he might be deported on the ground of his being unable to pass the education test.

I understand that, as a matter of fact, it is not proposed that Act should be construed as applying to persons born or domiciled in South Africa, but I would strongly urge that it would be far preferable to exempt persons born or domiciled in South Africa from the operation of the Act by a specific provision which would, of course, differ from Cape Colony Act of 1906, by not being differential in terms. As regards persons entering temporarily, position established by Clause 24 would, subject to the utmost elasticity being observed, seem to be satisfactory. Section 16 of Transvaal Act of 1906 would, I assume, not be applied to visitors from overseas.

As regards Clause 5 (d), I shall be glad of further explanation as to the class of cases meant to be covered by power given to Governor-General thereunder.

Amended form of words in Clause 7 as to the laws in force at or immediately prior to the commencement of Act is not clear to me, and may be construed as bringing in again Act 2 of 1907. I suggest that it should read "any law in force therein."

I should be glad to learn whether Clause 10 is to be construed as giving power to deport persons who have been resident for a considerable period, or whether it is intended to apply only to persons entering the Union after the Act comes into force.

As regards Clause 21 (b) and (c), I assume that person who was to be removed

would have right by process analogous to Habeas Corpus to invoke interference of the Courts of law. On this point, however, I should be glad to receive an assurance.

UNION GOVERNMENT'S OBSERVATIONS.

General Botha forwarded the following reply on Feb. 21:—

With reference to his Excellency the Governor-General's minute, No. 15-105, of the 16th inst., transmitting a copy of a telegram from the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies, raising various points in connection with certain clauses of the draft Immigrants' Restriction Act, Ministers have the honour to state that they have considered the points raised, and they desire to submit the following observations in regard thereto.

1. The suggestion of the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies in regard to the amendment of Clause (1) (c) will be accepted by Ministers, and the necessary alteration will be made in the draft Bill when it is introduced into Parliament.

2. In reference to Clause 5, Ministers desire to state that the Bill is intended to apply only to immigrants, and not to persons domiciled or legally resident in the Union, whose rights, in the case of Asiatics, are regulated by other laws not repealed in this Bill. Repeated attempts

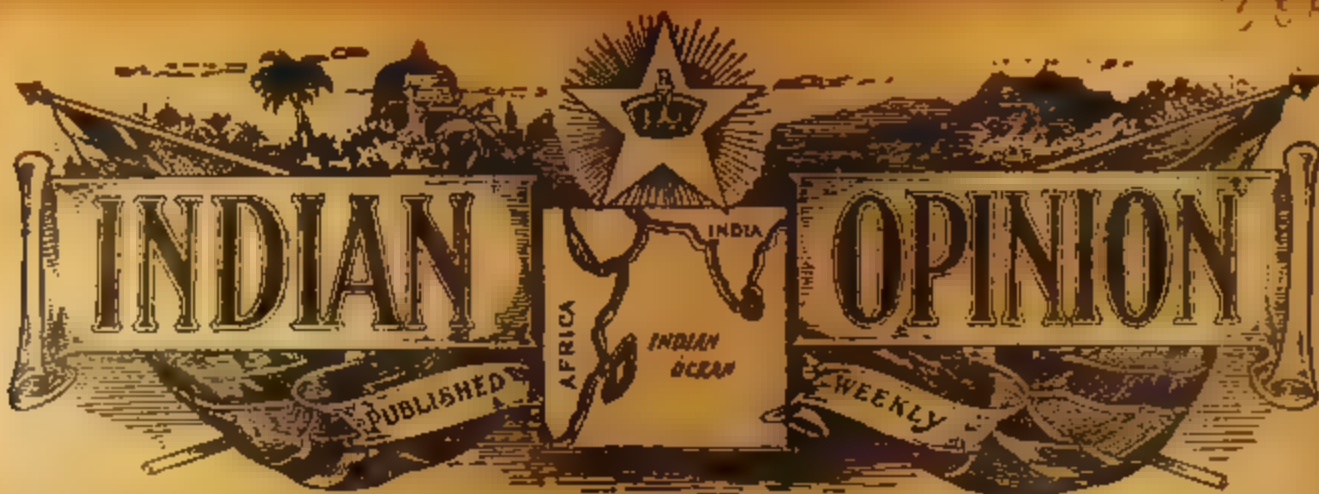
have been made in drafting the Bill to include specifically in the exemption clause person domiciled or resident, but it was found impossible to do so without the provision being differential in terms; hence Section 3 of Commonwealth Act was followed, and reference to domicile and residence was omitted.

3. With regard to Clause 5, Ministers desire to state that the power reserved to the Governor-General is intended to regulate immigration of native labourers from parts of Africa with which conventions may be unnecessary, such as Rhodesia or other British Protectorates—such cases may possibly arise in future.

4. Ministers are of opinion that Clause 7 of the Bill cannot be construed as bringing in Act 2 of 1907, because the provisions of that law have been replaced by Act 36 of 1908, except in regard to registration of Asiatic minors, which Ministers intend to preserve by an amendment to the Bill in view of the recent decision of the Appellate Division of the Supreme Court in Chatoohai's case.

5. Clause 10 will apply only to persons who are prohibited immigrants under the Bill, and is, therefore, not retrospective. Existing laws, though repealed, will be invoked to deal with offences committed under those laws.

6. Clause 21 does not affect the common law rights to invoke the interference of Courts on the principle of "*habeas corpus*."

No. 12—Vol. IX.

SATURDAY, MARCH 25TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

A SINISTER MOVE

THE EFFECT OF FREE STATE OPPOSITION TO IMMIGRATION BILL

IN the telegram (published in our last issue) from the Private Secretary to the Minister of the Interior to Mr. Gandhi, dated the 4th instant, it was stated that "Asiatics admitted as immigrants under new Immigration Bill would not fall under registration laws and would not be restricted to provincial limits."

On the 20th instant (three days after the second reading of the Bill in Parliament when, as our readers are aware, the Free State members strenuously opposed the Bill on the ground that it allowed the few educated Asiatics, who might be allowed into the Union, to enter the Free State), Mr. Lane, the Private Secretary to General Smuts, wrote as under:—

Dear Mr. Gandhi,—With reference to my telegram of the 4th instant, it was not meant to convey to you the idea that Chapter XXXIII. of the Orange Free State Laws [Orange Free State Constitution, which appears further on.—Ed. I.O.] would be cancelled. No provision was made for this in the Schedule and it was never the intention of the Government to repeal the Chapter.

An amendment will be moved which will, in effect, exempt the educated Indian immigrant from registration under the Transvaal Act No. 36 of 1908. They will thus have full power to reside and to travel in Cape Colony, Natal and the Transvaal, but will not be able to reside in the Orange Free State without complying with the provisions of the local law.

With regard to the second point you raised, I regret to say that the difficulty is not appreciated by the department and perhaps you will be good enough to give a more detailed expression of your views, when the matter will be again considered.

Telegram, dated 17th instant, from Gandhi to Private Secretary, General Smuts, Capetown:—

Just learn General Smuts proposes moving amendment Immigration Bill exempt future Asiatic immigrants from operation Act 36, 1908, thus implying application Free State Asiatic Act such immigrants. So it will create a colour bar in Union Immigration Law pointedly insulting Indians highest culture. Hope therefore that Asiatic immigrants will be exempted from all registration laws as was General Smuts' intention expressed in telegram to me. Wish respectfully point out that conciliation passive resisters requires entire absence colour bar Union Bill and full protection wives, minor children, as hitherto. It is therefore urged that if Free State members will not even tolerate a solitary educated Asiatic within Free State boundary, and wives, minors, could not be protected, it would be much better Bill was not passed and Transvaal situation dealt with by amending local legislation.

Telegram, dated 20th instant, from Gandhi to Private Secretary General Smuts, Capetown:—

Fear very much if General Smuts cannot see his way advance upon what is stated your letter 16th instant, the painful struggle will continue. No submission made for repeal Chapter 33, but so much of it as requires application Governor for residence should not apply educated Asiatic immigrants. No exception taken to educated Asiatic immigrants being liable to other disabilities common to Asiatic residents. Exemption from Registration Act Transvaal should be complete. Rights educated Indian immigrants Transvaal should not be less than those of resident Asiatics. Two Counsels, one in Transvaal, another in Natal, have given written opinion saying wives and minor children of resident Asiatics not protected under Bill as drawn, unless they are at present in their respective

Provinces. Hope small relief required for closing struggle will be granted.

On the 20th instant Mr. Gandhi wrote as follows:—

Dear Mr. Lane,—I telegraphed today in reply to your letter of the 16th instant regarding the correspondence between you and me over the Immigrants' Restriction Bill. I now venture to amplify my telegram.

There is no occasion, neither has it been asked on behalf of British Indians, to repeal Chapter 33 of the Orange Free State Constitution; but I respectfully submit for General Smuts' consideration that, just as educated Indian immigrants will, under the amendment he proposes to move, be free from registration under the Transvaal Act No. 36 of 1908, so may such immigrants be free from the Sections of Chapter 33 of the Orange Free State Constitution regarding what amounts to registration. Such seems to have been the intention of General Smuts at the time the telegram of the 4th instant, referred to in your letter of the 16th instant, was sent. It is therein stated that "Asiatics admitted as immigrants under new Immigration Bill would not fall under registration laws and would not be restricted to provincial limits." A similar statement appears in the dispatch to Lord Crewe, published in the Blue Book U/7/11. All that Asiatics ask for is full immigration rights in law under the Bill without a colour bar. If an educated Indian has to apply under Chapter 33 for permission to reside in the Orange Free State, it means a colour bar in the Immigration Bill, and an amendment exempting such immigrants from the operation of Section 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10 and 11 would meet the point, and would still make the immigrants liable to the disabilities as to holding fixed property, etc., common to the other Asiatics.

I venture to suggest that Paragraph 2 of your letter is not clear. You say that the amendment to be moved will, in effect, exempt the educated Indian immigrants from registration under the Transvaal Act No. 36 of 1908. This may mean that an educated Indian immigrant will not be entirely free from the operation of Act No. 36 of 1908 but that he will simply not be required to register. It may be that, in that case, an educated immigrant will be in a worse position than a resident Asiatic, a state of things which will hardly be acceptable to the Indian community.

As to the third paragraph, I may state that two Advocates of long standing and wide experience, of the Transvaal and Natal respectively, have given their opinion to the effect that the wives and minor children of Asiatic residents will not be able to join them as heretofore, because they will be treated as prohibited immigrants, unless they can satisfy the education test; and, if it is the intention of the Bill not to debar the wives and minor children of such Asiatics, I submit that an exemption clause of a general nature should be added to the Bill.

The matters I have herein submitted are all of no intrinsic importance from the European standpoint, and I venture to think not at all contentious, but they are of the greatest importance for the Asiatics. I hope, therefore, that General Smuts will be pleased to give them the consideration they deserve, and grant relief.

Chapter XXXIII.

Orange Free State Constitution

LAW TO PROVIDE AGAINST THE INFLUX OF ASIATICS

PART I.

1. No Arab, Chinaman, coolie, or other Asiatic coloured person may settle in this State, or remain here for longer than two months without first having obtained permission so to do from the State President.

2. Any coloured person, as aforesaid, who desire to obtain such permission shall apply to the Landdrost of the district where he intends to reside to be admitted as an inhabitant of this State. The form of application shall be according to Schedule "A" annexed to this Chapter.

3. The Landdrost to whom such application is made shall publish a notice thereof in the *Government Gazette*, at the expense of the applicant, and affix a copy of such notice to the door of the Landdrost's office, and shall notify, in such notice, that any objections must be made to him within thirty days from the date of publication of the notice.

4. After expiration of the said period of thirty days the Landdrost shall send, to the State President, certified copies of the application mentioned

in Article 2 and of the sworn declarations mentioned in Article 8, together with any objections which may have been made to the application and sworn declaration in his office. He shall also keep a list of the names of the persons to whom permission shall have been granted in terms of this Chapter.

5. The State President shall be at liberty to grant or refuse the said application or to appoint a commission to inquire into it, according to circumstances, such commission shall consist of the Landdrost of the district and two other persons to be appointed by the State President.

6. This commission shall be bound to institute its inquiry as soon as possible and report immediately to the State President, who shall thereupon decide.

7. No such coloured person as is mentioned in the preceding articles, nor the successor in title of any such coloured person shall, under any circumstances, have the right to have fixed property registered in his name in this State.

8. No such person as is mentioned in the preceding articles shall, under any circumstances, be permitted by the State President to settle in this State for the purpose of carrying on a commercial business or farming, either directly or indirectly, and each applicant, before obtaining permission to reside in this State, shall make and sign a sworn declaration before the Landdrost to whom he makes the application, in which he shall declare that he will neither directly or indirectly carry on a commercial business or do any farming in this State, and each such coloured person carrying on any other business or trade than the one for which he obtained permission to settle in the country shall be liable to fine or punishment as provided in the following Article (No. 9).

9. Any such coloured person, as is mentioned in the preceding articles, who establishes himself in this State without having obtained the required permission or who is found in this State contrary to the provisions of this Law, shall be liable, for the first offence, to a fine not exceeding £25 sterling, or in default of payment to imprisonment with or without hard labour for a period not exceeding three months, and for subsequent offences the fine and punishment shall each time be doubled. All contraventions of this Law shall fall under the jurisdiction of the Landdrost's Court.

10. A period of 12 months, ending the 11th day of September, 1891, shall be allowed to each such coloured person, as is hereinabove mentioned, who may happen to be in the State when this law comes into force, within which time such coloured person must apply to the Landdrost in terms of Article 2, and if he be found in this State after the expiration of the said twelve months without the necessary permis-

sion, he shall be liable to the penalties contained in the preceding Article 9. Such coloured persons as are mentioned in Article 1, who have been permitted in terms of previous laws to come into this State shall retain all rights granted them under such laws.

11. In all judicial proceedings against any contravention of this Chapter, such coloured person shall be considered not to have obtained permission from the State President unless he shall produce such permission at the trial of the case, or shall give other sufficient evidence that he did obtain permission.

12. The provisions of this Chapter shall not apply to the inhabitants of the Cape Colony known under the name of Malays.

SCHEDULE A.

District.
Name of applicant.
Place of birth.
Age.
Nationality.
Last residence.
Period of residence at such place.
Name of last employer.
Nature of work done under him.
Nature of work proposed to be done in this State.

Signature of person

Before me,.....Landdrost at.....
this.....day of.....

SCHEDULE B.

Sworn Declaration

I.....temporarily of..... declare under oath that I intend to take up my residence in the Orange Free State as..... and that I shall not, directly or indirectly, carry on or cause to be carried on any merchant's business or farming in this State.

Declared at.....on this.....
day of.....

Before me,.....

Landdrost at.....

Natal's Action

On the 20th instant, the Natal Indian Congress sent the following telegram to the Private Secretary to the Minister of the Interior, Cape-town:—

The Committee of the Congress regret the Minister's silence regarding the subject matter of its previous telegram. Committee are also informed that the Minister intends to move an amendment imposing a racial bar against Asiatics admitted into Union under education test, and who may wish enter Free State. The Transvaal passive resistance movement, with which Natal Indians are in complete sympathy, has been directed for the last four years to securing the removal from the statute book of racial legislation. If the Committee is rightly informed of the Minister's intention, the effect will be to extend the racial insult to the legislation of the entire Union. The Committee desires therefore respectfully to inform

the Minister that, unless it is reassured on this point, as also upon the matters already represented in previous communications, it will reluctantly be compelled to advise the Indian community of this Province to adopt measures that will be calculated effectively to protect the community's honour and vested interests in the event of the Immigration Bill becoming law.

The following reply was received:—
21st March. Your telegram of 20th March received. Minister is still considering matters to which you have drawn his attention.

In Peril of their Lives

Indentured Indians at Stanger

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

On Saturday, the 17th instant, four Indians, named Pajnyah, Narasumaloo, Chenga Naidu, and Veerana, were charged at the Stanger Court, before Mr. A. J. S. Maritz, R.M., by Mr. Rae, Manager of the Darnall Estate, with not doing their stipulated work. The men were defended by Mr. A. E. Foss. It appears that the men had been ordered to paint the inside of the roof of the Darnall Mill, owned by Sir Liege Hulett & Sons. The defence was that the work was dangerous to perform, as the men had to paint the roof whilst standing on two 3 in. by 9 in. deals put together. If they fell they would drop a distance of about 45 feet to the ground and there was no support to hold or a net placed underneath to receive them if they dropped, but they would fall into the machinery and their death would be certain. Although the Manager said that there was a lifeline for the men to hold on to, Counsel for the defence quoted several authorities, and pointed out that his clients were justified in refusing to do the work as they considered it was dangerous, and this was supported by the evidence of one Rault, European witness for the prosecution. During the course of the trial, two of the accused were found to be free Indians, and were discharged, when the prosecution closed, and these men were used as witnesses for the remaining two indentured Indians. The Magistrate found the latter not guilty, and in discharging them, said he (the Magistrate) sympathised with them, and said that it was a dangerous sort of a job. The Magistrate further pointed out that if he himself climbed up a high place and looked down, he could not help jumping down, and the sensation would be so with the Indians.

Poll-Tax Prosecutions

In regard to the Stanger prosecutions of Indian poll-tax defaulters, reported in our last issue, the *Natal Mercury* remarks:—Conduct of this

kind simply supplies enemies of the Province with material to traduce us, and to make out that we are guilty of acts of injustice. One expects a magistrate, under the circumstances narrated, to exercise a certain amount of discretion, and to even stretch the law a point rather than to adhere to it in the strictest possible manner, when the money has actually been paid before conviction. The Union Government is not so desperately hard up for money that the obnoxious *£1* has to be increased to *£1 10s.*, by running in and fining a lot of the poorest section of the community because they are a day or two late in finding the wherewithal to satisfy the rapacity of the tax-collector.

Conviction at Umgeni

The Mauritian manager of Mrs. Chick, of Umgeni, has been fined *£1* at the Durban Court for ill-treatment of seven Indian indentured labourers.

From the Editor's Chair

THE IMMIGRATION BILL

WE regret to have to warn our readers against being too sanguine about the end of the passive resistance struggle in the near future. We had undoubtedly hoped that the Immigration Bill would satisfy the demands of the passive resisters. But the letter of General Smuts's, addressed to Mr. Gandhi, dated the 16th instant, puts a stop to any such hope, and, unless the Progressive Party does its duty, the Bill will go through with the highly inadequate amendment General Smuts proposes to move. His letter is vague, evasive, and calculated to conceal the real meaning rather than bring it out.

In declining to exempt educated Asiatic immigrants from certain clauses of the Orange Free State Constitution, General Smuts not only goes back upon his wire of the 4th instant to Mr. Gandhi, but he repudiates General Botha's dispatch of the 20th December last. In this dispatch, the right honourable gentleman says, with reference to "a limited number of educated Indians," who may pass the education test, that they "will after such entry possess permanent residential rights in any Province of the Union." He could not be more emphatic or clearer. But, because the Orange Free State members have declared a revolt against any such proposal, General Smuts writes innocently, as if he had never contemplated the permanent residence of educated Asiatic immigrants.

In saying that it was never intended to repeal Chapter XXXIII. of the Free State Constitution, General Smuts assumes a state of things to exist which does not exist at all. No one ever asked him to repeal that inhuman

Chapter. All that he has been asked to do is to exempt educated immigrants from the operation of those clauses of Chapter XXXIII. that require Asiatics to apply for permission to reside and go through humiliating formalities. Our readers may study this chapter for themselves. We reproduce it elsewhere.

Nor is General Smuts's assurance regarding Act 36 of 1908 any more satisfactory. He will exempt educated Asiatic immigrants *in effect* from registration under that Act. This, however, is not what the Asiatics want. They demand that Asiatic immigrants shall be *entirely free* from that Act. General Smuts is evidently desirous that such immigrants should suffer from disabilities which the resident Asiatics do not.

Thus does General Smuts wish to retain a colour-bar in the Union Bill against which the Asiatics have been fighting for the past four years. General Smuts will never close the passive resistance campaign so long as he is niggardly in his policy.

THE DIFFERENCE

SOME time ago, in Durban, there arose a great hullabaloo anent the employment of natives to paint the tramway electric-wire standards. It was urged that this skilled work should be given to whites. In defence of the employment of natives, it was argued that the work entailed danger to life and limb, to which it was suggested that the painting of the upper part of the standards, in close proximity to the live electric wire—the dangerous work—might be left to Natives, whilst the lower part should be painted by white men. The brutal callousness of the suggestion brought to our mind by the facts of a case at Stanger, where two indentured Indians were charged with refusing to perform a piece of work which they could only accomplish at great risk of sudden and most fearful death. The Magistrate, who declined to believe that proper safeguards had been provided by the employers, Sir Liege Hulett & Sons, discharged the men with a few noteworthy words of sympathy. If this kind of thing can happen with so well-reputed an employer as Sir Liege Hulett, we dread to think what less fortunate employees may have to suffer at the hands of less reputable employers. The significance of this case lies in the fact that, as soon as it was discovered that two of the accused men were free Indians, the charge was withdrawn against them. It thus appears that Indian labourers under indenture may be forced to do dangerous work, refusal of which means criminal proceedings against them, hard labour in prison, or heavy fines, none of which consequences would ensue were the labourers free. A case like this tells its own story and points its own moral—there should be no re-indenture under any circumstances.

Presentation to Mr. Ritch

Report of the Proceedings

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

The Criterion Restaurant, London, was the scene, on the 16th February, of the presentation to Mr. Ritch, Secretary of the South Africa British Indian Committee.

Sir M. M. BHOWSAGGEE, who opened the proceedings, dwelt on the capacity and devotion of Mr. Ritch and the regret that was caused at his departure. He remarked that the response had been most generous, and that everybody who was invited had taken part in it, thus showing that the movement was the expression of a general desire to do honour to Mr. Ritch. The amount received was over £80, but Mr. Ritch had absolutely refused to accept anything for himself. It had, therefore, been decided to hand him the amount which had been subscribed in order that he might use it at his discretion in furtherance of the work which he intended to carry out in South Africa. It was not necessary for him to dwell on the indefatigable services rendered by Mr. Ritch to the cause for which they had been fighting for years past, as everyone in the room knew about them. He (Sir Mancherjee) would simply remark that the cause was one of Imperial importance, as on the proper solution of it depended the unity of the Empire. (Cheers). He was delighted that Lord Ampthill had consented to make the presentation to Mr. Ritch, for none could speak with better authority of the latter's services than his Lordship who had himself so honourably advocated the demand for justice and fair play to India by the Colonies. (Applause).

LORD AMPHILL, from the chair, said: "Ladies and gentlemen, it would be difficult to find a more efficient, courteous, painstaking secretary than Mr. L. W. Ritch, in whose honour we are met this afternoon. For some years I have been in daily communication with him, so I am in a position to judge. I know that he has never spared himself time or trouble in connection with the work in hand. I have been particularly impressed by his absolute sincerity and straightforwardness. If I asked him for information on any point I know that he would give me correct information; not one-sided only but both-sided, for he always recognises the point of view of 'the other side.' He told me the whole truth and nothing but the truth, and so I was able to take an unprejudiced view. I have also been immensely impressed by his sincerity and devotion. He has nothing to gain personally by this labour of love; indeed, I have often wondered whether it was not a too great sacrifice of his personal

interests to come here and look after our cause. Mr. Ritch is now going back to South Africa, and will be able to attend to a certain extent to his own affairs which have been neglected whilst he has been doing duty here. We wish him Godspeed and prosperity.

"We also hope that his presence in South Africa will result in bringing about the triumph of our cause. It will be ■ our advantage that he should be there; he will be able to inform us as to the exact situation. It would ■ presumption on my part if I attempted to tell you how things stand just now. Mr. Ritch can tell us with authority, for he has recently been in South Africa: but I may say that I have met various members of the Government recently who have told me that they have hopes of a settlement satisfactory to all concerned.

"In once again wishing Mr. Ritch a prosperous voyage and a successful time in South Africa we assure him of our affection, appreciation, admiration and full recognition of the untiring service he has rendered to the cause of which he has been a most active, efficient and potent agent."

The beautifully illuminated address, ■ be presented ■ Mr. Ritch, was then read by Miss Polak.

The following is the concluding portion of Mr. Ritch's reply, the first part of which, together with the text of the address, appeared in our last issue:—

"And now, my Lord, with your permission, a word about the struggle itself. What is this light in which we have been and are engaged? I am glad to be able to say that, to-day, very few in this country are wholly ignorant of the question, and that our Indian fellow-subjects in South Africa have the warm-hearted support in their struggle of a very considerable proportion of the people in this country. The nature of the struggle is very simply explained. Our Indian fellow-subjects in South Africa are struggling for the recognition of their manhood, for the elementary rights of British citizenship, for the retention of their racial and individual self-respect. Of these precious possessions the British Indians of the Transvaal stand stripped, and directly and by inference, the millions of India lie under a racial insult. I know I have your support, my Lord, when I say that our interference is prompted by what we feel are the irresistible demands of honour, of justice, of duty: that our motive is ■ replace existing discords with harmony, to overcome racial prejudices, to draw together the various peoples of the Empire by promoting toleration of differences, forbearance, fair-play, and that better understanding which leads ultimately to mutual respect. I would emphasise that our purpose is to draw together not to rend asunder, and while we are not oblivious of the South African white

point of view we hold that no Empire and no country can profitably and securely be built up on a foundation of injustice and in disregard of the legitimate claims of a minority however small, be they white or coloured, European or Asiatic. It is the fashion, my Lord, in some quarters to charge us with being traitors to our own kith and kin, ■ speak of us as fouling our own nest. In my very humble opinion, to point out defects which if not removed in time may bring in their train fatal results, is a patriotic and laudable, not a despicable, line of conduct, and I venture to think that by so doing we are as truly serving the whites of South Africa as the Indians and are certainly undeserving of that contumely and insult to which we have not infrequently been subjected.

Now, my Lord, the line I have after careful deliberation marked out for myself in this connection has been subjected to two kinds of criticism. On one hand I have been thought to be too extreme and on the other too moderate. If I have erred in my efforts to keep to the middle path I hope that it has been on the side of moderation. I have no more desire to create or promote bitterness in Europeans towards non-Europeans than in the latter towards the former, nor yet to foster racialism in the East towards the West than vice versa. We have to take the facts as we find them, to recognise the existence ■ communities and in individuals of prejudices, selfishness, and all the other marks of ignorance and imperfect development common to humanity. To close our eyes to the facts and to act as if these characteristics existed not is to play the part of the well-meaning but foolish, instead of the practical helper. It is for us who feel as we feel to labour patiently but unceasingly to remove these defects and to direct our energies along lines and into channels which will reach the people we desire to approach, whereby we may gain a hearing, and eventually touch the better instincts of our hearers.

I have never been pessimistic about the outcome of this struggle, for I have abundant faith in the human heart. Knowing South Africa as I do, what has happened need occasion no surprise. Self-interest, real or imagined, has hitherto been the ruling passion. I think however, the pendulum is on the return swing. My information is to the effect that we are within sight of a termination of the present struggle and that the principle—the elimination of racial inequality in the eyes of the law—for which we have been doing battle will emerge victorious. (Applause). I may, of course, be unduly optimistic, but my information is of a kind which I cannot treat lightly. For my own part, as you, my Lord Ampthill, have been good enough to explain, my duty calls me to South Africa. I have no private claims to fulfil, but I am also

influenced by the consideration that the new Dominion possesses a not inconsiderable number of men with views on this and cognate questions which I share and that there is a good deal of what I may call "free" energy of a healthy kind which only needs co-ordinating and propagating to become a factor of weight and importance. In this work I hope to be privileged to take some small share. Need I say that my approaching departure is not wholly free from pain to myself who leave behind me many dear ones, a host of warm-hearted friends, and old-time-ried comrades and fellow-workers? You will understand, my Lord, ladies and gentlemen, that I shall always treasure in my heart these last five years if only for the rich harvest of friendship they have brought me. But ere I leave you I ask of you one further mark of your trust and good-will. I ask you to let me carry and deliver a message from yourselves here assembled to the brave band who are struggling for elementary human rights on the other side of the water. Let me carry to them your heartfelt expression of sympathy and encouragement—to the brave men in gaol, to the suffering women and children deprived of their natural supporters, to the bankrupts who have lost all save honour in the fight. Let me carry to them your assurance that you are with them heart and soul and that you pray for their victory and the victory of justice.

My Lord, let my last word be reiteration of my gratitude for all the good and kindly words and deeds I have received at the hands of this host of friends. I do not deceive myself that I have deserved a tithe if indeed any, of them all, but I understand and prize the loving kindness that has prompted their doing and uttering. The future however lies before us and I shall I know have good reason for self-congratulation if in that future I succeed in earning some small portion of the character you have in your affectionate indulgence accredited me with in advance."

LORD LAMINGTON, proposing a vote of thanks to Lord Ampthill, said: "The meeting this afternoon has revealed to us the personalities of those who have laboured in the cause of the British Indians in South Africa. No one better than Lord Ampthill could be found to take it up; when he was in Madras, and when he was acting Viceroy, he showed much sympathy for the injustices which Indians suffered in South Africa. In Parliament, in the press and behind the scenes, we can recognise his presence and his work. Something has been done to remedy the position in South Africa, and it is to be hoped that the forthcoming legislation will be far up the hill of achievement, even if it does not reach the pinnacle of success."

MAJOR SYED HASSAN BILGRAHI, in seconding the vote, said: "There is no one who does not appreciate

Lord Ampthill's share in this work; we recognise the conspicuous and honourable part he has played in the endeavour to obtain justice for a small and almost helpless community. Every rank of Indian from the ruling Princes to the poor has shown sympathy with the cause and subscribed according to their resources. So the work of Lord Ampthill is widely appreciated and the people of India will always be grateful, whatever happens; but a just cause must triumph."

Mr. B. DUBE, in supporting the vote, remarked: "I support this vote of thanks to Lord Ampthill with more pleasure, but I cannot help thinking that it is strange that in the British Parliament only one Lord is found to voice the grievances of the British Indians in South Africa. Indians of all shades of political opinion are indebted to Lord Ampthill. Mr. Ritch we consider as a brother working on our behalf. Some have felt that he has been a little too moderate, but he is not ashamed of his moderation; he glories in it. We all know that he has worked indefatigably and worked better than an Indian could have done. An Indian would not have been able to keep control over his feelings in speaking in connection with this matter. Mr. Ritch has worked nobly and temperately, and we hold him in the highest honour. The Press here and in South Africa is quite wrong in saying that he is extreme in his methods. As to the success of the cause, I should think that there is no statesmanship left in this country if a settlement is not reached before the visit of the King-Emperor to India, and all Indian grievances satisfactorily settled. The hearts of all of us are with them; so long as they suffer we suffer with them."

LORD AMPTHILL, in acknowledging the vote of thanks, said: "I did not come to be thanked but to thank Mr. Ritch for the splendid work he has done; I am dismayed at the little plot of Sir Mancherjee, triply supported, but I am grateful for your words. I deprecate laudation, however; the little I have done has been simply a matter of duty, a small part of the debt of gratitude I owe to all classes of the people of India for the kindness shown to me. It was also part of my duty as an Englishman; no Englishman has sympathy with what is manifestly unjust and oppressive; it is only common justice that we ask in this matter. I should like to associate myself with Mr. Dube's last words. Also I would assure our friends in South Africa that we will do anything we can for them. Reference has been made as to what I have done in Parliament; it is nothing to speak in Parliament; I would do so every day if it would do any good, but you only get yourself voted a bore, and people will not listen. Then, as to letters to the Press; it is easy enough to write, but I may take you into my confidence and tell you that

the Press will not publish my letters. You can only do good up to a certain point. We want to avoid alienating people and setting them against our cause."

The London Letter to the *Amrita Bazar Patrika* (Calcutta), contains the following in regard to the above:

"So the presentation really is to the fighters in the long struggle which everyone seems to hope will soon be terminated. Of course, no one expected anything else of Mr. Ritch; his nobility of character, his self-sacrifice, his devotion and untiring work, his courtesy, his love of absolute justice have impressed everyone who has come into touch with him, and this latest decision to go back to South Africa to help the cause of the Indians means no small self-denial. Mrs. Ritch and his family remain in England; the separation involves many a pang, for Mrs. Ritch is only just recovering from a long and weary illness that time after time has been on the point of terminating fatally. This anxiety for his wife has been borne patiently and quietly while he was throwing himself into the work with the zest and energy of a man who has no other thought in his mind. This ought to be known because it enables others to appreciate more truly the utter self-sacrifice of Mr. Ritch in the work. His influence, already so ennobling and uplifting, is strengthened by his declaration that a personal testimony of affection to himself is to be devoted entirely to helping the sufferers in South Africa. Such men are the best assets of the West. Thank God we find them still!"

Imperial Conference

To Discuss Indian Grievances

The Colonial Office issued on Friday evening last (February 27) a Parliamentary paper the text of the correspondence that has taken place with the self-governing Colonies regarding various subjects for discussion at the forthcoming Imperial Conference which is to meet in London on May 22. In a letter of January 20, Mr. Harcourt states that the Imperial Government proposes to include among its subjects the position of British Indians in the Dominions. The question is regarded as one for the Conference itself to decide. But assurances have been given to those interested that Lord Crewe will attend the Conference for the special purpose of laying a full statement of their grievances before the Ministers and endeavouring to induce them to agree to such modifications of the Immigration Laws of the different Dominions as will meet the reasonable wishes of the Indian community.—India.

"The position of British Indians in the Dominions" is the first on the list of subjects proposed for discussion by the Imperial Government, which (says the *Natal Advertiser*) exemplifies the fact that Indian affairs hold the predominant place in any interests Mr. Asquith's Government may take in the outer Empire.

Cape Mass Meeting

Protest Against Immigration Bill

A British Indian mass meeting, ■ protest against the Immigration Bill, was held on Sunday, 12th instant, at the National Theatre, William-street, Capetown.

The theatre was packed from floor to roof and to the doors. On the platform were: Messrs. Adam H.G. Mahomed, J. M. H. Gool, H. S. S. Mahomed, Moosa, Noor Mahomed, S. Ismail, E. T. Booy, Halim, Gabru, Maribhai, Ghanasar, Hiranand, Essop, Jaffur, Malik, Feroz Khan, Zardad Khan, S. A. Kader, Nowrosji, Mahomed Bagas, Mah Saleh, Ali Adam, Hormasji, M. Surti, Osman Dawood, A. M. Makadam, Mahomed Halim, Mukadam, and Dr. Gool. Dr. Abdurahman and Mr. Ritch were also present by invitation.

Mr Adam H. G. Mahomed, president of the Cape Br. Indian Union, occupied the chair. Mr. Cassimally (one of the joint hon. secretaries) read telegrams of sympathy and support from the Indian Political Association, Kimberley; Br. Indian Association, Maleking; the Natal Indian Congress; the Madras Association; Br. Indian Association, Port Elizabeth, etc.

The Chairman said: Gentlemen, the object of this meeting is to show that the Br. Indians of the Cape are as firm as those in the other parts of the Union in their opposition to the Immigration Bill Parliament will proceed to discuss to-morrow. During the eleven years which I have had the honour to labour for the Indian community, I cannot recall having seen so big a gathering of our people under one roof. Firstly, then, we may congratulate ourselves upon the size and quality of this representative meeting and I have to thank you for electing me as president of the new association, which unites virtually every section of the Indian people in the Cape Province, and promises to be the first step towards a still bigger union of all the Indian associations throughout the dominion. (Applause.) I congratulate you further upon your excellent choice of hon. officers and committee, and I look forward to a long period of useful and fruitful activity. There always existed a friendly relationship between myself and my

people and the Government of the Cape Colony. Objections were always carefully considered and differences arranged in a friendly way.

In common with every well-wisher, Indians who have made South Africa their home welcomed the Union, feeling that sooner or later they would fully share its advantages. The hearts of Indians in the Colony naturally ached for the sufferings of their Transvaal brethren, and it was with gladness that they learned some time since that the most oppressive measures which imposed a racial insult upon the good name of India were at last ■ be repealed. But it has come as a stunning blow to me, and to the people generally, to find that the tardy act of justice toward the Transvaal is to be paid for by the other Indians of South Africa by the deprivation of their most cherished rights as British subjects; for this measure threatens to remove all the protections which, as domiciled residents, they now enjoy; to make it virtually impossible for them to go out of South Africa without danger of being unable to return; for it gives the officer administering the law absolute power to grant or refuse permits. It may make it impossible for wives and children to join the head of the family, for assistants to be brought into the country to help employers, or for men domiciled here, and having interests in a neighbouring Province to move with any freedom (if at all) about the Dominion, to the maintenance of which they pay their fair quota of rates and taxes. The Bill, as we have been advised, threatens to do all this and much more, and, as I have said, it comes upon us as a stunning blow. But I cannot believe that the Government, whose avowed object is to promote Union, can have intended such a blow to a people admitted to be exceptionally law-abiding and so valuable an asset in the Empire. I understand that the Minister in charge of the measure is considering the modification of some of these features, which, in the mere contemplation, occasions us so much alarm. I will not believe that General Smuts deliberately intends to strip us of those cherished and time-honoured rights which we have learned to regard as incidental to our status as free British subjects. I have every confidence that the hon. Minister will carefully consider the representations that are being made to him on our behalf. We have the support of our European friends inside Parliament and out, who, whatever their views on the so-called Asiatic question are at least determined to adhere to their loyalty to the principles of justice and fair play, whether to themselves or even to the humblest of their fellow-subjects. And on this question we have the support of our brethren throughout the Union. Natal is with us; the Transvaal is with us. Telegrams from Kimberley, Port Elizabeth, Mafeking, and the delegates

from our communities away from Cape Town prove that there is but one opinion. We cannot, do not expect that the doors of South Africa shall be thrown wide open to unrestricted Indian immigration. We have to, and do, recognise the existence of prejudice, and while we might wish things were more reasonable and tolerant, we have to accommodate our conduct ■ the position. But we do submit that restriction should be reasonable, and should make allowance for the needs of those already here as of right. We say that we who are old domiciled colonists should be entitled to demand and receive certificates of domicile, which should be our passports ■ come and go freely. That a man who is lawfully here should not be deprived of his wife and children's presence by the caprice of an Immigration Officer, who may impose an education test beyond the powers of any man alive. We are appealing to the Government to recognise our claim to these, and we have confidence that the Government will hear us, and that it desires to do justice, but we owe it to ourselves and our people to make our views heard, and continue to move against any such encroachment upon our liberties, and I would again point out that to-day Indian opinion stands solid throughout the Union.

The Resolutions.

On the motion of Mr. A. G. Ghanasar, seconded by Dr. A. H. Gool, the following resolution was carried: "That this meeting views with alarm the deprivation of their long enjoyed and cherished rights as domiciled residents of the Cape Province of the Union now threatened by the Immigration Bill at present before Parliament, and appeals to the Government to so modify the measure as to preserve those rights intact."

Mr. J. M. H. Gool proposed, seconded by Mr. Essop Jaffar: "That this meeting resolves that the executive of the Cape Br. Indian Union forward a petition to the Parliament, arrange for a deputation to the Minister, and take all and every other step which they may deem expedient with a view to obtain a modification of the Bill."

The resolution was adopted.

The following resolutions were carried:

"That this meeting appeals confidently to the spirit of justice and fair play to their fellow-subjects of European birth and origin to support them in their endeavours to resist the encroachments upon their established rights, now threatened by the Bill."

"That this meeting sends greetings ■ their brethren throughout the other Provinces of the Union, and rejoices to find them unanimous in their opinion of the Bill as affecting British Indians domiciled therein, and solid in support of their opposition to it."

—Cape Times.

Petition

The following petition to the Legislative Assembly was presented to Parliament, signed by Messrs. Adam H. Gool Mahomed, Shamsudin Casimali and Abdul Hamid Gool, M.B., in their capacities as Chairman and Joint Honorary Secretaries respectively of the Cape British Indian Union:—

1. At a public meeting of British Indians held on the 12th instant under the auspices of the above Association a resolution was unanimously passed directing your Petitioners to petition this Honourable House on the subject of the Immigrants' Restriction Bill, 1911, at present before it.

2. Much as your Petitioners regret that the existing restrictions upon the free movements between the Provinces of British Indians lawfully domiciled within the Union are to be maintained they recognise that they cannot reasonably close their eyes to the popular prejudices that unhappily exist against their class and consequently they accept this decision of the Government fervently hoping that a better understanding of them will at some future date lead to a removal of the restriction.

3. Your Petitioners earnestly desire however to bring to the notice of the Honourable House the many respects in which their position as lawfully-domiciled residents of this Province will be altered for the worse:—

(a) Instead of their education test being, as it is under the existing laws of the Province, one in an European language selected by the would-be immigrant, the choice of the language is to be absolutely with the Immigration Officer.

(b) The Immigration Officer is to be invested with other powers so absolute as your Petitioners submit may possibly lead to serious cases of hardship.

(c) The wives and minor children of lawfully-domiciled residents are not protected from the danger of exclusion as prohibited immigrants.

(d) British Indians born in the Province and others lawfully-domiciled therein who are temporarily abroad upon their return are liable to be called upon to pass the education test and to be excluded in the possible event of their failing.

(e) British Indians domiciled within the Province who desire to absent themselves temporarily may be refused permits such as are now granted them and thus either prevented from attending to matters of importance abroad or have to face the danger of rejection upon their return. Your Petitioners humbly submit that certificates of domicile should be granted to all applicants for them who shall prove residence in the Province for a period to be specified.

(f) No right of appeal to the Courts of Law of the Union against the decision, however arbitrary, of the Immigration Officer, is provided for in the Bill under consideration.

4. Your Petitioners therefore humbly pray that this Honourable House will amend the Bill in terms of the above suggestions humbly and respectfully submitted and thereby preserve the rights hitherto enjoyed by them under the Laws of the Union and the Province, or grant such other relief as to this Honourable House may seem meet.

Dated at Capetown this 15th day of March, 1911.

Colonial Born Indian Association

Election of Office-Bearers

A meeting of the newly-formed Colonial-born Indian Association was held, on Tuesday evening last, in the Union Theatre, Victoria St., for the purpose of appointing office-bearers, discussion of the Immigration Bill, and other matters. Mr. Lutchman Panday was invited to preside for the occasion.

Mr. Polak was asked to explain the latest situation arising out of the Immigration Bill.

The following is the list of office-bearers elected:—Messrs. K. R. Nayanah, President; L. Gabriel, R. N. Moodley, L. Panday, S. Esmamally, M. N. Naidoo, and G. Panday, Vice-Presidents; A. Christopher, Hon. Secretary; G. D. Lalla, Hon. Treasurer; and a representative Committee.

Petition to Parliament

The following is the text of the petition, signed on behalf of the Colonial-born Indian Community, by Messrs. R. N. Moodley, K. R. Nayanah, L. Panday, A. Latiff, and L. Gabriel, dated the 15th inst., and presented to the Assembly last Monday by Sir D. Hunter:—

1. Your Petitioners are British Indians born in the Province of Natal.

2. At a public meeting of Colonial-born Indians held in Durban, on the 13th March, 1911, your Petitioners were authorised to petition this Honourable House with respect to the Bill "to consolidate and amend the Laws in force in the various Provinces of the Union relating to Restrictions upon Immigration there-to, to provide for the Establishment of an Union Immigration Department and to regulate Immigration into the Union or any Province thereof," now before it.

3. Your Petitioners profoundly regret that the blessings of Union are not to be enjoyed by His Majesty's Indian subjects born in South Africa, in that their movements are

to remain as heretofore under Provincial restriction.

4. Your Petitioners venture respectfully to remind this Honourable House that there are many thousands of Indians, to-day in South Africa, who were born within the Union to whom the Union is the only home they know, and whose whole future is intimately bound up in the welfare of the Union, but your Petitioners have been authorised by the public meeting aforementioned to state that, whilst the Colonial-born Indian community feel that insufficient consideration has been given to their natural claims, by the terms of the aforementioned Bill, and whilst they reserve to themselves the right at a later date, to make further respectful representations on the subject to this Honourable House, those represented by your Petitioners do not in view of the anti-Asiatic prejudice existing in many parts of the Union, propose for the time being, to urge any more formal objection to the restriction.

5. Your Petitioners have, however, been asked to bring to the notice of this Honourable House the following special objections to the said Bill:—

(a) The present Immigration Laws of the Cape Province permit the entry into the Province of Indians born elsewhere in South Africa.

The Colonial born Indian community are advised that the effect of the aforesaid Bill is to withdraw, or at least, seriously jeopardise, that right, and to prevent intercourse between members of families who are resident in the two Provinces.

(b) At the present time, the Natal Immigration laws permit the entry of any Indian who is able to pass an education test in a European language. This right appears to be taken away by the said Bill, which repeals the aforementioned laws, and the effect of such repeal is, your Petitioners are advised, to prohibit effective communication with Natal by Indians born in the Cape Province and who may be nearly related to Indians born in this Province.

(c) Unlike as in the Immigration laws of the Province now under repeal in virtue of Schedule 1, to the said Bill, the wives and minor children, absent from the Province of Indians born in this Province are not protected.

(d) The rights of these Colonial-born Indians who are at present residing in this Province, and those who are temporarily absent from, but who were born in this Province, do not appear to be protected as they are the Provincial Laws above referred to.

(e) Sub-section (b) of Section 25 of the Bill gives absolute discretion to the Minister as to the granting of Permits to the lawful residents who may wish to absent themselves temporarily. Hitherto

the right to such permits or certificates of domicile as they have been called, has remained unquestioned, and, in the humble opinion of your Petitioners, it will be a great injustice to the Colonial-born Indian population of Natal if this right is now taken away.

(f) The said Bill does not appear to give the party who may be declared a prohibited immigrant by an Immigration Officer or who may be prevented from re-entering the Union or this particular Province by such Officer any resource, as under existing legislation, to the Courts of Law established under the Union.

6. In conclusion your Petitioners humbly pray that this Honourable House will take into consideration the objections urged herein, and amend the Bill so as to remove those objections, or grant such other relief as to this Honourable House may seem meet.

On Self-Government

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

Indians who are working for some measure of self-government—and who is not?—often almost instinctively turn to the example of Japan for inspiration. In so doing, they seize the shadow and let the substance go. This substance is the amazing capacity of the Japanese to sacrifice individual idiosyncrasies, which are usually selfishness writ large, for the welfare of the community as a whole, and it is enshrined in the code of ethics known as *bushido*. This is, perhaps, the only thing in Japan that is worthy of acceptance by Indians, for the Japanese shadow that these pursue, the glamour of independent national life, has absolutely no objective existence in Japan. The fundamental conception of "self-government" is a government of the self by the self, and that is a phenomenon observed in scarcely any country outside India to-day. It certainly is not to be remarked in modern Japan, if it ever did exist in that country. The *Madras Standard* has a most acute correspondent in Yokohama. In a recent letter to that paper, he quotes the Japanese newspaper, *Yoroden Choho*, as saying, regarding the Indian students in Japan, that, "since the conclusion of the Russo-Japanese Convention and the annexation of Korea, their attitude towards Japan has undergone a notable change. They have apparently come to suspect that Japan also has adopted a policy of aggression and absorption, and thus, gradually, their confidence has given place to anti-Japanese sentiments." If this is really the cause of their change of attitude, they are to be congratulated upon having, for the moment at least, gazed upon

reality. INDIAN OPINION wrote, recently, condemning the proposals of the *Statist*, that steps should be taken artificially to stimulate emigration from India. One of the gravest reasons for opposing such a policy is that almost as surely as day follows night, jingoism would result, and this very policy of aggression and absorption would inevitably follow. This is how the correspondent continues:—

"The only religion worth calling such in Japan is that based on their national pride, name it patriotism or jingoism as you please. To exist in perfection, this religion needs to be accompanied by a most comprehensive ignorance of, and under-estimation of, all the other nations of the world; and the political necessity which the Government is under of keeping up this spirit explains the present reactionism in Japan, the prohibitive tariffs on foreign goods, the excessive expenditure on army and navy and the terrible anxiety felt by the authorities at every sign of the spread of socialism.

Apart from this religion of patriotism (which is certainly very effective as a stimulus to action, but which has the disadvantage that it cannot be maintained intact in the face of the increasing enlightenment and cosmopolitanism of our days) the Japanese have no religion, but only a mass of superstitions mainly connected with fortune-telling. Buddhism was introduced into the country in a very corrupt state and it has been getting rottoner ever since. It would be as impossible for any Japanese, since the days of Jimmu Tenno, to have written the Bhagavadgita as it would be for a raw savage from the Congo forests to sit down and invent an improved aeroplane. I cannot imagine a Japanese even understanding the Gita."

No condemnation more thorough, of this meretricious civilisation of Japan, than the foregoing could well be urged, were it not for the shocking scandal that the world has recently seen, worse even than the murder of Ferrer by Spain, in the execution of Dr. Kotoku, his wife, and a number of others who have been engaged in socialist propaganda in Japan. The Japanese are, apparently, incapable of distinguishing between socialism and philosophical anarchism, on the one hand, and the violent anarchism of megalomaniacs and stunted intellects, on the other. We learn, for example, that "the chief of the accused, Dr. Kotoku, is a man of intellectual eminence who holds a moral and spiritual leadership in Japan almost like that held in Europe by Tolstoy, with whom he has been compared. It is perhaps not altogether a coincidence that he is the son of Christian parents. In the advocacy of his principles, right or wrong, he has been fearless and careless of self. Japan has yet to learn that to breed such men is worth more

in the race of nations than any amount of applied science. Freedom has its inconveniences for even the best meaning executive. But the great lesson which Japan has yet to learn from Europe is that by freedom alone can a nation nurture the initiative, enterprise and intellectual fertility which can make and keep it great and powerful. Even electrical engineering is a by-product of freedom. If Japan is not to remain for ever a servile copyist of the mechanical arts of the West, she must learn to bear freedom."

That is the most terrible criticism that could be offered of any people—its inability to "bear freedom." Japan is not a self-governing, independent nation. She has been conquered by the material civilisation of the West, and it is this that is the sovereign power in the Island Empire of the East. And here is evidence of this conquest, to show how complete it is:

"According to Dr. Goto, head of the Tokyo Hospital for brain diseases, the proportion of people suffering from mental disease in Japan is greater than in any other country. The proportion per 100,000 are: Ireland, 390; New York, 339; Canada, 238; Switzerland, 124; Germany, 191; France 177; Japan about 500. The increase among the Japanese is, no doubt, due to the violent change in the social and political life of the people since the opening of the present era in 1868. The people had been secluded for over two centuries; consequently their nerves were weak and unable to bear strain. Insanity is proportionately more frequent among the richer classes in Japan; it is worthy of note that few cases are attributed to alcoholism, which, Dr. Goto says, may be due to the fact that *sake*, the liquor universally drunk in this country, is of a milder nature than most foreign alcoholic drinks."

When we consider the condition of affairs in the West, when we hear it stated on high authority that London, the metropolis of the British Empire, maintains an army of 70,000 prostitutes, that the rate of insanity is increasing by leaps and bounds in England, that the French birth-rate is decreasing almost as rapidly, not because of the development of a natural self-restraint, but for purely selfish reasons; when an eminent British physician complains that, in his immediately recent experience, two British brides, admirably fitted for motherhood, have calmly announced to him their intention not to have children; when we see such furious outbursts of passion as the lynching of inoffensive negroes in America, its attempted counterpart, not many days ago, in Johannesburg, and the sham campaign arising out of the Umtali incident: when we hear every nation of the West groaning under the almost unbearable burden of armaments, the need for which is felt because of the greed and lust

and lack of self-restraint and incapacity for self-government, on the part of these nations, we may well ask ourselves exactly in what does *swaraj* consist. All available evidence goes to show that, even in our politics, even in our science, even in our ethics and our religion, we are not emancipated from the sway of passion. We have not, in India, yet realised that the only *swadeshi* product of worth is the creation of a race of Indian men and women, steeped in the noblest traditions of their race, humbly endeavouring to attain moral perfection, to achieve the "superman" in their own life time. All else is mere mirage. If Japan never evolved a *Bhagaratgita*, India has done so, and it is for her to demonstrate her ability to live according to the lofty precepts of the Sacred Song. All other things will then be added unto her.

A. CHESSEL PIQUET.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

Messrs. Mahomed Hoosen & Co. have sent for the settlers at the Farm a parcel of clothing. The Habibin Garden Co. have sent a basket of guavas.

Messrs. Samji Ravji, Hira Ramji, Kumarasamy, Kesavan A. Dhobi, Papayah and Nagulu Dhobi were discharged at Diepkloof on Saturday, and met by Mr. Sodha.

Reuter's Klerksdorp correspondent says that the solution of the Asiatic question has been greatly advanced by the action of the local Chamber of Commerce, which has roused a universal protest in Parliament. The Chamber two months ago approached the Government, urging the enforcement of Section 130 of Act 35 of 1908—the Gold Law. Two persons who had leased places to Asiatics were warned a month ago, and the Chamber has now received a letter from the local Public Prosecutor to the effect that he has received instructions from the Acting Attorney-General to warn all persons who have leased property held under the provisions of the Gold Law to Asiatics. I understand that warnings have already been issued.

Sea Point Council has invented a set of by-laws for people who want to bathe in the pools on that coast, the following being among them:—No coloured person, native, Asiatic or other person not being a European shall bathe in the sea from the foreshore within one hundred yards of Queen's Pool, or in the Milton Road bathing pool, Graaff's Pool, or Bam's Bay, opposite Rocklands Road.

Canadian Immigration Law

Effect of General Legislation

Do you want to know (asks the *Afahraffa*) how British Colonies, like the Canadian Dominion, prevent by *decent legislation* the immigration and settlement of British Indians in Canada? Here you are. The Government of Canada recently passed an Act called the Immigration Act of 1910. The Act provides that "no immigrant passenger or other person unless he is a Canadian citizen or has Canadian domicile shall be permitted to land in Canada or be permitted to remain there, who is insane, etc., or does not comply with conditions and requirements of regulations in force and applicable to such persons under 37 or 38 Secs. of the Act." These sections are as follows:—

"37. Regulations made by the Governor in Council under this Act may provide as a condition in permission to land in Canada that immigrants and tourist shall possess in their own right money to a prescribed minimum amount, which amount may vary according to the race, occupation or destination of such immigrant or tourist, and otherwise according to the circumstances; and may also provide that all persons coming to Canada directly or indirectly from countries which issue passports or penal certificates to persons leaving such countries shall produce such passports or penal certificates on demand of the immigration officer in charge before being allowed to land in Canada.

38. The Governor in-Council may by proclamation or order whenever he deems it necessary or expedient—

- prohibit the landing in Canada or at any specified port of entry in Canada of any immigrant who has come to Canada otherwise than by continuous journey from the country of which he is a native or naturalized citizen, and upon a through ticket purchased in that country, or prepaid in Canada;
- prohibit the landing in Canada of passengers brought to Canada by any transportation company which refuses or neglects to comply with the provisions of this Act;
- prohibit for a stated period, or permanently, the landing at any specified port of entry in Canada, of immigrants belonging to any race deemed unsuited to the climate or requirements of Canada, or of immigrants of any specified class, occupation or character."

Now look at the skill with which British Indians are prohibited by *decent legislation*, as we have said. The legislators aim the Act against

these people among others. And yet you will not find one word of mention of them. The object is indirectly attained by Section 38, which says that the Governor may prohibit the landing of persons who come to Canada otherwise than by continuous journey from the country of which he is a native or naturalized citizen. Now you may ask, how does the law prevent Indians from going to Canada? Here is the reply. An Indian gentleman is a citizen of India; but from India there is no method of going to Canada by continuous journey.

How Indian Immigrants Fare

Very often Indians have to enter British Columbia to look after and safeguard their interests, but owing to the hostile attitude of the immigration authorities and the perverse interpretation of some of the Dominion immigration laws, it has become almost impossible for them to gain entrance into the province without a heavy loss. The following cases, which are culled at random, unmistakably shows how unjustifiable are the restrictions imposed on the Hindu (Indian) immigrants. Mr. Kapur Singh, who holds valuable property and shares in the G. N. T. and Mining Company, of which he is also one of the directors, was called on business to Vancouver as the spokesman of the shareholders of the company residing in California, but was sternly refused entrance three times by the Immigration authorities. Another melancholy instance can also be cited. Mr. Sohan Singh, who owned property worth about three thousand dollars, was killed by an accident in the Rat Portage Lumber Mills of Vancouver. His brother from California went to perform the mortuary ceremonies, but was refused entrance, though his object was clearly explained to the authorities. Mr. Harnam Singh, who originally landed and lived in Victoria for a long time, went to look after his property and also see his kith and kin in Vancouver, but was disallowed to do so at first, and only on instructions from Ottawa and after he had furnished security, he was permitted to enter and was deported within a day. Another Harnam Singh, a relation of Hari Singh, the pastor of the Sikh temple and one wielding great influence in the community, was refused entrance, albeit he produced to the authorities a letter from the British Consul at Portland, stating his *bona fide* intention of visiting his friends. It must at the same time be admitted that the Hindus are prepared to submit to any fair and reasonable restrictions which may be imposed.—*Leader*.

Who Are Not Prohibited Immigrants?

Under the definition of immigrants given in the Canadian Immigration Act, persons entering Canada for the purpose of study or while in actual

attendance at any recognised College, high school or collegiate institute, as well as actors, artists, ministers of religion, priests, professors, and commercial travellers entering Canada for the temporary exercise of their respective callings are expressly declared among 'the non-immigrant classes' and therefore not coming under the operation of the rules for the prohibition of immigrants.

Stoppage of Indenture

"The Open Market"

At the annual meeting of the Greenwood Park Brick Co., Ltd., recently, the Chairman said that, in the past the company had been able to obtain all the labour they required, but the supply of Indian labour was, as everybody knew, to be terminated on 30th June next, and the probability was that the demand would be much more brisk, as industries seemed to be increasing, and the likelihood was that labour would be higher in price, as well as much more difficult to procure. The Board, however, had taken all the steps they reasonably could, and a Sirdar had been sent to India, and if he could secure a sufficient quantity of men, their position would be secure for a number of years. If not, they would have to go into the open market and obtain what labour they required at the best rate they could. This might, and probably would, increase the cost of production.

[NOTE: We can think of one thing only that is worse than the awful calamity of having to obtain one's labour-supply in the open market, and that is—the necessity of admitting it.—Ed. I.O.]

"South Indian Mail"

Says the *South Indian Mail*:—The first sitting has brought forth a pleasing announcement which is a harbinger of many similar measures of public approval. . . . The scandalous treatment of Indians by the Colonial Government cannot be otherwise retaliated and prevented. As Mr. Gokhale said, the action of Government in prohibiting emigration to the South African Colonies will be a striking object lesson to Indians that the Government is mindful of their interests.

"Rangoon Times"

The first duty of the Government of India is to the people of India, says the *Rangoon Times*. Therefore, all must wish with *The Times* that some *modus vivendi* will be found before the publication of the Viceroy's Notification on April 1st, as announced by Mr. Robertson. The action of Lord Hardinge in regard to Indian Emigration to Natal must command general approval. It is

high time some drastic steps were taken to let the Colonies know that, if they are to have the advantage of Indian labour, they must be prepared to treat the labourers fairly, and give them equal chances with other settlers in each Colony. . . . It matters have come to a deadlock between India and South Africa, the blame cannot be laid on the former.

In regard to the scandalous treatment of Indian subjects in the South African Colonies it has apparently proved impossible for the Colonial Office to do more than can be achieved by diplomatic protests and an unequivocal expression of His Majesty's Government's disapproval of the course which the Transvaal authorities have seen fit to follow. This being so, and these protests having been quite unavailing, it is obvious that either Lord Hardinge's Government must be guilty of a dereliction of duty to the Indian people, or they must take the matter into their own hands. They have very properly determined to protect Indians by the only method available, namely, by prohibiting all further emigration to Natal until South Africa sees fit to behave fairly and loyally to Indian settlers.

The scandalously harsh conduct and the disloyalty to the Empire, which have been such disgraceful features of the legislative enactments of the Transvaal on Asiatic immigration, have very naturally provoked the Viceroy into penalising the African Union in the only practicable way which presents itself. It is time that the South African Colonies, who have of late been so loud in their protestations of loyalty to the Motherland on the occasion of the Duke of Connaught's visit, should offer some proof that this is not all empty talk. The harsh treatment of Indian subjects of the King by their fellow subjects is an intolerable abuse of Colonial autonomy. It is a grave scandal which, if unchecked, must be the beginning of the end of the integrity of the Empire. Reasonable restrictions—the exclusion of the diseased, the wastrel or the criminal—are the commonsense of administration for any land; and not an educated Indian would be found to complain, if this was all the Colonies sought to impose. But when it comes to wholesale taboos of races, the fundamental principles of the Empire are being struck at treacherously by those whose duty it is, and whose pride should be, to maintain them in full and beneficent vigour. What is sauce for the goose, as the homely saying goes, must be sauce for the gander, within the Empire limits. "It is monstrous that Indians should be denied," as an Indian correspondent writes us very fairly, "their natural rights of freedom of locomotion within the Empire, when Canadians, Australians, and South Africans are received with open arms on Indian soil. If India is to be a real partner in the Empire, and if the Empire is

to mean anything to Indians, they cannot be expected to be content to be practically shut out of such huge portions of this earth as Canada, Australia, and South Africa."

The Immigration Bill

Further Comments

In the course of an editorial article the *Cape Argus* says:—

On the face of it the measure seems to demonstrate the impracticability of smoothing over the Indian difficulty by establishing colour discrimination in fact but not in theory; but even if this Bill, which reads like a *reductio ad absurdum*, should prove unacceptable in its present form, General Smuts will not be seriously blamed for eating his words and making the attempt. That the Bill will pass in precisely the shape in which it has been drafted is neither desirable nor practicable. Even if it is accepted in its main principle, safeguards will be needed to provide against the possibility of its abuse. Again several of the provisions of the Bill are quite unworkable. There should be a special court, not necessarily composed of judges, to which prohibited immigrants can have easy and instant access at the minimum of expense. This is clearly indicated by the experience gained in connection with the far less drastic Cape law. During the past few years there has been a number of cases of exclusion, the justice of which is open to criticism. Some have been quashed by the higher courts, but there have been others in which the immigrants having no right of appeal have been deported. Again, it is only right that the prohibited immigrant and the shipping company should have the right to be informed by the immigration officer of the section and subsection under which any immigrant has been excluded. These and similar amendments will be favourable viewed by the Minister if he wishes to secure the passage of the Bill with the minimum of friction. Failing such modifications as we have roughly indicated, this Bill will set up in every part of the Union "the horrid arbitrariness that has ever existed in the world," and South Africa may become a byword of reproach to the mercantile marine of all countries.

Jewish Attitude

Discussing the Immigration Bill from the Jewish stand-point, the *S. A. Jewish Chronicle* says:—

We have had, unfortunately, to draw frequent attention in these columns to the arbitrary and disgraceful manner in which the Cape immigration officials have dealt with would-be foreign Jewish immigrants, and several instances thereof, such as the Tour case and others, have been

given prominence in the columns not only of this Journal, but of certain of our daily and weekly contemporaries. In the face of these cases that have been brought to our attention, there does not seem to be the shadow of a doubt but that the Cape Immigration Department is imbued with strong anti-Jewish feeling and prejudice, which makes them exercise unjust and arbitrary actions when dealing with our own foreign co-religionists who seek entry into these shores. In view of these facts and circumstances, to give the immigration officials more power than they already have, as the new Bill proposes doing, is so obviously inflicting wrong and added injustice on the Jewish immigrant that it is the duty of all Jews in this country, and especially of the Jewish M.L.A.'s to follow the excellent example of Mr. Advocate Alexander and oppose this part of the Bill most strenuously and firmly.

"Rand Daily Mail"

The *Mail* of the 15th instant says, in commencing a leading article:—

Even the staunchest supporters of the Union Ministry must find some difficulty in enthusing over the new Immigration Restriction Bill which is supposed to be going to settle the Asiatic trouble in the Union for all time. The interval between the introduction of the measure and the second reading debate, reported in yesterday's papers, brief though it has been, has revealed all manner of objections to the proposed legislation. The white population does not like it. The Indian population all over the country finds fresh flaws in it every day. The Natal Indian Congress calls for alterations. The Cape Indians look upon the Bill as taking away valuable rights they now possess. The Transvaal Indians, whilst welcoming the repeal of Act 2 of 1907, regard some parts of the new plan with dislike. It is obvious that if the measure goes through as it stands, it will bring, not peace, but a sword. The agitation which has been confined to the Transvaal to a great extent, will spread, and the Natal and Cape Asiatics will begin to voice fresh grievances produced by the new Bill.

Mr. Gandhi's Reply

Mr. Gandhi writes to the *Mail* as follows in reply to the article (above referred to):—

Sir,—There is only one thing in your leading article of to-day's date on which you will, perhaps, permit me to say a few words. So far as I can voice my countrymen's aspirations, there is no question now, and there was none before, of quietly accepting the existing position governing British Indians in the different Provinces. All that the present Bill can do, so far as the Transvaal is concerned, is to stop passive resistance, and that, too, if it is amended so as to make it clear that the rights

at present enjoyed by the minor children and wives of domiciled Asiatics, whether they be at present inside the Transvaal or outside the Province, are not to be taken away by it, and that those few highly educated Asiatics who will enter under the education test will be able to reside in any part of the Union without being subject to Provincial registration laws. Apart from passive resistance, Indians have never ceased, nor have, for that matter, the Imperial and Indian Governments, to press for repeal of legislation which prohibits their holding landed property, interferes with their freedom of movement, etc. I am quite sure that the Cape and the Natal Indians will certainly never submit to legislation restrictive of the rights at present enjoyed by them, without making a desperate effort to avoid such a calamity. In an age which we fondly believe is an age of progress, there can be no such thing as finality, and my countrymen would be less than human, if they did not make a serious endeavour to deserve, at the hands of the European residents in the Union, better treatment than they have hitherto received. The education test in the present Bill is not a fraud, unless you are prepared to give that name to the whole of the British Constitution. The adoption by General Smuts of the policy enunciated by Lord Crewe is a recognition by him of the ideal of equality. The administration of the measure will be undoubtedly unequal. There is no secret about it. Administrative inequality will be a concession to the prevalent prejudice in South Africa and to human weakness. Self-respecting Asiatics are bound to make an honest attempt to remove the prejudice, first by removing the causes that have led to the rise of any such prejudice and, secondly, by showing that largely it is based on ignorance.

Mr. Ritch's Suggestions

In the course of a letter to the *Cape Argus*, Mr. Ritch makes the following suggestions for a settlement of the present difficulty:—

(a) Place a reasonable limit upon the despotic powers it is at present proposed to place in the hands of the Immigration Officer. Despots are no longer fashionable, and sometimes quite unconsciously they have their prejudices and act upon them. Above all, let the would-be immigrant have the right of appeal from his decision to a court of law.

(b) Grant to people domiciled within the Union the right to obtain certificates of domicile, taking every reasonable and necessary precaution to identify the grantee with the description on the certificate.

(c) Remove the danger in the Bill that wives and minor children of domiciled residents may be treated as "prohibited immigrants." They should be entitled to join their hus-

bands and fathers without being subjected to the education test imposed upon would-be immigrants.

(d) Define clearly the period within which residence shall constitute domicile in any State of the Union.

(e) Give domiciled residents of one State (business men and others having interests in a neighbouring State) reasonable facilities to visit.

(f) Let an educational test be the passport from one State of the Union to another when a domiciled resident of one desires to so change his domicile.

(g) Persons born in South Africa should be wholly exempted from the operation of the new law.

(h) Protection from risk of exclusion as prohibited immigrants should be given to persons already domiciled within the Union who happen to be abroad.

(i) As far as possible remove ambiguities in the Bill.

Fairly Caught

In the course of his speech on the second reading of the Immigration Bill, Mr. Advocate Alexander said:—

Then came a most important matter. In his despatch of February 21 last, the Prime Minister of the Union made a statement which was clearly wrong. He (Mr. Alexander) did not suggest it was a deliberate mistake, but it was written under a misapprehension. The Prime Minister there said: "The Bill is intended to apply only to immigrants, and not to persons domiciled or legally resident in the Union, whose rights, in the case of Asiatics, are regulated by other Laws not repealed in this Bill." Now, as far as the Cape was concerned, that was an absolute mistake. There was no law in the Cape regulating the rights of Asiatics domiciled here except the Immigration Act, and that was being repealed.

General Smuts: There is the law relating to Chinese.

Mr. Alexander: We are not dealing with them; we are dealing with British Indians, and that is what the Imperial Government understand. This dispatch, he continued, might have lulled the Imperial Government into a sense of security as to the position of British Indians.

[NOTE: General Smuts, of course, omitted to mention that the Cape Chinese Exclusion Act was designed, among other things, to drive out, by any plausible excuse the resident Chinese population.—Ed. I.O.]

Situation in India

The Titanic nature of the task which the Imperial authorities have to perform in the ruling of India is impressively recalled to mind by two messages appearing in this morning's cable intelligence (says the *Natal Mercury*). The first consists of the statement that this year's census shows the population of the Dependency to

have increased to the grand total of 315,000,000. In the period of ten years since the last census was taken the number of our fellow-subjects has risen by as much as 25,000,000, or equal to four times the coloured population of the South African Union. The second piece of news is as to the passage of what may be called a Coercion Law by the Viceroy's Council. It is an easy thing for South Africans to make light of the real or supposed grievances of the Indians resident in this country, but the statesman responsible for the Government of 315,000,000 human beings in India have to consider very seriously what effect the reports from this country, as to the treatment of these people, is likely to produce amongst the masses amongst whom they have to maintain order. There is little of the Imperial spirit in those who do not make very large allowance for the stupendous difficulties of British rule in India.

America's Example

The Washington correspondent of *The Times* says that the new Commercial Treaty between the United States and Japan omits the old clause which reserved to both countries the right to restrict by law the immigration of one another's labourers. Everyone who remembers the dangerous outbreak of Japanophobia on the Pacific Slope will not need to be told that this omission will be very unpopular there. But the omission is a good sign, in that it shows that Japan is abiding loyally by the present informal understanding and that the United States Government is willing to leave the situation as it is.

The General Criticised

If General Smuts's management of the British Indian question is a fair specimen of Nationalist statesmanship (says the *Transvaal Leader*), the case of this country under this Government is parlous, for the mildest thing that can be said of him is that if any fourth-form schoolboy had had the business in hand and had not acted with more intelligence he would have been soundly birched by his master. It would be cruel on the part of persons like ourselves, to whom Imperialism is more than a mouth-filling word for dinner-table exercise, to rub salt into the wounds of the Minister for the Interior and the absurd political and journalistic chorus which led him along his recent path. But we ask all sections of taxpayers whether they think it conduces to the good of South Africa to retain the services of a Minister who has made the muddle of an important question which the heaven-born General Smuts has made of this? Just consider the facts. For years we have been throwing Indians, men and women, into gaol; we have wasted vast sums in legal, prison and other administrative expenses; we have set the object-lesson of passive

resistance to our native population; we have, as Lord Morley tells the world in the current *Nineteenth Century*, "united all sections in India—British equally with Indian—as they have never been united before, not by our righteous resolve to bar out Indian immigration, but our unrighteous treatment of Indians lawfully here, who will remain here; years ago we were offered terms, by the Indian leaders themselves, better than any other Colony of the Empire has ever obtained, better, even, than Canada obtained from Japan, which is not a fellow-State of the Empire but a foreign country. And as the result of all our Government's mismanagement we now find it necessary to grant to the Indians terms twice as good as those which the *Transvaal Leader* urged the Government to concede something like two years ago. . . . All that was wanted was a recognition of the fact that the Indians like ourselves are a race of the Empire, with self respect and traditions, too.

A Tribute to Passive Resistance

The Parliamentary correspondent of the *Transvaal Leader* says in his notes:—

In an impressive passage Mr. Duncan showed that the difficulties created by that legislation were not those of England alone, but also of the Transvaal. The goals of the latter Province had received thousands of Asiatics, who elected to suffer rather than admit an insult to their nationality, and while, said Mr. Duncan, "we cannot permit our laws to be set aside even by self-respecting men, we must welcome a solution if there is one which will help their conscience."

Durban Mass Meeting

A Mass meeting of Natal Indians will be held to-morrow, at 2.30 p.m., in the Indian Market, Grey Street, Durban.

The Cape Indian petition was presented to the Assembly by Mr. J. W. Jagger, M.L.A., the Transvaal petition, by Mr. P. Duncan, M.L.A., and the two Natal petitions, by Sir David Hunter, M.L.A.

We are informed by the Secretary of the Port Elizabeth British Indian Association that the different Associations of the Cape Province have been circularised in regard to the desirability of co-operating and taking united action in regard to the question of trading licences, which, since the General Dealers' Licences Act (35 of 1906) has been left in the hands of municipal and other local public bodies, has developed serious aspects.

Special Warning

To Natal Indians

Significance of To-Morrow's Mass Meeting

At the last moment before going to press, and while the editorial columns are being printed, we take the opportunity of saying a word to our Natal readers on the position up to date of the developments regarding the Immigration Bill.

We understand that General Smuts has tabled in the Assembly amendments that he intends to move in the Committee stage of the Immigration Bill, which he regards as affording protection to the rights of domiciled and lawfully resident Indians and of their wives and minor children. We are, however, not in possession of the exact terms of the proposed amendments, and are unable, therefore, to say whether they more fully protect the interests involved than does the Bill as at present drafted. There is no certainty, moreover, when the amendments will be moved, or, even if satisfactory, whether they will be accepted; nor do they apparently disclose whether or not General Smuts has finally decided to impose a race-bar in the Union legislation, whilst pretending to remove it for the Transvaal. Past experience of the Minister's diplomacy assures us that a bird in the hand is worth two in the bush, and we are certain of at least one thing—that if General Smuts can do so, he will not hesitate to trick the community into an acceptance of proposals apparently harmless in themselves, but whose venom will be discovered only when it is too late. Accordingly, we warn our readers to exercise the utmost caution and hesitation in accepting favourably the news which we give. We understand that an Indian mass meeting will be held on Sunday, in Durban, to consider the situation, and we are convinced that whether General Smuts will satisfy the community or intensify the difficulties a hundred-fold depends entirely upon the strength of attitude taken up by the meeting. We have no doubt whatever that, if the Minister knows that he has the whole Indian community in South Africa solidly and determinedly against him, he will hesitate long before he plunges the entire Union into a tremendous passive resistance struggle.

Contents

	Page.
A Sinister Morning ...	113
In Peril of their Lives ...	115
From the Editor's Chair ...	115
Presentation to Mr. Ritchie ...	116
Imperial Conference ...	117
Cape Mass Meeting ...	118
Colonial Born Indian Association ...	119
On Self-Government ...	120
Transvaal Notes ...	121
Canadian Immigration Law ...	122
Stoppage of Indenture ...	123
The Immigration Bill ...	124

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક દે.

ફ્રીનીકસ, યાનીવાર, તારીખ ૨૫ માર્ચ, ૧૯૧૧.

અંક ૧૨.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખોસ્તી-તા. ૨૫ માર્ચથી, તા. ૩૧ માર્ચ
સુધી હા. સં. ૧૯૧૧.
હિંદુ-ફલ્ગુ વદ ૧૦ થી ચૈત્ર સુદ ૧
સુધી, સંવત ૧૯૬૭.
મુસલમાન-તા. ૨૩ રબીઉલ અવલથી
તા. ૨૯ રબીઉલ અવલ સુધી ૧૩૨૬ હી.

વાર.	ક્રિસ્ટીયન તારીખ.	હિંદુ તીથી.	મુસલ તા.	પારસી રોજ.
રવિવાર.	૨૫	વદ ૧૦	૨૩	૧૪
રવિવાર.	૨૬	" ૧૧	૨૪	૧૫
સોમવાર.	૨૭	" ૧૨	૨૫	૧૬
મંગળવાર.	૨૮	" ૧૩	૨૬	૧૭
બુધવાર.	૨૯	" ૧૪	૨૭	૧૮
ગુરુવાર.	૩૦	" ૩૦	૨૮	૧૯
શુક્રવાર.	૩૧	સુદ ૧	૨૯	૨૦

અનુક્રમણિકા.

નવું બીલ	૧૭૫
ગંભીર મામલો	૧૭૫
નવી બહુ-મુક	૧૭૬ થી ૧૭૮
ફરી બેસેલ જનરલ રમટસ	૧૭૮
ડેલી મેલ અને મી. ગાંધી	૧૮૧
જોહાન્સબર્ગ	૧૮૨
નવું બીલ અને કેપના હિંદી	૧૮૩
નવું બીલ અને મી. રીચ	૧૮૫
નવા બીલની કોષ્ટ	૧૮૫
વિલાયતમાં મી. રીચને માન	૧૮૭
નામદારી કારકની નોટીસો વીગેરે	૧૮૮
માહ વરતમાન	૧૮૮
ગીરમીટીઆ પર જુલમ	૧૮૮
છેલ્લાલાઈ કેસણું છેવટ	૧૮૯
હિંદ સંબંધી	૧૮૯
સ્ટેશનમાં ગીરમીટીઆ પર જુલમ	૧૯૦
રેકડ બનર કાવ	૧૯૦

અરજપત્રીઓને જવાબ

મી. અલી ઇસમ વરેડીઆવાળા—(૧)
બીલની બદલ બધી કામને સરખાપણું
છે, પણ તેમાં હવે રજુ કરવા પાડેલા
સુધારાથી વધી આવે તેમ છે. (૨)
બીલમાં લાઇસેન્સની વાત નથી. (૩)
સગીર છોકરા બહાર હોય તેના હક બીલ
માં નથી.

'સી. એલ. પી.'—હાલ જમાવર ખાસ
કમાણું હોવાથી નથી છપાવું.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

યાનીવાર તા. ૨૫ માર્ચ, ૧૯૧૧.

નવું બીલ

જનરલ રમટસના તા. ૧૬ મીના મી.
ગાંધી ઉપરના કામગીરી જણાય છે કે
સલામતની લડત બંધ થયાને બદલે
વધારે આગળ ચાલશે. તેમના કામગીરી
ઉપરથી માલમ પડે છે કે જોરેજ ફી
સ્ટેટનો એશીયાટીક કાયદો હવે પછી
આવનાર બહુલા હિંદીને લાગુ પડશે.
આની અસર એ થાય કે જોરેજ રીવર
માં બહુલો હિંદી વસી નહીં શકે. એટલે
યુનિયન બીલમાં રંગબેદ ને જાતિ બેદ
પેસે. દરસવાલની લડત આવા રંગબેદ
ની સામે ચલાવી છે. સમાધાની માટે
દરસવાલના કાયદામાં જે ફેરફાર કર્યો
હોત તે કાંઈ અડચણ ન આવત. પણ
આ યુનિયન કાયદાની વાત છે, ને તેથી
તેમાં ફેરફારવડે જાતિ બેદ લાગુ કરાય,
તે એવો કાયદો સલામતી કેમ કમુલ કરે?
જે લગત ઉપરના કારણસર લખાય
તે સલામત આખા યુનિયનમાં ફેલાવું
જોઈએ. કેમકે યુનિયન બીલમાંના રંગ
બેદની અસર આખા યુનિયન ઉપર થાય,
તે કાયદાની સામે લડવાનું આખા યુનિ
યનમાં ફેરક હિંદીને રહેશે. નાતાલે તે
આખત જનરલ રમટસ ઉપર તાર મોક
લ્યો છે એ ઠીક થયું છે. અમે હિંદ
રાખીશું કે તેજ પ્રમાણે કેપટાહિત પણ
કરશે. આ આખત ઉપર આપણે હજુ
બહુ વધારે વિચાર કરવા પડશે.

કમીશન બીલના ધારુ

'મરકુરી' નો પારલામેન્ટરી અબરપત્રી
જણાવે છે કે:—

તા. ૨૦ મીએ જનરલ રમટસે કમી
શનની પરીક્ષા સંબંધી ધારા પારલામેન્ટ
આગળ રજૂ કર્યા છે.

મલોર મામલો

પાકાર કરવાની જરૂર

કરજનમાં માફ મીટીંગ

નવા બીલપરનો અમારો ઉપરનો લેખ
લખ્યા પછી અમને ખબર થયા છે કે
જનરલ રમટસે 'બીલ સંબંધમાં અમુક
સુધારાઓ પડીને પારલામેન્ટ આગળ
મુકા છે, જે પાસ કરવાને બીલ કમીટી
માં જતાં ફરખાસ્ત કરવામાં આવશે. આ
સુધારાઓમાં સ્વીકાર્યોના આવગવવા,
તેમજ તેમનાં સ્વીકાર્યોનાં રક્ષણના હક
અપાય એ વિષે જરૂરપણું બરસો રાખી
લેવા તેમ નથી. બીલમાં નાતાલ તમા
કેપના હિંદીના હક સાવ માર્યા જાય છે,
વળી વધારે ગંભીર બીના એ છે કે જે
ફેરફાર કરવા ધાર્યા છે, તેથી આખા
દક્ષિણ આફ્રિકામાં રંગબેદનું એર હિંદીનો
નાશ કરવા લાગેલ થાય તેમ છે. આ
ગંભીર વાત છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદી
ઓએ જંગી પોકાર સત્વર ઉઠાવવો પડે
છે. તેમના અવિષ્મમાં શું છે તેનો
આધાર તેઓ આ વખતે જે પોકાર કરશે,
અને જે બળ કેપટાહિ તે પર રહેશે.
નાતાલનો પ્રેટેસ્ટ બહેર કરવા આવતી
કાલે (રવિવારે) બપોરના રા વાગે એ
ઓટવાળી મોડરિમાં માફ મીટીંગ બરા
વાની છે. હાં સંકડોની, બદલે દળરો
ની, સંખ્યામાં હિંદીઓ જમા થશે એવી
વધી છે. મામલો અધુરો છે. હજુ
સુધારાની ફરખાસ્ત કમીટીમાં લાવવામાં
આવે તે પહેલાં હિંદીના ગુસ્સાનો પુરે
પુરો ખમાલ કાયદા લડનારાઓને આપવો
જોઈએ. અમે આશા રાખીએ છીએ કે
આવતી કાલની મીટીંગમાં હાજર થઈ તેને
બેસ આપવામાં હિંદીઓ બરા પણ
કચાક રાખશે નહીં.

સાથે કોસ્ટ જંકશનની હિંદુ મંત્ર
મેન્સ એસોસીએશને ગ્રીન જરમના વધાર
વામાં આવેલા દરના સંબંધમાં રેલવે
અને બદર પ્રાતાના પ્રધાનને અરજી
કરી છે.

નવી બુ-બુક

અગત્યનો પત્ર વહેવાર

જનરલ સમટીસે પારલામેન્ટ આગળ રજુ કરેલી છેલ્લી અગત્યની બુ-બુકમાં થી મુખ્ય લખાણો અમે નીચે આપીએ છીએ :—

લે. હરીચુન્ડ લખાણ

તા. ૭મી ઓક્ટોબરે લે. હરીચુન્ડે નીચેનું લખાણ દક્ષિણ આફ્રિકાના ગવર્નર જનરલ પર મોકલ્યું હતું :—

તમારા તા. ૬મી ઓક્ટોબરના લખાણ ઉપરથી જણાય છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના ઇમ્પીરિયલના સલાહના સંબંધમાં ટ્રાંસવાલના હોદ્દાની સ્થિતિ સંબંધી બાબત પર તમે વિચાર ચલાવી નહોલ છો. અને સક નથી કે આ સંબંધમાં તમારા પ્રધાનો જે દરખાસ્ત કરે, તેની વખતસર મને ખબર પાડવામાં આવશે. ત્યારેજ આખા યુનિયનના ઇમ્પીરિયલના ચલાવનો, નાતાલ અને કેપના હાલના કાયદાઓ પ્રમાણે તમે નિરણય કરવા માગો છો, કે ઇમ્પીરિયલ સંબંધમાં પ્રાંતોની સરદદ કાયમ રાખવા માગો છો—દાખલા તરીકે નાતાલના હોદ્દાઓને ટ્રાંસવાલમાં દાખલ કરવામાં અટકાવત કરવા માગો છો કે નહીં, એ માણસ પડી શકશે. અલબત્ત પહેલી રીત ધારણ કરવામાં આવવાથી વડી સરકારને વધારે સરલતા થાય તેમ છે. મારે ઉમેરવું જાણ્યું કે નાતાલ અને કેપના હોદ્દાઓની હાલની સ્થિતિમાં બમણા કરે એવો કોઈ પણ નિવેડો વડી સરકારથી કબુલ થઈ શકે તેમ નથી

આપેલ સલાહ

આપેલ સલાહ વિચારવામાં આવી રહેલ છે, તેમજ હોદ્દામાં નાતાલમાં ગીરમી ટીપા બચાના સલાહનો ચોડાજ વખતમાં ત્રિરણ્ય થવનો છે, તે બેમાં ટ્રાંસવાલ અને નાતાલના હોદ્દાઓની હાડમારીઓના સંબંધમાં કેટલીક હકીકત તમારા પ્રધાનો ની બાજુ માટે હું અને દરથાણુ છું એવેજ ફી રેટની બાબતમાં કોઈ વહેવાર સલાહ લેવો થએલ નથી, તમા કેપની બાબતમાં છેલ્લી કોલોનીયલ સરકારની નેદીવ તથા કલરડ લોકો તરફની લીબરલ રાજનીતિને લીધે કોઈ સાધારણ ફરીવાર રહી નથી.

ટ્રાંસવાલનો સલાહ

આરથી હોદ્દા કોમના ભેદો ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થયા છે ત્યારથી બજાર મુધી

બધો વખત તેમની (ટ્રાંસવાલમાં) હાડમારીઓના સંબંધમાં પત્ર વહેવાર ચાલેલ છે. દાખલા તરીકે હોદ્દાઓને પાસ લેવા તથા મુકવાના સંબંધમાં, જનીન રાખવાની મુશીબતના સંબંધમાં, તેમને ટ્રાંસવાલે, પચથી વિગેરે પર બાતલ રાખવાના સંબંધમાં તથા રેલવે પર તેમની સામે તકાવત પાડવામાં આવે તે સંબંધમાં વારંવાર ફરિયાદો આવ્યા કરી છે.

એશિયાટીક કાયદો

છતાં હાલનાં વરસોમાં આ હાડમારીઓની વાત કાંઈક દરજ્જે ઠંઠામ ગઈ છે, એ કે તેમાં રેલવેની હાડમારી અપવાદ રૂપે છે; કેમકે તે બાબતમાં સંતોષકારક નીવેડો માલમ પડેલ છે. અને બધી મુકવણમાં ૧૯૦૭ના ઇમ્પીરિયલ કાયદા તથા ૧૯૦૭ અને ૧૯૦૮ના રેજીસ્ટ્રેશન કાયદાની મોટી તકરાર મુખ્ય વાત તરીકે થઈ પડી છે. તે તકરારને લીધે ખણી આબરુદાર અને કાયદેસર ચાલનારા બ્રિટીશ પ્રજાના એશિયાટીકોને જેલમાં નાખવામાં આવ્યા છે, તેમની મોટી સંખ્યાને રેલપાર કરવામાં આવેલ છે, અને તે તકરાર વડી સરકારના હોદ્દા રાજ સંબંધમાં બહુ મંજૂર મુકવણું કરણુ થઈ પડેલ છે.

ઉપર કહેલ કાયદા એવી રીતે બનાવવામાં આવ્યા છે કે ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાની અને વસવાની મુશીબતોને બેગી બણી શકાશે. મારા તા. ૮મી જુનના તારમાં મે જણાવ્યું છે તેમ અને પક્ષને અરસપરસ સંતોષ થાય એવી રીતે આ મુશીબતો નીવેડો કરવાથી યુનિયનની સરખાત એવી જનમ રીતે થઈ શકે તેવી જાન કશાથી તેવી ઉત્તમ સરખાત થઈ શકે નહીં. વળી સમાધાનીની બાબત એવી છે કે તે કાયદામાં લેવડીજ નેહાએ; કેમકે એક કોલોનીને બદલે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાનો એકત્ર અમલ હવે કાયદામાં લેવાવાનો છે.

હોદ્દોની માગણીઓ

તા. ૨-૪-૧૯૦૯ના લે. સેલમેરનના લખાણ તરફ તથા તા. ૨૪-૨-૧૯૧૦ના લે. સેલમેરનના લખાણમાં બીડલા મી. માધીના લખાણ તરફ હું ખાસ ધ્યાન ખેંચવા માગું છું. આ લખાણો થો નીચેની બાબતોથી હોદ્દો કોમના આગેવાનો (જેઓ ટ્રાંસવાલની સત્યાગ્રહની લડતનાં ખરાં પાત્રો (એક્ટરો) છે એમ ટ્રાંસવાલના પ્રધાનોએ વારંવાર કહેલ છે) ને સંતોષ થશે એવું જાહેર વચન

અપાયું છે (૧) ૧૯૦૭નો એશિયાટીક કાયદો રદ કરવો, (૨) એશિયાટીકોને એશિયાટીક તરીકે અટકાવે એવો કોમી તકાવત ઇમ્પીરિયલ કાયદાની અંદરથી દુર કરવો; તથા (૩) ઇમ્પીરિયલ કાયદાનો અમલમાં તકાવત પાડવો તે તથા ગવર્નરે કહેલા ધારાઓ વડે રજાણીની પરિક્ષા પાસ કરે તેના હોદ્દાઓને—દર સાલ અમુક સંખ્યા, દાખલા તરીકે જ ના અપવાદ સિવાય—અટકાવી શકાય. કોઈ નવા એશિયાટીકોને દાખલ થતાં અટકાવવાનો ટ્રાંસવાલના એશિયાટીક કાયદાનો હેતુ હતો. આ હેતુ ઉપરનાથી સારી રીતે સરસ. તેમાં ખાત કરવું પડે તેમ છે તે એટલું જ કે હોદ્દાઓની લામણી સાચવવાની છે. તેમની વાત માત્ર વહેમી છે એમ કહેવામાં આવશે, છતાં તેની હસ્તી વિષે તો શક નથી.

પ્રધાનની દલીલ

હાલના યુનિયનના મુલકી પ્રધાને તા. ૨૬મી આગસ્ટ ૧૯૦૯ના એક કામળમાં કહ્યું હતું કે ૧૯૦૯નો કાયદો રદ કરી, તથા દર સાલ ૧ જેટલા હોદ્દાઓને આવવા દઈ હોદ્દોની માગણી સ્વીકારવા પોતે તકાવત છે; પણ તેમણે એવું ઉમેર્યું કે દાખલ થવા પછી તરફ અમલમાં તકાવત થવાનો છે, માટે બહે તર એજ છે કે કાયદામાં તે તકાવત દાખલ કરવો, અને અમલ ઉપર તે ન મુકી દેવું. સીધી રીતની અને દલીલની ખાતર કહેવું બોધ્યું કે આ દલીલમાં વળત છે એમાં કંઈક નથી પણ એ વાદ રાખવું જો-એ કે ઉપર કહેલ લખાણમાં હોદ્દાઓને કબુલ કરેલ છે કે બ્યાસુધી કાયદાની અંદર રજાબેદ નહીં હોય પણ માત્ર અમલમાંજ તે બેદ દશે ત્યાંસુધી તેઓ (હોદ્દાઓ) તેને કબુલ રાખશે. હોદ્દાઓનું આ વચણ જણવા લાયક અને હાલમાં રેલવેના ધારા સંબંધમાં તેમણે જે વલણ અખત્યાર કર્યું છે તેને તે સંપૂર્ણ રીતે મળવું આવે છે.

આસેલીઅન કાયદો

આ સંબંધમાં તમારા પ્રધાનોનું આસ્પેક્ષિયાના ઇમ્પીરિયલ કાયદા પર હું ધ્યાન ખેંચવા માગું છું. (તેની નકલો આ સાથે બોડી છે તે ઉપરથી) તમારા પ્રધાનોને કહેશે કે આ કાયદામાં કલરડ લોકોનો કલરડ લેવાના કારણસર અટકાવ કરવાની વાત નથી. આ બાબતમાં તે બ્રિટીશ રાજની જમાનાઓથી ચાલતી રાજનીતિને અનુસરે છે. તે

(બ્રિટીશ રાજ) ની પ્રજામાં કૌરોડો કલરડ લોકો હોવાથી માત્ર જાત અથવા રંગના તફાવતો દાખલ કરવાનું હમેશાં ખાંડી વાળવામાં આવેલ છે. તે છતાં હમીએ જન અમલદારોના વરતનને લીધે આરત્રે લીઆમાં કલરડ લોકનું હમીએશન જોઇએ એવી રીતે અટકાવી શકાયું છે.

જહેનસાહતના એક કામના લોકોની બીજા કામના લોકોથી પારલામેન્ટના કાયદા વડે અટકાયત થાય તે વાત ગંભીર અને વાંધા ભરેલી છે એવો વડી સરકારનો આમલ છે. છતાં વડી સરકાર એ કલુષ કરે છે કે યુનિયન જેવી સ્વરાજ ભોગ વતી કામ પોતાની કામમાં કેવા લોકો હોવા જોઇએ એ મુકરર કરવા મુખ્યત્વાર છે, અને દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકો જે હમીએટને ખાતલ રાખવા માગતા હોય તેમને દાખલ કરવાની કાષ્ટ રીતે માન્યુફી કરવા માગતા નથી. તેઓ એટલું જ માને છે કે આ જાતના રાખવાની રીત એવી ન હોવી જોઇએ કે જેથી એમ ખાતલ રખાતાં હમીએટનું નકાસુ અપ માન થાય.

સમાધાન કરવા લાસામણ

હું આતુરતાપુરવક બરસો રાખુ છું, કે આરત્રેલીઅન દાખલા પર તમારા પ્રધાનો સંજાળપુરવક વિચાર કરશે, તથા હીંદીઓએ જલુવેલ તેમની હમીએટ ફળીજીત થાય, તેમજ હીંદી હમીએટને મધુઅર પદ થાય તેમ કરી પ્રાંતના સામાન્ય લોકમતને સતેષ થાય તેવી રીતે સમાધાન કરવામાં આવશે. વડી સરકાર ખાતરી રાખે છે કે લાયક માણસોને મુદતી સફરના પાસપારટ કાઢી દેના ઉપરાંત, કેળવાયેલા હીંદીની અમુક સંખ્યાને વખતો વખત અમલ કરમાન અમલદારો આવવા દીએ એવી તમારા પ્રધાનો મેઠવણુ કરશે. ૧૯૦૬ ના આમલ રેટની રકમીએ મારા પર કરેલા લખાણમાં જનરલ રમટસે આ મુદો સ્વીકાર્યો હતો, જો કે તે વખતે તે દરંસવાલનો કાયદો મુધારીને દાખલ કરવા પારધુ હતો. આખા સવાલ પર વિચાર કર્યા પછી પ્રધાનોને લાગે કે દરંસવાલમાં વસવા રહકાર એસિયાટીકોને રજીસ્ટર કરવા ફરીથી જોડવણુ કરવી પડે, તો હીંદી પ્રધાન આમલ કરે છે કે મુરોપી બાધાર્થી માહીતગાર હોય એવા કોઇ પણ માણસ પાસેથી, તેની જોળખાણુ ખીજી રીતે થતી હોય ત્યાંસુધી, આંગળા મામલાં નહીં; તથા જેઓની જોળખાણુ માત્ર જોળખાણુ રહેજ પડે તેમ હોય તેમની

ખાખતમાં માત્ર કાળા અંગુઠાનાં નિશાનજ લેવાં.

નાતાલ ખાખત લાસામણ

જો કે નાતાલના રહીશ હીંદીઓની હાકમારીથી દરંસવાલના જેવી ખારીક મુશીબત ઉભી નથી થઇ, છતાં તમારા પ્રધાનોએ તે ઉપર પણ સંજાળ પુરવક ખ્યાન આવવા જેવું છે. તેમાં લખુઅર અમલની ખાખતોનો સમાવેશ થાય છે, પણ નાતાલના હમીએશન કાયદા સંખ્યામાં જે ફરિયાદો થઇ છે તે ઉપર હું તમારા પ્રધાનોનું ખ્યાન ખેચીશ. તે ફરિયાદ એવી છે કે નાતાલના હમીએશન કાયદા તળે કામદેસર અને જાથુકના રહીશ હીંદીઓનાં કુટુંબોને પ્રેક્ટીસીટો હમી એટલ કરાવી શકાય તેમ છે.

સાલિથ આફ્રિકા યુનિયન એક્ટ તળે હીંદીઓની સ્થિતિ સંખ્યા ૧૯૦૬ ના જુમાહની ૧-મીએ થયેલી એક પીટી જનનો જજાળ આવતાં, વેપારી લાકસેન્સ નવાં કરી આપવાની ખાખતમાં અરીલ કરવાનો હક આપીને લાકસેન્સ કાયદામાં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. એ ખીના જજાવરા હું શકિતમાન થયો હતો. ખીજી ખાખતો સંખ્યામાં મેં એવો બાર મુકયો હતો કે એસિઅટીકોને પાસ અથવા એક ભરેલી રીતે લાગુ પડતી ખાખતોનો અમલ યુનિયનના કાયદાથી યુનિયન સરકારના કાયદામાં મુકયો છે, અને તેમાં વડી સરકારના મત પ્રમાણે એક વહી રાખી શકાય છે કે નવી સર કાર અને નવી પારલામેન્ટ આખા સવાલ પર વધારે વિચાળ અને વધારે ઉદાર નજરથી જોશે હું બરસો રાખુ છું કે નાતાલની સ્થિતિ હાથમાં લેતાં, તે પ્રાંત ની ખીલવણીમાં હીંદી પ્રજાએ જે મોટી સેવાઓ પાનવી છે તેને તમારા પ્રધાનો ખ્યાનમાં લેશે, અને પાસ હાકમારીઓ ખ્યાનની રીતે દુર કરવાના ઉપાય લેશે એટલું જ નહીં, પણ યુનિસીપલ મંડલો —જેની સાથે તેમને (હીંદીઓને) કામ પડે છે—એરેને કાથે તેમને (હીંદીઓ) વાજખી વરતણુક અપાવાને યુનિયન સર કારની એકત સત્તા અને વગ કામે લગાડવામાં આવશે.

પ્રાક્ટમગીનીસરસનો જવાબ

તા. ૨૦ મા ડીસેબરે જનરલ બેન્ચાએ નીચે મુજબ જવાબ વાળ્યો હતો :— દરંસવાલ અને નાતાલના હીંદીની સ્થિતિ સંખ્યા તથા સાધારણુ હમી એકન કાયદા જેનીથી પ્રેક્ટીસીટો ખાખત

ના પ્રધાનવાલો કામજ પ્રધાનોને મળ્યો છે. હાકતી સ્થિતિ સંખ્યા ત્રીસની વાજખી હકીકત માટે. તથા મુશીબતોને નીવેડો કરવામાં તેમણે ખતલેલી સુચના એ માટે ગેલેની ખાતાના પ્રધાનોને યુનિયનના પ્રધાનો આબાર માને છે. પ્રધાનો પોતાથી જને તેમ વડી સરકારના વિચારો ને મળતા થવા આતુર છે, અને જોઇતા કાયદા દાખલ કરવા માટે થટતી તક મળવાનીજ માત્ર રાહ જુએ છે. પહેલી યુનિયન પારલામેન્ટ પુલ્લી મુકાવાથી તેવી તક મળી છે. અને પ્રધાનો સુધારો કર નારા કાયદા દાખલ કરવા પારે છે. તે એવા મુકાવામાં આવશે કે જેથી હીંદીઓએ બાર મુકેલી હાકમારીઓ અને તેમ દુર થાય

સમાધાનીનું વચન

દરંસવાલની ખાખતમાં નો આ હાક મારીઓ લખાણમાં કહેલી નીચેની ખાખતો પર આવીને ઉભી રહી છે : (૧) ૧૯૦૭ નો ૨ જો એસિઆરીક કાયદો રદ કરવો; (૨) ૧ કેળવાયેલા અથવા પ્રોફેશનલ હીંદીઓને જાથુકના રહીશ તરીકે કરસાલ દરંસવાલમાં આવવા દેવા; અને (૩) હીંદી હમીએશની અટકાયતની વાત કાયદામાં દાખલ ન કરવી. પણ ઉપરની ૨ જ કલમમાં કહેલા અથવાદ સિવાય અમલમાં એક પાડી હીંદી હમીએશન અટકાવવું.

પ્રધાનો લોરડ કરીયુની આ સુચનાએ અમલમાં મુકવાલાયકને વાજખીપણાવાળી ગણે છે, અને તેઓ ૧૯૦૭ નો કાયદો રદ કરવા, તથા આરત્રેલીઆના કાયદા પ્રમાણે કેળવણીની પરીક્ષા દાખલ કરવા નાં પગલાં ક્રતાવળે લેવા પારે છે. આ પરીક્ષાના અમલમાં કામી એક દાખલ કરી કલરડ હમીએશન જોઇએ તેમ અટકાવવા હમીએશન અમલદાર શકિતમાન થશે. આપા પરીક્ષા છતાં અમુક સંખ્યામાં કેળવાયેલા હીંદીઓને દાખલ થવા દેવાની હમીએશન અમલદારને સુચના આપવામાં આવશે. આમ દાખલ થયેલા હીંદીઓ દાખલ થયા પછી યુનિયનના કોઇ પણ પ્રાંતમાં જાથુકના હક મોજવશે. આ સંખ્યા કાયદેસર હરાવવાની જરૂર નથી, કેમકે દરેક કેસમાં તેની લાયકાત ઉપરથી વિચાર કરી શકાશે. પણ એવું નથી પારવામાં આવવું કે આવા હક કોઇ પણ એક સાલમાં બધા મળીને ૧૨ કરતાં વધારે હાકીઓને આપવામાં આવે.

દરંસવાલમાં ઉભી થયેલી મુશીબતોનાં સંખ્યામાં વધુમા પ્રધાનોએ એ કહેવા માને છે કે ૧૯૦૮ ના કેક મા કાયદાનું

અમલ સામે કંઈ વધી લેવામાં આવ્યો નથી, અથવા લેવામાં આવી શકે તેમ નથી. આ કાયદાના કાનુનેનો અમલ વાળખી રીતે અને ઉદારતાથી થયો છે. જેમના અક્ષર ન બકાવણા હોય એવા વચૂર કેળવણેલા હોદ્દાના સંબંધમાં ઝોળખાણની રીત તરીકે આગળ લેવામાં આવે છે, અને તેની સામે કંઈ વધી ઉઠતો નથી. બીજા દાખલાઓમાં, જ્યાં કેળવણીને લીધે, અથવા વેપારી કે કામી દરમ્યાન લીધે એશિઆટીક પોતાની ઝોળખાણના બીજા સાધનો પુરા પાડી શકે તેમ હોય ત્યાં તેવા સાધનોનો છુટથી ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. આ કાયદાનો બવિષ્યમાં હાલનીજ ઉદાર રીતે અમલ કરવાનું ધારવામાં આવ્યું છે.

આગળ સામે એકવાર જે વધી લેવામાં આવ્યો હતો તેને લઈને ઉપરનું નર માફ કરેલું વલણ ધારણ કરવામાં આવ્યું છે. પ્રધાનોને લાગે છે કે હોદ્દા કામને તે સંતોષકારક માણુમ પડ્યું છે. જેઓ હાલ સલામતથી લડે છે તેઓ કાયદામાં સરખાપણા વારતેજ લડે છે; અને તે સરખાપણું કાયદામાં સુધારો કરીને આપવાનું હવે ધારવામાં આવ્યું છે.

નાતાલના સવાલ

પ્રધાનો ધારે છે કે નાતાલના હોદ્દાના સવાલના સંબંધમાં નવા કાયદાની ફાલ જરૂર નથી. પ્રધાનો આજ્ઞા રાખે છે કે હાલના કાયદાનો વાળખી રીતે અને જન આશ્ચર્યજનક અમલ કરવાથી એ અસર નીપજશે કે ખાસ હાડમારીઓ બનતી રીતે દુર કરવાનો ઉપાય થશે; તેમજ બીજાને જુના હકના ભોગવટામાં વાળખી છુટ રહેશે.

એકબીજા પ્રાંતમાં જવા વિષે

પ્રધાનો જણાવવાને અરજ કરે છે કે તેમના મત પ્રમાણે એશિઆટીક કાયદાના અમલમાં પ્રાંતિક સરહદ રદ કરવાનું અને તેમ નથી; અને તેથી હાલને માટે તેને ચુકવવાનું તેઓ ધારતા નથી. એક પ્રાંતમાં લગભગ એકે એશિઆટીક નથી. બીજા એક પ્રાંતમાં છેલ્લા ૨૫ વરસ થયાં અચામ મુશીબતો લેવી થઈ છે, અને તેને પરિણામે કંઠાસ અને તકરાર ચાલે છે. તેથી દેખાઈ આવવું એમ છે કે આ પ્રાંતના દરવાજા નાતાલના હોદ્દાની મોટી અને વધતી સંખ્યા માટે ખુલ્લા મુકવામાં આવે, તો એવો મામલો ઉભો થાય કે જેનો વિચાર કરતાં ગંભીર ચિંતા લેવનું થાય છે.

પ્રધાનો કહેવા માગે છે કે એકબીજા પ્રાંતમાંથી છુટથી કરવાનો સવાલ હોદ્દા એવો પોતે ઉઠાવેલ નથી, અને પ્રધાનો નથી ધારતા કે આવો સવાલ હાલ વાળખી રીતે ઉઠાવી શકાય.

અતમાં પ્રધાનો એવી આજ્ઞા બતાવવા હોમત કરે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના છુટા હોદ્દાના સવાલને વીટી વળેલી મુશીબતોનો જે નિવેડો નામદાર શહેનશાહતની સર કારે સુચવ્યો છે, અને પ્રધાનોએ જે કશુલ રાખ્યો છે, તે બધા પહેા તરફથી છેવટનો ગણવામાં આવશે, અને જુલકાળ માં આ તકરારી સવાલમાં બન્યું છે તેમ બવિષ્યમાં કરવાની નવી મામલુમીનો મેરચો રચવાના પચીસા રૂપ મણુવામાં આવશે નહીં.

મી. હારકોરને તાર

તા. ૧૫ મી ફેબ્રુઆરીએ કાલેની ખાતાના પ્રધાન મી. હારકોરે (જેઓ લોરડ કરીયુ હોદ્દા પ્રધાન નીમાવાથી કાલેની ખાતાના પ્રધાન થયેલ છે) નીચે મુજબ તાર મોકલ્યો છે:—

પ્રધાનોનું તા. ૨૦ મી ડીસેમ્બરનું લખાણ મળ્યું છે, ને તેથી બહુ સંતોષ થયેલ છે, પણ તેમાં એક બાબત એવી છે કે જેના ઉપર હોદ્દા પ્રધાન વધુ રજુ આતો કરવા જાય છે. તા. ૭ મી અક્ટોબરના મારા લખાણમાં મેં જણાવ્યું હતું કે કેપ અને નાતાલના હોદ્દાઓની સ્થિતિ નબળા કરે અથવા બગાડે એવી કાંઈ પણ સમાધાની નામદાર શહેનશાહતની સરકારને કશુલ થશે નહીં. તમારા પ્રધાનો કહે છે કે યુનિયનમાં વસવા અને દાખલ થવાના હક બવિષ્યમાં દર વરસે, દાખલા તરીકે ૧૨ એશિઆટીકને આપી શકાશે. પણ એક ટરાંસવાલ માટેજ ૬ એશિઆટીકને હક આપી શકાશે એમ કહેવામાં આવ્યું છે, અને હું માની લઉં છું કે કેપ અને નાતાલના એશિઆટીકની સ્થિતિને પહેાંચી વળવા માટે વધારે મોટી સંખ્યા મુકવી પડશે. તે પ્રાંતોના હાલના કાયદા તજે એશિઆટીક યુરોપી બાપાની પરીક્ષા પાસ કરી શકે તો દાખલ થઈ શકે છે, અને ૧૯૦૬ ના નાતાલના ઇમીગ્રેશન રીપોર્ટ ઉપરથી તે સાલમાં લાં ૩૦ જેટલા હોદ્દાઓ તેવી રીતે (પરીક્ષા આપી ને) દાખલ થવા જણાય છે. હોદ્દા પ્રધાન જણાવે છે કે નવા બીલ વડે લગભગ પુરી અટકાયતથી ટરાંસવાલની રાજનીતિ આખા યુનિયન ઉપર ફેલાવવામાં આવે છે, અને બાબેજ એવું કહી શકાશે કે

કેપ અને નાતાલના હોદ્દાઓની સ્થિતિ નથી બગડતી.

જનરલ બોધાના જવાબ

જનરલ બોધાએ ઉપરના તારનો નીચે મુજબ જવાબ વાળ્યો હતો:—

પ્રધાનો માનપુરવક જણાવે છે કે યુનિયનના કાંઈકાય પ્રાંતમાં હાલ વસી રહેલા હોદ્દાની સ્થિતિમાં બીલ કંઈ પણ ફરક કરતું નથી; પણ યુનિયનના જુદા જુદા પ્રાંતો માટે જુદી જુદી ઇમીગ્રેશનની રાજનીતિ ધારણ કરવાનું અસંભવિત થાય એ દેખાતું છે.

પ્રધાનો બતાવવા માગે છે કે કાયદામાં સરખાપણાવળી, પણ અમલમાં ભેદવાળી, રાજનીતિ દાખલ કરવાની વડી સરકારની સુચના તેમજ (યુનિયન પ્રધાનોએ) કશુલ રાખી છે; તેની રૂએ કેળવણીની પરિક્ષા પસાર કરે એવા એશિઆટીકને, દરસાલ અમુક સંખ્યાના અપવાદ સિવાય, ચાલુ રાખી શકાશે, અને આ રાજનીતિ નવા કાયદા પ્રમાણે આખા યુનિયન પર લાગુ પાડવામાં આવશે, અને માજી કાલેનીયલ સરકારોની કેવી રાજનીતી હતી તે તરફ જોઈ શકાશે નહીં.

તા. ૨૦ મી ડીસેમ્બરના લખાણમાં પ્રધાનોએ મારે લીધું છે કે એશિઆટીક અરબદારોની બાબતમાં તેમના યુજ્જેલ પર ખ્યાન દઈ વરતવામાં આવશે, અને તેઓ કહે છે કે ૧૨ ની સંખ્યાને સાવ છેવટની હદ મણુવામાં આવશે એમ સમજવું નહીં, કેમકે કાંઈ એક સાલમાં ૧૨ કરતાં વધારેને દાખલ કરવાનું પણ બને એ સંભવિત છે.

છેવટમાં પ્રધાનો જણાવવા માગે છે કે ઉપર દરસાવેલી ઇમીગ્રેશનની રાજનીતિ યુનિયનના બધા પ્રાંતોને એક સરખી લાગુ પડે છે અને એ વાત વડી સરકાર ને રપટ કરવામાં આવશે તો તેઓ ખુશી થશે.

મી. હારકોરને વધુ તાર

તા. ૧૫ મી ફેબ્રુઆરીએ કાલેની ખાતાના પ્રધાન મી. હારકોરે નીચેનો વધુ તાર મોકલ્યો હતો:—

તા. ૧૧ મી ફેબ્રુઆરીએ મને મળેલ ઇમીગ્રેશન બીલની તાજી નકલમાં કલમ ૪ થીની (સી.) પેટા કલમ અગાઉના દક્ષિણ આફ્રિકાના દાખલાઓથી જુદી પડે છે, અને તેથી કડીકત જણાવનાર તરીકે સત્તાવાળાઓ સિવાય બીજાને કશુલ રાખવાનું વધારે સાફ છે કે નહીં તે

ઉપર પ્રધાનો વિચાર કરશે તો હું ખુશી
મળશ. કલમ ૫ મીથી પ્રોહીબીટેડ છમી
મંડ કોને ન ગણવા તેના વચ્ચે જણાવ્યા
છે, તેમાંથી કેપ કોલોનીના ૧૯૦૬ ના
કાયદામાં જણાવેલા વચ્ચે જુલી જગ્યામાં
આવ્યા હાથે છે. કેપના કાયદામાં એ
વચ્ચેમાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન્મેલા
લોકો, દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસેલા ગેરસ,
અને કાયદેસર વસેલા એશિઆટીક મુલત
સર ગેરહાજર હોય તેઓ છે, જેમને
પ્રોહીબીટેડ છમીમંડ ન ગણવા કહેવામાં
આવ્યું છે મુલતી પરમીટની રૂએ જવાની
જેને રજા આપવામાં આવી હોય એવા
લોકોને બાદ કરતાં, પ્રતિમાં ડોમીસાઇલ
થએલા લોકોના જુના હકો માટે કાંઈ
સહીસલામતી દેખાતી નથી. એટલે
ખીલમાં કહ્યું તે પ્રમાણે તો એવો અરથ
થયો કે એક ડોમીસાઇલ થએલ એશિયા
ટીકને તે પ્રોહીબીટેડ છમીમંડ એવો
શક જતાં પકડી શકાય, અને કેળવણીની
પરીક્ષા પાસ કરી શકે તેમ ન હોવાના
કારણસર તેને હદપાર કરી શકાય.

હું સમજું છું કે હકીકતમાં દક્ષિણ
આફ્રિકામાં ડોમીસાઇલ થએલા કે જન્મેલા
લોકોને કાયદો લાગુ પડે એવો ધરાહોજ
નથી; પણ હું ભાર કહીને બાંધક કહું
છું કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન્મેલા અથવા
ડોમીસાઇલ થએલા લોકોને બાદ કરવા
બાસ કલમ નાખવી એ બહુ વધારે પસંદ
કરવા જોઈ છે. અલગત આવી કલમ
માં કેપ કોલોનીના ૧૯૦૬ ના કાયદાની
કલમમાં છે તેવો કોમી ભેદ નહીંજ
હોવો જોઈએ. મુલતી રીતે આવનારા
લોકો માટે ૨૫ મી કલમમાં જે જોઠવણ
છે તેનો અલગ નરમાયથી ઉપયોગ થાય
તો સંતોષકારક ગણાયે. ૧૯૦૮ ના ટરાંસ
વાલના કાયદાની ૧૬ મી કલમ ફરિઆ
પારથી આવતા મુલાકાત લેનારાઓને નહીં
લાગુ પાડવામાં આવે એમ હું માની
લઈ છું.

કલમ ૫ મીની (ડી.) પેટા કલમમાં
મવરનરને અપાએલી સત્તા કેવા વચ્ચે
લાગુ પાડવાને ધારવામાં આવ્યું છે, એ
જણાવશો તો ખુશી થઈશ.

કાયદાની શરૂઆતથી, અથવા શરૂઆત
પહેલાં તરતજ, અમલમાં હોય એવા
પ્રાંતિક કાયદાઓ વિષે, એક ખીલ પ્રાંત
માં ન જવાના સંબંધમાં જે કહ્યું છે
તેનો અરથ મને સ્પષ્ટ લાગતો નથી.
તેથી એમ પણ અરથ ઉઠાવી શકાય કે
૧૯૦૭ નો ૨ જો કાયદો ૨૬ થઈ જતાં
પાછો આવે છે. હું સમજું છું કે

“અમલમાં હોય તેવો કાયદો” એમ
સંજોગ મુલાકાત જોઈએ.

બહો વખત યમાં વસી રહેલા હોય,
એવા લોકોને દેશપાર કરવા માટે ૧૦ મી
કલમની રૂએ અપાએલી સત્તા વાપરવાનો
ધરાહો છે, કે યુનિયનનો કાયદો અમલમાં
આવ્યા પછી કાયદા થતા લોકોના સંબંધ
માં તે સત્તા લાગુ પાડવાનો ધરાહો છે,
તે જણાવશો તો ખુશી થઈશ.

કલમ ૨૧ મીની (બી.) અને (સી.)
ના સંબંધમાં હું માની લઈ છું કે જે
માણસને હદપાર કરવાનો હોય તેને વિદ્યા
વતના હેબીવસ કારપસના કાનુનને મળતી
રીતે કારટની મદદ મેળવવાનો હક હશેજ.
જતાં મને આ બાબતમાં ખાતરી આપશો
તો ખુશી થઈશ.

યુનિયન સરકારનો જવાબ

તા. ૨૧ મી ફેબ્રુઆરીએ જનરલ બોથા
એ નીચે મુજબ જવાબ વાળ્યો હતો :—

કોલોની ખાતાના પ્રધાનના જવાબમાં
જણાવેલી બાબતો પ્રધાનોએ વિચારમાં
લીધી છે, અને તે સંબંધમાં નીચે મુજબ
ટીકા કરવા પ્રધાનો ઇચ્છે છે :—

કલમ ૪ થીની પેટા કલમ (સી) માં
સુચવેલ ફેરફાર કરવામાં આવશે.

કલમ ૫ મીના સંબંધમાં પ્રધાનો
જણાવવા માગે છે કે ખીલ ફક્ત છમી
મંડો (નવા આવનારાઓ) ને લાગુ પાડવા
ધારેલું છે, નહીં કે યુનિયનમાં વસી રહેલા
કે ડોમીસાઇલ થએલાને. વસી રહેલા
એશિઆટીકના હક સંબંધમાં ખીલ
કાયદાઓ છે, જે આ ખીલથી રદ કર
વામાં નથી આવ્યા.

રહીશ અથવા ડોમીસાઇલ થએલાને
પ્રોહીબીટેડ છમીમંડ ન ગણવાનું બાસ
કલમ વડે દર્શાવવા, ખીલ ધક્કી વખતે,
ફરી ફરીને કોશીસ કરવામાં આવી હતી,
પણ કોમી તકાવતના કબજો વાપર્યા વગર
તે કહી શકાય તેમ ન હોવાથી એ (કલમ
દાખલ કરવાનું) અસંજવીત થયું. તેથી
અસ્તેલીઅન કાયદાની ત્રીજી કલમ પ્રમાણે
કરવાનું પસંદ કરવામાં આવ્યું, અને
ડોમીસાઇલ અને વતનને ધસારો છોડી
દેવો પડ્યો.

કલમ ૫, પેટા કલમ (ડી) નેટીવ
મજુરોને લાવવામાં આવે તેમને લાગુ
પાડવા માટે છે.

૭ મી કલમથી ૧૯૦૭ નો ૨ જો કાયદો
પાછો લાવવા જેવો અરથ કરી શકાય
તેમ નથી, કેમકે તેની કલમોને બદલે,
છેકરાઓને લાગુ પડે છે તે સિવાય,
૧૯૦૮ નો ૩૬ જો કાયદો મુકાયો છે.

છેકરાઓને લાગુ પડે છે તેટલો જામ
ખીલમાં સુધારો કરીને કાયમ રાખવા
પ્રધાનોનો ધરાહો છે.

૧૦ મી કલમ જેઓ નવા ખીલ તળે
પ્રોહીબીટેડ છમીમંડો હોય તેમનેજ લાગુ
પડશે. જુના કાયદા તળે જે યુનિયન
થવા હોય તેને કાયદામાં લેવા માટે કાલના
કાયદાઓને ૨૬ થઈ જતાં કાયદામાં લેવા
માં આવશે.

વિલાયતના હેબીવસ કારપસના ધારણે
કારટોને વચ્ચે પડવાના સાધારણ હકની
બાબતમાં ૨૧ મી કલમ લાગુ પડતી નથી.

ફરી બેસેલ જનરલ સમટસ

વધુ સંદેશ અને જવાબ

જનરલ સમટસ અને મી. બાંધી વચ્ચે
નો જે પત્રવહેવાર થયો હતો અને જે
અમે ગયે બહાવાડીએ પ્રગટ કરી મના
છીએ તેમાંના તા. ૪ થીના તારના જવાબ
દરમ્યાન જનરલ સમટસે નીચે મુજબ
જણાવ્યું હતું :—

નવા છમીમંડ ખીલ તળે જે
એશિઆટીકને છમીમંડ તરીકે કાયદા
કરવામાં આવે તેમને રજીસ્ટર કાયદા
ના અમલ તળે નહીં આવવું પડે,
તેમજ તેમને પ્રતિની દહની બંદર
જ રહેવું નહીં પડે.

ભાર પછી ડીએટ દરમ્યાન ફરી રેટ
વાળાએ ફરી રેટમાં કોઈ પણ એશિઆ
ટીક આવે તેની સામે થવાથી તા. ૧૬
મીએ જનરલ સમટસના સેક્રેટરીએ મી.
બાંધી પર નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો
હતો :—

જનરલ સમટસનો કાગળ

“તા. ૪ થીના મારા તાર સંબંધમાં
જણાવવાનું કે જોઈએ ફરી રેટના એશી
આટીક કાયદાનું ૩૩ મું પ્રકરણ રદ કર
વામાં આવશે એવો ખ્યાલ તમને
આવવાનો ધરાહો નહોતો. પુરવણીમાં
આ ધરાહો માટે કોઈ જોઠવણ કરેલી નથી
અને તે પ્રકરણ રદ કરવાનો સરકારનો
ધરાહો કહી નહોતો.

એક સુધારો રજુ કરવામાં આવશે
જેની અસરથી કેળવાએલ નવા હીંદી
ટરાંસવાલના ૧૯૦૮ ના કાયદા તળે રજી
સ્ટર થવામાંથી મુક્ત રહેશે. એટલે તે.
અને કેપ, નાતાલ, અને ટરાંસવાલમાં ફેર
વાને અને રહેવાને પુરી સત્તા મળશે, પણ
જોઈએ ફરી રેટના સ્થાનિક એશિઆટી

કાયદા તથા આખા વગર તેઓ ઓરે જ ફરી રેટમાં વસવાને શક્તિમાન થશે નહીં.

તમે તમારા લખાણમાં ૨ જો સવાલ હતા. છે તે મુશીબત મુક્તિપાતાને દેખાતી નથી; અને તમારા વિચારો વધારે વિગતવાર દરજાવવા જેટલું તમે કરશો, એટલે તે ઉપર ફરીથી વિચાર કરવામાં આવશે."

મી. ગાંધીના તાર

જવાબમાં તા. ૧૭ મીએ મી. ગાંધીએ નીચે મુજબ તાર મોકલ્યો હતો :—

"હમણાં જ ખબર પડ્યા છે કે નવા એશિયાટીક ઇમીગ્રેશન ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદામાંથી મુક્ત કરે એવો સુધારો જનરલ સ્મટસ રજૂ કરવા માગે છે; આનો અરથ એ થયો કે ફરી રેટનો એશિયાટીક કાયદો એવા ઇમીગ્રેશન બાય પડશે. જો એમ હોય તો યુનિયન ના ઇમીગ્રેશન કાયદામાં ઉંચી કેળવણી પામેલા હિંદીનું અપમાન કરનારો રામ બેંડ જોખમી રીતે પેદા થશે તેથી આજ્ઞા રાખું છું કે મારા પરના તારમાં (તા. ૧૪મીના) જનરલ સ્મટસનો ઇરાદો દરજાવવાનો હતો તેમ બધા રજીસ્ટરેશન કાયદાઓમાંથી એશિયાટીક ઇમીગ્રેશન મુક્ત કરવામાં આવશે. માનપુરવક દરજાવવા માગું છું કે સલામતીઓના સમાધાન માટે યુનિયન બીલમાં રામબેંડ બીલ કુલ ન હોવો જોઈએ, અને રજીસ્ટ્રારનાં બાઇલી ઓફરને આજ્ઞાથી છૂટા તેમ જુરેજુર રજીસ્ટ્રાર મળવું જોઈએ. તેથી આમલ કરવામાં આવે છે કે જો એકાદ છૂટા છવાયા કેળવાએલ એશિયાટીકને ફરી રેટની સરહદમાં દાખલ થવાનું ફરી રેટના મેખરો ન સહન કરી શકે, અને જો સ્ત્રીઓ અને સગીર છોકરાનું રજીસ્ટ્રાર ન થાય તો બહુજ બહેતર એવું છે કે બીલ પાસ ન થાય, અને ટરાંસવાલની લડતના નીકાલ માટે ટરાંસવાલના કાયદામાંથી ફેરફાર કરીને કામ લેવામાં આવે."

મી. ગાંધીના તાર

તા. ૨૦ મીએ મી. ગાંધીએ નીચે મુજબ તાર મોકલ્યો હતો :—

"મને બહુ ખીંટ લાગે છે કે જો તમારા તા. ૧૬ મીના કાગળમાં કહ્યું છે તેથી આગળ વધવાનું જનરલ સ્મટસ થી બનશે નહીં તો કુપ્રદાયક લડત ચાલુ જ રહેશે. ૩૬ મું પ્રકરણ રદ કરવા બીલકુલ રજીસ્ટ્રારને અંગે કરી નહીં, પણ

તેમાંનો, વસવાટ માટે મવરનરને અરજ કરવાની જરૂર પડે છે એટલે આગ કેળવાએલા એશિયાટીકને લાગુ ન પડે એટલું જોઈએ છીએ. સાધારણ એશિયાટીકને જે બીજી મુશીબતો હોય તે મુશીબતો સાના કેળવાએલા એશિયાટીકને પડે તેની સામે કાંઈ વાધો નથી લેતા. ટરાંસવાલના રજીસ્ટ્રારેશન કાયદામાંથી કેળવાએલાને મુક્ત રાખવા તે સંપુરણ રીતે મુક્ત રાખવા જોઈએ. ટરાંસવાલમાં દાખલ થનાર કેળવાએલા હિંદી ઇમીગ્રેશનના કક્ષા રજીસ્ટ્રાર એશિયાટીકના કક્ષા કરતાં ઓછા ન હોવા જોઈએ. એક નાતાલના, અને એક ટરાંસવાલના એમ બે વકીલોએ સખીતવાર મન આપ્યો છે કે રજીસ્ટ્રાર એશિયાટીકના ઓછાકરાના કક્ષાનું રજીસ્ટ્રાર જો તેઓ દાવજ તેમના પ્રાંતમાં ન હોય તો, બીલમાં થએલું નથી. આજ્ઞા છે કે બહુત પુરી કરવાને માટે જે થોડી રાહતની જરૂર રહે છે તે આપવામાં આવશે."

મી. ગાંધીના કાગળ

ઉપરના તારના વધુ ખુલાસામાં તા. ૨૦ મીએ મી. ગાંધીએ નીચેનો કાગળ જનરલ સ્મટસના ખાનગી સેક્રેટરીને લખ્યો હતો :—

"ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રિક્શન બીલ વિષે તમારી અને મારી વચ્ચે ચાલેલા પત્ર વહેવારના સબધમાં તમારા તા. ૨ મીના કાગળનો જવાબ મેં આજે તારથી વાળ્યો છે. હવે આ કાગળમાં તે તારની હકીકત વિગતવાર જણાવું છું :

ઓરે જ ફરી રેટ કોનસ્ટીટ્યુશન કાયદાનું ૩૩ મું પ્રકરણ રદ કરવાનું કાંઈ સમન નથી, તેમ હિંદીઓ વતી તેવી માગણી પણ કરવામાં આવી નથી; પણ જનરલ સ્મટસના ખ્યાલ માટે હું માનપુરવક જણાવું છું, કે તે જે સુધારે દાખલ કરવાનું ધારે છે તે મુજબ નવો દાખલ થનાર કેળવાએલ હિંદી ટરાંસવાલના ૧૯૮ ના ૩૬ મા કાયદા તથા રજીસ્ટ્રારના માંથી મુક્ત રહેશે, તેજ પ્રમાણે તે ઓરે જ ફરી રેટ કોનસ્ટીટ્યુશનના ૩૩ મા પ્રકરણની રજીસ્ટ્રારેશનને મળતી બંધીઓમાંથી પણ મુક્ત રહેવો જોઈએ. આવો જ ઇરાદો જનરલ સ્મટસે તા. ૪ ને તાર મોકલતી વખતે ધરાવ્યો હોય એવું દેખાય છે, કે જે તાર વિષે તમે તા. ૬ મીના તમારા કાગળમાં જણાવ્યું છે. તેમાં એમ જણાવેલું છે કે "નવા બીલ તમે જે એશિયાટીકને ઇમીગ્રેશન ટરીકે દાખલ કરવામાં આવે તેમ રજીસ્ટ્રારેશન કાયદા

ના અમલ તથા નહીં આવવું પડે, તેમજ તેમને પ્રાંતોની ફરતી અરજ રહેવું નહીં પડે." તેથી ૨ મુજબત બ્લુ-બુક U/7/11 માં બહાર પડેલ, તે લો. ૩૬ ઉપના તમારા લખાણમાં જોવામાં આવે છે એશિયાટીક માટે છે તે એ છે કે બીલમાં રામબેંડ રાખ્યા વિના કાયદેસર ઇમીગ્રેશનના સંપુરણ હક તેઓને હોવા જોઈએ. જે કેળવાએલા હિંદીને ૩૩ મા પ્રકરણ તથા ઓરે જ ફરી રેટમાં દાખલ થવાનું રજા માગવાની જરૂર પડે, તે ઇમીગ્રેશન બીલમાં કોમીબેંડ રહ્યો ગણાય; એટલે જો ૧,૨,૩,૪,૫,૬,૮,૧૦ અને ૧૧ મી કલમેના અમલમાંથી તે મુક્ત રહે એવો સુધારા કરવામાં આવે, તો મુદ્દો મળી રહે છે; જો કે તેમ છતાં બીલ એશિયાટીકની માફક જમીનની માલેકી રાવવાની વિગર મુશીબત તો તેને રહેશેજ.

હું કહેવાને દિગ્ગત ધરું છું કે તમારા કાગળનો ૨જો પારીઆદ સ્પષ્ટ નથી. તમે કહો છો કે જે સુધારો કરવામાં આવે તાર છે તેની અસર એ થશે કે નવા દાખલ થનાર કેળવાએલ હિંદી ટરાંસવાલના ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદા તથા રજીસ્ટ્રાર થવાથી મુક્ત રહેશે. આનો અરથ એમ થઈ શકે કે નવા આવનાર કેળવાએલ હિંદી ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદાના અમલ થી તદ્દન મુક્ત રહે નહીં, પણ માત્ર રજીસ્ટ્રાર થવાની જરૂર તેને ન રહે તેમ હોય તે એવો સબવ રહે છે કે નવા આવનાર કેળવાએલા હિંદીની કાલત રજીસ્ટ્રાર એશિયાટીક કરતાં પણ ખરાબ બને, કે જે સ્થિતિ હિંદી કામ ભાગ્યેજ સ્વીકારી શકે.

ત્રીજા પારીઆદના સબધમાં હું કહીશ કે ટરાંસવાલ અને નાતાલના, એમ બે પુરાણા અને બહુ બનુભવી વકીલોના એવા મત પડ્યા છે કે રજીસ્ટ્રાર એશિયાટીકનાં ઓરત બચ્ચાં આજ સુધીની માફક હવે પછી નહીં આવી શકે, કેમકે કેળવણીની પરીક્ષા તેઓ પાસ ન કરે તો તેઓને પ્રોહીબીટેડ ઇમીગ્રેશન ગણવામાં આવશે; અને જો આવા એશિયાટીકનાં ઓરત બચ્ચાંને ખાતલ રાખવાને, બીલનો ઇરાદો ન હોય તો, મારે કહેવું જોઈએ કે વા અરથની કલમ બીલમાં ઉમેરવી જોઈએ.

ઉપર મેં જે બાબતો બતાવી છે, તે ઓરતોના મતમાં નજીવી છે, અને હું માગું છું કે તેઓને બીલકુલ હરકત કરતા નહીં; પણ એશિયાટીકને તે બધી

જનમલની છે. તેથી હું આજ સખુ-
હું કે જનરલ સમટસ તે ઉપર મેઝ
ખાન દેશે, અને ઘટતી સહન આપશે."

કેમગરેસનો તાર

નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસે તા. ૨ મીએ
નીચે મુજબ તાર મુદ્દા પ્રધાન પર મોક
લ્યો હતો : -

"કોંગ્રેસની કમીટી દિલ્લીમાં છે કે તેના
આગળ તાજની આગત વિષે પ્રધાને મુખ
કીટી ધારણ કરેલ છે. કેળવણીની
પરીક્ષા લખને યુનિયનનાં લખણ કરવામાં
આવેલા એશીઆટીક ફરી રેટમાં લખણ
થવા હવે તેની સામે કોમી તકાવત
મુકનારો સુધારો પ્રધાન રજુ કરવા માગે
છે એમ કોંગ્રેસની કમીટીને જણ થઈ
છે. ટ્રાંસવાલની સત્યાગ્રહની લડત જેમાં
નાતાલના હિંદીઓની સુપરજુ દિલ્લીમાં
છે તે છેલ્લાં તાર વરસ થયાં કયાપોથી
મોંઘી કોમી તકાવત દુર કયા સાર થયે છે.
જે પ્રધાનના મનમાં વિષે કોંગ્રેસની કમિ
ટીને મળેલી ખબર ખરો ર હોય તો તે
ધરાણની અસર જે થશે કે કોમી અપ
માન આખા યુનિયનના કાયદામાં ફેલાશે.
માટે કમિટી પ્રધાનને માનપુરવઠ જણાવે
છે કે જે આ આગત સંબંધમાં તથા
અમારો લખણમાં રજુ કાલી ખાખતો
સંબંધમાં કોંગ્રેસની કમિટીને ખાતરી
ન આપવામાં આવે તો, કમીગરેસન
ખીલ કાયદો થતાં હિંદી કોમની કોર્ટિ
અને જુના લખણને જોઈએ તેવી રીતે
રજુ કરે એવાં પત્રો બરવાની આ
પ્રાંતની હિંદી કોમને સલાહ આપવાની
(અમને) હરજ પડશે."

જનરલ સમટસનો જવાબ

તા. ૨૧ મી માર્ચે જનરલ સમટસ
તરફથી જવાબમાં નીચે મુજબ તાર કોંગ્રે
સને મળ્યો હતો : -

"તમારો તા. ૨૦ મીનો તાર મળ્યો
તમે જે આગતો પર ખાન ખેંચ્યું છે તે
ઉપર હજુ પ્રધાન વિચાર કરે છે."

નાતાલના કોલોનીઅલ મોર્ન હિંદીનું
પીટીશન તા. ૨૦ મીએ સર ડેવીડ હંટરે
પાર્લામેન્ટ આગળ રજુ કર્યું હતું. કેપ
ના હિંદીનું પીટીશન મી. જેમરે રજુ
કર્યું હતું. આ બંને પીટીશન જમાની
તખીને લીધે મુલતવી રાખવાની જરૂર
પડી છે. ટ્રાંસવાલના હિંદીનું પીટીશન
મી. હંટરે રજુ કર્યું હતું.

‘ડેલો મેલ’ અને મો. માંધો

નવા ખીલપર એક મુખ્ય સેખમાં
ફરીથી ‘રાંડ ડેલી મેલે’ તેના તા. ૧૫
મીના અંકમાં ખુબ લખારો કાઢ્યો છે.
અમે તેની મતલબ નીચે આપીએ છીએ:-

યુનિયન પ્રધાનમંડળના મજબુતમાં
મજબુત ટેકા આપનારાઓને પણ નવા
ખીલ તરફ ઉત્સાહ બતાવવામાં મુશીબત
જણવા લાગી છે. ખીલ ઉધાયા પછી
જે મોડા દિવસની મુલત મળી છે તે હર
ખાન તેની અંદર લખી જતની ખામી
ઓ માલુમ પડી છે. ગ્રેસ લોકોને તે
મજબુત નથી. આખા મુલકમાં હિંદી
લોકોને રાજ તેમાં તાજ કસરો માલુમ
પડે છે. ૧૯૦૭ નો કાયદો રદ થાય છે
તેને ટ્રાંસવાલના એશીઆટીક આવકર
આપે છે, લારે આ નવી યોજનાના કોષ
કોષ ભાગ તરફ તેમની નાપસંદગી છે.
દેખીતુ છે કે જે ખીલ આમ ને આમ
પસાર થાય તો તેથી સલાહ શાંતિ નહીં
આવે, પણ તલવાર—ક્રાંતિ—આવશે. જે
એજીટેશન આજ સુધી ટ્રાંસવાલમાં
સમાયું હતું તે બહાર ફેલાશે, અને
નાતાલ તથા કેપના એશીઆટીક ખીલ
થી આવેલી નવી હાડમારીઓને પોકાર
આદરશે. ખીલના વાંચન રખતની તક
શરજ બતાવે છે કે સરકારને તે પાસ
કરવામાં હરકત નડશે, કેમકે ફો રેટ
વાળાઓ તેથી ધારતી પામવા માગે છે.
આ તકરારમાં પોતાની

મુલકાળની રાજનીતી

પરથી જનરલ સમટસ કપાટાબ ઘ ઢોડી
મયા લાગે છે. ઇંગ્લાંડના કોલોનીઅલ
સેક્રેટરીના કામગીરી શાંતિકારક અને ગળે
ઉતરે એવા હોવા વિષે બહુ કહેવામાં
આવે છે, તથા આરત્રેલીઆના કેળવણી
ના કાયદાની ફોર્મપર ખાન ખેંચવામાં
આવે છે નવા ખીલની તરફેણમાં
સામાન્ય ફલીલ એ છે કે આરત્રેલીઆમાં
તેવી રાજનીતિ સારી રીતે કામ કહી
શકી છે. પણ ૧૯૦૬ માં એ રાજનીતિ
ને અપ્રમાણીક અને અનીતિમાન કરી
હતી તેનું કેમ પ્રધાન કેમ બદલી
મયા તે સ્પષ્ટ નથી થતું, પણ તેને વડી
સરકારની મુજબલો વિષે ૧૯૦૬ કરતાં
૧૯૧૧ માં વધારે મળજ હોય એમ માની
શકાય છે. વડી સરકારની સલાહ સ્વી
કારવા સામે એ વાધો છે કે તેને આ
ખાખતમાં કોષ પણ તરફની રાજનીતિજ
નથી, વડી સરકાર તે એ રાજનીતિ

નકકી કરવાનું મુલતવીજ રાખતી જાય
એ, પણ આખરે એશીઆના લોકોમાં
સામે થવાનું બળ આવ્યું હોય એ દિવસ
આવશે, કેમકે કારોબારી રીતે અટકા
વવાની “ખુબી અને ચતુરાઈ” થી એ
લોકોને આગળ જતાં ખીલકુલ સંતોષ
થશે નહીં. એટલે

વડી સરકાર માત્ર લખણમાં કહે છે.
આમ મુલતવી રાખીને ઘસડાયા કરવાની
રાજનીતિ દિલ્લી આફરિકા માટે સહી
સલામત હોય એ વિષે અમને બહુ
સવાલ થાય છે. આરત્રેલીઆને તેમાં
કોંઈ નુકસાન નહીં હોય, કેમકે તેની
એશીઆટીક રસ્તિ નહીંજેવી છે. પણ
યુનિયનમાં તેમ નથી. યુનિયનના એ
પ્રાંતમાં એશીઆટીકની સખ્યા ગ્રેસ
કરતાં લખતી જાય છે, અને ખીજ એ
પ્રાંતમાં પણ તે નાની સુતી નથી. આ
(એશીઆટીક) લોકોને કમાણીની બાબ
તમાં આ મુલક લાભકારક લાગે છે તે
થી તેઓ પોતાના સમા વલાલને લાવવા
માગે તે માત્ર કુદરતી છે. વળી તેઓ
ખીજ લોકો સથે બળી જાય એવ નથી,
તેથી પોતાના લોકોને લાવા કેશીય ક્યાં
વગર રહે નહીં. વરસના ૧૨ છમીએ ટો
ને આવવા દીએ તેટલું લખને દિલ્લી
આફરિકાન હિંદીઓ હમેશને માટે બેસી
રહે એ બનવાખોમ નથી. નવા કાયદો
થી અપસ લોખને કે-તેજના મળેજ. કેમકે
કાયદામાં દેખીતુ કલ્પ નથી કે એશીયા
ટીક કમીગરેસન ખીલકુલ બંધ કરવામાં
આવ્યું છે. કાયદાની લાખમાં

કાળાગ્રેસ વચ્ચે તકાવત નથી.

જન સમટસ પોતેજ કહ્યું હતું કે “જે
મુદ્દામાં (principle) સરખાપણ આપ
વામાં આવે તો અમલ રહેતે રહેતે મુદ્દાને
અનુસરતે કરવો પડે; અને અતમાં
એશીઆટીક છમામટો જોતાની હારમાં
મુકાય.” બાવખવા વરસોમાં હિંદી લોકો,
હિંદુસ્તાનની મદદરહે, અમલની વાતને
આરત્રે આરત્રે નાખુદ કરવા, અને છેવટે
કાયદાને અને અમલને એક સરખા કરા
વરા કોશીક નહીં કરે એની જામીનખીરી
કોંઈ નથી. હાલજ એશીઆટીક ખારી
ઓ રખાવવા મજબૂતા જણાય છે. તે
રાખવાનો હેતુ હવે પછી તેને ત્રાજ લેવા
તેજ હોઈ શકે. આગલેજ દિવસે નાતાલ
ઇન્ડિયન કોંગ્રેસના પ્રમુખે “જાવ્યું” છે કે
હાલના નાતાલના કાયદાથી કેળવણીમાં
આવી શકતા, પણ નવા કાયદાથી કોષ
પણ માલુસને આવવાનું તાવ પધ પડશે.
કેળવણીમાં ગ્રેસની પેટેજ કેળવણી એશી

આટીક કેળવણીની પરીક્ષા પાસ કરી શકે એવું નાતાલના હોદીઓ માગતા દેખાય છે. વળી નાતાલના હોદીઓ પ્રમુખ કહે છે કે જુદા જુદા પ્રાંતોની એન્ડી-એશી આટીક કામણી તે સમજી શકે છે અને તેથી

“હાલને માટે”

—આ શબ્દો (‘ડેલી મેલ’ કહે છે) ખ્યાનમાં લેવા જેવા છે—પ્રાંતીક અટકાવતની સામે વધી લેવા અને ધારતા નથી. આ અર્થસુચક છે. અમલમાં મુકવાની કાંઈ મામણી કરનાર નથી એમ કહીને જે મુદ્દો હાલ દાખલ કરવામાં આવે છે, તે મુદ્દો ઉપર આગળ જતાં આ દેશની આખી રાજનીતિને બદલી નાખે એવી લડતનો પાયો રચવામાં આવશે એવો ભય છે. આ બાબતમાં બહેતર એજ છે કે યુનિયને પોતાનો ધરદો કેવો છે તે ખુલ્લે ખુલ્લું કહેવું. ૧૯૦૮ માં જનરલ સ્મટસે લખ્યું હતું કે પ્રમાણીક અને નિખાલસ થવું એ ખચીત બહુ વધારે સારું છે. અમે (‘ડેલી મેલ’ કહે છે) પણ કહીએ છીએ કે તેમજ છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકો એ નિશ્ચય કર્યો છે કે એશીઆટીક ધર્મી પ્રેશન—પછી તે બ્રિટીશ હોય કે ન હોય—તેમને બેધતું નથી. તેથી ચોખ્ખે ચોખ્ખું તે કહી દેવું, અને ખોટી આશાઓ ન આપવી, અને જોકે લડત ચાલુ રાખવાને કાંઈ ખજાનાં ન હોય ત્યાં સુધી એ વધારે સારું છે. અમને નકકી થયું છે કે જે રીત જનરલ સ્મટસે પહેલાં વખોડી હતી, અને હવે તેણે ધારણ કરી છે, તે રીતથી

આખરે મુઝવણ ઉભી થશે.

આ રીત તે ટોંગ છે—તે દમો છે. તે કાંઈક આપતી હોય એવો દેખાવ કરે છે, પણ હકીકતમાં તે કાંઈ આપતી નથી. અને આ ટોંગ—આ દેખાવ—તે ભય સમાન છે. મુદ્દો સ્વીકારીને થોડાંક વરસ બેસી રહેવામાં આવશે. પણ પહેલાં મોડે પ્રોટેસ્ટ ઉભો થશે કે કાયદો બધાને એકસરખા મણવાને હાથે કરે છે અને હકીકતમાં ભારે તકાવત પાડે એ એવકુશી ભરેલું છે. યુનિયનના ધર્મીપ્રેશન કમિટીને અમલ નિરક્ષ તેમજ ધારસ જેવો છે એટલું બતાવવાને ખાતર જ હોદીની રાજકારી પાર્ટી તરફથી બહુ ઠેળવાએલા હોદીનું ધણુ મોકલવામાં આવે તેની અટકાયત કરવા કાંઈ પણ રસ્તો હશે નહીં. અને એક વખત આવી યુમ ને ઈન્સાઈડમાં ઉપાડી લેવામાં આવે તો

આખી લડત ફરીથી લડવી પડે. માટે બહુજ બહેતર છે કે આપણે વિચાર થું છે તે ખુલ્લું કહી દેવું, અને ભાવિ બર્ષાં જરૂરમજ ઉભી થવા કાંઈ કારણ આપવું નહીં.

મી. ગાંધીનો જવાબ

ઉપરના કાપાણના જવાબમાં મી. ગાંધીએ લખેલો કાગળ પાસ બાજુવા લાયક છે. અમે તેનો તરજુમો નીચે આપીએ છીએ :—

“તમારા લેખમાંની માત્ર એક બાબ તપર કદાચ તમે મને થોડા શબ્દો કહેવા દેશો. મારા દેશીબાઈઓના વિચારો હું બરોજર બાજુતો હોઉં તો, જુદા જુદા પ્રાંતોમાં હોદીની હાલ સ્થિતિ હોય તેમાં સુપ્રતીદીથી સતોષ માની લેવાની વાત તો કાંઈ હમણું કરવું નથી, અને અમારું પણ કાંઈક કરી નથી. ટરંસવાલની બાબતમાં ખીલ જે કરી શકશે તે એટલુંજ કે સલામતની લડતનો અંત આવશે. અને તે પણ જે સ્વીકાર હોદી નાં સ્વીકારવાં રક્ષણ થાય અને કેળવાએલા હોદીઓ દાખલ થાય તેને જુદા જુદા પ્રાંતોના રજીસ્ટ્રેશન કે એવા કામદા તમે કરવાની છુટ મળે, એવી રીતે ખીલ ને સુધારવામાં આવે તો જ. હોદીઓને જમીન રાખવાની બંધી કરનારા, તથા તેમની હાલચાલ વહેરમાં હરકત કરનારા કામદાઓ રદ કરાવવા હોદીઓએ સલામત અપભાર નથી કરેલ, બાકી તે સિવાય તે રદ કરાવવા બનતું કંપાણ કરતાં હોદીઓ કદી બાંધ પડ્યા નથી, તેમજ વડી સરકાર કે હોદી સરકાર પણ કદી બાંધ પડેલ નથી. કેપ અને નાતાલના હોદીઓ તેમના હાલના હકની અટકાયત કરે એવા કાયદાની સામે

મરજુતોલ લેલાઈ કર્યાં વગર

તેને શરણ થાય એ કદી પણ બનવાબેગ નથી. જે જમાનાને આપણે હોંસથી ચઢતી—સુધારા—નો જમાનો કહીએ છીએ તે જમાનામાં “ઉવટ” (finality) —વિશેષ કાંઈ ન કરતાં અંત આવ્યો મણી બેસી રહેવું તે) એવી હકીકતજ નથી. અને જે મારા દેશીબાઈઓ માણસ ન હોય તોજ, તેમને જે રીતે યુનિયનના યોરા લોકો આજ સુધી રાખતા આવ્યા છે તેથી વધારે સારી વર તથાક માટે લાયક થવાના મંબીર યત્નો કર્યા વગર રહે. હાલના ખીલમાં કેળવણીની પરીક્ષા તમે કહો છો તેમ દમો નથી. અલબત્ત જે તમે આખા બ્રિટીશ રાજના બંધારણનેજ દમો કહેતા હો તે

જુદી વાત છે. લોરડ કરીયુએ દલાવેલી રાજનીતિ જનરલ સ્મટસે ધારણ કરી છે તેનો અર્થ એ છે કે બ્રિટીશ રાજમાં સર્વ આપણાનું ધોરણ (Ideal) છે તે જનરલ સ્મટસ સ્વીકારે છે. એશક કાયદા ના અમલમાં તકાવત પડશે. તે કાંઈ જાની વાત નથી. પણ તે તકાવત અમે સ્વીકારીએ તે, દક્ષિણ આફ્રિકામાં હાલ વરતી રહેલી અલબત્ત અને માણસાઈ નબળાઈની ખાતર, નમતું મુકીએ છીએ. આ અલબત્તો કાલી નાખવાને પણ (આગળ જતાં) સ્વાભિમાની એશીઆટીક પ્રમાણીક યત્નો કર્યા વગર રહેવાના નથી. પહેલાં તેઓ અલબત્ત ઉભી થવાનાં કારણો દુર કરશે, અને પછી બતાવશે કે એ અલબત્ત મોટે ભાગે અચાનકજ પરિણામ છે.”

એહાન્સબરમ

(અમારા પાસ ખબરપત્રી તરફથી)

મી. સ્મટસને કહેડો

મી સ્મટસે પોતાના ડીપેટના કાપણમાં કહ્યું કે અહીંની સરકારની ફરજ વડી સરકારને તથા હોદી સરકારને રાજ કરવાની છે. તેને રાજ કર્યા પછી જે હોદી કામ રાજ ન થાય તો તેમાં તે કામને સારું ખરાખી છે. આવી ધમકી મી. સ્મટસ કોને આપે છે? સલામતીને તો તે ધમકી કંઈજ અસર ન કરી શકે. આ ધમકી જેઓ સલામતી નથી તેવાને અમકાવનારી છે. હું માનું છું કે ધણુ ખરા હોદી જેણે તે રાજો સાંભળ્યા કે વાંચ્યા હશે તે તો વિચારમાં પડી ગયા હશે કે ‘હવે તો કેમ થશે?’ આવી અસર જેના મન ઉપર થાય તેવાને સારું એ શબ્દો બોલાયા છે. વખત તો એવો આવવો બેઠાં છે કે તેવા શબ્દો જનરલ સ્મટસને બોલતાં વિચારવું પડે. જેમ વડી સરકારની પસંદગીની તેઓ સાહેબને જરૂર છે તેટલીજ જરૂર આપણી પસંદગીની તેને હોવી બેઠાં છે. એવી બાત ના શબ્દો તે યુરોપીયનના સંબંધમાં નહીં ઉચ્ચારી શકે. કેમકે તે પ્રજા તેની પાસેથી કાઢ લીએ. આપણે બહુ મલક રચ્યા એટલે આપણને કચડવાને તપર થાય છે. મલકપણું જ્યારે જાય ત્યારે આપણી સલાહ વિના આપણને લગતા એક પણ કાયદા ન થાય. આવો વખત આણુવો તે કામના કામમાં રહેલું છે.

મીસીઝ વોગલ

તથા મીસ સ્વેસીન હીંદી સ્ત્રિઓમાં બહુ પ્રયાસ કરી રહ્યા છે. તેઓ જે સ્ત્રિઓ અને બાળકોએ શીખવે છે તેઓના કામનું પ્રદર્શન કરવા માગે છે. તેમાંથી જે પૈસા થાય તેનો બહેર ઉપયોગ કરવા નો ઇરાદો રાખે છે. હાલ મીસીઝ વોગલ ની પાસે શીખનાર બાળકો દશથી ઉપરાંત નથી. તેઓ પ્રદર્શનને સારું બંધો માલ તૈયાર કરી શકે એવી સ્થિતિ નથી તેથી તેઓ હીંદી સ્ત્રિઓને કાગળો લખવા છે કે તેઓએ મદદ કરવી. બધી સ્ત્રિઓને તે સમજાવી શકે એવું નથી. બધીને કાગળ લખી શકે એવું પણ નથી. તેથી મને સુચના કરી છે કે મારે હીંદી ભરવારોની મારફતે હીંદી બહેનોનું ધ્યાન ખેંચવું. જે ચોરસો કાંઈ ભરત કામ જાણતી હોય તે પોતાના હાથ નું કામ મોકલશે તે મીસીઝ વોગલ સ્વીકારશે. જે ચોરસો તેમ ન કરી શકે તે બીજાં સાદાં કપડાં રેશમ કોટ વિગેરે મોકલી શકે છે, અથવા તો પૈસા. આ કામમાં ખીજી કેટલીક ઇંગ્લિશ બાઇઓ પણ કામ કરી રહી છે. તેમાં હીંદી બાઇઓ મદદ કરશે એવી હિમ્મત રાખું છું. અને હીંદી ભરવાર પોતાની સ્ત્રિઓની સાથે વાતચિત કરી તેમને નામે મદદ કરશે એમ માની લઉં છું. મીસીઝ વોગલનું ઠેકાણું Mrs Vogel મોકલ ૬૫૨૨ બ્રોક્લિન્ગ-સ્ટ્રીટ કરવું.

ફારમના સત્યામહી

તથા છોકરાઓ થોડી સુદત રહેવા બ્રોક્લિન્ગ-સ્ટ્રીટમાં આવ્યા છે. તેઓના ખાવાની ગોઠવણ મી. ગોપાલ બગચાન, મી. નારાયણ જેરામ તથા મી. બગવાન ડાલાએ કરી છે. મી. બાણા છતાં તથા મી. છતાં કલ્યાણે ઉતારાની ગોઠવણ કરી છે.

જુટયા

મેસરસ શામજી રવજી, હીરા રામજી, મુખારસામી, કેશવન એ. ધોખી, પપૈયા, તથા નાગજી ધોખી શનીવારે ડીપકલ્કમાં થી જુટયા છે. તેમને બેચ મી. સોલ ગયા હતા.

ફારમ મારે લેટ

મેસરસ મહમદ દુસેન અને કુ. તરફ થી ટોલરોય ફારમના વસનારાઓ મારે એક કપડાનું પારસલ મળ્યું છે. હળી બીમા મારડન કુ. તરફથી એક જમણની બારફેટ મળી છે.

નવું ખીલ અને કેપના હીંદી

જંગી પ્રેરેટ મીડિંગ

અમલનાં આપણે ન કરાવો

જ્યાં અહીં કેપના હીંદીઓની માસ મીડિંગ કેપટાઉન ખાતે મળ્યાના અગર આપવામાં આવેલ, તેના વિગતવાર હેવાલ હવે અમને મળ્યો છે તે અમે નીચે આપીએ છીએ :—

આ જંગી સજા તા. ૧૨ મી માર્ચે બપોરે વીલ્ડમ સ્ટ્રીટમાં નેશનલ થીએટર ની અંદર મળી હતી. થીએટર આખું મિલ્કોસોથી ચીકાર ભરાય ગયું હતું. પ્લેટફોર્મ ઉપર હાજર રહેનારાઓમાં મેસરસ આદમ હાજી યુલ મહમદ, યુસુફ મોલવી હમીદ યુલ, હાજી સુલેમાન શાહ મહમદ, મુસા, તુર મહમદ, એસ. હસ માઇલ, ઇ. ડી. ખુશી, હલીમ, ગબર, મણી બાઇ, મનસાર, હીરાનંદ, ઇસમ, બહુર, મલીક, શીરોજખાન, હરહાદખાન, અલી આદમ, હોરમસજી, એમ. સુરતી, ચોરમાન દાવુદ, એમ. એ. મહમદ, અને ડા. યુલ વગેરે વગેરે હાજર આજેવાનો નજરે પડતો હતો. ડા. અબ્દુલ રહેમાન તથા મી. રીમ પણ ખાસ આમંત્રણથી હાજર થયા હતા.

કેપ લિટીલ ઇન્ડિયન યુનિયનના પ્રમુખ મી. આદમ યુલ પ્રમુખપદે હતા. જોઈંટ સેક્રેટરી મી. કાસમ અલીએ દિલસોજી તથા રોકાના તારો આવ્યા હતા તેવું જણા. તારો મોકલવામાં કિમ્બરલી ઇન્ડિયન પોલી ટીકલ એસોસીએશન, મેડ્રીમ લિટીલ ઇન્ડિયન એસોસીએશન, પોર્ટ હલીજા બેચ બિ. ઇ. એસોસીએશન, નાતાલ ઇન્ડિયન ટ્રેડિંગ વગેરે મંડળો હતા.

પ્રમુખનું ભાષણ

“પ્રદરશો,

કાલે જે હમીએશન ખીલ પારલામેન્ટ આગળ ચરખાવાનું છે તેની સામે પોકાર ઉઠાવવામાં આપણે કેપના હીંદીઓ યુનિયનના ખીલ ભાગના હીંદીઓ જેટલાજ જનજીવિત છીએ, એમ બતાવી આપવું જો આજની સભાનો હેતુ છે. ઉલ્લાં ૧૧ વરસ થયાં હું હીંદી કામની સેવા કરવાનું માન ભોમનું છું; તેમાં આજના જેવો જંગી મેળાવડો મેં ઠી જોયો ન હોતો. આથી પહેલાં તો આપણે આજની સભાના બેરને મારે હરખાવાનું છે. નવી એસોસીએશનનો મને પ્રમુખનીમવા

માટે મારે આપ સહુનો આભાર માનવા નો છે. આ એસોસીએશનમાં આખા કેપ પ્રાંતના બધા હીંદીઓનો સમાવેશ થાય છે. આ યુનિયન આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના

હીંદીઓના યુનિયનની આગાહી સુચવે છે (તાળીઓ). ઈન્ડિની તથા અમલદારોની પણ તમે જે સુદક્ષી કરી છે તેને મારે તમેને મુખારકબાદી આપું છું; અને આ એક સરસ કામ કરનાર મંડળ થઇ પડશે એવી હું આશા કરાવું છું. અત્યાર સુધી આપણી કામ વચ્ચે અને સરકાર વચ્ચે સારો નાતો સચવાયો હતો, આપણી ફરિયાદો ઉપર સંભાળથી વિચાર કરવામાં આવતો, અને તેના મિત્રાચારીથી નીકાલ કરવામાં આવતો. યુનિયન થતાં તેનું બહુ ચકા નાર તરીકે આપણે પણ તેને આવકાર દાખક મળ્યું; અને વહેલા મોડા આપણે પણ તેના પુરા ભાગીદાર થઈ એવી આશા રાખી. આ કલોનીના હીંદીઓનાં દિલ દર્શાવવાના હીંદીબાઇઓનાં દરદી પીડાતાં હતાં, તેવામાં એવા ખુશી ખબર સંભળ્યા કે કોમી અપમાન કરનારો જીલમી કાયદો બંતે નાબૂદ કરવામાં આવ નાર છે. પણ દર્શાવવાના હીંદીઓને ન્યાય આપવાનાં એક લાસરીયા પમલા સાથે આખા યુનિયનના હીંદીના

જુનું હક હુકમ છે

એ જાણી મારું દિલ બહેર મારી જાય છે, કેમકે આ નવાં ખીલથી રહીય હીંદીઓને કાંઈ રક્ષણ મળતું હતું તે છીનવી લેવાય છે. પરદેશ જઈને પાછા અહીં હાખલ થઇ શકાય નહીં એવી ધારિત તે પેદા કરે છે. તેવડે પરમીટ દેવા નદેવા ની કુલ મુખ્યત્વાર સત્તા અમલદારના હાથ માં મુકવામાં આવે છે; પરદેશ રહેતાં બાળકોઓએ તેઓનાં માખાપ પાસે આવવું અસંભવિત થઇ પડે છે; સ્ત્રીઓને પોતાના ઘણી પાસે પહોંચવાનું અસંભવિત બને છે; વેપારીઓને મહેતાઓ મમાવવાનું બંધ થઇ જાય છે; અને યુનિયનના નિભાવ મારે સહુની હાર માં કર વેરાનો પોતાનો હિસ્સો ભરતા હોય તેવા હકદાર રહીયને આસપાસના પ્રાંતોમાં કામ અરથે કરવા ફરવાની બંધી થાય છે. નવું ખીલ આ અને ખીજી ઘણી બાબતોમાં ધારિત પેદા કરનાર છે. તેથી તે આપણને એક કારી ધા સમાન છે. પણ યુનિયનનું ખરેખરું બહુ ચકાનાર સરકાર શહેરશાહતની બહુ કીમતી અને વખણાયેલી પ્રજાને આપો

સાબુ ફાટકો

મારવાનું કાર એમ કું માની શકતો નથી. મને ખબર થયા છે કે બીજા દાખલ કરનાર પ્રવાન ઉપર જબ્બુ વેલી બાજતોમાં ફેરફાર કરવા વિચાર કરી રહેલ છે. સ્વતંત્ર બ્રિટીશ પ્રજાના નામ ની સાથે જે દેશ રહેલા છે, તેવા આપણા જુના અને વહાલા દેશને જન રહ સમટસ નાણી એમને છુટી મેવા માગતા હોય એમ કું માની શકતો નથી. મને પુરા બરાસો છે કે આપણા તરફથી જે જે અરજીઓ ચાલે છે તેને ના. પ્રધાન સલાહપુરવઠા ધ્યાન આપ્યા વિના નહીં રહે. આપણે પારલામેન્ટની બહાર તેમજ બહાર આપણા ગેરામિત્રો નો ટેકો છે. એમો એસિઆટીક પ્રત્યે એમે તેવો અભાવ ધરાવતા હોય તો પણ મેતા તરફ કે ગરીબમાં ગરીબ અગ્ન તરફ ન્યાય અને અદલપણને વળગી રહે વાને મહકમ છે. વળી આ સવાલમાં આખા યુનિયનના આપણા બાઈએ તરફ થી આપણને ટેકો છે. નાતાલ આપણી સાથે છે, અને ટરાંસવાલ પણ આપણી સાથે છે. હાંબરલી, પોર્ટ ઇલીઝાબેથ, મેફેકીંગ વગેરે તરફથી તારો મળ્યા છે તે, તથા બહાર માગના ડેલીએટો આખા છે તે બતાવે છે કે આપણે

બહાનો એક મત છે

હાંદીઓ માટે દક્ષિણ આફ્રિકાના દ્વાર સાવ ખુલ્લાં મુકવામાં આવે એવું આપણે માગી શકીએ નહીં, અને માગતા પણ નથી. તેઓ પ્રત્યેના અહીં જે હવે છે તે આપણે સમજવો જોઈએ, અને સમજીએ પણ છીએ. પણ આપણે એટલું જ માગીએ છીએ કે ભપતો રીતસર હોવો જોઈએ; અને અહાં વસી રહેલા ઓની સમવડને અને હકને ગજુતરીમાં લેવાં જોઈએ. આપણે કહીએ છીએ કે અમને હકાર રહીએને ડેમોસાઈસ સરટી શીફ્ટ માગવા અને મેળવવાનો હક હોવો જોઈએ. અને તે સરટીશીફ્ટ અમારો જવા આવવાની છુટનો પાસપોર્ટ હોવો જોઈએ; અને અમલદારની મોજ ઉપર હકાર રહીશોનાં એરત બચાને દાખલ થવા દેવાનો આધાર ન રહેવો જોઈએ. આ બીજા મુજબ તો અમલદાર એવી પરીક્ષા લેવ કે આ દુનિયામાં કોઈ માણસ તેમાં પાલ થવા સહિતવાન ન થાય. આ સામે આપણા હકો રક્ષાય થવા આપણે સરકારને અરજી કરીએ છીએ, અને આપણને આશા છે કે સરકાર તે સાંભળશે. પણ આપણી ફરી

માદ ઠેક સુધી પહોંચાડવાનો અને

હાંદ મેળવવાનો આધાર

આપણી ઉપર રહે છે. આપણી છુટ ઉપર હાથ પડે ને સામે આપણે હિંમત રહેવું જોઈએ. મારે ફરી કહેવું જોઈએ કે આ બાબતમાં આખા યુનિયનના હાંદી ઓનો મત એકજ છે. ભારખાદ પ્રમુખ નું બાપણુ પુરું થયું.

કરાવ ૧ હો.

ઉપલા આપણુ પછી મી. એ. જી. મનસારની દરખાસ્ત, અને ડા. એ. એમ. ગુલના ટેકાથી નીચેનો કરાવ પસાર થયો હતો.

"યુનિયન પારલામેન્ટ આજના દાલમાં જ જે હમીએજન બીલ લાવવામાં આવ્યું છે, તેથી કેપ પ્રાંતના હકદાર રહીશોના જુના અને વહાલા દેશ હુટાઇ જવાની દરેકતથી આ સભામાં બહુ બહાર પેદા થયો છે; અને તેથી ને હકોનું રક્ષણ થાય તેવા ફેરફાર કરવાની સરકારને નિર્નય કરે છે."

મી. મનસારનું બાપણુ

ઉપલી દરખાસ્ત કરતાં મી. મનસાર બોલ્યા હતા કે હાંદીઓને રેડીઆલ મણી બીજાના વાંક તેમના પર દેણી પાડવામાં આવે છે યુનિયનથી લાભને બદલે હાંદીઓને મુશીબત આવી પડી છે. જે સહેનસાહતનો યુનિયન એક અમલનો ભાગ છે. તેમાં હાંદીઓ પણ વજનદાર હિસ્સો ધરાવે છે. છતાં તેઓના હકો ઉપર તથા માલ મિલકત ઉપર પાણી ફરવા મેડુ છે. કેપ નાતાલના રહીશ હાંદીઓ ના હકો લુટાઇ બેઠા છે. પરદેસ જઇને પાછા આવવા માટે સરટીશીફ્ટ મેળવવા નો તેઓનો દક નથી રહેતો પણ અમલ દારની દયા ઉપર રહેવાનો વખત આવ્યો છે, પરીક્ષાની કલમ બહુ વિચાર છે. હમીએજન અમલદારના કાથમાં જુલમ ગાર રાજ્ય જેટલી સરા મુકવામાં આવે છે. આથી એવો દિવસ પણ આવે કે એસિઆટીક સિવાયની બીજી પ્રજા ઉપર પણ તેનો અમલ થાય. બહુ બાવા જાણુ નાર સખલ પણ ન પસાર કરી શકે એવી પરીક્ષાવડે બચ્યાઓને તેમનાં આ બાપ સાથે તથા એરતને તેઓના મણી સાથે રહેવા આવતાં અટકાવવામાં આવે. અહીં જન્મેલા લોકોને 'એસિઆટીક હમી એટ' મજાવાની જરાપણુ દેહચત નહોવી જોઈએ. બીજા જાત જાતના કાવર્થા બરેલુ છે. જે સામાન્ય કાવર્થો બતાવે હોય તો તે કેપમાં હોતો તેવી દબ ઉપર હોવો જોઈએ, પણ આવી જુલમ

ન હોવો જોઈએ. ટરાંસવાલના હાંદી બાઈઓ જે હકને માટે લડતા હતા અને બહુ દુઃખ કીકાવી રહ્યા હતા, તેની આ થી કોલ થશે તે બહુ ખુશી થવા જેવું છે, પણ જે બીજા પ્રાંતોના હકો લુટાઇ ને તેઓને છૂત મળતી હોય તો તે છૂત તેઓને બહુ મોલી લાગશે.

ડે. ગુલે પણ ઉપરનાને લગતું જ બાપણુ કરવું હતું.

કરાવ ૨ હો

આ પછી મી. મુસક મોલવી હમીદ ગુલે નીચેના કરાવની દરખાસ્ત કરી હતી, જે મી. હસપ બહરના ટેકાથી પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

"આ સભા કેપ પ્રાંતના હાંદીઓના યુનિયનના કારબારીઓને પારલામેન્ટમાં પીટીશન મોકલવાની, કેપ્રેશન રિપોર્ટમાં પણ કરવાની અને બીજામાં યોગ્ય ફેરફાર કરાવવાને એવાં બીજાં જે પગલાં લેવાની જરૂર પડે તે લેવાની પરવાનગી આપે છે."

મી. મુસક ગુલનું બાપણુ

મી. ગુલે ઉપલા કરાવની દરખાસ્ત કરતાં કહ્યું હતું કે બ્રિટીશ સરકાર એવી દયાળુ સરકાર આ બીજાના માટે પરિણામ જાણીને તેનો અમલ કરવા માગતી હોય એવું કું માની શકતો નથી. આપણે નરમાશથી સુલેહ બરેલું વલણ લેવા માગીએ છીએ, આપણને ખાતો છે કે આપણી મુશીબતો પ્રધાનને બતાવ્યાં અને તેની જાંબીરતા તરફ તેજુ ધ્યાન બેઠાયા તે વખે સલાહપુરવઠા વિચાર કરવામાં આવશે. મેં દરખાસ્તમાં જે પગલાં લેવાની સુચના કરી તે લેવાની જરૂર પણ કહ્યું ન પડે, છતાં આપણે આ સવાલમાં મહકમ અને જાંબીર છીએ, એવું સરકારને બતાવી આપવાની જરૂરને ખાતર તે પગલાં તુરત લેવાં પડે છે, અને શક નથી કે કેટલીક કલમેની બાબતમાં પારલામેન્ટ પોતે સજજડ વાંધો બેસે. આ આવી પડેલા કાવની ખુશી ઉપજાવનાર અસર છે કે તેથી યુનિયનના હાંદીઓ મજ છૂત રીતે એકત્ર થયા છે.

આ પછી બીજા કરાવો પસાર થયા હતા જેમાં પુરાણા હકોપર તરાપ પડે છે તે સામે નથી અને સમજી ગેરા વત નીચેની દિલસોજી માગવામાં આવી હતી; તથા યુનિયનની અંદરના આસવાસના પ્રાંતોમાં હાંદીઓને તેઓના એકત્રપણા માટે તથા બીજા સામેના મહકમ મેરવા માટે સુખારકબાદી પ્રવૃત્તિમાં આવી હતી.

નવું બીલ અને મો. રોય

કેપના ડાખમાં લક્ષ્ય

મો. રોય કેપટાઈનમાં મળી જમતિ થી કામ લઈ રહ્યા છે. ડાખમાં લખાણ આવે ત્યાં ડાખ કરવાની તક હોય તે જવા દેતા નથી. 'કેપ આરમસ' ના એક લેખના જવાબમાં તેમણે લખેલા કામળા ખાસ જણવા લાયક છે. અમે તે નીચે આપીએ છીએ :—

"સાહેબ,—પારલામેન્ટમાં હમીએશન બીલ ઉપર એલેક્ઝાંડર મી. આલેક્ઝાંડર આજે જે તકરાર ચલાવી હતી, તે સાંભળવાને હું બહુ આનંદ થયો હતો. આ પછી તે બીજા ઉપર વધુ ટીકા રવી તે એવડબી મળ્યા; છતાં આપના મુખ્ય લેખમાં "એક્સક્લુઝન ટાવ એક્સિઆ ટીક," અને "મી રીચની સુચનાઓ" એવા મથળાંઓથી મારે વિષે લખી મને જે માન આપ્યું છે, તે જોતાં મારે થોડું લખવું પડે છે.

કેપના હોદ્દાઓના સંબંધમાં યુનિયન ના બધા કામમાં રહેવાની છુટના હક માટે મેં દિમાયત કરી હોય એવું મને ખ્યાનમાં નથી આ સંબંધમાં મારી પોતાની સ્થિતિ વિષે તથા જેના પ્રતિ નિધિ તરીકે હું કામ કરું છું તે હોદ્દા કેમની સ્થિતિ વિષે કામચક્ર જાતની ગેર સમજ દુર કરવા હું ચોતાવુર છું. એક કે જે સકમદ બાબતો સિવાય (કે જે બાબતો ૧૯૦૮ નો ૧૭એશન કાયદો નાબુદ ન થવાને લીધે હવે થાય છે) આ બીલથી ટ્રાંસવાલના હોદ્દાઓને તો હાથ કરતાં વધુ રાહત મળે છે, અને ૧૯૦૧-૭ થી તેઓ જે મુદ્દાને માટે લડી રહ્યા છે, અને દુઃખ ઉઠાવી રહ્યા છે, તે તેઓને મળી રહે છે. તેઓની મામણી અધમ કોમીએટને દુર કરવાની હતી. તે દુર થઈ ગયું (જે થઈ જશે એમ લાગે છે) તો કેપ નાતાલના તે ઝોના બાઇઓનાં પુરાણા હકો આ નવા કાયદાવડે છુટાતા હોવાથી નિરાશ થવા છતાં ટ્રાંસવાલના હોદ્દાઓ સંભાળક ની લડત બંધ કરશે.

કેપ અને નાતાલના હોદ્દાઓના વચ્ચે સંબંધમાં કહેવામાં આવેલું છે. તે એક હકદાર રહીશોના હાથ મોજુદ છે તેવા કહેવું રહ્યું માગે છે.

નવા નવેમ્બર માસમાં મારો એક કામળા ડાખવાની આપે મહેરબાની કરી

હતી; અને તેમાં મેં જે વિચારો દર્શાવ્યા હતા તેને ટ્રાંસવાલની મુશીબતનો મેં બતાવેલ નિવેડો એવું ૨૫ આપે આપ્યું હતું. હવે આ વખતની મુશીબતમાં પણ મારા વિચારો બતાવવાની રમ લઈએ ?

(એ). હમીએશન અમલદારના કાંધ માં જે કૃત્ર મુખસાર સત્તા આપવામાં આવી છે, તેના ઉપર યોગ્ય અંકુશ મુકવો. કેમકે સંપુરણ સત્તા બોમવ નાશાઓ સદા લાલા નથી હોતા, અને પોતાના રામકવેધને જાણે અન્યથે અમલમાં મુકા દેવ છે. અમલદારના મુકાદા સામે અપીલ કરવાનો હક તો મળવો જ જોઈએ.

(બી). યુનિયનના હકદાર રહીશોને ડોમીસાઇલ સરટીફિકેટ મેળવવાનો હક હોવો જોઈએ. તે આપતાં તેઓની જોગબ માટે જરૂર વરજન યોગ્ય રીતે જાણે લેવામાં આવે.

(સી). હકદાર રહીશોનાં ઓરત બચ્ચાં એને પ્રોહીબીટેડ હમીમટ મળવામાં આવે એવો કાય બીલમાંથી દુર કરવો જોઈએ. આવા ઉતારાઓને પરીક્ષા આપ્યા વિના દાખલ થવા દેવા જોઈએ.

(ડી). યુનિયનમાં કેટલો વખત રહેવાથી હકદાર રહીશ મળી શકાવાય તે વિષે ખુલાસો થવો જોઈએ.

(ઇ). એક પ્રાંતના હકદાર રહીશને (વેપારી કે એવા બીજા માલ મીલકત દાર આદમીને) બીજા પ્રાંતમાં જવા આવવાની યોગ્ય છુટ મુકવી જોઈએ.

(એફ). એક પ્રાંતનો રહીશ બીજા પ્રાંતમાં જવા માગે તેને પણ પરીક્ષા આપે જવા દેવાની છુટ હોવી જોઈએ.

(જી). દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન્મેલ માણસને નવો કાયદો બીલકુલ લાગુ ન પડવો જોઈએ.

(એચ). કાયદાના અમલ વખતે પર દેશ રહી ગયેલા હકદાર રહીશને પ્રોહીબીટેડ હમીમટ મળવાના બચ્ચાં મુકત કરવા જોઈએ.

(આઇ). બીલમાં નવાં ફીઅર્થિપણ હોય ત્યાં અર્થની મોખવટ મુકવી જોઈએ.

આ ધુંધવાઈ રહેલા સવાલનો ટુરત નિવેડો જોવાની આગુરતને લીધે હું અ વિવેકીપણના તથા એવા બીજા અડોપોને ઉઠાવી લેવાનું માગે લઈ છું. પણ એટલી આશા હું રાખું છું કે મારી સામે સખતમાં સખત ટીકા કરનાર પણ દયાવાન હશે."

નવા બીલના ડીવેટ

'અરકયુરી' ની ટીકા

અમે સોમવારે યુનિયન પારલામેન્ટમાં નવા હમીએશન બીલ ઉપર આલેશી તક રાર (વિષે 'અરકયુરી' એ કંગેલી મુકાદાર ટીકાઓ વિમતવાર અમે નીચે આપીએ છીએ :—

એક દુઃખી પણ ખ્યાન ખેંચનારી ચર્ચા બાદ હમીએશન બીલ બીજાવારના વાંચન માંથી પસાર થયું હતું. છતાં આ વેળા તેના મુકા ઉપરજ, એટલે કે અમુક દરજ્જે હમીએશન પર અટકાવન મુકવી, એ વાત ઉપર કાર મુકવામાં આવ્યો હતો. અચાના વલણ ઉપરથી સંભવ રહે છે કે કમિટીમાં તેની અંદર અમલ ના સુધારા કરવામાં આવશે. મી. સ્મટસે બીજા વાંચનની દરખાસ્ત કરતી વેળા પોતાના કાપણમાં, ટ્રાંસવાલ સરકાર અને વડી સરકાર વચ્ચે તથા પાછળથી યુનિયન સરકાર અને વડી સરકાર વચ્ચે હોદી સવાલની બાબતમાં જે પત્ર બ્યવહાર ચાલેલો, તે તરફ પહેલું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. તે પત્ર બ્યવહારની પુરી વિમત અમારા હાથમાં હજી આવી નથી, પણ તેનો સાર એ છે કે કહેનશાહતના કાંઈ બાગમાંથી હમીએશન બંધ કરવું હોય તો તેમ કરતાં તે કામને નાહક ઉતારી પાડવાનું વલણ ન પકડવામાં આવે એવી વડી સરકારની માગણી છે. (વિશેષમાં લોરડ કરીયુ જણાવે છે કે યુનિયનના પ્રધાનો આસ્ત્રેલીઆના દાખલાને સંબાળથી ખ્યાનમાં લેશે એમ તે આશા રાખે છે. મી. સ્મટસે તેના કાપણમાં કહ્યું કે આ બીલમાં આસ્ત્રેલીઆનો દાખલો લેવામાં આવ્યો છે. પણ કેપના કેસલ નિભામના મેંબર મી. આલેક્ઝાંડરે વધી ઉઠાવેલ કે મી. સ્મટસે આસ્ત્રેલીઆન કાયદામાંથી પોતાને માફક આવતો કામળા લીધો છે, પણ તેની ક્યે મળતી સતાનો ગેરઉપયોગ થતો અટકાવવાને તેમાં જે કબજો છે તે પડતી મુશી છે. મી. સ્મટસે કણુલ કરવું કે આ બીલમાં જે મારાઓ થવાના છે તેજ અમલની વાત છે; અને આસ્ત્રેલીઆન કાયદામાં મારા પારલામેન્ટ આમળ રજુ કરવાનું જે બંધન છે તેવું આમા રાખવામાં આવ્યું નથી. બીજા પણ કેટલાક નાના મોટા તકાવતો આ કાયદામાં છે. આસ્ત્રેલીઆન કાયદામાં કહ્યું છે, કે "આવા કાંઈ મારાઓ લગાય કે પછી ૬૦ દિવસની અંદર પારલામેન્ટની બંને

સલાઓ આમળ મુકવા, અને જો તે વખતે પારલામેન્ટ બંધ હોય તો તે બરાબ કે તુરંબ ૩૦ દિવસની અંદર તે સભા આગળ લાવવા." પણ યુનિયનના બીલમાં તો કહ્યું છે કે "અવરનર જનરલ આ કાયદાના હેતુથી વિરુદ્ધ ન બનવો એવા કાયદા કરી શકે." આ પછી કેટલીક કમિટી કાયદામાં કહેલી છે કે જોને અમલ ધારા વડે થઈ શકે; અને તેમાં પારલામેન્ટને પુરવામાં પણ ન આવે, અને તેને મત આપવાનો હક પણ ન મળે. આરનેલીઆના કાયદામાં કેમ ઉતારીને અટકાવવા માટેની શરત એવી છે કે "ઉતારીને અમલદાર (કમિશનર અમલદાર) પોતાને પસંદ પડે તેવી જાણ માં ઓછામાં ઓછા ૫૦ સ્પર્ધા લખાવે તે જે ઉતાર ન લખી શકે તેને 'પ્રાઈવીલીજ કમિટી' ગણવામાં આવશે."

યુનિયનના બીલની કલમથી ઉતારના અમલદારના કાયદામાં વધુ પડતી સત્તા આવે છે; તેમાં વળી જ્યારે કાયદાના આપણા અમલ સામે સુપ્રીમ કે બીજા કોઈ કોર્ટમાં અપીલ કરવા દેવાની બારી નથી રાખવામાં આવી, ત્યારે એટલું તો દેખીતું છે કે સત્તાને જેરકેપિયોગ ન થાય તે સામે કાંઈક રક્ષણ મેળવવું જોઈએ. આવોજ એક દાખલો છે કે જાણ વિરુદ્ધ મીનીસ્ટર એવ જરૂરીસવાળા કેસના સંબંધમાં યુનિયનની વડી અદાલત સમક્ષ કાલમાંજ આવ્યો હતો. લોરડ ડી વીલીયમ્સે ફરીયાદીના પક્ષમાં મુકાદો આપતાં કહ્યું હતું કે: "અયોગ્ય માથુસ ને આવતા અટકાવવા કરતાં પ્રજાની છુટ જળવાય છે નહિ એ જોવાનું કામ વધારે અમલનું છે." પણ પ્રજાના હક તું રક્ષણ કરતાં છતાં એ અયોગ્ય ઉતાર જોને આવતા અટકાવી શકાય છે; અને આ બીલમાં સુધારો કરવાનો છે એ પણ એજ બાબતમાં ખીલ દાલ છે તેવી દાલતમાં તો લોરડ ડી વીલીયમ્સના સંબોધમાં તે "આપણી જુલમ" તું હથી ચાર બને તેમ છે. ધારા વડે અમલ અલાવવાનું પરિણામજ એ નિપજ છે. યુનિયન સરકાર આવા અમલની ખાસ શીખીન લામે છે. આરનેલીઅન કાયદા માં મોથુ જણાવેલું છે કે જે માથુસે આરનેલીઆમાં પસંદાનો હક મેળવ્યો હોય, તે મેલા વખત માટે પરદેશ જવા માગે, તો સહીસલામત પાછા ફરવા માટે તે કોર્ટર એવ કસ્ટમસને સરટીફિકેટ મેળવવા સાર અરજ કરી શકે, અને તે કોર્ટરને તે અરજ વિષે સંતોષ થયે

"સરટીફિકેટ કાઢી આપવાની દરજ પડશે." કોઈ પણ અમલદારની રાજીનુશી ઉપર કાંઈ વાત રાખવામાં આવીજ નથી. દરજ પાડવામાં આવી છે. સરટીફિકેટ કાઢી રહે માનવાનું છે. મહેરબાનીની રાહે તે આપવામાં આવે એવી વાત નથી. નવા બીલમાં કહ્યું છે કે કોઈ પ્રાઈવીલીટી કમિટીને મુદતી પરમીટ આપવી તે અમલદારની મુનસરી ઉપર છે, તે સાથે જુના રહીકને પણ પરદેશ જવું હોય, ત્યારે પાછા દાખલ થવા માટે પરમીટ જોઈતી હોય તો તે પણ આપવી ન આપવી અમલદારની મુનસરી ઉપર છે. આવી બાબત મીનીસ્ટરની રાજીનુશી ઉપર રાખવાનું કંઈ કારણ નથી. જો કોઈ માથુસ યુનિયનનો હક દાર રહીશ હોય તો તે પાછો દાખલ થવાને કાયદેસર દાવો કરી શકે છે. વળી આ નવા કાયદાના અમલમાંથી જેઓને ખાદ ગણવામાં આવે, તેમાં હકદાર રહીશનાં બાળબચ્ચાઓને પણ સમાવેશ થઈ જવો જોઈએ.

મી. આલેકઝાન્ડરે બીલ પર ટીકા કરી હતી તે બહુ ઉડી હતી. એમાં શક નથી કે તેમણે ઉઠાવેલા થણાં વાંધા ઉપર બાન આપવું પડશે. બીલનું કાબતું રૂપ તો કોરી એના જેવું છે. સરકાર પોતાની ખુશીમાં આવે એમ તેને ભરી શકે છે. વળી મી. સ્મટસ કહે છે કે "ધારા વડે જ આ બીલનો ખરો હેતુ બહાર આવવાનો છે, અને તે ધારાથી સરકાર બહુ વિશાળ સત્તા હાથમાં લેવા માગે છે." અલબત્ત બીલનો મુખ્ય હેતુ એશિયાટીક ને બહાર રાખવાનો છે, અને ગીરમીટીયા બંધ થવાથી તે વાતને સફ્ટ ટેકો આપે તેમ છે, પણ જો આ દેશમાં વસી રહેલા છે, અને જન્મેલા છે, તેઓને તો આપથી રાખવા જોઈએ. થણા ફ્રી સ્ટેટ વાળા મેન્બરોએ એવી ચીંતા બતાવી હતી કે નવા કાયદા તજે એશિયાટીક તે પ્રાંત માં દાખલ થવા શક્તિમાન થશે; પણ તે કાયદાથી એશિયાટીકને એક પ્રાંત માંથી બીજા પ્રાંતમાં ફરીકરી શકવા સામે અટકાયત મુકવામાં આવે છે, તે જોતાં, એકદલ છુટો કવાયો એશિયાટીક એક પ્રાંતમાં દાખલ થાય તે સામે ત્યાંની રાજદારી સંપુરણ સત્તા ધરાવનારો એવા એ ચરચરવા લાગે, તે ખુલ્લી રીતે કહીએ, તો જવાબન તાત્કાલિક હોવાય. મી. સ્મટસે કહ્યું તેમ ફ્રી સ્ટેટવાળાઓને આવી ધાંધલ કરવાનું કાંઈ કારણ નહોતું. પાછા થકેલા વાને જોખમે કોઈ દાખલ થવાની દરકાર

કરે નહીં; અને જુલાઈની તા. ૧ થી પછી એશિયાટીકના સંબંધમાં તો કાયદા નો અમલ કરવાનો વખત પણ આવે એવું નથી લાગતું. માત્ર હકદાર રહીશો માટેજ તેનો અમલ કરવો પડે તેમ છે, અને મોજા ધારા વડે જરૂરનાં સરટીફિકેટ કાઢવામાં આવે તો તે મુશીબતનો પણ નીકાલ થઈ જાય. વડી સરકાર દક્ષિણ આફ્રિકામાં એશિયાટીકને મુસાડવાની કોશીશ કરે છે એવું તહોમત કેટલાક ફ્રી સ્ટેટ તથા એકવેલ્ડના મેન્બરોએ મુક્યું તે ખરેખર તેઓનું અત્યંત નમજા પણું કહેવાય. ખરી હકીકત એ છે કે વિલાયતમાં અને હાંદુસ્તાનમાં થણે ઠેકાણે વડી સરકાર પર એવો આરોપ મુકવામાં આવે છે કે તેણે દક્ષિણ આફ્રિકાની મરજી હક ઉપરાંત જળવી છે, અને તેમ કરતાં ૧૮૫૮ના હંદેરામાં હાંદીઓને આપેલ વચનનો ભંગ કર્યો છે. આ સવાલમાં ખાસ કરીને દક્ષિણ આફ્રિકાની મરજી જળવવામાં વડી સરકારે જે કાળજી રાખી છે તે માટે જનરલ સ્મટસે પણ શક્તી પુરેલ છે. આટલી કાળજીના બદલામાં વડી સરકારે એવી શરત માગી કે આ લોકો જેઓ ઉચ્ચ અને જુના જમાનાના સુધારાવાળી કામમાંથી ઉતરેલા છે, અને જેનો સુધારો જો કે આપણાથી જરા જુદો છે છતાં માન આપવા લાયક છે, તેઓને અટકાવવા જતાં તેઓની લાગણી દુઃખાપ એવાં પતલાં લેવાં નહીં. ખરેખર આ શરત નજીવી ગણાય. આ દેશમાં કમિશનર બંધ થવું જોઈએ એવી લાગણી વિલાયતમાં, અહીં અને હાંદુસ્તાનમાં બધે એક સરખી છે. હાંદી સરકારે તા. ૪ થી જુલાઈથી ગીરમીટીયા એ બંધ કરીને આ બાબતમાં બહુ અગત્યનું પગલું ભર્યું છે; અને કાઉન્સિલ બીટ (વડી સરકાર) આ દેશમાં એશિયાટીકા હુમ્મલમાં માગે છે, એવી જવા થઈ ને વાત કરવી તે તદન હાંસીકારક કહેવાય. આપણા ડચ દોસ્તાદોની બસ એજ રસમ છે; લેવું જાણું અને દેવું થોડું (માર મારા બાપનું અને તાર મારું સહીયારું.) ફ્રી સ્ટેટવાળાને યુનિયનના બધા લાભમાં ભાગ જોઈએ છે, અને જેરલાભમાં બીલ કુલ નહીં. દક્ષિણ આફ્રિકાને યુનિયન સરકારના બધા લાભો જોઈએ, પણ તે તરફની દરજે વિષે દરકાર નહીં. છતાંક ની સરકાર કે જેણે આ દેશના બોયરો પર કોઈ ઇતિહાસમાં ન જોવામાં આવે એવી ઉશરવા બતાવી, અને યુનિયાના લોકોની કોઈ તવારીખમાં ન જોવામાં

આવે એવો વિશ્વાસ બતાવ્યો, તેનો આવી રીતે હવે આભાર માનવામાં આવે છે. બીજામાં સારી જાતો પણ રહેલી છે. અને અમને શક નથી કે પ્રજાના હોડા ઉપર તે વડે તરખ મારી શકાય એવી તેની રીસાતને જો સુધારવામાં આવે, અને આપ ખુદી અમલનું સાધન તે અને નહીં, તો તેનો અમલ સતોષકારક નિવડશે.

વિલાયતમાં મી. રીચને માન

માનપત્ર આપવાનો મેળાવડો

(મયા અંકથી ચાલુ)

(મી. રીચે પોતાના બાપજીમાં આગળ ચાલતાં કહ્યું કે) આપણે જે હાલમાં યુવાના છીએ તે કેવા પ્રકારની છે? મને કહેતાં ખુશી ઉપજે છે કે આજે આ દેશમાં તે સવાલથી અનુપવા કોઈક જ હશે. આપણા દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદી પ્રજાઓએ તેઓની હાલમાં આ દેશના ધણા લોકોનો ટોકો છે. હાલ યુ છે તે બહુ સમજાઈ ગયું છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના આપણા સાથીઓ પોતાની માણસાઈ બળવવાને, ખિટીક પ્રજા તરીકેના મુખ્ય હોડા માટે, તથા પોતાની કામ છું અને જાતજી માન બળવવાને બહી રહ્યા છે. દરસવાલના હોદીઓ આ હોડા વિનાના થઈ પડ્યા છે; અને તેમ ની સાથે સીધી તથા આડકતરી રીતે હોદીસત્રના કરાડો લોકો પણ કોમી અપ માનના ભોગ થઈ પડ્યા છે. મારા સાહેબ, સ્વમન અને ન્યાયના રક્ષણ માટેની, કનકાર ન કરી શકાય એવી આ હાલ હોવાને લીધે આપણે તેમાં હાથ લગાડીએ, જે વાલમાં આપ મજાત આવશે એમ કું જણું છું. આપણી નેમ કોમી અદાવત દુર કરી શહેનશાહની બધી પ્રજાઓમાં એક બીજા વચ્ચે સુમેલ વધારવાની, અને એક બીજાના હોડાને માન આપવાની હાથથી ઉત્પન્ન કરવાની છે. કું માર હોડે કહું છું કે આપણે હેલુ તડાં પાઠવાનો નથી, પણ સંપ કરા વવાનો છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના મોરા લોકોની હાથથીથી આપણે અનુપવા નથી, છતાં એટલું તો ખાતરીથી માનીએ છીએ કે જેમના સાહેવા પાયા ઉપર જઈએ એક કોષ પણ રોજ્ય કે મુલક નથી હા નાર નથી, તેમજ કાળી કે મોરી, મુશી કે એફિયાઇ, કોષ પણ જાતની તાજગી કોમના તદ્દન બ્યાજની હોડાને કમરવાથી

કદી આવાદી ધનાર નથી. મારા સાહેબ, કેટલાકો એવું બોલે છે કે આપણે આપણી જાતનાને જ હોડા હોડા છીએ, અને આપણું પોતાનું જર બાળીએ છીએ. મારા નમ મત પ્રમાણે બવિષ્યમાં મહાં પરિણામો આજીનારી બોડાને ખતાવી આપવી તે વિશ્વાસવા લાયક નહીં, પણ વખાણવા લાયક અને સ્વદેશાભિમાની વર તન ચલાવ. કું હોમિયી કહું છું કે આમાં આપણે જેટલી દોડીઓની સેવક કરીએ છીએ તેટલીજ દક્ષિણ આફ્રિકા ન મોરાઓની પણ બળવાંએ છીએ; અને તેથી જે અપમાન અને તાનાઓ આપણી ઉપર વારંવાર મુકવામાં આવે છે; તેને આપણે લાયક નથી.

મેં આ કામમાં જાંબાજીપુરવક જે રરતો લીધો છે તે વિષે જે રીતની ટીકા એમ થઈ છે, એક તરફથી એમ કહેવા માં આજી છે કે કું બહુ સખત છું, અને બીજી બાજુથી એમ કહેવામાં આજી છે કે કું બહુ નરમ છું. મારે કહેવું જોઈએ કે આ બંને બાજુની વચ્ચે આલતાં જો કું કોષ બાજુ તરફ વધારે જાતો રહેશે હોઈ તો તે નરમ બાજુપરજ. મોરાઓને કાળા લરક, કે કાળાઓને એસ તરફ બાજુમાં ઉત્પન્ન કરવાની કે ઉત્કેરખની મેં કદી નેમ રાખી નથી. તેમજ મુશ અને પશિમ વચ્ચે એક લોકો કરવાની પણ નેમ મેં કદી રાખી નથી. આપણે ચાલુ રીસાતને અનુસરીને કામ લેવાનું છે; અને માણસ જાતના અંકુરાપણા અને જાજાનતને લઈ ને કોમોમાં તેમજ માણસોમાં જે અદા વતજેરપણું અને આપમતલખીપણું હોય છે, તેની પણ ગણતરી કરવાની છે. આ બધી હકીકતો અને યુધ્ધોપ સાથે આંખ મીચીને કામ બેવું એ તો જુરખ મિત્ર ની ગરજ સારવા મરોબર વડું મધુમ. આપણે, જે આ બહુ સમજાઈ છીએ, તેણે આ ખાખીઓ દુર કરવાને ધીરજથી સક્ત મહેનત કરવાની છે; અને આપણુ પ્રયત્નોને જરખી રીતે દોરી જે લોકોને કામ આપણે અવાજ પહોંચાડવાનો છે તે એના જિલ્લે ધીમે ધીમે અદર કરવા ની છે.

આ હાલના પરિણામ વિષે કું કદી નિરાશ થયો નથી; કેમકે મુખ્યમંત્રી શક્તિ પર મને સંપુરણ વિશ્વાસ છે. દક્ષિણ આફ્રિકાનો અને જે અનુભવ છે, તેથી હાલની સ્થિતિથી તાલુખી ખાજતો નથી. મારે કે મારે, આપમતલખી સતજ આમાં આવી જશે છે. છતાં કું

એમ માનું છું કે ભરતીનાં પાણી હવે ઉતરતાં ચાલ્યાં છે. અને એવા ખખર મળ્યા છે કે આ હાલનો અત હવે નજીકમાં છે; આથી કામમાંથી કોમી એક રક કરાવવા મામલા હતા તે મુકાને જાત મળશે. (તાળીઓ). કદાચ કું બહુ આજા ભરખું બોલી હોતો હોઈ એવું કામરો; છતાં મને ખખર એવે કેકાણે થી મળેલ છે કે તેને વજન આપ્યા વિના નથી રહી શકતો. મારે પોતાને માટે ના બો. એમ્પટીલ કદી પ્યા તેમ કેદ લીક દરજો મને દક્ષિણ આફ્રિકા એવી ભ્ય છે. મારે કેટલીક ખાતગી દરજો બળવવાની છે. તે સાથે મારી એવી પણ ધારણા છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં આ અને એવા ખીજા સવાલોમાં મારા જેવો મત ધરાવનારા ધણા છે, અને લા ઉદાહરણી જાહેર મત કેળવવાના કામમાં તેઓની સાથે જોડાડને તેઓના અવાજને વજનદાર બતાવવાના કામમાં ઉપયોગી થઈ પડવું. આ કામમાં થોડો ધણો બાગ લેવાને હાજરજાળી થવાની મને ઉમેદ છે. આ દેશમાંથી વિદાય થતી વખતે કું મારી બહાલિઓ, રિલો જન દોરતો, તથા ખરી કોમીટીમાં આવેલા મારા સાથીઓને પાછળ મુકી જાઉં છું તેથી મને કેટલું દુઃખ થાય છે તે કહેવાની મારે હાજરજાળી જરૂર જણાયો. ના. લોરક, બાનુ અને મકરશો. આપ સહુ સમજી શકશો કે છેલ્લાં ૫ વરસોને, ખીજાં કરાંની ખાતર નહીં, તો મને તે વખતમાં ધણા મિત્રો સાંપડ્યા છે તેટલા જ ખાતર, કું કદી જીવીશ નહીં. પણ કું આપથી વિખુરો પડું તે પહેલાં એક બીજા મહેરબાની જણું છું. તે એ કે માણસાઈના હોડાને માટે સાથે કાંઈ બહી રહેલી પેલી જાજીર દુકડીને પહેંચાડવાને તમે અને કાંઈ સહેલી અપેા જેલ બેમજતા બહાદુરો માટે, નિરાશર થઈ પડેલાં કુકુઓ માટે, હાલતને કાળે જેઓ જે પોતાના વેપાર કુખતા થયાં છે, તેઓ ને માટે, કુંકામાં હાલ સાદ જેણે ખેતા ની ટેક જિવાય બહુ જગુ કરકું છે તે એને માટે, રિલસોજી જરેલા અને ઉત માહવાળા અતઃકરજીતા ઉદ્યોગોનો સહેલો મારી સાથે મોકલો. તમે તન મનથી તેઓની સાથે છો, અને તેઓની રતેક માટે—આખની રતેક માટે—ખુશની બંદગી કરો એ એવી ખાતરીના સહેલા મને આપેા. છેલ્લે, ના. લોરક, આ મિત્ર મંડળ તરફથી મન, વચન અને કરમકરો મને જે ઉપકાર થયો છે, તે માટે કું

હરી આભાર માનું છું આપે કરેલાં વખાણોના દરમ્યાં આમને પશ્ચ કું લાયક હોઈ એમ માનતો નથી છતાં જે ઉમળકાથી આપ બોલ્યાં ચાલ્યાં છે તેને હું સમજું છું અને કીમતી ગણું છું. અવિશ્વ પશ્ચ નજીકજ છે, અને આપે અગાધથી જ હેતુમાં ને હેતુમાં મારે વિષે જે આશાઓ બતાવી છે, ને થોડે અંશે પશ્ચ બદલ કરી શકાય તો અને પોતાને બાળ્યશાળી સમજાય.

સારખાદ મી. રીચનું બાપજી પુરં થયું હતું. મેળાવડામાં ચએલાં સર મચેરજી, લોરડ એમ્પરીસ, લોરડ લેમીન્ટન વિગેરે નાં બાપજોનો હેવાલ પશ્ચ અમને મળી ગયો છે. અમે તે કુકમાં હવે પછીના અંકમાં આપવા ધારીએ છીએ.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

અગાઉ મારિસનરમમાં રહેતા જુના મુસાની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં નેના લેક્ચરોની મીટીંગ તા. ૩૦ મી મારચે એસ્ટેટકોર્ટ માજીસ્ટ્રેટ અગળ મળશે.

અવારંકોપના સતીશ ઉમરે તેના લેક્ચરો સાથે સમજાવી કરી છે, જેના સંબંધમાં લેક્ચરોની મીટીંગ તા. ૩૦ મી મારચે મારિસનરમમાં, સુપ્રીમ કોર્ટ ના માર્ટર આમળ મળશે.

ડરબન, જે સીટમાં ઓટોમન પ્રીટીંગ પ્રેસ તરીકે ધંધો કરતા મોલવી અહ મદ મુખતારની મીલકત નાદાર તરીકે નહેરુ કરવા તા. ૨૦ મી એપ્રિલે સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ ૬ વામાં આપનાર છે.

રીયુનિયનમાં ગીરમોટીઆ હીંદીઓના હુમલાના સંબંધમાં જે હેવાલ તા. ૧૧ મીના અંકમાં પ્રગટ કરવામાં આવ્યો હતો, તે વિષે મજકુર એસ્ટેટના માલીકો વતી સ્થાનિક હાખમાં એવો કામળ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે કે એવરસ્ટીયર પર ગીરમોટીઆઓએ હુમલો કરેલ, અને તે માંડ ઇત્તમાંથી બચેલ વિગેરે બધી હકીકત ખોટી છે. હુમલો કરનારા ફક્ત એજ જણ હતા, અને કાપી શકાય તેમ નથી, એવું જાણીને નારોલ, પશ્ચ અમારાજ ગીરમોટીઆઓએ એ બાને પકડીને સનાવાળાએ સોંપી દીધેલ હાખમાં પ્રસિદ્ધ પએલ હકીકતથી માલીકોને બહુ નુકસાની પહોંચે તેમ હોવાથી આ હન કારની હકીકત હાખવા એવટમાં ખાસ વિનંતી કરી હતી.

ચાલુ વરતમાન

સ્ટેઝરમાં હીંદીઓ પર પોલ ટેક્સ સંબંધમાં જે જુલમી વરતણક માજીસ્ટ્રેટ બતાવી હતી તેને 'અરકુરી'એ એક બેખમાં સખત રીતે વખોડી કાઢેલ છે.

ડરબનની વેરઝ સીટવાળી મસજીદમાં ચાલતા અનજુમન ઇસ્લામ મદેસનાં બચ્ચાંઓને કનામેલ વહેચવાનો મેળાવડો અમા સનીવારે થયો હતો. મી. કાવુદ મહમદ પ્રમુખ હતા. મહોમેડન યંગમેન્સ સોન પટી તરફથી પ્રેમની નીલાની તરીકે મદદેસના માર્તરને એક ચાંદીનો મેસલ બેટ આપવામાં આવ્યો હતો. જુદા જુદા મદદેસોએ ઇસમ સંબંધમાં આપણો કર્યાં હતાં.

વોરડ ક્લીઝએયથી એમ. હરી અધ રસવાળા મી. એમ. હરી લખે છે કે મેં મારી પરમીટ બાળી નાખી છે, અને તા. ૧૦ મી મારચે ટ્રાંસવાલની સડતમાં હાખલ થવા અને જેવ મવા માટે સરકાર ઓળ મવા કું મારું છું.

મારિસનરમથી મહોમેડન યંગ મેન્સ સો યવટીના સેક્રેટરી લખે છે કે—આ મંડળના ઓડીટર મી. તુરમામદ જમાલ રાજકોટવાળા દેશ જવા ઉપડવાથી તેમ ના માનમાં એક મીટીંગ કરવામાં આવી હતી, જે વખતે સમયાનુસર બાપજો થયાં હતાં, તથા મી. તુરમામદને કેટલાક સાહેબોએબેટે આપી હતી.

નાતાલ ઇડિઅન ગેઝરસ લીમીટેડના ડાયરેક્ટોરોની એક ખાસ મીટીંગ તા. ૧૧ મી મારચે ડરબન, ૧૭૧ જે. સીટમાં મળી હતી જે વખતે નીચેના હોદ્દાઓને સુટી કાઢવામાં આવ્યા હતા : મેસરસ આર. બી. ચેટ્ટી, ડી. પી. દેસાઇ, જી. રામચંદ, આર. એન. મુડલે, એમ. બી. નાયક, પરજી મહનજી, ડી. જી. દેસાઇ, આર. નાઇકુ, બી. મહુ, અને એમ. વી. નાઇકુને ડીરેક્ટોની મોરડમાં ચુકવામાં આવ્યા હતા. મેસરસ આર. બી. ચેટ્ટી અને ડી. પી. દેસાઇને લીમીટેડ કુ. ના મેનેજીંગ ડીરેક્ટર, તથા મી. પરજી મહ નજીને મારિસનરમની નાતાલ ઇડિઅન ગેઝરસ લીમીટેડના બીજાનેસના સ્થાનિક મેનેજર ચુકવામાં આવ્યા હતા. મોરડ ઓફ ડીરેક્ટરસની મેનેજીંગ કમિટીમાં મેસરસ આર. એન. મુડલે, જી. રામચંદ, એમ. બી. નાયક, આર. બી. ચેટ્ટી તથા ડી. પી. દેસાઇની નીમણૂક થઇ હતી તથા મી. એસ. કે. પર્સેસ-લીમીટેડ-કુ. ના સેક્રેટરી ચુકવામાં આવ્યા હતા.

ગીરમોટીઆ પર જુલમ

સ્ટેઝરમાં વધુ ટેક્સ

(એક અખરપત્રી તરફથી)

મહ તા. ૧૭ મીને શુકરવારે, ડરબન ની હુલુલેટ કોઠીમાંથી પાપાયા, નરસી યુલુ, ચેંમા નાઇકુ અને વીજના નામના ચાર હીંદીઓને કહેલું કામ નહીં કરવા ના આરોપ સર સ્ટેઝરના માજીસ્ટ્રેટ મી. એ. જે. એસ. મેરીટજ સમક્ષ ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. મજકુર હીંદીઓએ રસ્તામાં મી. ફોસ, વડીલની મુલાકાત લીધી હતી, અને તેના સથે તેઓના બચાવની ગોઠવણ કરી હતી. વડીલે તેઓને દરકને શી. ૧૦ ના જખીન પર છોડાવ્યા હતા. બીજે દિવસ ફેસ ચાલ્યો, તેમાં ફરીવાર પશ્ચ વી કોઠીના મેનેજર મી. રીચે એવા જુલમની આખી કે આરોપીઓએ ધમોલાનું હાપર રંગવાલું કામ કરવાની ના પાડી હતી. બચાવ પશ્ચ તરફથી કહેવામાં આવ્યું હતું કે : તે કામ બહુ જોખમકારેલું હતું. છક X ૬ ના સાથે સાથે મુકેલાં જે આરોડીઆં હિપર જખીનયાં ૪૫ શીટ હવે ઉભા રહી ને રંગ દેવાનો હતો. પડી જતાં બચવા ને માટે કાંઈ આધાર રાખવાનું નહોતું. ઇત્તમાંથી બચી જવાને નીચે કાંઈ જખી બાંધવામાં આવી ન હતી. વળી ખરે ખર નીચે સંચા કામ ચાલતું હોવાથી પડી જવા તો સરીરના મુરા થઇ જાય તેવું હતું. ફરીવાર જે જખીન્યું કે એક કોરડું પકડી રાખવાને બાંધવામાં આવ્યું હતું. છતાં ફરીવાર તરફથી જુલમની આપનાર એક બીજા ગોરાએ કજુલ કર્યું હતું કે તે કામ જોખમકારેલું હતું. બચાવ તરફના વડીલે કાખલા દલીલથી બતાવ્યું કે આરોપીઓ તે કામની ના પાડવા સ પુરજી કકદાર છે. માજીસ્ટ્રેટ જે હીંદીઓ જે ગીરમોટીઆ નહીં હતા, તેને તો તુરતજ છોડી દીધા અને બાકીના જે ને પશ્ચ ફેસ ચાલવા બાદ નિરપરાધી દર વધા હતા. સાથે ડીકા કરી હતી કે તે કામ અપકર હતુંજ, અને જે તે ચોતે આટલી જીયાઇએ ચડે તો સકરી ખાઇ ને નીચે પડે.

સાહેબ, આ અપરાધીઓ છુટી ગયા તો ખરા, પશ્ચ તે બીચારાઓને વડીલ રાખવાના અને એવા બીજા ખરચમાં કુતરડું પશ્ચ તેવું છું ?

છોટાલાઠ કેસનું છેવટ

વક્ત્ર જજનો દર્શાવ

(જયા અંકથી ચાલુ)

વળી એવી ફલીલ કરવામાં આવી છે કે રજીસ્ટ્રારને તેની વિવેક ક્ષુદ્રિ વાપરવા ની સત્તા છે તે રદ નથી કરવામાં આવી, પણ અરજદારને પોતાને રજીસ્ટર કરાવવાનો હક તે કાયદાની ત્રીજી કલમથી રદ કરવામાં આવ્યો છે. છતાં મને લાગે છે કે રજીસ્ટ્રારની વિવેક ક્ષુદ્રિ વાપરવાનું નથી રદ કરવામાં આવ્યું એમ માનવા નાં મેં ને કારણે આપ્યાં છે તે ફરેક, રજીસ્ટ્રારે જન સરડીશીફ્ટ લખને મુલકમાં કાયદેસર રહેતાં માળાપોથી વિખુટા પડીને દેશપાર થવામાંથી બચવા માગનાર અરજદાર જેવા સગીરોને રક્ષણ આપનારી સુચના પણ રદ નથી થઇ એમ બતાવવાને, વધારે મજબુતાતથી લાગુ પડી શકે છે.

છેવટ

એટલે ૧૯૦૭ ના ૨ જા કાયદાથી જે કાંઈ રક્ષણ મળે છે તે મેળવવાને માન્ય મત પ્રમાણે અરજદાર હકદાર છે, અને છેલ્લી સવાલ એ કે કે કયા રૂપમાં તેને રાહત મળવી જોઈએ. આ પ્રાગતમાં જરૂરીય વેસફસે પોતાનાં કારણ બતાવતાં જે ભાષા વાપરી હતી તે કહી સંભળાવશ કરતાં વિશેષ સારું હું કરી શકતો નથી. તેમાં મારા વિચારો મુદાસર રીને તથા સ્પષ્ટતાથી દરજાવાય છે, એક વિદ્વાન જગજી કદયું હવું કે " જાના ન્યાય કારોબારની સરહદમાં રહેતા કાંઈ પણ રહીશની છુટમાં આડે આવતાં કાંઈ અમલદાર કે સરકારને અટકાવવાનો આ કાર્ટને સદાપનો હક છે. એક સહેરીની છુટમાં વચ્ચે પકવા જે સખસ દાવો કરે તેણે બતાવવું પડે કે તેવો હક તેને કાયદેથી મળે છે. જો તે બતાવી શકે કે તેને એ હક છે તો આ કાર્ટ વચ્ચે પડે, પણ આ કાર્ટના ન્યાય કારોબારની સરહદનો ફરેક રહીશ અરજદાર, પોતાની છુટમાં વચ્ચે પડવાનું કામ ન્યાયપુરવક છે એમ સાબીત કરવા અમલદારને આ કાર્ટ આગળ બોલાવવા હકદાર છે. કાર્ટને તે હકની મના કરવી તે આપજીદ બુલમની રચાવના કરવા બરાબર છે. અરજદારે કાયદા તથા પોતાને જેટલા રસ્તા લેવા જેવા કાના તે બધા અલાસ કરીને રાહત મળવા આ કાર્ટને અરજ કરી છે. ૧૬ વરસની ઉમરના મધને

તેણે રજીસ્ટર માટે અરજ કરી હતી. પણ રજીસ્ટરારે જજાબુ કે, ટરાંસવાલ માં ન જન્મેલાં હોય એવાં, અથવા ૧૯૦૮ નો કાયદો અમલમાં આવતી વખતે ટરાંસવાલમાં જન્મે ન વસતા હોય એવાં એથી આટીક છેકરતે, પોતાને મળેલી સુચનાને લીધે તે રજીસ્ટર કરી શકશે નહીં રજીસ્ટ્રારની આ ગેરકાયદે મનાઇ નું પરિણામ એ થયું કે અરજદારને ટરાંસવાલમાંથી દુર કરવાનો હુકમ થયો. આવા હુકમ સાે કાંઈ અપીલ હોય એમ જજાબુ નથી, પણ જો અરજદારને રજીસ્ટર થવાનો હક હોય, અથવા તો રજીસ્ટ્રારને વિવેક ક્ષુદ્રિ વાપરવાનું કહેવાનો પણ તેને (અરજદારને) હક હોય તો પછી ને કાયદેસર કાંઈક ઉપાય લેવાનો રસ્તો હોવો જોઈએ. આ કાર્ટમાં કલા પ્રમાણે કાયદાની રૂયે - જીઆર વર તેજ હોત તો તેણે અરજદારને રજીસ્ટર કરવો પડત, અને અરજદારને કાંઈ કામ ચલાવવાની જરૂર પડત નહીં. ત્રીજી તરે રૂયા જોઈએ તો, અરજદારે, રજીસ્ટ્રારને કરાવ માટે અપીલ કરતાં, ૯૦૭ ના કાયદા ની કમે કામ ચલાવવાને અદલે ૧૯૦૮ ના કાયદાની રૂયે કામ ચલાવ્યું. વડીલના કહેવા ઉપરથી હું સમજ્યો છું કે કોઈ પક્ષનો વિચાર રાજદ ફેરના ચંધા આડે આગવાનો નહોતો, પણ અને પક્ષનો વિચાર એવો હતો કે તેમની વચ્ચેની તક રારને અંત આણે અને પુરો ન્યાય આપે એવો હુકમ મેળવવો. પણ ૧૯૦૭ ન કાયદા પ્રમાણે કામ ચલાવવાની રજા આપનાં સરકારી વડીલે એવો હક રાખેલે કે તેવી રજાથી ચુકાદો તેમની વિરુદ્ધ જાય તો કેસના ખરચ માટે તો તેઓજ હકદાર રહેશે તેથી હું કહેવાને બધા એવો છું કે તીક્ષ્ણી કાર્ટે કેમના ખરચ સંબંધમાં આપેલો ચુકાદો મારા મન પ્રમાણે ન ફેરવાવો જોઈએ. કાર્ટ જાહેર કરશે કે હકપારનો હુકમ, જે અરજદાર ને રજીસ્ટર કરવા - જીઆર કરેલી મનાઇ ને લીધે થએલો છે, તે રદ બાતલ છે; અને તેને ૧૯૦૭ ના ૨ જા કાયદાની ૫ મી કલમની ૧ લી પેટા કલમની રૂયે રજીસ્ટ્રાર સરડીશીફ્ટ કાઢી આપવા એથી આ ટીક રજીસ્ટ્રારને હુકમ કરશે. આ અપીલ હવું ખરચ મુનિયન સરકારે આપવું પડશે. અહીં વડા જજનો ચુકાદો પુરો ચાલે છે.

હોંદ સંબંધ

(રેટર)

જેઠ્ઠી વસ્તિની મજુરી પ્રમાણે હોંદની વસ્તિ ૩૧ કરોડ ૫૦ લાખ માણસની છે. ૧૯૦૧માં ૨૬ કરોડ ૪૦ લાખની વસ્તિ હતી એટલે છેલ્લાં ૧૦ વરસમાં ૨ કરોડ ૧૦ લાખનો વધારો થયો છે. હોંદમાં મોંટીંગોને ફિગુરી કરાવવાને લગતા કાયદાની મુદત મારચની આખરે પુરી થતી હોવાથી, ફરીથી એ કાયદાને થોડા મજા ફેરફાર સાથે પાસ કરીને કાયમ કરવામાં આવ્યો છે. હોંદના પાંચ સરોય લોરડ કારડીજી પોતાના બાપજીમાં જજાબુ હવું કે હોંદનો રાજદારી મામતો સુધરે છે એ ફ રવીશર છું. પણ ફિગુર અને ખુન મરડી તલન નાજુદ થઇ છે એમ મેં નવું તે કાથે કરીને મોટી મહસતમાં રહેવા બરાબર છે. જો સર કાર સાવચેતીમાં ધીમી પડે તો ફરીથી તે (ફિગુરી અને ખુનમરડી) સજીવન થય તેમ છે.

‘મરડયુરી’ ની ટીકા

આ ખખરો પર ટીક કરતાં ‘મરડયુરી’ લખે છે કે :-
ત મુલકના રહીશ હોંદીઓની હાડ મારીઓની પાતમાં કાંઈ નથી એમ કહેવું સાહચ આર્હરકતોને સહે. લાગે છે : પણ લોકોનાં સત્યાં ૬ માની લીધેલાં દુઃખોથી હોંદનાં ૩૧ કરોડ અશાંત અને ઉરફરાઇ જનારાં માનવી પર શું અસર થાય, અને તેમના પર કમ કાણુ રાખવો તેનો વિચાર વડી સરકારના એખમદાર પ્રધાનોને કરવો પડે. હોંદમાં બિટીશ રાજ્યની જજાબુની સુ અપજનો જેઓ પુરો વિચાર કરી સારી પેડે નરમાશ વપરે નહીં તેઓમાં સહેનચાલત માટે છાટીબાર જુરસો છે એમ કહેવાય નહીં.

ચોરટ ઇલીજાબેથ (ધ. ઇ. એસોસી એશનના સેક્રેટરી મી. એ. એચ. સી. એમ લખે છે કે તેમના મંડળ તરફથી કેપનાં મુદ્દાં મુદ્દાં હોંદી મંડળો પર એક લખાણ મોકલવામાં આવ્યું છે તેમાં કેપના જનરલ ડીલરસ લાઇસેન્સ એક્ટ સામે બધાએ એકત્ર થઇ પગલાં લેવાની જરૂર પર આમક કરવામાં આવ્યો છે, તથા એ કામ માટે જુદે જુદે કેકાણે માસ મોંટીંગો બોલાવવા બલામજુ કરી છે.

નાતાલમાં હીંદી લાઇસેન્સ પર તરાપ

મારિસબરગમાં વધુ કેસો

મારિસબરગની ટાઉન કાઉન્સિલ સમક્ષ હાલમાં કેટલાક હીંદી લાઇસેન્સો માટે અપીલો આવી હતી, જેનો હેવાલ નીચે મુજબ છે :—

મી. અબ્દુલ કરીમ ઝોરમાન

તરફથી તેના વકીલ મી. હુસેન લાઇસેન્સ અમલદાર સામે અપીલ કરી હતી, જેમાં તે અરજીનો લાઇસેન્સ અમલદાર ફરી વિચાર કરે એટલા માટે તે પાછી એક લખી એવી માગણી કરવામાં આવી હતી; વકીલે કહ્યું કે એપીલેશન કરવામાં જરા ભુલ થઈ નહોતી, તે માત્ર લાઇસેન્સ તાજું કરાવવાની અરજી હતી, પણ નવા લાઇસેન્સની નહોતી.

મી. કેલીએ તે માગણી મંજૂર કરવાની દરખાસ્ત કરી. મી. રીચીએ તેને ટેકા આપ્યો. મી. ફ્રેઝરે તે અરજી નવા લાઇસેન્સની મજૂરી અને તેથી લાઇસેન્સ અમલદારનો ચુકાદો બદલ રાખવાની દરખાસ્ત કરી. મી. જોનસને ટેકા આપ્યો. મી. ઓબાયને કહ્યું કે રીટેલ લાઇસેન્સવાળાને હોલસેલનું લાઇસેન્સ જોઈએ હોય તે નવું લાઇસેન્સ કઢાવવું પડે એવી કોઈને ખબર હોય એમ પોતે માનતા નથી. અરજી લાઇસેન્સ અમલદાર પર પાછી મોકલવાનો તેણે મત આપ્યો. મી. ટેલરે અરજી મંજૂર કરવાની દરખાસ્ત કરી. છેવટ વધુ મતે તે અરજી અમલદાર પર પાછી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

મી. ઝોરમાન ફરીમ

ની હોલસેલ લાઇસેન્સની અરજી અમલદારે ના મંજૂર કરેલી તે સામે અપીલ કરતાં અરજદારના વકીલ મી. હાઇમે કહ્યું કે અરજદાર અને તેનો આપ જ વરસ થયાં વેપાર કરતા હતા. તે અરજીનો પણ અમલદાર ફરી વિચાર કરે એવો હુકમ થયો જોઈએ.

મી. ફ્રેઝરે દરખાસ્ત કરી કે અરજદાર સામે અમલદારે જે ફરીયાદો કરી છે તે જોતાં અમલદારનો ચુકાદો કાયમ રાખવો. મી. કેલીએ અરજી મંજૂર રાખવા દલીલ કરી, પણ વધુ મતે મી. ફ્રેઝરની દરખાસ્ત પસાર થઈ હતી.

અમલદારની ફરિયાદ એ હતી કે જે માણસે તેના લેણદારોના દર પાછી ૧૫/૬

ખોટ કર્યા અને જે કરજ અદા કરી શકે તેમ નથી તેને લાઇસેન્સ આપી શકાય નહીં.

મી. આમદ સાહેબ

ની વતી મી. રમાઇએ અમલદારના ચુકાદા વિરુદ્ધ અરજી કરી હતી. તેમણે તેના અસીલની કારકીરદીના અને પ્રમાણિક પણાના હાખલા આપ્યા અને કહ્યું કે તે એક વખત નાદાર થયા છતાં પણ તે આખરદાર આસામી છે. તેના હેવાલો એવી જવાબી તેને નાદાર થવું પડ્યું હતું. આ હકીકત કાઉન્સિલે ખ્યાલમાં રાખી અરજદારને લાઇસેન્સ આપવાનો હુકમ કર્યો જોઈએ.

મી. ફ્રેઝર આ વાતને મળતા થયા અને અરજી મંજૂર કરવાની દરખાસ્ત કરી. મી. ટેલરે તેને ટેકા આપ્યો, અને ટીકા કરી કે અમલદારને જુકો તપાસવા તો કરો. હક નથી. છેલ્લેમાં નામુલખાયું છે કે નહીં તેજ જોવાનું છે.

મી. મોરીસે અમલદારનો ચુકાદો બદલ રાખવાની દરખાસ્ત કરી. મી. એસને તેને ટેકા આપ્યો, અને વધુ મતે તે દરખાસ્ત પસાર થઈ.

મી. હરિમાણલ ઇસિપ મોરારા

ની વતી મી. હેયરને અરજી કરી કે અરજદારે ૧૯૦૮ માં તેની મોસકત એસાઇન કરી; તેના લેણદારોએ ૧૯૧૦ માં કેટલાક માસ સુધી વેપાર કર્યો રાખ્યો. તે સાલમાં તેની પાસે લાઇસેન્સ શીની ઉત્તરણી થઈ હતી, પણ પોતે મોલકત એસાઇન કરેલ હોવાથી તે વરસ વેપાર કરવાનું ધાર્યું નહીં, અને તેથી શી પણ બરી નહીં. વકીલે કહ્યું કે તેને લાઇસેન્સ મળે એવી બધામથ્ય કરનારી ટક માણસોની સહીવાળા એક અરજી પણ મોકલવામાં આવેલ છે.

મી. કેલીએ દરખાસ્ત કરી કે તે તે લખામાં એકલીજ હોવાથી, તથા પાસેની હીંદી મજુરોની કાઠીને તે બહુ સગવડ પડતી હોવાથી અરજી મંજૂર રાખવાની દરખાસ્ત કરી. મી. ફ્રેઝરે તેને ટેકા આપ્યો.

મી. મોરીસે અમલદારનો ચુકાદો કાયમ રાખવાની દરખાસ્ત કરી; મી. જોનસને તથા મી. ફ્રાંસીસે તેને ટેકા આપ્યો અને તે પસાર થઈ.

ટોચાટમાં કેટલાક હીંદીઓએ એક જોરા પર હુમલો કરી તેને માર માર્યો હતો, આરોપીઓને પકડવામાં આવેલ છે.

આવો જુઓ, અને ખાત્રી કરો.

નીચેને ટેકાએ સાદાં તથા ઉંડાં લંકણાં વાળાં દરેક સાઇકલનાં

ચંચુઓ (ફ્રાંચ ફેટલ)

બનાવવામાં આવે છે. તે ઉપરાંત સાદો મુસાફરીને લાયકની કે મારે સ્વીલની મજબૂત ટ્રંકો.

ઓરડર મુજબ બનાવવામાં આવે છે. વળી ઓરાક રાખવાના અથવા ટોપી રાખવાના હરકોઇ સાઇકલના

હથાળો.

તથા પાણીના ઝારા વગેરે વગેરે ચીજો પણ બનાવવામાં આવે છે.

પ્રાઇવેટીસ્ટ મંત્રાવવાથી મોકલવામાં આવે છે.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban;

Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાજું ઉમદા ફરેટ

અને વેલરબલ

સફાઇની પેકીંગ, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી નિયમસર તાજીદથી મોકલીએ છીએ. ઓરડર મોકલી ખાત્રી કરશો. લખો નીચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

ઇસમાઇલ જીવા ફ્રુઇટરર.

પી.ઓ.બો. ૪૭૧. ટેલી. એડ. 'ઇસમાઇલ' ૧૭૨, એ સીટ, ડરબન

‘ટરાંસવાલ લીકર’ નો ફરજરસોરપ નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે—“અહીંની વેપારી એવરે ૧૯૦૮ના ૪૫ મા કાયદાની-મોલડ લો ની ૧૩૦ મી કલમ અમલમાં મુકવાનો આગ્રહ કરવાને સરકારને અરજ કરી હતી. એશીઆટીકોને મક્કાન બાંહે આપનારા એ જણાવે એક માસ ઉપર ચેતવવામાં આવ્યા હતા. અને હવે એવરને સ્થાનીક સરકારી વકીલ તરફથી કાગળ મળ્યો છે કે મોલડ લો તજેની જગ્યાએ એશીઆટીકોને બાંહે આપનારા જણા માણસોને ચેતવણી આપવી. એવું જણાય છે કે આ ચેતવણીની નોટીસો અસાર અમાઉ બહાર પાડવામાં આવી છે.” આના ઉપર ટીકા કરતાં ક્લારકસોરપથી એક ચરચાપત્રી લખે છે કે—ટરાંસવાલના દરેક મામના હીંદી એવે આ સંબંધમાં લડત લેવાની જરૂર છે.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

જાહેર બજાર માટેના તમામ ફળો અને શાકભાજીની સારામાં સારી કિંમતે વેચવામાં આવે છે. અમારા અંગ્રજી માર્કેટ રિપોર્ટ્સ મફત મોકલવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 2988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spetoken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN.

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Suliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL;

Lindley'spoort

Dis. RUSTEN

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોદ્દા યુનાઈટેડ ટ્રેડિંગ કં..

હોદ્દાનાની ગ્રામીણ જમીનના અમારી સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ કરી પેરન્ટલેન્ડ તથા કલકત્તા—સરસ ચાવલ—ચોખ્ખું અંધીયાણું—એક વખત અમારી ખાતરી કરો.

કો. ડ, પ, નાથનસન્સ બીલ્ડિંગ,

ડાવાગલ અટ, બેંગ્લોરનગર.

૨. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાથે આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હાલસેલ તથા શીરસ.

દરેક જાતનું રેશમ તથા ટાસા સિલ્ક તથા બીજી જાતનું રેશમ, દરેક જાતના રેશમી કપડાં,

શાવણીઓ, સાડીઓ, પામડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા બીજી ફેન્સી ચીજોના વેપારી.

મોટા અમારા આવ સાથે આફ્રિકામાં મધ્ય વેપારીઓ કરતાં સરતા છે. તથા અમે એક જ આવ કંઠીએ છીએ.

એક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના બોરડાં ઉપર પુરતી રીતે ધ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા શીરસે માલ લેનારને બે માલ મેલો થાય તો એક લીધેની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઈ જઈ શકે છે.

પમ્પેલ પાકારા—ફલક્ટ અપ્રિનિક્કા પમ્પેલ લીયાપારી.

દેવોત્તર ત્રિભુવં કિલ્લેનાયીઆમ્, ત્રાલકિકાઆમ્, મલ્લ, જાલ્લ, કિલ્લકલિમ્, કોલ્લકલિમ્, કિલ્લકલિમ્.

G. RAMCHAND,

505 West Street, DURBAN

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, O.C.

Mohamed Surti
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110

Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoa." Box 42

BRACONSFIELD

Shanboodan Lowry,
Robinson Street.

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier to South Africa

BOKSBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Abdoh Adam.

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers

VERAMIN NOBODIKIN,
24 Frere Street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMOONAKKE AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhama Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

DURBAN

H. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street.

HOONEN CASSINI & CO.,
Box 86, 371 P. O. Box.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.
171 Umgeni Road.

Mohamed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta,
157 ... 580,

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey St.

A. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

M. RAWAT & Co.
108 Queen Street.

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.

A. G. THINIA, watch Repairer
120 Grey Street.

E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.

SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 104 Grey Street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer, Box 471

EAST LONDON

S. CASOOJEE,
Merchant, Box 270.

Ebrahim Essa, 'adwa,
Property & Land Agent,
Box 223.

GRAHAMSTOWN O.C.

Abdul Bazar,
Merchant, Butcher & importer
Queen Street.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.

V. A. Doss, Box 110 Tel. 'Doss'
Wholesale Produce & Fruit
Expo. & Commission Agent.

S. N. Sany, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent, New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Sany, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56.

S. Thakore, Indian Laundry,
Box 122, High Street.

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Mekh & Co., P.O. Box 38.

INGOGO

D. M. Seedat
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moolasjee & Co.,
27, Market St., Box 2941.

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.

KHUSLASHI BHULASHI BHOT CO
58 Indian Market Stall
President Street.

Mtuba Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.

A. J. Coovadia,
45 Market St., Box 170.

M. P. FANON,
Box 6031.

HANLAN MOHUNDA,
Box 3755.

C. KRVALBAN,
Box 5320, Market Street.

Mohamed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Pully St.

A. MAHOMED HUSBAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140.

J. E. Tavaris,
224 Market Street.

Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.

Ishharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Pol Streets
No. 11 Vrededorp.

KUILS RIVER STATION

N SANY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTANBAI & DADOO
Box 33.

Hasaan Amod,
Indian Location, Stand 1st.
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJER,
Box 11.

MIDDELBURG

(Transvaal.)

A. E. BHABHA,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer.
Box 150

I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

HORMAJET IDOLYT, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Itawji,
Box 329.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

VRJIDAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers Box 141

NORTHENDEN

Davjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET HARTING

Ebrahim Osman
Box 9

PIETERSBURG

A. M. Bhyat, Box 24,
MUSTA & KRANDERIA BROS.,
Box 180, Market Street

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai,
Box 128

PORT ELIZABETH

Ciekandas Brwa.

Main Street. Box 131

I. A. Parly,
General Merchant.
65 Adderly Street.

V. R. Namsou,
General Merchant,
Namsou's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nmsou,
64 Walmer Road

Yannali Harie,
Indian Laundry,
Hasen Street, The Hill.

PRETORIA

Chote Fakir,
Tailor and General Dealer
158 Prinsloo Street

ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 80
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 849

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4 Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Shimjee R. Naik. Box 59
Khusal Parbhu Dbi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Troosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,

SPELONKKE

(Transvaal.)

Kesuvji Uiga, **Befoola.**

STANDERTON

Amod & Ismail Box 44,
Mahomed Wades,
Merchant Box 27.
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 122
Suleman Moosa
Box 34

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERBULAN

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munavar Randeri,
General Dealer, Butcher, Box 11

COOLAM MOHIDEEN,

GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

1 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG

Subscribers Note!

Our Diary for 1911 has been so much appreciated that we have now only a few left, which we shall present to those who pay their subscription.

Don't Delay

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts in the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the head Office for S.A.— And, at—

Reuter's Agency,
Davis Buildings,
53 Field Street,
DURBAN.

Reuter's Building,
St. George's Street,
CAPETOWN

Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG

P.O. Box 190.
Store & Packing
Room :
28 President Street,
Residence : Stand 604,
20th Street,
VREDEBORP.

CABLE & TEL. ADD.
"SALOOJEE,"
Location, Johannesburg,

Telephone No. 3673.
Office :
35 President Street,
Johannesburg.

MAHOMED SALOOJEE,

General Merchant and
Commission Agent,

28 President Street, Johannesburg.

Farmers and Produce Merchants can be assured that they will obtain the highest market price and prompt settlement.

REFERENCES : BANK OF AFRICA, LTD.

Market Square, Johannesburg.

SPECIAL—Cape Hanepoot Grapes, Plums, Water Melons, Musk Melons, and every kind of Fruit and Vegetables.

મોહમદ સાલુજી.

મરચાંદ અને કમીશન એજન્ટ.

મારી પાસેથી એક વખત માલ ત્રાંચાવી ખાતરી તો કરી જુવો. હર હમેશ સારો અને સરતો માલ ખરીદી ફક્ત કમીશનથી મોકલવાયું જુ.

બહારના વેપારીનો આવેલો માલ—મહેનત કરી સારા ભાવથી કમીશન ઉપર વેચી છ તરત આવેજની એક આકડાં સાથે મોકલી દેવામાં આવ્યા કરશે.

વેઈગ વીગેરેની બધી માહેતવારી હોવાથી સફાઈની સાથે તબવીજથી દરેક ચીજ ખાતરી ભરેલી વેઈગ થશે.

જાણ તો હાલમાં—રેપની હનીવોટ એપ્લ સફેદ—કાળા—અને લાલ.

રેપના તરબુચ—અને ખરબુચ : હરમાલ ભાયક.

એપલ—પેર—પ્લમ—અને વેગીસ—વેગેરે દરેક જાતનું ફરફ, તથા વેજીટેબલ તાજું મળ્યા કરશે.

ફેફરેશ માટે લેખો—એક એક આફ્રીકા મારકેટ સ્ટોવર : એહા—સબરમ.

P. O. Box 190—માં કામળ લખવાથી દરેક તરફનો પુરતો ખુલાસો તાજીક થી હવેનાં વીજ્ઞ સાથે દેવામાં આવશે.

એકવાર અજમાએક લેવાની અલહેમાક કરવામાં આવે છે.

રોકડ બખર ભાવ

	શી. પે. શી. પે.
ફુધ નાતાલીયા	૧૭ ૬ થી ૧૮ ૦
ચાવલ માંગળ ૧ ખસ્તાની	૧૬ ૬ " ૨૦ ૦
બીમડીના	૨૪ ૦ " ૨૪ ૬
એફ. એફ. ડી. આર	૧૭ ૬ " ૧૮ ૦
એફ. ડી. આર.	૨૬ ૬ " ૧૭ ૦
ચીની સકર	૨૨ ૦ " ૨૩ ૦
ફુંડાના	૧૬ ૬ " ૨૦ ૦
દેશી તુવેર દાળ	૧૭ ૬ " ૧૮ ૦
તુવેરદાળ કાનપુરી	૧૮ ૬ " ૧૬ ૦
મસૂરની	૧૬ ૬ " ૨૦ ૦
મખની	૨૭ ૦ " ૨૭ ૬
બગ્ડાની	૨૮ ૬ " ૨૬ ૦
ચવલા મુ'બખના	૧૬ ૦ " ૧૬ ૦
" દાળ	૨૩ ૬ " ૨૪ ૦
વટાણા નાતાલીયા	૧૭ ૦ " ૧૭ ૬
મકક	૧૦ ૬ " ૧૦ ૩
બીનીસ	૧૬ ૦ " ૨૦ ૬
કડવું તેલ ૧ ખાલન	૩ ૬ " ૪ ૦
એરડીનું	૩ ૬ " ૪ ૦
મીઠું	૩ ૬ " ૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૬ " ૫ ૦
ખાંડ સફેદ નાતાલીયા	૧૭ ૬ " ૧૮ ૦
પીણી	૧૬ ૦ " ૧૬ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૦ " ૧૦ ૬
આટો હાલિસ હોશ	૧૧ ૬ " ૧૨ ૦
આટો (અ'બીલો મીલ)	૧૧ ૦
મકાલી સોપારી ૧ રતબ	૭ા " ૮
મરચાં	૭ા " ૪
શી પેટી, ૪ ટીનના પેક.	૮-૫-૬ " ૮-૫-૦
પૌરબ'દર	૬-૫-૦ " ૬-૧૦-૦
પારાફીન કરાઈન	૭ ૩ " ૭ ૬
" વાઇટ રોસ	૮ ૬
" " ગાલન	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦
નાળીયેર	૧૪ ૦ " ૧૫ ૦
ફલી	૭ ૬ " ૮ ૦
કામચંક સોપ	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦
સાથુ સીક્ર સ્ટોન	૧૫ ૬ " ૧૬ ૦
સાથુ સનલાઈટ ૧૦ ઓસ ૩૪ ૦	" ૩૪ ૬
સાથુટાપચક ૫૦ ટુકડાના	
બોક્સની કીમત	૧૨ ૬ " ૧૨ ૬
નેકટર ટી	૧ ૮ " ૧ ૬
માચીસ લાખન	૩ ૧ " ૩ ૩
સોપારી સેવરખની	૧૦ " ૧ ૦
નીડલ પોઈટ સીમારેટ	૧૫ ૩ " ૧૫ ૬
નીમક (લીવરપુલ)	
બસ્તા એકની.	૪ ૬ " ૫ ૦
નીમક (બરમની ચાક)	૪ ૬ " ૪ ૬

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will sail on or about the 23rd MARCH
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

પા પ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવિગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પનડુઆ" દન ૩૫૦૦.

ઉપલી જગ જાહેર વખણાએલ લાઇનની મંજૂર અને કડપ માલની આગ
બોટ અંગેથી તા. ૨૮ માર્ચ ના રોજ ઉપડશે. તે ફોત કાઝીબાર અને મોમ્બાસા
બંદર કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાઇનની આગબોટમાં કેક પાસેજરો સાક ઉપલા ફાલકાઓમાં
મળી સારી સમવા છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળકોને
ઇન્ડિયા લુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
લગામણ છે કે આવી કુક મુકતની મુસાફરીનો અનુભવ તક મુમાવશે
નહી.

ફરસદ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વારંતે વખર ખોરાકની રીટરન ટીકા
ટની પછી સમવા કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી ઘૂરત ઇન્ડિયન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી.

કેક પેસેજરો માટે સધળી તરેહની સમવા છે. સારા ઝોરીસરો હોવાથી
કાઇપણ તરેહની અડચણ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગબોટ અંગેથી ૬૨ માસે ઉપડશે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ એમ. સી. આંગલીયાની કું. ૩૬૬, પાઈન
સ્ટ્રીટ, અરમ અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો

કુબલ્યુ કન અને કુંપની.

ફેમરશીયલ રોડ, કર્ણાવ.

ગુજરાતી પુસ્તકો.

નીચેના પુસ્તકો તે સાથે લખેલા હામ
મુજબ અમારે ત્યાં વેચવાના છે :—

હીમત શી.પે. પેટરેજ પે.

આનંદામ.	૧-૧	૩
મહાલક્ષ્મી કામળાનું પુકું.	૨-૦	૨
બેમુદ્રીકા	૦-૬	૧
કલીઓપેટા.	૩-૦	૩
જનરમુજ વાર્તા સંગ્રહ.	૩-૦	૪
શૈર લોક કોમ્પ.	૨-૦	૨
ખુલાસે ગાફુ.	૧-૬	૨
સપલની સુના.	૨-૦	૩
લીકાક.	૩-૬	૬
દીલસોજ કે દીલબાર.	૨-૩	૩
કુલમા.	૩-૨	૬

ઇન્ટરનેશનલ મીડીંગ પ્રેસ.
ફીનીક્સ, નાતાલ.

‘ જાહેર ખબર. ’

જીવી સુરતી મહોમિડન પ્રસ્ટેટ કુંપનીની
જનરલ મીડીંગ આવતા માસમાં બેટશે તા.
૧૭-૪-૧૯૧૧ ના રોજ બપોરે બે વાગતા
ને સુમારે મજૂર પ્રસ્ટેટની ફાસળમવાળી
બીલડીંગમાં માળખર બારવામાં આવશે જેથી
શૈર હોલડરોને લાગતા વળગતાઓને જણા
વવામાં આવે છે કે તેઓએ ડેરવેલા વખતે
લાજર રહેવા મહેરબાની કરવી. એજ.
ફાસળગી, એજ. } વહીવટદારોના હુકમથી
તા. ૧૪-૩-૧૧. } A. S. MIA.

The "Bala Bharata"

A Monthly Review of Indian
Progressive Thought.

Highly spoken of by Eminent Thinkers
and Patriots.

Annual Subscription Rs. 1 1 0

6 Months Rs. 1 0 0

Foreign Subscription 1 Year 4/-

Apply to :—

The Manager "BALA BHARATA"

PONDICHERY

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL :					
Yearly ...	...	15	0	d.	
Half-Yearly ...	...	7	6		
Quarterly ...	...	4	0		

Other Places in SOUTH AFRICA.

ENGLAND and INDIA :					
Yearly ...	...	17	0	d.	
Half-Yearly ...	...	8	6		
Quarterly ...	...	4	6		

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgent Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middle Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BRABHA." P.O. Box 25.

શ્રી. કેવલકુમાર
વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર
દક્ષિણ રેલવે અને મીનાઇ વચ્ચે નવાઈસ રમાઈ
મારકેટ સીટ, (કાર્મટન હોટેલની નજીક)
પોસ્ટલ ૫૩૨૦, જોહાન્નસબર્ગ.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes used ABC 4th edition and A.

A. Mahomed Hussain & Co
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432. Corner Kaffir & 14th Streets
FREDERBURG, JOHANNESBURG
Box 4940 TEL. ADD.: "FAJANDAR"
HEAD OFFICE: VANDERKOP COLABA, INDIA.

પુરાણલાલ ડુલાલાલ
ભગતની ડુ.

જનરલ રીટલ મરચાંદાર

મરચાંદાર, ફેટ, પાટલુન, સમીસ,
ફેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કીરમાન, રેફરી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આપે, બુકો અને ખાચી કરે.
જોડુ મફત છે.

ઈડીઅન મારકેટ, રોડાલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્સી સીટ, જોહાન્નસબર્ગ.
પોસ્ટલ ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples and Marseilles:—

About Apr. 10th Carisbrook Castle 7626 tons

May 8th Goorkha 6300 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Apr. 6 Avendale Castle 5531 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Aqr. 10 Cluny Castle 5147 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO
Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLCY,
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"

KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેન્સી.

હોલસેલ અને રીટલ મરચાંદાર.

ઈડીઅન, મોસરી જમાવેલ દીકુસ્તાન
થી મંગાવી સરતે કામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ શી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા
નું સરસ ચાવલ-મોખુ મંધીઆલું-જમા
વેલ અબજાએલ કરી બુકો.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદરનું ખુશખોશાર શી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 38 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતા મેલી

મુંબઈ જનારી

ઉપલી કુાની સ્ટીમરો ઉદાગોઆએ બેરા, એવાસા અને જગપાર થઇ મુંબઈ આવે છે. આ કંપનીની આગેવાઈમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી વડીઅન છે, અને એવીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સગવડવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કમવધવાતે જરા થઇ મુંબઈ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશે.

ખેખર આજે કંઇક કુશલથી આપણા હીંદી આજો લાંબી કુસાફરીમાં નકમી વખત યાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાને સુકર છે કે અરધો અરધ ખુસાફરી ની કુખને દરેક પડીંગતો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગેવાઈ દર મહીને મુંબઈ સાડ ત્રણ છે, માટે આ કંડ કુશલની કુસાફરીના ખરો લાભ નહીં મુક્તિ દેશ જનારાઓએ તમાર તથા રહેકુ.

સકરદ આગેવાઈ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફી બધા માટે અતરે આપણા નંબાવણું તેથી સધી સાહેબે તે વચર ખરમે આગેવાઈ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે

દરવચ્ચે હીંચે કોઈવો મોગ કલકત્તા સ્ટીમર નીચે મુજબ જાતી છે.

एस. एस. अमकुषी टन २,०० ता. ६ एमील

ઉપરનાં બેલારકંડ બંધાવે.

જાણ, જાણ, મુંબઈ લગ 2,800, જાણીતી છે 6.

બી. હજારાદીમ ઇસમાઇલીની કું.

114, 115, 116 કામસીઅલ રોડ હરન.

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125

મિસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, હરન.

King & Sons,

West Street, Durban.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

E. Suleman Bros.

Wholesale & Retail Timber & Iron

Merchants,

Saw Mill & Timber Yard,

109 Queen Street, Durban.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer, 60 Wick St., Verulam.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BEIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention Indian Opinion, otherwise orders will not be executed at price quoted.

Chas. Maudo

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

એક બાધદાયક વારતા.

"સહ વિના બીજુ, કશું નહીં."

પાપની સામે પરમુખ વાપરવાથી તે બટકવાને બદલે વધે છે અને પ્રેમથીજ તેનો નાશ થાય છે. એવું બતાવી આપનાર એક રસીક વાર્તા હવે છપાઇ તેનાર થઇ છે. કિશ્મત પેસ્ટેજ સુધા ય પેની.

International Printing Press
Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (23):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parro, etc

Head Office: 24 Frore St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

હિંચા ફેશની દરકીલ ટોપીઓ,

સસતી અને સારી.

ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban.

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલની તંબાકુ

દરેક બીજા બધામાં, સસ્તા આવે મળશે. બહારના જોરદર ઉપર પુરત ખાન આપણા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. અબ્દુલ કાદર એન્ડ સન્સ. 134, ગ્રે સ્ટી.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

S.S. Burgermeister (transhipping to S.S. Markgraf at Zanzibar)

leaving Durban about 30th March

S.S. Sultan leaving Durban about 16 April, Delagoa Bay 18 April

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

સીધા મુંબઈ જનારી આમબોટો

સી. બરગમેસ્ટર (જરમન રાજ્યના મારકગ્રાફમાં બદલાશે) તા. ૩૦ માર્ચે ઉપડશે.

સી. સુલ્તાન ડરબનથી તા. ૧૬ એપ્રિલે ને ડેલાગોબાએથી તા. ૧૮ એપ્રિલે

ઉપલી આમબોટો ઉપલી તારીએ ઉપડે જમાન, બેરા, ક્વીલીમાન, હાંબીનાર-શિન્બાસા અને લામુ થઈ મુંબઈ જશે.

મજદૂર લાઈનની બોટો સફાઈદાર ટાઈમસર આવનાર ટાઈમસર જનાર અને ટાઈમસર પહોંચનાર છે. મુંબઈ પહોંચે કે તરત અહીં ઉપલબ્ધી જવર મળે છે. કે પુકાઈ, ચેતરફ બારીઓવાળા અને હવાફાર હોય છે. ફરસ્ટ, સેકન્ડ, અને ટર્ન્કી બોટો. બોરાકી તથા વખર બોરાકી વાળી મળી શકે છે. ખલાસીઓ દેશી અને ઉપતામે હથા બોલીસરો માવાળુ હોય છે. લાકડાની ટેક, એરતોને અહાલી જગા, વીજળીની બતી પાણી, કુરાળખાળુ બાજર કીચીન વગેરેનો પુરો બંદોબસ્ત હોય છે. મતલબ કે રસીકરો અહીં પસંદ કરીને મારેજ હોવાથી હરતરફની સગવડ છે.

વધુ ખબર માટે લખો આ પુછા નીચે સરનામે :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK RASOOL

137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. President St., Box 1347 J.B

To LET

ગાડે આપવાની છે.

પાક-ટાઈનથી ૨ માઈલ દુર ન્યુ જર્મની થી ૬ એકર જમીન દુકાન વેર હાઉસ, બે જમણાનું રહેવાનું કમ્પ્લીટ વર રેલવે થી. વધુ વિગત માટે ની લખો.

પારસી ફરિશ્ત.

૧૧૦, રીડ્ડ કોર્ટ, ડરબન

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.

By H. S. L. POLAK

Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

ઢાચરા તૈયાર છે

ચાલુ વરસની અમારી બેટની ઢાચરી, જેમાં તમા વરસ કરતાં સુધારો વધારો કરવામાં આવેલ છે તે હવે તૈયાર છે. જે ગ્રાહકોએ અડેલા લવાબમ કરી દોષા હશે તેને તે બેટ મોકલવામાં આવશે. નવા ચનાર ગ્રાહકોને પણ વરસ નું લવાબમ અગાઉથી કરી દેવાથી તે બેટ આપવામાં આવશે. છુટક નકશ ખરીદનારને ૧/૧ ના રેટ પ મોકલવાથી ગ્રેસ્ટ મારફતે મોકલવામાં આવશે.

નીચેના સરનામે લખો :—

Manager,

I. P. Press,

Phoenix, Natal

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

ક્રમ-સવાલનો ખુની કાપડો. ૦-૦-૧

જેલની કાવ્ય. ૦-૧-૦

મારો જેલનો અનુભવ. ૦-૦-૩

,, ૨ જો ,, ૦-૦-૧

,, ૩ જો ,, ૦-૦-૩

એક સત્યવીરની કથા. ૦-૦-૧

સર્વોદય ૦-૦-૫

નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ. ૦-૦-૧

હોદ્દ સ્વરાજ (અંગ્રેજી) ૦-૦-૧

સત્યાગ્રહ ૦-૦-૩

એક હોદ્દાત્મે દોહરોયનો કામળ. ૦-૦-૧

,, અંગ્રેજી ૦-૦-૧

સુધારના બવાકા ૦-૧-૩

પુસ્તકો કામેલ પાસાનું બાવળુ. ૦-૦-૧

સત્ય વિનો બીજું કશું નથી ૦-૦-૩

ટપાલ ખરચ ૧ પેની જીડુ. કાષ

પણ કોલોનીના રેટાપ સ્વીકારવામાં આવશે.

International Printing Press,

Phoenix, Natal.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 13—Vol. IX

SATURDAY, APRIL 1ST, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

PROTEST AGAINST CLASS LEGISLATION

NATAL INDIAN COMMUNITY GETS ITS BACK UP

On Sunday afternoon last, at the Old Indian Market in Grey Street, Durban, about 2,000 Indians assembled, under the auspices of the Natal Indian Congress, to voice their protest against the Immigration Bill. Mr. Dawad Mohamed, (the President) was in the chair, and amongst those present were Messrs. M. C. Anglia, Dada Osman, O. H. A. Jobati, Parsee Rustonjee, Ismail Gora, Abdulla Haji Adam, V. Lawrence, M. C. Coovadia, Abdul Cadir, A. Chrysotopher, B. A. Meghraj, R. B. Chetty, S. A. Francis, H. I. Joshi, ■ Bhagwatidin, Anbaram Maharaj, N. M. Cadir, D. M. Seedat, Moulvi Abdul Cadir, G. H. Miankhan, and delegates from Verulam, Tongaat, Stanger, Hattings Spruit, Greytown, Umzinto, Dundee, Ingogo, and Maritzburg. Telegrams were received from Tolstoy Farm, British Indian Association, Johannesburg, and from the various Societies at Dundee, Waschbank, Stanger, Tugela and Ladysmith.

Chairman's Speech

Brethren and Fellow Countrymen,

We are met once more to consider the situation arising out of the Immigrants' Restriction Bill now before Parliament and to adopt all needful precautions to preserve our rights which are so seriously threatened by the Bill. I will not conceal from you the fact that, in my humble opinion, our position is critical. We may preserve our rights, on the one hand, or, on the other, we may see their very foundations undermined before our eyes, and it largely depends upon how we face the issue to day ■ to which of these two things will happen. Since we met, about a fortnight ago, our respectful petition has been submitted to Parliament, praying for relief. Our resolutions of protest have been conveyed to the proper quarters. What response these efforts

of ours have met with, we cannot for the moment know. I understand that General Smuts is moving certain amendments to the Draft Bill, in the Committee stage, which he wishes to assure us are all for our benefit, but we are unaware of their real nature, and, from experience, we fear the Greeks, specially when they bring gifts. We know that General Smuts' gifts are often poisoned, and we know that pledges given to our people are not always given effect ■ in good faith. We have too much at stake to permit any semblance of doubt as to our exact position. Meanwhile, we know that the Bill, as at present drafted, does not in the least protect us, indeed it actually deprives us of protection that we already possess by virtue of our Natal Laws, unsatisfactory as is their administration. We find that our businesses must suffer for lack of the possibility of securing adequate clerical assistance from India. We find that our residential and domiciliary rights are left open ■ attack. We find that even an Indian born in this Province may be regarded (at the arbitrary whim of the immigration Officer, a "little tin Czar" as he has been called), should he have been absent, and desire to ■ enter, as a prohibited immigrant, and that immense difficulties will be placed in his way before he can apply to a Court of Law for a declaration of rights, if, indeed, that privilege ■ not actually taken away from him. We find that the issue of a certificate of residence is entirely within the discretion ■ the Minister, and that he may refuse it at his own pleasure. We find that the rights of wives and minor children to follow the domicile of their husbands and fathers are ■ longer protected. But worst of all, most important of all, most significant of all, is the racial or colour bar which the new Bill contains. Our Transvaal brethren have, with our approval and encouragement, for the last four years

fought to secure the removal of racial legislation from the Statute book of that Province. We know what they have suffered in order to procure that removal. And yet, in spite of all this, in spite of General Botha's explicit assurance to the Imperial Government, that the new Immigration Bill would completely remove the taint of racialism from the existing legislation, giving the right to those who were able to pass the education test imposed by the Bill to travel or reside freely and permanently in any part of the Union; in spite of General Smuts' equally explicit assurances to the same effect, on the occasion of the second reading ■ the Bill; we now know that not only has the Transvaal legislation not been purged of the racial taint, but that, in a worse and more subtle form, the race-bar has been actually imported into the Union legislation and that the dreadful condition of affairs that has hitherto been confined to a portion of the Union only is now to be extended throughout the entire Union. We here, in Natal, who have hitherto prided ourselves upon our equal laws relating to immigration now find these laws repealed, and an unequal Union law substituted for them. I venture to affirm that we cannot possibly tolerate this substitution. We are asked to accept a law that makes ■ impossible for even our greatest men, though they have successfully taken the Union Immigration tests, to enter one Province of the Union except upon conditions that a mongrel cur would contemptuously reject. Imagine for one moment H. H. the Aga Khan, the Hon. Prof. Gokhale, the Hon. Syed Ali Imam, (the Indian member of the Indian Government), the Right Hon. Mr. Ameer Ali, (a member of His Majesty's Privy Council), or Sir Mancherji Bhownagjee and Mr. Dada-bhai Naoroji, who have sat for metropolitan constituencies in the Imperial Parliament, being rejected from a

Province of this Union, on the sole ground that he was an Asiatic!

Can we tolerate so vile an insult? Can we betray our Transvaal brethren? Can we betray 3½ millions of our fellow countrymen in India to whom at the same time we appeal for help and sympathy?

But the poison is more subtle than this. Not only are we asked to be parties to the humiliation of our Motherland, but we are even asked to be parties to our own destruction. We are required to give our assent to the principle of racial legislation.

Gentlemen, we cannot do so! We forfeit all claim to consideration thereby, and give away our children's birthright.

Racial legislation is the enemy, and we must fight it to the death. Ruin faces us otherwise. Once we have admitted, however carefully disguised it may be, the principle of racial legislation in the future, we have opened the door to a foe that will not rest until it has ruined our businesses, broken our homes, and utterly destroyed our self-respect. Of what avail is it that the Government of India should put a stop to the importation into the Union of servile labour from India, if we, with our own hands, don the robes of slavery? How can we ever again hold our heads up? How shall we face our fellow-men, our wives, our children? We had hoped, and even been assured, that our position under Union would be far better than it was when this Province was an independent self-governing Colony. But we find on the contrary that this Union confers no benefits at all upon the Indian citizens of South Africa and that we are much worse off than ever we were before, for, in order that the Union Government may offer a pretence of just treatment to our Transvaal brethren, we, in this Province are to be penalised in our communal honour, our self-respect, and material well-being. The Imperial Government cannot, I am assured, fail to see how the Immigration Bill attacks the very foundations of the Imperial fabric. They have declined to accept a measure that will deprive Indians in the Cape Colony and in this Province of rights that they possess to-day. We respectfully urge upon them, therefore, that, in the event of this Bill being passed unpurged in the respects above referred to, His Majesty's Ministers will not hesitate to advise the Royal Veto. Otherwise, I foresee that the calamity that has befallen the Transvaal Indians will befall us too, and the effect in India of such a betrayal of Indian interests cannot be too clearly realised.

My Brethren, we are at the parting of the ways, the right hand road leads upwards to dignity, self-respect, comparative security and the esteem of our fellow colonists. The left hand road leads rapidly downwards to moral and material degradation, slavery, and extinction. Which do

you choose to-day? Will you acknowledge God or Mammon? I have no doubt of the nature of your reply and I accordingly recommend you confidently for your unanimous acceptance the resolutions that will now be put to you.

To-day is a fateful day in our history. There are 120,000 Indians in this Province many of whom, our sons and daughters, were born here and know no other home. Let us make provision for them so that in the days to come they may bless our memory, who are responsible before God for their welfare in this South African Union.

Resolutions

The meeting then passed the following resolutions:—

(1) Proposed by Mr. Abdul Caadir: "This mass meeting of British Indian residents of Natal hereby places on record its emphatic protest against the Immigrants' Restriction Bill now before the Union Parliament, in that:

"(1) It inaugurates a policy of most total exclusion of British Indians from this Province, and is thus calculated to curtail the facilities which the resident Indian population has hitherto enjoyed of importing from India, clerical and other assistance.

"(2) No definite provision has been made for recognising the residential rights of the present Indian population especially those of Indians born in this Province;

"(3) Unlike as heretofore, the issue of certificates of residence has been left by the Bill to the discretion of the Administration;

"(4) No provision seems to have been made for assisting persons declared to be prohibited by an Immigration Officer to assert their rights before a Court of Law;

"(5) The wives and minor children of the resident Indian population do not appear to be protected as heretofore;

"(6) The Bill seeks to introduce a racial or colour bar, by rendering British Indians, who may enter the Union under the Education test, liable to the Asiatic Laws as to residential rights in one Province of the Union;

"and respectfully trusts that the Union Government will introduce the necessary amendments granting relief."

Seconded by Mr. G. P. Gandhi; supported by Mr. J. R. Solomon (Tongaast.)

(2) Proposed by Mr. Ismail Gora:

"This meeting of British Indian residents of Natal declares that, in the event of the clauses imposing the disabilities described in Resolution No. 1, not being removed from the Bill, or other satisfactory amendments, those present at the meeting shall respectfully oppose the Bill with all their strength."

Seconded by Mr. R. N. Moodley (Maritzburg); supported by Mr. S. E. Mammally.

(3) Proposed by Mr. Abdulla Haji Adam:

"This meeting of British Indian residents of Natal hereby authorises the collection of a fund to effectively carry out the objects of the foregoing resolutions."

Seconded by Mr. R. B. Chetty; supported by Mr. M. M. Suliman (Uzinto.)

(4) Proposed by Mr. Parsee Rustonjee:

"This meeting of British Indian residents of Natal hereby congratulates the Transvaal Indian community upon, and cordially endorses their determination to continue the "passive resistance" struggle until the racial or colour bar referred to in resolution No. 1, is removed."

Seconded by Mr. Lutchman Panday; supported by Mr. Mahomed Cassim Coovadia.

(5) Proposed by Mr. Suliman Karwa:—

"This meeting of British Indian residents of Natal hereby authorises the chairman to forward copies of the foregoing resolutions to the Union, Imperial and Indian Governments."

Seconded by Mr. P. K. Naidoo; supported by Mr. Rooknoodeen.

To Kick Out Asiatic Traders

A Method of Retaliation

Mr. G. H. Hulett, Provincial Councillor for the North Coast, Natal, speaking at Stanger, said:—

Indian Immigration was arranged with the Indian Government. They had built up industries upon the understanding that they would have Indians to work those industries, and they had pointed out that the sudden stoppage of the Indian immigrants would jeopardise those industries. The immigration would be stopped next July by the Indian Government, and they were stopping at the request of a certain class of Indians in the Province, and that class was the trading class. He was prepared to say the Indian Government, "All right. We will not get your Indians, and further, I don't desire you to alter your policy; but these very people who have been agitating are enjoying privileges and rights in this Province which we believe are inimical to the best interests of the Province, and have been afforded the right to trade and practically monopolise the retail trade of the country districts. Although I recognise the evil, I frankly confess that I have not moved in support of any agitation against these people for the reason that, as soon as we stopped the In-

dian licences, so soon you would stop our labour. But you have begun first; you have shut the door in our face. We have the right to say who shall trade in our country, and who shall not trade." In the Immigration Bill before the Union Parliament it was laid down that the Indians in Natal shall not have access to the adjoining Provinces. They would have those people, but while they kept them they had the right to say what should be their occupation. No more licences should be issued to them, and after a given period they should be compelled to close their businesses, and their licences should not be renewed. The Indian Government could not complain that they were interfering with vested rights, for that Government had done that, for it had interfered with their vested rights. They had no quarrel with the Indian. As a labourer and cultivator they wanted him, and were prepared to pay him, but they were going to say once and for all, that the trading business should be done by the white population. He would agitate for that, and asked his audience to back him up. (Applause.)

The *Natal Mercury* expresses regret at the tone of Mr. Hulett's remarks and says:—

No doubt, the interests for which Mr. Hulett speaks will be inconvenienced by the stoppage of the system of recruiting coolies; but the fact must be recognised that the people of Natal as a whole feel no resentment towards the Indian Government on this score. On the contrary, the cessation of recruiting will, we believe, be welcomed by the majority of people in the Province, and it can hardly be doubted that the system would have been ended at the instance of the Union Government, had not the Indian authorities saved them the trouble of legislating with that object. We cannot follow the logic by which Mr. Hulett demands that Indians legally resident and legally trading in Natal shall be penalised, the extent of being arbitrarily deprived of the rights they have acquired under our laws, and despoiled of their means of livelihood, because the Indian Government, acting entirely within its rights, has said that it will not permit any more Indians to come to Natal. The decision has been welcomed by many people in the Province; but, even if the Indian Government were perpetrating a wrong, two wrongs do not make a right. Mr. Hulett speaks about "vested interests." Coloured people may possess vested rights as well as white people. In advocating the wholesale extirpation of Asiatic trading licences, in retaliation for the stoppage of labour recruiting in India, Mr. Hulett is suggesting an injustice, and throwing doubt upon his own fitness for membership of a public legislative body. This talk of re-

taliation as between one part of the Empire and another must be repugnant to all who wish for the peace and welfare of the Empire.

From the Editor's Chair

THE RACE-BAR

LAST Sunday's mass meeting of Natal Indians was significant in many respects. The Natal Indian community are clearly aroused to a sense of their danger by reason of the fatal blemishes contained in the Union Immigration Bill. Vested rights of various kinds are attacked, and, worst of all, a race-bar, which has never previously existed in this Province in regard to this type of legislation, is now to be imposed upon Indians, humiliating to their self-respect, and debasing to their national and racial consciousness. We do not see what else Natal Indians could have done than protest in the most emphatic terms against this insult to their honour and attack upon their civil rights. The Transvaal struggle threatens to extend to other parts of South Africa, and Mr. Dawad Mahomed's solemn warning to General Smuts will, we sincerely hope, not be lost upon that supple Minister. There can be no playing with the spake of racial legislation. It matters not, now that there exists a South African Union, whether the poison enters one Province or another. The whole Union is alike affected. When a cobra bites its victim in the foot, the venom courses like wild-fire through all the veins and arteries of his body, and death is not long delayed. So it is with the South African Indian community under Union. The virus of racial legislation in the Orange Free State will speedily attack the whole Union. The greater part of Holland is below the sea-level, and the country is protected from inundation by massive dikes and sea-walls. But the Hollanders know that a small opening in the sea-wall on the coast of North Holland portends disaster for every citizen in every other part of the country. Let the Indians of South Africa partake of the real Dutch courage that induces every true son of Holland to stop the breach, before the small dribble becomes a raging, roaring, destructive torrent. The times are critical, and Natal and the Cape must do their duty, in the emergency that has arisen, equally with the brave Transvaal.

FRIENDS IN PARLIAMENT

SOUTH AFRICAN Indians, in their time of utmost trouble, have reason to be grateful to Heaven for many blessings, not least of which is the knowledge that there are in Parliament to-day, God-fearing legislators who will fight steadfastly against political immorality

of any description, and especially of that type designed to inflict degradation upon the non-represented races and disinherited peoples of South Africa. Of these, one of the most prominent is Mr. Morris Alexander. Himself the scion of a persecuted race, he resents, with all the force of his nature, and with all the ability of a fine and trained intellect, all attempts at persecution of other peoples, for he knows that the man who lends himself to persecution is forging a weapon for his own destruction. Mr. Alexander's brilliant and exhaustive criticism of the Immigration Bill has called forth universal admiration, and not the least admiring or grateful of those who have watched that remarkable effort of his, on the occasion of the second reading, are the members of the Indian community. We have reason to believe that in Mr. Alexander will be found a staunch, bold, acute, and persistent vindicator of Indian rights and interests. It is not a mere coincidence that the Indian cause in South Africa has found amongst its most able and eloquent advocates, members of the Jewish race. These gentlemen, no doubt, feel that they are but performing an elementary duty themselves, but Indians will hardly be satisfied to regard the matter solely in that light. So far as Mr. Alexander is concerned, the Indians of South Africa will watch the progress of his fight against official terrorism with eager anxiety, and will silently pray that they may be crowned with complete and speedy success.

THE POLL-TAX

THE *Natal Mercury's* Parliamentary correspondent telegraphs that the Minister of Finance has introduced into the House of Assembly a Bill to exempt, as from next year, Europeans from payment of the Natal Poll-tax, retaining the tax, however, for Indians and other non-Europeans. This, if true, is in direct conflict with the statement, made to us recently on the highest authority, that, when the Poll-tax was removed, it would be removed from all alike. There is evidently something radically wrong somewhere. To exempt the most wealthy European from payment of this tax (or, for that matter, of any tax) and to impose it upon the poorest Indian is an injustice so shocking as scarcely to bear contemplation. Of course, the Natal Indian Congress have protested emphatically against this new type of racial legislation. It is impossible to submit to it. We are not sorry, if the news turn out to be true, that it will be an unmistakable indication of what the Natal Indian community may expect if it accepts the principle of the race-bar contained in the Immigration Bill. For our part, we shall consistently advise Indians liable to pay the tax, in the event of the exemption of Europeans alone, to refuse to do so and "face the music." We are more and more

convinced that "passive resistance" is the only safeguard against cruel injustice, such as this, that the Indian community has, and if it fail to adopt this simple remedy, it will well deserve every disaster that will befall it.

IDLE THREATS

We have no doubt that, if possible, some of the planters in this Province will be glad to wreak their vengeance upon the unfortunate Indian trader because of the withdrawal of facilities for the further recruitment of servile labour from India for the estates and plantations. We have equally no doubt that their desires will be completely frustrated, first, because the general public is at one with the Government of India in regard to the stoppage, and secondly, because we believe that the Indian traders will not be so foolish and so cowardly as to permit a successful attack upon their vested interests. Mr. G. H. Hulett's wild threats do not, we think, mean very much more than an explosion of bad temper and we are free to confess that our withers are unwrung by them. Mr. Hulett belongs to a firm responsible for the scandal, the facts of which were published in our last issue, whereby a number of Indian labourers were charged with refusal to perform a task fraught, in the opinion of the Magistrate, with extreme danger to life and limb. We think that, in the circumstances, the less Mr. Hulett prates of the enormities of the Government of India, and the more he investigates the peculiar workings of his own commercial conscience, the sooner will he refrain from committing himself to statements which arouse a smile upon the countenance of the thoughtful observer of things as they are. Once more the Indian community is beholden to the *Natal Mercury* for a caustic and condemnatory criticism of the wanton follies of mischievous anti-Asiatic agitators.

NO INSULT INTENDED!

THE *Natal Advertiser* is a peculiar paper. It has a pleasant knack of saying nasty things in an arrogantly superior tone, and then calmly assuring one that "no insult is intended." Our contemporary tells us that there is no room for Asiatics, even British subjects, in South Africa, solely because they are Asiatics, and then informs British Indian subjects of the Crown that they must not feel aggrieved, because "no insult is intended." The *Advertiser* seems to think that so long as you knock a man down, with a smile on your face, and an airy rejoinder, he is really foolish to express any resentment. We can only say that, for the paper to inform the Indian community that they are to be subjected to differential racial legislation as to immigration, and to add that "there is positively no insult, of any kind whatever,

meant to the Asiatic in this," is to display a mentality curiously incapable of grappling with the delicacies of a diplomatic situation, and criminally lacking in a sense of responsibility and even of public decency. We have not the vaguest hope of ever converting our contemporary to a sane view of the matter, and we accordingly deem it a waste of time to further discuss it.

Our London Letter

London, March 1,

London Honours Lord Minto

The City of London has conferred on Lord Minto the highest honour in its power to give in offering him its Freedom. It is a fitting tribute to a long and devoted service to the State, but it was Lord Minto's Indian Vice-royalty which was specially honoured. Ceremonials at the Guildhall are always picturesque, and if colour is often wanting under our northern skies, the City of London does its best to atone when it honours a guest. The Lord Mayor is resplendent in ample robes of velvet richly embroidered in gold; his Sheriffs and the Aldermen add the warmth of brilliant red, their gowns being decorated with black velvet and sable; there are the Councillors in soft, rich blue silk gowns, while the Sword-bearer, Mace-bearer, and other dignitaries add to the artistic effect of the scene. The setting of the old Hall helps the picturesqueness, for its grey walls, its stained glass windows, and its other notable features supply just the atmosphere that is required. When the honour of Freedom is conferred the Court of Common Council proceeds to business in just the ordinary way; there are two taps with the ivory hammer and a sharp call, "Order, Order!" When the claim of the recipient to the honour has been read out, he is required to take a solemn oath that he will be "good and true" to the Sovereign, and "obedient" to the Mayor; also that he will keep the King's peace and not be concerned in conspiracies, with other quaint declarations which are inherited from stormy times.

Lord Minto was warmly praised by the City Chamberlain for his tactful modernisation of the administration of India, and deserved tribute was paid to Lord Morley, who was seated close by, for his share in the reforms. When Lord Minto replied, he spoke of the chief events of the last five years, telling of disappointments as well as of hopes, and ending by an expression of confidence that the future of India might well be trusted to loyal British and Indian fellow-subjects of His Majesty. The casket, it may be added, was of gold, modelled after the style of an Indian temple, and the scroll of Freedom was beauti-

fully illuminated on vellum. Lady Minto's work on behalf of the sick and suffering in India was alluded to with sympathy by the Lord Mayor at the luncheon at the Mansion House which concluded the City's tribute.

Preparations for the Coronation

This week Westminster Abbey has been closed to the public in order that preparations may at once be taken in hand for the necessary transformation of the interior for the great Solemnity of next June. All the statues and memorials are most carefully protected so that the historic building shall not suffer in any way through the provision of thousands of seats required for the accommodation of spectators. The ceremonial observed at King Edward's Coronation will be followed, with certain additions and alterations. The King and the Queen have already visited the Abbey and are taking the keenest interest in all the details. They are determined to put the desires of their people before personal considerations, and one can hardly read the long and exacting programme, as already arranged, without realising that it will entail no small amount of fatigue upon the two most closely concerned. There are to be three State processions through London, and a fourth in semi-State when Their Majesties go to the Crystal Palace to open the great Festival of Empire Pageant and Exhibition. This is in addition to public and private hospitality, reviews, and State functions, and the celebrations in the Metropolis are to be followed by State visits to Wales, Ireland, and Scotland. It seems as though Their Majesties will only just get breathing time in their Highland home before they will have to start for India. How deeply that visit is impressing their minds may be gathered from His Majesty's reply to the addresses of the Convocations of Canterbury and York yesterday. That reply also showed the high ideals which His Majesty has set before him as Monarch and his interest in all his subjects. For that reason I append a part of his reply:—

"I look forward to visiting with the Queen, after our Coronation at Westminster, the other part of the United Kingdom, to receive in person the welcome which, I am assured, awaits us, and I hope that these visits and our journey later to India may serve as testimony of my affectionate regard for all my peoples near and far, and may associate them all with the venerable and living glories of the British Monarchy under whose shelter freedom has dwelt so long with law and peace.

"You may count upon my assistance in the labours of the Church to purify and ennoble the public and private life of the nation and to seek the consolations of Christian truth in their simplicity and perfection.

"I know that the Church is turning her mind with a vivifying energy to the problems of poverty and destitution to which you particularly refer, and that her hands are extended in Christian comradeship to all good men of every creed or party who are striving to raise the standards of health and morals, and to make our country a home for all its people."

— ONSERVER.

Union Parliament

[Unless otherwise stated, the selections taken are from Renter's telegrams]

Poll-Tax

The Parliamentary correspondent of the *Natal Mercury* says that Mr. Hull gave notice on Tuesday of the introduction of a Bill to remove the poll-tax from Europeans in Natal. This will only come into effect next year, the Ministry, as it is stated, having refused a representation that the tax on white adults in Natal should be suspended administratively, and its collection is to be enforced for the present year. A good deal of attention has been aroused by the terms of the Treasury Bill, which implies that the poll-tax is to be retained on natives and Asiatics in the Province, and, having regard to the history of the tax and the circumstances attending its introduction, a disposition is incipient to speculate regarding what may be the reception of the Bill by the Imperial authorities. A great deal of the Ministry's incentive to adopt this action undoubtedly springs, however, from the criticism of the Opposition upon an obnoxious impost, and this, it will be remembered, was initiated by Mr. H. M. Meyler, the member for Weenen.

Planters and Labour

Mr. Sampson (Commissioner Street, Johannesburg) asked the Minister of Native Affairs, whether there was any truth in the statements in the Press to the effect that the planters of Natal were pressing the Government to close portions of Zululand to recruiting for the mines, or, alternatively, to recruit natives north of latitude 22; and whether a small batch of boys whose physique was unsuited to the rigours of mine work on the high veld had been sent down to Natal to work, as an experiment; and whether, in view of the decision of the House to exclude Asiatics in the interests of the white race, and the refusal of the Government to amend the conditions of coolie labour in Natal in the direction of making them more acceptable to the Indian Government, he considered it in the best interests of the country that Government should extend the system of importing into the Union helpless human machines, who were less intelligent, less industrious, and less civilised than the Asiatics under the system which is nearest the

approach to slavery that England permits within her Dominions?

The Minister replied that representations had been made by the sugar planters on the Zululand coast, asking that certain magisterial districts be closed to labour agents recruiting for the Rand mines, in view of the scarcity of labour. Government had been unable to accede to this request. Application had been received from one Zululand planter to be allowed to introduce 20 labourers for farming work. This application had been granted, as it was felt that the class of work would be more suitable to these natives than work on the mines. In regard to the second part, he knew of no other cases than those referred to. As regards the third part of the question, he would be very pleased to reply to the hon. member if he would simplify the question, but at present it was full of rhetorical and inaccurate statements. He could not reply to it.

A Distinguished Indian

The Late Hon. Subrahmaniam

A correspondent of the *Methodist Recorder* writes:—

A cable message from Madras announces the death of the Honourable N. Subrahmaniam, Dewan Bahadur, Administrator-General of that city and the Southern Presidency. He took the degree of Bachelor of Arts in the Madras University; taught in the Mission High School in Royapettah, found his way to London, where he qualified in law and was admitted to the Bar. Returning to India, he built up a large legal practice, came to be recognised in the social and public life of the Presidency as the leading Indian Christian. He was appointed a Judge of the Small Cause Court of Madras, and on his resignation of that office was appointed Administrator-General for the Presidency, a position which he filled up to the time of his death. He was elected a Fellow of the University of Madras, received from the Government the title of Dewan Bahadur, and was appointed under Lord Morley's Indian Bill the first representative of the Indian Christian Community of the Southern Presidency on the enlarged Legislative Council.

Mr. Subrahmaniam became, as wealth is counted in the Indian Christian Church, a wealthy man, and he was a generous man. Some ten years ago he spent a large sum of money in endowing Scholarships in the Madras Medical College for Protestant Christian students. His home was a beautiful place, and often provided a delightful meeting-place for Missionary and Hindu students, who found in Mr. Subrahmaniam a wise and constant friend.

The Immigration Bill

Further Comments

"Cape Times"

The day following the second reading of the Immigration Bill, the *Cape Times* remarked:—

Why not be honest, cried Mr. Christa Botha in effect yesterday? Why not, if you really intend to keep out Asiatics, say so definitely and make provision accordingly in your Bill? And Mr. Botha insisted that, if the Bill goes through, there must be such an amendment as would effectually bar even the half-dozen educated Asiatics, whose entry into the Union is contemplated by General Smuts, from setting foot in the Free State. If Mr. Botha and those who think with him on this subject, would read the chapter on the position of Indians in the Empire in Mr. Valentine Chirol's admirable work on "Indian Unrest," they might be more ready to recognise that the matter is not so simple, unless we are set out with the assumption that British South Africa is to share only in the privileges of partnership in the British Empire, and not to participate in its difficulties or disadvantages. "I think," said one of the most moderate and distinguished members of the Viceroy's Council (Mr. Gokhale), during the debate on the resolution for the prohibition of Indian indentured labour for Natal—"I am stating the plain truth when I say that no single question of our time has evoked more bitter feelings throughout India—feelings in the presence of which the best friends of British rule have remain helpless—than the continued ill-treatment of Indians in South Africa." And Mr. Chirol himself, whose competence to pronounce a sane and well-informed opinion on the subject is beyond all dispute, declares that "the whole question is one that cannot be allowed to drag on indefinitely without grave danger to the Empire." Surely unless we in British South Africa are prepared to say that we don't care a snook's head for the Empire, then in the presence of grave warning of this kind there must and ought to be a serious endeavour to consult Indian sensibilities as far as possible: so long as it is rather our Western way of attaining our object than the object itself which is likely to be endangered by this conciliatory attitude.

British Freedom

It is the absence of any effective and certain remedy for injustice (says the *Cape Argus*) that is responsible for the considerable amount of feeling that the Bill has aroused, even among those who are entirely in sympathy with the policy of the Government and who realise the importance of getting the whole question settled from the Imperial point of view. General Smuts will do well to

remember that distrust of the authorities is one of the most curious peculiarities of the English people, and it arises naturally from the fact, as Bagehot has pointed out, that British freedom was the result of centuries of resistance to the executive Government. And therefore it should be the earnest endeavour of the Minister at the committee stage to introduce into the measure all the safeguards that are practicable without destroying the efficiency of the measure in regard to its principal object.

Ignorance

The *Times of Natal* in a leading article, says:

"The Transvaal Asiatic Restriction Act has proved unworkable owing to the facilities which the Law Courts afford for enabling Asiatic passive resisters and others to take recourse to the right of appeal, and, if not actually nullifying the Act, at least considerably hampering its operation."

[This is the first we have heard of the Transvaal Asiatic "Restriction" Act! It is certainly inconvenient (for those desirous of depriving people of their rights) that the subjects of tyranny should be able to appeal to Courts of Justice!—Ed. I.O.]

"Witness"

The *Natal Witness* thus commences a leading article:—"When the Botha Ministry first came into power in the Transvaal one of the main planks of its platform was the restriction of Indian immigration, and indeed it openly professed the intention of reducing the number of Asiatics resident in the State as far as it was possible to do so. The finger print system was enforced to its extreme limit, licences were persistently refused to Indians, even when they had traded for years in the country and had acquired their own establishments at a considerable expenditure.

Many held the opinion that the policy was carried beyond the limits of strict justice, and several of the Transvaal Judges declared that the law they had to administer worked harshly and unfairly in many instances. Still the Government adhered to its determination, and when its members sought election to the Union Parliament, they proclaimed their intention of making the Transvaal legislation applicable to the whole Dominion. A marked change, however, is now apparent in the line taken by the Union Cabinet."

Then follows a lot about the ruin of the Natal sugar planters, an open door for Asiatic traders, etc. About the Bill itself our contemporary says:—

The law has been introduced without any declaration of the immigration policy of the Government, and if it is passed in its present form, the whole question will be at the mercy of the Government. It is impossible that the enormous and arbitrary powers provided in the Bill can be sanctioned by

a Parliament which is supposed to represent the people and protect their liberties, and if an obedient majority in the Assembly is persuaded to forget their duty to such an extent, we must appeal to the Senate for redress. There are other and equally effective methods of achieving the object in view, without such a flagrant violation of the fundamental principles of liberty.

A Lie

"Every official in touch with immigration departments has known how a half-dozen forged permits were used to smuggle whole companies of Asiatics from Durban across the Transvaal border."

[The *South African News*, which makes this statement in a leading article, ought to know that it is an untruth.—Ed. I.O.]

The Indian Trader and His Uses

While the prices of commodities continue to range high and salaries do not increase proportionately, it must be expected (says the *Times of Natal*) that the poorer portions of the community, at any rate, will seek their goods in the cheapest market. The fact is plain enough that the deficiency is supplied by the Arab storekeeper, and although, like the European storekeeper whom they seek to displace, we agree that their presence in our midst is wholly undesirable, yet they will undoubtedly be a factor in our local commerce so long as the European storekeepers fail to meet the demand for cheaper articles of clothing and diet. While the poor white can obtain clothes at one-third the price of the tailor-made article, and food at little more than half the price, he is not likely to be over-scrupulous as to whether the food he purchases is adulterated or not. His necessity knows no law excepting the law of supplying Nature's demands, and he appreciates only what can be secured with the least possible loss of wealth to himself. Thus the Arab trader is assisted in ousting the European. The recent case of alleged adulteration of coffee shows how the cheap food supply is accomplished, and how the purchaser at these stores is liable to be imposed upon. The remedy seems to lie with the European traders rather than the Government, for if the former bestirred themselves to attract the trade, the loss of which they deplore, by instituting lines of cheaper goods, commensurate with the pockets of the poor, there would soon be little use for the Arab trader, and his undesirable presence amongst us would dwindle and eventually disappear.

[NOTE: Our contemporary has most unfairly omitted to mention that the Indian trader, charged with selling adulterated coffee, was discharged on

the ground that he was an innocent seller of the article in exactly the same condition as he bought it from the original European seller, and that there were European retailers, too, who sold the identical article.—Ed. I.O.]

Mrs. Sodha's Case

Leave Granted to Appeal

Capetown, March 30th.—The Appeal Court this morning heard an application for leave to appeal against the decision of the Transvaal Provincial Court in the matter of *Ram-bhadrat Ratanshi Sodha v. Rex*. The applicant stated that her husband was allowed to enter the Transvaal some time ago, and remain there. On December 30th, she came out to join him, but, as she failed to pass the education test, she was arrested and charged with contravening Act 15 of 1907, and sentenced to a fine of £10 and one month's imprisonment.

An appeal to the Provincial Court was dismissed, but the sentence was altered to that of £10 fine, or one month's imprisonment. Against this decision it was now desired to appeal.

The Court granted special leave to appeal, the record to be transmitted to the Registrar before April 17th, so that the case could be heard at Bloemfontein on April 24th; in the meantime the sentence to be suspended.

Mrs. Besant on the S. African Question

At a recent meeting in Madras, Mrs. Besant said that in South Africa, England rashly and foolishly gave liberty to hands unworthy to clasp her. Indians were there being trampled upon mercilessly, colour was being made a bar, and the most disgraceful conditions were imposed upon them. Now in South Africa, they were going to have a Government like that of Australia. In Australia they had a law shutting out Asiatics, but imposing upon them the ridiculous condition of the passing of a certain standard examination in some language they did not know. She cited the instance of an Indian prince who while he was there was not allowed to land in Australia because he had not passed the fixed standard in modern Greek. Australia had pursued her iniquitous policy, and the conditions in South Africa would not very much improve if the policy is changed to that of Australia. It was by force that a few millions in a small continent should shut out the whole Asiatic world. Such pretensions could not last. Their hands were not fit to wield self-government.

Stoppage of Indenture

Indian Press Comments

"Muhammadan"

We "*Muhammadan*" beg to express our sincere satisfaction in the attitude which His Excellency Lord Hardinge has adopted and the measure he has proposed in this most aggravating question. . . . India began to feel that India and its affairs were receiving only a secondary consideration in England, and that whatever Indians wanted as justice and fair dealing was not being shared out to them in common with other subjects of his Imperial Majesty the King. India was beginning to think that by the South African question it was being taught a lesson which it could not easily forget. . . . We feel extremely grateful to the Government and the Viceroy who have so soon adopted a policy which is regarded throughout India as satisfactory.

"Empire"

The Government's action is, of course, the natural and logical result of the supine and callous attitude persisted in by the Natal Government, and there is room for sincere satisfaction in the thought to us in India that the good people of Natal will now very soon be compelled to realise the value of the labour that has practically built up their industrial prosperity when they find that they cannot lure it back to their fields and workshops unless they make a drastic change in their policy. The Indian Government are indeed to be congratulated on the step they have taken, showing thereby that they are not prepared to countenance the humiliating and un-British treatment of Indians in any British Colony and even enter, however unwillingly, upon a course of retaliation against those whose hearts, so far as imperial interests are concerned, can only be reached through their pockets.

"Bengalee"

The prodigious consideration the planters have shown for the protection of their own interest would be worthy of respect had the same planters ever manifested the slightest inclination to safeguard the rights of Indians who had acquired a domicile in Natal. They did nothing of the sort. They were put upon the clearest notice in March last that the Government of India was taking powers to stop indentured emigration. They knew the grounds urged for taking this step. They were aware that the powers taken under the Natal Emigration Act were liable to be put in force at the discretion of the Government of India. They appeared to treat the matter as of no moment, and indeed they adumbrated counter proposals for stopping Indian immi-

gration into Natal. That being so, it does not become them to come forward now, after the Government of India has acted in pursuance of its own declared policy, and say that that Government should show any deference to Natal's wishes. If Natal is inclined to trifle with its industrial interests that is its own matter, but it cannot trifle with the Government of India, and with public opinion in India, and the sooner Natalians are made to understand this the better.

The Government would have been perfectly justified in embarking upon this policy, even if there was no material gain to hope for. In permitting indentured emigration to Natal the Government of India have undoubtedly been rendering a friendly service to South Africa. The only return which the people and the Government of South Africa have made for this friendly act is to have systematically ill-treated the subjects of the Indian Government. As regards the policy of retaliation it would stand supremely justified merely as the assertion of an undoubted right. Even if South Africa will not be brought to her senses and will persist in the mischievous, shortsighted and supremely unjustifiable course it has so long followed, regardless of inevitable consequences, the Government of India will still have the satisfaction that they have done what they could to safeguard the interests of the people committed to their care. They would, indeed, be justified, from this point of view, in going even further—in adopting a law in this country in regard to the citizens of South Africa similar to what South Africa has enacted in regard to their subjects.

"Wednesday Review"

The fact that such a step had to be taken is evidence of the unwillingness of the Colonials to subordinate their local prejudices to the larger interests of the empire and that behind the thin veneer of patriotism and loyalty the empire they so glibly talk about, lies the sordid selfishness of their own individual advancement, is the opinion of the *Wednesday Review*. Natal perhaps did not realise when the Act was passed last year that the Government of India would do something more than threaten; and she must now feel in what a pitiable condition she has placed herself. Whether the prohibition of emigration to Natal will have any effect in removing the grievances of Indians in South Africa and especially in the Transvaal is another question.

The curse of Cain is upon them (the South African colonists) and will never be removed until they discover means whereby to treat their fellow-British subjects from India in a more humane and sympathetic manner. — *Bombay Gazette*

The Deportations

Portugal's Action Condemned

By a Portuguese Journal

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

We have received the following translations from the *Reforma* (Lisbon) of the 9th January last —

For a glaring piece of documentary evidence as to what British and Portuguese South Africa are, look at this edifying story, told in *The Outlook* by Mr. David Ernest.

[Here follow a full Portuguese translation of the letter dated 17 Boulevard-street, E.C., 29th November 1910, by David Ernest to *The Outlook* (published by that paper early in December), and a quarter-page caricature representing a burly Transvaal mine-owner kicking a diminutive Indian in a turban, with a ferocious-looking Portuguese official, booted and spurred, co-operating by scourging the Indian with a sjambok. The picture bears a legend which may be translated: "Kicking a man when he is down."]

In the same issue of the *Reforma*, we find the following amongst its "Notes and Facts":—

Senhor Freire d'Andrade (Governor of Mozambique) has been to London to co-operate against the peril of sleeping sickness which threatens to spread in Zambesia and Lourenço Marques. While there, he stated that the relations between Portugal and the Transvaal were very good and that there was no difficulty whatever in connection with the recruiting of natives for the Rand mines. Do our readers remember what this gentleman himself said in Lisbon? If we are not mistaken, Senhor Freire d'Andrade bewailed the fate of the emigrants who returned home to Mozambique demoralised, with nothing to show for the wages of their toil in the mines but a lot of unsaleable goods. He said more than this: he asserted that the recruiting of the negroes for the Rand was ruining the agriculture of the Province, and deplored the exodus in question. But in London he gave his word for it that there was no difficulty whatever respecting the recruiting for the Rand!

From what we heard from him in Lisbon it appeared to us that our duty was energetically to oppose that accursed migration; but from what now reaches us from London it seems that all the lamentations of the Governor of Mozambique on Portuguese soil were mere pious affirmations, intended for the consumption of our national anti-slavery friends; vows which outside of Lisbon no longer justified their own existence.

In a word, Senhor Freire d'Andrade talks to his English audiences of facilities for labour; to his Portuguese he condemns these very facilities.

Here we have declarations of fact to suit all palates. In one thing we firmly believe; in the good fellowship existing between Portugal and the Transvaal. This is more than obvious; for proof of it we have only to read the letter we have published from David Ernest about the deportation of Indians. From the way in which, in this hateful case, the noble action of the Transvaal was backed up in Mozambique, we can quite believe the latter studiously ready to execute every whim of the Transvaal. And as to the labourers of the Rand, what is there now that we do not know, from first to last?

Well might Montesquieu say: Man is but a product of his environment!

From the *Reforma*, of the 16th January we find the following regarding the deportations from the Transvaal:

In the letter we published (last week) from David Ernest, the reader will have gathered how our Mozambique Government has identified itself with the work of cruel persecution, so unspeakably repulsive, done by its neighbour the Transvaal. This is our characteristic vice. We do not try to second the English in their splendid work of colonisation; but let an abuse crop up on their side and there is no one quite so nimble as we in playing "their dirty game for them." The Government of Mozambique has joined hands with its Transvaal colleague in a deed which all the world will execrate as evil and atrocious in this age of free commerce.

We have nothing to do with the barbarous treatment or the outrageous measures of the English in South Africa. Great Britain has in London its own humanitarians who are well able to deal with this aspect of their South African brethren and the inhumane manner in which they put it into practice; but with the Government of our own East Africa the case is different.

What sort of hospitality was this? What a reception for the poor victims of a barbarous expulsion, as narrated by David Ernest! Are the traditions of open-handed hospitality, so dear to our Portuguese people, thus to be transformed, with a connivance that stains us? What has been done in South Africa to the Transvaal natives of Indian race, with the actual complicity of the Portuguese authorities on the spot, demands an explanation as urgently as any sick man can demand his restoration to health.

At the recollection of this masterpiece of complicity, of this attack upon the rights of man, the wail of Senhor Freire d'Andrade over the fate of the returned emigrants from the Rand, and the tricks by which the Transvaal traders plant worthless goods upon them, robbing them of all that the poor wretches have earned in the mines; at the recollection of all these things said by him, we are lost in amazement. We do not understand how the same Portuguese spirit

of compassion can give such divergent results, according to the time of day. Yesterday, his severity towards a number of luckless exiles; to-day his grief over those defrauded labourers of his.

One explanation suggests itself. Has the Governor of Mozambique developed an excess of sensibility through exposure to the winds of an exaggerated and absurd humanitarianism which have recently been blowing over us? May not the Governor have been trying in this way to curry favour with elements for the moment powerful? But this cannot be. Senhor Freire d'Andrade has his own true worth and must assuredly be confident that he can do good work for his country. There is no one more competent than he for the post in which the Republic has retained him. We look on him as indispensable, and that noble mind of his, which Antonio Gomes recognised and ranked with that of Eduardo Costa and of Paiva Couceiro, must be conscious of this.

It grieves us to be unable to harmonize such a discord of sentiments: why did the lot of the Transvaal Indians not move him to compassion? And how is it that now, and now only, the woes of the Transvaal mining labourers have touched him? Why did he sorrow over them here in Lisbon, and remain unmoved by them when in London? What is the reason? *Aliter tempi, aliter penitus?* Perhaps so.

But if this is so, the Governor of Mozambique deceives himself as to his own personal worth, his indispensableness for his post. Let us hope it is not so—it would be lamentable to see a man of his talents and good qualities sink into opportunism, or stand at the mercy of every wind that blows, like some cripple who requires to be helped along. No; we cannot believe that if Senhor Freire d'Andrade is the same person who as Governor of Mozambique made himself responsible for the treatment meted out to the Indians, he has reversed his policy merely to gain the plaudits of the national anti-slavery party. But it is for us to discover where that responsibility rests and to come down upon it heavily; for persecution and maltreatment can never be justified, and these too without compensating advantages of any kind.

[The caricature following this article bears the motto: "Fickle as the wind," and represents John Bull gazing with a puzzled expression at Senhor Freire d'Andrade, who is waving in his right hand a paper with the words "London—Yes" on it, and hiding behind his back a similar paper marked "Lisbon—No," at which a Portuguese peasant is staring in equal bewilderment.]

See the obedient sphere by bravery's simple gravitation drawn.—LOWELL.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Monday.

A Chinese storekeeper named Ah Koon was charged at Krugersdorp with failing to produce his registration certificate. He pleaded guilty, adding in the most indifferent of tones, "I have burnt it up." He was ordered to register within eight days and was released.

The lighting of a portion of the Boxburg Asiatic Bazaar and Native Location is to be carried out at a cost of not exceeding £600, says the *E. R. Express*.

Tuesday

Mr. Sundarjee Ranchhod was released yesterday, and immediately re-arrested. His case has been remanded to the 13th prox.

At Volksrust Messrs. Ho Long and Hong Kong have been sentenced to six weeks, and Mr. Luk Nan to three months, imprisonment. Mr. Easton's case was remanded until the 21st prox.

Mr. Ali Akoojee has sent to the Farm two pairs of trousers.

The following telegram has been sent by the Transvaal Indian leaders to the Cape leaders:—

"Transvaal Indians will never accept colour bar Union Bill. Our fight was for principle and will continue till victory is ours. Urge Cape brethren strongly oppose racial insult, join hands Transvaal passive resisters."

Messrs. Meraman and Visram were discharged on Saturday and Mr. Sunderji on Monday. Now there are only five Indian passive resisters at Diepkloof and about fifteen Chinese. The Indian resisters include Mr. Royeppen and the Chinese include Mr. Quinn.

The Klerksdorp Indians are threatened with utter ruin. Klerksdorp is supposed to be a gold area. No coloured people, according to the new Gold Law, are supposed to hold or occupy a "right," whatever the word may mean. Anyhow, the Public Prosecutor, instigated by the Chamber of Commerce, has given notices to the European owners of the stands occupied by Indians, that such occupation is illegal and that the Europeans are contravening the law. The owners have, therefore, notified the Indian tenants that they must vacate the stands in question. The Indians are taking action, and interesting developments may be expected. It remains to be seen whether the Imperial Government will allow such bare-faced confiscation of Indian rights. It is said that the laws are enacted to protect people,

but evidently, in South Africa, they are enacted ■ persecute Asiatics.

I have heard it on good authority that General Smuts is reported to have said that he might grant legal equality to stop passive resistance, but he will never be satisfied until he has driven every Indian out of South Africa. Does he wish to commence with Klerksdorp? He will a on have the opportunity of giving the answer.

Mr. Gandhi left on Saturday last for the Cape.

Poll-Tax Bill

Congress Action

The Natal Indian Congress, on the 29th ulto., sent the following telegram to Mr. H. C. Hull, Minister of Finance, on the subject of the Poll-tax Bill just introduced into the Union Assembly:—

"Committee Congress informed Minister has introduced Bill exempting from next year Europeans only from necessity payment poll-tax. If information correct, Committee Congress strongly, respectfully protests differential racial legislation. So long taxation general, even though it bore heavily upon poverty-stricken Indians, they were recommended pay; but if taxation in future differential, Committee Congress will be reluctantly compelled advise members Indian community refuse pay tax. Committee Congress respectfully urge Minister remove tax altogether or retain it for all alike."

The following reply to a similar telegram addressed to the Natal members, dated the 30th ulto., has been received from the Minister of Commerce:—

"30th March. I beg to acknowledge your wire of even date relative to poll-tax. Matter is receiving attention of Government."

Passive Resistance Scores

The Parliamentary correspondent of the *Natal Mercury*, telegraphs from Capetown on Thursday night as follows:—

The Indian community of Natal may be reassured. The Government have been considering the various issues involved in the proposal which the treasurer announced last Monday for exempting Europeans from the Poll-tax next year, while retaining it on Asiatics and Natives, and the outcome will probably be that the Bill will be amended. Each Natal member of the Assembly received a telegram this morning from the Natal Indian Congress, to the following effect:

[Here follows the telegram reproduced above.—Ed. I.O.]

There has evidently been something going on in reference to this matter, for Mr. Gandhi and Mr. L. W. Ritch

are still in Capetown, and Mr. Hull this afternoon postponed the introduction of the Bill from to-day, for which it had been set down, until to-morrow. A new phase of the Asiatic passive resistance movement—especially if it were transferred from the Transvaal to Natal—would not be especially welcomed at this particular moment, and the probability is that the withdrawal of the Bill will be announced to-morrow.

It has been decided that Parliament will meet in February, and, in order to give effect to the Ministry's promise that the Natal poll-tax shall come to an end after the present year, powers will probably be taken from Parliament to extend the date at which the tax is legally due from February, in the case of Europeans and Indians, and May as regards natives, until June. This will give the Government an opportunity of introducing their proposals in respect ■ the equalisation of taxation throughout the Union, and it is next year, therefore, that the income-tax scheme may be expected to be announced. One development following from the position of the Natal Asiatics in the matter is being discussed—in the possibility of renewing the proposal which was receiving attention in Natal three years ago of fixing the minimum income-tax payable by any male adult, white or coloured, ■ £1, and so securing the effect of the poll-tax without class differentiation.

Racial Inequality

General Smuts' Amendments

We had hoped, this week, to reproduce in our columns some further important correspondence between Mr. Gandhi and General Smuts prior to the former's departure for Capetown last Saturday, but unavoidable pressure on our space at the last moment has prevented its publication. We hope, however, to print the correspondence in our next issue. Meanwhile, Mr. Gandhi had an interview with General Smuts last Monday, and we understand that he was again received by General Smuts yesterday, but was unaware of the result of the interviews.

General Smuts and Mr. Alexander have tabled a number of important amendments to the Immigration Bill, the Committee stage of which will not be taken for some days yet. General Smuts' amendments purpose to exempt from the operation of the measure, subject to the provisions of section 7, all persons born in any part of the South African Union, all persons domiciled or lawfully resident within the Union, unless they fall within paragraph (c), (d), (e), (f), or (g), of the prohibition clause, and any person who is proved to the satisfaction of the Immigration officer to be the wife or child under the age of 16

years of any future immigrant or any domiciled or lawfully resident person, provided these do not fall within the aforesaid paragraphs. There are one or two minor amendments, and the following new clause, No. 28:—

"Anything to the contrary notwithstanding in Act No. 36 of 1908 of the Transvaal, a person who, by complying with the conditions described in paragraph (a) of section 4 of this Act, has been permitted to enter the Union, shall not be deemed to be subject to registration under the provisions of the said Act of the Transvaal."

The principal objections to these amendments are

(i) that the nature of the evidence of relationship of wives and children to new immigrants or domiciled or lawfully resident persons, required to satisfy the immigration officer, is undefined, and birth and marriage certificates for Indians are ordinarily not procurable;

(ii) "domicile" and "lawful residence" are not defined;

(iii) no provision is made for the compulsory issue of domicile certificates or certificates of lawful residence to those entitled to them, and who desire temporarily ■ leave the Union or to travel within the Union;

(iv) the new clause places future immigrants (educated Indians) to the Transvaal in a position inferior to that occupied by present lawful residents;

(v) the new clause imports into the Union legislation a racial-bar by implication, in that new Indian immigrants into the Union will be debarred from entry into a Province of the Union (the Orange Free State) by virtue of the Asiatic Exclusion Law (Chapter 33) in force there. General Smuts' proposals are therefore quite unsatisfactory, not only to the Transvaal, but to Indians throughout South Africa.

In contrast with the recent scandalous prosecutions of Indian poll-tax defaulters at Stanger a coloured man, earning 25s. a week, was brought before the Magistrate at Maritzburg for failing to pay his poll-tax. He said he had a debt to pay off, and could not afford the tax. The Magistrate allowed him a month in which to pay.

Contents

	Page.
Protest against Class Legislation ...	125
To Kick out Asiatic Trade ...	126
From the Editor's Chair ...	127
Our London Letter ...	128
Union Parliament ...	129
A Distinguished Indian ...	129
The Immigration Bill ...	129
The Indian Trader and his Uses ...	130
Mr. Bevan on the S. African Question ...	130
Stoppage of Indenture ...	131
The Deportations ...	131
Transvaal Notes ...	132
Poll-Tax Bill ...	133
Racial Inequality ...	133

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PENTOKOTA

Will sail on or about the 20 APRIL

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

ધા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પેન્ટોકોટા" દન ૩૫૦૦.

કુપણી જગ જાહેર વખણાએલ લાઇનની ગંજવર અને કાપ ચાલતી આગ
બોટ જાહેર તા. ૨૦ એપ્રિલ ના રોજ ઉપરશે. તે દિવસે કાંઝીવાર અને મોખાસા
બંદર કરી મુખ્ય જશે.

મજબૂર લાઇનની આગબોટમાં કે પાસેજરો સારુ ટિપલા ફાલકાઓમાં
મણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને
ઇન્ડિયા સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અચારી ખાસ
સલામત છે કે આવી કુલ મુલતની સુસાધીનો અમુલ્ય તક મુખ્યવરો
નહી.

૧૨૨૬ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે વખર પોરાકાની રીટરન ટિકીટ
કની મજ સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી તુરત કંપની
ની ટિકીટ કલવી લેવી.

કે પેસેજરો માટે સમગ્રી તરફની સગવડ છે. સારા ઓરીસરો હોવાથી
કાપણ તરફની અડમણ આવશે નહીં.

હવે પછીથી કુપણી લાઇનની આગબોટ અનેથી હર માસે ઉપરશે.

વખરે ખબર માટે મેસરસ એમ. સી. આંગલીયાની કું. ઉલ્ક, પાર્થન
સ્ટીટ, અચર અમારે ત્યાં જવે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો

ડાયલ્યુ ડન અને કુંપની.

કોમરશીયલ રોક, ડરબન

GOVERNMENT NOTICE

Registration of Births and Deaths

NOTICE IS HEREBY GIVEN that all persons other than NATIVES, and INDIAN IMMIGRANTS as defined in Section 118 of Law No. 25, 1891 (Natal), are required to comply with the provisions of Law No. 16, 1867, and Act No. 17, 1894 (Natal), as to the Registration of Births and Deaths in their households, and that non-compliance with the law will involve those responsible in the penalties provided in the above mentioned laws.

BIRTHS AND DEATHS should be registered at the office of the Magistrate for the Division in which they occur, between the hours of 9 a.m. and 4 p.m.

જન્મ મરણની નોંધ

નેટીવો નહીં એવા અને નાતાલના ૧૮૬૧ ના ૨૫ મા કાયદાની ૧૧૮ થી કલમની વ્યાખ્યા પ્રમાણે હિંદી ગીરમીટીયા નથી તેવા બધા માણસોને ખબર આપવામાં આવે છે કે ૧૮૬૭ ના ૧૬ મા કાયદા મુજબ તથા નાતાલના ૧૮૬૪ ના ૧૭ મા કાયદા મુજબ પોતાના કુટુંબમાં જન્મ કે મરણનો ખતાર અને તેની નોંધ કરાવવી જોઈશે. જે આ જ કાયદા મુજબ વરતવામાં મફત કરશે તેમજ કાયદામાં જણાવેલી સજા કરી શકાશે.

પોતે જે વિભાગમાં રહેતા હોય તે વિભાગના માજીસ્ટ્રેટની ઓફીસમાં ફિલસતા ૬ થી ૪ કલાક સુધીમાં પોતાને ત્યાં થયેલા જન્મ અને મરણ નોંધાવી શકાશે.

I am a

BUYER

OF

LEAF TOBACCO

FOR CASH

Samples and Quotations to
JAMES HENDERSON SIMPSON,
Hulston's Buildings,
BOX 653, Smith Street, DURBAN.

PHONE 1630. TELEGRAMS: "PRODUCE."

કું રોકડેથી તમાકુ ખરીદું છું.

વેચનારાએ ભાવ અને સેમ્પલ સાથે

જેમ્સ હેન્ડરસન સિમ્પસન

હુલસ્ટન બીલ્ડિંગ, સ્મિથ સ્ટ્રીટ ડરબન

સંપર્ક અથવા મળવું.

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated
BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	25	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA,
ENGLAND and INDIA:

s.	d.
Yearly ...	17 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૯.

ફ્રીડમ, રાનીવાર, તારીખ ૧ જી એપ્રિલ, ૧૯૧૧.

અંક ૧૩.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧ જી એપ્રિલથી, તા. ૭
એપ્રિલ સુધી ૪૦ સં. ૧૯૧૧.
હિંદુ-ચૈત્ર સુદ ૨ થી ચૈત્ર સુદ ૭ સુધી,
સંવત ૧૯૬૭.
મુસલમાન-તા. ૧ રબીઉલઆખરથી
તા. ૭ રબીઉલઆખર સુધી ૧૩૨૬ હી.

વાર.	તા. ખ્રીસ્તી	હિંદુ તીથી.	મુસલ. તા.	પારસી રોજ.
શનીવાર.	૧	સુદ ૨	૧	૨૧
રવીવાર.	૨	" ૩	૨	૨૨
સોમવાર.	૩	" ૪	૩	૨૩
મંગળવાર.	૪	" ૫	૪	૨૪
બુધવાર.	૫	" ૬	૫	૨૫
ગુરવાર.	૬	" ૭	૬	૨૬
શુક્રવાર.	૭	" ૮	૭	૨૭

અનુક્રમણિકા.

નવું ખીલ	૧૯૧
એલાન્સપરમ	૧૯૧
ઉપરીયલ કેન્ટ્રલસમાં	૧૯૨
નાતાલની માસ મીટીંગ	૧૯૩-૪-૫-૬
કોલોનીઅલ-એસ્ટેટ હોટીલ પીટીસન	૧૯૭
નવા ખીલ સામે કેપ્ટન પીટીસન	૧૯૮
ખીલપર છેલ્લી ટીમેટ	૧૯૮
પોલ ટેકસ અને હોટી	૧૯૯
સત્યાગ્રહની અસરનો મુશ્કેલ	૧૯૯
જનરલ સ્મટસપર 'ટરસવાલ હીડર'	૧૯૯
હોટીને હાંકી કાઢવાના વિચારો	૨૦૦
નવા ખીલના મુદ્દાઓ અને તેનું પોઠણ	૨૦૧
ચર્યાપત્રીઓને જવાબ	૨૦૧
નાદારી કોર્ટની નોટીસો વિશે	૨૦૨
આજી વરતમાન	૨૦૨
જનમ મરણની નોંધ વિશે	૨૦૨
તાર સમાચાર	૨૦૩
હાડન કમીટી અને રેલ્વે સેક્રેટરી	૨૦૪
રૂઝમેસની આવલ	૨૦૪
વિલાસતમાં મી. સીથને માન	૨૦૫
ચીના સત્યાગ્રહીઓ	૨૦૬
શાકડ બળર બાલ	૨૦૬

સી પોસ્ટ કમિસીલે ત્યાંના કાનારાપર
લોકો નાવા જાય તે સંબંધમાં એવો
ખામ-લો લખ્યો છે કે ગોરા સિવાય કોઈ
એ અમુક અમુક જગ્યાથી ૧૦૦ વારની
બંદર નહાતું નહીં.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર તા. ૧ જી એપ્રિલ, ૧૯૧૧.

નવું ખીલ

નવા ખીલમાં રંગબેરંગી ઝેર ફાપલ
થવાનો કાચ ઉત્પન્ન થયો છે. તેની
ગંભીરતા દક્ષિણ આફ્રિકાના બધા હોટી
સમજી લીએ, એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.
નાતાલની માસ મીટીંગે આ કોમિટેટપી
ફરમનને પીછાપ્યો છે, તેથી અમે ખુશી
થઈએ છીએ. એક વખત આ તકાવત
કપુલ કરાય તો નહકી સમજવું કે દક્ષિણ
આફ્રિકામાંથી હોટીના રહેણાંના પાયા
ખોદાઈ ચુક્યા છે. એ ઝેરી ખીજ રોપાય
તો હોટી વસ્તીનાં મુજ એક પછી એક
સહજવારમાં ઉપડવા માટે. આ મદાન
કાચ દાળવા ટરસવાલના બહાદુર સભા
મંત્રીઓ બુઝ્યા છે. અમર જે હવે યુનિ
યન કાયદામાં આ નાસકારક તત્વ દાખલ
થાય તો દક્ષિણ આફ્રિકાના બધા હોટી
ઓને તેની સામે થવા વગર ચાલશે નહીં.
નાતાલના હોટીની રવીવાર મળેલી માસ
મીટીંગે, પોતાની ટ્રાંઝીક તકલીફો ઉપરાંત
આ "હલર નાર" કાયદામાંથી નાણુક ન
થાય તો પોતાના બધા જોરથી તેની સામે
થવા હસ્ય કર્યો છે. અમે તે માટે તેને
મુખારકબાદી આપીએ છીએ. જે હોટી
ઓ પોતાના સ્વારથને ન વળગતાં કોમી
સ્વારથને વળગશે અને જેલ જવા તકપાર
રહેશે તો તેમનો પોતાનો સ્વારથ—
તેમનું ખરું હિત સચવાઈ જ રહેશે. તેને
ખલે જે તેઓ આપ સ્વારથથી ઉધમાં
રહેશે, તો કેવા પરિણામ આવશે તે સોધવા
ફર જવું પડે તેમ નથી.

નાતાલની ટ્રેડીન્ડીઅલ કમિસીલના
એક મેમ્બરે જે બાપજી કર્યું છે, તે
અમે ખીજ જગ્યાએ આપ્યું છે. મી.
હમ્ફ્રેટ વેપારીનો નાક કરવા પગબર
થવા લાગે છે. તેઓ ગીરમીટની બંધીનું
ખંડાનું આપે છે, ત્યારે કાચ જુલો જાય
છે કે તે બંધી માત્ર તેમના જોવાનાં
પાપજી જાય છે. (સ્ટેગરમાં મી. હમ્ફ્રેટની
જાહેર લખતા ગીરમીટીઆને ૨૫

રીટની ચકરી આવે એવી જાગ્રદથી—
એટલે કે ત્રાસદાયક મોતના જોખમે—
કામ કરવાને ફરમાવ્યું હતું, એવી નિર
હમતાને પાપ નહીં તો ખીજું શું રહેવું? હવે
આ સાહેબને હોટી વેપારી સામે વેર
વાળવું છે. જે યુનિયન કાયદામાં કોમી
મેદ આપણે કપુલ કરીએ, તો પહેલાં તો,
મી. હમ્ફ્રેટને તેમનાં પગલાં લેવાને ખામ
તજી કરવા બરોબર થાય. આ વાત
નાતાલના હોટીઓ બરોબર સમજી લઈશે
વળી યુનિયન પારલામેન્ટમાં એવી વાત
થઈ છે કે નાતાલના પોલ ટેકસમાંથી
આવતી સાલથી માત્ર ઝોરાઓને મુક્ત
કરવાનું ખીજ દાખલ કરવા સરકાર ઇચ્છે
કર્યો છે. કોમિટેટનું ઝેર કાયદામાં દાખલ
થવાનું ખામજી પ્રુક્ત મુકાય તો પછી
કોમને તે કેવી રીતે મેરી લીએ તેનું આ
ખીજું પ્રશ્ન છે. ખાયા બજારના બહાર
થી પડી રહ્યા છે, તેથી કોમ એકદમ
જોવા સકિતમાન થશે કે તેનો મોટામાં
મોટો અને કદામાં કદો ફરમન તે "હલર
નાર"—કોમિટેટ અથવા રંગબેરંગ છે;
અને તેથી તેની સામે લડવા તેણે તકપાર
થવું, અને તકપાર રહેવું થઈ છે.

એલાન્સપરમ

(અમારા ખાસ ખબરપત્રી તરફથી)

નવું ખીલ

નવું ખીલ હાલ તો તોફાની દરીયામાં
છે. જનરલ સ્મટસે ખીજ વાચન વેળા
બાપજીમાં હજી કે ફી સ્ટેટમાં પણ જેલ
વાએલ હોટી જઈ ચકરી છતાં હવે ત્યાં
ન જાય એવો કાયદામાં ફેરફાર કરવા
માને છે. આમ થાય તો એક જગ્યાએ
થી ખસી ખીજ જગ્યાએ પણ કાળી
દીલી તો રહેજ. તેથી સત્યાગ્રહી સામે
થયા છે. તે બાબત બહુ લાંબો તાર બપ
પહાર સ્મટસ સાહેબ તથા મી. માંધી
વચ્ચે ચાલી રહ્યો છે.

જનરલ સ્મટસ કહે છે કે મી. માંધી
નવી વાત કહાડે છે. મી. માંધી કહે છે
કે જનિમેટનીજ લડત પ્રથમથી છે, ને
નવી વાત તો હવે સ્મટસ સાહેબ કહાડે

એ, આ બાબત એરસમજ ન થાય તેટલા સારૂ જાનીયારે મી. ગાંધી કે પટ્ટન જના ઉપદી ગયા છે. પણ કરીને સમટસ સાહેબની પણ મુલાકાત થશે. પણ જવાનો હેતુ તો જોએ હિતે વધુ મેળવશે છે તેઓને મળવાનો ખાસ છે. અને જો હવત આપણ વધે તો તે માં કેપના હીદીને સામેલ મવાનું સમજાવવાનો પણ છે.

યુરોપીયન કમીટી

જનરલ સમટસે ઉપર પ્રમાણે જવારે તહોમત મુકયું ત્યારે મી. ગાંધીએ તુરત યુરોપીયન કમીટીને ખબર આપ્યા ને તે કમીટીએ મીટીંગ કરી કરાવ પસાર કર્યો કે મી. ગાંધીની હકીકત બ્યાજખી છે, ને જનરલ સમટસની ફરજ છે કે તેણે નવા બીલમાં જાતિભેદ રાખવો નહીં. આ મીટીંગમાં મી. હોરકેન, મી. ડોક, મી. શીલીસ, મી. પેરી, મી. હાવરડ, મી. હેડન, મી. કારન રામટ, મી. ડેવીડ પોલાક, મી. આઇઝેક વિગેરે હાજર હતા.

જનરલ સમટસનો જવાબ

જનરલ સમટસે કમીટીને જવાબ આપ્યો છે તેમાં બહુ મેદુમ્મન બતાવી છે તેમાં ધમકી આપી છે કે જો આમ હીદી વળગી રહેશે તો તેઓની સામે જોરા વધારે થશે ને તેથી હીદીને સહન કરવું પડશે, નહીં કે મી. હોરકેનને.

મી. હોરકેનનો જવાબ

મી. હોરકેનને જવાબ આપ્યો છે કે જનરલ સમટસ પણ વખત અપાએલા વચનનો જામ કરે છે. તેણે લોરડ કરી યુને જણાવ્યું કે જોરે જ ફરી રેટમાં હીદી જત રહશે. તેણે મી. ગાંધીને જણાવ્યું કે તેમાં જમ્મ કકશે; ને બીલની બીજી વાચામણી વખતે પણ તેમજ કહ્યું. તેમાં હવે ફેરફાર કરવા માગે છે તે જાણતું નથી. બીજી પણ રકીકત તે તારમાં વિચારવા જવી છે.

સમટસ સાહેબની ઉમેદ

એમ કહેવાય છે કે સમટસ સાહેબે કામને પોતાના વિચાર જણાવ્યા છે કે કાયદેસર એક હક તો તેઓ સાહેબ કહ્યું આપશે. પણ જ્યાંસુધી એક પણ હીદી દક્ષિણ આફ્રિકામાં રહેશે ત્યાંસુધી તેને નિરાંત વળવાનો નથી. માણસ તો બધી છુટકા કરે છે પણ 'ધારમ' ધણીનું થાય. જો હીદી કામ પોતાની ફરજ સમજશે, રીતસર રતશે, હિંમત રાખશે, કોમી રહેશે. લોરડ કરીયુના ડીસપેચ ઉપર દાક જણાવ્યું. જનરલ સમટસના કરતાં

જારે માણસ પણ હીદી કામને દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી નસાડી સફતાર નથી.

પણ જો આપણે માંહે માંહે લડશું, આપણે જાતિભેદ રાખશું, 'કુ હીદુ, પેલો મુસલમાન, પેલો બીજો પારસી, કુ મુસલમાનો, પેલો મદાસી, બીજો કસ કતીઓ' એમ બધા સમજ કરશું, 'મારી સ્થિતિ સરસ છે બીજાની મને ફરકાર નથી' એમ કરશું, તો આપણો નાશ થતાં જરા પણ વખત લાગવાનો નથી. જારે આપણે નાશ જનરલ સમટસે કર્યો નહીં કહેવાય, પણ આપણે જાતે જ ક્યાં કહેવાશે. તેથીજ કહ્યું છે કે આત્માનો કાતર અને મિત્ર આત્મા જ છે.

જ્યાં જ્યાં કુદ્યોની, મામોની, નાતો ની કે પ્રજાની મટી કે પડતી મએલી છે ત્યાં ત્યાં કારણ આપણ જોવામાં આવેલું છે. પારકા તો માત્ર નિર્મન-રૂપે થાય છે પારકાને હોય દેવો તે આપણી અપ ક્રિયાને જ બાવવા બરોબર છે.

કેપના હીદીને

ટરાંસલના હીદી આગેવાનો તરફથી કેપના હીદી આગેવાનો પર નાએ મુજબ નો સ દેશો તારથી મોકલવામાં આવ્યો છે:—

યુનિયન બીલમાં રંગભેદ દાખલ થાય તે ટરાંસવાલના હીદીઓ કહી કબુલ કરશે નહીં. અમારી હવત આ મુદ્દાએ માટે ફતી, અને જ્યાંસુધી છત મળે નહીં ત્યાં સુધી અમે અમારી હવત ચાલુ રાખીશું. કોમીએદની સામે થવાને અને ટરાંસવાલ ના સલામતીઓની સાથે હવતમાં જોડાવા ને કેપના બાઇએને મળજી રીતે આમલ કરીએ છીએ.

કલારકસડેરમાં ધાક

કલારકસડેરમાં હીદી વેપારીઓને નોટીસ મળી છે કે તેઓએ પોતાની જમીનમાંથી નીકળી જવું. કલારકસડેર ૨૫ તે "સોનેરી" હદમાં આવેલું મજબૂત છે ને તેથી હદમાં હીદી કે બીજા કાળા મણસો ન રહી શકે એવો કાયદો છે. તેથી સરકારી વકીલે જોરા ધણીઓને નોટીસ આપી છે કે કાળા માણસોને કાઢી કુટવા. તે ધણીઓએ ડરી જમ્મને હીદીને નોટીસ આપી છે. જો આ નોટીસને અમલ થાય તો હીદી વેપારી ખુસર મધ જાય. તઓ આ બાબત લડત લેવા હારે છે. જો કાયદેસર ન છતાય તો છેવટની હવત તો સત્યાગ્રહજ રહેશે છે. લોરડ કરીયુના ડીસપેચ ઉપર થી પારી કાઢાય કે આવી બાબતમાં પણ

હાદ તો મળશે. આપણમાં પાણી લેવું જોઈએ. સોનેરી હદમાં બીજાં જામે પણ આવી અથ છે છતાં હાલ તુરતમાં ધાક માત્ર કલારકસડેરમાં ઉપર છે. આમ કેમ ને આમ ઉપર મહેર કરી છે તે સમજાવું નથી.

કુટયા

સોની મેરામણ તથા સોની વસરામ એક જાનીવારે કુટયા. અને સોની સુદ રજા એક સોમવારે કુટયા. હવે જેલ માં સત્યાગ્રહી હીદી ધણાજ થોડા રહ્યા છે. મી. એસકે રાયપન અને બીજા ચાર છે. પંદરેક બીનાઓ છે.

ધમ્પીરીઅલ કોનફરન્સમાં

હીદી-હાકમારીઓનો સવાલ

લ'ડનનું "દક્ષિણ" પત્ર

જણાવે છે કે—આવતા ધમ્પીરીઅલ કોનફરન્સમાં ચર્ચવાના સવાલો સંબંધમાં સ્વરાજ બેગવતના કોમેન્ટો સાથે વડી સરકાર પત્રવહેવાર ચલાવી રહી હતી તે હાલમાં બદલ પડ્યો છે. તેમાં તા. ૨૦ ના કાગળમાં મી. હારકેરે જાહેર કર્યું છે કે કોનફરન્સમાં ચર્ચવાના સવાલોમાં કોમેન્ટોમાં હીદીઓની સ્થિતિના સવાલને સામેલ રાખવામાં આવશે. હીદીઓ ની હાકમારીઓ વિષે વિગતવાર રજુઆતો કરવા માટે લોરડ કરીયુ જાતે હાજર રહેશે અને હીદી કામની વાળખી માંજ છીએ સ્વીકારવા બુદ્ધ બુદ્ધ વિચારોના ધમ્પીઅલ કાયદામાં ઘટતા ફેરફારો કરવા ની બલામણ કરશે.

"નાતાલ એક્વરટાઇઝર" માં પ્રસિધ્ધ થયેલા એક ખબરમાં જણાવવામાં આવે છે કે ઉપરના કોનફરન્સમાં ચર્ચવાના સવાલોમાં હીદીની સ્થિતિનો સવાલ સહ થી પહેલે નંબર છે.

હીદીની વેપારી એવરે એવો કરાવ કર્યો છે કે અકવાડીઆના કિવસોમાંથી દુકાનો બગોર પછી બંધ કરવાનો કિવસ, તથા સાંજે ખુદશી રાખવાનો કિવસ કયો પસંદ કરવો તેની સત્તા હાઉન કાઉન્સિલ ને મળે એવો ફેરફાર દુકાનના કલકોના કાયદામાં કરવાને નાતાલની પ્રેવીનશીયલ કાઉન્સિલને અરજ કરવી.

નાતાલની માસ મીટીંગ

સમગ્ર ૨૦૦૦ માણસોની હાજરી

અગત્યના ઠરાવો

પ્રમુખશ્રી અણ્ણવાલાયક આપણ

('ઉ. એ.' માટે ખાસ રીપોર્ટ)

નવા ધર્મીઓની ખીલથી નાતાલના દીવસોને બળબળાટ થઈ રહ્યો છે તેનો કાંઈક ખ્યાલ આપે તેવી મીટીંગ રવિવારે રા. વાગવાના સુમારે ડરબન મેજિસ્ટ્રેટની મોડીમાં મળી હતી. દરેક કોમના લોકો અને આવેલાં મીટીંગના કરાવેલ વખત પહેલાં હાજર થએલ જણાતા હતા. તેમાં કેમિસના પ્રમુખ શ્રી. હાપુડ મહમદ તથા મેજિસ્ટ્રેટ કમર હાજર આમદ એવેરી, ડાકા એસમાન, એમ. સી. આમીલીઆ, પારસી રસ્તમજી, અબદુલ કાદર, અબદુલ હાજી આદમ, ઇસ્માઇલ જોરા, મહમદ કાસમ કુવાડીઆ, મોલવી અબદુલ કાદર, અ. પારામ મહારાજ, એન. એમ. કાદર, મુન્સી મોનરાડીઆ, એમ. આદ. જેસી, જી. એમ. મીઆખાન, જે. બી. મહેતા, ડી. કે. પટેલ, જી. એ. બસા, અબદુલ હક, પી. વી. સંઘવી, એ. કરીસ્ટોફર, અમલતીદીન, બી. એ. મેધરાજ, મુસા હાજી આદમ, એ. ડી. મુન્સી, એમ. એસ રાદેરી, જે. હવત, આર. બી. ચેટી, વી. લોરેન્સ, પી. કે. બ્યાલ, જે. એમ. ફરાન્સીસ, વિજેરે વિજેરે જેવામાં આવતા હતા. બહાર મામથી નીચેના મહારથો હાજર હતા. મેસરસ એમ. ડી. સીદાત (ઇમેજો) એમ. એન. સુલેમાન (અમર્ગીટો) જી. પી. માંધી (ટિંગાટ), ઇમરાદીમ કાસમ મોટારા, હેમરાજ ખીમજી, રામવજી રમ નાથ, તથા વેંક સામી નાઇક (વેરલમ), ઇસમ ઇમરાદીમ તથા નજર અલી (સ્ટે. વર) મહમદ ઇસ્માઇલ મોડીઆ (હાટીમ રપરટ), મુસા મમુજી (મેડાલેન), સુલેમાન ઇસ્માઇલ અને કા. ના. મેનેજર (કાંડી) અને હુસેન હાફિજ તથા આર. એન. મુડલે (પી. એમ. બરમ) વફલમના બાણ તાલેવતસીદે હાજર ન થઈ શક્યા માટે કિશ્વરી. પતવનારો સહેશો મોકલ્યે

વતો. હાજર થએલાઓની કુલ સંખ્યા સમગ્ર ૨૦૦૦ ની હોવી જોઈએ. નીચેન તારીખે

સભાની ફતેહ માટે મીટીંગના પ્રમુખપર આવેલા હતા :

સ્ટે. ૨૨, મી. હાજી સહરદીન : મીટીંગ ને મુબારકબાદી આપું છું. અને ખુદાની નાદગી કરું છું કે જુલમ સામે લડવા માં તમને ફતેહ મળે

કાંડી, મી. હાજી ઇમરાદીમ : કાંડી તરફથી ડેલીએટ તરીકે મી. એસમાન અલા રખીઆ મીટીંગમાં હાજર રહેશે. મીટીંગ ને અમે દરેક ફતેહ ચાહીએ છીએ.

વોલમે ક. હીદી કામ : પારલામેન્ટમાં બંધાઈ જીલ દાખલ થયું છે તેથી મોટા ખેડ થયો છે. અન્નાલની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા મીટીંગને અરજ કરીએ છીએ. પાસ કરવાના કરાવોને અતઃકરણપુરવક ટેકો આપીએ છીએ. ફતેહ માટે ખુદા ને બાદગી મુબારીએ છીએ.

સ્ટે. ૨૨ એસોસીએશન : અમે મીટીંગ ને મુબારકબાદી આપીએ છીએ, અને જુલમ સામે લડવામાં તમને ફતેહ મળે એવી ખુદાને નાદગી કરીએ છીએ.

લેડીસનીય, ઇસ્માખીઆ સોસાયટી : લેડીસનીય મુસલમાનો મુબારકબાદી આપે છે. અને લામણી બતાવે છે. તમારી મહેનત અને કામનો ખરો ખુદા આપે

ટેલરટોપ ફાંદમ : જેને વાસ્તે આપણે લડીએ છીએ તે મેળવવામાં માસ મીટીંગને ફતેહ મળે.

મિ. ઈ. એસોસીએશન (જોહાન્સબ રમ) : યુનિયન કાયદામાં રજીસ્ટરેડે દરેક સવાલના હિંદીઓ કરી જણાવ કરશે નહીં. બાંધી લડન સરખાપણના ખુદા માટે છે. નાતાલને મામલાનો ખુદા ખ્યાલ આવે,

અને અતઃકરણપુરવક અમારી સામે સામેલ થાઓ.

મી. હાપુડ મહમદે પ્રમુખપદ લઈને ખુદાના નામથી મીટીંગનું કામ શરૂ કર્યું. તેમણે ડેલીએટને આવકાર આપ્યો, અને તારીખ સહેશો વિશે કહ્યું. યુનિયન બીલમાં હિંદીનાં ચરદન કાપવા માટે છે તે માટે પોતાનો સખત મુસ્સો બહેર ક્યો અને પછી પોતાનું અંગ્રેજી બાવણ વાંચવા મી. રમુદીનને ફરમાવ્યું.

પ્રમુખશ્રી આપણ

પારલામેન્ટ બાજળ ઇમીગ્રેશન રીલીફ બિલ બીલ આપ્યું છે તેથી આપણા હોં બીર રીતે જોખમાય છે તેની સામે ધનતા લેવાયે લેવા સારૂ આજે આપણે બીજવાર એકઠા થયા છીએ. મારા નમ્ર મત મુ. બ. મામલો ખબીર છે; તે ફ. તમારાથી જુલવાવા નથી માંગતો. કાંતો આપણે આપણા હોં બળવી રખીએ અથવા તો આપણી નજરે તેમનો પાયો ખોદાતો જોવા કરીએ. એ ભેમાથી શુ બનવા હેતુ તે આપણે બાળે કેવી હિંમત બતાવીએ છીએ તેની ઉપર આધાર રાખે છે. એક પખવાડીઆ પહેલાં આપણે મળીને રાહત લાઈ જે માનપુરવક અરજ કરી હતી તે પારલામેન્ટમાં પહોંચી મધ છે. વધિા દેખાડનારા આપણા કરાવે યોગ્ય રચણે મોકલાયા છે. આપણી એ કોશીશોની શુ અસર થમ છે એ હમણાં નહીં જણાય. મને એવા ખબર મળ્યા છે કે બીલ હમીટીમાં જશે ત્યારે જનરલ સમટસ તેમાં થોડાક

સુધારા

કરવા માટે છે. પણ તે સુધારા હવા છે તેની કંઈ ખબર કરવામાં આવી નથી અનુભવ થયો છે તે પ્રમાણે જોઈ એ તો ચિ.તો નમે ત્યારે શીકાર પકડે. તેમ જનરલ સમટસ કંઈ નજર.જી કરે તો તેમાં ફેર ફોલ કારણ કે આપણી કામને ત્યારે ત્યારે રચનો અપવા છે ત્યારે ત્યારે તેને બાળરહર માણસની જેમ પાળવામાં આવ્યા નથી. હમણાંનો સંજોગ એવો કટોકટ છે કે સહેજ પણ ચકવાળી વાત પસાર થવા દેવાય એમ નથી. હમણાંનો નાતાલના કાયદાનો અમલ સતોષકારક તો નથી. તેવા અસતોષકારક કાયદામાં પણ જે જુજ હક છે તે પણ નવા બીલથી છુટાઇ જાય છે. ધ.ધા વેપારમાં આપણને મહેતા મુસલદી જોઈએ તેને હિંદુસ્તાનથી ન લેશવી કામ એટલે કેપર લેપર કાંઈક

દેવાઈ જાય. વળી આપણા વસવાટના અને સ્થાયીપણાના હોકા સચવાયલા નથી. આ નવા ખીલમાં ઇમીગ્રેશન અમલદારને જે મોટી સત્તા દેવાઈ છે તે ઉપરથી તેને કેટલાકોએ નાનો સરખો ઝાર (શ્રીયા) નો ઝાર તે આપણા પાસે દુનિયામાં નામચીન છે) મળ્યો છે. આ પ્રાંતમાં જ-મેલ હોદ્દો પણ કાંઈ કામસર પ્રાંત છોડીને બહાર જઈને પાછો આવે સારે તે નાના સરખા ઝારના હાંટામાં આવે તો તેને "ગ્રેડીબીટ્ઝ ઇમીગ્રેટ" કહેવાઈ શકે. પોતાના હક સાબીત કરવાને કામ દાની કોરટમાં જતાં તેને બહુ હરકત થઈ એમ પણ ભ્રમ થાય છે. વળી કોરટમાં જવાનો હક છે કે નહીં તે પણ સાદા બધી સઘળું નથી. આપણને ઇમીગ્રેશન સરટીફિકેટ આપવું તે પ્રધાનની મુતસરી ઉપર છે. તેની પ્રત્યાજ્ઞામાં આવે તો તે ના પણ પાડી દે. પોતાના મરદો જ્યાં રહેતા હોય ત્યાં એકરોને જવાનો કુદરતી હક છે અને તેમનાં જમ્યાં તેમની સાથેજ રહેએ પણ કુદરતી છે. એ વાત આમાં કબુલ થયેલી જણાતી નથી. પણ સફથી ભરે, સફથી જરૂરી, સફથી સુચક તો એ છે કે આ ખીલમાં રંગબેદ કે ગર્ભભેદનો ડાહ પેસી ગયો છે. ટરાંસવાલના કાયદામાંથી રંગબેદનો ડાહ છુટી ન આવવા આપણા લાંબા ભાષણો આર વરસ થયાં થઈ રહ્યા છે. આપણે તેમને મદદ કરી છે, ઉત્તરના આપણે છે. તેમણે રંગબેદ દુર કરાવવા બહુ દુઃખ ઉઠાવ્યું છે. તેથી જનરલ બોધાએ વડી સરકારને ખુશી ખાતરી આપી છે કે જે કોઈ પરિક્ષા પાસ કરીને યુનિયનમાં દાખલ થઈ શકશે તે કોઈપણ પ્રાંતમાં વજર અડ થઈ મુસાફરી કરી શકશે મા કાયમને માટે વસી શકશે. ખીલના ખીલ વાંચન વખતે જનરલ રમટસે તેને મળતાજ વચનો આપ્યા છે. તે બધા છતાં હવે આપણને ખબર મળ્યા છે કે

રંગબેદનો ડાહ

ટરાંસવાલના કાયદામાંથી રદ નથી થવા નો, પણ યુનિયનના કાયદામાં વધુ ખરાબ અને વધુ જેરી તરીકે દાખલ કરવામાં આવે છે. અને આ જેરી બધા હાર આજ સુધી એક પ્રાંતમાંજ હતો તે હવે આખા યુનિયનમાં પ્રસારવામાં આવે છે. નાતાલમાં આપણી મંજૂરી હતી કે આપણો ઇમીગ્રેશન કાયદો સફળે સરખો છે, હવે એ રદ થાય છે તે સારે યુનિયનનો તફાવતવાળો કાયદો છુટી જાય છે.

હું ખાતરીથી માનું છું કે આપણે આપણે કદી સંપવાના નથી. આપણે કેવો કાયદો કબુલ કરવાનો છે? આપણા મહાન નરો યુનિયનની ઇમીગ્રેશન પરિક્ષા હ-તેલમંદીથી પાસ કરી જાય તે પણ, રખડો કુતરાએ જે શરત ચિકકારથી તરછોડે તેવી શરતો કબુલ ન કરે તો, યુનિયનના એક પ્રાંતમાં રહેવાને હકદાર નહીં. મનમાં જરા ખ્યાલ કરો કે નામ દાર આમાખાન, નામદાર પ્રેક્ટિસર મોખ્ખે, હોદ્દો સરકારના હોદ્દો સલાસદ નામદાર સમયદ અહીં ઇમામ, શહેનશાહતની પ્રીવી કાઉન્સિલ નામની સફથી ઉંચી અદાલત ના ન્યાયાધીશ જરૂરી અમીર અહીં, અમવા મી. દાદાભાઈ નવરોજી કે સર મ-ચેરજી બાવનગરી કે જેમણે વડી પારલામેન્ટમાં શહેનશાહતના પાયતખ્તના પ્રતિનિધિ તરીકે બેઠક લીધી હતી; આવા આવા નામાંકિત નરો જાતે એકિ આરીક છે તેટલા સારે યુનિયનના એક પ્રાંતમાં જઈ શકે નહીં! (શરમ શરમ ના અવાજો) આવું

ઝેરી અપમાન

આપણે સાંખી શકીશું? આપણા ટરાંસવાલના ભાષણોને આપણે છેલ્લે દહ શકીશું? જે સાડી એક્ટ્રીસ કરોડ હોદ્દો ભાષણોની મદદ અને અનુમતિની આપણે અરજ યુનિયનને છીએ તેને આપણે હવે દહ શકીશું? પણ ઝેર તો એથી પણ કાતીલ છે. આપણી માતૃજાતિને, અપમાન કરવાના કામમાં આપણને ભાગીઆ બનવાનું કહેવામાં આવે છે એટલુંજ નહીં, પણ આપણો પોતાનો નાશ થાય એવા પગલામાં આપણેજ મદદગાર થવું એમ કહેવામાં આવે છે. રંગબેદના કાયદાને સમર્થિ દેવાની આપણને બળામણ દેવામાં આવે છે. ભાષણો! આપણાથી એવું નહીં બને, એ વાત કબુલ કરીએ તો આપણે માન નો બધો હક યુમાવી દઈએ છીએ, અને આપણા બચ્ચાના કુદરતી હકો વેચી દઈ એ છીએ. રંગબેદી કાયદો આપણો દુરમન છે અને મરણ ત્યાં સુધી તેની સામે આપણે લડશું. નહીં તો આપણે પાયમાલ થઈએ તેમ છે. બીતરમાં રંગબેદ છપાએલો હોય એવો કાયદો એક વાર આપણે કબુલ કરશું તો એવા શત રને આવવાના દરવાજા આપણે ખોલશું કે જે આપણો વેપાર ધંધો વધુસાડશે, ધરખાર વેરાન કરશે. અને આપણી આખી મુળખાણી કરશે. હોદ્દો સરકાર

યુનિયનમાં ગરિમીદની ગુલામી બંધ કરી, પણ આપણે જાતે

ગુલામીનો ઝબો

જો પહેરી લઈએ તો પછી ફળ શું? કોઈ દિવસ પછી આપણે માથું ઉંચું કરી શકીએ? આપણા દેશીભાઈઓ, આપણી એકરો, અને આપણા બચ્ચાંને આપણે શું મોઢું બતાવીએ? બ્યારે આ પ્રાંત સ્વતંત્ર સ્વરાજ્ય બોગવતુ કાલોની કવું સારે આપણી જે સ્થિતિ હતી તેના કરતાં યુનિયનમાં આપણે ચડશું એવી આપણે આશા રાખી હતી, અરે એવી ખાતરી આપણને દેવામાં આવી હતી. પણ મામલો તો ઉઘટે, ઘડ મયો છે. આપણી દક્ષા સુધરવી તો રહી પણ દક્ષિણ આફ્રિકાની હોદ્દો પ્રત્ય તરીકે આપણને ઉતારી પાડવામાં આવ્યા છે; કારણ કે આપણા ટરાંસવાલના ભાષણને ઇનસાફ દેવાના પગલા હેઠળ આ પ્રાંતમાં વસનારાની કોમી જનજાત, અને સુખબોમ ઉપર તરાપ મારવામાં આવે છે.

શહેનશાહતના બંધારણના

પાયા ઉપર

આ ખીલને ધા મારે છે તેથી વડી સરકાર અબજ નથી એવી મને ખાતરી મળી છે. કેપ અને નાતાલમાં આપણા જે હકો છે તે જેથી હુદાઈ જાય એવા કોઈપણ કાયદાને તેઓ કબુલ નહીં કરે. એટલા સારે આપણે માનપુરવક અરજ યુનિયનને છીએ કે આપણે જે વાંધાઓ દેખાડ્યા છે તેનો ખુલાસો ન થાય તો ઉપલા ખીલને શહેનશાહી મંજૂરી ન આપવાની પ્રધાનો બળામણ કરશે. જે તેમ નહીં બને તો ટરાંસવાલમાં હોદ્દોઓ ઉપર જે આદત છે તે જ નાતાલમાં પણ પડશે, અને હોદ્દોના લાભોને આમ હવે દેવાથી હોદ્દોમાં જે અસર થશે તેના પુરો ખ્યાલ ધઈ શકતો નથી.

ઉવક

મારા ભાષણો! આપણે એક રસ્તાના એ હાંઠાએ આગળ આવી પહોંચ્યા છીએ. જમણી બાજુએ જે રસ્તો છે તે તરફ જવાથી માન, મરતબો, સલામતી અને આપણા બીજા કાલોનોરોમાં મોઢો વધે તેમ છે. કાળા કામબણી જઈએ તો હીનથી અને દુનિયાથી જઈએ, ગુલામી બોગવીએ અને અંતે નાશ પામીએ. તમને આજે શું પસંદ છે ખુદા કે સેતાન? તમે શું જવાબ દેશો

એ કુ' સમજુ' છું. તેટલા સાર ને હરાવ આને રજુ થવાના છે તે તમે સર વાલુમતે પસાર કરશો એવો કુ' બરેસો રાખુ' છું. આપણા ઇતિહાસમાં આજ નો દિવસ અમલનો છે. આ પ્રાંતમાં એક લાખ વીસ હજાર હોદીઓ વસે છે. તેમાંના ધણીક—આપણા પેટા બેટીઓ અહીં જ ન-મેલ છે અને બીજો સ્વદેશ તો તેઓ જાણતા નથી. તેમને માટે કંઈ બંદોબસ્ત કરવો જોઈએ કે જેથી ભવિષ્યમાં તેઓ આપણી પાદશાસ તાલુ રાખે. કારણ કે આ સાઉથ આફ્રિકન યુનિયનમાં તેમના બહા માટે આપણે ખુદાને જવાબદાર છીએ. (તાળીઓ.)

પ્રમુખનું બાપણ પુરં મથા પછી એક પછી એક હરાવો રજુ કરવામાં આવ્યા.

કસાવ ૧ લો

હાલ યુનિયન પારલામેન્ટ આગળ મુકા એલા ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રિક્શન બીલની સામે નાતાલના હોદી રહીશોની આ માસ મીટીંગ સખ્ત રીતે પ્રોટેસ્ટ કરે છે, કેમકે,

(૧). આ પ્રાંતમાંથી હોદીઓને સાવ આતલ રાખવાની રાજનીતિ તે થી દાખલ કરાય છે; અને તેથી પ્રાંતમાં સહેલાઈથી ન મળી શકે એવી મહેતાગીરી વગેરેની મદદ મેળવવાને રહીશ હોદી વસિત ને સગવડ ભામ વતી તે બંધ થાય છે.

(૨). હાલની હોદી વસિતના અને ખાસ કરીને આ પ્રાંતમાં જન્મેલાના હક કસુલ રાખનારા કોઈ ચોક્કસ કાનુન બીલમાં દાખલ કરવામાં આવેલ નથી;

(૩). હાલ બનવું હવું તેથી ઉભટી રીતે, રહીશનાં સરદીરીકટો કાઢી આપવાનું કારોબારી ખાતાની મુનસરી ઉપર મુકી દેવામાં આવ્યું છે;

(૪). ઇમીગ્રેશન અમલદારથી પ્રોહી બીટેડ ઇમીગ્રેટ હરાવવામાં આવેલ માણસને કારદ આગળ જઈ પોતાના હક સાબીત કરી આપવાની કાંઈ એક વજુ ચચેલી દેખાતી નથી.

(૫). રહીશ હોદીનાં બધરાં છેક રાનું આજ સુધીનીવેટે રજાણુ મંજેલું દેખાતું નથી.

(૬). કેળવણીની પરીક્ષાતલે દાખલ થાય તેવા હોદીઓને, યુનિયનના એક પ્રાંતમાં વસવાટના હક માટે એલીઆ દીક કાયદાતલે આપવું પડે તેમ હોવા થી, નતિભેદ અથવા રંગભેદ દાખલ કરવાને બીલનો હકો છે.

આટલા માટે બીલની સામે આ માસ મીટીંગ પ્રોટેસ્ટ કરે છે, અને ઘટતી રાહત આપનારા સુધારાઓ યુનિયન સરકાર હરાવશે એવો બહસો રાખે છે.

ઉપરનો હરાવ મી. અબદુલ કાદરે રજુ કર્યો, અને મી. કાળીદાસ ગાંધીએ તેને જુસ્સાદાર ચબ્દોમાં ટેકા આપ્યો.

કોલોનીઅલ બોર્ન હોદીઓમાં આ હરાવની પેટા કલમ (૧) સામે મોટો ચળ વળાટ થઈ રહ્યો હતો. પ્રમુખના બાપણમાં એ કલમપરનો ઇશારો વંચાયો ત્યારે તેમનું બ્યાન એપર ખાસ બેંચાયું હતું. તેમની વતી મી. આલબરટ કરી સ્ટોડરે આ પેટા કલમ સામે સખ્ત પોટેસ્ટ કર્યો, અને જણાવ્યું કે આવી કલમ કોલોનીઅલ હોદીઓના અપમાન બરાબર છે. તેઓ બધા કારકુનનું કામ કરી શકે તેમ છે, છતાં હોદી વેપારી તેમને ન રાખે અને દેરાથી માણસો બેલાવે એ ગેરવાજબી છે. માટે કુ'

સુધારો

મુકું છું કે ઉપલી કલમ (૧) કાઢી નાખવી. આ સુધારાને બીજા એક કોલોનીઅલ હોદીએ ટેકા આપ્યો. બીજા ધણા કોલોનીઅલો આ સુધારાને ટેકા આપવા તકપાર થઈ રહેલા જણાતા હતા. એવો સુધારો સામાન્ય હોદીને રૂએ તેમ નહોતો એ દેખીતું હતું. ઘુરતજ સુધારાના

જવાબમાં મી. પોલાકે

બાપણ કરશું કે વેપારીઓને આજ સુધી હાલના કાયદાતલે મહેતા સુલદદી મેળવવાની સમવડતા છે એ વાત ખરી કે નહીં? અને એ ખરી છે તો પછી નવા કાયદાથી તે બંધી થાય એ દેખીતી તક લીધે વધે છે. તેની સામે પ્રોટેસ્ટ થવો જ જોઈએ. વળા વેપારીઓ પોતાના વરખના, પોતાની ભાષા જાણનારા, માણસોને પોતાના મહેતાઓ તરીકે રાખવા માંએ એ સ્વભાવિક છે. (મી. કરીસ્ટોફરે કહ્યું કે પણુ આટલા આટલા નાણું લખનારા માણસો અહીંયા છે, છતાં તે નથી મળી શકતા એમ કહેવું એ ચોખું કોલોનીઅલને નુકસાન કરનાર છે. મી. પોલાકે કહ્યું, જરાવાર સુપહીદી પકડશો, તો કુ' હમણાજ તે ઉપર આવું છું) તેથી એ વાંધા હરાવમાં બેઠક હોવા જોઈએ. તોપણ એટલું કુ' સ્વીકારું છું કે હરાવ ૧ લાની પેટા કલમ (૧) માંના "પ્રાંતમાં સરલાઈથી ન મળી શકે એવી" એજ ચબ્દો સાથે તમારે વાંધા હોઈ શકે. માટે કુ'

વજુ સુધારો

મુકું છું કે એટલા ચબ્દો હરાવ પહેલાની પેટા કલમ (૧) માંથી કાઢી નાખવા.

એટલું કહી મી. પોલાકે પોતાની બેઠક લીધી. તેને મી. નેશીએ ટેકા આપ્યો. (એક ગુજરાતી મહેતાઓએ મી. પોલાકને ટેકા આપ્યો તે ભેતાં કોલોનીઅલપર તેની અસર થઈ.) મી. આર. એન. મુલે (મારિસબરમવાળાએ) મી. પોલાકના સુધારાને વજુ ટેકા આપ્યો, અને મી. કરીસ્ટોફરને તેનો સુધારો પાછો ખેંચી લેવા બહામણુ કરી, મી. પી. કે. નાઇડુએ તેને ટેકા આપ્યો, અને કહ્યું કે તામીલ વેપારીને તામીલ મહેતાઓએ તો કોલોનીઅલો (જેમાંના ધણાની માતૃભાષા તામીલ છે) તે હુરા પાડી શકે તેમ નથી. તો ગુજરાતીઓ પોતાના માણસ બેઠક રાખી શકે. મી. આંગલીઆએ પણુ બાપણુ કરશું અને પહેલી પેટા કલમના વાજબીપણા વિષે કોલોનીઅલોને સમજાવ્યું.

બાદ મી. કરીસ્ટોફરને પોતાનો સુધારો પાછો ખેંચી લેવા આમદ થતાં તેણે તે પાછો ખેંચી લીધો, અને મી. પોલાકે સુધારો કર્યા પ્રમાણે "પ્રાંતમાં સહેલાઈ થી ન મળી શકે એવી" એટલા ચબ્દો ૧ લી પેટા કલમમાંથી બાદ કરીને ફરજ સરવાલુમતે પાસ કરવામાં આવ્યો.

કસાવ ૨ એ

"હરાવ ૧ લામાં જણાવેલી હાકમારી એ નાખનારી કલમે ૨૬ ન કરવામાં આવે, અથવા બીજી રીતે સુધારવામાં ન આવે, તો, નાતાલના હોદી રહીશોની આ મીટીંગ બહેર કરે છે કે આ મીટીંગમાં હાજર ચચેલાઓ પોતાના બધા જોરથી માનપુરવક તે બીલની સામે થશે."

મી. કાર્લાઇલ બોલ્યો

આ હરાવ રજુ કર્યો અને જોશ જણાવવા થવા સહુને ટોચર કરી. મારિસ સખરમવાળા મી. આર. એન. મુલેએ તેને વજુ ટેકા આપ્યો. તેમણે જણાવ્યું કે જો આપણે સામે નહોં થઈએ તો કાર આપણને બધાને હોંડુતાન અડવી દેશે એ ચોક્કસ છે. પણુ શું આપણે આ મુલક છોડશું? શું આપણે જોશ થી કરશું? કહી નહીં. કુ' કહું છું કે આપણે જોશથી તો નહોં જરીએ, પણુ આપણા હક માટે આપણે જાન આપીશું, આપણે બડતા બડતા મરીશું. (તાળીઓ, અને સંભળો સંભળોના અવાજો.) મી. એલ. ઇમામબલીએ

વધુ ટેકા આપ્યો, અને સારવાદ તે તાળીઓના બવાળે વચ્ચે પસાર થયો.

કરાવ ૩ એ

“ઉપરના કરાવના હેતુઓ જોઈએ તેવી રીતે બર સાવવા માટે હું એકદુરુ કરવાના કામને નાતાલના હોદી રહીશો ની આ મોટીજ સત્તાવાર કરાવે છે.”

મી. આપલુલા હાજી આદમે તે રજુ કર્યો, અને ઉપરાષ્ટ્રમાં પદસા કરવા બરસાહાર શબ્દમાં બસામણ કરી. મી. આર. બી. ચેટીએ નેને તામીજ બાપણ સાથે ટેકા આપ્યો. અમર્મીટાવાળા મી. એમ. એમ. સુલેમાને તેને વધુ ટેકા આપ્યો. બાદ તે સરવાનુમતે પાસ થયેલ બહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

કરાવ ૪ એ

“કરાવ ૧ થી કહેલ જાતિબેદ દૂર કરવામાં આવે નહીં ત્યાં સુધી સલામતી બહત માણુ રાખવાને દરંસવાલના હોદી એએ કરેલા નિશ્ચય માટે તેમને નાતાલ ના હોદીઓની આ મોટીજ મુખારકબાદી આપે છે, અને તેમને અતઃકરણપુરવક ટેકા આપે છે.”

મી. ફરતમણ પારસી

ઉપરના કરાવને ટેકા દેવા ઉઠા થયા તે વખતે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીના “મોડ એલ્ડ મેન” (દાદા) એવા અવાજ સજામાંથી બહાર આવ્યા. તેમણે પોતાના બાપણમાં કોલોનીઅલોને કમીટી મીટીંગમાં હાજર ન થતાં આગ્રહી જાગી માસ મીટીંગમાં સુધારાઓ લાવવાની તેમની અણુષ્ટટી વરતણક માટે સખત કપકો આપ્યો. “એક તરફથી સરકાર આપણા પર મદી આવે છે તેવે વખતે આપણા માં અદર અદર જરા પણ કુસપ કરાવશે તો તેવા લોક કામન પહેલા કુસ મન ગણાશે” એવી મતજનના શબ્દો બ્યારે મી. ફરતમણએ કોલોનીઅલોને ઉદ્દેશીને કહ્યા ત્યારે સજાના એક છેડા થી બીજા છેડા સુધી મુપકોદી પથરાઇ ગઇ હતી. પછી તેમણે દરંસવાલવાળા એની બહાદુરીપર વિવેચન કર્યું, અને તેમનો હાખલો લેવાની જરૂર બતાવી. “કહર બાર” પર અસરકારક શબ્દો સંજળાવતાં તેમણે કહ્યું કે આપણે મોઢામાં મોટો કુસમન તો રંગબેદ અમવા જાતિબેદ છે. એક વખત કાપઢામાં ને હાખલ થવા દઇએ તો આપણી જક નીકળી મઠ સમજાવી. ચાર ચાર વરસ થયાં દરંસવાલના હોદીઓ એ બેદ દૂર કરાવવા બહી રહ્યા છે. હવે આપણે તેમને બતાવી આપણુ જોઇએ કે આપણે

તેમની સાથે સામેલ છીએ. પાદ રાખજો કે, જે આપણે બધા એક કહ ને લડવા તકવાર નહી રહીએ, પણ મઠ લતમાં પડ્યા રહીશુ તો મરવાના પીછાં નીપેટે એક મોનીટરમાં સરકાર આપણુ ને ચુધી નાખશે.” તાળીઓના તથા સાંભળે સાંભળીના અવાળે વચ્ચે મી. ફરતમણ એ બાપણ પુર કરી પોતાની બેઠક લીધી. અને સજાઓમાં ગબીરતાની લાગણી જણાવ રહી.

કરાવને મી. લક્ષ્મન પાંડેએ ટેકા આપ્યો હતો. કોલોનીઅલો વતી તેમણે બવાળ આપતાં કહ્યું કે કોઇ પણ હોદીના જેટલાજ તેઓ પણ કામના કિત વાસ્તે કિતબર છે. સત્યામહીની મી. બક અને સરસ રીતે તારીફ કરી, ને કહ્યું કે દુનિઆમાં કોઇએ પણ કદી ન કરી જતાવ્યું હોય તેવું દરંસવાલના આપણા લાઇએએ કરી બતાવ્યું છે. એટલુંજ નહીં પણ આજે બીજી જાતના લોકો, ખુ જોરાઓ, આપણી પામેથી સલામદ શીખ્યા છે. પોલ ટેકસ ન કરતાં ડેટમાક જોરા જેલમાં બએલ છે તે દોદી એનુ અનુકરણ છે. અને ને સત્યામદ ની મોટામાં મોટી તારીફ છે. વિરેર.

મી. મહમદ કાસમ કુવાડીઆએ કરાવને અતઃકરણપુરવક ટેકા આપ્યો. બાદ કરાવ પાસ થયેલ હતો.

કરાવ ૫ એ

“ઉપરના કરાવોની નકલ યુનિયન સરકાર, ઇમ્પીરીઅલ સરકાર, અને હોદી સરકારપર મોકલવા માટે નાતાલના હોદી એની આ મોટીજ ચેરમેનને સત્તા આપે છે.”

ઉપરનો કરાવ મી. સુલેમાન કુસેન ખારવાએ રજુ કર્યો હતો. મી. પ્રી. કે. નાઇકુ તથા મી. રેકનુદીનના ટેકાથી તે પાસ થયો.

અખારામ મહારાજે

ત્યાર પછી પ્રમુખનો આજાર મનરાનું બાપણ કર્યું, તેમાં તેમણે સત્યામહીઓ ના આપબોગપર અસરકારક વિવેચન કર્યું, તેમની બહાદુરી અને તેમની ટેક ની મોટી તારીફ કરી, અને નાતાલને તે હાખલાનું અનુકરણ કરવા તકવાર થાન બવા તપકીદ કરી જાપાનીઓ “અમારે દેશ” “અમારો દેશ” દરેક બાબતમાં કરે છે તેમ હોદીઓએ પોતાના અતઃકરણ માં, અને પોતાના બેલવા ચાવપામાં, તથા પોતાના દરેક કામમાં પોતાના દેશને આગળ સમજી કામ કામ કરવું જોઇએ એ કહ્યું, અને સજાઓમાં બુરસો ફાંચ્યો.

કવિતા

પછી તેમણે પોતાની નીચેની કવિતા મોટે અવાજે માઇ ન બગાવી

(સહુ ચલો જીતવા જાગ—એ દાબ)

“જાઓ કાં બાઓ” બેલ મરમના બારી, હોદી સમજી નીચ હીતકરો તેમ રી. એ ટેક. જોબો થકરાતનુ રૂપ મરણ પચારી,

એક અદલા—રામનુ કરણ બીમારી બારી, જાઓ.

તજી વેર મેરની વાન, એકવતા બચો, મહારોગ તણો ઉપાગ, કરો સપ સાચો.

ખમે તીરકારનાં વેણ, પશુ હોય પુરા, નર વીર જમત પાકાય, અરેખર ધુરા.

હીમત જગડું હથિયાર, પાંચનું મેડું, સહુ અનુભવી દે સાખ, લેશ નહીં મોડું.

અતર ખોટાં જ્યાં હોય, જાપને સજવે, સાચાં શુરવીર નર નાર વેશ લઇ બજવે.

કાવેશ ન બને પીગ, બકત હોય પુરા, સમજી લે સજ્જન સાન વિશ્વમાં ધુરા.

બડ બરતખડના લોક પુરુષ નર નારી, ચેતો ચેતો બેલાલ થયા સૌ બારી જા.

નહીં માન ચામ અપમાન, પરુ પણ સારા, સૌનો છે પ્રથર એક સમ વુ ખારા.

લાયક થઇ લેવો લાલ, પ્રજા કંદ આપે, જે સત્ય ટેકનો માર્ગ, ઉરમાં થાપે જા.

કાદે અતરનું કપડ, ધણી છે વારે, શ્રીતા વડના એક રૂપ, ચાલે છેવારે. જા.

દંટેરો વેઠ દુરાન, શાસ્ત્ર જુઓ વાંચી, છે સાહેબ સૌનો એક, કથુ ગુર જાચી.

જય જય સમરથ શ્રી, નાય દયાળુ દાતા, અખારામ ઉન્નત અહે, બરત શુ માતા.

જય જય સમરથ શ્રી, નાય દયાળુ દાતા, અખારામ ઉન્નત અહે, બરત શુ માતા.

જય જય સમરથ શ્રી, નાય દયાળુ દાતા, અખારામ ઉન્નત અહે, બરત શુ માતા.

જય જય સમરથ શ્રી, નાય દયાળુ દાતા, અખારામ ઉન્નત અહે, બરત શુ માતા.

જય જય સમરથ શ્રી, નાય દયાળુ દાતા, અખારામ ઉન્નત અહે, બરત શુ માતા.

જય જય સમરથ શ્રી, નાય દયાળુ દાતા, અખારામ ઉન્નત અહે, બરત શુ માતા.

જય જય સમરથ શ્રી, નાય દયાળુ દાતા, અખારામ ઉન્નત અહે, બરત શુ માતા.

જય જય સમરથ શ્રી, નાય દયાળુ દાતા, અખારામ ઉન્નત અહે, બરત શુ માતા.

જય જય સમરથ શ્રી, નાય દયાળુ દાતા, અખારામ ઉન્નત અહે, બરત શુ માતા.

જય જય સમરથ શ્રી, નાય દયાળુ દાતા, અખારામ ઉન્નત અહે, બરત શુ માતા.

જય જય સમરથ શ્રી, નાય દયાળુ દાતા, અખારામ ઉન્નત અહે, બરત શુ માતા.

જય જય સમરથ શ્રી, નાય દયાળુ દાતા, અખારામ ઉન્નત અહે, બરત શુ માતા.

પાણી પહેલાં બાંધે ખાળ,
નદી તો થાશે પાવમાલ,
આજસમાં નકાદો કાળ, કાપે બેસવાની કાળ,
ચેતતા નર સહ સુખીકે મારીલ પાણીમાં.
ઉઠો.

જાન હોય તો ઉઠો, ખુની કાલકો ચુલો,
યા હોમ કરીને તુલો, મીઠ્યા માથું ના કુલો,
તો તો બોધા ખાસે જોયાં,
વાંચી કાવદાના થોયાં. ઉઠો.

ક્યાંથી આ કુડી બહા, આવી રેલવા મળાં,
શીકર રૂપી વાંદળાં, શીખો કાંઈ કરી કળા,
ધરમ કરતાં માલ પડી, શું કરવાએડી વીધાતા
ઉઠો.

હવે કાંઈ કરો મહાજ,
નદી તો થઈ જશું તારાજ,
ઉંચરનો બાંધ રીવાજ,
કાંધો તેનો ખાર આજ,

રાખે પેટે બળતા બેઠા.
મામ આળવા નીત બેઠા. ઉઠો.

સત્યાગ્રહી જેવું કરો, તો નીકળશે આ સડો,
મીસીસ સોદાનો ધડો, લીધો મદ, ના ડરો,
સુડી પહેરી ધરમાં બેઠા,
કેમ આવે આરો રોતાં, ઉઠો.

નાંજવાલ જેવું અહીં,
કહેશે કોણ કરશે કાંઈ,
કોણ થાશે વરની કાંઈ,
વખત આવશે બારે થઈ.

બાંધી મુઠી હવે ખુલી થાશે,
શું બેઠા બેતાં? ઉઠો.

પુરી ગરીબોની હાથ, હાથથી નખેડ જાય,
મળને રાજ રખાય, તો મહેતાબ રાજ થાય
આશીર્વાદ લીધો, રૂપતના,
દિલ્લેલ રમટસ-બેઠા. ઉઠો.

મી. મહેતાબની કવિતા સાંભળતી
વખતે સભામાં હાલિની કથાનો ચિતાર
સાંભળીને ગમમીનીનો દેખાવ થઈ રહ્યો
મીસીસ સોદાનું નામ સાંભળતાં જુલમ
માટે શરમ શરમના અવાજો થતા હતા.
કવિતા પુરી થયા પછી

ઉપર

પ્રમુખ સાહેબે આખી કોમને એક
રહેવા અં જેમ માટે તકવાર ચલાવવા
મજૂ કરી, અને ત્યારબાદ સભા બંધ
ખાસત કરી.

આજે અરથી કલાકે સભાનો વિષય
ચરચતાં, તમા બીલથી મતી સ્થિતિપર
વિવેચન કરતાં બેઠા બિજાએક હતા.

કોલોનીઅલ-બોર્ન હાંદીનું પાટીશન

કોલોનીઅલ-બોર્ન હાંદી કોમ તરફથી
નીચે મુજબ અરજી પાસવામે-ને મોકલ
વામાં આવી છે. તેમાં રેસરસ આર.
એન. મુકે, કે. આર. નાપના, લક્ષ્મણ
પટિ, એસ. વ. લતીફ, અને બેઝેરસ
જેમીઅલ એમણે સહીઓ કરેલી છે:—

૧. આપના અરજદારો આ પ્રાંતમાં
જન્મેલા બ્રિટીશ હાંદીઓ છે.

૨ તા. ૧૩ મી માર્ચ ૧૯૧૧ ના
રોજ ડરબનમાં કોલોનીઅલ-બોર્ન હાંદી
ની મળેલી બહેર સભાએ નવા ઇમીગ્રેશન
બીલ આપત અરજી કરવાની અમને
સત્તા આપી છે.

૩. સાઉથ આફ્રિકામાં જન્મેલ સાહેન
સાહની હાંદી પ્રમુખે પોતપોતાના પ્રાંતની
હદ બહાર બીજા પ્રાંતમાં જવાનો હક
નથી મળતો, એટલે યુનિયનના બાબો
તેમને નથી મળતા. એથી આપના
અરજદારો અત્યંત દિલગીર થાય છે.

૪. આપના અરજદારો માનપુરવક
યાદ આપવાની જરૂર જાય છે કે દક્ષિણ
આફ્રિકામાં હજારો એવા હાંદીઓ વસે
છે કે જેમને યુનિયન એ એક જ સ્વદેશ
જણાયેલો છે. તેમનું ભવિષ્ય યુનિયનના
ભલામાં સમાજેલું છે. પણ ઉપલા
બીલથી તેમના હોમ ઉપર પુર પ્યાન
દેવાનું નથી, એવું આ સભા માને છે
પણ આ બાબતમાં પોતાની અરજી કર
વાનો હક આજની સભા બિવિધ માટે
સ્વાધીન રાખીને દાક્ષમાં એસિઆટીક
વિરુદ્ધ ને લામણી છે તેને ખાતર દાલને
માટે આ હરકત સામે વાંધો ઉઠાવતી
નથી.

૫. ઉપલા બીલ સામે ને ખાસ અમ
તના વાંધાઓ છે, તે તો આપ નામદાર
ની પાસે રજૂ કરવાનું આપના અરજ
દારને કહેવામાં આવ્યું છે.

(ક) કેવના માલુ ઇમીગ્રેશન કાયદાની
રૂએ સાઉથ આફ્રિકાના બીજા પ્રાંત
માં જન્મેલ હાંદીઓ કેવમાં જઈ
કે છે.

પણ અમને સલાહ મળી છે કે નવા
બીલથી એ હોમ નાશ પામી જાય
છે અથવા એખામય છે અને એ
પ્રાંતમાં ને કુટુંબીઓ વહેંચાયેલા
છે, તેમની વચ્ચે જવહાર અટકી
થકે છે.

(ખ) હાલના નાતાલના ઇમીગ્રેશન કાયદા
મુજબ કોલોનીયલ પુરોવીઅન કાયદામાં
પરિણા આપી હક તે નાતાલમાં
આવી કહે છે. એ કાયદા રદ
થવાથી એ હક જતો રહેશે જણાય
છે. અમને સલાહ મળી છે કે તેની
અસરથી અપારાં ને સમાજો કેવ
માં રહે છે તેમની સાથેને સંબંધ
બાંધ થઈ જશે.

(ગ) હમણાં ને કાયદા રદ થાય છે
તેની રૂએ આ પ્રાંતમાં જન્મેલા
હાંદીઓનાં બાળ બચ્ચાં પ્રાંતની
બહાર જાય ત્યારે તેમના પાછા
આવવાના હોમ સચવાયેલા છે તે
નવા બીલથી સચવાયેલા જણાતા
નથી.

(દ) ને કોલોનીઅલ-બોર્ન હાંદીઓ
હમણાં આ પ્રાંતમાં રહે છે અને
જેઓ આ પ્રાંતમાં જન્મેલ છે,
પણ હાલ આ પ્રાંતની બહાર છે,
તેમના હોમ પણ જુના કાયદામાં
સચવાયેલા છે ને નવા બીલમાં
તેવું જણાવું નથી.

(ક) ને થોડા નામ સર આ પ્રાંતની
બહાર જવા પારતા હોય તેમને
૧૨મીટ દેવાની મુનસૂરી પ્રધાનની
મુનસૂરી ઉપર રહેલી છે. હમણાં
સુધી ડેમીસાટલ સરટીરીકેટ મેળ
વવાનો અમારો દ્વં વધા વખર
હજુલ રખાયેલો હોય હવે જો એ
હક લઈ લેવામાં આવે તો કોલોની
અલ-બોર્ન હાંદી ઉપર મોટો ગેર
ઇનસાફ મુજરસે એમ અમે માનીએ
છીએ.

(ચ) ઇમીગ્રેશન એક્ટીવર કાઉને પ્રોવી
નીટેડ ઇમીગ્રેટ હંગવી કાટે, અથવા
યુનિયનમાં કે આ પ્રાંતમાં ફરી
હામલ થતાં અટકે, તો તે સામે
તેવા આસામીને યુનિયનની કારટમાં
દાદ મેળવવાનો હક પણ આ બીલ
માં દેખાતો નથી.

૬. આખરમાં આપને અમે નમ્રતાથી
વીનવીએ છીએ કે આ અરજીમાં અમે
ને વાંધાઓ રજૂ કર્યા છે તેની ઉપર
વિચાર કરવામાં આવશે અને ઘટના
સુધારા કરવામાં આવશે અથવા બીજી
રીતે સમાને ચોખ્ખા સામે તેમ રાહત
આપવામાં આવશે.

દરજવાલ પ્રોવી-ડીઅર કાઉન્સિલની
બેઠકા તા. ૬ મી મે સુધી મુસતવી રાખ
વામાં આવી છે.

નવા બીલ સામે કેપનું પીટીશન

કેપના હોદ્દાઓ તરફથી યુનિયન પાર લામેટના મોકલવામાં આવેલ પીટીશનને તરબુએ નીચે મુજબ છે:—

“હક્કિય આદરિયાના યુનિયનની પાર લામેટના માનવતા રીપોર્ટ તથા માનવતા લેજિસ્લેટિવ એસેમ્બલીના સભાસભાને જોગ, કેપટાઈન.

કેપ યિરીશ ઇન્ડિયન યુનિયનના પ્રમુખ અને જોઈન્ટ એન. સેક્રેટરી તરીકે આદમ એચ. ગુલ મહમદ, સમસુદીન કાસીમ અલી, અને અબ્દુલ હમીદ ગુલ એમ. ખી. માનપુરવઠા અરજ કરે છે કે:—

૧. કેપના યુનિયનના આચાર તથા ૧૨ મીએ મળેલી હોદ્દાની જાહેર સભાએ નવા ઇમીગ્રેશન બીલના સંબંધમાં માનવતા સભાને અરજ કરવા આપના અરજ દારોને સરવાતુમતે સત્તા આપી છે.

૨. યુનિયન તથા રહેલા હકદાર હોદ્દાઓને પ્રાંતમાં છુટથી ફરવાની બંધી થવાથી અરજદારો બહુ દિલગીર થયા છે, છતાં તેઓ સમજે છે કે તેઓની કામ પ્રત્યે ગ્રામીણો જે અણમો છે તેની મજૂરી કરી ક્યાં વિના તેઓથી રહેવાય તેમ નથી, અને તેથી સરકારનો ઠરાવ તેઓ સ્વીકારે છે. જો કે તેઓ એવી આતુર આશા ધરાવે છે કે ભવિષ્યમાં વધારે સારી સમજૂતી થશે તે બંધી દૂર કરવામાં આવશે.

૩. આ પ્રાંતના હકદાર રહીશો તરીકે આપના અરજદારોની સિધ્ધિ નીચે મુજબ વધારે ખરાબ થાય છે, તે તરફ પણ માનવતા સભાનું પ્લાન જેમવા અરજ દારોની આતુર મુજબ છે:—

(એ) હાલના કાયદા મુજબ પરીક્ષા આપવાની બાબા પસંદ કરવાનું ઉત્તર (ઇમીગ્રેશન) ની મરજી ઉપર હતું, તેને બદલે હવે તે તદ્દન અમલદારની મરજી ઉપર રહે છે.

(બી) ઉત્તરના અમલદાર (ઇમીગ્રેશન ઓફીસર) ના હાથમાં આથી એટલી વિશાળ સત્તા મુકવામાં આવે છે કે તેથી ગંભીર મુશ્કેલીતવાળા કેસો બનવાનો સંભવ છે, એમ અરજદારો માને છે.

(સી) હકદાર રહીશોનાં ઓરત બચ્ચાં ઓ ‘મિલીટરી ઇમીગ્રેશન’ ગણવાના ભયમાંથી મુક્ત રહેતાં નથી.

(ડી) કુલ વખત માટે પરદેશ મથેલા જન્મ હવાળા હોદ્દાઓને પાછા

ફરતાં કેળવણીની પરીક્ષા આપવાની ફરજ પડે છે, અને તેમાં નાપાસ થાય તેવો કેળવેલો સંભવ હોવાથી તેઓ પાછા ન ફાપાય થઈ શકે એવો ભય રહે છે.

(ઇ) હકદાર હોદ્દા રહીશોને કુલ મુદત માટે પરદેશ જવા માટે હાલ જે પરમીટ મળે છે, તે હવે ન મળે તેવી ધારતી રહે છે, અને તેથી કાં તો તેઓને અમલદાર કામ પર જવાનું મંડી વાળવું પડે તેમ છે, અથવા તો પરદેશ જઈ પાછા આવતાં કાયદા ન થઈ શકવાનો ભય માથે લેવો પડે તેમ છે. તેથી અરજદારો વિનંતી કરે છે કે અમુક મુદત કરેલો વસવાટ સાખીત કરી શકે એવા રહીશોને ડોમીસાઇસ કાઢી આપવું જોઈએ.

(એફ) ઉત્તરના અમલદાર મમે તેવો આપણે અમલ કરે, છતાં બધા લતમાં તેની સામે ફરીયાદ કરી શકવાની બારી નવા બીલમાં નથી રહેતી.

૪. આથી આપના અરજદારો નમ્રતાથી અરજ ગુજારે છે કે ઉપર જણાવેલી બાબતોમાં માનવતા સભા યોગ્ય ફેરફારો કરશે, અને તેમ કરીને હાલના કાયદાઓ તથા ભોગવાતા હકોનું રક્ષણ કરવામાં આવશે, અથવા માનવતા સભાને યોગ્ય લાગે એવી બીજી રીતે સહત આપશે, અને ન્યાયી તથા ક્યાણ કામને માટે અરજદારો સહા બંધી ગુજારશે.

કેપટાઈન, તા. ૧૫ મી માર્ચ, ૧૯૧૧.

(સહી) આદમ એચ. ગુલમહમદ,

પ્રમુખ, કેપ યિ. ઇ. યુનિયન.

(સહી) સમસુદીન કાસીમઅલી,

અબ્દુલ હમીદ ગુલ, એમ. ખી.

જોઈન્ટ એ. સેક્રેટરીઓ.

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૪ થીના અરસામાં અમકુઝીમાં આવવા વહી છે.

તા. ૬ થીના અરસામાં અમકુઝીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૨ મી એપ્રિલે અમોનામાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૪ મી એપ્રિલે સુલતાનમાં આવવા વહી છે.

તા. ૧૬ મીએ સુલતાનમાં જવા બંધ થશે.

બીલ પર છેલ્લી ડીબેટ

મી. કનકનના સાયમુનો હેવાલ ‘વીડર’ માં પ્રસિદ્ધ થયો હતો તેમાંના નીચેના શબ્દો ખાસ જણાવા લાયક છે:—એશિયાટીક કાયદાથી જે મુશિબતો પેદા થઈ છે તે ઇંગ્લાંડનેજ લાગુ પડે છે એમ નહીં, પણ ટરાંસવાલને પણ લાગુ પડે છે. ટરાંસવાલની જેલમાં હજારો એશિયાટીકો મવા છે. તે લોકોએ પોતાની જાતિ પર કલંક એસવા દેવા કરતાં જેલને વધારે સારી ગણેલી છે. આપણે આપણા કાયદાઓ બંધ કરવાની રમ્મ તો સ્વાભાવી લોકોને પણ ન આપી શકીએ, છતાં જો એ લોકોની ટેક પળે એવો નીવેડો થતો હોય તો આપણે તેને આવકાર આપવો જોઈએ. (તેમણે અમળ આલતાં કહ્યું કે) જ્યારે વડી સરકારની વિરૂદ્ધ ક્રીસ્ટેટવાળાઓ ટીકા કરતા હતા ત્યારે આતુરતાથી તાળીઓ પાડવામાં આવતી હતી, પણ જ્યારે વડી સરકારની જનરલ રમટસ તારીફ કરતા હતા ત્યારે સાવ સુપકીદી પથરાઈ રહી હતી, એ દિલગીરીની વાત છે.

* * *
મી. આલેક્ઝાંડરે કહ્યું કે મમે તે બાબતમાં પરીક્ષા લેવાથી શું પરિણામ આવે એ જોવા જેવું છે. ધારો કે આપણું પ્રધાન મંત્રીના કોષ્ટ્ર મેં અર રાજપાલિકેજ જોવા વિલાયત જાય, અને તેમને પાછા આવતાં સંસ્કૃતના ૫૦ સપ્તે લખવા કહેવામાં આવે તો શું થાય? ૪ થી કલમ તથા તેમને પાછા વિલાયત મોકલી દેવા પડે. (સાંભળો, સાંભળો) વળી એક માણસ સારી ચાલનો છે કે નહીં તેની તપાસની પગલાત પણ સરકારને રહે તેમ નથી. તેવા જાણીતા માણસની સંસ્કૃતમાં પરીક્ષા લીએ એટલે થયું. (હસાહસ) હલકા અને ઉતરતા વરગના લોકો કેને કહેવા એ સંબંધમાં પણ મી. આલેક્ઝાંડરે હસવા લાયક ચિત્ર રજૂ કર્યું હતું. તેમણે કહ્યું કે આપણે તે નકકી કેમ કરી શકીએ? કપાળે કપાળે જુદી મતિ છે. આપણા રાજદારી સભો વડીઓને કોષ્ટ્ર કોષ્ટ્ર વાર આપણે હલકા અને ઉતરતા વરગના ગણીએ છીએ. (તાળીઓ.)

‘કેપ આરગસ’ નો સખનાર કહે છે કે મી. આલેક્ઝાંડરનું બાપણ એક કલાકને ૨૦ મીનીટ સુધી ચાલ્યું હતું, અને તેમની મજબૂત ટીકાઓથી સભા પર અસર થઈ જણાતી હતી.

પોલટેક્સ અને હીંદી

‘મરકુરી’ નો પારલામેન્ટરી ખબર પત્રી તા. ૨૮ મીએ લખે છે કે :—

આવતી સાલ નાતાલમાં ગેરાઓઉપર થી પોલ ટેક્સ કાઢી નાખવાનું બીલ પારલામેન્ટમાં દાખલ કરવાની નોટીસ તેલુરીખાતાના પ્રધાન મી. હલે આપી છે. આનો અમલ આવતી સાલમાં થશે. કેમકે આ સાલ ગેરાઓને એ કરમાંથી મુક્ત કરવાની મામણી કરવામાં આવી હતી પણ સરકારે તે સ્વીકારી નથી. બીલના સંપ્રદાનો કાગરજ એવો થય છે. કે નાતાલના નેટીવો અને એસિઆટીક પ્રેર એ કર કાયમ રાખવામાં આવશે. વળી એવા બીલનું વડી સરકાર કેમ કરશે એ વિષે પણ તરફવાર તરફ અધિકારમાં આવે છે.

કેંગરેસનો સખત પ્રોટેસ્ટ

નાતાલ કોંગ્રેસ નીચે મુજબ તાર મુક્તીખાતાના પ્રધાન ઉપર તા. ૨૬ મીએ મોકલ્યો છે :—

“કેંગ્રેસની કમીટીને ખબર મળ્યા છે કે આવતી સાલથી માત્ર ગેરાઓને પોલ ટેક્સ કરવામાંથી મુક્ત કરવાનું બીલ પારલામેન્ટમાં દાખલ થયું છે. જો આ ખબર ખરા હોય તો એ કેમીએલવાળા બીલની સામે કેંગ્રેસની કમીટી માન પુર વહ પણ મજબૂત રીતે પ્રોટેસ્ટ કરે છે. આજ સુધી કર વેરા બધી કામ માટે એક સરખા હતા, જેથી જો કે ગરીબ હીંદીઓ પર તે બહુ ભાર પડતા થતા છતાં તે કરવાની તેમને બલામત્ય કરવામાં આવતી. પણ જો ભવિષ્યમાં કર વેરામાં કેમીએલ દાખલ થાય તો તેવા કર વેરા ન કરવાને હીંદી કામના લોકોને સલાહ આપવાની કેંગ્રેસની કમીટીને કાચારીએ જરૂર પડશે. કેંગ્રેસની કમીટી પ્રધાનને માન પુરવઠે આમલ કરે છે કે કતિ પોલ ટેક્સ તદન નાજુલ કરવો, અથવા તો બધા માટે એક સરખો કાયમ રાખવો.”

એવોજ તાર નાતાલના ફરેક મેંબરેપર પણ કરવામાં આવ્યો હતો. જવાબમાં વેપરખાતાના પ્રધાન તરફથી તા. ૩૦ મીએ નીચે મુજબ તાર મળ્યો છે :—

“પોલ ટેક્સ સખતમાં તમારો તાર મળ્યો છે તેની પહેલેય સ્વીકાર છું. સરકાર તે બાબત પર બ્યાન આપી રહેલ છે.”

સત્યાગ્રહની અસરનો પુરાવો

પોલ ટેક્સનું બીલ પાછું ખેંચાશે

‘મરકુરી’ નો પારલામેન્ટરી ખબરપત્રી મુજબારે રાત્રે એ જાપાને તારથી જણાવે છે કે :—

નાતાલની હીંદી કોમને ધીરજ આપી શકાશે. આવતી સાલ પોલ ટેક્સ ગેરાઓ પરથી કાઢી નાખવા, અને એસિઆટીક અને નેટીવો પર રાખવાનું બીલ દાખલ કરવા તેલુરી ખાતાના પ્રધાને જરૂરત કરી હતી. તેમાં સમાવેલા જુદા જુદા સવાલો પર સરકાર વિચાર ચલાવી રહેલ છે. નાતાલના ફરેક મેંબરને નાતાલ કોંગ્રેસ કેંગ્રેસ તરફથી પ્રોટેસ્ટનો તાર મળ્યો હતો. [આ તાર અમે બીજી જગ્યાએ આપ્યો છે.—અ. ઇ. એ.] આ બાબત અંદરખાને કાંઈક ચાલી રહ્યું હોય એમ દેખાય છે. કેમકે એસિઆટીકના હીમાયતીઓ મી. મધી તથા મી. એલ. કમ્બુ. રીચ હજુ કેપટાઉનમાં છે, અને આજે બીલ પારલામેન્ટમાં રજુ કરવાનું હતું, તે મી. હલે (તેલુરીખાતાના પ્રધાને) મુજતવી રાખ્યું છે. એસિઆટીકની સત્યાગ્રહની લડત જો નવેસર શરૂ થાય—ખાસ કરીને ટર્સસવાલથી નાતાલમાં આવે. —તે ખાસ કરીને હાલના સમયે આવકરદાયક લેખારી નહીં; અને સભવ એવો છે કે આવતી સાલે બીલ પાછું ખેંચી લેવાનું જાહેર કરવામાં આવશે.

પારલામેન્ટ આ વખત મુજતવી રહેશે, ત્યાર પછી આવતા ફેબ્રુઆરી સુધી મળવાની નથી. તેથી પોલટેક્સ આવતી સાલ રદ કરવાનું પ્રધાન મંત્રીનું વચન પાળવાનું જ ને, તેટલા માટે એ વેરા આવતી સાલમાં કરવાની મુત જીનપર રાખવામાં આવશે, અને બીજા પહેલાં પોલ ટેક્સ કાઢી નાખવા અને હા જુદા પ્રાંતમાં કર વેરા એકસરખા કરવાની તક સરકાર લેશે.

નાતાલ પ્રોવીનસીયલ કાઉન્સિલે હજારો ના ફાઇનના કલાક સંબંધમાં બીલ દાખલ કરવા પારખું છે. આ બીલની મુખ્ય કસમ એવી છે કે હજારો ફાઇનો ફર જુલવારે બપોરે એ વાગે બંધ થવી જોઈએ, અને ત્યાર પછીની સવારે પોણા આઠ વાગ્યા પહેલાં ઉઠાડવી નહીં. ફાઇન બંધ હોવી જોઈએ તેને એવો અરમ કરવામાં આવ્યો છે કે ધરાકર્તી કમમત વિચેર કામ કરવું નહીં.

જનરલ સ્મટસ પર

‘ટર્સસવાલ લીડર’

જનરલ સ્મટસની દ્વીપી સવાલ વિષેની રાજનીતિ ઉપર ટીકા કરતાં ‘ટર્સસવાલ લીડર’ લખે છે કે :—જનરલ સ્મટસને ક્ષિટીક હીંદી સવાલ વિષેનો કરબાર નેશ નાલીસ્ટ રાજદ્વારીપણાનો નમુનો હોય, તો તે પક્ષની હકુમત તળે આ દેસનો મામલો બચકર સ્થિતિમાં બચાય. તેને વિષે નરમમાં નરમ કહોમાં જોલીએ, તોપણ કહેવું જોઈએ કે એક નીચલા વરગન નિસાળીઆને પણ આ કામ (એસિઆટીક કારેખારનું) સોંપાયું, હોય અને તે બરો ખર બળવસા જેટલી શુદ્ધિ ન વાપરી હોય, તો તેને તેના મહેતાજી તરફથી સોટી વડે સખત શીક્ષા થયા વિના રહે નહીં. અમારે મન ‘ધાખીરીએલીઝમ’ એ કાંઈ ખાણાના ટેપલ ઉપર કાવકે મોટે જોલી નાખવાનો સખ્દ નથી. મુલ્કી પ્રધાનને, તથા તેના રાજદ્વારી અને જાપા કાર મળતીઆઓને ‘પડ્યા ઉપર પાટુ મારવી’ એને અમે ધાતકીપણું સમજીએ છીએ. છતાં અમારે બધા વેરા ભર નારાઓને મુજબ પડે છે કે આશ અમ લના સવાલને ગોટાળે ચકાવનારા, આકાશ માંથી ઉતરી આવેલા જનરલ સ્મટસ જેવા પ્રધાનને તેના પરપર કાયમ રાખ્યા થી દક્ષિણ આફ્રિકાનું કાલું થશે, એવું શું તેઓ માને છે! જે હકીકતો મોજુદ છે તે ઉપરથીજ વિચાર કરીએ. ચાર વરસ થયાં આપણે હીંદી બી પુરેને જેલમાં નાખ્યા કરીએ છીએ. આપણને કોર્ટોન, જેલના અને એવા બીજા બધા ખરખમાં ઉતરવું પડ્યું છે. નેટીવોને સત્યાગ્રહનો પ્રલક્ષ દાખલો દેખાડી મુક્યા છીએ. લોરડ મોરલીએ ‘નાઇન્ડીથ સેન્ચુરી’ ના આલુ અંકમાં દુન્યાને કહી બતાવ્યું તેમ આપણે હીંદુસ્તાનની બધી પ્રાંતને—ક્ષિટીક તેમજ હીંદોને, તેઓ કહી નહીં હતી એવી એકત્ર કરી મુક્યા છીએ. નવા આવનારાને અટકાવવાના વાજખી કરાવને લીધે આ પરિણામ આવ્યું હોય તો ઠીકજ, પણ આ તો અહીં કાયદે ભર વસી રહેલા હીંદીઓ, જેઓ અહીંજ રહેવાના, તેઓને કનેડીને આવું પરિણામ આપ્યું છે. વરસો અગાઉ હીંદી આમે વાનોએ પોતે આપણને એવી સરતો મુથવી હતી, કે જ્યાં આ સહેનશાહતની બીજા કાલ કોમોની આજ સુધીમાં મેળવી શક્યું નથી. જાપાન જે એક સહેન

સાહતની અંદર સરચાન નથી, પણ પરરાજ્ય છે, તેની પાસેથી પણ કેનેડા જે કરત મેળવી શકાય હવે તેના કરતાં સરસ કરતો તે હતી. પણ આપણી સરકારના ઉપા કરે પારથી પરિણામ એ આવ્યું છે કે આશરે બે વરસ પહેલાં આ ડાખાએ જે મુચનાઓ કરી હતી, તે કરતાં બમણા હોકા આજે હવે હોદીઓને આપવા પડે છે હોદીઓ પણ આ શહેન સાહતની આપણા સરખીજ પ્રાણ છે, તેમજ મોઢાદાર અને પુરણા સુધારવાળા તેઓ છે, એટલું આપણે સ્વીકારવું એજ કરવાની જરૂર હતી

હોદીને હાંકો કાઢવાના વિચારો

નાતાલની કાઉન્સિલના મેમ્બરના

નાતાલ ગ્રેવીન્શીયલ કાઉન્સિલના મેમ્બર મી. જી. એચ. હુલેટ ટેમ્પટમાં પોતાના મુદ્દેનારણ્યે આગળ બાપણ કરતાં જણાવ્યું હતું કે:—

ગીરમીટની બધીનું કામ નિરદય છે, અને તેની નોટીસ બહુ ટુંકી મળી છે. હોદી સરકારે આપણને “શાય તે કરી લેવા” કહી દીધું છે, અને હવે હોદી વેપારીને લાઇસેન્સ આપવા—ન આપવાની સત્તા ગ્રેવીન્શીયલ કાઉન્સિલના હાથ માં છે, જે હોદી વેપારીથી સડાને દુર કર્યા વગર રહેશે નહીં

બીજે દિવસે રેટગર ખાતે ગોરાએ આગળ બાપ ન કરતાં મી. હુલેટ ઉપર ના વિચારો વધારે સંપૂર્ણતાથી જણાવીને પોતાનું હકવું દબવું કર્યું છે. તે સંખ્દો નીચે મુજબ છે:—

હોદી મંજૂરો વિષેની મોઢવણ હોદી સરકાર સાથે થઈ હતી. આપણે એવી કરતે ઉદ્યોગો શરૂ કર્યા કે આપણને હોદી મંજૂરો મળ્યા કરશે; એમ પણ બતાવવામાં આવ્યું હતું કે આ મંજૂરોને એક દમ અટકાવવામાં આવે તો ઉદ્યોગોને બહુ હાની પહોંચે તેમ છે. હવે હોદી સરકાર આવતા જુલાઈ માસથી હોદી મંજૂરો મોકલવાનું બંધ કરનાર છે. તે બંધ કરવાનું પમણુ અહીંના કેટલાક હોદીઓ, જેઓ વેપારી વરમના છે, તેઓની માગણીથી લેવામાં આવેલું છે. હું હોદી સરકારને કહીશ કે “બહુ રાહ”, અમારે તમારા હોદીઓ બેઠાં નહીં, તમારે વધુ બદલાવો એમ હું માનતો નથી, પણ જે લોકોએ તે સામે ઉઠાડે

કરી છે, તે આ પ્રાંતમાં જે હોકા બેઠાં રહ્યા છે, તેથી આ મુશ્કેલું મુદ્દો થાય છે. આ લોકોને વેપાર કરવા દેવામાં આવે છે, ખરી રીતે તેઓ આ દેશના પરચુરસ વેપારના માલેક થઈ પડ્યા છે. હું ખુલ્લી રીતે કહીશ કે હું કે આ બધને જણાવ્યા છતાં મેં તેની સામે ઉઠાડે રહી કરી નથી કરણ એ કે જે હોદી લાઇસેન્સ આપણે અટકાવીએ તો તમે (હોદી સરકાર) મંજૂરો મોકલવાનું બંધ કરો. પણ તમેજ પહેલ કરી છે. તમે અમારી સામે દરવાજો બંધ કર્યો છે. હવે અમારા દેશમાં કોણ વેપાર કરે અને કોણ ન કરે એ જોવાનું અમારા હાથમાં છે.” મુનિયન પારલામેન્ટમાં જે હમી પ્રેક્ટન બીલ રજૂ થયું છે તેમાં નાતાલના હોદીઓને પડખેના પ્રાંતમાં જવાની બંધી કરવાનું જણાવેલ છે. આ લોકો આ પ્રાંતમાં રહેશે, પણ તેઓએ શું થયો કરવો અને શું ન કરવો, તે કહેવાનો આપણને હક છે. તેઓને નવા લાઇસેન્સ બીલકુલ કઢી આપવામાં નહીં આવે. અમુક મુદત પછી વેપાર બંધ કરવાની તેઓને ફરજ પડવી, અને લાઇસેન્સ લાખ કરી આપવાં નહીં. હોદી સરકાર હવે એવી ફરીયાદ નહીં કરી શકે કે આપણે હોદીઓના જાથુના હકમાં માથું મારીએ છીએ; કેમકે તે સરકારે જ આપણા હોકામાં માથું માર્યું છે. હોદી સાથે આપણને ઝાંઝ કળ્યો નથી. મંજૂર અથવા ખેડુ તરીકે હોદીઓ રહે એમ આપણે માગીએ છીએ. આપણે તેઓને તે મુજબ ખમાર આપવા તકવાર છીએ. પણ આપણે હમેશને માટે છેલ્લી વખત કહી દીધાં છીએ કે વેપારનું કામ તો ગોરાએજ કરશે. હું તે માટેની હીલચાલ કરીશ, અને હાજરીનો અને મદદ કરશે એમ માનું છું. (તાળીઓ.)

અરકચુરીની ટોકા

ઉપરના બાપણપર ટીકા કરતાં ‘અરકચુરી’ લખે છે કે:—

મી. હુલેટ હોદી મંજૂરો તથા હોદી વેપારી તરફ જે વધુ બતાવ્યું છે તે માટે ખેડ બતાવ્યા વિના અમારાથી રહેવાય તેમ નથી. ગીરમીટ બંધ થવાથી મી. હુલેટ અને તેના સાથીઓને મુશ્કેલ થશે એમાં શક નહીં. પણ એ વાત જુલો ન જવી જોઈએ કે હોદી સરકારના ઠરાવથી નાતાલના લોકો એકદર રીતે જોતાં નાખુશ થયા નથી. ઉલટાના તેથી લોકોને મોઢો બાજ તે ઠરાવને આવકાર આપણે એમ અને એનીએ છીએ.

અને એ વાત તો શક વિનાની છે કે જે હોદી સરકારે એવી ફરજમાંથી આપણને મુક્ત ન થઈ હોત તો મુનિયન સરકાર તેની અગત્યત કર્યા વિના રહેતજ નહીં. પણ હોદી સરકારે પોતાની હકની અંદર રહીને નાતાલમાં વધારે મંજૂરો મોકલવાની બંધી કરી તેટલા સાર, જે હોદીઓ કાયદેસર અહીં વેપાર કરે છે, તેઓની પાસેથી તેઓના કાયદેસર હોકા છીનવી લેવા, તથા તેમને તેમનાં પેટ બરવાનાં સાધનો વિનાના કરી તેમને સળ કરવી એ બી હુલેટની હલીલ અને સમજી શકતા નથી. હોદી સરકારનો ઠરાવ આ પ્રાંતના બધા લોકોને અચો છે. કદાચ હોદી સરકારે ખેડુ કામ કરવું હોય, તો પણ તેની સામે બીજું ખેડુ કામ કર્યા થી, પહેલું ખેડુ કામ ધોવાઈ જવું નથી. મી. હુલેટ સ્થાયર હકની વાત કરે છે. ગોરા લોકો જેટલે દરજ્જે સ્થાયર હોકા પરવી શકે છે, તેટલેજ દરજ્જે કાળા લોકો પરવી શકે છે. હોદીસતનથી ગીરમીટ બંધ થઈ તેનું સાદુ વાળવા ખાતર એશિયાટીક લાઇસેન્સ સમુખમાં અટકાવવાની વાત કરીને મી. હુલેટ અન્યાય કરવાની સુચના કરે છે. આમ કરવાથી એક ધારાસભાના સભાસદ તરીકે પોતાની લાયકાત માટે તે શકા ઉત્પન્ન કરે છે. જે લોકો શહેનસાહતની અંદર સુલેહશાંતિ જવાને રાજી છે, તેઓને રાજ્યના મુશ્કેલીજ બાજમાં સામસામે બઢો વાળવાની વાત સામે કટાક્ષ ઉપજવો જોઈએજ.

નાતાલની ગ્રેવીન્શીયલ કાઉન્સિલમાં

તા. ૨૬ થીએ મી. હુલેટ એવી નોટીસ આપી છે કે નીચેની દરખાસ્ત હું કાઉન્સિલ આગળ રજૂ કરીશ:—

કોઈપણ પ્રાંતમાં બધા વેપારી લાઇસેન્સ આપવા કે ન આપવા તેની સંપૂર્ણ સત્તા પ્રાંતના એડમીનીસ્ટ્રેટર અને કાઉન્સિલ ઉપર મુકવામાં આવે, એવો કાયદો પાસ કરવાની આ કાઉન્સિલ મુનિયન સરકારને કલ્યાણકર કરે છે.

મુનિયન બજેટ પર ટીકા કરતાં મી. એરીમેને જણાવ્યું હતું કે મુનિયન થયેથી ખરચ વટશે એમ ધારવામાં આવ્યું હતું, તેને બદલે ખરચ બહુ વધવા માંડ્યું છે; અને મુનિયનથી કાયદો થયો હોય એ વિષે લોકોના મનમાં સંદેહ ઉત્પન્ન થવા લાગ્યો છે.

નવા બાલના સુધારા અને તેનું પોષણ

મયા સુનીવારે જોહાન્સબર્ગથી કેપ ટાઉન જવા લેખકતા પહેલાં મી. મી. અને જનરલ રમટસ વચ્ચે આલેખો નવા સુધારા સંબંધી અમલનો પત્રવહેવાર છેલ્લી બહીએ જમા પર થયેલા કારે દખાવેને લીધે લાગ્યોએ અને પ્રસિદ્ધ કરી શક્યા નથી. છતાં આવેને આ બહીએ અને તે પુરેપુરો આપવા બારીએ છીએ. દરમ્યાન જનરલ રમટસે રજુ કરવા બારેલા સુધારા અમારા હાથમાં આવ્યા છે. તે સુધારા મુજબ દક્ષિણ આફ્રિકાના યુનિયનમાં જન્મેલાને, યુનિયન માં ડેમીસાઇલ થયેલા અથવા કાયદેસર રહીશ જો તેઓ પ્રોવીન્સીયલ ફ્રીમન્ટની (સી), (ડી), (ઈ), (એફ) અથવા (જી) ક્લસની રજો પ્રોવીન્સીયલ ન હરતા હોય તમને; અને કોષ ડેમીસાઇલ થયેલ અથવા કાયદેસર રહીશ અથવા ભવિષ્યના નવા ફ્રીમન્ટની સ્ત્રી તથા ૧૬ વરસથી ઓછી ધરનાં છોકરાં છે એમ ફ્રીમન્ટ સન અમલદારને સતોષકારકરીતે પુરવાર કરી દીએ તેમને, ૭ માં ક્લસ સિવાયના કાયદાના અમલમાંથી મુક્ત કરવાનો જનરલ રમટસનો હરાદો છે. બીજા એકાદ બે નાના સુધારા છે, તે તે ઉપરાંત ૨૮ મી નવી ક્લસ ઉમેરવા બારી છે. તેની મતલબ એવી છે કે 'ટરાંસવાલના ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદામાં અને તે વિરુદ્ધતા છતાં આ કાયદાની ૪ થી ક્લસની રજો યુનિયનમાં આવી શકે તેને તે કાયદા તથા રજીસ્ટર યુગ ન પડે.'

આ સુધારા સામેના વાંધાઓ દુકમાં નીચે મુજબ છે :—

(૧) અમુક બાલ કે છોકરાં ડેમીસાઇલ થયેલાનાં, અથવા કાયદેસર રહીશ નાં, અથવા નવા ફ્રીમન્ટનાં, સ્ત્રી છોકરાં છે, એની ફ્રીમન્ટ સન અમલદારને સતોષ થાય એવી આતરી કરી આપવા માટે પુરાવો કેવો જોઈએ તેની બાબત આપી નથી; તેમજ લગ્ન અને જન્મનાં સરટીફિકેટો પણ સાધારણ રીતે હોંદીને હોતાં નથી.

(૨) ડેમીસાઇલ થયેલ કોને કહેવા, અને કાયદેસર રહીશ કોને કહેવા તેની બાબત નથી.

(૩) એઓ યુનિયનમાંથી થોડા વખત માટે નેરકાજર રહેવા માગતા હોય, અથવા યુનિયનની બહાર મુસાફરી કરવા માગતા હોય એવા હકદારને ડેમીસાઇલ

નાં અથવા કાયદેસર વસવાટનાં સરટીફિકેટો હાંદી આપવાં જોઈએ એવી જોડવણી રાખી નથી.

(૪). નવી ક્લસ કરવા બારેલી ક્લસ મધી ટરાંસવાલમાં નવા આવનાર કેળવા એલ હોંદીને, કાલના કાયદેસર રહીશ હોંદી એ કરતાં હકકી રિશતમાં રહેવું પડે તેમ છે.

(૫). નવી ક્લસ મધી યુનિયનના કાયદામાં કોમી તથાવત લાખલ થાય છે, કેમ કે તે ક્લસના સુચક અર્થેને લીધે (યુનિયનના એક પ્રતમાં (એરેન્ડ્રી સ્ટેટમાં) લાખલ થાય તે હોંદીઓ ત્યાંના એક્સિઆટીક કાયદાને આવતા હોવાથી ત્યાં વસી શકે નહીં.

તેથી જનરલ રમટસના સુધારા સલામતી લગત માટે તેમજ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓના સાધારણ હક માટે સાવ અસતોષકારક છે. તેવી પોષણતાથી કોષ પણ હોંદી છેતરાશે નહીં. દરમ્યાન મી. માંધોને જનરલ રમટસ સાથે સોમવારે એક મંતરણુ થયો હતો, અને બીજો મંતરણુ શુકરવારે થવાની વધી હતી.

અરજીપત્રોએને જવાબ

એમીન—(૧) એ પત્રમાં લેખકું લાભકારક નથી બારવામાં આવ્યું. (૨) નથી મએલ.

મુ. હા. મ. એ.—પુલાસારાર કાળી રપટરીતે લાખવાથી તે પર ખ્યાન દેવામાં આવશે.

"હા-સાફને આદનાર"—આવતા આંક પર મુલતવી રહ્યું.

"હા. સુ. સા"—મુલતવી રહ્યું.
બ. ઈ. એ.

રજાબાઈનો કેસ

રજર કેપટાઉનથી તા. ૩૦ મીએ અવર આવે છે કે :—કેપટાઉન આપીલ કોર્ટે આજે રજાબાઈ સોહા વિ. સરકારના મુકદ્દમાના સંબંધમાં ટરાંસવાલની ડેમીસાઇલ કોર્ટના સુક્કા સામે આપીલ કરવાની રજા માંગવા વિષેની અરજી સંભળી હતી. કોર્ટે આપીલ કરવાની ખાસ રજા આપી હતી, અને કેસ સંબંધી કાગળો આજે તા ૧૭ મી એપ્રિલ સુધીમાં રજૂ આર ઉપર મોકલી દેવા દરખાસ્તુ હતું; કે જેથી તા. ૨૪ મી એપ્રિલે બેઠામ ફાનલીનમાં તે વિષેનો કેસ સંભળી શકાય. દરમ્યાન સળ મુલતવી રાખવામાં આવી છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(કે પ્રાચીન એવેદમાંથી)

રજેમરના બેકુત કામરાખા નામકની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં હીસામના આંકડા સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર આજળ રજુ થયા છે, તથા તેની નકલ રજેમરમાં માલુમેટ આજળ રાખવામાં આવી છે, જ્યાં તે તા. ૧૦ મી એપ્રિલ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

કરમનના ફરદરર એમ. જે. એ. રેડી ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૫ મી એપ્રિલ સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

લોવર ટયુમેલા ટીવીજનના હોંદી બેકુત વીસેસરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૦ મી એપ્રિલે મારિસબરગ માં સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

કરમનના રોટરહીપર આમલ રહીમની મીલકત નાદારીમાં મુકવાની અરજી કરે જનની સરકીટ કોર્ટમાં તા. ૬ મી એપ્રિલે રોજ સવારે ૧૦ વાગે થનાર છે.

નાવારસકાર મરહૂમ અમીના એલીસ કાજ અને તેના હકધારા ધણી મરહૂમ મહમદ કાજ, વીનનના કુકાનદારની મીલકતના સંબંધમાં મરહૂમ બાબ અથવા તેણીની મીલકતપર જેને લેણું હોય તેણે કારોબારી જે. એમ. કે. મેડવીક પાસે (વીનન) તા. ૬ મી એપ્રિલ પોતાના હાથ રજુ કરવા તથા દેવદારોએ દેણું પણ તેને સુકવી દેવું.

ટરાંસવાલની મામનરસ એસોસી-સન ની એક મીટીંગમાં નીચેનો હાવ પાસ થયો હતો :—"બાણીની બંદર કામ કરનારઓ, કાજા કે ગોરા બધાને એક સરખી રીતે બાણીયાને લાગુ પડતા કાયદા હરક માટે બહોળો આપવામાં આવવો જોઈએ; અને બાણીના માલોકની જવાબદારીના સંબંધમાં જે નવું બીલ લાખલ થયું છે, તેમાં માત્ર ગોરા કામદારોનું જ રક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે, તેને બહોળે બધાને રક્ષણ મળે એવો સુધારો કરવાને સરકારને આમલ કરવામાં આવે છે."

ચાલુ વરતમાન

***

અમરેલીના મી. ચીક નામના ગોરાના મોરીશીઅન મેનેજરને ૭ ગીરમીટીઆ હોદ્દી પર ખરાબ વરતથી ચલાવવા માટે ડરખાન કારદમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો, અને ગુન્હો સાબીત થતાં તેનો પા. ૧ નો ફંડ થયો હતો.

તા. ૭ મી મેએ દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસ્તિની અચુતરી થવાની છે. આ સંબંધમાં આજના અંકમાં પ્રસિદ્ધ થએલી સરકારની નોટીસ પર અમે વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

સરકારી સીક્કાઓના મોરારને છળ કરવા માટે એક કાફરા પર ન્યુકાસલમાં પોલીસ તરફથી કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો, જેમાં ગુન્હો સાબીત થવાથી આરોપીને પા. ૧ ના ફંડની સજા થઇ હતી.

યુનિયન પારલામેન્ટના “એપોઝીશન” ના વડા સર એલ. એસ. જેમીસનની તંદુરસ્તિ ચિંતા ઉપજાવે તેવી છે એવા અખર છાપામાં પ્રસિદ્ધ થયા હતા. પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે તેમની તબીબત સુધરવા પર છે.

સ્થાનીક છાપામાં એક ચર્ચાપત્રી લખે છે કે ડરખાનમાં બંદર ઉપર ઉતારીને લેવા જનારોમાં માટે કાંઈ એસવાનો બંદોબસ્ત ન હોવાથી મોટી આપદા માણસોને ભોગવવી પડે છે. માટે એક વેટીંગ ફ્રમ બંધવાની જરૂર બતાવવામાં આવી છે.

કોલોનીઅલ ગોરન હોદ્દીઓના મંડળ ના હોદ્દેદારો સુદાવા તથા નવા બીબપર ચર્ચા કરવા તેમની એક મીટીંગ ડરખાન, વિકટોરીઆ સ્ટ્રીટ, યુનિયન થીએટરમાં થોડા દિવસપર મળી હતી. મી. લજ મન પડિને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. મી. પોલાકને ઇમીગ્રેશન બીબ સંબંધી સ્થિતિ સમજાવવાને આમ ત્રણ થવાથી તેમણે તે વિષય ઉપર હુંક બાપણ આપ્યું હતું, અને સમવાનુસાર વીકાઓ કરી હતી. પછી હોદ્દેદારોની સુટણી થતાં મેસરસ કે. આર. નામના પ્રમુખ; એલ. એમીમલ, આર. એન. મુલ્લે, લજ મન પડિ, એસ. હમાયવી, એમ. એન. નાહુ, અને ગરીબ પંડે વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ; એ. કરીસ્ટોફર સેક્રેટરી; અને

સ્થાનીક છાપામાં જણાવવામાં આવે છે કે મારિસઅરથી વણ માહલ દુર એકનડેસમાં એક હોદ્દી વેપારીનું કોષ્ટક બંધુક મારીને ખુન કર્યું છે. બદમાશી દુકાનમાં હુટ ચલાવવાના ઇરાદાથી આરોપી ખાણું લેતો હતો એવે વખતે આ કામ કર્યું છે. મરનારની સાથે આવેલે દિવસે એક કાફરા ફરતો જોવામાં આવ્યો હતો તેના ઉપર ખુનનો ચક્ર જાય છે એમ કહેવામાં આવ્યું છે. ગુન્હોગારને શોધવા પોલીસ તપાસ કરે છે. મરનારની દુકાનમાંથી કેટલોક માલ છુટાઇ ગયો છે.

જોહાન્સબર્ગથી એક અખરપત્રી લખે છે કે—મી. એમ. પી. ફેનસીને લાં તેમ ના ફરજાંની બીસમીલા અને મોલુદ કરી ફની ફીયાઓ તા. ૧૬ મીએ ધામધુમથી કરવામાં આવી હતી તથા સરખસ ફેરવવામાં આવ્યું હતું. હમીદીયા હોલમાં મોલુદ પઠાવવામાં આવેલ. જે પછી ૧૨૦૦ માણસોને નાણું આપ્યું હતું. મી. ફેનસીએ પા. ૧૦ હમીદીઆ મસ જીને કલેક્ટરોફ લાઇટ સાર બેટ આપ્યા હતા, તથા પા. ૫ રોટર મદસયે હસલામી માને બેટ આપ્યા હતા.

લંડન એલ હિડિઆ મોસ્લેમ લીગના એન. સેક્રેટરી મી. એમ. ટી. કાદર કાહની હાલમાં નામદાર સહેનશાહની પહેલીવાર મુલાકાત કરાવવામાં આવી હતી. મી. કાદરકાહ મુખ્યમત પ્રસિદ્ધ વેપારી સર આદમજી પીરબાઇના પિવાઇ થાય છે. મી. કાદરકાહ લંડનની ઇસ્લામીક સોસાયટીના સેક્રેટરી, તથા લંડન મોસ્લેમ ફંડના મદદનીશ સેક્રેટરી છે. ખીર્જા પશુ કેટલાક હોદ્દી મંડળો સાથે તેઓ સંબંધ ધરાવે છે.

પોરટ હલીઆએય વેદ ધરમ સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે તા. ૧૪-૩-૧૧ ના રોજ સભાએ મેળાવડો કરી હતાસણીને તહેવાર ધામધુમથી જીજ્યો હતો, તે વખતે દેવલાલી ગુરુજી આતે પા. ૫ મોકલવા ફરાવ કર્યો હતો. ઇશ્વરપાસના કરો સલા વિસરજન થઇ હતી.

તા. ૭ મી એપ્રિલને શુકરવારે શ્રી રામજન્મેત્સવ ઉજવવા પ્રસંગે દિવસના ૧૨ વાગે બાવિકાને મંદીરે આવવા ૩૨ બન કાકિરદાર મંદીરના સેક્રેટરી આમ

કાહીઆવાડ આરય મંડળના સેક્રેટરી જણાવે છે કે આ મંડળની મીટીંગ રા. નાયાલાલ નારજીને લાં, ૧૯૬ એ બીટમાં આવતી કાલે (તા. ૨-૪-૧૯૧૧ રવીવાર) જપોરના રા. વાગે મળશે. જે વખતે રા. વસનજી દેવસી (મંડળના પ્રમુખ) “વિચાર કરવાથી ચતા ફાયદા” એ વિષય ઉપર બાપણ આપશે.

તા. ૨૭ મીના મરકપુરીમાં એક કોલોનીઅલ હોદ્દી કોમિસપર કુમલો કરતાં લખે છે કે. ૭ ની શી બરે તેને કામ રેસના મેખર થવા દેવામાં આવે છે. આથી મોટે ભાગે મુસલમાન વેપારીઓ જ કામરેસમાં છે, અને તેઓ કોલોનીઅલોને કાંઈ ભાગ લેવા દેતા નથી. વળી મુસલમાન વેપારીઓ કોલોનીઅલોને પોતાની દુકાનમાં નોકર પશુ રાખતા નથી.

તા. ૨૬-૧-૧૧ ના હોદ્દી પંચમાં ગીરમીટીની બંધીપર એક ચિત્ર પ્રગટ થયું છે. દક્ષિણ આફ્રિકાને શાહુડીનું રૂપ આપ્યું છે. તેની પાસે એશીઆટીક કાવદાને કામળીઆઓનો વીંટલો પડેલ છે, હોદ્દી સરકારને મોજાનું રૂપ આપેલું છે. તે શાહુડીપર જોરથી ધમી જવા ઉપર છે, અને શીંગડાવડે શાહુડીને (દક્ષિણ આફ્રિકાને) હાકવી અથવા હાકવી દેશે એવો ભાસ થાય છે. મોજાના પત્ર આમળ ગીરમીટીની બંધીસંબંધી કામળીઆનો વીંટલો પડેલ છે.

જન્મ મરણની નોંધ વિષે

અહીં વસનારાઓએ પોતાના ઘરમાં જે જન્મ મરણ થાય તે સરકારમાં નોંધાવવાં જોઈએ; જે તે નોંધ ન કરવામાં આવે તો સરકારનો ગુન્હો થાય છે. આ એતવણી કેટલાક વખત પર અમે પ્રગટ કરી હતી. હાલમાં આ વાત પર સરકારને લોકાનું ધ્યાન ખેંચવાની જરૂર પડી છે. તે સંબંધમાં આજના અંકમાં પ્રસિદ્ધ થએલી સરકારી નોટીસ પર અમે વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ; અને સુચવીએ છીએ કે જન્મ મરણની નોંધ સરકારમાં લઈને કેકાણે (ડીવીઝનના માજી એટની ઓફીસમાં) કરાવવામાં કસુર નહીં

તાર સમાચાર

હિંમત રાજ્યાભિષેક વખતે બિટનના બધા બંદરો પર ખલસીઓએ હુલાળ ખાધા નિશ્ચય કર્યો છે. આ હુલાળમાં જરમની, ડેનમારક, હોલ્લેન્ડ, બેલજીયમ તથા અમેરિકાના ખલાસીઓ સામેલ થાય એવી મોઠવણી કરવામાં આવે છે.

કાન્સમાં ફારની બનાવટ સંબંધી એક કાયદા સામે લાંબા એક પ્રતિના લોકોએ સલામતી થઈ ગઈ છે. ૪૦ જેટલી મ્યુનિસિપાલિટીઓએ રાજ્યનામાં આપ્યાં છે, પૈકી સરવેશ બંધ થઈ છે. વેરા ભરવામાં આવતા નથી, તથા વાવટાઓ અરધી કાઢીએ ચલાવવામાં આવ્યા છે.

આવતા ઇમ્પીરીયલ કોનફરન્સ વખતે અધિવાસી સવાયોના સંબંધમાં વડી સર કારને જુદા જુદા કોલોનીઓ સાથે થયેલો પત્રવહેવાર પ્રગટ થયેલ છે. તેમાં કોલોનીઓમાં હિંમત દરજ્જાનો સવાલ સામેલ કરવાની વડી સરકારે સુચના કરી છે.

લોરડ કરીયુ તે વખતે હાલ રહેશે અને હિંદીઓની હાકારી વિશે બપલુ આપશે, તથા જુદા જુદા કોલોનીઓનાં ઇમ્પ્રોવિસન કાયદામાં હિંદી કોમની વાજબી માન્યતા પુરી પાડે એવો ફરદાર કરવાને આમ્રક કરશે.

અમેરિકામાં કોલોરાડો ખાતે ડેનર નામના શહેરમાં ગિરા વતનીઓએ લાં વસનારા જાપાનીઓના આગેવાનના મકાન પર હુમલો કરી આખું મકાન પાડી નાંખ્યું છે. જાપાનીના કુટુંબનાં માણસોને ખીજના ધરમાં લોકશાની અંદર આકરો લેવો પડ્યો હતો, અને ત્યાં સુધી ઉરકે રાખ્યા લોકો વિખરાયા નહોતા ત્યાંસુધી જુલાઈ રહેવું પડ્યું હતું.

ટેલોરેસનાં રાજ્યો વચ્ચેની તકરારોના નીવેડા માટે લગાઈ કરવાને બદલે અરસ પરસ સમજાવિષી તે પતાવવાની હીલ માલને ફેલાવવા માટે પગલાં લેવા ઇંગ્લેન્ડ ના પાર્ટીઓએ કરાવ કર્યો છે.

લીસ્બનમાં કેટલાક હતાળીઓએ લોકાન મંચવવાથી ૧૭ જાણની ધરપકડ કરવામાં આવી છે. લોકમત રીપબ્લીકન સરકારના પક્ષમાં છે એવું જણાવવામાં આવ્યું છે.

યુરોપમાં બરલીન (જરમનીમાં) વીધેના (આસ્ટ્રીયા) વિચેરે કેહાણે સફરનેટ હીલ આલ મોહા પાયા ઉપર સર કરવામાં આવી છે.

આમરલાંની સ્વરાજની હકત માટે આસ્ટ્રીયામાં પૈસા ઉઘરાવવા માટે એ હીલચાલનો આગેવાન મી. જોન રેકમન્ડ આસ્ટ્રીયા જવાનો છે.

લોરડ કરીયુ જેણે સખત માંદગી ભોગવતા હતા તેમની તબીબત લગભગ સુધરવા આવી છે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે આવતા ઇમ્પીરીયલ કોનફરન્સમાં પુરવ આફ્રિકાના પ્રતિનિધિ બંધ રહેશે નહીં, કેમકે તે સ્વરાજ ભોગવતું કોલોની નથી.

લીસ્બન સરકારે નીચેની નીમણૂકો પ્રસિદ્ધ કરી છે :—સેંટોર અઝવાડો સીલવા, મોર્ગાનીકના હાથ કમીશનર; લેફ. અરનેસ્ટો વીલ્હીના લોરેકો મારકસ ના મવરનર; સેંટોર એન્ટોનીઓ કેમ્પસ મોર્ગાનીકના બનરલ સેક્રેટરી. આ નવા હોદ્દાઓ આવતા માસમાં લીસ્બનથી ઉપડશે.

રોકેટલાંને સ્વરાજ આપવા સંબંધમાં રોકેટીશ નેશનલ કમીટીના એક ડેપુટીને મી. એસ્કોવીલની મુલાકાત લીધી હતી. મી. અરકવીયે જવાબમાં ડેપુટીને માન્યતા તરફ દિલસોજી બરેલા વિચારો બતાવ્યા હતા.

બનતાંસુધી લગાઈ ન કરવા માટે ઇમ લાંડ અને અમેરિકા વચ્ચેના વાંધા સવા દઈ પતાવવા સંધી થનાર છે. આવીજ સંધી અમેરિકા, દર્યાસ સાથે પણ કરવા મારે છે.

ઉલ્લી વસ્તી ગણતરી પ્રમાણે મુખ્યત્વે વસ્તી ૬,૭૨,૮૬૨ માણસની છે, જેમાંનાં ૬,૩૩,૮૫૧ પુરુષો છે, અને ૩,૩૯,૦૧૧ સ્ત્રીઓ છે.

મોર્ગાનીકના હાથ કમીશનર સેંટોર અરવેડો સીલવા તા. ૨૪ મી એપ્રિલે લીસ્બનથી કેલોગાઓ માટે ઉપડશે.

ન્યુ યૉર્કમાં એક ૧૦ મજલાના મકાન પર આજ સાંજે ૧૫૪ માણસનાં મરણ

થયાં છે, જેમાંના કેટલાક લોકોના ધસા રાધી કચરાકાને, કેટલાક બારીઓથી રસ્તા ઉપર પછડાઈને, તથા કેટલાક તારનાં દોરડાંને લટકાને ઘટકવા બતાં બપંકર મોતમાં સપડ્યાં હતાં.

કાલીફોર્નીયામાં જાપાનીઓ વિરુદ્ધ કાયદા પડવામાં આવતા હતા, જેની અટકાવત કરવા અમેરિકાના પ્રેસીડેન્ટ તારના સંદેશ મોકલીને કિતાવળે પગલાં લીધાં છે.

કેપટાઉનને મધ્ય આફ્રિકા રસ્તે કેરો (ઇજીપ્ટ) ખાતે જોડનારી રેલ્વે મોકા વખતમાં પુરી થવા વડી છે.

યુનિયન પારલામેન્ટમાં પાસ થયેલા ૩૪ ચરમ સંબંધી બીલ, જેમાં કલરડ લોકો પર અન્યાય થવાને લીધે પારલામેન્ટમાં મોટો પોકાર ઉઠ્યો છે, તેની ઉપર હિંમતી મંજુરી આપવામાં આવશે કે નહીં એવો સવાલ વડી પારલામેન્ટમાં એક મેમ્બરે પુછતાં કોલોનીખાતાના પ્રધાને જણાવ્યું કે હિંમતી મંજુરી વાસ્તે બીલને અટકાવવા લોરડ ઝેમ્સ્ટનને કહેવામાં આવ્યું નથી.

એક મોરારે હીટેકટીવ ખાતાનો વડો, તબી તેની મોટર પર બોંગ ફેંકવાના આરોપસર ૧૪ વરસની ઉમરના એક આમરશાર કુટુંબના બંગાળી ઊકરને કોરટમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. આરોપીએ ગુન્હો કબુલ કર્યો હતો. બોંગ કુટવા પામ્યો નહોતો ને તેથી ઇંછિયત નહોતી થવા પામી, છતાં આરોપીને ૧૪ વરસની લાંબી મુદતની કેદની સજા કરવામાં આવી છે.

દક્ષિણ પશ્ચિમી રાજ્યમાં યુરોપના રાજ્ય તરફનો એક કાફલો નીકળ્યો છે. જાપાન તરફથી પણ એક કાફલો ઉપડી ચુકેલ છે. એવું જણાવવામાં આવે છે આ બંને કાફલા વચ્ચે પ્રથમ પહોંચવા સખત હરી શક થશે. ચરતની ઝડપે તેઓ કુચ કરશે. જાપાની કાફલાવાળાઓએ હતેક ન મળે તો મરણ પામવાના સોજંદ લીધાનું કહેવાય છે.

જહેરખબરના પાનાઓમાં જાપાનીઓ જેમસ હેંડરસન સીપસનની નવી જહેર ખબર તરફ વાંચનારેનું ખ્યાન ખેંચવામાં આવે છે.

લંડન કમીટી અને સ્ટેટ સેક્રેટરી

વધુ માલેસીયા પત્ર વહેવાર

સ્ટેટ સેક્રેટરી તરફથી તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીએ આ આ. બિ. ૪ કમિટી ઉપર નીચે મુજબ કાગળ મોકલવામાં આવ્યો હતો :—

દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી દેશપાર થએલા એક્સિઆટીકો સંખ્યાની નમારો તા. ૨૭ જાનેવારીના કાગળ મળ્યો. તમે જ્યાં પેલી હકીકત બરાબર હોય એવું સ્વીકારી શકાતું નથી. અધિકારીઓ તરફથી મળેલા પ્રમાણમાં એવું જણાવવામાં આવે છે કે ડોમીસાઇલના કાગળ ધરાવનારા દેશ પારીઓએ જાણી એમને કંઈપણ એળખવા સાધન પુરાં પાડવાની તો પડી હતી; અને ફેબ્રુઆરીના વિરુદ્ધ કામ પસંદ એક્સિઆટીકોને દેશપાર કરવામાં આવેલ નથી.

મી. રીચનો જવાબ

ઉપલા કાગળના જવાબમાં કમીટીના સેક્રેટરી તરીકે મી. રીચે નીચેનું લખાણ સ્ટેટ સેક્રેટરી ઉપર તા. ૩ ની ફેબ્રુઆરીએ મોકલ્યું હતું :—

મારા તા. ૨૭ જાનેવારીના કાગળના જવાબમાં તમારા તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીના કાગળની પહેાંચ મારી કમીટી તરફથી સ્વીકાર લીધું. તેની એક નકલ મારનેર જનરલ ઉપર મીનીસ્ટરને મળ્યું જ્યાં સારું મોકલવામાં આવી છે તે જાણી આભારી થયો છું.

મારી કમીટી એમ શકે છે કે મીનીસ્ટરના લખાણ ઉપરથી મારા કાગળ માહેની હકીકતના સાચાપણા વિષે કંઈક સંકેત શકે બતાવે છે.

મારી કમીટીને ખબર મળ્યા છે, કે દેશપારીઓ રહીશ તરીકેના હક ધરાવતા હોવા છતાં કામ પસંદ બતાવતી ખબર આપવા તથા એળખ આપવા બંધકાર જતા હોવાથી તેઓને ખીનકહકાર ગણવાની સત્તાવાળાઓને દરજ્જા પડી હતી, એમ મી. હરકોરને સમજાવવામાં આવ્યું છે.

મારી કમીટીને ખબર પુરાં પાડવામાં આવ્યા છે તે ઉપરથી જણાય છે કે આ કમનવીજ માણસોએ જનરલ સમટીએ કહેલી સુલેહ મુજબ તેઓએ મરજીઆત રજીસ્ટર કહાવેલાં તે બતાવવાનીજ માગના પાડેલી. આ મરજીઆત રજીસ્ટરને પાછળથી કાયદેસર કરવામાં આવેલાં.

સત્યામહની લડન જે આજે માર વરસ થયાં આવી રહેલ છે, અને ઉપલી બાબત જેમના એક કાંસો છે, તે મહત્ત્વ કરવાનું કારણ એજ કે ૧૯૦૭ નો બીજો કાયદો જે હોલોગ્રાફને અપમાન કરેલો હોય છે, તે જનરલ સમટીએ નાબૂદ કરવાનું વચન આપ્યા છતાં કાયમ રાખવામાં આવ્યો છે.

મારી કમીટીને વિચારવાર ખબર મળ્યા છે કે દેશપારીઓએ સરડીરીકો નહીં બતાવેલાં, છતાં પુરતી એળખનાં સાધનો પુરાં પાડેલાં હતાં. અને આનો ઉપયોગ અમલદારોએ કર્યો હતો. તો તેઓ મહત્ત્વ જાણી શક્યા હોત કેટલાક દેશપારીઓ તો અમલદારોને ખુદને જાણીતા હતા. હાખલા તરીકે મી. લ્યુઅન કપીન કે જેઓ બ્રિટીશ પ્રજા છે અને ચીનાઈ એસોસીએશનના પ્રમુખ છે. તે હકપાર થયા પછી હમ્ફ્રીંગ હોલથી પાછા ફરેલા છે. ૧૯૦૮ માં જનરલ સમટી સાથે સમાધાની થઈ, ત્યારે તેઓએ પોતાની કામ વતી તેમાં બાજ લીધી હતો. લગભગ બધા દેશપારીઓ દેશપાર થતી વખતે સરકારી ફકતરમાં રજીસ્ટર થએલા હતા; અને ૧૯૦૭ ના કાયદાની રાખે તેઓને વાંધો હતો તે તેના ખરાબ બોખાને લીધે નહીં, પણ ખરાબ હેતુને લીધે હતો. એ ખરાબી આપવાને તેમાંજ મહત્ત્વપૂર્ણ એ આંખળાઓની હાપ ખુશીથી આપેલી. અમલદારો આ હાપને સરખાવીને દેશપારીઓની પુરી એળખ મેળવી શકતા હતા આ દેશપારીઓમાંના લગભગ બધા લડત કરમીયાન એક કે વધુવાર જેલ ભોગવી આવેલા હતા, અને ગ્રુન્ડેમાર તરીકે ત્યાં તેઓને આંખળાઓની હાપ આપવી પડી હતી.

વળી મારા ૩૦ મી ડીસેમ્બરના કાગળની અને તેની સાથે ટીકલા બીજા કાગળની તરફ કું આપતું બાબ એવું છું. ટીકલા કાગળમાં મી. ગ્રાંધીએ એવા દાખલાઓ આપ્યા છે કે જેમાં દેશપારીઓએ સંખ્યા હકીકત આપ્યા છતાં તેઓને દેશપાર કરેલા છે.

મારે જણાવવું જાણ્યું કે મત્ર સરડીરીકટ નહીં બતાવવાના વાંકસર દેશપાર કરવાનું કાયદામાં નવો એવી એક્સિઆટીકોની હકીકત છે. તેઓ કહે છે કે ૧૯૦૮ નો કાયદો તેઓને તે સમયમાંથી મુકત કરે છે કાયદો કેવો ગુન્મયજીવેલો છે તે બાબત જાણના અધિકારીઓ તરફ તેઓ આન એમે છે.

તેઓ કહે છે કે સરકાર તપાસ ચલાવ્યા

વિના તેઓને હકપાર કરે છે, અને નેથી કાયદાનો અરજ તપાસી જોવાની તેઓને તક મળતી નથી.

છેવટ કું આજે રાખું છું કે આ કાગળમાં બતાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓપર સ્ટેટ સેક્રેટરી આન આપશે, અને લાંબા વખત સુધી દેરાન થઈ રહેલી ટરાંકવાલની નાનકડી હોંદી કામની બાગળી માંનણી કબુલ કરવાનું બુનિયત સરકારને સમજાવવા માટે પુરતો પ્રયત્ન કરવામાં આવશે.

સ્ટીમરોની આવજા

[જર્મન લાઇન]

સેમાલી—તા. ૨૪ મીએ મુંબઈ પહોંચી છે.

અમમીસ્ટર—તા. ૩૦ મી મારચે ઉપડી જવા તરીકે હતી. આંત્રીખાર ખાતે મારકામાં ઉતારીને બે બદલાયો.

સુલતાન તા. ૧૬ મી એપ્રિલે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમક્રી—તા. ૭ મી મારચે કામબોથી નાતાલ માટે ઉપડી છે.

તા. ૪ થીના અરસામાં અત્રે આવી પહોંચવા વડી છે.

તા. ૬ થી એપ્રિલે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમેના—તા. ૧૨ મી એપ્રિલે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમમીસ્ટર—તા. ૨૮ મીએ કલકત્તા પહોંચી છે. તા. ૧૦ મી એપ્રિલે નાતાલ માટે ઉપડશે.

[પ્રિન્સિપલ આફ્રિકન લાઇન]

ડોરેક—કાલ કલકત્તામાં ડેલાગોઆએ, ડરબન અને બેરા માટે માલ ભરે છે. તા. ૬ થીએ ઉપડશે.

કાટગા—ડરબન અને કેપનાં બંદરો માટે એપ્રિલની અખબરમાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

ડોરકલી—તા. ૨૦ મી મારચે દક્ષિણ અને પૂર્વ આફ્રિકા માટે કામબોથી ઉપડી છે.

[બ્રિટીશ ઈન્ડિયા લાઇન]

પેનટેકોટા—તા. ૨૪ મી મારચે મુંબઈ ઉપડી છે.

તા. ૧૮ મી એપ્રિલે આવી તા. ૨૦ મી એપ્રિલે મુંબઈ માટે ઉપડશે.

વિલાયતમાં મો રીચને માન

માનવત્વ આપવાનો મેળાવડો

સર મથિરજી બાવનમરી

એ ઉપરના મેળાવડાનું કામ સર કરતી નીચે મુજબ બાબત કરવાનું હતું :—

મો. રીચને માન આપવાની મેળાવડા કરવા બંને બંને આમત્રણ કરવા તેઓ બધાએ ઉત્સાહથી જોડાઈ પા. ૮૦ ઉપ રાખ્યા. પણ મો. રીચે તો તેમાંથી કંઈ પણ પોતાને સાર લેવાની પાડી. પોતાની મરજી પડે તેવી રીતે ઉપરવેલી રકમને ઉપયોગ દક્ષિણ આફ્રિકાની લડતમાં કરે એવું હાશી એ રકમ તેને સોંપવામાં આવી છે. મો. રીચે કેવી અચાનક મહેનત કરી છે એ કહી દેખાડવાની આજે જરૂર નથી. કારણ કે આપણામાના કોષથી એ વત જાની નથી. હું એટલું તો કહીશ કે આ મામલો શહેનશાહતને લગતો છે અને તેના યોગ્ય પુલાસા ઉપર શહેનશાહતની એકતા લટકેલી છે. લોરડ એમ્પરીએ જાને આ એટ આપવાનું કસુક કર્યું તેથી હું બહુ ખુશી થયો છું. મો. રીચની સેવાનો જાતિ અનુભવ તેમને છે એટલે બીજા કોઈને બાગેજ દરો. કાલો નીચો હોદ્દો તરફ હનસાદુરવક વરતે એ બાબતમાં એ નામદારે જે પ્રયત્ન કરેલ છે તે પ્રશંસાપાત્ર છે.

લોરડ એમ્પરીએ

પ્રમુખની પુરથી લેતાં કહું કે :—

મો. રીચ જેવા ઉદયોગી અને મહેનતુ તથા માયાળુ સેક્રેટરી મેળવવા એ પણ બાબતમાં પહોં છે. કેટલોક વખત થયાં આરે એમની સાથે રાજનો સંબંધ છે. તેથી હું તેમની હર કરી શકું છું. પોતાનું કામ પાર પાડવામાં વખત કે મહેનતનો તેણે ખ્યાલ કર્યો નથી. વળી તેના પ્રમાણીકપણાની તો મને બહુજ અચાર થઈ હતી. એને કંઈ બાબત અગર પુછી હોય તો સાચેસાચી અને સંપૂર્ણ હકીકત તેણે આપેલી છે. જાને જાણની રિવાજ તેણે રજૂ કરેલી છે. સામા પક્ષને તેણે કહી નજર બદાલ રાખેલ નથી. તેણે નીખાલસપણું અને એકતારતા પણ મારે ખ્યાન ખેંચ્યા કરે છે. તેના આ નિસ્વારય કામમાં તેને પોતાને મોડોજ લાગ છે. આપણી ખાતર આવડો મોડો ભોગ દેવો એ જરૂરી હતું એ હું વિચારવા કંઈ છું. મો. રીચ કહે દક્ષિણ આફ્રિકા જાય છે એટલે

પોતાનું રેલુ પડેલું કામ સંભાળી શકશે. એ એક મને ખુલાશી ઉપજે છે. આપણી લડતનો ફતેહમંદ અત તે ત્યાં જઈને લાવવા સંકલ્પવાન થાય એવી હું આશા રાખું છું. એ ત્યાં જાય એમાં પણ આપણને લાગ છે. ખરી રિવાજના તે આપણને ખગર આપશે. શું બનવાનું છે તે હું ખાતરીથી કહી શકતો નથી તોપણ પ્રધાન મંડળ સાથેની મારી મુલાકાતથી એવી આશા રહે છે કે હું ક્યાં સમાધાની થઈ જશો.

મો રીચની સહર સહજ નીવડે એવું હમજતા હું તેને ખાતરી આપું છું કે આપણે તેને પ્રેમ, કદર અને વખાણની નજરે જોઈએ છીએ અને પોતાના કામ માં તે બહુ માનભરી રીતે અને ઉદયોગ થી વરવા છે તેની આપણે પીછાન કરીએ છીએ.

લોરડ લેમોંગટન

(મુખ્યમા માણ મવરનર) પ્રમુખને આ બાર માનવાની દરખાસ્ત કરતાં બેલ્યા કે :—

સાથે આફ્રિકાના હોદ્દાઓને સાર જેમણે સખત મહેનત ઉઠાવી છે એવા ઇસમે આજની મીટિંગમાં આપણને જાણીતા થયા છે. લોરડ એમ્પરીએ વધારે ઉત્સાહી માણસ આપણને આ કામમાં ન મળી પડત. જ્યારે પોતે મદ્રાસ માં હતા ત્યારે અને જ્યારે કામચલાઉ વાઇસરાય હતા ત્યારે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દો ઉપર મુજબતા અન્યાય મારે તેમણે બહુ હાલસોજ દેખાડી હતી પારલામેન્ટ માં કે બપોરના કે ખાતગીમાં જ્યાં ત્યાં તેની હાજરી અને તેના કામની આપણને ખગર પડી છે. દક્ષિણ આફ્રિકાની રિવાજ સુધરે એવું જણાય છે. આપણે આશા રાખીએ છીએ કે નવા કામવાની રૂએ એક ટોચ ઉપર ન પહોંચાય તોપણ થણે લાગે આપણી લડતને ફતેહ મળશે.

મેજર સર્થેક હસન બેલમગી

લોરડ લેમોંગટનની દરખાસ્તને ટેકા આપતાં બેલ્યા કે લોરડ એમ્પરીએ આ લડતમાં કર્યું છે તેની હર ન કરનાર કોઈ નથી. એક નાની અને લગભગ અચાર કામને ન્યાય અપાવવાની તેમની મહેનત માનભરેલી છે. આ લડતમાં રાજથી રંક સુધી દરેક હોદ્દોએ પોત પોતાના મળ પ્રમાણે મદદ કરી છે. હોદ્દોએ લોરડ એમ્પરીએ આશર કહી જુવવાનું નથી. પણ ન્યાયી લડતમાં ફતેહ મળવી જોઈએ.

મી. બી. કુમે

વધુ ટેકા આપતાં બેલ્યા કે પારલામેન્ટમાં લોરડ એમ્પરીએ સિવાય બીજા કોઈ લોરડ નો અચાર આ બાબતમાં નથી સંભળાયો એ અચર્યકારક છે. બધા હોદ્દોએ લોરડ એમ્પરીએના આશરો છે મો રીચ તો અમારા બાઇની જેમ કામ કરે છે. કોષક એ : બહુજ નરમ વિચારના કહે કહે છે પણ તેથી તેમને નાખુશી નથી ઉપજતી. નરમાશમાં તે માન સમજે છે. તેણે બીજાક સાથે લીધા વિના એક હોદ્દો થી બની શકત તેથી બધારે કામ કર્યું છે એમ અમે જણીએ છીએ. આ બાબતમાં બેલતાં કોઈ હોદ્દો પોતાનો જુલસો દાખી શકત નહીં. મો. રીચે ઉચકાવ અને નરમાશથી કામ કર્યું છે. તેથી તેમના વિચારો અચવા કામો “એક રટરીમ” રહીને મળતા હતા એમ કહેવામાં જુલ થાય છે. નામદાર શહેનશાહ હોદ્દોની મુસાફરીએ નીકળે તે પહેલાં એ આ લડતનો અત ન લાવી થકાય તો એમ સમજવું કે છતાંમાંથી મુલસીરણ નાક પડ્યું છે. જ્યાંસુધી દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દો દુઃખી છે ત્યાં સુધી અમે દુઃખી છીએ, એવા અમે અને તેઓ એક છીએ.

લોરડ એમ્પરીએ

પોતાનો આશર મનવો તેનો જવાબ દેતાં બેલ્યા કે હું કંઈ મારો આશર મનાવા આજે અહીં આવ્યો નથી. હું તો મો. રીચનો આશર માનવા આવ્યો છું. સર મથિરજીએ જે યુક્તિ રમી અને તેને તણ જણાવે ટેકા આપ્યો તથી મને અચ્છો ઉપજ્યો છે. હું તમારા આશરો થયો છું. વખાણ સંભળવા હું પસંદ કરતો નથી. હોદ્દોએ મારી તરફ જે માયા બતાવી તેની અવજમ મેં મોડું કર્યું છે. વળી એક અંગ્રેજ તરીકે મેં મારી દરજ અદા કરી છે. જે ગેરમન નાક અને જુલમ છે તેને કોઈ અંગ્રેજ પસંદ નહીં રે. મો. કુમેના ઉલ્લાશ પહેલો સાથે હું મળતો થાઉં છું. દક્ષિણ આફ્રિકા : હોદ્દોને ખાતી આપું છું કે અમારાથી જેટલું ખનશે તેટલું તેમને વારતે અમે કરશું. પારલામેન્ટમાં આપણ કર્યું બારે નથી પણ રાજ રાજ બેલનારને કોઈ સંભળે નહીં, ને મોડો મુશ્કી કહે કાપામાં લખવા બાબત પણ એમજ છે. એટલા સાર બહુ બેલનાર કે લખીને લેકને આપણી તરફ જે દરકારે કરવાને બદલે જેમ આપણું હિત થાય એમજ કરવાની જરૂર છે.

ચીના સત્યાગ્રહીઓ

ચેલકકટથી લુધવારે મી. એસ્કન તરફ થી નીચેના સંદેશો મળ્યા છે :—

“મેસરસ હો, લોંગ, હોમ, તથા હોંગને ૧ અઠવાડીયાની જેલ મળી છે. મેસરસ લુક તથા નાનને ત્રણ માસની જેલ મળી છે, અને મને ૨૧ દિવસની જેલ મળી છે.”

[આ ચીના સત્યાગ્રહીઓ મોડા વખત પર નાનાસમાંથી દાખલ થઇ જેલમાં ગયા હતા. જેલ પુરી કરીને તેમને તુરત નાતાલ ની સરહદ પર હદપાર કરવામાં આવેલ જણાય છે. હદપાર થઇને તેઓ તુરત ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થયા છે એમ ઉપર ની સળગી ખતાવે છે. આ ખબર ચીના જોના જુસ્સો કેટલો મજબુત છે તે સારી પેઠે દેખાડી આવે છે.—અ. ઇ. જો.]

આવો જુઓ, અને ખાત્રી કરો.

નીચેને ફેક્ટો સાદા તથા ઉંડા હંકિણ વાળાં ફરેક સાધનનાં

ચંચુઓ (કેમ્પ કેટલ)

ખનાવવામાં આવે છે. તે ઉપરાંત સાદી મુસાફરીને લાયકની કે બારે સ્ટીલની મજબુત ફેક્ટો

ઝોરડર મુજબ ખનાવવામાં આવે છે. વળી ખોરાક રાખવાના અથવા ટોપી રાખવાના હરકોષ સાધનના

હબાઓ

તથા પાણીના ઝાસ વગેરે વગેરે ચીજો પણ ખનાવવામાં આવે છે.

માઇસલીસ્ટ મેખાવવાથી મોઢલવામાં આવે છે.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban

Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાલુ ઉમદા ફરેક

અને બેજીંગલ

સાધની પેકીંગ, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકેથી નિષ્કસર તાકીદથી મોકલીએ છીએ. ઝોરડર મોકલી ખાત્રી કરીએ. લખો નીચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

મુસમાઈલિ લવા ફરેકરર.

પી.ઓ.બો. ૪૭૧. ૨લી. એડ. ‘મુસમાઈલિ’

૧૭૧, મે. એડ. ૩૨૫૧

[૧૫૧]

[૧૬૧૨]

સેનસસ ઓફીસ, ૨૫ ટાઉન,
૧૫મી માર્ચ, ૧૯૧૧.

યુનિયન ઓફ સાઉથ આફ્રિકા

૧૯૧૧ નો વસ્તીની ગણતરી

યુનિયન ઓફ સાઉથ આફ્રિકાની પારલામેન્ટના ૧૯૧૦ નો બીજો કાયદો જેનું નામ “સેનસસ એક્ટ, ૧૯૧૦” છે તે મુજબ, તેમ જ રવિવાર તા. ૭ મી મે ૧૯૧૧ નો દિવસ વસતીની ગણતરી કરવાનો નક્કી કર્યો છે તેથી, સર્વેને નહેરખબર આપવામાં આવે છે કે જે ને ધરમાં દાખલ ગણતરી પત્રો રાખવામાં આવ્યા હોય તે તે ધરના માલિકે અથવા તે માં રહેનારાઓ તે પત્રમાં જે ને હકીકતો બરવાને સુચવ્યું હોય તે તે હકીકતો પુરે પુરી, સાચી અને સ્વચ્છતાથી ભરી દેવી જોઈશે. અને તા. ૮ મી મે અથવા તે પછી ત્યાંજે ગણતરી અમલદાર તે સરેલા પત્રમાં લેવા આવે ત્યાંજે તેને સોંપી દેવા. પણ જ્યાં પત્રો રાખવામાં નહીં આવ્યા હોય ત્યાં ગણતરી અમલદાર ધરના માલિકને અથવા તેમાં રહેનારને જે હકીકતો પુરે તે પુરેપુરી, સાચી અને સ્વચ્છતાથી કહેવી જોઈશે કે જ્યાં તે પત્ર ભરી રહે.

જે આસામીઓ ૭ મી મેના રોજ ધરમાં ન રહેતા હોય અથવા મુસાફરીમાં હોય અથવા બહાર કાપમાં રહેતા હોય અને તેમ નાં નામ ગણતરી પત્રમાં ન મેળાયાં હોય અથવા દાખલ કરવામાં ન આવ્યાં હોય તે તેમણે સીધી જ કમીશનર, રેસીડન્ટ મેજીસ્ટ્રેટ, ડીસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ, અથવા ગણતરી અમલદારની ઓફીસમાં જઈ પત્ર ભરી દેવાં અથવા તે બરવાને જોઈતી હકીકતો પુરી પાડવી જોઈશે.

જે આસામીઓ ૭ મી મેની રાત્રે રજમાં મુસાફરી કરતા હશે તેમની ગણતરી ખાસ કરીને રેલવે અમલદારો કરશે. ફરિએ મુસાફરી કરનારની ગણતરીની ખાસ મોકલણ કરવામાં આવશે.

બધી જોઈને પત્ર નહીં ભરી અથવા માલિકી ખબર નહીં આપે અથવા ખોટી ખબર આપશે અથવા અમલદારના ગણતરીના કામમાં હસ્કત કરશે તેને પા. પા. ૫૦ નો દંડ અથવા સજા કે આસન ૩ માસ સુધીની કેદ અથવા દંડની કુનસફી વચર કેદની સજા કરી શકાયો.

જે. સી. રમટસ

મુક્કી ખાતાનો પ્રધાન.

મુક્કી ખાતા,

૨૫ ટાઉન, તા. ૧લી માર્ચ ૧૯૧૧.

રોકડ બખર ભાવ

શી. પે. શી. પે.

ફા માલલીયા	૧૭ ૬ ૫ ૧૮ ૦
ચાવલ માંગ ૧ વસ્તાની	૧૬ ૦ ૦ ૧૬ ૬
બીમડીના	૨૩ ૬ ૦ ૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. આર	૧૭ ૦ ૦ ૧૭ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૦ ૦ ૧૬ ૬
ચીની સકકર	૨૦ ૦ ૦ ૨૨ ૦
હુંડાના	૧૬ ૬ ૦ ૨૦ ૦
દેશી ટુવેર દાળ	૧૭ ૦ ૦ ૧૭ ૬
ટુવેરદાળ કાનપુરી	૧૮ ૦ ૦ ૧૮ ૬
મસુરની	૧૬ ૬ ૦ ૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦ ૦ ૨૭ ૬
અડદની	૨૮ ૬ ૦ ૨૬ ૦
ચણા મુંબાના	૧૬ ૦ ૦ ૧૬ ૬
દાળ	૨૩ ૦ ૦ ૨૩ ૬
વટાણા નાતાલના	૧૭ ૦ ૦ ૧૭ ૬
મકાઈ	૧૦ ૬ ૦ ૧૦ ૩
બીનીસ	૧૬ ૦ ૦ ૨૦ ૬
કાણુ તેલ ૧૦૫૫૫	૩ ૭ ૦ ૩ ૬
એરડીકું	૩ ૬ ૦ ૩ ૭ ૦
મીઠું	૩ ૬ ૦ ૪ ૦
નાળીએરું	૪ ૬ ૦ ૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૭ ૩ ૦ ૧૭ ૬
ખીણી	૧૬ ૦ ૦ ૧૬ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૦ ૦ ૧૦ ૬
આટો હાલિસ હોલ્ડ	૧૧ ૬ ૦ ૧૨ ૦
આટો (અંગીલો મીન)	૧૨ ૦
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતલ	૭ ૦ ૦ ૮
મદ્રાસ	૭ ૦ ૦ ૮
ધી પેટી, ૪ ટીનના પૈક.	૮-૫-૬ ૦ ૮-૭-૦
પોરબંદર	૬-૦-૦ ૦ ૬-૫-૦
પારાશીન સીલવત	૭ ૩ ૦ ૭ ૬
વાઈટ રોસ	૮ ૬
માલન	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦
નાળીપેર	૧૪ ૦ ૦ ૧૫ ૦
ફલી	૭ ૬ ૦ ૮ ૦
ગાંધમંડ સોપ	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦
સાફ સીલ્ક સ્ટોન	૧૫ ૬ ૦ ૧૬ ૦
સાણુ સનલાઈટ ૧૦ ઓસ ૩૪ ૦	૩૪ ૬
સાણુડાયમં ૫૦ ફુકડાના	
બોક્સની કીમત	૧૨ ૬ ૦ ૧૨ ૬
નેકટર ટી	૧ ૬ ૦ ૧ ૬
માન્વીસ લાયન	૩ ૬ ૦ ૩ ૬
સોપારી સેવરધની	૧૦ ૦ ૦ ૧૦
નીલ પેઇટ સીગારેક	૧૫ ૩ ૦ ૧૫ ૬
નીમક (લીવરયુથ)	
બસ્તા એકની.	૪ ૬ ૦ ૫ ૦
નીમક (બરમતી આર)	૪ ૬ ૦ ૪ ૬
સાણુરોસરીલ (ખા. ૬૦)	૧૨ ૩ ૦ ૧૨ ૬

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

જાણી નહતી પ્રોડ્યુસ તથા ફ્રુટ્સ હાઈકલ ઈસ્ટ એક્સચેન્જના સારામાં વેચી
આપવામાં આવે છે. પાછલા વસ્તુનું હુસ્તવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 2988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN.

Telephone No. 811

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Saliman & Co.,

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "ISMAILMAN,

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL;

Lindley'spoort

Dis. RUSTEN

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોંડુ યુનાઇટેડ
ટ્રેડીંગ કં..

હોંડુસ્થાનની ગ્રાસરી જથ્થાબંધ મંચાવી
સરવે ભાવે વેચવામાં આવે છે. બને ખાસ
થી પોરનદરનું તથા કલકત્તાનું—સરસ
ચ.વલ—ચોખ્ખું મંધીયાલું—એક વખત
મંચાવી ખાતી કરે.

કો. ૪, ૫, નાધનસરસ બીકડોંગ,

ડાયામનલ સીટ, બેહાનેસ્પરમ.

૨. એ. 'Gaekwad', પેલ બીકસ. ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બો મ્મે બ ઝા ર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હોલસેલ તથા રીટેલ.

ફરેક જાતનું રેશમ તથા ટાયા (સેલ તથા બીજી જાતનું) રેશમ, ફરેક જાતના રેશમી રૂબાલ,

હાવણીઓ, સાડીઓ, પાંચડી, જરીના રેખલ કવર, તથા બીજી હેન્ડી ચીજોના વેપારી.

નોટ. અમારા ભાવ સાઉથ આફ્રિકામાં જ્યાં વેપારીઓ કરતાં સરતા છે. તથા અમે એકજ ભાવ કહીએ છીએ.
એક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના ગ્રાહકો ઉપર પુરતી રીતે ખ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા
શહેર માલ લેનારને જો માલ મેથિ હાથે તો એક વીકની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઇ જઇ શકે છે

પાંડે પાસારી—ફવત્ અપ્પીરિક્કા પંડી બિયાપારી.

મોજાત્તક ત્રિવિધ્યું બિલ્લભારીદ્રુમ, જાલમીકદ્રુમ, મલ્લ, જલ્લ, ત્રિજુલકલિમ, કોરકલ્લુમ, કિલ્લકલ્લુમ.

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.O.

Mohamed Nurti
Merchant, Box 87

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoo." Box 42

BEACONSFIELD

Shanboodeen Dowry,
Robinson Street

BELLARY

D. A. Babania,
Fruit supplier in South Africa

BOKENBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

South Africa.

CAPTOWN

Shaganlal Bhawanidas (Gheewala)
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
SEMANIM NOBODEN,
24 Frere Street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOOBAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
118 Field Street.

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Unigeni Road.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point
J. B. Mehta,
157 1/2 1st St. Box 530,
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street
N. Jaggiwan, Tailor, 123 Grey St.
d. Peerbaay Butler,
506 West Street.
M. RAWAT & Co.
108 Queen Street
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street
A. G. TUNIS, watch Repairer
120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street
ISMAIL JERWA
Fruiter-r, Box 471

EAST LONDON

S. Casoojee,
Merchant Box 270.
Ebrahim Easo, Adwa,
Property & Land Agent,
Box 223.

GRAHAMSTOWN C.O.

Abdul Bosar,
Merchant, Butcher & importer
Queen Street
Gohanhbai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel. 'Doss'
Wholesale Produce & Fruit
Export & Commission Agent
S. N. Sany, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New Street.

GRAHAMSTOWN C.O.

N. S. Sany, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56
S. Thakore, Indian Laundry,
Box 122, High Street

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Mekh & Co., P.O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
KHALSHI BHULSHI BHOT CO
58 Indian Market Stall
President Street
Jhhiba Dujee,
Indian Washerman,
Box 6389.
S. S. Coovadia,
45 Market St., Box 210
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDKEK,
Box 3755
O. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
J. E. Tavaris,
224 Market Street
Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
Ishharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tol Streets
No. 11, Vrededorp

KUILS RIVER STATION

N. SANY

Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,CHOTANILAL & DADOO
Box 33.Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.ISMAIL AMOD KAJER,
Box 11

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANHA

Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150I. A. Ojje & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

HOMAJY IDOLY, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.VRAJDA & LALCHAND Box 92
Nanjee Dulabhdra & Co.,
Merchants & Importers Box 141

NORTHDEWE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETTIP

Ebrahim Osman,
Box 9

PIETERSBURG

A. M. Bhyat, Box 24,
METHA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai,
Box 128

PORT ELIZABETH

Piekandus Bros.,

Main Street. Box 31.

L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.V. R. Namsoo,
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nmdoo,
64 Walmer RoadVanmali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer
156 Prinsloo Street.
Avob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 20
Mangalbhaj V Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant Box 219

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULEMAN & Co.,
Box 4 Tel. Add.: "Johannesburg"

SALISBURY

Shimjee R. Nait Box 59
Khusal Parbhu Dbi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kottledorp,
Goozenkhan Kalekhan,
17 Market Street.

SPILONKUN

(TRANSVAAL)

Keshaji Giga, Beftok

STANDERON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wade,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 122
Suleman Moosa
Box 24

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer,

UTTENHAGE C.O.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMBINGA

Dada Osman

VERULAM

Babu Talwanting
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajec Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, Butcher, Box 11COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANTP.O. Box 3755
Crown Road, Fordsburg,
JOHANNESBURG

“અહેર ખખર.”

ધી સુરતી મહોમેડન મસજીદ ફૂંપનીની
અંતરજ મીઠીમ આવતા માસમાં એટલે તા.
૧૭-૪-૧૯૧૧ ના રોજે બપોરે બે વાગતા
ને સુમારે મજફૂર મસજીદની ફાસલબંધવાળી
ખીલડીમાં માપપર ભરવામાં આવશે જેથી
જેર ફોસડારો ને લાગતા વળગતાઓને જગ્યા
વચામાં આવે છે કે તેઓએ ઠેરવેલા વખતે
હાજર રહેવા મહેરબાની કરવી. એજ.
ફાસલખાં, જોબજી. } પહીવટદારોનાં ફૂકમથી
તા. ૧૪-૪-૧૧. } A. S. MIA.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add: "BHABHA." P.O. Box 34.

શ્રી. દેવજીભાઈ
વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર.
હિંદી રેલવે અને પોસ્ટલ વગેરે અપાનીક રૂબાકા
મારકેટ સીટ, (સાઈનલ હોટેલની સામે.)
પોસ્ટલ ૫૪૨૦, બેંગ્લોર-કાનપુર.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co.
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
389 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA."
Cable used ABC 4th edition and A1

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 422. Corner Kaffir & 14th Streets,
FREDERICKSBURG, JOHANNESBURG
Box 4740 TEL. ADD: "PAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLABA, INDIA.

પુશાલભાઈ ભુલાભાઈ
ભગતની કુટુંબ.
જનરલ સીટલ મરચંડેસ
મરહુમા. કેસ, જાડ, પાટલુન, સમીસ,
કેસ, રૂબાકા, કુવાસ, કીરબાન, રેસમી
રૂબાકા વગેરે પરચુરસુ માલ મળશે.
આવે, ભુલો અને ખાતી કરે.
જોડું મફત છે.
ઈન્ડિયન મારકેટ, સીટ નં. ૫૮
સેસિલ સીટ, બેંગ્લોર-કાનપુર.
પોસ્ટલ ૪૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples and Marseilles:—

About Apr. 10th Carlsbrook Castle 7594 tons

„ May 8th Goorkha 6300 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Apr. 6 Avondale Castle 5531 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Apr. 10 Cluny Castle 5147 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants.
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C
Telegraphic Address: "SAMY."
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હાઈસેલ અને સીટલ મરચંડે.
ઈન્ડિયન ગ્રોસરી જથ્થાબંધ હિંદુસ્તાન
થી મંગાવી સસ્તે દામે વેંચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા
નું સરસ ચાવલ-ચોખુ ગંધીઆણું-જથ્થા
બંધ અજમાએસ કરી ભુજો.
STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 5031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદરનું પુરુષોદાર થી

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add: "FORBANDAR."
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી મોઢી
મુંબઈ જનારી

સ્ટી. અમોના ટન ૬૦૦૦ તા. ૧૨ એપ્રિલ

આ કંપનીની આગળોટમાં દરેક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઇડીઅન છે, અને ઓફીસરો બીજા જાનકારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સખલાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણુ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડતે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગળોટ દર મહીને મુંબઈ સારુ જાય છે. માટે આ કુંડ મુદતની મુસાફરીના ખરો લાભ નહીં મુકતાં ફક્ત જનારાઓએ તાજાં તાજાં ચા રહેણું.

સફરકુ આગળોટ મુંબઈ પહેંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારાતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહની જાણુ માટે અતરે જાણમાં ન આવણું તેથી સહ સાહેબે ને જમર ખરવે આગળોટ પહેંચે જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરબસે ત્રીવે કોઈકો ધીર કલકત્તા સ્ટીમર નીચે મુજબ શાલી છે.

પસ. પસ. અમરુક્તી રજ ૨,૮૦૦ તા. ૭ એપ્રિલ

ગ્રાન્ટેડ એડવાન્સ ઓફિસ.

જાણુ, જાણુ. અમરુક્તી લગ ૨,૮૦૦, ગ્રાન્ટેડ એડવાન્સ ૭૦

બી. કથોરિયા ઇન્ડિયાન બ્રાન્ચ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કેમર્સિયલ રોડ દરબન.

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

મસરુક્તી કોન્ડ સંસ્થા

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants.

8th Mile & Timber Yard,

109 Queen Street, Durban.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer,
66 Wick St., Verulam.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 150 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 150 lb.

BHIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 150 lb.

When placing order please mention Indian Opinion, otherwise orders will not be executed at price quoted.

Chas. Maude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

એક બોધદાયક વારતા.

“સત્ય વિના બીજું કશું નથી,”

પાપની સામે પરચુનળ વાપરવાથી તે બદલાવે જાહેરે વધે છે અને પ્રિયથીજ તેનો નાશ થાય છે. એવું ખતાવી આપનાર એક રશીય વાર્તા હવે છપાઇ તેનાર થઇ છે. કિશ્મત પોસ્ટેજ સુધા ૪ પૈની.

International Printing Press
Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

P.O. Box 441, Tel. Add: "ABOUBAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

ઉપા દેખી રહ્યાં યાથીઓ,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 125, 139 Grey St., Durban.

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલની તંબાકુ.

દરેક બીજ જથ્થાબંધ, સસ્તા કાવે મળશે. ખદારના ઓરડર ઉપર દુરેત ધ્યાન આપવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. કાવો, અમરુક્તી કાદર કોન્ડ સંસ્થા. ૧૩૯, એ સ્ટ્રીટ.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

S.S. Sultan leaving Durban about 16 April, Delagoa Bay 18 April

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

શીપો મુજબ જનારી આગમિતો.

સ્ટી. મુસતાફા ડરબનથી તા. ૧૬ એપ્રિલ ને ડેલાગોઆગમિતી તા. ૧૮ એપ્રિલ

૭૫લી આગમિતો ૭૫લી તારીખે ૭૫લી ઇલાન, ઇરા, ૭૫લીમાન, માર્શીબાર મોરબાસા અને લાયુ વડ મુજબ કરશે.

મળપુર લાઈનની બિટો સફાઈદાર ઠાઠમિસર આનનાર ઠાઠમસર બનાર અને ઠાઠમસર પહોંચનાર છે. મુમર્ઠ પહોંચે કે તુરત અહીં ડેવલપી ખબર મળે છે. કે કુશાલ, મોતરફ બારીઓવાળા અને હવલદાર હોય છે. ફરસ્ટ, સેકન્ડ, અને ટેકની ક્લીફો મોરબાસા તથા વચર મોરબાસા વાળી મળી શકે છે. ખલાસીઓ દેશી અને કપતાને તથા બોક્સરો માયાણ હોય છે. લાઇડાની ટેક, મોરબાસા અલાહી બચા, વીજબીની બતી ચાલુ, મુશબખાનુ બજાર ઠીચીન વચેજેનો પુરો બંદોબસ્ત હોય છે. મતલબ કે રહીમશે આસ પ સે જોને માટેલ હોવાથી હરતગ્ગની સગવડ છે.

વધુ ખબર રહે લખો વા પુછો નીચલે સરનામે:

OSMAN AHMED, AHA MAHOMED, SHAIK RASOOL.

37 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. President St., Box 2347 J.B.

TO LET

ભાડે આપવાની છે.

પામન્ટાઈનથી ૨ માઈલ દુર ન્યુ બર્નેની માં ૬ એકર જમીન ફુકાન વેર હાઉસ, બે મજબાનુ રહેવાનું કમ્પ્લીટ વર રેલવે આગે. વધુ વિગત માટેની લખો.

પારસી ફરેમજી

૧૧૦, શીલ્ડ બીડ, ડરબન.

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

By H. S. L. POLAK

Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

કાયરાં તૈયાર છે

ચાલુ વરમની અમારી બેટની ગાયરી, જેમાં મયા વરમ કરતાં સુધારે વધારે કરવામાં આવેલ છે તે હવે તૈયાર છે. જે અહીંએ ચડેલા લવાજમ બરી દીધાં હશે તેને તે બેટ મોકલવામાં આવશે. નવા થનાર આહીને પણ વરસ નું લવાજમ અમલિયી કરો દેવાથી તે બેટ આપનામાં આવશે. છુટક નકલ ખરીદનારને ૧/૧ ના રટેપ મોકલવાથી પોસ્ટ મારફતે મોકલવામાં આવશે.

નીચેના સરનામે લખો:—

Manager,

I. P. Press,

Phoenix, Natal.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

ઇન્સવાલનો ખુરી કાપડો. ૦-૦-૧

જેલનાં કાવ્ય. ૦-૧-૧

મારો જેલનો અનુભવ. ૦-૦-૩

.. ૨ એ. .. ૦-૦-૬

.. ૩ એ. .. ૦-૦-૩

એક સત્યવીરની કથા. ૦-૦-૧

સર્વેદિય ૦-૦-૬

નીતિ ધર્મ અચરા ધર્મ નીતિ. ૦-૦-૧

હીંદ સ્વરાજ (અગ્રેજી) ૦-૦-૬

સત્યાગ્રહ ૦-૦-૩

એક હીંદુમત્તે ટોલરેન્સનો કાગળ. ૦-૦-૧

.. અગ્રેજી ૦-૦-૧

સુધારાના ભવાકા ૦-૦-૩

મુસ્તકા કામેલ પાશાનું આપણ. ૦-૦-૧

સત્ય વિના ખીણું કશું નથી ૦-૦-૩

ટપાલ ખરચ ૧ પેની જુલુ. ૩૪

પણ કોલોનીના રટેપ સ્વીકારવામાં આવશે.

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 14—Vol. IX

SATURDAY, APRIL 8TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

OUR FRIENDS IN INDIA

MADRAS TAKES ACTION TO THWART NATAL PLANTERS

Ware indebted to the *Madras Standard*, to hand by the incoming Indian mail, for the following report of a public meeting convened by the Indian South African League, Madras, in the Y.M.C.A. Auditorium, on the 1st ulto., Dewan Bahadur M. Audinaryanaiah, Chairman of the Executive Committee of the League, in the Chair. Among those present were the Rajah of Kollengode, the Hon. Mr. T. V. Seshagiri Iyer, Mr. C. P. Ramaswami Iyer, Mr. T. V. Mudukristna Aiyer, Rao Bahadur B. Mopurappa, Moulana Abdus Subhan Saib, Mr. Yakub Hussain, Mr. G. A. Natesan, Dr. T. M. Nair, Mr. P. N. Raman Pillai, Mr. U. Rama Rao and others.

In opening the proceedings of the evening the Chairman said that they were all aware of the troubles their countrymen in the Transvaal were suffering from and the brave struggles and the heroic sacrifices made by them for the honour of their country. All these troubles had arisen from one cause—the inauguration of the indentured emigration system. The troubles that their countrymen were suffering from were the result—the inevitable result—of the indentured system. For the last two years India had been sending protests against the system and their grateful thanks were now due to the Government for the regulation prohibiting the indentured emigration from 1st July next. Since the issue of the Government Order, they found a new development in Natal, with a view to forestall and defeat the prohibition. The development was this—the Natal employers, without any attempt at ameliorating the conditions complained against, had sent out a number of their Sirdars in order to recruit as many labourers, under five years' contracts, as possible, before the 30th June next, to Natal. This was a movement which, as far as possible, they should try to counter-

act. They should contrive some steps by which they could warn the intending emigrants of the dangers and troubles besetting them. The problem was a serious one requiring their full and calm deliberation.

Mr. P. N. Raman Pillai referred to the disabilities and the difficulties under which their countrymen in South Africa suffered, and to the circumstances under which the order of the Government of India had been passed. He referred to the utterances of the Hon'ble Mr. Robertson, that "we cannot allow the present unsatisfactory situation to be perpetuated" in the Imperial Legislative Council, in considering the resolution of Mr. Gokhale, praying for a prohibition of indentured emigration, and expressed their grateful acknowledgment for the order passed. The Government of India took a deliberate step, after careful consideration and consultation with the Government of Natal. It was a curious thing now to be told by the planters of Natal that they had not been given sufficient time, though the matter had been in consideration from February, 1910, to January last. In fact one planter went so far as to say that the Government of India had broken faith with them. The decision of the Government of India had had a very good effect, a very surprising effect upon the Government of South Africa. He had been recently reading accounts that the Union Parliament intended taking steps to remove all racial prejudices and introduce an examination system. The Union Parliament would not have taken this step, but for the action of the Government of India. He thought that the indentured system, wherever it existed, should be put a stop to. He was also glad that this controversy of the South African problem had produced a national spirit among them which should be productive of good.

Dr. T. M. Nair, then moved the following resolution:—

"This meeting desires to place on record its feeling of gratitude to the Government of India for prohibiting indentured emigration to Natal from the 1st of July;

"This meeting views with grave concern the news that the planters of South Africa have sent by the steamship *Umfulu* 90 of their Sirdars (Maistries) to recruit emigrants in large numbers, and is of opinion that active measures should be taken at once to prevent the planters and their agents defeating the object of the Government of India in prohibiting indentured emigration to Natal;

"This meeting therefore prays that the Government of India and the Local Government may be pleased to take early steps to have possible emigrants fully acquainted with the recent notification of the Government of India and the reasons which led to the adoption of their step, and it also urges that the Government of India and the various Local Governments should warn possible emigrants of the risks they are likely to run by emigrating to South Africa;

"That this meeting earnestly appeals to all the leading associations and citizens throughout the Presidency to take all possible steps for the purpose of acquainting the people from whom indentured coolies are generally recruited with the recent notification of the Government of India prohibiting indentured emigration to Natal from 1st July, and also bring to their knowledge the sufferings which Indians are made to undergo in South Africa, the indignity to which they are subjected, and the ill-treatment which indentured coolies undergo at the hands of their employers in various ways;

"And this meeting is further of opinion that some of the recruiting agents who enlist ignorant coolies

under false pretences ought to be prosecuted as a warning to others ;

" That the Secretaries of the Indian South African League be authorised to communicate the above resolution to the Government of India, the Local Government, and all the other authorities concerned in the matter."

In moving the foregoing resolution, Dr. Nair said that the statement of the planters in South Africa, that they had not been given sufficient notice as to the proposed stoppage of indentured emigration to Natal, was a false one. He remembered that, in 1895, he himself formed one of the Deputation which approached Mr. Chamberlain, the then Colonial Secretary, on the question of indentured emigration.

The ill-treatment of coolies had been going on there in South Africa for a very considerable time but as they were all coolies and had no means to return and represent their grievances, everything was in the dark. Gradually free men, such as barristers, doctors, clerks, went there, and it was through them the real state of affairs leaked out. He knew two reasons for the large number of suicides, the first, overwork, harder than in gaols, and the second, ill-treatment of the womenkind. " Respectable classes of women," he said, " are duped under false pretences and are taken to Natal where they are used as prostitutes to the men."

This practice was being done even in Burma. He thought that the whole trouble was based on the economic question. The English people settled down in Colonies were quite willing if Indians would go there merely to help them, but would not allow them to participate in their profits. Even President Kruger wanted to prevent Englishmen from settling down in the South African Colonies.

A similar movement was going on in England, at present, to prevent the destitute alien from settling down there, and he would not be surprised if severe legislation was passed within two or three years against them. The Australians did not want the Chinese, the Americans did not want the Japanese, and, therefore, as the whole situation was based on the economic question, it was useless to fight against it. The only probable solution would be to stop further emigration to Natal, Ceylon, Burma, the Straits Settlements, Fiji, etc. He knew well that a capitalist could not start his business for want of labour. In every factory in India and Burma there was a complaint of short-handedness. If those coolies who were taken away under the false pretence that Natal or Fiji was somewhere near Madras, and that there they could earn a good wage, were stopped here, there would be more factories and consequently income.

He suggested that a Labour Information Bureau should be started in every taluk to provide information to those who intended to seek employ-

ment elsewhere than in their own place. Another suggestion he made was that a Vigilance Committee should be formed to keep an eye upon the Kanganies or Maistries, who, under false pretences, recruit coolies; and arrest them, so that they might have a chance to taste the gaol life which the coolies in Natal suffered.

He proposed also that the Government be urged to issue circulars to Magistrates registering the coolies, to explain to them the conditions under which they were taken away, and to give them clear information as to their labour in the places where they go.

Mr. T. V. Seshagiri Iyer, in seconding the resolution, said that the emigration affected two people; the coolies emigrated suffered in the Colonies and the Indian land-holders suffered for want of labour here to cultivate their fields; and in the interests of both the whipped and kicked coolie in the Colonies and the land-holder in India, indentured emigration must be stopped altogether.

Mr. G. A. Natesan supported the resolution and spoke in strong terms as to the moral evil that was involved in emigration. He read a cable the effect that one Mr. P. K. Naidu was refused a berth to India along with the 90 sirdars expected to arrive in Madras on the 7th instant by the *Umfuli*, who were sent by the planters in Natal to recruit coolies before the Government Order against emigration is enforced from the 1st of July next. Messrs. Parry were the agents of the steamer *Umfuli* and for the emigration, and it would the silliest thing to expect any information from them regarding the sirdars. He reminded the audience of their moral duty to their countrymen, enjoined upon them the need to dog the sirdars wherever they went, and prevent them from recruiting coolies under false information. This act would not only tend to uphold the honour of their Mother Country, but also remove the stain on the British nation.

The resolution was put to the vote and unanimously carried.

With a few concluding remarks from the Chair and after the usual vote of thanks the proceedings came to a close.

Telegrams embodying the substance of the foregoing resolution were subsequently despatched by the League to H.E. the Viceroy, the Secretary to the Government of India in the Department of Commerce and Industry, the Law Member (Hon. Mr. Syed Ali Imam), and the Hon. Mr. Gokhale.

Our readers will be glad to learn that Mr. Yakub Hasan Sait, one of the Joint Hon. Secretaries of the Indian South African League, Madras, who moved the South African resolution at the Moslem League meeting at Nagpore, last December, has been appointed a Commissioner of the Madras Corporation.

Indian Indentured Labour

Views of the "Rangoon Times"

After commenting upon the action taken by the Government of India, the *Rangoon Times*, discussing the whole system of indentured labour, says:—

We earnestly trust that it is but a prelude to a strict investigation of the whole question of indentured Indian labour. There is no doubt that the whole system is pernicious and fundamentally bad. If the Empire is to hold together, it will only be by fair play all round. His Majesty's Colonies cannot be allowed to exploit one section of his subjects, unless they are prepared to make that exploitation righteous by the admission of the imported labourers to full equal rights with the resident population. At the present the system of indentured labour is little better than slavery. Indeed, it is considerably worse than the slavery which has marked some period of history. But any system of labour, to be worthy of being called fair, must be based on a fair bargain. That is just what an Indian indentured labourer does not have it in his power to make. The chief and primary blame lies on the labour recruiter. There is no kind of doubt that the Indian labourers are sacrificed to his greed and that in nine cases out of ten recruiting is effected by deliberate lies and misrepresentation. What the recruiting agent wants is so many able-bodied men, and he is not particular how he secures them. He is dealing with the illiterate; men who, as a rule, know nothing of the world beyond their own humble village limits. What sort of chance have they of testing his statements, of knowing whether the expatriation of themselves, to which they are so speciously persuaded will be for their weal or woe? Grave abuses exist, and the only way in which these can be checked lies in protecting the Indian poor against their own credulity. The hardship of the Indian labourer's lot is that, having been gulled by lying tales into his indenture, the law presumes that he is a responsible contracting party, and that he must stand by the letter of his contract. Such a law may look fair and square enough on paper, but the Legislature did not take into consideration the circumstances under which, in the vast majority of cases, the contract is obtained. It presumed that it would be an ordinary business transaction between equals, men who have the same capacities for weighing up the pros and cons. As a matter of fact, the whole system is grossly unfair. It is as if a child of six were asked to make a business bargain with the head of a firm. These Indian labourers are little better than

children in temperament and simplicity and they are in urgent need of protection against themselves. The Indian Government stands *in loco parentis* to them; and it is imperatively necessary that a searching enquiry should forthwith be instituted into the whole system of labour recruiting.

Union Parliament

[Unless otherwise stated, the selections taken are from Reuter's telegrams]

LEGISLATIVE ASSEMBLY,
March 31.

A Natal Bill

THE MINISTER OF FINANCE moved for leave to introduce a Bill to amend Act No. 38 of 1905 of the Province of Natal in certain respects.

Mr. THEO. SCHREINER (Trompsburg) took this to be the same Bill as one introduced the other day as a Bill to exempt white persons in Natal from the Poll Tax.

Mr. BURTON, however, told him that this was another Bill altogether, and Mr. Schreiner cut short the remarks he was making in the assumption that it was the Bill to relieve white people from taxation, while leaving coloured people under the tax.—*Natal Advertiser*.

[NOTE: We understand that the above-mentioned Bill takes the place of the invidious Poll-tax Bill previously introduced, and that it is not differential, but suspends the collection of the tax for next year from any person until a date to be fixed by the Governor-General-in-Council. The second reading was on Monday.—Ed. I.O.]

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,
March 6.

Indentured Labour in Crown Colonies

Mr. KING asked the Under Secretary of State for India whether he was aware that the Agents recruiting coolies for the Crown Colonies were paid a commission per head upon the coolies they persuaded to sign indentures; and whether, in view of the abuses to which such practices must lead, His Majesty's Government would prohibit it.

Mr. MONTAGU: The question is engaging the attention of His Majesty's Government.

In Mauritius

Mr. KING asked the Secretary of State for the Colonies whether he was aware that the Immigration Department in Mauritius was in the habit of charging to planters fees which varied according to the physical conditions and ages of respective indentured coolies; and whether His Majesty's Go-

vernment would take steps to abolish this practice.

Mr. HARCOURT: My only knowledge of the practice is derived from an answer given by the Protector of Immigrants in Mauritius to a question asked by the Chairman of the Committee on Emigration from India to the Crown Colonies and Protectorates, which my honourable friend will find reported on page 352 of Cd. 5193. I am not aware whether this custom obtains elsewhere, but, as the result of it would seem to be the discouragement of the recruiting of unfit labourers, as at present advised, I see no reason to object to the practice.—*India*.

From the Editor's Chair

PASSIVE RESISTANCE WINS AGAIN

SHORT and sharp! On Tuesday night came the announcement that the Government had intimated their intention to introduce a Bill exempting Europeans only from the poll-tax after this year. On Wednesday afternoon a telegram was despatched by the Natal Indian Congress to the Minister of Finance, informing him that, if the Government proceeded with a measure imposing differential racial taxation, and in the event of the Bill becoming law, the Congress would advise members of the Natal Indian community to refuse to pay the tax. On Thursday morning the Ministers met to consider the situation and came to a decision. And on Thursday night, the Parliamentary correspondent of the *Natal Mercury* informed his paper that the Government had decided to withdraw the Bill and substitute for it a non-controversial measure. Cause and effect! Natal Indians have no parliamentary franchise. They are politically insignificant. They have no representation in the Legislature of the Union. Every man's hand is against them. But they boldly threatened to become passive resisters if a racial-bar were enacted against them—and the powerful Union Government climbed down in hasty confusion. We congratulate the Transvaal Indians, for to them is the credit of this latest victory really due. But for their stubborn resistance to racial legislation, Natal Indians would have had no successful standard fixed for them, and the Government would have turned a deaf ear to the latter's representations. We believe that petitions, addresses, meetings, resolutions, *et hoc genus omne*, are all very well in their place, and may rightly be adopted where negotiations are carried on as between equals or with a not unsympathetic superior. But when the superior party is distinctly

unsympathetic, then we believe that the only effective means of changing its attitude towards the weaker party is by adopting passive resistance to its unfair demands. The Natal Indians have followed an excellent precedent and have set themselves an equally excellent example. We trust that they will be bold enough to follow it up wherever their rights and interests are threatened, for victory will certainly be theirs.

ACTIVITY OF THE MADRAS LEAGUE

Our readers will be glad to see, from the report that we publish this week, that, as was to be expected, the Indian South African League, Madras, has been active in devising means to "frustrate the knavish tricks" of the Natal employers of Indian servile labour who, at the instigation of a semi-official organisation, have sent India a number of sirdars, to recruit as many victims as possible before the 1st July next. Last Saturday, the Government Order, prohibiting the further recruitment of indentured labour for South Africa after June 30, was gazetted, in accordance with the promise of the Hon. Mr. Robertson, on behalf of the Government of India, last January, and its terms will no doubt be circulated by the Madras League throughout the districts in Madras from which the largest proportion of the labourers is drawn. We are satisfied that most of the efforts made by the enemies of South Africa, to flood this Province with a huge servile labour-force before the prohibition comes into effect, will be completely thwarted. Dr. Nair, who knows more about the indenture system than most other public men in India and elsewhere, laid his finger upon that festering sore, the question of women. There is no doubt that the system lends itself to profligacy and immorality of the worst kind, and employers of labour are not legally obliged to see that less than three "husbands" are provided for each "wife." Mrs. Mayo was perfectly correct in talking about Natal slavery, but, of course, the slavery exists wherever the system of indenture obtains. The late Mr. Edward Jenkins, who was the first Agent-General in England for the Dominion of Canada, wrote the following, on the sex-problem under indenture, in a book entitled "The Coolie," some years ago, after an investigation, on behalf of the Aborigines Protection Society and the Anti-Slavery Society, into the grievances of the indentured labourers of British Guiana, about forty years ago. Speaking of the indentured woman, he says: "It will not be imagined by anyone that she is intended to be purely ornamental. If not married, she may assist to keep her male fellow countrymen on the premises. The dark problem which this suggests is well-known to be one of the most

difficult arising in the coolie system.

The inducements to women are few; the demand for women, apart from the moral or animal question, is necessarily a subordinate one.

The disproportion (in the numbers of men and women recruited) is great and gives rise to some of the most anxious difficulties of the Executive. These difficulties are two-fold—(1) those which arise out of improper relations between employers or their subordinates and coolie women, with the naturally resulting complications, evils, and inquiries; (2) those which arise among and between the coolies themselves. We believe that Mr. Jenkins' remarks apply equally to the system wherever it has been adopted, and that is one of our main reasons for opposing it.

NEWSPAPER IGNORANCE

MR. GANDHI'S illuminating interview, published in the *Cape Argus*, should suffice to silence those busy bodies, newspaper or otherwise, who, in order to injure the cause of passive resistance, would mislead the public into believing that the Transvaal Indians are satisfied with the Immigration Bill, as at present drafted, and with the amendments proposed by the Minister of the Interior, and that Cape and Natal Indians should rest satisfied that the drastic legislation, which would settle the Transvaal trouble, should be equally applied to them also, for no good reason advanced, and to the detriment of their existing rights and vested interests. There is scarcely a newspaper in South Africa—honourable exceptions there are, of course—that understand the very elements of the Indian problem from the Indian point of view. As a rule, the leader-writers are far too busy to employ themselves in the study of such fundamental Imperial questions as that of Indian immigration into, and the treatment of Indians resident in, the South African Union. They are not under the harrow, and naturally cannot say where $\blacksquare$ grips. But whilst we can find some excuse for such ignorance as that recently displayed by the *Transvaal Leader* under its new editorship, we regret that we can find none for the malicious and misleading outbursts of such journals as the *Rand Daily Mail* and the *South African News*. These newspapers misrepresent the facts of the Indian situation, and so tickle the palates of vulgar and prejudiced readers, and they do not hesitate to repeat the old falsehoods, that the Indian community does not fight for the maintenance of the principle of non-racial legislation, and that the Transvaal struggle is a fraudulent attempt to conceal the fact of wholesale illegal entry of Indians into the Province. We strongly protest against this objectionable type of journalism, which is, in fact, nothing less than a breach of trust towards the public. If Mr.

Gandhi's interview has had the effect of enlightening the people of South Africa as to the alphabet of the Indian situation, we shall be grateful to him for the service, and $\blacksquare$ the *Cape Argus* for affording him the opportunity of clearing up the issues.

GOVERNMENT NOTICES

We are asked to draw our readers' attention to the Government Notice appearing in our advertisement columns, on the subject of the registration of births and deaths in this Province. Indian immigrants as defined in Act No. 25 of 1891, should notify births and deaths to the resident magistrate of their division or to the Protector of Indian Immigrants. All other Indians are subject to the provisions $\blacksquare$ the Law No. 16 of 1867 and Act No. 17 of 1894, which provide that, in each case of a child born within the Colony, the father, mother, or some person acting on behalf of the parent, shall, within 30 days of the child's birth, and in the case of the death of any person, the occupier of the house or tenement, or some person present at the death or in attendance during the last illness of anyone dying in the Province, or anyone acting on behalf of the occupier of the house or place in which the death has taken place, shall, within 30 days of the death, inform the Registrar of Births and Deaths of the particulars required to be registered concerning such birth or death, the informant in each case being responsible under the provisions and penalties of the law for the truth of the particulars given. The penalty for failing or refusing to give the information required by these laws is a fine not exceeding £5 for every offence. We also desire to remind our readers of the necessity, on Sunday, the 7th prox., to fill in the census papers correctly, that date being set apart as Census Day under the provisions of Act 2 of 1910. The penalty for wilfully neglecting $\blacksquare$ fill up any form, or for refusing to answer inquiry, or for giving false information, or for obstructing any Census Officer, is a fine of £50, or three months' imprisonment with or without hard labour, or such imprisonment without the option of a fine.

MR. HULETT'S RESOLUTION

MR. G. H. HULETT'S resolution, urging the Government to introduce legislation giving the Natal Provincial Council the control of the issue of trading licences in the Province, is a most dangerous attack upon the Indian trading community. We can quite understand how, in a spirit of mean revenge, Mr. Hulett, who owes his wealth entirely to Indian labour, has determined to do his utmost $\blacksquare$ ruin the Indian trader, because of the Indian Government's prohibition of the recruitment of indentured labour for Natal. It is quite what one would expect from an owner of serfs, and the

Indian Government has now an admirable example of what it has saved the unfortunate coolies from, by its well-timed prohibition. Apart from this, we believe that it is not possible for the Government to introduce the legislation suggested. Section 147 of the South Africa Act declares that "the control and administration of Native affairs and of matters specially or differentially affecting Asiatics throughout the Union shall vest in the Governor-General-in-Council." We can conceive of no matter more directly affecting Asiatics in Natal than this question of the issue of trading licences, and we shall be much surprised if the Indian community of the Province sit quiet, whilst their vested rights are threatened in so dangerous a manner.

MR. NATESAN AND THE TRANSVAAL

We print elsewhere the full text of Mr. G. A. Natesan's moving and eloquent speech, at the Indian National Congress, in which he moved the Transvaal Indian resolution. It is an honour to be called upon to move a resolution on the question of the Transvaal trouble, and upon no-one could it have been more fittingly conferred than upon the energetic Joint Honorary Secretary of the Indian South African League, Madras, to whose efforts, more than to those of anyone else, has been due the success that the League has so far accomplished. Mr. Natesan's selfless devotion to the Transvaal Indian deportees, when in Madras, will ever be remembered with the utmost gratitude throughout the South African Indian population. We know how he spent his days in caring for their comfort, and his nights in weeping for their misfortunes. He was brother and friend in one to them, and did not spare himself, if he could but afford the slightest relief. If Mr. Natesan was received with a mighty volume of applause, when he rose $\blacksquare$ move his resolution, he but received India's tribute to his enthusiastic selflessness on behalf of his distressed brethren, who had fought for India's honour. We do not believe that Mr. Natesan will ever have occasion to perform more meritorious work for the Motherland's advancement, and we congratulate him upon the general appreciation with which his tireless labours have been rewarded.

Before a special meeting of the Durban Town Council on the 20th ulto., an appeal was heard in which Hassim Joosub brought under review the Licensing Officer's refusal $\blacksquare$ grant him a licence in respect of premises at 150a Grey Street. The Licensing Officer reported that the applicant was a suitable person, but he did not deem it advisable to grant further licences to Asiatics. After hearing counsel for the appellant, the Council decided to uphold the Licensing Officer's decision refusing the licence.

Mr. Natesan's Speech

On the South African Question

The following is the full text of the speech delivered by Mr. G. A. Natesan, Editor of *The Indian Review* and one of the Honorary Secretaries of the Indian South African League, Madras at the Indian National Congress held at Allahabad:—

I take it that the cheers which you have accorded to me are an indication, a visible indication, of the warm, the great, and abiding interest you take in the cause of our oppressed countrymen in South Africa.

Gentlemen, the story of the sufferings of our countrymen in South Africa and of the cause for which they have been struggling for so many years past is one so well known to all of you. It is nevertheless a story which may be narrated by a million tongues and on a million occasions. I do not propose, however, on this occasion to detain you with anything like a statement of their trials and troubles. I will only content myself with pointing out that our countrymen in South Africa have been fighting against a law which classes them with destitutes, with prostitutes and thieves and swindlers. They have been protesting against a legislation which has been meanly and mischievously designed "to brand them with the bar sinister of inferiority," to use a phrase of Lord Morley's. They have been refusing from the very beginning to submit to a legislation which marks out Asiatics as inferior races. (Cheers.) Gentlemen, our countrymen in South Africa who are persisting in refusing to obey a lawless law have every right to do so, because any white man from any part of Europe might enter South Africa, but our best men—even the highest of our countrymen—cannot enter it except under the most humiliating conditions. You are aware, gentlemen, that the Transvaal Indians have been for years past making numerous peaceful representations to the authorities to remove this unjust and unjustifiable legislation. Their protests, their agitation, their peaceful representations, proved of no avail and in the end they resorted to passive resistance.

During these three years, thousands and thousands of Indians have been sent to the Transvaal jails, but I have never known or heard of any instance in which any one Indian in South Africa was accused of disobeying even a petty police constable. They have refused to obey the law and are suffering in their own persons the consequences of disobeying the law and thus have given us a magnificent example of self-denial, of suffering in their own persons for the sake of a peaceful and orderly agitation. Sir, it is impossible for me to

contemplate, to speak or write upon the South African Indian question without being overwhelmed with indignation. I honestly feel that this great Imperial scandal might have been put a stop to, if only the Imperial Government had done at an early stage its most elementary duty towards India—the brightest jewel in the British Crown. Because the Imperial Government have from the beginning mismanaged this affair, thousands of our countrymen in the Transvaal are to-day undergoing sorrows and suffering almost indescribable. The Imperial Government had an opportunity in 1906 to make terms with the Transvaal people—treat us well when it gave them self-government. A year later the House of Commons gave a loan of five million pounds and they could have come to terms then and told them: "Look here, you should treat our British Indian subjects well before we can give you any financial help." Only last year they gave South Africa self-government by the Union Act. They could have availed themselves of that opportunity at least. They did not choose to do so and they have let our countrymen suffer all these four years.

When South Africa was almost seething with rebellion, when the Boers were shooting down Englishmen after Englishmen, our own countrymen, Mr. Gandhi and others, risked their lives, threw themselves into the thick of the battle and did even menial service as stretcher-bearers. To-day loyalty in South Africa has been penalised. (Shame.) A greater scandal than this cannot be conceived. Verily, every Indian might ask in the words of Sir William Hunter:

Does or does not an Indian carry the rights of British Indian citizenship wherever the British flag flies?

The argument of the Imperial Government that they are powerless as against a self-governing colony is, in my opinion, a disgraceful and humiliating confession because it means that Great Britain tells us: "If a neighbour—any Frenchman, or German, or Russian—were to ill-treat you, we are willing to draw our sword if necessary; but if our South African brother-subjects who are white men were to ill-treat you, we shall not do anything, but we shall try all arts of persuasion." This confession is most humiliating to the British Empire. It is on this aspect of the question that I feel most strongly. I will point out an instance or two of firmer and juster statesmanship than this. Only two years ago there was in America a recrudescence of racial prejudice. There was a cry echoed by the yellow press that the Japanese should not be allowed there. President Roosevelt made a thundering pronouncement. He said that if they did not behave themselves properly he would do all in his power to see that the scandal was forthwith put an end to. Listen to that!

Roosevelt said in his message to the Congress in 1908:—

Not only must we treat all nations fairly, but we must treat with justice and goodwill all immigrants who come here under the law. Whether they are Catholic or Protestant, Jew or Gentile, whether they come from England or Germany, Russia, Japan, or Italy, matters nothing. All we have a right to question is a man's conduct. If he is honest and upright in his dealings with his neighbour and with the State, then he is entitled to respect and good treatment. Especially do we need to remember our duty to the stranger within our gates. It is the sure mark of a low civilisation, a low morality, abuse or discriminate against or in any way humiliate such a stranger, who has come here lawfully and who is conducting himself properly. To remember this is incumbent on every Government official, whether of the nation or of the several States. To shut them out from the Public Schools is a wicked absurdity, when there are no first-class Colleges in the land, including the Universities and Colleges of California, which do not gladly welcome Japanese students and on which Japanese students do not reflect credit. We have as much to learn from the Japanese as Japan has to learn from us; and no nation is fit to teach unless it is also willing to learn. Throughout Japan, Americans are well treated, and any failure on the part of Americans to home to treat the Japanese with a like courtesy and consideration is by just so much a confession of inferiority in our civilisation. It is unthinkable that we should continue a policy under which a given locality may be allowed to commit a crime against a friendly nation, and the United States Government limited not to preventing the commission of the crime, but in the last resort, to defending the people who have committed it against the consequences of their own wrong-doing.

I will give you a much more recent instance and point out how a great British statesman acquitted himself honourably. I daresay, you remember that only a few months ago there was a great uproar in Vancouver against the landing of Indians there. The inhabitants of Vancouver tried to raise a hue and cry and created a storm of indignation against these people, and Sir Wilfrid Laurier promptly spoke out:

The men who came here now were of the Hindu race: they were subjects of His Majesty the King. The same economic reasons which militated against the Asiatic labour coming into this country in the first place, applied to them as well. How were they to be treated? Were they to be driven back ignominiously and told that they had no right to land in this country—a part of the same Empire? Sir, I did not conceive, for my part, that that was the position to be taken towards men who are members of the same Empire and who are entitled to be treated as British subjects as well as we are. Could it be said that these men were to be turned back and to be treated with contumely, or with contempt—these men who though they have not the same colour of skin as we have, are British subjects, the same as we are and some of them having had the honour of wearing a British uniform and of fighting in the British army.

I leave this most unpleasant subject and pass on to what is after all, in my opinion, a pleasing aspect of the most tragic struggle. It is the character and significance of the great struggle which Mr. Gandhi and his brave comrades in South Africa are carrying on. I cannot easily describe to you nor am I the person competent to describe the significance

Africa. A most thoughtful Indian, writing in the columns of the *Times of India*, very appropriately pointed out that the problem of Indian nationality was being hammered out in South Africa. That observation is full of profound wisdom. There is a wealth of meaning in it which I would ask every one of you to correctly comprehend. The marvellous heroism that the thousands have displayed there and their self-denial are almost beyond praise. Their struggle knows no caste or creed. They are not B.A.'s or M.A.'s of our universities nor Advocates of our High Courts. They know nothing of the liberalism of Lord Morley, or the radicalism of John Stuart Mill or of the advanced socialism of Lloyd George, and yet these men, brave men, poor men, born of the people, bred up among the people, pursuing their peaceful and humble avocations as barbers, traders, as washermen, as hawkers, have shown a heroism and a fortitude which makes the proudest amongst us blush. (Cheers.) What is it that they are fighting for? I consider that they are there fighting for the honour of India. What is the principle at stake? You all know very well that to-day the South African Government will give them any number of baits if they will only yield and surrender the principle for which they are fighting tooth and nail to-day. Gentlemen, they are men made of the stuff of true heroes and real patriots and they will on no account sell their birthright for a mess of pottage. I have heard it said by men who have been deported, by men who have realised the full force of the struggle, that if to-day they yield in South Africa this question will no doubt come up in some form or other in all the other colonies. We have Indians in Fiji, we have Indians in Australia and in other parts of the world. If to-day our countrymen in South Africa should yield, the consequences will be most disastrous and the name and honour of India will be imperilled. It is for this that they are fighting. I have heard it said by many people, good and kindly people, who do not bestow a thought upon this matter, "You are engaged in a useless enterprise and you are fighting against tremendous odds." Against this I enter my most emphatic protest, because it means that these people have begun to despair, that they will not get justice at the hands of the British Government—a doctrine I do not myself hold for one moment as I firmly believe that the heart of the British people is sound, that the most thoughtful English people will do us justice, and because I see also some evidence that after all South African Indians have not been hoping against hope. We now hear talk of compromise and there is some prospect that some good will be achieved. Granting that no compromise will be arrived at, may I ask what right have we to counsel people who are pursuing

ing a great struggle to its bitter end in a heroic manner? It seems to me most cowardly advice to ask them to yield, or to tell them they are struggling in vain. Therefore, I feel that none of us have any business to advise in this matter because there are very few of us competent to do so—to advise people who have shown by their unique conduct that they can give a thousand lessons to us. The other day our venerable President pointed out, very rightly, to one of the mottoes of Sir Willfred Lawson: "Hope all things but do not expect anything." I was reminded of this singularly beautiful motto when I was recalling the thought that our countrymen in the Transvaal were fighting against desperate odds. They have not given up their cause in despair. I know that there are among the deportees whom it was my privilege to serve in Madras, men who will stand to their guns and perish rather than budge one inch and yield. But I will ask you to remember this. We talk of the *Gita*. In South Africa they do not know Sanskrit nor can they even read an English translation of the *Bhagavad Gita*, and yet they have realised the true significance of the great teaching of Bhagavan Sri Krishna: "Do thy duty, but do not care about the result."

I feel I cannot close my speech without giving my humble meed of tribute to the heroic men and women who are struggling bravely in South Africa. I should not forget to ask you to give your tribute to Mr. Gandhi, who has by his own example, shown us what a true type of patriot can be. I cannot forget my friend Mr. Polak, only twenty-eight years old, himself a Jew, belonging to an oppressed nationality, who has for the last four years, at least for one year to my knowledge, given all his time, trouble and talent to promote the cause of our countrymen. I cannot forget also the great, noble and valiant services which Lord Ampthill has been rendering us in the House of Lords. It is the example of that great Englishman that often makes us not lose heart in the struggle in which we are engaged.

You must have heard that within the last few days there have been proposals of a compromise and cables to that effect have been received here. I will warn you first against putting much faith in this cable. You recollect very well that in the course of this struggle, the year before the last, there was a so-called compromise. General Smuts broke faith and Mr. Gandhi was deceived. I use very strong language but use it advisedly and deliberately and I use it with a solemn sense of my responsibility. A compromise may be arrived at, but it will be a compromise after all. What is a compromise? When you ask for a full loaf of bread they give you half a loaf. It is simply a cable and we know nothing of the terms. It may be that we shall never have

anything. But I think I have some idea of this compromise. They will not be given all what they want. And a great deal of the battle remains to be fought and the soldiers have yet to come and the sinews of war have yet to be supplied by us. May I point out what I consider a most shameful piece of conduct on our part? Last year we gave but one lakh of rupees to South Africa. We are three hundred millions, thirty crores. They are only a handful of our countrymen, only fifteen thousand people struggling for the honour of India with rare heroism. Is it not shameful, a sorry reflection on our patriotism that we should have contributed but one lakh for the whole of India? I make bold to appeal to you, I talk deliberately and talk in the strain in which I do, because I know a compromise may not be arrived at after all. Even if this compromise be arrived at, you must remember there are thousands of desolate homes which are to start life afresh, thousands of traders and hawkers who have again to begin business and any little sum sent to them will enable them to set up life again. It is all very good for us to talk eloquently, but we must show that we feel for our countrymen by subscribing liberally. I cannot forget the almost wild and frantic scene on the occasion of the last Congress when Babu Surendranath Bannerjee made a powerful appeal for funds. The cause is as bad need of funds as ever. I appeal to you to contribute liberally and make our brethren in South Africa believe that we are sincere and genuine in our endeavours to see their grievances removed.

There is another aspect of the question on which I wish to dwell before resuming my seat. They talk of unrest in India. So many have talked about it and attributed it to various causes. In my opinion, Sir, the cause of this unrest lies in two things. First, there is a feeling prevalent, rightly or wrongly, that British rule in India—at any rate, British statesmen and administrators—do not allow Indians to grow to the full height of their manhood and that, in matters in which the interests of the Indians and the interests of the Europeans are in conflict, the Indians suffer. I should be sorry if that idea should get more widely circulated, and yet I feel that this question of the treatment of Indians in South Africa brings out sharply that aspect of the matter. Mr. Syed Hussain Bilgrami—late of the India Council—himself said that the consequences of the ill-treatment of Indians in South Africa would "prove more dangerous than the unrest." That is a significant warning. My time is up, but I beg of you to remember that the proceedings of this Congress would be watched with almost unprecedented anxiety by our countrymen in South Africa. The deportees told me that when last year the cable that the Congress

had voted nearly a lakh of rupees reached South Africa the authorities in South Africa took a most serious view of the question. I would ask you to make the authorities in South Africa believe that we are in earnest and that we take a most serious view of the situation. In struggling for the honour of India, in fighting for her good name and self-respect, Indians in South Africa are at the same time fighting for the honour of England and its fair name. And I know that, until this question is satisfactorily solved, the struggle is not going to cease. (Cheers.)

East African Notes

We gather, from our vivid contemporary, the *Indian Voice*, of Nairobi (B.E.A.), that upon the return to that centre of civilisation of H. E. the Governor of British East Africa, Sir Percy Girouard, no British Indians or Goans took part in the reception at the railway station, the reason being that, when the local Indian community asked permission of the Provincial Commissioner to present an address to the Governor on his arrival, as did the Chamber of Commerce and the Colonists' Convention, they were politely referred to the Secretariat, who graciously accorded permission, provided that only 50 Indians entered the hallowed precincts of the railway station, and that each should adorn himself with a badge marking him off from his less favoured brethren. It appearing that no such conditions were imposed upon members of the European community, the Indian Committee unanimously decided to return the marks of distinction, and the community refrained from taking any part in the ceremony.

The position marked out on the station platform for the delegation of Indians, who made the primal mistake of applying for permission to greet His Excellency on his arrival, was close to the latrines, and so far from the place where H. E.'s carriage pulled up and received and answered addresses that they might have been located in the Mountains of the Moon, so far as visual or aural benefit was concerned, to say nothing of the contiguity of the latrines.

It appears that Indians travelling on the Uganda Railway are subjected to enormous inconvenience and a great deal of humiliating treatment.

The *Indian Voice* strongly and naturally protests against the clause in the Ostriches Ordinance prohibiting Indians from dealing in or breeding ostriches.

When Lord Kitchener paid his recent visit to Mombasa, the only addresses that he received were from

the British Indian and the Arab communities. The Indian address was presented to Lord Kitchener at the residence of the Hon. Mr. A. M. Jeevanjee, amongst the 500 Indians present being Messrs. A. R. Allidina Visram, Tayabali Jeevanjee, Abdool Rasool, and R. P. Melba. The address reminds Lord Kitchener that Indian immigration to the East African Protectorate commenced as long ago as the end of the 15th century. In reply, Lord Kitchener expressed his satisfaction at meeting the Indian community of Mombasa, and congratulated its members, especially Mr. Allidina Visram, upon the part that they and he had taken in aiding the development and progress of the port.

By the Medical Practitioners and Dentists Ordinance, holders of qualifications entitling them to practise in India are excluded from the profession in the East African Protectorate. The following is the effective clause in the Ordinance:—

"The following persons shall be entitled to registration under this Ordinance as Medical Practitioners.

(a) The holder of any British, British Indian or Colonial Degree, Diploma or Licence entitling him to registration in the United Kingdom.

(b) The holder of a degree or licence in Medicine and Surgery of any medical school in Europe, the United States of America, or the Empire of Japan, the degrees, diplomas and licences of which are recognised as entitling to registration by the General Council of Medical Education and Registration in the United Kingdom."

Hakims and *vaid*s are thus prevented from practising their profession in a country where, excluding the natives, the population is overwhelmingly Indian. The Indian L.M. & S. degree is also not recognised.

The following are the principal clauses of a resolution recently passed at Nairobi by the so-called Colonists' Convention. About twenty Europeans were present.

"(c) That all further immigration of Asiatics except those in transit be prohibited except on the indentured system, the length of the period of the indenture not to exceed three years and that all indentured employees be returned to their homes after their period of service is completed."

(d) That educated British Indians and other Asiatics be permitted to visit British East Africa temporarily provided they carry a passport vised by Imperial Indian Government or a British Consul."

This is surely out-heroding Herod!

* Liberty was never won except by sacrifice.—Mr. Frederic Mackarness, at the Cambridge Majlis.

Natal Provincial Council

Monday, April 3.

Trading Licences

Mr. G. H. HULETT (North Coast) asked the leave of the House to withdraw the notice of motion standing in his name on the Orders of the Day for Tuesday, and substitute therefor the following:—"That in terms of Section 87, of the South Africa Act, 1909, this Council begs to recommend the Parliament of the Union of South Africa the passing of legislation having for its purpose the granting to this Provincial Council the power of granting or withholding all trading licences in the Province."

The original motion gave the power to the Administrator and Executive Council.

Tuesday, April 4.

Ladysmith School

Mr. COCHRANE (Ladysmith) asked the Administrator:—(a) Is the Hon. the Administrator aware that the mixed Government Indian School exists immediately adjoining the European Girls' Government School in Ladysmith; (b) will the Hon. the Administrator take into favourable consideration the removing of the said Indian School to some more desirable site?

The Administrator replied: I am aware that complaints have been made for some time past as to the proximity of these schools, and the matter has recently been the subject of correspondence between the Advisory Board and the Superintendent of Education, but up to the present it has not been possible to obtain other suitable accommodation for the Indian School. The erection of a new building depends entirely on the money available, and the urgency of the demand as compared with other services.

Trading Licences

Mr. HULETT moved: "(1) That in terms of Section 87 of the South Africa Act, 1909, this Council begs to recommend to the Parliament of the Union of South Africa the passing of legislation having for its purpose the granting of this Provincial Council the power to pass legislation for the granting and withholding of all trading licences in the Province; (2) that a respectful address, conveying the foregoing resolution, be presented to the Parliament of the Union of South Africa." He said he moved the resolution for the purpose of getting an expression of opinion from the representatives of the people, whom he addressed. His object in asking for these powers was that the Provincial Council should be able to say who should trade and who should not trade in the province of Natal. The inroads of a certain class of trader upon the European trader caused legislation to be passed in Natal in 1908, and the legislature then declared that

the time had arrived when no more licences should be given to Asiatic traders, and the Act dealt with the whole subject. He asked whether the evil did not exist at the present time, and he did not believe there was an hon. member who would say it was not an evil. He was aware that the Bill was vetoed by the Home Parliament, but that was no reason why Natal should not endeavour to protect itself. The Union Government would never pass an Act concerning trading rights to extend throughout the Union, and the Province ought to have the right to say who should trade, or who should not trade. Referring to the provisions of the Immigration Restriction Act, now before the Union Parliament, he pointed out that it precluded Indians resident in Natal from entering the Transvaal. This was intended to protect the Transvaal and the Cape and he did not see why Natal should not be allowed to protect itself, and legislate as regarded trading licences. He was aware that the question of vested rights would be raised, but he thought this might be left to be discussed when the power to do so was given by the Union Parliament. They had to get the Union Government to give them this power to deal with this matter themselves, because it was a matter which concerned them, and them alone, in this Province. He claimed the vote of every Councillor in that Chamber.

Mr. WYLIE, K.C. (Essenwood, Durban) seconded the motion, because it was not in itself a contentious motion. This question of licences was one which peculiarly affected this Province, and he strongly recommended the motion to Councillors.

Mr. F. A. LAUGHTON, K.C. (Greyville) said that if the mover of the resolution had confined himself to the terms of the resolution he would have given him his whole-hearted support. But he got away from the precise terms of the resolution. When he (the speaker) came into the Council he did so to bring about, among other things, the stoppage, once and for all, of the introduction of any more Asiatics into this Province. But justice had to be done to those people who were already in the country. He, for one, would not support any measure which would in any way inflict an injustice on those people who were already here. He disagreed with the contention of the mover of the resolution—that the licences should be taken away from these people arbitrarily. Although in entire agreement with the principle of the resolution, he certainly did not agree with all the arguments propounded by the mover in support of it.

Mr. DAN TAYLOR (Point, Durban) said he did not think there was any intention of the mover to deprive Indians arbitrarily of their licences. He believed the Indian traders were a curse to the country, but he was prepared to be just with them. He sup-

ported the resolution, and urged the necessity of the council having full control of the licences of the Colony. He asked for the resolution to be passed for their protection, and the protection, of those who followed. If they did not protect themselves today, the day would come when it was too late, and their children would have to leave the Country in the hands of these specimens of humanity.

Mr. J. P. WHYTE (West Street, Durban) also supported the resolution, though not agreeing with all the remarks of the mover.

Mr. G. H. HURTT, replying, said he had not used the word "arbitrary," and had not proposed any arbitrary methods. Still, the evils he had referred to must cease. When the Council had the power, he believed they would act justly.

The resolution was then voted upon, and carried without dissent.

Imperial Conference

The "Unfree Empire"

Amongst the suggestion made by the Imperial Government, (says the *Nation*), the most important have relation to immigration; and the first, relating to British Indians, might well raise what is in our judgment the most serious of all our Imperial problems. For all talk about the unity and solidarity of our Empire has an air of unreality so long as the units of that Empire—the men and women who compose its human substance—do not enjoy so much community of citizenship that they can move freely upon the surface of that Empire. There is not one of the great self-governing Dominions which does not refuse admission to its shores to the vast majority of British subjects. We do not, indeed, presume to condemn them for pursuing a policy which they hold essential to protect the social and economic order of their countries. But we cannot refrain from pointing out that the pursuance of the policy is nothing else than a permanent declaration of separation and disunion. For there can be no real political or social unity unless liberty of movement and of personal intercourse is secured. The unanimous refusal of the self-governing Dominions to allow the coloured subjects of our Empire any free access to their shores, or any freedom of life within their shores, introduces a fatal rift within the Empire. It shows, in fact, that the British Empire comprises two different and opposite entities. It comprises a group of self-governing Colonies in generally sympathetic relations with one another, enjoying substantially the same free institutions and consulting with one another as equal members of a family. It also comprises a number of groups of Colonies and possessions,

mostly occupied by coloured peoples, on a lower plane of development, enjoying no full freedom of self-government, but subject in the last resort to the arbitrary will of Great Britain. Between these two confines is no common unity of fact or feeling. If the closer political federation of the Dominions and Great Britain were desirable in the interests of political security, it would, nevertheless, be precluded by the very fact of the existence of the great "unfree Empire." In that Empire the people of our free dominions have no part, and for it they will never consent to assume a genuine and formal responsibility.

Japanese Immigrants in New Caledonia

Australian Press Comment

The *Times* Sydney correspondent says that the Press is devoting great attention to the reported influx of Japanese into New Caledonia. The special commissioner of the *Sun* has returned from a visit to the island, and declares that there will shortly be over 4,000 residents, many of whom, though working in the nickel mines, are skilled engineers or artisans. "For months past," he writes, "the leading Japanese newspapers have strenuously advocated emigration to New Caledonia."

The French residents allege that European financiers are attempting to make a corner in the world's nickel market, and have succeeded in stunting the Colony's natural development.

The *Sydney Morning Herald* publishes a statement that the Japanese Government encourages immigration, and the Japanese are immigrating in large numbers and spreading throughout the country. The French residents are tired of French rule and indifferent to the influx of Japanese. In a leading article the *Herald* says:—

As workers the Japanese are all that can be desired, but solving the labour problem obviously raises others. We could not view unmoved even a peaceful invasion of the Pacific by Japanese labour; still, if we neglect the exploitation of the Pacific, others will certainly do the work in a manner little to our taste.

The Mikado's Message

Telegraphing on the 27th ulto., Reuter says that the message from Reuter's correspondent at Washington with reference to the personal message from the Mikado of Japan, handed to President Taft by the Japanese Ambassador to the United States, declared that "his Majesty is convinced that President Taft never gave any credence to the false and wicked reports regarding Japan's designs on Mexico."

The reports referred to stated that there was a strong pro-Japanese movement in Mexico, and that the latter country contemplated giving Japan a naval base.

Reuter, telegraphing on the 5th instant, says that Reuter's correspondent at Washington telegraphs that President Taft, replying to a cordial message received from the Japanese Emperor, on the occasion of the ratification of the new Treaty between Japan and the United States, says he joins in the confident expectation that the Treaty will result in binding closer the ties that have so long united the peoples of the two countries in relations of amity and peace.

Race Problem in England

Reuter, telegraphing on the 4th inst., says that anti-Chinese disturbances have occurred at Birkenhead, in consequence of alleged insults offered by Chinese to white women. A mob, numbering 3,300 persons, on Sunday evening, smashed the windows occupied by Chinese, and stoned and assaulted the police, by whom the crowd was dispersed, after the police batons had been brought into use.

Another Scandal ?

Strange Affair at Stanger

We understand that recently, one of the Stanger tea-estates, some 28 indentured Indians, including ten women, complained to the manager that they had not had their wages paid them for the last eight months and demanded payment. The manager angrily declined to listen to them, and, it is alleged, struck eight of the men, with a whip. The twenty-eight labourers went into Stanger to complain to the Magistrate, but were arrested. The eight men, who had been assaulted, were released, on the ground that they had come to complain, but the others were each sentenced to a fine of 5s. or 7 days imprisonment with hard labour. They chose imprisonment. We also understand that a sirdar on this estate, who had ill-treated some of the labourers, was assaulted by them. We are informed that, when, at the hearing of the case of the 20 labourers, the magistrate asked the manager when the wages would be paid, the latter replied that he did not know. There appear to be two important questions to be dealt with here. The first is in regard to the persistent non-payment of wages, regarding which unpleasant rumours are afloat. The other is, why the 20 men and women, who went into Stanger to complain to the Magistrate, were convicted for leaving their work without a pass, which the law permits them to do for the purpose. We understand that the matter is being investigated by the Protector.

The Immigration Bill

Further Correspondence

In our issue of the 15th ulto., we gave a series of letters and telegrams which had passed between the Minister of the Interior and Mr. Gandhi, regarding the Immigrants' Restriction Bill, as also Chapter XXXIII. of the Orange Free State Constitution, which contains a degrading colour-bar. It was pointed out by Mr. Gandhi that educated Indians entering the Union should be free from certain sections of Chapter XXXIII., dealing with registration, while those sections in regard to the holding of fixed property, etc., might be retained.

The following further correspondence has now been received for publication :—

Telegram from Private Secretary to Gandhi :

21st March. Yours 17th and 19th. Minister desires me to say he is taking into favourable consideration the question of providing for the women and children of persons lawfully resident, but he considers your attitude on the Free State matter quite unfair. The Asiatics have never claimed to enter that Province, and any such claim now will make it impossible for him to arrive at a satisfactory solution of the Indian question. All the other points in dispute seem now on a fair way to being satisfactorily solved.

Telegram from Gandhi to Private Secretary to General Smuts, Cape Town :—

Your wire 21st. Please convey thanks General Smuts for promising relief regarding wives and minors. Am sorry he thinks submission respecting Free State unfair. Beg draw General Smuts' attention General Botha's dispatch 20th December wherein he assures Lord Crewe that a limited number of educated Indians, passed under the Bill will, after such entry, possess permanent residential rights in any Province of the Union. But apart therefrom, invite General Smuts' attention to fact that whole struggle for principle and against colour-bar. If passive resisters object colour-bar Transvaal Immigration Law, how can they accept it in Union Immigration Law in which Transvaal Law will merge? It is true they have not asked before and they do not now ask for entry educated or other Asiatics Free State. It is submitted question of substantial entry does not arise. Other conditions there and absence of any substantial Indian population there, will effectively bar entrance of educated independent Asiatics such as will be admitted under present Bill. Indians only protest against Union Parliament ratifying in Bill Free State policy and thus saying to the world, no Indian, even though a potentate, can legally enter and reside in a Province of the Union. As against drastic changes in Cape and Natal, Asiatic

status, Free State members cannot reasonably object Union Parliament declining offer insult to highest of India's sons; but if, unfortunately, they do and Government cannot well displease them, it is respectfully submitted that Bill be withdrawn and Transvaal Immigration Law suitably amended so as to do justice to Asiatic sentiment and close painful struggle. 22/3/11.

Telegram from Private Secretary, Minister of Interior, to Gandhi :—

24th March. Your letter of 20th and telegram of 23rd March received. In reply, I am directed to inform you that there seems to be a wrong impression regarding matter mentioned by you. There will be no colour or racial bar of any kind whatsoever appearing in Immigration Bill or any amendment which Government intend to move. You have repeatedly stated that Indian community desire as a final settlement of the Asiatic question (1) repeal of Act 2 of 1907, (2) education test for all under a new Immigration Act and differential administration. Not only does General Smuts concede these points, but he goes further and proposes to exempt educated Indians admitted under new Act from registration in Transvaal, where the trouble has arisen. He will also move amendments in regard to rights of domiciled or lawfully resident persons, wives and minors, which will leave the rights of Asiatics in Natal and Cape as they are to-day. You are, therefore, wrong in thinking that the position of Asiatics is made worse under the proposed Bill. Their existing rights will be maintained everywhere and no statutory differentiation will be made. In regard to your contention concerning the Orange Free State, General Smuts has nothing to say, and proposes leaving the situation as it exists under the present law of the Province. General Smuts asks me to say in conclusion that, in accordance with the statement in the first paragraph of your letter of 4th instant, he hopes you will do your best to seize the opportunity that now offers of bringing the struggle to a close and will not risk a continuation of the present unsatisfactory position by the absolutely new contention regarding the Orange Free State. Such an attitude on your part will, he fears, exasperate the European community and complicate the position still further.

Telegram from Gandhi to Private Secretary, Minister of Interior, Cape Town :—

Yours 24th instant. At time my letter 4th March, question Free State was not raised by General Smuts. Racial bar will certainly be created if educated Asiatic immigrants be confronted successfully with Free State Asiatic registration law upon entering. In Transvaal Act 15, 1907, no direct racial bar appears, but, as General Smuts well knows, such is its legal effect regarding Asiatics, and such,

according to interpretation given by Counsel and apparently accepted by General Smuts, will be effect of new Bill. It is for that reason that amendment regarding Transvaal Act will become necessary. It is therefore not possible to regard such amendment as a further concession, as evidently General Smuts seems to consider proposed amendment, but just as amendment regarding Transvaal is necessary to purge Bill racial taint, so is amendment required to cover Free State Law. Passive resisters, I venture to submit, have been absolutely consistent from the first. They object to racial bar in present Transvaal legislation and they will reluctantly be obliged object such bar in any replacing legislation. They would be open to charge of raising new point if they objected on score of Free State in a Provincial law. I cannot lay too much emphasis on fact that passive resisters are not at all concerned with individual material gain. They are not concerned whether a single Asiatic actually enters Free State, but even though their sufferings may be indefinitely prolonged, so far as I can see, they will not cease suffering so long as racial bar be allowed to appear in any legislation which is to replace Transvaal laws and which is to be passed largely to satisfy them. If honourable attempt on part passive resisters to secure equitable treatment in accordance with British traditions, without in any manner adversely affecting material position of European community, should exasperate that community, with all respect, I must state that we have to take that risk, but I suggest to General Smuts that he is raising a new point in conflict with his telegram of 4th instant, General Botha's dispatch of 10th December, and his own speech second reading, and I appeal to his desire to conciliate Asiatic sentiment and ask him to grant what means so much to Asiatics and very little indeed to Europeans in general and Free State Europeans in particular. I propose leaving for Capetown by the Diamond Express to-morrow and, if General Smuts will be pleased to grant me an interview, perhaps I may be able to make my submission clearer.

24/3/11.

Telegram from Private Secretary, Interior, to Gandhi:—

25th March. Your wire received. If you come to our office, will do my best to arrange interview Monday.

On arrival at Cape Town, Mr. Gandhi addressed the following letter to General Smuts' Private Secretary:—

7 Buitencingle Street,
Cape Town,

29th March, 1911.

Dear Mr. Lane,—I observe that amendments proposed to be moved by General Smuts to the Immigration Bill require that evidence in respect of domicile, marriage and parental relationship should be furnished to the satisfaction of the Immigration Officer.

I venture to submit for General Smuts' consideration that such requirement may open the door to favouritism, corruption and bribery. I also submit that such delicate questions as marital and parental relationship could only be decided by Courts of Law in case of doubt, but not by an administrative officer, nor should the matter be dealt with by regulation.

With reference to the question of domicile it is a matter of the utmost importance that an illustrative definition such as occurs in the Natal statutes should be given. Members of the Indian community here lay the greatest stress on this point, owing to their unfortunate experience in the past.

As to Section 25, the feeling is very strong that those who prove their right of residence should be entitled to receive, on their making application therefor, a permanent residential certificate.

These are points which are of vital importance to the residents, and I hope that they will receive General Smuts' favourable consideration. ✓

Cape Indian Meeting

Router telegraphs that a meeting of Indians was held in Capetown, on Sunday afternoon, under the auspices of the Cape British Indian Union. Mr. Adam H. Gool Mahomed presided. The occasion was the departure of Mr. L. W. Ritch for Johannesburg, and also a means of expressing opinion in regard to the Government's Immigration Bill. A number of resolutions were adopted—the first expressing confidence in, and gratitude to, Mr. Ritch for his services; the second embodied a number of proposed amendments in the measure as follows:—

(1) That the adequacy of the proof required from wives and children of domiciled residents and permitted immigrants in regard to domicile should be left to the Courts of Law.

(2) That the term "domicile" should be defined in the Bill.

(3) That there should be an appeal from the decision of the Immigration Officer when any person is declared a prohibited immigrant.

(4) That certificates should be issued to persons leaving the country, and having the right of domicile, entitling them to return.

(5) That, in applying the educational test, note should be taken of existing rights and practice in the Cape Province.

(6) That persons permitted to enter the Union as educated immigrants should be allowed to enter and reside in any Province.

In a further resolution, it was urged that, unless these points be conceded, "There could be no solution of the Asiatic difficulty," and urging as a special reason for granting them the approaching coronation. It was also urged that, failing the adoption of this request, the Bill should be withdrawn,

the existing laws of the Cape and Natal maintained, and the Transvaal Immigration Law amended.

The meeting expressed high appreciation of the conduct of "their Transvaal brethren during the arduous and exhausting campaign they had been engaged in for their own and their country's honour, and for the preservation of the traditions of the Empire," and assuring them of the continued support of the Indians of the Cape Province.

✓ Mr. Gandhi Interviewed

Mr. Gandhi, who is now in Capetown, was interviewed last week by the *Cape Argus*. We give the interview below:—

A mistaken impression has got about that the British Indians of the Transvaal are perfectly satisfied with the provisions of the Immigrants Restriction Bill. Mr. Advocate Gandhi, spokesman of the Transvaal Indian community, who is at present in Capetown, in conversation with an *Argus* representative detailed various points of the Bill, which are not approved of by the Transvaal Indians.

"The chief drawback so far as the passive resisters are concerned," he said, "is in the racial bar set up, if educated Asiatics who may enter the Union under the education test may not have residential rights in the Free State. "It will be remembered that General Botha in a dispatch to Lord Crewe, dated December 20, said that such Asiatics could settle in any Province of the Union, and a like statement was made by General Smuts at the second reading of the Bill. It now appears that the intention is to go back upon this, and debar such Asiatics from entering the Free State.

"I may mention at once that the question is purely an academic one because no Indian will care to enter the Free State under the present circumstances, but the removal of the racial bar in an Immigration Bill is absolutely necessary to salve Asiatic sentiment.

"We do not contend that the general disabilities Asiatics labour under in the Free State should be removed. That is to say, if an educated Asiatic immigrant enters the Free State he would still be under disabilities as to the holding of fixed property and the carrying on of any trade. The objection against the entrance of such educated Asiatics is based upon ignorance of the situation. I can hardly imagine that the Free State members would object to conciliating Asiatic sentiment by a simple removal of the racial bar. There is little probability that a single British Indian of education will seek to enter the Free State, since the Indian population there is too sparse to support an Indian barrister or doctor. Unless this racial bar is removed, passive resistance, I fear, must continue, and I do not know but that its extent may be increased by the British Indians of Natal and the Cape joining it.

"I have been receiving telegrams from Natal on other points of the Bill, and on these I am conferring with my countrymen in Capetown. They are all agreed that the existing rights should be fully protected, and they therefore reason that full protection should be given to the wives and children of those who are domiciled in South Africa, and that the rights of domicile should be fully recognised, as they have been hitherto.

"Past experience shows that the term domicile, being a highly technical word, needs exact definition to avoid the possibilities of bribery and corruption. The Natal Act makes it possible for an Asiatic who has resided for three years to receive a certificate of domicile. It is also contended that those having rights of residence should be able to take out certificates if they choose to do so, so as to enable them to move to and fro without difficulty, without having to incur constant expense to prove their rights. It seems to me, indeed, that many of these matters are easily capable of adjustment.

"The great question for British Indians in Cape Colony and Natal is the disability imposed by the severe education test in the new Bill. Some guarantee is, I think, undoubtedly necessary in order that Indian residents may obtain clerical assistance from India, since this is not to be obtained in South Africa. Hitherto Indians having a fair education have entered under the immigration test, and such facilities will be still necessary if the existing rights are to be protected.

"Some of us even go so far as to contend that now, under Union, there should be no restriction of movement from Province to Province, but the most moderate are for the time being reconciled to provincial restrictions. We recognise the difficulty of the Government in the matter, but it is still a pressing grievance."

Committee Stage

We understand that the Committee stage of the Bill has been delayed for some days, and it is uncertain when it will come on.

Colonial-Born Indians

The Maritzburg correspondent of the *Natal Mercury* says that last Sunday a mass meeting of Colonial-born Indians was held in the City to discuss the objectionable features of the Immigration Bill. An enthusiastic tone was noticeable throughout. The following resolution was unanimously passed and the Chairman was instructed to forward it to the Colonial-born Indian Association:—"This mass meeting of Colonial-born Indians assembled at Maritzburg is quite in concord with and agreeable to the steps now being taken by the Colonial-born Indian Association to better their status under the Union." Five delegates were appointed to the Colo-

nia-born mass meeting to be held in Durban on Saturday, to discuss the Immigration Bill.

Vryheid's Apprehensions

The Vryheid correspondent of the *Natal Mercury* telegraphed on the 5th instant as follows:—

A meeting under the auspices of the Vryheid and District Political Association was held here this morning, with regard to the Immigration Bill now before Parliament, when a resolution was passed that the following telegram be immediately despatched to Mr. W. M. Myburgh, M.L.A. for this constituency:—

"From the newspaper reports regarding the Immigration Bill, we understand that the movement of Indians is to be confined to the Province within which they are domiciled. As you know the Transvaal Act No. 3 of 1885 and amendments were incorporated in the Northern Districts Annexation Act, and by means of the same Indians were prevented from trading in Vryheid and Utrecht. A meeting of principal business men requests that you and Mr. Bosman see the Minister of the Interior, with a view to the maintenance of the above law in the Northern Districts. Mr. Bosman's letter to Mr. Leisohn is not sufficient. The new clause in the Immigration Bill appears to open the door to the invasion of the Northern Territories by Indians domiciled in Natal. Please wire reply."

Feeling runs very high on the subject here.

Vryheid, April 6.—The following message has been received from Mr. Myburgh, M.L.A., in reference to the Immigration Bill, in reply to the wire from the Vryheid and District Political Association sent yesterday:—

"Northern Territory as regards Indians remains unaltered. I have already fully explained in Parliament our position."

Question in House of Lords

The *Times* reports that Lord Amphill, in the House of Lords, asked if the Immigration Bill was to the satisfaction of the various Indian communities in South Africa. Lord Herschell replied that correspondence was being laid on the table of the House.

London April 6.—Lord Amphill, in the House of Lords to-day, asked several questions with reference to the South African Immigration Bill.

Lord Lucas said that, subject to certain amendments published in a recent Parliamentary paper, the Imperial Government had accepted the Bill as redressing the grievances of Indians. Since then additions had been made securing the rights of domiciled Indians and their wives and children, and granting permits for re-admittance to South Africa if

they had only temporarily left the country.—*Reader*

United Opposition

The following telegram has been addressed by the Natal Indian Congress to the Private Secretary to the Minister of the Interior.

"The Committee of the Congress desires fully to associate itself with the principle of the resolutions passed at the Indian public meeting at Capetown on the 2nd instant."

European Committee Act

A meeting of the European Committee of sympathisers, in Johannesburg, met at Mr. Hosken's office, on the 13th ult., to discuss the situation. Mr. Hosken presided, and amongst those present were Rev. J. J. Doke, Rev. Chas. Phillips, Rev. J. Howard, Rev. T. Perry, and Messrs. A. Cartwright, T. R. Haddon, D. Pollock, E. Dallow, and M. K. Gandhi. The following resolution was unanimously passed:—

"This meeting of the European British Indian Committee, having considered the correspondence between the Minister of the Interior and Mr. Gandhi (especially telegrams, dated 17th and 19th March from Mr. Gandhi and the Minister's reply thereto dated 22nd March), desires to record its entire approval of Mr. Gandhi's communications, and is of opinion that the telegram of 22nd March from Mr. Gandhi clearly and equitably sets out the case, and urges the Government to accept the solution proposed therein. The Committee regrets to learn that the Minister of the Interior has thought to raise a new point regarding the Free State, in conflict with the Prime Minister's despatch dated 20th December, 1910, which stated 'It is, however, proposed notwithstanding this test, to instruct these officers to allow the entry of a limited number of educated Indians who will after such entry possess permanent residential rights in any Province of the Union,' and the telegram from the Minister of the Interior to Mr. Gandhi, dated 4th March, which stated 'Asiatics admitted as immigrants under the new Immigration Bill would not fall under registration laws and would not be restricted to provincial limits.'"

A Two-edged Knife

Our Land criticises the Immigration Bill on the score of the unlimited and irresponsible power which the dictation test gives to the Immigration Department. The knife is two-edged. It is quite easy to imagine instances where white people, or coloured men, perhaps, after a journey abroad, or merely going from one port to another, may find difficulty in re-entering their native land, if for some reason or another the Immigration Department, perhaps only temporarily, wants to keep them out.

The Poll-Tax Bill

Passive Resistance Scores Again

Evidently, the *Natal Mercury's* Parliamentary Correspondent was severely hauled over the coals, by interested parties, for his ingenuous admission that the decision of the Government, not to proceed with the Bill exempting Europeans only from payment of the Natal poll-tax after this year, was due to the fear of passive resistance on the part of the Natal Indians, in the event of the measure becoming law. Accordingly, he hastened to despatch the following message to his paper, next day:—

The Indians' telegram to the Natal members yesterday had nothing to do with the Ministry's change of plans in connection with the poll-tax. It may be suggested as a probability, that the Government had already looked at the matter in the light of the political objections against a class differentiation such as the exemption of the Europeans only would create, and the decision had been arrived at yesterday morning not to proceed with the Bill which Mr. Huxi had first announced. The telegram from the Indian Congress arrived subsequently towards noon, and several of the Natal members were not in possession of it until after luncheon. The procedure which it has now been decided to adopt under the new Bill, whose first reading took place to-day is, to amend the Natal Poll-tax Act by fixing the date of its collection next year, on a date to be hereafter declared by the Governor-General-in-Council. There is considerable probability that no date will be proclaimed, but the tax in all practical effect will lapse in 1912, inasmuch as the magistrates will have no power to collect it. There seems to have been some proposal to carry this out administratively, but as long as the Natal Act remained un repealed the law stood that the tax must be paid, and no administrative action could interfere with it. The poll-tax will be repealed next year, however, probably in a Bill which the Ministry have in projection levying uniform taxation on Asiatics and natives throughout the entire Union.

A Reply

Unfortunately for the correspondent, he was not aware of all the facts, and accordingly Mr. Polak sent the following succinct reply to our contemporary:—

Sir.—With all deference to the opinion of your parliamentary Correspondent, as expressed in Saturday's issue of the *Mercury*, I think there is little doubt that the sudden volte face of the Union Government in regard to the Poll-Tax Bill resulted directly from the attitude adopted by the Natal Indian Congress. Whilst it

may be perfectly true that the telegrams sent by the Congress to the Natal members were received by them only after the Government had already decided to withdraw the original Bill, on the 30th ulto., it is equally true—and of this your correspondent was naturally unaware—that a similar telegram had been sent to the Minister of Finance the day before, and it was in his hands at the time the Government met to reconsider the position.

Text of Poll-Tax Bill

The following is the full text of the Bill to amend Act No. 38 of 1905 of the Province of Natal in certain respects, the second reading of which was taken on the third inst.:—

Be it enacted by the King's Most Excellent Majesty, the Senate, and the House of Assembly of the Union of South Africa, as follows:—

1. The tax which will, under Act No. 38 of 1905 of the Province of Natal, become due on the first day of January, 1912, shall not become due and shall not be collected from or in respect of any person liable therefor under the said Act until such date as the Governor-General may by proclamation in the *Gazette* declare.

2. This Act may be cited for all purposes as the "Natal Poll-Tax Act, 1905, Amendment Act, 1911."

Items of Interest

Later information from London regarding the Ritch Presentation shows that P. D. Patani, Esq., C.I.E., Dewan of Bhownagar, was one of the contributors.

The Durban Municipality are inviting tenders for the erection of Indian Barracks at Depot Road to be built of brick or concrete blocks. We are glad that the Council have at last decided to remedy a great danger to health.

Ali Akbar, a Zanzibar native, was charged before Mr. Geo. Cauvin, A.M. (says the *Mercury*) with being a prohibited immigrant within the meaning of Section 5 of Act 30 of 1903, in "that he wrongly and unlawfully made his way into the Province of Natal, in disregard of the provisions of the said Act." The evidence showed that the accused missed his ship at Durban. Accused, who is dumb, was ordered one month's imprisonment, pending deportation.

Our readers will be somewhat surprised to learn that, shortly after the year 1875, the late Lieut. General Sir Wm. Butler, whose autobiography has just been published, was appointed Protector of Indian Immigrants in this Province, and as such had a seat in the Legislative Councils.

Several cases of indentured Indians refusing to return to their employers have this week occupied the attention of the magistrates' Courts (says the *Mercury*). An Indian named Muthur appeared before Mr. Cauvin, A.M., charged with refusing to return to his employer's service when ordered to do so by the Protector of Immigrants. The charge was made under Section 3 of Act 1900. His Worship found the accused guilty, and awarded the recalcitrant one seven days' hard labour.

Reuter, telegraphing on the 26th ulto., states that, at the half-yearly meeting of the Bank of Africa, the chairman (Viscount St. Aldwyn) said that he hoped that, in view of the proposed stoppage of the exportation from India of indentured Indian labour, the sugar planters of Natal would be able to make savings in regard to working costs, which would enable them to pay higher wages, and so attract the free coolies in Natal.

The *Pretoria News* reports at length the case of two respectable coloured men who were charged before Major Dixon with residing in the town of Pretoria. One man had lived in Pretoria for 14 years and the other for 25 years. They were found guilty of the "crime" and sentenced to pay a fine of £1 each or seven days' imprisonment.

Correspondence

N. J. SHAIKH.—We believe not, but will inquire and let you know more definitely later on.

A. ROYETEN.—As you will probably have observed, our columns have, for weeks past, been filled with matter of urgent and immediate importance to the general Indian community, and we anticipate the same condition of affairs to endure for some weeks to come. We regret, therefore, that we cannot publish your letter, which, moreover, even at the time it was written, dealt with a stale subject. We do not think any good purpose whatever will be served by publishing your letter, seeing that, apart from its inordinate length, it does not deal with the real issue.—Ed. I.O.

Contents

	Page.
Our Friends In India	135
Indian Indentured Labour	136
Union Parliament	137
Imperial Parliament	137
From the Editor's Chair	137
Mr. Natesan's Speech	139
East African Notes	141
Natal Provincial Council	141
Imperial Conference	142
Japanese Immigrants in New Caledonia	142
Another Scandal?	143
The Immigration Bill	143
The Poll-Tax Bill	146
Items of Interest	146
Correspondence	146

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ક.

ફ્રીપ્રેસ, રાનીવાર, તારીખ ૮ મી એપ્રિલ, ૧૯૧૧.

આંક ૧૪.

અઠવાડીક પંચાંગ.

બોસ્તી-તા. ૮ મી એપ્રિલથી, તા. ૧૪ એપ્રિલ સુધી ૪૦ મં ૧૯૧૧.

હીંદુ-ચૈત્ર સુદ ૧૦ થી ચૈત્ર વદ ૧ સુધી, સંવત ૧૯૬૭.

મુસલમાન-તા. ૮ રખીલિલાખરથી તા. ૧૪ રખીલિલાખર સુધી ૧૩૨૬ હી.

વાર.	બોસ્તી તારીખ.	હીંદુ તીથી.	મુસલ તા.	પારસી રોજ.
રવિવાર	૮	સુદ ૧૦	૮	૨૮
રવિવાર	૯	" ૧૧	૯	૨૯
સોમવાર	૧૦	" ૧૨	૧૦	૩૦
મંગળવાર	૧૧	" ૧૩	૧૧	૧
બુધવાર	૧૨	" ૧૪	૧૨	૨
ગુરુવાર	૧૩	" ૧૫	૧૩	૩
શુક્રવાર	૧૪	વદ ૧	૧૪	૪

અનુક્રમણિકા.

સત્યાગ્રહનું બળ...	૨૦૭
વેપારીને નાબુદ કરશે?	૨૦૭
સરકારી નોકરી...	૨૦૮
કેપ આરમસમાં હંટરવુ...	૨૦૮
બીજાના મુદ્દાઓને એર...	૨૦૯
વડી પારલામેન્ટમાં ચર્ચા...	૨૧૧
હીંદી વેપારીને નાબુદ કરવા...	૨૧૧
નહારી કોરેન્ટની નોકરી...	૨૧૨
હીંદી વેપારીની અદાવત...	૨૧૨
કોલોનીઅલ-જોરન હીંદીની ક્ષિત્તિ...	૨૧૨
કેપુટાનમાં માસ મીડીંગ...	૨૧૩
તાર સમાચાર...	૨૧૩
સ્ટેન્ડર્ડમાં ગોરમીડીઆપ પ્રશ્ન...	૨૧૩
એક્સપ્રેસ...	૨૧૪
પોલ ટેકસના કાંડ સુધી કરવાનું બીજા...	૨૧૪
કેપ અને નાતાલ...	૨૧૪
કલકત્તામાં અશાંતિ...	૨૧૪
આલુ વસ્ત્રમાન...	૨૧૪
ફીમિનીટી બાલ...	૨૧૪
મદ્રાસની હેલ્થી મીડીંગ...	૨૧૫
કોઈ કલકત્તા વિદ્યાર્થીની ફોટો...	૨૧૫
રોલર અનુભવ: હસ્તામ કન્યાશાળા...	૨૧૫
સ્વરાજ્યની કુત...	૨૧૫
કેપમાં હીંદી સમાવત...	૨૧૫
સત્યાગ્રહનું એક દ્રષ્ટાંત...	૨૧૫
હીંદુસ્તાનના ખજાનો...	૨૧૫
૧૯૧૬ બંધારણ...	૨૧૫

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

રાનીવાર તા. ૮ મી એપ્રિલ, ૧૯૧૧.

સત્યાગ્રહનું બળ

આવતી સાલ ગેરાઓને નાતાલના પોલ ટેક્સમાંથી મુક્ત કરવા તેલુરી ખાતાના પ્રધાન યુનિયન પારલામેન્ટમાં ખીલ રજુ કરવાના છે, એવા ખબર પર ગયા અંકમાં અમે ટીકા કરી ગયા છીએ. ત્યાર પછી જે બન્યું છે, તે હીંદીઓએ ખાસ ધડો ભેવા લાવ્યું છે. એ ખીલની સામે નાતાલ ઈન્ડિયન કોંગ્રેસે તાર કચે જે એ કોમિયેટવાળું પગલું લેવામાં આવશે, તો હીંદી કોમ સત્યાગ્રહ ધારણ કરશે. આની અસર તાત્કાલિક સહ. બીજાને દિવસે યુનિયન સરકારને પોતાની દરખાસ્ત પાછી ખેંચી લેવાનો નિશ્ચય પારલામેન્ટમાં જાહેર કરવો પડ્યો છે. આ કરતાં સલામતના બળનો વધારે મજા છુત પુરાવો બીજો હોઈ શકે? આવું બળવાન હથિયાર કોમને બતાવવા માટે દરેકસાથના બહાદુર હીંદીઓને સાબરની હતે છે. આ હથિયારની કસોટીમાં તેમણે જે અગ્રપણું બતાવ્યું છે તેથી-તેમની લડતનો અંત નથી આવ્યો છતાં-હીંદી કોમનો મોલો બદલ વધી ગયો છે, તે આ પોલ ટેક્સનું ખીલ પાણું ખેંચવાનું દ્રષ્ટાંત સચોટ રીતે બતાવે છે. હીંદીનો ખોલ તે ન ફેરવી શકાય એવું વાક્ય મજાવા બાનું છે. હીંદીઓ માનશે તે લીધા વગર રહે તેમ નથી, એમ રાજ તાંત્રીને બચાવવા માંડ્યું છે. આશા છે કે હીંદી કોમ આ સાખ બરોબર અવગણે અને પોતાના હક પર બ્યારે ત્યારે તરખ પડે ત્યારે આમજ પગલાં લેશે, અને તે દુર ન થાય, તો તેની સામે મરજી પર જત લડવા સહા તકવાર રહેશે. રાજ્ય કોરોનારીઓએ એક સુત છે કે "લડાઈ માટે સહા તકવાર રહેવું, એ સુમેલવાનિ બેઠવવાનો પ્રથમ મારગ છે." હિંદુ આફ્રિકાના હીંદીઓએ પણ આજ સુત હોડે ધરવડું છે કે-જો તેમણે આ મુલક માં સુમેલવું હોય તો સત્યાગ્રહથી

લડવા માટે સહા તકવાર રહેવું જોઈએ. તેમ લડવાના સાચા નિશ્ચય વગર અરજી એપર દાદ મળવાની નથી. આ દરેક પાલની લડતને લીધે સંપૂર્ણ રીતે સંખ્યાનું છે. હવે છેલ્લી પડીએ આ અનુપમ લડતમાં ફોટો મેળવવામાં ખીલ ની અંદર જે વધો પડ્યો છે, તેપર મળ્યુંત રહેવાની જરૂર સહા હીંદીને સમજાશે.

વેપારીને નાબુદ કરશે?

નાતાલ પ્રેવી-શીઅલ કાઉન્સિલમાં મી. હ્યુલેટની દરખાસ્તથી જે દરખા પસાર થયો છે તે ઉપર અમે વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. નાતાલના બધા ગેરાઓને હીંદી વેપારી બાંખમાં ખુએ છે. આમળના અનુભવથી તેઓ અટકે તેમ નથી. સત્યાગ્રહની લડતે પણ મી. હ્યુલેટ જેવાની શુદ્ધ ટોણા આશી નથી. તેમના જેવા ખીલ બધા છે. કદાચ તેઓ એમ ધારતા હોય કે વેપારી હીંદી સત્યાગ્રહથી લડી શકે તેવા નથી. કંઈ રસે પોલ ટેક્સ બાજતમાં જે જુરસો બતાવ્યો તે વિષે તેમને શંકા હતી. મી. હ્યુલેટના દરખાવને હજી બીજો ટોણું પાસ થવાનું છે. ને ત્યાર બાદજ તે વેપારીને વેપાર વિતાના કરી શકે. દર આન હીંદી વેપારીઓએ ચેતવણી લેવાની છે. સત્યાગ્રહ એજ હીંદી કોમનો આશરો છે. સત્યાગ્રહને હીંદી કોમે પોતાનું માનીવું સાધન કરેલ છે એ ગેરાઓને સમજડ રીતે હાવાવું જોઈએ.

માસ્તિસખરમથી થોડા માઇલ દુર આ વેલા વીલો ફાઉન્ટનનાં એક હીંદીના ઘર માં એક હીંદી મરદ, એક જોરત તથા બે છોકરાંની લાસો માલુમ પડી હતી. મજુર મરદ રેલ્વે પર નોકર હોવાથી રેલ્વેબ.ગાઓ તરફથી તેની રીમ્પ ચતાં ઘર તું બારણું બાંધીને જેવામાં આવ્યું ભારે આ લાસોની પહેલી વાર ખબર પડી હતી. આ ખુનનું કારણ બચાવેલ નથી. ગર દન અને ધડ કપાળને કાં પડેલાં હતાં અને સડા લાગ્યાં હતાં.

સરકારી નોટીસો

અહરખબરનાં પાનાંમાં આ પ્રાંતમાં જન્મ મરણની નોંધ સંબંધી, તથા દક્ષિણ આફ્રિકામાં થનારી વસ્તીની મરણી સંબંધી સરકારી નોટીસો છપાઇ છે, તે ઉપર વાંચનારનું ધ્યાન એ ચવા અમને કહેવામાં આવ્યું છે.

૧૮૬૧ ના નાતાલના ૨૫ મા કાયદા પ્રમાણે જેઓ હિંદી પ્રમીઅર મળ્યા છે— ખીરમીટીઆ અને તેમનાં વંશજો—તેમણે પોતાના જીવવાના માહિત્તે પાસે અથવા ખીરમીટીઆના પ્રેરકર પાસે જન્મ મરણની નોંધ કરાવવી.

ઉપર કહેલા સિવાયના બધા હિંદીઓ નાતાલના ૧૮૬૭ ના અને ૧૮૬૪ ના કાયદા તથા આવે છે. તેની રૂએ આ પ્રાંતમાં કોઇ બાબતને જન્મ થાય તો બાપે, માએ, અથવા માખાપ વતી કોઇ ખીજાએ બાબતના જન્મ પછી ૩૦ દિવસની અંદર જન્મ મરણની નોંધ રાખનાર રજીસ્ટ્રાર આગળ નોંધ કરાવવી. અપારે કોઇ મરણ થયું હોય ત્યારે તેજ ઘરમાં રહેનાર માણસે, અથવા મરણ વખતે હાજર હોય ને માણસે, અથવા મરનારની છેલ્લી માંદગી વખતે સારવાર માં હોય તેણે, અથવા મરણ થયું હોય તે ઘર અથવા જગ્યામાં રહેનાર વતી કોઇ માણસે, અથવા મરણવિષે મરણ પછી ૩૦ દિવસની અંદર જન્મ મરણની નોંધ રાખનાર રજીસ્ટ્રાર આગળ નોંધ કરાવવી. આ રજીસ્ટ્રારની એડીસ સાધારણ રીતે જુદા જુદા ડીવીઝનના માહિત્તેદની એડીસમાં હોય છે. જે હકીકત નોંધ માટે રજીસ્ટ્રારને આપવામાં આવે તે ખરી હોવી જોઇએ, કેમકે તેનાં ખરાપણા માટે હકીકત આપનાર જોખમ દાર છે. આ કાયદાઓમાં કહેલી નોંધ ન કરાવવામાં આવે તો દર ગુન્હા માટે પા. ૫ જેટલા દંડની સજા રાખવામાં આવેલ છે. આ પ્રાંતમાં જે હિંદીઓ જન્મ મરણની નોંધ કરાવવામાં કસૂર કરતા હોય તેઓ આ નોટીસો પર ધ્યાન રાખી એવી જાણ રાખીએ છીએ.

ખીજા નોટીસ તે વસ્તિપત્રક સંબંધી છે. તા. ૭ મી મેએ વસ્તીની મરણી થવાની છે. તેનાં બરવાનાં હારમ ધેર ધેર સરકાર તરફથી પુરાં પાડવામાં આવશે. આ હારમ થાય રીતે બરવાનાં છે. જેઓ હારમ ન બરી સકે તેમની પાસે મજબૂતી કરનાર અમલદાર તપાસ કરવા આવે ત્યારે ખરી હકીકત પુરી પાડવાની

દે. જે બધી જોઇને હારમ ન બરે અથવા અમલદારને મારેલી વિગત ન આવે, અથવા ખોટી વીચત આવે તો ગુન્હા મળશે, અને તેના ગુન્હા માટે પા. ૫૦ સુધી દંડની અથવા ત્રણ માસ સુધી ની જેલની સજા રાખવામાં આવી છે. આ નોટીસ તરફ પણ વાંચનારનું ધ્યાન જોવાયે છીએ.

કેપ આરમસમાં ઈંટરવ્યુ

ખીલના સુધારાઓ સંબંધમાં

કેપટાઉનના આરમસ પત્રમાં મી. ગાંધી નો નીચેનો ઈંટરવ્યુ પ્રગટ થયો છે:—

સત્યાગ્રહીઓને જે સુખ્ય વાંધો છે તે એ છે કે જે કેળવણીએ એશીઆ દીકા પરીક્ષા આપીને હાખલ થાય તેમને ફ્રી સ્ટેટમાં વસવાના હક ન હોય તો નાતિબેદ ઊભો થાય છે. એ માફ આવશે કે તા. ૨૦ મી ડીસેમ્બરે જનરલ બોયાએ લેવડ કરીયુપર જે લખાણ કર્યું હતું, તેમાં જણાવ્યું હતું કે આવા એશીઆ દીકા યુનિયનના કોઇપણ પ્રાંતમાં વસી શકશે. ખીલના વાંચન વખતે જનરલ રમટસે પણ આવું જ કહ્યું હતું. હવે જણાય છે કે આમાંથી પાછાં પગલાં ભરવાનો અને એશિઆટીકને ફ્રીસ્ટેટમાં હાખલ થતાં અટકાવવાનો ઇરાદો છે.

મારે એકદમ કહી દેવું જોઇએ કે સવાલ માત્ર મેમો સચવવાને લગતો છે, કેમકે હાલની સ્થિતિમાં કોઇપણ હિંદી ફ્રીસ્ટેટમાં હાખલ થવાની દરકાર કરે તેમ નથી; છતાં એશિઆટીક લાખણીને સતો પવા માટે હમીચેન ખીલમાંથી રજીસ્ટ્રાર દુર કરવા વગર આવે તેમ નથી.

ફ્રીસ્ટેટમાં એશિઆટીકને જે સામાન્ય ફ્રીઆદો છે તે દુર કરવી એમ અમે કહેતા નથી. એટલે કે જે કોઇ કેળવણીએ એશિઆટીક ફ્રીસ્ટેટમાં હાખલ થાય તો તેને જમીન રાખવા સંબંધી અને વેપાર સંબંધી મુશીબતો છે તે તો રહેશે જ. આવો કેળવણીએ એશિઆટીક હાખલ થવા સામે જે વાંધો છે તે હકીકત અજા નતે લીધે છે. માત્ર રજીસ્ટ્રાર દુર કરવા જેટલું કરીને એશિઆટીક લાખણી સતો પવા સામે ફ્રીસ્ટેટવાળા પેપરો સામાટે વાંધો લીધે તેની હું કંપના કરી શકતો નથી એકાદ પણ કેળવણીએ એશિઆટીક ફ્રીસ્ટેટમાં હાખલ થવા માટે એવો મોડો સંલપ છે; કેમકે ત્યાંની હિંદી વસ્તિ એટલી જુગ છે કે એક હિંદી

બારીસ્ટર કે ડાક્ટરને નિભાવી શકે નહીં એ આ રજીસ્ટ્રાર દુર ન કરવામાં આવે તો મને ખીક લાગે છે કે સત્યાગ્રહ ચાલુ રહેશે, અને તેનો વિસ્તાર કેપ અને નાતાલના હિંદીઓની સામેલગીરીથી વધશે નહીં તે હું કહી શકતો નથી.

ખીલની ખીજા બાબતો સંબંધમાં નાતાલ ના હિંદીઓ તરફથી મને તારો ખબર કરે છે. કેપટાઉનના હિંદી સાથે આ બાબતમાં મારે અર્થ થાય છે. તેઓ બધા એક થત છે કે ચાલુ હકોનું સંપુ રજી રીતે રક્ષણ થવું જોઇએ, અને તેથી તેઓ માને છે કે જેના દક્ષિણ આફ્રિકા માં ડોમીસાઇલ થયેલા છે તેમનાં બાઇડી ઊકરને સંપુરણ રક્ષણ મળવું જોઇએ, તથા જેઓ ડોમીસાઇલ થયેલા છે તેમના હક આજસુધી બંધુ છે તેમ કણલ રાખવા જોઇએ.

અગાઉનો અનુભવ બતાવે છે કે ડોમી સાઇલ કબ્બ કાયદા કરનારઓનો છે, અને તેથી તેની એપી બાખ્યા થવી જોઇએ, કે જેથી લાંચ રૂસ્તનો પ્રસંગ દુર થાય. જે એશિઆટીક ત્રણ વરસનો રમીશ હોય તેમને ડોમીસાઇલ સરદીરીક્ટ કાઢી આપવાનો નાતાલનો કાયદો છે. વળી એવી પણ રજીઆત છે કે હકકાર માણસો તેમની મરણ હોય તો સરદી રીક્ટ કદાવવા શક્તિમાન થવા જોઇએ, કે જેથી તેઓ વગર મુશીબતે એશીઆ ખીજે ઠેકાણે જવા શક્તિમાન થાય, અને પોતાના હક સાખીત કરવા વારંવાર તેમને ખરમામાં ઈંટરવ્યુ ન પડે. ખરેખર મને લાગે છે કે આમાંની વધી બાબતોની મોકલણ સહેલાઇથી કરી શકાય તેમ છે.

નાતાલ અને કેપના હિંદી માટે સુખ્ય સવાલ, ખીલમાં કેળવણીની સખત પરીક્ષા ની હાડમારી નખાય તે છે. હિંદી રહીશો મહેતા સુત્રાફાની મદદ હિંદુસ્તાનથી મળા વવા શક્તિમાન થઇ શકે એટલા માટે કોઇક જમીનગીરી એક જરૂરી છે, કેમકે તે મદદ અત્રે મળી શકે તેમ નથી. આજસુધી ઠીક જેવી કેળવણી પામેલા હિંદીઓ પરીક્ષા તળે હાખલ થયા છે, અને કાલુ હકોનું રક્ષણ થવા માટે આ સમવડતા હજી જરૂરી છે.

અમારામાંના કેટલાક એટલે સુધી જાય છે કે હવે યુનિયન થયું છે, તેથી એકખીજા પ્રાંતમાં જવા આવવામાં અટકાવ ન હોવી જોઇએ; પણ જેઓ અત્યંત મોડરેટ છે તેઓ એ અટકાવન હાલને માટે કણલ રાખવા કહે છે. આ બાબત માં સરકાર મુજબમાં છે એ અમે સ્વીકારીએ છીએ. છતાં તે પણ એક અત્યંતની હાડમારી તો છે.

બીલના સુધારાનું એર

મી. માંધી અને જનરલ સમટસ
વચ્ચે વધુ સંદેશ

તા. ૨૧ મી માર્ચે જનરલ સમટસના સેક્રેટરી તરફથી મી. માંધીને નીચેનો તાર મળ્યો હતો :—

“તમારા ૧૭ મી અને ૧૯ મીના સંદેશ મળ્યા. કાયદેસર રહીશનાં બાકીની ઓછાં વાસ્તે એકવચ્ચ કરવાનું પ્રધાન વિચારમાં લીધે છે, પણ ફો રેટ સંબંધ તમારો વલણને તેઓ મેરવાજીની અણે છે. તે પ્રાંતમાં હાખલ સવાલો એસીઆટીકોએ કહો હાલો ક્યો નથી, અને હવે એવો કાંઈ પણ હાલો થાય તે થી હીંદી સવાલનો સતોષકારક નીવેડો લાવવાનું તેમને માટે અસંભવિત થાય તેમ છે તકરારના બીજા બધા મુદ્દાઓ સતોષકારક નીવેડો આપવા કંપર છે.”

મી. માંધીના તાર

જવાબમાં તા. ૨૨ મીએ મી. માંધી એ નીચેનો તાર મોકલ્યો હતો :—

“તા. ૨૧ મીનો તમારો તાર મળ્યો. અંતિમ અને ઓછાંઓ સંબંધમાં રાહત કરવાનું વચન આપવા માટે આભાર દર શાસ્ત્ર છે. ફો રેટ સંબંધી રજુઆત ને તેઓ મેરવાજીની અણે છે તેથી દિલ ખીર થયો છે. તા. ૨૦ મી ડીસેમ્બરના ભોરડ કરીયુપરના જનરલ મેજાનાસખાણ પર જનરલ સમટસને ક્યાન દેવા વિનવું છે. તેમાં ભોરડ કરીયુને જનરલ મેજા એ જણાવ્યું છે કે બીલ તમે થોડાક ફેળ વાએલા હીંદીઓ હાખલ થાય તેમને યુનિ વનના કાંઈ પણ પ્રાંતમાં જણના રહીશ તરીકેના હોય મળશે. પણ તે બાબતે મુકીને હું જનરલ સમટસનું બ્યાન બેચુ છે કે આખી સહત ટેક માટે અને રંગ બેડ દુર કરાવવા માટે છે બે દરોસ વાલના કાયદામાં રંગબેડની સામે સલા મહીઓ વાંધા લીધે છે, તે પછી યુનિ વન કમીશન કાયદામાં તેઓ રંગબેડ કેમ કલુલ કરી શકે? અને તેમાં (યુનિ વન કમીશન કાયદામાં) દરોસવાલનો કાયદો સમાવવાનો તે છે. ફેળવાયેલા કે બીજા એસીઆટીકને ફો રેટમાં હાખલ સવાની સલામતીઓએ કહી માન્યુ કરી નથી, અને હમણાંએ માન્યુ કરતા નથી અમારી રજુઆત એ છે કે આ કાંઈ સંખ્યામાં હાખલ સવાલો સવાલ હોય નથી થતો. આની બીજી સ્થિતિ, સેમજ મીડ બીજી હીંદી સવાલો મેરવાજી

રીને લીધે નવા કાયદા તમે કાખલ થએલ ફેળવાએલ સ્વતંત્ર એસીઆટીકો સહેજે આં નહીં બધા ફો રેટની રાખ નીતિ યુનિવન કાયદામાં બદલ રખાવ, અને એ રીતે ફુનિઆને કહેવામાં આવે કે મને તેવો મહાન હીંદી કોય તે પણ યુનિવનના એક પ્રાંતમાં જઈ અને વસી શકે નહીં તેનીજ સામે હીંદીઓ પ્રોટેસ્ટ કરે છે. કેપ અને નાતાલમાં એસીઆટીકની સ્થિતિમાં ખરાબી બનેલા ફેરફારો થાય છે તે બેતા, હીંદીના મહાન મુકોનું અપચાન કરવા યુનિવન પાલમિટ ના પાડે તેની સામે ફો રેટના મેજાને વાજબી રીતે વાંધા લાઇ શકે નહીં; પણ બે કમનસીબે તેઓ વાંધા લીધે અને સરકારને તેમને નારાજ કરવાનું ન મને તે માન્યુરવક બરબ કરવામાં આવે છે કે બીલ પાછું બેચી લેવું, અને દરોસ વાલના કમીશન કાયદામાં એવી રીતે સુધારો કરવો કે જેથી એસીઆટીક કામ રીતે કમસાફ મળે અને દુઃખદાયક સહત નો અંત આવે.”

જનરલ સમટસને જવાબ

તા. ૨૪ મી માર્ચે જનરલ સમટસ તરફ થી મી. માંધીને નીચેનો સંદેશ મળ્યો હતો :—

“તમારો તા. ૨૦ મી માર્ચનો કાખલ અને ૨૨ મીનો તાર મળ્યા. જવાબમાં જણાવવાનું કે તમે કહેલી બાબત સંબંધમાં કાંઈક ખ્યાલફેર થતો લાગે છે. કમીશન બીલમાં કે સરકાર હાખલ કરવા માટે છે તે સુધારામાં કાંઈ પણ બાબતો રંગબેડ કે કમીશન હશે નહીં. તમે ફો રેટને કહ્યું છે કે એસીઆટીક સવા લના નીવેડા માટે હીંદી કામ એટલું માટે છે કે (૧) ૧૯૦૭ નો એસીઆટીક કાયદો રદ કરવો, તથા (૨) નવા કમીશન કાયદામાં ફેળવાણીની પરીક્ષા એક સરખી રાખવી, પણ અમલ જુદો આ બાબતો જનરલ સમટસ આવે છે એટલું જ નહીં પણ તેઓ આગળ વધે છે, અને સહત પેલા થઈ છે તે પ્રાંત (દરોસવાલ) માં રજીસ્ટ્રેશનમાંથી ફેળવાએલા હાખલ સવાર હીંદીને મુક્ત કરવા કહે છે વળી કમીસાઇલ થએલા અમલ કાયદેસર રહીશ, બોરડો, અને ઓછાંના હોય સંબંધમાં પણ તે સુધારા કરવા માટે છે, બે કેપ અને નાતાલના હીંદીના કાંઈ હાલ છે તે પ્રમાણે રહેવા પામશે. તેથી નવા બીલ તમે એસીઆટીકની સ્થિતિ વધારે ખરાબ થાય છે એમ સમજવામાં તમારી મુલ છે. તેમના કાલના હોય ફેરફાર

ફેરફારે કામ સંખ્યામાં આવશે, અને કાયદામાં કાંઈ બેડ પડવામાં આવશે નહીં. એવું ફો રેટ સંબંધી તમારા વાંધા બાબતમાં જનરલ સમટસ કાંઈ કહેવા નથી મામતા, અને એ પ્રાંતમાં હાલના કાયદા તમે જેમ છે તેમજ રાખવા માટે છે. ઉપરમાં જનરલ સમટસ જણાવવા માટે છે કે તમારા તા. ૪ થીના પહેલા ફકરામાં ક્યાંબા મુખ્ય સહતનો અંત લાવવાની જે તક હાલ મળી છે તે હાલ માં લેવા તમે તમારાથી બંધુ કરશો, અને એવું ફો રેટ સંબંધી તદ્દન નવી બાબત વડે હાલની અસતોષકારક સ્થિતિ ચાલુ રાખવાનું જોખમ નહીં ઉઠાવો, એવી તેમને આશા છે. તેમને બીલ લાગે છે કે તમારા આવા વલણથી મોરી કામ હેળવતાં જશે અને મામલો વધારે ગુન્મવાડા બરેલા થશે.”

મી. માંધીનો જવાબ

તા. ૨૪ મી માર્ચે મી. માંધીએ ઉપર ના સંદેશના જવાબમાં નીચે મુજબ તાર મોકલ્યો હતો :—

“તમારો તા. ૨૪ મીનો સંદેશ મળ્યો. તા. ૪ થી માર્ચના મારા કમળ વખતે ફો રેટનો સલા જનરલ સમટસે નહોતો ઉઠાવ્યો. બે ફેળવાએલ એસીઆટીક હાખલ સવારને ફો રેટનો એસીઆટીક રજીસ્ટ્રેશન કાયદો આડે આવે તે બાબતે થયે કહેવાય. દરોસવાલના ૧૯૦૭ ના ૧૫ મા કાયદામાં એવું બાબતે નથી, પણ જનરલ સમટસ કારી પેટ બાબતે છે કે હાલમાં તેની અસર તો એવ છે; અને તેવીજ રીતે બીલની અસર પણ થાય એમ અમને મનેલ વડીલી સલાદી, અને તે બરબ દેખીતી રીતે જનરલ સમટસે કલુલ રાખ્યો છે તેથી, જણાય છે. તેજ કારણને લીધે દરોસવાલના કાયદામાં ફેરફાર કરવાની જરૂર પડશે. તેથી આ ફેરફારને જનરલ સમટસ વધારાની રાહત મળતા દેખાય છે, તેમ મળી સહાશે નહીં. એવી રીતે બીલમાંનો કામી કામ દુર કરવા માટે દરોસવાલના કાયદામાં સુધારો કરવાનું જરૂરી છે તેવીજ રીતે સુધારો ફો રેટના કાયદાને બાંધુ પડે એ જરૂરી છે. હું કહેવાને કામ બીજું છે કે સત્યામેહીઓ પહેલેથી તદ્દન એક વચની રહ્યા છે. હાલના દરોસવાલના કાયદા ના રંગબેડ સામે તેઓને વાંધા છે, અને તેથી તે કાયદાના કાયદામાં જે કાયદો આવે તેમાં રંગબેડ કોય તેની સામે અચાલે તેમને વાંધા એકે પડે. બે

પ્રતિષ્ઠા કાવદામાં વાંધા તરીકે ફરી સ્ટેટ સંબંધનો વાંધો સત્યાગ્રહીઓ ઉઠાવતા હોય તોજ તેમનાપર નવી વાત ઉઠાવવા નો આરોપ ભૂમી શકાય. અમુક માણસ લાલ ખાદી બધા એવી સ્વાસ્થ્યની નજર હીંદીઓ નથી રાખતા એ બાબતપર હું જેટલો ભાર મુકું તેટલો ઓછો છે. ફરી સ્ટેટમાં એકાદ પશુ એશીઆટીક ખરે ખર દાખલ થાય કે નહીં તેની તેમને શીકર નથી; પશુ જે કાવદો ટરસવાલ ના કાવદાના બદલામાં થવાનો છે, અને જે મોટે ભાગે તેમને સંતોષવા માટે થઈ એક છે, તેમાં બધાં સુધી રખબેદ રહે ત્યાં સુધી તો તેઓ હુમ્મો ઉઠાવતા બંધ પડશે નહીં એવું હું જોઈ શકું છું; પછી તેમ કરતાં તેમનાં હુમ્મો બલે સદાને માટે લખાયા કરતાં હોય. ખિટીક ધોરણ મુજબ ઇન્ફ્રા મેળવવા, જોરાઓ ની સ્થિતિને કાંઈ દરકત ન પહોંચે તેવી રીતે, સત્યાગ્રહીઓ માનવત પ્રયાસો કરે તેમાં જે જોરી કામ હેબતાઈ જતી હોય તો બહુ માનપુરવક મારે કહેવું જોઈએ કે તે જોખમ અમારે ઉઠાવવું પડશે; પશુ હું સમજું છું કે જનરલ સ્મટસ પોતેજ પોતાના તા. ૪ થીના કામજ વિરુદ્ધ, જનરલ બોલાના તા. ૨૦ મી ડીસે જરના લખાણ વિરુદ્ધ, અને બીજા વાંચન વખતે કરેલા પોતાના લખણ વિરુદ્ધ જઈ ને હવે નવી વાત ઉઠાવે છે. એશીઆટીક લાગણીને સંતોષવાની તેની કચ્છાને હું વિનવું છું અને માથું છું કે એશી આટીકાને જે એટલી બધી અમલતાવાળું છે, પશુ જેમાં સામાન્ય જોરાઓને, અને ખાસ કરીને ફ્રી સ્ટેટવાળા જોરાઓને થોડીજ ખોટ જેવું છે, તે અપાવું જોઈ એ. આવતી કાલે કામગીરી એક્સપ્રેસ ટ્રેનમાં કેપટાઉન માટે ઉપડવાનો મારો છરાદો છે, અને જે જનરલ સ્મટસ ઇન ટરન્સ આપશે તો મારી રજુઆત વધારે સ્પષ્ટ કરવા કદાચ હું શકિતમાન થઈશ.”

જવાબ

મી. જનરલ સ્મટસના સેક્રેટરીએ તા. ૨૫ મીએ નીચે મુજબ તાર મોકલ્યો હતો :—

“તમારો તાર મળ્યો છે. જે તમે અમારી ઓફીસે આવશો તો સોમવારે ઇન્ટરવ્યુ કરાવવા બનતી તબવીબ કરીશ.”

મી. ગાંધીના કાગળ

તા. ૨૬ મીએ કેપટાઉનમાં મી. ગાંધી એ નીચે મુજબ લખાણ જનરલ સ્મટસ પર મોકલ્યું હતું :—

“જનરલ સ્મટસ જે સુધારા કરવા માગે છે તેમાં હું જોઈ છું કે ડોમીસા ઇલ, લગન, અને બચ્ચાં સંબંધમાં પુરા વાતો ઇમિગ્રેશન અમલદારને સંતોષ થાય એવા આપવા પડે. હું રજુઆત કરું છું કે આથી પક્ષપાત, અને લાંચ રૂબરૂવતું આરણ્ય ખુલ્લું મુકાય તે ઉપર જનરલ સ્મટસ વિચાર કરશે. વળી હું એ પણ રજુ કરું છું કે આ પુરુષના લગનના અથવા છોકરાં અને માઆપના સંબંધ જેવી નાણુક બાબતમાં કંઈક ઉઠે તેનો નિરણય એક કારોબારી અમલદાર નહીં, પણ માત્ર કોરટથીજ કરી શકાય; ને ધારાઓ પડે તેની બ્યવસ્થા કરવાનું ન હોવું જોઈએ.

ડોમીસાઇલના સવાલ સંબંધમાં અત્યંત અમલનું છે કે તેનો અરથ સમજાવવા નાતાલના કાવદામાં જે એવી વ્યાખ્યા દેવી જોઈએ. અહીંની હીંદી કોમના લોકોને કમનસીબે આ બાબતમાં કંઈકે અનુભવ થયેલ હોવાથી તેઓ આ બાબત પર બહુ ભાર દેવા માગે છે.

૨૫ મી કલમ સંબંધમાં બહુ મજા સુત લાગણી છે કે જેઓ પોતાનો દુક સાબીત કરી શકે તેમને સ્થાયી વસવાટ ના હકનાં સરટીફિકેટો મળવાં જોઈએ.

અહીંના રહીશોને આ મોટી અમલની બાબતો છે, અને હું આશા રાખું છું કે તે ઉપર જનરલ સ્મટસ ખ્યાન આપશે.”

ધારાઓની કમીડીનો ટેકો

જનરલ સ્મટસના સુધારાઓથી ઉભી થતી સ્થિતિ પર વિચાર કરવા એકાને સ્પર્શના જોરા મિત્રોની કમીડીની સલા તા. ૨૭ મીએ મી. હોરકેનની ઓફીસમાં મળી હતી, અને કેટલીક ચર્ચા કરી નીચેનો

કાવ

સર્વાનુમતે પાસ કરવામાં આવ્યો હતો :— “મુલકી પ્રધાન અને મી. ગાંધી વચ્ચે આવેલ પત્રવહેવાર (ખાસ કરીને તા. ૧૭ મી અને ૧૬ મીના મી. ગાંધીના તારો અને તા. ૨૨ મીના પ્રધાનના જવાબો) પર પુરોપીધન ખિટીક ઇડિઅન કમીડીની આ મીડીએ વિચાર કર્યો છે, અને તે મી. ગાંધીના લખાણને અનુમતિ આપે છે, અને એવો મત દર્શાવે છે કે તા. ૨૨ મી મારચના મી. ગાંધીના તારમાં કહ્યું છે તે સ્પષ્ટ અને બ્યાબખી છે, તથા તેમાં જણાવેલ નીવેકો સ્વીકારવા સરકારને આમદ કરે છે. તા. ૨૦ મી

ડીસેમ્બરના મુખ્ય પ્રધાનના લખાણથી તથા તા. ૪ થી મારચના મી. ગાંધીપરના પોતાના તારથી વિરુદ્ધ બંધને મુલકી પ્રધાન ફ્રીસ્ટેટ બાગત નવી વાત ઉઠાવે છે. તે લખાણમાં જણાવ્યું છે કે “આ પરિક્ષા છતાં અમુક સંખ્યામાં કેળવાયેલા હીંદી ઓને દાખલ થવા દેવા અમલદારોને સુખ વવામાં આવશે, અને તેમ દાખલ થયેલા હીંદીઓ દાખલ થયા પછી યુનિયનના કોઇપણ પ્રાંતમાં બધુના વસવાટના હકો જોગવશે.” અને મી. ગાંધીપરના મુલકી પ્રધાનના તા. ૪ થીના તારમાં કહ્યું-કહ્યું કે “નવા બીજ તથા જે એશીઆટીક દાખલ થાય તેઓ રજુએશન કાવદાઓ તથા નહીં આવે, અને તેમને પ્રતિષ્ઠા સર હકમાંજ રહેવું એવી બંધી નહીં કરવામાં આવે.”

ઉપરનો કાવ મુલકી પ્રધાનપર તારથી મોકલવામાં આવ્યો હતો.

જવાબ

મી. જનરલ સ્મટસે મી. હોરકેન પર નીચે મુજબ તાર તા. ૨૪ મીએ મોકલ્યો હતો :—

તમારો તાર મને મળ્યો છે. તમારા વચણથી હું બહુ ખેદ પામું છું. કેળવાયેલા હીંદીઓએ બુદ્ધા બુદ્ધા પ્રાંતના રજુએશન કાવદામાંથી અથવા ખાસ કાવદા માંથી મુકત હોવું જોઈએ એવી મામણી પણ હીંદીએ કરી નથી. તેમણે માગ્યું છે, તે એ છે કે માત્ર મુલકી પરમીટો નહીં, પણ બધુકના રહીશના હકો નવા દાખલ થનાર કેળવાયેલા હીંદીને મળવા જોઈએ. હવે હું મારી પોતાની મરજીથી તેમને ટરસિવાલમાં રજુએશન કાવદા થી મુકત કરવા કહું છું, ભારે એકદમ એવી મામણી કરવામાં આવે છે કે તેમને ઓરેન્જ ફ્રીસ્ટેટના કાવદામાંથી પણ મુકત કરવા જોઈએ, નહીં તો સલામતી લાગત ચાલુ રાંખવામાં આવશે. આ નવી વાત ને તમે અનુમતિ આપો છો એમ હવે જણાવો છો. તમારા કામ માટે હું માત્ર મારો ખેદજ દર્શાવી શકું છું. કેમકે તે મને અનિચારી અને તોફાની લાગે છે. અંતમાં હુમ્મ ખમણું પડશે તે તમારે નહીં, પણ હીંદી કોમને, કે જેની સામે જોરી પ્રભુ રાજ વધારે યુસ્સે થતી બધ છે, અને વધારે સખત કાવદાઓ મારે છે. કેળવાયેલ એશીઆટીકાને ટરસિવાલમાં દાખલ કરવા, એટલુંજ નહીં પણ ઓરેન્જ ફ્રીસ્ટેટમાં પણ દાખલ કરવા એ તદન નવી વાત ઉભી કરવામાં આવી છે, અને તેથી ઉપરનો નીકાલ કરવાની

એક સોનેરી તક હમણાં મુઝાવી દેવાય છે."

મી. હોસ્કેનના જવાબ

ઉપરના તારના જવાબમાં મી. હોસ્કેને જનરલ રમટસપર નીચે મુજબ તાર તેજ દિવસે કર્યો હતો:—

"જે રેળવાએલા હોંદીને હાખલ થવા દેવામાં આવે તેને માટે આ હોંદીની હોંદી કામ હથેલા માગણી કરતી આવી છે. ધોરડા કરીયુના લખાણમાં મી. માંધીને કામગીરી દર્શાવે છે, તે ખાતરી માટે જુઓ. હોંદીઓએ તે માગણી કરેલી છે તે ખાસ કરીને જન્યુકના વસવાટના હોંદી માટે નહીં પણ રમટસ કુર કરાવવા માટે છે. તા. ૨૦ મી ડીસેબરના લખાણમાં મુખ્ય પ્રધાન જે કરવાને જવાબ મળેલ છે, તે પાળવું જોઈએ એકલો જ આમરી માગણી છે. તે વચન શું હાલ પાળવાનું નથી? ખીજા વચન વખતે તમે પોતે પણ એજ વાત નહોતી જણાવી? હકીકતમાં કદાચ એક પણ હોંદી ક્રીસ્ટેટમાં હાખલ નહીં થાય, પણ રમટ મેદને હોંદી કામ કરી શકે નહીં. દક્ષિણ આફ્રિકાના અને રાજના હોંદી માટે સાંતિદારક નીવેડો થાય, એટલા માટે હું બહુ ચીંતાતુર છું."

વડી પારલામેન્ટમાં ચરચા

ધોરડા ક્રિપ્પીડીના સલાહો

લંડન હાઇસ જણાવે છે કે ઉપરાષ્ટ્રની સભામાં ધોરડા ક્રિપ્પીડીએ દક્ષિણ આફ્રિકાના નવા હમીયરેશન ખીલ સંજ ધમાં એવો સલાહ હુકમે હતો કે નવા ખીલથી જુદી જુદી પ્રાંતની હોંદી કામને સંતોષ થાય છે કે કેમ?

જવાબમાં ધોરડા ક્રિપ્પીડીએ કહ્યું કે એ સંબંધી પત્ર વહેવાર રેખાપર જુલવામાં આવે છે.

ધોરડા ક્રિપ્પીડીના સલાહનો જે જવાબ આપવામાં આવ્યો તે ખીજા એક જાપમાં વિગતવાર પ્રસિદ્ધ થયો છે તે નીચે મુજબ છે:—એટલી જુલુ-સુકમાં મુખ્ય છે એટલા હેરકારો કરવામાં આવે તો હોંદીની હાડમારીના સમાધાન તરીકે વડી સરકારે ખીલ કમીશ કરવા કહ્યું છે. ત્યાર પછી ડોમીસાઇલ થએલાના, તથા તેમના રમી ઓકરના હક કમીશ કરવાના તથા જેઓ મુદતી રીતે મુલકની ખદાર થયા હોય તેમને હાખલ થવાની પરમીટ આપવાના ઉમેરાઓ (ખીલમાં) જવામાં આવ્યા છે.

હોંદી વેપારને નાપુલ કરવા

નાતાલ પ્રાંત-સીલસ કાઉન્સિલમાં

મી. હુલેટની દરખાસ્ત

તા. ૪ થી ને મંગળવારે નાતાલ પ્રાંતી નુરીજલ કાઉન્સિલમાં બનેલ હકીકતનો હેવાલ જાહેર નીચે આપીએ છીએ.

મી. હુલેટ નોંધેલી દરખાસ્ત

રજુ કરી: "આ પ્રાંતમાં બધા વેપારી લાઇસન્સ આપવા કે પાછા ખેંચી લેવા માટે કામદા બડવા આ કાઉન્સિલને સત્તા આપનારો કાયદો બડવા, આ કાઉન્સિલ, યુનિયન-એક્ટની ૮૭ મી કલમની રજી યુનિયન પારલામેન્ટને વિનંતિ સાથે લાભ મળ્યું કરે છે; તથા ઉપરનો હરાવ માન પુરવઠા યુનિયન પારલામેન્ટ આગળ રજુ કરવાની સત્તા આપે છે." આ દરખાસ્ત કરતાં મી. હુલેટ જણાવ્યું કે આ સત્તા માત્રમાં મારો હેતુ એવો છે કે નાતાલ પ્રાંતમાં કોને વેપાર કરવા દેવો અને કોને ન કરવા દેવો તે કાઉન્સિલને સત્તા હોવી જોઈએ.

ધોરડા વેપારીઓપર એક અમુક વરજ ના વેપારીના ધસારાને લીધે ૧૯૦૮ માં નાતાલમાં એક કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. તે વખતે કાયદામાં જાહેર કર્યું હતું કે એશીઆટીક વેપારીને વધુ લાઇસન્સ ખીલકુલ ન આપવાનો વખત હવે આવી લાગ્યો છે. એ કાયદામાં આ આખો સલાહ હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો. હું પુછું છું કે

આ સડો

હાલ હકયાતી બોજવે છે કે નહીં? હું નથી ખારતો કે આ સડો હકયાતી નથી બોજવતો એમ કહે એવો એક મેબર હોય. વડી સરકારે તે ખીલ ના મંજુર કરેલું તેની મને ખબર છે; પણ તે કાંઈ નાતાલે પોતાનું રજુ કરવાનાં પત્રમાં લેવાની સાથે કારજુ મળ્યો નહીં. આખા યુનિયનમાં વેપારના હક સંબંધ માં યુનિયન સરકાર કદી કાયદો બડનાર નથી. ત્યારે આ પ્રાંતને તો કોણે વેપાર કરવો અને કોણે નહીં એ હક મળવો જોઈએ. યુનિયન પારલામેન્ટ આગળ હાલ જે ડોમીસાઇલ ખીલ છે તેમાં નાતાલના હોંદી રહીયોને ટરાંસવાલમાં હાખલ થવા ની જાંધી છે. આ ટરાંસવાલ અને કેપ ના રજુ માટે છે; અને હવે હું નથી સમજી શકતો કે નાતાલને પોતાનું રજુ કરવાની અને વેપારના પરવાના સંબંધ

માં કાયદો બડવાની સત્તા કો મારે ન મળવી જોઈએ. આ બાબતમાં આપણે બંને જે કરવા માગીએ તે કરી શકીએ એવી સત્તા આપણે યુનિયન સરકાર પાસેથી મેળવવી જોઈએ, કમકે આ બાબત આપણને આ પ્રાંતવાળાઓને એકલાનેજ લાગુ પડે છે. તેથી દરખાસ્તપર હરેક કાઉન્સિલરનો વોટ મળશે એવી હું આશા રાખું છું.

મી. વાઇલી

જે આ દરખાસ્તને ટેકા આપે, કમકે દરખાસ્તની જાહેર કમિટી તરફથી બાબત નથી. આ લાઇસન્સનો સલાહ આ પ્રાંતને ખાસ રીતે લાગુ પડે છે, તેથી તે ખાસ કરવા મંજુર રીતે તેમણે લાભ મળ્યું કરી.

મી. લેકને

કમીટી જે દરખાસ્ત કરનાર હરાવના સપ્લોમેન્ટ વળગી રહેત તો હું તેને અંતઃ કરજુપુરવઠા ટેકા આપત. પણ તે હરાવ ના સપ્લોમેન્ટ દુર ચાલ્યા મળેલ છે. હું આ કાઉન્સિલમાં જાઓ છું તે ખીજા કમો સાથે આ મુલકમાં વધુ એશીઆટીક હાખલ કરવાનું બંધ કરવાના કામ માટે. પણ જે લોકો હાલ જાહેરના છે તેમને ન્યાય આપવો જોઈએ. જે લોકો જાહેરના હાલ જ છે તેમને મોટી રીતે બંધ થાય કરનારા પમલિન હું ટેકા આપીશ નહીં. આ લેગિસલેશી સુદમાત્રથી લાઇસન્સ મુચવી લેવાં એવી દરખાસ્ત કરનારના વિચારથી હું જુલુ પડું છું. હરાવના મુદ્દા સાથે હું સરકાર રીતે મળતો થઈ છું, પણ રજુ કરનાર જે કદીલો હરાવના ટેકામાં કરી છે તેથી તે હું એકસ જુલુ પડું છું.

મી. કમ ટેલર

(પોઈટ) હું કે હોંદીઓનાં લાઇસન્સ જુલુમથી પ્રાપ્ત થી લેવા દરખાસ્ત કરનાર તો કમકે હોય એવું હું માનતો નથી. હોંદી વેપારી આ મુલકને પાપ સમાન છે એમ હું માનું છું; પણ હું તેમની તરફ ન્યાયસર ચાલવા તકવાર છું. હું હરાવને ટેકા દઈ છું, અને આમલ કરું છું કે કેસીનીના લાઇસન્સોપર કમી મેળવવાની કાઉન્સિલને જરૂર છે. આપણા રજુ વારતે, તથા આપણા લોકોના રજુ જરૂરે હરાવ પાસ કરવાને હું કહું છું. જે આજે આપણે આપણું રજુ નહીં કરીએ, તો પછી તેમાં મોડું થઈ જશે એવો વખત આવશે, અને આપણાં ઉદ્યોગોને, આ ડુનિયાના ઉત્તાર કમ લોકો

ના હાથમાં આ મુલકને ઊડીને ચાલતા
વધુ પડશે.

મી. એ. પી. વાઘડે

(વેસ્ટ કોર્ટ, ડરબન) પણ ટેકા આપ્યો
એ કે રજુ કરનારની દીકરીઓ જુદા
પણ બતાવ્યું.

મી. હજુલેટ

જવાબ આપતાં કહ્યું કે જુલમાંત સબ
મેં વાપર્યો નથી, અને જુલમાંતથી લાક
સેન્સ પુચ્છી લેવાં એમ મેં કહ્યું
નથી. છતાં જો સહાની વાત મેં કરી છે
તે બંધ પડવો જોઈએ. જ્યારે કાઠિન
સીલને સત્તા મળશે ત્યારે મને ખરેસો છે
કે તે બંધ પડી વરતશે.

આ હસવપર મત લેવાતાં વિદ્યતા
વચર તે પાસ થયો હતો.

નાદારી કંટની નોટીસો વગેરે

(ગ્રેવીન્સીપલ મેજેસ્ટ્રાટી)

ડરબનમાં ૧૭ મે રજીસ્ટ્રેટ મધ્યે
ઓટોમન પ્રીટીંગ પ્રેસ નામે જાપખાના
નો ઘણો કરનાર મોલવી અદમદ મુખતાર
ની મીલકત નાદાર તરીકે તેના લેણદારો
ને સોંપવા તા. ૧૦ મી મેએ સરકારી
કાર્ટરને અરજી ચનાર છે.

ડરબનના જુમર રોય મુકદ્દમની નાદાર
મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આં
કાઓ તા. ૨૪ મી સુધી મારિસબર
જુમીમ કાર્ટમાં તપાસણી માટે ખુલ્લા
મુલકમાં આવ્યા છે. તેની એક નકલ
ડરબનના મેજિસ્ટ્રેટ પાસે રાખવામાં
આવી છે.

ડરબનના જુમર, સુલેમાન કાસમની
નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના
આંકાઓ તા. ૨૪ મી સુધી મારિસબ
ર જુમીમ કાર્ટમાં તપાસણી માટે ખુલ્લા
રાખવામાં આવ્યા છે. તેની એક નકલ
ડરબનના મેજિસ્ટ્રેટ પાસે પણ રાખવામાં
આવી છે.

દીપડેલના હુકમદાર હકદરમીબાની
નાદારીની અરજી તા. ૩૦ મી માર્ચે મી.
જહીસ હેથોવેનના હકમચી સ્વીકારવામાં
આવી હતી. તે સંબંધી લેણદારોની
પહેલી મીટિંગ તા. ૧૪ મી એપ્રિલે ૧૨
વાગે મારિસબરની સુપ્રીમ કાર્ટમાં
જરાશે. મજકુર નાદાર મીલકતની કીમત
પાંચ મહુવામાં આવી છે. વધુ કીમ
તના પુરાવા વધુ નહીં થાય તે તે કાયમ
જામલમાં આવશે.

હાંદો વેપારીનો અદાવત

મારિસબરનના નાતાલ ટાઇમ્સ જણાવે
છે કે અંગ્રેની વેપારી ચે.અરની માગણી
થી પરાંવાળાઓને સીટીમાં આવવા જવા
નું બંને ભેટલા માટે માત્ર કનીગરે ચાલે
એવી સરતા કરવી દીકરીનું ધોરણ ફરી
થી ચાલુ કરવાનો રેલ્વે ખાતાએ હરાવ
કર્યો છે.

આનાપર એ જાણ નીચે મુજબ દીક
કરે છે :—કનીગર અને સોમવાર વચ્ચે
ની વીકએન્ડ દીકરી કાઠી નાખવાથી
ગેરા વેપારીનો રોજગાર આરબ વેપારી
ના હાથમાં જઈ પડ્યો છે. કેમકે સરતા
કરવી દીકરી હતી ત્યારે ગેરા એકતો
અને બીજાઓ દર અઠવાડીએ શહેરમાં
આવી શકતા અને ગેરાને લાંબી પોતા
નો માલ ખરીદી શકતા. હવે તેઓ મહી
નામાં એકાદ વખત આવી શકે છે. આ
થી કરીને તેમને પોતાનો માલ ગામડામાં
જો આરબ વેપારીઓ કોય તેમને લાંબા
ખરીદવો પડે છે. વળી તે મળે છે પણ
સેધો. એટલે ગેરાનો વેપાર કેટલોક
દરજાએ ગામડાના આરબ વેપારીના હાથ
માં જઈ પડ્યો છે. એક દિવસ ચાલે
એવી સરતા દીકરી ફરીથી હાથલ કરવા
થી દીક યસુ છે. પણ તે સોમવાર સુધી
ચાલે તેવી કરવી જોઈએ. રેલ્વેએ
જાણવું જોઈએ કે ગેરાઓ ગેરા પાસે
થી માલ ખરીદવા સક્તિમાન થાય એવી
વ્યવસ્થા તેણે રાખવી જોઈએ.

બીજા એક જાણમાં નાતાલ ટાઇમ્સ
લખે છે કે :—જો બગરની મોંઘારી
મુજબ પચારના દર પણ ચડે નહીં, તો
દેખીતી વાત છે કે ખરીબ લોકો સરતો
માલ ખરીદવા દોડે આરબ વેપારીઓ
આ ખોટ પુરી પાડે છે. ગેરા વેપારી
ઓ આ લોકોને નકતર રૂપ મળે છે; ને
અમે પણ એમજ બધીએ છીએ; છતાં
એટલું તો કહેવું જોઈએ કે જ્યાં સુધી
ગેરાઓ સરતા બગરની માંગ પુરી પાડી
શકે નહીં, ત્યાં સુધી આ લોકો અમત્ય
ના છે. જ્યાં સુધી મરીબ ગેરાઓને
દરજાના સીવેલા કુટ કરતાં ત્રીજા જામને
દામે તથાગર કપડાંઓ વેચાતાં મળે, અને
ગેરાકી તરબચ આરબે દામે મળે, ત્યાં
સુધી તેઓને એમજ માલ મળે છે કે
સેજમેળવાળો, તે જોવાની તેઓ દરકાર
કરવાના નથી. પોતાને જોઈતી જથ્થા
મળે, અને તે જોઈતાં જોઈતી કીમતે
મળે એટલીજ તેઓને દરકાર કોય છે.
કમજી સેજમેળ કરેલી કાઠીવાળા કે

ઉપરથી જોવામાં આવે છે કે સરતો
ગેરાકી કેવી રીતે મેળવી શકાય છે, અને
ખરીદનારા કેવી રીતે છેતમકે છે. ઉપાય
સરકાર કરતાં ગેરા વેપારીઓના હાથ
માં છે કેમકે જો ગેરા વેપારીઓ
ખરીબ લોકોની ગુજાસ મુજબ સરતી રક
મનો માલ પેકા કરી શકે તો જો વેપાર
તેઓના હાથમાંથી ચાલ્યો જવા વિષે તે
ઓ ખેદ કરે છે તે પાછો હાથ ફરી શકે,
અને આરબ વેપારીઓની જરૂર રહે નહીં.
આ લોકો તેની મેજી ઓળા યતા જાય,
અને આખરે નાખુદ થઈ જાય.

કેલોનીઅલ-બોરન હાંદોની હાલચાલ

'મરકમુરી' ના મારિસબરના અખર
પત્રીના કામળ ઉપરથી જણાય છે કે ત્યાં
ના કેલોનીઅલ હાંદોઓ બીલ સંબંધમાં
ચળવળ કરી રહ્યા છે. તેમની એક
માલ મીટિંગ નવા બીલ પર વિચાર કર
વાને મધે કનીગરે મળી હતી. મીટિંગનું
કામ બહુ જુરસાબેર ચાલ્યું હતું. તેમાં
એવો હરાવ સર્વાનુમતે થયો હતો કે પુનિ
યામાં કેલોનીઅલ-બોરન હાંદોઓની કીત
જળવવા માટે કેલોનીઅલ-બોરન ઈડિ
શન એસોસિએશન જો પગલાં લઈ રહ્યું
છે તેને મારિસબરના કેલોનીઅલ-બોરન
હાંદોઓની આ મીટિંગ તકન મળતી થાય
છે, અને સંમતિ આપે છે. ઉપરનો
હરાવ મજકુર એસોસિએશન પર મોકલ
વાની સત્તા એરમેનને આપવામાં આવી
હતી, તથા એ મળતી આવતા કનીગરે
ઇમીગ્રેશન બીલ ચરચવા કરબનમાં ચનારી
મીટિંગમાં હાજર રહેવા પાંચ ડેલીમેટોને
સુટી કાઢવામાં આવ્યા હતા.

મારિસબરના એક હાંદો વેપારીને
બીયુઅરી કુ. ની ખાટલીઓ રાખવા માટે
કાર્ટમાં ખડે કરવામાં આવેલ. બધી
ખાટલીઓ કુ પનીને સોંપી દેવા અને પા.
૨ તુકસાની આપવા હાંદોએ કબુલ કરવા
થી કેસની માંડવાળ કરવામાં આવી હતી.
એ કુ પનીની ખાટલીનો રોજગાર કરનારા
માં હાંદો કેમના લોકો મુખ્ય છે એમ
કેસ દરમ્યાન જણાવવામાં આવ્યું હતું
આ કેસમાં આ ખાટલીઓનો રોજગાર કર
નારા હાંદોઓ ચેતવણી લીધા વચર રહેશે
નહીં.

કેપટાઉનમાં માસ માર્હાઝ

જાઓ પ્રાર્થના

૫૦૦ માણસોની હાજરી

તા. ૩ જુલે કેપટાઉનથી રેલર જણાવે છે કે :—

કેપ (પ્રીટીય) ઈન્ડિયન યુનિયનની આગેવાની તથા હોદ્દાઓની એક માસ મીટીંગ સ્વીકારે મળી હતી. ૫૦૦ જેટલાં માણસો હાજર હતાં. મીટીંગનો હેતુ નવા બીલ સામે પ્રોટેસ્ટ કરવાનો તથા મી. રીય બેઝન્ટ-સમરૂમ જવા ઉપડતા હોવાથી તેમને માન આપવાનો હતો. મી. બ્રાદમ એચ. મુલ મદમદને પ્રમુખ સ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું. સભામાં કેટલાક ઠરાવો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા. પહેલા ઠરાવમાં મી. રીય તરફ કોમના માન જરૂરની લાગણી જાહેર કરવામાં આવી હતી. બીજા ઠરાવમાં બીલની અંદરના નીચેના વાંધાઓ દર્શાવવામાં આવ્યા હતા :—

(૧). ડેપીસાઇલ થયેલાનાં અને નવા ઇમીગ્રેન્ટનાં સ્ત્રી છોકરાં પાસેથી, તથા ડેપીસાઇલ સંજોગમાં, કેવા પુરાવા જોઈએ તે કાર્ટના હાથમાં સાંપાડી જોઈએ.

(૨). બીલમાં "ડેપીસાઇલ" શબ્દની વ્યાખ્યા આપવા જોઈએ.

(૩). કેપ માણસને ઇમીગ્રેન્ટ બનવા હદાર પ્રોવીઝોન ઇમીગ્રેન્ટ કરાવે તો તેની સામે કાર્ટને બીલ હોવી જોઈએ.

(૪). ડેપીસાઇલના હકદાર માણસો આ દેશ ઉડવા માગતા હોય ત્યારે પાછા આવવાની સત્તા મળે એવાં સરટીફિકેટ કાઢી આપવાં જોઈએ.

(૫). કેપવાળીની કલમ સંબંધમાં નાતાલ અને કેપમાં સિમિતિ અને હક આજ સુધી હતા તેનો ખ્યાલ લેવાનો જોઈએ.

(૬). કેપવાળેલા ઇમીગ્રેન્ટ તરીકે જોમને હાખત થવા દેવામાં આવે તેમને કેપ પછી પ્રાંતમાં હાખત થવા અને રહેવાની છુટ હોવી જોઈએ.

બીજા એક ઠરાવમાં એવો અમલકાર્યો છે કે જે આટલી બાબતો આપવામાં ન આવે તો એથીબીક સવાલનો બીલકુલ નીવેડો થઈ શકશે નહીં આ માગણી અરપણ કરવાના આસ કરેલ તરીકે આવતા રાજ્યશિષેવના પ્રસારને આગળ મૂકવામાં આવેલ છે. એવો પણ અમલ

રહ કર્યો છે કે જે આ માગણીઓ ન સ્વીકારવામાં આવે તો આ નવા બીલને પાછું ખેંચી લેવું, અને તેને બદલે નાતાલ અને કેપના કાયદાઓ લખમ કરવા તથા ટ્રાંસવાલ ઇમીગ્રેન્ટ કાયદામાં ફેરફાર કરવો.

ટ્રાંસવાલના કાયદાઓએ ચોતાની ભતની તથા ચોતાના દેશની છૂટિ મારે, અને રાજનો મોજો મળવી રાખવા માટે જે આટલી અને જહેમત કરેલી હાલત ઊભી છે તે માટે ટ્રાંસવાલના કાયદાઓની તારીફ અને કેપ તરફથી આજુ મદદ આપવા રહેવાની આવરી આપવાનો કરાવ પછી પાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

તાર સમાચાર

વિલાયતના બેલ્ટમાં પારલામેન્ટના મેમ્બરોને વારસીક પા ૪૦૦ નું સારી આજુ આપવાની મોઠવણ કરવામાં આવી છે.

તા. ૨ જુલે ઉગ્લાડની વસિતની અલ્પ તરીકે થવાની હતી. સફરજોટ જોરતો તેમાં વિદ્ય નામવા માટે જયે વખત થરથી બહાર રહી હતી.

જાવાના ટાપુઓ ખાતે પ્લેમ ફારી નીકળે છે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટના ન્યુ યોરક પ્રાંતના મુખ્ય સહરમા મોટી આગ લાગી હતી જેથી મોટા ભાગે નાશ પામવાની ધારની ઊભી થઈ હતી. એક કરોડ પાઉંડની કીમતની એક લાઇબ્રેરી બગીચે નાશ પામી છે.

એક જોર આફ્રિકાની ૭ માસિક મીટીંગ તા. ૨૬ મીએ લંડનમાં મળી હતી જે વખતે એરમેને એવું જણાવ્યું હતું કે મીરમીટ બધ સવાથી નાતાલના ખેતીવાળાઓએ ખરમમાં બચાવ કરવો પડશે, કેમકે તારેજ મોટા દરમાવા આવી છુટા હોઈ મજુરોને કામ કરવા તેઓ મેજવી શકશે.

કીંગ જોરજ હાફ્સ્ટાન જવા ઉપડે ભારે તેમની વતી કામ કરવા ફોની નીમ છૂક કરવી તે પર હાલ વિચાર ચલાવવામાં આવેલ છે.

સ્ટેમરમાં મારમીટીઆપર ગાસ

પગારમાં આજુક વડે ફરકો !

[ઇ. જો. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

સ્ટેમર તનક મીરમીટીઆપર ગાસ વરતી રહ્યો છે. ત્યાંના એક ચાના લખોલા ઉપર કેટલાક મજુરોને છેલ્લા આઠ મહીના થયાં તેમનો પગાર નથી આપવામાં આવ્યો. ૨૮ માણસોએ થોડા દિવસપર આ બાબતમાં મેનેજર પાસે ફરિયાદ કરી. ફરિયાદ કરનારામાંની ૧૦ બાઇઓ હતી. મેનેજરે તેમને કાન દેવા ના પાડી, અને આઠ માણસને ચાલુકથી માર માર્યો. આ માણસો માજુરજેટ પાસે ફરિયાદ કરવા સ્ટેમર મથા; ત્યાં ફરિયાદ સંભળાવાનું બાબતે રહ્યું, તે ઉલટાના તેમને પકડવામાં, અને કાર્ટના ખડા કરવામાં આવ્યા. જે આઠપર કુમલો થયો હતો તેમનેજ ફરિયાદનું કાનલ હતું એમ જણાવી છોટી મુકવા, ત્યારે બાકીના બધાને છો. ૫ ના કડની અલવા આઠ દિવસની સખત મજુરીની જેલની સખ કરવામાં આવી. તે જો એક પસંદ કરી.

એવા પણ ખજર મળ્યા છે કે આ એસ્ટેટપર એક સરદાર મજુરોને દુઃખ દેતો હતો. તેથી મજુરોએ સરદારપર કુમલો કરેલો.

ઉપર કહેલા ૨૦ મજુરોના કેલ હર આન માજુરજેટ મેનેજરને એવો સવાલ પુછ્યો કે મજુરોને પગાર ક્યારે આપવા માં આવશે, ત્યારે મેનેજરે કહ્યું કે તેની પોતાને ખજર નથી. એક તો મજુરોને પગાર અપાતો નથી. ત્યારે બીજા તરફથી તેમને ફરિયાદ કરવા જતાં પકડવામાં આવે છે. કાયદેસર ફરિયાદ કરવા જવા તેને હક છે. પ્રોટેક્ટર આ બાબતમાં તપાસ કરે છે એવું જણાવવામાં આવ્યું છે.

ડરબન અને ડીબીકટમાં સરકારી રેવ ન્યુખાતાના કામ માટે એક ખાસ નવી જોશીસ ડરબનમાં ખેલગામાં આવશે. આજસુધી આ વેશઓ વિગેરે લેવાનું કામ માજુરોની જોશીસના કારકુનો કરતા તેઓ તે કામમાંથી મુક્ત થશે. આ નવી જોશીસમાં વેદાના તથા સરકારી લાઇસેન્સના પૈસા કરી શકશે. થોડા ટેકસ અને કુતરા વેરે પણ લાગે બરાકે.

જોહાન્સબર્ગ

(અમોસ ખાસ અમરપત્રી તરફથી)

મી. સુન્દરજી રજુકોઠ

ને છુટતાં વેતજ પકડેલ છે. તેમનો ફેસ તા. ૧૩ મીએ છે.

ચીનાનો જુલોસો

કરમચંદરપ ખાતે આહકુન નામના ચીના વેપારીને રજુકોઠન સરદારીકેટ ન હોવા માટે પકડેલ. તેણે કારતમાં જખને ચું-હો કણુલ કર્યો, અને મેષકક રીતે કહ્યું કે મેં તે બાળી નાખ્યું છે. આઠ દિવસમાં રજુકોઠર મવાની નોટીસ આપી ને તેને છોડી મુક્યો.

બોક્સબર્ગ

ના એશીઆટીક બજાર અ. નેટીવ લોકે શનના કેટલાક લાભમાં બ-તરી પુરી પાડવા માટે પા. ૬૦૦ સુધીનું ખરચ કરવામાં આવશે એવું ઇસ્ટ રાંડ એક્સપ્રેસ જણાવે છે.

ફારમ પર ભેટા

મી. અલીલાખ આકુશ તરફથી બે ઇમરો મળી છે. મી. એ. ઇ. છોટા લાઇએ એક સુટ એટ મોઠલેલ છે. વીરીની-ગીમવાળા મી. ઇ. એમ. પટેલ તરફથી એક પારસલ મળ્યું છે. તેમાં જોડવાની રંગી તથા બ્લેકેટ છે. હાલ માં કંઠી સર ચઇ મઇ છે, અને ફારમમાં જોડવાની ચીજોની વધુજી તગી છે, અને તેથી આ પારસલ બહુજ આવકાર ધાયક છે. મી. પટેલે મહેતન લઇને ઉધરાવી છે. બ્લેકેટસોની વધુજી જરૂર હોવાથી મી. પટેલની માફક બીજા મામે માંથી પણ બીજા સાહેબો કોસીશ કરીને મોકલશે તો ફારમમાં બહુજ ઉપયોગી થઇ પડશે.

ઉપરના પારસલમાં મોકલનાર સાહેબ નાં નામ અને ચીજોની તપસીક નીચે મુજબ છે :—મેસરસ મહમદ ઇસપ મહુ આરમી બલેકેટ નં. ૨, ઇ. એમ. પટેલ આરમી બલેકેટ નં. ૨, ઇ. એમ. અસવાત આરમી બલેકેટ નં. ૨, આમદ ઇલાહીમ આરમી બલેકેટ નં. ૨, સુલેમાન ઇલાહીમ સુજ આરમી બલેકેટ નં. ૨, આમદ ઇસપ કાનમવાલા બુરુસો નં. ૨, ઇલાહીમ ઇસમાઇલ ટરા વેલીમ રમ નં. ૨, કાસમ મહમદ મુનારા કામલ નં. ૨, આમદ ઇસપ મુલ્તા કામલ નં. ૨, સુલેમાન ઇસમાઇલ પટેલ કામલ નં. ૨.

પોલ ટેક્સના કાયદામાં સુધારો કરવાનું બીલ

પોલ ટેક્સ સંબંધમાં નીચેનું બીલ યુનિયન પાર્લામેન્ટમાં હાઇલ મહુ છે, અને તા. ૭ જીએ તેનું બીજું વાંચન હાથમાં લેવાનું હતું :—

(૧). નાતાલના ૧૯૦૫ ના ૪૮ મા કાયદાથી ૧૯૧૨ ના જાનેવારીની ૧ લી તારીખે જે માથા વેરા ભરવાની મુદત થાય છે તે, મવરનર જનરલ એલેટમાં નોટીસ પ્રસિદ્ધ કરી દિવસ નીમે નહીં ત્યાં સુધી મરજો મથારો નહીં, તેમજ કોઇ પણ માણસ પાસેથી વસુલ કરી શકાશે નહીં.

આ કાયદાને નાતાલ પોલ ટેક્સ એક્ટ એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ એવું નામ આપવામાં આવશે.

કેપ અને નાતાલ

હીંદીઓની એકતા

હિંદી કેપટાઇનની માસ મીટીંગના હરાવેને ટેકા આપવા નાતાલ ઇન્ડિઅન કોંગ્રેસે નીચેનો તાર મુલકી પ્રધાનપર મોકલ્યો છે :—

તા. ૨ જીએ કેપટાઇનમાં હીંદી મીટીંગે પસાર કરેલા હરાવેના મુદ્દા સાથે નાતાલ ઇન્ડિઅન કોંગ્રેસની કમીટી પોતાનું સંપુરણ મળતાપણુ જાહેર કરે છે.”

જોહાન્સબર્ગથી એક અરચાપત્રી લખે છે કે—દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદી માટે આજકાલ બહોં તેમજ દુનિયામાં ભારે અરચા ચાલી રહી છે. નવા કાયદાથી જનરલ સ્મટચ આખા યુનિયનમાં કોમી તદ્દાવત હાઇલ કરવા માગે છે. બીજી પણ વધી તકલીફો બીજામાં છે. હીંદી કોમે તેની સામે પોકાર કર્યો છે એ ખુશી થવા જેવું છે વહી સરકાર પણ આપણે પણ પુરેપુરો ખેંચી રહી છે. હવે યુનિયન સરકારની સામે બધા હીંદીઓએ એક થઇને બાય બીડવી જોઇએ. તેટલા માટે બધા કોલોનીના હીંદીનું એકમ માંડળ સ્થાપવું જોઇએ, અને તેની થાળા આજુબાજુ કોલોનીમાં હોવી જોઇએ જે ટરાંસવાલવા હીંદીઓએ કરી બતાવ્યું છે તે હવે દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓએ કરી બતાવવું જોઇએ.

કલકત્તામાં અશાંતિ

એક ધનાઢ્ય હાદીની ઝડતી

(રૂટર)

તા. ૭ જીએ કલકત્તાના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે એક આબરુદાર ધનાઢ્ય હીંદીના મકાનની પોલીસે ઝડતી લીધી હતી, જેમાં હથિયાર, હાથગોળા, સીક્કા અને નોટો બનાવવાના સાધનો વિગેરે મળી આવ્યાં હતાં. બે માણસોની ધરપકડ કરવામાં આવી છે.

પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે ત્રણ વધુ માણસોની ધરપકડ કરવામાં આવી છે. કલકત્તાની પોલીસ એવું માનતી કહેવન છે કે કાવતરાની એક સંપુરણ ચોજના તેની જાણમાં આવી છે.

હીનાપુર ખાતે એક રેલ્વે બ્લકરમાં બંધો છે. વેર લેવાના હેતુથી પાકાને તુકસાની પહોંચાડવામાં આવ્યાથી બ્લકરમાં થયો હતો. ત્રણ ચોરાઓને સખત ઇલાક છે, અને એક હીંદી માર્ગે મર્યો છે.

કલકત્તામાં વધુ ખુન

તા. ૭ મી માર્ચે કલકત્તાના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે પુરવ બંજામાં એક આમડામાં બે માણસની ધરપકડ કરતાં ગોરા મદદનીશ પોલીસ કમીશનરને લાખલ કરવામાં આવેલ છે, તથા એક કોનસ્ટેબલને ઝાળીથી કાર મારવામાં આવેલ છે.

રેલવેમાં જાણી જોઇને જોડા કંપારટ મેન્ટમાં હાઇલ મવા માટે અને રેલવેના અમલદાર ઉપર હુમલો કરવા માટે રૂઢી પોરટમાં એક હીંદી પર ફેસ માંડવામાં આવ્યો હતો. તે દરમ્યાન એવી હઠાકત બહાર આવી હતી કે આરોપી આમદન દીન ખાતે ગાડીપર ચડ્યો હતો અને ગોરા ના કંપારટમેન્ટમાં બેસી ગયો હતો. કનડક્ટરે તેને કબરફ લોકના કંપારટમેન્ટમાં જવા કહ્યું, પણ તેણે માન્યું નહીં, અને જણાવ્યું કે મને તે ડખામાં મુસા ફરી કરવા હું સુખભાર છું. ફારકસ ખરમ આવતાં કનડક્ટરે તેને ફરીથી બીજા ડખામાં જવા કહ્યું, પણ તેણે ફરીથી ના પાડી અને કનડક્ટરને ઇલા કરી. તેના ઉપર બીજો આરોપ સાબીત ન હોતો થઇ શક્યો, ત્યારે પહેલા આરોપ સર આરોપીને રી. ૧૦ ના કંડનીઅથવા ૭ દિવસની જેલની સજા કરવામાં આવી હતી.

આણ વરતમાન

એવું જણાવવામાં આવે છે કે નવું બીલ કમીટીમાં જવાને હજી કેટલાક દિવસની વાર લાગશે.

આખા યુનિયનમાં એથીઆટીકા અને નેહીવ લોકોપર સામાન્ય કરો નાખવા સરકાર વિચાર કરતી હોવાય છે.

કામ પર ન આવવા માટે ગીરમીટીઆને કોને કોરડમાં ખડા કરવાના હજી કેસ ચાલુ અહવાડીઆમાં આજીએટની કોરડ આમળા આપ્યા છે એમ 'મરકમુરી' જણાવે છે.

મુઘર નામના ગીરમીટીઆને કામ પર ન ચડવા માટે ડરખાનની કોરડમાં ખડા કરવામાં આવતાં ૭ દિવસની જેલની સજા કરવામાં આવી હતી.

તા. ૬ મી એપ્રિલે મારિસબરમ પેઠ ધરમ સભાનો વાર્ષિક ઉત્સવ ૪૬૪ ચર્ચ સીટમાં થવાનો છે.

અહીં અહમદ નામના જમનારના વતનીને જેર કાયદે નાતાલ પ્રાંતમાં હોવા માટે ડરખાનની કોરડમાં ખડા કરવામાં આવ્યો હતો. એવો પુરાવો પડ્યો હતો કે આરોપી સ્ટીમર મુઘી જવાથી ડરખાન રહી ગયો હતો. વળી આરોપી મુઘો હતો એમ માલુમ પડ્યું હતું. તે છતાં તેને દેશપાર કરવા ઉપરાંત એક માસની જેલની સજા કરવાનો હુકમ થયો હતો.

નાતાલ એક્સપ્રેસમાં એક અખરમાં જણાવવામાં આવે છે કે કેટલાક લાઇસેન્સ અરજી સવાથી કાઢી આપવામાં છે, અને તે ઇન્સપેક્ટરની ઓફીસમાં પડ્યા છે. તે લઇ ગયા વગર અરજદાર રોજબાર કરતો માલુમ પડે તો તે મુઠે માર કરી શકે છે.

વસ્તિપત્રક સંબંધમાં ડરખાનના ૬૦ વિભાગ પાડવામાં આવ્યા છે. મજૂતરીનું કામ મુખ્યત્વેકરીને નાતાલ પોલીસ કરશે. તા. ૧ લીએ તેઓ મજૂતરીનાં હારમે ધરમર પહોંચાડશે. નીચેની વિગતો દરેક માલુસના સંબંધમાં ફરમ માટે માગવામાં આવશે. (૧) નામ (૨) ઓ કે પુરૂષ (૩) ધરના મુખ્ય માલુસ સાથેનો

સંબંધ (૪) ચાદી સંબંધી (૫) ઉમર (૬) ધંધો (૭) કેળવણી (૮) ધરમ (૯) જાત (૧૦) ક્યાં જન્મ (૧૧) કોઇ માદગી કે નબળાઇ. આ ઉપરાંત મકાન પર ઠેર કે વાહન રહેતાં હોય તેની પણ વિગત માલીકે આપવી જોઇશે.

ટરાંસવાલ લીકરના અધિપતિપણા પર થી મી. કારટરસન ફરમત થયા છે. તેમની જગ્યાએ નાતાલ ટાઇમ્સના આમલા અધિપતિ મી. ડેન આવેલ છે. આ ફેરફારથી જાપાની કંપ એકકમ બદલી છે. મી. કારટર સમીટીના અધિપતિ પણા નીચે 'લીકર' હોદીના મિત્રની મરજ સારણ.

૧૭૭ એ. એ સીટ, ડરખાનવાળા એસ. એસ. રાજુબીએ, તેનું લાઇસેન્સ નવું કરી આપવા અમલદારે ના માગવાથી, ટાઉન કાઉન્સિલને અપીલ કરી હતી. અરજદારે અરજીના સંબંધમાં હુમ્મ્યાઇ કરી હતી, એવું જણાવી ટાઉન કાઉન્સિલે અરજી કાઢી નાખી હતી. સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ લઇ જતાં હોદીના લાલ માં મુકાદો મળ્યો છે.

અમને જણાવવામાં આવે છે કે સુરત હોંડુ એસોસિએશને ધરમસાળાની ડેલ્ડી રકમ પેટે પા. ૮૨૫ ભર્યા છે.

નાઇજલયાથી એક લખનાર જણાવે છે કે તા. ૨૬ મી મારચના મી. હાજી મહમદ સુલેમાન ખોટા પોતાના ફરજદ ઇબ્રાહીમ સાથે દેશ જવા માટે અત્રેથી ઉપડ્યા હતા જે વખતે મણા બાઇઓ તેમને વળાવવા ગયા હતા, અને તેમના હાથમાં સડેએ ડુવા ચાલી હતી.

નવા ઇમીગ્રેશન બીલ સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા વરીલીડમાં મોરારજીની એક મીટીંગ મળી હતી. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ૧૮૮૫ નો ટરાંસવાલનો કાયદો વિગેરે આ ડીલીક્ટને લાગુ પડતા હતા, અને તેને લીધે હોદી લોકો વરીલીડ અને પુટરેકટમાં રોજબાર કરી શકતા નહોં. પછી નવા બીલથી કોઇ અમુક પ્રાંતના હોદીઓને તેમાં ગમે ત્યાં જવાની છુટ મળે છે તેથી નાતાલમાં વસેલા હોદીઓ ને આ ઉતરના ડીલીક્ટનેમાં ધસી આવવાનો દરવાજો ખુલ્લો થાય છે. માટે દાલની પેટે તે પસારો ન થઇ શકે એવી ઓકલજ બીલમાં રખાવવા પ્રધાનને મળે.

■ એ ડીલીક્ટના મેમ્બરને તાર કરવામાં આવ્યો હતો. સ્થાનીક જાપાનો અખર પત્રી કહે છે કે આ બામતમાં વરીલીડના લોકોમાં બહુ લામણી ઉત્કેષાઇ રહી છે. વરીલીડના મોરારજીને ત્યાંના મેમ્બરે એવો જવાબ આપ્યો છે કે ઉતરના ડીલીક્ટમાં હોદી સંબંધી રિપ્લિમાં નવા બીલથી કોઇ ફેરફાર થનાર નથી.

ડરખાનથી એક લખનાર જણાવે છે કે તા. ૧ લીએ મેવીલમાં એસ. એસ. રાજુ બીને ત્યાં મેલુદ હતી. હજી માલુસો ને 'ખાલુ' દેવામાં આવ્યું હતું.

ડરખાનના એક હોદીએ પ્રે સીટમાં લાઇસેન્સ માટે અરજી કરી હતી, જે અમલદારે એવું જણાવીને કાઢી નાખી હતી કે અરજદાર લાયક માલુસ છે, પણ એલિઆટીકાને વધારે લાઇસેન્સ આપવાનું યોગ્ય નથી. અપીલમાં કાઉન્સિલે આ મુકાદો બહાલ રાખ્યો હતો.

અરજાપત્રીઓને જવાબ

"અમને બીરાદર"—તમારો મુઠો કુકમાં લખી મોકલવાથી તમારા નામ સાથે જાપવામાં આવશે.

મી. સીદુ સુબેદાર—તમારા શીરનામથી અમને અજાણ રીતે માહીતગાર કરવાથી તમારા કામળ પર ખ્યાન આપવામાં આવશે.

સ્ટીમરોની આવમવ

[જર્મન લાઇન]

સુલતાન—તા. ૧૩ મી એપ્રિલે મુખ્યધથી આવી પહોંચવા વડી છે.

સુલતાન—તા. ૧૧ મીએ મુખ્યધજવાજીપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમરુલી—તા. ૭ જીએ કોલંગોથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

અમરુલી—તા. ૨૦ મી એપ્રિલના અરસામાં આવી પહોંચવા વડી છે.

અમેના—તા. ૧૨ મી એપ્રિલે મુખ્યધ જવા ઉપડશે.

[બ્રિટીશ ઈન્ડિયા લાઇન]

વેનકોટા—તા. ૨૪ મી માર્ચે મુખ્યધથી ઉપડી છે.

વેનકોટા—તા. ૨૦ મીના અરસામાં મુખ્યધ જવા ઉપડી જશે.

મદ્રાસના છેલ્લા મોટાંમ

મમલાવાળાઓ સામે મુસ્સો

નાતાલથી ગયેલા સરકારો સામે
પગલાં

નાતાલના ગોરા જમીનદારોએ ગીરમીટ બંધ થવાની મુદત પહેલાં જોટલા અને તેટલા મજૂરો હાંફુસ્તાનથી લાવવા માટે પોતાપોતાના સરકારો અહીંથી મોકલ્યા છે, તેઓને તે કામમાં ફાવવા ન દેવા, તથા ગરીબ જનવસા લોકોને તેઓની જામમાંથી બચાવવાનો વિચાર કરવા મદ્રાસ ખાતે ત્યાંની ઇડિઅન સાલિય આફરિકન લીગ તરફથી એક જાહેર મીટીંગ તા. ૧ થી માર્ચે, વાહ. એમ. સી. એ. ઝોડીટીરી અમમાં બોલાવવામાં આવી હતી. પ્રમુખ સ્થાને લીગના ચેરમેન હીવાન બહાદુર એમ. આદીનારનીયા હતા. મુખ્ય હાજરો નોમાં કલિમરના રાજા, એન. મી. ટી. વી. સેલ્મીરી આયર, મી. સી. પી. રામ સ્વામી આયર, મી. ટી. વી. મુદુકીન્ન આયર, રાવ બહાદુર બી. મોપુરાયા, મહિ સ્થના અબ્દુલ સુબાન સાહેબ, મી. યાકુબ કુસેન, મી. જી. એ. નારેસન, ડા. ટી. એમ. નેર, મી. પી. એન. રામન પીલે, મી. મુ. રામારાવ, વગેરે હતા.

પ્રમુખનું બાવણું

પ્રમુખે સવાનું કામ શરૂ કરતાં કહ્યું કે ટરાંસવાલના આપણા કાયદોને જે હાડમારી સહન કરવી પડે છે, તે તથા તેની સામે બહાદુરીથી લડતાં પોતાના દેશની આબજને ખાતર તેઓ જે આપ બોલ આવે છે, તે વિષે સહુ જાણે છે. આ બધી મુશીબતનું કારણ એક જ છે — ગીરમીટની રીત એ બધાનું મુળ છે. આપણે બે વરસ થયાં ગીરમીટ બંધ કરવા માટે પોત્તર કરી રહ્યા હતા, અને હવે આવતા જુલાઈથી તે બંધ કરવાનો સરકારે ઠરાવ કરવાથી આપણે તેના આભારી થયા છીએ. પણ તે પછી નાતાલમાં નથી કીલચાલ થઈ છે. તે એ છે, કે નાતાલના મમલાવાળાઓએ હાલની સ્થિતિમાં સુધારો નહીં કરતાં, જમ્માબંધ સરકારોને ૩૦ મી જુન દર મીયાન અને તેટલા નવા ગીરમીટનાઓ મેળવવા અહીં મોકલ્યા છે. આવી કીલ ચાલ આપણે તોડી પાડવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. જવાને પ્રયત્ન મજૂરોને ત્યાંની મુશીબતો અને હાડમારીઓનો ખ્યાલ બેધાન એવી જાણીતી કરવી જોઈએ.

આ સવાલ બહુ મહત્તર છે, અને તેમાં શાંત અને વિચારપૂર્વક કામ લેવાનું છે.

મી. પી. એન. રામન પીલે

બાવણું કરતાં દક્ષિણ આફરિકાના હાંફુસ્તાનના દુઃખ વિષે તથા હાંફુ સરકારે કઈ સ્થિતિમાં ઠગવ કર્યો છે, તે વિષે બોલ્યા હતા. વડી ધારા સભામાં મી. એમલે નો ઠરાવ મજૂર કરતાં એન. મી. રાજ રટસને કહ્યું હતું કે “આપણે આવી અસતેષકારક સ્થિતિ ચાલુ રહેવા દઈ શકીએ નહીં” તે તરફ આભારની લાગણી પ્રગટ કરી અને કહ્યું, કે હાંફુ સરકારે નાતાલની સામે મસલત કઈ પછી વિચાર પૂરવક પગલું ભર્યું હતું. ૧૯૧૦ ના ફેબ્રુઆરીથી તે આ જમીનદારી સુધી નાતાલ ને વખત મળ્યા છતાં પુરતી મુદત ન મળવાની તે ફરિયાદ કરે છે તે વિચિત્ર વાત કહેવાય. હાંફુ સરકારના ઠરાવથી સારી અસર થઈ. દક્ષિણ આફરિકાની સરકાર પર તેની અસર તાલુખી પમાડ નારી થઈ છે. મુનિયન પારલામેન્ટ માં બેઠક દુર કરવાનાં પગલાં લેવાની છે, અને પરિક્ષાની રીત લખાઈ કરવાની છે, એના બચર વાંચવામાં આવ્યા છે. હાંફુ સરકારે જે આ પગલું લીધું ન હોત તો મુનિયન પારલામેન્ટમાં કોઈ ચાલ એવો સંભવ નહોતો. ગીરમીટની રીત જ્યાં ચાલતી હોય ત્યાં તે બંધ થવી જોઈએ. દક્ષિણ આફરિકાની આ લડતથી હાંફુ સ્તાનમાં પ્રજાકીય મુસ્સો ઉત્પન્ન થયો છે, એમ જણાવી બાવણુંકારે ખુશી જાહેર કરી.

કસબ

ડા. ટી. એમ. નેર પછી નીચેનો ઠરાવ રજૂ ર્યો હતો:

“આ સભા તા. ૧ થી જુલાઈથી નાતાલ માં ગીરમીટના મોકલવાનું બંધ કરવા માટે સરકારને આભાર માને છે;

“આ સભા નાતાલના જમીનદારોએ વધુ મજૂરો મેળવવા અમુકીમાં ૬૦ સરકારો મોકલ્યા છે તેથી જારી ચીંતામાં પડી છે, અને ગીરમીટના બંધ કરવાના સરકારના ઠરાવને ઠરાવવાના આ પગલાં સામે અહીંની સરકાર સખત પગલાં લેશે એમ તે માને છે;

“તેથી આ સભા વિનંતિ કરે છે કે હાંફુ સરકાર અને સ્થાનિક સરકાર, પોતા કરેલા ઠરાવથી અને તે ઠરાવ કરવાના કારણોથી પ્રગળે વાકેફ કરશે, અને દક્ષિણ આફરિકા જતા તેઓને શું જોખમ ખેડ્યું પડે તેમ છે, તે વિષે પણ જ્યાં જ્યાં

મજૂરો મેળવવામાં આવે છે ત્યાં ત્યાં ખબર કરશે;

“આ સભા આ મોકલના તમામ મુખ્ય મંડળોને અને સહેરીઓને ખાતર રતાથી અરજ કરે છે કે જ્યાં જ્યાંથી મજૂરો મેળવવામાં આવતા હોય ત્યાં ત્યાંના લોકોને હાંફુ સરકારના તા. ૧ થી જુલાઈથી ગીરમીટ બંધ કરવા વિષેના ઠગવથી વાકેફ કરવા, અને ત્યાં હાંફુને જે મુશીબતો તથા અપમાન સહન કરવાં પડે છે, તથા ગીરમીટના મજૂરો ને તેઓના ધણીઓ તરફથી જે હાડમારી સહન કરવી પડે છે, તેથી સહુને વાકેફ કરવા;

“આ સભા એવો મત ધરાવે છે કે કેટલાક એજન્ટો અભવણ લોકોને હાડાવી ને ગીરમીટમાં નોંધાવે છે, તેવા કેટલાક પર કામ ચલાવવામાં આવે, કે જોથી કરી બીજાને તેથી ચેતવણી મળે;

“આ સભા ઉપલા ઠરાવની નકલો હાંફુ સરકારને, સ્થાનિક સરકારને તથા બીજાં યેઝ્ય સ્થળે મોકલવાની લીમના સેક્રેટરીઓને પરવાનગી આપે છે.”

ડા. નેરનું બાવણું

ઉપલો ઠરાવ રજૂ કરતાં ડા. નેરનીચે મુજબ બાવણું શરૂ કર્યું હતું:—

ગીરમીટ બંધ કરવા વિષે પુરતી મુદત આપવામાં આવી નથી, એવી નાતાલના જમીનદારોની વાત મસલત છે. મને યાદ છે કે ૧૮૬૫ માં ગીરમીટના સવાલ વિષે તે વખતના હોલોનીઅલ સેક્રેટરી મી. ચેમ્પરલેનની પાસે ડેપુટી જન મધુ હતું તેમાં હું પોતે પણ હતો. ત્યાંના ગીર મીટીઆઓ ધણો વખત થયાં દુઃખી થતા હતા. પણ તેઓને પાછા આવવાનું સાધન નહીં મળવાથી, તથા ફરિયાદ પહોંચાડ વાને અશક્ત હોવાથી બહુ બંધારામાં રહ્યું હતું. ધીમે ધીમે સરતન હાંફુએ જેવા કે ડાક્ટરો બારીસ્ટરો ત્યાં પહોંચ્યા, અને તે મારફત તેઓનાં દુઃખની વાત બહાર આવી. આપણાનું મોટું પ્રમાણ હોવાનાં બેજ કારણ હોવાં જોઈએ. એક તો એ કે જોજ કરતાં પણ તેઓને સખત કામ કરવું પડતું હોતું જોઈએ; બીજું તેઓની ઓછા પ્રત્યેનો બુલમ. આજે દાર વરતની ઓછોને ફાસલાવીને ત્યાં લઈ જવામાં આવે છે, અને પછી તેઓને વેરમાં તરીકે જ્યાં લપેચાઈ કરવામાં આવે છે.

આ બધી મુશીબતનું મુળ ગોરાઓનું સ્વાધીપણ છે. કોલોનીયલ ગોરાઓ હાંફુ

આ પાસે મજુરી કરાવવા ખુશી છે, પણ તેઓના નફામાં જરા સરખો તેઓને બામ આપવા ખુશી નથી. પ્રેસીડેન્ટ કમર ઉમેળેને પણ દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસવા દેવા માગતો નહીં. આમેલીઆ અમેરીકા વગેરે જ્યાં જ્યાં એશિયાટીકો સાથે જાણ મળે, બતાવતામાં આવે છે ત્યાં મુળ સ્વારથનીજ વાત છે. તેની સામે અહીં મુજબ છે. ઉપાય એજ છે કે બધે સ્થળે મીરમીટીઆ મોકલવાનું બંધ કરવું. એ વાત દેખીતી છે કે પૈસાદારો મજુરો વિના કાંઈ કામ ઉપાદી નહીં કરે. વળી હિંદુસ્તાનમાં બધે મજુરોની તાગી છે. તેથી જો આ મજુરોને અમાલીને અહીંથી લઈ જવામાં આવે છે તે બધું કામ તો અહીં ઉદ્યોગ વધે.

મી. ડી. વી. મેશગોરી આખરે

ઉપલા કરાવને ટેકા આપ્યો અને કહ્યું કે મીરમીટની રીતથી બેવડું નુકસાન છે. પરદેશ જનારા મજુરોને કાલેનીમાં હાડ મારી સહન કરવી પડે છે, અને અહીંના જમીનદારો પોતાની જમીન બેઠી સહતા નથી. તેથી આ બંને સોફાના લાભને અરથે મીરમીટ એકદમ બંધ થવી જોઈએ.

મી. જી. એ નારેસને

પણ આ કરાવને ટેકા આપ્યો, અને મીરમીટની રીતમાં જે બનીતો સડો સમાયો છે, તેને વિશે સખ્ત સબોમાં બોલ્યા તેમણે મી. પી. કે. નાઇડને હિંદુસ્તાન જતા ૬૦ સરદારો સાથે સ્ટીમર અમ ધુલીમાં ચડવા નહીં દીધા, તે (વેને) કેવલ વાંચ્યો. તેમણે કહ્યું કે જેઓ અમે સ્ટીમર અમધુલીના એજન્ટો છે, તેઓજ મીરમીટીઆ મેળવનાર છીએ જનના એજન્ટોનું કામ પણ કરે છે. તેમની પાસેથી આ સરદારો સંબંધી હાકિત મેળવવાની આજ્ઞા રાખવી તે નકામી છે. આ સરદારો જ્યાં જાય ત્યાં તેઓનો પીછો પકડી, મજુરોને હાવાવતા તેઓને અટકાવવા એ હજી છે. આમ કરવાથી માતૃસુમિત્ર માન બાળવવામાં મદદ થશે એટલું જ નહીં, પણ ખિટીક પ્રજા પરથી કાળો કામ ઉતરી લઈશે.

પછી સર્વિનુમતે ઉપલો કરાવ પસાર થયો હતો. છેવટે પ્રજાના આપણ બાલ તેમના આશાર માનવામાં આવ્યો અને સજા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ઉપલા કરાવની નકલો ના. મવરનરને, વૈપાર ઉદ્યોગ ખાતાના હિંદી પ્રધાનને, કાયદાકારી સલાહદ આન. મી. સમ્પદ આવી પ્રમાણે અને આન. મી. ગોખલેને મોકલવામાં આવી હતી.

એક કલંક વિદ્યારથીની ક્ષેત્ર

હેરોલ્ડ કરેલી નામના એક કલંક વિદ્યારથીની કેપ મુનીવરસીટીની બી.એ. ની પરીક્ષા પાસ કરી, તેને મુબારકબાદી દેતાં કેપનું "એ પી. એ." નીચે મુજબ લખે છે :-

"દક્ષિણ આફ્રિકામાં આટલી જુની પરીક્ષા પસાર કરનાર હેરોલ્ડ કરેલી પહેલો કલંક જવાન છે. તેણે પ્રાથમિક કેળવણી રોમન કેથોલીક મીઝન સ્કુલમાં લીધેલી ૧૯૦૫ માં તેણે ત્રીજા વર્ગનું શિક્ષકનું સરટીફિકેટ મેળવેલ. ૧૯૦૬ ની શરૂઆતમાં તેને કલેન વિસ્થમની મિઝન સ્કુલ સંભાળવા મોકલવામાં આવ્યો. તે નિશાળના વડા તરીકેની તેની ફરજ સહેલી નહોતી, છતાં ખાનગી કલાકમાં તેણે બીજામણિત, લુમિત, લેટીન વિગેરે માંથી મદદ વિના એકલે શીખવા માંડ્યું. ૧૯૦૮ માં તે કેપ મેટ્રિક થવા બેઠો. ૧૮ વરસનો છેકરો પોતાની મેકે કેપ મેટ્રિક માટે હેલ્થબરેલી રીતે તક પાર થાય એમ કોઈકને પારે. કરેલીએ તે પરીક્ષા પાસ કરી અને બીજેજ વરસે ઈન્ટરની પરીક્ષા પાસ કરી. તેણે શિક્ષક તરીકે જે ફરજ બજાવેલ તેથી તેનો મેને જરૂર નહીં પણ રેવ. આર. પી. સ્વારટ પણ બહુ પ્રસન્ન થયેલ. રેવ. સ્વારટે વેને દરેક રીતની મદદ કરી હતી. કેળવણીખાતાએ પણ તેની હદર કરી અને પરિણામે મેકેસ્ટાઉન ખાતે રોડક મુનીવરસીટી કોલેજમાં તેને શિક્ષકશાળામાં મોકલવા ખુશી બતાવી શાળાએ તેની લેખીત અરજ સ્વીકારી અને ૧૯૦૬ માં કરેલી મેકેસ્ટાઉન ગયો. પણ કોલેજ ના ઉપરીએ તેનો રામ બોર્ડાલ તેને સેવા તી ના પાડી. આથી કરેલીએ સ્ટેસન બોલની વિરોધીઆ કોલેજમાં કામલ થવા ની અરજ કરી. ત્યાંથી પણ રામના કારણે તેને સેવાની ના પડી. છેલ્લે તેણે સાથિજ આફ્રિકન કોલેજમાં કામલ થવા ની અરજ કરી. ત્યાં હજી તેને ના પડી નહોતી, ત્યાં તો ડા. અબ્દુર રહેમાને તેને વિશે સાંભળ્યું. તેણે તરતજ તેની સીકા રસ કરી, અને તેના પ્રયાસને લીધે કરેલી ને આખરે તે કોલેજમાં કામલ થવાની તક મળી. કોલેજમાં આ એકલોજ કાલે વિદ્યારથી હોવાથી તેની જીવંતી સુખી ન હોતી એ સદુ મોઝ સમજ લાગે. આવી મુશીબતોમાં તેણે અભ્યાસ પડતો મુક્યો હોય તો કાંઈ તેનો હેરા કાંઈ નહીં. પણ કરેલી ખીરજવાન હતો, તેણે બીજાથી

બહુ સહન કર્યું અને આખરે કેપ મુનીવરસીટીની બી.એ. ની ડિગ્રી મેળવી. ૩૦૦ વરસ દરમ્યાન આટલી જુની પરીક્ષા પસાર કરનાર આ પહેલોજ કલંક જવાન છે. મી. કરેલી વિશે લખવાનો હેતુ, તેમણે પસાર કરેલી પરીક્ષાની કિંમત કારે છે એવું દેખાડવાનો નથી પણ આપણી સમક્ષ જે મુશીબતો છે તે જતાં એ કેટલું કરી શકાય છે તેનો એક મત પણ કાપલો તે પુરો પાડે છે.

રાંદેર અંબુમન ઇસલામ કન્યાશાળા

રાંદેર અંબુમને ઇસલામ કન્યાશાળાનો છનામનો મેળાવડો તા. ૨૬-૧-૧૧ ના થયો હતો એ કન્યાના નામીયા મહરથે એકઠા થયા હતા. હાજરીનમાં રાંદેરના ખાનગીવાલા કાજી હાજીમાં, રાંદેર મુ. કમીસનર શૈક આજમ કાસમ મુરાદ, સુરતવાળા સમ્પદ કુખરદીન, મી. હાફેજ મુરમદમદ, મી. હાફેજ મદમદ સમ્પદ તથા અંબુમનના કારોબારીઓ વગેરે હતા. મી. હાજી મદમદ કાસમ મહુ પ્રમુખ હતા. મદરેશાના ઉજ્જ તાંદે રીપોર્ટ વાંચ્યો હતો, જેમાં વિદ્યારથીઓની સારી સખ્યા, પરીક્ષાનું સરકાર પરિણામ, વિગેરેપર વિવેચન કર્યું હતું. જુલા જુલા પ્રસંગે જુલા જુલા અમલ દારોએ તથા બહેર મદરેશોએ નીશાળની મુલાકાત લીધી હતી, અને તેમાં અપાતા શિક્ષણની તારોફ કરી હતી જુલો જુલો પરીક્ષા સેવાઈ હતી તે વખતે નિશાળનાં પરિણામ લખાણ સતોવકારક માહુમ પડ્યાં હતાં. મદરેશાનું આશીર્વાદ અરજ રૂપિયા ૬૦ થી વધારે છે, ત્યારે જે આવક થાય છે તેમાં ફર માસે રૂપિયા ૧૫ વુદતા રહે છે. તેથી આવકને આટલે ફરજને વધારી આપવા માટે સખાવતી મદરેશોને ખાસ અરજ કરવામાં આવી હતી મદરેશામાં શીખનાર છોકરીઓએ આવકો કરી દેખાડવા પછી મેળાવડો વિચરજન થયો હતો.

અમા અકવાડીઆના અંકમાં "ચીના સત્તામહીઓ" એવા મથાળા નીચે મી. એસ્ટનને ૨૧ દિવસની જેલ મળી એમ છે ત્યાં તેમનો કેસ આવતી તા. ૨૧ મી પર મુલતવી રહેયો એમ જોઈએ.

સ્વરાજ્યની ધુન

(ઇ. એ. માટે ખાસ)

સ્વરાજ્યની ધુન કોને નથી લાગી ! હિંદીને પણ સ્વરાજ્ય જોઈએ છે. પોતાનાં ઉત્તેજનને સારૂ તે જાપાનનો દાખલો દુકરતી રીતે નજર આગળ રાખે છે. પણ એમ કરવામાં ખરી વસ્તુ જુલી જઈ ને જાપાને વળગાડી જવાય છે એ ધ્યાનમાં રહેવું નથી. દરેક જગ્યાને પોતાની મમત હોય છે. એ મમત બહુ કરીને સ્વાર્થને લક્ષને બાંધીએલ હોય છે. તે મમત આખી કામના—સમગ્ર દેશના—બધાને ખાતર ઝોડી દેવામાં જાપાનીઝ લોકોએ બહુ જખરી લાવકાત ખતાવી છે. આ ખરી વસ્તુ હિંદીએ જાપાન પાસેથી શીખવાની છે. એ સિવાય બીજું બધું પડકારી રૂપ છે. એ લાં રવત્ર પ્રજા કીય જીવનનું તત્વ શોધવા જશો તો તે નો આશ પણ નથી. સ્વરાજ્યની મુજા આવના તો એ છે કે પોતેજ પોતાનો રાજા ; આ ઉત્તમ આવના તો હિંદી સિવાય બીજા દેશમાં લાગેજ. જેવામાં આવે છે. નવા જાપાનમાં તો “ પોતેજ પોતાનો રાજા ” એ સિદ્ધિ મુદ્દલ જેવામાં નથી આવતી. જુતકાળે લાં માણસોની સ્વતંત્રતા હરી કે નહીં એ જણાવું નથી. જાપાનમાં “ યોરોડુ ” કહેા “ નામનું જાણું ” નીકળે છે તેમાંથી કેટલોક ઉતારો “ મદ્રાસ સ્ટાંડરડ ” માં જાણો છે. તેમાં કહે છે કે “ રસો જાપાનીઝ કરાર થયા અને ફોરીઆને જાપાને પોતાની સાથે જોડી નાખ્યું ” તારથી હિંદી વિદ્યાર્થીને જાપાન ઉપરથી લાવ લીધેા છે. તેમને વહેમ થયો છે કે જાપાન પણ યુરોપના રાજ્યની જેમ પરરાજ્યોને ઝોલ્લીમાં ફરી જવાની રાજનીતિને વળાંકે છે. તેથી તેઓ જાપાન વિરુદ્ધ વિચાર ધરાવતા થયા છે.” એ આ વાત ખરી તો તો તેમણે સલતા જોઇ છે તેથી તેઓને મુખારકબાદી થતે છે.

“ મદ્રાસ સ્ટાંડરડ ” નો ખબરપત્રી વધુ લખે છે કે “ જાપાનીઝને હમણું કંઈ ધરમ હોય તો તે પ્રજા તરીકેની સમજરી છે. તેને સ્વદેશાભિમાન કહેા કે રાજ્ય દારી જીવન કહેા. આ ધરમની પુર્ણતા થવા સારૂ બીજા બધી પ્રજાઓ વિષે જાણી જોઇને અજાનપણથી બરેલા કોટલે ઉતરતા વિચારો બાંધવા જોઈએ. આ સિદ્ધિ કામમ રાખવા સારૂ જાપાની સરકારે કેટલાક જીલ્લા કાયદાઓ ધડ્યા છે. પરદેશી સાલ ઉપર સખ્તજકાત ; ખુશી

અને દરિયાઈ લશ્કર ઉપર હદ મહાર ખરચ ; લોકોમાં સ્વતંત્રતાના વિચાર સહેજ પણ ઉભા થાય તેને દાખી દેવાની સરકારની બધ બરેલી કીત ; આ બધું રાજખટપટને સારૂ જરૂરી રૂપ પડ્યું છે. સ્વદેશાભિમાનથી માણસમાં કૈસાહ વધે છે તેટલે આશો એ જરૂરી છે. પણ દિવસે દિવસે જ્ઞાન વધતું જાય છે અને ‘ સખી જીમિ મોપાકજી ’ એવા વિચારો વધતા જાય છે તેવામાં આખું કુંક જુદિતું સ્વદેશાભિમાન ટકી સકવાતું નથી. પણ જાપાનમાં એના સિવાય બીજો કાંઈ ધરમ જેવામાં આવતો નથી. એ છે તે વહેમો અને કવિખ્ય જેનારતું નજીમીપણું. લાં જુદ ધરમ દાખલ થયો તે પણ અપુરણ રૂપમાં ; અને રાજરાજ તે બજકતો આલેા છે.

‘ ઉપરકી અછી બની પણ બીતરકી રામ જાને ’ એવો આ જાપાનનો સુધારો છે ! તેને આથી વધુ શું વળોડવો ? પણ એથી પણ વધુ જીલમ ત્યાં પ્રવરતા વવામાં આવ્યો છે. રપેનમાં ફેરર નામ ના સોસીયલીસ્ટને ફાંસી દીધી તેને સુધ રેલી દુનિઆએ પસંદ નથી કર્યું ; પણ ડોક્ટર કોટોક, તેની ઓરત અને બીજા કેટલાકો જાપાનમાં સોસીએલીસ્ટ હીલ આલ કરતા જજાયા તેટલા વારતે એ બધાને ફાંસીને બાંકે ! એક સામટા ! એથી તો હદ વળી. સાધુ—હજીરો કાંઈ રાજને તાળે નથી ; એઓ કાયદાની સત્તા થી દુર છે. એમની શીખામણ પણ રાજની સત્તા કરતાં ઇશરી સત્તાને કણલ કરાવવાવાળી હોય છે. છતાં તેઓ કંઈ રાજની સામે હોતા નથી, પણ તોફાની, અનુની અને કુંક જુદિના માણસોનાં કામ રાક્ષસી હોય છે. તેઓ રાજ્ય વિરુદ્ધ છે એ વાત ખરી છે. પણ આ એ વર્ગ વચ્ચે જાપાનીઝો તફાવત ન જોઇ શકે એ તેમની કેવી કમઅકલ ! ડા. કોટોક નીતિમાન જુદિમાન અને વાર્મિક હતા. યુરોપમાં જેમ ટોલસ્ટોઈનું ખાન છે તેવું તેવું જાપાનમાં છે એમ કહેવાય છે. પોતાના વિચારો જજાવવામાં તેણે પ્રાણ ની દરકાર કરી નહોતી. આવા માણસોને પ્રજામાં ઉત્પન્ન થવા દેવા એ રસાયણ વજેરે વિદ્યાઓના જ્ઞાન કરતાં બધા હશેા માં વધારે માનવાળું છે એ તો હજી જાપાનીઝોએ શીખવાતું છે. સ્વતંત્રતા કેળવવા જતાં રાજકારબારીઓને ધણી અઠયલો વેઠવી પડે. પણ જાપાને શીખવું જોઈએ કે સ્વતંત્રતાથીજ એક પ્રજામાં જુદિમાં અને બવદારમાં સાહસ

કરવાની શકિત વધે છે. સંચા કામની શોધ પણ સ્વતંત્રતાને આભારી છે. જો જાપાને પશ્ચિમની નકલો કરી તેના ચલ મની સિદ્ધિથી ઉચે ચઢવું હશે તો પોતાના લોકોના સ્વતંત્ર વિચારો સહન કરવા પડશે.”

કાંઈ દેશ પોતાનાજ લોકોના સ્વતંત્ર વિચાર સહન ન કરી શકે એવું કહેવું તેનાથી વધુ નાંદા તે શી હશે ! એનો અરથ એ થયો કે જાપાન સ્વરાજ્ય ભોગવતી સ્વતંત્ર પ્રજા નથી. જાપાનને પશ્ચિમના જડવાદે છુટી લીધેલ છે. જાપાનની દાર આ બાબતમાં કેવી સખ્ત થઇ છે તેવું પ્રમાણ આ રહ્યું. બધા સુધ દેલા દેશેા કરતાં ત્યાં માંડપણનું—મમજ ના દરદનું—પ્રમાણ બહુ વધારે છે. ૧૮૬૮ ની સાલથી ત્યાંના લોકોની રાજ દવરી તેમજ સંસારી રહેણીમાં જુલ સખ્ત ફેરફારો લલ થયા એ તેવું કારણ છે. બસો વરસ સુધી તેઓ એકાંતવાસ માં હતા ; તેથી તેમની શકિત બોળે ખમવા લાયક ન હતી. વળી માંડપણ દોલતમંદ માણસોમાં વધારે છે. દારૂડી વાપણને લીધે ત્યાં માંડપણ છે એવું નથી.

બ્રિટિશ લહેનસાહતનું પાલતખત લંડન જહેર એકલું ૭૦ હજાર વેચાઓને આસરે આવે છે ; છગાંડમાં માંડપણનું પ્રમાણ કુદકે ને જુરકે વધતું જાય છે ; ફરાંસમાં જન્મ પ્રમાણ વટનું જાય છે, તે નહીં કે માણસો ત્યાગી થતાં જાય છે તે સારૂ, પણ માત્ર વિષમ લાલસાને ખાતર ; બમેરિકા જેવા સ્વતંત્ર મનાતા દેશમાં સીધીઓને જીવતા મારી નાખવા જેવું કામ કરવાને લોકો અનુની બની જાય છે ; દક્ષિણ આફ્રિકામાં અમટાલી માં કાફરનો જીવ લેવા મોરાઓ ધસી જતા જેવામાં આવેલ છે, પશ્ચિમની દરેક પ્રજા લડાયક તક્યારીઓના અલલ બોળ તલે કચરાય છે ; આની—આ બધાની જરૂર લોભ, મોહ અને વિકારને વલ રાખવાની અશકિતને લીધે છે, તેમજ સ્વ રાજ્ય ભોમવવાની લાયકાત કમતી થઇ જવાને લીધે છે ; આખું આપણે જોઈએ છીએ, સાંભળીએ છીએ ત્યારે સ્વરાજ્ય તે શું છે એનો વિચાર કરવાની જરૂર છે. જે જે પુરાવાઓ આપણી પાસે છે તે ઉપરથી ખતરીખધ જજાવ છે કે આપણી રાજ્ય બવરથા, આપણી વિલા એ, આપણી નીતિ અને ધરમ એ બધાં વિકારને વલ થઇ ગયાં છે.

આપણે હિંદમાં પણ ખરી સ્વદેશી

સમજવા નથી. ખરા હોદ્દા સ્ત્રી પુરુષો પેદા થાય—હોદ્દા બાવના, પ્રાચીન વિચારોથી ઐતરિય, નીતિની પુરજીતી પેદા થવાનો પ્રયત્ન કરનારા, આ જન્મેજ ૨૬—આત્માને જોળખનારા, સ્ત્રી પુરુષો પેદા થાય, એમાંજ ખરી રસદેવી સમાવેલી છે. એથી બીજાં તે પડછાં છે. જાપાને વહરામ—હાજીરીની બાવના પેદા ન કરી પણ હોદ્દા તે કરી છે. એ દિવ્ય બાવનાની ઉમદા શીખામણો બરોબર જીવેલી સકામ એ બતાવી આપણું એ પણ આપણું કામ છે. બીજા ખરી વસ્તુઓ ત્યારે હોદ્દાને આપેઆપ મળી રહેશે.

કેપમાં હોદ્દા સંખ્યાવત

કેપમાં કોરેમેન્ટ ખાતે મધ તા. ૧૬ મીએ, મીડેનીકસ હોલમાં મહાય તથા હોદ્દા મુસલમાનોની એક બહેર સભા “હાજી સુભેમાન શાહમહમદ એકેડેમી ગરહ” ના હીડ સંબંધી વાકેફ થવા માટે મળી હતી. હાજર રહેલામાં મુખ્ય પ્રધાન અબ્દુલ્લા, પ્રધાન જેનુદીન, હાજી બદરુદ્દીન, આરમીટેક્ટ હાજી જેકબ ચેર જેન ‘એક્સેમ બેરીયલ એક સોસાયટી,’ મે. આર. નવરોજી વાહીયા, એસમાન હાવુદ, એમ, એ. મુકાદમ અને મી. એમ. એ. આમ. ધનસાર વગેરે હતા. મી. ધનસારે હાજરમીદર તરીકે કામ બજાવ્યું હતું. મી. અબ્દુલ મહમદ પુરથી લીધી હતી. ગરહના બનાવનાર મી. હાજી સુભેમાન શાહમહમદ પણ હાજર હતા. તેમણે ગરહ સંબંધી હીડ તથા બીજાં કેટલાંક ત્રિસર રીક રજુ કર્યાં. વળી કેપ સીવીલ કમીશનર, તથા કેપટાલિનના મેમર તરફના ગરહીશીપ કમિયુ કરવા વિષે ન કામગીરી પણ સંજાને વાંચી સંજાવા વામાં આવ્યા. ત્યારબાદ ચેરમેનના ફરમાનથી મી. શાહમહમદે ગરહનો હેતુ સમજાવ્યો. તેમણે કહ્યું કે : તે ગરહ કોરેમેન્ટની મરજીદ માટે તથા લાંબી ધાર મીક તેમજ બ્યવહારી જેનવણી આપનારી રાજા માટે કરવામાં આવ્યું હતું. પ્રાથમીક તથા હોદ્દા બાવના જેનવણી આપવા નો હેતુ તેમાં રાખવામાં આવ્યો છે. મી. શાહમહમદે બજાવ્યું કે તે ગરહની સ્થાપના દક્ષિણ આફ્રિકાની તવારીખમાં સહુથી યાગાર ‘યુનિયન કે’ ને હાકે કરવામાં આવેલ છે ; તે એથી મુસદ્દે કેવો એકમ થએલી મહાન પ્રજામાં આપણે પણ જીવિખમાં તેનું ‘અર્થ’ આપ નીવડી

એ એવું શુદ્ધ તેથી બજાવ્યું ; તેમણે કહ્યું કે તે ગરહ ખુદાએ તેની તહેનાત માં બોલાવી લીધેલાં પોતાનાં વહાલાઓની વાદલાસ્તમાં કરવામાં આવેલું છે ; અને કામને તે વડે તરફથી હાસલ થાય એવી તેમની ઉમેદ છે.

ત્યાર પછી સંજાને તે ગરહનો હોદ્દા સ્તાની તેમજ કમ તરજુઓ કરી બતાવવા માં આવ્યો હતો. ચેરમેન મુસલમાન કામવતી આ કારે સંખ્યાવત સ્ત્રીકારી, અને મી. શાહમહમદની ઉદારતાની તાલીફ કરી. તેણે કહ્યું કે મી. શાહમહમદે બીજા પણ કેટલીક સંખ્યાવતો કરી છે તેથી પોતે સારી રીતે વાકેફમાર છે ; ઉવટ તેમણે મુસલમાની કામવતી મી. શાહમહમદનો આભાર માન્યો હતો.

બીજાં પણ કેટલાંક તારીફવાળાં બાવણો થયા બાદ રીવાજ મુજબ હાલેકા પડી સભા વિસરજન થઈ હતી.

સત્યામહનું એક દ્રષ્ટાંત

વિશ્વખતમાં નથી પારલામેન્ટ મુદ્દાવ કે તે બોલતાં પહેલાં દરેક મેંબરને સંખ્ય તરફ વહાદારીના તખ્તની સમીપ જઈ બાઇબલ ઉપર સોમંદ ખાવાને કારણે હતો. એક મેંબરે એકલા હાથે તેની સામે થવાથી તે કારણે કેવી રીતે નીકળી ગયો તે સંબંધી નીચેની હકીકત ખાસ જણાવા લાયક છે :—

વિશ્વખતની પારલામેન્ટના સો. એક્સરન જે વખતે પ્રધાન હતા, તેજ સમયમાં આરલ્લ બ્રાડલો કરીને એક મોટા પ્રજા પ્રીય સભાસદ હતા. મુટલ્ફી બાદ સોમંદ મેવાનો વખત આવ્યો ત્યારે મી. બ્રાડલોએ પોતે નાસ્તીક મતના હોવાથી બાઇબલના કસમ ખાવાની ના પાડી. આથી તેમની જગ્યા ખાલી બહેર કરવા માં આવી. પણ તેના પક્ષકારોએ તેને ફરી સુદયા, અને ફરી તેને જગ્યા ન આપવામાં આવી. ત્રીજા વખત પછી તેનીને તેનીજ મુટલ્ફી થઈ. આ વેળા મી. બ્રાડલોએ પોતાના મુટનારાઓના બળ ઉપર વિશ્વાસ રાખી જનરલ્સ્ટીથી પારલામેન્ટમાં પોતાની જગ્યા લીધી, અને લાંબી ખસવાની ધરાહાર ના પાડી. તેથી હથીઆરબંધ પોલીસ અમલદારની મદદ વડે તેમને બેરબરીએ લાંબી કાઢવામાં આવ્યા. પોલીસ અમલદાર પર ફરિયાદ કરવામાં આવી પણ તે કામ ન લાગી. પારલામેન્ટના કુકમને અન્યથા કરવાની

કામ અદાલતની મજબુર નહીં હતી. આથી મી. બ્રાડલોની જગ્યા પાછી ખાલી પડી. ચોથી વખત પણ તે વિશ્વાસના વોટરોએ પોતાના પ્રતિનીધિ તરીકે તેમને જ સુટી કાઢ્યા. પણ આ વખતે મી. એક્સરને (જેઓ તે વખતે મુખ્ય પ્રધાન હતા) સોમંદ લેવાની રીત વિષે એક બીલ રજુ કર્યું, અને તેથી બાઇબલનાજ સોમંદ ખાવાની રીત રદ કરી તેને બદલે પોતાની ટેક ઉપર પણ લેવા વિષેની રીત હામલ કરી. મી. બ્રાડલોની લોકચીમતા અત્યંત વધી મધ, અને તેઓ મી. એક્સરનથી બીજો નંબરે મજબુર લાગ્યા. આ વખતે તેમણે પોતાની જગ્યા લીધી ત્યારે કાંઈ પણ અટકાયત તેમને થઈ શકી નહીં.

આ ફેરફારને લીધેજ પારલામેન્ટમાં હામલ થતી વખતે મી. હાઇલાઇ નવ રોજી પારસી હોઇ અગ્નિના સોમંદ લઈ લઈયા હતા. મી. બ્રાડલોની બેડી, મીસીસ એલ. બી. બોનર લખે છે કે તેના પિતાને ત્રીજા વખતે પારલામેન્ટમાં થી કાઢી મુકવાને જે જનરલ્સ્ટી વાપરવા માં આવી હતી, તેના સખ્ત આંચકાને લીધે તેમના સરીરના બાંધા ઉપર અસર થઈ હતી, અને તેથીજ અસરથી તેનું મૃત્યુ નિવડ્યું હતું.

માત્ર એક વીરલાની એકલથી હાસત થી જુજ વખતમાં કમરો ફેરવવો પડ્યો તેના એક અનુપમ દ્રષ્ટાંત તરીકે આ હામલો તવારીખમાં સદા વાદમાર રહેશે.

પોલ ટેક્સ સંબંધમાં મરક્યુરીના પારલામેન્ટરી ખબરપત્રીને જે સહેલાં અમે પ્રમટ કર્યો હતો તેથી જે ખબર પત્રીથી ખુબી રીતે કમલ થઈ ગયું છે કે નાતાલ ઉદ્દિઅન કેમિસે સત્યામહથી સામે થવા ધમકી આપી તેથી સરકારને બીલ પાસું જેમણું પડ્યું. બીજો દિવસે એ ખબરપત્રીએ જે હાખમાં કહ્યું કે નાતાલના મેંબરને કેમિસેના તાર મળ્યો તે પહેલાંજ સરકારે તેનો હરાવ કર્યો હતો. આ ચોખ્ખું સરકારનું નાક રાખવાના હરાદામાં લખ્યું છે. પણ તેથી સરકારનું નાક રહે તેમ નથી કેમકે કેમિસે નાતાલના મેંબરને તાર કર્યો હતો તે પહેલાં સરકારે હરાવ કર્યો હતો એ ખરું છે, છતાં કેમિસે સરકાર પર પણ તાર કર્યો હતો, અને તે તાર મળ્યા પછીજ સરકાર બીલ જેમી લેવાના નિશ્ચય પર આવી હતી. આથી મતલબ નો મી. પોલાકે મરક્યુરી પર કાગળ લખ્યો છે.

હોંદુસ્તાનના ખબરો

(હોંદી જાણ ઉપરથી)

જુનામલની યાદી માટે નવાબ બહાદુર ના સાથ એકલાખાનગીએ તથા બીજા બે જણાઓએ પોતાનો દહ હોવાનું જણાવી ગવરમેન્ટમાં અરજ કરી છે.

અમદાવાદ જ્યુડીશીયલ ડીપ્રીક્ટના સમ જડનેનું કોનફરન્સ ડીપ્રીક્ટ જડજી મી. દલારામ બીદુમલના પ્રમુખપદ હેઠળ મળ્યું હતું. કોનફરન્સમાં કાયદા તેમજ વહીવટને લગતા કેટલાક સવાલો અરવાઇ તે વિષે ખુલાસા થયા હતા.

કુલાજી કોનફરન્સની રેડેડીંગ કમીટીએ આવતી કોનફરન્સ રાજકોટ ખાતે બરવાનું આમંત્રણ સ્વીકાર્યું છે. અને એવી સુચના કરી છે કે જનતા સુધી કોનફરન્સ નાતાલના તહેવારોમાં અને તેમ ન અને તો ૧૯૫૨ ના જન્યુઆરીના પહેલા કે છેલ્લા અઠવાડીયામાં અને છેવટે ૩૧ મારીની સરખાતમાં બરવી કે જેથી મુખ્યના મહસુલોને તેમાં લાગુ લેવાનું સરજ થાય. કોનફરન્સનું બંધારણ ઘડવા નીમાયલી સભા કમીટીએ એક પેટા કમીટી નીમી ત્રણ માસની મુદતમાં બંધારણના નિયમોનો ખરડો રેડેડીંગ કમીટીની રજૂ કરવા જોડવણ કરી છે.

બીખાબાઇ જમનલાલ નામનો ૨૨ વરસનો યુવાન જમન સંસાર છે.ડી યતિ થવા નિકળેલો, તે સામે તેની સ્ત્રી બાઇ ચકુએ સુરતના સીટી મેજિસ્ટ્રેટને અરજ કરાવી મેજિસ્ટ્રેટે કસ્ટોડિયન ડે બીખાબાઇએ બાઇ ચકુ સાથે જામ રહેવું. તે સામે બીખાબાઇએ મુખ્ય હાઇકોર્ટને અપીલ કરાવી નામદર જડને મેસજમ રસલ અને બેચલરે અપીલ રદ કરી મેજિસ્ટ્રેટનો ચુકાદો બહાલ રાખ્યો હતો.

૩૫૦૦૦ ત્રણ કરોડને ખરચે મુખ્યને બેચલરે કરીઓ પુરી એક હજાર એકર જેટલી જમીન ખેતી કાઢવાની યોજના પર હાલ વિચાર ચલાવવામાં આવશે.

લાનોલી ખાતેના પાણીના બાંધમાંથી વીજળીક બળ ઉત્પન્ન કરવાની "ધી તાતા હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રીક વર્કસ" ની યોજના ૩૫૦૦૦ મે કરોડની ચાપણ સાથે હાથમાં લેવાઇ છે, આ વીજળીક બળ

મુખ્યના ઠારખાનાં, રેલ્વે વિગેરેને ચલાવવા માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવશે આ યોજનાનું બાંધ કામ ૧૯૫૩ ની સાલ સુધીમાં પુરું થશે.

મુખ્યથી પુના સુધી ટેલિફોનનાં ફોરડાં નાખવાની યોજના સરકારી ઠારખાતાંએ કામ કરી છે.

નામદાર આગાખાને સુચવેલી મોસ્લેમ યુનીવર્સીટીની યોજનામાં બોપાળના મેગમે ૩. બે લાખ કર્યા છે. સારે કુલ રકમ ૧૭ લાખ ઉપરાંત મળે છે એ રકમ ને ૪૦ લાખ સુધી પહોંચાડવા ઇગદો છે, જ્યારે પાછળથી કુલ ૧ કરોડ રૂપિયા એમ કરવામાં આવશે.

નામદાર આગાખાને મુખ્યથી વિધાયત બધા ઉપડી ગયા છે. મોસ્લેમ યુનિવર્સીટી માટે સહેનચાહ પાસેથી માન્ટર મેળવવાનો તેમની સફરનો હેતુ જણાવવામાં આવે છે.

મી. તલપટે નામના એક વિદ્વાન મરાઠા મહસુલ હોંદનાં પુરાણાં સારત્રેને આધારે એક વિમાન બનાવવા જેલ્લાં ૧૮ વરસ થયાં પ્રયાસો કરી રહ્યા છે, અને હાલમાં તેમને ફોલ્લ મળે એવા ચિન્હ જણાયાથી તેમના આ મહાન પ્રયાસની બીના છાપા દ્વારા પ્રગટ થવા પામી છે.

મદ્રાસના એડમીનિસ્ટ્રેટર જનરલનો હોદ્દો બોમ્બતા એક વિદ્વાન મદ્રાસી મી. જોન. સુબમનીઅમ મરણ પામેલ છે. તેમને સરકારે દીવાન બહાદુરનો હલકાવ આપ્યો હતો, અને તેઓ નવી સુધારણા ની યોજના તળે મદ્રાસની ખિસ્તી કામના પ્રતિનીધિ તરીકે મદ્રાસની ધારાસભામાં નીમાયા હતા.

રાંદેર કર્યાના વતની અને રંચુનના એક વેપારી અલી કાશમ આરેફને પોતાની સ્ત્રી અબીનાબીનું ખુન કરવા માટે રંચુનની વડી કોર્ટે હાંસીની સજા કરી હતી.

હોંદુસ્તાનના આરમ અંશુત અને જ્યોતિષશાસ્ત્ર ઉપરના પ્રાચીન મંથને લાખાં તર સાથે પ્રગટ કરાવવા માટે કાસિમ બહારના મદારાજએ કલકત્તા યુનિવર્સીટીને ચાર વારસીક રૂપને રૂ. ૨૦,૦૦૦ આપવા વચન આપ્યું છે.

સરકાર તરફથી મદ્રાસ મેળવી એક પસંદ કરેલા અધિપતિની દેખરેખ હેઠળ એક અઠવાડીક પત્ર બહાર પાડવાની એક વધુ પુરવ બંધાળ અને આસામના વડા મથક હાકા ખાતે સંપુરણ થયું છે અને તે માટે લાંબા "સિક્ષા સમાચાર" નામના એક અઠવાડીક પત્રના અધિપતિ બાણુ અવનાશ ચંદ્રચૂંત એમ એ., મી. એલ. વડીલની સરકારે નીમણૂક કરી છે.

ડો. પી. કે. રામના યુની મીલ ભલીના રામના સન્ન રોકાઈસડવાળા મી. જેમ્સ મેલેડના યુવ મી. એમ. સી મેલેડ આમ. સી. એસ. સાથે કલકત્તા ખાતે થયાં હતાં. લગ્ન કિમા પડિત શિવનાથ શાસ્ત્રીએ બહમો રીવાજ મુજબ કરી હતી અને લગ્નના રજીસ્ટર ઉપર કાયદેસર સહી કરવામાં આવી હતી આ મેળાવડામાં જોન બોમ્બે અને બીજા બધા નામાં કિત હોંદી આગેવાનો હાજર હતા.

હોંદુસ્તાનની રાજવાની તરીકે કલકત્તા શહેર કોઇ પણ સમવડવાળું ન હોવાથી હોંદુસ્તાનના મધ્ય ભાગમાં સારું સહેર શોધી કાઢવાની તજવીજ સરકાર કરે છે અને જલ્લપુર સહેરપર તેની દ્રષ્ટી પડી હોય એમ મનાય છે.

કલકત્તા ખાતે બરાનરી આ સાલની કેમિસના પ્રમુખ તરીકે વિધાયતના લેખર પક્ષવાળા મી. રમસે મેકડોનાલ્ડને આમંત્રણ કરવામાં આવશે, એવી વાત છાપામાં બહાર આવી છે.

એમ માનવામાં આવે છે કે દિલ્લી ખાતેની રાજ્યાભિષેકની કિમા વખતે કોઇ પણ ધારમિક કિમા કરવામાં આવશે નહિ, અને નામદાર સહેનચાહ અને સહેનચાહ બાનુ પોતાના તાળે પોતેજ માથા ઉપર મુકશે. રાજ્યાભિષેકના ચિન્હો કિમા માટે ઉગ્રાંડથી લાવવામાં આવશે.

મીરતવાળા કૈમ બાશીરહાને અલ્લાહ બાદ ખાને ના. આગાખાનના માનમાં એટલેમને મેળાવડો કરી લાંબા આગેવાનો અને સુચેકની પરિષદના સભાસદોને આમંત્રણ કર્યાં હતાં જે વખતે મી. જરડીસ આપર, જોન. પડિત સંદરલાલ, જોન. મી. જોમલે, મી. જરડીસ બેનરજી, જોન. મી. એસ. સીંહ, મી. મોતીલાલ નેહરુ, કેટલાક હોંદુ આગેવાનો, મી. સહ

મકાનની બેઠામાં, ઝોન. મી. મકાન
કે, ઝોન. મી. મી. ઝોન. મી. મી.
કે. રી. મી. મી. ઝોન. મી. રી. મી.
વગેરે સમાચાર દાખલ હતા.

નામદાર સહેનસાહ હીંદુસ્તાન આવે
લાંરે તેઓને એક માનવત્વ તથા બેટ હીંદુ
કેમને નામે આપવાને એક સુચના બરેલી
ના ઝો. મેજિસ્ટ્રેટ મી. બી. મી. મી. મી.
પાડી છે અને તેમાં પેતા તરફ ૩
૧૦૦૦ ની રકમ બરી છે. અ. ફ. ૩માં
દરેક દરેક હીંદુ નાની નાની રકમ બરી
છે તેવી મોકલવા રાખવામાં આવી છે
અને તે રકમમાંથી એક ભેગ સહેનસાહને
આપવાને ઇરાદો રાખવામાં આવ્યો છે.

દિલ્લી ફરિયાદ તા. ૭ મી ડીસેમ્બર
તા. ૧૬ મી ડીસેમ્બર વચ્ચે બરવામાં
આવશે એવું ચોકસાઈ જણાયું છે.

લાલા સજવતરાયના બીજા પુત્ર (જેઓ
વિશ્વામતમાં અગ્રણ્ય કરતા હતા અને
સુવત્રી બીમારીને લીધે લાલાજીની સાથે
દેશ પાછા ફરેલ હતા તેઓ) કેટલાક
વખતની બીમારી બેગવી લાહોર ખાતે
ગુજરી ગયા છે.

લાલા સજવતરાયના દેશવટા વખતે
તેમની બદનક્ષી કરનાર લાખાજી કરનાર
“સીવાલ અને માલીટરી એજેન્ટ” ઉપર
લાલા સજવતરાયે ૩. અરથા લાખાજી તુક
શાની મેજિસ્ટ્રેટના કલકત્તાની વડી અદાલત
માં કાવો માંડ્યો છે.

ઇંગ્લીશમેન મત્રોને સરહદ ખાતેના
અખરપત્રી જણાવે છે કે અફઘાનીસ્તાન
ના નામદાર અખર અને તે નામદારના
બાપ સરદાર નસરુલાખાન ઇંગ્લાંડ ખાતે
સહેનસાહના રાજમાણીએકને ટાંકણે હાજરી
આપવા માટે પોતા તરફના એક પ્રતિ
નીધિની પસંદગી કરવાના સંબંધમાં
વીચાર ચલાવે છે. હજી કરીને રાજ
કુટુંબના એક સભાસદની પસંદગી કર
વામાં આવશે. નામદાર અખરને એવો
મત છે કે સરદાર અમાતુલાખાન જેને
અંગ્રેજી બાણુ પછી કેટલુંક જ્ઞાન છે,
તેમને કેટલાક અમલદારો સાથે જડન
ખાતે મોકલવા.

અંગ્રજીના અમલદાર મેજિસ્ટ્રેટ
મોહર રામચુર્ણીએ પુરેષ અને અમેરીકા
જવાનો ઇરાદો કર્યો છે.

જડન ખાતે મસ્જિદ

જડન એસ-ઇડિયા મોસ્લેમ લીગના
ઝોન. સેક્રેટરી મી. કાદરખાનને મસ્જિદ
ના કામ માટે મુકરર ચોકલી કમિટી
તરફથી કાદવામાં આવેલા સરકારી
એક નકલ અંગેને મોકલી છે તેમાંની
હકીકત અંગે નીચે આપીએ છીએ:—
“તમને જણાવું છું કે ઇંગ્લાંડમાં વસતા
અથવા સહર અરથે આવતા ઇસ્લામીઓને
લાખા વખત થયાં એક મસ્જિદની ખામી
જણાવવા કરતી હતી. દરેક વરસે
વધતા જતા પ્રમાણમાં મુસલમાની વિદ્યાર્થી
ઓ આવતા જતા કોવાયી તેની અગલ
દાલમાં વધારે જણાવા લાગી છે. મુખ્યત્વે
કરીને આ શહેરમાં જ બધા રહે છે; અને
અહીં કેમકે ધરમનાં સ્થળની હમયાવી ન
હોવાથી વારસિક તહેવારો પછી રીટોરો
કે હોટેલમાં ઉજવવાની ફરજ પડે છે.

આ ખોટા પુરી પાડવા વિષે પહેલો
વિચાર મયા નવેમ્બર માસની તા. ૮ મી
એ મળેલી મીટીંગમાં થયો હતો. ના
આગખાન પ્રમુખપદે હતા. મીટીંગમાં
જણાં નામાંગીત મુસલમાન મહસ્થા તથા
ઇંગ્લીશ મિત્રો હાજર હતા.

આ સભાએ એવો ઇરાવ કર્યો હતો કે
જડન ખાતે મસ્જિદની ખરી જરૂર છે;
અને ૧૦ કરોડ મુસલમાની પ્રજાના
સહેનસાહના પાશ્વર્ય ખાતે એક મસ્જિદ
નવી એવું મહેલું ટાળવા માટે મુસલ
માની ઉમરાવો, નવાખજાઓ, અને
જાહેર આગને અરજ કરવી.

અને કહેતાં સતોષ ઉપજે છે કે આ
કામને અહીંના હીંદી તેમજ બીજા મુસલ
માનોએ અતઃકરણપુરવક ઉપાડી લીધેલ
છે. આ મેજિસ્ટ્રેટ ઉપર પુરજીનું ધ્યાન
ખેંચવા પગલાંઓ લેવામાં છે. અહીં
ખાતેના ના. પુરજીના એલગીએ, ખસેલ
ખાતાના એલગીએ, તથા ઇરાની મીની
રટરે તે મેજિસ્ટ્રેટને ઉલટબેર ટેકા આપ્યો
છે. નામાંગીત અંગ્રેજ મિત્રો પછી તે
મેજિસ્ટ્રેટ પાર ઉતારવા ખાતર કમિટીમાં
જોડાયા છે.

આપણા મુસલમાન જવાનો, ખોતાના
કુટુંબ કળીયાથી જુદા પડી, આટલે દુર
આવી ખોતાના વડવાઓની પ્રજાતને તથા
ખોતાના મજદૂરને જુલો જળ નહીં તેટલા
માટે, તથા મુસલમાની ઉમરાવ અથવા
તો કેમકે અહીં ખલાસી જે આ દેશમાં
અખાવધ આવી મટે છે તેઓની ધાર્મિક
જરૂર આતો પુરી પડે તેટલા માટે તદ્દપાર
કરી નાખેલી આ પવિત્ર મેજિસ્ટ્રેટમાં તમારી

દિલસોજી મળશે એવી મને તદન ખાતરી છે.
જનરલ કમિટીમાં નીચેના સભાસદો
મુકાબા છે:—

ના. આગખાન, પ્રેસીડેન્ટ, ના. પુરજી
એલગી; ના. ઇરાની મીનીરટર; ના.
અબદુલ હક હમીદ બે, ખસેલ ખાતેના
પુરજી એલગી; લો. લેર્મિટન; લો.
એવબરી; અરસ ઓવ રોનકરી, એમ
પી.; મી. મહમદખલી સુધીએ; સાહેબ
જાહ મીરજા કાસમ ફૂલેનખાન, રામપોર;
સર વીઓડર મોરીસન, કામ કરનારી
સભાના સભાસદ; મી. એમ. અખાસ
અલીબેગ, કામ કરનારી સભાના સભાસદ;
ઝોન. એમ. એમ. જીવજી; સર એમ.
સેમુર હીમ, એમ પી.; સર વીલ્ફ્રમ
બુલ, એમ. પી.; મી. હેલી દાલીદ બે,
કામ કરનારી સભાના સભાસદ; સર
જોન ડી. રીડ; મી. અબદુલા ખડવાની;
ખાન બહાદુર અહમદ હીન સાહેબ; મી.
એ. એચ. બાજીન; મી. સી. અબદુલ
હલીદ; મેજિસ્ટ્રેટ સહયદ ફૂલેન એલગી,
સેક્રેટરી; મેજિ. ટી. ડાનવુ. આનેલિડ,
સેક્રેટરી; ના. એ. એ. આતીક, ગ્રેજ
રર; મી. એમ. ડી. કાદરખાન, મહદનીસ
સેક્રેટરી; મ. ઝોન. નવદ અમીરખલી,
ચેરમેન

હીંદુસ્તાનનો ટપાલ

તા. ૩ જીએ અમદાવાદમાં આવી પહોંચી
હતી.

તા. ૭ મીએ અમદાવાદમાં જવા બંધ
થવાની હતી.

તા. ૧૨ મીએ અમદાવાદમાં જવા
બંધ થશે.

તા. ૧૭ મીએ સુલતાનમાં આવી પહોં
ચવા વડી છે.

તા. ૧૬ મીએ સુલતાનમાં જવા બંધ
થશે.

તા. ૨૦ મીના અરસામાં અમદાવાદમાં
આવી પહોંચવા વડી છે.

તાલુકા ફરેક અને મેજિસ્ટ્રેટ

સહાઈની પેર્સિ, સાથે માલ, રોકડથી
બધી જગ્યાએ તાકીદથી મોકલવા. જોર
ડર મોકલી ખાતરી કરો. લખો.

મહમદખાન હાંસોલી,
પો.બે. ૮૧૫, કવીન સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.

પરાધીનતા વિષે.

(દોહરા)

પરાધીનતા વિષયમાં, જનરલ જોશી કુઃખ
સર્વ શાસ્ત્રને માન્ય છે, સ્વાધીનતા મુખ્યસ્થાન
કહે કવિ પદિત બધા, કુશાલ કળો કેર
સાથ સપને સેવતાં સદાય લીલા લહેર.
વિદવાનો સમજે બધાં, હોંડુ મુસલમાન
અનુભવથી ઓળખાય છે વહે પરપર જાન.
મુલામીને ગીરમીટમાં, ફેર નહીં તલ માત્ર,
ધન્ય ગ્રામીણતા જોખલે ઠંડા કીધાં માત્ર.
હોંડવાસીઓ સમજીને સેજો અંતર જાન,
કર્તવ્યના પાલન વડે આવે સાચું જાન.
જન્મ ધરી મલી મંડલે, જે કરશે શુભ કામ
અવિચલ રહેશે અવનીમાં, તેનાં તેવાં નામ.
સલ ક્યા ગ્રામીણતા પરકીત રૂડા કામ,
ધન્ય ધરામાં જે કરે એવાં અમીશામ.

આવો જુઓ, અને ખાત્રી કરો.

નીચેને ટેકાએ સાડાં તથા ઉંડા હાંકણ
વાળાં દરેક સાઈડનાં

ચાલુઓ (કેમ્પ ફેટલ)

બનાવવામાં આવે છે. તે ઉપરાંત સાદો
મુસાફરીને લાવકની કે બારે સ્ટીલની
મજબુત ટેકા

ઓરકર મુખ્ય બનાવવામાં આવે છે.
વળી ખોરાક રાખવાના અથવા ટોપી
રાખવાના હરકોષ સાઈડના

ડબ્બાઓ

તથા પાણીના ઝારા વગેરે વગેરે ચીજો
પણ બનાવવામાં આવે છે.

પ્રાઇસલીસ્ટ મંજાવવાથી મોકલવામાં
આવે છે.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban
Branch: 1 Dean St., P. M. Borg.

તાબુ ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ટેબલ

સાઈની પેકીંગ, સારો માલ બધી
જગ્યાએ રોકડેથી નિયમસર તાકીદથી
મોકલીએ છોએ. ઓરકર મોકલી ખાત્રી
કરશે. લખો નીચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

ઇસમાઇલ જીવા ફ્રુઇટર.

પી.ઓ.બો. ૪૭૧. ટેલી. બો. 'ઇસમાઇલ'
૧૭૧, મે આઈ, ૩૨૫૧

[૧૫૫]

[૧૯૧૧]

સેનસસ ઓફીસ, કેપ ટાઉન,
૧૫મી માર્ચ, ૧૯૧૧.

યુનિયન ઓફ સાઉથ આફ્રિકા

૧૯૧૧ ની વસ્તીની ગણતરી

યુનિયન ઓફ સાઉથ આફ્રિકાની પાસલા
મેનના ૧૯૧૦ નો બીજો કાયદો જેનું નામ
"સેનસસ એક્ટ, ૧૯૧૦" છે તે મુજબ, તેમ
જ રવિવાર તા. ૭ મી મે ૧૯૧૧ નો દિવસ
વસ્તીની ગણતરી કરવાનો નક્કી કર્યો છે તેથી,
સર્વેને બહેરખબર આપવામાં આવે છે કે જે
જે ધરમાં કાપેલા ગણતરી પત્રો રાખવામાં
આવ્યા હોય તે તે ધરના માલિક અથવા તે
માં રહેનારાએ તે પત્રમાં જે જે હકીકતો
જણાવે મુજબ હોય તે તે હકીકતો પુરે
પુરી, સાચી અને સ્વચ્છતાથી ભરી દેવી
જોઈશે. અને તા. ૮ મી મે અથવા તે પછી
જ્યારે ગણતરી અમલદાર તે ભરેલા પત્રો
લેવા આવે ત્યારે તેને સોંપી દેવા. પણ જ્યાં
પત્રો રાખવામાં નહીં આવ્યા હોય ત્યાં ગણ
તરી અમલદાર ધરના માલિકને અથવા તેમાં
રહેનારને જે હકીકતો પુરે તે પુરેપુરી, સાચી
અને સ્વચ્છતાથી હકેવી જોઈશે કે નથી તે
પત્ર ભરી રાકે.

જે આસામીઓ ૭ મી મેના રોજ ધરમાં
ન રહેતા હોય અથવા મુસાફરીમાં હોય
અથવા બહાર કાંઈમાં રહેતા હોય અને તેમ
નાં નામ ગણતરી પત્રમાં ન મોકલાયાં હોય
અથવા દાખલ કરવામાં ન આવ્યાં હોય તે
તેમણે સીધી જ કમીશનર, ડેપીટી કમીશનર,
મીસ્ટર ફેરેટ, અથવા ગણતરી અમલદારની
ઓફીસમાં જઈ પત્ર ભરી દેવાં અથવા તે
જરૂરને જોઈતી હકીકતો પુરી પાડવી જોઈશે.

જે આસામીઓ ૭ મી મેની રાત્રે રેલમાં
મુસાફરી કરતા હશે તેમની ગણતરી ખાસ
કરીને રેલવે અમલદારો કરશે. દરિએ મુસા
ફરી કરનારની ગણતરીની ખાસ જોડણી કર
વામાં આવશે.

જાણી જોઈને પત્ર નહીં ભરી અથવા
માલિકી ખબર નહીં આપે અથવા ખોટી
ખબર આપશે અથવા અમલદારના ગણતરીના
કામમાં હસ્તક કરશે તેને પા. ૫૦ નો દંડ
અથવા સજા કે આસન ૩ માસ સુધીની
કેદ અથવા દંડની મુનસફી વગર દેવની સજા
કરી શકાશે.

જે. સી. રમસસ

મુખ્ય ખાતાનો પ્રધાન.

મુખ્ય ખાતા, કેપ ટાઉન, તા. ૧૫મી માર્ચ ૧૯૧૧.

રોકડ બખર બાવ

શી. રો. શી. રો.

કુલ નાતાલીયા	૧૮ ૬ થી ૧૯ ૦
માવલ માંજ ૧ અસ્તાની	૧૯ ૦ ,, ૧૯ ૬
બીમડીના	૨૩ ૬ ,, ૨૪ ૦
એફ.એફ.ડી.આર.	૧૭ ૦ ,, ૧૭ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૦ ,, ૧૬ ૬
ચીની સકકર	૨૦ ૦ ,, ૨૨ ૦
કુડાના	૧૯ ૬ ,, ૨૦ ૦
દેશી તુવેર દાળ	૧૭ ૦ ,, ૧૭ ૬
તુવેરદાળ કાનપુરી	૧૮ ૦ ,, ૧૮ ૬
મસુરની	૧૯ ૬ ,, ૨૦ ૦
મમની	૨૭ ૦ ,, ૨૭ ૬
અડદની	૨૮ ૬ ,, ૨૯ ૦
ચણા મુખામના	૧૯ ૦ ,, ૧૯ ૬
,, દાળ	૨૩ ૦ ,, ૨૩ ૬
વટાણા નાતાલના	૧૭ ૦ ,, ૧૭ ૬
મકાઈ	૧૦ ૬ ,, ૧૦ ૮
બીનીસ	૧૯ ૦ ,, ૨૦ ૬
કડવું તેલ ૧૫લાલન	૩ ૭ ,, ૩ ૯
એરડીનું	૩ ૬ ,, ૩ ૮
મીઠું	૩ ૯ ,, ૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૬ ,, ૪ ૯
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૭ ૩ ,, ૧૭ ૬
પીળી	૧૬ ૦ ,, ૧૬ ૬
વીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૦ ,, ૧૦ ૬
આટો હાઉસ હોલ્ડ	૧૧ ૬ ,, ૧૧ ૯
આટો (અંબીલો મીલ)	૧૧ ૦
મલાસી સોપારી ૧ રતલ	જા ,, ૮
મદર્યા	મા ,, ૪
શી પેટી, ૪ દીનના પૌંડ.	૮-૫-૬ ,, ૮-૫-૦
પોરબંદર	૯-૦-૦ ,, ૯-૫-૦
પારાશીન સીલવન	૭ ૩ ,, ૭ ૬
,, વાઈટ રોસ	૮ ૬
,, ,, માલન	૧૩ ૯ ,, ૧૪ ૦
નાળીયેર	૧૪ ૦ ,, ૧૫ ૦
ફલી	૭ ૬ ,, ૮ ૦
કાષ્ઠમંડ સોપ	૧૩ ૯ ,, ૧૪ ૦
સાણુ સીંક રોડન	૧૫ ૯ ,, ૧૬ ૦
સાણુ સનલાઈટ ૧૦ આસ ૩૪ ૦	,, ૩૪ ૬
સાણુ પ્રામ્પ્ટ ૫૦ કુકમાની	
ખોડસની કીમત	૧૨ ૬ ,, ૧૨ ૬
સાણુ રોસરીલ (ખા. ૬૦)	૧૨ ૩ ,, ૧૨ ૬
નેકટર ડી	૧ ૮ ,, ૧ ૯
માગીસ લામન	૩ ૧ ,, ૩ ૩
સોપારી સેવરધની	૧૦ ,, ૧૦
નીડલ પેઇટ મીગરેટ	૧૫ ૩ ,, ૧૫ ૬
નીમક (લીવરપુલ)	
બરતા એફની.	૪ ૬ ,, ૫ ૦
નીમક (બરમની સાઈ)	૧ ૬ ,, ૪ ૯

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

જાણી નવાની પ્રોડ્યુસ ઓફ હાર્લે કમ્પેન ઓફ એક્સચેન્જરસની વાલેડેશન વેળા
આપવામાં આવે છે. પછલા વરસના ડુઅનવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,
Box 2988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR
120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khandaria Bros.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 555

G. H. Miankhan & Co.

**GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS**

Also Estate Owners

Houses Shops &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Suliman & Co.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL;

Lindley'spoort

Dis. RUSTEN

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોદ્દા યુનાઈટેડ
ટેડીંગ કં..

હોદ્દાયાનની મોસરી જથાબંધ મનાવી
સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરસ
ચ.વલ—ચોખ્ખું મ'ધીયાણું—એક વખત
મનાવી ખાતરી કરે.

કો. ૪, ૫, નાથનસન્સ બીલ્ડીંગ,

ગાંધીનગર બીલ્ડ, એક્સચેન્જરસ.

૨. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR**LARGEST WHOLESALE AND RETAIL****SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA**

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchiefs
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હાલસેસ તથા રીટસ.

દરેક જાતનું રેશમ તથા રાજા (સરક તથા બીજી જાતનું) રેશમ, દરેક જાતના રેશમી રૂબાલ,

કાવણીઓ, કાડીઓ, પાગડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા બીજી ફેન્સી ચીજોના વેપારી.

નોંધ. અમારા ગાવ સાઉથ આફ્રીકામાં જ્યાં વેપારીઓ કરતાં સરતા છે. તથા અમે એક જ ભાવ કહીએ છીએ.
એક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારનાં એવરો હવે પુરતી રીતે ખ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા
શહેર માલ લેનારને જે માલ મેળો ભાવે તે એક વીઠની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા મળે જઈ શકે છે

પમ્પે પાસારા—સવાઈ અપ્પીનીકકા પલ્લિ લીયાપારી.

કોમ્પેટિટિવ ટ્રેડિંગ કમ્પેનિસ લિમિટેડ, ત્રાવનકોરુ, મલ્લ, કલ્કત્તા, કોલ્કત્તા, કોલ્કત્તા, કોલ્કત્તા.

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c.

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers :—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites :—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, band and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-lined bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores :—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods :—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PENTAKOTA

Will sail on or about the 20 APRIL
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

ધા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પેન્ટેકોટા" ટન ૩૫૦૦.

ઉપલી જગા નહેરે વખણાએલ લાઇનની મંજૂર અને હાલ ચાલતી બામ બોટ બન્નેથી તા. ૨૦ એપ્રિલ ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ઝાંઝીબાર અને મોમ્બાસા બંદરે ફરી મુખ્ય જશે.

મજબૂત લાઇનની આગળોટમાં કે પાસેજરો સાથે જીવણા ફાલકાઓમાં ધણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેલી ખલાસી છે.

મંડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના માળખાઓને મંડીઆ મુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને ખાસ ખાસ લાભમય છે કે આવી ટુકડા મુજબની મુસાફરીનો અમુક તક મુખાવશે નહીં.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ કલાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટિકીટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી તુરત જમીન ની ટિકીટ કલવી લેવી.

કે પેસેજરો માટે સમગ્રી તરફની સગવડ છે. સારા એરીસરો હોવાથી ફાઇપલ તરફની અડચણ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગળોટ - ત્રેમી ફર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર મુખ્ય પહોંચે તરફી ખબર મળે છે, જે કાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ એમ. સી. આંગલીયાની ફો. ૩૬૬, પાર્લન સ્ટ્રીટ, અમર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

ડપ્લ્યુ ડન અને કુપની.

કેમરલીયલ રોડ, કર્ણાવ

GOVERNMENT NOTICE

Registration of Births and Deaths

NOTICE IS HEREBY GIVEN that all persons other than NATIVES, and INDIAN IMMIGRANTS as defined in Section 118 of Law No. 25, 1891 (Natal), are required to comply with the provisions of Law No. 16, 1867, and Act No. 17, 1894 (Natal), as to the Registration of Births and Deaths in their households, and that non-compliance with the law will involve those responsible in the penalties provided in the above mentioned laws.

BIRTHS AND DEATHS should be registered at the office of the Magistrate for the Division in which they occur, between the hours of 9 a.m. and 4 p.m.

જન્મ મરણની નોંધ

નેટીવો નહીં એવ અને નાતાલના ૧૮૬૧ ના ૨૫ મા કાયદાની ૧૧૮ થી કલમની વ્યાખ્યા પ્રમાણે હિંદી ગીરમીટીયા નથી તેવા બધા માણસોને ખબર આપવામાં આવે છે કે ૧૮૬૭ ના ૧૬ મા કાયદા મુજબ તથા નાતાલના ૧૮૬૪ ના ૧૭ મા કાયદા મુજબ પોતાના કુટુંબમાં જન્મ કે મરણનો ખનાવ અને તેની નોંધ કરાવવી જોઈશે. જે જો એ કાયદા મુજબ વરતવામાં મદલત કરશે તેમને કાયદામાં જણાવેલી સજા કરી શકાશે.

પોતે જે વિભાગમાં રહેતો હોય તે વિભાગના માજિસ્ટ્રેટની એરીસમાં દિવસના ૯ થી ૪ કલાક સુધીમાં પોતાને ત્યાં થયેલા જન્મ અને મરણ નોંધાવી શકાશે.

**I am a
BUYER
OF
LEAF TOBACCO**

FOR CASH

Samples and Quotations to
JAMES HENDERSON SIMPSON,
Hulston's Buildings,
BOX 653. Smith Street, DURBAN.

PHONE 1620. TELEGRAMS: "PRODUCE."

ફો. ૧૬૨૦ થી તમાકુ ખરીદું છું.

વેચનારાએ ભાવ અને સેમ્પલ સાથે

જેમણે હેન્ડરસન સંપ્સન

હસ્ટન બીલ્ડિંગ, સ્મિથ સ્ટ્રીટ કર્ણાવ

બાબતું અથવા મળવું.

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated

BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA.

ENGLAND and INDIA:	s.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surti
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BREIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladosa." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
LEAHIM NOSODIEN,
24 Frere Street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMODAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. O. Anglia & Co.,
Box 69, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
J. B. Mehta,
157 Grey Street P.O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey St.
S. Peerbhoy Butler,
508 West Street.
M. RAWAT & Co.,
108 Queen Street
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
A. G. TYPNIS, watch Repairer
120 Grey Street.
E. SOLEMAN BROS.,
109 Queen Street.
HUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
ISMAIL JEEWA
Fruiters, Box 471

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Besar,
Merchant, Butcher & importer
Queen Street
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
V. A. Doss, Box 110 Tel. 'Doss'
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 55
V. S. Thakore, Indian Laundry,
Box 122, High Street.

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parakh & Co., P.O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941
A. P. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President Street
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
C. KEVALAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kurkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
J. E. TAVARIA,
224 Market Street
Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3458.
Ichharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tol Streets
No. 11, Vrededorp

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTANNAH & DADOO
Box 33.
Haseen Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJRE,
Box 11.

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRAHMA,

Box 35.

DAWOOD ISMAIL,General Dealer & Importer,
Box 150**I. A. CAJES & Co.,**General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.**LOURENCO MARQUES****HOMAJAY IDOLAY,** Box 333**Madhavjee Jetha & Co.,**
Box 140.**Noor Mahamad & Rawji,**
Box 329.**Parshotam Amarchand & Co.,**
Box 109.**VRJADAN & LALCHAND** Box 92.**Nanjee Dulabhdas & Co.,**
Merchants & Importers, Box 141**NORTHEAST****Devjee Laljee,**

Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM**A. M. RAWAT,**

Box 16.

PIET BASTIEN**Ebrahim Osman,**

Box 9.

PIETERSBURG**META & KHANDSALA BROS.,**

Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM**G. K. DESAI,**

Box 123

PORT ELIZABETH**Tiskandee Bros.,**

Main Street. Box 531,

I. A. Pardy,General Merchant,
65 Adderly Street.**V. R. Namsoo,**

General Merchant,

Namsoo's Buildings, Walmer St.,

R. R. Nidoo,

64 Walmer Road

Vanmali Harie,

Indian Laundry,

Haseu Street, The Hill.

PRETORIA**Chotu Fakir,**Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.**Aoyb Amod & Co.,**

174 Prinsloo St. Box 493

Two Branches: Standerton, Box 88

Mangalbhai V. Patel,

General Merchant and

Direct Importer

Stand 375, Boom St., Pretoria

V. S. Pillay,Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642**RICHMOND****Porbandar Trading Co.,** Box 43**ROBERTSON****A. Abraham,** General Dealer,

Corner of Keerom & Vankyl Sts.

RUSTENBURG**ISMAIL SULMAN & Co.,**

Box 4. Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY**Bhimjee R. Naik,** Box 59.**Khushal Parbhu Dhobi,**

Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.**S. M. Allie,**

General & Provision Dealer,

21 Kettledorp,

Hoosenkhan Kalekhan,

17 Market Street.

SPELONKHEM

(Transvaal.)

Kesavji Giga,

Befooln

STANDERON**Amod & Ismail,** Box 44,**Mahomed Wadee,**

Merchant Box 27,

Branch: Balfour.

A. S. Desai,

Direct Importer, Box 122

THORNHILL JUNCTION**Essop Amod Vankar,**

Farmer & Miller.

Hoosen Amod Vankar,

General Dealer,

UTTERHAGEN C.C.**Chhita Morar,**

Storekeeper, Market Street.

UMHONGA**Dada Osman.****VERULAM****Babu Telwantsing**
58 Wick Street.**Hemraj Khimjee,**Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.**Raghavjee Rugunath,**

Goldsmith, Moss Street.

WELLINGTON C.C.**V. Naidoo,** Fruit Exporter,

Joubert Street, Box 4

Naidoo & Co.,

Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.**Hajee Jaffar Munaver Randari,**

General Dealer, Butcher, Box 11

**COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT**

P.O. Box 3755

a Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG**Sutton, Flack
& Co.,**

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE

ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 820

આમાર્સ ખરીદીને હીએ.

ઉન, ચામડા, કીમી, પેટા ખચવા

ખચરાનાં આમાર્સ, વેચવાની હાલ વજેરે

ખરીદવા માગીને હીએ.

SUTTON FLACK & CO.**Subscribers Note!**

Our Diary for 1911 has been so much appreciated that we have now only a few left, which we shall present to those who pay their subscription.

Don't Delay

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road.
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 20.

શ્રી. કેવલસુખ
વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર.
દરેક રેકમ અને ચીજોના વધુ નવાની રમાલ
મારકેટ બીડ, (કાર્બેટન હોટેલની ને. મે.)
પોસ્ટ ૫૩૨૦. જોહાન્નસબર્ગ.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes used ABC 4th edition and A.

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Main No. 434 Corner Kaffir & 4th Streets
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 TEL. ADD: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER KOLLA, INDIA.

પુશાલભાઈ ભુલાભાઈ
સમતની ડુ.
જનરલ રીટેલ મર્ચન્ટ્સ

મરહુમા રેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
હેટ, હેસ, કુવાલ, કીરખાન, રેસમી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આલો, ભુજો અને ખાતી કરો.
ભેલુ મફત છે.
ઈડીઅન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીડ, જોહાન્નસબર્ગ
પોસ્ટ ૪૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples and Marseilles:—

About Apr. 10th Carisbrook Castle 7594 tons

" May 8th Goorkha 6300 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Apr. 20 Durham Castle 8217 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

" Apr. 10 Cluny Castle 5147 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING.
(OPPOSITE Gaiety Theatre)
KORT STREET,

P.O. Box 8504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOUKENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી.

હોલસેલ અને રીટેલ મર્ચન્ટ્સ.

ઈડીઅન ગ્રોસરી જથ્થાબંધ હીફુસ્તાન
શી મંત્રાવી સસ્તે દામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા
નું સરસ ચાવલ-ચોખુ-ગંધીયાલ-જથ્થા
બંધ અજમાએશ કરી ભુજો.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદરનું ખુશખોશર લી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 38 Tel. Add.: "PORBANDAR."
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી મેલો
મુંબઈ જનારો

સ્ટી. એમોના ટન ૬૦૦૦ તા. ૧૨ એપ્રિલ

આ કંપનીની આગમીમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસી રૂઢીબન છે, અને ઓછીકરો ખીલન કમકારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સગવડવાળા તેમજ આપણુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે બરા પણ મુંબઈ પહોં નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગમીમાં દર મહીને મુંબઈ સારે જાય છે માટે આ કુદરતના સુસાહીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તકમાર ચક્ર રહેવું.

સફરકુ આગમીમાં મુંબઈ પહોંચીથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફરી જાય માટે અતરે જાપામાં ન આવશ્ય તેથી સહેલાઈથી તે રમર ખરમે આગમીમાં પહોંચી જવાની ખબર પડશે. વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરવનસે હીલે કોઈકો યોગ પલકતા સ્ટીમા નીચે મુજબ જાતી છે.

एस. एस. जमकुली टन २,८०० ता. ७ एप्रिल

தெட்டால் கடைக்கல் கலியன்.

જા. જા. જા. અમુકકુલી ટન ૨,૮૦૦, જા. જા. જા. ૭

બો. હમરાહીમ હમરાહીમની કું.

મિસ્ટર કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડુરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

1911. 1911. 1911 મિસ્ટર કીંગ એન્ડ સન્સ.

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

E. Suleman Bros.

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Saw Mill & Timber Yard,
109 Queen Street, Durban.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BEIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention Indian Opinion, otherwise orders will not be executed at price quoted.

Chas. Maude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

એક બોધદાયક વારતા.

“સત્ય વિના બીજું કશું નથી.”

પાપની સાથે પશુખળ વાપરવાથી તે બદલવાને જલ્દી વધે છે અને પ્રેમથીજ તેના નાશ થાય છે. એવું ખતાવી આપનાર એક રસીક વાર્તા હવે જાણ તેમાર ચક્ર છે. કિમ્મત પોરતેજ સુધા ૪ પેની.

International Printing Press
Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg.

Parma, etc.

Head Office: 24 Frore St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉચ્ચ ફેશની દરજીક ટોપીઓ,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban
Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલના તંબાકુ.

દરેક ચીજ જમાવવા, સસ્તા ભાવે મળશે. બહારના એરડર ઉપર પુરત ધ્યાન આપવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. જાઓ, અમુકકુલી ૬૬૬૨ એન્ડ સન્સ ૧૩૯, ઓ સ્ટ્રીટ.

P.O. Box 31

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

S.S. Sultan leaving Durban about 16 April, Delagoa Bay 18 April

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

સીમા મુબ્બ જનારી આગવોરા

સી. મુસ્તાફા ડરબનથી તા. ૧૬ એપ્રિલ ને ડેલાગોબાએથી તા. ૧૮ એપ્રિલ

જપહી આગવોરા જપહી તારીએ જપહી જબાન, જશ, કબીલીમાન, મીઠીબાર મેરબાસા અને હાથુ વધ મુબ્બ જશે.

મજબુર લાઈનની બેટો સફાઈદાર કાઈમસર આવનાર કાઈમસર બનાર અને કાઈમસર પહેલનાર છે. મુબ્બ પહેલે કે તુરત અહીં જેવલથી બબર મને છે. કે જુલાઈ, મેતરફ બારીઓવાળા અને હવામાર હોય છે. ફરફ, સેકન્ડ, અને ટેકની કીટો બોરાઈ તથા વખર બોરાઈ વાળી મળી શકે છે. ખલાસીઓ દેશી અને કપતાને હવા બોફીસરો મળ્યાળુ હોય છે. લાકડાની ટેક, બોરોને અલાઈ જમા, વીજળીની બતી પાણી સુશબ્દાનુ અબ્ડ કીચીન. વગેરેનો પુરા બંદોબસ્ત હોય છે. મતલબ કે રહીમરો ખાસ પાસેજરોને માર્જ હોવાથી હરતગ્હની સબવડ છે.

વધુ બબર માટે હમો યા પુછા નીચે સરનામે :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK RASOOL

137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. President St., Box 2347 J.B.

To LET
ભાડે આપવાની છે.

પાસ-ટાઇનથી ૨ માઈલ દુર નુ બર્નેની માં ૬ એકર જમીન દુકાન વેર હાઉસ, બે મજબાનુ રહેવાનું કમ્પ્લીટ ધર રોબલ માટે. વધુ વિગત માટે ની જાણ.

પાસથી ફરફમક.

૧૧૦ શીક્સ બીટ, ડરબન.

A Book—and Its
Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.

By H. S. L. POLAK

Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

કાયરો તૈયાર છે

આજુ વરસની અમારી બેટની કાયરી, જેમાં મમા વરસ હસતાં સુધારો વધારો કરવામાં આવેલ છે તે હવે તામ્વાર છે. જે આજુએ અડેલા લવાજમ ભરી દીધાં હશે તેને તે બેટ મેકલવામાં આવશે. નવા થનાર આજુને પણ વરસ નુ લવાજમ અમાઉથી અરો દેવાથી તે બેટ આપવામાં આવશે. છુટક નકલ ખરીદનારને ૧/૧ ના રટેપ મોકલવાથી ચોટ ધારકે મોકલવામાં આવશે.

નીચેના સરનામે જાણો :—

Manager,
I. P. Press,
Phoenix, Natal

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

મ-સવાલનો ખુની કાયરો.	૦-૦-૧
જેલનાં કાવ્ય.	૦-૧-૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
" ૨ જો. "	૦-૦-૧
" ૩ જો. "	૦-૦-૩
એક કતવીરની કથા.	૦-૦-૩
સર્વોદય	૦-૦-૬
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૧
હીંદુ દવરાજ (અંગ્રેજી)	૦-૦-૧
સત્યાગ્રહ	૦-૦-૩
એક હીંદુમત્તે ટેલરટોપનો કામળ.	૦-૦-૧
" અંગ્રેજી	૦-૦-૧
સુધારાના કાવાડા	૦-૦-૩
પુસ્તકો કામેલ પાશાનું બાપલ.	૦-૦-૧
સત્યાગ્રહની બીજી કથા નથી	૦-૦-૩
દયાલ ખરમ ૧ પેની જુદુ. ટેલ	
પછુ કોલોનીના રટેપ સ્વીકારવામાં આવશે.	

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD"

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 15—VOL. IX

SATURDAY, APRIL 15TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE TWENTY PENCE

CAPE INDIANS' MEETING

IMMIGRATION BILL DISCUSSED. IMPORTANT RESOLUTIONS

A Mass Meeting of British Indians of the Cape was held on Sunday, the 2nd instant, at the National Theatre, Capetown, under the auspices of the newly-formed British Indian Union in that Province, which owes its existence to the energy of Mr. Ritch. The meeting was convened in order to mark their sense of gratitude to Mr. Ritch by the Cape Indians and to further consider the Immigration Bill now before the Union Parliament, in view of General Smuts' proposed amendments and the attempt that is being made to create a racial bar in the Bill. Mr. Adam Haji Gool Mahomed, the President of the Union, was in the chair. He was supported on the platform by the Indian leaders. Mr. M. K. Gandhi was also present. The Theatre was filled with Indians, over 500 being present. The proceedings were throughout enthusiastic and unanimous. Before the Chairman addressed the meeting, quite 25 telegrams received from Johannesburg were read. They were from the British Indian Association, Hamidia Islamic Society, the Cantonese Club, and most of the leading Indians, all supporting the mass meeting and insisting on the removal of the racial bar from the Bill and urging it to adopt passive resistance, should the bar be not removed.

In the course of his speech the Chairman said that Mr. Ritch intended to settle in Johannesburg. Mr. Ritch, he said, had interrupted his journey to Johannesburg, as upon landing he saw that the Immigration Bill which was now engaging the attention of Parliament had just been published, and stayed in order to give them the benefit of his advice and guidance.

It was Mr. Ritch who by his zeal had brought about the amalgamation of the British Indian League and the South-African British Indian Association. He had also worked hard in connection with the Immigration Bill.

Chairman Reviews Position

In this connection, the chairman went on to review the work of the past few weeks.

He said: "We have been employed in bringing to the notice of the Government and of our supporters in England and India our objections; in appeals to members of Parliament here to stand for the cause of justice and fair play, and in meetings of protest and explanations of our position to the world through the columns of a courteous and hospitable press. I am happy to be in a position to report that the work so done has not been unproductive. The Government has not stood immovable. Many important amendments to the Bill have been proposed by the Minister responsible for it; our friends in Parliament are growing in number and have learnt exactly what it is we claim; our friends in England are behind us. We ourselves stand more closely united than ever before. We have good grounds for feeling resolved and confident. But we have still much to achieve.

"As a result of the deliberations of the committee appointed by you, certain other resolutions have been prepared for your approval. They may be divided into three parts. One part deals with the existing rights. It is common cause that the Immigration Bill ought not to curtail existing rights. The resolutions therefore ask the Government to make certain amendments in the Bill, so as to protect effectively those rights. In one very important particular, however, our rights are to be very materially curtailed. Lord Morley has himself pointed out that the proposed education test will considerably affect us, whereas hitherto we have been able to get fairly though not highly educated countrymen of ours from India. Under the Bill that right will be much restricted. We certainly need

an assurance that the clause referring to the test will be liberally interpreted by the Administration.

Provincial Limitation

"There is another point which deserves more than a passing mention. The restriction of Asiatics to provincial limits is a cruel wrong. It is bound to be remedied in time. As an earnest of our intention always to co-operate with our European fellow-citizens of the Union and to respect their prejudices so far as we can, we are submitting to the restriction. But I fervently hope that at no distant date every Indian will be able to move about the Union freely and to enjoy the same rights as any other of its inhabitants.

"General Smuts has stated that the true policy of the Bill will be disclosed in the regulations. The utmost vigilance with therefore be necessary. The issuing of certificates of domicile is a matter of constant worry. It is to be hoped that in framing the regulations power will be given to the various magistrates, upon due proof, to issue certificates of domicile to applicants.

"And now I come to the second part of the resolutions. It is that of the racial bar. Having read General Botha's despatch, General Smuts' speech at the second reading, and his wire to Mr. Gandhi, we had concluded that the racial bar would form no part of the present Bill, and that educated Asiatic immigrants would be able to reside in every Province of the Union. This legal right is a cherished possession. We prize it as we prize no other right, for on it will be based our future status. If in the eye of the law we are to be treated as inferior to the European British subjects, the canker of inequality will eat through the whole political and civil structure and we are bound to become in the end the pariahs of South Africa. Our brave countrymen in the

Transvaal realised the danger in time, and they have during the past four years been opposing against heavy odds, at enormous sacrifice, an opposition stubborn, yet dignified. Their courage and devotion to an ideal have commanded the admiration of the world. They have set an example to us all, and indeed to everyone in South Africa, as to how it is possible to fight a bloodless and blameless battle for one's freedom. If after all these years the racial bar of the Transvaal law is to be transferred to Union law, the struggle will not only continue, but it is likely that it will extend beyond the borders of the Transvaal Province.

The Free State Bar

"I appeal to the members from the Free State. We do not want to enter their Province. We understand their objection. We do not ask that our educated countrymen, who may be allowed to enter the Union under the new Bill, should, any more than the Free State Indians now resident in that Province, be able to hold fixed property or to trade there, but we do claim that they should be able, if they choose, to enter that Province as of right, and without the necessity of applying to the Administrator of the Province, to reside there. This is a right we cherish, although we know that no educated Indian would care to enter that Province, or having entered, could do any thing there. But we cherish the right because, barren as it may appear to some, in it is involved our country's honour and a fundamental principle of the Empire. Surely, to concede the principle of legal and theoretical equality is not too great.

"A resolution will also be submitted to you thanking the members of Parliament who have been espousing our cause, although it is unpopular."

The Resolutions

The following resolutions were adopted:—

I.—This meeting of British Indians of the Cape, held under the auspices of the British Indian Union, hereby places on record its complete confidence in Mr. L. W. Ritch, and its deep gratitude to him for his able guidance and great self-sacrificing services to the community, and wishes him, on his impending departure for Johannesburg, a prosperous career.

Proposed by Mr. E. Nooroodeen, seconded by Mr. Rahim, and supported by Mr. Amod Malik.

II.—This meeting of British Indians of the Cape, held under the auspices of the British Indian Union, having read the Immigration Bill now before the Parliament and the amendments proposed to be moved by the Honourable the Minister of the Interior, respectfully draws the attention of the Government to the following:

(a) The adequacy of the proof required from wives and children of domiciled residents and permitted

immigrants and as to domicile should be left to the Courts of the Union and not in the hands of an Immigration officer, who is an administrative officer and whose province it is not to give judicial decisions; (b) the highly technical term "domicile" should be defined in the Bill so as to cover and protect those who have lived in the Union for a certain number of years, say three; (c) there should be an appeal from the decisions of an immigration officer when any person is declared a prohibited immigrant; (d) those entitled to residential rights should be able to receive as a matter of right certificates of domicile so as to enable them to leave and re-enter the Union without hindrance; (e) in applying the educational test, note should be taken of the existing rights and practice in the Cape Province; (f) those who may be permitted to enter as educated immigrants should be able to enter and reside in any Province of the Union notwithstanding any Provincial legislation to the contrary, and in accordance with General Botha's dispatch to Lord Crewe, dated the 20th December, 1910.

Proposed by Mr. A. G. Ghansar, seconded by Mr. J. M. H. Gool, supported by Messrs. Joshi and Abdul Gani.

III.—This meeting of British Indians of the Cape, under the auspices of the British Indian Union, is of opinion that unless the requests referred to in Resolution No. II. be granted, and unless the racial bar referred to in clause (f) of that resolution be removed, there can be no solution of the Asiatic difficulty that has existed through the patriotic sufferings of the Transvaal British Indians, and therefore trusts that the Government and Parliament will, especially in view of the approaching Coronation, grant this humble submission and so bring to an end the sufferings of the conscientious objectors in the Transvaal and avert the danger of their extension to the other Provinces of the Union.

Proposed by Dr. Abdul Hamid Gool, seconded by Mr. Noor Mahomed, and supported by Mr. Goolabhai.

IV.—This meeting of British Indians of the Cape, under the auspices of the British Indian Union, is further of opinion that if the submission made in resolution II. cannot be granted, the said Bill should be withdrawn and the existing laws of the Cape and Natal be maintained and the Transvaal Immigration Law amended so as to meet the difficulty in that Province.

Proposed by Mr. Nooroodin, seconded by Mr. Essop Bhikha, and supported by Mr. Hormusji.

V.—This meeting of British Indians of the Cape, under the auspices of the British Indian League, hereby records its high appreciation of the conduct of their Transvaal brethren during the arduous and exhausting campaign they have been carrying on for their and their country's honour,

and for the preservation of the traditions of the Empire, and assures them of the continued support of the community residing in this Province.

Proposed by Mr. Shamsudeen Cassimally, seconded by Mr. Hafeji I. Gabru, and supported by Mr. B. Desai.

VI.—This meeting of British Indians of the Cape, under the auspices of the British Indian Union, places on record its thanks to the Honourable Members of Parliament who have supported the just demands of their Indian fellow-subjects of the Union.

Proposed by Mr. Hiranand and seconded by Mr. Malik.

VII.—This meeting of British Indians of the Cape, under the auspices of the British Indian Union, authorises the chairman to forward the above resolutions to the Honourable the Minister of the Interior and to Members of Parliament.

Proposed by Mr. Ismail and seconded by Mr. Hajee Camroodeen.

Reception at Kimberley

When Mr. Ritch and his son arrived at Kimberley, on the 4th instant, there was a crowd of nearly 500 Indians at the station to receive them. The Indian Political Association presented an address to Mr. Ritch together with a gold chain and locket. To his son were presented a silver pen and inkstand. Bouquets and garlands of flowers were showered upon the heroes of the occasion. Amongst those present were Mr. V. Samy (Chairman of the Association), Mr. Naidoo (Sec.), and Messrs. Camroodeen, Govind-samy, Bhimbhai, Keshav Valabh, and K. K. Patel. Mr. Ritch thanked the company present for their presentation and spoke a few words of warning and encouragement in regard to the Immigration Bill. It was decided to hold a mass meeting on the 9th instant to give expression to the views of the Kimberley Indians. The train moved off amid enthusiastic cheering.

The *Marico Chronicle* comments upon the question of Indian trading in the Zecrust and Marico districts of the Transvaal, which it puts down at not less than £10,000 per month, and exclaims:—"£100,000 per year; the figures are appalling, and every penny profit of this amount instead of being spent as it otherwise would be in the further development of the district, is sent out of the country to be invested in other lands."

[All serious people will agree that it is impossible to live and do business and at the same time send every penny out of the country. But, granted for the sake of argument that it is so, can the Indian be blamed for not investing his earnings in a country which does not allow him to hold landed property or become a permanent citizen?—Ed. I.O.]

A Fine Jewish Act

"Mr. Rosenwald, a Chicago Jew, has offered to add £5,000 to the gift of any city which will raise £15,000 for a Coloured Young Men's Christian Association Building," says the *Independent*. "The reason for the offer of such gifts is the sympathy he feels for the negro race which has suffered in this country much the same disabilities as the Jews have suffered in Europe. In this country the Jews have now come into their triumph, while he sees that for centuries the negroes here have not had a square deal, but have been refused the privileges and rights allowed to other races. He feels it a duty now to help this other race to rise as his race has risen."

"He finds no other organisation which will so well give them opportunities for a better culture and healthy recreation as does this Christian organisation, and so he chooses it for his benefaction. This is one of the most beautiful and memorable acts of beneficence that have come to our knowledge, given where it would not have been expected, and given out of gratitude for the escape of his own race from injustice such as he would help another race to escape."

Imperial Parliament

HOUSE OF LORDS,

March 16

South African Indians

LORD AMPHILL asked what were the provisions of the Immigration Bill now before the South African Union Parliament; whether His Majesty's Government had had occasion to express any opinion on the Bill, and, if so, whether they had ascertained the views of the Government of India; whether it was anticipated that the enactment of this proposed new law would prove to be a settlement of the grievances of British Indians in the Transvaal; and whether the various sections of the British Indian community in South Africa were satisfied with the provisions of the Bill. He moved for papers on the subject.

LORD HERSCHELL said His Majesty's Government had been in communication with both the Union Government and the Government of India with regard to the South African Immigration Bill, and the correspondence, together with the actual text of the Bill, would be laid on the table of the House early next week. The Bill had been framed with the idea of removing as far as possible some of the grievances complained of by Indians residing in South Africa, and His Majesty's Government hoped they would accept the Bill as effectual for its purpose.

LORD AMPHILL wished to know if the Indian residents were satisfied

and if their leaders had been consulted.

LORD HERSCHELL said answers to these questions would be found in the correspondence.

The motion for papers was withdrawn.

HOUSE OF COMMONS,

April 10

Mr. J. M. ROBERTSON, Liberal member for Tyneside, asked whether, in the event of Asiatics being admitted to South Africa under the new Immigration Bill, they would be excluded by Provincial legislation.

Mr. LEWIS HARCOURT, Secretary of State for the Colonies, stated that the control was in the hands of the Union Government, which was further expressly charged with the control of matters specially or differentially affecting Asiatics.—*Reuter*.

From the Editor's Chair

COLONIAL-BORN INDIAN MEETING

We are glad to see that the Colonial-born Indians are awakening to a sense of their duties and responsibilities towards the Indian community, for it is only so that they can make themselves worthy to receive rights. It has been somewhat difficult for them to realise that, in itself, South African birth confers no privileges, but that it simply entitles the South African born to special consideration, when they are entitled, by a display of self-reliance and self-respect, to command it. Otherwise, it is merely an excuse for neglect of duty, with detrimental results to the community as a whole. We welcome last Saturday's meeting, therefore, as an indication that the Colonial-born Indians are bestirring themselves to undertake some useful agitation on their own behalf, instead of expecting other people to do it for them. So long as they act in accordance with the principles that have been laid down for the general advantage of Natal Indians, they will be performing a service to the community, but this needs common-sense, a sense of proportion, modesty, and moderation in which we hope the Colonial-born Indians will not be lacking. We must admit that we are unable to congratulate the meeting upon the first resolution, which is a contradiction in terms. The meeting approved of the petition addressed to Parliament recently by the Colonial-born Indian Association, which declared that "whilst they reserve to themselves the right, at a later date, to make respectful representations on the subject to this Honourable House, those represented by your Petitioners do not, in view of the anti-Asiatic prejudice existing in many parts of the Union, propose, for the time

being, to urge any more formal objection to the restriction;" and, in the same breath, and less than three weeks later, "on further consideration respectfully pray that the Provincial restriction contained in the Immigrants Restriction Bill may be removed or so amended as to exclude Indians born within the Union from the operation thereof." Apart from this self-stultification, which might be excused, by reason of the political inexperience of those responsible for the meeting, the resolution is bad in principle, inasmuch as it seeks for privileges specially for Colonial-born Indians that other domiciled or lawfully resident Indians may not have. In other words, whilst a father, born in India, may be excluded from entry into a Province of the Union, his son, born in Natal, will not scruple to demand the right of entry for himself. Or an Indian who happens to be born in South Africa, demands a privilege which he is content to see denied to his brother who was so unfortunate as to be born in India. The Colonial-born Indians must realise at once that they cannot rise, in spite of the interested appeals of the *Natal Advertiser* (which, used to say that it had no desire to interfere with the rights of Indians lawfully resident in the Province), so long as their Home-born brethren are fettered, and that their lot in South Africa is inextricably bound up with the fate of the general Indian community. Whilst they have no more rights than those to which all other Indians are entitled, they certainly have added responsibilities, and the community is entitled to look to them to appreciate the burden that is imposed upon them by reason of their South African birth.

THE SMUTS POINT OF VIEW

As usual, General Smuts took occasion, when the Immigration Vote was being discussed, to throw dust in the eyes of the public. Replying to Mr. T. L. Schreiner's earnest appeal for the removal of the £3 annual licence, in Natal, at least from women, the Minister made the astonishing declaration that "the payment of £3 was for the definite purpose of restricting Indians from coming into Natal, and he saw no reason to interfere with that policy, because he considered it a most salutary one." In point of fact, the tax is not imposed on Indians coming to Natal, in order to prevent their entry, but on those who have already entered the Province, who have served five years' indentures, and who, having no desire or being unable to return to India, decline to accept servile conditions of employment once more. The real policy of the tax is either to drive free Indians to re-indenture, or to compel them to leave the country. It penalises liberty and self-respect. But, of course, of all these things the general public is complacently ignorant, the planters are, quite naturally, somewhat reticent about them, and

General Smuts can, happily, be always relied upon to exercise the gentle art of misrepresentation. Then, too, the Minister expressed his personal preference that immigrants, declared by an immigration officer to be prohibited, should not appear before the Law Courts, "because the poor immigrant very often found himself saddled with a very heavy bill of costs, and perhaps finally sent back to London." Mr. Smuts has the happy knack of shedding crocodile tears as easily as Job Trotter, of immortal memory, and we can only say, with him, "poor immigrant!" The Minister's real objection to an approach to the Law Courts is that these have almost uniformly proved to be unsympathetic towards the official point of view—*vide* Lord De Villiers, in the Chotabhai judgment. Oriental despotism is a beautiful thing, no doubt, and dear to the soul of the worthy General, but "the maintenance of the liberty of the subject is of more importance than the prevention of undesirable immigration."

A POLL-TAX SCANDAL

We have been informed that, on the 5th instant, three free Indians, named Anant (Anoutte), Mungur (Manohar), and Jadoo, were brought before the Magistrate at Verulam, and charged with failure to pay their poll-tax. They pleaded incapacity to pay, but were ordered to pay within 30 days, and were advised by the Magistrate, in the event of their inability to do so, to leave the Division. It appears that the three men are all over sixty years old, one of them is a cripple, and all live on charity, or receive food and shelter for odd jobs. They have been in the Division for many years. We venture to think that their prosecution is a particularly cruel one, and that the Magistrate would have been better advised to counsel the police not to persecute these poor old men than to urge them to leave the Division where, at least, they are known for another Division where they will be unknown, and the Indian residents of which no doubt already have their own problems of poverty to cope with. But we think that the Magistrate had a remedy at hand much more effective than that which he adopted. Section 14 (4) of the Poll-tax Act, No. 38 of 1905, distinctly lays it down that "any person who shall prove that he is unable through poverty to pay the tax shall be excused therefrom for the time being, but this excuse shall not prevent a subsequent prosecution or action if such person shall afterwards become able to pay the tax and fails to do so." Obviously these men will never, in all likelihood, be able to pay this tax, and it would have been but an act of common humanity to excuse them from payment, instead of dragging them before the Court again and making their wretched existence still unhappier. This is surely a mat-

ter where the Protector may be expected to intervene, and we trust that he will do so.

AN INDIAN NURSE

Miss Evangeline Stephens, the daughter of Mr. C. Stephens, the Supreme Court interpreter, is expected to arrive at the port of Natal, on the 18th inst., by the s.s. *Umfali*. She went to India about seven years ago, with a view to further her studies in the Madras University, but ill-health obliged her to devote her attention, instead, to medical study. Qualifying herself in midwifery and nursing, she now returns to her native soil, being the first Colonial-born Indian lady with such diplomas. We heartily congratulate both her father and herself on her unique achievement, and, in welcoming her back to Natal, we wish her every success in the great work that lies before her. There is scope enough in our community for a certificated midwife and nurse of Indian nationality. We sincerely hope that she may be instrumental in raising up many a Colonial sister of hers to take up work of a similar nature. We understand that a reception to Miss Stephens is being organised in Durban, and trust that all sections of the Indian community will unite to make the function a success.

DRAFT MUNICIPAL ORDINANCE

THE Draft Municipal Ordinance that it is proposed to introduce into the Natal Provincial Council shortly appears to us to be a very mischievous measure. It is an "improved" edition of the Bill published in the *Natal Provincial Gazette* of Oct. 19, 1909, against which the Natal Indian Congress addressed a petition to Parliament at the time. Whilst it is in general terms, it is undoubtedly intended to apply specially to Indians. All persons handling and selling fruit, vegetables, and foodstuffs, for example, are to be periodically inspected and examined. We are reminded of the famous Fleet Prison "portrait-taking" scene in the "Pickwick Papers." But the examination and inspection will, we are satisfied, be confined to Indians, who almost entirely monopolise the wholesale and retail fruit and vegetable trade. In future, unfortunate Indians, who carry on some petty trade on a verandah or in passages or open spaces, are to be taxed £5 per annum, thus imposing an impossible burden upon some of the poorest people. By an act of mercy, however, they are not required, in terms of Law No. 4 of 1887, section 180 (a), to keep books of account in the English language. And whilst a wholesale dealer will have to pay only £7 10s. annually, any hawker of South African produce, say tobacco, must pay the enormous annual licence of £6, more even than a retail dealer. As most of these hawkers are Indians, it is not difficult to see where the

shoe pinches. We trust that the Natal Indian Congress will make representations on the subject in the proper quarters.

INSULTING AN INDIAN PASSENGER

MR. OSMAN DANKA, of Potchefstroom, writes to us to say that, on the 26th ultimo, he was travelling from Potchefstroom to Johannesburg, and that, just before the train started, he entered the railway refreshment-room and asked for a cup of coffee. He was peremptorily refused, and ordered to leave the refreshment room. Mr. Osman Danka, of course, has the misfortune to wear a coloured skin, and no doubt the refreshment-room assistant thought that the pigment might come off on to the cup, were he to be served. We hope that the matter will be brought to the notice of the railway authorities without delay by the British Indian Association.

Stoppage of Indenture

■ reply to a question in the House, Mr. Burton, Minister of Native Affairs, said:—

"I believe that about 160 boys have been brought down from Northern Mozambique to a sugar plantation on the Natal coast, as an experiment regarding their applicability in substitution for the Indian. The wages are stated to be 25s. a month, and sleeping sickness is said to be a thousand miles away from the area from which the boys are taken."

A "Letter of Demand"

The *Natal Mercury's* Parliamentary Correspondent says that, a few days ago, there was a report about the House that the Natal sugar growers had been asking the Government to import Kanaka labour, and some very sarcastic comment upon the planters was the consequence. I have now traced this rumour to its source. It seems to have originated in a communication privately circulated here, conveying the terms of certain resolutions drawn up by a meeting of employers of Indian labour in Durban at the beginning of the present month. The discussion ranged itself under six heads, one of which is stated as "Could Kanakas be obtained?" and the note is added: "It was pointed out that Fiji's wants made this impracticable." The suggestion, therefore, was entirely tentative, and no such thing as an approach to the Government to import Kanakas was made, though the ideas running in the planters' minds become evident from another topic they debated and which is set down in the minute as "Must Chinese be resorted to?" The Indian employers have sent a memorandum to the Minister of the Interior urging the Government to secure an extension

beyond July of the period for recruiting in India, and they enclose a "petition" which they ask should be forwarded to the authorities in India, representing that "Natal is legally entitled to claim the completion of the indentures for which applications have been accepted and deposits paid to the Indian Immigration Department." The meeting had not apparently much confidence in this line of action succeeding, for they carried another resolution addressed to the Natal members of Parliament, asking them to bring about a conference of employers of labour "to discuss the situation and try to formulate some scheme to obtain unskilled labour to meet the requirements of South Africa."

Madras Government Order

Reuter's correspondent in Madras, telegraphing on the 8th inst., states that, with reference to the protest made by the Indian South African League in connection with the despatch of Natal recruiting agents, the Madras Government has issued an order to the effect that as immigration to Natal is lawful until June 30, no step can be taken to interfere with the Emigration Law.

[Note: We shall be surprised if this is all the Madras Government has said, for the Indian South African League made no request for interference with the Emigration Law. In any event, the Madras Government's reply will not prevent private action by the League.—Ed. I.O.]

Indian Government's Notification

SPECIAL CABLE TO INDIAN OPINION
Bombay, April 10.

The notification of the prohibition of the recruitment of Indian indentured labour for South Africa, after June 30 next, as promised by the Hon. Mr. Robertson in the Imperial Legislative Council, on Jan. 3, on behalf of the Government of India, was issued on the 1st instant.

"Times of Natal's" Views

Of late, says the *Times of Natal*, the subject of substituting labour for the Natal planters to fill the void to be presently caused by the stoppage of the immigration of indentured Indians, has been occupying the House of Assembly, but not, unfortunately, with any practical result. We had hoped that the Government would have laid before the House some scheme whereby native labour from within the Province would be able to gradually replace the decrease in the Indian labour supply, but, apparently, the Government does not intend to formulate any plan in this respect, or else is spending a considerable time in deliberating upon the matter. It is hardly fair to expect the Natal planters to make their own arrange-

ment for averting the loss threatening their important industries, when that loss has been caused by no fault of their own, yet rumour hath it that some efforts are being made by them to avert the force of the blow. But individual efforts in such extensive affairs as industries which are of so much benefit to both the Province and the Union must be futile as compared with what could be achieved if the central administration lent its aid to solve the problem.

Indian Labourers in Fiji

An exhaustive report on the condition of indentured Indian immigrants on the sugar plantations in Fiji has been sent home by the Immigration Agent-General, and it states (the London correspondent of the "Manchester Guardian" believes) that the general condition of the immigrants in the colony is the main satisfactory, and one of gradual improvement. Better living accommodation, higher wages, and improved methods of sanitation are said to have produced a marked improvement in the well-being of the labourers. The returns comprised in the report show that ten years ago the number of un-indentured Indians in the country was less than 8,500 in all. Now the total number is estimated to exceed 25,000. Should similar progress be made in the next decade it is considered that the Indian population of Fiji will not be less than 60,000 persons. With few exceptions these immigrants are recruited from the lower classes of the Indian peasantry, and on their arrival in Fiji they are usually almost illiterate. The Commission recently appointed by the Governor to report on the general question of education in the colony have given special consideration to the subject of the means to be provided for the primary education of the children of Indian settlers.

"The Chinaman has become such a successful shopkeeper in Lima and other towns that a demand has been made in certain quarters for his exclusion," says the *Times*. "It is in my opinion only a matter of time when this same attitude will be assumed in relation to the Japanese. The Chinamen and the Japanese are both more industrious, economical, and persevering in the prosecution of whatever they may undertake than the Peruvians, and as soon as their competition is felt by the native he will raise a cry 'Peru for the Peruvians,' and demand that the immigration of Orientals shall cease. So far as the Japanese are concerned, there is no agitation for their expulsion at present, and whilst there is a good deal of talk of 'Chinese cheap labour' and of the competition with native tradesmen, little is said about the labour of the Japanese."

Union Parliament

[Unless otherwise stated, the selections taken are from Reuter's telegrams]

SENATE,

Thursday, April 6.

Dutch Reformed Church Bill

In the course of the Committee stage of the Dutch Reformed Church Bill, on an amendment to remove the colour bar from section 7 of the Bill, Senator W. P. SCHREINER, K.C., said that to tell them what was in his heart he would say: "Pause, before you draw a line in the Bill—before you lay down as a principle, a barrier, the distinction of race." He did not want to do away with the natural distinction, but don't let it be laid down in their constitution that they were going to exclude persons on the ground of colour. That was what he would urge in the interests of Christianity and the Church. He would say: "If you want your Church to flourish with the banner of Christianity, don't have a narrow line, because so surely as you do you won't appeal to those whom you desire to bring in." If they drew that narrow line they could not hope to succeed as teachers and servants of One who regarded all as one. He had no right to preach, but he would say that that was a bad doctrine to carry out. Did the Church wish her influence to spread among these people? Did the Church wish to hold her own against another religion that was making great strides in the world—Mohammedanism? How did Mohammedanism progress? It recognised the simple formula of the faith: it recognised no distinction of race. If they were going to forget these truths of Christianity, they were going to give Mohammedanism a distinct advantage. They were dealing there—in one of the dominions of the Empire—with this question, and they were asked to lay down this principle in their deliberate Chamber, on the wish of an influential and worthily respected Church. If they recognised a doctrine of that kind, they were doing more than simply passing the Dutch Reformed Churches Bill; they were striking a blow at the root of the Empire, of which they formed a part. It might be unintentional, but they were doing it. It would go from here to every part of the Empire; it would go to India. They were asked to do as a State, as a Parliament, what they should never have been asked to do. Parliament should never have been asked to say anything of the kind.

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

Immigration Vote

On the vote for Immigration and Asiatic Affairs, £18,579.

Mr. T. L. SCHREINER called attention to the tax levied on coolies in Natal. He said that the Natal Government

imposed a yearly pass or licence on every Indian who did not reindenture after his term of service had expired, or who did not return to India. Well, he was informed that that was not intended to apply to women and children, but it had been made to apply to them, and great hardship had been caused, a man having to pay not only for himself, but £3 also for his wife and for any daughter over 13 years or a son over 16. Now that offended one's sense of justice, because these people had been brought here for the benefit of the country. Then, in 1910, an Act was passed which provided that women might be exempted on the grounds of ill-health or old age, or for other good reason. The discretion was vested in the Magistrate. The complaint was that Magistrates had not exercised the discretion properly. Cases had arisen in which feeble old women, who were entirely unable to pay this tax, had been brought up and imprisoned for their failure to pay. He pleaded that the Act should be administered in a fair spirit. He contended that with the stopping of the indenture system, this tax ought to cease.

Mr. CLAYTON said that the proportion of Indians who had settled in Natal since 1900 had been steadily decreasing year by year. Those Indians who had come out of their indentures had, to the extent of over 50 per cent., reindentured, and to the extent of over 40 per cent. had returned to India. These people had had no injustice done to them in the sense of having had something sprung upon them which they thought did not exist. Adequate notice was given to them about the imposition of the £3 licence. The people concerned did not seem to regard it as an injustice. Many of those who had come from India were people who had returned ■ reindenture themselves. The injustice referred to by the hon. member (Mr. Schreiner) really did not exist. Mr. Clayton explained that in regard to the taxation of Indian women, discretion was given to the Magistrates to deal with cases of genuine poverty, where the licence fee had not been paid.

Mr. SCHREINER said that the injustice of the tax was shown in the large number of people who went to India at the end of their indentures. Act 19, 1910, he submitted, had not been properly carried out, especially in reference to the licence for women.

Mr. CLAYTON further explained the position in relation to the Act No. 17, 1895.

Mr. ALEXANDER said that the point was that the indenture system in Natal was being done away with, but the old tax, which was an incident of that system, remained.

Fate of Immigration Bill

Upon the general question of immigration he did not intend to speak at great length, because a Bill was before the House dealing with the

subject, and he took it, speaking theoretically, that hon. members would have an opportunity of debating the matter fully in committee. The Prime Minister to-day gave notice to move that the House sit on Saturday morning and on Tuesday evening, and he took it that that was a sign that the session was rapidly coming to a close.

GENERAL SMUTS : Oh, no.

Mr. ALEXANDER : At all events the House is entitled to know what is the intention of the Government in regard to this Bill. Proceeding, he said that personally he would not be at all sorry if they did not proceed with the Bill. In fact, he did not think anybody would be, not even the Minister himself. There had been one universal echo of dissatisfaction throughout the Union with regard to the Bill. (Cries of "No, no.")

The CHAIRMAN : The Bill is not before the committee.

Mr. ALEXANDER said that he was entitled to refer to the general question of immigration, and he hoped the Minister would give the House some definite information as to what were the intentions of the Government. There were two matters in regard to administration to which he would like to draw the attention of the House. The first was in connection with the very unfortunate arrangements made at the detention depot at the Docks. During the debate on the last Estimates the Minister promised that he would inspect the place and effect improvements. Nothing, however, had been done. Not only were the conditions most unsatisfactory, but the charge was exorbitant. He would give an instance. An immigrant was detained for one day, and was charged the magnificent sum of £1 17s. for one day's compulsory detention. The Minister said that the charge varied. If it happened that three or four immigrants were detained they shared the expense. He hoped that some active steps would be taken to provide more fitting accommodation and to provide against the very exorbitant charges which were made at present. The second point was that the Government should appoint an Advisory Board to advise the Minister, who was a thousand miles away, in certain cases. If such an appointment were made there would be a great deal of satisfaction amongst those who were at present most dissatisfied with the administration of the Immigration Act. Another point was that the Minister promised that in finding out whether a man was undesirable or not there should be some other ground for preventing his landing besides the question of his being an alien. The good intentions of the Minister, however, had not been carried out. Apparently he left the matter entirely in the hands of officials, who raised the question of a man's being an alien in every case which came before the Court.

Mr. VOSLOO said that he did not want to go into the whole matter of immigration policy, but he wanted to say that he had himself strongly opposed Chinese immigration, but once they let a man into the country, and he behaved himself like a good citizen, they should treat him fairly and protect him. A Chinaman who had been here for 15 years and had left to go to his country, had returned somewhat later than he intended, and had been refused admission into the country. That was a man who owned property here. He (Mr. Vosloo) had approached the Administrator of the Cape Province, who had stated that the matter was not in his hands, but in those of the Minister of the Interior—it was in August, of last year. He (Mr. Vosloo) had communicated with the department, and had received a reply that the matter was under consideration, and that was the last he had heard of the matter. He hoped that the Minister would be able to furnish him with some information about the matter.

No Asiatics Wanted

GENERAL SMUTS (Minister of the Interior), in replying, said that, in reference to the point raised by the last speaker, the case of the Chinaman in Somerset East, some hon. members might know that as far back as 1904 the Cape Parliament had passed a law, called the Chinese Exclusion Act, which dealt on somewhat severe lines with the introduction of Chinamen into this country. The Government were given power to frame regulations, and one of those regulations was to the effect that Chinamen who were in the country might get permits to go out of it for twelve months; but if they did not return within that time, they would not be considered as entitled to stay in the old Cape Colony. The matter had come before the Supreme Court of the Cape Colony, and it had decided that that was a fair and reasonable period. (Hear, hear.) The very person to whom his hon. friend had referred got a permit ■ go out of the country; he had stayed away for more than two years, and thereafter made an application ■ come back. The then Colonial Secretary—his (General Smuts's) predecessor—had decided that he could not come back. (Hear, hear.) Trouble had been taken, not only by Mr. Vosloo, but by his predecessor in the representation of Somerset East, to move the Government ■ open the doors of the Cape Colony to that individual. It was held that it would be a wrong precedent to have done so in that case, because if they had, they must have admitted other cases. When the case had come before him, such a time had elapsed, and the matter had been so fully gone into by his predecessor, that he was not going to reopen it. (Hear, hear.) That day was the 259th anniversary of the day Van Riebeeck

landed here, and now they were asked to open the doors of that great Union to Chinamen. Coming to the matter referred to by Mr. Schreiner, General Smuts said that the payment of £3 was for the definite purpose of restricting Indians from coming into Natal, and he saw no reason whatever to interfere with that policy, because he considered it a most salutary one. (Hear, hear.) In that law a certain amount of discretion was given to the magistrate, and Mr. Schreiner had brought to his (General Smuts's) notice several cases in which he thought the magistrate had dealt harshly. He had inquired into these cases, and he was perfectly satisfied that these women were perfectly well able to pay the £3, and that it was not the case that they were unable to pay. He thought that the law of the country should be carried out, and he would do so. (Hear, hear.) The old Cape Colony had been very happy in not having to deal with the question of Asiatic immigration into South Africa; and now that they were under Union, they had to feel the weight of that problem in other parts of South Africa. It had to be borne; he thought that the committee of Parliament would not grudge any money that was spent in keeping away from these shores undesirable immigrants. There remained the objection of the hon. member for the Castle Division. He first asked what was the intention of the Government with regard to the Immigration Bill. All he (General Smuts) could say was that it was his intention to pass this Bill, or as nearly this Bill as possible. With regard to some of the subordinate points, they would be dealt with more fully when they came to the Bill itself. The hon. member still harped upon the question of the detention depot. If this was objectionable he would try and see if something could not be done to remedy it. A great deal had been made in the past about the education test. He did not think a scholarly acquaintance with Yiddish, Lithuanian, or other exotic languages was necessary. (Hear, hear.) Sound health and good character went to make good citizenship, and if they had those, they were better equipped for citizenship than exotic scholarship. Personally, he did not want any of these cases to appear before the Law Courts, because the poor immigrant very often found himself saddled with a very heavy bill of costs, and perhaps finally sent back to London.

Mr. MERRIMAN said he wanted to ask a question. The Minister alluded to Van Riebeck. Well, if Van Riebeck had had his way, this would have been a Chinese compound, because he did his best to get the Chinese here. (Laughter.) If the Cape House of Assembly had had their way also, they would have filled the Colony with coolies. That was thirty years ago, and he just mentioned the fact to show how opinion changed.

He rose, however, for the purpose of asking the Minister the position they would be in with regard to those Indians allowed to enter the Union before July 1. He would be very sorry to see this country flooded with any more Indians, but he would be glad to know how that affair was going on, and whether a large number of Indians were being shovelled into the country prior to July 1.

GENERAL SMUTS replied that there were 15,000 or 16,000 applications which the Natal Immigration Board had passed, and which in the ordinary course, would be admitted. The Imperial Government had given up to July 1 for admission. The work of recruiting agents, however, it appeared, was meeting with a good deal of discouragement in India. With good harvest prospects and other circumstances there, it seemed that a very small fraction of the number mentioned were ever likely to land on the shores of Natal before July 1. The sub-head was agreed to.—*Cape Times*.

The Immigration Bill

Mr. Gandhi's Proposals

Mr. Gandhi has addressed the following letter to the Private Secretary to the Minister of the Interior:—

7 Buitencingle,

Capetown, 7th April, 1911.

Dear Mr. Lane,—In accordance with the conversation between us I reduce to writing my suggestions for bringing the Asiatic struggle in the Transvaal to a close.

(A) The new clause tabled by General Smuts to follow clause 27 in the present bill should be amended as follows:—

"Anything to the contrary notwithstanding in Act No. 36 of 1908 of the Transvaal and Chapter XXXIII. of the Orange Free State Constitution, a person who, by complying with the conditions described in paragraph (a) of section four of this Act, has been permitted to enter the Union shall not be deemed to be subject to registration under the provisions of the said Act of the Transvaal and to Clauses 1 to 6 of the said Chapter XXXIII." (The words underlined [in italics] are the additions suggested by me.)

Subject to such amendment and subject to unequivocal protection of existing rights, especially of wives and children of lawful residents and immigrants, the bill will be acceptable to the passive resisters. I offer no comment on the special objections that the Cape and Natal Indians have naturally raised, and which I think ought to receive careful and favourable consideration.

The Alternative

(B) As an alternative solution I suggest as follows:—

(1) The present bill be dropped.
(2) A bill to amend Transvaal Act 15 of 1907 be introduced and thereby

(a) The Transvaal Act 2 of 1907 be repealed "except so far as it is applicable to the registration of minors lawfully resident in the Transvaal." (The wording is taken from the first schedule to the present bill. My reading of the reservation is that minor children of registered Asiatics no matter where they may be shall be free to enter the Transvaal and be liable to and entitled to registration on reaching the age of 16.)

(b) The education clause of Act 15 of 1907 may be replaced by sub-clause (a) of clause 4 of the present bill in order if necessary to make the test more severe.

(c) Sub-clause 4 of section 2 of Act 15 of 1907 be repealed.

(d) General Smuts' new clause 28 be added *mutatis mutandis* to Act 15 of 1907, without, of course, the addition suggested by me and which addition is necessary for the present Bill but not for the alternative solution.

In my opinion the alternative solution is the simpler; it raises no question as to the Free State, and its acceptance by General Smuts will not only close passive resistance, but I feel sure will meet with the entire approval of the Indian community.

This however does not mean that the community waives its right to move for an amelioration of its position in many other matters.

Yours sincerely,

(Sd.) M. K. GANDHI.

General Indian Views

7 Buitencingle,

Capetown,

8th April, 1911.

Dear Mr. Lane,

I have now heard in reply to my wires to Durban and Johannesburg.

The Durban wire from the Congress says:—

"Thanks. If Bill withdrawn and Transvaal law altered effect settlement, Natal Indians entirely satisfied."

The Cape Indians have already suggested the alternative solution.

The Johannesburg wire from the British Indian Association says:—

"Your wires received and discussed. We take it that provision also made for right of entry some educated Asiatics; if so, tully acquiesce in settlement. Don't leave till all settled. Cachalia, Chairman."

I have naturally assumed all along that whichever proposal is accepted, a certain number of Asiatics, not exceeding six in any one year, will be allowed on account of the Transvaal to give the education that was in India.

the Union or the Transvaal as the case may be.

I observe that Mr. Chris. Botha has tabled a drastic and, from an Indian standpoint, an impossible amendment to the Bill.

Yours sincerely,

(Sd.) M. K. Gandhi.

[Note: Mr. C. Botha's amendment is as follows:—"Nothing in this section or in any other section of this Act contained shall repeal any of the provisions of Chapter XXXIII. of the Law Book of the Orange Free State Province." This is an amendment of General Smuts's amendment introducing a new clause 28.—Ed. I.O.]

Prospects of the Bill

We understand that there is very little likelihood of the Immigration Bill being proceeded with. It is possible that the Bill will be withdrawn, and a short Bill introduced to settle the Transvaal trouble, and not applying to other Provinces of the Union.

"Transvaal Leader's" Views

The *Transvaal Leader*, under its new editorial control, appears to be not so well informed on the Indian question as heretofore. The paper seems to think that the Natal Indians are quite wrong in agitating against the Immigration Bill, and that they do not stand to suffer under it if it become law in its present form. Mr. Polak accordingly replied in the following terms:—

Your leading article, entitled "Indians in Natal," was evidently written under a misapprehension. In any negotiations that he has undertaken with the Imperial and Union Governments, in which the limitation of the number of educated Indian immigrants formed a part, Mr. Gandhi, to whom you refer, has spoken only on behalf of the Transvaal, where the conditions differ radically from those obtaining in other parts of South Africa. Natal Indians cannot be expected to permit themselves to be deprived of rights that they already possess. So far as Natal is concerned, the status of the Indian residents will actually be worse than it has hitherto been, and the Minister now proposes to incorporate in the Union Bill a race bar which will take the place of the equal legislation that has hitherto existed in this province. This Natal Indians will not for a moment tolerate, and I venture to submit, Sir, that it would be very much more to the point if you advised General Smuts to withdraw a proposal which, if persisted in, will "certainly imperil the success of the proposed settlement from an Imperial standpoint." The Imperial Government have definitely refused to be parties to a measure that diminishes the rights of Indians in the Coast Provinces.

In a further article, the *Leader* indicated that its view remained un-

changed. Accordingly, Mr. Ritch wrote as follows, in reply:—

I am so sure that you have no desire to misrepresent the position of the British Indians of the Union, that I have no hesitation in asking your permission to make clear one or two points which, judging from your leader of this morning, appear to have occasioned you some doubts and misgivings.

You speak of the present activity in the various Provinces as the "new agitation," by which you mean, I take it, that an agitation has now been started for something new. Allow me to assure you that this is quite a misconception on your part. You will remember that the British Indians of this Province initiated and carried on their passive resistance campaign to secure the removal of the racial and coloured bar. The Immigration Bill at present before Parliament only partially proposes to do this. It is true that it will repeal the Transvaal Immigration and Registration Laws of 1907, but it virtually reenacts the Free State Law, which is undeniably specifically insulting to Indians, irrespective of their status or calling. It is this chiefly that is exercising the minds of the Indian dissidents at the present time. But the Bill proposes to do much more. It threatens the Indians lawfully domiciled in both the Natal and the Cape Provinces with most serious disabilities, which if not so sentimental as the cause for which their Transvaal brethren have been fighting, are certainly extremely substantial. Most of these you have, in your usual able manner, accurately summed up in the concluding paragraph of your article. If the objections raised, and above indicated, are met by amendments to the Bill—which it should not be difficult for General Smuts to introduce and carry with the weight of the great majority that is behind him, the "agitation" to which you take exception will automatically come to an end. I do beg of you, however, to refrain from innuendoes which, in view of your journalistic influence and also the relatively superficial knowledge of the technicalities of this subject of the average reader, are calculated seriously to prejudice the cause of a people who, you have admitted again and again, are fighting a brave uphill battle with courage, restraint and moderation. For instance, you remark "free entry of British Indians there cannot be, and the agitators at the coast would be wise to recognise this fact." You yourself, Sir, have so often recognised that the Indian community have not asked, and do not ask, for free entry, that it is a little disappointing, at this stage, to find you raising this old-time bogey, which, as you know, is calculated to inflame the fears and jealousies of European Colonists.

If I may be allowed to summarise: The British Indians of the Transvaal

are primarily concerned to secure the removal of the racial bar in regard to immigration, and, since South Africa is now a Union, the racial bar must of course, from their point of view, not apply to any part of the Union. The British Indians of the Cape and of Natal are, in addition, struggling to resist the deprivation of those rights that domiciled British Indians resident in both or either of these Provinces have hitherto enjoyed. Nowhere is an agitation of any kind being carried on in order that the doors "front or back" of South Africa should be open to any further Asiatic influx.

What Sir M. M. Bhowanagree Thinks

Prior to his departure on a short visit to India, and before he had been able to acquaint himself with the full text of the Immigration Bill and the South African Indian objections thereto, Sir M. M. Bhowanagree expressed the following views to *Reuter's* representative:—

"From what I have seen of the Bill I consider that the objectionable clauses making race distinction as against British Indians are removed and in that sense the intended legislation seems unobjectionable and fair. With regard to the condition about the educational test that an immigrant shall be able to write fifty words 'in any language selected by an officer,' I suppose that this means English, Dutch, or the vernacular language of the examinee. It would, of course, be unfair to select any other language at the caprice of the officer, and I cannot imagine that such a course would be contemplated, and I should like to have this point made clear in the Bill. With regard to other restrictive conditions I consider them fair, and if in their operation no unfair distinction is made in respect of British Indians I should think that the unfortunate differences which have given rise to so much irritation in India and in South Africa will be removed. I consider this piece of legislation a distinct effort to approach a solution of this problem in a fair and statesmanlike spirit. The chief grievance was that a distinction, galling and humiliating to loyal British subjects from India existed, and I am especially gratified that a solution has been arrived at before the Coronation and the Royal visit to India."

Dog-in-the-Manger Policy

Discussing the question of closer settlement, the *Natal Mercury* says:—

We are legislating to stem the influx of Asiatics. Our sister Dominions, Canada, Australia, and New Zealand, enforce laws against Asiatic immigration, and we sympathise with their policy. But, while keeping out the Asiatic, they are doing all they can to attract and welcome the European. If we content ourselves with

merely shutting out the Asiatic, without bringing in the European, we are pursuing only a half policy, and may forfeit the sympathy of the Empire. This is no real immigration policy at all; it is the policy of the dog in the manger.

Colonial-Born Indians

A Mass Meeting of Colonial-born Indians under the auspices of the Colonial-Born Indian Association was held last Saturday, the 8th inst., at the corner of Grey and Prince Edward Streets.

Among those present were representatives from the various towns in the Province and Mr. K. R. Nayanah, who presided, before proceeding with the business of the meeting, read letters and telegrams from Charlestown, Newcastle, Ladysmith, Dundee, Buffalo's Drift, Maritzburg, Stanger, and Greytown.

The Chairman said that the occasion was a unique one, as far as they were concerned as Indians born in the Province, for it was the first time they had met as such to voice their grievances, and he hoped they would meet again and again till their grievances were redressed. They might, at a later date, have to decide on something more than meeting together as they had done that afternoon, but with that they need not concern themselves at present. Since the promulgation of Union, the first Bill to be introduced affecting their rights was the Immigration Restriction Bill. Their objections to this measure were embodied in their petition to the Honourable the Legislative Assembly, bearing date the 15th day of March, 1911. It was, however, now felt on further consideration that the provincial restriction contained in the Bill was an unjust and unfair one to impose upon those born in South Africa who, he maintained, had a birthright, and even anti-Asiatic newspapers had affirmed that they had certain rights. He, however, did not propose that day to quote from newspapers or any other source. Mr. Gandhi had already asked for the non-restriction to any one Province of Indians administratively admitted into the Union, and they regretted that they were not included in this request of Mr. Gandhi. They were the descendants of those who came to this Province in its early days under specious promises of every facility and encouragement being given them to become settlers and these appeared at first to have been carried out to some extent. With the advent of Responsible Government came the introduction of various laws in general terms but particularly aimed at them. Day by day endeavours were being made to further restrict them and to deprive them of the semblances of certain rights they now possessed. In course of time, their number would be augmented by Indians who, though born in Natal, would be subject to the

£3 licence, and in the augmentation would be girls and women, and it would be an insult to the intelligence of those present to relate to them the evil results arising out of this imposition, for was it not a matter of history and of frequent occurrence? The Union Government had already intimated that this tax was not to cease with the stoppage of immigration, and they would probably, when the Poll Tax Act was repealed, be called upon to pay this tax in the form of a minimum tax in an Income Tax Law. They had but the day previous observed that two draft ordinances were gazetted which were intended to amend the Municipal Corporations Law, and to extend certain powers now possessed by the Corporations. They would have seen from those that, among other things, it was sought to perpetuate Law 21 of 1888 by incorporation in one of these ordinances. They would remember that Indians in this law were included in the term "uncivilized race," which, further interpreted, meant barbarous and semi-barbarous races. In this connection, Mr. Gandhi on previous occasions had protested against this classification. Some of them who were fruiters or in some way engaged in the vegetable and fruit trade, would, were the draft ordinance to be introduced by Mr. Taylor passed, be subjected to periodical inspection and examination of their persons. There was no exemption whatever, and they were aware that in practice this would be enforced against Indians only, and such a provision he had only heard of in connection with women of ill-fame in other parts of the world. Licences were sought to be imposed on hawkers of fruit and vegetables and of South African produce.

Mr. S. R. Naidoo, (Maritzburg) then proposed the first resolution:—

"The Colonial-born Indians in Mass Meeting assembled on the 8th day of April, 1911, at Durban, Natal, while re-affirming the statements and prayer contained in their humble petition of the 15th March 1911, addressed to the Honourable the Legislative Assembly of the Union of South Africa, on further consideration respectfully pray that the Provincial restriction contained in the Immigration Restriction Bill may be removed or so amended as to exclude Indians born within the Union from the operation thereof."

Seconded by Mr. A. S. Singh; supported by Mr. T. M. Naicker and carried.

Mr. J. R. Solomon proposed the second resolution:—

"That this meeting concurs with the amendments suggested by the Indians at the meeting held at Cape Town under the auspices of the Cape British Indian Union, on the 3rd day of April, 1911, and begs to repeat for the sake of convenience, the suggested amendments, namely:—

[The full text of the Cape resolutions appears in the special report of the meeting on the first page of this issue.—Ed. I.O.]

Seconded by Mr. D. S. Chetty (Greenwood Park) and Mr. E. Choo-choo (Verulam) and carried.

Mr. R. N. Moodaly (Maritzburg) proposed the third resolution:—

"That in the opinion of this Mass Meeting of Colonial born Indians representing various parts of the Province of Natal, it is highly imperative that a deputation consisting of five members from the Colonial-born Indian Association should be appointed by it to interview the Administrator of the Province of Natal and such other authorities as the deputation may consider necessary, with a view to urge them to afford better facilities in respect of the issue of trading licences to Colonial-born Indians, and generally to do such other things as to the deputation may seem meet in the premises aforesaid."

Seconded by Mr. B. B. Mahabho (Ladysmith), supported by Messrs. B. M. Singh (Cato Manor) and J. Hoover, and carried.

Mr. A. Latiff proposed the fourth resolution:—

"That this meeting authorises the Committee of the Colonial-born Indian Association to prepare an appeal on behalf of Indians born within the Union of South Africa, addressed to every member of the Union Parliament, to arrange for the printing and publication thereof, and do everything necessary to give effect to the object of this resolution."

Seconded by Mr. R. G. M. Naidoo (Maritzburg), supported by Mr. S. Ramthal (Overport) and Mr. J. Moodaly, and carried.

Mr. Lutchman Panday proposed the fifth resolution:—

"That this meeting authorises the Chairman and Secretary of the Colonial-born Indian Association to forward the foregoing resolutions to the proper authorities."

Seconded by Mr. S. K. Pather (S. Coast Junction) and supported by Mr. J. B. Sooker and Mr. M. Moosa.

Australasian Legislation

The publication of the details of the new Asiatic Immigration Bill in South Africa ought to turn public attention to another matter in which the Asiatic is sought to be handicapped in the race of life, says the *Hindu*. The *Times of India's* London Correspondent writes as follows:

If the pressing aspects of the South African Asiatic problem are cleared out of the way by the Dominion Parliament before the Conference meets, there will be the more time to discuss an important aspect of the general Asiatic question arising out of legislation passed in New Zealand and now awaiting the Royal assent. The Bill provides that ships trading between New Zealand and Australia—a phraseology which would cover

vessels from this country or elsewhere doing business in Antipodean waters—must pay to all their hands the Union rates of wages, and provides for heavy penalising port dues if the records show that these rates are not paid in every instance. This seems to me a singular interference with the liberty of contract of employers and employed outside the territories of the New Zealand Government. It is one thing for the Australian Government to say: "We will give no contract for the mails to any steamship company which employs lascars on the boats by which the mails would be carried;" it is quite another thing for the sister State of New Zealand to say: "We will make the owners of any vessels visiting our ports employ white labour exclusively by laying down the impossible condition that lascars shall be paid the same rates of wages as the whites." The idea is of course, to squeeze out the lascar, not to benefit him; and this desired legislation is as selfish as that asked for by Mr. Havelock Wilson and his friends some years ago to provide that the lascar should have the same sleeping accommodation as the English sailor. But objectionable as the New Zealand proposal is, on its merits, it raises the suggestion of the possibility of meeting the objections rightly entertained in India against legislation avowedly and expressly aimed against the Asiatic as such by restricting emigration on the basis of an economic test. The idea is well worth working out.

Madras Meeting

Further Reports

Below we publish further extracts from the speeches delivered at the Madras Protest Meeting against the recruitment of labourers for Natal by the planters' agents.

The Chairman, Dewan Bahadur M. Audinarayanayiah, in the course of his opening remarks, said:—

They learnt that there was now an awakening in South Africa and they heard that it was in contemplation to abrogate the obnoxious Statutes which cast a stigma upon Asiatics generally and on British Indians in particular. That, however, referred to the question of free emigrants. As regards indentured labour, they had heard nothing. On the other hand, he found a skilful attempt made in the newspapers to report that the condition of these labourers was very good indeed, and that if there had been an abnormal number of suicides amongst them, it was due to the idiosyncrasies of Indians. They could not understand why enterprising Indians who dared to leave their country for strange lands should attempt to put an end to their lives in South Africa, unless it be that they were subject to nervous

troubles there. While no attempt was being made to improve the conditions of labour there, attempts were being made to procure a large number of coolies before emigration was prevented by the Government of India. It was their duty that this manoeuvre by the Natal planters should, as far as possible, be counteracted by them.

In the course of his speech in support of the resolution published in our last issue, Dr. T. M. Nair said:

Why should they send out their labourers to South Africa, Penang, Singapore, the Mauritius and the Fiji Islands when they could utilise them far better in their own country, without any of these troubles? He was personally satisfied that these men had gone to South Africa under false pretences and misrepresentations and in some cases they had not even been told where they were going. They had been told that they were going to be provided with labour somewhere near Madras. It was in that way that the majority of these people were recruited. Let them not imagine that there was no more danger to face, once indentured emigration was stopped. They had still free labour emigration in Ceylon and other parts. There were the lying maistries and the ignorant coolies still to deal with. And what was there to prevent the coolie being taken out of India? It was their business to inform the labouring classes as to what they should do in the matter. In that connection it would be an excellent thing if the Government would start bureaus of labour information in all the more important centres in the country. Labourers come from certain known localities. He would make practically every Taluk and Sub-Magistrate's Office a bureau of information, where a labourer in search of employment could go and obtain information as to where he could get it. There should even be a fund to pay labourers to go to places where they could get work. To do all this work volunteers would have to be enlisted and a sort of vigilance Committee should be appointed in all important centres, to see that innocent people were not practically kidnapped away. These volunteers could correct the misrepresentation and lies of recruiting agents. And he was quite sure that such vigilance Committees could catch some of these unscrupulous and lying recruiters and bring them up before a Court of Law, and give them a taste of what the coolie got subsequently through their misrepresentation. The Government must be requested to send circulars to all the Magistrates before whom coolies had to be taken for declaration, directing them to explain to the coolies what the declaration they were signing meant. And coolies in the villages should be told of the danger that they ran in listening to the maistries who went to recruit them. If they worked in that conjoint manner they could save their unfortunate country-

men from going to South Africa and at the same time they could retain the coolies in India and make them valuable co-partners in the industrial development of India.

Mr. G. A. Natesan, who supported the resolution, said:—

The treatment which Indians in Natal had been receiving was most objectionable and the indentured labour system had been described by eminent men like the late Sir William Hunter as a form of slavery. The coolies were taken from India and distributed as cattle in South Africa amongst various employers. They were employed there in pursuits and avocations contrary to the contract which they had signed in India, and were located in huts which were described to be worse than pig-sties. The indentured system led to a great deal of immorality. To be fair to the authorities here, while coolies were being recruited every possible care was taken to protect them here, but once the coolies left the shores of Madras they were at the mercy of the gold hunters of Natal. Not only were men ill-treated but the women were dishonoured. In times of illness they were not looked after. They were not given their proper rations. The whole story was one of terrible wrong to the unfortunate coolies. For every statement he made he had official authority on record. He protested against emigration, because it was inhuman. There was absolutely no redeeming feature about it. It was their duty to do everything in their power to prevent the continuance of the system. It was not only Indian coolies in Natal who were being ill-treated. Respectable Indians were subjected to wrongs which made one's blood almost boil. This treatment was meted out because they were Indians and Asiatics. All this had been going on for many years. There was, therefore, a great burden and responsibility cast on Indians in that country to do all that in them lay to put an end to this scandalous state of affairs.

The steamer *Umsuli* bringing the 80 or 90 sirdars from South Africa was expected to arrive here on the 7th instant. It would be foolish on the part of the people here to expect any help from the local agents of these planters in preventing them from recruiting the labour before the prohibition order of the Government of India came into force. But he felt that the people should do everything in their power to prevent them. It was in their power to try and do their best to prevent the sirdars from doing their nefarious and unpatriotic work. There was nothing to prevent a number of people here from interviewing the sirdars and telling them that they should not engage themselves in this dirty work of misrepresenting and inducing innocent coolies to go to Natal. He would be sorry to requisition the services of students for such work, but there were a great many who were not among students

who could certainly help the Indian South African League in this work. The League did nothing secretly and would loathe to do anything without the knowledge of others. The League would want the services of a number of men to dog these sirdars wherever they went and do everything in their power, everything legitimate, to stop them in their work. The Indian South African League would be prepared to pay the expenses of such men in this quite legitimate work. He also felt that it was the bounden duty of Government to help them in this matter. He was confident that they would secure the sympathy of Lord Hardinge, whose first official act was to issue the notification in regard to the prohibition of indentured emigration. He felt that there were occasions when plain speaking was necessary and when hard work had to be done. He felt that there was no question which called for plain speaking as much as this question. The occasion was one to rouse their deepest feeling and to work them to the highest pitch of enthusiasm. Everything should be done to put a stop to this Imperial scandal.

The Chairman, in concluding the proceedings, said that they were not asking for anything unconstitutional in that proposition. By the notice which the Government of India had issued, the authorities in that country showed that they recognised the danger of emigration to Natal, and had signified their intention to secure proper treatment to Indians in South Africa. The resolution stated that, having admitted and recognised so much, the Government of this country was bound to inform the Magistrates all over the country that the position in South Africa and the conditions of indentured labour should be clearly explained to intending emigrants, so that the tactics, misrepresentations and subterfuges of recruiting agents, who would be let loose in this country, might be counteracted and defeated. Whenever there was an epidemic in some distant place the Government warned people that they should not go there. The public now asked that the same procedure might be adopted without any attempt to interfere with individual liberty at the same time, because of the grave danger that was apprehended from the activities of the coolie sirdars who were coming. The next step that they proposed to take was that they should inform all centres of recruitment of the dangers of such recruitment to the people who might be inveigled by false representations. In that respect voluntary work was required by the people. If the recruiting agents were found to misbehave in any way they should be prosecuted before the Magistrates. Government were bound to take such action as was suggested in the interests of the people. In this they were, without lending themselves to any uncon-

stitutional procedure asking Government to take these steps which in the imminence of any danger Government would of their own accord take in other matters. He would be very glad to place the proposition before the Government.

Natal Municipal Corporations Law

Proposed Amending Ordinance

Mr. Mc. Gibbon proposes to introduce into the Provincial Council of the Province of Natal a draft Ordinance "to amend in certain respects the Municipal Corporations Law, No. 19 of 1872, and Act No. 22 of 1894, and to grant extended powers to Municipal Corporations in respect of certain matters not provided for in the existing Municipal Laws." We extract the following from the full text, which appears in the *Gazette* of the 6th instant:—

Whereas it is expedient to grant to Municipal Corporations extended powers in respect of certain matters not provided for under the existing Municipal Laws and for that purpose to amend in certain respects the Municipal Corporations Law, No. 19 of 1872, and Act No. 22 of 1894, and to enact new provisions in regard to other matters:—

1. Acts No. 27 of 1906 and No. 28 of 1907 shall be and the same are hereby repealed without prejudice to any right or liability acquired under these acts or any By-Laws so passed not being in conflict with this Ordinance.

2. This Ordinance shall apply to every town to which the Municipal Corporations Law No. 19 of 1872 applies, and to any town whereof the inhabitants are incorporated after the commencement of this Ordinance.

3. The powers to make By-Laws given to the Town Councils under Law No. 19 of 1872 hereby apply for all purposes of this Ordinance.

4. In addition to the powers conferred by Section 18 of Act No. 22 of 1894, the Town Council may make By-Laws with respect to the following matters, that is to say:—

(14) The Council may also make such By-Laws with respect to cow sheds and dairies, situated within the Borough, and from which milk is vended or sold within the Borough, as are necessary and proper for the construction and cleansing of the cow sheds for the health and condition of cattle therein, for the cleanliness of vessels used therein for containing milk for sale, for the protection of the milk against infection or contamination, and for registration, licensing and inspection

of cow sheds and dairies within the Borough; also for the control of the sale of milk brought from outside the limits of the Borough.

(15) For the control of all foodstuffs sent into the Borough for sale.

(16) For the periodical inspection and examination of all persons handling and selling fruit, vegetables and foodstuffs.

(17) For the regulation of sales, public or private, on the Market Square, and the fixing of a tariff of charges therefor.

14. The Council shall have power to tax, by way of annual license, all trades, callings and things enumerated in the schedule of this Ordinance, and to receive and pay into the Borough Fund the sums accruing from such licenses: Provided that no licenses shall exceed the amount set forth in the said schedule.

Power and authority are also hereby given to the Town Council to control or prohibit persons trading or carrying on business in open spaces of land or in passages, or on verandahs, whether public or private. It shall be necessary for all such persons to obtain retail licenses in terms of this Ordinance, and of Act No. 18, 1897: Provided, however, that Section 7 of the said Act No. 18, 1897, shall not apply to such licenses.

Notwithstanding the provisions of Law No. 43 of 1898, persons carrying on any trade, calling or occupation, or doing any act within a Municipal Borough shall be able to take out the license herein referred to in respect of such trade, calling, occupation, or act.

15. Irrespective of the date of issue no license shall extend or be deemed to extend beyond the 31st day of December.

16. It shall be lawful for the Town Council from time to time to make By-Laws with respect to such licenses, and defining the nature thereof, and fixing the hours of business thereunder and altering, increasing, subject to the Schedule, or reducing the prices of such licenses: Provided that in fixing the hours of business as aforesaid, the provisions of the "Shops Hours Act, 1905," shall be observed.

18. The Town Council may make By-Laws for the regulation of eating-houses and public refreshment rooms and charge licenses therefor.

19. Any person applying for a license shall state the nature or description of the business proposed to be carried on and the place or premises where the business to be authorised by such license is intended to be carried on, and shall be bound to satisfy the Town Council that the premises on which the applicant proposes to carry on business are suitable for the purpose, whether as regards the situation or character of the building structurally, or otherwise, and the Town Council may refuse to issue such license until satisfied of the suitability of the premises as afore-

said. A person whom a license is granted shall be compelled to exhibit his name over the premises licensed.

Wholesale and retail licenses within the meaning of Act No. 18 of 1897, or of any Act amending the same, shall be subject to the provisions of such Act, but shall not thereby be excluded from the provisions of this Section.

31. No person shall use or employ within the Borough any scale, weight or other weighing instrument, or any measure of any sort, unless such scale, weight, weighing instrument or measure, has been assized and found correct within the preceding twelve months. The owners of such weights and measures as shall be assized by the Town Council shall pay a sum not exceeding 5s. for each scale weighing up to 28 lbs., and a sum not exceeding 1s. for each weight or measure assized: Provided that, in the case of measures of capacity, double fees may be charged.

35. Any Town Council may from time to time, as occasion may require, establish at any place or places within the limits of their Borough, a public wash-house or wash-houses, and erect, build, and keep in repair suitable buildings and appurtenances for that purpose, and appropriate lands adjacent to such buildings for drying grounds, and on the establishment of such place or places, such Town Council shall have power to compel dhobies or other persons taking clothes to wash other than their own, to resort to any such public wash-house, and there wash and dry such clothes: Provided, however, that this shall not prevent the said Town Council from granting special licenses to any person or persons owning suitable premises to use the same for the purpose of washing and preparing such clothes for their customers, which they are hereby authorised to do, and to charge for same. And any Town Council may make By-Laws in manner provided by the Municipal Corporation Law for the more effectual exercise of the powers hereby given and for the good rule, order and government of such public wash-houses, and by such By-Laws impose penalties for any breach thereof in like manner as for contravention of any other Municipal By-Laws, and also to make charges for the use of such public wash-house and appliances or any of them.

37. The Council may erect and maintain within the Borough, Slaughter houses for the slaughtering of cattle and other animals intended for human food and may also make By-Laws for the good management and use of such slaughter houses and for insuring that the meat is fit for human food.

The Council shall also be empowered to impose and collect fees or charge rent for the use of such slaughter houses.

To prevent the evasion of the use of such slaughter houses and for the

protection of public health the Council may establish a place or places within the borough for the examination by an officer of the Town Council of fresh meat brought into such borough, and may make By-Laws for the management of such place or places for the imposition of fees for the examination of such meat, for the seizure and disposal of any meat at such place or places in such a condition as to be unfit for human food, and for the infliction of penalties on any person conveying or sending meat within the Borough who shall fail or refuse to convey or send such meat to such place or places for examination, and on any person who shall offer for sale within the Borough any meat which has not been duly examined and approved of for human food.

Licenses

	Per annum.
	£ s. d.
Wholesale Dealers	7 10 0
Retail Dealers	5 0 0
Wholesale and Retail Dealers combined	7 10 0
Butchers	10 0 0
Boarding and [or Lodging houses and] or Refreshment Rooms	3 0 0
Tea Rooms	3 0 0
Native Eating Houses	4 0 0
Hawkers of goods other than Colonial produce, ros. per month, or	6 0 0
Hawkers of South African Fruit and Vegetables	10 0 0
Hawkers of all South African Produce, ros. per month	6 0 0
Manufacturers	5 0 0
Carriage and Cartage Contractors	1 0 0
Bicycles	5 0 0
Laundries	1 0 0
Drivers of Trolleys and other Vehicles used for trade	0 3 6
Milk Vendors, Dairymen and Milk Dealers	1 0 0
Canvassers for Clothing Orders	5 0 0
Retail Fruit Dealers	5 0 0
Warehouses, not otherwise licensed	0 5 0
Commercial Travellers, selling goods	5 0 0
Retail Dealers in South African Produce	5 0 0

London, March 25th.—A message from President Taft to the Governor of California has had the effect of checking the progress of the anti-Japanese legislation aimed at prohibiting aliens from holding land in the State.—Reuter

The new Anglo-Japanese commercial treaty was signed in Tokio on Tuesday, says Reuter.

There is a just Power Who presides over the destinies of nations. — Patrick Henry.

The Asiatic Question in Natal

Mr. Charles D. Don, writing in a recent issue of the *State* on "The Asiatic Question in Natal" says:—

The plea of self-preservation was first put forward in justification of the introduction of Indians fifty years ago. It has again been advanced within the past year as a reason for continuing to import them. But to advance such an argument in palliation of acts or contemplated acts of injustice towards Indians themselves whose presence is undesired is surely a perversion of logic as well as of morality. I know of no civilised country in the world where immigrants who have been allowed, and even encouraged, to settle have been penalised and threatened with ruin or expulsion merely because their commercial success is inconvenient to their neighbours. I hold no brief for the Indian trader; but the Indian trader, like the Indian artisan or clerk, is one of the consequences of the policy of importing indentured Indian labourers. It is characteristic of the Natal point of view that while little exception was taken of the measures directed against the trading community, the most determined opposition was offered to the proposal to restrict and eventually to prohibit the introduction of indentured Indian labour.

The feeling among those who take this view has always been that while Natal wants as many indentured Indians as can be recruited—the more the merrier—it does not want Indian settlers or citizens. It wants Asiatics for its own benefit and convenience, not for theirs. Consequently all restrictions have stopped short of prohibition of indentured Indian labour, and have aimed at making the lot of the free Indian anything but a happy one.

In his report for 1909, the Protector of Indian Immigrants comments on the "splendid physique and general bearing" of men who had completed one or more indentures, and hazards the opinion that the "physical improvement no doubt carries with it a certain elevation of moral feeling, of men who came from India to reside in Natal, a sort of halcyon place to him."

The £3 annual licence, however, and the £1 poll tax while it was enforced, to say nothing of certain other disabilities, were calculated to temper the warmth of feeling with which the time-expired and morally elevated Indian viewed his "halcyon" surroundings. The Protector himself elsewhere in his report notes that the number of Indian tenant farmers has been greatly reduced owing, among other things, to poverty of soil and short rainfall, and the burden of special taxation!

In the Commission's report, too, I find the objection that Indian immigration is demoralising to "national life" met by the statement that "while

they (indentured immigrants) cannot be said to be of high character, they are industrious, frugal, law-abiding, and on the whole sober in their habits, and it has not been proved that their presence has an injurious effect on the morals of the whites on the one hand or the natives on the other."

Elsewhere in the Commission's report, however, it is stated that the Natal-born Indians "prefer to settle about the towns, earning a precarious livelihood, . . . and many lead an idle and vagrant life," while farther on we are told that the Commission heard from the Acting Magistrate at Verulam "some startling evidence regarding the number of destitute Indian women at large in his division." One might be justified in supposing that with so many idle and vagrant men and destitute, enfeebled women, the effects upon "national life" were not entirely innocuous.

These, however, are details. The salient fact is that indentured Indian immigration cannot be safely continued save under conditions which impose very real hardships upon those who remain in the country and which would not be tolerated by public opinion throughout South Africa.

The original idea in encouraging time-expired Indians to remain in the country was the belief that in the course of time they would so multiply as to do away with the necessity for importing any more indentured Indians. This hope was not realised, for various reasons, chief of which were the comparatively low rate of remuneration, the long hours of toil, for women as well as men, and the natural desire of the immigrant to try to better his position. There is reason to believe, however, that a portion of this free Indian labour would become available if properly exploited, and the Commission of 1909 recommended the creation of a Labour Bureau having for its object the utilisation of such labour. It also goes without saying that the market rate of wages would have to be paid, and there seems no reason to suppose that the planters, the coal miners, the wattle growers, or the manufacturers, could not afford to pay it. The conditions as regards housing, hours of labour, etc., would also have to be made more attractive.

In other words the Natal industries would be placed on an equal footing with other industries.

As regards the free Indian population who have become permanently resident in the Province, they cannot be interfered with. They include professional men, clerks, more or less skilled workmen, agriculturists—they are far more successful market gardeners than the average European—and ordinary unskilled labour. Comparatively few engage in mercantile pursuits, the trading class of Indian being for the most part entirely distinct from the class from which the bulk of the free Indian population is drawn. The increase of the Indian trader class should be checked by the refusal of

all applications for new licences except such as might be preferred by a Colonian-born Indian. The latter is as much a part of the permanent population of the Province as the European, and he cannot fairly be discriminated against either on account of industry or aptitude which may bring him into competition with his white neighbour, or on account of the colour of his skin. He knows no other home than Natal. His parents or grandparents were brought to Natal not so much that they might better themselves as that they might help the colony to become prosperous, and no unprejudiced person can deny that from an industrial and economic point of view they have been of immense benefit.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Tuesday.

A number of our people attended last night at Park Station to bid a grateful farewell to the Rev. Mr. Phillips and Mr. Albert Cartwright, two of our oldest and most beloved protagonists. The former is leaving for England on a health trip, the latter, the well-known Editor of the *Transvaal Leader* for many years, is, unfortunately for us, retiring from this country for good—not ours. Among those present were Messrs. Cachalia, Imam Sahab, Aswat, Sorabjee, Bhikjee, Maimie, Ahmed Mia, Suliman Mia, E. S. Coovadia, Dildar Khan, Mahomed Khan, Morarjee, Bhikhajee, G. K. Patel, Jhinabhai, Sharfudin, Dorabjee, and Harilal Gandhi. Mr. and Mrs. Doko, Mr. Ritch and Mr. Harold Ritch, were also on the platform. Mr. Cachalia briefly addressed Mr. Phillips, thanking him for his invaluable co-operation as a member of the European Committee, and presenting him, on behalf of the community, with a bouquet. Mrs. Phillips was also the recipient of a floral tribute. Mr. Sorabjee Shapurjee performed a similar office in the case of Mr. Cartwright. The departees—not deportees—appeared to be gratified at the attention shown them, replied suitably, and shook hands all round. Three cheers were given as the train steamed out of the station.

Owing to the impossibility of forming a full bench on the 24th instant, the hearing of the Sodha Appeal has been fixed for the 22nd instant. It is expected that Lord De Villiers will be absent, and that he will be replaced by Mr. Justice Dove-Wilson, Judge-President of the Natal Division of the Supreme Court.

Mr. L. W. Ritch, who arrived in Johannesburg on the 5th inst., has commenced practice as a solicitor at Nos. 21-4, Court Chambers, Rissik Street, Johannesburg. Your readers, I am sure, will wish him every success.

Items of Interest

They never fail, who die in a great cause.—Byron.

The *Cape Times* contains a cartoon of a wild elephant, marked "Natal Indians," furious at the sight of the Poll-tax Bill, and underneath we are informed that the passive resistance movement threatens to extend to Natal, if Indians are excluded from the exemption of the Bill.

Dr. S. E. Griggs, a famous Negro orator in the United States, says: "I consider myself and family the social equals of any man under the sun. The Negro does not want to be admitted to the white man's society, for he has a society of his own, of which he is justly proud. But what the Negro asks and should demand is equality at the ballot box and equality before the law. On these two points we should never compromise, but should form a united front and continue to fight for our rights. This fight cannot be won or lost in a single day; it may go on for a number of years to come. But we should never give over and acknowledge our inferiority until the last Negro is swept into the eternal regions beyond."

Writing of the trial of the twenty-five persons charged with conspiracy to assassinate the Emperor of Japan, the *Daily News* says: "Dr. Densiro Kotoko, the most prominent figure among the twenty-five accused men, is one of the most brilliant minds among the younger generation of Japanese reformers. He is a man of high scientific attainments, with a philosophical bent towards peaceful anarchism, after the manner of Prince Kropotkin. He was at one time a leading writer on the staff of the popular daily *Yoroku Cho-ko*, but afterwards turned towards Socialism, and translated for his countrymen the works of Tolstoy, Kropotkin, and Marx. His wife, Kano Kotoko, is a highly-cultured and intellectual woman. The Socialist movement in Japan is still in its infancy, but it is being ruthlessly persecuted by the Government. No Socialist paper is allowed to exist, and most of the Socialist leaders are either in prison or in exile."

[Note: Both Dr. Kotoko and his wife have since been executed.—Ed. I. O.]

Contents

	Page.
Cape Indians' Meeting	147
Imperial Parliament	149
From the Editor's Chair	149
Stoppage of Indentures	150
Union Parliament	151
The Immigration Bill	153
Madras Meeting	156
Natal Municipal Corporations Law	157
The Asiatic Question in Natal	158
Transvaal Notes	159
Items of Interest	159

The British India Steam Navigation Co., Ltd.
Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PENTAKOTA

Will sail on or about the 20 APRIL
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

ધા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પેન્ટેકોટા" ટન ૩૫૦૦.

ઉપલી જગ જાહેર વખણાએલ લાઇનની મંજૂર અને કડપ ચાલતી આમ બોટ બચેથી તા. ૨૦ એપ્રિલ ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ઝાંઝીબાર અને મોમ્બાસા બંદર કરી મુજબ જશે.

મજૂર લાઇનની આમબોટમાં કેક પાસેજરો સાથે ઉપલા ફાલકાઓમાં ઘણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બંતીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને ઇન્ડિયા મુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ બાલામણ છે કે આવી ફેક મુક્તની મુસાફરીનો અમુલ્ય તક મુખાવશી નથી.

ફરસદ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકવાળી કે વગરની રીટરન ટિકીટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી ઘુરત કેબીન ની ટિકીટ કલાવી લેવી.

કેક પેસેજરો માટે સમગ્ર તરફની સગવડ છે. સારા ઝાંઝીસરો હોવાથી કેકપણ તરફની અડમણ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આમબોટ બચેથી ફર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર મુજબ પહોંચવે તારથી ખબર મળે છે, જે ઊપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ એમ. સી. આંગલીયાની કું. ડેલ્ટ, પાર્કન સ્ટ્રીટ, ખબર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

ડબલ્યુ ડન અને કુંપની.

કોમરશીયલ રોડ, ડરબન.

સીની ઉનતિ વિના દેશોનતિ નથી
સુંદરી સુબોધ

ખાસ રત્રીયોની ફળવણી અને ઉનતિ અરથે પ્રકટ થાય છે ; તેથી મહેરબે પાતાના કુટુંબ ની રત્રીઓ સાથે લેવા લાયક છે.

સંપુરણ મનોરંજક અને મોઢદાયી વારતા બો અને વિદ્યા કલાનું સરળ બાખામાં જ્ઞાન મળે એવાં લખાણોથી બરપુર આ માસીક ફોર્ડ મુસલમાન અને પારસી વગેરે સમગ્રી મુજબતી વાંચતી કોમમાં બેક સરખો આવ કાર પામ્યું છે. દિ. ફરતાન ઉપરાંત આફ્રિકા ઇન્ડિય વગેરે દેશોમાં ત્યાં સાહસીક મુજ રાતી બંધુઓ મયા છે. ત્યાં 'સુંદરી સુબોધ' ની માગણી થાય છે.

બહેર ખબર માટે પણ 'સુંદરી સુબોધ' સાથે સાધન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ કપાય છે. નમુનાની નકલ અરથા આતાની ટપાલની ટિકિટ મોકલનારને મુક્ત મોકલવામાં આવશે.

વરસનું લવાજમ રૂ. ૧-૮-૦

સમગ્રી પત્રવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો :
'સુંદરી સુબોધ' મરીર, અમદાવાદ.

ઢાયરો તૈયાર છે

માહુ વરસની અમારી મેટની ડાયરી, જેમાં મયા વરસ કરતાં સુધારો વધારો કરવામાં આવેલ છે તે હવે તકમાર છે. જે ગ્રાહકોએ ચડેલા લવાજમ બરી દીધાં હશે તેને તે મેટ મોકલવામાં આવશે. નવા થનાર ગ્રાહકોને પણ વરસ નું લવાજમ અમારોથી બરી દેવાથી તે મેટ આપવામાં આવશે. છુટક નકલ ખરીદનારને ૧/૧ ના રટે-૫ મોકલવાથી પોસ્ટ મારફતે મોકલવામાં આવશે.

નીચેના સરનામે લખો :—

Manager,

I. P. Press,

Phoenix, Natal

I am a
BUYER
OF

LEAF TOBACCO

FOR CASH

Samples and Quotations to
JAMES HENDERSON SIMPSON,
Hulston's Buildings,
BOX 653. Smith Street, DURBAN.
PHONE 1620. TELEGRAMS: "PRODUCE."

ફે રેકડેથી વમાક ખરીદું છું.
વેંચનારાએ લાવ અને સેમ્પલ સાથે
જેમક હેન્ડરસન સીપસન
ફરસદન ખીલોંગ, રમીય સ્ટ્રીટ ડરબન
મખવું અથવા મળવું.

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:
Yearly ... 3. 0
Half-Yearly ... 1. 5
Quarterly ... 8. 0

Other Places in SOUTH AFRICA,
ENGLAND and INDIA:
Yearly ... 3. 0
Half-Yearly ... 1. 5
Quarterly ... 8. 0

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પ્રસ્તાક ૬.

ફ્રીનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૧૫ મી એપ્રિલ, ૧૯૧૧.

અંક ૧૫.

અઠવાડોક પંચાંગ.

બોરેલી-તા. ૧૫ મી એપ્રિલથી, તા. ૨૧
એપ્રિલ સુધી ૪૦ સં. ૨૬૧૧.
હાંદુ-ચેત્ર વદ ૨ થી ચેત્ર વદ ૭ સુધી,
સંવત ૧૯૬૭.
મુસલમાન-તા. ૧૫ રબીઉલઆખરથી
તા. ૨૧ રબીઉલઆખર સુધી ૧૩૨૬ હી.

કાર.	ખ્રિસ્તી તારીખ.	હાંદુ તીથી.	મુસલ તા.	પારસી રોજ.
રાનીવાર	૧૫	વદ ૨	૧૫	૫
રવીવાર.	૧૬	" ૩	૧૬	૬
સોમવાર.	૧૭	" ૪	૧૭	૭
મંગળવાર	૧૮	" ૫	૧૮	૮
બુધવાર.	૧૯	" ૬	૧૯	૯
ગુરવાર.	૨૦	" ૭	૨૦	૧૦
શુક્રવાર.	૨૧	" ૭	૨૧	૧૧

અનુક્રમણિકા.

હાંદી હાથી...	૨૨૩
ઇરબન મ્યુનિસિપાલિટીનું બીલ...	૨૨૩
મી. રીચ નેહાન્સબરમ્માં...	૨૨૩
મુરબ આફ્રિકાના હાંદી...	૨૨૪
મી. બાંધીની રબુઆત...	૨૨૪
નેહાન્સબરમ્ ખબરપત્ર...	૨૨૫
નાહારી કોરટની રોડીસો વિષે...	૨૨૫
મુનિયત પારલામેન્ટમાં...	૨૨૭
કેપની માસ મીડીંગ...	૨૨૮
કોલો. હાંદીઓની માસ મીડીંગ...	૨૩૦
મીરમીડીઆ મેળવવા સંબંધી...	૨૩૧
મી. નાટિસન અને ટ્રાંસ. હાંદી...	૨૩૧
નાતાલમાં એક કેળવણી હાંદી બાઈ...	૨૩૨
નાતાલની મ્યુનિસિપાલિટીનું બીલ...	૨૩૨
વેલ્લમમાં પોલ ટેકસની પબ્લિક્સી...	૨૩૩
પરસ્પર...	૨૩૩
મેડેશિઅસના મીરમીડીઆની હાલત...	૨૩૪
વિવિધ વિષયો...	૨૩૫
એક પરીપત્રકારી કામ...	૨૩૫
ઉદ્વેગમાં હાંદીની હાલત...	૨૩૫
ડાંબરલી...	૨૩૬
હાંદીમાં અસાંતિ...	૨૩૬
હાંદુસ્તાનના ખબરો...	૨૩૭
રોડક બબરુ બાવ...	૨૩૮

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

રાનીવાર તા. ૧૫ મી એપ્રિલ, ૧૯૧૧.

હાંદી હાથી

૧૫ દાહમ્માં એક હાથ ચિત્ર (કાર
કુન) છપાયું છે, તે બહુવા જેવું છે.
તેમાં હિન્દીને હાથીનું ૧૫ આપ્યું છે,
તે માથાવેરા (પોલકેક) ને ઇલાનું ૧૫
આપ્યું છે. હાથી તે માથાવેરાની ઇલાને
ચમકી નાખે છે. તેની નીચે લખ્યું છે કે
'નાતાલના હિન્દી માથાવેરાની સામે હાથ
મઠા ઉઠાવશે'.

આમને મળેલ વધુ પીચતો પરથી જણાય
છે કે જે વિવેક નાતાલથી માથાવેરાની
સામે સત્યાગ્રહ ઉઠવાના તાર ફરી વળ્યા
તે વિવેકે પારલામેન્ટમાં હાથકાર થઈ રહ્યો
હતો. પણ નાતાલના તારની કાંઈ એટલી
જ અસર ન થઈ; તેથી આપ્યું બીલ
બહુલાનું. પ્રથમ બીલ તે એ હાથ કે માત્ર
ઝોરાઓની ઉપરથી માથાવેરા કાઢે. આ
વિષે મી. રીચ તથા મી. માંધી પારલા
મેન્ટમાં ફરી વળ્યા. મી. સરકનર તથા
મી. એલેક્ઝાન્ડરને વાંકો કર્યો. તે પારલા
મેન્ટમાં તેવા બીલની સામે થવાની તકમારી
થઈ. પણ મી. હાલે અતિભેદવાળું બીલ
એવી લીધું, તે બીલનું દાખલ કર્યું.

આવે: મહીમા સત્યાગ્રહનો છે. કર ન
આપે ને થઈ જાણી હાંદી બેસી રહે, તો
સરકાર શું કરે? શું કરી શકે? તેનો
કામકે તેના હરમાજ રહી જાય. આ
ઉપરથી હાંદીને કુલાઈ જવાનું નથી;
સત્યાગ્રહી તલવાર કેવી કિમતી છે એ
બહુ સ્પષ્ટ બતાવ કરવાનું છે.

નવું માથાવેરાનું બીલ દેખીતું
નિર્દોષ છે; પણ તેના એ અર્થ થઈ
શકે છે. એક તો એ કે બધાને
એ કરે ક્યારે બરવો એવી નોટીસ
મવરનર બહાર પાડે ત્યારે તે વેરા બરવા
નો છે. બીજો અર્થ એવો પણ કોઈ
શકે કે જેને વેરા આપવો પડશે એવી
નોટીસ કહાડે તેણેજ આપવો પડે. જે
આવે અર્થ હોય તો એમને નવું નોટીસ
ન કહાડે એટલે મોસ કુલ થાય તે
હાંદી વિષેને આપવો પડે. આવે અર્થ

વતો હોય ને એ પ્રમાણે અતિભેદવાળી
નોટીસ સરકાર કાઢે તો હાંદીને એ
વેરાની સામે બરૂ થવું પડશે. ત્યારે
નાતાલના હાંદીની ઇસોદી થશે. તેઓએ
અમજનું બંદે છે કે ક્યારે વેરા નહીં
આપવાનો ઇરાદો બદલે પડતાં સરકાર
અસર થઈ, તો ક્યારે બરેબર નહીં
આપવાનો વચ્ચત આપતાં તે વેરા નહીં
જપામ ત્યારે કેટલી મોટી અસર થશે?

ઇરબન મ્યુનિસિપાલિટીનું બીલ

આ બીલ બહુ અવાજ છે. તેથી નાના
મોટા બધા ધંધાદારીઓ ટાળીને કાઉન્સિલના
પગમાં બેસે. "બરૂ" એટલે કે એકાદ-પ
થઈ સામે થવાની તાકાદ નહીં બતાવે તો,
તેમાં મહેલી જનાઓ સરવ થાજને બાંધે
પડશે, છતાં જે કેટલાક ધંધાઓ
માટે હલકા કે બારે લાઇસેન્સ રાખવામાં
આવનાર છે તેમાંના ધંધાખરામાં હાંદીજ
છે. હાંદીને બને તેમ આડે આવતા બટ
કાવવા, બને તેમની રાજમાથી બને
તેટલા પૈસા લાઇસેન્સ રૂપે પડાવવા કાઉ
સિલ માને છે. આવી સત્તા મરીબ
લોકને જુખ ભેગા કરી મુકે એ દેખીતું
છે. મેંચિસે તુરત પ્રોટેસ્ટ કરવાનો છે.
પણ તે ઉપરાંત બીજાં પગમાંનો સેવા
વિચારવાની જરૂર લાગી નથી.

મી. રીચ નેહાન્સબરમ્માં

મી. રીચ નેહાન્સબરમ્માં પેતાનું
વહીલાતનું કામ કરે કર્યું છે.
એવો એક પણ હાંદી અમે નથી ભેળો
કે જેણે મી. રીચની કોમતી સેવા કહ્યું
નહીં કરી હોય. તે સેવાનો બહોળો જ્ઞાન
આપ્યું તે તો છેજ. તેમની સલાહ
પ્રમાણે કર્યું તે પણ છે. હવે મી.
રીચ ક્યારે ધંધો બાદરે છે ત્યારે તેના
ધંધામાં ઉત્તેજન આપ્યું તે પણ કામ
ની દુરજ છે. અમે આશા રાખીએ
છીએ કે જેને વહીલાતનું કામ હશે તે
મી. રીચને પેતાનું કામ સોંપીને બતાવી
આપશે કે મી. રીચને મદદ કરવા પેતા
તકપાર છે.

પુરવ આફ્રિકાના હીંદી

પુરવ આફ્રિકામાં વસતા હીંદીઓની સ્થિતિ દિવસે દિવસે ગમતી જોવામાં આવે છે. નાઇજીયા ખાતે પ્રસિદ્ધ થતા હીંદીના વાણીજીય "ઇન્ડિયન વોઇસ" પરથી તેમની હાલનો ખ્યાલ આવી શકે છે. જેવું દક્ષિણ આફ્રિકામાં છે તેવું ત્યાં પણ કરવા ત્યાંના ગોરાઓ પ્રયાસ કરતા હતા છે. કુર્ગાડા રેલવે પર મુસાફરો કરતાં હીંદીને અનેક અગવડ, અપમાન અને આપદા વેઠવી પડે છે. વેપારમાં પણ તેમની સામે બધા બાધવાની શરૂઆત થઇ છે. ત્યાંના એક્ટરીય કાયદાની નીચે હીંદીઓને એ બાધા કરવાની મનાઇ છે. કાકતરી ધધામાં હીંદી ખીલ કુલ ન હાખલ થઇ શકે, એવો કાયદો ઇસ્ટ આફ્રિકાની પ્રેક્ટિકલ સરકારે બંધો છે. આ કાયદાને લીધે દેશી વધદો અને હાંડીઓથી તો પોતાનો ધંધો નહીં કરાય, પણ જેઓએ હીંદી સુતિવરસીટીઓની કેળવણી લીધી છે, અને એલ. એમ. એસ. જેવી ઉચી પદવી મેળવી છે, તેવા કાકતરી પણ પોતાનો ધંધો કરી શકશે નહીં. હીંદીઓ ખીલવેલા, અને હીંદીથી વસાએલા મુલકમાં હીંદીવાનોને પોતાની શારીરીક સારવાર માટે પોતાના જ માથાસોને બદલે અગવડા અને અધુરું ધન ગોરાઓને શરૂએ જવું પડે એ જેવી તેવી વાત નથી.

ત્યાંના ગોરાઓ એટલેથીજ અટકવા માનતા નથી. નાઇજીયાના ગોરાઓના મઠને વધુ હીંદીઓને આવવા ન દેવા હરાવ કર્યો છે. તેમના હરાવમાં નીચેના શબ્દો છે: "ગીરમીટીઆ સિવાય વધુ એશિઆટિકને ખીલકુલ આવવા દેવા નહીં, અને ગીરમીટીઆઓને મુક્ત-ગણ વરસની-પુરી થએ પાછા મોકલવા અને કેળવાએલા એશિઆટિક હીંદી સરકારનો ખાસ પોરત લાવે તોજ તેમને આવવા દેવા, અને તે પણ મુદતી રીતે." અસખત આવા અજબ હરાવનો અમલ થાય એવો હાલ સંભવ નથી, છતાં પુરવ આફ્રિકામાં શું નહીં થાય તેની કલ્પના આવા પદ્ધતિથી કરી શકાય છે.

વળી માત્ર નવા આવનારને અટકાવવાથીજ ગોરાઓને સંતોષ થાય તેમ નથી. રહીશ હીંદીઓને પણ હલકી પાયરી ઉપર રાખવાનાં પરચુ આજથી વરતાય છે. તેનો અણુવા લાયક હાખલો તાળેજ બન્યો છે. પુરવ આફ્રિકાના અવરનર વિલાપતથી પાછા ફરતાં નાઇ

જીયાના રોકેને આવકાર આપવાનો મેળા વડો થવાનો હતો તે વખતે વહાવારીની ખાતર હીંદીઓએ પણ હાજર રહેવા, અને ગોરાઓની પેઠે એક માનપત્ર આપવા ઇચ્છા કરી. પણ જ્યારે તેમણે કમીશ નરની રજા માગી ત્યારે તેમને પાછા પાડવામાં આવ્યા, અને સેક્રેટરીની રજા માગવા ફરમાવ્યું. ત્યાંથી રજા આપવાની મોટી મહેરબાની થઇ, પણ તે એવી શરતે કે માત્ર ૫૦ હીંદીઓજ રોકેનમાં જઇ શકે, અને તેટલાએ પણ ખભાપર પટા પહેરવા કે જેથી રજા ન મળી હોય એવા બીજા હીંદીઓથી તેઓ જુદા પડે. આવી કાંઈ શરત ગોરાઓ પર નહોતી નખાઇ તે જોતાં હીંદીઓએ તે રજા તરતીડી કાઢી, અને મેળાવડામાં જવાનું મોકલ રાખ્યું. આ ખરેખર તેમને શોભા આપવાર હતું. વળી પાછળથી એવું જણાય છે કે રોકેન પર તેમને માટે જમા રાખવામાં આવી હતી તે જાગરૂની નજીકમાં અને ગવરનરના ઉત્તરવાના પ્લેટફોર્મથી એટલે દુર કે ન કાંઈ સાંભળી શકાય, કે ન કાંઈ દેખી શકાય. આવી હાલતી અપમાન ભરેલી સ્થિતિમાં મુકાવાથી હીંદીઓ પોતાની મેળેજ બચેલા તેથી ખરેખર તેમને સંતોષ થયો હોવો જોઇએ.

પુરવ આફ્રિકાના હીંદીની બાબતોનો એક રહુ બનાવ અને નોંધ લેવા લાયક છે. દોરડ કીચનરે હાલમાં પોતાની સ્ક્રૂર હરમ્યાન મોમ્બાસાની મુલાકાત લીધેલી ત્યારે તેમને માનપત્ર આપનારાઓમાં હાદી અને આરબજ હતા. હીંદી માનપત્ર ઝોન. મી. એમ. જીવજીજીના મહાનપર આપવામાં આવ્યું હતું. તે વખતે આ નામવર સાહેબને માન આપવા ૫૦૦ જેટલા હીંદીઓ જમા રૂબ હતા. માનપત્રમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ૧૫ માં સપ્તાહની આખરના વખતથી હીંદીવાનોએ પુરવ આફ્રિકામાં આવવાનું શરૂ કર્યું છે. દોરડ કીચનરે પોતાના જવાબમાં હીંદી કોમને અને ખાસ કરીને મી. અલાહીના વિશ્રામ જેવા અગ્રેસરને મુતારકમાદી આપી, અને બહુની ખીલ વધુ અને આમાદીમાં તેમણે બળવેલા ભાગ માટે તેમની તારીફ કરી.

આમ જે મુલકના બધારજમાં હીંદીઓનો આવડો જળરો હીરસો છે, અને જે મુલક ખરે કહીએ તો હીંદીઓનોજ કહેવાય, તેમાંજ શું હીંદીને હવે સતાવવામાં, ઉત્તરતા ગણવામાં, અને હલકી હાલતે પહોંચાડવામાં આવશે? જવાબ તો આધાર હીંદીઓની પોતાનીજ ઉપર છે.

મી. ગાંધીની રજુઆતો

બીલ સુધારવા સંબંધમાં

તા. ૭ મીએ મી. ગાંધીએ નીચે મુજબ કાગળ મુલકી પ્રધાનના ખાતે મી. સેક્રેટરી પર લખ્યો છે:—

"આપણી વચ્ચે થયેલ વાતચાત મુજબ ટરાંસવાલની લડતનું સમાધાન કરવા માટેની મારી સુચનાઓ હું લખીત વાર કરું છું.

(૧)

નવા બીલમાં રજૂ થી કલમ ૫૬ની જે કલમ કમેરવા જનરલ રમટસે ધડી છે તેને સુધારી નીચે મુજબ કરવી:—

ટરાંસવાલના ૬૬ માં કાયદામાં અને **ઓરે જ ફરી સ્ટેટ ડેનરડીકપુરાન ના ૩૩ માં પ્રકરણમાં** મને તે વિરુદ્ધતા છતાં, જે માથાસ નવા કાયદાની ૪ થી કલમ, પેટા કલમ (એ) ની વચ્ચેલ શરતો પાળવાથી બુનિયતમાં હાખલ થઇ શકે તે માથાસને ટરાંસવાલના મજબુર કાયદા તળે અને મજબુર પ્રકરણની ૧ લી થો ૬ કી કલમ તળે રજીસ્ટર થવું ન પડે. મોટા અક્ષરે લખેલા શબ્દો જનરલ રમટસની કલમમાં મારા તરફના સુચનાએલા ઉમેરા તરીકે છે.

જે આમ સુધારો કરવામાં આવે, તે જો હાલના હોય, ખાસ કરીને કાયદે સર રહીશ અને ઇમીગ્રેશન બાંધી છોકરાનું, ચોખ્ખી રીતે રજૂ કરવામાં આવે, તો એ ખીલ સલામતીઓ માટે સ્વીકારવા લાયક થાય. કેપ અને નાતા લના હીંદીઓએ જે ખાસ વાધાઓ ઉઠાવ્યા છે તે ઉપર હું કાંઈ ટીકા કરતો નથી, પણ મને લાગે છે કે તે ઉપર સંભાળપૂરવક અને ઉદારીતે વિચાર કરવો જ પડશે.

(૨)

સમાધાની કરવાના બીજા રસ્તા તરીકે હું નીચેનું સુચવું છું:—

(૧) આ બીલને ૫૬નું મુકવું.
(૨) ટરાંસવાલનો ૧૯૦૭ નો ૧૫ મો કાયદો સુધારવા એક ખીલ હાખલ કરવું: તેમાં

(એ) ટરાંસવાલનો ૧૬ નો ૨ જે કાયદો રદ કરવો. ટરાંસવાલનાં કાયદે સર રહીશ સગીરના રજીસ્ટ્રેશનને લગતું પડે છે તેટલે દરજ્જે અપવાદ રાખવો. (આ શબ્દો નવા ખીલની પુરવધી ઉપરથી હું ટાંકું છું. આ

ખારીના કું એવો અરથ કરે છું કે રજીસ્ટર થએલ એશીઆટીકના સમીર છોકરાઓ, તેઓ અને ત્યાં હોય છતાં, દરોસવાલમાં હાખલ થવા સહિતમાન થાય, અને ૧૬ વરસની ઉમરે પહેાં અર્તા રજીસ્ટ્રેશન માટે લાયક, અને હક દાર મળ્યા.)

(બી) જો પરીક્ષા આકરી કરવા જરૂર જણાય તો તેમ કરવા માટે ૧૬૦૭ ના ૧૫ મા કાયદાની ડેળવણી ની કલમને બદલે નવા બીલની ૪ થી કલમની પેટા કલમ (એ) મુકવી

(સી) ૧૬૦૭ ના ૧૫ મા કાયદાની ૨૭ કલમની ૪ થી પેટા કલમ રદ કરવી.

(ડી) નવા બીલમાં ઉમેરવા જન રલ સમિતિને જે ૨૮ મી કલમ થઈ છે તેને ઉમેરવી. અલબત્ત આ રસ્તો લેવા માટે તે કલમમાં મેં સુધારો સુચવ્યો છે તે નહીં આવે, પણ તે તો નવા બીલ વડે રસ્તો લેવો હોય તોજ જોઈએ.

મારા મત પ્રમાણે આ બીજો રસ્તો લેવાનું સરલમાં સરલ છે. તેમાં ફરી રેટેડ સંબંધી કાંઈ સવાલ ઉભો થતો નથી; અને જો આ રસ્તો જનરલ સમિતિ કહુલ કરે તો સલામતની લડત બંધ થાય એટલુંજ નહીં, પણ હાંદી કામ તો સપુરણ ટોકા મળે.

છતાં આનો અરથ એવો નથી થતો કે બીજી ક્ષણી બાબતોમાં પોતાની સ્થિતિ સુધારવાનાં પગલાં લેવાનો પોતાનો હક હાંદી કામ જતો કરે છે."

વધુ કાગળ

તા. ૮ મી એપ્રિલે મી. ગાંધીએ જન રલ સમિતિના આનગી સેક્રેટરી પર નાંચે મુજબ કાગળ લખ્યો છે :—

"ડરબન અને બેહાન્સબરમ કહેલા મારા તારોના જવાબો ફરે અને મળ્યા છે.

ડરબનથી કૅમ્બ્રિજને તાર નાંચે મુજબ છે : "આશાર માનીએ છીએ. જો નવું બીલ પાછું જે સાથ અને સમાધાની કરે વામટે દરોસવાલના કાયદામાં ફેરફાર કરે વામાં આવે તો નાતાલના હાંદીને સપુ રણ સંતોષ થાય."

કેપના હાંદીઓ અસાર પહેલાંજ નીવેડાના આ મારમ સુચવી મુકવા છે.

બેહાન્સબરમથી ક્રિસ્ટીય ઇડમન એસેસીએટન જણાવે છે કે— "આશાર તાર મળ્યા છે અને તે ઉપર ચરચા કરી છે. એકાંક કેળવાએલા એશીઆટીક

ને કાખત થવાના હકનો બદલો કરવા માં આવશે એવું અમે માનીએ છીએ. જો એમ હોય તો, સમાધાનીને અમારી પુરેપુરી અનુમતિ છે નિવેડો થઇ જાય ત્યાંમુધી કેપટાઇન કોડરો નહીં."— મેલ્બોર્નર એરમેન કાઢીઆ.

જ્યો વખત મુદ્દતની રીતે કું માનતો આપ્યો છું કે મેં માંધી અને તે રસ્તો કહુલ સાથ તેમાં દરોસવાલ માટે ફર સાલ અમુક સંખ્યામાં જે ૧ થી વધુ ન થઇ શકે એશીઆટીકને ફેળવણીની પરીક્ષા પાસ કરવા દેવામાં આવશે. અને યુનિયનની વાત હોય તો યુનિયનમાં ને દરોસવાલની વાત હોય તો દરોસવાલમાં હાખલ થવા દેવામાં આવશે.

કું બેહાન્સબરમ મેં કી હાંદીઅન મોવાએ બીલમાં હાખલ કરવા એક સખત સુધારો રજુ કર્યો છે. જે સુધારો હાંદીની હાંદી થી અસંબંધિત છે."

[ઉપર કહેલ બેહાન્સબરમની મેંબર મી. મોવાનો સુધારો નીચે મુજબ છે : "આ કલમમાં અથવા આ બીલની કાંઈ પણ કલમમાં કહેલ કાંઈકો એવુંજ કો રેટેડના કાયદાના કો મા પ્રકરણના કોઈ પણ કાનુન રદ થશે નહીં." જનરલ મોવાએ નવી કલમ હાખલ કરવા ધારી છે તેના સુધારા તરીકે આ છે—અ.મ.એ.]

નાદારી કોલનો નોટિસો વગેરે

(શ્રીવાંશીમલ એડેટમાંથી)

રજીસ્ટરસ ટાઇન (હાસોપો) ના ફુકાન દાર હુસેન હાફેજની એસાઇન્ડ મીલકત સંબંધમાં (દસાબ વિગેરે મારિસબરમ સુપ્રીમ કોર્ટમાં રજુ કરવામાં આવેલ છે, અને તેની નકલ ડરબન અને ક્રેસોપોના રેસીડટ માજીસ્ટ્રેટની ઓફીસમાં રાખવા માં આવી છે ત્યાં તે તા. ૨૭ મી મુધી તપાસણી માટે મુદ્દા રહેશે.

હડનના હાંદીઆ પત્ર ઉપરથી જણાય છે કે તા. ૧૦ મી માર્ચે સર મચેરજી જાનમરી હાંદીની દુક મુલાકાત માટે હડનથી ઉપસ્થા હતા હાજમ્મ પત્ર જણાવે છે કે આવતી મુદ્દતમાં ઉમેર વારી કરવા તેમને એક આમ તણ મળેલ છે જેનો જવાબ તેઓ જુનમાં વિજાયન પાછા હર્મી પછી આપશે.

બેહાન્સબરમ

(અમારા આસ ખબરપત્રી તરફથી)

કેટલાક સવાલો

સમાધાની થઇ જશે તેમ માની કેટલાક સવાલો પુછવામાં આવ્યા છે તેનો જવાબ આપવાની જરૂર જોઈ છે.

(૧) જેની પાસે ડચના સરદીશીકો છે અથવા જેઓ લડાઇ પહેલાં દરોસવાલમાં રહેતા હતા, પણ જેઓ મુકતસર અરજ ન કરી તેનું શું થશે?

(૨) બહેલા સાધારણ રીતે છે તેઓ હાખલ થઇ શકશે કે નહીં?

(૩) જે બહેલા દરોસવાલમાં છે તેઓ ને સરદીશીકેટની જરૂર પડશે કે નહીં?

(૪) બહેલા માત્ર મારિસ્ટરો કાઢતરો, વિગેરે આવી શકશે કે અને તે?

(૫) દરોસવાલમાં હાલ છે, પણ જેને પરમીટ વિગેરે નથી મળી તેનું શું?

(૬) લડતાં લડતાં પોતાના છોકરા ૧૬ વરસની ઉમરથી મોટા થઇ થવા છે તેનું શું?

(૭) ફરે રજીસ્ટરની જરૂર પડશે તો શા સાર?

આ બધા સવાલો થવા કરે છે. આમ સવાલ કરનારને પ્રથમ તો એજ સમ જાવવું પડે જે કે તેણે ભડતણ રહસ્ય નથી જાણ્યું. અલબત્ત માત્ર નાક અને નામ જાળવવાની છે. આમત સ્વારથ સાધવાની નથી. છતાં સવાલો ઠીકજ થવા છે. થાય છે એ નવાઇ નથી તેના જવાબ નીચે પ્રમાણે છે.

(૧) ડચનાં સરદીશીકેટવાળા અને વિના ના મુના રહેવાસીનો જમાવ સમાધાનીમાં નહીં થાય કેમકે સમાધાનીની તે કરત નથી. સરદીશીકેટવાળા તો પણ પછી થયા છે કેટલાક લડતને લીધેજ એશી રજા એ બૈરાબર છે. પણ તેઓએ બેહાન્સબરમની સેવા કરી આની લેવાજ પણ તેઓને ખાતર સલામતીઓ જે રજા છે તે લડવા કરે એ જનવા જેવું નથી. એવા સરદીશીકેટવાળા કેટલાક લડતમાં હાખલ છે, તેનો જમાવ કરવો એ પણ મુશ્કેલી જાણીય છે. તેઓને તેમજ જમાને એતવણી આપવામાં આવેલી છે કે તેવ એનો જમાવ નહીં થઇ શકે. તોપણ જો જે માગણી સરકાર કહુલ રાખશે તો લડત બંધ થશે. તે જો મામણી ખુની કાપદો બંધ થાતી ને ઇમીએસનના કાપદેસર સરખા હકની.

(૨) સાધારણ બહેલા હાખલ થઇ શકે

એવો સંભવ નથી. કેમકે આપણે તેવી માગણી કરી નથી અને તેવી માગણી કરત તો મળવાનો સંભવ નહતો. આ સંબંધમાં એટલું સમજાવવાની જરૂર છે કે બહેલાને સારૂ લડત માટે છે એમ કહેવાય છે તે ખરું જોતાં જુલ છે. લડત તો કાળો કામ કાઢવાની છે. ધમીએ જનના સરખા હક માગ્યા છે. જો એવો કાયદો પસાર કરે કે અમુક ખીલકત હોય તેજ માણસ દાખલ થાય તો આપણે તે કબુલ કરીએ. એમ કાયદો થડે કે જેને રોહીણીનો રામ બાતાં આવડે તેજ દાખલ થાય તો તે પણ કબુલ કરીએ. મુદ્દો એ છે કે જે જરૂર નાખે તે જોરા કાળા બધાને કાયદામાં સરખી લાગુ પડે. પછી બલે જોરાને તે રામ અમલદાર ન મવરાવે, ને હોદીનેજ મવરાવે વિચાર કરતાં માલમ પડશે કે કાયદામાં સરખા હક હશે તો કામકે કહાડો પણ ઉદાર થશે. જો તેમાં દાખ આપે તો કાત પડી મધ સમજવી. બહેલાની લડત એમ કહેવાય છે, તેજ કારણ તો એ છે કે કાયદામાં જોરાને સારૂ બહેલા અને અબણુનો જોડ રાખ્યો છે, ત્યારે આપણે કહીએ છીએ કે અમારા બહેલાને આવવા દીજો.

(૩) જો બહેલા ટરાંસવાલમાં છે તેને સરદીરીકેટની જરૂર એટલા સારૂ પડશે કે જો તે સરદીરીકેટ ન બતાવે તો તેની પરિક્ષા થાય તેમાં તેને કહાડી નાખે એટલે તેને ટરાંસવાલ છોડવાનો વખત આવે.

(૪) બહેલામાં જોણ દાખલ થઇ ચકશે, તેને આપણી તાકાદ, આપણી સારમાણી સાથે અને આપણા સંપ ઉપર આધાર રાખશે. જો બધા પોતાનો સ્વાસ્થ્ય શોષતા થઇ જશે, તો મુસ્કેલી પડશે અને કામ ની કીમત અંકસશે.

(૫) જો કોઈ હાલ ટરાંસવાલમાં છે ને જેને પરમીટ વિગેરે નથી મળી તેને ટરાંસવાલ છોડવું પડશે. છોડતાં પહેલાં સહુ પોતપોતાની તળવીજ જે કાયદામાં થઇ ચકે તેવી દરી તે કરશે. મારો અનુભવ તો એવો છે કે કબજેખરે માટે જેને જરૂરપણ હક હતો તેવા રજીસ્ટર થઇ મુક્યા છે. જેઓ બાકી છે તેમનાં કબજેખરે કામ લડનારા નથી ને હકદાર પણ નથી. જો એમને પડે તો બલે વાસ્તવિક જોતાં તો તેઓએ ક્યારનો દેશ છોડવો જોઈતો હતો.

(૬) લડતાં કોઈને જોના છોડ્યા મોટા

થયા છે ને તેથી જેના હક રદ થઇ ગયા છે તેને સારૂ એસોસીએશને મહેનત કરવી લાજમ છે. પણ તેને સારૂ લડત લખાવી શકાય નહીં. લડનારા તો સમજે છે કે તેઓના સ્વાસ્થ્યને સારૂ તેઓ નથી લડયા-તેઓએ પોતાનાં છોકરાંનો ભોગ આપવો પડે તો શું થયું? કંઈ ટરાંસવાલ તેજ કમાઇ કરવાનો મુલક ઉધરે નિર્માણ કરેલો નથી.

(૭) આ સવાલનો જવાબ ઉપરના જવાબોમાં મરખિત રીતે આવી ગય છે. નં. ૩૧ નો કાયદો ઉભો છે ને ન ઉભો હોય તોપણ રજીસ્ટર અથવા ખીલ એજ ખના પુરાવા આપ્યા વિના કામ ટરાંસવાલમાં રહી શકે એવું કંઈ ધારવામાં આવ્યુંજ નથી. જ્યાં નવા માણસને આવવાની બંધી રહેલી છે, ત્યાં જુના કાણુ છે જે જાણવાનાં કંઈક સાધન તો જરૂર જોઈએ. એટલે તેની સામે આપણે કદી ચલા નથી ને હવે થઇ શકતા નથી.

પણ સમાધાની ક્યાં છે? થઇ જશે એમ કું માતું છું. મેં તો ખીલું કોઇ દહાડો માન્યુંજ નથી જતાં તે પુરતજ થશે કે કેમ એ તો થાય ત્યારે જાણ્યું. કામ સહેલું નથી. તેમાં દોઢ દોઢ વરસ સુધી જેલમાં પુરાઇ રહેલા હોદીઓ પડ્યા છે ત્યારેજ સમાધાનીની આશા બાંધી શકાય એમ છે. લડતનો અમુલ્ય લાભ કોમને થયો છે, એ બહુ વિચારવાનું છે. પણ તે વળી પાછળથી જોઈશું.

જનરલ સેમટસથી ચિતવું

કલારકસડોરપના હોદીની ઉપર જે નોટીસ છે, તે જનરલ સેમટસનું કામ છે. તેનો જે નિર્ણય છે, તે વિષે કું લખી મુક્યો છું. સોનેરી કાયદાનો અરથ બહુ ગંભીર થયો છે. તે પ્રમાણે હોદી કામ ટરાંસવાલમાંથી તાણુદ થઇ ગય તેમ છે, અને એ વિષે બહુ ભારી લડત ઉઠાવવાની જરૂર પડશે એમ જોઈ છું, અને તે લડતનો પાયો કલારકસડોરપનાએ બરોબર ઉઠા નાખવો જોઈશે. મારી ઉમેર છે કે તેઓ ખીલકત ઉધરે નહીં.

વળી આ ચેતવણી માત્ર ટરાંસવાલને જ નથી, આખા દક્ષિણ આફ્રિકાને છે. જે હોદી સમજી છે, જેને દેશદાઢ છે, જે પોતાના સ્વાસ્થ્યમાં કુબેલા નથી તેને લાજમ છે કે તે પોતાના પાડોશીને જાગૃત કરે. સુખે રહેવાની એક મોટી ચાવી તો એ છે કે કામને ખોડું ન કરવું ને ખોડું ન કહેવું. આ માત્ર લખવા ના શકે નથી, પણ તે પ્રમાણે હોદી

ચાલે એવી મતલબથી લખાએલું છે. વાત અનુભવની છે. 'પોથી માંહેલા રીંગણ' નથી.

મી. સેમટસ ઉપર કાગળ

મી. ગાંધીએ કાગળ જનરલ સેમટસ ઉપર તા. ૭ મીએ લખ્યો છે. [આ કાગળ તેમજ તેની પછી લખાએલ કાગળ "મી. બાંધીની રજીઆતો" એવા મથાળા તળે આજના અંકમાં ખીજી જગ્યાએ પ્રગટ થએલો જેવામાં આવશે.—અ. ઇ. જી.] તેમાં કાયદાઓ ટાંક્યા છે એટલે તે સહેજે સમજી શકાય તેવો નથી.

તેમાં પહેલી સુચના તો એ છે કે નવા ખીલમાં કેપ, નાતાલ તથા ટરાંસવાલે માગેલા સુધારા કરવા ને ક્રીસ્ટેટના હક જાળવવો. જો આમ થાય તો સત્યાગ્રહ બંધ થાય.

પણ જો ખીલમાં એ પ્રમાણે સુધારો ન થાય તો ખીજી સુચના એ છે કે નવું ખીલ પડવું મેલવું. ટરાંસવાલનો નં. ૧૫ નો કાયદો—કમીએશન કાયદો—સુધારવો. તે આમ. તે વડે ખુની કાયદાને રદ કરવો પણ છોકરાઓના હક સાખીત રાખવા. તેમાંની એક કલમ કહાડવી કે જે કલમની રૂબે નવા હોદીને અટકાવત થાય છે, તેમાં એક કલમ ઉમેરવી કે જેની રૂબે નવા હોદી દાખલ થાય તેને નં. ૩૬ ના કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર ચલાવી જરૂર ન પડે. અને તેજ ખીલમાં જે ફેગવણીની કસોટી સખત કરવાની જરૂર જણાય તો તેમ કરે.

આટલું થાય તો સત્યાગ્રહની માગણી મળી રહે છે. અને એજ જણાય છે કે નવું ખીલ તો પડવુંજ મેલાશે, જે પ્રતાપ ક્રીસ્ટેટના મેંબરોના છે. મી. ક્રીસ્ટીઅન જોયાએ તો એવો સુધારો દાખલ કર્યો છે કે ક્રીસ્ટેટના એશીઆટીક કાયદાની એક પણ કલમને બાંધ ન આવવો જોઈએ. આ સુધારો સત્યાગ્રહને કબુલ હોયજ નહીં. સત્યાગ્રહ બંધ ન થાય ત્યાં લગી એકે ખીલ પસાર કરવું નકાસું છે એટલે નવું ખીલ તો મુજબ જણાય છે. તે ખીલ કોમને પસંદ નથી. અને જાણ તેજ કીક છે. પારલામેન્ટ આ મહીના ની આખરીએ બંધ થશે એટલે તે પહેલાં આપણને ખીલની હાલતની ખબર પડી રહેશે.

ખીસીસ સેમટ

તો કેસ તા. ૨૪ મીને ખલે તો ૨૨ મીએ ચાલશે.

યુનિયન પારલામેન્ટમાં

ઇન્ડિયનના કારોબારપર ચર્ચા

નવા બીલ 15મે ઇંગ્લેન્ડ

યુનિયન પારલામેન્ટમાં બજેટમાં ઇન્ડિયન ચેરજન અને એસીઆટીક કારોબાર માટે મુદ્દત આપતા તરફથી પા. 14, 1906 ની રકમ મુકવામાં આવી હતી. તે પાસ કરવાની ફરજાસ્ત આવી ત્યારે

શ્રી. શરમનરે

ગીરમીટીઆપરના પા. 8 ના કરથી એમ વાતી હાડમારીઓપર ખ્યાન જેમ્સ, અને એ કર કહી નાખવા માગણી કરી. તેમણે કહ્યું કે મને જાણવામાં આવે છે કે એ કર ઓરોતોને અને ઓરોતોને લાગુ પડતો નથી, છતાં તેમની પાસે થી એ વસુલ કરવામાં આવે છે. એક માણસે પોતા વાસ્તે પા. 8 ભરવા ઉપરાંત, પોતાની ઓરત, અને 13 વરસની દીકરીઓ, અને 17 વરસના દીકરાઓ, એ દરેક માટે પશુ પાઉંડ ત્રણ ત્રણ વરસ દહાડે ભરવા પડે. આ દેખીતો અન્યાય છે. કેમકે આ લોકોને આ મુલકના લાકાને વાસ્તે અહીં લાવવામાં આવ્યા છે

વળી 1810 માં એવો કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો છે કે ઓરોતોને તે કર માંથી મુક્ત કરી શકાય. છતાં તે માણસોની મરજીપર મુકી દેવામાં આવ્યું છે, અને તેઓ તે સત્તાનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કરતા નથી એવી દરિયાદ થઇ છે. અશક્ત ગરીબ ઓરોતોને એ કર ન ભરવા માટે કોર્ટમાં ખડી કરી જેલમાં નાખવાના હાખલા બન્યા છે. કું કહ્યું કે આ કાયદાનો વાજબી રીતે અમલ થયો જોઇએ, અને હવે ગીરમીટ બંધ થઇ છે તેથી તે કર બંધ કરવાનું પશુ જરૂરી છે.

શ્રી. ક્રેસ્ટને જણાવ્યું કે 1800 ની સાલ પહેલાં આવેલા ગીરમીટીઆઓને એ કર ભરવો પડતો નથી. જે લોકો ગીરમીટની મુદત પછી વસી રહેવાનું પસંદ કરે છે તેમની સંખ્યા ઘટતી જાય છે. ગીરમીટમાં જોડાય છે તેઓને તેની શરતો સમજાવવામાં આવેલી હોય છે. તેથી પા. 8 નો કર વસુલ કરવામાં કાંઈ અન્યાય થતો હોય એવું દક્ષિણ આફ્રિકાને લાગી શકે નહીં.

શ્રી. શરમનરે ભાર દઇને કહ્યું કે પા. 8 નો કર ગરીબ માણસો પાસેથી વસુલ ન કરવા માણસોને સત્તા આપવામાં આવી છે, પણ માણસો તે કાય

દાનો વિચાર રાખ્યા વગર કર સંબંધમાં સબજો કરે છે.

આના જવાબમાં હરીશી મી. ક્રેસ્ટને વિવેચન કર્યું.

શ્રી. આલેક્ઝાંડરે

કહ્યું કે—મુદતો એ છે કે ગીરમીટ બંધ થાય છે, છતાં ગીરમીટને લીધે જે કાયદો થયો છે તે રક નથી થતો. ઇન્ડિયન ચેરજનના સામાન્ય સવાલપર જાણણી કું જોલવા નથી માગતો. કમીટીમાં જ્યારે તે બીલ જશે ત્યારે મુરી ચરમા કરી શકાય. પણ મુખ્ય પ્રધાને પારલામેન્ટના કામ કરવાના કલાકો વધારવાની નોટીસ આપી છે, અને તે માત્ર એકોનો અંત વહેસો આવવાના ચિન્હ મને લાગે છે.

જનરલ રમટસ : નહીં, નહીં.

શ્રી. આલેક્ઝાંડર : મને તેમ જોય, પણ તે બીલ સંબંધમાં કરકારનો શું ઇરાદો છે તે જાણવા પારલામેન્ટ કહ્યાર છે. જે એ હાથ પરવાનું સાવ માંડી વાળવામાં આવે તે કું તે દિલગીર નહીં થાઉં. અહીં કહીએ તો કોઇપણ, ખુદ મુકી પ્રધાન પણ, દિલગીર નહીં થાય. એ બીલ સંબંધમાં આપા યુનિયનમાં અસતોયનો પડવો એકે જવાબે પડ્યો છે. (નહીં નહીં એવી જુમે.)

શ્રી. આલેક્ઝાંડર : ઇન્ડિયનના સામાન્ય સવાલપર જોલવા કું કહ્યાર છું, અને કું આપા રાખું છું કે તે બીલ સંબંધમાં કરકારનો શું ઇરાદો છે તેનો પ્રધાન પારલામેન્ટને કાંઈક ચોક્કસ ખ્યાલ આપશે. (પછી તેમણે ઇન્ડિયનના કારોબારની વાતપર આવતા કહ્યું કે) બહુપર રોકાણના ડેકાણાની (ડીટેનશન ડેપો) બંધવશા ગરોબર થવી જોઇએ. એક પ્રસંગે એક માણસને એક દિવસ રોકવામાં આવેલ તે માટે તેની પાસેથી પા. 1-10-00 ની શી લેવાએલી! ધ. 1 ને આ ખાતાના કારોબારમાં મદદ માટે એક સલાહકારી બોરડ નીમવી જોઇએ.

શ્રી. વોસલુએ

કહ્યું કે કું માફનીક ઇન્ડિયનના વિરુદ્ધ મજબુત રીતે છું. પણ એક વખત એક માણસને આપણે હાખલ થવા દઇએ, અને જે તે સારો માણસ માણસ પડે તો પછી આપણે તેના તરફ વાજબી રીતે વરતણું જોઇએ, અને તેનું રક્ષણ કરવું જોઇએ. પણ તેમ શું નથી. એક પાંદર વરસનો રહીશ ચીનો અહીં ચી પોતાને રેશ મળે દત્તો. તે અહીં ગીરમીટ પડે છે, છતાં તેને પાછો આવતાં અટકાવવામાં આવ્યો, તેને વિષે

રજીઆત કરવામાં આવી છે, પણ પછી વખત થયાં છતાં દાદ મળી નથી.

જનરલ રમટસે

જવાબ આપતાં કહ્યું કે ચીના વિષે જે વાત કરવામાં આવી તે કેપન કાયદાની રૂએ છે. તે કાયદા તમે ધારા ધડવાની સરકારને સત્તા હતી. તે ધારામાં ચીના એ માટે પરમીટ રાખવામાં આવેલી. તેની રૂએ તેમણે એક વરસમાં પાછા ફરવાની શરત હતી. છતાં જે ચીના વિષે કહેવામાં આવ્યું તેણે બેક વરસ રીતના બાદ હાખલ થયાં દેવા અરજ કરી, સુપ્રીમ કોર્ટે વરસ એકની મુદત વાજબી કરાવી તેનો કેસ કાઢી નાખ્યો છે. એ આવત મારી પાસે લાવવામાં આવી છે, પણ કું તે હરીશી જોલવા માગતો નથી. (આજણ ચાલતાં તેમણે કહ્યું કે) પા. 8 નો કર દીલગીરને નાતાલમાં આવતાં અટકાવવા સાદ છે, અને કું તેને કાયદા કરક જણું છું. એ કર ભરવાની હાડ મારીના હાખલાઓમાં જે તપાસ કરી તો તે દરિયાદ રાખા વગરની જણાય છે. આ મુલકના કીનારા ઉપરથી ન બંધવાનોમ ઇન્ડિયનને દુર રાખવા ખરમ કરવું પડે તેની કમીટી ફરકાર કરશે નહીં એવી મને આશા છે. કેસલ દીવીકનના મેન્બર (શ્રી. આલેક્ઝાંડર) ના જવાબમાં કું કહી ચકું તે એટલું જ છે કે આ બીલ, અથવા બને તેટલું આ બીલ, પાસ કરવા મારો ઇરાદો છે. કેટલીક પેટા બાબતો સંબંધમાં બીલપર આપણે આવી એ સારે વિચાર કરી કમીશન. કું પાર કું કે કેવળથીની પરીકાને જુલકાળમાં વધુ પડતી ઉપયોગીતા આપા છે. બીલીક કે કાંઈ જાણણી બાબમાં વિવેચતાની જરૂર નથી. સરસ તંદુરસ્તી, સારી સાલમલમત, અને સારીરીક અને માન સ્પીક ઉમદા મુજો એ વધારે અમરતાની બાબતો છે.

શ્રી. ગ્રેરીમેને સવાલ પુછ્યો કે જુલકાં પહેલાં જે ગીરમીટીઆઓને લાવવામાં આવનાર છે તે સંબંધમાં શું સ્થિતિ છે?

જનરલ રમટસ : નાતાલ ઇન્ડિયન કન તરફ બોરડ પાસે 14 થી 16 હજાર માણસો માટે અરજીઓ આવી હતી, અને તેથી સાધારણ રીતે તેટલા માણસોને હાખલ કરવામાં આવે. છતાં મજબૂત મેળવવાનું કામ કરનાર એજન્ટોને હાંક માં પાછા પાડવામાં આવે છે. ત્યાં પાક ની બને બીલ આપાદી છે તે જોતાં ઉપલી સંખ્યાનો બહુ જુજ બાગ બને આવી શકશે એમ જણાય છે.

ત્યાર બાદ ઉપરની રકમ પાસ કરવા માં આવી હતી.

કેપનો માસ મીટીંગ

વિમતવાર હેવાલ

[૭. જો. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

મહ તા. ૨ જીને રવીવારે કેપના હીંદી જોની એક માસ મીટીંગ લાંસનવા બંધા એલા મંડળ બ્રિટીશ ઇન્ડિયન યુનિયનના આચારા તળે નેશનલ થીએટરમાં મળી હતી. મી. રીચના પ્રવાસથી જન્મ પામેલા આ મંડળે તેમના જોહાનસબરગ જવાના સમયપર તેમને વિદાયગીરીનું માન આપવા ખાતર આ સભા બોલાવી હતી. તેનો બીજો હેતુ હાલ પારલામેન્ટ ની આગળ આવેલ બીલ ઉપર, તેમાં થવાના સુધારા વિષે, તથા તેમાં ઉમેર કરવામાં આવનાર કોમી બેંકપર વિચાર કરવાનો હતો. યુનિયનના પ્રમુખ મી. વ્યાદમ હાજર ગ્રુલ મહમદે પુરેથી લીધી હતી. પ્લેટફોર્મ ઉપર નામાંકિત હીંદી આગેવાનો જોવામાં આવતા હતા. મી. મંધી પણ હાજર હતા. આશરે ૫૦૦ માણસો જમા થયા હતા. કામ બહુ હિંસાક્રુરવક તથા સર્વાનુમતે ચાલ્યું હતું. આશરે ૨૫ તારો જોહાનસબરગથી મીટીંગ મને ટેકા આપનારા મળ્યા હતા તેમાં એસોસિએશન, હમીદીઆ સોસાયટી, કેન કેનીઝ કલબ તરફથી તથા બીજા આગેવાનો તરફથી પણ હતા. બધામાં કોમી બેંક સામે મહત્તમ રહેવાની, અને જો આંતે કાયદામાં તે રાખવામાં આવે તો સલામત અખલાર કરવાની બલામણુ કરવામાં આવી હતી.

પ્રમુખનું બાપણુ

પ્રમુખે કામ સર કરતાં નીચેનું બાપણુ કર્યું હતું:—

મા. રીચ જોહાનસબરગમાં રહેવાને આવેલા છે. પણ તેઓ અહીં કિતપાં તે જ વખતે પારલામેન્ટમાં હાલ ચરચાઈ રહેલ હમાગરેશન બીલ બહાર પડ્યું, અને તેથી તેમને અહીં રોકાવું પડ્યું. તેઓની રોકત માત્ર આપણને સલાહ આપવાને અને રસ્તો દેખાડવાને થયો. અહીં ની બ્રિટીશ ઇન્ડિયન લીગ તથા સા. આ. (સ. ઇ. એસોસિએશનને એકત્ર કરીને નવા યુનિયન મંડળની સ્થાપના થઈ તે મી. રીચના પ્રયાસ વડે જ બન્યું છે. તેમણે બીલના સંબંધમાં પણ સખ્ત મહેનત લીધી છે.

નવા બીલ સંબંધમાં સ્થિતિ તથા

સત્તા પ્રમુખે કહ્યું કે:—હાલમાં સરકારને, ઇંગ્લેન્ડ તથા હીંદુસ્તાનના આપણા હિતે ચલુઓને, અને અહીંના પારલામેન્ટના મેમ્બરોને આપણી માગણીઓનું બ્યાજ બીપણુ બતાવીને, આપણને ન્યાય આપવાનું સમજાવવાને આપણે મહેનત કરી રહ્યા છીએ. અરજીઓ અને બહેર સલાઓથી વિવેકી હાપાહાર આમને પણ આપણો સવાલ સમજાવવામાં આવે છે. આ બધી મહેનત ફાલત નથી. મહ એ આપને જણાવતાં મને ખુશી ઉપજે છે સરકારને તેની અસર થયા વિના રહી નથી. તે બીલ બાવનાર પ્રધાને બણા અમલના સુધારા કરવાનું ધારકું છે. પારલામેન્ટમાં આપણા મિત્રો વધતા જાય છે, અને તેઓ આપણી માગણીઓ સમજતા થયા છે. ઇંગ્લેન્ડથી આપણા મિત્રો પણ મદદ કર્યા કરે છે. આપણે પોતે અમારું કંઈ નહીં હતા તેવા એકત્ર થયા છીએ. આપણને મહત્તમ રહેવાને અને વિશ્વાસ રાખવાને યોગ્ય કારણો મળેલાં છે. જોકે હજુ બહુ મેળવવાનું બાકી છે.

આજે આપની કમિટીએ વિચાર કરી તે યોગ્ય વધુ કરાવે આપની સમક્ષ રજુ કરવાનું ધારકું છે. તે કરાવે ત્રણ રકમના છે. તેમાંથી અમુક આપણા પુરાણા હોના સંબંધમાં છે. આપણા પુરાણા હોપર હાથ ન પડવો જોઈએ એ તો એક સાધારણ વાત છે. આથી આપ હોપર રક્ષણ થાય એવા સુધારા નવા બીલમાં કરવાની તે કરાવેમાં માગણી કરવામાં આવી છે. છતાં એક બહુ જમણી બાબતમાં આપણે હક ખરેખરે માર્યો જાય છે. લો મોરલીએ કહ્યું છે કે પરીક્ષાની રીત ખાસ આપણને બહુ નડશે. આજ સુધી આપણે ઠીક ઠીક ફેળવણી પામેલા હીંદીઓ હીંદુસ્તાનથી બોલાવી શકતા હતા. આ બીલથી તે હક ઉપર સખ્ત બપતો બેસે છે. તેથી આપણે એવી ખાત્રી માગીએ છીએ કે તે કલમની હકુમત ઉદાર રીતે કરવામાં આવશે.

પ્રાંતીક અટકાવત

કરાવેમાં બીજી વાત પ્રાંતોની અંદર જન્મ આવી નહીં શકાય તે સંબંધમાં છે. આ મુદ્દાપર પણ મોટું વજન મુકવા જેવું નથી. માત્ર એકિઆટીકાની પર આ અટકાવત તે માત્રકી અન્યાય કહેવાય. તે રાહત આમળ જતાં મળવીજ જોઈએ. આપણા ગેરા બાઇઓ સાથે આપણે સહકારથી વરતવા માગીએ છીએ, અને આપણાથી બને લાં સુધી તેઓનું

માન રાખવા આપણે તકવાર છીએ એ બતાવવા આપણે આ અટકાવતોને તાબે થઈએ છીએ. પણ હું એવી આગ્રહ આશા ધરાવું છું કે આમળ જતાં દરેક હીંદી યુનિયનમાં બધે છુટકા ફરી ફરી શકશે, અને બીજાના જોટલાજ હકો મોઝવી શકશે.

જનરલ સ્મટસે કહ્યું છે કે બીલની ખરી નેમ તેના ધારા બહાર પડ્યે જોવામાં આવશે. આથી આપણે બહુજ ચેતતા રહેવાની જરૂર છે. કેમકે સાઇલ સરટીફિકેટનો સવાલ હમેશાં ઉપાધી કરાવનારો છે. તેવા આપણે એવી આશા રાખીએ છીએ કે યોગ્ય સાબીતી રજુ કરનારને સર્ટીફિકેટ કાઢી આપવા વિષે અ.જી.એ.ને ફરજ પડે એવા ધારાઓ ધડવામાં આવશે.

કોમી બેંક

હવે હું કરાવેના એક બીજા બાજ પર આવું છું. તે કોમી બેંકના સંબંધમાં છે. જનરલ બોલાતાં ટુમાર વચ્ચેને, બીલની બીજી સુનાવણી વખતે જનરલ સ્મટસે જે કહ્યું હતું તે સાંભળીને, તથા મી. મંધી ઉપરના તેના તારની હકીકત બહુ આપણે એમ ધારકું હતું કે બીલમાં કોમી બેંક બીલકુલ નહીં આવે, અને નવો કામલ થનાર ફેળવાએલ હીંદી યુનિયનના કોઇપણ પ્રાંતમાં રહી શકશે. આવા કાયદેસર હક તે આપણી માનીતી મુદી છે. તે હકની કમિટ આપણને બધા હક કરતાં વધારે છે. કેમકે તેના ઉપરજ આપણાં કારવખનો આધાર છે. જો કાયદામાં આપણે ગેરાથી હલકાપણું સ્વીકારીએ તો આપણી રાજકવારી તેમ જ સામાજિક રહેણીમાં તેની અસર કાઢી કરી એવી થાય કે આખરે દક્ષિણ આફ્રિકામાં જે જાતી તરીકે રહેવાનો આપણને વખત આવે. આપણા દરંસવાલના બાઇઓ આ આક્રંત વહેલી સમજવા, અને તેથી છેલ્લાં ચાર વરસ થયાં તેઓ ભારે મુશીબત વચ્ચે અપાર જાતિભેદ આપીને લડ્યા કરે છે. તેઓની લડત હીલ્લી છતાં આખરે બરેલી છે. કેક રાખવા માટે તેઓની હિંમત અને એક તારપણું જોઇને યુનિયને તેઓની તારીફ રરવી પડી છે. પોતાના હકો જાળવવાને ખુન વિનાની લડત કેમ લડાય તેને તેઓ એ આપણને તથા દક્ષિણ આફ્રિકાની દરેક પ્રજાને જાણવો બેસાડ્યો છે. અને જો આટલા વરસની લડતને આંતે કોમી બેંક દરંસવાલના કાયદામાંથી કાઢીને યુનિયનના કાયદામાં કામલ કરાય, તો લડત

માણુ રહેશે જ એટલું જ નહીં, પણ તે દરજ્જાવાલથી બહાર ફેલાશે.

કો સ્ટેટ કમિશની

આ બાબતમાં હું ફી સ્ટેટના મેમ્બરોને પણ વિનંતિ કરું છું. આપણે તેઓના પ્રતિભા દાખલ થવા નથી માંગતા. તેઓનો વાંધો આપણે સમજી શકીએ છીએ. અને એવી માગણી નથી કરતા કે નવા કાયદા તથા દાખલ થઈ શકનાર કેળવણી દ્વીદી ત્યાં જવા ધારે તે મિલકત અને વેપાર સંબંધના હકો ત્યાંના દ્વીદીઓ કરતાં વધુ જોગવાઈ શકે; પણ એટલી તો આપણી માગણી છે કે ત્યાં જવા ઇચ્છનાર નવો દ્વીદી હકની રૂપે જઈ શકે, અને ત્યાંના સત્તાવાળાઓ તે માટે તેને રજા લેવી ન રહે. ત્યાં જાણે કોઈ દ્વીદી જાને વસે નહીં, છતાં આ અમારો માન્યિતો હક છે. બીજાને કહે તે ફાતરા સમાન લાગતો હોય, પણ આપણે મન આપણા દેશની આગર, અને સિદ્ધિશીલ રાજ્યનો મુખ્ય મુદ્દો તેમાં સમાયે છે. કાયદેસર સરખાપણું આપણને આપવામાં આવે તેમાં કંઈ વધુ અપાઈ જતું નથી.

આપની પાસે એક એવો ઠરાવ પણ રજુ કરવામાં આવશે, જે વડે જોકોને બજાબતા આ સવાલમાં પણ આપણને મદદ કરનારા પારલામેન્ટના મેમ્બરોનો આભાર માનવાનો છે.

પછી નીચેના ઠરાવો સભા આગળ મુકવામાં આવ્યા હતા, જે બધા સર્વત્રિમતે પસાર થયા હતા :—

ઠરાવ ૧ હો

બ્રિટીશ ઇન્ડિયન યુનિયનના આશરા તથા મહેલી કેપના દ્વીદીઓની આ માસ મીટીંગ મી. રીચ ઉપર કોમના સંપુરણ વિધાસની નોંધ લેમ છે. અને કોમની સેવા અરથે તેઓની મજબુત સલાહ તથા ભાવિ જોગ માટે આભારની ઉઠી લાગણી દરશાવે છે; તથા તેમની જોહાનસનરમ તરફની વિદાયગીરી વખતે તેમને આપાદી આલે છે.

આ ઠરાવ મી. ઇલરાલીમ ગુરૂદીને રજુ કર્યો હતો, અને મી. રહીમ તથા મી. આમદ મલેકે તેને ટેકા આપ્યો હતો.

ઠરાવ ૨ હો

આ સભાએ પારલામેન્ટમાં આવેલું કમીશનરેશન બીલ વાંચ્યું છે, અને તેમાં જે સુધારાઓ કરવામાં આવનાર છે તેથી પણ વાંચે છે. તેથી નીચેની બાબત ઉપર સરકારનું તે માનપુરવક બ્યાન બેઠે છે :—

(એ). હાલ રહીશોનાં તથા નવા દાખલ થનાર દ્વીદીનાં ઓરત બચ્ચાં વિશે ના, તથા ડોમીસાઇલ વિશેના પુરાવા જોવા નું કામ કમીશનરેશન અમલદારને નહીં પણ કોર્ટને સોંપાયું જોઈએ. કેમકે અમલદાર કાગોળારી ખાતાનો અધિકારી હોવાથી આપાદીકારીનું કામ જાળવી શકે નહીં.

(બી). ડોમીસાઇલની મુશ્વેલ બરેલી બાબતનો ચોક્કસ ખુલાસો બીલમાં જ થયો જોઈએ, અને તેમાં અમુક વખત સુધી યુનિયનમાં રહેલા, દાખલા તરીકે ૩ વરસ રહેલાઓનો હક રહેવો જોઈએ.

(સી). કોઈ નવા આવનાર કમિશને પ્રોહીબીટ કરવામાં આવે ત્યારે કમીશને જન અમલદારના કામ સામે અપીલનો હક હોવો જોઈએ.

(ડી). જેઓ હાલ રહીશ છે તેને હકની રૂપે સરદીરીફટ મળવાં જોઈએ કે જે વડે તેઓ વિના અડચણે યુનિયનમાં આવીજાય શકે.

(ઇ). કેળવણીની પરીક્ષાનો અમલ કરતાં કેપના હાલના હકનો, તથા રિવાજ નો ખ્યાલ રહેવો જોઈએ.

(એફ). જેઓ કેળવણીએ ઉતારાઓ તરીકે દાખલ થાય તેને યુનિયનના મેમ્બરો પ્રાંતમાં જરાનો હક રહે, અને કોઈ પણ ટેકાણે તેની વિરુદ્ધનો કાયદો હોય તે આડે આવે નહીં એટલે કે તે બાબતમાં જનરલ બોર્ડાએ સોરડ કરીયું તે તા. ૨૦ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૦ ના તુમારમાં જે અણાવેલ છે તે મુજબ થવું જોઈએ.

આ ઠરાવ મી. મનસારે મુક્યો હતો, અને મી. જે. એમ. એમ. ગુલે, મી. જોશીએ તથા મી. અબ્દુલ મનીએ તેને ટેકા આપ્યો હતો.

ઠરાવ ૩ હો

આ ફર્ટીમ એવો મત ધરાવે છે કે ૨ જા ઠરાવમાં જે રાહતો માનવામાં આવી છે, અને ખસ કરીને તેની પેટા કલમ (એફ) માં કોમી બેદ નાણુ કરવાની જે માગણી કરી છે તે તરફ બ્યાન નહીં આપવામાં આવે તો દરજ્જાવાલના દ્વીદીઓના સ્વદેશીમાન બરેલા ભાતીભોમ થી જે સલાહ ઉભો થયો છે તેના નિવેડા આપ્યો જણાશે નહીં, અને તેથી સરકાર તથા પારલામેન્ટ, નજીક આવેલા કોરોને જનનો ખાસ ખ્યાલ કરીને ઉપલી રાહતો આપશે, અને દરજ્જાવાલના ટેકને ખાતર લડનારાઓના દુઃખનો અંત આણશે, તથા યુનિયનમાં બીજે ટેકાણે તે દુઃખો પ્રસરવાનો ભય દૂર કરશે.

ઉપરો ઠરાવ મી. અબ્દુલ મની ગુલે રજુ કર્યો હતો, અને મી. મુરમદમદે તથા મી. મુલાબલાઈએ તેને ટેકા આપ્યો હતો.

ઠરાવ ૪ હો

આ મીટીંગ દરજ્જાવાલના દ્વીદી બાઇઓએ પોતાની તથા પોતાના દેશની બાબતને ખાતર તથા સહેનશાહતની કીર્તિ ભળવવાને સાફ, ચલાવેલ વિદેહ અને થકવી નાખનાર ભડત દરમિયાન તેઓએ જે ઉમદા વરતન બતાવેલ છે તેની બહુ તારીફ કરે છે, અને અહીંની કોમના ટેકાની સહાને માટે ખાતી આપે છે.

ઉપરો ઠરાવ મી. સમસુદીન કાસીમ અલીએ રજુ કર્યો હતો, અને મી. એચ. આઇ. મલકે તથા મી. બી. દેસાઇએ તેને ટેકા આપ્યો હતો.

ઠરાવ ૫ હો

આ સભા પારલામેન્ટના માનવંતા મેમ્બરોએ યુનિયનની દ્વીદી કોમની બ્યાબબી માગણીને જે ટેકા આપ્યો છે તેને માટે આભાર દરશાવે છે.

આ ઠરાવ મી. હીરાનંદે સભા આગળ મુક્યો હતો, અને મી. હલીમે તેને ટેકા આપ્યો હતો.

ઠરાવ ૬ હો

આ સભા ઉપરો ઠરાવોની નકલો માનવંતા મુલકી ખાતાના પ્રધાનને તથા પારલામેન્ટના મેમ્બરોને મોકલવાની પ્રમુખને જાણ આપે છે.

ઉપરો ઠરાવ મી. એસ. ઇસ્માઈલે રજુ કર્યો હતો, તથા હાજી કમરુદ્દીને તેને ટેકા આપ્યો હતો.

ઠરાવો પાસ થયા બાદ સભા વિસર જન થઈ હતી.

સુરત હોંદુ એસોસીએશનના સેક્રેટરી એક કામળ હરમ્યાન જણાવે છે કે—ધી સુરત હિન્દુ એસોસીએશનની સ્પેસીઅલ જનરલ મીટીંગ રવિવાર તા. ૧૬-૪-૧૯૧૧ના રોજ સવારે ૧૧ વાગે એસોસીએશનના મકાનમાં મળશે. એ મીટીંગમાં એસોસીએશનના નવા કાયદા કાનુનો વાંચી પાસ કરવાના છે; પ્રોપર્ટીના તસ્દીઓની નીમણૂક થવાની છે; વાઇસ ચેરમેન ને સેક્રેટરી સ્વદેશ જતા હોવાથી તેમની જગ્યાએ બીજા માણસોની નીમણૂક કરવાની છે; અને કમીટીના દેશ મથેલા તથા જતા મેમ્બરોને બહલે નવા મેમ્બરોની સુલણી કરવાની છે. માટે કરી તમામ મેમ્બરોએ વેળાસર મીટીંગમાં હાજર થવા મુક્યું નહીં.

કોલોનીઅલ-બોર્ન હિંદીઓની માસ મીટીંગ

ઇમીગ્રેશન બીજા સામે પોકાર

ડરબનમાં મળ્યા શનીવારને તા. ૮ મી
એ. એ. અને પ્રીન્સ એડવર્ડ સીટના
પુણ્યપર કોલોનીઅલ બોર્ન હિંદીઓની
એક જગી માસ મીટીંગ ઇમીગ્રેશન
બીજાની સામે પોકાર કરવા મળી હતી.
નાતાલના ધણા ગામોમાંથી ડેલીએટો
હાજર હતા. મી. કે. આર. નાયનાને
પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું.
તેમણે શરૂમાં ચાર્ટર્ડસ્ટેશન, ન્યુકેસલ,
લેડીસ્મીથ, ડાહી, બહેલોઝ કરીફ્ટ, મારિ
સબરગ, સ્ટેનર, ક્રોટાઈન વગેરે સ્થળો
થી મીટીંગના ટેકામાં હાજરી અને તારો
આવ્યા હતા તે વાંચી દેખાડ્યા.

પ્રમુખનું ભાષણ

પ્રમુખે નીચે પ્રમાણે ભાષણ કર્યું
હતું :—

આ પ્રાંતના કોલોનીઅલ હિંદીઓના
સંબંધમાં આવે પ્રસંગ આ પહેલોજ
આવ્યો છે. આપણી મુશ્કેલીનો સામે
પોકાર કરવાને આવી રીતે આપણે પહેલી
વારજ મંળ્યા છીએ. હું આશા રાખું
છું કે જ્યાં સુધી તે દુર થાય ત્યાં ત્યાં
સુધી આપણે ફરી ફરીને મળ્યા કરશું.
અવિશ્વમાં કદાચ આપણને આજે વિચાર
કરવાનો છે તે કરતાં કંઈ બારે વાતનો
વિચાર કરવો પડશે. પણ આજે હું તે
વિષે બોલવા નથી માગતો. યુનિયન સ્થ
પાયા બાદ આપણા હકોપર તરાર માર
નાર આ ઇમીગ્રેશન બીજા પહેલું
કડવમાં આવ્યું છે. તે બીજાની સામે
ના આપણા વાંધાઓ આપણે તા. ૧૫ મી
મારચના પારલામેન્ટ પર મોકલેલા પીટી
શનમાં જણાવેલા છે. વધુ વિચાર કરતાં
હવે જણાય છે કે તે બીજામાં જે પ્રાંતિક
અટકાયત મુકવામાં આવી છે, તે અહીં
જન્મેલા હિંદીઓને માટે બહુ અન્યાય
ભરેલી છે, આપણને અહીં જન્મ હક છે;
અને ધણા એક્સિટાડીક વિરૂદ્ધના છાપા
ઓએ પણ તે વાત કમુલ કરેલ છે.
અત્યારે તેઓના ઉતારા વાંચવાનું હું
ધારતો નથી. કેળવણીની પરીક્ષા આપી
આવનારા નવા હિંદીઓપર પ્રાંતિક અટ
કાયત ન હોવી જોઈએ એવી માગણી
મી. મધીએ કરી છે, પણ એ બિંદીની
વાત છે કે આપણે તેમાં સમાવેશ કરવા

માં આવ્યો નથી. આ કોલોનીમાં શરૂ
થી મોટા મોટા વચનો આપીને જે હિંદી
ઓને અહીં લાવવામાં આવેલા તેઓના
આપણે વચનો છીએ, આ વચનોનો
અમલ કેટલેક દરજ્જે થયેલો જોવામાં
આવે છે. પણ સ્વરાજ્ય અપાયા પછી
કેટલાક એવા કાયદાઓ થવા લાગ્યા કે
જેની ખરાબ અસર આપણનેજ જણાઈ
છે. હવે આપણી પાસે જે કંઈ હક
રહ્યા છે તે પણ પુરવની લેવાના પગલાં
દિવસે દિવસે લેવામાં આવે છે. વખત
જતો જશે તેમ, અહીં જન્મેલા છતાં
તથા તથા પાઉડનો વેરો ભરનારા
આપણા ભાષ્યોની સંખ્યા આપણામાં
વધતી જશે. આમાં જીઓ અને કન્યા
ઓનો પણ સમાવેશ થાય છે. આ
જુલમજુલ પરિણામ કેવું મારું નીપજે છે
એવું વરણન કરવા બેસું તો આપ સર
વેની લાગણી દુઃખાય તેવું છે. તે તો
હવે જગ જાહેર વાત છે. અને વારંવાર
એવા ધણા દાખલાઓ બનતા આપણે
જોઈએ છીએ. યુનિયન સરકારે સંજ
ભાવી હિંદુ છે કે ગીરમીટ બંધ થયે
પણ આ કર નાણુદ કરવામાં આવનાર
નથી. વળી માયા વેરો નાણુદ થશે
એટલે આ બીચારાઓને આવક વેરાની
ઓછામાં ઓછી પા. ૧ ની રકમ મુકવ
કરવામાં આવનાર છે તે પણ દેવી પડશે.
આપણે જાણીએ છીએ કે લોડાજ વખત
પહેલાં આપણી વિરૂદ્ધ બે કાયદાઓ લડ
વામાં આવ્યા હતા. તે કાયદા વડે મ્યુ
નીસીપાલ કોર્પોરેશનના કાયદાઓને એવી
રીતે સુધારવાનો ઇરાદો રાખવામાં આવ્યો
હતો કે જેથી ૧૮૮૮ નો ૨૧ મો કાયદો
કામમ રહે, અને હિંદીઓને જન્મથી અને
વગર સુધરેલી કામમાં ગણવામાં આવે.
આવી જાતના કામો બેદના સંબંધમાં
મી. મધીએ તે વખતે વધી લીધી હતો.
જે તે વખતે મી. ટેલરવાળો કાયદો પાસ
થયો હોત તો આપણામાંના જે ફળદ્રુપાદી
કે શાક લાજીનો વેપાર કરનારા છે તેઓ
ને ચોરની પેઠે વારે વારે તપાસવામાં
આવત. આવી જાતની હાડમારીઓ દુનિ
આમાં કેટલેક સ્થળે વેસ્ટાઓ ઉપર નાખ
વામાં આવે છે એવું હું જણું છું. ફળ
તથા શાકના એટલે કે અહીંની નીપજનો
વંધો કરનારા પર લાઇસેન્સ કઠાવવાની
દરજ પણ નાખવાનો તે વડે ઇરાદો રાખ
વામાં આવેલ. હવે આપણીપર આવે
એક બીજો જુલમી કાયદો થવાની તક
મારી ચાલે છે તે વખતે આપણે બધાએ
એકત રહી તેની સામે ઘવાવું છે.

ઠરાવ ૧ લો

મી. એસ. આર. નાઇડુએ પછી નીચે
નો ઠરાવ રજુ કર્યો હતો :—“કોલોની
અલ-બોર્ન હિંદીઓની આ માસ મીટીંગ
તા. ૧૫ મી માર્ચે, યુનિયનની ધારાસભા
ના સભાસદો ઉપર મોકલેલી પીટીશનને
ટેકા આવે છે, અને વધુ વિચાર કરી
એવી વિનંતિ કરે છે કે ઇમીગ્રેશન
બીજામાં જે પ્રાંતિક અટકાયત રાખવામાં
આવી છે, તે દુર કરશે, અથવા તેના
અમલમાંથી યુનિયનની અંદર જન્મેલા
હિંદીઓ બાદ રહે એવો સુધારો કરશે.”
ઉપલો ઠરાવ મી. એ. એસ. સીંગે,
રજુ કર્યો હતો. અને મી. ડી. એમ.
નાયકરના ટેકાથી સરવાલુમતે પસાર થયો
હતો.

ઠરાવ ૨ જો

મી. જે. આર. સોલોમને બીજો ઠરાવ
નીચે મુજબ રજુ કર્યો હતો :—“આ
માસ મીટીંગ, કેપ પ્રિટીશ ઇડિઅન યુની
યનની તા. ૩ જો એપ્રિલે મળેલી માસ
મીટીંગે જે સુધારાઓની સુચના કરી છે,
તેને ટેકા આપે છે, અને સમવડને ખાતર
તે અહીં ફરી જણાવે છે. [આ સુચના
ઓ કેપ માસ મીટીંગના રીપોર્ટમાં આજ
ના અંકમાં જોવામાં આવશે.—અ. ઇ.
ઓ.]

ઉપલો ઠરાવ મી. ડી. એસ. એટી
(મીનવુડપાર્ક) અને મી. ઇ. સુવુ (વેસ
લમ) ના ટેકાથી સરવાલુમતે પસાર થયે
હતો.

ઠરાવ ૩ જો

મી. આર. એન. મુલેએ (મારિસ
બરગ) ત્રીજો ઠરાવ નીચે મુજબ રજુ
કર્યો હતો :—આ માસ મીટીંગ એવો
મત ધરાવે છે કે નાતાલના બધાં ગામો
તરફથી પાંચ એપ્રિલના બેઠકાં એક કેપુ
ટેશન નીમવામાં આવે, કે જે નાતાલના
કારભારી કે કોઇ બીજા યોગ્ય સ-તાંથી
કારીઓને, ઉપલી બાબતોના સંબંધમાં
તથા કોલોનીઅલ બોર્ન હિંદીઓને લાઇ
સેન્સ કાઢી આપવાની વધુ સમવડત
મળે તે બાબતમાં તથા એવી બીજી બાબા
તોમાં રજુઆતો કરે.”

ઉપલો ઠરાવ લેડીસ્મીથવાળા મી. બી.
બી. માધુ, કેટો મેનરવાળા મી. બી.એમ.
સીંગ, અને મી. જે. કુવરના ટેકાથી સર
વાલુમતે પસાર થયો હતો.

ઠરાવ ૪ જો

મી. એ. સતીફે ચોથો ઠરાવ નીચે
મુજબ રજુ કર્યો હતો :—“આ માસ
મીટીંગ કોલોનીઅલ બોર્ન ઇડિઅન

એસોસીએશનની કમિટીને યુનિયનમાં જન મેલા હોદ્દાઓના સંખ્યામાં યુનિયન પાર બાગેટ પર મોકલવા એક પીટીસન તક પાર કરવાની સત્તા આપે છે; અને તે સંખ્યાથી હાથમૂલી વગેરે ખર્ચ કરવાની સત્તા આપે છે."

ઉપરોક્ત ઠરાવ મારિસબરમવાળા મી. જી. એમ. નાઇટ, એવરપોરટવાળા મી. એમ. રામચંદ, અને મી. જી. બુલેના ટેકાથી સરવાલુમતે પસાર થયો હતો.

ઠરાવ પ મે

મી. લાઇમન પડિએ ઉપલા ઠરાવોની નકલ યોગ્ય સ્થળે મોકલવાની સત્તા આપનારો ઠરાવ રજુ કર્યો હતો, જે સા. કો. જાહેરાતવાળા મી. એસ. કે. પથર, મી. જી. બી. સુકર અને મી. મુસાના ટેકાથી સરવાલુમતે પસાર થયો હતો.

ત્યાર પાછા સભા વિસરજન થઈ હતી.

ગીરમીટીઆ મેળવવા સંખ્યા

૩૦ મી જુન સુધીમાં

તા. ૮ મીએ લડનથી ફરતરનો તાર રચાવીક છાપામાં નીચે મુજબ પ્રસિધ્ધ થયો હતો:—

નાતાલથી સરકારે મોકલવામાં આવ્યા છે તે સંખ્યાથી મદ્રાસની ઈડિઅન સાથિય આફરિકન લીગના પોરેટના જવાબમાં મદ્રાસની સરકારે એવું જણાવ્યું છે કે તા. ૩૦ મી જુન સુધી ગીરમીટીઆ મેળવવાનું કાયદેસર હોવાથી હમીએશન કાયદાની વચ્ચે પડવાના કાંઈ પગલાં સરકાર લઈ શકશે નહીં.

[છપરનો તાર કાંઈક અંશુરો જણાય છે. વચ્ચે પડવા સરકાર પાસે લીગે મામળો નથી કરી. ૩૦ મી જુન સુધી ગીરમીટીઆ મેળવી શકાય છે એ ખરું છે છતાં, ગેરવાજબી રીતે લોકોને ફાસ લાવીને ફસાવવામાં ન આવે એ જોવાની સરકારની દુરજ સલામતી છે; એટલે જો છપરનો તાર ખરેખર હોય તો સરકાર પરદેશી હોવાથી આ વાત જુદી જાય છે.—આ. ઇ. એ.]

ખાંધીની મોટી નીકળી

અમને મળેલા ખાસ કેળવમાં જણાવવામાં આવે છે કે જુનની ૩૦ મી પછી દક્ષિણ આફરિકા માટે હોદ્દામાં ગીરમીટીઆ મેળવવાનું ખાંધ થયું છે એવી મોટીસો કહવા હોદ્દા પાસા સભામાં જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું તે મુજબ તા. ૧ હી એપ્રિલે જો મોટીસો ખાંધ પડી ચુકી છે,

મી. નાટેસન અને ટરાંસ વાલના હોદ્દાઓ

તેમનું છેલ્લો કેમ્બ્રેસમાં આપણું

અલાહાબાદ ખાતે બરાલેલી છેલ્લી ઈડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસમાં ટરાંસવાલના હોદ્દાઓ સંખ્યાથી ઠરાવ રજુ કરતાં દક્ષિણ આફરિકાના હોદ્દાઓને જણાવતા થયેલા મી. નાટેસને જે જોરાવર આપણું આપ્યું હતું તેનો સમ્રે સમ્રે રીપોર્ટ પ્રગટ થયો છે. અમે તેનો તરજુમો નીચે આપીએ છીએ:—

સાહેબો,—અમે આપે તાળીથી વધાવ્યો તે દક્ષિણ આફરિકાના આપણા દુઃખી બાઇઓ પ્રત્યે આપની કેટલી ઉડી અને જસાદવાળી લાગણી છે તેની દેખીતી સાબીતી છે.

મદરેષો, દક્ષિણ આફરિકાના આપણા બાઇઓના દુઃખની કથા, તથા વચ્ચે વરસ સુધી તેઓ જે હેતુને માટે લડી રહ્યા છે, તે વિષે આપ સદ્દ સારી રીતે વાંદે છે. છતાં તે એવી બાબત છે કે જેનું લાખો છોમો વડે અને લાખો પ્રસંગે વરજીન થયું નોંધ્યું. પણ આ વખતે તેઓના દુઃખોની તથા કસોટીની કહાણી સાંભળવા હું આપને રોકવાનો નથી. હું આપને એટલું જ કહીશ કે આપણા બાઇઓ દક્ષિણ આફરિકામાં તે એને અનાથ, દુરાચારી, ચોર અને હમારાની પાંઠીમાં મુકનારા કાયદાઓ સામે લડી રહ્યા છે. તેઓને લ્યાનત પહોં આડે તેવા નીચ અને લુચ્ચી મુશ્કેલી બનાવવામાં આવેલા કાયદા સામે તેઓ પોઠાર કરી રહ્યા છે. એશિઆઇ પ્રજાને હલકી ગણનારા કાયદાને તાબે રચા તેઓએ સરકારી છનકાર કર્યો છે. (તાળીઓ). સાહેબો, આવો ઉચ્છેદો કાયદો નામંજુર કરવામાં આપણા દેશી બાઇઓ તબ્દ વ્યાજબી છે, કેમકે તે વડે મુરોપનો કાંઈ પણ ચોરો દક્ષિણ આફરિકામાં કાયમ થઈ રહે, ત્યારે આ દેશના ઉંચામાં ઉંચા માણસો પણ લાં જઈ શકે નહીં; અને જય તે. અસંત અપમાનકારક સ્થિતિમાં તેઓને રહેવું પડે. સાહેબો, આપ સદ્દ જાણો છો કે, ટરાંસવાલના હોદ્દાઓ આ અન્યાયી અને ખીત જરૂરી કાયદો નાખી કરવા સરકારને વરસો થયાં સુધેક બરેલી રજુઆતો કરી રહ્યા છે. છેલ્લાં ત્રણ વરસ દરમિયાન હમરો હોદ્દાઓને જેલમાં નાખવામાં આવ્યા છે. છતાં એક

નાનામાં નાના પોલીસ અમલદારની સામે પણ કાંઈ હોદ્દા થયો હોય એવો એક કાયદો મેં જાણ્યો નથી. તેઓ કાયદાને તાબે થવા ના પાડે છે, અને તેના બદલામાં પોતાની જાન છપર તેની સજા ઉઠાવી લેય છે. સુધેક બરેલી જડત કેવી રીતે ચલાવવી, તે વિષે જાતીઓ આપીને તથા દુઃખી હોદ્દાઓને તેઓએ સરસ કાયદો મેલાવ્યો છે. દક્ષિણ આફરિકાના હોદ્દાઓ વિષે વિચાર કરતાં, બોલતાં કે લખતાં મને યુરસો છપરના વિના રહેતો નથી. મને સાચે સાચું લાગે છે કે આ સહેનશાહી કલકનો નિર્નય, વડી સરકારે જે હોદ્દા તરફની—બિટીશ તાજના સહુથી ચળકતા જવાહીર તરફની મુખ્ય દુરજ સરમાંજ અદા કરી હોત તો, કયા રતો લાવી શકાયો હોત. વડી સરકારે સરકારી વ્યવસ્થા નહીં રાખી તેથી આ જે આપણા હમરો બાઇઓ ટરાંસવાલમાં અવરજીવીય દુઃખમાં અપડાયા છે. ૧૯૦૬ માં જ્યારે ટરાંસવાલને સ્વરાજ્ય આપવામાં આવ્યું, ત્યારે આપણને સારી રીતે રાખવા વિષેની શરત કરવાની વડી સરકારને તક હતી. ત્યાર પછી એક વરસ બાદ જ્યારે બિટીશ પારલામેન્ટે તે એને ૫૦ લાખ પાઉંડની લોન આપી ત્યારે પણ તે એવી શરત કરી શકી હોત કે "જુઓ, તમે હોદ્દા પ્રજાની સાથે સારી રીતે વરતશો તો તમને પછાસાની મદદ આપશું." એજ વરસે આખા દક્ષિણ આફરિકાને યુનિયન એક્ટ વડે સ્વરાજ્ય આપાયું, તે તકનોજ છેલ્લો ઉપયોગ કરી શકાત. પણ તેને એવું કાંઈ કરવાનું અમ્યું નહીં, અને પરિણામે આપણા બાઇઓને ૪ વરસ થયાં પીઠાવા દેવામાં આવે છે. જ્યારે દક્ષિણ આફરિકામાં ચારે કોર બંડ જામી રહ્યું હતું, જ્યારે એવશ એક પછી એક છનકારો ને જોળીથી કાર કરતા હતા, ત્યારે મી. મીંધી અને બીજા કેટલાકે જીવને જોખમે સજાનાં મેદાનમાં જઈને ડોળી ઉપાડવા જેવું કહ્યું. ટામ કરવામાં પણ અમરકો ખાધો નથી. આજે દક્ષિણ આફરિકામાં વફાદારીનેજ હડવામાં આવે છે. (શરમ). આના કરતાં વધારે હેક બરેલી વત ખીજ કાંઈ હશે? ફરેક હોદ્દા, સર વીલયમ હાટરે પુછ્યું છે તેમ પુછશે કે: "હોદ્દાઓ બિટીશ વ.વ.દા તળે જયાં જાય ત્યાં બિટીશ હુકમી તરીકેનો હારે કરી શકે કે નહીં?"

વડી સરકાર સ્વરાજ્ય જોગવતા સરવાળ સામે નિરૂપણ દેવાનો હાથ ને છે

તે મારા મત પ્રમાણે ઘરમ ઘરેલું, અને ફોર્મીકારક છે. કેમકે તેના અરથ એ થયો કે પ્રોટેક્શન આપવાને કહે છે : "જો કોઈ પાડોશી—ફરેચ, જરમન કે રશિયન તમને કનડે તો અમે ધમશીર ખેંચવા તમવાર મળે. પણ અમારી રક્ષણ આફ્રિકાની મેરી પ્રજા જે તમને કનડે તો કંઈ કરશું નહીં, જો કે તે મને સમજાવવાને બધી તકનીક કરશું." આવો એકરાર બ્રિટીશ રાજ્યને બહુ ના મોશી બરેલો છે. આ સગાલમાં આવું રૂપ જોગમાં આવે છે તેની સામેજ મને સખત લામણી થઈ આવે છે. હું વધારે ન્યાય અને મુસદ્દાપણા વાળા એક જે હામલા આપને બતાવીશ. જેજ વરક પહેલાં જાપાનમાં જ્યારે કોમી અદાવત હારી નીકળી ત્યારે જાપાને એવો પોકાર ઉઠાવેલો કે જાપાનીઓને આવવા દેવા નહીં. આ વખતે તે સંબંધમાં પ્રેસી કંઈ રૂબરૂએ અમેરીકાને બહુ આકરા સખો કહ્યા હતા. તેણે કહ્યું હતું કે જો રખત યોગ્ય રીતે વરતશે નહીં તો પોતે તે કબજા તુરત દુર કરવાને પોતાની સંપૂર્ણ સત્તા વાપરશે. ૧૯૦૮ માં આ ની કાંમરેસ ઉપર તેણે જે સદેશો મોકલ્યો હતો તે સાંભળો :—

"આપણી બધી પ્રજા સાથે બાબતી રીતે વરતવું જોઈએ એટલું જ નહીં, પણ જે પરદેશીએ કાયદેસર અહીં આવેલા છે તેની સાથે ન્યાયથી અને બહુમતસંક્રમી ચાલવું જોઈએ. તેઓ રેલોલીક હોય કે પ્રોટેક્શન હોય, જુદા હોય કે જેન્ડરલ હોય, અને તે ઈજ્જતથી આવતા હોય કે જરમની, રશિયા. જાપાન કે ઇટાલીથી આવતા હોય, તેમાં કંઈ તફાવત ન મળ્યો જોઈએ. આપણે કંઈ ફક્ત એટલો જ છે કે તે માણસની માત્ર સારી છે કે નરસી તે પુઝી સહીએ. જો તે તેના પાડોશી સાથે તથા સરકાર સાથે વહેવારમાં પ્રમાણિક ને સીધા હોય તો તે માનને તથા આદરને લાયક છે. ખસ કરી જાળવશે માણસ આપણા ઘરમાં આવે ત્યારે આપણી સુ દરજ્જા છે તે આપણે ચાહી રાખવું જોઈએ. અહીં કાયદેસર આવેલા અને સીધી રીતે ચાલતામ અખરવા માણસ પ્રત્યે એક સખવો, તેનું અપમાન કરવું તે હલકા સુધારાની તથા હલકી નીતિની ચોખ્ખી નિશાની છે. આવાત યાદ રાખવી તે ફરક સરકારી અમલદાર તમા પરજાળવના અમલદારની દરજ્જા છે. અહીં તેમજ કાલીફોર્નિયામાં એવી એક કોલેજ કે યુનિવર્સિટી નથી કે

જ્યાં જાપાની વિદ્યાર્થીને ખુશીથી આવકાર ન આપવામાં આવે તો હોય, તેમજ આંતરે શોઆરપ ન થઈ પડતો હોય ; એમ છતાં તેઓને જાહેર નિશાનમાં અટકાવવામાં આવે તે માત્ર હલકાઈ અને મુશ્કેલી બરેલું છે. જાપાનીઓને આપણી પાસેથી શીખવાનું છે એટલું જ આપણે તેઓની પાસેથી શીખવાનું છે ; અને જ્યાં સુધી કોઈ પ્રજા બીજી પાસેથી શીખવાને રાજી નથી ત્યાં સુધી તે શીખવાને પણ લાયક નથી. જાપાનમાં બધે અમેરિકનો સાથે સારી રીતે વરતવામાં આવે છે, અને અહીં એના વિત્ત અને માનથી જાપાનીઓ સાથે વરતવાનાં એટલી ખામી રાખવામાં આવે તેટલી આપણી હલકાઈ આપણે છુલ્લ કરી કહીએ છીએ એક અમુક સત્તાને જાણ બધ પ્રજા સામે અપરાધ રવા દેવાની મજબૂતી આમે ચત્રાવી લખીએ એ વિચારવું નકામું છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ સરકાર ની દરજ્જા યુનિયો અટકાવે એટલીજ નથી પણ યુનિયો કરી જે નનગને તેનાં માંડાં પરિણામથી અચવનની પણ તેની દરજ્જા છે" [અધુરું]

નાતાલની એક કેળવાયેલ હાલો માહ

નાતાલ સુપ્રીમ કોર્ટના ઇસ્ટર્ન પ્રીટર મી. એ. સ્ટીવન્સની પુત્રી મીસ ઇવેનજોરીના તા ૧૮ મીએ હીંદુસ્તાનની સ્ટીમર અમ પુલીમાં પાછા ફરવાનાં છે. આ બાઇ આજર્થ જ વરચ પર કેળવણી લેવા અરથે હીંદુસ્તાન મત્ર હતી. તેના ઇસ્ટર્ન મદ્રાસ યુનિવર્સિટીની પરીક્ષા માટે અલયાસ કરવાને હતો ; પણ તાંદુરસ્તી બગવાથી તે વિચાર તેમને માંડી વાળ્યો પડેલો. તેને બદલે તેણે હાલતરી કામની એક શાખાને અભ્યાસ કરવા વિચાર કર્યો મદ્રાસમાં કેટલાક વખતની ખાલીલી મહેનત બાદ તેણે સુપ્રીમ અને હાઇ (માંડ વાઇસરો એન્ડ નરસીંગ) ના કામમાં પ્રવીણતા મેળવી. અને તે બાઇ હવે પોતા વતનની જુમિયાં પછી ફરે છે. અમે તેને આવકાર આપીએ છીએ અને ફરેલું હમણીએ છીએ. કામમાં એ ધંધાની કેળવણી ખામેલ બાઇ કામ ન હોવાથી તેની હાજરી ઉપયોગી થવી જોઈએ. એવું જણાય છે કે તેને આવકાર દેવા એક મેળાવડો કરવામાં ચતાર છે, અને આશા છે કે તેમાં બધા વરમના હોદ્દા બાઇ લેશે.

નાતાલનું મ્યુનિસિપાલિટી બીલ

નાના ધંધાદારીઓને સખસવવા

"કેટલીક બાબતેમાં મ્યુનિસિપાલિટી બોની સત્તાને વિસ્તારવા માટે ચાલુ મ્યુનિસિપાલ કોર્પોરેશન કાન્ડાને સુધારવા" કરવાનું મ્યુનિસિપાલિટી તરફથી નાતાલની પ્રોવીન્સીયલ કાઉન્સિલમાં પાસ કરવા માટે બીલ ઘડાયું છે તેનો અવલોકનો સાર અમે નીચે આપીએ છીએ :—

નીચેની વધારાની બાબતો માટે ધારા ઘડવાને ટાઉન કાઉન્સિલને સત્તા આપવામાં આવશે—બાંધવા ધારેલાં મકાનોના પ્લાનપર કાઉન્સિલની મંજૂરી મેળવવા ; ધારા વિરુદ્ધનાં બાંધકામ બાંધી પડવા ; અવિચ્છતા મકાનોની જાત મુકરર કરવા ; વસવા માટે નાલાયક મકાનો જણાય તે બાંધ કરાવવા ; જોશળા અને ડેરી ખાતાં સ્વચ્છ રખાવવા, તે સ્વચ્છ કરાવવા અને તે માટે લાઇસેન્સ રાખવા, તથા બરેલો બહારથી આવતા દુધના વેચાણ પર કાબુ મેળવવા ; બરેલો વેચવા માટે મોકલાએલ દરેક બોરાકીની વસ્તુપર કાબુ રાખવા ; ફળ, જાકભાજી, અને બોરાકીની ચીજો રાખનાર અને વેચનારની જુદે જુદે આંતરે દેખરેખ અને તપાસ રાખવા ; મારકેટ રકુવેરપર ખાનગી કે જાહેર વેચાણની બચસા કરવા, તથા તે માટે શી મુકરર કરવા ; થોડા વિગેરે પ્રાણીઓ રખાવવા, અને તળેલાઓ બંધાવવા ; તથા સામાન્ય રીતે બરેલી તાંદુરસ્તી અને લોકોની લીસસામગી માટે કાંચેસીલને જરૂરી જણાતી બીજી બાબતો માટે ધારા ઘડવા.

પુરવણીમાં જણાવેલ બધા વેપાર, રોજગાર, અને બાબતોપર લાઇસેન્સ નાખી કર લેવામાં આવશે.

પુલ્લી જમીનમાં, અથવા આલીમાં (પેસેજસ), અથવા વરડામાં રોજગાર કે ધંધો ચલો હોય તે અટકાવાથી અથવા તે પર કાબુ મળશે.

મ્યુનિસિપલ બરેલી અંદર વેપાર ધંધો કે રોજગાર કરનાર પુરવણીમાં કહેલ મ્યુનિસિપાલિટીને લાઇસેન્સ, ૧૮૯૮ ના કાયદા વિરુદ્ધ છતાં, લેવો પડશે.

લાઇસેન્સની મુદત હીસેબરે પુરી થશે. બધા ધંધા માટે રોજગારના કલાકો નીમો શકાશે.

ઇસ્ટર્ન કાઉન્સિલ સંબંધમાં ધારા ઘડી શકાશે.

ધાત્રી કરવાની જગ્યા વિષે સંબંધ માં કાઉન્સિલને સંતોષ ન થાય તો કાઉન્સિલ ન આપવા તે સંતાપાન મળ્યો. કાઉન્સિલનાં માપીયાં મુનીસીપાલિટીમાં પાસ કરેલ રાખવાં પડશે. તેવાં માપ કરેલાં તોલાવાળાં ૨૮ રતલ સુધી ના કાઉન્સિલમાંથી ૫/-, અને વધારે વજનના માટે શી ૧૦/- અને માપીયાં માટે એવડી શી કાઉન્સિલને બરવાં પડશે. શરીને નેળાને વેચવાનો ખર્ચ પડી શકશે.

ધાત્રીખાનાં ખાંધી શકાશે, તે તે માટે કાઉન્સિલ રાખશે, તથા સ્વચ્છતા માટે બીજાં ખર્ચ પડશે.

કસાઈઓ માટે ખાસ કાલખાનાં રાખશે, અને તે વાપરવા શી લગ્ન શકશે.

આ સત્તા નાતાલની હરેક મુનીસીપાલિટીને મળશે.

પુરવણી

વારસીક કાઉન્સિલની શી.

	પા. શી. રો.
હોલસેલ ડીપર.	૭ ૧૦ ૦
રીટેલ ડીપર.	૫ ૦ ૦
હોલસેલ ને રીટેલ બેચુ.	૭ ૧૦ ૦
કસાઈ.	૧૦ ૦ ૦
મીલર (આમાંની મીલ રાખવા.)	૧૦ ૦ ૦
બેચર (જેમાં મીલકાત બનાવનારનો સમાવેશ કરવા માં આવ્યો છે.)	૩ ૦ ૦
મેડીજ અને રીફ્રેશમેન્ટ રૂમ	૩ ૦ ૦
બીલીયાર્ડ ટેબલ.	૧૦ ૦ ૦
નાટક ને રામનસાળા.	૧૦ ૦ ૦
કોલોનીઅલ પ્રોડ્યુસ (સિવાયના માલની ફેરી માસીક શી ૧૦ અથવા વરસના.)	૬ ૦ ૦
દક્ષિણ આ. નાં પ્રજા ને કાઉન્સિલની ફેરી.	૦ ૦ ૦
મે. મુફકચર.	૫ ૦ ૦
સેનીટરી પ્લંબર.	૫ ૦ ૦
કહેરની જમીનમાં શીકાર કરવા માટે	૧ ૦ ૦
માટી ને માડાના કાંચાકર.	૧ ૦ ૦
વાહન લાડે આપનાર	૧ ૦ ૦
મોટરકાર.	૭ ૧૦ ૦
બાઇસીકલ.	૦ ૫ ૦
મોટર સાઇકલ	૧ ૦ ૦
ધાત્રીખાનાં.	૧ ૦ ૦
મેટરખાનાના માલિક.	૩ ૦ ૦
ફેટામાફર	૫ ૦ ૦
ટાઇપ રાઇટર બેચની	૫ ૦ ૦
વેપારની વેલીઓ કાઉન્સિલમાં.	૦ ૨ ૬
બહેર તમાસનાં મકાન.	૧૦ ૦ ૦

વમર લાઇસેન્સના મકાનમાં સુરક્ષા હરેક બેલમાટે (શી ૧૫ નહીં)	૧ ૧ ૦
બીલ્ડિંગ નેડર રીસેન, અથવા મીલક ડીપર.	૧ ૦ ૦
કપડાના બોરડર મેળવનાર.	૫ ૦ ૦
રીટેલ હુરટ ડીપર.	૫ ૦ ૦
વખાર, જેને બીજી રીતે કાઉન્સિલ ન હોય.	૦ ૫ ૦
માલ વેચનાર વેપારી મુકાફર.	૫ ૦ ૦
રેફરીમ રીક.	૧૦ ૦ ૦
રંગારા અને ધોળનારા.	૧ ૦ ૦
હોર વેચનાર	૧૦ ૦ ૦
મોટર બનાવનાર.	૫ ૦ ૦
દક્ષિણ આ. ની પેકાસ રીટેલ વેચનાર.	૫ ૦ ૦
બુક મેકર્સ.	૮ ૦ ૦

ઉપરના બીલને ફેટલીક રીતે મળતું બીલ મારિસપરગની મુનીસીપાલિટી તરફથી પણ રજુ કરવાને પ્રસિધ્ધ થયું છે.

વેરલમમાં પોલ ટેક્સની પગવણી

(હ. ઓ. માટે ખાસ)

તા. ૫ મીએ વેરલમમાં ત્રણ દીલ્હીએને પોલ ટેક્સ ન બરવા માટે માલિકો પાસે ખજા કરવામાં આવ્યા હતા. તેમનાં નામ અનંત ઉરફે અનોટી, અનોદર ઉરફે મુનમર, અને જુદુ છે. તેઓ માર નિશા પાર છે તેમની ઉમર લગભગ ૧૦ વર્ષ જેટલી છે. તેઓ આસપાસ ચરીખ છે, અને કોઇ પગવણી કામ મળે તે વડે પોતાનો ગુળરો કરે છે, અને ફેટલીક વાર તો લોકોની મદદ વડેજ તેમનું પેપણુ થાય છે. આવા માલિકો કરતાં પોલ ટેક્સ માફ કરવાને કોઇ વધારે લાયક હોઇ શકે નહીં. તે છતાં તેમને પકડવામાં આવ્યા, અને માલિકો તેમને માફ કરી છોડી મુકવાને બદલે એક માસમાં પોલ ટેક્સ ભરી દેવા હુકમ કર્યો છે આવા અનાથ અને છુટા માલિકો ક્યાંથી તે ભરી શકે તેમ માલિકોએ કાંઇ પણ વિચાર કર્યો નહીં. જે વિચાર કર્યો હોત તો એવા માલિકોને પોલ ટેક્સ માફ કરવા ખુદ કાયદાની અંદર તેને સત્તા છે હવે જોવાનું છે કે આ માલિકોએ જે વેરો કહી પણ કરી શકે નહીં. પોતાના લાયકાત બાઇસીકલ આવી ચોખ્ખી મેરકનસારી વરત છૂકે જતાવવામાં આવે તે દીલ્હીએએ કહી મુકવું જોઇએ નહીં, અને પોતાની જામ માં બળ જમાવવા પ્રયત્ન કરવા જોઇએ.

પગવણી

એક લખનાર જણાવે છે કે—ફેટલી પોલના રહીસ પેખી મહારાજે નાના પાલા. ઉપર અમવાનનું મંદીર બનાવતાં બાલુબાળના રહેનારોએનો વિચારની પ્રતિક્ષા વખતે મેળાવડો થયોલો રામ જમલિનો ઉત્સવ પણ ઉજવવામાં આવ્યો હતો. અબારામ મહારાજે ભરમ ચરમા કરી હતી.

અમરોનીથી તા. ૧૬મીએ એક લખનાર જણાવે છે કે તા. ૨ જીએ મીલના રોજ શ્રી ગોપી મહારાજના મકાન પર બાઇસીકલ મહાળની સભા મળી હતી. ભરમ સંબંધી ચરમા થયા બાદ એક ટેકલે વિદ્યા લય રચાવવાનો કુરવ થયો હતો. આવ તી સભા અવોકામાં મેયાલાલ મહારાજના મકાન પર બરશે.

ફેટરથી એક અવરખમી લખે છે કે—તા. ૧૬મીએ અમે ૧૧ મી. નહર અલી ને ત્યાં કળુ નામનો એક હાંદી મુસાફર (જે સુરતનો વતની હતો) આવીને મેમાન તરીકે કાતર્યો હતો. જે રાત્રે ફેટ સાતા ફરદીથી ગુજરી ગયો હતો. તેની ફરત કાંપા લખનારમાં સહુને વાર્ષિક કરવામાં આવેલ છતાં જુજ અરવાદ સિવાય જમાતના માલિકો આવ્યા નહોતા, જે ફેટગીરીની વાત કહેવાય!

કરમન, કુરુદારા મંદીરના સેફરેટરી લખે છે કે ૩ મીએ શ્રી રામજીએ ઉત્સવ મોડી પામધુમ લાવે ઉજવવામાં આવ્યો હતો. ૧૨૦૦ જેટલા માલિકોએ ફરજન માટે લાગરી અપી હતી. મેસ રસ આર. એસ. પાકર, બરવતીદીન, સુચીત મહારાજ વિગેરેએ ભરમ ઉપર આવેલો આખો દાન તથા ફરીશ્વરનો પાર્મિક ખેલ બજારી બતાવવામાં આવ્યો હતો. રાતના બે વાગે સહી વિસરજન થયાં હતાં.

વેલ્લેએ કથી એક ચરમાપત્રી અત્રીગદ કોલેજને મુસવીમ મુનીસીપાલિટી બનાવવા ના કામને ઉત્તેજન મળવા બહામણુ કરે છે.

બોક્સપરમથી મા. સાલેજી મળસાલીમ બેરા ત્યાંની મરજીદ સંબંધી તકરારનો નીવેડો થવા બહામણુ કરે છે.

એક ચરમપંત્રી લખે છે કે મેટાલિક માં એક મરજી : પશુ તેમાં પેશ હમાન કે બાંધી વગેરે નથી, મરજી બંધ રહે છે તેથી નમાજ પશુ ત્યાં પડતી નથી. તો મરજીને નબારવા તમાના હોદી બાઇઓએ જોડવણ કરવી ઘટે છે.

મારિસપરગથી મી. જોશમાન કરીમ લખે છે કે—“નાતાલમાં હોદી બાઇસેન્સ પર તરાપ” ■ મથાળા તલે તા. ૨૫-૩-૧૧ ના ઇ. ઓ. માં પ્રગટ થયેલા નેખમાં “મી. જોશમાન કરીમ” એવા પેટા મથાળા તલે “અમલદારની ફરિયાદ એ હતી કે જે માણસે તેના સેલ્ફદારના હર પાઉં ૧૯/૧ મેટા કરમા અને જે કરજ આદા કરી શકે તેમ નથી તેને લાઇ સેન્સ આપી શકાય નહીં” એટલા સગદો અમને લાગુ પડતા નથી; પશુ તે અમારા કેસ પછીના બીજા કેસને લાગુ પડે છે. ‘વીટનેસ’ માં આ જુલ શબ્દ હતી અને તેણે હવે તે સુધારી છે. [અમે મી. જોશમાન કરીમનો કાગળ ખુશીથી છાપીએ છીએ. ‘વીટનેસ’ કે જેના આધારે અમે અમારો રીપોર્ટ લીધેલો તે લખે છે કે મી. જોશમાનને લાઇસેન્સ ન આપવાનું અમલદારને ‘પર’ કારણુ એટલું જ હતું કે ૧૯૧૧ ના લાઇસેન્સ માટે અરજી કરતી વખતે તેની પાસે લાઇ સેન્સ નહોતો, અને તેથી તેની અરજીને નવા લાઇસેન્સ માટેની અરજી બરાબર મળવામાં આવેલ. એટલે અરજદારની નાણાં સખધી સ્થિતિ સાથે કાંઈ લેવા કેવા નહોતું.—અ. ઇ. ઓ.]

મુખ્ય ઇલાકામાં ધણા જનની ખુવારી ભરેલા એક અકસ્માત બનવાના અખર પ્રસિદ્ધ થયા છે. પુનાની ઉત્તરે એક ગામડામાં હોદુ ઉત્સવનો એક મેળાવડો થયો હતો. જે વખતે એક છાપરાવાળા મંડપમાં ૫૦૦ જેટલાં માણસો એકઠાં થયાં હતાં. તેમાં કાંઈ અકસ્માતથી મંડપ સળગી ઠકપો; ભાગી છુટવા મંડપને માત્ર એકજ બારણું હતું, તે વડે કેટલાક માણસો નાશી છુટવા ત્યારે બીજાં પુરુષ, સ્ત્રી અને છોકરાં મળીને ૨૦૦ માણસો જળીને મરણ પામ્યા—૩૨૨.

જાપાનની રાજધાની ટોક્યોમાં ખાતે બપોર આજે લાગી હતી જેથી ૫૦૦૦ મંદિર બળીને નાશ પામ્યાં છે. ૧૮૬૨ માં ટોક્યોમાં લાગેલી આજ વખતે ૪૦૦૦ મંદિર નાશ પામ્યાં હતાં.—૩૬૨

મોરીશીઅસના મોરમીટીઆનો હાલત

સ્ત્રીઓની અવધન દશા

અલ્લાખાદ ખાતે સ્ત્રીઓના એક મેળાવડા પ્રસંગે મોરીશીઅસવાળા મી. મણીલાલ એમ. ડોક્ટર બારીસ્ટર એટ-લેએ ઉપરના વિષયપર નીચે મુજબ બાવણું કર્યું હતું :—

મોરીશીઅસમાં ૧૮૩૪ ની સાલથી હોદી ગીરમીટીઆ મોકલવાનું શરૂ થયું. આ હોદી સ્ત્રીપુરુષોને જે પરતંત્ર દશામાં રહેવું પડે છે તે બતાવી આપે છે કે ગીરમીટીની રીત માં સુધરેલા જમાનાની મુલામગીરી છે. શરૂમાં આ ગીરમીટીઆઓમાં પુરુષ કરતાં સ્ત્રીઓનું પ્રમાણ અત્યંત ઓછું હતું, તેથી મોરીશીઅસની સરકારે એવો ધારો બાંધ્યો કે દર ૧૦૦ પુરુષ ઠીક ૩૩ સ્ત્રીઓને લાવવી. આ ઉપરથી કલકત્તાના હોદી એજન્ટો જેને સ્ત્રીઓને એકઠી કરી મોરીશીઅસે મોકલી આપે છે. આમ કરતાં કોઇની દોકરી એ કોઇની બહેનને અને કોઇની ભારતો ને લગાડવામાં આવે છે. આવી રીતે એકઠી કરેલી સ્ત્રીઓને તેઓના કરતાં ત્રણ ગણા પુરુષો સાથે સ્ટીમરમાં લાદીને મોરીશીઅસ પહોંચાડવામાં આવે છે! દોરે કહેનારાઓને પશુ ન જાણે એવી દશા એ આ લોકોને લઇ જવામાં આવે છે. આ ગરીબ બીચારી સ્ત્રીઓ જેને કાંઈ પગરેનું કાંઈ ભાત હોતું નથી, તે કલકત્તાની મુમીએશન એજન્ટની કચેરી આમળ ટોળાખંધ એકઠી થાય છે, અને લાંબેમ તેઓને કહેવામાં આવે છે તેમ સહી કરી આપે છે. રસ્તામાં કે પછી મોરીશીઅસ માં જઇને તે મજુરોમાંથી પોતાના ધણી શોધી લે છે. મેં જાતે કેટલાક દાખલા જોયા છે કે જેમાં એક સ્ત્રીને બે ત્રણ ધણીના તાબામાં રહેવું પડે છે—અ. અવિનયની વાત કહેતાં બાધી ચાકું છું. પશુ એખી હકીકત કહેવાની ફરજ પડે છે. કેમકે તેથી તમે તમારી કમનસીબ બહેનોને ઉગારવાને શક્તિમાન થઇ શકશો. છતાં આ લોકોને કેવી નામોશી ભરેલી રીતે લઇ જવામાં આવે છે, તેના પુરતો ખ્યાલ આપવો અસંભવિત છે. ગીરમીટ તલે આવેલી સ્ત્રીઓ ઉપર તેના શોદો પશુ ધણી વખત હેવાનીયત ભરેલો જુલમ મુખરે છે. એટલે કે તેઓની નીતિને અંજ કરવામાં આવે છે. માણસોના ધણી ભાગે મજુરોના શોદોના વખદાર હોય છે.

એટલે લાંથી પશુ આ ફરમાગી સ્ત્રીઓને જોઇએ તેવી દાહ મળતી નથી. આ ઉપરથી તે ભાગમાં ગીરમીટીઆ મોકલવાનું બંધ કરવા વિષે હોદી મેંબરોને તથા વાઇસરાયની કાઉન્સિલને સમજાવવાની તમારી ફરજ છે.

આ લોકોમાંના ધણા હવે તે કોલોનીમાં ધર કરી રહ્યા છે અને પોતાના ઉદ્યોગ, કરકસર અને મીતાદારીપણથી કંઈ પત્રસો બચાવી જમીન વગેરે ખરીદી શક્તિથી દિવસો મુખરે છે. છતાં સ્વતંત્ર થયેલ હોદી ભારતો પશુ હાડમારીઓ ભોગવે છે.

મોરીશીઅસમાં ફરેચ સીવીલ લો અમલમાં આવે છે. તે કાયદાની રૂએ રજીસ્ટર થયા વિનાના હોદુ કે જુસલમાન. ધરમચુરએ કરેલાં લગ્નોને એરકાયડેસર કરાવી. ધરમની સ્ત્રીઓને રખાતની હાર માં ગણવામાં આવે છે. ધણીએ કાઢી મુકેલી સ્ત્રી ભારતમાં ફરીવાર જન્મ શકતી નથી. કેમકે તેઓનાં લગ્ન કાયદેસર નહીં થયેલા મળી, ફરીઆદ સાંભળવામાં આવતી નથી. એલાં રાયલ કમીશને હોદુ જુસલમાનના ધરમચુરઓએ કરેલાં લગ્નને કાયદેસર ગણવાની સુચના કરી છે, છતાં સરકાર એવું પગલું ભરશે. તો લાંની ધારાસભાના સભાસદો તેની સામે યશ એવો સંભવ છે. તેથી તમે તમારી લાખ દોઢ લાખ જેટલી બહેનોનું બહુ આહતાં હો, તો તમારે હોદી સરકાર મારફત સુધારો થાય એવું ક્યાણુ કરવું જોઇએ. વળી મોરીશીઅસ અરકારે પશુ તેની મોટી સંખ્યાવાળી પ્રજાની લાખણીને માન આપવું જોઇએ. કેમકે તે પ્રજાની ઉપર તે દેશના ભવિષ્યની આખાદીનો મુખ્ય આધાર છે.

આમની સલામાં ચરચા

(૩૬૨)

મી. જે. એમ. રોબરટસને એવો સવાલ પુછ્યો હતો કે જે એક્સિઆડીકોને દક્ષિણ આફ્રિકામાં દાખલ કરવામાં આવે તેમને પ્રાતિક કાયદાના કારણસર કોઈ પશુ પ્રાતિમાં દાખલ થતાં અટકાવવામાં આવશે ?

જવાબમાં મી. હારકોરટે કહ્યું કે કાણુ યુનિયન સરકારના હાથમાં છે, જેને એશીયાટીકને ખાસ લાગુ પડતી અથવા તથા વતભરેલી રીતે લાગુ પડતી નાખતોને કાણુ રીંપવામાં આવેલ છે.

વિવિધ વધયો

ગ્રામીણના મહારાજા સીંધીયાએ ૬૨ આર કમીટીને પોતાની સગસામાન લાવ લાવળ કરનારી જેન સોંપી છે, આર મોટી મોટર જોમનીયસો મોટલી આપી છે, અને ના. રહેનશાહની ડાવણીની સેવા માટે બે ફાઉન્ટેન મોટલી આપ્યા છે. તેહરીના રાજાએ પોતાની ઇમ્પીરીયલ સરવીસ કાર્પસની સેવા કમીટીને ૬૨૦૬ મુકી છે. ના. રહેનશાહ દીલ્હી દરબાર પછી યુરોપ જવાને પાછા ફરે ત્યારે ઇરાંની મુક જવાનું કારંચીની યુનિવર્સિટી લીટી આમત્રણ કરવા હીલમલ કરે છે. દીલ્હી ખાતે સેપરસ અને મહાનરસની એક કુકડીએ લાઇટ ફેલવેને લમણ માટી કામ અને રસ્તા સુધારવાનું કામ શરૂ કર્યું છે. તવા હોદી બજેટમાં ના. ચહે નસાહના પ્રસસ અને રાજ્યપાલિકેન્ડા દર બાર માટે રૂ. ૧,૪૧,૦૦,૦૦૦ નું ખર્ચ આસટવામાં આવ્યું છે!!

* *

હીંદી કોમિટ ટીમ ઇન્ડિયા મોકલવાની મોહવણ થઇ છે. મેજર મેગના પ્રમુખ પચ્છા હેઠળ મુખ્ય ખાતે સીસેકલન કમિ ટીની એક સભા મળી હતી, જેણે નીચલ ૧૬ જણાને ટીમ માટે મુકી કાઢ્યા હતા:—પતીયાના નામદાર મહારાજા કેપ્ટન, મી. કે. એમ મીસ્ત્રી (પતીયાના) ડા. હોમી. ડી. કાંમ (મુખ્ય), મી. પી. બાલુ (મુખ્ય), મી. આર. પી. મહેર હોમજી (મુખ્ય), મી. જે. એસ વારડન (મુખ્ય), મી. જયરામ (મેગલોર) મી. કે સેલાચારી (મકાસ), મી. એમ. પાઇ (મુખ્ય), મી. એમ. વલસાડા (દીલ્હી), મી. એમ. એફ. મુલ્લા (મુખ્ય), મી. સલામુદ્દીન (અલીગઢ), મી. સાલ્કેકમદ (પતીયાના), મી. તુલસી (કારમીં), મી. સફત ફુલેન (નલીમક), ઉપરના ૧૬ ખેલાડીઓ પૈકી કાઇ એક ઉવટની ધડીએ ઇન્ડિયા જઇ કહે નહીં તે વખતે એક અથવા વધુ જગ્યા પુરવાને માટે નીચલા આર વધુ ખેલાડીઓને મુકવામાં આવ્યા છે:—મી. શીવરમ (મુખ્ય), મી. એમ. પારેખ (મુખ્ય), મી. તજુવાળા (મુખ્ય), અને મી. ડી કાપડવા (મુખ્ય). સેક્રેટરી અને મેનેજર તરીકે પચ્છ કરી ને મી. જીજીકાઇ હાવેચાની નીચલુક કર વામાં આવનાર છે. ટીમને પ્રેક્ટીસ આપવા સારૂ ફાર્ટ અને રહેા મળી બે મેચ્સ ઇન્ડિયામાં ટેલી સમવામાં જનવા છે.

એક પ્રોપકારી કામ

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

જેહાન્સબરમ, તા. ૧૦-૪-૧૧
મહ તા. ૬ ડી ગ્રામના ૧૧ બને અને મહેરબાન ગંધી સાહેબની ઓશીસ માં મોટી ઇસ્પીતાલમાંથી મોટા ડાક્ટરને ટેલીફોન આવ્યો કે "કુકા નામનો એક હોંડુ વાની બીમારીથી બધા રોજ અર્ધ ઇસ્પીતાલમાં હતો, જે મહ પરમ દલાડા નો અને જલ્દી પાડેલો છે. જેનો વારસ હજી અને આવ્યો નથી, માટે તમે તેના વારસને બચતા હો, તો તે મહવતને અનેથી ઉપાડી જાઓ, નહીંતર કાફર બોયના હાથથી અમે તેને જખીનમાં દફ નાવી દઇશું."

મે માંથી સાહેબની ઓશીસમાં દવાળુ મી. સોરામજી અવજનીઆ, મી. પ્રામજી દેશાઇ અને મી. હરીલાલ ગંધી હતા. તેઓ આ ટેલીફોનથી ગુસ્સા મા. મનજી નચુકાઇ વેલાખીની કુકાને મવા. અને કહ્યું કે આ પ્રમાણે એક હોંડુ મહવતની દલા છે. માટે તમે જલ્દી નેને દફના વવા વગેરેની વારહેર કરો. મી. મનજીએ કહ્યું કે આમાં સાત કામ મુકી એ કામને માટે તપવાર છું. પછી તેજ વખતે તેમણે અનેના બધા કોળી કામના લોપને કહ્યું પરંતુ કાઇએ તે વાત ખ્યાતમાં ન લીધી. જેવ. મી. મનજી, મી. સોરામજીનામ તમા મી. પ્રામજી દેશાઇ ફરટ સોપ ખજાર માં મવા, સાંથી વળી ઇસ્પીતાલમાં ટેલી ફોન કરી આ વાચાની રાહત માગી. તેને માટે મામમાંથી એક મકાસી હોંડુનું ટરોલી બાડે કરી મહવત મુકવાનું પેરીલુ મોટુ બોખું ખરીદ કરી કટલીક મુશી બત વેડી મા. મનજી, મી. એધર કનજી પટેલ, મી. એકુળ કાનજી પટેલ, મી. પ્રામજી દેશાઇ તમા એક બીજા કહ્યું મી. એધર કાનજીનું માણ- મળી જલ્દી પાંચ ઇસ્પીતાલમાંથી મજુર મહવતને લઇ જુની સેમીટરીમાં પાંચ વાગવાની અંદર વખતસર દફનાવી અવ્યા. વળતાં વરસાદ થવાથી તેઓ તલન બીજાઇ પચ્છ મવા હતા. સેમીટરી પાસે મવા એટલે મજુર મરનારનો સગો નાતો બાઇ નામે વીઠલ પચ્છ લા નુકસેરથી આવી કાજર થયે હતો. મરનાર સુરત જીલ્લાના મામ રખાતગાવનો રહેવાસી હતો તેનું મુળ નામ નામશે, હમર વરસ ૪૫ નો, અને તે જમરૂર માઇનમાં મજુરીનું કામ કરતો હતો.

આ ઉપરાંત આખીને કુ ખબર આપ્યું

હું કે અને જેહાન્સબરમ ખાતે ૫૦૦ થી ૬૦૦ કોળી કામના હોંડુએ રહે છે. કારણે બધા સારી રીતે કમાવાવાળા અને સારી સ્થિતિ બોમવે છે, છતાં પચ્છ તેઓ પ્રાંથી એક પચ્છ આ કામ માટે તપવાર ન થયા!! આ ઉપરથી આ લેખકને સ્વાર્થા કહેવા, કમલીન કહેવા કે કવા કહેવા ને વિચારવાનું કુ વાંચકને સોંપુ છું.

ઇન્ડિયામાં હીંદીનો અદાવત

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

અનેના રહીશ અને બખીતા હીંદી વેપારી મેસરસ સાલમ બખરસે બનરલા ટીલરના લાઇસેન્સ માટે ઇન્ડિયા કાઉ સીલને અરજ કરી હતી. કાઉસીલની મીટીંગમાં મેરમેને લાઇસેન્સ આપવા દરખાસ્ત કરી, તેને મોસ કરીને ફિલ સોજ મેંજર છે તેમણે ટેકા આપ્યો. પચ્છ બીજા મેંજરે સામે થયા, અને હીંદીની અદાવતનાં બાપલો કર્યા. મેર મેને અરજદાર જુનો રહીશ હોવા વિષે બહુ કહ્યું ત્યારે બીજા મેંજરેએ કહ્યું કે આખી કાઉસીલની મીટીંગ બરી વિચાર કરવા. તેની અરજ પર વિચાર કરવાનું મુલતવી રહ્યું. દરમ્યાન ઇન્ડિયા બાપમાં "રેટવેયર" નામના એક મોસા એ કાળજ લખ્યે, અને હીંદી વિરુદ્ધ લેખો ને છરફરી મુક્યા. બાપના અધિપતિએ પચ્છ એ લખાણને ટેકા આપ્યો. હીંદી એને ક જુસ. મદા, સુચ્યા, બોલુ તોળ નારા વિગેરે વિશેષણો આપ્યા. પરિણામે હીંદીની અરજ વિરુદ્ધ મોસા વેપારીઓએ કાઉસીલ પર એક પીટીશન મોકલ્યું. આખી કાઉસીલની મીટીંગ બરાબ તેમાં મેરમેને લાઇસેન્સ આપવા બાપલું કર્યું. પચ્છ જાળજો રમડવેચની વાતો કરી વિરુદ્ધ મવા, અને અરજ રદ મહ.

આ પ્રમાણે એક જુના રહીશને પચ્છ લાઇસેન્સ મળ્યો નહીં. હીંદીઓએ બમ વાની જાહર છે. આ ખાતતમાં કેપ ટાઉનની મિટીંગ ઇન્ડિયન યુનિયન મ ડલ પમલાં લેશે એવી આશા છે.

આજુ વરતમાન, તાર સમાચાર, ટેલ રટોપ દારમ પર એટની તવસીલ, તમા બીજા ફેટલાંક લખાણો જનની ત માને હીંધે મુલતવી રાખવાની જાહર પડી છે—
જા. પ્ર. એફ.

કર્પૂરલી

[અમારા ખાસ ખબરપત્રી તરફથી.]

તા. ૪-૪-૧૧

મો. રીચની હિંદી મુલાકાત

તા. ૪-૪-૧૧ ના રોજ કેપટાઉનથી અંગ્રેની પોલીસીસ એસોસિએશનના સેક્રેટરીને તાર મળ્યો હતો કે મી. રીચ નોંદાનસખરમ જવા આજે ઉપડ્યા છે, માટે કાલે (૪-૪-૧૧) સાંજે રોશન પર મળો. તાર મળતાં ખબર આપ્યા શહેર માં પસરી ગઇ. જ્યાં જુઓ ત્યાં હિંદીઓમાં મી. રીચના આગમનની જ ચર્ચા ચાલ્યા કરતી હતી. પહેલી વખત મી. રીચને મળવામાં ઉપજેશી નીરાલાને બહોળા મળી ગયેલો પારી સરવે આનંદમાં ફરતા હતા. તરતજ કમીટી મીટીંગ બોલવવામાં આવી હતી, અને મી. રીચ ને માન આપવાની ગોઠવણ કરવાનો વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. મી. રીચ અત્રે રોકાનાર ન હોવાથી ફક્ત રોશન ઉપર મળતા થોડા વખતમાંજ ને ચાલુ તે કરવાનું હતું. તેથી કમીટીએ મો. રીચને પ્લેટફોર્મ ઉપર એક એડ્રેસ તથા સોનાનું એમન અને લોકેટ આપવાનો હુકમ કર્યો. તેમજ મી. રીચના પુત્રને એક સીલ્વર ઇન્કપોટ તથા સીલવર પેનવાળો સપવાનો સહ આપવાનો હુકમ કર્યો. તે મુજબ આજરોજ (તા. ૪-૪-૧૧) સાંજે ૭ વાગે ટ્રેન આવી પહોંચવાને વખતે આખું પ્લેટફોર્મ હિંદીઓથી ચીકર ભરાઇ મધુ હતું. જ્યાં જુઓ ત્યાં હિંદીઓ કુલના હાર તોરા સાથે રોળાં બંધ હોવા જણાતા હતા. લગભગ ૪૦૦ થી ૫૦૦ માણસો હાજર હતા. માડી આવી પહોંચતાં વારજ મી. રીચ ગાડીમાંથી ઉતરી પડ્યા હતા. સાથે હિંદીઓએ કુલની ટુટી તથા ફુરેના પોકાર થી વધાવ્યા હતા. આ જોઈ રોશન ઉપર ના યુરોપીયનો સડક ખની ગયા હતા. જે પછી મી. વેદીઅમ પીલે તથા વી. જી. પીલેએ સઘળાની સાથે ઓળખાણ કરાવી હતી. એસોસિએશન તરફનું માનપત્ર વાંચી સંભળાવવામાં આવ્યું હતું. માન પત્ર તથા લોકેટ પ્રેસીડેન્ટે મી. રીચને અરપણ કર્યું તથા મી. રીચના પુત્રને સપવાનો સહ અરપણ કર્યો. ત્યારે આખું પ્લેટફોર્મ ફુરેના તેમજ વહેમાતરમના પોકારથી માણ રહ્યું હતું. મી. રીચે હુંક બાપજીમાં સરવેનો આભાર માની એકકપતાના હાથમાં પછી સરસ રીતે સમજાવ્યા હતા. જેથી સરવે ઉપર સારી

અસર થઇ હતી. તેમજ કાવદાની વ્યાખ્યા માં ભગત રહેવા સુચના કરી હતી, જે ઉપરથી તા. ૬-૪-૧૧ ને સ્વીકારને રોજ માસ મીટીંગ બોલાવવામાં આવનાર છે. જે પછી સરવેની સાથે હળીમળી મી. રીચ તથા તેમના પુત્રે ગાડીમાં બેઠક લીધી હતી, અને આનંદદાયક પોકારો વચ્ચે ગાડી ઉપડી ગઇ હતી. હાજર રહેનારાઓમાં મેસરસ વી. સામી (પ્રમુખ), નાઇડુ (સેક્રેટરી), વી. જી. પીલે, વેદી અમ પીલે, લાલા મોયા, કમરુદ્દીન, જોર્જ સામી બીમબાઈ કારાલાલ, કેસા વલજ, મી. ગોવન, માંજુ, કે. કે. પટેલ વગેરે મુખ્ય હતા.

પરચુરણ અરયા

નોંદાનસખરમથી એક ચરચાપત્રી લખે છે કે—યુરોપીયન કમીટીને જનરલ સમટીને જે જવાબ આપ્યો છે તે તદ્દન સુરખાઇ ભરેલો છે. આજે દરેક હિંદીના દિલમાં જનરલ સમટીની વરતણક કોતરાઇ ગઇ છે. એવો પણ વખત આવે કે શ્રી રોટમાંથી હિંદીઓને દાંડી કાઢવા તેમ આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી દાંડી કાઢવા કોશીસ કરે. જે કે આમ થવું કહ્યું છે, છતાં દક્ષિણ આફ્રિકાના રાજ કરતાંઓ પોતાથી બની રાક્યા હોય તો તેમ કરવા વગર રહે નહીં. માટે દરેક હિંદીએ સ્વાસ્થ તજ લકત લેવા તત્કાર થવું પડે છે. તો જનરલ સમટીને ટર્ક સવાલના હિંદીની તારીફના જે બોલ કાઢ્યા તેવાજ બોલો આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદી વાસ્તે તેમને કહેવા પડે. યુજરાતી જ મી. એપીડીમાં એક કવિતામાં છે કે “અંગ્રેજના નેજાની નીચે તારા (હિંદીના) તનુજ (પુત્રો) કરે ચુલતાન.” આ દિવસ ક્યાં છે? અંગ્રેજના નેજાની નીચે આજે વધારેમાં વધારે દુઃખી કામ હિંદીની છે, જેને નથી હોંકતાનમાં જીવ, કે નથી હોંદીની બહાર જીવ. માટે હિંદીઓએ સાવધ રહેવાનું છે, અને માણસ તરીકેના સાધારણ હોઈ હિંદીએ કદી છીનવી લેવા દેશે નહીં એ અહીંના અનાડી ગોરાઓને બતાવી આપવાનું છે.

પોચેસ્ટરમથી મી. ઓશમાન લખે છે કે હું ગયા માસની તા. ૨૬ મીએ પોચેસ્ટરમથી નોંદાનસખરમ જવા રેલ્વેમાં ઉપડવાનો હતો. રેલ્વે સ્ટેશને જતાં મેં રીફરેસમેન્ટ રૂમમાં જઇ કોશી ને એક કપ માગ્યો, અને તે આપવાની ના પાડી અપમાન કરવામાં આવ્યું. આવા અપમાન અટકાવવા હિંદી કામે પગમાં લેવાની જરૂર છે.

હિંદમાં અસાંતિ

(રૂટર)

યુરવ બંગાળા પાસે આવેલા આસામ પ્રાંતમાં લાંબા એક ઉગ્ર અમલદાર તથા તેના રસાલાને તથા ૫૦ મજૂરોને એ પ્રાંતના વમર સુધરેલા લોકોએ કતલ કરી કાર કર્યા છે. જે નેપાલી મજૂરો બચવા પામ્યા હતા તેમણે ખબર કરવા ત્યારેજ કતલની વાત બહાર થવા પામી છે.

કતલના સ્થળ પર ૨૦૦ માણસોની લશ્કરી હુકડીને એકદમ મોકલી દેવામાં આવી છે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે કતલના બનાવથી ઉપલા આસામમાં મોટો હાલાકાર થઇ રહ્યો છે, અને એવું મનાય છે કે ખીજી જગતમાં આ કતલની માહી અસર થશે. આસામના લોકસ્વાર લશ્કરને તત્કાર કરવામાં આવે છે, અને ૧૨૦ માણસો એકઠા થઇ ચુક્યા છે.

ઉપલી કતલ સંબંધમાં વધુ વિગત એવી મળી છે કે જોરા અમલદારની પાર્ટી ઉપર અણધાર્યો હુમલો થયો હતો, અને તેમને હાથપી પાડી કાપી નાખવામાં આવ્યા હતા.

દરમ્યાન જે ૨૦૦ માણસોને મદદ માટે મોકલવામાં આવેલ છે તેમના સમયાર મળેલ નથી, અને તેથી તેમની સહી સલામતી વિષે હોશિયાર ઉત્પન્ન થઇ છે.

પાછળથી ખબર મળ્યા છે કે મદદ તાર હુકડી અચકત મધ આમળ વધતી બંધ પડી છે.

કલકત્તાના એક ધનાઢય જમીનદારના ઘરમાંથી રાજદારી કાવતરું જણાવનારાં સાધનો હાથ લાગ્યાં છે એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું તે સંબંધમાં પાછળથી ખુલાસો કરવામાં આવે છે કે તેને ત્યાં દયિઆરો હતાં તે માત્ર જાત રક્ષણ માટે રખાતાં હતાં. તેને ત્યાં બોંબ બનાવવાનું કારખાનું માણસ પડવાની વાત પણ ખોટી કરી છે.

ઇસ્ટરન બેંગાલ રેલ્વે પર રેલમાડીને પાટા પરથી ઉતારી પાડવાની બે વધુ તક બીશે થતી માણસ પડી છે. એક માણસની એ સંબંધમાં ચક્રવર્ત કરવામાં આવી છે.

હોંદુસ્તાનના અખરો

(હિંદી ભાષા ઉપરથી)

જુનાગઢ રાજ્યના દિવાનના હોદ્દાને ચારજ રા. બા. એ. એસ. તાબેને સોંપવામાં આવ્યો છે.

પ્રાંતધરાની ખાલી પડેલી માટી પર રાજ સાહેબ ધનસ્થામજીને મોટી ધામ ધુમ સાથે મેસાડવામાં આવ્યા છે.

મેરખીના કોરેર સાહેબે શહેરની આસપાસ તથા માધલ સુધીમાં મરજીના કારણે સર મકાન અથવા બગીચા કરવા માટે હોદ્દાને એક ચોરસ ફુટે બે પછની કીમતે જમીન આપવાનું ફરમાન બહાર પાડ્યું છે.

પોરબંદરમાં વીશાખીયાળી બપુન વણી કાચે એવો દરાવ કર્યો છે કે તેમનાં બપુરાંએ બજારમાં કાંઈ પણ ખરીદ કરવા બપું નહોતું.

બાવનગરમાં એક લક્ષાધિપતિને ત્યાં લગ્ન હતાં, ત્યાં રાત્રે મંડપમાં રૈયાનાં કરવામાં આવી હતી, જેમાં આમ લાગી હતી જેથી બને ધર બગી બરમ થઇ મથા છે. ર. ૩૫,૦૦૦ નું તુકસાન થયું છે.

બાદરણ ખાતે રથાપવામાં આવેલી રીમેલ રીડીંગ રૂમને માટે મકાન બાંધવા માટે વડોદરા રાજ્યે રૂ. ૨૦૦૦ આપના હાલ્યું છે.

વડવાણ ત્રામવેવાળા મી. ડી. એમ. બની રૂ. ૬૦,૦૦૦ ની થાપણથી ખેડ મહે મહાવાડ રોડ ઉપર ત્રામવે કરવા વિચાર ચલાવે છે.

વડોદરા ખેડે પોતાની બરામલી દાં લાખ રૂપીયાની થાપણ ઉપર તથા વરસ માં રૂ. ૧,૧૬,૩૬૮ નો નફો કર્યો છે.

ના. ગાયકવાડે મરાઠા કેળવણી ફંડમાં રૂ. ૨૫ હજારનું બ્યાજ દર વરષે આપવા જણાવ્યું છે.

લંકામાં હોલેનશાહના જુન માસમાં થનારા રાજ્યાભિષેકમાં બાગ લેવાને માપક વાડ સરકાર ઉચ્ચાઈ રવાના થનાર છે. તે નામકાર સાથે સેક્રેટરી તરીકે મી. ડેક

ચંદ અને મી. ઓશીસર તરીકે મી. મુખ્તાર રહેસે એવી વધી છે.

બધીજાદ કાલેજની વારસીક સભામાં એન. મી. ફાલ્કલબાઈ કરીમબાઈ ઇબરાહીમ અને એન. મી. ઇબરાહીમ રહીમ તુલાને અધીજાદ કાલેજના તરફી તરીકે સુદી કાઢવામાં આવ્યા છે.

સુબખમાં પ્રસીદ થતું એકલું એક કોંગ્રેસનું રોજનું અંગ્રેજી વાજન 'ઉડુ' બંધ પડ્યું છે.

સરકારી મદદ મેળવતી લાઇબ્રેરીઓમાં કેટલાક પત્રોને તેમના વિચારોના કારણે સર સુબખ સરકારના કુકમથી દાખલ કરવાની મનાઇ છે. આ મંત્રાલયમાં સુબખની ધારા સભામાં સવાલ પુછાતાં બટકાવેલાં પત્રોની તપસીલ પ્રમટ કરવામાં આવી હતી. જેમાંના કેટલાક નામે નીચે મુજબ છે. :—મરાઠા, સુબસતી, આર્ય પ્રકાશ, હાઈ વિજય, બરોડા ગેઝેટ, બારત જીવન તથા કેસરી.

રાણેલી મુકામે આર્ય કોનફરન્સની બેઠકો મોટી ધામધુમ સાથે કરવામાં આવી હતી. મહારાજા માયકવાડને પ્રમુખ પદ આપવામાં આવ્યું હતું. ધરમ, વિદ્યા, સમાજ વિગેરે સમ્પન્ની વિષયો ચર્ચાયા હતા અને તે પર સમયાનુસાર હરાવો થયા હતા. સરકુળને ઉત્તેજન આપવાનો પણ હરાવ થયો હતો. મહારાજાએ તેને મદદ કરવા જણાવ્યું હતું. આવતી પેરિયદ અમદાવાદ ખાતે બરવા હરાવ થયો છે.

હિંદી બજેટમાં સુબખના શહેર સુધા રાના કામ માટે રૂ. ૫૦ લાખની મદદ આપવાની જોઈવણ રાખવામાં આવી છે.

૪૦૦ જેટલા જુના વિચારતા હિંદુઓ ને ઉચ્ચાઈમાં રાજ્યાભિષેક વખતે લઇ જવાની યોજના જુના વિચારવાળાઓની વહેંચની બંધતોને લીધે પડી બાંધી છે.

પુના ખાતે મુસલમાન છોકરીઓ માટે એક અનાયાચમ ખોલવા રૂ. ૪૦,૦૦૦ ની રકમ કાઢવા એક મુસલમાન મહરશે જાહેર કર્યું છે.

નેસેરના હિંદુ અને મુસલમાન રહેવાસી જાની એક સભા નેસેર ખાતે લાંબા

હિંદુ અને મુસલમાનો વચ્ચેના બિન્ન બાવ દુર કરી એકત્રિતા કરવા માટે કેવાં પગલાં બરવાં તે વિષે વિચાર ચલાવવા માણ કેપ્ટુડી કલેક્ટર અને મ્યુનિસીપાલિટીના પ્રમુખ મી. સી. સેલ્દિ રાવ પાંડુલુનાં પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. સમાજ કાર્ય બધી શાંતિથી ચાલ્યું હતું અને હિંદુ-મુસલમાનો વચ્ચેનાં વાંધાનો નીકાલ કરવા દરેક પક્ષના ૧૧ સભાસદો નીમવામાં આવ્યા હતા.

વાવણકોરના દેશી રાજ્યમાં લાંબી ધારા સભા એક બિલ તપ્પાર કરી તેને ધારાનું રૂપ આપવા માંગે છે, તેમાં લગ્નની ઓછામાં ઓછી હિમર છોકરી માટે ૧૬ અને છોકરા માટે ૧૮ ની ઠરાવી છે. આ સુધારાની બધીજ તારીફ થઇ છે.

મદ્રાસની ઇડીઅન સાલિમ આફરિકન લીગના બેડીઆ સેક્રેટરી મી. ચાકુબ કુસેનની મદ્રાસ કોરપોરેશનના એક કમી રાનર તરીકે નીમણૂક થઇ છે.

બંભાળામાં એક કોઈને પોલીસે ગ્રુ-હો કબજા કરાવવા નિરક્ષ રીતે માર મારવા થી કોઈએ તાસ પામીને આપઘાત કર્યો હતો. જીલમ કરનાર પોલીસને કોર્ટમાં ખડા કરવામાં આવતાં આરોપ સાબીત થવાથી મુખ્ય પોલીસે ઇન્સ્પેક્ટરને પાંચ વરસની, તથા બે ચોખ્ખાસોને બે વરસની સખત જેલની સજા થઇ છે.

પ્રાથમિક કેળવણી ફરજિયાત આપવાનું મોરણ દાખલ કરવાનો એન. મી. મોખલે નો હરાવ સરકારે સ્વીકાર્યો છે.

ઇડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ કમિટીની એક સભા કલકત્તા ખાતે મળી હતી, તેમાં મોટી સંખ્યા હાજર હતી. આવતા દીસેબરમાં કલકત્તા ખાતે બરાનારી કોંગ્રેસની સ્વામત કમીટીના પ્રમુખ તરીકે એન. મી. જુપેન્દ્રનાથ બાસુને સુદી કાઢવામાં આવ્યા હતા. કમીટીના સેક્રેટરીઓ તરીકે મેસરસ મોખરી, પૃથ્વીચંદ્ર રાય, સલાનદ બોઝ, હેમેન્દ્રનાથ સેન, ડા. નવ રત્ન સરકાર અને રાધાચરણભાજ બહાદુર ને સુદી કાઢવામાં આવ્યા હતા. કોંગ્રેસનું કામ હવે પછી દાય ધરવામાં આવશે. એમ કહેવાય છે કે કોંગ્રેસનું પ્રમુખસ્થાન સ્વીકારવાને ઉચ્ચાઈના મજુર પક્ષના આગેવાન મી. રામસે મેકડોનલ્ડને આમ તથા કરવામાં આવનાર છે.

મરદમ ના. સહેનશાહની યાદગીરીમાં પાળવામાં ખોલવામાં આવનારી તબીબી કોલેજમાં આયુરવેદ અને યુનાની રીઢીને ઉત્તેજન આપવા માટે કેવાં પગલાં ભરવાં જાનક શ્રી પડશે તે બાબત હવે એક સંબંધિત વિચાર ચલાવે છે.

કામુલના અમીર એક અનાયાશ્રમ ખોલ નાર હોવાથી તે માટે ફડ એકલું કરવા માટે તે નામદારે પોતે કુતારેલી બળીઓ વેચવાનો ઉપાય લાઇ લેશે.

તાલુ ફરદ અને વેલ્ટેબલ.

સાહુકારી પેટ્રી, સામે માલ, રોકડેયા બધી જગ્યાએ તાકીદથી મોકલશું. એર કર મોકલી ખાત્રી કરો. લખો

મહમદખાન હાંસોલી.

પો.બો. ૮૧૫, કવીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.

આવો જુઓ, અને ખાત્રી કરો.

નીચેને ટેકાએ સાદાં તથા ઉડા દ્રવિણ વાળાં દરેક સાધનનાં

અંશુઓ (કેમ્પ કેટલ)

બનાવવામાં આવે છે. તે ઉપરાંત સાદાં મુસફરીને લાવકની કે કારે સ્ટીલની

અવજુત ફંદો

એરડર મુજબ બનાવવામાં આવે છે વળી એરડર રાખવાના અથવા ટોપી રાખવાના હરકોઇ સાધનના

ઉપાંગો

તથા પાણીના ઝારા વગેરે વગેરે બીજાં પશુ બનાવવામાં આવે છે.

માલસલીસ્ટ મનાવવાથી મેકલવામાં આવે છે.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 105 Queen St., Durban
Branch: 1 Dean St., P. M. Bury.

તાલુ ઉમદા ફરદ

અને વેલ્ટેબલ

સાહુકારી પેટ્રી, સામે માલ બધી જગ્યાએ રોકડેયા નિયમસર તાકીદથી મોકલીએ છીએ. એરડર મોકલી ખાત્રી કરશે. લખો નીચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

ઇસમાઇલ જીવા ફ્રુઇટરર.

પો.બો. ૪૭૧, ટેલી. બો. 'ઇસમાઇલ' ૧૭૧, ૪ કોડ, ડરબન

[૧૫૫]

[૧૯૧૧]

સેનસસ ઓફીસ, ૪૫ ડાઉન,
૧૫મી માર્ચ, ૧૯૧૧.

યુનાયન ઓફ સાઉથ આફ્રિકા

૧૯૧૧ ની વસ્તીનો અણત્રી

યુનિયન ઓફ સાઉથ આફ્રિકાની પારલામેન્ટના ૧૯૧૦ નો બીજો કાયદો જેનું નામ "સેનસસ બિલ, ૧૯૧૦" છે તે મુજબ, તેમ જ રવિવાર તા. ૭મી મે ૧૯૧૧ નો દિવસ વસ્તીની ગણતરી કરવાનો નક્કી કરાયેલ છે તેથી, સર્વેને બહેરખળાર આપવામાં આવે છે કે જે જે ઘરમાં હાથેલા ગણતરી પત્રો રાખવામાં આવ્યા હોય તે તે ઘરના માલિકને અથવા તેમાં રહેનારાને તે પત્રમાં જે જે હકીકતો લખવાને સુવ્યવસ્થા હોય તે તે હકીકતો પૂરે પૂરી, સાચી અને સ્વચ્છતાથી ભરી દેવી જોઈશે. અને તા. ૮ મી મે અથવા તે પછી જ્યારે ગણતરી અમલદાર તે ભરેલા પત્રો લેવા આવે ત્યારે તેને સોંપી દેવા. પશુ જ્યાં પત્રો રાખવામાં નહીં આવ્યા હોય ત્યાં ગણતરી અમલદાર ઘરના માલિકને અથવા તેમાં રહેનારાને જે હકીકતો પુછે તે પૂરેપૂરી, સાચી અને સ્વચ્છતાથી કહેવી જોઈશે કે જ્યાં તે પત્ર ભરી રહે.

જે આસામીઓ ૭ મી મેના રોજ ઘરમાં ન રહેતા હોય અથવા મુસાફરીમાં હોય અથવા બહાર કોપમાં રહેતા હોય અને તેમનાં નામ ગણતરી પત્રમાં ન નોંધાયાં હોય અથવા દાખલ કરવામાં ન આવ્યાં હોય તે તેમણે સીવીલ કમીસનર, રેસીડેન્ટ માલિકોટ, રીસ્ટ કેરનેટ, અથવા ગણતરી અમલદારની ઓફીસમાં જઈ પત્ર ભરી દેવાં અથવા તે લખવાને જોઈતી હકીકતો પૂરી પાડવી જોઈશે.

જે આસામીઓ ૭ મી મેની રાત્રે રેલમાં મુસાફરી કરતા હશે તેમની ગણતરી ખાસ કરીને રેલવે અમલદારો કરશે. દરિએ મુસાફરી કરનારાની ગણતરીની ખામ મોકલણ કરવામાં આવશે.

ગણતરી જોઈને પત્ર નહીં ભરે અથવા માલિકી ખબર નહીં આપે અથવા ખોટી ખબર આપશે અથવા અમલદારના ગણતરીના કામમાં હસ્તક કરશે તેને ૫. ૫૦ નો દંડ અથવા સખત કે આસન ૩ માસ સુધીની કેદ અથવા દંડની યુનસફી વગર કેદની સજા કરી શકશે.

જે. સી. રમરસ

મુક્કી ખાતોનો પ્રધાન.

મુક્કી ખાતો,

૭૫ ડાઉન, તા. ૬મી માર્ચ ૧૯૧૧.

રોકડ બખર ભાવ

	શી. પે. શી. પે
ફુલ નાતાલીયા	૧૮ ૬ ૧ ૧૬ ૦
આવલ માંગ ૧ બરનાની	૧૬ ૦ ૧ ૧૬ ૬
બીમડીના	૨૩ ૬ ૧ ૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. આર	૧૭ ૦ ૧ ૧૭ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૦ ૧ ૧૬ ૬
ચીની સકકર	૨૦ ૦ ૧ ૨૨ ૦
કુડાના	૧૬ ૬ ૧ ૨૦ ૦
દેશી તુવેર દાળ	૧૭ ૦ ૧ ૧૭ ૬
તુવેરદાળ કાનપુરી	૧૮ ૦ ૧ ૧૮ ૬
મસુરની	૧૬ ૬ ૧ ૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦ ૧ ૨૭ ૬
અડદની	૨૮ ૬ ૧ ૨૬ ૦
અપ્પા સુબખના	૧૬ ૦ ૧ ૧૬ ૬
દાળ	૨૩ ૦ ૧ ૨૩ ૬
વટાણા નાતાલીયા	૧૭ ૦ ૧ ૧૭ ૬
મકાઈ	૧૦ ૬ ૧ ૧૦ ૩
બીનીસ	૧૬ ૦ ૧ ૨૦ ૬
કડનું તેલ ૧ ગાલન	૩ ૬ ૧ ૩ ૭ ૫
એરડીનું	૩ ૫ ૧ ૩ ૬
મીઠું	૩ ૬ ૧ ૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૬ ૧ ૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલીયા	૧૭ ૦ ૧ ૧૭ ૬
પીળી	૧૬ ૦ ૧ ૧૬ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૦ ૧ ૧૦ ૬
આટો લાઉસ હોફ	૧૧ ૬ ૧ ૧૧ ૬
આટો (અંબીલો મીઠ)	૧૧ ૦
મદાસી સોપારી ૧ રતલ	૭ ૫ ૧ ૮
મરચાં	૩ ૫ ૧ ૪
શી પેટી, ૪ મીનના પૈક	૮-૫-૬ ૧ ૮-૭-૦
પોરન'દર	૬-૫-૦ ૧ ૬-૫-૦
પારાશીન સીલવન	૭ ૩ ૧ ૭ ૬
પાકટ રોસ	૮ ૬
ગાલન	૧૩ ૬ ૧ ૧૪ ૦
નાળીયેર	૧૪ ૦ ૧ ૧૫ ૦
ફલી	૭ ૬ ૧ ૮ ૦
કાષ્ઠમંડ સોપ	૧૩ ૬ ૧ ૧૪ ૦
સાણુ સીલક રેટન	૧૫ ૬ ૧ ૧૬ ૦
સાણુ સનલાલ ૧૦ ઓસ ૩૪ ૦	૩૪ ૬
સાણુકાવમ્ ૫૦ ટુકડાના	
ખોલસની રીમત	૧૨ ૬ ૧ ૧૨ ૬
સાણુકરોસરીશ (ખા. ૬૦)	૧૨ ૩ ૧ ૧૨ ૬
નેકટર ટી	૧ ૮ ૧ ૧ ૬
મામીસ લાવન	૩ ૬ ૧ ૩ ૬
સોપારી સેવરધની	૧૦ ૧ ૧ ૦
નીડલ પોષ્ટ સીમારેટ	૧૫ ૩ ૧ ૧૫ ૬
નીમક (લીવરપુલ)	
બસ્ટા બેકની.	૪ ૬ ૧ ૫ ૦
બીમક બેકની ખાતો	૪ ૬ ૧ ૫ ૦

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surti
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladosa," Box 42

BRACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Ohbaganlal Bhawanidas Ghaswala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
EBRAHIM NORODIEN,
24 Frere Street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMODAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
J. B. Mehta,
157 Grey Street, P.O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey St.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
G. Ramchand
305 West Street
M. RAWAT & Co.
108 Queen Street
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
A. G. TIPPIS, watch Repairer
120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer, Box 471

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Bosar,
Merchant, Butcher & importer
Queen Street
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
V. A. Doss, Box 110 Tel. 'Doss'
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56
V. S. Thakore, Indian Laundry,
Box 122, High Street.

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parakh & Co., P.O. Box 38

INGOGO

D. M. Seadat
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
KHUSALBHAI BHILLABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President Street
M. S. Cooradia,
45 Market St., Box 270
M. P. FANOX,
Box 6081.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
C. KEVALEAN,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSEAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
J. E. Tavaris,
224 Market Street.

Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
Ichharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tel Streets
No. 11, Vrededorp

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.
CHOTABHAI & DADOO
Box 33.
Hasean Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRASHA,

Box 35.

DAWOOD ISMAIL,General Dealer & Importer,
Box 150**I. A. Cajee & Co.,**General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.**LOURENCO MARQUES****HORMAJEE DOLBY,** Box 332.**Madhavjee Jetha & Co.,**
Box 140.**Noor Mahamad & Rawji,**
Box 329.**Parahotam Amarchand & Co.,**
Box 109.**VAJIDAS & LALCHAND** Box 62.**Nanjee Dulabhdus & Co.,**
Merchants & Importers, Box 141**NORTHMEIN****Devjee Laljee,**

Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM**A. M. Rawat,**

Box 16.

PIET RETIEF**Ebrahim Osman,**

Box 9.

PIETERSBURG**MEHTA & KHANDERIA BROS.,**

Box 180, Market Street.

POTCHEMFSTROOM**G. K. Desai,**

Box 128

PORT ELIZABETH**Tilakandas Bros.,**

Main Street. Box 531,

I. A. Pardy,General Merchant,
65 Adderly Street.**V. R. Namsco,**

General Merchant,

Namsco's Buildings, Walmer St.,

R. R. Nipoo,

64 Walmer Road

Vanmell Haric,

Indian Laundry,

Hazen Street, The Hill.

PRETORIA**Chota Fakir,**Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.**Ayub Amod & Co.,**

174 Prinsloo St. Box 498

Two Branches: Standerton, Box 88

Mangalbhai V. Patel,

General Merchant and

Direct Importer

Stand 375, Boom St., Pretoria

V. S. Pillay,Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 142**RICHMOND****Forbender Trading Co.,** Box 43**ROBERTSON****A. Abraham,** General Dealer,

Corner of Keerom & Vanwyk Sts.

RUSTENBURG**ISMAIL, SULIMAN & Co.,**

Box 4. Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY**Bhimjee R. Naik,** Box 59.**Khuahal Parbhu Dhobi,**

Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.**S. M. Allie,**

General & Provision Dealer,

21 Kettledorp,

Hoosenkhan Kalekhan,

17 Market Street.

SPELONKHEW

(TRANSVAAL.)

Kesavji Giga,

Befools

STANDERTON**Amod & Ismail,** Box 44,**Mahomed Wadee,**

Merchant Box 27,

Branch: Balfour.

A. S. Desai,

Direct Importer, Box 122

THORNEVILLE JUNCTION**Essop Amod Vankar,**

Farmer & Miller.

Hoosen Amod Vankar,

General Dealer,

UTTERHAGE C.C.**Chhita Morar,**

Storekeeper, Market Street.

UMSINGA**Dada Osman.****VERULAM****Babu Talwantsing**

58 Wick Street.

Hemraj Khimjee,Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.**Raghavjee Rugnath,**

Goldsmith, Moss Street.

WELLINGTON C.C.**V. Naidoo,** Fruit Exporter,

Joubert Street, Box 4

Naidoo & Co.,

Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.**Hajee Jaffer Munaver Randeri,**

General Dealer, Butcher, Box 11

**COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT**

P.O. Box 3755

3 Crown Road, Fordsburg,

JOHANNESBURG**Sutton, Flack
& Co.,**

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE**ALFRED STREET, DURBAN.**

Branch: P. M. BUNG.

P.O. Box 32.

Telephone 529

સુટન ફ્લૅક એન્ડ કો.

ડેન, ચામ્પ્સ, સીમ્સ, ફેડા અમવા

પટરાની અમવા, વેલ્ડની ખસ વગેરે

ખરીદવા માગીએ છીએ.

SUTTON FLACK & CO.**Subscribers Note!**

Our Diary for 1911 has been so much appreciated that we have now only a few left, which we shall present to those who pay their subscription.

Don't Delay

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road.
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 24.

શ્રી. દેવજીભાઈ
વેનારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર
દરેક રેલવે અને મેઈલ તથા અન્યથા રવાના
માર્કેટ સીટ, (કાર્બન ટોરેશન ૭ મે.)
મોડેલ ૫૩૨૦, મોડેલ નં.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Gray Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes used ARC 4th edition and A

A. Mahomed Hussan & Co
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432. Corner Kaffir & 14th Streets
FREDERDORP, JOHANNESBURG
Box 1145 Tel. Add.: "PAJANDAR."
HEAD OFFICE: VAKOOR COLABA, INDIA.

ખુશાલભાઈ લુલાભાઈ
ભગતની ડુકા.
અનરલ સીરલ મરચાંદાર

મરદના દેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
દેડ, કપડા, કુવાલ, કીરમાન, રેશમી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવે, લુગો અને ખાત્રી કરો.
નેવુ માત્ર છે.
ઈડીઅન મારકેટ, રીયલ નં. ૫૮
પ્રેસીડેન્સી સીટ, મેલ્બોર્ન-સમરસ.
મોડેલ ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples and Marseilles:—

About May 8th Goorkha 6300 tons

" June 15th Gascon 6288 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Apr. 20th Durham Castle 8217 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

May 8th Alnwick Castle 5793 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO

Wholesale Grocers
& General Merchants.
JACOB'S BUILDING.
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 112, LOURENCO MARQUEZ

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પાં. ફેનસી.

હાલસેલ અને સીરલ મરચાંદાર.

ઇડીઅન માર્કેટ નંબર ૫૮ દીપ્તસ્તાન

મંજાવી સરતે કામે વેચવામાં આવે.

છે. ખાસ લી પોરન હરનું તથા કલકત્તા

નુ-સરસ ચાવલ-ચોખુ મંધીઆણ-ગમ્મા

અથ અન્યમાએક કરી લુગો.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP

Box 6031,

JOHANNESBURG

Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરન હરનું ખુશમાદાર થા.

103 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "FOR ANDAR."
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ બનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી મેલા
ખુબઈ બનારો

સ્ટી. અમોના ટન ૬૦૦૦ તા. ૧૨ એપ્રિલ

આ કંપનીની આગમોટાં દરેક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સમજ છે તેમજ ખસાસી છડીબન છે, અને ઓછીસરો બીબા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમજતાવાળા તેમજ માયાશુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણુ વાતે જતા પછુ ખુબઈ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશે.

આ કંપનીની આગમોટાં દર મહીને ખુબઈ સારુ ભાવ છે. મારે આ કુકુ કુકતની સુસાહરીનો ખરો શાબા નહીં મુકતાં દેક બનારાઓએ તખ્તાર વા રહેલું. સરકુ આગમોટાં ખુબઈ પહેચિથી તેજ દિવસે ખતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહીની બધુ મારે ખતરે બખામાં નખાવશું તેથી સહી સાહેબો ને વખર ખરચે આગમોટાં પહેચિ બવાની ખબર પડશે. વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકે.

દરબસે લીધે વોઈવો બોર કમવા સીમર નીચે મુકવ માલી છે.

સ. સ. અમકુલી ટન ૧,૨૦૦ તા. ૨૫ ફરીક

ગુજરાતી લોકલ કમિટી.

જા. જા. અમકુલી લગ ૩,૩૦૦, જા.જી.સી. ૨૫.

બી. બનારાઓ ઉપરખાસની મું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૭ મમસીબલ રોડ ૪૨મન.

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

કિશરમ કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

E. Suleman Bros.

Wholesale & Retail Timber & Iron

Merchants,

Saw Mill & Timber Yard,

109 Queen Street, Durban.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BEIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Maude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

એક બોધદાયક વારતા.

“જાત વિના બીજું કશું નથી.”

પાપની સામે પશુબળ વાપરવાથી તે
ખટકવાને બદલે વધે છે અને પ્રેમથીજ
તેનો નાશ થાય છે. એવું ખતાવી
આપનાર એક રસીક વાર્તા હવે ઉપાધ
તેજર થઈ છે. કિશ્મત પોસ્ટરજ મુદ્રા
૪ પેની.

International Printing Press
Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER.

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (૨૨):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 24 Frans St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOORAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

હવે જાતી દરજીક મેળીઓ,

સસતી અને સારી.

ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caidir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલના તંબાકુ.

દરેકગીજ બનાવખ, સરતા કાવે મળશે.
બકારના ઓરડર ઉપર પુરત ખાત આપવ
માં આવશે. એક વખત બજારમાં બોલો.
કાબો, અમકુલી કાદર એન્ડ સન્સ
૧૩૬, ગ્રે સ્ટ્રીટ.

P.O. Box 33

Telephone No. ■

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

S.S. Sultan leaving Durban about 16 April, Delagoa Bay 18 April

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

સીધો મુંબઈ જનારી અગ્રમોટો

સી. મુહમ્મદન કરસનથી તા. ૧૬ એપ્રિલ ને ડેલાગોઆ.એથી તા. ૧૮ એપ્રિલ

જપતી આમોટો જપતી તાસીએ જપતી જપતી, જપતી, જપતીજાન, જાંબીજાર

જાંબીજાર અને જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર

જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર

જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર

જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર જાંબીજાર

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK RASOOL

237 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. President St., Box 2347 J.B.

To LET

ભાડે આપવાની છે.

મધ્ય-પ્રદેશની ૨ માકલ દુર ન્યુ જર્સીની
માં ૬ એકર જમીન દુકાન વેર હાઉસ, જે
જાંબીજાર રહેવાયું કમ્પ્લીટ મર રેલવે
જાંબી. વધુ વિગત માટે ની જાઓ.

જાંબીજાર રહેવાયું.

૧૧૦, શ્રીલંકા, ડરબન.

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

By H. S. L. POLAK

Post Face, 7th.

I. P. Press, Phoenix.

વેંચવાનું છે !

પોતાના કારમમાં કાપેલું ૧૦,૦૦૦ બેચ

સુકું ધાસ

બહુ ધાસ

અને હે

૩૦ બેચનો દન.

ભાવ માટે લખો :

ક્રિસ્ટીઅન મિશનરી સોસાયટી

કારમર અને મીલર

વે.નવીલ જ.કે.સન, નાતાલ.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

ક્રિસ્ટીઅન મિશનરી સોસાયટી. ૦-૦-૧

જેઠનાં કાવ્ય. ૦-૧-૦

મારો જેઠનો અનુભવ. ૦-૦-૩

" ૨ જો. " ૦-૦-૧

" ૩ જો. " ૦-૦-૩

જેઠ સત્યસીરની કથા. ૦-૦-૧

સર્વેશ્વર. ૦-૦-૫

નીતિ અને અવધાન અને નીતિ. ૦-૦-૧

હીંદુ સ્વરાજ (અંગ્રેજી) ૦-૦-૧

સત્યાગ્રહ ૦-૦-૩

જેઠ હીંદુ મતને બેલરેડેવાનો કાવ્ય. ૦-૦-૧

" અંગ્રેજી ૦-૦-૧

સુધારાના કાવ્ય. ૦-૦-૩

પુસ્તકો કામેલ પાસાનું બાજુ. ૦-૦-૧

સત્ય વિના બીજું કશું નથી ૦-૦-૩

ટપાલ ખર્ચ ૧ પેની જુડ. કાજ

પણ કોલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવશે.

International Printing Press,

Phoenix, Natal.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer.

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELSBURG, Transvaal

Printed and Published by M. V. Gandhi,

International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 16—Vol. IX

SATURDAY, APRIL 27TH 1911.

Registered as a Newspaper
Price Tenpence

DURBAN INDIANS AND THE CORONATION

SOME PLAIN SPEAKING BY INDIAN LEADERS

ON Tuesday, the 11th instant, Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Kustumjee, K. R. Nayanah, and V. Lawrence waited upon Mr. F. C. Hollander, the Mayor of Durban, at the latter's request, to discuss the position of Indians in regard to the Coronation celebrations proposed by the Corporation. As a result of the interview, the following letter, dated the 18th instant, has been addressed to the Town Clerk, over the signatures of the above-mentioned gentlemen:—

As desired by His Worship the Mayor, we now beg to place our views on record regarding the participation of the Indian community in the Coronation celebrations.

At the outset, we should say that, so long as the passive resistance movement in the Transvaal continues, Natal Indians, who consider themselves in mourning for the terrible sufferings of their brethren in the sister Province, will be unable to take any part whatever in any public festivities that may be arranged in celebration of His Majesty's Coronation. The Indian community will then adopt other means to assure His Majesty of their loyalty to the Throne.

In the event, however, of a settlement being arrived at in the Transvaal, the Natal Indian community will then have seriously to consider whether, and to what extent, it will be able to participate in the proposed celebrations.

The community has been made, for the past few years, to feel that it is regarded with jealous contempt, and to realise that its vested rights are daily threatened with attack and that it is sought to deprive it of its few remaining privileges. Every possible occasion is taken by Municipalities and Licensing Boards to make the British Indian Colonists of Natal, many of whom were born in this

WAR AND PEACE

Were half the power that fills the
world with terror,
Were half the wealth bestowed on
camps and courts,
Given to redeem the human mind
from error,
There were no need of arsenals or
forts.

The warrior's name would be a
name abhorred!
And every nation, that should lift
again
its hand against a brother, on its
forehead
Would wear for evermore the curse
of Cain!

Down the dark future, through long
generations,
The echoing sounds grow fainter
and then cease;
And like a bell, with solemn, sweet
vibrations,
I hear once more the voice of
Christ say, "Peace!"

Peace! and no longer from its
brazen portals
The blast of War's great organ
shakes the skies!
But beautiful as the songs of the
immortals,
The holy melodies of love arise.

LONGFELLOW

Province, feel that they are regarded as undesirable, and only recently, in the Natal Provincial Council, opportunity was sought to cover the Natal Indian community with insult and contumely. Though they are obliged to bear the burden of Union, in its heaviest form, they have not been in any way permitted to share in its advantages, a fact that is daily being borne in upon the minds of the Natal Indians with increasing emphasis. In the circumstances, His Worship will, we hope, appreciate our sense of insecurity and the necessity that exists for Natal Indians seriously to consider whether it is possible for them to share in the common rejoicings.

Should, however, the community, on whose behalf we speak, decide to take part in the celebrations, it can be only upon the clear understanding that they will be enabled to take an equal part therein with any other section of the population. The Natal Indian community, in common with Indians in other parts of the Union, has resolutely set its face against anything in the nature of racial differentiation, and the community will absolutely decline to participate in the general festivities, except the principle be laid down definitely that no racial differentiation shall be made against them.

In the event of the Corporation, which represents, we take the opportunity of respectfully reminding you, the whole population of the Borough and not only the white community, feeling itself obliged to bow to popular anti-Indian prejudice, and should the Indian community decide to celebrate the occasion of the Coronation, it will do so at its own expense and without asking any financial aid of the Corporation for the purpose.

[The above letter will be brought before the next meeting of the Town Council—Ed. I.O.]

The Chotabhai Judgment

Full Text

The following is the "certified correct" copy of the Chief Justice's (Lord de Villiers) Judgment in the Chotabhai appeal which was recently brought before the Appellate Division of the Supreme Court of South Africa:—

The petitioner is the eldest son of Ahmed Chotabhai, an Indian who is the lawful holder of a certificate of registration under the Transvaal Act 36 of 1908. The petitioner was born in India and remained there with his mother until the end of 1909. She, like most other Indian women, objected to cross the sea and kept her children with her until they were of sufficient age not to require a mother's care and supervision. Early in 1910 the petitioner entered the Transvaal with his father by virtue of the certificate held by his father on which his name also appears. On attaining his sixteenth year in June, 1910, the petitioner applied to the Registrar of Asiatics for a certificate of registration under Act 36 of 1908, which application was refused. He appealed to the Magistrate appointed to hear such appeals and the appeal was dismissed and an order of deportation was made against him. Thereupon he brought the present application before a Judge in Chambers of the Transvaal Provincial Division for an order restraining the Minister of Justice from carrying out the decree of deportation and for an order compelling the Registrar of Asiatics to issue to him a certificate of registration as an adult Asiatic under Act 36 of 1908. The application was refused and an appeal to the Transvaal Provincial Division was dismissed.

I may say at once that, in my opinion, the Court below was right in holding that the petitioner was not entitled to registration under the Act of 1908. The reasons for this view have been so clearly and fully stated by the Transvaal Judges that I need not now repeat them.

It was, however, urged on behalf of the petitioner in the Court below that he was entitled to registration under Act 2 of 1907, and no objection appears to have been taken that the form of application to the Registrar and the form of petition to the Court prevented the petitioner from claiming any rights to which he might be entitled under the Act of 1907. In his application to the Registrar of Asiatics and afterwards in his application to the Court the petitioner relied upon the Act of 1908 but, considering that the liberty of the subject was at stake and that an important legal question was involved upon which it was desirable to have a judicial decision, Counsel for the Government was, I think, well advised in consenting to this appeal being decided as if the original application to the Registrar and the subsequent application to the Court had been made under Act 2 of 1907.

The provisions of the Act which would be admittedly applicable to this case are contained in section 4, sub-section 1 and section 5, sub-section 1. The petitioner entered the Transvaal as a minor after the taking effect of the Act, no application for registration was made on his behalf by his guardian, but within one month after attaining the age of sixteen years he himself made his application. If those provisions are still in force then it would clearly have been the duty of the Registrar to consider the application and register the applicant if lawfully resident in the Transvaal. If the applicant was not so lawfully resident it would still have been competent for the Registrar in the exercise of his discretion to approve of the application and register the applicant.

The first question raised by the determination of whether the provisions of section 4, sub-section 1, and section 5, sub-section 1, in so

far as they affect the rights of minors entering the Transvaal after 1907, are still in force. A majority of Judges in the Court below held that these provisions are so entirely inconsistent with the provisions of Act 36 of 1908 that they should be held to have been implicitly repealed. Of express repeal there is no trace in the later Act. If, however, the continuance in force of these provisions is irreconcilable with the later Statute, then they must be held to have been repealed by implication. Thus, in the case of *Fincher v. Lignidors* (111 *Union Bank* (3 July 1866) it was held by the Cape Supreme Court that the clause of the Dutch practice in regard to the benefit of inventory was a necessary consequence of the provisions of the Executor's Ordinance, No. 104, and other Cape Statutes and that the Dutch practice had been repealed by implication. On the other hand, in the case of *Quinn v. Thomas* (15 *H.C.G.* 382) it was held by the High Court of Griqualand that, if an earlier and later enactment can be reasonably construed so as to give effect to both, it is the duty of the Court to adopt that course. Now it appears to me that, in the present case, effect may be given to the provisions of the Act 2 of 1907 to which I have referred without doing violence to the provisions of the later Act. There may be some inconvenience in the two systems of registration existing side by side, but there is no such repugnance between them as to make their co-existence practically impossible. Nor is there any absolute inconsistency in the Registrar having a discretion in the case of certain classes of minors and having none in the case of other classes of minors. It is true that section 3, sub-sections (c) and (d) of Act 36 of 1908 provides only for the registration of minors resident in the Transvaal at the commencement of the Act and minors born within the boundaries of the Transvaal, but it does not follow that minors coming lawfully into the Transvaal after that date are to be excluded from the registration provided for by the Act 2 of 1907. Their case having been provided for, I may well be that the Legislature saw no necessity for making fresh provisions in regard to them. Stress is laid by some of the Judges in the Court below on the heading of part 2 of the Act of 1908, which reads thus:—"Registration of Asiatics after the commencement of this Act." It was said that this heading could only mean one thing, namely, that, after the commencement of that Act, Asiatics were only intended to be registered in the manner prescribed by that group of sections, but, if such had been the intention of the Legislature, the medium used for expressing it would have been the enacting clauses rather than the heading. It appears to me to be a perfectly reasonable construction of the heading to hold that the Asiatics therein referred to were those, who, under that particular Act, were to be subject to registration. Such a construction would be in accordance with the rule that the language of every part of a Statute should be construed as to be consistent, so far as possible, with every other part of that Statute and with every other unrevoked Statute enacted by the same Legislature. It would certainly not be in conflict with the principle laid down in the case cited by Mr. Justice Bristowe, viz. that of *Hammerhead Company v. Brand* (14 *E. & L.A.C.* 171) that the headings of different portions of a Statute may be referred to for the purpose of determining the sense of any doubtful expression in a section ranged under a particular heading. So far as the question now under consideration is concerned there is no doubtful expression in the section following the heading which required elucidation from the heading or which would seem to indicate that the Legislature intended to introduce a system of registration which was to exclude every other previously existing system. There is, I am bound to say, much force in the remark of the learned Judge President that it is improbable that the Legislature would allow the Registrar no discretion in the case of those Asiatics claiming registration under section 3 of the Act of 1908 whilst leaving his discretion

unfettered under the earlier Act in the case of certain classes of minors. On the other hand it appears to me to be still so improbable that the Legislature would allow certain Asiatic children free entry into the Transvaal and after they have so entered and thereafter reached the age of sixteen allow the Registrar no discretion to permit of their remaining in the country. Even more improbable is it that the Legislature would have refrained from repealing in express terms the sections of the earlier Act which direct the Registrar to register only lawfully resident in the Transvaal on attaining the age of sixteen and confer discretion on him in the case of such minors not so resident, if it had been intended to take away his powers by the later Act. In dealing with the issue at trading licences in Asiatics the Legislature deemed it necessary to expressly repeal section 13 of the earlier Act, although, if there had been no such express repeal, it might with great probability have been contended that that section was implicitly repealed by sub-sections (1) and (2) section 14 of the later Act. Only a year elapsed between the passing of the two Acts and the Legislature must be supposed to have borne in mind the provisions of the earlier Act when it passed the later one. The fact that it gave no clear or definite indication in the later Act of its intention to do away with the provisions of the earlier Act relating to the registration of minors who might lawfully enter the Transvaal after 1907 goes far to show that it intended those provisions to remain in force. It is not part of the duty of Courts of law to criticize the policy pursued by the Legislature in its enactments nor do I now wish to offer any criticism of the policy of the Acts relating to Indian immigration. I must, however, make this remark that, however desirable it may be to restrict Indian immigration, this Court must apply the same rules of construction which it would apply in acts with less desirable objects. The maintenance of the liberty of the subject is of more importance than the preservation of undesirable immigration and, if the Legislature desires to place restrictions upon the liberty of any class of subjects, whether they be Europeans or Asiatics or Natives, it should do so in language which admits of no doubt as to its intention. The language used in the Act of 1908 is not so clear and unambiguous as to satisfy me that it was intended to take away the rights of persons in the position of the petitioner who seek to avoid expulsion from the country by obtaining a certificate of registration.

Some of my brethren agree with me in the view that, so far as the discretion of the Registrar is concerned, the later Act does not repeal the earlier one. But they hold that the petitioner was not lawfully resident in the Transvaal within the meaning of the earlier Act, and that it is still competent for the Registrar in the exercise of his discretion to refuse a certificate to the petitioner. The point does not appear to be of great practical importance because I entirely agree with Mr. Justice Mason that it is difficult to conceive of valid reasons for the Registrar's refusing the application if he has a discretion and is satisfied that the facts stated by the petitioner are correct. Mr. Justice Westcott, in his judgment, said that in order to succeed, the petitioner must show that the Registrar has not exercised his discretion properly, but the Registrar has not exercised his discretion at all. Ahmed Chotabhai, in his affidavit, says:—"My son Mahomed completed his sixteen years about the 25th of June, 1910, and an application for his separate registration was made to the Registrar of Asiatics immediately. Upon his making the application, the Registrar stated that he had received instructions from the Law Department not to register Asiatic children who were not physically resident in the Transvaal at the commencement of Act 36 of 1908 or who were not born in the Transvaal." The Registrar, in his answering affidavit, is silent as to these statements although denying other portions of Ahmed's affidavit. Now, if I understand my brethren in this Court correctly, we are all agreed that the petitioner

is entitled, at the very least, to call upon the Registrar to consider the application upon its merits and to exercise his discretion in a fair and judicial manner. If, however, it is the clear opinion of some of us that the petitioner is entitled to more than that, it is our duty to give expression to that opinion, even though the practical result of giving effect to it would not be very different from what it would be if the application were referred back to the Registrar for the exercise of his discretion.

(To be Continued.)

South Africa from the Outside

"Heathenish Ideas"

"In the course of an interview with the *Melbourne Age*, Mr. Fisher, the Commonwealth Premier, said:

I do not think that South Africa can ever be developed by white labour, in view of the present negro population, or that it can ever become, in the Australian sense, a white man's country. It must always be a black man's country ruled by an aristocracy of white labour. The white Africans are a strong and virile race. They do hardly any work of a manual character, except for exercise. The trouble is to get their children to do any work at all. As an example of this, an Africaner I know, when digging in his garden for exercise, shouted to his little son to bring him a spade. The boy promptly called a kaffir servant and directed him to bring the spade. Bringing the spade was kaffirs' work, and so the little white boy passed the job along. It is the same thing all through Africa. I should not like to express an opinion as to the future of the black man, political or social. It is a fearful problem.

Mr. Fowlds, the New Zealand Minister of Education, when interviewed, said:—"The native question and the question of intermediate coloured people are the two gravest and most perplexing problems which South Africa has to solve. I am sorry to say that a large number of white South Africans entertain very heathenish ideas about the blacks. They seem to be opposed to every effort that is made to educate or civilise them. Their idea seems to be to keep them as hewers of wood and drawers of water for ever. In my opinion that is both an unjust and impossible policy. It is only fair to say that a proportion of the people entertains more enlightened views. If the whites have no mission to elevate the blacks, then their right to be in the country is open to question. Even on economic grounds, the sooner the black man is educated the better, for he will then have increased wants, and he will have to become more continuously industrious. The whites have very queer economic notions in some parts of the country. In some places, they have laws and regulations that no black artisan is to be paid more than

a certain sum per hour, which is considerably below the rate of wages paid to the white men for the same class of work. These regulations are supposed to be in the interests of white workers. If they provided that no black was to be paid less than the white standard wage the result desired would be more likely to be attained.

From the Editor's Chair

THE IMPENITENT PROTECTOR

We had almost written "impertinent." The correspondence that we publish this week is highly significant of the attitude habitually adopted by the Protector towards those whose duty it is to elicit information regarding the welfare of the indentured Indian population. For him to suppress, as he has done, information of the nature sought by the Natal Indian Congress, implies on his part a complete inability to realise the responsibilities of his office, but to refer the Congress to the Minister for the Interior, as though the matter were a State secret, is simply impertinent. Evidently, any inquiry relating to "spotted fever" acts upon Mr. Polkinghorne very much as a red rag to a bull. We take it that the Congress will undoubtedly adopt the Protector's suggestion, though, perhaps, not quite in the manner anticipated by that unique specimen of officialdom. Frankly, we never cease to ask ourselves what place a gentleman of the type represented by Mr. Polkinghorne has in the office of the "Protector" of Indian Immigrants. When he is not weak he is obstinate; when he is not obstinate he is weak. But whatever else he may be, he never ceases to be foolishly tactless.

BY WAY OF CONTRAST

The Protector of Indian Immigrants was unable to supply the Natal Indian Congress with information regarding the outbreak of "spotted fever." After all, it was only Indians who were inquiring, and it did not much matter what Indians might feel as to what was happening to their brethren, whose servitude and misfortunes give occasion for the office of Protector. What a humourist was the politician who incorporated the provision in the Bill, creating the office! However, it appears that the *Natal Mercury* got wind of the outbreak, and promptly made inquiries. Strange as it may appear, the "Protector" (that blessed word!) did not refer the reporter to the Minister for the Interior. He knew far better than that, of course. He at once realised the duty that he owed to the public—the European public, that is—and at once made it plain that the European public had nothing to fear,

as the outbreak, which was only a mild one, had disappeared. But we fail to discover a word of concern for the poor Indian labourers themselves. We had almost said that we would leave this matter to the Protector's conscience, but we are constrained, upon second thoughts, to ask ourselves what use he can be expected to make, in Natal, of such a superlatively unnecessary commodity.

AN AMAZING CIRCULAR

THE subjoined remarkable document has just reached us:—

Union of South Africa,
Department of Justice, Natal,
Pietermaritzburg,
18th November, 1910.

Under Secretary for Justice
to
Magistrate

I have to inform you that instructions have been issued by Government that interpreters, other than those of European nationality, are not under any circumstances to be allowed to collect or to handle revenue.

(Sd.) A. W. LESLIE,

Acting Under Secretary for Justice. There is no doubt whatever that the foregoing circular is specially directed against Indian interpreters, and we can scarcely conceive of a more insulting document than the above. It is assumed that interpreters not of European nationality are all dishonest, whereas those of European nationality are all completely trustworthy. Such an assumption is offensively untrue in the highest degree. Indian civil servants of many years' standing, against whom no breath of suspicion exists, are publicly informed that henceforth they are held to be incapable of handling public funds, and that, in this respect, they are inferior to the latest-recruited office clerk. There is absolutely no justification for such an insulting discrimination, and we understand that the Indian interpreters are very properly incensed at the imputation against their honour. We shall be interested to learn how many Indian interpreters have been found tampering with public funds, as against Europeans who have been dismissed the service for this cause. Perhaps, however, we may offer a suggestion. It is possible that the Government fear, and not unreasonably fear, that by reducing the commencing monthly salary of Indian interpreters from £8 6s. 8d. to £5, they may not be able to secure a class of officials immune to temptation. We should say that, for men to whom infinitely important duties are allotted, such as those of interpretation, the temptations created by the receipt of an entirely inadequate salary are very great, but not more so than they would be for Europeans placed in similar circumstances. Whatever may be the reason, this offensive circular ought certainly to be withdrawn without delay.

"FOOLS RUSH IN, ETC."

MR. STUART HELPS has written a little book called "The Imperial British Empire." What exactly this means we cannot quite say, but doubtless Mr. Helps knows—at least, we hope so, for, from a somewhat hasty perusal of his pages, it is not clear that he has thought deeply into any particular subject of which he treats. His chapter on the "Colour Problem" appears to us to be specially fatuous, dealing, as it does, amongst other things, with India, with whose concerns Mr. Helps is obviously completely unacquainted. He tells us, for example, that "it is not uncommon to see Indians who are entitled to writer M.A. and B.A. after their names serving as hawkers or waiters in some slum quarters of the cities." Apart from the fact that such a statement is absolutely false, what about the British M.A.'s and B.A.'s who do nothing so useful, but who simply drag on a besotted existence, weak victims of an unconquerable craving for alcohol? There is only one paragraph that in any way appeals to us. Mr. Helps says, and very truly: "The tendency always has been to shelve these unwholesome problems in Imperial rule, with the result that their needs are daily becoming more pressing; the present state of unrest is due to an entire want of a definite Indian policy. And the problem of course has been greatly aggravated by the attitude of the late Transvaal Government to British Indians. It must be seriously noted here that the attitude displayed towards British Indians in South Africa certainly does not portray any degree of interest in Imperial questions by our Union Government."

A DIGNIFIED LETTER

WE congratulate warmly the four signatories of the letter addressed to the Town Clerk of Durban this week, on the subject of the participation of the Indian community in the Coronation celebrations. As matters now stand, there can be no question of rejoicing. Indians in South Africa are placed in a most difficult position. They are expected to display signs of the most effusive loyalty, and, at the same time, every effort is being made—unsuccessfully made—to make them ask themselves what is the meaning of loyalty. No doubt the Natal Indians will address their respectful congratulations to the Throne in due course, but that they should, in existing circumstances, be expected to share in the public rejoicings over a celebration that will but afford a new occasion for an outbreak of fanatical jingoism is, surely, too much to be hoped, especially as we have excellent reason for suspecting that it is the intention of the Corporation to fling a paltry dole to the Indian community, as one would toss a half-penny to Tommy and tell him to go out into the street and play, like a good boy. But Durban Indians, we are glad to find, decline to accept in-

sulting charity. They have sufficient self-respect to be independent of Corporation "good-will."

ANOTHER VERULAM SCANDAL

WE are informed that, at Verulam, last week, an old man named Bhikha Manga, aged over 80 years, was brought before the Magistrate, charged with being without a "free pass." We presume that the document referred to is the official licence declaring an immigrant to be free from indenture. We are unaware of the reason for the non-production of the document, but, if the facts be correct, it appears to us to be particularly cruel to molest an old man for not producing a document that it matters nothing to anybody whether he possesses or not. We understand that the man was fined five shillings for the "offence," the fine being paid by a sympathiser. Had the fine not been paid, no doubt imprisonment would have been the alternative. But could not the matter have been dealt with differently? Is not justice, at Verulam, tempered, if not with mercy, at least with common-sense?

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,

March 16.

Indentured Labour in Malaysia

MR. WENWOOD asked the Secretary of State for the Colonies whether the special departmental committee considering the question of indentured coolie labour in the Federated Malay States had yet issued its report; and what steps His Majesty's Government intended to take.

MR. HARCOURT: I understand my hon. friend refers to the enquiry conducted by Mr. Parr on behalf of the Government of the Federated Malay States into the mortality among Indian indentured labourers. Mr. Parr's report was received in October last, but before its receipt it had already been decided to put an end to the system of Indian indentured labour. As my hon. friend the Under Secretary of State for India stated in this House on March 17, 1910, the introduction of such labour after June 30 last was prohibited and steps were taken for releasing 1,000 coolies from their indentures. I may say that Mr. Parr's report has shown that there was ample justification for the adoption of this course. The Government of the Federated Malay States is fully alive to the necessity of safeguarding to the utmost possible extent the health of labourers working on estates, and a special Health Department has now been created with a view to ensuring the observance of the sanitary regulations laid down by the Government.

March 20.

India and the Imperial Conference

VISCOUNT WOLMER asked the Secretary of State for the Colonies whether any delegate would be appointed to represent the interests of India at the forthcoming Imperial Conference; and, if so, whether, in the selection of that representative, care would be taken that he would fully represent the business and other interests of India.

MR. HARCOURT: India will be represented at the Imperial Conference by the Secretary of State for India.—*India.*

Passive Resistance on a Coal Mine**Four Hundred Indians Strike Work****Company Pays the Fines**

OUR correspondent at Dundee writes: About 450 indentured Indians, men, women and children, employed at the Burnside Colliery, struck work on the 7th inst., and went to the Court early in the morning, to complain to the Magistrate about their grievances. It seems that, owing to a great demand for coal from that mine, the Indians were considerably overworked, so much so, that they did not get sufficient time to cook their food. It was also alleged that they were not properly paid for their extra work, and that the rations allowed were insufficient. Over 20 of the leaders were sentenced to imprisonment by the Magistrate and the rest were ordered to return to work. But the people persisted in staying there until their grievances were redressed. Late in the afternoon, their friends were released, and the people at once returned to the mine. Thus passive resistance has scored another victory. It is rumoured that the Protector came to the mine to inquire into the matter.

In connection with the above, the *Natal Mercury's* correspondent writes: A most unusual sight was witnessed at the Magistrate's Court last week, when the Court precincts were swarming with Indians of both sexes and of all ages. The Magistrate fined their ringleaders, the number of nearly 30, £2 each, with the alternative of a month's hard labour. They all preferred the alternative and went to prison. The rank and file were not satisfied with this, and also desired to be sent to prison. The crowd hung about the Court until late in the afternoon. Eventually Mr. Sokehill, mine manager, and Mr. Hastie, compound manager, in conference with Mr. J. Godfrey, who represented the Indians, agreed on behalf of the com-

pany to pay the fines which had been inflicted, and promised an inquiry into the alleged grievances. This satisfied the strikers, and they at once commenced their return to the mine.

The Stanger Scandal

Further Details

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

We are not surprised to learn that the question of a woman's modesty was at the bottom of the trouble at Stanger, of which we gave a brief report recently. Our special commissioner sends us the following account:

On the 30th ulto., while the men and women employed by the Aroma Tea Estate were in the fields working, one woman went to get a drink of water from a well close by, which was surrounded by small bush. As soon as she had gone, it is alleged that the sirdar, Puttakhani, followed her. The husband of the woman felt suspicious, followed them, and, it is stated, there he found his wife struggling with the sirdar. As soon as the sirdar saw the man, he left her, rushed at the man, and started ill-treating him, whereupon the latter struck him back. The sirdar then ran to the mill and complained to the manager, and returned with him. The manager made all the men stand in a line and asked the sirdar to point out those who struck him. The sirdar pointed out seven men besides the one who had struck him, but they had nothing to do with the fight. The manager then took the eight men to the mill, and, it is alleged, gave them a severe thrashing with a sjambok, and told them that if they, on a future occasion, were to disobey the sirdar, he would have their hands and legs cut off. He is also stated to have told them that the Court was not at Stanger, but on the estate, and that he was the magistrate himself. It is further stated that, whilst he was beating the men, another European gentleman was there, who told the manager that he should not treat the Indians so cruelly.

On the 31st March, all the Indians demanded their pay, which was standing in arrears for eight months. The manager took no notice of what the men said. They then asked him for a pass to go to Stanger to lodge a complaint with the Resident Magistrate. The pass was refused. Seeing that there was no hope of getting a pass, 18 men and ten women came to Stanger, without the pass, the same evening, and lodged a complaint with the Magistrate the following morning that they had not been paid for the last eight months. They were subsequently arrested for having come away from the estate without a pass. The eight men, who had been severely assaulted, were discharged after they had shown the marks on their bodies to the Magistrate, and their depositions were taken. The remaining men

and women were fined 5s. each or seven days in default. Their fines were paid by their friends, the following Tuesday. Mr. A. Fosa defended them. During the cross-examination, the manager (Mr. Dickson), it is alleged, acknowledged that the men had not been paid for eight months, and said that he was not in a position to tell the Court whether the estate was solvent or insolvent financially. It is understood that a summons for assault has been issued against him.

It appears, further, that, on the Tuesday night, the men were called together and paid, various sums, ranging from £1 5s. to £1 15s., being deducted from each, however, except from those men from whom, it is stated, the manager had borrowed money. One man has issued civil proceedings against the manager for money due, and we hold in our hands a copy of an "I.O.U." given to another man by the manager. The amounts that have been borrowed are said to range from £9 to £31. It is alleged that the manager is inducing the men to say that they gave the money to him for safe keeping. We understand that the Protector is inquiring into the matter. It is also alleged that an Indian named Kagarathanam, No. 117,162, whose indenture was completed on the 31st of January last, was kept on this estate until the 31st instant, and that he was paid only £4 10s. 6d. wages for the last eight months.

Union Parliament

[Unless otherwise stated, the selections taken are from Reuters' telegrams]

Licensing Vote

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

Thursday, April 13.

Mr. GRIFFIN put a question as to the superintendent of Asiatic Licences in Natal.

Mr. HULL explained that the collection of Asiatic licences had engaged the attention of himself and the Minister of the Interior. It had not yet been definitely decided under which department this officer would come. They recognised that the late Natal Government appointed him specially in regard to his qualifications. They did not want to disturb that. All that was necessary was to see that the collections were carried out with the least possible friction, and the best control.

The vote was passed.

[NOTE: We presume that the official referred to is the Licensing Officer for the Province of Natal. Theoretically, he superintends the issue of trading licences to all alike, but we owe a debt of gratitude to Mr. Griffin for offering an indication of the real nature of the official's duties to 40 105 Indian of their licences were not possible. —E.A. I.O.]

Memorial Service

Tribute to Late Mr. V. Joseph

An interesting service was conducted by the Rev. S. P. Vedamuthu last Sunday at the graveside of the late Mr. Vathamanikum Joseph, in connection with the erection of a memorial by subscription.

Mr. X. David, the Secretary to the Memorial Committee, speaking of the deceased, said that he had with diffidence consented to make a few remarks on behalf of the Committee, because he had to speak in a language that was foreign to him, as it was to most of them, and he feared that he might not adequately give expression to their feelings, for they knew that, when one lost one's dear parent, child, husband, wife, or friend, words failed him and much that he felt remained unexpressed. Their friend was born about the year 1884, in Durban, and when quite young, lost his father. His good mother, who survived him, enabled him, at much sacrifice to herself, to procure such education as was obtainable in the Mission Schools, and he was one of the first to be enrolled in the Higher Grade Indian School when it was opened. He did not remain there for long, as, with approaching years, his mother required his support, and, notwithstanding differences of thought between mother and son consequent upon the early environments of each, they were the best of friends and no mother had a more dutiful son. He was her consolation and support. As a mission teacher he was conscientious in the discharge of his duties and studious in his habits; to his pupils he was ever sympathetic and helpful. For several years he was a chorister in his church, and as a Sunday School teacher and Church councillor he found him devoting his time to the furtherance of his religion. In sports, he was second to none and was well-known among Indian sportsmen in South Africa. In him were seen the best characteristics of a sportsman—never inclined to do a mean thing—and of him it could not be said that he ever sought office. Adversity had no terrors for him nor did affluence breed pride, and he was slow at all times to take offence. There was every indication that, had he lived longer, he would have been a most useful member of the community, and it was sad to contemplate that so promising a young life had been taken away by the fell hand of death. In years to come the Memorial erected by his friends—among whom were members of every section of the Indian Community—as a token of their regard, would, he devoutly hoped, be as a beacon-light to those who knew him best, when they were

The Immigration Bill

Free Staters' Attitude

The *Mercury* Correspondent, telegraphing on Friday night of last week, and after we had gone to press, said:

Among the numerous bills which the Ministry will have to drop owing to the close of the session, is almost certain to be the Immigration Bill. The chief provisions of the measure were concerned with the restriction of Asiatics, and it will be remembered that Mr. Smuts declared that as a limited number of Asiatics would be allowed, under the Bill, to enter the Union every year, there could be no limitation of their right to travel about, or to settle in any part of the Union territory. There has been a serious conflict between the Free State members and the Ministry on this matter, the former having threatened to use all their influence, as well as their votes, against the Bill unless the Government provided for the complete prevention of the entry of Asiatics into their Province. There is a Free State law now in existence which has this effect, and this does not appear among the Colonial statutes repealed by the Immigration Bill, but, since it has been shown that any Colonial Act containing provisions repugnant to legislation passed by the Union Parliament is, "ipso facto," repealed, the Free Staters have entered into a revolt of such energy as to have induced Mr. Smuts, it is believed, to withdraw the Immigration Bill until next session, proposing, in the meantime, to examine means for dealing with the matter.

While there is little danger of an Asiatic invasion of the Free State (writes the *Bloubaan Post*), it was as well that the Provincial Council tabled and carried the resolution regarding the Immigration Bill yesterday. [We presume this was a resolution urging the Government not to allow any Asiatics to enter the Free State.—Ed. I.O.] In the course of his remarks on the motion, Mr. C. V. Botha observed that it was not so much the colour question—though a rigid line had to be drawn there—which influenced them as the fact that it was impossible for any white man accustomed to decent living to compete with the yellow. It is clear that the Free State intends to preserve her enviable freedom from the Asiatic trouble. The public will agree with Mr. Scholtz, that in such a matter, prevention is better than cure. Our native problems are quite difficult enough without having them complicated by the presence of Indian or other agitators.

Kimberley Meeting

A large gathering of British Indians, residents of Kimberley and Beaufort West, was held on Sunday, the 9th inst.,

under the auspices of the Indian Political Association, at the Commemoration Hall, to consider the Immigration Bill now before Parliament, and the amendments proposed by the Minister of the Interior, and to submit certain amendments for the consideration of General Smuts. Amongst those present were: Messrs. V. Sany (president, Indian Political Association), S. R. Naidoo, T. Vedia Pillay, K. Kalidas, Maharaj, B. L. Desai, Chowgley, K. Pather, P. L. Chetty, V. Rajoo, Somoo Pillay, V. V. Naidoo, Velayoda Moodaly, T. Narayanasamy, Padayachy, Abdul Rahim, and many others. The proceedings were very enthusiastic. Letters of sympathy were received and read by the Hon. Secretary, S. R. Naidoo.

Mr. P. M. Dawson, who presided, explained fully the object of the meeting, the different features of the Bill, the proposed amendments of General Smuts, and also the various amendments suggested.

Messrs. T. Vedia Pillay and K. Kalidas also spoke on the subject, and were listened to with attention and enthusiasm.

The Chairman further explained what had been done by the committee appointed by the Cape British Indian Union, and submitted resolutions which were practically the same as those passed by the Capetown meeting, published in our last issue. These were unanimously carried, and the meeting concluded with a vote of thanks to the chair, and the singing of the National Anthem.

'Spotted Fever' Again

Congress Makes Enquiries

The Joint-Honorary Secretaries of the Natal Indian Congress have sent the following letter, dated the 15th instant, to the Protector of Indian Immigrants, Durban:—

Sir,—We have just learnt that an outbreak of "spotted-fever" occurred amongst the Indian immigrants who arrived at the port by, we believe, the s.s. *Umhosi*, on or about the 2nd instant, and that the whole of the immigrants are now quarantined at the Bluff Depot.

In view of the seriousness of the matter, we are desired to request you to be so good as to give us information on the following points:—

- (1) How many men, women, and children were brought under indenture by this steamer?
- (2) How many persons of each class have been attacked by the disease?
- (3) Have there been any fatal cases, and if so how many?
- (4) How many cases now remain?
- (5) How many days after the steamer left Madras was the outbreak discovered?

(6) Are you in a position to make any statement as to how it happens that, a second time within eight months, an outbreak of this dangerous disease has occurred on the voyage from India among people who have been under careful medical observation in the Emigration Depots, and who were officially certified to be free?

The Reply

The following reply has been received from the Protector, dated the 18th inst:—

I am in receipt of yours of the 15th instant.

I beg to refer you to the Minister for the Interior.

[NOTE: We refer the above letter in our leading columns.—Ed. I.O.]

An Explanation

The *Natal Mercury* published the following on the 20th instant:—

A report has been current in town during the past day or so to the effect that the dread disease cerebro-spinal meningitis had broken out amongst a recently arrived contingent of Indians and that they were being kept in quarantine as a result. The story has a substratum of truth, but all danger has passed away, as was evident by the departure of the coolies yesterday for their various destinations. It would appear, however, that whilst the vessel was at Colombo one man was taken ill with this disease, and died soon afterwards, and a few days later a second case was discovered. This man was promptly isolated, and rapidly recovered from the attack, and by the time he arrived here was convalescent. As cases had occurred aboard, it was decided to keep the Indians in quarantine for ten days, and the temperatures of the whole 500 men and women included in the contingent were taken daily, so that any case should be promptly diagnosed. No further cases, however, supervened, and the Indians are now proceeding to the estates and farms to which they have been indentured. Amongst the Indians included in this shipment are a considerable proportion who have previously been in Natal, and a number, in fact, who had only just finished their indentures and who, after having a brief holiday in India, have returned once more to Natal.

A very large number of Indians are departing by the boat which leaves in the course of a week or two, which is somewhat remarkable, inasmuch as the previous boats have returned half-empty. This boat is, however, the last one which will enable an Indian to visit home and then leave again before July 1—the date on which immigration to Natal ceases—and it is thought that a number of Indians are going by this boat so that they may see India again, and not be barred from returning to Natal.

[NOTE: Our information, from a trustworthy source, is that the *Umkosi* brought 580 Indians, of both sexes and all ages, under indenture, and that there were, altogether, three cases of spotted fever, of which one proved fatal. We are informed that the third man is still at the Depot, convalescent. What is the 'considerable proportion' of returned Indians by this steamer? And what is the amount that each of these happy creatures took with him to India? We can hazard a shrewd guess as to the number of those who are returning to India by the next steamer, and who may be expected to come back to Natal under indenture. —Ed. I.O.]

Stoppage of Indenture

Indian Press Comments

The *Madras Times*, commenting upon the object of the Mass meeting and the new immigration legislation introduced into the South African Parliament, says:—

At the meeting of the Indian South African League, held on Wednesday evening, the leaders of the movement had good reason to congratulate themselves, for not only has the Government at last notified the prohibition of indentured emigration to Natal, but a Bill is likely to be introduced ere long in the Union Parliament, removing the racial bar to immigration, and substituting other tests, equally effective, but inoffensive to Indian sentiment. . . . The Government measure prohibiting indentured emigration is beyond doubt beneficial, for while it once and for all puts the coolie beyond the dangers of ill-treatment in South Africa, it will on the material side have an excellent effect on the none too plentiful labour supply in the country, and thus improve the conditions of the agricultural and planting interests. There is no doubt that there is a more than sufficient demand for coolie labour in this country, and thus, the prohibition of indentured emigration, while benefiting the employers, will not ultimately injure the interests of the coolie class materially. The Indian South African League, and more especially the plucky band of passive resisters in the Transvaal, are to be congratulated on the success of their campaign, and it is to be hoped that the end now attained will, ultimately, be satisfactory to all parties, including the Union Government.

It appears, says the *Hindu*, that the Government's hands are already sufficiently empowered by the existing Emigration Act to deal with this nefarious proceeding on the part of the Natal whites. Section 20 of the Indian Emigration Act provides that "the Protector of Emigrants at each of the ports from which emigration is

lawful shall, on the application of the Emigration Agent for any country to which emigration is lawful, grant licences to so many fit persons as to the Protector seems necessary, to be recruiters of emigrants within the local area to which the authority of the Protector extends. A person shall not, unless he holds a licence granted under this chapter, enter into, or attempt to enter to, any agreement with any person purporting to bind him to emigrate or in consideration of any hire or reward, induce, or attempt to induce, any person to leave any place for the purpose of emigration, or act or be employed in any other respect as a recruiter of emigration. Every recruiter shall produce his licence when called upon to do so by any Magistrate or officer in charge of a Police station." The *S.S. Umkosi* arrived to-day from Natal with 250 returned emigrants of whom, it would seem, about 70 are the Sirdars who have been sent down here with the object of recruiting on a large scale. It will be clear, however, under the Section of the Emigration Act which we have above quoted that these 70 Sirdars could not go about to recruit without the necessary licences from the Protector of Emigrants. So far as our present information goes, there are now about 150 recruiting agents for Natal emigration who have been licensed to recruit emigrants and it rests with the Protector of Emigrants to say whether it is necessary to make a sudden addition of seventy more to this number.

A Good Word for Asiatics

European Writer's View

Mr. Robert Sutherland writes to the *Evening Chronicle* (Johannesburg), in which he says:—

"Indentured Asiatic labour in Natal was dealt with the other day by Mrs. Mayo in an article which appeared in an English magazine, wherein the writer showed that the treatment of the Indians in Natal was similar to and little better than that of the natives who are practically kidnapped and forced to work on the cocoa islands of Sao Thome and Principe, of West Africa.

"The article was never contradicted, and, so far as I have noticed, neither the *Chronicle* nor your contemporaries have attempted to traverse the charges made.

The Transvaal

"The Transvaal Legislature passed an Asiatic law in 1907, which treats the Asiatics in this Province precisely as the murderers and life prisoners are treated in the penal settlements of the Andaman Islands, in the Bay of Bengal. The criminals are registered by means of their finger-prints when

they arrive at Port Blaise, and are then set at large and allowed to marry and take up whatever vocation they wish. The only difference is that an Asiatic can leave this country, whereas an inhabitant of the Andamans cannot leave the islands.

"The Asiatics in the Transvaal were shocked at the Law of 1907, but they have not the franchise, and their only means of protest was by showing passive resistance to it, which their leaders and the more plucky amongst them have continued to do, and now after four years' persecution and treatment almost equal in severity to that of the Scottish Covenanters by Claverhouse and his dragoons, the Claverhouse of the Transvaal has given in and publicly declared that the Act of 1907 was wrong and a mistake, and is to be repealed.

Natal Laws

"The unindentured Asiatic in Natal is differentiated against, and has to pay a special poll-tax of £3 a year. His wife and every member of his family have to pay it; even supposing he had six daughters arrived at the of fourteen year they are all liable, whilst the wealthiest white millionaire is exempt. The pay of an indentured male is only 10s. a month, so that the Asiatic girls have to pay a poll-tax equal to six months' pay of a man, which then can only meet by the sacrifice of their modesty and virtue. The other day the coolies on two of the estates were illegally and badly treated, and they went to complain to the Magistrate of the district. They established every word of the charges they made, but because they absented themselves by going to lodge a complaint they committed a criminal offence, and were imprisoned and fined for doing so.

"Living under these laws, according to your article, is equivalent to a state of Nirvana, but I venture to characterise the laws as brutal and inhuman. You say that the Asiatics in this country are parasites, living upon the industry and trade of the white man, but on this point you display as much ignorance as you do on Indian history and the conditions in that country. Let me point out the real facts.

Natal Made by Indians

"Sixty years ago Natal, especially the whole of the bulk of it which is washed by the Indian Ocean, extending to the border of Zululand, was a useless, malarious swamp, covered with mangrove and jungle, and the habitat of wild animals and poisonous snakes. The owners could make nothing of it, but they had an object-lesson of what Indians were capable of doing, in Mauritius, so they went to India and engaged Indian labourers, who cleared and drained the land and converted it into smiling fields, including the present tea, sugar, and wattle industries, thus creating employment and bread for thousands of

white men, instead of being parasites on the white man's labour. Some of them afterwards crossed the border into the Transvaal, and they purchased their right of entry and domicile from the Republic. Then their right of citizenship of the Empire was acknowledged and turned to good account by the Uitlanders, who used them. There is also Queen Victoria's famous Proclamation to the people of India, of 1858, of which the writer of your article appears to be ignorant. You are under a misapprehension in supposing that there is now any desire on the part of the Indians in South Africa or India that immigration should be continued. The contrary is the case, and if it can be stopped without showing the colour bar which the present law shows, the Asiatic trouble in this country would be put an end to by one stroke of the pen."

Illegal Taxation

At Lourenço Marques

Collection Suspended

A meeting of the Government Council was held on the 5th inst., at Lourenço Marques. The Superintendent of Immigration said that, at a meeting of the Beach Commission, held that morning, a letter from the Administrative Council was read, stating that the collection of fees from the entrance of Asiatics was suspended, as the tax had not been legally sanctioned.

The Secretary-General said the regulation had only been enforced by an order of the Secretary-Generalship, and that it had not been published in the *Boletim Oficial*. He thought that the tax could only be collected from Asiatics who want to live in the interior. He suggested that Asiatics should be compelled to do all their commercial writing in a European language.

Mr. A. Vidal thought that the tax should be maintained, and asked that the amount already collected be transferred to the Beach Commission. He agreed with the previous speaker's last remark.

The Superintendent of Immigration said that the collection of the fees should be legalised, so that the Beach Commission would not be deprived of an important source of revenue.

Dr. Angelo Ferreira recalled the fact that some time ago he had asked that the rules regarding a poll-tax on Asiatics should be determined by the Administrative Reform Decree of May, 1907.

Dona Egas Coelho thought it extraordinary that a regulation without legal sanction was enforced, and asked the President to take steps to avert a repetition of such an anomaly.

The President promised to see to this, and mentioned that he had already received a memorial from Asiatics.

Correspondence

The Northern Districts

To the Editor, *INDIAN OPINION*.

Sir,—I shall be greatly obliged if you will kindly let me know whether a person (British Indian) legally domiciled in Natal can settle and travel in the District of Utrecht.

Compliance will keep me under the deepest obligation.

Yours, etc.,

N. J. SHAIK

[Note: Upon further examination, we believe that it will be possible for an Indian to travel in the ceded Districts, but he will be unable to trade there, as no new licence will be issued to him. And even if it were, he would have to be registered under the old Transvaal Law 3 of 1885, which is in force in the Districts of Vryheid and Utrecht, and which requires all persons entering the Districts for purposes of trade and otherwise to be registered, and to pay a fee of £3.—Ed. I.O.]

A. ROYERSEN.—No good purpose would, in our opinion, be served by continuing this controversy which, we maintain, does not deal with the essential issue.—Ed. I.O.

Indian Licences

In the Supreme Court of the Province, an appeal from the Licensing Board of the City, in the matter of O. Karrim, was called on, Mr. F. S. Tatham, K.C., with Mr. Hime, appearing for the appellant, and Mr. Kufal representing the Board.

The Licensing Officer, in the first place, refused to grant Karrim a licence, on the ground that the application was for a new licence and not for a renewal. Subsequent reasons filed by the Licensing Officer purported to show that Karrim was not the original applicant for the licence. Karrim, on the other hand, claimed that he was the original applicant, and that he had held the licence since 1907.

The Licensing Board upheld the decision of the Licensing Officer, and dismissed the appeal.

Mr. Tatham argued the question as to whether certain facts reported by the Licensing Officer were properly put in an affidavit contradicting the statement in the Licensing Officer's notes. After considerable argument the Court thought the matter ought to be remitted to the Licensing Officer, to be tried *de novo*.

It was ordered that a totally new hearing be commenced before the Licensing Officer, the applicant to be put in a position to lead any evidence he considered necessary. The question of costs would be reserved. —*Times of Natal*.

Appeal Allowed

This was an appeal against the action of the Licensing Board, Ladysmith, refusing to grant a trading licence to M. Ebrahim.

After evidence, the Court found that the appeal must be allowed, and that the Licensing Board be asked to issue a licence.

Costs were given against the Licensing Board.—*Natal Advertiser*.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Monday.

The Krugersdorp correspondent of the *Rand Daily Mail* says that Ah Koon, a passive resister to the registration law, appeared on remand before Mr. L. Honey, A.R.M., on the 10th instant, on a charge of having failed to produce his registration certificate. The accused pleaded guilty, and stated in answer to the Bench that he had come from Hong Kong and registered before the war, and on his return, registered again and had his finger impressions taken.

Have you any papers now, asked the Bench?—No, I have nothing. Where are your papers?—My paper is finished.

Do you not wish to register under the new law?—No.

Are you willing to have your finger impressions taken?—No.

The Court ordered his deportation to China and his retention in custody pending that event.

The agenda of the Transvaal Municipal Association, whose annual meeting will be held at Standerton on the 8th May, contains the following recommendation regarding Asiatic trading:—

"This Committee is strongly of opinion that general trading licences, other than liquor licences, should be vested in Local Authorities, and that the issue and control of such licences should be given to Municipal Councils with power to refuse or cancel licences similar to those contained in the local Government Bill of 1908, particularly in regard to Section 93 of that Bill."

The recommendation in this matter is as follows:—"That the Government be asked to amend the Revenue Law so as to provide that the revenue derived from trading licences for businesses situate within Municipal areas, other than liquor licences, be handed over to Local Authorities,

and that the issue and control of such licences be given to Municipal Councils as above."

Mr. Abdool Rahman, of Potchefstroom, contributes an able letter to the *Transvaal Leader*, in defence of the attitude adopted by Indians in the various Provinces towards the Immigration Bill. He suggested that General Smuts had now shifted his ground and expected the Indians of South Africa to acquiesce in his new policy. To this, the Editor replies: "It is not General Smuts who is constantly shifting his ground, but those with whom he has carried on negotiations." Of course, this is sheer editorial ignorance, and makes us grieve the more for the departure of Mr. Cartwright, the late Editor, who certainly, from his intimate knowledge of the facts, could have put his successor right.

Tuesday.

Mr. Osman Danka, of Potchefstroom, has received the following letter from the Acting General Manager of the S. A. Railways:—

"I regret that the local manager should have given you cause for complaint. I have, however, instructed him on the point at issue and feel sure that you will have no further cause for complaint in this direction."

Mr. Martin Easton, who was arrested, some weeks ago, at Volksrust, on a charge of failing to produce his registration certificate upon demand, and whose case was remanded till the 21st inst., telegraphed, on the 11th inst., to the Registrar of Asiatics asking that his case should be set down at an earlier date. The following reply, dated the 13th inst., was received:—

"With reference to your telegram of the 11th inst., I have the honour to inform you that the charge made against you at Volksrust was withdrawn on my instructions, it having been ascertained that you are a registered Asiatic of the Transvaal, although you had not your registration certificate in your possession at the time of your arrest."

Naturally, Mr. Easton is most indignant at this treatment, and he asks, what of Mr. Quinn, who, for the same "offence," was deported to Ceylon?

Messrs. J. Ruyeypon, Benjamin, and Loung Quinn were released at Diepkloof on the 17th instant. Amongst those present to receive them were Messrs. Cachalia, Thambi Naidoo, Harilal, Gandhi, M. Easton, Samuel Joseph, and about thirty others.

The California State Senate has passed a Bill prohibiting aliens from holding land. Similar Bills have been periodically advanced various stages in the Legislature, but have never been finally enacted.—*Times*.

Anglo-Indian Press Opinion

If the news that comes from Johannesburg concerning the immigration laws of the Union should be confirmed, there will be more gratification in India than has been caused by any news that has reached the country for a long time. But there is no need, in India, to say how deep and wide-spread is the feeling on this subject; it is only in England that the fact is imperfectly appreciated. Much, of course, will depend upon the extent of the concessions that will be contained in the proposed laws. . . . It is even more important that a reasonable and generous attitude should be taken up in regard to the identification of India who have acquired domiciliary rights in the country. . . . An administration which meant to deal with the question without prejudice could find easy means of respecting the rights of domiciled Indians and at the same time of guarding against an influx of newcomers. . . . It rests with the Government of India to decide whether Natal shall, in future, have any fresh supplies of indentured labour at all, and with every desire to think well of the Union Ministers, we attach more importance to the powers which the Government of India have taken to control the supply of labour to Natal than to the excellent intentions of General Botha's Ministry.—*Times of India*.

Items of Interest

The *Natal Agricultural Journal* for January contains a summary of the Indian Labour Laws. The provisions quoted refer mainly to the punishment of the Indian labourers, and very little indeed to their protection. But then the Agricultural Department exists for the benefit of European colonists only.

A list of uncertificated insolvents (published in the *Natal Provincial Gazette* of the 10th inst.) whose estates have been placed under sequestration during the six months ended 31st March, 1911, and in whose estates final accounts have not been confirmed, shows 8 Indian names out of a total of 41 names. A similar list of uncertificated insolvents in whose estates accounts and plans of distribution have been confirmed during the same period shows 4 Indian names out of a total of 34.

A subscription of £3 5s. 10d. has been received, to be added to the Transvaal Passive Resistance Fund, from the residents of Thapakan, Dist. Taunggyi, Southern Shan States, Burma. We are requested to thank the generous donors for their welcome contribution.

The recent action of the railway authorities in raising third-class rates for natives on certain sections may have an unexpected effect. It transpires (says the *East Rand Express*) that during the Christmas holidays a conference of natives was held. Some of the delegates travelled third-class by train; others second. On comparing notes the natives found that those who travelled third-class had had to pay higher rates than those who travelled second by excursion fares. Naturally on future occasions the boys will travel second and enjoy more comfort and faster travelling at less expense than if they went third-class. No one wants to pamper the native, but we do think that under present conditions he is bearing more than his fair share of taxation as compared with the white, and therefore to still further burden him in the matter of travelling is unwise, to use no harsher term.

Lord Crewe has received a memorial from a large number of Indians domiciled in the United States, who are forbidden by the immigration authorities to enter the Dominion to look after their interests.—*India*.

Mistri Hyat Mohammad, patient in the Hospital at Peshawar Cantonment, writes to the *Hindustan* that the Civil Surgeon had to make an operation on his hand, but a piece of human flesh was required for the purpose. "My relatives and brothers were standing by, but no one was prepared to show any sympathy for me to that extent. I was in tears. Then Gossain Anant Ram, a Brahman Compounder in the Hospital, took pity on my state, and gave me his own flesh."

If a man were to place himself in an attitude to bear manfully the greatest evil that can be inflicted on him, he would find suddenly that there was no such evil to bear; his brave back would go a-begging. When Atlas got his back made up, that was all that was required. The world rests on principles.—*Thornton*.

Contents

	Page.
Durban Indians and the Coronation	161
The Chotabhai Judgment	162
South Africa from the Outside	163
From the Editor's Chair	163
Imperial Parliament	164
Passive Resistance on a Coal Mine	164
The Stanger Scandal	165
Union Parliament	165
Memorial Service	165
The Immigration Bill	166
"Spotted Fever" Again	166
Stoppage of Indenture	167
A Good Word for Asiatics	167
Illegal Detention	168
Correspondence	168
Indian Licences	168
Transvaal Notes	168
Anglo-Indian Press Opinion	169
Items of Interest	169

The British India Steam Navigation Co., Ltd.
Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PENTAKOTA

Will sail on or about the 22 APRIL
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

ધા ધિટોશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પેન્ટેકોટા" ટન ૩૫૦૦.

ઉપલી જગ જાહેર વખણાવેલ લાઇનની મંજૂર અને કંપ આલતી આજ
બોટ અત્રેથી તા. ૨૨ એપ્રિલ ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ઇંગ્લીશ અને મોઝામ્બિક
ખરે કરી મુજબ જશે.

મજકુર લાઇનની આગળોટમાં કેક પાસેજરો સાથે ઉપલા ફાલકાઓમાં
કસી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બનીઓ છે. દેહી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા નાનાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને
ઇન્ડિયા સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
લક્ષ્ય છે કે આવી ફેકે મુલતની મુશ્કેલીની અમુલ્ય તક મુમાવશે
નહી.

ફરસ્ટ તમા સેકન્ડ કલાસના પાસેજરો વચ્ચે પોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટિકીટ
ટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી પ્રસ્તુત ફેબીન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી.

કેક પેસેજરો માટે સમગ્રી તરફની સગવડ છે. સારા જોશીસરો હોવાથી
ફાઇપજુ તરફની અમુલ્ય આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગળોટ = ત્રેથી ફર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુજબ પહેલવે તારથી ખબર મળે છે, જે જાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ એમ. સી. આંબલીયાની કું. ૩૬૬, પાર્ક
સ્ટીટ, અમર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો

ફાલકુ ડન અને કુંપની.

કોમરશીયલ રોડ, ડરબન.

સીની ઉત્તિ વિના કોશનતિ નથી
મુંદરી મુબોધ

ખાસ સ્ટીમરની ફેલવણી અને ઉત્તિ અરસે
પ્રગટ થાય છે ; તેથી અહરસે પાતાના કુંપ
ની સ્ટીમરો સાથે લેવા લાયક છે.

સંપુરણ મનેર જક અને લોખલાથી વારતા
ઓ અને વિદ્યા હજાનું સરજ બાપામાં જાન
મળે એવાં લખાણોથી ભરપુર આ ભારતીક
હીંદુ મુસલમાન અને પારસી વગેરે સુધળા
ગુજરાતી વાંચતી કામમાં એક સરખો આવ
કાર પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા
ઇન્ડોનિયા વગેરે દેશોમાં ન્યાં સાહસીક ગુજ
રાતી બંધુઓ ગયા છે. ત્યાં 'મુંદરી મુબોધ'
ની માનણી થાય છે.

જાહેર ખબર માટે પણ 'મુંદરી મુબોધ'
સાથે સામન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ છપાય છે.
નમુનાની નકલ અરખા આનાની રપાલની
ટીકા મોકલનારને મુક્ત મોકલવામાં આવશે.

વરસાદ બવાજમ રૂ. ૧-૮-૦
સમગ્રી પત્રવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવેઃ
'મુંદરી મુબોધ' મરીર, અમદાવાદ.

હાયરો તૈયાર છે

આજુ વરસની અમારી બેટની ગયરી,
જેમાં ગયા વરસ કરતાં મુધારો વધારો
કરવામાં આવેલ છે તે હવે તૈયાર છે.
જે આહોકોએ ચડેલા લવાજમ ભરી
દીધાં હશે તેને તે બેટ મોકલવામાં
આવશે. નવા થનાર આહોકોને પણ વરસ
નું લવાજમ અગાઉથી ભરી દેવાથી તે
બેટ આપવામાં આવશે. છુટક નકલ
ખરીદનારને ૧/૧ ના સ્ટેપ મોકલવાથી
પોસ્ટ મારફતે મોકલવામાં આવશે.

નીચેના સરનામે લખો :—

Manager,
I. P. Press,
Phoenix, Natal

**I am a
BUYER
OF
LEAF TOBACCO**

FOR CASH
Samples and Quotations to
JAMES HENDERSON SIMPSON,
Hulston's Buildings,
BOX 653 Smith Street, DURBAN.
PHONE 1630. TELEGRAMS: "PRODUCE."

ફેલકેથી તમાકુ ખરીદું છું.
વેચનારુએ લાવ અને સેમ્પલ સાથે
જેમ્સ હેન્ડરસન સીપ્સન
હલ્સ્ટન બીલ્ડીંગ, સ્મીથ સ્ટ્રીટ ડરબન
મળવું અથવા મળવું.

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:
Yearly ... 15 0
Half-Yearly ... 7 6
Quarterly ... 4 0

Other Places in SOUTH AFRICA,
ENGLAND and INDIA:

Yearly ... 17 0
Half-Yearly ... 8 6
Quarterly ... 4 6

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૬.

ફ્રીડેસ, શનિવાર, તારીખ ૨૨ મી એપ્રિલ, ૧૯૧૨.

અંક ૧૬.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨૨ મી એપ્રિલથી, તા. ૨૮
એપ્રિલ સુધી ૪૦ સં. ૧૯૧૧.
હિંદુ-ચૈત્ર વદ ૮ થી ચૈત્ર વદ ૩૦ સુધી,
સંવત ૧૯૬૭.
મુસલમાન-તા. ૨૨ રબીઉલઆખરથી
તા. ૨૮ રબીઉલઆખર સુધી ૧૩૨૬ હી.

વાર.	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હિંદુ તીથી.	મુસલ. તા.	પારસી રોજ.
શનિવાર.	૨૨	વદ ૮	૨૨	૧૨
રવિવાર.	૨૩	" ૯	૨૩	૧૩
સોમવાર.	૨૪	" ૧૦	૨૪	૧૪
મંગળવાર.	૨૫	" ૧૧	૨૫	૧૫
બુધવાર.	૨૬	" ૧૨	૨૬	૧૬
ગુરવાર.	૨૭	" ૧૩	૨૭	૧૭
શુક્રવાર.	૨૮	" ૧૪	૨૮	૧૮

અનુક્રમણિકા.

હિંદીઓ અને ડરખનની કારપોરેશન ...	૨૩૬
પરોટ્ટેક્ટની વરતાણક ...	૨૩૬
વેશ્વરભાઈ વધુ પબ્લિસી ...	૨૩૬
'સ્પેસિયલ ફીલ્ડ' નો ફીલ્ડી કેમલ ...	૨૩૭
નાતાલમાં લાલસેન્સ કેસ ...	૨૩૭
નવા બીલ વિષે ...	૨૩૭
મી. નાટસન અને ટર્સસ. હિંદી ...	૨૩૮
નાતાલનું મ્યુનિસીપલ બીલ ...	૨૩૮
ડરખનની કારપોરેશન અને હિંદીઓ ...	૨૩૮
લોરડ એમ્પીટીલના સલાહો ...	૨૩૮
રજીસ્ટ્રારમાં ગીરમીટીઆ પર ત્રાસ ...	૨૩૯
હંડીમાં ગીરમીટીઆ પર લુલ્લમ ...	૨૩૯
'ટર્સસવાલ હીડર'માં એક્સિઆટીક ચરમા ...	૨૪૧
મેસીસીઅસના હિંદીઓની હાડમારી ...	૨૪૨
મી. રીચને માન ...	૨૪૩
વેશ્વરભાઈને હાંકી કાઢવા ...	૨૪૩
હીંબરલીમાં પરોટ્ટેક્ટ મીટીંગ ...	૨૪૮
હીંબરમાં હિંદીઓ ...	૨૪૮
બારિસીસ રાજના કેટલાક હાડમાર ...	
વતા લોહી ...	૨૪૯
સ્કીમરોની આવલવ ...	૨૪૯
લેહન-સબરમ ખબરપત્ર ...	૨૫૦
આણ વરવમાન ...	૨૫૦
પરચરણ ...	૨૫૧
તાર સમાચાર ...	૨૫૧
વિવિધ વિષયો ...	૨૫૩
ટેલિગ્રાફમાં અશાંતિ ...	૨૫૩
રોકડ બબર આવ ...	૨૫૩

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર તા. ૨૨ મી એપ્રિલ, ૧૯૧૨.

હિંદીઓ અને ડરખનની કારપોરેશન

ડરખનની કારપોરેશન પર રાજ્ય
ભિષેકની ઉજવણી સંબંધમાં મી. હાલુક
મહમદ વિષે આગેવાનોએ જે કામળ
લખ્યો છે તે સમજા હિંદીઓએ ખ્યાનમાં
લેવા જેવો છે. નો સત્યાગ્રહની હડતર
સમાધાન થાય નહીં તો રાજ્યભિષેકના
ઉત્સવમાં હિંદી કોમ બીલકુલ ભાગ લઈ
શકે નહીં. અને હિંદી કોમ ઉપર જે
હાડમારીઓ નાખવામાં આવે છે, અને
તેના હક ઉપર જે દુમલા કરવામાં આવે
છે તે બોતા તે દિવસે હિંદી કોમે આનંદ
કરવાને બદલે શોક પામવાનો હોય. આ
બાબત ૧૨, મુનિસન પારલામેન્ટની ચાલુ
બેઠકમાં સત્યાગ્રહની હડતર સમાધાન ન
કરવામાં આવે તો વધુ વિચાર કરવો
પડશે. હાલ ઉપર કહેલ કામળ લખાયો
છે તેથી હકાપણ બરેલુ પમલુ લેવાયું
છે. વળી હડતર સમાધાન થઈ જાય
તો હિંદી કોમ બહાર ઉત્સવમાં ભાગ લઈ
શકે તે પણ સરખાપણા ઉપરજ. ડરખન
માં ડ્યુકની મુલાકાત વખતે કેટલાક હિંદી
ને મારફેડ અને અપમાનો થયા હતાં તેડું
કોમ કહી ચલાવી લઈ શકે નહીં. તેવા
દુમલા કે તોહાસ સહન કરવા કરતાં
ધેર બેસી રહેવું વધારે સોજાબરેલુ
મણાય.

પ્રોટેક્ટરની વરતાણક

ગીરમીટીઆ સંબંધી કોમિસના કામ
ળના જવાબમાં પ્રોટેક્ટરે જે કામળ
લખ્યો છે તે, પોતે ફવી તરફદાર માણસ
છે એ બતાવે છે. બહેર કામ
મટે જે ખબર બોધ્યો તે પુરા પાડવા
ની તેની ફરજ છે. છતાં તે તેણે નહીં
પુરી પાડેલ તેનો અમલ એ છે કે હિંદી
કોમની ગીરમીટીઆ સંબંધી ચળવળથી

(એજીટેશનથી) તે પોતે ત્રાસે છે; અને
વધુ ખબરો પુરા પાડવાથી પોતાને વધુ
દુઃખાન થાય તેમ લાગે છે. એક
અમલદાર, અને તે પણ હિંદીનો ' પ્રોટે
ક્ટર ' કહેવાડાવનાર, આપુ વરતન બતાવે
તે તેની કેટલી લાયકા છે તેનો ખ્યાલ
કરાવે છે. તે જુલો જાય છે કે તેની વર
તાણથી હિંદી કોમ ગીરમીટીઆ મણુરો
ખાટે ચળવળ કરવામાં પહોંત પડશે નહીં,
પણ ઉશ્કારાની વધારે ઉત્તેજિત થશે.

વેશ્વરભાઈ વધુ પબ્લિસી

અમને ખબર મળ્યા છે કે વેશ્વરભાઈ
બીખા ખાત્રા નામના એક ૮૦ વરસના
જુલ હિંદીને તેની પાસે ફી પાસ નહીં
હોવાના વાંકસર ત્રાના માણસેટ પાસે
ખડા કરવામાં આવ્યો હતો, અને તેને
૫ શીલ્ડિંગના દંડની સજા થઈ હતી.
અને માનીએ છીએ કે આ પાસ ગીર
મીટમાંથી છુટા થનારને આપવામાં આવે
છે તેજ હતો. તેની પાસે તે કેમ નહીં
હતો તે જણાવું નથી, પણ જે હકીકત
જમારી જાણમાં આવી છે, તે ઉપરથી
અમને લાગે છે કે આવા નજવા વાંકસર
એક જુડા માણસને જતાવવામાં આવે તે
જુડા પાતકીપણું કહેવાય. ખરી રીતે
બોધ્યો તે તેની પાસે એવો પાસ હોય
કે ન હોય તેથી કંઈ અડચણ જેવું નહીં
હય. તેનો દંડ કોઈ કયા ખાનારે ભર્યો
હતો. નહીં તો તે ખીયારાને જેલ જવું
પડત. અમને લાગે છે કે આનો હલાજ
બીજી રીતે લઈ શકાયો હત. પણ વેશ્વ
રભાઈને જાણતમાં ક્યાનો હાશ તો રહ્યો,
પણ જરા સરખા સારમાણસાઈની પણ
આમી. હિંદીઓમાં બહેર જુરસાનું
પુરેપુરું બેર જમરે બેવામાં આવશે બારે
આવા કિસ્સાઓ તેની મેંજે અટકશે.

મરકમુરીનો પારલામેન્ટરી ખબરપત્રી
જણાવે છે કે પારલામેન્ટની બેઠકો આવતા
અઠવાડીયાની ખાતર સુધીમાં બંધ
થવા પડી છે.

‘રપોટેડ શીવર’ નો ફરો દેખાવ

નવા આવેલા ગીરમીટીઆઓમાં

હાલુસ્તાનથી હમણાં આવેલા ગીરમીટીઆઓની કુટુંબીમાં ‘રપોટેડ શીવર’ નું દરદ ફેલાયું છે. એવામાં આવ્યું છે. ગયા સપ્ટેમ્બર માસમાં આવેલા બનાવ બનેલો ત્યારે તે વિષેની હકીકત કેવી રીતે છુપાવવામાં આવી હતી, અને તે સંબંધમાં અમારા તરફથી તથા નાતાલ કોલેજ કેમિસ તરફથી પ્રોટેક્ટર સાથે જે પત્ર વહેવાર ચાલ્યો હતો, તેથી વાંચનાર વાંચક હશે. હવે ફરીથી એ મરજના કેસ ચલાવી જાય ચર્ચા નાતાલ કોલેજ કેમિસ તરફથી પ્રોટેક્ટરને નીચેના કામગીરી તા. ૧૫ મીએ લખવામાં આવ્યો છે:—

સાહેબ,—અમને હમણાં અબર યથા છે કે તા. ૨ જીએ આવેલી સ્ટીમર, જેનું નામ ધણું કરીને અમકુલી છે, તેમાં આવેલા ગીરમીટીઆઓમાં ‘રપોટેડ શીવર’ ફાટી નીકળેલો છે, અને બધાને બંધ કેપો ઉપર કવોરનટાઇનમાં રાખવામાં આવ્યા છે.

આ બાબત બહુ મંબીર હોવાથી તે વિષે નીચેના અબર મહેરબાની કરીને આપણે એવી વિનંતી છે.

(૧) આ સ્ટીમરમાં સ્ત્રી, પુરુષ અને બાળકો મળી કેટલા ગીરમીટીઆ આવેલા?

(૨) આ દરદ કેટલી સ્ત્રી, કેટલા પુરુષ તે કેટલા બાળકોને લાગુ પડેલ છે?

(૩) તેથી કોઈ મરણ નીપજ્યું છે? ને નીપજ્યાં હોય તે કેટલાં?

(૪) કાલ કેટલા માણસો બીમાર છે?

(૫) મદાસ હોડવા પછી ક્યારે તે દરદ ઉપડ્યું?

(૬) હાલુસ્તાનથી આ લોકોને સ્ટીમર પર ચડાવતી વખતે ખુબ તપાસવામાં આવે છે, અને તેઓ નીરોમી હોવાનું સરટીફિકેટ મેળવ્યા પછી સ્ટીમર પર ચડવા પામે છે. છતાં ૮ માસમાં આ સમયે રોગ બીજાવાર ફાટી નીકળ્યો તે કેમ, તે વિષે કોઈ અબર આપી શકો તેમ છો? વિચરે?

પ્રોટેક્ટરનો જવાબ

જવાબમાં પ્રોટેક્ટરે તા. ૧૮ મીએ નીચે મુજબ લખ્યું છે:—

“તમારો તા. ૧૫ મીનો કામગીરી મને મળ્યો છે. જવાબમાં મુકી પ્રધાન પાસે મીએ અબર માગવા હું વિનંતુ છું.”

જાપામાં હકીકત

ગીરમીટીઆમાં મરજના બતાવ સંબંધમાં

ધર્મા સ્થાનીક જાપામાં મરજ મએલી હતી કેત ઉપરથી માણસ પડે છે કે ક્યારે સ્ટીમર કોઈ જોમાં હતી ત્યારે એક માણસને ‘રપોટેડ શીવર’ નું દરદ લાગુ પડ્યું હતું. અને થોડા વખતમાં તે મરણ પામ્યો હતો. સ્ટીમરની ત્યાર પછીની મુસાફરી દરમ્યાન બીજા એક કેસ થયો હતો, અને તે માણસ બીજા માણસોથી દૂર રાખવામાં આવ્યા બાદ સાળે મરણ પામ્યો હતો. આમ કેસ થવાને લાંબી સમયે એકેને ડરબનમાં ૧૦ દિવસ સુધી કવોરનટાઇનમાં રાખવામાં આવ્યાં હતા. પછી કેમ ન થવાથી મંબીરને હવે જુદા જુદા ધર્મોલાવાળાઓને સંપર્કમાં આવ્યા છે.

ઉપરની હકીકત સ્થાનીક જાપાવાળાઓ તેના વાંચનારોએ આમજ જુલાયે અવડાં એવા રૂપમાં મુકી છે. પહેલાં તે ગીરમીટીઆ માટે હાંદી એવો સામાન્ય શબ્દ વાપર્યો છે જેથી સાધારણ વરખ નાં હાંદીએ મરજ હાખલ કર્યો છે એવો ખ્યાલ અધુર વાંચનારને થઈ શકે છે. બીજા તરફથી મરજ ફાટી નીકળવાની બીના અને તેમ છુપાવવા કેશીશ કરવામાં આવી છે; અને એના જેમ અને તેમ એ મરજના સંબંધમાં, કે એ મરજ હાખલ કરાવનાર ગીરમીટીઆ માલેકો સંબંધમાં કોઈ સુરસે જવા ન પામે એવા રીતે બીનાડુ રૂપ ફેરવાને આપી છે, ને એટલેજ જાવ આપ્યો છે કે મરજની વાતમાં કોઈ નથી, અને જે હવે તે મટી ગયું છે.

નાતાલમાં લાઇસેન્સ કેસ

મારિસબરમના મી. એક્ષમાન કરીમ ને લાઇસેન્સ ન આપવાને લાઇસેન્સ અમલદારનો ચુકાદો બોરડે બહાલ રાખવાથી તેની સામે સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ લઈ જવામાં આવી હતી. લાઇસેન્સ અમલદારે પાછળથી રજુ કરેલ કેટલાક પુરાવાઓ સામે હાંદીના વકીલે વાંધો લીધો, અને બીજા કેટલીક મળજીત ફલીલો કરી કોર્ટને લાગ્યું કે આ કેસ નવેસર ચલાવવા લાઇસેન્સ અમલદાર પર પાછો ચોક લગાવે એમજ તેથી તે પ્રમાણે કેસ પાછો મોકલવા કોર્ટે હુકમ કર્યો. અરજદારને ગોમ્ય લાગે તે બધા પુરાવા રજુ કરવાની તક મળવી એમજ એવું પણ કોર્ટે જણાવ્યું હતું.

અરજ અપાવવાને નિરણય કરવાનું કોર્ટે મુલતવી રાખ્યું હતું.

નવા બીલ વિષે

મયા શુકરવારે ર.એ. ‘મરજપુરી’નો પાર લામેદરી અબરપત્રી તારથી જણાવે છે કે:

પાર્લામેન્ટની બેઠકોનો અંત આવતો હોવાથી જે સંખ્યાબંધ બીલો પડતાં મુકવામાં આવનાર છે તેની સાથે ઇમીનરે ક્ષેત્ર બીલ પણ પાછું મુકવામાં આવશે એ લગભગ એકસ છે. આ બીલની જુદા જુદા એક્ષીઆટીફાન્ટ અટકાયત ને લગતી છે, અને મી. સમટસે જણાવેલું યાદ આવશે કે બીલ તબે દર સાલ થોડા મંજૂરોને આવવા દેવામાં આવશે જેમને કુનિયનના મોઢ પછી લાગમાંજવા કે રહેવાની અટકાયત થઈ શકે નહો. આ સંબંધમાં ફી રેટેવાળાઓ અને પ્રધાનમંડળ વચ્ચે મંબીર તકરાર ઉભી થઈ છે, અને ફી રેટેવાળાઓએ એવી દહેશત દેખાડી છે કે જે અમારા મંત્રીમાં એક્ષીઆટીફાન્ટ હાખલ થવાનું સરકાર સાવ બંધ કરે નહોં તેા અમે અમારી બધી વગ અને વોટ સરકારની વિરુદ્ધમાં વાપરીશું. એક્ષીઆટીફાન્ટી સાવ બંધી કરનારો કાયદો હાલ ફી રેટેમાં છે, અને આ કાયદો નવા બીલની પુરવણીમાં હાખલ કરી રહ કરવામાં આવ્યો નથી; પણ એવું બતાવવામાં આવ્યું છે કે કુનિયન પારલામેન્ટ પાસ કરેલા કાયદાથી વિરુદ્ધ કોઈ કોઈ કોલોનીઅલ કાયદામાં હોય તે તે રદ સમજવું. આથી કરીને ફી રેટેવાળાઓએ એવો આકરો બળવો કર્યો છે કે સમજવા પ્રમાણે આવતી બેઠકો માટે ઇમીનરેક્ષન બીલને મુલતવી રાખવા જનરલ રમ સને લલ આવી મોકલ્યું છે, અને દરમ્યાન આ બાબતોનો નીકાલ કરવાના રસ્તા વિચારવા સુચવાયું છે.

પોએસ્ટરમના મી. એક્ષમાન હજીકાનો જે કામગીરી અમારા ગયા અંકમાં પ્રસિદ્ધ થયો હતો તે ઉપર રેફરેન્સમાં ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું. જવાબમાં આજ દીગ મેનેજરે નીચે મુજબ લખ્યું છે:—

“તમને ફરિયાદ માટે સ્થાનીક મેનેજરે કોરજ આપ્યું તે માટે હું દિલગીર છું. છતાં મેં તે બાબતમાં તેનું ધ્યાન ખેંચ્યું છે, અને મને ખાતરી છે કે આ બાબતમાં ફરિયાદ કરવા ઉપરિષ્ઠમાં તમને કોરજ નહોં રહે.”

મી. નાટેસન અને ટરાંસવાલના હોંદાઓ

તેમનું છેલ્લું કોંગ્રેસમાંનું ભાષણ

(મયા અંકથી માણુ)

આવી પણ તાજે દાખલો હું આપને આપીશ, અને બતાવીશ કે એક બ્રિટીશ મુલકદારોએ કેવી માન ભરેલી રીતે પોતાની ફરજ બજાવી હતી. થોડા માસ ઉપર પાનકુવરમાં હોંદીઓના જવા વિષે, બહુ સારાબદાર થઈ રહ્યો હતો, તે તો તમે જાણતા હશે. આ બાબતમાં પાનકુવરની પ્રજાએ જારે તોફાન મચાવ્યું. હવે ત્યારે જેનેડાના મુખ્ય પ્રધાન સર વીલ્ફ્રેડ લોરીયરે તેઓને સંબોધાવ્યું. હવે કે—

“જે માણસો અહીં આવે છે તે બધા હોંદીના છે. તેઓ ના, ચહેનસાહની પ્રજા છે. જે સ્વાસ્થ્યના હેતુથી તમે અહીં આવનારા એશિયાટીકાની સામે થાઓ છો તેજ પહેલાં તમને સાચું પડે છે. તેઓની સાથે આપણે કેવી રીતે વર્તણુવું? તેઓને આપણે સરમ ભરેલીરીતે પાછા હાંકી કાઢ્યું, અને કહીશું કે આ દેશ— કે જે એક જ સહેનસાહતનો કામ છે, તેમાં તેઓને નહીં આવવા દઈએ? સાહેબ, અને પોતાને એવો કહી જવાલ આપ્યો નથી કે આ લોકો જે એક જ સહેનસાહતની પ્રજા છે, અને જેઓ આપણા સરખાજ બ્રિટીશ પ્રજા તરીકે ગણવા હકદાર છે, તેઓની સામે એવું વલણ કયું થાય? શું આ લોકોને અપમાન ભરેલી રીતે પાછા કાઢવા એવું કહી શકાય? તેઓની, ચામડીનો રંગ આપણા જેવોજ નથી તેથી શું થયું! તેઓ આપણા સરખાજ બ્રિટીશ રમત છે. તેઓમાંના કેટલાક બ્રિટીશ સરકારી પોલીસ પહેરવાનું અને બ્રિટીશ સરકારમાં લડવાનું માન ધરાવનારા છે.”

પણ હું અગ્રિય વિષય બંધ કરી, અત્યંત ખેદાચક હડતના મારા મત પ્રમાણે એક જાનકં ઉપજવનારા કામ ઉપર આવું છું. મી. માંધી અને તેના બહાદુર સાથીઓ દક્ષિણ આફ્રિકામાં જે મહાન લડત ચલાવી રહ્યા છે, તે કેવી જાતની છે, અને તેમાં શું રહસ્ય છે તે કહેવા હું માગું છું. આ કારે કીલ ચાલના રહસ્યનું વર્ણન કરવું અને સહેલ નથી, તેમ હું તેનું ચોખ વર્ણન કરવાને લાયક પણ નથી. એક મોટા વિચાર વિલ્ફ્રેડ લોરીયરે “સાહેબ એક દક્ષિણ”

માં પ્રખ્યાત ચોખ રીતે બતાવી આપ્યું. હવે કે અરેબર હોંદી પ્રજાનીવત્ત દક્ષિણ આફ્રિકામાં થાય છે. આમાં બહુ મુદ્દા અરથ સમાવેલો છે, અને તે બરાબર સમજવાની આપ સહુને વિનંતિ કરું છું. ત્યાં હજારો હોંદીઓ અદ્યતન પરાક્રમ અને આપજોમ બતાવી રહ્યા છે તેના વખાણ થઈ શકે તેમ નથી. તેઓ તાત કે જાત શું છે તે જાણતા નથી. તેઓ બુનિવરસીટીની, બી. એ કે એમ. એ. ની પરિક્ષા પાસ કરનારાઓ નથી, કે નથી તેઓ કાષ્ટ ફેરડના વહીવટી. તેઓએ સોરડ મેરસી, કે સુબરટ મીલ, કે સોમ્સ એરજન્ટા કોમ્પીએડ કે સમાજિક બધારથ વગેરે વિષયો ઉપર ઉંચા ઉંચા લેખો નથી લખ્યા, છતાં આ ગરીબ, સાધારણ વરમ માં જન્મેલા અને ઉછરેલા, બહાદુર લોકો એ, કોષ હજમ, કોષ વેપારી, કોષ ધોખી અને કોષ ફેરોતો થઈ નિરાંતે કરતાં કરતાં, એવું પરાક્રમ દેખાડ્યું છે, એવી ધીરજ બતાવેલ છે, કે જે આપણા માંથી મનુષ્યમાં મનુષ્ય હશે તેને સરમમાં નાખશે (તાળીઓ.) તેઓ જાને મારે લડે છે? હું માગું છું કે તેઓ હીંદુસ્તાનની આખરને મારે લડે છે? તમે જાણવલો છો કે જે મુદ્દાને મારે તેઓ હાડતોડ લડી રહ્યા છે, તેમાં તેઓને પાડવાને દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકાર આજે તમે તે લાલચો આપે તેમ છે પણ મક્કસથી, તેઓ ખરા મરદ છે, સાચા સ્વદેશાભિમાની છે, અને પોતાના જન્મ હક કહી ગુમાવે તેવા નથી. દેશપાર ચલેલા પાસેથી, તથા જેઓએ આ લડતની ખરી ખુખી જાણી છે, તેવાઓની પાસેથી મેં સાંભળ્યું છે, કે જે તેઓ દક્ષિણ આફ્રિકામાં આજે સરથે યથ જાય તો બીજા કોલોનીઓમાં પણ તેજ સવાલ ફરોડ રીતે ઉમેલ થયા વિના રહેજ નહીં. શીશ માં, આલેબીઆમાં, અને દુનિયાના બીજા ભાગોમાં આપણા ભાષ્યો વસે છે. જે હોંદીઓ દક્ષિણ આફ્રિકામાં સરથે થાય, તો પરિણામ બહુ બધાંજ આવે, અને હીંદુસ્તાનની આખર જેખમમાં આવે. આ તેઓની હકતનું રહસ્ય છે. કેટલાક સારા અને કલા માણસો જેઓએ આ બાબતમાં જરા સરથો વિચાર નથી કર્યો તેઓને એમ કહેતાં મેં સાંભળ્યા છે, કે “તમે નકામી લડતમાં પડ્યા છો, અને જારે મુશીબત સામે જાય બીડી છે.” આની સામે હું બહુ મુશ્કેલ વાણી લઈ શકું. કેમકે આવા લોકો નિરાશ થઈ જાય છે, કે સરકાર પાસેથી તેઓને હાથ નહીં

મળે. હું એક પણ પણ આવી વાત માનતો નથી. કેમકે મને દ્વં વિચાર છે કે બ્રિટીશના કિલ સાર છે વિચારવત્ત ઉમેલો આપણને ન્યાય આપ્યા વિના રહેશેજ નહીં. હું એવી નિશાનીઓ જોઉં છું કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓ મીથ્યા આજ્ઞા રાખી રહ્યા નથી. આપણે સુલેહ વિષે વાત સાંભળીએ છીએ; અને તેમાંથી સાચું થાય એવી આજ્ઞા છે. પણ જે સુલેહ ન થાય તોપણ જે લોકો આ મહાન લડત લડી રહ્યા છે, તેને વાળવાને આપણને શું દઈ છે જે હું આપને પ્રજ્ઞું છું. તેઓને સરથે થવાની ચલાક આપવી, અથવા તમે ફાકડ લોકો છો, એમ કહેવું તે કિયકારામાં કિયકારા કામ છે. આવી અને લાગે છે કે આ બાબત માં તેઓને આવી ચલાક દેખાવું આપણું કંઈ કામજ નથી. તેઓના વરતનથી તેઓએ બતાવી આપ્યું છે કે આપણને હજારો કિખામણો દઈ શકે તેમ છે. આવા માણસોને કંઈ કિખામણ દેવા આપણે લાયકજ નથી. આપણા માન વાતા પ્રમુખ થોડા વખત ઉપરજ સર વીલ્ફ્રેડલોચનતાં વચ્ચે વિષે આપણને કહી ગયા કે “આજ્ઞા અને તેવી ઉંચી રાખવી, પણ ફળનો લોભ રાખવો નહીં.” ત્યારે હું આપણા ટરાંસવાલના ભાષ્યોની મુશ્કેલ હડતનો વિચાર કરતો હતો, ત્યારજ અને આ સુધર વચ્ચે સાંભળવામાં આપ્યાં. તેઓએ (નરાજ થઈ લડત મૂકી દીધી નથી. જે દેશપારીઓની મદાસમાં પરીણામત કરવાને હું સાચા જાણી થયો હતો, તેમાંનાજ કેટલાકને હું જાણું છું, કે જેઓ મરસે પણ તજ્જ બાર કહી પાછા હાડી નહીં. હું આપને એક વાત માદ રાખવાની વિનંતિ કરું છું. મીતાજ વિષે આપણે બધા વાતે કરીએ છીએ. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓ સંસ્કૃત જાણતા નથી, તેઓ કમવત મીતાનું ઉમેલ ભાષ્યોતર પણ જાણતા નથી, અને છતાં “તું તારી ફરજ બજાવજ, પણ તેના હાથ વિષે ચિંતા ન રાખજે.” જે જે બધવાન શ્રી હુણ્ણુ મહાન દક્ષિણ છે તેનું રહસ્ય તેઓએ જાણ્યું છે.

[અનુરં.]

નરમાના દક્ષિણ પ્રાંતોના ટોંગી પ્રજામાં આવેલા ચમાકન મામના રહીશોએ ટરાંસવાલ સંત્યાગ્ની હડમાં પા. ૩-૪-૧૦ મે. ૧૯૦૫ છે.

નાતાલનું મ્યુનીસીપલ બીલ

કલમવાર હેવાલ

નાતાલમાં મ્યુનીસીપલિટીઓની સન્તા વધારવા માટે કરબન મ્યુનીસીપલિટી તરફથી નાતાલ પ્રેવીન્ટીવ કાઉન્સિલ માં પાસ કરાવવા જે બીલ ઘડાયું છે તેની કલમવાર મતલબ અને નીચે આપી એ છીએ :—

આહુ મ્યુનીસીપલ કાયદામાં સમાવી ન હોય એવી બાબતમાં મ્યુનીસીપલિટીની સન્તા વધારવા અને તેટલા માટે મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશન કાયદાને કેટલીક રીતે સુધારવા એવું ધડવામાં આવે છે કે :—

(૧). આ કાયદાને મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશન એમેન્ડમેન્ટ બિલ-૧૯૧૨ એવું નામ આપવામાં આવશે.

(૨). ૧૯૦૬ નો ૨૭મો અને ૧૯૦૭ નો ૨૮ મો એ કાયદા રદ કરવામાં આવશે, પણ તે તથા મેળવાયેલ હક કે એમનકારીને હરકત નહીં થવા દેવામાં આવે.

(૩). ૧૮૭૨ નો મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશન કાયદો જેને લાગુ પડે છે તેવા દરેક શહેરને, તેમજ હવે પછી તે કાયદા તો આવે એવા દરેક શહેરને આ કાયદો લાગુ પડશે.

(૪). તે કાયદામાં બાય-સો ધડવા અપાએલી સન્તા આ કાયદાના કામ માટે પણ લાગુ પડશે.

(૫). કોલોનીના જે કોઇ ગ્રામમાં જોહામાં જોહા ૨૫૦ બરબેસની વસ્તિ હોય તે ગ્રામને આ કાયદા માટે બરે મહુવામાં આવશે.

(૬). ઉપર કહેલાને બરે તરીકે બહેર કરવાનાં પગલાં મવરતર લેશે.

(૭). (કાઉન્સિલના હિસાબ સંબંધ માં ઓડિટરે કાણુ હોવા જોઇએ તે વિષે છે.)

(૮). સ્થાવર મીલકતપર મોખ લાગે તેમ કરે નાખવાની બરેની કાઉન્સિલને સન્તા મળશે.

(૯). સ્થાવર મીલકતની કીમત મુક રર કરવાનું કામ કાઉન્સિલ કરી શકશે.

(૧૦). (કારોબારી ખરચની બ્યવ સ્થા સંબંધી છે.)

(૧૧). કાઉન્સિલ પાણી વેરે નાખી શકશે.

(૧૨). (કારોબારી ખરચની બ્યવ સ્થા સંબંધી છે.)

(૧૩). પછી પુર પાડવાનું માપ તથા તેના બાવે કાઉન્સિલ મુકરર કરશે.

(૧૪). બરેની અંદર બજાર કે મુત રડી માટે બેક્ટ રહેલી હશે તે ઉપર તે સાફ કરાવવા સંબંધમાં, વારસીક શી નાખી શકશે.

(૧૫). વેરા અને તે વસુલ કરવાનું ધોરણુ છાપામાં પ્રસિદ્ધ કરવું જોઇશે.

(૧૬). સ્થાવર મીલકતની કીમત અંકાય તેના સંબંધમાં કોઇને વાંધો હોય તો આંકણી પ્રસિદ્ધ થયા પછી એક માસ ની મુદતમાં નોટીસ આપી અપીલ કરી શકશે. અપીલ સાંભળનાર તરીકે રેસીડન્ટ માજીસ્ટ્રેટ, મેયર, તથા એક કલિન સીલર ભેસશે. આ બોરડનો એરમેન કાઉન્સિલ નીમશે. જોહામાં જોહા જે મેબરો હાજર હોય તેજ આ બોરડ કામ અલાવી શકે. બેમાં મતભેદ પડે ત્યારે એરમેન, અથવા 'સીનીઅર' મેબરનો નિરણુય થાય તે બોરડનો નિરણુય મણાશે. બોરડની બેક્ટો થવાના દિવસ અગાઉ ૧૪ દિવસની નોટીસ પ્રસિદ્ધ કરવી પડશે.

(૧૭). જે અમુક કામ માટે વપરાતાં મકાનોને વેરામાંથી મુકત કરવામાં આવેલ છે તેવાં કામ સિવાયના ઉપયોગ માટે વરસના કોઇપણુ બાગમાં મકાન વધરાય તો તે મુદત માટે વેરા નાખી શકશે.

(૧૮). દર સાલ તા. ૩૧ મી જુલાઇ સુધી જે કરો ન બરી દેવાયા હોય તે માટે કર ચડયા હોય તે દિવસથી દર વરસે દર લોકે ૬ ટકા પ્રમાણે બ્યાજ ચડશે.

જણુ કે વધારે વરસ સુધી બારાયા વમ રની કરવેશની રકમ રહી હશે તો નીચે ની રીત પ્રમાણે તે વસુલ કરવામાં આવશે :—

તેના મકાન કે બગ્યાપર એવો સામાન ચીજ કે વસ્તુ ન હોય કે જે વેચીને કર વેરાની રકમ વસુલ કરી શકાય, તો તે મકાન વીગેરે બહેર લીલાઈથી વેચવા કોરડ પાસેથી રમ મેળવવામાં આવશે. આવી રમ મેળવતાં પહેલાં વરસ એકની અંદર તેમ કરવા વિષે બહેર છાપામાં નોટીસ પ્રસિદ્ધ કરાવેલ હોવી જોઇએ.

(૧૯). વેરાઓના કાયદેસરપણા માટે ૧૮૭૨ ના કાયદાની સન્તા મોજુદ મણાશે.

(૨૦). રસ્તા કરવો હોય એવી બચ્ચા મકાન બંધારા વગેરે માટે કાઉન્સિલને પુછયા વગર વેચી કે ઠેકાણે પાટી શકાશે નહીં. આ કલમ વિરુદ્ધ ચાલનારને પા. ૧૦ જેટલા કડની સજા કરી શકાશે, અને જ્યાં સુધી જુલ સુધારવામાં ન આવે

લાં સુધી દર માસે પા. ૧ લેખે વધારા નો દંડ લઇ શકાશે.

(૨૧). મકાનનો પ્લેન પાસ કરાવ્યા વગર, અથવા નાપાસ થયાં છતાં બાંધ કામ કરવાનું હશે તો કાઉન્સિલ તે પકાવી નાખી શકશે.

(૨૨). રસ્તાની હદથી બહાર કોઇ વરડો કે એને મળતો વિભાગ બાંધવા કોઇપણુ માણસને કાઉન્સિલ અમુક કરતો કરીને રમ આપી શકે. આ કરતોને પાછળથી બંગ કરવામાં આવે તો પા. ૫ જેટલા કડની સજા કરી શકાશે, તથા તે શરત પાળવામાં ન આવે તો તેના દર અઠવાડીયા ઠીક શી. ૨૦ નો વધારોનો દંડ લઇ શકાશે.

(૨૩). ૧૮૯૪ ના કાયદામાં અપા એલી સન્તા ઉપરાંત નીચેની બાબતો સંબંધમાં ધારા ધડવા કાઉન્સિલને સતા મળશે.

૧. નવા રસ્તા અને મટરો બાંધવા.
૨. નવાં મકાનોના મ્હાન અને શી મુકે રર કરવા.
૩. ધારા વિરુદ્ધ શર કરેલ કામ રદ કરવા.
૪. બર્વિષ્યનાં મકાનોની જાત અથવા વરમ કરાવવા.
૫. બધાં રહેઠાણુનાં અને રોજગારનાં સ્થળોપર 'લેટર બોક્સ' રખાવવા.
૬. કારખાનાં ચીમનીઓની જ ચાઇ વિગેરે કરાવવા.
૭. નાલાયક ધરો વસવાટ માટે વપરાતાં બંધ કરાવવા.
૮. રસ્તાથી પંદર ફીટની અંદર, મકાન ના બાંધ કામ માટે કામ કરવાને ઉભા રહેવાં વપરાતા ગ્રાપાઓ વિગેરે બાંધવાના સંબંધમાં કાણુ મેળવવા.
૯. મકાનના બાંધ કામ વિગેરેમાં ફેર ફાર મંજુર કરવા.
૧૦. મુદતી 'ફુટપાથ' બાંધવા.
૧૧. ઉપર કહેલ ગ્રાપાઓ સંબંધમાં નુકસાનીની જામીનગીરી લેવા.
૧૨. રસ્તાઓપર ઉતરતી ઝાડની કાંઠા કપાવવાનાં પગલાં લેવા.
૧૩. (બાંધ કામના ધારાના બંમ વિગેરે વિષે છે.)
૧૪. કોરની તંદુરસ્તી રહે એવી ગૌશાળા બાંધવાની ફરજ પાડવા, દુધનાં વાસણો બોખમાં રખાવવાં, ગૌશાળા ઓ રજુસ્તવ કરવા અને તે માટે લાઇસેન્સ કાઢવા, તથા બહાર

આવેલ દુધના વેચાણ પર કાણુ મે વવા.

૧૫. વેચાણ માટે બરોમાં મેકલવામાં આવે એવી બધી બોરાકીની વસ્તુ પર કાણુ મેળવવા.

૧૬. ફળ, કાકાકાળ, અને બોરાકીની ચીજોની ફેરવણી અને વેચાણ કરનારા બધા માણસોની અમુક અમુક મુદતે તપાસ અને પરીક્ષા કરવા.

૧૭. મરફેટ સુવેરપર, બહેર કે ખાનગી વેચાણની બચવસા કરવા, તથા તે સંબંધી કાવો કરાવવા.

૧૮. મીઠકતદારો પાસે પોતાની હઠની ખાડો છુરાવવા, અને જો મીઠકતદારો તેમ ન કરે તો તેમના ખરબે કાઉંસીલે તે કામ કરવા.

૧૯. દેરપર લાતકીપણું ગુજરતું આકાશ વવા.

૨૦. ઉદ્યામાં કે નુકસાનકારક ચિત્રો કે પોસ્ટકાર્ડ વેચવાનું કે દરજાવવાનું બંધ કરવાની સત્તા આપવા.

૨૧. ઘોડા, અચ્ચર, દેર, ઘેડા વિગેરેને રાખવાના વાડાઓ વિગેરે બંધાવવા.

૨૨. દેરના વાડાઓમાં સ્વચ્છતા રખાવવા.

૨૩. દેરના વાડાઓ સંબંધમાં ખાળો કરાવવા.

૨૪. અને બરોની તંદુરસ્તી અને લોકોની સહીસહાયતા માટે વખતો વખત જરૂરી જણાય એવી બીજી સામાન્ય બાબતો માટે ધારા બંધવા.

(૨૪). પુરવણીમાં ગણવેલ બધા વેપાર, ધંધા, અને બાબતો માટે વારસીક લાઇસેન્સ રૂપમાં વેરા નાખવા કાઉંસીલને સત્તા મળશે. કોઇ લાઇસેન્સની શી પુરવણીમાં જણાવેલી રકમ કરતાં વધારે નહીં રાખી શકાય.

જમીનના ખુસ્લા કામમાં, પેસેજ (માલી) માં, અથવા વરંડા (ખુસ્લી એસરી)માં, (પછી આ કામો ખાનગી હોય કે બહેર હોય) થતો વેપાર કે રોજગાર અટકાવવા અથવા તે ઉપર કાણુ લેવાવવા અંગેથી કાઉંસીલને સત્તા આપવામાં આવે છે. આ કાયદાની અને ૧૮૬૭ ના ૧૮ મા કાયદાની રૂએ આવી રીતે રોજગાર ચલાવનારાઓએ રીટેલ લાઇસેન્સ લેવાનો પડશે. છતાં ૧૮૬૭ ના ૧૮ મા કાયદાની ૭ મી કલમ આવા લાઇસેન્સને લાગુ નહીં પડે.

૧૮૬૮ ના ૪૩ મા કાયદાની વિશ્લેષણમાં, અહીં જણાવેલ વેપાર, ધંધા, રોજગાર કે કામ મ્યુનીસીપલ બરોમાં કરવા

માટે તે જરૂર માણસે લાઇસેન્સ લેવો પડશે.

(૨૫). લાઇસેન્સ મેને લારે મહેલ હોય છતાં તેની મુદત ડીસેમ્બરની આખરે પુરી થઇ જાયશે.

(૨૬). આવા લાઇસેન્સ સંબંધમાં, તે લાઇસેન્સની બાબત આપવા, તે લેવા કામના કલોકો મુકરર કરવા, અને પુરવણીની હદમાં રહીને તે લાઇસેન્સની શી માં વધારો બધાકે કરવા વખતોવખત ધારાઓ બંધવાને કાઉંસીલ સત્તાવાન છે. ઉપર કહેલ કામના કલોકો મુકરર કરતાં દુકાનના કલોકોનો કામદો પાળવો જોઈશે.

(૨૭). રીક્ષાઓ રાખનારાઓએ રીક્ષા બેચનાર માટે વરસાદમાં રજાખૂતું સાધન પુરું પાડવા કાઉંસીલ ધારા બંધી શકશે.

(૨૮). પ્રદીપ દાહિસ અને રીફ્રેશ મેન્ટ રૂમો માટે ધારા બંધવા અને લાઇસેન્સ લેવાવા કાઉંસીલ સત્તાવાન છે.

(૨૯). લાઇસેન્સ માટે અરજ કરનારે, અરજમાં, કરવા ધારેલ રોજગારનું અને રોજગારના રજાખૂતું નામ કે વરણન જણાવવું પડશે, તથા જે મકાન ઉપર રોજગાર કરવા ધાર્યું હોય તેની સ્વચ્છતા સમવહતા, તથા બાંધણીની લાગણી વગેરે સંબંધમાં કાઉંસીલને સંતોષ આપવો પડશે. જ્યાં સુધી આવેલ કંતેલ ન આપવામાં આવે ત્યાં સુધી જે લાઇસેન્સ કાઢી આપવા કાઉંસીલ ના પાડી શકશે. લાઇસેન્સ આપવામાં આવેલ હોય તે માણસને પોતાનું નામ પોતાના મકાનપર દરજાવવા જરૂર પાડવામાં આવશે.

૧૮૬૭ ના કાયદાની રૂએ હોલસેલ અને રીટેલ કહેવાએલ લાઇસેન્સો તે કામ કાના કાનુનો તમે આવશે, પણ તેથી તે આ કલમની જરૂરીઆતમાંથી મુક્ત થઇ શકશે નહીં.

(૩૦). બહેર તમકાનાં મકાન અને તમાકાના વખત સંબંધમાં છે.

(૩૧). કોઇ કઠિ, તોણું, કે તોળવાનું સાધન અથવા માપીકું આમલો વરસમાં મપાસને પાસ ન થયું હોય તો તેવો કઠિ, તોણું કે તોળવાનું સાધન અથવા માપીકું બરોમાં કોઇ માણસ વાપરી શકશે નહીં. કાઉંસીલે કાઉંસીલે હોય તેવાં તોણાં અને માપીકાં રાખનાર પછીએ ૨૮ રતલ વજનના કાંઠા માટે શી. ૫ નેટલી, અને તેથી બારે વજનના કાંઠા માટે શી. ૧૦ નેટલી, તથા દરેક તોણાને પ્રાપ્તિયા માટે શી. ૧ નેટલી શી. ૧૨૫ પડશે. માપીકાં માટે એવડી શી. ૨૫ની રાખી શકાશે.

(૩૨). રોડી તોળીને વેચવાનું કરાવવા કાઉંસીલને સત્તા છે. નાલાયક પદારથમાંથી, અથવા ગંદા કે બીજી રીતે નાલાયક મકાનોની અંદર, બનાવેલી રોડી વેચવાનું કાઉંસીલ અટકાવી શકશે.

(૩૩). માખણ વજનથી વેચાવી શકાશે.

(૩૪). નેટીવ નોકરોને ધએલ દર ના પડવા બરોના હીસાબમાં જશે.

(૩૫). બરોની હદમાં એક કે વધારે ટેકાએ એક કે વધારે ધોળીયાટ (ચોલ કાલિસ) બાંધવા તથા તે સંબંધમાં બીજો બંદોબસ્ત કરવા, કોઇપણ કાઉંસીલ સત્તાવાન છે. આવા માલ બંધાવવા પછી પારકાં કપડાં ધોવાં જનાર ધોળીને આ લાટપર જવા દરખાવી શકાશે. ખાનગી ધોળીયાટ બાંધવા પણ કાઉંસીલ લાઇસેન્સ આપી શકશે, અને તેની બચ રચા કરાવશે.

(૩૬). પારકાં કોઇ બાંધકામ કરવા કાઉંસીલની સત્તા રહે છે.

(૩૭). માણસના બોરાક માટે ધારેલ દેરની કતલ માટે કતલખાનાં બંધાવી શકશે, તથા તેની સ્વચ્છતા સંબંધમાં પગલાં લઇ શકશે. આ કતલખાનાં વાપરવા માટે શી રાખવામાં આવશે. એવત બોરાકી માટે લાયક છે કે નહીં તેની તપાસ કરવા ખાસ અમલદાર નીચે પગલાં લેઇ શકાશે.

(૩૮). પાણીના બાંધકામ સંબંધી છે.

(૩૯). 'લીફ્ટ' સંબંધી છે.

(૪૦). જમણી પછીબોના રજાખૂ માટે કાઉંસીલ પગલાં લઇ શકશે.

(૪૧). કાકરા અને વચર મુધરેલી જાતનાં નોકરોને રજાખૂ કરવા સંબંધી છે.

(૪૨). કાઉંસીલના અમલદારોના પેન ક્લેન સંબંધી છે.

(૪૩). મેયરના અરમ સંબંધી છે. ઉવટે લાઇસેન્સ રીમો કોઠો પુરવણી તરીકે આવેલ છે. જે અને તથા બંધે માં પુરેપુરો આવી ચપા છીએ.

કેપના કીનારા ઉપર કુસીદાનીઆ નામની પોરદુબીજ મેલ સ્ટીમર બાંગી પડી છે. તેના ઉપર ૭૦૦ નેટલા ઉતાહએ કતાં જેમને બચાવી લેવામાં આવેલ છે. બચાવનો મહવો ઉધો વળી બચાવી એકાદ બે માણસનાં મરણ થએલ છે.

ડરબનની કારપોરેશન અને હોદોઓ

રાજ્યાભિષેકના દિવસે કારપોરેશન ઉચ્ચ વર્ણી કરવાનો વિચાર કરતી હોવાથી, તે ઉચ્ચવર્ણી સંબંધમાં હોદોની સ્થિતિ પર ચરચા કરવા તા. ૧૨ માંને મંજૂરવારે મેસરસ હાપુડ મહમદ, પારસી રૂસ્તમજી, કે. આર. તાપના, અને વી. લોરેન્સે ડરબનના મેયર મી. એફ. સી. હોલ્ડેન્ડની પ્રેરણાથી લીધી હતી. તેમને યાજ્ઞેલી વાતચીત પરથી તા. ૧૮ મીએ ઉપરના મહરજોની સહી સાથે નીચે મુજબ કાયદા ટાઉન કલારક પર મોકલવામાં આવ્યો છે :—

“માનવતા મેયરની કચ્છા મુજબ, રાજ્યાભિષેકની ઉચ્ચવર્ણીમાં હોદો કામે ભાગ લેવાની આમત વિષે અમે અમારા વિચારો લખીતવાર જણાવીએ છીએ.

પહેલાં તો અમારે કહેવું જોઈએ કે જ્યાં સુધી ટરાંસવાલની સંત્યાગદની હડત આજુ છે ત્યાંસુધી તો નાતાલના હોદોએ નામદાર સહેનશાહના રાજ્યાભિષેકની ઉચ્ચવર્ણીની બદલે રમતગમતોમાં ખીનકુત ભાગ લેવા અશક્ત છે. કેમકે ટરાંસવાલના તેમનાં સાધનોના કુખ્યેને લીધે તેઓ પોતાને સોમમાં હોવા બરાબર જણે છે. એટલે તે સ્થિતિમાં હોદો કામે શહે નજાહના તખ્ત તરફથી પોતાની વફા કરી ખીજી રીતે બતાવવી પડશે.

છતાં જો ટરાંસવાલમાં સમાધાન થઈ જાય તો જો ઉચ્ચવર્ણી સવાની છે તેમાં ભાગ લેવા કે નહીં અને લેવા તો કેટલે ડરબને લેવા તેનો હોદો કામે નબીર રીતે વિચાર કરવો જોઈશે.

છેલ્લા થોડાં વરસ થયાં હોદો કામને એવું જણાયુ છે કે તેના તરફ આકર્ષણ બરેલ નિરંકરની લાગણી બતાવવામાં આવે છે, તેમજ તેને એવું માલુમ પડ્યું છે કે તેના મથુના હકો પર રોજરોજ હુમલાની કહેલત લાગે છે, તથા જે કેટલાક હક તેને બાકી રજા છે તે છીનવી લેવામાં આવે તેમ છે. નાતાલના હોદો કાલોનીરો (જેમાંના ધરા તો અહીંજ જાયેલા છે) તેઓને અજબામજા (અનહીઆવરેબલ) લાગે છે એમ દેખાડી આપતા મ્યુનીસીપાલિટીમાં અને કાઉન્સિલ મેયરે દરેક તક લીધી છે, હજુ હાલમાં નાતાલની પ્રેસિડેન્સલ કાઉન્સિલમાં હોદો કામ પર અપમાન અને નિરંકરને વચગાળાથી તક લેવામાં આવી

દતી. જો કે યુનિયનનાં યોગે કારેમાં કારે રૂપમાં તેને કાપવાને છે છતાં તેના લાભમાં કેમ રીતે તેમને ભાગ લેવા દેવામાં આવ્યો નથી. આ હકીકત નાતાલના હોદોમાંના મન ઉપર પડારે તે વધારે સ્પષ્ટ રીતે હસતી જાય છે. આ સ્થિતિ જોતાં, અમારી અસહીસહાયમતી ની લાગણીને, તથા રાજ્યાભિષેકના આનંદ ઉત્સવમાં ભાગ લેવાનું જની શક્ય છે નહીં તેનો મબીર રીતે વિચાર કરવાની નાતાલના હોદોને જે જરૂર છે તેને, આપ સહોત સમજી શકશો એવી અમે આશા રાખીએ છીએ.

છતાં જો કામના વતી અમે બોલીએ છીએ તે જો ઉચ્ચવર્ણીમાં ભાગ લેવાનો હાથ કરે તે એમજ સમજીને કરી શકે કે લોકોના કોષપણુ વરસ માથે એક સર આપણાથી તેમને ભાગ લેવા દેવામાં આરંભે. યુનિયનના જીજ્ઞા બાગેન હોદો એની પેટે નાતાલની હોદો કામે, કોષપણુ તરેહના જાનિએને કણુલ ન રાખવાનો મનજીત નિશ્ચય કર્યો છે; અને તેથી જો તેમની સાથે કાંઈ જાનિએદ હોય નહીં કરવામાં આવે એવું સિદ્ધાંત એકસરીતે ન બાંધવામાં આવે તો રાજ્યાભિષેકના સામાન્ય આનંદ ઉત્સવમાં ભાગ લેવાને હોદો કામ ચોખ્ખી ના પાડશે.

અમે માનપુરવક તમને યાદ આપવાની તક હજીએ છીએ કે કારપોરેશન, બરોની આખી વસ્તિની વતી કામ કરનાર વ્યક્તિ છે, નહીં કે માત્ર જોરાએનીજ વતીનો. જો કારપોરેશનને હોદો વિરુધ્ધની અદા વળતે નથી દેવાની જરૂર પડે, આ જો હોદો કામ રાજ્યાભિષેક ઉચ્ચવાને નિશ્ચય કરે, તો તે પોતાનોજ પરમે તેમ કરશે, અને તે કામે મારે કારપોરેશનની કાંઈ મદદ લેશે નહીં.”

નાતાલમાં એશીઆટીક લાઇસેન્સ સંબંધમાં મી. મીશીન નામના મેબરે પાર્લામેન્ટમાં એક સવાલ પુછ્યો હતો. જવાબમાં મી. હબે કહ્યું કે એશીઆટીક લાઇસેન્સના પદસા વસુલ કરવાની આગતાર માર અને મુલકી પ્રશ્નનુ ખ્યાલ એ માયુ છે. આ (લાઇસેન્સના વડા) અમલદારને ક્યા માતા તજે તામમાં એ હજુ નકલ કરવામાં આવ્યું નથી જરૂર એટલીજ છે કે તે લાઇસેન્સની શી વસુલ કરતાં કોષ તરાર કબી થાય એવી વરતણી ન અસરવામાં આવે.

લોરડ એમ્પટીલના સવાલો

ઉમરાવની સલામતી

દક્ષિણ અફ્રિકાના હોદો સવાલના સંબંધમાં તા. ૧૬ મી મારચે લોરડ એમ્પટીલે નીચે મુજબ સવાલો ઉમરાવની સલામતી કર્યા હતા :—

દક્ષિણ આફ્રિકાની યુનિયન પારલામેન્ટમાં કામલ ધમેલ છમીએકન ખીલની શરતો કેવા પ્રકારની છે? વડી સરકારને તે સંબંધમાં કાંઈ અભિપ્રાય આપવાનું જનુ હવે કે નહીં? જો ખન્યુ હવે તો હોદો સરકારની શવ શુ છે તે જણવામાં આવેલ છે કે નહીં? નવો કાયદો ટરાંસવાલના હોદોએની હાડમારી દુર કરી શકશે કે નહીં? દક્ષિણ આફ્રિકાની જુદી જુદી હોદો કામે તે ખીલ થી સતોપ પામે તેવું છે કે નહીં? આ સંબંધી કાંઈ કામળીઆઓ હોય તો તે રજુ કરવાની માગણી કરવામાં આવી હતી.

લોરડ હરશેલે કપલા સવાલોનો નીચે મુજબ જવાબ આપ્યો હતો :—

મજકુર છમીએકન ખીલના સંબંધમાં યુનિયન સરકાર તથા હોદો સરકાર બંને સાથે પત્રવ્યવહાર ચલાવવામાં આવેલ, અને તે સંબંધી પત્રવ્યવહાર તથા ખુદ ખીલનો મુસદ્દો આવતા હકતાની શરૂઆતમાં સલા આમજ રજુ કરવામાં આવશે. તે ખીલ દક્ષિણ આફ્રિકાની હોદો કામની હાડમારી દુર કરવાના ધરાધવી ધડપામાં આવ્યું છે, અને તે વડે તે હેતુ યોગ્ય રીતે સરશે એમ નામદાર સરકાર આશા રાખે છે.

લોરડ એમ્પટીલે વિશેષ પુછ્યું કે તે વડે લાંબા હોદોએ સતોપ પામ્યા છે? તેમાંના આમેવાનોને વિચાર લેવામાં આવ્યો છે?

લોરડ હરશેલે બાના જવાબમાં કહ્યું કે તેના જવાબે રજુ કરવામાં આવનાર પત્રવ્યવહારમાં બેવામાં આવશે.

કામળીઆઓ રજુ કરવાની હરખાસા આથી પાછી બેવામાં આવી હતી.

સડન કમીટીના સેક્રેટરી મી. મેલ પેલાક લખી જણાવે છે કે મી. રીમને તન આગતા કામમાં પેલાક શરનારોએ મી. પાલનરના નીચાની પ્રજાશકર પટની સી. પેલાક, તા. પછુ હતા.

રેડેમરમાં ગીરમોટીયા પર ત્રાસ

જુલમ ત્રાસવાર ખબર
ક્રમિક નંબર ૧૬૬

ગીરમોટીયા પર ત્રાસ

(કે. એ. માટે ખાલ રીપોર્ટ)

તા. ૮ મી એપ્રિલના અંકમાં રેડેમરની એરે. મા. ડી. એસ્ટેટ પર ગીરમોટીયા પર વરસેલા ત્રાસના ખબર જાણે આપી ગયા હોય. સાર આઠ તે બાબતમાં વધુ તપાસ કરવા ખાલ માલુમ મોકલવાથી અમને માલુમ પડ્યું છે કે આ આખું તોફાન એક ગીરમોટીયા એરે. મા. ની સાથે લુંકવાના સરદારના પ્રવાસથી શરૂ થયું છે. આથી બીજા કુલ ત્રાસની પેદા થતી નથી. હકીકત એવી છે કે મધ તા. ૩૦ મી માર્ચે એરે. મા. ડી. એસ્ટેટના ગીરમોટીયા મલુરે એરે. મા. કામ કરતા હતા, સારે તેમાંથી એક એરે. મા. પાણીની તરસ લાગી, અને પાણીના એક કુવા આમજ પાણી પીવાને મધ. કુવાની આસપાસ ઘોડીએ ઝાડી હતી. જેવી તે બાકી લાંબા છે તરતજ, એમ કહેવામાં આવે છે કે, તે ઘોડીને સરદાર પુરા ખાન પણ તેની પાછળ મથે. તે એરે. મા. ધણીને એક પડવાથી તે પણ પાછળ મથે, લાં તેણે તેની એરે. મા. સરદારથી બચવાના હુકાં મારતી એક. સરદારે જોયો તે માલુમને જોયો તેવો તે એરે. મા. ઘોડીને તેના પર મર્યો, અને તેના પર જુલમ કરવા માંડ્યો. પણ તે માલુમે સરદારને સામે માર્યો. સરદાર આથી મીલ તરફ દોડી ગયો. લાં તેણે મેનેજરને ફરિયાદ કરી, અને તેને બંધને પાડે. આખો મેનેજર બંધને હાથ મધ. હાથ નાખ્યા અને તેમાંથી મારવાને બતાવી આપવા તેણે સરદારને કહ્યું. સરદારે મારવાને ઉપરાંત બીજા સાત માલુમેને બતાવ્યા. આ સાત માલુમેને લગાડ સાથે કાંઈ લેવા દેવા નહોતું. મેનેજર તે આઠ માલુમેને ધમોલામાં લઈ ગયો, જ્યાં સાંજના વહે તેઓને ખુબ માર્યા; અને કહ્યું કે જો ફરી સરદારને કુકમ નથી મન્યો તો તેઓના કાથપમ કાપી નાખવામાં આવશે. તેણે તેઓને એમ પણ કહ્યું કે તેઓની કોરટ રેડેમરમાં નથી પણ તે એરે. મા. ઉપર છે, અને માલુમે તે (મેનેજર) પોતે છે. એવું માલુમમાં આવે છે કે તે બંધને મલુરે ને માર મારતો હતો. સારે એક બીજો મે. મા. મલુરે આ કો. અને તેણે તેને

આટલો બધો પાલતી ન થવા કમળવ્યો. બીજો દિવસે બધા દીંદીઓએ પગાર માગ્યા. તે આઠ આઠ માલુમે મડી ગયા હતા. મેનેજરે તેઓને કંઈ ખાન ન આપ્યું. આથી માલુમેને મલુરેને ફરિયાદ કરવા જવા પાલ માગ્યો. તે પણ ન આપવામાં આવ્યો. આથી આ લોકો આખરે તેજ સાંજે પાલ વિના રેડેમર ગયા. બીજો દિવસ સવારે આઠ માલુમે પગાર ન લગાગ મારેતી તેઓએ ફરિયાદ નોંધાવી. પણ તરતજ પાલ વિના આવવાના વાંકર તેઓને ૫૦૦ પામાં આપ્યા. આમાંના આઠ માલુમેની ઉપર સખત માર પડ્યો હતો, તેઓને પોતાના કીર ઉપરના પા માલુમેને બતાવ્યામાં તેઓની લુપ્તાની લઈ તેમને કોડી મુકવામાં આપ્યા હતા. બાકીનાને પાંચ પાંચ શીશીયા કંડની અથવા તો ૭ દિવસની જેલની સજા કરવામાં આવી. તેઓના બાઇબ મેસ્ટરેએ આ કંડ બરીને તેઓને છોડાવ્યા હતા. આ લોકોના વગીલ મી. ફાસે કોરટમાં મેનેજરની લુપ્તાની લીધી હતી, તેમાં એમ જણાય છે કે, તે એસ્ટેટ પગાર આપી કહે તેવી રિપોર્ટમાં છે કે નહીં તે વિષે પેને કંઈ કહી કહે એમ નથી, એવો જવાબ તેણે આપ્યો હતો એવું સાંજળવામાં આવ્યું છે કે તેના ઉપર દુમસો કરવાના સંબંધમાં સખત કરવામાં આવ્યો છે. સાર પછી એવા ખબર મળ્યા છે કે આ લોકોને પા. ૧-૫-૦ થી તે પા. ૧-૧૫-૦ સુધીની રકમે કાપીને પગાર મુકવામાં આવ્યા હતા. અને એમ પણ સંજળાયું છે કે જે મલુરે પાસેથી મેનેજર પૈસા-કાળીના લેતો તેઓના પગારમાંથી કાઢ કાપવામાં આવેલ નહીં. એક જણે તો પૈસા ઝીઝા આપ્યાથી મેનેજર સામે ફરિયાદ કરી છે. એક માલુમેને તેના પગારના બદલામાં તેટલા પધસાને દસ્તાવેજ આપવામાં આવ્યો કે મલુરે પાસેથી પા. ૬ થી પા. ૩૧ સુધી ઉછી ના લેવામાં આવેલ છે. એવું પણ સાંજળાયું છે કે આ પધસા તેને અનમત રાખવા સાર આપવામાં આવેલ છે એમ કહેવાનું મલુરેને સીપવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે. પ્રોટેક્ટર આ બાબતમાં તપાસ મલાવે છે એવા ખબર મળ્યા છે. એવી પણ ખબર મળે છે કે રાજ રતનમ ના. ૧૧૭.૧૧૨ નામના દીંદીને તેની ગીરમોટી તા. ૨૩ મી જાનેવારીએ અવાસ લવા છતાં તા. ૭ જ એપ્રિલ સુધી એકેડેમાં રાખવામાં આવ્યો હતો,

અને જેલમાં આઠ માલુમે પગાર વેટે તેને માર પા. ૪-૧-૦-૬ આપવામાં આવેલ. ૬૩૦માં ગીરમોટીયા પર જુલમ તેઓના સત્યાગ્રહની ફરેલ ૬૩૦થી એક ખબરપત્રી લખી જણાવે છે કે :—ત્યાંની જરન સાહુ નામની નવી કોલસાની ખાણના કાલસાની માંધ બધુ મવાથી ત્યાંના ગીરમોટીયાઓએ પાસે સાંજ રજુ કલાકે ઉપરાંત કામ કરાવવામાં આવતું હતું. તે એટલે સુધી કે આ લોકોને રાંધવાને પણ પુરતો વખત મળતો નહીં. વળી બંધારે વખત કામ કરવાના બદલામાં તેઓને ૫૦૦ પા પણ પુરતા આપવામાં આવતા નહોતા. અને એરે. મા. પણ પુરી આપવામાં આવતી નહીં. આથી ત્યાંના બધા ગીરમોટીયાઓએ સંપ કરીને મધ તા. ૭ મીને રાજ કામ પર ન ચડતાં વેરાં ઉછેરાં સહીત જુલમ ૪૫૦ જેટલા સવારમાં કંડી માલુમેનેની કોરટ આમજ ટોચે મળી ફરિયાદ કરવા આવ્યા. માલુમેને ફરીવાર સાંજળતાં પહેલાં મેરકાપે કામ ઉઠવા માટે બધા પર કામ નહીં અજાવતાં માત્ર વિદીઃ આજેવાનેને રેડ કરવા, અને બાકીનાને કામ પર મડી જવા કહ્યું. પણ મે. મા. તેઓની તકલીફોને નીકાલ ન થતાં સુધી ખસવાની ના પાડી. ફેલીક વાર આઠ કાંઈ સમજાવતી મવાથી લેતો કાંઈ મવા જણાયા, પણ તેઓના આવેવાનેને પાંચ વામાં ન આવે ત્યાં સુધી ત્યાંની જવાને તેઓએ ના પાડી. આખરે કોરટ બંધ થવા પછી સાંજના ૬ વાગ્યે તે લોકોને પણ કોડી મુકવામાં આવ્યા અને તેથી બધા ખાલ ઉપર આવ્યા મથા હતા. આજ જવરે જાળવમે સત્યાગ્રહ તે લોકોએ કર્યો તો તેઓની છત મધ છે. ડરબનથી પ્રોટેક્ટર આ બાબતમાં તપાસ કરવા આવ્યાનું સંજળાયું છે. કમિસે પણ આ બાબત તપાસ કરવી પડે છે. 'મરકપુરી' માં ૬૩૦ના એક ખબર પત્રમાં જણાવવામાં આવે છે કે ગીરમોટીયાના કમળમ ૩૦ આવેવાનેને માલુમેને પા. ૨ કંડ અથવા એક માલુમેને જેલની સજા કરી હતી; અને પાછળથી બીજા ગીરમોટીયાઓના જોરને લીધે તેઓના વગીલ મી. જોડાકેની સાથે મસલત કરી તેઓના માલિકે કંડ આપીને તેઓને છોડાવ્યા હતા. અને તેઓ, મુક્તિપત્રોને તપાસ કરવા જણાવ્યું હતું.

‘દરાંસવાલ લીડર’માં એશીઆ ટીક ચરચા

‘દરાંસવાલ લીડર’ માં તેના નવા અધિ
પત્રપત્રા તથા એક લેખમાં નાતાલના
હીંદીના નવા બીજા સામેના વલણને વખો
ડવામાં આવ્યું હતું. જવાબમાં મી.
પોલાકે કામળ લખી નાતાલના હીંદીના
વલણનું ‘વાળખીપણ’ ગતાલું, અને ‘લીડર’
ને જણાવ્યું કે જનરલ સમટસને તેનું
ગેરવાળખી પત્રનું પાછું લેવા લલામણ
કરવી એજ તેનું કામ છે. બીજા એક
લેખમાં ‘લીડર’ જણાવ્યું કે તે પોતાના
અમાલના વલણને પકડી રહેલ છે. તેની
તક લઈ મી. રીચે કામળ લખ્યો છે
અને બીજા સામે હીંદીના મુદ્દા ટુંકમાં
સ્પષ્ટ કર્યા છે, તેમાં નીચે મુજબ ટીકા
આ કરી છે :—

જો આ વંધાઓ દુર કરવામાં આવે—
અને તે દુર કરનારા સુધારાઓ પાસ કર
વાનું જનરલ સમટસ માટે મુશ્કેલ નથી
—તો હીંદીનું જે “એક્ઝેશન” તમને
ગમતું નથી તેનો પોતાની મેળે અંત
આપી જાય. છતાં એટલી તો મારી
તમેને વિનંતિ છે કે તમે હીંદી સામે જે
સુરંગો ફોડવા માંડી છે તે બંધ કરજો.
કેમકે તમારો જાણો બહુ વગદાર છે,
સારું તમારા વાંચકોની માહિતી આ
સવાલ જાળવવામાં પુરતી હોતી નથી. જે
લોકો બહાદુરીથી આ પરવત ઉપરના
મદાણ જેવી વિકટ લડાઈ હીંમતથી તેમ
જ વાળખીપણથી મલાવી રહ્યા છે એમ
તમે વારંવાર કહુલ કર્યું છે તે લોકો
સામે નકામી અદાવત ઉભી થાય એવું
તમારે ન કરવું જોઈએ. હાખલા તરીકે
તમે લખો છો કે “હીંદીઓને છુટથી
આવવા દેવાનું તો કદી બનેજ નહીં
અને આ બાબત કીનારાપરના (નાતાલના)
એક્ઝેટરો કહુલ કરી લીએ તો ડહાપણ
બરેલું મળ્યો.” સાહેબ, છુટથી હાખલ
થવાનું હીંદી કામે માગ્યું નથી, અને
માગતી નથી, એ તમે પોતેજ એટલી
બધી વાર કહુલ કર્યું છે કે હવે આવે
ટાંકણે પેલું પુરાણું ‘દાઉ’ તમે ઉલ્ક
કરો છો તે નિરાશાકારક છે. તમે જાણો
છો કે તેવા ‘દાઉ’ થી ગેરા ફાલોનીરો
માં ખાલી બીક અને અદાવત ઉભી થવા
પામે.

મે માસમાં ગવરનર જનરલ જસ્ટીસ
લેડની સમરે નીકળનાર છે.

કલરડ તરફની ગોરાઓનો વરતણુક

ડચ રીફોર્મ ચરચ બીજા કમિટીમાં
દાખલ થતાં તેમાં રહેલો કોમી બેઠ દુર
કરવાના સુધારા સંબધમાં સેનેટર
ડબલ્યુ. પી. યરાઇનરે નીચેની ટીકા
કરી હતી :—

જો હું મારા અંતરની વાત કરું તો
મારે કહેવું જોઈએ કે બીજામાં રંગબેદ
દાખલ કરતાં પહેલાં તમે ખરો. બંધ
કારમાં કુદરતી રીતે જે બેદ રહે તે દુર
કરવાને હું નથી માગતો. પણ માન
રંગના કારણથી માણસોને અળગા રાખ
વાની વાત કાવલામાં દાખલ કરો નહીં.
આ વાતનો હું ખિસ્તી ધરમના અને તે
ધરમના બધાને માટે આમલ કરું છું.
હું કહું છું કે જે ખિસ્તી ધરમના
વાવડા તથા તમારા પંથને આમાલ જેવા
તમે આલના હો તો રંગબેદ દાખલ કરો
મા. કેમકે તે દાખલ કરશે એટલે
ખચીત જે માણસોને તમે તમારી તરફ
ખેંચવા માગો છો તેને નથી ખેંચી શક
વના. જે સંકુલ દિલ રાખજો તો તમે
કદી શિખવાને લાયક નથી રહેવાના અને
તે એક ધણી કે જે આપણને બધાને
સરખા લેખે છે તેના બદા પણ કદી
થવાના નથી. અને ઉપદેશ દેવાનો હક
નથી, પણ મારે એટલું કહેવું પડે છે
કે, આ રસ્તો ખરાબ છે. આ લોકોની
ઉપર તમે તમારી વગ ફેલાવા માગો છો?
બીજા ધરમ—મુસલમાની ધરમ—સામે
તમે ટકી રહેવા માગો છો? તે ધરમ
પોતાના સાદા દરમાનનું બહુ માન રાખે
છે. તે ધરમ રંગબેદનો બીલકુલ સ્વી
કાર કરતો નથી. જો આપણે ખિસ્તી
ધરમના આ મુદ્દાને છુટી જાણે, તો
મુસલમાની ધરમને આપણી તક આપી
જાય છે. શહેનશાહતનાજ એક
મુકદ્દમી અંદર આવો મુદ્દો આ વિચાર
વંત લક્ષ્યાની અંદર સ્વીકારવાની આ દેશ
ના એક વગદાર અને માનવંતા ચરચ
તરફથી મગણી કરવામાં આવી છે. જે
આપણે આ મુદ્દો સ્વીકારી લઈએ તો તે
માં ડચ રીફોર્મ ચરચ બીજા પાસ કર્યા
ઉપરાંત મંજીર ચરચ સમાવશે છે.
આપી શહેનશાહત, કે જેના આપણે એક
બાજબ છીએ, તેના પાયામાં ધા કર્યા
બરોબર તેનો અરથ થાય છે. કદાચ
તેમાં આવો હેતુ રાખવામાં નહીં હોય,
પણ તેનું પરિણામ એજ થાય છે.

આવું વલણ બહોળી શહેનશાહતના
બીજા ભાગમાં જાય, હીંદુસ્તાનમાં પણ તે
પહોંચે. જે કામ કરવાનું આપણને
સાધારણ મનુષ્ય તરીકે પણ બીલકુલ
કહેવામાં આવતું જોઈએ નહીં, તે આપ
ણને એક રાજ્ય તરીકે, પારલામેન્ટ
તરીકે બજાવવાનું કહેવામાં આવે છે!
આવું કામ પારલામેન્ટ આજબ કદી
આવવું જોઈએ નહીં.

મેરોશીયસના હીંદીઓની હાડમારી

મી. મણીલાલ કાકતર, બારીસ્ટર—એટ—
લોએ મેરોશીયસના હીંદીની હાડમારીઓ
નીચે મુજબ ટુંકમાં મળ્યાવી છે :—

(૧) મેરોશીયસની વસ્તીનું પ્રમાણુકર
મેરસ માલતે પપલ એટલું મોટું છે,
છતાં ગીરમીટીમાં બહારથી લાવવામાં
આવે છે. વળી ગીરમીટ પુરી થયે તે
મન્દરોને પાછા દેશ જવાનું બાહુ નથી
આપવામાં આવતું, એટલે વસ્તીની નીકાશ
તો રહીજ નહીં. આ બાબત મેરોશી
અસ જેવું કાષ્ટ દેકાણે નથી.

(૨) ૧૯૦૬ ની સાલમાં એટલ મેરો
શીયસ રાયલ કમીશનના ઠરાવ મુજબ લોં
અમલમાં આવતા લગ્ન અને વસનારા
ફરેચ કાલદાઓ ચીનીના લેલોગને નડતર
કરતા છે.

(૩) જેલમાં હીંદુઓને ચોટલી અને
મુસલમાનોને ઢાલી કપાવવાની ફરજ પડે
છે. બન્નેના ધરમથી વિરુદ્ધ જોરાક
આવે પડે છે, અને તે ત્યાંના નીચા—
હીયોલને હાથે રાંધેલો હોય છે.

(૪) હીંદુઓનાં મુદ્દા બાળવાને જોઈતી
સમવડ નથી. તે વિષેના કાપદાઓ પણ
સખત છે.

(૫) જાળો, માણસોટો અને બીજા
અમલદારો અંગ્રેજો હોવાની અથવા કોલો
નીની બહારથી બોલાવવાની બહુ જરૂર છે.

(૬) હીંદીઓની વસ્તિ ધણી હોવાથી
અને વેપાર વણજમાં બહુ અમલનો લાજ
બજવતી હોવાથી થોડા હીંદી તહેવારો
મણતરીમાં લેવાવા જોઈએ.

(૭) રાયલ કમીશને લલામણ કરી
છે કે ગવરનરની કાર્ડસીલમાંના બે મેંજરો
કારોબારી કાર્ડસીલમાં બેસે છે તે તરત
બંધ થવું જોઈએ. આ પણ બહુ અમ
લની બાબત છે.

મી. રીચને માન

યુનાઇટેડ હાઉસ એસોસિએશન

મી. ગાંધીની હાજરી

કેપટાઇન યુનાઇટેડ હાઉસ એસોસિએશન ના સેક્રેટરી તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે :—

નં. ૬૦ એસપેલીંગ સીટવાળા એસોસિએશનના હોલમાં તા. ૩૦-૩-૨૧ ના રોજે લોકપ્રીય મી. રીચ તથા મી. અધી ના માનમાં એક માસ મીટીંગ મળી હતી. જેમાં સંખ્યાબંધ સ્થાનિક હાઉસઓ તથા બહાર મામથી આવેલ હાઉસઓ ની હાજરીથી હોલ ચીકર કરાઇ ગયો હતો. સાંજના સાડા સાન વાગે લોકપ્રીય મી. રીચ તથા મી. અધી હોલમાં પધાર્યા હતા. જે વખતે જયજયકારની ધ્વનિથી તેમને વધાવી લેવામાં આવ્યા હતા.

સહઆતમાં પ્રેસીડન્ટ મી. હીરાનંદે લોકોની ખુશાલી વચ્ચે મીટીંગ બોલાવવા તુરંત કારણ પીછીત કરતાં મી. અધીની સેવાપર ઘટતા કબ્જામાં વિવેચન કર્યું. બેઠીઆ સેક્રેટરીએ મી. જોશી તથા મી. મણીલાલએ તથા ટ્રેસરર મી. શુભાળ બાઇએ મી. ગાંધી તથા મી. રીચના કામ વિષે કાવચુ કર્યા.

ત્યાર પછી ભગમતપાત્ર મીનીટ સુધી ચાલી રહેલ તાળીઓનાં અવાજો વચ્ચે શરૂ કરતાં મી. અધીએ કહ્યું કે :—

બાઇઓ, મારે માટે લીધેલી તસ્દીને હું આભારી છું, અને મારે માટે અને મારા કાર્ય માટે જે આપને પ્રીતી હોય તે હું તમારી પાસે એટલું જ માંગી શકું કે આપે મારા કાર્ય સાથે મળતા થયું. આપે મારે માટે કરેલ વખાણને મોખ્ય હું નથી ધારતો કે હું છું, અને જે જે મેં કર્યું છે અને હજી છું, તે મારા ધરમ યુસ્તપણને આભારી છે. આપણે સરવ કોઇ બંધીએ છીએ કે મી પ્રહલાદે પોતાના પિતાની સાથે બાઈ લોક સ્થાને બેઠી અનેક સંકટો સહન કર્યા હતાં. તે નહીં કે પિતાના ઉપર અભાવથી, પણ અસહના ઉપર અભાવથીજ કર્યું હતું. તેમ બાઇઓ, અમે જે સરકારની સામે સલામત પકડ્યું છે, તે નહીં કે સરકારના ઉપર નેરથી, પણ ધરમના હરમાન મુજબ અસહની સામે થવા કર્યું છે એમ કહી શકાય. કેટલાક એમ કહ્યું છે કે સલામત એટલે જે

જવું એજ; પણ તેમ નથી, અસહની સામે સહથી દંડ રહેવું, તેનું નામ સલામત છે. સલામત હરકોઇ સ્થાને, હરકોઇ પ્રસંગે, અને હરકોઇ માણસ, પોતાની જાતે એકલો હોય છતાં પણ ઉઠાવી શકે છે. અને જો બહિષ્કારક તેને વળગી રહેવામાં આવે, તો તે હમેશાં વિજયી નીરડે છે. સલામત પકડી કમળવું ના નાસીપાસ થવું, એને સલામત કહી શકાય નહીં. સલામતથી ટર્સવાલમાં મળેલ વિજયનાં આપ આટલાં વખાણ કરો છે, તે ઉપરથી એ કેટલો અમુલ્ય છે તે આપ જોઇ શક્યા હશે. હમીએ જાણી જાણીને બોલતાં જણાવ્યું કે આપણે ધણાં નજીક જઈ પહોંચ્યા છીએ, અને જો સલામતને વળગી રહી કારણ કરશું તો બેઠક આપણીજ છત છે. નવા ખીલમાં આપણને નામોસી લગાડ નર તો મુખ્ય એ છે કે એરેન્જ કી સ્ટેટમાં આપણા કેળવાવલા હીંદી નહીં જઈ શકે, અને એરેન્જ કી સ્ટેટવાળો કોમી બેઠવાનો કાયદો કાયમજ રહે. જેને માટે આપણુ સરવે હીંદીને નામોસી લાગે છે. એની સામે અમે ટર્સવાલના બાઇઓ, તથા નાતાલના બાઇઓ મજબુત છીએ; અને કેપતાં હીંદી પણ સામેલ થયા છે, એ જોઇ શકું છુંથી થયો છું. આપણે એક જ ચક્ર સલામત પકડ્યું તો બેઠક છત આપણીજ છે. બાદ જનરલ સમટસ સાથે માલેલ પત્રવહેવાર સામ્યથી ખુલાસો કરી ટોલરેન્સ કારમમાં સલામતી કુટુંબોને કેવી રીતે રાખવામાં આવે છે, અને તેઓને કેટલુંક વહેવારીક ચાન આપવામાં આવે છે, વિચેરે બાબતો પર વિવેચન કર્યું, તથા સિઆળાની રુઝી સખત કાર્યમાં કારમમાં રહેતાં મતુખેનાં રક્ષણારથે કામળ, કપડાં વિચેરે સાધનની અગત્યતા હોવા વિષે કસારો કર્યો.

ત્યારબાદ તાળીઓના મગમગટ વચ્ચે મી. રીચે સરમાં પોતાને અપાએલ માન નો આભાર માની કહ્યું કે દરેક મતુખે માણસ જવું જોઇએ, એ પહેલી ફરજ છે. તમારી ઉપર કોઇ કુમરો કરે અને તમે તમારી બચાવ નહીં કરો તો તમે માણસાઇ કહી વિમુખ થયા ચલ્યાઓ. દરેક મતુખે પોતાના જાતિઅભિમાન માટે તન, મન, અને ધન કુરમાન કરવું જોઇએ. એ સરવેથી ચરેલ છે, અને અમારે જાતિઅભિમાન જાળવતાં રહીએ, ત્યારે તેની સાથે દરેક ચીજ પાસેજ આવતી લખ છે. પણ એકવાર તે ગ્રામ્ય વ્યવસ્થા તો પાસે આવતી ચીજ પણ ત્યાર

થીજ દુર ખસવા મડિ છે. વિચેરે બધી ઉપયોગી બાબતો ઉપર વિવેચન દસ્યા પછી લોકમાન્ય મી. ગાંધી અને મી. રીચને પ્રમુખ સાહેબે પ્રુપના હારતોરા અરપણ કરી શુભાખજી જાંડી એકવાર ફરી તેમનો આભાર માની આયુષ્યમાં રૂદિ ચાલી. બાદ ખુશાલીના શેઠારો વચ્ચે ચક્ર છુટા પડ્યા હતા.

વેપારીઓને હાંકી કાઢવા

એક ગાંધી ઉરકેરથી

તા. ૧૨ મીના 'નાતાલ વીટનેસ' માં એક કાળ મમટ થયો છે. તેમાં અખ નાર કહે છે કે :—અહીંની પ્રાવી-સીઅલ કાઉસીલે, ટાઉન કાઉસીલે, ચેમ્બર ઓવ કોમરસે, કે વીજલ-સ કમિટીએ જો કોઇ અલંત અમલના સવાલ વિષે વિચાર કરવાનો હોય, તો તે આરમ્બ વેપારીઓને હાંકી કાઢવા વિષેનો છે. યુનિયન પારલામેન્ટ વહેલા મોકલે તેનો વિચાર કરીજ, છતાં ઉપલા મંડળો તેને ટોક આપશે, તો બહુ વજન પડશે. આ બાબતમાં ખાસ પ્રીય આપણા પ્રાંતમાં છે. અ સવાલની પાં બીજા સવાલો નજીક જણાય છે. આ લોકોની આપણે શું કરના અહીં જમાવટ કરવા દીધી હશે. અને હજી દિવસે દિવસે તેઓને શું કરવા વધારે મજબુત થવા અને આપણે પૈસા ચુસી લેવા હાથે છીએ. અહીંના નેદીવે કેટલા અરથાજ છે તેનો વિચાર કરો! તેઓ કમાય છે કેટલું તેનો પણ વિચાર કરો! આ લોકોની જાળરી કમાણીનો ભગલ અધી કામ આરમ્બ વેપારીઓમાં જાય છે. આપણે કોઈ અને કામ કરતા ચાઓ. આ લોકો જોએ આપણા રહેનો વેપાર હાથ કરીને આપણા બાઇઓને પોતાની બાજીથી કમાતા અંધ કરે છે, તેમને અને તે અરથે કાઢવા જોઇએ.

બેઠા-સખરમથી મી. એચ. એસ. એ. આભેલ સખે છે કે હીંદમાં નામદાર આમા ખાન મોસ્લેમ યુનીવર્સીટી ઉભી કરવા કોશીસ કરી રહ્યા છે તેના હંડમાં તથા લંડનમાં મરજીદ થવાની છે તેના હંડમાં હાલિય આફરિકાના મુસલમાન બાઇઓએ મદદ કરવી જોઇએ.

કોંબરલીમાં પ્રોટેસ્ટ મોર્ટોમ

(અમરા ખખરપત્રી તરફથી.)

તા. ૬-૪-૧૧ ને રવીવારના રોજ કોંબરલીના હોંદીઓની માસ મોર્ટોમ ઇમી શ્રેણી, કાયદા સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા મી. વી. સામીના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. જેલ એટલે બરાબ ગમે છે તે ઉપરાંત રહેવાની જગ્યા નહોતી. હાજર રહેનારોમાં બુરસો ઠીક જણાતો હતો. હાજર રહેનારોમાં મુખ્ય મેલરસ પી. એમ. ડાસન, વેદીઅમ પીએ. રાજુ, ગોવિંદસામી, બીમબાઈ દેસાઈ, હરીરામ કૃપાધ્યાય, કેશા ભલજી, હવલદાર, બાલા કીક, બાવ જોગી, ગોવિંદ ધના, હમરાલીમ માંજી હાસ માલા, પી. દેસાઈ, કમલુદીન, બાબુ સાહેબ, સાલામીઆં ચોગલે, હરાકુ બકસ, અમલુલા, એટલી, શમસામી પડીઆચી, એસ. એસ. મુડલે, કે. કે. પટેલ વિગેરે હતા.

શરૂઆતમાં પ્રમુખના તરફથી મી. પી. એમ. ડાસને અમરેજીમાં બાપજી વાંચી સંભળાવ્યું હતું. જેમાં હોંદી કામના કાયદાઓ સંબંધી પ્રતીદાસીક ખીના રજૂ કરી હતી અને ૧૮૫૮ ના ૬ દેશને તથા જનરલ ઓથોના તા. ૨૦ ડીસેમ્બરના ડીક્લેરેશને ટાંકી બતાવી સરખા હક હોવા જોઈએ તે બાબત ઉપર ભાર મુકયો હતો તથા કોમી બેઠ મલાવી લઈ ચકાસી નહીં તે પુરેપુરી રીતે બતાવી આપવા હોંદી કામને બલામજી કરી હતી. તથા એકબીજી ચતા ફાવણું (વિવેચન કરી બતાવ્યું હતું. જે પછી તામીલમાં મી. વેદીઅમ પીએએ તેનો તરજુમો કરી બતાવ્યો હતો, અને હોંદીસ્તાનીમાં (વિવેચન કરી બતાવ્યું હતું. બાદ પહેલો ઠરાવ કેપટાઉનની માસ મોર્ટોમના જેવેજ કેપ ટાઉનની મોર્ટોમે જે ૭ સુધારા સુચવ્યા છે તે સુધારા સુચવનારો રજૂ થયો હતો. તેને સેક્રેટરી મી. એસ. રામાનુજમ ૧૭ કુએ બહુ અસરકારક શબ્દોમાં ટેકા આપ્યો હતો. મી. નાહકુએ તામીલમાં બહુ સારી રીતે તે સુધારાઓ સંબંધે વિવેચન કરીને બધી વીમત સમજાવી હતી તથા હરેકને કોમી બેઠ સૂલી જઈ એકત્ર થવા હકુ હતું. ખીજો ઠરાવ ઓરેજ પ્રી રેટ સંબંધમાં જે કોમી બેઠ દાખલ કરવામાં આવે છે તે સંબંધે પ્રોટેસ્ટ કરનારો મી. વેદીઅમ પીએએ રજૂ કર્યો હતો. ઠરાવ રજૂ કરતાં મી.

પીએએ પોતાની હમેશની રીત મુજબ બહુ સારું વિવેચન કર્યું હતું અને શરૂઆતમાં પોતાની બાપમાં સારી અસર કરી હતી. તે ઠરાવને મી. એમ. એટલીએ ટેકા આપ્યો હતો. ખીજો ઠરાવ કોમરલી અને બેક-સ શીલના બુનિયત પારલામેન્ટના મેમ્બર મી. ઓલીવર અને કરનલ હેરીસને હમીગરેજન ખીલ સંબંધેના હોંદી કામના વાધા પારલામેન્ટમાં રજૂ કરવાનો આમદ કરનાર કામળ ભખ વાનો મી. જી. હંદસામી નાહકુએ રજૂ કર્યો હતો. તેને મી. વી. વી. નાહકુએ ટેકા આપ્યો હતો. તેમ કરતાં વોટ એટલે જી. વોટર એટલે જી. વોટરનું કર તબ્બ જી. વિગેરે સારી રીતે સમજાવ્યાં હતાં. પછી એથો ઠરાવ લો. દુકુસે લો. એપટીલ. જવાબમાં બુનિયત પાર લામેન્ટમાં ચરવાતા હમીગરેજન ખીલ (વધે હોમ પારલામેન્ટમાં જાહેર કરેલા સંતોષ સામે પ્રોટેસ્ટ કરનારો અને હોંદી કામના વાધાઓ લક્ષમાં લીધા પહેલાં હમીગરેજન ખીલને પસંદ કરી લેવા સામે વાંધો જાહેર કરનાર દેખાડ કરવાનો મી. કે. વી. રાજુએ રજૂ કર્યો હતો. અને મી. લાલપીઆં એમલેએ તેને ટેકા આપ્યો હતો. મી. ચોગલેએ હોંદીસ્તાનીમાં બહુજી હિમદા અસરકારક બાપજી કર્યું હતું, અને હોંદીઓને પોતાનું દિલ શુદ્ધ સ્વરૂપમાં સમજાવા બલામજી કરી હતી. તથા બાપજીની સ્થિતિનો વિચાર કરવા સુચવ્યું હતું. પછી પ્રમુખનો ઉપકાર માનીને તથા હોંદીસ્તાની અને તામીલ ઉટરપ્રોટેસ્ટનું કામ કરનારાઓનો ઉપકાર માની વહે માતરમનાં જણ પોકારો સાથે મોર્ટોમનું કામ ખલાસ થયું હતું. મોર્ટોમ ખલાસ થતાં અગાઉ, વખતે મી. અધી કોંબરલીમાં પધારવા કપા કરશે એવું સેક્રેટરી તરફથી જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું જેમાં લોકો ખાનંદી બન્યા હતા સેક્રેટરી તરફથી મી. માંધીને કેપટાઉન ભખવામાં આવ્યું છે.

એડવોકેટહારમાં એક ખખરમાં જણાવવામાં આવે છે કે લેડીરમાઈની લામ સે-સ યોરડના મુકદ્દા વિશ્વ કયાલીમ નામના હોંદીએ વેપારી લાહસે-સ મેળ વવા સુમીમ કાર્ટને અપીલ કરી હતી કાર્ટે હોંદીની અપીલ કબુલ રાખી હતી. તેમજ ખરચ પજી અપાવ્યું હતું, અને લાહસે-સ કાલી આપવા યોરડને ફરમાવ્યું હતું.

કીજમાં હોંદીઓ

કીજના હમીગરેજન એજન્ટ જનરલ તરફથી ત્યાંના શેરડીનાં ખેતરોમાં કામ કરતા હોંદી ગીરપાટીઆ વિષેનો એક લાંબો રીપોર્ટ વિલાયત મોકલવામાં આવ્યો છે. 'માનચેસ્ટર મારડીઅન' ને લખાનને ખખરપત્રી તે ઉપરથી જણાવે છે કે :— સામાન્ય રીતે હમીગરેજની સ્થિતિ સંતોષ કારક છે, અને દિવસો દિવસ સુધરતી છે. રહેવાની સારી સગવડ, વજુ પગાર, અને સુધારાખાતાની દેખરેખથી મજુરોની હાલત સુધરી જણાય છે. રીપોર્ટના આંકડાઓ ઉપરથી જણાય છે કે ૧૦ વરસ પહેલાં ત્યાં ૮,૫૦૦ થી ઓછા ગીરપાટીઆ હોંદીઓની વસિત હતી. હાલમાં તેઓની સંખ્યા ૨૫,૦૦૦ ઉપર છે. જે આવતા હાયકામાં પજી એજ પ્રમાણે વધારો થાય, તો તે વખત પછી સંખ્યા ૬૦,૦૦ હોંદીઓની વસિત ત્યાં થઈ જાય. થોડા અપવાદ સિવાય બાકીના બધા હલકા વરગના હોંદી એજુનોમાંથી આ મજુરો મેળવવામાં આવેલા હોય છે. તેઓ કીજમાં જમણ દશમાં આવે છે. હાલમાં કોલોનીના કેળવણી ખાતા ઉપર રીપોર્ટ રજૂ કરવા મવરનર તરફથી હમીગરેજન નીમાલુ હતું, તેજે હોંદીઓના ખચ્ચાંઓને ધ્યાય મીક કેળવણી આપવાની ખાખત ઉપર ખાસ ભાર મુક્યો હતો.

નાદારી કાર્ટનો નોંધસો વગેરે

કરબનના ફુકાનદાર શેખ હમામ રાજુ ખીની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં લેજુ હારોની મીટીંગ તા. ૪ થી મેએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આમળ બરાસો.

શેખ હમામ રાજુખીને નાદારીમાંથી મુક્ત કરવા માટે તા. ૬ થી જુને મારિલ અખરમ, સુમીમ કાર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

વેશલમન ફુકાનદાર આમદ કચરાદાની નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેજુ હારોની મીટીંગ તા. ૪ થી મેએ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આમળ બરાસો.

આમદ કચરાદાને નાદારીમાંથી મુક્ત કરવા તા. ૬ થી જુને મારિલ અખરમ, કાર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

“શિદીશ પ્રજના કેટલાક હાડ માર થતા લોકો”

મોસીસ હાથવી મેથેના લેખ

મોસીસ મેથેના ઝાળખાણ અને અમારા અમાલના એક અંકમાં કરાવી ગયા છીએ. આ નોંધાવિત બાબના લેખનો તરજુમો અમે નીચે આપીએ છીએ:—

“શિદીશ પ્રજ, પછી કાળો હોય કે ધોળો હોય, કે ખુદ એક શિદન, કેનેક અથવા ન્યુડીલાંડથી ઉતરી આવી હોય, તે દુન્યાપર જ્યાં જ્યાં ત્યાં તેને મદારાણીએ આપેલા હોય તે સ્થળ સાથે છે કે નહીં તેની સંભાળ લેવા શિદીશ રાજ્ય તરફ છે કે કેમ?”

આજ સવાલ લો. સેકેમોરને, ૧૮૬૬ માં જ્યારે બેર લડાઈ જમી ત્યારે પુછ્યો હતો. તેના જવાબમાં “ના” કહી શકે તેમ તે દિવસ કોઈ નહીં હતું અને આજ પણ કોઈ નથી. તેમ છતાં કેટલીક શિદીશ પ્રજ ખુદ શિદીશ સલ્તનતમાં ફરીફરી ન શકે, સુખે રોટી કમાઈ ન શકે, એ કેમ હશે? દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓની આજે આવી હાલત છે. વળી ટરાંસ વાલમાં બેર બેર પહેલાં ન રહેલા હોય એવા કોઈ હોંદીને ત્યાં હાથમ થવા ન દેવાનો કાયદો ફરી આપણી આખી હોંદી પ્રજના કોને લાગી પહેંઆડવામાં આવી છે. આ નિરદય હાલત ગીરમીટની રીત માંથી—જુપા નામ નીચે યુલામીની રીત માંથી—ઉભી થવા પામી છે એ દેખીતી વાત છે. ગીરમીટ પ્રથમ નાતાલમાં શિદીશ સત્તા હાથમ થયા પછી શરૂ થઈ હતી. ત્યાંના રહેનારોએ તે જમીનને ખેતી લાયક તથા ખનીજ પદાર્થોથી ભરેલી જોખને મજૂરો મેળવી આપવા શરૂ કરેને અરજ કરી હતી સર જ્યોરજ અને તેઓએ એવી અરજ મોકલી હતી, કે આ દેશના કંગાળ પ્રદેશમાં નવા હાડ મોઝો ખીલવવા, અહીંના નેત્રીઓમાંથી મજૂરો મેળવવાની સત્તા ઉપરાંત પુરવના મુલકમાંથી મજૂરો મેળવવાની મંજૂરી આપવામાં આવે એવી અરજદારો માગણી કરે છે.

આ અરજ મંજૂર થઈ હતી. તે મુજબ હોંદી ગીરમીટમાં પહેલું જાડ ૧૮૬૦ ના નવેમ્બર માસમાં નાતાલ આપ્યું હતું. નવા સંસ્થાનની આબાદી માટે આવેલા આ ગીરમીટમાં હોંદીઓને જાણીતું આફ્રિકાની હોંદી પ્રજનું મુજ

છે. આ લોકોની જરૂરીઆતો પુરી પાડવાને તેઓની વસી બીજ કેટલાક પૈસા દર તથા કેલવાયેલા, પણ સ્વતંત્ર હોંદીઓ નાવાલમાં હાથમ થયા. આ ભોંડો પછી સામાન્ય પ્રજની જરૂરીઆતો પણ પુરી પાડવા લાગ્યા, અને પ્રજને બહુ ઉપયોગી થઈ પડ્યા. આમ હેલ્થ ૫૦ વરસ થયાં હોંદી જામનો ત્યાં જમાવ થયો. તેની સંખ્યા ૧,૫૦,૦૦૦ થી વધુ નહીં હોય. આમાંના આશરે ૧,૧૮,૦૦૦ નાતાલમાં રહે છે; બેમાંના ૩૨,૦૦૦ ગીરમીટ તરફ છે. ૭૩૦૦૦ ગીરમીટમાંથી મુકત થયેલા અને તેઓના વાલને ગણાને છે, અને ૧૫,૦૦૦ વેપારી વગેરે વરસના છે. આખીના ૩૨,૦૦૦ તે નાતાલની બહારના સંસ્થાનોમાં ગણાને રહે છે આ હોંદી જોના જે લાગ પાડી કહાય છે એક ગીરમીટીઆ અને બીજા સ્વતંત્ર.

નાતાલના ગીરમીટીઆ હોંદીઓ હોંદુ સ્તાનથી આવેલા છે. દેખીતી રીતે તેઓ કંગાલ અને અધુરમજુ વરસમાંથી આવે છે મજૂરોને માથે તે હોંદુસ્તાનના દુકાળ ની આફત વીતેલી હોય છે. મજૂરો મડાવનારા માથે કોઈ જાતની પરવા વિનાના હોય છે તેઓની કમાણી કેટલા મજૂરો મેળવે છે, તે ઉપર આધાર રાખે છે. જ્યારે મજૂરો પાસે એપીને બનાવેલું ખત વાંચી જનામાં આવે, અને પછી તેઓને આપર પહેલી દેવામાં આવે. ૧૦૦ મરદ સાથે ૪૦ જોરતો હોવી જોઈએ, એ હીલાળ રાખવામાં આવે છે. આ જોરતો, સાથેના મરદો સાથે કાંઈ સંબંધ ધરાવતી ન હોય તેની ચિંતા નહીં.

ગીરમીટ પાંચ વરસની હોય છે, તે દરમિયાન ગીરમીટીઆ પોતાના માલેકની પસંદગી કરી શકે નહીં. જે માલકને સોંપાયો હોય તેને છોડી શકે નહીં. પ્રોટેક્ટર એવ ઇમિગ્રેટસ” કરીને એક અમલદાર હોય છે તેની પાસે ફરીઆદ કરી શકવાનો તેને હક કહેવાય છે. ખરો. પણ તે અમલદાર પાસે પહેંઆડુ બારે મુદ્દા જાતનું કામ છે ત્યાં પહેંઆડવાને પહેલાં તેણે તે જમ્યાના માજીસ્ટ્રેટ પાસેથી પાલ મેળવવો જોઈએ છે. માજીસ્ટ્રેટ ફરીઆદના માલેકને કાંતો પારોલી, હોસ્ટલર કે સજો હોય; જે ફરીઆદી માજીસ્ટ્રેટના પાસે વિના ફરીઆદે જાય તો તે ગેરકાયદે મજૂર અને ઉલ્ટો તેને હાડ સાથે અને જેલ મળે. કેમકે કાયદો એવો છે કે તેના માલેકની જમીનથી એક આઇલની બહાર તે પાસ વિના ન જઈ શકે.

વળી ફરીઆદી ગીરમીટીઆ કદાચ એકલી અડધી જમ્યામાં વસતો હોય; તેને ક્યાં ફરીઆદ કરવી તેની પણ ખબર ન હોય. એવું બને છે. એક માથેસને ફરીઆદ કરવાનું ઠેકાણું મળ્યું, તે પહેલાં સાત વખત એક ઠેકાણેથી બીજા ઠેકાણે જઈ જાવા પડ્યા હતા. ફરીઆદ કરવા જાય તે સાવ પોતાને જોખમે; કેમકે પ્રોટેક્ટર તેની ફરીઆદ બ્યાબબી ન મળે, તો કેટલાક હાથમમાં તો બ્યાબબી ફરીઆદ હોવા છતાં પણ ફરીઆદીને પાણે તેના કામપર મોકલી દેવામાં આવે, અને તેના પગારમાંથી આવવા જવાનો ખરજ જે લાય. તે તથા ગેરકાયદે રહેલ હોય તેટલાં રાજ તેના દરમાયામાંથી કપાય. વળી હાડ માથે અથવા જેલ મળે તે વધારામાં.

[અધુરું.]

સ્ટીમરોની આવબજ

[નાતાલ ડિપેક્ટ લાઇન]

અમકુલી—એકાદ દિવસમાં આવી પહોંચવા વધી છે.

અમકુલી—તા. ૨૫ મીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમકુલી—તા. ૨૫ મીએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

અમકુલી—તા. ૪ થી મેના જરસમાં આવી તા. ૬ થી કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમલેસી—તા. ૬ થી મેએ મુખ્ય જવા ઉપડશે.

અમલાલી—તા. ૧૪ મીએ કલકત્તા પહોંચી હતી.

[જર્મન લાઇન]

કેનકલર—તા. ૫ થી મેએ મુખ્ય પહોંચી હતી.

[શિદીશ ઈન્ડિયા લાઇન]

વેન્ડાકોલા—તા. ૨૦ મી એપ્રિલે મુખ્ય માટે ઉપડી જવા વધી હતી.

[કલિફોર્નિયા લાઇન]

કોનેરીક તા. ૧૬ મી એપ્રિલે કાલમેથી ડેલાવેઆમે, ડરબન અને બેરા માટે ઉપડી છે.

કાટંગા—તા. ૫ મી મેએ કલકત્તાથી ઉપડવાની વધી છે.

મેસલેમ યુનીવર્સિટીની યોજનાને મદદ કરવા કઠીથી મી હયાલીમ અદબ એક કામગીરી બહામજુ કરે છે.

જોડાસાંબરમ

(અમારા ખાસ ખગરપત્રી તરફથી)

મી. કારદરાષ્ટ્રની વિદાયગોષ્ઠી

હીંદીઓના પુરાણ અને માનીતા ગોરા
મિત્રો રેવ. મી. શીલીપ્સ અને મી. આલ
બરેટ કારદરાષ્ટ્ર વિદાયત માટે વિદાય
થતા હોવાથી સોમવાર, તા. ૧૦ મીની
રાત્રે પારક સ્ટેશન ઉપર સંખ્યાબંધ
માણસો તેમને વળાવવાને એકઠા થયા
હતા. રેવ. શીલીપ્સ તખીયત સુધારવા
અરથે વિદાયત જવા લેવાવાના હતા;
અને 'દરાસવાલ લીડર' ના નામકિત
અધિપતિ મી. કારદરાષ્ટ્ર, હીંદીઓને કમ
નલિયે, હમેશને માટે આ દેસ છોડી
વિદાયત જતા હતા. સ્ટેશન પર મેસરસ
કાછલીઆ, ધમામ સાહેબ, અસ્વાત,
સોરાખજી, બીખજી, મેમી, અકમલ મીયા,
સુલેમાન મીયા, ઇ. એસ. કુવાડીઆ,
દીલદારખાન, મહમદખાન, મોરારજી,
બીખજી, જી. કે. પટેલ, કીણાભાઈ, શરદુ
દીન, દોરાખજી, હરીલાલ ગાંધી વગેરે
હતા. મી. અને મોસીસ ડોક. મી. રીચ
અને મી. હેરોલ્ડ રીચ પણ સામેલ હતા.
મી. કાછલીઆએ યુરોપીયન કમિટીમાં
અમુલ્ય કામ લેવા માટે રેવ. શીલીપ્સનો
આભાર માન્યો, અને કામવતી કુલના
એક અજરાની બેઠ કરી. મોસીસ શીલી
પ્સને પણ કુલથી વધાવવામાં આવ્યા
હતાં. મી. સોરાખજીએ મી. કારદરાષ્ટ્રને
પણ એવી રીતે વધાવ્યા હતા. અને મહ
સ્થાએ સામે આભાર માન્યો, ને બધા સાથે
હાથ મીલાવી ખુશીના પોકારો વગેરે
વિદાય થયા હતા.

મી. એરેસન

એમનો કેસ તા. ૨૧ મી પર મુલતવી
રહ્યો હતો, તેમણે તા. ૧૧ મીએ એકી
આડીક રજીસ્ટ્રારને તાર કરેલો કે મારો
કેસ તા. ૨૧ મી પહેલાં જેમ અને તેમ
વહેલો ચલાવવો. જવાબમાં તા. ૧૦ મી
એ નીચે મુજબ કામગીરી તેમને મળ્યો છે:
"તમારા તા. ૧૧ મીના જવાબમાં જણાવ
વાળું કે તમારા પર વોલન્ટરીમાં જે આરોપ
મુકવામાં આવ્યો હતો, તે મારી સુચના
આથી પાછો ખેંચી લેવાયો છે. કેમકે
પાછળથી મને માલુમ પડ્યું છે કે જે
કે તમને પકડ્યા તે વખતે તમારી પાસે
રજીસ્ટ્રાર ચર્ચીશીટ નહોતું, છતાં તમે
રજીસ્ટ્રાર થયેલ છો એવી મને ખાતરી
થઈ છે." મી. એરેસન એક બહાદુર

મીના છે, અને તેથી મી. ચમનીએ આ
પ્રમાણે તેમના પરનો આરોપ પાછો ખેંચી
લીધો તેથી તેના પર તેને શુસ્સો થાય છે.
તે કહે છે કે જે આજે આમ સુખ્યું તો
પછી મી. કવીનને સીલેન હાથપાર કરેલા
તે વખતે તે કેમ ન સુખ્યું?

કુલ્યા

મેસરસ જોસફ રોયપન, એનગમીન,
અને સુઅંગ કવીન તા. ૧૭ મીએ ડીપ
કલુકમાંથી છુટયા છે. તેમને લેવા ૩૦-
૪૦ જેટલા કામચો આપા હતા. તેમાં
મેસરસ કાછલીઆ, ધાંધી નામક, હરી
લાલ ગાંધી, એમ. એરેસન, સેમ્યુઅલ
જોસફ વિગેરે વિગેરે હતા.

ફારમ પર લોક

ટાઈસટોપ ફારમને મી. એ. એફ. કામા
એન્ડ કં. એ એક ફાયલો મજદૂરોનો
બેઠ આપ્યો છે. મી. મહમદ વલીએ એક
ધમર લેટ આપી છે.

એક શોકજનક મરણ

ટાંગાટના દેશાઈ કુટુંબવાળા જાણીતા
મી. પી. બી. દેશાઈ જેઓ થોડા વખત
પર અત્રેથી હીંદુસ્તાન ગયા હતા તેઓ
ત્યાં કમના મદવાડમાં મુળરી ગયાના
ખબર મળ્યા છે. જામે મરકુમના કુટું
બીઓને દિલસોઝા ચાહીએ છીએ. મરકુમ
આ મુલકના પુરાણા રહીશ હતા. અત્રેના
હીંદુઓમાં તેમજ સમસ્ત હીંદી બાકીઓમાં
તેઓ સારી પેઢે જાણીતા થયા હતા.
તેમના પ્રયાસથી ટાંગાટમાં એક નિકાળ
જાયાઈ છે. જાહેર અને ખાસ કરીને
ધાર્મિક કામમાં તેઓ હમેશાં સારો ઉત્સાહ
જતાવતા અને ખત રાખતા. મરકુમના
આત્માને શાંતિ મળે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

એકાદ દિવસમાં અમકુલીમાં આવી
મહોત્સવા વધી છે.

તા. ૨૫ મીએ અમકુલીમાં જવા બધે
ચલે.

તા. ૪ થી મેએ અમકુલીમાં આવવા
વધી છે.

તા. ૧ હી મેએ અમકુલી તથા અમ
વોલોસીમાં જવા બધે ચલે.

ચાલુ વરતમાન

મારિસખરમની પાસે ન્યુ ઇંગલેન્ડમાં
વસતો એક હીંદી પોતાના કુખના
પાસે ઝાડ તથા મુવેનો લટકતો માલુમ
પડ્યો હતો. તેણે પાનકી તેના ગળાને
બાંધીને આપલાત કર્યો હોયો જોઈએ
એવું જણાવવામાં આવ્યું છે.

આવતી તા. ૧ થી મેથી નેસલ અને
મીલકેડ જાતના કુલના આવમાં દર દેસે
શી. ૨/- નો વધારો કરનાર છે તે ઉપર
વિચાર કરવા ડરખતના ગોરા વેપારીઓ
ના એક મંડળની મીટીંગ મળી હતી.
મજકુર કુલવાળાઓ તરફથી જણાવવામાં
આવ્યું હતું કે કુલની અંદર જોઈતા
પદાર્થોના આવ વધી જવાથી કુલના આવ
વધારવાની જરૂર પડી છે. ઉપલી મીટીંગે
આ કારણોમાં તપાસ કરી હતી. છેવટે
એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે મજકુર કુલ
વાળાઓ, આવમાં વધારો કરવા વગર
બીલકુલ ચાલી શકે તેમ નથી એવું જા
તાવી આવે નહીં તો તેની સમે પગલાં
લેવા વિચાર કરવામાં આવશે.

લખમી અને તીવલાલ નામના બે હીંદી
ને નાતાલના ઇમીગ્રેશન કાયદા વિરુદ્ધ
અત્રે હોવા માટે ડરખતની કોર્ટમાં ખડા
કરવામાં આવ્યા હતા. પુરાવામાં જણાવ્યું
કે આરોપીઓ "ઈડસ" સ્ટીમરમાં આ
વ્યા હતા, અને ફેગવણીની પરીક્ષા આપી
હતી, પણ તેમને ફતેહ મળી શકી નહોતી.
તેમને પણ માસની જેલની સજા કરવા
માં આવી હતી, અને ત્યાર બાદ તેમને
હાથપાર કરવા કુકમ થયો હતો.

ખાસખાતાના પ્રધાને પારલામેન્ટમાં
એક સવાલના જવાબમાં જણાવ્યું હતું
કે ૧૯૧૧ ની સાલમાં પોલટેકસ ન બરવા
માટે ૯૪ ગોરા પર, અને ૩૨૬ બીજાઓ
પર કેસ ચલાવ્યા હતા. તાર ૧૯૧૦
માં ૧૦ ગોરાઓ, અને ૮૬ બીજાઓ
પર કેસ ચાલ્યા હતા.

કેપટાઉનની ટાઉન કાઉન્સિલમાં એવી
દરખાસ્ત મુકાઈ હતી કે રાજ્યાભિષેકની
ઉજવણીના દિવસે પા. ૧૦૦૦ ગરીબ
લોકોને ફૂડ અને માંદગીમાંથી રાહત
આપવામાં વાપરવા. આ દરખાસ્ત ૬
વિરુદ્ધ ૮ મતે હીટી થઈ હતી.

એશીઆટીક ફરી રેટમાં આવી ચકે એવો સુપરે ફરી રેટના કાયદામાં ન થવો જોઈએ એવી મતલબનો હક નવા પ્રમોશન બીલ સંબંધમાં ફરી રેટની પ્રોવીઝનમાં કમિસીને પાસ કર્યો છે.

ટરાંસવાલના ઝીરફ્ટ અને મેરીઝા હીન્ડી કટના હોદ્દા વેપારી નિરૂપ્ત ગેરને ઉચ્ચે રતા 'મેરીઝા કેરેનીકલ' ડાયુ' કહે છે કે :— "દર મહીને ત્યાંના હોદ્દાઓ ઓછા માં ઓછા પા. ૧૦,૦૦૦ નો વેપાર કરે છે. એટલે વરસ દહાડે પા. ૧,૨૦,૦૦૦ નો થયો. આ રકમ જુદું ચોંકાવનારી છે. આટલા મોટા વેપારના નકાશી અહીં થાપણો ઉભી કરવાને બદલે તે પરદેશ ચાલ્યો જાય છે."

કેપટાઇનથી કેસ (પ્રશ્ન) સુધી પને ચાલીને બવાતું સાદસ એક ગેરે માથે લીધું છે.

હોદ્દામાં અસાંતિ

(રટર)

હાલમાં કેસ નામથી બ્રિટીશ રાજને હુલ્લાવી પાડવાનો કાવતરાનો કેસ અમારી સેન્ટર માસથી ચાલતો હતો તેનો મુકાદ્દો હાલમાં મળ્યો છે. તેની રૂએ ૪૨ માણસોને પકડવામાં આવ્યા હતા. જેમાંના કેટલાક ધનવાન માણસો હતા. મુકાદ્દામાં ૩૩ ને નિર્દોષ ઠરાવી છોડી મુકવામાં આવ્યા છે, સારે ૬ જાણુને જુદી જુદી મુકતની કેલની સજા થઈ છે. એક માણસને ગાંડો ઠરાવવામાં આવ્યો છે. બીજા એક માણસને કેસ ચાલતો હતો તે દરમ્યાન છોડી મુકવામાં આવ્યો હતો.

આસામ તરફ ગેરા અમલદાર અને માણસોની કતલ થઈ તે સંબંધમાં હોદ્દા પ્રધાન તરફથી એવો ખુલાસો બહાર આવ્યો છે કે મજદુર દુકાદી આજ્ઞામની સરકારે એક ગામ આજ્ઞા જતાં ગામ ના મેકેકાએ તેમને આવકાર આપ્યો અને હોદ્દા નોકરોને નીચામાં નાખી ગેરતુ' પુન કર્યું, તથા પાછળથી હોદ્દા નોકરો ને પણ કતલ કર્યાં.

તા. ૧ હી જુને રાજ્યભિષેકની મુકાદ્દા માં ૧,૦૦,૦૦૦ હોદ્દાઓને કીમ તરફથી કોર્ટલ પેલેસમાં ખાજુ આપવામાં આવશે.

પરચુરણ

ઉચ્ચાંની એક કાઉન્ટી કાઉન્સિલમાં ગેરા વોટરના પ્રતિનિધિ તરીકે એક મદાસી પ્રદરુષ સુટાળ છે.

એકનથી મુંબઈ આવતી આજ્ઞાદ ત્રીએસ્ટને મદદ કરનાર આજ્ઞાદ દોધર રેંજને સાલવેજ કેરે ૧૦૧ હબર પાઉ નનો બદલો અપાવે છે,

પ્રસિદ્ધ મોદરન રીવ્યુના મારચના અંક માં મીસીસ સોદાની જમી પ્રગટ થઈ છે, ને સાથે તેમના કીસ્સાની દુકે હકીકત આપી છે.

રજપુતોના લાલ જળવવા માટે વિલા વતમાં "રજપુત" નામનું માસિક પત્ર નીકળવા લાગ્યું છે.

કેનેડામાં મોટી મિશ્કત ધરાવનાર હોદ્દા એને કેનેડા છોડીને યુનાઇટેડ રેટમાં ગયા પછી પાછા ફરતાં કેનેડામાં કાપલ થવા દેવામાં નથી આવતા અને તેથી તેમને મોટી મુશ્કેલી પડેલ છે, એવું પીટીસન યુનાઇટેડ રેટમાં વસ્તા હોદ્દા એએ કોલોનીઆનાના પ્રધાન પર મોકલ્યું છે, અને તેમાં રાહત મળવા માંગણી કરી છે.

મલાયા ટાપુઓના ૧૬૦૬ ના ઉડિઅન પ્રમોશન રીપોર્ટ ઉપર દીકા કરતાં મદાસ નું 'હોદ્દા' પત્ર લખે છે કે :—

મલાયાના સત્તાવાળાઓ મલુરોને સારી રીતે રાખવા દરકાર રાખે છે. એક એસ ટેટના મલુરોની પર લુલમ થવાથી ફરી પાદ થતાં ત્યાંના બધા ગેરા ઉપરીઓની બદલી કરવામાં આવી હતી. જે ગેરા એ ઉપર કેસ ચલાવી તેઓનો હંડ કરવામાં આવ્યો હતો. આફરિકામાં કયા રેક હંડ થવાનું સાંકળીએ છીએ ખરા, પણ કયા મલાયાની સંભાળ, અને કયાં દક્ષિણ આફરિકાના કમકમાટી ઉપજવ નારા કિસ્સાઓ ! !

મદાસ ખાતે હાલની એક સભામાં બાપલુ દરમ્યાન મીસીસ બેક ટે દક્ષિણ આફરિકાના હોદ્દા સવાલ પર નીચે પ્રમાણે દીકા કરી હતી :—

ઉચ્ચાંડિ ઉતાવળ કરીને મુરખાઈથી દક્ષિણ આફરિકાની નાલાયક પ્રજાને સ્વતંત્રતા સોંપી છે. ત્યાં હોદ્દાઓને નિર

કમપલે કમરવામાં આવે છે. ચામડીના રંગને લીધે તેઓને અજાયા રાખવામાં આવે છે. અપમાન બરેલી વરતણુક તેઓ સાથે ચલાવવામાં આવે છે. હવે દક્ષિણ આફરિકા આસ્ટરેલીઆ જેવું વલણ લેવા ધારે છે. આસ્ટરેલીઆમાં હાંસીકારક પરીક્ષાનો કાપલો અમલમાં મુકી હોદ્દાઓને આવતા અટકાવવામાં આવે છે. એક હોદ્દા પ્રેસિને કીકની બાપમાં નાપાસ કરીને તેને કાપલ થવા ન દેવા માં આવેલ. આસ્ટરેલીઆની આવી અત્યાચ બરેલી વરતણુક દક્ષિણ આફરિકા મદલુ કરશે તો તેથી તેને કાપલો થવાનો નથી. ચોડા ગેરાઓ આખી એશીઆઈ પ્રજાને પોતાથી અજાગી રાખવા માગે છે. આ વધુ વખત ચાલી શકેજ નહીં. આ થોડો સ્વરાજ્ય લોગવવાને લાયક નજરે લેવાય.

"મુંઢરી સુબોધ"

અમદાવાદ ખાતે પ્રસિદ્ધ ચતા સુપ્રસિદ્ધ અપયોગી માસીક 'મુંઢરી સુબોધ' ની બીજી ઠેકાણે પ્રસિધ્ધ થતી જાહેરખબર તરફ વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. આ માસિક વિદ્યાન અને સત્જનન પ્રુસ્થ તથા સી લેખકોને હાથે લખાય છે, અને તે વડે ગુજરાતી સી વરમતી સારી સેવા કરાય છે. ત્યાં સી કેળવણીનું ઉપયોગી પણું સ્વીકારાયેલ છે ત્યાં આવું માસીક કોળનની સારીરીક તેમજ માનસીક ચલતી માટે એક કીમતી સાધન છે.

જરૂર્યાપત્રીઓને જવાબ

"અ. મ. ડા."—કોઈ પ્રસ્તુત આવત સાથે સંબંધ ન હોવાથી જાપવાનો અવકાશ મળે તેમ નથી.

"વીરકો"—હાખલ થવા માટે વધારે ચલતી પ્રતિની હોવી જોઈએ.

"અનુભવી"—એ મજદુર ચરચા પત્રીની કીકનો જવાબ નથી.—અ.ઉ.ઓ.

જોહાન્સબર્ગથી મી. ક્રીસ્ટીનાઈ કાળે દસ લખે છે કે—દરેક રથને હોદ્દા ધરમ સભા ચાલુ છે જ્યારે જોહાન્સબર્ગમાં એકે ધરમસભા નથી જોવામાં આવતી. જનરલ એક્સપીટલ તરફ નજર કરી દુર બસનમાં ફસાતા આપણા કેટલાક બાઇ એને ઉમારવા ખાતર વીલવાન વરમના માણસોએ પોતાની ફરજ સમજી બનતું કરવું જોઈએ. નહીં તે 'વધ્ય વીલતા' કયા કમની નથી.

તાર સમાચાર

આવતા ઇમ્પીરીઅલ કોનફરન્સનું પ્રમુખપદ મુખ્ય પ્રધાન મી એસ્કવીથ, અને તેમની ચેરહાજરીમાં કોલોનીઅલના પ્રધાન મી હારકોરસ લેશે, એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે.

વિધાયતના નામમાં ટકરસ પત્રનો અધિપતિ મરજી પામ્યો છે.

મધ્ય આફ્રિકામાં રેલ્વે આગળ વધારવાના કામ માટે એક્સપ્રેસની સરનારે ફક્ત સાત પાઉન્ડનું ખર્ચ અંજુર કર્યું છે.

આમેલીઆ તરફ આવેલા કોલોનીઆનામના ફરેચ તથાના ટાપુમાં જાપાનીઝ લોકોની વસ્તી વધતી જાય છે, અને તેઓ ધંધો રોજમારે કામ કરવા લાગ્યા છે, તેથી ત્યાંની ફરેચ વસ્તીમાં નવાની સામે ભય પેદા થવા લાગ્યો છે.

અમેરીકામાં આવેલ અલબામાના સંસ્થાનમાં અકસ્માતથી ૪૫ માણસો દરમિયાન મુકા છે, તથા બીજાં સો જેટલાં યુવકોનાં અથવા બીજી રીતે મરજી તેલ સ્થિતિમાં આવી પહોંચ્યાં છે.

અમેરીકામાં બીજી એક માણસમાં ૬૦ જેટલા આણ્વિકા યુગ્મજાતને મરજી પામ્યા છે.

અમેરીકાની ઈક્વિ આંદલા મેક્સિકોના પ્રજાસત્તાક રાજમાં જાપાનીઓની વચ હોવાથી એવી વાત બહાર આવી હતી કે જાપાન ત્યાંના કાનૂનમાં કશું મેળવે એવી વકરી છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના અમેરીકનને જાત કરવા આ વાતને જાપાન પુરત છંકાર કર્યો છે.

લીસ્બનના એક તારમાં જાણવામાં આવે છે કે બજવાબોરોની એક ટુકડી સરકારી હથિયારોની કોઠીમાં હાખલ થઈ હતી, અને રમેવાબોરોને બળવો કરવા લોકોને રવા હતા. પણ તેમાં તેને ફોલ ન મળવાથી તેઓ સરકારી મનવાર પર ગયા હતા, અને લાંબા ખલાસીઓને ઉસ્કેરવા બનો કરવામાં આવ્યા હતા. ખલાસીઓ તેમની સામે થયા, પણ બજવાબોરો પર પકડ થાય તે પહેલાં છટકી ગયા હતા.

જરમનીમાં એક જંગી હવાઈ વડાણ હાલમાં બનાવવામાં આવ્યું છે, જેણે ૨૦ કિલોમીટર સાથે ૧૫૦ માઇલની મુસાફરી કરી હતી.

લીસ્બનમાં જાહેર થયું છે કે કરનલ ડી આનડગોની પોર્ટુગીઝ કોલોનીઓના કાચરેક્ટર-જનરલ તરીકેની તીમણૂક ચૂંટાવાર રીતે થઈ છે.

આયરલેન્ડનો લીબરલ પક્ષ સ્વરાજ મેળવવા હિસચલ કરી રહેલ છે, તેની સામે લાંબા યુનિયનિસ્ટ પક્ષે હાલ દેવા માંડી છે. તે પક્ષની એક મીટિંગમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સ્વરાજ કશું કરવા કરતાં એ વરમના લોકો લડાઈ કરવાનું વધારે પસંદ કરશે.

દરીઆમાંથી એક મછવો હવામાં અધર ઉડાડવાને અખતરો વિધાયતમાં કરતામાં આવ્યો હતો. મછવો ૮-૧૦ ફુટ જાયે અડધા પછી આસ્તે આસ્તે પાણી પર ઉતર્યો હતો આ મછવો પાટળથી બાંધી ગયો છે.

ઈક્વિઅન સરકારે નકેશા નસકરતી મજા છુટી માટે ૧૫ કરોડ પાઉન્ડ ખર્ચવામાં આવ્યું છે.

ફ્રાન્સમાં હાલની પેલાશના સભ્યમાં ભારે ફલડો થયાં છે. ૨૫ લાખ જેટલા દરના સીસા દોળાને તથા બીજી રીતે મોટું તોફાન મચાવી મુકવામાં આવ્યું છે.

અરબસ્તાનમાં અસલી વતનીઓએ પુરકો સામે બળવો કર્યો છે, જેમાં કેટલાક પુરકો ટુકડીઓને કાપી નાખીને નાશ કરવા આરંભો શકિતમાન થયા છે તેઓ જાહેર કરે છે કે અરબસ્તાનની અંદરના કામમાં આજ કુજ સાણજ પુરકોના કબજામાં રહેવા પામ્યાં છે. પુરકોમાં કેટલીક અશાંતિ ફેલાઈ રહેલ જણાય વામાં આવે છે. પુરકો નાખના એક બીજા ભાગમાં પણ બળવો થયો છે.

આવતું ઇમ્પીરીઅલ કોનફરન્સ તાર મી મેચે પુસ્તું મુકાશે, એવું સત્તાવાર રીતે જાહેર થયું છે.

ફ્રાન્સ સરકારે ફુનિઆમાં ગુટે જુટે કેકાએ આવેલાં પોર્ટુગીઝ યાજ્ઞાને દોરડાં વચરના તારથી બેડવાની યોજના રચી છે.

એવું જાણાયું છે કે અરબ સ્તાનમાં આરંભ લેત સમૈની લડાઈમાં પુરકોને છૂલ મળવા લાગી છે.

ફ્રાન્સમાં પવનનાં ભારે તોફાનથી બે આખાં માસો એક ક્ષણમાં જમીનદોરત થઈ ગયાં છે.

મેક્સિકો (મધ્ય અમેરીકા) માં આજ રાજસત્તા સામે બળવો જાગ્યો છે, અને એક યુનિયાર લડાઈ તા ૧૭ મીએ ચાલી રહી હતી એવું જણાવવામાં આવ્યું છે.

આસામ તરફ મોરા અમલદારને દેશી માણસોની તેની ટુકડી સાથે કાલ કરનાર જાતના લોકો સામે દીંદી સરકારે અડધ કરી છે, અને ગુરખા તથા મરાઠ પલટનો તે મેકલી દીધી છે.

ટેનીસની રમતના ઉસ્તાદ (એમ્પીઅન) મથાતા અરેબ બેલાડીને ૧૬ વરસની ઉમરના છોકરાએ એ રમતમાં હરાવેલ છે.

મોરાકોમાં ત્યાંના સુલતાનની સ.મે બળવો જાગ્યો છે.

તા. ૧૮ મીએ વડી પારલામેન્ટરી બેઠકે દિવસના ત્રણ વાગ્યાથી સર થઈ હતી તે આખી રાત સુધી—બીજા દિવસના પરાં દીઆના પાંચ વાગ્યા સુધી ચાલુ રહી હતી.

એક બીના સત્યાગ્રહી (મી. આલકુન) ને રજીસ્ટરેશન સરટીફિકેટ ન હોવા માટે કંઈક સરકાર પની ફારટમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો તેણે બચાવમાં જણાવ્યું કે હું હોંગકોમનો વતની છું, અને લડાઈ પહેલાં તમા પછી એમ એ વખત રજીસ્ટર થયા છું. તે વખતે મેં આગળાં પણ આખાં કર્યાં. ફારટે પુછ્યું : હમણાં તારી પાસે કાંઈ કાગળીઆ છે ? જ :—ના, કાંઈ નથી. સ :—તારા કાગળીઆ ક્યાં છે ? જ :—મેં આરા કાગળીઆ ખલાસ કર્યાં છે. સ :—તું હવે રજીસ્ટર થવા નથી માગતો ? જ :—ના. સ :—તું આગળાં આપવા માગે છે ? જ :—ના. ફારટે તેને હથપાર કરવાનો હુકમ કર્યો હતો.

વિવિધ વિષયો

હિંદી ભાષાને કાશીમાં માન

જુદામાં જતાં નીચેના માણસ રાજ કર્તા હિંદીમાં ભાષા બનાવસ અથા હતા. ત્યારે તે નામદારે ત્યાંના શ્રીભારત ધરમ મહામંડળની મુલાકાત લીધી હતી તે વખતે પડિતો તથા શહેરીઓ મોટી સંખ્યામાં હાજર હતા હિંદી ભાષા મોટાર ગાડીમાં બેસીને પોતાના રસાલા સાથે દુધાંચોના સરસ સાથે અંગવા હતા. મહામંડળના મુખ્ય મંત્રી મળ બહાદુર તાહેરપુરે આવકાર આપ્યો હતો અને સોનાની ખુરશી ઉપર આસન આપ્યું હતું. બદ મંડળના એક ઉપદેશકે સ રૂતમાં લખાયલું માનપત્ર વાંચી સંભળાવ્યું હતું. જે હિંદી ભાષાને અરપણ કરવામાં આવ્યું હતું. તેમાં હિંદુ ધરમ અનાદિકાળથી ચાલતો આવેલો અને જુદા ધરમ સાથે ઘડો સંબંધ ધરાવતો જણ્યો હતો. હિંદી ભાષાએ માનપત્ર સ્વીકારતાં પોતાની ખુશી તાહેર કીધી હતી. બાદ સંધ્યાએ રાજદાર કર્યો હતો. હિંદી ભાષાએ મહામંડળને એક રેકમી કાલ અને રેકમી કવડાંથી દાકેલી નાસ દેવાની જામી બેઠા આપી વીદાય થયા હતા.

સુસાર સુધારો

નિર્દેષ બાળકોપર સગ સંબંધમાં આતાન, પણ સ્વાર્થી માળાપે કેવું માત કીપણુ' ગુળરે છે તેનો એક કાખલો કાલ માં બહાર આવ્યો છે. ત્રિવંદ્રપુરમાં એક બંધને પોતાની દીકરીનું સમયજી કેટલાક રૂપીઆ લઇને કર્યું હતું. વરે રોજથી પીઠાવાની ખબર મતા બાળકોએ સગ અટકાવવા સાથે વચ્ચે પડવા નવાતના આજેવાનેને અરજ કરી. તેમના નહયમાં કાલ રવા વસી નહીં, તેવી બેકરીના બાપે વિવાહની તકવારી કરવા માડી. કન્યાએ વસીદાને લીધે પોતાની અરજ જાપામાં પહોંચાડી, ને કડી પ્રાંતના સુબા આગળ આ વાત મળ. હરમાન સુધારક દેશ હિતેચ્છુઓનું આ તરફ ધ્યાન પહોંચ્યું હતું. મી. કે. નાટરજન, મી. મોહલ કાસ કહાનકાસ પારેખ જેવા નાનીઆ માણસોની એક કમીટી નીમણ વરતા કરીરની તપાસ કરવામાં આવતાં અરમી ના રેમથી તે પીઠાતો માણસ પડ્યો, અને તે બે વરસની અંદર સુધરે તેવા ચિન્હ નહોતાં. આ સંબંધી સર દીશીકેટ મેળવવા આ બાબને બીજે કોણે પરજાવવાની પરવાનગી મળી છે.

વીમાન મારફત ટપાલ

અમદાવાદ પ્રદેશની જાવણીમાંથી વીમાનદ્વારા ટપાલ રવાના કરવાનો પ્રયોગ કરવામાં આવ્યો છે. હળદેરી કામઝો આ પ્રયોગે રવાના થયા હતા, જેમાંના એક પત્ર ઉપર રૂ. ૨૫ ની કામિનની પોસ્ટની દીપીટો લગાડી હતી. જેટલાક પત્રો રાજ રાણીઓ અને નામાંગીત મદરથી બેમાં હતાં. પ્રદેશનના એકસહરડ અને કેમ્પી જ હોટેલમાં પોસ્ટ ઓફીસ ખોલીને કામઝો એકા કરવામાં આવ્યા હતા અને તે બે કાલજામાં કરી વીમાનવાળી જગ્યાએ લઈ જવામાં આવ્યા હતા, જ્યાં પોસ્ટ માર્સલર મી. બેસીને "બામ્પેન" જાતના વીમાન માં તે સીલ કરીને બાંધ્યા હતા. સાંજે સાડા પાંચ વાગે મી. પીકેટ વીમાનને ચઢાવ્યું જે ત્રણ વાર ચકરાવે બામ્પેન તકની રેલેને ગયું હતું અને સેન્ટરલ જેલ નજીક ખાસ તકવાર કરવામાં આવેલા ક પાઉન્ડના ૧૩ મીનીટમાં જઈ પહોંચ્યું હતું. મી. પીકેટ ત્યાં ટપાલના ચેલા મુશી વીમાનદ્વારા અમદાવાદ પાછા આવ્યા હતા અને અરેષા કલાક કરવામાં રજા વતા આ ટપાલદ્વારા પાંચ હજારથી વધુ કામઝો રવાના થયા હતા. મી. પીકેટ પોને ૪૦૦ કામઝો ઉપર સર્કી કરી હતી. આ પ્રયોગથી થએલી સંધર્ષા આવક કે અંબા હોટેલના ફંડમાં જનાર છે.

હરમાન સનાતન ધરમ સભા વર્તિ મી. વસનજી નારજીજી નાયક લખે છે કે :— સભાની મીટીંગ તા. ૧૬ મીને રવીવારે પાંચ વાગે ૧૨૫ વીકેટોરીઆ સીટ પર મળી હતી. શરૂઆતમાં હાજર પ્રારથના થયા બાદ શ્રી ગીતાજીના અધ્યાય નવમા માંથી શ્લોક નં. ૫ થી ૩૪ એટલે અધ્યાય ની સમાપ્તિ સુધી વાંચન થયું. ત્યાર પછી અંદાજેન ભાગ ૩ માંથી જનક વાંદે કીતા પુરવ જન્મનાં જનંત ઉપર મોહુ વાંચન થયું હતું. છેવટમાં હાજર સ્તુતિ અને કાંતિપાઠ લખ્યા બાદ સભા વિચર જન થઈ હતી. સભા જેમ અગ્રહ નીવમ અનુસાર મળતી હતી તેવીજ રીતે દોશાંજ ચાલુ છે. આ અઠવાડીઆ પહેલાં કમેલા મંદીરમાં સભા બરાતી હતી, પણ બીજી એક મીટીંગમાં સભાના મદરથીને રોકાણ થવાથીજ ટાઇનમાં બરામ હતી. ટાઇનમાં લાવવાને લગતા હાવ ન થાય ત્યાં સુધી કમેલ સભા મંદીરમાં ચાલુ રહેશે. સહી લાઇઓને મીટીંગમાં હાજર થવા વિનંતિ છે.

ડેલાઓઆબેમાં અશાંતિ

રૂટર જણાવે છે તા. ૭ મીને સુકરવાર ની રાત્રે નવ વાગ્યા પછી પોલાના સુખ રજમાં યુનિયન સરકારના એજન્ટની જોડી સની બાજુએ આવેલા મેદાનમાં એક બોમ્બ ફુટ્યો હતો. એક ગાડીની નીચે ને મુકાયો હતો, અને ઝાડને જે ધગ થઈ છે તેથી કેવો ભારે હોવો એકબે તેનો પુરાવો પ્રથે છે.

આ બનાવ ઉપરાંત પોસ્ટ અને રેલ્વે ખાતાના વડા સે હોર મેલવાને રાજનામું આપ્યાના બપર પ્રસિદ્ધ થયા છે. તે જણાવે છે કે જે રડ જે રિશ્તિમાં છે ને રિશ્તિમાં કામ કરવાનું અસંભવિત છે.

કેટલાક અશાંત થએલાઓની મીટીંગ એક પોસ્ટમીઝના રોડમાં મળવાની હતી, પણ જણાવવા પ્રમાણે લીસમનયા મળેલી સુચનાઓના આધારે તે અટકાવવામાં આવી. તેથી અશાંત ટોળું ટાઇન કાઈ સીલમાં ગયું, અને ત્યાંથી એક મોટી પટ્ટો અરજના મકાને મળ. ત્યાં કોલા એક ઉપરથી દુર કરવા માટે અમલદારો ની તપસીલ રજુ કરવામાં આવી. અસ લત કરીને આ લપસીલમાંની સંખ્યા ઘટાડીને ૭ ઉપર લાવવામાં આવી.

૬ સરકારી નોકરોને એવી નોટીસ આપવામાં આવી કે સહેરમાં બહોમરન મળવવાની ખાતર જરૂરી છે કે તેમણે પોતાના હેઠ્ઠનો ચારજ પોતાની નીચેના અમલદારને સોંપી રાજનામું આપવું. રેલ્વેખાતાના વડાએ અગ્રહથી રાજનામું આપી દીધેલ હોવાથી તેને નોટીસ આપવાની જરૂર પડી નથી.

આ રાજનામાઓ લીસમનના પ્રધાન મંડળે મંજુર કર્યા છે.

બેહાનસખરગના એક જાપાને ખબર પત્રી જણાવે છે કે મેંઆખીક માટે ખાસ રીપબ્લીક સ્થાપવાની ડેલાઓઆબેના પેર કુમીઝ લોકાની હીલચાલ હતી, પણ બ્રિટીશ એજન્ટ વચ્ચે પડવાથી તેઓ હાવા ચકયા નહીં. તેપણ જે હોદ્દાદારોનાં રાજનામાં અપવાં છે તે ઉપર પોતાનાં માણસો નીમાવવા આ રીપબ્લીકનના વિચારવાળાઓ બોમ્બ તક મળતાં કોસીસ કરવા મુકરી નહીં. સહેરમાં બ્રિટીશ વિરુદ્ધ બહુ લામણી જણાય છે, જે કે તે છુપાવવામાં આવે છે. લોકો નવા નીમામંજ હાથ મીડનરના આવવાની રાહ જુએ છે.

ડેલાઓઆબેથી અશાંતિ સંબંધમાં ત્યાંના ૧૦-૧૨ જેડલી રીપબ્લીકન લોકો

પડીએએ એક મહેરનામું બહાર પાડી નેહેરે કચું છે કે કોઈ ધણીની માલ મતલે કે જનને ધન કરવાનો કોઈનો પ્રયત્ન નથી, અને તેમાં કામ લેવો કદી થવા દેશે નહીં; વળી હવે 'મોનર્ગી' (સંભવાળા કરોબાર) ના યુગ વારસા (અમલદારો) ને ખસેડવામાં આવ્યા છે તેથી "શાંતિ, બહેનશત, અને કામ ધધો" જામે એવી રીતે કરવું જોઈએ. લોરેન્ડો મરકસમાં ચાલતી અશાંતિને લીધે સમગ્રમતલકનથી એક (ફિટીશ) મનવાર કે.એ.એ. જવા ઉપડી ગઇ છે.

તાલુ ફરદ અને વેળેખલ.

સહાઈની પેડીંગ, સારા માલ, રોકડેથી બધી જગ્યાએ તાકીદથી મોકલવામાં આવે છે. હર મોકલી ખાતો કરા. લખો.

મહમદખાન હાંસોહી,

પો.બો. ૮૧૫, ૧૧૭ કવીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.

આવો જુઓ, અને ખાતો કરો.

નીચેને ટેકાએ સારા તથા ઉગ્ર દાંડણ વાળાં દરેક સાધનનાં

અંધુઓ (કેમ્પ કેટલ)

બનાવવામાં આવે છે. તે ઉપરાંત સારી મુસાફરીને લાગતી કે બારે સ્ટીકની

મજબુત દંડો.

ઓરડર મુજબ બનાવવામાં આવે છે.

વળી જોરાક રાખવાના અથવા ટોપી રાખવાના દરેક સાધનના

હળાઓ.

તથા પાણીના ગ્રારા વગેરે વગેરે ચીજો પણ બનાવવામાં આવે છે.

પ્રાઇસલીસ્ટ મંજાવવાથી મોકલવામાં આવે છે.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban

Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાલુ ઉમદા ફરદ

અને વેળેખલ

સહાઈની પેડીંગ, સારા માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી નિયમસર તાકીદથી મોકલીએ છીએ. ઓરડર મોકલી ખાતો કરો. લખો નીચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

ઇસમાઇલ જીવા ફ્રુઇટર.

પો.બો. ૪૭૧, ટેલી. એ. 'ઇસમાઇલ' મુલકી ખાતું,

૧૭૧, મે. સ્ટ્રીટ, ડરબન

[૧૫૫]

[૧૬૧૧]

સેનસસ ઓફીસ, કેમ્પ ૨૧૩૧,
૧૫મી માર્ચ, ૧૯૧૧.

યુનયન ઓફ સાઉથ આફ્રિકા

૧૯૧૧ નો વસ્તીનો ગણતરી

યુનયન ઓફ સાઉથ આફ્રિકાની પારલામેન્ટના ૧૯૧૦ નો બીજો કાયદો જેનું નામ "સેનસસ બિલ, ૧૯૧૦" છે તે મુજબ, તેમ જ રવિવાર તા. ૭ મી મે ૧૯૧૧ નો દિવસ વસતીની ગણતરી કરવાનો નજી કર્યો હતો, સર્વને બહેરખબર આપવામાં આવે છે કે જે જે ધરમાં જાયેલા ગણતરી પત્રકો રાખવામાં આવ્યા હોય તે તે ધરના માલિકે અથવા તે માં રહેનારાએ તે પત્રકમાં જે જે હકીકતો બરવાને સુચવ્યું હોય તે તે હકીકતો પુરે પુરી, સાચી અને સ્વચ્છતાથી ભરી દેવી જોઈશે. અને તા. ૮ મી મે અથવા તે પછી જ્યારે ગણતરી અમલદાર તે ભરેલા પત્રકો લેવા આવે ત્યારે તેને સોંપી દેવા. પણ જ્યાં પત્રકો રાખવામાં નહીં આવ્યા હોય ત્યાં ગણતરી અમલદાર ધરના માલિકને અથવા તેમાં રહેનારને જે હકીકતો પુરે તે પુરેપુરી, સાચી અને સ્વચ્છતાથી કહેવી જોઈશે કે જ્યાં તે પત્રક ભરી રાહે.

જે આસામીઓ ૭ મી મેના રોજ ધરમાં ન રહેતા હોય અથવા મુસાફરીમાં હોય અથવા બહાર કાંપમાં રહેતા હોય અને તેમ નાં નામ ગણતરી પત્રકમાં ન મોકલાયાં હોય અથવા રાખલ કરવામાં ન આવ્યાં હોય તે તેમણે સીવીલ કમીશનર, રેસીડન્ટ માલિકો, રીસીડન્ટ, અથવા ગણતરી અમલદારની ઓફીસમાં જઈ પત્રક ભરી દેવાં અથવા તે બરવાને જોઈતી હકીકતો પુરી પાડવી જોઈશે.

જે આસામીઓ ૭ મી મેની રાત્રે રેલમાં મુસાફરી કરતા હોય તેમની ગણતરી ખાસ કરીને રેલવે અમલદારો કરશે. દરિએ મુસાફરી કરનારની ગણતરીની ખાસ ઓફિસ કરવામાં આવશે.

જાણી જોઈને પત્રક નહીં ભરે અથવા માલિકી ખબર નહીં આપે અથવા ઓડી ખબર આપશે અથવા અમલદારના ગણતરીના કામમાં હરકત કરશે તેને પ. ૫૦ નો દંડ અથવા સજા કે આસન ૩ માસ સુધીની કેદ અથવા દંડની મુનસફી વગર કેદની સજા કરી શકશે.

જે. સી. રમદસ

મુલકી ખાતાનો પ્રધાન.

કેમ્પ ૨૧૩૧, તા. ૧૫મી માર્ચ ૧૯૧૧.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
દુધ નાતલીયા	૧૮ ૬ થી ૧૯ ૦	
ચાવડા માંજી ૧ બરતાની	૧૯ ૦ ,, ૧૯ ૬	
બીમડીના	૨૩ ૬ ,, ૨૪ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૭ ૦ ,, ૧૭ ૬	
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૦ ,, ૧૬ ૬	
ચીની સકર	૨૦ ૦ ,, ૨૨ ૦	
હુંડાના	૧૬ ૬ ,, ૨૦ ૦	
દેરી દુધેર દાળ	૧૭ ૦ ,, ૧૭ ૬	
તુનેરદાળ કાનપુરી	૧૮ ૦ ,, ૧૮ ૬	
મસૂરની	૧૬ ૬ ,, ૨૦ ૦	
મગની	૨૭ ૦ ,, ૨૭ ૬	
અડકની	૨૮ ૬ ,, ૨૯ ૦	
અથવા અંબના	૧૬ ૦ ,, ૧૬ ૬	
દાળ	૨૩ ૦ ,, ૨૩ ૬	
વટાણા નાતાલના	૧૭ ૦ ,, ૧૭ ૬	
મમ્મ	૧૦ ૬ ,, ૧૦ ૩	
બીનીસ	૧૬ ૦ ,, ૨૦ ૬	
કડવું તેલ ૧ ગાલન	૩ ૬ ,, ૩ ૭	
એરડીડું	૩ ૫ ,, ૩ ૬	
મીઠું	૩ ૬ ,, ૪ ૦	
નાળીએરડું	૪ ૬ ,, ૪ ૯	
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૭ ૩ ,, ૧૭ ૬	
પીણું	૧૬ ૦ ,, ૧૬ ૬	
તીરકુળ નાનાલ	૧૦ ૦ ,, ૧૦ ૬	
આરો દાલિસ હોલ્ડ	૧૧ ૬ ,, ૧૧ ૯	
આરો (અંબીસો મીઠ)	૧૧ ૦	
મદ્રાસી સોપારી ૧ ગલ	૭	
મદ્રાસ	૭	
ધી પેટી, ૪ ટીનના પૈડા.	૮-૫-૬ ,, ૮-૭-૦	
પેરબર	૬-૦-૦ ,, ૬-૫-૦	
પાસારીન સીવવન	૭ ૩ ,, ૭ ૬	
વાઈટ રોસ	૮ ૬	
મલન	૧૩ ૬ ,, ૧૪ ૦	
નાળીયેર	૧૪ ૦ ,, ૧૫ ૦	
ફલી	૭ ૬ ,, ૮ ૦	
ગાંધી સોપ	૧૩ ૬ ,, ૧૪ ૦	
સાણુ સીલક રોટન	૧૫ ૬ ,, ૧૬ ૦	
સાણુ સનસાઈટ ૧૦ ઓસ ૩૪ ૦	૩૪ ૬	
સાણુડાયમ્ ૫૦ ફુકડાના		
બોક્સની કીમત	૧૨ ૬ ,, ૧૨ ૬	
સાણુડાયમ્ સીલ (બા. ૬૦)	૧૨ ૩ ,, ૧૨ ૬	
નેકટર ટી	૧ ૮ ,, ૧ ૯	
માચીસ લાયન	૩ ૧ ,, ૩ ૩	
સોપારી સેવરધની	૧૦ ,, ૧ ૦	
નીડલ પોઇટ સીમારેટ	૧૫ ૩ ,, ૧૫ ૬	
નીમક (લીવરપુલ)		
બસ્તા એકની.	૪ ૬ ,, ૫ ૦	
નીમક (બરમની આર)	૪ ૬ ,, ૪ ૯	

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surti
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BELLEVUE

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Demodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoo." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BEKESBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tajob Adam.

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers

EBRAHIM NORODIEN,
24 Frere Street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Product Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street
Hossein Chasani & Co.,
Box 86, 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point
J. B. Mahta,
157 Grey Street P.O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street
N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey St
S. Peerhaay Butler,
506 West Street
G. Ramchand
305 West Street
M. RAWAT & Co.,
108 Queen Street
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street
A. G. TERNIS, watch Repairer
120 Grey Street.
E. SOLEMAN BROS.,
108 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street
ISMAIL JERWA
Fruiterer, Box 471

GRAHAMSTOWN C.O.

Abdul Bosar,
Merchant, Butcher & importer
Queen Street -
Mechanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
V. A. Does, Box 110 Tel. 'Does'
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent, New Street

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
& Commission Agent, Box 56
V. S. Thakore, Indian Laundry,
Box 122, High Street

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P.O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2441
A. F. CAMAT & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
KHOUSALBHAI BHOLABHAI BHAGAT CO
58 Indian Market Stall
President Street
M. S. Udoovadia,
45 Market St., Box 274
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDDER,
Box 3755
O. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
J. E. Tavaris,
224 Market Street
Goolam Sahib,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
Ichharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tol Streets
No. 11, Vrededorp

KUILS RIVER STATION

SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTABHAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAFFIR,
Box 11.

MIDDLESBURG

(TRANSVAAL)

S. BRAMPA
B x 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENÇO MARQUES

HORMAJAY IDOLAY, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomed & Rawji
Box 329.
Parshotami Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJDA & LALCHANI, Box 92
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers Box 141

NORTHEAST

Devjee Laljee
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawar,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Ommen,
Box 9

PIETERSBURG

WENTA & KHANDEIA BROS.,
Box 160, Market Street

POTCHEFSTROOM

G. K. Doss,
Box 128

PORT ELIZABETH

Niekamdas Bros.,
Main Street, Box 631.
I. A. Pardy,
General Merchant,
Adderly Street.
V. R. Namsoo,
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nidoo,
64 Walmer Road
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer
156 Prinsloo Street
Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 496
Two Branches: Standert D. Post
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642

RICHMOND

Subashdar Trading Co. Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SOUDMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Sulimani"

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhoji,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Jooseukhan Kalekhan,
17 Market Street,

SPELONKEN

(TRANSVAAL)

Keeuvji Giga, Box 143

STANDERON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Deesai,
Direct Importer, Box 122

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Ommen

VERULAM

Babu Talwanting
58 Wick Street
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street
Raghavjee Raghunath,
Goldsmith, Moss Street.

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randori,
General Dealer, Butcher, Box 11

COOLAM MOHIDEEN**GENERAL MERCHANT**

P.O. Box 3755
Crown Road, Fordsburg
JOHANNESBURG

Sutton, Flack & Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23. Telephone 831.

આમડાં ખરીદોએ છીએ.

ઉન, આમડાં, શીમડાં, પેટાં અમવા
બકરાનાં આમડાં, વેટલની બાલ વગેરે
ખરીદવા માગીએ છીએ.

SUTTON, FLACK & CO.

Subscribers Note!

Our Diary for 1911 has
been so much appreciated that
we have now only a few left,
which we shall present to
those who pay their subscrip-
tion.

Don't Delay

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." P.O. Box 24.

શ્રી. કેવલસમ
વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર.
હાઇ રેલ્વે અને પીસાઇ વાળા બપાનીક રમાલ
મારકેટ સીટ, (કાર્બન ડોરેક્શની કંપે.)
મોડલ ૫૨૨૦, બેલ્કા-જાન. મ.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
330 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and A3

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Riad No. 432. Corner Kaffir & 14th Streets,
VREDEBORG, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLABA, INDIA.

પ્રુશાલભાઈ ભુલાભાઈ
ભગતની કા.
જનરલ રીટેલ મરચાંદા

મરદના રેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
હેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કીરબાન, રેશમી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવો, ભુલો અને ખાતરી કરો.
નેલુ મફત છે.
ઈન્ડિયન મારકેટ, રેડાલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ સીટ, બેલ્કા-જાન. મ.
મોડલ ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples and Marseilles:—

About May 8th Goorkha 6300 tons

" June 5th Gascon 6288 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Apr. 20th Durham Castle 8217 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

" May 8th Alnwick Castle 5793 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.
Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
2 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Camay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 313, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.
હોલસેલ અને રીટેલ મરચાંદા.
ઈન્ડિયન એસરી જમાવણ હાઉસમાં
ધી મંગાવી શરતે જાને વેચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા
નુ-સરસ ચાવલ-ચોખુ મંદીઆણું-જમ્યા
ખંધ અલગાએલ કરી ભુલો.
STAND 512, 17th Street VREDEBORG
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,
General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.
પોરબંદરનું પ્રુકબોહાર લી.
102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 38 Tel. Add: "FORBANDAR."
Telephone 54

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી નોહો
મુંબઈ જનારો

સ્ટી. અન્વેલોઝી ટન ૫૦૦૦ તા. ૫ મે

આ કંપનીની આગળોટમાં ફરક વરગતા પાસેજર માટે પુરેપુરી હાલવા છે તેમજ ખાસતી હીડીઅન છે, અને જોઈશરે બીજા કામદારો વગેરે તરફ સ્વભાવન સંબતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કાલપણ વાતે જરા પણ મુંબઈ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગળોટ દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુંડા જહાતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુંબઈ રેલ જનારાઓએ તપ્પાર માર રહેશે.

સદરકુ આગળોટ મુંબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફળી જાણુ માટે અતરે હાપમાં ન'ખાવશું તેથી સફળીએ ને જર ખરચે આગળોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

પણ વિચાર નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરબજે હીચે કોઈપણ જોર કલકતા સ્ટીમર નીચે મુંબઈ જાતી છે.

પસ. પસ. અમકુલી ટન ૨,૨૦૦ તા. ૨૫ એપ્રિલ

ગ્રેટ બ્રિટન ઓફીસ ઓફીસ.

ગ્રેટ બ્રિટન. અમકુલી ટન ૩,૩૦૦, ગ્રેટ બ્રિટન ૨૫

બી. હમરાહીમ હમમમહમની કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ મેમર્સીઅલ રોડ દરબન.

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

મિસ્ટર કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Saw Mill & Timber Yard,

109 Queen Street, Durban.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer,

60 Wick St., Verulam.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BHIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention Indian Opinion, otherwise orders will not be executed at price quoted.

Chas. Maude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN

એક બોધદાયક વારતા.

"સત્ય વિના બોલું કશું નહીં."

પાપની સામે પશુપણ વાપરવાથી તે અટકાવે બાલે વધે છે અને પ્રેમથીજ તેનો નાશ થાય છે. એવું ખતાવી આવડત એક રસીક વાર્તા હવે હાથમાં તેજાર થઈ છે. કિશ્મત પોસ્ટરેજ સુધા ૪ પૈની.

International Printing Press
Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 24 Froese St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

424. West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

આ ફેબ્રી દરમિયાન મેળો,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Cadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલની તંબાકુ.

ફરક વીજળી જમાવવા, સરતા બાવે મળશે. જહાજના કોરડા ઉપર દુરત ધ્યાન આપવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. હાથે, અમકુલી કાદર એન્ડ સન્સ.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East African Line

No transhipment

S.S. Somali leaving Durban about 16 May, Delagoa Bay 18 May

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

શીપો મુખ્ય જમારી આગવોટા.

રડી. સોમાલી ડરબનથી તા. ૧૬ મેએ ને ડેલાગોબાએથી તા. ૧૮ મેએ

જપણી આગવોટા જપણી તારીએ જપણી હજાન, જિરા, કપીલીમાન, માંઝીમાર માંઝીમાર અને લાસુ વધુ મુખ્ય જરો. કેમે બદલું બહો પડે.

મલકુર લાઈનની બોટો સફાઈદાર ટાઈમસર આવનાર કાઠમસર બનાર અને ટાઈમસર પહોંચનાર છે. મુખ્ય પહોંચે કે તુરત અહીં કેબલથી ખબર મળે છે. કે તુલાદા, મોતરફ બારીઓવાળા અને હવાફાર હોય છે. ફરફટ, સેકન્ટ, અને કેકન્ટી મીટીંગ બોરાર તથા વગર બોરારી વાળી મળી શકે છે. ખલાસીઓ દેશી અને કપતાને તથા બોક્સિસરે મલાણુ હોય છે. લાકડાની ટેક, એસ્ટોને અલાદી જગા, વીજળીની બતી પાણી. ગુણગાનુ બજાર કીચીન બેજેમે પુરો બટોબસ્ટ હોય છે. મતલબ કે રડીમરે ખાસ પાસેજરને મટિલ હોવાથી હરતગ્દની સબવડ છે

વધુ ખબર માટે લખો તા પુછે નીચે સરનામે :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK KASOOL

137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane Fordshurg, Box 2347 J.B.

To LET
ભાડે આપવાની છે.

પાઇન્ટાઉનથી ૨ માઇલ દુર ન્યુ જર્મની માં ૬ એકર જમીન દુકાન વેર કાલિસ, બે મળવાનું રહેવાનું કમ્પ્લીટ થર રેલવે થાયે. વધુ વિગત માટે ની લખો.

પારસી ફરકમલ.

૧૧૦, રીલ્ડ સીટ, ડરબન.

A Book—and Its
Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

By H. S. J. POLAK

Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

વેંચવાનું છે !

પોતાના ફારમમાં કાપેલું ૧૦,૦૦૦ એલ

સુકું બાસ

ખજુ વાસ

અને હે

૩૦ એલનો ટન.

જાવ માટે લખો :

ઇસમ અહમદ પાંકડ

ફારમર અને મીલર,

થોર્નહીલ જંકશન, નાતાલ.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

ફ્રાન્સવાલનો ખુની કાવદો. ૦-૦-૬

જેલના કાળ. ૦-૧-૦

મારો જેલનો અનુભવ. ૦-૦-૩

" ૨ જો. " ૦-૦-૬

" ૩ જો. " ૦-૦-૩

એક સત્યવીરની કથા. ૦-૦-૬

સર્વેદ્ય ૦-૦-૫

નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીત. ૦-૦-૧

હીંદ સ્વરાજ (અંગ્રેજ) ૦-૦-૬

સત્યાગ્રહ ૦-૦-૩

એક હીંદુ માટે ટોલરેટાવને કામળ. ૦-૦-૧

" અંગ્રેજ ૦-૦-૧

સુધારાના જાવાડ ૦-૦-૩

પુસ્તકો કામેલ પાયાનું જાણુ. ૦-૦-૧

સત્ય વિના બીજું કશું નથી ૦-૦-૩

ટપાલ ખર્ચ ૧ પેની જુદું. કોઈ

પણુ કેલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવશે.

International Printing Press,

Phoenix, Natal.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 17—VOL. IX

SATURDAY, APRIL 29TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

THE END OF THE STRUGGLE IN SIGHT

NEGOTIATIONS BETWEEN GENERAL SMUTS AND MR. GANDHI

AS announced by General Smuts, in Parliament, on Wednesday, the Immigrants' Restriction Bill is withdrawn and the question of a new Bill is held over until next session. The following correspondence, however, gives an idea of the negotiations which have been going on between the Secretary to the Minister of the Interior and Mr. Gandhi and which, it is hoped, will lead to an early conclusion of the passive resistance campaign.

On the 20th instant, Mr. Gandhi addressed the following letter to General Smuts's private secretary:—

Dear Mr. Lane,—I wired yesterday the gist of the conversation with General Smuts at the Congress at Durban and the Association at Johannesburg.

The following wire has been received from the Congress:—"Congress disapprove stopping agitation Transvaal trouble. Should be settled this session. According Government promise matter should be completed before Coronation, even if prolongation session necessary."

The Association wires as follows:—

"Your wire 19th. Committee resolved continue agitation unless law altered this session and to cable England and India immediately."

I have been discussing the matter with the Cape Indian leaders too. They unhesitatingly state that suspension of the agitation in the manner suggested by General Smuts is impossible.

As I have now gathered from the General that he has definitely decided to drop the general Bill for the present session and that he will not adopt the alternative solution suggested by me, I have dissuaded any public announcement or the sending of cablegrams to India and England.

I still hope that, if the Free State members cannot be conciliated, the alternative solution which, in my opinion, can offer no difficulty, will be acted upon during this session. In

any case, may I know General Smuts's definite decision as soon as possible?

On the 21st instant Mr. Lane wrote as follows:—

Dear Mr. Gandhi,—I am in receipt of your letters of the 19th and 20th April, in regard to the draft Immigration Bill, and have submitted them both to the Minister.

General Smuts has asked me to say to you that he regrets that, in view of the probable prorogation of Parliament early next week, it will not be possible for the Government to proceed with Immigration legislation in any form this session.

The Government are keenly desirous of arriving at a solution of this vexed question and in the recess they will go into the matter again and see what can be done to secure a settlement.

In the meantime, General Smuts feels that the passive resistance movement, which has caused and still continues to cause considerable suffering, might now well be brought to a close. Its continuance only tends unnecessarily to complicate the situation, and when the Government are endeavouring to fix a satisfactory solution of the question of Indian immigration the Indian community should not embarrass matters by maintaining their campaign.

General Smuts notes that Mrs. Sodha's appeal comes up at Bloemfontein on Saturday next, and requests me to say that your representations on her behalf are receiving his favourable consideration.

On the 22nd instant, Mr. Gandhi wrote as follows:—

Dear Mr. Lane,—I beg to acknowledge your letter of the 21st instant.

I regret that General Smuts finds it impossible to settle the Transvaal Asiatic trouble during this session. I am, however, grateful for the statement

contained in your letter that the matter will engage General Smuts's attention during the recess with a view to bringing about a settlement during the next session.

I share General Smuts's anxiety that passive resistance may now be brought to a close. May I then suggest the following for his consideration so that the suspicion that is sure to be roused among my countrymen, owing to a postponement of the solution, may be allayed?

An assurance should be given that

(a) legislation will be passed next session repealing Act 2 of 1907 subject to the reservation of the rights of minor children in terms of the Chhotabhai judgment and restoring legal equality as to the immigration of Asiatics into the Transvaal and maintaining existing rights. If the racial bar in the present Immigration Act of the Transvaal is removed by a general bill, such bill should naturally be free from a racial bar throughout the Union.

(b) passive resisters who but for their resistance would have been entitled to registration should now be so entitled notwithstanding anything to the contrary in Act 36 of 1908.

(c) educated passive resisters who are now in the Transvaal but who are not registerable under the Asiatic Act should be allowed to remain in the Transvaal as educated immigrants in anticipation of the forthcoming legislation, their number not to exceed six. They may have special certificates in order to enable them to move to and fro without hindrance.

If the above assurance be given I do not anticipate any difficulty in persuading my countrymen to suspend passive resistance.

I trust General Smuts will recognise that in asking for the above assurance, I am simply requesting ratification of what he has so often publicly stated.

I am sure that the Indian community will be deeply grateful to General Smuts for consenting not to imprison Mrs. Sodha in the event of her appeal failing.

I am thankful too for the verbal assurance given by General Smuts that he will be pleased to grant relief in cases of individual hardship.

I need hardly reiterate the statement that whatever befalls the present passive resistance movement, the Indian community will continue to worry him about the many matters in the different Provinces which have from time to time formed the subject matter of memorials, etc.

Lastly I venture to repeat what I have said so often that those who have the privilege of guiding the Indian Community in South Africa have always been anxious, and will continue, to help the authorities and to study and appreciate the European standpoint consistently with that community's self-respect and interests.

On the same date as above, Mr. Lane replied as under:—

Dear Mr. Gandhi.—I am in receipt of your letter of the 22nd of April, which was written in reply to my letter of the 21st instant.

I have shown your letter to General Smuts and he has asked me to say that he quite appreciates the spirit in which you write, and he has every hope that by approaching this question in a conciliatory way a temporary solution may be arrived at which will leave all concerned free to devote their energies to securing a more lasting one.

I am authorised to say that the Minister intends introducing legislation during the next session of Parliament to repeal Act 2 of 1907, subject to the reservation of the rights of minor children. In devising such legislation the Minister intends to introduce provisions giving legal equality for all immigrants, with, however, differential treatment of an administrative as distinct from a statutory character.

In regard to the second point you raised, I am to say that in such proposed legislation power will be taken to register all passive resisters who, but for their present resistance, would have been entitled to register had they done so at the proper time, nothing in Act No. 36 of 1908 withstanding.

Power will also be taken to regularise the issue at the present time of temporary certificates, which the Minister is prepared to grant to the educated passive resisters who are now in the Transvaal, but who are not registrable under the existing Asiatic Acts. Their number is, I understand, not more than five or six at the outside. These certificates would entitle the holders to remain in the Transvaal in anticipation of the forthcoming legislation.

In conclusion, I am to say, that if an assurance is given by you to the

effect that the Community will suspend their passive resistance movement, the Minister will ask His Excellency the Governor-General to consider favourably the question of releasing passive resistance prisoners who are now undergoing sentence for contravening the existing Asiatic legislation.

I hope that, after consultation with the Indian community, you will be able to inform General Smuts on his return to Pretoria of the cessation of the passive resistance, so that he may be able to assure His Majesty's Government that the leaders of the Indian Community intend to co-operate with the Government with a view to arriving at a definite solution of this question.

Transvaal Indians Accept

Reuter, telegraphing from Johannesburg on Thursday, states:—

A very large meeting of Indians took place to-night in the hall of the Islamic Society, when Mr. Cachalia, the president of the British Indian Association, presided.

There was a heated discussion, and after four hours' debate, with five dissentients, the meeting decided to accept the terms embodied in the correspondence between Mr. Smuts and Mr. Gandhi.

Every speaker took occasion to warn those concerned with the negotiations that there should be nothing left uncertain, indefinite, or ambiguous.

The five dissentients emphasised that they did not wish for better terms, except with reference to small details, but were not inclined to trust to any written or verbal compromise, and desired legislation itself.

The decision of the meeting leaves Mr. Gandhi free to enter into final negotiations with Mr. Smuts.

"Natal Mercury's" Comment

In an editorial article yesterday, the *Mercury* welcomes the news of a settlement and proceeds:—

Two observations may be made on the present aspect of the question. First, it is possible that Mr. Smuts's desire to appear so conciliatory has been partly stimulated by the fact that it would have been incongruous for our Ministerial delegates to go to the Imperial Conference with the Indian question still acute, as that would have detracted considerably from the credit which Ministers may wish to enjoy as having made a successful start with this new Dominion of the Empire. Secondly, Natal is left to reflect upon the fact that its supply of Indian labour is to be cut off; mainly because of the friction which Mr. Smuts's policy produced, and it is now shown that there has really been no insuperable difficulty in modifying that policy so as to have satisfied the Indian community and prevented the strong measures taken by the Indian Government in retaliation for what they considered the ill-treatment of Indian residents in South Africa.

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,

March 21.

Indian Labour in Ceylon

Mr. COURTTHORPE asked the Secretary of State for the Colonies if he would state for how many years the Government had contributed 25 per cent. of the cost of the Ceylon agency for recruiting coolies on the coast of India; whether the Government had the right to employ the coolies so recruited on Government works; whether the Governor of Ceylon had recommended the continuance of the above contribution; and whether he would reconsider his decision to reject the Governor's recommendation on this matter.

Mr. HARCOURT: The contribution to which the hon. gentleman refers has been paid since 1904. The local commission which reported on labour in Ceylon in 1908 stated that no drainage of labourers from estates to the labour forces of the Public Works, Railway, or Irrigation Departments ordinarily occurs, though when railway construction is being undertaken through planting districts, wholesale employment of estate coolies by contractors who are doing work on behalf of the Railway Construction Department takes place on a large scale; but, as a rule, with the concurrence of their estate superintendents. I am aware that the Governor is in favour of the continuation of the subsidy, but the Commission did not accept his argument as altogether valid. I consider that the continuance of the subsidy cannot be justified, and I regret that I must adhere to my decision.

Mr. COURTTHORPE: Is it not the fact that the Government have obtained an option of the first employment of coolies?

Mr. HARCOURT: On a question of detail of that sort I would rather have notice.

March 27.

Hours of Labour in India

Mr. JOHN WARD asked the Under Secretary of State for India what were the legal hours of labour in factories and workshops in India at present; and what were the reductions in hours proposed by the Indian Government in the Bill now before the Indian Council.

Mr. MONTAGU: Under the present law the employment of women is limited to eleven hours, and of children to seven hours. There is no legal limitation as regards male adults. The Act passed last week fixes a twelve hours' working day for male adults, eleven hours for women, and six hours for children, when employed in textile factories. As regards factories other than textile factories, the provisions of the present law as regards legal hours of employment have been substantially retained. The

limits between which women and children may be employed have been narrowed from 5 a.m. and 8 p.m. to 5.30. and 7 p.m. They have, moreover, been made applicable to women working under a shift system, but not to women in cotton-ginning, and cotton-pressing, factories, which only work for a few months in the year.

Indentured Labour in Fiji

Mr. NOEL BUXTON asked the Secretary of State for the Colonies whether indentured coolies in the island of Fiji could not obtain a pass back to India until they had completed ten years' service.

Mr. HARCOURT: Indentured coolies in Fiji are not entitled to free passages to India until they have completed ten years' residence in the colony, five years as indentured labourers and five years as free labourers.

March 29.

Indentured Labour in Trinidad

Mr. MORRELL asked the Secretary of State for the Colonies what was the cost per head of indentured coolies in the Colony of Trinidad; and what proportion of this cost was paid by the planters and from the revenues respectively.

Mr. HARCOURT: The cost of importing indentured immigrants varies from year to year. From a statement laid before the Committee on Emigration from India to the Crown Colonies and Protectorates it would appear that the average cost per statute adult between 1879 and 1908 was £24 17s. 4d., inclusive of all charges. The statement is printed on page 127 of Command Paper 5194. The apportionment of the cost of immigration into the colony is explained in Section 263 of the report of the Committee, where it is calculated that about 21 per cent. is paid by the employers and labourers, about 52 per cent. by all the cultivators, whether employing indentured labour or not, and about 27 per cent. from general revenue. The Section will be found on page 65 of Command Paper No. 5197.—*India*.

March 30.

The Suicide Rate

Mr. O'GRADY asked the Under-Secretary for India if he would state what number of indentured Indian coolies were employed in Natal under agreement between "that Colony" and the Government of India; whether the suicide rate among these coolies was equal to 501 per million; if so, whether he would take steps for immediate investigation into its causes; and whether His Majesty's Government would consider the desirability of stopping the exportation of coolies to South Africa, especially in view of the treatment they received there and of "the conduct of the Governments of Natal and the Transvaal towards their free kindred."

Mr. MONTAGU: According to the latest statistics the number of Indian

coolies under indenture in Natal was 40,931. The number of suicides amongst these indentured labourers in 1909 was 20. My hon. friend will see if he compares these actual figures with his calculation that this is an excellent example of the dangers attendant on the use of percentages, or more accurately permillionages. The treatment of indentured coolies has received the careful attention of the authorities in South Africa and India. It has already been decided that indentured emigration from India to Natal shall cease with effect from July next, on the ground, not that there has been any general ill-treatment of the coolies in Natal, but that the unsatisfactory position cannot be perpetuated which was created by the Colonists' standpoint, and the absence of any guarantee that Indians will be accepted as permanent citizens of the South African Union after expiration of their indentures. An announcement in these terms was made in the Indian Legislative Council in January.—*South Africa*.

From the Editor's Chair

NEARING A SETTLEMENT?

"How oft, by God's will, hath a small host vanquished a large host, and God is with the patiently persevering."—*Quran*.

"Think ye to enter Paradise, when no such things have come upon you, as on those who flourished before you?—Fits and troubles tried them."—*Quran*.

THE correspondence we publish in another column between General Smuts and Mr. Gandhi regarding the Asiatic question in the Transvaal shows that we are now approaching a settlement of the Asiatic struggle so far as passive resistance is concerned. In our opinion, it is worthy of the heroic passive resisters who have been suffering for the sake of a principle for over four years, and worthy of a strong Government. Only a powerful Government could have granted, to men who have acted as the passive resisters have, what General Smuts is now prepared to grant. Indeed, official recognition has now been given to passive resistance as a legitimate and honourable method of seeking redress of grievances. This is, after all, as it should be. It is admitted by all that Asiatics in the Transvaal have never crossed the bounds of prudence, they have never resorted to violence, and, whilst they have undoubtedly declined to obey a law which they hold to be derogatory to their honour, they have done so with dignity and as perfectly law-abiding citizens. It is evident that the Transvaal Government were not convinced of the sincerity of passive resisters, or of their ability to suffer so long as they have. But the facts

were too strong for them. But, if what promises to be a settlement is largely due to the sufferings of passive resisters, there is no gainsaying the fact that it is equally due to the splendid advocacy, in season and out of season, of their cause by Lord Ampthill's Committee, and the no less splendid work done by our distinguished countrymen in India, led by that great patriot, Professor Gokhale; and alike, Lord Ampthill's Committee and the various public bodies in India would have been powerless but for the great work done by Messrs. Ritch and Polak in England and India respectively. The Indian community probably does not yet realise the magnitude of their services. Probably, by the time we go to Press, the Indians in the Transvaal and the Chinese will have accepted the proposed settlement, and thus we may look forward to a measure of peace among the Asiatic communities in South Africa. However, we would ask our countrymen not to consider this result as a great victory, but merely, in the words of Mr. Gandhi at Kimberley, as a natural outcome of what has happened during the past four years.

NATAL TOWNSHIPS

THE petition addressed to His Excellency-in-Council by the Natal Indian Congress is a timely document. It speaks for itself. There is no doubt that the Indian community must watch, with the utmost care, the doings of public bodies in South Africa. These bodies, almost as a matter of course, tend to exceed the powers vested in them, and the utmost caution must be exercised by South African Indians in scrutinising their proceedings. The measure under review may be the thin end of the wedge of racialism, which the community cannot for a moment tolerate, and it is altogether inadvisable to permit the Provincial Councils greater freedom where Indian interests are at stake and where local prejudices are strong. Clause 147 of the South Africa Act is a powerful safeguard, but it must, to be useful, be scrupulously enforced. Whilst too much can certainly not be expected of the Union Parliament, nevertheless its aloofness tends to prevent local prejudices from exercising their full sway.

SUICIDE UNDER INDENTURE

WE cannot congratulate Mr. Montague, the Under Secretary of State for India, upon the flippancy of his reply to Mr. O'Grady on the subject of the suicide-rate amongst indentured Indians. He talked glibly of "percentages" and "permillionages," as though the lives of Indians were to be juggled with. He apparently did not realise or know that the suicide-rate amongst the indentured Indian population is singularly and persistently high that it is never less than twice as high as amongst the free Indian population of the Province,

whose existence is extremely precarious, that it is, on the average, at least ten times as high as in Madras, from which the bulk of the Indians are recruited, and that suicide is a more unusual phenomenon amongst Indians than with any other people in the world. The matter is not to be lightly set aside by Mr. Montague's airy periphrase, and South African Indians will hope that Mr. O'Grady, to whom, as a member of the London Committee, they owe so much, will not let it rest where it now is.

T. B. ROBINSON AGAIN

T. B. ROBINSON has been again convicted of an assault upon one of his Indian employees. On the 3rd inst., at the Umlazi Court, he pleaded guilty to a charge of assault upon an indentured Indian woman, named Sajna, and was fined £5. The fine, which is larger than usual, leads us to suppose that the nature of the assault was serious. But, we ask, how long is this brutal ruffian to be allowed to traffic in human flesh and blood? We constantly find in the police records the name of himself or of some member of his family convicted of assault upon some poor, helpless Indian serf in his possession, as often as not a woman. We do not suppose that contracts of indenture will be cancelled, for, apparently, the man Robinson's influence appears to be such as effectively to prevent intervention on behalf of the Indians who are so unfortunate as to be allotted to him. So long as these things can happen, it is useless for the official apologists of the Natal system of disguised slavery to pretend to righteous indignation when it is vigorously condemned by those who do not fence with words, and whose consciences are not quite bloated.

Mr. Polak's Departure

Handsome Tribute by Natal Indians

On Thursday evening at the Union Hall, Victoria Street, Durban, Mr. H. S. L. Polak was the recipient of an address by the Natal Indian Congress on the occasion of his departure for the Transvaal. A gold watch and chain and a gold medal, suitably inscribed, were also presented to him as a mark of the community's appreciation of his unstinted services.

The Indian Women's Association also presented Mr. Polak with an address.

About 800 people were present, including all the leaders of the community, and it was a most successful and enthusiastic gathering.

A petition has been sent to the Minister of Justice by the Indians of the District of Dundee, asking for the retention of Mr. Maynard Matthews, the local resident magistrate.

Durban Tamil School

Prize Distribution

The Annual Prize Distribution of the Durban Tamil School took place on the 17th inst., at the Union Theatre, Victoria Street, Durban.

Mr. K. K. Nayanah presided over a large audience of about 300, comprising a large number of Indian ladies. Amongst others prominent were, Messrs. R. B. Chetty, Ramchandra Polavar, M. L. Sultan, R. K. Naidoo, R. N. Moodlay, Chinnia Pather, M. S. Naidoo, S. K. Pather and T. P. Pather.

The first part of the programme comprised sacred hymns, instructive dialogues and addresses. The second part consisted of Prize Distribution, Headmaster's Report and the recitation of "The Tale of Savitri," a selection from the "Mahabharat." The children were dressed in Indian fashion.

The Chairman, assisted by Messrs. H. L. Paul and V. R. R. Moodaly, distributed the prizes, consisting of useful books and a large assortment of toys. The awards were given according to the results of an examination held, and special prizes were given for cleanliness, regular attendance and for moral knowledge.

Mr. R. Krishnaswamy Chettiar, the Schoolmaster, in the course of his report, briefly referred to the original promoters of the School some 12 years ago—Messrs. V. R. R. Moodaly, Naraina Pather and S. D. Pillay, with Mr. Venkatanarasimulu as Headmaster. Since then various changes had been made for the betterment of the School. After the departure of Mr. Venkatanarasimulu Pillay to India, the School was managed by one of the former's pupils, Miss Moodaly, (Shrimati R. Goonaruthinammal) when free education was imparted to the children. The strength of the school gradually increased owing to her untiring efforts. During the sojourn of Shrimati R. Goonaruthinammal in India, Mr. Ramdas Pillay in conjunction with Mr. Moodaly managed the school, till he (Mr. Krishnaswamy Chettiar) was appointed to take charge of the School. Through the exertions and self-sacrifice of Mr. Moodaly's family, the number was greatly augmented and they had taken a prominent part in instructing the children. Mr. Nayanah, the Chairman, addressed the gathering, commenting upon the report and upon the good and useful work done. In his own opinion, education was the greatest of all charity. He invoked the aid of those present to take a practical and active interest in the conduct of the school.

Messrs. R. B. Chetty, Ramchandra Polavar, R. N. Moodley and S. K. Pather expressed their appreciation of the splendid programme presented to them.

Mr. Moodaly addressed the gathering, expressing his thanks for those

who had rendered assistance in making the function a success. He advocated the encouragement of the Tamil vernacular, and he remarked that, at present, several children had been refused admittance owing to insufficient accommodation, and, therefore, he hoped that others would come forward to take a keen interest in the school and devise some method for procuring a suitable and spacious hall. He further urged the necessity of employing another teacher, as there were so many classes. He sincerely hoped that the parents would not neglect the education of their children.

After the conclusion of the speeches, sweets and fruit were distributed to the children.

The whole of the proceedings were conducted in Tamil, and the function, which was a very interesting and successful one, terminated with cheers by the children for the visitors.

The Chotabhai Judgment

Full Text

The following is the continuation of Lord de Villiers' judgment in the above appeal:—

Is this a case, then, for the exercise of such discretion or is it one in which the Registrar would have been bound, if the application had been made under section 4, sub-section (2) and section 5, sub-section (1) of Act 2 of 1907, to register the petitioner as being lawfully resident in the Transvaal at the time when his application was made? That he was not lawfully resident does not seem to me to admit of doubt. His father was entitled to registration and did, in fact, receive his certificate upon the face of which appeared the petitioner's name as one of his children. The Transvaal authorities, knowing that the petitioner was about to enter, allowed him so to enter and took the precaution of taking his thumb marks before such entry. According to the evidence of Mr. Irvine, which in this respect is uncontradicted, the Registrar informed him that the petitioner could enter the Colony in the company of his father and that such entry must be made before the son attained the age of sixteen years. It has been contended that the entry was unlawful because under section 8, sub-section (1) of Act 2 of 1907 "any person who brings into the Colony an Asiatic not lawfully resident therein" was liable to certain penalties. It is a conclusive answer to this contention that even if the Legislature intended by that provision to include parents and guardians of such minors among the persons liable to such prosecution it subsequently by section 2, sub-section (c) of Act 15 of 1907 legalized the entry of minor children of Asiatics who were not themselves prohibited immigrants. The petitioner then, as a minor son of a duly registered Asiatic, entered the Transvaal with the full concurrence of the duly constituted authorities. He thereafter resided in the Transvaal for several months peacefully and without molestation. Surely that residence was a lawful residence: and when he made his application on attaining the age of sixteen he continued to be lawfully resident in the Transvaal. Mr. Justice Bristowe, indeed, was of opinion that the petitioner was so lawfully resident. He was further of opinion that the phrase "Asiatics lawfully resident in the Colony" is not confined to the classes mentioned in section 3, sub-section (2) of Act 2 of 1907 to which

sub-section 1 shall presently refer. He held, however, that only Asiatics who were lawfully resident at the date of the commencement of the Act were intended to be included. I confess that, after reading and re-reading the Act, I am wholly unable to concur with this opinion, nor do I understand it to have been the opinion of the majority of the Judges in the Court below. Their view was that the three classes of Asiatics mentioned in section 3, sub-section (2) were intended to exhaust the classes of Asiatics lawfully resident in the Transvaal who were entitled to registration under the Act and this view seems to be shared in by some of my colleagues in this Court. I am bound, however, to say that, in my opinion, the reasons for holding that the right to registration of minors lawfully entering the Transvaal and there residing until they attain the age of sixteen years is not taken away by implication are as potent as the reasons for holding that in their case the discretion of the Registrar is not so taken away. It is significant that the second section which gives exhaustive definitions of words and phrases used in the Act gives no definition of the phrase "lawfully resident in the Transvaal." The second sub-section of the following section mentions three classes of Asiatics who "shall be deemed for the purposes of this Act to be Asiatics lawfully resident in this Colony." The effect of this provision is to confer a right of registration on many individuals of these classes who although not actually resident were to be deemed to be lawfully resident, but it does not follow that Asiatics of other classes who are not only resident but are lawfully resident were intended to be excluded. The maxim *expressio unius est exclusio alterius* may sometimes afford useful guidance for construing a doubtful enactment, but it is not a rigid rule of construction to be applied without reference to the context in which the expression *expressio unius* occurs. Nor in my opinion is much assistance derived from reference to cases, such as that of *Regina versus County Council of Norfolk* (65 L.T.N.S. p. 222), in which the phrase "deemed to be" has been judicially construed. In that case it was enacted by the 14th clause of a certain Act that certain specified areas were to be deemed to be highways for the purposes of the Act, but as stated by Cave J. the areas so specified really included "almost the whole surface of England." It was held by the Queen's Bench Division that although there might be some roads in the country of Norfolk not falling within such areas but entitled to be called highways they were not highways in the terms of the Act. In coming to this conclusion the Court construed the 14th section by the light of the 13th and 15th sections and was moreover greatly influenced by the insignificance of the particular roads in question as compared with the rest of the highways of England. In the present case there are no facts before the Court of which it can take judicial cognizance to show whether any considerable number of Asiatics in the Transvaal not falling under any of the three classes are lawfully resident there. It is quite possible that there may be many Asiatics not resident in the Transvaal who are entitled to be regarded under the second sub-section of section 3 of the Act as lawfully resident and still more who, although not included in the sub-section, are lawfully resident, but the relative number of these classes will afford no assistance in the construction of the Act. The safest clue to the meaning of the Legislature is the language which it has itself employed. The 5th section of the Act in question requires the Registrar to register every applicant who is lawfully resident in the Transvaal. If the Legislature had intended that individuals of the classes mentioned in sub-section 2 of section 3, whether really resident or not, should be the only Asiatics entitled to be so registered, it surely would have said so. It would have defined "lawfully resident" as meaning all individuals belonging to the three classes, or, if this word "deemed" must be used, it would have said that Asiatics belonging to the three classes should "alone" be deemed to be lawfully resident.

As it stands the third section does not purport to give a complete list of all the Asiatics who were to be regarded as lawfully resident for the purposes of the Act. It is, of course, just possible that the Legislature may have intended the sub-section as an exhaustive definition of the phrase "lawfully resident in the Transvaal" but that is mere conjecture. If conjectures as to the intention of the Legislature are allowable, the more reasonable view would be that, if it had been intended to exclude any Asiatics lawfully resident in the country and thus render them liable to expulsion, precise language to that effect would have been used.

It has further been contended that although the provision as to the Registrar's discretion is not repealed by Act 36 of 1908, the provision as to the right to registration is so repealed by the third section of that Act. It appears to me, however, that every reason which I have stated for holding that the discretion of the Registrar is not taken away applies with even more force against the repeal by implication of the provisions of Act 2 of 1907 under which children in the position of the petitioner can avoid expulsion from the country in which their parents lawfully reside by obtaining a certificate of registration.

The petitioner then is, in my opinion, entitled to the protection, such as it is, afforded to him by Act 2 of 1907, and the last question is in what form relief should be given to him. Upon this point I cannot do better than quote the language of Wessels J. in his reasons which expressed my own views with tenderness and clearness. "This Court," said the learned Judge, "has an inherent right to prevent the Government or any official from interfering with the liberty of any resident within its jurisdiction. The person who claims to interfere with the liberty of a citizen must show that he has been given that right by the Legislature. If he can show that he possesses that right, this Court will not interfere with his action, but every person resident within the jurisdiction of Court is entitled to being an official before the Court to justify his act of interfering with the applicant's liberty. To deny to the Court that right would be equivalent to the establishment of bureaucratic tyranny." The petitioner, after exhausting the remedies open to him under the law, has applied to the Court to relieve him. On attaining the age of sixteen, he applied for registration but was told by the Registrar that, acting under instructions, he could not register Asiatic children who were not physically resident in the Transvaal at the date of the taking effect of Act 36 of 1908 in who were not born in the Transvaal. The result of the Registrar's illegal refusal was that the petitioner was directed to be removed from the Transvaal. No appeal appears to lie against such an order but, if the petitioner had the right to be registered or even if he had the right to call upon the Registrar to exercise his discretion, there must be some further legal remedy open to him. If the Registrar had acted in accordance with the law as now laid down by this Court, he would have registered the petitioner and no further proceedings on the part of the petitioner would have been necessary. On the other hand the petitioner, in appealing against the decision of the Registrar, proceeded under the Act 36 of 1908 instead of Act 2 of 1907. I gather from the statements of Counsel that neither party desired to take any technical objections and that it was the wish of both parties that an order doing substantial justice and settling the controversy between them should now be made. In consenting, however, to the appeal being decided as if the proceedings had been taken under the Act of 1907, Counsel for the Government reserved the right to claim the costs of the proceedings, and I am bound to say that in my opinion, the decisions of the Courts below as to costs should not be disturbed. The Court will declare that the order of expulsion, based as it is upon the Registrar's refusal to register the petitioner, is null and void and I will direct the Registrar of Asiatics to issue to the petitioner a certificate of registration in terms of section 3.

sub-section 1 of Act 2 of 1907. The Government of the Union will pay the costs of this appeal.

Asiatic Registration

Supreme Court Decision

In the Transvaal Provincial Division of the Supreme Court, on the 10th instant, before Sir Wm. Smith and Mr. Justice Mason, the case of *Rex v. Abdullah* was brought up for argument and review.

Mr. Sutton for accused; Mr. C. W. de Villiers for the Crown.

The point raised in argument in this matter was whether, the accused having been charged under Section 9 of the Act 36 of 1908 for an offence for which there was a penalty provided under Section 8, he should have been dealt with also under the general penalty clause, Section 18. Counsel for the prisoner submitted that as the indictment was under Section 9, for an offence for which there was adequate remedy provided, in case he had either failed to obtain a certificate, or was without a certificate, or, having a certificate, failed to produce it, the Magistrate exceeded his powers in sentencing him also under the general penalty clause.

For the Crown it was contended that the Magistrate's order was irregular in that accused was sentenced to fine and imprisonment under the general penalty clause, and also to deportation under Section 8; that the sentence, as far as concerned deportation, was clearly not a matter of criminal procedure but of administrative procedure, and that the Magistrate had no jurisdiction, while trying a criminal case, to make an order for deportation. With regard to Section 18 that applied to every Asiatic, regardless of the fact whether or not he were the lawful holder of a certificate; Section 18 was purely a criminal provision providing penalties in regard to a criminal contravention of the Statute, making it an offence for an Asiatic not to comply with the provisions of the Act, and if he failed to comply then he was liable to criminal penalties. The words used "except where otherwise specified" referred to criminal penalties and in effect the section meant any Asiatic failing to comply with any requirements of the Act should on conviction be liable to certain penalties unless it was stated that he was liable to other penalties of a criminal nature.

On giving judgment, Sir Wm. Smith said in this case an Indian was found in the Transvaal and a certificate of registration demanded from him, and also he was required to give particulars of identification mentioned in Section 9 of the Act. He did produce the certificate, which was shown not to be his own. He was charged before the Magistrate under Section 9 with

failing to produce the certificate of registration of which he was the lawful holder, and the Magistrate sentenced him to be fined £30, or, in the alternative, imprisonment, and also ordered him to be deported from the Colony. It was admitted that the order for deportation should have formed no part of the judicial sentence for the offence with which the prisoner was charged, and the point for review was whether, having regard to the provisions of Section 18 of Act 36 of 1908, it was competent for the Magistrate to impose the penalty of fine or imprisonment or whether the only proceedings that could be taken against the accused for failure to produce the certificate of which he was the lawful holder was the procedure pointed out in Section 8, namely deportation.

It was contended for the accused that the last sentence of Section 9 referring to Section 8, provided a penalty for the breach of Section 8, which the Asiatic committed, and that, the penalty being specified in Section 9, the penalty provided by Section 18 could not be imposed. On the other hand, it had been pointed out that the procedure with regard to deportation was purely an administrative matter, and formed no part of the sentence to be imposed by a Magistrate; that section 18 expressly dealt with the matter of penalties for criminal offences and, where it said "except where otherwise specified," referred to similar penalties for criminal offences. Under Section 15 there was a penalty of £500. It had not been there the person convicted under Section 15 would of course have been liable to a penalty of £100 under Section 18. Therefore there were provisions in the Act specifying other penalties than the penalties provided in Section 18.

There was great force in the contention for the Crown, that Section 18, where it said "except where otherwise specified" did not refer to the administrative order of deportation which could be made under Section 8, and there was no provision in the law which made it a criminal offence for an Asiatic, the lawful holder of a certificate failing to produce it when required, unless Section 18 referred to Section 9, and an Asiatic might go on indefinitely, when called upon to produce his certificate of registration, refusing to do so and, when brought before the Magistrate to be deported, he might produce his certificate and so escape deportation, and thus go on evading the authorities in that way for ever unless the construction contended for were the correct one.

On the whole, Section 18, where it said "except where otherwise specified" referred purely to penalties, and the question raised by the review must be answered in favour of the Crown.

Mr. Justice Mason concurred.—
Read Daily Mail.

Union Parliament

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

April 21

Immigration Bill

General BOTHA, in the course of a statement announcing the final business of the session, intimated that the Immigration Bill would be dropped, and that the Minister of the Interior would make a statement thereon later.

Natal Poll-Tax

The MINISTER OF FINANCE moved the second reading of the Natal Poll-tax Act Amendment Bill. He regarded a poll-tax as an altogether undesirable form of taxation. The Bill suspended the poll-tax until such date as the Governor-General should determine by proclamation. He intended, however, to amend the Bill, so as to suspend the tax until such time as Parliament should determine.

The Bill was read a second time.

April 22.

On a motion to go into Committee on the Natal Poll-tax Act Amendment Bill, Mr. C. L. BORNH (Bloemfontein) said he observed the Bill relieved the natives as well as the whites. In the Free State the natives also paid poll-tax, and it was unfair that natives in Natal should be relieved and not those in the Free State.

The House then went into Committee.

Replying to criticisms similar to Mr. Botha's,

The MINISTER OF FINANCE said the Bill did not repeal the law, but only postponed the date of payment.

Mr. C. L. BOTHA characterised this statement as an "evasion of facts."

The MINISTER OF FINANCE moved an amendment to Clause 1, suspending the poll-tax "until Parliament should, by resolution, determine," instead of "until the Governor should declare by proclamation."

The amendment was agreed to and the Bill was adopted, the third reading being set down for Monday.

April 24.

The Natal Poll-tax Act Amendment Bill was read a third time, and was passed for transmission to the Senate.

April 25.

Immigration Bill

On the motion that the House go into Committee on the Immigration Restriction Bill, Mr. SATSIS regretted that this measure would have to be left over until next session, stating that so much time had been taken by other important and necessary legislation that it was impossible to go on with this Bill, and the matter of immigration would have to be dealt with by legislation next year. When he introduced the second reading, he stated that the Government had two objects in view in introducing this legislation, the first being uniformity in regard to immigration laws in

South Africa, and secondly, to effect some settlement of the Indian question, which had been one of considerable anxiety and difficulty for some years in South Africa. He then laid on the table the correspondence which had passed between the British Government and this Government with reference to the possibility of a solution of those difficulties. Although it was not possible to pass that Bill into law this session, and therefore give effect to the resolution practically agreed upon by the two Governments, he was fairly hopeful it would be possible, even apart from this, to put a stop to passive resistance during the ensuing 12 months, and secure some peace on this question. Until Parliament had a chance of dealing with it next year, he hoped some solution would be effected without legislation at that date. That being so, there was no necessity for them to deal with the question, but they could temporarily let it stand over for maturer consideration and more careful thought in South Africa generally. The subject was very important, as it dealt not only with Indian immigration, but white immigration to South Africa. He thought that by leaving the Bill to another year it would probably tend to the passing of a maturer and better measure through the House. He moved that the order be discharged from the paper.

Mr. ALEXANDER expressed the hope that the Government would give due consideration to the criticisms passed on the Bill in the present session.

The order for the Bill was then discharged.

Mrs. Sodha's Case

The appeal of Mrs. R. M. Sodha was heard on the 22nd inst., at Bloemfontein, and was dismissed.

Counsel for the applicant, Advocate Gregorowski, said that the woman had entered the Transvaal to join her husband, who, at the time, was undergoing imprisonment for failing to produce a registration certificate, but he had not been declared a prohibited immigrant. The woman was convicted, on the ground that she was unable to pass the education test. Counsel argued that the woman was entitled to join her husband, because he had not been declared a prohibited immigrant, although he had rendered himself so liable.

Mr. De Villiers, Acting Attorney-General of the Transvaal, supported the conviction, contending that expulsion was unnecessary to render a person a prohibited immigrant. In this case as soon as the husband entered the Transvaal, and had not produced his certificate, he rendered himself liable to expulsion.

The judgment of the Court was that the appeal be dismissed, with costs. A written judgment, it is un-

derstood, will be given at a later date.
—Reuter

[NOTE: We understand that, in view of the impending settlement of the Transvaal trouble, Mrs. Sodha will not be molested.—Ed. I.O.]

The Immigration Bill

Immigration to the United States

In a small pamphlet of forty pages the United States Immigration Commission has managed to sum up the results of its exhaustive inquiry, says the *Times*. The Commission was appointed four years ago, and may be regarded as the development of the Immigration Law of 1907. The whole tendency of the recommendations of the Commission is to limit immigration, as far as possible, the people who may be likely to prove useful to America, to help and not hinder the economic development of the country, to become good citizens, and not to lower the standard of living among the wage earners. With this end, fresh restrictions are advised. The existing law deals adequately with "the physically and morally unfit"; but, by agreement with foreign countries, it might be possible to exact more conclusive evidence that the immigrant is not, and has never been, a criminal. Every encouragement is to be given, by State authority, to immigrants who wish to become—they and their families—American citizens; and punishment, such as deportation, is to be inflicted on persons who attempt to persuade aliens not to be naturalized. Deportation, indeed, is recommended as a common remedy for many; at present it appears to be unknown to American law. On the other hand, the Commission makes a valuable suggestion that the difficulties in the way of importing skilled labour should be lessened, by investing the Secretary of Commerce and Labour with the power of authorizing it in advance, on the application of any person interested. This would lessen what is often, at present, a serious injustice and hardship. As to Chinese immigration, it is to remain forbidden; the Japanese question is to stay where it is, so long as the present regulations work well; and "an understanding should be reached with the British Government whereby East Indian labourers would be effectively prevented from coming to the United States." America, perhaps for very good reasons, wants no more coloured people of any kind. Lastly, the Commissioners, with the exception of one member, wish for a "literacy" test—to demand of every immigrant that he should be able to read and write some one language. At one blow this would exclude about a third of the people from Southern and Eastern Europe who at present land in the United States.

"Natal Mercury"

Our Durban morning contemporary again brings forward the subject of immigration restriction, and in the course of a leading article appearing in its issue of the 21st instant, we find the following regarding the Immigration Bill.—

There are certainly clauses in the measure that are open to grave abuse in the administration of the Bill if it ever became law in its present form, and it is notable that the Imperial authorities, in their dispatches to the Governor-General, raised most of the points to which exception has been taken in South Africa. When the Bill was before the House of Assembly one or two of the members claimed that there should be no recognition of any interference on the part of Downing Street, but Mr. Smuts made it quite clear that the Imperial Government had not only been absolutely fair in the matter, but had been helpful to the Government in their efforts to deal with the subject on a basis just to the people of South Africa, and free from any of that meddlingness which in the past had occasionally been the cause of friction between the Imperial and Colonial authorities, and had resulted in unsatisfactory legislation. The Australian Act is included in an appendix to the White paper, along with some returns showing the working of the Act, and although the Union Government, in their replies to the Home authorities, profess to have adopted the Australian Act, there are essential differences on some important points, which cannot be said to be improvements on the Australian measure, nor to be necessary with regard to local conditions. There is a very material difference between the proposed Union Act and the Australian Act as regards the powers conferred on immigration officers. In the South African Bill the language of the education test is to be selected by the immigration officer, and so words written out to his satisfaction. In the Australian Act the dictation test is to be in a "prescribed" language defined by regulation submitted to Parliament, and the onus of prohibition is not vested in the immigration officers in the same way as in the Union Bill. General Botha, in a reply to the points raised by the Secretary of State as regards the possible exclusion of persons who may have acquired domicile in South Africa, or have been born in the country, states that the Bill is not intended to apply to persons domiciled or legally resident in the country, but only to immigrants, and, further, that the common law rights to invoke the interference of courts on the principle of *habes corpus* is not interfered with. There seems no sound reason, however, why the position of domiciled persons should not be clearly defined, and provision made for certificates of ex-

emption, as in the Australian Act. The abuse that may be perpetrated under the guise of regulations, and by the arbitrary authority of officials, was very clearly demonstrated in the case of *Chetabhai V. Minister of Justice*, when Lord De Villiers, in giving the judgment of the Court of Appeal, said: "The maintenance of the liberty of the subjects is of more importance than even the prevention of undesirable immigration." The Australian precedent has proved that an Act can be made thoroughly effective in restricting undesirable immigration without, as Lord Crewe stated, subjecting any class of his Majesty's subjects to unnecessary humiliation. The Indian community in South Africa quite recognise that Asiatic immigrants are not desired, the Imperial Government have readily conceded the right of the governing caste in this country to regulate the matter of immigration, and there is no reason whatever why the difficulties met with in the past should not be settled here as they have been settled elsewhere. The points of objection which have been raised against some of the clauses of the Bill have equally been raised by European critics of the measure, as they leave the road open to that "bureaucratic tyranny" referred to in the judgment of Lord De Villiers. We cannot say what has happened to the Bill, but in its original form it is not a measure that can be approved by any section of the community jealous of their rights as free British subjects, and whatever regulations may be proposed for the administration of the Act should not be left entirely to the Government, but be submitted to Parliament, as in the case of the Australian Act. The main difficulty in connection with the Bill at present is the attitude of the Free State towards the proposal that the educated Indians specially admitted should be allowed to move from one Province to another, as stated by General Botha in his minute to the Governor-General of December last. The point is a ticklish one, as on the one hand the Government gave a pledge that the specially exempted Asiatics should not be subject to the Provincial restrictions, and on the other hand there are the Free State members resolved not to agree to any concession, although, as Mr. Smuts said, it is impossible to see what the Free State was afraid of, and, being in the Union, it is not very reasonable to claim exemption from anything that may not be agreeable, and derive benefit in other directions. The correspondence in its entirety, however, makes it absolutely clear that the attitude of the Imperial Government has been fair and just all round to South African opinion on this difficult question, and the outcry that either the Imperial or Indian Governments have been seeking to force Asiatics upon us is wholly unfair, and not in accordance with fact.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Wednesday.

Mr. Gandhi arrived in Johannesburg this morning. The Indian and Chinese leaders are having a conference to consider the correspondence.

A further sum of £36 has been received from Rangoon, through Dr. Mehta, for the Passive Resistance Fund.

At Kimberley on the 24th instant, Mr. Gandhi, on his arrival from Cape town, was accorded a warm reception. A meeting was held in the Supper Room of the Town Hall where the Mayor (Councillor W. Casson) presided over a gathering of close on 400 people.

An address was presented to Mr. Gandhi and, in a speech thanking the Indian community for their kindness, briefly referred to the question of the impending settlement of the Transvaal trouble. The *Diamond Fields Advertiser* reports the speech as follows:—He thanked His Worship the Mayor for presiding on the occasion, and said that it suggested the harmony of humanity in Kimberley. He could not take the reception as a personal tribute, but he considered it a mark of approbation of the great work which had been done by the passive resisters of the Transvaal. He was glad to be able to inform the meeting that they were nearing a solution of the difficult question that had cost the community over 3,500 imprisonments and untold suffering. He had in his possession a letter from the Private Secretary to General Smuts, which stated that the legitimate demands of the Indian community would be granted during the next session of Parliament. In that letter, the speaker contended, was official recognition of passive resistance as a legitimate form of agitation for the redress of grievances.

Addressing meetings in London, he had not hesitated to call Transvaal passive resistance one of the greatest movements of modern times. He knew of no instance in modern history in which a body of people had undertaken self-suffering by way of redress, and that was what the Transvaal movement amounted to.

Mr. Gandhi likened the Transvaal passive resistance to the conscientious opposition offered by the Prophet Daniel to the laws of the Medes and Persians, which the Prophet considered to be contrary to the demands of reason and holiness. He exhorted his countrymen to be always reasonable in their demands. He contended that the Indian community throughout South Africa had, as a rule, endeavoured to see the European standpoint. Whilst they fought for legal equality, they admitted that there should be differen-

tial treatment by reason of the prevalent prejudice, which the Indians would have to wear down by honourable conduct. He asked his hearers not to consider the forthcoming settlement as a victory to gloat over, but merely a natural consequence of the heroic fight that so many Indians in the Transvaal had put up. He paid a glowing tribute to Mr. Thambi Naidoo, who he considered to be one of the greatest of passive resisters in the arduous campaign. (Loud applause.) //

Mr. Dawson, chairman of the Indian Association, moved a vote of thanks to Mr. Gandhi, which was seconded by Mr. Joshua, the ex-secretary of the African Political Association.

Mr. Gandhi briefly returned thanks, and in turn proposed a vote of thanks to the Mayor, which was carried by the whole audience standing.

The Mayor, in briefly acknowledging the vote, said that he was glad to be able to preside, and was pleased to recall the fact that all the different communities lived in peace and harmony in Kimberley, and he hoped that they would ever continue to do so. (Applause.)

The meeting dispersed with cheers for the Mayor and Mr. Gandhi.

Natal Townships

A Racial Qualification

The President and Secretaries of the Natal Indian Congress have forwarded the following petition to His Excellency the Governor-in-Council, Capetown:—

The Petition of Dawad Mahomed, Dada Osman, and Mahomed Cassim Anglia, in their capacities as President and Joint Honorary Secretaries, respectively, of the Natal Indian Congress,

HUMBLY SHEWETH THAT:

(1) At a meeting of the Committee of the Natal Indian Congress, held in Durban on the 21st instant, your Petitioners were authorised to petition your Excellency-in-Council with respect to Draft Ordinance No. 4, 1911, "to amend the laws relating to local Townships," as read a third time and passed by the Natal Provincial Council.

(2) Your Petitioners had not realised, at the time that the said Draft Ordinance was before the Provincial Council, that one of its provisions was such as might affect the interests and privileges of the Natal Indian community, and accordingly take this opportunity of making respectful representations on the subject to your Excellency-in-Council.

(3) Section 1 of the said Draft Ordinance reads as follows:—

"Section 4 of Law No. 11, 1881, is hereby repealed, and the following is enacted in lieu thereof:

4. No person shall be entitled to vote at such a meeting unless he is upon the Voters' Roll for the Provincial Council Electoral District within which the town or village is situated and is a proprietor or occupier of land within the town or village."

(4) Section 4 of Law No. 11, 1881, which is repealed by the said Section 1 of the said Draft Ordinance, reads as follows:—

"No person shall be entitled to vote at such a meeting unless he is upon the Electors' Roll for the country, framed under the Charter of Natal, nor unless he possesses in the town or village a qualification entitling him to be upon such Electors' Roll."

(5) The meeting referred to in Paragraphs (3) and (4) hereof is a meeting convened, in terms of Section 2 of Law No. 11, 1881, for the purpose of deciding upon the advisability of bringing any village or township within the provisions of the said Law.

(6) Whereas the qualification for enrolment upon an Electors' Roll framed under the Charter of Natal, 1856, is of a general nature, applying to Indians and Europeans alike, irrespective of race or colour, the qualification for enrolment upon a Voters' Roll for the Provincial Council, in terms of Section 71 of the South Africa Act, is the same as that for the House of Assembly of the Union of South Africa, and Section 36 of the said Act of Union provides for the retention of the qualification for enrolment upon a Voters' Roll in the terms of the Natal Franchise Law of 1896, whose effect is to disfranchise the Indian Colonists of Natal, save those whose names were lawfully enrolled upon a Voters' Roll prior to the enforcement of the said Act of 1896.

(7) Your Petitioners therefore respectfully submit their protest against the said Draft Ordinance, in that, as regards Section 1 thereof, your Petitioners are advised that:—

(a) It contravenes Section 147 of the South Africa Act, inasmuch as it is calculated seriously to affect the special interests of Indians resident in this Province, by substituting a racial for a general qualification, and deals thus with a matter that is not within the competency of the Provincial Council and administration, but within that only of the Union Government.

(b) It is *ultra vires* of Section 85 of the South Africa Act, inasmuch as the said Section does not empower a Provincial Council to alter, amend, or repeal a franchise qualification, such powers being restricted to the Union Government and Parliament.

(8) Wherefore your Petitioners humbly pray that your Excellency-in-Council may be pleased to take into consideration the objections respectfully urged herein and to withhold

the assent of your Excellency-in-Council from the said Draft Ordinance, or grant such other relief as to your Excellency-in-Council may seem meet. And for this act of mercy, your Petitioners shall, as in duty bound, for ever pray.

Dated at Durban this 21st day of April, 1911.

Stoppage of Indenture

Infection in Madras

At a recent meeting of the Madras Corporation, the following resolution, says the *Hindu*, was moved by Dr. Nair, seconded by Mr. G. A. Natesan, and accepted by the Corporation:—

"While approving the action of the President in employing the additional staff at Egmore and Kistnampet Hospitals on account of small-pox cases among the emigrants from Natal, the Corporation requests the President to bring to the notice of the Madras Government the defect in the existing law whereby the Corporation Sanitary authorities are left without any voice in the Sanitary control of the Port, and to request the Government to create a Port Sanitary authority similar to those existing in England, in which the Madras Corporation will be adequately represented."

In moving this resolution Dr. Nair pointed out that when the Natal emigrants from the *Umfulu* arrived at our port, measles had broken out among them and 40 of the emigrants attacked with small-pox and 70 contacts were sent by the Port Assistant Health Officer to the Kistnampet Hospital and this was done without consulting the Health Officer or the President, as to the necessary accommodation. In carrying the infected persons through our crowded city, there is the danger of the infection spreading. And, also, it is certainly a question for consideration, how far the Corporation is bound to provide treatment for cases of this kind imported from outside the Corporation limits.

This was not the first time that they suffered from lack of control. The ship *Umfulu* arrived on the 14th of November last and on the 20th idem it started in the epidemic form. Small-pox cases were not properly reported and in very few cases medical men were called in. In cases like this they were absolutely without any control and their labours are wasted. On this account he thought it necessary to move this resolution in order to point out the defects of the existing law and advise Government to amend it.

The President remarked that the Health Officer had raised this point and he agreed with the principle of this resolution. He would write to the Government and ask them what they should do.

Imperial Legislative Council

On the 15th ulto., Mr. Clarke, replying to Hon'ble Mr. Gokhale's question re emigration to, and Hindu and Mahomedan marriage law in Mauritius, said the number of indentured emigrants who proceeded from India to Mauritius during the five years 1905 to 1909 is as follows:—In the year 1905 number of emigrants was 691; in 1906, 585; in 1907, 572; in 1908 and 1909 nil. The Government of India have received a copy of the Committee's report on emigration from India to the Crown Colonies and Protectorates referred to by the Hon'ble member and it is at present under their consideration. No decision has yet been come to on the recommendation of the Committee in regard to emigration to Mauritius. The reply to the first part of the second question is in the affirmative. The marriage law formed the subject of correspondence between the Government of India, Her Majesty's Government and the Colonial Government in 1897, but the law has remained unaltered for reasons of which the Government of India are not aware. The question of the application to Indians of the Colonial law as regards marriage and succession has now been raised in the report of the Mauritius Royal Commission of 1909. The Government of India will take the matter into consideration in connection with the Immigration Committee's report.

The Hon. Mr. Gokhale asked the following questions:—

1. (a) Has the attention of the Government been drawn to the report which has appeared in the newspapers that 90 Sirdars, deputed to India by the planters in Natal to recruit on an extensive scale indentured labour for their estates before the notification prohibiting indentured emigration to Natal comes into force on 30th June next, have started for this country by the steamship *Umfulu*?

(b) Will the Government be pleased to take early and effective steps to make their decision to prohibit indentured emigration to Natal after 30th of June widely known throughout those areas where indentured labour for that colony is usually recruited?

2. (a) Has the Government received any information regarding the new proposals of the Union Ministry in South Africa for dealing with the question of British Indians in that sub-continent, and especially in the Transvaal?

(b) If so, will Government be pleased to lay such information on the table?

In reply to the first, Mr. Clarke said the Government of India had seen the newspaper report referred to. "The decision to prohibit emigration to Natal was, as the Hon'ble member is aware, announced at a meeting of this Council held on the 3rd January last. The Government of India be-

lieve that this decision is now widely known and they do not consider it necessary to take any special steps in the direction indicated by the Hon'ble gentleman, pending the publication on April 1st of the notification prohibiting emigration."

Items of Interest

Mr. C. Maude, of Kingwilliamstown has forwarded, on behalf of the local Indian community, a further sum of £1 10s., being the balance of the amount contributed towards the expenses of the recent Cape Immigration appeal.

We regret that we are unable, through pressure of matter to give a report of the reception to Miss Stephen, who has just returned from India after a seven years' course of study in midwifery and technical nursing. But we shall give a full report of Thursday's function in our next issue.

In "a few notes on the world's situation," published in connection with the Universal Races Congress, to be held in London in July next, the following appears:—"Race pride and race prejudice were never justified. They were always a curse. They are less justified and more mischievous to-day than ever, and every preacher must do his or her utmost to discourage it and to displace it by respect, friendliness, and co-operation between all the races of mankind. Now that the peoples of Asiatic and African descent are holding out the right hand of fellowship to the peoples of European descent, it would argue incredible barbarism on the part of the West not to grasp it in the same trusting spirit in which it is offered."

The Rev. Theo. Subrahmanyam, of Durban, has kindly presented to the Phoenix Library the following books: "Milton's Poetical Works," "The Koran," "The Holy War," by John Bunyan, "Tennyson's Poetical Works," "Thoughts on Life and Philosophy," by Marcus Aurelius, and "Histories, Poems, and Sonnets of Shakespeare." The settlers wish to express their thanks for the generous gift.

Contents

	Page.
The End of the Struggle in Sight	171
Imperial Parliament	172
From the Editor's Chair	173
Mr. Polak's Departure	174
Durban Tamil School	174
The Chotabhai Judgment	174
Asiatic Registration	175
Union Parliament	176
Mrs. Sodha's Case	176
The Immigration Bill	177
Transvaal Notes	178
Natal Townships	178
Stoppage of Indenture	179
Items of Interest	179

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL

Madras Industrial and Art
Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS

Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition,
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabl Shoes, &c.

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-lined bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬.

ફ્રીપ્રેસ, રાનીવાર, તા. ૨૬ મી એપ્રિલ, ૧૯૧૧.

અંક ૧૭.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨૬ મી એપ્રિલથી, તા. ૫
મે સુધી ૪૦ સં ૧૯૧૧.
હિંદુ-વૈશાખ સુદ ૧ થી વૈશાખ સુદ ૭
સુધી, સંવત ૧૯૬૭.
સુલભમાન-તા. ૨૬ રબીદિલખાખરથી
તા. ૫ જમાદીઅખવલ સુધી ૧૩૨૬ હી.

વાર.	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હિંદુ તીથી.	સુલભ. તા.	પારસી રોજ.
રબીવાર.	૨૬	સુદ ૧	૨૬	૨૯
રબીવાર.	૨૭	" ૨	૩૦	૨૦
સોમવાર.	૧	" ૩	૧	૨૧
મંગળવાર.	૨	" ૪	૨	૨૨
બુધવાર.	૩	" ૫	૩	૨૩
ગુરુવાર.	૪	" ૬	૪	૨૪
શુક્રવાર.	૫	" ૭	૫	૨૫

૧૯૧૧

અનુક્રમણિકા.

સમાધાની	૨૫૫
સ્પોટેડ શીવર સંબંધી	૨૫૫
એક ગીરમીટીઆને પીડનારો માલીક	૨૫૫
આવી પહેલિલી સમાધાની	૨૫૬
નહુ બીલ પડતું મુઠાણું	૨૫૭
હિંદુસ્તાનની ટપાલ	૨૫૭
ઠાઉનચીપને લગતું નહુ બીલ	૨૫૮
એક અપમાન	૨૫૮
નજાલમાં વેપારી લાઈસેન્સ	૨૫૯
અવલોકન	૨૫૯
મી. લાઈસન અને ટ્રાંસ. હાઈલી	૨૬૦
કરબન ગામીલ રૂઠા	૨૬૦
કોલોનીઓમાં હમીયરેસનનો કાયદો	૨૬૧
નેહાનસખરન ખબરપત્ર	૨૬૧
ચાલુ વરલમાન	૨૬૧
હિંદમાં અસાંતિ	૨૬૨
નાશી કોરટની નોટીસો વિષે	૨૬૨
જાણ પેકુતો અને હાઈ વેપાર	૨૬૨
બરયા પત્રીઓને જવાબ	૨૬૨
પરચુરણ	૨૬૩
પોલ ટેકસ બીલ	૨૬૩
સ્વીમરોની અવબન	૨૬૩
સફરેલેટ ઓરોતોનો ન્યુરેસો	૨૬૪
પુસ્તક આકરિકાના દરવાજા	૨૬૪
પરચુરણ ખબરો	૨૬૪
અમેરિકા પ્રભાત ક્રેડિટ કાઉન્સિલ	૨૬૪
પતા લોહો	૨૬૪
તાર સમાચાર	૨૬૪
રજદેશ અને કોમી અદાવત	૨૬૬
વિવિધ વિષયો	૨૬૬
જીવન દોરી	૨૬૭
હિંદુસ્તાનના ખબરો	૨૬૮
રેલ્વે અને બાવ	૨૬૮

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૨૬ મી એપ્રિલ, ૧૯૧૧.

સમાધાની

સમાધાની કરી આપવાનો મી. માધી સાથે જનરલ રમટસને જે પત્ર વહેવાર થયો છે તે અમે આજના અંકમાં પ્રસિદ્ધ કરવા હકિતમાન થયા છીએ. આ કારતો થી હડતની સંપૂર્ણ જાણ થાય છે. તે આપવા જનરલ રમટસ તેવાર થયા છે તેથી આખરે સલામત સો ટયુનું અંકાયું છે. તે માટે મહાન જમતકર્તાનો આભાર માનવાનો છે, અને તેના શુભ આવાન છે. જાતપર કુખ્ય ઉઠાતીને મુઠીભર માણસો એ જાળવાન રાજકર્તાઓપર જાત મેળવવા નો આ બનાવ દુનિઆના ઇતિહાસમાં અવનવો છે. આ સમાધાની સ્વીકારવા નેહાનસખરનમાં માસ મીટીંગ મળવાની હતી. આ છપાસ લાં સુધીમાં તેમણે તે સ્વીકારી હતી, અને હડતનો અંત જાહેર કરવાનાં ઉવટનાં વહેવાર પગલાં લેવામાં ગયાં હશે. આ મહાન જાતથી પુલાવ કરતાં કોમના વધેલા મોહાનો અને તેની સાથે માથે આવેલી ફરજોનો સૈ સ્વીકાર કરશે. સાચી જાત, જાતમાં નથી, પણ હડત મોટે સહાય તેવાર રહેવામાં છે. અભારે આથી વિરોધ જાપવા અવકાશ નથી.

‘સ્પોટેડ શીવર’ સંબંધી

સ્વીમર અમકુઝીમાં ‘સ્પોટેડ શીવર’ નામના મરજનો કેસ થવાની વાત બહાર આવી હતી, જતાં તપાસ કરતાં સ્પોટેડ શીવરો પુ. પાડી નહોતી. તે સંબંધી ખાનગી તપાસ ઉપરથી માલુમ પડ્યું છે કે મજકુર સ્વીમરમાં મરજ ઓરત મળીને કુલ ૫૮૦ મહુરોને લાવવામાં આવ્યા હતા. તેમનામાં ‘સ્પોટેડ શીવર’ ના પદા મળીને પણ કેસ થવા હતા, જેમાંના એક કેસમાં ફિલ્ડુ મોલ તીપ જ્યુ હતું. અમને ખબર મળી તે વખતે

ત્રીજો ફિલ્ડુ ઉપેખા હતો. ત્યાં તે સાબે મવા પર હતો.

એક ગીરમીટીઆને પીડનારો માલીક

ડી. બી. રોબીનસન નામનો એક એવો માલીક પોતાના તાનામાં સોંપાએલા ગીરમીટીઆઓને કેમ જાણે તેઓ હેવાન હોય તેમ વાર-વાર ચલાવે છે, અને અવાર નવાર કુમલા કરવા ચુકતો નથી. એક કરતાં વધારે વાર તેને જામવા તેના કુડાં બીને કુમલા માટે સજા થઈ છે. હાલ માં ફરીથી આ માણસને એક ગીરમીટીઆ ઓરત પર કુમલો કરવા માટે તા. ૭ જ એપ્રિલે અચલાલી કોરટમાં ખડે કરવાના ખબર મળ્યા છે. તેને પા. ૫ ના હડતી સજા થઈ હતી. સાધારણ રીતે આવા કેસોમાં કુમલો કરનાર મામ જુજ હડમાં છુટી જાય છે તે જોતાં આ કાંઈક વધારે હડ તેના સુન્દાની ગળી રતા બતાવનાર મથુવો જોઈએ. અખરે આમ પેતાને આખાદ કરાવનાર માનવી એ તરફ ગુલામ કરતાં પણ ખરાબરીતે વરતવામાં આવે ત્યારે તેવાની પાસેથી મજુરો છીનવી લેવાની સત્તાનો સત્તા વાળાઓએ ઉપયોગ કરવાનો હોય. કેમ નથીએ આ સત્તા રાંક મજુરોનું મજા કરવાને જાહેર જાણીતું જુલમચરન માંથી પાણીને પોષવા અરથેજ કામ લાગે છે. ન હણીઆતા મજુરોની કોને પરવા હોય ? નહીં તે કાંઈક એવા હાખલા કહી બનવા ન પામવા જોઈએ.

મી પોલાક જેઓ છેલ્લા ચાર માસ થયાં વાતાલમાં હતા, અને ગીરમીટીઆ ના કેસો સંબંધમાં તથા બીજાં જાહેર કામમાં અહીં તહીં ફરીને તથા બીજી રીતે કોમરેલનું અને બીજું જાહેર કામ કરી રહ્યા હતા તેઓ સમાધાની આવી પહેંચવાથી નેહાનસખરન જવા શુકરવારે ઉપડી જવાના હતા. તેમને માન આપવું હરખનમાં ગુરુવારે રાત્રે એક જ મી સર્જ કરાઈ હતી. આ સંબંધી હેવાલ આજ અંકમાં અમે આપવા ધારીએ છીએ.

આવી પહેલેથી સમાધાની

અમરેલી પત્રકલેખક

મી. આંધીનો કામળ

તા. ૨૦ મીએ મી. આંધીને નીચે મુજબ લખાણ જનરલ સ્મટસ પર કર્યું હતું :—

"જનરલ સ્મટસની સાથે મારે થયેલી વાતચીતનો સાર મેં કાલે ડરબન ખાતે કેમિશને, અને જોહાનસબરખ ખાતે એસોસીએશનને તારથી મોકલ્યો હતો.

કેમિસ તરફથી તે સંબંધમાં નીચે મુજબ તાર મળ્યો છે : "ટરાંસવાલની હકતમાં એજીટેશન બંધ કરવાનું કેમિસ નાપસંદ કરે છે. નીવેડો આ વખતની એજીટેશમાં થવો જોઈએ. પારલામેન્ટની એજીટે સંભાવવાની જરૂર પડે તોપણ, રાજ્યપાલેક પહેલાં, સરકારના વચનની રહે, આ ખાતતનો નીકાલ થવો જોઈએ."

એસોસીએશન તરફથી નીચે મુજબ તાર મળ્યો છે : "તમારો ૧૬ મીનો તાર મળ્યો. જે આ એજીટેમાં કાયદામાં ફેરફાર ન કરવામાં આવે તો એજીટેશન ચાલુ રાખવાનો, અને તુરત વિલાયત અને હીન્દુસ્તાન કેમલો મોકલવાનો કમીટી એ ઠરાવ કર્યો છે."

હું આ ખાતતમાં કેપના હીંદી આગેવાનો સાથે પણ મસલત મલાવી રહ્યો છું. તેઓ અચકાવા વગર કહે છે કે જનરલ સ્મટસ સુચવે છે એ પ્રમાણે એજીટેશન બંધ કરવાનું અસક્ય છે.

નહું બીજા કાલની એજીટેમાં પડ્યું મુકવાનું જનરલ સ્મટસે મોકલે ઠરાવ્યું મારા જણવામાં આવ્યું નથી, તેમજ મેં સુચવેલ બીજાને રસ્તો નહીં લેવામાં આવે એ પણ જણાવ્યું નથી; એટલે કાંઈ વાત જાહેરમાં મુકવાનું, કે હીંદુ ને ઉમ્મદાં તારો મોકલવાનું મેં મોકલે રખાવ્યું છે.

હું હજુ આજ રાત્રી છું કે જો ફરી સ્ટેટવાળાનું સમાધાન ન થતું હોય તો આ એજીટેમાં બીજા રસ્તા પ્રમાણે નિકાલ કરવો, કે જેમ કરતાં મારા મત પ્રમાણે કેમ મુશ્કેલ પડે તેમ નથી. મને તેમ પણ જનરલ સ્મટસનો મોકલે નીરશુદ્ધ છું એ તે બનતી હોવાથી મને જણાવ્યો."

જનરલ સ્મટસને જવાબ

તા. ૨૧ મીએ જનરલ સ્મટસના સેક્રેટરી તરફથી મી. આંધીને નીચે મુજબ કામળ મળ્યો હતો :—

"નવા હમીયેશન બીજા સંબંધમાં તમારા તા. ૧૬ મી અને ૨૦ મીના કામળો મને મળ્યા છે, અને તે બંને પ્રમાણ આમળ રજુ કર્યા છે.

જનરલ સ્મટસ તમને એવું જણાવવાને મને કહે છે કે આવતા અઠવાડિયાની હકતમાં પારલામેન્ટની એજીટે મુલ તવી રહેવાનો સંભવ છે એ જોતાં તેઓ દિલ્હીર છે કે હમીયેશન કાયદાને કાંઈ પણ ફેરફાર આ વખતની એજીટે હરમાન કાયદામાં લેવાનું બની શકશે નહીં.

આ ધુધવાઈ રહેલ સવાલના નીવેડા પર પહેલેથી સરકાર અત્યંત આતુર છે, અને જે રજની મુદત મળશે તેમાં આખા સવાલના નીવેડામાં ફરીથી જશે, અને નીવેડો લાવવા જે ફરી શકાય તેનો વિચાર કરશે.

હરમાન જનરલ સ્મટસને લાગે છે કે સત્યામહની હકત જેથી હજુ દુઃખ પડ્યું છે, અને હજુ પડ્યા કરે છે તેનો હવે અત આવે તો ઠીક થાય. તેને આજ રાખવાથી મામલો મુકતનો મુશ્કેલ છે; અને હીંદી હમીયેશનના સવાલનો સંતોષ કારક નીવેડો નકકી કરવા સરકાર પ્રયાસ કરી રહેલ છે તેવે વખતે હીંદી કેમે હકત આજ રાખી હરકતો ન નાખવી જોઈએ.

મીસીસ સોહાની અપીલ કમીટીને બ્લોમફેલ્ડની ખાતે સંજાવવાની છે એ જનરલ સ્મટસે ખ્યાનમાં લીધું છે, અને તેથીના વતીની તમારી રજુઆતો પર ખ્યાન આપશે એમ જણાવવા મને વીનવ્યું છે."

મી. આંધીનો જવાબ

તા. ૨૨ મીએ મી. આંધીને નીચે મુજબ કામળ મળ્યો હતો :—

"તમારા તા. ૨૧ મીના કામળની પહેલે સ્વીકાર છું.

હું દિલ્હીર છું કે આ એજીટેમાં ટરાંસવાલની એશીઆરીક હકતનો નીવેડો કરવાનું જનરલ સ્મટસને અસક્ય માલુમ પડ્યું છે. છતાં, આવતી એજીટેમાં નીવેડો કરવાના હેતુથી રજની મુદત હરમાન એ ખાતત પર જનરલ સ્મટસ વિચાર મલાવશે એવી તમારા કામળમાં ની હકીકતથી હું આભારી થયો છું.

સત્યામહની હકતનો હવે અત આવવો જોઈએ એવી જનરલ સ્મટસની ચીંતામાં હું માન લઉં છું.

એટલે નીવેડો મુલતવી રહેવાથી મારા હેથી બાકીમાં જે સંદેહ હોયો થાય તે

દૂર કરવા માટે નીચે મુજબ સંચયુ છું. જે ઉપર જનરલ સ્મટસે ખ્યાન આપશે તે એવી ખાતી આપવી કે

(એ) હોટાભાઈ કેસના ચુકાદા મુજબ સગીર હોટર-ઓના હક કાયમ રહે એવી બધી રાખીને ૧૯૦૭ નો ૨ જો કાયદો રદ કરવાનો અને ટરાંસવાલમાં એશીઆરીક હમીયેશન સંબંધમાં સરખાપણું સ્થાપનાર તથા કાલના હોટા જાળવનાર કાયદો આવતી એજીટેમાં પાસ કરવામાં આવશે. ટરાંસવાલના કાલના હમીયેશન કાયદામાં ચો સમાન્ય બીજા વડે કેમી જોડે દૂર કરવાનો હોય તો તેવું બીજા આખા મુનિયન માટે કોમો બેદ વગરનું હોવું જોઈએ.

(બી) જેઓ સત્યામહમ : જોડાવા હોત તો રજીસ્ટર થવા હકકાર હતા તેઓ કાલ તેવા હકકાર મળ્યાવા જોઈએ, અને તેમ થવામાં ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદામાં કાંઈ વિરુદ્ધ હોય તે આડે ન આવવું જોઈએ.

(સી) ફળવાએલ સત્યામહીઓ જેઓ કાલ ટરાંસવાલમાં છે, પણ જેઓ એશીયા ટીક કાયદાની રહે રજીસ્ટ્રેશનના હક વિના ના છે તેમને આવનારા કાયદાની રાહમાં ફળવાએલા હમીયેશનો તરીકે ટરાંસવાલમાં રહેવા દેવા તેમની સખ્યા ૬ થો વધારે ન હોઈ શકે. વગર હરકતે તેઓ અહીં તહીં ફરવા સજિતમાન થઈ શકે એટલા માટે તેમને ખાસ સર્ટીફિકેટ આપી શકાય.

જો ઉપરની ખાતરી આપવામાં આવે તો સત્યામહની હકત હટકાવી મુકવાને મારા હેથી બાકીઓને સમજાવવા હું કાંઈ મુશ્કેલ જોતો નથી.

હું જાણે રાત્રી છું કે જનરલ સ્મટસ સ્વીકારશે કે જે તેણે એટલી બધી વાર ખુલ્લી રી. જણાવ્યું છે તેને સીકે મારી આપવાની જ હકત હું માનવી કરું છું.

મને ખાતી છે કે મીસીસ સોહાને જે અપીલમાં હાર મળી તો કદ ન કરવાનું કલુલ કરવા માટે હીંદી કામ જનરલ સ્મટસની બારે આભારી થશે.

ખાસ દયામજા કાજામાં જનરલ સ્મટસ ખુલ્લી સાથે રાહત આપશે એવા મોદેથી આપેલા વચન માટે પણ હું આભારી છું.

મારે બાકીએ કહેવાની જરૂર હોય કે કાલની સત્યામહની હકતનું બવિબ્ય મને તે નીવડે, છતાં જુદા જુદા પ્રતોમાંની જે પછી ખાતતો વિષે વખતો વખત અરજીઓ કરવી પડેલ છે તે બાતતો

જા બધાં પ્રધાનને કનેડાનું હોદ્દો હામ માણુ રાખશે.

એવે, જે મે એટલી બધી વાર કહ્યું છે તે ફરીથી કહેવાને હામ બીજું કુ કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોદ્દો હામને હારવાનો અધિકાર જેમણે ભોગવ્યો છે તેઓ, સ્વતા વાળાઓને મહદ્દાર થયા, અને પોલીસી કોમની છત્રવત અને સાબોને મારફત આવે એવી રીતે મેરાના દ્રષ્ટિબદ્ધનો અભ્યાસ કરવા, હમેશાં આરંભુમદ રહેલ છે, અને સદાય રહેશે.

જનરલ રમટસની કામગીરી

તા. ૨૨ મીએ જનરલ રમટસના સેક રેટરી તરફથી મી. અધીને નીચે મુજબ કામગીરી મળ્યો છે:—

મારા તા. ૨૧ મીના કામગીરીના જવાબ માં લખવામાં આવેલો તમારો તા. ૨૨ મી એપ્રિલનો કામગીરી મળ્યો છે.

તમારો કામગીરી મેં જનરલ રમટસને દેખાડ્યો છે. તેણે અને જણાવવાને કહ્યું છે કે તમે જે રીતે લખ્યો છો તે તેને તકન ઠીક લાગે છે, અને તેને અપુરણ આપા છે કે આમ સુલેદ સરેલી રીતે આ સવાલ પ્રત્યે જવાબી એવો મુદ્દો નીવેડો લાવી શકાશે કે જેથી વધુ કામગીરી નીવેડો લાવવાના કામમાં પ્રવાસ કરવાને બધા છુટા રહેશે.

અને કહેવાને સત્તા આપવામાં આવી છે કે સગીર યોજનાઓના હક રહે એવી બારી રાખીને ૧૬ જુન ૨૦ અને કાયદો રદ કરવા માટેનું બીજા પારલામેન્ટમાં હામલ કરવાનો પ્રધાનનો ઇરાદો છે. પ્રધાન ધારે છે કે આવો કાયદો બહુતા, બધા ઇમી મટેને કાયદેસર સરખાવણું આપવાની કલમ તો હામલ કરવામાં આવશે, છતાં અમલમાં—કાયદામાં કલમ વચર—તકા પતી વચરણુક રહેશે.

તમે જે બીજી વાત કરો છો, તે અંતર્ધર્મા મારે જે કહેવાનું છે કે જેઓ સત્તામંડળમાં ન જોડાયા હોત તો મેં અમ વખતે રજીસ્ટર થવા કલિતમાન થાત, તેવા બધા સત્તામંડળીઓને કરવા પારેલા કાયદામાં રજીસ્ટર કરવાની સત્તા મળશે. ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદામાં કાંઈ વિરુદ્ધ હોય તે આમાં આડે આવી શકશે નહીં.

કાલના એશીઆટીક કાયદા તમે જે કેળવણી સત્તામંડળીઓ રજીસ્ટર થવા હકાર નથી, પણ જેઓ કાલ ટરસવાલ માં છે તેમને મુદ્દની સરદીશીકેટો આપવા પ્રધાન તકમાર છે, અને તે માટે સોમ સ્વતા લેવામાં આવશે. મારી જાણુ મનાણે તેની અગ્રા પામ, અથવા વિરોધ

કરીને કથી વધારે નથી. આ સરદીશી કેટો પરાવનારાઓ આવના કાયદાની રાહ માં ટરસવાલમાં રહેવાને હકાર થશે.

અતર્ધર્મા મારે જણાવવાનું છે કે કોમ પોતાની સત્તામંડળી લડત લડકાવી શકશે, એવી ખાતરી જે તમે આપશો, તો મારું એશીઆટીક કાયદાનું કામ માટે જે સત્તામંડળી કેટીઓ સમ બોમવે છે તેમને છુટા કરવાના સવાલપર મેં અમ આન આપવા નામદાર અવરનરને પ્રધાન કહેશે.

હું આપા રાખું છું કે જનરલ રમટસ પ્રીટરીએ પાછા ફરે ત્યારે તેને તમે હોદ્દો હામ સાથે મસબત કરીને સત્તામંડળ બંધ કરવાના ખબર આપવા કલિતમાન થશો, કે જેથી આ સવાલનો એકલ નીવેડો લાવવાના કામમાં હોદ્દો હામના આવેવાનો સરકારને સહાયકારી થવા ઇરાદો રાખે છે એવી નામદાર સહેનકાદની સરકારને ખાતરી આપવા તેઓ (જનરલ રમટસ) કલિતમાન થાય.”

નવું બોલ પડતું મુકાયું

પારલામેન્ટમાં જનરલ રમટસ

અમાકાની વિષે કંઈક

ઇમીએકન બીસને કમીટીમાં લેવાની નીમણુક મુજબની હરખાસ્ત મળવાને મુનિયન પારલામેન્ટમાં કાય લેવાતાં જન રલ રમટસે કહ્યું કે:—

આ બીસને આવતી બેઠકા સુધી મુજ તવી રાખવું પડશે એ દિલગીરીની વાત છે. બીજા અમલના અને જરૂરી નામદા ઓએ એટલો બધો વખત લીધો છે કે આ બીસને આમજ અલાવવાનું અમલ વિત થયું છે; અને ઇમીએકનની બાબત ને આવતે વચસ કાયદો કરીને કામમાં લેવી જોઈશે. આ બીસનું બીજું વાંચન હામલ કરવું ત્યારે મેં કહ્યું હતું કે આ કાયદો હામલ કરવામાં સરકારના મેં હેતુ છે. એક હેતુ એ કે દક્ષિણ આફ્રિકાના ઇમીએકન કાયદાઓને એક સરખા કરવા, અને બીજો એ કે હોદ્દો સવાલ જે દક્ષિણ આફ્રિકામાં કેટલાંક વચસ થયાં ચિંતા અને મુકેલી ઉપજવી રહ્યો છે, તેને કાંઈક નીવેડો કરવો. આ મુશીબતોના નીવેડાનો સંભવ બતાવનારો, આ સર કાર અને વડી સરકાર વચ્ચે માલેલો પત્ર વહેવાર તે વખતે મેં દેખલ ઉપર મુક્યો હતો. અને કે આ બેઠકામાં તે બીજા પાસ

કરવાનું સંભવિત નથી, અને તેથી બને સરકારે લખજમ કસુલ કરેલ કરાવને બદલ કરવાનું બને તેમ નથી, તેપણ અને સારી પેઠે આપા છે કે આવતા બાર માસમાં સત્તામંડળ બંધ કરવાનું, અને આ સવાલમાં કાંઈક કલિત મેળવવાનું બની શકે તેમ છે. આવતી સાલ પાર લામેન્ટ તે કાલ ધરે ત્યાં સુધીમાં તે વખતના કાયદા વચર અંકિત નીવેડો કરી શકશે એવી અને આપા છે. હરીફત આ પ્રમાણે છે, તે બેતાં કવદ અમને કાલ પરાવાની તમારે જરૂર નથી, પણ વધુ પુખ્ત વિચાર માટે, અને દક્ષિણ આફ્રિકામાં સામાન્ય રીતે બારીક મનન માટે, તેને મુદ્દો રીતે મુજતવી રાખી શકશે. વિષય બહુ અમલનો છે, કેમકે તેથી હોદ્દો ઇમીએકન દેખણે પડે છે, એટલું જ નહીં પણ તેથી દક્ષિણ આફ્રિકામાં મેરા ઇમીએકન પણ દેખણે પડે છે. હું પાર છું કે બીસને એક વચસ સુધી મુજતવી રાખવાથી વધારે પુખ્ત અને વધારે સારો કાયદો પારલામેન્ટમાંથી પાસ થક શકશે, માટે બીસને કમીટીમાં લઇ જવાની નીમણુક રદ કરવી.

બાદ ઉપર પ્રમાણે કરવા કસવ થશે હતો.

જનરલ રમટસની હરખાસ્ત પાસ થતાં પહેલાં મી. આલેક્ઝાંદરે એટલું કહેવાની તક લઇ લીધેલી કે આણુ બેઠકામાં બીજા ઉપર જે ટીકાઓ થઈ છે તે ઉપર સર કાર એકતો વિચાર કરશે એવી આપા રાખું છું.

ત્યાર પછી પારલામેન્ટનું બીજું કદ છું કામકાજ થવા બાદ રપીકરે પારલામેન્ટને આમરતની તા. ૧ થી સુધી મુજ તવી રાખવાને સ હેલો બહેર મર્ચ, જે મુજબ પારલામેન્ટની આણુ બેઠકા અલાય થક છે.

હોડુસ્તાનનો ટપાલ

તા. ૪ થી મેએ અમરકોટમાં આવવા વહી છે.

તા. ૬ મી મેએ અમરકોટમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૦ મી મેએ અમરકોટમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૩ મી મેના અમરકોટમાં સોમાલી માં આવવા વહી છે.

તા. ૧૬ મી મેએ સોમાલીમાં જવા બંધ થશે.

અઉનશોપને લગતું નવું બીલ

કેંગરેસની તે સામે અરજી

તા. ૨૧ મી એપ્રિલના રોજ નાતાલ ઇન્ડિયન કેંગરેસની વતી પ્રમુખ મી. દાઉડ મહમદ અને સેક્રેટરીઓ મેસરસ હાદા એસમાન અને એમ. સી. આંબલીઆની સહી સાથે ના. ગવર્નર જનરલને અરજી કરવામાં આવી છે, તેના મુજબની તરફથી નીચે મુજબ છે :—

(૧) તા. ૨૧ મી એપ્રિલના રોજ નાતાલ ઇન્ડિયન કેંગરેસની કમિટી મીટિંગ મળી હતી; તે વખતે નાતાલ પ્રેવીન્ટીવ અલ કાઉન્સિલમાં ગ્રીન વાંચનમાં પાસ થયેલ “લોકલ ટાઉનશીપને લગતા કાયદા સુધારવાને” કાયદામાં આવેલ ૧૯૧૧ ના ડ્રાફ્ટ ઓરડીનન્સ ના ૪ થા સામે આપ નામ દારને અરજી કરવાને આપના અરજદારો ને સત્તા આપવામાં આવી છે.

(૨) મજકુર ડ્રાફ્ટ ઓરડીનન્સ પ્રેવીન્ટીવ અલ કાઉન્સિલમાં અરજાદાર હવું, સારે આપના અરજદારોને એવું નહોતું લાગ્યું કે તેની કલમોમાંની ૧લીથી નાતાલની હીદી કોમના યાહુ હકો અને લાભોને તુલ્ય શાન પહેલે છે; એટલા સારૂ આપ નામ દારને અરજી કરવાની આ તક લેવામાં આવે છે.

(૩) મજકુર ડ્રાફ્ટ ઓરડીનન્સની પહેલી કલમ નીચે મુજબ છે :—

“૧૮૮૧ ના ૧૧ મા કાયદાની ૪ થી કલમ રદ કરવામાં આવે છે અને તેને બદલે નીચે મુજબ રચવામાં આવે છે :—

૪. જે શહેર અથવા ગામમાં મીટિંગ બોલાવવામાં આવી હશે, તે જે પ્રાંતમાં આવેલું હોય તેની પ્રેવીન્ટીવ અલ કાઉન્સિલની સુટફીની ટીપમાં જે આસામીતું નામ નહીં હોય અને જે તે શહેર અથવા ગામમાં જમીનનો માલિક નહીં હોય તેને મીટિંગમાં મત આપવાનો અધિકાર નથી.”

(૪) ૧૮૮૧ ના ૧૧ મા કાયદાની ૪ થી કલમ કે જે મજકુર ડ્રાફ્ટ ઓરડીનન્સની પહેલી કલમની રૂપે રદ થાય છે તે નીચે મુજબ છે :—

“નાતાલના આરટર મુજબ જે આસામીતું નામ નાતાલની સુટફીની ટીપમાં નહીં હોય તેને તેમજ તે શહેર અથવા ગામમાં સુટફીની ટીપમાં પોતાનું નામ રખાવવાનો હક જેને

નહીં હોય તેને જે મીટિંગમાં મત આપવાનો અધિકાર નથી.”

(૫) આ કાયદાની ૩ છ તથા ૪ થી કલમોમાં જણાવેલી મીટિંગ તે ૧૮૮૧ ના ૧૧ મા કાયદાની ૨ છ કલમ મુજબ કોઈ પણ ગામ અથવા શહેરને મજકુર કાયદાના હકો આપવાને બોલાવવામાં આવેલી મીટિંગ સમજવાની છે.

(૬) ૧૮૫૬ ના આરટર મુજબ સુટફીની ટીપમાં પોતાનું નામ દાખલ કરાવવાની લાયકાત રંગ અથવા જાતના તફાવત વિના હીદી અને મુરોપીઅનને એક સરખી મજુવામાં આવી છે; સાઉથ આફ્રિકા એક્ટની ૭૧ મી કલમની રૂએ, પ્રેવીન્ટીવ અલ કાઉન્સિલના સુટનારાઓની ટીપમાં નામ દાખલ કરાવવાની લાયકાત મુનિપલના કાઉન્સિલ એન્ડ એસેમ્બલીની જેમ મજુલી છે. મજકુર એક્ટ એન્ડ મુનિપલની ૩૬ મી કલમથી સુટફીમાં મત આપવાના હક બાબત ૧૮૮૬ નો ફરે આઇઝ લો કાયમ થાય છે; તેની નેમ એવી છે કે ૧૮૮૬ નો મજકુર કાયદો અમલમાં મુકાયો તે પહેલાં જે હીદીઓ નાં નામ સુટફીનો અધિકાર ધરાવનારાઓની ટીપમાં હતાં, તે સિવાયના બીજા હીદી કોલોનીસ્ટોનો હક રદ થાય.

(૭) આપના અરજદારો એટલા સારૂ મજકુર ડ્રાફ્ટ ઓરડીનન્સની પહેલી કલમ સામે માનપુરવક પ્રોટેસ્ટ રજુ કરે છે; કારણ કે

(ક) તે સાઉથ આફ્રિકા એક્ટની ૧૪૭ મી કલમ મુજબ એરબાજખી છે, તેથી સામાન્ય નિયમને બદલે રંગ બેદનો નિયમ દાખલ થઈ આ પ્રાંતના હીદીઓના ખાસ હકોને ગંભીરપણે તુલ્ય શાન સંભવ છે, અને વળી પ્રેવીન્ટીવ અલ કાઉન્સિલ અથવા એડમીનીસ્ટ્રેશનના હાથમાં જે સત્તા નથી, પણ મુનિપલ સરકારના હાથમાં જે સત્તા છે, તેનો ઉપયોગ આ કાયદામાં થાય છે.

(ખ) તે સાઉથ આફ્રિકા એક્ટની ૮૫ મી કલમની પણ સામે છે. કારણ કે સુટફીમાં મત આપવાના હક બાબતના કાયદામાં ફેરફાર, સુધારા કે રદ કરવાની સત્તા માત્ર મુનિપલ સરકાર અને પારલામેન્ટને છે; પણ પ્રેવીન્ટીવ અલ કાઉન્સિલને નથી.

(૮) એટલા સારૂ આપના અરજદારો માનપુરવક અરજી કરે છે કે આ અરજીમાં જે વાંધાઓ માનપુરવક રજુ કરવામાં આવ્યા છે તે આપ નામદાર પ્રાંતમાં

લેણા અને મજકુર ડ્રાફ્ટ ઓરડીનન્સને આપ નામદાર કાયમ થવા નહીં દેશો; અથવા આપ નામદારના ધ્યાનમાં આવે તેમ બીજા કોઈ રીતે રાહત આપશો. આ દવાનો કામ માટે આપના અરજદારો દુઆ સાહે છે, વિગેરે.

એક અપમાન

કેંગરેસનું લખાણ

મુનિપલના ન્યાય ખાતા તરફથી મહદ નીચ સેક્રેટરીએ નાતાલના માજીસ્ટ્રેટપર નીચે મુજબનો કાગળ મોકલ્યો છે : “સરકાર તરફથી નીચેની સુચનાની રૂએ મારે તમને જણાવવાનું છે કે મુરોપી પ્રભાતનાં ન હોય એવા કુલાપીઓ (પ્રેટર પ્રીટર) ને કોઈપણ સ્થિતિમાં રેવન્યુના પાંચસા ઉધરાવવા દેવા કે હાથમાં લેવા દેવા નહીં.”

ઉપલા કુલમ સામે કેંગરેસે તા. ૨૭ મીના રોજ ન્યાય ખાતાના પ્રધાનપર નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો છે :—

આ સાથે ખીડેલા કુલમનામાં બાબતમાં આપને લખવા માટે અમને નાતાલ ઇન્ડિયન કેંગરેસ તરફથી આજા કરવામાં આવેલી છે.

જો હસ્તાવેજ કેંગરેસના હાથમાં હમ જુલ્જ આવ્યો છે. એનાથી નાતાલની હીદી કોમમાં મંબીર રીતે દિલગીરી જત પન્ન થઈ છે. કેંગરેસ માને છે કે એ કુલમનામું નાતાલની હીદી કોમ અને હીદી કુલાપિયાઓ ઉપર કાય બેસાડે છે. કેંગરેસના મત મુજબ જે આરોપ બિલકુલ જુદો છે. કેંગરેસની ખાતરી છે કે હીદી કુલાપિયાઓ પોતાની ફરજો અને સરકારની નોકરી પ્રમાણિકપણે બજાવે છે અને હીદી નહીં એવી વરણના કુલાપિયાઓ સાથેની સરખામણીમાં તેઓ માન ભરેલી રીતે વરત્યા છે.

એટલા સારૂ એ કુલમનામું પાણુ ખેતી લેવ માટે આપને માનપુરવક અરજી કરવાને અમને કહેવામાં આવ્યું છે કારણ કે અમારી ખાતરી છે કે જે આપની રજા અથવા પ્રત્યાધી કાઢવામાં આવ્યું નહીં હોય.

કેપના કનારા ઉપર જે લુસીટાનીઆ નામની સ્ટીમર લાગી પડી હતી, તેના પર પાંચી રી વળ્યું છે.

નાતાલમાં વેપારી લાઇસેન્સ

કેંગરેસનો પ્રોટેસ્ટ

નાતાલમાં વેપારી પરવાના અને તેને આપવા કે ન આપવાની સત્તા નાતાલની પ્રેવીન્સીયલ કાઉન્સિલને મળવી જોઈએ એવો હાવા મા. હયુબેટની દરખાસ્તથી પાસ થયો છે તેની સામે પ્રોટેસ્ટ તરીકે કેંગરેસે નીચે મુજબ હાવા કર્યો છે :—

“નાતાલ પ્રેવીન્સીયલ કાઉન્સિલે જે હાવા સ્વીકાર્યો છે તેની સામે નાતાલ ઇન્ડિઅન કેંગરેસ માનપુરવક પણ મજબૂત રીતે પ્રોટેસ્ટ કરે છે. કાઉન્સિલને એ હાવા નીચે મુજબ છે :—

“આ પ્રાંતમાં બધા વેપારી લાઇસેન્સ આપવા કે ન આપવા માટેના કાયદા પાસ કરવાની સત્તા આ પ્રેવીન્સીયલ કાઉન્સિલને મળે એવો કાયદો યુનિયન પારલામેન્ટમાં ઘડવાને, સાલિથ આફરિકા એક્ટની ૮૭ મી કલમની રૂએ, આ કાઉન્સિલ યુનિયન પારલામેન્ટને લલમમથુ કરે છે.”

મજબૂર હાવા ઉપરની ચરમા દરમ્યાન જે કાયદો થયા હતા તે ઉપરથી કેંગરેસની ખાતરી થઈ છે કે એ કાયદો નાતાલની હોદી કોમના સ્થાયી હોને તેહી પાડવાનું કામ કરશે; પ્રેવીન્સીયલ કાઉન્સિલ રમ્બેવેટની અસર તજે હોવાથી માગેલી સત્તા મેળવવાને યોગ્ય પણ નથી.

૧૯૦૬ ના સાલિથ આફરિકા એક્ટની ૧૪૭ મી કલમમાં ખાસ કહ્યું છે કે “આખા યુનિયનમાં નેટીવ અફેર્સ અને એશિઆટીકાની ખાસ અથવા તકાવત ભરેલી રીતે લાગુ પડતી બાબતોનો વહીવટ નામદાર ગવર્નર જનરલના હાથમાં રહેશે.” આમ એ કલમ હોદીના લાભો સાચવવા સારૂ ખાસ રાખવામાં આવી છે એ તરફ કેંગરેસ યુનિયન સરકારનું માનપુરવક ખ્યાન બેબે છે.

આ પ્રાંતમાં વેપારી લાઇસેન્સ આપવા કે અટકાવવાની બાબત “એશિઆટીકાને ખાસ લાગુ પડતી બાબત” છે એવો કેંગરેસનો મત છે. એટલા સારૂ નાતાલ પ્રેવીન્સીયલ કાઉન્સિલના મજબૂર હાવાને અમલમાં નહીં આવવા દેવો એમ કેંગરેસ યુનિયન સરકારને માનપુરવક અરજ કરે છે.

તા. ૨૭ મીએ ૧૯૧૦ કોરપોરેશનની મીટીંગમાં રાજવાલિયેટની ઉજવણી સંબંધી હોદી બાગેવાનોને કામજ રજુ થયો હતો.

નવા બીલપર વધુ દીકાઓ

‘અરકયુરી’ ના તા. ૨૧ મીના અંકમાં નવા ઇમીગ્રેશન બીલ ઉપર મુખ્ય બાર દીકલમાં કેટલીક દીકા કરેલ છે તેનો સાર અમે નીચે આપીએ છીએ :—

યુનિયન સરકારે વહી સરકારને વચન આપ્યું છે કે નવું બીલ આસેલીબાના કાયદાને અનુસરીને રચાશે; પણ હજી કતમાં તેમાં બહુ બિનજરૂરી ફેરફાર કર્યા છે ઇમીગ્રેશન અમલદારોને સત્તા આપવા બાબતમાં જખરો ફેરફાર છે. યુનિયનના કાયદામાં અમલદારની પુછી પડે તે જાણમાં ૫૦ કલમો લખાવી પોતાને સતોષ થાય તો નવા આવનારને પાસ કરે એમ છે. આસેલીબાના કાયદામાં પારલામેન્ટે ઠગવેલી જાણમાં પરિક્ષા લેવી એવું છે.

૧૧મી કાઉને મના કરવાની કુલ સત્તા ઇમીગ્રેશન અમલદારના હાથમાં નથી. યુનિયનમાં “કોમ્પીસાઇલ” થયેલા અથવા જન્મેલાના હોને કંઈ કરેકત નહીં પડે એ તેમજ દેશના સામાન્ય કાયદા મુજબ તેમને બહાલતમાં પોતાનો હક સાબીત કરવાનો પુરતો હક છે એવું જનરલ બોયાએ ૨૫૭૮ વચન આપ્યા છતાં નવા બીલમાં તેમના હકનો પુરતો ખુલાસો નથી કરવામાં આવ્યો. ઊંટા લાઇસેન્સમાં સાબીત થયું છે કે અમલદારોના હાથમાં કુલ મુખસારી હોય તો તેનો કેનો ગેરઅમલ થાય. હોદીઓ પોતે જાણા ઇમીગ્રેટો નથી માનતા. વહી સરકાર ઇમીગ્રેશનને નિયમમાં રાખવાની આપણી સત્તાને માન આપવા તકમાર છે તો પછી કુતકાળમાં જે તકલીફ પડી છે તેને દુર કરવાનું બીજા દેશની જેમ આહી કેમ ન બની શકે? હોદીઓની જેમ યુરોપીઓએ પણ એક સરખાજ વાંધાઓ રજુ કર્યા છે, કારણ કે એ બીલથી અમલદારોની જોડકમીને જખ્યા મળે છે. બ્રિટીશ પ્રજા તરીકે જેને પોતાના હક વહાલા છે એવો કોઇપણ માણસ આ બિલને પસંદ કરી શકે નહીં. પારાઓ પારલામેન્ટમાં રજુ થયા વિના સરકાર તરફથી બહાર પડે એ કશુંક થાય એવી વાત છેજ નહીં. નવા બીલ મુજબ જે હોદી યુનિયનમાં લખલ થાય તે પોતાને ગમે તે પ્રાંતમાં રહી શકે એવું જનરલ બોયાએ વહી સરકારને વચન આપ્યું છે; પણ હી સ્ટેટના મેન્જરને એ પસંદ નથી એ નવા બીલ સામે મુખ્ય અવરજ છે. વાત બહુજ નાજુક છે. એક બાજુથી સરકાર વચનથી બંધાઈ છે.

બીજા બાજુથી હી સ્ટેટવાળા અંક કરી બેઠા છે. હી સ્ટેટની અંક તે જનરલ સ્થિતિના વિચાર મુજબ ‘તાર’ એટલું સહીયાર’ ને માર’ અને આંખત’ એવી સ્વાર્થા છે. ‘પર’ એટલાં હી સ્ટેટને આમાં અંક કરવાનું કંઈ કારણજ નથી.

આમાં સાર એ છે કે વહી સરકાર કે હોદી સરકાર હોદીની લીધાયત કરે છે તે તેમની અજાણસુ સંખ્યા ધુસાડવા સાર નથી, પણ તેમને ઇનખાર અજાણસુ સાર છે. તેમને હલકા પાડવા વિષય બીજા સરચાનેમાં જેમ કામજાની માલુ છે તેમ આહી થઈ શકે છે.

અવલોકન

“ભારતજીવન” નો ખાસ અંક— યુજરાતી માસીકમાં “ભારતજીવન” બીમેથીમે જીયુ સ્થાન મેળબુ છે. સચિત્ર યુજરાતી માસીકમાં તે અગ્રસ્થાને આવે છે એમ કહેવામાં કંઈ અતિશયોક્તિ નથી. વાર્ષિક ખાસ અંક કાઢવામાં પહેલ કરનાર આજ માસીક છે. તેનો આ સાલનો અંક મધ સાલ કરતાં ચહી આવે છે. ધણાંખરાં ચિત્રો અરથમુચક તથા ઉપયોગી છે. લેખો ચહી પ્રતિના છે, જે કે લેખકો ઉછરતા વચના વિશેષ છે. ઉચતા લેખકોને પોષવા એ પણ સાહિત્યની એક સેવા છે. માસીકના ત્રીજાના વિચારોના અથવા લેખોના માની લેવાએલ “આકરાપણા” ના કારણસર સરકારી મહક મેળવતી લાઇબ્રેરીઓમાં હાખલ થવું તેને અટકાવવામાં આવેલ છે. આથી નેજનાલીકમના વિચારો તરફના વલજુતું તેને પ્રમાણપત્ર મળ્યા બરોબર થયું છે. અમે “ભારતજીવન” ને સફળતા ઇચ્છીએ છીએ. આ પત્ર જે ડાહ્યાલાઇ રાખવું મહેતા તરફથી કાલે દેવી રૈડ, આંબ્રીની વાડીમાં, ભારતજી પ્રેસ નંબર ૨૪૨, મુનબમાં છપાય છે. વાર્ષિક લવાજમ રૂપિયા ત્રણ.

હોદીના ખાખા ઉપરથી જખ્યા છે કે હોદીના એક માજીકવેટની વેરલમમાં બહી થનાર હોવાથી ત્યાંના વેપારીઓની તથા મજુરવચના હોદીઓની સહી સાથે તેને હોદીમાં રાખવા ત્યાંથી એક બરજ કરવામાં આવી છે. અરજમાં માજીકવેટની બહમતસાધના મુજબ વિશે જખ્યા છે.

મી. નાટેસ- અને ટરાંસવાલના હોદ્દાઓ

તેમણું જિલ્લા કૅમિસનરનું આપણું

(અમારું અંકથી ચાલુ)

મને લાગે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં બહાદુરીથી લડી રહેલાં શુરવીર સ્ત્રી પુરુષોની તારીફના બે મોલ કદવા વિના હું બાંધણું પૂરું કરી શકું નહીં. મી. ગ્રાંધી જેણે પોતાના જ દ્રષ્ટાંતથી, ખરે સ્વદેસાભિમાની કેવો કોવો જોઈએ તે દેખાડી આપ્યું છે, તેની પ્રત્યે દિલ્લેસાની ખતમવાણું તમોને કદવા વિના રહી શકતો નથી. માત્ર ૨૮ વરસની ઉંમર ના મારા મિત્ર પોલાકને પણ હું જુલો જમ શકું તેમ નથી. જીવનનો અનુભવ કરનારી મહુદી કોમમાંથી તેઓ ઉતરેલા છે. તેમણે છેલ્લા ૪ વરસ થયાં આપણા બાંધણાના હક માટે પોતાના વખતનો, જીવનો, અને મહેનતનો બધો જખયોગ કર્યો છે. બો. એમ્પટીલ આમની સલામાં જે હિમ્મત અને હિંમત બરેલી સેવા બળને છે તે પણ જુલો જમ શકાય તેમ નથી. આ એક મોટા ઇમરજનો નમુનો છે, કે જેને આધારે આપણે આ લડતમાં નાહિંમત થતા નથી.

તમે સાંભળ્યું તો હશે કે થોડા દિવસ થયાં સુલેહ વિષેની વાત ચરચાયા કરે છે, અને તેના કેબલ પણ અહીં મળ્યા છે. આ કેબલો જપર બહુ વિશ્વાસ આપવો નહીં એમ હું આપને ચેતવું છું. આપને યાદ હશે કે બે વરસ અગાઉ એક સુલેહ થઈ હતી. જનરલ સ્મટસે તેમાં પોતાનું વચ્ચન તેડ્યું, અને મી. ગ્રાંધી જેતરામાં હું સખ્ત જીવ વાપરું છું. ખરે પણ તે સમજપુરવઠ અને જવાબ દારીનો સંપૂરણું ખ્યાલ રાખીને વાપરું છું. ટરાંસવાલના હોદ્દાઓ—અને સરકાર વચ્ચે સંધી થવાનો સંભવ છે. પણ તે સંધીજ થવાની. સંધીનો અરથ એ કે તમે આખો રોડલો આજો ત્યારે તમને અરેથી રોડલો મળે. આપણને હજી કેબલજ માત્ર મળ્યો છે. એટલે સરના છું કરવામાં આવી છે, તેના ખબરજ નથી. આપણને ખરી રીતે કાંઈ ન મળે એવો પણ સંભવ છે. આ સંધીનો મને કંઈક ખ્યાલ છે. હોદ્દાઓને જોઈ એ તેટલું જણું નહીં મળે. એટલે લડત તે પ્રણી ભેવાની રહેશે. તેને મારે બહુ

નારાઓની પણ જરૂર પડશે, અને પૈસા પણ જોઈશે. આપણામાં એક શરમ બરેલી ખામી જે મને દેખાય છે તે આપ સહુને કહેવાની હું રજા લઉં છું. મને વરસે આપણે માત્ર એક લાખ રૂપિયાની મદદ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દા બાંધણાને કરી. આપણે વસ્તી ૩૦ કરોડની છીએ. આપણા ટરાંસવાલના બાંધણા માત્ર મુદીબર છે. માત્ર ૧૫ હજાર હોદ્દાઓ અદલત પરાકમથી હોદ્દાસ્તાનના માનને ખાતર લેડે છે. આમ છે ત્યારે આખા હોદ્દાસ્તાને માત્ર એકજ લાખ રૂપિયાની મદદ આપી તે હું શરમ બરેલી વાત નથી? આપણા સ્વદેસાભિમાનને છું તે આખા જગાડનારી વાત નથી? હું આપની પાસે જુસ્સાથી, અને અમ ખુસેખુસાં વાત કરું છું તે એટલા માટે કે કદાચ લડતનો હેંસલો ખીલકલ થાય નહીં એવું પણ બને તો નવાઈ નથી. અને જો કદાચ તેનો અંત આવશે, તોપણ તમારે માફ રાખવું જોઈ એ કે હજારો પાપમાલ થઈ ગયેલાં કુદે ખોને પોતાનાં ઘર ફરીથી માંડવાનાં છે, હજારો વેપારી અને ફેરીઆઓને પોતાની રોજી શરૂ કરવાની છે, અને જો કાંઈ રકમ એકઠી થશે તો તેઓને બહુ મદદ કરતા થઈ પડશે. છતાંકાર આપણે કરવાં તે ઠીક છે, પણ તે સાથે ફાળામાં ભરી ને આપણે આપણી જામણી દેખાડી આપવી જોઈએ. મહા કૅમિસનમાં બાંધુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીએ ફાળાને માટે જ્યારે અસરકારક રીતે આજીજી કરેલ ત્યારે જો જોમ અને ઉત્સાહ બરેલો દેખાય થઈ રહ્યો હતો તે હું જુલો શકું તેમ નથી. લડતને ફરડની ફાલ પણ એટલીજ જરૂર છે. માટે હું વિનંતિ કરું છું કે આપે છુટા દિલથી ફાળામાં બરવા તપપાર થવું જોઈએ, અને દક્ષિણ આફ્રિકાના આપણા બાંધણાને દેખાડી આપણું જોઈએ કે આપણે તેઓનાં દુઃખો દુર કરવામાં અંતઃકરણના મદદ કરવા તથાપાર છીએ.

આ સવાલ વિષે એક ખીજી બાબત પર પણ હું ઘોડું કહેવા માગું છું. બધા હોદ્દાસ્તાનમાં બાંધણી હોવાની વાત કરે છે તેનાં કારણો અનેક માનવામાં આવેલાં છે. મારા મત પ્રમાણે તેના કારણ એજ છે. એક તો એ ૧ ખરે ખરે હોદ્દાઓના મનપર એવી અસર થઈ છે કે બ્રિટીશ રાજદારીઓ હોદ્દાઓનાં પરા મનુજ્વ જનતા દેવા માંગતા નથી, અને જ્યારે જ્યારે હોદ્દાઓ બને

છે છે, ત્યારે મુકસાન હોદ્દાઓનેજ સહન કરવાનું હોય છે. આવા મતનો જો વધુ ફેલાવો થાય તો હું દિલ્લેથી ચમક. છતાં મને લાગે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાઓની હાડમરીની વાત એવાજ મતનો ફેલાવો કરે છે. માજી ઇડીઆ એડીસ કાઉન્સિલર મી. સમયદ હુસેન બેલમામીએ પણ કહ્યું છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાઓની પળવણીનું પરિણામ હોદ્દાની અશાંતિ કરતાં વધારે અજર છે. આ એક મંબીર ચેતવણી કહેવાય. મારે બોલવાનો રખત પુરો થવા આવ્યો છે, પણ મારે આપને યાદ આપવું જોઈએ કે આ કૅમિસનનું કામ દક્ષિણ આફ્રિકાના આપણા બાંધણા અસધારણ આંતરથી તપામી રહ્યા હશે. ફેલપારીઓએ મને કહ્યું હતું કે મને વરસે ૧ લાખ રૂપિયાની મદદનો ફેલ રસનો ફેલ દક્ષિણ આફ્રિકા પહોંચ્યો ત્યારે લાંબી સરકાર બારે વિચારમાં પડી ગઈ હતી. આપણે આ વખતે પણ લાંબી સરકારને બતાવી આપવું જોઈએ કે આપણે મહકમ છીએ, અને લાંબી આજીતોને મંબીર નજરથી જોઈએ છીએ. હોદ્દાસ્તાનના માનને ખાતર, તેની આબજ તથા ટેકને ખાતર, દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાઓ લેડે છે તે સાથે ઇમલાંડની આબજનો સવાલ પણ તેમાં આવી જાય છે. હું તો જાણું છું કે જ્યાં સુધી આ સવાલનો સંતોષકારક નીવેડો નહીં આવે ત્યાં સુધી લડતનો અંત આવવાનો નથી. (ત.ગીથો).

[સંપૂરણું.

ડરખાન રામોલ રુકુલ

ડરખાન તામીલ રુકુલનો એક ઇનામનો મેળાવડો તા. ૧૭ મીએ વિકટોરીઆ ક્ષીટ, મુનિયન થીએટરમાં થયો હતો. ૩૦૦ જેટલા હોદ્દાઓ દાખર હતા. મી. કે. આર. નાવના પ્રમુખ હતા. વિદ્યાર્થીઓએ ખીતો માંજ બતાવ્યાં હતાં. મી. પોલ અને મી. વી. આર. આર. મુડલેની મદદથી ચેરમેને વિદ્યાર્થીઓને ઇનામો વહેંચી આપ્યાં હતાં. રુકુલ માસ્તર પા. ચેરીઆરે રીપોર્ટ વાંચી જાળબ્યો હતો. ચેરમેન મી. નાવના, નથા મેસરમ આર. બી. ચેરી, રામચંદ્ર, આર. એન. મુડલે, એસ. કે. પચ્ચર (વિચેરે) સમવાણુતારે આપણો કર્પા (દ. મે. ૧. ૩) વિસરજન

કોલોનીઓમાં ઇમીગ્રેશનનો સવાલ

‘ફેપ ટાઇમ્સ’ એક લેખ દરમ્યાન લખે છે કે—એશીઆટીકને કોલોનીઓમાં થી ખાતલ રાખવાનો સવાલ ઇમ્પીરીઅલ ફોનફરેસમાં એક સચિથી વધારે અગત્ય નો સવાલ થઈ પડનાર છે. હોઈ ઇંગ્લેન્ડ ના રક્ષણ નળે મુકાએલું છે એટલાજ સાર એશીઆટીક સવાલ બારીક ચર્ચ પડ્યો છે એમ સમજવું ન જોઈએ. બહુ વરસ પહેલાં તે વાત બરોબર હતી, પણ હુમફેટની પેટી જાપાનનો ઉદ્ભવ થવા થી મામલો ફરી ગયો છે. જે ધારા નરમ હોંદુ અથવા ચીના કુલીને લાડુ પડે છે તેજ ધારા મહાન ટેમો અને એશિયાના જાપાની ભાષાઓને પણ લાડુ પડે. હાલ તો જાપાન સમાધિમાં છે. તે કામમાં શુભાષ પડ્યું છે. લગાઈમાં ખરમાએલી તાકાત પાછી પ્રાપ્ત કરવા ના કામમાં તે રોકાયું છે. વળી જિટન ની સાથે તેને સંધી છે તેથી આ વિકટ પ્રશ્નો ઉકાવવા હાલ તેને હાલ નથી. છતાં કેમો મોઝો અને જાતિ અભિમાન ની આજતમાં તેની લાગણી દિવસે દિવસે વધારે તીવ્ર થતી જાય છે. અમાઝી જાપાની મજુરોને અટકાવવામાં આવે તે જાપાન કમુલ રાખવું. હાલ અમેરીકાને પણ જાપાની ઇમીગ્રેશનની સાથે થવાનું મુશ્કેલ પડે છે. એક મહાન લેખકે કહ્યું છે કે જાપાની પ્રજાને જ્યાં હોય ત્યાં અડધા અડધા મોરના જેવીજ વરતણક મળવી જોઈએ, એવી ચરતો જાપાન માં છે. આ કારણથી આમેલીઆ જાપાન સાથે સંધી કરી શક્યું નથી. તોપણ તેણે કન્ટ્રીની પરીક્ષા યુરોપી ભાષામાં આપવી જોઈએ એ કહ્યો. જાપાનની ભાષાથી તે ન કુખાવવા માટે કાઢી નાખ્યા છે. આજે દક્ષિણ આફ્રિકાનો કાયદો આ જાપાનના કોરલે કાપ્યો છે.

હવે ૧૯૧૧ માં એડ્ડો—જાપાની સંધી નો અંત આવવાનો એ યાદ કરશુ ત્યારે આ વાતની અગત્યતા દેખાશે. એ સંધી જાપાન પોતાની છતાં ફજ બોગવવા કમિતમાન થયું છે, ત્યારે ઇંગ્લેન્ડ પોતા ને કાલેજી જરમન ભવ સામે પોતાને આંખે રાખી શક્યું છે.

એ એ સંધાનો અંત આવે તો મામલો ફરી જાય. પણ એ સંધીને અમે તે માલ, છતાં આસ્ટરેલીયા, દક્ષિણ આફ્રિકા વગેરેએ કુમળા સાથે સંધી

સહામતી માટે કાફલાઓ રાખવા પડશે. આસ્ટરેલીયા આજે ઇમીગ્રેશન અટકાવે છે, પણ તેથી અટકાવતી પાછળ કારણ લાડું બધા જોઈશે તે બળ પ્રાપ્ત થતાં વાર લાગશે, ને તેથી તેણે વડી સરકારના નહિકા સરકાર પર આધાર રાખવો પડશે. એટલે એશીઆટીકને ખાતલ રાખવાની રાજનીતિને રાજના નહિકા બળના અગત્યના સવાલ સાથે સંબંધ છે. એવી સુચના થઈ છે કે જેમ કોલોનીઓ એશીઆટીકને ખાતલ રાખે છે તેમ જાપાન મોરના ખાતલ રાખે તો શુભવાડો મટી જાય. પણ આવી સુચના જાપાન કમુલ કરે નહીં. તેથી એ જાપાનનો સ્પષ્ટ છે. (૧) કામ સ્વરાજ બોમરતો વિભાગ જાપાનીના લાગમાં પોતાના ઇમીગ્રેશનની રાજનીતિને હીલી મુકે તેમ નથી; તથા (૨) જાપાનની રમતી જતી રમતીને હીલે વધારતા બાજ માટે નવાં રચાડે શોધવા ની તેને જરૂર પડશે, અને તે શોધતાં ખિટીશ રાજના લાભો સાથે તેને અચ્છા મજુ થવા સંભવ છે.

એક્સપરિમન્ટ

(જાપાન ખાસ અગત્યની તરફથી)

રજીનથો કુડી

કાકર મહેતા તરફથી રજીનથો લખરા વેલા પા. કદ ની કુડી અત્યામકી ફંડને સાર મળી છે.

મોસોસ સોલનો કેમ

મોસોસ સોલનો કેસ સર્નીવારે બ્લોમ ફોનતીન ખાતે સંજળાયો હતો. જે વખતે અખીલ ખરમ સાથે કાઢી નાખવામાં આવી હતી.

બી. આંધી

બી. આંધી જીવનગરે સવારે એક્સપરિમન્ટ આવી પહોંચ્યા છે.

પત્રવહેવારપર વિચાર કરવા હોંદી અને ચીના ભાગેવાનોનું ફોનફરેસ કરવા એક વજુ થાય છે.

નાતાલ સુપ્રીમ કોરેટન ઇન્ટરપ્રીટર મી. સી. સ્ટીવનની પુત્રી મીસ હવેનજે હીના મહાસર્યા તાત તરસની મુલતે અભ્યાસ કરી અમદુલીમાં પાછા ફરેલ છે. આ ગાઈના માનમાં એક મળ્ય મેળા વડે રજીનથો ગયા મુખવાર થયો હતો. અમે તેને ફેવાલ આવતા અકમાં આપવા કારીએ છીએ.

ચાલુ વરતમાન

સાચી કોરેટ જ કમન ખાતે સર કુમેટ ની કુપનીનું ચીની પેવાનું (સુમર રીહાઇનરી) એક મોટું કારખાનું ખુલ્લું મુકવામાં આવ્યું છે, જે કીયા નાતાલના એડમીનીસ્ટ્રેટરના કાથે મોટા મેળાવડા વચ્ચે થઈ હતી.

પીટ રીડીને વોલીક સાથે જોહનારી રેલવે બાંધવાનું કામ તુરતમાં હાથ લેવાની વાત પ્રસિધ્ધ થઈ છે.

ડેલાઓઆને રેલવે લાઇનમાં પીસેની અને મોવીની વચ્ચે સામસામે આવતી બે કારમાડીઓ અચ્છાઈ પડી હતી.

ફેપની પ્રીવીન્સીઅલ કલેસીકની બેઠકે આવતા મારમ સુધી મુળતવી રાખવામાં આવી છે.

ડરબનના અમાઈના એક મેયર અને નામીયા કહેરી, તથા નાતાલની ખીલ વણીમાં સારો બામ જાળવનાર જાણીતા કોલોનીસ્ટ સર જેનજમીન ગ્રીનેકર શુકર વારે રાતના મરણ પામેલ છે. તેમન માનમાં ડરબન તથા મારીસબરમાં કેટલાક મોરઓએ કુકાનો બંધ રાખી હતી, અને શોક પાલ્યો હતો.

રોડેસીઆની ધારાસભાની ચુટકી થઈ ગઈ છે. અમટાલી ડીવીઝન તરફથી મી. એચ. આર. માઇનરમ ચુટાએલ છે. સેલીસબરી તરફથી કરનલ મી. તથા મી. એક્સ ચુટાયા છે.

ફેપમાં પોરટ બામફરેડ અને એકામ્મ ટાઇન વચ્ચે બ્લોકેરાંસ નહીનો પુલ બોળામતાં એક દોડતી જેન નહીમાં પડી જઈ મુરેમુર થઈ ગઈ છે, અને સંજ્યા બધા માણસોના જન ગયા છે. જે કેટલાક બચવા પામ્યા છે તેમને બંબીર કમલ થઈ છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે જેન પુલ પસાર કરતી હતી, તેવામાં પાછળના કેટલાક ગળા પાટાપરથી ઉતરી ગયા હતા અને પુલ પર અચ્છાઈ નીચે ઢળી પડ્યા હતા, અને તેની સાથે આખી જેન લથડી પડી હતી. જેનના જુકેજુકા થઈ ગયા છે, છતાં અજાણ્ય જેવી રીતે કેટલાક માણસો બચવા પામ્યા છે. નહીના તળાખાથી પુલની ટોચ સુધીની ઉંચાઈ લગભગ ૩૦૦ ફીટ જેટલી હોવાનું કહેવામાં આવ્યું છે.

ડરબનના ખ્રિસ્તી કોલોનીયલ હોદ્દાઓ ના એક ગંભીરતા પાકરી થી, વેદમનીકમ એસકે ગ્રુવરી ગયા છે. તેમને સમારક રાખવા કોલોનીયલ હોદ્દાઓમાં હીલચાલ થઈ છે, અને એક મેમોરીયલ કમીટી નીખાઈ છે. તેના સેક્રેટરી મી. એક્સ. ડેવીડ છે. મરહુમના હકમાં કુવા માહવા થએલા મેગાવમ હરખાન મી. ડેવીડે આપણું કરતાં મરહુમની કારકીર્દી વિશે કંઈક આપણું કરવું હતું.

લોરેન્ડો મારકસથી પોરટુગીઝ પર મહાના અવરનરે દક્ષિણ આફ્રિકાના જાપા ઓ માટે એવો સરેશો મોકલ્યો છે કે શહેરમાં કુખ્યભાગે શોકમત રીપબ્લીકન વિચારનો છે અને તેથી કેટલાક અમલ દારોને બરતરફ કરવાની જરૂર પડી છે. તેટલું થયા પછી લોકમાં ચાંનિ પ્રસરી છે, અને અચાંતિની અકવાઓ જાહેર કરવામાં આવી છે તે અદાવતનું પરિણામ છે.

હોલ્સા ખખરે

તા. ૨૬ મીએ જોહાન્સબર્ગથી રયા નીક જાપામાં રહેતો એક તાર પ્રસિધ્ધ થયો છે જેમાં એવું જણાવવામાં આવે છે કે કુખવારે ચીના તથા હોંદી આગે વાનોની એક મીટીંગ મંળી હતી. ત્યાર પછી આજરોજ (સુરવાર) રાત્રે એક જામી મીટીંગ હમીદીઆ હરકામીક સોસા પટીના હોલમાં મળી હતી. (ધ. ઇ. એ. ના ચેરમેન મી. કાજીઆ પ્રમુખ હતા. ચાર કલાક સુધી મીટીંગનું કામ ચાલ્યું હતું. જે વખતે મી. માંધી અને જન રલ સમટસ વચ્ચે ચાલેલા પત્રવહેવારથી જે શરતો આપવા જનરલ સમટસ તકવાર થએલ છે તે ઉપર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. અનેક સવાલો ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા, જેના ખુલાસાઓ તેજ વખતે કરવામાં આવ્યા હતા. કાંઈ અ ચોકસતા ન રહેવી જોઈએ એવો વિચાર જોલનારાએ જણાવ્યો હતો. બીજા કોષ્ટ શરતો આથી વધારે સારી ન હોઈ શકે એવો વિચાર પડતો હતો, છતાં પત્ર માણસો આમ કશુલતથી સમાધાની થવા કરતાં કાપદો પડીને હાથ સમાધાની થવી જોઈએ એવો મત બતાવતા હતા. તે સિવાયના બધા મતે શરતો કશુલ કરવ હાવ કરવામાં આવ્યો હતો. આ હાવ, થો છેવટ લાવવાનું લખાણ જનરલ સમટસ પર કરવા મી. માંધીને છુટી થઈ છે.

ગોરા ખેડુતો અને હોંદી વેપારી

નાતાલના ગોરા ખેડુતોની કોનફરન્સ ની ખેડેકો મારિસબરગ ખાતે ભરાઈ હતી. તેની ગયા યુધવારની ખેડેકમાં એશિઆટીક વેપારીના લાઇસેન્સની બાબત ચર્ચાઈ હતી. "આખા યુનિયનમાં કોષ્ટ પશુ હોંદીને લાઇસેન્સ ધરાવવા દેવામાં નહીં આવે અથવા જમીનની માલીકી સોંપવામાં નહીં આવે એવો કાપદો કરી ફી રટેટનું ધોરણ આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં લાગુ પાડવાની યુનિયન અવરમેટને આ કોનફરન્સ બલામણુ કરે છે" એવી દર ખાસ્ત લોઅર અમર્ઝીકુલુ હારમરસ એસો સિએશન તરફથી મી. મીએને કરી. આપણમાં તેણે જણાવ્યું કે હોંદીની હાજરીથી આપણને ભારી ચીંતા કરવા જેવું છે. પ્રજા તરિકે એમનામાં કાંઈ સોંપ કાઢવા જેવું છે નહીં. પશુ નેહીવ ને લગતો સવાલ એવો મુરકેલ છે કે એશિઆટીક સવાલ વડે યુનિયનમાં હિમેરો કરવાનું સલામતી કારણ નથી. એશિઆટીકએ મેળવેલા સાબોને ઇજા કર્યા વગર તેમને નવા હકો ન આપવાની કું બલામણુ કરે છું. કોષ્ટ જમતા ગોરા ખેડુતને પેતાનો પાક તકવાર થાય ત્યાં સુધી નાના પાયા ઉપર કાકરી દુકાન ચલાવવી અશક્ય થઈ પડેલ છે. કારણ કે આખા દેશમાં હોંદી પથરાઈ ગયેલા છે. પશુ આગળના વખતમાં ધણા ખેડુતો આ પ્રમાણે ધધી ચાલુ કરી રહેલ પાયા છે. મી. સી. કેડલે તેને ટેકા આપ્યો હતો. મી. ફેલેમ્એ જણાવ્યું કે કોનફરન્સે બધા માણસો પ્રત્યે ત્યાયી થવું જોઈએ. જે વેળા હોંદીઓ પ્રથમ નાતાલમાં આવ્યા હતા તેમને રાખવા ને એવા આપુર હતા કે 'કોસ્ટ' ઉપર આપણે તેમને સુરત જમીનના કટકા આપ્યા હતા. પેતાને વતન પાછા ફરવા ના કિરાયા બદલ આવી રીતે જમીન આપેલી તેની મે.જહુ મે. જાતે કરેલી. તેથી આ વાત કું ખાતરીથી જાણુ છું. રેવરંડ રોકટ બોલ્યા કે આ વિષય ખેતીની કોનફરન્સમાં ચર્ચવા જેવો છે જ નહીં. મી. ન્યુમારએ સુધારો મુક્યો કે "એશિઆટીકને નવા પરવાના કે જમીનની માલીકીના હક આપવામાં નહીં આવે કે ટ્રાંસફર કરવામાં નહીં આવે." મી. એ. મેકેનઝીએ ધ્યાન ખેંચ્યું છે કે ફરી રટેટમાં એશિઆટીક તો નથી પણ ત્યાં રશિઅન, પિરિઅન અને રોમાનિઅન યાકુદીઓ છે. જે

નાતાલમાંથી એશિઆટીકને કાઢી મેલશુ તો આ રશિઅન, પિરિઅન અને રોમાનિઅન જતાઓ આપણમાં આવી ભરાશે ત્યારે એશિઆટીકને કાઢી મેલવાથી ફિલ ગીરો થશે. (હસાહસ) અતે મી. મીએલની દરખાસ્ત હડી મજ અને મી. ન્યુમારએ સુધારો વધુ મતે પાસ થયો હતો.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના લાઈ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ટુરવ ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાજળની એક જ બાલુએ લખ્યું.
૨. અક્ષર મેળા સારીથી લખવા.
૩. નામ તથા ટેકાણું જરૂર લખવાં. તે હરિસા બહાર પાડવા સાર નહિ પણ અમારી જાણને સાર.
૪. મંજળવારની સાંજ સુધીમાં મને લખાણે તેજ અઠવાડિયામાં ફાવલ કરી સારી.
૫. ૨૬ કહેલાં ચરચાપત્રો જલથી રાખવી અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે જાહેતા નથી.
૬. લખાણ હરિસા કું અને મુદ્દાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

મી. ફુલબલાઈ ગોવીંદજી—સંકટોના અનુભવ પછી એવું સુચન કુદરતી રીતે જ થવું જોઈએ.

મી. ઇ. ડા. જજબાર્ડ—તમે જે કહેવા માગતા જણાવ્યો છો તે તમારા તા. ૨૦ મીના કાગળથી દરશાવાતું નથી.

મી. ઇપરાહીમ સુ. અસમાલ—નવા હમીએશન બીલમાં ડેપીસાઇલ મળવાનો હક હાખલ થયો નહોતો. પણ હાલ તે બીલ પડવું મુકાયું છે એ આજના અંક માં પ્રસિદ્ધ થએલ ખખરેથી માલુમ પડશે.

અ. ઇ. એ.

મોરાકોમાં ફ્રાંસ સાથે જરમનીને હીરસો ન આપવામાં આવે તો જરમની અને ફ્રાંસને લડાઈ મશે એવું મી. જરમન જાપાએ જણાવ્યું છે.

પરચુરણ

સ્વીમરોને ડોલતી અટકાવવાની શોધ થઈ છે, અને તે વ્યવહાર રૂપમાં મુકાઈ છે. એક જાતની "ટેકા" બનાવવામાં આવેલ છે જેને જારીને સ્વીમરપર જોડવામાં આવ્યાથી સ્વીમર ડોલ ખાતી નથી. આવી "ટેકા" નો ઉપયોગ જરૂર મન લાઇનની નવી બનેલી "જનરલ" સ્વીમરપર પહેલીવાર થયો છે. આ સ્વીમર યુરોપથી ડરબનમાં આવી પહોંચતાં સ્થાનિક અધિકારીઓને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે આવી "ટેકા" સ્વીમરપર સંપીને મુસાફરી કરવામાં આવી હતી ત્યારે તે ૧૦ થી ૧૨ ડીગ્રી સુધી નમતી હતી; અને જ્યારે ટેકા જરવામાં આવતી હતી ત્યારે તે માત્ર ૧ કે ૨ ડીગ્રી જેટલી જ નમતી હતી. આ શોધનો સ્વીમરપર પહેલો જ ઉપયોગ હોવાથી આ દાખલો ખાન ખેતનાર થયેલ છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે મજબૂત લાઇનની બધી સ્વીમરોપર આ યુક્તિ દાખલ કરવામાં આવનાર છે.

એક લખનાર જણાવે છે કે—હટલી પ્રેસના કેટલાક માણસોએ મળી તે સ્થળ ના સ્વીચ શીવનાયક પડીત ઉપર ગેર વ્યાજબી વરતત ચલાવી તેમનું અપમાન કરવા કોશિશ કરેલ. તે સંબંધમાં મજબૂત શીવનાયક મહારાજે આજુબાજુનાં સ્થળોના માણસો એકઠા કરવાથી આશરે ૪૦૦ માણસ ગયા સ્વીચારે એકઠા થયેલા. બધી હકીકત ખાનમાં લઈ મહારાજે શીવનાયક મહારાજને નિરોધ દરાવી હાજર રહેલા આગેવાનો એ તેમને ખાત્રી પત્ર લખી આપી સામાવાળાને કસુરખંદ કરાવેલ. ખાદ સાંજના સરવ પોતપોતાના સ્થળે રવાના થયા હતા.

સ્ટેમરથી મી. એમ. સી. પટેલ લખે છે કે—અત્રેના જાણીતા વેપારી મી. એમ. ડી. સીદાતની કુ. ના માલેક મી. હાજી મહમદ સીદાત જેઓ થોડા દિવસ પર ઠોકર ખાતે ગુજરી ગયા છે તેઓ સાહેબની જ્યારતના ફોટો ઉપરની કુ. તરફથી મરહુમના બાપ મી. હાજી હાજી સીદાતે તા. ૨૩ મીને સ્વીચારે પદાવ્યા હતા. તે પ્રસંગે ડરબનથી તથા બીજે ટેકાણેથી બહુ મહરબો આવેલા હતા. તેમાં મી. હજારાલીસ (મસરસ મી. હ.

પરમાણવી કુ. વાળા) મી. હ. એમ. પારખ, મી. હુસેન આમદ, મી. હાજી હસનજી ઉમર, જનાબ હાદુમીઆં સુરતી મરહુમના પેલ હમામ વિગેરે વિગેરે મુખ્ય હતા. સ્ટેમર ડીવીઝનના તમામ સાહેબોએ હાજરી આપી હતી. મરહુમના સવાળ અરથે મી. હાજી હાજી સીદાતે પોતાની જમીનનો એક ટુકડો જે પ્રાપ્ત સ્વીચ પર આવેલ છે તે સ્ટેમરની મસજીદને ભેટ આપેલ છે. તેની કીમત પા. ૭૫ ની છે. આ ભેટથી મી. હાજી સીદાતે સ્ટેમરની જમાલપર મોટું એક સાન કર્યું છે.

મદ્રાસના રેજીસ્ટ્રાર જાપા 'હોદુ' ના પ્રતિનિધિએ મી. મણીલાલ ડાહરની મોરીશીયસના હોદીઓ સંબંધમાં મુલાકાત લીધી હતી. તે વેળા કેટલાક સવાલોના જવાબમાં મી. મણીલાલે કહ્યું હતું કે: મોરીશીયસના હોદીઓ તરફથી મને ખાસ લક્ષ્યમાં કરવામાં આવી છે કે હોદીના આગેવાનો અને સરકારને સળોને લાંબી મીરમીટીના મોકલવાનું બંધ કરવું. આ સંબંધમાં સરકારી અમલદારોની મુલાકાત લેતાં આજ્ઞાવાળા જવાબ મળ્યા છે. મી. મણીલાલે પછી ત્યાંની હાડમારીઓ ગણાવી હતી. જે હ. જો. માં અચાઉ અપાઇ ગયેલી છે. જોન. મી. ગોખલે અને જોન. મહન મોહન માલખાની આ સવાલમાં ખાસ દિલસોજી હોવાનું તેમણે જણાવ્યું હતું. અને ખીજી બાબતોમાં ઉંચા વરગના હોદીઓની હોદી મુલકમોન કોમની ડેન્ટરુપીને અરથે ત્યાં ખાસ જરૂર ઉપર મી. મણીલાલે બાર મુકયો હતો.

રેવરંડ એ. એ. બેઇલીએ ટાઉન કાઉન્સિલ પર એવું લખાણ કર્યું છે કે મેં હોદી કોમના કેટલાક આગેવાનોની મુલાકાત લીધી છે, અને રાજ્યાલોકને પ્રસંગે જાતિભેદના નફાવતો ન પાડવામાં આવે તો તેઓ ઉજવણીમાં ભાગ લેવા આતુર છે. માટે હું એવું સૂચવું છું કે સમતમત વખતે ઉજવણીને દાખલ કરવા હોય તો તેમની બેકેટના વિભાગ કોમવાર પાડનારા પાટીઆં ચોડવા નહીં, પણ નિઝાળવાર વિભાગો પડાય એમ કરવું. આ કાજળ ટાઉન કાઉન્સિલની સુચારની મીટીંગમાં રજુ થતાં આખી કમીટીની મીટીંગ પર મોકલવા કર્યું હતું.

પોલ ટેકસ બીલ

પોલ ટેકસ બીલના ખીજા વાંચન વખતે એક સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. જેથી પોલ ટેકસ બરવાની નોટીસો ગવરનર કાઉન્સિલ એવા કમિટીને બદલે "પારલામેન્ટ" કરાવ કરીને નિરણુપ કરશે" એમ દાખલ કરવામાં આવ્યું છે.

ઉપરનો સુધારો કમિશન થી સુધારના વાંચન માટે સોમવારનો દિવસ નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો. પાછળથી સોમવારે તે ત્રીજા વાંચનમાંથી પસાર થયું હતું.

કમીટીમાં બેલોમફ્રાન્ક-ડીનવાળા મી. સી. એલ. બોલાએ એવી દીકા કરી હતી કે આ બીલની રૂએ ગોરાઓની જેમ નેટીવો ઉપરથી પણ વેરાની કળી બનવે છે. ગોરાઓમાં નેટીવોને આ વેરા દેવો પડે છે. ફીરેટના નેટીવોને વેરા દેવો પડે અને નાતલસના નેટીવો તેથી મુક્ત થાય છે અનુચિત છે. મી. બોલાની તથા તેવી ખીજાઓની દીકાનો જવાબ આપતાં તેમજી ખાતાના પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે આ બીલથી માથા વેરાનો કાંધો રદ નથી થતો, પણ તે વસુલ કરવાની તારીખ મુજબની રાખવામાં આવે છે. મી. બોલા એ આ જવાબને ઉડાવનારો ગણ્યો હતો.

સ્વીમરોની આવજાવ

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમરીટો—તા. ૪ થી મેના અરસામાં આવી તા. ૭ મીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમલોલોસી—તા. ૧૦ મી મેએ મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમલાત્રી—તા. ૨૩ મીએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

[જર્મન લાઇન]

સોમલી—તા. ૧૬ મી મેએ મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[ઇન્ડિયન આફ્રિકન લાઇન]

ફીસ્ટીઆના—તા. ૨૩ મી એપ્રિલે પુરવ અને ફ્રાન્સ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે કલકત્તાથી ઉપડી છે.

કાટંગા—તા. ૫ મી મેએ કલકત્તાથી ઉપડશે.

ડનેરીક—તા. ૧૫ મી એપ્રિલે બેરા, કેલા, ગોઆમે, અને ડરબન માટે ઉપડી છે.

સક્રેનેટ ઓરતોનો જુસ્સો

નામીથી સક્રેનેટ આવેવાન મીસીક પેકરરે તેમની લગત સજ્જતમાં નીચેના જુસ્સો યાદવનર વિચારો એક બાપણુ દરમિયાન દર્શાવ્યા હતા :-

જે બાપુએ કીઓના હકની હીલ ચાલમાં લાગ લેવાને તક્યાર નથી તેઓ ને અમારે એટલું જ રહેવાનું કે અમે તમારે માટે દિલગીર છીએ ; છતાં તમારે માટે અમે લડશું. તમારું હીલાપણુ જોઈ અમે વધારે મજબુત થવાનો નિશ્ચય કરીએ છીએ. આ કમ ધન મેળવવા ની લડાઈ નથી. તેમ નથી એકાદ એ સારા કાયદા કરાવવાની. આ તો સ્વ તંત્રતાની લડાઈ છે. આપણા રૂબને ગુલામીમાંથી બચાવવાની લડાઈ છે. આ જખરદસ્તીની હીલચાલમાં અમે અમારા મનની સ્વતંત્રતા છૂતી કરવા છીએ. ગુલામીના બંધ અમે તોડી નાખ્યા છે. જોસે ભરીને અમે સ્વતંત્રતાનો રસ્તો મેળવ્યો છે. અમે દુનવી દરબજામાં જઈ પહોંચી હવે સ્વતંત્રતાના વાતાવરણનું પાન કરીએ છીએ. અમારે આથી બીજું શું મેળવવાનું રહ્યું છે ? અમે બધીએ છીએ કે બધી સીએ. જોગ આપી શકી નથી. આથી તેઓના બામનું અમે વધુ લડશું. સ્ત્રીઓ સ્વતંત્ર છે એવું પારલામેન્ટ પાસે જાહેર કરાવ્યું છુટકો છે. એટલે અમે લડતમાં મજબુત રહેવાની સ્ત્રીઓને, તેઓની નબળી જહેનોના કામનું પણ લડવાને વિનંતી કરીએ છીએ. અમારી દરેકમાં વધુ લડવખાઓ બળે છે તેથી અમે બહુ ખુશી થઈએ છીએ. અમારી તરફનું બળ તમારે અમે જોઈએ છીએ ત્યારે સામેના પક્ષને હસી કાઢીએ છીએ. અમે તેઓની દયા ખાઈએ છીએ. શું તેઓ એમ ધારતા હશે કે આ ૨૦ મી સદીમાં પણ સ્ત્રીઓને ગુલામીમાં રાખી શકાય ? નથી તેઓનો જુહો જોઈ અમને પાછળ છોડવાનાર, કે નથી તેઓની જખરદસ્તી—પશુબળ—(હુનિયામાં સહિથી માલ વગર નું સાધન) અમને દખાવનાર. આવા કલા ઉપાય—કલા હથિયારો અમારી હીલચાલને દાબી દેવામાં કામ આવનાર નથી. અમે જયવંત લડકરની પેઠે અમળ કૂચ કરીએ છીએ. અમારી પેઠે પુરવે જોએ લડેલ છે તેઓના મહાન દાખલાથી ઉત્તેજન લાગ્યું છે. હવેક ને અમે અમારી નજર આમે જોઈએ છીએ.

ઉપરનામાં સ્ત્રીજાતિને બદલે નગ્નજાતિ ના ચબ્બો ફેરવીને વખાવ તો ઉપરના જોલ હીંદીની સત્તામહની લડતને સમુરણ રીતે બંધ બેસતા આવ છે.

પુરવ આફ્રિકાના દરવાજા

હીંદીઓ આમે બંધ કરવાની તબક્કો

“જખાર સમાચાર” તેના છેલ્લા એક આકાશ બંધે છે કે—

હીંદી લોકોથી સુધરેલો મુલક હીંદી એ સામે બંધ કરવાની તબક્કોને હવે ખુલ્લે ખુલ્લી નહાઈપાસાએ જાહેર મુકવા માં આવે છે. ઇસ્ટ આફ્રિકાનો આખો મુલક જખારના ના સલતાનતી માલીકી નો છે જેના ભાગ પાડી બહા જુહા પુરો પીઅન રાજ્યોએ પટે લઈ કાલ તેના બધી ધોરી થઈ પડ્યા છે. મોઆસા અને તેની ઉપરનો મુલક અને ગુમાંડા કે જે ખીંદીસ રાજ્ય મધ્યાવ છે તે માટે આપણને કાલ દુપ્પ સાથે બડબડવાનું કારણ મળ્યું છે. આ ખીંદીસ રાજ્ય કે જે મુળ નામદાર જખાર સલતાનનો મુલક ને તે બરીડીસ સરકારે પોતાના હાથમાં લેતી વખત ખુલ્લો એવો કરાર થયેલો છે કે એ મુલક સરવે મનુખ માટે ખુલ્લો રાખવામાં આવશે અને તેજ ધોરણે અત્યાર સુધી કામ લેવાયું. પણ આ મુલક ખીંદીસોના હાથમાં આવ્યા પછી તેના સુધારવા માટે પહેલી મોજના ગુમાંડા રેલવેની થઈ અને તે કામને પુરણ કરવા માટે દબરો હીંદીઓના લોકો રેડાયા હતા. કારણ કે રેલવે અકસમાતો, ઝેરી કવા, ફુટ ફાડી ખાનારા જનવરો અને બચકર જખલોથી આ ગુમાંડા રેલવે હીંદી લોકોના એકે બંધાઈ છે. આ મુલકેલ કામને પુરણ કરવાને જ્યારે હીંદીઓ પોતાના જોગ આપતા હતા ત્યારે તેમને સ્વપ્ને પણ ખ્યાલ નહીં હતો કે એજ મુલક તેમના સામે બંધ કરવાની તબક્કોને પાછળથી ચરી. બલકે પક્ષા હાકમે તો ખુલ્લે ખુલ્લું જણાવી મયા છે કે અમર જો આ મુલક પર કેમનો પણ પુરણ કક હોય તો તે માત્ર હીંદીઓનોજ છે. કાલમાં આ વાત તો તદન ખુલ્લી થઈ ગઈ છે કે આ કાચીશો થાય છે અને તે માટે આપણને બધા રાખવાનું કારણ પણ છે. કારણ કે હાલથી આફ્રિકા તરફ પણ પ્રમથ એવીજ તબક્કોને ચતાં પાછળથી તેના

પરીણામે હીંદીઓને કચડી નાખવામાં આવેલા છે. જો કે હાલથી આફ્રિકા કરતાં ઇસ્ટ આફ્રિકામાં આવતાં આપણને અટકાવવા એ માટે મહાન ખીંદીસ ગળ્ય કહી પણ રળ આપે એ આપણે માની શકીએ નહીં. કારણ કે આ મુલક તે હીંદીઓનોજ ગણાતો આવેલ છે અને તે પ્રમાણે ગણાવું જોઈએ. પણ ચીંતા એમ રહે છે કે કેટલાક એકલપેટા અને આ મુલકની તવારીખ નહીં જાણુ નારા અમલદારો કાચું કાપે તેમ છે.

આ તરફના હીંદીઓ જ્યારે પોતા પર મુશકેલી આવી પડે છે ત્યારેજ ફક્ત ગમટી પકડી પાછા માલ નીદરામાં પડે છે તેમ હવે પછી કરવું પોડું છે. વળી જખાર અને મોઆસાના હીંદીઓ પોત પોતાનું એકલે હાથે ફેડતા આવ્યા છે તેમ પણ નહીં કરતાં ઇસ્ટ આફ્રિકા અને ગુમાંડામાં વસ્તા સમરથ હીંદી પ્રળ એ એકત થઈ હમેશ માટે એક વગદાર મંડળ પોતાના હકેપર તલાપ મારનારા ઓની સામે સાવચેત રહેવાને સ્થાપવાની જરૂર છે.

પરચુરણ ખબરો

હિંદી ખાતે રાજ્યાભિષેકનો દરબાર ભરવા માટે તા. ૧૨ મી દીસેબરનો દિવસ સંતાવાર રીતે મુકરર થયો છે.

હિંદી દરબાર વખતે હાજર રહેવા માટે ખાસ સ્ટીમર કરીને પારલામેન્ટના કેટલાક મેમ્બરોએ જવું એવી એક મેમ્બરે સુચના કરી છે. આ પાર્ટી જય તો હીંદી મુલાકાત ઉપરાંત સીસેન, ચીન, જપાન, વિએટની પણ મુલાકાત લેશે.

“કેપીટલ” પત્રને આધારે લંડનનું “ઇડિઆ” જણાવે છે કે બંધાણમાં વગદાર માણસોમાં એવી લાગણી છે કે આખરે બંધાણના કામલાસા ફેરફાર કરવો પડશે, અને જાને બંધાણને એકત કરવા પડશે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે ફરેજ લડકરનો એક મોટામાં મોટો લડવખો કલરડ ઓલાદનો માણસ છે. ફરેજ સલતાનતમાં આ કલરડ માણસ એક જો હોલો જોએ છે.

“ચિટોશ પ્રજના કેટલાક હાક માર થતા લોકો”

મોસીસ ફાઈવી મેથોડો લેખ

(જવા અંકથી માણુ)

ગીરમીટીઆઓને ખોરાકી, રહેવાનું તથા દવાદાર મહત્ત પુરા પાડવામાં આવે છે. ખોરાકીમાં આવલ મુખ્યત્વેકરીને આપવામાં આવે છે. આ વિશે ધણી વાર ફરીયાદો મળે છે કે આવલના ભાવ ચલી જવાથી તેઓને હાલકો માલ પુરો પાડવામાં આવે છે. કેટલાક માલીકો સવારના ૪ થી સાંજના ૭ વાગ્યા સુધી કામ લેવે છે. ક્યાંક તેથી પણ વધુ વખત કામ લેવાય છે. સરાસરી ૧૧ કલાકનો દિવસમ આવે છે. કેટલીક વખતે તો મજુરને કામ પર ચડતાં ત્રણ ત્રણ માસ જાણુ અને આવવું પડે છે. મરદ માટે દરમાયો ૧૦ થી. થી ૧૪ થી. હોય છે. તે સદા નિયમસર મુકવવામાં આવતો નથી; અને ધણી કાપકુપ તેમાં થાય છે. કાપવા તરીકે પહેલા અને બીજા વરસના ગીરમીટીઆઓને માર્દગી ની ઝેરફાળરી માટે રોજ દીઠ ચચાર પેની કાપી આપવી પડે છે; અને ત્રણ વરસના કે તેથી જુના ગીરમીટીઆને ૭ ૭ પેની કાપી આપવી પડે છે. આ ઉપરથી જોઈ શકાશે કે ઉપર પ્રમાણે તે જોતા નાનકડા દરમાયા કોઈ કોઈ વાર તો આખાને આખા કપાઈ જાય છે; અને ક્યારેક મંદવાડ દરમીઆન ખોરાકી બીનાના પણ રહે છે. ક્યારેક તો પહેલા અને બીજા વરસના ગીરમીટીઆ પાસેથી પણ મંદવાડની ઝેરફાળરી માટે ૭ ૭ પેની કાપી લેવામાં આવે છે.

ગીરમીટીઆ માટે મુકરર ઘસેલા ઝાક તરો હમીએકન ટ્રસ્ટખોરાડના નોકરો હોય છે. આ ખોરાક ગીરમીટીને મજબુત રોકે દેનારી હોય છે. તેમાં એક તો પ્રોટેક્ટર પોતે, બીજો એક સરકારનો નીમેલો સલા સદ અને બીજા ૭ ગીરમીટીઆના ધણી જોમાંથી, એમ મળી ૯ સલાસદો હોય છે. જ્યારે પ્રોટેક્ટર તપાસ માટે બહાર નીકળે છે, ત્યારે તે ગીરમીટીઆ રાખ નાર માલીકનોજ પરીજો બને છે. માંદા ગીરમીટીઆના દરદ જ્યારે હક ઉપરાંત પહેલે છે ત્યારે જરૂરીતાલમાં ફરીયાદો જાહેર છે. અને જરૂરીતાલમાં કાપક થયા પછી મોટે દિવસેજ ઉકલી જાય છે. આ લોકો અપંગ અને આળસી હાલત

માં કેટલાક હાલત સુધી સડે ત્યારે માંદ હાલતર તેઓને જોવાને સાર મેકલવામાં આવે છે. પ્રોટેક્ટર પોતેજ પોતાના ૧૯૦૬ ના રીપોરટમાં કણુલ કર્યું છે કે એક અમુક મોટા ખેતરમાં આ લોકોની સ્થિતિ સતોષકારક નહીં હોવાથી કબરે સર તપાસ કરવામાં આવતાં દર હજારે ૩૬ મરજીની સંખ્યા હતી. તે સંખ્યા ઘટીને ૧૪ જેટલી મળે ગીરમીટીઆમાં આપવાત બહુ થાય છે મકાસ કરતાં ૧૨ મણા ને નંખાળા કરતાં ૧૦ મણા આપવાત લાં થાય છે. ત્યાંના ગીરમીટીઆમાં છુટેલા દીંદીઓ કરતાં ગીરમીટીઆમાં પાંચ મણુ પ્રમાણ છે. આ બધું ખતાવે છે કે તેઓની જીંદગી બહુ દુઃખી હોવી જોઈએ. ગીરમીટીનાં પાંચ વરસ પુરા થયે દીંદુસ્તાન પાછા જવાની નોલી નો મજુરને હક હોય છે. પણ પાછા જવાનું મન તેઓને થોડુંજ થાય છે. કેમકે તેઓ સાવ જરીબ દયામાં હોય છે. પાંચ વરસ સખ્ત મજુરી કરતાં બહુ બચાવે તો પણ એક નહીં જેવી રકમ તેઓ જમા કરી શકે છે. ધણે કાવે તો તેઓની પાસે કાંઈ નથી હોતું. તેઓ ખાલી જોખાં જેવાં, અપંગ, રોગી બની મએલાં હોય છે. દીંદુસ્તાન પાછા ફર નાશ મજુરોથી બરેલી સ્ત્રીમર અમકુલી ના કેપાવડું એક નંબરે જોનારે બહુ દુઃખકાયક વરણન કર્યું છે. તે કહે છે કે ૬૫૩ મજુરોમાંથી ૨૦૦ જેટલા તો અપંગ હતા, અને ૧૪ તો મુસાફરી દર મીયાન મરજી નીપળ્યાં હતાં.

જે લોકોને સારા માલીકો મળ્યા હોય છે તેઓ પાછા ગીરમીટીમાં જોડાય છે. બીજા સ્વતંત્ર રહીને પોતાનું નસીબ અજમાવે છે. ગીરમીટીઆ મજુરો નવા નવા આવ્યા કરતા હોવાથી જુના દીંદીઓને તમા ત્યાંના નેટીવોને સારી મજુરી મેળવી શકવાનું બનતું નથી; અને તેથી તેઓ ધણે બાજે ફરીથી કે જેવી તેવી ખેતી કરી પોતાનું સુજ્વસન ચલાવે છે. આ લોકોને ગીરમીટીમાંથી છુટતાં વેંતજ દર વરસે પા. ૧ માથા વેરા કારવે પડે છે, અને ૧૬ વરસની ઉપરની ઉમરના ને કોલોનીમાં રહેવા માટે દર વરસે પા. ૩ નું ચાલસેન્સ કલાવડું પડે છે. આ પછસા ન જરી સહાય તેથી, અથવા તો દેક જવાની નોલી મહત્ત મેળવવાની લાલચે તેઓ ફરી ગીરમીટીમાં જોડાય છે. આ કંમોળ નિરાધાર અને દુઃખી લોકો પર જે આક્રોશ પડે છે, તેની કથા આ નાના લેખમાં કરી શકવી અસંભવીત છે.

બધા માલીકો પર તહોમતની ટોપી જોડાડવાની નથી. કેટલાક સલા માલીકો પણ નેજોમાં પડ્યા છે. પણ સલામાં બસા જો પણ નબળા મન વડે કે કોઈ કમ નથીને આવવા સંજોગોમાં નીતિભરપ્ત બન્યા વિના રહેજ નહીં. કાપક તમા કાનુનોની ફરજથી બસા થવાની ફરજ પડે છે, તે કરતાં પણ ખુબ બસા માણુ સમાં બલમનસાઇ વધારે રહેવી હોય છે. જુલમમાર અને દુષ્ટ માલીકોની સત્તાને કાનુમાં રાખવા આવ્યા માલીકોની જરૂર છે. [અધુરું.]

તાર સમાચાર

મીનાઇ સરકારે જાહેર કર્યું છે કે મંજુરીઆમાંથી મરકી નાણુક મળે છે. કુલ ૬૦,૦૦૦ માણસોના જન મરકીએ લીધા છે એવો અડસરો થયો છે.

મોરાકોમાં ખુનખાર કાકાજ માલી રહી છે.

ચાલતી ત્રેનો પર દેરડાં વમરના ટેલી હોનના સદેશ મોકલવાનાં સાધનો રાખી જુદે જુદે ટેકાએ સદેશ મોકલવાની યોજનાનો પહેલો પ્રયાસ ઉગાંડમાં એક ત્રેન પર થયો છે. ચાલતી ત્રેન પરથી નજી કન્ના સ્ટેશન પર સદેશોએ મોકલવાયા હતા જે સ્પષ્ટરીતે સાંજળી શકાયા હતા. આ શોધને “રેઇલોફોન” એવું નામ આપવામાં આવેલ છે.

આયરલાંડ માટે સ્વરાજ મેળવવાની બીજાચાલવાળા મી. રેડમંડના એક પણ કારની પારલામેન્ટમાં મુદ્દણી કરવા માટે ૧૧ બેંડ રાખવામાં આવ્યા હતા. બજારી મનાસો સાથે ૧૦ સરખસ કાલવામાં આવ્યાં હતાં, મુદ્દનારાની લાવજાવ માટે મજુ ખાસ ત્રેનો રાહવામાં આવી હતી, ૬૦૦ કો રેલ્વે ટીકીટો કલાવવામાં આવી હતી, ૫૦ કાર અને બીજાં વાહન રોકવામાં આવ્યાં હતાં, ૨૦૦૦ મુકત પીણું પુરાં પાડવામાં આવ્યાં હતાં, તથા ૨૮૪ ટક જમણુ અપાયાં હતાં. આ મુદ્દણીમાં લાંબો અને ધમકીઓનો ઉપયોગ થયો. હતો એવું જણાવી સાંસદ પક્ષવાળા એ મુદ્દણી રદ કરાવવાનો દેસ મકર્જો છે

રંગદેવેય અને કોમી અદાવત

મીસ હીલ્ડા એમ. હાઉસીનનો લેખ

મીસ હાઉસીન એક વિદ્વાન અને નામાંકિત વાદ્ય છે. તેણીએ ઉપરના મથાળા વાદ્યો લાગણી દર્શાવનારા એક લેખ વિલાયતમાં ઇસ્કો ઓસેસીએશન આગળ વાંચ્યો હતો, અને તેમાં દરારસવાલની લગત ઉપર પણ આમરું ધ્યાન દરતાપુરવક એમું હતું. તે વિષે આમે અમારે ખબર આપી ગયા છીએ. હવે તેણીના આખા લેખનો તરજુમો અમે અહીં આપીએ છીએ:—

રંગદેવેયના ખાસ દાખલાઓ અને તેના સંજોગો તપાસતાં પહેલાં તેનું ઉદ્ભવ મુળ શું છે, અને તેથી દુનિઆમાં શું શું દાનીલાન થાય છે તેવિષે વિચાર કરવો ઠીક થઈ પડશે. પુરાણો જમાનાની કોમો, પ્રજાઓ અને તેઓના સુધારાનો ધરીબર ખ્યાલ કરશું, તે આપણને એવું દેખાશે કે એક ખીનથી જુદી જુદી આસ્થતો ધરાવનાર આદમીનો આપણે જાણે વિચાર કરવા બેઠા. અમુક કોમ કે જાતને અમુક આસ્થતવાળી બનાવવી હોય, તો તેને ધણે વખત સુધી પોતાને માફક આવતાં સંજોગોમાં રાખવીજ નોંધએ એ સમજાય તેવું છે. આવી આસ્થત બધાવા પછી જો તેને ખીજી કોમો સાથે લગવા દેવામાં આવે તો કંઈ કંઈ સુધારા તેના માં થવા છતાં પણ મુળ આસ્થત જવાની જ નહીં. ગ્રેહાઉન્ડ જાતના કુતરાનો દાખલો લઈએ. આ જાતને ખીજી જાત સાથે કેટલાક જમાના સુધી સેજબેજ કરવા છતાં પણ તેની મુળ આસ્થત તેમાં ખીજી બધી કરતાં વધુ તરી રહે છે. આપણે ખાજા માણસ જાત વિષેજ વાત કરીએ. આ ઉદા મુળ બાધી રહેલ રંગ અને જાત દેવેયમાં શું કુદરતની એવી ખુબી નહીં હોય કે બધી કોમો અને પ્રજાઓની સિલ્લ સિલ્લ આસ્થતોને કુદરતી રીતે ધડાવા દેવી! શરૂમાં જ્યારે વિવેક શુદ્ધ બરોબર ફળવણેથી નથી હોતી, અને માણસોમાં પ્રેમની તથા ચિંતારની લાગણી બહુ જલદ હોય છે, તે સમયે કુદરતી રીતે તેઓમાં પોતાની કોમ પ્રત્યે પ્રેમ અને પારકી કોમ પ્રત્યે ચિંતાર પ્રવરતો હોય છે. આવીજુદાશ તેજ લીધે દરેક કોમ તથા પ્રજા પોતાની આસ્થતો બદી શકે છે. એક પ્રજાનો દેખાવ, ઢગ, નીતિ, ગુણ અને

ધરમ બધાં આમ એકજ તરફ ધડાય છે. આવી અમુક આસ્થત ધડાય તે માણસની ચક્તી માટે બહુ જરૂરી છે, કેમકે જો તે ધડાયા પહેલાં બધી પ્રજા ઓમાંથી સાર ગ્રહણ કરવા જાય, તો તે આખરે નિરબળ મનનો થઈ બધામાંથી અવગુણોજ ગ્રહણ કરે, અને પોતે ખરાબી કે ધર બની રહે. સેજબેજ લગતો સામે આપણે તિરસ્કારથી જોઈએ છીએ, અને હરખરટ રખેન્સર જેવા પણ તેવો મત આપે તેનું કારણ પણ એજ છે. છતાં આવી વાત સંજોગે ઠીકણે સાચી નથી હતી; કેમકે ધણે ભાગે એવા સેજબેજના લગતો દરેક કોમનાં હલકા લોકોમાંજ જોવામાં આવે છે. ઉચા ગુણો ધરાવનારા લોકોમાં આપણે તેવાં લગતો જોતાં નથી. કાઉન કોલોનીમાં હોદી ધરીએશન વિષે તપાસ કરવા નીમાયલી કમિટી પાસે સર હેનરી જોનસને ઇસ્ટ ઇન્ડીઝ ટાપુના સંબંધમાં જે જુલાની આપી હતી, તેમાં જણાવ્યું હતું કે જામેકાના ટાપુમાં ચીના ઓની વસ્તી ઘણી છે, અને તેઓ સારી સ્થિતિમાં છે. ત્યાંના સીદી લોકોમાં તેઓ લગત કરે છે, અને તેમાંથી લાયક પ્રજા ઉત્પન્ન થાય છે. અમેરિકન ઇન્ડિઅન સાથે તેઓ અજબ રીતે મળતા આવે છે, અને વળી મહેનતુ તથા સારી ચાલના હોય છે.

એટલે જોઈ શકાશે કે એક પ્રજાની કમી દશમાં તેને મજબુત બનાવવામાં રંગદેવેય ઉપયોગી થઈ પડે ખરો, પણ તે સાથે જોવી તે પ્રજાની આસ્થત મજબુત રીતે ધડાય રહી કે પછી તરતજ રંગદેવેયથી તેને મજબુતાઇ મળવાને બદલે નુકસાનજ થાય. જો તે દેવેય કાઢી નાખવામાં ન આવે તો આગળ વધવાનું, સુધારાઓ કરવાનું, અને દરેક રીતે પરીપક્ષ થવાને ઉત્સાહી બનવાનું તેનાથી કદી બનશેજ નહીં. અને પોતાની કબજ પોતાનેજ હાથે જોડશે. કેમકે ખીજી પ્રજાઓના સમાગમમાં આવ્યા સિવાય, તેઓની રાજ્યનીતિ, તેઓના બંધારણ, તેઓનો સુધારો, એ બધું જાણ્યા સિવાય પોતાની પ્રજામાં સુધારા કરવાનું, આગળ વધવાને ઉત્સાહી બનવાનું જોર કદી પેદા થાયજ નહીં. આપણે આપણી અંદરજ આવા દાખલા જોઈ શકશું. આપણા માંથી જેઓનામાં રંગદેવેય બહુ તીવ્ર છે, તેઓનાં મન નબળાં હોય છે. તેઓ દર નીતિના હોતા નથી, અને બહુ સાંકડા દિલના હોય છે, આવા લોકોના ધરમના રાજ્યનીતિના, તથા સુધારાના વિચારો અને

દુંકામાં તેઓની આખી જીંદગીનું વલણ માત્ર પોતાની આસ્થતના લોકમત ઉપર જ આધાર રાખી રહે છે. પણ જેઓ કુદરતની જ્યારી ખુબી સમજીને દુનિયામાં ચારે તરફ મનુષ્ય સ્વભાવ તરફ તરફ રૂપ ધારણ કરી રહેલ છે, તેને બારીક રીતે તપાસનારાઓ છે, તેઓનામાં દેખીતી રીતે રંગદેવેય કે કોમીદેવેય હોતોજ નથી. જલદાના તેઓ તો પર પ્રજા તરફ વધારે મમતા રાખે છે, કેમકે તેઓ એમ સમજે છે કે પોતામાં જે ખામી હોય છે તે પુરવાનું તેને પારકી પ્રજાઓમાંથી મળી આવે છે, અને જે કાંઈ તદ્દાવત જોવામાં આવે છે તે ઉપર ઉપરનોજ હોય છે, અને અંદરની માણસાઇને તેથી બાધ આવતોજ નથી, એટલે કે તે તો એક સરખીજ હોય છે. [અધુરું.]

વિવિધ વિષયો

વિલાયતમાં એક પરસનલ સરવીસ એસેસીએશન નામનું મંડળ છે, જેમાં મીસીસ એસ્કવીય અને ખીજી નામીયી ખાનુઓ તથા મરદો ભાગ લીએ છે. આ મંડળનું કામ દુઃખી લોકોને માણસની જાતથી (પરસાથી નહીં) બની શકે તેવી મદદ આપવાનું છે. તેમાં ૫૦૦ ઉપરાંત મેંબરો છે. આ મંડળ જુદી જુદી જાતનાં સખાવતી ખાતાઓ સાથે પોતાને જોડેલું રાખે છે. તેથી જ્યાં જ્યાં મદદની જરૂર હોય ત્યાં મંડળના કામને કાંઈ મેંબર હાજરથઈ પડતું કામ કરી આવે છે. આવાં અનેક તારીફ લાયક કામો એ મંડળના મેંબરોએ પાસો આપ્યા વગર, માત્ર જાત મહેનતથી કર્યાં છે. કોઈ દાખલામાં નિશાળે ન જઈ શકે એવા અશક્તને ઘેર બાંધાવવા ગયેલ. કોઈ દાખલામાં નોકરી વગરના થઈ પડેલાને ધણે લમડાવામાં આવેલ. એક દાખલામાં દેવામાં પડેલા માણસને નોકરીએ મડાવવા ઉપરાંત માસીક કમાણીમાંથી થોડુંક સેવીંગ બેંકમાં જમા કરવાનું શીખવી દેવું કરવામાં કુતેકમક કરવામાં આવેલ. એક લાગાર માણસના ઊંકણને ધણે લગાડીને કુડેખતી આવક વધારી આપી કુડેખતે સુખી કરવામાં આવેલ. આ મંડળ જુદે જુદે ઠીકણે તેની સાખાઓ પણ નાખી છે, અને દુખી લોકોને સદાય થવાને આપણા ધરાવનારા ધણા લોકોપણ દરેક ઠીકણે તે મંડળમાં જોડાય છે, અને ખરી સેવાનું કામ કરે છે.

જીવન દોરી

(તા. ૪-૩-૧૧ ના અંકથી આશુ)

પ્રકરણ ૪ છુ.

નયુ તથા દેવદુત બાંકડા ઉપર બોલ્યા આભા સિવાય બેસી રહ્યા હતા. સ્ત્રીએ પોતાના મનનો ઉલ્લેખ વચનબાજી વડે ખાલી કર્યો, અને આખરે થોડાક સમય વીસાબાદ સાંત પડી, અને નયુને કહેવા લાગી કે “જો આ બાલો મનુષ્ય હોય તો આવી નગનાવસ્થા અને અધમાવસ્થામાં કેમ હોય? પાસે પહેરાવાનું એક પેરણું પણ નથી. આવું ઉત્તમ પુરુષ રત્ન તમે ક્યાંથી શોધી લાવ્યા. નયુ બોલ્યો—હું તને પ્રથમથીજ આ મનુષ્ય વિષે કહેવાની કેશીપમાં હતો. પરંતુ તારો ઉલ્લેખ ખાલી કર્યા સિવાય તું કોઈ નું સાંભળે એમ ક્યાં છે? હું સામે છેટેની ગલીમાં થમને આધારમાંથી આલ્યો આવતો હતો. સાં આગળ પેલા દેવળ નબદીકે બીંતને અહેલી બેઠેલો આ માણુ સને મેં તદન નગનાવસ્થામાં જોયો. થાડી થી એ તદન અકબાઈ મએલો હતો. પ્રથમ તો મને આવી સ્થિતિમાં મનુષ્યને જોઈ ધાસ્તી લાગી આવી, અને હું ધર તરફ આલ્યો આવવા લાગ્યો. પરંતુ પર માત્રાએ મને પ્રેરણા કરીકે એક દુઃખી મનુષ્યને આવી સ્થિતિમાં જોઈ તેના પાસે થી કંઈપણ લેવાની જાણ થઈ સિવાય કેવી રીતે આલી આવું? તેથી હું પાછો ફર્યો અને તેની પાસે ગયો. કંઈકેજ મને એની પાસે એકકથો. નહીં તો એ જાડીમાં અકબાઈને મરી જાત. આપણે કેવી રીતે કષ્ટના કરી સહીએ કે એના ઉપર શું મહાન કષ્ટ ઉતરી પડ્યું છે? એથી મેં એને માફ જાગરણ અને મન રખાં પહેરાવ્યાં, અને અહીંના લઈ આવ્યો. હવે તારા અતઃકરણમાં જરા દયા રાખ. આપણે સર્વને એક વખત મરવું જ છે. તો પાપાચરણ કરતાં તરત અટકવું જોઈએ.” આ સાંભળી સ્ત્રીના અતઃકરણમાં પાછો કપડો દેવાનું મન થઈ આવતું હતું. પરંતુ તેણે નવા આવેલા અમસની સામે જોયું અને કંઈ બોલી નહીં. દેવદુત બાંકડાના એક પુણ્યા ઉપર આંખો મીંચી મસ્તક નીચું રાખી હાથા આભા સિવાય ઉઠા વીચારમાં નિમજ્જન થઈ બેઠેલો હતો. નયુની સ્ત્રી પણ સાંત થઈને બોલ્યા આભા સિવાય કોઈ રહી હતી.

નયુએ કહ્યું. “શું તારા અતઃકરણમાં કંઈકનો વાસ નથી?” આ શબ્દોથી સ્ત્રીનું અતઃકરણ એકાએક નરમ થઈ ગયું અને તેણી દેવદુતના તરફ જોવા લાગી અને તેના તરફ પ્રેમવૃત્તિ ઉત્પન્ન થઈ. તે તરતજ રસોડામાં મધ અને બન્નેને માટે આવણું લઈ આવી. નયુએ દેવદુતને પાસે બોલાવ્યો અને રોડી ખાવા આપી, અને બંને જમ્યા બાદ બેસી ખાવા લાગ્યા. સ્ત્રી પણ એકબાજુ ઉભી રહી, દેવદુતને બારીકાઈથી જોવા લાગી, અને તેને માટે લિલમાં સજ્જાવ ઉત્પન્ન થયો. એકાએક દેવદુતના મોં ઉપર પ્રકાશ ઉત્પન્ન થયો. તેની આંખો ચળકવા લાગી અને તે સ્ત્રીને જોઈ તેણે મોં મજાકાનું. નયુ તથા તેની સ્ત્રી બંને આશ્ચર્ય પામ્યાં. દેવદુત અને નયુ જમી રહ્યા પછી સ્ત્રીએ વાસણુ ધોયાં અને તે પાછી દેવદુત પાસે આવીને પુછવા લાગી: “લાઈ, તમે ક્યાંથી આવો છો?”

“હું આ વીલામમાં વસતો નથી” દેવદુતે કહ્યું.

“તમે આ રસ્તા ઉપર ક્યાંથી આવી ચઢ્યા?” “હું તે કહી શકતો નથી.” દેવદુત બોલ્યો. સ્ત્રી કહે “શું આપને કોઈએ છુટી લીધા છે?” દેવદુત બોલ્યો “પરમાત્માએ મને શીક્ષા કરીછે.”

સ્ત્રી કહે—શું આપ લાં આગળ નમ નાવસ્થામાં બેલાન સ્થિતિમાં પડ્યા હતા? દેવદુત કહે—“હા, હું તદન નગનાવસ્થામાં જ હતો. અને અત્યંત થાડીથી અકબાઈ મયો હતો. તમારા ઉદાર અને પરોપકારી ધણીએ મારા ઉપર દયા કરી અને પોતાનો ફેડ મને પહેરાવી અહીં લઈ આવ્યા. અને તમે પણ સ્વાદીષ્ટ ભોજન આપી સંતોષ્યો અને મારાપર દયા કરી. પરમ દયાળુ પ્રભુ એને બદલો તમને અવશ્ય આપશે.”

નયુની સ્ત્રીએ પોતાના ધણીનું જે જુનું પેરણું સાંધ્યું હતું તે દેવદુતને પહેરવા આપ્યું. અને એક જુની ધબર પણ આપી, અને કહ્યું કે આપને માટે હું રસોડામાં પધારી સુલાની નબદીકેકરું છું ત્યાં સુધી જાઓ. રસોડામાં ગરમી હોવાથી આપને રાત્રે કાંડી લાગશે નહીં.

દેવદુત ક્યાં પહેરી રસોડામાં સુઈ ગયા. નયુ અને તેની સ્ત્રી પણ સુઈ ગયા. નયુની સ્ત્રી સુઈ થઈ પરંતુ તેને બીજાકસ તીકા આવી નહીં. દેવદુત વિષે ના વિચાર તેના અનન્યમાંથી બીજાકસ

અસતા નહતા. હવે તેણીને આવતી કાલ ની ચીંતા થઈ કારણ કે રોડી બીજાકસ રહી નહતી. વળી પોતાના ધણીની ધબર અને પેરણું પણ દેવદુતને તેણે આપી દીધાં. આથી તે નિરાશ થઈ. પરંતુ દેવદુતની દયામણી સ્થિતિ જોઈ દીલમાં લામણી પણ ઉત્પન્ન થઈ આવતી હતી. આવા વિચારમાં ને વિચારમાં તે મોડી રત સુધી ઉઘી નહીં. તેણે પોતા ના ધણી નયુને પણ જાગતો જોયો. નયુ એ પુછ્યું “કેમ તું પણ જાગે છે?”

સ્ત્રીએ કહ્યું. “હા, તમે બન્ને જમ્યાએ બધી રોડી ખલાસ કરી છે. હવે કાલે શું કરીશું તેના વિચારમાં હું પડી છું. હું ધારું છું કે પાડોશીને સાં થી કાલે ઉઠીની લેવી પડશે તે સીવાય બીજો રસ્તો નથી.”

નયુએ કહ્યું: “જ્યાં સુધી આપણે જીવીએ છીએ ત્યાં સુધીની આપણી શીકર તે પરમ દયાળુ પોતાને જ છે. જીવીને કશું અને ક્યાંને મળ્યું એમ એ સોની જરૂરીયાત પ્રમાણે તે આપે છે. તો તારી અને મારી ચીંતા શું કમની છે?”

સ્ત્રી આ સાંભળી સાંત થઈ અને રોડી વાર પછી પુછવા લાગી. “આ દેવદુત બાલો માણસ દેખાય છે. પરંતુ એ પોતાના વિષેની હકીકત કેમ આપણને જણાવતો નથી.”

નયુએ કહ્યું: “નહીં કહી શકે એવી સ્થિતિમાં હશે. એટલે આપણે જાણવાની શી જરૂર છે? સ્ત્રીએ કહ્યું: “એ તો હીક. પરંતુ આપણે બીજાઓ ને આપણી સ્થિતિ પ્રમાણે મદદ આપીએ છીએ. તારાં આપણને કેમ કોઈ આપણું નથી?”

નયુને જાનો શું જવાબ દેવો એ સંકળ નહીં અને કહ્યું કે: “બસ હવે વાતો બંધ કર, અને સુઈ જા. મને ઉંઘ આવે છે.” એમ કહી નયુ બોલતો બંધ પડ્યો, અને રોડી વારમાં સાં નિદ્રાવશ થયાં.

[અધૂરું.]

તા. ૨૪ મીએ કીબરલીથી રૂટરજલુવે છે કે અમને મી. ગાંધી કેપટાઉનથી અને આવી પહેંચ્યા હતા, અને તેના દેશીબા પ્રજોની મીટીંગમાં ટર્ગસવાલની લાગત તથા નવા કાયદા ઉપર આપણુ આશુ હતું. સમવાયુસાર કરાવે પાસ કરવામાં આવ્યા હતા.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હિંદી જાપા ઉપરથી)

કાઠીઆવાડની બા. ૩૦. ને. પા રેલવે ની માલીકી ધરાવનારાં રાજ્યો પોતાના ભાગ જુદા પાડશે અને તેઓના ફરેકના હિસાબ જુદા જુદા રખાશે. તા. ૧લી આગસ્ટ સુધીમાં તે ફરેકના જુદા જુદા રેટાફો જોડવામાં જશે.

જુનાગઢ રાજ્ય તરફથી ૭ હાથીઓ મહેર હરરાજીથી વેચી નાખવામાં આવે નાર છે.

અમદાવાદના માધવલાલ રજીસ્ટ્રારશાહ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટને માટે હોસ્ટેલો બાંધવા સર ચીનુલાલએ ર. બે લાખની રકમ હાલમાં આપી છે.

મારે વરણા અને રોટીબજાર એ વિષે પુસ્તક લખનારને વકાફરાના નકા રાજ્યએ ર. ૨૦૦ બક્ષીસ આપ્યા છે.

વડોદરા રાજ્યની કન્યાશાળાઓમાં સ્ત્રી શિક્ષકો જલદીથી મળી શકે તેટલા માટે એ કન્યાઓ પોતાના મામની અચવા ને પાસેના મામની કન્યાશાળાઓમાં નોકરી કરવાને બંધાય તેમને શિક્ષણવૃત્તિ (સ્કોલર શીપ) આપવા સાર ના માન્યતાએ ર. ૩૨૪૦ નું વારસીક ખર્ચ મંજૂર કર્યું છે.

મુબમ સરકારના એક ઠરાવથી સર કારી હાઇસ્કુલોમાં હાથ કરતાં લગભગ ૬૦૬ ગણી શી કરવામાં આવનાર છે આવા વધારાના પરિણામે સાધારણ સ્થિતિના વિદ્યાર્થીઓ જેઓ હાલમાં અચળ હોવા ના કામલા વધારે માલુમ પડે છે, તેઓ અભ્યાસ કરતાં અટકશે. આ સુધારા સામે લેકપક્ષના મેંબરોએ લડત લીધી હતી, પણ સરકારના બહુ મત હોવાથી તે પડી બાંગી હતી. આ ફેરફાર થવાથી કેળવણીના ખારણાં ધણાની સામે બંધ થશે, અને તેથી આ વાતને બહુ મંબીર માનવામાં આવે છે.

મુબમ સરકારી કોલેજોમાં જંગી કેળવણી લેતી સ્ત્રીઓની સંખ્યા બહુ મોટી માલુમ પડવાથી એલફીનસ્ટન કોલેજના વડાએ એવી સુચના કરી છે કે સ્ત્રીઓ માટે જુદી યુનીવર્સિટી સ્થાપી જોઈએ તેમના પર પુરણો સાથેના સહવાસમાં કેળવણી લેવાની અસર સારી થતી નથી એમ પણ દીક્ષા યાદ છે.

મુબમની આરટ સોસાયટી તરફથી વિચકાવાનું એક પ્રદરશન બરાબર હતું, જે વખતે હિંદી અને ગોરા ચિતારાઓની ઉત્તમ કારીગીરીના કેટલાક નમુનાઓ બહાર આવ્યા હતા.

મુબમ છતાકામાં જમતલત નામના મરાઠી જાપાની બહેર ખાતાઓમાં વહેંચવા માટે મુબમ સરકાર ૧૦,૦૦૦ નકલો ખરીદ કરશે. અને એ રીતે એક સરકારી જાપુ મુબમમાં હસ્તી બોજારતું થશે, એમ અજાણવામાં આવે છે.

દેવલાલી ખાતે સ્થપાએલા ગુરુજીને ર. ૨૦,૦૦૦ની રકમથી મદદ આપીને તેને છટાવા ખાતે લઇ જવા પ્રતાવાના કોડાએ માગણી કરી છે. દેવલાલી ગુરુજીને કાથી ખાતે લઇ જવાની માગણી થવાની વાત પણ બહાર આવી છે.

મુબમનાં મારચની આખરે હવાઇ વહાણ ઉડાવવાની મોટા પાયા ઉપર મોઢ વજી યાદ હતી.

મદ્રાસની એક પ્રસિદ્ધ નાટક કંપનીના "દિલ્હીની પડતી" નામના એક ઇતિહાસીક ખેલને બિટીશ રાજની અવગચ્છના કરનારો હરાવીને તે બજવવાનું બંધ કરવાનાં આવેલ છે.

દિલ્હી હરખાર વખતે જુનાં મુબલાલ ચિત્રોનો એક સમઢ પ્રદરશન તરીકે ખુલ્લો મુકવા હિંદી સરકારના કૌશલોજ ખાતા તરફથી તૃપ્ત્યાર કરવામાં આવે નાર છે.

યુરોપી અને એશીઆઇ એલાદને માટે વપરાતો "યુરેઝીઅન" શબ્દ સત્તાવાર રીતે રદ કરવામાં આવ્યો છે. નવી વસ્તિ ગણતરીમાં "એઝીઓસીઅન" શબ્દ વારવારો હરાવ કર્યો છે.

કપરથલાના રાજ્યએ પોતાના પુત્રના લગ્ન પ્રસંગે યુરોપથી મોટા મોટા ગોરા ધરોણુઓને તેડાવ્યા હતા, અને ખુબ પૈસા ઉઠાવી મોજમજની રેલમહેલ કરી મુકી હતી. પાછળથી ખબર પડી કે આ પૈસા કોડાપર ખાસ કર નાખીને બેમા કરવામાં આવ્યા હતા.

એક નાગીયા ની અમેન ની. હસન પ્રમાણુ રેલવેના એક કલકા નારડે અપ માન કરી. હિંદમાં રેલવે પર ગોરાઓથી અજાણવામાં આવતી તુમાખીને વજી કાખલો પુરે પડ્યો છે. આ સંબંધી હિંદની વડી ધારા લલામાં એક સવાલ પુછાતાં એવો જવાબ મળ્યો હતો કે આવે જનાવ ફરીથી - બનવા કાળજી રાખવામાં આવશે.

હિંદમાં ગુન્હાએ લ કરવા આરોપી એ પર પોલીસે જે સીતમ ગુજાર્યો છે તેનો એક વજી કાખલો બહાર આવ્યો છે. "છડીઆ" પત્ર ઉપરથી જણાય છે કે એક કેસમાં કાચ કડીને બદલે આરોપીના કાચ રસીથી બાંધવામાં આવ્યા હતા. આ રસી એવી સાંકડી બાંધી હતી કે કાચની નસો કચરાઇને લોહીનું ફરતું ફરતું બંધ પડી ગયું. અને આખરે લોહી એનુ.ઝેરી થઇ ગયું કે આરોપી રીબાજને મરણ પામ્યો!!

મી મેકકારનેસે પોલીસ ખાતાના કારો ખારના રીપોર્ટ પરથી વિરમય પમાડનારી એ બીના કોધી કાઢી છે કે ઉપલા ફેર જેવી હેવાનીઅત ગુજરનાર પોલીસને કાચલાની આકરામાં આકરી સળ થવી જોઇએ, તેને બદલે પોલીસ ખાતે તેને એક સહેજ નીચલી પદવી પર ઉતાર્યો છે, ને તેમાં પુરતી સળ થઇ એમ ગણી લીધું છે.

હિંદી ખાંડના ઉદ્યોગના રક્ષણ અરથે પન્ડેશની ખાંડ પર જગત નાખવા વડી ધારાસલામાં લેકપક્ષના મેંબરોએ સુચના કરી હતી, પણ હિંદી સરકાર તે ખાનમાં ન લેતાં કાઢી નાખી છે. ખાંડની જગત ના સવાલમાં તપાસ કરવાની એજામાં એજી માગણી કરવામાં આવી હતી, પણ સરકારે તે સ્વીકારી નહોતી.

બંગાળી 'એડરેટ', લોકમતના માસીક વાજીય 'ઇડીઅન વરલ્ડ'માં એવા લેખ પ્રગટ થયા છે કે દિલ્હી હરખાર પ્રસંગે, બંગાળના બાગલા રદ કરી પ્રતિબંધી, વહેંચણી અમુક નવી રીતે થાય એમ બનવું જોઇએ. આવી કોઇ સુચના સ્વીકારવા ની જરૂર પડશે, એવી માન્યતા ધનાદય અને પ્રસિદ્ધ બંગાળીઓ ધરાવતા કહેવાય છે.

વાનકુવર ખાતે ગુરમુખીમાં પ્રસિદ્ધ થતા "સ્વદેશ સેવક" પત્રને હિંદમાં કાખલ થતું અટકાવવાનો કુકમ થયો છે.

બનારસ ખાતે એક લીંદુ યુનિવર્સિટી સ્થાપવાની યોજના થોડા વખતમાં અમલમાં આવવાની વર્તી છે જુદા જુદા પ્રાંતના આગેવાન સ્વયંસેએ પોતાની મદદ અને ટેકાની કબજામાં આપી છે અને રૂ. ૪ લાખ કરતાં વધુ રકમ ભરાઈ છે.

દીલ્લી દરબાર વખતે શહેનશાહ હાંદ માં આવે ત્યારે વડેદાર રાજ્ય ભેગાને પધારવાનું આમંત્રણ માયકરકાં કર્યું છે. હાલમાંના નીઝામે તેમજ બીજા રાજ્ય એએ પણ શહેનશાહને તેવાંજ આમંત્રણ કર્યાં છે.

ભાવના કૃષ્ટ અને વેળાવેળા.

સપ્તાહની પેકિંગ, સાથે માલ, રોકડેથી બનાવવામાં નાકીલથી મોકલવા. જોર કર મોકલી ખાત્રી કરો. લખો.

મહામહાશય હાંસોહો,

પો.બો. ૮૧૫, ૧૧૭ કવીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.

આવે જુઓ, અને ખાત્રી કરો.

નીચેને ટેકાણે સાદાં નવા ઉંડા હાંકણા વાળાં દરેક સાધકનાં

અલુઓ (કેપ કેટલ)

બનાવવામાં આવે છે. તે ઉપરાંત સાદાં મુસાફરીને લાયકની કે આરે સ્ટીલની

મજબુત દંડો

જોરકર મુજબ બનાવવામાં આવે છે વળી જોરાકર રાખવાના અથવા ટોપી રાખવાના દરકોષ સાધકના

ઠપાઓ

તથા પાણીના ઝારા વગેરે વગેરે ચીજો પણ બનાવવામાં આવે છે.

માઇસલીસ્ટ મંજાવવાથી મોકલવામાં આવે છે.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban

Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાબુ ઉમદા ફરેટ

અને વલ્લેખલ

સપ્તાહની પેકિંગ, સાથે માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી નિયમસર તાકીલથી મોકલીએ છીએ. જોરકર મોકલી ખાત્રી કરો. લખો નીચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

ઉપમાર્ધલ છવા ફરેટ

પી.બો.બો ૪૭૧. ટેલી. બેડ 'ઇસમાઇલ' મુલકી ખાત્રી,

૧૯૧, મે. એલ. ડરબન

[૧૪૫૫]

1 1 11

સેનસસ એક્ટ, ૧૯૧૦, ૧૪મી નવેમ્બર, ૧૯૧૧.

યુનયન એફ સાઉથ આફ્રિકા

૧૯૧૧ નો વસ્તીની ગણતરી

યુનિયન એફ સાઉથ આફ્રિકાની પાસલા પ્રેક્ષના ૧૯૧૦ નો બીજો કાયદો જેનું નામ "સેનસસ એક્ટ, ૧૯૧૦" છે તે મુજબ, તેમજ રવિવાર તા. ૭મી મે ૧૯૧૧ નો દિવસ વસતીની ગણતરી કરવાનો નક્કી કર્યો છે તેથી, સર્વેને નહેરખબર આપવામાં આવે છે કે જે જે પરમાં હાલેલા ગણતરી પત્રકો રાખવામાં આવ્યા હોય તે તે ધરના માલિકે અથવા તેમાં રહેનારાએ તે પત્રકમાં જે જે હકીકતો બરવાને મુજબ હોય તે તે હકીકતો પુરે પુરી, સાચી અને સ્વચ્છતાથી ભરી દેવી જોઈશે. અને તા. ૮ મી મે અથવા તે પછી બધાજ ગણતરી અમલદાર તે બરેલા પત્રકો લેવા આવે ત્યારે તેને સોંપી દેવા. પણ જ્યાં પત્રકો રાખવામાં નહીં આવ્યા હોય ત્યાં ગણતરી અમલદાર ધરના માલિકને અથવા તેમાં રહેનારને જે હકીકતો પુરે પુરે પુરી, સાચી અને સ્વચ્છતાથી હકેવી જોઈશે કે જ્યાં તે પત્રક ભરી રહે.

જે આસામીઓ ૭ મી મેના રોજ પરમાં ન રહેતા હોય અથવા મુસાફરીમાં હોય અથવા બહાર કાંપમાં રહેતા હોય અને તેમનાં નામ ગણતરી પત્રકમાં ન નોંધાયાં હોય અથવા હાલમાં કરવામાં ન આવ્યાં હોય તે તેમણે સીવીલ કમીશનર, રેસીડન્ટ માગ્સ્ટ્રેટ, મેજિસ્ટ્રેટ કોર્ટ, અથવા ગણતરી અમલદારની ઓફિસમાં જઈ પત્રક ભરી દેવાં અથવા તે બરવાને જોઈતી હકીકતો પુરી પાડવી જોઈશે.

જે આસામીઓ ૭ મી મેની રાત્રે રેલમાં મુસાફરી કરતા હશે તેમની ગણતરી ખાસ કરીને રેલવે અમલદારે કરશે. હરિએ મુસાફરી કરનારની ગણતરીની ખામ મોકલવામાં આવશે.

ગણતરી જોઈને પત્રક નહીં બદલે અથવા મલેલી ખબર નહીં આપે અથવા જોડી ખબર આપશે અથવા અમલદારના ગણતરીના કામમાં હસ્તક કરશે તેને પા. ૫૦ નો દંડ અથવા સજા જે આસન ૩ માસ મુધાની જેદ અથવા દંડની મુનસફી વગર જેદની સજા કરી શકાય.

જે. સી. સમકસ

મુલકી ખાત્રીનો પ્રધાન

જેન હાઉસ, તા. ૧ લી માર્ચ ૧૯૧૧

રોકડ બખર આવ

	શી. રે.	શી. રે.
ફુલ નાતાલીયા	૧૮ ૬	૧૬ ૦
આવલ માંગ ૧ ખસ્તાની	૧૬ ૦	૧૬ ૬
બીમડીના	૨૩ ૬	૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૭ ૦	૧૭ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૦	૧૬ ૬
ચીની સકર	૨૦ ૦	૨૨ ૦
ફાંડના	૧૬ ૬	૨૦ ૦
ટેશી સુવેર હાળ	૧૭ ૦	૧૭ ૬
સુવેર હાળ કાનપુરી	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મસુરની	૧૬ ૬	૨૦ ૦
મચની	૨૭ ૦	૨૭ ૬
અડદની	૨૮ ૬	૨૮ ૦
અથવા મુખામના	૧૬ ૦	૧૬ ૬
" હાળ	૨૭ ૦	૨૭ ૬
વડાણ નાતાલના	૧૭ ૦	૧૭ ૬
મકાઇ	૧૦ ૬	૧૦ ૦
બીનીસ	૧૬ ૦	૨૦ ૬
કડનું તેલ ૧ ખાલન	૩ ૬	૩ ૭
એરડીનું	૩ ૫	૩ ૬
મીઠું	૩ ૬	૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૬	૪ ૦
ખાંડ સહેક નાતાલની	૧૭ ૬	૧૭ ૬
પીણી	૧૬ ૦	૧૬ ૬
તીરફળ નાતાલ	૧૦ ૦	૧૦ ૬
આરો કાઉસ હોફ	૧૧ ૬	૧૧ ૬
આરો (અબીસો મીલ)	૧૧ ૦	
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતલ	૭	૮
મદ્રાસ	૭	૪
શી પેટી, ૪ ટીનના પૈંડ.	૮-૫-૬	૮-૫-૦
પોરબંદર	૬-૫-૦	૬-૫-૦
પારાશીન સીલવન	૭ ૬	૭ ૬
" વહલ રોસ	૮ ૬	
" માલન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીએર	૧૪ ૦	૧૫ ૦
હલી	૭ ૬	૮ ૦
કાષમંડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
સાણુ સીલ્ક સ્ટેન	૧૫ ૬	૧૬ ૦
સાણુ સનલાઇટ ૧૦ કીપસ ૩૪ ૦	૩૪ ૬	
સાણુ ટાપ્પર ૫૦ ફુલકાના		
બેકસની મીમલ	૧૨ ૬	૧૨ ૬
સાણુ રોસરીલ (બા. ૬૦)	૧૨ ૩	૧૨ ૬
નકટર ટી	૧ ૮	૧ ૬
આવીસ લાવન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરધની	૧૦	૧ ૦
નીડલ પોસ્ટ સીમારેટ	૧૫ ૩	૧૫ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
ખસ્તા એકની.	૪ ૬	૫ ૦
નીમક (બરમની આને)	૪ ૬	૪

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will sail on or about the 17 MAY
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

ધા બ્રિટિશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીએશન કંપની.

સ્ટીમર "પન્ડુઆ" ટન ૩૫૦૦.

ઉપલી જગ મહેર વખણાએલ લાઇનની મંજૂર અને કાપ ચાલતી આમ બોલ અંગ્રેજી તા. ૧૬મી મે ના રોજ ઉપડશે. તે કલકત્તાથી જાવ અને મોંગાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાઇનની આગળોટમાં કેક પાસેજરો સાથે ઉપલા હાલકાઓમાં ઘણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બંતીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને ઇન્ડિયા સુધી અને આરામથી મોકલવા માગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ લાભમય છે કે આવી ટુકડાં મુલતની મુસાફરીના અમુલ્ય તક મુલાવશે નહીં.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ કલાસના પાસેજરો વારંતે બોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી કરી સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરવાની કરી દુરત કેપીન ની ટીકીટ કલાવી ભેરી.

કેક પેસેજરો માટે સગળા તરફની સગવડ છે. સારા બોરીસરો હોવાથી મોટાપણ તરફની અડચણ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગળોટ ૨ ત્રેથી ફર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર મુંબઈ પહોંચે તરથી ખબર મળે છે, જે જાપામાં પ્રકટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ એમ. સી. આંગલીયાની કું. ડેલ્, પાઈન સ્ટ્રીટ, ખબર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

ડબલ્યુ ડન અને કુંપની.

ફોર્મરલીયલ રોડ, ડરબન.

The Indians of South Africa

Belots within the Empire and how they are treated by

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA, ENGLAND and INDIA:

s.	d.
Yearly ...	17 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

મોની ઉનતિ વિના રથાનતિ નથી મુંદરી મુંબોધ

ખાસ સ્ટીમરની ફેજવણી અને ઉનતિ અરથે પ્રકટ થાય છે; તેથી મહેરવે પાતાના કુટુંબ ની સ્ત્રીઓ ત્રણ લેવા લાયક છે.

અમુલ્ય મનોરંજન અને બોધદાયી વારતાઓ અને વિદ્યા કલાનું સરળ ભાષામાં જ્ઞાન મળે એવાં હયાલોથી ભરપૂર આ માર્ગીક હાઉ મુસલમાન અને પારસી વચ્ચે સુથળા બુજરાવી વાંચતી કામમાં એક સરખો આવકાર પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા ઉપરાંત વગેરે દેશોમાં જ્યાં સાહસીક બુજરાતી બંધુઓ મથા છે, ત્યાં 'મુંદરી મુંબોધ' ની માલજી થાય છે.

મહેર ખબર માટે પણ 'મુંદરી મુંબોધ' સાથે સાધન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ છપાય છે. નમુનાની નકલ અરથા આનાની ટપાલની ટીકટ મોકલનારને મુક્ત મોકલવામાં આવશે.

વરસનું લવાજમ રૂ. ૧-૮-૦

સમળો પત્રવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો:
'મુંદરી મુંબોધ' મંદીર, અમદાવાદ.

કાયરો તૈયાર છે

માણ વરસની અમારી બેટની ગાયરી, જેમાં ગયા વરસ કરતાં સુધારો વધારો કરવામાં આવેલ છે તે હવે તૈયાર છે. જે આફ્રિકાએ ચડેલા લવાજમ ભરી દીધાં હશે તેને તે બેટ મોકલવામાં આવશે. નવા ચનાર આફ્રિકાને પણ વરસનું લવાજમ અમાઉથી ભરી દેવાથી તે બેટ આપવામાં આવશે. છુટક નકલ ખરીદનારને ૧/૧ ના રેટ પ મોકલવાથી પેસ્ટ મારફને મોકલવામાં આવશે.

નીચેના સરનામે લખો :—

Manager,

I. P. Press,

Phoenix, Natal

I am a
BUYER
OF

LEAF TOBACCO

FOR CASH

Sample and Quotations to
JAMES HENDERSON SIMPSON,
Hulston's Buildings,
BOX 653. Smith Street, DURBAN.

PHONE 1630. TELEGRAMS: "PRODUCE."

કું રોકડથી તમાકુ ખરીદું છું.

વેચનારાને જાવ અને સેમ્પલ સાથે

જેમ્સ હેન્ડરસન સીમ્પસન

હલ્સ્ટન બીલ્ડિંગ, સ્મીથ સ્ટ્રીટ ડરબન

મળવું અથવા મળવું.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surti
Merchant, Box 87

HARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110

Demodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoo." Box 42

BRACONSFIELD

Shahbodeen Dowry,
Robinson Street

BELLARY

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOXSBERG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Faob Adam.

CAPETOWN

Onthaganlal Bhawanidas (Sheewala)
Randeria, 21 Roger Street.
Importers

BERNARD NOBODIEN,
24 Frere Street, (Woolstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOOSAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street

M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street

Bhanna Parahotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street

HOOSSEN CARRIM & Co.,
Box 86 371 Pine St.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahimi,
Commission Agent, Point

J. B. Mehta,
157 Grey Street P.O. Box 537

G. H. MIANKERAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street

N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey St

d. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

G. Ramchand
505 West Street

M. RAWAT & Co.,
108 Queen Street

M. A. SIMON,
Jeweller, 120 Grey Street

A. G. TIPNIS, watch Repairer
120 Grey Street.

E. SOULEMAN BROS.,
109 Queen Street.

SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street

ISMAIL JEEWA
Fruit & Co., Box 471

GRAHAMSTOWN C.O.

Abdul Bosar.

Merchant, Butcher & importer
Queen Street

Mohambhai Dessai,
Fruit & Produce Dealer &

Commission Agent, Box 106

V. A. DOSS, Box 110 Tel. 'Doss'

Wholesale Produce & Fruit
Expo-ter & Commission Agent

S. N. SAMY, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &

Commission Agent New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 58

V. S. Thakore, Indian Laundry,
Box 182, High Street.

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parakh & Co., P.O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat
General Dealer

JOHANNESBURG

A. mod Moosajee & Co.,
87, Market St., Box 2941

A. F. CAMAT & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.

KHUSALSHAI BRULASHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President Street

M. S. Cooradia,
45 Market St., Box 270

M. P. FANGI,
Box 6031.

MOOLAM MOHINDER,
Box 3755

C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HOSSEIN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and

14th St. Vrededorp. Box 4140

E. TAVARIA,
224 Market Street

Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp Box 3456.

Ishharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tol Streets
No. 11, Vrededorp

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol a Speciality
87 & 89, Buffalo Road.

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTABHAI & DADOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJKE,
Box 11.

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P. O. Box 7

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRASSA,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150

I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

HORMAJY IDOLY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

VRAJDA & LALCHANI, Box 92.
Naujee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHDENE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

MEHTA & KWANDERIA BROS.,
Box 100, Market Street

POTCHEMFSTROOM

G. K. Desai,
Box 128

PORT ELIZABETH

Tishamdas Bros.,
Main Street, Box 231.

I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.

V. B. Namsco,
General Merchant,
Namsco's Buildings, Walmer St.,
R. B. Nidoo,
64 Walmer Road

Vanmali Barie,
Indian Laundry,
Hasen Street, The Hill.

PRETORIA

Ohota Pakir,

Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ioyb Amod & Co.,

174 Prinsloo St. Box 498

Two Branches: Standerton, Box 84
Mangalbhaj V. Patel,

General Merchant and

Direct Importer

Stand 375, Boom St., Pretoria

V. S. Pillay,

Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642

RICHMOND

Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vandyk Sts

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Soliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Iroosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,

SPELONKHE

(TRANSVAAL)

Kesavji Giga Befonla

STANDERON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,

Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

A. S. Desai,

Direct Importer, Box 122

THORNEVILLE JUNCTION

Easop Amod Vankar,
Farmer & Miller.

Hooeen Amod Vankar,
General Dealer,

UTENHAGEN C.C.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantasing
58 Wick Street.

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street.

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11

**COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT**

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG

**Sutton, Flack
& Co.,**

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. OF PRINCE

ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23. Telephone 329

આમાડાં ખરીદીને હીજી.

ઉત્તર, આમાડાં, રીંગડાં, વેટાં અથવા

ખરોદનાં આમાડાં, વેટાની બધા વજેરે
ખરીદવા ખાતરીને હીજી.

SUTTON FLACK & CO.

Subscribers Note!

Our Diary for 1911 has
been so much appreciated that
we have now only a few left,
which we shall present to
those who pay their subscrip-
tion.

Don't Delay

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA," Phone No 23, P.O. Box 23.

શ્રી. કેવલસુખ
વેપારી અને ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટર.
હવે રેલમ અને ચીવાલ તથા નાપનીક રમાલ
મારકેટ સીટ, (કાર્બન હેટેલની જ ને.)
મોકસ ૫૩૨૦, બોહાન-જાનરમ.

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and A1

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Road No. 432, Corner Kaffir & 11th Streets,
VREDEBURG, JOHANNESBURG
Box 4740 Tel. Add: "PAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANODE COLABA, INDIA.

ખુશાલસાહ બુલાલાહ
ભગતની કુ.
જનરલ રીટેલ મરચાંદા
મરના દેસ, કોલ, પારલુન, સમીસ,
દેડ, દેસ, કુવાલ, કીરખાન, રેશમી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવે, ભુજો અને ખાતી કરો.
બોહુ મફત છે.
ઈન્ડિયન મારકેટ, રીલાઈના. ૫૮
પ્રેસીડેન્ટ સીટ, બોહાન-જાનરમ.
મોકસ ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples and Marseilles:—

About May 8th Goorkha 6300 tons

„ June 5th Gascon 6288 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Apr. 20th Durham Castle 8217 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ May 8th Alnwick Castle 5793 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504, Tel. add. "Gama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 314, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હોમસેલ અને રીટેલ મરચાંદા.
ઇન્ડિયન ગ્રોસરી જથ્થાબંધ હિંદુસ્તાન
થી મંગાવી સરતે દામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પોરખાંદરતુ તથા કલકત્તા
નુ-સરસ ચાવલ-મોખુ મંધીઆજી-જથ્થા
બંધ અજમાએસ કરી ભુજો.
STAND 512, 17th Street VREDEBURG
Box 5031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરખાંદરતુ ખુશબોદાર થી.

103 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add: "PORJANDAR."
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતી મેલા

મુંબઈ જનારો

સ્ટી. અમ્બોલોઝી ટન ૫૦૦૦ તા. ૫ મે

આ કંપનીની આગમી ટાપુ દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી છડીશન છે, અને ઓછીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમ્પત્તાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગમી ટાપુ દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુદ મુલતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુક્તિ દેશ જનારાઓએ તાપ્તપર મહ રહેવું.

સરકાર આગમી મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દિવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મગસો તે ઉપરથી સહીની જાણ માટે અતરે જાપામાં નંબાવશું તેથી સહી સાહેબો ને જરૂર ખરો આગમી પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરજાએ સીધે કોલમો મોટ કલકતા સ્ટીમર લીધે મુજબ જાતી દે.

પસ. પસ. અમફુલી ટન ૩,૩૦૦ તા. ૨૫ પમીલ

તેજાલં અલકાં અલં.

જાણ. જાણ. અમફુલી ટન ૩,૩૦૦, જાણીને ૨૫

બી. હમરાહીમ હાજમાલની કુ.

મિસ્ટર કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ લેમર્સિયલ રોડ ડરબન.

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron

Merchants,

Saw Mill & Timber Yard,

109 Queen Street, Durban.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce

Dealer and Direct Importer,

60 Wick Street, Verulam.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BHIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention Indian Opinion, otherwise orders will not be executed at price quoted.

Chas. Maude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

એક બોધદાયક વારતા.

“સત્ય વિના બોલું કશું નહીં.”

માપની સામે પશુપત્ર વાપરવાથી તે અસહ્યને મહેલે વધે છે અને પ્રેમથીજ તેનો નાશ થાય છે. એવું ખતાવી અપનાવ એ રસીક વાર્તા હવે જાણ્ય તેવાર મહ છે. કિશ્મત પોસ્ટેજ સુધા ૪ પેની.

International Printing Press
Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (૨૦):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 24 Frore St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

424, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods

and Best Silks

જેવા રેશમી દરજીક ટોપીઓ,

સસતી અને સારી.

ખાતરી કશે

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Cadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલના તંબાકુ.

દરેક ગ્રીજ જથ્થામાં, સસ્તા ભાવે મળશે. ખદારના ઓરડર ઉપર તુરંત ધ્યાન આપવા માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો.

લખો, અમુદુલ કાદર એન્ડ સન્સ.

૧૨૬, ગ્રે સ્ટ્રીટ.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Somali leaving Durban about 16 May, Delagoa Bay 18 May

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

શીપા મુખ્ય જનારી આગવોટો

સી. સોમાલી દરમયાની તા. ૧૬ મેને ને ડેલાગોબાયેથી તા. ૧૮ મેને

ઉપલી આગવોટો ઉપલી તારીખે ઉપલી ઇલાન, બેસ, ક્વીલીબાન, આંબીબાર મોમ્બાસા અને લાસુ યહ મુખ્ય જશે. કહે બદલું બહો પડે.

મજદૂર લાઈનની ઓટો સફાઈદાર ટાઈમસર આવનાર ટાઈમસર બનાર અને ટાઈમસર પહોંચનાર છે. મુખર્ પહોંચે કે દુરત અહીં કેબલથી ખબર મળે છે. કે કુલાલ, ચેલરફ બારીઓવાળા અને હવેલાર હોય છે. ફરસ્ટ, સેકન્ડ, અને ડેકની કીટો બોરાકી તથા વગર બોરાકી વાળી મળે છે. ખલાસીઓ દેથી અને કપતાને તથા બોલીસરો માયાલુ હોય છે. લાકડાની ડેક, બોસ્ટોને અલાલી જના. પીંજળીની બાલી થાણી. કુશળમાલુ બજાર કીચીત વગેરેના પુરો બ'હોબસ્ટ હોય છે. મતલબ કે સ્કીમરો ખાસ પાસે જરેને મલિક હોવાથી હરતમકની સગવડ છે

વધુ ખબર માટે લખો વા પુછો નીચલે સરનામે :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK RASOOL

137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Fordsburg, Box 2347 J.B.

To LET

ભાડે આપવાનો છે.

પાકિસ્તાનથી ૨ માઈલ દુર ન્યુ જર્મની ચી દે જોરે જમીન દુકાન વેર હાઉસ, બે મજલાલુ રહેણું કમ્પ્લીટ થર રેલવેલ આગે. વધુ વિગત માટે ની લખો.

ચારસી રૂકામલ.

110, શીલ્ડ બીલ્ડ, ડરબન.

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

By H. S. L. POLAN

Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

વેંચવાનું છે !

પોતાના હારમમાં કાપેલું ૧૦,૦૦૦ બેલ

સુકું ધાસ

ખલુ ધાસ

અને હે

૩૦ બેલનો ટન.

આવ માટે લખો :

ઈસપ અહમદ વાંકડ

હારમર અને મીલર,

ચોર્નવીલ જ'કલન, નાતાલ.

અહેર ખબર

નાતાલના અમરેની કીવીઝના મામ

વીલોફાન્ટેનના રેટારકીપર

મહમદ ઇબરાહીમ કાદાલાઈ

ની નાવારસ મીલકત સંબંધી

અહેર ખબર આપવામાં આવે છે કે ઉપલી મીલકત બાબતમાં સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર અને એક્ઝીક્યુટર નીચે છે ; અને આજની તારીખથી ૬ દફતાની અંદર મજ દુર મીલકતના લેણદારોએ પોતાના હાવા મારી પાસે રજુ કરવા ; તેમજ મરદુમ અથવા તેની મીલકતના લહેણું જેમની પાસે નીકળે છે તેમજે પછી ઉપલી મુકત દરમીઆન બધાં નાણાં અને ભરી દેવાં.

ઈસપ અહમદ વાંકડ,

એક્ઝીક્યુટર ડેલીવ,

હારમર, ચોર્નવીલ જ'કલન,

નાતાલ.

વીલોફાન્ટેનમાં વેંચવાનો દુકાન

મરદુમ મહમદ ઇબરાહીમ કાદાલાઈની મારીતસવરમથી ૬ માઈલ છેડે, વીલોફાન્ટેનના પેરી રસ્તાપર.

ખુલાસા માટે લખો વા મળે :—

ઈસપ અહમદ વાંકડ,

સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર તરફથી

નીમાયલા તરફી,

હારમર, ચોર્નવીલ જ'કલન, નાતાલ.

DAWOOD ISMAIL.

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix.

No. 18—Vol. IX

SATURDAY, MAY 6TH, 1911.

Registered as a Newspaper
Price Threepence

THE CLOSE OF A BITTER STRUGGLE

A BRIEF SURVEY AND FINAL SETTLEMENT OUTLINED

THE bitter controversy which has raged round the status of Indians in the Transvaal for the last five years, and in which the other Provinces of the Union have incidentally become involved in the last few months, has, fortunately (says *The Star*), entered on its last stage. The trouble started in 1907. The war left many legacies, and one resultant was an acute phase of the Asiatic problem, as it soon became to be generally called. Indians who helped in indirect capacities during the war secured the right of domicile. There was an influx from neighbouring States and white communities in the smaller centres complained that trade was gradually becoming impossible owing to competition from Indians. Viscount Milner took a broad Imperial view of the situation and invited Indians to take out certificates, which would give them the right of residence. Pressure from the country, however, grew in volume, and was supported by the influence of public bodies in the large centres of industry. The Crown Colony Government felt that the expression of the unanimous opinion of practically the whole white community could not be resisted and in 1906, evolved the Registration Act, which later became known as the Law No. 2 of 1907. This enactment placed certain limitations on those qualified to reside in the Transvaal and made registration compulsory.

The Leader and His Action

Then Mr. Gandhi appeared on the stage. He took up a hostile attitude to this law, and his personality was so marked that from the start he secured practically the undivided support of the entire Indian community of the Transvaal and material assistance of his countrymen in India and elsewhere. The controversy has gone through many phases since then, and through them all the authorities were confronted with an unflinching reso-

luteness and implacable passivity on the part of Gandhi and his followers. Rather small in stature and frail in constitution, Gandhi has bound the Indians together by his earnestness and his belief in the justice of his case. There was no rigorous pledge or blind obedience demanded, and the appeal to conscience has been sufficient to enable him to carry his campaign from the Commons to the Lords and to the very foot of the Throne. The cry that a colour bar was enacted by the force of law in a British Colony against the people—that great Dependency of the East which acknowledges the King Emperor was sufficient to rouse deep feelings of animosity. The Indians in the Transvaal played their part in a remarkable manner. Like the religious valiants of Huguenot times, they embraced the hardships and tasks that were in the power of the authorities to enforce. In the five years some three thousand five hundred have been imprisoned. Gandhi himself has been in gaol three times, his son eight times, and most of the prominent Indian merchants have experienced the rigours of confinement in cells.

Distinguished Helpers

Without entering into the merits of the case, it was not surprising that the powerful appeal such incidents made should not be lost on Lord Ampthill, the eminent man who has filled the vice-regal post in India, and that large body of Anglo-Indians now resident in England. It would have been more than surprising if the great and powerful rulers in India had held aloof. Both parties to the struggle believed they were in the right, and if the two central figures, General Smuts and Mr. Gandhi, can now close an unpleasant chapter, the relief that will be experienced will extend far beyond the limits of the Transvaal or South Africa.

Temporary Arrangement

The correspondence which appeared in *The Star* of yesterday gave every promise of a settlement being reached, but did not indicate any exactness in the form of compromise. As a result of a meeting extending to four hours last evening, Mr. Gandhi has been given authority by his countrymen to conclude a temporary arrangement, which will permit of General Smuts advising the Governor-General to extend clemency to passive resisters present confined. Efforts can also be made by those who have sacrificed their businesses to re-establish themselves, and the women and children who are living on Tolstoy Farm and become a charge on the Indian community can gradually be restored to their homes. When the final stage has been reached, Mr. Gandhi is passing from public life. He has already arranged for his legal practice to be taken over by Mr. Ritch, who up to now has represented the Indian cause in London. His immediate intention is to provide for the care and education of the children whose parents are now in necessitous circumstances, and then he intends to retire to his farm in Natal, and in the spells of leisure no doubt to come in closer touch with the philosophic musings of Tolstoy and to reap inspiration from the savants of his beloved India.

Two Alternatives

A representative of *The Star* called on Mr. Gandhi to-day to obtain an appreciation of the stage to which the Asiatic problem has been advanced. It would appear that the Immigration Bill is furnished with and that two alternatives are before the Government. The first is the introduction of a new Immigration Bill from which the colour bar will be entirely eliminated, and to carry which General Smuts will have to near down the opposition of the Free State. The second course is to prac-

tically preserve the *status quo* and to simply amend the immigration laws of the Transvaal. The first course, while meeting the objections raised by the Transvaal Indians, will involve the right of educated immigrants to travel throughout the Union, and will place limitations on the privileges which Indians in other Provinces at present enjoy. The adoption of such a measure would not bring that finality which is so desirable. On this point Mr. Gandhi states the country is not yet ripe for general immigration legislation, because the policies throughout the Provinces have been distinct, and it would be purely a makeshift to have general legislation in name with actual statutory distinctions for the different Provinces, because it is common cause that the Provincial Asiatic legislation is to remain intact and that movements of Asiatics are to be restricted to the respective Provinces. "Such being the case," said Mr. Gandhi, "I cannot help saying that it will be sane statesmanship for the present to recognise the situation as it is; and yet it will be possible to administer the Provincial laws by the Central Government. Generally speaking, European immigration will not be affected for the simple reason that the laws are so framed as to ensure practical equality of administration of European immigration."

No Hitch Anticipated

You have no doubt now about a solution being reached?—So far as I can see, there ought to be no hitch, because each party has taken all the precautions humanly possible to avoid misunderstanding or ambiguity. Undoubtedly a great deal will depend on how General Smuts carries out his declarations. At last night's meeting the greatest difficulty that the Indian leaders had to face was the almost ineradicable suspicion the rank and file entertain regarding the Government's motives. They read everything that is hostile to themselves in all that is said or written on behalf of the Union Government. At one time the position was intense, and there was a very heated controversy, but calmness ultimately prevailed, and the meeting decided, with few dissentients, to accept the provisional settlement.

What was your experience in Cape-town?—I must confess that General Smuts was extremely obliging and conciliatory in his attitude, and throughout the negotiations he evinced a sincere desire to come to a settlement. He more than once declared that he did not wish to prolong the distress which he knew the passive resisters were suffering.

In reply to a further question, Mr. Gandhi said that the present Indian population in the Transvaal was at the outside 8,000, and was about 2,000 below the number of pre-war residents. In conclusion, he requested that his gratitude and that of his

countrymen should be acknowledged through *The Star* to the members of the European committees in Johannesburg and London, to Lord Ampt-hill and Professor Gokhale, without whose support "we could not have reached the stage we have."

[NOTE: There are obvious errors in the foregoing statement of the struggle, but it is otherwise such an admirable summary that we have no hesitation in reproducing it in these columns.—Ed. I.O.]

Indian Trading Licences

Resolution of the Congress

At the meeting of the Natal Indian Congress, on the 17th ulto., upon the motion of Mr. O. H. A. Johari, seconded by Mr. Abdool Cadir, and supported by Mr. Sanghavel, the following resolution was unanimously passed:—

"The Natal Indian Congress respectfully but strongly protests against the resolution accepted by the Natal Provincial Council:

"That in terms of section 87 of the South Africa Act, 1909, this Council begs to recommend to the Parliament of the Union of South Africa the passing of the legislation having for its purpose the granting to this Provincial Council of the power to pass legislation for the granting and withholding of all trading licences in the Province."

"The Congress are convinced, from the substance of the speeches delivered during the debate on the aforesaid resolution, that such legislation is calculated to affect adversely the vested interests of the Natal Indian community and that the Provincial Council, being to a large extent influenced by a local racial prejudice, are an unfit body to be vested with the powers sought."

"The Congress respectfully remind the Union Government that clause 147 of the South Africa Act, 1909, was particularly enacted for the safeguard of Indian vested interests, and that it specifically declares that 'the control and administration of Native affairs and of matters specially or differentially affecting Asiatics throughout the Union shall vest in the Governor-General-in-Council'."

"The Congress are of opinion that the granting and withholding of trading licences in this Province are undoubtedly matters specially affecting Asiatics."

"The Congress accordingly respectfully request the Union Government not to give effect to the aforesaid resolution of the Natal Provincial Council."

An Appeal Dismissed

A special meeting of the Town Council was held in the Council Chamber on the 2nd instant, to consider an appeal against the Licensing Officer's decision upon the application of Natal Indian Traders, Ltd., for transfer of wholesale and retail licences from D. K. Patel, in respect of premises No. 181, Grey Street, Durban.

Mr. J. J. Hillier, with him Mr. A. E. Carlisle, appeared for the appellants. The Licensing Officer, Mr. Molyneux, was in attendance.

The Licensing Officer, in his reasons for refusal, said it would be unwise to transfer an existing licence to a larger partnership concern, which was not determined, as in private-owned licences, with the death or retirement of the principal. The Traders' Company would apparently have a perpetual right of succession, as its members could come and go.

The appellants based their case on the Licensing Officer having "no valid" or reasonable ground in refusing the application.

Mr. Hillier, in urging the case of the applicants, particularly emphasised that 80 or 90 per cent. of the share-holders were Colonial-born, speaking and writing English well, and were carrying on a Colonial industry.

Mr. Molyneux (licensing officer) said the matter was a simple one, but, like many another simple matter, raised wide issues. On the face of it, there were, he was bound to admit, no reasons why this application should be refused. But, however simple it might appear at first sight, he asked them to judge it by those same principles which had governed their decisions in the past. He knew it was commonly alleged that their decisions were based on mere expediency—that principle, as such, had there no place. But what if he could show them that in this matter expediency and principle were allied? Some eight years ago there were about 700 Asiatic licence-holders in Durban; to-day there were fewer than 300, and although a vague idea was generally entertained that the reductions in the number of Asiatic licences had not been effected without hardship, he ventured to say that whatever of hardship had been imposed upon those who had been refused new licences, no hardship had been imposed upon any actual holder of a licence. No renewal had ever been refused on the sole ground that the holder was an Asiatic. But where, through death, insolvency, or closure of a business, a licence determined, or where a renewal was refused on the ground of improper conduct, they had availed themselves of the fact to reduce the number of licences in their place. Now, if they had not adopted some such course, at the former ratio of increase, they would have had to-day some 2,500 Asiatic firms in Durban.

Could any of them imagine such a condition of affairs with equanimity? The Council had acted—for although the licensing officer might nominally be the executive official, he could only act as long as the Council supported his decisions—in the past along the lines of self-preservation. Europeans could not compete with Asiatics. Were they entitled to consider the doctrine of self-preservation? He submitted that they were. It was not immoral; it was one of the first of Nature's laws. It was an underlying principle of their code. And if they were entitled to consider the principle of self-preservation, then surely they were entitled to utilise the means the law allowed them, to follow the course which both expediency and principle indicated to them, and to say, in effect, that whilst they would be fair to those established here, they would admit no further Asiatics. If they granted this appeal to-day, they admitted an unknown number of Asiatics, for this Traders' Association from Maritzburg comprized a large number of shareholders. He asked them to affirm the principle that they would have no new Asiatic traders within their jurisdiction, and that within reasonable limits they would be guided by the principle of self-preservation and which they were entitled to take into their consideration along with the other factors of their case.

The Board retired, and after an absence of half-an-hour the Mayor said the Council had decided to uphold the decision of the Licensing Officer, and dismiss the appeal.—*Natal Mercury*.

A Farmers' Resolution

At a recent sitting of the Agricultural Union, at Pretoria, the Lower Umzimkulu Farmers' Association moved:—"That this Union should urge upon the Union Government the necessity of making the Free State's Law universal through South Africa, i.e., that no Asiatic be allowed to hold licences or own land within the Union of South Africa."

Mr. Mitchell, who presented the resolution, said the position of the Indian was a matter of the gravest concern. There was no fault to find with the Indians as citizens, but the native question was difficult enough without being involved with an Asiatic question as well. He advocated the security of vested interests, with a refusal of any fresh rights to Asiatics. He pointed out that it was impossible nowadays for the budding farmer to run a kaffir store for a time until his crops matured, because the Arab had overrun the land. This, however, was a method by which many a farmer started a successful career in the old days.

Mr. H. Cadle seconded the resolution.

Mr. Fleming took the view that the Conference ought to be fair to all

men. The resolution was not just and fair, considering that at the time the Indians first came to the Colony of Natal, the colonists were so anxious to retain them that they gave them plots of land on the coast. He knew this was so, because he had himself surveyed lands which were afterwards given to Indians in lieu of return fares to India.

The Rev. Jas. Scott opposed the resolution, on the ground that it was not a matter for discussion at an agricultural meeting.

Mr. Newmarch moved the following amendment:—"That this Union urge upon the Union Government the necessity of stopping licences and transfers of both land and trading licences to Asiatics."

Mr. A. Mackenzie reminded the conference that although there were no Asiatic traders in the Free State, there were Russian, Peruvian, and Roumanian Jews. If Natal did away with the Arab trader, she would soon get these Russian, Peruvian, and Roumanian Jews in her midst, and be sorry she had done away with the Arab trader. (Laughter.)

The resolution was withdrawn, and the amendment was carried, says the *Times of Natal*.

From the Editor's Chair

ECONOMIC FOLLY

WHAT very stupid people the members of the Lower Tugela Planters' Association are! They really imagine that the economic tide will cease to advance at their bidding. They actually suppose that it will be possible for them, when everyone is clamouring for labour, and when the demand is far in excess of the supply, to fix a low rate of wages for their employees. It is all very nice and beautiful, no doubt, but even the simple agricultural Indian of Natal is not such a fool as not to know on which side his bread is buttered. The Lower Tugela employers would do well to take a few elementary lessons (by correspondence) in economic principles, before they solemnly engage to do what, in the nature of things, they cannot do for any length of time successfully.

INDIAN VESTED INTERESTS THREATENED

THE Natal Indian Congress have acted most wisely in not permitting Mr. G. H. Hulett's dangerous resolution to pass unchallenged. The revengeful spirit in which that

resolution was brought forward is its own powerful condemnation. But Mr. Hulett was very foolish to show his teeth in so open a manner, for he has succeeded in arousing the utmost alarm on the part of the Indians of Natal, who will naturally adopt every legitimate means of safeguarding their vested rights. Frankly, we do not understand these Provincial Councillors. They declare that their only hostility is towards further Indian immigration, whilst they uncompromisingly attack the acquired rights of those Indians who are lawfully resident here. The European code of public ethics in this Province is peculiarly adaptable to circumstances, and Natal public men vie with the chameleon in their efforts to merge themselves in their surroundings. But what of the future? Can this atmosphere of deceit, fraud, and lawlessness breed a virile nationalism? What an example to set before the rising generation of European children! And how Indians must smile in their sleeves when they hear their own integrity attacked by the very men who habitually talk with their tongue in their cheek!

IS INDENTURED LABOUR DOOMED?

As will be seen from our "Imperial Parliament" column, it has been decided to put an end to the system of introducing indentured labour into Mauritius. This is good news. We believe that the day is fast approaching when there will be no such thing, at least in the British Empire, as that form of semi-slavery. This decision in regard to Mauritius, coming as it does on the heels of the stoppage of indentured labour for Natal, indicates a growing appreciation of the evils of the system itself. It also knocks on the head the oft-repeated contention of Natal planters and journalists that the stoppage is due solely to the treatment of Indians in the Transvaal. An attempt has been made by Natal to pose as a martyr and to blame the Transvaal for the woeful position she finds herself in on account of the shortage of labour. And whenever a well-deserved reproach has been levelled against the treatment of indentured and other Indians in Natal, we hear all kinds of pious humbug. At any rate, it cannot be said that "someone else" is to blame for the stoppage of indentured labour in Mauritius.

Next week, we hope to give as a special supplement, Lord Ampthill's portrait. The great and noble part taken by his Lordship in the long struggle has endeared him to the hearts of all, and we have no doubt that our readers will greatly appreciate having his portrait.

A Colonial-Born Indian Nurse

Reception to Miss Stephen

On Wednesday, the 26th instant, a unique function took place in the Union Theatre, Victoria Street, which was tastefully decorated for the occasion. A public reception was held, under the auspices of the Colonial-born Indian Association, to welcome Miss Evangeline Stephen, daughter of Mr. C. Stephen, the Supreme Court Interpreter, of Maritzburg, on her return to Natal from Madras, after a seven years' course of study in midwifery and technical nursing. Mr. K. N. Nayanah presided over a large, representative, and enthusiastic audience, and on the stage were Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustumjee, M. C. Anglia, Omar H. A. Johari, H. S. L. Polak, H. L. Paul, Ismail Gora, Suchitt Maharaj, Rev. T. Subrahmanyam, Mr. C. Stephen, Miss Evangeline Stephen, and a number of others. A large number of ladies were also present.

The proceedings commenced with a musical programme, under the direction of Mr. Lazarus Gabriel. Mrs. B. Gabriel presided at the piano, and items were excellently rendered by Messrs. Bryan Gabriel (violin), Wm. Joseph and concert party, L. Gabriel, M. B. Lazarus and Wm. Joseph, and S. Seevanartham.

At the conclusion of this part of the programme, a little girl presented Miss Stephen with a bouquet. Mr. Nayanah then briefly addressed the audience as follows:—

"It affords me great pleasure in your name to welcome Miss Stephen to our midst after her absence of some 7 years in India where she has been to prosecute her studies and it is a matter for communal congratulation that she has qualified as a midwife and gynecological sick nurse—a profession in which she will be able to alleviate much suffering and we hope be the means of raising a sisterhood of mercy to our people. In the present trying times, when our very existence as a community is being threatened, the advent of such as Miss Stephen who are capable of doing much pioneer work is most reassuring. I feel, to those who have been nobly fighting for us. But with some reluctance I have to remind you that, expecting Miss Stephen, as we do, not to be unmindful of her duty to her community, we must not forget to do our duty to her in supporting her in her profession, as, unfortunately, we appear to have done on previous occasions the detriment of our community by the loss of professional men.

"And I should be wanting in my duty were I not to thank Mr. C. Stephen for placing his daughter in so unique a position as to be, if she chose, of help to us in our time of need."

The Chairman then read and presented the following address, written and illuminated as a labour of love by Mr. Solomon Royceppen:—

"To Miss Evangeline Stephen, Certificated Midwife and Gynecological sick nurse of the Government Maternity Hospital, Madras.

"Madam,—We take this opportunity to tender you a hearty welcome on your return home from India.

"We congratulate you on your having successfully qualified as a midwife and nurse and in having been the first of our Colonial-born Indian young ladies to have left the land of your birth for the Homeland of your fathers in quest of knowledge.

"The profession you have so wisely chosen places before you a field of work in which you will, we hope, be able to do much for the uplift of our community and for the amelioration of the suffering poor who are always with us.

"We are glad to note that your father, Mr. C. Stephen, has afforded you facilities to obtain a most useful education.

"And we pray that you may be long spared to carry on your noble work and that prosperity and happiness may be yours in this life."

There were 54 signatories to the above address.

Mr. Nayanah was followed by Mr. Dawad Mahomed, who delivered a characteristic address of welcome in Hindustani, which was well received. Mr. Parsee Rustumjee followed, and dwelt upon the example of Mrs. Sodha, wishing Miss Stephen a successful career.

Mr. Polak spoke feelingly of the splendid and inspiring work that had been done during the passive resistance struggle, and expressed the hope that, with Heaven's guidance, Miss Stephen would be a source of similar inspiration to them. She was the first Colonial-born Indian lady to qualify herself in this manner, and the noble profession that she had adopted, thanks to her father's wise foresight, would be ennobled provided she remembered her duty to her suffering Indian brothers and sisters, and sought to fulfil it ungrudgingly. Hers was pioneer work, and he hoped that the Divine blessing would make it fruitful, so that others might arise to carry it forward.

Mr. H. L. Paul congratulated Mr. Stephen upon his self-sacrificing efforts on behalf of his daughter, and hoped they would find a ready response in and recognition by the Indian community.

Rev. Mr. Subrahmanyam, who was received with cheers, narrated at length how Miss Stephen's career came to be decided upon, the plucky efforts that she had made, and the self-sacrifice of her father. He urged the Colonial-born Indians to follow such examples, and, as he expected shortly to return to India, at least for the time being, he promised his utmost aid to any Natal Indian

student who went to prosecute a course of training in the Motherland.

Mr. R. N. Moodley, of Maritzburg, eloquently interpreted the sentiment of the audience in Tamil, and was succeeded by Mr. D. Koilpillai, who strongly urged the claims of vernacular teaching and of the Indian mother-tongues in the formation of national character.

Mr. Suchitt Maharaj, in a happy speech, reminded his hearers of the Sanscrit proverb that the parents who neglected their children's education were their children's enemies, and would be counted fools in any wise assembly.

Miss Stephen then replied briefly, thanking those present for their kindness to her, and their good wishes for her future. She felt that she had done nothing to deserve them, but, with God's help, she would endeavour to do so in the future. She would try to do her duty to the community from which she had sprung and to which she was proud to belong.

Mr. Stephen also briefly offered thanks on his own behalf. He felt that education came before all things. His daughter's education had only commenced, and it would proceed as she gained experience. He thanked Mr. Subrahmanyam for his efforts on her behalf, and trusted that those efforts would be rewarded.

Mr. Polak then moved, and Mr. N. M. Cadir seconded, a cordial vote of thanks to the Chair, and those ladies and gentlemen who had so pleasantly provided for their entertainment that evening. Light refreshments were then handed round, and the assembly dispersed after the singing of the National Anthem.

Indians and the Coronation

Question Before the Town Council

The letter addressed by the Durban Indian leaders to the Town Council regarding the proposed Coronation celebrations, published in our issue of the 22nd ulto., was laid before a meeting of the Council on the 27th ulto.

A letter was also read from the Rev. A. Alcock Baillie, of St. Aidan's, stating that he had seen various prominent members of the Indian community and ascertained they were anxious to participate in the celebration of the Coronation, "provided racial distinction was not marked on the occasion." The writer suggested that, if they could arrange for the admission of the children to the display, places might be allotted for schools without labelling them as Indians.

The letter was referred to the Whole Council Committee.

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,

March 30.

Indentured Labour in Jamaica

Mr WEDGWOOD asked the Secretary of State for the Colonies whether the Governor of Jamaica had decided, with the advice of his Privy Council, that henceforth the planters who required East Indian coolie labour must pay the whole cost of their introduction and repatriation themselves instead of the burden being thrown on the whole community, including those planters who employed free labour; and whether this change was due to the action or advice of His Majesty's Government.

Mr. HARCOURT: The answer to the first part of my hon. friend's question is in the affirmative. The change is not due to my action, but has my approval.

Child Labour in Indian Factories

Mr. JOHN WARD asked the Under Secretary of State for India if he would state what are the ages at which children were allowed to work in textile factories under the new Indian factory law and in other than textile factories under the existing factory law.

Mr. MONTAGU: The age limits of children in the new Act, as in the existing Act, are nine to fourteen years, for all classes of factories alike. I will cause a copy of the new Act to be placed in the Library, when it reaches this country.

Women Workers

Mr. BARTON asked the Under Secretary of State for India whether, as the new Factory Act at present before the Government of India made no difference in the hours of women workers, he proposed to take any steps to secure the same relative improvement for the women as for the men.

Mr. MONTAGU: Both Sir Hamilton Freer-Smith's Indian Factories Committee and the Labour Commission reported that as regards day work the conditions of employment in Indian mills were satisfactory. Women were generally employed on piece work, were free to come and go as they pleased, and of their own accord worked less than the statutory eleven hours. Their physique was uniformly excellent. In abolishing night work for women in textile factories and in narrowing the limits within which the day employment of women is permitted the new Act has gone as far as appears to be demanded.

April 4.

South Africa

Mr. O'GRADY asked the Secretary of State for the Colonies if the admission of an Asiatic into the Union of South Africa under the new Immigra-

tion Bill also provided for the admission of his wife and minor children.

Mr. HARCOURT: Since Ministers' minute printed on page 18 of the Command paper 5579 was written the Minister of the Interior has given notice of an addition to Clause 5, which provides for the admission of the wife and minor children of Asiatics permitted to enter or re-enter the Union so long as such wife and children do not fall under the proscription of being prohibited immigrants in terms of Clause 4 of the Bill already published.

Sir WILLIAM BULL asked the Secretary of State for the Colonies whether the Orange River Colony was to be allowed, under the new Immigration Bill, to exclude Asiatics from the State, thus creating a racial bar against Asiatics on the statute books of the Union.

Mr. HARCOURT: The Union Immigration Bill contains no reference to the Orange Free State, but leaves existing legislation there unaltered.

Mr. LYNCH: Is there such a place recognised as the "Orange Free State?"

Mr. HARCOURT: That is obviously a misprint.

Indentured Labour in Mauritius

Mr. WEDGWOOD asked the Secretary of State for the Colonies whether his attention had been drawn to the fact that many of the indentured coolies in Mauritius prefer prison to plantation work; and would he say whether the charges this condition of affairs involved fall entirely on the revenues of the Island.

Mr. HARCOURT: I understand that at one time coolies were inclined to prefer prison to work, but that this is no longer the case owing to alterations in the prison arrangements. The cost of the maintenance of prisoners in Mauritius is borne by colonial funds.

April 5.

Stoppage of Indenture

Mr. KING asked the Secretary of State for the Colonies if he would state what amount of the cost of coolie labour for the planters of Mauritius was paid out of the revenues of the Colony.

Mr. HARCOURT: The whole expense of the introduction of an indentured immigrant is borne by the person on whose requisition he has been engaged.

Mr. KING also asked the Secretary of State for the Colonies whether the cost of the emigration agency in Calcutta for coolie labourers indentured to Mauritius was placed upon the general revenues of the Island of Mauritius; and, if so, what was the cost of this particular item.

Mr. HARCOURT: The answer to the first question is "Yes," and to the second Rs. 3,602 for 1910-11,

but it has now been decided to put an end to the system of introducing indentured labour into Mauritius and, therefore, that Colony will cease to contribute to the cost of the Agency.

Indentured Labour in Jamaica

Mr. WHITEHOUSE asked the Secretary of State for the Colonies whether the policy announced by the Governor of Jamaica, that the whole cost of the introduction and repatriation of Indian coolie labourers should henceforth be borne by the planters employing them, would be extended to the other Crown Colonies into which coolies were imported.

Mr. HARCOURT: My hon. friend will see, on reference to the Report of the Committee on emigration from India to the Crown Colonies and protectorates (Command Paper 5192), that the question of the cost of the introduction of indentured immigrants and its incidence on various sections of the community is by no means a simple one. The case of each Colony must be considered separately with due regard to local conditions, and in most cases I am satisfied that no sudden change is practicable. Subject to these qualifications the policy indicated has my sympathy, but I am not prepared to pledge myself to any general or immediate action without consulting the Governments concerned.—India.

Indian Interpreters

Congress Requests Withdrawal of Insulting Circular

The Joint Hon. Secretaries of the Natal Indian Congress have written to the Private Secretary to the Minister for the Interior regarding the circular which we reproduced in our issue of the 22nd ultimo:—

Sir,—We are desirous, on behalf of the Natal Indian Congress, to address the Minister respectfully on the subject of the enclosed circular.

"The Congress has only just come into possession of a copy of this document which, we are directed to inform you, has created a profound feeling of anxiety throughout the Indian community of Natal.

"The Congress feels that the circular is calculated to cast a slur upon the honour of the Natal Indian community and upon the integrity of interpreters of Indian origin, which, in the opinion of the Congress, is entirely undeserved. The Indian interpreters, as a body, have, in the Congress' view, faithfully performed their duties and served the Government, and compare favourably with interpreters of non-Indian race.

"We are accordingly directed respectfully to request the Minister to issue instructions for the withdrawal of the circular which we cannot believe was issued with his knowledge or sanction."

Mr. Polak's Departure

An Enthusiastic Send-Off

Mr. Dawad Mahomed presided over a crowded, enthusiastic, and representative meeting of the Natal Indian Congress, held in the Union Theatre, Victoria Street, Durban, on the 27th ult., on the occasion of the departure for the Transvaal and for England, on a holiday, upon the termination of the Transvaal struggle, of Mr. H. S. L. Polak. A number of ladies were present on behalf of the Durban Indian Women's Association.

In opening the proceedings, Mr. Dawad Mahomed enlarged upon the nature and value to the community of Mr. Polak's services. The Natal Indian Congress represents 120,000 Indians in Natal, who, in turn, represented the 315 millions of India, in this country. He could not adequately describe to them the great, noble, and invaluable services rendered them by Mr. Polak, whose self-sacrifice and marvellous zeal in their cause had stirred the hearts of the Indian people. By his work, he had called forth a cordial response from the Indian princes. His (the Chairman's) son, who, when in England, had been closely associated with Mr. Polak's family, had assured him that the whole family had worked sincerely for their cause, which was a righteous cause. To them it was a labour of love. They all knew that thousands of their poor brethren and sisters had been brought here for years under servile conditions, to satisfy the greed of Natal employers, and their situation was most miserable under the inhuman taxation imposed on them, after they had been degraded morally and often physically during their indentures. This most scandalous state of affairs had now to some extent been brought to an end, thanks largely to the energetic efforts of Mr. Polak. A brilliant light needed nothing beyond its own brilliancy to attract attention, and similarly the lustre of Mr. Polak's achievements, by his self-sacrificing devotion in a righteous cause, was known to them all and did not need any laudation from him. In honouring a friend like Mr. Polak, they were honouring themselves. They were indeed sorry to part with him, but his absence would be but temporary. He rejoiced that, after his tireless labours, Mr. Polak would again be able to see those nearest and dearest to him, and to take a well-earned rest. On behalf of the Natal Indian community, he wished him a pleasant voyage, and prayed God to bless him and his family, and to spare him long to carry on his noble work on their behalf.

The following Address signed by the President and Joint Hon. Secretaries of the Congress, and dated the 27th ult., was then presented to Mr. Polak:—

"Dear Mr. Polak,—On behalf of the Natal Indian Congress, we desire to inform you how keenly we regret your approaching departure from our midst. In all times of trouble and stress your valued help and advice have always been forthcoming on behalf of the Indian community of Natal, and we have admired and appreciated your untiring efforts to remind us of the perils awaiting our community and the need for preparation on our part to cope with them.

"Your labours in the 'Passive Resistance' struggle of our Transvaal brethren have been indefatigable and have endeared you to us, and the happy news that the struggle is now all but ended successfully, thanks largely to your own self-sacrificing toil, must be grateful as to you as it is to all of Indian birth.

"Your admirable and useful work in India on behalf of the Indians of South Africa, and especially the procuring of the stoppage of the recruitment of Indian servile labour for Natal, in which you were so largely instrumental, will ever remain bright in our memories, nor do we think that our countrymen in the Indian Motherland, for whose honour your task was undertaken, will be unmindful of it.

"The voluntary separation of Mrs. Polak and yourself, in order that you might devote your energies the more thoroughly and effectively to the struggle in which our suffering Transvaal brethren have been engaged during a period of over four years, must have been a source of great grief to you both, but it has a recognition from us, and we hope that your happy reunion will be but shortly delayed.

"We understand that it is probable that you will soon be proceeding to England, to enjoy a well-earned holiday after the strain and stress of a hard-fought campaign, and we trust that you will return to our midst reinvigorated.

"That the Almighty may have you Mrs. Polak, and your family in His keeping, and that you may be spared for many years to give the Natal Indian community the benefit of your wise counsel and active help, is our earnest prayer."

Mr. Abdoola Hajee Adam entirely associated himself with the proceedings of the evening, cordially eulogising Mr. Polak's many services to the community. Messrs Parsoe Rustonjee, Abdool Cadir, K. R. Nayanah, and Rev. T. Subrahmanyam spoke in similar terms, the last declaring that hundreds of poor Indians along the Coast would grieve bitterly when they heard of the departure of Mr. Polak.

The following Address signed by the Hon. Secretary was presented to Mr. Polak on behalf of the Durban Indian Women's Association:—

"Dear Mr. Polak,—I am delegated by the Indian Women's Association

to express the high appreciation of my Association for the work you have done on behalf of the Indian women in the Province of Natal.

"While we regret to learn that you are likely to be temporarily absent from our midst, we rejoice when we consider that, after your heavy and arduous task, you are about to rejoin your dear wife in England and enjoy your well earned rest.

"We cannot find words to sufficiently thank you nor is it possible to compensate you, for the invaluable services you have rendered to the Indian community at such a sacrifice as to allow yourself to be separated from your family.

"We shall always gratefully remember your sympathy, kindness, wise counsel, and assistance.

"We ask you to convey to Mrs. Polak our best regards and kind wishes and to tell her how dearly we hold her in our memory.

"We pray that God will shower upon you His choicest blessings.

"We sincerely hope that you and Mrs. Polak will return to complete the noble work you have so voluntarily undertaken to better the lot of the Indian community in South Africa."

In reply, after thanking those present for their enthusiastic welcome and for the address and gifts that had been presented to him that evening, Mr. Polak said that he had regarded it as a privilege to have been of service to the Natal Indian community. But he asked them, in honouring him, not to forget to honour those with whom he had co-operated to the extent of his small powers, the Transvaal passive resisters, led by Mr. Gandhi, whose work had been undertaken as much on behalf of the Natal Indians as upon their own behalf, and Mr. Ritch, who had been the source of inspiration of the London Committee, presided over by that splendid Englishman, Lord Amptill. Proceeding, Mr. Polak complimented the Indian women upon the encouragement and inspiration that they had given to the Transvaal cause, and congratulated the Natal Indian community upon the happy termination of the Transvaal struggle that had that afternoon been foreshadowed in the press, in the procuring of which brave Natal Indians, who had valiantly joined the struggle, had had no small part. This happy consummation he would ask them to regard as one more sign that Heaven was on the side of a righteous cause, and to remember the brilliant example set by their Transvaal brethren in the work of uplifting the Indian community of South Africa, where, it had been said by a leading Anglo-Indian paper, the true Indian nationality was being hammered out. He solemnly warned his audience against apathy and disunion, especially at a time when the most energetic co-operation was needed on the part of all, to withstand the attacks that were being made and projected against their very existence.

At the Station

A large number of people were present at the Durban Central Station, last Friday evening, to bid *bon voyage* to Mr. Polak. The leaders of the Indian community were present. Mr. K. R. Nayanah, on behalf of the Colonial-born Indian Association, presented Mr. Polak with a beautiful silver-mounted walking-stick and an umbrella for Mrs. Polak. Mr. Polak, in a few appropriate words, thanked Mr. Nayanah for the gifts.

Hearty cheers rang through the air as the train moved out of the station.

Mr. Polak, telegraphing from Cape Town Docks, just before his departure for England on Wednesday afternoon, wished to express most heartfelt and grateful thanks for the good wishes and tokens of affection received from all friends and well-wishers.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Tuesday.

An overflow meeting was held at the Hamidia Hall on Thursday, the 27th ulto. Mr. Cachalia presided. Probably 200 men had to stand outside the Hall. The proceedings lasted over four hours. Messrs. Kallenbach and Ritch were also present. The discussion was at times heated, if not actually stormy, and throughout there was intense distrust as to the intentions of the Government. Mr. Gandhi explained the whole of the correspondence, and advised acceptance of the proposals made therein. After Mr. Coovadia and Messrs. Royeppen, Solomon Ernest, Thambi Naidoo, Imam Abdul Kadir Bawazeer, Sorabjee, Sodha, and others had spoken in favour of acceptance, Mr. Abdul Rahman of Wotcheffstroom moved that the proposal as to suspension of passive resistance be accepted conditional upon fulfilment of the pledges given by General Smuts. The proposition was somewhat crudely worded, but it sufficiently expressed the sense of the meeting. Mr. Shelat seconded. There was a counter-proposition to the effect that the proposal might not be accepted until the intentions of the Government were carried into practice. The original proposition was carried with but five dissentients.

It was also decided at this meeting that the proposal to send a public deputation to England consisting of Messrs. Cachalia and Gandhi should be withdrawn, and that the funds collected be devoted to sending Mr. Polak to England, in order to enable him to rejoin Mrs. Polak, also to take up such public work as may be found necessary during the Conference and after. According to the

programme at present arranged, about the middle of October, Mr. Polak will leave with Mrs. Polak for India, and there attend the meeting of the National Congress in December, and remain there up to the time of the passing of the Bill that is to be introduced during the forthcoming session of the Union Parliament, in terms of General Smuts' letter of the 22nd ulto. Telegrams in support of the meeting were received from Klerksdorp and Pietersburg, and delegates attended from Germiston, Bokaburg, Heidelberg, etc.

The Chinese have also held meetings, and have passed resolutions accepting the proposed settlement, asking Mr. Gandhi to attend to certain difficulties of their own. The one very satisfactory result, so far as the Chinese are concerned, that has been achieved is that the two parties into which they were unhappily divided after the renewal of the struggle in the middle of 1908 have now re-united.

Mr. Gandhi is now in further correspondence with General Smuts, and final letters may be exchanged during the week.

Mr. Polak arrived last Saturday evening, and was received by Mr. Cachalia and other members of the community, and he left for London last Monday by the "Imperial Mail." He was seen off by nearly one hundred Indians and Chinese, including Messrs. Kallenbach, Ritch, Isaac, Van Weenen and Miss Schalesin. He was garlanded by Mr. Cachalia, and was the recipient of several bouquets. Flowers were showered upon him, and as the train was about to steam out, Mr. Camay, in a few well-chosen words, thanked Mr. Polak for his great services, wished him a happy time with Mrs. Polak and his family, and hoped that, whatever public work he might do, would be crowned with the same brilliant success that had attended his efforts in India.

A reception was held by the Bandamataram League in honour of Mr. Joseph Royeppen, on Monday night. Refreshments were served, and the tables were laid for nearly 50 guests, among whom were Messrs. Cachalia, Quinn, Fancy, Thambi Naidoo, David Ernest, Bawazeer, Sorabjee, Medh and others. Messrs. Kallenbach and Isaac were also present. Mr. Gandhi was in the Chair. Several speeches were made, all more or less dealing with the passive resistance struggle.

The British Indian Association is sending a petition addressed to the Secretary of State for the Colonies, dealing with grievances arising out of the operation of Law 3 of 1885, the Gold Law, and the Townships Amendment Act, and several other matters.

Mr. Ritch has already appeared in the Courts in several cases with success.

Mr. C. Ramsamy has sent a box of vegetables to the Farm.

Stoppage of Indenture

Contracts Cancelled for Ill-treatment

Our Stanger correspondent writes that, on the 25th ulto., about 23 Indians (men and women) were withdrawn from Messrs. W. R. Hindson & Co's estate and sent to Mr. Garland's estate, Verulam. The contracts were cancelled by the Governor-General, on the Protector of Indian Immigrants' reporting that two of Mr. Hindson's sons were consistently ill-treating the Indians on the plantation. Against these men, several convictions have been recorded, in the Magistrate's Court, Stanger, for assault on these unfortunate Indians.

Commercial Men's Fears

The Chairman of the Durban Chamber of Commerce, in his annual review, is reported to have said:—

"I greatly fear that the sugar and tea plantations will be very hard hit, in consequence of the decision of the Indian Government to prohibit indentured Indian emigration to Natal after the month of June and, considering the amount of capital that is invested in these enterprises, I think special consideration should be shown to them. Whilst our first duty is to build up a large white population in South Africa, yet, as regards these industries, we ought, I think, if necessary, to draw our labour supplies from outside the Union, and inquiry should be made as to whether it would not be practicable to introduce natives from Central Africa who would replace the Indian labourers. The Rand, of course, is the objective of the great majority of our native labourers; but in view of the fact that, owing to the high altitude, the experiment of introducing labourers there from Central Africa has not been a success, some arrangement should be made, if possible, whereby those labourers could be diverted to the coast industries of Natal."

Natal Agricultural Union

The President of the Natal Agricultural Union (Mr. E. W. Evans) in his annual address, said:—

I am somewhat surprised that the cessation of Indian labour had not been anticipated, for it has been hovering over us like a dark cloud for some years, and certain to burst ever since the first inception of Union. Be that as it may, the trouble is here, and no doubt you will evolve some scheme which will

guide the powers that be to assist you. It is doubtful if we have ever fully realised the great value of the asset to our hand, our own natives. Lured off on the road of least resistance, we have neglected our opportunity, and now we have to face the result of our neglect, it is said ■ be too late, and we are advised to seek more amenable material in other countries. Before agreeing to any such scheme, we should look at the position in all its bearings; granted that the native is more difficult than in years gone by, does not this prove the need to tackle the problem now? He is here, an integral part of our community, and we have responsibility for his future. Letting him slide, or go to the mines, while we solace ourselves with tropical labour, will not suit the average farmer, and I trust, before coming to a final settlement, you will most seriously consider the need of shouldering our own responsibilities, and determining to make a successful farm labourer of the Natal native, both for his sake and our own. Difficult as it may seem, it is to my mind the true and sound solution of a very grave difficulty.

A resolution protesting against the abolition of "isibalo," or forced native labour, was passed, one of the reasons given being "the serious effects on the labour market already threatened through the Indian policy of the Government."

Mr. King, on behalf of the Royal Agricultural Society of Natal, moved: "That, in the opinion of this Union, and in view of the imminent stoppage of Indian immigration for labour purposes, all touting for servants to supply the wants of the other Provinces of the South African Union should forthwith cease in the Province of Natal."

The resolution was passed without a dissenting voice, one or two additions to the wording of the motion having been made.

Mr. F. Addison, for the Lower Tugela Division Association, moved a resolution to the effect that the Union was of opinion that the supply of reliable unskilled labour was ■ vital necessity ■ the existing industries, and to the future development of the Province of Natal; that the stoppage of Indian labour struck at the very existence of some of the leading industries of the Province, for it would result in the immediate extinction of the tea industry. Speaking to the motion, he said that he could not see how the industries on the coast could be carried on unless the Government supplied them with some reliable substitute for the labour they were taking away from them.

The Rev. James Scott said that it was useless for them to differentiate between the different Provinces. It was a South African question—this question of labour. The mover of the resolution was leaning on a broken

reed if he thought that the Rand mines were going to give them labour from the mines. He believed that what they would have to eventually do would be to get back the Chinese for South Africa. (Hear, hear.)

Mr. Stent was of opinion that the Government should be requested ■ introduce a scheme for the organisation of the labour which they had in Natal. The introduction of Chinese was a question outside discussion at the present time.

Speaking to this resolution, Mr. Blaker pointed out the fact that the native was being given more and more responsible work, and he believed he could be kept out of the locations, and made to supplant the Indian eventually.

Mr. G. H. Hulett, M.P.C., said, he asked any gentleman who would say that the stoppage of indentured labour would not annihilate the tea industry. He said unhesitatingly that it would kill the industry, and he would say further that not another tea bush would be planted, and he would stake his existence that in another ten years not a pound of tea would be produced here. He maintained that there was not sufficient native labour for the farming industry in this country, and they would not, if they did away with touting, stop the natives from going to the Rand.

Other speakers dilated upon the unreliability of the native labour, but at the same time, they were not prepared to say ■ was not good labour. The necessity for large enterprises, however, was an unbroken supply of adequate labour.

Mr. Townsend informed the Conference that the Indian was not the menace that was generally supposed. Those who had settled on the coast were fast being ousted by European cane-growers, and there was no danger from the indentured Indian, because he had to return to India at the conclusion of his term of indenture.

Mr. Bazley showed that it was a fallacy to suppose that the East Coast fever ravages would beneficially affect the labour market. It would simply mean that the native who formerly got his neighbour to plough his land would stay at home and do it himself, and thus there would be less labour, instead of more.

Mr. B. Greene pointed out that tea and sugar were not the only commodities that would be affected by the loss of a reliable supply of labour. He himself grew cattle and sheep, and he could assure the members of the Conference that his property would never develop if the labour supply were cut off. He did not believe that the Indian Government ought to be blamed, but rather the South African Union itself. The Indian was as free to sell his labour as anyone else, and could not be prevented from coming to Natal if Natal would admit him.

The resolution was then put to the Conference, and carried, without a

dissentient voice.—Condensed from the daily press.

Madras League's Memorial

The Indian South African League, Madras, has sent a lengthy memorial to the Madras Government, pointing out that Natal is not, as has been suggested in some quarters, being punished for the sins of the Transvaal, but for her own, which have cried aloud for punishment for years. The memorial quotes Mr. Polak's book in support, and urges the Madras Government to do what is possible within the law to prevent successful recruiting by the Natal sirdars before July 1.

The "Tribune's" Comment

In answer to Mr. Gokhale's question as to the activity of recruiting agents to recruit for Natal as many 'coolies' as they can under the indentured system before the prohibition comes into force, says the *Tribune*, Mr. Clarke says that the decision of the Government is 'widely known' and the Government of India do not propose to take any action pending the publication, on the 1st proximo, of a notification prohibiting emigration. It is needless to say that the Government's decision in this matter is 'widely known' among the English educated few and among a small fraction of newspaper reading sections of literate people. But the labouring classes are unaffected and they can only be reached through village headmen. The recruiting agents who get paid at so much per head for the coolies recruited, have their own ways of nullifying the effect of rumours which may have reached the ears of any section of the labouring population. Considering that the Natal planters have been astonishingly quick in deputing their men to India we shall not be surprised if many a trustful labourer is inveigled into the land of promise. Whatever action the Government may take in the matter after the publication of the notification, it seems necessary that non-official bodies should supplement the efforts of the Government by appointing preachers to itinerate in recruiting areas.

"Beharee"

The *Beharee* says that the decision of the Governor-General in Council that the indentured emigration to Natal should no longer be permitted has been hailed with great satisfaction by the Indian public. It exactly fits in with their mood, and expresses how they feel the injustice and indignity of the treatment their countrymen are receiving in South Africa.

The best Government is that which teaches us to govern ourselves.
GOETHE.

Crime and Heredity

The Union of South Africa has 667 institutions containing 15,000 prisoners under the charge of 2,849 officials. The Union spends £1,791,748 on the punishment of "criminals," and £1,381,190 on the furtherance of "education."

Commenting on these facts the *Cape Times* says: "No child is born into the world either vicious or virtuous, but with varying capacities awaiting realisation by contact with circumstances. In an ideal society the child would come in contact only with circumstances which would tend to evolve good character. Every criminal is a reproach to the statesman and a loss to the economist."

The idea that crime is hereditary may be dismissed with contempt. Even the *Cape Times* can see the fallacy of the "born criminal" argument.—*Voice of Labour*.

Indian Education

Maritzburg Higher Grade

With reference to a visit paid by the Maritzburg School Advisory Board to the Higher Grade Indian School, Willow Bridge, the following letter was sent to the Department: "As a result of a visit of a sub-committee to the Higher Grade Indian School, Willow Bridge, this Board begs to respectfully put forward the following recommendations: (1) That if possible outside sunblinds be provided for the windows on the side having no verandah. (2) That a deviation be made in the drain of the latrines so as to avoid passing close to the school windows. (3) That separate sanitary accommodation be provided for the two lady teachers. (4) That you take into consideration the provision of one bursary a year to be open to boys of poor parents, who are desirous of continuing their studies at this school, the bursary to be given as the outcome of a competitive examination or on general school results, as you may think fit. The Board is led to make this suggestion in view of the fact that the opening of other schools which pupils are allowed to attend free means sometimes the loss of a good boy who might ultimately do the Higher Grade School great credit. The work seems of such a high standard at this school that the Board thought some bursary might be provided of small monetary value sufficient to cover school fees and cost of books, and begs therefore to bring the matter before you."

The following reply was received: "In reply to your letter of the 15th inst., in which you forward the recommendations of your sub-committee with regard to the Maritzburg In-

dian School, I am to state that they will be forwarded to the Provincial Administration, with a recommendation that they receive favourable consideration."

The Board expressed satisfaction at this reply, and hoped the suggestions made would receive the early consideration of the Government.

Indians at Delagoa Bay

Immigration Troubles

Says the *Guardian* (Lourenco Marques):—

Our attention has been directed to a minor but vexatious disability which respectable citizens are subjected. It appears that vessels with Indian passengers are boarded on arrival at the wharf by a clerk from the Capitanja do Porto, who makes exhaustive enquiries into the antecedents of passengers before allowing them to disembark. An hour or more is occupied by this gentleman in preliminaries of a semi-official nature. He then catechises each passenger at length on his family history, relieves him of £7 (to cover cost of return ticket if deported), and, if he is satisfied with his history and prospects, graciously presents him with a pass to land. This is not all, for if the unfortunate arrival imagines that there and then he may rush into the arms of his friends on the wharf he is speedily disillusioned. His luggage in the hold must first be disinfected, and then he obtains a hospital pass authorising him to visit the hospital doctor for ten days—a precaution against plague infection. For these luxuries he pays ten shillings. Finally, after several hours delay, he finds that there is no further impediment to his landing. Meanwhile Europeans, whose business is mainly with Asiatics, overrun the boat. Indians, however respectable, eager to have a chat with their relations or friends from the Homeland, are not allowed to go on board until these formalities have been completed. The procedure is farcical, although there is nothing to be said against the health regulations. Educated Goanese think it a real grievance that they are not permitted to see their friends until after a vexatious delay of several hours. In so far as this regulation affects those who combine Oriental economy in vesture with extravagance of odour, there is much to be said for it. We think, however, that in the case of better class Indians—and there are many such in our midst—it might be relaxed without any danger of its object being defeated. We presume the regulation aims at preventing passengers landing before they have obtained their passes.

[Note: We presume that "Oriental economy in vesture" is at least as respectable as the over-dressing of permitted Europeans in that centre of

civilisation in Mozambique, and that the "extravagance of odour" amongst Indian passengers is no greater than amongst the Portuguese residents in Lourenco Marques.—Ed. I.O.]

The Racial Question in the United States

The London correspondent of the *Transvaal Leader* writes:—

As was fully anticipated, trouble has arisen in the Department of Justice in Washington through the presence there of Mr. William H. Lewis, the negro lawyer, whom President Taft insisted upon appointing Assistant Attorney-General for the United States. Mr. Lewis has just commenced his duties on a recess appointment signed by the President, although the last Senate refused to confirm the appointment. The white clerks and stenographers have at once raised the colour question, and many of them have threatened to resign. Mr. Lewis is placed over their department.

The new Assistant Attorney-General's girl typist threw up her position, and was only induced to remain by being given a large increase in her salary. The concession promises to raise further difficulties for the department, and the Senate will have a good excuse for cancelling Mr. Lewis's appointment if his presence in the Attorney-General's office is to mean increased salaries all round. Just now the Department of Justice has a number of important cases on hand, and it would be most inconvenient to part with its experienced staff.

Mr. Taft is determined to support his nominee, who is a highly-educated man, a Harvard graduate and formerly held the position of Assistant District Attorney at Boston. The girl graduates at Cornell University have declined to permit two negroes, now students there, to sleep in the same dormitory as white girls, and have addressed a petition to the governors of the University demanding either their expulsion or separate accommodation. Equal unpleasantness appears to have been caused at the Institute of Arts at Chicago, where the models have practically gone on strike owing to the admission of negro students.

Contents

	Page
The Close of a Bitter Struggle	181
Indian Trading Licences	182
From the Editor's Chair	183
A Colonial-Born Indian Nurse	184
Indians and the Coronation	184
Impetuous Parliament	185
Indian Interpreters	185
Mr. Polak's Departure	186
Transvaal Notes	187
Stoppage of Indenture	187
Crime and Heredity	189
Indian Education	189
Indians at Delagoa Bay	189
The Racial Question in the United States	189

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will sail on or about the 17 MAY
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પુણ ખબર

ધા પ્રિય શ્રી ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવિગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પન્ડુઆ" દન ૩૫૦૦.

કપડી જગ ભરેર વખણાએ બાઈનવી જંગલર અને કાપ ચાલતી આગ
ચોટ અનેથી તા. ૧૬મી મે ના રોજ ઉપર. તે ફક્ત હાંતીનાર અને મેળાના
ખર કરી સુખી બની.

મજૂર બાઈનવી આગબોટમાં ૩૦ પાસેજરો સાથે ઉપલા શાહાઓમાં
મજૂર સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેશી ખસારી છે.

કાંઈના બનાવડોને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને
કુટુંબી સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને બહારી ખાસ
બનાવડા છે કે આવી કુટુંબી સુખારીની અસુલ્ય તક સુધાવશે
તરી.

ફરેટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વખતે ખેડકાવાળા કે વગરની રીટરન ફીડી
કરી સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી ઘુરત રમીન
ની લીન્ટ કલાની મેરી.

કે પેસેજરો માટે સખી તરેહની સગવડ છે. સારા મોટીસરો હોવાથી
કાપણ તરેહની બનાવડા આવરી વહી.

ફરે પછીથી ઉપલી લાઈનની આગબોટ અનેથી ૬૨ માસે ઉપર. સ્ટીમર
કાપણ પહેલેને તરથી ખબર ચલે છે, જે બપોમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ એમ. એ. આંબલીયાની કું. ઉલ્ક, ખાઈન
સ્ટીમ, ખબર આપને ત્યાં જલે મળવું. અથવા પત્રબ્યવહાર કરવો.

કાપણ દન અને કુપેની.

કેમરશીયલ રોડ, હરબલ.

હમીદોઆ ઇસલામીક સોસાયટી

મહેરબાન મુનીમરસીદી અને લગ્નની
મસલહના કુટુંબ મહેર વિચાર કરવા ખાસ
મીટીંગ હમીદોઆ ઇસલામીક સોસાયટીના
બાનાઓએ તથા રવિવારે હમીદોઆ હોલમાં
જોવાની હતી. જે બેઠક કમીયાબ કુટુંબમાં
ઇસલામી બાઈબોલો મહત્ત્વની બાઈબોલો છે,
તે માટે તા. ૧૪મી મેના રોજ જનરલ
મીટીંગ જોવાનવાળું કર્યું હતું. બેઠકમાં
આલુબાલુના સરવે ઇસલામી બાઈબોલો
ખબર આપવામાં આવે છે કે ઉપથી બેઠકે
તા. ૧૪મી મે અને રવિવારના રોજ કે બેઠકે
હમીદોઆ હોલમાં હાજરી આપી બેઠકે
મજબૂતી કમીયાબ મહત્ત્વની કરશે.
ઉમેદ છે કે ક્લાસિકોરપ, કમરસોરપ,
મીટીંગના, વિશેષ તમામ દરમિયાન કેલોની
ના સાહેબો એ દિવસે મીટીંગમાં હાજરી
આપશે. કારણ કે તે દિવસે વરદીન કમીદી
ના મેમ્બરોની કુટુંબી પથ્થુ કરવામાં આવશે
સેક્રેટરી, હમીદોઆ ઇસલામીક સોસાયટી.

કુમથી,

શીખ હુસેન

Hassan Esack

Draper, Grocer

&

General Dealer

કપડાં ચામરી અને વેક નાંદના પંચુરજી
માલની ડુકાન

Head Office: WINDSBORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: } Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

સોની ઉનતિ વિના કમોનતિ નથી સુંદરી સુખોદ

ખાસ સ્ત્રીઓની કેલવણી અને ઉનતિ બરો
ક્રમ વાલ છે ; તેથી પ્રકરણ પાતાના કુટુંબ
ની સ્ત્રીઓ સાથે લેવા લાયક છે.

સંપૂર્ણ મનોરંજક અને બિમલાથી વાસ્તા
બો અને વિદ્યા કલાનું સરળ સાધનમાં જ્ઞાન
મળે એવાં લખાણોથી સરપુર આ માસીક
કૃતિ પ્રકાશન અને પાસ્ટી વહેરે કાપણ
કુલશાલી વાંચતી જામમાં એક સરળ આવ
કાર પામ્યું છે. ક્રિડુતાન ઉપરાંત આફ્રિકા
ઇન્ડિય અને દેશોમાં ભ્યાં સમસ્તીક કુલ
સારી બંધુઓ તથા છે. ત્યાં 'સુંદરી સુખોદ'
ની સાચી યાલ છે.

વરણી સુખાનંદ કુ. ૧-૮-૦

સમગ્ર પત્રબ્યવહાર નીચે સરવે બનેલ
સુંદરી સુખોદ મંદીર, અમદાવાદ.

The Indians of South Africa

How within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK.

May be obtained from

The International Publishing Firm
FUCHS, NAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA,

ENGLAND and INDIA:

s.	d.
Yearly ...	17 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૯.

ફ્રીડમ, શાંતિવાર, તારીખ ૬ ડી મે, ૧૯૧૧.

અંક ૧૮.

અઠવાડિક પંચાંગ.

શ્રોત્રી-તા. ૬ ડી મે થી, તા. ૧૨ મી મે સુધી ૭૦ સં ૧૯૧૧.

હિંદુ-વૈશાખ સુદ ૮ થી વૈશાખ સુદ ૧૪ સુધી, સંવત ૧૯૬૭.

મુસલમાન-તા. ૬ ડી જમાદીઅવલથી તા. ૧૨ જમાદીઅવલ સુધી ૧૩૨૬થી.

વાર.	ફ્રીડમ	હિંદુ તીથી	મુસલ. તા.	પારસી રોજ.
શનિવાર.	૬	સુદ ૮	૬	૨૬
રવીવાર.	૭	" ૯	૭	૨૭
સોમવાર.	૮	" ૧૦	૮	૨૮
મંગળવાર.	૯	" ૧૧	૯	૨૯
બુધવાર.	૧૦	" ૧૨	૧૦	૩૦
ગુરવાર.	૧૧	" ૧૩	૧૧	૧
શુક્રવાર.	૧૨	" ૧૪	૧૨	૨

અનુક્રમણિકા.

ડરબનમાં એક લાઇસેન્સ કેસ...	૨૭૧
નોદાન્સબરખ ખબરપત્ર...	૨૭૧
રવીવારની આવલવ...	૨૭૨
'રસા' શું કહે છે?	૨૭૨
હિંદીના પાસપોર્ટમાં હિંદી...	૨૭૩
ગોરીશીવસના હિંદી...	૨૭૩
મી. પોલાકને ડરબનમાં માન...	૨૭૪
હિંદુસ્તાનની ટપાલ...	૨૭૫
હિંદી સાથે ફરિયાદ...	૨૭૫
ડરબનમાં એક લાઇસેન્સ કેસ...	૨૭૭
હિંદુસ્તાનમાં મી. ગાંધી...	૨૭૮
અસ્થિત પ્રજાના કેટલાક હાલમાર...	૨૭૮
યતા લોકો...	૨૭૮
રંગરેખ અને કોમી અદાવત...	૨૭૯
વડી પારલામેન્ટમાં હિંદી...	૨૮૦
એક હિંદી બાઈને માન...	૨૮૧
નજારી કોર્ટની નોટીસો વિષે...	૨૮૧
જરયા પત્રીઓને જવાબ...	૨૮૧
મહી ખેડેલો જમીન વેરા...	૨૮૨
ગોરા ખેડૂત અને હિંદી મજૂરી...	૨૮૩
સુરત હિંદુ એસેમ્બલીમાં...	૨૮૩
જીવન દોરી...	૨૮૪
પરચુરુ ચરખા...	૨૮૫

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શાંતિવાર, તા. ૬ ડી મે, ૧૯૧૧.

ડરબનમાં એક લાઇસેન્સ કેસ

આ કેસ જાણવા લાયક છે. લાઇસેન્સ અમલદારે પોતાના ટેકામાં જે લાઇસેન્સ કરવું છે. તેથી તેને ખાસ અમલદાર મળે છે. જુના લાઇસેન્સના સંબંધમાં સુપ્રીમ કોર્ટને અપીલ કરવાનો હક કાયદામાં મળેલ છે; પણ તે માત્ર વરસની આખરે લાઇસેન્સ નવો કરાવવા માટે જ કામ લાગે, અને જુના લાઇસેન્સ ખીલના તામ પર (ટ્રાંસફર) કરવાની બાબતમાં કામ ન લાગે, તે તે એક મોટી હાડમારી મળ્યા. અમલદારના બાબતથી જાણવા આવે છે કે આ ટ્રાંસફરની બંધી વડે હિંદીની જડ કાઢવાનો ધરાહો છે. આનો આકાંક્ષાવાર પુરાવો પોતેજ આપ્યો છે. તે કહે છે કે આ કુક્ષિતથી ડરબનમાં એકીઆટીક લાઇસેન્સની સંખ્યા ૭૦૦ ની હતી, તે છેલ્લાં વરસમાં ૩૦૦ પર તેણે લાવી મુકેલ છે. થોડાં વર્ષ વરસમાં આવી શું નહીં થઇ શકે? ઉપરના કેસમાં લાઇસેન્સ બદલાવી ન જાવવા જે કારણ આપેલ છે, તે વિશેષ ચોંકાવનાર છે. "જન રક્ષણ" ના સિદ્ધાંત પ્રમાણે વસ્તવાનો ગેરજોને હક છે કે નહીં? આવો સવાલ લાઇસેન્સ અમલદારે જવાબમાં મુક્યો છે. આપણે સાથે પુછી શકાએ છીએ કે 'જન રક્ષણનો અરથ શું' ખીલને વરસ અપરાધે મારી નાખવા એવો કામ છે? માણસોના ગુજરાનના સાધન ખુચવી લેવાં તે તેને મારી નાખવા નહીં તે ખીલું શું? આ કેસમાં વધારે ઓછા પ્રમાણમાં આ મુસકમાં જન્મેલા ના લાઇસેન્સના કે ખીલ હકની વાત છે. તેમ હોય તો ઉપરની ટીકા વધારે બંધ બેસતી થાય છે. હતાં અમલદાર, - હિંદીના, વેપારી કે ખીલ હિંદીની બેઠેલી "કોર્ટ" ને સમજાવે છે કે 'તેનો સિદ્ધાંત અનિર્મિતમાન નથી' હા, આમડીના રંગના હીસાએ નીતિ

અનીતિનો તોલ થતો હોય તો અધમમાં અધમ કામ પણ સ્વાધીને મન નીતિ માન છે. સારા કાળે જોવાનો આ હીસાબ હોદીઓ હવે બહુ વખત અમલ કરે તેમ નથી. માત્ર તેમણે પોતાનું ખર્ચ દિત રોમાં સમાવણું છે, એ લાખી નજરથી સમજવાનું છે.

અમે પારીએ છીએ કે આ કેસને આટલેથીજ પડતો નહીં મુકવામાં આવે.

નોદાન્સબરખ

(જમાત ખાસ ખબરપત્રી તરફથી)

મંગળવાર

સમાધાની ?

અમે ગુરવારે (તા. ૨૭ મી મે) હમી હીઆ હોલમાં બહુ મોટી સભા હોદીની બરાબ હતી. હોલ તદન ચીકાર બરાબ હતો. અને બહાર પણ મળ્યા માણસો હતા. તેમાં મી. કાછરીઆ પ્રમુખસ્થાને હતા. મી. કેલનમેક તથા મી. રીચ પણ હાજર હતા. મી. ગાંધીએ જનરલ રમટસ અને પોતાની વચ્ચે કમેલો પત્ર બ્યવહાર સમજાવ્યો. ત્યાર પછી મી. કુવાડીઆ, મી. રોમપન, મી. સોલોમન અરનેરટ, મી. ચંપી નાઇકુ, હમામ સાહેબ અબદુલ કાદર બાગઝીર, મી. સોરા બજ, મી. સોહ, વિગેરે કામગીમાંની સમાધાની કણલ રાખવા બોલ્યા. સરવે એ બતાવ્યું કે પુરાના અનુભવ ઉપરથી બહુ મેટીને ચાલવાનું છે. બહુક સવાલો થયા તેના જવાબ આપ્યા. તેમાં એક સવાલ એવો હતો કે જનરલ રમટસે લખ્યું છે છતાં જે તે પ્રમાણે નહીં કરે તો કેમ થશે? આના જવાબમાં મી. ગાંધીએ કહ્યું કે જનરલ રમટસ જે લખેલ પ્રમાણે નહીં કરે તો ફરી લડત લેવી પડતી. તેવું તો જે કાયદો અમલ કરી પાછો ફરે તે પછી કરવું પડે. હવે પેન્સ્ટરશના મી. અબદુલ રહેમાને કાવ રજુ કર્યો કે કામગીમાં બતાવેલ પ્રમાણે શરતી સમાધાની જનરલ રમટસ પોતાનું વચન પાળે એ કરતે કણલ રાખતો. આને મી. કેલનમેકે ટીકા આપી. તેની સાથે ખીલ હરખાસ્ત એ હતી કે

જ્યાં સુધી લખ્યા પ્રમાણે અમલ નથી કર્યો ત્યાં સુધી હોદ્દા કામે સત્તામુદ્ધર ન પડે. રાખવા કોઈ પણ ને બધાનું નહીં. સમાધાની કચ્છ રાખવાની દરખાસ્ત વધુ મતે પસાર થઈ. પાંચ બધુ તેની વિરુદ્ધ મતના હતા.

પછી મી. કાઠલીયા તથા મી. માંધી ને બહેર ડેપુટેશન તરીકે મોકલવાનો જે વિચાર હતો તે મુલતવી રાખવાનો કરાવ થયો, અને મી. પોલાકને તુરત જે કંઈ થય તેની અગાળ રાખવા મોકલવાનો કરાવ થયો. મી. પોલાક અક્ટોબર માસ સુધી વિલાયતમાં રહી મીસીસ પોલાકને લઈ હિંદુસ્તાન ગયો. તે ત્યાં કેન્ટરેસ માં ગયો. ત્યારબાદ આવતે વર્ષે નવે કાચે પસાર થઈ જવાથી હિંદુસ્તાનથી દક્ષિણ આફ્રીકા આવશે વિલાયતમાં મી. પોલાક જે જુની ઇન્ટેન્ડેન્સ છે તે જાવત કામ કરશે.

સભાનો હેવાલ તથા કાચો અહીંના છાપામાં બહાર પડ્યા છે. 'લીડર' દીકા કરતાં બધાંયુ છે કે આવી સમાધાની ચાર વર્ષ પહેલાં સરકારે કરવી જોઈતી હતી.

સભામાં હેડક્વૉર્ટર બોક્સબરમ જર મીસ્ટન (વિજેર ડેક્વેથા હોદ્દા હાજર હતા. ક્યારેકસોરપ અને પીટરસબરમ થી સભાના મતને મળનારા તાર હતા. નાતાલ ઇડીઅન કેન્ટરેસનો તાર સમાધાનીની પસંદગી બતાવનારો આવ્યો છે.

સભા થયા પછી કંઈપણ થક ન રહે તેની ચોખવટ કરવા મી. માંધીએ પાછો જનરલ રમટસ ઉપર કાચળ લખ્યો છે. તેના જવાબની રાહ જોવાય છે.

મીનાએએ પણ સભાઓ ભરેલી. તે એએ સમાધાની સ્વીકારવાનો કરાવ કર્યો છે. તેઓમાં બહુ મોટા તક પડ્યા હતા તેઓ હવે એકઠા થઈ ગયા છે.

મી. રોયપનને માન

અરેમાતરમ નામનું લીગ બહાં રપ પામું છે. તેની મી. જોહર રાયપનને માન આપવા સભા મે સોમવારે કરાઈ હતી. મી. કાઠલીયા, ઇમામ સાહેબ, મી. ફેનસી, મી. સોરાબજી, મી. યંબી નાઇડુ, મી. કબીન, મી. પ્રાગજી દેસાઇ, મી. મેક, મી. સોહા, મી. હરીલાલ માંધી મી. રેલનબેક, મી. આઇએક વિજેરે હાજર હતા. શિવાય બધા તામીલનાઇ એ હતા. અમલ ૫૦ માણસોને હમી દીખા હોલમાં નાસતો આપવામાં આવ્યો હતો. તેમાં જુદાં જુદાં કાચેલા થયા

પછી દસ વાગે સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

મી. પોલાકનો વિલાયતી

મી. પોલાક મે સોમવારે વિલાયત જવા ઉપડી ગયા છે. તેઓ સાહેબ કની તારે રાતે જોહાન્સબરમ પહોંચ્યા. તેમ ને વળાવવા અમલ ૫૦ હોદ્દા મીનાએ મળીને હશે. મી. રીચ, મી. રેલનબેક વિજેરે પણ હતા. મી. પોલાકને મી. કાઠલીયાએ કુલનો હાર પહેરાવેલો તમા તોરો આવ્યો ને ધણા હોદ્દાઓએ કુલનો વરસાદ વરસાવ્યો હતો. મી. કામાએ થોડા સંબોમાં મી. પોલાકને ઉપકાર માન્યો ને તેઓ જેમ હાલમાં ફોલમ'ક નીવડ્યા તેમજ વિલાયતમાં નીવડે એમ મુન્સિફ હવું.

એસોસીએશનની અરજી

એસોસીએશને વડી સરકારને અરજી મોકલી છે તેમાં અમલના કાચવાની, બોલ્ડ લોની, કુટ પાથ બાઇ લોની દરમની અને વેપારના પરવાનાના હકીકત બધાની કાઠ માગી છે.

મી. રોયપન મમ

મી. રીચે કાચવાનું કામ ચક્ર કરી દીધું છે. કેટલીક વખત કોરટમાં ગમેલા ને કચ્છ સુધી પોતાના ફોમાં જીત મળેલી છે.

સેટ

મી. સી. રામસામી તરફથી હારમ માટે તરકારીની એક પેટી મળી છે.

સ્ટોમરોની આવબવ

[જર્નલ લાઈન]

સોમાલી -તા. ૧૬ મેએ બને બાવી પહેંચવા વધી છે. ત્યારબાદ તુરત મુંબઈ જવા ઉપડી ગયો.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઈન]

અમમીઝી-તા. ૮ મી મેએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમવોલોસી-તા. ૧૦ મી મેએ મુંબઈ જવા ઉપડશે.

અમલાલી-તા. ૨૩ મીએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

[ગિડીસ ટીઆવ લાઈન]

પડુઆ-તા. ૧૭ મી મેએ મુંબઈ જવા ઉપડશે

[ઇન્ડિયન આફ્રિકન લાઈન]

ફારીઆના-તા. ૨૩ મી એપ્રિલે પુરવ અને દક્ષિણ આફ્રિકાના બંદરો માટે કલકત્તાથી ઉપડી છે.

'સ્ટાર' શું કહે છે?

તા. ૨૮ મીએ જોહાન્સબરમનું 'સ્ટાર' પત્ર લખે છે કે:-

દર સવાલમાં હોદ્દાના દરબજાના સવાલ પર જે તકરાર છેલાં પાંચ વરસ થયાં મચી રહી હતી, તે સારા જાગે તેના છેવટના તબક્કાપર પહોંચી છે આ સકત માં છેલ્લા મહીનાઓ દરમ્યાન યુનિવર્સના બીજા પ્રાંતે પણ અચૂકારે સંકોવા એલ છે મામલાની

શરૂઆત

૧૯૦૬ માં થઈ. લગભગ વારસામાં મૂકી આવતો કિતરી આવી હતી તેમાંની એક જાવત એક્સિમાટીક સવાલે પાછળ થી મંજીરકપ લીધું તે છે. લડાઈમાં જે હોદ્દાઓએ અલકાઈ કામ ગળાવું હતું, તેમને વસવાટનો હક મળ્યો હતો. પાડોશના પ્રાંતોમાંથી ધસારો થયેલો; અને નાના મામડાના ઝોરા બોકો ફરિયાદ કરવા લાગ્યા. ૫ હોદ્દાઓની ફરીકાઠને લાંબે વેપાર કરવાનું રહેતે રહેતે અસંભવિત થઈ પડ્યું છે આ સ્થિતિ પર લોરડ મીલનરે ફોરલ દ્રષ્ટિથી વિચાર કર્યો અને વસવાટનો હક આપનારાં સરદી શીકેટો કઢાવવા હોદ્દાઓને આમનજી કરવું. જતાં નામડાઓમાંથી દબાવુ થયા થવા લાગ્યું, અને તેને ઉદ્બોધ કુન્નરનાં મોટાં રથો તરફનો ટેકો મળ્યો. કોલોનીની સરકારે ઝોરાઓના એકમ મતને ન તર છોડી કલવાથી રજીએસન કાચે પડ્યો, જે પાછળથી

૧૯૦૦ ના એક્સિમાટીક કાચે

થયે છે. આ બંધારણથી દરસવાલના હક ધરાવનારાઓ પર અમુક અટકાયતો મુકાઈ, અને રજીએસન ફરજિયાત કરવામાં આવ્યું. આ વખતે મી. માંધીએ તખ્તાપર દેખાવ દીધો. આ કાચે સામે તેમણે વિરુદ્ધતા કરેલું. વલણ અપસાર કરવું; અને એમની બક્તિ એટલી મજાબ જાણી હતી કે પહેલેથીજ દરસવાલની આખી હોદ્દા કામનો સંપૂર્ણ ટેકો, તથા હોદ્દા અને બીજે વસ્તા દેલી જાણ્યોની વલુદવાળી મદદ તેમને મળી. સાર પછી આ તકરારે ધણાં સ્વરૂપમાંથી પસાર થઈ છે, અને તે પછાં દરમ્યાન સરકારની સામે મી. માંધી અને તેના સાથીઓ તરફથી અડમ નિશ્ચય અને અમળ આમક ખર્ચ કરવામાં આવેલ છે. સહેજ કુક કાડું અને નાલુક બદનવાળા માંધીએ પોતાની ઉલટ અને વાજબીપણાની અજા

વડે હોદ્દાઓને એક બનાવી દીધા છે. માત્ર જાતનું આકાર વચ્ચે અને અંધ અધ્યા આગવામાં આવેલ નહોતાં. તેણે આજ લોકોના અંતર પર અસર ઉત્પન્ન થવાનો માર્ગ શોધી કાઢ્યો. જે વડે તે પોતાનો કુટુંબ આમની સભામાં, અને આમની નવામાંથી ઉત્પન્ન થતી સભામાં અને ઉત્પન્ન થતી સભામાંથી ખુદ રાજાઓ આમજ પહેલાંના કલિતમાન થઈને પુરવનો મોટા તાબેદાર મુલક જે હોય તે પોતાનો કલેનકાલ મળે છે. તેના લેખ સામે એક લિટીક કોલોનીએ કાપકાની રજી

રજીસ્ટ્રેશન

જેમો કયે છે એટલી જુમળ દુસ્મનાવદ ની હાથથી આકારવા બસ મધ્ય દરજ્જાવાલમાં દીદીઓએ પોતાનો પક્ષ આજીવ રીતે લખ્યો. પત્નીદાસીક કમુ જેનોટ જનાવના સમયમાં શુરવીર લોકોએ જે દુઃખો સહન કર્યા હતા, તેગજ દુઃખો, અને સરકારથી એટલી નાખી કાઢવા તેટલી બધી હાથમારીઓને તેઓ બેટ્યા. પાંચ વરસમાં ૩૫૦૦ જેટલી જેલની અજાણી હાથવાળ છે. મી. મી. પોતે જેલમાં ગયું વખત મળેલ છે, તેનો દીકરો આઠ વખત મળેલ છે, અને ઘણા અસ આજેવાન હોદ્દો વેપારીઓએ કેનેસ અનુભવ સેલની અંદર લીધો છે. આવા બનાવોની બળવાન અસર લોરડ એમ્પ ટીક ઉપર, હોદ્દાના વાલસરાયનો હોદ્દો બોજાનાર નાખીયા નહી, અને ઉચ્છાડમાં હાલ વસ્તા મોટી સખ્યાના એઓ છુટી અને ઉપર, કેસના વાજખીપણમાં ઉતરવા વચરજ, થવા વચર રહે નહીં. હોદ્દાના મહાન અને બળવાન રાજવત્તીઓ જે એક કારે રહેત, તે ખરેખર તે આજરમ કારક કરતા વિશેષ વાત મળ્યાત. ૩૫૦૦ અને પક્ષ માનતા કે સત્ય તેમની પાંચુએ છે; અને જે કલતના જે તેતાઓ જનરલ રમટસ અને મી. મી. એક અજાણમતા પ્રકરણનો હવે

અંત

લાવી કહે તો દરજ્જાવાલ અજવા દક્ષિણ આફ્રિકાની અંદર નહીં, પણ તેની બહાર દુરના મુલકોમાં નિર્ણય વળશે. જે પગ પહેવાર મધ્ય કાલના અંકમાં હપાયો છે, તે સમાજાનીએ પહેંચવાની ફરેક આજા આવે છે, પણ તેમાં સમાજાનીની કરનો કાંઈ મોહમરૂપમાં દેખાતી નથી. મધ્ય કાલે સાંજે ચાર કલાક સુધી આલેસી મોટીના પરિસ્થિતિ મુલતી નીવડે કાવવાના હેતુપર પગલા લેવા માટે મી.

મી. મી. તેના દેશીભાષ્યોએ સત્તા આપી છે. તેને લીધે કાલ કેદ બોમવતા સત્તા મહીઓને છેડી મુકવાનું આનમાં લેવા અવરનર જનરલને જનરલ રમટસ બસા મળ્યું કરી કહશે. જેમણે પોતાના રાજ્ય માર પાલમાલ કર્યા છે, તેમને ફરીથી મધ્યકર થવા માટે પણુ હવે પ્રયાસ થશે, તથા જે આજો અને છેડકાંઓ ટોલરેટાવ હારમ ઉપર રહે છે, અને હોદ્દો કેમના મરચે નબે છે, તેમને ઠેકાણેસર કરવા વત્ત કરવામાં આવશે. બ્યારે આખર પગથીએ પહેંચારો ત્યારે મી. મી. બહેર છુટીમાંથી ફરજત થશે. તેમનો મધ્ય તેમણે અત્યાર અજાણનો મી. રીચ જેઓ લંડનમાં હોદ્દાના પ્રતિનિધિ તરીકે કામ કરતા હતા તેમને સોંપ્યો છે. તેમનો કાલ મહીએ હારદો છે કે લાચાર છેડકાંઓના સંબંધમાં બંદોબસ્ત કરશે. લાચરથી તે નાતાલમાં આવેલા પોતાના હારમ પર વસવા જવા માંગે છે, અને ત્યાં અવકાશના વખતમાં ટોલરેટાવના મહન વિચારેલું વિશેષ છેકું મહન કરવા, તથા પોતાની માનીતી બારત જુમિના મહત્તમાંમાંથી તત્વ ખેંચવા કારે છે.

હોદ્દાની વડી ધારાસભામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાઓ

પ્રોફ. માનવેના સવાલો

હોદ્દાનાની વડી ધારા સભામાં પ્રોફ. માનવેએ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાઓ સંબંધમાં નીચેના સવાલો કર્યા હતા :-
૧. ગીરમોટ બંધ થાય તે પહેલાં અને તેટલા ગીરમોટીયા લઈ જવાને નાતાલના જમીનદારોએ મોકલેલા દુર સરકારો રટી. અમકુલીમાં ચડી મુક્યા છે, એવા ખબર છપામાં પ્રસિદ્ધ થયા છે તે તરફ સરકાર નું આન ખેંચાયું છે ?

(અ) તા. ૩૦મી જુન પછી નાતાલ માટે ગીરમોટીયા મોકલવાની બંધીનો હરાવ ગીરમોટીયા મેળવવાના ઠેકાણા ઉપર બરોબર રીતે આમના બજાવામાં આવે અંત પગલાં સરકાર લેશે ?

૨. દક્ષિણ આફ્રિકામાં અને ખાસ કરીને ગાસવાલમાં હોદ્દાઓ સામે કવી રીતે ચાલવું, એ વિષેના યુનિયન સરકાર ના નવા છરકા વિષે સરકારને કાંઈ ખબર મળ્યા ? અને જે મળ્યા હોય તો સરકાર તે ટેબલ ઉપર રણુ કરશે ?

પહેલા સવાલના જવાબમાં હોદ્દો સરકાર તરફથી મી. ક્યારે કહ્યું હતું કે સરકાર તે સમાચાર વાંચ્યા છે. ગીરમોટ બંધ કરવા વિરેનો હરાવ ગીરમોટીયા બજા કરવા બાબત ના. ૧લી એપ્રિલે ગીરમોટ બજાર પાલવામાં આવશે તે ઉપરાંત વધુ કરવાની ત્રી સરકારને બજાતી નથી; કેમકે તે વિષે ચારે તરફ બજા મધ્ય મધ્ય છે.

ગીરમોટીયાના હોદ્દો

પ્રસિદ્ધ માસીક 'મિનિયન રીવ્યુ'ના મધ્ય સાલના એક એકમાં કલેમ જુનર ની જામતી સંબંધી એક લેખમાં હોદ્દાના ગીરમોટીયાની ચીની મેમ્બેટ કરની એવી જરૂર બતાવી હતી. આના જવાબમાં ગીરમોટીયાના મી. મધુલાલ કાક નરને એક લેખ પ્રસિદ્ધ થયો છે, જેમાં તેઓએ બતાવ્યું છે કે :-

ગીરમોટીયામાં હોદ્દાઓએ એવી જમા વટ કરી છે, અને ત્યાંના ચીનીના કલેમમાં તેઓ એટલો બધો બામ ધરાવે છે કે ગીરમોટીયાની ચીની હોદ્દાના મેમ્બેટ કરે, તો મોટા જમામાં પરદેશ વાસો કરી રહેનાર પોતાના બાધકાંકુઓને મેમ્બેટ કરવા બરોબર તે મળ્યામ. તેઓ બજાવે છે કે ગીરમોટીયા ખાતે ગીરમોટીયા મોકલવાનું બંધ કરવાથી ત્યાંના હોદ્દાઓની સ્થિતિમાં ઘણો સુધારો થાય તેમ છે. કેમકે તેથી મજુરીના બાવ સુધરે એટલે હોદ્દો મજુરીની સ્થિતિ તો સુધરેજ, પણ તે સાથે હોદ્દો જેલોની સ્થિતિ પણ સુધરે. હોદ્દો મજુરીને વધારે શોજ મળે એટલે તેઓ ધીમે ધીમે મોટી મળી જમીન ખરીદી સ્વતંત્ર બેટી કરી કહે; અને બવિષ્યમાં તે સરમાન એક હોદ્દો સરમાન જેવું બની રહે. મી. મધુલાલ તે કામજ દરમીયાન વિશેષમાં બજાવે છે કે આજે પણ ગીરમોટીયાની ચીનીમાં ૨૨ ટક જેટલો બામ સ્વતંત્ર હોદ્દો જેલોનો બનાવેલો હોય છે. આ જોતાં ત્યાંની ચીનીને હોદ્દાના મેમ્બેટ કરે તે બવિ ચારી પગલું મળ્યામ.

છેવટે મી. મધુલાલે ગીરમોટીયામાં ગીરમોટીયા મોકલવાનું બંધ કરવા આ મહ્ય કર્યો છે.

ગેરટ કુલીઆનેયથી મી. મહમદ અલી લખે છે કે આ તરફ લાઇસેન્સ બાબત તકલીફ પડે છે તો તે સામે હાંમતથી પગલા લેવા જોઈએ.

મી. પોલાકને ડરખાનમાં માન

તથા ઉપકા શેઠ

ભવ્ય બેળાવડો

(ઉ. યા. માટે માસ રીપોર્ટ)

મી. પોલાક જેઓ છેલ્લા કેટલાક માસ થયાં નાતાલમાં હતા, અને છેલ્લે બેરબરનું બહેર કામ બળવી રહ્યા હતા તેમનું, તુરતમાં બેરબરનું માટે અને સાંચી વિલાયત માટે ઉપકાવડું થવાના ખર્ચ બહેર થતાં, તેમને કેમિસ તરફથી માન આપવાની લીધાયાલ ફરત હાથ લેવામાં આવી હતી, અને તા. ૨૭ મીને સુરવારની રાત્રે ૮ વાગે ડરખાન ખાતે વિલેટોરિઆ ઓટવાળા મુનિષન ધીમેટરમાં જંગી બેળાવડો થયો હતો. સજ્જના મહાનમાં ૮૦૦ ઉપરાંત માણસો જમા થયા હતા. હોલ ધન, પતાકા, તથા લીસીતરી અને ફુલથી શુભ મારેલો હતો. બેરબર ૮ વાગે મી. પોલાક હોલમાં હાજર થયા તેવાજ હાજરીનાં તાળીઓના મહાકાટથી તેમને વધાવી લીધા હતા. પ્રેસિડેન્ટ બેરબર મેસરસ હાવુડ મહમદ, પારસી રસનમજી હાદા ઓસમન, એમ. સી. આંબલીઆ, અખુલા હાજી આદમ, હમર હાજી આમદ એવેરી, અખુલ હાદર, ટી. જે. સંધવી, હરમાલ્લ મોરા, ફુસેન હાવુડ, એન. એમ. હાદર, અખુલ હક, રહેતુદીન, રેવ. મુખા મનીષમ, કે. આર. નાથના, સી. રીવ ન્સ, એમ. એમ. દીવાન, શેખ મહેતાબ. પી. કે. નાહુક, વી. લોરેન્સ વગેરે હતા. ફરોતા વરમાં ડરખાન ઉડિઅન વીમેન્સ એસોસીએશનની કેટલીક બાલુઓ પણ હતી.

મહાપત્ર આપણું

મહાપત્ર મી. હાવુડ મહમદે સલાત કામ શરૂ કરતાં તીમે મુખ્ય બાપણ કર્યું હતું:—

બાલુઓ અને મહમદો,—આજે મી. પોલાકને તેમના દરજ્જાવાલ અને ત્યાં થઈ વિલાયત વિદાય થયા વખતે તેમને આપણા હિંદુ આભારની લામણી તરીકે એક માનપત્ર આપવા, તથા એક નમ્ર ભેટ આપવા નાતાલ ઉડિઅન ક્રેમિસ વતી આપ સહુને અહીં બોલાવવામાં આવેલા છે. ક્રેમિસ નાતાલના હોલ લાખ હોદીઓ તરફથી, અને જે દે. હાખ હોદીસ્તાનના રર રરોહ હોદીઓ તરફથી છે, તેના તરફથી આ માન અને ભેટ

અરપણ કરવામાં આવનાર છે. તે પછી આપની સનમુખ એક દરાવ રજુ કરવામાં આવશે, જે આપ સર્વાતિથતે પચાર કરશે એવી આશા રાખું છું.

મી. પોલાકની અક્ષય, હુશીઆરી, અને તેનાં અમુદમ કામથી આપ સહુ વાહે છે. તેમણે ખરા દીલની મહેનતથી આખાં હોદીસ્તાનને ધરખાનું તે વાત હજી આપણી આગળ તાજી છે. હોદીસ્તાનનાં રજવાડાઓમાં તેઓએ કેવી મહોબત પેદા કરી છે, અને તેઓને આપણી તકલીફથી વાહે કરેલ છે તે વિષે સહુ કાંઈ બોલે છે. મારો દરખાન વિલાયતમાં રહેલ તે દરખાન મી. પોલાક ના કુદૃષ્ટ આંધે ઘાટે સંબંધ ધરાવેલ. તે કહે છે કે મી. પોલાકના પિતા, તેમની બેન, તેમનાં ઝોરત, એ બધાં આપણા સલામમાં—એક નેક સલામમાં—ફિમોનનીથી કામ કરી રહ્યાં છે તેઓની મહેનત તદન નિરવાર્યા છે, માત્ર નેહીને અરથે છે. આપ સહુ બોલો છો કે વરસો થયાં હોદીસ્તાનથી આપણાં હબરો ભાષ બહેનેને શુભાશીની ચરતોમાં, અહીંના જમીનદારોના ખીસા બરવા ખાતર અહીં ફાસલાવી લાવવામાં આવે છે, અને મીરમીટ દરખાન તેઓના સરીરને તથા નીતિને અધમ દશામાં લાવી મુકી પછી જુલમ ભરેલા કરેલા બોલ તમે તેઓને કચરવામાં આવે છે. આ શરમ ભરેલી રીતનો અત લાવનાર મી. પોલાક છે. (તાળીઓ) તેમની બહાદુરીનાં હું શું વખાણ કરું? આપણું દિલ તે વિષે આપને શાક્ષી પુરવું હશે. તેજદાર ખતીની ઝોળાખાણ કરાવવાની કેલને જરૂર પડતી નથી; તેમજ મી. પોલાકે જે કામો કરેલાં છે તે રોશનીથી ભરેલાં હોવાથી દુનીયાને તેની ઝોળાખ કરાવવાપણું રહેવું નથી. આવા વીરલાને ધન્યત આપવી તેમાં આપણીજ ધન્યત સમાજેલી છે. મી. પોલાક આપણાથી જુદા પડે તેથી આપણું ને એક યાવ તે સ્વભાવિક છે. છતાં તેઓ કુંકે સુદત માટેજ જુદા પડે છે. ખીજી રીતે ખુશી ઉપજે છે કે લાંબા વખતની મહેનત પછી તેઓ પોતાનાં સમાં વહાલાંને ભેટવા સક્તિવાન મરો. હું હોદી કામ તરફથી તેમની સહર સહજ હમ્દ છું, અને ખુદાની બંદગી કહે છું કે તેઓને લાંબી જીંદગી બહે, કે જેથી તેમના હિમદા કામમાં તેઓ આગળ વધવા સક્તિવાન બને.

આ પછી મી. હમર હાજી આમદ એવેરીને માનપત્ર વાંચી સંબોધવવા પ્રમુખે

દરખાણું હતું, જેનો સાર નીચે મુજબ છે:—

માનપત્ર

વહાલા મી. પોલાક,—નાતાલ ઉડિઅન ક્રેમિસ વતી અને આપને જણાવીએ છીએ કે આપના અહીંથી વિદાય થવાના ખર્ચથી અમેને અલગત એક યાવ છે. નાતાલની હોદી કામના હિત અરથે ખુશી બત અને બીડનાં વખતમાં આપની હોમતી મદદ તથા સલાહ અમેને મળતી રહી છે, અને અમારી સામે આવીએલા બચની યાદી આપવામાં તથા તેની સામે તકમારીઓ કરાવવામાં આપે જે અધામ મહેનત લીધેલી છે, તેની અમે તારીફ કરીએ છીએ અને તેની કદર જુહીએ છીએ.

અમારા દરજ્જાવાલના ભાષાઓની સલામતી લક્ષમાં આપે જે મહેનત કરેલી છે, તેથી આપ અમને માનીતા થઈ પડ્યા છે, અને લક્ષતને અત આવી લાખાના ખુશી ખબર મળ્યા છે, તે આપના નાતિ બોગને આભારી છે, અને તે ખબર બધા હોદીઓને જેટલા આવકારકાયક નિવડે તેટલાજ આપને નિવડ્યા હશે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓ માટે હોદીમાં આપે જે વખાણવા લાયક તથા ઉપયોગી કામ કર્યું છે, અને ખાસ કરીને નાતાલમાં શુભાશી દશામાં આવતા મજુરોની અટકાયત કરવામાં આપ મોટું નિમિત્ત બનેલા છે, તે અમારી શાદાસ્તમાં સદા તાજું રહેશે. વળી અમે માનીએ છીએ કે માતૃભુમિ હોદીમાં વસતા અમારા ભાષ ઝોની આપણને ખાતર આપની આ બધી મહેનત હોવાથી તેઓ પણ તેની કદર સમજ્યા વિના નહીં રહે.

જે લક્ષમાં ચાર વરસ સુધી અમારા દરજ્જાવાલના ભાષાઓ દુઃખી દુઃખી થઈ રહ્યા છે, તેમાં આપ સંપુરણ ધ્યાન આપી શકો, અને વજુદદાર કામ બળવી શકો તેની ખાતર આપે અને મીસીસ પોલાકે રાજખુશીથી વિયોગ સહન કરેલો છે, જે આપને બનેને બહુ દુઃખદાયક નિવડ્યોજ હશે. અમને આથી આપે આભારી બનાવ્યા છે; અને અમે આજ્ઞા રાખીએ છીએ કે આપનો સુખી સંયોગ થતાં હવે વધુ દીલ નહીં થવા પામે.

અમને બહુ થઈ છે કે હાલતોડ લક્ષ લક્ષતાં સખત મહેનત ને આપણાં હોદીયા પછી ચારી રીતે જાજતો આરામ બોલવવાને આપ તુરતમાં વિલાયત જવા ઉપડે:એવો સંભવ છે. અમે ભરોસો રાખીએ છીએ

કે પાછા તાબાં સહને આપ અમારી વચ્ચે
માં આવી પહોંચે.

પુણ આપને, મીસીસ પોલાકને, અને
આપના કુટુંબને સુખારક રાખે, અને
નાતાલની હીદી કામને આપની શાશ્વી
સલાહનો તથા ખરી મદદનો લાભ આપ
વાને આતર આપને વરસો સુધી સલામત
રાખે એવી અમારી આતુર પ્રાર્થના છે,
વગેરે.

(સહી) લાલુ મહમદ, પ્રમુખ,
" હાદા એસઆન,
" એમ. સી. આંજલીયા
નેડીઆ સેક્રેટરીઓ.

કરમન, તા. ૨૭ એપ્રિલ, ૧૯૧૧.

લેક

ઉપરુ માનપત્ર વંચાઇ રહ્યા બાદ
પ્રમુખે તે મી. પોલાકને અરપણ કર્યું,
અને પછી ચરેતાઓના હરપનાદ વચ્ચે
સોનાનું ઘડીઆળ છેડા સહીત, તથા
સોનાનું ચાંદ પણ આભાર સાથે અરપણ
કર્યું હતું. અને જણાવે ઉપર નામો
કાતરાવવામાં આવ્યાં હતાં.

માનપત્ર આપવાનો વિચાર કર્યા પછી
હું ક મુદત મળી હતી તેટલામાં ઉત્સાહી
કામ કરનારાઓએ અપાઠાવધ હરીને એક
સારી જેવી રકમ એકઠી કરી હતી, અને
તેમાંથી ઉપરની બેટા સેવામાં આવી
હતી.

મી. અમરુલા હાલ આફમે

તે પછી બાપણ કરતાં કહ્યું કે મી. પોલાક
ના કામનું માપ મુજબ સહે તેમ નથી.
મી. નાટેસનનું બાપણ વાંચવાથી આપણે
જોઈએ છીએ કે હીંદુસ્તાનમાં મી. એ.
અને તેથી ઉપી ડીઝીઓ મેળવનારાઓ
પણ અહીંના ધીખી, મેલ્વી, વગેરેની સ્વ
દેશ સેવાથી ધરમાઈ ગયા છે. આવી
આપણી વડાઈ સાં દેશવનાર તે આ મી.
પોલાક છે. (તાળીઓ.) અહીં આપણને
દરેક રીતે જમાડનાર પણ તેઓજ છે,
વગેરે.

મી. પારસી રસતમણએ

કહ્યું કે હું મી. પોલાકની વિદાયગીરીથી
દિલગીર છું, અને ખુશી પણ છું. દિલ
ગીર એટલા માટે કે તેઓનો આપણને
વિશેષ મરો, અને ખુશી એટલા માટે કે
તેઓ આપણે માટે બધી આપણા ઉઠાવી
હવે પોતાનાં જાળવવાને મળી શકશે.
મારો અને તેમનો ખાડો સંબંધ સહ
જણા છે, એટલે હું તેમનાં વધુ વખાણ
શું કરું? એવું જોવાને હું ઉત્તેજર
છું કે આપણી અંદર આ મી. પોલાક
જેવા વીરલાઓ પેદા થાય અને દરેક

વાલના સત્યાગ્રહનો નીવેડો આવવાના સમા
ચારથી આ સલામાં ઉભા થઈ બોલવાનું
મને અમરુનું સફર ચડે છે. મારી કુવા
છે કે મી. પોલાક પાછા દુરત આપણા
માં આવી પહોંચે. એવટે પોતા તરફથી
એક પુલનો તોરો મી. પોલાકને અરપણ
કરી તેઓએ બાપણ પૂરું કર્યું હતું.

મી. અમરુલા કાફરે

પણ ઉપરના બાપણકર્તાની જેમ મી.
પોલાકના કામની અને ખુશી તારીફ
કરી, અને તેમને લાંબી છાંદગીની કુવા
ચાલી.

હીંદી બાલુઓનું માનપત્ર

આ પછી ઇડીઅન વીમેન્સ એસોસી
એશનની બાલુઓ તરફથી પણ તેમને
એક માનપત્ર અરપણ કરવામાં આવ્યું
હતું, જેનો સારાંશ ઉપરના માનપત્ર
મુજબ છે.

બાદ મી. કે. આર. નાથના તથા જેવ.
સુબમનીયમે ઉમેરમાં બાપણ નીચે
મુજબ કર્યાં હતાં.

જેવ. સુબમનીયમે

છટાદાર બાપણ કરતાં કહ્યું કે સાહેબો,
આજે મી. પોલાકને આપણે સલામ કહેવા
આવ્યા છીએ. પણ આવા ઉમદા મીત્ર
થી જુદા પડ્યું પોલાક તેમ નથી.
તેમના ગુણ માવાને મારી પાસે ચંપ્પો
નથી. હું તેઓને બરોબર જોળાવવા
હમણાં જ પામ્યો. જો હું હીંદુ હોત તો
તેમની પુજા કરત એવા ગુણ હું તેઓ
નામાં જોઈ છું. આ જાળકર્તા કે ઉત્સાહ
માં બોલેલાં વચ્ચે નથી, પણ છગરના
જમણકાથી બોલું છું. દક્ષિણ આફ્રિકા
ના હીંદીઓનો ઉપચાર કરવામાં મી. પોલાક
મી. બાંધીથી બીજો નંબર છે. (તાળીઓ)
મી. બાંધી આજે અહીં હાજર નથી, તેથી
દિલગીર છું. કેમકે તેઓ આપણા કરતાં
તેમને વધુ ચાહે છે. આજે આ લગ્ય
મેળાવડો જોઈ તેઓ દરખાત. પણ મી.
બાંધી તેઓને ચાહે છે તે આપણા જ
વતી, એટલે તેઓનો માફ તે આપણા જ
ચાહે છે. હીંદુસ્તાનના મોટા મોટા જઠાને
તથા બાંજેવાનો મી. પોલાકની સાલસાઈ
થી, નેકાથી તથા ખંતમી હીંમત મળા છે.
તેઓના અહીંથી વિદાય થવાના ખબર
હુખી ગીરમીડીઆઓને પહોંચ્યો ત્યારે
તેઓના એક રક્ષકના વિશેષથી તેઓની
આંખમાં પાણી કરાઈ. પણ સાહેબો,
આપણે દિલગીર થવાનું નથી. તેઓ
માત્ર આપણી જાહેન મીસીસ પોલાકને
તેઓના જાણ છે; અને દુરતમાં પાછા
તેમનાં જોવાનું નેકા અને ખંતીલા પત્નીને

તેથી તે આપણા હિત અરથે અહીં હાજર
થશે, વગેરે.

મી. પોલાક

જવાબ આપવા હિંદી કેટલીક મીનિટ
સુધી તાળીઓનો મડચાટ આણ રહ્યો
હતો. તેમણે ઉત્સાહ ભરેલા આપણર
માટે, માનપત્ર માટે તથા એક માટે
કાજરીનેનો ઉપકાર માન્યો, અને લાંબી
ભરેલા અવાજે કહ્યું કે નાતાલના હીંદી
ઓની સેવા કરવી તેને હું મારું પોતાનું
કામ ગણું છું. તે સાથે એટલું પણ જણા
વવા રજા લઈ છું કે મને માન આપતાં
જેઓની સાથે રહી હું અહીં સેવા કરું
છું તેઓને માન આપવાનું જુલવાનું
નથી, એટલે કે મી. બાંધી અને દરેકવા
જના સલામતીઓ, જેઓની હાલ પોતાને
માટે છે, તેટલીજ નાતાલને માટે છે, તેઓને
તથા મી. રીચ (તાળીઓ) જેણે ઉમરચ
દિલના અંગ્રેજ ભોરડ એમ્પટીય (તાળીઓ)
ના પ્રમુખપણા નીચે જાડન કમીટી માર
હત બારે સેવા બજાવેલ છે, તેમને માન
આપવાનું જુલવાનું નથી. દરેકવાલની
હાલતનો નિવેડો આપવાનું આજના અપા
ઓ પરથી જોઈ શકાય છે તે માટે હું
આપ સહુને સુખારકખાદી આપું છું.
આ લઠતનો ખંત આજુવાજા જે બહાદુર
નાતાલના હીંદીઓ હાલમાં જોડાય હતા,
તેઓનો પણ જોડો હીસ્સો નથી. દરેક
વાલના હીંદીઓએ દક્ષિણ આફ્રિકાની
હીંદી કામને ઉચ્ચે દરજ્જે બધાથી છે, તે
સહુ જોઈ શકે તેમ છે. એક બાંજેવાન
એવડો ઇડીઅન બાપાકારે કહ્યું હતું કે
હીંદુસ્તાનનું પ્રજાકીયત્વ દક્ષિણ આફ્રિકા
માં લાગ્ય છે, તે વાત દરેકવાલના હીંદી
ઓએ સિધ્ધ કરી છે. પણ આપણે
બાંધ રહેવાનું નથી. કંઠાસને લાગલ
થવા દેવાને નથી. તમારી સામે તમને
નાણુદ કરવાને જે સંપ ચારે બાજુ જુઓ
છે તે જોઈ સાવધ રહેજો.

બાલુઓનો બાબાર માનતાં મી પોલાક
જોડ્યા હતા કે હીંદી સીઓના જેવું સીવ
ફુનિયાની કાંઈ પ્રજામાં જોવામાં આવેલું
નથી, તમારામાં કંઈની રાણી જેવી
જન્મ પામેલી છે, તેવી દક્ષિણ આફ
રિકામાં પણ આજે આપણે જોઈએ
છીએ. રજાબાઈ સોદા (તાળીઓ) એ
આપને ખરો લાગ્યો એસામક છે. દરેક
વાલની હાલમાં સત્યાગ્રહીઓની અંજીઓ
દિસ્સો જોઈ નથી. તેઓએ તેઓના
ધણીને જેલ જવા શુર આપ્યું છે, અને
જેલ જનારાઓની ચિંતાને બહાર જોડો
કર્યો છે, વગેરે.

આદ તેમજ પોતાની બેઠક લીધી હતી.
પછી નાનાલના સાહસેન્સ સંખ્યા
ખીલ વિશેના ફરાવ મી. જમર ફાજ
આમદ અવેરીની ફરખાસ્તથી, અને મી.
અબ્દુલ કાદર તથા મી. ટી. જે. સંધવી
ના દેહાથી સરવાલુમતે પસાર થયો હતો.
મી. ફકરુદ્દીને તેનો તરબુચો સભાજનોને
સમજાવ્યો હતો. (ફરાવ અમે અમારા
અથા અમારો અપી અથા છીએ.)

ત્યાર બાદ મી. શેખ મહેતાએ સંખ્યા
મદને ફતેહ મળવા માટે ખુદાના શુકર
અબ્દુલ નાર કવિતા માધ સંજોગથી હતી,
અને તેમાં ફરેક નામકિન સત્યામહીઓ
ની તારીફ કરવા સાથે, તેઓની 'સંદીયન
આર્પિનયન' માં છપાયેલી છાંયો સભા
સનમુખ એક પછી એક રખ કરવામાં
આવી હતી, જેને ફાજગીને એક એકની
લાખકાત મુજબ ફરખનાદથી તથા તાળી
ઓથી વધારી લેતા હતા.

કવિતા

(અબ્દુલ-કાદરી)

ફુનીયામે પવદ કાઢ અકરમ,
ફરનેવાલા કાન થા.
નુરે નખી પર શુરે અલકમ,
પડનેવાલા કાન થા. ફુનીયા. ૧
અશુર, તોરાત, જોર ઇ-શીલ,
નેક કીલવતકે લીમે,
કલામે રખાની કર કરમ,
પહેંચાનેવાલા કાન થા. ફુનીયા. ૨
સરવરે આલોરે રતમેપી,
સનકે વાસતે,
લે વહી છબીલકુ ફરદમ,
બેજનેવાલા કાન થા. ફુનીયા. ૩
લે ખલીલુલ્લાહકુ નમરુદને
અ નારમે,
કલા કર શુલમો સીતમ,
બચાનેવાલા કાન થા. ફુનીયા. ૪
કીસ્તી બચાનેબ ખીરે,
મુનમનખી ફરીઆવમે,
માહીને સમાલા ધર શીકમ,
કુલાનેવાલા કાન થા. ફુનીયા. ૫
બાકે સાદેક સનમસે,
પાતે બે કરતે તલબ,
મુશકુ બલવા દીખા રહેમ
કાને વાલા કાન થા. ફુનીયા. ૬
સલામકીયોહી મેરીયા,
મહેતાબ તુડાયા કાન થા.
મુશક નખીકુ છન્દાસે,
છલને છોડાયા વાલી થા,
કાન થા કયા પ્રજતે હા,
થા ખુદા જોર કાન થા. ફુનીયા. ૭

જોર

કય બારખુ દીલમે મેરી,
હોંદુ મુમલખીન એક હો,
દલ બખ સારી ફરખની,
કીલમીલ રહેનો નેક હો
મકદમમે અખને ચુસ્ત રહે,
મનસાનકી વેહ ટેક કય,
જોરમે દેખો તો યારો,
ખુદા સખકા એક કય.

ખીજ એક કવિતામાં સત્યામહીઓને
શુનારકબાદી આપસમાં આવી હતી.
નાદ મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

રેશને મેળાવડો

શુરવારે રી. પોલાક બ્યારે જોહાન્સ
અરમ ઉપડયા ત્યારે ડરખતના રેશનપર
હીદીબાઇએ મેટી સંખ્યામાં બમા થયા
હતા. તેમાં મેનરસ દાવુદ મકમદ, પારસી
રશતમજ, હાદા જોહામાન, એમ. સી.
અમીલીયા, એમ. એમ. પોલ, રેવરંદ
સુખાનનીઅમ, મી. રદીવન, કસ્માઇલ
જોરા, એન. એમ. કાદર, અબ્દુલ કાજી
આકમ, મુસા કાજી આદમ, ફુસેન કાસમ
વગેરે વગેરે ભુદી ભુદી કામના હોંદી
આમેવાનો જોવામાં આવતા હતા. સદુએ
મી. પોલાકને સજ્જતા અને તાફુસ્તી
આપી હતી. રેશન ઉપડતી વખતે શુરેન
પોકારો કરવામાં આવ્યા હતા.

રેશન કોડવાની કેટલીક મીનીટ અમારે
કાલોનીઅલ જોરન છડીઅન એસોસીએ
જન તરફથી મી. પોલાકની સેવાની પીછાન
માં મી. નામનાના દાથે બેઠની વસ્તુઓ
આપવામાં આવી હતી, જેમાંથી એક
મીસીસ પોલાક વાસ્તે હતી. મી. પોલાકે
તે માટે સમયાનુસાર જવાબ વાળતાં
આજાર માન્યો હતો.

હાંદુસ્તાનનો ટપાલ

તા. ૮ મીને સોમવારે સવારે દા. વાગે
અમહમદીમાં જવા ડરખતમાં બધ થશે.

તા. ૧૦ મીને શુક્રવારે સવારે દા. વાગે
અમહમદીમાં જવા ડરખતમાં બધ થશે.

તા. ૧૬ મીએ સોમાહીમાં બા.વા પહોં
ચવા વડા છે

તેજ અરસામાં સોમાહીમાં જવા બધ
થશે.

તા. ૨૦ મીના અરસામાં અમહમદીમાં
આવી પહોંચવા વડી છે

તા. ૨૨ મીએ અમહમદીમાં જવા બધ
થશે.

હોંદો સાથે ફરયાદ

એક જોરો 'અરખુરી'માં લખે છે
કે:—હું અમહમદીમાં મામના મધ્ય બામ
માં રહું છું. આ ડીસ્ત્રીકટમાં થથી ૪
ફગર જેલ્યા હીદીઓ રહે છે, જેઓ કાંઈ
ને કાંઈ તહેવારના તક લખને તેમનું 'હમ
દમ' વમાકમે રાખે છે. આ કઠોર નાદ
બહુ કટાવો આપતાં છે. ધરતાં બધાં
બારી બારખાં બધ કરી દહાં તે પછી
તે બેશુરા નાદના બાસમાંથી કાઢ રીતે
બચી શકાતું નથી હીદીઓને આવા હમ
દમ માટે વરસમાં ખાસ એકાદ બે તહે
વાર હોય તે સમજી શકાય, પણ આ
વાડીઆના અઠવાડીયાં સુધી આ હમદમ
ચાલુ રહે તે બજબજુ દુઃખ કહેવાય,
અને તે કહી સહન થઇ શકે નહીં. તેથી
માણસ સાવ થેલો બની જાય છે, મજબ
ખીલકુલ કામ કરી શકતું નથી, શૈકની
લામણી છવાય છે, અને તખળા મનના
માણસોના મનમાં વિલાપ અને આપલાત
નું વલણ દેખાય તો પણ અચાની વાત
ન કહેવાય.

એ જોરાનો તહેવાર કહે તો ઘટો
માત્ર અમુક વખત સુધીજ વામશે, અથવા
વાળાં વામશે તો તે જાહેર રસ્તાપર વામ
શે. પણ અઠવાડીયાં સુધી બધો વખત
તે ચાલુ નહીંજ રાખવામાં આવે. હીદીઓ
તો અઠવાડીયાં સુધી તેનું આ હમદમ
ચલાવે રાખે છે, અને કાંઈને બારામ લેવા
હેતા નથી. અને કહેવામાં આવે છે કે આ
મકબલ અટકાવવાને બાવસી નથી. અને
લાગે છે કે મોકેની સુલેહશીતનો અમ
કરવા માટે તેઓને કોરટમાં ખડા કરી
શકાય છે. મારે કહેવું જોઈ કે હુલી
લોકા બહુજ કાલેદર માલનારા છે, અને
એ પોલીસ તેમને કહે કે હમદમ વમાડ
તી વખતે તેઓએ જોરાઓની વસ્તીથી
દુર જવું જોઈએ તો તેઓ માને એવ
છે. પણ પોલીસ બેદરકાર રહે છે.

હીદી લોકો સારી રીતે જાણે છે કે
જોરા તેમને "અનહીઝાવેમત" મળે છે.
તેમજ સમજવું જોઈએ કે તે માટે તેઓ
પોતેજ જોખમદાર છે તેઓ જે મુલકમાં
આવ્યા હોય ત્યાંની રીતજાત મદખ કરી
જાણતા નથી. પણ એક કહેવત છે તેમ
રોમમાં જનાર માણસે રોમના રીવાજમાં
રહેવું જોઈએ. અઠવાડીયાં સુધી રાત
દિવસ હમદમ વમાડવાનું હાંદુસ્તાનમાં
બહુ જાણતું છે, પણ દક્ષિણ આફ્રિકા
માં તે બેહદ હરાનગતી કરનાર છે.
હીદી કામે સમજવું જોઈએ કે જેમ

તેઓ રાજ કરનારાને વધારે દરકત કરતા લાખસે તેમ રાજ કરનારી કામ તેમને વહેલા કાઢી મુકવા માગતો. નાનાં મામડાં માં માણસ સંપૂર્ણ શાંત અને નિરાંત બેઠાવવા ધારે; તેને મદલે કોઈ તેને જલ નમ સમાન કરી મુકે છે.

[ઉપરની મળી રાખીના પર અમે વાંચ નારનું ખ્યાન એ ચાલે છીએ લેખકના છેવટના આપના કાલે અવસ્થા વિચારવા જેવા છે. દમદમનો નાદ વખતના કે સ્થળના કોઈ પણ પચાસ વગર ચલુ રાખવામાં આવે છે, અને મોરમોને, કેટલીકવાર કોઈને પણ, તે ત્રાસદાયક લાગે એમાં શંકા નથી. આવી માંડપણ બરેલી વરતણક ચલાવનારને તેની અસર ની અજર નથી. 'મરકપુરી'માં લખનાર ના જેવી ફરીકાદમી આખી કામ બદનામ થાય અને જ નથીમાં ખપે, માટે જ્યાં જ્યાં આ સંબંધમાં સમજાવવાની તક હોય ત્યાં સમગ્ર દીકાએ તે હાથમાં લેવાની છે બીજાને હેરાનમતી કરે એવા વરતણક કે રીતખાત આપણામાંથી સદાતર નાણુદ થવી જોઈએ. અ. હ. એ.]

ડરખનમાં એક લાખસેન્સ કેસ

લાખ. અમલદારનું અમલનું આપણું

ડરખન, એ સીટ ન. ૧૮૨ વાળા મકાન માટેના મી. ડી. કે. પટેલનો ફોલ સેલ અને રીટેલ લાખસેન્સ નાનાલ હિંદ અને ગ્રેડર્સ લીમીટેડને ઠરાવકાર કરી આપવા લાખસેન્સ અમલદારે ના પાડવા થી તેની સામે અપીલ સાંભળવા ડરખન ટાઉન કાઉન્સિલની મીટીંગ તા. ૨ જુને એ કાઉન્સિલ એજરમાં મળી હતી. મેયર (મી. એફ. સી. કોલાંડર) પ્રમુખ હતા. તે ઉપરાંત મેયરશ્રી ડબ્લ્યુ. હોલ્સેન્સ (ડિપ્યુટી મેયર), આર. જેમીસન એ. જી. એલ. હાથેડીય, એલ. એમ્મન, જી. એ. રીમીસ એસ. ડીન, જી. ડબ્લ્યુ. કાઉન, સી. હેનવુડ, એમ. મીલર, રેવ. એમ. એ. કોલસન તથા સર ડેવીડ ક્રેટર વિગેરેની હાજર અનેલી હતી. અરજદાર તરફથી મી. જે. જે. હીલીયર તથા મી. એ. ઇ. કારલાઇલને વકીલ તરીકે રોકવામાં આવેલ હતા. લાખસેન્સ અમલદાર મી. મોલીનો અતે હાજર મમ્મલ. ટાઉન સોલિસીટર તરીકે મી. એલ. આર. મોસ રીસ હતા.

લાખસેન્સ અમલદારે લાખસેન્સ ન બદલાવી આપવાના કારણમાં જજીવ્યું હતું કે એક આજુ લાખસેન્સ બહોળા બાગી કારોવાળી કુંપનીને બદલાવી આપવું તે કદાપણ વિનાયુ કહેવાય. ખાનગી ક્ષણી ના લાખસેન્સનો મુખ્ય માણસના મરણ થી અથવા કારખાન થવાથી અત આવે, પણ એક કુંપનીનું તેમ અને નહીં. ગ્રેડરસ કુંપનીના મેંબરો તો કાવે તેમ દાખલ. જ અને નીચળી જમ કહે તેથી કુંપનીને સહાયનો વારસ રૂબ હક મળ્યો મણાય.

અપીલ કરનાર વની એવું બતાવવા માં આવ્યું હતું કે અરજ કાઢી નાખવા ના અમલદારનાં કાળ વાળખી કે વટતા કહેવાય નહીં વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું કે જે કુંપનીને લાખસેન્સ બદલાવી આપવાનો છે તેની આપણ પા. ૧૦૦૦ ની છે. શેરહેલ્ડરોમાંના ૮૦ થી ૮૫ ટકા શેરો નીચલ—મોરન છે, જેઓ અંગ્રેજ મોલી લખી નાણે છે, અને એક કોમોનીઅન કલેક્શન મળાવે છે. વળી અમલદારની સાયકાતની તારીફ કરવામાં આવી હતી. પણ માત્ર તેના ચુકાદા સામે વધી છે એમ અરજદારના વકીલોએ જણાવ્યું હતું.

લાખસેન્સ અમલદાર મી. મોલીનોએ પોતાના આપણમાં કહ્યું કે આ બંધન બદુ સાદી છે, પણ બીજી ક્ષણી કાઢી બાબતોનીગેડે એમાંથી મોટા મુદ્દા વળા થાય છે. મારે કમ્પલ કરવું જોઈએ કે ઉપર ઉપરથી જોતાં આ અરજને કાઢી નાખવા કાંઈ કાંચુ નથી એમ સામશે. પણ જેમીનું તે અને એવું સાદું લાગે છતાં, જુનકાળમાં જે મુદ્દા ઉપર તમે ચુકાદાઓ આપ્યા છે તેજ મુદ્દા પ્રમાણે આ દાખલામાં વરતણ કું તમને કહું છું. આઠ જેટલાં વરસ ઉપર ડરખનમાં ૭૦ એક્સીઆટીક લાખસેન્સદાર હતા; માને ત્રણસેથી આજા છે; અને જે કે એવો ખ્યાલ રહ્યા ક્યો છે કે એક્સીઆટીક લાખ સેન્સમાં આ મટાડો હાડમારી પડ્યા વગર નહીં થયો હોય, છતાં કું કહેવા ને હીમત કહે છું કે જેમને નજ લાખ સેન્સ આપવામાં નથી આવ્યા તેમને અને તેવી હાડમારી પડી કહે, પણ જેઓ લાખસેન્સ ધરાવનારાઓ છે તેમનાપર કાંઈ હાડમારી નાખવામાં આવી નથી. લાખ સેન્સદાર એક્સીઆટીક છે એટલાજ કાંચુ થી કાંઈ લાખસેન્સ વરસની આખરે નથી કરી આપવાની ના પાડવામાં આવી નથી પણ જ્યાં મરણને લીધે, નાકારીને લીધે,

અથવા રોજમાર બંધ પડવાને લીધે લાખ સેન્સનો અંત આવ્યો છે, અથવા જ્યાં ખરખ વરતણકને લીધે લાખસેન્સ નવો કરી આપવાની ના પાડવામાં આવી છે, ત્યાં એ જોવામાં આવ્યું છે કે લાખસેન્સની જે સંખ્યા છે તે જોઈ કરવાની છે. 'જો આપણે આવો કાંઈક રસ્તો ન લીધો હોત તો, અમારું જે દરે લાખસેન્સમાં વધારો થતો જતો હતો તે દરે અન્ને ડરખનમાં ૧૫૦૦ એક્સીઆટીક પેટી હોત. આવી તરેદની સ્થિતિ વિશે આપણે ધીરજથી કદવના કરી શકીએ ખરા કે? જુનકાળમાં કાંઈસીલ જાત રક્ષણના સિદ્ધાંત મુજબ વરતી છે. અલબત્ત જેમીની રીતે વરતનાર લાખસેન્સ અમલદાર છે, પણ કાંઈસીલ તેના મુકા હાથે બદાલ રાખતી હોય ત્યાં સુધીજ તે તેવી - તે વરતી રહે. મોરમો એક્સી આટીક સાથે ફરીકાદમી કરી શકે તેમ નથી. જાત રક્ષણના સિદ્ધાંત પ્રમાણે વરતવાનો મોરમોને. હક છે કે નહીં? કું કહું છું કે તેમને તે હક છે. તે સિદ્ધાંતમાં અનીતિ નથી. તે કુદરતનો સફળી પહેલો એક કાવદો છે. આપણા નીને કારણે તે તત્વ ધાયારૂપે છે. અને જો જાતિ રક્ષણના સિદ્ધાંતને ખ્યાનમાં લેવા આપણને હક હોય તો, ખચીત કાવદો જે ક્ષિતિયાર આપણને આપે છે તે વાપરવ આપણે હકદાર છીએ, અને તેથી આપણે કહી શકીએ છીએ કે જે જો અર્ધા જાણના થયા છે તેમના તરફ આપણે ઇનસારી થઈશું, પણ વધુ એક્સી આટીકને બીલકુલ દાખલ કરીશું નહીં. જો તમે જાણે આ અપીલ ફનીકારો તો એક્સીઆટીકને બાળખી સંખ્યામાં દાખલ કરાવ છે, કમરે મારિસખરમના આ કોઈ વેપારીના મડળમાં પેટી સંખ્યામાં શેર હોલ્ડરો છે. કું તમારી પાસે માણે છું કે આપણી સન્તાની સરહદની બહાર કોઈ નવો એક્સીઆટીક આપણને મળતો નથી એ સિદ્ધાંતને તમે બહાલ રાખજો. અમુક ચોખ્ખ હકમાં જાત રક્ષણના ધોરણવા આપણે દોરશું. અને બીજી સ્થિતિ ખ્યાન માં લેતા એ ધોરણને ખ્યાલમાં રાખવા આપણે હકદાર છીએ.

લાખસેન્સ અમલદારનું બંધન પુરું થયા પછી મોરડ એકાંતમાં મથ, અને અરથા કલાક પછી પાછા આવી મેયરે કહ્યું કે લાખસેન્સ અમલદારનો ચુકાદો ખકલ રાખવા, અને અપીલ કાઢી નાખવા કાઉન્સિલરોએ કરાવ ક્યો છે.

કોબરલીમાં મી. ગાંધી

(અમારા ખબરપત્રી તરફથી.)

મી. ગાંધી અને આવવાના હોવાથી દેવલાલ દિવસ અમારેથી અત્રેના હોદીમાં આનંદ અને ઉલ્લાસ ફેલાઈ રહ્યા હતાં. ઉતારાની અને માનની બધી ગોઠવણો અમારેથી સંપૂર્ણ રીતે કરી સમ્પવામાં આવી હતી. તા. ૨૪ મીએ સાંજે મી. ગાંધી આવવાના હતા તેથી બેઠક-સીટીંગ સામે લેવા જવા કેપુટેન મધુ હડ્ડા, બેઠક-સીટીંગ આપુ રેશન હોદીમાંથી બીહાર બરાધ મધુ હડ્ડા, કોબરલી રેશન માડી આવતાં પેટરોરમપર હોદી ને લીધે ઉભા રહેવા જેટલી જગ્યા પાછી નહોતી. એન આવતાં મી. ગાંધીને હાર તોરાથી તથા દુર્ગની મરજનાથી વધારી લીધા પછી મી. કેલા વદલજની ખાસ જણમારેલી ચાર ઘેડાની માડીમાં બેસાડી ને ઉતારાપર લઇ જવામાં આવ્યા હતા. સરખસમાં સેઝવાલો બીજા માડીએ પશુ સામેલ થઇ હતી. મી. એસ.આર. નાઇકુના ઘરપર, જ્યાં ઉતારો સમ્પવામાં આવ્યો હતો, ત્યાં આવ્યાબાદ આવકારનાં બાપણો અને માનની નવાજેશ થઇ હતી. મી. વેદીઅમ પીલેએ ખાસ બનાવેલી કવિતા માંડ બતાવી હતી, જેથી શરૂઆત જનોમાં રસેય પ્રેમની જ્યોતિ પ્રગટી નીકળેલી દેખાતી હતી. મી. ગાંધીએ જુજ કબ્જોમાં કામની સેવાની અવતરતા વિશે ઇશારો કર્યો હતો. ત્યારબાદ હાજરીન સહ વિખરાયા હતા.

માનપત્ર આપવાને મી. ગાંધીને વખત રાતના સમ્પવામાં આવ્યો હતો. તે માટે અમારેથી નીમેલે રથએ માણસો બીહાર બરાધ ગયા હતા. મેયર (મી. કબચુ) નેસન જે. પી.) તથા મી. ગાંધી વખત સર જઇ પહોંચતાં સરખેએ ઉભા થઇ હુરેના પોકારોથી હોલ જળવી મુકાયો હતો. મોઠવણુ જુજબ મેયરે પ્રમુખપદ લીધા પછી મી. ગાંધીને તથા મેયરને કુલકાર પહેરાવવામાં આવ્યા, અને ત્યાર બાદ મી. ગાંધીને આપવાનું માનપત્ર મી. કોસને વાંચી સંભળાવ્યું. માનપત્રના કબજો અત્યંત માન અને પ્રેમની લાગણી સુચવનારું હતું.

મી. ગાંધી જગણ આપવા ઉભા થયા ત્યારે કેટલીક મીનીટ સુધી સવા માછ રહી હતી. તેમણે પોતાને મહેલા ભારે આવકાર માટે તથા હુરે માનપત્ર માટે આભાર માનીને રહ્યું કે

“હું નથી હીરાઓ (ડામાઈડસ) ને આહવાનથી કે નથી ખાણોને ચાહનારો પણ આજે તો એવાજ સ્થળમાં આવી પડેલો મને જોઈ છું. મેયરે પ્રમુખપદ લીધું છે તે મોટા હરખની વાત છે, કેમ કે ખાસ કરીને હાલના જગા વખતમાં તે માટે ઘણી હોંમત અને બહાદુરીની જરૂર છે. હું માનવતા મેયરને આભાર માનું છું. તેમનું પમણુ બતાવે છે કે કોબરલીની વસ્તિમાં જાતિભીન્નતા નથી. આ માન મને પોતાને હોય એમ હું ગણી શકતો નથી, પણ હું આ માનને ટરસવાલના સત્યાગ્રહીઓએ જે મહાન કામ કરી દેખાડ્યું છે તેની કદરની નીચાની તરીકે લેખું છું. હું જ્યોતે કહેવાને-શક્તિમાન થતોને ખુશી થઈ છું કે આપણે લડતના પ્રકરણના અંતપર લગભગ પહોંચ્યા છીએ. પારલામેન્ટની આવતી બેઠકમાં સત્યાગ્રહની વાજબી માગણીઓ આપવામાં આવશે એવું લખાણ જનરલ રમટસ કરી ચુકેલ છે. લડનની મીટીંગમાં બાપણુ કરતાં મે વગર અચકાવે કહ્યું છે તેમ ટરસવાલની સત્યાગ્રહની લડત તે બાધુનીક જમા નાની એક મહાન હીલચાલ છે. ભોંકો ના અમુક વિભાગે ડાદ મેળવવા માટે દુઝો બોળવવાનો ઇલાજ લીધો હોય એવો દાખલો હાલની તવારીખમાં મે ક્યાં જોયો નથી. ટરસવાલની સત્યાગ્રહની લડતે તે બતાવ્યો છે. તેમણે પ્રાચીન પુસ્તકોમાંથી સત્યાગ્રહ શું છે તે વિશે દેવલાલ દાખલાઓ આપી સમજ પાડી. ને કહ્યું કે જે જનસમાજ આ સત્યાગ્રહને ઉપયોગ કરે તો તે સહેજે પોતાના દુઝોમાંથી છુટકારો મેળવી શકે. હાલમાં મે જોયું છે કે બિટીશ જાપા ઓ પશુ તેમની કેટલીક રાજકીય હાડ મારીઓ દુર કરવા સંધમાં આ સત્યાગ્રહની સાધનની બલામણુ કરવા લાગ્યા છે. આ પ્રસંગને છૂટ ન મણુવા સુચવતાં તેમણે કહ્યું કે આ રૂળ તે સત્યાગ્રહીઓએ બોળવેલાં દુઝોનું કુદરતી પરીણામ છે. દુઝો ઉઠાવનાર સમ્પદમાં તેમણે મી. થાપી નાઇકુનું નામ એક મોટા સત્યાગ્રહી તરીકે આપ્યું ત્યારે તાળાઓની મરજના થઇ રહી હતી. પછી તેમણે હોદીબાઇઓને બેઠકપરે જુજ ચબ્જો કહી, તથા હાજર થએલા કલ ૨૬ ભોંકોને સત્યાગ્રહ સમજવા સુચવી તાળાઓની મોટી મરજના વચ્ચે પોતાની બેઠક લીધી હતી.

મેયરનેની સુચનાથી મી. કોસને મી.

મી. ગાંધીને આભાર માનવાની દરખાસ્ત સુનવા શબ્દોમાં કરી. મી. આમજાક બેસુઆએ તેને તેવાજ શબ્દોમાં ડેલા હીલાબાદ તે પાસ થઇ.

મી. ગાંધીએ વળતો આભાર માન્યો, અને મેયરના આભારની દરખાસ્ત કરી, જે સભાએ માન સાથે પાસ કરી.

મેયરે કહ્યું કે આ પ્રસંગે પ્રમુખપદ લેવા માટે હું ખુશી થયો છું. કોબરલીમાં વસ્તિના બધા વરજમાં સુલેહ અને સંપ છે, અને મને આશા છે કે તે સદાય કાયમ રહેશે.

બાદ ખુશાલીના પોકારો વચ્ચે મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

ત્યારપછી જુજરાતી મિત્રમંડળ તરફના ખાણુપર મી. ગાંધીને માડીમાં બેસાડીને લઇ જવામાં આવ્યા હતા. બધી કેમના આવેવાન અને જળીતા શુદ્ધેશ મળી સોએક માણસોને નોતરવામાં આવ્યા હતા. પશુ માણસોએ જુદાં ખાણુ કરવા આગ્રહ કરવાથી આખરે બધાને સતોપવા એક દિવસ માટે આ મંડળ ખાસ બનાવવામાં આવ્યું હતું. ખાણુ પર સહુને દળવા મળવાનો પ્રસન્ન મળ્યો હતો.

બીજે દિવસે કલરડ ભોંકોની નિશાળ ના વડાના આમંત્રણથી નિશાળની મુલાકાત લેવામાં આવી હતી. ત્યાર પછી તામીલ મિત્ર મંડળનો ખાણુનો જલસો થયો હતો. ત્યાંથી બેઠક-સીટીંગ હોદી ઓના આમહથી મી. ગાંધીને ત્યાં લઇ જવામાં આવ્યા હતા. સમવાનુસાર પ્રેમ અને માન સુચવનારાં બાપણુ થયા પછી મી. ગાંધીએ હોદીઓના કરતબ અને અલકપતાના કાવદા સમજવનારાં બાપણુ કર્યું હતું. પછી સરખસના આકારમાં કેટલીક માડીઓ સાથે કોબરલીમાં ઉતારા પર આવ્યા હતા, અને ત્યાંથી આમક અનુસાર જુદા જુદા બાઇઓની મુલાકાત લીધી હતી. છેવટે મી. કોસનેને ત્યાં-હાલપમેદક દેખાર વચ્ચે વિલાયતીરીના બાપણુ વિગેરે થયા પછી મી. કાનજી છીબાની ચાર ઘેડાની જણમારેલી માડી માં બેસી, ૧૦ થી ૭૦ જેટલી માડીના સરખસ સાથે રેશને આવી પહોંચ્યા હતા. રેશન વડેમાતરમના પોકારોથી માછ રહ્યું હતું, અને ખુશાલીના પોકારો વચ્ચે માડી ઉપડી થઇ હતી.

બાદ ભોંકો પાછા ફર્યા હતા. એટલું કહેવું બસ થશે કે મી. ગાંધીની મુલાકાતે અહીંના હોદીમાં એક એક વકાર વડે સત્યાગ્રહ જીવન રેખાની મુકુટ હતું.

તેની અસર સદાય કાયમ રહે.

વીરસરદનના બાંધઓ પણ આ પ્રસંગ પર આવી પહેંચ્યા હતા, પણ વખત ન હોવાથી પોતાને ત્યાં મી. ગિંધીને લઈ જવા આવર છતાં તેમ બની શક્ય નહોતું.

“બ્રિટીશ પ્રજાના કેદલાક હાડ માર થતા લોકો”

મી. સી. કાંધી મહાશય

(ગયા અંકથી ચાલુ)

ગીરમીડીયા મજુરો પર કેદલેક દેવાથી મજુરો કુતરાઓ છોડવામાં આવ્યા છે. તેઓને કસાકાના કસાકા સુધી ખોરાકો વિના પેટીમાં પૂરી રાખવામાં આવ્યા છે. આ સિવાય અવરહુનીય જીલમની ખીજ અનેક ફરીવારો થઈ છે. એક કાસામાં ફરીવારો તેના જીલમગારની પાસે મોકલી દેવામાં આવ્યા પછી તે બાજતમાં એટલી હોઠા થઈ રહેલી કે મજુરો માથેક પાસે થી ગીરમીડીયાઓ પુ થવી લેવામાં આવ્યા હતા. એક ખીજ કાસામાં ગીર મીડીયા રાખનાર એક ગોરો, તેની રતી અને તેના છોકરા એ બધા જીલમગાર તરીકે ચારવાર બહેર થયા છતાં તેઓને કાંઈ કરવામાં આવેલ નથી. કોરકમાં પણ તેઓને પીંગરામાં ખસ કરવાને બદલે વડાલો બેસે તે દેહાળે બેસવાની બોધવણ કરી આપવામાં આવેલી. તેની ઉપર નીચે નાં તહેમતો જીલમમાં આવ્યાં હતાં : એક હાંદી મજુરને એકા ઉપર ગોડનાં આમડાં ના સોદા વડે માર માર્યાનું; તેજ વડે એક એરતને, આમડી હાંદીને લોહી નીકળ્યું; ત્યાં સુધી માર માર્યાનું; તેણીને મારતી વખતે તેના છોકરા રકવાથી તેની ઉપર પણ આજુક અજમાવ્યાનું; વગેરે. એક અપંગ હાંદીને મજુરો ગોરાની એસ્ટેટ ઉપરથી ચાલ્યા જવાનું મન થવાથી તેના ઉપર જીલમ કરવામાં આવ્યો હતો. તે ખીચારને કેવી રીતે નાશી છુટવું તેની ખબર નહીં હોવાથી ન્યાય મેળવવા જતાં ઉલટાની તેને ૧૪ હજારની જેલ ભોગવવી પડી હતી. પરિણામે તેણે જે વખત આપવાત કરવાની કોમીશ કરી હતી. તેનીજ એરતને બાળક અવતરણ; તે સાત આઠ વાસાનું થયું નહીં તેટલા માં તેને કામપર મોકલવામાં આવી હતી. આ બધી ફરીદના સળખમાં મોડે મોડે કંઈ કરીને આવેલા છોકરી મળ્યા હતા.

એક કાસામાં તેના માથેકેટ કબુલ કર્યું હતું કે તહેમતદાર માથેકે ધોડાપર બેઠે બેઠે એરત અને તેના છોકરાને આજુક વડે માર માર્યો હતો, અને માથુસને ન જાણે તેમ વરત્યો હતો, છતાં તેને ચેતવણી આપીને છોડી મુકવાનું માથેકેટને બસ જણાવ્યું હતું; અને ફરીવાર હાંદીઓને કામપર ચડી જવાની સલાહ આપવામાં આવી હતી. વળી પડ્યા ઉપર પાડુ મારવાનો ત્યાં એક વિચિત્ર દાખલો જેવા માં આવે છે. ગીરમીડીયા આવેલા હાંદીઓના વંશને મોડામોડે ધોડીધણી કેળવણી લઈ કંઈક સ્થિતિ જમાવી શક્યા હોય છે, તેઓને મ્યુનીસીપાલિટીના, રખડુ મોડા માટે ઘડેલા ધારાઓ લાગુ પાડવામાં આવે છે; અને તેઓની પાસે ખાસ પર મીડ ન હોય તો રાત્રે ૬ વાગ્યા પછી બહેર નીકળવાની મનાઈ છે. જાણે આ લોકોએ ગોરાઓને તેઓ પ્રત્યે પાપ કરવા દીધું તેમાંજ તેઓનો દોષ હોય નહીં.

કોઈપણ બાજતમાં કસિયુ આરિશનાં જુદાં જુદાં સંસ્થાનમાં હાંદીઓની કસામાં મોડા મોડા તલાવત જેવામાં આવે છે. ઉપર ઉપરથી જોઈએ તો કેપમાં તેઓની હાલત સહુથી સરસ કહેવાય, અને ટરાંસ વાલમાં સહુથી ખરાબ કહેવાય. ખરેખર કસ રીપબ્લીકને બ્રિટીશ હકુમત તળે જે થી લેવાની ફલીલોમાં હાંદીઓની હાડ મારીની ફલીલ પણ લાવવામાં આવી હતી. કમનસીબે બ્યારથી તે સંસ્થાન કાચ કરાવું ત્યારથી તેઓની સ્થિતિ સુધરવાને બદલે વધુ ને વધુ ખરાબ થતી આવી છે. લડાઈ વખતે અક્ષામાં ને આક્ષામાં હાંદીઓએ સારી વહાલરી દેવાડી હતી. જો હાંદીઓને લડાઈમાં ભાગ લેવા દેવામાં આવ્યો હોત તો તેઓએ ખુશીથી લીધો હોત. મી. એમ. કે. ગાંધી, જેઓએ વધુ માર ગીરમીડ સામે પોકાર ઉઠાવેલો છે, અને જેઓ ત્યાંની હાંદી કામમાં નામાંગીત છે, તેમની મારફત તેઓએ તે સળખી માગણી કરી હતી, પણ તે માગણીને કસી કાઢવામાં આવી હતી. ખીજ કાંઈ રીતે મદદ કરવાની પણ તેઓએ પહેલી માગણી કરી હતી. પણ માત્ર એક એમ્પુલન્સ ટુકડી બનાવવાનીજ રજા તેઓને આપવામાં આવી હતી. ગીર મીડીયા હાંદીઓને પણ તેઓના સહેલોની રજાથી તેમાં ભાગ લેનારમાં આવ્યો હતો. મી. ગાંધીએ તેમાં મુખ્ય ભાગ ભજવ્યો હતો. જ્યારે એ રોખરડસનો કુમાર મરજુલોલ થવાયો હતો, ત્યારે આ ટુકડીના માથેકેટ તેને સાત આઠની

મજલ કરી ઉઘાડી મળ્યા હતા. જનરલ પુડગેટની મરતી વેળાએ પણ આ લોકોએ એ એવીજ હુજ બજાવી હતી. આ કામ કરતાં જે હાંદીઓએ પ્રાણ આપ્યા હતા, તેઓને મારે જોડા-સખરમમાં એક સારી જગ્યાપર કીર્તિસ્તંભ કાઢે કરવામાં આવ્યો છે.

આમ છતાંએ સ્વતંત્ર હાંદીઓની દશા આજે શી છે? નાતાલમાં ગીરમીડમાંથી છુટા થયેલા હાંદીઓને—૧૬ વરસની ઉપરના છોકરાને તથા ૧૩ વરસની ઉપર ની છોકરીને હજી પા. ૩નો કર બરવો પડે છે. એટલે કે ૪ સપ્સનું એક કુટુંબ—મા બાપ અને છોકરો અથવા છોકરી—પા. ૬નો કર બરે ત્યારે છુટકો થાય. પા. ૧ નો મારાવેરો આપવો પડે તે તો જુદોજ. અને સારામાં સારો પગાર આ લોકોને મળે ત્યારે પા. ૧ થી તે પા. ૧-૫-૦ સુધીજ મળે છે. આવી કસામાં તેઓને નશીમે હમેસનો જીખમરોજ રહેશે. રતીઓએ જે આ લોકો મુસનારો કર ન કરવો હોય, તો મહીના ૧ની જેલ માં જવું પડે, અને ન બરી રહે ત્યાં સુધી પકડવાની ધાસતીમાં રહેવું પડે. આવી જાતનું દયાણુ તેઓને અધમ નીતિમાં દોરવી ભર છે.

[અધુર]

રંમદવેષ અને કોમી અદાવત

મી. સ. હાંદી એમ. હાઉસીનના લેખ

(ગયા અંકથી ચાલુ)

મી. ગ્રેહામ વલાસે 'હયુમન નેચર એન્ડ પોલીટીક્સ' નામની ચોપડી લખી છે તેમાં આ વિષય ઉપર એક બહુ સુચક વિભાગ જેવામાં આવે છે. તેમાં તે કહે છે કે :—

‘જોઈપણ પ્રજાના વંશપરંપરાના અધ્યયનને વારસો દિવસે દિવસે જીવી જાતનો બનાવવો હોય તો આ દર બદલેનો કાકાસ તજ દેવો જોઈએ એટલુંજ નહીં, પણ સરસ જાતની પ્રજાતેપતિના ઉચા નિયમો લોકોના મનમાં ઉતારવાની જરૂર છે. જિતમ જાતની પ્રજાતેપતિના નિયમ એવો છે કે જાત જાતની કોમોએ ખીજને નાશ કરવાની નેમ રાખવી નહીં, પણ એક ખીજ માંથી સાર મહણ કરીને પોત પોતાની કોમની ખામીઓ દુર કરવી. જે લોકો ઉચ નીમનો પપાલ કરી રહ્યાં છે, એટલે કે કામચલાુ તરીકે જેઓ મોરા લોકોની

દુનિયા બનાવવાની જરૂરીયાત જોઈ રહ્યા છે, તેઓને આ વાત ગમે નહીં હિતરે. આમ છતાંએ રૂશિયનપાનની હડાઈ પછી તથા ચીનની ભગતી પછી મુશ્કેલીમાં એક નવી ભાતની આમોઝ પેદા થઈ છે આઠ વરસ પહેલાં પુરવના મુશ્કેલીને વાતો કરવામાં આવતી તે હવે મુશ્કેલીના આલો સામે છે. હવે આપણે સમજવા સાચા છીએ કે આપણે પોતાનો સુધારો આરે તરફ હોવા કરતાં પુરવ અને પશ્ચિમ ના એમ બે જુદા જુદા સુધારાની હક ધારી હોવાથી દુનિયાને વધારે લાભ છે. ખ્રિસ્તી પ્રધાનતા અભ્યાસથી આપણને વિશ્વાસુ પડ્યું છે કે આપણે ધરમ તો દુનિયાના ધણા ધર્મોમાંના એક છે; અને વળી કબુલ રવુ પડ્યું છે કે તે હીંદુ સ્થાન અને પરશીઆના પુરાણો અને બહુ ઉંડા તત્ત્વજ્ઞાનને બહુ આભારી, અને હજી વધારે આભારી બનશે. આપણે અવિશ્વની પ્રજા કેવા મુશ્કેલી ધણી થવાની તેનો બરોબર વિચાર કરવા બેસીએ, તો બુદ્ધિમાન પુરુષો જેમ્સ વર્થિ આપી ગયા છે તેનો ખ્યાલ કરવો પડશે તેઓ કહી ગયા છે કે દુનિયામાં એક રકમની પ્રજાને ફલાવો કરવાને, અમુક એક કુટુંબ કે અમુક એક પ્રજાના અંદર અંદરનું સંબંધ. થતી પ્રજોત્પત્તિ ઉપર આધાર રાખવો તે નકામો છે. એટલે કે કામ પરકામની જગ્યા મેળવણીથી પ્રજો ત્વત્તિ થવી જોઈએ. અવી ભાતના ફેટલામ ફોટલામ અને જનમ કાપલાઓ આપણી સામે હોવા છતાં આપણે એવી ભાતની પ્રજોત્પત્તિથી દુર રહીએ છીએ; અને તેનું કારણ એજ છે કે તે બાબત નું અરેખક જ્ઞાન આપણને છેજ નહીં.

આપણે કાલનીજ વાત કરીએ. આ જ્ઞાનામાં કોમી ભેદ, ભાત ભાતની પ્રજા એ અને કોમોમાં અકુદરતી રીતે પેદા કરવામાં આવે છે—કુદરતી ભેદ તે નથી—આ એક અધમતાની નિશાની છે. દાખલા તરીકે, જે કોષ્ટકો સુધરેલી પ્રજા કંઈ જુદાજ સંબંધથી બીજી પ્રજાના તાબામાં આવી જાય છે, અને ખાસ કરી ને એ તે તાબાની પ્રજા કે કોમ રંગે જુદી હોય છે, પણ તેની જોલાદ કે તેનું બુદ્ધિબળ તથા સુધારો હિતરતી રકમનાં હોતાં નથી, તે તે તાબાની પ્રજા વચ્ચે તથા તેની ઉપરી પ્રજા વચ્ચે ભણી બેસે ને કાસત તથા જુદાજ ઉભી થયાજ કરવાની; કેમકે ઉપરી પ્રજાને, પોતે મુશ્કેલી કે જોલાદથી ચડીપાતી ન હોવા છતાં, ઉપરીપણે ભળવવાની સાલજ રહ્યાજ કરે.

કોમી અદાવતનું એક બીજું પણ કારણ છે. સ્વદેશાભિમાન સામે પણ તે ને એક ભાતનો સંબંધ રહેલો છે. સ્વ દેશાભિમાન એટલે પોતાના દેશનો નિઃસ્વર્ગ પ્રેમ એ આ પ્રેમ જોખમો સ્વર્ગ વિનાનો હોય છે, તો તે કુદરતી રીતે ધીમે ધીમે બીજી પ્રજાઓ પ્રત્યે અને આખરે આખી દુનિયા પ્રત્યે વધતો જાય છે. પણ જેમ દરેક મુશ્કેલી સામે કંઈ કંઈ દોષ રહેલો છે તેમ સ્વદેશાભિમાનમાં પણ રંગબેદનું દરદ દાખલ થઈ જાય છે. કોમ એક પ્રજામાં જ્યારે આ સડો પેદા થાય છે, ત્યારે તેના કંમદમાં ઉમઠા મુશ્કેલું સત્યાનાથ વળી જાય છે, અને તેનામાં ધિક્કારવા લાયક અને દોષક સપાન માંડપણ પેદા થાય છે એટલે દેખીતી વાત છે કે જે પ્રજામાં રંગબેદનું અંબીર દરદ જામેલું હોય છે તે બીજી પ્રજા ઉપર રાજ્ય અલાવવાને તકન ના લાયક હોય. કોમી દવેષ કે રંગ દવેષનો માવનો એજ કે આપણે આપણી આસપાસ વાક કરી લેવા માગીએ છીએ, તે વાડની બીજી તરફ જોવાની પોતાને મના કરીએ છીએ, એટલે કે આપણે પોતાની મેજે આંધળા બનીએ છીએ, અને આગળ વધવાનો રસ્તો બંધ કરીએ છીએ. જે આગળ વધવું હોય તો સમજુપણ અને સાલસાલ વિના આલે તેમ છેજ નહીં.

કોષ્ટક હોલે કે જે પ્રજા પોતાની વિશાળ સંસ્તરત મટે મચકુર છે, જે પારશી પ્રજાઓપર ફોટલામથી રાજ્ય ચલાવવા માટે મચકુર છે, જે બડાઈ કરે છે, કે પોતાની ફોટલામ સમરોરના જોરપર, કે હકમતના જોરપર આધાર રાખતી નથી, પણ માત્ર ઉંચા બાબ, અને જોધ કાયક ઉદારતાપર આધાર રાખે છે, તેની પ્રત્યે આવા માંડપણનો દોષ મુકવો અઘ ટીત મહાય. છતાં આજે બ્રિટીશ પ્રજા ઉપર ખરાબમાં ખરાબ આરોપ બાજબી પછે મુકવામાં આવે છે, તે એ કે તે કોમી અને રંગબેદને આધીન છે. તે આરોપ ખરાબમાં ખરાબ એટલા માટે કે તે તદન જાજલી ખાસત છે, અજાનતા નું કુદરતી પરિણામ છે, તથા કુડી નજર અને કુડી બુદ્ધીની નીશાની છે. તેથી જ્યારે સુધારાની મડતી સામે તેનો પણ વધારો જોવામાં આવે ત્યારે સડાનું જોર વધુ અમ માતી લેવાનું છે. અને જે સરવ જેમ કાંચળી ઉતારી નાખે છે તેમ તે રંગબેદને ત્યાજ કરવામાં ન આવે તો પછી મુશ્કેલી કાલ થાય તે દેખી જાય છે. [અમુક]

વડા પારલામેન્ટમાં હાદી

સીલોનમાં ઓરમીટ

મી. કોરટહોપે તા. ૨૧મી. મારચના રોજ કોલોની ખાતાના પ્રધાનને નીચે મુજબ સવાલ પુછ્યો હતો:—

હીંદુસ્તાનના કાંઈ ઉપરથી હીંદી મજુર ને સીલોન વાસ્તે ઓરમીટમાં લેવાને સ્થપાએલ ખાતાના ખરચમાં સેક્ટરે ૨૫ ટકાનો ખરચ સીલોનની સરકાર ફેટલા વરસથી આવે છે? સરકારી કામ ઉપર એ મજુરોને લેવાનો હક સરકારને છે કે નહીં? ઉપર મુજબ ખરચ આપવાની બલામજુ સીલોનના મવરનરે કરેલી છે કે નહીં? આ બાબતમાં મવરનરની સુચના ના કબુલ કરવાના તમારા કરાવ ઉપર તમે ફરી વિચાર કરેલો કે નહીં?

મી. હરકોરે ઉપલા સવાલનો જવાબ આપતાં જણાવ્યું કે સીલોનની સરકાર ૧૯૦૪ ની સાલથી તમારા જણાવ્યા મુજબ ખરચ આવે છે ૧૯૦૮ની સાલ માં સીલોનમાં મજુરી સંબંધી તપાસ કરવા કમિશન બેઠું હતું તે જણાવે છે કે જાહેર કામ, રેલવે કામ અથવા પાણી નાં બાંધ કામ ઉપર સામાન્ય રીતે મજુર લેવામાં નથી આવતા. પણ જ્યારે રેલવે નું કોષ્ટક નવું બાંધકામ હોય છે ત્યારે કંટરાક્ટર જથાબંધ મજુરોને કામે લગાડે છે; પણ તેમાં કારખાનાના મેને જરતી રજા પહેલાં લેવાનો નિયમ છે. મવરનર ઓરમીટ સંબંધી ખાતાને ખરચ નો ફાળો આપવાની તરફેણમાં છે, એ કું જાણું છું. પણ કમીશન એની ફલીલ ને વજુદવાળી નથી મળતું. એ ફાળો આપવો કું અચેડમ મજુ છું તેથી મારા કરાવને કું વળગી રહું છું.

હીંદીમાં મજુરીના કલકોલ

તા. ૨૭મા મારચના રોજ મી. જોન વોરડે હીંદી પ્રધાનને સવાલ પુછ્યો કે હીંદુસ્તાનનાં કારખાનામાં કામ કરવાના ફેટલા કલાકો કામદા પુરવઠા મળ્યા છે? અને કાલમાં હીંદી સરકારે દાખલ કરેલા નવાં બીલમાં ફેટલા કલાકોનો ઘડાકો વામાં આવ્યો છે?

મદદનીશ હીંદી પ્રધાન મી. મેરિયુએ જવાબ આપતાં જણાવ્યું કે ઓરતોને ૧૧ કલાક અને છોકરોને ૭ કલાક કામ સાદ કામદા પુરવઠા કરાવ્યા છે. પુરુષોના કલાક નું પ્રમાણ કામદામાં નથી. નવા કામદાથી પુરુષોના ૧૨ કલાક, ઓરતોના ૧૧ અને છોકરોના ૬ કલાક કામદા પુરવઠા મળ્યા. આ કામદો કામદાસુતરનાં કારખાનાને લાજ

પડે છે. તે સિવાયના બીજા કારખાનાના કામના વખતમાં જુના કાપડાની કલ્લો કાપમ રાખી છે. સોરતોનો કામનો વખત સવારના ૫ વાગ્યાથી રાતના આઠ વાગ્યા સુધીનો હતો તેને દુકા કરીને સવારના સાડાપાંચથી સાંજના સાત સુધી કર્યો છે. આ નિયમ જીન અને પ્રેસને બાજુ પડતો નથી, કારણ કે એ કારખાનાઓ વરસના અમુક વખતમાંજ ચાલે છે.

હોલના ગીરમીટીયા

શીજના ટાપુમાં કામ કરતા ગીરમીટીયા ૧૦ વરસ પુરા કરવા પહેલાં પોતાને સ્વ દેશ જવાનો ખરચ માગી શકે કે નહીં એવા મી. નોલ બ્રહ્મસટનના સવાસનો જવાબ હતાં કેલોની ખાતાના પ્રધાન મી. હરકોરટે જણાવ્યું કે પાંચ વરસ ગીરમીટીયા અને પાંચ વરસ પોતાને માથે એમ ને દીદીએ ૧૦ વરસ શીજમાં ન ગુળ રેશ હોય તેને સ્ટીમરનો ટીકીટ ખરચ મળવાનો હક નથી.

હોનીસલના ગીરમીટીયાના ખરચ વિષે

ગ્રીનીડમાં ગીરમીટીયા લઇ જવાનો ખર્ચ દીઠ કેટલો ખરચ લાગે છે; તેમાં ગીરમીટીયાના માલિકે કેટલો હાથે આવે છે; અને સરકારી વસુલાતમાંથી કેટલું દેવાય છે? એ સવાલ મી. મોરલેએ તા. ૨૬મીએ આમની સભાની બેઠકમાં સંજ્ઞાન ખાતાના પ્રધાનને પુછ્યો હતો. મી. હરકોરટે તેનો જવાબ આપતાં બોલ્યા હતા કે વરસે વરસ ખરચના આંકડામાં ફેરફાર થવા કરે છે. ૧૮૭૭ થી ૧૯૦૮ સુધી વરસની સરાસરી પા. ૨૪-૧૭-૪ આવે છે એવું ૧૮૯૪માં આજ્ઞાપતના ૧૨૭મા પાનામાં જોવાથી જણાયું, ખરચની વહેંચણીમાં ૨૧ ટકા મહાદેવના માલિકોને હાથે દેવાનો છે, અને ૨૭ ટકા સરકારી વસુલાતમાંથી દેવામાં આવે છે. આ ખર્ચ આજ્ઞાપત ૧૧૬૨ ના ૬૫મા પાના ઉપર મી. નોલામાં આવેલો.

નાતાલના ગીરમીટીયામાં આપવાત

મી. એ. મેટીનો નાતાલના ગીરમીટીયામાં આપવાતના પ્રમાણ વિષેનો સવાલ —નાતાલ અને હાંદી સરકાર વચ્ચે થયેલા કરાર પ્રમાણે નાતાલમાં કેટલા ગીરમીટીયા હાંદી છે? તેમનામાં દર દસ લાખે ૫૦૬ માણસોનું આપવાતનું પ્રમાણ આવે છે એ ખરું છે કે નહીં? આ વાત ખરી હોય તો એનાં કારણોની તપાસ કરવાનું જરૂર છે કે નહીં? નાતાલ અને દરણવાલમાં ફી ફીડીઓનો તરફ ને વરતણું મલકવામાં આવે છે

તે એતાં તથા ગીરમીટીયા તરફની તેમ ના માલિકોનો વરતણું તરફ એતાં નાતાલમાં ગીરમીટીયા જતા બંધ કરવાનું જાણ્યું છે કે નહીં.

મહાનિક હાંદી પ્રધાન મી. મોટિયુએ જવાબ આપ્યો કે છેલ્લામાં છેલ્લી ગણતરી પ્રમાણે નાતાલમાં ૪૦,૬૩૧ ગીરમીટીયા છે; ૧૯૦૬ માં તેમાંથી ૨૦ જણે આપવાત કર્યો છે. સેક્ટે કેટલા ટકા અથવા દસ લાખે કેવડે આંકડો આવે એવી ચરચાનું એમમ આ આંકડાથી સમજા શકાય. દક્ષિણ આફ્રિકા અને હાંદીની સરકારો ગીરમીટીયાની લંબાઈ માટે જુદું મોડેસી રાખે છે. જુલાઈની ૧ હી તારીખથી નાતાલમાં ગીરમીટીયા મોકલવાનું બંધ થાય છે. નાતાલમાં ગીરમીટીયાને દુ:ખ છે એટલા સારા આ બંધી થઇ છે એમ સમજવાનું નથી. પણ કેલોનીસ્ટના મતથી ને અસતોષ કારક સિવાય કોઈ થઇ છે તે જાણી ચલાવી શકાય એમ નથી તેથી અને જુદા ચચેલા ગીરમીટીયાનું ધુનિયનમાં સુખથી રહેવા દેવામાં આવશે એવી ખાતરી ન હોવાથી એ બંધી થઇ છે.

એક હાંદી બાઈને માન

મી. સ્ટીવનની પુત્રી મીસ ક્રેવેનજેલી નાને હાંદીથી અવ્યાસ કરી પાછા ફરતાં માન આપવા થયેલ મેળાવડો ને વિષે ખબર અમે અમારા મયા આંકમાં આપી મયા છીએ તે તા. ૨૬ મીએ ધુનિયન થીએટરમાં મી. કે. આર. નાયનાના પ્રમુખપણા નીચે થયો હતો. કેલોનીઓએ ઉપરાંત બીજા કામના હાંદીઓ પણ હાજર હતા. મી. બેક્સરસ ટ્રેબીયલની આગેવાની નીચે પીઆના ઉપર કેટલાક માવનો જવાબ પછી મીસ સ્ટીવનને એક કુલનો તોરો ભેટ આપવામાં આવ્યો હતો. મી. નાયનાએ કાપણ કરી માનપત્ર રાખી સંજ્ઞાવ્યું, અને મીસ સ્ટીવનને તે અર પછી કર્યું હતું. મેસરસ હાવુડ મહાદેવ પારસી ફસ્ટમજી, એચ. એસ. એલ. પોલાક, એચ. એલ. પોલ, આર. એન. મુલ્લે (મારીનસપરમવાળા) સુચીત મહારાજ, તથા રેવરંડ સુધરામનીયમ વગેરે એ સમયાનુસાર કાપણો કરી બાઈને આજ્ઞાદી આદી અને સ્ત્રી કેળવણીની જરૂર વિષે કહ્યું. મીસ સ્ટીવને જવાબમાં સહુનો આજ્ઞાર માન્યો હતો, અને એવો મળેલ માન લાવક હાંદી કર્યું નથી

એવું જણાવ્યું હતું. તેણે કહ્યું કે જે કામમાં હું જાઓ છું અને જે કામની હોવા માટે હું મગરૂર છું તેના તરફની ખારી ફરજ જાળવવા હું કોશીસ કરીશ.

મી. સ્ટીવને સહુનો આજ્ઞાર માન્યા પછી ચેરમેનના આજ્ઞારની દરખાસ્ત પાસ થઇ. સાર પછી ચાપાણી લઇ અને રાજગીત માં મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

નાદારો કાંદનો નોટીસો વગેરે

—જુ હોનોવર ડીઓકટમાં આવેલા ચેરક ના સ્ટોરફીપર અદમદ કરમાઇલ મોતાલા ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૮ મી જુન સુરવારના રોજ મારિસ ખરખમાં સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

અરજાપત્રોએને જવાબ

મી. સામેજી કરમાઇલ લહેર—ધુલતવી રહેલું.

મેસરસ ધુનીવરસીટી વિષે જાપનાર—આ વિષય ઉપર એક ફરતાં પધારે વાર ખ્યાન બે ચાક મધુ છે. અને તેથી તે બાબત કંપાડી પણ લેવાએલ છે એ આજના આંકથી માણમ પડશે.

અ. ઇ. એ.

કલકત્તાના તાર ઉપરથી તા. ૨૧ મી એ જણાવવામાં આવે છે કે છેલ્લા એક એમ્બ કેસમાં, જેમાં દેશવટાની સળ કરવામાં આવી છે તેમાં સરકાર પક્ષના અમલના સાક્ષી તરીકે કામ કરનાર મન મોહન નામના સપ્તસુ ગીજાનામાં એળી વડે ખુન કરવામાં આવ્યું. બ. ખુની છટકી જવા સહિતમાન થયો હતો.

ગ્રીનીડસની બાઇબરેરીને કરબનના જાણીતા પાદરી રેવરંડ થીએ. સુખમની વમ તરફથી કેટલાક અમલનાં કોમટી અંગ્રેજી પુસ્તકો ભેટ મળ્યાં છે, જે માટે પ્રેસના વસનારાઓ આજ્ઞાર માને છે.

મેસરસ એ. મોહી એન્ડ દેલાઇની, મી. એલ. આર. નાઇડુની, મી. વી. સામોની અને મી. હસન હસાકની પીએ કેટલાક પ્રસિદ્ધ થયેલી નવી જાહેરખબરો તરફ વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવેલું.

ચહી મએલી જમીન વેરો

નાતાલ પ્રાંતના જમીનદારો અને ઝીરો દારોએ વેરો ભરવાના સંબંધમાં સરકારે જે નોટીસો કાઢી હતી, તે વિષેની હજી કત આગળ અમે આપી ગયા છીએ. સરકારે આપેલી મુદત અત્યંત ટૂંકી હતી, તથા નોટીસ એવી રીતે પ્રસિધ્ધ થઈ હતી કે ભાગ્યેજ કોઈના જાણવામાં આવે. આની સામે પ્રોટેસ્ટ થવાથી સરકારે ફાલ વેરો ભરવાની મુદત ફેરવવાની નોટીસ રવાના કરી જાણમાં પ્રસિધ્ધ કરી છે. તેમાં નાતાલના લેડ રેકસ એસેસર મી. જી. એચ. બી. રેમન્ડ (મારીત્સબરગ પી. એ. બોક્સ ૩૮૩) જણાવે છે કે તપસીલમાં જણાવેલાં નામવાળાઓ તા. ૧૫-૫-૧૧ સુધીમાં મારી એપ્રીસે વેરો નહીં ભરી જાય, તો તેમના પર એડેલો વેરો વસૂલ કરવા તેમની જમીન જપ્ત કરવામાં આવશે. તે વખતે ઉમેરે છે કે આ વેરો ચલ્યા પછી ૧૫ માસ કરતાં વધારે મુદત સુધી ભર્યા વગરનો રહેશે છે.

ઉપર કહેલી તપસીલમાં હીલેનાં નામે જણાવ્યું છે એ અમે નામે આપીએ છીએ:—

આમદ, એસ. ૪૭૭૧, વેન્ડરબેક; અકલાના ૪૫૪૭૭, કે. એડ. વેલી; અહ મદ કે. બી. અને ટેટરી, અમનેની, નોર થમેક; અમાની ૧૫૧૮૨, પ્રેઈજટાઈન; એચ. અમખાલુ, પીઝામ રીવર; આપલ સામી, ફુકરહનટીન; અમીરા ૪૯૦૫, પારક રાઈની; આમુજ, માલમથ; એમ. અબી, વોટરફોલ; અમથા અને ફુલજ, પ્લેસીસ લેમડ; જવાન ૨૮૫૬૭, પાલમીટફનટીન; બનતાસન ૨૬૪૬૦, કે. એડ. વેલી; સહીવા બી ૪૬૬૨, બ્રીકરીલ્ડ; અહ બી, બ્રીકરીલ્ડ; જુબીઆ અને સોમફર સીમ, બ્રીકરીલ્ડ; બીયમ, એક્વેડેસ; જે. બ્રીકરીલ્ડ, ઇસીપીગ; પી. બો-સા, પુમી મીક્લન; બજકલાલુ ૪૬૪૧૬ અને સરપ ૪૧૪૫૮, ડેટોમેનર; એફ. આઈ. શુદન, કોટનલેડસ; ચીંગન ૪૦૫૪૭, અમ કોમાનચારીટ; એમ. એ. ઇ. મુવાન. હારર ડરીટ; એમ. કાસીમ, લીમટન; મીનીઆ ૨૪૮૪૦, ટોગાટ; યુ. કની, રીમમ; મીનામા ૧૫૧૫૮-૯, રૂકીન્સ; પુપરસમી ૧૪૬૫૫, અમબેલીબેલી; મીના મા, એલીમહામ; જે. ફુબી, કોટનલેડસ; એચ. દાવજ, માલમથ; ફુલમ ૧૧૫૮૫, રૂકીન્સ; એચ. એ. જે. દોલસ, લેનોક સટન; એ. કમથુ, સીકાસ કલુક; જી. ડાહ્યાભાઈ, ટોગાટ અને અમસ્લાલી નહીં

વચ્ચે; ઇલાહીમ એસ. મેલમથ; ઇસાક આઈ. મેલમથ; પી. એ. અલાસામી, મેલમથ; એ. ઇલાહીમ, ટોગાટ; એટીમા, કે. એડ. વેલી; ફાકુ, સારલોટ ડેલ; આર. ફુડી, રસેગ ૨૫૬૮; કે. પી. મીધી અને પી. બી. ફેલાઈ, ટોગાટ; ગેંગન ૪૦૪૫૧, કે. એડ. વેલી; એચ. ડી. મવીન, અમનેની; એસ. એસ. ગોવીંદસામી, મેલમથ; સી. શુમે દી, કીંગસ્ટન; મુદાવડુ ૩૦૭૫, બ્રીકરીલ્ડ; ગીબી ૧૨૫૩૩, બ્રીકરીલ્ડ; એલ. સી. ગોપાલ, કોટનલેડસ; ઇ. હાજી, કોટોમેનર; ફુસેન ૧૪૬૦-૯૮૧૬, બ્રીકરીલ્ડ; કે. હીરા, વોથમેક; એમ. એચ. ડી. હાજી એન્ડ ફુ., મેલમથ; કસ્માઇલ ૪૧૬, કોટન લેડસ; કાતાપન ૪૪૨૭૪ અને ચમકલન હાઈ, બ્રીકરીલ્ડ; કમતચીઆમલ અને ચીમાપોલનદી ૧:૫૯૮, કે. એડ. વેલી; ડી. કરજનદારસ, અમખાંબિયોની; જે. કામા (અથવા મામા), એડનડેલ; એ. કુપુસામી, સોરટસરીટરીટ; હુતાવન ૬૩, એડનડેલ; લજમનીઆ ૧૮૧૫૨, બ્રીકરીલ્ડ; લજમી, કે. એડ. વેલી; એસ. લજમન, બ્રીકરીલ્ડ; લજમી ૪૩૬૫૬ અને વેલામ, કે. એડ. વેલી; મુડમે ૧૯૧૬, બ્રીકરીલ્ડ; ડી. મુનસામી ૩૨૬૧-૪૬૭૦, બીલેર; ડી. મુની, રૂકીન્સ; મંગર ૪૫૪૮૭, ફુકરહનટીન; મુનીઆપુ, બ્રીકરીલ્ડ; પી. મુનીઆમા, બ્રીકરીલ્ડ; ડબલ્યુ. મનર, બ્રીકરીલ્ડ; મુમળન, બ્રીકરીલ્ડ; એસ. જી. મીઆ અને એચ. બી., અમનેની રીવર; મુનસામી ૫૫૫૨, અમરસોદી; માતા બાઈલ ૩૮૫૩૩ વેન્ડરથ; એસ. મામદ, વેન્ડરથ; એચ. મહમદ, વેન્ડરથ; આર. એલ. મેતર, ફુકરહનટીન; મુરમન, અમબેલીબેલી; મદુરન ૪૦૭૦૧, ચાકસકરાલ; કે. મુનાસામી, બેલફરટ સ્ટેશન; મુનાસામી, બેલફરટ સ્ટેશન; મુથન ૫૦૦૫૨, મારીત્સબરગ; મહુશાઈ ૧૪૮૭૫, કે. એડ. વેલી; નારા પથુસામી ૧૪૬૨-૩૧૯૦, બ્રીકરીલ્ડ; એમ. એસ. નાઇકુ, વેન્ડરથ; એ. નાઇકુ, કોટોમેનર; નારાયન ૫૦૮૭૬, માઈટ સેલીના; તઇપાલ ૩૧૫૧૦, રૂકીન્સ; એમ. નાઇકર, કોટનલેડસ; સી. નાઇકર, કે. એડ. વેલી; નાકુલન ૨૮૮૪૬, રૂકી કરાન્સ; જી. એ. નાઇકુ, સોરટસરીટરીટ; કે. નાઇકર, માઈટ ડેવન; પદવાતમલી ૫૭૦, પ્રેઈજટાઈન; પેરમલ ૧૭૧૮૩, ટોગાટ; એ. એ. પીલે, ન્યુ પાઇનટાઇન; પુલોતોવા, બ્રીકરીલ્ડ; પુરગ વાન, કે. એડ. વેલી; પલાનડીયાની ૩૭૧૧૮, કે. એડ. વેલી; પથાપન, પારક

રાઇન; વી. એસ. પીલે ૩૮૦૩, કલેવીસ; એમ. જે. પીગ, પ્લેસીસ લામર; કે. પી. પીલે, સોરટસરીટરીટ; એસ. વી. પીલે, સોરટસરીટરીટ; એ. પીલે, એડનડેલ; પીમીમકુ નં. ૧૫૫૦૪ અને મુનસામી, બ્રીકરીલ્ડ; જી. રામદુ ૪૪૨૧૮, બ્રીકરીલ્ડ; રામનગના ૨૩૧૯૧, બ્રીકરીલ્ડ; રતનાકલ અને રામદલાલ ૪૨૨૪૫, કે. એડ. વેલી; રામચા ૧૫૬૨૫ અને અમાયી ૧૫૬૨૪, બીલેર; રામસામી ૧૬૨૧ અને અમમખરમ ૪૯૬૨૦, બ્રીકરીલ્ડ; રામનીઆ ૪૩૫ અને મંગત ૩૧૫, કે. એડ. વેલી; રામચરથુ ૩૧૬૦૫, કલિપદનટીન; રામના ૨૨૫૩૮, આલેકઝાન્ડરા; રામધીન ૧૩૪૬૯, ટોગાટ, બોથમેક તથા બ્રીકરીલ્ડ; રામનારાવન ૩૬૬૪-૬૬૬૬ અને જમન, ટોગાટ; રામપુર્ણિઆ ૮૭૭૩, કોટન લેડસ; રામતોહલ ૨૭૮૦૮, મેલકટકરાળ; રામસામી, આલેકઝાન્ડરા; રાસામી, આલેકઝાન્ડરા; રામસામી, ટોગાટ રીવર તથા પાઇનટાઇન; આઇ. એચ. સુપાર, મેલકટ કરાલ; સુબન, આલબરસ વીલ; એમ. જી. સામી, મેલમથ; જે. શેખ, ટોગાટ; ડી. સીમ ૩૮૫૬૮-૩૮૫૭૧, ટોગાટ; એચ. સુમાર, બ્રીકરીલ્ડ; સીતલ અને રામચુંદરી ૩૭૮૪૯, કે. એડ. વેલી અને સ્પ્રીંગરીલ્ડ; સોનીઆ અને સીતળ ૨૫૮૭૫, કે. એડ. વેલી; મુનીઆ ૮૨૪૦ અને મોતડોઆ ૮૪૨૧, બ્રીકરીલ્ડ; સુબીઆ ૬૫૫, ઇસીપીગ; સાઇ ૫૮૦૨૦, ઇસીપીગ; આર. ટુલર, કોટનલેડસ; એફ. જે. ટુલી, ફુકરહનટીન; જે. એમ. તઇમળ, વોથમેક; એચ. એ. તઇમળ અને ફુ., મેલમથ; ઉલકારી ૧૭૫૩૫ અને જોવરથન, કે. એડ. વેલી; વીરાસામી, કે. એડ. વેલી; વરસીથુ ૩૧૯૫, સ્પ્રીંગરીલ્ડ; વ્યાપુરી, સી બ્યુ; વ્યાપુરી ૨૭૩૫૭, ટોગાટ; વીરાસામી ૨૦૮૬૮ મારીત્સબરગ; વીરન ૨૦૭૭૭, મારીત્સબરગ; એમ. ઇ. વાંકડ અને ઇ. એ. ઉમર, અમનેની રીવર નોરથમેક; પુનામલાય ૧૬૪૬૬, એડનડેલ.

મી. પોલાકનો અભ્યાર

મી. પોલાક કેપટાઈન બંદરપરથી વિલા પ્લેટ માટે ઉપડતી વખતે તાર કરે છે કે — “બધા મિત્રો અને મુનેન્ડેલ તરફ ની જાણ કરવાનો અને પ્રેમની નીશાની એ માટે અંતઃકરણપુરવક હંડા ઉપકાર ની જાણથી સાથે આભાર દરજાવું.”

ગોરા ખેડૂત અને હીંદી મજૂરી

મારીજીવનમાં ખાતે ભરાએલ ગોરા ખેડૂતોની કેળવણીમાં મીરમીટીયા મજૂરી ને લગતી નીચે મુજબ અર્થ સ્પષ્ટ હતી:—

મી. બેકરે કહ્યું કે છુલુ બહુ શીખે તેવી જાત છે, અને યોગ્યતા સાથે કામ કરવાનું, તથા સંજાની માફક કપાટાથી કામ કરવાનું શીખવી શકાય તેમ છે. ડરમનમાં પોષ્ટ ઉપર નેટીવ મજૂરો સાથે કામ કરે છે, એ જો જોયું છે. તેઓ કપાટાથી શીખે તેવા છે એમ તે ઉપરથી દેખાય છે. મારા મત પ્રમાણે તે લોકોનાં લોકોને કરી તેઓને માથામાં કાપવા કરીને પૈસા રસ્તામાં છે એમ બતાવવું જોઈએ. આમ કરવાથી મજૂરો સંજાથી મુશીબતો લઈ જોઈ જાય શકે.

મી. હીલે આ દેશના નેટીવોની અને કેનેડા તથા અમેરીકાના ગોરા મજૂરોની સરખામણી કરી, અને કહ્યું કે નેટીવો દરેક રીતે મડી જાય તેવા છે. તેઓને ધંધા અરથે નાતાલની બહાર ચલાવવાનો જે રીવાજ છે તે બહુ વખોડવા જેવો છે, અને તેઓને આ પ્રતિભાજ રહેવા દેવામાં આવે એવો ઉપાય કરવો જોઈએ.

મી. નીકલસને રાંધે ચીનાઓને બોલાવવાની રીત જોઈને સ્ટ્રાટની વાત વિરુદ્ધ મત આપ્યો, અને પુછ્યું કે શું તેઓની સાથે ચીનનાં ચીનોને પણ લાવવાનો વિચાર છે?

નાતાલની પ્રાચીનથીયે કાઉન્સિલવાળા મી. જી. એચ. હુમેટે કહ્યું કે શું કોઈ પણ મહત્ત્વ એવું કહી શકે કે મીરમીટીયા જ્યાં સ્થાયી થાયે છે તેઓ નહીં પડી જાય? કું તો અન્યથા વિના કહું છું કે તેથી તે લોકોમાં પડી જાય છે. વળી એટલે સુધી કહું છું કે હવે નવાં ચાનાં વાવેતરો પેલા યવાનાં નથી; અને રવડ કહું છું કે બીજાં દશ વરસ પછી અહીં એક રતલ પણ આ નીચજાય નહીં. આ દેશમાં ખેતી કરવા માટે પુરતા નેટીવ મજૂરો નથી તે ચોક્કસ વાત છે; અને બહાર નેટીવોને લઈ જવાનું બંધ કરવા છતાં એ રેંડ ઉપર જતાં તેઓ ખટકવાના નથી.

મી. બેકરે કહ્યું કે અહીંના નેટીવ દુનિયામાં આજે સરસમાં સરસ મજૂરો છે.

મી. સ્પીકરે મી. હુમેટને ટેકા આપ્યો.

મી. કીંગે કહ્યું કે આ કેનદરનસર કામ ધરાવર કરવું જોઈએ. દુનિયાને આપણને મજૂરો વિનાના ક્યાં હોવાથી તે પુરા પાડવા એ તેની ફરજ છે મજૂરો પુરા પાડવા સંજાથી આપણે સરકાર પાસે રાવ કરવી જોઈએ.

મી. ટાઉનસેન્ડે મી. હુમેટના મતને ટેકા આપ્યો, અને કહ્યું કે રેંડપર મજૂરો ને મળતા દરેક લેખે ૧૦૦ નેટીવોને કાલસાની ખાણ પર રાખવાને કું તકવાર છું. જે મજૂરોની ખોટ છે, તો બહાર થી મજૂરો મંગાવ્યા વિના નથી રહેવે અને બીજાં કામો આપણે કેવી રીતે કપાટી ચક્રણ? નેટીવને કું વખોડી શકતો નથી, તેમ કરવું હીંક નહીં; પણ એટલું તો કું કહીશજ કે એક વરસમાં ઉપરા ઉપર નવ માસ સુધી તેની પાસે થી કામ લેવું એ અશક્ય છે.

મી. સામ્પસને કહ્યું કે જો મારે નહીં થાય તો આ અને ચીનીના ઉદ્યોગો બંધ કરવા પડશે.

મી. જેક્સનીએ કહ્યું કે હાઉસરેટ રીવર થી નેટીવ મજૂરો વધવાને બહોળે થટે છે; કેમકે તેથી નેટીવોને થેર રહીને પોતાની જમીન હાથે ખેડવી પડે છે.

મી. બી. બર્નરે કહ્યું કે જો મજૂરો બંધ થાય, તો મને પોતાને હર કાંઈ થશે, અને જો મીલકતોને બાબાદ થવા ન દેવી હોય તો પછી બધા આ દેશમાંથી ચાલ્યા જશે. હીંદીઓ હીંદુ સ્તાનમાં અહીંના લોકો જેટલાજ સ્વતંત્ર હોય છે. અહીં પણ તેઓને મજૂરીએ ચડવાની સ્વતંત્રતા હોય તો કંઈ મુશીબત નહીં પડે. પણ આ સંજામાં હોય મીરમીટીયા કાલસાઓનેજ છે. કું હરાવને ટેકા આપું છું.

મી. ડી. સી. ડીકે બહુબહુ કું બધી મુશીબતનું મુખ પરદેશ મજૂરોને લઈ જવામાં આવે છે એ છે. કું ધારું છું કે સરકારને એક સખત ઠરાવ મોકલવો જોઈએ, કે આ કામમાંથી મજૂરોને ઉસડી જવા ન જોઈએ.

છેવટે હરમ સરવાલુમતે પસાર થયો હતો.

જોડાઅખરમમાં એક ગોરાએ કવાઈ પકાણુ બનાવ્યું છે. રવીવારે ૪-૫ રીટ ની ઉચાઈએ તે ૫૦ વાર જેટલે દુર ઉડ્યું હતું. બીજું પણ એક વિમાન ત્યાં તકવાર થઈ રહ્યું છે.

સુરત હીંદુ એસોસિએશન

ડરમન તા. ૨-૫-૧૧

સેક્રેટરી લખે છે કે:—તા. ૧૬ મી એપ્રિલ ૧૯૧૧ ના ઉપલી એસોસિએશન ના મહાનમાં રપેશીઅલ બનરસ મીટીંગ અહેરખખર મુજબ મળી હતી જેમાં એસોસિએશનના જુના કાયદા કહુનોમાં થોડો સુધારો વધારો કરી નવો ખરડો તકવાર કરવામાં આવેલ હતો, જે મીટીંગમાં વાંચી કાઢવાથી યોગ્ય ફેરફાર કરી અરવાલુમતે પાસ કરવામાં આવ્યો હતો. તે હરમમાં એ કાયદાઓ ટરાંસવાલ ખાતે મોકલ્યા હતા તે પાછા મીટીંગ વખતે ન આવી પહોંચવાથી ટરાંસવાલથી જે કંઈ સુધારો વધારો થઈ આવે તેના ઉપર કમીટીની મીટીંગને લાગે વીચાર કરી જે યોગ્ય ફેરફાર કરવા થટે તે પ્રમાણે ફેરફાર કરવાને સત્તા આપવામાં આવી હતી.

ત્યારબાદ બરડીઓની નીમણુંક કરવા માં આવી હતી જેમાં મી. બાબુ પરસો તમને, તથા પોલી કોમમાંથી મી. નારણ મોરારને તેમજ દરજી કોમમાંથી મી. મક નજી કવાળને ત્રસ્ટી તરીકે કહુલ રાખવા ઠરાવ થયો હતો. બીજી બધી કામે ઉપલા નીમાયેલ બરડીઓને કહુલ રાખવા હતા. ત્યારબાદ વાઇસ ચેરમેન, સેક્રેટરી, ચેરમેનનાં રાજનામાં સ્વીકારવામાં આવ્યાં હતાં, અને નવા ઓફીસરો માટે વાઇસ ચેરમેન તરીકે છ. ડી. હંસરાજ કુ. ના બાબીદાર મી. ડી. એ. દેસાઈ, સેક્રેટરી તરીકે મી. વી. એન. નાયક, ચેરમેન તરીકે મી. રવજી જુલા તથા જોઇટ સેક્રેટરી તરીકે મી. દયાળજી સુલાજીભાઈ દેસાઈને નીમવામાં આવ્યા હતા.

કમીટીના મેમ્બર મી. દયાળ કેશવ, તથા મી. ડી. જી. દેસાઈ મુલક સર્વેસ હોવાથી તેમજ મી. સી. બી. દેસાઈ મુલક જવાના હોવાથી તેઓની ખાલી પડતી જગ્યાપર મી. હીરા મોરાર મટવાડ કર તથા મી. નથુ રતનજી તથા મી. જોવન ગોસાંઈ પટેલની અનુકરમે નીમણુંક થઈ હતી.

ત્યારબાદ મીટીંગનું કામ નીરવીધને પુરજી થવાથી મીટીંગ વાઇસ ચેરમેનને આભાર માની વિસરજન થઈ હતી.

બનરસ ગોયાની મુરૌપ ખાતે ગેર કાબરીના વખતમાં મી. સાવર કામચલાઉ પ્રધાન તરીકે હોદો બેગવરો.

જીવન દોરો

(મમા આઠમ માણ)

પ્રકરણ ૫

નયુ સવારના પહેરવામાં બહારી ઉઠ્યો. તેની બી પાડોશીને લાં ઉછીની : રી લેવા ગયું. દેવદુત કહીને મ્હોં (પરેરે) ઘોઘ બાંકડા ઉપર બેઠો હતો. તેનો ચહેરો આજે ઘણોજ તેજવાન લાગતો હતો. નયુએ આવીને પૂછ્યું : " વહાલા બાપ દેવદુત, આપણું પેટ ખાવાનું માગશે, અને શરીર પહેરવાનાં કપડાં માગશે. માટે તમારે તે સાધતો મેળવવા કામ કરવું પડશે. તમે શું કરી શકો છો ? "

" હું કંઈપણ બચતો નથી " દેવદુતે કહ્યું.

નયુ અભયજી વચો, પછુ : શું કે " તમે કંઈ બચતો નથી એ ઠીક, પરંતુ મનુષ્ય પોતાની કદ કમજારી સરવ શીખી શકે છે. "

" બીજા કરે છે, અને હું પણ કરીશ " દેવદુતે કહ્યું :

" બાપ દેવદુત તું તારી કાંઈપણ કહી કત કહેતો નથી એ તારી મરજી, પરંતુ તારી જાત નીભાવવા માટે, તારી છાત્રી નાં સાધન મેળવવા માટે તારે કમાવું જોઈશે. હું જેમ જતાવીશ જેમ તું કામ કરશે તો હું તને મારે લાંબા રાખીશ. "

" હવે તમને તેનો ખાલો આપશે. હું કામ કરીશ. મારે શું કરવું તે અને જતાવો. "

નયુએ દોરી લીધી અને પોતાની બાંમળી વચ્ચે રાખી મીઠું કેમ લગાડ્યું તે જતાવ્યું. દેવદુત અચાંત આલાક માણસ હતો. કાંઈપણ કાર્ય તેને એક વખત જાણ્યું કે તે તરતજ ધ્યાનમાં લઈ શીખી જતો હતો. નયુએ તેને જોડનાં તળીયાં કેમ શીવવા, ચુકા કેમ મારવી, વિગેરે જતાવ્યું, અને દેવદુત તે તરતજ શીખી ગયો. ત્રણ દીવસમાં તો એક ફૂલીયાર મોચીની સાથે ફરીકાઠ કરી શકે એટલું તેને આવડી ગયું. નયુ તેની આલાકી જોઈ અલાંત રાજ થયો. હવે દેવદુત આરામ લીધા સિવાય અલાંત ઉઠતી કામ કરવા લાગ્યો. ખાવાનું પછે તદન ઘોડું જ જોઈતું હતું. જ્યારે કામ ખલાસ થતું કે તદન કાંત થઈ એસતો અને આકાશ તરફ જોવા કરતો. તે કવચીતજ ઘરમાંથી બહાર રસ્તા ઉપર

નીકળ્યો હતો. જરૂર કોય તેનાં. કહી વધુ વાત કરી નથી. કહી દરથો પછુ નથી. કે કહી કાઠની મરજી કરી નથી. નયુ અને તેની બીએ ફક્ત તેને એકજ વખત હરતો જોયો હતો. અને તે જ્યારે પહેલ વહેલે દીવસે નયુ માથે રાતના આવ્યો અને તેનાં રત્નાં જ્યારે પ્રથમ ખાવાનું આપ્યું લાવેજ.

પ્રકરણ ૬

દીવસ ઉપર દીવસ, અઠવાડીયાં ઉપર અઠવાડીયાં એમ પસાર થવા લાગ્યાં. અને દેવદુત નયુને લાંબા સુતો, ખાતો, અને કામ કરતો. દેવદુતના આવ્યા પછી નયુના કામની ખ્યાતી સહેર બહાર પછુ પ્રસરવા લાગી. ભોંકો વાન કરવા લાગ્યાં કે નયુ મોચીના જેવા જોડા ખીચું કાઠ જતાની શરૂ એમ નથી. કામ પણ જ મજબુત ટકાઉ અને ચોખ્ખું હોય છે. અને એને લીધે પાડોશના સહેર કામગામથી પણ નયુને પસારમાં વિગેરે જતાવતાની વરખી દીન પ્રતીદીન વધુને વધુ મળવા લાગી.

એક દીવસ નયુ અને દેવદુત પોતાના કામમાં એકા હતા. લાં આજળ એક ગાડું આવેને જોયું રહ્યું. તેમજે પારી માંથી બહાર જોયું તો ગાડું પોતાનાજ બરે આજળ જોયું રહેતું જોયું. ગાડામાંથી એક માણસ નીચે ઉતર્યો એટલે બારે કપડાં પહેરેલ એક શેઠીઓ બહાર નીકળ્યો. નયુ તારણું જવાડી સામે ઉત્તા વળ્યો ગયો. અને તે શેઠીઓ નીચે વળી બારણામાં પેઠો. પોતે શરીર કપટ પુષ્ટ હતો. બાંકડાં ઉપર બેઠો અને કહ્યું કે કુશનનો ધણી કોણ છે ? નયુ આવકાર સહીત બોલ્યો, " હું છું, મહેરવાન, કાંઈ કુશમ ? " શેઠીઓ પોતાના નોકરને બોલાવ્યો અને ગાડીમાંથી ચામડું લઈ આવવાની આજ્ઞા કરી નોકર તે લઈ આવ્યો અને શેઠીએ તે ઓઢી નયુને આપ્યું, અને કહ્યું : " આ ચામડું તે જોયું ? તું સમજે છે કે એ કેવી જાતનું ચામડું છે ? "

" નયુએ કહ્યું કે " સહેજ, બહુજ સુંદર ચામડું છે. "

શેઠીઓએ કહ્યું " તારી છાત્રીમાં પછુ ખાવું ચામડું તે જોયું નહીં હોય, એ બહુજ કીમતી છે. હવે આમાંથી તું મારે માટે જોડા જતાવી શકશે ? "

નયુએ કહ્યું : " હા જાહેજ. "

શેઠીઓ બોલ્યો : આટલું તારે ખાસ શાક રાખવાનું છે કે તું પેલા સરસ ચામડાંમાંથી અને કોને સાર જોડા જતાવવા

તો છે. તારે એ ૧ સરસ જોડા જતાવવા પડશે કે એક વરસ સુધી ઘાટ બદલાયા સિવાય આવશે. તારાથી એવી રીતે જાનવું હોય તોજ ચામડું કાપજે, નહીં તો રહેજા દેજે. હું બીજી જગ્યાએ આપીશ. જો એક વરસની મુદતમાં જોડા ફાટી ગયા કે બાકાર બદલાયો તો હું તને જોડામાં મોકલીશ એ ધ્યાનમાં રાખીને જોડા જતાવવાનું માથે લેજે. અને જો એક વરસ સુધી બાકાર બદલાયા સિવાય આવશે તો તને જમણું હાથ આપીશ. "

નયુ તો આથી મજગામ ગયો હતો તે દેવદુત પાસે જાન કાનમાં કહેવા લાગ્યો કે " કેમ આ કામ લઈએ ને ? "

દેવદુતે લા પાડી, અને શેઠીઆને કહ્યું કે " તમારી સરત મુજબ જોડા જતાવી શકીશ. " શેઠીએ પગનું માથ લેવાનું કહ્યું. નયુ માથ લેતો હતો. એટલામાં ને શેઠીઓએ દેવદુત લમ્પી નજર નાખી પૂછ્યું : " આ કોણ છે ? નયુએ જણાવ્યું કે મારો નોકર છે. શેઠીએ કહ્યું કે એવા સરસ જોડા જતાવે કે એક વરસ સુધી ચાલે ? "

દેવદુતે સાંભળ્યા કર્યું. તેની નજર શેઠીઆની ઉપર હતી. અને કેટલીક વખત તેના માથાની ઉપર જોયે જોવા કરતો હતો. કેટલોક વખત સુધી એમ જોવા પછી તે હસી પડ્યો. અને તેનો આજો ચહેરો પ્રકાશમાન જણાવા લાગ્યો. શેઠીએ દેવદુતને કહ્યું : " તું શું હસે છે ? કંઈ જગલી જેવો લાગે છે. એટલું બરાબર ધ્યાન રાખજે કે વખત સર જોડા તૈયાર કરવાના છે. "

દેવદુતે કહ્યું : આપને જ્યારે જોઈ એ લાગે હું હાજર કરીશ. "

શેઠીઓએ બીજી આપવા જેવી સુચના આપી લાંથી પોતાના ગાડાનાં એસી વિદાય થયો.

[અધુર.]

ડરખનના મદ્રાસી હાંદીઓ વતી તથા તેમના મ દોરના ગરદીઓ તરીકે મી. કે. એમ પીલેએ ડરખન કારપોરેશનને એવી અરજ કરી હતી કે તેમને તેમના જે વારસીક તહેવાર ઉજવવા સ બધમાં વરસમાં જે વખત સરસ કાઢવામાં આવે છે તે કાઢવાની રજા મળવી જોઈ એ. આ અરજી ચુરવારની ટાઉન કાઉન સીલની મીટીંગમાં રજૂ થઈ હતી, જે કમીટીપર મોકલવાનું કર્યું હતું.

પરચુરણ ચરચા

જોહાનસનરમથી મી. ભાણીઆમ જના
ભાણ તા. ૨૭-૪-૧૧ ના લખે છે કે:—
આપના તા. ૧૪-૪-૧૯૧૧ ના અઠના
૨૩૫ માં પાના ઉપર "એક પરોપકારી
કામ" એ મથાળાથી એક ખબરપત્રી
તરફનો જે લેખ પ્રગટ થયો છે તે વાંચી,
પછી તપાસ કરી નીચેનો ખુલાસો કરવા
ની જરૂર છે. હરખીતાલમાંથી મળેલા
ખબરપત્રથી કદી કહી શકાય નહીં કે મર
નાર પોતે કોણી છે, પણ તે વખતે એટ
લું જ અનુમાન થઈ શકે છે કે તે
એક હીંદુ છે. તેમજ નામ પણ જોડું
જ મળેલ હતું જેને લીધે પણ કોણીઓ
ને પોતાની ન્યાતીનો માનુષ્ય હોવા માટે
શંકા થાય તે સ્વભાવીક છે. મરનારના
ન્યાતીલા ફત્તહાવા વખતે વધુ સંખ્યામાં
દાખર ન રહ્યા તેનું મુખ્ય કારણ
અલગ હોવાથી શીકણગાળ પ્રાપ્ત કરેલ
ન હોવાથી તેમ જનવા પામ્યું છે. લખ
નાર કોણી કામને ઉતારી પાડવાના પ્રય
ત્નમાં એક વાક્યમાં જમ્યું છે કે "અત્રે
ના પછા કોણી કામના લોકોને કહ્યું"
પરંતુ કામને તે વાત ધ્યાનમાં ન લીધો
અને એ વાક્યને સત્ય કરાવવા માટે કોણી
કામમાંથી ફત્તહાવા વખતે પ્રથમથી
સામેલ રહેનાર પ્રહર્ય જેનું નામ મકન
છીલા છે, તેને ઉડાવી ત્રણ જાહેર પ્રજા
ને ઉલટું સમજવવા પ્રયત્ન કરેલ છે.

[અ.ચાપત્રીએ એટલું ન જુલુજુ જોઈ
એ કે એક દેશીભ.હુ, પછી તે મમે તે
રાતિનો હોય, મરણ થયું હતું એજ
ખીના પુરતા સાક્ષ્યોએ મદદ કરવા દોડી
જવા જસ લેખાય, અને મરનાર કહ
રાતિનો છે અને કામનો નથી એ તપાસ
વાની વાટ એવે સમયે ન જોવાની હોય
—અ. ઇ. એ.]

હીંદુસ્તાનમાં મહોમ્મદન યુનિવર્સિટીને
સારું અને લાડનમાં મરજીને સારું કાળો
કરવાની હીસચાલ જોહાનસનરમથી હમી
દીઆ હરવામીક સોસાયટીએ ઉપાડી
લીધી છે. તે સંપત્તિમાં તેની કમીટી
મીટીંગ મથા રવિવારે ગરાઇ હતી. તેમાં
દરાસવાલના મુસલમાનોની મીટીંગ બરવા
કરાવ કરવામાં આવ્યો છે. આ સંબંધી
જાહેરખબર આવના અઠમાં બીજી
જગ્યાએ પ્રસિદ્ધ થઈ છે તે ઉપર અમે
વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

[૧૯૧૧]

[૧૯૧૧]

સેનસસ ઓફી. ૩૫ ટાઇન,
૧૫મી ૧૯૧૦, ૧૯૧૧.

યુનિયન ઓફ સાઉથ આફ્રિકા

૧૯૧૧ નો વસ્તીની અવગત

યુનિયન ઓફ સાઉથ આફ્રિકાની પાસતા
મે ૨૫ ૧૯૧૦ નો બીલો કાયદો જેનું નામ
"સેનસસ ઓફી, ૧૯૧૦" છે તે મુજબ, તેમ
જ રવિવાર તા. ૭મી મે ૧૯૧૧ નો દિવસ
વસ્તીની ગણતરી કરવાનો નથી જોઈ છે તેથી,
સર્વેને જાહેરખબર આપવામાં આવે છે કે જે
જે પરમાં કાયદા ગણતરી પત્રકો રાખવામાં
આવ્યા હોય તે તે મરના માલિકે અથવા તે
માં રહેનારને તે પત્રકમાં જે જે હજીકતો
કરવાને મુજબ્યું હોય તે તે હજીકતો પુરે
પુરી, સાચી અને સ્વચ્છતાથી ભરી દેવી
જોઈશે. અને તા. ૮ મી મે અથવા તે પછી
જ્યાં ગણતરી અમલદાર તે ભરેલા પત્રકો
લેવા આવે ત્યારે તેને સોંપી દેવા પણ જ્યાં
પત્રકો રાખવામાં નહીં આવ્યા હોય ત્યાં ગણ
તરી અમલદાર ધરના માલિકને અથવા તેમાં
રહેનારને જે હજીકતો પુરે તે પુરેપુરી, સાચી
અને સ્વચ્છતાથી કહેવી જોઈશે કે જેથી તે
પત્રક ભરી શકે.

જે આસામીઓ ૭ મી મેના રોજ પરમાં
ન રહેતા હોય અથવા મુમાફરીમાં હોય
અથવા બહાર કાંપમાં રહેતા હોય અને તેમ
નાં નામ ગણતરી પત્રકમાં ન નોંધાયાં હોય
અથવા દાખલ કરવામાં ન આવ્યાં હોય તે
તેમણે સીવીલ કમીસનર, રેસીડન્ટ માજીસ્ટ્રેટ,
રીસ્ટ કોર્નેટ, અથવા ગણતરી અમલદારની
ઓફીસમાં જઈ પત્રક ભરી દેવાં અથવા તે
કરવાને જોઈતી હજીકતો પુરી પ્રાપ્તી જોઈશે.
જે આસામીઓ ૭ મી મેની રાત્રે રેલમાં
મુસાફરી કરતા હશે તેમની ગણતરી પાસ
કરીને રેલવે અમલદારો કરશે. દરિએ મુસા
ફરી કરનારની ગણતરીની ખામ જોડવણ કર
વામાં આવશે.

નહીં જોઈને પત્રક નહીં ભરી અથવા
માલિકી ખબર નહીં આપે અથવા ઓફી
ખબર આપશે અથવા અમલદારના ગણતરીના
કામમાં હસ્તક કરશે તેને ૫૦ નો દંડ
અથવા સજા કે આસન ૩ માસ સુધીની
કેદ અથવા દંડની મુનસફી વચર ફેદની સજા
કરી શકશે.

જે. સી. રમદસ

મુલકી ખાતાનો પ્રધાન

મુલકી ખાતું,

કેપ ટાઇન, તા. ૧લી માર્ચ ૧૯૧૧.

આવો બુચો, અને ખાત્રી કરો.

નીચેને ટીકણે સાદાં તથા ઉડા ટીકણાં
વાળાં દરેક સાધનનાં

ચંબુઓ (કેમ્પ કેટલ)

ખનાવવામાં આવે છે. તે ઉપરાંત સાદાં
મુસાફરીને લાયકની કે બારે સ્તીલની
મજબુત ટીકે

જોરડર મુજબ ખનાવવામાં આવે છે.
વળી જોરડ રાખવાના અથવા રોપી
રાખવાના દરેકામ સાધનનાં

કમ્પાઓ

તથા પાણીના ગારા વગેરે વગેરે બીજાં
પણ ખનાવવામાં આવે છે.

પ્રાઇસલીસ્ટ મંજાવવાથી મોકલવામાં
આવે છે.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban

Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાણું ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ટેબલ

સફાઈની પેકીંગ, સારો માલ બધી
જગ્યાએ રોકડેથી નિયમસર તાકીદથી
મોકલીએ છીએ. જોરડર મોકલી ખાત્રી
કરો. લખો નીચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

ઇસમાઈલ જીવા ફ્રુઈટરર.

પી.ઓ.બો. ૪૭૧. ટેલ. એ. "ઇસમાઈલ"
૧૭૧, મે. એ. ૧૨૧૧

તાણું ફરેટ અને વેલ્ટેબલ.

સફાઈની પેકીંગ, સારો માલ, રોકડેથી
ખાત્રી જગ્યાએ તાકીદથી મોકલવા. જોર
ડર મોકલી ખાત્રી કરો. લખો

મહમ્મદખાન હાંસોબો,

પે.એ. ૮૧૫, ૧૧૭ કવીન સ્ટ્રીટ, દરબન.

મી. રોયરટ સધરલેડ નામના એક
જોરા મિત્રે જોહાનસનરમથી "મુવર્તીય
કરોનીકલ" માં એક કામળ લખ્યો છે,
જેમાં નાતાલ અને દરાસવાલના દોહીની
હાડમારીઓ દુઃકમાં દરજાવી છે, અને તે
દુર કરવાની જરૂર બતાવી છે. દોહીથી
નાતાલ આખાદ થયું છે એ જણાવવા
ઉપરાંત, દોહીપર કંબલપણનો અને
ગહમનો ખારોપ મુકવામાં આવે છે,
એનો પણ મી. સધરલેડે જવાબ આપ્યો છે

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

Weekly Market Reports sent free on application.

જાણી જાણી શ્રીકૃષ્ણ તથા હરિદાસ સ્વીચન હર્ષ એકાદિસત્તરમી માસેમાં વચ્ચે
માનવામાં આવે છે. પછીના વચ્ચે કુલપતિમાં આવે છે.

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE :—20 Simmonds Street, Market Sq.,
 Ex 2988, Tel. Address : **TOMASELLI,** Johannesburg

120 Gey street DURBAN.

PIETERSBURG.

Telephone No. 855

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

P.O. Box 4   Tel. Add.: "SULMAN."

Branches:

Dundee, Box 53
Zeerust Box 77
Lindleyspoort
Steenbokfontein
Rietfontein

NATAL;
TRANSVAAL;
Dis. RUSTEN
BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોદ્દા યુનાઇટેડ
ત્રેડીંગ કં.

હોંદુસ્તાનની મોસરી જગ્યાએ મંત્રાવી
સરતે પાણે વેશવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરસ
અવસ—મોખુ ગંધીયાણુ—એક વખત
મંત્રાવી ખાતી કરે.

ਡੀ. ੪, ੫, ਜਾਖ਼-ਨਜ਼-ਸ਼ ਪੀਟਿਓਗ,

કાચામનલ સીટ, જોડાનેરબરમ.

૨. અ. 'Gaekwad', પે. ગ્રો. ૫૨૫૦.

**All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.**

ਘੋ ਮਘੇ ਘ ਤੀ ੨.

सावित्र्या आहारीकाभां सहृदयो मोटा रेशमना वेपारी.

हृदयेन तथा शरीरे,

इदं ज्ञातुं देशम् तथा दासा सिद्धं तथा श्रीं ज्ञातुं देशम्, इदं ज्ञातुं देशम् इत्यादि,

કાવળીઓ, સાડીઓ, પામડી, જરીના ટેમ્પલ કવર, તથા બીજા જે-તે ચીજોના વેપારી.

નોંદ. અમારા ગાવ સાથિય આદરીકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સરતા છે. તથા અમે એકજ ભાવ કહીએ છીએ એક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થઈ. બહારના ઓરડા ઉપર પુરતી રીતે ધ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા રોકડે માલ લેનારને જો માલ મેથિા સાજે તે એક વીકની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઈ જઈ શકે છે.

பம்பே பா ஈ—சுவத் அப்பிரிக் கா பட்டு வியாபாரீ.

மோத்தம் திலிபும் கில்லஸாபிலும், தரலகிலும், மட்ட, எல்லா, திணைகளும், நேரங்களும், கிடைக்கும்.

G. RAMCHAND.

505 West Street. DURBAN

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c.

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-lined bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surti
Merchant. Box 87

BARBETON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Lados" Box 42

BHACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street

BELLAIR

D. A. Rabenia,
Fruit supplier in South Africa

BOESBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Paob Adam.

CAPETOWN

Jahaganlal Bhawanidas Ghosewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers

GERARDUS NOBODIER,
24 Frere Street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Product Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORAKES AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Shams Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point
J. B. Mehta,
157 Grey Street P.O. Box 530
G. B. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street
N. Jagjiwan, Tailor 123 Grey St
d. Pearbany Butler,
508 West Street
G. Ramchand
505 West Street
M. RAWAT & Co.
108 Queen Street
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street
A. G. TURNER, watch Repairer
120 Grey Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street
ISMAIL JERWA
Fruiter-r, Box 471

GRAHAMSTOWN C.O.

Abdul Bosar,
Merchant, Butcher & importer
Queen Street
Mohambhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 108
V. A. Doss, Box 110 Tel. 'Doss'
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent. Box 110.
M. J. Naidoo General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56
V. S. Thakore, Indian Laundry,
Box 122, High Street.

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parakh & Co., P.O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941
A. F. CAMAT & Co.,
Box 3504, 2 Kner Street.
KRUSALBHAI BHULABHAI BHIGAT CO
58 Indian Market Stall
President Street
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270
M. P. FANCY,
Box 8031.
GOOLAM MOHIDEER,
Box 3755
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
J. E. Tavaris,
224 Market Street
Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp Box 3458.
Ishharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tol Streets
No. 11, Vrededorp

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dholl a Speciality
67 & 69, Buffalo Road.

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.
CHOTABHAI & DADOO
Box 34.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16
Box 84.
ISMAIL AMOD KASER,
Box 11.

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P. O. Box 7

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150

I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

HOMAJY IDOLAY, Box 332
Madhavjee Jettha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

Parshotam Amarnahand & Co.,
Box 109.

VRAJAS & LACORASI Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,

Merchants & Importers. Box 141

NORTHDENE

Dev. ee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEP

Ebrahim Ommar,
Box 9.

PINTERSBURG

META & KHANDERIA Bros.,
Box 300, Market Street

POTCHERSSTROOM

G. K. Desai,
Box 128

PORT ELIZABETH

Tiekandras Bros.,
Main Street. Box 631.

I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderley Street.

V. B. Namscoo,
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nidoo,
64 Walmer Road

Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hacen Street, The Hill.

PRETORIA

Chotu Fakir,

Tailor and General Dealer
156 Prinsloo Street

soyb Amod & Co.,

174 Prinsloo St. Box 498

Two Branches: Standerton, Box 88

Mangalbhai V. Patel,

General Merchant and

Direct Importer

Stand 375, Boom St., Pretoria

V. S. Pillay,

Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642

RICHMOND

Perbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4 Tel Add.: "Soliman"

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Iccsenkhan Kalekhan,
17 Market Street,

SPRINCKEN

(TRANSVAAL)

Kesavji Giga Befoola

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

A. S. Desai,
Direct Importer, Box 122

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.

Hossein Amod Vankar,
General Dealer.

UTTENHAGE C.C.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Ommar.

VERULAM

Babu Talwanting
58 Wick Street.

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11

COOLAM MOHIDEER,
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT

Telegram Address: 'V. SAMY'

87, Jones St. KIMBERLEY

Subscribers Note!

Our Diary for 1911 has
been so much appreciated that
we have now only a few left,
which we shall present to
those who pay their subscrip-
tion.

Don't Delay

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 446 "BHABHA," Phone No 25, P.O. Box 31,

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
12a Gray Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co.
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS.
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA."
Cables read ABC for Anglia and Co

A. Mohamed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432. Corner Kaffir & 14th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 TEL. ADD: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VAJIGOR COLABA, INDIA.

પુરાણભાઈ ભુલાભાઈ
ભગતની ડુકા.
ભગતની ડુકા

સરના કેસ, કેટ, પાટલુન, સમીસ,
કેટ, કેસ, કુવાલ, કીરબાન, રેલથી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આને, સુએ અને આથી કોડ
નેડુ મળત છે.

ઈડીઅન મારકેટ, રોયલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ સીટ, બેન્ક-સપ્લાય.
બોક્સ ૨૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples and Marseilles:—

About May 8th Goorkha 6300 tons

,, June 5th Gascon 6288 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about May. 4th Braemar Castle 6280 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

,, May 8th Alnwick Castle 5793 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
* KORT STREET,

P.O. Box 3604. Tel. add. "Gama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P. O. Box, 310, LAURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C
Telegraphic Address: "SAMY."
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હોલસેલ અને રીટેલ મર્ચન્ટ.

ઈન્ડિયન પ્રોડસી જથ્થાબંધ હીન્ડુસ્તાન
થી મંગાવી સસ્તે કામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ ધી પોરબંદર તથા કચ્છતા
તુ-સરસ આવલ-ચોખુ મંધીઆણ-જયા
ખંધ અજમાએલ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદર ખુલ્લેબાર ધા.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add: "FORBANDAR."
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી નોહો
મુંબઈ જનારો

સ્ટી. અમ્બોલોઝી ટન ૫૦૦૦ તા. ૧૦ મે

આ કંપનીની આગમી ટાપુ વરગના પાસેજર માટે પ્રેરુરી સુવધા છે તેમજ ખાસતી ઇન્ડિયન છે, અને ઓશીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વખાવન સંમતવાળા તેમજ મલ્યાળુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણુ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગમી ટાપુ વરગના પાસેજર માટે પ્રેરુરી સુવધા છે તેમજ ખાસતી ઇન્ડિયન છે, અને ઓશીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વખાવન સંમતવાળા તેમજ મલ્યાળુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણુ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

સરકાર આગમી ટાપુ વરગના પાસેજર માટે પ્રેરુરી સુવધા છે તેમજ ખાસતી ઇન્ડિયન છે, અને ઓશીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વખાવન સંમતવાળા તેમજ મલ્યાળુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણુ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

વધુ વિગત નીચેના સરનામે મળી શકશે.

દરબાજે હાથે કોલેજી બોર કલકત્તા સ્ટીમર મીલે મુજબ ચાલી રે.

ગ્રાન્ટ્સ લેડર્સ ઓફિસ.

બી. કામદારીય ઇન્ડિયન ટ્રાન્સપોર્ટ કંપની લિમિટેડ.

મિસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

117, 118, 119 કેમર્સીયલ રોડ ડરબન.
Telegraphic Address: Kathorian,
P.O. Box 125.

King & Sons,
West Street, Durban.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELSBURG, Transvaal

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

25/- Per Bag, Weight 160 lb.

BHIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Minto

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

એક બોધદાયક વારતા.

"સત્ય વિના જીવનું કશું નથી."

પાપની સામે પશુપણ વાપરવાથી તે
ખટકવાને બદલે વધે છે અને પ્રેમથીજ
તેનો નાશ થાય છે. એવું બતાવી
આપનાર એક રસીક વાર્તા હવે છપાઈ
તેનાર થઈ છે. કિશ્મત પોસ્ટેજ સુધા
૪ પેની.

International Printing Press
Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (૨૨):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Box 67, 100-124 Frere St., Woodstock

P.O. Box 447. Tel. Add: "ABOUBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN.

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉના ફેબ્રિક ટકાવવા લેખીઓ,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતલના લેફ ટોબાકો.

ફેબ્રિક ટકાવવા લેખીઓ, સરત સાલે મળશે.
બહારના એકરાર ઉપર તુરત જવાબ આપવા
માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો.
જાણે, અબ્દુલ કાદર એન્ડ સન્સ.
૧૩૯, ગ્રે સ્ટ્રીટ.

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Somali leaving Durban about 11 May, Delagoa Bay 11 May

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

સોમા ઇસ્ટ અફ્રીકા લાઇન.

સ્ટી. સોમાલી ડરબનથી તા. ૧૧ મેએ ને ડેલાગોબાએથી તા. ૧૮ મેએ

ઉપલી આગળના ઉપલી તરીકે ઉપર ઉપર, યિસ, ક્વીલીમાન, માંડીબાર માંડીમાસા અને લામુ થઈ મુખ્ય જશે. ઉપર બદલું બહો પડે.

મજબૂર લાઈનની બિટા સફાઈકર ડાઈમસર આવનાર ડાઈમસર બનાર અને ડાઈમસર પહોંચનાર છે. મુખ્ય પહોંચે કે તરત ગઈ કેળવથી ખબર મળે છે. કે કુસાદા, મોતરફ બારીબોવાના અને હવાફાર હોય છે. ફરદ, સેકન્ડ, અને ટેકની કીકટિઝા મોરારી તમા વગર મોરારી વાળી મળે છે. ખલાસીઓ દેશી અને કપવાને તમા બોલેસરો માવજી હોય છે. લાકડાની ટેક, બોસ્ટોને અલાઈ બજા. વીજળીની બતી પછી, કુસબાનુ બજાર કોચીન વગેરેના પુરા બંદોબસ્ત હોય છે. અતલબ કે રસીમરો ખાસ પાસેજરોને માટેના હોવાથી હરતકની સગવડ છે વધુ ખબર માટે લખો વા પુછો નીચે સરનામે :

OSMAN AHMED,

ABA MAHOMED,

SHAIK RASOOL

137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay.

110 Park Rd. & Park Lane, Fordsburg, Box 2347 J.B.

To Let

બાંહે આપવાના છે.

પાઉન્ડાઈનથી ૨ માઇલ દુર -યુ બર્મેની માં હ એકર જમીન કુકાન વેર કાઉસ, બે મજબૂત રહેવાળું કમ્પ્લીટ ઘર રટેબલ આવે. વધુ વિગત માટે ની લખો

પ્રારથી ૩૬૧૩૭

૧૧૦, થીસ એડ, ડરબન.

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

By H. S. L. POLAK

Post Free, 7d.

T. P. Press, Phoenix

વેંચવાનું છે !

પોતાના ફારમમાં કાપેલું ૧૦,૦૦૦ એક

સુકું ધાસ

બહુ ધાસ

અને હે

૩૦ એકનો દન.

આવ માટે લખો :

ઈસ્ટ અફ્રીકા લાઇન

ફારમર અને મીલર,

થોર્નવીલ બંક્રન, નાતાલ.

જાહેર ખબર

નાતાલના અમરેની કીવીડના આમ

વીલોફોન્ટેનના રેટરથીપર

મરહુમ ઇબ્રાહીમ હાદાબાઈ

ની નાવારસ મીલકત સંબંધી

જાહેર ખબર આપવામાં આવે છે કે ઉપલી મીલકત બાબતમાં સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તરે મને એકઠીકબુટર નીમ્યો છે ; અને આજની તારીખથી ૧ હફતાની અંદર મજબૂર મીલકતના લેણદારોએ પોતાના હાથ મારી પાસે રજુ કરવા ; તેમજ મરહુમ અમવા તેની મીલકતના લેણદારોએ ખેમની પાસે નીકળે છે તેમજ પછી ઉપલી મુદત દરમિયાન બધાં નાણાં મને બરી દેવાં.

ઈસ્ટ અફ્રીકા લાઇન,

એકઠીકબુટર ડેલીવ,

ફારમર, થોર્નવીલ બંક્રન,

નાતાલ.

વીલોફોન્ટેનમાં વેંચવાની કુકાન

મરહુમ મહમદ ઇબ્રાહીમ હાદાબાઈની મારીફતબરમથી ૧ માઇલ છેડે, વીલોફોન્ટેનના ધોરી રસ્તાપર.

ખુલાસા માટે લખો વા મળો :—

ઈસ્ટ અફ્રીકા લાઇન,

સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર તરફથી

નીમાવલા તરફી,

ફારમર, થોર્નવીલ બંક્રન, નાતાલ.

K. E. MODI & DESAI

કેસસેલ અને હાઉસ પ્રોપર્ટીસ મરહુમ

વાવવાના તમા ખાવાના આજી ખાજ ખટર

બીનીસ વગેરે હમેશ મળે છે. લખો વા મળો

Stand 59, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 19—IX

SATURDAY, MAY 13TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

THE PRESENT POSITION

TRANSVAAL INDIANS' PETITION TO THE IMPERIAL GOVERNMENT

THE following petition ■ the Right Honourable, the Secretary of State for the Colonies, has been forwarded to London:—

The Petition of A. M. Cachalia, Chairman of the British Indian Association,

HUMBLY SHEWETH THAT:

The painful struggle over the legal status of Asiatics, that has gone on in the Transvaal for the last four years, now gives promise of a happy ending. In view, however, of the approaching meeting of the Imperial Conference, the British Indian Association ventures to draw the attention of His Majesty's Government to the present actual position of British Indians residing ■ the Transvaal.

The struggle arising out of the passing of the Asiatic Registration Act (No. 2 of 1907) has caused such intense suffering among the Asiatic communities residing in the Transvaal, and has so much occupied the attention of both Asiatics and Europeans, that it has not been possible for the Association to devote much energy to securing a redress of the disabilities which were in existence at the commencement of the struggle and of others which have since been imposed, but to which passive resistance did not extend.

The Present Position in Regard to the Registration and Immigration Laws

In terms of a letter addressed by the Private Secretary of General Smuts to Mr. Gandhi, and dated the 22nd April, the proposals in which were submitted ■ a meeting of British Indians on the 27th April, and accepted by a Resolution carried with but six dissentients,

(a) Law 2 of 1907 is to be repealed during the forthcoming Session of the Parliament of South Africa, subject to the reservation of the rights of minor children in

terms of what is known as the Chotabhai judgment;

(b) legal equality in respect of immigration of Asiatic immigrants with European immigrants will be restored, subject, however, to differential administrative treatment as distinguished from statutory differentiation;

(c) in the legislation to be passed, the existing rights of British Indians will be maintained, that is, if it is Provincial legislation, the existing rights of Asiatics in the Transvaal shall not be interfered with, if it is legislation applicable to all the Provinces, the existing rights in the Provinces as well as in the Transvaal shall be preserved;

(d) if the legislation should be provincial, not more than six highly educated Asiatics will be allowed in any one year to pass the education test and be admitted as immigrants to the Transvaal;

(e) passive resisters who, but for passive resistance, would have been entitled to registration, if they had applied within the proper time, will be now allowed to register;

(f) educated passive resisters not registerable under the Registration Act will be allowed to remain in the Transvaal in anticipation of the forthcoming legislation, and will be deemed to be Asiatic immigrants for the current year;

(g) passive resisters who are suffering imprisonment as such will be recommended ■ His Excellency the Governor-General for discharge, upon an assurance being given that the community will suspend passive resistance for the time being.

My Association takes this opportunity of tendering its thanks to the Union Government for the obviously conciliatory and generous manner in which they have met it, and also to His Majesty's Government for their friendly and effective intervention to

bring ■ a happy ending the unfortunate situation.

But the suspension of passive resistance now agreed upon does not mean that the British Indian community in the Transvaal has obtained redress of all its most serious grievances. The British Indian Association, therefore, craves leave to mention the most prominent of these that the community is still labouring under.

Law 3 of 1885

which was the subject-matter of correspondence, up ■ the time of the outbreak of hostilities, between His Majesty's Government and the late South African Republic still remains on the Statute-Book of the Union, save for the removal of the £3 fee for the registration of those Asiatics who settled in the Transvaal for the purposes of trade; and it excludes British Indians and other Asiatics from

- (a) Burgher's rights,
- (b) ownership of landed property except ■ bazaars and locations,
- (c) residence in towns, except in bazaars or locations set apart for their residence.

Owing to the unfortunate prejudice against Asiatics prevalent in South Africa, the Association regards as outside practical politics any demand at present for burgher's rights, i.e., rights for the political franchise.

The deprivation, however, of the right to own landed property except in bazaars or locations is a very serious disability, and it naturally interferes with the progress of the community, and strange as it may appear, the absence of building enterprise on the part of the community owing to this disability is used as an argument against the community, and so fosters prejudice. Though residence of Asiatics is restricted under this law to locations or bazaars, there being no penalty prescribed for non-residence therein, the Court have held

that Asiatics cannot be compulsorily segregated. The presence, direct and indirect, of rival European traders has, however, virtually driven a number of the poorer Asiatics into the locations already established under the law. It is worthy of note, as an indication of the hostile spirit actuating the Government, for the time being, of the Province, that these locations have been so far situated as to make general trade therein practically impossible, and to put Asiatic hawkers, who must every morning go to the public market for buying produce, to very great inconvenience. Moreover, whereas, under this law, Asiatics are permitted to own landed property in such locations, the Government permit them only to hold leases of no longer than 21 years of stands into which such locations are divided. Indeed, in Johannesburg, they are allowed only a monthly tenure. Here it may be added that, up to the time of the outbreak of the late war, there was a location in Johannesburg, in which ninety stands were held under a 99 years' lease. This location, among other areas, was expropriated under a special Ordinance, and since then, Asiatics have not been able to hold any landed property in their own names save as above mentioned.

In order, however, to enable British Indians to become virtual owners of landed property, equitable trusts under legal advice were created, whereby Asiatics have been able hitherto to acquire a permanent interest in land, their European friends taking transfer of land for which the Asiatic beneficiaries pay, and the ostensible owner passing a bond over such land in favour of the equitable owner. The trusts have been recognised by the Courts, and the method has been in vogue almost since the time of the promulgation of this law.

Gold Law and Townships Act (1908)

In order, as it would appear, to defeat such trusts and to bring about effectual compulsory segregation, the Legislature has included in the Gold Law and the Townships Amendment Act of 1908 certain subtle provisions, which, on the face of them, appear to be comparatively innocuous (though still highly offensive), yet which are obviously designed to accomplish the object above indicated. The Association has made this discovery only lately, by accident. In the town of Klerksdorp, European owners of stands occupied by, and in some cases equitably owned by, British Indians have been notified by the Government that they are committing a breach of Section 130 of the said Gold Law, and that, if the British Indian occupants be not removed by the 30th April (last), proceedings will be taken against them. The penalty for non-compliance is a fine of £50 and an additional fine of £5 per diem so long as the breach continues.

These notices have created consternation among British Indians. The community has received legal opinion to the effect that the combined reading of the two laws above referred to means that every Indian residing within mining areas in this Province runs the risk of being dispossessed of his occupation of stands therein and having his equitable ownership completely destroyed. The latter object is attained by a section in the Townships Act aforementioned which provides for forfeitures to the State, without compensation, of land occupied by British Indians and other Asiatics, although, as before explained, they may be virtual owners of such stands. The only protection of existing rights granted under these drastic laws is in respect of leases directly held by Asiatics and entered into before the promulgation of the Gold Law. Many important towns, including Johannesburg (which accommodates nearly one-half of the total Indian population of the Transvaal), are affected by these laws. If, therefore, they are to be strictly enforced, virtual ruin of the Transvaal Indian community must almost certainly follow, and the oft-declared policy of prominent members of the present Ministry of the Union, the starvation of British Indians out of the Province, will be effected at a stroke of the pen.

Had such an attempt been made by an open and plain amendment of Law 3 of 1885, instead of by an obscure interpolation in statutes covering hundreds of sections and ostensibly dealing with matters of quite a different nature, the Association feels certain that such a measure would never have received His Majesty's sanction. The Association naturally lays the greatest emphasis upon this part of its petition, and hopes that His Majesty's Government will not fail to grant relief.

Footpaths By-Laws, Etc.

The Association is loth to bring before His Majesty's Government by-laws and regulations needlessly interfering with the personal liberty of the community represented by the Association, in view of the fact that material interests of the community are, as shown above, hardly recognised or respected; but there can be no rest for Transvaal Indians so long as the Statute-Book of the Province remains disfigured by legislation preventing the use by them of foot-paths and tram-cars. These pinpricks will not be stopped so long as British Indians continue generally to be bracketed with the natives of South Africa.

Threatened Legislation

The Association further begs to draw the attention of His Majesty's Government to the promise of the Union Government to deal with the question of trading licences granted to British Indians. The Association

is aware that various Chambers of Commerce of this Province, largely composed of rival European traders, have promoted and sent petitions to the Union Parliament, containing highly coloured and inflammatory statements prejudicial to Indian interests, and praying for the restriction and even extinction of Indian trade licences. The Association fervently hopes that, as the Indian population in the Transvaal is comparatively small, and is not to be in future at all materially added to, no restraint of Indian trade will be countenanced by His Majesty's Government. The Association humbly suggests that the objections, mostly exaggerated, made in the petitions above referred to, to the habits of the Indian community as to insanitation, etc., in so far as they are based on facts, can be, and are, easily met by general municipal health regulations.

In conclusion, the Association trusts that His Majesty's Government will take such steps as may be necessary and expedient to safeguard the existing rights of British Indian subjects of the Crown, resident in the Transvaal, to ameliorate their position in respect of the matters hereinbefore referred to. And for this act of justice and mercy your Petitioner shall, as is duty bound, for ever pray.

Dated at Johannesburg, this 1st day of May, 1911.

The Chotabhai Judgment

We have already given in these columns the judgment delivered by Lord de Villiers in the Chotabhai appeal. The following is the written judgment of Mr. Justice Rose-Innes:

I also think that this appeal should be allowed: but I regret that I am unable to agree with the majority of the Court as to the extent to which the allowance should go. I arrive at the same conclusion as Meeson J.,—that the appellant is not entitled to demand as of right a certificate of registration, but that he is entitled to require from the Registrar the exercise of a statutory discretion with regard to his application, and that no deportation order should have been issued till that had been done.

It is hardly necessary to remark that one approaches the consideration of this matter with every desire to assist the appellant, so far as the law permits. These statutes embody a drastic policy interfering in important respects with the ordinary liberty of British subjects, and necessitating an unfavourable discrimination against one section of the community; and they must therefore receive the strictest interpretation. Not only so, but the present case is (as pointed out by Belding J.) one of special hardship; and it is impossible to withhold our sympathy from the appellant and his father in the position in which the judgment has placed them. But after giving full effect to the above considerations, I am unable to say (though I express the opinion with great deference to the view of the majority of the Court) that there is any doubt in my mind as to the intention of the Legislature in regard to a case of this nature. That intention was that a British Asiatic, under the circumstances here present, should not be able to demand a certificate of registration, but should be

sharing the food and daily life of her students, and introducing only such new methods as make for physical and mental development. She is paying her first visit to England, and is proving herself a most gifted and interesting public speaker. Medical work by no means takes all her attention; education is one of her dominant interests, and another is the suppression of opium. She wants to show England that China is in earnest in her efforts for suppression, that she has accomplished a decrease of 70 per cent. in three years, and that she now asks Britain and India to meet her half way and stop the sale in five instead of in ten years.

An Indian Service Association

Speaking of Dr. Yamei Kin reminds me that a number of Indians in London are forming an association to help the advancement and progress of Indian women; it is a spontaneous movement from within, and British friends are standing by them ready to help when required. The new association, which is only just coming into existence, was fortunate enough to secure Dr. Kin for a friendly talk, and the story of her work, as also her ideals and methods, proved not only interesting but inspiring. The idea is to study methods of education and development in order to gain useful knowledge which can be adapted to Indian conditions. London is the focus of India, and the members of the new association, on their return, will be scattered north, south, east, and west in the country; they will gain strength by co-operation and the knowledge that all are working to the same end in various ways. Such an influx of young enthusiasts who have given serious study to the subject, should strengthen the hands of Indian reformers. It is felt that Indian women themselves must mark out their lines of advance, but until Indian womanhood can speak, the young manhood will be rendering service by sympathetic co-operation.

Lord Morley on Duty Again

Lord Morley, just at the moment when he thought to lay down the responsibilities of office, finds himself with a double task laid upon his shoulders: the acting secretaryship at the India Office and the leadership of the House of Lords. Lord Crewe's sudden illness is the cause, and Lord Morley has stepped into the breach. Favourable news is available of Lord Crewe who has gone abroad to complete his recovery; but such a serious break-down means that it will be impossible for him for some considerable time to take up the reins again.

Lectures on Indian Subjects

Two subjects have been brought forward during the past month which have special Indian interest, but both have been for various reasons voted practically impossible. The Rev.

Mr. Knowles is most anxious to introduce a common script for all Indian languages, a Romanic script, but Indian opinion favours an Indian script; and Mr. Vyasa Rao, of Madras, would like to see a Royal Viceroy in Indian, with distinct and separate powers from those of the Governor-General. Excellent in theory, impossible in practice, was the general trend of the discussion on the subject.

—OBSERVER.

Natal Sugar Growers

Discuss Shortage of Labour

At a meeting of the Natal Sugar Association, held in Durban on the 9th instant, the report of the Labour Committee which contains the following recommendations, was considered:—

That all engagements of labour made with natives and Indians should be in the form of contracts, made before a magistrate, a J.P., a commissioner of oaths, a commissioned officer of police, or some other person appointed thereto by the Government.

That any native, being unable to pay any claim for money, &c., shall, on judgment being given against him, be apprenticed by the magistrate to any person the magistrate may at his discretion allot him. The rate of wages to be fixed by the magistrate, and the length of such apprenticeship shall be equal to the amount of the debt, with costs. Any native may apprentice his child or ward, being under 18 years of age, for any term not exceeding three years.

That a native labour association or bureau be formed for Natal, and it is suggested that the working of such a bureau might be undertaken by the Indian Immigration Trust Board.

Indian Labour

1. These we should be careful over, and, if possible, have them to re-indenture for a term of from three to five years. We should all agree on a standard wage. In case of re-indenture to owner, owner to be allowed to make the best possible terms.

2. In the case of Indians coming from another estate to re-indenture, these to be offered a less wage, to be agreed on by this Association.

This will stop recruiting from outside your own estate, and we would suggest the wage to be not more than 25s. with single ration, or with double rations the wage to be not more than 22s. 6d., i.e., for Indians coming from estates to re-indenture.

Mr. Gundelfinger thought a great principle had been suggested in re-

gard to the formation of a native labour bureau, and referred to the W.N.L.A. and the Rhodesian Labour Association and the large work which was done by these Associations. Referring to indentured Indians in the Province, he said that the greater part of them would remain here, and he suggested that they should be more employed in task labour, and offered inducements to a greater amount of work during a working day than was at present the case. He believed that by these means the value of the indentured Indians in the Province could be increased by 50 per cent.

The Chairman said that on many estates Indians were offered inducements to do extra work. Other influences were, however, working to assist them. Arrangements were now being made with a certain number of Indians to grow cane for the sugar mills, whilst many were re-indenturing at the present time, having recognised that it was impossible to grow mealies on the coast and make it pay. One could not hurry these things. The W.N.L.A. took many years before it was properly established. They could not do the same in a few months.

The Chairman moved that the report be approved, and that it be referred back to the sub-committee to draft proposals for the establishment of a bureau. He pointed out that they had a promise from Mr. Smuts that he would send down 300 boys from Nyasaland on trial, and there were other schemes afoot, with which there was danger of clashing, so he thought this was the best way of dealing with the matter. There was no doubt there was a shortage of labour, and small farmers especially were feeling the removal of the "isibalo," for it had meant that many of the natives had moved back into the locations.

Mr. Gundelfinger moved, as an amendment to the Chairman's proposition: "This meeting hereby receives the report of the special Committee, and records its opinion that it would be in the best interests of the sugar industry of Natal that a Labour Association be formed, such Association to include, if possible, the tea, wattle, mining, and other various manufacturing industries, and that it be left to the General Committee of this Association to take the necessary steps to bring about the formation of such labour Association."

Mr. F. Addison seconded, and, upon being put to the meeting, the amendment was carried.—*Natal Mercury.*

The "Mercury's" Comment

In the course of a leading article the *Natal Mercury* says:—

There is no doubt a good deal to be said in favour of employing native convicts on the public roads, and on other Government work in the Province, and we believe this is already done; but we can quite concave

that there are difficulties in the matter of supervision in connection with employing such natives generally as road parties. We, however, totally disagree with the proposal that natives against whom judgment has been given for debt should be apprenticed by the magistrate to any person, at the magistrate's discretion. This would practically establish a system of peonage, which might lead to the gravest abuses and very serious trouble. There would be an inducement to get the natives to run into debt, and they would be very willing victims; but when the apprenticeship was imposed they would look upon it as a form of slavery.

Cape Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Cape Town, 4th May.

Farewell to Mr. Polak

The arrival of Mr. Polak by the Imperial Mail to catch the *Edinburgh Castle*, homeward bound, was the signal for the turning out of the representatives of all sections of our Indian community to do honour to one who has done so much for the cause of India and humanity. Amongst those present at the Station were Messrs Ghansar, Hirchand, J. M. H. Gool, E. Noorudin, Goolabhai, Casim Ali and Dr. Gool.

Mr. Polak looked extremely well, stimulated by that indefinite sensation of well-being: the traveller's return home after many years of wandering. It gave us all a shock to hear of his narrow escape, in the accident to the Natal mail train near Johannesburg. We could only congratulate him and ourselves on his excellent luck.

By the same boat goes another hope of ours in the shape of a petition to Lord Crewe, with special reference to the Imperial Conference. A copy was also sent to that staunch and tried champion of our cause, Lord Ampthill.

Mr. Adani H. G. Mahomed, who was patiently waiting on the steamer, managed to see Mr. Polak just before the visitors' whistle blew. He was extremely lucky to do even that. Many indeed had turned out to give the boat a good farewell. Coronation visitors crowded the decks and also those curious to see the dimensions and improvements of the new liner; and to find Mr. Polak recalls the needle in the haystack.

At last the big ship shook herself free from her chains. *Bon voyage*, Mr. Polak! All good wishes and hopes are with you. Blessed are they who can always leave so many grateful friends behind!

The Recent Struggle

Straight Talk

The following biting criticism of the methods of the Transvaal Government anent the Indian passive resistance movement we take from *Africa's Golden Harpists*. It is written by the Editor who is no less a person than Mr. A. W. Baker, who was at one time a prominent solicitor practising in Pretoria, and who is at present devoting all his time and means to missionary work among the Natives of South Africa. Mr. Baker was much touched during his periodical visits to the Diepkloof Gaol by the sufferings that the passive resisters had to undergo there. He used to give them what comfort was possible, and the editorial is practically an outcome of Mr. Baker's burning indignation against the Transvaal authorities:

We have refrained from writing anything about this movement, because we could not see that any good purpose would be served by anything that we might write, and were congratulating ourselves with the thought that the struggle was at an end at last and that some tardy attempt at justice was about to be done to these heroic-spirited sufferers, whose only offence is the possession of a dark skin and capacity to subsist on less expensive diet than their white oppressors. The action of the Government, all through the business, is in our opinion beneath contempt. Mr. Gandhi alleges a distinct and deliberate breach of faith at the very outset, and makes out a case which is very hard to explain in any other light. The innumerable slights and wrongs that have been perpetrated on these inoffensive people by officials, warders, policemen and others in the vain attempt to coerce them into acceptance of the degradation the Law was framed to impose upon them are recorded in a higher tribunal. Religious scruples ruthlessly trampled upon, semi-starvation because of denial of suitable diet on the flimsiest pretext, have been some of the choice weapons of the modern inquisition, not to speak of the disreputable trick of transporting them over the border on a train in order to have them seized by Portuguese officials on the charge of travelling without tickets before they could leave the train, and so compass their deportation. What a howl of indignation would have gone up if such tactics had been resorted to with subjects of any other European nation!

What a priceless boon it is to be a British Subject! Especially if your skin is slightly off-coloured! And to add to the edifying spectacle, behold our Princely Merchants, many of whom had fattened on their lucrative trading with the Banyan Storekeepers, conspiring together to sequester the Estates of the men who

for conscience sake and for the sake of their national honour went to gaol rather than accept the stigma of criminality and inferiority. A White South Africa indeed!

With a white-livered brood who condescend to every mean and despicable device to deny the elementary principles of justice and equity to subject races for selfish commercial reasons. There are economic Laws in the Government of the Universe which will bring retribution unexpected and inevitable.

I know not what the writer had in mind when he penned the following lines which appeared in the *Leader* lately, but they might well have been written concerning this struggle:

SURSUM CORDA

"Give place! Give place!" Who cries
The loudest here
Is most regarded by th' unthinking throng;
But though ostentatious be suffered long,
To impose dark tyranny and hold in fear
Minds of a finer wit or passive grace,
The hour shall strike, and the recording
tide
Shall turn to sweep the shallows. Deep
and wide,
Nor sus-spect, Right shall overwhelm and
chase
Her futile foes.
Lift up thyself, brave heart,
Nor let depression's mist shut out from
sight
Ideals that once loomed large athwart thy
sight—
Thy strength in patient waiting rests. The
hour
With clam'rous tongues resounds. One
from the height
In quiet derision laughs, for Freedom's night.

CRWYDRAE.

Christians, January 11th, 1911.

Take heart my brave Indian and Chinese Brothers. A nation which can produce such stuff as many of you have shown in this long and weary struggle against the tyranny of an ignorant and bigoted Ministry is by so much proving itself worthy of being emancipated from the yoke of a degenerating Anglo-Saxon democracy whose God is Commerce, and to whom Self-interest is the Supreme and Last Resort.

Correspondence

An Indian Nurse

To the Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—I hope you will kindly correct this in your next issue, that the course for a nurse and midwife in India is only a year or, at the most, two, because many of my friends are under the impression that it took Miss Stephen seven years to complete this course and hence this may act as a deterrent to the many parents who might send their daughters to qualify themselves for a similar profession.

Yours, etc.,

M. BERTHASEE MAHARAJ.

Sydenham,
9th May.

Stoppage of Indenture

Fixing a Maximum Wage

The following resolutions, passed at the Lower Tugela Farmers' Association and referred to in our leading columns last week, were, by an oversight, left out:—

"Resolved that, in the interest of planters generally, the maximum rate of wages for the ordinary Indian labourers seeking employment under re-indenture be 22s. a month, with rations limited to 7lb. rice and 7lb. meal per week; such limitations, however, not to apply to employers dealing with their own time-expired Indians."

"Resolved that the rate of wages to be paid to Indian labourers engaging under any contract, except those at present provided by the Indian Immigration Law, be not more than 27s. per month, with 7lb. rice and 7lb. meal per week."

Hookworm Precautions

With the object of limiting the spread of hookworm infection, his Excellency the Governor-General-in-Council has approved of the following conditions being imposed on Indian immigrants landing in the Province of Natal:—

1. One course of treatment with either beta naphthol or thymol, on the lines previously adopted by the Medical Staff of the Trust Board (as described on page 1 lines 43, 44, 45, 46 of the printed report of the Medical Superintendent, issued with note by the secretary in September, 1909, and reprinted hereunder) to be given to Indians over the age of 18 months before allotment. Women in the 7th and subsequent months of pregnancy shall be exempt from any treatment.

2. Latrine regulations are to be enforced to the fullest extent possible, and extended to all employers of Indian labour; excreta to be buried, in the case of the bucket system being employed, to a depth of not less than three feet. It is, of course, understood that the Board will only be able to issue a circular to all employers advising them of the importance of this step, and also will communicate with their medical staff, informing them that the Board desires their co-operation and assistance in carrying out these regulations as fully and completely as possible.

3. A monthly tabulated list is to be furnished to the Health Officer for the Colony by the Secretary of the Indian Immigration Trust Board of all estates which have been reported

to the Board as being infected, and the Health Officer for the Colony is to have full access to all medical officers' returns received by the secretary, which will be forwarded with the above list. Colonial numbers will be given in all cases when possible.

4. The Department of Public Health is to be permitted and given facility to make examination of material from persons of every shipment, not exceeding 25 per cent. of the total, such material to be collected not less than seven clear days after conclusion of the course of treatment required by condition.

[NOTE: These regulations are a little late in the day. Fortunately their enforcement will not be needful beyond next August or September, but they offer a scathing commentary upon the consciencelessness of the planters responsible for the introduction of this disease into South Africa.—Ed. L.O.]

"Isibalo"

In regard to the stoppage of the system of "Isibalo," or forced native labour, in Natal, the *Times of Natal* remarks:—

It seemed to be the general impression, based upon the native's natural antipathy to work, that it was perfectly proper to make him work upon the roads rather than idle away his time at his kraal hatching sheep-stealing or other crimes. Speakers upon this line thought based their arguments largely on the fact that the natives from time immemorial had always been accustomed to do the bidding of their Supreme Chief implicitly, and to turn out and work for him whenever called upon to do so. The Government doubtless realizes that the system of "isibalo," if not slavery constitutes a compulsion upon adult human beings, and as such ought not to be permitted, whatever may be the surrounding circumstances or the historical relations between the European and the Natal native.

The "Tribune"

We (*Tribune*) have all along been maintaining that the prohibition of indentured labour to Natal had in no sense been a reprisal. It is only a recognition of self-respect and dignity of the Indian labourers and should, for the sake of humanity and justice, be allowed a more extended application. All forms of indentured labour, whether in Mauritius, Assam or elsewhere, should be abolished and the great blot upon the legislature of this country should be removed. The country can always find bread and employment for its horny-handed sons of toil. There is no need of a system of indenture which is only one shade less dark than slavery.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Monday.

The following correspondence has passed between Mr. Chotabhai and Mr. Gandhi. Mr. Chotabhai wrote to Mr. Gandhi on the 3rd instant:—

With reference to the case of my son Mahomed, I had intended to send you a cheque. I now send you one for £300 which you may use in any manner you like. I am sorry that I am not able to make out a larger cheque, but I would like to assure you of my co-operation with you in all public work.

Yours sincerely,

(Sd.) A. E. CHOTABHAI.

To which Mr. Gandhi has sent the following reply, dated the 4th instant:—

Dear Mr. Chotabhai,—I am much obliged to you for your note of the 3rd inst. enclosing cheque for £300 in connection with your son's case. As I have already informed you, I do not desire to make any personal use of your generous gift. It is my intention shortly to make over the Phoenix Farm, together with the machinery and the Press Buildings, which have been valued at £5,000, to trustees in trust for public purposes; and I propose, if I can induce our wealthy men to follow up your gift, to devote the money towards building a substantial school at Phoenix. Should, however, such support not be forthcoming, I purpose to retain the sum to use, if required, for the objects of passive resistance, should its revival next year unfortunately become necessary.

Thanking you for your promise of co-operation in public work.

Yours sincerely,

(Sd.) M. K. GANDHI.

Before Mr. Polak's departure for England, the Chinese entertained him to a quiet dinner to which a select company of friends was invited. In grateful recognition of his services they presented him with a handsome purse. They have also requested and authorised Mr. Polak to see the Chinese Ambassador.

Cheered by the news of final negotiations for a settlement of the Transvaal struggle, and by way of affording Mr. Joseph Ruyssen, the Patron of the "Banda Mataram League"—an independent body of sportsmen passive resisters—an opportunity of witnessing Transvaal football, a match was arranged among passive resisters last week. The sides included some of the best "soccer" men in the Transvaal.

The teams played in the names of the veteran Passive Resister, Mr. Thambi Naidoo, and in that of Mr. Joseph Royeppen. Mr. Naidoo's men turned out in dark green jerseys and white shorts while Mr. Royeppen's men lined up in red and blue flannels and black knickers.

Mr. Naidoo's men won the toss and elected to play in favour of a slight breeze.

Mr. Royeppen's side at once attacked and it seemed as though they were the better team; but Mr. Naidoo's men soon proved their mettle, and before long it was clear that a stiff tussle was promised, the teams really being evenly matched.

The first half, whose pace was terrific, ended with honours even, neither side scoring. On change of ends, Mr. Naidoo's team took up the attack but the fine work of Morgan in goal nonplussed their efforts, that custodian being a host in himself, his kicking and handling approaching the European standard.

Mr. Royeppen's backs in Dalton and John Peters worked like Trojans, their kicking and clearing being a treat to witness. At length a stern struggle within the twenty-five resulted in Mr. Royeppen's keeper having the misfortune to let the ball slip, after holding it, and the ever vigilant Moona finding an opening, registered the only point of the day amidst much excited cheering.

A splendid game resulted in favour of Mr. Naidoo's team by one to nil. Kanabathy and Tommy distinguished themselves for the winners and Singh and Moses for the losers, while Solomon D. Ernest's good style was marred by erratic shooting.

A Queer Suggestion

Indians for Argentina?

In another column we (*Tribune*) publish a letter from Mr. M. A. Farias, an Indian, who is now at Buenos Aires, Argentine Republic. That gentleman wants a certain number of 'picked men'—skilled and unskilled labourers, agriculturists, cooks, etc.—to settle in Argentina. 'It is not necessary,' he says, 'that they should have a certain amount of money after their arrival, and should know Spanish. Men like the Gurkhas, Sikhs, Mahrattas, Pathans, and other hardy men of the north will suit very well. If only say a thousand were to come here, then others will follow their lead and an Indian colony could be formed here.' Again, he says: 'If they once reach here paying their own passage, the Government will provide them with everything free, until work is found for them by the immigration department.' Those who may be tempted by this offer must think of the fate of our countrymen in South Africa, in British East

Africa, in Canada and in other British possessions. Indians are welcome all over the world as long as they prefer to remain hewers of wood and drawers of water. The moment they claim the right of citizenship they are branded as undesirable immigrants and deported bag and baggage. When we are denied equal opportunities under a flag which protects us it is folly to migrate into a foreign country with the people of which we have absolutely nothing in common. Above all there is this to be said against wholesale emigration from any part of India. We want the manhood of the country to develop our own resources. The Government is endeavouring to encourage industries and manufactures, and capitalists have been coming forward to start new enterprises. We cannot afford to send away our labour force to any country, British or foreign, and must urge the Government to abandon the policy of indentured emigration to British colonies and possessions.

[Note: We have received a similar communication but we have not thought it necessary to publish it. We entirely concur with the objections expressed by our contemporary.—Ed. I. O.]

Items of Interest

De Doorns (c.c.) Indians presented Mr. Polak with three boxes of grapes for the voyage.

Capetown, May 11.—Mr. Justice Buchanan to-day granted an order against the immigration authorities to show cause why they should not be committed for contempt of court in having deported an Indian whom the Court had ordered should not be deported.—Reuter

At the ordinary meeting of the St. Aidan's Literary and Debating Society, on the 4th instant, there was a very interesting and instructive debate on "Was Cromwell justified in executing Charles I?" Mr. Emmanuel Soobroyal was for the affirmative and Mr. William Ernest for the negative. Among the other speakers who took part in the debate were Messrs B.L.E. Sigamoney, G. D. Lalla, R. L. Jithoo, M. K. Naidoo, Abdiel Ephraim, K. M. Joseph, G. Seeraj, David Nandoo, Esuph Hassim, Edward Govindsami, O. Bndree, and the secretary Mr. M. Beethasee Maharaj; Mr. Jacob John occupied the chair.

Mr. Ramsay Macdonald has received a cordial invitation to preside over the annual session of the Indian National Congress next December, says the *Chronicle*. The invitation to the Member for Leicester shows how warmly appreciative native India is of the ability, insight and sympathy which Mr. Ramsay Macdonald brings

to bear on the study of Indian questions.

The teaching of history showed that where there was a superior civilisation and an inferior civilisation, the former could only be allowed to predominate by elevating and developing the latter.—Mr. PATRIC DUNCAN M.L.A., at Fordsburg.

The truth men most need to know to-day is that all life is one and its source one; that all cruel and selfish activity is not only vain but destructive; that love and its results are the only things that continue unchanged through the ages.—Alexander Haig, M.D.

The use of force alone is but temporary. It may subdue for a moment, but it does not remove the necessity of subduing again; and a nation is not governed which is perpetually to be conquered.—Burke

Whatever may be the final outcome of this experimental jumble of isms and systems, Eastern and Western, ancient and modern, one thing is firmly established in the Japanese mind—the necessity for the education of women.—*Oriental Economic Review*, New York.

Sir Israel Hart, of Leicester, who died recently, had been four times Mayor of Leicester. And yet the old charter granted to Leicester by one of the de Montforts contains the phrase that:—"to the end of the world no Jew or Jewess shall inhabit or remain or obtain any residence in Leicester." The world still moves, says *Public Opinion*.

Of a new edition of "The Rubāiyāt of Omar Khayyām," illustrated by Abinindra Nath Tagore, the *Spectator* says:—"The interest of this portfolio of pictures lies in the fact that they are by an Indian artist, who has wisely not tried to assimilate Western art, but has remained faithful to the pictorial traditions of his own country. In the best of these illustrations there is that curious immaterial feeling, that power of seeing through the worldly envelope to the underlying spirit, which is the special performance of Eastern art."

Contents

	Page
The Present Position	191
The Chotabhai Judgment	192
✓ From the Editor's Chair	193
Our London Letter	194
Natal Sugar Growers	195
Cape Notes	196
The Recent Struggle	196
Correspondence	196
Stoppage of Indenture	197
Transvaal Notes	197
A Queer Suggestion	198
Items of Interest	198

तुलसीदासजीकृत रामायण

सार.

साधारण हिंदी प्रजाता पुत्री परदेस नमन बहु करे छे. परदेसमां पौताना बर्महुं माग राखहुं ए बचाने कडीन छे. परंतु हिंदुने चिन्ते कडीन छे. आ छजनारनी एवो मत छे के साधारण हिंदु बर्महुं रख्य जायहुं ए बचा हिंदुहुं नही पल बचा हिंदीहुं काम छे.

साधारण हिंदु बर्म छर्म कोइने मान्य बाव एवो छे. तेहुं रख्य नीतिमां समाएहुं छे. ए विचारें बचा बर्म करे अने सरका छे एम कही बचाव केमके नीतिवी अलग एवो बर्म होवापहुं नही.

मये तेम होय प्रम साधारण हिंदु बर्महुं बच ताएछ रामायणमां जोई बचाव छे. मूळ रामायण छस्त्रतमां छे. ते बीकाज बाबे छे. तेनी तरजुमो पुनाबानी एवी भाषां एवो छे. हिंदुस्ताननी कभी प्राकृत भाषामां छे. आ बचा तरजुमाने तपासीवे ती तुलसीदासजीकृत हिंदी रामायणने कोई अही बके तेम नही. तुलसीदासजीहुं रामायण बर जोतां तरजुमो नही मनाव. तुलसीदासजीनी भाके एवी अनन्य इती के तेम तरजुमो करवाने बदे पौताना बदगारी गावा छे. महास कोबीने हिंदुस्ताननी एक पत्र भाग नही होय के अवां तुलसीदासजीना रामायण कोई हिंदु छेक अजाबही नीकछे. एहुं रामायण ते परदेसमां (बकी देसमां एम) बचा मानसी पूछ बाबता नही. बाबतानी अवकाज नही अछती. आवा पुस्तकोने टुका रुपमां बहार पावका होय तो हिंदी प्रजाने कल्याणकारक बई पडे एवा हेतुवी तुलसीदासजीहुं रामायण तेवा रुपम बहार पाववानो इरादी राखी छे. तेमांनो प्रथम काब तुरतमांज प्रजान मानल रलु करीवे छीवे.

हिंदी छीपी तथा भाषा जानवी ए दरेक हिंदीनी फरज छे. ते मावाहुं बच जाववा रामायण जेहुं बीहुं पुस्तक भाषाज हवे.

बीमल ए धीर्जीम.

पोस्टेज १ केनी.

इंदरनेशनल प्रिंटींग प्रेस, फीनीक्स, नावाक

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six	Twelve	
INCHES	1 10 0	2 0 0	3 0 0	4 0 0	5 0 0	6 0 0	7 0 0	8 0 0	9 0 0	INCHES
One ...	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 6 0	0 7 0	0 8 0	0 9 0	0 10 0	One ...
Two ...	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 0	0 10 0	0 11 0	0 12 0	0 13 0	0 14 0	Two ...
Three ...	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 0	0 15 0	0 16 0	0 17 0	0 18 0	0 19 0	Three ...
Four ...	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	0 22 0	0 25 0	0 28 0	0 31 0	0 34 0	Four ...
Five ...	0 10 0	0 15 0	0 20 0	0 24 0	0 28 0	0 32 0	0 36 0	0 40 0	0 44 0	Five ...
Six ...	0 11 0	0 17 0	0 23 0	0 27 0	0 31 0	0 35 0	0 39 0	0 43 0	0 47 0	Six ...
Eight ...	0 15 0	0 22 0	0 30 0	0 35 0	0 40 0	0 45 0	0 50 0	0 55 0	0 60 0	Eight ...
Ten ...	0 18 0	0 27 0	0 37 0	0 43 0	0 50 0	0 57 0	0 64 0	0 71 0	0 78 0	Ten ...
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 0	3 0 0	3 10 0	3 20 0	3 30 0	3 40 0	One Column
Half Page	1 7 0	2 2 0	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	32 10 0	Full "

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 2 1/2%; above 3 inches a rebate of 5% for every month has been duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—An extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

625

પુસ્તક ૯.

ફ્રીપ્રેસ, રાનીવાર, તારીખ ૧૩ મી મે, ૧૯૧૧.

અંક ૧૯.

અઠવાડીક પંચાંગ.

***

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૩ મી મે થી, તા. ૧૯ મી મે સુધી ૬૦ સં. ૧૯૧૧.

હિંદુ-વૈશાખ સુદ ૧૫ થી વૈશાખ વદ ૬ સુધી, સંવત ૧૯૬૭.

મુસલમાન-તા. ૧૩ જમાદીઅવલથી તા. ૧૯ જમાદીઅવલ સુધી ૧૩૨૬હી.

વાર.	ક્રમ	હિંદુ તીથી.	મુસલ. તા.	ખ્રીસ્તી રોજ.
રાનીવાર.	૧૩	સુદ ૧૫	૧૩	૩
રવીવાર.	૧૪	વદ ૧	૧૪	૪
સોમવાર.	૧૫	" ૨	૧૫	૫
મંગળવાર.	૧૬	" ૩	૧૬	૬
બુધવાર.	૧૭	" ૪	૧૭	૭
ગુરવાર.	૧૮	" ૫	૧૮	૮
શુક્રવાર.	૧૯	" ૬	૧૯	૯

અનુક્રમણિકા.

ટરાંસવાલની અરજી	...	...	...	૨૮૭
મી. પોલાકની વિદાયમીરી	...	...	...	૨૮૭
મી. ડાઘાલાકની કદાવર	...	...	...	૨૮૮
કેપમાં હિંમીગરેશનનો ભૂલમ	...	...	...	૨૮૮
લેવરડ એમ્પીલીની જળી	...	...	...	૨૮૮
હીંદી રેપારી પર હુમલો...	...	...	...	૨૮૮
મજૂરી સાથે હીલવાલ	...	...	...	૨૮૮
ટરાંસવાલના હીંદીઓની પ્રજાસુદ્ધિ હાલમારી	...	...	...	૨૮૮
ખરિદીયા પ્રમના કેલકુલ હાલમાર	...	...	...	૨૮૮
યતા લોહો	...	...	...	૨૮૮
નાતાલાના ખેડૂત અને મજૂરી	...	...	...	૨૮૮
જીવન દોરી	...	...	...	૨૮૮
જેહાન-સબરન ખબરપત્ર	...	...	...	૨૮૮
કોઈ ભાષાવાચક મેળાવડો	...	...	...	૨૮૮
હીંદી ભાષામાં લલતની અસ્થા	...	...	...	૨૮૮
જાવાના ટાપુ વિષે કેરલીક માહિતી	...	...	...	૨૮૮
અલેક્સાન્ડર	...	...	...	૨૮૮
વાર સમાચાર	...	...	...	૨૮૮
નાહારી કોરની નોટીસો વિચેર	...	...	...	૨૮૮
હિંદુસ્તાનની ટપાલ	...	...	...	૨૮૮
આલુ વરતમાન	...	...	...	૨૮૮
પરચુરણ	...	...	...	૨૮૮
જંગલ અને કામી અદાવત	...	...	...	૨૮૮
હિંદમાં વસ્તીની ગણતરી	...	...	...	૨૮૮
હિંદુસ્તાનના ખબરો	...	...	...	૨૮૮
હિંદી સાથે ફરિયાદ	...	...	...	૨૮૮
પરચુરણ ખબરો	...	...	...	૨૮૮
રોહડ બલરમાવ...	...	...	...	૨૮૮

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૧૩ મી મે, ૧૯૧૧.

ટરાંસવાલની અરજી

એસોસીએશને ને અરજી વિધાયત મોકલી છે. તે ખ્યાનમાં લેવા જેવી છે. અરજીમાં ૧૮૮૫ ના કાયદાની વાત રજૂ કરી છે અને તે કાયદાથી ને નથી યથ શક્ય, તે બની શકે તેવા હેતુથી ગોલ્ડ લોમાં આડકતરી રીતે ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે એમ જણાવવામાં આવ્યું છે. ગોલ્ડ લો અને ટાઉનશીપનો કાયદો એ હાલ તો ટરાંસવાલના હીંદીને સુખ્ય જરૂરની વાતે યથ પડી છે. ગોલ્ડ લોથી ટરાંસવાલના અરજા હીંદીની સ્થિતિ અચર યથ પડી છે. એ કાયદાનો અમલ કલારકસડોરપથી સરકાર સર કરવા માંગે છે. હજુ સુધી કંઈ પગલાં નથી કરાયાં, પણ નોટીસો નીકળી ચુકી છે એટલેગમે તે વેળા પગલાં કરાય. એ તો જેમ લેડીસમીય, ડીપ્રેસરી અને મેઈકીમનો પ્રેરે પલાયો હતો એમ થયું છે. જે ત્રણે મામ પક્ષમાં હવે તો આખું દક્ષિણ આફ્રિકા એ વેળા પહોંતે. તેજ પ્રમાણે જે કલારકસડોરપ પડે તો આખી હીંદી કોમને ટરાંસવાલમાં ધડકો પહોંચે, આથી કલારકસડોરપના હીંદીની ઉપર મહાન બોજો છે. તે બોજો બધી કોમને લાગુ પડે છે એમ સમજી એસોસીએશને અરજી મોકલી છે એ ઠીક કામ થયું છે. પણ બધો આધાર કલારકસડોરપના હીંદીની હિંમત, તેઓના સ્વદેશાભિમાન અને તેઓની કુશિલારી ઉપર છે. જ્યારે ખાતરી છે કે કલારકસડોરપના હીંદી ભેદની કુરજ બળાવશે.

મી. પોલાકને વિધાયત પરોપર વખત સર મોકલવામાં આવ્યા છે. મી. રીચ જેહાન-સબરમાં હોવાથી વિધાયતમાં આવો ગુન્જાડા ભરેલો સવાલ સમજાવી શકે એવું કોઈ હજી નહીં. મી. પોલાક ના જવાથી હવે તે કામ રહેશે નથી. અરજીમાં આવેલા બીજા વિષયો ને જોવા થયા છે તે જુની તકરાર છે. તેમાં

હાલ મળતાં વખત જશે. પણ જે આપણે મહેનત કરશું તો હાલ જરૂર મેળવી શકશું.

મી. પોલાકની વિદાયમીરી

મને અઠવાડીએ મી. પોલાક વિધાયત ના મેલમાં ઉપડી ચુક્યા છે. તેમના નામ અને કામથી દક્ષિણ આફ્રિકામાં કોઈ હીંદી હવે જાગણ રહેલ નથી. તે જો પડી એક નવરા મેલે તેમ નથી. નાતાલમાં છેલ્લા કેટલાક મહીના સુધી તેઓ રહ્યા તે દરમ્યાન તેમણે સ્થાનીક હીંદીઓમાં અને કેમિસમાં પ્રુકળ ભાવનિ પેદા કરી ચુકી છે. સમાજની સંબંધ માં રોજ રોજ સરકાર સાથે સંલેહા ચાલી રહ્યા હતા તેવા વખતમાં તેમના જેવા કાબેલ સલાહકારની કાજરીની કર બનમાં ખાસ અમલ હતી; અને તે અનામલે, પણ બધી સરસ રીતે, પુરી પડી છે. આ વાતનો કેમિસના કાર્ય વાહીઓ આમુખા પુરાવો આપે છે. ખીર મીટીઆના કેસો સંબંધમાં તેઓ શત દિવસ અહીં તહીં ફરતા રહ્યા હતા. આવા કેમના સેવકને જેટલું માન અપામ તે આખું કહેવાય. તેવી સેવાની કીમત કે બદલાનો તે વિચારજ કરી શકાય નહીં. હવે મી. પોલાક હાલ અપણાથી છુટા પડ્યા છે. છુટા પડ્યા છતાં તે આપણા કામથી—આપણી સેવાથી—જળ વાર છુટા પડે તેમ નથી. નાતાલ ત્રાંસ વાલમાં હીંદીની બધી હાલમારીઓ સંબંધમાં હાલ મેળવવાની છે. તેથી વિલા યતમાં કરવાનું કામ થોડું નથી. કેમે કેપુટેન મોક્લવાનો વિચાર માંડી વાળ્યો છે. છતાં તેથી ને કામ કરવા જેવું છે તે કંઈ ક્યાં વખત રહેવાશે નહીં. મી. પોલાકની વિધાયતમાં કાજરી આ સંબંધમાં કોમને ઉપયોગી થશે. વળી કોમ દર-સ વખતે તેઓ ત્યાં હોવ એ પણ લાભદાયક વાત છે. તેમને હતેહ અને સુખાકારી ઇન્છવામાં હો હીંદી જમારી સાથે સામેલ થશે. લડતને લીધે મીસીસ પોલાક અને પોતાનાં બાળકોથી વુહા પડી તેમણે એક મોટો બોગ આપવાનું

માર્ગે ત્રીજી હતી. હવે તેઓ પોતાના વહાલાઓને મળવા ભેટવા હકિતમાન થશે, અને એક મહેનતુ દિવસનું અમામ કામ આટોપ્યા પછી આરામની ખેંધી ગુજારી શકશે તે પણ કામને માટે હર્ષની વાત છે.

મી. છોટાભાઈની ઉદારતા

મી. છોટાભાઈએ પોતાના હિંદુસ્તાની બાળક મી. ગાંધીએ જે મહેનત કરી તે બાળક પા. ૩૦૦ ની ભેટ આપી છે. તે હિંદીની ઉદારતાનો સરસ દાખલો છે. જો તે પૈસા મી. ગાંધીએ પોતાના ખાનગી કામને સાર વાપરવા મુજબ હતા તો આપણને ક'પ બોલવાપણ નહીં રહેત. પણ મી. ગાંધીએ પોતાને સાર વાપરવાની ના પાડી છે, અને તેનો બહેર ઉપયોગ કરવાનું જણાવ્યું છે. શ્રીનીકસની જમીન વિગેરેનું વસ્તુ કરવા વિષે જે મી. ગાંધી એ લખ્યું છે તે વિષે બીજી વેળા ચર્ચા કરીશું. હાલ તો આપણે તેમની નિશાળ વિષેની સુચનાનો વિચાર કરવાનો છે. એટલું તે સરવ માન્ય છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં સારા પાયા ઉપર આલતી એક પણ નિશાળ હિંદીને સાર જોવામાં નથી આવતી. મી. ગાંધીનો ધરાહો તે પૈસા નીશાળને સાર વાપરવાનો છે. પા. ૩૦૦ માં નીશાળનું મકાન નજ બની શકે. તેથી તેમણે બીજા ઉદાર હિંદીઓ ની પાસે માગણી કરી છે. અમને ઉમેદ છે કે જ્યારે મી. છોટાભાઈની ભેટનું આ પરિણામ આવ્યું છે. ત્યારે કામના સખી મહારથો પૈસા કરતાં આજીવો નહીં આવ. તે બાળકનું વસ્તુ કરવાનો મી. ગાંધીનો ધરાહો છે એટલે નિશાળ મોટા પાયા ઉપર થવી જોઈએ એમ અરથ ખુદનો છે.

કેપમાં ઇમીગ્રેશનનો બુલમ

કેપમાં કુકમ વિરુદ્ધ હિંદીને હકમાર

તા. ૧૧ મીએ કેપટાઉનથી હટર જણાવે છે કે:—એક હિંદીને કેપટાઉન નકરવા કારણે કુકમ ક્યો હતો; છતાં તેને ઇમીગ્રેશન ખાતાએ કેપટાઉન ક્યો; તેથી તે ખાતાપર મરદનો તિરસ્કાર કરવા માટે કામાટે કેસ ચલાવે નહીં, તેના કારણે સમગ્ર વવા ઇમીગ્રેશનના સત્તાવાળાઓપર મી. જર્ડીસ બુકનને આનો કુકમ કાઢ્યો છે.

લોરડ એમ્પટીલની છબી

લોરડ એમ્પટીલની છબી અમે આજના અંક સાથે આપીએ છીએ. આ અમીર હિંદના બંગ્લે દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદી માટે અને ખાસ કરીને ટ્રાંસવાલની સલામતી સડત માટે વિલાયતમાં છેલ્લા પાંચ વરસ થયા બારે લડત ચલાવી છે. ઉમરાવની સલામમાં તેમણે ઉદારતા ચર્ચા, અને તેમનાં બુસ્સાદાર આપણે પ્રસિદ્ધ છે. જાપામાં લડત લેવાની તક પછી તેમણે હાં જવા દીધી નથી. સહિષ્ણુ આફ્રિકા બિટીક ઇડીઅન કમીટીના પ્રમુખને હોદ્દો તેમણે ધણી લાયક રીતે ભેગવ્યો છે. લડતનાં જે સારાં ફળ આને દેખાય છે તે આ મહાન નરની હિમાયતને થોડું આભારી નથી. તેમનું નામ લડતના ઇતીહાસમાં સલામતીઓ સાથે સદાય જોડાયેલું રહેશે.

હિંદી વેપારીપર હુમલો

જોહાન્સબર્ગમાં જાપામાં

જોહાન્સબર્ગમાં નવું પ્રસિદ્ધ થયું ક્રોનીકલ પત્ર જણાવે છે કે થોડા વખત માં વેપારમાં બારે મંદી જણાવા સંભવ છે, જેને પરિણામે નાદારીઓ થશે. આ સ્થિતિના કારણે શું છે એવો સવાલ એ જાપાએ પુછ્યો. તેના જવાબમાં એક આજેવાન વેપારીએ લખ્યું છે કે:—

“હુખ્મવે કરીને હિંદીઓ, ખાસ કરી ને જેઓ નાનાં ગામોમાં છે તેઓ, આ સ્થિતિનું કારણ છે. અહીં કહીએ તો હાલમાં કેટલાક અલગ ખરાબ કીસ્સા એ માલુમ પડ્યા છે, જેમાં હિંદીઓએ હોલસેલ વેપારીઓને હુમ્મો છે. હાખલા તરીકે મારા રાજમારમાં એક હાખલામાં એક હિંદી જે પા. ૨૦૦૦ થી ૩૦૦૦ નો માલ રાખતો તેણે મારા પછસા ખોટા કર્યા છે. તે હિંદી પડતર ભાવ કરતાં ઓછા દામે માલ વેચતો, અને જે પછસા આવે તે ઠેકણે પાડી દેતો. પરિણામે જ્યારે અમારી પેઢીને સ્થિતિની ખબર પડી ત્યારે તપાસ કરતાં તેની કુકનમાંથી પા. ૧૦૦ કરતાં ઓછો માલ નીકળી શક્યો. મારા મત પ્રમાણે ટ્રાંસવાલ માટે કવિવિખ્યા ખરાબ વખત આવવાનો છે, કેમકે અમે ધણી વાર બોગ ચક્ર પડ્યા છીએ, અને હવે અમે અમ સાલ ની પેઢી ઉધાર આપવા માંમતા નથી.”

જોહાન્સબર્ગની વેપારી એજન્સી એક રેટરીએ આ સંબંધમાં ઉપરના જાપાને જણાવ્યું કે “વેપારી લોકોમાં કમીક અઠગામણની લાગણી છે, છતાં અમ રાખવા માટે કમી મોટું કારણ નથી. વેપારીઓને મત છે કે અમ સાલ જેટલો પછસો ફરતો હતો તેટલો હાલ નથી ફરતો. કેસાવરના માલ મોકલનારાઓએ માલ મોકલવામાં ધણું જોખમ ખેડેલું છે. તે માલ વડે કેટલાક નાના વેપારી એ આપણનું કામ સારું છે. આ માલ વપરાઈ ગયો છે, ને તેથી વેપારીઓ મુશી બતમાં પડે છે. આમાં હિંદીઓને, ખાસ કરીને નાનાં ગામોમાં, બહુ સંબંધ છે. તેવા ગામની વેપારી એજન્સીએ જુમ મારી છે કે ગામમાં જાત પછા કુલી વેપારી મધ પડ્યા છે. કદાચ પરિણામે કેટલીક નાદારીઓ થશે. ઉપર તેણે ઉમેર્યું કે અમ વારંવાર હુમ્મો સુધી તો કમી કારણનથી.

ઉપરના ખબર ઉપર ટીકા કરતાં ‘અર કપુરી’ લખે છે કે જે વેપારની મંદીની બીક રહે છે તેનાં હિંદીની ફરીફાદ, અને સામાન્ય મોટી ધીરધાર એ બેજ કારણ નથી. ખાસ કરીને ટ્રાંસવાલમાં તો હિંદી વેપારીની અસર બહુ ખરાબ ન હોઈ શકે; કેમકે છેલ્લાં વરસોમાં જનરલ રમ ટસ તે ઉપર ખુબ ખ્યાન આપી રહેલ છે.

હિંદી મજુરો સામે હોલચાલ

લોવર ટ્રુએલાના મોટા જેકુતોના મંકેએ એવો હરાવ ક્યો છે કે—ફરીથી જીરમીટ માં જોહાનાર હિંદી મજુરો માટે વધારેમાં વધારે પમાર માચીક સી. રર રાખવો; અને તેમને માટે અઠવાડીક રેક્સનમાં ૭ રતલ ચાવલ અને ૭ રતલ મકાઈનો આટો રાખવો. પોતાની જ જીરમીટમાંથી છુટેલા મજુરોને રાખતાં આ બંધન લાગુ પડશે નહીં.

કરાવ બીજો: હાલના જીરમીટના કાપલા સિવાય બીજી રીતે કાનટરાકટથી મજુરોને રાખવા હોય તો તેમને સી. રર નો ફર માયો અને રેક્સનમાં અઠવાડીક ૭ રતલ ચાવલ અને ૭ રતલ મકાઈના આટાથી વિશિષ્ટ આપવું નહીં.

જરૂરના પગીઓને જવાબ

મી. સુ. અસમાલ વગેરે—જે બીજા હાખસ કરવાનાં સાધન અને મળી થકતાં નથી. અ. ઇ. એ.

ટરાંસવાલના હોંદીઓનો પુરાણી હાડમારાઓ

૧મી સરકારને અરજી

હમીરોવલ ડેનફર-સની તક ઉપર

ટરાંસવાલની બ્રિટીશ હમીરન એસોસિએશન તરફથી સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાન ને લખેલ ખાતે ને અરજી મોકલવાના ખબર અમારા મળ્યા અંકના જોડાના અરજના ખબરપત્રમાં આપવામાં આવેલા હતા, તે અરજીનો તરલુમો અને નીચે આપીએ છીએ :—

એસિઆટીક રજીસ્ટ્રેશન સરખાપણા વિષે ટરાંસવાલમાં છેલ્લા ૪ વરસ થયાં દુઃખદાયક સમય ચાલી રહી હતી, તેનો સુખે અંત આવે એવું દેખાય છે. છતાં હમીરોવલ ડેનફર-સ જરાવાની તકે બ્રિટીશ હમીરન એસોસિએશન ટરાંસવાલના હોંદીઓની હાલ ખરી સ્થિતિ શું છે, તે ઉપર વડી સરકારનું ધ્યાન ખેંચવા માગે છે.

એસિઆટીક રજીસ્ટ્રેશન એક્ટ (ના. ૨, ૧૯૦૭) ને લીધે હવેથી તે હાલથી ટરાંસવાલની એસિઆટીક કોમેને અમાપ દુઃખ એમવનું પડ્યું છે, અને તેમાં એસિઆટીક તથા મેરી પ્રિન્સિપલ ધ્યાન એટલું બહુ 'રોકાઈ ગયું' હતું કે હાલ ની અમાલિની પુરાણી તથા તે બાદ હવેથી થયેલી અને સત્યામહન્ટી હાલમાં નથી સમાયેલી એવી નવી હાડમારીઓ દુર કરાવવામાં એસોસિએશન ધ્યાન આપી શકી નથી.

રજીસ્ટ્રેશન અને હમીરોવલ કામચાલી હાલ શું સ્થિતિ છે?

એપ્રિલની તા. ૨૨ મીએ જનરલ રમ ટસના ખાનગી સેક્રેટરીએ મા. ગાંધી ઉપર લખેલા કામચાલી જણાવેલી બાબતો હોંદીઓની મીઠોન સમક્ષ તા. ૨૭ થી એપ્રિલે રજુ કરવામાં આવી હતી; અને તે માત્ર ૬ વિરૂધ્ધ મતે રીકારવામાં આવી હતી. તે એ છે કે :—

૧. હોંદીઓના કેસના મુકાબા મુજબ સમીર હોંદીઓના હક કાયમ રહે એવી ખારી રાખીને દક્ષિણ આફ્રિકાની પારખા મેન્ટની હવે પછીની મેઠકામાં ૧૯૦૭ નો ૨ નો કાયદો રદ કરવામાં આવશે.

૨. હમીરોવલની બાબતમાં એસિઆટીક અને મેરા હમીર-ટુ કાયદેસર સરખાપણું મોન્ડ રાખવામાં આવશે, અને કાયદામાં એકલાવ નહીં રાખતાં

અમલમાં એકલાવ રખાશે.

૩ નવો કાયદો થાય તેમાં હોંદીઓના હાલના હોંદી જળવવામાં આવશે, એટલે કે જો તે પ્રિવિલીજીય કાયદો હશે તો ટરાંસવાલના એસિઆટીકના હકમાં કાય નાખવામાં નહીં આવે, અને જો તે બધા પ્રિવિલીજીયને બાકી પડે તેવો કાયદો હશે, તો પ્રિવિલીજીયના તેમજ ટરાંસવાલના હાલના હોંદી જળવવામાં આવશે.

૪. નવો કાયદો થાય તે પ્રિવિલીજીય કાયદો હશે તો કોઈ પણ વરસમાં હોંદી કેમવણી પામેલા એસિઆટીકને, જમી વધારે નહીં એવી સંખ્યામાં કેમવણીની પરીક્ષા આપીને ટરાંસવાલમાં હાખલ થવા દેવામાં આવશે.

૫. જો સત્યામહન્ટી, સત્યામહન્ટી હાલ નહીં હોત તો, થોડા વખતે અરજી કરવાથી રજીસ્ટર થવાને હકકાર હતા, તેઓ ને હવે રજીસ્ટર થવા દેવામાં આવશે.

૬. જો સત્યામહન્ટીઓ રજીસ્ટ્રેશન કાયદા મુજબ રજીસ્ટર થવાને હકકાર નથી, તેઓને નવા સનાર કાયદાની રાહમાં ટરાંસવાલમાં રહેવા દેવામાં આવશે, અને તેઓને આલુ વરસના એસિઆટીક જમી મંડ મજબૂતમાં આવશે.

૭. હમીરોવલ કોમ સત્યામહ મોકુફ રાખશે એવી ખારી દેવાથી જે સત્યામહીઓ સત્યામહન્ટી ખાતર જોડામાં છે, તેઓ ને છોડી મુકવાની ના. મવરનર જનરલને બચાવવું કરવામાં આવશે.

મારી એસોસિએશન આ પ્રસંગે તેના તરફ યુનિયન સરકારે જે 'પેપીટુ' સુમેલ કરેલું અને ઉદાર વલણ બતાવ્યું છે, તે માટે તેનો આભાર માને છે; તેમજ આ દુર્ભાગી મામલાનો સુખરૂપ અંત આણુવા વડી સરકાર મિત્રભાવે અસર કારક રીતે વચમાં પડેલ છે તે માટે તેનો પણ આભાર માને છે.

પણ સત્યામહ મોકુફ રાખવાની કશું ખાત હાલ આપવામાં આવી છે, તેનો અરથ એવો નથી કે ટરાંસવાલના હોંદીઓને તેની બધી મંજીર હાડમારીઓમાં હાક મળી છે. એથી મોટામાં મોટી હાડમારીઓ કોમ હજુ ભોગવી રહી છે, તે રજુ કરવા એસોસિએશન રળ માગે છે.

૧૮૮૫ નો પ્રિવિલીજીય કાયદો

ના. સહેનવાલ અને માજી રીપબ્લીક સરકાર વચ્ચે લડાઈ ભગી, ત્યાં સુધી જે ૧૮૮૫ ના ૩ ના કાયદા વિષે પત્ર બચ હાર માલ્યા કરતો હતો, તે હજી યુનિયન સરકારના હાલતે મોજુદ છે, તેમાં ફેરફાર એટલેજ થયેલો છે કે વેપાર અરજે

ટરાંસવાલમાં રહેનાર એસિઆટીકને પા. ૩ ની રજીસ્ટ્રેશન પ્રિવિલીજી મુકત કરવા. તે કાયદો હોંદીઓ અને બીજા એસિઆટીકને નીચેના કોઈથી બાતલ કરે છે :—

૧. કહેરી તરીકેના હોંદી,

૨. બહાર અથવા બોક્સન રિવાજ બીજા જગ્યાએ સ્થાવર મીઠકત ધરાવવાના હોંદી,

૩. તેઓને માટે ખાસ ટ્રેવેલ લોકેશન કે બહાર સિવાય કહેરમાં બીજો રહેવાના હોંદી.

દક્ષિણ આફ્રિકાના એસિઆટીકની સામે કમનસીબ અઘાવતને લીધે હાલને માટે બરમરના હોંદી, એટલે કે પોલીટીકલ ફરેમાઇકના હોંદી મામણી કરવી તે એસોસિએશનને વહેવારપમેથી નથી લાગતું.

પણ બહાર અથવા લોકેશનની બહાર સ્થાવર મીઠકત ન ધરાવી શકાય તે એક મંજીર હાડમારી છે, અને તે હોંદીઓની આબાહીમાં કુદરતી રીતે આડી આવે છે. અન્યબીની વાત એ છે કે આથી મહત્તો બાંધવાના સાહસની કામમાં જે ખામી દેખાય છે, તે માટે તેની નીંદા કરવામાં આવે છે, અને એવી રીતે અઘાવત વધે છે. આ કાયદાથી એસિઆટીકને લોકેશન અથવા બહારમાં રહેવાની ફરજ પડે છે, છતાં ત્યાં ન રહેવા માટે કશું સળ ફરમાવેલ નહીં હોવાથી, કારણે એવો યુક્તિ આપ્યો છે કે એસિઆટીકને અલગ રહેવાની ફરજ પાડી શકાય નહીં. તોપણ મેરા વેપારીઓની સીધી કે બાડ હતરી હરીફાઈને લખને એવું બન્યું છે કે સંખ્યાબંધ મરીબ એસિઆટીકને કાયદેસર બંધાઈ મથેલા લોકેશનમાં બામણું પડ્યું છે. હાલ થડીએ પ્રિવિલીજીય સરકાર જે દુસ્મની આવે વરતી રહી છે, તેના કામચાલી તરીકે એક વાત નોંધ લેવા જોવી છે કે આ લોકેશનો એટલા બધાં દુર રાખવામાં આવ્યાં છે કે ત્યાં સ્થાન્ય રીતે વેપાર કરવો અશક્ય છે એવો અસંભવિત મક્ક પડેલ છે; અને તેથી એસિઆટીક ફેરીઓએ, જેઓને ફર સવારે માલ ખરીદવા બહાર મારમીટમાં જવું પડે છે, તેઓને બારે અમલક પડે છે. જળી આ કાયદાની રૂબે એસિઆટીકને લોકેશનમાં સ્થાવર મીઠકત લેવાની છુટ છે, છતાં આ લોકેશનના લતાઓ પાડીને મુકરર કરેલાં ટાંડ સરકાર તેઓને બહુ માં બહુ ૨૧ વરસના પરા ઉપરબ આપવાની છુટ રાખે છે. અરેખર, જોડાનેસ્ય રમમાં તો તેઓને માસીક પોન્થ થશે.

આપવામાં આવે છે. અહીં વિશેષ કહેવું જોઈએ કે સમગ્ર જમીન ત્યાં સુધીમાં જોડા-સખરમાં એક લોકેશન એવું હતું કે જેમાં ૬૦ રેડો ૬૬ વરસના પટા ઉપર આપવામાં આવેલા હતાં. એક ખાસ કાયદો કરીને બીજી કેટલીક જમીન સાથે આ લોકેશન પણ સરકારે ખાસ કરાવી લીધું, અને ત્યારથી ઉપર જમીન વેચી રીત સિવાય બીજી કોઈ રીતે એકિ આદીકા પોતાના નામ ઉપર સ્થાવર મીલકત ધરાવી શકતા નથી.

આમ છતાં હિંદીઓને જમીનની માલિકી ધરાવવા દેવાને કાયદાની રૂયે એક જાતનાં એવાં તરફની કુદ આપવામાં આવી છે, કે જેથી એકિઆદીકા હાલ સુધી જમીન ના સ્થાવર મીલકતના હક ધરાવી શક્યા છે. તેઓના ગોરા દોસ્તદારો તેઓને ખૂબ પોતાના નામ પર દરસહર કરીને પછી તે ખરા ધણીના નામ પર ખોલ કરી આપે છે. આવાં તરફ કોરોએ મંજૂર રાખેલાં છે, અને આ રીત ભગ ભગ તે કાયદો શરૂ થયો ત્યારથી ચાલતી આવે છે.

ગોલ્ડ લો અને ટાઉનશીપ એક્ટ (૧૯૦૮)

પણ ઉપલાં તરફો નકામાં કરવાને, તથા જમીને લોકેશનમાં જવાની ખાસ દરજ્જા પડે એવું કરવાને ૧૯૦૮ ના ગોલ્ડ લો અને ટાઉનશીપ એક્ટમાં એવા પ્રખ્યાત કનુન દાખલ કરવામાં આવેલ છે કે જે દેખીતી રીતે સરખામણીમાં નજીવ લાગે છે (જે કે બહુ અપમાનકારક તો ખરા જ) છતાં તે ખુલ્લે ખુલ્લી રીતે ઉપર જમીનવેશ હેતુ સાધવાને રચવામાં આવેલ છે. એસોસીએશનને આ ખબર હાલમાં અચાનક પડ્યા છે. ક્યારેકસોરપ શહેર માં હિંદીઓને રહેવા આવેલા સ્ટાફના ગોરા માલિકોને—કેટલાક કિસ્સામાં રટાંક ની ખરી માલિકી પ્રુફ હિંદીઓ ધરાવે છે—એવી નોટીસ મળી છે કે તેઓ ગોલ્ડ લોની ૧૩૦ મી કલમનો લગ્ન કરે છે અને જે તેમાં રહેનાર હિંદીઓને તા. ૩૦ મી એપ્રિલ સુધીમાં (જે વીતી ગઈ છે) નહીં કાઢવામાં આવે, તો તેઓ તેઓની (ગોરા માલિકોની) ઉપર કામ ચલાવવામાં આવશે. આનો ભય કરવા માટે પા. ૫૦ ના કંડની અને તે ઉપરાંત ત્યાં સુધી ભય થતો ચાલુ રહે, લાંસુધી રાખના પા. ૫ ના કંડની સમ્મનો કાયદો છે. આ નોટીસોએ હિંદીઓમાં ગભરાટ ઉત્પન્ન કર્યો છે. કોમને વહીવટની એવી સમાહ મળી છે કે ઉપર જમીનવેશ બે

કાયદાઓના સાથે સાથે અપલથી ખાલો ની હકમાં રહેતા દરેક હિંદીને લાંસી ખસેડી સહાય, અને ખરી માલિકી રક કરી સહાય. બીજો હેતુ એટલે કે માલિકી રક કરવાનો હેતુ ઉપર જમીનવેશ ટાઉન શીપ એક્ટની કલમથી પાર પાડવામાં આવ્યો છે. તે વડે હિંદી અથવા તે બીજા એસોસીએશન રહેતા હોય એવી જગ્યા બહોલો આપ્યા વિના સરકાર ખર્ચ કરી શકે, પછી બહે તે ઉપર જમીનવેશ મુજબ ખરી માલિકીની જગ્યા હોય. માત્ર જે એકિઆદીકા આ ગોલ્ડ લોના અમલ પહેલાં પોતાના નામ પર પટા ધરાવતા હોય, તેનેજ તે કાયદો બાધ કરતા નથી. ધણી મુખ્ય શહેરો, જોડા-સખરગ મુકાં (જ્યાં દરસવાલના હિંદીઓની વસ્તીનો સમગ્ર અરથો ભાગ વસે છે) તે કાયદાની હકમત તબે આવી જાય છે. ઉપલા કાયદાઓનો સમ્પત અમલ થાય તો દરસવાલની હિંદી કામની પ્રમખાલી થયા વિના રહેજ નહીં, અને સુનિયનના પ્રધાન મંત્રીના મુખ્ય મેન્બરોએ ધણી વખત એવી રાજનીતિ જાહેર કરી છે કે આ પ્રોવીન્સના હિંદીઓને હેરાન કરી નાખુદ કરવા, તેના અમલ કલમના એક ગોલ્ડ વડે થઈ જાય છે.

જો આવી પગલું બાહકતરી રીતે સેક્ટો કલમોદારો લેવાને બહોલે સીધી રીતે ૧૮૮૫ ના ૩ જી કાયદામાં સુધારો કરીને લેવાયું હોત તો એસોસીએશનને ખાતરી છે કે તેઓ સુધારો તામદાર વડી સરકાર કદી કમલ કરત નહીં. એસોસી એશન અરજના ખાસ આ ભાગ ઉપર ભાર મુકે છે, અને આશા રાખે છે કે નામદાર વડી સરકાર રાહત આપ્યા વિના રહેશે નહીં.

કુલપાય સાંખધી બાય-લો, વગેરે

ઉપર જમીનવેશ મુજબ કામના વલુદ દાર હકોને જ્યાં ખાન આપવામાં આવતું નથી, ત્યાં કેટલાક નાહક કનેડાત કર નારા બાય-લો તથા ધારાઓ વિધે ના. વડી સરકારને ફરિયાદ કરતાં મારી કામ અચકાય છે. પણ જ્યાં સુધી આ પ્રોવીન્સનાં રહતર કુલપાય તથા દરામની અટ કાયત કરનારા ધારાઓ વડે ખરડાયેલ પડેલ છે, ત્યાં સુધી દરસવાલના હિંદી ઝાને નિરાંત વળવાની નથી. જ્યાં સુધી હિંદીઓને સાધારણ રીતે ફક્ત આ રિકાના નેટીવોની પદ્ધતિમાં જમીનમાં આવે છે, ત્યાં સુધી આ અખિત અદકવાની નથી.

નવા કાયદાની દહેશત

વળી હિંદીઓ જે લાઇસેન્સ ધરાવે છે, તે સંખંધમાં પગલાં લેવાનું યુનિયન સરકાર જમીનવી મુકી છે, તે બાબતમાં એસોસીએશન ના. વડી સરકારનું ખાન ખેત્યના માં છે. એસોસીએશન જાણે છે કે ધણે કામે ગોરા વેપારી હરિજાની બનેલી આ વેપારી બે બરોએ હિંદીઓના હકોને નુકસાન પહોંચે, એવી વધુ પડતી તથા હરકેરમી કરનારી ફલીલોવાળી પીટી શનો વડી સરકારને મોકલી છે, અને તે સાથે હિંદી વેપારી લાઇસેન્સો ઉપર બપતો મુકવા, અથવા તેને તદ્દન નાખુદ કરવા સુધીની વિનંતિ કરેલી છે. એસો સીએશન આતુર આશા ધરાવે છે કે દરો લવાલમાં હિંદી વસ્તી સરખામણીમાં થોડી હોવાથી, તથા તેમાં બપીબમાં વલુદ દાર ઉમેરો થાય તેમ નહીં હોવાથી, હિંદી વેપારી ઉપર કોઈ જાતનો બપતો નાખવાનું વડી સરકાર સ્વીકારશે નહીં. એસોસીએશન નમ્રતાપુરવઠ સુચવે છે કે ઉપર જમીનવેશ પીટીશનોમાં હિંદી કામ ની મદદી વગેરે કેટલીક અદાવતોના સંખંધમાં અતિશયોક્તિ બરેલા જે વાંધા આ દરજ્જાવેલા છે, તે સાચા હોય તોપણ તેને ઉપાય તદ્દરતી સંખંધી મુતીસી પાલીટીના સામાન્ય ધારાઓ વડે કહેલાઈ થી થઈ શકે તેમ છે, અને હાલ પણ થાય છે.

ઉપક

એસોસીએશન બરેસો રાખે છે કે દરસવાલમાં વસતી શહેનસાદની હિંદી પ્રજાના જુના હકોને રક્ષણ આપવા તથા ઉપર જમીનવેશી બાબતોમાં તેઓની સ્થિતિ સુધારવા ના. વડી સરકાર જરૂર પડતાં તથા હકાપણ બરેલાં પગલાં લેશે, અને આ ન્યાયના અને ક્યાતા કામ માટે અરજ દારો સહા કુવા મનિસે, વિગેરે.”

મી. પોલાક વિધાયત જવા માટે જોડા -સખરમધી કમ્પીરીયલ મેકમાં કેપટાઉન પહોંચતાં ધણા હિંદી તેમને આવકાર આપવા રેડેશનપર હાજર થયા હતા. તેમાં મેસરસ ધનસાર, કીરાનંદ, જે. જેમ. જેમ. શુભ, ઇ. તુરદીન, સુભાષભાઈ, કાસીમલી, ડો. શુભ વિગેરે વિગેરે મુખ્ય હતા. મી. પોલાક એડીનબરો કેસલમાં ઉપડી મુક્યા છે. સ્કીમરમાં તેમની વિદા યગીરી વખતે કેટલાક હિંદીબાઈઓ તેમને સફળ સફર મુજબ હાજર મુકેલા, તે માં મી. આદમ શુભ વિગેરે મુખ્ય હતા.

■ બિટીશ પ્રબળતા કેટલાક હાક માર થતા હોયો "

મીસીસ ફાઈવા મેથનના લેખ

(અમારું અંગ્રેજી માધ્યમ)

૧૯૦૬માં અમારે ત્રાસવાળાને સ્વરાજ્ય આપવાનો વિચાર આવ્યો હતો, ત્યારે ત્રાસવાળાના હિંદીઓએ નીચે મુજબ સાદા હોય માટે ખીટીકાન કરવું :—

૧. કોલોનીના કોષ પશુ કામમાં મ્યુનીસીપાલિટીની સખ્ત દેખરેખ નીચે, અને સામાન્ય ખામ-લોની હકુમત નીચે તેઓને રહેવાનો હક હોવો જોઈએ, એટલે સોફિસ્ટિકેશનની હકુમતી દુર થશે.

૨. રમાનીક મોરચની હકુમત તથા વેપારી લાઇસેન્સની તેઓને છુટ હોવી જોઈએ; અને તે સામે સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ કરવાનો હક હોવો જોઈએ. એટલે તેઓમાં હક ઉપરાંત વેપાર થતો હોય તો પશુ તેનો ઇલાજ લઇ શકાય; અને જેઓ રાજ કરતી કામની રીતભાત ન જાળવી શકે તેઓના ઉપર પશુ અંકુશ રાખી શકાય.

૩. કોલોનીમાં કોષ પશુ કેમલે જમીન ખરીદવાનો હક હોવો જોઈએ.

૪. દેશમાં ફરવા કરવાની તથા જાહેર વાહનોમાં પશુ ગોરા રહીશો જેટલી જ છુટ હોવી જોઈએ.

ત્રાસવાળામાં હિંદીઓ જમીન ખરીદી શકતા નથી. (૧૮૮૫ના ત્રીજા કાયદા મુજબ) પ્રીટોરીયામાં એક હિંદીની જમીન ની માલિકી કાયદેસર કરાવવા એક ખાસ કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. સામાન્ય કાયદાની હકુમતીને અંગે ખાસ આવકા હક આપનારા કાયદાની જરૂર હતી. મ્યુનીસીપલ કાયદા વડે હિંદીઓને પત્રથી પર માલિકાની બંધી કરેલી છે. જો તેઓની સામે વંધો ઉઠાવવામાં ન આવે તોજ તેઓ પત્રથી ઉપર આવી શકે. પોસ્ટ ઓફીસમાં ટીકીક પશુ તેઓને ગોરાઓ જે જમીનોથી લેવ છે તે જગ્યાએ નથી વેચવામાં આવતી. તેઓ કામમાં પશુ ન બેસી શકે. જોહાન્સબર્ગમાં અમુક રસ્તાપર અમુકજા માડીમાં તેઓ બેસી શકે. તેઓ પરમીટ વિના ખાસ ફેશનગી માં બેસી શકે નહીં. વળી ખાસ અલગ રાજેશા ડાખામાં તેઓથી બેસી શકાય. ૧૯૦૭માં એક નામાંગીત હિંદી વેપારીને કેટલાક કાલો સુધી રહેલો ઉપર જોબર વુ' પડ્યું હતું, અને બધી નુકસાનીમાં ઉતરવું પડ્યું હતું. અજબ એ હતો કે

જોકે કોષ ડાખો ખીચેખીચ કરેલા નહોતા, છતાં અમામાં મોઝાલો ગોરાઓ મેકા હતા; અને કન્ડક્ટરે એક ડાખો ખાલી કરી આપવાની ના પાડી તેમજ તે હિંદીને કામલ થવા દેવાની પશુ ના પાડી. આમ છતાં હિંદી વેપારી પાસેથી ત્રાસ વાલના ખીજા વેપારીઓની માફકજ કોષ સેન્સ શી વસુલ કરવામાં આવે છે, અને વેપારના પ્રમાણમાં પા. ટપી તે પા. રપ સુધી તેઓને શી કરવી પડે છે. વળી કોષસન્સો ખીજા બંધી જાતોને છુટથી આપવામાં આવે છે, પશુ માત્ર હિંદીઓ નેજ વારે વારે સતાવવામાં આવે છે અને વિના કારણે કેટલીક વખત તેઓ પાસેથી ખુશ્કી લેવામાં પશુ આવે છે.

કોષ પાછી કશિયુ આફ્રિકાના હિંદી ઓનો કુટો ઉઠાવનાર મી. ગાંધી હોંકુ સ્તાન થયા. લાંબી પાછા આવ્યા ત્યારે ત્રાસવાળામાં બિટીશ સત્તા સંપુરણ જામે શી હતી. પશુ અમલદારોએ તેમની એમ બુલ્ક-સની સેવા જલ્દયા છતાં તેના દેશી કામજો તરફના કોષ પશુ કેપુટેશનમાં તેમને સામેલ થવા દીધા નહીં. અને તેથી તે કોષોએ તો કુદરતી રીતે એમજ માન્યું કે મી. ગાંધીના કામદાખાજપણથી તથા અમલદારોમાં કોષ પશુ જાતોના સહે કોષ તે તરફના તેના તિરસ્કારથી સત્તા વાળાઓ ખીજા પશુ નવા બિટીશ રાજ્ય નીચેયે ત્રાસવાળાના સ્વતંત્ર હિંદીઓ તો એક એટલાજ વાહાર અને કાયક કહેરી એ રહેલ, છતાં તેઓની સુશીલતા તો વધતીજ જણાય. મી. ગાંધીના એક સાથી મી. એલ. ડાબ્લ્યુ. રીચ નીચે મુજબ લખે છે :—

"કોષ પહેલાના ગોરા વતનીઓને છુટથી તેઓના ધરખારમાં પાછા આવવા દેવામાં આવતા હતા, પશુ પાછા આવ નાર હિંદીઓને બધીએ મુક્તિઓથી તેમ ના પર મુક્તિઓ નાખીને અટકાવવામાં આવતા હતા. જે કાયદા માટે બિટીશ અધિકારીઓએ રીપબ્લીક સરકાર સામે શેકર ઉઠાવ્યો હતો, તેનાજ દોરનો અમલ કરવાને નવી સરકાર બહાર પડી. ૧૯૦૨ ની સાલમાં જોહાન્સબર્ગના હિંદીઓને, તેઓને માટે બહુ દુર મુકરર કરેલા ઇડિયન કોલેજનમાં કાલવાનો જોઈક પ્રયત્ન કરવા માં આવ્યો હતો. (તેઓને સ્થાવર મીલકત ધરાવવાનો હક કદી હતો નહીં, અને હજુ પશુ નથી.) ૧૯૦૩માં, સાંકળ્યા પ્રમાણે હિંદીઓને ધણારો અટકાવવા ખાતર, આખી હિંદી કામને રજીસ્ટર કર વાની ઉરજરથી માલી હતી."

"કોષ કમીસનરની અરજથી હિંદી કામે જોગજા પુરી પાડનારા સરકારીઓ કાય વાની હા પાડી. હિંદીઓને કોષ કમીસનર રીતસર એવી ખાતરી આપી હતી કે "એક વખત રજીસ્ટર થવાથી તેઓની સ્થિતિ મુકરર થઈ જશે, અને પછી ફરી રજીસ્ટર થવાનું કે પરમીટ ઉઠાવવાનું નહીં રહે, અને તે રજીસ્ટર વડે સંસ્થાનમાં જ્યાં આવવાનો હક મળશે." આવી ખાતરીને લીધે તેઓએ રજીસ્ટ્રીથી રજી સ્ટર થવાની હા પાડી હતી.

[અનુદર]

નાતાલના ખેડુત અને મજુરી

નાતાલના કૌશીની ખેતીવાળાઓના મંડળની એક મીટીંગ તા. ૬ મીએ ડર બનમાં વેપારી એ રના મહાનમાં મળી હતી. પશુ જલ્દયા ખેતીવાળાઓ કાજર હતા.

કુખ્યાતમાં માહતારકરથી કેટલાક ડેર ખેતરો માટે લાવવા સંબંધમાં ચરચા કર વામાં જાવી છે. પછી મોઝાલોકમાંથી ટ્રાસવાળામાં ગોળી આવ્યાત થવાથી નાતલ લના મીનીના કોલોમને નુકસાન પહોંચે છે તે સંબંધમાં કેટલુંક વિવેચન થયું હતું. ત્યારબાદ મજુરી સંબંધમાં વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો.

મજુરી મેજવવા, અને જોઈએ તેને પુરા પાડવા "લેવર કુરો" નામજા ખાઉ નીમવા સંબંધમાં વિચાર કરવાનું ક્રમ એક ખાસ કમીટીને સોંપવામાં આવ્યું હતું. આ કમીટીનો રીપોર્ટ રજી થયો તે દરમ્યાન એવી કુચનામી કરી હતી કે :—

રીક્ષા જેવવા માટેના પરવાનાઓની શી વધારવી, અને અમુક સંખ્યા સુધીમાં જ તે પરવાના આપવા.

નેટીવો શેજો શેજનો પમાર લખન કમ કરે છે, અને ખાસીક પમારથી કામ કરવા અંધતા નથી તે અને તેમ ખામ કરાવવું અને તેઓ લાંબી મુકતની તોફારીમાં જોડાય તેવા પદમાં લેવા.

હિંદી અને નેટીવોને કમી રાખતાં તેમ ની પાસે કોનગ્રાટ કરાવવા. કેટલીક તરફના ચુન્દેખાર નેટીવોને સળ માથ તેમાં મજુરી કરવાનું ખાસ આપવામાં આવે તેમ કરવું.

હિંદી મજુરી સંબંધમાં ખાસ સંબાજ સખથી, અને અને લાં સુધી તેમને ચલુ મી પાંચ વરસની વધુ મીરમીટમાં

કરવા. બધા બેકુઓએ મળી મજુરી ને દરમાયો નક્કી કરવો, કે જેથી વધારે દરમાયો કાંઈ મજુરને આપવામાં ન આવે. કાંઈ માલિક પોતાના જુના મજુરોને ફરીથી મીરમીટમાં લેતો હોય ત્યારે તે મજુરીના દર સંબંધમાં પોતાને સરસમાં સરસ લાગતી કરતો ફરી કહે.

એક ધમોલાપરથી બીજા ધમોલાપર કાંઈ હોદી મીરમીટમાં જોડાવા જાય ત્યારે તેને સાધારણ કરતાં જોખમ ફરો આપવા. આ દર બેકુતોના એસોસીએશને નક્કી કરવો.

આથી એક બીજા ખેતરમાં મજુરો આજમા જતા બંધ થશે. તેમને સ્ત્રી, રૂપ કરતાં વધારે દરમાયો ન આપવો. ખોરાકની એકવડી આપવી. બેવડી ખોરાકની આપવી હોય તો દરમાયો પટાદીને સ્ત્રી, રૂ. ૨૨/૬ કરવો.

ઉપરના રીજીસ્ટર પર સજામાંથી જુદા જુદા કલેસોએ પોતાના મત આપ્યો હતો.

એક કાલજી કરનારે કહ્યું કે મીરમીટી આને મોટો કામ હોદીસ્તાન ન જતાં બંધ રહેવાનો છે. તેમને કાંઈ કામ આપવાની રીત વધારે કાપલ કરવી જોઈએ. હાલના કરતાં રોજનું વધારે કામ તેઓ કરે એવી કાલજી તેમને આપવી જોઈએ. બે આમ કરવામાં આવે તો આ પ્રાંતમાં જે હોદી મજુરી મળે તેમ છે તેથી ૨૦ દહા વધારે મજુરી મેળવી શકાય.

બીજા એક મોલનારે કહ્યું કે હોદીઓ ને વધુ કામ કરવાને કહ્યું ખેતરો પર કાલજી આપવામાં આવે છે. કેટલાક હોદીઓ પાસે સૈરડી વવરાવર મોકલવું કરવામાં આવી છે. તેમની પાસેથી કારખાનાવાળાઓ તે ખરીદી લઈ શકે. વધુ હોદીઓ ફરીથી મીરમીટમાં જોડાતા જાય છે. તેમને હવે કાલજી છે કે કીનારા પર મજાક વાળીને નહવું એ અલગ વાત છે.

એક મજુરો વધુ પ્રમાણમાં મેળવવા બનવું જુદું જાય છે. તેમાં વધુ પડતી કિંમત વળ કરવામાં લાભ નથી.

બીજા એક મોરોએ કહ્યું કે જે નેટીવ મજુર દરોસવાલ અમ્મા જાય છે તેમને મારા દરમાયોથી કાલજી આપવામાં આવે છે તેઓ આ પ્રાંત છોડે નહીં.

એક મોલનારે કહ્યું કે થોડા વખતમાં મજુરીની કારે તંગી પડશે, અને એક સામજી બધા ખેતીવાળાઓ મજુરી વિના ના થઈ પડશે. માટે કાલજી અસરથી લેવાનો જોઈએ.

પછી મજુરો મેળવનારે એક મંડળ સમાવવાનો ફરાવ કરવાનું મતે પાસ થયો હતો.

તે ઉપરાંત બીજી કેટલીક અરજી પણ સજામાં થઈ હતી.

જીવન દોરી

(ગયા બંધી માણ)

મકરજી કહ્યું.

નજીએ દેવદુતને બધાંયું કે "બે, આપણે આ કામ કાલમાં લીધું છે, પરંતુ એવા સરસ જોડા બનાવવા જોઈએ કે આપણે કાંઈ કરકતમાં આવી ન પડીએ. આ આમડું જાણુ ઉત્તમ છે. અને શેડીઓ પછી કડક મમળનો લાગે છે. કાંઈ પણ જાતની જુલ ન થાય અને માટે અલગ કાળજી રાખવાની છે. તું મારા કરતાં વિશેષ કુશીઆર છે, માટે એ કામ તું જ કાલમાં લે." દેવદુતે સરસ જોડા બનાવવાનું કામ પોતાના ઉપર લીધું. આમડું લઈ તેને નરમ બનાવવા લાગ્યો અને પછી તેને કાપવાનું શરૂ કર્યું. નજીની સ્ત્રી તેની પાસે આવીને બેઠી અને દેવદુત શું કરે છે, તે જોવા લાગી. અને અભ્યય થઈ કે દેવદુત ફેવી રીતે કાપે છે! કારણ કે નજીની સ્ત્રીને પણ તે કામનો મજાવરો હતો. તેથી જોડા કડી કે દેવદુતે તે જોડાને માટે આમડું કાપવાનું મુકી સપાટ બનાવવાના કટકા કાપ્યા. જતાં તેણીએ વિચાર કર્યો કે કદાચ આદમીના જોડા ફેવી રીતે બનાવવા તેની મને ખબર ન હશે. દેવદુત આમસ બધા કરતાં કુશીઆર છે, માટે એવી જોડા મરજીમાં આવે તેમ કરવા હેવું. હવે દેવદુત સપાટને માટે આમડું કાપી રહ્યો અને એકવડા દોરાથી તે સીવવા લાગ્યો. નજીની સ્ત્રી ફરી અભ્યય થઈ. કારણ કે તેણી જાણતી હતી કે સપાટ બનાવવા માટે બેવડા દોરા વાપરવો પડે છે, પરંતુ હજી પણ તેણી ચુપ બેસી રહીને દેવદુત શું કરે છે, તે ફક્ત જોવા જાગી. થોડીવાર પછી નજી આબો અને તેણે જોડું કે તે શેડીઆના આમડાંમાંથી જોડા બનાવવાનું મુકી સપાટ બનાવે છે. નજી એકદમ દિલગીર થઈ ગયો અને (વચ્ચે રહ્યું) કે દેવદુત એક વરસ થયાં કામ કરે છે અને કાંઈ દિવસ કાંઈ પણ જુલ કરી નથી અને આજે શું કરે છે! તે શેડીઆ

એ જોડા બનાવવાનું કહ્યું છે, અને આ તો સપાટ બનાવે છે. હવે તે જોડે આમડું પણ કાપીને બનાવ્યું છે, અને તે શેડીઆને શું બનાવ્યું હજી એમ મોટી રીકરમાં પડ્યો. કારણ કે એવું આમડું પણ બીજા બધાઓથી મળી શકશે નહીં. અલગ કાળજી રાખ તેણે દેવદુતને કહ્યું: "મારા દોસ્તકાર, આ તે શું કર્યું? તે મારા સરવસ્વનો હવે નાશ કાપે છે. તે શેડીઆને જોડા બનાવવાનો કુકમ આપ્યો છે, અને તે તો સપાટ બનાવ્યા. હવે હું શું કરીશ? તે શેડીઓ કાંઈ મોટો પુરુષ છે, અને મને કેદમાં નાખશે, અને મારા બાપડી છોડાવું શું થશે! નજી આમ વાતચીત કરે છે, એટલામાં બારણે કાંઈનો અવાજ સંભળાયો. બારીમાંથી નજીએ બહાર જોડું તો કાંઈ થોડા ઉપરથી ઉતરી કુકાનમાં આવે છે. તેણે જઈ બારણું ઉઘાડ્યું. તો તેજ શેડીઆનો નોકર આવ્યો. તે કહેવા લાગ્યો કે મારી શેડીઓને જોડા વિશે કંઈ સૂચના કરવા અને મોકલ્યો છે.

નજીએ પુછ્યું કે "શું છે?"

નોકરે કહ્યું કે "શેડ તે દિવસે આબ્યા હતા, તેને માટે જોડા બનાવવાના હતા. પરંતુ તે જોડાએક યુવરી ગયા છે."

નજીએ કહ્યું કે "એવું તું શું બોલે છે?"

નોકરે કહ્યું કે "શેડ માડીયાં બેસી તાગે ઘેરથી ગયા કે રસ્તામાંજ આમડાં તેઓ એકાએક યુવરી ગયા છે. માડું ધર આગળ પહોંચ્યું, ત્યારે હું ગયો અને જોઈ છું તો શેડ ચત્તાપાટ પડેલા અને શ્વાસ પણ બંધ થઈ ગયો. અને એ માડીયાંની નીચે ઉતાર્યા, પરંતુ તેમના માં જીવ નહોતો. આ આશ્ચર્યકારક તેમજ બેદારક બનાવ છે. મારી શેડીઓ એ તરતજ મને કહ્યું કે મોઝીને ત્યાં પાછો જ અને જોડા બનાવવાનો કુકમ આપ્યો છે, તેને જલદે તેજ આમડાંમાંથી જીવને વારતે સપાટ બનાવવાનું કડી આવ, અને જ્યાં સુધી તે તમ્બાર થાય ત્યાં સુધી થોભજો અને તારી સાથેજ લઈ આવજો. જેથી હું તમારી પાસે કહેવા આવ્યો છું."

દેવદુતે સપાટ તમ્બારજ કરી રાખી હતી. તેને સાફ કરીને બીજા આમડાના કુકા વધેલા હતા તે એકઠા કરી એક બેંચી બનાવી. સપાટ અને તે બેંચી તે નોકરને હવાલે કરી દીધા. નોકરે તેમને સલામ કરી ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યો.

[અધુરું.]

એક્ઝન્સપરમ

(અમારા આજ અખરપત્રી તરફથી)

મીનામીની મી પાસાને લેટ

મી. પોલાક વિદ્યુત મથા ત્યારે તેમના કામની જુલ જલુવા કામલ મીનામીએ મી. કવીનના પ્રમુખપદા હેઠળ એક સાદુ આજુ. મી. પોલાકને આપેલું અને તે વેળા તેમને પા. ૩૦૦ ની ખાનગી બેટ આપેલી. તેઓનું ખાસ કામ તપાસવા તથા મીનામી એક્ઝન્સપરમ વિદ્યાવતમાં મળવા એક સત્તાપત્ર પણ આપેલ છે.

મી. કોટલાકની લેટ

પોતાના કોટલાકના કેસમાં મી. ગ્રાંધીએ કરેલી મહેનતને સાદુ મી. કોટલાકએ તેમને પા. ૩૦૦ ની બેટ કરી છે. તેના કામને તરજુમે નીચે પ્રમાણે છે:—

“મારા કોટલાકના મહામહાના કેસ ખાળત મારે વિચાર તમને એક મોકલવાનો હતો. હું હવે તમને પા. ૩૦૦ નો એક મોકલું છું તે તમારી મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે વાપરશો. અને ફિલ્મીરી થાય છે કે હું તેનાથી મોટો એક તમને મોકલી શકતો નથી. પણ બધા જાહેર કામમાં તમને હમેશાં મદદ કરવાની હું ખાતરી આપવા છું.”

એ ગ્રાંધીએ

તે કામને જવાબ આપ્યો છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

“તમારા કોટલાકના કેસ ખાળત તમે પા. ૩૦૦ ના એકની સાથે જે કામળ તા. ૩ જુનો મોકલ્યો છે તેને સાદુ તમારો હું ખાતરી થયો છું. તમને મેં અખર આપી છે તે પ્રમાણે તમારી ઉદાર બેઠોનો ઉપયોગ મારા ખાનગી કામ સાદુ હું કરવા માગતો નથી. શીનીકસનું ખેતર અને તે ઉપરનું પ્રેક્ષણ મહાન અને સચોટ બની સંમત પા. ૫૦૦૦ થયેલી છે, તે જાહેર કામને સાદુ ગરદીઓને મોટી મુશ્કેલી સોંપી દેવાનો મારો વિચાર છે, અને જે આપણા તબક્કા દીકાઓ ને તમારી બેટની નકલ કરવાનું હું સમજાવી શકીશ, તો તે પદસાને ઉપયોગ શીનીકસમાં નિકાળ બાંધવાનો છે. પણ જે તેવી મદદ નહીં મળે તો અને આવશે વરસે પાછું સંભાષણ આજુ થશે તો તેના હેતુને મદદ કરવા સાદુ જરૂર જણાયે તે પદસા રાખી મુશ્કેલી મારો ધરાવો છે.

જાહેર કામમાં મદદ કરવાનું તમે વચન આપ્યો છે તેને સાદુ તમારો આચાર આપું છું.”

મી. કોટલાકની ઉદારતાથી એમો જાણીતા થયા છે તેઓ બહુ રાજી થયા જણાય છે.

સમાધાની!

હજી આ ખાળત બેવટ આજુ ન મળ્યા. જનરલ રેમટસનો એકો કામળ નથી આવ્યો. એટલે જે માણસોના કામ જળવાયા છે, તેઓએ રાહ જોવાની છે.

એક માણુવા સાયક મેળાવડો

એક્ઝન્સપરમમાં દીકા બેલાડીઓની બંદેમાતરમ લીમ તરફથી મી. જોસેફ રાયપનના માનમાં જે મેળાવડો થવાના અખર મથા બંધના અમારા એક્ઝન્સપરમ અખરપત્રમાં અપાદ મથા હતા તેનો પુરો હેવાલ નીચે મુજબ છે:

મેળાવડાનો હેતુ સત્યામહની સડત પુરી થતી હોવાથી મી. જોસેફ રાયપનને તેમની ડરબન માટે વિદાયગીરી થાય તે પહેલાં માન આપવાનો હતો. લીમની મીજલસ દુશીદીયા ઇસલામીક સોસાયટીના હોલમાં થય હતી. મી. ગ્રાંધીને પ્રમુખપદ આપવા માં આજુ હતું. કાજરીતર્મ મેસરસ ફેલનએક, આલસાક, કાજલીઆ, ક્યુઆમ કવીન, ઇમ્મમ અબદુલ કાદર બાવાકીર, એમ. પી. ફેનસી, પીલે, ડેવીડ બરનેસ્ટ, હેરી પીટરસ, ઇમેન્યુઅલ પીટરસ વગેરે હતા.

ચેરમેને મીજલસનું કામ શરૂ કરતાં કુદરતી રીતેજ પોતાની માનીતી સત્યામહની રમતપર વિવેચન કર્યું. તેમણે કહ્યું કે રમતમત ઘણી જાતની થાય છે. કેટલીકમાં આપણે હારીએ છીએ અને કેટલીકમાં આપણે જીતીએ છીએ. પણ એક રમત એવી છે કે જેમાં આપણે હારી શકતા નથી, અને તે રમત સત્યામહની રમત છે. પછી તેમણે જેમાં સાકાચાર વરસની સત્યામહની સડતના બનાવો પર ઇસારો કરી કહ્યું કે મને બહુસો છે કે જીતનો ફટકો હવે આપણે લગાવી મુક્યા છીએ. આપણી પેઠે જે કામ સત્યામહની સડત આવી સારી રીતે લડી શકે તે બીજી કામ પણ રમત એટલીજ સારી રીતે રમી શકે.

મી. ફેલનએકે પોતાના આપણમાં કહ્યું કે હમેશાં તંદુરસ્ત શરીર તેમજ તંદુરસ્ત મન એ દરેક કામ કરવા માટે જરૂરી મુખ્ય ખાળત છે. અને જે અંગેના દીકા બેલાડીઓમાં આ મે વાના ન હોત તો સત્યામહની રમત જે ફેલનએક યહ તેટલી

થાત કે નહીં તે વિશે મને શંકા છે.

મી. ક્યુઆમ કવીને કહ્યું કે માર વરસ પહેલાં હું મી. ગ્રાંધીને કહેતો કે સત્યામહની સડતમાં અવરજ અર જવાની છે. હવે નમનતાપથી મારે મત પાછો મેં એવી લીધો છે.

મી. જોસેફ રાયપને તાળીઓના બનાવ વચે ઉભા થતાં કહ્યું કે અજીત નેપોલીયને હરાવનાર મહાન અંગ્રેજ લડવંઘા ડ્યુક ઓફ વેલીંગ્ટને કહ્યું છે કે હું મ લાડની લડાઈઓ ઇંગ્લાંડની જીતની નિકાળોના રમત મતના મેદાનોમાં જીતાઈ છે. એટલે કે વિદ્યાર્થી તરીકે રમતમત વડે ઇંગ્લાંડના પુત્રો શરીર અને મન એટલું નિપુણ કરે છે કે પછી જીતીમાં મમે તેટલી મહાન લડાઈઓ જીતવા તેઓ શક્તિમાન થાય છે. હું બહુસો રાખું છું કે આવીજ રીતે દીકામાતાની લડાઈઓ દક્ષિણ આફ્રિકાના રમતમતનાં મેદાનોમાં જીતાઈ. આજે સત્યામહીઓની જે પાર્ટીઓને રમતાં જોવાની અને આન દ્વાયક તક મળી હતી, તેમાં જે મોટાપથી રમત જીતાઈ તથા હરાઈ તે સત્યામહીઓને શોભા આપનારી છે. મારી કુકડી હારી હતી, પણ તેથી નામેશી લાગતી નથી; અને તેવીજ રીતે સત્યામહની સડતમાં આપણે હાર્યા હોત તોપણ તેમાં નામેશી લાગવાની નહોતી. અર પરાક્રમ રમત રમી જાણવામાં સમાજેલું છે. બન્યું છે એમ કે, આપણે તે મુસેફની મહાન લડાઈ (સત્યામહ) માં જીત્યા છીએ, અને મુસેફની જીતો લડાઈની જીતો કરતાં ઓછી કીરતિમંદ નથી હોતી. જુદી જુદી પ્રજાઓ વચ્ચે રમતમતની લડાઈઓ થવી જોઈએ એવી મી. આલએકની સૂચનાનો જવાબ આપતાં મી. રાયપને કહ્યું કે આવી સડતો અત્યાર અમારી મોહવાઈ મુકેલ છે, અને આ મહીનામાં દીકા બેલાડીઓની પહેલી ફીટ ટીમ પત્યાળા ના મહારાજની આજેવાની નીચે ફીટુસ્તાન થી ઇંગ્લાંડ માટે ઉપડશે.

જુદા જુદા સમાજોના માટે ખુલાસીના પોકારો કરી સલા વિસરજન થય હતી.

કાઠીઆવાક અરમ મહબના સેક્રેટરી જણાવે છે કે આવતી ગાંધી (તા. ૧૪ મી ને રવીવારે) આ મહાની મીડીમ રા. નાથલાલ નારાયણે આ ૧૯૬ એ ઝીટમાં મળશે, જે વખતે રા. દામજી માંની “લાઇબરેરીથી થતા હાથકા” ઉપર આપણું કરશે.

હીંદી છાપામાં લડતની વ્યવસ્થા

મી. સી. જે. ગાંધીને નીચેના કાગળ મુજબના 'ગુજરાતી' પત્રના તા. ૬ મી એપ્રિલના અંકમાં પ્રસિદ્ધ થયે છે:—

આપના હેતુ આ 'સિંહાવલોકન' ના અખબારની દક્ષિણ આફ્રિકાના અંતિ ઉપયોગી સવાલ વિષે ક'ઇક સમજદાર થઇ છે. તથા પાઉંડના ૬૨ આ દેશમાંથી નાતાલ જતાં મજૂરોની ગીરમીટ (એમી મેંટ) ની મુક્ત પુરી થયે એમો સાં વસે તે દરેક પુરુષ અથવા સ્ત્રી અને તેના ૧૬ અને ૧૭ વરષની ઉંમરે પહેલેલ દીકરા હીંદી પાસેથી ૬૨ વરષે લેવામાં આવે છે. આવો જીલમખાર કર આપવાને અશક્ત થઇ પડતા સંખ્યાબંધ હીંદીઓને ૬૨ વરષે નાતાલની જેલમાં અપાત મજૂરી કરવા મોકલવામાં આવે છે. ૫૬૧ વરષ ઉપર અથવા આ કાયદાની સામેના વરષોના પોકાર પછી, અંચે વરષે નાતાલ પારલામેન્ટે એક કાયદો કરી અનાથ સ્થિતિમાં આવી પડેલી હોય તેવી અખબારોને આ કરમાંથી મુક્ત કરવાની સત્તા આપવામાં આવી; પરંતુ ગેરી આમડીવાળા આપાધીશો તેવી વિવેક છુદ્ધિ વાપરવાની તસ્વી આપેજ લેતા જણાય છે. પેટ મુજબ પુષ્ટ (મહાપના બાદાની ઘેંસ) એક દંકે પણ આપેજ મળતું હોય, તાવ આદિ બ્યાધિઓથી કાંઈ પણ રોજી કમાવાને અશક્ત થઇ પડી હોય, અને બીમારીને માટે પ્રતિષ્ઠિત કોલેજરનું સરટીફિકેટ હોય, છતાં આ રાક્ષસી કર ઓરતો પાસેથી પણ કદરવજી વસુલ કરવાના કીરસા દક્ષિણ આફ્રિકાથી આવતા છાપાઓમાં સમકામ કર અઠવાડીએ વાંચવામાં આવે છે. આવો કર નહીં ભરવાના વાંકે બેક વરસ ઉપર જેલમાં મોકલેલી એક બાઇને ચોદસો શુદ્ધ કાપવામાં આવેલો હતો. મી. પેલાકને પોતાના અપેક્ષામાં તેમજ "હેલ્થેસ વીધીન એમ્પાયર એન્ડ હાઉ ઘે આર ત્રીટડ" નામના પુસ્તકમાં ૨૫૫૬ કરદાઓ છે કે આવા ભારે કરના બોળથી કચરાતી સ્ત્રીઓ બનીતિના ખાલા માં ડુબે છે. મીસીસ સોદા કે જેને આવા કરનો ભોગ થઇ પડનાર પહેલી ઓરત કહેવામાં આવી છે તેનો સમાવેશ આ પરિસ્થિતિમાં થતો નથી. તેને જેલ જવાનું કારણ આ તથા પાઉંડનો કર નથી. મી રતનશી સોદા જે નાતાલમાં ૧૪ વરષ ઉપર કેળવણીના આધારે દાખલ થયા હતા, તેનાં ધરમખતી તરીકે મીસીસ સોદા ૨૨ કાખાઇ-નાતાલ અથવા. બોવર બોર

પહેલાં મી. રતનશી સોદા દરોસવાલમાં આવેલા અને પીટરસબરગમાં કેટલીક મુક્ત સુધી ધંધો કરેલો. લગાડના વખત માં રજુહોવમાં ગયેલી છડીબન રનેચર બેરર કોરના એક મેન્બર તરીકે જોડાઇ ચહેરી તરીકેની પોતાની ફરજ તેમજે બજવી હતી. બાક વર્ષે થયાં નાતાલમાં મી. સોદા વેપાર કરતા હતા. સમસ્ત હીંદી પ્રજાના હકને માટે દરોસવાલમાં આવી રહેલી લડતના મુડીબર ગુજરાતીઓ માંના મી. સોદા એક બજવાન ચોદા નીવડયા છે. ૧૯૦૮ ની સાલની લડત માં જોડાયા પછી હાલ તે સાતમી વખત જેલમાં બીરાજે છે. મી. સોદાની ધર માંથી લાંબી ગેરહાજરી હરમીયાન, ર'કા ખાઇને નાનાં બાળકો અને મદિગીને લઇને નાતાલમાં બહુ દોઢલા દિવસો કાઢવા પડતા. પાંચેક મહીના ઉપર મી. સોદા છુટેલા ભારે થોડા દિવસ ધેર સંભાળ લેવા ગયેલા. તે અરસામાં મી. ગાંધી પણ નાતાલ આવેલા. આ વખત તેમજે આસપાસની સ્થિતિ જોઇ ર'કાખાઇને સલામતીઓના લાભ માટે દરોસવાલમાં મી. કેલનમેકે અરપથ કરેલા 'ટેલ્સટોપ કારમ' હંપર મોકલવાની મી. સોદાને ભલા મજૂ કરી. [અહીં મીસીસ સોદાના કેસની વિગત આપી છે.—અ. ઇ. એ.] આમ પ્રથમ જેલમાં જવા તકમાર અનાર ઓરત તરીકે મીસીસ સોદાનો કીરસો દરોસવાલ સલામતીની લડતને અંજે છે—નાતાલમાં મજૂરોની ગીરમીટ પુરી થતાં લેવામાં આવતા તથા પાઉંડના કરને અંજે નહીં.

મી. પેલાકની તારીફ

(દેહરા)

ભલો-ભલાક નવ તજે, જેમ મંદનનું આડ, હોયે પરીક્ષા આપથી હયા લાંબા ત્રાડ. સ્વાસ્થ્ય મય સંસારમાં નર નારી તે રૂપ, જનમેલાં જે જગતમાં ગરીબ અથવા કુપ, પરીપકારને કારણે જેના અરપથુ દેહ, રામ રૂપ તે બજુવા નહીં તેમાં સદેહ, ધન્ય જનતાએ જણવા પૃથ્વીના સજ્જનાર, મમતા મારી અતરે પુન્ય તથા આમાર, પડ્યો પૃથ્વી આખીમાં સત્યાગ્રહની કાંક, સહા અમર નર છાતા-ધન્ય ધન્ય પેલાક. કર રૂતેહ વિલાયતે, વિવેક વૃદ્ધિ—પૂર, પરમારથ પ્રીતે કરે, તેને ગજુવા શૂર.

લી. અ. બારામ મહારાજ.

જવાના ટાપુ વિષે કેટલોક માહિતી

જુઓળમાં છરદર્ન બાચીપેસેએ એટલે પુરવના ટાપુઓ એ નામથી બોળખાતા સમુદમાં જવાનો ટાપુ મુખ્ય છે. ત્યાં રાજ્ય હોબાડના લોકોનું એટલે કે મુશાપી વન ડ્યુનું છે. એ લોકોનાં રીત રીવાજ રાજ્ય બચરમાં અને રહેણી કરણી બીજા મુશાપી ભોડાથી બદુજ બુદી જાતનાં છે. જવાનો ઘેરાયે લગભગ ૫૧ હજાર ચોરસ માઈલ છે, અને તેની વસ્તી ૩ કરોડ માણસની છે. આમાં ૬૫ હજાર ગોરા લોકો, ૩ લાખ ચીનાઓ, ૨૫ હજાર મુસલમાન તથા હીંદુઓ અને બાહીના ત્યાંના અસલ વતનીઓ છે. જવાના આ અસલ વતનીઓ જુઓળના મુસલમાની ૬૬ ધરમ પાળે છે. કેટલાક ખ્રીસ્તી પણ છે. જાતે તેઓ મસાહને મળતા છે.

તેની રાજધાની બટેવીમાં છે. ત્યાં લસ્કરી હાવણી રહે છે. આખા ટાપુમાં લાંબી નાની નાની દુકડીઓ મોકલવામાં આવે છે.

જવાની હવા કાંઈ ઉપરતો ગરમ અને રોગવાળી ગણાય છે. પણ તેના મધ્ય ભાગમાં પડાડો છે. તેની ઉપરની હવા ઠંડી અને ગુથતુમા છે. ગરમી હપ દીઠીથી વધુ કવચીતજ જણાય છે. રાત્રી મધ્યમર ઠંડી હોય છે. રજુ ત્યાં બેજ ગણાય છે. ચોમાસાની અને ગરમીની; એટલે કે પાણીની અને સૂકી અક્ટોબર થી એપ્રિલ સુધી વરસાદ પડે છે, અને પાણી એપ્રિલથી અક્ટોબર સુધી ગરમી રહે છે. હીંદીની જેમ ત્યાં કિવાળો દેખતો જ નથી.

જવાની જમીન બહુજ જળદરપ છે. ચા, શેરડી, ગોરી, કેકો, આવલ, તંબાકુ, મરી, ગળી, જળદળ, રખર, કપુર, સાગ ડું સાકડું અને લગભગ બધી જાતની શાકભાજી તેમજ મેવો ત્યાં થાય છે. ગોલ સાની ખાણો, પથરની ખાણ અને સોના ની ખાણ પણ ત્યાં છે. માલની કાવળ કરવા સાર ૧૭૫૦ માઇલની લંબાઇમાં ફેલાવે નાખવામાં આવેલ છે. રેલવેની આલની ૩૩૫ કલાકે ૫૦ માઇલની હોય છે.

ત્યાંના અસલી વતનીઓને ફરજિયાત જમીનની ખેડ કરી વેપારી માલ ઉઘાડવા ના કાયદાને તાબે થવું પડે છે. તેમની પેદાશ ઠરાવેલા દરે સરકારી મોડાઈનેમાં ખરીદવામાં આવે છે. આ રીવાજ સરકાર ને બહુજ લાભદાયક છે, પણ વતનીઓને

તે ગેરબનસાહી છે તેથી બીજી પ્રભામાં પસંદ થતો નથી. હવે અને ઉમેજ લોક ના ફેફસ સાથે તેનો ધણોખરો વેપાર જામેલો છે. પોતે જ પેદાશનો નીકાલ કરે છે તેના બદલામાં જ્યાં કાપડ, દારૂ, બનાવટી ખોરાક, સંસ્કારકામ અને રેલવે તે લગતો માલ આપાત કરે છે.

આ ટાપુ હોંદના લોકોને ઇસવીસનની ૮મી સદીથી જાણીતો છે. પુરાતન હોંદી ખડેરા વગેરે ત્યાં બહુ જોવામાં આવે છે. સતરમી સદીથી ત્યાં યુરોપી લોકોએ પગ પેસારો કર્યો. અને કેટલીક લઝાઇઓ પછી હવે લોકોએ પોતાનું રાજ સ્થાપ્યું.

જામેલું ચીન

પ્રધાનમંડળની સ્થાપના

તા. ૮ મીએ પેકીંગના તારો ઉપરથી જાણવામાં આવે છે કે—યુરોપની દબ ઉપર પ્રધાનમંડળની સ્થાપના કરવાનું જાહેરનામું ચીને બહાર પાડ્યું છે. ચીન માં પાર્લામેન્ટ વડે રાજ્ય ચલાવવાની રીત હાખલ કરવાના કામમાં આ પગલું હાલ માં લેવાયું છે. આજ સુધી ચીનના કહેનલાહને આપણે સન્તા હતી. ૬ મેંબરોની બનેલી કાઉન્સિલ સલાહકારના કામ કરતી, તથા બીજી એક કાઉન્સિલ રાજ્ય વતી કામ ચલાવતી. તાર ૧૪મી ૧૯૦૪ ની સાલમાં જુદા જુદા રાજ્ય બંધારણોનો અભ્યાસ કરવા માટે પરદેશ ખાસ કમીશનરોને મોકલવા માં આવેલ. ૧૯૦૬ માં પારલામેન્ટની સ્થાપના કરવાનું ફરમાન બહાર પડેલ તે વખતે છેવટની સર્વોપરી જનતા કહેન કાહના હાથમાં રાખવામાં આવેલ. તાર પછી એક વરસે પારલામેન્ટવાળી સરકાર નો પાયો નાખવામાં આવ્યો, અને તેજ સાલમાં સુટલીફર મંડળો નીમ્યાં. મધ સાલ સેનેટ સભાની સ્થાપના થયેલી. અને હવે આ પ્રધાનમંડળ સ્થાપવાનું પગલું લેવાયું છે.

સર રોબર્ટ હોલ નામનો લેખક કહે છે કે આ જામેલા રાજ માટે બલિષ્ઠમાં ઝળકતી કારકીરદો છે.

તાર સમાચાર

હકિયુ ધરવની રોધમાં બચેલા જાપાની કાફલાને પોતાના સાહસમાં હરકતો નડવાથી પાછા ફરવાની જરૂર પડી છે.

ચીનમાં કંતાન તરફ આરે દુલ્લહો થયાં છે. પરદેશી લોકોના રક્ષણ અરથે સાત લાખક વહાલો લાં પહોંચી ગયાં છે.

પશ્ચિમ આફ્રિકાના બ્રિટીશ તાજાના જોહ્ન કોરટ નામના કીનારા પરના નેટીવ લોકોપર કેટલાક દિવસપર એક નાની દુકદી સાથે ચઢાઇ લઇ જવામાં આવી હતી, અને હાલમાં તેને હરાવીને કાચુમાં લાવવાના બખરો પ્રસિદ્ધ થયા છે.

લે કેશવર કાજીટી તરફથી કોંગ્રેસે વરકના સમારક તરીકે પા. ૧૦,૦૦૦ ની રકમ કપાસની ખેતી કરાવવા માટે કાઠવામાં આવશે.

મોઝાંબીકના હાઇ કમીશનર સેંટોર બ્રઝ વેડો સીલ્વા અને મોરેન્હો મારકસના જવરનર અરનેસ્ટો વીલહીના કેપટાઇન માટે ફીમર બાલમોરલ કેસલમાં ઉપડી સુરેલ છે.

ઓરતોને વોટ આપવા વિધાયતની પારલામેન્ટમાં એક બીલ હાખલ કરવામાં આવ્યું છે. ઘણા મેંબરોએ બીલની ચર આમાં હાજર છતાં બામ નહોતો લીધો, અને ઘણા આઢીને ગેરહાજર રહ્યા હતા તેથી ઘણા વધુ મતે તે બીલ વાંચનમાં થી પાસ થયું છે. છતાં બીલપર સર કારને વખત ન હોવાથી તે માલુ બેઠકો માં પસિ નહીં થઇ શકે એવું માનવામાં આવે છે.

તુરકી પ્રધાનમંડળમાં બંધાણ પડ્યું છે. તેજુરી ખાતાના પ્રધાને રાજીનામું આપ્યું છે; અને "યમ તર્ક પાર્લી" નામના નવીન વિચાર ધરાવનાર પક્ષના બીજા મેંબરો પણ પ્રધાનમંડળમાંથી પોતાના હોદ્દાનાં રાજીનામાં આપનાર કહેવાય છે.

મોરાકોની લઝાઇ હજુ ચાલ્યા કરે છે. લાંતા સુલતાનની સામે થયેલા વરજો ખુજ બળ બલાલો રહેલ છે. ફરેથ સર કાર આ લઝાઇમાં ખુબ્બ બામ લીધે છે.

મંચુરીઆનું કીરીન નામનું કહેર અરધું જળી થયું છે. જાન માલની મોટી ટુકસાની થઇ છે.

જાપાનનું એક આખું કામ બળીને નાશ પામ્યું છે. તેમાં ૧૦૦૦ ઉપરનાં મકાનો હતાં. ત્યાંની વસ્તિ ૪૦,૦૦૦ ની છે.

પુરવ આફ્રિકાના એક ભાગમાં કીરા ની ખાણ હાલ લાગ્યાની વાત વિધાયત ના જાપામાં પ્રસિદ્ધ થઇ છે.

નાદારી કદની નોટીસો વગેરે

ટેંજાટના માવની પ્લેસના હોંદી ખેડુત લકમન ના. ૪૬૫૧૪ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૦ મી જુલાઇએ ડરખત અને કોર્ટ ડીસ્ટરીક્ટની સરકોટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

મારીતસખરમના છઠ્ઠિજહાલિસકીપર મર હુમ લતીલ બ્લો કીપાઇની ઓરત હથી મા બી કીપાઇના ગીરોદાર અને મામનારા ની મીર્દોમ તા. ૨૬ મી મેએ સુપ્રીમ કોર્ટ ના આસીરકટ માસ્ટરની ઓહીસમાં બરાશે

હોંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૧૬ મીએ સોમાલીમાં આવી પહોંચવા વડી છે.

તેજ અરસામાં સોમાલીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૮ મીએ અમલાગીમાં આવી પહોંચવા વડી છે.

તા. ૨૨ મીએ અમલાગીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૨૬ મીએ અમરોલીમાં આવી પહોંચવા વડી છે.

પેન્સનું સરકસ

આ સરકસમાં હોંદી અને નેટીવ (કાફર)ને મોરાઓથી બલમ જગ્યા બાપે છે. આમ શા સાફ કરે છે તે સમજી શકાય છે. અમારી ઉમેદ છે કે આવા સરકસમાં એક પણ હોંદી નહીં જાય. તેમાં જવું તે અપમાનને સાફ પધસા આપવા બરોબર છે.

જ્યાં જાંઠમાં હમીદીઆ ધરલામીક સોસાયટીની જાહેરખબરમાં સહી કરનાર તરીકે "શોખ ફુસેન" હવે ત્યાં "શોખ રહુલ" એમ સુધારીને વર્ધયું.

ચાલુ વરતમાન

તા. ૬ મીએ મવરનગર જનરલ બાલુરો લોકની સહુર માટે ઓગરીએથી ઉપડ્યા હતા. પહેલાં તેઓ મસેકની મુલાકાત લેવાના છે.

રોડેશીઆમાં બુલવાયો ખાતે ઇસ્ટ કોસ્ટ રીવરનો, દોરમાં ફેલાતો મરજ દારી નીકળ્યો છે. આ રોમ કામલ થએલાં ૨૮ દોરને ગાળીથી ઠાર કરવામાં આવ્યાં હતાં.

કેપટાઈનમાં હામવાળાઓના ૧૦૦ જેટલા કામદારોએ હુલાલ પાડી છે. જે થી મંજળવારે સવારે એક પક્ષ રોજીંદુ જાણુ પ્રસિદ્ધ થયું નહોતું. બુલવાયે 'આરમસ' પ્રસિદ્ધ થયું હતું. ત્યારે કામદાર અને નુકસાનદારો મર્યા.

સ્થાનિક જાપામાં એક લખનાર જણાવે છે કે વસ્તીપત્રકના કામ માટે પ્રેરપેક્ટ કોલમાં બધા હોદીઓને પોતાનાં બાઈડી-કોલમાં સાથે પોલીસ આજ્ઞાપર એકઠા થવા ને ફરમાવવામાં આવ્યું હતું.

દક્ષિણ આફ્રિકા તરફથી મરજીમ કીમ એડવરડની માદગીરીમાં એક "નરસીમ" ખાતુ અથવા એવુજ દયાનુ કામ કર નારી જોળના સ્થાપવા મવરનગરનાં ખાતુ એ દક્ષિણ આફ્રિકાના હાપા ઉપર કામજ લખ્યો છે.

મરિત્સબરખ ખાતે મલેલી જોરા એડુ તેની કાનફર-સૂમાં નાવાલમાંથી રેલ્વેમાં વીક-એન્ડ એકસકરણની હલકા કરતી ટીકીટો મળતી હતી તે કાદી નાખવામાં આવી છે તેની સામે પ્રેરેસ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો, અને ફરીથી એ ધોરણ ચાલુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. મી. હુલેટે કાપણ દરમીયાન જણાવ્યું હતું કે આ ટીકીટો આપવાથી રેલ્વે ખાતાને કંઈ ખોટ નબ એવું છે નહીં તેથી જ આજ્ઞા રાખુ છું કે તે ફરીથી ચાલુ કરવામાં આવશે. એક કાપણકારે જણાવ્યું કે મુનિયનના એક કામમાં આ ટીકીટો ચાલુ હોય તો આખા કામમાં એ ધોરણ ચાલુ થયું એવું.

કાટગા—તા. ૧૧ મી મેના અરસામાં કલ્કત્તાથી ઉપડવા વધી છે.

પરચુરણ

મારીત્સબરખવાળા મી. એન. બી. નામક તરફથી અંગ્રેની લાઇબ્રેરીને ટોલ સ્ટોપના જીવન સંબંધી એક ઉપયોગી બુક પ્રેસના વસનારાઓ તેમનો આભાર માને છે.

જોહાન્સબરખથી "આલીપોરવાસી" નામથી એક લખનાર તા. ૧-૫-૧૧ ના જણાવે છે કે—ચીખલી, તાલુકાના મામ આલીપોરવાળા સાહેબોની મીટીંગ મધ કાલે રાત્રે સાડાનવે મી. મુસા હસન આમતના ૧૬૭ વાળા મકાનમાં મળી હતી. જેમાં મી. હબરાકીમ મુસા હુલુતે જણાવ્યું કે મારી વાલેશ હાલ રેલમાં પહેલ ની બીમારીથી ગુજરી જવાથી તેની પાછળ ખરચ પાછી કરવાને બદલે રૂ. ૨૧૦ ની રકમ મસજીદ મદરેસામાં લીધે લાલી આપવાને હું ધણે ખુશી છું. એ દરખાસ્ત સરવે સાહેબોના ટેકાથી પ્રાપ્ત થઈ હતી. ત્યારબાદ આલીપોરની મસજીદમાં રૂ. ૫૦ તથા મદરેસામાં રૂ. ૫૫ બાકી બીજા વીસ મામોની મસજીદમાં રૂ. પાંચ પાંચ આપવાનો બંદોબસ્ત કર્યો છે. આજ્ઞા રાખુ છું કે આ કામને સરવે સાહેબો ઉત્તેજન આપવાને બનતી કોશીસ કરશે.

સ્થાનિક જાપામાં જણાવવામાં આવે છે કે ટપાલ ખાતામાં કેટલીક સુધરેલી એક વલો કામલ કરવામાં આવનાર છે. જે ની રૂએ ટીકીટોના એવા વીટલા કરવામાં આવશે કે જેને સમામાં એકવવાથી એક પછી એક કવરો ધરવાથી અને સંચો કામવાથી ટીકીટો બીની થઇને પોતાની એકે એકાલી નબ. આવા વીટલા હબર ટીકીટોના બનાવવામાં આવશે. તે ઉપરાંત ટીકીટોની ચોપડીઓ હાલ વેચાપ છે તે ચોપડીઓ બનાવવાનાં કામમાં ખરચ થતો હોવાથી દર ચોપડીએ અરધી પેની વધારે લેવામાં આવે છે. હવેથી આ વધારાની અરધી પેની ન લેવાના હેતુથી ટીકીટોનાં પાતાઓને એક બીજા સાથે ચોટી જતાં અટકાવવા માટે આજ્ઞા મીલુ કામમાં રાખવામાં આવશે તેના પર લોકો ની જલદરખખરો છપાશે. ત્રીજો એક એ સુધારો કામલ થનાર છે કે પોસ્ટ ઓફીસ તરફથી "એડોમેટીક સ્ટેમ્પ" મશીન રાખવામાં આવશે. જેની રૂએ

મશીનમાંના એક બાકોરામાં પેનીનો સ્ટીક નાખવાથી, અને બીજા બાકોરામાં કવર નો છેલ્લો ધરી રાખવાથી તેનાપર પોતાની એકે ટીકીટ મોઝાઇ બશે.

ન્યુ પોસ્ટમાં ૩૦ માન્યુ એક મકાન બાંધવા ધારવામાં આવ્યું છે. તેમાં વધારાનો એક ટાવર બાંધવામાં આવશે, જેમાં ૨૫ મજલા કરવામાં આવશે. કુલ લંબાઈ ૭૫૦ ફીટની થશે.

પોસ્ટ ક્લર્કમેથથી હીંદુ સત્સંગ ધરમ સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે—તા. ૩૦ એપ્રિલના રોજ સભાની માસીક મીટીંગ મી. દેવા રતનજીના પ્રમુખપણાનીએ મળી હતી. માસીક રી લેવાવાબાદ સેક્રેટરી એ હ માસીક હીસાબ રજૂ કર્યો હતો, જેમાં કુલ આવજ સુધીની આવજ પાઉંડ ૩૬-૧૬-૧૧ માંથી બાકા વિચેરમાં ખર ચેલા પા. ૧૮-૨-૦ બાદ જતાં બાકી પા. ૧૮-૧૭-૧૧ સીલક ચેરમેન પાસે છે. હીંદુ અનાયામકનાં નિરાધાર બાળકો માટે કંઈ મોકલવા સેક્રેટરી તરફથી દર ખાસ્ત થતાં પા. ૩ મોકલવા ઠરાવ થયો હતો બીજા મદરેસો તરફથી લુડી લુડી રકમો મળી પા. ૨ ૧૧-૩ થયા હતા જે ઉપરના પા. ૪ માં ઉમેરી કુલ પા. ૫ થી. ૧૧ પેની ૩ હીંદુ અનાયામકપર મોકલવામાં આવ્યા છે. હબર પ્રારથના કરી સભા વિસરજન કરવામાં આવી હતી.

તા. ૨૬ મીએ સાંજે જેપી સ્ટેશનપર નાતાલ મેલ દરેન સાથે તાન્કરીકની કાફરમેલ અજાડ પડી હતી. એક આલી અપા બાંચીને નાલ પામ્યા છે. કોઈ માણસને ઇજા થવા પામી નહોતી. ઉતારએ (જેમાં મી. પોલાક પશુ હતા) ઇજામાંથી સહેજમાં બચી ગયા હતા.

સ્ટોટલાડ ખાતે જોડીનગરમાં એક બળ નાટકસાળા બંધીને નાલ પામી છે. એક પુરો જાક રહેતાંજ અગ લાગી હતી. પશુ વાળુ ચાલુ રાખવામાં આવવાથી જોનારાઓમાં મસરાટ ફેલાયો નહોતો અને તેઓ સહીસલામત નીકળી ગયા હતા. નાટકનાં માણસોમાંનો બાક મરજ પામેલ છે, જેમાંના એક મુખ્ય ખેલાડી હતો, અને આવતી સાલ હીંદમાં ખેલ કરવા જવાનો હતો.

રંગદેવેશ અને કોમી અદાવત

મોહનલાલ એમ. દાહીયાનીનો લેખ

(નવા અંકથી આશુ)

જ્યાં વરસના મારમ માસમાં બનારસ સેનલ કોલેજના પ્રમુખે બ્રિટીશ સરકારને તથા હિંદુસ્તાનની ગેરી પ્રજાને એક અરજ બુલેટી હતી, તેમાં જણાવ્યું હતું કે એક કોમદા કારકીર્દીવાળા જવાન મળકુર કોલેજના વારસીક કસબમાં જાય છેવાને જવા રેલવેના એક કામમાં બેસવા જતો હતો, ત્યારે અંદરથી એક અંગ્રેજ રાક પાડી બોલી ઉઠ્યો કે “અહાર નીકળ, હીંદી કુતરા !” આથી તે વિદ્યાર્થી બીજા કામમાં જઈ બેઠો ; પણ પોતાને તથા પોતાના દેશને જે અપમાન આપવામાં આવેલ તેથી, ક્રોધ અને ખીજવાટથી બરેલો તે કોલેજમાં દાખલ થયો. આ બે છુટો છવાયો બનાવ હોત, તો એમ માની લઈએ કે તે અંગ્રેજ નીકામાં હતો, અને પોતે શું કરે છે તેનું પોતાને જ્ઞાન નહીં હોય. કમનસીબે બાવા બનાવે એટલા બધા અને છે કે તેને કોઈ અકસ્માતીકે હેવાનીમતના દાખલા તરીકે નથી મળી શકાય તેમ. એટલે આ બનાવો બોમ્બ કોમી અદાવત નથી સમાવેલી, અને અંગ્રેજ માત્ર ઉપર બદનામી નથી આવતી એમ માની લઈએ તેમ છેજ નહીં.

સને ૧૮૮૪ માં પણ, જ્યારે આ સવાલ બહુ લામણી ઉદ્દેરી રહ્યો હતો, ત્યારે દીનદાસ અરદેશર તાલીમારખાએ તે વિષે નીચે મુજબ લખ્યું હતું :—

“ રેલવેપર કેટલાક બનાવો બને છે તેથી ગેરા અને દેશીઓ વચ્ચે જે કચ વાટ ઉત્પન્ન થાય છે, તેની સામાન્ય રીતે વાત કરીએ, તો કોઈ નારાજ નહીં થશે. આ કચવાટ પહેલાં કોડા બામમાં ઉત્પન્ન થાય છે, પણ પછી હાથાની ઉકાદેરથી મારફત આખી દુનિયામાં પ્રસારે છે. એક માણસની હાકમારીની વાતમાં થી તે વધી વધીને રાજદારી કે કોમી સંવાદની વાત થઈ પડે છે..... તેને અર્થ બરાબર સમજવાને દાખલો દઈએ, તો કહેવું પડે છે કે દેશીઓની સાથે રેલવેમાં એક જ કામમાં મુલાકાત કરવા સામેની મુખ ગેરાઓએ જોઈ કરવી બેઠાં. દેશીઓ સાથે છુટથી નહીં બજવામાં ગેરાઓ બહુ જુલ કરે છે.”

આ રંગદેવેશ હિંદુસ્તાનના જોરા રસીકોમાં છે એમ નથી. એક વિદ્યાર્થ

ની ગેરી બાધ, જે હીંદીઓની હિલચાલ માં બહુ રસ બેટી હતી, તેણે અને કહ્યું હતું કે તેણીના બરના માણસોના અણ સમજવાળા હવેબને લઈને તેણી પોતાના હીંદી મિત્રોને પોતાના જ બરમાં કોઈ તરફ ની આગતાસ્વામતા કરી લઈ નહીં.

એક બીજો દાખલો લઈએ. એક રશિયન શાસ્ત્રવેતા સરકારના સલાહકાર તરીકે તેના પદેથી થવા વિદાય થતો હતો, ત્યારે રસ્તામાં એકાદ રાત એક અંગ્રેજ હોટેલમાં ઉતર્યો, તે હોટેલમાં એક હીંદી શાસ્ત્રવેતા હોવાની તેને ખબર હતી. તેની ખ્યાતી સાંભળી હોવાથી તેની મુલાકાત માટે તેણે તેને પોતાને ઉતારે બોલાવ્યો, તે મુજબ પેલો હીંદી શાસ્ત્રી તે હોટેલને બારણે ગયો, તે લાં તેને કહેવામાં આવ્યું કે ઉઝેજ ઉતારા વાળાઓ તેને દાખલ થવા દેવા સામે વધી બેઠ, તે માટે તેણે પાછલે દરવાજો ખુલ્લો મળ્યું જવું. આ મુજબ તે પાછલે દરવાજો ચોરીથી પેલા રશિયનના ઓરડા માં ગયો. એકાદ કલાક વાતચીત થયા બાદ બે માના પાલાને રશિયને હોટેલ વાળાને કુકમ કર્યો, પણ તેને જવાબ આપવામાં આવ્યો કે તેના હીંદી મિત્રને આ પીરસવામાં નહીં આવે !

વળી તે તો બહુતી વાત છે કે હીંદી અમે તેવી સારી સ્થિતિનો હોય, છતાં તે ને ઉઝેજ પોતાની અમુક કલમોમાં દાખલ થવા નહીં કે. અને વળી જે કોઈ ગેરી ઓરડા હીંદીને પરણી હોય તો તેના પણ તેજ દાલ સમજવા.

સીલોનની અંદર આ કોમી અદાવતના સવાલનો અભ્યસ કરનાર મી. હેનરી આપણે કહે છે કે :—

“ સીલોનના એક મોટા કહેરમાં મારે રહેવાનું થયેલ તે દરમિયાન લાંબી ટેનીસ કલબનો મેંબર હું બનેલ. આ કલબ લક્ષ્મી અને દિવાની એકલા ગેરા અંગ લદારોનીજ બનેલી હતી. તેઓના ઓરડા તથા બાળકોને પણ તેમાં દાખલ થવાની છુટ હતી. પણ ગેરા સિવાય કોઈ બીજા માણસને તેમાં દાખલ કરવામાં આવતા ન હતા. એક દિવસ તે કલબની એક બહુતી અને માનીતી બાધ એક સીલો નના પદસાદાર મહસ્થને પરણવાથી કલબ માં મોટો કોર મળી રહ્યો હતો. તે બીચારીને બાધી બહુ વહેવાનું પડ્યું હતું. તરતજ તેણીને કલબ સાથેનો બધો બવહાર તજ દેવો પડ્યો હતો, અને ગેરાઓના બહેર કે ખાનગી મેળા વચ્ચેમાં જવું આવવું તદન બંધ કરી

દેવું પડ્યું હતું. સીંહાલી મહસ્થને પરણવા પહેલાં તે જા મેળાવડાઓમાં એક આવેવાન અને માનીતું પાત્ર હતું. વળી વિવાહ પછી જ્યારે તેણી તેના ઘણી સાથે રોજના રસ્તાપર થઈ માડીમાં દરવા નીકળતી, ત્યારે ટેનીસ કલબની કલ પાસેથી માડી પસાર થતી વખતે કલબ માંથી તેણીની પાછળ પોકાર કરવામાં આવતો.

એકાદ કહતા પછી એક રમણીય તળાવડીને કંઈ આવેલી એક ટેકરીના કોળાવપરની સુદર પુલવાડીની વચ્ચે આવી રહેલા એક નમુનેદાર બંગલામાં એક સાંજ ગળવાનું અને નોતર મળ્યું. અને નોતર આપનાર એક મુરેઝીયન સરકારી અમલદારની ઓરડા હતી. હું અને મારો મિત્ર ત્યાં ગયા તો બેઠું કે બીજા કામને નોતરવામાં આવેલ નહીં. પાછળથી જણાવ્યું કે આ બાધને કોઈ ગેરાઓ તરફથી આવકાર મળતો નહીં, તેમ તેણી પણ કોઈ સાથે સંબંધ રાખતી નહીં. આ સુદર બાધ એકાંત માંજ છંદગી ગુબરતી. ખરું કહેતાં તેની છંદગી સોનાના પીંજરામાંથી સુદર પછી સમાન હતી. આ બાધ પહેલાં ટેનીસ કલબની મેંબર હતી એટલું જ નહીં પણ તે કલબની સ્થાપનામાં તેની ઘણી મહેનત હતી. પરણ્યા પછી તેણીને પણ ઉપરના દ્રષ્ટાંત મુજબ સમા બના રિવાજને આધીન થવું પડ્યું.”

[અમુરં.]

સ્ટીમરોની આવગવ

[જર્મન લાઈન]

સોમાલી—તા. ૧૬ મીએ બાવી પહેંચવા વડી છે.

—તા. ૧૭ મીએ મુબમ જવા ઉપડશે.

[નાવલક દિરેક્ટ લાઈન]

અમલાડી—તા. ૧૮ મીના અરસામાં કલ કન્તામી આવી તા. ૨૨ મીએ કલકન્તા જવા ઉપડશે.

અમકુડી—તા. ૨૦ મીએ કલકન્તાથી ઉપડવા વડી છે.

અમરેશોલી—તા. ૬ મીએ મદાસથી ઉપડવાની હતી.

અમેના—તા. ૬ મીએ મુબમ પહેંચી છે

[બ્રિટીશ ઈસ્ટ લાઈન]

પંકુબા—તા. ૧૬ મીના અરસામાં મુબમ જવા ઉપડશે.

હાંદમાં વસ્તીની મજબૂતરી

તા. ૧૦ મી માર્ચે હાંદમાં વસ્તીની મજબૂતરી થઈ હતી. મજબૂતરીમાં સરકારે કરવા માટે તે દિવસે રાત્રે દુકાનો, નાટકો, બહેર તમાસાઓ વિગેરે બંધ રખાવવામાં આવેલ હતા.

સુરતની વસ્તીનો આંકડો ૧,૧૪,૧૧૬ નો આવ્યો છે. જે ૧૯૦૧ ની સાલ કરતાં ૪૨૪૮ નો વધારો બતાવે છે. વપ રાજમાં આવતાં મકાનોની સંખ્યા ૨૫ હજાર ૨૦૨ છે, તેમાં ૫૬૧૧૭ પુરુષો અને ૫૪૬૬૬ સ્ત્રીઓ છે.

વડોદરા રાજ્યની કુલ વસ્તી ૨૦૩૧૪૫૩ ની માણસ પડી છે, જેમાં ૧૯૦૧ ની સાલ કરતાં ૭૮,૭૮૧ નો વધારો થયો છે. રાજ્યમાં સ્ત્રીઓની સંખ્યા પુરુષો કરતાં ૭૬,૨૭૬ જેટલી ઓછી જણાય છે. વડોદરા શહેર અને કેમ્પની વસ્તી ૬૬,૭૭૬ ની થઈ છે, જે ૧૯૦૧ ની સાલ કરતાં ૪૦૧૪ જેટલી ઓછી છે.

નવસારીની વસ્તીનો આંકડો ૧૭,૭૭૮ નો થયો છે જે ૧૯૦૧ કરતાં ૬૬૭૩ નો વધારો બતાવે છે.

રંચનાની વસ્તીમાં ૧૯૦૧ ની સાલ કરતાં ૪૪,૦૦૦ નો વધારો જણાય છે. હાલનો વસ્તીનો આંકડો ૨,૮૬,૪૩૨ નો થયો છે.

અમદાવાદમાં થયેલી મજબૂતરીમાં ૧ લાખ ૧૪,૫૪૩ પુરુષો અને ૯૮,૧૧૦ સ્ત્રીઓ મળી કુલ સંખ્યા ૨,૧૨,૬૫૩ ની થઈ છે, જ્યારે અને ૧૯૦૧ માં થયેલી મજબૂતરી વખતે કુલ સંખ્યા ૧,૮૦,૬૭૩ ની હતી. તેથી છેલ્લાં દસ વર્ષમાં ૩૨૦૦૦ માણસોની વસ્તીમાં વધવા થઈ છે.

હાલનાની વસ્તી ૧૨ લાખ ઉપરાંત છે, જેથી ૧,૯૦,૦૦૦ નો વધારો છેલા દાયકામાં થયો.

બનારસની વસ્તીમાં દસ હજારનો વધારો થયો છે. મદ્રાસની વસ્તી પાંચ લાખ ઉપરાંત માણસ પડી છે.

દિલ્લી તથા લાહોરની વસ્તી બે લાખ ઉપરાંત છે. કાનપુરની વસ્તી સત્રમ્મ પોણામે લાખની છે.

કરાંચીની વસ્તી ૧ લાખ ૫૬ હજાર ઉપરાંત છે.

નીલમના રાજ્યની કુલ વસ્તી ૧ કરોડ ૩૦,૭૫,૪૬૬ માણસની છે. જે છેલ્લી મજબૂતરી સાથે સરખાવતાં ૨૦ લાખ વધારે છે. રાજધાનીના શહેર હાવાલાની વસ્તી ૩ લાખ ઉપરાંત છે.

પુનાની વસ્તી દોઢ લાખ ઉપરાંત છે.

મુમ્બઈની વસ્તી ૧૧ લાખ થઈ જોઈ એ એવું માનવામાં આવતું હતું તેને બદલે ૧૦ લાખથી ઓછી માણસ પડી છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે કેટલીક મહો બંધ હોવાથી તથા તહેવારના કારણસર હજારો લોકો ગામડામાં ચાલ્યા ગયેલા હોવાથી ખ્યાલ હજાર માણસ મજબૂતરીને દિવસે ગેરહાજર હતા.

હાંદુસ્તાનનાં ખૂબરો

(હાંદી બપોરથી)

મોરબીના કાઠેર સાહેબે પોતાના સલાહકાર તરીકે રા. સા. ઉમીયાજી કર જીવજી રામને રૂ. ૨૫૦ ના પમારથી નીમ્યા છે.

પોરબંદર ખાતે અસ્માવતી સંગમના તીર્થ આમળ અસ્માવતી કુંડ તથા પાટ બાંધવા માટે, રૂપાળીઆ તળાવ નજીક સંસ્કૃત પાઠશાળા સ્થાપવા અને મુદામજી મંદીર નજીક અનાયામક બાંધવા માટે રૂ. ૨૫ હજારની મદદ લાંબા વતની મી. ચત્રજીવ શીવજીએ આપ્યાથી પોરબંદર શરમારે એક ઠરાવ બહાર પાડી એ ત્રણે સંસ્થાઓને શેઠ ચત્રજીવ શીવજીના નામે આપવા અને તેને લગતા શીલા લેખો નાખવા ઠરાવ્યું છે.

અમદાવાદ સ્પોર્ટ્સ ક્લબના જડજ મી. લક્ષ્મણાઈ પ્રાણવલ્લભદાસ પારેખ મુજરી ચપાના ખબર પ્રસિદ્ધ થયા છે.

બીજી વીસનમરા નામર પરિષદ બપોર નહીં નીવાસી પંડીત કેસવરામજી પંડ્યાના પ્રમુખપણા નીચે અમદાવાદ ખાતે મળનાર હતી.

જળપુરવાળા પંડીતા ગાયત્રી દેવી ગુજરાતમાં જુદે જુદે ઠેકાણે બાંધણી કરી રહેલ છે. અમદાવાદ ખાતે તેમણે “મદ સ્થાપક દેવી રીતે સ્વર્ગધામ ગયે ?” એ વિષય ઉપર હાંદી બાધામાં એક બહેર બાંધણી મે. જેઠાલાલ ચીમનલાલ સ્વામી નારાયણના પ્રમુખપદ નીચે આપ્યું હતું જે વખતે લયજગ હજાર-બારસો કરેલા ઓઝો અને કેટલીક સ્ત્રીઓએ હાજરી આપી હતી.

પશ્ચિમ હાંદની ડાચોપોરેટીવ કરેડીટ સેલાજીઓ માટે મુમ્બઈમાં સંગ્રહ બેંક

સ્થાપવાની યોજના. સર વીલ્હલ્મસની યોજનાને હાંદી પ્રધાને બહાલી આપવાથી એ સહાયકારી મંડળ પોતાનું કામ એ યોજનાને આધારે સારી રીતે બજાવી શકે તેવી ઓડવણ ઉપર એ યોજના અમલમાં મેલવાની તકવારી ચાલી રહી છે.

મુમ્બઈ કોરપોરેશનના પ્રમુખ તરીકે સર શીરોજી શા મહેતા ચુટી કરાયા છે. આ વખતના પ્રમુખને હાંદને માન પત્ર આપવાનો કહી ન આવેલ હોય એવો પ્રશ્ન આવનાર હોવાથી સર શીરોજી શા ને એ માન આપવા માટે છેલ્લી ધડીએ હીલચાલ ઉપાડી લેવાઈ હતી, અને તેમાં તેમની જીત થઈ છે. તેમની સામે સર ડેવીડ સાસુન અને મી. મનમોહનદાસ રામજી એ હરીફ તરીકે હતા. સર ડેવીડ કરતાં એક વધુ મતે સર શીરોજી શાને જીતેલ મળી છે. સર શીરોજી શાની ચુટણીની દરખાસ્ત કરતાં સર બાલચંદ્ર દીપ્તિએ કહ્યું હતું કે સર શીરોજી શા પ્રથમ હાંદુ છે, પછી મુસલમાન, અને ત્યાર પછી પારસી છે.

બાવસાર કાગીય ચાંતિ તરફથી કોન ફરજિયાત ધારવાડ ખાતે મળ્યું હતું.

મુમ્બઈ સરકાર તરફથી વરતમાનપત્રો નેગી બહાર પડેલી પાદીમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે સર કાવસજી બહાંગીરે એલરીન્કટન કોલેજની બાજુમાં એક સરતોએ એક બેઠેર હોલ બાંધવા રૂ. ૪ લાખ આપ્યા છે જે સરકારે સ્વીકાર્યા છે અને તે માટે સંતોષ બતાવી સર કાવસજીની આ ઉદારતા માટે હદર પીછાળી છે.

મદ્રાસના બાપા ઉપરથી જણાય છે કે સ્ટીમર અમલુલીની છેલ્લી એક સફરમાં જે ઓરમીડીઆને અનેથી લઈ જવામાં આવ્યા હતા તેઓમાં શીતળા અને ઓરી નો રોમ ફાટી નીકળ્યો હતો.

કરાંચી ખાતે મેસ્સેમ ચુનીવરસીદી રૂ. ૩ માટે રૂ. ૨૧ લાખ ઉપરાંત રકમ બરાંઈ છે.

અલીમદના ઉરદુ બાપાના અધિપતિ ફેલુલ હસને પ્રસિદ્ધ કરેલ “મુદ દસ્તા-ઇ-હકરત” નામના પુસ્તકને શીતુરી કરાવી સરકારે જપ્ત કર્યું છે.

એક સ્વતંત્ર હાંદુ ચુનીવરસીદીની યોજના મી. મદન મોહન માલબાની

આવેલાની તબીબી સેવાઓ છે. આ કામ સંબંધમાં શ્રી. માલવીઆએ કલકત્તાની મુલાકાત લીધી હતી. હંમેશાં આ કામ સંબંધમાં જાણીતું છે. વધુ હંમેશાં એક ડેપુટી કમિશનરની વાત આવે છે.

મોસીસ એનિમીસેટ "થીઓસોરીસ્ટ" મોસીસના એપ્રિલ તાસના અંગ્રાજીમાં જણાવે છે કે. યુનીવર્સિટીને લગતી યોજનાના સંબંધમાં છેલ્લાં ચાર વરસથી હું મુખ્ય મહોત્કે કામ કરી રહ્યો છું. તેના સંબંધમાં પુછપરછ કરનારા ધણા પત્રો મને મળ્યા છે. તે યોજના માછ વાઇસરોએ તે વખતના હોદ્દા પ્રધાન લોરડ મોરલી ઉપર મોકલી આપી હતી, અને હાલમાં તે નામદાર સરકારના હાથમાં પડેલી છે. મોટા અમલદારોમાં ફેરફાર થવાથી તેની ઉપર કેવી અસર થશે તે હું જાણતી નથી. નામદાર આગાખાન મહોમ્મદ યુનીવર્સિટી માટે કામ કરે છે. જ્યારે ઓનરેબલ શ્રી. માલવીઆ એક હોદ્દા યુનીવર્સિટી માટે કોલેજ કરી રહ્યા છે. બનવાળે છે કે મારી યોજના કરતાં આ યોજનાઓને વધુ પસંદ કરવામાં આવે.

આથીપરના ના. મહારાજા શ્રીધીઆએ પોતાના રાજ્યમાં ૬. ૪ લાખની આપણી થી આમડાંતું કારખાતું કાઢ્યું છે જે સારું કામ કરે છે.

હોંદુસ્તાનમાં નાની મોટી મળી ૮૮ રેલવે કંપનીઓ ચાલુ વહેવારમાં પોતાનું કામ કરતી કહેવાય છે.

તા. ૩૧ મીએ વાઇસરોએ લાહોરની મુલાકાત લીધી હતી. હોંદુ તથા મુસલમાન કોમોએ પોત પોતાનાં તરફનાં લુહાં માનપત્રો આપ્યાં હતાં, અને પોત પોતાનાં દફતરે પોષવા માગણી કરી હતી. વાઇસરોએ બંનેને રીજવે એવા જવાબો આપ્યા હતા. લાહોરમાં સોના રૂપાનાં હોદ્દાથી સજ્જારેલાં ચાર હાથીઓનું સરખસ કાઢવામાં આવ્યું હતું જેમાંનાં છેલ્લાં હાથી ઉપર ના. વાઇસરોએ અને બાકીનાં હોદ્દાં હતાં.

મહાસના "હોંદુ પત્ર" માં એકપુર ના મહારાજાનાં મરજુના અંગર પ્રસિદ્ધ થયા છે. તેની પાછળ એક રાજકુવર માદીવાર તરીકે સુદી ગયા છે, જે રાજકુમાર કોલેજમાં હાલ કેળવણી લીધે છે.

કલકત્તાનું "ઇન્ડીયન" પત્ર જણાવે છે કે તીબેટ ખાતેનાં ચીનાઇ પ્રધાને દારુણીય ખાતે ડીલાઇસામાને લઢાસા પાછા આવવા તારનો સંદેશો મોકલ્યો છે પણ ડીલાઇસામાએ તેની આ સિખામણ માનવા ના પાડી છે અને દારુણીય ખાતે રહેવાનું પસંદ કર્યું છે.

પંજાબના કસાવલી રીસલ્સ ઇન્સ્ટીટ્યુટ તે ૬૫ લાખની મદદ આપવામાં આવી છે.

કાશ્મીરના મહારાજાએ રજપુત કોમને જી એક અપીલ બહાર પાડી રહેતો સાહતી યાદગીરી તરીકે એક કોલેજ રચાવવાની અલામત્તુ કરી જણાવ્યું છે કે હાલની કોલેજ પુરતા વરસની નહીં હોવાથી એક કોલેજ ફરીથી માટે રા. કપલાખને ખરચે બંધાવવાની જરૂર છે.

હોંદી વડી ધારાસભામાં મોરીશીઅસના હોંદી સંબંધમાં તથા ખાસ કરીને ભાંના લગનના કાયદા સંબંધમાં ઓન. શ્રી. મોખમેએ એક સવાલ પુછ્યો હતો. જવાબમાં ઉચ્ચેય ખાતાના સેક્રેટરીએ કહ્યું હતું કે મોરીશીઅસના હોંદી સંબંધમાં રાજ્ય કમીશને જે રીપોર્ટ કરે છે તે ઉપર હોંદી સરકાર વિચાર કરે છે, અને તે ઉપર નિરપેક્ષ કરવામાં આવશે ત્યારે ભાંના લગનના કાયદા સંબંધમાં હું કહ્યું તે વિષે ખ્યાન દેવામાં આવશે.

એપાળના એમમ પોતાના બે પુત્રો સાથે વિદાયત જવા તા. ૭ મી એપ્રિલે હોંદીથી ઉપડ્યા છે. તેમની મેરહાજરી માં માદી વારસા શાહમદા નવાજ નહરલાખાન રાજકારોનાર ચલાવશે.

"જમન સમાચાર" પત્રવાશ જાણે છે કે એક ગુરુજી સ્થાપવાની ચરચા હોવી શકે છે. આ હેતુ અરથે રતલામ જમન કોલેજને જમન ગુરુજીમાં ફેરવી નાખવા સુચના કરવામાં આવી છે.

ઇનલાંડ જનારા હોંદી ડીમના વાઇસ કેમ્પન તરીકે ડો. હોમી ડી. કાંચ અને સેક્રેટરી અને મેનેજર તરીકે શ્રી. કાજી ભાઇ એમ. દીવેશ નીમ્યા છે.

લાલો લખપતરાય એક ઉરડું પત્રમાં લખતાં જણાવે છે કે સંયુક્ત પ્રતિમાં હોંદુઓની સંખ્યા મોટી હોવાથી જાંકાર ઠની ભાષા હોંદી રાખવી જોઈએ. અને

પંજાબમાં મહોમ્મદોની સંખ્યા વધુ હોવાથી જાંકાર ઠની ભાષા ઉરડુ હોવી જોઈએ.

હોંદી સામે ફરિયાદ

ઉપરની બાબતમાં અમરજીટાના મોરને ટેકા આપનારા વધુ કામગીરી સ્થાનિક બાબતમાં પ્રસિદ્ધ થયા છે. "એક પીપાએલો" એ નામનો લખનાર તા. ૬ મેના 'મરકુરી' માં લખે છે કે "વરસના અમુક અમુક ભાગોમાં સવાર, સાંજ, અને રાતના જે કંટાળો ઉપજવનારો અને બધા નક નાક, જરા વિશ્વાસો લીધા વગર હોંદીઓ ચલાવે રાખે છે, તેથી એકાંતને ચાહનાર કોઈ પણ માણસ રીખાવા વગર રહે નહીં. તેથી અમરજીટાના લખનાર તરફ મને બહુ દીલસોજી થાય છે. કુધી ભોજાના ઝૂંપડાં પાસે રહેવાનું મારા નસીબમાં લખાએલું છે. આ રીખાવનારા બધાજાથી દસ મીનીટમાં હું એવો કામર થઈ જાઉં છું કે હું અંતકરણ પુરવક છું છું કરું છું કે આ મુલકના એકએક હોંદી, હોંદી મહાસાગરને તળીએ દોષ તો કેવું સારું!"

ખીજે એક લખનાર તેજ દિવસના બાબતમાં લખે છે કે:—"કોલોનીના ધણા ભાગમાં હોંદી જે કદગી રીતે તેના દોલકનો ઉપયોગ કરે છે તેથી તંદુરસ્તી, આરામ અને કામમાં જંબીર રીતે ખલેલ પહેચે છે. આ સંબંધી અમરજીટાના લખનારના બોલેબોલને મળતો થાઈ છું. હોંદુસ્તાનનાં ધણાં શહેર, ગામ અને ગામડામાં હું વસેલ છું; પણ આપણા પાડોશમાં આપણી લંબ અને મગજ પર જે હલો જોવામાં આવ્યો છે, તેવો મેં ત્યાં (હોંદીમાં) અનુભવ્યો નથી. ટોલમેટની પેલી તરફના ભાગમાં આ તોફાની હલોનું મથક છે. જ્યાં સતીવારે તે પરીદીએ ગા વાગે કહી થયે હતા, અને સવારના ૮ વાગ્યા સુધી ચાલુ રહ્યો. મોડીવારના આતરા પછી તે ધોર અવાજ ફરીથી કહી થયો તે કેઠ અખરાત સુધી બંધ પડ્યો નહીં. આ સ્થિતિ સાધારણ ધમ પડી છે. પોતાના જામલી લોરની ખાતર વરસના કેટલાક ભાગ હરખ્યાન દિવસ અને રાત આ લોકને શાંતિનો ભાગ કરવા દેવો, એવું કહી હોય નહીં. મોરની જનરલને અપીલ કરવાથી મુરત બાનો નીકાલ થવો જોઈએ. જ્યોતે આ આપણ પડતી હોય તેમણે એક જ ધમ પડ્યાં થી સુચવવામાં આવે છે."

પરચુરણ ખબરો

એવું જણાવવામાં આવે છે કે હાલના માં બંધાનારી મસીદના તરફથી તરીકે હોરડ રોડ આખરડ, હોરડ એમ્પીલી, ના. આગાખાન, મી. અમીરઅલી, અને મી. અબાસઅલી ખેત નિમાયા છે.

બરમુડામાં વસતા ફેદલાક બેભરોને સાથે આફ્રિકન સરકારને ખરબે આ મુલકમાં બોલાવવામાં આવનાર છે.

ડાક્ટર અબ્દુ રહેમાનના હરબ ૬ મી. આખ. અબ્દુરહેમાન જેઓ વિલાયતમાં આસથા ખાતે ડાક્ટરી ખાતામાં અબાસ કરે છે તેમજે લાંબી પહેલી પરીક્ષા લેખે નખરે પસાર કરી છે.

મરહુમ હાજિટ ટાલરટોળનાં લુદાં લુદાં લખાણના સમઢરૂપી ગજુ પુસ્તકો મેલે (શ્લીઆ)ની પોલીસે જપ્ત કર્યાં છે. આ પુસ્તકોની ૩૦,૦૦૦ નકલો જપ્તએલ છે. આ જપ્ત સાથે મરહુમની બાનુએ પ્રિટેક્ટ કર્યાં છે.

હુલાંડના કેળવણીના કામદાર સંબંધમાં એક પંચના પાઠરીઓએ સલામતની હાલત લેવાથી મુખ્ય પ્રધાન મી. એરકવીએ એક કામગીરીમાં એ હાલત લેનારાઓને જણાવ્યું છે કે હાલત લેનારાની હાલતમાંથી પર અલત સંબાળપુરવક અને દિલસોજીથી ખાન આપવામાં આવશે, અને પરિણામે પાલમિટમાં કામદારનાં પચલાં લેવાશે.

હુનાહટેડ સ્ટેટસમાં પીટરસબરગ ખાતે એક ધનાઢ્ય મેરાએ ૧૫૫ એકર જમીન લઈ પા. ૧૦,૦૦૦ ના ખરબથી એકડેરી રૂક કરવાની યોજના પઢી છે. સરસ જ્વતોની મારે એકઢી કરી લાં રાખવામાં આવનાર છે. મારેને માટે ખાસ ગુલક ખાનુ બંધાવી તેને હમેશાં નહવરાવવું, તેનાં ફાલ સાથે કરવા વમેરે આવજત રાખવાની યોજના ગજુ પઢી છે.

તા. ૧૧ મી એપ્રિલે મોક્ષાસામાં એક ઢીલિયા મકાનમાં આમ લાગી હતી, જેણે આલુબાણુ ફેલાઈ જઈ બારે ૬૫ લીટી હતું. બંખાની મેરહાબરીને લીધે ફસા એલા માણસોના જ્વન ઉપરાંત કંઈ બચાવી રહ્યાં નહોતું. બે માર મકાનો માલમતા સાથે બળી ગયાં છે, જેથી ફેદલાક હબરે રૂપીઆનું ગુલકન ગજુ છે.

કારખાનાઓમાંથી કચરા રૂપે નીકળી જતી જણસોનું ઉપયોગીપણું દિવસે દિવસ વધતું જતું જોવામાં આવે છે. ફેદલીક જણસો તે એટલી બધી ઉપયોગી જણાઈ છે કે તેના મુખ્ય કામ કરતાં તેનો કચરો વધારે ઉપયોગી થઈ પડ્યો છે. એવું જણાયું છે કે રોરડીના રસને સાથે કરતાં જે મેલ તરી આવે છે, તેમાં મીણનાં તાલોનું મેલું પ્રમાણ હોય છે. આથી એ મેલમાંથી મીણ બનાવવા માટે યોજનાઓ લાગવામાં આવી છે.

દોરડાં વમરના ટેલીફોનનો ઉપયોગ તરફવાર રૂપમાં લખલ કરવાના અખતરા એક અમેરીકન શોધક કરી રહેલ છે. તે શોધો વડે બે ચાલતી ટ્રેનો વચ્ચે વાત થઈ શકશે. જાર આડીવાળો માડીપર બેઠાં બેઠાં ચાલવાળાને તેના ખાલ વિષે સંદેશ પહોંચાડી શકશે. આવી રીતે ૬૫ માઇલ જેટલા અંતર પર વાત થઈ શકી છે.

હિંદુસ્તાની કારામરો

અમારા કારખાનામાં તમામ માલ એકલા હિંદી કારામરોથી તરફવાર થાય છે, જેથી જીલ પરહેરથી વેપારી કરતાં પછોજ રાકક અને સસ્તો માલ તરફવાર કરી શકાયે જાયે. આજા છે કે રેલાઓમાંથી હિંદીઓ આ કારખાનાને જોજન આપવા ગુકરો નહીં.

કાફરી વેપારમાં બાલતી સસ્તી તેમજ બારી ઢીનની ગરો તથા સાદાં અને હાલં હાંકણાં વાલા ગણુઓ તથા ખજીના આરા તથા કાજ વાલા હળા હલકાઈ હમેશા મેલા જવામાં તથા ર રાખાયે જાયે. ઢીનની પેદી બધી સાર્થકની જૂઢી તેમજ નેસ્ટમાં વેચાયે જાયે. નાના મેલા મેલખી જોરદાર લાયે જાયે. માઇસ લીસક માટે લાયે.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban,
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાણું ઉમઢા ફરેટ

અને વહરેખલ

સહામની પેકીંગ, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી નિયમસર તાકીદથી મોકલીએ છીએ. જોરડર મોકલી ખાતી કરશે. જાયે નીચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

પ્રમાણિક છવા ફરેટર.

પી.એ.એ. ૪૭૧. ટેલી. એ. 'ધસમાઇલ' ૧૭૧, એ જીડ, હરબન

તાણું ફરેટ અને વેહરેખલ

સહામની પેકીંગ, સારો માલ, રોકડેથી ખધા જગ્યાએ તાકીદથી મોકલયું. જોર હર મોકલી ખાતી કરા. જાયે.

મહામાજન હાંમેલો,

પી.એ. ૮૧૫, ૧૧૭ કપીન સ્ટ્રીટ, હરબન.

રોકડ ખબર કાવ

	શી. પે. શી. પે.
ફુલ નાતાલીયા	૧૮ ૬ થી ૧૬ ૦
આવલ માળ ૧ ખસ્તાની	૧૬ ૦ = ૧૬ ૬
બીમડીના	૨૩ ૬ = ૨૪ ૦
એફ.એફ.ડી.આર.	૧૭ ૦ = ૧૭ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૦ = ૧૬ ૬
ચીની સફર	૨૦ ૦ = ૨૨ ૦
કુડાના	૧૬ ૬ = ૨૦ ૦
ટેલી ટુવેર ઢાળ	૧૭ ૦ = ૧૭ ૬
ટુવેરઢાળ કનપુરી	૧૮ ૦ = ૧૮ ૬
મસુરની	૧૬ ૬ = ૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦ = ૨૭ ૬
મહાની	૨૮ ૬ = ૨૬ ૦
મર્યા મુખમના	૧૬ ૦ = ૧૬ ૬
" ઢાળ	૨૩ ૦ = ૨૩ ૬
વદાણા નાતાલના	૧૭ ૦ = ૧૭ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૭ ૬ = ૧૭ ૬
પીળી	૧૬ ૦ = ૧૬ ૬
લીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૦ = ૧૦ ૬
આટો હાલિસ હોલડ	૧૧ ૬ = ૧૧ ૬
આટો (ખંખીલો મીલ)	૧૧ ૦
મદાસી સોપારી ૧ ગલ	જા " ૮
મર્યા	જા " ૪
શી પેટી, જડીનના પીડ.	૮-૫-૬ = ૮-૫-૦
પોરખદર	૬-૦-૦ = ૬-૫-૦
પારાશીન સીલવન	૭ ૬ = ૭ ૬
" વાહટ રોલ	૮ ૬
" " માલન	૧૩ ૬ = ૧૪ ૦
ડાઇમંડ સોપ	૧૩ ૬ = ૧૪ ૦
સાણુ સીલક રોલન	૧૫ ૬ = ૧૬ ૦
સાણુ સનલાહટ ૧૦ માસ ૩૪ ૫	૩૪ ૬
સાણુ ૧૫૦ ફુલકાના	
મોક્ષની કિંમત	૧૨ ૬ = ૧૨ ૬
સાણુ રોસરીલ (ખા. ૬૦)	૧૨ ૬ = ૧૨ ૬
નેકટર ટી	૧ ૮ = ૧ ૬
માચીસ લાવન	૩ ૧ = ૩ ૩
સોપારી સેવરખની	૧૦ = ૧૦
નીલક પેહટ સીમારેટ	૧૫ ૩ = ૧૫ ૬
નીમક (લીવરપુલ)	
ખસ્તા એકની.	૪ ૬ = ૪ ૦
નીમક (બરમની સાફ)	૪ ૬ = ૪ ૬

505 West Street, DURBAN

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will sail on or about the 17 MAY
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !
ખુશ ખબર

મા ધિદાશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પન્ડુઆ" ટન ૩૫૦૦.

હવેલી જમ જાહેર વખણાએક લાઇનની મંજૂર અને હાથ ચાલની આમ
જોડે અનેથી તા. ૧૬મી મેના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ઝાંઝીબાર અને મોમ્બાસા
બંદર કરી મુખ્ય જશે.

મજદુર લાઇનની આગળોટમાં કેક પાસેજરો સારું હોવા હાલકાઓમાં
પણી સારી સમગ્ર છે તેમજ પીળળાની બનીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.

ઇન્ડીયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચાને
ઇન્ડીયા મુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
અલામત છે કે આવી કુકે મુકતર્ત મુકાદ્દરીનો અમુલ્ય તક મુકાબલો
નહી.

ફરસદ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વસ્તે ખોરાકોવાળી કે વખરની રીઠરન ટીકી
ટની સમગ્ર કરી બ.પનામાં આવશે : તે મહેરમાની કરી તુરંત કેળીન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી.

કેક પેસેજરો માટે સધળી તરેહની સમગ્ર છે. સારા ઝોરીસરો હોવાથી
કોઇપણ તરેહની અમલકા આવશે નહીં.

હવે પછીથી હવેલી લાઇનની આગળોટ ૭.૩૦ થી ૮.૩૦ બાસે ઉપડશે. રીઠર
મુખ્ય પહોંચવે તરથી ખબર મળે છે, જે હાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ એમ. સી. આંગલીયાની કું. અંક, પાઈન
સ્ટીટ, અમર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો

ડબલ્યુ ડન અને કુંપની.

કોમરસીયલ રોડ, હરબન

Hassan Esack

Draper, Grocer
&
General Dealer

૩૫૬ ઝોરીસરી અને ફોર્ક જાતના પરચુરસ
માલની કુકાન

Head Office : WINDSORTON, C. C.
P. O, Box 8

Branches : } Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

જાની ઉત્તિ વિના રચોનતિ નથી
સુંદરી મુખોધ

ખાસ જનીઓની કેળવણી અને ઉત્તિ અરથે
પ્રગટ થાય છે; તેથી મહારથે પાતાના કુટુંબ
ની રચીઓ સારું લેવા લાયક છે.

સંપુરક મનોરંજક અને બોધદાયી વારતા
આ અને વિદ્યા હળાતુ સરજ સાપામાં જાન
મળે એવાં હાપાઓથી અરપુર આ માર્ગીક
હીંદુ સ્વસ્થમાન અને પારસી વગેરે સધળી
શુજરાતી વાંચતી કોમમાં બેક સરખા આવ
કાર પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા
બ્રહ્માંડ વગેરે દેશોમાં જ્યાં સાહસીક શુજ
રાતી બંધુઓ મળ્યા છે. ત્યાં 'સુંદરી મુખોધ'
ની માગણી થાય છે.

જાહેર ખબર માટે પશ્ચ 'સુંદરી મુખોધ'
સારું સાધન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ હપાય છે.
વચ્ચનાની નકલ અરથા આનાની દખાલની
ટીકટ મોકલવાને કુદત મોકલવામાં આવશે.

વરસતું લવાજમ રૂ. ૧-૮-૦

સધળી પત્રવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવેઃ
'સુંદરી મુખોધ' મહીર, અમદાવાદ.

Subscribers Note!

Our Diary for 1911 has
been so much appreciated that
we have now only a few left,
which we shall present to
those who pay their subscrip-
tion.

Don't Delay

The Indians of South Africa

How within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA,
ENGLAND and INDIA :

s.	d.
Yearly ...	17 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

641

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL

Madras Industrial and Art
Exhibition, 1908

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS

Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition,
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabl Shoes, &c.

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-lined bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surti
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Demodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Lados" Box 42

BHACONSFIELD

Shahboodan Dowry,
Robinson Street.
R. R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Rabenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Box 4100.

CAPETOWN

Jahaganlal Bhawanidas (Jhoo-wala)
Banderia, 21 Roger Street.
Importers
KARIM NODDIEN,
24 Frans Street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMCHAKER AMON & BROS.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
112 Field Street

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
112 Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street
HOOSSEN CASSIM & Co.,
Box 80, 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point
J. B. Mehta,
157 Grey Street P.O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 87, 125 Field Street
N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey St.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street
G. Ramchand
505 West Street
M. Rawat & Co.
108 Queen Street
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
A. G. TUNIS, watch Repairer
120 Grey Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
ISMAIL JERWA
Fruiter-r, Box 471

GRAHAMSTOWN C.O.

Abdul Bazar.
Merchant, Butcher & importer
Queen Street
Mohambhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel. 'Doss'
Wholesale Produce & Fruit
Export & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New Street

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56
V. S. Thakore, Indian Laundry,
Box 122, High Street

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P.O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
KHUSHALRAI BHOLABHAI BHAGAT CO
58 Indian Market Stall
President Street
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 414
Navasari Hindu United Trading
Company, 1 Prichard St
J. E. Tavarie,
224 Market Street
Goolam Saheb,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp. Box 3456.
Ichharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tol Streets
No. 11, Vrededorp

KIMBERLEY

V. Samy Tel. Add.: 'V Samy'
77 Jones Street
Kara Lala Desai,
General Dealer 14 Long St.
Suleman Ebrahim General dealer
Box 33, 73 George St
K. Kalidas, (K. K. Patel),
General Dealer
Box 72, 4 Sydney Street
S. Ramannam Naidoo
Box 516, Market House
T. Vedia Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhal a Speciality
67 & 69, Buffalo Road.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORF

Moose Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTABHAI & DADOO
Box 35.
Haseen Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJER.
Box 11.

LOUISTRICHARDT

Dungarshi Morarjee
P O Box 7

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

'E. BRAMMA
Box 76
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

HORMAJY IDOLY. Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parahotam Amarooband & Co.,
Box 109.
VRAJDAH & LAIGRAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers Box 141

NORTHDENE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLTREOM

A. M. Rawat,
Box 16

PIET RETIEF

Ebrahim Osman.
Box 9.

PIETERSBURG

MANTA & MANDERLA BROS.,
Box 200, Market Street.

POTCHKEPSTROOM

G. K. Desai.
Box 128

PORT ELIZABETH

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 581.
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.
V. R. Namscoo,
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nmscoo,
64 Walmer Road
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Haseen Street, The Hill.

PRETORIA

Obotu Fakir,
Tailor and General Dealer.
156 Prinsloo Street.
Aoyb Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 496
Two Branches: Standerton. Box 88
Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 42

RICHMOND

Portheadar Trading Co. Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhoobi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Joosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,

SPELUNKEN

(TRANSVAAL)

Kesariji Giga, Beekula.

STANDERTON

Amod & Ismail. Box 44.
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 122

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hooeen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street.

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo. Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Haseen Eesack
P. O. Box 8

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG

V. SAMY

— — — — —

Wholesale & Retail
FruitererGENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St, KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA," 'phone No 28, P.O. Box 23,

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS.
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable A.M.: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and A2

A. Mahomed Hassan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432. Corner Edinb & 14th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Box 4700 Tel. Add: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLANA, INDIA.

પુશાલભાઈ જુલાભાઈ
ભગતનો ડુકા.
જનરલ ઈમ્પોર્ટર મરચાંદાર.

મરદના કેસ, શેલ, પાઈડન, સમીસ,
હેટ, હેપ્સ, કુસાલ, કીરખાન, રેશમી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવો, જુઓ અને ખાતરી કરો.
જેવું મરવ છે.

ઈન્ડિયન મારકેટ, રોડ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીડ, બેકા-સમરમ.
બોક્સ ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples and Marseilles:—

About June 5th Gascon 6288 tons

,, June 3rd Guelph 4890 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA-BAY ONLY

About May. 18th Dunluce Castle 8114 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

,, June 5th Berwick Castle 5883 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
1 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "GAMA"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હોલસેલ અને રીટેલ મરચાંદાર.

ઈન્ડિયન પ્રોડુસરી જથ્થાબંધ હિંદુસ્તાન
થી મેળાવી સસ્તે દામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા
નું-સરસ માવલ-ચોખ્ખું મીઠીઆણું-જથ્થા
બંધ અજમાએક કરી જુઓ.

STAND 519, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદરનું ખુશખોશાર લી

103 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add: "FOREBANDAR."
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી મેલા
મુંબઈ જનારો

સ્ટી. અમર્શીંગા ટન ૪૫૦૦ તા. ૩ જુન

આ કંપનીની આગળનાં દરેક વરમના પાસેજર માટે પ્રેરણા સમય છે તેમજ ખાસી ઇન્ડિયન છે, અને એકીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વાગત સંપત્તિવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણુ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડશે નહીં એ ખાતરી રાખીએ.

આ કંપનીની આગળનાં દરેક મહીને મુંબઈ સાથે જાય છે. માટે આ કુલ જુદાની મુસાફરીના ખરો લાભ નહીં મુકતાં તેજ જાસસઓએ તમારે પણ રહેવું.

સરકાર આગળનાં મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે જાતરે તાર મારફતે ખબર મગશે તે ઉપરથી સહની બધું માટે જાતરે જાપામાં નંબાવશું તેથી સહી આજેનાં ને વગર ખરચે આગળનાં પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેનાં સરનામે મળી શકશે.

દરબજે સીધે કોલંબો મોર કલકત્તા સ્ટીમર નીચે મુજબ ચાલી છે.

પસ. પસ. અમલાણી ટન ૨,૨૦૦ તા. ૨૨ મે

ગ્રેટ ડાઈરેક્ટ લાઈન.

જા. જા. જા. અમલાણી ટન ૨,૨૦૦, જા. જા. જા. ટોન ૨૨૦.

બી. હમરાલીમ ઇસમાઇલી કું.

મિસ્ટર કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડુરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ મેમર્શીંગા રોડ ૪૨૫૧

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, TRANSVAAL

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb.

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BHIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Maude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

એક બાધકાચક વારતા.

"સત્ય વિના બોલું કશું નથી."

પાપની સામે પશુપણ વાપરવાથી તે
જાહેરના નાથે વધે છે અને પ્રેમથીજ
તેના નાથ થાય છે. એવું ખતાવી
આપવાર એક સ્ત્રીક વાર્તા હવે ઉપલ્લ
તેમાર મધ છે. કિન્મત પોરટેજ મુધા
૪ પેની.

International Printing Press
Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (as):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOUBAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉચ્ચ ફેબ્રીક દરમિયાન મેમ્શીંગા,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son

Box 146, 139 Grey St., Durban,

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલના તંબાકુ.

દરેક બીજા જગ્યાએ, સરતા માટે મળશે.
ખદારના મોરાર ઉપર તુરત જાન આપવા
મા આવશે. એક વખત બજામાંથી જોશો.
હાથે, અમુક કાલે એન્ડ સન્સ.
૧૩૯, મે સ્ટ્રીટ.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

No transhipment

S.S. Somali leaving Durban about 16 May, Delagoa Bay 18 May

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

સીધા ક્રુઝર જનારી આવજોડો

સ્ટી. સોમલી દરસનથી તા. ૧૬ મેને ને ડેલાગોબાયથી તા. ૧૮ મેને

ઉપલી આવજોડો ઉપલી તારીએ ઉપર હવાન, બેંગ, કમ્પીમાન, મંડ્રીમાર મોમ્બાસા અને લામુ વડ મુલક જશે. જે બહુત જલ્દી પડે.

મજૂર લાઈનથી થોડો સફાઈદાર હાઈમર આવનાર હાઈમર જનાર અને હાઈમર પહોંચનાર છે. મુમ્મ પહેલે ૩ તુલત અહીં કેબલથી ખબર મળે છે. કે. જુલાહ, મોલરુ પારીમાવાળા અને હવનાર હોય છે. ફરેટ, સેકન્ડ, અને ટેન્કી ક્રીક્ટો મોરણી તથા વજર મોરણી વાળી મળે છે. ખલાસીઓ દેશી અને ઉપવાસે તથા મોરણી મોરણી હોય છે. લાકડાની ટેક, મોરણીને અવારી જમા, વીજળીની બતી થાણી, કુલબમાલુ નજર મંચીન વગેરેનો પુરા જાહોનર હોય છે. મતલબ કે રસીકરે આસ પાસે જરોને મરેજ હોવાથી ફરતગની સગવડ છે

જે ખબર માટે લખેલા વા પુછા નીચે સરનામે :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK RASOOL

137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Fortsburg, Box 2347 J.B.

To Let

ભાડે આપવાની છે.

પાંચન્ડાઈનથી ૨ માઇલ દુર ન્યુ જર્મની માં હે જોરે જમીન ફુકાન વેર હાઉસ, જે મળવાનું રહેવાનું કમ્પ્લીટ થર રટેબલ સાથે. વધુ વિગત માટે ની લખો.

ખાસી ફરમાલ.

110, રીડ્સ બીડ, ડરબન.

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.

By H. S. L. POLAK
Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

વેંચવાનું છે !

પોતાના ફારમમાં કાપેલું ૧૦, = ૦૦ બેલ

સુકું થામ

બહુ ધાસ

અને હે

૩૦ બેલનો ટન.

બાવ માટે લખો :

ઈસપ અહમદ વાંકા

ફારમર અને મીલર,

થોર્નવીલ જંગલન, નાતાલ.

અહર ખખર

નાતાલના અમજેતી કીવીજનના મામ

વીલોફોન્ટેનના રેટરકીપર

મરહમ ઇબ્રાહીમ હાલબાઈ

ની નાવારસ મીલકત સંબંધી

અહર ખખર આપવામાં આવે છે કે ઉપલી મીલકત બાબતમાં સુપ્રીમ કોર્ટના મારતર મને એકઝીક્યુટર નીચે છે ; અને આવની તારીખથી ૬ ફરતાની અદર મજ દુર મીલકતના મેલુદાશિએ પોતાના ફાવા મારી પાસે રજુ કરવા ; તેમજ મરહમ અથવા તેની મીલકતના હહેલ્યાં જોમની પાસે નીકળે છે તેમજ પશુ ઉપલી મુલત ફરમીઆન બધાં નાણાં મને જારી દેવાં.

ઈસપ અહમદ વાંકા,

એકઝીક્યુટર ડેલીવ.

ફારમર, થોર્નવીલ જંગલન,

નાતાલ.

વીલોફોન્ટેનમાં વેંચવાની ફુકાન

મરહમ મહમદ ઇબ્રાહીમ હાલબાઈની મારીતુખરમથી ૬ માઇલ છેડે, વીલોફોન્ટેનના ધોરી રસ્તાપર

ખુલાસા માટે લખો વા મળે :—

ઈસપ અહમદ વાંકા,

સુપ્રીમ કોર્ટના મારતર તરફથી

નીમાવલા તરફી,

ફારમર, થોર્નવીલ જંગલન, નાતાલ.

K. F. MODI & DESAI

કેલકતીસ અને ફોટો પ્રિન્ટિંગ મશીન વાવવાના તથા ખાવાના આહુ ખાજ મહર બીનીસ વગેરે હમેલ મળે છે. લખો વા મળે

Stand 59, 60, Indian Market
P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 20—VOL IX

SATURDAY, MAY 20TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

NATAL INDIANS' PETITION

IMPERIAL GOVERNMENT INFORMED OF THE TRUE POSITION

THE following petition, dated the 15th instant, has been forwarded to the Right Honourable, the Secretary of State for the Colonies, London:—

The Memorial of Dawad Mahomed, Dada Osman and Mahomed Cassim Anglia, in their capacity of President and Joint Honorary Secretaries respectively of the Natal Indian Congress,

HUMBLY SHEWETH THAT:

1. Your Memorialists, at a meeting of the Committee of the Natal Indian Congress, representing the Indian population of the Province of Natal, in the Union of South Africa, held on the 28th day of April, 1911, were authorised and instructed respectfully to submit the following humble representation regarding the grievances of the Indian Colonists residing in this Province.

Immigration Restriction

2. Your Memorialists have read with satisfaction the correspondence issued recently in the Transvaal, announcing the temporary arrangement that has been arrived at between the Indian residents of the Transvaal and the Union Government. Your Memorialists venture respectfully to remind you that the painful struggle that has been carried on during the last four years by the Transvaal Indians has been watched with the closest interest and the utmost sympathy by the Indians of this Province, who have given moral and material support. The Indians of Natal have cordially shared the determination of their Transvaal brethren to offer the utmost resistance to legislation differentiating against Indians as a race, and they will await the fulfilment of the official undertaking of the Union Government to substitute for the present racial Immigration Law of the Transvaal a measure applying legally to all races alike, and the repeal of the Transvaal Act No. 2 of

1907, except for the preservation of the rights of minors, in the next session of the Union Parliament.

3. Your Memorialists desire respectfully to express grave apprehension, however, regarding the General Immigration Bill that they understand is to be introduced into the Union Parliament next session, as they have reason to believe that an attempt will be made to curtail the existing rights of the Natal Indian community. Your Memorialists respectfully venture to urge that His Majesty's Government will most carefully watch the progress of Immigration legislation in South Africa with a view to the preservation of existing Indian rights, especially the rights of entry into this Province of the wives and minor children of domiciled Indians, and to receive certificates of domicile as a matter of right, where claimants can prove statutory domicile to the satisfaction of the Minister. Your Memorialists respectfully remind you that the present Natal Immigration Laws define the duration of residence within the Province constituting domicile, but that the Union Immigration Bill that has just been withdrawn contains no definitive provision. In order, therefore, to avoid arbitrary administrative action, resulting in the unnecessary arousing of ill-feeling between the Administration and the Indian community, your Memorialists respectfully submit that the new Union Immigration Bill should define domicile, the period of residence in the Provinces of Natal and the Cape Colony, constituting statutory domicile, being, say, three years, as it is at present in this Province.

4. Your Memorialists respectfully submit further that the new education test proposed, being of an arbitrary nature, will result in the virtual exclusion of Indian immigration into this Province. This in the humble opinion of your Memorialists, will result in great hardship to the resident In-

dian community, many members of which conduct important commercial transactions with business firms in India, in which special knowledge is often required. The new education test, however, designed to exclude all except a limited number of highly educated Indians of professional attainments, will prevent the resident Indian community from being able to avail itself of facilities hitherto enjoyed, and your Memorialists, therefore, respectfully request that, before the new Union Immigration Bill comes before the Union Parliament, His Majesty's Government will ask for guarantees that temporary permits extensible from time to time, should be issued to confidential clerks and managers, in order to avoid great injury that would otherwise result to Indian commercial interests. The number of such temporary permits issued may not exceed annually the number of Indian immigrants who last year passed the education test of the present Natal Acts, and your Memorialists venture respectfully to remind you that the extension of such facilities, whilst being much appreciated by the Natal Indian community, will not result in any permanent addition to the resident Indian population. Your Memorialists further note that, as stated in the Parliamentary paper issued during the last session of the Union Parliament, under the education test proposed in the defunct Bill, the number of Indians who were allowed to pass was to be about twelve. As six was the number approximately conceded for the Transvaal, which carries a possible Indian population of 15,000 and a resident Indian population of not more than 8,000, twelve for the whole Union was altogether too small, regard being had to the fact that the Indian population of the Cape is not less than 15,000, and that of Natal not less than 150,000, including indentured Indians. In proportion to the num-

bers, there should be for the whole of the Union 72 new Indian Immigrants of culture, but your Memorialists would be satisfied if it were understood that 50 British Indians of culture in any one year would be allowed to enter under any education test that might be proposed.

Dealers' Licences Act

5. This Act has proved most mischievous in its operation against British Indian Merchants and Traders of Natal and, notwithstanding the slight amendment made partially restoring the inherent right of appeal against the decisions of Licensing Officers or Boards to the Supreme Court, before any sense of security is given to them the Act will require fundamental alterations. Difficulty is constantly experienced in having trade-licences transferred from place to place. The Licensing Officers take up very often an uncompromising attitude, and only recently a resolution was moved by a member of the Natal Provincial Council designed to deprive British Indian Merchants even of existing licences.

Natal Townships

6. Your Memorialists invite your attention to the petition submitted to His Excellency the Governor-in-Council in this matter. Your Memorialists are not yet aware of the decision of His Excellency, but they respectfully trust that a right hitherto enjoyed by the British Indians of Natal will not be now taken away.

Indentured Labour

7. Your Memorialists take this opportunity of tendering respectful thanks of the British Indian Community of Natal for the decision to stop the supply of indentured labour to Natal from India. Your Memorialists welcome this decision not only because the attitude of the Europeans generally in South Africa is hostile towards legitimate Indian aspirations, but also because, in your Memorialists' humble opinion, the system of indenture is in itself inherently bad, and savours of a state bordering on slavery. Your Memorialists feel sure that most of the troubles that British Indians throughout South Africa have had to undergo have been largely due to an artificial increase in the Indian population of South Africa, brought about by the introduction of this class of labour. Your Memorialists respectfully submit that the tax of £3 per year which is exacted from those who have finished their indentures, whether they be males or females, and even their children is a cruel and tyrannical imposition; and now that the supply of indentured labour from India is to be stopped, there would appear to be no justification whatsoever for the existence of this imposition. Under it men have been persecuted, woman's chastity has been at stake, and Indian youths have had their lives blasted. This is a tax

which, in the humble opinion of your Memorialists requires total abolition in the interests alike of humanity and the British Empire. Your Memorialists here desire to remark that the relief that was supposed to be granted by a slight amendment of the Act imposing the tax, in connection with women, has almost entirely failed in its purpose.

Conclusion

8. In conclusion, your Memorialists respectfully pray that His Majesty's Government will give that consideration to the matters hereinbefore referred to that they deserve, and that the status of British Indians under the Union will be placed on a just, equitable and satisfactory footing, consistently with the declarations made from time to time by His Majesty's Ministers regarding equality of treatment irrespective of race, colour or creed.

Legalised Robbery

Indian Stand-holders Ordered to Vacate

The following letter, dated the 16th instant, signed by Messrs. Essop Ismail, M. E. Tilley, E. A. Dindar, Ismail Ebrahim, Mahomed Ebrahim, Mahomed Suleman, M. E. Aswat, Moosa Sale, Mahomed Jeewa, Adam Ismail, E. C. Patel, Essop Adam Patel, and D. Asmail, has been addressed to the Minister of the Interior, Pretoria:—

Sir,—At a recent meeting of the British Indians resident in Klerksdorp, we, the undersigned, were deputed to draw your attention to the grave danger that appears to threaten us by reason of certain notices that are being served by the Public Prosecutor on European Stand-holders, and by the latter upon the British Indian occupants of Stands. The text of the notices is as follows:

NOTICE FROM PUBLIC PROSECUTOR TO STAND-OWNERS IN KLERKSDORP

"I have to warn you in case you have acted inadvertently that it is an offence against Section 130 of Act 36 of 1908 for the holder of a right acquired under the Gold Law to permit a coloured person to reside on or occupy ground held under such a right. I refer to premises occupied by Messrs. Patel & Co., Kimberley St. In these circumstances, you may find it advisable to recede from this illegal arrangement."

EXAMPLE OF NOTICE FROM EUROPEAN STAND-HOLDER TO OCCUPANT

"Please take notice to vacate the Stand at present occupied by you and leave from me, on or before the 30th April next."

As you are doubtless aware, the majority of the British Indians of this

town are store-keepers. Many have been established a considerable number of years. Some are equitable owners of the land and buildings on and in which we carry on our business and reside. Others have leasehold titles of long standing, which, however, terminate at no very distant date. Others, again, are short term tenants. The amount of money invested by our community here in land, buildings and businesses runs in the aggregate to many thousands of pounds.

The prospects thus indicated have very naturally created the utmost alarm. If the Public Prosecutor's notice embodies a correct interpretation of the Law, equitable owners of Stands, who are Indians, lease-holders when their lease expires, as well as occupants for short periods will find themselves ousted from their holdings, deprived of their businesses and virtually ruined. The effect on equitable owners will be that they will be left with merely empty titles.

We find it difficult to believe that such is the correct interpretation of the Law in question, but, if it be, the disaster to British Indians with vested interests is so appalling and far-reaching that we appeal to you with confidence to effect its repeal at the very earliest date when Parliament shall re-assemble, and, in the meantime, we feel sure that you will be pleased to instruct the Public Prosecutor to withdraw those Notices that have already been issued.

For, the Work Continueth

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

Let us now praise famous men,
Men of little shewing,
For their work continueth,
And their work continueth,
Deep and long continueth,
Greater than their knowing.

KIRUNA.

The world's great work is done unseen and not infrequently unknown. The ever moving forces go on with their ceaseless activity unperceived. Suddenly some phenomenon bursts upon astonished humanity and another milestone in the long upward march of evolution is passed; history records another chapter. How few pause to consider what it all means—this long painful journey of the human flock. How few understand the wonderful pattern that is a-weaving from the crude human material. Here and there, however, one catches a glimpse of the harmonies, realises dimly the purpose and the picture, and the heart grows stouter, and the determination stronger to help to the limit of one's feeble powers in the fulfilment of the scheme.

Nowhere in the world, perhaps, hardly anywhere within the Empire, exists there a greater volume of dis-

cord—hates more keenly accentuated, jealousies more acute, as between man and man—than here in South Africa. The legitimate pride of race—legitimate when tempered with respect for equals, with kindly sympathy for inferiors—has for generations given place to an aggressive arrogance that has hurt and crushed and well nigh done to death its victims. "Colour" is the plea with which nearly any kind of atrocity has been answered. Formerly it was the body that was enslaved. To-day, since the conscience of humanity has commanded the abolition of chattel slavery, the aggression takes a subtler yet none the less reprehensible form. Helotage and slavery are near relations, and what does it advantage to free the body if the intellect be crushed, if hope be extinguished, self-respect trampled under? If the dark purpose, so antagonistic to true progress, so conducive to discord, has not succeeded, it has not been through lack of willing agents. But the unseen powers are greater than the seen. Very humble tools are they whom God in His wisdom sometimes uses to defeat the world's Machiavellis. None could be humbler than the men through whose instrumentality the plan to reduce the Indian to a dead-level of helotage in this South Africa of ours has been checked and reduced to foolishness. Simple, illiterate, poorest of the poor as the world counts riches, their only assets a capacity for suffering and a cheerful willingness to endure, a handful of Indians have compelled the hosts of Prejudice, Jealousy, and Hatred to retreat. Truly, is

"Endurance the crowning quality and Patience the passion of great hearts."

Not that the champions of Discord have dispersed and vanished. The task is not so easy of accomplishment. Many, still, are the attacks that threaten, the fights that may have to be fought and won. But patience and endurance win all. They who have suffered, can suffer again if and when the need arises—the better and longer for the strength of soul acquired in the battles that are done. "Their work continueth." Who shall rightly estimate its value? Who shall measure its importance? These "men of little showing" have perchance hastened forward the world's work as have few of the "great ones" of history whose names are prattled by every school child. Asia still gives to the world—quietly and without ostentation—as has been her wont. God's ways are not man's ways. Man looks to the exterior, God to the heart, and the world-harmony He has ordained shall be worked out, the bringing together of mankind in brotherly communion for mutual help and uplifting shall be accomplished, regardless of the pride of self-constituted aristocrats and dictators, and perchance through the lowliest and humblest of his children.

From the Editor's Chair

A WORTHY OBJECT

We draw the attention of our readers to the brief report in our Transvaal Notes of a meeting of the Hamidia Islamic Society with reference to the proposal to raise funds for supporting the project for erecting a Mosque in London and for a Mahomedan University at Aligarh. We need hardly state that both the projects are laudable. The erection of a Mosque in London would be but a tardy performance of a sacred duty, and the establishment of a University at Aligarh, if properly conducted, can only advance the cause of unity between the two great sections of the population of India.

A LICENSING SCANDAL

We reproduced in our issue of the 6th instant the report of the licensing appeal heard before the Durban Town Council on behalf of the Natal Indian Traders, Ltd. Our readers are aware that this Company is a Joint Stock business, and is composed very largely of Colonial-born Indians. It is an attempt for the first time made by this body of specially deserving men, to whom Natal is the only home and India exists in the imagination as a place from which their parents came. This Company has a nominal capital of £6,000, and has over 480 registered share-holders. We do not know what future awaits this new corporation, though, if we may state a truism, its future will largely depend upon the corporate ability, energy and, above all, interest shown by the members. Anyhow, its effort to make of itself a success has been checked in as far as it can be by the Licensing Officer for the Borough of Durban. He has declined to transfer an existing licence in favour of this Company. There is here no question of adding to the number of already existing licences held by British Indians. The reasons given for his refusal are so preposterous, arbitrary, unjust and heartless, that they will bear repetition in this column, although they also appeared in the report we have referred to. The Licensing Officer states: "In my opinion it would be unwise to transfer an existing licence to a large partnership concern which will not determine, as any privately owned business does with the death or retiral of the principal—this Traders Company will apparently have perpetual right of succession—as members can come and go—most of them appear to have a very small holding in the concern." What a Licensing Officer could have to say against a perpetual right of succession we feel to see, but, of course, Mr. Molyneux, the Officer in question, is here re-

ferred to Indian businesses only, which he has assumed it to be his duty to curtail as much as and whenever he can. He has enunciated also the principle that all Indian businesses must end with the death or retiral of the present owners, thus contemplating a forced sale of such businesses and a consequent heavy loss. In his speech before the Council—by the way, an extraordinary procedure to be adopted by Licensing Officers, to take up a partisan standpoint and to be allowed to speak in defence thereof—Mr. Molyneux sought to justify his despotic action as fair on the ground of self-preservation, that is, of the Europeans residing in the Borough of Durban. Whatever that much misunderstood doctrine may mean, the Licensing Officer has in this instance entirely ignored the fact that, after all, this Company's business is largely connected with Indian custom. I can only hope that the 480 members of this Company will not take lying down this attempt to throttle it on the threshold of its career, and that every member of it will resent it not only as a cowardly assault upon his personal rights, but also upon his honour as a British citizen domiciled within the Union.

Coloured People's Protest

Co-operation Needed

At a recent public meeting held at Port Elizabeth to protest against an outrage on a European girl by a native, several coloured persons and natives were turned out of the Town Hall. Reuter telegraphs on the 17th instant that, at a meeting of the local branch of the African Political Organisation, held last night, the following resolutions were passed:—

"That this meeting representing the coloured population of Port Elizabeth and district, herewith expresses its utter abhorrence of the dastardly outrage perpetrated last Thursday evening, and respectfully tenders its heartfelt sympathy to the family and to the victim of that brutal assault."

"(2) That this meeting regrets exceedingly that the leaders of European opinion have adopted an attitude, in expressing their indignation at this crime, which leaves the impression that the European population alone are interested in the preservation of public morality. Against this assumption this meeting most solemnly protests, and respectfully asserts that the interests of the coloured people in these things is one with and inseparable from those of the European population."

"(3) This meeting further expresses its conviction that the maintenance of law and order, and also the protection of the honour of women and children, would be much more

efficiently safeguarded by the hearty co-operation of the European and non-European races in South Africa on the basis of mutual confidence and esteem, than by the application of harsh and illconsidered measures directed against any section of the community because of the distinction of colour."

"(4) This meeting further appeals to the European section of the community to maintain in their methods of municipal administration those high ideals of British justice and equality of treatment which have not only inspired but also justified the confidence of coloured native races in the past."

The Chotabhai Judgment

The following is the continuation of Mr. Justice Ross-Innes's judgment in the Chotabhai appeal:—

Considerable reliance was placed during the argument on the fact that Act 15 of 1907 expressly provided that the minor child of any person should not be a "prohibited immigrant" within the meaning of that statute. Now, the words "any person" in that section have been, by the Transvaal Court, held to mean any person who is himself an intending immigrant; the object being that persons who were not themselves prohibited immigrants should not be prevented from bringing in their minor children, even though the latter could not comply with the requirements of the immigration law. And in this respect the Immigrants' Restriction Act was only allowing what the Asiatic Law 2 of 1907 also allowed. The last mentioned Act (as will be pointed out later on) did not prohibit Asiatic parents from introducing their minor children, and it contained no machinery for deporting minors who were under the age of 16. But it drew the same distinction between lawful residents and others, in the case of minors, that it drew in the case of majors (see Section 3 (2)). Minors (introduced by their parents) who did not fall within the definition of lawful residents were obliged to apply for registration at latest when they attained the age of 16; and if the Registrar refused their application they became liable to deportation. If, therefore, the Immigration Act had prohibited the introduction of minor children by their parents it would have gone further than the Asiatic Act; but I fail to see how the fact that it did not do so assists us in interpreting the meaning of the definition of "lawfully resident" in the last named statute.

Now, as it seems to me, was the appellant's legal position in any way affected by the fact that his name was endorsed on his father's certificate. That was a procedure not sanctioned by either statute; because the terms of the only section which made provision for such endorsement (Section 5, Act 36 of 1908) are confined to the case of Asiatic minors born in the Transvaal, of whom the appellant was not one. Why the Registrar went out of his way to make this endorsement there is nothing before the Court to shew. But that circumstance, though it would necessarily affect the exercise of his discretion as to the issue of a certificate to the appellant, could in no possible way give to the latter a legal right to demand one, which he did not otherwise possess.

But if it were possible to treat the enumeration of Asiatics lawfully resident as not exhaustive, then I should agree with Mason J. in holding that "the words so far as they may include other persons must be confined to those lawfully resident in the

Colony when the Act came into force." The plain object of the measure was to check the further influx of Asiatics into the Transvaal. All males over the age of 16 and not possessed of registration certificates were to be deported (Section 3 (3)); and only those were to receive certificates, who had vested rights of residence, or whom the Registrar at his discretion allowed to remain. And machinery was provided for ascertaining forthwith the names of those in the Transvaal at the date of the Act who possessed those rights. Every Asiatic resident (whether lawfully in the country or not) was to make application for registration before a notified date (Section 4 (1)). The object clearly was that there might be a complete record of those entitled to receive certificates, and that those not so entitled and not passed by the Registrar might be dealt with under the deportation clauses. Provision was of course made for allowing non-residents who in July 1907 possessed the necessary qualifications to claim this certificate at a later date, but there is no place in the scheme of the statute for the acquisition in the future of rights of residence by Asiatics not entitled to them at the date of promulgation.

I find myself in accord, therefore, with the judges of the Provincial Division when they hold that the appellant was not entitled as of right to a certificate of registration. And indeed his counsel did not seriously maintain that he was; he contended himself with asking the Court to declare that the Registrar had a statutory discretion in the matter. And that is the question that must now be considered. The Act of 1907 (in order, no doubt, to enable him to deal with hard cases) gave the Registrar a discretion to issue certificates to Asiatics who were not "lawfully resident," and therefore were not entitled to be registered as of right (Section 4 (2) and Section 5 (1 and 2)). Adult males who entered after the taking effect of the Act were allowed eight days to make the necessary application. But that provision did not apply to children; in regard to them it was enacted that their guardians should apply for their registration, under certain circumstances at the age of eight, under others at the age of 16; and upon failure of the guardian to so apply the minor was allowed a period of one month reckoned from the completion of his 16th year within which to file his claim himself. But the Act contained no provision for the deportation of minors; nor did it prohibit those under sixteen years of age from entering the country. I have not overlooked Section 3 (2), which subjected to heavy penalties any person who brought into the Transvaal an Asiatic under the age of 16, "not lawfully resident therein." That section is quite inconsistent with the terms of Sections 4 and 5, which allow minors as well as major Asiatics to enter the Colony, even though not "lawfully resident," in order to submit their applications for registration to the proper official. But it is unnecessary to endeavour to reconcile these conflicting provisions, because the Act contains no machinery for deporting a minor thus illegally introduced. The person who brought him in may be sent away, but the minor cannot be compelled to accompany him. So that the general position with regard to minors under the Act of 1907 may be thus stated: There is no prohibition against the minor entering the Transvaal; once in, there is no provision for deporting him while he is under the age of 16; though there should be an application for his registration when he reaches 16. If he is "lawfully resident" he is entitled to a certificate either then or at the completion of his 16th year; but if he is not "lawfully resident" then the question whether he shall receive a certificate or not is at the discretion of the Registrar; in the event of an adverse decision by that official he is liable to deportation. It follows that under the Act of 1907 the appellant would be entitled within one month of the completion of his 16th year to apply for a certificate, and to demand that the Registrar should duly exercise his discretion with regard to it. It would further follow that no deportation order could validly issue

against him till the official mentioned had come to a decision upon the application. And the only question which remains is whether the provisions of the earlier statute establishing that position have been repealed by the later Act of 1908.

This is an inquiry by no means free from difficulty; but after full consideration I feel constrained to differ from the conclusion arrived at by the majority of the members of the Provincial Division. Now, in approaching the matter, two general considerations should be borne in mind. The first is that it was the deliberate intention of the Legislature that both Acts should remain together on the statute book. The reason for that would probably not be far to seek for those acquainted with the history of these measures; the proof is to be found in the absence of any words of repeal in the later law save in regard to a single section; the result has been to complicate the task of ascertaining the legal position of Asiatics under the two enactments to an extent hardly conceivable save by those whose misfortune it is to be compelled to attempt it. At the same time, if the provisions of the Act of 1908 are so directly in conflict with any portions of the Act of 1907 that the two cannot exist together, then these latter portions, to the extent of the repugnancy, must be held to have been implicitly repealed. The second consideration is that the opening of a register of Asiatics under the Act of 1908 does not necessarily imply a closing of the register under the Act of 1907. On the contrary it was contemplated that certificates under both might continue to exist side by side. This is proved by the definition of "certificate of registration" in the latter Act, and by the fact that though the holder of a certificate under the law of 1907 was entitled to exchange it for one under the law of 1908, he was not bound to do so. A master under each statute was therefore bound to be maintained, and the Legislature could not have contemplated that after 1908 there would be only one register, and by inference only one mode of registration. Bearing this in mind I come to the question of whether Section 4 (2) and Section 5 (1) of Act 7 of 1907 have to any, and if so to what, extent been implicitly repealed by Act 36 of 1908.

The first chapter of the latter statute validated certain registrations voluntarily applied for, and granted after the expiry of the time limit fixed by the earlier law and in anticipation apparently of legislative approval. The registration certificates thus issued in advance differed slightly in form from those granted in accordance with the regulations framed under the Act of 1907. But the circumstances which led to this result are not before us, and cannot therefore affect the present inquiry. The second chapter amended the law regulating the registration of Asiatics in the following among other respects:—

(a) It materially enlarged the number of those entitled to be registered, including in the enumeration of such persons all those who had rights of that nature under the Act of 1907, and adding certain others. (Sections 3 and 4).

(b) It allowed no discretion to the Registrar in dealing with applications for registration under that Act. If the applicant fell within the list of those entitled, the Registrar was bound to grant a certificate; otherwise he was bound to refuse it (Sections 4 (1) and 6 (1)).

(c) It altered the procedure to be followed by adult applicants who resided outside the Transvaal when the Act took effect. Instead of allowing such Asiatics eight days after entry within which to apply, it prohibited them from entering the Colony without first obtaining a certificate (Sections 4 and 8). The certificates issued under the Act of 1908 were necessary to legalise entry as well as to legalise residence (Section 2), and application for such certificates was directed to be made from some place in Africa outside the Transvaal (Section 4 (2 and 3)).

(d) Minors over eight but under sixteen were no longer able to hold certificates. Their names were to be endorsed upon the certificates of their guardians (Section 5 (1) and Section 1, definition of "lawful holder.") Strangely enough, however, the section which effected this alteration dealt in terms only with Asiatic minors born in the Transvaal.

These appear to be the only amendments necessary to be now considered; there are others, but they have no bearing upon the question before the Court.

On the other hand, the Act

(1) did not in terms do away with the right of Asiatics not "lawfully resident" to place their applications before the Registrar under the Act of 1907, and

(2) contained no express prohibition against the entry of minors, and provided no machinery for their deportation.

It is apparent that the provisions above-mentioned dealt almost entirely with the persons who claimed to be entitled to registration as a right; the position of other applicants which had been recognised under the first Act was not referred to in the second. Some of the alterations, however, did affect them. If they were adults they could not claim to enter and remain eight days within the Transvaal in order to submit their applications; that privilege was by clear implication destroyed by the terms of the later statute. Whether such adults could transmit written applications from places beyond the Colony and claim that the Registrar should exercise his discretion with regard to them is not quite clear. The wording of Section 4 (2) of the Act of 1907 would seem at first sight to militate against that view. But it is not necessary to decide the point; because here we have to do with a minor. Neither under Act 2 of 1907 nor under Act 36 of 1908 nor under Act 15 of 1907 was he prohibited from entering the country with his guardian; and there was no provision under either law for deporting him till he reached the age of 16. On attaining that age he became entitled under the Act of 1907 to lay his application before the Registrar and to claim that it should be duly decided by him. And there is no provision of the later statute which is inconsistent with the continued existence of that privilege. Certainly Section 5 is not in conflict with it; for that section deals only with minors born in the Transvaal, and directs that until they are 16 years of age their names shall be included in their guardians' certificates. And there is no other section which deals restrictively with the rights of minors. The Legislature seems to have recognised the hardship of preventing minors from coming into the country with their parents; and to have been content with providing, as a check against the introduction of an undue number, that their continued residence after they reached the age limit should be at the discretion of the Registrar.

Considerable reliance was placed by the respondent on the heading of the second chapter of the later Act. But I confess that I was not greatly impressed with that argument. The voluntary registrations which were validated by the final chapter had all been effected before the commencement of the Act. And it was natural that the chapter dealing with future applications should be headed "Registration after the commencement of this Act," without any intention of indicating that there were to be no registrations for the future save under the provisions of the Act. Moreover, though the heading may be properly referred to in order to interpret the statute in which it occurs, it does not necessarily throw much light upon the effect of that statute, rightly interpreted, upon the provisions of an earlier law.

For these reasons, and with great respect to the views expressed by the majority of the Provincial Division, I am of opinion that the appellant was entitled to claim the exercise of the Registrar's discretion in respect of his application; and that no

deportation proceedings could be taken against him pending such exercise. To that extent I think the appeal should succeed.

Imperial Parliament

HOUSE OF LORDS,

April 6

British Indians in South Africa

LORD AMPHILL asked the Under-Secretary of State for the Colonies whether the Immigration Bill recently introduced into the Parliament of the Union of South Africa had previously been approved of by his Majesty's Government, and whether it imposed, or may impose, any disabilities upon the British Indians lawfully domiciled in the Cape and Natal provinces, from which they were free under the Immigration Laws of these States which are repealed by the new Bill; also whether the immigration laws of the Cape and Natal repealed, or about to be repealed, by the new Immigration Law of the South African Union Parliament exempted domiciled British Indian residents, their wives and children, from the tests imposed upon fresh immigrants; and whether it is a fact that under the new law such people, once they are out of the Union, may be prevented from returning if they fail to pass any education test the immigration officer chooses to apply to them.

LORD LUCAS: The Bill, as is shown by the Parliamentary Paper Cd. 5579, was submitted to his Majesty's Government in draft. Various amendments were suggested, subject to which his Majesty's Government have accepted the Bill as redressing the grievances of the Indian community with regard to immigration to which Lord Crewe's despatch of Oct. 7 was particularly directed. Since the Parliamentary paper was published the Minister of the Interior has given notice of an addition to Clause 5 of the Bill for the purpose of clearly securing the rights of domiciled Indians, their wives and children. Clause 25, section 2, of the Bill makes it possible for any person lawfully resident in the country who wishes to leave it for a time to obtain a permit ensuring that he will be re-admitted on his return, and if he has omitted to obtain this permit the addition to Clause 5 provides for re-admission without any education test.

HOUSE OF COMMONS,

April 10

Mr. J. M. ROBERTSON asked the Secretary of State for the Colonies whether in the event of Asiatics being admitted into the Union of South Africa under the new Immigration Bill by reason of the education test, it would be possible to exclude them by provincial legislation.

Mr. HARCOURT: The control of immigration is not one of the subjects reserved to the provincial councils by the South Africa Act. It is in the hands of the Union Government, which further is expressly charged with the control of matters specially or differentially affecting Asiatics throughout the Union under Section 147 of the South Africa Act.—*India.*

Treatment of Indian Passengers

"Truth's" Comments

Writing to the well-known London weekly, *Truth*, Mr. Ritch calls attention to the incident at the Durban railway station when Mr. Dawad Mahomed and his family were refused accommodation in the Mail train, although they had reserved a special compartment. In commencing his letter, Mr. Ritch says:—

"The standing of *Truth* is so high and it includes within its generous embrace concerns of so wide a range that you will perhaps find space to record an incident which although happening many thousands of miles from the heart of the Empire illustrates a condition of things which may lead to the gravest Imperial consequences."

Mr. Ritch relates the details and concludes his letter as follows:—

"Mr. Mahomed is an Indian gentleman; his son a cultured young barrister. I am proud of the friendship of both, but, in the estimation of the colour-haunted authorities of Natal, these people have to be classed with and treated as Kafirs. And yet we expect loyalty and service from them when danger assails the Empire."

Truth comments upon the incident as follows:—

"Any sympathy that might be felt with the general views of the white community in S. A. on the subject of Asiatic immigration is estranged by such conduct as this. To treat this Indian gentleman as though he were a Kafir was a piece of gratuitous and indefensible racial insolence. The mischievous effect these incidents produce in India is well known, but colonialists of the class of the Durban Railway officials regard Imperial problems only from the standpoint of their own narrow prejudices."

Correspondence

INDO-JUNIUS.—Your letter is being held over until next week.

X: THE UNKNOWN QUANTITY.—The matter referred to in your letter is having our attention.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

On the 14th instant, a meeting was held under the auspices of the Hamidia Islamic Society, with the object of creating interest in the proposed Mahomedan University at Ali-garh and the London Mosque. A Committee of the following gentlemen was formed to make collections: Moulvi Ahmed Buzrok, Imam Abdul Kadir Hawazee, and Messrs. Moosa Coovadia, M. P. Fancy, Salooji, Maal, Jeeve Khan, A. M. Cachalia, Haffej Suleiman, Shaik Ramool, Sarfuddin and Mahomed Karodia.

Messrs. Kara and Tulsi were discharged from the Diepkloof gaol on Saturday last. There are now only two Indian and two Chinese passive resisters left in the gaols of the Transvaal. These have not yet been discharged in accordance with the terms of General Smuts's letter to Mr. Gandhi, as the final letter from General Smuts has yet to be received. The delay is probably due to the General being away in the Litchenburg district.

Messrs. Chotabhai and Abdul Gafur Rajandar (sometime Acting President of the British Indian Association) left Johannesburg on Sunday en route for India.

The Tramway strike has fizzled out, most of the strikers having surrendered. Many superficial observers have sought to find an analogy between the Indian passive resistance movement and the strike. The fact is that there is no substantial resemblance between the two movements. I have not studied the merits of the subject, but it seems to me that, unlike Indian passive resisters, the strikers had no great principle to fight for. They were not pledged to the seeking of redress only by self-suffering and entire avoidance of violence against their opponents or among themselves. The strikers actually resorted to violence against those whom they described as blacklegs or 'scabs.' They attempted forcibly to stop the Tram service. An attempt was made by someone not yet identified to blow up a passenger car. It is but fair to say that the strikers never professed to be passive resisters. They were intent on gaining a victory even if they were obliged to use physical violence. Indeed, the display of police force made in Johannesburg during the week indicated almost a state of siege. And in order to avoid further bloodshed, the authorities thought it necessary to proclaim martial law. Force was matched against force and, naturally, superior force has won, irrespective of merits of the case. And many of the poor strikers now find themselves minus

their billets. Passive resistance requires an ideal to fight for, it eschews violence in any shape or form, it may exact self-suffering even unto death, and sacrifice of every material interest; it contemplates no defeat because there can be no surrender of principles. All these tests were in my opinion largely satisfied by Indian passive resisters of the Transvaal. Although I am using the verb in the past tense, they are not yet out of the wood. But victory has been never so near as it appears to be to-day.

The Madras Provincial Conference has sent to the British Indian Association the following cablegram:—

"Madras Provincial Conference warmly sympathise with struggle for honour motherland. Wish you every success." To this, Mr. Cachalia has sent the following cable reply:—

"Thanks. With motherland's help, shall see struggle through, any cost."

The White Man's Burden

Says the *Tribune* (Lahore):—

"The White Man's Burden" is the proud definition of the white man's responsibilities. Almost does the white man consider himself super-human, so infinitely superior he considers himself to the coloured races. The yellow and the brown and the black are inferior races. Throughout the world the white races are full of insolent pride born of the colour of the skin. It is assumed that nature made the white man superior to coloured men and by virtue of his colour the white man must always retain the supremacy of the white race.

The historical fallacy involved in this theory does not trouble the white man. He is self-satisfied that he is the master and the chief and all coloured men are inferior to him. Historically, the supremacy of the white race in Europe is quite a modern fact. The ruling races in ancient history were the Aryans, descended from the same stock as the modern Europeans, the Egyptians, the Persians, the Romans and the Greeks. The ancient Aryans were a white race as we may judge by the remnant Aryan population in Kashmir, but in no Aryan work in the Vedic or the Puranic times is the accident of colour mentioned with national or racial pride. The entire conception of human nature was simpler and grander in those early primitive times.

The Egyptians, one of the greatest races known in history, were not a white race. The Greeks were a white race, but they prided themselves more upon their features than their complexion. The Romans were not a white race, neither were the Persians. And the great Moghul race which

owned a magnificent empire in India was not a white race. The white race which is now so proud of its skin—a pride which is brewing serious political trouble throughout the world—is the youngest of the great races of the world and is the heir to the heritages of many races which were not white. It is not necessary to go very far back in history to instance the superiority of a coloured race over a white. The Moors, whose colour is indicated by their name, conquered Spain, a white country, and ruled over it with great success for a long time and the ruins of their great monuments are still visible. The Arab intellect, belonging to a race which is not white, has dominated the mind of Europe most powerfully and several of the exact sciences may be directly traced to Arabia. So that even within the period of recent history the white man's burden has not always been of his own choosing.

British Indians in Canada

A Court Decision Against Expulsion

Mr. Hossen Rahim, the Hindu, whose case has been before the Dominion courts since last October, is privileged to remain in Canada, if he so desires. This is the effect of a judgment pronounced by Mr. Justice Murphy, of Vancouver. The reasons for judgment are reserved.

"I am of opinion that the writ of *habeas corpus* applied for here must be granted," says his lordship. "If it is desired to take an appeal I will, on application of counsel, hand down written reasons for judgment."

Mr. Rahim came to British Columbia about a year ago from Honolulu where he had resided for a considerable time and amassed some property. On arrival at Vancouver he informed the immigration officials that he was a tourist, and desired to travel through Canada to look into the conditions of his countrymen in the Dominion. Later he returned to Vancouver from a tour of the east and acquired business connections here. The immigration authorities took his case up and secured an order for his deportation. He was arrested for deportation, but through his counsel, Mr. George B. McCrossan, initiated *habeas corpus* proceedings. The matter was argued before Mr. Justice Murphy in chambers last autumn, and an issue was made of the word "citizen," which Mr. McCrossan defines as a person having substantial interests in any community. He maintained that Mr. Rahim, through his property in Honolulu, was an American citizen, and could not be deported unless he were proved to be undesirable.—*India*.

British Indians in Trinidad

Our correspondent in Trinidad (says *India*) has sent us a number of copies of the local island newspaper, the *Mirror*, which contains a report of the final stages in the Bien Venue shooting case; in which an overseer of the name of Arthur Sanderson was charged with the murder of Gokool, an Indian labourer, on the estate of which he was in charge. After considerable litigation a writ of *habeas corpus* was obtained from the Judges of the Supreme Court for the hearing of the case; and the trial was held before Mr. H. W. Pritchard, the Magistrate of Savanna Grande, who sat by special order of the Governor. After lengthy proceedings which occupied five full days, the Magistrate on December 9, discharged the accused. In the course of his judgment he observed that the homicide was admitted by the accused, but that it was alleged by him to have been justifiable. The onus was on the accused to prove his contention, and the Court held that he has done so. The following is the Magistrate's summary of the story told by Sanderson:—

On Friday morning, July 15, he was walking down the gravel road, I think that is how it is called, separating the two rows of barracks on the Bien Venue Estate. He passed Gokool's house, hears footsteps behind him, he turns round to see where these footsteps come from, and as he is in the act of turning round he receives a violent blow on the neck. He either staggers or runs forward a few feet, then faces round, fires two shots into the air and two shots into the crowd, which by that time he sees or thinks is really attacking him. Now, when that happens, before he has got to that stage, as he is walking down the gravel road, he sees that there are four drivers with sticks ahead of him about thirty to fifty yards away. The onus is on him, as I have said, to prove that his action is justifiable, and so what we have got to see is, in law, what means of escape he had that morning. Three courses were open to him: First, to shoot the men down, as he did; the second course was to run away in the direction of the drivers, because it is clear that if he had run away and reached where they were only thirty or fifty yards away, he could have escaped; and the third course was to run off sideways, where there were exits into the canes. In my opinion he was justified in shooting the men down as he did. He has told his story in a straightforward way. It is true it lacks independent corroboration, but on the other hand, it is a straightforward story well told, not shaken in cross-examination, and therefore, as far as his part of the case is concerned, it is, in my opinion, conclusive.

The Magistrate went on to characterise the evidence of the witnesses for the prosecution as "unreliable." In this respect he followed the example of the counsel for the prisoner; but it is to be observed that the latter in the course of his address, practically admitted that Sanderson could be convicted of manslaughter.

Our correspondent informs us that much dissatisfaction is felt among the Indian community in the island at the result of the case. He points out that independent evidence in support of the prosecution was given by an independent labourer, who had been transferred to another estate, and appeared before the Court under special summons. This man's evidence is not touched upon in the judgment. Our correspondent writes: "It has been proved over and over again that an Indian gets no satisfaction when he is opposed to an aristocrat, as the upper class is called in Trinidad." The local National Congress has done its best: and although it has not succeeded in its efforts, it has made it clear that it has both power and influence to prevent the hushing up of these cases. The Congress, we observe, held a highly successful meeting in Christmas week. Hindu, Mahomedan, and Christian names figure largely in the list of those present, and it is clear that the organisation is in a most flourishing condition.

Colonial Race Prejudice

Anglo-Indian Opinion

The *Rangoon Times* points out that the British Colonies must sooner or later realise that they cannot, in homely phrase, 'have their cake and eat it too.' If they lean on the Motherland for defence, they must exhibit a modicum of loyalty and filial respect to her and her larger interests. You cannot separate this Indian Colonial problem from the other problems which to-day or to-morrow will affect the whole body politic of the Empire and prove the nucleus of a fatal and disintegrating disease. The mistake is being made by the Colonies; but it is a mistake which must be rectified, or it will spell certain ruin to the Empire. It is the old story of the bundle of sticks. They can do without Indian labourers, but they cannot, in the long run, do without the Empire, which they are thus contemptuously disowning. This question of Asiatic British subjects in the colonial portions of the Empire is not what it appears on the surface, a problem of merely local import, properly considered and dealt with locally and according to local exigencies. It is a problem which

affects every isolated portion of the British Empire: one that must either be settled or end in the break-up of the most beneficent Dominion the world has ever known. The Government of India will stand firm. Race prejudice, the curse of the world, must break; or the Empire will dissolve.

Stoppage of Indenture

Too Short Notice!

The *Statesman* publishes an interview with a gentleman of Natal, whose name is not given, and who is described as thoroughly familiar with the Indian labour question in South Africa. He complains of the too short notice for restriction.

"What is the rate of suicides?" asked the interviewer.

"It is about 4 or 5 per thousand," was the reply, "but it is well-known that an Indian commits suicide for very slight reasons. There are plenty of facts" he proceeded to show, "that the condition of Indians in Natal is really good. Two well-known missionaries in Madras, Mr. Thompson of Bapatla and Dr. Downie of Nellore, who have both been in Natal and seen the coolies there, have sent many coolies out from Mr. Thompson's district. Not long ago practically a shipload of coolies was sent."

Asked whether indentured emigration was not bound to have been stopped sooner or later, the gentleman said it was, but what the Natal people objected to was the summary way in which it was done. The short notice gave no time at all to get other labour.

[NOTE: We wonder whether this gentleman is an advance agent of Sir Liege Hulett! Mr. Thompson we know. He is one of those dear people who spend a month in South Africa, and then unctuously write, blessing their hosts and talking rubbish about most other things that they have casually seen. He is closely associated with Sir Liege Hulett. Dr. Downie has publicly admitted that if one-half of Mr. Polak's allegations are true—and they have never been denied—he would condemn the Natal indenture system.—Ed. I.O.]

Mr. Chhaganlal K. Gandhi, writing from Rajkot, ably replies in detail to the interviewer's remarks regarding the stoppage of indentured labour and quotes the South African press in support. The questions of licensing appeals, the £3 tax and the treatment of Indian women also find place in the letter. "The gentleman interviewed," says the writer, "thinks only of the requirements of the employer and nothing about the needs of the labourer."

"Madras Standard"

We (*Madras Standard*) hear that the Natal Trust Board, in view to the stopping of the indentured labour, have sent down one Dr. Burton Nicol, to recruit 3,000 coolies before the 1st July, under the old rules. As this is the harvest season, the demand for labour is very great and the number of 3,000 coolies secured will help the owners of the industries to adjust the needs of labour, pending some kind of agreement with the Government of India which is being earnestly discussed by the Colonists. We also understand that a requisition was sent from Natal to the Fiji Islands to lend the contingent of coolies, so that, later on, the two parties might adjust between themselves their needs. This requisition does not seem to have been received with favour and 80 representatives from Fiji are expected to arrive in Madras in connection with the recruitment. Dr. Burton Nicol, our correspondent adds, has left Madras, with influential introductions for Calcutta, but we doubt if the Doctor's efforts will prove fruitful in consideration of the pronounced attitude of the Government of India and Local Governments towards the indenture question. An additional bonus is being offered, we hear, to the recruiting agents.

Colour in Schools

The Cape Law

Capetown, May 16. Judge Maasdorp to-day delivered an important judgment in the Provincial Court bearing on the question of the admission of coloured children to public schools. A resident of Keimoes, in Gordonia district, named Moller, whose wife is a coloured woman, applied to the Court for an order compelling the School Committee of Keimoes and the headmaster to admit his two children, who had been expelled owing to the directions of the parents of other children, on account of their colour.

His Lordship, in giving judgment, found that the School Board Act of 1905 not only made special provision for children of European parentage and extraction, but contemplated the existence of separate schools for such children, and that it was clearly the intention of the Legislature that the children of other than European extraction should only attend schools established for such children. His Lordship, therefore, came to the conclusion that, under the provisions of this Act, the applicant was not entitled to claim as a right that his children should be admitted into Keimoes school. As to the exclusion of children, his Lordship said the applicant might be entitled to damages, but possibly the School Committee had offered him all he would be entitled

to claim—that was, a refund of the school fees paid by him.

The application was refused, with costs.—*Reuter*.

A Cape Immigration Case

Judge's Strictures on the Officials

Capetown, May 15.—Sir John Buchanan delivered judgment this morning in the Provincial Court in the matter of *Natabhai Dargabhai v. the Minister of the Interior*. The applicant recently sought permission to land here. He claimed he was domiciled in the country, and that when he left for India in 1903 it was his intention to return.

His Lordship reviewed the facts of the case, and said he had come to the conclusion that the applicant failed to prove his claim. As for the applicant's wish to remain here for three months, under security, in the event of his application failing, for the purpose of inquiring into a business in which he was a partner, his Lordship stated he would leave that to the immigration authorities. It seemed only fair that a man who was connected with a business here should be allowed to investigate the affairs of the concern. The original application to land was refused, with costs.

His Lordship again commented on the alleged irregularities of the immigration officials, in allowing a man to be taken away by the shipping company, and said these officials would be called upon, in due course, to explain their conduct before the full Bench.—*Reuter*.

Items of Interest

The Maritzburg Indian community, on the 13th instant, gave a reception in honour of Miss Evangeline Stephen, the Indian nurse. The Rev. John Thomas occupied the chair and a comprehensive programme of singing and music was given, interspersed with presentations of bouquets, garlanding and speeches. Refreshments were served.

We have received Messrs G. A. Natesan and Co's useful annual entitled "The Allanabad and Nagpur Congress, Conferences and Conventions." It contains a collection of the Presidential Addresses delivered at The Indian National Congress, The Indian Industrial Conference, The Indian Social Conference, The Temperance Conference, The Industrial and Agricultural Exhibition, The Common Script Conference, The All-India Moslem League, The Mahomedan Educational Conference, The

Convention of Religions, The Theistic Conference, The Indian Ladies' Conference, The Kshatriya Conference and The Hindu-Moslem Conference. A special feature of this year's publication is the addition of a separate part in the volume, which contains the full text of the Presidential Address delivered at the Mahomedan Educational Conference by Mr. A. Yusuf Ali, I. C. S., and that of Syed Nabi Ullah Bar-at-Law, delivered at the All-India Moslem League. The book which covers over 220 pages of valuable matter will serve as a handy record of the annual activities of Hindus and Mahomedans for the political, social and economic development of India. It is published by Messrs. G. A. Natesan & Co., Madras, and is priced at Rs. 12.

Mr. I. Abdurahman, brother of the A. P. O. President, at present studying medicine at Glasgow University, has been placed third in the physiology examination, and is consequently one of the half dozen students to whom a first-class certificate has been awarded.

The compulsory provisions of the Vaccination Act had to be virtually repealed because the population of Leicester and other large centres declined to submit to them, and the enforcement of the law involved a greater social disturbance than could be contemplated.

Against the low salaries and working expenses of the native, the European pits his greater industry, ability, and reputation. If he lacks industry and ability or loses his reputation for commercial integrity, there is no room for him in the East.—*British Empire Review*.

Until the South African Union and Rhodesia and the Portuguese Government unite in taking action on diplomatic lines, the Indian immigration problem must always remain an unsolved problem. . . . The Administration has begun at the wrong end. It seeks to deal with the Indian here instead of with the Indian in India.—*Rhodesia Journal*.

Contents

	Page
Natal Indians' Petition	199
Legalised Robbery	200
For, the Work Continueth	200
From the Editor's Chair	201
Coloured People's Protest	201
The Chotabhai Judgment	202
Imperial Parliament	203
Treatment of Indian Passengers	203
Correspondence	203
Tennavaal Notes	204
The White Man's Burden	204
British Indians in Canada	204
British Indians in Trinidad	205
Colonial Race Prejudice	205
Stoppage of Indenture	205
Colour in Schools	206
A Cape Immigration Case	206
Items of Interest	206

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

653

પુસ્તક ૯.

શનિવાર, તા. ૨૦ મી મે, ૧૯૧૧.

અંક ૨૦.

અઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રિસ્તી-તા. ૨૦ મી મે થી, તા. ૨૬ મી
મે સુધી મ. ૦ ૧૯૧૧
હિંદુ-વૈશાખ વદ ૭ થી વૈશાખ વદ ૧૩
સુધી, સંવત ૧૯૬૭.
શુક્રવાર-તા. ૨૦ જામાદીઅવસથી
તા. ૨૬ જામાદીઅવસથ સુધી ૧૩૨૬૯

વાર.	ખ્રિસ્તી તારીખ.	હિંદુ તીથી.	મુસલ તા.	પારસી રોજ.
શનિવાર.	૨૦	વદ ૭	૨૦	૧૦
રવિવાર.	૨૧	" ૮	૨૧	૧૧
સોમવાર.	૨૨	" ૯	૨૨	૧૨
મંગળવાર.	૨૩	" ૧૦	૨૩	૧૩
બુધવાર.	૨૪	" ૧૧	૨૪	૧૪
ગુરવાર.	૨૫	" ૧૨	૨૫	૧૫
શુક્રવાર.	૨૬	" ૧૩	૨૬	૧૬

અનુક્રમણિકા.

નાતાલનો લાઈસેન્સનો કાયદો...	૩૦૧
ધરમ અને કેળવણી ...	૩૦૧
કેપમાં ઈમીગ્રેશન કેસ ...	૩૦૧
કેપમાં નીલાલોમાં રેન્ડમેડ ...	૩૦૨
નાતાલના હાઈકોર્ટની વડી સરકારને	
અરજ ...	૩૦૨
કોલોનિયલ કોર્ટની અરજ ...	૩૦૩
એડાન્સમેન્ટ અવરજન ...	૩૦૪
એડાન્સમેન્ટ કેસ સંબંધી ...	૩૦૫
મારીટાઇમરન ...	૩૦૫
ઈન્ડિયન રેવિન્યુની હિલચાલ ...	૩૦૫
કારની અધિકાર વસ્તુકો ...	૩૦૬
હાઈ કોર્ટમાં ગેરવહીવટી અરજી ...	૩૦૭
પરચુરણ ...	૩૦૭
રેન્ડમેડ અને કેપની અદાવત ...	૩૦૮
બરિટીશ પ્રેમના કેસમાં હાલમાર રતા	
લેણા ...	૩૦૯
છવન દોરી ...	૩૧૦
વિવિધ વિષયો ...	૩૧૧
પરચુરણ અવરજી ...	૩૧૨
લાર સમાચાર ...	૩૧૩
હમીદીયા ઈ સલામીક સોસાયટી ...	૩૧૩
હિંદુસ્તાનના અવરજી ...	૩૧૩
મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય ...	૩૧૫
રેલ્વે અવરજી ...	૩૧૫

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર, તા. ૨૦ મી મે, ૧૯૧૧.

નાતાલનો લાઈસેન્સનો કાયદો

આ કાયદો આપણને કમેલાં હોશનમતી
પહેચાડનારો છે. તેનો અર્થલ વધી
વેળા કુપદાયક નીવડે છે. તાજો દાખલો
કોલોનીયલ મોરન ઇડીયનોએ કહાડેલી
કમ્પનીનો છે તે કમ્પનીને નામે પુરાતી
લાઇસેન્સ ફરવી આપવાની લાઇસેન્સ
અમલદાર ના પાડી છે. આ અમલની
સીમા છે. કમ્પનીને ના પાડવાનું કારણ
ખતાબુ છે તે એકદમ જલમી અને
ઉદ્ભવ છે. અમલદાર ખતાવે છે કે જો
કોઈ માણસના નામની લાઇસેન્સ હોય
તો તે માણસના મરણ પછી તેનું કામ
અંત થાય પણ કમ્પનીના નામનું લાઇ
સેન્સ તો કમેલાં ચાલે તેથી તેણે ના
પાડી છે. આવી દલીલ માત્ર હાઈકોર્ટ
કામને રિવેન્જ આપવાની દિગ્ગજ અર્થલ
દારની ચાલી શકે. જો લાઇસેન્સ મોર
ના નામનો હોય તો એવો અવાજ નજ
ઉઠી શકે. વળી ઉપર મુજબ કારણ
ખતાવી અમલદાર એમ જણાવ્યું છે કે
હાઈ મરણ પામે પછી તેની દુકાનનાં
લાઇસેન્સ તે ખીન કોઈને તરફ આપે.
એટલે કે છેવટે હાઈ ખીનનેસ માત્ર જો
તેનાથી ખને તો તે અંધ કરે. આવો
અલમ આ કમ્પની સહન નહીં કરે એવી
અમને ઉમેદ છે અને એવો અલમ કેમ
થી પણ ન હોઈ શકાય એમ અમે ધારી
ભાગ્યે છીએ.

અમલદાર પોતાના બાવણમાં જે ટીકા
કરેલી તે પણ તેનાં કારણોના બેવી બે
ફાટી હતી અને તેની ઉપરથી ઘડો લેવા
જેવું છે.

ધર્મ અને કેળવણી

અમ બે સબ્બ ન્યાં સાથે મુઠી સકાય
ત્યાં જમજ હોય. ધર્મ વિનાની કેળવણી
તે રસ વિનાની ફરીના જેમ સમજાય.

અને ન્યાં ખરી કેળવણી ન હોય ત્યાં
ધર્મની પરીક્ષા ન હોય. અમારા વર્ણ
નાર ખીન જગ્યાએ જોઈ કે હમીદીયા
ધરવાથીક સોસાયટીએ વિલાપતમાં અસ
છાને સાફ અને અલીનદમાં ધરવાથી
યુનીવર્સીટીને સાફ હોય એકઠો કરવાનો
કરાવ થયો છે. આ બંને કામ વખા
જુવા લાયક છે એમ કહેવાની જરૂર હોય
નહી. વિલાપતમાં કાલ પછા મુલકમાનો
ની વસ્તી છે. ત્યાં એક મસ્જીદ નહી
એ કંઈ મોટી દિલગીરી ન જણાય.
એટલે હવે મસ્જીદ બાંધવાની તૈયારી થાય
છે એ તો એક મોટી ફરજ બનવા
જેવું છે. તેમજ અલીનદની યુનીવર્સ
સીટી જે ખરા ધોરણ પ્રમાણે ચાલે તો
ઉપયોગી થઈ પડે. સમજાવું કે કેળવણી
અપાય તેનું પરિણામ હિંદુ મુસલમાનમાં
એકતા વધવાનું જ આવે. અમે ઉમેદ
રાખીએ છીએ કે હરેક મુસલમાનભાઈ
હમીદીયા ધરવાથીક સોસાયટીના સાકશ
ને ટેકા આપશે.

કેપમાં ઇમીગ્રેશન કેસ

જરૂરની જાણવા લાયક ટીકાઓ

તા. ૧૫ મી મે કેપટાઉનથી રહેર
જણાવે છે કે :-

નાયાભાઈ દુરમાભાઈ વિ. મુલકી પ્રધાન
વાળા કેસમાં આજરોજ જરૂરીયા જુકાન
ને ચુકાદો આપ્યો છે. અરજદાર અમે
ઉતરવા માગણી કરી હતી તે કહે છે
કે તે અહીં વસી રહેલ છે. ૧૯૦૮ માં
તે અહીંથી હાંદુસ્તાન ગયો ત્યારે તેનો
કરાવો પાછા ફરવાનો હતો.

ના. જડને કહ્યું કે અરજદાર પોતા
નો કસ સાબીત કરવા કઠિનમાન થયેલ
તથા. જો તેની અરજ ન કબુલ રાખ
વામાં આવે તો, તેને જમીનમીરીપર ૩
માસની મુદત માટે રહેતાની કુદ મળવ
માગણી કરી હતી. તેનો ફેવ જે રાજ
ગરમાં પોતે બાંધકાર હતો તેમાં તપાસ
કરવાનો હતો. આ સંબંધમાં કારટે
કહ્યું કે આ બાબત હું ઇમીગ્રેશનના
સન્તાવાળાઓના કાયદા પ્રક્રિયા જે
આજુબાને અહીં રાજગાર સંબંધમાં લેવા

દેવા હોય તેને તેમાં તપાસ કરવા રજા આપવી તે ઇચ્છાથી વિરોધ નથી. બાક કિતવણો હક આપવાની અરજી ખરચ આવે કાદી નાખવામાં આવી હતી.

સ્ત્રીમત્રમાં એક માણસને કોરટના કુકમ વિરુદ્ધ છતાં, સર્પ જવા દેવામાં ઇમીએસન ના સલામતીઓએ જે વફાલત કરી હતી તે ખાટે ના. જરૂરે ફરીથી ડીકાઓ કરી હતી. તેમણે કહ્યું કે નીચેલ વખતે વ્યવસ્થાઓએ તે સંબંધમાં આખી કોરટ ને મોતાની વસ્તુક મારે જવાબ આપવો પડશે.

કેપમાં નીચાણમાં રંબમેદ

તા. ૧૬ મીએ કેપટાઉનથી રેટર જણાવે છે કે—જાહેર નીચાણમાં કસરત ઓફરોએને હાખલ કરવા સંબંધમાં પ્રિન્સીપલ કોરટમાં મી. માસડોરપે બાળે એક જમણનો ચુકાદો આપ્યો છે. ઝીરે કોનીઆ ડીસ્પીકટમાં એક મેશના કસરત ઓફરો જાહેર નીચાણમાં જતાં હતાં. તે ઓફરોને નીચાણમાંથી ખાતલ રાખવા બીજા—મેશ—ઓફરોનાં માવાપોએ નીચા બની કમીટીને અરજ કરેલી. તે ઉપર થી મજકુર કસરત ઓફરોએને નીચાણ માંથી રજા દેવામાં આવેલી. આ કુકમ રદ કરી એ ઓફરોને નીચાણમાં હાખલ કરાવવા એ કસરત ઓફરોએના આપે કોરટને અરજ કરી હતી.

તા. જરૂરે ચુકાદો અપવાત કહ્યું કે ૧૯૦૫ ના રુકલ બોરડ એકટથી બેરો માખાપનાં ઓફરો મારે ખાસ મેકલવુ કરવામાં આવી છે એટલું જ નહીં, પણ આ ઓફરોમાં મારે ખાસ જુદી નીચાણો ફેવી જોઇએ, તથા મેરા સિવાયની ઓક્સાનાં ઓફરોએએ તેમને મારેની જુદી નીચાણમાં જવું જોઇએ એમ પણ ધારવામાં આવ્યું છે. તેથી ના. જરૂરે એવો ચુકાદો આપ્યો કે અરજદાર પોતા નાં ઓફરોને મજકુર નીચાણમાં હાખલ કરાવવાને હકદાર નથી. ઓફરોને કાદી ચુકવામાં આવેલ તે સંબંધમાં ચુકસાની એટલે કે શી પાછી મેળવવા તે હકદાર છે. બાક ખરચ સાથે અરજી કાદી નાખવામાં આવી હતી.

કેપમાં કુરનસ ખાલેથી હીદીઓ કરાધી મી. પેલાએ કુસાધી મારે ચુકલીથી કાલની પેડીએ એટલે પુરી પાકવામાં આવી હતી.

નાતાલના હીદીઓની વડી સરકારને અરજી

નવા જમાને કાલેજા સાથે સાવચેતી

નાતાલ ઇન્ડિયન પ્રેસિસ તરફથી નીચેની અરજી વડી સરકાર ઉપર મોકલવામાં આવી છે :—

નામદાર કોમોનીયલ સ્ટેટ સેક્રેટરી જોમ, —અમે અરજદાર હાઉસ મહમદ, નાતાલ ઇન્ડિયન પ્રેસિસના પ્રમુખ તરીકે તથા હાઉસ એસમાન અને મહમદ કાસમ આંગલીઆ બેઇટ સેક્રેટરીઓ તરીકે અરજ કરીએ છીએ કે :—

૧. સાથે આફ્રિકા યુનિયનના નાતાલ પ્રાંતમાં વસતા હીદી કોલોનીયોની નીચે જણાવેલી હાકમારીઓ આપ આમળ રજૂ કરવાને, હીદીઓનાં પ્રિન્સીપલ સચબ, નાતાલ ઇન્ડિયન પ્રેસિસની તા. ૨૬ મીએ પ્રીએ મલેલી કમીટી મીટીંગે અરજદારો ને સત્તા આપી છે.

ઇમીએસનને અટકાયત

૨. ટરાંસવાલના હીદી રહીશો અને યુનિયન સરકારની વચ્ચે હાલને મારે થયેલી મેકલવણી જાહેરાત અપનાર જે પત્ર અવધાર ટરાંસવાલમાં હમણાં અમલ થયેલો તે વાંચી અરજદારોને સંતોષ થયે છે. અરજદારો માનપુરવક આપને યાદી આપે છે કે ટરાંસવાલના હીદીઓ કોલેજા અથવા વરસ થયાં જે દુઃખદાયક હકત ચલાવી રહ્યા છે, તેને તન, થન અને થનથી ટેકા આપનાર આ પ્રાંતના હીદીઓ જલ્દી કાળજીથી અને દિલસોજી સાથે તપાસી રહ્યા છે. હીદીઓ તરફ કોમી બેક બલવનશ કાલદાની સાથે અત સુધી યવાના ટરાંસવાલના હીદીઓ ના કરાવમાં નાતાલના હીદીઓએ અતઃ કરણપુરવક ફિરો કરાવેલો છે ; અને હવે હાલનો ટરાંસવાલનો કોમી બેકવાળો કાયદો રદ કરી તેને બદલે બધી કોમોને લાગુ પડે એવો કાયદો હવે પછીની પાર કોમીટીની સલામતી હાખલ કરવાની, તથા કમીટીના હકને સાક્ષ મહે લે સિવાયનો ૧૯૦૭ નો ૨ વો કાયદો રદ કરવાની ને સત્તાવાર સમજૂતી યુનિયન સરકારે કરી છે, તેનો અમલ યવાની રાહ અરજદારો જોઇ રહેશે.

૩. છતાં અરજદારો માનપુરવક બતાવવા પ્રયત્ન છે કે હવે પછીની યુનિયન મારફતેની સલામતી ને જનરલ ઇમીએસન બીલ હાખલ થવામાં આવે તે વિશે

તેઓને મંબીર દહેકત રહે છે, કેમકે તે વડે નાતાલના હીદી કોમતા હાલના હોમ ઓફા કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવશે એવું માનવાને તેને કારણ છે. દક્ષિણ આફ્રિકાનો ઇમીએસન કાયદો મકાય, સારે તેમાં હીદીઓના હાલના હક, અને તેમાં એ ખાસ કરીને હકદાર રહીશોનાં બાળ બચ્ચાઓને પ્રાંતમાં હા નસ યવાના હકની વાત, તથા જે રહીશ માણસે પાસે પોતા નો રહીશ હોવાનો હક સાબીત કરી શકે તેને હકની રૂબે ડોમીસાઇલ સરટીફિકેટ મળી શકે તેની વાત જળવાઇ રહે, એ બાબતમાં વડી સરકાર કાળજીપુરવક ધ્યાન આપશે એવો અરજદાર માન સહીત આગ્રહ કરે છે. અરજદારો યાદી આપે છે કે આ પ્રાંતમાં કેટલી મુદત રહેવાથી હકદાર રહીશ મજાલ કાલ એવી શરત—હાલના નાતાલ ઇમીએસન કાયદામાં રાખેલી છે, પણ જે યુનિયન ઇમીએસન બીલ હમણાં પાછું બેચી લેવામાં, તેમાં એવી શરત બીલકુલ જે નહીં. એટલે સત્તાવાળાઓ અને હીદી કોમ વચ્ચે નાહક કડવાશ ઉત્પન્ન થાય એવા આપખુદ અમલને અટકાવવા ખાતર નવા યુનિયન ઇમીએસન બીલમાં ડોમી સાઇલની બ્યાખ્યા આપવામાં આવે, એટલે કે નાતાલ અને કેપમાં અમુક વખત રહે વાયો, કહો કે હાલમાં નાતાલમાં છે તેમ જલ્દી વરસ રહેવાથી, હકદાર રહીશ મજાલ એવી કસમ હાખલ કરવામાં આવે, જેમ અરજદારો અરજ કરે છે.

૪. અરજદારોની પણ અરજ એ છે કે જળવણીની નવી જાતની પરીક્ષા વિધિ કહેવામાં આવ્યું છે, તે આપખુદી હોવા થી પરીક્ષા એ આવશે કે ખરી રીતે આ પ્રાંતમાં તથા હીદીઓ આવતા બંધ થઇ જશે. અરજદારોના નમ્ર મત પ્રમાણે આથી બહી રહેતી હીદી કોમને એક મીટી હાકમારી ઉભી થશે ; કેમકે તેમાં ના ધણા હીદુસ્તાની વેપારી પેદીઓ સાથે વજુદદાર વેપાર ચલાવે છે, અને તેમાં તેઓને ધણી વખત ખાસ માણસો ની જરૂર પડે છે. પણ થોડા હવે જળ વણી પામેલા હીદી સિવાયના વધાને ખાતલ રાખનારી પરિકાની નવી રીતથી બહીની હીદી કોમ આજ સુધી જે સમ વડે મોમવતી આવી છે, તે હવે નહીં મોમવી શકે ; અને તેથી અરજદારો વિનંતિ કરે છે કે નવું ઇમીએસન બીલ યુનિયન પારલામેન્ટમાં હાખલ થાય તે પ્રહોવા વડી સરકાર આથી મેજકુરો કે પ્રમતો વખત મુદત સંખાવી કાઢાય એવી

મુદતી પરમીટા વિના સુ કારકુનો તમા સુનિયમોને કાઢી આપવામાં આવે. આમ થવાથી હોદ્દા વેપારને મોટું નુકસાન થતું જાય છે. આવી મુદતી પરમીટાની સંખ્યા નાતાલના કાલના કમદા મુજબ મયા વરસમાં જેઓ પરિક્ષા પાસ કરી કામ થઈ શક્યા હતા, તેઓની સંખ્યાથી વધુ બહુ ન રાખવામાં આવે. અરજદારે આપને માનપુરવક જણાવે છે કે આવી રાહત આપવાથી નાતાલની હોદ્દા કામ તેની બહુ ઘટ્ટ કરશે, અને તેથી અહીંની કામની હોદ્દા વસ્તીમાં જથ્થાનો વધારો નહીં થવા પામે. અરજદારે બીજી વાત એ જુએ છે કે સુનિયમ પારલામેન્ટની છેલ્લી સભામાં જે પારલામેન્ટરી પ્રશ્નો બહાર પડ્યા હતા, તે મુજબ પાછા જેવી લેક્ચર બીલમાં નવી પરીક્ષાની રીતથી આકરે ૧૨ નવા હોદ્દાઓને પાસ થવા દેવા વિષે કહેવામાં આવ્યું હતું. દરેક વર્ષે કે જ્યાં ૧૫,૦૦૦ હોદ્દાઓની વરિત પારવામાં આવી છે, પણ જ્યાં કાલ માત્ર ૮,૦૦૦ નીજ વસ્તી જેવામાં આવે છે, ત્યાં જે ૬ હોદ્દાઓને આપવા દેવાની છૂટ રાખવામાં આવી છે, તો આખા સુનિયમ માં ૧૨ જ હોદ્દાઓને આપવા દેવામાં આવે તે અત્યંત જાણી સંખ્યા કહેવાય; કેમકે એ વાતનો ખ્યાલ રાખવાનો છે કે કેપમાં હોદ્દાઓની વસ્તી ૧૫,૦૦૦ થી ઓછી નથી અને નાતાલમાં ગીર મહીયાઓ સહીત ૧,૫૦,૦૦૦ થી ઓછી નથી. આ સંખ્યાના પ્રમાણમાં આખા સુનિયમને માટે ૭૨ નવા જેળ વાગેલા હોદ્દાઓને આપવા દેવા જોઈએ; પણ જે નવી પરિક્ષાની રીત કામ થઈ રવામાં આવનાર છે, તેની રૂબે રૂબ વરસ માં ૫૦ નવા જેળવાળા હોદ્દાઓને આપવા દીએ જેવી સમજુતી થશે તોપણ અરજ દારો સંતોષ પામશે.

વેપારી કામસે-અનો કામસે

૫ આ કામસેનો અમલ નાતાલના હોદ્દા વેપારીઓને બહુ ફાનીકારક નીવડ્યો છે. કાલના કામસેમાં થોડો ફેરફાર કરીને લાઇસેન્સ અમલદારના અથવા તો ચોરસ ના મુકાદા સામે સુપ્રીમ કોર્ટમાં અરજ કરવાનો સ્વભાવિક હક થોડો ઘણો આપ વામાં આવ્યો છે. છતાં અમેને સલા મતીનો ખ્યાલ આપવા માટે તો મુજ કામસેમાં ફેરફાર કરવો પડે તેમ છે. એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ લાઇસેન્સ ફેરવવું હોય છે તો હવેમાં મુશ્કેલી પડે છે. લાઇસેન્સ અમલદાર આપ્યા કરે છે. લાઇસેન્સ અમલદાર કેટલીકવાર અડકાની વાત છે; અને

વળી હવેજાંજ નાતાલ પ્રેવીડેન્સ કાઉ સીસમાં એક મેમ્બરે એવો કસાવ રજુ કર્યો હતો, કે જેમાં હોદ્દા વેપારીઓના કાલના લાઇસેન્સો પણ બંધ લેવાનો હેતુ રાખવામાં આવ્યો છે.

નાતાલ કાઉન્સીલ

૬ આખાખતમાંના, ચરનર અને તેની કાઉન્સીલ ઉપર જે પીરીક્ષન મોકલવામાં આવી છે, તે ઉપર અરજદારે આપને ખ્યાલ જોડે છે. ના. મવરનરના કસાવની હજી ખબર પડી નથી, પણ અરજદારે અરેન્સો રાખે છે કે આજ સુધી હોદ્દા ઓએ ભોમવેલા હશે હવે નહીં બંધ લેવામાં આવે.

ગીરમીટીયા મજુર

૭. હોંડુસ્તાનથી નાતાલમાં ગીરમીટીયા મોકલવાનું બંધ કરવા વિષેના કસાવ માટે નાતાલની હોદ્દા કામનો આભાર દર્શાવવા ની અરજદારે તક લે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરાઓ હોદ્દાઓના બ્યાબખી હોડો તરફ દુસ્મતાવટથી જુએ છે તેટલા જ કારણસર આ કસાવને અરજદારે આવકાર આપે છે એમ નથી, પણ અરજ દારોના નમ્રમત પ્રમાણે ગીરમીટીયા રીત સ્વભાવિક રીતે જ ખરાબ છે, અને ગુલામી ની સ્થિતિનો તે કાસ આપે છે તે પણ કારણ છે. અરજદારે ખાતરી માને છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોદ્દાઓને જે ધણી ખરી મુશ્કેલીત ભોમવવી પડે છે, તે આવા મજુરોને લાવીને હોદ્દા વસ્તીનો આડ કતરી રીતે વધારો કરવાને લીધે ઘણે ભાગે છે. અરજદારે માનપુરવક નિવેદન કરે છે કે ગીરમીટીયા પુરી કરનાર પુરુષ કે સ્ત્રી ઉપર તમા તેઓનાં છોકરાં ઉપર પા. ૩ નો કર નાખવામાં આવે છે તે બહુ ખાતરી અને જુલમમાર અમલ છે. હવે હોંડુસ્તાનથી વધુ ગીરમીટીયાઓ આવવાનું બંધ થવાથી આ કર ચાલુ રાખવાનું બ્યાબખીયજી બીલકુલ દેખાતું નથી. તે કરને લીધે મરદોપર જુલમ થયો છે, સ્ત્રીઓની પવિત્રતા જોખમમાં આવેલી છે, અને હોદ્દા જવાનોની જાડગી પુણ ધાણી થઈ ગઈ છે. અરજદારોના માનવા પ્રમાણે આ એવી જાતનો કર છે કે જે ધનસાનીમતને ખાતર તો ઠીક પણ સ્ત્રી સંજ્ઞને ખાતર પણ નાજુદ કરવો જોઈએ. અરજદારે અહીં કહી દેવા માગે છે કે સ્ત્રીઓના સંજ્ઞમાં મજુર કામસેમાં થોડો ફેરફાર કરીને જે રાહત આપવાનો હેતુ રાખવામાં આવ્યો હતો, તે તકન નિષ્ફળ થયેલ છે.

ઉપર

૮. છેવટમાં અરજદારે માનપુરવક વિનંતિ કરે છે કે ઉપર જણાવેલી બાબતો પર વડી સરકાર મોજબ ખ્યાન આપશે, અને રંગ, નાત કે જાતનો ભેદ રાખ્યા વિના બધી પ્રજાને સરખી રીતે રાખવા વિષે સરકારના કારકારીઓએ વારંવાર જે વચનો આપેલાં છે, તે મુજબ સુનિયમની હોદ્દા પ્રજાને ન્યાયસર અને સંતોષ કારક સ્થિતિમાં રાખવામાં આવશે, વગેરે.

કલારકસડોરપની અરજ

રેન્ડે ઇન્ડિયાની નોટીસો કામસેમાં

કલારકસડોરપના હોદ્દા તરફથી મુજબી પ્રધાનપર નીચે મુજબ અરજ મોકલવામાં આવી છે :—

" સરકારી વહીવટ તરફથી ગોરા રેન્ડેન્ડ હોલસેપર જે નોટીસો કાલવામાં આવે છે, અને જે નોટીસો ગોરા રેન્ડેન્ડ-હોલસેપર તરફથી રેન્ડેન્ડમાં રહેનાર હોદ્દાઓપર મોકલવામાં આવે છે તેથી અમને ગંભીર લામ ઉત્પન્ન થયો છે. તે સંજ્ઞમાં આપનું ખ્યાન જોવા માટે અમે નીચે સહી કરનારાઓને કલારકસડોરપના હોદ્દા રહીશોની તરફથી કાલમાં મોટીજ ભરીને સત્તા આપવામાં આવી છે. તે નોટીસો નીચે પ્રમાણે છે :—

" સરકારી વહીવટ તરફથી
કલારકસડોરપના રેન્ડેન્ડ-ઓનરોને
નોટીસ

સોનેરી કામસેતળે હક મેળવનારે એ હકતળે મેળવાએલી જમીનપર કલારકસડોરપને રહેવા દેવા અથવા તેમને તેની જમીન બાપરવા દેવી તેથી ૧૯૦૮ ના ૩૫ મા કાવદાની ૧૩૦ કલમનો અંગે થાય છે; આ વાતની તમને ખબર ન રહી હોય તો તે ખ્યાનમાં લેવા હું ચેત વધી આપું છું. કોંજરલી સ્ત્રીઓમાં મેલ રસ પટેલ અને કુ. રહે છે એ મકાન સંજ્ઞમાં હું કહેવા માગું છું. આ સ્થિતિ જોતાં, આ મેરદામદે ઓકપણમાં થી બહાર નીકળવાનું તમને સલાહકારક લાગશે."

આ નોટીસ ઉપરથી ગોરા રેન્ડેન્ડ હોલસેપર રેન્ડેન્ડમાં વસનારાઓપર જે નોટીસ કાઢી છે તેનો કામસે નીચે મુજબ છે :—

" કાલ જે રેન્ડેન્ડમાં તમે રહો છો, અને જે તમે મારી પાસેથી લીસમાં

રાખેલું છે તે તા. ૩૦ મી એપ્રિલ સુધીમાં ખાલી કરવાને મહેરબાની કરી તે ખાનમાં લેજો."

જેલક આપને ખબર છે તેમ આ મામના હિદીઓ મુખ્ય બાએ રેકોર્ડીપર છે. પણ તો કેટલાંક વરસો થયાં બાએ સ્થાયી થયેલા છે. જે જમીન અને મકાનમાં બાએ આપણે રોજગાર કરીએ છીએ અને રહીએ છીએ તે જમીન અને મકાનના પણ તો માલિક છે કેટલાંક ને લાંબી મુદતના લીસના પટા છે, જે કે તે લીસ બહુ લાંબી મુદત પહેલાં ખલાસ થવાનાં છે. કેટલાંક ખીજાઓ દુડી મુદતના બાકુતો છે. બહીમાં જમીન, મકાન, અને રોજગારમાં બાએ જે પછસા રોકેલ છે તેનો કુલ વાર્ષિકો પણ હવેર પાઉંકપર બધ છે.

આમ જે અવિવ્ય સુચવાય છે તેથી કુદરતી રીતે બલત બધ પેલા થયો છે. જે સરકારી વફીલની નોટીસમાં કાયદાનો જે અરથ થયો છે તે ખરો હોય તે રેકોર્ડના વાજબી માલિક છે એવા હિદીઓ, લીસની મુદત પૂરી થશે તેવા લીસ હોલ્ડરો, તેમજ દુડી મુદતના બાકુતો પોતાના સ્થળમાંથી હકાકા કરાશે, રોજગાર વચરના થમ પડશે, અને હકીકતમાં થાયમાલ થશે. જેઓ વાજબી માલિક છે તેમના સંબંધમાં એવું થશે કે વચર જમીને માત્ર ખાલી દાખલ તેમની પાસે રહેશે.

મજૂર કાયદાનો આ ખરો અરથ છે એ માનવાનું બાએ અસ્કેલ લાગે છે; પણ જે તેમ હોય તો સ્થાયી હકવાળા હિદીઓપર જે બળ મુજરશે તે એટલો અમાનક અને પાકમાલ કરનારો છે કે બાએ બરસાપુરવક આપને અરજ કરીએ છીએ કે પાલિમેન્ટ ફરીથી મળતાં પહેં લીજ તકે આપ તે રદ કરાવશે; અને હરમાનમાં, બાએ આજ રાખીએ છીએ કે, જે નોટીસો અત્યાર અમાઉ કાદવામાં આવી છે તે પાછી ખેચી લેવા આપ સરકારી વફીલને કુચના કરશે.

(સહીઓ) હસમ પ્રમાઇલ, એમ. ઇ. ટીલી, ઇ. એ. દીનદાર, પ્રમાઇલ પ્રમાહીમ, મહમદ સુલેમાન, એમ. ઇ. અસવાત, મુસા સાલે, મહમદ શવા, આદમ હસમાઇલ, ઇ. સી. પટેલ, હસમ આદમ પટેલ, ડી અસમાઇલ.

જોહાન્સબર્ગ

(આમારા આસ ખબરપત્રી તરફથી)

કુચના

સોની ટુલસી શુકા અને સોની કારા નાનજી તા. ૧૩ મીએ ડીપકલુધી છુટ્યા હવે માત્ર એ હિદી ને એ મીના સલામતી રહ્યા છે. તેઓ સમાધાનીમાં છુટશે કે કેમ એ કહી શકાય નહીં. સંબંધ તો છે કે તે પહેલાં સમાધાની મંજૂર થવાના ખબર મળશે.

વિદાય થયા

મી. ડોટાભાઈ તથા મી. અબદુલ મજૂર હજાર દેશ તરફ જવા અથવા રવિ વારે રવાના થઈ ગયા છે.

સત્યાગ્રહીને કોડ

મી. મહમદખાને એક સત્યાગ્રહીને ૩ બેકેટો તથા એક મળર બેટ આપ્યા છે. મી. તવારીઆએ એ ખમીસ આપ્યા છે.

મી. પોલાકાનું મોડેલ

મી. પોલાકાને એકથી તરીખે મોકલ્યા છે તેમાં તેઓ સાહેબ તેમના બાળબચ્ચાં સહીત પાછા ફરે ત્યાં સમી એટલે આવતા અથવા મામ સુધી આજમાં એક પા. ૭૦૦ સુધીનું ખર્ચ થવાનો સંભવ છે. દરસવાલમાં તે ઉધરાણું ચાલી રહ્યું છે. પણ તેનો બોલો માત્ર દરસવાલની ઉપર નહીં પડે એ જોઈએ. મી. પોલાકા આખા મુનિસપલના હિદી વતી કામ કરનારા છે. એટલે બધી જગ્યાના હિદીને લાજમ છે છે કે તેમાં કામ લેવો. અને જોઈએ છે કે જો આ ફરો જોઈ તે જ નાણાં ન મોકલ્યા હોય તો મોકલી આપશે.

સત્યાગ્રહ અને કામદારો

દરામના કામદારોએ મ્યુનીસીપાલીટી ની સાથે કંઈ મતબેક થતાં હડતાલ પાળી. કામ બંધ કર્યું. પહેલે દિવસે તેઓએ ખુબ જોસ બતાવ્યો તે જોહાન્સબર્ગમાં જ્યાં ત્યાં તેજ વાત ચાલી રહી આ ઉપરથી આપણા લોકો તે હડતાલ અને આપણા સત્યાગ્રહ વચ્ચે સરખામણી કરવા લાગ્યા. હકીકતમાં સરખામણી જેવું બને વચ્ચે કશું એ નથી સત્યાગ્રહ અને હડતાલ વચ્ચે ખરા ગુલામ અને મનાવટી ગુલામના પુલ વચ્ચે જેટલો તફાવત હોય તેટલો છે. સત્યાગ્રહી પોતાની ડેક, પોતાના માન, દેશના નાકને ખાતર લડ્યા. હડતાલવાળા પોતાના આંતર સ્વાર્થને સાર ને પોતાનો કંઈક ખોટો કે ખરો તેવું તોલ કર્યા વિના

ખરો પાડવા લડ્યા. સત્યાગ્રહીએ પોતે તે કુખ હાવવા પણ લીધું ને પાળ્યું. હડતાલીએ ન ચાલતાં પોતે કુખ ઉઠાવ્યું. અફ, પણ તેઓની નેમ બીજાને કુખ દેવાની હતી. સત્યાગ્રહીએ બીજાને કુખ દેવા કે સરીર બળ વાપરવા કરાશે ન રાખ્યો એટલું જ નહીં, પણ તેમ નહીં કરવા બંધાયા. હડતાલીએ તો નિર્દેશ માણસોની ઉપર ત્રાસ ઉઠાવ્યો. ઉતાર એને પગવવા લાગ્યા, દરામને દારૂ ઉઠાવવાની ધારણા કોઈ માણસે કરી, અને કુલ્લક પણ કર્યું. તેઓના ત્રાસ થી જોહાન્સબર્ગમાં તથા હાડા સુધી પેલીસોને દાખલ કરવા પડ્યા ને મીલી ટરી હાથાની ડાંડી પીટાઈ. જેવડે સત્યાગ્રહીએ કોઈની ઉપર-કુખન ઉપર પણ દવેશ ન રાખ્યો. અથવા ન સમવા પ્રયત્ન કર્યો. હડતાલીએ તો મ્યુનીસીપાલીટીની ઉપર સંપૂર્ણ દવેશ રાખ્યો ને તેના સભ્ય સદને નુકસાન પહોંચાડવા પણ તૈયાર થયા. આમ બને દિલચાલમાં મોટો તફાવત આપણે જોઈએ. જેમ હેતુ અને કર્મમાં તફાવત જોઈએ તેમજ પરીણામમાં આપણે જોઈએ છીએ. સત્યાગ્રહને પરીણામે છૂતગ હોય તેમાં છૂત મળવાની અણીએ આપણે પહોંચ્યા છીએ. હડતાલીઓ તો તથા દિવસમાં પડી બાગ્યા. બધાં સરીર બળ અબમાવાય ત્યાં છૂતનો વિમો ઉતારાયજ નહીં હડતાલીઓએ પોતે સરીર બળ નહીં વાપરવાનો નિશ્ચય નહોતો કર્યો એટલે આ લડાઈ તો માત્ર એક બીજાના સરીર બળની હતી તેમાં મ્યુનીસીપાલીટીને વધારે સરીર બળ એટલે તે છૂતી મધ છૂત તો થઈ છૂત મ્યુનીસીપાલીટીને નુકસાન નથી થયું. એમ કોઈ નહીં કહી શકે. સત્યાગ્રહમાં છૂતનાર અને કારનાર બનેને હાથકો છે. આ તેની અમુક્ય કસોટી છે.

મહાસત્યાગ્રહી દિલસોજનો તાર

મહાસત્યાગ્રહી પ્રેવીનશીયલ કોન્ટ્રેન્સ તરફથી કેવલ એસોસીએશનને આપ્યો છે. તેમાં જણાવે છે કે 'તમે માતૃભૂમીના માનને સાર લડો છો તેમાં તમને કોને જન આપીએ છીએ ને તમારી કંટેક પ્રમીએ છીએ.' તેનો જવાબ મી. કાજીલાએ તારથી આપ્યો છે 'તમારો આભાર માનીએ છીએ. માતૃભૂમીની મદદથી અમે ઉવટ સુધી લડશું.'

તા. ૧૬મીએ નાતાલ પ્રેવીનશીયલ કોન્ટ્રેન્સને એકો કદ બધ છે.

લીકતબરખ ખાતે નવી રેલવે ખુલ્લી થઈ છે.

એક લાઇસેન્સ કેસ સંબંધે

એક્ટરકરદી મો મહમદ પીરભાઇ તરફથી લોના મો હુસાલીમ ખમીસા (જેનો પોતે પાવર ધરાવે છે) ના કેસ સંબંધે અરજીઓ અને ચુકાદાની નકલ તથા એક કામળ મળ્યો છે. કેસનો સાર એવો છે કે મો. હુસાલીમ ખમીસા હાલ નાતાલમાં કાબર ન હોવાથી કલીપ રીવર માટે તેનો હોદ્દાનો લાઇસેન્સ નવો કરી આપવાની લાઇસેન્સ અમલદારે ના પાડેલી. આની સામે જોરકને અપીલ કરવામાં આવી હતી તે નીકળી મહ તેથી સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ લઇ જવામાં આવી હતી. ચુકાદામાં કોર્ટે મો. હુસાલીમ ખમીસાને લાઇસેન્સ ફાદી આપવા જોરકને ફરજીયું તથા કેસનું ખર્ચ પશુ આપવા ફરજ કર્યો.

હાલમાં આ ખર્ચ આપવાના ચુકાદા સામે જોરકે વધી લીધી છે, અને અપીલ લેટ કોર્ટમાં અપીલ નોંધાવી છે. આ અપીલ તા. ૧ લી જુને સંભળાવા નીમ લૂક થઇ છે.

ઉપરની સ્થિતિપર ટીકા કરતાં મો. મહમદ પીરભાઇ પોતાના કામળમાં લખે છે કે મો. હુસાલીમ ખમીસા બહુજ મરીખ માણસ છે, ને તેથી આ કેસ લડવા તેની બીલકુલ તાકાદ નથી. ને જો અપીલમાં ખર્ચ તેને મળવાનો ચુકાદો ઉલટાવવામાં આવે તો તે અરજ કરને બહુ ભારે પડશે, તેમજ એક હિંદી કેસમાં ખર્ચ ન મળવાનો ફાળો એસરો, ને એ રીતે કોમને નુકસાન થશે. એવું જણાવી મો. મહમદ પીરભાઇ કહે છે કે આ છેલ્લો કેસ લડવામાં કોર્ટને અશ્વકા કોમો મો. હુસાલીમ ખમીસાની સ્થિતિ બેતાં તેને મદદ કરવાની જરૂર છે.

મારોત્સખરમ

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

મીસ હવેન્જેલીના સ્ટીવનને માન આપવા તા. ૧૪મીએ મારોત્સખરમમાં થોમ્સ સન સ્ટ્રીટ વેસલીયન ઇડિયન સ્કુલના મહાનમાં એક મોટો મેળાવડો રેવ. જોન થોમ્સના પ્રમુખપણા નીચે થયો હતો. આશરે સો દોહસો પુરોષો અને પચાસ જેટલી સ્ત્રીઓ અને ઊંઘરાં વજેરે આ મતજીથી કાબર થયાં હતાં. જોરમેને બામ ની ઝોળખાણનું આપણુ ક્યાં પછી પીયાના અને બીજાં વાજાંનું સાથે તામીલ તથા હાજીમાં મીતો મવાયાં હતાં. મો. આર. એન. સુલેયે તામીલમાં, મો. આર. જી. એમ. તામીલ અને અંગ્રેજીમાં, મો. એમ. મીરકાંએ હિંદુસ્તાનીમાં, તથા મો. અપા વલુ પીલેયે તામીલમાં કમવાર આપણે ક્યાં હતાં. મીસ હવેલીનોર પીટરસને હાથે માનપત્ર આપવામાં આવ્યું. હવ. બીજા બાજીઓ તરફથી પુલના દારતોરા વજેરે મીસ હવેન્જેલીનાને તથા તેના પિતાને આપવામાં આવ્યા હતા. મો. એ. એમ. પીટરસે છેવટનું આપણુ કર્યું. હવ. ત્યારબાદ કાબર થએલાને આ કેસ હળ વજેરે નારતો આપરામાં આવ્યો હતો. ક્રોમોહૈનમાં આવતો મવાયા બાદ મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

આ મેળાવડા સંબંધમાં એક ટીકા કરવા જેવી બીના એ છે કે જ્યારે આ પાણી આપવામાં આવ્યાં ત્યારે કેટલાક હિંદુભાણ્યો સુપ્રીમીથી સરડીને રવાના થઇ મવા હતા. આથી મેળાવડો કરનારા ની લાગણી કુખ્યા પમર રહી નહોતી. તેમજ અપસોસની વાત એ છે કે પોતા ના દેશી લાઇસેન્સની સાથે નારતો લેવામાં આવ્યાછેલ બતાવનારામાંના કેટલાક એવા હતા કે જેઓ હોટેલમાં કે બીજે જોરાને ત્યાં ખાનગીમાં આ વજેરે લેવામાં અશ્વકા તા નથી. ને તે છતાં પોતાના હિંદી લાઇસેન્સમાં આવા મેળાવડા પ્રસંગે બેદખાવ ઉત્પન્ન કરાવે છે, અને એ રીતે પ્રજા ટીવલ (નેક્સેલીઅમ) ની કીમત બાવના બમવામાં પાણી નાખવાનું મહાપાપ કરે છે.

મોહાંબીકોનો નવો હાઇ કોર્ટનર તથા સોરેકો મારકસનો નવો અવરનર તા. ૧૨ મીએ સોરેકો મારકસ પહોંચ્યા છે, અને તેમજ પોતપોતાના હોદ્દાના મારજ તપાસી લીધા છે. તેમને યુનીસીપાલીટી, વેપારી ચેન્બર તથા બીજાં અનુક્રમ કાંઠો તરફથી જહેર માનપત્રો આપવામાં આવ્યાં હતાં.

ઇજ્જતની સ્વરાજનો કીલચાલ

બ્રિટીશ વચલી વિચાર

(૧૨૨)

ઇજ્જતના રાજકારોબારના બ્રિટીશ વચા અમલદાર સર એડવર્ડ મુરટે ત્યાંના કારોબાર સંબંધમાં વારસો રીપોર્ટ બહાર પાડ્યો છે. તે દરમ્યાન તે બધુવે છે કે જ્યારે સ્વરાજ માટે કેટલાક હોમ અપાએલ હોવાથી અહીંની લેજિસલેટીવ કાઉન્સિલ અને જનરલ એસેમ્બલી, ઇજ્જત પરીયન પ્રબળીય કીલચાલ કરનારાના માત્ર હાથીઆરપ થઇ પડેલ છે, તે જહેર કરે છે કે ઇજ્જતપરીયનોને સમજાવવું જોઇએ કે સ્વરાજની બાબતમાં વહી સરકારને વધારે જાગજા અને વધારે કડ પક્ષી પકડેલી સકારો નહીં. ઇજ્જતના બધા લેજિના કિત માટે વહી સરકાર જેમ યોગ્ય કામશે તેજ પ્રમાણે સ્વરાજ આપવામાં જાગજા વધશે.

સર એડવર્ડ મુરમાં ઉમેરે છે કે કોર્ટ એજીટેટોની કુકડી ધનધન જમીનદારો ની બનેલી છે, અને એક કોમ તરીકે કોર્ટ લોકોને કાંઈ હાકમારીઓ નથી.

[ઉપરનો ફરનો તાર સમજવા વાંચ નારે બધુવાનું છે કે ઇજ્જતની દલા કેલ લેક ફરજને હિંદુસ્તાનના જેવી છે. અમુક બાશે તેને સ્વરાજ મળેલું છે તે પ્રજા બવાજ મુજબ અમલ થવા માટે જ, છતાં લોકમતનું કચિઆર ધારા સલા થઇ પડે તેની સામે બ્રિટીશ વચા બડખડે એ તાલુબીની વાત છે. વળી ઇજ્જતપરીયન લોકોના બધા માટે ત્યાંના પ્રબળત કરતાં બ્રિટીશ વચાને વધારે ચીંતા હોય એમ સુજવાનું છે તે પશુ જુલ અવગવનારૂં છે.—અ. ધ. જો.]

‘મરકુરી’નો મારોત્સખરમનો ખબર પત્રી જણાવે છે કે એક પીપિલ કારો હાથે અસ્તશ લખને દોડતો દોડતો એક હિંદીની કુશનમાં ધસી ગયો હતો, અને તેને કેટલાક ધા સમાવી દીધા હતા. પાછળથી મદદ આવી પહોંચવાથી હિંદી કુશનદાર આ કારકીયા કારના જુની કુશલાની વધુ ખુવારીમાંથી બચી શક્યો હતો. બીજે દિવસે કારને કોર્ટમાં ખડો કરવામાં આવતાં તેણે એવા કુમલા માટે મોટી તાલુબી બતાવી અને પોતાને તેવું કામ પશુ કામ ક્યાંતું યાદ ન હોવા વિષે કહ્યું. માજરજે તેને ૪ માસની સજાત જેલની કામ કરી હતી.

એક ખબરપત્રી લખે છે કે—તા. ૧૪ રવિવારે. બ્રાહમણ મંડળની મીટીંગ અવોઠા પાસે રા. મેવાલાલ મહારાજને ત્યાં મળી હતી. મીનીટ વચાવા બાદ ધરમ સંબંધી ખુલાસા પુરુષમાં આવતાં તેના થોડા જિનર આપવામાં આવ્યા હતા. બાદ કેટલીક ધરમ ચરયા ચાલી અને આવતી જનરલ સલા વેશમના મંદીર માં મેળવવા કરાવ કરી હલ હલાદિ લઇ છેક સંજના ઇસ્વર સ્તુતિ કરી સલા વિસરજન કરવામાં આવી હતી.

કાફરની અધમ વરતણુક

હિલી મલેલી જરૂઆ

પોરટ ઇલીઝાબેથમાં એક ૧૮ વરસની મેરીપર કાફરે નિરદય રીતે કુમલો કરી મેરવરતણુક ચલાવવાનો ગંભીર ખરસો બન્યો છે. બાપ સાંજે નોકરી પરથી છુટ્તો રસ્તાપરથી ઘેર જતો હતો. જે વખતે એક બજારવસ્તુ દેખાતો સુધરેલી ટળના પોલાકવાળો કાફર તેની અવેશમાં આવતો જણાયો. બાપને શંકા જવાથી ફોડવા માંડ્યું, પણ તે પડી અધ, અને કાફરે તેને કબજામાં લઈ નિરદયતા ચલાવી. આખરે તેના બોજને એવાન સ્થિતિમાં મુકાને તે છટકી ગયેલ. બહુ મારો તેના બોજને બહેરા તથા બરફનપર મારી નીકળી આવ્યું ત્યાં સુધી બટકાં મરેલ હતાં.

આ બનાવથી મહેરમાં મોટી ઉસ્ફુરણી ફેલાઈ રહી, અને આરોપી માટે કોઈ કોઈ મહ રહી. બે દિવસની બારીક તપાસ બાદ તેને પકડવામાં આવ્યો છે. પકડીને પોરટ ઇલીઝાબેથમાં તેને છુપી રીતે બાવલો પડેલ. નહીં તો ઉસ્ફુરણ એવા લોકો તેને પકડીને વેર લેવા બારે તોફાન કરી રહ્યા હતા. પોલીસના ચોટા પહેરા વચ્ચે તેને કોરટમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. પાટલુનની અંદર પહેરેલી ઇન્ટર લોલીસોદાણુ મલેલી તે કોરટમાં રજુ કરવામાં આવી હતી. આરોપી એટલું જ બોલ્યો હતો કે હું તે છોકરીને જોળાવતો નથી.

ફક્ક તા. ૨૨ મી પર મુલતવી રહ્યો છે.

મજૂર મેરીની મંજીર સ્થિતિ મહ પડેલી. પાછળથી તેની તબીબત સુધરતી જાય છે.

કાફરાઓપર કાણુ રાખવા “કરકુટ ધારાઓ” અમલમાં મુકાવવા માટે મેરા ઓની એક જાગી મીટીંગ તા. ૧૬ મીએ પોરટ ઇલીઝાબેથમાં મળી હતી. આ મીટીંગના હેલની અંદર કેટલાક કલરડ લોકો દાખલ થયા હતા. તેમને પોલીસે જેમીને બહાર કાઢ્યા હતા. એક પછી એક આ લોકોને હાડી કાઢવામાં આવતા હતા તેમ તેમ હાજર થયેલા મેરાઓ તાળીઓ અને કોઈબારીવડે તેની હાસી કરતા હતા.

મીટિંગ કાફરો સામે કરકુટના ધારા અમલમાં મુકાવવા એકમતે કરાવ કર્યો હતો. તથા કાફર લોકોપર બારીક દેખ

રખ રાખવા પોલીસને આમલ કર્યો હતો. કલરડ લોકોનો પ્રોટેસ્ટ

પોરટ ઇલીઝાબેથની આફરિકન પોલી ટીકલ એસોસીએશનની શાખાની એક મીટીંગ આ સંબંધમાં મળી હતી. તેમાં કાફરની અધમ વરતણુક વખોડી કાઢવામાં આવી હતી. બીજા એક ઠરાવમાં જણાવ્યું હતું કે મેરા લોકોના આગેવાનોએ આ સંબંધમાં એવું વલણ લીધું છે કે જેથી માત્ર મેરાઓને જ લોકોની નીતિ બળવવાની દરકાર છે અને બીજા એને નથી એવો ખાસ ધ્યાન છે. માટે મેરાઓના આ વલણ સામે આ મીટીંગ મંજીર રીતે પ્રોટેસ્ટ કરે છે અને માન પુરવઠ જણાવે છે કે આ બાબતમાં કલરડ લોકોના કિત પણ મેરાઓના કિતની સાથેજ સમાએજ છે.

ત્રીજો ઠરાવ એવો થયો હતો કે આ બાબતમાં રજબેદના કારણે પ્રજાતા અમુક ત્રિભાગની સમજે ધાતકી અને અવિચારી પગલાં કરવાને બદલે, દક્ષિણ આફરિકાના મેરાઓ તથા મેરા સિવાયની જાતો અરસપરસ વિશ્વાસ અને માનની લાગણીથી પગલાં લેશે તો સ્ત્રીઓ અને સગીરોની કલજતતુ રક્ષણ તથા કાપલાનો અમલ અને બંદોબસ્ત વધારે સરસ રીતે થશે.

ચોથો ઠરાવ એવો થયો કે આ મીટીંગ પ્રજાતા મેરા વિભાગને વિનંતી કરે છે કે તેમણે મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલમાં બિરીકતા ન્યાયીપણાને ડાળતી વરતણુક ચલાવવી કે જે પર કલરડ અને નેટીવ જાતોને બરસો બેસી શકે.

નેટીવાના વિચાર

કાફરો તરફથી મેરી સ્ત્રીઓ પર કુમલો કરવામાં આવે છે, તેને જાપામાં “કાલો બચ” એવું નામ આપવામાં આવ્યું છે. આવીજ વરતણુક બીજા જાતો સામે મેરાઓ ચલાવે તેને “મેરા બચ” એવું નામ આપી એ વિષય પર વિચાર કરવા મલેલી નેટીવોની એક મીટીંગનો હેવાલ પ્રગટ થયાનું જોદા-સબરગથી રૂટર જણાવે છે.

મજૂર મીટીંગમાં ઘણાખરા બેલ નારાઓએ નેટીવ ઓરતો તરફની કેટલાક મેરાઓની વરતણુકને વખોડી કાઢી હતી. “કાલો બચ” એવું નામ અપાવનારા મુન્ડાઓ કરીને અસાન અને નીચ કાફરો જેમ પોતાની જાતને બદનામ કરે છે, તેમજ કાફર ઓરતો પર કુમલો કરનારા મેરાઓ પણ પોતાની જાતને બદનામ કરે છે.

મીટીંગમાં કેટલાક બેલનારાઓ જણાવ્યું હતું કે “મેરા બચ” અથવા “કાલો બચ”

ખતાવે છે કે જુદી જુદી જાતોને અલગ રાખવી જોઈએ.

બાર બાદ પાસના કાપલાઓને મીટીંગે વખોડી કાઢ્યા હતા, તથા નેટીવોને લગતી બીજી પણ કેટલીક બીના ચર્ચાઈ હતી.

રોડરીઆમાં કાફરોનું ખુન

જુલવાયોના તારમાં એવું જણાવવામાં આવે છે કે ત્યાંના એક મેરાની ૧૭-૧૪ વરસની છોકરીને ખરાબ દાનતથી ફક્ક વચા એક કાફર કેટલોક વખત થયાં કાસીસ કરતો હતો. તે બીનાની છોકરી ના બાપને ખબર પડતાં મજૂર કાફરો માટે શોધ કરવામાં આવી. પાછળથી અમુક કાફરો એ વરતણુક ચલાવનાર હતા, એમ છોકરીએ ખતાવવાથી મેરાએ તે કાફરને મરદનથી પકડી મેળી વડે કાર કર્યો છે. બાદ મેરા જમને પોલીસને ચરણે થયો હતો. આ બનાવથી જુમ વાયોમાં બારે ચર્ચા થઈ રહી છે.

સ્ત્રીમંજીની આવબવ

[જર્મન લાઈન]

સોખાલી—તા. ૧૮મીએ મુન્ડા જવા ઉપડી જવાની હતી.

[નાવાલો ડીરેક્ટ લાઈન]

અમલોલી—તા. ૨૨મીએ કલકત્તા જવા ઉપડી જશે.

અમલોલી—તા. ૧૨મીએ કાલોબોલી નાતાલ માટે ઉપડી છે.

[બિરીક ઇન્ડિયા લાઈન]

પાંડુઆ—તા. ૨૦મીએ મુન્ડા જવાને ઉપડવાની હતી.

વેન્ડાકોટા—તા. ૨૪મી એપ્રિલના અવેથી ઉપડેલી તા. ૧૧મી મેએ મુન્ડા પહોંચી ગઈ છે.

[ઇન્ડિયન આફરિકન લાઈન]

કાટંગા—તા. ૧૪મી મેએ પુરવ અને દક્ષિણ આફરિકાનાં બંદરો માટે ફક્ક કરેલી કપડી છે.

ફ્રીસ્ટીઆના—તા. ૨૪મી મેએ કરબન આવી પહોંચવા વધી છે.

એક કવિ એક ટેકાણે કહે છે કે “ધિરજથી સહેવું તે ખુદાઈ છે. માટે સેવાની મજૂરી ઉઠાવ્યા કર, કે જેથી પરિણામે દિલ ખુદાઈ, પરિત્ર, મજબૂત, અને સંપૂર્ણ થાય, અને સ્વરમને લાયક બને.”

પરચુરણ

મી. એચ સી. આંગલીઆની કુ. તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે—કરચરસ ડેરપવાળા મી. એ. ઇ. ડોટાલાઈ સ્ટી મર પડુઆમાં ફેર જવાના ઇરાદાથી અત્રે આવેલા છે. અને અમારા મેદ માન છે. તેમને લોકો તરફથી હાવતો આવે છે પણ સ્ટીમર ઉપકવાને કુદ મુદત હોવાથી તેઓ બધી હાવત કણુલ કરી ચકતા નથી. સ્ટીમર પડુઆ ધણુ કરીને સનીવારે ઉપડી જવાની છે.

હૌડુસ્તાનની કીમની મુલાકાત પ્રસ જે એક નવો સોનાનો સીકકો હૌડમાં ચલણ માં ફાખલ કરવાનો સંભવ મનાય છે. 'હુડિઆ' પત્ર જણાવે છે કે હાલ હૌડ માં ચલણી સોનાનો સીકકો નથી. તેથી રૂપિઆ ફસની કીમતનો એક સોનાનો ખાસ હૌડી સીકકો કાઢવાની સુચના થય છે. હૌડના નાણા બજારમાં એવું જણાયું છે કે ત્યાંથી જેમ અને તેમ પાઉડના સીકકોએને હૌડ જતા અટકાવવામાં આવે છે. તેનું કારણ એવું કહેવામાં આવે છે કે જે સીકકો હૌડ જાય તે પાછા આવતા નથી, કેમકે જે લોકો પોતાની મુદી ફાટી મુકવાનું પસંદ કરે છે તેઓ રૂપિઆને બદલે એકદમ સોનાના સીકકોનો સમઠ કરવા માંડે છે. જે હૌડ માટે સોનાનો સીકકો કાઢવાનું ચોખ્ખું મથાલ તો રાજવાલિયેકને તે ફાખલ કરવા માટે ખાસ તક મળવામાં આવે છે.

હૌડુસ્તાનથી રજમુતાના-માળવા રેલ્વે ના ચાપરમતી સ્ટેશનથી સુરપાળ નામના હૌડોની સહી સાથેના એક કામળમાં જણાવવામાં આવે છે કે—જમનાદાસ કરેડે જમનામસાદ નામનો મારો પીત્તાઈ આજથી છ સાત વરસ પર દિલ્હીની એક પેડી મારફત મીરમીટમાં નાતાલ ગએલો છે. ૧૯૦૯ ના નવેમ્બર સુધી તેના તરફથી અમકુમાસ રોડ સ્ટેશન, ડબ્લ્યુ. એ. કીલ મારફત, એ ઠેકાણુના કામળો અને મળતા હતા. પણ ત્યાર પછી મને તેના ખીલકુલ સમાચાર નથી. હું મજબૂર જમનાદાસનો કાકો ચાઉ છું. તે પોતે હુમ્મત છે કે નહીં એ વાતની મને બહુ ચીંતા થાય છે. જે ગીરમીટમાંથી છુટી તે આ તરફ આવવા મામતો હોય તો હું તેને ખરચીના પદસા મોકલવા પણ માગું છું. જે આ માણસનો કોઈ પતો મેળવી આપશે તો મારા ઉપર,

તથા તે ધણીની વિલાપ કરતી સ્ત્રી ઉપર મોટો ઉપકાર થશે. તેનું પુરું નામ જમનામસાદ મુનીલાલ, વનતનું નામ આમી હલ્લામાં પીઆરામ પુરા, ઉમર વરસ ૨૮, વરણે સહેજ સામળો, કદ મધ્યમ પણ જોરાવર બાધી, જે પ્રમાણે તેના સંબંધી વીચતો છે.

કેપટાઈન યુનાઇટેડ હીંદુ એસોસિએશન ના સેક્રેટરી લખે છે કે—મેસરસ વલ્લભભાઈ દલા પટેલ, એપાળલાઈ હાલભાઈ પટેલ, જવાનભાઈ પટેલ, કારાભાઈ લાલાભાઈ, તથા નરસીભાઈ બાણા સ્વદેશ જનાર હોવાથી તેમને માન આપવા તા. ૩૦-૪-૧૧ ના ૩૦ એસપેશીય સ્પીક વાળા એસોસિએશનના હોદ્દામાં મીટીંગ મળી હતી. ધણી બાઈએ હાજર હતા. પ્રમુખ મી. હીરાનંદ સ્વદેશ જનાર કમીટી ના મેમ્બરને અતઃકરણપુરવક સફળતા હસ્તી, અને દીર્ઘકુખ્ય ચાહકુ. ખીલ મહરથોએ પણ સંમવાનુસાર વિવેચન કર્યું. બાદ સ્વદેશ જનાર મહસ્થોને પુલના કાર તોરા આપવામાં આવ્યા. તેનો અંગી કાર કરતાં વલ્લભ પટેલે મદતા સપ્તદોમાં આભાર માન્યો. દેશ જનારાઓએ ઉપ યોગી પુસ્તકો એસોસિએશનને એક આખા બાદ અરસપરસ હસ્તમેળાપ કરી સહી છુટા પડ્યા હતા.

હરખન, પોંછટથી પોંછટ મહોમેડન સોસાયટીના સેક્રેટરી લખે છે કે પોંછટ મહોમેડન સોસાયટીની વારસીક મીટીંગ તા. ૧૪-૫-૧૧ ના રોજ મળી હતી. સેક્રેટરીએ તથા વરસની મીનીટ તથા આલકમવકનો કીસાળ વાંચી સંભળાવ્યો. જે સંતોસકરક રીતે પાસ થયો. બાદ તથા હોદ્દોરો સુદાતાં ચેરમેન મી. ઇસમાઈલ આદમજી કુટલા, સેક્રેટરી મી. સૈમમમામ, અને ટ્રેઝરર મી. નયુ કાસમ વગેરેની નીમણુક થય. આ પ્રસંગે મી. નયુ કાસમની દીકરી આઈસાબાઈએ 'કુરાન શરીફ' ખતમ કરવાથી તેનો હદીએ પણ થયેલ. મહરસાના ઉસ્તાદ જનાબ ઇસમાઈલ માંકડાને એક કીમતી સાલ તથા રોકડ નણુ આપી મી. નયુ કાસમે ખુશી કર્યા. મહરસાના બચ્ચાંઓના જનાબ રસુખખાને હમનેહાન લઈ મહરસાના તરફથી હરેક બચ્ચાંએને એક શીર્કીમ બક્ષીશ આપી. બાદ મી. નયુ કાસમ તરફથી આ મેળો અને અતર વગેરે આપવામાં આવ્યાં. સોસાયટી તરફથી મીઠાઈ તથા પાન સેપારી વહેંચાયાં.

બાદ ચેરમેન મી. ઇસમાઈલ આદમજી કુટલાએ પોતાને ચેરમેન નીમવાથી બધા મેમ્બરો અને સમાજો ઉપકાર માની હોનો ઉવટે ફાતેલા પડી લગભગ સાંજના સાડાસાત વાગે મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

સ્ટેસીનબોલથી મી. અબ્દુલ હરીમ હાલ કાસમ તા. ૧ હીમે લખે છે કે—તા. ૨૩-૩-૧૧ ના રોજ અત્રેથી એક પાર્ટી ફોરે સ્ટેશન પાસે આવેલી સૈમ જોસફની પાક દરમાંદપર કરામતની હજ પદવા ઉપડેલી. તેમાં મેસરસ અબ્દુલ હરીમ નુરમહમદ, સૈમ ખલી, અબ્દુલ હરીમ હાલ કાસમ, સફુર હખીબ, મેલખી સૈમ મહમદ અબ્બાસ, જનુદીન, મલી બખાલુ દીન, સૈમ અબ્બાસ, વિગેરે હતા. લો કુરાન વીચવામાં આવેલ તથા મોલુદ પડેલ. મોલુદના બાણા બાદ મરીબ લોકોમાં પદસાની નાની રકસ એકઠી કરીને વહેંચી દોષેલ હતી. પાર્ટી પાછી આવતાં મી. અબ્દુલ હરીમ નુરમહમદ તરફથી મીજલસ આપવામાં આવી હતી.

તા. ૧૫ મીએ સીમલાના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે દિલ્હી ખાતે દરબાર બરનાર છે, અને હીંચ હાજર થનાર છે ત્યાં હાલ મરહીનું જોર ચાલી રહેલ હોવાથી દરબારની મોકલણ માટે રોકાએલા અમલદારોમાં ચીંતા ફેલાઈ છે. એપ્રિલના છેલ્લા અઠવાડીયામાં દિલ્હી જાહેરમાં ૪૧ મરહીના કેસો થયા હતા, અને તે બધામાં મરણ નીપજ્યાં હતાં. દિલ્હી ડિસ્પીટમાં એજ અઠવાડીયામાં ૬૭૨ કેસ થયા હતા, જેમાંના ૬૩૧ માં મરણ નીપજ્યાં હતાં.

દરસવાલમાં એક યોરનો ૧૪ વરસ ની ઉમરનો બેકરો મુમ થયો છે, જેનો પોલીસની તપાસ છતાં ખીલકુલ પતો મળતો નથી.

દરસવાલની જમીનમાં હઈ નીપજાવવાને સરકારે ઉત્તેજન આપ્યું. જોકે એવી સુચના કરવામાં આવી છે.

એક અંગ્રેજ કવિએ માયું છે કે "માણસ બન્યાથી છે, પણ કપર સદા ન્યાયી છે; અને તેથી અતે સત્યનો જય છે."

આ વખતના નાતાલ મેસેજમાં હૌડી નાહારીની એકે નોટીસ નથી.

રમદાવેળ અને કોમી અદાવત

મીઠા હાલ એમ. હાઈલીનના હોમ

(અમારું અંકથી માણુ)

આ કોમી અદાવત અને હાલની અસાંતિનો વિચાર કરતાં, એક જવાન હોદી જેનો આપ ઉત્તરની સરહદ પરના એક મુખ્ય સહેરમાં મોટા અમલદારનો હોદ્દો ધરાવે છે, તેની સાથે ઘણી વાદ રાખવા જોગ વાતચીતના વરણન દરમીયાન મી. આઈ. કહે છે કે :—

“મારો દોસ્તદાર (અજુર હોદી જવાન) ત્રણ વરસ પહેલાં કાપડાનો અમલદાર હોવા વિલાયત આવ્યો હતો, અને તે હોદી જવાનની ખાસ્તત મુજબ અમલદાર હોવાની, તથા જાન મેળવવાની હાલકાતથી બધી પરીક્ષાઓ સહેલાઈથી પસાર કરી હતી. ૨૬ વરસની ઉંમરે બારીસ્ટર બધ મુક્યો છે. તે જુદા જુદા હોવાથી તથા હોદી સવાલનો સામાન્ય રીતે તેણે અમલદાર કરેલો હોવાથી માણુ અનાવે છે પર તેના વિચાર બહુવાનું અને ચોગ્ય બાબતુ. હોદીસ્તાનની પ્રજામાં, અને ખાસ કરી અમલદાર વરસમાં જે અપોગ્ય અસાંતિ છે, તેના અંદરખાતેથી શું કરેલો હશે, એવા સવાલના જવાબમાં તેણે કહ્યું કે :—

“અરુ કહીએ તો, હોદીસ્તાનના હાલ ના મામલાનું ચોખ્ખું ચોખ્ખું અને મુખ્ય કારણ ઉમેજ અમલદારોની તેઓ ના હોદી કારભારીઓ પ્રત્યે, તથા સામાન્ય હોદી પ્રજા પ્રત્યે અણુછાજતી અને અસહ્ય વરતણક એજ છે. આખો તાકી ને ઉત્સાહકાર તેણે વધુ કહ્યું કે :—તમે અંગ્રેજો, તમારે જાંના ઉમરાવના દુરબંદોની સમાન રિશતિવાળા હોદી મહરજોના દુરબંદોને તમારી હાલેજોમાં અને મુખ્ય વિલાયતોમાં આવકાર આપો છો, અને તમારી વચ્ચે તેઓનો સહવાસ નીલાવી શીએ છો. છતાં હોદીસ્તાન ખાજ હરીએ છીએ ત્યારે અમે જોઈએ છીએ કે જે અંગ્રેજો વિલાયતમાં અમને મિત્રભાવ દેખાડ્યો હોય છે, તેજ પાછો હોદીસ્તાનમાં અજબ સંજ્ઞા જેવડા પ્રાંત મેં હાથ કમીજનર નીમાતાં અમારી સાથે ના કામ પ્રસંગમાં આવે છે ત્યારે બેસરમ રીતે મિત્રાઈનો બધો કેળ ઉતારી નાખે છે, અને તરતજ તેના તાબાના અમલદારો તથા સામાન્ય પ્રજા સાથે કુતરાં તરફ જાળે એવી રીતે વરતે છે. આ અંગ્રેજો દરેક “સુધરેલી” રીતે

અમારા તરફ ધિક્કાર અને તિરસ્કાર બતાવતાં હોદી અવગતા નથી. અમારા પ્રત્યેની આવી વરતણકથી પછી અમારા માં અલગત કોનો પેદા થાય, અને રાજ દરોહ તથા ખીજ બધાએ યુ-કાએ ખીજ માં બધ જાય, તેથી તમે તાજુખી પામજો.”

આપણે અલગત બધીએ છીએ કે હોદીસ્તાનમાં જુઝ આવેલા તથા હાલ હોય, એવા બધા અંગ્રેજોને આ ટીકા લાગુ નથી પડતી. પણ બધાં હોદીસ્તાનમાં આ અંગ્રીજ આરોપો સાવ સાચા હરે છે, એમ લાગ્યા વિના રહેવું નથી. આ ટીકા જોગ ખરાબ વરતણકના પરિણામની માફી અસરનો ખ્યાલ કરવો મુશ્કેલ છે. માત્ર અપમાન સહન કરનારા સાદુ વાળ વાને અસહ્ય હોવાથી બધુ કરીને જાંત કેમાવ ધારણુ કરે છે, પણ અદરખાતે હાલ જરેલી હોય છે, અને તે ધીમે ધીમે એટલે સુધી વધે છે કે આખર તે સળમી ઉઠે છે અને ન કરવાનું કરી બેસાય છે. જે કહી અપમાન સહન કરનારો જાંત મિત્રનો હોય છે, તો તે અપમાનને ધિક્કારથી ખ્યાલમાંથી કાઢી નાંખે છે, અને જુના જમાનાના અંગ્રેજો ઉગ્રાંક અને હોદીમાં મહાન અણુતા આદરોને પોતાના આચરણમાં ઉતારતા તે માલ્યા ગયા તથા ફરેના તો બધા વરણસ કર અને કમળ પેદા થય છે એવો ખ્યાલ પોતાના અંગ્રજમાં ઠસારી રાખે છે.

આ કોઈક સવાલનો વિચાર કરતાં આપણે એટલું ચોક્કસ વાદ રાખવાનું છે કે દરેક પ્રજાઓમાં અને કેટલેક અરો ખાસ કરીને હોદી પ્રજામાં—વરસો પડી જાય છે; અને એક વરસને બીજા વરસ સાથે મોડોજ સંબંધ હોય છે. આજરે ૫૦ વરસ પહેલાં મોન્ટસ્ક્યુઅર એકરી ન્સદને બેઠ સાથે કહ્યું હતું કે :—

“હોદીમાં ઉમેજોને જાંના મોડો માટે અભિપ્રાય અંધવાની ધારીએ ને કરતાં મોટી તક હોય છે. ઉગ્રાંકમાં પણ એક વરસના મોડ ખીજ વરસના મોડ વિષે થોડુ જ જાણતા હોય છે, અને જે કંઈ જાણે છે તો તે જાપાઓમાં જાપાઓનાં લખાણોથી, કે જેની હવાયતી હોદીમાં છેજ નહીં. વળી તે દેશમાં જાંનો ધરમ અને રીતમાત એવાં છે કે આપણને જાંના વતનીઓ સાથે નિકટ સંબંધમાં આવવું મુશ્કેલ પડે છે. સાધારણુ બવદાર તથા વાતચીતોને પ્રસંગ પણ મોડોજ બને છે. કુદુબોના અંદરના બવદાર વિષે વાતો સંકલ્પ્યા કરતાં વિશેષ આપણે નથી જાણતા. અને કુદુબના અંદરના અંદરના

જે વરતનમાં પ્રેમ અને શુશીલતા વધારે માં વધારે બતાવવામાં આવે છે તે બનાવો ની તો આપણને કંઈ જાણ હોતી નથી. પરધરમના પાધરીઓ, ન્યાયાધીશ, માજી જોરો, વસુલાત ખાતાના અમલદારો અને રાજદારીઓ પણ હોદીઓના સદગુણો મોટો જાગ જોઈ જાતા નથી, અને અરુ કહીએ તો આપણે કાંઈ નથી જોઈ જાતા. જે જોઈ જાતીએ છીએ તેનો આપણા મત પ્રમાણેજ મત બાંધીએ છીએ. હોદીઓની વિરુદ્ધ વાતો સામે જે દલીલ કરી જાય છે કે જેઓને હોદીઓની બાંધા વખતની પીછાણ હોય છે, તેઓને એ મોડો માટે સદા સારો અભીપ્રાય હોય છે. જેઓ હોદીમાં પ્રરાગત થઈ પાછા વળેલા છે, તેઓએ સઠી વખણુએલી પ્રજા સાથે સરખાવતાં પણ આ મોડોને ચડીખાતા કહ્યા છે.”

એક કમનશીબની એ વાત છે કે હાલના અંગ્રેજો રાજ્ય કરનાર તથા તાબાની કોમે વચ્ચેનો તફાવત વધારતા જાય તેવા છે, તથા જે તકાં કોમમાં પડી ગયાં છે તેને મજબુત કરે તેવા છે, તે એટલે સુધી કે છુટા છવાયા કેસોમાં હોદી અને એડો ઇડીઅન વચ્ચે હજી લામણી અને ભાષાચારો છે, છતાં સામાન્ય રીતે બેલશુ તો જાને પણ એક ખીજ વચ્ચેનો બેઠ જાંવવાને એછો ને એછો ઉત્સાહ ધરાવતા જેવામાં આવે છે. અને જ્યારે આપણે વધુ વિચાર કરીએ છીએ તો અમલદાર તરીકે હોદીમાં મોકલવામાં આવેલા બધા ખરા જવાનો તેઓની નવી રહેઠાણુમાં માં કાંઈ જાતનો રસ કે લામણી ધરાવતા નથી હોતા, અને માત્ર જુદાજ હેતુથી નોકરીમાં લખલ થાય છે, ત્યારે સમજી જાતીએ છીએ કે તેઓ આરામના વખત માં સ્વભાવિક રીતે હોદી સમામમાંથી અજગા બની ઉમેજ રીવાજ પ્રમાણે વખત જાળવાનું શોધે. જે કે આમ જાનવું હોય તેમાંજ કોમી અદાવત ઉભી થાય એવું ન બને, છતાં જ્યાં એવી અદાવત પ્રસરેલી હોય, ત્યાં આવી રીતથી તેમાં વધારો થયા વિના રહે નહીં.

[અજુર.]

અમકુમારનો ‘એડવરટાઇઝર’નો ખખર પત્રી લખે છે કે આ મામતી બોરડ મજ દર છે કે અહીં કાંઈ બ્યારણ વેપારી એક કુદ નેટલી પણ જમાન ધરાવતો નથી. તે માટે લખનારે બોરડને તથા મામને મુખ્યવકાલાદી બાંધી છે!

“બિટોશ પ્રજના કેટલાક હાટ માર થતા હોય”

બોલીશ કાઠવા મેથોડે લેખ

(નવા બાંધવી માણ)

(તાર પછી હાટનો ઇતિહાસ આપતાં,
અને સત્યામહીઓનાં દુઃખો વરણવતાં આ
પ્રસિદ્ધ બાધ લખે છે કે)

૨૫૦૦ કરતાં વધારે (હવે ૩૫૦
કરતાં વધારે) જેલની સજાઓ થઈ ચુકી
છે. પછી ખરી સજાઓ કથી તે ૬ માસ
ની મુદતની તથા સખત જેલની મુદત છે.
પુખ્ત ઉમરના માણસો તથા છોકરાઓ
પણ આવી સજાઓના ભોગ બની ગયેલા
છે, અને તેઓને સાધારણ ગ્રુન્ડેચારની
જેમ રાખવામાં આવ્યા છે. તેઓની
તબીયતને અને રહેણીને ન માફ આવે
એવો ખોરાક જેલમાં તેઓને આપવામાં
આવતો. હવે આતમાં આ જેલોએને બાકે
લી મકાસ અને ચરખી આપવામાં આવતી.
બદરને બદલે હીંદીઓ લી વાપરે છે તે
તેઓને મળવું નહીં. હવે જેલે ચખી
નથી અપાતી, અને તેઓનું અપમાન
નથી થઈ, છતાં ૭ માસથી એકી જેલ
વાળાઓને બીજકુલ લી આપવામાં આવ
વું નથી. અને પછે બાકે આ સોડાને
ચણ ચણ માસનીજ સજા આપવામાં
આવે છે. એટલી બધી ખરાબ રીતે તેઓને
રાખવામાં આવ્યા છે કે કંડીથી તથા જેલ
માં હાટ ઉપરાંત બીડને લીધે તેઓ અધમુવા
બની ગયેલા છે. એક જ રાત્ર લથડતી
દલામાં જેલમાંથી નીકળ્યો હતો, અને
એક બે દિવસ પછી મરણ પામ્યો હતો.
સખત કામ કરવાને તેને કટકા તથા માર
મારેલો હોવાથી, મરણ પધારીએ તે પડ્યો
હતો, ત્યારે તેનું સરીર સોળથી હાઝીએ
માણસ પડ્યું હતું.

એક બીજે હીંદી દેશપાર થતાં ધાતકી
રીતે હલોલાવાથી મરણ પામ્યો હતો.
કેટલાક દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન્મેલા
હીંદીઓને, તથા બીજા ૨૦થી ૩૦ વરસ
ના જૂના રસીકોને દેશપાર કરવામાં આવેલ
છે. જામેલા વેપાર તોડી નાખવામાં આવે
લા છે, અને બધાએલા બવહારને તથા
વરસોની મહેનત અને કરકસરથી જીવી
થયેલી કુકાનોને ધાતકી પછે મુથી નાખ
વામાં આવેલ છે. મી. ઓટાબાઇના દીકરા
ના કેસમાં જેલએ છીએ તેમ છોકરાઓ
ને માયાપથી વિખુટા કરવામાં આવેલ છે.
મી. ઓટાબાઇ દક્ષિણ આફ્રિકાના બહુ
જૂના વેપારી છે, અને જાં તેઓને વેપાર

માં છે. તેમનું કુટુંબ હીંદુસ્તાનમાં રહે
વું હતું, પણ બધારે મી. ઓટાબાઇ
૧૮૦૭માં હીંદુસ્તાન ત્યાં, ત્યારે પાછા
વળતાં પોતાના ૧૬ વરસની અંદરના
છોકરાને સાથે લાવ્યા. છોકરો ૧૬ વરસ
ની ઉમરનો થયો કે તરતજ તેણે રજીએ
જન સરડીશીકટની અરજ કરી. તે સ્ત્રી
કારવામાં આવી નહીં, અને તેને એકદમ
દેશપારનો કુકમ થયો. જે ન્યાયાધીશે
કાયદોનો અમલ કર્યો, તેણેજ તેને વખોડી
કાઢ્યો હતો. એકે કહ્યું હતું કે: ‘કોઇ
છોકરાને ૧૬ વરસની ઉમરે દેશમાં આવ
વા દેવો, અને ૧૬ વરસની ઉમરે તેને
કાઢી મુકવો તે અન્યાય છે.”

હીંદુ, મુસલમાન, પારસી, અને ખ્રીસ્તી,
દરેક હીંદી કેમતા આવેલાનોને વારંવાર
જેલમાં મોકલવામાં આવ્યા છે આ કામ
ના મી. મંધી અને બીજા ઠેંગવાયલા
આવેલાને, જેઓને જનરલ બોધાએ ટેક
ને ખાતર લડનારા કહ્યા છે, તેઓને
જેલમાં જાતજાતના ગ્રુન્ડેચાર સાથે બહુ
જ મઠી જગ્યામાં મોકલવામાં આવે છે,
અને જેલોઓનાં કપડામાં રસ્તા ઉપરથી
તેઓને લઇ જવામાં આવે છે. જેલની
સજા ઉપરાંત આ સોડાને દડની સજા
પણ કરવામાં આવી છે, અને તે પેટ
હીંદી વેપારીઓના માલ જપ્ત કરવામાં
આવ્યા છે. મરણથીએ અને રજીકોને
જેલમાં મોકલવામાં આવ્યા છે. ત્યારે
તેઓનાં બાળબચ્ચા નિરાધાર થઇ પડ્યા
છે. હીંદી ઓરોતે અને બાળકોને જુખમરા
માંથી નમવા ખાતર કાક મેવાની ફેરી
ફરવી પડી છે. હાલમાંજ એક આખરવાર
હીંદી સ્ત્રી, તેના મણીના સત્યામહી તરીકે
ઉપરા ઉપર ૧૮ માસ મુધી ત્રાસવાલની
જેલમાં રહેવાથી, પામમાલ થઇ નાતાલથ
ત્રાસવાલના ટોલરોય ફાઈવર મોડા વખત
માટે રહેવા જતી હતી, ત્યારે તેને ત્રાસ
વાલમાં કામલ થતી અટકાવવામાં આવી
હતી નાથાયક ઇમીટ તરીકે તેનાપર
કેસ ચલાવી તેને એકદમ જેલમાં નાખવા
ની ઇમકી આપવામાં આવી હતી, અને
પછી કેટલાક દિવસો બાદ હવે એક માસ
ની જેલની તથા પા. ૧૦ના દડની સજા
કરવામાં આવી છે.

મી. મંધી હજી ત્રાસવાલમાં છે, અને
મી. કેલનએકે ખરીદીલી જમીન ઉપર
ટોલરોય જગ્યામાં તેઓ રહે છે, અને
કામ કરે છે. આ મહરબે હાલની સ્થિતિ
ચાલ્યા કરે તે દરમિયાન સત્યામહી જેલો
ઓ, દેશપારીઓ, તથા તેઓનાં બાળ
બચ્ચાઓના ઉપચોડ માટે લે શરમ મી.

મંધીને સોંપ્યું છે. જે બધુજુ જેલએ
કે હીંદીઓ વેપાર તથા બિટન બને કામ
માં દિલસોજ મિત્રો પરાવે છે. (જોકે
કમનથીએ હાલ આવાઓની સખ્યા
ઓછી છે) હીંદીઓના કટા કુકમનોમાં
કેટલાક તો જુદી જુદી મુશીખી પ્રજા મંધિ
ના પરદેશીઓ છે, કે જેઓ લડાઇ પહેલાં
પોતાના દુઃખોની મજૂ ફરીયાદ કરતા હતા.
અને દિલગીરી સાથે કહેવું જોઈએ કે
કેટલાક દુઃખી નજરના મજૂર વરસના
લોકો પણ તેમાં સામેલ છે.

મરહુમ ટોલરોય, પોતાના ઉપરથી
નામ અપાએલ આ સંસ્થાન તરફ તથા
સ્વસ્થપણે અન્યાયી કાયદોની ફરકાર નહીં
કરતાં, પરબળથી તેની સામે થવાને બદલે
કાયદાઓની સજા સ્વીકારનારા ત્રાસવાલના
હીંદીઓના વલણ તરફ મજૂ બાવ રાખતા
હતા. તથા સપ્ટેમ્બર મસમાં આ મહાન
શિમન બોધકે મી. મંધીને એક લાંબો
કામળ લખ્યો હતો, અને તેમાં છેડે
લખ્યું હતું કે:—

“અહીં દુનિયાને છેડેથી અમને દેખાય
છે કે ત્રાસવાલમાં તમારી પ્રવૃત્તિ બહુજ
અમત્યની છે. ત્યાં તમે જે કામ કરો છો
તે દુનિયાના સહુ કામેમાં અત્યંત કામ
વું છે. તે, એવું કામ છે કે જેમાં
ખ્રીસ્તી પ્રજાઓએ તો મુ, પણ આખી
દુનિયાએ બામ લીધે છુટકો છે.”

આવો માનવો છે ત્યાં બિટનમાંથી
વડી સરકાર કહે છે કે પોતે વચ્ચે પકવા
ને અશકત છે.

પણ દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓને
અરજ કરવાનું એક બીજું સ્થાન છે.
અને તે હીંદુસ્તાનના તેઓના સ્વદેશીઓ,
તથા ત્યાંની સરકાર છે. સત્યામહીઓનાં
પામમાલ થઇ ગયેલાં ધરેના બચાવ માટે
દરેક કામેમાંથી કાળો મોકલવામાં આવ્યો
છે. એવું કહેવામાં આવ્યું છે—અને તે
વચ્ચેના બહુ સમજ બદલાં છે—કે હીંદી
પ્રજાકીયત્વ દક્ષિણ આફ્રિકાની જેલોમાં
લડાય છે. કેમકે ત્યાં હીંદુ અને મુસલ
માન, પારસી અને બીજા, આદમચ અને
શુદ્ધ પોતપોતાના નાતજાતના ભેદને જુલો
નમ છે, અને એટલુંજ માત્ર યાદ રાખે
છે કે તેઓ બધા હીંદી છે. એ તાલુકાથી
ની વાત છે કે હીંદુસ્તાનમાં બિટીક
રાજ કારબારીઓ બધારે એવો કામ
રાખી રહ્યા છે કે રખેને બિટીક પ્રજા
તરીકે રહેવાતુ હીંદીઓ નાપસંદ કરે,
ત્યારે દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદીઓ માત્ર
બિટીક પ્રજા હોવાનો હાવો કરે છે. તેટ
લાજ ખાતર તેઓનાં મોત નીપજે ત્યાં
મુધી તેઓને સતાવવામાં આવે છે, અને
તેઓના હઠની ફરકાર કરવામાં આવતી
નથી.

[અધાર]

જીવન દોરી

(અમા અંકથી ચાલુ)

પ્રકરણ ૮ મું.

એક વરસ પુરું થયું. એ પુરાં થયાં, અને દેવદુતને નયુને લાં રહેવાને હવે ૫ વરસ થઈ ગયાં. દેવદુત અમાણીની આજે જ રહેતો હતો. તે કદી બહાર મથે નથી. કદી બીજાની વાત કરી નથી અને સખળા રખતમાં ફક્ત એજ વાર ફરે છે. પહેલીવાર જ્યારે નયુને ઘેર આવ્યો અને નયુની સ્ત્રીએ તેને ખાતુ આપ્યું ત્યારે, અને બીજી વખત જ્યારે તે શેડીએ દુકાનમાં આવીને બેઠો હતો ત્યારે. નયુ દેવદુતના કાર્યથી એટલો બધો આનંદ પામ્યો હતો કે તેને ફક્ત એટલી જ ચીજ યોગ્ય રહેતી હતી કે દેવદુત મારી પાસેથી ચાલે ન જાય. નયુએ તેને કદી પુછ્યું નહીં કે તું ક્યાંથી આવે છે.

એક દિવસ તેઓ ઘરમાં બેઠા હતા. નયુની સ્ત્રી ઘર કામમાં હતી અને ઓક રાંઓ રમતાં હતાં. નયુ પોતાનાં કપડાં આર ધસતો હતો, અને દેવદુત શીવવા ના કામમાં ગુંથાયેલો હતો. નયુનો એક ઓકરો બહારથી હોડતો આવી દેવદુતને મળે વળગી કહેવા લાગ્યો : "કાકા, જુઓ, બહાર એક વેપારીની સ્ત્રી આવે છે અને તેની સાથે બે ઓકરીઓ છે. જેમાંથી એક બીચારી લુછી છે."

ઓકરોએ આ કહ્યું કે દેવદુતે તરતજ પોતાનું કામ પડતું છુટકું અને બારીમાં થી આંતરતાથી જોવા લાગ્યો. નયુ આશ્ચર્ય પામ્યો. કારણ કે દેવદુત કદી પણ પોતાનું કામ ઓડી કાઢ્યું જોડા ઉઠતો નહોતો. તે સ્ત્રી નયુને લાંજ આવતી જણાઈ ફરવાને ઉધાડી તે અંદર આવી. બંને ઓકરાં માની પાસે પાસે બેઠાં. એક ઓકરી લુછી હતી. તેઓને સ્વચ્છ કપડાં પહેરાવેલ હતાં. નયુએ આવકાર આપી બાંકડાપર બેસાડ્યાં. તે સ્ત્રીએ કહ્યું કે "આ બંને ઓકરીઓ માટે જોડા બનાવવાના છે. માટે તમે બનાવી શકશો?" નયુ એ કહ્યું : "પછી સારી વાત. મેં કાંઈ દિવસ બનાવ્યા નથી. પરંતુ આ મારો માણસ છે એ બનાવી શકશે. માટે એમને આપો."

નયુ દેવદુતના તરફ જોવા લાગ્યો. દેવ દુત પોતાનું કામ એક બાજુએ મુકી બંને ઓકરીઓ તરફ તાકી તાકીને

જોવા કરતો હતો. નયુ આથી આશ્ચર્ય પામ્યો. બંને નાની ઓકરીઓ ધણીજ સુંદર હતી. છતાં પણ નયુ સમજી શક્યો નહીં કે દેવદુત આટલું બહુ તાકી તાકીને ઓકરીઓને શા માટે જુવે છે? નયુએ તે બંને ઓકરીઓનાં માંમાં લીધાં. સ્ત્રીએ કહ્યું કે "ઓકરીનો એક પગ વાંધે છે. માટે એક જોડો બીજાથી નહોતો કરવાનો છે. અને ત્રણ સરખાજ કરવાના છે. કારણ કે બંને ઓકરીના પગ સરખાજ છે. તેને જોડે જન્મેલાં બચ્ચાઓ છે."

નયુએ માણું લીધાનાં સ્ત્રીને પુછ્યું કે "આ ઓકરીનો પગ લુછો શાથી થયો છે? શું જન્મથી જ આવેલો હતો?"

તે સ્ત્રીએ કહ્યું : "ના, એની મા થી લાંબી ગયો હતો." નયુની સ્ત્રી પણ એ વાતમાં બળી, અને તેણે પુછ્યું : "ત્યારે તમે એમનાં મા નથી?"

તે સ્ત્રીએ જવાબ આપ્યો : "ના, હું એની મા નથી, તેમજ કાંઈ સગી પણ નથી. એ ઓકરાંઓ અને તદ્દન અજાણ્યાં હતાં. મેં તેમને ફક્ત લીધાં છે."

"ત્યારે તમારાં ઓકરાં નથી છતાં તમે એટલાં બધાં ચાહો છો?"

"હું એમને ચાહવા સીવાય કેમ રહું? મેં મારું કુલ પાછ એમને ઉછેર્યાં છે. મારું એક પોતાનું ઓકરું પણ હવે પરંતુ તે મધ્યે પાછું લઈ લીધું."

"ત્યારે આ ઓકરાં ખરી રીતે કાનાં છે?"

પ્રકરણ ૯ મું.

તે સ્ત્રીએ પછી બંને ઓકરાંઓની વાત કરવા માંડી. ૭ વરસ ઉપર આ ઓકરાંઓ એક જ અઠવાડીયામાં માળાપ વચરતાં થઈ ગયાં. એમના પીતાનો અગ્નિદાહ માન્યવારે થયો હતો, અને માનો શુકરવારે થયો હતો. એમનો જન્મ એમના પીતાના ગુજરી ગયા પછી ત્રણ દિવસે થયો હતો અને મા એક જ દિવસ જીવતી રહી હતી. તે વખતે હું મારા પતી સાથે એક જ ગામમાં રહેતી હતી કે જ્યાં આજળ આ ઓકરાંઓનાં માળાપ રહેતાં હતાં. એમનું ઘર અમારા ઘરની નજીકમાં જ હતું. એમનો બાપ ગરીબ રિથિનો હતો અને જન્મસમયે લાકડાં કાપવાનું કામ કરતો હતો. એક દિવસે એક ઝાડ તે કાપતો હતો, અને એકાએક તે ઝાડ તેના ઉપર પડ્યું અને તે છુંદામને મરી ગયો. જન્મસમયે ઘેર લાવતાં સુધી પણ તે જીવ્યો નહીં. જે અઠવા

ડીયામાં તે ગુજરી ગયો તેજ અઠવાડીયા માં તેની સ્ત્રીએ બે બચ્ચાંને જન્મ આપ્યો. તે ગરીબ બીચારી સ્ત્રી કામના પણ આધાર સીવાયની થઈ ગઈ હતી. જે દિવસે ઓકરાંને તેણે જન્મ આપ્યો તેજ દિવસે હું તેને જોવા ગઈ અને તે નું સરીર મને એકદમ મજા લાગ્યું. તેણી મરનાની અણીપર હતી. કદાચ તેણી પચારીમાં ડુખને લીધે આમ તેજ પાડું બદલતી હશે તેમાં આ ઓકરીનો કુમળો પગ છુંદાઈ ગયો હશે. પાડોશી આ તરતજ લાં આપ્યા અને કહીને ધોધું અને મૃતક દેહને વાસ્તે બીજી સર્વ તૈયારીઓ તેમણે કરી અને તે સ્ત્રીને અગ્નિદાહ દીધો.

પાડોશીઓ સર્વ અર્થો માણસ હતા. તેમણે હવે વીચાર્યું કે આ કેવળ બાળકનું શું કરવું? સર્વ લોકોએ એકઠા થઈ વીચાર્યું કે ઓકરાં કાલ તરત તો મને સોંપવાં. કારણ કે મને એક નાનું ઓકરું હતું એટલે હું કુલ આપી શકું. પછી મું કરવું તે સર્વ લોકોએ મળી વીચાર કરવાનું શરૂઆત. મેં બંને ઓકરાંને કુલ આપ્યું અને ત્રીજું મારું ઓકરું તેને પણ. હું તે વખતે મુલાન અને મળ્યું હતી અને મારો જોરાઈ લેતી હતી અને પરમાત્માએ મને એટલું બધું કુલ આપ્યું કે ત્રણ ઓકરાંને હું ઉછેરી શકી. પરંતુ મારું ઓકરું બે વરસની ઉંમરનું થયું એટલે તે ગુજરી ગયું અને ત્યાર પછી મધ્યે મને બીજું ઓકરું આપ્યું નથી. પાડોશી લોકોએ પણ પાછળથી વીચાર કરી કહ્યું કે એ ઓકરાંઓને મારેજ રાખવા. હવે એ મારાં ઓકરાંઓને ચાહવા સીવાય કેવી રીતે રહું? જેવી રીતે મીજીવતીને જોડા મીજી છે, તેવી રીતે આ ઓકરીઓ મને છે. ત્યાર પછી તેણે લુછી ઓકરીને પોતાની પાસે લીધી અને અંખ માંનાં આંસુ લુછી નાંખ્યાં.

આ વાત સાંભળી નયુની સ્ત્રીને ઓકરાંઓ પ્રત્યે અત્યંત દયા ઉપજી અને તે કહેવા લાગી "બેન, એક કહેવત છે તે ખોટી નથી, કે માળાપ સીવાય બીજાં પણ ચાલી શકે છે. પરંતુ જીવાડુ એ તો મધ્યરનાજ હાથમાં જ છે. આ રીતે જ્યારે વાત તેઓ કરતાં હતાં ત્યારે એકાએક જાણે દેવદુત બેઠો છે તે જુલુ માંથી આવતા પ્રકાશથી એરડો પ્રકાશ માન થઈ ગયો. તેઓ બધાં દેવદુત તરફ જોવા લાગ્યાં. અને દેવદુત પોતાના બે હાથ જોડી ઉંચું જોડા હાથ કરતો હતો.

[અંકર.]

વિવિધ વિષયો

પુરસ્કૃતતાનના સ્ત્રી કેળવણી

પુરસ્કૃતતાનના સ્ત્રી કેળવણીના પ્રવાસ સંબંધી મીસ અમલખેલા કાઠ તથા મી. નોલ બકસ્ટન 'ટાઇમ્સ' છાપામાં લખે છે કે :—પુરસ્કૃતતાનના નવા સંબંધ પારણ તથા, ત્યાંની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ તથા છેલ્લાઓની કેળવણીની સ્થિતિ સાથે સર આવતાં, છેલ્લીઓને કેળવણી આપવા માટે સારે રકમો કાઢવામાં આવી છે. ત્યાંની સ્ત્રીઓમાં કેળવણી માટે બહુ ઓછા સાહ હોવા છતાં તેઓને કેળવવાપર ખાન આપવામાં આવતું નથી. જે કન્યાઓ પોતાની કેળવણી પુરી થયા બાદ ૪ કે ૫ વરસ જન સેવાના કામમાં માળવા ને ઇચ્છતી હોય, તેને માટે એક મહ બનાવવા કારે ઉપરાણું કરવાની ચોજના થઈ છે. તેઓને અમેરિકન કન્યાશાળા જે કાલમાં સ્કુલારીથી આરનોલ્ડકયુમ્પમાં કાઢ જવામાં આવેલ છે તેમાં શિક્ષણ આપવામાં આવશે. આ મહ દેહને આશિર વાદરૂપે નીવડે એવી વહી રાખવામાં આવે છે. આવા ખરા સુધારાના પ્રયાસ માં તેમને ઉમેશ સ્ત્રી તથા પુરુષો મદદ કરવાને મળી આવ્યા વિના રહેશે નહીં એવી લેખકે આશા બતાવી છે.

હિંદમાં પોલીસ બુલેટ

શક ઉપરથી પકડેલા માણસ પાસે ગુન્હો કબુલ કરાવવા માટે પોલીસ જે ત્રાસ વરતાવે છે તેના દાખલા હિંદમાં વારંવાર બન્યા કરે છે. સંયુક્ત પ્રાંત માં આવેલા કાઠજાનપુરમાં બનેલા એવા એક બનાવમાં બુલેટની નામના માણસને શક ઉપરથી પકડવામાં આવેલ. ગુન્હો કબુલ કરાવવા સારે પોલીસ અમલદાર અને કોનસ્ટેબલે મળીને જોડા પહેરેલે પગે ભાંગે તથા કાઠીઓથી તેને ઘુબ મારે. ચારથી તેની જમણી આંખ સુકા આવી હતી અને લોહી કુટી નીકળે તેવી દેખાતી હતી; તેના ગોઠાણના કામમાં સોળે ચડી આવ્યો હતો; અને તેના દેહ સુકા થયા હતા. તથા બ્રુડ ચારથી લોહીનો રંગ ફરીને લીસો થઈ ગયો જણાતો હતો. આવો માર મારવા માટે પોલીસની ઉપર સુક્રમો ચાલ્યો. કોરટ માં ગુના પુરવાર થવાથી પોલીસ અમલ દારને ગજ માણની બાસાન જેલ અને ર. ૧૦૦ ફંડ તથા કોનસ્ટેબલને એક માસ ની બાસન ફેદની સજા થઈ. આવા મંજીર ગુન્હા બદલ આવી સાધારણ સજા થાય તો પોલીસને તેની લી બચર

પહેચે ? આ સંબંધમાં મી. મેકકારનેસે વિલાયતના છાપામાં બને પાલિમેન્ટમાં ફેટલોક પોકર ઉઠાવ્યો હતો.

'હોમ બેઝિંગ'

"હોમ બેઝિંગ" એટલે ઘેર બેઠાં નાણાં જમા પકાવવાની એક રીત હાલ માં બહાર આવી છે. માણસો કાંઈક ઠીક ઠીક રકમો સેવીંગ બેંકમાં કે બીજા જમા કરી આવે છે, પણ મરીમ માણસો તેમની ટીકી કે ચાર આના બાજતમાં તેમ કરી શકે નહીં. આથી આવી નાની ફાજલ પડી શકતી રકમો મરીમ માણસો બચાવી શકે તેટલા માટે "હોમોનીઅલ બેઝિંગ એન્ડ ગ્રેડ કુપની" એક આરિશ લીમીટેડ તરફથી એક ખાતું રજા પવામાં આવ્યું છે, જેમાં નાની નાની પેટીઓ રાખવામાં આવે છે. આ પેટીઓ ખાતું પકાવવા ઇચ્છનાર મરીમ માણસોને બંધ કરીને સેવવામાં આવે છે. આ પેટીમાં નાના સીકા જમ થકે એવું એક નાણું કાણું હોય છે. તેમાં જ્યારે જ્યારે પેની કે બીજા સીકા ફાજલ પડી શકે ત્યારે નાખી દેવામાં આવે. અને પેટીની ચાવી બેઝિંગના પાસેજ રહેતી હોવાથી તે પાળા કાઢી થકાય નહીં. આવી પેટી અમુક મુદતે ખાલી કરી તે માંની રકમ જમે કરવામાં આવે. જોડા નસબરગ વચેરે ઠેકણે આવાં ખાતાં દાખલ થએલ છે, અને ડરખાનમાં પણ મનાર છે.

હિંદુ મુસલમાન વચ્ચે સંપ

મુસલમાનમાં એક જાહેર સભામાં હિંદુ મુસલમાન વચ્ચે સંપ કરવા સાર નીચે મુજબ કરાવે : પસાર કરવામાં આવ્યા હતા. (૧) મુસલમાનમાં અંબુમને ઇતિહાસ અથવા પ્રીતિ સભા નામનું મંડળ સ્થાપવું. (૨) આ મંડળ નીચે જણાવેલી રીતે સંપ વધારવાનો પ્રયત્ન કરશે. (૩) હિંદુ મુસલમાનોની સાથે સભા આ વારંવાર બોલાવવી. (૪) એકબીજા ના તહેવારમાં સહુએ સાથે મળી ભાગ લેવો. (૫) હિંદુએ મુસલમાનનાં તેમ જ મુસલમાને હિંદુના પુસ્તકો વાંચવાં, તથા વચાવવાં. (૬) એક બીજા વચ્ચે થતા કમગંજો નીકાલ સાથે મળી આવવો.

મંડળના પેનન : મુસલમાન કમીશનર; વાહલ પેનન : કેમ્પુટી કમીશનર; પ્રેસીડન્ટ : રાય બહાદુર લાલા ફરિયાદ; વાહલ પ્રેસીડન્ટ : ખાન બહાદુર મખદુમ હસન બેહ કુરેશી, ખા. બ. લેખરીપાલ

કુસેન કુરેશી, મખદુમ સહરદીન સાહ મેલાની, ખા. બ. સહયદ હસન બેહ મર દેહી અને રાયબહા રાયચંદ; સેક્રેટરી : ખાન બહાદુર સેમ બખદુલ હક અને મહેતા ટેકચંદ; હીલાળી સેક્રેટરી : ખા. બ. સરદાર અલબાર ખાન, જોન. આસી, કમીશનર અને સેક્રેટરી મેપાલ સહાય વિચેર બને કમના આવેવાનોને મંડળ ના હોદ્દાઓ નીમવામાં આવ્યા હતા.

કેરાળાત તીલકનું પુસ્તક

શ્રીમુત તીલકનું વાજંત "મરાઠા" જણાવે છે કે મી. તીલકે મહિમેમાં બન વતગીતા ઉપર એક વિદ્વાત બરખુ પુસ તક લખ્યું છે. તેઓ પોતાના કાળમાં નીચે મુજબ લખે છે "ગીતા સંબંધમાં 'ગીતા રહસ્ય' નામનું પુસ્તક લખવા નું મેં પુરું કર્યું છે. તેમાં ગીતાના હેતુમાં સ્વતંત્ર રીતે શોધ કરી છે, અને આપણું ધાર્મિક તત્ત્વજ્ઞાન નૈતિક સવા લના નિરાકરણમાં કેવી રીતે લાગુ પડે છે તે બતાવ્યું છે. કેમકે ગીતા સંબંધમાં મારો વિચાર એવો છે કે તે નીતિ વિષે નું પુસ્તક છે. તે દરમ્યાન મેં ગીતાના તત્ત્વજ્ઞાનને પશ્ચિમના ધાર્મિક અને નૈતિક તત્ત્વજ્ઞાન સાથે સરખાવ્યું છે, અને બતાવ્યું છે કે આપણું બંધારણ પશ્ચિમની રીતિઓ કરતાં ઉત્તરુ તો નથીજ. હવે આમાં મારા વિચાર પ્રમાણેનો ગીતા નો તરજુમો કમેરવાનો છે, અને હાલકું તેમાં રોકાયો છું પણ તે કામ સહેલ છે. આ કામ માટે મારી પાસેનાં બધાં પુસ તકોનો આધાર લીધો છે, જ્યારે ફેટલોક પુસ્તકો ન હોવાથી તેના ઉતારા યાદરાસ્ટ ઉપરથી દાખલ કર્યા છે. પુસ્તક આશરે ૫૦૦ પાનાનું થશે."

હિંદની વસ્તી વિશે

હિંદની છેલ્લી વસ્તી ગણતરી ઉપરથી જણાયું છે કે ભારત દર ૧૦૦૦ મરદે ૬૫૪ મોરત છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે મહડી ભરેલાં રહેઠાણોની ખરાબ અસર હિંદમાં સ્ત્રીઓ પર વધારે થાય છે. પુરોષની પેઠે હિંદમાં પુરુષનું જન્મ પ્રમાણ સ્ત્રીના જન્મ પ્રમાણ કરતાં વધારે છે. પણ પુરોષમાં સ્ત્રીઓની ચડીઆતી રહેણીને લીધે બને પુરુષોના જોખમકરક ધંધાઓને લીધે કુલ વસ્તીમાં સ્ત્રીનું પ્રમાણ વધી જાય છે; સારે હિંદમાં તેમ બનતું નથી, જેથી સ્ત્રીઓની વસ્તીના પુરુષો સાથેના પ્રમાણમાં ૧૯૦૧ ની ગણતરી પછી મટાકો થએલો જોવામાં આવે છે.

પરચુરણ ખબરો

એવું જણાવવામાં આવે છે કે લંડન ખાતે બાંધવામાં આવનારી મસ્જિદના ફંદ માં ટુરફીના ના. સુલતાને એક હજાર ખર્ચેડની રકમ ભરી છે.

એકસરે નામના વસ્તુએને પારદરજક બનાવનાર પદારથમાંથી એક જાતની આંખ બનાવવાની શોધ થઈ છે. શોધક કહે છે કે તેથી દીવાલો સોંસર અને નાટકના પડદાઓ સોંસર પછવાડે શું બને છે તે જોઈ શકાય.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે વિલાયત માટે કેપટાઈનથી ઉપડેલી છેલ્લી મેલ સ્ટીમર એડીનબરો કેસલપર ૨૦૦૦ માણસો યોડે છે, જે આંકડો અસાધારણ મોટો ગણાય છે; તેમજ સ્ટીમરના કંને, ખાસ કરાવે છે.

હોંદી સવાલોનો અભ્યાસ કરનાર એક અંગ્રેજી એવો વિચાર જણાવ્યો છે કે હોંદુસ્તાનની બધી જાણઓ માટે એક સામાન્ય લીપી તરીકે યુરોપની લીપીઓમાંથી ખાસ નવી લીપી બનાવી શકાય.

મોરીશીઅસવાળા મી. મણીમાલ કાક ૨૨ જુઓ હોંદી પોતાની સફર પુરી કરી હાલમાં મોરીશીઅસ ખાતે પાછા ફર્યા છે, તેમણે લાંબું "હોંદુસ્તાની" પત્ર અલાવવાનું પોતાને માથે લીધું છે, અને કહેલી એ જાણ અઠવાડીયામાં જે વખત નીકળવા લાગ્યું છે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અને મેક્સિકોની સરહદ મુકરર રાખવા માટે જે મુશ્કેલી વચ્ચે કાંટાવાળા તાર (બારબડ વાયર) ની ૧૧૦૦ માઇલની લંબાઈમાં વાડ બાંધવામાં આવશે જે દુનિયામાં સહીષી મોટી વાડ ગણાશે.

બ્રિટીશ રાજની યુનીવર્સિટીઓનું એક જોનહરન્સ ૧૯૧૨ માં લંડનમાં બરાવાનું છે. તે વખતે રાજની એકાવન યુનીવર્સિટીઓના પ્રાંતનીધિઓ એકઠા થઈ, જેમાં હોંદી પાંચ (સરકારી) યુનીવર્સિટીના પ્રાંતનીધિઓ પણ હાજર રહે નાર છે.

એક લેખના કહેવા મુજબ એવી ગણતરી થઈ છે કે દુનિયામાં સુકા ફળ (નદ) ની પેલાક એટલી છે કે દુનિયાની બધી

વસ્તીને પુરા પડી શકે. આવી જાતનાં હજારો દર ફળ નહીં વપરાવાથી, બાકીનાં જંગલોમાં ખરી પડીને નાશ પામતાં કહેવાય છે.

વિલાયતના પ્રસિદ્ધ 'રીબ્યુ એફ રીબ્યુ' ના છેલ્લા એક અંકમાં તેના નામકિત અધિપતીએ એવી સુચના કરી છે કે હોંદી જોરજોરે દિલ્હીમાં રાજ્યશિષેકના પ્રચાર માટે આવેલ બટકાવવાથી, રાજદારી કેડા એને જોડી મુકવાથી તથા જાપા અને શીતુરનો કાલો પડતો મુકવાથી લોકમત પર સરખ અસર થશે.

'જંગલાર સમાચાર' લખે છે કે લાંબા હોંદી વતનીઓમાં સંસાર સુધારાની બહુ જરૂર છે. લાંબા કેટલાક જુના રહીશ અનેલા હોંદીઓમાં પછલા લખને જુદાને દીકરી પરણાવી દેવાના દાખલા બને છે. આવા પાપી રીવાજ સામે પગલાં લેવા "જંગલાર સમાચાર" તાલીફ કરી છે.

"જંગલાર સમાચાર" જણાવે છે કે હારેસલામ ખાતે એક જંગી ધમારત બોધાવને પુરી થઈ રહવા પછી તે એક એક બાંચી પડી છે, જેથી ગણ માણસો કમરાઈને મગ્ન પામ્યા છે, અને પોણુ સાખ રૂપીઆનું નુકસાન થયું છે. એવું માનવામાં આવે છે કે પાવાની જમીન પોલાણવાળી હોવાના કારણે આ હોનારત બનવા પામી છે.

એક વિદ્વાન મહાસીએ વિલાયતમાં જાણણ કરતાં એવો મત જણાવ્યો હતો કે હોંદી માટે મવરનર જનરલના હોદ્દાથી વાઇસરાયનો હોદ્દો જુદો પાડી વાઇસરાય તરીકે બ્રિટીશ રાજકુળના કોઇ મેન્બરને નીમવાથી હોંદમાં પ્રજાની લામણી સંતોષ પામશે, અને તેથી અસાંતિ દુર થવા કારણ મળશે.

મી. કેરહારીએ આમની સલામાં હોંદી પ્રધાનનું હોંદમાં રેલવેપરના જુલમ વિષે ખ્યાન બેચનું છે. તેમણે રજુ કરેલાં દાખલામાં એક નામકિત હોંદીના નોકરને ચાલતી માડીએ હરટ હોંદીના રેલવેના એક મારડે ધકેલ માર્યા હતા, જેથી મજબુર હોંદી માડીના એક સળીઆને બાકી રહેવાને લીધે પડી જતાં બધી ગમે હતો, અને આ દશમાં તે માણસ ને પોણો કલાક સુધી રેલવેને લકાઈ રહેવું પડ્યું હતું.

ટોફીઓ ખાતે એળનાં ફરક માટેની છરૂપીલાલનો વડો, ડા. મોટો કહે છે કે દુનિયાના કોઇપણ દેશ કરતાં જપાનમાં એળનાં ફરદીનું પ્રમાણ મોટું છે. ફર એક લાખ માણસો આવરસાડમાં ૩૬૬, ન્યુયોરકમાં ૩૩૬, કેનેડામાં ૨૩૮, સ્વીટ્ઝરલેન્ડમાં ૨૨૪, જર્મનીમાં ૧૬૧, ફ્રાન્સમાં ૧૭૭ અને જપાનમાં ૫૦૦ નું એળનાં ફરદીનું પ્રમાણ છે. આનું કારણ કડવથી યએલા નવાં સુધારાને ગણવામાં આવે છે તવંમર લોકોનાં તેની અસર વધુ જોવામાં આવે છે.

હોંદમાં કાલ મરજી બપોરે મારો ચલાવી રહી છે. મારખનાં માર અઠવાડીયાની અંદર ૧,૩૧,૦૦૦ મરણ આખા હોંદમાં થયાં હતાં, જેમાંનાં ૭૨ હજાર એકલા-જોડીઆ પ્રાંતમાં થયાં હતાં. જતાં આ બીના તરફ વિલાયત માં કાંઈ ખ્યાન દેવાનું નથી. ત્યારે હોંદમાં એક અઠવાડીયામાં મરણ થયા છે તેટલાં મરણ આખી પુરવમાં ૭ માસમાં નહીં થયાં હતાં તે બાબત પર વિલાયતના જાપામાં ચંબીર પ્રકારનો કોલાહલ થઈ રહ્યો હતો. એક લેખકે કાલમાં આ સંબંધમાં વિલાયતના જાપામાં ચર્ચા ઉઠાવી છે.

જપાનની એક કડાવક સ્ટીમર શેડા દિવસ માટે કેપટાઈનના બંદરમાં આવેલ હતી. તેના ઉપર જપાની હરિવાઈ લલક કરતા કેટલાક લડવખાઓ પોતાના કામ નો અનુભવ લેતા દુનિયાની સફરે નીકળ્યા હતા. કેપટાઈનમાં એક જાહેર મેળા વડા સંબંધમાં એક મોરો અમલદાર આ જપાની લડવખાને મહેરમાં લઈ ગમે અને "ખાસ મોરો માટે" એવા પાદીમાં વાળી જાઓપર એક આપી. મોરોએ એ કે કોઇએ પણ તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કર્યો ન કર્યો. 'એ. પી. એ.' જપાનો લખનાર આ ઉપર રીકા કરતાં કહે છે કે પીકકારાએલ એલીઆટીકને આમ માન આપવાનું મરણ છું! લખનાર પોતાના તરફથી જવાબ આપે છે કે તેનું કારણ જપાનની મનમોરો છે, કે જે જામતી તો કામ કરે છે, પણ ઉપતી જતાં પણ તેના માલીકનું રક્ષણ કરે છે, અને માન સાચવે છે. વળી લખનારે ઉમેર્યું છે કે હોંદીએ ફોરોનેજન વખતે હોંદમાં કાઠી, ઘોડા, કાઠે છે એવી માન મેળવી શકશે નહીં.

તાર સમાચાર

મંચુરીઆમાં કોરીન ખાતેના લુદા લુદા એલચી ખાતેજીને ઉશ્કેરાએલાં ટેળાએ બાળી નાખ્યાં છે. માત્ર રૂઝિ જન એલચી ખાતેના બચાવવામાં આવ્યું હતું. રહેલે લાકુન ઉપર પણ આરે તુકે સાન કરવામાં આવ્યું હતું.

અમેરીકામાં હક વચરના મીકે હમી પ્રાંતેને ખસારીએ તરીકે યુસાદી કેવાનાં આરોપ માટે એક સ્ટીમર ક્રા. ના એન્જિને ને આરે સળગે કરવામાં આવી છે.

શબ્દાભિષેક સંગ્રહમાં રમત મચત ની ઉત્ખવણી સ મંધી એક ચેલનાં જેને "ફેસ્ટીવલ ઓફ ધી એન્ગ્લિયર" એવું નામ આપવામાં આવ્યું છે તે તા. ૧૨ મીએ કોંગ્રસ દ્વારા લંડનમાં ખુલ્લી મુકવામાં આવી છે.

જરમનીનો કમર તા. ૧૫ મીએ ખાતગી મુલાકાત માટે ઉઘાડ મચે હતો જે વખતે રાજ તરફથી તેને આરે આવ કાર આપવામાં આવ્યો હતો.

તા. ૧૩ મીએ લોરડ કરજને હવાઇ વહાણમાં સફર કરી હતી.

અમેરીકામાં ફેડરલ એપ્રિલ ટ્રસ્ટ નામથી વેપારી ક્રા. એક હથેલી શસ્ત્ર માર ચલાવતી હતી તેને ૭ માસમાં છુટી પાડવાનો કાર્ટે મુકાદો આપ્યો છે.

તા. ૧૬ મીએ લંડનમાં કોંગ્રેસ ક્વીન વીક્ટોરીઆનો રમારક ખુલ્લો મુકવાની કીમા એક દબદબા ભરેલા મેળાવડા વચ્ચે કરી હતી. તે વખતે જરમનીનો કમર અને તેની બાજુ પણ હાજર રહ્યાં હતાં. કમરે (જે ક્વીન વીક્ટોરીઆની, માછ જરમન સહોનસાકની સાથે વરેલી પુત્રીનો વડો બેટા થાય છે) મરકુમ તરફના પોતાના આર વિશે કહ્યું હતું.

વડી પારલામેન્ટમાં સ્થાનિક ખાતાના પ્રધાને જાહેર કહ્યું હતું કે પારલામેન્ટ ના મેંબરને પા. ૪૦૦ તું વારસીક લવા જમ આપવામાં આવશે.

સમ્બાલિષેક વખતે વિલાયતમાં નીકા માનાં છેલ્લાંજીને કોંગ્રસ કુકમળી આદિ દિવસની છુટી મળશે.

લોરડ કરીયુ, લોરડ મીટિ, તથા કોબો નીઓના મુખ્ય પ્રધાનો સાથે જનરલ મોચા તથા બીજા કેટલાક નામીયા માણ સોને કેમ્બીયુ યુનીવર્સીટી તરફથી પદવી એ એનાયત કરવામાં આવનાર છે.

જરમન સહોનસાકને વિલાયતમાં જે માત આપવામાં આવ્યું તેથી જરમન પ્રજા હરખ પામી છે, અને આથી આ બંને પ્રજા વચ્ચેના રાજકીય સંબંધો પર સારી અસર થશે એવી ટીકા થઇ છે.

મંચુરીઆમાં કોરીન ખાતે લાગેલી છેલ્લી આગથી ૪૦ લાખ પાઉન્ડ તુક કાન થયું છે. તેમાંથી ૧૫ લાખની કોમિતનાં મકાનો હતાં બાળી જએલાં ૮૦૮૭ મકાનોમાં ૪૦૦૦ કુકાનો તથા ૧૫ બેકા હતી કુલ ૪૦ હજાર માણસ ધરખર વચરનાં થઇ પડેલ છે.

હમોદીયા ઇસલામીક સોસાયટી

સેક્રેટરી મી. શેખ રસુલ હાજે છે કે : જાપાવવામાં આવેલી જાહેર ખમર મુજબ હમોદીયા ઇસલામીક સોસાયટીના હોલમાં અતરેના મહોમેડનોની મીટિંગ તા. ૧૪ ૫-૧૧ના રોજ મળી હતી. આજેવાન મુસલમાન સેકીયાઓની જરફાજરી અને ઇસ્લામી કામ પ્રત્યે તેમની બેદરકારી માટે સખત ટીકાઓ થઇ હતી. એ ખરેખર ખેદ કરવા જેવીજ બીના છે. મહોમેડન યુનિવર્સીટી અને લંડન મરજીના કમ રાજા માટે એક કમીટી નીમવા મી. હયા કીમ કુવાડીઆએ દરખાસ્ત રજુ કરી, અને મી. શેખ રસુલે તેને ટેકા આપવા થી તે પસાર થઇ. અને નીચે જણાવેલા સાહેબોની કમિટી નીમવામાં આવી છે : જેએ ઉપરાજુ કરવાનું કામ હાથ ધરશે : કમિટી મેમ્બરો : મોલવી અહમદ યુનુસેખ, મુઆમ અનુલ હાદર, તથા મેજરસ મુસા કુવાડીયા, ફેન્સી, સાલુજી, માલ, જીવેખાન, કાજલીયા, હાફેજ સુલેમાન, શેખ રસુલ, સરકુદીન, તથા મહમદ કરોદીયા.

હાફિસ્તાનની ટપાલ

તા. ૧૬મીએ સોમાલીમાં આવી પહોંચી હતી.

તા. ૨૨મીએ અમલાલીમાં જવાબ મળશે. તા. ૨૬મીએ અમરેલીમાં આવી પહોંચવા વધી છે.

હાફિસ્તાનના ખબરો

(હાફી હાપા ઉપરથી)

રાજકોટ સ્ટેટ માટે આરોગ્યતા અને સુખશાંતિ જાળવી રાખવાના સંબંધમાં કારાએ લડવા એક કમિટી નીમાઇ છે.

અમનગર દારૂ રેલવેની સરવેનું કામ પુરું થયું છે, અને થોડા વખતમાં સડક બાંધવા માટેના કોન્ટ્રાક્ટ બપાશે.

પાલણપુરના નવાબસાદા ચાવરકુસેન ખાતેને મુજબના મવરનરના માનાધિકારી અમરેશક નિમવામાં આવ્યા છે.

અમદાવાદ ખાતે સીઓની કન્વેન્શનું કાર્ય કરવા માટે વનીતા સુધારીશી સભા ની સ્થાપના થઇ છે.

ખાતના નવાબે ખાતના બંદર સુધારનું વધારનું છે. તે બંદરના ડકા ઉપર મોટા માપની રેલવે જાણ થઇ છે. મુજબથી જાવનગર જતી આગમોટો ખાતના બંદરે છોલી રહે છે. મખ્મ હોદ અને ઉપર હોદના બપાર માટે બીજા બંદરો કરતાં ખાતના બંદર નબદીક પડતું હોવાથી આ બંદર અમલનું વેપારનું મયક થઇ પડવા વધી છે.

"મજબૂ" જણાવે છે કે વડોદરાના મહારાજના પુત્રી કીરીરાજના વિવાહ બાલીયરના મહારાજ સિંધીઆ સાથે થવાનો સંજય છે.

વડોદરા રાજ્યના ૧૬ વરસની ઉમર પુરી થઇ હોય તેવા બાળક આરોપીઓ ની એકસી તથા સળ કેમ કરવી, પોલીસ થાણાને બહોલે "બાળ સરક્ષકભવ" સ્થાપી તેમાં બાળકોને કેમ રાખવા, ત્યાં તેમને ઉદ્યોગ કુત્તર વચેરેની કેળવણી કેમ આપવી, અને ૬ વરસની ઉંદરના બાળકોને કોઇપણ કારખાનું અમર મીલ વાળાઓએ નોકરીમાં કામરે ન રાખવા, વચેરે સંબંધી "બાળ સરક્ષક નિયમ" નો મુસદ્દો પ્રજાની જાણ માટે એ રાજ્ય ની આજ્ઞા પત્રિકામાં પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે.

મુજબનું "આર્ય પ્રકાશ" જણાવે છે કે રૂઝમાં નળીઆના કમ્પી એકલાળ કાલના પાંચ વરસની ઉમરના એક સુલ

જાહેર નવ દસ વરસની એક કુમળી બાળા સાથે ત્રીજીવાર લગ્ન કરી બાળકી ને ભવ ખરાબ કરી નાંખ્યો છે.

કચ્છી હાથા જોડવાળા કોમના એક આગેવાન શ્રી રા. બ. વસનજી ત્રીકમજી જે. પી. પોતાના પતિન સાથે મુંબઈથી ઇન્ડિયા જવા રવાના થયા છે. તેઓ ધરમ સાચવવાના કારણસર પોતાની સાથે રસોયા તથા ખીન નોકરોને લઈ ગયા છે. તેમના પુત્રો અને પુત્રીઓ કાન્સમાં છે. પંડીત લાલન પાણી તેમની સાથે સામેલ થયેલ છે.

મુંબઈના મરહુમ શ્રી નવરોજી માલોજી જી વહાડીયાના સખાવત ખાતાના તરફી એએ શહેનશાહ એડવરડની યાદગીરી રાખવાના મુંબઈમાં ઉપાડવામાં આવેલાં ફંડમાં રૂ. ૧૧ લાખ આપવા ઠરાવ કર્યો છે.

વરતમાન પત્ર જોગી બહાર પાડવામાં આવેલી યાદીમાં બહેર કરવામાં આવ્યું છે કે કોમિશનરજી તા. ૨ ડીસેમ્બરે મુંબઈ આવશે અને તા. ૪ થી ડીસેમ્બરે સંજે મુંબઈથી દિલ્હી જવા રવાના થશે.

હિંદની નાટ્યકળાની ખીલવણી અરથે કામ કરનાર "ભારત નાટક સમાજ" નું સાતમું વાર્ષિક સંમેલન મુના ખાતે થનાર છે.

મુંબઈ પ્રજાકાના જુદા જુદા ભાગોમાં જુદી જુદી જાતનાં તોલ માપ વપરાય છે. એ સંધળા તોલ માપને દુર કરીને એક એકલ ધોરણ મુજબનાં એક સરખાં તોલ માપ લાખલ કરવાનો સવાલ ના. સરકારે હાલમાં હાથ ધર્યો છે. હાલમાં જુદાં જુદાં ધોરણ મુજબનાં જે તોલ માપ વપરાય છે તે સર્વને પરસ્પર કોઈ પણ જાતનો સંબંધ જોવામાં આવતો નથી, અને તેથી એક ભાગના લોકોને ખીન ભાગના લોકોની સાથે વ્યવહાર કરતાં મોટી અડચણ વેઠવી પડે છે. સીધ તથા દક્ષિણના કેટલાક ભાગોમાં ૮૫ તોલાનો શેર વપરાય છે જે શેર 'ખંભાળા શેર' ને નામે ઓળખાય છે. મુંબઈમાં વળી ૨૮ તોલાનો સાધારણ શેર અને ૫૬ તોલાનો દુધ તોળી અથવા નોનો શેર ચાલે છે. સુરતી શેર ૩૭ તોલાનો છે. ગુજરાત અને કચ્છીઆવાડ માં સાધારણ રીતે ૪૦ તોલાનો શેર વપરાય છે.

પ્રદાસના જમીનદારોના મંડળની મળેલી વાર્ષિક સભાએ આવતા જુન માસમાં તાજપોશી પ્રશ્નને નામદાર સહેનશાહ ઉપર એસેસીએલન તરફથી મુખ્યાર્થપાદી નું માનવત્ર વડતા કાસ્ટેટમાં મુદ્દો મોકલવા ઠરાવ કરેલ છે.

સરકારી મદદથી ચલાવવામાં આવતું પત્ર કલકત્તા ખાતે "સુલભ સમાચાર" એ નામથી શરૂ થયું છે. એ પત્રના અધિપતી બાળકુશી પ્રજાકીય વિચારના મણુતા તેને બહેર હવે તેણે પછસાની ખાતર સરકારના વિચારોની હીમાયત કરવા માંડી છે. શીશુરી મોટોગોનો કાયદો કાયમ કરવામાં આવ્યો તેને તેમણે ટોળા આપ્યો છે!

કલકત્તાના ડેલહાઉસી રહેવરના એએ જસના આરોપી નોની ગોપાળ મુકરજીને જસ્ટીસ હેરીંગ્ટને ૧૪ વરસની દેશનીકાલ ની સજા કરી છે.

હાલ ખાતે શીશુરી બહેરનામાઓ વહેંચાવાથી વિદ્યાર્થીઓ ઉપર સહ જતાં કાલે જના ભોરડીંગ હાઉસની ઝડતી લેવામાં આવી હતી, અને એ રીતે વિદ્યાર્થીઓના મનમાં અશાંતિનું ખીન લાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.

એક સવાલના જવાબમાં પાલમિંટમાં મદદનીશ હિંદી પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે હિંદી રની કુમાસ સુધારવા માટે વધુ અને બહેળા પ્રમાણમાં પ્રયોગો કરવા માટે હિંદી સરકાર સાથે ભોરડ મોરલી હમણાં પત્ર વ્યવહાર ચલાવે છે.

ખંભાળામાં શીમાળુ જોખાનો પાક પછો સરસ લિતરો દોવાનું જણાવવામાં આવે છે.

મરહુમ શહેનશાહ એડવરડની યાદગીરી જળવવાનાં ફંડમાં કાનપુર ખાતે રૂ. ૮૦૦૦૦ અને પુરવ ખંભાળા ખાતે આસામ ખાતે રૂ. ૭૭૭૭૨ ભરાયા છે.

સીમલા ખાતે મુરોપીઓનો તેમજ હિંદીઓ પર માથા હીક રૂ. ૨ નો કોન ગરવનસી ટેકા નાંખવાને લીધે ત્યાંના પશુરોએ હડતાલ પાડી છે, જેથી સીમલા ની મુલાકાત લેતાં મુસાફરોને મોટી હેરાન મળી પડે છે. નવે કર બસ્વાને બહેર મજુરો પોતાને ગામ જઈ ખેતરો સંભાળવા લાગ્યા છે અને કેટલાક કાથમીરી મજુરો સીમલામાં બારે દરથી કામ કરે છે.

લાલા લજપતરાયે 'સીવીલ અને મોલી ટરી મેડેટ' પત્ર ઉપર મડિલો દાવો કલકત્તા હાઇ કોર્ટમાં જસ્ટીસ હેરીંગ્ટન સમક્ષ નીકળ્યો હતો. લાલાજી અને તે પત્રના માલિક વચ્ચે પત્રવ્યવહાર ચાલે છે અને લાલા લજપતરાયને આબરૂની ગુફયાની બદલ તે પત્રે કેટલી રકમ આપવી તેની વાટાઘાટ ચાલે છે અને બંદર બંદર ઠરાવ થનાર છે, એવું કોર્ટ માં જણાવવામાં આવ્યો હતો મુળતવી રાખવામાં આવ્યો છે.

દિલ્હી હરખારના દિવસો માટે દિલ્હીમાં સુલેહ જળવવા સંબંધમાં પંજાબ સરકાર તરફથી ખાસ પોલીસ કાવલ મકામાં આવનાર છે.

લાહોરની વેદીક કોલેજને શહેનશાહની હિંદી પધરામણીની યાદમાં વધારી તેમાં આચારવેદી અને મુનાની વધુ લાખલ કરવા સંબંધી વીચાર ચલાવવા માટે એક કમીટી નીમવામાં આવી છે.

પત્રાળા ખાતે ચાલતા શીશુરના કેસોના વખતથી ત્યાંનું આરવ સમાજ મંદીર પોલીસના કબજામાં હતું તે પાછું બ્યારવ સમાજને સોંપવામાં આવ્યું છે.

પંજાબમાં એક શયે પોલીસ ઇન્સપેક્ટરનું જીન થવાથી મરહુમના પુત્રને માસીક રૂ. ૨૫ નું લવાજમ આપવા પંજાબ સરકારે બહાલી આપી છે.

૧૮ મા સપ્તામાં હિંદી ઉપર મડી આવનાર મરાઠી શહેનશાહ નાદીરશાહની એક અસલ તસવીર દિલ્હીના એક રહેવાસીએ દિલ્હીના આર્કિઓલોજીકલ સંમલ સ્થાનને ભેટ આપી છે.

તાજુ ફર અને વેલ્ટેબલ.

સલાહની પેઈંગ, સારો માલ, રોકેટથી બધી જગ્યાએ તાકીદથી મોકલવું. જોર કર મોકલી ખાત્રી કરા. લખો

મહામહાશય હાંમેલી,

પો.બો. ૮૧૫, ૧૧૭ કીંગ રનીડ, હરખાન.

મહર્ષી ટોલસ્ટોય

તેનું ઉત્તમ તપ

મહાત્મા મહર્ષી ટોલસ્ટોયના જીવનના ઉત્કૃષ્ટ દૃશ્યોએની કાંઈક ઝાંખી કરાવ નારો એક કથા રસીક હેવાલ વિભાષિત ના દાખરસ પત્રમાં પ્રગટ થયેલ હતો. ટોલસ્ટોયે સંસારમાં એકાં કેવું ઉત્તમ તપ કર્યું હતું, અને પોતાની સાધુ યવની અભિધાના તેને કેવી રીતે ખાળી રાખવી પડી હતી, તે ઉપર આ હેવાલથી બહુ પ્રકાશ પડે છે. આ અસરકારક લેખમાં થી કેટલુંક તારણ અને નીતી આપીએ છીએ:—

ટોલસ્ટોય પર તથા ચાલી નીકળેલ તે તેને ઓળખનારાને મન તાલુખીની વાત નહોતી, તેની જીંદગીનાં છેલ્લાં ૩૦ વર્સ થયાં પોતાના ક્ષિયજીની અને પોતાના જીવનની વિષમતા માટે તેને વેદના યથા કરતી હતી. માલમત્તા, ધનદાલત અને પોતાના પુસ્તકોમાંથી પક્ષા કરવા તે તેને પાપ સમાન લાગતું, જ્યાં તેને પોતા ના આપદાદાની જમીન પર એક સારા ધરમાં વસવું પડ્યું. એક ચાકર તેને ત્યાં ખાણું લાવી આવતો. તેનાં પુસ્તકો તેની સ્ત્રી જાપાવતી અને વેચતી, અને તેમાંથી સારી આવક કરતી, તથા તે વડે ટોલસ્ટોયને સુખનાં લાખનો વડે લવાજતી.

તેણે પોતાની મીલકતપરથી પોતાનો જાત હક ૨૦ વર્સ પર જોડી દીધો હતો; એટલે તેની મીલકત તેના વારસે વચ્ચે વહેતી લેવામાં આવી હતી. છતાં તે પોતાના કુટુંબ સાથે વસતો અને તેમની રહેણીએ રહેતો. કાથી તેના સિદ્ધાંતોમાં અને તેની જીંદગીમાં વિરોધ થતો, અને તે માટે તેના મિત્રો પણ તેને કપકો આપના. છતાં આ વિરુદ્ધતા—આ વિષમતાનું કારણ કોઈ સજ્જ સંકષ્ટ નહોતો. પોતાને જે કપકો આપવામાં આવતો તેવું જાણખીયું: ટોલસ્ટોય પોતે ક્યુલ કરતો. પણ તેવું ખરું કારણ તેની કોઈ જાતની નમજાપમાં ન હતું. તેને બહારના ફેરફારોને બદલે આત્મીક ફેરફારોમાં બદલો હતો. તેણે આ કારણ સમજવતાં ૧૯૦૯માં એક મિત્રને લખ્યું છે કે “જે સ્થિતિમાં માણસ મુકામેલ હોય તે સ્થિતિ અગત્યની વાત નથી; પણ અજુકજીત સ્થિતિમાંથી છુટવાને જે પ્રયત્ન માણસે કર્યો હોય, અને જીભ વધુ પ્રયત્ન તે કરતો હોય તે વાત અગત્ય ની છે.”

આથી પોતાના વિચારોની વિરુદ્ધની

સ્થિતિમાં તેણે વેદના બોધવતાં છતાં રહે વું પડ્યું. તેને પોતાની સામે એક બારે કારમ આવી પડેલ લાગ્યું. જીવન સંબંધી પોતાની સ્ત્રીના વિચારો ફેરવવાનું કામ તેને કરવાનું હતું. તે કહેતાં આજી રાખ તો જે રુક્મિણ સરકાર જે મારા ચેલાઓ ને પળવે છે, અને તેમને દેશપાર કરી કાઢખીરીયા જેવે દેશણે મોકલી દીધે છે તે કોઈ દિવસ મને પણ હેડ કરશે, અથવા દેશપાર કરશે, અને એ રીતે હું મારા અંતરાત્મા વિરુદ્ધની સ્થિતિમાંથી સહેજે મુક્ત થઈશ. અને ખરેખર ટોલસ્ટોયની અસર તેની સ્ત્રી તથા ઊકારાઓપર થઈ હતી. તેની અસર વગર તેની રહેણી વધારે કુપ્રસાદ્યક થાત. તેનાં કેટલાંક ઊકારાનું વલણ તેના તરફ બહુ થયેલ. તેની એક દીકરીએ પોતાની મીલકત ગરીબ ને આપી દીધી, અને નાની વયમાં સંસાર ની મોજમજ તથા પોતાના આપને મદદ માર થવાનું માથે લીધેલું. [અધુરું]

હીંદુસ્તાની કારીગરી

અમારા કારખાનામાં ઉમામ માલ બિલ્લા હીંદી કારીગરીથી તહેવાર યાવ છે, જેથી જીભ પરદેશી વેપારી કરતાં થણેજ કાઠ અને સસ્તો માલ વહેવાર કરી શકાયે જાયે. આજી છે કે દેશાવધીમાંની હીંદીઓ આ કારખાનાને જોજન આપવા મુક્યે નહીં.

કારી વેપારમાં ચાલતી સસ્તી તેમજ જારી કીનની વજો તથા સાદાં અને હેડાં ફેરિયાં વાળા જુઓ વગા પાકીના કારા તથા કાચ વાળા (ખાલ્લાઈ) હમેસ મેટા જવામાં તથા ર રાખાયે જાયે. કીનની પેડી બધી સાઈકની હીંદી તેમજ નેરમાં વેચાયે જાયે, વગા મેટા કોઈખી બોવર હથે જાયે. પ્રાપ્ત કીરડ મલિ લખો.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban,
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાલુ ઉમદા ફરેટ

અને વહીવટ

સાકુની પેકીંગ, સારો, માલ બંધી જમાએ રોકડથી નિયમસર તાલીફથી મોકલ્યે જાયે. ઓરડર મોકલી આપ્યે કરશે. કાજો નીચેને શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

ઉપમાર્ષક જીવા ફ્રુઇટર.

ખી. ઓ. બો. ૪૭૧. ટેલી. ઓ. ૪૮૫૫૫. ૧૯૧૧, એ એપ્રિલ, ૧૨મન

રોકડ ખબર આવ

	શી. ચે. શી. ચે.
કુલ નાતાલીયા	૧૮ ૬ ૧ ૧૬ ૦
ચાવલ માંગ ૧ ખરતાની	૧૬ ૦ ૦ ૧૬ ૬
ખીસડીયા	૨૪ ૬ ૦ ૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. બ્યાર	૧૭ ૬ ૦ ૧૮ ૦
એફ. ડી. બ્યાર	૧૬ ૬ ૦ ૧૭ ૦
ચીની સકકર	૨૦ ૦ ૦ ૨૨ ૦
કુડાના	૧૬ ૬ ૦ ૨૦ ૦
ટેલી ટુવેર દાળ	૧૭ ૦ ૦ ૧૭ ૬
ટુવેરદાળ કાનપુરી	૧૮ ૦ ૦ ૧૮ ૬
મસુરની	૧૬ ૬ ૦ ૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦ ૦ ૨૭ ૬
અડબની	૧૮ ૬ ૦ ૨૬ ૦
ચવલા મુખમના	૧૬ ૦ ૦ ૧૬ ૬
દાળ	૨૪ ૦ ૦ ૨૪ ૬
વટાણા નાતાલના	૨૦ ૦ ૦ ૨૧ ૦
મકાઈ	૧૦ ૬ ૦ ૧૦ ૩
ખીનીસ	૨૦ ૦ ૦ ૨૧ ૦
કડવું તેલ ૧ ખાલવ	૩ ૬ ૦ ૪ ૦
એરડીનું	૩ ૫ ૦ ૩ ૬
મીઠું	૩ ૬ ૦ ૪ ૦
નાળાએસું	૪ ૬ ૦ ૪ ૬
ખાંડ સહેલ તાલાલની	૧૭ ૩ ૦ ૧૭ ૬
પીણી	૧૬ ૦ ૦ ૧૬ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૦ ૦ ૧૦ ૬
બાટો હાઉસ હોલ	૧૧ ૦ ૦ ૧૧ ૩
બાટો (ખાંખીલો સીમ)	૧૧ ૦
મહાસી સોપારી ૧ રતલ	૭ ૦ ૦ ૮
મરખા	૪ ૦ ૦ ૪
ખી પેટી, ૪ કીનના પેક.	૮-૫-૬ ૦ ૮-૫-૦
પોરબંદર	૬-૦-૦ ૦ ૬-૫-૦
પારાસીન સીલવન	૭ ૩ ૦ ૭ ૬
વાઈટ રોલ	૮ ૬
માલન	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦
નાળીવેર	૧૬ ૦ ૦ ૧૭ ૦
ફલી	૧૧ ૦ ૦ ૧૨ ૦
કાઈમંડ લોપ	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦
સાણુ સીલક ફોન	૧૫ ૬ ૦ ૧૬ ૦
સાણુ સનલાઈટ ૧૦ બેસ ૩૪ ૦ ૦ ૩૪ ૬	
સાણુ કાચ ૫૦ કુડાના	
બેકસની કીમત	૧૨ ૬ ૦ ૧૨ ૬
જાણુકોરોસીલ (ખા. ૬૦)	૧૨ ૩ ૦ ૧૨ ૬
નેકર ટી	૧ ૮ ૦ ૧ ૬
માખીસ લાખન	૩ ૧ ૦ ૩ ૩
સોપારી સેવરધની	૧૦ ૦ ૦ ૧૦
નીલવ પોઈટ સીમારેટ	૧૫ ૩ ૦ ૧૫ ૬
નીમક (લીવરપુલ)	
બસ્તા એકની.	૪ ૬ ૦ ૫ ૦
નીમક (બરમની કાચ)	૪ ૬ ૦ ૪ ૬

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL

Madras Industrial and Art
Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS

Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition,
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgah! Shoes, &c.

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-lined bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores—Single and double leather belting, Glinning rollers and washers, Roller skir's pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will sail on or about the 20 MAY
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રુશ ખબર

ધા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પન્ડુઆ" ટન ૩૫૦૦.

ઉપલી જગ જાહેર વખણાવેલ લાઇનની સંજવર અને કાપ ચાલની આમ જોટ અત્રેથી તા. ૨૦મી મે ના રોજ ઉપડશે, તે ફક્ત ઝાંઝીઆર અને મોખાસા ખ દર કરી મુખ્ય જશે.

મજદુર લાઇનની આગળોટમાં કેક પાસેજરો સારુ ઉપલા ફાલકાઓમાં ઘણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બંતીઓ છે. દેથી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને ઇન્ડિયા સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને જમારી ખાસ બલામણુ છે કે આવી ટુક મુક્તની મુસાફરીનો અમુલ્ય તક મુમાવશે નહીં.

ફરક તથા સેકન્ડ કલાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી ટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરમાની કરી તુરત કેમીન ની ટીકીટ કલાવી લેવી.

કેક પેસેજરો માટે સખળી તરેહની સગવડ છે. સારા ઝોરીકરો હોવાથી કાપણ તરેહની અડચણુ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગળોટ ૨ વેચી દર માસે ઉપડશે. રીટરન મુખ્ય પછીયે તારથી ખબર મળે છે, જે જાપામાં પ્રકટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ એમ. સી. આંગલીયાની કું. ઝેલ્ડ, પાર્કન સ્ટ્રીટ, અગર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

ડબ્લ્યુ ડન અને કુંપની.

કેમરશીયલ રોડ, દરબન.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

કપડાં મોસરી અને દરેક જાતના પરચુરસુ
માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

આની ઉત્તિ વિના જોનાતિ નથી

સુંદરી સુખોધ

ખાસ સ્ત્રીધોની કેળવણી અને ઉત્તિ અરથે પ્રકટ થાય છે ; તેથી મહારથે જોવાના કુદ્દખ ની સ્ત્રીઓ સારુ લેવા લાયક છે.

સંપુરણ મનોરંજક અને જોખણથી વારતા યો અને વિદ્યા કળાનુ સરજી બાબમાં જ્ઞાન મળે એવાં લખાણોથી બરખુર આ માસીક હિંદુ મુસલમાન અને પારસી વગેરે સખળી મુજરાતી વાંચતી કામમાં એક સરખા આવ કાર પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફરિકા ઉગાંડા વગેરે દેશોમાં જ્યાં સાહસીક મુજરાતી બંધુઓ ગયા છે. ત્યાં 'સુંદરી સુખોધ' ની માગણી થાય છે.

જાહેર ખબર માટે પણ 'સુંદરી સુખોધ' સારુ સાધન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ છપાય છે. નમુનાની નકલ અરથા આનાની ઠપાલની ટીકટ મોકલનારને મુક્ત મોકલવામાં આવશે.

વસ્તુનું લવાજમ રૂ. ૧-૮-૦

સખળો પત્રવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો:

'સુંદરી સુખોધ' મહીર, અમદાવાદ

Subscribers Note!

Our Diary for 1911 has been so much appreciated that we have now only a few left, which we shall present to those who pay their subscription.

Don't Delay

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated
BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA.

ENGLAND and INDIA:

s.	d.
Yearly ...	17 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surti
Merchant, Box 87

BAHBERTON

Suleman Moosa
Box 34

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.
E. R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Rabenia,
Fruit supplier in South Africa

BOESBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Phob Adam.

CAPETOWN

Thaganlal Bhawanidas Gbewala
Banderia, 21 Roger Street.
Importers
ERAMIM NORDEN,
24 Frere Street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ANOORAMER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Shana Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
118 Field Street

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point
J. B. Mehta,
157 Grey Street P.O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street
N. Jaggiwan, Tailor, 123 Grey St.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
G. Ramchand
505 West Street
M. RAWAT & Co.
108 Queen Street
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street
A. G. TRIPS, watch Repairer
120 Grey Street.
SON BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer, Box 471

GRAHAMSTOWN C.O.

Abdul Bazar.
Merchant, Butcher & importer
Queen Street
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
V. A. Does, Box 110 Tel. 'Does'
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New Street

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56
V. S. Thakore, Indian Laundry,
Box 122, High Street.

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P.O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moomjee & Co.,
27, Market St., Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
KHUSHALESH BHULANSHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President Street
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270
M. P. FANGI,
Box 6031.
GOOLAM MOHDEEN,
Box 3765
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 414
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard St
J. E. Tavaris,
224 Market Street
Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
Ishharam Gopal, Tailor
corner of 15th & Tol Streets
No. 11, Vrededorp

KIMBERLEY

V. Samy Tel. Add.: 'V Samy'
87 Jones Street
Kara Lal Desai,
General Dealer, 14 Long St.
Suleman Ebrahim General dealer
Box 33, 73 George St
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 72, 4 Sydney Street
S. Ramana-am Naidoo
Box 516, Market House
T. Vedia Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol & Speciality
67 & 69, Buffalo Road.

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORF

Mooza Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTABRAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJAR
Box 11.

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morarjee
P O Box 7

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
142 Church Street

LOURBECQ MARQUES

HOMAJI INDOY, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.
Box 109.
VRAJDA & LALCHAND Box 92
Nanjee Dulshiddas & Co.,
Merchants & Importers Box 141

NORTHEND

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16

PIET RETIEF

Ebrahim Osman.
Box 11

PIETERSBURG

MENTA & KANDERIA BROS.,
Box 200, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai.
Box 128

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 531.
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.
V. R. Namscoo,
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nmscoo,
64 Walmer Road
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street. The Hill.

PRETORIA

Ohotu Fakir,
Tailor and General Dealer.
156 Prinsloo Street.
Aoyh Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 61
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 2

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vandyk Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Shinjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
toosenkhan Kalekhan,
17 Market Street.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Bedoola

STANDERTON

Amod & Ismail. Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 122

THORNTONVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMBINGA

Dada Osman

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moor Street.

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 11

**COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT**

P.O. Box 3755
3 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT**

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St. KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA," Phone No 38, P.O. Box 21.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co.
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS.
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and 41

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Binal No. 432. Corner Esplanade & 14th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER KUL, INDIA.

પ્રુશાસનાઈ લુલાસાઈ
ભગતની કુા.
જનરલ ટ્રીલ મરચાંડીસ

મરદના કેક, ફેટ, પાકજીન, સમીસ,
હેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કોરમાન, રેશમી
રમાલ વગેરે પરકુરખ માલ મળશે.
આમે, લુલો અને આતી કરે.
લોકુ મક્ક છે.

ઈડીઅન મારકેટ, રેટાલ નાં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીટ, લોકા-સમરમ.
નોંધ ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Gibraltar & Marseilles:-

About June 5th Gascon 6288 tons

,, July 3rd Guelph 4890 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY

about May. 18th Dunluce Castle 8114 tons

FOR DELAGOA BAY, BEIRA AND MAURITIUS

,, June 10th Berwick Castle 5883 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACON'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
4 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P. O. Box, 312, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હોલસેલ અને રીટલ મરચાંડી.

ઈડીઅન મારકેટી જ્યાંયે ઈડીઅન
થી મંગાવી સસ્તે દામે વેંચવામાં આવે
છે. ખાસ થી પોરખાંડરનું તથા કલકત્તા
નું-સરખ માવલ-ચોખુ-મધીઆણું-જ્યા
ખંધ અજમાએક કરી લુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરખાંડરનું પ્રુશોદાર થી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add: "FORBANDAR,
Telephone 84

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Somall leaving Durban about 16 May, Delagoa Bay 18 May

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન

શીપો યુગ્મ કમ્પાની આપવામાં

સ્ટી. સોમલલી દરમનથી તા. ૧૬ મેએ ને દેલગોઆબેથી તા. ૧૮ મેએ

જરમન આપવામાં જરમન તારીખે જરમન હવાન, મેસ, ક્વીલીમન, કાંનીંગમ
મેસબાસા અને કાસુ જઈ શકાય છે. જે બહુમતી જઈ પડે.

મજબૂત કાર્ટનથી મેસો સફાઈદાર ટાઈમસર આવનાર ટાઈમસર બનાવ અને
કાર્ટમસર પહેલનાર છે. મુન્નઈ પહેલે છે તુરત અહીં રેલવેથી ખુબર મળે છે. જે
કુસાઈ, મેસરફ બારીબોવાળા અને હવનાર હોય છે. ફરફ, સેકન્ડ, અને ટેકની
કોર્સો મેસાઈ તથા વચર મેસાઈ વાળી મળી કહે છે. મેસાઈઓ ફેરી અને કપતાને
તથા મેસાઈઓ માયાહુ હોય છે. લાકડાની ટેક, મેસાઈને અલાદી બગા, વીજળીની બતી
પાણી, મુસલમાન બગા કીચીન વગેરેનો પુરા જાહેરવસ્ત હોય છે. મતલબ જે સ્વીમરો
આવડ પાસે જોઈને મારેલ હોવાથી હવતરફની સમગ્ર છે

જુલુ ખબર મારે કમો થા પુઠા નીચલે સરવાયે :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK RASOOL

237 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay.

c/o Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg, Box 2347 J.B.

To LET
ભાડે આપવાની છે.

પાલ-ટાઈનમી ૨ માઈલ દુર ન્યુ બર્નેની
માં ૬ એકર જમીન ફુકાન પેર હાઉસ, બે
ખબરવાળું રહેવાનું કમ્પ્લીટ ઘર રેલવે
આગે. વધુ વિગત માટે ની જાણો.

જરમન ફરફમહી.

૧૧૦, ધીસ ઓટ, ડરબન.

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by
L. E. NEAME.

By H. S. L. POLAK
Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

વેંચવાનું છે !

પોતાના ફરમમાં કાપેલું ૧૦,૦૦૦ બેલ

સુકું ધાસ

બહુ ધાસ

અને હે

૩૦ બેલનો ટન.

આવ માટે લખો :

ઈસ્ટર્ન મેસબાસા વાંકા

ફારમર અને મીસર,

થોર્નવીલ બેંકન, નાતાલ.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

ક્રાન્સવાલનો યુની કાયરો.	૦-૦-૧
કેલના કાવ્ય.	૦-૧-૦
મારો બેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
" ૨ ભો. "	૦-૦-૧
" ૩ ભો. "	૦-૦-૩
એક સત્યવીરની કથા.	૦-૦-૧
સર્વેદ્ય	૦-૦-૬
નીતિ કર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૧
હીંદુ સ્વરાજ (અ મેશ)	૦-૦-૬
સત્યાગ્રહ	૦-૦-૩
એક હીંદુમત્તે ટેલરડોયનો કામળ.	૦-૦-૧
" અ મેશ	૦-૦-૧

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

P. V. Sanghavel & Son

Commercial Brokers & Commission Agents

Tele. No. 1538, 195 Grey St., DURBAN

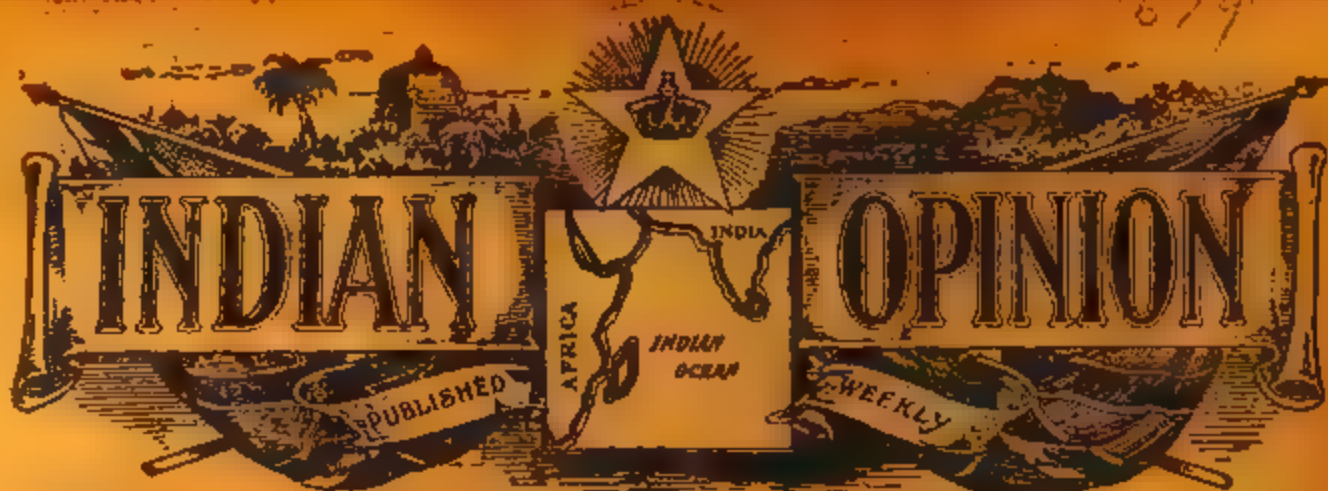
જુલુ કમ્પેસનથી ફરફ બલનો મેસાઈ
કાપડ વગેરે માલ ફાવેલો કાપ તેથી રીતે ખરીદી
વેદાથી આપીએ છીએ, અને અમારા માલકુત
ખબરથી વેચવા મારે માલ (મહાઈ જીનીસ
તમાકુ વગેરે) મેસાઈવાળી સારો આવ કમ્પેસ
વેલો આપીએ છીએ. વધારે જુલુઆ મારે
જરમને શીરનામે કામળખત લખવા મહેસબાની
કરવી.

K. R. MODI & DESAI

કેલકેશ અને કારેલ મેસબાસા મજબૂત
વાવવાના તથા ખાવાના આહુ ખાવ માર
જીનીસ વગેરે કમીસ મળે છે. લખો થા મળે

Stand 59, 60, Indian Market
P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 21—VOL. IX

SATURDAY, MAY 27TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

THE SETTLEMENT COMPLETED

FINAL CORRESPONDENCE BETWEEN THE MINISTER AND MR. GANDHI

IT is with great pleasure that we announce the completion of the somewhat lengthy negotiations which have been going on between General Smuts and Mr. Gandhi. On the 29th April Mr. Gandhi wrote as under the General's Private Secretary:—

Dear Mr. Lane,—Referring to the conversation between us of this morning, we had an overcrowded meeting at the Hamidia Hall on Thursday last. Mr. Cachalia presided, and the meeting lasted four hours. After some heated discussion, a resolution was carried, approving, as hereafter explained, of the provisional settlement set forth in the letters of the 22nd instant exchanged between us.

There were several questions which were asked at this meeting, and are still being asked. I think that it is right that I should draw General Smuts' attention to the most important of them. The acceptance by the meeting is based upon the interpretation of the letters indicated by the following questions put by the meeting:—

(1) Will the legislation proposed and designed to meet the objection of passive resisters take away existing rights either in the Transvaal or in other parts of South Africa?

Answer: It will not, whether the proposed legislation affects only the Transvaal or the whole of the Union.

(2) Will the passive resisters who are pre-war residents, but who are at present outside the Transvaal, such as Mr. Dawad Mahomed or Mr. Rustumjee, be entitled to registration in spite of their having failed to apply for their registration during the statutory period.

Answer: Yes.

(3) Will the passive resisters who, although registered, have been deported, be prohibited from entering the Transvaal?

Answer: No.

(4) Will the passive resisters who hold Peace Preservation Ordinance Permits but have been deported be similarly protected?

Answer: Yes.

(5) Will the educated passive resisters who are to be allowed to remain in the Transvaal under temporary certificates be treated as immigrants for this year, and be free from liability to registration under Act 36 of 1908?

Answer: Yes.

(6) Will the standard of education possessed by the persons referred to be set for future Asiatic immigrants?

Answer: No. It was explained that only those who are highly educated will be allowed to pass the education test, and that probably all but Mr. Joseph Royeppen out of the six would be rejected if they were to seek admission as new immigrants on merits.

(7) Will educated Asiatics who are registered residents be compelled to give finger-prints or thumb-prints?

Answer: No.

(8) Will conscientious objectors or well-known Asiatics be similarly exempt?

Answer: Yes, from finger-prints and also from thumb-prints, if they can give a well-formed signature.

The last two answers were given on the strength of previous correspondence in 1908 and the dispatches recently published. The matter was not mentioned in the discussion between us because it was quite plain to me.

I am sure General Smuts will not mind my troubling him with the above, as I know he as well as I is most anxious to avoid any misunderstanding.

I find that Mr. Sodha is not a pre-war resident of three years' standing. He resided continuously for two years before the war in the Transvaal, and actually left as a refugee. There is, of course, no doubt as to the two facts. But a strict reading of Act 36 of 1908 requires three years' pre-war residence. May not the strict letter of the law be waived and Mr. Sodha be allowed to register? If he is not, he falls under the category of educated immigrants, as he possesses educational qualifications. He will then, with Messrs. Royeppen, Sorabjee, Medh, Desai and Shelat be the sixth educated man. That leaves out a very desirable and highly-educated man, Mr. Samuel Joseph, a nephew of Mr. Royeppen and a school-master. He was born in South Africa, and is even now the organist in a Native Protestant Christian Church, and is giving some private tuition. May I ask for his protection, by waiving the strict interpretation in regard to Mr. Sodha. We might have thrown out one of the six before named in favour of Mr. Samuel Joseph, but the merits in point of suffering of the others are far greater than Mr. Samuel Joseph's.

I have been asked to mention another case of extreme hardship. That is Mr. Camay's. He was an Indian postmaster in Johannesburg. He is well educated. I believe he had served for nearly ten years in the above capacity when he had to leave because he declined to register. Mr. Camay is a Parsee. He has his family in Johannesburg. He has suffered a great deal during the struggle. I believe that he was very popular as postmaster, and enjoyed the complete confidence of his superiors. In my opinion, he ought to be reinstated.

I have not yet before me a list of Indian passive resisters who being pre-war residents are entitled to registration, but I am getting the names

together, I take it that their registration will proceed immediately we agree on the points mentioned by me herein.

You were somewhat surprised when I mentioned the Chinese passive resistors. But they have continued to suffer to the end, and their Chairman, Mr. Quin, was only recently discharged from gaol. There are now, I think, more Chinese than Indian passive resistors in gaol. I am quite sure that General Smuts will not expect Indian passive resistors to desert their Chinese fellow sufferers. They naturally ask for the same protection for the Chinese passive resistors as for themselves. There are, I understand, only about twenty pre-war Chinese passive resistors who were not registered when the struggle was revived in 1908. But I introduced the question of the Chinese in order to mention the somewhat delicate matter of four who are undergoing terms of imprisonment for public violence among themselves. When the struggle was revived, the Chinese became two factions and fought with each other. As a result, some were convicted. Now the two factions are united. They are even preparing a petition to the Governor-General for the exercise of the clemency of the Crown. Will not General Smuts recommend them for favourable consideration?

I have written at great length. But I thought that I could not be too precise or too frank.

If you will kindly place this letter before General Smuts, and if he considers it necessary, appoint a day for an interview, I shall come down, and the matter may be finally closed.

On the 4th instant, Mr. Gandhi wrote as follows:—

Dear Mr. Lane,—With reference to the interview with General Smuts, I have conferred with Mr. Cachalia and other leaders. It seems to be no easy matter to give you a complete list of the names of those who as passive resistors would be competent to apply, and, in any case, the preparation of the list will take some time. But I think I can easily describe the classes who may be permitted to apply. I do not deal with those who are in South Africa, for General Smuts, I understand, does not anticipate any difficulty about them.

There are no Chinese passive resistors outside South Africa.

Those Indians who may be in India should fall under one or other of the following sub-heads.

(a) Those who, after the 1st of January, 1908, were deported under the Registration Act 2 of 1907 or Act 36 of 1908, and have not yet applied under either of the Acts;

(b) those who, though not deported, left South Africa owing to the struggle some time after the 1st day of March, 1907.

The onus of proof of deportation under (a) and of leaving under (b) should fall on the applicant.

By adopting the above method, General Smuts' fear that the door may be opened to applicants who may have left South Africa for India years ago and may now set up a fictitious claim is set at rest.

I understand that not more than thirty Indians are likely to fall under (a) or (b), and that not more than 150 are likely to apply from South Africa.

It follows from the correspondence between us that those who have applied to the Registrar for Registration under either the Act of 1907 or that of 1908, and have been rejected, cannot now re-apply. But there are some in South Africa who applied for voluntary certificates before the Act of 1908 was passed, but who, having been rejected by the Registrar, did not apply after the Act of 1908. These men will now apply under the Act so as to be able to avail themselves, if necessary, of the right of appeal reserved under the Act of 1908.

Of the Chinese in South Africa, there are not more than 30, of whom all but two are in the Transvaal, these two being in Delagoa Bay.

I take it that registration will proceed at once. I venture to suggest that applications be not received after, say, the 31st December next.

May I point out the desirability of finally closing this matter, as some passive resistance prisoners are still in gaol who are to be recommended for discharge, and as I am most anxious, if I can, to close among ourselves further discussion of the interminable points that crop up pending a final announcement.

On the 18th instant Mr. Gandhi wrote to the Acting Private Secretary to the Minister of the Interior as follows:—

Dear Sir,—With reference to the provisional settlement of the Asiatic difficulty, will you please place the following before General Smuts?

Pending General Smuts' reply to my letter of the 29th ulto., passive resistors have to remain in a state of suspense. They have not resumed their ordinary occupation. Mr. Joseph Royeppen is still in Johannesburg awaiting General Smuts' reply, and other passive resistors are similarly vegetating. Those who have purposely remained out of work still continue in the same state. As General Smuts is aware, passive resistance prisoners still remain in gaol although virtually the settlement has gone through.

Moreover, friends in London and India have not yet been informed the settlement being actually completed. And, in view of the approaching Imperial Conference, we here are anxious to give definite information to the friends in England. May I, therefore, request an early reply to my letter? Could you please take

phone to-morrow some definite information?

Mr. Gandhi received the following reply, dated the 19th instant, from the Acting Secretary for the Interior:

Sir,—With further reference to your letter of the 4th instant, I am directed by the Hon. the Minister to inform you

(a) That Asiatics who were deported subsequent to the 1st January, 1908, under Acts 2/07 or 36/08, and who have valid claims to registration under such Acts, but who have not yet applied owing to the passive resistance movement will be permitted to make their applications not later than the 31st December next, subject of course to the provisions of the Acts and Regulations.

(b) That Asiatics who, although not deported, left South Africa without applying for registration owing to the passive resistance movement, and who can prove that they have valid claims to registration, will also be permitted to make their applications for registration in accordance with the provisions of Act 2/07 or Act 36/08 and the Regulations made thereunder, on or before the 31st December next, provided applications under (a) and (b) do not exceed 30 in number.

(c) With regard to the fifth paragraph of your letter, it is understood there are 180 Indians and Chinese in South Africa, who were refused registration under the voluntary system, and who have not yet made their applications under Acts 2/07 or 36/08. In their respect I am to inform you that provided a list of their names is furnished without unreasonable delay opportunity will be afforded to them of making their applications not later than the 31st December next, subject to the provisions of the Acts named.

(d) That the seven educated Indians now in the Transvaal and named by you will receive temporary authorisation to remain here pending alteration of the law, when permanent documents will be issued to them authorising their residence in the Transvaal.

Similar authority will also be given as a special case to three educated Mahomedans. The proposed number of six educated Indians per annum, whose immigration was previously agreed to, will be adhered to in the future, the increase of the number to ten during the current year being only due to the special circumstances of the case.

The Minister trusts that the acceptance of the requests now made will be regarded by the Asiatic community as a final settlement of the questions involved. On hearing from you to this effect the Department of Justice will be communicated with, with the object of procuring the release of passive resistors at present undergoing confinement for contravention of the Asiatic Registration Acts.

Prisoners sentenced in connection with the possession of forged certificates or for the use of certificates not issued to them cannot be released.

On the 19th instant, Mr. Gandhi addressed the following letter to the Minister for the Interior:—

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of even date.

With reference to paragraph "C" thereof, if you will re-read my letter of the 4th instant, you will see that the qualifications of the 180 Asiatic Passive Resisters therein mentioned are not restricted as you have restricted them in said paragraph. The number (180) includes in addition to the class you mention those who never were able to apply under the voluntary system or any of the Asiatic laws. The community will feel grateful for the concession regarding 3 educated Mahomedans.

The absence of any disclaimer in your letter of the interpretation of the provisional settlement as set forth in my letter of the 29th ultimo, I construe to be an endorsement thereof by the Hon. the Minister.

There never has been any request for the release of those who may have been convicted of having, or of having used, forged certificates. Such people have never been claimed as passive resisters.

As the Association has to advise, by cable, friends in England and India as to the situation, may I request a telegraphic reply on receipt hereof?

In reply to the above letter, the following telegram from the Secretary for the Minister of the Interior, dated the 20th instant, was received:—

G. 20, May 20th With reference to your letter yesterday, as corrected by telephone to-day, there is no objection to inclusion amongst 180 Asiatics described paragraph "C" of my letter of 19th of those now in South Africa who failed to apply within proper period for registration on grounds three years pre-war residence in Transvaal. Regarding question number one of your letter 29th April, while it is not proposed to take away actually existing rights of individuals, the positions in the various Provinces will no doubt be affected by any law which is intended to be general and uniform for the whole Union. Question two, dealt with above. Questions three and four were dealt with in "A" and "B" of my letter yesterday. Question five, dealt with paragraph "D" my letter yesterday. Question six, no fixed standard of education. Question 7, well-educated registered Asiatics need not give finger or thumb prints when taking out licences. Question eight, well-known registered Asiatics need not give finger or thumb prints when taking out licences, provided they can sign names clearly in English.

On the 20th instant, Mr. Gandhi wrote as follows:—

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your telegram of even date in reply to my letter of the 19th instant. I beg to express my thanks for the promptness with which my request for a telegraphic reply was met and for the evident frankness thereof.

I am authorised by the Association to signify acceptance of the provisional settlement and, in doing so, to add that the correspondence subsequent to the letters exchanged between Mr. Lane and myself of the 22nd April last is to be taken as not in any way abating the proposals set forth in my said letter.

The list of those who will be entitled to relief under the settlement is being prepared and will be sent at an early date.

The following are the names of the passive resisters still undergoing imprisonment:—C. F. J. Frank, Lee Kong, Luk Nan Dickson, Ho Low, Sam You, Chong Ah Kie, Wo Kim, Ah Wy, Ismail Essack and Louis Benjamin. They are either at the Fort or at Diepkloof. I shall thank you to let me know the dates when they will be discharged so that arrangements may be made for their conveyance.

I venture to submit herewith a form of authorisation for the educated passive resisters. You will notice that each applicant has written his own application. An official endorsement at the foot thereof will be sufficient cover for the holder. If necessary, a duplicate of the application in the applicants' handwriting may be filed with the Department.

In conclusion, I am to convey to the Honourable the Minister the thanks of the Association for the conciliatory manner in which he has met the question, and to express the hope that there never will be any cause for a revival of the struggle which has cost the Asiatic communities much.

"A Fortunate Opportunity"

London, May 22.—The newspapers of all shades of political opinion welcome the South African delegates to the Imperial Conference. The *Westminster Gazette* congratulates the Union Parliament on the work of the first session, especially regarding the language and Indian immigration questions. It says that General Botha's presence affords a fortunate opportunity to consult with the India Office regarding the latter matter, and the paper doubts not that the result will be satisfactory.—Reuter.

Gen. Botha's Gratification

London, May 23.—Gen. Botha, on learning of the detailed agreement settling the trouble with the Asiatics in the Transvaal, expressed great gratification, and said that he was sure that the Indians would do their part

to help the Government to make things as pleasant as possible for them. They could be fully assured that the Government entertained no hostility towards them, but must always remember that the Government was determined not to admit more, except as provided in the agreement. He hoped that the Indians both in Africa and in India would realise that Mr. Smuts had great difficulty in obtaining the concessions he had already made.—Reuter.

Mr. Polak's Views

London, May 24.—Interviewed regarding the compromise on the Transvaal Indian question, Mr. Polak said he considered it a statesmanlike arrangement. The Union Government, he said, had acted generously in accepting the pledges of the Indians and the Asiatic leaders. He believed that they would fulfil the spirit as well as the letter of the compromise. The Indians would now seek the removal of the grievances affecting the resident community—such as those relating to the ownership of fixed property, the disabilities imposed by the Gold Law, and the location question.

Mr. Polak expressed his sense of the obligations under which the Indians have been placed to the Imperial Government and the Government of India, and to the British Indian Committee in London.—Reuter.

A Visitor's Impression of S. Africa

M. de P. Webb, C.I.E., gives an account of his visit to South Africa to the *Times of India*, in which he says:—

In considering the position and aspirations of the Indian community in South Africa, and the views expressed by their kinsmen and sympathisers in this country, certain leading facts must be clearly kept in mind. The first of these is the composition of the South African population as a whole. There are at present, roughly, eleven aboriginal inhabitants to every white man, and six or seven white men to every Indian, the total figures for British Africa south of the Equator being approximately as under:—

Aborigines	...	22,230,000.
Europeans	...	1,000,000.
Indian	...	260,000.

Let us now apply ourselves to a consideration of the troubles that have arisen out of the influx of a number of Indian traders into the Transvaal, the Orange Free State, and Cape Colony. The exact cause of the trouble was clearly stated in a Resolution passed by the Cape Town Chamber of Commerce just before our arrival there, early in November last. I have already quoted this Resolution,

but the words bear reproduction. Here they are :—

"That in view of the statistics compiled by the Chamber from which it is apparent that Asiatics are steadily displacing European traders in the Cape Peninsula, and holding that such displacement is inimical to the best interests of the community this Chamber resolves to promote and support legislation prohibiting the further immigration of Asiatics into the Union of South Africa except for special purposes."

On the question of immigration, the writer says :—

South Africa has a perfect right to say in her own interest whom she will admit and whom she will not admit. (I myself—with other passengers—was compelled to conform to the requirements of the Immigration Act before the shipping companies would contract to land me in Cape Town). In preparing the New Immigration Act provision has no doubt been made for the exclusion of all undesirable—white and coloured. Such people will be forbidden to land in British Africa, not because they are Indians or Asiatics, or Syrians, or Russian Jews, but because, as individuals, they do not possess the education or the ability, or the means or the moral and physical attributes the standard deemed necessary by Government to assist in building up, and carrying forward Great Britain's work amidst South Africa's aboriginal millions.

Nobody can possibly object to an Immigration policy of this kind even though it involves a certain restriction upon the freedom of some coloured British subjects to emigrate and settle in whatever part of the Empire they desire. Indeed, so far has the Government of India carried the principle that where the absence of a similar restriction might mean the displacement of Indians by, or the economic subjection of Indians to, white British subjects, Government have permitted certain Indian Native States to prohibit the acquisition of land and of immovable property by Europeans within the limits of such States. In these cases we see the activities of white British subjects checked in order that British Indian subjects may develop their own districts in their own ways. Very much the same thing has been done in Basutoland and parts of Bechuanaland which have been reserved solely for natives of Africa. This principle of exercising some control over immigration is clearly based on sound morality and good statesmanship. Had the principle been acted upon years ago in the United Kingdom, the heart of the Empire might have been spared the ignominy of the recent anarchist outbreaks by degenerates of foreign blood in the East End of London.

Whilst South Africa, then, in duty to herself, is bound to bring into operation an Immigration Act calculated to arrest the influx of those who

are unable to help in the work of raising and developing the sub-continent, the Union is also under a similarly pressing obligation (as a portion of the British Empire actuated by the highest principles of justice and fairplay), to treat all peoples who have been born, or have settled, or made their homes in British South Africa, with consideration and humanity. This has certainly not been done in many cases so far as the Indian community are concerned. And here it is that South Africa (the Transvaal, in particular), has much to do to recover its damaged reputation. The true source of the recent troubles has been the complete ignorance of the great majority of Afrikaners of any other kind of coloured man than the aboriginal savage whom they have subdued by violence, and now employ on their farms, etc. The result of this lack of experience has been revealed in their disinclination to show any more consideration for Indians than they customarily exhibit towards Africans. And yet the Indian is almost as far ahead of the Kafir as the Anglo-African himself is ahead of the South African Indian! (On more than one occasion I was innocently branded as a 'denationalised' Englishman because I declined to accept the untravelled South African's estimate of coloured peoples in general and of Indians in particular!) Happily this ignorance is now being rapidly dispelled, and although we may hear of individual cases of Boer or Afrikaner brutality towards Indians (just as I came across individual cases of Indian dishonesty and duplicity towards white South Africans), we can be quite sure that South African Statesmen will, in future, give the same attention and consideration to the rights and customs of Indians established in South Africa as the Government of India would to those South Africans established in this Dependency. Thus, the old, offensive Registration Act will assuredly be swept away. No further registration or identification legislation will probably be introduced, but the present innocuous local licensing laws be allowed to continue. Educated, cultivated Indians desirous of visiting South Africa, will no doubt be freed from the operation of the ordinary Immigration Laws so far as it applies to the exclusion of undesirables provided they hold passports from a duly recognised source in India. Certain classes and numbers of Indians will very likely be permitted to continue to enter South Africa to earn a living on terms and conditions to be mutually agreed upon. And so on. Mr. Gandhi, with whom I discussed these matters in Johannesburg, has subsequently frankly admitted to me that if the principles and position set forth above could be 'made good' it would 'certainly be accepted as a reasonable solution by Indians in this part of South Africa.' I am convinced that the facts of the

situation and the line of policy deduced therefrom that I have now endeavoured to expound, will be made good. I feel sure that all travelled Indians and politicians who temper theory with a due consideration for fact, will recognise as reasonable and satisfactory (just as Mr. Gandhi has done), a policy which, though involving a check upon the inflow of certain classes of Indian immigrants into South Africa, at the same time assures to those Indians who are already established there, substantial security and undoubted justice and fairplay.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

What is the Provisional Settlement?

Stripped of official language and legal verbiage, the provisional settlement means as follows :—

There is to be legislation next year (1) to repeal Act 2 of 1907, except in so far as it protects the rights of minors;

(2) to restore legal equality as to immigration, subject to administrative inequality, but upon condition that at least six educated Asiatics might enter the Transvaal in any one year.

This is what the Asiatics have demanded for the past four years.

In consideration for suspension of passive resistance, Asiatics secure

(1) the right to settle in the Transvaal for seven educated passive resisters who could not do so under the Asiatic Act and three educated Mahomedans, though they may not be passive resisters;

(2) the right of residence of those who lost it through their passive resistance;

(This may mean a re-instatement of nearly 180 Indians and 30 Chinese.)

(3) the discharge of the few passive resisters still in gaol;

(4) the release of Mrs. Sodha.

As to these points, there is no uncertainty left in the correspondence exchanged and published by you.

Transvaal Passive Resisters' Creed

"There has been much discussion as to what passive resisters may demand and what they may not. A question has even been asked whether passive resisters can consistently offer resistance if their two demands are granted next year, but, in the legislation doing so, Asiatics are deprived of some existing rights or are subjected to some new disability. To answer such questions, what may be termed as their creed has been prepared. If readers of INDIAN OPINION like to see it, here it is :—

Any legislation intended to satisfy the passive resisters must grant their two demands without disturbing existing rights of Asiatics.

The converse proposition, i.e., acceptance of legislation restoring legal equality and repealing Act 2 of 1907 but diminishing the rights at present enjoyed by Asiatics would be absurd. For passive resisters cannot bargain. Men who will not surrender national honour cannot be party to deprivation of rights other than their own.

Illustrations

(1) In a law designed to meet the passive resisters and meant only to affect the Transvaal, there should be no deprivation of rights at present enjoyed by Asiatics, e.g., their right to bring their wives and minor children.

(2) In a law designed to meet them but meant to affect all the provinces, there should be no deprivation of existing rights of Asiatics throughout the Union, e.g., deprivation of the right of the Natal Indians to exercise the municipal franchise, or the deprivation of the right of Natal and Cape Indians to fall back upon India for clerical assistance by reason of existing laws imposing a fair but not rigid education test on immigrants.

NOTE: Whilst it would be a departure from the real spirit of the Creed, it may be a sign of prudence, an earnest of their desire to conciliate local European prejudice and help the Imperial Government, to submit with resignation to a general rigid education test and therefore virtual prohibition of Asiatic immigration, save of a few cultured Indians, by administrative action, but not by law.

About Certain Passive Resisters

Mr. Joseph Royce, after hearing about the final letter from General Smuts, left, on Saturday evening, for Durban. Messrs. Rajcoomar and Ramcharan, too, left for Durban. Mr. Harilal Gandhi has left for India. All these passive resisters are under instructions to return, should the struggle be unfortunately revived next year. Mr. Sodha, who has received news of family bereavements, intends sailing for India very shortly, and so does Mr. Sorabji who has, during the last four years, deliberately delayed his long-expected departure for India.

Indian Women's Association

The appeal of this Association is receiving very liberal and hearty response from the ladies in India. Mrs. Jannabai Sakai and Miss Shirin Kabraji have circulated a Gujarati notice throughout the Bombay Presidency. They have addressed a long and encouraging letter to the Association to which Mrs. Vogl and Miss Schlesin, who are organising the Bazaar, are now replying, accepting certain conditions which the distinguished writers of the letter have sug-

gested, as the consignment they propose to collect and send is expected to be very large and expensive.

The Association desire through these columns publicly to thank Mrs. Sakai, Miss Kabraji and the other ladies who have offered such splendid assistance.

From the Editor's Chair

FOR PASSIVE RESISTERS

We draw the attention of our readers to Mr. Cachalia's notice regarding those passive resisters whose right of residence in the Transvaal may have been forfeited by reason only of their passive resistance. Time is of the essence in this matter. We trust, therefore, that those who are affected by the notice will lose no time in complying with its request. We hope, too, that those who have applied under the Asiatic Acts, but have been rejected, will not send in their names.

AT LAST!

A PROVISIONAL settlement of the Asiatic trouble in the Transvaal has at last been reached, and the Indians and Chinese of the Transvaal are free to resume their ordinary occupations, at least for eight months. The correspondence between the Minister of the Interior and Mr. Gandhi shows that every precaution has been taken to see that the parties understand each other and to leave no room for a misunderstanding. And yet a lay reader will understand from it very little of the settlement. To fairly grasp the many points discussed in it a knowledge of the Asiatic Laws is indispensable, though, happily, no such detailed knowledge is necessary in order to know what the settlement really consists in. It is necessary to recall that in the statement made by the Indian deputation that went to London in 1909, but two things were stated to be essential for satisfying passive resisters, namely:—(1) Repeal of Asiatic Act 2 of 1907 and (2) legal equality for immigrants to the Transvaal, it being understood that there might be differential administrative treatment in the operation of such Immigration Law, subject, however, to the guarantee that at least six educated Asiatics in any one year should be able to immigrate to the Transvaal under any test that might be provided in the Law.

It was stated on behalf of the community that those who were actually fighting would, if required, forego their individual rights and cease passive resistance if only the above demands were granted. Messrs. Sorabji and others who entered the Transvaal as educated Indians would have retired without claiming any rights for them-

selves. Those who, owing to the revival of the struggle, could not be registered, would have quietly forfeited their rights and, of course, their means of livelihood. This declaration was made in order to show to the world how entirely impersonal the struggle was and how it was being maintained solely for an ideal—to wit, national honour. In the result, the teaching of Jesus of Nazareth: "Seek ye first the Kingdom of God and His righteousness and all else will be added unto you" has perhaps never been better verified than in this settlement. General Smuts was at one time reputed to desire to bring the demands of the community contemptuously back in their faces. In that event, the sacrifice above referred to would have been needed. But God willed otherwise. General Smuts reconsidered his position and eventually accepted the co-operation of the passive resisters. He could not carry his legislation during the last Parliament and yet, owing evidently to the Imperial Conference and the approaching coronation, desired cessation of passive resistance. The passive resisters then offered to suspend their operations if General Smuts undertook to grant their cardinal demands and to pass them into law next session of Parliament and further promised not to penalise passive resisters for their passive resistance. The correspondence we publish is, as will be seen, largely taken up with what may be termed the non-essential and ephemeral part of the settlement. Whatever intricacy there may be regarding this part of the settlement, there is none as to its main part, viz., the repeal of Law 2 of 1907 and amendment of the present Transvaal Immigration Law.

But will the promise be redeemed? This question has been asked from many quarters. Ordinarily there can be no doubt about it. General Smuts as a responsible Minister with a Parliamentary majority behind him has bound his Government to introduce the necessary legislation. If the Parliament does not accept it, it will amount to a vote of no confidence entailing the resignation of the Ministry of which he is perhaps the most important member. But we are free to admit that General Smuts will not take any such heroic steps over an Asiatic question. Nevertheless the remote contingency of the Parliament rejecting his measure could not be allowed to stand in the way of our accepting the alive branch. Our quarrel hitherto was with General Smuts. He was the stumbling block in the way of our reaching the goal. He has now softened his heart and is pledged to concede what only a few months ago he declared he would on no account give. Such being the case passive resisters properly decided upon a cessation of their activity. This puts General Smuts upon his honour. The same stubborn, calm and dignified resistance

that was offered to General Smuts could next year with equal certainty of success be offered, it need be, to the mighty Union Parliament. Passive resistance is a force which is effective against the mightiest opposition even as light is against the deepest darkness. Those therefore who express misgivings for the future either do not understand passive resistance or do not believe in the sincerity or the strength of the Transvaal passive resisters.

But if the Legislature ratifies General Smuts' promise, will passive resistance end for ever? The Union Government in general and General Smuts in particular, as being the Minister in charge of the Asiatic department, can alone answer the question. General Smuts' pledge being redeemed, passive resistance will undoubtedly cease on the question that gave rise to it. If, however, some new anti-Asiatic legislation equally offensive is introduced, striking at the honour or the existence of the community, it may be affirmed with reasonable certainty that South Africa will witness fresh passive resistance. The British Indian Association has rightly acknowledged and appreciated the conciliatory manner in which General Smuts has at last approached the question. If, then, he has reconsidered his attitude towards Asiatics and the statement alleged to have been made by him that he will not rest until he has driven out the last Asiatic from South Africa and wishes to apply the same spirit of conciliation that he has applied (though somewhat late in the day) to the demands of the passive resisters, there need never be any fear of a recrudescence of Asiatic passive resistance in South Africa.

TRANSVAAL MUNICIPAL ORDINANCE

It is impossible to venture upon any very definite opinion as to the effects of the Draft Municipal Ordinance, published in the *Gazette Extraordinary* of the 17th instant. There are a large number of Sections of particular interest to Asiatics, and more particularly to British Indian traders. Section 66 empowers the proposed Councils to set apart, etc., bazaars or other areas exclusively for occupation by Asiatics, and the control of such is to be vested in the Councils. The approval, however, of the Governor-General is to be necessary before any steps are taken by the Council in regard to the setting apart or closing of such bazaars. Section 75, Sub-sections 12, 13 and 14, invest the Council with licensing powers in respect of eating-houses, butcheries, kaffir eating-houses, pedlars and hawkers, laundrymen and laundries. It may grant or refuse licences or permits to brick-makers. It is to regulate public markets. It may issue or refuse licences for Asiatic tea-rooms or eating-houses (Section 88). Sections 91 and 92 are of especial

interest to Asiatics. These deal with hawkers' and pedlars' licences, and the Council is to have power to refuse these amongst others, if the applicant fails to produce satisfactory evidence of good character. Laundrymen as well as hawkers and pedlars may be refused licences under Sub-section (d), if the Council considers the granting of them would be contrary to public interests. Under this Section, it is specifically laid down that "no appeal shall lie against the refusal of the Council to grant any such licence." Section 82 may bear hardly upon Asiatics as well as other coloured people, the Council being granted powers to impose conditions prohibiting or restricting the employment of Native, Asiatic or coloured labour in the preparation of articles of food and drink. Section 93 gives the Council discretionary powers to refuse or grant car, cab, trolley or similar licences. Section 113 precludes non-whites from enrolment on the voters' list for the Municipality.

It will be seen from the above that the Municipalities about to be constituted will be invested with wide and influential powers and, in view of past experience in Natal and the Cape, Asiatics have no reason to feel especially comfortable, particularly when it is remembered that the personnel of these bodies have not infrequently comprised rival traders and avowed anti-Asiatics who, in practice, have seized upon every excuse for eliminating Asiatic traders and reducing them to helotage. It is to be hoped that if the proposed measure passes into law, fairer treatment will be meted out in the Transvaal, but Asiatics, especially British Indians, will need to keep their weather-eye very wide open in order to check any possible tendency to abuse and repression.

The Back Door

Durban Indians Object to Insult

The President of the Natal Indian Congress has addressed the following letter, dated the 22nd instant, to the Town Clerk of Durban, in regard to a notice which appeared in the press, informing the public of the opening of a Tuberculosis Bureau:—

Sir,—The committee of the Natal Indian Congress desires me to draw your attention to the terms of your notice of the 5th May as published in the *Natal Mercury* of the 8th.

What is very keenly felt is the bracketing together of Asiatics and Natives, and the invidious distinction made between the former and Europeans in the matter of entrances to the Bureau.

Recognising the existing, albeit regrettable, prejudice, it is understandable that different days should

be set apart for the "white" and non-white sufferers, but my Committee feels and respectfully submits that, in addition, to require Asiatics—civilised British subjects—to make use of a back-door in the off-days for Europeans is needlessly offensive and humiliating, and unnecessarily accentuates difference which every well-wisher of the Empire desires to see gradually disappear.

I venture to hope that the Council will see its way to removing this grievance.

Immigration Restriction

Mr. Smith Makes up His Mind

On Tuesday afternoon, before the Chief Magistrate, Mr. Percy Binn, K.C., Sayed Ahmed applied for leave to land his son, Sayed Abdoola, Mr. Harry Smith, the principal immigration restriction officer, having refused to allow the youth to land, as in his opinion the youth was over 16 years of age, which is the limit age under the law.

Mr. C. Cowley, of Messrs. Cowley & Cowley, appeared on behalf of applicant, and Mr. Harry Smith personally conducted the case in opposition to the application.

The feature of the case was the introduction of the judgment delivered by the late Chief Justice, Sir Henry Bale, in which it was held that on a question of age, if the immigration restriction officer honestly arrived at his decision, that decision was final. It was upon that judgment that his Worship based his judgment in this case.

Mr. Harry Smith gave evidence to the effect that the son of the applicant was brought to his office by Boarding Officer Cumming, from the ship *Pandua*, which had recently arrived from India.

His Worship: Now what steps did you take to inquire into the age of this boy?—It was to a very large extent a question of appearance. The Act says, that any person appearing to the immigration officer to be above the age of 16 cannot be admitted. Apart from that I have a sworn statement by the father filed in my office, dated June 1, 1904.

The affidavits were read, and witness said they were in conflict. He came to the conclusion that the boy was over 16 years of age.

Cross-examined by Mr. Cowley, witness admitted that there was at the time no opportunity afforded of establishing the age of the boy.

But if you have sworn evidence now, you will raise no objection?—Oh yes. I have come to the opinion in my own mind, and nothing will shake it, not even a doctor's certificate.

But if we can prove the date of his birth, you would be willing?—I should be prepared to accept a properly authorized certificate of birth.

Counsel pointed out that, although a certificate could not be produced, the evidence of the boy's parent, and his brother-in-law could be adduced to show when his mother was married, and when the child was born, in addition to the evidence of a man who happened to be present in the Indian town at the time. Witness said that that evidence would not influence him.

His Worship, in the course of his judgment, referred to the two affidavits made by the father of the boy. In the second affidavit the applicant had departed from his original affidavit. The immigration officer had before him the affidavits, and there was a clear alteration of the two affidavits, the alteration of the year in which the applicant came—Natal. Mr. Harry Smith also had before him the boy, and he came to a certain conclusion, that was, that the age of the boy was over 16 years of age. It appeared to him (the magistrate) here, that the Immigration Officer having before him the discrepancies in the affidavits of the applicant, and having before him the fact that the boy was already disqualified under the education test, and after a view of Sayed Abdoola, came to the conclusion that he was over the age of 16 years of age. Had he had (the magistrate) to decide the age of the boy (present in Court) he should have come to the same conclusion as the Immigration Restriction Officer. There being nothing to show that the Immigration Restriction Officer had exercised his discretion otherwise than honestly, he failed to see how he could interfere with the officer's decision, and upon the judgment in the case of Naran Vastha, he must hold, therefore, that the application could not be proceeded with.—Condensed from the *Natal Mercury*.

Reason and Love

In order to fulfil the will of God one must do His work. To do His work two things are necessary—not separately but together: Reason and Love are necessary; Truth and Righteousness are necessary. It is necessary that Reason should be loving, that is, that its object should be Love;—and that Love should be reasonable, that is, that it should not be in contradiction with Reason.

An example of an incongruity in the former case is the scientific activity of Reason: the investigation of the milky way, of metaphysical niceties, natural sciences, Art for Art's sake. An example of the latter is exclusive love—of one woman, one's children, one's nation—a love which has as its object not spiritual but animal welfare.

The fruit of the activity of Love is Righteousness. But in order that there should be fruit it is necessary that both activities coincide.

Righteousness will be produced only by reasonable Love, verified by Truth, and Truth—only by loving Reason, having as its aim Righteousness.

All this I have not invented but have seen.—TOLSTOY

Charles Bradlaugh as Passive Resister

The *Punjaber* reminds us that, *à propos* the swearing in of members of the Imperial Parliament prior to its formal opening by His Majesty, that the oath of allegiance to the Throne and of maintaining the Constitution as established by law is no longer obligatory. Formerly every new member had to swear on the Bible. Then came the well known tussle between Charles Bradlaugh and William Ewart Gladstone on the necessity of the oath. Bradlaugh who happened to be an atheist refused to take the oath. He was not allowed to sit in Parliament. His seat was declared vacant. But his constituency proved constant to him and re-elected him. Again, he came over to the Speaker's table, this time offering to take the oath. This was not allowed. His seat was again declared vacant. For a third time he was duly returned to Parliament. He took his seat on the Parliamentary benches and refused to move even at the request of the Speaker, relying on the right of his constituency to elect him and refusing to accept the power of Parliament to remove him. Finally the Speaker directed the Sergeant-at-Arms of the House to eject him by force. This was done. Bradlaugh sued the Sergeant-at-Arms but the latter was privileged, having acted under the authority of the Commons' House of Parliament and no court of law could question that authority. The seat was once more declared vacant. For the fourth time he was elected by the same constituency. This time Gladstone introduced a short Bill removing the obligatory character of the oath and substituting a solemn affirmation by which a member swears on his honour but not on the Bible. This time Bradlaugh was admitted and sat on the Benches with a popularity second only to that of Gladstone. This change alone made it possible for Mr. Dadabhai Naoroji, a Parsi, to swear by the fire on entering the House of Commons. It may be added that Mr. Bradlaugh's daughter, Mrs. H. B. Bonner, attributes her father's early death to the violence used towards him, and the injuries caused to his system, on the occasion of his forcible removal from the House of Commons.

"Supporting the Arab"

There is a distinct analogy, strange as it may seem, between Saturday to Monday week-end concession tickets and the continuation of the Arab trader in our midst, especially in the country districts. The week-end fares, which until their discontinuance a short time ago, proved so useful to the farmer, were instrumental in diverting trade from the pockets of the Arab storekeepers that infest the countryside to the pockets of the European traders in the towns, and where the farmer then came into town every week or every fortnight, he now comes but once a month, and relies for his goods upon the Arab trader, and, moreover, gets them cheaper. The reinstatement of the Friday and Saturday single-day fares only touches the fringe of what is required. The railways of the Union ought to be so regulated as to provide every reasonable facility for white sellers and white purchasers to meet and conclude their bargains. It is an entirely wrong policy to allow the Arab trader to step in and reap the benefit of improper provision of this sort, and a return to the old system of week-end tickets seems the only solution of the difficulty. It has ever been pointed out that the railway has lost by the issue of these tickets, and we can see no necessity for the regulations which cancelled this or other similar concessions.—*Times of Natal*.

Indians in Mauritius

Mr. Manilal Doctor, barrister-at-law, of Port Louis, gives in the *Statesman* the following particulars regarding Indians in Mauritius:—

"The Indian population of Mauritius exceeds the white, semi-white, and negro-creole population by two to one.

Of the population of 380,000 about 280,000 are Indians, 750,000 being Hindus, and the rest Mahomedans. All told there are about 40,000 indentured Indian labourers, and the remaining free Indian population consists of free labourers, agriculturists, planters, carters, hawkers, and merchants, who are increasing in influence and importance every day—so that the Mauritius Royal Commission of 1909 plainly declares that 'Upon the progress and prosperity of the small Indian planters the future of the colony must largely depend.' To improve the lot of these peasant proprietors it is necessary that the British Government, in accordance with the recommendations of the Royal Commission, should relieve Hindus and Mussulmans from the French Laws of marriage and succession, which tend to create what the Royal Commission described as "an undue and uneconomic subdivision of their holdings," and prevent even the largest holdings from accumulat-

ing capital or undertaking anything like proper agriculture. In the interests of free labours it is also necessary, in accordance with paragraph 408, p. 100 of the Report of the Committee on Indian Emigration to the Crown Colonies, that emigration to Mauritius under indenture should cease. Mauritius has already a population of 559 to the square mile, as admitted by an hon. member of the Mauritius Council of Government. There is no lack of labour in Mauritius. Indians have been specially imported in order to cut down the wages of the sons of the soil."

[Note: Since the above was written, the Imperial Government has decided to put a stop to the system of indenture in Mauritius—Ed. I.O.]

On Gratitude

People often complain of the lack of gratitude shown by those whom they assist in their hour of difficulty or trial. This complaint arises however from a want of due appreciation of their own relationship to the transaction, or a confusion of thought as to the moral sequence of the act itself. That the sense of gratitude exists, none will deny; the question arises then to whom is it due? Primarily it is due to the Creator, the Supreme Father of all, and if this were fully recognised on both sides, the transaction would only give the liveliest sense of satisfaction to both the giver and the receiver. But the pride and self-sufficiency of man here interposes, and for the most part the donor desires to conserve to himself the sole credit of his benevolence and expects, even if he does not demand, a more or less continuous expression of gratitude from the person upon whom he has conferred the benefit. The latter, thus relieved of his difficulty, probably does feel grateful at the time, but inasmuch as his first feelings of thanks should have been loyally rendered to the Creator and not to the creature, this sense gradually wanes, leaving an uncomfortable feeling of his having placed himself under an obligation to his fellow man, which carries with it also a sense of degradation. This attitude of mind wars against the amiability of his first mental attitude and in the end is liable to produce in the mind a kind of resentment or antagonism.

If both parties recognised the moral relation or true sequence of the act, wholesome feelings would never be disturbed. The donor would glory in the honour of being permitted to relieve his brother's distress, whilst the recipient would feel a glow of real gratitude to the Supreme Father, and a sense of real love towards his brother, who had been suffered to come to his relief, and thus the whole transaction would be consecrated.

This argument is strengthened by examining the transaction from the

economic standpoint. Men do not want charity but justice. But where charity does take the place of justice, there is clearly a rendering of service on the one hand for which nothing is given in return. This breach of the economic law can only be adjusted in harmony with the above principles when the abnormal character of the transaction will be justified by consecration.

HENRY ANCKETILL.

Durban, Natal.

Modern Civilization and Luxury

Mr. Andrew Wilson, writing on the magnificent appointments of the White Star Liner *Olympic*, says, in the *Illustrated London News*—

Another lesson which appears on the surface of things is that degeneration is ushered in, marked, and helped by excess of luxury. Naturally, with the loss of the sturdy strength that labours to overcome obstacles and that makes for advance, we find developed the spirit of *laissez faire*. The schoolboy's expressive phrase "slackers" commends itself in this connection as an apt term indicative of individual and national somnolence, due to loss of energy. When Rome fell into decadence, there were feasting and games galore. The banquets of Lucullus were typical of what mankind may do in the way of senseless feasting; and the freak-repasts of American millionaires and South African magnates at London and New York hotels, where the guests dined in floating gondolas or ate amidst an Arctic scene—repasts costing each a modest fortune—parallel the classic orgies. Dishes of peacocks' hearts and brains in Rome and the special entrées of a French chef are not so far apart as might be supposed, when viewed from the standpoint of historical events and items in national history.

One may well believe that, physiologically, the onset of luxury must conduce to degeneration of mind and body alike from the plain effects it entails in the way of overfeeding, amongst other things. That men may dig their graves with their teeth is a saying which admits of no contradiction. The higher aims of life, aspiration towards ideals, the advance of science and art, the extension of commerce, and all other worthy objects of national life become impossible to a people sodden in luxury, and out of these things, in high places, is bred the discontent of low places. We may cease to wonder that John Smith of the third class becomes envious of Sir Gorgius M-das of the first, not because the latter enjoys comfort, but because he literally wallows in his luxury and exhibits a needless waste of means.

NOTICE

British Indian Association (Transvaal)

The following passive resisters are earnestly requested to send in their names immediately to the Honorary Secretary, Box 6522, Johannesburg:—

(a) Those who are pre-war Transvaal residents of 3 years' standing but who have been unable to obtain their registration certificates owing to passive resistance.

(b) Those who are otherwise entitled to registration but have not been registered owing to passive resistance.

Under the provisional settlement arrived at with the Government, such persons will be permitted by the Government notwithstanding the lapse of the statutory period of their deportation, to apply to the Registrar of Asiatics for registration, if the application is sent before the 31st December next.

Those who have at all applied for registration under the Act 36 of 1908 or Act 2 of 1907, during the struggle, and whose applications have been rejected, are requested *not* to send their names.

Those who know passive resisters of the classes above named in India, should at once write to their friends advising them to take steps to secure registration before the 31st December next.

Persons sending in their names should send

- (a) their full names;
- (b) period of pre-war residence or such other claim;
- (c) proof of their passive resistance, such as discharge certificate or other proof that they have been passive resisters;
- (d) all documentary or other evidence in support of their claims;
- (e) those who applied voluntarily in 1908, should send particulars.

These applications will be framed whenever possible and forwarded to the Registrar free of charge by the Association. Each applicant will have himself to prosecute his application at his own expense during the subsequent stages if such become necessary. Applicants will have the ordinary right of appeal against the Registrar's decisions.

(Sd.) A. M. CACHALIA,

Chairman, British Indian Association, Johannesburg

22nd May, 1911.

In ages to come, when men look back at the twentieth century, I believe it will stand marked in human history as the century in which the artificial dividing lines based on race, sex or colour, first gave way to a larger sense of human unity.—OLIVE SCHURKIN at the Aar.

Good Will

It needs but a cursory view to realise—though all knowledge of history confirms the generalisation—that this arena is not a confused and aimless conflict of individuals. Looked at too closely it may seem to be that—a formless web of individual hates and loves; but detach oneself but a little, and the broader forms appear. One perceives something that goes on, that is constantly working to make order out of casualty, beauty out of confusion; justice, kindness, mercy out of cruelty and inconsiderate pressure. For our present purpose it will be sufficient to speak of this force that struggles and tends to make and do as Good Will. More and more evident is it, as one reviews the ages, that there is this as well as lust, hunger, avarice, vanity, and more or less intelligent fear, to be counted among the motives of mankind. This Good Will of our race, however arising, however trivial, however subordinated to individual ends, however inadequate a thing it may be in this individual case or that, is in the aggregate an operating will. In spite of all the confusions and thwartings of life, the halts and resiliences and the counterstrokes of fate, it is manifest that in the long run human life becomes broader than it was, gentler than it was, finer and deeper—and it is brought about by Good Will working through the efforts of men.—H. G. WELLS, in "New World for Old"

German East Africa

"Open to Everyone"

Through the courtesy of Mr. Alidina Visram, the Indian community of Mombasa had the pleasure of meeting H. E. The German Governor on his return from the Lake and German ports thereon, (says the *Indian Voice*). The place where the reception was held being the beautiful gardens of Mr. Alidina Visram at Kilindini. The passage from the trolley road to the bungalow being profusely decorated with cocoanut palms and flags of various colours effecting a most delightful *tout ensemble*. There was a large and representative gathering of the Indian community, about 300 being present. The German community, together with the White Fathers and the Fathers of the Holy Ghost Mission and a number of Goans being also present.

On the arrival of His Excellency, he was introduced by the venerable Alidina Visram to all those present who spoke briefly of the advantages that were given by the German Government to Indians and of the fair treatment they always received.

His Excellency in replying said that in G. E. Africa every nation and every community were treated equally

according to their merits, that the Government would like to see Indians prosper by which means the Government naturally benefited and that the doors of G. E. Africa were open to every one. He explained in a simple way what he meant, taking the hand for the Government and the fingers thereof for the people, he said every finger, large or small, was an integral part of the hand, and if any of the fingers felt any pain, the hand suffered proportionately.

There were brief speeches given by Messrs. A. A. Visram, Nasser Virji and others. The decorations being tastefully arranged by Molo Dharamsi. After the speeches Tea and refreshments were served until all were amply satisfied. Mr. Abdul Rasool Alidina Visram personally seeing that all were served.

Refreshments over, photos of the whole group were taken, after which the distinguished visitor took his leave expressing himself as highly delighted in the genuine and hearty reception accorded him.

What a contrast (remarks our contemporary) between the way Indians are treated in German East Africa, where they are foreigners, and in British East Africa, where they are British subjects. It gives one food for thought.

Items of Interest

The Natal Indian Congress has appointed Mr. Polak to represent their interests in London, and a cablegram has been sent to Mr. Polak to that effect.

A correspondent relates the following incident which happened on Sunday evening last on the South Coast line:—At Reunion Station, just as the train was about to move, a native rushed into a second-class compartment, mistaking it for a third-class in the darkness and hurry. The European occupants immediately protested, and proceeded to bundle the poor fellow out of the compartment. The train was by that time in full motion and the native tried to proceed along the foot-board. Once or twice he lost his foothold but fortunately managed to retain his hold on the hand rail. As he passed along, the passengers in the train merely stared and did nothing to help him. At last a lady, seeing the boy's perilous position, took pity on him and allowed him to get into the compartment along with her, and thus probably saved his life.

Just anything of a shelter will not do for a pig-stye (says a writer in the daily press). This must be roomy, warm, well lighted, well ventilated, having a dry floor, and be kept clean. In summer not much bedding is required, but during the winter a plentiful supply of good straw is greatly

appreciated by the pigs; in fact, a clean comfortable bed bears a rather important part in their progress.

[We have seen some of the shelters provided for indentured Indians, and they do not, within a long way, come up to the standard of comfort advocated in the above for pigs.—Ed. I.O.]

Discussing the procession to St. Paul's Cathedral on Good Friday, headed by the Bishop of London, *The Times* says:

"In our time the appeal to the eye, and, especially in respect of Good Friday, the prolonged appeal of preachers to the ear, have possibly reached their limit. We need rather to betake ourselves to contemplation and recollection, uninterrupted by sight or sound. 'I had heard of thee by the hearing of the ear; but now mine eye seeth thee, wherefore I abhor myself, and repent in dust and ashes.'"

The *Statist* suggests that the Indian Government ought to appoint a very strong commission on which really representative Indian opinion will find a place to inquire into the whole question of how best emigration in India can be promoted. While there is every hope that the Indian Government will sooner or later abolish the indentured system, we (*Tribune*) really believe that there is absolutely no necessity to deport any portion of the Indian population for the benefit of the East African Protectorate or Uganda. If Lord Hardinge will give effect to his resolve for the material advancement of the country we want all the labour force we can manage to muster to carry this scheme to a successful issue. The Bombay Chamber of Commerce only recently complained of the sparsity of the labour supply, and for years past South India has also been deploring the dearth of agricultural labour even as we in the Punjab have been doing. In these circumstances we are emphatically of opinion that the idea of emigration should be finally and definitely abandoned.

Contents

	Page
The Settlement Completed ...	207
A Visitor's Impression of S. Africa ...	209
Travels Notes—What is the Provisional Settlement?—Transvaal Passive Resisters' Creed—Illustrations—About Certain Passive Resisters—Indian Women's Association ...	210
From the Editor's Chair ...	211
The Back Door ...	212
Immigration Restriction ...	213
Reason and Love ...	213
Charles Bradlaugh as Passive Resistor ...	213
"Supporting the Arab" ...	213
Indians in Mauritius ...	213
On Gratitude ...	214
Modern Civilisation and Luxury ...	214
Notice (British Indian Association) ...	214
Good Will ...	215
German East Africa ...	215
Heart of Innocent ...	215

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

કુલક ૬.

ફ્રીડેસ, સપ્તમ્બર, તારીખ ૨૭ મી મે, ૧૯૧૧.

અંક ૨૧.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨૭ મી મે વી, તા. ૨૭
જુન સુધી ૬૦ સં ૧૯૧૧.
હિંદુ-વૈશાખ વદ ૧૪ થી વૈશાખ સુદ ૧
સુધી, સંવત ૧૯૬૭.
ગ્રેગોરિયન-તા. ૨૭ જાન્યુઆરી સુધી
તા. ૪ જાન્યુઆરી સુધી ૧૯૨૬ વી.

વાર.	દિવસ	હિંદુ તીથી	ગ્રેગોરિયન તા.	પારસી રાશ.
રવિવાર	૨૭	વદ ૧૪	૨૭	૧૭
રવિવાર	૨૮	,, ૩૦	૨૮	૧૮
સોમવાર	૨૯	સુદ ૧	૨૯	૧૯
મંગળવાર	૩૦	,, ૨	૧	૨૦
બુધવાર	૩૧	,, ૪	૨	૨૧
ગુરુવાર	૧	,, ૫	૩	૨૨
શુક્રવાર	૨	,, ૬	૪	૨૩

અનુક્રમિકા.

સમાધાની	૩૧૭
સલામતીઓ	૩૧૮
નાદારી કારણની નોંધણી	૩૧૮
જેટલાં જાણીતાં જાણીતાં	૩૧૮
દરબારમાં એક દોષીએ	૩૧૯
સમાધાની (પત્ર મહેવાર)	૩૨૦
જનરલ બોર્ડનાં વચન	૩૨૩
બાળકો મુળાવડાદી	૩૨૩
હિંદી ભાષામાં બોરખીની જરૂર	૩૨૪
બરિશ્વર પ્રબના કેટલાક હાલમાં થતા	૩૨૪
લખન દોરી	૩૨૪
ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ	૩૨૪
પરજીવ	૩૨૬
તાર સમાચાર	૩૨૬
હિંદીમાં અસહિ	૩૨૬
મી. પોલકનો હિંદુ	૩૨૭
માહ	૩૨૭
વિશિષ્ટ વિષય	૩૨૭
રમણ અને દોષી	૩૨૮
અસહિ	૩૨૮
દરજાવાલ	૩૨૮
૧૯૧૧ વર્ષ	૩૨૮

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

રવિવાર, તા. ૨૭ મી મે, ૧૯૧૧.

સમાધાની

જનરલ રમટસનો છેલ્લો કામગીરી સંતોષ કરક આવી ગયો છે, હવે ઓછામાં ઓછા આઠ માસ લગી સત્યાગ્રહી નિરંતર બેસી રહે છે.

સમાધાની શું છે તે જરા ભણીએ. જે કામગીરી તરજુમો અને આપણે છીએ, તે કામગીરીમાં એવું પ્રજા છે કે જેથી સાધારણ રીતે વાંચનાર શુભવાકમાં પડે. તે કામગીરી પુરા સમજવાને સાર થયું કાપડાઓ બજારવાની જરૂર છે. પણ હિંદીની મુળ માતૃભાષી શી હતી એ યાદ કરવાથી સમાધાની તુરત સમજી શકાય તેવી છે.

આપણી માતૃભાષી પ્રથમ એક જ હતી. તે એ કે ખુની કાપડો રદ થાય. એ કાપડો રદ ન કરતાં તેના આધારથી હમી એક જ કાપડો થયો. એટલે આપણી માતૃભાષી થઈ કે હમીએક જ કાપડામાં જોડા ના અને હિંદીના એક સરખા હક હોવા જોઈએ. આમ અસહયો આપણી એ માતૃભાષી છે. ખીજી માતૃભાષી વિષે આપણે એમ કહી શકીએ છીએ કે જે કે કાપડો એક સરખો હોય છતાં અમલ એકવારો કરી શકે છે. આમ અમલ કરતાં ઓછા માં ઓછા છ હિંદી કાપડા થવા જોઈએ, કે જે પરીક્ષા આપીને જ આવી શકે. આ બંને માતૃભાષી રમટસ સાહેબે ખુલ્લા અને રમટ સમ્મોમાં કહી શકી છે. આટલું મળે તો સલામતીઓ લઈત બંધ કરવા બંધાએલ છે.

ખીજી જે બીજો મળી છે તે લખનુ' અમે નથી. ધણી વેળા કહેવાઈ મળુ છે કે જે ઉપલી ચીજો મળે તો જેઓ મી. સોલમજી વિજેરની જેમ નાતાલ આપ્યા તેઓ પાછા ભમ, અને જે સલામતી લઈતને લીધે પોતાના હક ઓછ બેઠા છે તેઓ બેસી રહે. આમ કરીને આપણે નિર્ણયને બતાવી દીધું કે આપણી લડત તંદન સ્વામિ વિનાની હતી અને

માત્ર હિંદીના નામને સાફ અને ખરા કરમ ને સાર હતી. એવો સંભવ હતો કે કોમની સાથે મસલત કર્યા વિના સરકાર આપણું માથેલું આપણી તરફ ફેંકત. એ આમ યાત તો આપણે ઉપલા બાજત હકો જતા કરવા પડત. પણ કહેવત છે કે જોને ખુદા રાખે તેને શા ન થાય. આપણી લડત ખુદાને નામે કર મચેલી તેમાં તે સફળ મદદે રહેલો છે. તેણે આમત કહેવત પણ જતન કર્યું અને જનરલ રમટસને એવી સ્થિતિમાં મુકી દીધા કે તેને સલામતીની મદદ વિના ન ચાલ્યું. તેનાથી સલામતીને સંતોષ થાય એવું બીજા મધ પારલામેન્ટમાં પસાર ન થઈ શક્યું. છત્તીસગઢ કોન્ટ્રી-સ, કોરો નેશન વિજેરને લીધે સલામતીની લડત મોકલ રહે એવું તેણે કહ્યું. બાવી છત્તીસ પાર પાડવામાં તેને સલામતીની મદદની જરૂર જણાઈ. આવો બવસર આવે એમ કોઈએ નહોતું ધાર્યું. આમ મદદ માગતાં તેઓ સાહેબને સાફ કરવા ની જરૂર પડી, અને તેમ કરતાં નાતાલ થી આવેલા સાત કેળાઓએ એક સુધી દોષા સત્યાગ્રહીના હક સંસ્થામાં અને હકાર સત્યાગ્રહી જેઓના હક કુખી જતા હતા તે બચા, રંભાખાઈ સોદાને જેલ જવાઈ દબા, અને જેઓ જેલમાં છે તેઓ છુટશે. સમાધાનીનો બીજો ભાગ જે શુભવાક કરેલો સાચો છે તે આ છે. તેમાં પણ મુખ્યત્વે કરીને સત્યાગ્રહીને મળવા, કોના હક કુખી હતા અને તે કષ્ટ રીતે બચાવવા તે બાબતનો ખત બચવાર કાપડાની બારીકાઓ બંધેલો છે. તે બધાની મતલબ તો એ જ છે કે એક પણ સત્યાગ્રહીનો દરજાવાલમાં રહેવાનો હક એ અમારો હશે તો હવે કુખી નહીં.

આવી આ છત છે, કોમની સમતા તું, કોમની બહાદુરી તું, અણધાર્યું ફળ પ્રપરે આપ્યું છે. આ ફળને જોઈ હિંદી કોમ હમેશાં સત્યાગ્રહ ઉપર એટલે પ્રપર ના બળ ઉપર વિશ્વાસ સંપત્તી શીએ એવું અમે માગીએ છીએ. કેટલાક હિંદીએ કહ્યું છે કે જન લખ્યું છે કે સરકાર ની સામે મળુ એ બીજાને મળુ માનવા બંધાવ છે અથવા તો સરખ ઉપર મળુ ફેંકવા બંધાવ છે. આ બંને કહેવત

આપણી ભાષામાં વપસ્ય છે. તેમાં સમજવાનું બેથક રહેલું છે. તે બંને કહેવતો વધારે સારી રીતે "બળીઆ સાથે બાથ ન બીડીએ" એમાં સમાજેલી છે, અને આપણે આપણું સારી બળ બળભવવા ચાહીએ તો એ કહેવત લાગુ પડે છે. પણ જે માણસ અથવા કોમ મરણીયા બને છે અને કમરની સદાય ખરેખરી માગી સત્વને વળગી રહે છે તેને એ કહેવત લાગુ પડતી નથી. તે તો સામા પક્ષને લાગુ પડે છે. જેના પક્ષમાં કમર હતો એવા હિંદીની સાથે થઈ જનરલ રમટસે બળીઆ સાથે બાથ બીડી હતી. મોઝીઝની સાથે મદાન ફેરોન થયા તેમાં તેણે સુરજ ઉપર ધુળ લેડાડી, કેમકે મોઝીઝે ફેરોનની સાથે કમરની બળ વાપર્યું હતું. કેનીપલ એકલો મીડના સળની સાથે કમરની બળ વડે થયે હતો. બાળ વયના પ્રકારે મદાન હીરવચકસ્યુ ની સાથે હાથ બીડી હતી. આવા સેકડો ઇતિહાસીક દાખલા નીચળી આવે છે. તેવોજ દાખલો સત્યામહીનો છે. શરત એકજ છે. સાતની લડત હોવી જોઈએ. અસત્યનો બેલી કમર નથી. સત્ય ત્યાં હોય છે, સમતા છે, કુખની સહનશીલતા છે, અને અવેપતા છે. સત્ય ત્યાં સદાય જીતે છે.

"એ તો બધું ઠીક છે પણ આપણને માન્યું મળ્યું એમ કેમ કહેવાય? એ તો રમટસ સાહેબ પોતાનું વચન પાળે ત્યારે મણાય." આમ સવાલ થવાનો સંભવ છે. સહેજ વિચારતાં માણસ પડે છે કે આ શંકા બરોબર નથી. ખરું જોતાં આપણી લડત જનરલ રમટસની સાથે આજ લગી હતી. આપણી ધારણાની આડે તે એક મોટા પહાડની માફક હતા. તે પહાડ આપણે જોળગી મયા છીએ. તેણે તો ચોખું વચન આપ્યું છે કે તેઓ સાહેબ આવતે વરસે આપણું માથેલું આપવાનો કાયદો દાખલ કરશે. આમ જ્યારે કહે ત્યારે આપણે લડત મોકુફ રાખવા બાંધાએલાજ હતા. સત્યામહીની લડત એ હાલ છે. જ્યારે ધાવ પડે ત્યારે જ આપણે હાથ ધરીએ છીએ. જ્યારે કાવ જમ કાવ ત્યારે આપણે હાથ કેસે ઝુકીએ છીએ. આવડે વરસે જો કાયદો પાસ ન થાય તો આપણે ધણે બધાને લડવું પારલામેન્ટની સાથે રહેશે. પણ પારલામેન્ટ અથવા તો જનરલ રમટસ જેની સાથે લડવું પડે તેની સાથે આપણે તેજ હથિયાર વડે લડી લાગીએ છીએ. જનરલ રમટસની "ના" હતી તે તો હવે

દેખીતી "હા" થઈ છે. આ વેળા જનરલ રમટસથી એમ કહેવાય તેમ નથી કે તેણે અમુક વચન નહોતું આપ્યું. મધ વેળા લખીતવાર વાત હતી, તે મળિત હતી. તેમાંથી તે એવડા અરથ કઢાડવા મથતા હતા. તેવું મથન પણ આ વેળા થાય તેવું રહેલું નથી. જેઓ એમ માને છે કે કોનફરન્સ વિચેરને અવસરે સમાધાની નહોતી કરવી જોઈતી, તેઓ કાં તો સત્યામહીનું છે તે સમજતા નથી અથવા તો ટરાંસવાલના સત્યામહીનોને તેઓની હાંમતનો બરસો કરતા નથી. સત્યામહીની કસોટી કઢાડવી હતી બાકી હશે, તો તેઓ આવડે વરસે કસોટીએ ચઢશે અને તેઓનો કસ જમત જશે. અત્યારે તો તેઓ મુકામસર પહોંચી આરામ લેવાને લાયક નીવડ્યા છે.

સત્યામહીએને

મી. કાજલીયાની સહીવળી જાહેર ખબર તરફ અમે દરેક સત્યામહીનું ખ્યાલ બે-ચીએ છીએ. જે સત્યામહીનોના કુખી જતા હક સમાધાનીથી સ્વચાલા છે તે એઓ ઘુરત એસોસીએશનને માગેલી હકીકત મોકલી દેવાની જરૂર છે. તેવા કોઈ હાંકુસ્તાનમાં રહેલા હોય તેને પણ ખબર આપી દેવાની જરૂર છે. જેઓ અરજ કરીને લડત કરમીયાન યુની કાયદાને અથવા તો ન. ૩૬ ના કાયદાને જરજી થયા છે તેઓએ પોતાનાં નામ ન મોકલવાની જાહેર બહમલુ કરીએ છીએ. તેવી અરજ કરેલી છે એ વાત ઠાંપીને જો કોઈ હાંકી પોતાનું નામ મોકલશે તો તેથી કોમની તેમજ તેની પોતાની હાંસી થશે. તેવા માણસની અરજ રજીસ્ટરાર પાસે જમાડી જઈ હશે તો તે ઘુરત જણાઈ આવશે ને નામ મોકલનાર રજીસ્ટર નહીં થઈ શકે.

નાદારી કેટની નોટીસો વગેરે

(પ્રોવીન્સીયલ એજેન્ટમાંથી)

જુ હેનોવર ડીવીઝનમાં મોરકના આજલ ઇસ્માઇલ મેહાલાની મીઠકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા ૨૬ મી જુન સુધીમાં કારકને અરજ કરવામાં આવશે.

જોહાન્સબર્ગ

(જમારા ખાસ ખબરપત્રી તરફથી)

સમાધાની

સમાધાની થઈ તેનો દુકામો દુકો સાર નીચે પ્રમાણે મળી શકાય.

- ૧ યુની કાયદો ૨૬ થશે.
- ૨ ઇમીએશનના કાયદેસર એકલરખ હક મળશે.
- ૩ જતાં અમલ એવો થશે કે ટરાંસવાલમાં હર વરસે ૬ કરતાં વધારે કણેલા નહીં જાવી શકે. કેળવણીની કસોટીની હક નથી બાંધી.
- ૪ હાલ સત્યામહી મોકુફ રાખવાનું અવેજમાં મી. સોરાળજી વિ. સાત સત્યામહીને આ વરસને સાર મુખી મન્ટ બહુવામાં આવશે. તેવાજ હક ખીજા તથા કણેલા મુસલમાનને મળશે.
- ૫ જેઓ લડતને લીધે જોતડના હક મુક્ત બધાથી મગાવી બેઠા છે તેને રહેણાંકના હક પાછા મળશે.
- ૬ જુજ રહેલા સત્યામહી કેદીઓ છુટશે.
- ૭ રાજાવાઇને તેમજ કેસમાં કારકમાં આપણી દાર મયા જતાં જેલ જુજ ન પડ્યું.

શું થશે

કાયદો નવો આવતા વરસની કહવાત માં થવાનો સંભવ છે. તે કાયદો કેવો થશે તેનો આધાર આ આઠ માસમાં હાંકી જેવી વરતણક ચલાવશે તેની ઉપર આધાર રાખશે, જો હાંકી એકજ રહેશે, મળજીત રહેશે, અને કમ પલુ દ્વિગ મામ તો સત્યામહી ધારણ કરવા તઇયાર થશે એવું સરકારને જણાશે તો કોનો નહીં થાય, એટલુંજ નહીં પણ જે કાયદો ધડાશે તે ઠીકજ ધડાવાનો.

નાતાલ અને કેપ

નાતાલ અને કેપને હવે શાંતિ મળી છે. કેવો કાયદો આવત એ તેઓ જાણી શક્યા છે. તેઓના હક ઉપર હાથ ન પડે તેવું હવે કરવું એ તેઓનું કામ છે. સત્યામહીની વતી તો સરકારને ખબર મળી છે કે જે કાયદો તેઓની માગણી કણસ રાખવાને સાર પસાર કરવામાં આવે તે કાયદો ખીજકુસ આશુ હક ખેંચાવા ન જોઈએ. આવી માગણી જતાં જો નાતાલ અને કેપ મહલતમાં રહે તો બેથક થયેપડ ખાંધે બેસે. તેઓને સત્યામહી મદદ કરી

કહે. પણ તેઓએ સત્યાગ્રહીની ઉપર આધાર રાખી એવી રહેવાનું નથી.

ફેળવાએલા શુ ?

જે છુટથી ફેળવાએલા આવી શકતા હતા તેટલીજ છુટથી ફેળવાએલા હવે નાતાલ અથવા ફેપમાં આવે એ બનવા એમ નથી. આ બાબત આપણે મહેનત થી એટલું કરી શકીએ છીએ કે અપ આવતા હિંદીને હિંદીથી બોલાવી શકાય. બીજા બધા કોઈ બરાબર ગળવી શકશે અને તેમ થશે તેના જ સત્યાગ્રહીને મળવો જોઈએ એમ હરકોઈ જોઈ શકે એવી આ સમાધાની છે.

ઉપશાળા

મી. કાઠલીયા તથા મી. સોરાબજી કલર કસ્ટોડિયન તરફ મી. પોલાકના અરજ બાબત ઉપશાળા નીકળ્યા છે. મી. ધન્વી નાઇડુ, મી. સોરાબજી તથા મી. મેઠ પ્રાંટી રીએ ગયા છે.

કાંઈક કારણ

મારા સાંભળવામાં આવ્યું છે કે ઉપ રાજ્ય કરનારને કોઈ એવો જવાબ આપે છે કે મી. પોલાક પોતાની અને મળવા ગયા છે તેમાં અમે જાને પૈસા આપીએ? આ કંઈ આપણને મોડી કરમની વાત ન મણાય. મી. પોલાક પોતાની ધણી પાછીને મળવા અને તેડવાને જ ગયા હોય તોપણ આપણે પછસા આપવા બંધાયેલા હતા. તેમને એક બીજાનો વિયોગ કોમ ને ખાતર થએલો. તે વિયોગ દુર કરે વગે એ કોમનું કામ છે. એટલે આજ તેજ કામને સારું કદાચ પછસા અપાવા હત તો પણ મોટું નહીં મણાત. હકી કત તો એવી છે કે મી. પોલાકને આખા ફક્ષિયુ આફ્રીકાના કામનો એન્ને વિલા મતમાં ને હિંદમાં ઉપાડવાનો છે. મી. પોલાક ત્યાં જઈ નવરા નવી બેસવાના પણ મોટા ભો (સોનેરી કાચા) બાબત ચર્ચા કરશે. ૧૮૮૫ ના કાયદાની વાત ઉપાડશે અને બીજી પણ ટર્મિસવાલની વાત મલાવશે. તેજ પ્રમાણે નાતાલ અને ફેપનું કામ કરશે. અકટોબર માસમાં હિંદુસ્તાન જશે ત્યાં પણ તેવું જ કામ કરશે. મી. પોલાકને પોતાની જોરતને મળવાનું તેમજ તેમને અહીં લાવવાનું જ કામ હત તો તેતો બસે પાઈડમાં ને ગણ માસમાં ઉઠી શકત. પણ આપણે પા. ૭૦૦ નેટલા એકકા કરીએ છીએ તે તો તેમને એક વરસ વિલાયત તથા હિંદુસ્તાનમાં ગળવાનું મળે ને આપણી હિમાયત થાય તેવી. વળી મી. પોલાક જેણે કોમની બંધુમ્ય સેવા કરી છે તેને (વર્ગ

આપણે ઉપર પ્રમાણે ન બજારમાં વેચ્યો મોલીજ કેમ શકીએ ?

બીજી વાત મારે કાને એ આવી છે કે કેટલાક એમ કહે છે કે હિંદુસ્તાનથી આવેલા પછસા આ કામમાં વાપરે. આ પણ ખુબ કારણી વાત છે. હિંદુસ્તાનથી આવેલા પછસા સત્યાગ્રહી સડત ને સાફ જ વાપરવા આવેલા છે. તે પછસાને બીજા કામમાં વાપરવાનું ન જ બની શકે. મી. પોલાક કંઈ સત્યાગ્રહની સડતને સારું હવે નથી ગયા. તેને તો બીજી કળઓ છે તે રજુ કરાવવા મોકલવામાં આવ્યા છે.

આ બધા ઉપર વિચાર કરી સમજી હોઈ આ કામમાં પોતાના મજા મુજબ પછસા કરી આમ લેશે એવી આશા હું રાખું છું.

મી. રોશન

મી. જોસા રોશન સમાધાનીના અબર મળવાથી ગમે હનીવારે ડરબન ઉપડી ગયા. મી. રાજકુમાર તેમજ મી. રામ ચરન પણ ડરબન ઉપડી ગયા છે. મી. હરીલાલ અધી હિંદુસ્તાન ગયા છે. આ બધા સત્યાગ્રહી સડત પાછી કરે થાય તો તુરત પાછા આવવાના હેતુથી ગયા છે. મી. રતનસી સોંઠા તેમના બાઈના અકાળ મૃત્યુના અબર મળવાથી હવે તુરત ફેર જશે. તેમના કુટુંબમાં બીજાં અરજી મવાના પણ માફ સમાચાર આવ્યા છે પણ સડત મોટું ન રહે તો ન જઈ શકાય એમ પોતાની ધારણા હોવાથી જ્યારે વિચાર નહોતા કરતા.

મી. સોરાબજી તેમના બહેનને તથા બીજા તેમના કુટુંબીઓને મળવા ફેર જવાના છે તેમજ આજ ચાર વરસથી સડતને લીધે જ ફેર જવું મુલતવી રાખેલું.

અરજા પરીએને અજબ

મી. કાસમ ઇ. કોહીબા—(૧) તમે નવું ઇમ્પ્રોવેશન બીજ પાસ થયું છે એમ લખ્યો છે તે, જાપામાં આવતી બાબતો સંબંધી અગ્રાનપણું બતાવે છે. એ બીજ પાછું મુકાયું છે; જેથી નાતાલ ફેપની સ્થિતિમાં હરકત પહેલિયા સંબંધ હતો તે કાલ દુર થશે છે, અને બીજ કામલ મેલા પહેલાં જે સ્થિતિ હતી તે એમજ રહી છે. (૨) તમારા બીજા સવાલ સંબંધમાં આજના અંકમાં પ્રગટ થએલ હકીકતથી સમજણ પડી રહેશે.

અ. ઇ. જો.

ડરબનમાં એક કમીએ

મંબરેજનો પ્રારંભ

ડરબન મ્યુનીસિપાલિટી તરફથી લખ ના ફરદીએને ડાકતરી પરીક્ષા કરાવવાની સમવડતા આપવા માટે એક "ટરુનર ક્યુલેરીસ લુથે" નામનું ખાતું બોલવા માં આવ્યું છે. ત્યાં કહેરના ડાકતરી અમલદાર પાસે ફરદીઓ મુક્ત કારીરીક પરીક્ષા કરાવી શકશે. આ સંબંધી જાહેર અબર સ્થાનીક જાણમાં પ્રગટ થઈ હતી. તેમાં એશીઆડીકો ને નેટીવ માટે પરીક્ષા કરાવવા ખાસ દિવસો રાખ્યા છે, અને મોરાઓ માટે જાહેર દિવસો રાખ્યા છે. તે ઉપરાંત ખાતાની એશીસે બતાવે મોરાઓ આમલે કરવાળેથી જવું, ત્યારે એશીઆડીકો અને નેટીવોએ પાછલે ફરવાળેથી જવું એમ પણ કહેરેલું છે. આ કમીએ સામે નાતાલ ઇડિગન ફેમ રેસ તરફથી પ્રોટેસ્ટને કામલ મોકલવામાં આવ્યો છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે હોઈ અને નેટીવને એક વરસમાં મળવામાં આવે, તથા તેમને માટે અને મોરાઓ માટે જુદા ફરવાળ રાખવામાં આવે તે ખાસ કુખદાયક વાત છે. પણ મોરાની રંગ સામેની લાગણીને માન આપવા ખાતર, પરીક્ષા માટે જુદા જુદા દિવસ હોય તે સમજી શકાય, છતાં તેવી રીતે જુદા દિવસો રાખ્યા પછી એશીઆડીકોને —જેઓ સુધરેલ શિદીક પ્રબળના લોકો છે—પાછલે ફરવાળેથી કામલ થવા ફરજ પાડવામાં આવે તે ખાલી અપમાન કરનાર અને નામેલો લગાડનાર છે; અને તેથી જે તકાવતો ધીમે ધીમે દુર કરવા રાજના હિતેચ્છુઓ કમળે છે તે તકાવતો નકામા વધારે તીવ થાય તેમ છે. માટે ઉવટે આજા બતાવવામાં આવી છે કે આ કામમાં ફર કરવા કાલેસીલ બંદોબસ્ત કરશે.

એક અંગ્રેજ લેખક કહે છે:—આ જાહેર કામ કરવાને માટે છે; સુખમેન માટે નહીં. બપમાં—આફતોમાં સખત મહેનત કરવાની છે. લાંબી રાત પડશે ત્યારે પછી કાંઈ થઈ શકશે નહીં. તે પહેલાં જે કાંઈ કાલું કામ કરી લેવાય તે કરી લેવાનું છે. એક આરામના બેઠરા તરીકે આ દુનિયાને માનવાની નથી.

સમાધાની

હેવટનો અમલનો પત્ર વહેવાર

તા. ૨૬મી એપ્રિલે જનરલ સમટસના સેક્રેટરી પર મી. ગાંધીએ નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો હતો :—

“આજ સવારે આપણી વચ્ચે જે વાતચીત થઈ તે સંખ્યામાં જણાવવાનું કે જ્યાં ઝુરવારે હમીદીઆ હોલમાં અમારી એક જામી મીટીંગ થઈ હતી. મી. કાઠલીઆ પ્રમુખ હતા, અને મીટીંગનું કામ ચાર કલાક સુધી ચાલ્યું હતું. કેટલીક ગરમ ચર્ચા ચાલ્યા પછી એક ડરાવ પસાર થયો હતો. તેમાં આપણી વચ્ચે થયેલી તા. ૨૨ મીના કામગીરીમાં કાઠલીઆ મુજબની સમાધાની નીચે સમજાવ્યા પ્રમાણે કબુલ રાખવામાં આવી હતી :

એ મીટીંગમાં કેટલાક સવાલો પુછાયા હતા, અને બીજા હજુ પુછાયા કરે છે. મને કાલે છે કે તેમાંના અત્યંત અમલ ના સવાલો પર જનરલ સમટસનું મારે ખ્યાન એ મનુ. એ બરોબર કહેવાશે. મીટીંગ પુછેલા નીચેના સવાલોથી સમજાવતા અરજના આધારે મીટીંગ સમાધાની કબુલ કરી છે

(૧) સત્યાગ્રહના વધાનો નીકાલ કરવા માટે હાખલ કરવા ધારેલ કાયદો દરંસિ વાલના અથવા ફક્ષિયુ આદરિકાના બીજા ભાગના આલુ હોય કયું હશે ?

જવાબ : નહીં લઈ લીએ, પછી ધારેલ કાયદો માત્ર દરંસિવાલને લાગુ પડતો હોય કે મુનિમનને લાગુ પડતો હોય.

(૨) જે સત્યાગ્રહીઓ લડાઈ પહેલાંના રહીશ છે, પણ જેઓ, મી. કાગુડ મહમદ અથવા મી. રસતમજની પેઠે હાલ દરંસિ વાલની બહાર છે તેઓને, તેમણે કાયદા માં અપામેલી કુલ દરમ્યાન રજાએકન માટે અરજ ન કરી હોય છતાં, રજાસ્તર થવા દેવામાં આવશે ?

જવાબ : હા.

(૩) જે સત્યાગ્રહીઓ રજાસ્તર થયેલ છે, પણ જેમને દેશપાર કરવામાં આવેલ છે તેમને દરંસિવાલમાં હાખલ થતા અટકાવવામાં આવશે ?

જવાબ : ના.

(૪) જે સત્યાગ્રહીઓ પાસે પીસ પ્રીક રવેકન સરટીફિકેટ છે, પણ જેમને હાલ પાર કરવામાં આવેલ છે તેમનું જાણીતું કોઈ પાલુ હશે ?

જવાબ : હા.

(૫) જે કેળવણી સત્યાગ્રહીઓને મુલતી સરટીફિકેટ તથા દરંસિવાલમાં રહેવા દેવામાં આવનાર છે, તેમને આ વરસ માટેના છમીમટો તરીકે મળવામાં આવશે ? અને તેઓ ૧૯૦૮ ના ૩૧ મા કાયદા તથા રજાસ્તર થવામાંથી મુક્ત રહેશે ?

જવાબ : હા.

(૬) ઉપર કહેલાને જેટલી કેળવણી છે તેટલી કેળવણીને લવિખની એલિઆટીક છમીમટોની જરીફાના ધિરજી તરીકે સ્વીકારવામાં આવશે ?

જવાબ : નહીં. એ બતાવવામાં આવ્યું હતું કે જેઓ હવે કેળવણી પામેલા છે, તેમનેજ કેળવણીની પરિક્ષા પાસ કરવા દેવામાં આવશે, અને આ ૭ કેળવણીએ હોદીઓ નો પોતાની માત્ર કેળવણીનીજ લાયકાતના આધારે હાખલ થવા માગતા હોય તો કદાચ મી. જોસફ રાયપન સિવાય ના બધા બાતલ રહે.

(૭) કેળવણીએ એલિઆટીક જેઓ રજાસ્તર થયેલ રહીશો હોય તેમને બાંજામાં કે અનુક્રમ દેવાની ફરજ પાડવા માં આવશે ?

જવાબ : નહીં.

(૮) પોતાના અતરથી જેને એ નિકાન આપવા સામે વાધો હોય, તેમને અથવા તે બંધીતા એલિઆટીકને એવીજ રીતે મુક્ત કરવામાં આવશે ?

જવાબ : હા. જે તેઓ પદાએલ અક્કરમાં સહી કરી ચકતા હશે તે બાંજામાંથી, તેમજ અનુક્રમમાંથી મુક્ત થશે.

ઉલ્લા એ જવાબો ૧૯૦૮ ના ૫૪ વહેવારોના આધારે અને હાલમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ ગુમારોના આધારે આપવામાં આવ્યા છે. આપણી વચ્ચે થયેલી ચર્ચા દરમ્યાન આ વાત મેં રજૂ કરી નહોતી, કેમકે મને તે તલન સ્પષ્ટ લાગતી હતી અને ખાતરી છે કે ઉપરની ઉપાધિ કું નાખું છું તે માટે જનરલ સમટસ કંટાળો નહીં પામે, કેમકે કું નાખું છું કે કાંઈ પણ ગેરસમજુતી ન થાય તે માટે તેઓ મારા નેટલાજ ચિંતાતુર છે.

અને ત્રાણમ પાડું છે કે મી. સોહા કાઠલી પહેલાં વચ્ચે વરસની પરીક નથી.

લડાઈ પહેલાં અખડ એ વરસ સુધી તેઓ દરંસિવાલમાં વરસ હતા, અને રેસુલ તરીકે દરંસિવાલ તેમણે ઊઠ્યું હતું. અલખત એ જે વાતમાં કાઠલી કાંઈ નથી. પણ ૧૯૦૮ નો ૩૧ મો કાયદો બરોબર રીતે જોતાં લડાઈ પહેલાં વચ્ચે વરસનો વસવાટ થયેલ હોવાની બરૂર પડે છે. કાયદાના બરોબર અમલને આ હાખલામાં પડતા મુકી મી. સોહાને રજાસ્તર થવા દેવામાં નહીં આવે ? જે તેને તેમ રજાસ્તર થવા દેવામાં ન આવે તો તે કેળવણીએ છમીમટોના વરસમાં જાય છે, કેમકે કેળવણીની લાયકાત તે ધરાવે છે. તેવી સ્થિતિમાં તે, મેસરસ રાયપન, સોરાળજી, મેઠ, દેસાઈ અને શેલતની સાથે હાલ કેળવણીએ મળુલ થશે. આમ થવાથી મી. સેમુઅલ જોસફ જે મી. રાયપનના ભત્રિજા થાય છે, અને એક રકુલ માસ્તર છે તેઓ બહુ મુશ્કેલા જેમ અને હવે કેળવણી પામેલ માણસ રહી જાય છે. તે દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન્મેલ છે. અને હાલજ એક નેટીવ પ્રોટેસ્ટન્ટ ફીલીઅન ચરચમાં ઓરનેનીસ્ટ છે, અને અમુક કોલેજે પાનમી કીલકનું કામ કરે છે. મી. સોહાની બાળકમાં કાયદાનો આકરો અરથ કરવાનું પાડું મુકીને આ માણસનું રક્ષણ કરે એવી માગણી કરે ? મી. સેમુઅલ જોસફની ખાતર ઉપરના હમીથી એકાદને અમે કાઢી નાખી ચકતા હોત. પણ બીજાઓ એ કુખો સહન કરવાની બાબતમાં મી. સેમુઅલ જોસફ કરતાં વધારે લાયકાત મેળવી છે.

એક ભારે હાલમારીનો બીજો હાખલો જણાવવાને મને કહેવામાં આવ્યું છે. આ હાખલો મી. કામાનો છે. તે જોહાન્સબર્ગમાં હોદી પોસ્ટ માસ્તર હતા. તે સારા કેળવણી પામેલ છે. કું માત્ર કું કે એ હોદાપર તેમણે લગભગ ૧૦ વરસ સુધી નોકરી બળવી છે, અને રજાસ્તર થવાની ના પાડવાથી તેમને તે છોડવી પડી છે. મી. કામા પારસી છે. તેનું કું બીજા જોહાન્સબર્ગમાં છે. લડાઈ દરમ્યાન તેમણે બહુ સહન કર્યું છે. કું માત્ર કું કે તે પોસ્ટ માસ્તર તરીકે બહુ લોકપ્રીય હતા, અને તેમના ઉપરીઓનો તેનાપર સંપૂર્ણ અર્સો હતો. મારા મત પ્રમાણે તેને તેની નોકરી પર હાખલ કરવા બધાએ.

જે સત્યાગ્રહીઓ લડાઈ પહેલાંના રહીશો હોવાના કારણસર રજાસ્તર થવા હકારે છે તેઓ તબક્કા કલ્પ માંથી થયે

આવી નથી, પણ હું તે નામો એકાં કરી રહ્યો છું. હું માનું છું કે અને કહેલી બાબતોના સંબંધમાં આપણે સમજી શકીએ એટલે તુરંત આ બોલોને રજૂ કરવાનું શરૂ કરવામાં આવશે.

આને મેં ચીના સત્યાગ્રહીઓની વાત કરી હતી, ત્યારે તમને કાંઈક નવાઈ લાગી હતી. પણ તેમણે અત સુધી કુખો બોલવાનું ચાલુ રાખ્યું છે, અને તેમના પ્રમુખ મી. મુન્શી કબીન હજુ હમણાં જ નેલમાંથી છુટ્યા છે. હું માનું છું કે હાલ નેલમાં સત્યાગ્રહી હોદી કરતાં ચીના વધારે સંખ્યામાં છે. અને તદ્દન ખાતરી છે કે હોદી સત્યાગ્રહીઓ પોતાના ચીના સત્યાગ્રહી બાઈઓને હાલ પકડતા મુકે એવું જનરલ સ્મટસ નહીં જ પારતા હેખ. તેઓ કુદરતી રીતે જ પોતાના જેવું જ રહ્યું ચીના સત્યાગ્રહીઓ માટે ચાલે છે. અને સમગ્ર છે કે ૧૯૦૮ માં લગત ફરીથી કરે પણ ત્યારે રજૂ કર નહોતા થયા એવા આશરે ૩૦ લગત પહેલાના રહીશ ચીના સત્યાગ્રહીઓ છે. પણ ચીનાઓનો સવાલ અને જણાવવાનું કારણ એ છે કે ચીનાઓમાં મોંઘો મઠિ મારામાર કરવાના સામાન્ય ચુંદા સર નેલ બોલવતા આર ચીનાઓના કેસ તી નાનુકે બાબત વિષે હું કહેવા માશું છું. એ મારામારીના પરિણામે કેટલાક ને જાન મળે છે. હવે એ બંને પક્ષે નેડાઈ ગયા છે. તેઓ હવે જુનું-જુનું પડે કહેનશાહની ઇલા મવા માટે અવરનર જનરલને મોકલવા અરજી પણ તકપાર કરી રહ્યા છે. તેમના પર ક્યાંય દક્ષિણી વિચાર કરવા જનરલ સ્મટસ બધા મજુ નહીં કરે?

એ બહુ લાંબાકથી લખ્યું છે, પણ મને લાગ્યું છે કે આ બાબતમાં નેટલું મોકલ રીતે અને નેટલું ખુલાસાથી લખાય તેટલું થોડું છે.

એ તમે આ કામળ જનરલ સ્મટસ આમળ રજુ કરવાની મહેરબાની કરશે, અને એ તેને જરૂર જણાય તો ઇન્ટરવ્યુ માટે એક દિવસ નીમવામાં આવશે તો હું આવીશ, અને આ બાબતને છેવટને માટે બંધ કરવામાં આવશે."

તા. ૪ થી મેએ મી. માંધીએ જનરલ સ્મટસના સેક્રેટરી પર નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો હતો:—

"જનરલ સ્મટસ સાથે થએલા ઉદર વ્યુત્ત સંબંધમાં મી. કાકલીઆ તથા બીજા આગેવાનોની મેં મુલાકાત લીધી છે. સત્યાગ્રહી તરીકે તેઓ અરજ કરવા

હકદાર છે તેમની પુરી તપશ્ચીલ આપને આપવી એ કાંઈ સહેલી વાત લાગતી નથી. તે માટે, બીજું કાંઈ નહીં તો કેટલોક વખત તો જોઈએજ. પણ મને લાગે છે કે રમ આપી કામ્ય એવા વરગ ને હું સહેલાઈથી વરણવી કરીશ. જેઓ દક્ષિણ આફ્રિકામાં છે તેમને વિષે હું નથી કહેતો. કારણ કે તેમના સંબંધમાં કાંઈ મુશીબત ઉભી થવાનો સંભવ જન રલ સ્મટસને નથી જણાતો એમ હું સમજું છું.

દક્ષિણ આફ્રિકાની બહાર કોઈ ચીના સત્યાગ્રહી નથી.

જે સત્યાગ્રહીઓ હોંડમાં હોય તેમને તીચેના બે વરગમાં સમાવેશ થઈ જવો જોઈએ.

(અ) જેમને ૧૯૦૮ ની ૧ થી જાને તારી પછી ૧૯૦૭ ના ૨ જા રજૂએશન કાયદા તબે, અને ૧૯૦૮ ના ૩૬ માં કાયદા તબે દેશપાર કરવામાં આવ્યા છે, અને જેમણે આજસુધી બેમાંના એકે કાયદા તબે અરજી નથી કરી.

(મ) દેશપાર કરવામાં ત આવ્યા છતાં જેઓ ૧૯૦૭ ના મારચની ૧ થી તારીખ પછી થોડા વખતે, જડતને લીધે દક્ષિણ આફ્રિકા છોડી ગયા છે.

(અ) વરગવાળાઓના દેશપારના, અને (બ) વરગવાળાઓના દક્ષિણ આફ્રિકા છોડવાના સંબંધી પુરાવાઓ અરજદારોએ પુરા પાડવા પડે.

ઉપરની રીત અખત્યાર કરવાથી જન રલ સ્મટસને જે બીક લાગતી હતી કે જેઓ વરસો થયાં દક્ષિણ આફ્રિકા છોડી ગયા હોય, જેઓ હવે પોટો કાવે ઉભો કરે તે બીક મટી જશે. હું સમજું છું કે (અ) અને (બ) વરગ તબે આવનારાની સંખ્યા ૩૦ થી વધારે થવા સંભવ તથી. તથા દક્ષિણ આફ્રિકાની આફ્રીકા અરજ કરનારાની સંખ્યા ૧૫૦ કરતાં વધવા સંભવ નથી.

આપણી વચ્ચે ચાલેલા ૫૨ વહેવારથી એમ કરે છે કે જેમણે ૧૯૦૭ ના કે ૧૯૦૮ ના કાયદા તબે રજૂ કરનાર અરજી કરેલ પણ જે નીકળી ગયેલ તેઓ ફરીથી અરજી નહીં કરી શકે. પણ દક્ષિણ આફ્રિકામાં કેટલાક એવા છે કે જેમણે ૧૯૦૮ નો કાયદો પાસ થયા પહેલાં મરજી વાત રજૂએશન માટે અરજી કરી હતી, પણ રજૂઆરે તેમની અરજી કાઢી નાખવાથી ૧૯૦૮ ના કાયદા પછી તેમણે અરજી કરી નથી. આ સોફા હવે એ કાયદા તબે અરજી કરશે, અને જરૂર

જણુશે તો અપીલના હકનો ઉપયોગ કરી શકશે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના ચીનાઓમાં ૩૦ કરતાં વધારે નથી, જે બધા બે સિવાય દરેકસવાલમાં છે, બારે એ બે કેસોએ આપેમાં છે.

હું માનું છું કે રજૂએશનનું કામ તુરંત ચાલુ થશે. હું સુચવવા માટે હામ બીડું છું કે ડીસેમ્બરની તા. ૩૧ મી સુધી અરજીઓ સ્વીકારવી જોઈએ, ત્યાર પછી નહીં.

કેટલાક સત્યાગ્રહીઓ હજુ નેલમાં છે કે જેમને છોડી મુકવાની જલામણ કરવાની છે, તે જોતાં તથા છેવટની સમાધાની નથી થઈ ત્યાં સુધી અલંત સવાલો ઉઠવા કરે છે, તે જોતાં તેમ થવું બંધ પડે એટલા માટે હું આતુર હોવાથી, આ બાબત છેવટ માટે બંધ કરવાની જરૂર છે એ હું જણાવું."

તા. ૧૮ મી મેએ મી. માંધીએ જન રલ સ્મટસ પર નીચે મુજબ લખાણ કર્યું હતું:—

એશીઆટીક સવાલના મુદ્દાની નીચેના સંબંધમાં નીચેનું લખાણ જનરલ સ્મટસ આમળ મોકલવાની મહેરબાની કરશે.

મારા મન તા. ૨૬ મીના કામળનો જવાબ જનરલ સ્મટસ તરફથી મળ્યો નથી લાંબુથી સત્યાગ્રહીઓનાં મન ઉચાં રહ્યા કરે છે. તેમણે પોતાનો સામાન્ય ધંધો હાથમાં લીધો નથી. જનરલ સ્મટસના જવાબની વાટ જોતાં મી. જોસફ રોયપન હજુ દરેકસવાલમાં છે, અને બીજા સત્યાગ્રહીઓ પણ એવી રીતે નવરા ખેસી રહ્યા છે, તેઓ પણ તેમજ પડ્યા છે. જનરલ સ્મટસને ખબર છે તેમ સત્યાગ્રહી કેદીઓ હજુ નેલમાં છે, જે કે હકીકતમાં સમાધાની મધ સુધી છે.

વળી લાંડનના અને હોંડના મિત્રોને સમાધાની પુરેપુરી થયાના ખબર આપવામાં આવ્યા નથી, અને હમ્પીરીયલ ડાનફર-સની બેકેટ નજીકમાં આવી પહોંચી છે તે જોતાં વિલાયતના મિત્રોને મોકલ ખબર આપવાને અમે અંબીવાજ, આતુર છીએ, માટે મારા કામળનો ઉત્તર વળે જવાબ મળવા હું માગણી કરું કે કાંઈ મોકલ ખબર કાલે ટેલીગ્રાફથી મોકલવાની મહેરબાની તમે કરી શકશો?"

જનરલ સ્મટસનો જવાબ

જનરલ સ્મટસના કામળમાં સેક્રેટરી તરફથી તા. ૧૬ મી મેના લખેલ નીચેનો કામળ મી. માંધીને મળ્યો હતો:—

તમારા તા. ૪ થીના કામગીના સંબંધમાં માનવંતા પ્રધાન મને જણાવે છે :-

(અ) ૧૯૦૬ ના જાનેવરીની ૧ લી તારીખ પછી જે એશીઆટીકને ૧૯૦૭ ના ૨ જા કાયદા તથા દેશપાર કરવામાં આવ્યા હતા, અને જેમને એ કાયદાઓ તથા રજીસ્ટર થવા ખરા હક છે, પણ જેમણે સંપાત્રકની લડતને લીધે હજી સુધી ખરજી કરી નથી, તેમને એ કાયદા અને ધારાઓના કાનુનોને અનુસરીને, આવતી તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બર સુધીમાં ખરજીઓ કરવા દેવામાં આવશે.

(બ) જે એશીઆટીકને દેશપાર કરવામાં નહોતા આવ્યા, છતાં જેઓ સલામતી લડતને લીધે રજીસ્ટ્રેશન માટે ખરજી કરવા વગર દક્ષિણ આફ્રિકા છોડી ગયા છે, અને રજીસ્ટ્રેશન માટે પોતાને ખરા હક છે એમ પુરવાર કરી શકે તેમ હોય તેવા એશીઆટીકને (બ) અને (બ) વચ્ચેના સંખ્યા ૩૦ ઉપરાંત ન થાય તો આવતી તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બર સુધીમાં ૧૯૦૭ ના ૨ જા અને ૧૯૦૮ ના ૩૧ મા કાયદા તથા રજીસ્ટ્રેશન માટે ખરજી કરવા દેવામાં આવશે.

(ક) તમારા કામગીના ૫ મા ફરિયાદના સંબંધમાં જણાવવાનું કે સમજવા પ્રમાણે મરજીઆત રજીસ્ટ્રેશનની જોમને ના પાઠ વામાં આવી હોય, અને હજી સુધી ૧:૦૭ ૨ જા અને ૧૯૦૮ ના ૩૧ મા કાયદા તથા ખરજીઓ ન કરી હોય એવા હોદી અને ચીનાઓ મળીને ૧૮૦ જેટલા દક્ષિણ આફ્રિકામાં છે. તેમની બાબતમાં જણાવવાનું કે જેરવાળખી દીકા વગર તેમના નામની તપસીલ પુરી પાડવામાં આવશે, તો તેમને આવતા ડીસેમ્બરની ૩૧ મી સુધીમાં મળકુરે કાયદાઓના કાનુનોને અનુસરીને ખરજી કરવાની તક આપવામાં આવશે.

(દ) જે સાત કેળવણી દોડી હાલ દરેકસવાલમાં છે, અને જેમના નામ તમે આપ્યા છે, તેમને કાયદામાં ફરિયાદ થતાં સુધી મુદતી પ્રમાણ આપવામાં આવશે, અને હાર પછી દરેકસવાલમાં તેમના વસવાટ માટે જન્યુના લખત તેમને કાદી આપવામાં આવશે.

એક ખાસ દાખલા તરીકે ત્રણ કેળવા એલ મુસલમાનોને પંજુ એવીજ રીતે લખત દેવામાં આવશે. દર વરસે કેળવાએલા હોદી ઇમીટ દોને ૧ની સંખ્યામાં દાખલ કરવાની વાતને કાવિખતા ઇમીટરેશન સંબંધમાં વળગી રહેવામાં આવશે. આ સાલ માટે એ સંખ્યાને વધારીને ૧૦ની કરવામાં આવી છે તે ખાસ સંજોગોને લીધે છે.

પ્રધાન જરૂરો સખે છે કે હમણાં ફરેલી માગણીઓને સ્વીકાર થયો છે, તેને એશીઆટીક કેમ વાંધા બરેલા સવાલોના ઉપદના નીવેડા તરીકે ગણશે. આ પ્રમાણે તમારા તરફથી જણાવવામાં આવ્યાથી રજીસ્ટ્રેશન કાયદા માટે કેદ બોલવતા સલામતી કેદીઓને છુટા કરાવવા માટે ન્યાય ખાતાપર સંખ્યા કરવામાં આવશે.

બનાવટી સરદીશીકેસ સંબંધમાં, અથવા તો પારકાં સરદીશીકેસ વાપરવાના સંબંધમાં સળ પામેલા કેદીઓને છુટા કરી શકાશે નહીં."

મી. મધીમે જવાબ

"તમારા ૧૬મી તારીખના કામગીની પહેલ્ય માનપુરવક સ્વીકાર" છું.

તેના "ક" ફરિયાદના સંબંધમાં જે તમે મારા તા. ૪ થી મેનો કામગીની ફરી વાંચ્યો તો તમે જોશો કે તેમાં કહેલા ૧૮૦ એશીઆટીક સંપાત્રકીઓની લાયકાતને જેવી રીતે તમે તમારા કામગીના (ક) ફરિયાદમાં સંકેતી લીધો છો, તેમ સંકેતવાળી નથી. એ સંખ્યા (૧૮૦) માં તમે કહેો છો એ વચ્ચે ઉપરાંત જેઓ મરજીઆત મોકલણ અથવા મોકલ પંજુ એશીઆટીક કાયદા તથા કરી ખરજી કરવા શકિતમાન ન થવા હોય તેવાનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. ત્રણ કેળવાએલા મુસલમાનો સંબંધીની છુટી માટે કેમ આજારી થશે.

મારા તા. ૨૬ મીના કામગીમાં બતાવ્યા પ્રમાણેના સમાધાનીના અરથ વિષે તમારા કામગીમાં કાંઈ વધી નથી દરકાવવામાં આવ્યો તેનો અરથ કું એવો કર" છું કે માનવંતા પ્રધાન તેને જહાલ રાખે છે.

બનાવટી પરમીટ રાખવા માટે અથવા વાપરવા માટે જેઓ સળ પામેલા હોય તેમના છુટકારા માટે કદી કાંઈ અરજ કરવામાં આવી નથી. એવા જોગોને કદી સલામતી ગણવાનો કાયદો કરવામાં આવ્યો નથી.

સ્થિતિના સંબંધમાં વિશ્લેષત અને હોદના મિત્રોને એસોસીએશને તારથી જણાવવું પડશે માટે કામગી પહેલ્ય તારથી જવાબ મોકલવાને કું વિનવું?"

જનરલ રજાસરો તાલ

"મે ૨૦ મી. તમારો કાલેનો કામગીને ડેલીવર થી આજે સુધારવામાં આવ્યો હતો તે સંબંધમાં કહેવાનું કે મારા તા. ૧૬ મીના કામગીમાં વચ્ચેલા ૧૮૦ એશીઆટીકમાં, દરેકસવાલમાં લગાડ પહેલાં ત્રણ વરચના વચ્ચેલા કાયદાપર રજીસ્ટ્રે

શન માટે ચોખ વખતે ખરજી ન કરી શક્યા હોય, એવા જે દક્ષિણ આફ્રિકામાં છે તેમનો સમાવેશ કરવામાં કાંઈ વધી નથી. તમારા તા. ૨૬ મીના કામગીના ૧ લા સવાલના સંબંધમાં જણાવવાનું કે માલુસોના અલારે મોલુડ હોય એવા હોય લખ મેવાને ધારવામાં આવ્યું નથી, છતાં જે કાયદો આખા મુનિવન માટે સામાન્ય અને એક સરખો લાગુ પાડવાને ધારવામાં આવ્યું હોય, તેવા કાયદાથી લુદા લુદા પ્રતોર્માંની સ્થિતિ પર અમર તો થશે ખરીજ. ૨જો સવાલ ઉપરના નેજ લાગુ પડે છે. ૩ જા અને ૪ મા સવાલ વિષે મારા ગઠ કાલના કામગીમાં કહેવામાં આવ્યું હતું. મારા ગઠ કાલના કામગીના (ક) ફરિયાદી થાત ૫ મા સવાલમાં છે. સવાલ ૬ માં કેળવણી કાંઈ મુકરર ધોરણ નહીં. સવાલ ૭ માં સારી કેળવણી પામેલા રજીસ્ટર એશીઆટીકોએ લાઇસેન્સ કલાવતી વખતે આંમળાં કે જાન્યુઆર આપવાની જરૂર નથી. સવાલ ૮ માં પ્રખ્યાત રજીસ્ટર એશીઆટીકોએ, જે તેઓ ઉમેશમાં સ્પષ્ટ રીતે સહી કરી શકતા હશે, તો લાઇસેન્સ કલાવતી વખતે આંમળાં અથવા અન્ય આપવાની જરૂર નથી."

કેળવણી કામગી

તા. ૨૦ મીએ મી. મધીમે નીચે મુજબ કામગી જનરલ રજાસરો પર લખ્યો હતો :-

"મારા તા. ૧૬ મીના કામગીના જવાબમાં ઉપરની તારીખનો તમારો જવાબ મળ્યો તેની પહેલ્ય માનપુરવક સ્વીકાર" છું. તારથી જવાબ આપવાની માગણીને કષ્ટાટાપ આદર કરવા માટે અને દેખીતા નિખાલસપણા માટે કું મારો આજાર જાહેર કરવા રજા લઈ છું.

મુદતી નીચે સ્વીકારવાને એસોસીએશન તરફથી મને કલા આપવામાં આવી છે; અને તે સ્વીકારતાં એટલું કહેવાનું છે કે તા. ૨૦ મી એટીક સુધી મારી અને જનરલ રજાસરોને એકરદરીની વચ્ચે આલેલા કાયદો પછી જે પગ વહેવાર થયો છે તે, ઉપર કહેલા મારા કામગીમાંની માગણીઓને કાંઈ બંધો જનાદાર કરતો નથી, એવો તેનો અરથ કરવાનો છે.

સમાધાનીની રજા જેઓ રાક્ષત માટે કહેદાર થશે, તેમની તપસીલ કાલ તક ધાર કરવામાં આવે છે, અને તે વહેલી મોકલવામાં આવશે.

કલુ જેલ બેઠવતા સલામતીઓનાં નામ નીચે મુજબ છે:—

સી. એફ. જે. ફરેક, લી કાંમ, લુક નાન ડીકસન, હો લાઉ, સામ થો, ચોમ આફ ડી, વો લામ, આફ વાઇ, ઇસ્મા મલ હમ્મક, અને લુક બેનગમીન. તેઓ ફારદમાં અથવા ડીપકલુમાં છે. તેમને કુદા કરવાનો દિવસ મને અજ્ઞાત છે. તેઓ આભારી થઇશ, કે જેથી તેમને ત્યાંથી કાવવા વાહનના સંખ્યામાં મોકલવા કરી શકાય.

કેળવાએલ સલામતીઓને કેવું પ્રમાણ આપવું તેનો નમુનો આ સાથે મોકલવા કું હાથ બીકું છું. તમને માલુમ પડશે કે ફરેક અરજદારે જાતે પોતાની અરજી લખી છે. તેની નીચે તે કલુક રાખવા માં આવેલ છે, એવી મોંઘ કરવાથી તે ધરાવનાર માટે પુરતું રજૂ થઇ મળી શકે. જે અરજ અજાણ તો અરજ દારના અક્ષરમાં અરજીની બીજી નકલ લઈ મુલકીઆતાની કામગીરીમાં રાખી શકાય.

છેવટમાં આ બાબતમાં માનવતા પ્રધાને જે સુલેહકારી વલણ બતાવ્યું છે તે માટે મારે એસોસીએશનનો આભાર જાહેર કરવાનો છે, અને એવી આજ્ઞા બતાવવાની છે કે એસીઆડીકને આવડે એમ આપવો પડે છે તે લગત ફરીથી જગાડવાને હવે કોઇ કારણ આપવામાં આવશે નહીં."

જનરલ બોથાનાં વચનો

અધિક સમાચારો અન્વયે

તા. ૨૭ મીએ લડનથી રટર અણુવે છે કે—

દરિયાવાલમાં એસીઆડીકો સાથેની કુશળતાનો નીવેડો કરનારી કુશળતાની વિચિત્રવાદ હકીકત જલ્દીને જનરલ બોથા એ જારે સંતોષ જાહેર કર્યો, અને કલુ કે મને ખાતરી છે કે પોતાને માટે અને તેટલી સારી સિમ્પલ મેળવવામાં હોદીઓ સરકારને મદદમાર થવામાં પોતાનો હિસ્સો ભજવશે. તેમને સંપૂર્ણ ખાતરી આપી શકાય છે કે સરકાર તેમના તરફ બીજા કુલ દુસ્મનાવટ ધરાવતી નથી; પણ તેમણે હમેશાં શાક રાખવું જોઈએ કે સમાધાનીમાં કલુલત આપવામાં આવી છે તે હસ્તાં વધારેને ન આવવા દેવા સરકારે નિયમ કર્યો છે. કું આજ્ઞા રાખું છું કે આફ્રિકામાં તમા હીંદુસ્તાનમાં હોદી એને માલુમ પડશે કે મી. સ્મટસે જે રાહતે હાથ મેળવી આપી છે તે મેલ વર્તે તેને જલુ મુકેલી પડી છે.

અજાણે મુખ્યારકબાદી

મરહુમા આજ બની આદમક, મુખ્યારક હોવે.

અમન્ના અ.જ કુલ આલમક, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

જીન્હોને જેલ જ દરાન્સવાલમે, કુંડા બળવા.

જીન્હોડી નેકી જોર સમપનક, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

જીન્હોને કામકે ખાતર ઉકામ, તકલીફ જીન્હોક.

મરહુમા ના અસ્વામી નામાપનક, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

મીસીસ સોહાડી હીમતસે કુછ, મુનિયન પુરમમ.

એસી બાલુકે નેક હીમાનક, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

બીહોનાં કમું નહીં હમ ફુર, લુકેશી કા બીલાવે.

સિતારા અમકા હીંદુસ્તાનક, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

જાલા જાયાત જોર કુલ શેક, ખોલવડ વાલોંક.

કાકલીયા ચેરમેન અસવતક, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

મુખ્યારકબાદી મે- હેતા કું, સત્તામહીઓકું.

આંમલીઆ ચેરમેન હાઉકું, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

કામકું જોર સારે કામકું, પેક લીડરકું.

કામકું જોર બાવામીરકું, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

કર કયા ચીફત મે- વોલ ટીચરને, કુખ જીકાયે.

નામકું મે ખી વ તામીક કામકું, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

જીકતે રાજ કાલોં કે લીચે, ખકાદુર જોર.

મેની મેની ચેકસ રીય પોલાકકું, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

કાતમ જેસે સખી હાતા, રેતન તાતા નરકું.

ખારસી કામ જોર રસ્તમકું, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

જેસક રોપનને પહેની બેડીયાં, જવેર સમજો.

જેસક જે. ડોકે અહેસાનકું, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

બાલક નાંજેક પાંચે જીન્હામે, નામ નીકાવ.

મણી હરીલાલ જોર સોરામકું, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

મોરયા સોરામજી આપુરજને, એન્જુકેકકા.

કાલા જા જેસી મેક શેલતકું, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

અમીરહીન ફજાર જોર બકાદુર, ચરીયારકું.

મીસ્તર લીઆન કવીન ચેરમેનકું, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

હીંદુ આમ આગેવાન, હીંદ કે હાકકું.

પ્રેમીસર જોખમે હીલકાકું, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

તમન્ના એડી થીક સામકું નહીં, આંમ આવે.

હીખાયા કરકે ધર ધીરજકું, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

જીકાલા ચેલીલે મોકે મલુકું, આમ કુના.

મીંજે ચેલા કુના ઉડિયનકું, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

કેકા યાક વીઓ સીધો સડ, નારો કુદરત ખુદાજી.

સ્મટસ બોલા કલે મુનિયનકે, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

લખેકું જે કાવિખમાં જે થયું, યાસી ન દળસે.

જામારા આ પરદુખ લાગનને, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

પેસીન્ક રજસ્ટરે બેટલ હો યાક, એટ લાસ્ટ સેટલ.

ચેકસ જોફ જોડ જોન્ડ પ્રેદેકું, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

ઉડિયન જોખીનીયનકી રેખ, સેવા આકરીકું.

ફકીરી હાલ કામી કામકું, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

તાક નીચતકે ઉમેદવાર હમ, મહેતાબ સારે.

ઉમેદ જર આમ મોકનદાસકું, મુખ્યારક હોવે. મરહુમા.

હી. શેખ મહેતાબ.

નાતાલ નેટીવ કાંચરેસના જોરા સેકરે દરીએ એક સમાજમાં જણાવ્યું છે કે 'કાળાજાય'નું બીજ રોપનર મોરાઓ છે. કાળાને ન્યાય મળવા પણ સલાવ રહેતો નથી. માટે એ 'કાળાજાય' દુર કરવો હાય તો એ સવાલમાં તમસ કરતા અરજદારે બાકા હિમચન નીચવું જોઈએ.

હિંદી છાપામાં ગીરમોટની

ચરચા

ગીરમોટની બાંધી થવાનો કરાવ થતાં દક્ષિણ આફ્રિકા વિષે માહિતી ધરાવવાનો હાલો કરતાં એક ગોરાએ કલકત્તાના રાજા હા "સ્ટેટસમેન" પત્રમાં ઈસ્ટરન આફ્રિકા હતો, તેમાં અહીંના હિંદીની વિશ્વ લોકમતને આડે રસ્તે દોરવા પ્રયત્ન થયો હતો. ઈસ્ટરન આપનાર એક જણાવેલું છે કે:-

ગીરમોટ બાંધ થવાની નોટીસ અમારું મળવાથી નાતાલના એકતોને ધારકો લાગ્યો છે. ગીરમોટ બાંધ ન થવા માટે વેપારીને લાઇસેન્સ બાબતમાં બપીલનો હક છેલ્લી નાતાલની પારલામેન્ટમાં આપવામાં આવ્યો છે. વળી ગીરમોટના ઓરોને પા. ૩ નો કર ન કરવો પડે એવો કાયદો પણ નાતાલે કરેલો છે. તેમ છતાં હિંદી સરકાર ગીરમોટ બાંધ કરવા માટે તો ૭ માસ કરતાં વધારા સુધનની નોટીસ મળવી એમ એ ગીરમોટના તરફ ચલાવતી નિરક્ષરતાનો હેવાલ પ્રસિદ્ધ થયો હતો તે ખોટો છે. મજુરો તરફ માયાળુ રીતે તથા નરમાશથી વરતવામાં આવે છે. તેની તાફુરસ્તી સરકારીને જળવાય તેની પણ કાળજી રાખવામાં આવે છે. હિંદી મજુર નાતાલમાં એટલા કીમતી છે કે તેના સુખને વારંતે સરકાર ન કરવામાં આવે એવું બનેલું નહીં.

બહુ મરણ થાય છે તેનું કારણ પુછવામાં આવતાં કેટલાક રાજાનાં નામ આપી કહેવામાં આવ્યું છે કે 'મજુર નેનાં પિતીનો પહેરવેશ છોડતો નથી, તેથી હાડી લાગી પડવાથી તેઓ મરી જાય છે.' આપણાં હાથ પુછતાં કહ્યું કે 'બહુ નજીવાં કારણસર હિંદી આપણાં હારે છે એ જાણીતી વાત છે.'

ઉપરની અણપદ્ધતી દીકાઓ જવાબ બપાયા વમરની મઠ નથી. રાજકોટથી બી. સી. કે. માંથી એક લાંબો કાગળ બપી ઉપરની દીકાઓને રહીએ કામલા દલીલોવાર આપ્યો છે, અને પોતાના ટેકામાં 'મરકપુરી' તથા ખીજા છાપાઓના ઉત્તર પડે 'સ્ટેટસમેન' ના ઈસ્ટરન આપનારની દીકાઓનું ખેટાપથ્ય બતાવી આપ્યું છે. પહેલો ઉત્તરો 'રફ ડેલી મેક' નો છે. જેમાં તે છાપાએ ત્રણ વરસ પર ગીરમોટ બાંધ થશે એવી ચેતવણી દીધી હતી. 'એડવર્ટાઇઝર' ના એક લેખ દાંક્યો છે, જેમાં પણ ઉપર મુજબ ચેતવણી આપાઇ હતી. લાઇસેન્સની બપીલના

કાયદા સંબંધમાં નાતાલ પારલામેન્ટમાં અને બહાર કહેવામાં આવ્યું હતું કે તેવો હક 'માન ન્યાય અને ઇન્સાફની ખાતર મળવો જોઈએ' આ વિષે દીકાઓએ સંબંધક જવાબ પુરો પાડ્યો છે. પા. ૩ ના વેરામાંથી ઓરોને મુક્ત કરવાના કાયદાને માજુરો મજુરો નથી અને ઓરો પર કર મુજબ છે, એના જાણીતા કામલાઓ દાંક્યા છે.

ગીરમોટના તરફ માયાળુપણથી વરતવામાં આવે છે, એ વિષે દીકાઓને પણ કલ્પો સમોદ જવાબ દેવાયો છે. આ સંબંધમાં પ્રોટેક્ટર ડેવી ઉદ્ધત વરતણક બતાવે છે તેના કાલમાં અને કામલાઓને ઝહેર કરવાની તક કાઢ લેવાઇ છે. છેવટે નીતિની રૂએ મુલાખી રૂપી ગીરમોટ બાંધ કરવાની કેટલી જરૂર હતી તે સમજાવીને હિંદી કેમના એ સવાલપના વક્તવ્યનો વાજબી જવાબ રજુ કર્યો છે.

“બિટાશ પ્રજના કેટલાક હાડ માર થતા લોકો”

બોસીય કાર્પસ ચેપના લેખ

(મયા અંકથી ચાલુ)

કાલ પડીએ હિંદુસ્તાનના નવા વાલસ રાય લે. હાર્ડીંગ મદદે આવેલ છે. ૧૬ ૧ તી તા ૭ મી જાનેવારીએ વાલસરાયની સલામાં એવું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે આવતા જુલાઇ માસની તા. ૧ બીજી નાતાલમાં ગીરમોટના હિંદી એ. મોકસવાનું નવ કરવા વિષે હિંદી સરકાર દુક મુદતમાં નોટીસ કાઢશે. સાઉથ આફ્રિકા બુનિયતની હકમાં હિંદી એને ફવી રીતે રાખવામાં આવે તે વિષે હિંદી સરકાર કંઈ ચરતો કરી શક નહીં. છતાં ગોરા કોલોનીયોને તે એક જો બતાવી શકે છે કે જ્યાં સુધી હિંદીઓને સ્વતંત્ર બિટીક પ્રજા તરીકે તેઓ રવી કરે નહીં, ત્યાં સુધી હિંદી મજુરો મારે કુદમ કરવાની આજ્ઞા રાખી શકશે નહીં એવી આજ્ઞા રાખવામાં આવે છે કે ત્રણ વરના કાપા તથા પ્રજામત વાલસરાયને તેનું વચન બરોબર પાળવામાં ટેકા આપશે તેઓએ સંબંધવાનું છે. અને તેઓને પોકાર ચેમ્પ સ્થળે પહોંચાડવાનો છે; કેમકે એઓ વેપાર અને પાસાને મનુષ્ય જવાણ કરતાં વધારે કીમતી મલ્લે છે તેવો એની પ્રમુખ જાણવામાં આવેલ છે.

છે. તેઓ જુલી જાય છે કે મનુષ્ય કલ વાણી તેમ એ જ ખરી આવાદી છે

આમ છતાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદી એ માલે દુરમની લાવ રાખનાર એક અંગ્રેજો કલુલ કર્યું હતું કે "તારા કાંકાપરનાં મોટી તથા માતા ખેતરો હિંદી મજુરો વડે છે કાલસાની ખાણોનો ઉક ચેમ નધારનાર પણ તેઓ જ છે. કુલ માં ખેતરનું વધુને વધુ કામ દીરીઓના જ હાથમાં આવવું જાય છે. હિંદીઓ ના આબાધી ગોરી પ્રજા જમણી અથવા તેથી પણ વધારે વધી મળ છે. જમીનનો આવ વધ્યો છે, અને રહેવાનો ખર્ચ ઓછો થયો છે"

દક્ષિણ આફ્રિકામાં હિંદીઓનો સવાલ તે બહુ જનો સવાલ છે. બાંધ અને માંડપણ કરેલા આપસ્વાર્યનું તે પરિણામ છે. માણસાઇના મહત્તની તે અવગણના કરે છે. તે સવાલના તોરમાં એ વાત જુલાઇ જાય છે કે જ્યાં સુધી દુનિયાનો મજુર વરમ અહર અંદરનો નાત જાતનો બેદ જુલી જાય એક ખીજા કાપ મળી જઇ કામ કરવાને અશક્ત છે, ત્યાં સુધી પછસાઇ વરમના અત દુષ્ટ ન્યામ કરતાં પણ વધારે આકરી દલા તેઓની અહરના સડાથી ઉત્પન્ન થશે

આપણે આજ્ઞા રાખીએ છીએ કે બિટીક મજુર વરમ નેઓની આંખે અપ રાવન્ય રૂપી જુગારી પડળ નહીં મડવા દે, અને લોવેલ કવિતા નીચેના સળેકાં સર્વમાય સલ તેઓ એટલખ્યા વિના નહીં રહે :-

"મજુર વરમના પુરે છે મજુર વર મની રજીઓ બનેને કીતિ કે બદનામી એક જ સરખી લાગુ પડે છે. માણસાઇની નહીં જાળે એવું કહ પણ થશે તેથી બનેને સરખુ છુકયાન પહોંચશે."

[સ.પુલે.]

પોરટ જુલીઆમેયમાં 'કાલાજવા'ના કેસ માં પકડાએલ આરોપી પરનો કેસ તા. ૨૨મીએ ચાલ્યો હતો, અને કેટલીક જુલાનીઓ બેનાયા બાદ તા. ૨૭મી પર મુલતવી રહેલો હતો.

ગોરોના મારકસથી તા. ૨૭મીએ હર જણાવે છે કે મેકાંબીક પ્રમજાની ખીજ વણી બરે ખેતીની ચેમનાઓ કાલ લેવા નો મેકાંબીક સરકારે વિચાર કર્યો છે. તે કામ માટે ખેતી કારતનના એક અણ બાંધને કુરુપનાં બેલાવવામાં આવેલ છે.

જીવન દોરી

(ગયા બાકી ચાલુ)

પ્રકરણ ૧૦ મું.

તે સ્ત્રી જોઈએને સાથે લઈ ચાલી ગઈ. દેવદુત પોતાના બાંકડા ઉપરથી ઉભો થયો, પોતાનું કામ એક બાજુએ છોડી દીધું. નયુ અને તેની સ્ત્રીને તેણે વાંકા વળી નમન કર્યું અને બોલ્યો : “ હવે આપની પાસેથી રાત્રી માટે છુટકા મળે અને હવે મારી આપી છે. મેં કંઈપણ ખોટું કર્યું હોય તો આપ પશુ મને માફી આપશો ? ” અને તેણી બંનેએ બેસીને દેવદુતના શરીરમાંથી પ્રકાશ નીકળતો હતો નયુ તરતજ ઉભો થયો, દેવદુતને નમન કર્યું અને બોલ્યો : “ સાધ દેવદુત, હું જોઈ છું કે આપ કંઈ સાધારણ માણસ નથી. આપને હું રહેવાની દરજ્જા પાડતો નથી પણ કંઈ સલાહ પુછતો નથી. છતાં એટલું તો ફક્ત મને કહોજ કે જ્યારે હું આપને મળ્યો અને મારે ઘેર બેસવાની લાગ્યો ત્યારે દિલગીર હતા અને મારી સ્ત્રીએ ખાવાનું આપ્યું ત્યારે હસી પડ્યા અને આપ તેજમાન દેખાવા લાગ્યા. વળી પાછું જ્યારે તે શેઠીએ આપને ત્યારે પશુ આપ ખીજી વખત હસ્યા અને વધુ પ્રકાશમાન દેખાવા લાગ્યા, અને હવે જ્યારે આ સ્ત્રી નાની છોકરી એને લઈને આવી ત્યારે તમે ત્રીજી વખત આ માટે હસ્યા, અને આટલા બધા હવે તેજવાન કેમ લાગે છે ? આપ દેવદુત, આપ મને કહો કે આપનામાંથી આટલું બધું તેજ કેમ પ્રકાશી છે ? અને આપ આ માટે ત્રણ વાર હસ્યા ?

દેવદુતે કહ્યું : “ હાલમાં મારામાંથી તેજ પ્રકાશી છે તેનું કારણ એટલું જ કે મને શીક્ષા થઈ હતી, પરંતુ હવે મારે મારી બધી છે. અને હું ત્રણ વખત એટલા માટે હસ્યો કે હવે મારા ત્રણ શબ્દો મારે શીખવા બેઠાં, એવી આજ્ઞા મને મળી હતી, અને હવે એ ત્રણ શબ્દો હું બોલું છું. પહેલો શબ્દ હું જ્યારે આપની સ્ત્રીએ મારાપર હમા કરી ત્યારે શીખ્યો. અને તેથી પહેલીવાર હસ્યો. બીજો શબ્દ જ્યારે મેં પેલાદાર શેઠીએ જોડા બનાવવાનો કુશળ આપી મેં ત્યારે શીખ્યો. અને તેથી બીજીવાર હસ્યો. અને હવે જ્યારે આ છોકરીએ મને આ રીતે

શબ્દો શીખ્યા. અને તે જોઈને હતો. અને તેથી ત્રીજી વખતે હસ્યો.”

નયુએ પુછ્યું : “ સાધ દેવદુત, હવે તને આ માટે શીક્ષા કરી, અને ત્રણ શબ્દો તે કયા છે ? તે કહે તો હું પશુ તે બધી કંઈક તેમાંથી શીખું.”

દેવદુતે કહ્યું : “ હવે મને સમજાવેલા માટે કરી કે હું તેની આજ્ઞા વિરુદ્ધ ચાલ્યો. હું સ્વર્ગમાંથી શીરસ્તો હતો. અને હું હવે મારી આજ્ઞા વિરુદ્ધ ચાલ્યો હતો. હું જે વખતે સ્વર્ગમાં શીરસ્તો હતો તે વખતે હવે મને એક સ્ત્રીની આત્મા લઈ આવવાની આજ્ઞા કરી. હું પૃથ્વી ઉપર ગયો, અને તે સ્ત્રી પાસે ગયો. તે એકલી અને માંદી હતી. તેણી એ તરતજ એ નાની છોકરીએને જન્મ આપ્યો હતો. બંને છોકરીઓ અત્યંત દયામણી રીતે રાત્રી હતી. માતા એટલી બધી નયણી હતી કે તેણી બંન્નેઓને લઈ ધવડાવી શકતી નહોતી. તે સ્ત્રીએ મને બોલ્યો અને તરતજ સમજાવેલું મને કે હવે મને તેનો પ્રાણ લેવા મોકલ્યો છે. તેથી તે અત્યંત રોષ અને ક્રોધ લાગી ‘ હવે મારા શીરસ્તો, મારો બધી એક એ દિવસ ઉપરજ ગુજરી ગયો છે. જગતમાં એક જાડ તેના ઉપર પડ્યું અને તરતજ તેમના પ્રાણ ગયા. મારે મા નથી, માસી નથી કે બેન નથી કે જે આ છોકરાની સંભાળ લે. માટે મારો આત્મા તું ન લે. મારાં છોકરાને છોડી મોટાં કરવા દે, અને આ સંસારમાં તે પોતાની જાંઘળી રાઈ કરી દે એવી સ્થિતિમાં આવવા દે. આ બરીબ છોકરીએ મા આપ સીવાય કેવી રીતે જીવી શકશે ? ” તે સ્ત્રીએ એક છોકરીને તેની જાતી ઉપર મુકાવી અને બીજીને બીજા હાથમાં આપી, અને હું સ્વર્ગ તરફ પાછો ફર્યો. હવે મારી પાસે જઈ મેં કહ્યું કે ‘ તે સ્ત્રીને પ્રાણ લઈ મારી શક્યો નથી. તેનો બધી જ જગતમાં એકાએક ગુજરી ગયો. અને તેણીને બે બેડે બંન્નેમાં બંન્નેમાં છે, અને તેનો આત્મા હાલમાં ન લેવો એમ વીનંતી કરે છે. તેણીએ કહ્યું કે મને છોકરાને છોડી મોટાં કરવા દે. માઆપ સીવાય તે કેવી રીતે જીવી શકે ? આ બેડે મારાથી તેના પ્રાણને લઈ શકાયો નહીં. હવે મેં કહ્યું ‘ તું તરત પાછો ચાલ્યો જા. અને તે સ્ત્રીને પ્રાણ લઈ આવ. અને તું ત્રણ શબ્દો શીખીશ : (૧) મનુષ્યમાં શું સમાયેલું છે. (૨) મનુષ્યને શું નક્કવામાં આવ્યું નથી,

(૩) અને મનુષ્યો શાથી જીવી શકે છે. જ્યારે તું આ શબ્દો શીખી રહે ત્યારે આશ્વ તું સ્વર્ગમાં આવશે. ” હું પૃથ્વીપર તરતજ ચાલ્યો આવ્યો અને તે સ્ત્રીને પ્રાણ લીધો. બંન્નેઓ માની જાતીએથી મુટાં પડ્યાં. હું તે સ્ત્રીના આત્માને મારી સાથે લઈ હવે મારે પાસે લઈ જવા ઉભો ચડ્યો. પરંતુ મારે પવન પડ્યો તો હોવાથી મારાથી કેમ ચડી શકાયું નહીં. મારી પાંખો તુટી પડી. તે સ્ત્રીનો આત્મા એકલોજ હવે મારે પાસે ચાલ્યો ગયો. અને હું, મારે જે દેવદુતની સાથે રસ્તાની બાજુએ પડેલો મને બોલ્યો હતો ‘ તો નગ્નાવસ્થામાં પડ્યો. ” [અંતર.]

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ બંડોળ કમીટીના પહેલા વરસના (૭૧-૭૨-૭૩ સંધીના) હેઠલની હાપેશી નક્ક અમને મળી છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે ‘ ગુજરાતી સાહિત્ય બંડોળ કમીટી ’ ની સ્થાપના ગુજરાતી સાહિત્યની ખીલવણી કરવા અરથે યોજાઈ છે. તેના કારોબારી યોજા પ્રસીદ્ધ વીદવાનોના નામ બેવામાં આવે છે. રા. દલપતરામ ભટ્ટનાનજી શુકલ ને કમીટીના સેક્રેટરી નીમવામાં આવ્યા છે. કમીટીના ડેપુટીસેક્રેટરીએ જુદાજુદા રાજ્ય શીઓની રાજકોટની મુલાકાતની તક લઈ પછસાની કેટલીક મદદ મેળવી હતી. બંડોળમાં લગભગ રૂ. ૫૦૦૦ બરાબે છે. કમીટીએ વીદવાનોને હાથે કેટલાંક પ્રસ્તુત લખાવવાની મોકલણ કરી છે. તેમાં દયા રામ, નરમદાસકર, દલપતરામ, મહીપત રામ, નવલરામ, અને મણીલાલ નજુભાઈ ના પ્રયોમાંથી શાળાપયોગી સંમદ, સંસકૃત સાહિત્યના એક બંન્નેજી પુસ્તકનું આપાંતર, કાકુત હોંદની તવારીખનું આપાંતર, અંબેડેજી કેસરીકુલન (રાજબંધા રણુ) નું આપાંતર, બંન્નેજી લેખક બંન્નેજી અંબેડેની ‘ રાજની ’, તથા બીજા એક બંન્નેજી પુસ્તકનું આપાંતર, વગેરે, વગેરે તક માર કશાવવાની યોજના છે.

‘ ગુજરાત અને ગુજરાતી ’ લીત્યની હાલની સ્થિતિમાં સદેથી વધારે જરૂરનું અને સારીરીતે લઈ શકે એવું શું છે ? એવો સવાલ કમીટીએ તેના સંખ્યોને પુછ્યો છે, અને તે ઉપર મત મેળવ્યા છે. તે ઉપરાંત બંન્ને ગુજરાત વીદવાનોને પશુ આ સંખ્યમાં કાંઈ સંચના કરવી હોય તે રા. બળદતરાય કમ્પાણુરાય હકોર (રાજકોટ) પર મોકલી દેવા વીનંતી કરવામાં આવી છે.

પરચુરણ

મી. એમ. સી. બાગલીઆની કા. તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે સ્ટીમર પંડુઆમાં કચ્છગરના પાણી મી. એ. ઇ. હોટાલાઈ, જોહા-સપરગવાળા મી. હજન દાર, તથા કલેરમેંટના મી. ઇ. હમ્મલીમ દેશાઈ કુકે બસાયે રવાના થયા છે.

કિમ્બરલીથી એક અવરખતી જણાવે છે કે :—ડાયામંડ શીફ ઝાંઝરા અન્ન મન ધરલામની જનરલ મીટીંગ તા. ૨૧ મીએ મી. મહમદ શરીફના પ્રમુખપણું હેઠળ સેલ્મી સ્ટીટવાળા હોલમાં મળી હતી. પ્રમુખે મીટીંગ શરૂ કરતાં આખા વરસના કામકાજ તરફ સંતોષ બતાવ્યો હતો. સેક્રેટરીએ તથા એડીટર વારમાં રીપોર્ટ રજુ કર્યો. જે સરવાળામતે પાસ થયો. મેમ્બરોએ આગળ અપાસ કરનાર ઝાંઝરા સ્ટેટના મુસલમાન વિદ્યાર્થીઓ માટે ૨ સ્કોલરશીપ આપવાનો અને અન્નમનનાં નાણાની સ્થાવર મીલકત ખરીદવાનો એમ બે ઠરાવ સર્વાનુમતે પાસ થયા હતા. મુખ્ય બોલનારામાં મેસરસ અબાસખાન, સમયદ મહમદ, એમ. એસ. દાવર, તેમજ યંગમેન્સ મોસ્લીમ એસોસિએશનના પ્રમુખ તથા સેક્રેટરી હતા. સંજાતું કામ ધણું જ ઉત્સાહ બરેલું ચાલ્યું હતું.

‘મરકયુરી’માં એક હોદી જણાવે છે કે :—સ્મીથરનીટમાં આવેલી બાયોસ્કોપીક કંપનીનો ખેલ જોવા હું અને મારી દીકરી દીકરીટ લઈને બહાર દાખલ થતાં અમને અટકાવવામાં આવેલ, અને મેને જરે આવી એક શીર્ષીમ પાછી આપી દીકરીટ લઈ લીધી તથા તોજાપમાં ચાલ્યા જવાને કહ્યું. બધા જોનારાઓ ની વચમાં આમ અપમાન કરતાં મેનેજરે કાંઈ બાંધકાં બાંધી નહીં. જ્યારે મેં દીકરીટ ખરીદી ત્યારે મને આ વિષે બહુ કરવામાં આવી નહીં. મને નહીં દાખલ કરવા દેવાનું કારણ હું હોદી હતો એજ હતું એમ હું ધાર છું. હું એજ બતાવવા માગું છું કે આ પ્રતમાં આખરદાર હોદીઓ સાથે કેવી રીતે વસ્તુવામાં આવે છે તેના ધણા દાખલાઓમાંના આ એકજ દાખલો છે. પછી હોદીઓ જોનારોની સામે કમેલાં પોઠાર કરે તેમાં નવાઈ ખરી? હું એક સ્થાવર મીલકત ધરાવનાર અને અનીસીપાલીટીને વેશ બરનાર કહેરી

છું. મારા જેવી સ્થિતિના બીજા ધણા હોદીઓ છે, અને તેઓ સહુ બીજા કહેરીઓની માફક સરખા હોકા બોલવાના હોય છે. ઉપરના કાગળ નીચે દીકા કરતાં ‘મરકયુરી’નો અધિપતિ દિલ સોજી સાથે લખે છે કે : ‘કાગળ લખનાર સારી રીતે કેળાએલ અને આખરદાર હોદી છે. તેં કરખનાના ધણા લોકોને બચ્ચીતો છે. આવા કરખના હોદીયું આટલું બહુ અપમાન કરવામાં આવ્યું તેથી અમે દિલ ખીર છીએ.’

‘કરક રાંડ એકસરેલ’ માં એક અવરખાં જણાવવામાં આવે છે કે એકસ વરસના નવા એશીઆટીક બ્રાદર અને તેડીવ સેક્રેશનના સુપ્રીન્ટેનડન્ટ મી. એસ. એ. સ્ટરટન વિલાયત જવા ઉપડતા પહેલાં તેના માનમાં સેક્રેશન વાસીઓ તરફથી એક મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો. સેક્રેશનને ખાસ વાવડા તોરણો વિગેરેથી કણગારવામાં આવ્યું હતું. મેળાવડામાં સોએક જેટલા હોદીઓ ઉપરાંત ટાઉન ઇન્જનીયર, ટાઉન ટ્રેઝરર, વોટર ઇન્સપેક્ટર, વિગેરે મોરા અમલદારો હાજર હતા. રેસીડન્ટ માજી સ્ટ્રેટને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. મી. સ્ટરટનને માનપત્ર અપાયા પછી સમયાનુસાર બાપલો મમાં. ત્યારબાદ હોદી કામ તરફથી નારતો પાછી આપવામાં આવ્યાં હતાં જે લખ સભાવિસરજન થઇ હતી.

હોદમાં અશાંતિ

કોમી હમ્મલો

તા. ૨૩ મીએ કલકત્તાના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે બંગાળમાં આવેલ ખુલતા પ્રાંતમાં મુસલમાનો અને હિતરતા વરણના મજ્જતા નામશુદ્ધરો વચ્ચે નજીવી તકરારમાંથી અંબીર મામલો ઉભો રહ્યો છે. એક હજાર હથિઆરખ મુસલમાનો નામશુદ્ધરોનાં ગામને લુંટી અને બાળી રહ્યા છે. પ્રાંતીક પોલીસ કમીસ નર રમખાણના મથકપર ગયો છે. નામ શુદ્ધરો બંગાળમાં સુધુથી રાંક વત ગણાય છે. હાલમાં તેમનામાં કાંઈક જીરસો આવેલો છે, જેને પરિશુમે તેમજે ચહીઆતી હોદુ શાંતિઓને બેમકોટ કરવાના, અને જોરાક વેચવાના તથા ચાકર તરીકે કામ કરવા ના માગવાના દાખલા બેસાડેલ છે.

તાર સમાચાર

જુદા જુદા બ્રિટીશ મુલાકાતના પ્રધાનોને તા. ૨૨મીએ કોમની મુલાકાત કરાવવામાં આવી છે. પાછળથી હમ્પીરીયલ કોન ફરન્સ મુલ્ક મુકામાં આવ્યું હતું. કોન ફરન્સની દર અકવાડીએ ૪ બેઠકો કરવાનું કરાવવામાં આવ્યું છે.

પારીસ ખાતે હવાઇ વહાણની સરત હોડવાની હતી, જે વખતે એક વહાણ ૨૫ શીટની ઉચાઈએથી એકાએક જમીન પર આવી પડવાથી કેટલાક માણસો કચાસીને મરણ પામ્યા હતા, જેમાંના એક ફરાન્સનો લડાઇ ખાતાનો પ્રધાન હતો. મુખ્ય પ્રધાનને પણ કેટલીક ઇજા થઇ છે.

કેપટાઉનના જાપાવાળાઓના કામદારો એ હડતાલ પાડેલ હોવાથી ૩૦ જેટલા કામદારો વિલાયતથી ઉપડી મુક્યા છે, અને બીજા ૮૦૦ માણસોએ નોકરી મેળવવા અરજ કરી છે. હડતાલ પાડનારાની સંખ્યા ૧૦૦૦ ઉપરાંત છે.

જનરલ બેયાને વિલાયત પહોંચતાં બારે આવકાર મળ્યો હતો.

લીસબનમાં તા. ૨૦મીએ એક નાનું બંડ ઉઠાવવામાં આવ્યું હતું, જે ઘુરત જ દાખી દેવાયું હતું.

પોરટુગાલમાં રાજના પક્ષકારોની ધર પકડ કરવાના દાખલાઓ વધુ અને વધુ જનતા જતા હોવાનું જણાવવામાં આવે છે.

મેક્સિકોની લડાઈનો અંત આવ્યો છે, અને સુમેક પધરાવા માડી છે.

રાજ્યાબીષેકનું સરલસ જોશ માટે તા. ૨૬મી જુને ગરીબ અને નીરાધાર છોકરાં તથા ધરંજો માટે એક ખાસ ફેકલ્ટે મોટો મંડપ બાંધવા કોમ જોરજો દરમાબુ છે.

જનરલ બેયાની ઇંગ્લાંડની મુલાકાતપર દીકા કરતાં લંડનનું ‘વેરટ મીન્ટર એજેટ’ લખે છે કે મુનીયન પારલામેંટને પહેલા કામ માટે અને ખાસ કરીને બધા અને હોદી હમીયેશનના સવાલો માટે મુખારકબાદી ધટે છે. હોદી હમીયરે રાજના સવાલ સંબંધમાં હોદી પ્રધાનની કોહીસની મુલાકાત બેવાને જનરલ બેયા

ની બચેની દાખરીથી સરસ તક મળે છે, અને એવી મુલાકાત લેવાથી સતોષ કારક પરીણામ આવશે એમાં શક નથી.

લંડનના પોરટુગીઝ રહીશોને એવા તાર મળ્યા છે કે પ્રબલતાક રાજ સામે બળવાની ચેતનાઓ પોરટુગીઝમાં ચાલી રહી છે.

પ્રખીરીઅલ કોનફરન્સ સંબંધમાં છઠ્ઠાંડના જાપામાં લેખે પ્રગટ થયા છે રાજના બચાવની બાબતને કોનફરન્સમાં ખાસ અગત્યની મહત્ત્વને ચર્ચામાં આવશે એવું મનાય છે.

તા. ૨૩મીએ પ્રખીરીઅલ કોનફરન્સ ખુલ્લું મુકાયું તે વખતે બીજા બાબતો કરનારા સાથે બનરલ બોલાએ જાણ કરતાં જણાવેલ કે રાજનો કોનફરન્સ બામ યુનિયન (દક્ષિણ આફ્રિકા) કરતાં વધારે વફાદાર નથી.

દક્ષિણ આફ્રિકા માટે ગોરા વચન રા એને મોકલવાની બાબત પર વિચાર કરેલ જાતની સાકેશ આફ્રિકન કોલોનાઇઝેશન સોસાયટીની એક મીટીંગ તા. ૧૮મીએ મળી હતી, જે વખતે એવા વિચાર જણાવવામાં આવ્યા હતા કે દક્ષિણ આફ્રિકા બામને વસા રહેવા માટે એવી યોરી સ્ત્રીઓને ત્યાં મોકલવી જોઈએ. દક્ષિણ આફ્રિકાના કાય કમિશનર સર રીચર્ડ સોલોમને કહ્યું હતું કે જ્યાં સુધી મજૂરી તરફ જોરાઓને તિરસ્કાર છે ત્યાં સુધી જોરા મજૂરોને ત્યાં મોકલવાનું યોગ્ય નથી.

જરમીસ્ટનથી મી. એમ. જી. હેગમ વાળા લખે છે કે:—ચાલુ માસની તા. ૧૮મીએ આવેલી રટીનરમાં જરમીસ્ટન ના મી. પ્રખાલીક પ્રમાણસને જોઈએ મુલાકાત પ્રખાલીક કરીને આવેલો હતો. આ જોરણું નામ તેના બાપના સરટોરીફટ ની અંદર હતું તેમજ જરમીસ્ટનથી તેના બાપે રીતસર એશીડીટ કરાવીને મોકલી હતી. સરકાર એશીડીટના આધારે જોરણું આવેલ હતો. જોરણી ઉમર પંદર વરસ ને બે માસની છે. છતાં પ્રખીરીઅલ અમલદાર ઉમરમાં વધે કાઢીને જોરણને કિતરવા ન દીધો, અને દેશ પાછો કાઢ્યો છે. આ બાબત પર ખાન દેવા એસો. એસો.ને જરમીસ્ટનમાં આવે છે.

મો. પોલાકને. ઇન્ટરવ્યુ

(રિપોર્ટ)

લંડન ખાતે તા. ૨૪ મીએ રિપોર્ટને ઇન્ટરવ્યુ આપતાં મો. પોલાકે જણાવ્યું હતું કે—

હું આ સમાધાનીને રાજકીય હકાપણ કારણે મજૂર છું. હોદી અને એસીઆ ટીક જાહેરાતોનાં વચનો સ્વીકારવામાં યુનિયન સરકારે ઉદાર વગતણું બતાવી છે. હું માનું છું કે સમાધાનીના કારાર બરાબર પાળવામાં આવશે. હવે રહીશ કોમની ખીજ કાઢમારીએ,—જેવી કે જમીનની માલીકો, સોનેરી કાલ્દો, અને લોકેસનનો સવાલ વિચરેથી ઉભી થતી—ફર કરાવવા હોદીએ પ્રયત્ન કરશે.

વડી સરકાર, હોદી સરકાર, તથા લંડનની બિગીશ ઇડિઅન કમીટી પ્રત્યેના હોદીના બાકારની લામણી મો. પોલાકે દરકારી હતી.

ચાલુ વરતમાન

પોરટ છલીકાએમાં કરકયુન કાર ૧૮ વિરુદ્ધ ૧ મતે પાસ થયા છે.

પોરટ છલીકાએમાં ફરિયામાં પ્રકરણો નામની સ્ટીમર બરામે ચડી લાંચી પડી છે. ઉતાડીએ વચેરેને બચારી મેવામાં આવ્યા છે.

જુલવાયોમાં 'કાળાબાવ'ના સંબંધમાં એક કાકરણ ખુન કરનાર જોરાનો ખામ કરવા લોકોએ જાહેર માર્ગેથી જોરીને મોટી દિલચાલ કરવા માંડી છે.

'કાળાબાવ' સંબંધમાં નેદીવેના પ્રતિ નીધિ તરીકે કેપની પારલામેન્ટમાં બિરાજ તા. ૨૪ મીએ વિલાયત માટે ઉપડતી વખતે પોતાની મુલાકાત લેનાર જાપાના પ્રતિનિધિને જણાવ્યું હતું કે પોરટ છલીકાએમાં બનેલ છે એવા કેસોનો નીકાલ કરવાનું નેદીવેને સોંપવામાં આવે તો ગ્રુન્ડેમારોને કારે થઈ પડે. નેદીવે લોકો માને છે કે નેદીવે જોરતો પર કાય નાખ નાર જોરાઓને પશુ આવવા નેદીવે ગ્રુન્ડેમારો પેટે આકરી સળ થવો જોઈએ. 'કરકયુ પારાઓ'થી પોતે વિરુદ્ધ છે એમ જણાવ્યું હતું. કમક તેથી આવક દાર નેદીવે જામણી નેદીવેની કારમાં કમક છે.

વિવિધ વિચાર

એડવરડ કારપેન્ટરે કહ્યું છે કે "જો પુ" પોતાને બીજાઓ કરતાં ચડીઆતો માને, તો તે કાલથી તે તાર કિતરતા પશુ જાહેર કર્યું છે. જે બીજાઓનો સેવક થઈ, બધાને મદદ કરે, તે તેટલા વડેજ તેમના શીક અને મણી ખરે બર થાય છે.

લકમક ચતુરાઈથી કે એવી કાલ મુકત થી નાનકડી પ્રજાને મોટી પ્રજા ઉપર કનેક મેળવવાનું કુરલજ હોય છે, છતાં જો તેનામાં કમક નીનિબળ હોય છે તો તે મોટી પ્રજાના કલેવમાં પેસીને તેનું દિલ હરી લેવ છે. હયોવારોની પ્રકાશી વરસો પછી જુલાઈ જરી પશુ નીતિબળની જાપ ને કાયમજ રહેવાની.—"રેપેરેટર"

અહીં નામના ફરેય લેખકે એક ટેકાએ કહ્યું છે કે "માત્ર એકજ જાત નો દીવો એવો છે કે જે આપણે આપણા કાયમાં બામને ફરી કાઢીએ, જે સુધી વધારે અધારી રાતમાં પ્રકાશ આપા કરે, અને જે ઉજડ વેગન જમામાં આપણને ધર જેવી કાંતી બનાવે: આ રીવો દરેક જીવનવાળી વસ્તુએ, સંબંધમાં પારકુ દુઃખ જોમને દુઃખી થવું એ છે."

ડો. ધોગ્લ નામનો વિદ્વાન અમેરીકન નીમો (શીદી) કહ્યું છે કે "હું અને બને મારા કહેવને દુનિઆના કાલપણ માણસની સાથે એકસરખાં મજૂર છું. કોંડી જોરાની સસારીક રહેણીમાં કામચ થવા મામતા નથી. કેમકે તેને પોતાની જ સસારીક રહેણી છે, અને તે માટે તે મજર છે. પશુ શીદી એટલું તો માને છે, અને તે કાર દમને માને છે કે કાયદા અમલ અને પોટ બાબતમાં તેને સરખાપણું મળવું જોઈએ. આ બે બાબત ઉપર અમે કહી દીધું મુકવાના નથી, પણ એકજ યજને કડવાના છીએ. આ લંડન એકાદ દિવસમાં જીતાવી કે કરાતી નથી, પણ તે તો વરસો સુધી ચાલે નેમ છે. પણ જ્યાં સુધી એકપણ કોંડી મરણને કારણે ક્યાં વચરનો રહેયો રશે ત્યાં સુધી અમારું કિતરનાપણું બમે સ્વીકરણ નહીં, કે કાર કણલ કરણ નહીં.

હોલકંડની (૩૪) સરકાર દક્ષિણ આફ્રિકા માટે મુલાકાતી કરનારી સ્ટીમરોની લેસન કમક છે.

રંઘવેષ અને કોમી અદાવત

મીસ હાલ્ડેન એમ. હાલ્ડેનના લેખ

(મથા અંકથી ચાલુ)

વરસસ રૂડાન્ડલ ફીસ્લીયન શીફરફન નામના મંડળના વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ, રેવ. વી. એસ. અમ્મરાયલે ૧૯૧૦ના મે માસ માં મદ્રાસ ખાતે ફીસ્લીયન યુનિવર્સિટી ફીસ્લીયન યુનિવર્સિટી એક બહેર મેળાવડા માં વચર અમલકાયે કહ્યું હતું કે:—

“પણુ એરો અમલકારો સામાન્ય હીંદુ પ્રજા સાથે જે રીતે વર્તે છે, તેમાંજ અસાધનુ મુળ કાણુ સમાયું છે.”

હવે આ વાતને આપણે કહુલ કરીએ કે નહીં, છતાં આવાં તહોમતો માટે પુરતાં કારણો મળે છે તેજ સાબીત કરી આપે છે કે એ બધી સાચેસાચી છે ‘અ.ચ. ટાઇમ્સ’ના ખાસ ખબરપત્રીએ ૧૯૧૦ના એપ્રિલ માસમાં હીંદી મામલા વિષે લખેલાં કહ્યું હતું કે મજબૂર ચરચના અંગ્રેજ અનુયયીઓના રંઘવેષને લીધે હીંદુસ્તાનમાં આ ચરચનો પ્રચાર કરવામાં બહુ અડચણ આવે છે. તેણે કહ્યું હતું કે:

“હાલની સ્થિતિમાં, હીંદીને બીજા થવાને જરા સરખી તક હોય એવું કાંઈ ધારી શકે નહીં. દેશી જમણિકારીઓને આવી આવુર છુટ્ટા હોવા છતાં એ માદ રાખવું જોઈએ કે અંગ્રેજોની કોમી અદાવત બહુ જબર છે. એકાદ હાલમાં કંઈક સુધરે ચલે છે, અને ક્રિસ્ટીયન હીંદુસ્તાન માં એક હીંદીને પહેલે બાને તાળાના બિરાખના હોદ્દા વડે પવિત્ર કરવામાં આવે છે પણ અસાધારણ તથા લખનઉની સીઓ, પોતાની દીકરીઓ ધરમની આજા લેવા તથા ભારે બંગાળી પાદરીઓ તેઓ ને માથે હાથ મુકે તે સાંખી શકે નહીં. કલકત્તામાં તો આ વાતનો વિચાર પણ થઈ શકે તેમ નથી.”

આ આખી બાબત જાણે એકદમ સ્પષ્ટો અરથ સુચવનારી મરકરી હોય નહીં, એવું લાગે છે! વળી બ્યારે આપણે માદ કરીએ છીએ કે આ મરજહીઓ જે ધરમ ધારણ કરી ભેદ છે, તેની શોધ પુરવમાં જ થઈ છે, અને વળી ખુલાના નામથી જુદા જુદા અધર્મી નાતજાતની મદીમાંથી હીંદી પકેશીઓને જગાવવા તેઓ પ્રવત્ત કરે છે, ભારે ખાસ કરીને એવી લામણી જીવનન કાય છે. વાંધા વાળી વાત એજ છે કે કોમી અદાવત એવી જુદી જામી મદ છે, કે ધરમના પવિત્રમાં પવિત્ર કરમાન માં પ્રજા તે આડે આવે છે, અને તે

ખ્રિસ્તી ધરમના કરમાનથી તદન વલદી વાત છે છતાં એ ચરચના બિચરો પણ તે અદાવત પર ખ્યાન કાખીને અમલમાં મુકાય છે. આમ થવાથી એઓને વટલાવ વાને ચરચ સ્થપાયું હોય છે, તેઓની નજર આમળ તે ચરચના ખુદ પાદરીઓ હલકા પડી જાય છે.

વળી આ દશમાં અત્યંત ખરાબ બાબત એ દેખાય છે કે સરકાર એકો-હિયન જાણ તરફ નમતું વલણ બતાવીને આ દશને ટેકા આપતી જણાય છે. આ માહેના થજા ઇરાવાના કાબો અમુક એક માણસના કાબોવા કે આચરણથી બહુ હેલાવો પામે છે, તથા બહુ વખત ધાર હોય છે, તેથી તેઓ વધારે મુશ્કાન કરતાં તથા વધારે ઇરાવાવાન છે.

અને ૧૯૦૮ના મેની તા. ૭મીએ બધી પુર બોલિ દસની ચરચા કરતાં ‘પાવો નીયર’ કહ્યું હતું કે:—“અમુક સહેર ના કે પરમજાના બધા બજીતા તાસ વરતાવનારાઓને સામટા પકડીને તેઓને સાથે સાથે એવી જાણ કરી દેવી જોઈએ કે ફરી આમ બનશે તો જરૂર પડે દરેક ખુનને માટે તેઓમાંના દસદસ જણને ઝાળીયાં ધાર કરવામાં આવશે. આમ થાય તો ફરી આવો બનાવ (બોલિ ફેરવા નો) બને નહીં.”

પછી ઉપર જણાવેલા લેખમાં બજી તા તાસ વરતાવનારાઓનું વરણન કર્યું છે, તેમાં જણાવ્યું છે કે: “જાનસમાના કાર્પકા સલાસદો, જેઓ વાંવારે બરક, મીસ અને મીલટનના વચનોનો આધાર આપ્યા કરે છે,” એટલે કે ક્રિસ્ટિયન પસ ના નરમપણવાળા; “નિખાલસ અરમખદ વાળા,” એટલે કે જેઓ બોમકાટ હડ તાસ વચરે પમલાંની હિમાયત કરે છે તેઓ; “ભાવજુકતાંઓ, દેશીભાષામાં લખાણ કરનાર અધિપતિઓ, બોલ બનાવ નારાઓ, અને બોલ ફેરનારા “કરામી, અકલના અધિજા વિદ્યાર્થીઓ” વધુ ટીકા કરતાં તે લેખ કહે છે કે “આ આખી દિલચાલનું મુળ પહેલેથી જાણે સુધી આ બધા છે.”

એટલે સુચના એવી થઈ કે એ કાંઈ “કરામી અમલના અધિજા વિદ્યાર્થી”ને કાંઈ અમલકાર તરફ દુરમનાવટ હોવાથી તે તેની ઉપર બોલ ફેર, તો ઉપર જણાવ્યા મુજબ અત્યંત જાતના માણસોને સામટા પકડી તેઓમાંના દસ જણને ધાર કરવા (અહીં માદ રાખવાનું છે કે અજ પુરે રેમમાં જે જુગાનીઓ અપાઈ છે તે ઉપરથી જણાયું છે કે મી. ક્રિસ્ટિયનની

અલોપ્રીયતાનું અને તેથી કરી નેની છુટ્ટી ઉપર હાથ પડવાનું કારણ તેણે લોકપ્રીય આગેવાનોને સુન્દેમારો હસબા, તથા જવાનીઆઓને, તેમાંજ ખાસ કરી ને સુધીલને હદકાની સળઓ કરી ને હતું”)

વળી ‘એલિયન’ નામના જાણીએ તે જ વિષય ઉપર લખ્યું હતું કે:— “બંગાળા ઉપર અત્યંત કરડો અને સખ્ત અમલ થવો જોઈએ, અને વળી જાં એ વો અમલકાર યોવે જોઈએ કે જે પમ કોહીને જોરો રહેતાં કંઈ નહીં, અને પછી ત્યાંથી ખસે નહીં. . . . મી. ક્રિસ્ટિયન હરડને મોગી તક હાથ આવી છે, અને અમે આજા રખીએ છીએ કે નજીથી સરલ નિજાન તાકવામાં તેઓ ઠીક પ્રવીણ હશે અને અને ‘મોહર’ પીરનેજની બલામણુ કરીએ છીએ; અથવા ‘કાલ્ટ’ ની સચા વાળી પીરતોલ જે સખ્તમાં સખ્ત કરડો લંબાવનાર હથીવાર છે, તેની તરફ તેમનું ખ્યાન બેસીએ છીએ. અમે આજા રખીએ છીએ કે મી. ક્રિસ્ટિયન હરડ કારણસની મો’ કાથળી પણ સાથે રાખવાની તજવીજ કરશે. આમ કરે તો પછી તેમને એવી મળતી તક છે કે અને તેમની અદેખાઇ આવે. પછી કામ અળવશે ‘નેટીવ’ તેમની પોતાની કે તેમના ધરની પડખે ચડે તો તેની સાથે દિવસ જેવું અજવાળું ફેરવે ને (પીરતોલ નો બહાર કરવાને) તેઓ અત્યંત હલકાર મણુસી તેમને પોતાને પડખે એટલીજ બલામણુ કરીશું કે ખીસામાંથી હાથ કાઢવા વિના પરવારી સાંધી જોળી છોડ વાનું તેઓ સીખી રાખશે. આવા મામલા માં શું જરૂરીયાત છે, તેનો ખરો ખમાલ કરનારા માણસને અમે ફતેહ મુબીશું.”

આવા વિચારો એટલા અજમ અને ધિકકારવા લાયક છે કે અને વિષે વધુ જોણવું હોય નહીં, એમ બધા કહુલ કરે છે એવી થને ખાલી છે. પણ એક વાત તરફ મારે ખ્યાન એમનું જોઈએ, કે લખનાર એવું માને છે કે ‘નેટીવ’ પર જોળી બહાર ચલાવવો એ એક સરલ અમલ છે, અને મી. ક્રિસ્ટિયનને આવી અસાધારણ તક મળી તેથી તે તેની અડે ખાલ કરે છે.

‘કુમીસમેન’ પત્રમાં એક લખનારે એવી હિમાયત કરી હતી કે આ ઉસ્કેરણી કરનારાઓને બહેરમાં બગીઓને હાથે હદકાની સળ કરાવવી જોઈએ.

આ બધા જાણીએ કોમી દુરમની ઉસ્કેરવાને તકસીરવાન નથી શું? મારદાસ

ઉભી કરવાને, પુનામરફી જમાડવાને, તેઓ તકસીરવાન નથી થઈ જે સરકાર ના આચાર તથા તેઓ નબે છે, તેઓની સામે તથા જે રાજકર્તા ટોચની તેઓ હલકામાં હલકી મળા જાતોથી છે, તેઓ ની સામે તેઓ દુસ્ખનાવટ ઉભી કરતા નથી થઈ

‘એ ઝલો-ઉઝીમન’ જાણ્યોએ ઉપર જણાવેલા તથા જાણ્યાઓ જેવાં તે બધું એ લખાણો કર્યાં છે; અને તે પછી આકરા પ્રેસ કમ્પાની હલકાતી છતાં તેમાં ના કાંઈ સામે પચમાં લેવામાં આવ્યાં નથી. પણ દેશી જાણકારોના તે હંડ થયા છે, મીલકત જપ્ત થઈ છે, અને ઉપર જણાવેલાં લખાણો કરતાં ઘણું નરમ લખાણો માટે અધિપતિને તેમજ જાણા ખાનાવાળાને કેદ કરવામાં આવ્યા છે.

આપણું કામ એ છે કે આપણામાં જાનવચરની અને નુકસાનકારક શેષી છે તેને તદ્દન નાશ કરવી, કેમકે તે બતાવ નાર પુરૂષ કે સ્ત્રી, પોતાને તથા પોતાના હેઠળને કલંક લગાડે છે.

‘સ્પેક્ટેટર’ નો એક ખબરપત્રી હિંદુસ્તાન ની અર્થાતિનાં કારણો તથા તેના ઉપાયોની ચરચા કરતાં કેહે છે કે: “કાંઈપણ અંગ્રેજ હિંદી તરફ તોજાડાં તથા હેવાની થત ભરેલી રીતે આવે, તો તેને બીજા અંગ્રેજોએ તરત પોતાની પક્ષિતમાંથી ખાતલ કરવો, કેમકે આવો અંગ્રેજ મોટા માં મોટા હિંદી રાજદ્વારી કરતાંએ હિંદુ સ્તાનમાં બિટીલ રાખવાને વધારે નુકસાન કર્તા છે.

[અધુરું]

હરખન મંજ મુસલીમ સોસાયટીના સેક્રેટરી લખે છે કે:—મી. ઊટાલાઇ, મી. જાવદુલ હાઇ અને મી. દેશાઇ દેશ જવા ના હેવાથી તેમના માનમાં એક દીપાર્દી નો જીલસો કરવામાં આવ્યો હતો. પછી મહરથો હાજર હતા. મી. હાઉડ મહમદને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. દેશ જનાર સાહેબોને યાદી તરીકે મેડલ અને જાહેર કુલનો તોરો આપવામાં આવ્યો હતો. મી. ઊટાલાઇ તરફથી મી. અંબલી આએ સોસાયટીનો આભાર માન્યો હતો, અને પાંચ મીની બેટ આપી હતી. મી. હેશાઇ તરફથી મોલવી સાહેબે ઉપકાર આપી એક મીની સોસાયટીને બેટ આપી હતી. મી. જાવદુલ હાઇએ આભાર માન્યો હતો. પેશ જમાને શતેલા પદના પછી આ બીરજીટ કચેરે લઇ સહુ વિખાખા હતા.

મહર્ષી ટોલસ્ટોય

તેનું ઉચ્ચ તથ

(અમારું અંકથી માણુ)

કમનશીએ હેલ્લા દિવસોમાં કાઉંટેસનું વલણ ટોલસ્ટોય તરફ વધારે બગડેલું માણુમ પડ્યું. ટોલસ્ટોયની મરજી વિરુદ્ધ જમને તેણીએ પુરતક જપાવવાના હક માટે કોરટમાં કામ ચલાવ્યું. આથી ટોલસ્ટોયને મોટું દુઃખ ઉપજ્યું. તેના મિત્ર તેની પાસે આવે તે વાતની કાંઈ દેસને ઇર્ષા થઈ. તેની નોંધ પોથીમાં જે ખાનગી યોજનાઓ કે વિચારો લખેલ હોય તે તે વાંચી લેતી, અને કેટલીક ખાખતોતે અમલ અટકાવતી. ઘરમાં જાણેલી જાંઘીયું હેલ્થ વરસ ટોલસ્ટોય માટે સહુથી વધારે કષ્ટકર્મ હતું. તે હરખાન તેણે અનહક જાન અપૂરુ વાપર્યો. તેની સામે તેની સ્ત્રી અથવા પુત્રો અત્યંત ગુસ્સે થતા. છતાં તેમના પ્રત્યે પોતાના દિલમાં ઇતરાજ ન ઉત્પન્ન થવા દેવા તે નિરંતર મથન કરતો. આ સંજવમાં તેણે કહ્યું છે કે

કોઈના કામ આપણને સુખકર્મક લાગે કે દુઃખકર્મક લાગે તેનો વિચાર ખાણુએ મુદ્દો, તે માણુસ તરફ વર તતાં ઇન્કરને શું સાઈ લાચકે તેનો જ વિચાર આપણે કરવો જોઈએ. બોલો તરફના વરતનમાં સુખ વાતએ થાક રાખવાની છે કે તેમના તરફ હમેશાં માણુ રહેવું. તેઓ આપણ ને મિકકારે અથવા આપણ અપમાન કરે તોપણ તેમના પ્રત્યે મનમાં ઇતરાજ ન ઉત્પન્ન થવા દેવી. આ માટે જરૂરી છે કે હેતથી તેમનું કહેવું સમજવું, અને સમજથી તેમ નાપર હેત રાખવું.

‘ટાઇમ્સ’ નો લેખક કહે છે કે મેં જોયું છે કે કાઉંટેસને તેની જોરતને બધી વારે બારે કમડાઓ થતા, અને તેનું ઘણી વાર અપમાન થતું; છતાં તેણી ના પ્રત્યેના હેતભાવમાં કાઉંટેસને જણાવેલી પ આવવા ન દેતો. આમ કરતાં ટોલસ્ટોયને તેના મન સાથે બંધે કલક થતો, અને તે બધું તે શાંતિથી સહેતો. તેણે એક કાચમાં લખ્યું છે કે “જ્યારે મને સુખનાં બે કારણ આપ્યાં છે. તેમાં તું એક એ કે મારા લખાણો જપાવીને ફેલાવે એવું પછાપાત્ર મિત્ર; અને બીજું એ કે મારા જમરની સાથે નિરં

તરનું કુલ અલાવવા મને દરજ પાડે એવી સ્ત્રી.”

તેના બધા પ્રયત્નો છતાં તેની જાંઘી વધારે કલેશકારક થતી મ્હ. તેણે ધર વધારે ને વધારે જોડવા માંડ્યું. પણ બહાર બીજાને લાં સુખ્યેનથી રહેવાનું થાય એમ હતું એ તેને અન્ય નહીં. ઘેર તેની સ્ત્રીએ તેની ડાયરી પોતાને સોંપવા કહ્યું. આ તેણે કણ્ઠ કર્યું તેના અમુક વહાલા મિત્રે તેની મુબકત ન લેવી, એવી બારે માગણી કાઉંટેસે કરી. આ પછી આ વદ પુરવે કણ્ઠ કર્યું. તેણે પોતે તે મિત્રની મુલાકાત લેવા ન જવું એવી કાઉંટેસની માગણી પણ માન્ય રાખી. છતાં કાંઈ વખત હરવા ગયા પછી ઘેર અવતાં તે મિત્રની મુલાકાત લેવાનો કાઉંટેસ તેના પર અરોપ મુકતી, અને તેને વસમાં મહેલું દેતી જે બધું તે સહી લેતો અને દિલમાં તેણી ના પ્રત્યે લેલ પછુ ઇતરાજ ઉત્પન્ન થવા દેતો નહીં.

હેલ્થ એક રાત્રે તેણે જોયું કે તેને ઉંઘમાં પડેલ ધારી કાઉંટેસ તેના જોરડા માં આવી તેની ડાયરી તપાસી મ્હ. આ થી તેના હૃદયમાં અચાનક ગુસ્સો ઉત્પન્ન થયો. તેણે પોતાની નાક જોઇ. તેને લાગ્યું કે હવે વધુ વખત ઘરમાં રહેવું તે મિથ્યા છે. માટે ધર જોડી જવું, અને સાંજની એકાંત જાંઘી અળવી. આમ તેજ રાત્રે તેણે સુપ્ત્યુપ ધર જોડી આત્મ જાં પોતાની મુશકેળ પર આધુવા નિમગ્ન થઈ.

[અધુરું]

અમરેનીશી એક લખનાર જણાવે છે કે:—એ રવીવારે સાંજે હું ઇસ્ટર્નિયો થી હરખન જવાને રેલવેમાં મુસાફરી કર તો હતો. માડી ચાલતી હતી તેલકામાં એક નેડીવ હોકતો આવ્યો, અને કમે વરમ છે તે જોવા વખત નહીં હોવાથી જોરાના કામાં પેશી ગયો. જોરાઓએ તેને ઘડકો મારી બહાર કાઢ્યો. આટલા માં માડી પુરવેચથી ચાલતી મ્હ મ્હ હતી. બીચારા નેડીવને સળીઆને વળગીને માડીને બાંધી રહેવું પડ્યું હતું. તે કેટલીક વાર પડી જવાની દશમાં આવી ગયો હતો. આખરે એક જોરી જોરતે તેને બેસવાની જગ્યા ન આપી હોત તો તેને ઇજા થવા સંભવ હતો. જોરાઓની આવી નિરંદમ વરતણુક વિચારવા જેવી છે.

અહેર ખખર

ગ્રીસીસ ઈંધીયન એસોસીએશન
(કર્મચાલ)

નીચે જતાવેલા સભ્યમંદીઓને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેઓએ પોતાના નામ વિષે નીચે જણાવેલા હકીકત એસોસીએશનના સેક્રેટરીને બોક્સ ૬૫૨૨ ને ઠેકાણે જોડા-સખર મોકલી દેવી.

(અ) જે સભ્યમંદીઓ લગાઇ પહેલાના કર્મચાલના વધુ વર્ષના રહીયા છે તેઓએ સત્તને લીધે પોતાના સરટીફિકેટ મુદતસર નથી મેળવી શક્યા તે.

(બ) જેઓને રજીસ્ટર થવાનો ખીજી રિતે હક હોય છતાં સત્તને લીધે મુદત સર રજીસ્ટર ન થઈ શક્યા હોય તે. સરકારની સાથે સંબંધી સમજુતી મુજબ કિપરના સભ્યમંદીઓને મુદત ગયા છતાં અરજી કરવાનો હક છે તે એવી શરતે કે તેવી અરજી આવતા ડીસેમ્બરની ૩૧ મી તારીખ પહેલાં કરે.

જેઓએ એક એસીયાટીક કામદારીએ રજીસ્ટર થવાની અરજી કરી હોય અને જેઓની અરજી નામ-લુર થઈ હોય તે એએ મહેરબાની કરી પોતાના નામ ન મોકલવા.

જેઓ હિંદુસ્તાનમાં રહેલા કિપરના વર્ગ ના સભ્યમંદીને ખીજાનતા હોય તેઓને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેઓએ તે એને પ્રસત લખવું ને ૩૧ મી ડીસેમ્બર પહેલાં રજીસ્ટર થવાની સલામતી કરવી. નામ મોકલનારે નીચેની હકીકત મોકલવી.

(૧) આખું નામ, પોતાનું, ખાપતું અને જોડક.

(૨) લગાઇ પહેલાં રહેલ વખતની નોંધ અથવા ખીજો જે હક હોય તે.

(૩) પોતે સભ્યમંદી છે તેનો પુરાવો. જેમ વએલ હોય તે તેનો કીસ ચાલ.

(૪) વર્ષા દરતાવેલો અથવા ખીજો જે પુરાવો હોય તે.

(૫) જે અરજીમાં અરજી કરી હોય તે તેની નકલ નોંધ વિષે.

ઉપલા વર્ગના સભ્યમંદીની અરજી વ્યાં ખની સકરે ત્યાં એસોસીએશન તેપાર કરીને રજીસ્ટરારને મોકલશે. તેનું ખર્ચ સભ્યમંદીને આપે નહીં પડે. પણ જે તે અરજીને વિષે વાંધો ઉઠતાં આમળ વધવું પડશે તે અરજી મોકલાયા પછી

નાં પમલાં બરવાતું ખર્ચ તે તે સભ્યમંદી ને આપે પડશે. રજીસ્ટરારના હરાવની સામે અપીલ કરવાનો હક અરજદારને રહેશે.

૨૨ મી મે. જોડા-સખર.

આમાડ મહમડ કાકલીયા

ખી. ઇ. એ. ના પ્રમુખ.

વજુ હરે અને વેલ્ટેબલ.

સરકારની પેઠી, સારો માલ, રોકડથી બધી જગ્યાએ તાકીદથી મોકલવું. જોર ૩૨ મોકલી ખાતો કરો. હખો

મહમડખાન હાંસેહી,

પો.બો. ૮૧૫, ૧૧૭ કવીન સ્ટ્રીટ, કર્મચાલ.

હિંદુસ્તાની કારીગરી

આમાડ કારખાનામાં વખાન માલ એકલા હાંસેહી કરીગરીથી વહેવાર થાય છે, જેથી ખીજા પરદેશી વેપારી કરતાં વજોજ કાક અને સરતો માલ વહેવાર કરી શકાય જાયે. આસા છે કે રેલાજીમાની હાંસેહી આ કારખાનાને જોડવન આપવા મુકી નહીં.

કારી વેપારમાં વાલ્ટી સરતી તેમજ કારી કીનની ગરો. વધા સાદાં અને હાંસેહી વાળા વજુઓ તથા પાકીના કારા તથા કાચ વાળા પાકીના હાંસેહી મોડા જગ્યામાં વહેવા ર શખીયે જાયે. કીનની પેટી બધી સાઈઝની છદી નેમજ નેસ્ટમાં વેચાયે જાયે, નાના મોડા કાકળી મોડર હાંસેહી જાયે. પ્રાપ્ત થીરક મુકી હખો.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban,
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાલુ ઉમદા ફરેટ

અને વલ્ટેબલ

સરકારની પેઠી, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડથી નિયમસર તાકીદથી મોકલીએ છીએ. જોડા-સખર મોકલી ખાતો કરશે. હખો નીચેની સીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

મહમડખાન હાંસેહી
પો.બો. ૮૧૫, ૧૧૭ કવીન સ્ટ્રીટ, કર્મચાલ

રોકડ ખખર આવ

	શી. રે.	શી. રે.
ફુલ નાતાલીયા	૧૮ ૬	૧૮ ૦
માવલ માંગ ૧ ખસ્તાની	૧૬ ૦	૧૬ ૬
ખીમડીના	૨૪ ૬	૨૪ ૦
એફ.એફ.ડી.આર	૧૭ ૬	૧૮ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬	૧૭ ૦
મીની સકકર	૨૦ ૦	૨૨ ૦
કુંડાના	૧૬ ૬	૨૦ ૦
દેશી વુવેર દાળ	૧૭ ૦	૧૭ ૬
વુવેરદાળ કાનપુરી	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મસુરતી	૧૬ ૬	૨૦ ૦
મમની	૨૭ ૦	૨૭ ૬
અડદની	૨૮ ૬	૨૬ ૦
ચપલા મુંખના	૧૬ ૦	૧૬ ૬
દાળ	૨૬ ૦	૨૩ ૬
વટાણા નાતાલીયા	૨૦ ૦	૨૧ ૦
મકાઈ	૧૦ ૬	૧૦ ૩
ખીનીસ	૨૦ ૦	૨૧ ૦
કડવું તેલ ૧ ગ્યાલન	૩ ૬	૩ ૭
એરડીલું	૩ ૫	૩ ૬
મીઠું	૩ ૬	૪ ૦
નાળીએરું	૪ ૬	૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલીયા	૧૭ ૩	૧૭ ૬
ખીજી	૧૬ ૦	૧૬ ૬
તીરકુળ નાતાલી	૧૦ ૦	૧૦ ૬
આટો દાલિસ હોફ	૧૧ ૦	૧૧ ૩
આટો (અંખીસો ખીજ)	૧૧ ૦	
મદાસી સોપારી ૨ સ્તલ	૭	૮
મરચાં	૪	૪
ખી પેટી, જમીનના પૈડા.	૮-૫-૬	૮-૫-૦
પોરખાંદર	૬-૫-૦	૬-૫-૦
પારાશીન સીલવન	૭ ૩	૭ ૬
વાઈટ રોક	૮ ૬	
માથન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીયેર	૧૬ ૦	૧૭ ૦
ફલી	૧૧ ૦	૧૨ ૦
કાકમંડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
સાથુ સીફક રોઝન	૧૫ ૬	૧૬ ૦
સાથુ સનસાઈટ ૧૦ માસ ૩૪ ૦	૩૪ ૦	૩૪ ૬
સાથુકાપમ ૫૦ કુંડાના		
બોક્સની કીમત	૧૨ ૬	૧૨ ૬
સાથુકરોસરીસ (ખા. ૬૦)	૧૨ ૩	૧૨ ૬
નેકર ડી	૧ ૮	૧ ૬
આમીસ લાખન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરધની	૧૦	૧ ૦
નીડલ પોપટ સીઆરેટ	૧૫ ૩	૧૫ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
ખસ્તા એકની.	૪ ૬	૫ ૦
નીમક (બરમની સાકર)	૪ ૬	૪ ૬

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six	Twelve	
	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	
INCHES										INCHES
One ...	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 8 6	0 12 0	0 15 0	1 1 0	1 13 0	One ...
Two ...	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 0	1 10 0	1 2 0	3 10 0	Two ...
Three ...	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	Three ...
Four ...	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 0	2 15 0	3 10 0	5 12 6	Four ...
Five ...	0 10 0	0 15 0	1 0 0	1 2 6	2 0 0	2 15 0	3 7 6	4 7 6	6 15 0	Five ...
Six ...	0 11 6	0 17 6	1 2 6	1 7 6	2 2 0	3 3 0	4 4 0	5 5 0	7 15 0	Six ...
Eight ...	0 15 0	1 2 6	1 10 0	1 15 0	3 0 0	4 2 6	5 8 0	6 10 0	10 0 0	Eight ...
Ten ...	0 18 6	1 7 6	1 17 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 8 0	11 0 0	Ten ...
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	13 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 2 6	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	32 10 0	Full "

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 24%; above 3 inches a rebate of 5% for every month has been duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—An extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly seen off already.

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સાથે જોડાયેલ વધુ સુધારા સુધારા કરી એકત્રિત કરવામાં આવેલા વસ્તુ

આવવામાં આવે છે. અહીં વસ્તુ સુધારવામાં આવે છે

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

DURBAN.

Tel. Address: TOMASELLI.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Sulliman & Co

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULLIMAN."

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL.

Zeerust Box 77

TRANSVAAL

Lindley'spoort

Dis. RUSTAN.

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હાંદુ યુનાઈટેડ
વેડિંગ કું.

હાંદુસ્થાની એ નરી જથ્થામાં મે મે મે
સરને આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરન હરન તથા કલકત્તા — સર
ચવલ — ચોખ્ખું ન ખીયાલુ એક વખત
મે મે મે ખાતરી કરો.

કો. ૪, ૫, નાથનસનસ બાઈકાંગ,

કાપાનનસ બાઈકા, એકાનસનસ.

૨ એ, 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાથે આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રશમના વેપારી.

હોલસેલ તથા રીટેલ.

દરેક જાતનું રશમ તથા ટાયા (સફેદ તથા બીજી જાતનું) રશમ, દરેક જાતના રશમી કપડા,

કવણીઓ, સાડીઓ, પામડી, બરીના ટેબલ કવર, તથા બીજી જેની યોજના વેપારી.

મોટા. અમારા આવ સાથે આફ્રિકામાં મેલા વેપારીઓ કરતાં સરતા છે તથા જો એક જાવ કરીએ છીએ

એક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના એકરો ઉપર પુરતી રીતે ધ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા

શહેર માલ લેનારને એ માલ મેલો બાને તે એક વાંકની અંદર માલ પાછો આપી રેસા પાછો લઈ જઈ શકે છે

પમ્પે પા નું—જવત્તું અપ્પીરીકકા પડું બિયાપાન.

જેમકે તેમ જિલ્લામાં બિલ્લકારીશું, જાલકીશું, મડું, જાલકા, જિલ્લાકારીશું, જોડકાકારીશું, બિલ્લકારીશું.

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL

Madras Industrial and Art
Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS

Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition,
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c.

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-lined bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skirt pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PENTAKOTA

Will sail on or about the 20 MAY
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

ધા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવિગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પેન્ટેકોટા" ટન ૩૫૦૦.

ઉપશીત્રજ અહીં વખતુએ લાઇની મંજૂર અને કાંપ ચાલતી આમ જોડ અંગેથી તા. ૧૫ મી જુન ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત જાંત્રીખાર અને જોખાસા બદર કરી મુખ્ય જશે.

મજૂર લાઇનની આગળોટમાં કેક પાસેજરો સારુ ઉપલા ફાઇનાલોમાં પછી સારી સમય છે તેમજ વીજળીની બનીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને ઇન્ડિયા મુખ અને આરામથી મોકલવા માંડતા હોય તેઓને આપણી ખાસ બલામણ છે કે આવી ફેક મુલતની મુસાફરીના અમુલ્ય તક મુમાવશે નહીં.

ફરક તમા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વચ્ચે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટર્ન ટીકી ટની સમય કરી અપરામાં આવશે : નો મહેરવાની કરી પુરત કેપીન ની ટીકીટ કલવી લેવી.

કેક પેસેજરો માટે સમગ્ર તરફની સમય છે. સારા બોરીસરો હોવાથી કાઇપણ તરફની અડચણ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગળોટ - ત્રેથી દર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર મુખ્ય પહેલ્યે તારથી ખબર મળે છે, જે છાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ એમ. સી. આંગલીયાની ડુ. ઓફ, પાઈન સ્ટીટ, અમર ખમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

ડાઇર્યુ ડન અને કંપની.

કેમરસીયલ રોડ, દરખન

Hassan Essak

Draper, Grocer
&
General Merchant

૪૫૩ મોસરી અને દરેક જાતના પાંચુરુ
માલની ડુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.
P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

સાની ઉનતિ વિના દેશોનતિ નથી
સુંદરી સુખોપ

ખાસ સ્ટીમરની કેળવણી અને ઉનતિ અરથે પ્રકટ થાય છે; તેથી મહેરવે પાતાના કુટુંબ ની સ્ત્રીઓ સાથે લેવા લાયક છે.

સાંપુરણ મનોરંજક અને શોધદાથી વારતા જો અને વિદ્યા કળાનું સરજ બાપામાં જ્ઞાન મળે એવાં બખાણીથી લશ્પુર આ મારીક હાંદુ મુસતમાન અને પારસી વચેરે સખ્યી ગુજરાતી વાંચતી કેમમાં એક સરખો આવ કાર પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા ઉખાંડ મચેરે દેશોમાં જ્યાં સાહસીક ગુજરાતી બંધુઓ જવા જ. ત્યાં 'સુંદરી સુખોપ' ની માગણી થાય છે.

અહીં ખબર માટે પાણ 'સુંદરી સુખોપ' સાથે સંધન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ છપાય છે. નમુનાની નકલ અરથા આપાની ટપાલની ટીકટ મોકલનારને મુફત મોકલવામાં આવશે.

વરણનું લેવાજમ રૂ. ૧-૮-૦

સખ્યો પત્રવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો:

'સુંદરી સુખોપ' મફત, અમદાવાદ.

Subscribers Note!

Our Diary for 1911 has been so much appreciated that we have now only a few left, which we shall present to those who pay their subscription.

Don't Delay

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,

PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:		s.	d.
Yearly	...	15	0
Half-Yearly	...	7	6
Quarterly	...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA, ENGLAND and INDIA:

	s.	d.
Yearly	...	17 0
Half-Yearly	...	8 6
Quarterly	...	4 6

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surti
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoa." Box 42

BEAUFORTSFELD

Thandabdeen Dowry,
Robinson Street.
R. B. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

U. A. Habeni,
Fruit Supplier to South Africa

BOKSBURG

H. R. Desai, Box 265
Branch: Market Street.

BUTHE BUTHE

Ta sh shan

CAPETOWN

Munganaal Bhawanidas Sheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
SHEWAN BROS. & CO.,
24 Frere Street, (Windsor).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMOBAKER AMOB & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
MAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.
118 Field Street.

DURBAN

Ebrahim Ismail & Co.
118 Commercial Row
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 P. O. St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO
171 Ungeni Road
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point
J. B. Mehta,
157 Grey Street P.O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street
N. Jagjiwan, Tailor, 123 Grey St.
J. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
G. Ramchand
505 West Street
M. RAWAT & Co.
108 Queen Street
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street
A. G. TIENTS, watch Repairer
120 Grey Street.
NHL BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer, Box 471

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Bosar.
Merchant, Butcher & Importer
Queen Street
Johanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel: 'Doss'
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56.
V. S. Thakore, Indian Laundry,
Box 122, High Street.

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Purekh & Co., P.O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat
General Dealer

JOHANNESBURG

Amud Moosjee & Co.,
27, Market St., Box 2941
A. F. CAMAT & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT CO
58 Indian Market Stall
President Street
M. J. Coovadia,
45 Market St., Box 271
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 4141
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pricha d St
J. E. Tavaris,
224 Market Street
Goolam Sahib,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
Joharam Gopal Tailor
corner of 15th & Tol Street
No. 11, Vrededorp

KIMBERLEY

V. Samy Tel. Add.: 'V. Samy'
37 Jones Street
Kara Lala Desai
General Dealer 14 Long St.
Suleman Ebrahim, General Dealer
Box 33, 73 George St.
K. Kalidas, (K. E. Patel)
General Dealer
Box 272, 4 Sydney Street
S. Ramanujam Naidoo
Box 518, Market House
T. Vedis Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhal a Speciality
57 & 59, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORF

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222
CHOTANNAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod.
Indian Locations, Market 16.
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJAR.
Box 11.

LOUISTRICHARDT

Dungarshi Morarjee
P O Box 7

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRAMMA
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer.
Box 150
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

HORMAJY IDOLAT. Box 332
Madhavjee Jettha & Co.
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.
Box 109.
VRAJDA & LALCHANI Box 92
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers Box 141

NORTHDENE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOP

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEP

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

META & HENDRICKS BROS.,
Box 300, Market Street

POTCHEFSTROOM

G. K. Dewi.
Box 128

PORT ELIZABETH

Nekandas Bros.,
Main Street. Box 31
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adnerly Street.
V. R. Namsco,
General Merchant,
Namsco's Buildings, Walmer St.
R. B. Nmsco,
64 Walmer Road
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Haseo Street, The Hill.

PRETORIA

Obota Fekir,
Tailor and General Dealer
156 Prinsloo Street
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 496
Two Branches: Standert 4. Box 22
Mangalbhaji V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 2

RICHMOND

Portbender Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keorum & Vanayi Sts

RUSTENBURG

ISMAIL SUDMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Salizma"

SALISBURY

Shinjee R. Naik. Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer.
21 Kentledorp,
Kamukhan Kulekhan,
17 Market Street,

SPELONKEN

(Transvaal)
Lewerji-Uigs. Beekola

STANDERON

Amod & Ismail. Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27.
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 125

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller
Hoosen Amod Vankar
General Dealer

UITENHAGE C.C.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan E-sack
P. O. Box 8

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St. KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No 24. P.O. Box 36.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co.
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and A1

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432. Corner Kaffir & 14th Streets,
YOKEDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add: "FAJANDAR."
Head Office: Vaidoor Colaba, India.

પુશાકભાઈ ભુલાભાઈ
ભગતનો ફા.
જનરલ સ્ટોલ મરચાંદા
મરદના કેસ, હેટ, સપ્લાય, સમીસ,
હેટ, ફેસ, કુવાલ, કીરબાન, રેકમી
રમાલ વગેરે પરચુરસુ માલ મળશે.
આનો, ભુખા અને ખાત્રી કરો.
નેવુ' વસત છે.
ઈડીઅન મારકેટ, ચાલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીડ, નેકા-સનરક.
બોક્સ ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles & Gibraltar :-

About June 5th Gascon 6288 tons

„ July 3rd Guelph 4890 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY

about June. 10th Tintagal Castle 5131 tons

FOR DELAGOA BAY, BEIRA AND MAURITIUS

„ June 10th Berwick Castle 5883 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Gama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, LOUENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C
Telegraphic Address: "SAMY,
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી.

હોલસેલ અને રીટેલ મરચાંદા.

ઈડીઅન મારકેટ નજીક બેંચામન ઈસ્ટ્રીટ
શ્રી મંજાવી સરતે હામે વેંચવામાં આવે
છે. ખાસ વી પોરબંદરનું તથા હાલેતા
નુ-સરસ માવલ-મોખુ ગંધીઆશુ-જમ્યા
બંધ અજમાએશુ કરી ભુખો.

STAND 512, 17th Street VREDEDOEP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદરનું ખુશખોશર થી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add: "PORSANDAR."
Telephone 56

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી નોંધો
મુંબઈ જનારો

સ્ટી. અમરસીંગા દન ૪૫૦૦ તા. ૩ જુન

આ કંપનીની આગમોટમાં ફરેક વરના પાસેજર માટે પુરેપુરી સમવા છે તેમજ ખલાસી હીડીઅન છે, અને એસીસરો બીજા કામદારો વધે નરમ સ્થળાવન સમ્પતાવાળા તેમજ માવાળુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણુ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગમોટ ફરેક મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુદ જુલતની મુસાફરીનો ખરો સાલ નહીં મુકતાં ફેક જનારાઓએ તાબાવર મંજ રહેશે.

સરકાર આગમોટ મુંબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે અમર સમરો તે ઉપરથી સજીની જાણુ માટે અતરે જાપામાં ન'આવશુ' તેથી સજી કાઢેબો ને વર અરમે આગમોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ લખત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરવન્ટે લીધે કોઈથી મોર કલકત્તા સ્વીમર મીથે મુજબ જાતી ફે.

વસ. વસ. અમકુશી દન ૨,૨૦૦ તા. ૧૬ જુન

தட்டால் டொர்க் டொன்.

வஸ், வஸ். அம்குશી દન 3,300, துன் 15.

મો. ધખરાહીમ હસમખાની કું.

મિસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

114, 116, 118 મેમર્સીઅલ રોડ ડરબન

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Squares, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

25/- Per Bag, Weight 160 lb.

BEHINDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Maude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

એક બોધદાયક વારતા.

"કલ્પ વિના બોલું કશું નથી."

પાપની સામે પરુપણ વાજરવાથી તે
અટકવાને બદલે વધે છે અને પ્રેમથીજ
તેને નાશ થાય છે. એવું ખતાવી
આપનાર એક રસીક વાર્તા હવે છપાઇ
તેનાર મધ છે. કિશ્મત પેરટેજ મુદ્રા
૪ રૂની.

International Printing Press
Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parson, etc.

Head Office: 111 Frere St., Woodstock

P.O. Box 441, Tel. Add: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

જન્મ ફેઝની ટરકીક ટેપીઓ,

અસતી અને જાણી.

ખાતરી કશે

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલની તંબાકુ.

ફરેક ગીજ જશબધે, સરતા બાવે મળશે.
જહારના એરડર ઉપર દુરલ ખાન આપવા
માં આપશે. એક વખત અજમાવી જોશો.
અમી, અમકુશી હાફર એન્ડ સન્સ.
૧૨૬, ટ્રે સ્ટ્રીટ.

Telephone No 9K

Printed and Published by M. K. Gendai,
International Printing Press, Poreira, Natal.

No. 22—VOL. IX

SATURDAY, JUNE 3RD, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

AUSTRALIAN IMMIGRATION ACT

SOME OF ITS PROVISIONS AND REGULATIONS

THE following are some of the provisions of the Australian Immigration Restriction Act, which was the pattern chosen for the South African Immigration Bill now withdrawn:—

1. This Act may be cited as the Immigration Restriction Act 1901.

2. In this Act, unless the contrary intention appears,—

"Officer" means any officer appointed under this Act, or any Officer of Customs, or any member of the police force of a State;

"The Minister" means the Minister for External Affairs.

3. The immigration into the Commonwealth of the persons described in any of the following paragraphs of this section (hereinafter called "prohibited immigrants") is prohibited, namely:—

(a) any person who fails to pass the dictation test; that is to say, who, when an officer dictates him not less than fifty words in any prescribed language, fails to write them out in that language in the presence of the officer.

No regulation prescribing any language or languages shall have any force until it has been laid before both Houses of the Parliament for thirty days and, before or after the expiration of such thirty days, both Houses of the Parliament, by a resolution, of which notice has been given, have agreed to such regulation;

(b) any person likely in the opinion of the Minister or of an officer to become a charge upon the public or upon any public or charitable institution;

(c) any idiot or insane person;

(d) any person suffering from an infectious or contagious disease of a loathsome or dangerous character;

(e) any person who has been convicted of an offence, not being a mere political offence, and has been sentenced to imprisonment for one year or longer therefor, and has not served his sentence or received a pardon;

(f) any prostitute or person living on the prostitution of others.

But the following are excepted:—

(A) Any person possessed of a certificate of exemption in force for the time being in the form in the Schedule, signed by the Minister or by any officer appointed under this Act whether within or without the Commonwealth;

(B) any person duly accredited to the Government of the Commonwealth by the Imperial or any other Government or sent by any Government on any special mission.

4. A certificate of exemption shall be expressed to be in force for a specified period only, and may at any time be cancelled by the Minister by writing under his hand.

Upon the expiration or cancellation of any such certificate, the person named therein shall, if found within the Commonwealth, be deemed to be a prohibited immigrant offending against this Act, and may be deported from the Commonwealth pursuant to any order of the Minister:

Provided that in the case of a person entering the Commonwealth from any vessel under this section no penalty shall attach to the vessel or its master owners agents or charterers.

4A.—(1.) If the Minister notifies by notice in the *Gazette* that an arrangement has been made with the Government of any country regulating the admission to the Commonwealth of the subjects or citizens of that country, the subjects or citizens of that country shall not, while the notice continues to have effect, be required to pass the dictation test.

(2.) The Minister shall not issue any such notice until the arrangement has been sanctioned by resolution of both Houses of the Parliament.

(3.) Any such notice shall cease to have effect upon the Minister notifying by notice in the *Gazette*, that it is cancelled.

4B.—(1.) Any person who has resided in Australia for a period or periods in the aggregate of not less than five years, and who is about to depart from the Commonwealth, may in manner prescribed apply to an officer authorised in that behalf for a certificate in the prescribed form excepting him, if he returns to the Commonwealth within the period limited in the certificate, from the provisions of paragraph (a) of section three of this Act.

(2.) The officer may in his discretion give the certificate on payment of the prescribed fee, or, without assigning any reason, withhold it.

(3.) Where the Minister is satisfied that a certificate given under this section has been obtained by any untrue statement of fact or intention, the Minister may revoke the certificate, which shall thereupon be taken to be of no effect, and shall on demand be delivered up to the Minister.

(4.) A person to whom a certificate under this section has been issued (which certificate has not been revoked) shall not, on his return to the Commonwealth within the time limited by the certificate, if he produces and delivers the certificate to an officer, be required to pass the dictation test.

5.—(1.) Any immigrant who evades an officer or who enters the Commonwealth at any place where no officer is stationed may at any time thereafter be found within the Commonwealth be required to pass the dictation test, and shall if he fails to do so be deemed to be a prohibited immigrant offending against this Act.

(2.) Any immigrant may at any time within one year after he has entered the Commonwealth be required to pass the dictation test, and shall if he fails to do so be deemed to be a prohibited immigrant offending against this Act.

(3.) In any prosecution under the last preceding sub-section, the averment of the prosecutor contained in the information that the defendant has entered the Commonwealth within one year before his failing to pass the dictation test shall be deemed to be proved in the absence of proof to the contrary.

6. Any prohibited immigrant within the meaning of paragraph (a) only of section three may if thought fit by an officer be allowed to enter the Commonwealth or to remain within the Commonwealth upon the following conditions:—

(a) He shall on entering the Commonwealth or on failing to pass the dictation test, deposit with an officer the sum of One hundred pounds.

(b) He shall within thirty days after depositing such sum obtain from the Minister a certificate of exemption in the form of the Schedule, or depart from the Commonwealth, and thereupon the deposit shall be returned; but otherwise the deposit or any part thereof may be forfeited and he shall be deemed to be a prohibited immigrant offending against this Act.

Provided that in the case of a person entering the Commonwealth from any vessel under this section no penalty shall attach to the vessel or its master owners agents or charterers.

7. Every prohibited immigrant entering or found within the Commonwealth in contravention or evasion of this Act shall be guilty of an offence against this Act, and shall be liable upon summary conviction to imprisonment for not more than six months; and in addition to or substitution for such imprisonment shall be liable pursuant to any order of the Minister to be deported from the Commonwealth:

Provided that the imprisonment shall cease for the purpose of deportation, or if the offender finds two approved sureties each in the sum of Fifty pounds for his leaving the Commonwealth within one month.

8. Any person who is not a British subject either natural-born or naturalized under a law of the United Kingdom or of the Commonwealth or of a State, and who is convicted of any crime of violence against the person, shall be liable, upon the expiration of any term of imprisonment imposed on him therefor, to be required to pass the dictation test, and if he fails to do so shall be deemed to be a prohibited immigrant and shall be deported from the Commonwealth pursuant to any order of the Minister.

12.—(1.) Any person who in any way wilfully assists any other person to contravene or attempt to contravene any of the provisions of this Act, or makes or authorizes any contract or agreement the performance of which would be a contravention of this Act, shall be guilty of an offence against this Act.

(2.) Any person who makes or authorizes such contract or agreement shall be liable to the Commonwealth for any expense incurred by the Commonwealth in respect of any immigrant prohibited by reason of the contract or agreement.

13. Any person who is wilfully instrumental in bringing or attempting to bring into the Commonwealth any prohibited immigrant within the meaning of paragraphs (b), (c), (d), or (f) of section three of this Act contrary to this Act shall, in addition to any other penalty, be liable to the Commonwealth for any expense in respect of the maintenance of the prohibited immigrant whilst within the Commonwealth.

14. Every member of the police force of any State, and every officer, may with any necessary assistance prevent any prohibited immigrant, or person reasonably supposed to be a prohibited immigrant, from entering the Commonwealth, and may take all legal proceedings necessary for the enforcement of this Act.

14A. Every member of the police force of any State, and every officer may, without warrant, arrest any person reasonably supposed to be a prohibited immigrant offending against this Act, and no person shall resist or prevent such arrest.

15. Subject to any Act relating to the public service, the Governor-General may appoint officers for carrying out this Act, and may prescribe their duties.

16.—(1.) The Governor-General may make regulations for carrying out this Act and for empowering officers to determine whether any person is a prohibited immigrant.

(2.) All such regulations shall be notified in the *Gazette* and shall thereupon have the force of law.

(3.) All such regulations shall be laid before both Houses of the Parliament within thirty days after the making thereof if the Parliament be then sitting, and if not then within thirty days after the next meeting of the Parliament.

17. The Minister shall cause to be made annually a return which shall be laid before Parliament, showing the number of persons refused admission into the Commonwealth on the ground of being prohibited immigrants, the nations to which they belong and whence they came, and the grounds on which admission was refused; the number of persons who passed the test prescribed by paragraph (a) of section three, the nations to which they belong and

whence they came; the number of persons admitted to the Commonwealth without being asked to pass the test, the nations to which they belong, and whence they came.

18. Where no higher penalty is expressly imposed, a person guilty of any offence against this Act, or against any regulation made thereunder, shall be liable on summary conviction to a penalty not exceeding Fifty pounds, and in default of payment to imprisonment with or without hard labour for any period not exceeding three months.

19. This Act shall not apply to the immigration of Pacific Island Labourers under the provisions of the Pacific Island Labourers Act, 1880-1892, or the State of Queensland.

REGULATIONS UNDER THE IMMIGRATION RESTRICTION ACTS 1901-1905.

Definition.

1. In these Regulations "the Act" means the Immigration Restriction Act 1901, as amended by the Immigration Restriction Amendment Act 1905, and by the Contract Immigrants Act 1905.

Powers and Duties of Officers.

2. Except as provided in Section 6 of the Act, an officer shall not allow a prohibited immigrant to enter the Commonwealth.

3. For the purpose of medical examination, an officer may detain for a period not exceeding twenty-four hours, in such place and in such custody as he thinks fit, any person whom he reasonably supposes to be a prohibited immigrant within the meaning of paragraph (c) or (d) of Section 3 of the Act.

4. Any officer may, at any time, enter into or upon any vessel, other than a public vessel of any Government, and may search, or cause a search to be made, in every part of the vessel, for the purpose of determining whether any prohibited immigrant is on board.

5. Any person who claims to be excepted from the Act, being—

(a) possessed of a certificate of exemption; or

(b) duly accredited to the Government of the Commonwealth, by the Imperial, or any other Government, or sent by any Government on any special mission,

shall, when required by an officer, produce the certificate or his credentials.

Certificate Excepting from the Dictation Test.

6.—(1.) Any person desiring a certificate under Section 4 (b) of the Act may make application therefor in the form in Schedule A, to the Collector of Customs for the State in which he resides, or to an officer authorised in that behalf by the Minister.

(2.) The applicant shall furnish to the Collector, with his application, certificates of character by at least two reputable citizens of the Commonwealth and four photographs of himself—two of his full face and two of his profile.

(3.) The certificate may be in the form in Schedule B.

(4.) The certificate shall be in duplicate, and one part shall be delivered to the applicant and the other part shall be retained.

(5.) The fee for issue of the certificate shall be £2.

Offences.

7. Every person shall answer all questions which are put to him by an officer, and which are, in the opinion of the officer, necessary for determining whether ■ or any other person is a prohibited immigrant.

8. Any person who refuses ■ answer any question lawfully put to him by an officer, or who knowingly makes a false statement, either in answer to any such question or in applying ■ an officer for any certificate under the Act or these Regulations, or in connexion with any such certificate, shall be guilty of an offence against these Regulations.

9. Any person who, with intent to contravene or evade the Act, or these Regulations, or without just cause or excuse, transfers or delivers up to any other person any certificate or credentials referred to in the Act or in these Regulations shall be guilty of an offence against these Regulations.

10. Any person who, with intent to contravene or evade the Act, or these Regulations, or without just cause or excuse, has in his possession—

- (a) a certificate of exemption which does not belong to him; or
  - (b) any certificate or credentials referred to in the Act or in these Regulations, and not belonging to him; or
  - (c) any such certificate or credential which is forged or false,
- shall be guilty of an offence against these Regulations.

54. Where any person, not being a British subject either natural-born or naturalized under a law of the United Kingdom or of the Commonwealth or a State, has been convicted of any crime of violence against the person, and has, upon the expiration of any term of imprisonment imposed on him therefor, been required to pass the dictation test, and has failed to do so, an Officer may detain him in such custody for such time as is, under all the circumstances, reasonably necessary to enable a deportation order to be made by the Minister.

Where the Minister has made an order for the deportation of any such person, an Officer may detain him in such custody and for such time as is reasonably necessary to enable him to be deported pursuant to the order, and may for that purpose convey him

to any place of shipment and on board any ship.

Amongst the explanatory notes re persons admitted without test, as per immigration returns for 1909, are the following:—

HINDOOS.	
Formerly domiciled ...	54
Paragraph (4), section 3 ...	36
Deserters ...	10
Passports ...	10
Shipwrecked seamen ...	20
	130

From the Editor's Chair

SHOULD IT BE?

I was witness of a sporting spectacle last Thursday, and these musings are the result. It was a football match played at Pretoria. The competing teams were Indian ■ personnel, Indians born in South Africa. They played their game—played it well, exhibiting a cleanliness and sporting spirit I have never seen surpassed. Individually, they were a well set-up rather good-looking lot of fellows in speech and manner, irreproachable. Indeed, they impressed me with their strong resemblance to our best type of college lads at Home—disciplined, clean-limbed, well-mannered, good to look upon. And then I asked myself what was wrong with them and their kind, why they should ■ considered undesirable, and be doomed to the ostracism that is their lot in this land—wherein lay their inferiority to the average European? And, frankly, I have not yet been able to find a convincing answer to my self-set questioning. Industrially, they are as useful as they proved themselves good men on the football field. Is it, then, merely a question of complexion? Surely, we are not so lost to reason, so oblique in vision, as to regulate the place men shall occupy in our regard by such a childish standard. Manly—gentlemanly—qualities are not, in our experience, present or absent in proportion as an individual's complexion is fair or dark. Is, then, the question one of race? These men are Asiatics—by descent. But so am I, albeit my more proximate forbears were European, and so indeed are many "whites" who may, perchance, do me the honour to peruse these reflections. In speech, dress and ideas, in their callings and conduct, these people are quite Europeanised. To most of them, indeed, India is but a geographical expression, much as England is to the average South African child of English parentage. Industrious, well-mannered and well-behaved, intelligent and educated as Europeans, these people are never-

theless outcasts, deemed unfit to associate on terms of equality with even the lowest classes of Europeans or Afrikaners. Nor is this ostracism only social—the result of an edict of society. It is political, the work of the State. These young Indians are the gentlemen they are because gentlemanliness is natural to them. Their characters and attainments are what they are in spite of every obstacle and discouragement to improvement that purblind statesmanship and obdurate legislation could devise. Under the Imperial flag of their birth, to which they have paid such splendid allegiance, they find themselves political and social pariahs. Every opportunity to acquire a stake in the country is denied them—the franchise, ownership of land, the use of railways, tram-cars and post-offices, equality of opportunity in all these and other matters is taken from them by laws apparently designed to create and preserve an aristocracy of race and colour.

South Africa needs cultivators to redeem its vast unpeopled and untitled tracts of country. South Africa wants industries and industrious workers. True statesmanship to be worthy the name should foster the advancement and uplifting of the people as a whole and not merely of one class. The most rudimentary sense of Imperial responsibility must make apparent the necessity for encouraging the loyalty and affection of every section of the Empire's children. We have splendid material on the spot—men of proven loyalty, industry and capability. Is it wise to trample it underfoot, to endeavour to crush it out of existence, through a selfish, cowardly fear for our own class supremacy? Surely this is not playing the game expected of us as members of the Imperial team.

L. W. RITCH.

KRUGERSDORP AGITATORS

From a recent number of the Krugersdorp paper we reproduce, elsewhere in this issue, the report of a meeting held in that town, addressed by Mr. Van Veyeren, member of the Provincial Council. Amongst other questions discussed was the "coolie" question, and it was unanimously decided to form an association, the members of which undertake not to support "coolie" traders. The committee of this association, we learn, has drafted a petition asking the Government not to allow hawkers and pedlars to travel in the districts, "because these itinerant traders are more detrimental to the welfare of the country than beneficial." This is not the first time that Krugersdorp has broken out in this way. The famous but now evidently defunct "White League" originated at this dorp. Its efforts have not been quite successful, so it would appear. Why do these anti-Asiatic leagues and associations never succeed? Because

their foundations are rotten; because the motive is greed and selfishness; and because the members are each seeking their own personal gain. There is not a man amongst them who would not grasp an advantage for himself at the expense of a fellow-member. But when it is the Asiatic who competes, all join together in order to ruin him. These rival traders have the impudence to say that even hawkers and pedlars should not be allowed to travel in the districts. One may be quite sure that the people who live in the outlying places and depend upon these useful traders for many of their wants do not say that they are more detrimental than beneficial. No; the whole thing is too transparently self-seeking on the part of these leagues and associations. They represent none but themselves, and all they are anxious about is that the field of competition should be cleared so that their profits may be larger.

Whilst there may not be much to fear from these agitators, the British Indian Association will no doubt keep a watchful eye upon their movements so that the rights and means of livelihood of respectable small traders shall not be filched away.

Why the Immigration Bill was Withdrawn

The London correspondent of the *Manchester Guardian* understands that the withdrawal of the Bill is in accordance with the wishes of the India Office and the Indian Government, who did not regard all the provisions of the measure as satisfactory. He also says:—

Lord Morley hopes that it may be possible after consultation with General Botha in London to induce the Union Government to introduce amendments in the existing law which will go further than the provisions of the present Bill to satisfy Indian opinion. He has arranged, moreover, to attend the Imperial Conference next month to initiate a discussion on the status of British Indians in the self-governing dominions. His review will embrace not only the proposed South African legislation on the subject but also the existing restrictions on Asiatic Immigration in Canada and Australia. He will also deal with the decision of the Indian Government to prohibit further indentured emigration to Natal as from July next. This decision has been taken because of the unsatisfactory position created by the divergence between the standpoint of the colonists and that of the Indians, and because the Indians have no guarantee that after the expiration of their indenture they will be accepted by the Union as permanent citizens.

A Candid Criticism of the Indian Position

By an English Friend

[SPECIAL — INDIAN OPINION]

Now that the Indians of South Africa have a few months of breathing time before them, it would be well to consider carefully the position in which they find themselves and ask themselves a few candid and honest questions. The present provisional settlement is, after all, only a provisional settlement. General Smuts, with all his firmness of character, is only one man, and there is good reason to believe that there is a very strong force arrayed against him. The section represented by the Chambers of Commerce is a very numerous and influential one. The many petitions that were presented to Parliament during the last session indicate a strong opposition. This opposition is entirely selfish. Even their much-loved expression, "self-preservation," is selfish. At the same time, it is frank and one can understand it. The White man has established himself in this country—by force, it is true—and he naturally thinks that he has a right to own it. He does not recognise the Asiatic—though he be a British subject—as a co-partner in the Empire. He does not want to listen to any arguments. It is quite certain that the trading class of Europeans will continue their opposition to any fair treatment of Asiatics in this country, and it is useless to expect any change of attitude from that quarter. Then there is the strong, though ignorant, prejudice of the Orange Free Staters. There will be a tussle between the General and these "backvelders" over the entry into that Province of the few admitted Asiatics under the new Union Immigration Bill.

These are some of the adverse forces that have to be reckoned with in connection with the permanent settlement. Now let us consider what attitude should be taken up by the Indian community of South Africa. The passive resistance movement was undertaken by the Transvaal Indians for the sake of a principle and, so far as the provincial settlement takes us, they have won their fight. If the Transvaal alone was concerned, the position would be simple enough. But the Union is now an accomplished fact and the new Immigration Bill will deal with the whole Union. If the new legislation gives to the Transvaal Indians all they ask but at the same time deprives the Indians residing in the other Provinces of their existing rights, the Transvaal passive resisters will be blamed for having raised an agitation for their own benefit, and, having gained their ends, made the position

of Indians in the other Provinces worse than before. But could it be truly said that this position would be brought about by passive resistance? Before we can answer this question, we must ask another. Were the grievances of Indians in the Transvaal brought about by passive resistance or was passive resistance the result of those grievances? The answer to the first part of this question is, of course, "no," and to the latter part, "yes." So we see, the passive resisters cannot be blamed for any defect there may be in future legislation. But we cannot forget that the whole struggle has been for principle alone and so, when the arena is removed from the limits of the Transvaal to the whole Union, passive resisters will have to find out where they stand. Sympathisers in India and England will not be satisfied with any permanent solution of the difficulty which makes the position of Indians worse in some parts of the Union. To them, South Africa is one place. So we find that it is no longer a Transvaal but a South African question. It cannot then be said that the Transvaal passive resisters alone shall conduct the fight—if fight there be—but that all Indians in the Union must consider the cause their own.

It has been continually said, from the commencement of the struggle, that Asiatics do not want a further influx of their countrymen, but all they ask is that those who have a right to be here, should be treated with respect and given the ordinary privileges of British subjects in a British Dominion. Of course this has been said in regard to the Transvaal, by Transvaal Indians. This does not bind Natal and Cape Indians to accept this position. It rests with them to say whether they will be willing to accept practical prohibition in future. In addition to a few professional men, it appears necessary that a fair proportion of educated men such as clerks, assistants, and managers should be allowed to enter. The reason for this is because the educational facilities offered in this country to Indians is inadequate. If the Government would provide schools for Indians where business men could be trained in their own and the English languages, this privilege could not reasonably be asked for. Under these circumstances it seems only just that a certain number of Asiatics should be allowed to enter the Union to enable the present resident Indians to properly conduct their businesses. But if anything more than this be asked, there is great danger of having the charge laid against the community of insincerity. If Indians mean what they say when they declare that they do not want to flood the country with new immigrants, they must accept some limit. Principles may be fought for to the death, but if the fight be only for "loaves and fishes," even the European friends who have so faith-

fully stood by them, will be compelled to withdraw their support. However deplorable European prejudice and selfishness may be, it is wise to recognise that it exists. It is therefore necessary to examine the position most carefully in order to retain reasonable conditions for themselves, while making full allowance for the prevailing prejudice. Above all, let there be a spirit of unselfishness, of brotherly feeling, of true communism, not seeking benefits for oneself or for one's own Province, but an earnest endeavour to view the matter broadly and generously.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

Messrs. Ismail Essop and one Chinese passive resister were discharged from Diepkloof gaol on Friday last by efflux of time. Discharges in terms of the settlement have not yet taken place. The delay is probably due to the absence from Pretoria of the Governor-General.

The Hon'ble Professor Gokhale and Bengal have cabled congratulations on the provisional settlement.

Mr. Sodha left Johannesburg on Friday for Delagoa Bay, en route for India.

Messrs. Cachalia and Sorabji have returned from their tour of collection in the Klerksdorp district regarding the Polak mission. They have collected £250. Messrs. Thambi Naidoo, M-dh and Sodha have brought nearly £70 from Pretoria.

A draft for £200 has been received from Mr. Petit, from Bombay, and one for £11 from Dr. Mehta, in aid of the Passive Resistance Fund.

Tolstoy Farm was visited by quite a crowd of happy, interested people on Wednesday. Mr. Kallenbach had kindly invited the President and Members of the local lodge of the Theosophical Society to spend the day at Lawley, and a considerable number of non-Society friends likewise came. The weather, the hospitality and the entertainment were all unexceptionable. The Passive Resisters proved themselves charming hosts, the sports were quite good and heartily entered into, the farm itself underwent close and interesting investigation, and the fine health and physique of the denizens, especially the children, commanded special attention. The evening train to Johannesburg carried back a very tired, very happy party, satiated with fresh air, swimming, exercise and excellent food.

Durban Chinese Licence

Licensing Officer's Decision Upset

The appeal of Messrs. Forsing Bros., against the decision of the Durban Licensing Officer, brought before the Circuit Court on the 29th ult., is another illustration of how an old-established business might be snatched away were it not for the right of appeal.

Mr Justice Hathorn, in the course of his judgment, said that the appellants, under Section 2 of Act 12, of 1909, had an unrestricted right of appeal to the Circuit Court, who might order that the renewal applied for be granted or not granted, or in any case remit the application for re-hearing.

In this case no question arose as to the Licensing Officer being the best judge of the evidence brought before him. The Town Council sitting were, and he now sitting in appeal was, well able to judge of the facts and circumstances of the case as the Licensing Officer, who heard the witnesses. Mr Justice Carter held that the Council was wrong in holding that, on the evidence of W. Forsing, a partner in the business of Forsing Bros., a native woman was supplied with liquor from Forsing Bros.' premises, in contravention of the Liquor Acts. It must be taken for the purpose of the case that W. Forsing was not guilty of any contravention of the Liquor Acts, and the Licensing Officer or Council was not entitled to regard him as guilty after the acceptance by the Council's prosecutor of his plea of not guilty, and his discharge. The result of the present inquiry before the Licensing Officer, and the appeal by the Council, was that the Licensing Officer's finding was as follows: "I find that a sale of liquor took place from Forsing Bros.' premises, and that the Indian in the employ of the firm was sent to purchase the liquor. I consider, taking the evidence as a whole, that this is an application which should not be granted."

Then the Council's was as follows: "The Council upheld the Licensing Officer's decision, being satisfied that the appellants are not fit and proper persons to hold a licence of this description, in view of the fact that they have not in the past exercised proper supervision over their licensed premises."

The Licensing Officer, in finding the facts proved, in no way found that the appellants or W. Forsing, who was conducting the business, had any knowledge whatever of such facts, and the evidence was not, under the circumstances, sufficient to justify the Court in holding that W. Forsing had any knowledge of the purchase of liquor, or supply of it to the native

woman. The finding of the Council that the appellants were not fit and proper persons to hold a licence because they had not in the past exercised proper supervision over their licensed premises, could only refer to the occasion in question when the native woman was sent to procure liquor. Against this there was the fact that the appellants had the licence for 20 years without complaint, and before that they had held a retail licence in Maritzburg for ten years, also without complaint.

It struck his Lordship that the Licensing Officer and the Council, without saying so in so many words were taking upon themselves to hold, in effect, that W. Forsing was guilty of a charge or offence of which he was not guilty.

The appeal was allowed with costs of the Circuit Court.—Condensed from the *Mercury*.

Passive Resisters at Play

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

That Passive Resisters can "play the game" in the field of sport as well as in the sterner field of battle was evidenced on Thursday, when a football team of passive resisters from Johannesburg journeyed to Pretoria to meet a local team of the same denomination in friendly rivalry. Mr. Thambi Naidoo, old warrior and equally good sport, managed the visiting team, the personnel of which was David Morgan, J. Peters, P. P. Naidoo, N. G. Pillay, B. Armugum, V. V. Naidoo, N. K. Pillay (Captain), D. Lazarus, K. B. Pillay, and G. K. Moonah, and K. C. Pillay. Mr. V. S. Pillay was responsible for the following eleven:—Timothy, D. Antony, P. M. Tommy, Musthan, Doornasamy Pillay, Sunny, Baboolal Maharaj (Captain), S. M. Pillay, Subha, Ramlal, and R. R. Padyachie.

The Pretoria men proved as good hosts as sportsmen; they treated their visitors to a most enjoyable luncheon, which Miss Schlesin and Mr. Ritch were also privileged to share. The good things consumed did not seemingly adversely affect the players. The game which commenced at 3 o'clock was keenly contested throughout. Pretoria was the heavier team, but their weight was discounted by the superior force and better combination of the visitors. The latter were always on the ball, their passing was more accurate, they worked together better and the bulk of the play was in the Pretoria half. With sun and wind against them, the visitors had to submit to the first goal being scored against them, the Pretoria Captain having the honour. But playing up, the visitors soon equalised, and followed this up by placing 100 more goals in their quota, the game ending with a win for the

visitors by three goals to one. The bulk of the attacking was done by Johannesburg, and several good shots nearly missed making their score a much more decisive one. The game was a good fast game, and throughout was played in a thoroughly sportsmanlike spirit; and the writer, who is not without experience of "soccer" matches in the old country could not help remarking upon the gentlemanly conduct of the individual players one and all. A return match will probably be played in Johannesburg next week.

Doctors and Fresh Air

How they don't Practice what they Preach

The Paddington Council have passed a by-law making it compulsory of residents in their borough to open bedroom windows for at least two hours a day. There is a good deal being said lately both in favour of and against fresh air, and hardly a month has passed since Sir Almoth Wright stated that even cleanliness might be bad for you. We live in exciting times (says a writer), times when it appears to be fashionable to reverse all the old and settled maxims of the centuries. Fresh air, one can't help thinking, must be good for everybody and, Harley-street is always advising plenty of it and recommending all patients to keep their windows open all day and all night. These very expensive medicos, however, certainly do not practice what they preach. I walked down Harley-street, about noon last Sunday and occupied myself counting the open windows. The windows of the servants' bedrooms on the attic floors were mostly open about an inch or two, but of all the 2,000 odd windows in the street, less than five per cent. were open and not one open anything approaching its full extent. And it was a gorgeous mild spring day, with hardly a breath of air and a bright sun shining. Curiously enough on the east side of the street on which the rays of the sun were falling, the windows were even more rigidly shut than on the shady side. In Wimpole-street, the other great medical centre which runs parallel to Harley-street, the pavements were lined with wood blocks preparatory to repaving the road. The beautiful smell of creosote filled the air, and the wood blocks made the place smell like a pine forest. It is often prescribed by the medical faculty as a health-giving smell, but in Wimpole-street they would have none of it. I do not believe that there were more than two open windows along the whole street.

When Doctors Differ

In a book of essays, under the title of "Views of Vandy," Mr. Arnold White says:—

"A friend of mine, wealthy and eccentric, had a grudge against Harley Street; he took his revenge in a curious fashion. He simulated symptoms from which he was not suffering, and consulted eight specialists who diagnosed and prescribed for eight separate diseases, none of which had any existence except in the imaginations of the experts. Everyone with wide experience of doctors has been struck with the great variety of views that prevail when consulted separately, and the phenomenal unanimity that prevails when called together in consultation."

No More Experiments

The Rev. Paul H. Roux has decided not to have any more treatment, and has dispensed with the services of his medical attendants, leaving his recovery in the hands of God. He is convinced that nothing more can be done for him, as far as medicine is concerned, and has refused to be treated with the new remedy for sleeping-sickness, No. 606, as he did not wish to be experimented upon.

Olive Schreiner on the Unity of Races

In the course of a letter to the press, Olive Schreiner says:—

The Universal Races Congress has been called by those who recognise that at the present day there is growing up in the minds of millions of men and women all the world over an always increasing consciousness of the kinship which, in spite of all minor differences of race or colour, unites all human creatures. It is with a view to giving practical expression to this growing consciousness of brotherhood, especially between the dark and light races of the world, that men and women of "the so-called dark and so-called white races" who are animated by this feeling have been invited from all countries to meet, so that by free, personal and friendly intercourse they might learn better to understand and sympathise with each other.

In ages to come, when men look back at the twentieth century into which we are now entering, I believe it will stand marked in human history as the century in which the artificial dividing lines based on race, sex or colour, first gave way to a larger sense of human unity; and the actions and consciences, not merely of the select few in the past, but of mankind at large, were practically and powerfully influenced by the consciousness of human solidarity.

As the first attempt in the history of the world to give expression in a wide and international form of this growing sense of human kinship, especially as it concerned the relations of the dark and light races of the

world, this first Universal Races Congress will, I think, stand out as a landmark in history.

A Proud Boast

Asiatic Licences Reduced by Thirty

In his annual report, the Chairman of the Ladysmith Chamber of Commerce said:—

"The Asiatic question has been one of the most important subjects under the notice of the Chamber during the past four years, and I am very glad to say that during that period, and mainly owing to the strenuous opposition of the Chamber, licences of Asiatics have been reduced by about 30 in this town and district—or I should say, to speak more correctly that freedom to Asiatics to trade without licences has been curtailed by that number for it was only recently that some 12 Indians were trading in shops in Ladysmith without licences. The Chamber influenced legal proceedings, with the result that the Magistrate held that, notwithstanding that the defendant (it was a first case) restricted his sales to colonial produce he required a licence as a retailer within the municipality—the colonial produce exemption in the Stamps Act not being applicable. Later several of those traders applied for a licence to the Borough Licensing Officer, who rightly refused the applications, whereupon an appeal was made to the Borough Licensing Board, who likewise declined to allow them to trade in the borough. I was sorry to see the names of several Europeans who reside in Ladysmith as petitioners in favour of Asiatic traders, of which we have even now too many. One of the petitioners' arguments was that Asiatic competition influenced a cheaper market. Whilst admitting that a respectable European cannot live so economically as a Bombay Indian, I think it only fair to ask those petitioners—the majority of whom were railwaymen—whether they would welcome the admission of Indians to compete with them in their particular callings, and consequently reduce their (the European) wages? As competition is claimed to be the life of trade, would it not be reasonable to expect a similar condition to apply to wage earners as well as to commercial men? If not, then men in business would expect the hearty sympathy of wage-earners in a crusade against what is undisguisedly an Asiatic invasion of the trade and employment in this Province of Natal.

"Europeans cannot successfully compete with Asiatics, and as Europeans founded this country, and brought it to its present prominence, they are entitled to reap rewards. Therefore, when what they had so

arduously laboured for was likely to be robbed from them by undesirable immigrants, it was a call for self-preservation, which, of course, is the first law of Nature. The Chamber, in its attack against Asiatic competition, was more than entitled to consider the doctrine of self-preservation. It was not immoral, but highly natural and is an underlying principle of our code, and if we are entitled to consider the principle of self-preservation, then surely we are privileged to use the means the law allows us. The public have, therefore, to make a choice whether they shall encourage European enterprise in practically every trade and business, or, on the other hand, direct their labours to Asiatics, who, although they may be a hallmark of cheapness, would eventually make this Province or Union a black man's country."

Simplicity of Life in Japan

Simplicity and refinement are the essential characteristics of life in Japan, observes the *Hospital*. The houses, which are spacious, are constructed without foundation. Light wooden uprights, resting on flat stones, support the thatched or tiled roof. The walls, both outside and those which divide the rooms, are formed of latticed panels, which slide over one another, or can be removed altogether if desired. These panels are filled with translucent paper. At night the house is closed in with wooden shutters. The rooms, which are raised about a foot above the ground, are covered with soft padded matting, kept spotlessly clean. In the centre of the living room is a shallow, square pit lined with metal and filled with charcoal for the purposes of cooking and warming, or rooms are warmed with movable metal braziers. There is no furniture present, no chairs, tables, beds, chests of drawers, pictures, or knick-knacks. The matted floor serves alike for chairs, table, and bed. To keep it absolutely clean, all boots, shoes, and sandals are left on the ground outside. The absence of furniture means the absence of many cares, and as two wooden chopsticks and small lacquer bowls serve for all the purposes of eating, there is no need for plate, glass, knives, forks, spoons, dinner services and table linen. Thus life is simplified, though it loses at the same time none of its refinement, for no people can be more dainty and particular in their food, more neat and beautiful in their dress, and more courteous and self-restrained in manner than the Japanese. Kneeling on the floor all work is done, and at night time the padded quilts or futons are spread on the matting, and with one quilt beneath and another above, sleep can be enjoyed as comfortably

as it bed. Before the evening meal is taken, it is the invariable custom throughout Japan for every member of the household to take a dip in the family bath, which is heated to a temperature of 110 degrees to 120 degrees, at which heat it is found to be very refreshing.

Agricultural Funk

Afraid of Coloured Competition

At a recent meeting of the Ermelo Agricultural Society it was decided that no articles, wagons, carts or any other article made by coloured persons shall be allowed to compete for prizes at the local show. Articles coming from outside the district must be accompanied by certificates proving that they were not manufactured by coloured persons.

It was resolved that coloured persons be admitted to the showgrounds only as attendants of stock and servants. The proposers of the resolution pointed out that trained coloured persons were advancing rapidly, and that it was high time to see that they did not perhaps later render it impossible for whites to compete at shows.

Asiatics in Pretoria

Raking Up an Old Law

At the meeting of the Pretoria Town Council, held on the 18th ult., the Committee considered a petition presented to the Council at its last meeting regarding a proposal to let certain premises at the corner of Rebecca and Church Streets to Asiatics (says the *Pretoria News*.)

The Town Clerk reported that the following letter had been addressed to the owner of the premises in question:—

With reference to the plan for a shop and rooms on erf 1438 which has been submitted by you to the Council, and which has been approved, and the petition from a number of residents in Pretoria West stating that it is the intention to let this building to an Asiatic, and protesting against Asiatics being allowed to trade and reside in that part of the Town, I would call your attention to section 39 of the town regulations published in the *Staats Courant* of 25th October, 1899, whereby coloured people are prohibited from living in any premises facing a public street, and to Volksraad Resolution of 13th December, 1871, whereby owners of erven are forbidden to allow coloured persons who are not in their employ to live on their erven. Under these circumstances it would be advisable not to let the shop to an Indian or

other coloured person as by so doing both yourself and the Indian are liable to prosecution.

The Chairman of the General Purposes Committee promised to go carefully into the matter, and see if use could be made of this old law.

People who are Never Vulgar

A Tribute to the Indian People

The peoples of India are never vulgar (writes Mr. Harold Begbie to the *Daily Chronicle*). It has been an occupation with me in all my travels through this huge country carefully to study the people in the general behaviour of their lives and in the fashion of their dress. While I have discussed with them their ideas about religion and politics, their theories about the universe, and their attitude towards science and education, I have observed their manners and studied their costumes. And when I have been travelling by train or bullock wagon, standing on a crowded railway station, or moving through the malodorous congestion of a city's narrow streets, I have directed my observation to these same ends; and never once, north or south, east or west, in city or village, from Bombay to Madras, and from Tuticorin to Simla, never once have I detected the very smallest smirch of vulgarity either in manners or in dress.

Absence of Vulgarity

That dreadful and aggressive vulgarity which everywhere distresses the traveller in England is nowhere to be discovered in India. Such things as the brutality of a mob's Bank Holiday, the snobbishness and arrogance of middle-class plutocracy, the horse-play and rowdiness of University students, the shouting and screaming absurdities of Fashion—these things are foreign to India. You may meet a man who believes in thirty million gods, and is convinced that the world is flat, and who considers himself polluted by the very shadow of a European; but he will have charm of manner, and make a picture either in the upland jungle or on the platform of a railway terminus. You may see a woman who can neither read nor write, who offers food to idols, and believes that her god or devil rides round the village at night on a plaster horse or a mud elephant; but she will be modest and gracious in her manner, and her dress will be as beautiful as the flowers of the Pearl Mosque.

Many a time on my journey I have compared them with people at home. Outside a theatre or a chapel, what flaming hats and blazing blouses hurt the gaze! In an hotel or railway station, what ill-manners and odious pre-

tentiousness wound the mind! A man in England may know more than Newton, and have the courtesy of a sty; a woman may worship the one true God, and wear a hat that darkens the rainbow. Indeed, vulgarity would seem to be the product of civilisation; for in the outlying hamlets of England you will find a seemliness in costume and a graciousness of manner which are only of rare occurrence in the beautiful streets of Oxford or in the glittering drawing-rooms of London.

The Agreeable and Picturesque

Far away in the Himalayas, I have seen women from Tibet bending under loads of granite corded to their backs, who greeted the traveller with a most charming smile, and delighted him with the beauty of their faded dress. On mountain paths, miles from railway and civilisation, I have met men from Cashmere, stumbling beastlike under big baulks of timber twelve and fourteen feet long, who have backed to the edge of the precipice and saluted with a most pleasing gracefulness to the traveller, who drew a pleasure from the concordant colours of their tattered rags. The woman with an ornament like a padlock in her nose, with bangles like certain-rings on her ankles, and with silver rings on her dusty toes, will charm you with the blue and gold, the red and yellow, the purple and grey, or the brown and green of her old and tarnished garments; while in the carriage of her head and the proud movement of her arms you will be conscious of a natural dignity such as ennobles the human race, and such as you will seldom remark in the factory-girl or the Mormon ladies of our smart society.

I have asked myself a score of times, and without getting any satisfying answer from the gods, what is the nature of this Asian charm, and what is the cause of European vulgarity. Why should the London housemaid be less pleasant than the Burmese village maiden, or the undergraduate of Glasgow practise a more uncouth behaviour than the sweeper of a Dak bungalow? At times I have thought that the difference lies in the opposing attitudes of the two peoples towards existence: and that whereas England is fresh and buoyant and coltish with conquering Optimism; India is old and quiet and composed in a resigned and immemorial Pessimism. As children are noisy and riotous and careless, so are the people of a democratic and awakened England; and as old men are subdued and gentle and wistful, so are the people of an aristocratic and long-disillusioned India. But this solution is not sufficient.

Is the difference between East and West the difference between Materialism and Spirituality? Is it the Materialism of Europe that is the strenuous father of vulgarity, and the Spirituality of the East that is the gentle

mother of her graciousness? Indians believe, however wrongly and heathenishly, in the invisible; they are more certain of the untouchable spirit world than of the tangible, material world; they are constantly on their knees, their thoughts are constantly lifted up to the heavens, they are constantly receptive to the influences of beings higher, or at any rate mightier, than themselves. It would seem that any faith—however ridiculous, even however sensual and vile—bestows a certain grace on the believer, a grace which manifests itself in charm of manner, dignity of bearing, and perfect taste in the matter of raiment. Whereas no faith at all, however intellectually strong and morally superior the unbeliever, is apt to make for hardness of manner, brutality of conduct, and a most disordering style of costume.

Perhaps the day may come when the problem of Vulgarity will seriously engage the philosophers of Europe, and the significant absence of this displeasing characteristic in the East attract the general notice of mankind. Bad manners and ugly raiment may strike the severe moralist as trivial offences, but I will challenge him to set up in church or chapel a painted window of an angel in a hobble-skirt or a saint shouldering his way with Rooseveltian strenuosity through a crowd of pushful cherubim, all of them armed with the conquering big stick of self-assertion.

No; vulgarity is not a small matter. It is the total expression of a soul's quality, and certainly it is one of the most disfiguring defects of civilisation. A sinner may be loveable; a cad never. Vulgarity is the sham and brummagem of human nature, something unreal to the gods, and hateful to the refined. And the more civilisation advances, the more affected, pretentious, unreal, and insincere become the sophisticated nations of mankind.

Indian Immigration

Magistrate's Advice

After dismissing an appeal by an Indian, named Mahomed Moosa Nathalia, against the decision of the Chief Immigration Officer, preventing the landing of his alleged son, on the ground of insufficient evidence, the Chief Magistrate of Durban, Mr. Percy Binns, K.C., addressed the Indians in Court on the advisability of procuring proof in support of claims to be dealt with under the Immigration Restriction Act, before they left India. He understood from the evidence in this case that it was not customary to register births in India, although facilities for registration might exist in some centres, but it was quite possible for a man to procure from the Magistrate of his district, or other district officer of

position and authority, a certificate that would be sufficient for the Immigration authorities, and so avoid the trouble and expense ensuing upon the absence of satisfactory testimony or, as often happened, upon statements that were not in agreement. He had been at pains to express himself to this effect before, and if they experienced inconvenience and loss through failing to go to the trouble of doing as he suggested, they had themselves to blame for what followed.

Krugersdorp Anti-Asiatics

The *Valkstem's* Krugersdorp District correspondent says that Mr. Van Veyeren, M.P.C., recently addressed a meeting at the residence of Mr. J. N. Oosthuizen, Mr. W. J. J. Kock acting as Chairman.

At the conclusion of the address numerous public matters were discussed, including education, Government bores, public roads, the Coolie question and native question.

After the Coolie question had been discussed, and the dangers of Asiatic trading had been fully demonstrated, it was unanimously decided to form an association, the members of which undertake not to support Coolie traders.

Dealing further with the Asiatic question, the correspondent says:—The Association has been formed, and an Executive Committee of seven has been elected. The Executive has lost no time in getting to work, and has drafted a petition asking the Government not to allow hawkers and pedlars to travel in the districts, because these itinerant traders are more detrimental to the welfare of the country than beneficial. The petition is being largely signed.

Commenting on the above, the *Standard* says:—

Elsewhere in this issue readers will note that a number of farmers have formed an Association, the members of which undertake not to support Coolie traders. Provided the members faithfully carry out the policy of the Association, it should prove a useful factor in combatting the Asiatic trader, who is gradually gaining a strong position in the commerce of the country. In the past the complaint has been that the farming community have supported Asiatic storekeepers and hawkers, who tour the country, from farm to farm, and find ready customers. Now that the farmers have decided to combine against the Coolies, perhaps that moribund concern, the local White League, will arouse from its long sleep and endeavor to co-operate with the recently formed Association, so that a strong front can be presented to the Coolie traders. In other

Western Transvaal towns one finds these traders gradually cutting the ground from under the feet of the white storekeepers, and self-preservation demands that the white population should unite in support of the white trader. It is useless establishing White Leagues and Associations with similar objects unless the whole community support those who realise the danger involved in trading with the man from the East. Let us have done with trading with the Coolie in any shape or form, for by supporting him we are helping to establish him more firmly in the country, while we cherish hopes that some day we shall see the last of him. His mode of living makes him an unfair competitor, and the only way to remove him is by refusing to trade with him. Of course, we shall always have in our midst men who wave the White League flag and then surreptitiously support the Coolie—as witness a case exposed by us some time back—but if the rest of the community will follow the example of the farmers and combine to combat the Coolie, we shall be doing something towards keeping Asiatic trading down to the lowest possible minimum.

The Indian Location

The agitation amongst some Europeans of Krugersdorp for the removal of the Indian Location still continues. The *Standard* once more returns to the theme and says:—

We make no apology for again referring to the question of the removal of the Coolie location at Burgershoop. That unsightly eyesore and probable plague spot has formed the subject of representations to the authorities since before the war, and yet its removal seems as far off as it was when efforts to gain that object were first commenced. We have had an official enquiry; we have heard that the question of removal has formed the subject of correspondence between the Council and the Government, yet the location remains. The presence of that obnoxious location is even an obstacle in the way of education, since we find parents refusing to send their children to the Burgershoop school, solely because of its proximity to the location. We are quite aware of the fact that the constant attention of the Chief Sanitary Inspector tends to minimise the danger of the location, but with the state of overcrowding existing there, one is always faced by the possibility of an epidemic, which will spread to the white community in the vicinity. This is a question which the Ratepayers' Association should tackle.

A correspondent to the paper suggests that "if it should be found that shifting the Coolies is an impossibility, then petition the Government for a separate school in Burgershoop and West Krugersdorp, and hand over the white elephant to the Coolies

for the education of their children, for surely as British subjects, although a bit off colour, being entitled to live amongst their white fellow British subjects, they should also enjoy the education privileges."

Correspondence

Gaol Regulations

To the Editor INDIAN OPINION.

Sir,—The Prison Reform Bill has been passed by the Union Parliament and as soon as the Act is promulgated the Government will proceed to frame Regulations thereunder, and therefore I think the time opportune to make representations to the Govt. with reference to the present Natal Gaol Regulations, so that the Govt. may give effect to these in the new Regulations. In the extant Regulations Indians are classed lower than members of the mixed races who are treated on a practical equality with Europeans, but Indians who have the misfortune to find themselves in prison are on admission deprived of their boots or shoes as the case may be irrespective of the positions they occupied in the outside world. I will not trespass on your space by discussing the matter any further except to remark that, were not the unfortunates mostly of the poorer classes of the Indians and the illiterate in the English language, something about this matter would have been heard before now.

I am, etc.,

X: THE UNKNOWN QUANTITY.

[NOTE: We have erased the concluding paragraph of this letter. Our correspondent does not seem to know that the matter was publicly dealt with when the regulations were first published, and it will have to be again dealt with if the offensive classification continues.—Ed. I.O.]

Items of Interest

At the moment of going to press we have received a telegram from Johannesburg stating that the passive resistance prisoners still remaining in gaol were discharged on Thursday evening.

Through the medium of an interview with a representative of Reuter's Agency, General Botha said:—"We now realise, as we could not heretofore, how the questions occupying the attention of the Home Government influence the outlying parts of the Empire."

Mr. Sheik Ameer, of Newcastle, has been refused the transfer of his store licence from West Lennoxton Coal Mine to a site at Ingoga. The reason

for wishing to remove was the closing down of the Mine.

During the recent inquiry of the Liquor Committee, which held its sitting in Bombay, it was brought out in evidence that the mill-hands spent more money in liquor than in food or clothes.

At a public demonstration of the World's Women's Christian Temperance Union, held in Glasgow last year, Mrs. Hallows, President of the Indian branch, informed the audience that there were 60 million Mahomedans and 140 million Hindus in India, and she appealed to them not to forget that vast portion of the British Empire. Only seven out of every thousand women in India could read and write, which made their task more difficult, but they wanted to protect them from the drink habit. The people of India were, as a whole, temperate. But unfortunately the drink bill of India had trebled in the past twenty years, and they wanted to put a stop to that increase of the drinking habit. She was told that the Zenana women were taking to the drinking of whisky in secret, and they had an easy means of procuring it because of the growing number of shops with the announcement, "British Drink Sold Here." She appealed to the men who were electors, and to the women who were going to become electors, to use their political power to secure prohibition for India.

Dr. Newman, chief medical officer of the British Board of Education, reports that ten per cent. of the children suffer from weak eyes, three to five per cent. from bad hearing, one to three per cent. from suppurating ears, eight per cent. from adenoids and enlarged tonsils, forty per cent. from decayed teeth, forty per cent. from unclean heads, one per cent. from tuberculosis, and so on.—F. J. GOULD, in the *Ethical World*.

Contents

	Page
Australian Immigration Act	217
From the Editor's Chair	219
Why the Immigration Bill was Withdrawn	220
A Candid Criticism of the Indian Position	220
Transvaal Notes	221
Durban Chinese Licence	221
Passive Resistance at Play	221
Doctors and Fresh Air	222
Olive Schreiner on the Unity of Races	222
A Proud Boast	222
Simplicity of Life in Japan	223
Agricultural Funk	223
Asiatics in Pretoria	223
People who are Never Satisfied	223
Indian Immigration	224
Krugersdorp Anti-Asiatics	224
Correspondence	225
Items of Interest	225

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

કુલક ૬.

ફ્રીપ્રેસ, સનીવાર, તારીખ ૩ જુન. ૧૯૧૧.

આક ૨૨.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તારીખ ૩ જુનથી, તારીખ ૬ મી
જુન સુધી, ધન સં. ૧૯૧૧.

હિંદુ-ચૈત્ર સુદ ૭ થી જ્યેષ્ઠ સુદ ૧૩
સુધી, સંવત ૧૯૬૭.

જુલિયન-તારીખ ૫ જાન્યુઆરીથી
તા. ૧૧ જાન્યુઆરી સુધી ૧૯૨૬ થી

ચાર.	ક્રીસ્તી તારીખ.	હિંદુ તારીખ.	જુલિયન તારીખ.	પારસી ચાર.
સનીવાર	૩	જ્યેષ્ઠ ૭	૫	૨૪
રવિવાર.	૪	" ૮	૬	૨૫
સોમવાર.	૫	" ૯	૭	૨૬
મંગળવાર.	૬	" ૧૦	૮	૨૭
બુધવાર.	૭	" ૧૧	૯	૨૮
ગુરુવાર.	૮	" ૧૨	૧૦	૨૯
શુક્રવાર.	૯	" ૧૩	૧૧	૩૦

અનુક્રમિકા.

સત્યાગ્રહ શું કર્યું ?	૩૩૨
વેપાર કરવા હવે	૩૩૩
જોડા-જોડાનો ખાસપત્ર	૩૩૩
હિંદી સમાચાર નીચારો	૩૩૪
નવી પારલામેન્ટમાં હિંદી આદરવિભાગ	૩૩૪
હિંદી નવલ	૩૩૪
નાતાલમાં ઉપનીવરણની વકરીક	૩૩૪
લેક્ચરની નોંધમાં જોડા-જોડા	૩૩૪
ડરહામમાં લોકસેન્ટ્રલ	૩૩૪
યુનિયનની વસ્તીની વધુની	૩૩૮
યુનિયનની રજી વસ્તી	૩૩૮
વિવિધ વિષય	૩૩૮
બાક સમાચાર	૩૩૮
પરજીવ	૩૪૦
અનુ વસ્તી	૩૪૦
મહાઈ ટેલિગ્રાફ	૩૪૧
પરજીવ ખાસ	૩૪૨
હિંદી પ્રધાનની હિમાયત	૩૪૨
રેલવે અને રોડો અધિકાર	૩૪૩
લેક્ચર દોરી	૩૪૪
હિંદુસ્તાનમાં અનુ	૩૪૫
અનુવર્તી આદર્શ	૩૪૫
બીજી આદર્શની નમો	૩૪૬
રોડો અને રેલવે	૩૪૬

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

સનીવાર, તારીખ ૩ જુન, ૧૯૧૧.

સત્યાગ્રહે શું કર્યું ?

મહાઈ હિંદીએ કેટલીક વેળા સવાલ કર્યા છે કે સત્યાગ્રહ શું થયું છે ? તે બોની નજરે તો લોકો જેલમાં પીસાવા, દુઃખ વેઠવું અને અંતે બહુમાં બહુ થયું તો કોઈ ન સમજી શકે તેવા, અને કોઈ તે ન સમજી શકે તેવા, કામદારમાં એક સરખા હક નવા આવનારાઓને વિશે મળ્યા તેવું બારીમાં બારી પરિભ્રમ એજ કે દર વરસે આપણને જરૂર ન મળે એવા બારે બારે દરેક સવાલમાં આવરી આવું સમજનારના ખ્યાલમાં આવે તે સાર અથવા સહનું રજી કલમવાર દીકરી જમણે છીએ :

- ૧ હિંદી કોમનું પશુ રજી. જેનું નાક રહ્યું તેનું બહુ રહ્યું એવી આપણમાં કહેવત છે.
- ૨ ખુની કામદારો તુલરી.
- ૩ આખા હિંદુસ્તાનમાં આપણા દુઃખ ને વિશે ભાગી થઈ.
- ૪ આખી દુનિયાએ આપણી લડાઈને વિશે જાણ્યું અને હિંદીની બહાદુરી ની તારીફ કરી.
- ૫ નાતાલમાં ગીરમીરીવાને આવતા અટકાવવાનો કામદાર થયો.
- ૬ નાતાલના લોકસેન્ટ્રલ કામદારમાં કંઈક પશુ ફેરફાર સારો થયો તેમાં સત્યાગ્રહની લડત સહાયક હતી.
- ૭ રેલવેમાં દરેક સવાલના જેવેજ કામદાર થયેલા તે નામ જુર થયો.
- ૮ નાતાલમાં મહાઈ ખાસ લોકસેન્ટ્રલ કામદાર એસો તે નામ જુર રહ્યો.
- ૯ આમ થવાનું કારણ લડત હતી એ વિશે જેને કંઈક હોય તેજ નામ જુરીના કારણ જે વડી સરકારે જતાવેલા તે જોઈ લેવા.
- ૧૦ આખા હિંદી આદર્શમાં દરેક વાલના જેવો કામદાર થયો અટકાયો.
- ૧૧ દરેક સવાલમાં બીજા જેવો કામદાર એ થતા અટકાયો.

- ૧૧ દરેક સવાલમાં રેલવેના કારા ખાસ ગોરા કાજા વચ્ચે ભેદ રાખનારા મહાઈએ તે રહ થયા અને સહને ભાગુ થાય એવા કારા મહાઈ.
- ૧૨ સહની જાણની વાત છે કે ૧૯૦૭ માં જે ખુની કામદારો વડાઓ તે હિંદીની સામેના કામદારો પહેલું પગથિયું હતું. તેમાંજ હિંદીએ સત્યાગ્રહ ભેદ બાંધી, અને રમાનિક સરકારના મનના વિચાર મનમાં રહી ગયા.
- ૧૩ બી. હોસકેનના પ્રમુખપણા નીચે જે ખુની પાત્ર કમિટી થઈ તે બીજી રીતે થવાનો સંભવ નહોતો. તે કમિટી હવે આપણને બીજા કામ માં પણ મદદકર્તા થઈ પડવાનો સંભવ છે.
- ૧૪ આ ઉપરાંત મહાઈ ગોરાઓની લાગણી અને પ્રીતિ આપણી તરફ થઈ છે.
- ૧૫ હિંદી કોમની પ્રતિષ્ઠા વધી છે અને જેઓ આપણને તુલકારતા તે હવે માન આપતા થયા છે.
- ૧૬ સરકાર સમજે છે કે આપણને બહુત જાણ પ્રાપ્ત થયું છે.
- ૧૭ હિંદી કોમ પોતે બીજી હતી તેમાં થી બહાદુર થઈ છે અને જેઓ 'એ' કહેતાં ડરતા તે રજીઅસ કરતા થઈ ગયા છે.
- ૧૮ જોડા-સમારમાં હિંદી આંખોની કસી ફિલવાલ નહોં હતી તેને બદલે તેઓનો વસ્ત્ર ખીસીસ વેગલે કહાડ્યો છે, અને તે વસ્ત્ર પૈસે કામ કરી રહેલ છે.
- ૧૯ હિંદી કોમ જેલથી બહુજ ડરતી તે કામ હવે વધુ ભાગે થયો છે.
- ૨૦ જોકે બી. કાજલીયા વચેરે ખુલ્લેએ પોતાનો પૈસો ગુમાવ્યો છે છતાં તેઓ જાણે છે કે તેઓનામાં એક પ્રકારનો જુલસેન અને જાણના છે, તે લડતના અનુભવ વિના કાજો રૂપિયા આપતાં પણ ન મળી શકત.
- ૨૧ તાપીલ કોમમાં મહાઈ ખુલ્લે ને આંખો પ્રકાશ છે, તે કોઈ હિંદી પ્રયે લડતની મારફતેજ કરી.
- ૨૨ લડાઈની પહેલાં દરેક સવાલમાંજોડા સેકડો હિંદીના લોક લડતથી નોંડાડો કામદાર થયો તેથીજ સમવાળા.

૨૪ હોદ્દા ઠામની ઉપર ફગાવું તહાંમત હતું તે ઉતરયું.

૨૪ તાબામાં તાબે હાખલો વિચારતાં જોવામાં આવે છે કે તાતાલના પોલ ટેકસ વિષે જે મેદ સાખનાર ખીલ ચલાવું હતું તે સલામતની પાડવી પાછું ખેંચાયું.

૨૫ જનરલ રમટસને તમ્બ વખત અને વડી સરકારને એ વખત પોતાના હાથ પાછા ખેંચવા પડ્યા.

૨૬ આપણી સામે કાયદા ધડતાં સરકાર વિચાર નહીં કરતી, તે હવે વિચાર થી ધડે છે એટલું જ નહીં. પણ આપણે તેને વિષે શું ધારણ તેનો વિચાર પણ તેને કરવો પડે છે.

૨૭ હોદ્દાની સાખ વધી છે. ભાખ જળે પણ સાખ ન જળે.

૨૮ કોમે સંલગ્ન બળ સામેલ કરી આપ્યું છે.

૨૯ કોમે મુશ્કરની ઉપર વિશ્વાસ રાખી ધરમનો મહીમા દુનિયામાં પ્રગટ કર્યો છે.

ન્યા સલા, ન્યા ધર્મ ત્યાજ જાય છે. બહુ વિચારતાં ખીજાં ધણાં ફળ આપણી નજરે આવવાનો સંભવ છે; પણ અમે જે છેલ્લું ફળ બતાવું તે સર્વેપરી છે. આવી મહાન હડત ખુલાની ઉપર આરથા રાખ્યા વિના કદી ન લડી શકાત. આપણે ખરો આધાર માત્ર તેજ હતો. તેનીજ ઉપર આધાર રાખતાં જો આ હડતમાં વધારે શીખ્યા હોયએ તો તેટલું પરિણામ જ બસ છે, કેમકે તેની પાછળ બહુ મજ છે.

વેપાર ઉપર હક્ક

દશસવાહની રજાનીક ધારા સભામાં નવો હાયલો હાખલ કરવાનો છે. તેમાં ધણી હલકો આપણી વિરુદ્ધ છે. મુખ્યત્વે જે વિરુદ્ધની કલમ છે તે વડે વેપારના પરવાનાનો હક મુનીસીપાલિટીને આપવાની વાત છે. ફરીવાજાની ઉપર બધી સત્તા મુનીસીપાલિટી લેવા માગે છે અને જોને મરજીમાં આવે તેને હાઇસેન્સ આપે થા ન આવે એવી કલમ છે. આ બાબતમાં એસોસીએશન તરફથી અરજી તથાપર થાય છે. આ નવું ખીલ રીટીને જમૂલ રાખવાવાળું છે. આપણાં એક વડી સર પશુ નિકા લેવાય એવું નથી.

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

જુરયા

મી. ઇસ્માઇલ ઇસપ અને એક ચીના સલામતી તા. ૨૬ મીએ જુરયા. હવે માત્ર એકજ હોદી સલામતી જેલમાં છે તે તો સમાધાનીની રજોજ જુરયાની વજી છે. જુરયા દીલ થઈ છે કેમકે લોડ એડરટન બહાર હતા તે તેમની સહીની જરૂર હતી.

મુખ્યારકબાદી

પ્રોફેસર ગોપલે તથા બાજબી તરફથી સમાધાની બાબત મુખ્યારકબાદીના કેબલ આવેલા છે.

મી. રતનશી સોહા

જુરવારે દેસ જવા સાર ડેલાઓઆએ તરફ ઉપડી ગયા છે.

મી. પાલાક બાબત

ઉધરાણું કરવા મી. કાછલીયા તથા મી. સોરાબજી કલારકસડોરપના લતામાં ફરી આવ્યા છે. તેઓએ લગભગ પા. ૨૫૦ લખાયા છે. મી. થાળી નાઇકુ મી. મેદ તથા મી. સોહા પ્રીટીરીયાથી લગભગ પા. ૭૦ લાખ્યા છે.

સલામતી ફાર્મમાં

વસતી ઘટતી જાય છે. મી. ચીતન જે એક વરસ સગી રથા તે હવે પોતાને મ-ધે વળગવા મથા છે. મીસીજ લેઝરસ પશુ મયાં છે. હવે વસતી નાના મોટા મળી લગભગ ૩૫ ની છે. તેમાંથી પશુ દરેક જસે. બાકીની વસતી હાલ તો કાયમ રહેવાનો સંભવ છે.

ફાર્મની મુલાકાત

સલામતીએને મળવા તથા ફાર્મ જોવા થીઓસોરીકલ સોસાયટીના મેમ્બર તા. ૨૪ મીએ આવેલા. લગભગ ૩૦ જણ હતા. તેઓ આખો દહાડો રહેલા. એ વખતે આપણું દેશી ખાણ ખાઇ સાજ ના પાછા મયેલા.

સલામતીએ રમતમાં

મી. થાળી નાઇકુની સરકારી નીએ સલામતી રમતારાની એક ટુકડી પ્રીટી રીયાના સલામતીની સાથે કુટબોલ રમવા તા. ૨૫ મીએ ગએલ. તે ટુકડીની સાથે લગભગ ૪૦ હોદીઓ ગએલા. તેમાં હમામ સાહેબ, મી. ફેનસી, મી. અહમદ મુસાજી, મી. બીખજી, મી. મેદ, મી. શેલત, મી. હાથુશાહ, મી. ચેરીયાર, મી. રીય, મીસ રહેસીન મી. સંધી વિગેરે હતા. બપોલે ખાણ મી. વી.

એસ. પીલેગે આપેલું. જોહાન્સબર્ગની ટુકડીની રમતમાં જીત થએલી. બધા તેજ દહાડે પાછા ફર્યા.

હવે જોહાન્સબર્ગના બેલાડીઓએ પ્રીટીરીયાની ટુકડીને આમતજી કર્યું છે.

યુરોપોઆન કમીટીને બનાવેલ

આપવાની ફિલચાલ ચાલી રહી છે. ટીકીટ થી ખાણ આપવાનું છે. તેની તારિખ મુકરર નથી થઈ. જોહાન્સબર્ગની બહા રના જે સાહેબોને ખાણમાં ભાગ લેવો હોય તેઓએ પોતાના નામ મોકલી આપવાં. ટીકીટની શી ૧૦/૧ રાખવાનો વિચાર કમીટીએ કરેલો છે.

બજેલાં સરદીફીકેટ

જેઓએ પોતાનાં સરદીફીકેટ બાબ્યા છે તેઓએ હવે તેની કુપલીકેટ કલવી લેવા ની જરૂર છે. જોહાન્સબર્ગમાંથી કલાવ વાલું જરૂર થઈ ગયું છે.

સલામતીને મદદ

સલામતી ફાર્મમાં મી. પીટીટ તરફ થી પા. ૨૦૦ ની ને ફાકતર મહેતા તરફ થી પા. ૧૧ ની કુડીઓ મળી છે.

મી. હોરકેન વગેરે યુરોપીયન કમીટી ના મેમ્બરોને મીળવાની ફેવાની તારીખ હમી જીન મુકરર થઈ છે. એટલે જેમને ટીકીટ જોઇએ તેમણે તુરત મગાવી લેવાની છે.

રજીસ્ટર

જે હોદીઓએ સરદીફીકેટ બાબ્યા હતાં ને પાછાં નથી લીધાં તેઓએ તુરત લેવાની જરૂર છે. અને મી. કાછલીયાની નોટીસ પ્રમાણે જે સલામતીના હક બળવાયા છે તેઓએ તુરત એસોસીએશનના સેકરેટરીપર નામ વગેરે કહીકત મોકલી આપવાની જરૂર છે. એમ જોવામાં આવે છે કે સમાધાનીનો બહુરો અર્થ કરી કેટલાક હોદી મુલત વીત્યા હતાં પોતાનાં નામ રજીસ્ટરને મોકલે છે. આમ કરવાથી વખત જાય છે. અને કાંઈ કહકાર હશે તે પણ રહી જસે. એટલે દરેક સલામતી કહકાર હોય તેણે બોક્સ ૧૫૨૨ પર તુરત વીજત સુધાં નામ મોકલી આપવું.

હીડુસ્તાનની ટપાલ

અમસીયામાં જવા રતીવારે (તા. ૩ જીએ) ૯૫ વાગે ડરજનમાં બંધ થશે.

ફેનકાલરમાં તા. ૧૫ મીના અરસામાં આવી પહોંચવા વજી છે. તેજ અરસા માં ફેનકાલરમાં જવા બંધ થશે.

હોદો સંબંધી વિચારો

મીઠીરીઆ ખાતે હોદો ખેતીઓમાં રમણેલ પુરુષોલ મેચ ઉપરથી પોતાને ઉપજેલા વિચારો વિષે મી રીએ એક લેખ લખ્યો છે, જેનો તરબુસો અમે નીચે આપીએ છીએ : -

"આ રમત પુરુષોલની હતી, અને તે પ્રીટીરીઆમાં રમાય હતી અને સામ સામી દુકાનીઓ દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન મેલા હોદોઓનીજ હતી. તેઓએ રમત રમી કે ખાડી—સરસ રીતે રમી કે ખાડી. તેઓએ બતાવી આપ્યાં તેથી વિશેષ સફાઈ તથા ખુબ મિલજ મે. કદી જોયેલ નથી. તેમાંના દરેક સારા બાંધન તથા દેખાવડા જવાનીયાઓ હતા. તેઓની વાણી તથા રીતભાત ખામી વિનનાં હતાં. ખરેખર સને તે તેઓ વિભાવતની કોલે જના ઉત્તમ જાતના ઊકરાઓ સરખા સરસ અવશેષવાળા, સારી રીતભાતવાળા તથા સીતેદાર લાંબા મારા મનમાં સવાલ થયો કે આ લોકોએ અને તેઓ ની જાતવાળાઓએ શું શું કર્યું છે? શું કરવા તેઓને નાલાયક મજૂરામાં આવે છે? શા માટે તેઓને સદા તિર સ્કારને જાત કરાવવામાં આવે છે? શું ખુલ્લે ખુલ્લું કહું છું કે મારા મનમાં ઉઠાવેલા આ વિચારોના ખુલાસાકારક જવાબ મને હજી નથી મળ્યા. ઉદ્યોગ માં, પુરુષોલની રમતમાં જેવા સરસ ફત રચા તેવા જ તેઓ ઉપયોગી છે ત્યારે શું તે માત્ર ચામડીના રંગનોજ સવાલ છે? ખચ્ચીત આપણું મનજ હજી એટલું બધું ખસી વધુ નથી, આપણી નજર એટલી નથી વાંસી થઈ નથી કે આપણે કોને માન આપશું તેને તો આવાં ઊકરાવાદી ધોરણથી કાઢીએ મર કામના—સાલસામના યુલો માણસમાં તે ની ગામડી ધોળા કે કાળા હોય તેના પ્રમાણમાં હોય એવું આપણા અનુભવ માં નથી. ત્યારે શું સવાલ કોમનો છે? આ લોકો વંશે એકિયાટીક છે પણ તે તો કુલે તેવોજ જુ. જે કે મારા નજી કના વડવાઓ યુરોપી હતા; પણ ખરે ખર મણાએ જોરાઓ અને આ વાતમાં હિડા ઉતરશે તો જોશે કે તેઓ પણ તેવા જ છે. બેલી, આલી, પહેરવેશ, વાતન અને નાચમાં તેઓ યુરોપી જેવાજ મજા રચા છે. તેમાંના મણાખરને તો હીંદુસ્તાન માત્ર જુલોજ કાલપતજ છે; જેમ દક્ષિણ આફ્રિકામાં જનમેલાં ઉમ રેજ આજનાં ઊકરાઓને ધંધાંડ છે

તેમ. લક્ષોગી, સારી રીતભાતવાળા, સાલસ, બુદ્ધિમાન અને યુરોપીઓની જેમ જ રેજવાયલા બા લોકો દેવા છતાં તેઓ અહીંના જોરાઓને મન નાત બદાર છે, અને હલકમાં દલકા જોરા અથવા આફ્રિકેન્ડરની સાથે જાળવાને નાલાયક મજૂર છે. આ તરસ્કાર કાંઈ સામાજીક જ નથી. તે રાજદવારી છે, એટલે કે રાજ્યના તે કામા છે. આ જવાબ હોદો ઓ સાલસ છે, કેમકે સાલસાઈ એ તેમ નો સ્વભાવ છે. રાજદવારી પુરુષોનાં અને એકતરફી કાપડાઓનાં ઉછાટાં વસણો ને લીધે તેઓને સુધારવામાં અડચણો આવવા છતાં તેઓની રીતભાત તેવી છે. જે સહેનકાલતના વાપડાતથી તેઓ એ આવી સરસ વફાદારી બતાવી છે, તે માંજ તેઓ રાજદવારી તથા સામાજીક "પારીયા" થઈ પડ્યા છે. આ દેશમાં તે ઝોને ખીલો નાખવાની એકે તક આપ વામાં આવતી નથી. ફરેચાઈ, જમીન પું ધણીપતું, રેશ્વે, ડ્રામ, તથા પોરટ એરીસનો ઉપયોગ, એ બધી અને એવી બીજી ધણી જાતોમાં ખાસ કોમની તથા રંગની કડુમત જળવવાવાળા કંધ દાઓ ધડીને તેઓને હક વિનાના કરવા ની દરેક કોશીસ કરવામાં આવે છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાને તેના નિરજન અને અણખેડ પ્રદેશોને વસ્તીવાળા કરવાને તથા ખેડવાને ખેડુઓની જરૂર છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં ઉદ્યોગો અને ઉદ્યોગી માણસોની જરૂર છે, ખરેખર મુસલમણ, રાજ્યની ખાસ એક કોમનીજ નહીં પણ બધી કોમની ચડતી સાધવામાંજ સમા વધુ છે. સહેનકાલતની જવાબદારીના ખ્યાલની મુજા વાત એ છે કે તેની પ્રજા ની દરેક કોમોમાં વફાદારી અને અદર અંદર પ્રેમ ઉત્પન્ન કરવાની ખાસ જરૂર જેવી આપણને તો અહીં સરસ સામગ્રી મળેલી છે. જેની વફાદારી કમીપણી છે. જેઓ ઉદ્યોગી અને શક્તિવાન એવા માણસો અહીં છે. શું આપણી કોમના ચડીવાતાપણાની રચાર્થી અને વિચારી કાવલોકને ખાતર આ સમગ્રીને કચરીને ફના કરી નાખવી તે કદાપણ જરૂર છે? ખરખર સહેનકાલી દુકાનીના જોડીવાઓને ઊંજો તેવી આ રમત ન કહેવાય

વડી પારલામેન્ટમાં દક્ષિણ આફ્રિકાનો હોદો સવાલ

લોરડ એમ્પ્રીસ્ટના સવાલો

લોરડ એમ્પ્રીસ્ટે મહદનીમ કોલોનીયલ પ્રધાનને વડી પારલામેન્ટમાં નીચેના સવાલો કર્યા હતા :—

કાઉથ આફ્રિકા યુનિયન પારલામેન્ટ માં હાલ જે ઇમીગ્રેશન બિલ રજુ થયું છે, તેને વડી સરકારે અમાધથી પસંદગી બતાવી છે? નવાં બીજા વડે કેપ અને નાતાલના જુના ઇમીગ્રેશન કાપડાઓ રદ કરવાથી તેમાં જે હક કેપ અને નાતાલની વફાદાર હોદી પ્રજા બોખરતી તે લખ લેવાય છે, અથવા તો તેવો સંભવ છે ખરો? નવા કાપડા વડે કેપ નાતાલના જે ઇમીગ્રેશન કાપડા રદ થયા છે અથવા સવાના છે, તેની રૂએ નવા આવનાર સખ્સની કેળવણીની પરીક્ષા લેવામાં આવે છે, તેવી પરીક્ષામાંથી કંઈકાર હોદી રહીશો તથા તેઓનાં બધાં ઊકરાંને ખાદ કરવામાં આવે છે કે નહીં? અને એ વાત સાચી છે કે આ લોકો બદાર બધ પાછા આવે ત્યારે નવા કાપડા વડે ઇમીગ્રેશન અમલદાર મને ને બાપમાં તેઓની પરીક્ષા લઇ નાપાસ થતાં તેઓને દાખલ થનાં અટકાવી શકે?

લોરડ ક્યુકેસે તે નીચે મુજબ જવાબ આપ્યો હતો : પારલામેન્ટના તુમાર પપાઈ માં બતાવ્યા પ્રમાણે તે બીલનો મુસદ્દો વડી સરકાર પાસે રજુ થયો હતો. તેમાં દેલકાક સુધારા કરવાની સુચનાઓ કરવા માં આવી હતી, અને તેનો અમલ થતાં લોરડ હરીયુના તા. ૭ મી અક્ટેબરના તુમારમાં જણાવ્યા પ્રમાણે હોદી કોમની ઇમીગ્રેશન સંબંધી કાડમારી તે બીલથી દૂર થાય છે, તેમ મણી વડી સરકારે તેને સ્વીકારેલ છે. પારલામેન્ટના તુમાર બદાર પડ્યા ત્યારથી મુશ્કરી પ્રધાને તે બીલની પાંચમી કચમમાં ઉમેરો કરવાની જાણ કરી છે, જેને હેતુ વડકાર હોદી રહીશોના તથા તેઓનાં બધાં ઊકરાંઓ ના હક જળવવાનો છે. રાજ સેકશનની રપ મી કલમથી થોડા વખત માટે બદાર જવાની ઇચ્છા રાખનાર કોઈ પણ હક દાર રહીશ પાછા આવનાં દાખલ થવાની ખાત્રી આપનાર પરપીટ મેળવી શકે છે; અને જે આવી પરપીટ કદાવવાનું રહી મએલ હોય તેપણ પાંચમી કલમમાં જે સુધારો થતાર છે, તેથી વગર પરીક્ષાએ પાછા દાખલ થવાનો તેને હક મળે છે.

જેહાન્નસબરના દરામત હડતાલીઆ એએ પધા વમરના મજ પડવાથી પોતા ને ફરીથી તેજ નોકરીપર દાખલ કરવા દરામ ખાતાને ખરબ કરી છે.

નાતાલમાં ઇમીગ્રેશનનો તકલીફ

અમલદાર સાથે કેસ

ઇસપ નામના પોતાના ઓફિસને નાતાલ માં ઉતરતા વડદાર કરાવવા માટે મદમદ મુલા નામથી આ નામના હોદ્દા તરફથી તા ૨૩ મી મેએ ઇરજનના ચીફ માણીએને અરજ કરવામાં આવી હતી. કેસ ની ફાઈનલ એવી છે કે ઇસપ ઇમીગ્રેશન ના ૧૭ મીએ રીટર્નર સુધાનમાં આવ્યો હતો. મદમદ મુલા નામથી આને તે દીકરો હોવાની વાત ખેત્રી એ એવું જણાવી ઓફિસને ઉતરવા દેવામાં નહોતો આવ્યો. તેથી ઓફિસ, ધારો મએલો અને ફરીથી રીટર્નર પંક્તિમાં પડી તા. ૧૮ માંએ આવ્યો હતો. ફરીથી ઇમીગ્રેશન અમલદારે તેને ઉતરવા દેવાની ના પાડવાથી કોર્ટમાં અપીલ કરવાનો પ્રસાદો જણાવવામાં આવ્યો. કેસમાં ફેલ ન થયે તો જાત થયની ધરતે પા. ૧૦૦ મુકીને ઓફિસને ઉતરવામાં આવ્યો અને કેસ કોર્ટમાં થઇ જવામાં આવ્યો.

મદમદ મુલા નામથી આ ૧૮૬૭ માં નાતાલમાં આવ્યો હતો તે વખતે ઓફિસ દેશમાં તેની મા પસે રહેતો હતો અને તેની ઉમર ૭ માસની હતી. નામથી આ ૧૮૬૭ ની સાલ ૨૪મી દેશમાં મયો ન હોતો અને હાલ ઓફિસ ૧૫ વરસ જેટલી ઉમરનો યત્તાં તેને જોવાયો હતો. બચાવ માં ફેટલાક માલસની જુલાની આપવા માં આવી હતી, જેમાં અરજદાર પોતાના ઓફિસ વિષે વાર વાર વાત કરતો માલુમ પડ્યો હતો. તથા ફેટલાકને દીકરા પોતાના ઓફિસને જોવાવવા તે બહામણ કરતો હતો. એ કાફીજો અરજદારના દીકરી હતો રહેતા હતા. તેમજે ઓફિસની મા કે તેનાં કુટુંબનાં બીજા માલસોને જોયેલ નહોતાં. ઓફિસ તેમને સોપવામાં આવતાં પોતાની સાથે લઇ આવેલ હતા.

ઇમીગ્રેશન અમલદારે એવું કહેવું કે ૧૮૬૭ ની સાલમાં આજસુધી અરજદાર પોતાની અને મએલો નથી ન જોતાં ઓફિસની ઉમર આજે જેવડી લાગવી જોઇએ તેવડી લાગતી નથી. ઓફિસે માત્ર ૧૨-૧૩ વરસનો સામે છે એમ તેણે કહ્યું. દીકરીએ મેડીકલ ઓફિસરે ઓફિસ ની ઉમર અજરે ૧૪ વરસની હોવાનું કહ્યું હતું. ઇમીગ્રેશન અમલદારે કહ્યું કે ઉમરની ખત નાહ કરીએ તેમજ

અરજદારે તેની ઓફિસનીટમાં કહ્યું હતું કે તેની ઓરત આજથી આઠ વરસ પર યુવરી થઇ છે. અરજે ઓફિસે રીટર્નર સુધાનમાં આવેલો. ત્યારે કહેવું કે તેની મા એ વરસ પહેલાં મરી ગઇ છે. આ બાબતમાં સંબંધમાં ફેટલાક ખુલાસા જમાવ પણ તરફથી કરવામાં આવ્યા હતા.

ચીફ મજીસ્ટ્રેટે મુકાદો આપતાં કહ્યું કે કોર્ટમાં જે પુરાવો પડ્યો છે તે, ઓફિસે અરજદારનો દીકરો થાય છે એમ જતાવવાને પુરતો નથી. અરજદારે ૭ માસની ઉમરે ઓફિસને દેશમાં મુકેલ હોવાથી તે પોતે હાલ તેને જોવાવવા કહિતમાન છે એમ કહેવાય નહીં. વેર લમના એક ઇજ્જતદાર દીકરી કાફીજો કહ્યું કે કાફીજો જમાઇએ ઓફિસે તેને સોપેલ તેથી રીટર્નર તે જાણતો નથી. આમાં દરો છે એવું જતાવવાનું કમિ પછુ નથી, પણ ઓફિસે અરજદારનો દીકરો છે એમ જતાવવાને પુરતો પુરાવો નથી તે ખેત્રી અરજ કાફી નાખવામાં આવે છે. છતાં ઓફિસે અરજદારનો દીકરો હોય, તો પુરતો પુરાવો મેળવીને ફરીથી આવે તેમાં આ મુકાદો આડે આવી શકશે નહીં.

પુરતો પુરાવો જોવાવામાં આવે ત્યાં સુધી ઓફિસને અરજે રહેવા દેવાની મામળી કરવામાં આવી તે પણ કમુજ રાખવામાં આવી નહીં. પા. ૧૦૦ જપ્ત ન થવાના સંબંધમાં પુછતાં માજીસ્ટ્રેટે કહ્યું કે તે બાબતમાં ઇમીગ્રેશન અમલદારને કહેવું જોઇએ.

કેસ પુરો થયા પછી માજીસ્ટ્રેટ કોર્ટ માં કેસ સાંભળવા આવેલા હોદ્દાઓને કાપણ કરતાં કહ્યું કે આવા દાખલા માં હોદ્દાથી ઉપક્રાંત પહેલાં સંપુરણ પુરાવાઓ મેળવવા જોઇએ હોદ્દામાં જન્મ રજીસ્ટર કરવાનો રીવજ નથી, એ કુ જુલાનીએ ઉમરથી જોઇ શક્યો છું; પણ પોતાના દીકરીકટના માજીસ્ટ્રેટ અથવા બીજા સચાવીલ અમલદાર પાસેમાં ઉમર નુ સરટીફિકેટ મેળવવાનું જની શકવું જોઇએ. તેવું સરટીફિકેટ અમલદારને પુરતા પુરાવા રૂપ થઇ શકે. આ વિષે અગાઉ પણ મેં કહ્યું હતું; અને હાલ તમે ને અમલદાર અને અરજી બોમવો પડતો હોય તો તે માટે તમે (હોદ્દાઓ) પોતેજ દેખને પાત્ર છો.

બીજો કેસ

મદમદ અમલદાર નમના હોદ્દાના ઓફિસને ૧૧ વરસ કરતાં વધારે ઉમરનો છે એવું જાણી દાખલ થતા ઇમીગ્રેશન

અમલદારે ના પાડવાથી કેસ ઇરજન ચીફ મજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં લઇ જવામાં આવ્યો હતો.

આ કેસ સંબંધમાં ઇમીગ્રેશન ખાતા તરફથી સુપ્રીમ કોર્ટમાં મુરકમ ચીફ મજીસ્ટ્રેટ સર હનરી જેલે એક કેસમાં આવેલ મુકાદાનો ખાસ આધાર લેવામાં આવ્યો હતો. સમજૂર મુકાદામાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ઇમીગ્રેશન અમલદારને ઉમરની બાબતમાં પ્રમાણીક પછે એમ લાગે કે તેનો નિરણય ખરો છે, તો તે નિરણય ઉવટનો મજાવો જોઇએ.

કોર્ટના સવાલના જવાબમાં ઇમીગ્રેશન અમલદારે કહ્યું કે ઓફિસના દેખાવ પર થી ઉમરનો નિરણય મેં કર્યો હતો. કાપણ કહે છે કે ઇમીગ્રેશન અમલદારને ૧૬ વરસથી વધુ ઉમરનો લાગે તેવા ઓફિસને દાખલ ન કરી શકાય. વળી મારી ઓફિસ માં ઓફિસના બાપે ૧૮૦૪ માં સોમંદ પુરવઠ કરેલ ઓફિસર છે. એ ઓફિસ વીટમાં પરસ્પર વિરોધ છે. તેથી હું એવા નિરણય પર આવ્યો છું કે ઓફિસ ની ઉમર ૧૬ વરસ કરતાં વધારે છે.

અરજદારના વકીલના સવાલના જવાબ માં ઇમીગ્રેશન અમલદારે કમુજ કરવું કે ઓફિસની ઉમર પુરવાર કરી આપવાને હાલ કાંઈ તક તેને નહોતી આપવામાં આવી.

સવાલ: "એ તમારી પાસે હમણાં સોમંદ પર ઉમરનો પુરાવો આપવામાં આવે તો તમે વાંધો નહીં લીઓ?"

જવાબ: "હું મારા મનમાં ચોક્કસ મત વધર આવ્યો, છું; અને હવે કાફી મત હમે તેમ નથી. કાકટરના સરટીફીકેટથી પણ તે હમે તેમ નથી."

સવાલ: "પછી જન્મની તારીખ સાબીત કરી આપવામાં આવે તો તે તમે કમુજ રાખશો?"

જવાબ: "સત્તાવાર સરટીફિકેટ મારી પાસે રહુ કરવામાં આવે તો તે કમુજ કરવા તકવાર થઇશ."

વકીલે કહ્યું કે જન્મનું સરટીફિકેટ તો રહુ થઇ શકે તેમ નથી, છતાં ઓફિસ ના માખાપ અને બીજા સમાનો, તેની માની કાફી ક્યારે થઇ હતી અને ઓફિસે ક્યારે જન્મેલ, એ બાબત પર પુરાવો રહુ કરવામાં આવશે. ઓફિસે જન્મનો ત્યાં તે મામમાં જે માલુસ હતો તેનો પુરાવો રહુ કરવામાં આવશે.

અમલદારે કહ્યું કે તેવા પુરાવાથી મારો મન ફરવા કાપણ જગાઈ નહીં. અરજ

દારે ૧૯૦૪ ના જુનમાં ઊંઘરા સામે આવવા મુજબ કરી હતી ત્યારથી ઊંઘરા ની ઉમરનો પુરાવો પુરા પાડવાની તેને તક હતી.

અહીં આપતાં નામદાર જડને પરસ પર વિરોધવાળા એશીડીવીટા વિષે કહ્યું. અમલદારે ઊંઘરાને જોયો હતો, અને તે અમુક નિરખ્ય પર આવેલ છે. તે એ કે ઊંઘરાની ઉમર ૧૬ વરસ કરતાં વધારે છે. નારખ્ય વસ્તાના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે હાથ્યું છે કે હમીરેશન અમલદારને તેની વિવેકશુધિ વાપરવા હક છે. તે વિવેકશુધિ વાપરી નિરખ્ય કરે તે જોવઠ નો મજબૂબ. એટલે એ નિરખ્ય ફરવવા નું તો ત્યારેજ અને કે જ્યારે એ નિરખ્ય તેણે ગેરકાયદે અથવા અપ્રમાણિક રીતે કર્યો હોય. એવું કહી આ કેસમાં નથી. મરદમ મીક જરડીસે કહ્યું હતું કે "અરજદાર ૧૬ વરસની ઉમરનો હોય કે ન હોય તે આડે આવી ચકતું નથી. જો હમીરેશન અમલદારને તે ૧૬ વરસ થી વધારે ઉમરનો લાગે, અને એવો મન હમીરેશન અમલદારે પ્રમાણિકપણે બાંધ્યો હોય તો તેનો ઉમર સંબંધી પ્રમાણિક નિરખ્ય જેવરનો મજબૂબ. . . . હમીરેશન અમલદારે પ્રમાણિકપણે તેની વિવેક શુધિનો ઉપયોગ કર્યો હોય તેમાં અમે આડે આવી ચકતું નથી. તેનાં કારણ્ય દેખીતાં છે. વગર કેળવાએલા એશીઆ ટીકાની બાબતમાં હાખલ મનારની ઉમર જોઈ છે તે સાબીત કરવું બહુ મુશ્કેલ છે, અને તેથી તે હમીરેશન અમલદાર ની વિવેકશુધિ પર મુકી દેવામાં આવ્યું છે. તે દેખાવ ઉપરથી પોતાના નિરખ્ય પર આવશે એવો સંભવ છે." આ હાખલામાં એશીડીવીટામાં વિરોધ પડતો હતો તેથી તથા અરજદારના દેખાવ ઉપર થી તેની ઉમર ૧૬ વરસની છે એવો અમલદારે નિરખ્ય કર્યો છે. જો મારે ઊંઘરાની ઉમર હાવવાની હોય તો હું પણ તેના મતને મળતો થાઉં. અમલદારે અપ્રમાણિક રીતે પોતાનો નિરખ્ય બાંધેલ છે એમ ખતાવવાને કાંઈ પુરાવો છે નહીં. તે જોતાં તેના ચુકાદામાં કેમ વચ્ચે પડી ચકાય તે હું સમજતો નથી. આદ અરજ કાઢી નાખવામાં આવી હતી.

યુટનહેજમાં કાળા ભમના સંબંધમાં વિચાર કરવા ગોરાઓની એક મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે કરકયુના ધારા પાસ કરવા જોઈએ એવો હાવ થયો હતો.

લેડીસ્મીથની ચેંબરમાં એશો આટોક

વેપારી હરીદાઈ વિષે અરજ

તા. ૨૬ મીએ લેડીસ્મીથની એશ વેપારીઓની ચેંબરની વારસીક મીટીંગ મળી હતી. જે વખતે ચેંબરને રજુ કરેલા રીપોર્ટ દરમ્યાન એશીઆટીક સવાલના સંબંધમાં નીચે મુજબ ચર્ચાવ્યું હતું:-

હાલમાં આર વરસ દરમીયાન આ ચેંબર ની નજરમાં એશીઆટીક સવાલની બાબત અત્યંત અગત્યની થઈ પડેલ છે. અને મને કહેતાં પ્રુથી ઉપજે છે કે તેટલા વખત દરમીયાન, મુખ્યત્વે કરીને ચેંબર ના સખત મોરચાને લીધે, આ લતામાં ૪૦ એશીઆટીક લાઇસેન્સ પડી મયાં છે; અથવા વધારે ખરી રીતે કહીએ તો તેટલી સખ્તમાં એશીઆટીકને વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરના અટકાવ્યા છે, કેમકે કલ્લ દમલાંજ ૧૨ હીંદીઓ લાઇસેન્સ વિના લેડીસ્મીથમાં વેપાર કરતા માલુમ પડ્યા હતા. ચેંબરે કામદેસર ઇલાજોની વચ મલાવી. પરિણામ એ આવ્યું કે પહેલા એક કેસમાં માજીસ્ટ્રેટે એવો ચુકાદો આપ્યો કે અરજદાર કોસો નીઅલ પેલસનો રાજગાર કરતો હતો, છતાં રેપ એક્ટમાંથી કોસોનીઅલ પેલસ આદ હોવાની વાત અહીં નહીં લાગુ પડ વાચી તેણે મ્યુનીસીપાલીટીની અંદર રીટેલ વેંચાણ્ય કરવાનું લાઇસેન્સ કદાવવું જોઈએ. તે પછી આમાંના કેટલાક વેપારીઓએ અહીંના લાઇસેન્સ અમલદારને લાઇસેન્સ માટે અરજી કરી. પણ તેણે વાજબી રીતે તે નામંજુર કરી. તેની સામે અપીલ થઈ, પણ મોરડે નામંજુર કરી. એશીઆટીક વેપારીઓની તરફથી ની પીટીશનની અંદર લેડીસ્મીથના કેટલાક ગોરાઓએ પણ સહીઓ કરી હતી તે જોઈ હું ફિલમીર થયો હતો. અભારે પણ આપણને આ સોદો જોઈએ તે કરતાં વધારે છે. પીટીશન કરનારાઓની એક ફલીલ એ હતી કે એશીઆટીક હરીદાઈ થી સસ્તું ખર્ચર થવામાં ટેકો મળે છે મુખ્યત્વેવાળા કોઈઓના જેટલી કરકસરથી કોઈ આખરદાર મોરો રહી શકે નહીં એ હું કયુલ કરું છું, પણ સાચે પીટીશન કરવાવાળાને—જેઓમાંના મજબૂબારેલેલ ના કામદારો હતા—એટલું પુછવા માગું છું કે તેઓ પોતાના લેડીઓને હરીદાઈ કરવાનું અને રાજના આવકમાં

લટાડો કરવા દેવાનું પસંદ કરે ખરા? હરીદાઈને વેપારનું જીવન મજબૂબમાં આવેલ છે તો બીજા લેડીઓનું જીવન પણ તેને આમાટે મજબૂબમાં ન આવે! જો ન મળવું તો પછી નાતાલ પ્રાંતના વેપાર રાજગાર પર જે એશીઆ ટીકાનો ખુલ્લો કુમસો છે તેની સામે રક્ષણ મેળવવામાં ગોરા લેડીઓની મદદની ગોરા વેપારીઓ આજ્ઞા રાખે છે.

ગોરાઓ એશીઆટીક સાથે હોતેકમંદી થી વેપાર કરી શકે નહીં, અને આ દેશ ગોરાઓએ સ્થાપી તેને આજની સ્થિતિ માં લાવી મુકેલ છે, તેથી તેનો લાભ લેવાને તેઓ હકદાર છે. એટલે અણખના પરદેશીઓના લાભમાં આલ્યું જવું અટકાવવાનો જે પ્રયત્ન તેઓએ કર્યો છે, તેમાં માત્ર આત્મચક્ષુનીજ વાત છે. અલગત આત્મચક્ષુ તે કુદરતનો પહેલો કાયદો છે. એશીઆટીક હરીદાઈની સામે થતામાં ચેંબર આત્મચક્ષુના મુદ્દા માટે વિચાર કરવાને તકન હકદાર હતી. તેમાં અનીતિ ન હતી. તે સાવ કુદરતી પમથું હતું. આપણું કાયદાઓનું રક્ષણ એજ છે. એટલે એ આપણને આત્મચક્ષુનો વિચાર કરવાનો હક હોય તો જરૂર કાયદામાં જે કપાવ હોય તે ભેવાની આપણ ને છુટ છે. આમને તેથી પસંદગી કરવાની છે કે તેઓ દરેક વેપાર લેડીઓમાં ગોરાઓને મદદ કરશે કે એશીઆટીક કે જેઓ ફિલમત આવ માટે પ્રખ્યાત હશે પણ આખરે આ પ્રાંતને કે યુનિયન ને કાળા માણસનો દેલ કરી મુકશે તેઓ તરફ પોતાનું વલણ બતાવશે.

રેલનમેક્કથી મી. અબ્દુલ કરીમ હાજી કાસમ લખે છે કે:-તા ૨૭-૫-૧૧ ના અંકમાં ૩૦૭મે પાને પરચુરણ એવા મથબના તથા આવેલ રેલનમેક્કના હકારામાં "કરામતની દુજ પડવા" એવા ચબ્દો છે ત્યાં "કરામતની જ્યારત પડવા" એમ જોઈએ.

જેહાન્સખરમાં ગોરાઓના એક મેળા વડા વખતે યુનિયન પારલામેન્ટના એક મેંબરે જણાવ્યું હતું કે કાળા લોકોને સવાલ હાલ કશિણ્ય આફરિકામાં મુખ્ય થઈ પડ્યો છે. એ સવાલનો નિવેડો દિવસે દિવસે મુલતી રાખવામાં આવે છે. પણ સ્થિતિ જોતાં તે તુરંત હાથ લેવાની જરૂર છે.

કરમનમાં લાઇસેન્સ કેસ

ચીનાને અપીલમાં મળેલી છત

કરમન સરકારે કોરટમાં મળ્યા સોમવાર ને ના. રજાએ લાઇસેન્સ અમલદાર તથા બેરકતના લાઇસેન્સ નવું ન કરી આપવા ના ચુકાદા વિરુદ્ધ સીધા કોર્ટમાં ગયા હતા. ફોર્સીંગ અધિકારી નામથી વેપાર કરતા ચીના કુકાનદારોની અપીલ સાંભળવામાં આવી હતી. કેસની હકીકત એ હતી કે પોલીસ તરફથી ઉભી કરવામાં આવેલ ફાઇ એક નેટીવ કોરટની એરીડેવીટ ઉપરથી મજબૂર અરજદારે તેના કુકાનના મકાનમાંથી બીજા માણસને ગેરકાયદે હાથ વેચવા દીધો એમ મળી લાઇસેન્સ અમલદારે તેને નાલાયક ઠેરવી લાઇસેન્સ કાઢી આપવા ના પાડી.

મી. જસ્ટીસ કોરટરે ચુકાદો આપતાં કહ્યું કે : ફોર્સીંગ અધિકારીની કુખનીન એક બાળીદાર અપદ્યુ. ફોર્સીંગની જુલાની ઉપરથી મજબૂર કુકાનદારોની કુકાનમાં ફાઇ નેટીવ કોરટને ગેરકાયદે હાથ વેચવા માં આવ્યો છે એવું ઠરાવવામાં કાઉન્સિલ ની જુલ હતી. આ કેસનો વિચાર કરવા માટે અપદ્યુ. ફોર્સીંગ ગેરકાયદે હાથ વેચવાનો ચુકાદો નથી એમ માની લેવું જોઈએ, અને કાઉન્સિલના વકીલે અરજદાર બેચુન્ડા હોવાનું સ્વીકાર્યા પછી તેને ચુકાદો ઠરાવવા લાઇસેન્સ અમલદાર કે કાઉન્સિલ અપદ્યુ નથી એમ પશુ માની લેવું જોઈએ. હમણાં લાઇસેન્સ અમલદારની કરવામાં આવેલી તપાસથી, તથા કાઉન્સિલે સાંભળેલી અરજી ઉપરથી લાઇસેન્સ અમલદારનો ચુકાદો નીચે મુજબ હોવાનું માન્ય પડે છે : "મને માન્ય પડે છે કે ગેરકાયદે હાથ વેચવાનું કામ ફોર્સીંગ અધિકારીની કુકાનમાં થયું હતું. અને મજબૂર કુકાનના હાથ નોકરને હાથ ખરીદવા મોકલવામાં આવ્યો હતો. આખી જુલાનીનો વિચાર કરતાં સરવાળે અરજી મંજૂર કરવા જોગ નથી એમ અને લાગે છે." પછી કાઉન્સિલનો ઠરાવ નીચે મુજબ હતો : "અરજદારે લાઇસેન્સ વાળા મકાનની યોગ્ય દેખરેખ રાખી નથી તે બેતા તેઓ આવી જતલું લાઇસેન્સ ધરાવવા લાયક નથી એમ સંતોષકારક રીતે માન્ય પડે છે, અને તેથી કાઉન્સિલ લાઇસેન્સ અમલદારને ચુકાદો કાયમ રાખે છે."

અરજદાર અથવા તે અપદ્યુ. ફોર્સીંગ

ને હાથ વેચાવાની વાતની કાંઈ ખબર હતી કે નહીં એ વાતની લાઇસેન્સ અમલદારે ખાતરી કરી નથી. અને હાથ ખરીદ્યો છે કે નહીં, અથવા નેટીવ કોરટને વેચાયો છે કે નહીં તેની અપદ્યુ. ફોર્સીંગ ને ખબર હોય એવું રજુ થયેલી જુલાનીથી પુરતાર થયું નથી. કાઉન્સિલના વકીલે અપદ્યુ. ફોર્સીંગની બેચુન્ડા હોવાની દલીલ કમ્પ્લે રાખી એ પશુ બતાવે છે કે જુલાનીઓ ઉપરથી ને હાથ વેચાવાની તેને ખબર હોય એવું સાબીત નથી થયું. એમ તેણે કમ્પ્લે કર્યું હતું. વળી તેને ખબર હતી એમ માની લાગે છે, તેપણુ સામા પક્ષના પુરાવાનો વિચાર કરીએ. તે પુરાવો ફોર્સીંગની કુકાનથી હાથ મેળવવા પોલીસે ઉભી કરેલી નેટીવ કોરટનો છે. વળી તે પશુ પેલીસે મેળવેલી એરીડેવીટ વડે રજુ થયો છે. અને એરીડેવીટ કરનારને જુલાની આપવા કોરટમાં હાજર કરવી જોઈએ તે કરવામાં આવેલ નથી. તેનો ખતો મળતો નથી. આવી રીતે હાથ મેળવવા જનાર કોરટ હલકા પરમની હોવી જોઈએ; પણુ લાગે વેચાણ હોય. "અરજદારે કુકાનની દેખરેખ બરાબર નહીં રાખી હોવાથી લાઇસેન્સ માટે ના લાયક છે" એવો કાઉન્સિલે ઠરાવ આપતાં ઉપર કહેલ ચુકાદોના અમલ કરી હોયો જોઈએ. આની સામે એ કહીકત ઉભી રહે છે કે અરજદારે ૨૦ વાંસ સુધી લાઇસેન્સ ધરાવ્યું તે કરમી વાંસ તેની સામે ફરીયાદ થઈ નથી અને તે પહેલાં ૧૦ વાંસ સુધી મારીત્સપરમ માં તેણે લાઇસેન્સ ધરાવેલ તે કરમીવાન પશુ તેની સામે ફરીયાદ થયેલ નથી. એટલે એવું દેખાય છે કે લાઇસેન્સ અમલદારે તથા કાઉન્સિલે, કુકાનમાં કહી એ તો, જે ચુકાદો માટે અરજદાર ચુકાદો માર નથી, તેણે તેને ચુકાદો ઠરાવ્યો છે, અને જો કે દક્ષિણ આફ્રિકાના નેટીવો 'અપુ', તેમજ પ્રુદ દક્ષિણ આફ્રિકાનું અપુ નેટીવોને ફાંટી બહીમાંની જમાવવા ઉપર બહુ આધાર રાખે છે, એટલે તેઓને જો ફાઇ હાથ વેચનાર, કે પોતાના મકાનપર વેચવા દેનાર સાબીત થાય તો લાઇસેન્સને માટે તેને નાલાયક માન્યું જોઈએ, છતાં આ કેસના સંબંધમાં આ અદાલતના પરચ સાથે અપીલ મંજૂર રાખવામાં આવે છે. બાક લાઇસેન્સ નવો કરી આપવા કુકમ કરવામાં આવ્યો હતો.

એસ્ટેકોરડ તરફ હાંસીની અદાવત

એસ્ટેકોરડથી મી. મહમદ પીરબાદ તરફથી મળેલા એક કાગળ ઉપરથી જાણાય છે કે ત્યાંના મોટા હાંસી સામે મારે હુમલો થયેલા રજા છે. ૩૦૦ જેટલા મોટાઓએ હાંસી હોઠનાં લાઇસેન્સ અટકાવવા માટે લાઇસેન્સ અમલદારને અરજ કરી હતી. તેમાં જણાવ્યું હતું કે : "હનરસડેલ, વીનન અને બીજા ઠાંણે ના ઇલા ઇલાલીમ, હાંસી અથવા ઇલાલીમ, અથવા ઇલાલીમ, સાથે મહમદ, અને કાશા ઇલાલાં હોઠનાં લાઇસેન્સ નવાં કરી આપવા નહીં, તથા ફાઇ એસિઆટીકને ફરી માટે નવાં લાઇસેન્સ આપવા નહીં. આ વિભાગમાં એસિઆટીક હોઠનાં બીજાકુલ જરૂર નથી. તેમની ફરીયાદથી વેપારીઓને ખબર પડેલાન લાય છે. કેમકે તેઓ વેપારી કરતાં જોઈ સાથે વેચી શકે છે. વળી આ વરમના હોઠની ન ઇલાલા જોગ છે, કેમકે તેમની કાખ કારી હોતી નથી, અને નેટીવ અને બીજાઓ પર તેમનાથી માઠી કસર થવા પામે છે. વળી આ હોઠને લીધે ઇરડ કામકામ શીવર ફેલાય છે તેટલા માટે પશુ અને વધી લાઇસેન્સ છે."

આવી અરજી ઉપરથી કે બીજી રીતે હાંસી વિરુદ્ધ મોટાઓને લાઇસેન્સ અમલદારે જેટલાક હાંસી હોઠનાં માણુ લાઇસેન્સ અટકાવ્યાં હતાં. તેને લગતે કેસ તા. ૧૨ મી મે ૧૨ હાંસીઓના વકીલે મુજ તવી રખાવ્યો હતો. મી. ખમીસા ઇલાલીમના કેસમાં શું ચુકાદો આવે છે તે જાણવા બચાવ પક્ષનો હેતુ હતો. જે કેસનો ચુકાદો તા. ૧૧ મી મેએ હાંસીના લાઇસેન્સ મળી મળ્યા પછી, તા. ૧૨ મી મેએ બીજા હોઠનો કેસ લાઇસેન્સ અમલદાર આગળ ચાલેલો. તે વખતે હાંસી સામે વધી વેનારાઓએ મી. ખમીસા ના કેસમાં મળેલ સુપ્રીમ કોરટના ચુકાદાનું મારણુ બતાવીને પોતાનો વાંધો પાછો બેચી લીધો. બાક લાઇસેન્સ અમલદારે જે હોઠનાં લાઇસેન્સ અટકાવ્યાં હતાં તે પુરત કાઢી આપ્યા છે.

યુનિયન પારલામેન્ટવાળા મી. વોટ ડાંડી આતે પોતાના સુટનારા આગળ બાપજી કરતાં જણાવ્યું હતું કે કોલોનીમાં હાંસી ને નેટીવ અને હાંસી મજૂરી મળી શકે એમ છે તેને બરાબર રીતે ઉપરથી મળેલાં પત્રમાં અરજદારે લેવાં પડેલ.

યુનિયનની વસ્તીની અણતરો

છેલ્લી વસ્તીની અણતરીમાં ડરખાનની વસ્તી ૧૬,૧૬૫ની માણસ પડી છે. સ્થાનિક જાણે જણાવે છે કે આવી યુનિયનમાં ડરખાન ખીજા નાખરનું કહેર થાય છે. ધણાં વરસ સુધી કેપટાઉન ક્ષિણ આફ્રિકાનું સફુથી મોકું કહેર અણતર આપ્યું છે. ત્યાર પછી ૧૯૦૪માં બેલ્ગન્સખરમની વસ્તી વધી જવાથી કેપટાઉન ખીજું નંખર થયું. તે વખતે કેપટાઉનની વસ્તી ૭૭,૬૧૮ માણસની હતી. અને આ છેલ્લી અણતરીમાં ત્યાંની વસ્તી ૧૮,૭૪૬ની થઈ છે, જે ડરખાનથી ઓછી હોવાથી ક્ષિણ આફ્રિકાનું રાજ નંખરનું કહેર ડરખાન કર્યું છે.

ડરખાનની વસ્તી ૧૮૫૪માં ૧,૨૦૪, ૧૮૭૪માં ૮,૨૪૧, ૧૮૮૪માં ૧૬,૬૩૦, ૧૮૯૪માં ૨૫,૮૫૩, ૧૯૦૪માં ૧૭,૮૫૭, ની હતી.

ડરખાનની હાલની ૧૬,૧૬૫ની વસ્તી માં ૩૧,૬૦૩ ગેરા, ૧૬,૫૧૨ હોંડી અને ૬૪૨૩, અને ૧૭,૭૫૦ નેટીવો છે.

કેપટાઉનની વસ્તી હાલ ૧૮,૭૪૬ની છે જે છેલ્લી અણતરી સાથે સરખાવતાં ૧૨,૮૫૨ માણસોનો ઘટાડો જતાવે છે.

પોર્ટ ઇલિઝાબેથ યુનીસીપાલિટીની વસ્તી ૩૦,૬૫૧ની થઈ છે. જેમાં ૧૮,૨૧૬ ગેરા, અને ૧૨,૪૬૦ ખીજા જાતના છે. આખા પોર્ટઇલિઝાબેથ પ્રીસ્ટ્રીક્ટની વસ્તી ૪૪,૦૮૧ની છે, જેમાં ૨૦,૭૮૮ ગેરા અને ૧૩,૨૯૩ ખીજા જાતના છે.

કસ્ટબાંડનની વસ્તી ૨૧,૨૭૭ની છે, જેમાં ૧૨,૫૫૨ ગેરા, અને ખારાના ખીજા જાતના લોકો છે.

કેપ્ટનમેક્કની કુલ ૨૧,૮૬૬ માણસની વસ્તીમાં ૮,૩૨૭ ગેરા અને ખારાના ખીજા જાતના છે.

બેલ્ગન્સખરમ અને તેનાં પરાંઓ જે વીડવોટરસેડ ડિસ્ટ્રીક્ટ અથવા રોડ એવા નામથી ઓળખાય છે, તેની કુલ વસ્તી ૪,૬૨,૩૩૩ માણસની થઈ છે, જેમાંના ૨ લાખ જેટલા ગેરા અને ખારાના ખીજા જાતના લોકો છે. બેલ્ગન્સખરમ યુનીસીપાલિટીની હાલની વસ્તી ૨,૩૫,૦૦૦ જેટલી છે.

ખીયોનીમાં ૮,૬૬૬ ગેરા અને ૨૨, ૮૬૩ ખીજા જાતના લોકોની વસ્તી છે.

સ્પ્રીંગ્સમાં ૧,૮૪૧ ગેરાઓ અને ૪૩૮૫ નેટીવો છે.

ખીપરીયા ક્ષેત્રમાં ૩,૭૦૦ ગેરા,

૩૬,૦૩૭ નેટીવ અને ૪,૧૧૩ હોંડી અને ૬૪૨૩ મળીને છે.

પ્રીટોરિયા અને તેની અજારનાં પરાંઓની વસ્તી ૫૭,૬૧૩ ની થઈ છે જેમાં ૩૬,૦૦૧ ગેરા, ૧૮,૬૦૪ નેટીવ અને ૨૬૪૮ ખીજા જાતના લોકો છે.

યુનિયનની ૧ લો વરસી

ક્ષિણ આફ્રિકામાં યુનિયન સ્થપાવાને તા. ૧ લી જુને એક વરસ પુર થવાથી યુનિયન કેના દિવસે જનરલ ઓથએ નીચેનો સંદેશ વિસામતના અને ક્ષિણ આફ્રિકાના લોકો માટે પ્રસિધ્ધ કર્યો છે:

રાજના જે બાકમાં ડચ અને અંગ્રેજ લોક એક થઈને રહે છે તે બાજ કરતાં ખીજો કામ બાજ રાજ તરફ વફાદાર કે વધારે એકાદ છે નહીં એવી ખાતરી બિટનના રાજ અને લોકોને આપવાને યુનિયનની પહેલી વરસીના દિવસે કુ હરખથી તક લઈ છું.

આ વરસી માટે કુ માગ ક્ષિણ આફ્રિકાના ડચ બાકોને, અને મારા અહીં ના ખિટીકા બાકોને મુખારકબાદી આપુ છું.

કુ પ્રાર્થના કરું છું કે જે રાજને અમે આહીએ છીએ અને સેવીએ છીએ તેના પર જમતકરતાનો આશીરવાદ હો.

હોંડી પટ્ટી કોલોનીઅલ પ્રધાને નામે નો સંદેશ ક્ષિણ આફ્રિકાના મવરતર જનરલપર મોકલ્યો છે: યુનિયન કેની પહેલી વરસી, જે વીરીનીઓમની સંધીની વાદખીરીને દિવસ પછી છે, તે પ્રસન્ને ક્ષિણ આફ્રિકાના યુનિયનના લોકોને હોંડી મુખારકબાદી આપે છે. અને જાતિની સહાનુયુતિની મદદવડે એટલી સારી રીતે કાર કરેલા કામને વધુ ને વધુ ફેલ મળતી જશે એવો હોંડી બરસો રાખે છે, અને બધા વરમના લોકોને ખાતરી આપવા માટે છે કે પોતે તેઓની આખા હોમાં નિરતર ખ્યાન આપ્યા કરશે."

કોલોનીઅલ પ્રધાને પોતા તરફથી પણ મુખારકબાદી અને કુવાનો સંદેશ મોકલ્યો છે.

કોલોનીઅલ કોન્ટ્રન્સ વતી કોલોનીઅલ વડા પ્રધાન મી અરકવાથે સંદેશ મોકલ્યો છે.

પુરવ આફ્રિકામાં નાકરોમ્પી ખતે એક મરજીને કેસ થયે છે.

વિવિધ વિષયો

કેનેડામાં હોંડીઓની સ્થિતિ

'હોંડી' પત્ર જણાવે છે કે મી. કુસેન રહીમ નામના હોંડીને કેનેડામાંથી હદપાર કરવા સ અધી એક કેસ ત્યાંની કોર્ટમાં મળ્યા અકટોપર મામથી ચાલતો હતો, તે નો સુકાદો વાનકુવરના ન્યાયાધીશ મી. મરફેએ આપ્યો છે કે મગફર હોંડી તેની મરજી વડે ત્યાં સુધી કેનેડામાં રહી શકે છે. કેસની દલીલત એ છે કે મી. રહીમ હોનોલુલુમાં વસે. યયાં રહી, ત્યાં માલ મીલકત જમાવી, એક વરસ ઉપર ખિટીકા કાલ ખીયામાં આવ્યા. વાનકુવર આવતાં ત્યાંના લગાવાળાઓને તેમણે ખબર આપી કે પોને મુસાફરીના નીકલે છે, અને કેનેડામાં પોતાના દેશી બાકોની શુ સ્થિતિ છે તે જાણવા પોતે તેમ દરખ માગે છે. પછી તેઓ વાનકુવર પાછા આવ્યા ત્યારે ત્યાં તેમણે વેપાર ધણી રચાવ્યો. પ્રમીએલન અમલદારે તે મને કેસ કાચમાં લઈ તેમને દેશપાર થવા કુકમ કર્યો. આ કુકમ માગે મી. રહીમ વતી અપીલ કરવામાં આવી. કેસ નો મુદ્દો 'સીટીઝન' કમ્પની બ્યાખ્યાના અરથપર હતો. અરજદારના વકીલે એવી દલીલ કરી કે કોઈપણ કમ્પસને વસ્તીની કાંઈ પણ કામમાં વલુદાર સ અથ હોય તો તે 'સીટીઝન' ગણાય. તેણે દલીલ કરી કે મી. રહીમની હોનોલુલુમાં માલકત હોવાથી, તે ન્યાયાધીશ હદેરી છે એમ સામીત ન માલ સાધુથી તેમને હદપાર કરી ન શકાય. પરિણામે મી. રહીમના કામમાં મુકાદો ઉતાર્યો છે.

મુસાફરીનાં અજાવર હવાઈ વહુલોડની યોજના

લગામ વહુલો વડે લાંબી મુસાફરીનાં વાહનો પુરા પાડનારી એક મોટી કંપની અરમનીમાં કબી યનાર હોવા વિષેની વાત જાણમાં બહાર પડી છે. તે ૨૦ લાખ પાઉંડની માપણ એક્ટરી કરી પા. ૧.૨૦, ૦૦ ની કીમતતુ બેકેક એવાં ૮ વહુલો ખાતવનાર છે. અંદેક વહુલો સો સો હોલે પાવરની ૩૦ પેટરોના જોરથી કાંકનામાં આવશે. તેમાં બધા મળી સો કામકારો અને ૨૦૦ ઉતારોઓની રાખવડ થઈ શકશે જે વહુલો વિલાયત અને અમેરિકા વચ્ચે મુસાફરી કરવાને રોકવા માં આવશે. વહુલોના મધ્ય ભાગમાં ઉતારો આ માટે કેપાંના તથા એક કાંકે કાસનાં હોલ રહે એવી યોજના છે.

માં આવશે આ વહાણ પડે નુબેરકથી લઈને ત્રણ કિલોમીટર પહોંચી જવાશે, અને ફર છડીયા હીટ ડીપીટનો ફર પા. ૪૦ રાખવામાં આવશે, વહાણની કુલ લંબાઈ ૭૭૫ ફીટ અને પહોળાઈ ૧૩૦ થશે. કેપીતોની આસપાસ ફરવા ફર વાને ૩૬ રાખવામાં આવશે તેની લંબાઈ ૧૨૦૦ ફીટ થશે. અફરમાતની વેળા બચાવ માટે ફરેક ઉતાર તથા કામદારને હલવેથી પ્રથમ ઉપર ઉતરવા તેવી બહુન છત્રીઓ પુરી થાડવામાં આવશે વહાણ માં એક સંચાલક ચાલે એવી હોદી પણ અફરમાત માટે સંધરી રાખવામાં આવશે. ખીજા વહાણો લડન, પારીસ, વીએના બરલીન થમ પાછાં પારીસ અને લડન પહોંચવા માટે પા. ૧૮ ડીપીટનો ફર રાખવામાં આવશે અનુચિતઓ પુરોપની અંદર મુસાફરીના અખતરા હોતેકમંદ ઉતરવા આજા બતાવે છે. પણ અમેરિકા તથા પુરોપ વચ્ચેની મુસાફરીના અખતરા તરફ સંદેહની નજરે જુએ છે.

વેપારીની અવધાનતા

‘મરકુરી’ માં એક લખનારની નીચે ની હેરી ટીકાઓ પ્રસિદ્ધ થઈ હતી : આરબ વેપારીને વેસ્ટ સ્ટ્રીટમાં વધવા દેવામાં નહીં આવે એ વાત સતેષ કિપ જાવનારી છે. પુરોપીઅન વેપારીના મેલોને ખાતર અમુક કદમાં રામસાની અને સુલેમાનનું નામ નિશાન ન રાખવું એ વાળબી ન મળાય ? કોમક કમી ના કાળા દુકાનદારો સાથે છલાલીડી જગમ — હાખલા તરીકે ઉડિઅન રફુલની પાસે તું મેદાન ખાસ રોકાયોનો સભવ છે તેમાં નમામ બપરસા પુરવના લોકને મારફતરની માય : એજિવાટિક દુકાનો અને તેમનો એજિવાટિક માલ. ફળા શાક નાં બબર અને ખીલાઈની દુકાનો ; હીડી જાલુમે અને નાચનારાઓ સાથે નાટક કાળા, વએરે, વએરે. એ આ વેળના બરોબર પાર પાડી કક્ષા તો મુલાકારને જોવાની ખરી જગમત પડે. એ સ્ટ્રીટ અને તેની આસપાસનો આજ તો હમણાં જ નાપસંદ થઈ પડ્યો છે. પુરોપી ધોરણ ઉપર બંધાવવામાં થશે અને દુકાનો માં એજિવાટિકને જોડે એ તેડલી ખુલ્લી હવા જાગ્યેજ મળે છે. મારા વિચારને ચળતી કાલક મેહવણ હીડી અને આરબ ને પેતાને નહાકારક થમ પડશે તેમજ પુરોપી વેપારીને ઉપકારક થશે.

કીમના વડા પુત્રન ‘પ્રિન્સ આફ પેલ્સ’ તરીકે જાહેર કરવાની કોથ તા. ૧૮ મી જુલાઈએ થશે.

તાર સમાચાર

હીંદુસ્તાનના રાજકારોત્તરના પરચમાં કાપકૃપ કરવાના હેતુથી તપાસ અલાવવા હીંદી પ્રધાને વચન આપેલું, જેના પરિણામે આ બાબતમાં તપાસ થઈ રહી છે, અને હીંદી લશ્કરમાં ઘટાડો કરવામાં આવશે એવા ખબર પ્રસિદ્ધ થયા છે. પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે લશ્કર માં ઘટાડો કરવાની વાત ખોટી છે.

પારીસથી રોમ સુધી હીંદીને જવા માટે પા. ૪૦૦ નું ધન્યમ કાઢવામાં આવ્યું છે. નેમાં રા. જશુ સરતમાં ઉતરશે.

રશીઆમાં એક દવાખ વહાણવાળો ૧૨૦ ફીટની ઉચાઈએથી પડીને મરણ પામ્યો છે.

બીજા એ દવાખ વહાણવાળાનું પણ એકજ અઠવાડીયામાં પડીને મોત થયા નું જાહેર થયું છે.

ઉમ્મ્હાંડ અને વેલ્સની વચ્ચે ૩ કરોડ ૧૦ લાખ ઉપરાંત છે. લડન સહેર અને ડીઓપટની વચ્ચે ૭૨ લાખ ઉપરાંત છે. ઉમ્મ્હાંડની વસ્તીમાં વધારો થયો છે. પણ સ્ટ્રોટલાંડ અને આપરલાંડ ની વસ્તીમાં ઠાંક વધારો થયો નથી. તેને કારણે મટે એક ભારે ખરાબ ચિન્હ મળવામાં આવે છે.

પુરોપ અને અમેરીકાના બંદર અને વહાણવટી ખાતાના કમદ.વેચેમ જુનમાં કડતાલ પાડવા મેહવણ કરવાનું જણાવવામાં આવે છે.

જુલ જુલા ખિટીસ મુલકના પ્રધાનેને આપવામાં આવેલા એક બાણા વખતે જનરલ બોલે એ જણાવ્યું હતું કે હવે લોકોને તાજે છે કે ખિટીસ વાવટા તમે તેઓ જુર બોલવી શકે છે. તેથી ખિટીસ લોકો હવે લોકોની વહાદરી પર સુપરબ વિશ્વાસ મુખી શકશે. દક્ષિણ આફ્રિકાની બને જોરી ખતો એકમત છે કે તેમની વચ્ચે કુલ ૫૫ કે દુકમનાવટ ન રહેવા જોઈએ અને મુખ્ય પ્રધાન તરીકે જોડલી હવે લોકો તરફથી મદદ મળી છે તેટલી જ અમેરિકા તરફથી મળી છે. જાનિએલ (જોરા વચ્ચેનો) ફર કરવામાં સર જેના સન અને તેના પછી કરવાની મુશ્કેલી

મદદ મળી છે. ઉમ્મ્હાંડને દક્ષિણ આફ્રિકા તરફનો સંદેશો એ છે કે એ બાબત આરાની ખુમિ બનેલ છે, અને પેતાની મિત્રતા અને પ્રેમ ઉમ્મ્હાંડને અરપણ કરે છે.

પોરટુગાલના પ્રમુખનાક રાજ સામે બળવો થતાર છે, એવી વાત બહાર આવી હતી તેને પોરટુગીઝ પ્રધાન મંડળે તદન નાપાવાદર કરાવી છે, અને ઉમેરવું છે કે એવી અફવાઓ તે પ્રમુખ સન્તાક રાજના દુકમનોના મોતની ચીસો સુચવે છે.

લોરડ કરીયુ જેઓ માંદગીને લીધે હીંદી પ્રધાનપદ પરથી ઘેડા વખત માટે હારમત થયા હતા, તેમની તબીબત હવે સુધરી ગઈ છે, અને ફરીથી પેતાના હોદ્દાની જગમ તેમણે સંભાળી લીધી છે.

તા. ૧લીએ ફટર લડનથી જણાવે છે કે એલ-ઉડીયા હીંટ ટીમે આજે ઉમ્મ્હાંડ ની તેની સફર શરૂ કરી છે. પહેલો મેલ એક્સપ્રેસ યુનિવર્સિટી પાછાઓ સાથે એક્સપ્રેસના મેદાનમાં રમાયો છે, જેમાં પહેલી ધર્મીમાં નીંદી ટીમના ૧૬૩ રત થયા છે.

ઉમ્મ્હાંડના લડાન ખાતાના પ્રધાન લોરડ લાલકેને જણાવ્યું છે કે રાજની બચાવ ની યોજનાને હમ્પીરીપલ કોનફરન્સે એક મતે પસંદ કરી છે.

પોરટુગીઝ પારલામેન્ટની નવી સુટબી થઈ છે, અને તેમાં સંપર્કીકન સરકારના પક્ષના મજાખરા ઉમેદવારેને હોતેક મળી છે. સુટબીના પરિણામે પ્રમુખનાક રાજને જારે મળજીતી આપનાર મળવા માં આવ્યું છે.

જનરલ બોલે ફટરના અતિનિધિને હમ્પીરીપલ કોનફરન્સ સંબંધમાં જણાવ્યું હતું કે દેસાંતરના ખિટીસ મુલકો સાથે સંબંધ ધરાવતી પરદેસી રાજનીતિ અમને (હમ્પીરીપલ કોનફરન્સમાં મળેલા પ્રધાનોને) સમજાવવામાં વડી સરકાર જે ધતખાર બતાવ્યો છે, તેથી મને અત્યંત ઉંડી બચાર થઈ છે. આ, સહેનસાહતના અતિહાસમાં નવિન પ્રકરણની શરૂઆત છે. જે સવાલો વડી સરકારનું ખ્યાન એવો છે તે રાજના દુન્યા બાબોને કેવી રીતે સાચુ પડે છે તેથી આજ સુધી બચને બખર નહોતી પડતી, પણ હવે બચને સમજાવ્યું છે.

પરચુરણ

હાથીઆવાડ આરમ્બડળના સેક્રેટરી જણાવે છે કે આવતી કાલે, તા. ૪મી જુન, ૧૯૧૧, ને રવીવારે આ મંડળની નીચમીત મીટિંગ પ્રીન્સ એડવર્ડ સ્ટ્રીટમાં આવેલા રા. રા. વસનજી દેવશીના મકાન માં ત્રણ વાગ્યે મળશે. જે વખતે રા. રા. સી. બી. મહેતા કેળવણી ઉપર બાબજી આપશે.

ડરબન સનાતન ધરમ સભા વતી મી. હરીભાઈ દવળ પટેલ લખે છે કે:— સભાની મીટિંગ તા. ૨૮મી મે ને રવીવારે ૧૨૫ ચિકેગોના સ્ટ્રીટ પર મળી હતી. મધ્યસ્થાનના કર્તા બાદ ગ્રીતાજીમાંથી વાંચન થયું હતું. સારભાઈ ત્રીસુત અબા રામ મહારાજ તરફથી સભાને બેટ દાખલ મળેલ ઉપદેશ પ્રાપ્તિમાંથી વાંચન થયું હતું. ઉપરે મધ્યવર સ્થિતિ કરી, જાનિમન મળી સભા વિસરજન થઈ હતી. કેપોરોડ ના મંદીરમાં સભા ભરવાનું આગવક બરેલું જણાવતી પાંચેક અઠવાડીયાં થયાં સજાની મીટિંગો ચિકેગોના સ્ટ્રીટમાં ભરાય છે.

ડરબનથી "ઇડિઅલ લાઇવરેરી"ના મેનેજર મી. દીવાન લખે છે કે:— "આ લાઇવરેરી લગભગ અઢાર માસ થયાં ખોલવામાં આવી છે. તે ડરમીયાન બાજુ દિવસ સુધીમાં ૧૯૨૮ છુટા વાંચવાનો લાભ મહરથો લઈ ચુક્યા છે. આ લાઇવરેરીમાં દર મેલમાં નવાં પુસ્તકો આવતાં જાય છે, જેથી મુજરાલી વાંચનના કોખીનો તેને લાભ લેવા ચુકશે નહીં એવી વિનંતિ છે. ચાલુ માસમાં મી. એન. બી. નાયક તરફથી ત્રણ ધારમીક પુસ્તકો આ લાઇવરેરીને બેટ મળ્યાં છે, જેનો આ તકે આજાર માવું છું."

તા. ૩૦મીએ મી. કુસેન કાઉક લખે છે કે:— કેટલાક મહીના ઉપર ડરબનની કારપોરેશને વિલાયતથી કાપના રોગનો ખાસ કાકતર બોલાવવા ચરમા ચલાવેલ. હાલમાં વિલાયતથી કાકતર બારીક એડમ્સને પસંદ કરી બોલાવવામાં આવેલ છે, અને તેમણે કેટલાક અઠવાડીયાં થયાં અહીં આવી કામ શરૂ કરી દીધેલ છે. તેઓ મારી મુલાકાતે આવેલ ત્યારે વાત કરતાં જણાવ્યું કે વિલાયતમાં કોંગ્રેસ સેનેટરીયમ વગેરે નામાંથી કાપની હોસ પીટલોમાં તેઓ શીઝીલીમન હતા. છંદમી

પ્રકાશના હાલમાં છે, પણ ઉપાય કરવો એ મનુષ્યની ફરજ છે. માટે કું દરેક હોદી જેઓ આ દરકના બેગ હોય તેઓને બહાનુ કરે છું કે તેઓએ આ કાકતર ની સેવાનો ઉપયોગ તરત લેવો. જે આમ કરશે તેને, મને પુરી ખાતરી છે કે પાક કીરતારના ફજલથી કાવદો થયા વગર રહેશે નહીં. એ કાકતરની શી નથી. માટે ગરીબમાં ગરીબ પણ તેમની સેવાનો ઉપયોગ કરી શકશે. કાકતરને ટપુગરકમુલે સીસ છુટામાં સજવાના દિવસો મંગળવાર, શુક્રવાર અને શનીવારના કચાક દ થી ૧૧ છે જે હોદીઓએ તેઓની મુસકત લેવી હોય તેઓએ નહાઈ ચોખ્ખાં કપડાં પહેરી જવું. કોઈ પણ સાહેબની મરજી હશે તો કું પોતે તેમને કાકતર પાસે લઈ જાય.

રવીગર અસરમકુ નામના હોદીને છપી એકનના પાસ સંબધમાં ખોટી એરીક વીટ કરવા માટે ડરબન કોર્ટમાં ખડો કરવામાં આવતાં પા. ૧૦ ના ફાટની સજા થઈ હતી. કેસ દરમ્યાન એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આરોપી ગીરમીટ માં આવેલ છતાં છુટો આવેલ એમ જણાવી તેણે અમાલ કેમીસાઇન મેળવેલ અને હોંડ ગમેલ. હોંડવી પાછો ફરતાં તે ગીરમીટમાં આવેલ એ વાત માલુમ પડી આવી અને તેથી ઉપરનો કેસ માંડવામાં આવ્યો હતો.

હેલ્સા ખખરે

સત્યાગ્રહી જેલીઓ કુટ્યા.

[ઇ. એ. માટે ખાસ તાર]

બેદાનસખરગ, શુક્રવાર.

કાલે સાંજે સત્યાગ્રહી જેલીઓને છોડી મુકવામાં આવ્યા છે.

પહોંચ

નીચેના ચોપાનીયાંઓની પહોંચ અમે આજાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ:— "શ્રી જમન મેળાંખર કાનહરન્સ દેરલડ" જાન્યુઆરી, ફેબ્રુઆરી અને માર્ચનો ત્રીમાસીક અક, "લોકપ્રીય જમન લેખમાળા"ના 'શ્રી કાનહરન્સ દેવીને વિદ્યપિત', મુરતિ કરતબ્ધ વિચાર, તથા ઉપકરણ' એ વિષયપરન: અકા.

ચાલુ વરતમાન

અમા કુશ્વરે સવારે પાછન સ્વીકાર્ય એક હોદી ચોરત બેલાન કલામાં માલુમ પડી હતી, અને ઇસ્પીતાલમાં લઈ જવા માં આવતાં મરણ પામી હતી. તે એર ની અસર તબે હતી એવું કહેવામાં આવ્યું છે.

કોંગ વિશ્વમસ ટાઉન ખાતે નેટીવ લોકોની એક ડાંચેસ મળી હતી, તે વખતે તેમના બાજેવાનને લંડન ખાતે મળનાર "યુનીવર્સલ રેસીસ કોમેસ" તરફથી ખાસ આમંત્રણ થયેલ તે માટે આજાર માનવામાં આવ્યો હતો. કાળા બધના સંબંધમાં નેટીવોની લાગણી ગેરા જેટ લીજ તીવ્ર હોવા છતાં જુલમની પુસરી બધા નેટીવોપર આવે તે સિધ્ધિ તરફ કોમેસનો તિરસ્કાર બહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

ચારલ્સટાઉન ખાતેથી રહેને ખાલુ વોલકરરટ ખાતે લઈ જવામાં આવ્યાથી ચારલ્સટાઉનની વરિત (ગેરા) વોલકરરટ માં કારારા લાગ્યા છે, અને આખું ગામ ઉગ્ગ થવા માંડ્યું છે એવો પોકાર ત્યાં ના ગેરાઓએ ઉઠાવ્યો છે. આ સંબંધ માં ચારલ્સટાઉનના ગેરાઓએ રહેને ખાતાના પ્રધાનની મુલાકાત લેતાં પ્રધાને જણાવ્યું કે બે ખાતાં એક ઠેકાણે કરી નાખવાથી પ્રજાને લાભ થાય છે, અને સરકારને વારસીક પા. ૬૦૦૦ નો જચાવ થાય છે. લોકોની ચીકત સરકારે લેવી જોઈએ એ સુચનાપર ખાન આપવા પ્રધાને વચન આપ્યું હતું.

'મરકયુરી'નો રેડીલનો ખખરપત્રી લખે છે કે થોડા દિવસ થયાં અત્રે એક હોદી સ્ટોર ખુલ્લો મુઠાવાથી "સામી"ના સત્તાલ પર ચર્ચા થઈ રહી છે. એવું કહેવામાં આવે છે કે માત્ર સાઠિય આફરિકન પ્રોડ્યુસના વેચાજ માટે એ સ્ટોર ખુલ્લો મુકવામાં આવ્યો છે. પણ રેડીલના ગેરાઓ અને "માંગળી આપવાથી પહોંચે આવેને પડે" એ નજરથી જુએ છે, અને તેથી તે સ્ટોરને ચલાવી લેવા મામતા નથી. જે મકાનમાં સ્ટોર ખુલ્લો છે તે એક ગેરાનું છે, અને તે પેટીપર રેડીલના ગેરાઓ વતી ઉપ્યુટે સન લઈ જવામાં આવશે, અને "સેમુઅલ" ને એ મકાનમાંથી કલાવવામાં આવશે કે નહીં તે પર વિચાર કરવામાં આવશે.

મહર્ષી ટોલસ્ટોય

તેવું ઉમ તપ

(જવા અંકથી ચાલુ)

ત્યારે બાલુએ આવેલા કાઉંટેસના એરડામાં આવજ ચલે બધ પડ્યો, તે કાઉંટેસ નોંધાવણ છે એમ ટોલસ્ટોયને માલુમ પડ્યું, ત્યારે પોતાના બીજાનામાં બી યુવકોદીથી ઉઠ્યો. આ વખતે રાત્રી ના ત્રણનો સમય હતો. એજ પછીએ થર છેડી જવાના પોતાના નિશ્ચયની તેણે પોતાના મિત્ર ડા મહોવીટ્સ્કોને દુરત ખબર કરી. પછી કાઉંટેસના એરડામાં પડતાં ખારણાં બધ કરીને પોતાના એરડામાંથી પોતાના કામળીયા અને જોઇ તાં કપડાં એકઠાં કર્યાં. કપડાંની માત્ર જે જ જોડ લેવાનું તેણે પસંદ કર્યું હતું. પછી પોતાની નાની યુત્રી જે તેના વિચાર ની હોવાથી તેની ખાસ માનીતી હતી તેની છેલ્લી રમ ભેરા ગયો. જહ પિતાનો નિશ્ચય જાણી તે બજબ મધ, અને પોતા ને સાથે લઇ જવાની ના પાડવામાં આવ્યા થી જતાપ પામી.

"પણ જે છાદી છાદમી, કહામ કાળા હાથત, બવિધમાં આપણી વાટ જોતી હતી તેને જોટવા તું તપર છે?" ત્યારે પુછ્યું. "હા બાપુ તમે જેવી કહો તેવી છાદમીને જોટવા હું તપર છું." માત્ર તમારાથી જુદી ન પાડો એટલું જ હું માત્ર છું" હેતાળ યુત્રીએ પ્રત્યુત્તર વાળ્યો.

"ત્યારે હું જ્યાં ગઈ ત્યાં મને મળવા તું તારે અને તેટલા માટે પાછળથી હું તને વાકેફ કરીશ. પણ હું ક્યાં જઈ છું તે હમણાં નહીં કહું. કેમકે કહાય તારી માની વેદનાને લીધે તેને મારું ઠેકાણું દેવાઇ જાય, અને તે મારી પાછળ આવે."

આટલું કહી ટોલસ્ટોયે રજા લીધી. ત્યાર પછી દુર આવેલા રેલવેને પહોંચવા માટે થોડો તપાસ કરવા પોતાના તમેલા માં જવા વિચાર કર્યો. તમેલો રહેઠાણના મકાનથી કેટલેક છેટે હતો. આ કાંપરાં આવેલ હોવાથી રરતો ચિકટ હતો. છતાં આ વરહ પુરવે હોંશથી પગલે ચાલવા માંડ્યું. પણ અધારા પાસે કેને ઉપાય માલે? રસ્તાના વરસો સાથે તે અચડાવા લાગ્યો. તેની ટોપી કપાંક પડીને ખોવાઇ ગઇ. આખરે કાંઠીમાં જુલો પડ્યો અને ફાનસ લેવ થર તરફ પાછા આવવાની જરૂર પડી. અપસુષ ફાનસ લઇ પછી તમેલો પહોંચ્યો; અને થોડો તપ

માર કરાવી પોતાનો સામાન લઇ, ફરીથી પોતાની યુત્રીને ભેટી, ધરખાર છેડી સાધુ ની છાંદમી ગુમરવા માટે ૮૨ વસતી યુગરમ વચનો મહાપુરુષ ક્રિડા વિચાર કરે તો કરતો રેલવેન તરફ ચાલી નીકળ્યો.

[સંપૂર્ણ.]

પુર્વ આફ્રિકાના એક નામીયા હોંદીનું દુકં જીવનવ્રતાંત

પુર્વ આફ્રિકાના એક નામીયા વેપારી મી. અલાદીના વિચારની બાહોશ કાર કીરદીનો દુકં હોવાલ "જગપાર સમાચાર" ઉપરથી અમે ત્રીજે આપીએ છીએ :-

અંગ્રેજ તથા જરમન છરટ આફ્રિકા માં મી. અલાદીના લીધરામનો વેપાર સદુથી મોટો છે. કેટલીક પેઢીઓ તેમ ના કરતાં વધુ દોલતમંદ હશે, પણ જહ વિષાળ વેપાર ખેડવામાં તેનો બરોબરીઓ કાઢ નથી. તેઓ ૧૮૫૪ માં કમળના હરા પ્રમણમાં જનમ્યા હતા ૧૮૭૪ માં ૨૦ વરસની ઉંમરે તે જગપારમાં આવ્યા. તે વખતે તેની પાસે દમડી પણ નહીં હતી. તરતજ તેઓ કીરજ વાલજની પેઢીમાં કારકુન તરીકે દાખલ થયા. દિલ દખને કામ કરવાની તેનામાં અસાધારણ ખાતપત હતી. રવાલીલી બાપા તરત જાણી લીધાથી તેઓ તેના શુકને બહુ ઉપયોગી થઇ પડ્યા. ત્રણ વરસ નોકરી કર્યા બાદ બાગમોયે જઇ તેણે રતન વેપાર ઉપાડ્યો. ત્યાં તેમણે લાંબી દાંતનો મોટો વેપાર ઉપાડ્યો. ધીમે ધીમે તેના વેપાર ખુબ વધ્યો, અને ૧૮૬૬ માં તેણે જગપારમાં પોતાની પેઢી નાંખી તે પછી તરતજ દુખોના, યુમાંડા કીલીમીદી, કવેન્સા વગેરે ઠેકાણે પોતાના આહતીયા મોકલી શાખાઓ નાખી. ધાર સલામ તે વખતે બરાબર નહીં ખીલેલું હતું. ત્યાંની જરમન સરકાર સાહસીક હોંદી વેપારીઓને ત્યાં વેપાર જમાવવા આમંત્રણ કરતી. મી. અલાદીનાને કેટ લીકવાર આમંત્રણ આવ્યા પછી માત્ર ત્યાંની સરકારને ખુશી કરવાને ખાતર તેમણે ત્યાં પોતાની શાખા નાખી.

મી. અલાદીના ૧૮૯૯ માં મોંબાસા ગયા. તેમની દોલત વધતી ચાલી. ત્યાં જે રેલવેનું કામ ચાલતું હતું તેમાં નજર નાખી, જેમ જેમ રેલવે આગળ વધતી ગઇ તેમ તેમ તેઓ પોતાની શાખા એ સ્થાપતા ગયા. અત્યારે લીકરોલીના

નાંજના સરોવર સુધી બધા અમલન રેલવેનોધર તેમની શાખાઓ જોવામાં આવે છે. અત્યારે યુમાંડા તરફ અંગ્રેજો એ રેલવેનું કામ થર કર્યું ત્યારે પણ ત્યાં તેઓ સામેલ હતા, અને નાઇજ નદી ના કિનારાપરના ખામોમાં પોતાની શાખા ઓ વધારતા ગયા. આમ પુર્વ આફ્રિકા કામાં ત્યારે દિશામાં તેમણે દુકાનો નાખેલી છે. તે માટે માલ પુરો પાડવા ખુબજ માં પણ તેમની એક પેઢી છે. કરસાલ તેઓ એકદર રૂ. ૨૦ થી ૩૦ લાખનો વેપાર કરતા હશે. આટલા બધા બહોળા વેપારને પહોંચી વળવાને તેમનામાં અ સાધારણ ખાત અને ચાલાકી છે. તેઓ મુકેલીલી સામે મનારા અને ઠહી કંટાળે નહીં એવા સ્વભાવના છે.

જરમન છરટ આફ્રિકાના એક મોરા લેખકની કલમથી તેમના સાહસીક જીવન નો હોવાલ બર્લિનના એક બાપમાં પ્રસિદ્ધ થયો છે.

લાઇસેન્સ ટ્રાંસ્ફર કેસ

મરહુમીનો ન્યુક્લસલનો ખરખરની જણાવે છે કે વેસ્ટ લીનોક્સટન કોલ માઇન પાસેથી હમોગોમાં લાઇસેન્સ ટ્રાંસ્ફર કરાવવા માટે રોબ અમીર નામના હોંદી વતી લાઇસેન્સ અમલદારને અરજ કરવામાં આવી હતી. આ કેસ તા. ૨૨મી મેએ ન્યુક્લસલ ખાતે ચાલ્યો હતો. કેસ સાંભળવા ધણુ મોરા તથા હોંદી હાજર થયા હતા.

અરજદારે પોતાની અરજના ટેકામાં જણાવ્યું છે કે હું અંગ્રેજો જાણુને રહીશ છું. નાતાજ બહાર મારે કંઈ સંબંધ નથી. મારે કેનહોઝર, રરકસ કરીકટ, વગેરે ઠેકાણે લાઇસેન્સ છે. મારે નોરમન ડીન ડીસ્ટરીકટમાં જમીન છે. મેનોકસ્ટનથી મરું લાઇસેન્સ અહીં બદલવાનું કારણ એ છે જે ત્યાંની ખાણ બંધ પડી છે.

આ અરજ વિરુદ્ધ કેટલાક મોરાઓએ અરજ કરેલ. એક હોંદી વેપારી પણ સામે થયામાં સામેલ યમ્લેલ. તેમણે જણાવેલ કે આ ડીસ્ટરીકટમાં વેપાર મદ છે માટે વધુ લાઇસેન્સ અહીં ન જોઇએ.

લાઇસેન્સ અમલદારે અરજ કાઢી નાખી. તેણે જણાવ્યું કે લાઇસેન્સ ધરાવનારે એ બાગમાં વેપાર થર કરતી વખતેજ ખાણ બંધ પડવાના સંભવનો ખ્યાલ રાખેલ હોવો જોઈએ.

પરચુરણ ખબરો

જાપાનના લગ્ન ખાતેના એકબીના ખબરો આંકડો જાની પારલામેન્ટ સમક્ષ રજુ કરવાની માગણી થઈ હતી. તે કુલ કરવાજાની રકમ બતાવવામાં આવી હતી, પણ તે સંબંધી વિગતો આપવાની ના પાડવામાં આવી હતી. આ બનાવ ઉપર થી તપાસ કરતાં એવું માન્ય પડ્યું છે કે મ. કુર એકબી ખાતાને છાપાવાળાઓમાં કુલ રીને વહેંચવા માટે મોટી રકમો વાપરવાની સત્તા આપવામાં આવે છે. આમ કરવાથી તેવા છાપાવાળાઓને જાપાનની નાણાં સંબંધી કે બીજી ઇજ્જતને નુકસાન પહોંચે એવાં લખાણો કરતાં અટકાવી શકાય છે. જાપાનના બહુ સાલના બજેટમાં ખાતમોહારના ખર્ચ માટે ૧૫ લાખ યેન રાખવામાં આવ્યા હતા. આમાંથી ફરીઆત ફેટલાંક છાપા ખરીદી લેવામાં હતાં, એવું માનવામાં આવે છે.

લંડનનું 'ઇડીઆ' પત્ર જણાવે છે કે પારલામેન્ટના કેન્સલર મેજરેએ હાલમાં રાજ્યાભિષેકના પ્રસંગે પુરવની સફરે નીકળવા સંબંધી જોગના આગળ વધતી જાય છે. અને તે માટે ખાસ સ્ટીમર મોકલામાં આવેલી છે.

ફેબ્રુઆરીની અંતિમ કાઉન્સિલમાં બીરાજતા નેટીવ મેજર ડા. રજુસાનાના સંબંધમાં કેપ્ટન એક નેટીવ જણાવે છે કે કાઉન્સિલના અંગે મેજર ડા. રજુસાનાને મોટા આદનારા અંધ પડ્યા છે, અને ડચ મેજરને ફેળવાએલ નેટીવ ના ગુજુની ખબર પડ્યા માંડી છે.

એવી જાતનાં પડીઆળની શોધ થઈ છે કે જર્મી હાંટની અમુક મોઠવણ કર્યા થી જુદે જુદે વખતે જુદે જુદે ઠેકાણે જવાનો વખત થવાની નોટીસ મળે. બીજા એક જાતનાં પડીઆળના "ફેલ" એવા બનાવવામાં આવે છે કે અધારમાં દીવા વગર તે પરના અક્ષરો સ્પષ્ટ થઈ શકે, અને વખત એવાં થકે.

'રોડેશીઆ જરનલ' કહે છે કે જ્યાં સુધી દક્ષિણ આફ્રિકા મુનિયન, રોડેશીઆ અને પોર્તુગીઝ સરકાર તથા મળે તે મુસદ્દાપણથી હાંદી પ્રમાણેશન માટે પસંદ ન હોય, ત્યાં સુધી તે સવાલનો અંતે અંતે નથી, અપાવવામાં આવે.

ઉપર રસો લીધો છે. હાંદુસ્તાનના હાંદી આની સાથે કામ લેવાને બહો અહીંના હાંદીઓ સાથે કામ લેવા તે માટે છે.

અમેરીકામાં એક ઠેકાણે ગોરાનું ખુન કરવા માટે એક સીદી ફેડ બોલવતો હતો. ગોરા લોકોએ તે ખુનનું તે સીદી પર વેર લેવા માટે જોશ તોડી તેને એક નાટકજાણના હોલમાં લટકાવ્યો. અમાઉ થી ગોરવણ કરી રાખેલ તે મુજબ તે સીદી પર ગોળી છોડવા માટે શી આપીને ગોરા લોકો નાટકજાણમાં એકઠા થયા હતાં. સુચના થતાં એક વખતે એકઠા થયેલા બધા ગોરાઓએ બંદુક છોડી હતી. એક જણમાં સીદી મરણ પામ્યો હતો. તેનું શરીર એકઠા ગોળી વાગ્યા થી વીધાઈ ગયું હતું.

'ઇડીઆ' પત્ર જણાવે છે કે ગ્રીની હાડમાં એક ગીરમીડીઆ હાંદીને તેના ગોરા પછીથી ગોળીથી ફાર કરેલ. ઉપરા ઉપર પાંચ દિવસ સુધી તે કેસ ચાલ્યા બાદ તહોમતદારે ખુન કલુલ કર્યું. હતાં ન્યાયાધીશો તેને એકી મુકેલ છે. તહોમત દારે જણાવેલ કે અમુક હાંદીએ તેના પર હુમલો કર્યો હતો, અને તેમાંથી બચી જવાનો બીજો છલાજ નહોતો હોવા થી અને ગોળીથી ફાર કરવાની જરૂર પડી હતી. તહોમતદારની વિરૂદ્ધ ફેટલીક જુબા નીઓ પડી હતી, તેના ઉપર ન્યાયાધીશો ખ્યાન ન આવ્યું, અને તહોમતદારની જુબાની સરલ તથા ઉલટ તપાસ થી નહીં હોયેલી હોવાથી તે માનવા બાયક છે એમ કહી તેના પર બહુ વજન આવ્યું હતું. આ મુકાદમાં ગ્રીનીહાડના હાંદીઓમાં થયેલા તાસ ફેલાયો છે.

પડી પારલામેન્ટમાં એક સવાલનો જવાબ આપતાં મહત્તનીક હાંદી પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે મોરીશીસમાં ગીરમી ડીઆ મોકલવાનું બંધ થશે.

સીદી લોકોની સ્થિતિ સુધારવાની બાબત પર ચર્ચા કરવા માટે અમેરીકાના સીદી લોકોના આગેવાન મી. જુકરે પોલીમટને ૧૯૧૨ માં એક કોનફરન્સ કરવાનો હાથ કર્યો છે, અને તે માટે ફુનિયાના જુલા જુલા મુલકમાં સીદી લોકોને સુધારવાનું કે ફેળવવાનું કામ કર નારાએને હાજર થયા બામ જણ કર્યું છે.

ઇજ્જતના લાભોની હિમાયત કરવા માટે લંડનમાં એક કમીટી નીમણ છે,

તેણે મજબૂતીબન નેશનાલીસ્ટ આગેવાન ફરીફ બે પાસા, તેના ફેશની જહેર કીલ આજ સંબંધમાં હાલ જેલ મોકલવા લેવાથી તેના તરફ દિશ્વોજ બતાવવાનો હાથ પસાર કર્યો છે.

અમેરીકાની રાજ્યોર્ગીઝ નામની સ્ટીમર હાલમાં પહેલી વાર ફરીઆમાં ઉતારવામાં આવી છે. આ સ્ટીમર ફુનિઆમાં સફથી મોટી સ્ટીમર છે. તેનું વજન ૨,૦૦૦ ટન. લાંબામ ૫૧૨ ફીટ, ને પહોળાઈ ૬૬ ફીટ છે. તે ઉપર ૧,૧૧૫ ખલાસીઓ વહેરે રહેશે.

હાલ અને કપીલની હાંદીની મુલાકાતની તકે હાંદીમાંથી નીમકપરનો કર સાવ હાલી નાખવો જોઈએ એવી મુશ્કેલી થઈ છે.

હાંદી પ્રધાનનો હિમાયત

"માયેસ્ટર મારડીયનનો" લંડનનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે હાંદી આફ્રીકાની પારલામેન્ટમાં રજુ થયેલ પ્રમીમરેશન બીલ પાછું ખેંચી લેવાનું તે હાંદી પ્રધાન અને હાંદી સરકારની મરજીને અનુસરીને થયું છે તેમને એ બીલની લખીકે કલમે સતોષકરક કામતી નથી હોરડ ગોરલી આજા રાખે છે કે જનરલ એવા સાથે લંડનમાં મસલત ચલાવ્યા પછી, હાલનાજ કામમાં એવા સુધારા કરી શકાશે કે જે હાંદી લામણી સતોષવા, આ બીલ કરતાં વધારે દુર જાય એ સંબંધિત છે. હોરડ મેરલીએ અવી ગોરવણ કરી છે કે જ્યાં કોલોનીઓમાં હાંદીના ફરજબના સવાલ પર ઇમ્પીરીયલ ઇન્ફરન્સમાં પોતે જાતે હાજર થશે. તેમના બાવજીમ, હાંદી આફ્રીકાના કાલકપર બીચાર બતાવવામાં આવશે, એટલું જ નહીં પણ ફેનેડા અને એરનેશીઆમાં પણ એથીયા ટીક પ્રમીમરેશન પર જે અટકાવત છે, તે વીરો વીચાર બતાવવામાં આવશે. જુલાઈની તા. ૧લીથી ગીરમીડીઆ મોકલવાનું બંધ કરવાના હાંદી સરકારના હાથ વીરો પણ તેઓ બોલશે એવું માનવામાં આવે છે.

ડેલાઓઆમેના એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે અને લીસ્બનથી આવત નવા અધિકારીઓએ મુશ્કેલીથી કારોબાર હાથમાં લીધો છે, અને અગાંતિ અને મેરજ કેન્સલેનાં બંધાઈ ગયેલાં વાંચાં છે.

રંજિતવેશ અને કેમી અદાવત

મોહનલાલ એમ. હાઈલીનનાથેશ

(૧૫૫ અંકથી માણ)

એવોને ઇંગ્લાંડનું કાકે છે, એવો તેની આખર માટે ચીનાતુર છે, તેવો તો તેમાં હજી મોજાડ રહેલા જમણપણને ખાતર અને તેના સ્વમાનને ખાતર તેની નબળાઈ દુર કરવાનું પસંદ કરેલું; પણ કાંઈ દુન્યવી ગેરલાજ થઈ જાય તે અટકાવવા ખાતર નહીં. આપણે પ્રવલ કરીને તે નબળાઈનું મુળમાંથી જ એકાદ કરવું જોઈએ. આપણામાં આ કેમી અદાવત નું એક આસ અને અગત્યનું કારણ રૂં છે એ કુ તમને ઠીકથી આ લેખના જરૂરના ભાગમાં કેમી અદાવતનાં કેટલાંક કુદરતી કારણો મેં સૂચવ્યા હતાં, અને ખતારનું હતું કે માણસ જલતના સામાન્ય નિધારણમાં તેની હજીયાતી વાસ્તવિક છે. પણ હવે ફાલની સ્થિતિમાં તો તે (કેમી અદાવત) એક બહી રૂપે જ છે, અને આપણને આગળ વધવામાં વિધન સરખી છે એમ સમજી શકાય છે. એટલે અભારે આપણમાં તેનો ફેલાવો છે, તે બતાવી આપે છે કે આપણી કળવણી આપણની રીતમાં કેટલું મજબૂત પામી છે.

બધા મુરોપવસ્તીઓમાં આપણે ટપુનાં વસનારા, અદાવતખોર, અને બીજા કાચે નહીં બળનારા લોકો છીએ, એમ સદુ જાણ હશે છે. ટાપુમાં વસનારા છીએ એજ આપણા લોકોની ખોડને માટે એક મોકું કારણ છે એ શક વિનાની વાત છે. પણ મુરોપ બહારની પ્રજાઓ પ્રત્યે અદાવત બરેલું જે આપણું વલણ છે, તેનો પ્રાયો તો આપણાં હોદ્દાઓને જે પ્રાય મીક પાર્થીક શિક્ષણ આપવામાં આવે છે જાણ નમાય છે. નાના હોદ્દાઓને એવું શિક્ષણવામાં આવે છે કે ખ્રિસ્તી ન હોય એવા લોકો બીજારા જમણી અને જુલ પરસ્તી હોય છે; તેઓ વહેમમાં ડુબી રહેલા. જુદા વિનાના, અજ્ઞાન, અધમ મનુષ્યો છે; અને કુશ્વરની ખાસ રહેમવાળા ખ્રિસ્તીઓના એકાદવક શિક્ષણથીજ તેઓ નો જહાર થઈ શકે તેમ છે. આપણી બજન કીરતનની રોથીઓ પણ એવો મોજ દેનારા બજન કીરતનોથી બરપુર છે. તેવા એક બજનમાંથી કેટલીક દુનિયાની ટાંકે છે. આ બાબતમાં આ બજન જલપત બેરથી બરેલું છે એમ કુ માનુષ્ય (તેનો તરણુમે નીચે મુજબ છે):

“મીનલેકના બરેવાળા પરવતોના

પ્રદેશમાંથી, હીંદના પરવાળાવાળા કિનારાઓ પરથી, સોનાની રેતીવાળા આહરિકાના પ્રકાશ માન કરાઓની આસપાસથી, અને બીજા અનેક નદીઓવાળા પ્રદેશોમાંથી તથા ખજુરીના અનેક વનોમાંથી તે સદુ દેશોને જુલ બરેલા મતના પ્રધનમાંથી બચાવવાને ત્યાંના લોકો આપણને મોકાવે છે.

“સીસેનના ટાપુ ઉપર તેજનાની ખુલ્લો આરને આરને આવે તેથી રૂ? જે કે ત્યાંની બધી રમના આનંદદાયક છે. પણ માત્ર માણસોજ દુષ્ટ છે. ખુદાની નવાજેલને વિવેક વિનાના પ્રેમથી જેમ તેમ ફેકટ ફેક્ટ દેવામાં આવે છે; નાખાક લોકો આ બધી કાકા અને પત્થરને નમે છે.

“જેનો આત્મા ઉપરથી ઉતરી આવેલા જ્ઞાન વડે પ્રકાશીત થયેલો છે, એવા આપણે અંધકારમાં ઘેરાઈ ગયેલાં મનુષ્યને જ્ઞાનરૂપી દીવો બતાવવામાં ના પાડી શકીએ ખરા? જ્યાં સુધી દુરમાં દુર આવેલી પ્રજાઓ મેલાવાળા નામ સમ જતી થઈ ત્યાં સુધી મુકતી! કે મુકતી! એ દરજ બરેલો નાક ક્યાં કરીશું.”

હવે આ ગીતમાં આબેદુજ અલકાર હોવાથી હોદ્દાઓને કુદરતી રીતે તે વહાલું છે. સાચે વળી રામ પણ સરસ લહેલીવાળો હોવાથી હોદ્દાઓના મંગળ માં તે અત્યંત મજબૂત રીતે હસી જાય છે. તે બજનામાં જે જુદાના ચડીઆતા પણ વિષે માની લેવામાં આવેલ છે, તે તરફ કુ ખાત ખ્યાન બે મવા માણુ છું. આપણા જ્ઞાનથી પ્રકાશીત થયેલા આત્મા એવો, અધકારમાં ઘેરાયેલા, અજ્ઞાન દુષ્ટ નાસ્તિક સામે ધરવામાં આવ્યા છે. આ શિક્ષણ આપરે બહુ બમાડે કરનાર નીવડે છે. હીંદુસ્તાને આત્મવાદ, તત્વ જ્ઞાન અને કળાશાસ્ત્રમાં દુનિયાને જે અદ્ભુત શાજ આપેલો છે તેનો અમારે આપણે વિચાર કરીએ, ત્યારે આ બહુ આપણે મન કેટલું એવકુશી બરેલું થઈ પડે છે. એ તદ્દન સ્વભાવિક છે કે ખ્રિસ્તીઓ ખ્રિસ્તી તરીકે પોતાના હાથે કન કાઢના મતને બીજના કરતાં વધારે સત્ય માને, પણ તેથી હરી તેઓથી જુદા સંપ્રદાયવાળાએ ને આટલાં બધાં વિશેષણો આપી જુદા વિનાના ને નીતિ વિનાના કહેવાનું તેઓને કાંઈ કારણ નથી. હાજલા તરીકે એકરુદન અને હીંદુરાયથી બને પરસ્પર વિરુદ્ધ રાજદારી મતના હતા. દરેક જણ સામાના મતને તદ્દન ખોટા અને રાજ્યને માટે અવકર મણતા હતા, છતાં તેમાંનો કોઈ એકબીજાની જુદા તથા

સુધરેલાપણને વગેરેનો નહોતો.

કોઈ કહેલો કે માણસ બાળપણમાં શીખેલાં બજનો કે બીજાં શિક્ષણને મોટે મતાં જુદી જાય છે; અથવા તો તે વખતે શિષ્યેશ સાંભળેલ હોય તે ઉપર પોતાનો મત નથી બાંધતો, અને કદાચ મુક્તિ વિષેના તે ખાસ ખ્યાલ ઉપરની નેની બહા પણ નાંધ થઈ જાય છે. પણ તેમ છતાં પછાતરા હાજલામાં અને કેટલેક બાજે બધા હાજલામાં તેની ખરાબી તો રહી જ જાય છે. બાળકનાં કુમળા નદવમાં જે હુડી અસર ભેરી જાય છે, તે તે જુવાન થતાં પણ કાપમ જ રહે છે, અને નવા સંજોગો ઉભા થાય છે ત્યારે જુના વિચારોની વારેજ તે પણ પોતાનો રસ્તો શોધે છે. હાજલા તરીકે એક માણસ કોઈ હીંદુ બધાલો અથવા તેના ખુદના સમાજમાં આવે, ત્યારે કાળો, વગર કેળવણેલ, નાસ્તિક, અજ્ઞાન અને એવી બીજી તેના વિષે તેના મનમાંની છાપ તાજી થશે. તરતજ તે એવો મત બાંધશે કે તે હાજી પ્રજા છે. કમનક્ષીબની વાત એ છે કે આ મત તે પોતાનાજ અનુભવથી બધાએલો સ્વ તત્ત્વ છે એમ ત અતઃકમજુરવક માનશે. ખરી રીતે તે મત તેને હોતોજ નથી. બાળપણમાં જે ખ્યાલો તેના મગજ પર હસારવામાં આવ્યા હોય તેજ માત્ર આ જલ્દયે તેના મનમાં પાછા પેદા થાય છે. જેસ્થુકટસ નામથી ઓળખાતા ખ્રિસ્તી પથના લોકો મનુષ્ય સ્વભાવનો ખારીક અખ્યાસ કરનારા કહેતાય છે, તેઓ કહે છે કે બાળક પહેલાં સાન વરસ નેઓને સોંપ વામાં આવે, અને પછી તેને કાલે ગમે તે સંજોગમાં મુકવામાં આવે છતાં જે છાપ નાનપણમાં તેના મગજપર હસી હસી તે જુસાનર નથી. આ વાત બ્યારે આપણે યાદ કરીએ છીએ, ત્યારે બોધ શકીએ છીએ કે બાળપણમાં આવી જવતુ જે વગર વિચારણુ શિક્ષણ આપ વામાં આવે છે તે કેવું હાનિકારક નીવડે છે. એક કેમી અદાવતની બાબતમાં આમજ બને છે. ખચ્ચીત હવે ન્યારે હીંદુસ્તાનના લોકો સાચે આપણે એટલા બધા નિકટ સમાગમમાં આવ્યા છીએ, ત્યારે ‘પરવાળાવાળા કિનારાઓ’ અને ‘તે સુદર ટાપુ કે જ્યાં માણસોજ ફક્ત દુષ્ટ છે’ એવાં બધોયાં આપણી ઉમતી પ્રજા નાં મન મુખાંધ બરેલી અને અધકર રીતે બરમાથી મુકવામાં આવે, તેની સામે જવાને સ્વમાન જળવનારી પ્રજા તરીકે આપણી દરજ છે. [અધર]

જીવન દોરી

(મયા અઠથી આશુ)

મહારાજ ૧૧ મું.

હવે નયુ અને તેની આ જોઈ શક્યાં કે તેમણે ધરમાં કેવા મનુષ્યને રાખ્યો હતો, અને કેવા મનુષ્યની સાથે તેઓ રહેતાં હતાં. થોડો વખત થયા પછી ફેવકુતે કહ્યું કે "કુ" તે અસ્તીમાં ફેવજ પાસે નગાવરવામાં પડ્યો હતો. આ સાર માં મનુષ્ય પ્રાણીઓને શોની શોની જરૂર છે. હરીફતા અને જીવ, થંડી અને અને ગરમી એ શું છે. ડુંઢામાં મનુષ્ય પ્રાણીઓને શું શું આવશ્યકતા છે તેની અને ક'ઈ સમજણ નહોતી. અને તમારી સાથે રહ્યાં હવે કુ મનુષ્ય થયો હું. ફેવજ નજીક કુ અલગત થઈથી અકળાઈ ગયો હતો, પરંતુ મને ખબર નહોતી કે મારે શું કરવું. હું ફેવજ માં જવાનો ઇરાદો રાખતો હતો પરંતુ ફેવજને તાણુ વાસેલું હોવાથી કુ અંદર જઈ શક્યો નહીં. જેથી કુ આખરે ફેવજની ઈર્ષિની નજીક ભેરી ગયો. કાંઈ પડી ગઈ અને મને થંડી અને જીવ લાગવા માંડી. એકાએક એવામાં મેં રસ્તાની બાજુએ એક માણસ ને આવતા જોયો. તે આપજ હતા. કુ પૃથ્વી ઉપર મનુષ્ય ઘટને પડ્યા પછી ઠાંપણ માણસને પહેલાં જોયો હોય તો તે આપજ હતા. પ્રથમ તો આપનો ચહેરો જોઈ મને અલગત લાગ ઉત્પન્ન થયો અને કુ પાછળ ફરીને બેઠો. આપ આપની સાથેજ વાત કરતા હતા કે આવી સખત થંડીમાંથી કેવી રીતે બચવું; આ અને ઊંઘરો સાથે આવાનું કેવી રીતે મેળવવું; આ સર્વ કુ સાંભળતો હતો. અને મેં વિચાર્યું કે કુ પશુ થઈ અને જીવથી અતિશય પીડાઈ હું. આપે મને જોયો અને આપને ધાર્તી ઉત્પન્ન થઈ અને થોડીવાર વિચાર કરી આપે આલવા માંડ્યું. આ જોઈ કુ અલગત નિરાશ થઈ ગયો. એવામાં એકાએક આપ મારી તરફ પાછા વળ્યા. અને મારી નજીક આવ્યા. પ્રથમ આપનો ચહેરો મેં જોયો ત્યારે તે ધાર્તીથી ગરમી અને લાગતો હતો અને કુ જોઈ ને બીધો હતો. પરંતુ આપ ફરીથી આવ્યા ત્યારે આપનો ચહેરો મજાજ લાંબા હોવાનો હતો અને આપના અંતઃ

કરણમાં ઇશ્વર અને દયાનો વાસ છે, એમ કુ જોઈ શક્યો. આપે મને કપડાં પહે રાખ્યાં અને મને આપને ઘેર લઈ આવ્યા. ત્યાં આજણ આપની આંતર પ્રથમ જોઈ ત્યારે તે તો આપના કરતાં પશુ મને અલગત લાગતો લાગી. તેથીની ઇચ્છા મને પોતાના ધરમાંથી બહાર જઈને મારીમાં કાઢી મુકવાની હતી અને મેં જાણ્યું કે જો તેથી એમ કરશે તો તે કુ મૃત્યુ નજીક છે. આપે તેમને પર મારમા વિષે પાઠી આપી. અને મનુષ્ય કરીર નાશવંત છે તે પશુ જાણ્યું અને તે સાંભળી તેની રૂતિ એકદમ બદલાઈ ગઈ. તેથીએ જ્યારે મને આવાનું આપ્યું અને મારા તરફ પ્રેમવૃત્તિથી જોવા લાગી ત્યારે મેં તેથીના તરફ જોયું અને તેના ચહેરાપરથી મને હિંમત મેળવે તેને માટે કહ્યું દુર છે. તેથીના અંતઃકરણમાં ઇશ્વરનો વાસ છે. તે પશુ મેં જોયું. અને ઇશ્વરનો પહેલો શબ્દ "મનુષ્યની અજ્ઞતા શું રહેલું છે તે કુ શીખશે." એ મને તરતજ યાદ આવ્યું અને કુ સમજ્યો કે મનુષ્યના અંતઃકરણમાં પ્રેમ રહેલો છે. અને એ જાણી કુ અલગત રાજી થયો. પરમાત્મા એ મને જે વચન આપ્યું તે તેણે મારી આજણ પ્રકાશીત કર્યું છે. અને કુ પહેલીવાર હસ્યો. પરંતુ મનુષ્યને શું નથી આપવામાં આવ્યું? અને મનુષ્યો શાથી જીવે છે? આ એ બાબત મેં જાણી નહોતી. કુ આપની સાથે રહેવા લાગ્યો. આપની સાથે રહેતાં એક વરસ થયું કે એક મહત્ત્વ આપની દુકાનમાં થઈ બનાવવાનો કુકમ આપવા એક દીવસ આવ્યો. તેણે જોઈ બરાબર એક વરસ સુધી, આકાર બદલાયા સીવાય, ચાલે એવી જામીની સાથે બનાવવા કહ્યું. મેં તે ગૃહસ્થતા તરફ જોયું અને એકાએક તેની પછવાડે અંતરીક્ષમાં મેં મારા દોરતદાર ચમરાજ (જીવ લેનાર કુત) ને જોયા. મારા સીવાય બીજા કામને તેને જોવા નહતા. અને મેં જાણ્યું કે સંખ્યાકાળ અગાઉ આ પૈસાદાર ગૃહસ્થ નો પ્રાણ મારા મિત્ર ચમરાજ લેશે. અને મેં તેજ વખતે વિચાર કર્યો કે આ ગૃહસ્થ, જોઈ વરસ દીવસ સુધી પહોંચવા જોઈએ એમ કહેવા માને છે, પરંતુ તે પાચર મનુષ્ય જાણતો નથી કે આજે સંખ્યાકાળ અગાઉ તો તેનું મૃત્યુ છે. મને તરતજ ઇશ્વરનો જીવે શબ્દ યાદ આવ્યો કે "મનુષ્યને કુ નથી આપ

વામાં આવ્યું" તે કુ શીખીશ." મનુષ્યનામાં કુ રહેલું છે. એની તો મને ખબર પડીજ હતી. હવે મનુષ્યને શું આપવામાં નથી આવ્યું તે પશુ સમજાયું. મનુષ્યને એ જાણવાની શક્તી આપવામાં આવી નથી કે તેમનાં દેહને માટે તેમને શાની જરૂર પડશે. એ જાણવાથી કુ બીજી વખત હસ્યો. મારા મિત્ર ચમરાજને જોવાથી કુ અલગત રાજી થયો હતો, તેમજ પરમાત્માએ તેમણે જાણવેલા બીજા શબ્દ વિષે પશુ મારાપર પ્રકાશ પાડ્યો જેથી કુ અલગત રાજી થયો. પરંતુ હજી પશુ ઇશ્વરનો ત્રીજો શબ્દ "મનુષ્ય શાથી જીવે છે." એ સમજ્યો નહોતો. એ શબ્દનો અર્થ મને પરમાત્મા પ્રકાશીત કરી બતાવે ત્યાં સુધી મેં જોવાનોજ વિચાર રાખ્યો. અને છઠ્ઠે વરસે એ સાથેજ જન્મેલી ઊંઘરોએ લઈ એક આ દુકાનમાં આવી. મેં તેમને જોઈ જોઈ હતાં અને તે જન્મ્યાં એ કેવી રીતે જીવી શક્યાં તે પશુ મેં જાણ્યું હતું. કુ જ્યારે તે ઊંઘરોની માનો પ્રાણ લેવા ગયો હતો ત્યારે તેથી આજીવથી રહેતી હતી કે 'માયાપ સિવાય આ બધાંજી કેવી રીતે જીવી શકે?' અને કુ પશુ એમ માનતો હતો કે માયાપ સીવાય તરતનાં જન્મેલાં જન્મ્યાં જીવી શકશે નહીં. અને છતાં પશુ એક તદ્દન અનુભવી આંતરે તે ઊંઘરોની સાર વાર કરી હોય. અને તે આ ઊંઘરો એના દુરદેવ માટે વીલાપ કરી રહેતી હતી કે તે જાણે તેનાં નથી. છતાં તે જન્મ્યાં પ્રત્યે તેને અનહદ ખાર અને સાવા મેં જોયાં. અને કુ જોઈ શક્યો કે તેના અંતઃકરણમાં ઇશ્વરનો વાસ છે. અને "મનુષ્યે શાથી જીવી શકે છે" તે પશુ જાણ્યું. પરમાત્માએ ત્રીજો શબ્દનો બાવાયે પશુ આમ મને સમજાવ્યો. અને મને મારી બધી ગઈ જેથી છેવટે કુ ત્રીજીવાર હસ્યો.

[અધુર]

"મહેરસા મહેરામ રહિર"ના સંકેતરી હરખનથી તા. ૩૦મી મેએ લખે છે કે :— આ મહેરસાને જોઈનાં અરજના મી. એમ. પી. ફેનસી તરફથી તેના ઊંઘરોની બીજા મીલાહની ખુશાલીમાં પા. ૫ મળેલ છે, તથા હરખનના મી. ઇસકા ઇલાહીમ રહિર વારીની કાઢી તા. ૨૦-૫-૧૧ના રોજ થતાં તેની ખુશાલીમાં ૫ મીની મળેલ છે, જે માટે મહેરસા આભાર માને છે.

હોંદુસ્તાનના ખબરો

(હોંદી જાણ ઉપરથી)

જામનગર અને પોરબંદરમાં મરજીનો ઉપદ્રવ વધુ જોરમાં ચાલે છે. પોરબંદર ના એક યોગ્યતાના ડગલામાંથી બે ત્રણ હેકર મુલેશ નીકળ્યા હતા તે છતાં તે કસેલો પહેરવાથી તે પાંચ કલાકમાં મરી ગયો હતો. એક બરના બાજરાની ચુલમાં ઉંદર પડીને મરી ગયા હતા તે બાજરા ફળીને ખાવાથી આખું કુટુંબ ખુબર થયાનો બનાવ બન્યો છે.

પોરબંદર રેલેટના રાજાવાવના જમણ માં ભથ્થર આગ લાગવાથી લખાં પ્રાણી એ તથા કાડોનો નાશ થયો છે.

ભાવનગર રેલેટ અને બ્રિટીશ સત્તા વાળાઓ વચ્ચે ભાવનગર બંદર સંબંધી લાંબા વખતથી ચાલતી તકરારનું છેવટ ભાવનગરની તરફથી આખું છે અને ભાવનગર રેલેટને બ્રિટીશ શ્રી પોરબંદર તરીકે મજબૂતો કુદમ થયો છે.

જામદાવાદ ખાતે લઘુમંદારી કોમની કોનકરન્સ હિવાન બહાદુર બંબાલાલ સાકરલાલના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી.

સુરત મુનીસીપાલિટી માટે સરકાર તરફથી પ્રમુખ નીમતો તેને બદલે હવે મેંબરોમાંથી ચુટેલ માણસને પ્રમુખનો હોદ્દો આપવાની સત્તા મળી છે, જેની રૂએ ખાન બહાદુર બરજોરજી પહેલા પ્રમુખ ચુટેલો છે. શ્રી. કોકરરામ કપીલરામ ઉપપ્રમુખ ચુટેલા છે.

મુળાઈના જાડીઆ મહાજને એ કે પોતાની રાતિનું લોકોને, રાતિ બહાર ચુકવાનો ભય બતાવી રાજ્યાધિપેક વખતે વિલાપત જતા અટકાવ્યા છે, છતાં હાલ માં તેમણે જાપાન જનારને એ બાંધનમાંથી મુક્ત કર્યા છે.

મુળાઈ ખાતે કેટલાક વખત પહેલાં પ્રસિદ્ધ યુદ્ધા અને હાલ બાંધ પડેલ અઠ વાડીક પત્ર હોંદ સ્વરૂપના અધિપતિ શ્રીયુત ત્રીભોવનદાસ ત્રણ વરસની સખત કેદ ભોગવી હાલ જેલમાંથી મુક્ત છે. તેમજ વજન ૮૫ રતલથી વધીને ૧૦૩ નું થયું છે.

મુળાઈની પારસી પંચાયતને કમતી નવી યોજનાની રૂએ ત્રણ તરડીઓ તરીકે મેસરસ મેચેરજી પેસનનજી ખરેખાત, હોરમસજી ખરેખર વહાડીયા અને ત્રણ રોજી જહાંગીર ગામડીયા ચુટેલા છે.

હોંદુ સંસાર સુધારાના સંબંધમાં મુળાઈમાં એક નવી મંડળી અમેરીકન બાનુ મીસ કેરી ટેનન્ટના પ્રયાસથી હબી ચક છે. આ બાંધએ હોંદમાં જુદાં જુદાં મધકો ખાતે આર્થ મંડળ હબાં કર્યા છે, અને હોંદી સંસાર સુધારાના કામમાં પોતાની જાહેરી અરપણુ કરવાનો વિચાર ધરાવતી હશેવા છે.

બંગાળની સરકાર આખા બંગાળા માં બંદુક અને પીસ્તોલોની મજબૂતી કરનાર છે.

પુનાની ડેકન એન્જ્યુકેશનલ સોસાયટીને ના. આગાખાને રૂ. ૫ હજાર આપ્યા છે.

હોંદીઓ તરફ ઇંગ્લેન્ડે કેવી સંબંધતા બરેલી રીતે વરતતું તે માટે મદ્રાસની સરકારે કેટલીક સુચનાઓ પ્રસિદ્ધ કરી છે.

કલકત્તાનું 'સાજવની' પત્ર ખબર આપે છે કે કલકત્તા ખાતે છેલ્લું ઉદ્યોગ હનરનું પ્રદરચન જે જગ્યાએ બરણુ હો તે જગ્યાએ બાવતી હોંદી નેકનલ કોમિસ બરવામાં આવનાર છે.

રંચુન ખાતે ન્યુ જનરલ હોસ્પિટલ ખુલ્લી મુકવાની કિંયા ના. લેફ્ટેનન્ટ મવર નરે કરી હતી. આ હોસ્પિટલની પાછળ લગભગ રૂ. ૩૦ લાખનો ખર્ચ થયેલો ધારવામાં આવે છે.

મેરસેમ યુનિવર્સિટી ફંડમાં રંચુન ખાતે રૂ. ૧,૨૫,૦૦૦ની રકમ ભરાઈ છે.

હોંદી દરબાર વખતે હવાઈ વહાણ ઉડાવવામાં આવશે અને લોકરની નકલી લાકડામાં તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.

મેરસેમ યુનિવર્સિટી ફંડમાં મદ્રાસ ખાતે એક મોટીક ભરાઈ હતી, અને રૂ. સાઠ ત્રણ લાખ તેજ વખતે ફંડમાં ભરાઈ હતી.

હોંદુ યુનિવર્સિટીની યોજનાને બનારસ વાળા મુનસી મજબૂતો રીતે ત્રણ લાખની મદદ આપી છે.

હોંદીમાં તા. ૨૫મી એપ્રિલે એક મોટી આગ લાગી હતી, જેને પરિણામે રૂ. ૨ લાખ ઉપરોત્તરુ તુકાન થયું છે. એવું માનવામાં આવે છે કે આગને લીધે સહેરમાંથી મરજી કુર થવા સંભવ છે.

સરકારની શીટર દાની દેવાની ધમાલ ના પરિણામે કલકત્તા ખાતેની વડી બદા કમતમાં બેશમાર કામ વધી પડ્યું છે. એવું કહેવામાં આવે છે કે ૧૦૦૦ ખાલ અપીલો, અને ૨૦૦૦ સામાન્ય અપીલો વડી બદાલત આગળ લાજાવા માટે વાટ જોતી પડી છે.

હોંદી સરકાર માટે પતીલાલાના મહો રાજ્યને હવામાં ઉડનાર વિમાન બેટ આપ્યું છે.

હોંદી ખાતે પુનાની અને આયુરવેદીક મેડીકલ કોલેજ રચાવવાનો ઠરાવ ત્યાં મળેલી તખીબી કોનકરન્સે કર્યો હતો એ કિલ્લ આલ પત્રબર ચતી નવ છે, અને તે કોલેજ માટે હાજી કુલ મુલક હકીમ મહમદ અબમલ ખાનની અરજ પરથી રામ પુરના ના નવાબે રૂ. ૫૦ હજારની બાદ સાદી રકમ આપી છે.

સ્ત્રીમરોની આવજવ

[જર્મન લાઈન]

કેનકલર—તા. ૧૧મી જુને મુળાઈ જવા ઉપડશે.

[નાવાલક હીરેક લાઈન]

અમકુલી—તા. ૨૬મી મેએ મદ્રાસથી નાવાલ માટે ઉપડી છે.

અમકુલી—તા. ૧૭મીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમકુલી—તા. ૩ જુને મુળાઈ જવા ઉપડશે.

[બ્રિટીશ હીરેક લાઈન]

વેનકિટા—તા. ૧૭મી જુને મુળાઈ જવા ઉપડશે.

[મડિમન આફરિકન લાઈન]

કાટમા—તા. ૨૫મી મેએ કાલંબોયા કલિજુ અને પુરન આફરિકાના બંદરો માટે ઉપડી છે.

કેનરીક—જુનની અધવચમાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

ચોના ઓરતોનો અગ્રતિ

એક નામાંકિત બાળનો કારકીરકો

ચીનની પહેલી સ્ત્રી કહરર ડા. યામી કીન કરીને છે. ૨૦ વરસ ઉપર તેણે ૫૦ બેરકમાં તખીબી હીમી મેળવી હતી તેણે કાર્યાતની મુશ્કેલી બને તેવીને બીજાએને સારૂ રહેતો ખુલો કર્યો છે. હાલ ૪૦ ઓરતો અમેરિકામાં અને ૩૦ ઉગ્રાંડમાં તખીબી અભ્યાસ કરે છે. જાનની મદદથી જનસમાજની સેવા કરવાની સક્રિય પ્રવૃત્તિ ઓરતોમાં ફેટલી છે તેનો ડા. કીન અહીં નમુનો છે. તેની કામ કરવાની સક્રિય વખાણવા યોગ્ય છે કોઈપણ મુશ્કેલીથી તે અકળાઈ નથી અને હવે ચેતાની મહેનતનું કામ તેણે જ નજરે જુએ છે. હિરદીન ખાતે એક એટી કસ્ટોમર, બહારના કારકીરકો વાર કરવાના ખાતા સાથે એક દવાખાનું અને કાગળ ચીની દાખલો એ એની મહેનતનું ફળ છે. ચીનની કારકીર ઓરતોને હમણાં તખીબી ખાતુ તેના તાબામાં મુક્યું અને તેના નીજાત તરફ પહોંચા તમા એટી જમીન આપી. તે ઉપર પાણીના બાંધકામની મોહવણ કરી, તંદુરસ્તી ખાતુ સ્થાપ્યું અને ત્યાં તખીબી કાળા, છપ્પીતાલ અને દવાખાતુ એટલા સ્થાપ્યાં. મોટા કોઢાવાળી એટી ઓરત તખીબ અને તેના કરતાં પછી ચીની ઓરતો દુધીયાર દાખલો અમ સામાન્ય લોકોને કમે કામે એ ચેખના તેણે પસંદ કરીને પાર પાડી. પ્રજાને પમથીએ પમથાએ આગળ વધારવી એ તેની પદ્ધતિ છે. તે જોડામાં જોડો ફેરફાર કરવાનો નિયમ રાખે છે, પણ તંદુરસ્તીના કાનુનેનો અમલ કરવાવામાં તે બહુજ સખત રહી છે આમાં તેને અસાધારણ ફતેહ મળી છે. એથુસાર દર દીઓ તેનાં દવાખાનાનો કામ લે છે, અને તેની કાળામાં ચીની છોકરીઓ ખાતુરતાપુરવંક અભ્યાસ કરે છે. આમાં ખુબી એ છે કે ચીના માખપો ચેતાન છોકરીઓને આ અભ્યાસ માટે પરવાનગી આપે છે. આ કાળા ઓરતોના ધોરણે આલે છે. ડા. કીન ચેતે સફૂ વીલાધીની સાથે ચીની રીત મુજબ ખાણું ખાય છે. વિલાધીઓની ખીલવણી સારૂ એટલું જાર જણાય તેટલુંજ બહારનું તેમાં દાખલ કરવામાં આવે છે. ઉગ્રાંડમાં આ તેની પ્રથમજ મુલાકાત છે. તે નાં બાપણે સંકલ્પવા યોગ્ય છે. તે માંજ

તખીબી અભ્યાસ ઉપરજ કાર આપે છે એમ નથી. કેળવણીની બધી કાખાઓ પર તેવું ધ્યાન છે અને અરીજના બમ નની જડ કાઢવી એ તેનો બીજો મહાન પ્રયત્ન છે. હાલ તે ઉગ્રાંડની મુલાકાતે મએલ છે. ત્યાં તે દેખાડવા માટે છે કે અરીજની બધી કરવા ચીન બહુજ આતુર છે, અને સી-તેર દશ સુધીની બાંધ કરવામાં તે ચીન કતેક પછ પામ્યું છે.

તાબુ કંદે અને વેલ્ટેબલ

સરકારની પેટીમ, સારો માલ, રોકડથી જતા અભ્યાસે ત.કાઠથી મોકલ્યું. ઓર ૩૨ મોકલી ખાતો કરો. લખો

મહામહામાન હાંસોમો.

કે.મો. ૮૧૫, ૧૧૭ કવીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.

હાંદુસ્તાનો કારામરો

અમારા કારખાનામાં તમામ માલ એકલા હાંદી કારીગરોથી વર્કવાર થાય છે, એથી બીજા પરદેશી વેપારી કરતાં ખજોજ દાક અને સસ્તો માલ વર્કવાર કરી સચે જાયે. આસા છે કે દેશબાંધીની હાંદીઓ આ કારખાનાને કતેજન આપવા મુકશે નહીં.

કારી વેપારમાં માલતી સસ્તી તેમજ કારી દીનની વર્કો તથા કાઠાં અને કાંડાં હાંકવાં વાળા ચંબુઓ તથા પછીના કાસા તથા કાચ વાળા બાઇલાથી હમેસ મોટા જગ્યામાં તથા ૬ રાખાયે જાયે. દીનની પેટી બધી સારીકાંદી દી તેમજ નેરકમાં વેચાયે જાયે નાના મોટા કાંચની ઓરતર કાયે જાયે. પ્રમુક ચીરક મહે લખો

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban,
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાબુ ઉમદા ફેરેટ

અને વલ્ટેબલ

સરકારની પેટીમ, સારો માલ બધી અભ્યાસે રોકડથી નિયમસર તાકીદથી મોકલીએ છીએ. ઓરકર મોકલી ખાતો કરશે. લખો નામેન સીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

મહામહામાન હાંસોમો.

કે.મો. ૮૧૫, ૧૧૭ કવીન સ્ટ્રીટ, ડરબન.

રોકડ બખરે ભાવ

	છા. રે.	સી. રે.
કુધ નાતાલીયા	૧૮ ૬	૧૮ ૦
આવલ માંજ ૧ બજારની	૧૬ ૦	૧૬ ૬
બીમડીના	૨૩ ૬	૨૪ ૦
એફ.એફ.ડી.આર.	૧૭ ૬	૧૮ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬	૧૭ ૦
ચીની સકર	૨૦ ૦	૨૨ ૦
ફાંડના	૧૬ ૬	૨૦ ૦
દેશી ટુવેર દાળ	૧૭ ૦	૧૭ ૬
ટુવેરદાળ કાનપુરી	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મસુરની	૧૮ ૬	૨૦ ૦
મખની	૨૭ ૦	૨૭ ૬
બાડહની	૨૮ ૬	૨૬ ૦
અપવા મુંબાના	૧૬ ૦	૧૬ ૬
દાળ	૨૩ ૦	૨૩ ૬
વટાણા નાતાલના	૨૦ ૦	૨૧ ૦
મકાઇ	૧૦ ૬	૧૦ ૮
બીનીસ	૨૦ ૦	૨૧ ૦
કાનુ તેલ ૧ ગ્યાલન	૩ ૬	૪ ૦
એરડીનું	૩ ૫	૩ ૬
મીઠું	૩ ૬	૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૬	૪ ૬
ખાંડ સહેદ નાતાલની	૧૭ ૦	૧૭ ૬
પીણી	૧૬ ૦	૧૬ ૬
તીરફળ નાતાલ	૧૦ ૦	૧૦ ૬
આટો ફાઉસ હોલ	૧૧ ૦	૧૧ ૩
આટો (અંબીડો મીઠ)	૧૧ ૦	
મકાસી સોપારી ૨ રતલ	૭	૮
મરચા	૪	૪
ધી પેટી, ૪ દીનના પોડ	૮-૫-૬	૮-૭-૦
પોરબંકર	૬-૦-૦	૬-૫-૦
પારશીન સીલવન	૭ ૩	૭ ૬
વહટ રોલ	૮ ૬	
ગાલન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીએર	૧૬ ૦	૧૭ ૦
ફલી	૧૧ ૦	૧૨ ૦
ડાઇમંડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
સાણુ સીલક સ્ટોન	૧૫ ૬	૧૬ ૦
સાણુ સનલાઇટ ૧૦ ઓસ ૩૪ ૦	૩૬ ૬	
સાણુદાયમ ૫૦ ફૂટકાના		
મોકસની ગંજત	૧૨ ૬	૧૨ ૬
સાણુ રોલરીટ (યા ૬)	૧૨ ૩	૧૨ ૬
તેકર દી	૧ ૮	૧ ૬
મઃચીત લાયન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરમની	૧૦	૧૦
નિડલ પોઇટ સીમારેટ	૧૫ ૩	૧૫ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
બરતા એકની.	૪ ૬	૫ ૦
નીમક (નરમની આંક)	૫ ૬	૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

આપણી મુખ્ય તથા ફરેક કમ્પેસન ઇફ એકાનેસબર્ગની માર્કેટમાં થયે
આપણાં માટે છે. અમારું ઘરેલું મુખ્યત્વે માટે છે

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master,
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.

23rd 1908,

Tel. Address: TOMASELLI.

For latest price

Ismail Suliman & Co**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add: "SULIMAN."

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53 NATAL

Zeerust Box 77 TRANSVAAL

Lindley'spoort } Ds. RUSTAN-

iteenbokfontein } BURG

Rietfontein }

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારો હોંડુ યુનાઈટેડ
ટેડિંગ કં. લ.

હાલુત્યાનની એસરી બજાબંધ મેં માવી
સરતે બાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પેરનફરનું તથા કલકત્તાનું—સરસ
અવલ—ચોખ્ખું મધીયાણું—એક વખત
મેં માવી ખાતરી કરે.

કે. ડ. પ. નાથનસનના બલ્ડેઈમ,
ડાયમન્ટ એન્ટ, એકાદેરનરન.
ટે એ. 'Gaekwad', પે. મે. કલ. ૫૨૫૦.

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey street DURBAN.

P.O. Box 97 Tel. Add: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.**GENERAL MERCHANTS AND DIRECT****IMPORTERS**

Also Estate Owners

Houses Shops. Etc. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Spionkops,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.**BOMBAY BAZAAR****LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.****SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA**

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુમાં મોટા રશમના વેપારો.

હોલસેલ તથા રીટેલ.

ફરેક જાતનું રશમ તથા ટાયા સિલ્ક તથા ખીજ જાતનું રશમ, ફરેક જાતના રશમી દુપાટા,

હાવણીઓ, સાડીઓ, પામડી, બરીના ટેબલ કવર, તથા ખીજ ફેબ્રી ચીન્નેના વેપારી.

નોંધ. અમારા બાવ સાઉથ આફ્રિકામાં જ્યાં વેપારીઓ કરતાં સરતા છે. તથા અમે એક જ બાવ હાલ છીએ
એક વખત માલ લીધાથી ખાતરી કરો. અમારના એગરેસે ઉપર પ્રતી રીતે ખ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા
શહેર માલ લેનારને બે માલ મેંધો લાગે તો એક વીકની અંદર માલ પાછો આપી રેસા પાછો લઇ જઇ શકે

પમ્પેપ બા ઈ—કવત્તે અપ્પીરિક્કા પલ્લે લીયાપારી.

પેચાન્દ્રત્તે ત્રિવિધમ્ કિલ્લનાલિજીયમ્, ત્રાયલિકજીયમ્, મલ્લ, જાલ્લર, ત્રિજીલકલિમ્, પેચાન્દ્રત્તે, કિલ્લનાલિજીયમ્.

G. RAMCHAND.

503 West Street DURBAN

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1887)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c.

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-lined bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PENTAKOTA

Will sail on or about the 17 JUNE
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

ધા બિટાથ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પેન્ટેકોટા" ટન ૩૫૦૦.

ઉપલીજમ મહેર વખતેજ લાઇનની મંજૂર અને કાર આલની આમ
બોટ અગ્રેષી તા. ૧૭ મી જુન ના રોજ ઉપડશે. તે રૂકત કાંઠીવાર અને મોખાસ
ખ દર કરી મુખ્ય જશે.

મજૂર લાઇનની આમલોટમાં કેક પાસેજરો સાથે ઉપલા ફાઇનલોમાં
મણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બ-તીઓ છે. દેલી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળકોને
ઇન્ડિયા મુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
બલામલ છે કે આવી દુકે મુકતની મુસાફરીનો અમુલ્ય તક મુખાવશે
નહી.

ફરેટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
ટની સગવડ કરી અપરામાં આપશે તો મહેરવાની કરી તુરત કેપીન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી.

કેક પેસેજરો માટે સમગ્ર તરફની સગવડ છે. સારા બોક્સરો હોવાથી
કોઇપણ તરફની અડચણ આવશે નહીં.

દુવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આમલોટ - ત્રેથી દર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુખ્ય પહોંચે તરથી ખબર મળે છે, જે જાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ એમ. સી. આંગલોયાની કું. ઉદ્ધ, પાર્લન
સ્ટીટ, અમર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

ડાઇલ્યુ ડન અને કુંપની.

કોમરશીયલ રોડ, કરબન.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

૪૫૩ મોસરી અને દરેક જાતના પરચુરસ
મલની મુકાવ

Head Office: WINDSBORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

આની ઉત્તિ વિના દરોનતિ નથ

મુંદરી સુબોધ

ખાસ સ્ટીમરની ઉલ્લેખ અને ઉત્તિ અરથે
પ્રકટ થાય છે; તેથી મહેરમે પોતાના કુટુંબ
ની સ્ટીમરો સાથે લેવા લાયક છે.

સંપૂર્ણ મનોરંજક અને લોધણી વારતા
ઓ અને વિદ્યા કળાતુ સરળ ભાષામાં જ્ઞાન
મળે એવાં લખાણોથી ભરપૂર આ માસીક
હીંદુ મુસલમાન અને પારસી વગેરે સમગ્ર
જુલુવાળી વાંચતી કોમમાં એક સરખા આવ
કાર પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા
ઇન્ડોનિઝ વગેરે દેશોમાં જ્યાં સાદસીક જુલ
રાતી બંધુઓ બધા છે. ત્યાં 'મુંદરી સુબોધ'
ની માનલું થાય છે.

મહેર ખબર માટે પણ 'મુંદરી સુબોધ'
સારું સાધન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ ઉપાય છે.
નમુનાની નકલ અરથા આતાની દપાલની
ટીકક મોકલનારને મુક્ત મેલકલવામાં આવશે.

વસ્તુત્વ લખાણ મ. ર. ૧-૮-૦

સમગ્રો પત્રવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો:
'મુંદરી સુબોધ' મહીર, અમદાવાદ

Subscribers Note!

Our Diary for 1911 has
been so much appreciated that
we have now only a few left,
which we shall present to
those who pay their subscrip-
tion.

Don't Delay

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,

Pretoria, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA,
ENGLAND and INDIA:

s.	d.
Yearly ...	17 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 27

HARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khatsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khatsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoo." Box 42

BRACONSFIELD

Shanbhode & Dowry,
Robinson Street
R. R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

O. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

H. R. Dassi, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Ca. on Adva.

CAPETOWN

Jhaganlal Bhawanidas (Gheewala)
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
ESRAHEM NOB DLEN,
24 Frere Street. (Woolstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMOORAKER AMOD & BAO.,
Box 441, 434 West Street.
M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street
Abraham Abdul Tyeb & Co.,
118 Field Street.

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86, 371 Pitt St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
J. B. Mehta,
157 Grey Street P.O. Box 539
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
N. Jaggiwan, Tailor, 123 Grey St.
S. Peerbhoy Butler,
508 West Street.
G. Ramchand
505 West Street
M. RAWAT & Co.
108 Queen Street
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
A. G. TIPSIA, watch Repairer
120 Grey Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer, Box 471

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Bosar,
Merchant, Butcher & importer
Queen Street
Mohanbhai Dassi,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel. 'Doss'
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56
V. S. Thakore, Indian Laundry,
Box 122, High Street.

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P.O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat
General Dealer

JOHANNESBURG

Amud Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2041
A. F. OAMAT & Co.,
Box 3504, 7 Kort Street
Khusalbnai Bhulabhai Bhai Co
58 Indian Market Stall
President Street
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270
M. P. Fawc, Box 8031.
GOOLAM MOHIDEER,
Box 3755
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 4146
Navsari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard St
J. E. Tavaris,
224 Market Street,
Goolam Saheb,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp. Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy Tel. Add.: "V. Samy"
87 Jones Street
Kara Lala Doss,
General Dealer 14 Long St.
Suleman Ebrahim, General Dealer
Box 33, 73 George St.
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 72, 4 Sydney Street
S. Ramanniam Naidoo
Box 516, Market House
T. Vedin Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Race & Sport a Speciality
67 & 69, Buffalo Road.

KUILS RIVER STATION**N SAMT**

Fruit and Produce Dealer.

KRUGERDORFMoosa Amod Waja & Co.,
Box 222.CHOTANNA & DADOO
Box 33.Hassan Amod,
Indian Location, Stand 10,
Box 34.ISMAIL AMOD KAJEE
Box 11**LOUISTRICHARDT**Dangarshi Mo-arjee
P. O. Box 7**MIDDELBURG**

(TRANSEVAL)

A. E. BRAMMA,
Box 35.DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer
Box 150I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street**LOURENCO MARQUES**BORNALGY IDOLY, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.Noor Mahamad & Rawji
Box 329.Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.VRAJDA & LAICHAND, Box 92
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers Box 141**NORTHDENE**Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.**NYLETROOM**A. M. RAWAL,
Box 16**PIET RETING**Ebrahim Omeria,
Box 9.**PINTERSBURG**MUSTA & KANDERIA BROS.,
Box 33, Market Street**POTCHERSBROOM**G. K. DANA,
Box 128**PORT ELIZABETH**Pekandam Bros.,
Main Street, Box 331.I. A. Pardy,
General Merchant,
85 Adderly Street.V. B. NAMBOO,
General Merchant,
Namboo's Buildings, Welmer St.,
R. R. NIDOO,
64 Welmer RoadVanmali Harie,
Indian Laundry,
Haven Street, The Hill.**PRETORIA**Chotn Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.Aoyb Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 496
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., PretoriaV. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642**RICHMOND**

Porhaadar Trading Co Box 43

ROBERTSONA. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts**RUSTENBURG**ISMAIL SULMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Saliman"**SALISBURY**Shimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhoobi,
Indian Laundry, Box 220.**SOMERSET STRAND C.C.**S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Kroonkhan Kalkkhan,
17 Market Street,**SPRILONGKHE**(TRANSEVAL)
Kasavji Giga, Bafoola**STANDERON**Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wades,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Dossai,
Direct Importer, Box 122**THORNEVILLE JUNCTION**Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller
Hoosen Amod Vankar
General Dealer,**UITENHAGE C.O.**Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.**UMSINGA**

Dada Osman.

VERULAMBabu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street.**WELLINGTON C.C.**V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.**WINDSORTON C.C.**Hajee Jaffer Munaver Randeri,
General Dealer & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8**COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT**P.O. Box 3755
3 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG**V. SAMY****Wholesale & Retail
Fruiterer****GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT**Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St. KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No 28, P.O. Box 25.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and A1

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Phase III, 432. Corner Kaffir & 16th Streets,
VEREDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER KOLLE, INDIA.

પુશાલભાઈ ભુલાભાઈ
ભગતુની કુ.
જનરલ ઈસ્ટ ઇન્ડિયન

મરદના કેસ, ઠોટ, પાટલુન, સમીસ,
દેટ, કેસ, દુવાલ, કીરવાન, રેશમી
સ્ક્રાફ વગેરે પરચુરસ સાલ ખરીદી.
આવે, ભુખો અને ખાતી કરો.
ભેલુ માત્ર છે.

ઈસ્ટિયન મારકેટ, રિસર્વ વા. પટ
કેસિયટ કાલ, ભેલા-જનરલ.
બેલક ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles & Gibraltar :-

About July 3rd Guelph 4890 tons

,, July 31st Goth 4778 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY

about June. 15th Dover Castle 8260 tons

FOR DELAGOA BAY, BEIRA AND MAURITIUS

,, June 10th Berwick Castle 5883 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE CASITY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3604. Tel. add. "CAMA"
Telephones No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

-AND-

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી.

હાલસેલ અને શીટલ મરચાં.

ઈન્ડિયન મોસરી જગ્યાપે હાંદુસ્તાન
થી મંગાવી સરતે હામે વેંચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પોરખાંદરનું તથા કલકત્તા
નું-સરસ ગાવલ-ચોખુ. મંબીઆલું-જયા
ખંધ અજમાએક કરી ભુખો.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરખાંદરનું ખુશખોદાર લી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add: "FORBANDAR."
Telephone 86

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,

KUILS RIVER STATION.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી મેલા
મુંબઈ જનારો

સ્ટી. અમરીઆ ટન ૪૫૦૦ તા. ૩ જુન

આ કંપનીની આગમીટમાં દરેક વરચના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી છડીબન છે, અને એશીયનો ખીબા કમદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમ્પતાવાળા તેમજ માયાણુ છે તેથી પાસેજરોને ઠાકપણુ વાતે જરા થયું મુંઝવું પડતું નહીં એ ખાતરી રાખીએ.

આ કંપનીની આગમીટ દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુંડા પ્રવતની મુસાફરીનો ખરો સાલ નહીં મુંકના દેશ જનારાઓએ તમાર ચકર રહેવું.

સદરકુ આગમીટ મુંબઈ પહેલિથી તેજ દીવસે ખતરે તાર ખારહતે ખખર મળશે તે ઉપરથી સહની નમુ માટે ખતરે જાપામાં નંખાવણુ તેથી સહી સાહેબો ને જર ખરચે આગમીટ પહેલિ જવાની ખખર પડશે.

યંત્ર ભવત નીચેને સરનામે મળી રહે.

વરચનસે લીધે કોલંબો જોર કલકત્તા સ્ટીમા નીચે મુજબ ગતી છે.

પસ. પસ. અમકુલી ટન ૩,૩૦૦ તા. ૧૫ જુન

ગ્રાન્ટ્સ કોલકાતા લાઈવિંગ.

ગ્રાન્ટ્સ. ગ્રાન્ટ્સ. મુંબઈ લાઈ ૩,૩૦૦. કુલેર્સ ૧૫.

બી. હમરાહીમ ઈસમાહીની કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ ડાયમીઅલ રોડ ૨૨મન

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

મિસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ૨૨મન.

King & Sons,

West Street, Durban.

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer.

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, TRANSVAAL

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer.
60 Wick St., Verulam.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BHIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Maude

"Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

એક બોધદાયક વારતા.

"સત્ય વિના બોલું કશું નથી."

પાપની સાથે પશુપણ વાપરવાથી તે બદલવાને નહોતે વધે છે અને પ્રેમથીજ તેનો નાસ થાય છે. એવું ખતાવી આપવાર એક રસીક વાર્તા હવે છપાઇ તેમાર થઇ છે. કિન્નમત પોસ્ટેજ સુધા ૪ પેની.

International Printing Press
Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

કંપા ફેબ્રી દરહીક ટોપીઓ,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરે.

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Address, "TOBACCO"

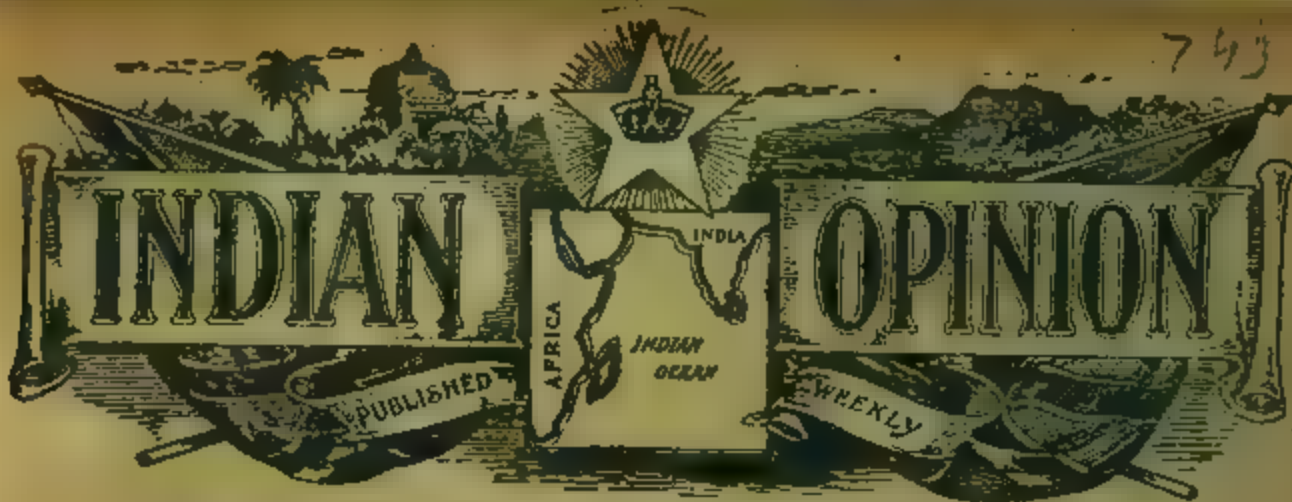
નાતાલના તંબાકુ.

દરેક યીજ જમાણાં, સસ્તા ભાવે મળશે.
ખદારના ભોરાર ઉપર તુરત ધ્યાન આપવા
માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો.
લખો, અબ્દુલ કાદર એન્ડ સન્સ.
134, ગ્રે સ્ટ્રીટ.

Telephone No. 98

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix, Madras.

No. 23—VOL. IX

SATURDAY, JUNE 10TH, 1911.

Registered as a Newspaper
Price Three pence

TRANSVAAL DRAFT MUNICIPAL ORDINANCE

BRITISH INDIAN ASSOCIATION'S PETITION

MR. A. M. Cachalia, Chairman of the Transvaal British Indian Association, has forwarded the following Petition to the Honourable, the Administrator and the Members of the Provincial Council of the Transvaal:—

The Petition of A. M. Cachalia, in his capacity as Chairman of the British Indian Association,

HUMBLY SHEWETH THAT:

1. Your Petitioner has read the Draft Local Government Ordinance 1911, published in the Government Gazette of the 17th May, and observes with grave misgivings that several of its clauses threaten the lawfully resident British Indians with further serious disabilities.

2. Your Petitioner remarks that Sections 66 and 67 of the Ordinance empower the Council "to set apart, maintain and carry on bazaars or other areas exclusively for occupation by Asiatics, and control same in accordance with bye-laws to be made from time to time by the Council, and that by sub-section (3) of Section 66 the Council may (subject to the approval and consent of the Governor-General) close such "bazaar" after posting up a notice of their intention to do so, in a conspicuous place. As to this, your Petitioner would observe that, apart from the general question of segregation to which, on principle, your Petitioner takes exception, the powers conferred are capable of being employed most detrimentally to British Indians, especially those of the shop-keeping class who may establish themselves in such bazaars. The expansion of the towns has been followed almost invariably by the closing of the "bazaar" previously established and the consequent removal of its occupants to another bazaar located still further away from the town centres and routes. This uncertainty of tenure militates against business enter-

prise and prosperity, and constitutes a grave hardship to the British Indians who take up their abode and callings in such "bazaar."

3. Section 75 (12), (13) and (14) and Section 76 (6) especially touch Asiatic interests. Councils will, under these sections continue to control eating houses; butcher's, Asiatic and Kaffir-eating-houses, pedlar's, hawker's, laundrymen's and laundry licences; and your Petitioner observes that, while provision is made for appeal to a Resident Magistrate against the refusal of Councils to grant other business licences referred to in the measure, Section 91 expressly provides that "no appeal shall lie against the refusal of the Council to grant any of the above licences." The experiences of British Indians in other Provinces of the Union where similar uncontrolled power is or was invested in licensing boards or Councils prompts your Petitioner to protest most earnestly against the express exclusion of the right of appeal against arbitrary refusals to a properly constituted judicial tribunal, apart from the fact that such a provision constitutes an infringement of the liberty of the subject.

4. Your Petitioner further draws the attention of this Honourable House to the fact that there is now no occasion to provide for licensing Asiatic tea-rooms or eating-houses as none such have existed after the withdrawal of the Chinese indentured labourers. The wants of the small Asiatic community residing in this Province are supplied by private boarding houses.

5. Section 92 may, by penalising the employment of Asiatic labour, work serious hardship upon British Indians employed in useful industries, and in some cases may result in the deprivation of their means of livelihood. In the humble opinion of your Petitioner, the discrimination

against Asiatics expressed in this Section should be deleted.

6. Your Petitioner further submits that the discretion vested in the Council in regard to the granting or withholding of drivers' licences (Section 93) should be subject to a right of appeal to a judicial tribunal.

7. While your Petitioner's community, bowing to the unhappy prejudice against Asiatics existing in this Province, have not sought the political franchise, they feel keenly the specific disability imposed upon their people by section 114, whereby they are precluded from being placed upon the Municipal Voters' roll, a disability shared by them with such white persons only who have been convicted of serious criminal offences.

Your Petitioner would venture to remind this Honourable House that the Indians are large contributors of municipal rates, and as statistics abundantly prove, are among the most law-abiding sections of the population, and, therefore, ventures to except their being classed with white convicts.

8. Your Petitioner observes that, Section 171 (b) empowers the prohibition or restriction of the use of tram-cars by "Natives, Asiatics and all persons who are not respectably dressed or well conducted. This restriction is at once humiliating and inconvenient for the Asiatic communities, and, in your Petitioner's humble opinion, totally unwarranted.

9. In conclusion, your Petitioner earnestly calls the attention of this Honourable House to the grievances above indicated, and prays that the Draft Ordinance will be amended so as to grant relief in the premises. And for this act of justice and mercy your Petitioner shall, as in duty bound, for ever pray.

Dated at Johannesburg, this 5th day of June, 1911.

Extracts

We give below the Sections affecting Asiatics:—

Asiatic Bazaars

86. (1) The council may set apart, maintain, and carry on bazaars or other areas exclusively for occupation by Asiatics, and control and supervise the same in accordance with by-laws to be made from time to time by the council, and may lease the land and any buildings or other erections thereon to Asiatics upon such terms and at such rents as may be prescribed from time to time by such regulations.

(2) The provisions of sub-sections (4) to (7) inclusive of the last preceding section shall *mutatis mutandis* apply for the purpose of enabling a council to close such bazaars and areas and lay out other land suitable for the same.

(3) The council shall not set apart, nor close, such bazaars or other areas reserved exclusively for occupation by Asiatics without the approval and consent of the Governor-General, nor shall any by-law made under this section be of any force or effect unless and until the approval and consent of the Governor-General shall have been obtained thereto.

87. (1) The council may grant leases of plots in any native location or Asiatic bazaar or township established by the council or under its control, for any term not exceeding thirty-three years, in such form and subject to such conditions as the Governor-General may approve.

(2) Any such lease shall be valid though not executed before a notary public, and any such lease or a cession thereof shall be valid if registered in a register to be kept by the council in accordance with regulations to be made by the Governor-General.

Any transfer duty or stamp duty payable on any such lease or cession thereof under any law relating to transfer duty, or stamp duty, shall be paid in manner prescribed by such regulations and the council shall account to the Minister of Finance for all such duty as is so payable.

Sanitation, etc.,

75. The council may from time to time make, alter and revoke by-laws for all or any of the following purposes, namely:—

(12) for licensing and regulating tea-rooms, cafés, restaurants, hotels, eating, boarding and lodging houses, and all purveyors of milk, dairies, milkshops, cowsheds, bakehouses, butchers' shops, and all factories and places where articles of food or drink are manufactured or prepared for sale or use, or sold;

(13) for licensing and regulating *hauk* eating houses;

(14) for regulating and licensing pedlars and hawkers; provided that no person, who sells only fresh farm-produce grown on land occupied by

him, shall be required to take out a pedlar's or hawkers' licence;

(15) for regulating or preventing the washing of clothes on public or private premises, and licensing persons for washing and laundry work;

Asiatic Tea-rooms

88. The council may from time to time make alter and revoke by-laws for all or any of the following purposes, namely—

(6) for regulating and licensing Asiatic tea-rooms or eating-houses.

Licences

91. The council may refuse a licence in respect of any premises as a theatre, music hall, public hall, concert room, or other place of amusement, or any premises where articles of food or drink are sold, used or prepared for human consumption, or any boarding or lodging houses or any premises for washing or laundry work, or to license hawkers or pedlars on any of the grounds mentioned in the last preceding section, and also on any one or more of the following grounds—

(a) that the applicant has failed to produce satisfactory evidence of good character;

(b) that the premises in respect of which a licence is sought or any adjacent premises owned or occupied by the applicant are frequented by persons of bad character;

(c) that the granting of such a licence is, in respect of the premises for which it is sought, calculated to cause nuisance or annoyance to persons residing in the neighbourhood;

(d) that the granting of such a licence would be contrary to the public interest;

and no appeal shall lie against the refusal of the council to grant any such licence.

92. The council may in respect of a licence which it may grant under its by-laws and which entitles the holders thereof to carry on any trade or business for manufacturing, preparing, selling, or using articles of food and drink for human consumption,

(a) impose conditions prohibiting or restricting the employment of native, Asiatic, or coloured labour in the preparation of such articles of food and drink;

(b) impose conditions prohibiting or restricting the employment on premises, where articles of food and drink are sold, of females under the age of sixteen years, or the employment on such premises of females after eight o'clock at night;

provided that the conditions imposed by the council under this section shall be clearly endorsed upon the licence and the licensee shall sign a duplicate of the form of licence containing such conditions. The council shall retain the duplicate so endorsed and signed and the same shall, when produced before any court of

law, be *prima facie* evidence of the conditions imposed.

93. Anything to the contrary in this Ordinance notwithstanding, the council may, in its discretion refuse to grant licences to the hauler of any *juricksha* or to the driver of any road locomotive, tramcar, omnibus, motor car, cab, trolley, or other vehicle plying for hire.

Voters' Roll

114. Every white person, male or female, being a British subject of the age of twenty-one years or upwards, who occupies and resides in premises within the municipality of the gross annual value of twelve pounds and upwards, or who owns immovable property within the municipality in respect of which either erf tax or assessment rate is payable or leviable, shall be entitled to be enrolled on the voters' list for the municipality, provided that a husband and wife shall not both be entitled to be enrolled on the voters' list in respect of the same property.

Tram-Cars

171. The council may, from time to time, make, alter, and revoke by-laws for all or any of the following purposes:—

(a) For regulating the use of any tramways established, acquired, or worked by the council and for making charges in connection with the use of the council's tramcars;

(b) for regulating the use of the council's tramcars by natives and Asiatics and prohibiting or restricting the use of such tramcars by natives, Asiatics, and all persons who are not respectably dressed or well conducted;

(c) for regulating the conditions of service and duties of persons employed by the council in working tramways, and for imposing fines (by means of stoppages of pay) on such persons for negligence, dereliction of duty, or other offence prejudicial to the good and proper working of the tramway system.

No such by-law shall be inconsistent with, contrary or repugnant to the provisions of this Ordinance or of any other law in force within the municipality.

History may be read in various ways. New life is obtained through suffering; reform is won by revolt and men in the course of centuries have reached some realisation of freedom by struggles, the price of liberty. A widespread, self-sacrificing demand for change is seldom, if ever, made without cause. In studying past reform movements in Church and State, the wonder is not that revolt occurred, but that it was delayed so long. Until their condition becomes intolerable, or until a leader arises to teach a new ideal, people acquiesce in the familiar.—Mrs. GARRETT ANDERSON, M.D.

Arrival of Indentured Indians

Outbreak of Small-Pox

What the Sirdars Have Accomplished

We learn from the *Advertiser* that the steamer *Umhloti* from India, arrived at the outer anchorage on the 1st instant, flying the yellow flag. It is reported that a case of small-pox broke out amongst her Indian passengers, but that the patient is now convalescent. However, the usual strict precautions are being taken and the affected Indian has been removed to the quarantine camp on the Island, whilst the Port Health Officer has seen to it that proper fumigation of the other passengers and their belongings has been done.

Reuter informs the press that the ship brought the penultimate contingent of indentured Indians, just over 500 in number, and that the last boat with indentured Indians leaves Calcutta on the 20th inst.

Rand Satisfaction

Commenting on the above news, the *Rand Daily Mail* says:—

The Natal public as a whole will hardly be overwhelmed with grief at the news of the practical failure of the special effort made by the employers of Indian labour to indenture an unusually large number of coolies before the Indian Government terminated the whole system. For South Africa is concerned. The planters and farmers sent thirty or ninety special agents to Madras for the purpose of recruiting, and it was thought that some thousands of additional coolies would be obtained. But for various reasons the response was small. In the first place there is not a plethora of labour in India, despite the huge population. In some parts of the country, especially in the colliery areas and the manufacturing centres, there is an absolute shortage, due partly to the fact that Indian labour does not move easily, and the mass of the people do not care about migrating to places far distant from their home. In the second place, the monsoon has been a good one, and there is more agricultural work in the villages. And, thirdly, the Madras leaders of the national movement took special pains to warn the ryats as far as possible against going to South Africa, and no doubt painted Natal conditions in the darkest colours. So instead of the eight or ten thousand new contract labourers once talked about, it seems that only a couple of thousand will arrive. But this is bad enough. It means that two thousand

Asiatic men and women will have the right to come in and settle down for good in a land which has already more than 130,000 Asiatics. No doubt there will be much grumbling on the part of the employers of Indian labour; and many expedients will be proposed for helping the plantations. But it must be remembered, when theseulations arise, that the sugar estates only employ six or seven thousand Indians. A great number of the coolies now on the estates have contracts with several years to run, and no doubt a considerable proportion of them will re-indenture. Then there are the two thousand more obtained this season, all with indentures for five years. And finally there is a free Indian population to draw upon, and the background nearly a million natives. It is difficult to see why a white population of about 100,000 should be unable to carry on its business on the ground of lack of coloured labour, when it has around it a mass of more than ten times as many coloured people. Further importations would only mean that all manner of Indian-worked industries would spring up at the coast and compete against the industrial concerns in other parts of the Union which are not allowed to import coolies. It was high time the Asiatic indenture system ceased, and we are glad that the final effort to flood Natal with coolies has not been particularly successful.

From the Editor's Chair

ENCIRCLED

THE draft Municipal Councils Ordinance to be introduced in the Provincial Council of the Transvaal is a very drastic measure. The British Indian Association of the Transvaal has entered a timely protest against its provisions that bear upon Indians. The most injurious section is no doubt that which gives the Municipal Councils absolute control over hawkers' and other licences.

The effect of the Gold Law, read together with the Townships Act, is to ruin Asiatic storekeepers. The effect of the draft Ordinance, if it be allowed to pass in its present shape, will be to crush Asiatic hawkers. It is a well-known fact that the majority of the Indians of the Transvaal depend upon hawking for their bread and butter. And it is evident that the framers of the Ordinance had Indian hawkers in view. Thus a circle is being drawn—it does not much matter whether with or without the knowledge of General Smuts—round the Transvaal Asiatics, although the General intends next year to bring in legislation to give effect to his

promise to the passive resisters, and although he has stated that it is his intention to treat the resident Indians with fairness and justice. We fear very much that, if the draft Ordinance is an indication of what is meant by fairness and justice, the Indian idea of these two words is totally different from General Smuts's. We hope, however, that better counsels will prevail among the Provincial Councillors and that the Ordinance will be amended in the direction pointed out by Mr. Cachalia.

THE GOLD LAW

It was not to be expected that the Government would, immediately on receipt of a representation from the Klerksdorp Indians, tell them that they would amend the Gold Law. It is as well, therefore, that the matter has been taken over by the British Indian Association. It is beside the point for General Smuts to say that "the questions involved seem to be of a purely legal character." Laws are passed only in order to be amended as soon as they fail of their purpose or bear harshly on those whom they affect. We make bold to say that neither the Union Government nor the Imperial Government can contemplate with equanimity the utter ruin of British Indians residing in the Transvaal. The British Indian Association, we hope, will see to it that the community it represents is fully protected.

NATAL'S SERFS

SOME people are born righteous, others have righteousness thrust upon them. The *Rand Daily Mail* of the 3rd instant rebukes Natal for its pertinacity in the matter of replenishing the Colony's (we beg pardon State's) stock of indentured labour. We say "stock" because the term best describes, during their indentures, the negative status of the wretched helots who are the subjects of importation for the (cheap) advantage of Natal's industries and of exportation—not to say deportation—back to India after they have been drained of the best of their vigor or when they seek to settle in South Africa as free subjects of a free Empire. We do not presume to join in the *Mail's* rebuke, although we have never hesitated to point out that the indentured labour system is inherently bad, as well for the country that adopts it as for the country and people that are party to it, by furnishing the supply. We may, however, be permitted to share the *Mail's* satisfaction that the pathetic efforts of the recruiters to dump a sufficiency of the labour and thus to counteract as far as possible the restriction that comes into force next month have met with almost complete failure. We congratulate the Natal League upon its defeat of the efforts of the planters' agents, the British Indians of India and of South

Africa, and Natal herself. And in this last we are no less sincere than in regard to the others. The Indians of South Africa, little as they are accredited with the sentiment, have South Africa's interests at heart. Why should they not have? Thousands of them have made it their permanent home, have sunk in it the fruits of years of toil, have established families and raised children to whom India is but a name. True, the Indian is regarded with disfavour by his white fellow-colonist and it is the fashion to speak of him, to treat him and legislate against him as though he were some noxious beast. But the patience and pertinacity that are his heritage from the East will enable him to survive all that. He is here to stay, in spite of the ostracism to which he is subjected, to live down the prejudice with which he is assailed, to prove his worth, and to resist the forces of oppression and jealousy until every one of the racial disabilities under which he labours at present are removed. He has the interests of South Africa at heart, and if South Africa would but cure itself of the colour and race obliquity of vision with which it is afflicted. South Africa would recognise that those very Oriental characteristics it resents so forcibly in its Indian population are valuable qualities to build into the nation that has but yesterday been born. Perseverance amid adversity, industry, thrift, sobriety, respect for law and order, are qualities which among sober, clear-sighted people are recognised to be admirable, not blameworthy. These and cognate virtues the Indian possesses so largely as to entirely outbalance such defects as he possesses in common with other mortals, defects which time, education, and encouragement to do better will eradicate in him as in them. For nothing could surely be more illogical than the condemnation that has been hurled at the Indian because he has failed to answer the European standard of perfection, when all the time, every opportunity, every encouragement to do so, have been persistently withheld from him.

The Indians of South Africa who rejoice at the stoppage of indentured labour are clearer-sighted than the Natalian who would perpetuate the wretched system. The latter are concerned only to have cheap labour, no matter at what cost to the future of the country. From their point of view the Indian is desirable only when he wears the badge of indentured servitude. No sooner does he assert his manhood, seek to uplift himself socially and economically, to bring into play for his own and his adopted country's benefit the characteristics that make him so valuable an asset during his term of service, than he becomes a "parasite," an "incubus," a "pest" a danger to be got rid of. His virtues are virtues only as long as he allows himself to be

exploited, his qualifications to be turned to his master's profit. That done, he becomes a pest. The Indians of South Africa recognise that helotage in any form cannot but sap the vitality and morale of any land in which it takes root, that if a man cannot be admitted to a country as a potential citizen he should not be admitted at all. They have admitted the right of South Africa to restrict the immigration of Asiatics, to restrict the intake of their own people, provided the restriction be effected decently and inoffensively. They admit this not because the Indian is inferior, but because he differs in many respects from the South African of European origin, and because of the complexity of existing South African problems, which he has no desire unduly to complicate. But those Indians who are here are quietly determined not to be harassed or pin-pricked out of the land in which they have implanted all they have in the world, nor yet to be content with anything less eventually, than equality of opportunity. They recognise that they have a long up-hill fight in front of them, that the wearing-down of such dense prejudice as overclouds them, the checkmating of the tricks and dodges directed against them by powerful political enemies are herculean tasks. But they have a powerful weapon in their capacity for endurance and a people who can cheerfully suffer again and again rather than acquiesce in an indignity are bad to beat, no matter how strong the assailant.

Tardy justice has been done to the Transvaal Indians after four years' hardening of the heart, with all the misery consequent upon an obstinate unbending policy. In pursuance of that policy, other injustices threaten. Has the lesson of the past four years not been learnt? Let us hope it will not have to be taught all over again. As for Natal's labour supply, she has half a hundred thousand Indian labourers within her borders to draw upon. We hear so much of the good-treatment of the "coolies" and of their eagerness to re-indenture. But accepting that at its true value, indenture at ten or twelve shillings a month the best her industries can do? If the hire be made worthy of the labourer, will not the problem solve itself? Let Natal try it. It doesn't work so badly elsewhere. Besides, servitude is getting out-of-date and it doesn't do to be too far behind the times.

Dr. Paget, Bishop of Stepney, speaking at Willesden said that he found that such so-called labour-saving devices as telephones, taxi-cabs, and private secretaries had really the opposite effect. They merely enabled a man to crowd more work into a day, and made life more strenuous, swifter, and harder.

Thoughts from Thoreau

Extracts from "Life Without Principle"

If a man walk in the woods for love of them half of each day, he is in danger of being regarded as a loafer; but if he spends his whole day as a speculator, shearing off those woods and making earth bald before her time, he is esteemed an industrious and enterprising citizen.

The gold-digger in ravines of the mountains is as much a gambler as his fellow in the saloons of San Francisco. What difference does it make whether you shake dirt or shake dice? If you win, society is the loser. The gold-digger is the enemy of the honest labourer, whatever checks and compensations there may be. It is not enough to tell me that you worked hard to get your gold. So does the devil work hard.

Merely to come into the world the heir of a fortune is not to be born, but to be still-born, rather.

Most men would feel insulted if it were proposed to employ them in throwing stones over a wall, and then in throwing them back, merely that they might earn their wages. But many are no more worthily employed now.

Greatness doth not approach him who is for ever looking down, and all those who are looking high are growing poor.

The ways by which you may get money almost without exception lead downwards. To have done anything by which you earned money merely is to have been truly idle, or worse. If the labourer gets no more than the wages which his employer pays him he is cheated—he cheats himself. If you would get money as a writer or lecturer, you must be popular, which is to go down perpendicularly. Those services which the community will most readily pay for, it is most disagreeable to render. You are paid for being something less than a man.

Not without a slight shudder at the danger, I often perceive how near I have come to admitting into my mind the details of some trivial affair,—the news of the street; and I am astonished how willing men are to lumber their mind with such rubbish,—to permit idle rumours and incidents of the most insignificant kind to intrude on ground which should be sacred to thought. Shall the mind be a public arena, where the affair of the street and the gossip of the tea table chiefly are discussed? Or shall it be a quarter of heaven itself,—an hypæthral temple, consecrated to the service of the gods?

When I have been compelled to sit spectator and auditor in a court-room for some hours, and have seen my neighbours, who were not compelled, stealing in from time to time, and tiptoeing about with washed hands and faces, it has appeared to my mind's eye that, when they took off their hats, their ears suddenly expanded into vast hoppers for sound, between which even their narrow heads were crowded. Like the vanes of windmills, they caught the broad but shallow stream of sound, which, after a few titillating gyrations in their coggy brains, passed out the side. I wondered if, when they got home, they were as careful to wash their ears as before their hands and faces. It has seemed to me at such a time, that the auditors and the witnesses, the jury and the counsel, the judge and the criminal at the bar,—if I may presume him guilty before he is convicted,—were all equally criminal and a thunderbolt might be expected descend and consume them altogether.

How many things there are concerning which we might well deliberate whether we had better know them,—had better let their peddling carts driven, even at the slowest trot or walk, over that bridge of glorious span by which we trust to pass at last from the farthest brink of time to the nearest shore of eternity! Have we no culture, no refinement,—but skill only to live coarsely and serve the devil?—to acquire a little worldly wealth, or fame, or liberty, and make a false show with it, as we were all husk and shell, with no tender and living kernel to us? Shall our institutions be like those chestnut-burrs which contain abortive nuts, perfect only to prick the fingers?

We should treat our minds,—that is, ourselves—as innocent and ingenuous children, whose guardians we are, and be careful what objects and what subjects we thrust on their attention. Read not the Times. Read the Eternities. Conventionalities are at length as bad as impurities.

I believe that the mind can be permanently profaned by the habit of attending to trivial things, so that all our thoughts shall be tinged with triviality. Our very intellect shall be macadamised, as it were,—its foundation broken into fragments for the wheels of travel to roll over; and if you would know what will make the most durable pavement surpassing rolled stones, spruce blocks, and asphaltum, you have only to look into some of our minds which have been subjected to this treatment so long.

Really to see the sun rise or go down every day, so to relate ourselves to a universal fact would preserve us

sane for ever. Nations! What are nations? Tartars and Huns and Chinamen? Like insects they swarm. The historian strives in vain to make them memorable. It is for want of a man that there are so many men.

Curious Procedure at Verulam

Government Refunds Fines

In our issue of the 28th of January last, we published details of a prosecution of indentured Indians at Verulam. The facts are as follows:—

On the 18th January, ten indentured Indians, in the employ of a well-known planter, near Verulam, were charged before the Magistrate, Mr. Wheelwright, under section 35 of Act 25 of 1891, for being absent from roll-call and refusing to perform the work set them when lawfully called upon to do so. They pleaded guilty, were cautioned and discharged, and ordered to return to their employer. It appears that the men made serious allegations of improper treatment against the latter, and in sympathy with the first ten, twenty-six others left their work in a body, in order to complain.

The twenty-six men were arrested and, charged under Section 101, pleaded guilty. They were sentenced to pay a fine each of thirty shillings, or to go to gaol for a month with hard labour. The fines amounted to about three months' wages, and by way of protest against the sentence and the injustice with which they alleged they had met, they elected to go to gaol, though it is understood that some of them, anxious not to leave their wives and families unprotected, have since paid their fines and been released.

The men alleged the following grievances against their employer:—

- (1) That their rations were illegally docked;
- (2) that they were set impossible tasks;
- (3) that for failure to perform these, or to attend roll-call, in case of sickness, they were illegally fined;
- (4) that women, newly-risen from child-bed, were prematurely forced to work, on pain of non-payment of wages or stoppage of rations;
- (5) that although the employer was ordered a year ago to provide proper accommodation for his employees, he had not done so, and that many of the shanties in which they were obliged to herd were uninhabitable, especially in the wet weather.

We have now received the information that 19 men paid the fine of 30s. and the remaining 7 men suffered imprisonment for one month. Strange to relate, these 19 men have now had refunded to them the sum of £1, thus

making their fines 10/- only. We are not informed whether the men who suffered imprisonment have received any compensation for excess of penalty.

The School of To-morrow In Contrast with the School of Yesterday

About three hundred articles have been submitted in response to the New York *World's Work* invitation of explanations of what the school will do for the boy and the girl of to-morrow in contrast with what the school did for the boy and girl of yesterday.

"There is," says the Editor, "a practical unanimity of opinion shown by these three hundred educational writers, who range from college professors to teachers of country schools, that the school will get greater and greater emancipation from 'method' and theory, will pay less heed to dogmas of 'intellectual discipline' and memory work and examination tests and all such things, and that it will drive ahead more directly towards training the young for the life that they must lead and the work that they must do."

"The prevailing opinion is that nothing will be lost in this change. Intellectual discipline, culture and all the old aims will be served better because they will be directed in channels that more directly interest the young, and that much will be gained by making the school a part of life and not something apart from life. There is no mistaking this drift, which is strong enough to warrant being called an educational revolution. The old pedagogy has lost its fight against those who would make the school a more practical preparation for life."

The University of Hard Knocks

The winner of the first prize in this educational contest was Mr. A. D. Dean, chief of the division of Trade Schools in the New York State Education Department. He thus describes how his own father went to the University of Hard Knocks.

"My father sent me to a school of yesterday so much that I very nearly missed an education. It was this way: he had laboured so hard to obtain what he called 'an education' that he was afraid I would be missing one, if by any possible chance there was any left upon the books. Somehow he forgot that his splendid health, his sanity of vision, his capacity for work and his wholesome attitude toward life resulted from a contact with other educational forces than the schoolhouse, and that the very hardships of his boyhood constituted in themselves an educative process."

"He held two degrees—M.C. (master of character) and M.I. (master of industry) from what was then the largest fitting school in the land—the University of Hard Knocks. I suspect that it had a curriculum unrivalled by the schools which I attended. It began in a good New England home managed by thrifty and sterling parentage. Its course in farm chores had plenty of exercise and contact with Nature. Its spelling bees, husking parties, and church suppers furnished wholesome recreation. In fact, my father had in one way or another all the essentials of the school of to-morrow—physical and moral training, vocational education and direction, contact with nature and directive recreation.

"The school of to-morrow," he adds, "will have over its door 'We conserve the whole boy.' The watchword of the school of yesterday has been 'We preserve the entire course of study.' Those who managed the schools of yesterday thought that children were created for the exemplification of the curriculum. In the schools of to-morrow the controlling motive will be that the curriculum is arranged to serve the needs of the pupils. In place of machine operatives in the factory of instruction we shall have teachers who believe that they are rendering the right service when they teach boys and not merely subjects. I inquired once of a group of teachers what they taught. One said mathematics; another replied English; still another science; but the fourth—God bless the little prophets—merely said, 'Please, sir, just boys.'

"The school of to-morrow, standing for health and joy in labour, will not have its work interrupted by an excess of holidays and vacations. In fact, the educative process will be so wisely distributed between the work done in the school and the home that every day will be both a holiday and a work day, the school simply adapting its occupations to the requirements of the season.

The Teacher a Craftsman

"In the school of to-morrow the teacher will be a master craftsman. He will be the artist and not the machine hand. He will take the human clay and fashion it into its various shapes rather than dump it in a common mould between the lovers of tradition and uniformity. He will have before him as his model the image of the perfect man of to-morrow—sound, accomplished, and beautiful in body; intelligent and sympathetic in mind; reverent in spirit, and productively efficient. The teacher and man-to-be-pupil will be ready to place these qualities at the service of the social purpose of to-morrow.

"You ask what is this social purpose. It is the increase not alone of material, but of human wealth."

The Press on the Settlement

"Natal Mercury"

The settlement arrived at between Mr. Smuts and the leaders of the Asiatic community on the much-discussed question of the position of Indians under the Union has been received (says the *Mercury*) with satisfaction, and it is to be hoped it will prove in practice to be a solution of the problem which has arisen.

The administrative powers to be held in reserve are ample, we believe, to guard against any influx of persons who are not desired without injury to the self-respect of any race or people, and in practice with the stoppage of indentured Indian immigration from the first of July there ought to be no difficulty in regulating the working of the proposed new Act. When it is clearly understood that Asiatic immigrants are not admissible into the Union they will cease to come, and shipowners will refuse to bring them; while as regards those who are in the country, and have acquired permanent domicile and legitimate vested interests, they must be treated fairly, and according to the principles of British justice.

"Cape Times"

The announcement of a settlement of the Asiatic question, which has been accepted as satisfactory by Mr. Gandhi on behalf of the Transvaal Indians, comes very appropriately to the opening of the Imperial Conference (says the *Cape Times*). The Asiatic question in its Imperial relations is down for discussion during the Conference, and the position of the South African delegates will now be free from embarrassment in taking part in the debates.

As Mr. Gandhi told a representative of this journal some two years ago, the Transvaal Indians were perfectly prepared to submit to any administrative disabilities imposed against them by way of an immigration test; but on national grounds and by virtue of their status as British subjects they protested against the specific mention of Asiatics in the legislation originally in force. General Smuts for his part was inclined to question the wisdom or the morality of admitting in our legislation the statutory equality of the Asiatic and the European, while excluding the Asiatic by administrative means. In withdrawing these objections in the Immigration Bill of last session General Smuts made a very great step forward towards the settlement which has now been reached.

Practically, General Smuts, with a statesmanship which does him great credit, has accepted the proposals which Mr. Gandhi put forward eighteen months ago, with the solemn undertaking that if they were conceded the agitation would be ab-

solutely at an end. Of course it cannot be said that South Africa has now heard the last of the Asiatic question. Points of internal administration, the licensing laws and kindred problems, will necessarily present themselves for solution. But so far as our external relations are concerned, and more particularly so far as the Imperial aspect of the problem goes, the British Indian question has, it may be hoped, been settled. With an absolute and effective check upon Indian immigration it will be possible to deal with internal aspects of the Asiatic problem on reasonable lines, with a due regard for the rights and interests of Asiatics resident within our borders, but also with an eye to the interests of the community as a whole.

"Transvaal Leader"

On the publication of the correspondence the *Leader* remarked:—

It will be observed that General Smuts meets practically all the stipulations which Mr. Gandhi, on behalf of his fellow-passive resisters, has felt constrained to hold out for. The main condition was that of "legal equality" for Asiatic immigrants with those belonging to any other class of the King's subjects, which being conceded it was understood there would be no objection to "administrative discrimination." This pivot of the negotiations provides a solution so easy and simple that one can only regret that the contending parties could not understand each other earlier. The plan is one which protects the European population of South Africa and safeguards the national esteem of the Asiatics. Had such a settlement been arrived at two years ago the Indian community would have been saved much suffering, the Transvaal Government would have incurred less criticism, and the Imperial authorities, though standing outside the quarrel, would have been spared much anxiety through its reflex and disturbing effect on the people of India.

"Times of Natal"

The end of the long struggle between the British Indians in the Transvaal and the Government is apparently in sight, and must be regarded as a victory for the forces of passive resistance, a victory, however, which would not have been achieved had not the Government exhibited a satisfactory degree of common-sense. All South Africans will re-echo General Botha's hope that the Indians will now loyally fulfil their portion of the bargain, and thus ensure a period of tranquility to which they have long been strangers. That the British Indians intend to follow this course is indicated by the letter from their spokesman, Mr. Gandhi, to the Minister of the Interior, in which he thanks the Minister for his conciliatory action in the matter, and

expresses the hope that there never will be "any cause for a revival of the struggle which has cost the Asiatic community so much." The Government's policy may be summarised as rigid restriction of immigration, and a checking of the trading-licence evil. We are not yet informed how it is proposed to deal with the latter problem, but probably the Natal system of a special officer in charge of licence transfers will be adopted. This matter of serious trade competition will call for tact on the part of the Government, but it is also a nettie which requires grasping very firmly.

"East Rand Express"

Yet another Asiatic settlement is announced (remarks the *Express*). We have had quite a number of late years according to the Press, the only funny thing about the "settlements" being that they form a basis for renewed agitation. General Smuts, the official of all others who never, never, would give way to Asiatics, probably feels very pleased with himself, but it is questionable if the general public feel "very pleased" with him. However, we have now come to an agreement, and if General Botha is to be believed he is greatly gratified and thinks "the Indians are going to do their part to help the Government make things as pleasant as possible." We know our Indians, and doubt the pleasantness. It is true the irrepressible Polak says that he considers the compromise a statesmanlike one, but seeing that he goes on to say "The Indians will now seek the removal of grievances affecting the resident community, such as the ownership of fixed property, disabilities imposed under the Gold Law, and the location question," the chances of peace seem to us remote. The Asiatics are wise in their generation. They recognise that while General Smuts may have a face of iron he has feet of clay, and having obtained one concession do not despair of securing more. And these concessions appear to be the right to own property and live and trade amongst the whites, the very principles on which the Europeans and the Asiatics are at issue. General Botha can rest assured that the Indians will "make things as pleasant as possible"—when all the anti-Asiatic legislation is annulled.

As far as we can understand (observes the *Transvaal Gazette*), Dr. Rubusana is getting on well with his fellow-members of the Provincial Council, the European members, might be expected, being his best admirers, while the Dutch members are now finding out what's in a learned native, and will soon learn to regard him with respect. The very officials of the Government now regard him as worthy of their honour and respect.

Lord Curzon on Colour Prejudice

"It seems to me, therefore, that while there has not hitherto been any deep-seated or widespread colour prejudice in the East, and while the barrier between the Western man and the Eastern man must be otherwise explained, there is danger lest such a feeling may grow and attain serious proportions. The British, with their liberal and humanitarian ideas, should be the leaders in the struggle against any such development, if for no other reason, because our Empire contains more men of coloured skins than any other dominion (with the single exception of China) in the world, and because the coloured men inside the British Empire outnumber the white men by at least seven to one—a fact which, as population multiplies, will be found to have a momentous bearing on the future, both of our own Empire and the race."—LORD CURZON, as Lord Rector of the University of Glasgow.

The Gold Law Government Refuses to Make Alterations

The Acting Secretary for the Interior has replied to Mr. Essop Ismail, of Klerksdorp, regarding the petition recently addressed to the Minister for the Interior. The letter is dated the 1st instant:—

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter (undated) signed by yourself and other Indian residents of Klerksdorp with reference to the occupation of stands by British Indians, and in reply am directed to inform you that the questions involved seem to be of a purely legal character and such as are governed by the terms of existing laws, and that the Minister of the Interior cannot undertake to bring before Parliament any alteration of these laws in the direction desired by the petitioners.

The above matter has now been placed in the hands of the British Indian Association and, on the 6th instant, the Chairman wrote as under to the Secretary for the Interior:—

Sir,—The Klerksdorp British Indian Committee have forwarded to my Association your letter of the first instant No. 2/31383. My Association is humbly of opinion that the question raised by the Klerksdorp Committee is one of far-reaching importance to the Indians residing in this Province. The section of the Gold Law referred to probably affects three-fourths of the Indian population. If the law is carried, it may mean virtual ruin to hundreds of Indian homes. My Association feels sure that the Government

could not intend such a disastrous consequence of the law. It, therefore, the Government endorses the interpretation given to the law by the Klerksdorp Committee, my Association ventures to trust that the Honourable the Minister will reconsider his decision, and will be pleased to recommend an amendment of the Law so as to avert the threatened disaster to the community represented by my Association.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

Mr. Louis Benjamin and four Chinese passive resisters were discharged in the evening on the 1st instant in terms of the provisional settlement. Contrary to expectation, no notice was given to the Association of the intention to discharge these prisoners on the above date. The result was that the prisoners had to walk from Diepkloof.

Mr. Cachalia has now heard from the General Manager S. A. R. about the regulations published in the railway Tariff Book, and which were complained of, to the effect that "the Tariff Book which will be issued on the 1st June will contain the regulations in a form which will meet the representations made." Let us hope that this decision applies to Natal as well as the Transvaal.

Over 150 applications for duplicates of registration certificates have already been made after the provisional settlement. Of these nearly ninety-five per cent. are from the Tamils. These applications show the measure of the great sacrifice made by the brave Tamils. To me it is an indication of the religious spirit of these men.

Mr. Hosken's Committee met on the 1st instant at Mr. Hosken's office to consider the provisional settlement. The Committee has decided to congratulate Generals Botha and Smuts on the conciliatory attitude adopted by them, and recording their own impression of the settlement. Mr. Hosken and the Rev. Doko were deputed to draft the letters to the two Generals.

Mr. R. M. Sodha left on the 1st instant for India and was seen off at Park Station by Messrs. Cachalia, Kallenbach, Ritch, Gordon, Miss Schlesin and Messrs. Aswath, Sorabji, Medh, Thambi Naidoo, P. K. Naidoo, Pillay, Gandhi and others.

The names of the three Mahomedans to receive residential rights under the provisional settlement are Messrs. Kaji Dadk Mian, Ismail Essop and Russul Shafibodeen. The first two are old passive resisters.

Natal Provincial Council

Maritzburg, 7th June.

Labour Shortage.

Mr. BYRON moved that the members of the Executive be requested to offer their services to the Union Government with a view to the assisting to devise means so that the labour difficulties impending in this Province as the result of the stoppage of Indian immigration be ameliorated.

The motion was carried unanimously.

Municipal Ordinance

With reference to the suggestion that the Municipal Ordinance could be dealt with on Friday, Mr. LAUGHTON declared he would sooner see the Bill thrown out than have it rushed through on Friday. He had spent two hours on the Bill, and had never encountered a more badly drawn-up document. The Bill was of the utmost importance, requiring the closest consideration.

The Council adjourned till Thursday evening.—*Natal Mercury*.

Licences for Colonial Produce

A Test Case

In the Supreme Court on the 2nd instant (reports the *Advertiser*), before Mr. Justice Broome (presiding), Mr. Justice Hathorn, and Mr. Justice Carter, Mr. J. Fraser brought a review of a decision of the magistrate of Ixopo, in the matter of P. Beachen, a free Indian, v. Rex. The appellant was charged under the Licences Act, and on being found guilty was cautioned and discharged.

Mr. J. W. F. Bird (Attorney-General for the Province) now appeared for the Crown.

Mr. Fraser contended that a person selling articles manufactured from Colonial products was exempt from paying the usual retail licence of £5. Counsel claimed that under the Stamp Act of 1898, colonial produce was exempt from licence. It was admitted by the Crown that all the articles sold were Colonial produce.

Mr. Bird argued that although the articles were made of Colonial produce they ceased to be Colonial products when they became an article of Colonial produce was the material in its raw state without any mixing or undergoing any change.

In giving judgment, Mr. Justice Carter said that he had come to the conclusion that the decision was wrong. Two articles which were sold were manufactured from Colonial products of Natal. He did not see why the word "produce" should be limited

ed in any way. The appellant was a dealer in Colonial produce and in Colonial produce alone.

Mr. Justice Broome dissented, and said that the appellant was a dealer in Colonial produce, but he should not hold that all the ingredients from which the articles were manufactured were Colonial produce. He would support the decision of the magistrate.

The appeal was upheld.

Transvaal Provincial Council

Children And Cigarettes

Municipal Ordinance

Pretoria, June 7.—In the Provincial Council, to-day, Mr. Holmes again moved, with reference to juvenile cigarette-smoking: "That it is desirable, in the physical and moral interests of children, that the law now in force in the Cape prohibiting the gift or sale of cigarettes to children under 16 years of age be enforced as soon as possible in this Province." The motion was unanimously agreed to.

Mr. Brammer, M.E.C., moved the second reading of the Local Government (Municipal) Draft Ordinance. The speaker said the draft was a consolidation of the numerous Ordinances now in existence relating to municipal government in the Transvaal, but only in reference to the constitution of municipalities. There had been no time to deal with election and rating Ordinances. In the draft it was proposed that women be allowed to sit as mayors and councillors.

The debate was adjourned.—*Reuter*

Indians on Tram-Cars

A Visitor Rebuked

"A White man," writing to the *Natal Mercury*, says:—I am a visitor here from a part of South Africa where coolies and kafirs are kept in their places. I am writing the following in what I and several other visitors think only in justice to the tramway employees. Since I have been in Durban I have noticed on several occasions what insolence and delay motormen and conductors have to suffer on account of the above. On Saturday I passed the remark that the blacks seem to do as they like on the trams here, and I was told, on good authority, that two motormen had been suspended for not stopping for coolies. Do your readers think it fair that the white man's living should be taken away by the blacks? What sort of a man must the inspector be who reported them, and does the Tramway Manager favour the blacks?

The Editor, in a foot-note, replies as under:—On the occasion referred to we learn that the motorman liberally refused to stop and pick up some respectable and cleanly-attired Indians, and we maintain that the inspector would have neglected his duty if he had failed to report the occurrence, and the Manager was distinctly right in suspending the disobedient motorman, whose duty it is to stop the car when signalled to do so. If the Indians had been filthy dressed, or otherwise objectionable, it would have been the duty of the conductor to have expressed his objections, and refused to have taken them on board. We do not taboo and insult respectable folk in Durban simply because they happen to have coloured skins.

The death occurred at New England, Maritzburg, on Friday night, (says the *Advertiser*), of Mr. C. Stephen who was Indian interpreter at the Supreme Court for a number of years. He came to this country some forty years ago, and has always been a loyal and faithful servant. He was a prominent member of the Wesleyan community, and it was in the Wesleyan Cemetery that he was buried. It is only a few weeks ago that his daughter returned to Maritzburg from Bombay, where she had undergone a course of nursing and gained a diploma. The Indian community sincerely deplore the loss of so influential a fellow countryman—one who has always had their interests at heart. This fact was displayed by the large attendance at the funeral.

The Pretoria Passive Resisters' Football Club sent a team to Johannesburg on Monday last to meet the Johannesburg Passive Resisters. The game resulted in a win for the visitors of two goals to one. A well-served luncheon was spread at the Hamidia Hall, presided over by the Rev. Duke. A full report of the match will appear next week.

A new race will come in time, natural on the plant, vegetable, meat-substance of seeds and nuts, and the juices of fruits now obtainable all the year round, a race of higher, better, longer-lived beings, healthier and happier.—Dr. ELMER LEE, in the *Medical Times*

Contents

	Page.
Transvaal Draft Municipal Ordinance	227
Arrival of Indentured Indians	229
From the Editor's Chair	229
Thoughts from Thoreau	230
Curious Procedure at Verulam	231
The School of To-morrow	231
The Press on the Settlement	232
Lord Curzon on Colour Prejudice	233
The Gold Law	233
Transvaal Notes	233
Natal Provincial Council	234
Licences for Colonial Produce	234
Transvaal Provincial Council	234
Indians on Tram-Cars	234

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક કં.

ફ્રીડેડે, સનિવાર, તારીખ ૧૦ જુન, ૧૯૧૧.

અંક ૧૩.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ખ્રિસ્તી-તા. ૧૦ મી જુનથી, તા. ૧૧ જુન સુધી, મં. સં. ૧૯૧૧
હિંદુ-જેઠ સુ. ૧૪ થી જેઠ વડ ૪ સુધી, સંવત ૧૯૬૭.
મુસલમાન-તા. ૧૨ જમાદીઅખરથી તા. ૧૮ જમાદીઅખરસુધી ૧૩૨૬હી

વાર	ખ્રિસ્તી તારીખ	હિંદુ તીથી	મુસલ તા.	પારસી રોજ
સનિવાર	૧૦	જેઠ ૧૪	૧૨	૧
રવિવાર	૧૧	" ૧૫	૧૩	૨
સોમવાર	૧૨	વડ ૧	૧૪	૩
મંગળવાર	૧૩	" ૨	૧૫	૪
બુધવાર	૧૪	" ૩	૧૬	૫
ગુરુવાર	૧૫	" ૪	૧૭	૬
શુક્રવાર	૧૬	" ૫	૧૮	૭

અનુક્રમિકા.

પેરા ...	૩૪૭
એડાન્સનનો અભિપ્રાય ...	૩૪૭
પશ્ચિમના મુખારાનાં વલખાં ...	૩૪૮
ટરાં કચકટ મ્યુનિ. ઓરગેનન્સ ...	૩૪૯
સોનેરી કાયદાનો સવાલ ...	૩૫૦
ટરાંસવાલમાં રેલ્વેપર હિંદી ...	૩૫૦
ડાબનમાં ટરાંમ ઉપર કાળા લોક ...	૩૫૦
કરમચટોરમાં એસ્ટ્રોનોમીકોનો વિરોધ ...	૩૫૧
હોલોનીઅલ પરેડાયુસ કોને કહેવી ? ...	૩૫૧
કેનેડાના હિંદીની હાજારીઓ ...	૩૫૧
બહુ વસ્તુઓ ...	૩૫૨
વાર સમાચાર ...	૩૫૩
પરજીવ ...	૩૫૩
દેસ સેવા ...	૩૫૪
દેશી આવડા ચીરમીડીઆ સંજોગ ...	૩૫૫
મહર્ષિ ટાલ્કટોય ...	૩૫૫
મહાન શૌરના વિચારો ...	૩૫૬
અવ વિજય ...	૩૫૬
મહાન બાલુ સિસિરમાર યોદ્ધા ...	૩૫૭
રજદેશ અને કામી અડાવત ...	૩૫૮
સ્ત્રીમતાની આવડવ ...	૩૫૯
જીવન દોરી ...	૩૫૯
હિંદુસ્તાનના ખજાનો ...	૩૬૦
અન્ય વાચ ...	૩૬૧

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

સનિવાર, તા. ૧૦ જુન, ૧૯૧૧.

ધેરો

ટરાંસવાલના હિંદી સત્યાગ્રહની લગત મધી કાલ પુરતને સાડ પરગળાં છે પણ તેઓનાં મધાં કુખ મધાં નથી એવું આપણે જોઈ મધાં. ધેરો તો એમ જ જોવામાં આવે છે કે ટરાંસવાલના હિંદી ની આસપાસ જાણે અજાણે સરકારે ધેરો ધાલ્યો છે.

સોનેરી કાયદા વિષે અમે લખી મધાં છીએ. તે કાયદાની રૂઝી મુખ્યત્વે કરીને કુશનદાર હિંદીને ધક્કો પહેલો છે. ફરી વાળા તો નિર્લજ બની એમ કહી કહે કે 'અમે હોરેશનમાં જશું, પાટુઓ આપણું ને અમારું' પેટ બરશું ' ટરાંસવાલની પ્રાંતિક ધારાસભામાં લાવવાના નવા બીલ વિષે ટુકમાં પચે અઠવાડીએ અમે જણાવી મધાં છીએ. તે બીલની મેટામાં મોટી અસર તો એ છે કે ફરીવાળનાં લાઇ સેન્સ મ્યુનિસીપાલિટી છીનવી લાયે તો પણ તેની સામે અપીલ નથી થઈ શકતી. આપું બીલ પસાર થાય તો ફરીવાળનાં નાસજીવવા જેવું બને. આ કલમમાં ધોબી, ખાટકી વિગેરેનો પણ સમાવેશ કર્યો છે. એકલે હિંદી કામની આગેર ધેરો ધાલ્યા જેવું મધું છે.

આ બીલની સામે મી. કાછલીવાએ અરજી કરી છે. અને કોમ બરોબર મહેનત કરશે તો બીલને ઉઠાડી કહે છે. એજ બીલમાં બીજી લણી કલમે ખરાબ છે કે જે મી. કાછલીવાની અરજી વાંચવા થી સમજાય તેમ છે.

આવ સમયે મી. પેલાક વિધાયત્વમાં છે એ બહુ સરસ વાત છે. એક દુરદેશી ટરાંસવાલમાં અને બીજી તરફથી મહેનત વિધાયત્વમાં લેવાય તો બીલ ઉઠવાનો સંભવ છે. નજ કહે તો કેમ કરવું તે વિચાર હવે પછી કરીશું.

એડાન્સનનો અભિપ્રાય

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

કુરવા

જે એલીએને સમાધાનીની રૂબે રૂબ વાતા હતા તેઓ શુકરવારે સંજના પચ વાગે જીવ્યા. તેમાં હિંદી માત્ર એકજ હતો. તેવું નામ મી. હુક જેનમીન છે. અને આર ચીના હતા. તેઓને જોડવા નો કુકમ પરવારે મધો અને એસોસીએ કનને ખબર નહીં આપેલા તેથી ફેદીએ ચાલીને પોતાની મેજે આવ્યા. તેઓને સવાર સુધી રહેવાની પરવાનગી જોડે આપેલી પણ તેઓએ દુરત બચાવું પસંદ કર્યું.

રજકરની કુલીકરો

બીલાં રજકરની કુલીકરો લેવામાં કરે છે. સમય ૧૭૫ અરજીઓ તે સમય છે. એ ઉપરથી જોઈ શકાય છે કે કોમમાંથી કમ તાલન નહોતો મળેલો. જેઓ જેલમાં નહોતા જઈ શકતા તેમજ બેશી રહેતા હતા તેઓએ કુલીકરો નહીં લીધાં. એવું પણ જોવામાં આવે છે કે સમયમ પચાણ નકા ખાવાં માણસો જણુ તો ટામીલજ છે. આ ઉપરથી કોમના બીજા ભાગને ધક્કો લેવાવું તેમ જ સરમાવાવું છે.

મી. સોહા વિજય મધાં

મી. રતનથી સોહા તા. ૨ જુને શુકર વારે રાતના ડેલાએઆમે જવા ઉપલી મધાં છે. કાંયા દેલ જશે. તેમને વજા વવા મી. કાછલીઆ, મી. અસવાલ, મી. ફેલનએક, મી. રીચ, મી. રસેસીન, મી. ગોરડન, મી. કપીન, મી. સોરાબજી, મી. વમી નાઇક, મી. પીલે, મી. પી. કે. નાઇક, મી. મધી અને ટાલકટાઇ ફાર્મપર ના ધણા રટેકન ઉપર હાજર મધાં હતા. મી. સોહા આવતે વરવે નજુ બીલ આવે તે અરજીમાં પાછા ફરવા પારે છે.

મી. હોરેશનનાં કમીકો

આ કમીટીની મીટીંગ મધે શુકરવારે આર રાયે મી. હોરેશનની ઓપીસમાં મળી હતી. તેમાં મી. હોરેશન ઉપરાંત મી. ડોક, કેનન બેરી, મી. ડેવીડ જેલાક મી. ડેલાઉ, મી. રીચ, મી. બેન હાવ

વિગેરે હાજર હતા. મી. ગાંધીએ બધી હાજર રજુ કર્યા બાદ કમીટીએ જનરલ સમટસ તથા જનરલ બોર્ડા ઉપર કાગળ લખવાનો ઠરાવ કર્યો છે. તે પત્ર બંધ હારે ડાખામાં બહાર પડવાનો સંભવ છે.

રજીસ્ટર વિષે એક સવાલ

કેંદ્ર માણસ ડચ સરકારે ૧૯૦૨૨ ધરાવતો હોય તે તે સાથે લાઇસેન્સ વગેરેના વિષયમાં પણ હોય, પણ ૧૯૦૭ ના ખુની કાયદાને લીધે અને આવક માંડી વાળેલ હોય તે કંઈ અરજ કરી ન હોય તે માણસ સ્વામીની ગણના કે નહીં ?

આનો સવાલ એક માણસે મી. કાજ લીધાને પુછેલ છે. તેવા માણસ સત્યાગ્રહી ન ગણાય તે તેનો બચાવ ન થઈ શકે. જે માણસ ખુની કાયદાને વખતે દરજીવાદમાં હોય પણ લડતને લીધે ખાંડે દેસ ગમે હોય તે ત્યાંથી લડતને લીધે ન ફરેલ હોય તેનોજ બચાવ થઈ શકે.

રેલવેના ધણ

આ મારા જે ટેરીફ છુકમાં આવેલા તેને વિષે મી. કાજલીયાએ કાગળ લખેલો તેનો ઉત્તર જવાબ હવે આવી ગયો છે. તેમાં જનરલ એનજરે જણાવ્યું છે કે લુનની પહેલી તારિખે જે નવી ટેરીફ છુક બહાર પડશે તેમાં મોઝ્ય ફેરફાર કરવામાં આવશે. જે હજુ નવી ટેરીફ છુક જોઈ નથી. પણ કું ઉમેદ રાખું છું કે ધરતો ફેરફાર જાને દરજીવાલ તેમજ નાતાલને સાર થશે.

મધ્ય સુસલમાનો

જે રજુ મુસલમાનોના નામ મેક્સવા ના હતાં તે મેક્સવાઈ થયાં છે. તે મી. કાજ દાદામીયા, મી. ઇરમાઇલ ઇસપ તથા મી. રજુલ સરકુડીન છે. મી. કાજ દાદામીયા તથા મી. ઇરમાઇલ ઇસપ જાને સક્કામદી છે. ને તેમના હક ખીજી રિતે સાચવતાં વખતે મુશ્કેલી આવત.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

કેન્દ્રમાં તા. ૧૩મીના અરસામાં આવી પહેલિવા પડી છે.

તા. ૧૬મીના અરસામાં કેન્દ્રમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૭મીના અરસામાં અમરુતીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૨૦મીના અરસામાં અમરુતીમાં આવવા બંધ છે.

પરિચયના મુધારાનાં વલખાં

[શ્રી. એ. માટે ખાસ]

આ મુધારો જે કુદરાત ન કરાવે એવું. કુદરાતમાં પશ્ચિમની પ્રજાતિની મોખરે રહેનારા ફરાન્સે આ છેલ્લી નવાઇ પુરી પાડી છે. ત્યાં હાલમાં લગ્ન ફરજ આત કરવાનો કાયદો કરવાની જરૂર પડી છે. તેની રૂએ જેઓ પરણેલા હશે એમ નેજ સરકારી નોકરીમાં દાખલ કરવામાં આવશે, તથા લુના નોકરી હશે તેમણે વાંદા મટી મદદથી મળું પડશે. આવી જરૂર કેમ પડી હશે એ સમજવા જેવું છે.

એ તો બહુ પ્રસિદ્ધ વાત છે કે પશ્ચિમના લોકોનો જીવનનો સુખ્ય ઉદ્દેશ કેન્દ્રપણ પ્રકારે એક આરામ શોધવાનો છે. જ્યાં ત્યાં એક કે બીજા રૂપમાં આજમની લાગેલી છે. વિશ્વાસ વેળવની લાલસા રૂપી ફરમા હસાએલાઓની છાંદ્ર અને સમજ તેમજ નીતિ અને ધરમ નહીં થવા માંડ્યાં છે. સારા નરસાનું તેમનું જ્ઞાન ગુમ થવા લાગ્યું છે. અને આખરે તેઓ એવી હદ પર પહોંચ્યા છે કે અમન ચમન ભોગવવામાં વિશ્વ ન આવે માટે સતતિ—એલાદને તેઓ ધિક્કારવા લાગ્યા છે. મોજશોખ મજબુતમાં આડે ન આવે માટે છોકરાં અને બચ્ચાં ન કાય એ સારું મજબુત માંડ્યું છે! આ તું નામ હેવાનીયત નહીં તો બીજું શું? એવું કહેવામાં આવે છે કે “સુધારો” હેવાતમાંથી માનવી બનાવે છે. આપણે ઉપરના દાખલામાં પ્રલક્ષ્ય જોઈએ છીએ કે રાક્ષસી પશ્ચિમનો સુધારો ખુદ માનવી ને હેવાન બનાવવા લાગ્યો છે. રી! હેવાનીયી પણ અધમ. કેમકે પણ પખીની સહિમાં પણ બચ્ચાં માટે કુદતી પ્રેમ આપણે જોઈએ છીએ.

પ્રજા ઉત્પન્ન ન થવા દેવા માટે આ લોકોમાં શું ચાય તે જોઈએ. કેન્દ્ર અસંખ્ય સ્ત્રી પુરુષો કુવારાં રહેવા લાગ્યાં છે. નહીં કે જીવનપર્યંત શુદ્ધ લક્ષ્ય ચર્ચ પાળવા માટે. માત્ર પશ્ચિમ વિહાર કરવામાં કેન્દ્ર દિશામાંથી હરકત ન આવે. એટલા માટેજ. વળી સજોડ જનવામાં આવે છે તો લગ્ન કરવા પછી પ્રજા ન થવાના અથવા એછી થવાના કુત્રીમ ઉપાયો લેવાય છે. પ્રથમ આમ જીજ દાખલાઓમાં જનન અને ત્યાં સુધી તે પર ધ્યાન નહોતું ખેંચાયું. હવે આ સ્થિતિ ફરાન્સમાં સામાન્ય થઈ પડી છે. પરિણામ પ્રજા દ્રષ્ટિથી કાયદર આવ્યું છે.

બીજા દેશોમાં વસ્તિ સેન્ડે ૨૦, ૨૫, ને ૨૦ લકના મોટા આકાશી કુદતી મધ છે, ત્યારે કુદરાતના ધણા મુધરેલા મુલકમાં વસ્તિમાં હાલ બહુ થોડો વધારો થતો જોવામાં આવે છે. કિતનના રહેઠાઈ અને આપરલાઈ જેવા ભાગોમાં વસ્તી વધતી બંધ પડી સ્થિર રહેવા ઉપર આવી છે. અને ફરાન્સમાં તો થતવા લાગી છે. આ બટાગાની ઝોટ એટલી વેચથી ચાલવા લાગી છે કે પ્રજોત્પતિનો પ્રજા પ્રજા કીચ થઈ પડ્યો છે. અને રાજના કાયદાઓને પ્રજાની અત્યંત સામાન્ય છુટની વાતમાં હાથ નાખવાનો વખત આવ્યો છે! સ્વતંત્રતા ભોગવવાની સ્ત્રીરામણી મજાતી ફરેચ પ્રજામાં ફરજિયાત લગ્ન કરાવવાનો કાયદો? આ પાશ્ચાત્ય સુધારાની અવધિ યદ્ય : કહો કે તેની નિષ્ફળતાની, તેની અધિગતિની, પરિસ્થિતિમાં આવી. તેના અવસાનકાળનાં નીજ્ઞાન વાગ્યાં.

શું કાયદા વડે લગ્ન ફરજિયાત કરાવી ને વસ્તિમાં વધારો કરવાની રાજનીતિને ફતેહ મળશે? કદાપિ નહીં. સતતિને ધિક્કારનારાને પરાણે પરાણેતરની કુસરી તમે ધોડેલીને પ્રજામાં કદી વધારો થઈ શકે નહીં. જે કદી તેવાં પરાણેલાંઓ અકુદરતી રીતે પ્રજોત્પતિ ન અટકાવે તોપણ તેઓ બાળકને છોડી મોટાં કરવાનું બારે કામ કરશે! તેવાં બાળકો રડવા ખડ્યાં નથી જ્યાં તોપણ એવી એલાદ પ્રજા કે રાજ્યનો શું દિવસ જિજ્ઞાસી શકે?

સુધારાની બદપરી જળમાં લપડાએલા એ આમ વલખાં મારવા લાગ્યા છે. તેમની દોષત, તેમની વિદ્યા, તેમની “સાવન્સ”, તેમની શોધઓજ કે ખીજુ” કશું તેમને ભારી શકે તેમ નથી. કુદકે શુદ્ધ પ્રજા થતી જ્યાં તો પ્રજાનો નાશ થવાનો દિવસ આવે એવો ભય તેમને બાળે પેઠા છે. અને તેનો પુષ્કોલ તે ઉપર કહેલ લગ્નનો કાયદો છે.

આ ઉપરથી પુર્વ—પુરાણ સુધારાની માતા હીંદ—ધોડા લેશે?

મોરેજીઆના મોરાઓ (મોર) ના મંડળ “ખુતી” ની વારસીક મીટીંગ બા સુધવારે બરાબ હતી, જે વખતે મી. હર એમની કેળવણીની રીતિ જેના સાથે અજ રેજ પહે બારે લડત ચલાવી છે તેનાં વખાણ થયાં હતાં, તેમજ બીજા સવાલો સંબંધમાં એવી ટીકાઓ થઈ હતી કે જે અંગ્રેજ પક્ષને મોઝાવનાર લાગી છે.

હરસવાલનું ડરાફ્ટ મુનાસીપ ઓરડીનન્સ

એસોસિએશનની નવરુ

“હરસવાલના નામદાર એસોસિએશનના સેનરો તથા પ્રેવીશીયલ કાઉન્સિલના મેમ્બરો એમ,

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાન એસોસિએશનના ચેરમેન તરીકે અરજદાર એ. એમ. કાઠલીયા નમ્રતા પુરવક જણાવે છે કે :

(૧) રજાનીક સરકારનું ૧૯૧૧નું ડરાફ્ટ ઓરડીનન્સ જે તા. ૧૭મી મેના સરકારી બેજેટમાં પ્રસિધ્ધ થયું હતું તે અરજદારે વાંચ્યું છે. તેની કેટલીક કલમો કાયદેશર રહીશ હોદ્દાઓ પર વધુ ગંભીર હાડમારી નાખશે એમ મને મંબીર ચિંતા પેદા થાય છે.

(૨) અરજદાર જણાવે છે કે મજબૂર ઓરડીનન્સની ૬૬ અને ૬૭ કલમોથી “ખાસ એક્સિપાટીકાના વસવા માટે બજાર કે બીજા વિભાગ અથવા કાલવા, અને તે નીલાવવા, તથા કાઉન્સિલ વખતે વખત જે ધારા કરે તે મુજબ તે ઉપર બંદોબસ્ત રાખવા” કાઉન્સિલને સત્તા મળશે. ૬૬ કલમની પેટા કલમ ૩૭થી આવેલી “બજાર”ને જાહેર જગ્યામાં ધટતી નોટીસ મોટાડયા પછી કાઉન્સિલ (ગવર્નરની મંજૂરી મેળવી) બંધ કરી શકશે. અમુક કોમને અલગ રાખવાના મુદ્દાથી અરજદાર વિરુદ્ધ છે. તે ઉપરાંત, ઉપર કહેવામાં આવ્યું એવી સત્તા હોદ્દાઓને, અને ખાસ કરીને દુકાનદારો જેઓ આવેલા બજારમાં રથાથી ચક્રને વચ્ચે તેમને અંતર નુકસાન થાય તેવી રીતે વાપરી શકાય તેમ છે, જેમ જેમ જાહેરો વધીને મોટા ધર્તા બન્યા છે તેમ તેમ અગ્રાઉ રથાપેલા શેઠિયોના બંધ કરવામાં આવે છે, અને તેના વચ્ચેનારોએ જાહેર અને તેના મારગોથી વધુ દૂર નવા બજારો કાઢી લાં કાલવામાં આવે છે. આમ રહે જાકની અગ્રેહસત્તાથી વેપારી સાહસને અને આખાદીને ધકેલ પહોંચે છે, અને જે હોદ્દાઓ પોતાનો શબ્દમાર અને રહેઠાણ આગળ બજારમાં લઈ જાય તેમને માટે તે ગંભીર હાડમારી રૂપ થઈ પડે છે.

(૩) કલમ ૭૫ની ૧૨મી, ૧૩મી અને ૧૪મી પેટા કલમો, અને કલમ ૮૮ની ૬૬ પેટાકલમ ખાસ કરીને એક્સિપાટીકાના લાભને ખાડે આવે છે. આ કલમો ત્રણ કાઉન્સિલો કસાઇખાનાં, એક્સિપાટીકા અને

કાઠી મહીમ કાઉન્સિલ, પેઢાર, હોઠર, ધોળી, અને ધોળીખાનાંનાં લાભસેન્સ પર કાયમી બેઠકો રહેશે. અરજદાર જણાવે છે કે કાયદામાં જણાવેલા બીજા શબ્દમાર ના લાભસેન્સ આપવાની મનાની સામે રેસીક્ટ માઈસ્ટ્રેને અને અપીલ કરવાની ગોઠવણ રાખવામાં આવી છે, ત્યારે ૬૧ મી કલમમાં ખુલ્લું કહ્યું છે કે “ઉપર મણાવેલાં કાઠ લાભસેન્સ આપવાની કાઉન્સિલ ના પાડે તેની સામે અપીલ થઈ શકશે નહીં.” મુનિસિપલ બીજા પ્રાંતોમાં જ્યાં આવી નિર્ણય સત્તા લાભસેન્સ બોર્ડ અથવા કાઉન્સિલના કાયદામાં અપાઈ છે કે અપાઈ હતી, ત્યાં હોદ્દાઓને જે અનુભવ થયે છે તેથી, લાભસેન્સ આપ ખુલ્લું રીતે ન આપવામાં આવે તેની સામે કાયદાની ફારટમાં અપીલ ન થઈ શકે એવી ઉધારી કલમ સામે અરજદાર આમદુપુરવક પ્રોટેસ્ટ કરે છે. વળી આવી કલમથી અગળની કુટનો લાભ થાય તે તો જાણું.

(૪) માનવતી સલાનું અરજદાર વધુમાં એ ખ્યાન બેચે છે કે એક્સિપાટીકા દી રૂમ અથવા મહીમ કાઉન્સિલ કાઠ વા માટે હવે કાંઈ કારણ નથી, કેમકે ચીના મજૂરો પાછા મોકલાયા પછી એવાં કાંઈ મહીમ કાઉન્સિલ રહ્યાં નથી; અને આ પ્રાંતમાં વસતી નાની એક્સિપાટીકા કોમની જરૂરીયાતો ખાનગી બોર્ડોફ કાઉન્સિલો પુરી પડી રહે છે.

(૫) ૮૨મી કલમથી, એક્સિપાટીકા મજૂરી વાપરવાનું ગેરકાયદે દર્શાવી, ઉપર થોડી ધંધામાં નોંધરી કરતા હોદ્દાઓ પર ગંભીર હાડમારી મુકાય તેમ છે. કેટલાક કાયદામાં તેથી, તેમ હોદ્દાનાં મુજરાનનાં સાધન છીનવી લેવાનું પરિણામ આવે. અરજદારના નમ્ર મત પ્રમાણે એક્સિપાટીકા સામેના આવેલા તકાવત પાછા બેચે લેવાયો જોઈએ.

(૬) ડરાફ્ટમાં લાભસેન્સ આપવાની કે ન આપવાની સત્તા (૬૩મી કલમ મુજબ) કાઉન્સિલના કાયદામાં મુકવામાં આવી છે તે સંબંધમાં કાયદાની ફારટમાં અપીલનો હક હોવો જોઈએ એવી અરજદાર વિનંતિ કરે છે.

(૭) આ પ્રાંતમાં એક્સિપાટીકા સામે જે કમનશીબ વિશ્વતા છે તે જોતાં અરજદારોએ રાજ્ય સરી દરે આલજ (વોલ્ટે) કલમો માગ્યો નથી, પણ ૧૧૪મી કલમ વડે અરજદારોને મુનીસિપલ વોટર્સે રાજ્ય પર મુક્તિ આપવામાં છે તે ખાસ હાડમારી તેમને બહુ ખાડારી લાગે છે.

ગંભીર બહમાસીના મુકા માટે જાણ થઈ હોય એવા બોરોઓની જેમ તેમને આ હાડમારીઓ વેઠવાની છે. માનવત સલા ને યાદ દેવાની અરજદાર દાખ બીકે છે કે હોદ્દાઓ મોટી રકમમાં મુનીસિપલ વેરા બદે છે અને આંદાઓ ઉપરથી મજબૂત રીતે પુરવાર થાય છે તેમ, તેઓ એકામાં સહુથી વધારે કાયદેશર આલનાર લાભ છે, અને તેથી બોરો ગુન્હેવારો લાભે એક વરમમાં તેઓને જણવામાં આવે તેની સામે વાંધો લેવા અરજદાર હિંમત કરે છે.

(૮) અરજદારો જુએ છે કે ૧૭૧મી કલમથી “નેટીવો, એક્સિપાટીકા, અને આખરદારને જાણતો પહેરવેશ ન હોય, અથવા સારી આલના ન દેખાતા હોય એવાને” દ્રામકાર પરથી ખાતલ રાખવા અથવા તે વાપરતાં અટકાવવાની સત્તા અપાઈ છે. આ અટકાવત એક્સિપાટીકા જાણતો માટે અપમાન લાવેલી તેમજ અલ વડ કારેલી છે, અને અરજદારના નમ્ર મત પ્રમાણે તે તદ્દન અજીજાજતી છે.

(૯) છેવટમાં, ઉપર જણાવેલી હાડમારીઓ પર આ માનવતી સલાનું અરજદાર આમદુપુરવક ખ્યાન બેચે છે, અને અરજ કરે છે કે ડરાફ્ટ ઓરડી નન્સને એવી રીતે સુધારવામાં આવે કે જેથી ઉપલી બાબતોમાં રાહત મળે, ને તે માટે અરજદાર આબાર માનશે વગેરે.

(સહી) એ. એમ. કાઠલીયા,
ચેરમેન, બિ. ઇ. એસોસિએશન.
જોહાનેસ્વરમ, તા. ૬-૬-૧૧

ડા. મહોમેડન દીબેટીમ સોસાયટીના સેક્રેટરી લખે છે કે :—

સોસાયટીની અધવાડીક મીટીંગ તા. ૩-૬-૧૧ ના મી. કાજી હખાલીમખાનના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. સેક્રેટરીએ આજલી મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચી સંજ્ઞા લાખ્યો, જે પાસ થયો. આજલી મીટીંગમાં પાસ થવા પ્રમાણે ડેપુટીસનની કોસીક થી રૂપ નવા મેમ્બર થયા હતા. તેમનાં નામ વાંચી સંજ્ઞાવાવામાં લાખ્યા. અગ્રેની મસ્જીદમાં સોસાયટી તરફથી મીલુ જતી, દિવાસળી તથા અગ્રજતી દેવાનું સરવાલુમતે પાસ થયું. પછી તા. ૧૦મી જુન ને સતીવારે રાતના છલાની નમાઝ બાદ અગ્રી મહ મહોમેડન મુનીવરસીટીને મહદ દેવ ખાસ મીટીંગ બોલાવવા દર્શાવ થયો હતો. તે મીટીંગ વખતે મી. કાજી હખાલીમખાન તરફથી મીલુલસને આપારટી આપવામાં આવનાર છે.

સોનેરી કાપડાનો સવાલ

કલારકસોડરપના હોદ્દાને જવાબ

એસોસીએશનનું જાણકાર

સોનેરી કાપડા સંબંધમાં કલારકસોડરપના હોદ્દાએ કહેલા જાણકારના મુદ્દા પ્રધાનના કામ ચલાઉ સેક્રેટરી તરફથી નીચે મુજબ જવાબ મી. ઇસપરમાણને મળ્યો છે :—

“તમારી તથા બીજા કલારકસોડરપના રીફરેન્સ હોદ્દાની સહીવાળી રેટોરિકા સંબંધી (તારીખ વચરના) કામગીરી પહેલેથી જ માનપુરવક સ્વીકૃતિ છે. જવાબમાં તમને જણાવવાને મને દુરમાવવામાં આવ્યું છે કે તેમાં સમાવેશ સવાલ ચોખ્ખો કાપડાકારી કામને લગતો છે, અને માલુમ કાપડાઓના કાણુતળે તે આવે છે. જરૂર જણાવે સુચના પ્રમાણે આ કાપડામાં કાંઈ ફેરફાર કરવાનું પારલામેન્ટ આગળ રજુ કરવાને મુદ્દા પ્રધાન સાથે લઈ શકે એમ નથી.”

એસોસીએશનનું જાણકાર

આ સવાલ હવે જોડાનસપરમની એસોસીએશને પોતાના કામમાં લીધો છે. તા. ૬ હોદ્દા મી. કાઠલીઆએ નીચે મુજબ જવાબ ઉપરના સંબંધમાં, મુદ્દા પ્રધાનપર કર્યું છે :—

“તમારો તા. ૧ લીનો કામગીરી નં. ૨/૨૧૮૮૩ કલારકસોડરપની ખાલી જગ્યા અને કમીટી વતી મારી એસોસીએશનપર મોકલવામાં આવ્યો છે. મારી એસોસીએશનનો નામ મત છે કે કલારકસોડરપની કમીટીએ ઉઠાવેલો સવાલ આ પ્રાંતના હોદ્દાએ માટે બહુ અગત્યતા બરેલો છે. સોનેરી કાપડાની જે હાલ વિષે કહેવામાં આવ્યું છે તે અર્થની હોદ્દા વસ્તિના પોચા બાબને લાગુ પડે છે. જે તે કાપડા અમલમાં મુકાય તો સેક્રેટરી હોદ્દાનાં પ્રજ્ઞા પાપમાલ થવા સંભવ છે. મારી એસોસીએશનને ખાતરી છે કે કાપડાનું આ બંધકર પરિણામ સરકારે નહીં જારી કરે. તેથી કલારકસોડરપની કમીટીએ કાપડાનો જે અરથ કર્યો છે એ જો સરકારને બરેલર લાગતો હોય તો મારી એસોસીએશન બરેલો રાખવા હોમત કરે છે કે માનવંત પ્રધાન પોતાના નિર્ણય પર હરીથી વિચાર કરી જોશે, અને કાપડામાં સુધારો કરવા બાબમાં કરવાની મહેરબાની કરશે, કે જેથી અમારી કામને કારણનાર બધું દુર થાય.”

ટરાંસવાલમાં રેલવેપુલ્કીદો

પોસ્ટરેટરમના રેલવે ઉપરના રીફરેન્સ મેન્ટ રૂમમાંથી મી. ઓરમાન હજીકાને કોઈ પીરસવાની ના પાડવામાં આવેલ તે સંબંધમાં એસોસીએશને જનરલ મેનેજર ઉપર કામગીરી લખ્યો હતો, તેનો જવાબ આવ્યો છે. તેમાં જનરલ મેનેજર જણાવે છે કે :— પોસ્ટરેટરમના રીફરેન્સ મેન્ટ રૂમ ઉપર મી. ઓરમાન હજીકાને તેના મેનેજરના વરતનથી જે હરકત આવી તેથી હીલગીર છું. પણ સંબંધમાં મેરા પેસેન્જરો રીફરેન્સ મેન્ટ રૂમમાં હોદ્દાઓની કામગીરી સામે જ્યાં વાંધો ભેટા હોય અને ખાસ કરીને જ્યાં બધાને કામગીરી કરી શકાય એવો સામાન્ય સ્ટોલ પુરો પાડવાનું પોલાણ ન કરે ત્યાં રેલવે ખાતાને કંઈ મુશ્કેલી આવી પડે તે તમે સમજી શકો. એવી ખાતરી રાખું છું. તમારા ફેસી બાઈઓ કોઈ કોઈ વાર આવી સ્થિતિમાં આવી પડે છે તે માટે હું દીલસોજી ધરાવું છું. પણ રેલવે ખાતાવાળા જેઓ બની શકે ત્યાં મુશ્કેલીનું દુર કરવા પ્રતેજ્ઞા છે, તેઓની મુશ્કેલીનો તમે ખ્યાલ રાખો એવો બરેલો છે.

મી. કાઠલીઆએ ઉપરના કામગીરી જવાબ વાળ્યો છે કે રીફરેન્સ મેન્ટ રૂમમાં રેલવેખાતાની મુશ્કેલીનું મારી એસોસીએશન સંપૂર્ણ સમજે છે, છતાં મી. ઓરમાન હજીકાને વેલુ પડ્યું તેમ હવે મેરા ... હોય એવો પેસેન્જરોને અગત્ય કે અપમાન ન વેડવાં પડે એવી જોડવણી કરવામાં શક્તિવાન થશે એમ આશા રાખું છું.

જોડાનસપરમનો આદ્ય કામ નામને, ચીનો ન્યુલેન્ડ હીલગીરમાં ઉપરાષ્ટ્રીએ મેલેલ ત્યાંથી પાછો કરતાં રસ્તાના સાત એકાંતવાળા બાગ આગળ પહેલેથી ત્યારે છુપાઈ રહેલા એક કાદર અને મેરાએ મળી તેની પાસેનો પા. ૧૦૦ જેટલો માલ (રોકડ દાખીના વિગેરે મળીને) છુટી લીધો હતો. બહમાણાએ એક ફોટેલ દુવાલનાં દુકડાપડે ચીનાના કાચ બાંધ્યા હતા, તથા તેને મોઢે કુચો દાખી હતો, અને પછી તેનાં ખાસાં બાંધી જે કાંઈ હતું તે લઈ નાશી ગયા હતા. ચીનાએ પાછળથી જેમ તેમ છુટા થઈ પોતાને જાણ કરી છે.

ડરખનમાં ટરામ ઉપર કાળા લોક

‘મરકમુરી’માં ડરખનથી એક મોરો લખે છે કે :—“હું દક્ષિણ આફ્રિકાના એવા ભાગમાંથી આવું છું કે જ્યાં કુલી અને કાદરોને તેઓની જગ્યાએ રાખવામાં આવે છે. માત્ર કામના નોકરોને ન્યાય મળે તે ખાતર હું અને બીજા જેટલાક મુસાફરો જે વિચાર ધરાવીએ છીએ તે લખી જણાવું છું. હું ડરખનમાં આવ્યો છું ત્યારથી ધણીએ વેળા ટરામ કાંઠવા વાળાને મજબૂર લોકો તરફથી કંઈ ઉલ્લાસ અને ખોટીપો સહન કરવા પડે છે, તે મેં જોયા કર્યું છે. એક વખત મેં ટોકા કરી કે કાળા લોકો ટરામ પર હાથે તેમ વરતે છે ત્યારે મને જવાબ મળ્યો કે કુલીઓને માટે ટરામ નહીં કંઈ રાખવા માટે બે મોટરમેન બરતરફ રહેલા છે. શું કાળા લોકો મેરા લોકોની રીટી લઈ લેય તે તમારા વાંચનારાઓ બાબતની માનશે કે? મોટરમેનનો રીપોર્ટ કરનાર ઇન્સપેક્ટર કેવો માણસ હોવો જોઈએ અને કાળા લોકોની તરફથી કરનાર ટરામ નો મેનેજર કેવો માણસ હોવો જોઈએ?

ઉપરના કામગીરી તમે ‘મરકમુરી’એ નીચે મુજબ ટીકા કરી છે :—“ઉપર જતાવેલા ફેસી સંબંધમાં મોટરમેન આબરહાર અને સ્વચ્છ કપડાં પહેરેલા હોદ્દાઓને લેવાની જાણી જોઈને ત્યાં પાડેલી; અને અમે માનીએ છીએ કે જે ઇન્સપેક્ટરે આ બનાવનો રીપોર્ટ ન કર્યો હોત તો તે તેની દુરજ મુક્યો કહેવાત. અને જ્યારે સાબનલ દેવામાં આવે ત્યારે ટરામ કંઈ રાખવાની મોટરમેન તેની દુરજ બળવે નહોં ત્યારે તેને બરતરફ કરવામાં મેનેજર તદ્દન વ્યાજબી હતો. જે હોદ્દાઓ મેલાં કપડાંવાળા હોત અથવા ખીજા રીતે નહીં લેવા જોઈ હોત તો તેઓને ના કહેવાની કડકટરની દુરજ હતી. ડરખનમાં અમે આબરહાર લોકોને માત્ર કાળા આશીના વાંક માટે મનાઈ કે અપમાન કરતા નથી.”

મુરોપથી ઉપાડાં ચિત્રો વિગેરે આવતાં કરી તેનું વેચાણ નેટીવોમાં કરવા માટે જોડાનસપરમમાં એક વેપારીની કા. ૫૬ કાળેલ છે. આવા મેરાઓને નેટીવને બગાડનાર ગણીને દેશસર કરવાની ‘રુદ્ધાર’ પત્રે મુચના કરી છે.

કુમરસંકરપત્રાં એશિઆટિકનો વિરોધ

“પોસ્ટર”નો કુમરસંકરપત્રો અખર પત્રી જણાવે છે કે ત્યાં એશિઆટિક એક મીડીયમમાં “કુલી” સવાલ પર ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. તેમાં એશિઆટિક વેપારથી ઉભા થતા બધા સામીત કરી બતાવવામાં આવ્યા હતા. બાક સર્વાનુમતે એવો ઠરાવ પસાર થયો હતો કે “કુલી” વેપારને ટેકા ન આપવા જણાવે એવા એશિઆટિક એક બંડ અસ્થાપનું. આ પ્રમાણે મંડળ સ્થાપનું છે, અને તે સંબંધમાં કામ કરવા સાત માસોની એક કારોબારી કમીટી નીમાણ છે. આ કમીટીએ કપાટાબંધ કામ કરવા માંડ્યું છે. તેના તરફથી હાલમાં એક પીટીશન પ્રકાશ છે. તેમાં એવી માગણી કરવામાં આવી છે કે હોકર અને પેસારને ડીઝી કટમાં ફરવાની મનાઈ કરવી. આ પીટીશન પર થઈ સહીઓ થવા માંડી છે.

ઉપરની ખીના પર ટીકા કરતાં કુમરસંકરપત્રાં સ્ટેન્ડર્ડ પત્રે આ લોકોને એકી આડીક વિરુદ્ધ મંડળ સ્થાપી એકી ન રહેતાં કામ કરવા ઉત્કરેલ છે તે કહે છે કે “કુલી સાથે કામ પશુ પ્રકારને વેપાર કરવાનું આપણે બંધ કરવું જોઈએ. તેને આપણે અહીંયા કાઢી મુકવા પ્રયત્નએ છીએ, છતાં તેને છૂંત જન અપતા હોવાથી તેને અત્રે કામ વામાં સહાય કરીએ છીએ. તેની રહેણી એવા છે કે જેથી તે અશુભરતો ફરી જની શકે છે, અને તેને કાઢવાનો એક સ્તેવો એ છે કે તેની સાથે વેપાર ન કરવો. કેટલાક એવા એવા છે કે જેઓ “વાઇટ લીગ”નો વાવડો ઉઠાડે છે અને જતાં કુલીને કતેજન આપતા હોય છે. હવે અમેશ નવા મંડળવાળાઓ તેમ નહીં કરે, અને કુલી વેપારને જમ અને તેમ પાછો હાવવામાં આવશે એવી ઉવરે આજ્ઞા બતાવવામાં આવી છે.

ત્યાંના લોકોને અસેડવાના સવાલ પર ઉપરનું જાણુ બધે છે કે તે આખે ડીઝી ન જાય એવો દેખાવ અને કાલ્ય પોસ્ટનું મથક (એટલે કે લોકોને) લાંબો વખત થવાં રજાઆતને વિષય મધ પડેલ છે, છતાં હજી તે ક્યારે અસેડવામાં આવશે તે જણાવું નથી. એ નકારા લોકોને લીધે જંગવણીને પશુ ફરકત આવે છે. કેમકે કેટલાંક માનવા એવા છે કે જે લોકોને નહીં કોવાથી બચાવી

રસકુપની નિયામે પોતાનાં ઉદ્યોગને મોકલવા માગતા નથી. એ તરફ એવી મીચ વસ્તી એ કે કાંઈ રોજ ફાટી નીકળશે તે એવી કામને તે લાગુ પડવાનો લાયક રહે છે.

એક જાનનાર એ જાપાને લખે છે કે જે કુલી લોકોને અસેડવાનું તદ્દન અસંભવિત હોય તે ઉપરાંત નિયાળ કુલીઓને સોંપવી જોઈએ કે જેથી તેમને જંગવણી નો લાભ મળે, અને ખીજી નવી નિયાળ એશિઆટિક માટે સરકારે જાણવી આપવી જોઈએ.

કોલોનીઅલ પ્રોડ્યુસ કોને કહેવા ?

કસોપો ખાતે એક હીંદીને લાઇસેન્સ વમર કોલોનીઅલ પ્રોડ્યુસમાંથી બનાવેલ માલનો વેપાર કરવા માટે ત્યાંના માજી એટ આમળ ખરો કરવામાં આવ્યો હતો; માજીએ તેને સુન્દેમાર ઠરાવ્યો. પશુ ચેતવણી આપી છોડી મુક્યો. આ મુકાદાની સામે હીંદીએ મારિત્સબરમ સુપ્રીમ કોર્ટને અપીલ કરી હતી.

અરબકારના વહીવે જણાવ્યું કે કોલોનીઅલ પ્રોડ્યુસની સીનેટું વેચાણ કરના રાને પ. પના રીટેલ લાઇસેન્સમાંથી કાપદામાં મુકત રાખવામાં આવ્યા છે. અને અરોપીએ વેચાણ કોલોનીઅલ માલ નું કર્યું છે એ તો સરકારી વહીવે કણુલ રાખ્યું છે.

સરકારી વહીવે કણું ફળું કે અરો કોલોનીઅલ પેદાશની અંદરથી માલ બનાવી કાઢવામાં આવે ત્યારે તે માલને કોલોનીઅલ પેદાશ કહી શકાય નહીં.

મુકદ્દો આપતાં જસ્ટીસ કાર્ટરે નીચલી કોર્ટના મુકદ્દાને ખોડો ઠરાવતાં કણું કે વેચવાનો માલ નાતાલની પેદાશમાંથી બનેલ હોય તો પછી તે કોલોનીઅલ પેદાશ ગણાય. “પેદાશ” શબ્દની વ્યાખ્યાને સરકારી વહીવે કહે છે એમ અરવાદમાં લેવાને કણું કારણ નથી.

ઉપર તાને જસ્ટીસ કોચેરને સમતિ આપી હતી.

જસ્ટીસ જુએ તેથી જુદાપણું બતાવ્યું, તે કણું કે માલ બનાવવામાં બધી સીને કોલોનીઅલ પેદાશની હોષ કહે નહીં અને તેથી માજીસ્ટ્રેટના મુકદ્દાને ફાવજાવી ગયું હતું. માલ વધુ મતે હીંદી ની કારણ કણુલ રાખવામાં આવી હતી.

કેનેડાના હીંદીના હાડમારઓ

હીંદી પ્રધાનને પીટીશન

વાનકુવરનું “ડેલી ન્યુસ એક્સપ્રેસ” જાણુ જણાવે છે કે કેનેડામાં વસતી બ્રિટીશ હીંદી પ્રજાએ હીંદુસ્તાનના પ્રધાન છે. કરીયુને તેઓની ઉપર વરસો થવાં ચાલુ રહેલી હાડમારી ફર કરવા અરજી કરી છે. તેમાં ખેડ સાથે જણાવેલું છે કે ૧૯૧૦ના એપ્રિલ માસમાં એક પીટીશન તેઓ તરફથી મોકલવામાં આવેલ તેની હજી પહેલું પશુ નથી સ્વીકારાઈ. તેઓ બ્રિટીશ પ્રજા હોવા છતાં પ્રમીશનન કાવદાને અમલ મીનાઓ અને જાપાની ઓ કરતાં પશુ તેઓની ઉપર આકરો અને અપમાન કરેલો કરવામાં આવે છે; અને કેનેડાના પ્રધાન એન. વીલકરેડ દોરીયર જેવા પશુ, છેલ્લાં ત્રણ વરસમાં એક પશુ હીંદીને કેનેડામાં નહીં આવવા દીધાની તેઓનાં બાપજીમાં બગાડ કરે છે; એ જમી હજીકલ ઉપર પીટીશનમાં ખ્યાન બેચવામાં આવ્યું છે. વળી હમ્પીરીયલ કોનફરન્સમાં કોલોનીઅલ હાંદી પ્રજાને સવાલ અરવાલી વખતે સ્ટેડ સેક્રેટરી હાજર રહેનાર હોવાથી તેઓના કલેનું ખાસ રક્ષણ કરવાને વિનંતિ કરવામાં આવી છે; અને છેલ્લે થવા એપ્રિલ માસ ની તા. ૧૬મીએ વાનકુવર ખાતે એરેબ હોલમાં મળેલી હીંદીઓની માસ મીડીયમમાં જે ઠરાવો પસાર થયા હતા તે ટીકેલ છે. તે ઠરાવોમાં (૧) હીંદુસ્તાનથી આવત હીંદીઓ ઉપર કેનેડાની સરકાર તરફથી જે હાડમારી પાડવામાં આવે છે તે સામે તેઓનું રક્ષણ કરવા હમ્પીરીયલ કોનફરન્સમાં ખજલાં લેવાની હીંદી પ્રધાનને વિનંતિ કરવામાં આવેલ છે; (૨) હીંદીઓ એ કહેનકાલત અત્યેની પોતાની ફરજ ફર રીતે જાળવવા ફરી નિશ્ચય બંહેર કર્યો છે, અને તે સાથે કોલોનીઅલ હીંદીઓને કહેરી પશુના સરખા હોઠા આપવા જોઈએ એમ વહી સરકારને આમંત્ર કર્યો છે; (૩) હીંદુ અને મુસલમાન હીંદી પ્રજાને સ્વારથ એક સરખો હોવાથી આ ઠરાવોમાં તે બન્ને કામ એકત્ર છે એમ મુસલમાન સમાજજોએ બંહેર કર્યું છે; (૪) કેનેડાની સરકારને કરેલ પીટીશનનો જવાબ નહીં મળવાથી પરબારી વહી સરકારને પીટીશન કરવાની ફરજ પડી છે, અને તેમાં રથાનિક સરકાર અત્યે આવેલ બતાવવાનો હેતુ નથી એમ બતાવવામાં આવેલ છે; (૫) ઠરાવો

ની નકલે એન. સર પ્રતિપક્ષીક. એન. મી. જી. કે. એમ્પેલે, એન. મી. સાદી લાલ અને એન. મી. ઈમર હમીદખાં ત્રીવાના ઉપર મોકલી દીધી સરકારની આ કમમાં સહાયતા મેળવવાની વિનંતિ કરવાનું કારણવામાં આવ્યું છે; અને તેની વધુ નકલો સ્થાનીક સરકારને, દીંદી પ્રધાનને, હાંદુસ્તાનના વાઇસરોયને તથા હાંદુસ્તાનના અધ્યક્ષને મોકલવાનું કારણવામાં આવેલ છે.

ચાલુ વરતમાન

કલરડ મજુરી સામે કીલચાલ કરનારા મોરાઓના જોડાન્સઅરજ ખાતેના મ'ડળ ના એક ડેપુટીને જનરલ સ્મટસની મુલાકાત લીધી હતી. જનરલ સ્મટસે તેના તરફ દિલસોજી બતાવી જવાળ હર મીમાન કહ્યું હતું કે આ સવાલ એવો કઠણ છે કે તેનો નીવેડો શોધી કાઢનાર ને તેનું સેનાનું આવડું બનાવીને માન આપવું પડે.

કીમરલીની વસ્તિ ૧૯૦૪ માં ૪૪૨૬૦ ની હતી જારે હાલ ૨૬,૫૧૬ ની થઇ છે, જે ૨૦ વરસપરની કીમરલીની વસ્તિ સાથે સરખાવતાં માત્ર ૮૦૦ માણસનો ફરક બતાવે છે.

જોડાન્સઅરજમાં કેટલાંક ડેરી ખાતા માં ડેપુટીસુપ્રેટેન્ડેન્ટ (કમ) નું દરમ માણસ પડ્યું છે, જેથી એ ડેરીવાળાની ગાયોનાં ટોળાને કતલ કરવામાં આવ્યાં છે, તથા દુધ ઉઠાવ્યા પછી વાપરવાની ચેત વણી આપવામાં આવી છે.

સ્થાનીક છાપાનો મારીત્સઅરજનો ખખર પત્રી લખે છે કે ત્યાંના નાપીતા કોલોની અલ દીંદી મી. સી. સ્વીવન્સ જેઓ સુપ્રીમ કોર્ટના ફુલાવીઆ (ઇન્ટરપ્રીટર) નું કામ કરતા તેઓ ગુજરી જવાના ખખર પ્રસિદ્ધ થયા છે.

સાઉથ કોસ્ટ જ'કલને રેલ્વે રસ્તો ઓળખતા એક દીંદી મજુરપર આલતી માદી ધસી આવવાથી દીંદી ઉડી પડ્યો હતો, અને તેને સખત ઇજા થઇ હતી. સ્થાનીક છાપાનો લખનાર જણાવે છે કે આ રેલ્વેને રસ્તાની એક બીજી બાજુપર જઈ આવવા માટે પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે.

ડરબન એક બીચપર અમુક ગોરા સ્ત્રી પુરવની ખાનગી વાતો છુપાઇને સાંભળવાની કેસીસ કરવા માટે, અને એ રીતે બહેર સ્થળમાં ખીજની ક્ષતિમાં ખસેલ પહોંચાવવા માટે બે ગોરા તથા એક દીંદી ને ડરબન ખરો કોર્ટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. ગોરા નિરદોષ ફરી છુટી ગયા હતા, ત્યારે દીંદીને પા. ૧૦ ના ફ'ડ ની સજા કરવામાં આવી હતી.

કીસ્મીઅસ નામનો એક હવાઇ વદાણ વાળો હાલ અગ્રે આવેલ છે, અને મારી ત્સઅરજ અને ડરબન વચ્ચે તેના વદાણ ની મુસાફરી કરાવવાને તબવીજ કરવામાં આવે છે. આ વદાણવાળો દીંદી, જાપાન વિષે પુરવના મુકકમાં ફરીને આ તરફ આવ્યો છે અને ફક્ત આફ્રિકાનાં જુદાં જુદાં સહેરોમાં ઉડવાના દેખાવો રજુ કરનાર છે.

મરકુરીના એક લખાણમાં "કાળો કામ" નામનું કરવાના ઇલાજ તરીકે એવી સુચના કરવામાં આવી છે કે ગોરી ઓરતપર નીચ હુગલાની કાસીચ કરનાર ને કામદમાં સુધારો ફરી એવી સજા કરવી જોઈએ કે જેથી એવું કામ ફરી થી કરવાની શક્તિ તેનામાં રહે નહીં, અને બીજાઓ માટે તે જાખવાઈ અને તિરસ્કારક બને.

૧૬ વરસથી નાની ઈમરનાં છોકરાને મેટ તરીકે કે વેચાતી સીગરેટ ન આપવા નો કેપનો કમિટી ત્રાંસવાલમાં પશુ અમલ માં મુકવાનો ફરિય દરંસવાલ પ્રેવીસીયલ કોર્ટસીસમાં પસાર થયો હતો.

જોડાન્સઅરજમાં ફાઈસઅરજ ખાતે ખેડા કીકકા બનાવવાની જગ્યા પર પોલીસે દરોડો ધાડ્યો છે. એક ગોરા મરદને તથા એક ગોરી ઓરતને પકડવા માં આવેલ છે. ૧૯૦ પાઉંડ. ૨૦૦ અરધા પાઉંડ, પા. ૫૦ની કીમતના કાંઈ કાઉન તથા ખીજ નાની રકમના બનાવટી સીકકાઓ કાય કરવામાં આવ્યા છે. એવું કહેવામાં આવે છે કે આ સ્થળમાં બનેલા કેટલાક સીકકા બખરમાં કાપલ કરી દેવાયા છે, અને તે ઉપરથીજ પોલીસને ઉપરની ધરપકડ કરવાનું બની આવ્યું હતું.

ડરબનમાં મંજવારની રાત્રે કોઈ બદ માણસે બેક્ટ ક્રીડની એક બાજુપરની

કેટલીએક દુકાનોના કાચ ભાંગી નાખ્યા હતા. ગુન્હેગારની શોધમાટે દુકાનવાળાઓ એ પા. ૫૦નું છનામ કાઢ્યું છે.

કેપટાઈનની રજુલોરડ અમળ એવી ફરિયાસ્ત લાવવામાં આવી હતી કે કેટલાંક કલરડ છોકરાં એવા છે કે જેના રંગમાં ગોરા કરતાં હલત સહેજસાજ ફરક થાય છે. આવાં છોકરાંને કલરડ છોકરાંની નીશાળમાં જવાની હાડમારી જણાતી હોવાથી તેમને વાસ્તે ખાસ નિશાળ સ્થાપવી. આની સામે એવો વાંધો લેવામાં આવ્યો હતો કે એથી કલરડ લોકમાં મહિમાઈ તકરાર થવાનું પરિણામ આવશે. માટે જે છોકરો ગોરાની નિશાળમાં બેસવા જેટલું સહેલ ન હોય તેણે કલરડ નિશાળમાં જવું જોઈએ. એવી સુચના બાદ ચરચા પકડી મુકાઈ હતી.

ડરબન મ્યુનીસીપાલિટીનું ગોરડીનન્સ નાતાલની પ્રેવીસીયલ કોર્ટસીસમાં રજુ થતાં મી. લેટને તેને વખોડી કાઢવાની તક લીધી, અને જણાવ્યું હતું કે આનું કદ'કું ઓર્ડીનન્સ મે' કદી બાધુ નથી.

નાતાલની પ્રાંતિક કોર્ટસીસમાં દુકાનના કલકોમાં એવો સુધારો કરવામાં આવ્યો છે કે જેથી નાતાલમાં હજમની દુકાનો હર જુધવારે બપોરે બે વાગ્યાથી પછીના દિવસના સવારના પોણા આઠ વાગ્યા સુધી બંધ રાખવી પડશે. "બંધ રાખવી" એટલે તેવી દુકાનમાં હજમના ધંધાને લગતાં કોઈ કામ ન કરવું; તેમ જ તે દુકાન પર વેપારને લગતું કોઈ પણ કામ (કાલકાં) બીજા વેપારથી બંધવાઈ પ મણાવ એમ હોય તે પશુ ન કરવું.

દરંસવાલ મ્યુનીસીપલ ઓર્ડીનન્સનું બીજું વાંચન પાસ કરવાની ફરિયાસ્ત તા. ૭મી જુને દરંસવાલની પ્રેવીસીયલ કોર્ટ સીસમાં રજુ કરવામાં આવી હતી, અને વાંચન પસાં થતાં પહેલાં વધુ ચર્ચા માટે ફરિયાસ્ત મુદતવી રહી હતી.

તા. ૨૨માને ગુરવારે કોરોનેસનને તહેવાર ઉજવવ ડરબનમાં થનાર ધામધુમનો પ્રોઆમ બહેર થયો છે, જે મુજબ સવારે ૧૧ વાગ્યે નેટીવ લોકોને દેખાડવા કરીજ કોર્ટન તરફ ખાસ કવાયત થશે. બપોર પછી લોરડાં મેદાનમાં કવાયત વગેરે દેખાવો થશે. ટાઉનહોલ અને બહેર મકાનોને વિનળીની બતીથી સજાકારવામાં આવશે.

તાર સમાચાર

બ્રિટીશ રાજના સ્વરાજ્ય ભોગવતા જુદા જુદા મુલકોના પ્રતિનિધિઓની તથા ઉપસાહના પ્રતિનિધિઓની બનેલી એક કમિટીએ આખી કહેનકાકાતો કારોબાર ચલાવવા નીમણી એવી કરખાસ્ત કરી રીમલ કોનફરન્સમાં થઇ હતી. જે થકી વિશ્વ મતે નીકળી થઇ હતી.

વહાણવટી ખાતાના એક અનુભવી અમલદારે વિલાયતમાં એવો મત જણાવ્યો છે કે આરબ વહાણવાળાઓને લીધે અને ખાસ કરીને તેમની ઝડપી આક્રમણે લીધે બંદરોની લાવજવવા અને ગેરકાયદેસર આક્રમણ વેપાર અટકાવવાનું નાની બ્રિટીશ સિસ્ટમને માટે અસહ્ય અવિત થઇ પડ્યું છે. ઉપરના આરબ વેપારીઓ જુદી જુદી બનાવટની જાંદુકા સાથે મરકત પહેંચી જાય છે, અને લાંબા પછી તેને કોઇ અટકાવી સકતું નથી.

તુરકીના સુલતાન કોન્સ્ટાનટીનેપલ છેલ્લી મેસીડોનીઆની મુલાકાતે નીકળેલ છે.

પૌરુષાએ એક કશો પાઉડને ખરબે લડાયક વહાણો બાંધવાની બ્રિટીશ પેટીએ ને વરથી આપી છે.

તા. ૩ જીએ વિલાયતમાં એકાએક સખત મરથી પડી હતી, જેથી કેટલાંક મરણ થયાં છે.

હવીન મેરીને રાજ્યાધિપેક વખતે એટ આપવા માટે રાજની મેરી આરતોએ મળી એક ઉપરાજ્ય કર્યું છે, જેમાં પા. ૧૧,૭૦૦ ની રકમ થઇ છે.

કોલોનીઅલ પ્રધાનોને આકરીશ સ્વ રાજની હીલમાલના આવેલાન મી. જોન રેડમંડ તરફથી આજ્ઞા આપવામાં આવ્યું હતું.

ફેસાવરના બ્રિટીશ મુલકોના પ્રધાનોને બ્રિટીશ વેપારી મેનર તરફથી આજ્ઞા આપવાને એક જલસો થયો હતો. તે વખતે બાપજી કરતાં જતરલ મોચાએ જણાવ્યું હતું કે દક્ષિણ આફ્રિકાને સ્વ રાજ બનાવવામાં જે વિલાસ બનાવવામાં આવ્યો છે, તે માટેની પોતાની લાવજાલ તેણે સાબીત કરી આપી છે. મને માત્ર જુ મરર સંપુરણ વિલાસ છે, અને તેના

પ્રત્યે મને ખાર આવે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાની મેરી જતોએ અરસપરસ મિત્રા મારીને હાથ લગાવેલ છે અને તે તેઓ કદી જવા કેસે નહીં.

વિલાયતની પારલામેન્ટની બેઠકો તા. ૨૬મી જુન સુધી મુલતવી રાખવામાં આવી છે.

લંડનમાં વસ્તિની હાથ બારે બરવી થઇ રહી છે. તા. ૭ મીએ રા. લાખ ઉપરાંત વીજીટરો લાં હતો એવી મજા તરી થઇ હતી. હજી રોજ એ સંખ્યામાં વધારો થતો જાય છે. દુકાનદારોને તકાકો પડતો કહેવાય છે.

મેક્સિકોમાં તા. ૭ મીએ ધરતીકંપ થયો હતો, તેથી ૭૦ માણસો માર્યા ગયાં છે, અને ૫૦ જેટલાને કચરાવાથી ઇજા થઇ છે.

પરચુરણ

કરમન હોંદુ રમકાન કુંડના સેક્રેટરી લખે છે કે "હોંદુ રમકાન હુંડ" ને સોનીની નાત તરફથી કુવાડો ૧, પાવડો ૧, તથા બાહીટ ૪ પ્રેચ્ટ મળી છે તે ખતે તેઓને ઉપકાર મળુ છું. રમકાનની બીજીમાં કેટલીક બાંતોક થઇ છે. તેથી તે તાકીદે સમારકામ કરાવવા જરૂર છે. કરમન હોંદુ પચ્વીસને ખાસ વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે આ બાબત મન ઉપર લઇ બંદોબસ્ત કરશે એમ કહે છે.

કેપટાઇનથી મી. જેમ મહમદ રહીમ લખે છે કે:—

હળીબીયા મુસ્લીમ સોસાયટીના મેમ્બર, ની બનરસ મીડીય સોસાયટીના હોલ ૧૭૫ હનોવર સ્ટ્રીટમાં બેસાવવામાં આવી હતી. મેરમેન મી. એ. મલીકે જણાવ્યું કે આજની મીડીયનો હેતુ ખાસ કરીને મહેમે કન મુનીવરસીદી, અને લંડન મરજીદ હુંડ તકવાર કરવા એક કમીટી નીમકનો છે, જે હું આપ સોહાની મુતસરી ઉપર રાખું છું. સેક્રેટરી મી. રહીમે જણાવ્યું કે કમીટી નીમી તે કમીટી ઉપરાજ્યા માટે જાય તે પહેલાં મુસલમાનોની એક ખાસ મીડીય બેસાવી એ હકીકત જાહેર કરવા પછી ઉપરાજ્યા કર કર્યું, જેથી સોહાને વધુ ખુલાસો થઇ જશે. મી.

મવાલીમ તુરકીને લેખી મુલનાની દર ખાસ્ત કરી અને કહ્યું કે માસ મીડીય આજથી ૫૬૨ દીવસ ઉપર એટલે તા. ૧૧મી જુને બેસાવવી એકમી. મી. એસ. જકમહે (સાઇમન્સ ટાઉન) ટેકા આપ્યા અને મી. ખાનગુમના વધુ ટેકાથી કરવે મતે દરખાસ્ત પસાર થઇ. મી. તુરકીને વધારામાં જણાવ્યું કે કેમ કોલોનીન, સરમે મુસલમાનોનું ખ્યાન આ મીડીય ઉપર મેચારી. જેથી પોત પોતાની જગ્યા, એમાં ઉપરાજ્યા કરી જમા રકમ હળી બીયા મુસલીમ સોસાયટીને મોકલશે તે આખા કેપ કોલોનીનું એક લોટમાં ફેર થઇ જશે. ત્યાર પછી મુસલીમમાં સભા વીસરજન થઇ હતી.

તા. ૧ લી જુને ટરાન્સવાલ પ્રેવીન્સી બલ કાલિસીલની બેઠકો કર થઇ છે.

મયા (તા. ૩-૬-૧૧ ના) અંકમાં ૩૪૪ મે પાને 'મદરેસા ઉસ્માન રહિર' ના ફકરામાં "કરમનના મી. હસમ હાલા હીમ" એવા સંખેને બદલે "કરમનના મી. હસમહમદ હમરાહીમ" એમ સુધરી ને લાયકું.

કેપટાઇનની મુનાઇડેડ હોંદુ એસોસીએશનના સેક્રેટરી લખે છે કે:—

એસપેલોમ સ્ટ્રીટવાળા એસોસીએશનના હોલમાં તા. ૨૧-૫-૧૧ ને રાજ સ્વદેશ જનારા કમીટીના મદરેસા મેસરસ નારજી લાલા, કારા કલાજી, મોપાળ કલાજી, દેવાલાલ લાલા તથા દેવાલાલ કારાના માનમાં એક મેળાવડો કર્યો હતો. સરખાતમાં પ્રમુખ સાહેબે જનાર મદરેસાએ જળા વેલી સેવાની તારીફ કરી તેમના આજુબમાં રહી આવી હતી. મી. નારજીભાઈ વીજેએ પોતાને અપાએલ માનની આભાર માની એસોસીએશનને ઉપરોચી બેઠક કરી હતી. ત્યાર બાદ જોડીયા મેમ્બર મી. મોરારજીભાઈ છીબાએ વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ મી. વસનભાઈ બીખા તથા વા. પ્રે. મી. છીબાભાઈ જમા તથા મેસરસ રામજી વીકલ મીઆનમર, મોરારજીભાઈ જમાભાઈ, નારજીભાઈ લાલા, કાલીલાલ કલાજી તથા હકીરભાઈ, એ સાહેબોએ ધરમનાં પ્રસ્તુતો, હકીઆળ તથા મહાત્માની છબીઓ વગેરે ઉપરોચી મીએ બેટ કરી હતી, જેનો પ્રમુખ સાહેબે આભાર માની જનાર મદરેસાને સુખરૂપ સદાજી કમીટી સભા વિસરજન કરી હતી.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રોએ નીચેના નીચેના બાકી રાખેલો તે તેઓના પત્રો ઉપર ઉપર આન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાવચની એક જ બાજુએ લખવું
૨. અક્ષર મેળા સાદીથી લખવા.
૩. નામ તથા ઠેકાણું જરૂર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારું નહિ પણ અમારી બહુને સારું.
૪. મંત્રણાવારની સાંજ સુધીમાં મોકલવામાં તેજ અઠવાલિકામાં પ્રાપ્ત કરી શકાયે.
૫. ૨૨ રૂબાં ચરચાપત્રો બંધવી રાખવી અથવા લખનારને પાકાં મોકલી આપવાને બંધે બંધાતા નથી.
૬. લખાણ હમેશાં હક અને સુસ્થિર હવું.—અધિપતિ.

દેશ સેવા

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ સાહેબ,

હિંદુસ્તાન ઉપર ઉમેજી અમલ થવાને આજ લગભગ દોઢસો વરસ થવા આજ્ઞા. હીંદુ, મુસલમાન, પારસી, ખ્રિસ્તી કેમ બ્રિટીશ અમલ તમે સહનશીલતા અને અમલ સુચકતા પણ બતાવી મુકી. પરંતુ કોઈપણ એવો કામસો નહીં જોયો કે જે દ્રષ્ટિ હિંદીના હક તરફ વળી જિંદી અને અભરકારક લાગણી બ્રિટીશ સરકાર પાસે થી મેળવી લીધી હોય.

દક્ષિણ આફ્રીકાના દરેક હિંદી બાકી એકે જ એક સલાહ અને એક સંપ રાખી ચત્તામણી બહતને તન મન અને જનથી પુરતો ટેકા દીધો હોત તે આજે હિંદુ જુમિમાં જન્મેલા ધર્મીયા વરજુના પણ કીંમતી રતોની કદર થકી હોત અલખત કેટલીક ઘટતી અને અમલની મજદ હિંદી બાકીએ તરફથી મળી મુકી છે, બન્યા કરે છે, અને મળશે; પણ તે સવાહ દક્ષિણ આફ્રીકા સાથે અથવા આ કમલ સાથે નીકટ સંબંધ ધરાવતો નથી.

સુદે કુનીઆ આખી સમજી હતી છે કે દક્ષિણ આફ્રીકાના હિંદી—અને તે પણ સુકીબર લોકોએ—જેમને જેવા જળવાન અને મોટા રાજ્ય પાસેથી એકતી બાજુની અને અમલની માંજણી મેળવવામાં "સત્યાગ્રહ" સમય પારણ કરી ન્યાય મંદીરના બંધ થયેલા દર વાળ "સત્યાગ્રહ" રૂપી આવીથી મેળવે છે. બંધે બંધે પીડીતના બંધ

હતા વિચારને ખાન અને કાનિ અપાવ નારે પણ હિંદીના હકની માંજણી છે

આ સંસારમાં નેહીશ્વરી રૂક રોપી હાથકા રૂપી રૂપીના ઉત્કંઠા રાખ્યું તે આપણને બકીબર હતી નહીં, પણ આપણી પાછલી પ્રાણને જે હાથકો મળે એજ આપણા માટે સંતોષકારક છે.

કુનીયાના પડદા ઉપર લાખો સહતનત થક અને મધ. હુઆ આથમ્યા સુધીની સહેનસાહીનો દાવો કરનાર પણ આદ્યા મયા. ક્યા રહી બોયરની બકાઈવાલી બાદકાહી? ક્યા મધ સુલતાન અબદુલ હમીદની સહેનસાહી? અને ક્યા રહી હિંદુસ્તાન ઉપરની એક ચડતા નખતની ચડાઈ? પણ અલખત રહી સીકંદરની સંખાવત. રહી હાતમની હોમત અને રહ્યો નવસેરવાનો ન્યાય. એક કાહેરે' કહ્યું છે કે:—

હમે મદ અમ લોકી કે,

છ-હોકાં હમ દન દુસ્ત

દુસ્ત છ-હોકાં કે વારતે,

છ-હોકાં હમ મલન દુસ્ત,

રહેતા નહીં કીસીકા સદા,

માલો ધન દુસ્ત,

ફલત રહી કીસીકી ના,

બાજો મમન દુસ્ત,

છતને સુખન હમે' હસમે,

યેક હમે સુખન દુસ્ત,

અલ્લાહ આપરસે' રમે,

ઝોર તન દુસ્ત.

હિંદુસ્તાનનું નામ હિંદુ જુમીમાં જન મેલા વીર પુરોના તન મનમાં આજ કાલ અકીબર રમ્યા કરે છે. પેલા આથી લખાઈલાહોના અમલ દરમાન જેના મનમાં "સ્વદેશ સેવા" ની સાચી લાગણી હોય તેવા એક ચરાશીયાના ઠીકનથી અમીરના ફત્વા સુધીના સખ સોય દાખલા પુરા પાડ્યા છે. મોટાં મોટાં રાજ્યોને મેળવવાના સુલતાન દીપુ અને શીવાજીના દાખલાઓ પણ તેમની દેશ સેવાની લાગણીની સાક્ષી પુરે છે.

મારો પત્ર પુરો કરતાં હકમાં લખવા રખ લોકી છું કે ટેલાગેઆમેથી લખ દક્ષિણ આફ્રીકાના સધળા હિંદી બાકીએ એવા કમ વિચારપર આવે કે જેથી જેવા લોકો સમજવા સક્તિવાન થાય કે હિંદુ સ્તાન પણ પ્રમીના તપ્તા ઉપર એક પાવત્ર અને ધરમ નીતીનો ખરો દાવો કર નાર દેક છે?

એલા-સામરગ,

લી. ઇ. ન. પડીઆર.

પરચુરણ ખબરો

વિલાયતમાં 'મુસ્લીમ વર્લ્ડ' નામનું અંગ્રેજી ત્રીમાસીક પત્ર નીકળવા લાગ્યું છે.

લંડનમાં મસ્જીદ બાંધવાનાં ફંદમાં ધરાનના સાહે ૧ હજાર પાઉંડ લખ્યાં છે. એ ફંડને બમતી કમીટીમાં ધરાનના વડા વઝીર અને પરદેશ ખાતાના પ્રધાન મેડાયા છે.

હિંદમાં રાજ્યાભિષેકની તકે બાંજાળાના કામલામાં ફેરફાર કરાવવા માટે વિલાયત માં ઘટતી ચળવળ કરવા બાજુ જુમેર નામ વાસુ તા. પમી મેમે વિલાયત પહોંચ્યા છે.

બોપાલનાં બેચમ જેઓ હાલ છઠ્ઠાંડ ની મુલાકાત લીએ છે તેમણે મે માસની શરૂઆતમાં કીમ અને કપીનતી મુલાકાત લીધી હતી.

મીનમાં મુકદ્દમથી લંડન પ્રમેલા એક ખબરમાં જણાવ્યું છે કે પ્લેચ કોનકર નસના બ્રિટીશ પ્રતિનિધ પ્રોફેસર પેટરી એ ૧૨ ઉદર ઉપરથી ૩૬ આંચકા સોધી કાઢ્યા છે. આ ઉપરથી એક અમલની સોધ થનાર છે કે ઉદર ઉપરના આંચકા થો માણસોને મરતી લાગુ પડે છે.

મીસીસ સોદાની છતી 'મેડરન રીબુ ના છતલા બાકમાં બીજીવાર પ્રસિદ્ધ થઈ છે. એ કેસમાં આપીલ રફ જવાના ખબરો ફરફારા પ્રસિદ્ધ થતાં "મેડરન રીબુ" લખે છે કે "આખા હિંદી કિલસોજી તેમના તરફ મથા વગર રહેલો નહોતો. ઝોરતોપરનો આવો કીચકારો હુમલો બેબને લોકી ઉઠગી આવે છે"

ચરચા પત્રોએને જવાબ

ડી. એ. એફ.—જાપવા લખક નથી.

મી. હયાલીમ કાનુદ ખાન—જવાબ ઉપર પ્રમાણે.

મી. રામલાલસીદ—કવિતાનો વિષય નિરૂપ્યોગી છે.

રીચમંડના ચરચાપત્રી—ફરેશ્ટ રસ્તો એ છે કે જ્યાં અપમાન, કે મોરાની સાથે સરખામણીમાં ઉતરતાપણ, બોમવડું પડ્યું હોય તેવા ખેલ કે તમાકા જેવા બીલકુલ જવુ નહીં.—અ. ઇ. એ.

દેશથી આવતા ગીરમીટીઆ સંબંધી

નાતાલના ખેડુતોને ગીરમીટીઆ મેળવવાનું બંધ કરવા અપામેલી મુદતમાં હિંદથી આવનાર મજૂરોનો એક કાફલો તા. ૧ થી જુને સ્ટીમર અમરસોટીમાં આવી પહોંચ્યો હતો. કુલ મજૂરોની સંખ્યા ૫૦૦ ઉપરાંતની હતી.

આ સ્ટીમરની મુસાફરીમાં એક ઈંત જનો કેસ થયો હતો. દરદી સામે જવા પર હતો એમ જણાવવામાં આવ્યું છે. દરદીને કારેન્ડાઇનમાં લઇ જવામાં આવ્યો હતો.

આ કાફલો આવી પહોંચવાના અગર દરંસવાલના હાથને પહોંચાડતાં તેના અગરપત્રીએ એવું જણાવ્યું છે કે મજૂરોને લાવનાર છેલ્લી સ્ટીમર જુનની તા. ૨૦ થીએ કલકત્તાથી ઉપડી.

'ડેલી મેલ' નો ટોકા

આ જાનપત્રમાં 'સંક' ડેલી મેલે' નીચે ની જણવા લાપકે ટીકાઓ કરી છે :—

"હિંદમાં ગીરમીટીઆ મેળવવાની જમીન અમલમાં મુકાય તે પહેલાં સંખ્યા બંધ પૂર્ણને ગીરમીટીઆ લાવવાની નાતાલના મસીકાએ જે પેરવી કરી હતી તે જમજમ પડી બાગવાના અમરથી નાતાલના સેકેને બાગેજ રડવું આવશે. તેમણે એસીથી તેવું સરકારને મકાસ મોકલવા હતા. હજારો કુલી આવશે એમ હિમેદ રાખી હતી. પણ તેમની હિમેદો બર ન આવી. તેવું એક કારણ તે એ છે જે હિંદની વસ્તી મજૂરો મોટી છે છતાં તેમાં મજૂરોના ભરેલા છે જમ નથી. કોલસાની ખાણો અને ઉદ્યોગનાં મસકામાં હિમેદ મજૂરોની તંગી પડે છે કારણ કે હિંદી મજૂરો પોતાનાં ધરનાર કોઠી દુર દેશ પર જવાની દરકાર કરતા નથી. બીજું કારણ એ છે જે આ સાલનું ચોમાસું બહુ સારું પસાર થયું છે તેથી ખેતીનું કામ પૂરતું છે. અને ત્રીજું કારણ એવું છે કે પ્રજાકીય કીલચાલના મકાસી આવવાનોએ દક્ષિણ આફ્રિકામાં જવા કામે ખેડુતોને ખાસ એતબા છે. એક નાતાલને તેમણે બહુ જ ખરાબ દેક મીતયો છે. એટલે હવે આઠ દહ હજાર ગીરમીટીઆને બદલે માંડ બેહજાર ગીરમીટીઆ આવશે. એનો અરથ એ કે બે હજાર હિંદી મરદો અને એસતો નાતાલમાં હકપુરવક વસવા આવશે. ગીરમીટીઆના મકાસો તે જમજમ છે. અને

જમીનદારોને મદદ કરવાના કંઈ કંઈ જામો રજૂ કરવામાં આવશે. ગીની બનાવનારને તો માન છે થી સાત હજાર મજૂરોની જરૂર હોય છે તેમાંના મજૂરો કોઈ વરસ સુધી ગીરમીટીઆ બંધ થયા છે. કેટલાક તો પોતાની કાલની મુદત પુરી થયે ફરી ગીરમીટીઆ દેશે. બે હજાર નવા આવવાના છે. નાતાલમાં ૧ લાખ ૩૦ હજાર બીજા હિંદીઓ છે તે અંધી મજૂર મજૂર મળી સકશે. તેમની પાછળ દહ લાખ નેટીવ છે. ૧ લાખ જોરા દહ લાખ કાળા માણસો છતાં પોતાનો ધંધો ન મલાવી શકે એ સમજી શકાય એવું નથી. પણ હિંદી મજૂરો લાવવાનો અરથ તે એ થાય કે કાંઈનાં પ્રદેશમાં ગીરમીટીઆ હિંદીની સસ્તી મજૂરોની નવા નવા સાદસ ચાલુ કરી અંદર ના બાગમાં હિંદીને આવવાની મનાક છે તેના ઉદ્યોગોને તોડી પાડવા. એથી આ ટીક ગીરમીટીઆ ટાંકણાસરજ બંધ થાય છેથી જાકીનો નાતાલને કુલીથી ભરી મુકવાનો પ્રયત્ન પણ નિષ્ફળ થયો તેથી અમે તે રાજી થયા છીએ."

મહર્ષી ટોલસ્ટોય

તેમનું જિમ તથા

(મયા અંકથી ચાલુ)

સ્ટેકને જતાં રસ્તામાં બધો વખત ટોલસ્ટોયનું ચિત્ત વચકરાયેલ હતું. તેને બીક લાગતી હતી કે કાલિદેસ કદાચ જાગી જશે. અને તેની પાછળ આવશે તો એવી ધાંધલ થઈ રહેશે કે જે સહન કરવાનું તેને ભારે મજ પડશે. તે પોતાના નિશ્ચય તો કરી ચુક્યો હતો, અને તે કાલનાં જીવવાય તેમ નહોતો. અને તે થી કાલિદેસને ખબર પડે તો તમામી માથાકૂટ કરવી પડે, અને તેથી તેની તબીબતને ધક્કો લાગે એવું તેની મુખ્ય ધાસ્તિનું કારણ હતું.

પોડેસ્વાર સાથે સ્ટેકને પહોંચ્યા પછી તેને ગાડી માટે બધીવાર સુધી ઘોડાનું પડ્યું. તેણે વખત પરીદીયાના કળાકર્મીઓમાં તેણે અંચળ પમલે આમ તેમ કરવા કર્યું. તેની સતિની કદતા એક તેના નોકરને અભયથી જમ. તે ટોલસ્ટોયના કુકમની ત્રાટ મેલે એલો હોયો. તેણે પુછ્યું : "નામદારને ઘેર કાંઈ સરેકો નથી કહેવાનો ?"

હજાર ટોલસ્ટોયે વિચાર કર્યો, અને

પછી નિશ્ચયપુરવક કોડું છુપાવીને કહ્યું કે "નહી. કાંઈ નથી. ઘેર પાછો જા." આખરે તે ગાડીમાં ચડ્યો. ત્યારે તેણે "દાસ" કહી આસમને આસ લીધી. રસ્તામાં પ્રથમ પોતાની એક બહેનની મુલાકાત લેવા જવા તેણે વિચાર્યું. આ બાઇ સાધુ યએલ હતી, અને એક મહા મા રહેતી હતી. ટોલસ્ટોય નાનપણથી તેની સાથે ખાયાનું સંભાળવાડે એકા એકો હતો. પોતાની નવી છાંદમી શરૂ કરતાં તેણીને છેલ્લી સલામ કરવા તેને હજી થયું.

જે ગાડીમાં તેને મેલવાનું હતું તે બાર ગાડી હતી, અને બાજસોને મેલવા ના ડબા ત્રીજા વરમતાળ હતો. મુરોષ માં હિમરાવ લોકો મારે ત્રીજા વરમની અમવડતા બોમવવી તે બારે કુઃખકાયક વાત મણાય છે. વળી ટોલસ્ટોયની ગાડી માં ગીરમીટીઆ પુષ્કળ હતી, અને તમાકુના છુપાકાથી ટોલસ્ટોય જેવા તમાકુ ન વાપરનારથી દમ લેવાય તેમ નહોતું. આ મોંઘી નાખનાર વાતાવરણમાંથી અસામ મામવા ખાતર તે ખુલ્લી તથા મેળવવા પોતાના ડબામાંથી નીકળી પોડેસ્વારના છેડા પર પહોંચી જતો. સાંજે ગાડી તે ના ધારેલા સ્ટેકને પહોંચી. ત્યાંથી તેની બહેનનું રહેઠાણ ૧૨ માઇલ દુર હતું. રાત પડવા આવેલ હોવાથી ત્યાં તેનાથી પહોંચાય તેમ નહોતું. તેથી તેણે મજૂર માઇલ પર આવેલા એક મઠમાં જવાનો ઇરાદો કર્યો. ત્યાં પહોંચતાં છતાં તેને કામચ નહોં કરવામાં આવે તો, એવી તેને હલેચાત હતી. કમરે તેના બાઇઓએ તેને રાત બહાર કર્યો હતો. આ બીના છુપાવીને મઠમાં છુપી જવું એ તેને અધરમ સમાન હતું. તેણે મઠના ઉતારા એ કરવાના વિચારને કરવાને જમ હાક મારી. બંધ સાધુ કરવાને આવી તેની સામે હોયો.

ટોલસ્ટોયે કહ્યું : "હું ટોલસ્ટોય છું, અને રાતવાસો મઠમાં કરવા જેવામાં આવશે ?"

સાધુએ કહ્યું : "અને હર કાંઈ મુશ્કા કરને ઉતારો આપીએ છીએ."

આમ ટોલસ્ટોયે પહેલી રાત મુજરી અને બીજી સવારે તેની બહેનને ત્યાં જવા ચાલી નીકળ્યો.

[અંકુશ]

રાજ્યપત્રિકાક વખતે સેકેશીઆના પ્રતિ અંકિ તરીકે મ. મીરજન નીમએલ છે)

મહેનત ધોરના વિચારો

હું માનું છું કે નકામી કુશલીઓ પર ધ્યાન દેવાથી મન સદાને માટે બગડી જાય છે. તેમ થવા પછી આપણા બધા વિચારોમાં નિર્માલ્યપણાની છાપ માણુમ પડશે. ખુદ આપણી જુદી બહુ મઠ જશે, અને તેનો પાયો ભાંગી પડશે.

આપણે આપણાં મનને એટલે કે આપણી જાતને આપણા રક્ષણ નીચેનાં નિર્દોષ અને જુદાંમાન બચ્ચાંની માફક ગણુવાં જોઈએ, અને તેના ધ્યાનમાં કંઈ જીજ્ઞાસે આવવા દેવી અને કંઈ ન આવવા દેવી તેની સંભાળ રાખવી જોઈએ. સમાચારોને વાંચીને નહીં, સમયને વાંચીએ.

જો કોઈ માણસ કુદરતને જોવાના શોખને લીધે જોતો જોતો અરધો દિવસ સુધી જંગલમાં ફરશે. તે તે રખડુ કહેવાના બધામાં આવી પડશે. પણ જો તે આખો દિવસ પછસાતી શોધમાં, જંગલ ને કાપી વાડી નાખતો અને પૃથ્વીને તેના યોગ્ય સમય પહેલાં સુંડી નાખતો જોવામાં આવશે. તે તે ઉદ્યોગી અને સાફ સ્ત્રીક શહેરી તરીકેના માનને પાત્ર ગણાશે!

પર્વતની ખીણોમાં સોનાની શોધમાં ખોદ ખોદ કરનાર માણસ સાધારણ જુગારી કરતાં જોઈ જુગટાખાજ નથી. પછસાતી શોધમાં ખસા દાળવા કે માટી દાળવી (ખોદવી) એ જાતે સરખું જ છે. જો તમે જીતો છો તો કુતિયાં જુવે છે. સોનું શોધનાર તે પ્રમાણીકપણે મજુરી કરનારનો દુસ્મન છે. મેં મારું સોનું મેળવવામાં બહુ મહેનત લીધી હતી, એમ મને કહેવામાં આવે તે બસ નથી. એમ તો પાપી પણ બહુ મહેનત કરે છે.

જો દરમાયા વડે તમે પછસા મેળવો છો, તેથી લગભગ અપવાદ વગર તમે અધિગતિએ દોરાઓ છો. માત્ર પછસા મેળવવા ખાતર કંઈ કરવું હોય તે આજસુ રહ્યા અજાણજ છે, અથવા તો આજસુ રહેવા કરતાં પણ અજાણ છે. જો મનુષ્યને તેના દરમાયા કરતાં કંઈ વિશેષ શેઠ ન આવે તો મજુર છેતરાય છે—મજુર હાથે કરાંને પોતાને છેતરે છે. જો લેખક અથવા કાવ્યકર્તા તરીકે તમે પછસા મેળવવા માગતા હો તો તમારે લોકપ્રીય થવું જોઈએ, અને તેમ થવાનો અર્થ એ છે કે સ્ત્રીના નકામી ખાણમાં

ઉતરી પડવું. જે કામ કરવા માટે લોકો આગ્રહતાથી પછસા આવે તે કામ કરવાનું અત્યંત અજાણ હોય છે. તમને પછસા નીચતમાંથી મળતી પડવાને એ પછસા આપવામાં આવે છે.

કેટલીક વાતો એવી છે કે જે વિશે આપણે બધે જાણુ એમ આપણે વિચારી શકીએ? શું આપણામાં કંઈ જ્ઞાન કે કંઈ સુસંસ્કૃતા નથી? માત્ર જેમ તેમ દિવસો કાઢવા અને સેતાનની સેવા અરથે જ આપણે અહીં છીએ? શું થોડી દુન્યવી ફોલત, થોડી કાંતિ, કે થોડી છુટ માટેજ, જીવતાં અને ઉત્તમ મર્જ વિનાનાં ખાલી ફોલતજ માત્ર આપણે છીએ? શું આપણે ઉદામણાંનાં જેરી ફળ જેવાજ છીએ કે જે માત્ર તેના સમાયમમાં આવનારને કાંટા ભોંકવાનું જ કામ કરે છે.

જ્યારે કોરડમાં માત્ર પ્રેક્ષક (જોનાર) અને કરોતા (સાંભળનાર) તરીકે બેસવા તો મને ફરજ પડી છે, અને જ્યારે મારા પાડોશીઓને અધીરાણથી સાંભળતાં મેં જોવા છે, ત્યારે મારા મનમાં આશ્ચર્ય સાગ્રુ છે કે આ સાંભળનારાઓ ઘેરથી આવતી વખતે જેમ મ્હોં ધોધને આવતા દશે તેમ ઘેર જતી વખતે પોતાના કાન ધોધ નાખતા હશે કે નહીં! તેવે વખતે મને જણાયું છે કે સાંભળનારાઓ અને સાંભળીએ, જુરો અને વડોસો, જડને અને આરોપીઓ—એ બધા એક સરખા મુન્હોમારો છે. જેથી વીજળી પડીને તેઓ બધાનો એક કણજાં નાશ થયો જોઈએ.

કોઈ નમાલી બાપતની—નકામી ગામ અપારાતી—ખીના મારા મનમાં દાખલ થઈ જવાની બહુ નજીક હું જઈ પહોંચ્યો હોઉં એમ મને અજર પડતાંજ ભય થી સહેજ ધરજી ગયા વગર હું રહેતો નથી. આવો કયરો મનમાં ભરવા દેવાને માણસો કેવા પ્રુશી હોય છે, તે જોઈ કું અચ્ચો પાત્રું છું. નવરાત્રી વાતો અને તદન અરથ વિનાની બાપતોને મનમાં ભરાયા દેવાથી વિચારોને સમાવવાની જગા પુરાઈ જાય છે. શું મનના ક્ષેત્રને ગામ જોઈ અને જમણતા અપારાતો અચવાને અદે એક બનાવવો હોય? કે તેને (મનને) આપોઆપ ધરજને વસવાનો અવાસ બનાવવો હોય, કે જ્યાં દેવાની સેવાનાં કામનો વિચાર સમાવવામાં આવે?

સત્ય-વિજય

મનહર કંદ

- ધન્ય આજની પ્રભાત,
આનંદની સુષ્પી વાત,
હૃદિના સુપ્રતો,
નિજ માતને હીપાવી છે. ૧
- દેશ અભિમાન કાજ,
હૃદિઓના દિત કાજ,
પ્રમળ સ્વેતક રાજ સાથ,
લડત લડતી છે. ૨
- જોશથી જગારી જાજ,
રમટસને રમાવી રાજ,
છેવટે રહી અડમ,
અંતન અપાવી છે. ૩
- સંકટે સહી અનેક,
રાખવા રવટેક ટેક,
ઉજાડ સુધી છેક,
આખ ઉધણવી છે. ૪
- શત્રુઓ સુશ્પીને વાત,
બળથી હીથ ખરેખાત,
"સાચને ન જાંચ,"
વાત જમતને બતાવી છે. ૫
- સહાય કરે જગત તાત,
સ્વેતવર્ણ શી વિસાત,
સ્થામ વર્ણ આજ,
હૃદિ માતને હીપાવી છે. ૬
- પ્રીતે પ્રણમે પ્રાણ,
ઉદય થયો કનકલાણ,
સહાય હથ કરી,
જતી આખજ બમાવી છે. ૭
- વધાવો આ સુપ્રસંગ,
કુશળ મહેા સર્વ સંગ,
મેહન તેં ભરમ અંચ
વિજયની લગાવી છે. ૮
- પી. એ. પંડ્યા

ન્યાય ખાતાના પ્રધાન મી. હરએજ જે એા તેમની જેળવણીની રાજનીતિ માટે અંગ્રેજોમાં ધણા અજાણ્યામણા મઠ પડેલ છે તેમજ તેમના સુદનારાઓ આમળ સ્પીય રીડ (ઓરેજીઆ) ખાતે કાવ્ય કરતાં જણાવ્યું હતું કે બલિયમાં બારે જણવા લામક બતાવો બનશે, કેમકે તક રારી કાવ્યઓ હવે પછીની પારલામેન્ટની બેઠકમાં રજુ થવાના છે; અને ત્યારે એવી ધમાધમી થશે કે સામસામે ઝુકકા એા વધારે છુટથી અજમાવાશે.

• સ્વેત-ગોરા

મરહુમ બાબુ શિશિરકુમાર ધોશ

તેમનું હૃદય જીવન ચરિત્ર

હાલના જમાનાના બંગાળીઓમાં એક અતી મહાપુરુષ તરીકે ગણાએલા આ પ્રસિદ્ધ નરનું હૃદય જીવન ચરિત્ર “હૃદય સ્પીરીટ્યુઅલ મેમેરીસ” ઉપરથી અમે નીચે આપીએ છીએ:—

‘અમૃતબક્ષાર સચિદા’ ના અધિપતિ અને સ્થાપનાર બાબુ શિશિર કુમાર ધોશ ૧૮૧૧ ના જાનેવારીની ૧૦ મી તારીખે, ૭૧ વરસ અને ૬ માસની ઉંમરે સ્વરૂપ વાસ પામ્યા. આ તેજસ્વી આત્મા વિસ રજન યવાથી હૃદયસ્તાતને અને ખરું કહીએ તો આખી દુનિયાને જે ખોટ પડી છે તેની મજાના થઇ શકે તેમ નથી. તેઓ ખરેખર મહાપુરુષ હતા. તેમના વખતમાં બંગાળમાં તેઓ સદુચી સરજી બંગાળી હતા તેમાં તો શક્ય નથી. હજી પીએ દાવો પુરો કર્યો નહીં હતો તેટલી વયમાં તો દુઃખી મનુષ્યોની સેવાને માટે તેમણે પોતાની જીંદગી અરપણ કરી હતી. પચાસ અથવા તેથી વધુ વરસો સુધી તેમણે ખરેખરા પરદુઃખજન, ઉત્સાહી સ્વદેશાભિમાની અને ધરમના ખોધક તરીકે પોતાની જીંદગી વીતાવી હતી. તેઓ ઇશ્વરપરાયણ અને પ્રેમી વૈશ્ણવ હતા, તથા તેઓ તત્ત્વજ્ઞાનના પ્રવર્તન નારા હતા.

બાબુ શિશિરકુમારે પોતાની જીંદગીનાં પહેલાં ૨૫ વરસ જેસોર જિલ્લાનાં એક નાનકડાં ગામમાં જ્યાં તેઓ જન્મેલા બાળ માળ્યા હતાં. તે વખતમાં તેમણે કુટુંબ કમીલામાં તથા ગામની વસ્તિમાં એવો તો પ્રેમ જમાવ્યો કે જેનું વરણન અદ્યુત વાર્તા સમાન લાગ્યા વખરે રહે નહીં. તેઓ બધા મળી આઠ બાઇ ઓ હતા. તેમાં બાબુ વસંતકુમાર સહુ થી મોટા, અને બાબુ શિશિરકુમાર ત્રીજા હતા. આ બંનેની વયમાં ૭ વરસનો તફાવત હતો. વસંતકુમાર અસાધારણ મનુષ્ય હતા. તેણે ઉચ્છેદ અને સંસ્કૃત બાબાનું સરસ જ્ઞાન મેળવ્યું હતું. તેના અનુદદ પ્રેમાળ સ્વભાવથી તથા અત્યંત પવિત્ર અને ઉચ્ચ વરતનથી સહુ બાઇ ઓને અને ખાસ કરીને શિશિર કુમારને તે બહુ માન્ય હતા. આ મોટાબાઇ, જેઓ માનુષ્યોને કમનસીબે ૪૨ વરસની નાની વયે મરણ પામ્યા હતા, તેના ચરણમાં રહીને શિશિર કુમાર ઉત્તમ જરકાર

પામ્યા. જેનો લાભ પાછળથી તેણે તેના દેશીબાઇઓને ખુબ આપ્યો.

તેની ૧૮ કે ૧૯ વરસની વયે, બપોરે તેના મોટાબાઇ બાબુ વસંતકુમાર હજી હજમાત હતા, ત્યારે શિશિરકુમારને બંગાળ ના મળીના વાવેતર કરનારા મોરા જમીન દારોના તાસથી તારાજ થતી સ્થપતને મદદ કરવાની હોય તેના દિલમાં પ્રગટી. લગભગ ૫૦ લાખ ખેડુઓએ મોરાઓની સામે થઇ ફરી મળી ન વાવવાના કસમ આપ્યા હતા. શિશિર કુમારે પોતાના વડીલ બાઇ કે જે જન્મરોગી હોવાથી સ્થપતને મદદ કરવાને જાતે બામ લઇ શકે તેમ ન હતા તેની રજા માગી. હજી ૨૦ વરસે નહીં પહેલેલા એક ઊંડારના મમજમાં આવી વાત આવી તે વિચારવા જેવું હતું. પણ વસંતકુમારને તેની ઉપર વિશ્વાસ હતો, તેથી જો કે તે કામમાં ગંભીર જોખમ છે એમ તેઓ સમજતા હતા છતાં તેમણે તેને રજા આપી. કેમકે સ્થાનિક સરકાર ખેડુઓની સામે હતી એટલું જ નહીં, પણ જમીનદારો તેઓની સાથે લોહીમેદાણ લડાઇઓ કરતા. ખેડુઓએ આ જીવાનીઆને વધાવી લીધી અને તેને એક આગેવાન સ્થાપ્યો. તેણે તેઓની અનેક રીતે કીંમતી સેવા જાળવી.

પહેલાં તો બાબુ શિશિર કુમારે કલકત્તાના ‘હૃદય પ્રેમીયટ’ માં સંખ્યામંદ કામગીરી લખ્યા. પછી એ પત્રના અધિપતિ બાબુ હરીચંદ્ર મુકરજીના ઉત્તેજનથી ‘એમ. એલ. એલ.’ ની સદીથી સ્થપતની દયજનક દલાનું વરણન કર્યું. આ લખાણોએ સ્થાનિક સત્તાવાળાઓને ચમકવ્યા. જેસોર પરગણાના માજીસ્ટ્રેટ તથા ખીજા અમલદારોએ શીધી કહાડ્યું કે તેનો લખનાર શિશિર કુમાર છે. તેઓએ તરતજ તેને ધમકી આપી કે જો તે લખાણો બંધ નહીં કરે તો સ્થપતને ઉચ્કેરવા માટે તેના પર કામ ચલાવવામાં આવશે. તેથી આગળ ચાલીને અમલદારોએ તેના પિતા બાબુ હરીનારાયણ ધોશ કે જેઓ તે વખતે ત્યાંના વડીલ વરજના આગેવાન હતા તેમની સાથે તેમના દીકરાને સ્થપત સાથે બળતો અટકાવવાની વાત ચલાવી. પણ બાપ કે દીકરા બેમાંના કોણે એ વાતને ખ્યાન આપ્યું નહીં. એટલે માજીસ્ટ્રેટે તેના આપનો મ્યુનીસીપાલિટીના કાપદાનો કાંચ કરવાને તકસીરવાન કરાવી રૂ. ૫૦ નો દંડ કર્યો.

બાબુ હરીચંદ્ર મુકરજીએ બાબુ શિશિર કુમારને બધા સંખ્યા વિના કામગીરી

બાબુ આજી રાખવાને ઉત્તેજન આપ્યું. આ કામગીરી એવા હતા કે ઇન્ડીયા (મળી) કમીશને તે મામલોના સંખ્યામાં જેસોર પરગણાની સ્થિતિનો ફેવાલ તકવાર કરતાં તેના ઉત્તારાઓ લીધા હતા. તે કામગીરીમાં લેખકની અજબ મુસાફ, તીવ્ર સમજ સક્તિ અને તેટલી નાની વયમાં ઉચ્છેદ બાબા ઉપરનો કાણુ એ સ્પષ્ટ રીતે જોવા માં આવે છે.

તેણે સ્થપતની બીજી એ સેવા કરી કે કામગીરી બંગાળ પશુ રીતે ન કરવાનું તેઓને સમજાવ્યું. તેની સિખામણુ જેમ હતી કે સલામતી ખની જમીનદારોની મુલાખીમાંથી મુક્ત થવું. એટલે તેઓને જેલ જવું પડે, અને જાન બચ તોપણ જે કસમ તેઓએ આપ્યા હતા તેને મજા સુત રીતે પાળવા. આ તેની સિખામણુ બલેખરે દેહાણે પાળવામાં આવી હતી. સ્થપત વાસ્તવિક રીતે લોહી રેડ્યા વિના જે છત મેળવી શકે તેનું એક આ પશુ કારણ હતું. આ હાડમારી બોગવતા લાખો લોકોને બપોરે સત્તાવાળાઓ સત્તા વતા બારે તેઓની વાત એકજ હતી: “આ હાથ મળીને ફરી અડશે નહીં.” અને બન્યું પણ એમજ કે તેઓના ધણા આગેવાનોને જેલમાં નાંખ્યા, ખેડીઓ પહેરાવી, તેઓના ખોરડાં જમીનદારો કર્યા, અને તેઓનાં બાપડી ઊંડારોએને અસમજ વિના અને ધરખાર વિના જંગલો માં બટકવું પડ્યું, પણ તેઓએ તે જેર ને ફરી હાથ અડાડ્યોજ નહીં.

[અધૂરું.]

સ્થાનિક જાણમાં એક લખનાર જણાવે છે કે:—મારિસપરમતી ટાઉન કાઉન્સિલે ત્યાંની શાક મારકીટમાં ખાનગી વેચાણ કરવા દેવાની છુટ આપી છે તેથી થોડું ખરીદનારા મોરાઓ ઉદિયન કુલી ઓ પાસેથી શાકભાજી ખરીદવા કરતાં મારકીટમાંથી ખરીદવાનું વધારે પસંદ કરશે; કેમકે કરનાજીથીજ માલ વેચાતો હોય ત્યાં થોડું ખરીદનારાઓને કસાકો સુધી ઉભા રહેવાનું પોસાય નહીં, અને વળી જયાજંધ ખરીદનારા તેઓને ફાવવા પણ દેવ નહીં; એટલી આ ફેરફારથી થોડું ખરીદનારાઓ મારકીટમાંથી ખરીદી શકશે અને હવે ‘સામી’નું વરસે વેપાર કરી બાબાનું ધણું બાગે બંધ થશે. લખનારે ડરજનની મ્યુનીસીપલ મારકીટ માં પણ એવો સુધારો કરવાની બલામણુ કરી છે.

રંગદેવ અને કોમી અદાવત

મોહનલાલ એમ. હાલ્દીની નોંધ

(અમારાં કંઠથી આવ્યું)

આમ ને આમ આશુ' જ્ય તો છૂમ
લાંકને પરદેશી પ્રજા ઉપર સત્તા બોલવ
વાનો શુ કહ છે તે દુનિયાની સમક્ષ પુર
વાર કરવાનો તેને વખત આવે એ કાષ્ટ
એ અસહ્યવત માનવાનું નથી. આવી
વેળાએ તેના સરકારી જળ તથા રાજ્ય કર
વાની ખુશીના આધારથી તેનો ધડો ઝેખા
વાનો નથી. ધડો જોખવાને તેથી વધારે
વજનદાર આધારની જરૂર પડશે. એટલે
કે જે પ્રજા ઉપર તે સત્તા બોલવતી
હશે, તેના ખુદના પુરાવાનો આધારજ
આશરો. એક ઠેકાણે કહ્યું છે તે યોગ્યજ
છે કે જે પ્રજા રાજ્ય હંડ પારણ કરે તે
ને તે સાથે જખબદારી પણ પારણ કર
વાની રહી છે.

કહેનસાહતને માટે યોગ્ય રાજનારાઓ
માં એ વરજ છે. તેમાં એક એવો છે કે
જેઓને કહેનસાહત તદ્દન સ્થિર લાગે છે.
એટલે કે તેઓ એમ માને છે કે માણસ
જાત ઉપર અમલ મહાવનારા કાયદાઓ
છે તેને અનુસરીને આ સ્થિતિ તેઓ
બોલવે છે, અને તે કાયમજ રહવાની
એમ તેઓ સમજે છે.

આવો મત ધરાવનારાઓને કહેવું જોઈ
એ કે આપણે એક પ્રજા તરીકે આપણા
પુરવના રાજ્ય સાથે અમુક રીતે કુદરતી
સામ્યમાં જોડાયા છીએ. હવે આપણે
સહુ જાણીએ છીએ કે એક એવો કુદ
રતી કાયદો છે કે જે એકને તેમજ બધા
ને એક સરખી રીતે લાય પડે છે. તે
એ કે કુદરતી સંજોગો સાથે જોડી જવા
ની કક્ષિત ઉપર સહુની હકમાતીને
આધાર રહે છે. જો કાષ્ટ બકિત કે
કોમ જહુ અકકડ બની જમ મહલાતા
સંજોગોને અનુસરે નહો તો મોતજ તેની
સંજ્ઞા છે, અને તેમાંથી ઉતરવાનો આરો
નથી. જો આપણે એટલા બધા સખત
બની જમએ કે આપણી આસપાસના
મહલાતા સંજોગો ઉપર ખ્યાનજ નઆપી
એ, તો પછી સંસારનો વેગ આપણને
ઉથલાવીને જીવ વમરના બનાવી એક કોરે
ફેંકી દેશે. આમાં કમ સરીર જળ કે
જાડવક ચાતુરી કામ આવવાની નથી.
આપણે જોઈએ છીએ કે પશુ અષ્ટિમાં
પણ એજ કાયદો અમલ કરી રહ્યા છે.
આપણુ રાજ્યકર્તા કોમને માટે આપણા
જેતાનું સંજોગો નિર્માયણ છે. શુ

આપણને એવી કહેજત નથી કે રખેને
આપણા સરીરને જમર બનાવનાર અધર્મ
વાયુ ૩૫ આ કોમી અદાવત, આપણા
પ્રજાકીય બધારણને એવી સજ્જત કરી
દેશે કે રાજ્યકર્તા કોમની હકમાતી જોના
ઉપર ટકી રહે છે તે કક્ષિતને આપણા
માંથી નાશ થઈ જાય ? આ વાત શુ
અતિસંયોકિત બરેશી છે એમ તમે
માનશો ? બી. નેવીનસન કહે છે કે
એક ઇંગ્લેજ બાનુએ તેમને કહેલ કે :
"હીંદુસ્તાનમાં અમને બધાને હીંદીઓની
હીમાવત કરનારો અંગ્રેજ કેવળ પરાયો
માણસ કહ પડે છે." (આ ઉતારો
'નેશન' પત્રના તા. ૩૧ ડીસેમ્બર, ૧૯૦૭
ના અકમાંથી આપેત છે.) આપણે
બધા જાણીએ છીએ કે આવી લામણી
અવમ અને જમલી હોવા છતાં એ તે
એવી પ્રસરેલી છે કે આપણને તે લમ
જમ સ્વભાવિક લાગ પડેલ છે. જે વખતે
આ લામણી અમત જમલ બનશે, તે
વેળા છૂમ્મડાના રાજ્યકર્તા દેશ તરીકે
બાર વામવા આવ્યા એમ સમજવું.
સારે તેન આસપાસના સંજોગોમાં જોડી
જરાનું અનુકૂળ માણુમ પડશે, અને પછી
મનુષ્ય જાતના આનજ વધવાના વેગમાં
તે કમરમ એક જાણુ ઉચકી પડશે.

એમ કહેવાય છે કે કમ્પ કક્ષિતઓ
કરતાં અદમ્ય કક્ષિતઓની સત્તા વધારે
જોરાવર હોય છે ; અને તે મુજબ અદમ્ય
આત્મ કક્ષિતઓ જે નિરંતર કામ કર્યા
કરતી હોય છે, તે આપણા પ્રજાકીય
જીવન રૂપી પકાડને તજ્જોઈથી ધામે ધીમે
ધસી નાખશે, અને પછી ઉપરની એમડ
જોડા ધબાકા સાથે સમુદમાં ધસી પડશે.
સારે સહુ અમઓ પામશે કે આમ કેમ
ચકું હશે !

આ હું જે કહું છું તેનું એક ખુદ
દ્રષ્ટાંત હાલ કેટલોક વખત થયાં દરંસ
વાલના હીંદીઓના મામલામાં જોવામાં
આવે છે. બોમર વોરના યોગકમ કારણો
અપાયાં છતાં તેમાં રીપબ્લીક સરકારની
આપણા આ પ્રજા લાકઝો પ્રત્યેની
ખરાજ વરતાણુક પણ એક કારણ હતું.
હવે લકાકનો અંત આવ્યો આથી તે
આજ સુધી તેઓની દશા બગડતી /
આવી છે તેની વિમત તો સહુ જાણે
છો. તમે જાણતા- હશે કે તેઓને ના
મોશીકરક લાગતા કાયદાને સરણ ચવા
કરતાં, અને તેઓના સ્વદેશને તથા જે
રાજ્યની તેઓ આપણી જેમ પ્રજા છે તે
ના નામને બદલો સામે તે કરતાં તે લોકો
એ જેલ બનાવું સમર્થ કરવું. ૨,૫૦૦

થી વધારે જોજની સજ્જઓ તેઓમાં બોમ
વાહ સુકી છે ; અને તે પણ વળી સખત
મજુરીની ધણી મુશીબતોની વચ્ચે. તેથી
પણ વિશેષમાં લોકોને—આફ્રિકામાં જન
મેલા અમવા તો ૪૦ કે ૪૦ વરસનો વસ
વાટ કરનારાઓને—હીંદુસ્તાન દેશપાર કર
વામાં આવેલા. આ લોકો આપણા પ્રજા
લાકઝો છે. અને છતાંએ વડી સરકાર
હજી સુધી તેઓના ખયાવ કરવાને અજ
કત દેખાણી છે. આમ શા માટે ? એટ
લાજ માટે કે આપણી કહેનસાહતના
સંજોગોને અનુસરવાને આપણે અકકત
બનીએ છીએ. નરમ બનવાને બદલે
આપણે અકકડ બનીએ છીએ. એ કોમી
અદાવતને અબકત લાય છે. કમકે જે
કલમ આ હીંદીઓની જમ્યાએ અંગેજો
કેત તો આખા ક્રિસ્ટનમાં ચારે તરફ
વાજખી મુસાનાં મેળાંઓ ઉજળતાં હોત,
અને કમક પણ નિવેડો લાવવાની ફરજ
પડી હોત. અને કહેતાં ખુદી ઉપજે છે
કે કલિજ આફ્રિકાના લોકો વધારે સારો
લાવ દેખાડવા તજ્જાર થવા છે અને
આટલે કિવસે પણ હાડમારીઓની સમા
ધાનીનું કામ શરૂ થયું છે. છતાં એ
ક્રિસ્ટીક પારલામેન્ટ પોતાનીજ પ્રજાની
વિરુદ્ધના કોમી કાયદાને માત્ર યોડાકજ
વિરુદ્ધ મતે મજુરી આપી, તે વાત
આપણા પ્રતિકાસમાં હમેશને માટે કામ
રૂપે રહી જશે. તેમજ આ આખી લડ
તમાં ન્યાયને અને સરખાપણને ચકાવા
નો કોળ કરનારા આપણા લોકોએ જે
મુપકીદી બતાવી છે, તથા તેમાં જે આજ
રનો સવાલ સમાયો છે તે તરફ અજણ
પણ બતાવ્યું છે તેથી આપણી હાલની
લાજ ઉપર બટો રહી જશે. આ બટો
જુ'સાડવાને આપણે પ્રયત્ન કરવો યોગ્ય
કહેસાશે. તેથી જોઆ કહેનસાહતને ચાક
નારા છે, એટલે કે જોઆ કહેનસાહતને
કુદરતી તેમજ મોગ્ય સંજોગ મળે છે, તે
ઓને વિનંત કરે છું કે તેઓએ સ જા
બવાનું છે કે રખેને જે લોકો ઉપર તે
ઓ પિકકાર બતાવે છે તેઓમાંથી જીત
પન્ન ચએલ કડવાજ અને મુસાના બોમ
તેઓ પોતે યહ પડે નહીં, અને રખેને
કહેનસાહતની મજબુત સાંકળમાં તેઓ
એકાદ મકોડો નરજો બનાવે નહીં, કે
જે પછી કસોટીની વખતે ઘુટી પડી તે
ઓને આહતમાં લાવી મુકે.

પરંતુ કહેનસાહતને ચાકરાવવા કેટ
લાક બીજી જાતના મત ધરાવનારા પણ
પડ્યા છે, કે જોઆ એમ માને છે કે
કલમ અમુકરતી સંજોગોને કહેને

સ્થિતિ સ્થિતિ ઉભી થયેલ છે, અને તે દેશરતના કાયદાને અનુસરતી નહીં હોવાથી આજના જમાનાનો ખ્યાલ કરતાં તે ને સ્થાયી માની શકાય નહીં; અને તેથી જ્યારે દેશરતેકનો સમય સમાનતા ઉપર સ્થાપવાનો સમય આવે ત્યારે તે નબી રહે નહીં.

આવે ખ્યાલ જોએ ધરાવે છે તેઓ ને ચારે ખાસ અરજ કરવાની છે. આપણે મનુ નમન કરી શકવાના નથી; પણ હવે આપણે મધ્યે સાથે ગળી મહેનત કરવાની છે કે જેથી અવિચ્છિન્ન પ્રાપ્તિ એવું કહેવાની વારી ન આવે કે ઉચ્ચાર ને એક ખાસ અને અસાધારણ તક પ્રાપ્ત થઈ હતી, એક મહાન પ્રજાની સાથે મોઢાકથી વસ્તીને પોતાના પ્રજાની જીવન સતેજ કરવાનો તેને શાન મળ્યો હતો, અરજપરજ ઉત્તમ મુજોની આપણે કરવાનો રસ્તો તેણીને માટે ખુલ્લો હતો, પણ જાન વચરનાં અદ્યતનપોરપણથી તે તક તેણીએ ગુમાવી દીધી. આ જુલ આપણી પોતાની જ મજબૂતી. જવાબદારી આપણા ઉપર છે.

[સંપૂર્ણ]

સ્વીમરોની અવગણના

[વર્ષન લાગે]

દેશરત—તા. ૧૪મીના અરસામાં અને આવી તા. ૧૬મીએ મુખ્ય જવા ઉપડી જશે.

[નવમી દિવસ લાગે]

અમદાવાદ—તા. ૨૩મીએ કાલેખોથી ઉપડી છે. તા. ૨૦મીના અરસામાં અને આવી પુગવા વડી છે.

અમદાવાદ—તા. ૧૭મીના અરસામાં કાલે જવા ઉપડી છે.

[ચિત્રીક ઓળખ લાગે]

ચેન્નઈ—તા. ૫મી જુને જમણારથી ઉપડી છે તે અને તા. ૧૫ થી ૧૬મીને દિવસે આવી તા. ૧૬ થી ૧૭મીને દિવસે મુખ્ય માટે ઉપડી જશે.

[મિલિયન અધિકાર લાગે]

બેરોડા—જુનની અધવચમાં કલકત્તાથી ઉપડી છે. ત્યારપછી "જેન્નીસીસ" માલ કરવા માંડશે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે પોરબંદરે સેવોગસ જેવા નાતાલની મુખ્ય સાખાને મારીત્સનરમથી પ્રીથેરીએ લઈ જવામાં આવશે.

જીવન દોરી

(મધ્ય અંગ્રેજી માધુ)

પ્રકરણ ૧૨મું.

દેવદુત આટલી વાત ક્યાં પછી તેના કરીર ઉપરથી બધાં કપડાં નીચે પડી ગયાં, અને તેના કરીરમાંથી એટલો બધો પ્રકાશ પડતો હતો કે તેની સામું જોઈ પણ શકાયું નહોતું. જ્યારે દેવદુત બોલતો ત્યારે તેનો જવાબ જોઈ ઉઠે સ્વરમમાંથી આવતો હોય એમ જણાયું. હવે દેવદુત પાછો બોલવા લાગ્યો કે "હવે હું શીખ્યો છું કે દરેક મનુષ્ય પોતાની જ સાબાળથી જીવી શકતો નથી, પરંતુ એકબીજા સાથેની પ્યારની કામચૂપીથી જીવે છે. પોતાનાં વહાલાં બચ્ચાંઓની જીવંતી વાતને જાની જાની જરૂર પડે તે તેમની માતાને પણ જાણવાની શક્તી આપેલી નથી. પદ્મસદાર પ્રકરણને પણ ખબર નથી કે પોતાની જીવંતી વાતને તેને શું શું જોઈએ છે! કાલ પણ મનુષ્યને એ જાણવાની શક્તી આપી નથી કે પોતાની જીવંતી વાતને તેને શું શું જોઈએ છે! કાલ પણ મનુષ્યને એ જાણવાની શક્તિ આપી નથી કે પોતાના જીવંત દેહને માટે તેને કપડાં ખરીદવાની જરૂર છે કે સાંજના પોતાના મૃતક દેહને ઓઢાડવા રેશમનાં કપડાંની જરૂર પડે. જ્યારે હું મનુષ્ય તરીકે દેવળી પાસે નમ્યાવસ્થામાં પડ્યો હતો, ત્યારે હું મારી પોતાની સાબાળથી કંઈ જીવી શક્યો ન હોત. પરંતુ આપ તથા આપની ઓંચે મારા ઉપર અત્યંત સ્નેહ બતાવ્યો અને આપનાં અતઃકરણમાં પ્યાર અને દયાની લાગણી હતી, તેથી જ આપે મારી સાર વાર કરી અને મુખી કર્યો. પેલાં જોડે જ-એલાં માખાપ વિનાનાં બાળકા કાષાટે જીવી શક્યા! કારણ કે એક જાણણી ઓંચે તેમના પર પ્યાર રાખી અત્યંત સ્નેહથી ઉછેર્યો. આ ઉપરથી આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે મનુષ્ય માત્ર ફક્ત પોતાની જ સાબાળથી જીવી શકતા નથી પરંતુ જે સ્વાભાવીક પ્યાર એકબીજાનાં અતઃકરણમાં વસી રહેલો છે, તેથી જ જીવી શકે છે. પ્રથમ હું જાણતો હતો કે પરમાત્માએ દરેક મનુષ્યને જીવંત અરપણ કરી છે અને તેની જ મુખ્યથી જીવે છે. હવે હું એક પીછા વાત પણ સંમળ્યો છું કે મનુષ્યો કુલેપથી ન રહે એમ ક્યારે કહ્યું, અને તેટલા માટે

દરેક મનુષ્યને પોતાની જાતને માટે જાની જરૂર છે તે પ્રસિદ્ધ ન કર્યું. મનુષ્યો એક સમજેલાં દેખાય છે કે તેઓ દરેક પોત પોતાની સાબાળ સામવાથી જ જીવે છે. પરંતુ સત્ય રીતે જોઈએ તો ખબર પડે કે દરેક મનુષ્ય એકબીજાના પ્રત્યે પ્રેમસ્થિતિ સામવાથી જ જીવી શકે છે, જે મનુષ્ય બધી સ્થિતિમાં પ્રેમનો કાયદો પાળી તે મુખ્ય વસ્તવ રાખે છે, તે મનુષ્યમાં ક્યારેનો નિવાસ છે. કારણ કે ક્યારે એ જ પ્યાર છે."

દેવદુત આટલું બોલી ક્યારેના મુજોની સ્મૃતિ કરવા લાગ્યો અને તેના જવાબથી નયનું ધર ગાજી રહ્યું. એટલામાં એક એક નયના પરના કાપરાના બે વિભાગ થઈ ગયા અને ધરની અંદર દેવદુત ઉઠો હતો તે જગ્યા એકદમ ફાટી અને તેમાંથી અગ્નીની જવાળા નીકળી આકાશમાં જવા લાગી. નયુ, તેની ઓંચે, અને જોડાંઓ તો આ બનાવથી બેશાન થઈ જમીન પર પડી ગયાં. દેવદુતના અંશા ઉપર બે પાંખો નીકળી આવી, તેનું કરીર અત્યંત પ્રકાશમાન દેખાવા લાગ્યું અને તે ઉઠો હતો તે જગ્યાએથી એકદમ ઉઠે ઉડી ગયો અને દેખાતો બંધ થઈ ગયો. નયુ થોડી વારે ઉડીને જુએ છે તો જમીન હતી તેવી સરખી થઈ ગઈ હતી અને ધરનું કાપર પણ સરખું થઈ ગયું હતું તેણે દેવદુતને પણ ધરમાં ન જોયો. તેણે પોતાની ઓંચે જામત કરી અને દેવ દુત સાં ન હોવાનું જણાવ્યું. તે જાણી બને અત્યંત દીલગીર થયાં. દેવદુતના આવ્યા પછી નયુની સ્થિતિ થણી જ સારી થઈ હતી. તેણે કાંઈ પીવાનું પણ જોડી દીધું હતું. દેવદુતની બધી સ્થિતિ અને કપીકત સાબારી નયુને પણ જાન ઉત્પન્ન થયું, અને તેણે પોતાની સરખ સ્થિતિમાં પ્રેમનો કાયદો અતઃકરણપુરવક સાળવાનો નિશ્ચય કરી તે મુખ્ય વસ્તવ લાગ્યો.

[સંપૂર્ણ]

[ઉપરની રસીક અને બોલકાયક વાર્તા જોડાવખતમાં પુરતકરે પ્રગટ થશે. તેની ક્રિયત ૪ પેની અને ૬પાલ અરમ સાથે ૫ પેની રાખવામાં આવશે. માફક થનારે ટુરત અમને વરધી આપવી, કે જેથી પુસ્તકની પુરતી નહોતી જાણવાનું બની શકે.—અ. ડી. આ.]

નાતાલના આ વખતના ગેઝેટમાં હોંડી નાજરતની એકે નોટીસ નથી.

હોંદુસ્તાનના ખાખરો

(હોંદી જાપા ઉપરથી)

પોરબંદરના એડમીનીસ્ટ્રેટર તરફથી હાલ માં એક જાહેરનામું બહાર પાડી, લાંબી પ્રજાને જિંદગી સરકાર તરફથી કરાવવામાં આવેલાં શીતુરી પુસ્તકો કે તેનો કોઈ પણ ભાગ આ તો શીતુરી ચોપાનીમાં રહેતા નહીં લાવવા જણાવવામાં આવ્યું છે.

ધોરજી ખાતે હાલમાં ટેલીફોનનું કોરડું બાંધી તે મારફતે ઉપલેક્ષ, આવાવદર વગેરે મામડાંના તારનાં સંદેશો મોકલવાની ગોઠવણ થઈ છે.

આવનગરની પ્રજાની તેમજ એકુતોની હાલતના સુધારા સંબંધે લાંબા મહા રાજ્યે એક કમીટી નીમી છે. જે કમીટીને ખેતીને લાભકની કેટલી જમીન માં કેટલી પડતર છે, તેમ રહેવાનું કારણ, જમીનનો કસ કેવો છે, એકુતોને કરજથી કેમ મુક્ત કરી શકાય, એકુતોને કરો પુરા પાડી શકાય તેવા શું ઉપાયો છે, ટોરેની ક્ષી સ્થિતિ છે, ખેતરોનાં ભાવ વધવાનું કારણ, વણકરોની હાલત કેવી છે, પડી શકેલા કમીટી-નર સજીવન થઈ શકે તેમ છે, એ વિગેરેની તપાસ કરી તેના રીપોર્ટ કરવાનું કામ સોંપ્યું છે.

હોંદર ખાતે એક આરથીક કાઠતની કોમીટીથી ચલચુખ નામનો યજ્ઞ બારે પામકુમથી કરવામાં આવ્યો હતો, જે પ્રસંગે એક મેજા બસાયો હતો, અને દેશ વરનાં સેંકડો બાવીક જનો લાં એકઠાં થયાં હતાં.

વડોદરા રેલવેના વાસદ સ્ટેશન નજીક એક મોટા નવો પુલ બાંધવા માટે રૂ. ૨૦ લાખની મંજુરી રેલવે બોર્ડે આપી છે. નામદા મથુરા રેલવે માટે ઉતારની આવગળને પહોંચી વળવા માટે રૂ. ૧૦ લાખને ખર્ચે ખીજ નવી માડીઓ મેલ તેમજ પેસેન્જર ત્રેનો માટે બાંધવાનું કરાવ્યું છે. વળી પડેલ ખાતે કોલ્લી દબાવું એક નવું મેકેનોરીટીવ શોપને બનાવું જંગી કરવાનું રૂ. ૪૨ લાખને ખર્ચે બાંધવાનો આડસ્ટો બહાર પડ્યો છે.

મુબઇના જાણીતા મરહુમ ડહેરી રીક નવરોજી માણેજી વહાલીઆ સી. આઇ. ઇ. ના ધરમખાતાના ગરીબોએ મરહુમ

ડહેનશાહની યાદગીરીના હંડમાં રૂપીઆ ૧,૫૦,૦૦૦ ની રકમ આપી છે.

મુબઇની મુનિવરસીટીએ ચોતરફના આમદને માત્ર આપીને આખરી કેળવણી ને મુનિવરસીટી કેવી રીતે હાથલ કરે તે માટે સૂચનાઓ કરવા તથા એક યોજના બંધવા ખર્ચ કરી છે. આ કમીટીમાં કેટલાક મુરોખીઓ ઉપરાંત મી. દીનશા એલજી વાજા, એન. સર વિઠલદાસ હામોદરાસ હાકરશી અને મી. મનમોહન દાસ રામજી નીમાયા છે.

મુબઇમાં હેક્ટર ૬૦ મામા નામના એક લશ્કરી ખાતાના બોરાએ બંદુક મારી એક હોંદી માડીવાનનું ખુન કર્યું હતું. મામા કોઇ ઠેકણે જવાને માડી બોડે માગતો હતો, છતાં માડીવાનના માગવા પ્રમાણે પછલા આપવા નહોતો પારતો. આથી માડીવાનને ડરાવવા તે ભરેલ બંદુક લઇ આવ્યો. માડીવાને તેની માગણી કબુલ ન કરવાથી તકરાર થઇ, અને મામાની બંદુક વડે એક હાથ માં હોંદી માર્યો ગયો. કોરટમાં કેસ જતાં બંદુક અકસ્માત છુટી હતી એવું જણાવી મામાને છોડી મુકવામાં આવ્યો છે! આ બનાવથી જાપામાં બારે હાકા કાર થઇ રહ્યો હતો.

મેસરજ સ્ટે-લી રીડ અને હાઇલક્ષ્મી કરીમ સાહબે મુબઇના ગવર્નર ઉપર એક પત્ર લખીને જણાવ્યું છે કે સર કરીમશાહ છલાલીમ એન્ટરટેનમેન્ટ હંડના સંબંધમાં થયેલી સજાએ એકમતે કરાવ કર્યો હતો કે એ હંડના બાકી રહેલા રૂ. ૫૦,૦૫૪ અને સર કરીમશાહએ તેમાં ઉમેરેલા રૂ. ૫૦,૦૦૦ મળીને રૂ. ૧,૦૦, ૩૫૪ સરકારને સોંપવા અને મુબઇના ગરીબો મારેનાં કોઇ ખાતામાં એ રકમ ઉપયોગમાં લેવી.

હોંદનશાહ જ્યારે મુબઇમાં પધારે તે વખતે તેમને મુબઇની મુનિવરસીટી તરફથી એલ. એલ. ડી. ની ડીમી એનાયત કરવાનું નકી કરવામાં આવ્યું છે.

મરહુમ ડહેનશાહ એડવરની યાદગીરી માટે મુબઇ હલાલમાં ઉમાડવામાં આવેલા હંડમાં રૂ. ૫,૨૯,૧૦૫ જરાવા છે.

હોંદી સરકારે હાલમાં કરખાતાને લખતો કાયદો પસાર કર્યો છે, જેની રૂબે કાચી

ઉમરનાં કોર્કરોએ કામ કરવાના કલાકો ની હદ બાંધવામાં આવી છે. આ કલમ સામે ખીલ માલિકોએ વાંધો ઉઠાવ્યો હતો, પણ તે ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો નથી.

હાલના એ. જ. નામના ધાંડના કેસમાં લોકેના લાખો રૂપીઆ પર પોલીસખાતાએ પાણી ફેરવ્યા પછી પરિણામ સુન્ય જેવું આવ્યું છે. આ કેસ ૧૭૬ દીવસ ચાલ્યો. ૪૬ પક્ષોએ જણાવ્યાંથી ૩૯ પર કેસ ચલાવવામાં આવ્યો. તેટલામાંથી ૩૩ નિરદોષ કર્યા, બપારે માત્ર છ ચુ-હે માર નીવડ્યા. ૩૩ માણસોને દુખદાયક ઉપાધિ બોમવવી પડી હતી, તે ઉપરાંત તેમને વિના કારણ મુકાદો મળતાં સુધી ૬ માસ જેટલી મુદત જેલમાં માગવી પડી હતી!

લક્ષના ખુનના કેસ સંબંધમાં જે બંગાળી જુવાનીઓને પકડવામાં આવેલ, જેમનો કેસ વડી અદાલતમાં જતાં તદ્દન નિરદોષ કર્યા છે. તે ઉપરાંત મુકાદામાં નામદાર જડગેએ પોલીસના વરતનને વખોડી કહાડ્યું હતું, તથા એવું જણાવ્યું હતું કે એકસરની અંદર તેમણે આરોપીને નુકસાન પહોંચે એવી ધાલમેલ કરી હતી.

ખાખાના એક નામીયા રાજદારી કેસ માં કેસ લખિા વખત ચાલ્યા પછી અને મોટા ખર્ચમાં ઉતર્યા પછી આખરે આરો પીએને માધી આપી છોડી મુકવામાં આવ્યા છે. આને લેવડ દારૂઓના ઉકાર વધાવું પરિણામ મળવામાં આવેલ છે, અને હોંદી જાપાએ તેને માટે તારીફ કરી છે, ભારે જોંગલો-ઈટીઅન જાપાએ કહ્યું છે કે અસંખ્ય કેસો ચલાવવા છતાં અસાંતિ નાશુદ ન થઈ, તેથી આખરે દયા નાં કામ વડે અસાંતિ રાજવાનો જલાજ જાળમાવવાનો કોરડ દારૂઓનો વિચાર જણાય છે. તેજાની એ. એ. એ. ઈ. એન. જાપાએ આ વલણને વખોડી કહાડ્યું છે.

નદીઆ છલ્લાના કુલમસમ ગામમાં રહેલી રૂપસુંદરી કાસી નામની સ્ત્રી અને તેણીના કુટુંબની ખીજ વણ સ્ત્રીઓ મધ રાત્રે ધરમાં અવાજ મવાથી જાગી ઉઠી હતી. દલ માણસો તેઓના ધરમાં હાથલ થયા હતા, જેઓએ જુમ નહીં પાડવાની અને નહીં તો તેઓ ઉપર કુમસો કરવા ની ચેતવણી આપી હતી. ચોરો પેટી પહાર ઉમાડવામાં મુશાહ મયા હતા, તે

વાર્તા આરે આજો તેઓ ઉપર પડી પડી હતી. હાથમાં જે કાંઈ હથિયારો આવ્યા તે સહને તેઓએ ચોરા ઉપર ફુમલો કાઢ્યો હતો. આ ઉપરથી ચોરાએ તે આજોપર દવાહીન રીતે વળતો ફુમલો કાઢ્યો હતો. એક આજો એક ચોરનો જમણો હાથ કાપી નાંખ્યો હતો. આથી તેના સાથીઓ મજાસહ ગયા હતા, અને રૂ. ૧૦૦ નો રોકડ અવેજ તથા હામીના લઈ તેઓ નાશી ગયા હતા. એ આજોએ જો આવી બહાદુરી બતાવી નહીં હત તો ચોરાએ ચોરા અવેજ હાથ કાપી હોત, કારણ કે ધરમાં રહેનારા માણસો પાસે મોટી દેશલ હતી.

રામપુરના નવાબે મુનલી આશુરવેશ કોલેજને માટે રૂ. ૫૦ હજાર આપ્યા પછી બોલાળ રાત્રે રૂ. ૩૦ હજાર અને સર હાર ઇસમાઇલખાને રૂ. ૧૦ હજાર આપવાનું જાહેર કર્યું છે.

મોસ્લેમ મુનીવરસીદીના ડેપુટેશને હાલ માં કવેટાની મુલાકાત લીધી છે. બહુમતી સ્તાનના સરદારોએ રૂ. ૨૫,૦૦૦ અને મેલાતના ખાને રૂ. ૨૫,૦૦૦ ભરવા હતા.

મોસ્લેમ મુનીવરસીદીનું બંધારણ રચવા માટે જે કમીટી નીમવામાં આવી હતી, તે છેલ્લા ઇસ્ટરના તહેવારો દરમિયાન અલીમદ ખાતે મળી હતી. તેણે તકવાર કાઢીને ખરડો સુધારીને કમીટીના મેંબરો વચ્ચે ફરીથી ફેરવવામાં આવશે, અને તે પછી મેં મહીનામાં મળનારી સભામાં તે ઉપરનો બહાલ રાખવામાં આવશે.

અખાન્ડ એન્ડે-વેદીક કોલેજની સીલ પર બહુમતી ધામધુમથી લાઠોર ખાતે જીવવામાં આવી હતી. જે વેળા કોલેજના જોનરરી સેક્રેટરીની વાજમાં બાંધવા માં આવનારા "કસરાજ હોલ" નો પાયો નાખવામાં આવ્યો હતો. રાવબહાદુર હાલ ચંદ્રે એક લંબાણ બાવણ કરતાં કોલેજની કારકીર્દીનું વરણન કર્યું હેતુ અને સાંજે કોલેજને લગતી મીજબાની ચર્ચ હતી.

પતીઆલા મહારાજાએ, પતીઆલા આરય સમાજનું મંદિર આરય સમાજને પાણું સોંપી દીધું છે. એક ધરમ મંદિર ને ઉત્તમ મહારાજાએ પોતાને કમળે લઈ લીધું હતું, અને તેથી લગ્ની સમાજને

પણું પડો પડેલો હતો. તમાપિ તે મોડું મોડું પણ સમાજને પાણું સોંપવામાં આવ્યું છે, તેથી આરય સમાજનો ખુશી થયા છે.

સીયાળમિટમાં વસતી મેલ નામની ઉત્તરતી મજૂતી ચાલીને આરય સમાજને પાવન કરી આર્થિક અને માનસીક ડેવલપ્મેન્ટ પ્રચાર તેઓમાં કરવાનાં પગલાં લેવામાં આવ્યાં છે.

તાણું ફર અને વેલ્ટેજલ.

સહામતી પેટ્રોલ, સારો માલ, રોકડોથી બધી જગ્યાએ તાલીમથી મોકલવામાં આવે છે. મોડર મોકલો ખાતો કશો. લખો.

મહામહામાન હાંસિઓ.

પો.પો. ૮૧૫, ૧૧૭ કવીન સ્ટ્રીટ, ઇસ્લામ.

હીંદુસ્તાની કારીગરી

અમારા કારખાનામાં તમામ માલ એકલા હાંસિ કારીગરીથી તૈયાર થાય છે, જેથી બીજા પરદેશી વેપારી કરતાં ઘણુંજ ટાક અને સસ્તો માલ તૈયાર કરી રાખી જાયે. આજા છે કે દેશાસીમાની હાંસિઓ આ કારખાનાને હાલેજન આપવા પુકરો નહીં.

કારી વેપારમાં ચાલતી સસ્તી તેમજ બારી દીનની પ્રકો તથા સાઈં અને હાંસિમાં વાળા ચંચુઓ તથા પાણીના કારા તથા કાચ વાળા (બાઉલાઈ) હમેશ મોટા જગ્યામાં તથા રાષ્ટ્રીયે જાયે. દીનની પેટી બધી સારીકરી હીંદુ તેમજ મેસ્ટમાં વેચાયે જાયે. નાના મોટા કામગીરી બોરદર લઈ જાયે. પ્રાથમ લીસડ મારે લખો.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban,
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાણું ઉમદા ફરેટ

અને વલ્ટેજલ

સહામતી પેટ્રોલ, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડોથી નિયમસર તાલીમથી મોકલોએ છીએ. મોડર મોકલો ખાતો કરશે. લખો નીચેની શીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

અમારું લખા ફરેટર.

પો.પો. ૪૭૬. ટેલી. એ. ૪૮૫૫૫૫
૧૦૧, મે આઈ, ઇસ્લામ

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. રૂ. શી. રૂ.
ફુલ નાતાલીયા	૧૮ ૬ થી ૧૬ ૦
આવલ માળ ૧ બસ્તાની	૧૬ ૦ " ૧૬ ૬
બીમડીના	૨૪ ૬ " ૨૪ ૦
એ.એ.દી.આર	૧૭ ૬ " ૧૮ ૦
એ.દી.આર.	૧૬ ૬ " ૧૭ ૦
ચીની સકર	૨૦ ૦ " ૨૨ ૦
કુડાના	૧૬ ૬ " ૨૦ ૦
દેશી તુવેર હાળ	૧૭ ૦ " ૧૭ ૬
કાનપુરી તુવેરહાળ	૧૮ ૦ " ૧૮ ૬
મસુરની	૧૬ ૬ " ૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦ " ૨૭ ૬
અડદની	૨૮ ૬ " ૨૬ ૦
ચણા મુબખના	૧૬ ૦ " ૧૬ ૬
" હાળ	૨૭ ૦ " ૨૭ ૬
વટાણા નાતાલીયા	૨૦ ૦ " ૨૧ ૦
મકાઈ	૧૦ ૬ " ૧૦ ૭
બીનીસ	૨૦ ૦ " ૨૧ ૦
કકડું તેલ ૧ ગાલન	૪ ૬ " ૪ ૭
એરડીનું	૪ ૫ " ૪ ૬
મીઠું	૪ ૬ " ૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૬ " ૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલીયા	૧૬ ૬ " ૧૭ ૦
પીળી	૧૫ ૬ " ૧૬ ૦
તીરકુળ નાતાલીયા	૧૦ ૦ " ૧૦ ૬
આટો હાઉસ હોલ્ડ	૧૧ ૦ " ૧૧ ૭
આટો (બંગાળી) મીઠું	૧૧ ૦
મહાસી સોપારી ૧ રતલ	૭ા " ૮
મરચાં	૭ા " ૪
બી પેટી, ૪ દીનના પોડ.	૮-૫-૬ " ૮-૫-૦
પોરબંદર	૬-૦-૦ " ૬-૫-૦
પારસીન સીલવન	૭ ૭ " ૭ ૬
" વાઇટ રોસ	૮ ૬
" " ગ્રીન	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦
નળીએર	૧૬ ૦ " ૧૭ ૦
ફલી	૧૧ ૦ " ૧૨ ૦
કાકરમંડ સોપ	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦
સાણુ સ્પીક સ્ટોન	૧૫ ૬ " ૧૬ ૦
સાણુ સનલાઇટ ૧૦ આંસ ૩૪	૦ " ૩૪ ૬
સાણુ કાપડ ૫૦ કુકડાના	
મોકસની કીમત	૧૨ ૬ " ૧૨ ૬
સાણુ કોસરીલ (ખા. ૧૦)	૧૨ ૬ " ૧૨ ૬
નેકર દી	૧ ૮ " ૧ ૬
માવીસ લાવન	૩ ૧ " ૩ ૩
સોપારી સેવરધની	૧૦ " ૧૦
નીડલ પેઇટ સીમારેક	૧૫ ૭ " ૧૫ ૬
નીમક (લીવરફુલ)	
બસ્તા એકની.	૪ ૬ " ૪ ૬
નીમક (બરમની આર)	૪ ૬ " ૪ ૬

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PENTAKOTA

Will sail on or about the 17 JUNE
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

ધા પ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પેન્ટોકોટા" ટન ૩૫૦૦.

કપ્ટીન જમ મહેર વખાણાએ લાઇનની મજબૂત અને હાથ ચાલતી આમ બોટ બંનેથી તા. ૧૭ મી જુન ના રોજ કપડાં તે કકત ઝાંઝીનાર અને મોઝાસાં બંદર કડી મુજબ જશે.

મજબૂત લાઇનની આગમોટાં કેક પાસેજરો સાથે કપડાં કાલકાએમાં પછી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની ખતીઓ છે. દેલી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા બનારસોને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળકોમાંને ઇન્ડિયા મુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ બલામણ છે કે આવી દુક મુતની મુસાફરીના અમુલ્ય તક મુખાવશે નહીં.

ફરક તથા લેકન્ડ કલાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી ટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરમાની કરી પુરત કબીન ની ટીકીટ કલાવી લેવી.

કેક પેસેજરો માટે સમગ્રી તરફની સગવડ ઇ. સારા બોરીસરો લોકથી મેકપણ તરફની અડગણ આવશે નહીં.

હવે પછીથી કપ્ટી લાઇનની આગમોટાં જેથી દર માસે કપડાં. સ્ટીમર મુજબ પહોંચે તરફી ખબર મળે છે. જે જાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ મી. એમ. સાહુજી, ના ૨૮ પ્રિસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ અમલવા સ્ટાંડ ૬૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોકેશન બેહાનેરખરજ, અમર અમારે ત્યાં ખતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

મેસરસ એમ. સી. આંગલીઅઃ એન્ડ કુ, ને ડબલ્યુ. ડન અને કું કોમરશીયલ રોડ, દરબન.

Hassan Essak

Draper, Grocer
&
General Merchant

કપડાં બોસરી અને દરેક જાતના પરચુરણ
માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C
P. O. Box 8

Branches: Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

આની ઉત્તર વિના રચોનતિ નથી
મુંદરી મુખોષ

ખાસ સ્ત્રીઓની જંગલો અને ઉત્તરિ અલગે પ્રકટ થાય છે : તેથી મહત્તમે પાવલા કુલ ની સ્ત્રીઓ સાથે લેવા લાયક છે.

સંપુરણ મનોરંજક અને બોધદાયી વસ્તાઓ અને વિલ્લા કળાત્મક સરખ બાજમાં પ્રાપ્ત મળે એવાં લખાણોથી બરપુર આ માસીક હિંદુ મુસલમાન અને પારસી વગેરે સમગ્રી જુજરાતી વાંચતી કામમાં એક સરખો આવ કાર પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા ઉત્તરાંત વગેરે દેસોમાં ન્યાં સાદસીક ગુજરાતી બંધુઓ મળા છે. ત્યાં 'મુંદરી મુખોષ' ની મળણી થાય છે.

બહેર ખબર માટે પાલુ 'મુંદરી મુખોષ' સાથે સાધન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ છપાય છે. નમુનાની નકલ અરખા આતાની ટપાલની ટીકટ મોકલનારને મુક્ત મોકલવામાં આવશે.

વસંતકું જાપાન ૧. ૧-૮-૧૦

સમગ્રો પત્રવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો :

'મુંદરી મુખોષ' મહીર, અમલવા

Subscribers Note!

Our Diary for 1911 has been so much appreciated that we have now only a few left, which we shall present to those who pay their subscription.

Don't Delay

The Indians of South Africa

Belots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	6
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA,
ENGLAND and INDIA :

	s.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH								SPACE
	3d	Two		Three	One	Two		Three	Four	Six	Twelve	
		£ s. d.	£ s. d.			£ s. d.	£ s. d.					
INCHES	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	INCHES
One...	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 8 6	0 15 0	0 15 0	0 15 0	0 15 0	1 1 0	1 15 0	One...
Two...	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 0	1 10 0	1 10 0	2 5 0	2 2 0	3 10 0	Two...
Three...	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	2 15 0	3 7 6	3 0 0	5 0 0	Three...
Four...	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 0	2 15 0	3 3 0	4 4 0	3 10 0	5 12 6	Four...
Five...	0 10 0	0 15 0	1 0 0	1 2 6	2 0 0	2 15 0	3 7 6	4 4 0	5 5 0	4 7 6	6 15 0	Five...
Six...	0 11 6	0 17 6	1 2 6	1 7 6	2 2 0	3 3 0	4 4 0	5 0 0	6 10 0	5 5 0	7 15 0	Six...
Eight...	0 13 0	1 2 6	1 10 0	1 15 0	3 0 0	4 2 6	5 0 0	6 0 0	7 10 0	6 10 0	8 0 0	Eight...
Ten...	0 18 6	1 7 6	1 17 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	6 10 0	7 10 0	8 8 0	11 0 0	Ten...
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	6 10 0	7 10 0	9 0 0	13 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 2 6	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	9 10 0	10 0 0	12 10 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	27 10 0	32 10 0	32 10 0	Full "

These rates are calculated on the following basis:—3/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 2½%; above 3 inches a rebate of 5% for every month has been duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—An extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly set off already.

769

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL

Madras Industrial and Art
Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS

Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition,
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c.

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-lined bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant. Box 87

BARBERTON

Suleman Mousa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladca." Box 42

BRACONSFIELD

Shahbodeen Dowry,
Robinson Street
R. R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in North Africa

BOESBURG

H. R. Desai, Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Ya ob Adam.

CAPETOWN

Jhaganlal Bhawanidas 'Theewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
SHEWAN NORDEN,
24 Frere Street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORAKER AMOD & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Shams Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
178 Field Street.

DURBAN

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road
A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey Street
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
J. B. Mehta,
157 Grey Street P.O. Box 530
G. R. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
N. Jaggiwan, Tailor, 123 Grey St.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
G. Ramchand
505 West Street
M. RAWAT & Co.
108 Queen Street
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
A. G. TIPSIS, watch Repairer
120 Grey Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
ISMAIL JEWRA
Fruitster, Box 471

GRAHAMSTOWN C.O.

Abdul Bocar.
Merchant, Butcher & importer
Queen Street
Mohambhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel. 'Doss'
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent.
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo General Dealer,
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 58
V. S. Thakort, Indian Laundry,
Box 182, High Street

INHAMBANE B.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P.O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moolajee & Co.,
27, Market St., Box 2241
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street
KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGA Co
58 Indian Market Stall
President Street
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MORIDDEEN,
Box 3755
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 4140
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Prichard St
J. E. Tavaris,
224 Market Street,
Goolam Sahib,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp. Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy Tel. Add.: 'V. Samy'
87 Jones Street
Kara Lala Desai,
General Dealer 14 Long St.
Suleman Ebrahim, General dealer
Box 33, 73 George St.
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 772, 4 Sydney Street
S. Ramannam Naidoo
Box 516, Market House
T. Vedia Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dholi's Speciality
67 & 69, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION**N SAMY**

Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP**Moosa Amod Waja & Co.,**
Box 222.**CHOTABHAI & DADOO**
Box 33.**Hasseem Amod,**
Indian Location, Stand 16,
Box 84.**ISMAIL AMOD KAJAR**
Box 11**LOUISTRICHARDT****Dungershi Morarjee**
P. O. Box 7**MIDDLESBURG**

(TRANSVAAL)

A. E. BRAMMA,
Box 35.**DAWOOD ISMAIL,**
General Dealer & Importer,
Box 150**L. A. Cajee & Co.,**
General Dealers, P.O. Box 117
142 Church Street.**LOURENCO MARQUES****HORMAJAY IDOLGY,** Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,

Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.**Parahotam Amarchand & Co.,**
Box 109.**VEAJDAS & LAICHAUT** Box 92
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141**NORTHDENE****Devjee Laljee,**
Merchant & Charcoal Supplier.**NYLSTROOM****A. M. Bawat,**
Box 16.**PIET RETIEP****Ebrahim Osman,**
Box 9.**PIETERSBURG****MINTA & KHANDERIA BROS.,**
Box 300, Market Street.**POTCHEFSTROOM****G. K. Desai,**
Box 123**PORT ELIZABETH****Tiekardas Bros.,**
Main Street, Box 831.**I. A. Paridy,**
General Merchant,
Adderly Street.**V. R. Namscoo,**
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nmscoo,
84 Walmer Road**Vanmali Harie,**
Indian Laundry,
Haasen Street, The Hill.**PRETORIA****Chotu Fakir,**
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalabhai V. Patel,
General Merchant and
Direct ImporterStand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642**RICHMOND****Forbandar Trading Co.,** Box 43**ROBERTSON****A. Abraham,** General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.**RUSTENBURG****ISMAIL SULIMAN & Co.,**
Box 4. Tel Add.: "Sulimax"**SALISBURY****Shimjee R. Naik,** Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.**SOMERSET STRAND C.C.****S. M. Allie,**
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Issackhan Kalekhan,
17 Market Street.**SPKONKES**(Transvaal.)
Kesavji Gige, Beknola.**STANDERTON****Amod & Ismail,** Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.**THEORNEVILLE JUNCTION****Easop Amod Vankar,**
Farmer & Miller,
Hossein Amod Vankar,
General Dealer.**UITENHAGE C.C.****Chhita Morar,**
Storekeeper, Market Street.**UMSINGA****Dada Osman.****VERULAM****Bebu Talwanteing**
58 Wick Street.**Hemraj Khimjee,**
Goldsmith & Watchmaker,
Wick Street.**Raghavjee Rugnath,**
Goldsmith, Moes Street.**WELLINGTON C.C.****V. Naidoo,** Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.**WINDSORTON C.C.****Hajee Jaffar Munaver Randari,**
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 11**COOLAM MOHIDEEN,**
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG

V. SAMY**Wholesale & Retail**
Fruiterer**GENERAL DEALER and**
COMMISSION AGENT Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA," Phone No 28, P.O. Box 25.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 515, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co.
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS,
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and A

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Road No. 412, Corner Kaffir & 14th Streets,
FREDERDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 TEL. ADD: "TAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLAAR, INDIA.

પુરાણભાઈ ભુલાભાઈ
ભગતની ફા.
જનરલ રીટલ મરચાંદાર

મરહતા કેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
ડેટ, કેપ્સ, ડુવાલ, કીરખાન, રેશમી
ફાબ વગેરે પરચુરસુ ચાલ મળશે.
આવે, જુઓ અને ખાતરી કરો.
એવું મફત છે.

ઈન્ડિયન મારકેટ, રીટલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ કીટ, લેહ-સગરમ.
નોંધ કરવું

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles & Gibraltar:-

About July 3rd Guelph 4890 tons

„ July 31st Goth 4778 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY

about June. 15th Dover Castle 8260 tons

FOR DELAGOA BAY, BEIRA AND MAURITIUS

„ July 3rd Cowdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box 332, LORENCO MARQUEZ.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હાલસેલ અને રીટલ મરચાંદાર.

ઈન્ડિયન ગ્રોસરી જમીનપે ઈન્ડિયન
થી મંજૂરી કરતે હામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા
નું સરસ માવલ-ગોખુ મંજૂરીમાં-જ્યા
અંધ અજમાએ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6037, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદરનું પુરવઠાદાર થી

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add: "FORBANDAR."
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી નોલો
મુંબઈ જનારો

આ કંપનીની આગમોટમાં દરેક વરગલા પાસે જર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી છડીઅન છે, અને ઓપીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમ્મતાવાળા તેમજ આપણું છે તેથી પાસે જરોને કામગીરી વાલે જરા જલ્દી મુંબઈ પહોંચી નહીં એ ખાતરી સખસી.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુંડ મુદતની મુસાફરીના ખરો લાભ નહીં મુકતા જાણનારોએ તકમાર વાપર રહેવું.

સરકાર આગમોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દિવસે ખતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરાંત સહીની જાણ માટે ખતરે જાપામાં નંબરવળું તેથી સહી સાહેબોને ને જમર ખરે આગમોટ પહોંચી જવાની ખબર પાડે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળતી રહેશે.

દરમિતે હીથે કોઈયો મોર વલકલતા સ્વીમર નીચે મુજબ જાતી છે.

પસ. પસ. અમકુલી ટન ૩,૩૦૦ તા. ૧૭ જુન

ડેપુટી કમિશનર ડાહ્યા.

જા. જા. અમકુલી ટન ૩,૩૦૦, જુન ૧૭

બી. ઉપરાહીમ ઇસમાઇલી કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ ડેમસીઅલ રોડ કર્ણા

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

મેસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer.

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam.

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BEIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Haude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

એક બોધદાયક વારતા.

"કલ્પ વિના જાણું નહું નથો."

ખાવની સામે પશુપળ વાપરવાથી તે
અટકવાને બદલે વધે છે અને પ્રેમથીજ
તેનો નાશ થાય છે. એવું જતાવી
આપનાર એક રસીક વાર્તા હવે છપાઈ
તેનાર મહ છે. કિમ્મત પોસ્ટેજ સુધા
૪ પેની.

International Printing Press
Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (૨૨):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 38 Frere St., Woodstock

P.O. Box 441, Tel. Add.: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

કલ્પા ફેબ્રીક ટરકીશ ટેપીઓ,

હસતી અને કાસી.

ખાસરી રંગો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdool Cader & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલના તંબાકુ.

દરેક જાતના જાણીતા, સરતા માટે મળશે.
ખાસરી જોરજર ઉપર તુરત જવાન આપવા
માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો.
વધુ, અબદુલ કાદર એન્ડ સન્સ.
૧૩૬, ગ્રે સ્ટ્રીટ.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Kanzler leaving Durban about 16 June, Delagoa Bay 18 June

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

ઓષા મુ'બા અમારી આમમોડો

સી. કે. કાન્ઝલર જરમનથી તા. ૧૬ જુને ને ડેલાગોબાયથી તા. ૧૮ જુને

જરમન આમમોડો જરમન તરીકે જરમન ઉપાન, જરમ, જીનીઝીમન, માંસીબાર શાખાસા અને કાલુ આ મુ'બા જરમ. જે બહુનું બહુ પડે.

મજબૂત લાઈનથી થઈ શકાઈ શકે. કાઈમસર આવનાર કાઈમસર બનાર અને કાઈમસર પહોંચનાર છે. મુ'બા પહોંચે કે તુરત જઈ કેવલથી બનાર મળે છે. કે કુલાદા, ચોતરફ બારીબોલાના અને હવાનાર હોય છે. ફરરેટ, સેન્ડ, અને કેન્ડી કીકટી ચોરાઈ તથા વગર ચોરાઈ વાળી મળી શકે છે. ખલાસીઓ દેશી અને કપડાનો તથા બોક્સરો માવાલુ હોય છે. લાકડાની ટેક, ચોરોને અલાદી જમા. વીજળીની બલી પાણી, ગુલબાલુ ભજી જીઓન વગેરેનો પુરા બરોબરત હોય છે. મતલબ કે રહીમરો આસ પાસે જરમને મળેલ હોવાથી હરતકની સમજ કે વધુ બનાર મળે છે. વા પુરો નીચે સરનામે :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK KASOOL.

137 Grey St., Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Fordsburg, Box 2347 J.L.

To LET

આડે આપવાની છે.

માન-દાઉનથી ૨ માસક દુર ન્યુ જર્સની માં કે એકર જમીન ફક્ત વેર હાઉસ, બે મજલાલુ રહેવાલુ ફર્નિટર બર રેટેબલ છે. વધુ વિગત માટે ની બજો.

જવણી રૂસ્તમજી.

૧૧૦, ફીલ્ડ સીટ, ડરબન.

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

By H. S. L. POLAK

Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

ફરેટ, વેલ્ટેબલ,

તથા તમાકુ વિગેરે માટે તાલે અને સરનો મોકલીએ છીએ. પેઈઝ મજબૂત; કમિશન ખરીદવાય ઉપરત, અને વળી બોણુ. જોઈ ૬૨ સાવેજ રોકડાં નાણાં મોકલી લખો.

HAJEE ABDoola

Box 591, DURBAN

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

કાન્સવાલનો ખુની કાપકો.	૦-૦-૧
જેલનાં કાળ.	૦-૧-૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
.. ૨ જો. ..	૦-૦-૬
.. ૩ જો. ..	૦-૦-૩
એક સત્તવીરની કથા.	૦-૦-૧
સર્વેદિય	૦-૦-૬
નીતિ ધર્મે અથવા ધર્મે નીતિ.	૦-૦-૬
હીદ સ્વરાજ (અંગ્રેજ)	૦-૦-૬
સત્યાગ્રહ	૦-૦-૩
એક હીંદુમત્તે રોલરટોયનો કામળ.	૦-૦-૧

.. અંગ્રેજ ૦-૦-૧

International Printing Press,

Phoenix, Natal.

Sutton, Flack & Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 28. Telephone 829

આમાડાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, આમાડાં, ચીમડાં, પેટાં અથવા ખકરાનાં આમાડાં, વેલની જાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

SUTTON FLACK & CO.

K. B. MODI & DESAI

કેબલેક અને ફોટોકોપીસ અથવા વાવવાની તથા ખાવના આજી ખાલ મરર બીનીસ વગેરે હમેશ મળે છે. લગો વા મળો

Stand 59, 60, Indian Market
P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 24—VOL. IX

SATURDAY, JUNE 17TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE 1/6 PER ANNUM

SUCCESSFUL BANQUET IN JOHANNESBURG

IN HONOUR OF MR. HOSKEN AND HIS COMMITTEE

COVERS were laid at the Masonic Hall, Jeppe Street, Johannesburg, on the 9th instant, for over three hundred guests and ticket-holders. It was a unique gathering. Europeans and Indians met on equal terms. Merchants and hawkers decided for that evening to forget the distinctions between them. They all came to do honour to those whom they had learnt to respect and love because of their support and sympathy at a time of need.

Who are the Committee?

It may be as well to know what this great Committee is, what it has done and what it really represents. The Committee was established in 1908 when the second campaign of passive resistance was at its height. The foundation was laid, perhaps, through the unassuming work done by Mr. Albert Cartwright, ex-Editor of the *Transvaal Leader*. He was so deeply pained by the hardships of the passive resistance prisoners during the first campaign, that he intervened and was largely instrumental in bringing about the first settlement. It was noticed, therefore, during that brief but very important campaign, that Indians were not without earnest European support. Mr. Hosken, though ever a friend of the oppressed, was at one time despondent. He thought that we were fighting a forlorn battle and he, out of regard and love for us, addressed the historic meeting of 31st July, 1907, at Pretoria. He delivered to the meeting the message of General Botha that, whilst that gentleman felt for us, he was sure that we were "kicking against the pricks." The General, through Mr. Hosken, advised us to abandon the struggle and bow to the inevitable. Mr. Hosken emphasised the point by declaring that General Botha could not repeal the Asiatic Act even if he wished. That most enthusiastic meeting held in the com-

posed and under the shadows of the sacred Mosque respectfully declined to accept Mr. Hosken's advice and unanimously re-affirmed its resolution to continue the struggle until the obnoxious Act was repealed. The same Mr. Hosken, when he realised our strength and purpose, expressed his regret that he ever advised us to abandon such a great struggle, and from that time to this, he has never wavered in his support. It is probably very true that, in a large measure, Mr. Hosken owes the loss of the Von Brandis seat for the Union Parliament to his open, consistent and persistent advocacy of the cause of passive resistance. Himself a "gall-bird" of the outlander agitation time, he preferred to lose his seat to subjecting his principles to the exigencies of political expediency. So, when the Committee was formed, Mr. Hosken naturally became its Chairman. Mr. Duke, who came to the struggle before even Mr. Cartwright and who never once doubted the ultimate issue, became the soul of the Committee. For, among the Europeans, there was in 1908 no one, barring Mr. Polak, who knew the inwardness of the struggle so well as Mr. Duke. Mr. Polak became its Secretary, thus forming a connecting link between the Committee and the Asiatic communities, Mr. Kallenbach replacing him during his absence. The high honour has now devolved upon Mr. Ritch. We need not mention the other members of the Committee. They are its members because they believe in the justice of the cause they advocate. Unlike, as in most Committees, there is no other driving motive. This Committee has, on every due occasion, made representations to the Government, has been in touch with Lord Ampthill's Committee and, during Lord Curzon's flying visit to South Africa, in 1909, it endeavoured, not without success, to interest his Lord-

ship in the question. And there is no doubt that the hastening of the provisional settlement is due, among other things, to the well-directed efforts of Mr. Hosken's Committee.

Whom Does the Committee Represent?

Does this influential Committee represent only the opinion of the few but earnest members who compose it? Did we honour only these members, deserving as they were of all that could be done for them? The answer to both the questions must be in the negative. The Committee represents that solid body of sympathetic European public opinion that, without doubt, exists in South Africa. It represents, for instance, the effective individual support that hundreds of Europeans on the Rand gave to the passive resistance hawkers; the few wardens and other gaol officials who, out of sympathy, made the lives of passive resisters in the Transvaal prisons as free from difficulty as possible, whilst the band of perhaps the majority of them was against these prisoners. It represents Miss Schlesin, at the mention of whose name at the banquet an enthusiastic applause rang through the hall and who has been working for the cause as no other man or woman, European or Asiatic, has worked. It represents an unknown railway refreshment waitress who was glad to serve bread and cheese for a passive resister, who was being taken under custody to Volksrust, for which she would not accept payment. It represents Mrs. Vogl who, as a direct result of the struggle, has, as a labour of love, established a sewing class for Indian women and girls.

The Guests

The following list of those who responded to the Reception Committee's invitation shows the increasing bond between Europeans

and Indians, in spite of the efforts of the legislators to harry us out of South Africa. There were present Mr. and Mrs. Hosken, Miss Blackie, Mr., Mrs. and Miss Duke and the other members of their family, Miss Grist, Mr. David Pollock, Rev. Mr. John Howard and Miss Howard, Mr. and Mrs. Dallow, Mr. Haddon, Mr. A. Benson, Mr. and Mrs. Van Weenen, Mr. Silver, Mr. Feitelberg, Mr. S. Feitelberg, Miss Feitelberg, Mr. Rossiter, Mr. and Mrs. Kelsey, Mr. and Mrs. Vogl, Miss Knudson, Mr. MacIntyre, Mr. Knox, Mr. German, Mr. W. Gordon, Mr. G. Isaac, Mr. Ritch, Mr. Kallenbach, Mr. and Miss Kennedy, Miss Friedman, Miss Holmes-Orr, Mr. and Mrs. Whittaker, Mr. Helps, Miss Davis, Mr. Robertson and Miss Schlesin. Over thirty letters expressing regret for absence were received by the Committee. Canon Digby Berry said in his letter:

"Please give my warm congratulations to our Indian fellow-citizens on the victory they have gained—and gained in a way which is an example to us all. Not by clamour and violence, but by patient endurance, and at a sacrifice to yourselves which we all deplore, you have obtained acknowledgment of the just rights of your country. Well done! Citizens of the Indian Empire and of the Empire of Great Britain."

Telegrams of congratulation were received from the Natal Indian Congress and Messrs. Dawad Mahomed and Parsee Rustomjee.

Over Two Hundred Indians

were present at the Banquet, and the Chinese community was represented by Mr. Quinn and other Chinese leaders. The recently discharged passive resisters were specially invited by the Committee.

Volunteer Cooks and Waiters

The whole of the cooking and serving was attended to by volunteers who had passed through His Majesty's gaols during the struggle. They are Messrs. M. K. Gandhi, C. C. John, R. C. S. Pillay, Charlie Singleo, S. D. Ernest Pillay, A. John Naidoo, A. Feriali Naidoo, M. Danial, C. K. T. Naidoo, Govindjee, D. Morgan, M. Nayanah Pillay, K. Murugesu Pillay, P. K. Desai, S. B. Medh, K. Govindasamy Pillay, D. Lazarus, Tommy Govindasamy, E. Arumugam, N. Kanabathy Pillay, N. Govindasamy Pillay, T. Coopooosamy Naidoo, D. Arumugam Pillay, N. Ragaruthna Naidoo, and P. K. Naidoo.

The Menu

The menu, which consisted of pea soup, curried lentils and rice, asparagus, brinjals, mashed potatoes, macaroni cheese, semolina pudding, stewed pears and cream, assorted pastries, chutney, biscuits, fruit and nuts, coffee, and minerals, was done full justice to by the visitors. The food did not contain any fish, flesh or fowl, or even eggs. All the pre-

parations were made with fresh butter only, no lard or suet being allowed.

The Address to Mr. Hosken

After the Royal toast Mr. Cachalia, who occupied the Chair, called upon Mr. Sorabji to read the following illuminated address to Mr. Hosken and his Committee:—

"William Hosken Esq.

"Dear Sir,—We, the undersigned, on behalf of the British Indian Reception Committee, hereby wish to place on record our gratitude to you and the members of the Committee over whose deliberations you have presided during the past three years that the Committee has been in existence.

"We are aware that it is due to the efforts of your Committee that the provisional settlement of the Asiatic question that has so agitated the country for the past four years has been hastened. Though the question that gave rise to passive resistance is not yet finally settled, it is a matter for satisfaction that we have a declaration from the chief opponent of the demands of the Asiatic communities that they should be satisfied. It was no small thing for you and your Committee to espouse what was undoubtedly an unpopular cause.

"It is not in our power to reward you for your labours. We can but pray to the Almighty to reward you, and the other Members of the Committee, for your advocacy of a cause which you believed to be just. We shall pray that you may have long life and health, so as to enable you to continue to serve high ideals as you have done in the past."

The illumination was carried out by Mr. Joseph Cohen. The design was a rich ornamental border with the map of India at one end and that of South Africa at the other.

The address was enclosed in a solid silver cylinder with the ends richly ornamented. The cylinder rested horizontally on two silver uprights fixed to polished South African wood.

Mr. Hosken's Speech

Mr. Hosken was greeted with loud applause as he began his speech.

Mr. Hosken said that in the first instance it was his duty, on behalf of himself and the committee he represented, to acknowledge the very handsome token of the Indians' high esteem and regard. They believed it represented the heartfelt thanks of the community for what they had endeavoured to do as a committee in the great struggle for civil liberty which the Indian people had carried on during recent years. He believed the European people in the Transvaal had never yet been able to realize the principle underlying the resistance that was made by the Indian people. He trusted that they would have in the future some better appreciation of what that great question meant, and also the sacrifices made by the passive resisters who suffered so much for

the movement. It had been suggested, and he thought it would be most useful and instructive, that those present who had actually been in prison should hold up their hands. (There was a big show of hands to this call.) Continuing, Mr. Hosken said, with the utmost confidence, that if that had been a gathering of his own special race, and they had such a record as that show of hands implied, they would be lost in admiration and praise. At the beginning of the passive resistance movement there were nine thousand Indian men in the Transvaal. Out of that number something like three thousand had actually been imprisoned. And what for? Was it for a crime? No. Was it for a wrongdoing, or was it for holding views of a great ideal regarding their own self-respect and the respect of their nation and people? It was for the latter they had suffered. He was ashamed to say, in a country such as this, where fundamental principles of law and order were provided for, and the right and liberty of the subject guarded, that one thousand out of those nine thousand Indians had been deported. It was with shame and sorrow that such had happened in the Transvaal. Such a thing would have been impossible in England. They were not yet out of the wood, but they saw the dawning of a better day, and his idea, and the idea of those with whom he was associated in the committee was that they must in future be prepared, if needs be, to stand by the Indian and Asiatic people, and see that right and justice were done. Mr. Hosken then proceeded to deal with the principles underlying the passive resistance movement and to trace its history. Concluding, he said he congratulated them that they had so far succeeded in their cause, and he trusted the day would come when they would have the fullest rights as belonging to a great nation, and would be recognized and provided for. (Applause.)

Mr. Duke's Speech

Mr. Duke, who followed Mr. Hosken, said they were met that evening under much happier circumstances than they had met for a long time. Of course the scars remained. They revered the memories of those who died for the cause, Nagappen and Narayensamy but they could not call them back; many other leaders would feel the strain of what they had passed through for long years to come; and not a few of their leaders had been financially ruined by the struggle. They could not forget the sufferings of Messrs. Dawad Mahomed and Rustomjee. They were, however, at one in the conviction that the victory had been worth the battle. When he said that he did not mean simply the partial settlement, that was only one element. They had developed and they had revealed such moral qualities, as had amazed the world. They had risen in the social scale, in

a moral and spiritual way. They were better people than they were four or five years ago. Qualities such as they had shown should be esteemed as assets of great value in the British Empire. They were just the qualities that would make the Empire great. They had shown the great value, the almost omnipotent strength of passive resistance. They had to be careful in the use of that peaceful weapon to see that their cause was just and righteous. They had fought a sort of Imperial battle for the Empire. They had strenuously opposed the admission into the Empire of elements of weakness, and because they had opposed the introduction of a racial bar and had claimed the rights of citizenship they as Europeans felt they had been fighting the battles of the Empire, and that was one of the reasons why they had been with them. (Applause.)

Mr. Ritch's Speech

Mr. Ritch, who was very warmly received, said that while they were satisfied there would be no breach and no *mala fides* they were determined there would be no *mala fides* with impunity. He endorsed the full the remarks that had been made about the Imperial aspect of the question. That was the aspect with which he, perhaps, had been more closely identified than any other. He was satisfied that Lord Amthill and the other members of his committee in England had a great deal to do with the provisional settlement. (Applause.) As an accredited speaker, he could say on their behalf that they were standing by the British Indian community to-day as they had stood by them through the stress of the struggle, and they would not relinquish their support until statutory disabilities were removed. (Applause.) Humanitarian claims demanded that the people, especially those within the Empire, should be accorded every opportunity of bringing out the best that was in them and should not be subjected to oppressions, or invidious distinctions calculated to make them sacrifice even their own self-respect.

The Rev. Howard also spoke, and in response to an acknowledgment paid to Mr. Gandhi by the company rising and cheering, that gentleman explained that the function was arranged to do honour to the European Committee and that nothing should be imported to detract from its significance. He was satisfied the struggle would have been much more prolonged and much more bitter had it not been for the sympathy they had had all through the struggle.

Presentation to Mr. Sorabji

Mr. Hosken, at the request of Mr. Cachalia, presented a gold watch and chain to Mr. Sorabji. The presentation was made to Mr. Sorabji as being the passive resister to lay the foundation of the second stage of the passive resistance movement. Mr. Sorabji,

in acknowledging the handsome gift, said that he was undeserving of the honour. He had done no more than his duty. He considered that those of his fellow passive resisters from Natal who were in the body of the Hall were just as deserving of the honour that was being done to him. Mr. Sorabji paid a glowing tribute to Messrs. Ritch, Polak, Kallenbach and Gabriel Isaac in South Africa and Miss Maud E. Polak in London.

Mr. Cachalia, in his concluding remarks, said that the community was really indebted even to General Smuts for giving them an opportunity of realising their own strength. Mr. Cachalia expressed his indebtedness to Mr. Hosken and the members of the Committee for the interest they had taken in the Indians of the Transvaal. The audience dispersed at about 11 p.m., after singing "God Save the King."

From the Editor's Chair

THE ANTI-INDIAN INDICTMENT

"That which appears permanent will perish; that which is high will be brought low; where there is agreement there will be division; and where there is birth there will be death."

—DHARMAPADA.

SOUTH AFRICA'S relentless persecution of its British Indian population has been excused on many grounds. At one time, it was the fashion to object to the Indian, to justify the disabilities heaped on him as a class, and even to urge his expulsion from South Africa, on the ground that he was morally so unregenerate as to be a menace, a sort of cancerous growth, in the highly moral white communities upon which he had obtruded himself. In the face of statistics proving that comparisons between the record of Indian and European crime resulted somewhat unfavourably to the self-styled superior class, this position was, save among the very ill-informed, wisely, if somewhat reluctantly, abandoned. Then, it was pleaded that the Indian differed so fundamentally in his traditions, habits and ideals as to be incapable of ever being built into the body politic of this country, that he was impossible of assimilation. This contention is still not infrequently advanced in spite of the conclusive answer furnished in the persons of the Europeanised young Indians of South African birth who in speech, conduct, education and ideals need fear no comparison with their white contemporaries who have enjoyed far greater advantages in the matter of up-bringing. It may be observed, in passing, that most of these Indian young men of South African birth are, educationally, the products of the Natal Indian schools, and that their

numbers furnish remarkable evidence of the avidity with which European education is taken advantage of by the poorest Indian parents, while, as a class, they demonstrate what the Indian is capable of along western lines when given the semblance of a fair chance.

But the last barricade—that behind which, after all other arguments have failed, the protagonist of Indian oppression and expulsion retreats—is a dogma that "self-preservation is the first law of nature." The retreat thus made is usually accompanied by something of a *polite-fu*. Not the Indian's vices but his virtues, are what constitute him a danger to the society which he has a right to form a part. It is argued that he is so much more persistent, thrifty, frugal and industrious than his European rival that competition between them is unequal and, therefore, self-preservation demands—and justifies—that he be hedged round with disabilities and, if possible, driven out of the country. Before considering this last plea—which lawyers would call "a confession and avoidance"—let us pause to make clear that no monopoly of the virtues is claimed for the Indian. He is just an ordinary human being, having his strong points (which are fairly those above described) but also his defects. He is charged sometimes with "not conforming to the highest standards of sanitation. His thrift is said to approximate more nearly to meanness, his industry to the aggressive exploitation of his employees during the long hours that he will keep open his shop or workshop, or will labour in the fields. One of the commonest charges laid at his door is that he sends his money out of the country instead of giving the country the benefit of it, and that he himself has no stake here and retires to India as soon as he has earned a competence. We think that the above fairly sums up the case of the anti-Indian. Let us examine it a little in detail. Investigation discloses, first of all, a large measure of exaggeration, the natural corollary to a prejudice born of self-interest and an ignorance of the Indian mode of life. Next, it is too often not borne in mind that there are grades among the Indian community, just as there are among the European, but the prejudice against the Indian is such that the worst examples are taken as being characteristic of all. It is as if European South Africa were judged by the standard of the illicit liquor-sellers who infest the Rand, or the citizens of London by its bootleggers.

Responsibility for Indian insanitation, where it has been proved to exist, cannot be always saddled upon the Indian. Nobody who knew the inner history of the old Johannesburg Indian Location could doubt that the outbreak of plague in that area in 1904 was due entirely to the criminal neglect of the Municipality, which had then expropriated it and whose tenants

the poor residents of the Location were obliged to be. Similar causes produced the Black Death of London. The accusation of meanness and excessive industry is an old bogey. It has at different times been levelled against all successful peoples—e.g., Scotsmen, Jews, Germans. No sane legislature would desire to do ought but encourage industry and thrift in a people. But it can (and does) control and regulate the hours of trading and employment. The charge against the Indian of sending his money out of the country and of desiring to return to his native land lies ill in the mouths of those who have deprived him of the opportunity of investing his earnings in the country and of educating his children—as witness the disability to own land in the Transvaal and universal restriction as to education.

But what of "self-preservation"? That "self-preservation is the first law of nature" is probably true. But what is its meaning? Is it synonymous with selfishness? Christianity and history answer "no." For we know what the Christian teaching is, and history is replete with examples showing how the peoples of Europe have done homage to the martyr, the humanitarian, the patriot and the hero. The way of self-preservation, either for nations or individuals, lies along the path of service of mankind, regardless of caste, colour, or creed. It may, however, be urged that the sentiment just expressed reads all right on paper but is totally unworkable for the practical colonists who have made, as they say, South Africa such an asset of the Empire. They will urge that a handful of Europeans living in the midst of seven million Kaffirs cannot allow an alien civilisation to encroach upon their own. The answer to the problem is, however, not so formidable as it may appear at first sight. One knows that the gates of South Africa are virtually closed against Asiatics through its drastic immigration laws. No statesman with a sense of Imperial responsibility has ever suggested that the Asiatics who have been permitted—indeed, in some cases even encouraged,—to settle in this country, can or may be bundled out of it. Self-preservation, then, demands that the Europeans must be prepared to make the best of them by according ■ the subjects of the same Sovereign an equal and equitable treatment in this sub-continent.

L. W. RITCH.

THE CORONATION

SOUTH AFRICA will be celebrating, on the 22nd instant, the Coronation of King George V. What part are we going to play in the celebrations? The provisional settlement removes the cause of mourning. But the letter addressed to the Town Clerk by Mr. Dawad Mahomed and other leaders, we understand, still remains unanswered. If the Town Council cannot see their way to accord the same

treatment to all the subjects of the Crown, on a unique occasion like the Coronation of our Sovereign, if Europeans cannot forget their prejudice at such a time, we consider that it is the duty of the Indian community ■ refrain from taking any part in the local official celebrations, to refuse to accept any grant that may be made for a separate celebration by us. The community will express its loyalty to the Throne by sending an appropriate message.

We have been informed that the Town Council officials instead of returning a definite reply to Mr. Dawad Mahomed, are trying to hoodwink the unwary and ignorant or poor Indians to submit to degradation by accepting a miserable grant for a hole-and-corner celebration among themselves. The market master has, we are told, been approaching the stall-holders and asking them whether they would agree to take part in some *lamasha* he may arrange for them. We ■ are that these designs will be frustrated and that the leaders will see to it that not a single Indian in the Borough of Durban has anything to do with the official celebrations.

We would appeal to the Town Council to rise to the occasion. If it boldly decided for the time being, to refuse ■ recognise any racial distinctions, it would perform a service to the model Borough, ■ South Africa and ■ the Empire. That brief but happy interruption need not prevent us from resuming our prejudices the day after and setting about quarreling again. But let the 22nd of June be held as a sacred day on which, at any rate, we may practice Imperial ideals. We are sure that such conduct on the part of the Town Council will be a tangible proof of its loyalty and will please King George much more than any lip-loyalty.

At the time of the late war, on the battlefield, all distinctions disappeared as if by magic. Tommy drank from the same cup—or rather tin—of water as the Indian stretcher-bearer. Tommy shared the same tent with the Indian, and was often glad to have the same food as his Indian brother. There was perfect fellowship between them. We know that incidents like the above gladdened the hearts of the thousand Indians who were on the battlefield. *Punch* was so delighted that it sang, in connection with the incident: "We are sons of the Empire after all." After the close of the war, we know that the fellowship gave place to bitter jealousy, and consequent discord. But the lesson of the war remained and was repeated at the time of the Zulu revolt. The small band of Indian ambulance bearers met the Colonial soldier-citizen on terms of equality. Captain Sparks and other officers appreciated the corp's services, and the Indians were enabled again to realise that they were "sons of the Empire after all." Is it impossible to repeat the two experimen-

ces on the Coronation Day? We appeal to South Africa for an answer.

THE BANQUET

WE congratulate the organisers of the Banquet to Mr. Hosken's Committee on the splendid success that attended their efforts. From all accounts received, this banquet was quite worthy of its predecessors. The response from the Europeans ■ the invitation of the Reception Committee was liberal. The Banquet was the least that the community owed to its European friends and supporters. In the beginning stages of the struggle, when everybody poured ridicule on the heads of passive resisters, it required a great deal of nerve, courage and sacrifice on the part of the European sympathisers to stand by us. We know how Mr. Hosken became the butt of the cartoonist. We can have no notion of what these friends of the cause must have been obliged to put up with in their Clubs and their churches. Indeed, there must have been at times a lot as hard as, if not harder, than that of our imprisoned countrymen. And yet they never swerved during the four years that the struggle lasted. We echo the sentiments expressed by Mr. Duke, that the European Committee and the passive resisters were true Imperialists, who fought in the teeth of tremendous opposition to uphold Imperial ideals. Let us hope that the happy link established between Europeans and Indians in South Africa will continue to bind the two communities and result in an increase of mutual respect and forbearance. Then will South Africa have set an example worthy to be followed in the other parts of the Empire.

AN ANCHOR OF HOPE

THE Supreme Court has, on more than one occasion, proved an anchor of hope to the oppressed classes in South Africa. The latest instance is to be found in the judgment delivered by it at Capetown and wired throughout the Union by Reuter. It has showed to the Chief Immigration Officer ■ the Cape that he would not be allowed, in his zeal for office and power, to tamper, with impunity, with the liberty of the subject. Whilst the result of the case is thus far satisfactory, the reflection that many poor men, similarly placed to Nanabhai, but not equally plucky or equally fortunate financially, must have been spirited away by the same immigration officer without redress, is painful enough to remove the sense of momentary satisfaction created by the judgment.

"Vegetarianism is spreading over the country like some loathsome disease" says the *Dutcher's Trade Journal*.

The Gold Law

Representations to the Home Government

The South Africa British Indian Committee has received the following letter dated 19th May, from the Colonial Office in regard to its representations on the Gold Law:—

I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge receipt of the 15th instant forwarding an extract from a letter from Mr. M. K. Gandhi with regard to the position of Indians in the Transvaal under Section 130 of the Transvaal Precious and Base Metals Act No. 35 of 1908.

2. I am to inform you that a copy of your letter and of its enclosure is being sent to the Governor General of the Union of South Africa for the consideration of his Ministers.

Passive Resisters at Play

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

The Pretoria Passive resisters' Eleven paid their promised visit to Johannesburg on the 5th instant to play the return match against their brother passive resisters of the Golden City. Pretoria were a better team than received Johannesburg at home last week, they combined better and in the first half attacked very vigorously. They ended victors by 2 goals to 1. Nevertheless, without discounting the merits of the winners of a really classy game, I think they were rather lucky not to have finished with a draw, if not actually as losers. In the last quarter of an hour the Johannesburg men pressed them very hard, the play being almost exclusively in the Pretoria half, and shut after shot only just missing the Pretoria goal. A very large share in Pretoria's victory was due to the speedy and forceful play of Baboolal Maharaj, the Pretoria Captain, while the Pretoria back division shewed up well during the very exciting minutes when it looked as if equalising by Johannesburg was a certainty. The Johannesburg team were the lighter and, I think, the faster all round. Moonah was easily first among them. On the left wing he played a splendid game, always in the right place at the right time. He was decorated on the field as having shewn up best in the match, Mr. Isaac presenting a medal for award to the best player.

Mr. Thambi Naidoo and the Johannesburg Reception Committee did the honour in good style. A well-served luncheon was spread in the Hall of the Hamidia Islamic Society, to which prominent members of the community were invited, Mr. Duke presiding, and, after the match, another substantial meal was offered

and enjoyed. The Johannesburg Captain paid the usual compliments to the visitors and the Pretoria Captain responded with no less generosity. Mr. Pillay and Mr. Thambi Naidoo, the respective organisers of the teams, added their quota in the speeches, while Mr. Gandhi and Mr. Ritch utilised the opportunity to say a few words on the recent Passive Resistance struggle. Although it was mid-day, the company that gathered was a large one and the proceedings as a whole went off with a happy, healthy swing from start to finish.

Mention should also be made of the kind and thoughtful hospitality of Mr. David Ernest, who insisted upon the two teams and other friends coming to his house and taking refreshment after the match. Mr. Ernest is a football enthusiast, and his son Solomon occupies a prominent position in the football world.

Indian Licences

Obstructive Attitude towards Limited Liability Companies

At the monthly meeting of the Maritzburg Town Council on the 6th instant, (reports the *Witness*) the Council resolved into a Court of Appeal to consider certain appeals against the decision of the Municipal Licensing Officer.

The first appeal heard was that against the Licensing Officer's decision to grant an application for the transfer to the Natal Indian traders, Ltd., of the wholesale general dealer's licence now present held by S. R. Naidoo (a partner of the Natal Traders), in respect of the premises 464, Church Street.

Mr. Smythe appeared for the appellants, Mr. Kufal for the Licensing Officer, and Mr. Hershensohn for certain objectors to the granting of the licence.

At the outset Mr. Smythe objected to Mr. Hershensohn's appearing for objectors who did not appear before the Licensing Officer. How was their case known?

Mr. Kufal, on behalf of the Licensing Officer, also objected to Mr. Hershensohn appearing.

The Council upheld the objection.

The appeal was of some interest as showing the attitude the Council are prepared to adopt with regard to businesses taken on by Indians who resolve themselves into Limited Liability Companies. The manager of the company in question, the Natal Indian Traders, was one Parbhoo Makangie. The company consisted of 20 partners. One, Naidoo, sought to transfer his licence to a partner to the company. The directors have to be re-elected every year, and Mr. Kufal on behalf of the Licensing Officer maintained that there would be great difficulty in fixing the liability on any member of

the company in case of any irregularity.

The reasons set forth by the Licensing Officer for the refusal of the licence were as follows:—

There are already too many trading licences held by Asiatics in the Borough, and it is undesirable that the number should be increased at the present time. I recognise, however, that when the number of Asiatic trading licences in the Borough is sufficiently reduced to admit of the granting of a new licence, preference should be given to the Colonial-born Indian.

I would in no circumstances be prepared to grant an application for a licence, the issue of which would create new rights in favour of twenty Asiatic partners in a business. Each partner in a business has a vested interest in the licence, and any application by a firm of Asiatics for a new licence should be made on behalf of the partners by one member of the firm and the licence issued to him alone.

The Council in that appeal decided, *inter alia*, that the licence was to be taken out in the name of one partner only. In view of the decision I granted to S. R. Naidoo, who was one of the twenty partners, a new wholesale general dealer's licence for 1910, and I have granted a renewal of the licence for the year 1911. While I might be prepared to grant a transfer of S. R. Naidoo's existing licence to any one of the original twenty partners, and have stated that I am prepared to transfer the licence to Parbhoo Makangie (a director of the Natal Indian Traders, Limited, who was one of the 20 partners,) I am unable to transfer the licence to a Limited Liability Company.

The evidence led in support of the application showed that 5,000 shares in the company have been taken up by Hindoos, and that a shareholder has the right to sell his shares at any time.

Licences held by Asiatic traders in this Borough being personal licences, a licence should not be granted to an Asiatic Limited Liability Company, the vested rights in which impersonal licence would pass to other Indians merely by transference of shares in the company.

The Council after considering the appeal in Committee, decided to uphold the decision of the Licensing Officer.

Another appeal against the decision of the Licensing officer in refusing to grant a licence to Hoesen Mohamed in respect of the premises, 70 and 72, Church Street was adjourned.

An Umlazi Licence

The Licensing Board for the Umlazi Division sat in the Umlazi Court-house on the 9th instant, when an appeal against the decision of the Licensing Officer in granting a transfer of licence to one Devjee Laljee

for premises situated in Northdene was dealt with. The Board comprised Mr. G. Brunton Warner (chairman), Mr. Frank Stevens, and Mr. Harry Sparks.

The appeal against the Licensing Officer's decision was made by Mr. Carlisle, on behalf of M. M. Diwan, while Mr. C. P. Robinson appeared for the respondent.

Mr. Robinson took exception at the outset to the right of the appellant appearing, and the board, after hearing lengthy argument, upheld the exception, expressing the opinion that when the objector first appeared he had no status, and that was so in the present instance, the rules not having been complied with. The appeal was accordingly dismissed.

The Passion for Legislation

In the course of an article under the above title, Mr. Edward H. Grou, in the *Ethical World*, says:—

It was not without justification that Lecky stated in his *Map of Life* that "a disproportionate amount of English energy takes political forms, and there is a dangerous exaggeration in the prevailing tendency to combat all social and moral abuses by Acts of Parliament." There is much cause for fear that the increased political education of the people has up to the present done nearly as much harm as good, in that it has diverted them from the true source of progress—the continuous development and self-reliance of each individual—to an inebriated confidence in and reliance upon political institutions.

Much, a great deal too much, is made of the educational influence of law. But custom precedes, sanctions, and sanctifies law. Our statesmen have not the courage to initiate laws in advance of public pressure. They do not lead, but follow very belatedly. Disraeli's description is very applicable:—

"Find a man who, totally destitute of genius, possesses nevertheless considerable talents; who has official aptitude, a volubility of routine rhetoric, great perseverance, a love of affairs; who, embarrassed neither by the principles of the philosopher nor by the prejudices of the bigot, can assume, with a cautious facility, the prevalent tone, and disembarass himself of it with a dexterous ambiguity the moment it ceases to be predominant; recommending himself to the innovator by his approbation of change "in the abstract," and to the conservative by his prudential and practical respect for that which is established; such a man, though he be one of an essentially small mind, though his intellectual qualities be less than moderate, with feeble powers of thought, no imagination, contracted sympathies, and a most loose public

morality—such a man is the individual whom kings and parliaments would select to govern the State or rule the Church. Change, "in the abstract," is what is wanted by a people who are at the same time inquiring and wealthy. Instead of statesmen they desire shufflers; and compromise in conduct and ambiguity in speech are—though nobody will confess it—the public qualities now most in vogue."

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

After having been in the thick of the fight for over three years, after having served the longest in His Majesty's gaols in the Transvaal, and after having won the esteem of all, Mr. Sorabji Shapurji Adajania left Johannesburg last Saturday for Durban en route for India. There was quite a crowd of Indians on the platform to see Mr. Sorabji off, among which were to be seen Messrs. Cachalia, Imam, Aswat, Coovadia, Fancy, Thambi Naidoo, K. S. C. Pillay, John, Meih, Desai, Morari, Ahmed Moosaji, Jevanji, Nagama Mancharsha, Dorabji and others. There were also Miss Schlessin and Messrs. Kallenbach, Ritch and Isaac. Mr. P. K. Naidoo read the following address which was signed by Mr. Cachalia and others.

"To Sorabji Shapurji Adajania Esq.

"Dear Mr. Sorabjee,—We, the undersigned, wish on the eve of your departure Home to record the sense of our appreciation of your great work in the passive resistance movement. You laid the foundation of the second campaign. You and we little thought that the struggle would be so prolonged, so bitter and so exacting. You, however, remained firm when many weakened. We know that you had sacred family duties to perform. You postponed them for the sake of the honour of the nation which you adorn. It is but meet that you are the passive resister to have undergone the largest term of imprisonment, being very nearly two years. Your sufferings were the greater because you possess by no means a strong constitution. You have shown what devotion to duty can do.

"We wish you a pleasant voyage, a happy time among the members of your family and a safe return."

The address was beautifully illuminated and bound in a velvet album with a silver inscription plate. There was no time to make a speech, so Mr. Sorabji bowed acknowledgments as he entered the train. He has since sent, through the columns of your paper, a written reply in which he, with his innate modesty, declares that he does not deserve any praise at all

and that, in any case, it must be shared by all those who, from Natal, followed him to join the struggle for national honour. He states that he has gained morally through the struggle. He considers it a privilege to have been able to meet his Tamil brethren who fought so bravely. Mr. Sorabji expects to return, after the pilgrimage to the members of his family, to the scene of action about the time of the publication of the proposed legislation. Mr. Sorabji received numerous bouquets from the friends on the platform. Young Mr. Sorabji, the brave son of the brave Mr. Rustomji, and Mr. and Mrs. Gandhi, travelled by the same train. The former returns to his father after having "played the game." The latter expect to return to Tolstoy Farm within a fortnight.

The irrepressible Mr. Preddy has been fulminating against Asiatics, in the columns of the *Rand Daily Mail*. Mr. Kitch has sent "a crusher" in reply which has been published by the *Mail* in full.

Cape Immigration Case

Government Official Commits Contempt of Court

Judge's Severe Strictures

Capetown, June 14.—In the Provincial Court this morning, a case of unusual interest was heard, in which Mr. Cousins, chief immigration officer, and Mr. McInnes, an official of the Immigration Department, were called on to show cause why they should not be committed for contempt of Court, in connection with the deportation of a prohibited immigrant named Nathathai Nayabhai, in disobedience of an order of the Court.

It was stated that, on May 2, Sir J. Buchanna heard an urgent application of Nayabhai for permission to land, and the matter was postponed for a week, and an order granted restraining the Minister of the Interior from deporting the man until the application had been heard further. The application was heard shortly afterwards by Judge Hopley, who granted an order restraining the Deutsche Ost Afrika Company, in one of whose steamers the immigrant was, from removing him. Subsequently, Nayabhai's application was heard, and it was held that he was a prohibited immigrant.

An affidavit by Nayabhai was read, stating that he was informed that the steamship company intended to deport him, and an order was therefore obtained against the company. He was told by the Immigration Officer that he must leave by the boat, and he refused. He was taken from the

detention depot, but was subsequently returned.

In an affidavit Mr. Cousins stated that the man was put on board the *Kronprins* by the company on their own initiative. They were willing to keep the man in the depot if proper security had been provided, but as such was not forthcoming they declined to do so.

In a further affidavit Mr. Cousins stated that he had no intention of committing an act of disobedience of the order of the Court. The refusal to land was in accordance with the Immigration Act. He was in a difficult position. The company said that, if the man was not removed by the next boat they would be involved in heavy expense, and declined to keep the man beyond May 5. If the owners of the boat elected to assume the charge of the applicant on their own responsibility, he said he would not oppose them, but in view of the order of the Court he could not assist them. He held that he could not oppose the resumption of control by the company. He had acted under the instructions of the Under-Secretary for the Interior.

The Court held that Mr. Cousins had committed contempt of Court, and ordered him to pay all costs in the case. Mr. McInnes was discharged.

In giving judgment, Mr. Justice Maasdorp said it could not be contended for a moment that there would have been any right on the part of the shipping company to remove the man from the Immigration Officer's custody without his consent. Mr. Cousins must be held to have taken an active part because he gave his consent where his consent was necessary. He was a consenting party, and it appeared that he instructed his subordinate, Mr. McInnes, to let the man go. Until that act the man could never have been deported. While Mr. Cousins did not act defiantly he did act wilfully. There was no determination to commit a grossly illegal act, but an attempt to evade an order of the Court, in the belief that some ground did possibly exist, and some reason could be advanced for the purpose of escaping from the order of the Court.

Sir John Buchanan said that an offence of this kind was greater in gravity when committed by a Government official than when the offender was a private individual.

Mr. Justice Searle concurred, and said that the Court was entitled to the whole-hearted co-operation of the Government authorities in endeavouring to do justice under the Immigration Act, and no obstacles should be placed in its way.—*Reuter*.

"Oh fear not in a world like this,
And thou shalt know ere long,
How sublime a thing it is
To suffer and be strong."

Longfellow.

An Indentured Indian's Debt

The Maritzburg correspondent of the *Natal Mercury*, writing on Tuesday last, says:—

The clause in the Natal Law which provides that no indentured Indian shall be imprisoned for debt gave rise to a curious point in the City Court yesterday. An Indian, named Mahabor had been proceeded against under a debt of £40, and had had judgment declared against him. A small debt summons followed, and the debtor was called upon to show cause why he should not pay off his indebtedness by instalments. In the meantime, however, he had re-indentured himself, and this fact was made the basis of his defence, his counsel declaring that under the circumstances, he could not proceed against. The Magistrate, however, took note of the fact that when judgment for the £40 was entered the Indian was a free man, and he could not allow the subsequent indenturing to avail him as an excuse. The amount was ordered to be paid within a fortnight, with £8 additional for costs.

Railway Refreshment Rooms

Humiliating Position of Indian Passengers

The incident at Potchefstroom, where an Indian passenger was refused a cup of coffee at the railway refreshment room, has led to the following correspondence:—

Mr. Hoy, Acting General Manager of the S.A.R., wrote, under date the 2nd instant, to the Chairman of the British Indian Association, as follows:

Dear Sir,—I am in receipt of your letter of the 19th ultimo relative to the refusal of the manager of the Refreshment Room at Potchefstroom Station, to serve Mr. Osman Dama with a cup of coffee in the Refreshment Buffet. It is regretted that the Complainant should have suffered any inconvenience in consequence of the action of the manager, but on consideration of the attitude adopted by a number of European passengers, who object to the presence of Indians in Refreshment Rooms, you will, I am sure, appreciate the difficulty in which the Administration is placed, particularly at places where the business conducted does not warrant the provision of a general stall where all are at liberty to ask for tea or coffee.

Whilst sympathising with you in the position in which your countrymen are at times placed, I trust you recognise the difficulties confronting the Administration which it is the wish to overcome wherever practicable.

On the 6th instant, Mr. Cachalia replied as under:—

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 2nd instant, No. G 15587/69. My Association fully appreciates the difficulty of the Railway Administration in the matter of refreshment rooms. I venture, however, to hope that you will be able to make some arrangement whereby the non-European public may not be put to the inconvenience or humiliation that was experienced by Mr. Osman Dama.

"A Talk With Dr. Johnson"

Machine Age Condemned

Mr. Philip Gibbs contributes to *The Graphic* of April 22nd last, "A Ghost Story in Gough Square," in which he relates his experiences—or dream—on paying a visit to Dr. Johnson's house in London.

It is an imaginary interview with the ghost of the learned Doctor.

"Sir," said the Doctor, "life has changed a good deal since I used to take a walk down Fleet Street, admiring its animated appearance and cheerfulness. Now, when my spirit walks there it is sadly jostled by the crowd, who seem always in a great hurry and without that calmness of mind which is essential to human happiness. Why, sir, there are many little men running about on their little affairs, but I do not see any sign of greatness, in purpose or achievement. You have big houses, and big machines. Ay, sir, but where are your big men?"

His face seemed flush with anger, and he began to speak in a scornful way, spluttering out his words.

"A machine age, sir, a machine age! That is what you have come to. Your houses, your clothes, your pictures, your books, are turned out by machinery in millions. Do I not hear the roar of your printing presses? They are making a vast number of books, a prodigious supply of periodicals. Pooh! a mighty lot of foolishness, my dear sir, concealing a great paucity of ideas and wisdom. In my days scholarship, hard thinking, nobility of soul, and strength of conviction went to the making of a book. In Grub Street we drudged in garrets, and toiled for poor wages, and lived shabbily, and sometimes starved, but our brains, sir, were of good quality, and our conversation was worth hearing and we kept company with the immortals.

"Doubtless you have many comforts which were unknown to men and women of my time. I see you driving furiously in horseless vehicles, there are many cheap treasures behind the great glass windows of your shops, pleasure plucks you by the sleeve at every corner. But a nation,

sir, is not made great by many little pleasures, nor by a host of small comforts, nor by the chatter of many senseless people. England has grown big in population, but very small in spirit. Sir, there were giants in my days. We aimed high, we reached up to what is best, and not down to what is lowest. We men of letters did not prostitute our pens to please the ignorant. We wrote for scholars, not for servant-maids."

The strange old man was silent so long that I coughed and said, "I fear I have stayed too long."

He peered up at me and said very bluntly, "Sir, I had forgotten all about you."

He shuffled away to the other side of the room, and seemed to disappear through one of the walls. At the same time the oak chest and the table piled high with books, and the chair that I had been sitting on, and the other chair with three legs, propped up against the wall, vanished as completely as though they had never been there, so that I found myself alone in a bare room with dust lying thick upon the floor. I went slowly out into Gough Square, as though I had awakened from a dream. Is it possible that I had met the ghost of Dr. Johnson, or had my imagination played tricks with me?

Indians in British Columbia

Natives of India who have come to these shores, says the *Daily News-Advertiser* Vancouver, are forwarding a petition to the Right Hon. the Earl of Crewe, Secretary of State for India, asking him to use his influence to remove certain barriers stated to confront them in Vancouver and the Dominion generally. They ask that the question be taken up at the Imperial Conference, claiming it is imperative that something should be done to protect their rights and privileges as subjects of the British Empire in Canada. The petition contains the following:—

"All the harshest regulations seen to be made specially against the people of India, as they apply to no other people besides us, and although we are subjects of the British Empire, and have inalienable rights like other citizens of the Empire, we are suffering from the worst indignities, and our disabilities are greater than even the Chinese and the Japanese. To such an extent has the application of the immigration acts against the people of India gone that the Hon. Wilfrid Laurier, in his speech in Vancouver, B. C., some time ago, remarked that not a single Hindu had been allowed to land in Canada within the past three years."

An Open-air School

In the Educational Section of the British Association, Principal Miers presided over a very interesting symposium on open-air studies. PROFESSOR MARK R. WRIGHT, of Armstrong College, Newcastle, described "A Training College Under Canvas." For seven years, he said, the students of his college had been taken with large parties of schoolboys into camp at some country place, where study and practice in teaching were combined. One result was a vivifying of the teaching, which otherwise tended to be formal, artificial, and school-mastery. The Board of Education allowed these excursions to be held in school time. Health was abnormally good. The doctors had nothing to do. In spite of drenching rain, it seemed doubtful whether it was possible to catch cold in camp. The primary object of these experiments, to improve the training of the teachers, had been achieved. It was found a great advantage to have the student teachers doing their work without the conventional methods and surroundings of the class-room. They learnt more of the real nature of boys in the fortnight in camp than in all their ordinary teaching practice, and acquired much more influence over them. The teaching became more alert, more human, more daring. There was no trouble about discipline in the open air.

Science and Poverty

Dr. Alfred Russel Wallace, who shares with Darwin, the fame belonging to the discovery of natural selection as a principle of evolution, reached his 88th birthday on January 7. He was interviewed at his home in Dorset by a representative of the *Daily News*, who questioned him mainly on subjects connected with social activity. Dr. Wallace being as earnest a reformer as he is a naturalist. Comparing the England of to-day with the England of half a century ago, he expressed the opinion that things have grown worse rather than better for the poorest people.

"The wonderful discoveries of science and their application in industry, with the corresponding increase in wealth, have not lessened the increase in poverty, which is absolutely, and I believe relatively, enormously greater than it was fifty years ago. It is very difficult to say whether there is any real improvement. I think the majority of people in my youth were just as well off and enjoyed their lives just as much as people do to-day. Of course, there was not the same interest in science and art, and in that direction the outlook is encouraging, but the foundation of all, the providing that every English man, woman,

and child shall have a chance of a decent livelihood, is still to seek. The present Government—which I have never seen approached—has, I rejoice to say, for the first time in the history of Governments, recognised that it is the duty of a Government to abolish starvation, and that is the most hopeful thing I see."

Moral Unity of the Human Race

In his notes on moral Education in the *Ethical World*, the Secretary of the Moral Education League gives the following extracts from a speech delivered by Professor Yushio Noda:

I do not think it possible any cardinal virtue or moral principle which is essentially good in itself in one country can be otherwise in any other country. I think this is nothing but an indication of the moral unity of the human race.

We [Japanese] believe very much in education. We expect everything from schools. Parents believe in teachers. Children respect and love teachers very much.

The moral lesson [in Japanese schools] comes always above all other subjects.

Japanese teachers are respected because they are teachers in morals. Headmasters are important and honourable because they have responsibility in moral training.

If any schoolboy has done anything morally wrong, the first person to be blamed is the headmaster of that school.

"Youth's Noble Path"

From the same source we learn that in India, at the beginning of April appeared *Youth's Noble Path*, a volume of moral instruction designed for the use of children, parents, and teachers, and mainly based on Eastern tradition, poetry, and history, by Mr. F. J. Gould. Sixty-two lessons cover the topics of Self-control, Truthfulness, Benevolence, Duty, Family, Industry, Progress, etc. The instruction is so framed as to present the moral elements appreciated by all varieties of religious minds. Issued by the Moral Education League, it represents an endeavour to emphasise the ethical truths which Asia and Europe alike revere. It is published by Messrs. Longmans at rs. Very considerable interest has been awakened in the book throughout India, and many hold that it is likely to be instrumental in helping to effect important changes in the present system of education in State schools in India. So far, at any rate, the book has had a splendid reception by representatives of all parties.

Progressive Legislation in Baroda

A recent issue of the Legislation in the *Baroda Gazette* foreshadows a very welcome legislation in the interests of the youth of the State. ■ is proposed (says the *Tribune*) to prohibit the smoking and drinking habit among children by stringent legislation. Whoever sells or gives to a child apparently under the age of 16 any tobacco, cigar, cigarette or *bidi*, whether for his own use or not, will in future be liable on summary conviction to a fine not exceeding Rs. 10. The article so sold will be forfeited to the State. If a child is found smoking, it will be the duty of every Police officer in uniform ■ seize such *bidi*, etc., and for this purpose he may search, if necessary, the person of ■ boy—but not a girl. The article will, of course, be forfeited. It is also enacted that no licensed vendor of spirituous liquor shall sell to any child whether for his own use or not, any intoxicating liquor or allow the child to enter the premises of the shop. A breach of the rules on the part of the vendor or his servants will be liable to a fine not exceeding Rs. 20. There is, lastly, the prohibition against the employment of a child apparently under nine years, in any mill, factory or workshop. A breach of this order would entail a fine not exceeding Rs. 50. All these measures which His Highness the Gackwar proposes to take for the general protection of the youthful generation of his State are calculated to produce substantial good to the State and reflect highly on the enlightened regime of His Highness.

The Educated Native

And the Indignant Merchant

The other day (says the *Lovedale Express*) a leading merchant in one of our large seaports announced with much emphasis that the Native sought to be left in their natural state. When it was suggested to him that he and those who thought with him ought then to be consistent to employ no Native labour, he gasped at the suggestion and declared that they could not carry on without it. After denouncing educated Natives as knaves he admitted that he had in his own employ an educated Native who was most useful and who, so far as he had experience of him, was perfectly trustworthy and honest. This same merchant had taken great offence at a Native lad he had seen on an up-country railway station because the lad was dressed in rather sporting attire and had a field-glass hung over one shoulder. Evidently it had not occurred to him that in all likelihood

his own, or some other, firm had imported both the sporting attire and the binocular, and had sent them to an up-country trader to be sold; or that the trader had in all probability induced the Native to buy these very articles, to which such strong exception was taken. Who then was most to blame, the merchant, the trader or the Native?

The most saddening part of the whole conversation (continues the *Express*) was the utter absence of any trace of altruism on the part of the merchant, despite the boasted centuries of Christian civilization behind him. So far as one could judge, his aim was to get all he could out of the Native, but to leave him no better for contact with himself.

[NOTE: How similar is the attitude taken up by so many South Africans in regard to the Indian. When will they begin to see themselves as others see them?—Ed. I.O.]

The Stanger Scandal

In connection with the Stanger scandal, reported in our issue of the 22nd April last, the Manager of the Aroma Tea Estate (Mr. W. M. Dickson) was, on Wednesday last, brought before the Resident Magistrate, Stanger, charged with assault on eight Indians.

The defence was that the assault was without malice but one of discipline, because the Indians had assaulted the sirdar somewhat seriously, and if the manager had not punished these men, it would have been badly interpreted in the minds ■ the Indians. Therefore he (the manager) gave the Indians a few smacks with ■ whip.

The Magistrate found the accused guilty, and said he had no right to take the law into his own hands, and fined him £3 10s, or 14 days' hard labour. The fine was paid.

Items of Interest

Our readers will be glad to receive a portrait of Mr. William Hosken which we are enabled to issue with this number by the courtesy of the proprietors of the *Star*.

When Mr. Sorabji Shapurji arrived at Durban on Sunday last, he was met at the station by several of the Indian leaders, amongst whom were Mr. Dawad Mahomed, and other leaders.

Capetown, June 7.—At the Cape School Board's meeting, to-day, a proposal was considered to establish a school to meet the special requirements of coloured children, who are of such light complexion that it is

considered that they suffer hardship by being sent to the ordinary coloured schools. The Rev. Mr. Rodson, Wesleyan minister, protested against the proposal, holding that it would lead to ill-feeling among the coloured people, and that if a child were not dark enough to be classed as coloured it should be admitted to the European schools. Further discussion on the proposal took place in Committee.—Reuter.

With a view to pushing forward the main work of the recently-formed League of Honour, Archdeacon Beresford Potter arranged for a conference of all members, associates, subscribers, and friends ■ be held at Denison House, Vauxhall Bridge-road, London, on May 30th last. The meeting was to commence with speeches from representatives of the four societies, whose work and aims the league is endeavouring to assist. Mr. R. D. Morel was to speak on the Congo question, M. H. W. Nevins on present slavery in other countries, Mr. H. S. L. Polak, on the condition of the Indians ■ South Africa, and Mr. Noel Buxton, M.P., on the Balkan question.

O ye of little faith! Go forth into the fields and see how the myriad grains, bursting forth from their prison in the earth, push upward toward the light. Watch them as under the influence of sunshine and shower they grow to maturity and furnish food for the race. Go into the orchard and see the seed or the gratified twig grow into a great tree whose leaves furnish shade and whose fruit gives nourishment to man. Measure ■ you can the mighty forces behind the grain and the tree, and know ye that the forces behind the truth are as irresistibly and as constantly at work. God would have been unkind, indeed, had He made such ample provision for the needs of man's body and less adequate provision for the triumph of those moral forces which mean more to the race than food or clothing or shelter. He is a political atheist who doubts the triumph of the right. He lacks faith in the purposes and the plans of God.—*The Voice of Progress*, (Newbrassak, U. S. A.)

Contents

	Page.
Successful Banquet in Johannesburg	235
From the Editor's Chair	237
The Gold Law	239
Passive Resistance at Play	239
Indian Licences	239
The Passion for Legislation	240
Travelling Notes	240
Cape Immigration Case	240
An Indentured Indian's Debt	241
Railway Refreshment Rooms	241
A Talk With Dr. Johnson	241
Indians in British Columbia	242
An Open-air School	242
Science and Poetry	242
Moral Unity of the Human Race	242
Progressive Legislation in Baroda	243
The Educated Native	243
Items of Interest	243

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PENTAKOTA

Will sail on or about the 17 JUNE
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

શુભ ખબર

ધાં કિશોર ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવિગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પેન્ટેકોટા" દેન ૩૫૦૦.

ઉપલીજત ભહેર વખણાએલ શાહનની મંજૂર અને કાપ આજની આમ
મોટ અનેથી તા. ૧૭ મી જુન ના રોજ ઉપડશે, તે ફક્ત કાંઠીમાર અને મોખ્યાસ
ન કર કરી શુભ ખબર.

મજકુર શાહનની આગમોટમાં કેક પાસેજરો સારુ ઉપલા ફાલકાઓમ
ધણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બનીઓ છે. ફેલી ખસારી છે.

ઈન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને
ઈન્ડિયા શુભ અને આરામથી મોકલવા માંજતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
સલામત છે કે અમારી ફેક્ટ સુલતની સુસાફરીના અમુલ્ય તક શુભાવશે
મળી.

ફરક તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વચ્ચે મોરારીવાળી કે વચરની રીટરન ટિકીટ
કની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરમાની કરી તુરત કેબીન
ની રીટરન ક્લાસી લેવી.

કે પેસેજરો માટે સખળી તરફની સગવડ છે. સારા કોશીસરો હોવાથી
કેમપણ તરફની આગમણ આવશે નહીં.

ફરે પછીથી ઉપલી શાહનની આગમોટ અનેથી દર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
શુભ પહોંચને તરફી ખબર મળે છે, જે હાપમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ એમ. સી. આંગલીયા, ના ૨૮ પ્રિસીડે ક સ્ટ્રીટ
અથવા ફોન ૧૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, કોલેશન એજીનેરખરમ, અમર અમારે ત્યાં
જતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

મેસરસ એમ. સી. આંગલીયા એન્ડ કુ, ને ડબલ્યુ. કન અને કે
કેમરસીયલ રોડ, હરબન.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

કપડાં કોસરી અને ફેક્ટ બાતના પરચુરસ
માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C

P. O. Box 8

Branches : } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

આની ઉત્તિ વિના રચોનતિ નથી

સુંદરી સુખોધ

જાત સ્ત્રીઓની કેળવણી અને ઉત્તિ અરથે
પ્રગટ થાય છે; તેથી મહારથે પાતાના કુળ
ની સ્ત્રીઓ સારુ લેવા લાયક છે.

સપુરણ મનોરંજક અને શિખદાવી વારતા
ઓ અને વિદ્યા કળાદ સરક બાણમાં જ્ઞાન
મળે એવાં લખાણોથી ભરપુર આ માસીક
ફેક્ટ સુસમાન અને પારસી વચેરે સખળી
ગુજરાતી વાંચતી કોમમાં એક સરખો આવ
કર પામ્યું છે. ફિઝરતાન ઉપરાંત આફરિક
ઉત્કાંઠ વચેરે દેશોમાં જ્યાં સાહસીક ગુજ
રાતી બંધુઓ ગયા છે. ત્યાં 'સુંદરી સુખોધ'
ની માન્યતા થાય છે.

બહેર ખબર માટે પક્ષ 'સુંદરી સુખોધ'
સારુ સાધન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ હપાય છે.
વચુનાની નકલ અરથા આનાની હપાલની
ફેક્ટ મોકલનારને સુકત મોકલવામાં આવશે.

વરસાદ લગભગ રૂ. ૧-૮-૦

સખળો પત્રવ્યવહાર લાગેને સરનામે કરવો:

સુંદરી સુખોધ' મરીર, અમદાવાદ

Subscribers Note!

Our Diary for 1911 has
been so much appreciated that
we have now only a few left,
which we shall present to
those who pay their subscrip-
tion.

Don't Delay

The Indians of South Africa

Belots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,

PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA,
ENGLAND and INDIA:

	s.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પ્રકાશક છે.

ફ્રીપ્રેસ, રાનીવાર, તારીખ ૧૭ જુન, ૧૯૧૧.

અંક ૨૪.

અઠવાડીક પત્રાંગ.

ખોસ્તી-તા. ૧૭ મી જુનથી, તા. ૨૩ જુન સુધી, ૪૦ સં ૧૯૧૧.

હીંદુ-જેઠ વડ પ થી જેઠ વડ ૧૧ સુધી, સપ્ત ૧૯૧૭.

મુસલમાન-તા. ૧૯ જામાદીઅખરથી તા. ૨૫ જામાદીઅખરસુધી ૧૩૨૬ હી.

વાર.	ખોસ્તી તારીખ.	હીંદુ તીથી.	મુસલ તા.	પારસી રોજ.
રાનીવાર	૧૭	૧૬ ૫	૧૯	૮
રવીવાર.	૧૮	" ૬	૨૦	૯
સોમવાર.	૧૯	" ૭	૨૧	૧૦
મંગળવાર	૨૦	" ૮	૨૨	૧૧
બુધવાર.	૨૧	" ૯	૨૩	૧૨
શુક્રવાર.	૨૨	" ૧૦	૨૪	૧૩
શનિવાર.	૨૩	" ૧૧	૨૫	૧૪

અનુક્રમણિકા.

મી. સોરાબજી આઝાજીઆ ...	૩૬૩
મી. હોસ્કેનનો છબી ...	૩૬૩
કોરોનેશન ...	૩૬૩
જે.અર્ચમાં સુરોપીયન કમિટીને ખાત ...	૩૬૪
મારિસબરમાં એક લાઇસેન્સ ફેસ ...	૩૬૬
બેન્કાન્સબરમાં ખબર પત્ર ...	૩૬૭
મી. સોરાબજી સાપુરજીનો કામળ ...	૩૬૭
ડરબન હીંદુરમશાન ફંડ ...	૩૬૮
વિવિધ વિષયો ...	૩૬૮
પરજુરજી ...	૩૬૯
મેસ્ટેમ યુની અને લંડન મસ્ટેમ ફંડ ...	૩૭૦
રત્નામહીમાં ફુલબોલની રમત ...	૩૭૦
કોર મહેદીયે પાનકુલ ઉત્સવ ...	૩૭૦
કેપમાં કમીચરેકનનો બહામ ...	૩૭૨
વાર સમજવાર ...	૩૭૨
નવા જમાનાની વિશ્વજી પદ્ધતિ ...	૩૭૩
મહાન યોદ્ધાના વિચારો ...	૩૭૪
ઇવનનો હેતુ ...	૩૭૪
મહર્ષી ટાલ્કેશય ...	૩૭૫
હીંદુસ્તાનના ખબરો ...	૩૭૬
મહાન યોદ્ધાના વિચારો ...	૩૭૭
ડરબનમાં સાહીનો એક જલ્સો ...	૩૭૮
ખબર ભાષ ...	૩૭૮

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૧૭ જુન, ૧૯૧૧.

મી. સોરાબજી આઝાજીઆ

મી. સોરાબજી પોતાનો મનોર્થ સિદ્ધ કર્યા પછી, સરવ હિંદીની પ્રીતિ મેળવી, બધા હિંદીની દુવા લઇ, અને કોમની કીમતી સેવા કરી કુટુંબ યાત્રા કરવા સિધાવે છે. અમે મી. સોરાબજીને નસીબ વાન માણસ સમજીએ છીએ. તેમણે પેસાનો બોગ આપ્યો છે, જેમનાં અસલ કુટુંબ સહન કર્યાં પણ કોમની કીમતી દુવા લીધી છે, ને પોતાના આત્માની પ્રસન્નતા મેળવી છે. દરસવાસની લડતમાં ઘણા બહાદુર સલામદીઓ નીકળ્યા છે. તેમાંના મી. સોરાબજી પ્રથમ પદવી ભોગ વવા લાખક છે, એમ કહેતાં અમે આંચકા નથી ખાતા. મી. સોરાબજીએ હિંદી કોમનુ, પારસીનુ અને પોતાના કુટુંબનુ નામ આપ્યા બિટીરા રાજમાં ઉજવણી કરવું છે.

મી. હોસ્કેનનો છબી

આ બંકની સાથે અમે મી. હોસ્કેન ની છબી આપીએ છીએ. તે અમને ખાતરી છે કે અમારા વાંચનાર પસંદ કરશે. તે છબી પ્રથમ 'રહાર'માં બહાર પડી હતી. તે પત્રના માલિકાના વિનય થી અમે તે મેળવી શક્યા છીએ. તે છબીને મહાવી અમારા વાંચકો પોતાની કોટડીમાં રાખશે એવું અમે હાથીએ છીએ. ઘણી વેળા અમે જોઇએ છીએ કે હિંદીની કોટડીઓમાં દારવાજાના ને તળાકાવાજાનાં ચિત્રરૂપી જાહેરખબરના તખ્તો હોય છે. કોઈ વેળા જોને કશો અરથ ન હોય તેવાં ચિત્રો માત્ર પોતા શબ્દમારને સાર મોડેલાં કેટામેલાં હોય છે. આપણી આસપાસની વસ્તુઓથી આપણી પરિક્ષા ઘણી વેળા થાય છે. અમે તેા ઉમેદ રાખીશું કે દરેક હિંદી

પોતાની રહેવાની જગ્યામાં જેઓએ આપણી ઉપર ઉપકાર કર્યો છે અથવા તેા જેઓ નાં નામ આપણે સ્મરણમાં રાખવા માગીએ છીએ તેવાની છબીઓ રાખશે, અને ખીજી રીતે પણ વિચારપુરવક જે કંઈ પોતાની આસપાસ રાખવું હોય તે રાખશે.

કોરોનેશન

બાદશાહ જ્યોર્જના રાજ્યાભિષેકનો ઉદ્ઘાટ ૨૨ મી જુને આવે છે. મી. હાઉડ મહમદે જે કમળા ટાઉન કાઉન્સીલ ઉપર લખેલો તેનો જવાબ હજુ મળ્યો નથી. દરમિયાન ટાઉન કાઉન્સીલ આડ કતરી રિતે કોમને જાણવવાની કોશિષ કર્યા કરે છે. તેની દાનત ખોટી છે એ માં કંઈ શક જણાતો નથી. ગેરા અને હિંદીને આવે અવસરે પણ એક મણી કામ લેવામાં ટાઉન કાઉન્સીલ અમથાળ છે. એટલે કોમે પોતાની દરજ વિચાર વાની જરૂર છે.

રાજ્યાભિષેક વેળા આપણે બાદશાહને મુબારકબાદોનો સંદેશો મોકલી આપીએ એટલે આપણી જે રૂપત તરીખેની દરજ છે તે અદા થઇ મણારો.

ડરબનની રમત ગમતમાં બાજ લેવો એ રૂપતપણુ' અંગ નથી. આપણે આપણું માન જાણવાય તોજ તેમાં બાજ લઇ શકીએ છીએ. જો કાઉન્સીલ સરખી રિતે બાજ લેવા ન આપે તેા કોમ ને જાણે છે કે તેમાં કંઈ પણ બાજ નહીં લેવો. અને આપણે પર ગ્રાહીને બેસવું અથવા આપણાથી બને તેવી સમ વડ આપણી મેળ કરવી. અમે જાણીએ છીએ કે મારકેટ માસ્તર આ બાબતમાં વચમાં પડી હિંદીને બોળવ્યા કરે છે ને કોરોનેશનને નામે કંઈ નોખું કરવા માગે છે. અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ કે આપા કામથી કોમ અજગી રહેશે ને ગરીબ હિંદીને સમજાવશે કે તેમાં ખીલકુલ બાજ ન હોય.

જોહાનસબરગમાં યુરોપિયન કમીટીને માન

મી. હોસ્કેનને અપાયેલું માનપત્ર

મી. સોરાબજી શાપુરજીને બેટ

૩૦૦ માણસોને ખાણ

જામી મિળાવડા-૨૨૫૬ હેવાલ

(' ઇ. એ. ' માટે ખાસ રીપોર્ટ)

હીંદી કામે જોહાનસબરગમાં મોટી જવા હતો કેટલીકવાર આપેલી છે. પ્રથમ જવા હતું જ્યારે પહેલી સમાધાની થયેલી ત્યારે અપાઈ હતી. તે જવારૂત વેળા સમયમાં સો સવાસો માણસો હાજર હોવા જોઈએ. તેમાં કેટલાક ગેરા હાજર હતા. તે મેળા વગાથી સહુ બહુ રાજી થયા હતા. ત્યાર પછી ચારપાંચ જવારૂતો તેજ મેસોનીક હોલમાં અપાઈેલી છે. જેથી મી. રાય પન વજેરેને માન આપવા થયેલી હતી. તે વેળા કમ બહુ સરસ થયું હતું એમ સહુ સમજતા હતા. પણ આ વેળા તો ૬૬ વર્ષી. ગેરાની જે કમીટી સત્યામહી ને મદદ કરવા બનેલી છે તે કમીટીના માનમાં આ ખાણ હતું તેથી સમયમાં ૧૦૦ ગેરાનીની ટીકટ ગેરાઓને એકલ વામાં આવી હતી. તેમાંથી સમયમાં ૬૦ ગેરા હાજર થયેલા અને ૪૦નાઓએ દિલગીરીના પત્રો મોકલ્યા હતા.

કમીટીનો ઉત્પત્તિ

મી. કારટરજીને જે 'ટરસિવાલ લીકર' ના અધિપતિ હતા તેણે કમીટીનો પાયો નાખ્યો એમ જણી શકાય. પહેલી સમાધાની વેળા તેઓ સાહેબ રમી હતા એ ઉપરથી એમ મનાય કે ગેરાની કમીટી હોય તો ઉપયોગી થઈ પડે એમ તેમણે સાબીત કર્યું.

પણ મી. હોસ્કેન વિના કમીટી કેમ બને? મી. હોસ્કેન એ દક્ષિણ આફ્રિકામાં પ્રખ્યાત માણસ છે પણસાદાર છે અને એક વેળા તેઓ સાહેબ ટરસિવાલ ની માજી પારલામેન્ટમાં મેંબર હતા. તેઓ સાહેબ હવે મેંબર નથી. તેનું કારણ એક તો એજ છે કે તેણે સત્યામહીને એટલું મેડું ઉત્તેજન આપ્યું. એક સમય એવો પણ હતો કે જ્યારે મી. હોસ્કેન, જે કે આપણી તરફ કામણી ધરાવતા હતા, છતાં સત્યામહી વિરુદ્ધ

હતા. મી. હોસ્કેને ૧૯૦૭ ના જુલાઈ માસમાં ૩૧ મી તારીખે જે મહાન સવા મસજીદની છાંયા તળે મળી હતી તેમાં હાજર રહી આપણને સલાહ આપેલી કે આપણે સરકારની સામે થયું તે બાંતિ માણું પડકવા જેવું છે. આવા તેમના વિચારને નહીં મળતાં સલાહ એકમતે હરાવ કર્યો કે જુની કાયદો રદ થવાને સારૂ કેમ મળ્યુંત પગલાં ઉઠાવેજ ને સત્યામહ ચાલુ રાખશે. મી. હોસ્કેન આ હરાવ સાંભળી દિલગીર થયા હતા.

એજ મી. હોસ્કેને જ્યારે ૧૯૦૮ ના જાનેવારી માસમાં હીંદીઓને એક પછી એક એમ જોઈ જતાં જોયા, ત્યારે આંખ માં આંસુ લાવી દિલગીરી બતાવેલી અને એસેસીએશનની ઓફીસે આવી આપણી દુનંદ છુટાવી.

એટલે જ્યારે ૧૯૦૮ માં હડત પાછી થઈ થઈ ત્યારે પોતે જાણુ કમીટી નીમવાની હીલચાલ પસંદ કરી. પોતે પ્રમુખ પદ લીધું અને કમીટી રચાઈ.

કમીટીના મેમ્બર્સ

આ કમીટીમાં મી. હોસ્કેન ઉપરાંત મી. કારટરજી, મી. ડોક, મી. રીલીસ, મી. હાવરડ, મી. ડેવિડ પોલોક, મી. કેલાઈ વિગેરે ગેરાઓ સજાસહો થયા. મી. પોલોક તેના સેક્રેટરી થયા અને તેમની ગેરહાજરીમાં મી. કેલનેએકની નીમણૂક થઈ.

કમીટીનું કામ

કમીટીએ જ્યારે જ્યારે જરૂર જણાઈ ત્યારે સરકાર ઉપર કામગીરી લખેલા. કમીટી ના મેંબર્સ છાપામાં કામગીરી લખવા કરતા. જ્યારે સોરડ કરાવત દક્ષિણ આફ્રિકામાં આવ્યા ત્યારે કમીટીએ તેઓ સાહેબનું ખ્યાન આપણા સવાલ પર 'અંધેલું' કમીટીએ લોગઝ એગ્રીકલની સાથે પણ કારોબાર ચલાવેલો. સરતી સમાધાની થઈ

તેમાં કમીટીએ મળજુનીથી કામ લીધું, એ આપણે જોઈ શક્યા છીએ. જ્યારે આપણે કમીટી કરવું પડે છે કમીટીએ કામગીરી કીમતી સેવા કરી છે અને કમીટી ના કામથી આપણને સમાધાની પાર પાડવામાં ટેકા મળે છે.

કેને માન અપાયું ?

પણ આ માન જે હીંદી કામે આપ્યું તે ક'ઈ માત્ર મી. હોસ્કેન તથા જે મદદ સ્થાના નામ હું લખી ગયો તેનેજ નહીં. તે મેંબરોની મારફતે સેંકડો ગેરાઓ જેણે પોતાના નામો જહાર પાડ્યા વગર મદદ કરી છે તેને પણ માન આપ્યું. થયું જેસર જેઓએ આપણી ઉપર જવા આઈ હોરાનગતી નહીં આપેલી તેઓનો સમાવેશ આ માનમાં થયો. એક ગેરા બાઈ એ હેડલબરગના સ્ટેશન ઉપર સત્યામહીને સારૂ રોડીને પનીર મોકલ્યા ને પોતાની કામણી બતાવવા પડ્યા નહીં લીધેલા તેને પણ માન આપ્યું. મીસ ફેલેસીન જે જેણે આજ ચાર વરસથી કામગીરી ચાલુ કરી છે તેને સમાવેશ કમીટી માં થાય છે. મીસ ફેલેસીનના જેટલું કામ આગળેજ કેટલું હીંદીએ પણ કર્યું હોય. મી. વેસ્ટ જે પોતાના કુટુંબ સહીત રીનીકસમાં નડાઈ રહેલા છે ને મનુષ્ય જાતને મદદ કરવામાં જે પોતાનાં ધરમ સમજે છે તેને પણ માન અપાયું. જે સેંકડો ગેરાની કામણી આપણી તરફ નજ દત તો મને ખાતરી છે કે આપણી હાલત થઈજ કહેડી થઈ પડત.

હાજર રહેલા સહસ્રો

મી. હોસ્કેન ઉપરાંત મીસીસ હોસ્કેન મીસ બ્લેકી, મી. ને મીસીક તથા મીસ ડોક, અને તેના દીકરા, મીસ મીસ, મી. જરમન, મી. અને મીસ જોન હાવરડ, મી. ને મીસીક કેલાઈ, મી. ડેવિડ પોલોક, મી. હેડન, મી. હાલ્ટસબરગ ને તેની બહેન, મી. ને મીસીક ફેનવેનન, મી. ગોરડન, મી. આઇઝેક, મી. રોજરસન, મી. ને મીસીક નેલસન, મી. ગોકસ, મી. ગેસ્ટીટર, મી. ને મીસીસ વોગલ, મી. ને મીસીક કંલેસી, મી. રીચ, મી. કેલનેએક, મી. નેમીસ કનેડી, મીસ ફરીડ મેન, મીસ ફેલેસીન વિગેરે હતા.

કેનનબેરી, મી. સેન્ટ (ક્રીટોરીઆ ન્યુસ' ના અધિપતિ) (વગેરેએ હાજર ન રહી શકાય તેથી દિલગીરીની બિડીએ મોકલેલી હતી. કેનનબેરીએ નીચે પ્રમાણે કામગીરી લખેલી હતી.

"આપણા હીંદી બાઈઓને તેઓએ મેન-ડેવી જીત બાબત મુખ્યત્વે આપણી

787

જે કાંઈનેથી તેઓએ જીત મેળવી છે તે આપણને ધડે લેવા જેવા છે. તેઓએ બરાડા પાડીને બને તોફાન મચાવીને જીત નથી મેળવી. પણ ખીરબાઈ દુઃખ સહન કરીને તથા આત્મબોધ આપીને. તેઓએ આપેલા આત્મબોધને સારૂ આપણે બધા દિલગીર છીએ પણ તેઓએ તેથી કરીને પોતે હક ઉપર છે એવું સાબિત કરી આપ્યું છે."

મી. કાલકીઆ

પ્રમુ મર્યાને હતા આગેવાન હોદીઓ ધણાખરા બધા કાળર હતા. સ્વબળ બસેથી સવા બસે હોદી ને મેરાઓ તથા ચીનાઓ મળી ત્રણસેને સારૂ ટેબલ બીજાવવામાં આવ્યાં હતાં. કેમિસ, મી. કાલકી મહમદ તથા મી. ફત્તમજી તરફથી નીચે મુજબ તાગે મળ્યા હતા.

કેમિસના તારમાં જણાવ્યું હતું કે "સ્થાનિક હોદીનીવતી કેમિસ મુગે પીમન કમીટીના મહાન કાર્યને સારૂ તેમને આભાર માને છે તેઓ ૧૧ કામથી હોદી આપણે જળવાય છે જે શરતી સમાજની થી સાબિત થાય છે. પોતાની જીજી ખીટીમમાં કેમિસ આભાર માનવાનો ફરાવ પસાર કરશે. સમાને હોદી કમીટીએ છીએ."

મી. કાલકી મહમદ તરફથી નીચેને સંદેશો મળ્યા હતા:—"આજ રાતનો મેળાવડો તે દુઃખદાયક સહનના અતના ચિન્હરૂપે થાય, તેમજ ભુલમ અને અપમાન સામેની કવિબ્ધની લડાઈ એમાં હોદી અને મેરાને બેઠાનારા સાંધા રૂપે થાય એવી બાંધી કરી છું. આ મુલકમાં બધા માણસોને માનવી તરીકેના સરખા હક મેળવાશે એવો અને હોદીના કહેનસાહની સુલાકાતનો ખરબ કરીએ છીએ."

મી. ફત્તમજી તરફથી નીચેનો સંદેશો મળ્યો હતો:—"જલસાને ફરેક ફરેક કમીટીએ છીએ, આવતા રાત્રીનાકેડની અને કોમની હોદી સુલાકાતની મજીર ખસરનો મેરા મિત્રોને ખ્યાલ આવે એવી પ્રારથના છે. રાજની અંદર બધે હોદીની કોર્તી જળવાય નહીં કાંસુધી રાજ આ સુખકાંઠી થવાનું અસંભવિત છે."

કાલકીઆ

આજ તરફ કરનારા અને પીરસનારા બધા સત્યાગ્રહી હોદી હતા. એ તે ખુબી બરેથી વાત છે કે તેમને મુખ્ય ભાગ તાપીક હતો. તેઓએ જેમ વધુ સહન કર્યું તેમ તેઓ વધુ કામ કરનારા નીવડ્યા છે. તેઓ મેજરસ બેન, પીલે,

મારલી, ખરનેસ્ટ, નાઇડુ, પેરમલ નાઇડુ, કેવીડ, ચાંબી નાઇડુ, મેવીદજી, મુરમન, નાલના પીલે, મુરમેસા પીલે, પ્રામજી દેસાઇ, સુરેન્દ્રાજ મેડ, મેવીદ સામી પીલે, લેજરસ, ટેમી, મેવીદસામી આર, મુમમ મનપતી પીલે, મેવીદ સામી પીલે, કુપુસામી પીલે, આરમુમ પીલે, રાજ રત નાઇડુ પી. કે. નાઇડુ અને ચાંબી હતા. તેમાં જેઓ રસોઇમાં હતા તેઓએ આખો દહાડો તેજ કામમાં આપેલો.

ખાણમાં વડાણને સેરવો, મસાલાદાર જાલ નેખાત, મેકરોની ચીઝ, દુધમાં છુદેલાં પટેલાં, વેગજ, એસપેરેમલ, રવાની ખીર, આથેલાં પેર અને મલાઇ, લીલો તથા મુકો મેવો, બદામ, ફલી, કેકો, ચીઝ અને બીજકીટ, તથા કોરી અને સોઝા લેમનેડ વગેરે ચીજો હતી.

મી. હોસ્કેનને માનપત્ર

આજુ લેવાયા બાદ તથા મી. કાલકીઆએ બાદક હતી તા'ફરતી માહુમા બાદ મી. હોસ્કેન અને તેની કમીટીને આપવાનું માનપત્ર મી. સોરાખજીએ વાંચી સંભળાવ્યું તેની અંતલખ નીચે પ્રમાણે છે: -

માનવંતા મી. વિલ્લમ હોસ્કેન બેન,

વડાલા સાહેબ,—(બીડીસ છડીઅન રીસેપ્શન કમિટી વતી) અમે નીચે સહી કરી રાખે આપના આભારની અને ઉલ્લાં ત્રણ વરસ થયાં હપ્તવાતી ભોળવતી જે કમિટીના આપ પ્રમુખ છે તેના સભા સંદેશના આભારની નેધિ મેવા અને કમીટીએ છીએ.

અમે જાણીએ છીએ કે ઉલ્લાં આર વરસ થયાં આ દેશને ખળભળાવી રહેલ અસિઓટીક સવાલનો જે શરતી નીવેડો આવ્યો છે, તે નીવેડો આપની કમીટીની મહેનતને લીધે પ્રમાણમાં વહેલો આવ્યો છે જે સવાલે સત્યાગ્રહની સહતને જન્મ આપ્યો છે તેને ઉવરનો નિશાલ હજી ન થયો કહેવાય, છતાં અસિઓટીક કોમના મુખ્ય સામેવાળા (મી. સમટસ) તરફથી તેને સંતોષવામાં આવશે એવું જાહેર કબુલવામાં આવ્યું છે તે સંતોષની વાત છે. મેરાઓને અલ્પમતી એવી અમારી હીકચાલની હિમાયત કરવાનું આપણું અને આપની કમીટીનું કામ કહી જેવું તેવું નહીં હતું.

આપની મહેનત એટલી છે કે તેને બદલો આપવાની અમારામાં તાકાદ નથી. જે કામ આપને બ્યાળથી લાગ્યું તેની હિમાયત કરવાને માટે આપને અને કમિટી ના બીજા સભાસભોને સરવ કહિતમાન

ઉપર બદલો આપે એવી પ્રારથનાજ અમે કરી સહીએ છીએ. અમે નાંદગી કરશું કે આપ તા'ફરત રહેા, અને લાંબી જીવંતી બોમવો કે જેથી તમારા ઉમદા હેતુ પાર પાડી શકો.

અમે છીએ, આપના વિશ્વાસુ
એ. એમ. કાલકીઆ,
વી. મેટીઆર,
અબદુલકાદર ખવાઝીર,
સોરાખજી કાપુરજી બહાલુધીયા,
એમ. કે. ચાંબી.

આ માનપત્રને બહુ કલ્પમારવામાં આવ્યું હતું. તેના એક ખુણમાં હોદીને નકસો અને બીજી જગ્યાએ દક્ષિણ બાજુ રિકાનો નકસો હતો. તેને ચાંદીની નકસી કાર જુમળીમાં મુકવામાં આવ્યું હતું તે તે જુમળીને ટેબલપર મેલી કાઢાય એવી થસેલાં લાકડાની ચાંદીના પત્રવાળી પેલવી પલ્લુ સાથે રાખવામાં આવી હતી. માન પત્ર વંચાતી વેળા મી. હોસ્કેન ઉભા રહ્યા હતા.

મી. હોસ્કેનનું બાપજી

માનપત્ર મી. હોસ્કેનને મી. કાલકીયા એ આપ્યા પછી મી. હોસ્કેને તાળીઓના મજડાટ વચ્ચે પોતાનું બાપજી સાર કર્યું. તેમાં તેઓ સાહેબ બોલ્યા કે:—

આવું સરસ માનપત્ર તમે આપો છો તે તમારી બલાઇ બતાવે છે. તમારી તરફ લાગણી બતાવવી બ પુરોપીબનનું કામ છે. આપણે હજુ બેખમમાંથી મુકત નથી થયા. પણ આપણે ઉમેદ રાખી સહીએ છીએ કે હવે આપણે ઉંડે પહોં આ છીએ. આ મંડળમાંથી જેઓ જેલ માં ગયેલા છે તેઓ હાથ ઉઠા કરશે. ધુરત લગભગ બધા હોદીના હાથ ઉઠ્યા થયા. એ વખતે મેરાઓએ તાળીના અવાજ કર્યા. પછી મી. હોસ્કેન બોલ્યા: તમે તો તમારું કામ નરમાશ અને ધીરજ થી કરશું છે. પણ આવાં દુઃખ બે ઉમેજેને સહન કરવાં હતાં તે ઉમેજ પ્રભ તેવા માણસો ઉપર થેલી સહ બાત. હું માનું છું કે તમે તમારી બહાદુરીથી બહુ બદલા છો. એટલું જાણીને મને સંતોષ થાય છે કે તમારી ઉપર જે દુઃખો બહોં પડ્યાં તે ઉમ્માડમાં કહી ન પડી શકે. તમારામાંથી સ્વબળ ત્રણ હજાર માણસો હેઠ થયા અને એક હજાર માણસો હજાર થયેલા એ કંઈ અહોની સુબરેલી કહેવાતી સરકારને જોઈ સરમ ની વાત નથી. મને ખાતી છે કે જે જે વખતે તમારી ઉપર જેર મંડલાઈ થશે તે તે વખતે આ કમીટી તમને મદદ કરજ

તકયાર રહેશે. (તાળીના અવાજે)

મી. ડાકનું આપણું

મી. ડાક તાર પછી બોલ્યા. તેમનું આપણું બહુ અસરકારક હતું. તેમણે કહ્યું કે:—

એશિયાટિક કોમે હક કરી છે. આપણે જે સ્થિતિમાં આજે મળીએ છીએ તે સ્થિતિમાં પ્રથમ મનેલા ન હતા. હવે આપણને બહુ અવ નથી. આજ જેલમાં સલામતી જેટલી એક પછી નથી. છતાં આપણે મરફુમ નામાપન અને તારણ સામીને જુલોએ તેમ નથી. તે કાવ તો રહીજ નથી. મી. હાઉડ મહમદ અને મી. ફત્તમહમદે દુ:ખો ઉઠાવ્યાં તે જુલાય તેવાં નથી. અમે ગોરાઓએ જેલમાં જવા પ્રયત્ન કર્યો હતો પણ તેમાં નિષ્ફળ મથા હતા. તમે જેલ જવા એટલુંજ નહીં પણ તમે જુલમરો સહન કર્યો. તમારી ઉપર છબી બીજી વણી પડી, એ બધું દિલથી જવા જેવું છે. ગોરાઓને સરખાવા જેવું છે. છતાં જે જીત તમને મળી છે, તે જીતને સાર તમે દુ:ખોદર્ષી કિંમત તથા પૈસાનો ભોગ આપ્યાં છે તે વધુ પડતું નથી. તમને તમારી મામણી મુજબ મળશે, એ તો એકજ લાભ છે. પણ બીજા મોટા લાભ તમને એ મળ્યાં છે કે તમે આખી દુનિયાને બતાવી આપ્યું છે કે સલામત એ સર્વોપરી અને સર્વ સ્થિતિમાન હિંમતાર છે, તેથી સમજું મળી શકે છે. તમારું કવેરાત તમે છેલ્લા ચાર વરસમાં બતાવ્યું છે. તમે આખી દુનિયાને તેથી આશ્ચર્ય પમાડેલ છે. તમે નીતિમાં વધ્યા છો. સોસા પરીમાં તમારી હર વધી છે. ગોરાઓ તમને મદદ કેમ ન કરે? તમે ખ્રિસ્તી નથી છતાં ખ્રિસ્તીને ખ્રિસ્તી ધરમની ખુબી શીખવી છે. તમે આખા બ્રિટીશ રાજ્યનું નામ સન્માણી રાખી તેની સેવા કરી છે. તમે અને અમે જેણે તમને ઉત્તેજન આપ્યું તેણે ખરી વફાદારી બતાવી છે, તેણે ખરી રાજનીતિ બતાવી છે. આપણે જ ખરા દેશાભિમાની ગણાઈએ, વિગેરે. (તાળીઓ.)

મી. રીયનું આપણું

મી. રીય તાર પછી તાળીના અવાજે સાથે ઉઠ્યા. તે બોલ્યા કે હું સાક્ષ્ય આફ્રિકા બ્રિટીશ ઇમ્પીઅન કમીટીને નામે બોલી શકું છું કે જે આ કમીટીએ કામ કર્યું છે, તેથી લોરડ એમ્પટીલને બારે મદદ મળી છે. હું માનું છું કે આ વખતે હમે તો નહીં દેવામાં આવે, પણ એટલું તો મારે ઉમેરું એકી કે કામ

દેવામાં આવે તો તેને સાર સરકારને સોંપવું પડશે. હાંદી કામ મુગી નહીં બેસે. હું બહુ જુ કે બધા લગી હાંદી કામની ઉપર એક પછી છબી રહેલી છે, લાં લગી શાંતિ યવાની નથી; ને લાં લગી આ કમીટી તેમજ લોરડ એમ્પટીલ ની કમીટી પોતાનો પ્રયત્ન બરી રાખશે. (તાળીઓ.)

પછી મી. જોન હાવરડે કુરસાદાર આપણું કર્યું ને તેમાં જણાવ્યું કે હાંદી કોમે ગોરાઓને શિક્ષણ આપ્યું છે.

પછી મી. હોસ્કેને મી. કાલ્લીઆની સુચનાથી મી. સોરાબજી જે દેશ જવાના છે તેને સોનાતું પડીઆજ તથા સોનાનો અછોડા બેઠ કરમાં. બેઠ કરતાં મી. હોસ્કેને જણાવ્યું કે મી. સોરાબજી એ બીજી સજામાં પહેલા કામલ થનાર હોવાથી કામના માનને લાવક છે. તેણે જે તકલીફ ઉઠાવી છે તે બહુ છે. એમ બોલી મી. હોસ્કેને તાળીઓ વગ્ગે મી. સોરાબજીને બેઠા આપી.

મી. સોરાબજીનું આપણું

મી. સોરાબજી બોલ્યા કે:—આવી સુંદર બેઠને સાર હું લાવક નથી. મેં મારી ફરજ ઉપરાંત કંઈપણ કર્યું હોય એમ હું માનતો નથી. આપણા દેશને ખાતર આપણે કંઈપણ કરીએ તે વિશેષ જણાવજ નહીં. મને જે માન મળ્યું છે તે હું મારા બધા નાતાલના સાથીઓને અપાએશું મજાં છું. હું પહેલો કામલ થયો એ તો એક 'એક્સીડન્ટ' ગણાય. મારી પછી જે આવ્યા તેઓએ પણ જેલ નાં દુ:ખ ઉઠાવવામાં બાકી નથી રાખ્યું.

મી. રીય, મી. પોલાક, મી. પોલાક અને મી. આલ્ફોર્ડે જે કર્યું છે, તે બહુ કર્યું છે. મી. પોલાકના તો આખા કુટુંબે આપણને મદદ કરી છે. મી. ફેલનએકે વણી મદદ કરી છે. પોતાનું દારમ આપણા ઉપયોગને સાર આપ્યું. એટલુંજ નહીં પણ પોતાની જાગી ફેરવી. જે અમારું બધું મોજશીખમાં રહેતા તે હવે આપણા જેવા ભણ આપણી સાથે સુવે બેસે છે અને ખાપ પીએ છે. આ બધા ગોરા સાહેબોના આપણે આભારી છીએ. ફરી હું સહુ સાહેબોના આભાર માની બેસી જવાની રજા માગું છું.

મી. સોરાબજીના આપણથી સહુ રાજ થયા જોવામાં આવ્યા ને તાળીના અવાજ થી હોલને ગળવી મુક્યો હતો.

પછી મી. કાલ્લીઆએ આપણું કર્યું ને જણાવ્યું કે જનરલ સ્મટસે વચન ત પાળ્યું તેથીજ કામ પોતાનું બળ બળી

હયી. હવે પણ તેને વચન બદલવું હોય તો બસે બદલે. હાંદી કામ તકયારજ ખેડી છે. ગોરા મહસ્યોનો આપણે બહુ ઉપકાર માનવાનો છે.

પછી બાદશાહી ગીત માત્ર મેળાવડો બરખાસ્ત કરવામાં આવ્યો હતો.

મારિસબરમમાં એક લાઇસેન્સ કેસ

મારિસબરમના નાતાલ ઇડિયન ટરેડ્સ કું. ના એક ડાઇરેક્ટર મી. એસ. આર નામકુના નામપરનો લાઇસેન્સ ઉપર ની કુંપનીના નામ પર ટ્રાંસફર કરી આપવાને લાઇસેન્સ અમલદારે ના પાડવાથી મારિસબરમ ટાઉન કાઉન્સિલ પર અપીલ થઇ જવામાં આવી હતી.

લાઇસેન્સ અમલદારે મુકાદમાં જણાવ્યું હતું કે નાતાલ ઇડિયન ટરેડ્સ કું. ના એક ડાઇરેક્ટર પરજુ મકનજીના નામ ઉપર લાઇસેન્સ બદલી આપવા હું તમ તાર છું. પણ એક લીમીટેડ ચાપલુદાર કુંપનીને લાઇસેન્સ ટ્રાંસફર કરો આપવા હું ના પાડું છું.

બચાર પક્ષ તરફથી જે દલીલો કરવા માં આવી હતી તે કમ્પોઝન એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ડાઇરેક્ટરના નામ પર લાઇસેન્સ મળે તેથી એક પછી એક બધાં ટ્રાંસફર કરતા જવું પડે છે. જે લાઇસેન્સ ધરાવનાર ડાઇરેક્ટર પોતાના હોદાનું રાજીનામું આપે કે બીજી રીતે શેરહોલ્ડર મટે તો તેના પરથી કુંપનીને લાઇસેન્સ બદલાવવો પડેજ.

લાઇસેન્સ અમલદારે અપીલની સામે જણાવ્યું કે હાલજ બરોમાં બધા એશિયાટિક લાઇસેન્સ થઇ પડ્યા છે. તે સંખ્યા માં હાલ વધારો કરવો તે ન મુજબના જોગ છે. છતાં હું એટલું કમ્પલ્સ કરું છું કે બરોમાં એશિયાટિક પેગારી લાઇસેન્સ ની સંખ્યામાં પુરતો ઘટાડો થશે, અને નવો લાઇસેન્સ આપી શકવા જેવું લાગશે તો કાલોનીઅલ બોરડ હાંદીને એવો લાઇસેન્સ કાઢી આપવા માટે પસંદ કરવામાં આવશે.

ગોરડે ચિચાર કરી લાઇસેન્સ અમલદારનો કરાવ બદલ રાખવાનો મુકાદો આપી અરજ કાઢી નાખી હતી.

આ વખતના મેજેસ્ટ્રેટમાં હાંદી નાદારીની એકે નોંધીત નથી.

એકાન્સપરમ

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

મી. સોરાખજીને માનપત્ર

મી. સોરાખજી શાપુરજી અગાજીવા એકવીસ માસને ૨૦ ફિવરુની એક ભોગવી, દરસવાલમાં તથા વરસ ઉપરાંત ઘડતને સારૂ ગાળી અને સ્ત્રીવારે દેશ જવા વિદાય થયા. તેની સાથે મી. સોરાખજી રસ્તમજી ને પોતાની બાળક સમરે પોતાના પિતાશ્રીની રજા સમયે એક જવા બાવેલા તે બંને મી. ને ખીસીક માંથી પશુ તેજ ત્રેનમાં હતો. નાના મી. સોરાખજી તેમના પિતાશ્રી પાસે જવા નીકળ્યા. મી. સોરાખજી અગાજીવાને રસ્તમજી ઉપર માનપત્ર આપવામાં આવ્યું તેનો તરફુમે નીચે પ્રમાણે છે:

વદાલા બાપ સોરાખજી,—આપ સ્વદેશ વિદાય થાઓ છો તે વેળા, સત્યાગ્રહની લડાઈમાં આપે જે ભારે કામ કરેલ છે તે પ્રત્યે અમારી હરની નોંધ કરવા અમે નીચે સહી કરનારાઓ પુરુષીએ છીએ. લડતના બીજા વિગ્રહનો આરંભ આપે કર્યો હતો. આપે અને અમે મેલુ-જ પારડુ' હતું કે લડત આટલી બધી લાંબી, બાકરી અને હાડતોડ કામ. તેમાં પશુક પડી ગયા પશુ આપ તો મક્કમન રહ્યા. અમે બધીએ છીએ કે આપને કુટુંબની પવિત્ર દરજે બળવવાની છે. પશુ જે પ્રજાના આપ છુપાયુ છો તેની આપને ખાતર આપે તે દરજેને મુશ્કેલી રાખેલી છે. સત્યાગ્રહીઓમાં આપે સહુથી લાંબી મુદત એટલે લગભગ બે વરસ સુધીની એક ભોગવી છે એ પશુ યોગ્ય છે. તમે વિશેષ દુઃખ ભોગવ્યું, કેમકે તમારો બાપો મજબૂત કહેવાય નહીં હરજને વિશે મુસ્ત રહેનાર માણસ કેટલું કરી શકે છે તે તમે દેખાડી આપ્યું છે.

અમે આપને આનંદ દાખ કરી છીએ, અને આપના કુટુંબીઓમાં સુખે રહી પાછા સહીસલામત બહોળી પહોંચી જાઓ. એમ કુવા માગીએ છીએ.

અમે છીએ આપના દિલોબ્ધન, એ. એમ. કાઝીઆ,

તથા બીજાઓ.

ખીસ સ્નેહીનના મનમાં મી. સોરાખજીની તરફ એટલી સરસ લાગણી છે કે તેણે ખાસ માગણી કરી ઉપલાં માનપત્રમાં સહી કરી છે. આ માનપત્રને મળમલના આલમમાં રાખેલું છે તે અંદર નહીં કામ સાફ કરેલું છે. રસ્તમજી ઉપર મી.

કાઝીઆ, મી. ફેનસી, મી. હમામ સાહેબ, મી. મોરારજી, મી. મેદ, મી. પ્રાગજી દેસાઈ, મી. મેડીશર, મી. મળી નાહડુ, મી. જીવજી, મી. વામુદેવ, મી. મ. મેરજા, મી. દોરાખજી, મી. કુવાડીયા, મી. રીખ, મી. કેલનમેક વિગેરે બધા સાહેબો હાજર હતા. માનપત્ર મી. પી. કે. નાહડુએ વાંચી સંજળાવ્યું હતું. મી. સોરાખજીને બધા સાહેબોને પુષ્પના તોરા મહેશ્વ હતા. ખાનગી મહસ્તીએ વીંટી, રમાલ, જેમ વગેરે ભેટો પશુ આપેલી.

મી. રીચનો 'મેલ'માં પત્ર

'રાંડ ડેલી મેલ'માં મી. પ્રેડીયે હોદી ઉપર દુમનો કર્યો હતો, તેનો મી. રીચે તીખો તથા તપસીશવાર જવાબ આપ્યો છે તે બહાર પડ્યો છે. મી. રીચનું વહીલાતનું કામ આપ્યા કરે છે. ઈબરલી ના એક ઇશ્વારીમ કરીને આઠમી ઉપર કાનુ' સોલું લેણુદેણુ કરવા બાબત તહેા મન હતું તેનો બચાવ મી. રીચે કરેલો ને તે અંદાજી છુટી ગયો છે.

મી. સોરાખજી શાપુરજીનો કામગ

મારા દ્રસવાલના હોદીબાપોએ પ્રત્યે,

તમેએ જે સુંદર માનપત્ર મને છડીઆ ઉપડાવી વખતે રસ્તમજી ઉપર આપ્યું હતું તે ઘડીએ મને પુરો વખત નહીં હોવા થી હું મારી આભારની લાગણી દરજાવી શક્યો નહોતો તેથી હમણાં દરજાવવાની તક મળે છે.

દરસવાલની સત્યાગ્રહની લડત બીજી ચારની સર ચક્ર અને તેમાં મેં જે નજીવો કામ લીધો છે તેને માટે તમે મારાં વખાણુ કર્યાં છે પશુ એ વખાણુ ને લામક મેં કાંઈજ કર્યું નથી. મેં મારી દરજ જેટલું પશુ કીધું હોય એમ મને લાગતું નથી. જે કે દરસવાલમાં લામક ચનાર પહેલો હું હતો છતાં બીજા મારા બધાબાપોએ તેજ વખતે લામક કરવા તકીદાર હતા. જે માનપત્ર તમે મને આપ્યું છે તેમાં મારા તમ વિચાર મુજબ નાતાલથી આવેલા મારા સરવે સત્યાગ્રહી બાપોઓનો સરખો દિરસો છે, કેમકે તેઓએ બહુજ મોટો આપલોમ આપ્યો છે. તેમાંના કેટલાકો તો તદ્દન જીવાનીઆઓ હતા જેમણે પોતાનો અમુક વખત બોધને જામની બારે સેવા બળવી છે. વળી તેમાંના કેટલાકો એવા હતા કે જેઓએ પોતાની જમરનો પશુ

ખાસ નહીં કરતાં એલના દુઃખો સહેવા ને કમર કરી હતી. સત્યાગ્રહની લડત થી જે જે હામદાઓ જામને થયા છે તે હાલ વરજીવાની હું બહુજ ભેટો નથી કેમકે તે જમ જનકેર છે. જે અગણિત હામદાઓ મને સત્યાગ્રહની લડતથી છેલ્લા મજુ વરજમાં થયા છે તે અને મારી બાપો છાંડનીમાં ભાગ્યેજ થયા હોત. લડતમાં જેઠાયા પછી દરેક વખતે પહેલી વાર કરતાં હું હમેશાં વધારેજ મજબૂત તેમજ દદ નીકળતો મથો છું. લડતના દરમીયાનમાં હું બધા માણુઓના સહવાસ મું બાબો છું અને તેઓ પાછેથી બધું શીખ્યો છું. વળી અહીં લડત દરમીયાનજ મેં બધું કે તામીલ જામ આપી બહુ દુર છે.

મરજીમ મી. નામપત્ર તથા મરજીમ મી. નારજીઆની આપલોમથી, દરજા વાલના હોદીવાનોના આપલોમથી તેમજ નાતાલના હોદીવાનોની મદદથી, તથા લે. એમપડીલના કામ નીચે લડતી કુકડીની તેમજ મી. હોરડીનના કામ નીચેની બહુ દુર નાની કુકડીની મદદથી, મહાજીનીના ભાગ્યોની મદદથી શુભ દિવસ જેવાને આપણે લાગણીથી થયા છીએ. લડત ના હાલમાં આવેલ માણુ સંતોષકારક નીવેડાથી તેમજ લગભગ નવ વરસ બહોળા જવાથી મારે મારા કુટુંબ તરફ કેદ લીકે દરજે બળવવાની છે તેથી હોદુ સ્તાન મેલા વખતને માટે બધું પડે છે. પશુ વખત બાબે મારી દરજ બળવવા હું હાજર મજ જવાની ઉમેદ રાખું છું. દરસવાલની લડતમાં જેઠાયા પછી ત્યાં ના ભાગ્યોએ મારી જે બરદાસ્ત કરી છે તે તથા વારંવાર બતાવવામાં આવેલો પ્યાર કહી પશુ વીસરનાર નથી.

માનપત્રમાં તમેએ જે બધી લાગણી જો તેમજ સારી દુખા ચાહી છે તેને મારે એકવાર ફરીથી તમારો ખરા અંતઃ હરજીથી આભાર માનવાની રજા કરું છું.

ડરખત મી. કું છું જામનો સેવક તા. ૧૫-૬-૧૧. સોરાખજી શાપુરજી અગાજીવા.

મી. ના. ફ. રોહના એલ. સી. ઇ. કમ્પાણીવાળા નામના પારસી બાણીને લગતો છે એ અભ્યાસ અમેરીકામાં ન્યુ મેરક ખાતેની કાલબીયા યુનીવર્સિટીમાં કરે છે. તેઓ લાંબેવામલી કેટલીક પરીક્ષાઓમાં ૧૫૦ વિદ્યારથીઓમાંથી પહેલા નંબરે પાસ થયા છે.

ડરખાન હોદ્દા રમસાન ફંડ

મે. ટી. એ. ના અધિપતિ જોડ,

હોદ્દા રમસાન વિષે વિનંતીઓ વાંચનાર વારંવાર વચ્ચે છે. રમસાન જુમિ ઉપર પ્રસંગવશાત્ જોમા થવાય છે ત્યારે પણ આ બાબત રમસાનમાં આવે છે, અને બીજા પણ ઉપાયો ચોખવામાં આવતા હશે, પણ પરિણામમાં શુન્ય દેખાય છે.

જેને માટે આપણે સેંકડો પાછીક અરખા, તે બીજાને સંભાળવા માટે ચાલુ જુમ અરખા ન મળે એ ઉપર ટપકેથી જોતાં આપણા પ્રારબ્ધની નબળાઈ જણાય છે, પણ વાસ્તવિક તેમ નથી. અરસપરસની કુઝબજનક લાગણી અથવા બેદરકારીનું આ ફળ છે. કરવા ધારીએ તો થઈ શકે છે. આ દેશમાં સાધારણ માણસ ધારે તો જો પેની અથવા ટીકી વિચારમાં નથી. આટલા સારા કુદરતી બેદરકારક વસ્તુક દુર કરવાથી ધારેલ ધારણાને હરકત પડેલિતી નથી. સરખ રસ્તો મારા મનમાં આવે છે તે જણાવું છું. જોજોલ કામ કરવા સારું રમસાન ફંડના ઉધરાણા સારું સારું રક્ષણ અથવા જેની ખુશી હોય ત્યાં તાના ચેરીટી બોક્ષ રાખવા અને તેમાં પોતાની ખાતરી મદદ કરવી. માટે ત્યાં આવું એક બોક્ષ રાખીશ અને હમેશાં અને ત્યાં સુધી કુ' રાખ એક ટીકી નાખીશ. તેમજ બીજા માણસને તેમ કરવા બધા મજૂ કરીશ. તેની સાથે સેક્રેટરીને વિનંતી કરું છું કે દરમાસે પહેલાં તારીખે આવી જો રકમ એકઠી થઈ હોય તો પોતે થઈ જવા નિયમ રાખશે.

બી. પી. વી. સાંપવીની કા.

ડરખાન.

હોદ્દા રમસાનનો ટપાસ

તા. ૧૬ મીએ કેનડલરમાં આવી પહેલિયા વડી હતી.

તા. ૧૭ મીએ કેનડલરમાં જવા બંધ થવા વડી હતી.

તા. ૧૭ મીએ અમકુલીમાં જવા બંધ થઈ.

તા. ૨૦ મીના અરસામાં અમકુલીમાં આવવા વડી છે.

તા. ૨૦ મીના અરસામાં અમકુલીમાં આવવા વડી છે.

વિવિધ વિષયો

બોમ્બર ને બ્રિટીશની રાજનીતિ

યુનિયન પ્રધાન મંડળવાળા મી હર ઝોએ જોરાના ઇમીગ્રેશન સંબંધમાં એવા વિચારો જણાવ્યા છે કે દક્ષિણ આફ્રિકા ને માટે બહારથી વધુ જોરાઓ મોકલવાની જરૂર નથી. તે રીતે વરતીમાં વધારો કરવાથી જોરાઓમાં જુમમરો વધશે. માટે જોરાઓને લાવવાની વાતો કરવામાં આવે છે તે બેવકુફી બરેલી છે. આ છેલ્લું વાક્ય ખાસ કરીને વચ્ચે આફ્રિકાના યુનિયનિસ્ટ અથવા અંગ્રેજ પક્ષને ઉદ્દેશીને, બોમ્બર વિચારના ખાસ પ્રતિ નીધિ મી હરઝોએ કહ્યું હતું. તે વિચારો જણાવી દર્શાવ્યા આફ્રિકાના અંગ્રેજ પક્ષમાં બહુ ઝુસ્સો ફેલાયો છે. તેઓ આજ સુધી હમેશા રાખતા આવ્યા છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં જોરાઓને લાવવાની બહુ જરૂર છે, અને તેવા જોરાઓને લિટનમી લાવવા માં આવશે. મી. હરઝોએ આ બાબતમાં નિરાશા ઉત્પન્ન કરવાથી અંગ્રેજોએ એવી વહી રાખતા હતા કે જનરલ મેથા (જેણે આ બાબતમાં અંગ્રેજ પક્ષને મારક આવે એવા વિચાર અગાઉ યુનિયન કરતી વખત જણાવ્યા હતા) ઇમ્પીરીયલ કોન ફરન્સમાં એમીગ્રેશનના સવાલની વખતે પોતાના કદાર વિચાર ફરી જાહેર કરશે, અને અહીંના નિરશ પામેલ લોકોને કાંત કરશે. આ વહી જોટી પડી છે. જનરલ મેથાએ ઇમ્પીરીયલ કોનફરન્સમાં ઉપરની ચર્ચા વખતે મેરલાન્ડ રહેવાનું પસંદ કર્યું હતું. હવે અંગ્રેજોએ માનવામાં આવે છે કે મી. હરઝોએ જોરાઓને ન લાવવા જોઈએ એવું લાવજી આ ખાસ તકે આપેલું તેને જ લીધે જનરલ મેથા કોનફરન્સની એ ચર્ચામાં બામ લેતાં બદલે છે.

મહોનીમાં રંગડવેશ પર એ. એ. હાલિયન છાપી.

‘રયુન ટાઇમ્સ’ લખે છે કે:-

બ્રિટીશ સંસ્થાનોએ વહેલા મોકલું સમજવું જોઈએ કે એક સારી રહેવત પ્રમાણે ‘પુરી ખાવી પણ ખરી, અને લાચમાં પણ રાખી મુકવી’ એ બે વાત તેઓ નહીં રાખી શકે. જો તેઓ પોતાના બનાવને માટે વહી સરકાર ઉપર આધાર રાખે, તો તેઓએ બેડી સરખી પણ વજાદારી બતાવવી જોઈએ, તથા તેણીને અને તેણીના લાભોને માન આપવું જોઈએ. મહોનીના હોદ્દા સવાલને, બીજા સવાલો

ને વહેલા મોકલું અખી સહેનશાહતને લાગુ પડી અને વિનાસકારક દરદ પેલા કરે તેવા છે, તેથી વધો પાની લાચ તેમ નથી. જુલ સંસ્થાનોની છે, અને તે સુધારવી જોઈએ. નહીં તો તે અખી સહેનશાહતને પામવામાં કરશે. લાકડીની બારી માંથી તે વાત છે. હોદ્દા અખી વિના તેઓ ચલાવી શકશે, પણ જો સહેનશાહત તરફ આમ નેઓ બેદરકારી બતાવે છે તે વિના અખી તેઓ નહીં જ ચલાવી શકે. સંસ્થાનોના હોદ્દા સવાલનું રૂપ ઉપરથી દેખાય છે તેવું જ કાંઈ નથી. સ્થાનિક પ્રજામત પ્રમાણે અથવા તો પોતાને સમજાવે તેમ તેઓ ફેસલો કરીએ એવો કાંઈ તે સવાલ નથી. તે સવાલ બ્રિટીશ રાજના ખુલ્લેખુલાને અસર કરે છે, અને તે એવો છે કે જેનો ફેસલો ન થાય તો યુનિયન બંધ કરવાર આજ સુધી કાંઈ રાજ્ય થયું નથી એવા એકના એક રાજ્યનો અતજ આવે. હોદ્દા સરકાર મહત્તમ રહેશે એમ અમે માનીએ છીએ. યુનિયને આપણે કાંઈ અદાવતોનો અત આવવો જોઈએ. નહીં તો સહેનશાહત વીંધાઈ જવાની.

વિદ્યાલયના હોદ્દા વિદ્યાર્થી

ઇંગ્લાંડમાં અખાલના વધારા માટે જતા હોદ્દા વિદ્યાર્થીઓ ઉપર દેખરેખ રાખવા માટેની હોદ્દા પ્રધાનની યોજનાની રૂબે રૂબે આગોળના મદદનિસ તરીકે ડા. પી. કે. રાવની નીમજૂક કરવામાં આવી છે. જેમણે પોતાના આદાનો અખતાર તપાસી લીધે છે. લંડનના હોદ્દા વિદ્યાર્થીઓએ એવો મત ધરાવે છે કે ડા. રાવની લાયકાત જોતાં એવી પણ વધુ મોટી હોદ્દો તેમને મળવો જોઈએ હતો. આ કારણથી હોદ્દા વિદ્યાર્થીઓ નિરાશ થયા છે. ખાસ પણ તેઓ ડા. રાવને પદનું માન આપ્યા વગર રહેશે નહીં. હોદ્દા વિદ્યાર્થીઓ હાલના મામલાનું વાસ્તવિક પણ તેમજ પોતાના મોકાની મુશ્કેલી સમજવા લાગ્યા છે. પરસ્પર એકત્ર થઈ કામ કરવાની લાગણી ફેલાવા લાગી છે. વિદ્યાર્થીઓએ વળી ‘ઇડીવન સ્ટુડન્ટસ’ નામનું પંખવાડીક મોપાનીયુ પ્રમટ કરવા માડ્યું છે અને તેનો પહેલો અંક બહાર પડી ચુક્યો છે. તેનો હેતુ બહારના હોદ્દા વિદ્યાર્થીઓમાં સ્વચ્છ બહેર મત ઉત્પન્ન કરવાનો અને એક બીજા સાથે સંબંધ રાખવાનો અને તેમ કરી યુવાન હોદ્દા કેમ ઉપર નિરમળ નીનિભર્થે લાગણ ચલાવવાનો છે.

પરચુરણ

પોષ્ટ (અરબ) મહોમડન સોસાયટી ના સેક્રેટરી લખે છે કે :—

તા. ૪-૬-૧૧ રવીવારે સોસાયટીની માસિક મીટીંગ મી. પ્રસાદભાઈ આદમજી દુટલાના પ્રમુખપણાની મેજી હતી. મેંબર શ્રી લેવાલા બાદ મધ મીટીંગનો રીપોર્ટ પાસ થયો. અરબના મી. એમ. એમ. પ્રસાદભાઈ તરફથી સાદીની ખુલાસીમાં સોસાયટીને શીર્ષક દસની એક મળેલ તે માટે તે સાહેબનો ઉપકાર માનવાનો ફરિયાદ થયો. ચેરમેને બાવણ ફરતાં સોસાયટીને સારા પાનાપર લાવવા કહેલ બતાવી અને બનતી કોસીશ મેંબરો વધારવા વચન આપી હાજરીનનો ઉપકાર માન્યો. ઉંચટે આ પાછી લઈ હતેલા પદી સાંજના સાત વાગે મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ રતી પ્રજાળથી મી. સુલેમાન હાજી પ્રજાલીમ હસાક ખીરીયા રેડવાળાના ફરિયાદ મી. મહમદ સુલેમાન પ્રજાલીમ સાદીની ખુલાસીમાં સોસાયટીને શીર્ષક દસ રોકડી બેટ મળી છે. જે માટે સોસાયટી મી. સુલેમાન હાજી પ્રજાલીમ હસાકનો તેમજ મી. એમ. એમ. પ્રસાદભાઈનો ઇ. એ. દ્વારા ઉપકાર માને છે.

જોદાનસબરમથી મી. સાહેજી પ્રસાદ પ્રજા લહેર લખે છે કે :—

જોદાનસબરમ ખાતે વસતા અલીપોર વાસીઓમાં આવે જે સાદીમીની અંદર જોડા અરમ કરવામાં આવતા હતા તેને કહી નાખવા માટે બારે કોડી વાગી રહ્યો છે; અને જે ખોટા રીવાજો બંધ કરવા જે સરવે સાહેબના ટેકાથી પાસ થયું છે. જોદાનસબરમ, જરમોરન, મોહમ્મદઅરમ, બેનોની વિગેરે ઠેકાણે પછી એજ અરમ માલી રહી છે. હું આજી રાખું છું કે આ કામને તન, મન અને ધનથી ઉત્તેજન મળશે. કેમકે ખોટી રજામેને લીધે બહુક પાપમાલ થઈ ગયા છે, અને મતા બદલ છે. સાદીમાં ઢોલ, મીત, કચની વિગેરે ન હોય તો અણ સમજી ભોલ ખાખી આવી સમજે છે, અને પ્રજાત ઓછી થઈ ગયે છે. પણ જે સમજ ખોટી છે. બીજા પાણુ જોઈએ તો ઢોલ વાજીત વગેરે સરેક મહમ્મદી થી તફન ઉછડું છે, માટે ક્યો રસ્તો સેવો જે સફળે માણુમ પડી આવશે. તોપણ આજી તો હું બાર દહને કહીશ કે બધા સુધી આવેવાનો આ ખાખતમાં પહેલ નહીં કરે ત્યાં સુધી તેને ફતેહ મળવી મુશ્કેલ છે.

અરબની એક ફરિયાદ લખે છે કે :—
અનેના ફરેક ફરિયાદના પાસેથી ફરમાસે શી પ નો વેરો લેવા અરબની ફરિયાદે જન માને છે તેને અટકાવવા કાંઈક પગલાં લેવાની જરૂર છે. જે ઉપર અનેના ફરિયાદે એસોસીએશન તથા બધા ફરિયાદો ખ્યાન ખેતુ છું. આ સંખંધ માં મધ્ય રવીવારે એક મીટીંગ કરવા ફરિયાદો લેવું હતું, પણ કોઈ હાજર ન થવાથી તે મુળતથી રહી છે. માટે આ બાબત પર હું આ વરમજી ફરીથી ખ્યાન ખેતુ છું. જે અત્યારે પગલાં નહીં લઈ તો આ વેરો લાગુ પડી જશે, અને ફરિયાદો વાળાના મોકલો પાસે ફરિયાદો જનમાં પ્રસાર થશે. એક વખત દાખલ થયા પછી તે કર નીકળશે નહીં, પણ ઉછડા નો રખારી થી. જે ને બદલે થી ૧૦ થશે. માટે વખતસર ચેતવા હું બધા મજી કરું છું.

સ્વામીદની લડતના સંખંધમાં જેલ જવા સંખંધાર થમ મીસીસ સોદાને અનુ પમ દાખલો પુરા પાડેલો. તે માટે તેમના સ્વતિય ધુઓ સ્વર્ગાવેક રીતે મરજર થાય છે. આ સંખંધમાં તા. ૨૭ એપ્રિલ નું “સોદાખા મિત્ર” લખે છે કે :—
“આપણે જાણીને ખુશી થઈશું કે આપણી લુલાણી રાતિ દિવસે દિવસે આમળ વધતી જાય છે; તેમાં પુરોજ આમળ વધે છે એમ નથી પણ કહે સીઓ પણ પોતાની ફરજો બળવવાને મેદાન પડે છે, જે કમ આપણી રાતિને ઓછી મરજી થાય તેમ નથી. તેનું દ્રશ્ય રંગાળાહ સોદા નું જ છે. અને તેથી રંગાળાહની કુટી ઓળખાણ અમારા વાંચકોને આપવી અમ ત્યની છે, એમ ખારી જણાવવા રજા લઈએ છીએ કે રંગાળાહ તે રાજકોટના રહીશ મી. રતનથી મુળજી સોદાના ધરમ પતિ છે. ત્રાસવાલની સ્વામીદની લડત કે જે ત્રીસ કરોડ લીધીઓ માટે લડાય છે તે લડતમાં અરત તરીકે મુખ્ય ભાગ લેનાર આ સે. રંગાળાહ છે. ધન્ય છે એવી વીરાંતનાઓને! આ પવિત્ર બાઈ ઉપર ત્રાસવાલમાં કેસ માલે છે.”

‘મરકપુરી’ નો મારીફસબરમનો ખબર પત્રી લખે છે કે “કોમેર પોટલ પ્લેન ટેકન” ના આઠ ખીરમીટીઆઓને તેમના મેનેજર પર કુમસો કરવા માટે પકડવામાં આવ્યા હતા પોતાના હાથમાં કોડાળાઓ લઈને તેઓ મેનેજર પર ધસી ગયા હતા, અને તેઓ તે તેમની દયા તમે આવી

પકડે હતા. છતાં મજુરો પોતાની અધી રાખમાં એક બીજાને ઓટલા આડે આવેલા કે મેનેજર નેમના હાથમાંથી કટકી જવા સ્કિતમાન થયેલ. આ ખીરમીટીઆઓ પર કામ ચલાવવામાં આવશે. તેમનો આવેવા પા. ૧૬ ના મેસપર, અને બીજા માણસો ફરેક પા પના જેલ પર છુટેલ છે.

[ખાખાના ખબરપત્રીએ ઉપરની એક તરરી ખીનામાં ખીરમીટીઆએ કુમસો કરે વાળું શું કારણ હતું, તે વિષે જણાવું નથી. જે સારી પેટે જણાવી વાત છે કે મજુરોને જોતા ઉપરી બધીવાર જલ્લ સતાવે છે, અને બપોરે લીધીઓ ભાચાર બની માવ (નરપાવ હોય છે ત્યારે જ સામે થાય છે.—અ. ઇ. એ.]

સ્ટીમરોની આવજવ

[જર્મન લાઈન]

કેનકલર—આજ કલ ઉપડી જવા પછી હતી.

[બ્રિટીશ ઈસ્ટિયા લાઈન]

પેન્ટોકાટ—તા. ૧૭ અથવા ૧૮ મીએ ઉપડવાની વધી છે.

[નાતાલ ઈસ્ટિયા લાઈન]

અમલોસોમી—તા. ૭ મી જુને મુખ્ય પહોંચી છે.

અમરોટી—તા. ૧૨ મી જુને મદરાસથી નાનાલ માટે ઉપડી છે.

અમલોગી—નાતાલથી ઉપડવા પછી તા. ૧૪ મીએ બેરાથી મુખ્ય માટે ઉપડી હતી.

અમકુમી—તા. ૧૮ મીના બરસામાં કલ હતા જવા ઉપડશે.

અમકુમી—તા. ૨૮ મીએ કોલોનો રસ્તે રસુન જવા ઉપડશે.

અમકુમી—તા. ૧૬ મી લુલાઈએ મુખ્ય જવા ઉપડી જશે.

[પ્રસિદ્ધ આફ્રિકન લાઈન]

કાટલા—તા. ૨૫ માં મેએ કોલોનોથી દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાના બંદરે માટે ઉપડી છે.

કોનેરીક—જુનની અધવચમાં કલકત્તાથી ઉપડશે. ત્યારબાદ કેમલીએસીસ દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાના બંદરે માટે માલ બરશે.

પ્રસિદ્ધ લેખક સેટ નીલાલસિંહને મદરાસ ગવર્નમેન્ટ જીવન ચરિત્ર લખ વાળું કામ સોંપવામાં આવ્યું છે.

મોસ્લેમ યુનાવરસીટી અને લંડન મસજીદનું ફંડ

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના સેક્રેટરી વતી મી. સૈયમ રસુલ તા. ૧૨ જુનના લખે છે કે—

લંડન મસજીદ અને મોસ્લેમ યુનીવરસીટીના ઉપરાષ્ટ્ર સંબંધમાં હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની કમીટી મીટીંગ મધ્ય કાલે મેસરસ સુલેમાન હસમખાન મીયા કુ. ને ત્યાં મળી હતી, અને નીચલા ફારાવો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા :—

(૧). યુનીવરસીટી અને મસજીદનું ઉપરાષ્ટ્ર આપી ટરાંસવાલ કોલોનીમાં ફંડનું, અને કોલોનીના મુખ્ય સહેરામાં પ્રોવીન્સીયલ કમીટી મેમબરો સુઠવા, અને અતરેથી ઉપરાષ્ટ્ર માટે જવારે ડેલી મેટા બપોરે વખતે સુઠવામાં મેમબરોને અમર કરવી નેએ ડેલીમેટોને આવકર આપી તે સહેર અને બાજુના આમેમાં સાથે ફરી ફોજો કરી આપે, ને બનતી મદદ કરે. સોસાયટી ઉમેદ રાખે છે કે આમ સુરાએલા સાહેબોને કાળજીથી ખબર કરવામાં આવશે અને તેઓ મજબૂર કામ માં બનતી કોશિસ કરશે.

(૨). ટરાંસવાલ કોલોનીમાં આપેલા ફોજો થઇ રહેશે તે બાદ ફાળાની કુલ રકમમાંથી કે યુનીવરસીટીના ફંડમાં મોઠ લવામાં આવશે, અને કે લંડન મસજીદ ના ફાળામાં આપવામાં આવશે. ફાળામાં રકમ ભરનારા સાહેબોને રસીદ આપવામાં આવશે, અને બેગી કરવામાં આવેલી રકમો જાણા મારફતે જાહેરની જાણ માટે બહાર પાડવામાં આવશે. ઉપરોક્ત ફારાવ થયા બાદ કમીટી મેમબરોમાં મી. મુસા મીઆ અને મી. હસમખાન ખારદીને યુટી કાલમાં આવ્યા હતા. અને ફોજો યર કરતાં નીચે મુજબ રકમો તરત ભરાઈ ગઈ હતી. અને હવે પછી જે રકમો ભરાશે તે વખતે વખત જાણવામાં આવશે. હાલ ભરાએલી રકમો નીચે મુજબ છે :—

પા. ટી. પે.

૩૦ ૦ ૦ મી. હસમખાન હાદીમ મારદી

૨૬ ૫ ૦ „ સુલેમાન હસમખાન મીયા કુ.

૨૦ ૦ ૦ „ એમ. પી. ફેનસી.

૨૦ ૦ ૦ „ અહમદ મુસાજી કુ.

૧૫ ૦ ૦ „ એ. એમ. સુલેમાન મીયા કુ.

૧૫ ૦ ૦ „ એમ. એમ. કુવાદીઆ

૫ ૫ ૦ „ જીવેખાનતી કુ.
૫ ૫ ૦ „ અહમદ અમેજી કરોદીયા
૨ ૧૦ ૦ „ હમીદ અબ્દુલ કાદર.
૨ ૨ ૦ „ સૈયમ રસુલ સરકુદીન.
૧ ૧ ૦ „ મોલવી અહમદ જુમરોખ.

સત્યાગરહોઓમાં ટુટખોલનો રમત

[ઈ. એ. માટે ખાસ]

પ્રીટોરીયાના સત્યાગ્રહીઓની ટુટકી જોવાનરમતના સત્યાગ્રહીઓ સાથે ટુટખોલ રમવા આવનાર હતી તે તા. ૨૬ મી મેને સોમવારે બાજુ લાલ મહારાજની મરદારી નીચે આવી પહોંચી હતી. આ વખતે પ્રીટોરીયાની ટુટકી મધ્ય વખતે કરતાં વધારે જોશવર હતી. જોવાનસ બરમતના રમનારાઓ પણ કાંઈ ઉતરે તેવા નહોતા. પણ પ્રીટોરીયાની ટુટકીએ એક જોશ લઈ મે આપ્યા અને જીત કરી. પ્રીટોરીયાની ટુટકીમાં બાજુલાલ મહારાજ અને જોવાનસબરમતની ટુટકીમાં મુનાહ સરસ રમ્યા હતા. મી. આઈઝાકે સહુથી ઉત્તમ રમનાર મુનાહને એક ચાંદ બેટ આપ્યો હતો.

મેમન ટુટકીને હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીના હોલમાં ખાણ આપવામાં આવ્યું હતું. તેમાં રમનારાઓ ઉપરાંત કામના મુખ્ય મુખ્ય માણસો તથા કેટલાક જોરા મિત્રો હાજર હતા. રેવ. ડેવિડ પ્રમુખપદ લીધું હતું. ટુટકીના સરદારો તરફથી અરસપરસ મુનાહકબાદીના બાપલો થયા બાદ મી. મીધી અને મી. રીચે સત્યાગ્રહ વિષે બે જોશ કહયા હતા.

મી. ડેવીડ અરનેસ્ટે મેચ ખલાસ થયા પછી બને ટુટકીને તેમને ત્યાં નેતરી હતી અને સાદી આગતાસ્વામતા કરી હતી. મી. ડેવીડ અરનેસ્ટે ટુટખોલના શોખીન છે, અને તેમના દીકરા મી. સોલામન અરનેસ્ટ એક સરસ ટુટખોલ રમનાર છે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં “નેશનલ કોંગ્રેસ ઓફ મધરસ” નામનું એક ખાતું છે. તે અગાન માતાઓને ઘેર બેઠાં કેળવવાનું તથા બાળકોને ઉછેરના સંબંધી શિક્ષણ આપવાનું કામ કરે છે. આવા લોકોમાં મહત્વ પહેલવા માટે મોપાનીઆ વિગેરે જવાવવાનું કામ પણ આ મંડળ કરે છે.

કઠોર મહેરીલે રોનકુલ ઇસ્લામ

ઉપરની મહેરીલતા તા. ૧ જાનેવારી ૧૯૦૬ થી તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૦ સુધીના બે વરસના રીપોર્ટની એક જાપેલી નકલ અમને મળી છે. જે ઉપરથી અમે નીચેનું તારણ આપીએ છીએ :—

૧૯૧૧ માટે સુઠાએલા મરબારીઓમાં પ્રમુખ મી. મુસુફ જીવા દાવજી, ઉપપ્રમુખ મી. હાજી અહમદ હસન અસમાલ, સેક્રેટરી મી. હરમાઇય મહમદ બેખાત, જેઠ સેક્રેટરી મી. હખરાહીમ મહમદ બદલત તથા એડીટર મેસરસ મુસુફ સુલેમાન દીમેલ તથા મુલામ હુસેન હાજી મુસુફ અસમાલ છે.

મહેરીલના મેમબરોની લીપમાં ૨૨૫ નામો આપેલા છે.

મહેરીલની વારસીક જનરલ સભા તા. ૨-૪-૧૧ ના રોજ મળી હતી. તે દિવસે હીસાબ તથા રીપોર્ટ પાસ કરવા માં આવ્યા હતા.

૧૯૦૬ ની સાલમાં મેમબર શી ખાતે રૂ. ૨૭૨, બક્ષીસ ફંડ ખાતે રૂ. ૨૧૮૫ તથા હીસાબતે મુરબા ફંડ ખાતે ૧૬૪૫ ની આવક થઈ હતી. આવકની આ તથા બીજી બધી રકમો મળીને કુલ રૂ. ૧૩૪૬-૧૩-૬ જમા થયા હતા. તેમાં શી ખરમ ખાતાની કુલ રકમ બાદ જતાં રૂ. ૨૭૨-૧-૦ ૧૯૧૦ ની સાલ માટે સીલક તરીકે હતા.

૧૯૧૦ ની સાલમાં મેમબર શી ખાતે રૂ. ૧૯૭, બક્ષીસ ફંડ ખાતે રૂ. ૯૬૫ મુરબા ફંડ ખાતે રૂ. ૧૭૨-૧૩-૦ ની આવક થઈ હતી. આવકની આ તથા બીજી બધી રકમો મળીને કુલ રૂ. ૭૨૭ ૧૫ આના ૧ ૫૫ જમા થયા હતા. તેમાંથી ખરમ ખાતાની કુલ રકમ બાદ થતાં ૧૯૧૧ માટે સીલક તરીકે રૂ. ૧૫૬-૫-૧૧ રકમ હતા.

મહેરીલની ડરખાન (વાતાલ) કમીટીના ૧૯૧૦ ના જુલાઈની તા. ૨૫ મીએ પુરી થએલ ૧૨ માસની મુકતના સરવેયામાં પા. ૫૫૩-૧૬-૨ જમા ખાતે હતા ; તેમાંથી પ્રોપરટીઓ વિગેરે સંબંધી ખરમ ખાતેની રકમો બાદ જતાં પરાંત બાકી પા. ૬૭-૨-૩ બેક ઓફ આફરીકામાં જમા હતા.

ડેલાગોઆએ ખાતે ફરીઆપર નહાવા તથા ફરવા માટેના “મોલોના બીચ” નામનો ઘાટ મુલતો મુકાયો છે.

આણુ વરતમાન

જનરલ બોલાએ દક્ષિણ આફ્રિકાના નેટીવ સવાલના સંબંધમાં રૂઢરને ઉદ્દેશ્ય આપતાં જણાવ્યું હતું કે નેટીવ સવાલ નો નીચેનાં લાવવાના કામમાં બંને ગ્રીસી કામ એકત્ર છે. નેટીવો પોતે પણ તે કામમાં સહાયતા આપે છે. "નેટીવ બપ" જેને કહેવામાં આવેલ છે એ વાત ને હું માનનારો નથી. યુનિયન નેટીવો ના મિત્ર તરીકે છે, અને નેટીવોને વાળખી રીતે રાખવામાં આવનાર હોવાથી હું દક્ષિણ આફ્રિકામાં બીજા કુલ "નેટીવ બપ" જોતો નથી.

નાતાલના શેરડીવાળાઓની એક મીટીંગ તા. ૧૩ મીએ ગોરા વેપારીની ચેન્જરની એશીસમાં મળી હતી. જે વખતે એવો ઠરાવ થયો હતો કે આફ્રિકામાંથી મજૂર એકઠા કરવા માટે અને તે સંબંધમાં જોઈતી માહિતી મેળવવા માટે નાતાલમાં બેન્કર છુરો સ્થાપના ઇન્ડિયન વસ્ત્ર બોરડના પદસા તથા કારોબારી ખાતું તે કામમાં લઈ ચકસો કે નહીં તે વિષે તપાસ કરાવવી.

દરેક સવાલના ડાખમાં એક ગોરા લખ નાર લખે છે કે અત્રેના એશિયાદીક સવાલથી ગોરાઓના ધરમને જે નુકસાન માય છે, એ વાત ગોરાઓના ખ્યાનની બહાર જતી લાગે છે. હોદીઓ ખિસ્તી ધરમ માટે શું કરે છે? ખિસ્તી ચરચ ની આબાદી માટે તેઓ શું બરે છે? નિશાળો કે ગોરાફનેજને પણ તેઓ કાંઈ મદદ કરતા નથી.

ગયા સપ્ટેમ્બરમાં સોલ્ટ રીવર (કેપ) ખાતે એક હોદી દુકાનદારશ્રી ખુલ કરનાર આલમાહા નામના પોરટુગીઝને સચેસ સજા મુજબ તા. ૧૦ મીએ રેલ્વેડ સીટ જેલમાં ફાંસીએ મઠાવવામાં આવ્યો છે.

૧૫૦૦ રીટની ઉચ્ચાઈએથી પડીને એક જરમન હવાઈ વહાણવાળો મરણ પામ્યો છે. બીજા એ જાપાનીઝો પણ એજ કામમાં બારે ઉચ્ચાઈએથી પડી સખત ઇજા પામ્યા છે.

નોરવે કેસ્ટ લાઇનમાં ડરબન અને ગ્રીનવુડ પારક વચ્ચે અજમાયેશ દાખલ રહિયારે આવવા જવાની રેલ્વે દાખલ થઈ છે.

જોહાનસબર્ગમાં દરેકની રેલ કેસ પડે તા. ૧ થી અને ૫ મી જુલાઈએ હવાઈ વહાણ હવાના દેખાવો કરવાની ગોઠવણ બહેર થઈ છે.

'મરક્યુરી' માં એક નેટીવ લખનાર જણાવે છે કે:—ગોરા દિવસ પર ડરબન થી ગ્રાઉટવીલ વચ્ચેની ગાડીમાં હું મુલાકાત કરી હતો હતો. વેરલમ ખાતે જનમાં ડબ્બાઓની ફરજદારી કરવાની હતી. એવી બદલી કરીને ગાડી ચાલતી થઈ. હું રહી જાઉં તેમ હોવાથી ઉતાવળે એક ડબ્બામાં બેઠેલા ગોરાઓએ ઉતરી જવા માટે અને મારવા જોડેલો પળવેલો હતો. અને આ લોકો પોતાને સુધરેલી કામ કહેવડાવે છે!

નાતાલના શેરડીની એતીવાળાઓની છેલ્લી મીટીંગમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જમીનદારો પોતાની જમીનનું બાડું લઈને નાના હોદી ખેડુતોને આપે છે. આ ખેડુતો એવી બેદરકારી વાપરે છે કે જમીનનો કસ થોડાં વરસમાં સાવ ચાલ્યો જાય છે. તેઓ વરસમાં એક મકાઈનો અને બેવાર બીનીસનો પાક લીએ છે જમીન ખાલી હોય ત્યારે ઘાસ વગેરે બાળી નાખે છે, અને તેથી રાખ ઉઠી જવા પામે છે. આથી જમીનને બીજા કુલ ખાતર મળતું ન હોવાથી તે તદ્દન કસ વિનાની થઈ જાય છે.

એક મજૂર વરગના હોદી પર પાઉંડ ૪૦ ના રેલ્વે માટે મરિસબર્ગમાં કેસ ચાલ્યો હતો. યુકાદામાં તેણે તો એકસ તારીખની બાદર ભરી દેવા હરકુ હતું. દરમ્યાન તે હોદી ગીરમીટમાં જોડાઈ ગયો અને પદસા બર્ષ નહીં. ફરીથી કાર્ટમાં ખડો કરવામાં આવતાં તેના વતી એવો બચાવ કરવામાં આવેલ કે ગીરમીટમાં જોડાઈ હોવાથી તેના સાથે આ બાબત માં કામ ચલાવી ન સકાય એવો ગીર મીટનો કાયદો છે. માથેએ આ બચાવ કાઢી નાખતાં કહ્યું કે જે વખતે અમાઉ યુકાદો અપાયો તે વખતે તે માથુસ ગીર મીટમાં નહોતો, તેથી ગીરમીટમાં જોડાઈ ને તે એ યુકાદા મુજબ રેલ્વે ભરવામાં થી છટકી ચકસો નહીં.

ડરબનમાં મળેલી યુનિયનિસ્ટ પક્ષની એક સભામાં તે પક્ષના મી. જી. પી. રાખીનસને જણાવ્યું હતું કે:—દક્ષિણ આફ્રિકાના એક મજૂર સવાલમાં યુનિયન નિસ્ટ પક્ષ નેકનેલીસથી બહુ જુદો પડે

છે. તે સવાલ કળા લોકોનો છે. એક અત્યંત ખેલતી વાત એ છે કે દેશમાં ગોરા કામદારની સંખ્યા બહુ થોડી હોવા છતાં તેઓ વારે વારે હડતાલ પાડે છે, અને શેડીવાઓની સાથા થઈ બેસે છે. કેપટાઉનમાં પોતે સાત માસ રહ્યા તેમાં જોશુ કે ત્યાં કારીગરો તેમજ મજૂરીના કામમાં કળા લોકોજ બધે જોવામાં આવે છે. સુચાર કામમાં કાઈ ગોરા બાબેજ જોવામાં આવે છે. ત્યાંના લોકો એવી બકાઈ કરે છે કે કળાલોકો કામના બરેંસાદાર લોક હોવાથી તેને તેઓ પસંદ કરે છે. આ વાત બહુ મંબીર છે. ત્યાંના લોકો નેટીવને ગોરાની કારમાં રાખે છે એ દાખલે આપણે અહીં લઈ ચકસાજ તથી તેમજ વળી બેન્કર રાજ હતી તેઓને કચરી નાખવા માટે એ રાજ્ય નીતિ પણ આપણે પસંદ કરતા નથી. આપણે આ બે વાતમાં વચ્ચે રસ્તો લેવા માગીએ છીએ. એટલે કે નેટીવને મજૂર વરગ તરીકેજ રાખવા અને તે ધોરણ મુજબજ તેને કેળવણી આપવી.

જરમન પત્રીઓને જવાબ

મી. રજુકોસ્ટ હરીલાઈ—તમે જણાવેલી હકીકત બરાબર હોય તો તમે તમારા સરડીરીફ્ટનું કુર્વીફ્ટ કઠાવવા હકદાર છો.

"મનસવી પટેલ"—તમે આ બાબત ની હદર કરી શકો છો અને સામથી ખતાવો છો તે માટે આજ્ઞારી છીએ.

"છા. પ્રા. દે."—આવતા અંકમાં દાખલ થશે.

અ. ઇ. એ.

અમેરીકામાં એક રોથ નામનો ગોરા ૨૦ વરસની લાંબી જેલ 'ગોમરી' હાલ છુટયો છે, તેને જેલમાં નાખવામાં આવ્યો ત્યારે તેણે પોતાને નિરદોષ કહ્યો હતો. હવે માથુમ પડ્યું છે કે તે ખરેખર નિરદોષ હતો. કેમકે તેને ગુન્હેમાર તરીકે ફસાવનારે દુરના મુલકમાં મરતી વખતે એકરાર કરેલો છે કે રોથને તેણે ખેડુના ફસાવ્યો હતો. રોથને ચચેસ જખરજરત અન્માયનો બદલે કોઈ રીતે વચે તેમ છે કે રોથ કહે છે કે "ના" તેની ચોરત તેનાં છોકરાં તથા બીજાંઓ એ તેનાથી છુટા પડવા માટે જે કુખ, ચીતા, અને જે શોક ભોગવેલ હશે તેનો બદલો કઠાથી વળે તેમ નથી. તેને કેદ મંજી નીચેના પછી આજ્ઞાસતી યુનિયમાં તેને બહુ બદલી ચચેસ લાગી.

કેપમાં ઇમીગ્રેશનનો જીલમ

કેપટાઈન તિરસ્કાર કરનાર અમલદાર

કેપટાઈન તા. ૧૪મીએ રૂટે નીચે મુજબનો તાર મોકલ્યો હતો:—

આજ સવારે અત્રેની પ્રાંતિક સુપ્રીમ કોર્ટમાં એક અસાધારણ અમલદારને કેસ ચલાવ્યો હતો. આ કેસમાં નાયાલાલ ડાયાલાલ નામના ઇન્ડિયન ઇમીગ્રેશન કોર્ટના ફકમ વિરુદ્ધ, હકપાર કરીને કોર્ટનો તિરસ્કાર કરવા માટે યીફ ઇમીગ્રેશન અમલદાર મી. કમીન્સ અને તે આતાના બીજા અમલદાર મી. મેકમીસ પર આ માટે કામ ન ચલાવવું તેની તપાસ કરવામાં આવી હતી.

કેસની હકીકત એવી જણાઈ કે તા. ૩૭ મેએ મજૂર દીંદીએ કેપટાઈન કોર્ટના માટે સર જે સુકાનનની કોર્ટને અરજી કરી હતી. આ કેસ એક આઠ વાડીયાં સુધી મુકતી રહ્યો હતો. તેટલી મુદત સુધીમાં અરજદાર દીંદીને હકપાર કરવાનું મોકુફ રાખવામાટે મુદતી પ્રધાન સામે ફકમ કાઢવામાં આવ્યો હતો. ત્યાર પછી ઘુરત એ અરજી જડજ હે.પલી આગળ સળાઈ હતી. તેણે એવો ફકમ કાઢ્યો હતો કે જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા કંપની જેની રીટીમરમાં અરજદાર હતો તેણે અરજદારને અત્રેથી લઈ જવો નહીં.

નાયાલાલની એક એપીલેટ વાંચવામાં આવી હતી. તેમાં જણાવ્યું હતું કે રીટીમરમાં ફા. અને હકપાર કરવા પડતી હતી, તેથી તેની સામે મેં ઘુરત અરજી મોકલ્યો હતો. ઇમીગ્રેશન અમલદારે રીટીમરમાં કપડી જવા અને કહ્યું પછી મેં ના પાડી. અને રીકાનના રજીસ્ટ્રાર (ડીટેન ડન ડેપોઝાંટી) લઈ જવામાં આવેલો, પણ પાછળથી પાછો લાવવામાં આવ્યો.

મી. કમીન્સે પોતાની એપીલેટમાં કહ્યું કે તે માણસને રીટીમર કંપનીએ પોતાની મેજીલ રીટીમર કાઉન્ટ્રીસપર મુક્યો હતો. જો ધરતી જમીનચીરી મળી હોત તો તેને ડેપોઝાંટ રાખવા ઇમીગ્રેશન આર્ડર ખુશી હતું. પણ જમીનચીરી મળે તેમ નહોતી તેથી તેને રાખવા અત્રે ના પાડી.

બીજી વખત એપીલેટમાં મી. કમીન્સે કહ્યું કે કોર્ટના ફકમનો અનાદર કરવા તો મારો બીલકુલ હસાઈ નહોતો. કોર્ટ વા ફેવાની મનાઈ કરેલ તે ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ હતું. તેથી હું મુદતેલ રિલાઈમાં હતો. કંપનીએ કહ્યું કે જો તે

માણસને તે વખતની રીટીમરમાં ન મોકલવામાં આવે તો તેજીને મોટો ખર્ચો થાય અને તેથી મેની તા. પછી વધુ વખત તેને અત્રે રાખવાની ના પાડી રીટીમરના માલીકો અરજદારને પોતાના જોખમે પોતાના કમળમાં લેવા માગતા હોય તો હું તેની સામે માન નહીં પણ કોર્ટે તે માણસને અત્રે રાખવા ફકમ કરેલો તે જોતાં કંપનીને હું મદદ કરી શકું નહીં. હું માનું છું કે કંપની માણસનો કમળે પોતાની મેજે સેલી હોય તો મારાથી સામે લઈ શકાય નહીં. હું મદદનીશ મુદતી પ્રધાનની સુચનાઓ નીચે વરત્યો છું.

કોર્ટે નિરજ્ય કર્ષે કે મી. કમીન્સે કોર્ટનો તિરસ્કાર કર્યો છે. કેસનું ખુલ્લું ખરચ આપવાને તેના સામે ફકમ કરવામાં આવ્યો. મી. કમીન્સના તાબાના અમલદારને નિર્દેશ કરાવી એડી મુકવામાં આવ્યો.

સુકાદા દરમિયાન મી. જરટીસ માલ કોર્ટે કહ્યું કે ઇમીગ્રેશન અમલદારની દેખરેખમાંથી, તેણે આ પાડ્યા વગર, મજૂર દીંદીને લઈ જવાનો કંપનીને હક હોય એવી કમળર કવીસ કરી શકાય નહીં મી. કમીન્સે વધુવાળો કામ લઈ એમ જણાવ્યું જોઈએ, કેમકે ત્યાં તેની રજા જરૂરી હતી ત્યાં તેણે તે આપી. રજા આપનાર તે હતો, અને તેણે પોતા ના તાબાના અમલદાર મી. મેકમીસને તે માણસને જવા દેવા સુચનાઓ કરી હતી. તેણે પમકું ન કરાવ્યું હોત તો મજૂર માણસને કહી હકપાર કરી શકાયો હોત નહીં મી. કમીન્સે કહ્યું પુરવઠ નહોતો વરત્યો, પણ છત્તા પુરવઠ તો વરત્યો હતો. હકપાર મેકમીસે કામ કરવાને તેનો નિશ્ચય નહોતો, પણ કોર્ટના ફકમમાંથી છટકી જવાની તેની કાશીસ તો હતી. તે એમ માન ને કે માણસને જવા દેવા કોઈક ને કારણે હોઈ શકે, અને કોર્ટના ફકમમાંથી છુટી જવા માટે કોઈક તો જવાબ આપી શકારો.

સર જોન સુકાનને કહ્યું કે આવી જાતનો સુ-હો સાધારણ માણસે કર્ષે હોય તે કરતાં સ-કારી અમલદારે કર્ષે હોય તે મંજૂર વાત છે.

મી. જસ્ટીસ સરસે મળતાપછું જતા બ્યુ અને કહ્યું કે ઇમીગ્રેશન કાયદાને ન્યાય આપવાના કારણમાં સરકારના સત્તા વાળાઓની સંપૂર્ણ સહાયતા મેળવવાને કોર્ટને હા છે, અને તેના આદર્શમાં કોઈ પણ હસકો ન મુકાવી જોઈએ.

તાર સમાચાર

એલ ઇડીઆ ફ્રીટ ટીમનો ૪ થો મેજીલ બુનીવર્સીટી સાથે ખેલાયો હતો, જેમાં કેમ્બીજવાળાઓના ૧ ઇનીંગમાં ૪૩૪ રન થયા હતા. તેમના જે ખેલાડીઓએ ૧૧૨, અને ૧૫૩ નો હાથ આપ્યો હતો. ફ્રીટ ટીમના ૧૮૪ રન થયા હતા, જેમાંના ૫૪ મીઓના હતા.

યુરોપમાં સ્વીડન ખાતે સફરજોટ કોર્ટોની એક મનાદર-સ મળી હતી, જેમાં જુદી જુદી યોરી પ્રજાની વાપર એ એ કામ લીધા હતા.

ગુરહીના સુલતાનને તેમની મેસીડા નીઆની સફરમાં જુદે જુદે ઠેકાણે કારે માન આપવામાં આવ્યું છે.

આઝીઆ ખાતે એક કવાઈ વહાલુ વાળાનું પડી જવાથી મરણ થયું છે.

મેકલીકમાં થયેલ પરતીક-પછી બારે નુકકની મછ છે. ધરતીક-પ ૬ મીનીટ સુધી ચાલુ રહ્યો હતો. પછાં મકાનો જમીનદોરત થઈ ગયાં છે.

પોરકુમાલના રાજાને માદીએ બેસાડવા માગનારા પક્ષ તરફથી બળવો ભગવાની ધારણી ગણાવથી રીપબ્લીકન સરકારે જમાન મારજે અને પદર પર જુદી જુદી ફકડીએ મોકલી રાખી છે.

કેમ્બીજ બુનિવર્સીટી સાથેના એલ-ઇડીઆ ફ્રીટ ટીમના મેચમાં બીજી ઇનીંગમાં ફ્રીટ ટીમના ૧૮૦ રન થયા હતા, જેથી કેમ્બીજ બુનીવર્સીટીની એક ઇનીંગ અને ૭૧ રને જીત થઈ છે.

વિલાયતમાં વદાણવટી ખાતેના કામ હારો જુદે જુદે ઠેકાણે હડતાળ પાડવા લાગ્યા છે.

જનરલ મોહાને કેમ્બીજ બુનિવર્સીટીના વિદ્યાર્થીએ "પાછા ને પાછા" (અલમ ને તમાકુ રાખવાની કાળજી) બેટ આપી છે.

વિલાયતની એ કાઉંટીએ વચ્ચેના ફ્રીટ ના ખેલાડીઓની રમતમાં એક ખેલાડી અને વખત 'નોટ આઉટ' રહ્યો હતો, અને ૧૮૭ અને ૧૧૭ નો જુમલો આપી અસાધારણ કામ્યો મેકમીસ કહિતમાન થયો હતો.

નવા જમાનાનો શિક્ષણ પદ્ધતિ

જુનું જમાનાનાં શિક્ષણ સાથે સરખામણી

ન્યુ યોર્કના 'વર્લ્ડ વર્ક' નામના પત્રે નવા જમાનામાં શિક્ષણને અને ઊંચી જો માટે કેવી શિક્ષણ પદ્ધતિ થશે તે બતાવનારા, તથા જુના જમાનાના શિક્ષણ સાથે તેની સરખામણી કરનારા ઉત્તમ લેખને માટે છનામ મહેલુ. તેના બવા બમાં આશરે ૩૦૦ લેખો તેની પાસે રજુ થયા હતા.

તે પત્રને અધિપતિ કહે છે કે "જાણે જના પડિતોથી તે નાની નાની નિકાળો ના શિક્ષકો સુધીના આ બધા લેખકો વસ્તવિક રીતે એકજ મતના હતા કે નવા શિક્ષણમાંથી વેદીપાપણાનો ધોરે ધોરે નાશ થશે, અને જુધિની ફેળવણી, માદ શક્તિની ખીલવણી, પરિક્ષાઓ પસાર કરવાની રીત વગેરે ઉપર એકજ ને એકજ ખ્યાન આપવામાં આવશે. અવિષ્મની શિક્ષણ પદ્ધતિને મુખ્ય હેતુ એ હશે કે ઊંચરોએને જેવી જાણવાની હશે અને જેવો ધંધો કરવાનો હશે તેને બંધ એસવું જ શિક્ષણ આપવામાં આવશે. આ ફેરફારથી કશો એરલાલ થવાનો નથી એમ માનવામાં આવ્યું છે. જુધિની ફેળવણી અને બીજી ખીલવણીની જુની નેમ વધારે સારી રીતે અમલમાં મુકાશે જેમકે ઊંચરોએને તદ્દન રસ પડે એવી રીતે તે કામ સેવામાં આવશે. નિકાળ ને મનુષ્યની રહેણીને. કામ બનાવવાથી એટલે કરજને તે વધારે ફાવડાકારક બનશે. એમાં તો કશું નથી કે આજુ પશુજ બહુ મજબુત બનવું બધું છે; તે એટલે સુધી કે તેને હવે ફેળવણીનો નવો દાયમો કબી સહાય. નિકાળને ઊંચ રાંઓની જાંઘી ઘડવાના સ્થાનરૂપ બનાવનારાઓની સાથે જુના વિચારવાળાં જાંઘ માથાવાળું નથી."

સખત ઠોકરો ખાઈને શીખવાની પદ્ધતિ

આ છનામ છતનાર ન્યુયોર્કની સર કારી ફેળવણી ખાતાની વેપાર સબધી નિકાળોના વડા જી. એ. ડી. ડીન હતા. તેનો પિતા 'સખત ઠોકરો ખાવાની'—કુદરતી નિકાળમાં કેવી રીતે ફેળવણી પામેલ તે વિષે તેણે તેના લેખમાં વર જુન કરવું છે. તે કહે છે કે—

"મારા બાપે મને આજ મહત્તી નિકાળોમાં એટલે સુધી મોકલે રાખ્યો કે

ખરી ફેળવણી વિના હું લગભગ રહી મર્યો. બન્યું એમ કે તે પોતે જોને ફેળવણી મળતા તે મેળવવામાં તેને અસંત મહેનત કરવી પડી હતી; એટલે હું ફેળવણી વિનાનો ન રહું તેવી ચીંતમાં મોપડીનાં પાના ઉપરવું કંઈ શિક્ષણ રહી નવ નહોં એવી તેણે કાળજી રાખી. મમે તેમ હોય, પણ તેઓ જુલી મવા કે તેમની પોતાની ઉનમ તાંદુરસ્તી, ડહાપણ ભરેલી નજર, કામ કરવાની શક્તિ તથા નિરવિકારી જાંઘી તેમને પ્રાપ્ત થયેલ તે સાધારણ નિકાળનાં શિક્ષણનું ફળ નહોતું; પણ કાંઈ બીજાજ ફેળવણી ખાતાના સમા મમતું પરિણામ હતું. તેઓ જુલી મવા કે બાળપણમાં જે મુશ્કેલીઓ વેઠેલી તેમાં જ ફેળવણીનું કામ ચાલતું હતું. તેમ ને બે ડીમીઓ મુબારક થયેલી—એક એમ. સી. ની (માસ્ટર ઓફ ફેરફાર—સહવરતનના ઉસ્તાદ), અને બીજી એમ. બાઇ. ની (માસ્ટર ઓફ ઇન્સ્ટ્રી—ઉદ યોમના ઉસ્તાદ). આ બે ડીમીઓ તેમ ને ત્યાંની મોટામાં મોટી નિકાળમથી—'સખત ઠોકરોની' પાઠશાળામાંથી છનામત થયેલી. મને કાગે છે કે તે નિકાળના શિક્ષણકર્મને અમારી નિકાળોને શિક્ષણ કમ પહેંચી કહે નહીં. ન્યુ જર્સીમાં કરકસરથી રહેનાર ઉત્તમ કુળના એક બધા કુદંબની ફેમરેખ નીચે તેમનો શિક્ષણકર્મ કર થયો હતો. આ બેડુની મંડળીમાં તેને પુરજન કસરત મળતી, તથા કુદરતનો સમામમ પશુ ખુબ મળતો. મધમાખીનો મુજરવ, ફાણો સાફ કરના કામે લાગતી મંડળી અને ચરમનાં સાંજ ના ખાણાં એ તેમની રમત મમત હતી. ખરું કહીએ તો મારા પિતાને કરકાષ રીતે અવિષ્મની નિકાળના બધા સંજોગો મળ્યા હતા. ફરીરની તથા મનની ફેળવણી, મધા રોજગારનું શિક્ષણ અને મહાવરો, કુદરતનો સમામમ અને શિક્ષણ આપનારી રમત મમત એ બધુંએ ત્યાં હાજર હતું."

"અવિષ્મની નિકાળના કરવાળ ઉપર એમ લખેલું હતું કે "અમે ઊંચરોએ ની સંજાળ રાખશું." આજકાલની નિકાળને હેતુ એ છે કે "અમે અબ્યાલ કમની સંજાળ રાખશું." આ નિકાળો ના કરતાકરતા એમ માને છે કે ઊંચરો એ નિકાળનેકરમ મોખી મારવાનેજ સર બધવાં છે. અવિષ્મની નિકાળોમાં મુખ્ય હેતુ એ હતો કે ઊંચરોએને જેવી જાંઘ હોય તેવોજ કરમ તેને માટે મોકલવો. આજની સંજાળના રૂપી કાળાંઓના

સંજા અલાવનારા શિક્ષકોને બહોં ભાવ બધાં એવા શિક્ષકો થશે કે જેઓ ઊંચ રાંઓને બહા જુદા વિષયો શીખવવાને બહોં લાયક માનવી કેમ બનવું તે શીખવવામાં ખરો ધરમ બળવ્યા એમ માનશે. એક વખત મેં કેટલાએક શિક્ષકોને તેઓ શું લખાવે છે, એવો સવાલ કર્યો. એકે કહ્યું મણિત; બીજાએ કહ્યું ઉમેજ; ત્રીજાએ કહ્યું સાવનસ; પણ તે પછીના એ જવાબ આપ્યો કે તે તા લાયક ઊંચરો બનવાનું શીખવે છે. આ ઉદ્દેશો જવાબ આપનાર ખરો શિક્ષક હતો.

"અવિષ્મની નિકાળોનો હેતુ મજુરી માંજ તાંદુરસ્તી અને જ્ઞાનદ રહેલ છે એવું શીખવવાનો હતો; એટલે આજ કાલની નિકાળોનાં સેતકના રમઓથી અબ્યાલમાં જે ખાંચો આવે છે તેવું કશું તેમાં હતું નહીં ખરું જોતાં ફેળવણીની પદ્ધતિજ એવી ડહાપણ ભરેલી યોગ્ય છે કે નિકાળમાં કરવાનાંકામની અને ઘેર કરવાના કામની બધકથા રાખવામાં આવશે. તે બધકથાને લીધે નિકાળોયા એ કામનું કામ કરશે અને રબનેક જ્ઞાનદ પણ સાથે મોગવશે. વળી કામ ની બધકથા રજુને બનુસરતી પણ મોકલવામાં આવશે."

કસીમરેક તે શિક્ષકો બનશે

તે નિકાળોમાં મહેતાજીની જગ્યા કારી મરો મોગવશે. વળી તે પણ પોતાની ચતુરાઈ વાપરી રજાપુરવક કામ કરનારો હશે. નહિ કે સંજાની પેઠે કામ કરનારો. તે બાળકો રૂપી જુદા જુદા માટીના પીંકા એને હાથમાં લઇને સહુને તેના આકાર માં સંપુરણ બનાવવાનું કામ કરશે. આજ કાલ બને છે તેમ બધા પીંકાઓ ને એકજ જોડામાં લાગડીને બધાને સરખા બનાવવાને માથું નહીં કુટે. બધી રીતે સંપુરણતાએ પહેંચેલા અવિષ્મના માથુસેને નવા જમાનાના શિક્ષક નમુના એ રૂપે મજુશે. આ માથુસો મજબુત પ્રવીણ, અને સુંદર બાંધાવા હશે; જુધિ કાળી, સ્વભાવે મધાળુ, મુખ્યભાવ ઉત પન્ન કરનારા અને બધી રીતે ઉપયોગી હશે. પછી આવા નમુનાઓ ઉપરથી શિક્ષણ આપનારા મહેતાજીઓ અને તેને મદદ કરનારા નિકાળોયાઓ તે મુજો વડે અવિષ્મના લોક સમાજની સેવા માટે ઉતરી પડશે. કાંઈ પુછી કે તે સમાજ સેવા કયા પ્રકારની હશે, તો જવાબ એ છે કે માત્ર કુન્વવી દોલત વધારવાનીજ નહીં પણ છનસાનીવતની દોલત વધારવા ની પણ નેમ પડે પાડવી તે અવિષ્મના સમાજની સેવા કહેવાશે."

મહાન થોરોના વિચારો

જો આપણે મેવાને શોધવાને બદલે જાનને શોધીએ, મીઠાઈ શોધવાને બદલે મનને અજવાળનારા પ્રકાશને શોધીએ, તો દુનિયામાં કેટલી શક્તિ છે એની ખબર પડે, અને ખરી કસોટી થાય. એવી સાચી કસોટીના પરિણામે જે પેદાશ થશે તે ગુલામો નહીં હોય, તે સ્વાયતી પેદાશ કરી ગળુનાર કામદારો નહીં, પણ તે ખરા મરદો હશે. જે પૃથ્વીની પેદાશ કરવાની શક્તિની ખરેખરી પરિક્ષા કરવી હોય તો આવા મરદોને તેના ફળ ગળુવા જોઈએ. તે ફળ કીશ, જાકત, કંવ, શીલસુક અને ઉદારક એવા નામને પાત્ર થશે.

જેને આજકાલ રાજનીતિ કહેવામાં આવે છે તે એવી નિરશ અને અશક્તિ (માણસ જાતને ન શોધે તેવી) છે કે જે તે કંઈક એવું જ મળ્યું છે કે મારે તેની સાથે કાંઈ લેવા દેવા નથી. હું જોઈ છું કે જાપાણે પોતાની કેટલીક જગ્યા ખાસ રાજનીતિ માટે અથવા તેને બીજા નામે કહીએ તો "જોખમદારી વચરના રાજકારણ" ની બાબતો માટે રોકે છે. ખરું કહીએ તો આવી જાહેરાત મળે છે તેથી જ એ રાજનીતિ જીવતી રહી શકે છે. હું તો તે કહી વાંચતો નથી. મને ઉમડા સાહીબનો શોખ છે. તેમજ સલનો. રાજનીતિનાં લખાણો વાંચી મારી આ નીતિશી તલવારની ધાર હું છુટી કરી દેવા માગતો નથી. એક પછુ મુખ્ય પ્રશ્ન કે પ્રેસીડન્ટો કહેશે. આમાટે વાંચ્યો, એમ કહી મને કોઈ કંપકા આપે એવું મેં થવા દીધું નથી.

જે સ્વતંત્ર રીતે રહેવાય નહીં, તે સ્વતંત્ર જન્મવાનું ફળ શું છે? જો નીતિની છુટ જગવાય નહીં તો રાજનીતિની છુટનું શું કામ છે? ખરેખર છુટા રહેવું એ છુટ છે, કે ગુલામ સમાન રહેવું એ છુટ છે? હાલના લોકો રાજનીતિનું થાય છે, જેમને છુટની બહારની કાનારીની જ સાથે લેવા દેવા હોય છે (સારે છુટનું ક્ષેત્ર પોતે તો તેમનાથી વેચી રહે છે.) કદાચ આપણાં છોકરાંનાં છોકરાં ખરેખર છુટા થઈ શકે તો જાણે. આપણે તો આપણા પર અન્યાયી રીતે વેરા નાખીએ છીએ. આપણા શરીરમાં જે અમલનો જાલ (આત્મા) છે તેને તો વેદજ નથી, આ "પોટ વચર કર" બરવાની સ્થિતિ થઈ. આપણે આપણે માથે

લશ્કર રાખીએ છીએ, તેમજ બધી તરફ ના મુખાં અને હેવાનોને પણ એકઠા કરીએ છીએ. આપણે આપણાં સ્થુળ શરીરનો જોખો આત્મા ઉપર ચડાવીએ છીએ.

આજકાલનો વેપાર એવો થઈ પડ્યો છે કે માલ મેવાની શોધમાં લોકો આખા ને આખા સમુદ્ર ઓળંગે છે, અને આ કામમાં ખલાસીઓને ગુલામરૂપ બનાવે છે. આપણે દિવસે મેં એક જાંગી પડેલુ વહાણ જોયું હતું. તેથી થયું જાન ખુવાર થયા હતા. તે જરૂરે માલ તજાઈ ને કાનરે આવ્યો હતો. શું સમુદ્રની મુસાફરીનાં જોખમ ખેડવા માટે એ માલ પુરતો બદલો મળ્યા? દરિયાનાં સાહસ, વહાણ જાંગી પડવાના બનાવ, એ શું ઉપભોગનો ખાલો થોડો અપુરો રાખીને જ ચલાવી લેવા માટે પુરતો નથી? જે વેપાર માટે આપણે બહાઈ કરીએ છીએ તે આવાજ ભયથી કરેલો છે. છતાં આવી તરફની આપણે અને લેવડેવડ ઉપર જે આધાર રાખે છે તેને "મુદારો અને ચઢતી" કહેનારા પક્યા છે! અને આમ કહેનારાઓ પોતાને "સ્ટેટસમેન" અને "શીલોસોફર" કહેવડાવે છે! એમના આ ઉપભોગ માટેની ચચળતા તે માંસના ટુકડાપર બળુખડતી માખીઓની - દશા જેવી છે.

જે સવાલો ઉઠાડતી કે અમેરીકાની પાલમિટુ ખાન એએ છે તે સવાલો હાથમાં લેવા માટે એક રાજ કે પ્રજાને રક્ષક એકલો બસ જોઈએ. સરકાર અને કાયદા. હું ધારતો કે આ ધર્ષા એ આજકાલ છે. સ્વરક્ષાથી ઉતર્યા હોય નહીં, એવા કાપદાકારોનાં નામ આપણે તવારીખમાં સાંકળ્યાં છે. તેમનાં નામ કામદારો માટે આદરસ (અનુકરણ કરવા લાયક નમુના) રૂપ મળ્યાનાં જોઈએ. પણ ગુલામોને પેદા કરવાના અથવા તંબાકુની આગાત અને નીકાસ કરવાના કામને શું કહેવું? શું તેને કાયદાનું કામ કહેવું? આવા કાયદાથી શું જાણ થાય તેનો જરા ખ્યાલ કરો! કાયદાકાર જેવા દેવતાઈ પુરોને તંબાકુની આગાત અને નીકાસ સાથે શું સંબંધ હોય? ગુલામો પેદા કરવાના કામ સાથે માનવી ને શું લેવા દેવા હોઈ શકે? જારો કે માઈ એવો સવાલ પુછે કે "૧૯ મા સપ્ટેમ્બર માં ખુદાનાં કોઈ પછુ આજકાલ કંઈપણ નથી રહ્યું?" તો શું જવાબ આપી શકાશે?

જીવનનો હેતુ

("વચંત" માંથી)

હરિશ્ચિત

આવ્યા અહીં જા કામથી,
સા પ્રેમથી, સા અર્થથી?
આવ્યા અહિં જા સારથી,
શી નેમથી જા કર્મથી?
આવ્યા જ હા! વિદારવા,
દુઃખો ઠકુ દિન રંકના
આવ્યા નહી કર્તવ્યથી,
કરવા જનોની સેવના! ૧
સત્કીર્તિ ઝાંખી સુમ-ધનિષ્ઠ,
સુમનો સદ્ પ્રસરાવતાં
માધુર્ય વિષ્ણુ અમરો કદિ,
મધુ સ્વાદ જે ના ચાખતાં.
પ્રજુપ્રેમિઓ પ્રજુમય બની,
આનન્દમાં સા નાચતાં
સુપ્રેમિઓ દીનમય બની,
જનસેવમાં સૌ અર્પતાં. ૨
ચાલા નથી, સેવ્યા નથી,
જનપયા નથી પોતા સમા
દીન રંકમાં દીર્ઘ નથી-
લીધાં નથી આવાસનો
જીવ્યા જલે-ખેલ્યા જલે-
આરામ ને નીચ એકમાં
પછુ દુઃખીની સેવા વિના
આપુબની મોહાસ ક્યાં? ૩
જાણો કુરાન સ્મૃતિ જાણે,
જોવા મહો તે સાં જુવો
શુ પ્રેમિઓ ને સેવકો,
પરમાર્થમાં સ્વાર્થ જુવે
દીન પાપવા, દીન સેવવા,
અધારને ઉભલવા
કલ્યાણીઓ સાં ગુગમાં,
નિજ આત્મને હોમાવતા. ૪
પરમાર્થમાં આનન્દ લે,
કર્તવ્યમાં મડયા રહે
જનસેવમાં સત્સંગનો,
ઉત્સવ બહે સા પ્રીતિયે
દીનસેવના ખતે કરી,
તાપાં કદિ કે દુઃખીને
દેશસેવા-દેવસેવા સા
એજ છે! હા એજ છે! ૫
જ્યારે રૂવે પામી બચા,
દુઃખી થયું એધારથી
જ્યારે મરે રોગી બની,
રોગ થયું ખાધા વિના
જ્યારે ગુરે મરિઓ જલા,
મરિખાઈમાં પેસા વિના
જો દીનની દીનતા મહી,
સેવા તજી ખીસરા છે. ૬

આહો બધા સૌ દીનને,
સૌ બાધને, સૌ કોષને
પ્રેમે મહો સૌ સેવના,
દીનસેવના ઉત્તમથી
ઉદારને—સરકારને—

જીવાડને—લે આત્મમાં
પીડિતો મધુ, રડતા દુઃખે,
વિલાપમાં દીન બાળતા. ૭

આબ્યા અહિં ઉદારવા,
વિકસાવવા સૌ રંકને
આબ્યા અહિં દેવા હૃદય,
અતિ પ્રેમથી સૌ કોષને
આબ્યા અહિં દીપ્ત તાનને
દીનો વિષે પ્રકટાવવા
જન્મ આ ઉદારવા રેતાં,
આપડુંએને આજ્ઞાસવા. ૮

આબ્યા નથી ભુલાવવા,
સ્વાહો કહું દીન રંકના
આવી અને સેવી હરે,
જાતી પરે સૌ રાખવા
નિવૃત્તિ કે પ્રવૃત્તિ હો,
સકામ કે નિષ્કામ હો
હો દુઃખ કે સુખ હો બધે
સ્વકર્મમાં સૌ સુખ છે. ૯

આવાસ છે પ્રભુબક્ષિતનો,
સૌ દીનજનના આત્મમાં
પૂજ્ય છે પ્રભુમતિ સર્વે,
રંકના આરાધને
સૌ દેશસેવા-દેવસેવા,
એ જ છે હા એ જ છે
કલ્યાણીઓ સૌ યુગમાં,
દીન આત્મને ઉદારવા. ૧૦

જીવનતણા કલ્યાણના,
સન્દેશ આ પ્રેરાય છે
દીન રંકની આશિષથી,
દીન હૃદય આ પૂજ્ય છે
સુખી રહો સંતોષ થો
પ્રજા પ્રેમમાં પ્રેમ રહો
સૌ આત્મમાં નિજને ભુલો
ને પ્રેમથી આદરો. ૧૧

૧ કહું-કર્ણા. ૨ સુમનો પુષ્પો. ૩ જુપ્રેમી
જો-સુધીની પ્રળને આકાશરોઓ. ૪
દીપ-દીવો. ૫ હૃદ-હૃદયમાં, અતઃકરણ
માં. ૬ આરાધને-સેવા વડે.

"દરસવલ્લ લીડર" ના અધિપતિ તરીકે
કેપની સાથે આહરિકન કોલેજવાળા પ્રેમી
સર એડગરની નીમણૂક છે, અને
શ્રેણી દિવસમાં તેઓ પોતાના એ નવા
હોદ્દાનો ચારજ લીએ એવી વધી છે.

મહર્ષી ટોલસ્ટોય

તેમનું ઉત્તમ તથા

(મયા અંકથી ચાલુ)

બીજો દિવસ તેણે પોતાની બેનને ત્યાં
આણ્યો. એકબીજાં પ્રત્યેની માયાને લીધે
બેટ ચર્તા બાધનેન ખુબ રડ્યાં. મહર્ષી
દાંગેલી ભુલ ભુલ સાધુની છબીઓ બેન
માં ટોલસ્ટોયે તે દિવસે કેટલોક વખત
પસાર કર્યો. પછી મહર્ષી એક કોઠડીમાં
ઉતારી લઈ પોતાના રહેઠાણની ખબર
આપનારો કારણ પોતાની દીકરી પર
લખ્યો. તેજ દિવસે ટોલસ્ટોયના વતનનાં
આમમાંથી એક મિત્ર તેને મળવા આવ્યો.
તેને પોતે 'સોશીયલિઝમ' વિષે એક
લેખ લેખાવ્યો, અને ત્યાર બાદ તેને
પછો મોકલ્યો. સાંજને વખતે ફરવા
નીકળ્યો. ત્યાં આસપાસ આવેલાં યુવકો
માંથી એકાદ યુવક બાંહે મળવા તપાસ
કરી. આજનાં તેની દીકરી એક મિત્ર
સાથે તેને મળવા આવી પહોંચી. તે
દિવસે સાંજે જોરડીની બારીમાં પવનની
લિલામાં બેસીને તે સખતો હતો.

૨૬ પિતાની તખીયતને કાઢીથી માઠી
અસર થશે એવી ધાર્તાથી યુવકોએ કહ્યું
"આ શું કરો છો, બાપુ? તમને સરહી
લાગશે." એમ કહી તેણે બારી બંધ કરી.
ટોલસ્ટોયે તે ખુલ્લી રાખવા હુમ્મલો,
પણ તે બંધજ રાખવામાં આવી. રાત
પડ્યા પછી તેની તખીયતમાં બગાડો
જણાયો, અને મંદવાડ આવશે એવું
લાગ્યું. છતાં તેણે મહા ઉમ્મી પાસે આવે
લાં રટસને, અને ત્યાંથી શરિષા છોડી
બીજા મુલકમાં ઉપડી જવા વિચાર કર્યો.

બીજો દિવસે બપોર સુધી રેલગાડીમાં
મુસાફરી કરતાં તેની તખીયત વધુ
બગડી નહોતી, પણ તે સમય વિત્યા બાદ
બગાડો વિશેષ મહત્તમ પડ્યો અને તાવ
મડી આવ્યો. મુસાફરી સંખ્યાવધી અવ
સ્થાને લીધે તેની તખીયતને એજમ છે
એમ અભ્યાવવામાં આવ્યું, અને તેથી
રસ્તામાં આસ્થાપોષના રટેસને તે તથા
તેની યુગી ઉતર્ણા. રટેસન ભારતરે પોતા
નું પર તેની સમ્બલ વારસે આપ્યું. તેનો
તાવ વધી ગયો હતો, અને તેની નાહી
અનીયમીત રીતે આલતી હતી.

બીજો દિવસે તેણે તેના એક મિત્રને
બોલાવવા કહ્યું. ટોલસ્ટોય મંદવાડ છતાં
પોતાની ડાયરી લખતો, પોતાના વિચારો
લખાવતો અને પોતાની આગળ કાંઈક
કાંઈક પાંચન કરાવતો. તે ધારતો હતો કે

તેના રહેઠાણની તેનાં સર્ગવહાલાં કે
ફુનીયાને બધું નથી થઈ, પણ ખરી
રીતે તેમ નહોતું. કાઉંટેસને કમારની
ખબર પડી મધ હતી. તે ખાસ રેલ કરી
પોતાના દીકરાએને તેડીને આસ્થાપોષના
ખાતે આવી પહોંચી. ટોલસ્ટોયની દશા તે
વખતે ગંભીરતા બરેલી હતી, અને તેથી
કાઉંટેસને તેની મુલાકાત કરવાનું કાઠતરે
સલાહકારક ન ગણ્યું. આથી કાઉંટેસને
ટોલસ્ટોયના જોરડામાં આવવાનું મુલ
તવી રાખ્યું પડ્યું. તેનું આખું કુટુંબ
ત્યાં આવેલું હતું એ વાતથી તેને આવી
રીતે અગમ્ય રાખવામાં આવ્યો. તેની
મોટી દીકરીને તેની મુલાકાત કરવા દેશ
માં આવી ત્યારે તેણે તેને એવો પ્રશ્ન
પૂછ્યો કે "તારી માની પાસે જાણ છે?"
આમ કાઉંટેસથી અનેક રીતે પીડાયેલ
છતાં ટોલસ્ટોયે તેના પ્રત્યેનો પ્રેમ જરાયે
ઓછો નહોતો કર્યો એમ તેની છેલ્લી
ધડીઓમાં બતાવી આપ્યું. માંદગી વધારે
ગંભીર થતી ગઈ. તેજ સમયે તેને યાતિ
બહાર મુકનારા પંથનો એક મોટો પાદરી
ત્યાં આવી પહોંચ્યો. તેણે ટોલસ્ટોયને
યાતિમાં આવવાની વાત કહેવા માટે તથા
ટોલસ્ટોયને દુવા દેવા માટે મુલાકાતની
માન્યુ કરી હતી. જ્યારે ટોલસ્ટોયને
યાતિમાં જવા માટે પોતાના વિચાર ફેરવ
વાના સંદેશની વાત કહી બારે મોતની
પથારીએથી આ મહાન પુરુષે કહ્યું:
"મરણની ધડીએ પશુ રનર તો જ જ
શાય એ આ લોક સમજતા નથી કે જે
યી હું મારા વિચાર ફેરવું એમ તેઓ
ધારે છે!"

પછી એક સરો તાકદ આવી હોય
એવી સ્થિતિ ધારણ કરી તેણે નીચેના
બોલો કહ્યા. "આ છેલ્લી ધડી છે. માફ
રાખવું. નોંધ્યો કે—શ્રીઓ ટોલસ્ટોય
જેવા મજા લોકો દુનિયામાં છે, પણ તમે
બધા મારી એકની આસપાસજ કેમ એક
કા મળ્યા છો?" પોતાને બદલે ફુનીયા
પ્રત્યે લોકોએ સેવાભાવ બતાવવો એ ઉમદા
વચનો તે તેના છેલ્લા બોલ હતા. દુનિયા
ને માટે તેના આ સ્વરૂપમાં તેની પાસેથી
વિશેષ સાક્ષિયવાનું નહોતું રહ્યું. કેમકે
એ ધડી પછી તે આરામથી સુતો હોય
એમ પડ્યો રહ્યો, અને તેનાં આખાં
કુટુંબને તેનાં છેલ્લાં દરજનનો લાભ
આપવામાં આવ્યા પછી તેનો આત્મા
આ જાતી ફુનીયા છોડી આલતો ગયો,
અને પછવાડે અમુલ્ય જ્ઞાન, અને અમર
દર્શાતો વારસો મુકી ગયો.

[સંપૂર્ણ]

ઈસ્તાનના ખપરો

(હોદી = વાળવવા)

જુનાગઢ રાજ્યની વસ્તી ૧,૨૩,૪૫૨ ની મધ્યમાં આવી છે.

આવનગર રાજ્યની વસ્તી ૧૯૧૧ માં ૪૪૦૫૦૩ ની મધ્ય છે. સન ૧૯૦૧ ની મધ્યતરીમાં ૪૧૦૫૧૦ હતી.

વડવાણ જાગરણનું નવું રેલવેન પાંચ વાનો કમ્પાઉન્ડ રૂ. ૨૫૦૦૦૦ થી આપવા માં આવ્યો છે જે કામ જલદીથી પૂરું કરવામાં આવે એવી વધી છે.

હારકાને રેલવે મારફતે કાઢીઆવાડ અને ગુજરાતના બીજાં કહેરો સાથે જોડવામાં આવનાર હોવાથી ત્યાંના ખંદેરે આગળોડો ઉભી રહી શકે તેવો પુરતો પાંચવા તમા રેલવેનાં રેલકોનો નાંખવાની જગ્યા નક્કી કરવા વડોદરા રાજ્યના મંત્ર સુખા દવારકા જઈ આવ્યા છે.

જુનાગઢમાં નવો એડમીનીસ્ટ્રેટરીમાં પછી એ રાજ્યમાં મોટી ઉચ્ચપાયલ આવી રહી છે. મી. બહી કે જેઓ મરહુમ નવાબના વખતમાં બારે સમવચવાળા થઈ પડ્યા હતા તેઓ ઉપર રૂ. ૨ લાખ ૮ હજારનો દાવો મંડાવાના ખપર સાંજ વર તમાને પ્રસિધ્ધ કર્યા છે. આ કેસ એડમીનીસ્ટ્રેટર સાહેબ મેતે સાંભળે છે પણ તેપાસ તદ્દન બંધગારે છે સાથે છે. બીજા એ ઉપર પણ મોટી રકમના કેસ મંડાવાની વાત ચાલે છે.

મેતીવાડી સંબંધી ઉત્તમ પ્રકારનું જ્ઞાન સંપાદન કરવા કે સાક વિદ્યાર્થીઓને અમેરીકા મોકલવાનો ના માનકવાડે કુકમ કર્યો છે.

કહેનકાક મુખ્ય પહેલે ત્યારે તેને માન આપવાની ગોઠવણ કરવા સંબંધ માં મુખ્યમાં એક જ મી. મીટીંગ મળી હતી. આ કામ માટે એક ફડ ઉચ્ચ કરવામાં આવ્યું છે જેમાં સર કરીમખાન મુખ્યસહીમ, જોન. મી. મનમોહનદાસ રામજી, મેસરસ તાતાની કા. તમા શેરીફ મી. કાપુરજી બહ્યા એ હરેકે રૂબિઆ ૧૦,૦૦૦ ની કારે રકમો કાઢી આપી છે.

બીલીમોરાથી સહરા સુધી રેલવે પાંચ વાની ના. ગાવકવાડે મંજુરી આપી છે

જે પાછળ બગમમ રૂ. ૧૩ લાખ ખર આસે આ જામન ઉપર બીલીમોરા, મધ્યદેવી, કલવય, ખનાવલ, વૈનામ અને સહરાના રેલકોનો ગાવકવામાં મંજુરી

કરમીની મુનીસીપલ કોર્પોરેશને કહેન કાકો દીક્ષાનને પ્રવાસ ખતમ થવા બાદ તેવણ નામકારને કરમીના બાસમાંથી ઉપડી જવા પાટેનું આમનજી કરવાનો ફરાક કર્યો છે.

મદ્રાસની સીટી પોલીસના સજ્જ મન્સ પેકટર ફેસેઝ, એક ફેડ કોનસ્ટેબલ અને એ કોનસ્ટેબલો સાથે એક ખુનને ભમતા ફેસમાં એક સાક્ષીને જલ્લાની આપવા માટે લતકીપજે માર મારવાનો આરોપ મુકવામાં આવ્યો હતો. એવું જણાવતા માં આવે છે કે આરોપીઓએ મજબૂર સાક્ષીને માર મારવામાં એટલો જુલમ મુજબો હતો કે સાક્ષી વધુ કુખ ખમી નહીં કલવાથી તેણે પોલીસ મોકીના કંપા ઉડમાં આવેલા કુવામાં આપવાત કરવા પછી સુક્યું હતું પણ તેને જવાબી લેવા માં આવ્યો હતો.

હીંદમાં રાજદવારી ફેસાની તપાસમાં જાહેર મહેસુલ ઉપર વધારાનો બોલો પડ્યો છે. સુબઇ સરકારની બારાસલા માં જોન. મી. બાલમે જણાવ્યું હતું કે નાશક રીટર કેસ અને નાશક ખુન કેસ ને લીધે "લો અને જસ્ટીસ" ના અમાર્ગી નીચે આવક જાવકના અડસટ્ટા માં પછી ખરમ વધી મધ્ય છે.

હીંદી સરકારના પેનકન તલે કેટલાક વરસથી પેતાના કુટુંબ સાથે અલ્હાબાદ રહેતા ખરમાના રાજકુટુંબના માર લીમ મીન્થાને બદમહેસ જવા દેવાની રજા આપવામાં આવી છે.

ઉપગની બાબતમાં બંધાળ માં પણ મધ્ય ખરમ મધ્ય છે. બંધાળની ધારા સજામાં આવક જાવકના અડસટ્ટા રજા કરતાં જો. મી. કુલકે જણાવ્યું હતું કે કાવકને લમતુ ખરમ રૂ. ૬,૭૦,૦૦૦ થયું છે. આમાંના રૂ. ૬,૫૬,૦૦૦ કાક કોરટ સમજી નીકળેલા ફેસોને લમતા છે, અને રૂ. ૧૩,૦૦૦ બીજી કોરટો આજળ નીકળેલા ફેસોને લમતા છે. આ ખરમો ની કેટલીક વિમને જાણવા જેવી છે. મીદનાપુર જેવું કેસ કે જેની દલા કલ કતા હાલ કોરટમાં લઈ કોટી થઈ પડી

હતી તે પાછળ બંદો રેલવેમાંથી રૂ. ૩,૮૦,૦૦૦ ખ માયા દા. હાલ જે ખ કેસ પાછળ રૂ. ૧,૭૫,૦૦૦ કલકતા હાલ કોરટના ફેસોમાં રૂ. ૧,૭૫,૦૦૦ અને બીજી કોરટના ફેસોમાં રૂ. ૧,૨૦,૦૦૦ ખરમાના હતા. બીજા પાંચમાં ખ વા ફેસો ચાલ્યા હશે તે જોતાં રાજદવારી ફેસો પાછળ હીંદી મહેસુલમાં મી. જાની મોટી રકમ સરકાર ખર્ચે નાખી છે, અને હજી ખરમો છે.

"અમુત ખજર પત્રિકા" પત્રના રચા પક મરહુમ બાણુ શીશીર કુમાર ઘોષની બાદગીરી જાળવી રાખવાની સજા કલ્કતા ટાઉન હોલમાં ફરજાના મદારાળ ના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તેમાં ફરજાના મદારાળના પ્રમુખપણા હેઠળ હીંદીઓ અને યુરોપીઓની એક વચવાળી કમિટી નીમવામાં આવી હતી જેના સેક્રેટરી તરીકે રાજ મતિદનાથ મોધરી નીમાવા હતા. મરહુમની વાદ ગીગી જાળવી રાખવા માટે પછસા કિયરા વચ એક કમીટી નીમાવ હતી.

કાલગીરના એક રાજકુમાર હરીશીમ તુ સમપણ સુરત જલ્લામાં આવેલા ધર મપુરના મદારાળની જગીર સાથે થયું છે.

મેસરસ કીલીક નિહાનની કુખનીએ બરજ જલ્લામાં ફોડીના ઘાટેનો ખખરો રાખી રીમ લોલો ફરતી કરી છે.

"જગણી" પત્ર જણાવે છે કે પુરવ જગણીની સરકારના કેટલાક અમલદારો વરતમાનપત્રોના ખખરપત્રીઓની નોંધ કરવામાં રોકાઈ ગયા છે. આમ કરવાનો હેતુ સમજતો નથી પણ કલકત્તાના હીંદી વરતમાનપત્રો એવું ધારે છે કે આ પત્ર લાંબી પુરવ જગણીમાં જાહેર જાગીને અંત આવશે

આકિષના રાજ કુટુંબની મંડળીની એક મોટી સજા કલકત્તામાં મળી હતી તેમાં એવા ફરાવ થયો હતો કે વાહસરાજ મારફત કહેનકાક ઉપર અરજી મોકલી એવી દાદ માગવી કે નામકારના રાજ્યા કિષેકની વાદમાં આ કુટુંબને તેનું રાજ પાદ પાછું સોંપી તેનું આમજી સ્વમાન જાળવવું.

હીંદી કલ કતા લાખની વસ્તિમાંથી ૭ કરોડ વસ્તિ રેલી રાજ્યોની છે.

મરહુમ બાબુ શિશિરકુમાર ઘોશ

તેમનું હૃદય જીવન ચરિત્ર

(ગયા આઠમી ચાલુ)

સને ૧૮૫૮ માં બંગાળના જમીન દારોના હાથમાં સંપૂર્ણ સત્તા હતી. કહી એ તો તે પ્રાંતમાં તેઓ રાજ્યવાન કરતા હતા. આવી હાલતમાં બેંગલોરમાં ગયે હતાં અમદાવાદ જે સિમ્લા અને બુદાપેસ્ટા સહાયક બાજબી બતાવ્યો તેની બરેબરી નો બનાવ દુનિયામાં ક્યાંય બન્યો નહીં હોય શિશિર કુમાર માં ૧૬ વરસની તરફ વયમાં હતો ત્યારે તે આ મામલામાં બહુ અમલનો હાથ મળતી કુનાઈ બન્યો હતો હોય હાંડના અધિકારીઓએ જ્યારે બેંગલોર પધાસ લાખ જેટલા બેંગલોર જમીનદારોની પુસતીમાંથી છુટવા એક જગ્યા છે ત્યારે તેઓ તેની મદદે આવ્યા. પરિણામે જમીનદારોને પોતાના પાંચાડા અને પોતાના બાંધી સહાને માટે બંગાળમાંથી વધાય ચલુ પડ્યું; બાબુ શિશિરકુમાર તરફ રાજ્યતને એટલું બહુ હોત ચલુ કે તેઓ તેને 'સીની બાબુ'—મરહુમનો ખાસ બાબુ વંત બાબુ—કહેવા લાગ્યા

શિશિર કુમાર અને તેના બાહ્યોની જન્મભૂમી પશ્ચિમ બંગાળ હતીને જેસોર જિલ્લાનું એક બલકુલ ગામડું હતું. જ્યાં બાહ્યોની કુટુંબ એવી હતી કે તે જગ્યાને જેટલી બને તેટલી પ્રખ્યાત બતાવવી તેઓને હેતાવ્ય અને સમૃદ્ધિવાન પિતા હતા. જે તેઓને સુખચેતનામાં રાખતા. માતા પણ તેઓને દેવી સમાન પ્રાપ્ત થએલી. તેણીનું નામ અમ્બા મોથી હતું. નામ પ્રમાણે જ તેનામાં ગુણ હતા. તેણીનો સ્વભાવ અત્યંત સરખો હતો. આથી ગણ મોટા બાહ્યો—વસંતકુમાર, હેમંતકુમાર અને શિશિર કુમાર—જેઓ ઉત્સાહનુ સ્વરૂપ હતા તેઓને તેઓની જન્મભૂમિનો ઉદ્ધાર કરવા ના સંજોગે અનુકુળ મળેલા તે મામમાં બંગાળ કે મારહીટ જેવું કંઈ ન હોતું. આથી તેઓએ એક બંગાળ પહેલાં તો સ્થાપી અને પોતાની માતાના નામ ઉપરથી તેનું નામ 'અમ્બા બંગાળ' રાખ્યું. આ ૫૦ વરસ પહેલાંની વાત છે. ત્યારથી તે આખું મામ અમરત બંગાળના નામથી જ ઓળખાય છે

બીજું કામ તેઓએ કેળવણીનું થયું હતું. અને સરકારની મદદથી કેળવણીની કોલેજ સંસ્થાઓ કરી. પશ્ચિમ

મરહુમનો—અમરત બંગાળમાં ઉચ્છેદ દાખ દફલ, કન્યાશાળા અને સ્ત્રીઓની શાળા સ્થાપાઈ તે આવી રીતે તે મામના બહુ જીવન વિચારવાળા બાહ્યો અને દારીઓની વચ્ચેમાં વચે પડેલો હતો અને પર લેલી કન્યાઓની નિકાળ સ્થાપવાના આ બાહ્યોના સાહસનો વિચાર કરે! તેઓનાં આ પચાસથી બારે બજાબગાદ કિરબન થયો. અને પરિણામે તેઓને નાત બહાર મુકવામાં આવ્યા. ગરીબ બેંગલોરને કેળવણી આપવાને માટે તેઓએ કેટલીએક રાતની નિશાએ પથ્થ કાઢી. આ પછી તેઓએ શરમાઈ છરપીતાલ સ્થાપી જેમાં મહા દાખલ બેઠ સ્વીકારવામાં આવતી. ત્યારબાદ એક નાની પોસ્ટ ઓરીસ પથ્થ બોલી, કે જે આજ પાસના હજારો લોકોને બહુ સમવડાપ થઈ પડી હતી.

આ પછી અમરત બંગાળ એ જિલ્લામાં બહુ પ્રખ્યાત થઈ ગયું. પણ તે બાહ્યોનો લોક હજી સત્તાપાયેજ નહીં. એક જાપખાનું લાવી તે વડે જાણુ પ્રમદ કરવાનું તેઓને મન થયું. આ વિચાર વસંતકુમારને પહેલો ઉપચાર અને શિશિર કુમારે તેને તરતજ ઉપાડી લીધો. શિશિર કુમાર કચકતે ગયો, અને ત્યાં જન્મ બીજાં એક જાપખાનું અને જાપખાનને સમગ્ર બીજી કામ જપાટાયા શીખ્યો. પછી એક લાકડાનો ગ્રેસ અને જુનાં બંગાળી બીજાંઓ લઈને પોતાને મામ ગયો. વસંતકુમાર જ મળી બાબાના વિદાન હતા. તેણે સાહીત્યનો તેમજ જ્ઞાનનો પ્રચાર કરનારે અકાદમીક જાણુ ચર કર્યું. તેનું નામ 'અમરત પ્રવાહીની પત્રીકા' રાખ્યું. બંગાળના મામમાં આ જાપખાનું પહેલ રહેલું જ આવેલ. તે દિવસોમાં ત્યાં રેલવે નહીં હતી કલકત્તા ત્યાંથી કે દિવસની મજલ જેટલું દુર હતું. આથી જાપખાનામાં બેઠતી ધણીએ ઓળંગ વારવાર એટલે દુરથી લખ આવવાની અને એવી બીજી ધણીએ સુધીયતો નડવાથી પત્ર લખો વખત ચાલ્યું નહીં

પછી જ્યાં બાહ્યો મામદીયાની સરળ જીંદગી રહેવા લાગ્યા. તેઓનાં દુનિયાતાની સરખી હતી. આસપાસનાં મોડાં મામમાં ની પેલીમેર થુ થાય છે તેની તેઓને કશી દરકાર હતી નહીં. તે બાહ્યોમાં પરસ્પર એટલો પ્રેમ હતો કે એકબીજાને માટે જીંદગી દેવા તેઓ તૈયાર હતા. બધામાં શિશિર આગેવાન હતો. તેના હૃદયમાં કિસ્મતનો એક આવી

રહેલું હતું. અનેક તરફની રમતમરતો થી લખા જુગનીઆઓને તે એક જ કરતો હતો. અને તેઓમાં મહુ માનનીય થઈ પડ્યો હતો. તેનાથી નાના મોટીલાલ ધોલ (જે હાલ 'પત્રોકા'ના અધિપતિ છે) અને હાસલાલ ધોલ નામના બાહ્યો તેને અલગ મહાતા. પોતે કોલ બાહ્યો હતો તે તેઓને અને બીજા કેટલાક ઉત્તમાદી જુવાનોને તેણે શીખવી. જ્યાં અકના ઉંચામાં ઉંચાં શિખર ઉપર તે અદ્ભુત અવળતાથી ચઢી જતો. લખા જુવાનીઆઓ પણ તેની નકલ કરતા. માથે પાદર કપોતાક્ષી નામની નદી હતી. ત્યાં શિશિર પોતાની વખત તથા મોટી કમરના ઓઢીઆઓ લઈને જતો. તરવાની ચરતો પછી ત્યાં ચાલતી. શિશિર એક ઉત્તમ તાર હતો. એક વખત નદીને નીકળેથી પેલે કાઠે એક ૫૦ વખત કાંઠાને પગ અકડવા વિના આવળ કરીને તેણે તામ મેળવ્યું. બેલા પુખાર નામના એક નજીકના મામમાં મોટું તળાવ હતું તેમાં તેણે ચાર કલાક સુધી તર્ક કર્યું હતું. હાંડીની ચરતો પણ ત્યાં તેઓ કરતા. શિશિર એક સરમ ઘોડે સ્થાર હતો. જલકમાં જલક ઘોડાને તે લગભગમાં રાખતો. તેના મામમાં હોડવા ની ચરતોમાં તે સફની આગળ પહોંચતો. આખા જિલ્લામાં ઉત્તમ કસરતખાનેમાં તેની ચલતરી ચતી. કોઈ મેદાનમાં ઉતર્યો હોય, કે કોઈ કામમાં લાગેલો હોય ત્યાં તે બધાનું દ્રષ્ટીબીંદુ થઈ પડતો. આ હકીકત તો શિશિર કુમારની શારીરિક અચળતા વિષે કહેવામાં આવી. પણ તેનું જીવન અને મનોબળ પણ એટલું જ ઉત્કૃષ્ટ હતું.

[અમરત]

તાલુકા ઉમદા રૂર

અને બહરમલ

સહાયની પેઢી, શરે માલ બધી જગ્યાએ રોકેટોયા નિયમસર તારીફથી મોકલીએ છીએ. ઓરડર મોકલી ખાલી કર્યો. બધો નીચેને સીરનામે.

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

પરમાર્થિક જીવન રૂર

પરમાર્થિક જીવન. ટેલી. એક. 'પરમાર્થિક' ૨૦૧૨ એ સ્થાપ, કરમન

ડરબનમાં એક શાદીનો જલસો

એક ખબરપત્રી લખી જણાવે છે કે : મયા સનીવારે રાત્રે ખીરીયા રોડવાળા મી. સુલેમાન હાજી ઇબરાહીમ ઇસાકના ઊકરા મહમદની શાદીની કિયા સેવીસ કીટવાળા મી. ઇસમ મહમદ વાહેદની ઊકરી ખતીબખીખીની સાથે વેસ્ટકીટવાળી મસ્જદમાં થઇ હતી. જે વખતે ચારફસ દાઉન, અમઝોટા, લેડીસમીથ, મારિસ બરમ, વેરુથમ, સ્ટેમર વિગેરે ડેકોથેથી લખા માથુસે આવ્યા હતા. મસ્જદનો હોલ આખે ચીકાર ભરાઇ ગયો હતો. નીકાહખાની સરે મહમદની પ્રમાણે થઇ હતી. એ કીયા પેશ ઇમામ ઊટુમીઆ સાહેબે કરી હતી. ત્યારબાદ કઠોર મહે શીસે રૌનકુલ ઇસલામ તરફથી બનાવેલ, અને સુદર દરેમમાં જડેલ, માનપત્ર મી. સુલેમાન ઇસાકને આપવામાં આવ્યું હતું. મી. ઇસમ મોરા પટેલ, મી. અહમદ માંજી, મી. અહમદ વાહેદ, મી. ઇસ માઇલ મોરા, મી. હાજી મહમદ ઉમર મોલવી અબદુલ કાદર વિગેરે લખા સાહે બોલે મુબારકખાદીનાં બાપણે કયાં કર્યાં નવસાના બાપને તથા નવસાને, તથા ઊકરીના બાપને લોકો તરફથી શાસેની બેટા કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ બહાર મામથી આવેલ મુબારકખાદીના તારો વચવા હતા.

ત્યારબાદ મી. ઇસમાઇલ મોરાએ પોતા ના માનીતા દોસ્તાના ઊકરાની શાદીની ખુશાલીમાં પોતાની તરફથી પા. ૩-૩-૩ કઠોર મહેશીસે રૌનકુલ ઇસલામને બહીસ આપી હતી. ઉપથી મહેશીસની નાતાલ ની કમીટીના મહમદે અલીગઢની મેસ લેમ સુનીવરસીટીના પેટામાં દોર ખાતે હાઇ સ્કુલ સ્થાપવા સાર ઉપચાલ કરવા ની મકસદ રાખે છે તે ખાતે પોતાની ખુશાલી જણાવી હતી.

ત્યારબાદ મી. સુલેમાન ઇસાકે નીચે મુજબ બેટા આપી હતી :-

કઠોર મહેશીસે રૌનકુલ ઇસલામ પા. ૨-૧૦-૦, કઠોર મહેશીસે ઝીનતેલ ઇસ લામ પા. ૧, કઠોર મહેસસે અબુમને ઇસલામ પા. ૧, ડરબન સુરતી મસજદ પા. ૧, ડરબન યંગ મહેમેડન સોસાયટી પા. ૧, ડરબન મીસ ટીક સોસાયટી પા. ૧, મોહીટ મહેમેડન સોસાયટી શી ૧૦, અમરેની ઇસલમીઆ સોસાયટી શી ૧૦, ચારફસદાઉનની મસજદમાં ૨-૧૦-૦, અલીમદ કાલેજમાં અજુતા એક વીસથી ને પા. ૧, કુલ પા. ૧૨-૦-૦ આપવામાં

આવ્યા હતા.

શાદીમાં જમણ થયા પછી હાથ ધીવ રાવવા બાબત પપસાની મોટી રકમ કદા વવાનો એક ખોટો રીવાજ લખા વખત થી ચાલતો આવે છે તે મી. હાજી મહ મદ અને ખીબ આજેફનોની મદદથી આ શાદીમાં બંધ કરવામાં આવ્યો છે. દરેક કામમાં જુના ચાલને નામે કેટલાક અજુબતા રીવાજો આજુ હોય છે તેને સુધારવાની જરૂર છે. તેવી પહેલ કર નાર કામના માનને લાપક છે. મી. ઇસાકને ત્યાંથી આ સુધારાની શરૂઆત થઇ તેથી તેએ કામમાં માનને લાપક થયા છે. રાતના ૧૧ વાગે જલસો ખલાસ થયો હતો. ખીબે દીવસે (રવીવાર) સવારના ૧૦ વાગે મી. ઇસમ મહમદ વાહેદને ત્યાં તમામ લોકોને ખાણ આપવામાં આવ્યું હતું અને તેજ દીવસે સંજના મી. સુલે માન ઇસાકને ત્યાં વહીમાંનું ખાણ થયુ હતું. જ્યાં મી. ગાંધી અને તેમના ઊકરા તથા સત્યામહી મી. સોરાજી સાપુરજી વિગેરેએ પણ હાજરી આપી હતી વરરાજાએ શીનીકસની નીશાળમાં એક વરસ સુધી કેળવણી લીધી હતી.

હીંદુસ્તાની કારીગરી

અમારા કારખાનામાં તમામ માલ એકલા હીંદી કારીગરોથી તૈયાર થાય છે, જેથી બીજા પરદેશી વેપારી કરતાં પહેલા ટકાવ અને સસ્તો સાલ તૈયાર કરી સમીપે બીચે. આસા છે કે દેશાભીમાની હીંદીઓ આ કારખાનાને હોતેજન આપવા સુકશે નહીં.

કારી વેપારમાં આવતી સસ્તી તેમજ લાસી દીનની જગે તથા સાદાં અને હાંડાં હાંજીવાં વાળા થંજીઓ તથા પાણીના કારા તથા કાજ વાળા (આ કાજાથી હમેશા મોટા જગ્યામાં તથા ર કાજીયે બીચે. દીનની પેટી બધી સાઈમની પ્રટી તેમજ નેરટમાં વેચાયે બીચે નાના મોટા કાજીઓ બોરદર લખે બીચે. પ્રાઇસ લીસ્ટ માટે લખો

M. RAWAT & Co.,
Head Office: 108 Queen St., Durban,
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાણુ ફરક અને વેલ્ટેબલ.

સહાયની પેટીંગ, સાદો માલ, રોકડેથી બધી જગ્યાએ તાકીદથી મોકલવા. બોર ૩૨ મોકલી ખાતી કમી. લખો
મહમદખાન હાંસોલો,
પો.બો. ૮૧૫, ૧૧૦ કમીન કમીટ, ડરબન.

રોકડ બખર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
દુધ શામનસ ૧૪આઈસ	૧૮ ૬	૧૮ ૬
ચાવલ માંગ ૧ બસ્તાની	૧૬ ૦	૧૬ ૬
બીમડીના	૨૩ ૬	૨૪ ૦
એફ.એફ.ડી.આર.	૧૭ ૬	૧૮ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬	૧૭ ૦
ચીની સકકર	૨૦ ૦	૨૨ ૦
ફુડાના	૧૬ ૬	૨૦ ૦
દેશી તુવેર દાળ	૧૭ ૦	૧૭ ૬
કાનપુરી તુવેરદાળ	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મસુરની	૧૬ ૬	૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦	૨૭ ૬
અડદની	૨૮ ૬	૨૬ ૦
ચણા મુખમના	૧૬ ૦	૧૬ ૬
" દાળ	૨૩ ૦	૨૩ ૬
વટાણાનાતાલનાં	૨૦ ૦	૨૧ ૦
મકાઈ	૧૦ ૬	૧૦ ૩
બીનીસ	૨૦ ૦	૨૧ ૦
કડવું તેલ ૧આલન	૩ ૪	૩ ૫
એરડીનું	૩ ૪	૩ ૫
મીઠું	૩ ૬	૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૩	૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૬ ૦	૧૬ ૬
ખીજી	૧૪ ૬	૧૫ ૦
તીરકુળ નાતાલ	૮ ૬	૮ ૬
આટો હાઈસ હોલ	૧૧ ૦	૧૧ ૩
આટો (અખીસો મીઠ)	૧૦ ૬	૧૧ ૦
મકાસી સોપારી ૧ રતલ	ખા	૮
મરચાં	ખા	૪
શી પેટી, જરીનના પૈડા.	૮-૫-૬	૮-૭-૦
પોરબંદર	૮-૧૫-૦	૮-૦-૦
પાણીન સીલવન	૭ ૩	૭ ૬
" વ.કટ રોસ	૮ ૬	
" " માલન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીયેર	૧૬ ૦	૧૭ ૦
ફલી	૧૧ ૦	૧૨ ૦
કામમંડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
સાણુ સીલક રટોન	૧૫ ૬	૧૬ ૦
સાણુ સનલાઈટ ૧૦ આસ ૩૪	૦	૩૪ ૬
સાણુકાચ ૫૦ ફુકડાના		
બોક્સની કીમત	૧૨ ૬	૧૨ ૬
સાણુકોસરીલ (ખા. ૬૦)	૧૨ ૩	૧૨ ૬
નેકટર ટી	૧ ૮	૧ ૬
માચીસ લામન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરધની	૧૦	૧ ૦
નીકલ પોઈટ સીગારેટ	૧૫ ૩	૧૫ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
જસ્તા એકની.	૪ ૬	૫ ૦
નીમક (બરમની કાક)	૪ ૬	૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

માર્કેટ અને ઉત્પાદન વસ્તુઓનું જોહાનેસ્બર્ગ માર્કેટમાં વેચ
આપવામાં આવે છે. સપ્તાહ વારના માર્કેટ રિપોર્ટ આપે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 888,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR****120 Grey street DURBAN.****Mehta & Khanderia Bros.,****MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.**GENERAL MERCHANTS AND DIRECT****IMPORTERS**

Also Estate Owners

Houses Shops. &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Suliman & Co.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL;

TRANSVAAL,

Dis. RUSTAN-

BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોટલ યુનાઇટેડ
ટ્રેડિંગ કં..

હોટલનાની ઓસરી જ્યાં-ય જવાબી
સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરબંદરનું તથા કચકતાનું—સરસ
ચપલ—ચોખ્ખું મધીયાણું—એક વખત
મગાવી ખાતી કરો.

કો. ૪, ૫, નાથનસન્સ બ્રિટિશ,

ડાયામનલ સ્ટીલ, જોહાનેસ્બર્ગ.

૨. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR**LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.****SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA**

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બો મ્બે બ ઝા ર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રશમના વેપારી.

હાલસેલ તથા રીસ.

દરેક જાતનું રેશમ તથા ટાસા સિલ્ક તથા બીજી જાતનું રેશમ, દરેક જાતના રેશમી રૂબાલ,

હાવળીઓ, સાડીઓ, પાનડી, જરીના ટેપલ કવર, તથા બીજી ફેન્સી ચીજોના વેપારી.

નોટ. અમારા જાવ સાઉથ આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સરતા છે. તથા અમે એક જ આવ કહીએ છીએ
એક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના મોરડાંથી ઉપર પુરતી રીતે બ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા
શોકે માલ લેનારને જો માલ મેથિ લાગે તો એક વીકની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઇ જઇ શકે છે

પમ્પે પા રી—સવત્ અપ્પીનિક્કા પલ્લુ વિયારપારી.

ડોમરત્તકં ત્રિવિધ્યમ્ કિલ્લનારણીત્વમ્, તત્ત્વત્રયમ્, મલ્લ, જલ્લ, ત્રિજલ્લ, ત્રેલક્ષ્યમ્, કિલ્લક્ષ્યમ્.

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

RARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhardas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoo." Box 42

BEACONSFIELD

Shahbodeen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Baberin
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhagabhai Bhawanidas Gheewala
Bandaria, 21 Roger-street.
Importer.

EPHAN M. NORODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock)

DARNALL

Narayan Mahuraj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

E. ABOOBAKER AMOD & BRO.,
Box 141, 434 West-street.
M. C. Angli & Co.,
Box 59, 379 Pine-street.
Bhanna Parshotam
155 Victoria-street.
Dad Osman,
Box 88, 139 Queen-street
EAST INDIAN TRADING CO.
Box 88, 102 Queen-street.
Ebrahim Abdul Tyob & Co.,
113 Field-street
B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road

DURBAN

A. J. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86, 371 Pine-street.
IMPERIAL IGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim
Commission Agent Point.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jaggiwan Tailor,
123 Grey-street
S. Peerbhoy Miller,
474 West-street
G. Ramechand,
505 West-street
M. RAWAT & Co.,
108 Queen-street.
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey-street
A. G. TRENIS Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Rosar,
Merchant, Butcher & Importer
Queen-street
Mohambhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 100
V. A. Dosa, Box 110 Tel. "Dosa"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. G. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56
V. N. Thakore, Indian Laundry,
Box 122, High-street.

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandau & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee"
Parsh & Co., P. O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amad Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.
Box 3594, 2 Kort-street.
KHUSALBAI BHULABAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street
M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANCY,
Box 8031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Mahomed Ibrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp Box 4140
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavaria,
224 Market-street

Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: "V. Samy"
87 Jones-street
Karn Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.
Suleman Ebrahimi, General Dealer
Box 33, 73 George-street.
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-street
S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House.
T. Vedia Pillay
Box 518

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude.
Rice & Dhol a Speciality
87 & 89, Buffalo Road.

KUILS RIVER STATION
N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP
Moses Amod Waja & Co.,
Box 232,
CHOTARRAJ & DABOO
Box 33.
Haseen Amod,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJER
Box 11

LOUISTRICHARDT
Dungershi Mora jee
P. O. Box 7

MIDDELSBURG
(TRANSVAAL)
A. E. BUAHWA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES
HORMASGY IDOLY, Box 382
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJ DAS & LALCHAND Box 92
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers Box 141

NORTHEDEEN
Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLTSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG
MINTA & KRANTZBURG BROS.,
Box 100, Market Street.

POTCHEFSTROOM
G. K. Desai,
Box 128

PORT ELIZABETH
Tiekandee Bros.,
Main Street. Box 531.
I. A. Pardy,
General Merchant,
85 Adderly Street.
V. R. Namsob,
General Merchant,
Namsob's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nimoo,
Walmer Road
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Haseen Street, The Hill.

PRETORIA
Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer.
156 Prinsloo Street.
Two Branches: Standerton, Box 84
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, 8 x 442

RICHMOND
Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSON
A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG
ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY
Shimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhoobi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.
S. M. Allis,
General & Provision Dealer.
21 Kettledorp,
Joonen Khan Kalekhan,
17 Market Street.

SPILONKEN
(TRANSVAAL)
Kamaji Giga, Beecola.

STANDERBON
Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wades,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION
Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer.

UTTERHAGEN C.C.
Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA
Dada Osman.

VEREDLAM
Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street.

WELLINGTON C.C.
V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.
Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Haseen Easack
P. O. Box 8

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.

Telegram Address: 'V. SAMY.'
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cigarettes
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." Phone No 23. P.O. Box 34.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. Box 59
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and A1

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 423. Corner Kaffir & 14th Streets,
VREDEBORG, JOHANNESBURG.
Box 4140. Tel. Add: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER KOLLA, INDIA.

પુરાણભાઈ ભુલાભાઈ
ભગતની ડુકા.
અમરકા શીરકા મરચાંદાર

મરદના કેક, કેક, પાટલુન, સમીસ,
કેક, કેક, કુવાલ, કીરમાન, રેશમી
શમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવે, ભુલો અને ખાતી કરો.
જેલું મળત છે.

હાડીઅન મારકેટ, રોડલ વાં. ૫૮
વેસ્ટી-૮ કીટ, બેલ-સમરન.
બેલકા કરચક

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles & Gibraltar:-

About July 3rd Guelph 4890 tons

„ July 31st Goth 4778 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY

about June. 15th Dover Castle 8260 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ July 3rd Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET.

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER -
-AND-
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હોમસેલ અને શીરકા મરચાંદાર
હાડીઅન મારકેટ નજીક હાડીઅન
થી મંગાવી મરચે દારૂ વેચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પોરબંદરનું તથા કમકતા
નું-સરકાર માવલ-ચોખુ-મંધીઆણું-અથા
ખંધ અજમાએશ કરી ભુલો.

STAND 512, 17th Street VREDEBORG
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc, etc.

પોરબંદરનું પુરુષોદાર થી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add: "FORBANDAR."

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ બખર
સસતી નોલો
મુંબઈ જનારો

અસમુખી ટન ૫૦૦૦ તા. ૬ ડી જુન

આ કંપનીની આગમીટમાં ફરક વરખના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસતી ઇડીઅન છે, અને ઓછીસરો બીજા કમદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સગવડવાળા તેમજ માથાળુ છે તેથી પાસેંજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડતું નહીં એ ખાતરી રાખો.

આ કંપનીની આગમીટ દર મહીને મુંબઈ સાર આવે છે. માટે આ કંપની મુસાફરીના ખરો લાભ નહીં મુકતાં ફેર જનારાઓએ તક્યાર થઈ રહેજું.

સરકાર આગમીટ મુંબઈ પહેંચીયી તેજ દિવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફની બધુ માટે અતરે જાપામાં નેઆવશું તેથી સફ કાહેબો ને વગર ખરચે આગમીટ પહેંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી રહેશે.

દરખતે હોયે કોઈયો જોર કલકત્તા સ્ટીમર નીચે મુજબ જાતી છે.

પસ. પસ. અમકુહી ટન ૨,૨૦૦ તા. ૧૭ જુન

ગુલ્ડર્સ ડોલર્સ બીજાં.

જાણ. જાણ. મુંબઈ લાગ ૩,૩૦૦, જુન ૧૮

બી. મુખરાહીમ મુખમહલની કું.

મિસરસ કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દુરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ મિમસીઅલ રોડ દુરબન

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

Ismail Amod Kajeo

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BHIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Maude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

એક બોધદાયક વારતા.

"સત્ય વિના બોલું કશું નહો." "

પાપની સામે પશુબળ વાપરવાથી તે અટકવાને બદલે વધે છે અને પ્રેમથીજ તેને નાશ થાય છે. એક બતાવી આપનાર એક રસીક વાર્તા હવે જાપાઇ તેમજ ચમ છે. કિમ્મત પોસ્ટેજ મુધા ૪ પેની.

International Printing Press
Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (સ):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Farrow, etc.

Head Office: ■ Press St., Woodstock

P.O. Box 441, Tel. Add: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

વડા ફેક્ટરી દરમીયા ટેમ્પીઓ,

સસતી અને સારી. ખાતરી રહે

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Cader & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

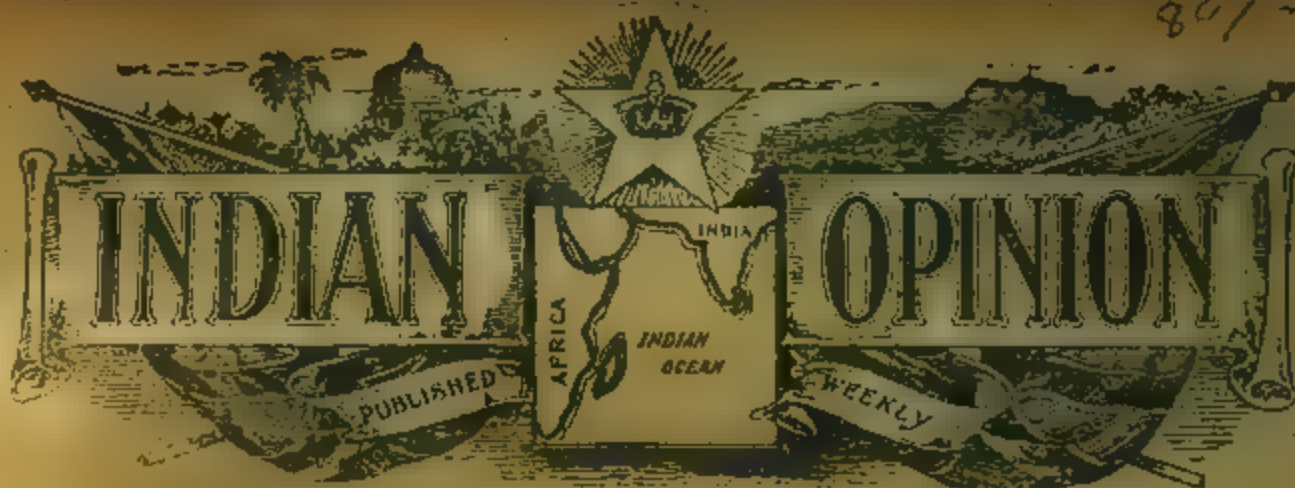
Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલના તંબાકુ.

ફરેક મીજ બજાબંધ, સરતા બાવે મળશે.
બહારના ઓરડર ઉપર તુરત ધ્યાન આપવા
માં આવશે. એક વખત બજાબાવી બોલો.
લખો, અમકુહી કાદર એન્ડ સન્સ.
૧૩૬, યે સ્ટ્રીટ.

No. 25—VOL. IX

SATURDAY, JUNE 24TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

CORONATION DAY IN DURBAN

INDIANS BOYCOTT OFFICIAL CELEBRATIONS

THE readers of *INDIAN OPINION* will recall the fact that Mr. Dawad Mahomed and other leaders of the community addressed a joint letter to the Town Clerk informing him that, if the Transvaal struggle was not closed by the time of the Coronation Day, they would not be able to participate in the festivities at all and that, if, fortunately, that question was settled, the Indians could join the official celebration only if they were allowed to do so on terms of equality with the Europeans. The community was anxious to avoid a repetition of the unpleasant occurrences of the Union celebration day.

To the above-mentioned letter there was no reply, save an acknowledgment. But, behind the back of the community, the Town Council authorised the expenditure of £50 by the Market-Master of the Indian Market for providing sports for Indian farmers and stall-holders of that market. Evidently, the officials thought that the leaders would remain supine and allow the unwary farmers and terror-stricken stall-holders to submit to degradation. Unsigned notices were issued by the Town Council in Gujarati and Hindi, in which there is

Not Even a Mention

of the Coronation. They simply informed Indians that they would have sweets and sports. The latter include the degrading and disgusting tiger-dance for which a prize was offered. When these notices were seen, they caused intense irritation among the community. They realised that an insidious attempt was being made to humiliate them instead of making them realise that they were

As Good Subjects

of the Crown as any. They, therefore, issued the following circular and distributed it widely among all and sundry—

Dear Countrymen,—Under the auspices of the Corporation, notices have been issued announcing "Grand Indian Sports and Festivities" on the Coronation Day. We assure you that some Officials of the Corporation are trying to humiliate you and thereby the whole community.

We have written to the Town Clerk informing him that the community will not participate in the official festivities except on equal terms. For that great and unique day we have declined to recognise colour and caste distinctions. The Town Clerk has not had the courtesy to reply to our letter on your behalf. The Corporation officials evidently wish to show that we do not represent market stall-holders and the farming community. It is for you, by totally abstaining from participation in the humiliating sports, to prove the contrary. We ask you all not to submit to humiliation on the day of days when all the King's subjects should be able to enjoy mutual fellowship and goodwill.

We propose to demonstrate our loyalty in a dignified and becoming manner by sending to the King-Emperor a humble message of congratulations.

The above notice is signed by Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee, V. Lawrence, Goolabsingh, Lutchman Panday, R. Lugunberthy, Dada Osman, K. R. Nayanah, M. C. Anglia, J. Royceppen, J. B. Mehta, J. R. Solomon, Thanoo Maharaj, and Dooraswami Subramania Chetty.

They addressed also the following letter to the Town Clerk, enclosing copy of above notice:—

110, Field Street,
Durban, June 19th 1911.

To the Town Clerk, Durban.

Sir,—We regret that we are yet without your reply to our letter of the 13th April, 1911. But we notice that

the Corporation have issued notices purporting to be on behalf of the Indian Farmers' Association and Stall-holders, announcing special sports for them. We are sorry that the Corporation have acted behind the backs of the leaders of the Community which we have the honour to represent. As has been already conveyed to you, we are unable to advise the community to participate in the festivities except on equal terms. In our humble opinion a unique event like the Coronation of our Sovereign should be utilized to bring the different races together, not to accentuate the difference between them. We still hope that at least for that great day the Europeans will be able to forget their prejudices. But if they will not, and if the Corporation cannot treat all the citizens equally, we trust that the proposed special sports will be abandoned. In any case, steps are being taken as per copy of circular hereto attached, to warn the community against participating in them.

We are taking independent steps to express the loyalty of the community in a suitable manner.

A meeting was held at Mr. Rustomjee's on Saturday evening, and pickets were appointed to warn those Indians who may not have seen the notice above referred to and who may not have understood the nefarious designs of some of the officials of the Town Council. Messrs. Dawad Mahomed, Rustomjee, Nayanah, Dada Osman, V. Lawrence, Hoosen Cassim, Goolabsingh, M. C. Anglia, Lutchman Panday, J. Royceppen, Lugunberthy, Abdulla Hajee Adam, Thanoo Maharaj and many others signed the list of pickets.

Utmost Enthusiasm

prevailed at the meeting, the one object of everyone present being to frustrate the "knavish trick." Those

present felt that it was no part of their loyalty to suffer humiliation. They could express their loyalty in a far better and more dignified manner than by dancing to the tune of the Corporation officials.

Mr. Royeppen's Letter

The work of the pickets told. The *Mercury* published the following letter from Mr. Joseph Royeppen:—

Sir,—Your announcement in Monday's issue that "the difficulty which promised to develop between the Town Council and the leaders of the Indian community in Durban with regard to the Coronation festivities has reached a solution," is exactly the reverse of the present position. The facts are these. The Town Council approached the Natal Indian Congress in the matter of the celebrations. The Congress replied that, in view of the pain and suffering of the Transvaal Indians, they could not consistently take part in any rejoicings, but if, happily, a settlement should be reached in that Province before the Coronation date, Indians would join in the celebrations, provided, as a first condition, there was equality of opportunity and treatment guaranteed with the European celebrants. To this clear representation of the Congress no reply has been received. In the meanwhile the Town Council, through the European master of the Indian market, have advertised sports and pastimes for farmers, market gardeners, and stall-holders, to be held on the Heren flats, in which they invite all classes of Indians, and towards which they have contributed £50. It is a little difficult to see the connection between the municipality and the country farmers and gardeners. The leading Indians, suspecting here a clever ruse on the part of the Town Council to involve the name of the community hereafter as having taken part in the general celebrations, after degrading a humble section of them in this manner, have organised a body of pickets of their best men, 100 strong, to do duty on that day, and take up convenient beats to warn off unsuspecting Indians of the true nature of these proceedings, and to save them their respect by quietly sending the would-be celebrants back to their humble homes. One word of personal observation, I would beg leave to make. Imperial India contributes three quarters of the Empire's population. In view of the coming highly visit to the great Dependency, Indian affairs are just now of high and Imperial importance. The South African Indians have of late been very much before the world's eyes, and have been the objects of the utmost anxiety to their own Motherland. Enlightened opinion in India has declared that the first links of Indian nationalism are being welded in South Africa. South African Indians are, therefore, an important part of the 300 millions to whom a reigning Sovereign of the Empire is about

personally to make himself known, for the first time in British history. The mission of an Emperor to his Indian subjects for the first time can have but one meaning—it is to join the hands of the two great Imperial factors towards securing the future solidarity of the Empire. And yet Englishmen in this land could not sheath the sword for a day—the day of days of their own beloved Sovereign, the day on which the children from the north and south and east and west of the greatest Empire the world has ever seen, should unite in common love and loyalty, and raise the voice with one accord, "Long live the King!" Rightly has it been said that a great empire and little minds go ill together. The Indians, sir, will celebrate the day by observance of a passive loyalty, and will send a cable in assurance of their feeling directly to the Crown.

Mercury's Comments

The *Mercury* commented upon it as follows:—

In another column we published a letter from Mr. Joseph Royeppen, in which he explains that our statement that a settlement had been arrived at between the Indian community and the Corporation in regard to the Coronation festivities was due to a misapprehension. We refrain from expressing an opinion on the matter as it stands at present, especially as we have reason for saying that a compromise is not yet out of the question. We hope some means will be found by which it will be possible to come to some agreement by which the leaders of the Indian community will be able to find a place in the local celebration of the great Imperial event of the Coronation of the King, to whom, irrespective of caste, creed, or colour, we are all equally bound to honour, and tender our loyal allegiance on the day of the solemn ceremony of his Coronation. It will be a serious flaw in the local programme if the leaders of the Indian community feel themselves compelled for reasons of self respect and national pride to stand apart from the celebrations in Lord's Grounds on Thursday, but we shall hope it will be found possible to adjust the differences which have arisen, which, unfortunately, so far from being got over by the proposed festivities in connection with the Indian market seem only to have accentuated the original grievance.

Deputation to the Mayor

But this was not enough. A deputation, consisting of Messrs. Dawad Mahomed, Abdulla Haji Adam, Lugunberthy, Omar Haji Amud Johari, Hoosen Dawad, N.M. Kadir, Parsee Rustumjee, Goolabsingh, Ismail Gora, Lawrence and Gandhi waited on Wednesday at 12 p.m. upon the Mayor, who was accompanied by the Deputy Mayor and the Town Clerk. His Worship started the work by

irritating the members of it. He began across-examination of Mr. Goolabsingh, whom he charged with having stated, at the early morning market, that day, that the leaders had seen the Mayor the previous day. Those members of the deputation who were present at the market assured his worship that they never heard any such remarks. But the Market-Master, who was called in, said that such remarks were made, though he admitted that the other members of the deputation could not have heard them. After some wrangling over the matter, the business of the deputation was proceeded with. Even in handling the question, the Mayor was more concerned with driving the Indians into a corner than finding a way out of the difficulty and thus making the Coronation day one of universal rejoicing. Mr. Abdulla Haji Adam parried every blow sought to be delivered by the Mayor and showed that the members of the deputation were not to be made to submit to humiliation. It was made clear to His Worship that the community did not care how many Indians actually took part in the official celebrations. But the spirit in which they were invited and expected to participate in them mattered much to the community. The result of the deputation is fairly summed up in the following official communication published in the *Mercury*:

"With reference to the Indian celebration which the Corporation had undertaken to organise, at the request of the Indian farmers attending the Indian Market, and to which within the last few days strenuous opposition was offered by the leaders of the Indian community in Durban, as the result of representations made—under which it became apparent that the influence of the leaders of this section of the community would probably prevent the holding of the sports on Lancers Road—a representative gathering of the leaders of the Indian community waited upon His Worship the Mayor this morning, with a view to endeavouring to arrange some means by which the Indian community should be officially recognised in connection with the Coronation festivities. At that gathering the deputation made clear that the only terms upon which they were prepared to take part in the festivities was absolute equality with the white population of the borough. The Mayor, with a view to conciliating the Indian community, offered to reserve a special enclosure at Lord's Grounds for the better class and educated members of the Indian community, which would accommodate some 300 persons, and at the same time to make special provision for their comfort and convenience at the military display. This offer was emphatically refused by the deputation, who declined to accept this or any other proposal, unless the whole of the Indian community were to be officially recognised as being entitled to take

part equally with the European population at Lord's Grounds, and any other celebrations that may be arranged. In view of this attitude of the Indian community, it has been decided to abandon the sports that were arranged for Thursday."

"Mercury's" Remarks

The following is the *Mercury's* introduction to the report:—

"A rather untoward contretemps has occurred to mar what would otherwise have been the complete concord and unanimity of to-day's Coronation observances. It affects the position of the Indian community. Various circumstances had already arisen to make it known that there were difficulties between the local Asiatics and the Municipal authorities with reference to admittance to the celebration at Lord's Ground. Towards the end of last week these were understood to have been to a large extent composed, and it was announced that any further dispute as to the Indians holding their special festivity apart from the Europeans was at an end, by the Corporation providing them with the means to hold their own festival.

The facts appear to show that a section of the Asiatic community had actually agreed to this arrangement but without, as it seemed, the concurrence of the leaders who generally influence their affairs. The latter at once communicated to the Press and to the Corporation their intention to dissociate themselves with anything having to do with the Coronation observance less than complete equality of admittance with the Europeans. This led to the position returning to the "status quo ante" and numerous printed notices were posted up in the vicinity of the Victoria Street Market and throughout the Indian quarter, over the signature of well-known Indian residents, calling upon the community not to submit to "humiliation," to hold themselves apart from the proceedings of to-day, and to consider their own share in the celebration as fulfilled by authorising the leaders to despatch a loyalty-voiced cablegram to the King direct. Endeavours at mediation succeeded in bringing the chief objectors and the Mayor together, a conference taking place on Tuesday afternoon. A means of compromising with the Indians' demands was then discussed, the proposal being made that an enclosure should be arranged on Lord's Ground to accommodate up to 300 representative local Indians. Meanwhile Mr. M. K. Gandhi, the well-known protagonist of Indian political interests, had arrived, and a fresh consultation with the Mayor took place yesterday morning, the result of which is the following official notification regarding the matter."

Market Master's Speech

Some after the disputation had withdrawn the Market-Master went to the market and there announced aban-

donment of the sports in the following language:—

"Hi! All you Indians, come here. I want to talk to you. (About 50 Indians had collected on hearing the bell.) You all know, when the Market was opened, about a year ago, I told you that I would do what I could for the Indians—that I would arrange sports and so on for you. Well, when the Coronation came along, I saw my opportunity and went to the Mayor and asked him to grant a sum of money for providing some kind of entertainment for you. The Mayor gave me a grant of £50, and I called together the people of the Market and asked them if they would like to have sports on Coronation Day, and they all, with one exception, said yes. Now I find that some of the so-called leaders have been telling lies!—lies!—lies!—and have told the people that the Corporation wanted to separate the Indians and humiliate them. Someone has said that I threatened to elect certain stall-holders if they refused to take part in the festivities organised by me. Let those people come forward and repeat this lie now. Can anybody say I have ever told you a lie? No! I have always done my best for the Indians.

"So there's no sports to-morrow. I told the Mayor that I hadn't the heart to go on with the sports and so they are abandoned. (Not a single man cried "shame"). You have to thank your leaders for this. Have nothing more to do with these people. That is my advice to you." (No applause).

Mr. Suchitt Maharsaj then interpreted the speech in Hindustani.

Comment on the evident misstatements of the Market-Master is superfluous.

The Pickets

have done well. For the past few days they have been hardly having any rest. They have been to the Farmers living in the vicinity of the Borough and they have been attending the early morning market. For the first day they were threatened with arrests. Their names were taken by the Police, but the second day they were told that they would not be interfered with.

"An Unfortunate Dispute"

Under the above heading the *Mercury* had its first leading note in its editorial columns of Thursday last in the following terms:—

The entire Indian community is holding aloof from the local Coronation festivities, in consequence of a slight which they feel has been cast upon them, and we regret that efforts made yesterday to arrive at a settlement of the disagreement failed to effect any compromise which would have avoided the undesirable result of a large section of the subjects of the King having no part in the official celebration of an essentially an Imperial ceremony as the Coronation. The claim of the Indians, we believe,

could have been met without offending the susceptibilities and prejudices of the white population, and, in any case, on an occasion such as this we certainly think more tactful methods might have been employed by the Municipal authorities than has been the case. The Indians have been with us in battle, they have tended our wounded in Natal, and in many other ways have rendered good service to the Empire, and it is certainly not a pleasant reflection that in a celebration such as that of to-day that the place of their nation, as a highly-important part of the Empire, should be treated in a manner that is derogatory to their self-respect and their national feelings. The occasion is a very special one, and it is most unbecoming that a section of the King's subjects in a loyal town should feel themselves obliged to stand aside from the official celebrations, and take separate means of expressing to the King the loyalty they share with the rest of his subjects. In the past such difficulties and disagreements as have arisen were avoided, and we do not think anyone was any the worse because the Indian community took part in the official rejoicings. That this is not now the case is no credit to those responsible for the management of these celebrations, as we are convinced, had other methods been employed, an arrangement could have been come to which would have met all the objections which have been raised on both sides.

The Finish

The finish of the boycott, for such it was, of the Corporation celebration was as brilliant as was the beginning. Early in the morning on Thursday, Mr. Rustomjee's premises were a scene of intense activity. With yellow, green and red ribbon rosettes in hand, Mr. Rustomjee was seen to speak to every picket who came: "If you want to picket to-day, you are to get no time for lunch, no food on a day like this before dusk; come and wear this badge." And thus, from the old Mr. Abdulla Hajee Adam, with his hoary beard, down to youths of twelve, they wore their rosettes and went off on duty with cheerful faces. They went to serve their King and the Motherland. Over two hundred pickets, occupied the approaches to the Berea flats, the railway stations, and the Native celebration ground up to 12 noon, informing every Indian they met of what was happening. At 12 o'clock they transferred their activity to the approaches to Lord's Ground, and at 4 p.m. the pickets formed a procession and marched to the Queen's Statue and held a mass meeting. They must have numbered fully three thousand. Mr. Dawad Mahomed presided.

Presidential Speech

Mr. Dawad Mahomed said they had met that day to celebrate the occasion of the Coronation of their

beloved Sovereign the King-Emperor. Although the Transvaal Government had cleared the way for them in good time to enable them to celebrate the great occasion, by bringing the bitter struggle in the sister Province ■ a happy close, the worthy Mayor and Town Councillors had thought fit ■ debar them from participating in the official celebration. They had hoped to be able, as on all former occasions, to rejoice in common with their fellow townsmen. But it was ■ be otherwise.

Here Mr. Dawad Mahomed gave the history of the interview with the Mayor.

The speaker then went on and said that Pickets were organised to warn the whole community against the intended humiliation. The Pickets included the leaders and numbered close upon 200. They visited almost all the Indian centres in and out of the Borough and apprised the people of the facts of the situation. He would not weary them with the sorry details of the interview with the Mayor. Suffice it to say that, from the first the deputation felt a painful lack of a spirit of conciliation on the other side or rather a feeling unworthy of the great occasion. The Mayor began by brow-beating the members of the deputation as ■ they were children. He (the Mayor) forgot that the deputation included elderly Indian residents who have been in Durban for over thirty years and who had commanded the confidence and esteem of such distinguished Colonists and statesmen as the late Mr. Escombe, Sir John Robinson and Sir B. W. Greenacre. At last the Mayor thought fit to hold out to them, as a matter of favour, that if they agreed to the continuation of the humiliating exhibition for the Indians on the Berea Race, which included songs and dances, that about 300 educated Indians might be admitted to a specially roped enclosure at Lord's Ground. Naturally, in their name, the deputation rejected the offer and suggested that Lord's Ground should be thrown open ■ them on the same terms as Europeans, as on previous occasions, and that they should be trusted to exercise their influence over the community to prevent them from besieging the Grounds in any large numbers. But the worthy Mayor would not countenance the suggestion. He (the Mayor) had actually committed an illegal act by instructing the Chief Constable to prevent Indians from entering Lord's Ground that day.

There was no law warranting such a step. It was quite lawful for them to assemble there. But Indians were more loyal than the councillors, and Indian loyalty was not a matter of momentary enthusiasm. They would not, therefore, mar the harmony of the day's proceedings by seeking to force an entry into the grounds.

Moreover, they could not wish after the clear intention of the Mayor, to thrust themselves on the European

spectators as unwelcome visitors. Thanks to their splendid organisation, not a single Indian had gone there. In their name, a message of their unswerving loyalty ■ the throne and person of the Emperor had been duly forwarded.

In conclusion he needed hardly to observe, that no person, of whatever cast, colour, or creed, could help seeing, in the extraordinarily short-sighted policy and action of the Mayor and his advisers, that a splendid opportunity had been most wilfully thrown away which, with the exercise of the smallest Imperial instinct, might have been turned to good purpose towards emphasising the grandeur and reality of the Empire.

The Resolution

Mr. Nayanah moved the following resolution:—

"This Meeting of British Indians places on record its deep sense of mortification at the action of the Corporation in departing from all previous practice of observing equality of treatment of all classes on occasions of importance and on a great occasion like the Coronation of their Sovereign and Emperor, drawing colour and racial distinctions and thus accentuating the prevailing prejudice."

This was seconded by Mr. Joseph Royeppen and supported by Mr. Abdulla Haji Adam in Gujarati, Mr. C. V. Pillay in Tamil, and Mr. R. Lugunberthy in Hindustani, and carried unanimously. The proceedings were brief and most enthusiastic. The meeting terminated with three cheers for the King and Queen and the singing of the National Anthem. Someone suggested at the close that, before dispersing, they should all march ■ procession to Mr. Rustomji's. The suggestion was taken up. It was probably the longest Indian procession, save the one that was formed at the mourning for the late Queen. When the first two reached Mr. Rustomji's premises, the last two were still near the Queen's Statue—a distance, probably, of half a mile. It may be mentioned that Mr. Dawad Mahomed has himself been ailing for some time and himself nurses his daughter who ■ dangerously ill. But he felt called upon ■ take his share in this great demonstration against what might be called the disloyal action of the Mayor of Durban. The brunt of the work fell upon the shoulders of the Colonial-born Indians, which they performed, as the results have shown, in a most creditable manner. The following was the telegram sent by Mr. Dawad Mahomed to Lord Gladstone:—

"Natal Indian Congress requests His Excellency to cable loyal congratulations to their Majesties. Will pay expenses. Dawad Mahomed, President."

"Man is unjust, but God is just; and justice finally triumphs."

LOXOFELLOW.

Mr. Sorabji Honoured in Durban

Bon Voyage

A meeting of Indians, convened by the Congress, took place at the Indian Theatre on Friday last for the purpose of making a presentation to Mr. Sorabji Shapurji Adajania. Mr. Dawad Mahomed presided. He was supported on the platform by the Secretaries (Messrs. Dada Osman and Anglia) and Messrs. Abdulla Haji Adam, Omar Haji Amod Johari, Lutchman Panday, Joseph Royeppen, Parsee Kustomjee, Sanghavel, Ismail Gora, Gandhi and others. Mr. Dawad Mahomed referred to the brilliant services of Mr. Sorabji and incidentally of Messrs. Royeppen and Sorabji Rustomjee. He called upon Mr. Omar Johari to read the address, which was illuminated by Mr. John Singleton. The address was beautifully framed and was accompanied with a valuable leather dressing case. The text of the address was as follows:—

To Sorabji Shapurji Adajania, Esq.

Dear Mr. Sorabji,—As representing the Natal Indian Congress, we welcome you back in our midst after having taken part in the memorable passive resistance struggle in the Transvaal, which, after close upon four years, has now been suspended, and, let us hope, will never have to be revived.

We recall with pride the fact that you were the first Natal Indian ■ join our brethren in the Transvaal to share their sufferings and that you were able to show among the passive resisters the largest record of imprisonment.

The totally unassuming manner in which you went about your work has added to the nobility of your character. You have set an example worthy of emulation by your countrymen who are proud of your achievement.

We rejoice in the fact that you are going home for a brief visit to see those near and dear to you.

We wish you a pleasant time and a safe return.

Messrs. Abdulla Haji Adam, Dada Osman, Lutchman Panday, Ismail Gora, Royeppen, Sanghavel and Gandhi spoke at the invitation of the Chairman. Mr. Sorabji then rose, amid cheers, to reply. He said that he considered himself undeserving of the honour done to him. It was a privilege for him to work side by side with the brave Mr. Thambi Naidoo and the other Tamil countrymen. Even elderly Tamils went to gaol with smiling faces. ■ was by pure accident that he was the first from Natal to join the struggle. The speaker considered that all who were in the struggle had gained. He was going to meet the members of his family and hoped to return by the

time the proposed legislation was published.

Mr. Sorabji left by the *S.S. Pentakota*. He boarded the vessel late on Saturday night. Many went to Mr. Rustomjee's to shake hands with him and to bid him good-bye. Several friends went on board. The steamer left the harbour early on Sunday morning.

Imperial Conference

The Indian Problem

Lord Crewe's Views

London, June 20.—The Imperial Conference held two sittings yesterday. The Marquis of Crewe, Secretary of State for India, delivered an address explaining the position of British Indians. According to the official précis, he said it was impossible to arrive at a complete solution of the problem of the treatment of natives in the Dominions. The Imperial Government recognised that it was impossible to maintain the idea of an absolutely free interchange of all subjects of the Crown. They also recognised that, in the United Kingdom, it was easy to understate the difficulties experienced by the Dominions. Whether British Indians were regarded from the standpoint of national history, of pride in their descent, or of personal character and intellect, they had a real claim to consideration as subjects of the Crown, and as men. He confidently submitted that the relations of India with the Empire might be materially improved by the cultivation of a mutual understanding. The India Office and the Government of India always did their best to explain to the people of India how the position stood in the Dominions. On the other hand, they thought they were entitled to ask the Ministers of the Dominions to make known how deep and widespread was the feeling on the subject in India. He suggested that it might be possible for the Dominions, within the limits laid down for the admission of immigrants, to make the entrance of Indians easier and more pleasant. If it became known that, within those limits, the Indians would receive a genuine welcome, a great deal might be done to effect better relations between India and the Dominions. The position could be improved if the force of the sanction of cast and religion were invariably recognised. He appealed to the Dominions to inform public opinion regarding the claims of the Indians to considerate and friendly treatment as loyal fellow-subjects of the Crown. It was rather a question of spirit and attitude than of legislation.

Sir Joseph Ward, in moving his resolution, said that New Zealanders

were most friendly to the Indians. The resolution aimed at the economic competition of coloured with British crews.

Mr. Malan said the question in South Africa was not so much a question of labour as of self-preservation. In view of the overwhelming native population, it was impossible to allow the introduction of an Asiatic problem.—*Reuter*.

From the Editor's Chair

THE CORONATION

Our countrymen throughout South Africa sent their loyal greetings to their Majesties on the Coronation Day. It may seem somewhat anomalous to a stranger why and how British Indians of South Africa should tender their loyalty to the Throne or rejoice over the Crowning of Sovereigns in whose dominions they do not even enjoy the ordinary civil rights of orderly men. The anomaly would however disappear, if the stranger were to understand the British Constitution. British Sovereigns represent, in theory, purity and equality of justice. The ideal of King George is to treat his subjects with equality. His happiness depends upon that of his subjects. British statesmen make an honest attempt to realise the ideals. That they often fail miserably in doing so is too true but irrelevant to the issue before us. The British monarchy is limited and rightly so under the existing circumstances. Those then who are content to remain under the British flag may, ought to, without doing any violence to their conscience, tender their loyalty to the Sovereign for the time being of these mighty dominions, although, like us, they may be labouring under severe disabilities. In tendering our loyalty, we but show our devotion to the ideals just referred to; our loyalty is an earnest of our desire to realise them.

The genius of the British constitution requires that every subject of the Crown should be as free as any other, and, if he is not, it is his duty to demand and fight for his freedom so long as he does so without injuring anyone else. There is no room for helotry and slavery in this constitution, though both exist abundantly. Largely it is the fault of the helots and the slaves themselves. The British constitution provides a happy means of freedom but it must be confessed that it is not easy of adoption. There is no royal road to freedom. British people themselves have reached what they mistake for freedom through much travail and suffering. Yet they are strangers to real freedom—the free-

dom of self. They cannot and do not blame the constitution for the disability. Nor can we because we have ours. And we have not even bled for our freedom, real or so-called. If, however, we understand the spirit of the British constitution, though we suffer from disabilities in this sub-continent and though we are far from happy in the sacred land of our birth, we are bound heartily to shout

LONG LIVE THE KING!

THE DURBAN CORPORATION AND PETTINESS

Our columns this week show how, through its criminal pettiness, the Durban Corporation threw the Indian community in a ferment. The Indian ratepayers had to resort to miniature passive resistance in order to bring the Corporation to book. The Mayor, Mr. Hollander, hopelessly failed to realise what he was doing when he decided to depart from the traditions of the Borough and to flout Indian sentiment. There have been many celebrations in the Borough before now, and we cannot, within the past fifteen years, recall a single general celebration of a great event in which Indians have not been invited to take part, precisely on the same terms as its European residents. We have before us, for instance, the programme of the Corporation sports arranged on the British occupation of Pretoria. We find from it that Indians took part in them side by side with the Europeans. It was reserved for Mr. Hollander not only deliberately to slight the Indian community, by prohibiting their participation at Lords' Ground, but to irritate it by arranging, without reference to its leaders, Indian sports to be managed in a hole-and-corner fashion by the European Master of the Indian Market. When, at last, he discovered that his sports would end in a fiasco, the Mayor decided to meet a deputation of Indian leaders, but not in a Coronation spirit. He met the deputation as if he was a Roman Satrap. He wanted to give nothing gracefully but, by throwing at the leaders two or three hundred admissions to Lord's Ground and persisting in his wretched sports, for which, we understand, some vile mineral waters were ordered in order to quench the thirst of the would-be sportsmen, he wanted to create a division in the community. We do not care whether his worship meant to do all this mischief. He must be taken to have intended the natural consequences of his fatuous policy. Well, he has had his reward. We wish him satisfaction of being the first Mayor to have carried out the official celebration of a unique event without in any way recognising a large portion of the population of the Borough. We congratulate our countrymen on their determination, their courage, their sense of self-respect and their power of organised

tion and discipline at a critical juncture.

THE GOLD LAW TROUBLE

THE reply of the Minister of the Interior to the Association's representation on the Transvaal Gold Law cannot be taken as the final say on the matter. The interests involved are too large. The case was reported from Roodepoort, and which is not yet finished, contradicts the statement made by Mr. Harcourt in reply to Mr. Robertson. According to Mr. Harcourt, the Law was sanctioned by His Majesty as "in the view of the late Transvaal Government, these provisions simply continued the existing state of affairs." Now the case we report shows, and it is, we know, after a perusal of the old Law, a fact that the old Law did not prevent Asiatics from residing or trading within mining areas. Indeed, no attempt was made to disturb them before the passing of the new Law.

"But," says Mr. Harcourt, "they (the late Transvaal Government) decided to provide for possible cases of hardship by safeguarding existing rights." What existing rights have been safeguarded? Surely every Asiatic who was residing or trading in a mining area at the time of the passing of the Law of 1908 had an existing right. The Klerksdorp Indians who have received notices to quit their holdings, fall under the category. What is to become of their existing rights? The truth is that it is the Supreme Court that has, by a liberal interpretation of the Law, notwithstanding Government opposition, decided that those who held leases of stands within mining areas could not be disturbed in their occupation during the period of their leases. But even this decision does not sufficiently protect "existing rights." Thus Mr. Harcourt has been misled as to both statements he has made. And if His Majesty was advised not to disallow the Law by reason of the Secretary of State for the Colonies being misled as to its effect, we have a right to expect His Majesty's Government to protect British Indians of the Transvaal from impending ruin.

London June 16.—The British Indian Committee has made representations to the Colonial Office and the India Office regarding the administration of the Townships Acts in South Africa, (1) the Gold Law of the Transvaal and licensing and taxation questions in Natal, and has also made reference to the question of immigration to South Africa generally from India, in anticipation of the new Immigration Bill of 1912.

Durban Indian Crematorium

Mr. M. M. Diwan, Secretary of the Durban Hindu Smashan (Crematorium) writes to say that the building of the crematorium is in a very bad condition, and is greatly in need of repairs. But, money for the purpose not being available, the work of repairing has been postponed from day to day, and the building has been going from bad to worse. The Corporation has been utilizing more and more of the surrounding area, and it is to be feared that the bad condition of the premises may lead to the community being deprived of these facilities. The writer asks the Hindu readers of this journal to take note of this, and join hands to make a substantial fund for the upkeep of this necessary institution.

St. Aidan's College Annual Prize-Giving

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

The St. Aidan's Provincial Training College, Sydenham, held its Annual Prize-giving and breaking-up celebration on Wednesday last. Archdeacon Gregson occupied the chair and distributed the prizes, in the absence of the Bishop of Natal, who was unable to be present as is his wont at this annual function.

The Principal (Rev. A. A. Baylie) read his report and he was able to record substantial progress by the students of the College and School.

Prizes were given to College students for general proficiency, English, Mathematics, Geography, History, Science and School Method.

The Students of the Sydenham Boys' School also received prizes for the usual School subjects and also for Good Conduct and Scripture knowledge.

A very pleasing feature was the distribution of a number of Hindi and Tamil books as prizes for the study of these languages. In last year's report the absence of any tuition to these Indian children in their mother tongues was remarked upon, and the suggestion was made that it would be an excellent thing if the Indian languages could be taught. On reading the report, the Principal of the College wrote stating that a beginning had already been made in that direction and that, probably, another year, prizes would be offered by way of encouragement. It is gratifying to find that the teaching of Hindi and Tamil is now established at Sydenham.

The vernacular lessons are undertaken by teachers and scholars voluntarily after school hours. This is good so far as it goes. The reason

for not including these languages in the curriculum is because the Education Department will not countenance the reform. However, it seems that those who are determined to teach or gain knowledge of their mother tongue are not to be daunted by any obstacles placed in their way by the Government. Such a spirit will carry both teachers and scholars far beyond the mere study of Indian languages.

The Archdeacon, in the course of his address, asked and answered the question: "What is success in life?" Good sterling character, and not wealth, or even learning, was the prime factor in the making of a truly successful man, said the Archdeacon.

The College Song and several recitations were given by the boys. A word of kindly criticism may not be out of place here. The arrangement by which the organ and singers were separated—the organ being at one end of the hall and the singers at the other—was not conducive to good singing. Consequently the time was erratic. As to the recitations, whilst a word of praise must be given to the boys for the way in which they had committed to memory their selections, there was almost invariably a total lack of expression. The way in which, for instance, that beautifully descriptive poem "Casa Bianca" was rattled off by one of the older students, although by machinery, with a monotonous tone and a dull thud at the end of the alternate lines clearly showed lack of appreciation of the spirit of the poem and an absence of training.

The training of teachers is the special business of this college and school. Then why not develop the practical qualities of the students? Gardening and manual work are now fully recognised by the Education Department, and many of the schools have made considerable progress. The writer has an intimate acquaintance with one of the best grammar schools in England—the school which trained such men as the poet Tennyson—and in that school the use of the hands is taught regularly. When the cricket ground needed levelling, the head-master assisted the boys to do the work, and daily there might be seen a crowd of happy youths, with pick, shovel and wheel-barrow, working away for all they were worth. If the example of the grammar school were followed by this, otherwise, excellent institution, it would be possible to make the road leading up to the College fit to walk on, instead of having to plough, ankle deep, through the sand.

Capetown, June 16.—At the Licensing Court this morning, persistent objections were made to many Indian voters, on the ground that they did not earn the requisite wages. In every case the revising officers disallowed the objections.—Reuter.

Contempt of Court

Full Report of the Cape Case

A case possessing some extraordinary features (says the *Cape Argus* of the 14th instant) engaged the attention of three Judges in the Provincial Court this morning. The unusual character of the case had aroused considerable interest amongst the fraternity, and the court was filled with barristers and attorneys, while the general public was also well represented.

Mr. Clarence W. Cousins (Chief Immigration Officer) and Mr. John McInnes (of the Immigration Department) were called upon to show cause why they should not be committed for contempt of Court in connection with the deportation of a prohibited immigrant named Nathabhai Dayabhai.

The matter came before the Judge-President (Mr. Justice Maasdorp), Sir E. J. Buchanan, and Mr. Justice Searle.

Mr. R. W. Close appeared for the respondents, who were present in court.

Counsel read the letter addressed to the respondents by the Registrar, in which it was stated that by direction of the Judge-President, and the Judges of the Supreme Court, they were to appear to-day to answer the charge of contempt, in attempting to remove a certain immigrant from the jurisdiction of the court, in disobedience of an order of that Court and why they should not pay the costs.

Mr. Close proceeded to explain the circumstances of the case, and said that on the 2nd May, Sir John Buchanan heard an urgent application by Dayabhai for permission to land. The matter was postponed for a week, and an order was granted restraining the Minister of the Interior from deporting the man until the application had been heard. A further application was heard shortly afterwards by Mr. Justice Hopley to restrain the Deutsche Ost-Afrika Linie from removing the immigrant from the colony. Dayabhai, it appeared, had come out here in one of the company's steamships. An order was granted restraining the company from deporting the man without a further order of the Court.

Subsequently Dayabhai's application to land was heard. It was held that he was a prohibited immigrant, and the application was refused with costs.

Dayabhai's Statement

An affidavit by Dayabhai was read in the course of which he stated that he was informed that the steamship company intended to deport him. The order of court was then brought to the notice of the company, but in view of their attitude an order was obtained from the Court against the company. He alleged that he was

told by an immigration official that he must leave by the boat, and he refused. He was taken from the detention Depot, but was subsequently returned.

An Explanation

In the course of an affidavit, Mr. Cousins, the first respondent, said that steamship owners were liable to the extent of £100, if they failed to fulfil their responsibilities in respect of immigrants. The man Dayabhai was put on the *Kronprins* by the company on their own initiative. They were willing to keep the man in the depot if proper security was provided, but as this was not forthcoming, they declined to do so.

Mr. McInnes, in an affidavit, stated that two men came to the depot from the *Kronprins* and said they had been sent by the company to fetch the man. They took him away, and he did not raise any objection to his removal.

Mr. Justice Searle: On whom was the order of the Court served?

Mr. Close: On Mr. Cousins.

No Disrespect Intended

In regard to the present proceedings, Mr. Cousins made a further affidavit in which he said there had been no suggestion on the part of the applicant that there had been any contempt of court. Mr. Cousins declared that in whatever was done, there was no intention of committing an act of disobedience in regard to the Court's order. Dayabhai was refused permission to land, in the first instance, under the provisions of the Immigration Act.

Proceeding, Mr. Cousins said that the shipowners were responsible for the applicant. The matter of the man's deportation rested with the owners, and not with the Government. He (Mr. Cousins) had brought the order of Court to the notice of the shipowners. He was in a difficult position in regard to the interpretation of the order. The shipping company said that if the man was not removed by the next boat they would be involved in heavy expenses, and they declined to keep the man here beyond May 5. If the owners elected to assume charge of the applicant on their own responsibility he said he would not oppose them, but in view of the order of Court he would not assist them. It had been the custom to allow shipowners to take prohibited immigrants away when they desire to do so.

Acting Under Instructions

He held that he could not oppose the resumption of control of the man by the shipping company; that was a matter for the man's attorneys. The applicant raised no objection. Mr. Cousins said he acted under the instructions of the Under Secretary of the Interior. He understood that he was not to oppose the shipowners if they wished to resume charge of the applicant. He would have notified the man's attorneys of the position,

but he understood that they were conversant with the attitude of the shipowners. Mr. Cousins said he gave no order, instructions, or suggestion that the man should be removed. Facilities had been given to the shipping company to allow the man to remain here, and he was quite prepared to retain the applicant at the depot if the owners so desired. If the action of the company had been impeded he considered that his obligations would have been exceeded, and such a course might have involved the Government in some way or another. Nothing was further from his intentions than to disobey the injunction of the court. He did not consider that he was empowered to interfere with the ship owners.

Mr. Close said that McInnes acted under instructions, and Mr. Cousins assumed responsibility.

Counsel's Argument

Mr. Close was heard in argument and said that in contempt of court there must be action which was wilful and *malafide*. However mistaken Mr. Cousins might have been in the view of his position and relation to the shipowners, he was perfectly *bonafide* throughout. He acted on authority, and counsel submitted that there was no contempt. What motive could Mr. Cousins have had for wilfully disregarding an order of court, an action which carried severe penalties in its train? It would have been foolhardy to have acted in that way. He had, as a fact, no personal or official motive. The steamship company had informed the attorneys of what they intended to do. The suggestion of connivance, thought counsel, would not commend itself to the court. The steamship company was compelled to pay 16s. per day while the man was under detention.

The Judge President: What is that compared to a man's liberty? Can they take a man away without Mr. Cousins's consent?

Counsel: I am instructed that they can.

Mr. Douglas Buchanan (for Dayabhai) was heard on the question of costs, and said that the Immigration Department had been communicated with on the subject of the charge of 16s. a day for the man's maintenance, and stated that the man's friends had been willing to supply him with the necessary food. In a replying letter, the Immigration officials said that that statement was based upon incorrect information.

The Judgment

Mr. Justice Maasdorp, in giving judgment, said: it appears in this case that a certain person called Dayabhai arrived in Table Bay on board ship. The Immigration Officer had an interview with him and came to the conclusion that he was a prohibited immigrant, and in consequence refused him permission to land. There the matter rested till an appli-

cation was made in court to prohibit the Immigration Officer from deporting this man pending an order of court to decide the question whether he was actually a prohibited immigrant or not. Application was made, and it appears that that application was upon notice, and an order was granted against the Minister of the Interior to the following effect:

That the respondent be and is hereby restrained from deporting applicant from this Province pending an application be brought by applicant as to whether he is entitled to land in this Province.

That order was served upon Cousins in his capacity as Chief Immigration Officer, he being in the service of the respondent to administer the affairs of that Department in respect of immigration.

Now it would seem that when that order was made Dayabhai was still on board ship, and the question could then have been raised whether the Minister of the Interior had any responsibility in respect of it, or whether there were any duties in respect of him under that order upon Cousins, but after the order was granted the Immigration Department took steps; they actually allowed this man to land and they took charge of him. The circumstances under which they took charge of him are in question and they are raised in the affidavit made by Cousins in defence of his subsequent action.

I must say this, it is rather difficult to understand the position he takes up, but it would seem to amount to this, that he was not bound to allow Dayabhai to land, and to take charge of him, but that he had entered into a sort of an arrangement for the purpose in order to oblige the shipping company. It would almost seem to contend that he was acting as agent of the shipper under the circumstances, but that could not at all have been the position he ought to have taken up, and I don't think that that is the position he did take up. He acted under

The Law of the Land,

and under the regulations made by virtue of that law. Under the regulations we find the following:—

That where there is on board ship a person who is considered by the Immigration Officer to be a prohibited immigrant, he shall be refused permission to land, and pending deportation shall be required to be detained either on board ship or on an order of the Chief Immigration Officer, at such place and under such conditions as the minister may from time to time prescribe.

Under that regulation I take it the Immigration Officer then acted. He made an order that the man should be landed and detained at the place which had been fixed by the Minister, which is here called the Immigration

Camp or Detention Depot. Now, whatever the position of Cousins might be, if he had left the man on board ship after this order had been made, it was entirely altered when he actually allowed the man to be landed and took charge of him, because the order was a continuing order until the matter was finally disposed of, and while that order was in existence he came into possession of this person, and the question is then, what were his duties? The man was in his custody, and I don't think it can for a moment be contended that there would have been any right on the part of the shipping authorities to remove the man from his custody without his consent. There was an order of Court that he should not deport the man, and the position he takes up is that he did not take any active part in deporting the man, and consequently did not disobey the order. But I came to the conclusion that he actually did take an active part in deporting the man, because he gave his consent where his consent was necessary. And without that consent the shippers could not take charge of the man. They would have been committing a crime if they had come to the land and deprived a man of his liberty with him acting under some law. The man was under the Immigration Officer, and he had to act as the law required.

The Immigrant's Maintenance

This order having been served upon Cousins, he discovers that there are certain difficulties with respect to the cost incurred in the keeping of the man, and he feels inclined to get rid of all that expense. The ship's officers thereupon—the ship being about to sail—come on land and request Cousins to let the man come on board ship for the purpose of being deported, and Cousins stands aside.

He was a consenting party, and it even appears that he instructed McInnes, who was his subordinate, to let the man go. Without the action on the part of Cousins the man would never have been deported, and he must therefore be taken to be a party to the deportation, and having consented, was party to an act which was disobedience to an order of Court. And that act must be taken to be contempt of Court.

Circumstances have been placed before the Court for the purpose of showing that although there may have been disobedience of the Court's order, it arose from an erroneous interpretation of the order of the Court. It seems to me that the order of the Court is quite clear. It is not impossible to misunderstand it, but I think it required a great deal of ingenuity to explain it away, and if Cousins had simply acted ingenuously and taken the order as it stood there would have been no trouble.

But he goes and gets instructions, and those who exercise their minds on the question seem to think that

they discover a way of escaping the effect of that order. Now that ingenuity on the part of others may have had some effect in the subsequent action taken by Cousins, and that may be some excuse for his not having observed the order, but the conclusion I come to is that the result would be merely this, that we find that Cousins did not act in this matter defiantly, but when we come to the question whether he acted wilfully, I think it was

A Wilful Act

Some acts may be wilful and in that respect wicked. In these circumstances there was not a determination to commit a grossly illegal act, but an attempt to evade an order of Court in the belief that some ground did possibly exist, and some reason could be advanced for the purpose of escaping from the effect of the order.

The Court's Order

The conclusion I come to is, that there was an order which, taken as it stood, would not have been difficult to interpret, but when Cousins took advice he was misled by an erroneous construction of his position, and the Court will take that into consideration when it awards the punishment for the disobedience of this order. It is within the power of the Court to inflict a punishment of imprisonment or a fine, but in the majority of cases where the Court has found that there might be some excuse for the contempt, the Court has gone no further than to order that the cost incurred in bringing the parties before the Court shall be paid by the respondent, and all the costs incurred in consequence of the action. Certain costs were incurred because of the conduct of Cousins, and Cousins must pay the costs in this matter, and personally pay the costs in respect of the application which was rendered necessary by his conduct.

As to McInnes, he acted in ignorance of the order and he could therefore not have disobeyed an order of which he had no knowledge.

Sir John Buchanan observed that an offence of this kind was greater in gravity when committed by a Government official than when the offender was a private individual. There was no doubt that the Court's order had been disobeyed, and although Cousins took instructions, he was not justified in disobeying the order. Now that it had been brought to his notice what a risk he ran, he would probably in the future not disregard an order of Court. Cousins was guilty of contempt of Court, but there had been sufficient vindication of the Court's order, and the case would be met by making him pay the costs of the application he had rendered necessary by his action, and the costs of the present case.

Mr. Justice Searle concurred, and said that the Court was entitled to the wholehearted co-operation of the Government authorities in making

ing to do justice under the Immigration Act, and no obstacles should be placed in the way of administering justice. In the present case there was a clear evasion of the order of the court, and it was difficult to understand the advice under which Cousins had acted.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Monday.

The Municipal Councils Bill was read a second time in the Provincial Council on the 14th instant. Mr. White suggested that the definition of "a coloured person," as in the Gold Law, should be included in the draft bill. He further thought that there should be some appeal from the refusal of a Town Council to grant a licence even if that appeal were only to the Magistrate's Court. I notice that, during the debate, no member referred to the British Indian petition which was presented in the House by Mr. Brown.

Mr. Van Veyeren has given the following notice of question in the Provincial Council:—Whether the Administrator has received a reply from the Union Government in respect of the resolutions passed on the 24th January, 1911, relating to: (a) Natives travelling on the railways in the same compartment with whites; (b) Settlement of Asiatics in this Province, and if so, whether he will communicate the replies to the Council.

The Hon. the Administrator gave the following reply to the question:—The railway authorities were communicated with in connection with the motion passed by the Council on January 24. I have not received information from the railway authorities, but I understand that natives are not permitted to travel in the same compartments as Europeans. In answer to question (b), I may say that a copy of the motion passed by the Council was forwarded to the Union Government. I have no information to show what action is being taken.

The *Jewish Chronicle* has presented the British Indian community its cake. It is the 188th cake presented by your enterprising contemporary. The *Chronicle*, in awarding the cake, remarks:—

On Friday night last, the British Indians entertained to a complimentary dinner those members of the European Committee whose moral and intellectual sympathy and support had helped them to keep steadfast during the long and terrible struggle of the past few years, thus showing that they were grateful for the assistance accorded. We also have watched

the struggle and sympathised with our fellow subjects—despite their colour and place of origin—and, as some recognition of the victory achieved and as an earnest of our hope that the campaign has now come to an end, we have decided to award this week's cake to the

BRITISH INDIAN COMMITTEE,

and, in order to identify it with the occasion, it will be inscribed with the words

"PASSIVE RESISTANCE."

Mr. Cachalia forwarded the following to Lord Gladstone to be cabled to their Majesties on the Coronation day:—

"British Indian Association tender their Gracious Majesties loyal congratulations."

The Gold Law

Questions in the Imperial Parliament

In the House of Commons, on the 18th ultimo, Mr. J. Robertson (Northumberland, Tyneside, Min.) asked the Secretary of State for the Colonies whether he had any information as to the Gold Law, 1908, and Townships Amendment Acts of the Transvaal, 1908; and whether British Indian merchants and others would in the future find it impossible to reside or trade in proclaimed gold-bearing areas, Johannesburg, Klerksdorp, &c., by reason of these laws?

Mr. Harcourt (Lancashire, N.E., Rossendale).—I am aware of the legislation referred to. It is provided under the Gold Law, 1908, that no right may be acquired by a coloured person and that no such person may reside on land proclaimed for mining in certain mining districts except in bazaars, locations, and such other places as a Mining Commissioner may permit. In the view of the late Transvaal Government these provisions simply continued the existing state of affairs, but they nevertheless decided to provide for possible cases of hardship by safeguarding existing rights. In these circumstances my predecessor decided that his Majesty should not be advised to disallow the legislation.—*The Times*

General Smuts's Attitude

The Chairman of the British Indian Association has received the following reply, dated the 14th instant, from the Acting Secretary for the Interior:—

"I am directed by the Minister of the Interior to say that he has received your letter of the 6th instant with reference to the residence of Indians on Stands at Klerksdorp, but regrets that he has nothing to add to the previous correspondence on the subject."

A Roodepoort Case

In its issue of the 16th instant, the *Leader* says:—

The old Gold Law and the new provided more matter for argument at Roodepoort yesterday. Alfred Tamblin, a local traction engine-driver, was charged with contravening section 130 of Act 35, of 1908, by sub-letting a mining stand, No. 546, to Abdulla Khan and Amad Khan, two Asiatics, and allowing them to reside there or occupying the said mining stand.

Mr. Doring, who appeared for the accused referred to section 77 of the present Gold Law, and argued that under the old law the owner of the stand had the right to sub-let to coloured persons, and that coloured persons were entitled to acquire rights to stands. The attorney quoted *Trawu v. Registrar of Deeds 1905, T.S. 130*, and *the Ebenezer Congregational Church v. Registrar of Mining Rights, 1904 T.H.*

Mr. Horsfall reserved judgment.

With the consent of both parties, evidence was taken.

F. J. C. Downing, beacon inspector, of Johannesburg, stated that he did not register transfers of mining stands. He obtained his information from the Registrar.

Mr. Doring's contention that this was only secondary evidence and therefore not admissible, was upheld by the bench, the case being remanded.

European Committee

Send a Letter of Thanks to General Smuts

The Passive Resistance European Committee, on the 14th instant, addressed a letter of congratulation to General Smuts and the Union Government on the settlement of the Transvaal trouble. It is signed by Mr. Wm. Hosken, Rev. Thomas Perry, Rev. J. Doka, Mr. L. W. Ritch, Mr. David Pollock, Mr. T. R. Haddon, Mr. Edward Dallow, Canon Digby M. Berry, Mr. H. Kallenbach and Rev. John Howard, and reads as follows:—

Sir,—The European Committee formed in connection with the Passive Resistance movement met on the 2nd inst., and considered very carefully the recent correspondence which has passed between yourself and Mr. Gandhi, and it was unanimously decided to send a letter of congratulation to yourself and to the Union Government upon the arrangement arrived at as between the Union Government and the Asiatic community resident here, and the concurrent ending of the Passive Resistance Movement. The settlement arrived at will, we trust, meet the whole difficulty. It respects Asiatic sentiment regarding the matter, and conserves European in-

terests by the provision regarding immigration.

We note with pleasure that you have arranged to bring in Legislation in the next Session of the Union Parliament to repeal the Asiatic Act of 1907 (Transvaal), subject, however to the safeguarding of the rights of minors, and, further, to amend the immigration law so as to give British Indians and other Asiatics legal equality. The whole arrangement is in accord with what this Committee has constantly advocated from its inception. The Committee has always kept before it the Imperial idea and tradition, and has never failed to recognise that action taken in this Colony was having far-reaching effect in our Great Indian Dependency. The Committee has been actuated by two dominant motives, the desire to serve the widest British Imperial interests, and the further purpose of serving the Asiatic people in this Colony, and according to them treatment consonant with British traditions of legislation, especially on liberal lines, making no distinction because of colour, creed, or race.

We understand that, if the relief is given by a general immigration law, there will be no racial bar in the Free State against future Asiatic immigrants, although the local disability as to trading and so forth in that Province will still continue.

We understand also that in the legislation you propose to bring in, there will be no disturbance of vested rights, but that the immigration test being severe under the new legislation, there will not perhaps be the same facility as heretofore for Asiatics, imperfectly educated, to enter the Union, but that there will be differential administrative treatment under which a certain number of educated Asiatics will be allowed to immigrate, these being specially selected to meet the local wants of the Asiatic community.

The Committee notes with pleasure that you have decided to re-instate Passive Resisters who had forfeited their rights of residence, and that you have already released the remaining Passive Resisters.

The Committee recognise with pleasure your declaration to the effect that you intend to treat resident Asiatics fairly and justly.

Finally we share with you the hope that there will no longer be any occasion for a recrudescence of Asiatic passive resistance, and we desire to give our assurance of our willingness to aid in every fair and just endeavour to deal with the Asiatic problem as affecting this Transvaal Province or the wider interests of the South African Union.

To this General Smuts has replied as follows:

Mr. Smuts directs me to acknowledge the receipt of the letter of the European Committee formed in con-

nection with the Passive Resistance Movement dated the 14th instant.

Mr. Smuts asks if you will be so good as to convey his thanks to the members of the Committee for their congratulations and sentiments expressed.

General Botha on the Settlement

General Botha has told Reuter's Agency that the settlement now arrived at is on the lines of correspondence between the Imperial and Union Governments, and that the passive resistance movement has been abandoned:—

The Union Government has made the following further concessions to the Indians:—

(1) Asiatics now in South Africa who have not applied to be registered in consequence of the passive resistance movement will be permitted to make application within six months.

(2) Thirty Asiatics now in India who were deported under the Act of 1907 and 1908 or who left in consequence of the passive resistance movement, and who otherwise would be entitled to registration can return within six months.

(3) Six educate Indians will be admitted annually free from registration. For the present year ten Indians now in the Transvaal may remain under temporary permits as special cases pending fresh legislation.

(4) Well-educated and well-known Asiatics will be exempted from thumb prints when making application.

The Union Prime Minister expressed his great satisfaction at the settlement. He said:—

It seems that this difficult problem has been solved at the right moment, and I feel sure that the Indian section will play up to the settlement and help the Government in its endeavour to make things as pleasant as possible for the Asiatics, always bearing in mind the determination of the Union Government not to admit further Indians except those specially falling under the agreement. The Indians must realize that General Smuts in framing these regulations has experienced great difficulty in obtaining the concessions he has already made, and it is to be hoped that Indians both in South Africa and in India will realize this and play their part of the game, fully assured that we are actuated by no feelings of hostility against them.

Mr. Polak's Views

Reuter's Agency has received from Mr. Polak, the following expression of his views of the settlement effected in the matter of the South African Asiatics. Mr. Polak says:—

"We regard the compromise, which affects only the subject matter of passive resistance in the Transvaal, as

statesmanlike. Its effect is that the Union Government undertakes to introduce legislation next session embodying the following points:—(a) Repeal of the objectionable Registration Act of 1901 (retaining, however, the Act of 1908), and conserving the rights of minors maintained by the Chotabhai judgment by Appeal Court; (b) substitution for the present statutory racial disqualification as regards immigration of legal equality, subject to administrative differentiation whereby Asiatic immigration may be limited to a negligible number of highly qualified persons annually. These have all along been the Asiatic requirements, and is our own solution of the problem advanced 25 years ago that has now been accepted. On our side we suspend passive resistance pending the final settlement of this vexed question next year.

"The provincial immigration difficulty having thus been disposed of, the Transvaal Indians may now seek to procure the removal of grievances affecting the resident community, such as the ownership of fixed property, disabilities under the gold law, and the location question which have never been the subject of passive resistance, and which have been, as the Imperial Government is aware, in abeyance during the continuance of the struggle. The Transvaal Indians would wish me to express their obligations towards the Imperial and Indian Government and Lord Amphil and the South African British India Committee, whose persistent efforts to secure redress have resulted so satisfactorily."

Indians in Mauritius

We see from the recently received numbers of the *Hindustan* (Mauritius) that the Indian community in that Island is making steady progress under the guidance of Mr. Manihel Doctor. The Young Men's Hindu Association held their meeting on the 7th May last at Mr. Haji J. Jackaria Haji Ahmed's bungalow where all the sections of the community were represented. The Association has opened a free Tamil School for the benefit of all Indian boys and girls irrespective of religion. Mr. K. Parsooramen is the President of the Association and Mr. Vadvellou Muotoomany is the Secretary. The Association has also opened a Library.

Contents

	Page.
Coronation Day in Durban ..	235
Mr. Sorabji Honoured in Durban ..	248
Imperial Conference ..	249
From the Editor's Chair ..	249
Durban Indian Crematorium ..	250
St. Aidan's College ..	250
Contempt of Court ..	251
Transvaal Notes ..	251
The Gold Law ..	253
European Committee ..	253
General Botha on the Settlement ..	254

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તાક દ.

ફ્રીપ્રેસ, સનીવાર, તારીખ ૨૪ જુન, ૧૯૧૧.

અંક ૨૫૫

અઠવાડોક પંચાંગ.

શ્રોતી-તા. ૨૪ મી જુનથી, તા. ૩૦ જુન સુધી, ધ. સં. ૧૯૧૧.
હિંદુ-ગ્રે. ૧૬ ૧૭ થી આષાઢ સુદ ૪ સુધી, સંવત ૧૯૬૭.
ગ્રેગોરિયન-તા. ૨૬ જાન્યુઆરીથી તા. ૩ ફેબ્રુઆરી સુધી ૧૯૧૧ થી.

વાર.	ગ્રેગોરિયન	હિંદુ તીથી.	ગ્રેગોરિયન તા.	પારસી રોજ.
સનીવાર	૨૪	૧૬ ૧૩	૨૬	૧૫
રવિવાર.	૨૫	" ૧૪	૨૭	૧૬
સોમવાર.	૨૬	" ૩૦	૨૮	૧૭
મંગળવાર.	૨૭	સુદ ૧	૨૯	૧૮
બુધવાર.	૨૮	" ૨	૧	૧૯
ગુરુવાર.	૨૯	" ૩	૨	૨૦
શુક્રવાર.	૩૦	" ૪	૩	૨૧

અનુક્રમણિકા.

રાજ્યપાલિકા	...	...	...	૩૩૭
ડરબન હિંદુ સમાજ ક'ડ	...	...	...	૩૮૭
હિંદીપર શાળા-સ્કૂલ	...	...	...	૩૮૦
એક સત્યાગ્રહીને માન	...	...	...	૩૮૦
એકાન્તવાસીને ખાદ્ય પત્ર	...	...	...	૩૮૧
વિદ્યાર્થીનાં સમાજની પર અભિપ્રાય	...	...	...	૩૮૧
કોલોનિયલ ડે અને હિંદી	...	...	...	૩૮૨
કપરેશનપર કાગળ	...	...	...	૩૮૨
મી. રાજપાનના કાગળ	...	...	...	૩૮૩
'મરકુરી' ની કીમતો	...	...	...	૩૮૪
સ્થાનિક સમાચાર...	...	...	...	૩૮૫
ડરબન હિંદુ સમાજ ક'ડ	...	...	...	૩૮૬
વાર સમાચાર	...	...	...	૩૮૭
કાંસવાલો સોજેરી કાગળ	...	...	...	૩૮૭
હિંદીમાં અસાંધિ	...	...	...	૩૮૭
કેપ્ટન હિંદી વોલેટની અદાવત...	...	...	...	૩૮૭
માણ વરવમાન	...	...	...	૩૮૭
ડરબનમાં મી. સોશાયલને માન	...	...	...	૩૮૮
'કાળા ભવ' માં હિંદી ચોરસ	...	...	...	૩૮૮
કેપ્ટન હિંદી ચોરસને માન	...	...	...	૩૮૮
કેપ્ટન હિંદી ચોરસને માન	...	...	...	૩૮૮
એકાન્તવાસીને એક જાણી...	...	...	...	૩૮૮
કેપ્ટન હિંદી સામે જુલિયન	...	...	...	૩૮૮

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સનીવાર, તા. ૨૪ જુન, ૧૯૧૧.

રાજ્યપાલિકા

બાદશાહ જ્યોત્સના પંચમાનો રાજ્ય પાલિકા તેની આપા રાજ્યમાં ઉત્તરવામાં આવ્યો. તે વેળાએ આ દેશમાં પસતા હોદ્દાએ મુખ્યારકબાદીના તાર મોકલી પોતાની વફાદારી જમાવી. છતાં અમે જોઈએ છીએ કે કટલાક હોદ્દા સવાલ કરી રહ્યા છે કે આપણે વફાદારી કેને અને શા સાર પાતાવીએ? આપણે શું મોટે ઉત્તરવામાં માન લઈએ? આપણી ઉપર આ મુલકમાં તો દુખનો દરિયો ફરી વળ્યો છે. આપણા વફાદાર દેશમાં કંઈ આપણી દલાઈ પામવા જેવી નથી. બાદશાહ રાજ્ય પાલિકા ઉત્તરવા હોદ્દા સિવાયથી તેથી પણ રાજ્ય સવાલ કરેલું નથી. તેમાં માત્ર પૈસાની નહીં વહેવાની છે. હોદ્દા તો વધારે પાત્ર માલ થશે. આવા વિચારો આવે એ કુદરતી છે. તેને છુપાવી રાખવા એ તુલકાન કારક છે. એટલે તે વિચારોને આપણે ન્યાયની કસોટીએ ચલાવવાની જરૂર છે.

અમારી માન્યતા એવી છે કે કપર પ્રમાણે વિચાર પાતાવનાર જે વફાદાર ન રહી શકે તો તેણે બેવફાદારી જાહેર કરવી પડે અને બારવટે નીકળવું પડે. એમ ન કરે તો તેનામાં ખોટાપણનો અને ન્યાયહિનનો દોષ આવશે.

પણ અમે એમ ધારીએ છીએ કે આપણી ઉપર અનકદ દુખો પડે છે છતાં આપણે બાદશાહની તરફ વફાદાર રહી રહીએ છીએ. અહીં જે દુખો આપણી ઉપર પડે છે તેના જવાબદાર સ્થાનિક સત્તાધીશો છે અને વિશેષ કરીને આપણે પોતે છીએ. જે આપણે સાચા થઈ, સાચા રહી આપણી જ તરફ (આપણા રોતાની વિશ્વાસ તરફ) બેવફાદાર પતારી આપણામાં રહેલા રોતાની ભાવને હાંકી કઢાવી આપણે આપણો પોતાનો કારભાર ચલાવીએ તો આપણી ઉપર આપણને એક પણ કળ નહીં માલમ પડે અને આપણે બોલી રહ્યું કે 'વાહ બાદશાહ જ્યોત્સનાની સત્તા નીચે આપણને શું

સુખમેન છે?' આપણામાં રહેલ રોતાને આપણે નહીં હાંકી કઢાવવા અશક્ત હોઈએ તેટલે દરજ્જે આપણે સ્થાનિક સત્તાધીશોને વિનવવા પડશે તે દુખનો હંધક દેવતા તેથી વખતે આપણી શરીરો. આ બેમાંનું કંઈ ન કરીએ તો પછી બાદશાહ જ્યોત્સનાનો દોષ કે કાંઈ જવાબ આપશે કે બાદશાહ જ્યોત્સનાનામે બહુ માલે છે એટલે સારાં નહારનો જન્મ અપજન તેને જ મળે. ઉપર અમે કહ્યો જ્યાં તેને આપણે આ હોદ્દા પણ રદ થાય છે. બીજી બાદશાહ સ્વતંત્ર નથી. તેને વિશે દસ બંધાએલી છે. અને જે ધોરણ બીજી બાદશાહતનું આવે છે તે ધોરણ પ્રમાણે હદ હોવાની જરૂર છે. જે બાદશાહ તે હદ છેડે તો તે પદભટ થાય.

વળી બીજી બંધારણનો હેતુ એ છે કે તેની નીચે રહેક માણસને સરખા હક અને સરખો ન્યાય મળવા જોઈએ. જેને તે પ્રમાણે ન મળે તેને તેણે ન્યાય મેળવવા ખાતર લડવાની છુટ છે; જ્યાં માત્ર એક લીજ કે સડાં તેણે પસંદ કરી દાની નહીં કરવી. આમ લડવાની છુટ છે એટલું જ નહીં પણ આમ લડવાની દરરેક બીજી રીયતની જરૂર છે. આવા બંધારણને અને તેના અધિકારી બાદશાહને વફાદારી પતાવવી એ જરૂર થઈ પડી. કેમકે તે વફાદારી આપણે આપણી મરદાસને પતાવીએ છીએ. ગુલામની વફાદારી તે વફાદારી ન કહેવાય. ગુલામ તો નોકરી કરે. ગુલામની વફાદારી હોઈ શકે તો તે દરજ્જામાં થઈ. સ્વતંત્ર માણસની વફાદારી મરજીયાત છે.

આ વિચાર પ્રમાણે તો કુદરત બાદશાહ અથવા કુદરત બંધારણને પણ વફાદાર રહી રહાય એમ કોઈ કંઈ કહેવો તે તે બંધારણ નહીં ગણાય. દાખલા તરીકે સડાં પહેલાં ના બોલર બંધારણને કે તેના અધિકારી કુમરને આપણે સ્વતંત્ર માણસ તરીકે વફાદાર ન હોઈ શકતા. કેમકે તેના બંધારણ માં એમ હતું કે 'કુરો પીઅન તમા મેસા વચ્ચે રાજ્ય વફીવટમાં અથવા ધર્મે વફીવટ માં એકસરખાપણું નજ હોઈ શકે.' આવા બંધારણની સામે આપણે વફાદાર રહી ને ન થઈ શકીએ. તેવી સ્થિતિમાં તો આપણે અધિકારી તથા તેના ધોરણને ની સામે લડવ લેવી પડે. એ ન થઈએ તો આપણે માનવી મર્યાદા પશુમાં પડીએ.

કાલ્ય જીવીશ બંધારણ કરે અને તેમાં એવું કામલ કરવામાં આવે કે જોરા અને કાળા વચ્ચે કાલદેસર પણ એકસરખાપણું ન હોય એકે તો અ.પણે તેવા બંધારણને વફાદાર ન રહી શકીએ એટલે તેની સામે શુધ્ધ નોંધણી. તેવે વખતે પણ અમુક હદ સુધી આપણે બાંધકાને વફાદાર રહી શકીએ છીએ. એવી સરસ જિંદગી પધ્ધતિ છે. એ કેવી હદ એ તપ સવાની કાલ જરૂર નથી. કેમકે એ સવાલ હાલ ઉભો થતો નથી.

એટલું યાદ રાખવું જરૂર છે કે જિંદગી પ્રજા પોતે લોકોની નહીં પહેલી ક્ષત્રી પછી જોને તેઓ સ્વતંત્રતા માને છે, તે મેળવી શકી છે. ખરી સ્વતંત્રતા તો મેળવવી તેને પણ બાકી છે. આપણે તો ખરી કે ખોટી એકે સ્વતંત્રતાને સાર આપણું લોકો રેડવું નહીં, આપણે દુઃખ ઉઠાવ્યાં નહીં. દુઃખ ઉઠાવ્યાં છે એવો કંઈક આ-ભાસ માત્ર ત્રાસવાણના સત્યાગ્રહીઓએ તેઓની મહાન ઘડતમાં આપેલો. પણ તે આવ મહાસાગરમાં બોંદુ સમાન હતું. તેવું ને તેથી કાટાનકાટી વધારે દુઃખ આપણે સહન કરવા તકરાર થયું. ત્યારેજ ખરી સ્વતંત્રતા મેળવી શકાય તેવું છે. તે મેળવ વળી ઉમેશ બંધારણમાં છુટ છે. તેવું બધાને મળે એમ જિંદગી બાંધકાને હમ્મણું નોંધણી, એવું ઉમેશ ધારણ છે, અને એ પ્રમાણે વરતન કરવાનું ખરું ખોટું પણ શુધ્ધ દિલથી પ્રયત્ન કરનારા ઉમેજો પડ્યા છે. તેમાં આપણે દુઃખો છતાં જિંદગી બાંધકાને વફાદાર રહી શકીએ છીએ, ને આપણને વફાદાર રહેવું થયે છે.

ડરખાન હાંદુ સ્મશાન

ડરખાનના હાંદુ સ્મશાનની દુરદશા દયા જનક છે. એ બાબત અમે ને કાગળો મી. સંઘવી તથા મા હીવાન તરફથી જાણ્યા છે, તેની ઉપર ડરખાનના અંત ડરખાનની આસપાસના હાંદુઓનું ખાસ ખ્યાન બેઠીએ છીએ. આ લગતાઓમાં રહેનારા હાંદુને શરમ ઉપજવનારા આ કામળો છે. સ્મશાનને સારી સ્થિતિમાં રાખી શકાય એટલા પડસા ડરખાનના હાંદુ એક કલાકમાં કહાડી શકે છે. તે પડસા એકલા કરી ન શકાય એ સવાલ છેજ નહીં, એમ અમે ચોક્કસ માનીએ છીએ. પણ અમને શંકા છે કે આ બાબત હાંદુ પામને કાળજી નથી અને એટલા કાર ખારીજો નથી કે જે આ કામ કાળજી

પુરવક ઉઠાવી શીએ. “હું” મરવાનો નહીં ને મારાં સગાં પણ મરે તેમ નથી, એટલે હું તો મારી કમણીમાં અથવા તો મારી મોજબજામાં મર્યો રહું, મર નાર બંને શીકર બોજવે!” આવા રાક્ષસી વિચારો ધણામાં હોય ત્યારેજ સ્મશાનની બેદકારક દશાનો ચિતાર આપણને મળે છે. અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ કે હાંદુ આજેવાનો જોની જાણમાં આ દશા આવેલી છે તે ધડીબર પણ શેકાયા વિના આ કલ્ક દુર કરશે સ્મશાનની રમેવાળી કરે અને તે જગ્યાની પાસે રહે એવો એક કાલ્યનો ખમારદાર હોવાની જરૂર છે એમ અમે માનીએ છીએ.

હમ્પરીયલ કોનફરન્સમાં

હાંદો સવાલની ચર્ચા

લો. કરીયુની જખરી હીમાયત (૧૨૨)

તા ૨૦મીએ હમ્પરીયલ કોનફરન્સમાં હાંદો પ્રધાન લો. કરીયુએ હાંદોઓની સ્થિતિ સમજાવનાર બાબત કર્યું હતું. તેમણે કહ્યું કે ડોમીનીયનોમાં નેટીવો ને કેમ રાખવા એ સવાલનો સંપૂર્ણ નીવેડો કરવાનું સત્તાવાળાઓને અસંભવિત છે રાજની બધી પ્રજાઓની એક ખીલ મુલકમાં આવજવ થવાદેવાની ધાંજી બાંધવાનું અશક્ય છે, એ વાત વડી સર કાર સ્વીકારે છે. ડોમીનીયનેતેને ને મુશી બતો બોજવવી પડે છે તેના ઉગ્રમાંડન લોકોને પુરા ખ્યાલ ન આવી શકે એ વાત પણ તે (વડી સરકાર) માન્ય રાખે છે પણ હાંદોઓની બાબતમાં તો તાજ ની પ્રજા તરીકે અથવા તો માનવી તરીકે તેઓ વાજબી રીતે રાખવાની મામણી કર વામાં ખરેખર કઠાર છે. હાંદોઓને તેમ ના પ્રજાકીય હિતકાસથી, તેમના બાતી અભિમાનથી, કે તેમના શુધ્ધીબળ અને કાલકાતની નજરથી જોવામાં આવે તો તેઓની આ મામણી યોગ્ય લાગ્યા વગર રહેશે નહીં. હું બહુસાપુરવક કહું છું કે એક ખીલને ઓળખીને વરતવાયા હાંદોના રાજ સાથેના સંબંધ સારી રીતે સુધરી શકે તેમ છે. ડોમીનીયનોમાં શું સ્થિતિ છે એ હાંદોના લોકોને સમજાવવાને હાંદો પ્રધાન તથા હાંદો સરકારે હમેશાં બનતો પ્રયાસ કર્યો છે ખીજી તરફથી હાંદો પ્રધાન અને હાંદો સરકારને સાજે છે કે

આ બાબતમાં હાંદુસ્તાનમાં કેટલી લઘી બામણી ફેલાઈ રહી છે તે જાણીતું કરવા ને ડોમીનીયનના પ્રધાનોને કહેવા તેઓ કઠકાર છે. હું સુચવું છું કે, હમ્પરીયલોને કામલ કરવાના સંબંધમાં હદ બાંધ્યા પછી, હાંદોઓને કામલ થવામાં સમવડતા અને સુખ કરી આપવાનું ડોમીનીયનોથી બની શકે તેમ છે. જો આટલું જાણીતું થાય કે બાંધવામાં આવેલી હદની અંદર, હાંદોઓને સાચા દિલથી આવકાર આપવા માં આવશે, તો હાંદો અને ડોમીનીયનો વચ્ચે સારો સંબંધ કરાવવાને પણ થઇ શકે. હાંદોમાં વરમબેદ અને ધરમબેદના ફરમાનોનું કેટલું બળ છે એ સમજીને હમેશાં વરતવામાં આવે તો પણ સ્થિતિ માં સુધારો થઇ શકે. હું ડોમીનીયનોને અપીલ કરું છું કે તાજના વફાદાર પ્રજા સાથેઓ તરીકે હાંદોવાનોના સંબંધમાં પોતપોતાના મુલકમાં લોકમતને તેઓ વાકેફકાર કરશે. આમાં કાલકાની વાત કરતા, તમે કેવો બાવ રાખો છો, અને તમે કેવું વલણ ધારણ કરો છો તેની વાત વિશેષ છે.

ન્યુઝીલેન્ડના મુખ્ય પ્રધાન મી. બેસક્ટ વોરડે કહ્યું હતું કે ન્યુઝીલેન્ડ વાળાઓ હાંદોવાનો પ્રત્યે અત્યંત મિત્રાચારી બરેલી રીતે વરતે છે.

યુનિયન પ્રધાન મડળવાળા મી. મલ્હાને કહ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકાનો હાંદો સવાલ મજૂરી સંબંધી નથી, પણ આત્મસંરક્ષણ નો છે. નેટીવોની એશુમાર વસ્તી દક્ષિણ આફ્રિકામાં છે તે જોતા ઓસવાટીક સવાલને કામલ થવા દેવાનું અસંભવિત છે.

સત્યાગ્રહીને માન

મી. કરીલાલ મધી હાંદો જતાં રસ્તામાં જાંઝીયારના બંદરે પહેચતાં ઓળખાયા અને તેને જાંઝીયારના હાંદોએ વધારી લીધા હતા તેણે આનાકાની કરી તે આલો નહિ. મી. વલી મહમદ નજરઅલીને બાંધે તેને લઇ ગયેલ ને ત્યાં તેની સારી બરદાશ કરી હતી. માનના જવળમાં મી. હરોશાલ મધીએ કહ્યું કે દરંસવાલની ઘડતે સત્યાગ્રહ એ કેવો અકસીર ઇલાજ છે તે બતાવી આપ્યું છે. કદાચ હજુ પણ હમેશાં તે તુનીઆના ને બાજમાં સત્યાગ્રહીઓ હશે ત્યાંથી પાછા આવી ઘડતમાં જોડાશે વિગેરે

આ વખતે એમેટમાં હાંદો નાણરીની એકે નેટીસ નહીં.

એક્ઝન્સપરમ

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

મ્યુનીસીપલ આરબીન-સ

આ ખીલની ખીલ વચ્ચેના સ્થાનિક ધારાસભામાં થયેલ મુદ્દા છે. તેમાં એક સભાસદે વાંધો ઉઠાવ્યો કે સર્વિસેન્સ આપવા બાબતમાં મ્યુનીસીપાલિટીના મુકાદાની સામે છેવટે માજીસ્ટ્રેટ લગીનો અપીલ કરવાનો હક તો મળવો જોઈએ આપણી અરજી કે જે મી. આર્ચરને રજુ કરેલી તેની ઉપર કોઈ મેંજરે દીધા કરી જણાવી નથી.

સોનેરી કાયદો

આ કાયદા બાબત વડી પારલામેન્ટમાં સવાલ જવાબ થયેલ મુદ્દા છે. ફેલોનીયલ સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે જુના સોનેરી કાયદાની જે અમર હતી તેજ અમર નવાની પણ હતી તેથી વડી સરકારે તે કાયદો કસ્ટલ રાખેલો. હવે આપણે જોઈએ છીએ કે જુના કાયદાની અને નવાની અસર એક નથી નવાથી આપણું જડમુળ નીચળી જાય છે એટલે વડી સરકારને વચમાં આવ્યા વિના છુટકો નથી. મામલો આપણી હિમ્મત ઉપર રહેલો છે.

જુલમ કોનેલીકલની કેક

'જુલમ કોનેલીકલ' કરીને સપ્તાહિક છાપુ અહીં નીકળે છે. તેનો શિવાજી દર અઠવાડિયે કોઈ પણ પ્રખ્યાત પુરુષ અથવા મંડળીને કેક આપવાનો છે. આ વેળા તેની કેક હોદી કાઢીને મળી છે. કેક આપતાં 'કોનેલીકલ'ના અધિષ્ઠિત જણાવે છે કે જુમાની રાતે હોદી કાઢીને મુરોબીયતના માનમાં એક ખાણ આપ્યું હતું. આ મુરોબીયતો કે જેઓએ મળ્યાં વરસે દર મીયાન સત્યામહીએને મદદ કરેલી તેને ખાણ આપીને હોદી કાઢી પોતાનો ઉપકાર બતાવી આપ્યો. અમે પણ આ લગત તરફ ધ્યાન આપ્યું છે, અને અમારા હોદી રહમતી બાઈએ તરફ કામ લઈ બતાવી છે. અમે રજ કે બતી એક રાખ્યા નથી. તેઓની છતની કંઈક જુલ જણવાની નિકાની હાખલ અને હવે પાછી લગત નહીં લઈ પડે એવી આજ્ઞાથી આ અઠવાડિયાની કેક અમે હોદી કાઢીને આપવાનો હરાવ કર્યો છે. અને તે કેક સત્યામહીના સંબંધમાં આપવાની છે તેથી તેમાં 'સત્યામહ' એવું નામ કોતરેલું છે. 'કોનેલીકલ'ની આ ૧૯૮મી કેક છે.

આરબીન મ્યુનિસીપલિટી

મી. કાલ્લીયાએ આરબીન મ્યુનિસીપલિટીનો તાર મચરનરની મારફતે મોકલ્યો છે.

વિલાયતમાં સમાધાનો વિષે અભિપ્રાયો

જનરલ એથાનો ઇન્ડરવુડ

ટર્સિવાલના સત્યામહીના સમાધાન વિષે વિલાયતમાં રહેલ મુલાકાત આપણાં જનરલ એથાનો જે અભિપ્રાય જાહેર કર્યો હતો તેનો વિચિત્રવાર હેવાલ 'મિનિસ્ટર માઈન' માં પ્રગટ થયેલો છે. તેનો તરજુમો અહીં આપીએ છીએ :

જનરલ એથાનો રહેના પ્રતિનીધીને જણાવ્યું કે :— "યુનિયન સરકાર અને વડી સરકારની વચ્ચે જે પત્રવ્યવહાર ચાલેલો તે મુજબ મુલેક થયે છે. અને સત્યામહીની લગત બાંધ થયે છે. યુનિયન સરકારે નીચે મુજબ વધારાના હક આપ્યા છે (૧) દક્ષિણ આફ્રિકાના જે એક્સિઆટીકો સત્યામહીની લગતને લીધે રજીસ્ટર કલેબ્રે નથી તેઓને હવે જ માસમાં કલાવી સેવાની છુટ આપવામાં આવી છે. (૨) ૩૦ એક્સિઆટીકો જેઓ ૧૯૦૭ અને ૧૯૦૮ ના કાયદાની રૂપે દેશ પાર થયેલા છે, અથવા તો સત્યામહીની લગતને લીધે આપે ટર્સિવાલ છોડી ગયા છે, તેઓને રજીસ્ટર થવા માટે હક ન રહેવા છતાં જ માસમાં રજીસ્ટરની અરજી કરવાની છુટ આપી છે. (૩) દર વરસે ૬ કેળવણીના હોદીઓને હાખલ થવા દેવા માં આપણે અને તેઓને રજીસ્ટર નહીં થવું પડે. આ વરસને માટે ખાસ કિસાને લીધે હાલ ટર્સિવાલમાં રહેલા નવા દસ હોદીને રહેવાની છુટ આપવામાં આવી છે, અને નવો કાયદો થતાં સુધી માં તેઓને મુક્તી પરવાના કાઢી આપવા માં આવ્યા છે. (૪) નામાંજીત કારી કેળવણી પામેલા એક્સિઆટીકોની પાસેથી અનુકાની છાપ લેવામાં નહીં આવે." ત્યારબાદ સમાધાની માટે સત્યામહીને જનરલ એથાનો કહ્યું કે "આ મુશીબત કારણ સવાલનો ખરે વખતે નીવડે આવ્યો છે. અને ખાતરી છે કે હોદી કામ આ સમાધાની પાર વિભાજના માં પોતાનો પાલ જાળવશે, અને એક્સિઆટીકોને જેમ અને તેમ સુધી રાખવાના સરકારના પ્રયત્નમાં તેઓ મદદગાર થશે, અને તેઓ હમેશા એટલું માદ રાખશે કે સમાધાનીમાં કહેલું છે વિશેષ એક્સિઆટીકોને હાખલ ન થવા દેવા યુનિયન સરકારે નિશ્ચય કર્યો છે. હોદીઓએ જણવું જોઈએ કે આટલી છુટ તેઓને માટે મેળવવામાં જનરલ એથાનોને બહુ મુશીબત વેઠવી પડી છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના તેમજ હોડુસ્તાનના હોદીઓ એટલું ધ્યાનમાં રાખી યોગ્ય રીતે વરતશે એમ અમારા રાખવાની છે. તેઓએ ખાતરી રાખવાની છે કે અમારે તેઓ સાથે કંઈ દુશ્મની નથી."

મી. પોલાકોને અભિપ્રાય

મી. પોલાકો વિલાયત પહેંચ્યા બાદે રહેના પ્રતિનિધિએ તેની મુલાકાત લીધા ના તારો અહીં આવ્યા હતા, તેનો વિચિત્રવાર હેવાલ નીચે પ્રમાણે છે. મી. પોલાકો કહ્યું હતું કે :—

"ટર્સિવાલની સત્યામહીની લગતના મુલાકાત જે સમયે કરનાર આ સમાધાન મુલકદીપણવાળું છે એમ અમે જણીએ છીએ. તેની રૂપે યુનિયન સરકાર હવે પછીની પાલમેટની સભામાં નીચેના મુદ્દાઓ કાયદો હાખલ કરવાનું માં લેવા છે :—(૧) વાંધા કારણે ૧૯૦૭ નો રજીસ્ટર કાયદો રદ કરવો (૧૯૦૮ નો કાયદો કાયમ રહેશે) અને અપીલ કોર્ટ ના ઉદાસાઈ બજામેન્ટ મુજબ સગીરો ડુ' રજીસ્ટર કરવું; (૨) કાલના હમીએકન સમાધાન કોમીએકવાળા કાયદાને બદલે કાયદેસર સરખાપણું હાખલ કરવું; જે કે અમલમાં આવે ફરજાર રાખવો કે જેથી દર વરસે જિંદી કેળવણી પામેલા નહીં જેટલા એક્સિઆટીકોને હાખલ થવા દેવા માં આવે. એક્સિઆટીકોની મામલો આટલીજ છે. બહી વરસ પહેલાં અમે પોતે આ ફેસલો મુજબો હતો તે હવે આજે કસ્ટલ કરવામાં આવ્યો છે. આવતે વરસે છેવટેનો નીવેડો કાય તે દર મીયાન અમારે સત્યામહીની લગત મોકુર રાખવાની છે. ટર્સિવાલ પ્રતિનીધી હમીએકન સંબંધી મુશીબતને આજ નીવેડો થયે ત્યાંના હોદીઓ ત્યાંની જુની કાલ મારીઓ જેવી કે રજાવર મીલકતની માલિકી ધરાવવા સંબંધી, એકલ થો અને લોકેકન સંબંધી હાખલ લેવાનું કાર કરશે. આ બાબતો સત્યામહીની લગતમાં સમાયેલી નહીં હતી. વડી સરકાર જણે છે કે તે સવાલો આ લગત કરમી માન પડતાં મુકાવામાં આવ્યા હતા." આ પછી ટર્સિવાલના હોદીઓ વતી મી. પોલાકે વડી સરકાર, હોદી સરકાર, લો. એમ્પટીલ અને સા. આ. (પ્ર. ઇ. ક્રિષ્ન) ડીને આવડાર અપ્યો હતો.

કો રો ને શ ન અ ને હી દી

ઉજવણીમાં ભાગ ન લીધો

ડરખાનમાં અથામ કેમી જુસ્સો

૩૦૦૦ માણસોનો મેળાવડો

(મ. જો. મારે ખાસ રીપોર્ટર)

‘ખાડો ખોદે તે પડે’ એ કહેવત ડરખાન કપરેશનના કાવતરા વિષે ખરી પડી છે. મી. ફ્રાંક મહમદ વિએરેએ કપરેશન ઉપર કમળ લખેલો તેમાં જણાવ્યું હતું કે જાહેરાતના રાજ્યાભિષેક વખતે જો ટરાંસવાલની સહત ચાલતી ફરી તે ડરખાનના હોદી મમતમાં બીલકુલ ભાગ નહીં લઈ શકે. વળી એમ પણ જણાવેલું કે જો સારે લાગ્યે સહત ખંધ થઈ તો હોદી કામ રાજ્યાભિષેકનો દિવસ ઉજવશે. પણ જો યુરોપીઅનની સાથે સરખા હક રમત મમતમાં નહીં મળે તો કપરેશને કરેલી મેળાનામાં હોદી કામ બીલકુલ ભાગ નહીં લઈ શકે.

આ કામળનો જવાબ કપરેશને આજ દિવસ લખી વળ્યો નથી. પણ હોદી આજેવાને બંધર આપ્યા વિના કપરેશને હોદી કામમાં હાકલ કરવાની તજવીજ કરી. કપરેશને મારફત મારતરને પા. પં. આપ્યા ને ફક્ત આપ્યો કે હોદી ખેડુતો તથા મારફતના મોટા(રેલ) રાખનાર હોદીને તેણે બચાવ્યો અને રમત નાં છતાંમો આપવાં. આ વાત પ્રથમ તો છુપી રાખેલી, છતાં હોદી આજેવાનો ને અબર પડી મધ. કપરેશને વળી જાહેરખબરો બહાર પાડી તેમાં બતાવ્યું કે હોદી ખેડુતોને સાર રમત મમતની મેળવણી કરવામાં આવશે. યુરોપીઅન જાહેરખબરમાં આમ શરૂઆત કરી છે.

જમી તમારો

જેવો કે કામપણુ વખતે નહીં મળેલો તે ગુલામે તા. ૨૨ જુનના ખીરીઆ રોડ રેલ્વે સ્ટેશનમાં સામે મેદાનમાં થઈ, જ્યાં મોટા મેલાવડો મળશે, અર્થાત્તે આખા ખીવાનું મીઠાઇ ઇત્યાદી મફત દેવામાં આવશે. એ બધા કામનો બંદોબસ્ત અખલાર ફારમવાળા તેમજ મારફતવાળાઓના હાથમાં રહેશે, હોદીઓને મજૂર તમારમાં મુશ્કેલી બાગ લઈ શકે છે, જેના મુશ્કેલી લેવા તે આવે હી

આપવી પડશે નહીં. જાળબચા સાથે લઈને પધારશે.

એક સવારના રૂઢ વાગેથી શરૂ થશે. પછી રમતની વિમત આપી છે. તેમાં સર્વેથી સરસ નાચે તેને પણ છનામ આપવાનું કરાવ્યું છે. આનો અર્થ બધા હોદી સમજી લેશે. જે જમીની નાચ કામ વેળા અજાન હોદીને કરતા આપણે જોઈએ છીએ તેવો નાચ કરાવી કામને

હાલકી કરવા

કપરેશનના અમલદારોનો આ પ્રવતન હતો. કેમકે આ “જમી તમારો,” કંઈ માત્ર અજાન હોદીને સાર નહોતો પણ બધા હોદીને સાર.

સારે નથીએ આ જાળમાં હોદી ન સપડાયા. કપરેશનના કાવતરાની જાણ થતાંજ આજેવાનોએ નીચે પ્રમાણે જાહેર ખબરો જુદી જુદી ભાષામાં છપાવી બધાઓમાં વહેંચી.

નમીસ

“વહાલા દેશીભાઈઓ,

કેરોનેશન ડેના દિવસે “જમી હોદી ખેલ અને તમારા” કરવા માટે કપરેશન તરફથી નોટીસો કાઢવામાં આવી છે. અમે તમેને ખાતરી આપવા માગીએ છીએ કે કપરેશનના કામ અમલદાર તમે ને અને આખી કામને નામોશીમાં લાવવા માટે આ તજવીજ કરી રહ્યા છે.

અમે ટાઉન કલારકને લખ્યું છે કે હોદી કામ મ્યુનીસીપાલીટી તરફની રમત મમતમાં સરખાપણા સિવાય ભાગ લેશે નહીં. કેરોનેશનના મહાન અને અનુપમ દિવસે રંગબેરંગ તજાવતો માન્ય રાખવા અમે ના પાડી છે. તમારી વતી અમે લખેલા કામળનો જવાબ આપવા જેટલો વિવેક ટાઉન કલારકે બતાવ્યો નથી. કપરેશનના અમલદારો દેખીતી રીતે એમ બતાવવા માગે છે કે મારફત ના મોટાવાળા અને ખેડુતો સાથે આપણે

સંબંધ નથી. માટે એ નામોશી ભરેલી રમતમાં બીલકુલ ભાગ ન લઈને તમારે બતાવી આપવું જોઈએ કે કપરેશનના અમલદારો કહેવા માગે છે તે ખોટું છે, રાજ્યાભિષેક જેવા દિવસે બધી કામે અરસપરસ બાંધારાથી અને મીઠાનસાર પચાઈ બળવું જોઈએ; તેને બદલે તમેને નામોશી લગાડવાની તજવીજ કરવામાં આવે છે તેમાં તમે નહીં હસાઓ જોવું અને માગીએ છીએ.

આપણી વફાદારી બતાવી આપવા માટે કહેનકાદ પર મુખારકબાદીનો નમ્ર સંદેશો મોકલવાને અમે ધારીએ છીએ.

(સહીઓ) ડાવુડ મહમદ, પારસી

ફત્તમજી, વી. ડોરેન્સ, યુલાજસીંહ, લજ મન પડિ, આર. હમનગરધી, દાદા બોસ માન, કે. આર. નાપના, એમ. સી. આજ લીઆ, જે. રામપન, જે. બી. મહેતા, જે. આર. સોલોમન, યાનુ મહારાજ અને દોરાસામી સુધમનીલા ચેટી.

કપરેશન ઉપર કામળ

વળી કપરેશન ઉપર નીચે પ્રમાણે કામળ લખ્યો.

“અમે દિલ્હીર છીએ કે અમારા તા. ૧૩-૪-૧૧ ના કામળનો અમને આજ સુધી જવાબ મળ્યો નથી. પણ અમે જોઈએ છીએ કે કપરેશને હોદી ખેડુતના એસોસીએશન અને મારફતના મોટાવાળા ના નામથી નોટીસો કાઢી છે, અને તેમ ને વાસ્તે ખાસ રમતો કરવાનું જણાવ્યું છે. જે કામના પ્રતિનિધિ હોવાનું અમ ને માન છે તે કામના આજેવાનોની પુઠે પછવાડે આવી રીતે કપરેશન વરતી છે તે શીકારક વાત છે. આપને અમારો જણાવવામાં આવ્યું છે કે રાજ્યાભિષેક ની ઉજવણીમાં કામને સરખાપણાથી ભાગ ન આપવામાં આવે તો કામ તેમાં ભાગ લઈ શકતી નથી. અમારા નમ્ર મત પ્રમાણે આપણા રાજ્યના રાજ્યાભિષેકના જેવો દિવસ જુદી જુદી કામો ને એકવ કરવાને માટે વપરાવો જોઈએ, નહીં કે તેઓ વચ્ચેના તજાવતોને વધારવા માટે. હજુ પણ અમે આશા રાખીએ છીએ કે વિશ્વ નહીં તો તે મોટા દિવસે જ જોરાઓ પોતાની અદાવત જુદી જવા સહિતમાન કરશે. પણ જો તેઓ તેમ કરે નહીં, અને જો કપરેશન બધા શહેરીઓને સરખી રીતે રાખી શકે નહીં, તો અમે કારણે રાખીએ છીએ કે કરવા વારેલી જુદી રમતોની મેળવણી માર્ફત વાળા વામાં આવશે. અમે તેમ, પણ તેવી જુદી રમતોમાં ભાગ લેવા સામે કામને

ચેતવવાનાં પત્રમાં લેવામાં આવે છે તે વાત સાથેની નોટીસની નકલથી માણુમ પડશે.

કોમની વફાદારી ચોખ્ખી રીતે બતાવવા ને બંને સ્વતંત્ર રીતે પત્રમાં લેવા પારી એ છાંયે."

ખીર્ડોળ

સતીવારે સાંજે મી. રસ્તમજીના મકાન ઉપર ધણી ઉત્સાહવાળી સભા ભરાઈ. તેમાં બધાને જણાવું કે કપરેલનની આપણને હલકા કરવાની ધેરવીને હમાવવાની જરૂર છે. એવો ઠરાવ ચર્ચા કે પીકેટો નીમવા ને પીકેટોએ રાજ્યાભિષેક ને દિવસે ખીરીયા રોડપરના મેદાનને ધેરે ધાલવો, ને જે કોઇ હોદી રમતમાં ભાગ લેવા બાંને તેને સમજ પાડવી કે તે તેની અને કોમની હલકાઈની નિશાની છે. તેવી રમતમાં ભાગ લેવાનું હોદીનું કામ નથી.

પીકેટોનાં નામ

જનજન ૧૦૦ હોદીએ પીકેટ થવા સાર જેતાનાં નામ આપ્યાં. તેઓમાંના કેટલાંક નામ નીચે પ્રમાણે છે :—

મેસરસ દાઉદ મહમદ, પારસી રસ્ત મજી, વી. લારેન્સ, યુલાયસીસ, લક્ષ્મણ પડિ, આર. લગનભરથી, કાદા એસમાન, મહમદ હુસન, કે. આર. નાથતા, એમ. સી. આંજલીઆ, એલફ રોયપન, જે. બી. મહેતા, જે. આર. સોલોમન, થાવ્ર માહા રાજ, ડી. એસ. ચેટી, હરીચંદ્ર જોશી, જનકદાસ દેસાઇ, આર. એસ. પી. ચેટી, હુસેન દાવુડ, અબ્દુલ્લા હાજી બાદમ, બાઇલાસ કાળીદાસ પટેલ, એ. કીરોદાસ, સુલુ નાઇક, જે. હસનસીસ, એલફ હુપર, જેક મુલે, બી. એ. મેઘ રાજ, એસ. જી. બક્ષા, મુશા હાજી બાદમ, એમ. સી. કુરાહીઆ, એમ. એસ. ડીમાલ, હરમાઇલ જોરા, વી. એમ. જુમા, તુર મહમદ અલી, સુલેમાન જાન મહમદ, હમરાહીમ કમરુદીન, હસન મુલે માન, એલમાન ખમીસા, ડી. કે. કુપ્તે, એલમાનખાન રહેમાનખાન, એ. એમ. સોલવા, મોલવી અબ્દુલ કાદર, એસ. હમામઅલી, પી. વી. સંપવી, એમ. એમ. દીવાન, બી. એમ. સૌંત્ર, ખાનન પ્રેમી અલ, એમ. મોટાલા, બરનારડ સીમાચની આર. એમ. સૌંત્ર (ઉમર ૧૨ વરસ) તથા બીજાઓ.

એલી અફવા

આમ બધું કામ ધમાધમીથી આમણું હવું તે હરમીયાન 'મરકુરી' માં ખબર

મધ મધ બને હોદી નધા કપરેલને મોઢ વેલી રમત રમતમાં ભાગ લેશે. આ ઉપરથી હોદી વધારે ઉઠેરાયા. મી. રોયપને 'મરકુરી' માં કાઠળ લખ્યો બેની મતલબ નીચે પ્રમાણે છે.

મી. રોયપનનો કાઠળ

"હોદી કોમની સાથે કપરેલને સમાધાની કરી એમ તમે લખો છો, પણ સ્થિતિ તેથી ઉલટી છે. કોમને રાજ્યાભિષેક ની ઉત્સવથી અવધમાં કપરેલને કહ્યું ત્યારે કોમને જણાવેલું કે એ હોદી કોમ ઉત્સવમાં ભાગ લીધે તો મોરમો સાથે સાવ સરખાપણામીજ લીધે. કોમની આ રજીઆતનો જવાબ ન મળ્યો. તેને બદલે મારકેટ માર્કેટ મારફત ખીરીયાના મેદાનમાં હોદી ખેડુતો વિગેરે માટે જુદી રમતની મેલવણ કરીને તેને પા. ૫૦ આપ્યા. આમ મ્યુનીસીપાલીટીને બંને ખેડુતોને સુ' સંબંધ છે તે સમજવું મુશ્કેલ છે. આ બાજુ વડે હોદીએ રાજ્યાભિષેકમાં ભાગ લીધો એવું જાહેર કરી દેવાનો કપરેલનો વિચાર છે એમ હોદી કોમના આમેવાનોને જણાઇ આવ્યું. તેથી તેમણે ૧૦૦ નેટલા ફેલીઆર પીકેટો નીમ્યા છે. તેઓ અજાણ્યા માણસોને મારકેટ માસ્તરે કાદેલી રમત રમતનો શુ' હેતુ છે એ સમજ પાડશે, અને તેથી તેઓ પોતાની કોમની આખર યુમાવનારી રમતમાં ભાગ લેવા કરતાં સીધા પોતાના ધર તરફ રવાના થાશે. આ સંબંધમાં એક મોઢ મારા તરફથી હું ઉમેરવા માણું છું. રાજની વસ્તિ ને પોણા ભાગ હોદીયાનોનો બનેલો છે. એમાં વખતમાં રાજ્ય હોદીની મુલાકાત લેનાર હોવાથી હોદી બાબતે આજકાલ ખાસ અવગતતા ધરાવનારી બન્યા છે. કાલ કેટલોક વખત અર્ધ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓ ડુનિઆનું બાહુ ધ્યાન ખેંચી રહેલ છે. તેમની મતલબમિ પણ તેમને વાસ્તે બહુ ફિકરમાં રહે છે. સમજુ હોદીઓએ જાહેર કર્યું છે કે અહીં હોદી પ્રબળીયત દક્ષિણ આફ્રિકા માં ધડાપ છે. તેથી જે હોદીની રાજ્ય મુલાકાત લેવાનો છે તે મુશ્કેલી કંઈ કરાઈ ની વસ્તિમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદી વાનો અવગતનો ભાગ છે. હોદી પ્રબળ ની મુલાકાત લેવામાં રાજાનો એકજ હેતુ હોઇ શકે. તે હેતુ એ છે કે હોદીયાનો ને રાજની ખીજ પ્રબળ સાથે એકત્ર કરી રાજને મજબુત કરવું. અને તેટલું કરતાં આ મુશ્કેલી અંગેને એક દિવસ

રાજ્યાભિષેકનો દિવસ હોવાથી અસાધારણ દિવસ છે, જે દિવસે પુર્વથી પશ્ચિમ અને ઉત્તરથી દક્ષિણ ત્રારે દિશામાં "બજુ" છવો રાજ્ય" એવી જગના કરી મુકશે તેવા એક દિવસને માટે આ મુશ્કેલી અંગેને પોતાની તકવાર મોઆનમાં નાખી શકતા નથી? સાહેબ હોદીએ તે મુખ્ય વફાદારી વડેજ આ દિવસ ઉજવશે. અને પોતાની તાજ તરફની વફાદારીની ખતતરી અજવા તારતો કહેશે મોઢાલે."

તેમણે તેજ દહાડે 'એલવરટાઇડર' માં ખબર આપ્યા કે 'મરકુરી' ની ખબર પોટી છે. આ કહીકત 'એલવરટાઇડર' છાપી.

સમાધાનીની ચર્ચા

'મરકુરી' ના મુખ્ય અધિપતિ હોદી ના મિત્ર છે. તે સારા વિચાર ધરાવનાર માણસ છે. રાજ્યાભિષેક લેવા હોદી કોમ કંઈજ ભાગ ન લીધે એ તેને ઠીક ન લાગ્યું. તેથી તેણે કેટલાક બાંને વાતોને મોલાવ્યા. તેમાં મી. અબ્દુલ્લા હાજી બાદમ, મી. હરમાઇલ જોરા તથા મી. રોયપન મધ્ય. અધિપતિની સાથે ખુબ વાતચિત થયું. તેણે ટેલીફોનથી મેયરની સાથે વાત કરી, અને મેયરે સુચવ્યું કે જુલવારે ૧૧ વાંને મેયર હોદી કેમ્પુટેશનને મળશે.

મેયર પાસે ગયા

જુલવારે ઠરાવ પ્રમાણે મી. દાઉદ મહમદ, મી. અબ્દુલ્લા હાજી બાદમ, મી. રોયપન, મી. ઉમર હાજી બાદમ એવેરી, મી. એન. એમ. કાદર, મી. પારસી રસ્ત તમજી, મી. હરમાઇલ જોરા, મી. સોરે નસ, મી. લગનભરથી, મી. યુલાયસીસ, મી. હુસન દાઉદ અને મી. ગાંધી મળી હતા. મી. હોલકર મેયર, ઉપુટી મેયર, ટાઉન કલર્ક વિગેરે કાઉનસીસ તરફથી હતા.

મેયરની ટોચકાઈ

ઉપુટેશનનું કામ કર મતલબ જણાઈ આવી. સારે પ્રસંગે સુલેહ કરવાની હુમકાથી બધા બેળા મધ્ય હતા તેમાં મેયરે તો પ્રથમ ફાજદારી યક્ષવવાનું કહી કર્યું. તેણે સવાલ મુક્યો કે "આજ અવારે કોઇ હોદીએ મારકેટમાં જુદી વાત કરી કે અને તમે લોકો કાલે (મંગળવારે) મળ્યા હતા. આ વિષે હું જાણવા માણું છું." જે હોદી મારકેટમાં હાજર હતા તે બધાએ જણાવ્યું કે તેવું કોઇ હોદી બોલેલ નથી. આ વાતથી મેયર સાહેબ વધારે મુરકાયા. તેણે માસ્તરને બોલા

પ્રજાને, આજના જેવા કિત્તવમાં, તેમજ
નિતિનિષ્ઠામાન ન જળવાય અને તેમની
પ્રજાકીય સામર્થ્ય દુષ્કાર એવી રીતે
રાખવામાં આવે એ હરપ પામવા જેવો
વિચાર નથી એ તો ચોક્કસ છે. તે પ્રજા
રાજનો એક અત્યંત ઉપયોગી ભાગ છે.
પણ આ પ્રશ્ન ખાસ છે. તેથી એક
સહેરમાં રાજની વહાદાર પ્રજાના એક
ભાગને રમત મમતમાંથી અલગ રહેવાની
જરૂર પડે, અને પોતાની વહાદારી દેખાડી
આપવાને જીવન રસ્તા લેવા પડે એ
અત્યંત અગત્યનું છે. આવી મુશ્કેલી
અને તકરારોના આજીવનની નીચેના કાવો
કલામાં હતા, અને અમે નહીં ખારતા કે
સ-તાવાળાઓ તરફથી મનારી રમત
મમતોમાં હોદી કાઢને ભાગ લેવા દીધા
થી કાઢને સહેજ પછી ફરકત આવી હોત
આ વખતે આમ નથી બન્યું. તેમાં જીવ
વણીની બપરસા કરવાવાળાઓની સેવા
જીલકુલ નથી. કેમકે, અમને ખાતરી
છે કે, એવી જોડવણ કરી શકાત કે જેથી
અને પક્ષના બધા વાંધાનો નીકાલ આવી
શકેત.”

પીકેટનું કામ

આમ હોદીની બધી મોટી છત પછ
છે. તેનું કારણ પીકેટ છે. પીકેટને
મધ્ય આર દિવસો થયાં નિરાંત નથી વાળી.
હમેશાં કાવારના પાંચ વાગે સમય ૪૦
થી ૫૦ પીકેટ મારકેટમાં જતા. ત્યાં
ખુલ્લી રીતે લોકોને કાપણથી સમજાવતા
કે કોઈએ રમતમાં ભાગ લેવા ન જવું.
પહેલે ક્લાડે જરા પોલીસે બળ બતાવવું
ધાર્યું. તેણે પીકેટનાં નામ લીધાં, પછી
પીકેટ નીકર રજા અને પોતાનું કા-
જારી રાખ્યું. બીજે દિવસે પોલીસે
જીવું કે તમારી જેવી ઇચ્છા હોય તેમ
કરજો. તમે કાપણ કરશો એમાં અમે
વચમાં નહીં આવી શકીએ. આ પ્રમાણે
જે સરકાર કામ થયું છે તેમાં બધા વચ
ના હોદીઓએ ભાગ લીધો છે. હોદી કામ
નું આ કામ હમેશાં ચાલુ રહી જશે.

આકાશકાને સંદેશ

આકાશકાને વહાદારીનો સંદેશ મી.
હાઉડ મહમદે કોંગ્રેસને નામે ભોરડ એડ
સ્ટન મારફતે મોકલી આપ્યો છે.

હાઉડ વાળો

મુસ્લમાને હાઉડે હોદીએ હાઉડાળી. કોના
જેવામાં હોદીનો કિત્તાહ મુસ્લમાને આપ્યો.
હાઉડે તે તો હાઉડ જાણે નહીં. તેના મન
માં હમેશાં સ્વાર્ જાણ પડી રહેશે કે
હોદી આપવા નથી અને વખત મળે

પોતાની ફરજ બહા કરનારા છે. સવારથી
મી. અબ્દુલા હાઉડ આદમ જેવા મુસ્લમાને
અને બાર વરસના જુવાનો સમુદાય
કિત્તાહથી કામે લાગી ગયા. મોંઘા પોતાની
માંડળી જુલી ગયા. મી. હાઉડ મહમદ
માંડ છે, તેમની દીકરીને બપોર માંડળી
ચાલે છે. પણ આવે વખતે તેણે ફેલ
તરફની ફરજ બજાવવામાં જરાએ દીલ
ન કરી. સવારમાં મી. રસ્તમજીને ત્યાં
પીકેટ આવવા કહે થઈ ગયા. મી. રસ્ત
મજીના હાથમાં પીણા, લીલા અને લાલ
રંગની રીબનનાં કુલ હતાં. તે ફરેકને
પહેરાવતા હતા અને કહેતા હતા કે તમારે
પીકેટ થવું હોય તો બાજે સાંજ લગી
આવવું મને તેમ નથી. આ શરત કબુલ
હોય તો રીબન પહેરો. બપોરે કિત્તાહ
પુરવઠ રીબન પહેરી. સમય ૨૦૦
પીકેટ નીકળી પડ્યા હતા. તેમાં મુલક
માન, હોદુ, પારસી, મુલકવાળા, મદાસી,
અને કલકતીયા એમ બધાએ હતા.
બધાના મનમાં એજા વાત વસેલી હતી
કે કપરેકનને દેખાડી આપવું કે હોદી
કામને તેનાથી હલકી મણવાની નથી.
બાર વાગતાં સુધી બધા જો જગ્યાએ
કપરેકનનો વિચાર હોદીની નામેથી કર
વાનો હતો ત્યાં રહ્યા ને ચોક્કી કરી. બધા
આવતા જતા હોદીને સમજાવતા હતા કે
તેઓએ બીલકુલ રમતમાં જવાનું નથી.
હાઉડનાં રમત મુજાતથી રહી હતી.
છતાં આટલી સાવચેતી રાખવી એ ઠીક
જણાયું. પછી જ્યાં મોરારીનો તમારો
હતો તે તરફ બધા પીકેટ ગયા અને
તે તરફ ન જવાની બધા હોદીને સાવ
ચેતી આપવા લાગ્યા. આ પ્રમાણે કામ
ધમધાકાર ચાલી રહ્યું. ચાર વાગે પીકેટ
સરખસ ક્લાડી ટાઉન હોલ તરફ ગયા ને
ત્યાં ગણીજના આવવા નીચે જાગી મેળા
વડે ક્યાં. સમય ૪૦૦

૩૦૦૦ હોદી

હાઉડ હોવા બેઠાએ. અહીં કાપણ ને
કરાવ થયા. (આ કાપણો વિગેરે જાગી
તરીને લીધે આ વખતે અમે આપી
શક્યા નથી.)

પછી એવી સુમના થઈ કે બપોરની કાર
બાંધી સરખસ કરી મી. રસ્તમજીને ત્યાં
જવું. તેથી લાંબુ સરખસ થયું ને સફ
ત્યાં ગયા જ્યારે પહેલા બે મો. રસ્તમજી
ને ત્યાં પહેલિયા ત્યારે છેલ્લા બે હજુ
ટાઉનહોલ પાસે હતા. એટલું લાંબુ સર
ખસ થયેલું. અતરે સમય ૪૦૦ થઈ શક
જેટલું હોતું બેઠાએ. મી. રસ્તમજી

મારક ચીકર બરાબ થયું. મી. કોમ
મહેતાએ પ્રશ્નને સમતી કવિતા ગાવા
પછી સફ વિખરાવા હતા.

સ્થાનિક સમાચાર

ઈન્ડિયનનાની તબીબ

ડરબનમાં જ્યારે મને અડવાડીએ કેમ
જર રીમર આવી ત્યારે તેની ઉપર મી.
આદમજી કરીને એક ટર્સવાલના તેમજ
નાતાલના મહસ્ત છે તેની જોરત હતી.
મી. આદમજીની પાસે નાતાલનું કોમી
સાઇન છે છતાં તેની જોરતને ઉતરવા
દેવાની મી. રમીએ ના પાડી. મી. આદ
મજી પા. ૧૦૦ મુશીને ટુરત પોતાની
જોરતને હાથી ઉતારી ચકતા હતા. પણ
પા. ૧૦૦ એકા કરતાં દીલ થઈ તેટલા
માં તેમની જોરતને પાછું જવું પડ્યું.
આવે કિસ્સો સમયમ પહેલે નતેલો
જેવામાં આવે છે આજ સમી આવા
કિસ્સા મી. રમીએ પા. ૧૦ નો બેલ
રાખી વીજીટીંગ પાસ આપી માથુસોને
વિતારેલ છે. પણ આ વેળા તેમણે પ્રીટો
રીયાથી હુકમ મળતાં તેમ કરવાની ના
પાડી. આ કાંઈ જોઈએ બુલમ નથી
થયે. જોરતોને પણ જો આમ કુખ
દેવામાં આવશે તો હોદી કેમ સહન કરી
શકશે? આ બાબત કોંગ્રેસ સરકાર
ઉપર લખાણ કરશે એમ સાંભળવામાં
આવ્યું છે.

લાઇસેન્સ કેસ સંબંધે

એરટકાંના મી. ખમીસા ઇબ્રાહીમ દેલ
જવાથી પોતાનું મુખત્યારનાનું મુશી ગયા.
તે ઉપરથી તેના મુખત્યારે તેની ફેરીની
લાઇસેન્સની અરજ કરી. તે અરજ
લાઇસેન્સની અમલદારે ક્લાડી નાખી.
સારખાઠ મારિસબર્ગમાં અપીલ થઈ.
સુપ્રીમ કોર્ટે અપીલ મંજૂર રાખી.
લાઇસેન્સ આપવાનો હુકમ થયો ને બોર્ડ
ની સામે ખરબો અપાવ્યો. આ ખરબા
ના હુકમની સામે બોરડે બેસીમોન્ટીન
ખાતે અપીલ કરી છે. હવે આ અપીલ
વખતે મી. ખમીસા ઇબ્રાહીમ તરફથી
વહીલ રાખવાની કિલમ્બા ચાલે છે. મી.
ખમીસા ઇબ્રાહીમ વતી બચુવવામાં આવે
છે કે તેને તો લાઇસેન્સ મળી બોરડ
ની ઉપર ખર્ચ ન પડે તો હવે પછીના
કેસમાં બોર્ડ બેરકારી બતાવશે. ને
હોદીની ઉપર અપીલ બેસને જુલમ કરશે.
જે તેઓની ઉપર ખર્ચ પડે તો ડરજી ન
લેવી હોદીને લાઇસેન્સની અમલદાર તરફ

મોજ કરને લાંબે ધનસાહ મળશે. જે ખર્ચ આપવાનું હોય ત્યારે તો હોદીને ખર્ચમાં ઉતારવા ખાતર બેરહે હોદીની લાકસેન્સ રીન્ડુ કરવાની પથ્થુ ના પાડશે. તેથી મી. ખમીસા ઇમાલીમના મુખત્યાર ડરખાનમાં મદદ લેવા આવ્યા છે. ને ડોમરોનદીને સાર ખર્ચ એકલું કરવા ની હિલચાલ કરે છે. તેમને ઠીકીયાઓ એ ઉત્તેજન આપ્યું છે ને મદદ કરવાનું કહ્યું છે.

રૂપન હોદ્દા રમસાન ફંડ

મે. ઇ. જો. ના અધિપતિ જોમ,

પ્રથમ એવો છે કે સરકાર જમ્મીની આસપાસની જમીન કારપરેશન પોતાના ઉપયોગમાં લેતી થઈ છે. અને આ જમીનો આપણે હવે સારી રીતીમાં નહીં રાખીએ તો વખતે તે કદી નાખવાને સંજોગ આવી જશે ને તે વખતે પસ તાણું પડશે.

અને તેટલા સાથે સરકાર ફંડની ચાલુ વીનંતીઓ ઉપર હોદ્દા મદદરેશનું ધ્યાન બેંચાયું છે. કે જે મુજબ તા. ૧૭ જુન ના ધ. જો. માં પાને ૩૬૮ મે મેસરસ પી. વી. સંધવીની કંપનીએ પોતાની ઉદારતા ચાલુ કરવાની પહેલ કરી છે, તે ખાતે તેઓને ધન્યવાદ આપ્યું છું. અને હું આજ રાત્રી છું કે દરેક હોદ્દા મદદરેશ પોતાના ધંધામાંથી દરરોજ નાની રકમ જુદી કાઢશે તો "પંચમી લકડી એકડો બેજ મળે." પોતાની કમાણીના પ્રમાણમાં એક બે ત્રણ કે તેથી વધારે પેની જુદી કાઢતાં જવાની રીત એવી સહેલ છે કે તે રકમ કોઈને બારે પડશે નહીં, અને ફંડને અમુક અથવા મળતો રહેશે.

દરેક સેટલ પીલ ઉપર જેમ દરજી ચાલ પેનીતો રટેપ લગાડે પડે છે તેમ જમર તો હોદ્દાસ્તાનમાં દરેક વેપારી, પછી તે હોદ્દા હોય કે મુસલમાન, પથ્થુ માલના પીલપર જેમ અમુક ધરમાદા રકમ લખી તે રકમ પોતાને ત્યાં જમા કરે છે, તેમ દરેક વેપારી, ફરદ મગાવનાર મદદશી, અને ધાબી, દરજી, સુતાર, સોની, મોચી, મહેતા અને બીજાં દરેક કામ કરનારા જો પોતાના રોજગાર કે કમાણીને અમુક હિસ્સો દરરોજ જુદો કાઢતા જશે તો આ ફંડ કે જે પથ્થુ જ જરૂરીઆત છે તે કમેજને માટે સારી રીતીમાં નબી રહેશે.

માટે મી. સંધવીની યોજના મુજબ જે મદદરેશો તે પ્રમાણે કરવા ખુશી હોય તેઓ જે નીચે સહી કરનારને પોતાનું નામ તથા રહેવાના ઠેકાણાની ખબર આપશે તો દર માસે તા. ૧ થી ૫ ની અંદર તેઓને ત્યાં નીચમીત આવી જમા થએલું ફંડ રસીદ આપી લઈ જવામાં આવશે.

મેસરસ પી. વી. સંધવીને ફરીવાર આબાર માની જણાવવાની રજા લઈ છું કે આપના ફરમાન મુજબ તા. ૧-૮-૧૧ થી દરેક માસના પહેલા અઠવાડિયામાં આપે એકઠી કરેલી રકમ લઈ જવા આપની યોજના મુજબ કમનો સેવક તૈયાર છે.

૧૪૭ કવીન સ્ટ્રીટ,

શ્રી. સેરક

ડરખાન.

એમ. એમ. દીવાન.

સે. હો. રમ. ફંડ.

તાર સમાચાર

ઈન્ડીયન કોનફરન્સથી બ્રિટીશ શહેનશાહતમાં આવેલા જુદા જુદા મુલકોની વડી કાઉન્સિલ સ્થાપનાનું પી રાખાયું છે, અને બ્રિટીશ રાજ રીડરેટ સંસ્થાનેના રાજ સમાન યશે. એવા વિચારે એક મહાન અંગ્રેજ બોરડ રાજ્યરીએ જણાવ્યા છે.

કેવીજ યુનિવર્સિટીની મણીતરોઅની ઉચી પરીક્ષામાં "રેમલર"ની પદવી મેળવનારાઓમાં મી. મુકરજી નામના એક હોદીવાન હોવાનું રટર જણાવે છે.

પોરદુમાલમાં જ્યાં રાયલીસ્ટ દુમલાની ધારિત રાખવા કારણે હવું તે જામની મુકમી પ્રધાને મુલાકાત લીધી છે. બધા લોકોએ તેને બારે આવકાર આપ્યો હતો. બેલીસીઆ નામના વિભાગમાં જે રાયલીસ્ટ આગેવાનોની ધરપકડ કરવામાં આવી છે, તથા પુરકળ હથિયાર તથા હાથોગો વિગેરે કચળે કરવામાં આવ્યું છે.

તા. ૧૮ મીએ સહરોજેટ જોરતોનું એક સરખસ લંડનમાં ફરજું હતું.

એલ-હોદી આ દીમનો લેન્ડશાયર દીમ સચેનો મેચ તા. ૧૬ મીએ માંચેસ્ટર ખાતે રમાયો હતો, જેમાં પહેલી ઇનીંગ માં ૭ વીકેટમાં હોદીઓનાં ૭૫ રન થયા હતા.

તા. ૧૬ મીએ પોરદુમાલની પારલામેન્ટ ખુલ્લી મુકાબ હતી, જે દિવસ મોટી ધમધમ સાથે ઉજવવામાં આવ્યો હતો.

પારીસથી ૧૦૦૦ માઇલની દુરતાઈ વહાણની ચરત યોજવામાં હતી. આ ચરત માં ઉતરેલો એક માણસ પારીસથી ૫૦ માઇલ દુર ઉડતો હતો, તેવામાં તેના વહાણમાંથી હાથોગો અકસ્માત સળગી ઉઠ્યો હતો. તેના પરીણમે એક મોટો પડકાર થયો હતો, અને તેનું વહાણ ભડકાઓથી ઘેરાયેલું નીચે પડી નાશ પામ્યું હતું. વહાણવાળો પોતે બળીને મરણ પામ્યો છે. ચરતમાં ઉતરનારા બીજાં જોનાં પણ મરણ થયા છે.

લીરમન ખાતે એવું જાહેરનામું પાસ કરવામાં આવ્યું છે કે પદમ્બદ રાજના વંશના લોકોને દેશવટો આપવામાં આવ્યો છે, અને પોરદુમાલમાં પ્રજાસત્તાક રાજની સ્થાપના થઈ છે.

યુરોપમાં વહાણવડી ખાતાના હડતાળ પાડનારા કામદારોને કેટલેક ઠેકાણે ફતેહ મળવા લાગી છે, અને તેમના શોક તેમની મામણી મુજબ પગાર વધારી આપવા લાગ્યા છે.

રાજ્યાધિપેક્ષના સંબંધમાં તા. ૨૦ મી ની રાત્રે બાલકાલી ખાણાનો એક ઇનકળા બરેલો જલસો થયો હતો, જે વખતે ડોમીનીઅન્સના મુખ્ય પ્રધાનો તથા બીજાં ધણાં તામાઈત પરેણાઓ હાજર થયા હતા.

રાજમલિપેક્ષની ખુશાલીમાં થએલી માનપત્રની નવાજેશનાં રૂદે જે ન્યૂમે બેકલેલાં છે, તેમાંથી કેટલાંક જણવા લાયક નામે તેમને મળેલા ઇલકાળ સાથે નીચે મુજબ છે:—લોરડ કીચનર, નાઇટ જોહ સેન્ટ પેટરીક; લોરડ કરીયુ, માર કરીસ; લોરડ કરચન, અરલ; યુનિયન પ્રધાન મંડળવાળા ડો. એ. એ. ડી. મળીન્સ, નાઇટ બેચલર; યુનિયન પારલામેન્ટના સ્પીકર મી. જો. ડી. મોલ્ટેનો, નાઇટ બેચલર.

કોબરલીમાં તા. ૧૮ તથા તા. ૧૬ મીએ હવાઇ વહાણ ઉડાડવાના દેખાવ કરવામાં આવ્યા હતા, લગભગ ૪૦ શીટની કિંચાઈએ વહાણ ચડ્યું હતું.

ટરાંસવાલનો સોનેરી કાયદો

મુદ્દા પ્રધાનનો જવાબ

ફરસોડરપના સ્ટાંડ હોલરોના સંબંધ માં એસોસીએશને જનરલ સમટસ ઉપર નો જવાબ કર્યું હતું તેનો જવાબ તેના એક્ઝીક્યુટીવ સેક્રેટરી માર્કસ નીચે મુજબ મળ્યો છે :—

“સાહેબ,—મુદ્દા પ્રધાન તરફથી આપને કહેવાને મને ફરમાવવામાં આવ્યું છે કે ફરસોડરપનાં સ્ટાંડ પર રહેનાર હોદ્દાઓના સંબંધમાં તા. ૧૬મી તમારો કાગળ મળ્યો છે. અને દિલ્હીની સાથે કહેવાતું કે અમારો કાગળથી વિશેષ કંઈ કહેવાતું નથી રહ્યું.”

સ્ટેંડ બાંડે આપનાર પર કેસ

તા. ૧૬મી જુનના ‘ત્રાસવાલ લીડર’માં નીચેની ખીના પ્રગટ થઈ છે :—ફીપુરટ ના આલેક્સાંડર ટેમ્પલીન નામના ગોરાને સોનેરી કાયદા સંબંધમાં રાજાની કોર્ટમાં તા. ૧૫મીએ ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. આ ગોરાએ ખાલુ પરની નં. ૫૪૬ સ્ટેંડનો અમુક ભાગ અબદુલા ખાન અને આમદ ખાન નામના એશિયાટીકને બાંડે આપ્યો હતો, અને તેમને લાં રહેવા લીધા હતા. એ રીતે તેણે ૨૫મા કાયદાની ૧૩૦ મી કલમનો ભંગ કર્યો હતો. આરોપીના વતી તેના વકીલે જમાવમાં કહ્યું કે જુનના સોનેરી કાયદા તળે કલકત્તા લેકોને સ્ટેંડનો ભાગ બાંડે આપવા સ્ટેંડના માલિકો દફતાર હતા. તેમજ કલકત્તા લેકો સ્ટેંડના હક જોગવવા દફતાર હતા. આ સંબંધમાં વકીલે આગળ કસોના કેટલાક દાખલા આપ્યા. મુદ્દા મુલતવી રહ્યો છે.

વકી પારલામેન્ટમાં સવાલ જવાબ

સોનેરી કાયદા સંબંધમાં વિલામતની પારલામેન્ટમાં નીચે મુજબ સવાલ જવાબ થયા હતા :—

શ્રી. જી. રોબર્ટસને (નિરધન્યરલેડ ટાઇનસાઇડ) સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાનને તા. ૧૮મીએ આમની સભામાં સવાલ કર્યો હતો કે ટરાંસવાલના સોનેરી કાયદા સંબંધમાં તથા ૧૯૦૮ના ટાઇનરીય એમેન્ડમેન્ટ એક સંબંધમાં તેઓને કંઈ ખબર થયા છે? તેમજ તે કાયદાઓને લીધે બેદાનશયરન, ફરસોડરપ વગેરે સ્થળે સોનાની ખાણોની હદમાં હોદી વેપારી વગેરેને અવિચારી વેપાર કરવાનું કે રહેવાનું અસંબંધિત થાય એવું અને તેમ છે ખરું?

હોદ્દાની ખાતાના પ્રધાન શ્રી. ફરસોડર

તેનો જવાબ આપ્યો હતો કે :—ઉપલા કાયદા વિષે હું વાકેફાર છું. ૧૯૦૮ના સોનેરી કાયદામાં કહ્યું છે કે અમુક ખાણો વાળા વિભાગમાં જ્યાં ખાણો માટે જગ્યા મુકરર થઈ હોય ત્યાં ખજાર કે લોકેશન સિવાય, અથવા તે માનનીય કમીશનરે જે જગ્યા માટે છુટ આપી હોય તે સિવાય બીજો કોઈ સ્થળે કોઈ માણસ કોઈ જાતના હક ન કરાવી શકે તેમજ રહી પણ ન શકે. માણ ટરાંસવાલ સરકારના મત પ્રમાણે આ કલમથી માન હાથ છે તેવી સ્થિતિ કાયમ રહે છે. તેમ જતાં જ્યાં જ્યાં મુશીબત આવે ત્યાં ચાલુ હોવાનું રક્ષણ કરવાનો તેઓએ હવાફર્મો હતો આવી હકીકતને લીધે મારી અમારો પ્રધાને તે કાયદાને નામંજૂર કરવાની ના. હાલેનસાહેને સલાહ દેવાનું ફરસોડરપ નહોતું.

હિંદમાં અશાંતિ.

તા. ૧૭ મીએ લંડનથી રૂટર જણાવે છે કે :—મદરાસ છલાકામાં ત્રીચીનાપલી ખાતે ત્યાંના ગોરા કલેક્ટરનું એક વકીલે ગોળી વડે ખુન કર્યું છે. ત્રીચીનાપલી ખાતે યશવલ્લુલ્લહ ડેસ મરદુમ કલેક્ટર પાસે આલેખો હતો.

તા. ૧૮ મીએ લંડનથી રૂટર જણાવે છે કે :—પુરવ જાગ્યામાં મધ્યેનસીંગ (જે અશાંતિના એક મથક રૂપે છે) ખાતે એક ડીટેક્ટીવ તથા પોલીસ ખાતાના સમગ્ર નસબેક્ટરનાં ગોળી વડે ખુન થયાં છે.

કેપના હોદી વોહરોની અદાવત

તા. ૧૬ મીએ કેપટાઉનથી રૂટર જણાવે છે કે આજ સવારે ઘણા હોદીવોટરો સાથે કોર્ટમાં બારે આમદ પુરવક વાંધા લેવામાં આવ્યો હતો. વાંધા લેનારાઓએ એવી દલીલ કરી હતી કે મજૂર હોદીઓને કાયદામાં કહ્યા મુજબ કમાણી નથી કરેક દાખલામાં કોર્ટે આ વાંધા નાકબુલ કર્યા હતા.

રાજ્યપ્રિવેકની હાજરથી માટે કીપરથી ને ભલકાંધ રીતે રાજ્યમારવામાં આવ્યું હતું. છેલ્લાં દસ વરસમાં હોદી ન થયો હોય એવો કે આવ હાલેર થારમ્ કર્યો હતો.

ચાલુ વરતમાન

મદરાસમાં એક ખાણપર ખાણીઆ સુરંમ બરતા હતા તેવામાં તે છુટવાથી પાંચ માણસો હાલેને મુરેયુસા થઈ ગયા છે.

દક્ષિણ રોડેશીઆમાં ગોરાની વસ્તિ ૨૩,૫૮૨ ની છે, જે ૧૯૦૪ની સાલ પછી ૧૦,૬૦૨ માણસો વધારે બતાવે છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાની વડી અદાલતના ચીફ જસ્ટીસ લોરડ ડી વીલીયરસની બેર હાજરીમાં સર જેમ્સ રોલ્ડનીસ ચીફ જસ્ટીસ તરીકે કામ કરશે.

શ્રી સ્ટેટની કુલ વસ્તિ ૫,૨૬,૬૦૮ માણસની જણાવે છે, જેમાંના ૧૭૫,૪૩૫ ગોરા છે, અને ખાણીના નેટીવ છે.

કરબન ફરસટ કીમીનલ કોર્ટમાં તુલ કાના નામના એક ગીરમીટીઆ હોદીને નાની હામરની ગોરી છોકરી પર નીચ કુમસો કરવા માટે ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. કેસ ખાનગીમાં ચલાવવામાં આવ્યો હતો. તેમાં એવું જણાયું હતું કે આરોપીએ તેના શેફની નાની હામરની છોકરીની નજર આગળ, શેફના મકાન પર, અમુક નીતિ વિરુદ્ધ આચર્યું કર્યું હતું. આરોપીને એક વરસની સખત મજૂરીની જેલની અને આમુક વડે પાંચ હટકા મારવાની સજા કરી હતી.

પોતાને “નરસ” કહેવાયતી અને સ્વ ૨૭ અને સુચક પેશાક વડે “નરસ” નો દમાસ રાખતી, છતાં નેટીવોને હાલ વેચ વાલું કામ કરતી એક ગોરી ખાણની બર પકડ કરવા બેદાનશયરન ખાતે ડીટેક્ટીવો ગયા હતા. ગોરીએ સરજે થયા માટે બારણાં બંધ કરી કપડાં પહેરી બેવા રજા માંગી. ડીટેક્ટીવોએ રજા આપી અને સારી વાર સુધી બહાર રાહ જોઈ. આખરે દરવાજા તોડી અંદર દાખલ થયા તે પાછળની બારીએથી તે સટકી ગયેલ માણસ પડી હતી. પાછળથી આ સ્ત્રી પકડાઈ છે અને તેને બાર માસની જેલ ની સજા થઈ છે.

શ્રી એસમાન બહમદ વતી જણાવવા માં આવે છે કે હંમામ હાજી અબદુલા રહે-માન કે જેઓ મરક અલ બહરના હંમામ અને મરક અલ બહર રૂઝના મીન્સી હાથ છે તેઓ કેપટાઉનથી તા. ૧૮-૬-૧૧ના રોજ મેલમાં ફક્ત એક બહવાડીયા માટે કરબન બારી પહોંચ્યા છે, અને તેઓ નાતાલ કોલોની ફરી યોગ્યવજતમાં પાછા જવા પ્રસારે રાખે છે.

ડરબનમાં મી. સોરાબજીને માન

માનપત્ર આપવાનો જણસે

[ઈ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

મી. સોરાબજીને દેશ માટે વિદાય થવા નો દિવસ શનીવાર (તા. ૧૭-૬-૧૧) નો હતો, અને તેમને કેન્સિસ તરફથી માન આપવાનો મેળાવડો તેને આગલે દિવસે (શુક્રવારે) રાત્રે આઠ વાગે રાખવામાં આવ્યો હતો. આ સમય વેપારી વરજને માટે બહુ અનુકૂળ નહોતો. તે ઉપરાંત રાત્રે ઝીણો ઝીણો વરસાદ પશુ પડતો હતો. છતાં મેળાવડો કરાવેલ વખતે કરવામાં આવ્યો હતો. હાજર મનારાઓમાં મેસર ડાનુડ મહમદ (પ્રમુખ), હાદા ઓસમાન તથા એમ સી. અમીલીઆ (સેક્રેટરીઓ), ખારસી ફક્તમજી, અબદુલા હાજી આદમ, ઉમર હાજી આમદ ઝવેરી, હરમાઈલ મેરા, ડી. જે. સખવી, અબ્બા રામ મહારજી, દુસેન હાસમ કુવાડીઆ, જોસફ રેલપન પી. વી. સખવી, લજ મન પડિ, જરીબ પડિ, સોરાબજી ફક્ત મજી, જે. બી. મહેતા, એન. એમ. હાફર, એમ. આઇ. જોશી, જે. હરા ન્સીમ, એમ. એમ. દીવાન, સૈયમ મહેતાન, મેતર (વેરજમવાળા) વગેરે વગેરે હતા.

પ્રમુખ મી. ડાનુડ મહમદે

પુરવી લઈ મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં જણાવ્યું કે સત્યાગ્રહની લડતમાં હિંદી એવું નામ રાખનારા બહુકુરોમાંના પહેલા નંબરના મી. સોરાબજી કાપુરજી અડા જતીઆને માન આપવા માટે આપણે આજે મળ્યા છીએ. તેમને માન આપવું તે આપણે માન સેવા બદલાવ છે. તેમણે ૭-૮ વખત જેલ જઈ બેઠા બહાદુરી અને નમ્રતેજી દ્વંતા બતાવી છે. કુડુંબી એમાં કાદી વિગેરે છતાં, બાઈ બહેનો સગવડલાંની ચાલુ માંગણીઓ છતાં, તેમણે લડતને છોડી હિંદ જવાનું પસંદ કર્યું નહીં. માળાપ બોલાવે તોપણ લડતનું મેદાન ન છોડે તેવા કોષ્ટકજ હોય છે. આવા મી. સોરાબજી માટે આપણે મગર છીએ. હાર પછી તેમણે મી. રેલપનનાં તથા નાના મી. સોરાબજી (મી. ફક્તમજીના ફરજ) નાં વખાણ કરી પોતાની બેઠક લીધી.

માનપત્ર

પ્રમુખ સાહેબની સુચનાથી મી. ઉમર હાજી આમદ ઝવેરીએ મી. સોરાબજીને અપાવડું માનપત્ર નાંખી જાહેરાત કર્યું.

માનપત્રનો તરજુમો નીચે મુજબ છે:—
“માનવતા સોરાબજી કાપુરજી અડા જતીઆને,

વહાલા મી. સોરાબજી,
નાતાલ ઉદ્દિગ્ધ કેમરેસના પ્રતિનિધિ તરીકે અમે આપને દરસવાલથી અને પાછા ફરતાં આવકાર આપીએ છીએ. દરસવાલની યાદગાર સત્યાગ્રહની લડત અમમ માર વરજ સુધી ચાલુ રહ્યા બાદ હાલ બધું રહી છે. અને આપણે આજ રાખીયું કે તે ફરીથી ચાલુ કરવા ની કહી જરૂર ન પડે. આવી ભારે લડત માં તમે ઉમદા ભાગ લીધો છે.

દરસવાલના બાકીઓ સાથે લડતનાં દુખોમાં ભાગ લેવા જનાર તમે પહેલા નાતાલના હિંદી છો. સઘથી વધારે લાંબી મુદત સુધી જેલ ભોગવવા માટે સત્યાગ્રહી એમાં તમારો પહેલો નંબર છે. આ ખીનાઓ અમે મગરમી સાથે બાદ કરીએ છીએ.

તો કોઈ જાતના માનની ફરજાર કર્તા વગર તમારું કામ જાળવ્યું છે; આથી તમારું સફરતન ઉત્તમતાને પામ્યું છે. તમે એવો કામલો બેસાડ્યો છે કે જે તમારા દેશી બાઈઓ માટે અનુકરણ કરવા જેલ છે. તમોએ બેસાડેલ લખલા માટે તમારા દેશી બાઈઓ મગરમી માને છે.

તમે તમારાં સર્ગ પદલાંઓની કુડી સુભાષત કરવા માટે સ્વદેશ તરફ સીધાવો તે માટે અમે હરખ પગીએ છીએ.

અમે છીએ,

તમારા દીલોબન

ડાનુડ મહમદ,

પ્રમુખ, ના. ઉ. કા

હાદા ઓસમાન

એમ. સી. અમીલીઆ,

જોડીઆ સેક્રેટરીઓ, ના. ઉ. કા.

તા. ૧૬-૬-૧૧, ડરબન”

માનપત્રને ઉમદા કારીગરીથી ચિત્ર રેલું હતું, અને એક સુદર ચોક્કામાં મકારી નજવાર કરાવેલ હતું.

તાળીઓની મરજના વચ્ચે મી. ડાનુડ મહમદે માનપત્ર તથા એક ડરજાઈ કેસ અડના બેઠ તરીકે સ્વીકારવા મી. સોરાબજીને વ્યામહ કર્યો, અને મી. સોરાબજી એ ઉપકારની લાગણી સાથે સ્વીકાર્યો, જે વખતે ફરીથી હરખના અવાજે થવા લાગ્યો.

મી. અબદુલા હાજી આમદે

આપણું કરતાં ઠણું કે મારી તખીયત ખરાબ હોવાથી જે બેસવામાંથી મારી

માનવ. પણ મી. સોરાબજીએ કામની એવી સેવા કરી છે કે તેમના વાસ્તે મારા શર બેસ્યા વગર રહેવાનું નહીં. તેમણે એવું કામ કરી બતાવ્યું છે કે તેમના જેવા ૩૩ કરોડમાંથી પણ થોડાજ નીકળશે તેમણે તો ૭૩૮ માટે છંદગી હોમી હતી બે કદી તેની આખી છંદગી સુધી લડત ચાલે તોપણ એ બાંહે તેમાંથી પાછો હો તેમ નથી. તેનાં કામથી કામને લાભ થયો છે, અને શરૂ. તેમના બે બહીના સહવાસથી પણ માણસને જોસ ચડી આવે છે. મી. સોરાબજીના કામને દિલમાં કેતરી રાખજો, વિગેરે કહી મી. અબદુલાએ પોતાની બેઠક લીધી.

મી. હસમહમદ મેરા

એ કહ્યું કે મી. સોરાબજીએ નાતાલની ઉજવણી અરેખર રાખી છે. તે માટે આપણે તેમના બાકારી છીએ. નાતાલે પણ લડત માટે મુજબ કર્યું છે એમ કું તો કહ્યું છું. મી. સોરાબજી હવે તેમના કમાન્ડર (મી. માંધી) ની રજા છે લારેજ બધ છે. તેમને ધન્યવાદ થતે છે. ઉવરે મી. સોરાબજીને હિંદમાં કેન્સિસ સમયે દક્ષિણ આફ્રિકાના સળખમાં કામ કરવા ની જલામણ કરી, તથા મી. રેલપન તેમજ મી. સોરાબજી (નાના) ના વખાણ કરી પોતાનું આપણું પુર કર્યું હતું.

મી. હસમહમદ પડે

એ પ્રેય કરેલા ચળોમાં સાંભળનારાઓ ને સમોધીને અમીજમાં બાવણ કરતાં કહ્યું કે તે લડત આપણી વહાલી હિંદી જુમિ માટે હતી ઉજાંડ કેટલાક વરસો ની હથિઆરબ લડાઇ છતાં, અને હાફ જોળાનું અપાર બળ છતાં, બોયરોને નથી હરાવી એસ લારે આપણે વગર હથિ આરે, મુઠીબર લડકરના બળે, બોયર અને પ્રિટીશ બંનેને હરાવવા સક્તિમાન થયા છીએ. મી. માંધીએ જુલમ તળે અમદાએલા માટે છત મેળવવનું ઉમદા સાધન સોધી કઠાકયુ છે. વડી સરકાર ને ખુદાને સાં જરબ આપવો પડશે. (સાંભળો. સાંભળો.) અહોના હિંદીના કુખ દેશમાં ધર ધર વરજુવવા કું મી. સોરાબજીને જલામણ કરું છું. દિલ્લી ફર બારમાં જજ તેમણે ખુદ હિંદ જ્યોરજને કહેવું જોઈએ કે મને દરસવાલે આઠ વખત જેલમાં નાખ્યો હતો. તે જામાટે? ઉવરે મી. સોરાબજીન સફળ સફર ચાલી.

મી. અબદુલા મહારાજે

કહ્યું કે મીટીંગમાં આપણું કરવાં જે કહેલું છે, પણ તેકડું અભિમાન તજ

દુઃખ સહેવાં એ મુશ્કેલ છે. છતાં મી. સોરાબજીને તે કરી બતાવ્યું છે. બારી રેલ્વેની મુલાકાત કરવાનું પણ દુરલભ હોય છે, ભારે મી. રોયપને દેશને માટે બારોડા સમ હેરી કરેલી. મી. સોરાબજીનું નામ શાવત ચંદ્ર દિવા હેરા (અરબ ચંદ્ર) નાં સુધી લખાત રહે ત્યાં સુધી) રહેશે. જેમ દીપકથી સરવત્ર પ્રકાશ પડે છે, તેમ સત્યાગ્રહથી દુનિયામાં હિંદ પ્રકાશ પામ્યું છે. “કુલી” ને “સામી” બોલ હિંદને અહીં લગાડવામાં આવે છે. તે સત્યાગ્રહ થી લક્ષ્યવાણી.

મી. પ્રકરણે શ્રી પદ્મ

એ કહ્યું કે મી. સોરાબજીને વિષે જેટલું કહીએ તેટલું બોલ્યું છે. તેમણે નાતાલ નું નામ રાખ્યું છે. જેટલે તે તેમનાં કામ ના પ્રમાણમાં કાંઈ નથી. તેમને કું સાક્ષી સાર કહ્યું છે.

મી. કાલ જોડામને

કહ્યું કે મી. સોરાબજીને નાતાલનું નામ રાખ્યું છે. તેમના કામનાં કું રું વખાણ કરે? તેની કિંમત જાણી નહીં. નાતાલ અને દરોસવાલનાં બધા સલ્લામતી માં તે પહેલે નાખે છે. તેમની તારીફ કરવા બારી બખાનમાં તાકાદ નથી. તેમને આપણે કોઈ રીતે બહુ વાળી કહીએ તેમ નથી. તેમને માટે વિશેષ નથી કરી શકાય તે માટે કિંમત તરફથી કું જાણી ચાલું છે. ત્યાર પછી તેમણે મી. રોયપન તથા નાના મી. સોરાબજીનાં કામની તારીફ કરી એક લીધી.

મી. જોડામને

ભારે તાળીઓ વચ્ચે બાંધેલાં બોલતાં કહ્યું કે કું એક સત્યાગ્રહી તરીકે મારા અનુભવ ઉપરથી કહેવા શકિતમાન છે કે મી. સોરાબજી તે સદુષી મોટા સત્યાગ્રહી છે. કું મી. ચંપી નામક (તાળીઓ) કે મી. ચંપી નામક કરતાં તેને આગળ મુકું છે. તેનું કારણ એ છે કે મી. સોરાબજીનું શરીર નબળું છે. તે છતાં તેમણે દરમ સાથે જેલનાં દુઃખ ઉઠાવ્યાં છે. નબળા બાધાના મી. સોરાબજી જેલની હાડમારીઓ બોગવી કહેલ છે એમ અને ખબર પડી ત્યારે જ મને હાડમા જોડામની કિંમત આવેલી. મેં જોયું છે કે સત્યાગ્રહી તરીકે તે મારા કરતાં તેમજ બીજા કરતાં પણ ચક્રાંત હતા, વિચેરે.

મી. જોડામને

એ કહ્યાતમાં કોરોનેશન ઉત્સવ વચેરે બાળતોપર બેસ્યા પછી મી. સોરાબજી પર આવતાં કહ્યું કે મી. સોરાબજી

સત્યાગ્રહી તરીકે સજા મુજબ હાખ્યા છે. મી. સોરાબજીને સદુષી મોટા સત્યાગ્રહી કહેવામાં આવ્યા તે બરાબર છે. એક રીતે કું ચંપી નામક (તાળીઓ) ને તેમની હારમાં મુકું છે. ખરું કહીએ તો મી. ચંપી નામક જેવા આપણે આપનાર હિંદમાં પણ નહીં હોય. પણ બધા સત્યાગ્રહીઓમાંથી મી. સોરાબજીને તારવી ઉપર લાવી શકશે. કેમકે તેણે હાથે કરી દુઃખ વહેરવું હતું. તેઓ નાતાલના હતા, અને હાડમા નાતાલ તરફથી પહેલા જોડાવા. જેલમાં સત્યાગ્રહીઓ વિષે કેંઈ કેંઈ રાવ આવતી પણ મી. સોરાબજીની કદી રાવ સાંભળી નથી. તેમનો સ્વભાવ અત્યંત શાંત અને મીઠા સાર હતો. આટલું તો મી. ચંપી નામક વિષે પણ નહોતું કહી શકાય. તેમના મુખમાંથી કદી એક બદલખ નહોતી નીકળ્યો. પારસીના તેમનામાં એક પણ દુરગુણ નથી, ત્યારે પારસીના બધા હિંદ મુજબ મેં તેમનામાં જોયા છે. આટલા ગુણવાન છતાં તેમનામાં કદી અકિમાન દેખાયું નથી, વળી તે પારસી છતાં પ્રથમ એક હિંદી છે. હિંદુ, મુસલમાન અને ખ્રિસ્તી બધા તેનાં વખાણ કરે છે. તેનો મિથો મુખ એ છે કે લીધેલ વસ્તુને વળગી રહેવામાં તેઓ અડગ છે, ને બધું સમજવા કોશીલ કરે છે. મી. સોરાબજીને ટોડે કોઈ આવી શકે તેમ નથી. આવા માણસને ખરું માન આપવું તે તેમના જેવા થવું એ છે. બધારે સોરાબજીઓ ઉત્પન્ન થશે ત્યારે જ હિંદની ઉન્નતિ થશે.

તાળીઓના અવાજો વચ્ચે મી. ચંપીનું બાપણ પુરું થયું. ત્યાર પછી તેમણે પોતાના ઉપરના ગુજરાતી બાપણને સાર અંગ્રેજીમાં કહી સંભળાવ્યો. છેવટે

મી. સોરાબજી

કરના અવાજો વચ્ચે બોલવા હજા થયા. તેમણે કહ્યું કે આને તમે અને જે સુદર માનવત અને ડરેશિય કેસ બેટ આપેલ છે તે માટે કું અતઃકરણપુરવક આભાર માનું છે. મેં તેવું ભારે કામ કર્યું નથી, પણ માત્ર મારા દરજ બળવી છે. દરોસવાલનાં જે રજીસ્ટ્રેશન કાલદા થયા હતા તે આપણે નાણુદ ન કરાવી શકીએ તો નાતાલમાં તેમજ કેપમાં તેવાજ કાલદા થાય, એમ કું ચોક્કસ માનતો હતો. તેવા કાલદા કરી આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં કોઇને પણ ઉતરવા ન દીધા હોત. આ રિશિતિ જેલનાં દરોસવાલની હાડમાને મદદ કરવી એ અને દરજ

અને ધરમ બરાબર લામ્યું. જે દરોસવાલને આપણે મદદ ન કરી હોત તો બેસવાની હાજ કપાત, અને આપણે પકડા હોત અને હાથપગ પણ ભાંચા હોત. કું જેમ મયે તેમ બીજા પણ નાતાલમાંથી હાડમા જોડામ હતા, અને તેઓ બધા પણ મારા જેટલાજ માનને પાત્ર છે. નાતાલના કદી ઉલ્લી પડી સુધી હાડમાને મદદ હતા રહ્યા છે તે માટે તેને જોડા જાણથી ધટલી નથી. (તાળીઓ.) હાડમા એક વખત એવો હતો કે દરોસવાલવાળાને નહેતા પકડતા. તે વખતે નાતાલે જે મદદ લીધી હતી તે મદદ વગર એજીડેશન ન ચાલતે. મારે બીજું એ કહેવું જોઈએ કે દરોસવાલના ભાષાઓની લાગણી વિચારાય તેવી નથી. તેમણે જે કર્યું છે તેવું બીજા જોડામ કરી શકશે. મી. કાલજી (તાળીઓ), મી. અસ્વાત (તાળીઓ), મી. ચંપી નામક (વધુ તાળીઓ), મી. ચેટીબાર વિચેરેએ બળ વેલ કામ દેશસેવાના સંબંધમાં દ્રષ્ટાંતરે બેખારો. દરોસવાલમાં હાખલ થયા પછી કું બધી કાલે કે દામીલ કામ બધા દુર અને ટેકીલી છે. તેમણે હાડ કરેલાં છે. તેમની ટુકડીઓ એક પછી એક જેલમાં આવ્યા કરતી આ ટુકડીઓમાં જીવાને હતા એમજ નહીં, તેમાં બરડા એ પણ હતા. એ બરડાઓ હરતે મહેરે આવતા. તેમનાં હસ્તાં મુખ જોઈ અમને જીવાને ઉત્તેજન મળતું. આવી બધાદુર તામીલ કામ છે. આને રજીસ્ટર માટે અરજ કરનારોમાં ૫૫ ટકા દામીલો છે. બીજા ૫ ટકા છે એ દિલગીરીની વાત કહેવાય. વળી મરકુચ નામપન અને નારાયણસામીને પણ તામીલ કામે જ આવ્યા છે. તેઓ મુખ્ય નથી, પણ તેઓ જીવતા છે. મી. ચંપી નામક પણ તામીલજ છે. તેમની ટેકનાં વખાણ બધાં જો તેમ નથી. તેઓ બરા વખાણ ને પાત્ર છે. મેં જે કામ જાણ્યો છે, તેને કું નજીવે મળ્યું છે. હાડમા હાખલ થયા પછી મને દેશ જવા માટે બહુ બહુ કામગીરી આવતા અને મામણીઓ થયા કરતી. પણ મેં હાડ પુરી થાય ત્યાં સુધી હાડવા નિમ્મ કરેલો. આજે સમાધાની થઈ છે; પણ કામ જનરલ સ્મટસ સાથે છે. તે કાલે કરી પણ બેસે પણ કું કહ્યું છે તે કરી બેસે તેમાં આપણે જરા પણ ડરવાનું નથી. તેથી આપણે હિંદુ. પાણી વધુ બતાવી શકશું, હિંદની પ્રાંતિ વધુ અજાતી કરી શકશું (તાળીઓ). તે અજાતી કરી

મેસેલ તેથી આપણને મહુ કાવડા મળ્યા છે. હોંદમાં આને આપણે સવાલ ચેર ચેર નાખીતા થયો છે. હોંદમાં હરકોઈ હોંદી આપણાં કુખો માટે દિલસોજી થયા વળા બાગ્યો છે. હમણાં કુંડ મુદત મળી છે, તેથી મારા કુંડાન તરફની દરજ બાળવવા બાઈ છું. બીજા હાથમાં થતાં કું પાછે હાથર થઈ મુસ. (તાળીઓ)
ત્યારનાં મી. સોરાળજીએ તામીલ સાંભળનારાઓ માટે બંગ્લોમાં પોતાનું આપણું કરી બતાવ્યું હતું.

કવિતા

મી. શેખ મહેતાએ આ પ્રસંગ માટે ખાસ બનાવેલી કવિતા ગાઇ સંભળાવી હતી, તે નીચે મુજબ છે:—

કબીત

શાન ધટે કોઇ મુઠકી સમત,
ખ્યાન ધટે બીન ધીરજ સાથે,
પ્રીત ધટે પરદેશ બસે અરુ,
ભાવ ધટે નીતહોં નીત મથે.
સોય ધટે કોઇ સાધુની સમ,
રોજ ધટે કુછ આપણે ખાથે,
કવિ મગ કહે સુનો સભાજન,
પાપ ધટે હરી કે સુન ગાયે.

લાવણી

મહુ છતી જેલથી બાળ્યા સત્યાગ્રહીઓ,
મેલીને બાળે લીધો વધાવી બાપાઓ.
હવે વચન આપણું, એજ હોંદના હોંદી,
સ્વધર્મમાં અધીએ, નાખ્યો કાવડો બીધી.
વચન પાળી ઠાળી બવની પીયા બાપાઓ,
મેલીને.

શ્લોક

મેહવેલી હવ પારસી,
સોરાળજી સાપુરજી,
છસને એલ્યુકેટેડકી,
જા જેલમે' મળગત રાખી.
અય કોમ તુમારે વારતે,
આખર તલક તકલીફ ઉઠા,
આ મયા ક'કા બળ,
ફતેહકા છાંટગી લુટા.
જેસા જેસા રાયપન,
આપા પરિકા પાસ કર,
કોમકે ખાતર મયા થા,
જેલમે' કો બારીસર.
હરદજી સે બાસકીટ હોકર,
કુવા થા પેલી નર,
ઉસ વખત થા કયા હાલમે',
તસવીર પર કરતા નજર.
આજ ખીલા સલામદીયોંકા,
મોસાં નાનાકમે',
છસકી ખુશખો લે હવા,

પહોંચે ખી હોંદુસ્તાનમે'.
જેસા પીદર વેસા પીદર,
સોરાળજી સ્તપકા છાંટર,
કોમકી કર સાકરી,
આપા સીકર બન છાંટર.
એસા કોન બાપરિકામાં,
ખસરહે શેર નર હવ.
સરકે હોંદીકે ખાતર,
કીયા દીલ છાંટર હવ,
વોહ ગાંધી મોહન,
નામ વર હવ.

મામન

ચાંદ ખીલા ખીલા ચમન,
આજ ખુશીકી બહાર હવ.
સોરાળજી સાપુરજી,
મલેકા કંચન હાર હવ—ચાંદ.
આજ હમ સારે અખતર,
રોમપન હમારા હવ કમર,
શેવે બલેયાં જુલજુલા,
ગુલેદહન નીસાર હવ.—ચાંદ.
જેસે પીદર વેસે પીસર,
રતમકા લખતે છાંટર,
હરીલાલ નુરે નઝર,
મંધીકા ગુલેદહનસાર હવ.—ચાંદ.
ઝાદીમે' દેખ બેખી સોતા,
કુષ પીતા મોલા બોથા,
આફરીન મીસીસ સોલા,
હોંદારકે તલખમાર હવ—ચાંદ.
કુરબાન હુવે મરકુમ હો,
તામીલ કોમકે સુનો,
જુકમે' ટ્રાંસવાલકે,
કામકા હો હોધાર હવ.—ચાંદ.
તુમને છલીસ કરોડકા,
નાક જેલ બા રખા,
ચમક રહા પુર પુર,
કામ ખાલકાર હવ.—ચાંદ.
માલોધન લુટા હીયે,
એર તારાજ હો ગયે,
ખુદાકે ફજોલો કરમસે,
આજ ઉનકા બેઠા પાર હવ.—ચાંદ.
આજ નહીં મંધી હોતા,
મેહ સ્વીટ સીક કોન બોતા,
ગુલબન હની ફરકા,
મોર્પનિયન તૈયાર હવ.—ચાંદ.
સમ્યાકકી તલવાર લે,
જા લડે સરકારસે'
હક લીયે ટ્રાંસવાલકે,
કોમકમે' તૈયાર હવ.—ચાંદ.
જેસા ગુર વેસે એસે,
ગાંધીકે જેલમે' બેસે,
જોરે પોલાક રીચ જેસે,
હોંદકે ખાલકાર હવ.—ચાંદ.

દામો દીરમ દરામ હવ,
ફોર્ટ કોમી કામ હવ,
મુદત બાંદે બહામ હવ,
કોન હેતા પમાર હવ.—ચાંદ.
એક બર્ષ તલક બેકન,
પકા બીલ નહો દહન,
સખત મંજીલ હવ રાહ કંઠ,
કલકા પરવર દીમાર હવ.—ચાંદ.
મહેતાજી નહીં કવી કાપર,
વહે હવ કુખી મુસાફર,
આપો દાના બેચ છાંટર,
લાયા શુક ગુનર હવ.—ચાંદ.

કવિતા સાંભળતી વખતે સભામાં એક દમ કોર્ન પથરાઈ મઠ હતી. કોઇ કોઇ ઠેકાણે હીરાઓના નામ આવતાં ત્યારે સભાજનો હરખના અવાજો કરતા હતા. આસરે ૧૦ વાગે મીટીંગ ખરબારત થઇ હતી.

ચાલીવારે સાંજે મી. સોરાળજી મી. રતમજી સાથે (જેમને આ પોતાને ઉલ્લાસ રાખ્યો હતો) રવીમરપર જવાને આજ્ઞા આપી હતી. તે વખતે ધણી હોંદી બાપાઓ ત્યાં એકઠા મળ્યા હતા, અને કેટલાક તેમને વળાવવા રવીમર પર ગયા હતા. બધાં સહુ ખરસપરસ મળી બેસીને મી. સોરાળજીના હકમાં કુખ્યા ચાલી મોડી રાત્રે જુદા પડ્યા હતા.

ખીજે દીવસે રવીમર ઉપડી મઠ હતી.

“કાળા ભય” માં હોંદી ઓરત

નેશીવે કરેલા કુખલો

કેપટાઉનથી તા. ૧૬ ગોએ રહે નેશીવે તો તાર મોકલ્યો હતો:—

કલીફટન—ઓન સી ખાતે એક જુવાન આરબ ઓરતપર બદલાનતથી કુમસો કરવા માટે જેસુ મેલીશ નામના બાપુડો ને પોલીસ ઠોરડમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. પુરાવામાં એવું જણાયું કે મળકુર બાઇ તેના નાના બચ્ચા સાથે એક બાંકડા પર સુવી હતી તે વખતે ઘોળ દિવસે કાફરે કુમલાની ટાસીશ કરી હતી, અને બચાવ માટે બાઇ સામે થતાં કારે બાગાબાગી થઇ હતી. બાળકે ચીસો પાડવા માંડેલી તેથી મહદ આવી પહોંચે એમ લાગ્યું હતું, અને તેથી પકડવાની બીકથી આખરે નેટીવ નાસી ગયો આ સુધી તેની સામે લડવામાં બાઇ ટકી રહી હતી. આ મામુસને પાછળથી ચક્ર ઉપર થી પકડીને ઠોરડમાં ખડો કરવામાં આવ્યો છે.

કેપમાં ઇમીગ્રેશનનો બુલમ

સુખીમ કેરટનો અમલદારનો ચુકાદો

કેપમાં ઉતરવા માનનાર નાથુલાઇ કાઠ્યાલાઇ નામના હોદ્દાને, કેરટનો કુકમ વિરુદ્ધ હકપાર કરીને ત્યાંના ઇમીગ્રેશનના અમલદારે કેરટનો તિરસ્કાર કરવાનો મુન્દો કર્યો હતો. આ કેસની સુખતેસર કહીકત રૂટરફાર્સ મળેલા સમાચારોપર થી મયા અંકમાં અમે જણાવી ચલાવીએ. ભાર પછી આ કેસનો આખો હેવાલ અમારા હાથમાં આવ્યો છે. તેમાં થી સુખીમ કેરટનો નામદાર જાણેએ આપેમ ચુકાદો અમે નીચે આપીએ છીએ.

મી. જસ્ટીસ માસગ્રેવે કહ્યું કે આ કેસમાં કાથાલાઇ નામનો એક માણસ ટેમલમેમાં સ્ટીમરની બહાર આવેલ હતો. ઇમીગ્રેશન અમલદારને તેની સાથે વાત થઇ, અને તે ઉપરથી તેણે એવો નિરણય કર્યો કે તે ગ્રેહીબીટડ ઇમીગ્રેશન છે તેથી તેને ન ઉતરવા દેવાનો અમલદારે કરાવ કર્યો. આ માણસ ખરેખર ગ્રેહીબીટડ ઇમીગ્રેશન હતો કે નહીં તે નક્કી કરવા કેરટને અરજી કરવામાં આવી, તથા એવી માગણી કરવામાં આવી કે આ અરજીનો સુમદો મળે નહીં ત્યાં સુધી અમલદારને હકપાર કરતાં ઇમીગ્રેશન અમલદારને અટકાવવો. આ અરજી મુજબ તેના ઉતરવાના હક વિષે ચુકાદો મળે ત્યાં સુધી તેને હકપાર ન કરવા મુજબ પ્રધાન સામે

કેરટ કુકમ કાઠેલો.

મુકદ્દમો ખાતાના મારોબારી તરીકે ચીફ ઇમીગ્રેશન અમલદાર કઝીન્સપર આ કુકમ મોકલવામાં આવ્યો. હવે તે વખતે કાથાલાઇ સ્ટીમરપર હતો. તે વખતે કાથાલાઇ કહી કહત કે મુકદ્દમો પ્રધાન ને તે બાબતમાં કાંઈ એમઅદારીઓ છે કે નહીં, અથવા તો આ કુકમ તથા કઝીન્સે કાંઈ કરવાનું હતું કે નહીં. પણ આ કુકમ નીકળ્યા પછી ઇમીગ્રેશન ખાતું કેટલાક પમલાં લઇ ચુક્યું. તેમણે ખુદ આ માણસને ઉતરવા લીધો, અને તેને ખેતાના કબજામાં લીધો. આ સંજ્ઞામાં એવું દેખાયું છે કે કેમ જાણે તે સ્ટીમરવાળાઓના એજન્ટ તરીકે વર્તેલો હોય. તેણે આવી રીતે વરતવાનું હોય જ નહીં. હું. માણું છું કે ઇમીગ્રેશન કબજાના મારા તથા તેણે, એવો કુકમ કરેલો કે તે માણસને ઉતારીને ઇમીગ્રેશન કેમ્પ અથવા સીટનશન સીપોટમાં

રાખવો. જો તે માણસ માન એમ ને એમ સ્ટીમરપરજ રહેલ હોત તો મહેતે સ્થિતિ થાત. પણ આમ તેને નીચે ઉતારી અમલદારે ખેતાના કબજામાં લીધાથી એ સ્થિતિ બદલી જાય છે. કેરટનો કુકમ અમલદારપર નીકળેલ હતો અને માણસ તેના કબજામાં હતો તે ખેતાં તેની છૂં ફરજો હતી? માણસ તેના કબજામાં હોવાથી તેની રજા વગર તેને લાંબી ખસેડવા કુપનીને જરાપણ હક હતો એમ કાણુબર કહી શકાય નહીં. કેરટનો કુકમ હતો કે તે માણસને હક પાર કરવો નહીં, ત્યારે અમલદાર કહે છે કે મેં તેને હકપાર કરવામાં કાંઈ ભાગ લીધો નથી, અને તેથી કેરટનો

કુકમનો અનાદાર

થયો નથી. પણ હું એવા નિરણયપર આવું છું કે તેણે તે માણસને હકપાર કરવામાં ભાગ લીધો કહેવાય, કેમકે ત્યાં તેની રજાની જરૂર હતી ત્યાં તેણે તે આપી. તેવી રજા વગર સ્ટીમરવાળાઓ તે માણસનો કબજો ન મેળવી શક્યા હોત. જો તેઓ (સ્ટીમરવાળાઓ) જમીનપર આવ્યા હોત અને કાંઈ કાપડા ની સન્તા લીધા વગર એક માણસની છુટ છીનવી લીધી હોત તો તેમણે મુન્દો કર્યો ગણાત તે માણસ ઇમીગ્રેશન અમલદારના કબજામાં હતો, અને તેણે કાપડા મુજબજ વરતવાનું હતું. કેરટ નો કુકમ ખેતાને મળ્યા પછી કઝીન્સે કાંઈક કરવાનું કે તે માણસને રાખવામાં કાંઈક ખરચ થાય તેમ હતું. તેથી તે બધા ખરચમાંથી જટકી જવાનો તેણે વિચાર કર્યો. તેવામાં સ્ટીમર ઉપડવાની હોવાથી તેના અમલદારે જમીનપર આવ્યા અને તે માણસને હકપાર કરવા સ્ટીમર પર લેવાની માગણી કરી અને કઝીન્સ

એક બાણુએ ખાલી મથો.

આમ તે રજા આપનાર મણાય. અને એવું પણ દેખાય છે કે તેણે તેના તાબા ના અમલદાર મેકમનીસને તે માણસને જતો કરવા સુચના આપી હતી. કઝીન્સે આ પ્રમાણે ભાગ બજબજ વગર તે માણસ કહી હકપાર ન થઇ શકત. અને તેથી હકપાર કરવામાં કામમાં પાઠ બજવનાર તેને ગણવો જોઈએ; તથા તે માણસને લઇ જવાની રજા આપી તેથી કેરટનો કુકમના અનાદારના કામમાં તેણે ભાગ બજબજો મણાય. આ કારણે કેરટનો તિરસ્કાર બરાબર મણાયું જોઈએ. જો કેરટનો કુકમનો અનાદાર થયો હોય તે તે કુકમ સંજ્ઞાથી સમજાવેલી થયો

છે એમ ખતાવવા કહીકત રજા કરવામાં આવી છે. મને જણાય છે કે કેરટને કુકમ તદ્દન સ્પષ્ટ છે. તેનો અનરથ કરવાનું અસંભવિત નથી, છતાં મને લાગે છે કે બહુ ચાલાકી વાપરીને તેનો અનરથ કરવામાં આવ્યો છે; જો કઝીન્સ હકપણુપુરવક વર્તેલો હોત અને કુકમ જેમ મળ્યો તેમજ તેનો અમલ કર્યો હોત તો કાંઈ મુશીબત ઉભી થાત નહીં. પણ

તેણે જમીને સુચનાઓ મેળવી,

અને તેવી સુચના આપનારાઓએ કુકમના અમલમાંથી છુટવાની રીત શોધી કાઢી. આવી ચતુરાઈના પરિણામે કઝીન્સને તે પુ' પમણું લેવાના વિચારમાં ટેકો મળ્યો હતો; પણ જે નિરણયપર હું આવું છું તે એ છે કે કઝીન્સ આ બાબતમાં ઉદ્ધતાથી વર્તેલ નથી, છતાં હું ધારું છું કે કઝીન્સપુરવક તે વર્તેલ છે. કેટલાક કામ કઝીન્સપુરવક કરેલાં હોય છે, અને તે થી ખાતરી હોય છે. આ સ્થિતિમાં એક હકકડગું ચેરકામદે કામ કરવાનો નિયમ નહોતો, પણ કેરટનો કુકમથી જટકવાને કાંઈક તો બંધાવું હોવું જોઈએ, કાંઈક તો કારણ આપી શકાય એમ ધારીને વરતવામાં આવ્યું હતું.

ચુકાદો

હું એવા ચુકાદાપર આવું છું કે કેરટનો કુકમ જે હતો તે એવો હતો કે તે જેમ મળ્યો તેમજ તેનો અરથ કરવા માં આવ્યો હોત તો તેનો અરથ સમજવાનું અમર નહોતું; પણ ત્યારે કઝીન્સે બીજાની સલાહ લીધી ત્યારે શુલ્ક ભરેલા અરથ વડે તેને બસાવવામાં આવ્યો. કુકમના અનાદાર માટે સજા કરતાં આ વાત કેરટ બાનમાં લેશે. સજા તરીકે કંઈ કરવા બચવા જેમ આપવા કેરટને સજા છે; પણ તિરસ્કાર માટે કાંઈ બચાવ હતો એમ કેરટને જણાય એવા બધા ખરા કેસમાં કેરટે આકરી સજા કરી નથી. તે માત્ર એટલી સજા કરે છે કે કેસને કેરટમાં લાવવા થી ચલેલ બધું ખરચ, તથા અનાદારને લીધે સામા ધણીને જે ખરચમાં ઉતરવું પડ્યું હોય તે અપાવે છે. કઝીન્સની વરતણકને લીધે અમુક ખરચ બાણુ છે. પણ ખરચ કઝીન્સે આપવું પડશે, તેમજ તેની વરતણકને લીધે જે કેસ કરવો પડેલ છે તેનું ખરચ તેણે જાતે આપવું પડશે. મેકમનીસને કેરટનો કુકમની ખબર નહોતી, અને તેથી જે

ફક્તની જે ખબર નહોતી તે ફક્તનો
તે અનાદાર કરી સંચો હોય નહીં

સર જોર જુકાનને

હવે જે આ જ્ઞાતનો મુન્દો સરકારી
અમલદાર કરે તે, સાધારણ માણસ તેમ
કરે તે કરતાં વધારે મજીર વાત મળ્યા.
કારતના ફક્તનો અનાદાર થયો છે એમાં
કાંઈ સંકા નથી. અને જો કે કઝીન્સે
બીજાઓની મુચનાઓ લીધી હતી છતાં
કારતના ફક્તનો અનાદાર કરવાનું વાજબી
નહોતું. હવે તેના ખ્યાલપર લાવવામાં
આવ્યું છે કે અનાદારથી તે ફક્ત જોખમ
એકે છે તેથી અવિચારમાં કદાચ કારતના
ફક્તની તે અવગણના કરશે નહીં. તાર
રકાર માટે કઝીન્સ મુન્દેગાર થયેલ છે,
પણ કારતના ફક્તનો આર પ્રગતી રીતે
જ્ઞાતાવાદ સુધી છે, અને તેથી આ ફક્ત
જુલમ તેના પગલાંથી કરવી પડેલ
બીજા અરજીનું અરજ આપવાનો ફક્ત
કરવાથી થોડા સમય થઈ જાયશે.

બી જરૂરી સરકાર

ઉપરના મુદ્દામાં મળતાપણુ જતાવ્યું
અને ઉમેર્યું કે ઇમીગ્રેશન કાયદાના
અમલની બાબતમાં ન્યાય આપવા માટે
સરકારી અમલદારોની અતઃકરણની સહા
યતા મળવા કારત હુદ્દાર છે; અને ન્યાય
અપાવવાના તેના કામમાં કાંઈ કરકોતો ન
નખાવી જોઈએ. આ કામલામાં કારત
ના ફક્તમાંથી ચોખ્ખી રીતે છટકવામાં
આવેલ છે, અને જે સલાહ તમે કઝીન્સ
વરતેલ છે તે સલાહ વિષે શું કહેવું તે
અમલવાદુ મુદ્દેલ છે.

સાઉથ આફ્રિકા કમોટોનો રજુઆતો

બી પાસાકે ઉપારણુ કામ

તા. ૧૬ મીના લંડનથી રહે મેકમેલ
તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે સાઉથ
આફ્રિકા સિટીસ ઇડિયન કમીટીએ કોલો
નીઅલ પ્રધાન તથા હીદી પ્રધાન આગળ
રજુઆતો કરી છે. તેમાં દક્ષિણ આફ
રિકાના ટાઉનશીપ એક્ટ વિષે, ટરાંસવાલ
ના સોનેરી કાયદા વિષે, તથા નાતાલના
લાઇસેન્સિંગ તથા વેરા સંબંધી કાયદાઓ
વિષે લખાણ કર્યું છે. તેમજ ૧૯૧૨
માં ચનાર નવા ઇમીગ્રેશન બીલને લગતા
દક્ષિણ આફ્રિકાના હીદી ઇમીગ્રેશન સવાલ
પર ઇસારા કર્યો છે.

કેપનો છેલ્લો ઇમીગ્રેશન કેસ

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ સાહેબ,

નાથુભાઈ કાક્યાભાઈ ઘીવાળા જેના
કેસની વીનત હાલ ખ્યાલ ખેંચવા લાયક
થઈ પડી છે તે સને ૧૯૦૭ માં સ્વદેશ
પરમીટ લીધા સિવાય ગયા હતા. તે હાલ
એક માસ પર પોતાનો રોજગાર ઠેકાણે
પાડવાના કારણસર આવેલ, તેને સન્તા
વાળાએ ઉતાવળે દત્તા નહીં. જેથી અને
ફેપ સિટીસ ઇડિયન મુનિયને એ કામ
સારવજનીકના લાભને ખાતર હાથમાં લઈ
તેના ફક્તની ખાતર પીટીસન કારતમાં
દાખલ કરાવ્યું હતું. કારતનો મુદ્દો
આવે ને પહેલાં સન્તાવાળાઓએ તેને
ડીપોરટ કર્યો હતો. જેના ખબર મુનિ
યનના વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ મી. મનસારને
યતાં આમ એકદમ હીદીને ડીપોરટ કર્યો
જેથી સુપ્રીમ કારતમાં પીટીસન દાખલ
હીધી હતી. સન્તાવાળાઓએ કારતનું
અપમાન કર્યું જેથી સ્ટીમર અટકાવી
મજૂર માણસને પાછો લાવવામાં આવ્યો
હતો. કારતના એ કેસનો મુદ્દો કારતે
આપ્યો કે અતરે ઉતરવાનો હક કાયદા
પ્રમાણે એનાથી સંબંધિત થતો નથી પણ
એનો રોજગાર ઠેકાણે પાડવા વાસ્તે એને
બેલ ઉપર અમર તો ચાલીએ એવી જમી
નગીરી આપવા છતાં પણ ઉતરવા દેવાની
મના કરી હતી. તેની મુલાકાત કરવામાં
પણ એટલો સખત જાપતો રાખ્યો હતો
કે સન્તાવાળાઓની ફેરના આદમી સીવાય
બીજાને મના કરવામાં આવી હતી. એ
કેટલો જુલમ મુનિયનના વાઇસ પ્રેસી
ડેન્ટ તથા સેક્રેટરીને પણ પાસ આપવા
ના પાડવામાં આવી હતી. આ બાબત
ને વાસ્તે પ્રેસ્ટ કરવા મુનિયનની એક
મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. જેમાં
પ્રમુખ સાહેબે જણાવ્યું કે ઉપરના મજ
કુર બે માણસ જેવા હીદીને ફાંસી
સન્તા છે કે મના કરી શકે, અને કદાચ
એમ કાચ તો તે સામે હું પગલાં કરવા
તરફાર છું. જે ઉપરથી બીજે દિવસે
એટલે તા. ૨૩ મી મેના રોજ હું જાતે
ઇમીગ્રેશન ઓફીસમાં વીઝીટીંગ પાસ લેવા
ગયો હતો. જે વખતે મી. ઇ. ઇમીગ્રેશન
ઓફીસરે મને પાસ આપવા ના પાડી
હતી. તે વખતે થયેલા સવાલ જવાબ
પત્તીકને ઉપયોગી હોવાને લીધે હું ત્રીયે
દરજાનું છું :—

પ્રથમ હું ગયો તો મને જણાવ્યું કે
બેબીન અરજી લાવો. તે ઉપરથી મેં
મારાં નામ, કામ, થઈ અને જાત સહીત

અરજી કરી હતી. વખત હું જે હોવાના
કારણસર તે અરજી હું ૨૪૨માં લઈ
ગયો હતો. મારી અરજી વાંચી અને
કહેવામાં આવ્યું કે તમને પરમીટ મળશે
નહીં. તેમ કરવાનું મેં કારણ પૂછ્યું;
જવાબમાં એજીટેટર માણસ હોય તેને
અમે માનતા નથી. મેં પૂછ્યું 'હું
એજીટેટર છું?' જવાબમાં 'હું' તમને
કહેતો નથી. તો મેં પૂછ્યું કે 'શામાટે
મને પાસની ના પાડો છો?' જવાબમાં
'તમે કયા કારણસર જવા માંગો છો?'
મેં કહ્યું કે 'મારા દેહીલાઈ છે. જેથી
મારે ફક્ત તેની મુલાકાતને અરથે જવું
છે.' મને પૂછ્યું કે 'કયા કારણસર મુલા
કાત કરવા શારો છો?' મેં કહ્યું 'ફક્ત
મળવા માટેજ' ત્યારે મને જણાવ્યું કે
'એ માણસ ખરાબ અને શીતુરી છે'
તો મેં કહ્યું કે 'તમે કેવી રીતે કહી
શકો કે એ શીતુરી છે?' ત્યારે તેણે જણા
વ્યું કે 'તે હું જાણુ છું.' આ બધું
તેને જણાવનારે કહ્યું!

આ ઉપરથી આપ સંબંધી બેઈ કઠશે,
કે સન્તાવાળાઓનો કેટલો જુલમ છે.
એક ખુની માણસની પણ મુલાકાત કરવા
દેવામાં આવે છે. તો મજૂર નાથુભાઈ
ખુની નથી તેમજ શીતુરી પણ નથી, તો
તેની મુલાકાતને માટે આમ વધી લે એ
કેટલો જુલમ કહેવાય?

હવે હું મારા સેખના અસલ મુદ્દાપર
વળુ છું. લોક માન્ય મી. રીય કે જેણે
ન. રોજગાર હીદીઓને કુસપ જોયો છે,
અને તે દુર કરવાને અધાર મહેનત કરી
સપ કરાવવાને માટે ફેપ સિટીસ ઇડિ
અન મુનિયન નામના મંડળનો પાથો
નાખ્યો હતો. અલગત આવી માંદો
માંદોના કુસપથી થઈ પડેલા ભાગો તથા
ભવિષ્યમાં તેમ નહીં અને એવી આશા રાખ
નારા તમામ હીદીભાઈઓએ મી. રીયને નેના
કારણે વાસ્તે ધન્યવાદ આપ્યો હતો. મી. રીયે
પોતે વાવેલાં બીનાં ફોર્મ લોક હીતને અરથે
કામ આવશે એમ ધારણુ હતું. પણ
હવે જણાય છે કે અમે તો બનાં દત્તા
લાઈ છીએ. સખત કે મજૂર કેસમાં
જેટલી તન, મન અને ધનથી મહેનત
અમારા વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ મી. મનસાર તથા
ઓનરેબલ સેક્રેટરી વીઝેરેએ લીધી છે,
તેટલી બીજાઓએ લીધી નહીં. અને કેટ
લાકે તો વિરુદ્ધમાં પણ કામ કર્યું!!

લી. હું આપનો નમ્ર સેવક,

એકુભાઈ પ્રાગજી દેસાઈ,

પી. એ. બોક્સ ૧૫૪૧, કેપટાઉન,

તા. ૪ માંદે જુન સને ૧૯૧૧.

જોડાન્સનમરમમાં એક જલસો

હમીદીઆ હરલામીક સોસાયટીના સેક્રેટરી વતી મી. રોપ રસુલ લખે છે કે:-

મહેમોડનોની એક મીટિંગ મહ કાલ હમીદીઆ હરલામીક સોસાયટીના હોલ માં દરકીસ કોનસલ જનરલ મી. ઓદીએ ની ફરમાજ મુજબ મળી હતી, અને બધી જમાતના લોકો બેસા મળ્યા હતા, અને સારો જલસો થયો હતો. સમાના પ્રમુખ મી. હમામ અ. કા. વાવઝીરે મીટિંગનો હેતુ જણાવ્યા પછી કોનસલ જનરલે ખુલાસો કર્યો કે કોનસલનીનોપલ ખાતે "રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી" કે જે નામ કાર સુલતાન મહમદ રશીદના પ્રમુખપણા હેઠળ થયે છે તે સોસાયટી લશ્કરી નાવારસ બચાવે અને કુટુમો ને મદદ કરવા સ્થાપન થયેલી છે. તે સોસાયટીના મેમબર તરીકે હું તમને અપીલ કરું છું કે દરાસવાલમાં નસી દરકીસ સહયત, અને ખલાફુલ મોઅમે નીત તરીકે માનવી દરેક સુલમાન કામ મજબૂર હડમાં મદદ કરશે એવી હુ આસા રાખું છું. તે બાદ હાજર રહેલા માંથી મી. હાજ વજીર અલીએ, કોનસલ ના સેક્રેટરી મી. સીમેને તેમજ હમામ કમાલી, હમામ તાલેબ, મી. હેન્સી, મી. અબદુલ મની વીગેરે સાહેબોએ વખતને અનુસરતાં બાપણો કર્યાં, અને મીટિંગમાં ઉપરાજ સર કરવામાં આવ્યું, જેમાં પહેલાંજ મી. સીમેને (સેક્રેટરી કોનસલ જનરલ) પા. ૪૦ નો ચેક કાપી આપ્યો. અને તે બાદ મી. મોટલે પા. ૫ નો ચેક, ને મી. સાલે ૧૦૬ બસુદુ લેંડવાળાએ પા. ૧૦-૧૦-૦ નો ચેક આપ્યો. એ બાદ બીજી રકમો લેણીક બરાબ હતી. વખત પુરો થવા આવતાં તેમજ આમ એકી વેળાએ કામ કાઢેલા તુ અસલ્ય હોવાને લીધે મી. રોપ રસુલે દરખાસ્ત રજુ કરી કે મી. અબદુલ મની, મી. અહમદ કોદીઆ, મી. અહમદ હમામ, મી. હુસીન મોટન, હમામ તાલેબ, હમામ કમાલી, ને મી. હાજ વજીર અલી એટલા સમસોની અક હમીદી તોમવી અને તે લોકો મસાહમો. સોમાલી, અને હાંદીઓમાં ફરી કપરાજી કરે. જે દરખાસ્ત વધુ મતે પાસ થયેલી જાહેર કરવામાં આવી બાદ મોલવી સુઅરખ સાહેબે સુલતાનુલ મોઅઝઝમના હકમાં અને સલતનતે ઓદેમાનીઆના હકમાં હુકા માગ્યો હતો. તે પછી કોનસલ

જનરલ ઓદીએ, અને તેમના સેક્રેટરી મી. સેમેન અને હાજર રહેલાનો પ્રમુખે ઉપકાર માન્યા બાદ જલસો બરખાસ્ત થયો હતો.

કેપમાં હાંદી સામે ઝુબેશ

કલેરમાઉંટના બેચાલો

કેપ ટાઇમ્સ ઉપરથી જણાય છે કે તા. ૬ મીને શુકરવારે કલેરમાઉંટ ટાઉન કાઉન્સિલની મીટિંગમાં જનરલ ડીલરસના લાઇસેન્સ સંબંધમાં હાંદીને નાબુદ કરવાની રજુઆતો કરવા એક રેપુટેશન મજૂ હતું. મેવર મી. જે. એમ. પી. મુરહેડ સમાના પ્રમુખ હતા. મી. સી. એસ. નીચે રેપુટેશનની બોલાબાજ કરાવી હતી. હેન્સીલ વુડ નામના રેપુટેશનના મેંબરે કહ્યું કે મારે એક પીપીયન રજુ કરવાનું છે. જો કે અમે તે ઉતારણે તકબાર કરીએ છીએ તે ઉપર ૫૦ કરતાં વધારે વેપારીની સહીઓ મળ સકાય છે. રેપુટેશન મજૂ છે કે કાઉન્સિલને જે સત્તા છે તે તેણે વાપરવી જોઈએ, અને બાંવણમાં એશીઆટીકને એક લાઇસેન્સ ન આપવું જોઈએ.

સર જોન ગ્રેકાને વુડનું કે રેપુટેશન એમ કહેવા માટે છે કે એશીઆટીક નામાં લાઇસેન્સ આપવાનું બંધ કરવું. મી. હેન્સીલ વુડ: હા એ બોરો અલ્પ ગમતા વેપારીઓ છે, અને તેઓ ન હોવાથી કોઇ પણ મ્યુનિસીપાલિટી વધારે સારી થઇ શકશે.

મી. તીવ: એશીઆટીક વેપારી હામલ થવાથી કલેરમાઉંટના બેચા વેપારી ઉતરતા થયા છે એમ ધારો છે?

મી. હેન્સીલ વુડ: હા એશીઆટીક ની દુરીકાઇને લીધે કલેરમાઉંટમાં વેપાર માંથી હાંકી કાઢવામાં આવ્યા હોય એવા કોડીબંધ બેચા વેપારીઓનાં નામ હું આપી શકું છું. માટે હું આસા રાખું છું કે આ પીપીયન તથા કરાવો તરફ કાઉન્સિલ મંજીર રીતે ધ્યાન આપશે.

મેવરે કહ્યું કે રેટપેયરો પોતાના વિચાર રજુ કરવા માટે ત્યારે તેપર ધ્યાન દેવા કાઉન્સિલ હમેશાં ખુશી થશે. આ પીપીયન તથા કરાવો અને તે સંબંધી ટીકાઓપર કાઉન્સિલ ઉત્સાહપુરવક ધ્યાન આપશે એવી હું ખાતરી આપું છું. બાક રેપુટેશન મજૂ કરવું હશે.

હાંદુસ્તાની કરામરી

અમારા કરામતામાં તમામ માલ મિલકાત હાંદી કરામરીથી વહેવાર થાય છે, જેથી બીજા પરદેશી વેપારી કરતાં પહેલાં હમણે અને સસ્તો માલ વહેવાર કરી શકીએ છીએ. આસા છે કે હેસાબીઆની હાંદીઆ આ કરામતાને કલેજન આપવા ચુકશે નહીં.

હાંદી વેપારમાં અલગી સસ્તી તેમજ હાંદી દીનની ત્રાજો તથા સાદાં અને ઘડાં હાંકણાં વાળા મજુઓ તથા પાણીના કારા તથા કામ વાળા બાંધવાથી હમેશ મેલા જવામાં આવ્યા રાખીએ છીએ. દીનની પેટી બધી સારીકી પ્રદી તેમજ નેરકમાં વેચાણે છે અને નાના મેલા પ્રાણી બોરડર બધે બધે. પ્રાણસ લીરક મજૂ થયો.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban,
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાલુકા ફ્રુટ અને વેલ્ટેરલ

સહાઈની પેકીંગ, સારો માલ, રોકડેથી બધા જગ્યાએ તાકીદથી મોકલ્યું. જોર કર મોકલી ખાતો કરો. લખે.

મહમદખાન હાંસીદો.

પો.બો. ૮૧૫, ૧૧૭ કપાન સ્ટ્રીટ, દરબન.

તાલુકા ઉમદા ફ્રુટ

અને વેલ્ટેરલ

સહાઈની પેકીંગ, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી તાકીદથી મોકલ્યું છું. જોરકર મોકલી ખાતો કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write:—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

જોડાન્સનમરમમાં મેમન રીફોડ પર એક બેરી બાઇને એક નેરીવ સાઇકલ વાળાથી છળ થઇ હતી. તેવામાં કંટલાક જોરા બેલાડીઓ બાવી પહોંચ્યા અને બેરી બાઇને રાવ કરવાથી નેરીવને કુદ બોલની પેટે લાતો વડે મારવામાં આવ્યો, તથા બાઇસીકલનો કાંચીને છુટા કરી નાખ્યો અને તેને એવા રીતે માર્યો કે ફાટેલ કપડે માંડ તે છવ લઇને જવા કલિંતમાન થયો.

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest
 Market Price and Prompt Settlement.
 Weekly Market Reports sent free on application,

Weekly Market Reports sent free on application.

જાણી શકાય તેવા કારણો કારણે જોડાઈને રહેવાની જરૂર પડે છે. જોડાઈને રહેવાની જરૂર પડે છે.

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE :—20 Simmonds Street, Market Sq.,
Box 2988, Tel. Address : TOMASELLI, Johannesburg

Tel. Address : TOMASELLI

Johannestur8

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

DISTRIBUTORS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken.

Tel. add. "KILANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses, Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DUREAN.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "EULINIAN"

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zuerich Box 77

Zuerst Box 77
Lindleyspoort
Steenbokfontein
Rietfontein

NATAL;
TRANSVAAL;
Dis. KUSTAN
BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

नवसारी छोट्टु युनाइटेड
ट्रेडिंग कं.

હોંદુસ્થાનની શેઠરી જ્યાં 'મ' માળી
સરતે ભાવે વેચવામાં આવે છે. જ્યને ખાજ
થી પોરનું હરણું તથા કલકતાનું—સરસ
વેવલ—ચોખ્ખું 'મ' માળીમાં—એક વખત
મ' માળી ખાતી કરે.

डॉ. ए. ए. नाथन-स ऑस्ट्रियन,

કામગાનલ સ્ત્રી, જોડાનેરપરમ.

२. अ. 'Gaekwad', पो. ओ.स. ५२५०.

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

**All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.**

બો મો બ. આ ર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

होलमिस तथा रमिस.

દરેક જાતનું રેશમ તથા ટાકા સિદ્ધ તથા ખીજી જાતનું રેશમ, દરેક જાતના રેશમી રૂમાલ,

કાવળીઓ, સાડીઓ, પામડી, જરીના ટેવલ કપર, તથા ખીજા જે-સી ચીજોના વેપારી.

નાટ. અમારા વાત સાંભળે આધારીકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સરતા છે. તથા અમે એકજ આવક કરીએ છીએ એ વખત માલ લીધાથી ખાતરી રહે. બહારના એરડરો ઉપર પુરતી રીતે ધ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા શેકે માલ લેનારને જો માલ મેંધો લાગે તો એક વીકની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઈ જઈ શકે છે.

பம்பே பா ரீ—சுவத் அப்யிரிக் கா பட்டு வியாபாரீ

மோத்தத் திலியும் கில்லலாதினும், தாவரிகளும், மட்ட, எல்லா, திலுக்கலிம், நோங்கலும், கிடைக்கும்.

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURHAM

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will sail on or about the 16 JULY
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પુણ ખબર

ધા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પંડુવા" દન ૩૩૦૫.

ઉપરીજમ જાહેર વખતે લાઇનની ગંભીર અને કડક આમની આગ
ખોડ અનેરી તા. ૧૬મી જુલાઈ ના રોજ ઉપરશે. તે કદત જાંગીનાર અને મોખાસ
ખદર કરી મુખ્ય જશે.

મજબૂર લાઇનની આગળેઠાં કે પાસેજરો સારુ ઉપલા ફાલકાઓમાં
ધણી સારી સમય છે તેમજ વીજળીની બનીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળકોને
ઇન્ડિયા મુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
બલામણ છે કે આવી કુકે મુલતની સુસાધીનો અમુલ્ય તક મુખવશે
નહી.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વસ્તે ગોરાખીવળી કે વગરની રીટરન ટીકા
દની સમય કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરનાની કરી તુરત કેબીન
ની ટીકીટ કઢાવી લેવી.

કે પસેજરો માટે સખળી તરેહની સમય છે. સારા કોરીસરો હોવાથી
કોઇપણ તરેહની અડચણ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગળેઠાં જેથી દર માસે ઉપરશે. સ્ટીમર
મુખ્ય મહોયવે તારથી ખબર મળે છે, જે જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ મી. એમ. સાહુભાઈ, ના ૨૮ પ્રસીડેડ સ્ટ્રી-
આથવા રોડ ૬૬૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોકેશન બેહાનેમ્બરમ, અમર અમારે ત
જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો

મેસરસ એમ. સી. આંગલીઆ એન્ડ કુ, ને ૩૫૬થુ. હન અને કે
કેમરશીયલ રોડ, હરબન.

Hassan Essak

Draper, Grocer
&
General Merchantકપડાં મેસરી અને દરેક જાતના પરચુરણ
માલની દુકાનHead Office: WINDSORTON, C. C
P. O, Box 8Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfonteinસાની ઉનતિ વિના રહેનાર નથી
મુંદરી મુખોષ

ખાસ સ્ત્રીઓની કેળવણી અને ઉનતિ અરથે
પ્રગટ થાય છે : તેથી મહત્ત્વે પાતાના કુટુંબ
ની સ્ત્રીઓ સારુ લેવા હાયક છે.

સંપુરણ મનોરંજક અને બોધદાયી વાર્તા
ઓ અને વિદ્યા કળાનું સર્જન બાબમાં જ્ઞાન
મળે એવાં હખાણેથી બરપુર આ મારીકે
હાંદુ મુસલમાન અને પારસી વગેરે સખળી
ગુજરાતી વાંચતી જામમાં એક સરખો આવ
કાર પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિક
ઉખાંડ વગેરે દેશોમાં નવાં સાહસીક ગુજ
રાતી બંધુઓ ગયા છે. ત્યાં 'મુંદરી મુખોષ'
ની માગણી થાય છે.

જાહેર ખબર માટે પણ 'મુંદરી મુખોષ'
સારું સાધન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ ઉપાય છે.
નમુનાની નકલ અરથા આનાની ટપાલની
ટીકટ મોકલનારને મુરત મોકલવામાં આવશે.

વરસનું લવાજમ રૂ. ૧-૦૦

સખળો પત્રવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો :

'મુંદરી મુખોષ' મદીર, અમદાવાદ

Subscribers Note!

Our Diary for 1911 has
been so much appreciated that
we have now only a few left,
which we shall present to
those who pay their subscrip-
tion.

Don't Delay

The Indians of South Africa

Melots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA,
ENGLAND and INDIA:

s.	d.
Yearly ...	17 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, O.O

Mohamed Surtis
Merchant, Box 87

HARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetany,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetany" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BEILAH

E. A. Rabenin
Fruit Supplier in South Africa

BUTHE BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohaganlal Bhawanidas Gheewala
Banderis, 21 Roger-street
Importer.

ESRAH NORDEN,
24 Frere-street, (Woodstock)

DARNALL

Narayan Mahanaj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

E. ABOORAKES Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parahomam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
179 PINE STREET

H. Ebrahim Ismail & Co.,
116 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street

Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebratim
Commission Agent Point.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler,
474 West-street

G. Runchand,
505 West-street

M. RAWAT & Co.
108 Queen-street.

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey-street

A. G. TITNIS Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAD, JEEWA
Fruiterer Box 471

GRAHAMSTOWN C.C

Abdul Bosar,
Merchant, Butcher & Importer
Queen-street

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Doss, Box 110 Tel "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

N. S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

V. S. Thakore, Indian Laundry,
Box 122, High-street,

INHAMBANE E.A

Charles Maude
Rice & Dhal & Specialty
47 & 49, Buffalo Road

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALBHAI BULCHHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Street
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FAAR,
Box 2031.

GOOLAM MOHIDEEN
Box 3756

Mahomed Ebrahim Kankay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp Box 4140

Navasri Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavarin,
224 Market-street

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: "V. Samy"
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

Suleman Ebrahim, General Dealer
Box 33, 73 George-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-street

S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House

T. Vedia Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOWN

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee"
Parakh & Co., P.O. Box 29

JUNE 24TH, 1911

INDIAN OPINION

KUILS RIVER STATION
N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP
Moses Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTANBAI & DADOO
Box 33,
Hasaan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJER
Box 11.

LOUISTRICHARDT
Dangershi Moa jee
P O. Box 7

MIDDLESBURG
(TRANSVAAL)
P. E. BHAMBA,
Box 35
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer
Box 150
L. A. Ojjes & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street

LOURENCO MARQUES
BOMKALGY IDOLGY, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.
Noor Mahamed & Rawji,
Box 329.
Parahotam Amarchand & Co.,
Box 108.
VRJIDAS & LALCHAND, Box 92
Nandjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers Box 141

NORTHDENH
Derjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF
Ebrahim Omerah
Box 9.

PIETERSBURG
MERTA & LEANDERIA BROS.,
Box 100, Market Street

POTCHENSTROOM
G. K. Desai,
Box 128

PORT ELIZABETH
Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 531.
L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.
V. R. Namscoo,
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,
R. B. Nmscoo,
64 Walmer Road
Vannali Harie,
Indian Laundry,
Hasen Street, The Hill.

PRETORIA
Obotu Fakir,
Tailor and General Dealer
156 Prinsloo Street
Two Branches: Standerton. Box 8
Mangalbhaji V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. d. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, B x 442

RICHMOND
Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSON
A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keeron & Vansyl Sts

RUSTENBURG
ISMAIL SULMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Salimul"

SALISBURY
Shimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.
S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Ismenkhani Kalakhan,
17 Market Street,

SPELONKEN
(Transvaal.)
Kesarji Jiga. Bafnoia

STANDERTON
Amod & Ismail. Box 44,
Mahomed Wudee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION
Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
(General Dealer,

UTTENHAGEN C.O.
Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA
Dada Omerah.

VERULAM
Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,

WELLINGTON C.C.
V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.
Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hasaan E-sack
P. O. Box 8

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
3 Crown Road, Fordburg.
JOHANNESBURG

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St, KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No 28, P.O. Box 28.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 616, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes and ABC 4th edition and 41

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Shop No. 432, Corner Kaffie & 14th Streets,
VEREDORT, JOHANNESBURG
Box 4140 TEL. ADD: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: 1 YANCOO COLABA, BOMBAY.

પુરાણભાઈ ભુલાભાઈ
ભાતનો ડા.
જનરલ સીટલ મરચાંદસ
મરદના કેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
કેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કીરખાન, રેશમી
રમાલ વગેરે પરચુરસુ માલ મળશે.
આવે, લુઓ અને ખાતી કરો.
એવું મળત છે.
ઈન્ડિયન મારકેટ, રેડાલ નં. ૫૮
પ્રેસીડેન્ટ બીડ, બેંકાસનમ.
બોક્ષ ૨૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles & Gibraltar:-

About July 3rd Guelph 4890 tons

„ July 31st Goth 4778 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY

about June. 29th Avondale Castle 5531 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ July 5th Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 8504, Tel. add. "Gama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

M. P. FANCY,

MERCHANT ■ IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી.

હોમસેલ અને સીટલ મરચાંદ.

ઈન્ડિયન મેસરી જથ્થામાં હિંદુસ્તાન
થી મંગાવી સસ્તે હામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ ઘી પોરખદરનું તથા કશ્કના
નુ-સરસ સાવલ-ચોણું મધીઆબું-જથ્થા
માં અલમાએક કરી ભુઓ.

STAND 512, 17th Street VEREDORT
Box 6031. JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Salt Goods, etc. etc.

પોરખદરનું ખુબબોદર ઘી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "PORBANDAR,"
Telephone 96

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION,

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જ નારાઓને પુરા ખબર

સસતી મેલો

ખુબઈ જનારો

અમમુબી દન ૫૦૦૦ તા. ૬ઠી જુલાઈ

આ કંપનીની આગવોટમાં ફરક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સમવા છે તેમજ ખલાસી હરીબન છે, અને ઓછીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સખતાવાળા તેમજ મમણુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડશે નહીં એ ખાતરી સખસા.

આ કંપનીની આગવોટ દર મહીને ખુબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુદ મુલતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તખ્ત્યાર થઈ રહેકુ.

સદરકુ આગવોટ ખુબઈ પહેલેથી તેજ રીવસે અતરે તાર મારકતે ખબર મજરી તે ઉપરથી સદની જાણુ માટે અતરે અપામાં નખાવણુ તેથી સઉ સાહેબો ને ખબર ખરચે આગવોટ પહેલેથી જવળી ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે થળી કાઢો.

રવજનને લીધે કીલ્લો મીર કલકતા સ્લીમર લીધે મુજબ જાતી હે.

દસ. દસ. અમમુબી દન ૨,૨૦૦ તા. ૨૮ જુન

ઉપરનાં અડાકાં અડાકાં.

જાણે. જાણે. અમમુબી દન ૩,૩૦૦, જુલાઈ ૨૮

ચિસરક કીમ બેન્ક સન્ડ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

બો. હખરાહીમ ઉસમાલની કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કામસીઅલ રોડ ડરબન

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 158, MIDDELBURG, Transvaal.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BHIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Maude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

એક બોધદાયક વારતા.

"જાત વિના બોલું કશું નથી."

પાપની સામે પશુપણ વાપરવાથી તે અટકવાને બદલે વધે છે અને પ્રેમથીજ તેનો તાલ થાય છે. એવું ખતાવી આપનાર એક રસીક વાર્તા હવે છપાઈ તેમાર થઈ છે. હિન્દુત પોસ્ટેજ સુધા ૪ પેની.

International Printing Press
Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER.

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (23):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg.

Parow, etc.

Head Office: 24 Frore St., Woodstock

P.O. Box 441, Tel. Add: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

484, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

આ રેખી દરમીય દેખીએ,

હસતી અને ચારી. ખાતરી રહે

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલના તંબાકુ.

ફરકથીજ જવાબદાર, સસતા બોલે મળશે
બદારના કોરડર ઉપર દુરત ખાન આપવ
માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશે.
બો. અમમુબી દન ૨,૨૦૦ એન્ડ સન્ડ.
૧૦૮, ડી સ્ટ્રીટ.

P.O. Box 33

Telephone No. 28

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Kanzler leaving Durban about 16 June, Delagoa Bay 18 June

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

સીધા મુંબઈ જનારી આગમણો

સી. કે. કાન્ઝલર ડરબનથી તા. ૧૬ જુને ને ડેલાગોબાએથી તા. ૧૮ જુને

૭૫૦ ટનના કાપડી તારીખે ૭૫૦ ટનના, કોરા, કોલીયાન, કોલીનાર માથાના અને લાખુ મલ મુંબઈ જશે. રેલે બદલું બહો પડે

મનુર લાઈની મોટા સફાઈદાર ટાઈમસર આવનાર ટાઈમસર બનાર અને ટાઈમસર પહેાંચનાર છે. કુમર્ત પહેાંચે ૩ ટુરવ બહો ટેબલથી બખર મળે છે. ૨ કુસાદા, મોતરફ બારીબોલાવા અને દુવાબાર દોલ છે. ફરેટ, સેકન્ડ, અને ટેકની કીપ્ટો. બેરાસી તથા વગર બેરાસી વાળી મળે છે. મલાસીઓ રેથી અને કપડાનો તથા બોટીસરો માથાલુ દોલ છે. લાકડાની રેક, બેરાસીને અલાદી જમા, વીજળીની બતી પાણી, કુસળખાલુ બજાર કીચીન વગેરેનો પુરો બદલવરત દોલ છે. મલલવ ૩ રેકીમરો ખાલ પાસે જશેને મલિલ દોલાથી હરતકની સગવડ છે

વધુ ખબર માટે લખો ના પુછો નીચે સરનામે :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK KASOOL

137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. ■ Park Lane, Fontsburg, Box 2347 J.B.

માંદી વિલાયત પાટની વેતારીના તેમ સોની લાકાન વચવા પ સાવ તેમ આપશું. લાવ માટે લખો. ફાયદો થશે.

નવાલ લીફ તમાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જથામાં તેમ નેટલી બેંકમે તેલી મળશે. અને મોટા જથામાં ખરીદીએ છીએ.

શી પારખાઈરજું સારો માલ. કીદાયને મળશે. મનાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write :-

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St, DUREAN,

અહાસો કાપયામા અમર નામ

નહીપાદ લગુ અનાયાજમનુ બાકીનુ કામ ફરીથી રૂર કરવામા આવ્યુ છે. આજમને આગે દવાખાનુ, (નકાળા, બધી સાળા, અપમજુદ, સીઆ માટેનુ પ્રથક ગુદ વિગેરે માટે રૂપ ઓરડીઓની જરૂર છે. બાવી દરેક ઓરડી બાધતાં પાંસો રેપિયાનો ખરચ સાવ તેમ છે. તેમ મહત્વ એકા વખતે રૂ. ૨૫૦) આપશે તો તે મહત્વના નામની એક ઓરડી બાધી, તે ઉપર આરસપદાણુની તકલી ઓડી તે સખી દેતાનુ નામ અમર કરવામાં આવે છે. લાલના મકાનમાં બુદા બુદા સેલ મહત્વેએ પોતાના નામની ઓરડીઓ બાધવી આપેલી છે. આજા છે કે લાલ લાળ લીફ પ્રમા આ કિતમ તકનો લાભ લેવા મુશ્કી નહીં. વધુ વિગત માટે લખો મનાવી:—લિફ અનાયાજમ નહીપાદ

ફરેટ, વેલ્ટેબલ,

તમા તમાકુ વિગેરે માલ લામે અને સરતો મોડલીએ છીએ. રેડિય મળજુત; કમિલન ખરીદવાવ ઉપરજ, અને પગી બોલુ. બોર ૬૨ સાથેલ રેડિયો નાનાં મોડલી લખો.

HAJEE ABDULLA

Box 593, DURBAN

મહેર ખખર

આમતા વળમતાને મહેર કરવામાં આવે છે કે કુ નીચે સહી કરનાર તા. ૩૦ જુનથી માફ વધોયાળીનુ તથા કાગીનાનુ કામ બાધ કરવાનો વિચાર રાખુ કુ. એટલા સાફ જેમણે મારે ત્યાં પોતાનાં વધોયાળા સમાં કરાવવા રાખ્યા હોય તેમને ખબર આપુ કુ કે તેમણે પોતાનાં વધોયાળા સમાં જ્યાં તેમજ રેલ ઉપલી તારીખનો આદર પતાવી જવુ.

ડો. એ. મેમીયુસ,

રેકંક પરટ, ૧૭ મો રેકા વરીલે ડેરપ. બેહાનેરવરમ.

જસ આવો તો ખરા

રીચમડ કોરેટની સામે ફરેટ કલાલ બીહનેસની જગ્યા કમ્પલીટ ફુલન, લેનન લીસ સાથે કોરાવે દેવાની છે. લખો એમ. એ. પારખ, રીચમડ, નાતાલ

K. B. MODI & DESAI

બેહાનેસ અને ફરેટ મોડીયુસ અમરક વાવવાના તથા આવના આજુ ખાલ મહર બીહીસ બગેરે હમેશ મળે છે. લખો ના મોડી Stand 53, 60, Indian Market P. O. Box 513, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gundhi, International Printing Press, Phoenix, Natal.

NATAL PLANTERS DISAPPOINTED

FAILURE OF THE RECRUITING EXPERIMENT

THE experiment of the sending of sirdars to India to recruit large numbers of indentured Indians for Natal, prior to July 1st, has proved a failure. The *Natal Mercury* in its issue of Tuesday last makes the statement that the Natal tea and sugar planters have sustained another heavy disappointment in the permanent detention of nearly 500 coolies in Calcutta, who were to have provided part of the final batch of indentured labourers from India to this country.

The circumstances of the present affair (says the *Mercury*) are peculiar, but they appear to have arisen in consequence of no preventible fault on the part of anyone. The steamer *Umhloti*, of the King line, which has held the contract for the conveyance of all the Indian immigration traffic, arrived here at the end of May with the penultimate shipment of coolies. It had been arranged for her to return from Durban to Calcutta to bring over the final consignment, if a sufficiently large number had been accumulated, and advices being received that recruiting for the Calcutta depot had practically collapsed, the vessel's destination was altered, and she was sent on to England to load for Ceylon. It may be explained at this point that though the Bullard-King line is under contract to the Government to convey the indentured coolie traffic from India the company have a stipulation in their agreement that two months' notice shall be given by the Government of shipping required, so that Messrs. King and Sons are absolved from any responsibility in the contretemps that subsequently occurred.

After the *Umhloti* had left, a fresh illumination was received on this side to the effect that matters in Calcutta had considerably improved, and that there would be upwards of 400 coolies ready for the steamer to embark when she arrived. Here was a situation to

tax every resource the Immigration Department had at its disposal. Every man had to be leached away from India by the end of June, otherwise the Government would prevent their leaving the country. It was impossible to bring the *Umhloti* out in time, for she does not arrive at Colombo until July 6, and the only other available vessel of the contract line was already under engagement to ship a full consignment of labourers from Madras on the 28th inst. The only possible course was to charter, and on a steamer only—a British-India boat—could be found to perform the service at such short notice. She was not properly fitted for the purpose, however, according to the Indian authorities' requirements, and her use was disallowed by the Indian Government. An urgent request was then made by cable to the administration in Calcutta to allow an extension of time for the dispatch of the coolies, in order to permit of a ship arriving there to fetch them. Promptly came the answer: "Indian Government refuses allow extension of time." A telegram was sent to the acting Prime Minister, at Pretoria, to use his influence to obtain such facilities as would enable the labourers to be brought over, but to this message no reply has yet been received. Then the immigration authorities on this side bethought themselves of another expedient. Early in July the *Umhloti* would be at Colombo, where she could be chartered, the coolies brought by rail from Calcutta, and shipped from Ceylon. But the Indian law designates only Calcutta and Madras as emigration ports for indentured labourers. In order to reach Colombo the coolies would have to be embarked at Tuticorin for Kandy, and again the Indian authorities intervened. "Indian Government refuses allow sailage coolies from Calcutta," read the second cable, and this apparently in the end of the matter.

The impossibility of bringing the Calcutta coolies away means the loss to the Natal plantations and the other employers concerned of 475 labourers, a deprivation which is accentuated by the fact that practically the whole of the people in question are the relatives of Indians now here, who, in consequence of their family connections not coming across, will very possibly return to their own country as soon as their indentures have terminated, instead of re-engaging, as they might have otherwise been expected to do. In addition to the loss of their labour, the employers will have to sacrifice some £3,000 represented by recruiting expenses, or so much of it as is not made up by the disposal of the labourers elsewhere, possibly to Fiji, or some other labour market at a largely reduced cost to those accepting them. One further consignment of Indians is due to leave Madras on the 28th inst., arriving in Natal on about July 18, and these will be followed by no more.

Deputation to Mr. Smuts

On Tuesday afternoon, at the Marine Hotel, Mr. Smuts, the Minister of the Interior, Mines, and Defence, received a deputation (says the *Advertiser*) from the Indian Immigration Trust Board. Colonel Leuchars, Minister of Commerce, was with Mr. Smuts.

The following members of the Board were present: Messrs. G. D. Alexander, A. S. L. Hulst, J. Livingston, A. Platt, H. C. Shepstone, C.M.O., and J. Polkinghorne, and W. Stead (Secretary), who introduced the party to the Minister.

The matters discussed were the stoppage of Indian immigration, and the steps to be taken to provide an adequate labour supply in its place. After he had heard the views of the Board on the matter, the Minister

explained a scheme he had laid down to remedy the matter, and this was accepted by the Board as being a very sound one.

The details of the scheme, at the Minister's desire, are not yet to be made public, as there are as yet several delicate and difficult problems to be solved in connection with it, but it is understood that a supply of African labour will be provided, and that there is no question of bringing into South Africa labourers from overseas.

In detailing his scheme, Mr. Smuts said that he recognised the necessity of an adequate labour supply for the needs of Natal planters, and expressed his sympathy with them in having the Indian supply cut off. They had the sympathy of the Government, who would do all they could for them.

Mr. Smuts satisfied the Board that he was doing all that could possibly be done to settle the vexed question of an adequate labour supply.

The Outcome of the Struggle

"A Lesson Which May be Learnt by All"

In connection with the Indian banquet, the *S. A. Jewish Chronicle* says:—

We Jews have suffered so much in the past from persecution and have— at all events in Western Europe— triumphed over the jealousy and hatred of our neighbours by a kind of passive resistance and determination to exist, despite the campaigns which from time to time have been directed against us, that we can feel more than ordinary sympathy with those brave fellow-subjects of His Majesty who, on Friday night last, entertained the Europeans who had sympathised with them in their struggle to a complimentary dinner in honour of what appears to be the beginning of the end. When we use the term "beginning of the end" we mean the end which shall reflect credit equally upon the Government of this country and upon those who, during the past few years, have been the butt of their persecution, but, as was mentioned at the banquet itself it is not good to be too sanguine, since one never knows what new idea may occupy the fertile brain of the present Minister of the Interior or his arch inquisitor, Mr. Chamberlain. It was a dramatic moment on Friday night when in response to the call of Mr. Hosen for those who had suffered imprisonment for an ideal, nearly all the Indians in the room uplifted their right arms, and well might the speaker say that, had it been a demonstration of white men, they (the Europeans) would have been torn to shreds. The orator of the evening was a Jew who

may well be learned by all, and is proof that mere colour is no criterion of either the possession or the want of self-respect. It has shown how it is possible for a whole people to suffer, and suffer quietly and valiantly, under a system of persecution which is a blot upon so-called British freedom, and, finally, it has shown conclusively that, given patience and endurance, the outcome must inevitably be one in accordance with the tenets of ethical righteousness. *Magna est veritas, et prevalebit.*

London Committee's Representations

Miss Polak, the assistant Secretary of the South Africa British Indian Committee, has addressed the following letter to the Under Secretary of State for the Colonies, dated the 2nd June:—

In adverting once more to the disabilities laboured under by His Majesty's British Indian subjects resident in the Transvaal, I am desired by my Committee to convey to Mr. Secretary Harcourt its sense of profound relief and satisfaction at the temporary accommodation of the prolonged dispute between the Transvaal Indians and the Union Government regarding Provincial legislation affecting Asiatic immigration, pending a final settlement during the next session of the Union Parliament, on the basis of the resolution advanced nearly three years ago by the Transvaal Indians themselves. I am directed respectfully to express my Committee's grateful thanks to the Secretary of State and his predecessor in office, to whose friendly representations this happy result is primarily due.

2. In view of the current sessions of the Imperial Conference, the present occasion is, in the opinion of my Committee, most opportune for arriving at an understanding concerning the treatment of the resident Indian population of South Africa, the problem of immigration having been practically solved. On the subject of the grievances of the Indian communities resident in the Natal and Cape Provinces, my Committee purports to address the Secretary of State shortly. Meanwhile, my Committee has received a copy of a petition addressed to the Secretary of State by the Chairman of the Transvaal British Indian Association, regarding which on behalf of my Committee I venture to offer a few remarks.

3. The legal position of British Indians in the Transvaal Province is to-day considerably worse than it was when the Transvaal received self-government. The anti-Asiatic policy, which has been adopted by the Government, has been intensified and

passed in the Transvaal Parliament during the years 1907-1908, with the sanction and assent of His Majesty's Government. The year of 1907 saw the passing of the Vrededorp Stands Act, which excluded Asiatics, amongst other coloured people, from residence upon stands in the township of Vrededorp in Johannesburg. The principle of segregation as accepted by the then Secretary of State will, if given full expression to, result in the compulsory restriction of the Indian population, for purposes of residence and trade, to locations throughout the Province, thus indirectly carrying out one of the principal objects of the old Republican Law. In 1908 the Gold Law and Township's Act were enacted, against the former of which my Committee made representations to the Secretary of State, based upon the protests of the resident Indian community. The fears then expressed by my Committee are now shown to have been amply justified by the facts that have been brought to Mr. Secretary Harcourt's notice in the petition referred to in Paragraph 2 hereof. My Committee desires to refer, in this connection, to the copy of a letter just received by it, addressed by the Indian firm of Mahomed Ismail & Co., of Klerksdorp to the Secretary of State for India, dealing with some practical results of the application of the Gold Law and Township's Act and which I have the honour to enclose herewith. The facts narrated therein reveal a very grave situation.

4. It is strongly felt by my Committee that the position of the resident Indian community is altogether insecure. Vested rights are threatened; agreements that have been recognised as lawful in the Transvaal Courts are nullified by summary non-judicial notices, and if the policy adumbrated by the two measures above referred to be effectively carried out, it will spell ruin for the bulk of the resident Indians of the Province. My Committee ventures respectfully to suggest that the frequently repeated assurances of Union Ministers, that they do not desire or intend to act harshly towards resident Indians, would appear hardly borne out by the facts set forth in the petition and the letter above-referred to, and I am directed respectfully to request that Mr. Secretary Harcourt will take advantage of the presence in London of the Union Prime Minister to urge upon him the very great desirability of suspending the operation of Section 130 of the Gold Law, with a view to its repeal or modification in the next session of the Union Parliament, safeguarding the resident Indian population from ruin and from the consequent inevitable starving out of the Province, without compensation, of the majority of the Indians lawfully resident therein. My Committee are at one with the Transvaal British Indian Association in its belief that "had such an attempt been made by an open and

plain amendment of Law 3 of 1885, instead of by an obscure interpolation in Statutes covering hundreds of sections and ostensibly dealing with matters of quite a different nature . . . such a measure would never have received His Majesty's sanction."

5. On the subject of the issue of trading licences, my Committee greatly fears, with the examples of the Cape and Natal before it, that if, as is proposed, legislation be passed placing the issue of trading licences in the hands of Municipalities or Licensing Boards, composed in the main of the Indian traders' commercial rivals, great injustice will be done to the Indian community and Indian trading interests will be injuriously affected to a high degree. I am desirous to remind the Secretary of State that the present Indian population of the Transvaal is and always will be a very limited one. The number of lawfully resident Indians is accurately known and will not be augmented. As is very evident from the documents to which reference has already been made herein, every obstacle has been placed in the way of Indian trade development and it would, in the opinion of my Committee, be highly unjust if these difficulties were added to by legislation that has discredited the two Provinces of the Union in which it is already in force.

6. My Committee ventures to remind the Secretary of State that, though natives and "coloured" men in the Transvaal may own fixed property, it is impossible for even the most cultured Indian or the most prominent Indian merchant to take transfer in his own name. The position of Indians is therefore in this respect lower than that of the aboriginal natives of South Africa. Mr. Secretary Harcourt will no doubt be aware that it required special legislation by a specific provision of Act 36 of 1908 to enable Messrs. E. Aboobaker Amud & Brother to take transfer in their own name of a small property in Pretoria that had been acquired, before the passing of Law 3 of 1885, by the deceased founder of the firm.

7. My Committee ventures to hope that the Secretary of State may be able to prevail upon the Union Government to accept the view that, with the settlement of the question of Indian immigration into the Province, it is but proper that equality, in practice as well as in theory, of civil rights should be granted to His Majesty's Indian subjects. It is felt that the continued existence of the disabilities referred to in the petition of the British Indian Association operates as a constant incentive and inducement to the enactment of measures still further restricting the liberty of the subject, and that the Indian population is largely preyed thereby from devoting itself to the work of communal improvement, which would enable it to take its proper

part in promoting the welfare of the Union.

8. My Committee would venture to express the earnest hope and belief that His Majesty's Government will, in continuing to press for relief in the directions set forth in the petition above-referred to, bear in mind the fact that owing to their having engaged in what they have believed, and, in the opinion of my Committee, rightly believed, to be a life and death struggle for the recognition of the vital principle of equality in the eye of the law, the Transvaal Indian community have refrained for some time from agitating the matters alluded to in their petition, although they have suffered grievous hardship from the unjust incidence of what is, in terms and in effect, legislation of a racial and humiliating nature.

From the Editor's Chair

INDIANS AND THE MAYOR

THE Mayor of Durban, not being satisfied with having bungled the Coronation celebration, has exposed himself to ridicule by writing a letter to the Durban press in refutation of Mr. Dawad Mahomed's speech on Coronation Day. Mr. Dawad Mahomed has sent an effective reply, showing how full of misstatements the Mayor's letter is. The Mayor suggests that the stall-holders approached the Council for sports. We have reported the speech of the Market-master who says that he wanted to make good his promise of a year ago to give a treat to the farmers and stall-holders who attended the market and that, therefore, he approached the Town Council for a grant at the time of the Coronation. The information at our disposal undoubtedly corroborates the statement of the Market-master. Those who know the Indians know how sensitive they are about asking for favours in the shape of sports, etc. Indeed, the stall-holders are not a sporting class. Their sport simply consists in slaving away, day after day, in order to earn a living for themselves and their dependents. It is a pity that the traditions handed down by the late Sir Benjamin Greengard, Mr. John Nicol and other distinguished Mayors of Durban are being trampled under foot by Mr. Hollander.

THE NATAL IMMIGRATION SCANDAL

THE administration of the Natal Immigration Act is daily becoming harsher. An Indian woman, claiming to be the wife of a domiciled Indian, has been turned away for want of proof. She had little time left to

prove her marriage. Well-known Indians intervened and asked that she might be landed on a visiting pass. Mr. Smith would not listen to any such suggestion. Now we do not suggest that the woman in question had Natal rights, but it was a high-handed act to have sent her away without giving her a full opportunity of substantiating her claim. We notice, too, that friends are still being practically debarred from boarding incoming or outgoing steamers, so that they might meet those who may be coming to Natal or see those off who may be leaving Natal.

The position of those who may wish to leave for India is being rendered precarious by the officer refusing to issue certificates of domicile. If the resident Indian population is not to be disturbed, we fail to understand why the facility, hitherto enjoyed by it, has now been withdrawn. All these hardships admit of relief by the Congress either testing the legal position or by making representation to the proper quarters. And we trust that the Congress will adopt both the remedies even simultaneously.

INDIAN LABOUR

WE are not disposed to gloat over the misfortunes of the Natal planters in failing to secure a large number of indentured Indians before July 1st. That the experiment of sending sirdars from Natal specially to recruit has not met with much success is only what we expected would happen. Neither can we pity the planters, for they received sufficient warning of the impending stoppage of Indian indentured labour. As to the future, all will depend upon the employers' common-sense. Apart from the natives, there is a large number of Indian labourers resident in this province who can be induced to work as free men. The Minister of the Interior has propounded a scheme to provide an adequate labour supply. Whatever the scheme may be, one thing is certain: the system of indenture for Indians must cease. It is the duty of all intelligent Indians to make it their business to persuade poor, ignorant Indian labourers from entering into fresh contracts of service, and so the system will come to a speedy end.

The grievances of Indians in Australia have not come so prominently before the public as those of their brethren in the other self-governing Dominions. But (says *India*) it is certainly an anomaly which needs redress that they should not be permitted to take their wives with them when they enter the Commonwealth. The prohibition does not extend to other Asiatic races, such as the Chinese, the Japanese, and Syrians from Beyrouth, who are not British subjects. The distinction is utterly unreasonable and indefensible.

The Coronation Celebrations

The Mayor's Letter

On the 23rd ultimo, the Mayor of Durban (Mr. F. C. Hollander) wrote to the Natal press as follows in regard to the Coronation celebrations in Durban:—

In view of the extraordinary mis-statements of Mr. Dawad Mahomed in his address to the Indians yesterday, as reported in your issue of today, I deem it to be my duty to give a brief resume of the facts to the burgesses, and I trust that you will accord me the hospitality of your columns for this purpose. The Indian community having, in April last, emphatically declined to take part in the Coronation celebrations, the Town Council decided to let the matter end there and it was only at the express request of the stall-holders at the Indian market that arrangements were commenced to organise the proposed Indian sports. Mr. Mahomed's assertion that this was an attempt on the part of the Council to undermine the Indian leaders cannot, therefore, be accepted as representing the facts. But I am more particularly concerned with what took place on Wednesday, when I agreed to meet a deputation of the Indian leaders at 11 o'clock in order to give them an answer to a proposal, which emanated from them, and not from me, that special arrangements should be made to accommodate some 300 of the better class Indians in a special enclosure at Lord's grounds. I think that, in fairness to me it should be distinctly understood that this proposal came from them, and I was prepared to give same my heartiest approval, in order that there should be no unpleasantness or dissatisfaction on the part of any section of the community on Coronation Day. Judge, then, of my intense astonishment and justifiable indignation when I learned that some three or four hours before the interview took place one of the most prominent Indian leaders took it upon himself to address a large gathering of Indians in the vicinity of the Indian market in which an interview with me was fabricated, and in which I was reported to have made all kinds of ridiculous statements. This interview existed only in the imagination of the speaker, and no such interview or conversation ever took place. This exceedingly unpleasant incident speaks for itself, and, I venture to think, does not place the Indian leaders in a very happy position, seeing that they have an acknowledged fabricator of absolute falsehood as a colleague. Under these circumstances I am inclined to think that I would have been absolutely justified in declaring a word from me promised in answer, or feeling that it is my duty to say so, could do as far as possible,

the interview took place. The "brow-beating" that Mr. Dawad Mahomed alludes to consisted of a very straight and emphatic intimation at the outset from me, that if the Indian leaders were going to adopt the tactics of their colleague above referred to I would be compelled to decline to meet them or to discuss the matter. Fortunately, I took the precaution of having the interview fully recorded by a shorthand writer, so that any attempt at misrepresentation could be met by a production of the actual facts, and I am, therefore, able to say, without any fear of contradiction, that I did everything in my power to arrange for their comfort and convenience at the afternoon display, but that my offers were emphatically declined by the Indian leaders, who insisted on absolute equality of treatment with the European community, and free, unconditional and unrestricted right of entry and participation in all the European functions. Needless to say, I felt that I could not concede this demand, and I venture to think that my action will have the entire approval and support of the entire white community of the town. I do not propose to deal with Mr. Dawad Mahomed's strictures on myself and the members of the Council, as I am content to wait the judgment of those who have placed upon us the responsibility of administering the affairs of the borough for the time being, and I have no doubt in my own mind as to the issue.

Mr. Dawad Mahomed's Reply

The following is Mr. Dawad Mahomed's reply, dated the 26th ultimo:—

In justice to me, I trust you will be kind enough to allow me, through your columns, to reply to the Mayor's letter in your issue of the 24th inst. In spite of my being charged by the Mayor with having made "extraordinary mis-statements," I adhere to every word I said in my address to that great audience under the shadow of the Queen's statue on Coronation Day. But, sir, his Worship's letter is undoubtedly full of mis-statements, as will appear from the following:—

Mr. Hollander says the Indian community in April last "emphatically declined" to take part in the Coronation celebrations. The fact is that the community, through its representatives, in a public letter, stated that if the Transvaal trouble ended, it would take part in them if, as before, it was allowed to do so on terms of equality. To this letter a formal acknowledgment was sent, but the writers of it were never informed what the Council had decided. They only came to know from the stall-holders that the Mayor intended, without reference to the writers of the official letter, or any other leaders of the community, to give the stall-holders and their former sports on that day. This action we did, and till do, interpret as an attempt to

undermine the Indian leaders. I will not discuss the question as to who made the suggestion of accommodation for 300 better-class Indians on Lord's Grounds. But I fail to see what connection there can be between the purpose of the interview and what an Indian leader may have said at the market.

The Indian in question denies having said that there was a prior interview with the Mayor. The Mayor surely forgets himself when he charges a man without knowing the evidence, and without being himself a judge, with being a "fabricator of absolute falsehood." Indeed, even if the leader stated that there was a prior interview, it would not have been quite wrong, for the simple reason that some leaders did talk to the Mayor through the telephone, and through intervention of a kind friend, and I do suggest that his Worship set aside the ordinary rules of courtesy, when he commenced an interview that had been arranged in a loyal spirit to soothe over a nasty difficulty, by holding what was an unjudicial inquiry into what an Indian had said at an Indian meeting which he had not attended, and of which he had not firsthand knowledge. This kind of un-English procedure, I consider, went even beyond "brow-beating." Lastly, the members of the deputation did not ask the "free, unconditional and unrestricted right of entry and participation in all the European functions." But they asked for the same right of participation in all public functions in connection with the Coronation, as was given the Indian community on prior occasions by Mr. Hollander's predecessors. The two things are quite different. Mr. Hollander simply tries to inflame the European public when he attributes to the Indians claims they have never put forth.

Here and There

Coronation congratulations were cabled directly to the King by the Indians of Grahamstown and they received the following cabled reply:—"I am commanded by the King to thank you for your loyal message and congratulations contained in your telegram."

The Mayor of Johannesburg visited Mayfair, in order to witness the celebration of the Coronation by the coloured children and community, and presented medals for Coronation essays to two children. Two members of the African Political Association delivered addresses to the Mayor. One, in presenting a framed and inscribed scroll, congratulated the Mayor on coming amongst them and admired him, on behalf of the coloured community. That act was regarded as exceedingly graceful, more particularly as he was the first Mayor to come among the community, which, if he might say so, was so looked down upon.

In replying, the Mayor said that he had only done his duty, and he took no credit for doing it, for if there was one day on which all the King's subjects deserved equal treatment it was Coronation Day.

At a public meeting under the auspices of the African Political Organisation, held in Johannesburg on Coronation Day, a congratulatory message was sent through the Governor-General to His Majesty conveying, on behalf of the Cape coloured subjects, their heartiest good wishes.

The Mayor of Cape Town (Sir Frederick Smith) and the Civil Commissioner (Mr. W. Aldred Colliard,) visited Claremont on Coronation Day for the purpose of laying the foundation stones of the Janab and Fatima Madrasa School and that of the Academy (Marjidi-Jami-ah). The building, which is to be situated in Stegman Road, is the gift of Mr. Hajee Sullaiman Shahmahomed, of Cape Town.

Krugersdorp Anti-Asiatics

A Notorious Circular

The following circular has been issued by the Krugersdorp Chamber of Commerce:—

Sir, In relation to Asiatic traders and workers, I am instructed to ask you if you can arrange a meeting in your district of the white population, to discuss the desirability of supporting white people.

There is a widespread impression that goods are bought more cheaply from coolies than from white traders; this may be partly true, but not altogether, for if an inferior article in one department is sold at a large profit, it makes goods sold in another that much dearer. Further, if an article is sold really more cheaply, and the money paid for it goes away out of the country, and is not circulated again, the buyer may save a little on that purchase, but loses in the power to dispose of his own products after.

The Indian trader buys rice from India (this is his principal food); he buys clothes from India; he sends all his savings to India. What help is he to the farmer or market gardener? He can only sell more cheaply by paying lower wages.

The white man makes his home here; buys meal, mealies, vegetables, fruit, poultry, meat and cattle, all produced in this country. He pays good wages to his assistants, who also buy what is grown in this country, so that the money spent with a white man remains to enrich the whole community.

The Indians want not only the trade of the country, but its farms and gardens, and its mode of living

is such as no white person can adopt, the Indian will, encouraged by white supporters, soon acquire the best farms and gardens in other parts of South Africa, as he has done in Natal, and will turn out the white population.

Already there are coolies who employ white men to work for them. Do we, whether we are farmers or traders, wish to see our sons apprenticed to coolies? Do we, as we grow old, wish to see our sons' sons and daughters having to compete with coolies for positions, for employment, for a bare living? If not, we must bestir ourselves. Now is the time to prevent such things by steadily refusing to support those who will take the bread out of our children's mouths.

Support only white men in work or in trade. Hoping for your assistance.

A Reverie

Some Thoughts on the Passive Resistance Struggle

We give below, without any alteration or correction, the following beautiful thoughts on the Transvaal struggle by Mr. Hoosen Dawad, who has just recovered from a serious illness and who, we think, is the promise of the nation that owns him. Mr. Hoosen himself has called his thoughts a reverie:—

The sun was not yet out, but its gorgeous colours—pink—red—crimson—golden yellow—had already daubed the deep blue of the sky. Happy birds had filled the solemn stillness that lingers betwixt passing night and the break of dawn, with their sweet songs. I took my morning paper and read: "A final settlement of the Transvaal Indian trouble." It can't be! I may have been suffering from a nightmare, so I rubbed my eyes and looked it again, and lo! that joyful piece of news was true. My heart throbbed with boundless delight. But it would be well, I said to myself, to give a thought to the heart-rending history that brought us such a priceless victory. I knew it was a very painful task, but I appreciate it properly, ponder I must. My thoughts flew back a period—a little over four years ago—when a great mass of people had gathered together to decide upon a very, very important issue. It was to decide whether they were really men and possessed any manhood—whether they had any love for the sacred soil that gave them birth. And, above all, they had gathered there to decide, once for all, whether they worshipped Mammon or the One True God. The whole world was watching this unplayed drama. "We swear not to debase our national honour and are

willing to sacrifice our material possession to maintain it." Thus declared the great assemblage under the sacred shadow of the Mosque. The clarion-like voice of the muezzin from the Mosque broke through the air: Allah-ho-Akbar! Allah-ho-Akbar! God is Great! God is Great! The people, with bent heads, repeated the eternal truth of the muezzin within their hearts. Yes, Allah-ho-Akbar!

What were they going to do next? the world was asking itself. Pooh! what can they do without guns and swords and the thundering maxima! But no, they did not need such weapons—weapons that bring destruction, devastation and ruin. They had something better. A weapon that would not rust or get blunt and useless. It was the strength of the inner-self—soul-force, against the strength of the outer-self—brute-force. Love against Hatred. At last, the real moment came. *Lever le rideau*, the *tragedie humaine* was begun. Over three ten hundred men were mercilessly incarcerated. Some in the spring of their life—some in the autumn of their life. Husbands torn away from their wives, children deprived of their fathers.

"Send them to prison, they, the curse of the country." But those brave souls within the four walls of the prison were not crying for vengeance but rather for forgiveness. "Father forgive them for they know not what they do." This majestic prayer ascended the heaven for four long years and lo! it was answered. "We cannot treat them unjustly, for they are of an ancient race, they know how to suffer for their rights." This was too much for me, I must confess, for my eyes were already wet. No; why should I shed tears on an occasion like this. Perhaps, it was well for them to have suffered because it brought out the noblest and the best in their nature. The trumpets of victory were sounded by Nagapan and Narayan. Its dawn was lingering over the horizon.

The cry of the muezzin again rang through my soul. Yes, Allah-ho-Akbar!

The sun was fully out now. Its warm rays had kissed the silvery mist of the cold morning. I gazed at it a moment and repeated the everlasting truth which Longfellow has so well expressed in his most beautiful and pathetic poem *Evangeline*: "Man is unjust, but God is just; and justice finally triumphs."

Under the heading "Callousness in Durban," *Public Opinion* reproduces the leading article from our columns dealing with the case at Slanger where two indentured Indians were charged with refusing to perform dangerous work, and in which reference was made to the suggestion to employ natives for painting the dangerous parts of the tram poles in Durban.

Imperial Parliament

The Gold Law

London, June 27.—At question time in the House of Commons today, Col. Selby, in reply to a question, said that complaints had been made that the Transvaal Gold Law and Townships Act operated against British Indians in the Transvaal. The question was now being investigated by the Union Government, who had lately stated that there was no intention of interfering with any business right exercised by these Indians prior to the date of the legislation mentioned.—Reuter.

St. Anthony's Indian School

There was a very large gathering of parents and friends in attendance at the St. Anthony's School in Victoria Street, Durban, on the evening of the 1st ultimo, on the occasion of the Annual prize distribution and break-up ceremony of that institution. The spacious hall was packed to its utmost capacity. Prior to this ceremony, a very pleasing and interesting function took place in the presence of that gathering. The members of the Indian Congregation seized that opportunity to present an address and a small purse to the Rev. Mother Rosary on the eve of her departure for England and on her relinquishing the charge of the above school. Father Maingot, priest-in-charge of the St. Anthony's Indian Mission, expressed his very great regret and that of the Indian congregation at her departure and testified to the warm interest evinced by her towards that school, whose pupils had increased from 150 odd to over 300 during her time. Mr. V. Lawrence, President of the Catholic Indian Young Men's Society, on behalf of the Congregation, then read and presented the address together with a small purse.

The young folks presented an entertainment of a most varied description, which the large gathering warmly appreciated and which reflected great credit on the children and those responsible for their training, and the whole function was carried through successfully.

The prizes were distributed by the Very Rev. Father Meyer and he was ably assisted by the Rev. Father O'Donnell, who with his usual joviality read out the names of the prize winners and remarked that Father Meyer had come there that evening at a very great deal of inconvenience to prove his warm interest in the school and to see the children who were so glad to see him. He then said that he would be glad to see them again on the 1st of July.

of the sisters, for attending the function and the Christian and non-Christian friends for kindly giving prizes.

Prizes were given for the usual school subjects as well as for good conduct, diligence and politeness.

Mr. Lawrence moved a hearty vote of thanks to Father Meyer for distributing the prizes and called upon Mr. Joseph Royeppen to say a few words. Mr. Royeppen observed that the teachers deserved well of the community for their noble work. During his sojourn in England he had visited many schools, and the performance of the children of the St. Anthony's School compared very favourably with those of the English schools.

Three hearty cheers were given to Fathers Meyer and Maingot, at the invitation of Mr. Lawrence.

A Tamil School was opened under the auspices of the Catholic Indian Young Men's Society on the 18th ultimo, at which 45 pupils are attending.

Correspondence

St. Aidan's College

To the Editor INDIAN OPINION.

Sir,—I read with great astonishment the report of St. Aidan's College especially contributed to your valuable journal of the 24th inst.

As a staff of the above institution I take the liberty of replying to the incorrect statements made by your reporter. I may at the outset state that Hindi and Tamil were introduced voluntarily by the teachers from the inception of the College although no prizes in those subjects were given until the last breaking up. With regard to your criticism on the poem "Casa Bianca" suffice it to say that many Indian and European friends appreciated it very much more so because it was repeated with clear enunciation. Lastly I may state for your information that the "practical qualities of the students" are developed here as can be seen by our Tennis Court, Cricket pitch, Football field and the surrounding roads which are not hindered but cleared off weeds and shaved. Another new feature is the Carpentry Class which has been recently started and we hope to award prizes in this subject also next year.

I have been on the staff for over 8 years hence know what is and what is not being done at the College. I hope in future I will be saved the trouble of entering and explaining the facts if any of your reporter would have tried to find out before throwing his friendly and kindly criticism.

Yours, etc.

M. B. EMMANUEL MAMARAI,

Head Master.

St. Aidan's College,
24th June 1911.

[NOTE: Our correspondent evidently objects to frank, honest, criticism of his school. We believe that our representative, in reporting the proceedings, endeavoured to give a fair view, as it appeared to him, rather than to flatter. The Rev. Bailie, in thanking us, last year, for "a useful recommendation" in regard to prizes for Hindi and Tamil, showed that he appreciated our action in publishing our reporter's remarks. We do not think that the practical qualities of the students are developed by the tennis-court, cricket pitch, or football field, unless these were levelled and made by the students. The carpentry class, which we now hear of for the first time, is, of course, a good thing, and we congratulate those who are responsible for its inauguration.—Ed. I.O.]

Indian Licences

In the Supreme Court on the 18th ultimo before Mr. Justice Broome (presiding), Mr. Justice Hathorn and Mr. Justice Carter, judgment was given in the appeal of *S. S. Rabeobes v. Durban Corporation* under the Licensing Act.

Mr. Leon Revaud appeared on behalf of the applicant, Mr. F. S. Tatham, L. C., with him Mr. L. H. M. Forster, appeared on behalf of the respondents.

Mr. Justice Broome, in giving judgment, said the question to be decided was whether the Licensing Officer of Durban was wrong in refusing the applicant a renewal of his licence. It appeared that the officer had refused the licence on some information he had received, and did not give the applicant notice of that information. He (Mr. Justice Broome) was satisfied after reading the evidence and taking into consideration the facts disclosed therein, and also of the previous actions of the applicant in the Durban Borough, he could come to no other conclusion than that the applicant was not a fit and proper person to hold a licence in the Durban Borough, and the appeal must fail.

Mr. Justice Carter concurred.

Mr. Justice Hathorn, in dissenting, said that the evidence was not of a character to justify him in saying that the applicant was not a fit and proper person to hold a licence. The applicant was not free from blame, although he had laid himself open to be prosecuted on a serious criminal charge, but in spite of that fact they had had the assurance of a number of Durban business men that the applicant had conducted his business in a proper manner. He (Mr. Justice Hathorn) could not come to the conclusion that the applicant was not a fit and proper person to hold a licence, and must therefore dissent from the judgment.

Judgment was entered for the respondents with costs.—*Natal Advertiser*.

Irregular Proceedings

On the same day, Mr. L. Renaud appeared for J. Hassin & Co. in their appeal from the decision of the Licensing Board for Alexandra, who refused to grant a licence for the appellant's store at Umzinto. The Licensing Officer, in the first place, had refused the licence on the ground that the applicant had twice entered into compositions with his creditors, could not read or write, and was not a fit person to hold the licence. The Licensing Board upheld this decision, and Mr. Laughton, K. C., now appeared to uphold the finding of the Board.

The appeal was allowed on the ground that there had been irregularity in the proceedings.—*Merrill*

Our London Letter

June, 1911.

The Definite Hope

The month of May, just passed into history, will be remembered by many in East and West as the time which saw the assurance of a definite hope of the settlement of the British Indian Transvaal question and the end of the passive resistance movement. We may well call May the Peace month, for who can forget that nine years ago it was in the month of May that the long struggle of the Boer War came to an end. I was in the House of Commons when Mr. Balfour, then Prime Minister, made the formal announcement; it was a scene to be remembered, and it was Sir Henry Campbell-Bannerman, then leader of the opposition, who paid a generous tribute to a brave foe. The sound of guns had ceased before King Edward was crowned.

Before King George is crowned the struggle for justice to British Indians has reached a stage that indicates peace; one may regret that it is not signed, sealed, and settled, but the hope is too definite to admit of serious doubt. His Majesty's recent message to the Union of South Africa declared his interest in all his subjects; such an interest could not well rest content if British Indians were in prison for no crime, but only for honour and justice. There remains much to be done before honour and justice are fully satisfied but the resistance of soul force to entrenched power has again proved itself mighty to overcome. The battle is not always to the strong. All honour to those who have dared and suffered.

Mr. Polak's Arrival

It was a great pleasure to welcome to London Mr. Henry Polak a

fortnight ago. Mr. Polak's presence brought us into living touch with all Indian interests in South Africa, and he has already been able to arouse new interest here in the struggle. He was one of the speakers at the conference a few days ago of the League of Honour, which has Archdeacon Potter for its inspirer and organiser. The League sets its face against injustice in British Dominions and outside, and makes a strong stand against anything that can be called slavery, open or veiled. It was a group of serious and interested people who gathered to hear Mr. Nevins on the Angola slavery, Mr. Morel on the Congo, Mr. Noel Buxton on New Turkey, and Mr. Polak on British Indians in South Africa. Mr. Polak told his story in an arresting manner; he took one or two points relating to the treatment of Indians in the various Colonies. In Cape Colony he described the working of the Immigration Restriction Law and the possibility of men born and bred in the Colony being prevented from returning if they inadvertently outstayed the time of their permits. In the Orange Free State he explained how it is that only as servants may Indians enter. In the Transvaal he spoke of the legislation which brought about such trouble as that over the Klerksdorp stands; he only touched on the passive resistance movement in view of the settlement. He gave the longest time to the question of indentured labour in Natal and some horrifying examples of the injustice to British subjects that is permitted in a British Colony. He rejoiced in the action of the Indian Government in stopping the system and suggested that when the Imperial Government is asked, say, for a loan, which is quite probable, it should make a condition on which it could be granted: justice to British Indians within the Union.

A Woman's Influence

King George paid a beautiful and deserved tribute to Queen Victoria when he unveiled, amid pomp and pageantry, the memorial of the great Queen, subscribed by all parts of the Empire. She was the Sovereign who saw greater developments than any of her predecessors; during her reign the heritage of the past became the foundation of wonderful advance in the future; but more than this, a woman's sympathy comforted the heart of nations. There is something impressive in the world-wide influence she exercised; millions who never saw her, revered, honoured, almost worshipped her; she proved that a woman can wield true womanly influence and at the same time be a great Queen. There was a remarkable gathering of the Queen's descendants at the foot of the memorial, including her grandson, the German Emperor, who was the first to place a laurel wreath on the memorial. The monument is symbolic of the

Queen's reign. There is a seated figure of Her Majesty, but other figures stand for Intelligence, Industry, Justice, and Motherhood. There is something besides power; there is heart.

Attractions and Visitors

A new verb has been invented: to coronate. That is what London is preparing to do. The streets are thronged with visitors; those from the East are the most conspicuous by reason of their beautiful garments. Premiers are in Conference; the carpenter is in possession! On the outskirts of the Metropolis many attractions are at work, the most notable being the festival of Empire and Pageant of London at the transformed Crystal Palace. There is a fine Indian exhibition, and Indians appear in Indian scenes in the Pageant. The weather is so beautiful that we can scarce believe it true, until someone says: "What did you expect in the Coronation year?"

Indians of Claremont

A European Deputation

At the meeting last Friday of the Claremont Town Council, (says the *Cape Times*), Mr. J. M. P. Muirhead (Mayor) presiding, Mr. C. S. Neave introduced a deputation of ratepayers of Claremont on the subject of general dealers' licences.

Mr. Henshilwood said he had a petition to present, and although it had been got up hurriedly there were over 50 signatures of tradespeople. The deputation wished the Council to exercise the powers which it possessed and not grant any licences to Asiatics in the future.

Sir John Graham asked if the deputation wished them to refuse all licences to Asiatics.

Mr. Henshilwood: Yes. He thought, he said, that it was admitted that those people were undesirable traders, and any municipality would be better without them.

Mr. Neave asked if Mr. Henshilwood considered that the tone of Claremont traders had been lowered by the introduction of Asiatics.

Mr. Henshilwood said he did. He could mention scores of respectable men who had been driven out of business in Claremont owing to the compulsion of Asiatics. He hoped the petition and the resolutions which he had read would have the serious consideration of the Council.

The Mayor said the Council was pleased to hear the views of the ratepayers at any time when they wished to put them forward. He could assure Mr. Henshilwood that the remarks made and the petition and resolutions put in would have the serious consideration of the Council.

The League of Honour

A Conference was held in London on the 30th May last to promote the purposes of the League. Archdeacon Potter, Hon. Sec., made apologies for non-attendance, from a member of the Royal family, Princess Duleep Singh, the Archbishop of Canterbury, and many others, the great majority of whom expressed strong sympathy with the aims and work of the League. There were present: Sir Fowell Buxton, M. P. in the chair, Major Cockerill, Mr. G. P. Gooch, Lady Scott, Canon Gregory Smith, Mr. Polak, the Secretary of the Church of England Men's Society, Colonel Wyllie, Signor Mantovani of San Thomé, Signor Manoel, Chancellor to the Portuguese Legation, Rev. Dr. Bruce and many others.

The Chairman, Sir Fowell Buxton, said—"We who represent the stronger race must bear in mind the danger and temptation of unjust dealings with weaker races. We therefore should do something to cultivate the conscience of the electors, which is the object of this League of Honour which Archdeacon Potter has founded. We have every reason to believe that the electorate is capable of being educated. It is a great fact and one which ought to give encouragement to us of the League of Honour that the first act of those benefiting by wide extension of the franchise, was to carry out the abolition of slavery.

After Mr. Noel Buxton had spoken on the Balkan question, and Mr. Nevinson, on the San Thomé labour question, Mr. Polak addressed the Conference on the South-African Indian problem and said:—

"The gentlemen preceding me have discussed matters occurring in countries not part of the British Empire. If you will come with me on a brief, personally-conducted tour through South Africa. I will tell you of conditions which will cause you astonishment and regret. At Cape Town there is the Immigration Law so framed as to compel the resident Indian population, if desiring to visit India, to take out a permit to return. This is made out for a certain period, and if that period is exceeded, the Indian can never return. The Dealers' Licences Act prohibits Indian traders from taking out a licence. Hawkers by the hundred have been ruined, for, under it, their licences have been refused. In the Orange Free State, so-called, if an Asiatic desires to enter, the door is locked, bolted and barred. No Asiatic can acquire any lands or reside there, except as a servant. In Natal, the indentured labour question is the evil. Archdeacon Potter has spoken of this as veiled slavery. Ladies and gentlemen, the League of Honour must tear away this veil. I am certain that it is a veiled slave. For every 100 men indentured, there are 1000 who are not. The Law does

not say that they must be in any way related to each other. If an Indian labourer is found more than a mile away from his master's house, he can be arrested by any policeman or servant of his employer. Suppose a number of indentured Indians find themselves badly treated, and go to complain of their ill-treatment; the fact of their going in a body is by the law considered a crime, and they are put in prison for two months, at the end of which time they are taken back to their employers at their own expense. The suicide rate among indentured people in Natal is ten times as great as among the same people in their native country. Every Indian man from the age of 16, and woman from the age of 13, at the conclusion of their term of indenture, if they do not go back to India or re-indenture, has to pay the sum of £3 a year to remain. Many women are driven to lives of crime and shame through their inability to find the money."

Colonel Wyllie, speaking in defence of the Portuguese, stated that the system of indentured labour in Natal was much worse than that at San Thomé, the planters in the latter place treating their labourers with greater kindness.

"A Roodepoort Nuisance"

The Roodepoort correspondent of the *Rand Daily Mail*, writing on the 22nd ultimo, says:—

A report was read at yesterday's meeting of the Town Council from the Sanitary Inspector, in which he stated that coloured persons were moving into the more densely populated parts of the town, infringing the by-laws and becoming a danger to the public. He recommended that all coloured persons, not domestic servants, be compelled to remove to the location or other suitable place on the outskirts.

Mr. Lockie pointed out the state of affairs that existed at Capetown and the difficulty of differentiating. He said however the Council had no power whatever to move coloured people to the location.

Mr. De Lacy suggested the matter should be discussed at a special meeting.

Mr. Olivier advocated the complete segregation of whites and coloured.

Mr. Lockie asked as to the occupancy of certain premises in Florida by coloured people, and Mr. Olivier said they were let to people in his employ. If there was any objection he would clear.

The matter was referred to the next meeting of the Council.

A Quiet Function

The many readers of *INDIAN OPINION* who have taken a personal interest in the small settlement at Phoenix, where this journal is printed, will be glad to learn that we now possess what may be called our village hall, library and school-room, combined in one building. Hitherto the settlers had no common meeting-place, or a house for its collection of books, or a suitable room for those children who are being educated at the settlement. Such a room we now have, and we performed a quiet opening ceremony last Saturday at which only a few personal friends were present besides the settlers. The village hall owes its existence to the kindness of Mr. Ismail Gora who allowed us to make use of bricks and other material which belonged to him and for which the settlers are thankful to Mr. Gora. The friends present offered their assistance by way of giving or promising to give books and furniture, and wished the settlement every success.

Items of Interest

In our advertisement column will be found a notice announcing a meeting in connection with the Durban Crematorium, to be held to-morrow (Sunday).

The Bishop of Manchester, speaking at the meeting of the Southwark (Diocesan and South London Church Fund, said:—

"My little experience of life is this—that the secret of happiness is to have a sufficient multitude of worries. The man who has only one worry—a blind that cannot be pulled up straight by the servant or a coal-scuttle the bottom of which is always coming out—the man finds his way to the lunatic asylum. But the man who has no time to dwell on his worries can be a perfectly happy man."

"Steady heart and purpose strong. In the power of truth assaileth every form of wrong."—WHITTIER.

Contents

	Page.
Natal Planters Disappointed	255
The Outcome of the Struggle	256
London Committee's Representations	256
From the Editor's Chair	257
The Coronation Celebrations	258
Krugersdorp Anti-Asiatics	259
A Review	259
Imperial Parliament	260
St. Anthony's Indian School	260
Correspondence	260
Indian Licences	260
Our London Letter	261
Indians of Claremont	261
The League of Honour	262
"A Roodepoort Nuisance"	263
A Quiet Function	263

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી મેલો
મુંબઈ જનારો

અમરુખી ટન ૫૦૦૦ તા. ૬ઠી જુલાઈ

આ કંપનીની આગમી ટન ૫૦૦૦ પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે નેચર ખસાસી ઇકીબન છે, અને એવીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વખાવન સમ્પતાવાળા તેમજ આગળ છે તેથી પાસેજરોને કાલપક્ષ વાતે જરા પણ કુશલ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખો.

આ કંપનીની આગમી ટન ૫૦૦૦ પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે નેચર ખસાસી ઇકીબન છે, અને એવીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વખાવન સમ્પતાવાળા તેમજ આગળ છે તેથી પાસેજરોને કાલપક્ષ વાતે જરા પણ કુશલ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખો.

સરકાર આગમી ટન ૫૦૦૦ પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે નેચર ખસાસી ઇકીબન છે, અને એવીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વખાવન સમ્પતાવાળા તેમજ આગળ છે તેથી પાસેજરોને કાલપક્ષ વાતે જરા પણ કુશલ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખો.

સરકાર આગમી ટન ૫૦૦૦ પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે નેચર ખસાસી ઇકીબન છે, અને એવીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વખાવન સમ્પતાવાળા તેમજ આગળ છે તેથી પાસેજરોને કાલપક્ષ વાતે જરા પણ કુશલ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખો.

સરકાર આગમી ટન ૫૦૦૦ પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે નેચર ખસાસી ઇકીબન છે, અને એવીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વખાવન સમ્પતાવાળા તેમજ આગળ છે તેથી પાસેજરોને કાલપક્ષ વાતે જરા પણ કુશલ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખો.

સરકાર આગમી ટન ૫૦૦૦ પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે નેચર ખસાસી ઇકીબન છે, અને એવીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વખાવન સમ્પતાવાળા તેમજ આગળ છે તેથી પાસેજરોને કાલપક્ષ વાતે જરા પણ કુશલ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખો.

સરકાર આગમી ટન ૫૦૦૦ પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે નેચર ખસાસી ઇકીબન છે, અને એવીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વખાવન સમ્પતાવાળા તેમજ આગળ છે તેથી પાસેજરોને કાલપક્ષ વાતે જરા પણ કુશલ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખો.

સરકાર આગમી ટન ૫૦૦૦ પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે નેચર ખસાસી ઇકીબન છે, અને એવીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વખાવન સમ્પતાવાળા તેમજ આગળ છે તેથી પાસેજરોને કાલપક્ષ વાતે જરા પણ કુશલ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખો.

સરકાર આગમી ટન ૫૦૦૦ પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે નેચર ખસાસી ઇકીબન છે, અને એવીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વખાવન સમ્પતાવાળા તેમજ આગળ છે તેથી પાસેજરોને કાલપક્ષ વાતે જરા પણ કુશલ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખો.

સરકાર આગમી ટન ૫૦૦૦ પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે નેચર ખસાસી ઇકીબન છે, અને એવીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વખાવન સમ્પતાવાળા તેમજ આગળ છે તેથી પાસેજરોને કાલપક્ષ વાતે જરા પણ કુશલ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખો.

Ismail Amod Rajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. B x 11.

KRUGERSDORP

DAWOOD ISMAIL

General Dealer & Importer

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, TRANSVAAL

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer, 60 Wick St., Verulam

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BEIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention Indian Opinion, otherwise orders will not be executed at price quoted.

Chas. Mando

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

મોસ્લેમ યુનિવર્સિટી અને લાંડન
મસ્જિદનું ફંડ

પા. યી. પે.

૧૪૨- ૮-૦ આગળ લખાવવા

૭-૧૦-૦ મદમદ અમેજ કરેલીયા

૧૦- ૦-૦ અલીબાઇ આફુલ

૫- ૫-૦ હસન કાજી દાવજી માલ

૩- ૦-૦ એ. એમ. સુભેમાન મોન્ના

૧- ૧-૦ શુભામ કુસેન કા. હસન મીલ

૪- ૦-૦ મુસા આફુલ બોડા

૨- ૦-૦ હમે અદમ

૧- ૮-૦ દાદામ.મ મદમદ

૧-૧૦-૦ સુભેમાન સુરતી

૫- ૫-૦ હસન રામ

૪- ૪-૦ મદમદ સાફુલ

૫- ૦-૦ કાફેજી અબ્બાસ

૫- ૫-૦ મદમદ સાલેજી નાના

૦-૧૦-૬ એમ. એમ રાવત

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (SS):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 34 Frazer St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods

and Best Silks

શ્રીમા દેવની દરમીક ડેપીઓ,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Cassir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Address, "TOBACCO"

નૌતાલના તબાકુ.

દરેક બીજા જથ્થામાં, સરતા આવે મળે બહારના કોઈકર ઉપર તુરત ધ્યાન આપવ માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો જાઓ, અમુક કાદર એન્ડ સન્ડ ૧૩૮. શ્રી સીદ

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six	Twelve	
INCHES	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	INCHES
One	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 8 6	0 12 0	0 15 0	1 1 0	1 15 0	One ... ..
Two	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 0	1 10 0	2 2 0	3 10 0	Two ... ..
Three	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	Three ... ..
Four	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 0	2 15 0	3 10 0	5 12 6	Four ... ..
Five	0 10 0	0 15 0	1 0 0	12 6	2 0 0	2 15 0	3 7 6	4 7 6	6 15 0	Five ... ..
Six	0 11 6	0 17 6	1 2 6	1 7 6	2 2 0	3 3 0	4 4 0	5 5 0	7 15 0	Six ... ..
Eight	0 15 0	1 2 6	1 10 0	1 15 0	3 0 0	4 2 6	5 0 0	6 10 0	10 0 0	Eight ... ..
Ten	0 18 6	1 7 6	1 17 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 8 0	11 0 0	Ten ... ..
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	13 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 2 6	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	33 10 0	Full "

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 14%; above 3 inches a rebate of 5% for every month has been duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—An extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly set off already.

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક

ફિનીશ, સપ્તમી, તારીખ ૧ જુલાઈ, ૧૯૧૧.

આંક ૨૬.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ખ્રિસ્તી-તા. ૧ લી જુલાઈથી, તા. ૭ જુલાઈ સુધી, ૪૦ સં. ૧૯૧૧.
હિંદુ-આષાઢ સુદ ૫ થી આષાઢ સુદ ૧૧ સુધી, સંવત ૨૬૧૭.
સુલભમાન-તા. ૪ રજબથી તા. ૧૦ રજબ સુધી ૧૩૨૬ થી.

વાર.	ખ્રિસ્તી તારીખ.	હિંદુ તીથી.	સુલભ તા.	પારસી રોજ.
સપ્તમીવાર	૧	સુદ ૫	૪	૨૨
રવિવાર	૨	" ૬	૫	૨૩
સોમવાર	૩	" ૭	૬	૨૪
મંગળવાર	૪	" ૮	૭	૨૫
બુધવાર	૫	" ૯	૮	૨૬
ગુરવાર	૬	" ૧૦	૯	૨૭
શુક્રવાર	૭	" ૧૧	૧૦	૨૮

અનુક્રમિકા.

રાજ્યાભિષેકની ઉજવણી...	૩૬૫
નાતાલ ઇમીગ્રેશનની અડચણો...	૩૬૫
મી. પોલાકનું કામ...	૩૬૬
કેપના કચેરા...	૩૬૬
વડી પારલામેન્ટમાં સેનેટરી કાયદો...	૩૬૬
સા. આ. કમીટીની રજૂઆતો...	૩૬૬
જો'બરમની યુરોપીયન કમીટીનું કામ...	૩૬૮
ફિનીશમાં એક મેળાવડો...	૩૬૮
ડરબનમાં હિંદી ચર્યા...	૩૬૮
ડરબનમાં છેલ્લો મેળાવડો...	૪૦૦
ફિનિશનના રોજ પીટિંગની કાર્યશીરી...	૪૦૦
બીરમીકની યુલ્લ પુરી થઈ...	૪૦૧
કેપમાં હિંદી રોડશ...	૪૦૧
કેપમાં ઇમીગ્રેશનનો અડચણ...	૪૦૨
કેપમાં...	૪૦૨
વિભાગતની લીમ બેઠક બેઠકમાં...	૪૦૩
જોહાનસબર્ગનો ખબરપત્ર...	૪૦૩
મોરીશીયસના હિંદી...	૪૦૩
બાહુ વરતમાન...	૪૦૪
તાર સમાચાર...	૪૦૪
પરજીરફ ખબરો...	૪૦૫
સુખારો કે કુખખરો...	૪૦૬
હિંદી પ્રજાની સંવહારનાં વખાણ...	૪૦૬
કહેરમેન્ટમાં એક હિંદી મેળાવડો...	૪૦૭
રવીમરોની આવજવ...	૪૦૭
મજબૂત બાણ સિયરકમાર પોમ...	૪૦૮
નાનાલમાં લાઇસેન્સ કેસો...	૪૦૮
ખબરો...	૪૦૮

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

સપ્તમીવાર, તા. ૧ જુલાઈ, ૧૯૧૧.

રાજ્યાભિષેકની ઉજવણી

'કોરોનેશન ડે' ને કિસ્સે ડરબનના હિંદી એ હલ વાળી. બધા હિંદીએ એક મતે કામ કર્યું અને બધાએ સરખો ઉત્સાહ બતાવ્યો. તેની અસર એ થઈ કે ડરબનના યુરોપીયનો અમલકા જે ને ડરબન ના મેયર સાહેબને 'મરકયુરી' માં જવાબ આપવાની જરૂર જણાઈ. મી. હાઉક મહમદ ઉપર એક મારિશસગમથી એક મોરનો કામળ આવ્યો છે. તે તેમના યુર કરેલા અને મરકયુરીના કામળને સાફ તેમને સુખારકબાદી આપે છે અને કહે છે કે તેવેજ સુસ્તો બતાવવાથી હિંદી મદદી. અને એક પગલું વધવા માગીએ છીએ કે બાપલુમાં સુસ્તો બતાવવા કરતાં એલેલું કરી બતાવવાથીજ કામ વધી જશે. માત્ર કોરોનેશન કંઈ માણસો કે પ્રજાઓ વધી શકતી નથી.

મેયરે જે કામળ પ્રેક્ષમાં લખ્યો છે તે તેની હલકાઈ બતાવી આપે છે. પોતાના અમલના તોરમાં તેણે માની કીધું છે કે પોતે જે કંઈ ખોટું બોલે તે પણ સાચી જશે. હવે તેઓ સાહેબ બરોબર સપ ડાખ છે. મી. હાઉક મહમદે પોતાના કામળમાં બતાવી કીધું છે કે પોતે બાપલુ કરેલું તેમાંનો એક પણ કબજા ખોટો નથી. અને મેયરે જવાબ આપ્યો છે તેમાં પણ ખોટું છે તે જરૂરવેળેથી સાબેત થાય છે.

આમ આપણે આ મેયર સાથેની લડત માં જીત્યા છીએ એ બહુ શરસ કામ થયું છે, ને આપણે તેથી બહુ ખુશી થઈ શકીએ છીએ. પણ મેયર દારે કે છતે તેમાં કંઈ ખાસ ખુબી નથી. ખુબી તો એમાં છે કે જે સાધનોથી આપણે જીત્યા તે સાધનો બહુવાં ને તેની અસર સમ જવી. સારે આપણે જેમ શાગીએ છીએ કે કોમનો એક જ સુસ્તો, 'મમની રેક' મમની મહેનત, મમની નિરંતરતા અને કારણ સમુદાય છે તે બધવા પછી પરીણામ

વિશે બેઠકરપણું, આટલાં સાધનો દરેક કોમી કામને સાર બાધ પડી જશે છે. માત્ર જરૂર એટલી કે કામ કરનારાઓના મનમાં પોતાનો સ્વારસ ન હોયો બેઠકો. અને કોમી કામ સત્ય હોયું જાણ્યો.

રાજ્યાભિષેકને હાલે થયેલું કામ તે મહાન કામનો પાથો બની જશે એવી કોમના બાજેવાનોએ મહેનત કરવાની જરૂર છે. કોમમાં જે એકદિથી બેવામાં આવી તે નિભાવી રાખવી અને જે સુસ્તો પેદા થયો છે તે સુસ્તો વધાર્યા કરવો. આપણે જેમું કે તે કામમાં બધા હિંદીએ —કલકત્તા, મદ્રાસી, ગુજરાતી, હિંદુ, સુલભમાન, પારસીએ —એક સરખો કામ લીધો. તેમાંથી આપણે જેવાલું છે કે એક પણ કોમને પછાત ન માનવી, પણ બધી સાખા વખત આવ્યે કામ કરી જશે છે એમ સમજી આપણે આપણી લીધ યાલો મેળવી.

કેવટમાં આપણે રાજ્યાભિષેકને હાલે સુસ્તો બતાવ્યો તે એ કે કારે કામ થયું છે, છતાં તેથી કુલાઈ જવાપણું નથી. પણ બાજે તે જરૂરે કોમમાં કરવાનો તમા આપણે કરવાનો હતો. ખરો સુસ્તો તો ત્યારે બતાવ્યો મણીએ કે મારે આપણી ઉપર કોમને ખાતર કુખ પડે તે હસમુખે ચહેરે છાવી થઈએ. કોમનું તારણ માત્ર કોમી કામને સાફ હિંદીએ કુખ છાવવામાં છે. ધર્મની બતાવું તારણ ધર્મના દરેક ઘણુએ માટી ની સાથે મળી જઈ પોતાનો નાશ થવા દેવામાં છે, તેમજ માણસનું સમજવું. કમરી કાપડો આ બાબતમાં ધર્મને બને માણસ બતાવે સાર એકજ છે.

નાતાલ ઇમીગ્રેશનની અડચણો

નાતાલના ઇમીગ્રેશન કચેરાનો અમલ કિસ્સે કિસ્સે આપણો થતો બેવામાં આવે છે. મી. આદમજીની જોરત ઉપર જે જુલમ ગુજાર્યો તે વિશે ખબર આમે આપી મવા. આમ હિંદી જોરતને તક લીધે અપાય છે.

રવીજા દિંદોને મળ્યાક માસ રવાં કોમી સાધસ સુરેકીરીકેટ નથી આપતા અને

સીમમ ઉપર ઉતારને કતરાવા કે આપવાની પરવાનગી મેળવતા મહાકુખ આવે છે. આ બધોઈનું લાભ એમ કહાડા જાય છે, તેમ અસહ્ય થતો જાય છે. તે બાબત કેજરેસ એ મહારાની કાદ લાઇ કરે છે. સરકાર ઉપર લખાણો કરીને અને અમલદારને કામદેસર સી સતા છે, તેનો નિશ્ચય કોરટ પાસે કરાવીને. આ કામમાં દીલ ન રાખવા એ કેજરેસના કારભારીઓની ફરજ છે. તે ફરજ તેઓ બાદ કરશે એમ અને માની લાઇએ છીએ.

મી. પોલાકનું કામ

મી. પોલાકને વિલાસત પહોંચાને કલ્પવખત કંઈજ નથી થયો, તે દરમીયાન તેણે સબ્જક કામ ઉપાડી લીધું છે. જુદા જુદા મહત્ત્વને મળ્યા છે. 'લીજ એન્ડ ઓનર'ની મીડીંગમાં લખાણો કર્યાં છે. એક ટીડીઆ મોસલીમ લીજના મેળા વડામાં પણ લખાણો કર્યાં છે. વિલાસત કમીટીએ એ લખાણ ફેલોનીયલ સેક્રેટરીને મોકલ્યું છે, તે મી. પોલાકનો મુસદ્દો છે. તેમાં તેમણે બધી વાતો ઉઠાવી છે. વરીડીકારપતી સ્ટાંડ બાબત પણ ચોક્કસ લખાણ કર્યું છે અને સોનેરી કાયદાની બાબત તરફ ધ્યાન ખેંચ્યું છે. આમ મી. પોલાક મને ત્યાં મેકા હોય છતાં એકજ કામમાં લીન થઇ જાય છે. તેને દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીના સવાલ સિવાય બીજું કામ સુઝતું જ નથી. આ કંઈ એવી તેવી વાત નથી, આલુસ ન્યારે પોલાના કરતબમાં લીન થઇ જાય ત્યારે તેની લાખના કરી શકે છે. આ નિયમને મી. પોલાકે યુગ બાંધ્યો છે તે તેમાં અકચુર રહે છે. એવા હોંદી પણ કામમાં જાયે તે હોંદીને કુદ કરે. દુરંત આવે મી. પોલાક પેલાનું કરતબ કરી આપણને બધાને જણાવે છે કે આપણી થી ફરજ છે.

સરકાર પરીક્ષાને જવાબ

મી. એમ. એ. કરીમ—એવા ફરતી વાત અમારી જાણમાં આવેલ નથી.
"પુરેસી"—તમારી કામણી મારે આ કાર. એ કવિતા બાપી સહાઈ નહીં.
"મુ. ર."—એ પુલાસો મજબૂર બાપી તેજ મોડુર. એ. એ. એ.
મ. ઇ. એ.

કેપના કાયદો

કેપમાં કમીશનન વિજેરે કામદા બાબત એ જુલમ થાય છે તેમાં આપણો કોષ ધણો જોવામાં આવે છે. ખર્ જોતાં તેવું બધી જગ્યાએ છે. છતાં કાલ કેપ ને વિષે દીકા કરવા માગીએ છીએ. કેપ માં એ કમીશનનો કેલ કમ મયો અને જેમાં અમલદારે સખત જુલમ કર્યો તેમાં એજ્યુ. જેલ સહાય છે કે હોંદીની ખટપટ હતી. હોંદીએ એ ખટપટ નહીં કરી હોત તો બાદલો જુલમ થવા નજ પામત. આપણા આંતર સ્વારસને સાચ આપણે ફટકો ફરજને હા ઉઠાવી દઇએ છીએ તેનો કામલો આ કેપનો ફલ છે. કાંઈ હોંદીએ આવનાર હોંદીને અટકાવવાનો વિચાર કર્યો; તેથી તે અમલદારના કામમાં કુદાડી હતી, તેમાં હોંદી લાકડા ના કાચારે મધ પડ્યો. આપુ. એ કામ માં બન્યા કરશે અને આપુ. એ કામ સાંખી એ. કે તે કામની ઉપર જુલમ થાય તેમાં નવાઇની વાત નથી. કેપના આવેવાનો આ વિષે વિચારપુરવક પગલાં કરી ખટપટનો સડો કહાડી નામે એવી અને તેમને બલામથક કરીએ છીએ.

વડા પારલામેન્ટમાં સોનેરી કાયદો

ફેલોનીયલ પ્રધાનનો જવાબ

તા. રજીએ લડનથી રહેર જણાવે છે કે:—

પારલામેન્ટમાં પુછવામાં આવેલા એક સવાલના જવાબમાં મહત્ત્વિય ફેલોનીયલ પ્રધાન કરનલ સીલીએ જણાવ્યું હતું કે દરસવાલનો સોનેરી કાયદો અને ટાઈન થીપ કાયદો ત્યાંના હોંદીઓને કાઢ્યાર કરે એવી રીતે અમલમાં આવે છે એમ ફરીવારો જાણેલી છે. તેથી કાલ તે સવાલ માં યુનિયન સરકાર તપાસ કરે છે કેમકે તેમણે (યુનિયન સરકારે) થોડા વખતપર કમલુ હતું કે મજબૂર કાયદો થવા પહેલાં રોજમારના એ હા હોંદીઓ બોમવતા હતા તેમાં આડે આવવાનો સરકારનો બીલકુલ ધરાઈ નથી.

આ વખતના નવાલ એકેટમાં હોંદી પાસેની એક મોટાસ નથી.

સાઉથ આફ્રિકા કમીટીનો રજુઆતો

વિગતવાર હવાલો

લડન સાઉથ આફ્રિકા ઇન્ડિયન કમિટી તરફથી તેનાં સેક્રેટરી મીસ પેલાકે તા. રજી જુને સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાનને નીચે મુજબ લખીતવાર રજુઆતો કરી છે: "સંસ્થાન ખાતાના મહત્ત્વિય પ્રધાન એમ,

સાહેબ,—દરસવાલમાં વસતી કહેન કાલની દોંદી પ્રજાની કાઢ્યારીઓની બાબતપર આવતાં ત્યાંના હોંદીઓ અને યુનિયન સરકાર વચ્ચે દરસવાલના એક્સિવાટીક કમીશનન સંબંધના કાયદા વિષે કાંબા વખત થયાં છે તરકાર ચાલી રહી હતી તેનો આજથી લગભગ ત્રણ વરસ પહેલાં ત્યાંના હોંદીઓએ પોતે જુગ વેલાં મારણુ મુજબ યુનિયન પારલામેન્ટની હવે પછીની સભામાં આખરનો નીવેડો થાય, તે દરમીયાન કરતી કે સલો કરવા માં જાણ્યો છે તેને માટે બાબત સંતોષ ની લામણી મી. સેક્રેટરી ફરકારટને બહેર કરવાનું મારી કમિટી અને જુમવે છે કાલના સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાન તથા તેમની બાબતના પ્રધાન કે જેમની રજુ આતોને લીધે મુખ્ય કરીને આ સુખદાયક પરિણામ આવ્યું છે, તેમનો માનપુરવક આભાર માનવા મારી કમિટી અને ફર માને છે.

૨. કમીટીનીયલ મોનફરન્સની સભાઓ થાય છે તે જોતાં, કમીશનના લવાલનો લગભગ ફેસલો થવાથી દક્ષિણ આફ્રિકા ની સ્થાનિક હોંદી પ્રજાને કેવી રીતે રાખવી તે વિષે સમજૂતી કરવાની આ બાબત મોજ તક છે એમ મારી કમીટી માને છે. નાતાલ અને કેપના હોંદી કામ ની કાઢ્યારીઓના સંબંધમાં તે થોડી મુદતમાં રજુઆતો કરવાનું મારે છે. તે દરમીયાન દરસવાલની બીલીક ઇન્ડિયન એસોસીએશનના મેરમેન તરફથી પ્રધાન ને એ પીડીકન મોકલવામાં આવી છે, તેની નહલ મારી કમિટીને મળી છે, અને તે વિષે મારી કમિટી વતી થોડી દીકા કરવા હા માણુ છું.

૩. દરસવાલના હોંદીઓની કાયદેસર સ્થિતિ દરસવાલને સ્પરાભ્ય આપણું તે દિવસ કરતાં આજે વધુ કોહોડી છે. એક્સિવાટીકની વિશ્વકની રાજ્યનીતિ ૧૮૮૫ ની કળ કાયદામાં થોડીધણી અખત્યાર કરવામાં આવી હતી, અને દરસવાલની પારલામે ૨ સને ૧૯૦૭ અને ૧૯૦૮માં

કહેનસાહની મંજુરીથી પસાર કરેલા કાયદાઓ વડે ઉત્તેજન મળ્યું છે. ૧૯૭૭ માં વડીડોરપ રેન્ડ-૩૩ એક્ટ પાસ થયો, જે વડે એશિયાટીકો અને બીજા કાળા કોડેકો એકાન્સરમમાં વડીડોરપની હદમાં આવેલા સ્ટાડિયો રહેવાને બીનહકદાર મુખ પડ્યા. તે વખતના રાજ્યના ખાતાના પ્રધાને અહા. પાઠવાનો મુદો સ્વીકાર્યો હતો તેનો બે સંપૂર્ણ અમલ થાય તો બજાબ એ આવે કે આખા પ્રાંતમાં હોદીઓને રહેણાં માટે તથા વેપાર કરવા માટે પરાણે સોંકેલનમાં મહાપુર પડે, અને એ મુજબ જુના રીપબ્લીકન કાયદા એનો આકરતરી રીતે અમલ થાય. ૧૯૦૮માં સોનેરી કાયદો અને ટાઉનશીપ નો કાયદો ધડવામાં આવ્યા હતા આમાં ના પહેલા કાયદાની સામે ટરંસવાલના હોદીઓના પોકારને લીધે મારી કમીટીએ પ્રધાનને રજુઆતો કરી હતી. તે વખતે મારી કમીટીએ જે ધાખી બતાવી હતી, તે ઉપર જણાવેલી પીટીશનના બીજા પારીકામાં જણાવેલી હકીકતથી કવે બહુ ખરી હોય છે. આ સંબંધમાં કલરકલ ડોરપની મહમદ હરમાઇલ એન્ડ કા. નામની હોદી પેદી તરફથી હોદી પ્રધાન ઉપર જે કામળ મોકલવામાં આવ્યો છે, અને જેની નકલ કુ આ સાથે બીકુ જી. તે ઉપર મારી કમીટી ખાન એચ વા માટે છે. તેમાં સોનેરી કાયદાના અને ટાઉનશીપ કાયદાના અમલથી અરેખર પરિણામ આવેલ છે તે વિષે કહેવામાં આવેલ છે. તેમાં જે હકીકતો જણાવવા માં આવેલ છે, તે બહુ મંજીર મામલો બતાવી આપે છે.

૪. મારી કમીટીને ચોક્કસ એમ લાગે છે કે ત્યાં વસતી હોદી કામની સ્થિતિ તદ્દન બેઅમલ છે. તેઓના જુના હકો આજના જવાની પાસ્ટીમાં તેઓ છે. જે હસ્તાવેશો ટરંસવાલની કાર્ટોમાં કાયદે સર મંજુર કરવામાં આવેલા છે, તેને કારોબારી નોટીસો વડે નકામા કરી નાખવામાં આવ્યા છે. અને જે ઉપર જણાવેલા બે કાયદામાં જે રાજ્યનીર્મિતનો આસ થાય છે તેનો અમલ થાય તો તે પ્રાંતની હોદી વસતીને મોટો આચ પાવમાલ મહ બન. મારી કમીટી માનપુરવઠ જણાવે છે કે ઉપર કહેલ પીટીશન અને કામળ માં જે હકીકત માહુમ પડે છે, તે જોતાં મુનિયનના પ્રધાનોએ સ્થાનિક હોદીઓને શારી રીતે સમજાવે તેઓ છએ છે એવા જે વારંવાર વચનો કહ્યા છે તે સાચાં કદતાં નથી; અને તેથી અત્યંત એવી

વિનંતિ કરવાનું મને હરમાન મળ્યું છે કે મી સેક્રેટરી કારકાર મુનિયનના પ્રાઇમ મીનીસ્ટર અહીં છે તે હરમાન તક કાયદામાં લખેને સોનેરી કાયદાની ૧૩૦મી કલમ રદ કરવા અથવા તો તેમાં સુધારો કરવા તેઓની ઉપર આમલ કરશે, કે જેથી ત્યાંના હોદીઓ પાવમાલ થતા બને અને પરિણામે તેમાંના લોકોને નથીબે બલ્લો નહીં પામતાં બુએ મરી રીટવાનું આવશે. મારી કમીટી ખંસવાઇની પ્રિ. ડી. એસોસીએશન સાથે એક મતની છે કે, ઉપરથી તદ્દન જુદીજ બાબતની દેખામ એવી સેક્રેટરી મુનિયનના બરેલી કસમેથી આમ છાની રીતે આવો ફરકાર કરવા કરતાં જે ૧૯૮૫ના ૩૦૦ કાયદામાં ખુલ્લી રીતે તે ફરકાર કરવામાં આવ્યો હોત તો તે કાયદામાં કહેનસાહની મંજુરી કદી મેળવી શકાય નહોત.

૫. વેપારીના લાઇસેન્સની બાબતમાં કેપનો અને નાલાલનો દાખલો જોતાં મારી કમીટીને બહુ ધારતી રહે છે કે મુની સીપાલીટી અથવા તો લાઇસેન્સિંગ બોરડ કે જે મુખ્યત્વે કરીને હોદી વેપારીના હરીશાનીજ બનેલી હોય તેના કાયદામાં લાઇસેન્સો કાઢી આપવાની સત્તા સોંપવા નો કાયદો ટરંસવાલમાં પસાર થાય તો તેથી હોદી કામ ઉપર બારે અન્ધાજ મુજરશે, અને હોદી વેપારીઓનાં હકને બહુ કાની પહોંચશે. સસ્થાનના પ્રાંતને કુ માદ આપવા માગુ છું કે ટરંસવાલ ની હાલની હોદી પ્રજા ચોડી છે અને તે હમેશ ચોડીજ રહેવાની. કાયદેસર રહીશ હોદીની સખ્યા ચોક્કસ જણાવ મથેલ છે, અને તેમાં વધારા થનાર નથી. ઉપર જણાવેલ અરજી અને કામળ ઉપરથી સ્પષ્ટ દેખાઇ રહે છે તેવા રીતે હોદી વેપારીઓની આડે અને અડચણો નાખવામાં આવે છે, અને મારી કમીટી માને છે કે જે કાયદો મુનિયનના બે પ્રાંતોને નામેથી આપનાર નીવડ્યો છે તેવો કાયદો પસાર કરી જે ચાલુ મુદીબતમાં વધારો કરવામાં આવે તો તે બતી અન્ધાજ કહેવાશે.

૬. મારી કમીટી સસ્થાનના પ્રધાનને શાદી આપે છે કે ટરંસવાલમાં નેટીવ અથવા તો 'કલરડ' જમીનની માલિકી ધરાવી શકે છે છતાં બત્તેલ કેળવાયલા અથવા તો આબરહાર વેપારી હોદીથી તેઓનાં નામ પર જમીન ખરીદી શકાતી નથી. એટલે આ બાબતમાં હોદીઓની સ્થિતિ હકિકત આક્રિશાની અન્ધા પ્રજા કરતાં મજુ નેક છે. મી. સેક્રેટરી કારકાર

બાબુલાજ હલે કે મેલરસ ઇ. બાબુલાજર આમલ એન્ડ અદરસની પેદીના મરફુમ સ્થાપકે ૧૯૮૫નો ત્રીજો કાયદો પાસ થયા અમારે પ્રોટેસ્ટોમાં એક નાની મીલકત ખરીદેલી તેને તે પેદીના નામ પર કરી આપવા માટે ૧૯૦૮ના ૩૮મા કાયદામાં એક ખાસ કલમ નાખી આસ કાયદો ધડવામાં આવ્યો છે.

૭. મારી કમીટી આજ રાખે છે કે કોલોની બાતાના પ્રધાન મુનિયન સરકાર ને સમજવવા શકિતમાન થશે કે એ પ્રાંત માં હોદી હમીએશનના સવાલનો નીવેડો થવાથી, કહેનસાહની હોદી પ્રજાને કહેરી તરફિના સાનાન્થ હોદીની બાબતમાં કાયદે સર તથા અમલમાં સરખાપણું મળવું બેધએ. એવું માહુમ પડ્યું છે કે પ્રિ. ડી. એસોસીએશનની અરજીમાં જે દાખ : રીઓ જણાવી છે તે કાયમ રહેવાના પરિણામે પ્રજાની છુટ પર વધુ બદલાયતો મુકનારા કાયદા ધડવામાં ઉત્તેજન મળ્યા કરે છે. અને આ સ્થિતિને લીધે હોદી કામને પોતાની કામની સુધારણાનાં કામ માં લાગી જવામાં હરકત આવે છે. આજુ કામ કેમ ઉપાડી શકે ત્યારેજ મુનિયનની આજાદીમાં પોતાનો મોજ્ય લીક્સો બજાવવાને તે શકિતમાન થાય તેમ છે.

૮. હેવટમાં મારી કમીટી જણાવવા માટે છે કે કાયદાની નબરમાં સરખાપણું મેળવવાની લડતને હોદી કામે - રજુ બેરી ને પછુ લડવાનો નિશ્ચય થયો હતો, એવા નિશ્ચયમાં તે વાજબી હતી એમ મારી કમીટી માને છે. આવી લડતને લખેને ટરંસવાલની હોદી કામ પોતાની બીજી હકમારીઓ કે જે બતીબેદના અને અપ માનકારક કાયદાથી છબી થાય છે, તે પર ખાન આપી શકેલ નથી આ વાત. ઉપર કહેલ અરજીમાં જે સકતો માનવામાં આવી છે તે સકત માટે હજાણ કરતાં વડી સરકાર લલ્લમાં રાખશે એમ મારી કમીટીને અજા છે.

કમીટીના એક જણાવેલો જવાબ

કમીટીએ સોનેરી કાયદા સંબંધમાં જે રમ્બઓનો કરી હતી તેના જવાબમાં કોલો નીમલ પ્રધાન તરફથી તેને નીચે મુજબ કામળ મળ્યો છે :-

"ટરંસવાલના સોનેરી કાયદા સંબંધ માં હોદીઓની જે સ્થિતિ થાય છે તે વિષેની મી. માધીની ટીકાઓ સાથેના કામટીના કામળની પહેલ્ય માનપુરવઠ સ્વી કારવા મને હરમાવવામાં આવ્યું છે. જવાબમાં લખવાનું કે તમારા કામળની તથા તેમાં બીડેલી ટીકાઓની નકલ દાખલ આક્રિશના મવરનર બનરસપર, પ્રધાનોએ ખાન અવવામાં, મોકલેલમાં આવેલ"

એક્ઝામિનરની સુરાખીયન કમીટીનું લખાણ

જનરલ સમટીસ પર

એક્ઝામિનરની સુરાખીયન કમીટી જનરલ સમટીસ પર લખાણ કરવાની હતી, તે લખાણ મુલેલ છે. તેનો તરજુઓ નીચે મુજબ છે:—

જોત. જે. સી. સમટીસ, એમ. એલ. એ. મીનીસ્ટર ઓફ ઇન્ડીસ્ટ્રીયલ એમ, પ્રીટોરીયા.

સત્યામહતી સહતના સંબંધમાં મોરા જોની કમીટી બંધાઈ છે તેની સલા તા. ૨૭એ મળી હતી. તેમાં આપ અને મી. મીધી વચ્ચે જે પત્રવ્યવહાર આવેલ તે ઉપર સંભાળપુરવક વિચાર ચલાવવામાં આવેલ, અને પરિણામે સરવાળામતે એવો ફાવ પસાર થયો હતો કે યુનિયન સર કાર અને અહીં વસતી હોદી કોમ વચ્ચે થયેલ સમાધાની માટે તથા સત્યામહતો કરતી ખંત આવવા માટે આપને તથા યુનિયન સરકારને મુખારકબાદીનો કામળ કમિટીએ લખવો. જે નીચેડો થયો છે તેથી બધી મુશ્કેલીનો ખંત આવશે એમ અમે મહંસો રાખીએ છીએ તેમાં એક્સિપાટીક લામણીને માન આપવામાં આવ્યું છે, અને ઇમીએક્ઝન સંબંધી સરકારી મોરાઓના હોતુ' રક્ષણ કરવા માં આવ્યું છે.

અમે હરખ સાથે નોંધ લઈએ છીએ કે ૧૯૦૭નો એક્સિપાટીક કાયદો સમીરે ના હકની ખાખત પાદ કરીને રક કરવા વિષે અને વળી હોદીઓને અને ખીલ એક્સિપાટીકને કાયદેસર સરખા હક મળે તેવી રીતે ઇમીએક્ઝન કાયદામાં ફેરફાર કરવા વિષે યુનિયન પારલામેન્ટની હવે પછીની સભામાં કાયદો લખલ કરવાની આપે સમજુતી કરી છે. તે આખી મોઠ વચ્ચે આ કમિટી સહી હમેલ જે દિશા વત કરતી આવેલ છે તેને અનુસરતી છે. કમિટીએ પોતાની નજર સહેનચાહત અને તેની છોટી તરફ હમેલ રાખી છે, અને આ કોમોનીમાં જે પમલાં ભેષાય છે, તેની અસર સહેનચાહતનાં મોટાં સંસ્થાન હોદુ સંસ્થાનમાં મારે થાય છે તે તે જોવા વમર રહી નથી. કમિટીની મુખ્ય નેમ એ છે. એક તો બાંધી નજરથી કમિટીક સહેનચાહત ના લાભો જેને કહીએ તેને કાર કાળજી રાખવી, અને ખીજ એ કે આ સંસ્થાન ના એક્સિપાટીક લોનાની સેના કરવી. તેલો કે ખોલ કરીને કાર કાળજીની તી રાખ કે નવને કંઈ કાળજી સિવા

કમિટીક કાયદાને અને તેની કોટીને બલે તેવી રીતે તેઓ સાથે વરતવામાં આવે એવી કાળજી રાખવી.

અમે એમ સમજીએ છીએ કે સામાન્ય ઇમીએક્ઝન કાયદાથી રાહત આપવામાં આવશે તો અધિધનના એક્સિપાટીક ઇમી મોટો સામે ફી રેટેટમાં કોમીએલ નહીં રાખવામાં આવે, જેકે ત્યાં તેઓની સામે ની વેપાર વમેરેની જે તાલીફો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર નહીં થાય.

અમે એમ પણ સમજીએ છીએ કે જે નવો કાયદો આપ લખલ કરવા પારે છે તે વડે દાલ મોજુલ છે તેવા હોતે કંઈ હરકત નહીં આવે, પણ નવા કાયદા પ્રમાણે પરીક્ષા બાકરી થવાથી અધુરી ફળવણી વાળાઓને આજ સુધી યુનિયન માં લખલ થવાની જે છુટ હતી તે હવે નહીં રહે, અને કાયદાના અમલમાં તકાવત રાખવામાં આવશે કે જે વડે એક્સિપાટીક કોમની જરૂરીયાતો પુરી પડે તેવી રીતે ખાસ પસંદ કરવામાં આવેલા અમુક ફળવાએલા એક્સિપાટીકને લખલ થવા દેવામાં આવશે.

કમિટી હરખ સાથે એ પણ નોંધ લીએ છે કે જે સત્યામહતીઓએ તેઓના રહીસ હોવાના હક જતા કરેલા તેઓને તે હક પાછા આપવાનો આપે ફરાપ કર્યો છે, અને સત્યામહતી હોદીઓને કોટી મુક વામાં આવ્યો છે.

રહીસ એક્સિપાટીકોની સાથે વાળખી રીતે વરતવા વિષેનો આપે જે વિચાર બહેર કર્યો છે તે જાણી કમિટી રાજ થયેલ છે.

હવે એક્સિપાટીક સત્યામહ ફરી જાએ એવો અવકર નહીં આવે એમ આપે આશા જતાવી છે તેમાં અમે પણ સામેલ થઈએ છીએ, અને એક્સિપાટીક સલાજ ન્યાં ન્યાં તરીકવાસ પ્રાંત અથવા તે સમસ્ત યુનિયનને સાજુ પડે ત્યાં ત્યાં તેનો ઇલાજ લેવાનાં જે આજખી પ્રવરેનો લેવા માં આવશે તેમાં મદદ કરવાને અમે રાજ છીએ એવી ખાત્રી આપવા માગી એ છીએ, જેર.

(સહી)	વીલમ હોલેન,
"	લોમસ પેરી,
"	જેસક જે. ડોહ,
"	એલ. ડબલ્યુ. રીચ,
"	ટેવીડ પોલોક,
"	ડી. આર હેન,
"	એલવરક ડેલાઈ,
"	ડીપ્પી એમ. બેરી,
"	એચ. કેસનબેક,
"	નેલ હાલર,

જોત. સમટીસ તા. ૧૪-૧-૧૧

જનરલ સમટીસનો જવાબ

જનરલ સમટીસ પોતાના સેક્રેટરી માર હલ ઉપરનાં લખાણનો તા. ૧૫મી જુને નીચે મુજબ જવાબ વાળ્યો છે:—

"સત્યામહતી હકત સંબંધમાં થયેલી મોરાની કમીટીનો તા. ૧૪મીનો કામળ રપીકારવાને મી સમટીસ અને મુવરે છે. મી. સમટીસ કહે છે કે તમારા કામળ માંની મુખારકબાદી અને લગ્નો લામણીઓ માટે કમીટીના મેંબરને તેમનો (મી. સમટીસનો) આભાર દરજાવવો."

ફીનોકંતમાં એક મેળાવડો

'ઇડિઅન ઓપિનિઅન' ના ધણા લાંચ નારાઓ અને મિત્રો જાણીને ખુશી થશે કે અમે એ: મહાન ધરાવના સકિતમાન થયા છીએ, જેને એક "વીએજ કાઉન હોલ," લાઇબ્રેરી, અથવા નિશાળ એ નામ આપી શકાશે. આજ સુધી પ્રેસ માં વસનારાઓ માટે એકે સામાન્ય મીટીંગ રુમ સ્થળ નહોતું, તેમજ અંગેનાં પુસ્તકો સંગ્રહ કરવાનું મહાન, અથવા જે કોઠરાં ને અને લાગુવવામાં આવે છે તેમને માટે નિશાળ નહોતી. હવે આ બધાં કામે સારે એવું મહાન થયું છે. અને તે ખુલ્લું મુકાનાની ફીયા કરવાને એક નાનો મેળાવડો બને તા. ૨૪મીએ થયો હતો. જે વખતે પ્રેસના વસનારાઓ ઉપરાંત હરખનથી નેટલાક અંગત મિત્રો હાજર થયા હતા. મી હુમાઇલ મોરાએ ઉદ્ઘાટનાથી પોતાની માહીકીની ઉટે, લાકડાં વિગેરે વાપવા હીયાથી આ મહાન બંધી શકાયું છે, અને તે માટે અને વસનારા એ પર તેનો ખાસાર થયો છે. હાજર થયેલા મિત્રોએ લાઇબ્રેરી માટે પુસ્તકો, ફરનીયર વિગેરે આપવાનો પોતાનો ઇરાદો બહેર કર્યો હતો. હાજર નહીં થક સફેલ એવા મિત્રોએ પણ પુસ્તકો વિગેરે બેટ મોકલાવી હતી, જેનો આભાર સાથે સ્વ કાર કરવામાં આવ્યો છે.

અને જે લાઇબ્રેરી સ્થાપવામાં આવી છે તેનો દાખ દિશિય આદરિકાના હોદી લાઇબ્રેરી હક સડે એવી અને મોઠવણ કરી છે. તે માટે એવો નિયમ રાખ્યો છે કે સી. ૫ હીયેક્રીટ તરીકે રાખવાથી અને બેઇનુ ટપાલ ખરચ આપવાથી કાઢ પણ હોદી આ લાઇબ્રેરીનાં પુસ્તકો મનાવી શકશે. લાઇબ્રેરીનાં પુસ્તકોની તપસીલ, નિયમો વિગેરે અમે હવે પછી લખવા માનેએ છીએ. તે સંબંધી પત્ર જહેવાર "લાઇબ્રેરીયન" ના નામે કરશે.

કરખનમાં હાંદી ચરખા

મજૂરનો કાગળ

મહેરનેશન કેને દિવસે મજૂરના બંને મેળાવામાં મી. હાલુક મહમદે આપેલ કાપણનો બંને જોઈને સ્થાનીક કાપામાં મનઃકર્તા મેયર તરફથી તેનો નીચે મુજબ જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો:-

"મહા કાલે મજૂરની હાંદીઓની મીટીંગમાં મી. હાલુક મહમદે જે કુલવાણી બીના આ કહી હતી અને જે તમારા કાપામાં રજુ થઈ હતી તે જોતાં બરબરોને મારે ખરી દુશ્મન કુલમાં જવાબથી પડશે. મયા એપ્રિલમાં હાંદી કામે રાખ્યાબિયેક ની જીવવધીમાં આજ સેવાની કાર હાલ ના પાડી હતી. તેથી કાલે કાઉન્સિલે આજતને પડતી મુશ્કેલી પછી હાંદીઓને મારફેટના ઓટાવાળાઓએ આકીને વિનંતી કરવાથી હાંદી રમતમત માટે મોડવણ કરવામાં આવી. તેથી હાંદી આગેવાનો ને પાછા પાડવા કાઉન્સિલ કાલે કરતી હતી એમ મી. હાલુક મહમદે કહ્યું છે તે ખરી દુશ્મન નથી. હવે કુલવારે મારી સાથે મજૂરની મીટીંગમાં શું બન્યું તે કુલ કહીશ. હાંદી આગેવાનોએ એવી રીત આજ કરી હતી કે લોરડા મેદાનમાં ૩૦૦ જેટલા મુશ્કેલી હાંદી માટે ખાસ વાડો કરી રમતો કરવા દેવી. આ સુચનાનો મારે જવાબ આપવાનો હતો. મારે હવે સાથ મળવાની માતર મુશ્કેલી હોવાને એ કે આ કરખાત હાંદી આગેવાનો તરફથી થઈ હતી, અને તેને આતંકરજુપુર વડે ટેકા દેવા કુલ તપાસ દેવો. છતાં આ મુલાકાતની એ ચાર કલાક પહેલાં એક મુખ્ય આગેવાને મારફેટ આગળ જઈને કાપણ કરતાં બનાવટી વાતો કરી, અને મારી સાથે ઇન્ટરવ્યુ થયો હતો એમ કહ્યું, અને હસવા જેવી બીનાઓ રજુ કરી આપેલ ઇન્ટરવ્યુ કહી થયો નહોતો. આ બનાવથી હાંદી આગેવાનો કોઈડી રિપોર્ટમાં મુકાય છે. તેમના સાથીઓમાં એક એવો માણસ હતો કે જેણે તકન જુડી વાતો દેવાવેલી. આ રિપોર્ટમાં તેમને જે ઇન્ટરવ્યુ આપવા મેં વચન આપ્યું હતું તે મેં ન આપ્યો. હોત તોપણ કુલ વાજબી મળત. છતાં મને લાગ્યું કે જેમ અને તેમ સમાધાન માત્ર તેમ કરવું એ વધાર સારું છે. તેથી જુલવારે મેં તેમને ઇન્ટરવ્યુ આપ્યો. જે થમકી વિષે મી. હાલુક મહમદે પોતાના કાપણમાં કહ્યું છે તે એવી હતી કે જે હાંદી આગેવાનો તેમના એક સાથી

ની વરતજુથી માલસે તો મારે તેમની સાથે ચર્ચા કરવાની કે તેમનું સમાધાન કરવાની ના પાડવી પડશે. મારે નથીને જે ઇન્ટરવ્યુ થયો તેનો કંઈક કંઈક રીપોર્ટ લેવા મેં મોડવણ રાખેલી. અને તે ઉપરથી કુલ ખાતરીપુરવક કહી કુલ કુલ કે રમતમતમાં તેમને કાનૂન આપવાને મારાથી જેટલું થાય તેટલું કરવાને મેં કાચીક કરી હતી. પણ મારી જોર સ્વીકારવા હાંદી આગેવાનોએ એકબી ના પાડી. તેમણે એવી માનણી કરી કે જેની કામ સાથે પુરેપુરું સરખાપણું તેમ ને મળવું જોઈએ, અને મોરબીની બધી રમતમત વિષે જાણતોમાં કાપણ થવા ને અને સંપુરણ જુલથી આજ સેવાને પુરેપુરું તેમને દેવો જોઈએ. કહેવાની બર નથી કે આવી માનણી કુલ કુલ રાખી શકાય નહીં. અને કુલ મારું કુલ કે મારા કામને કહેરની આવી મારી કામ બદલ રાખશે અને સંપુરણ ટેકા આપશે. મારાપર અને કાઉન્સિલના મેં નથીપર મી. હાલુક મહમદે જે કીકા આ કરેલ છે તે વિષે કુલ કાંઈ કહેવા માનતો નથી; કેમકે તેનો મુકાદો નજીક આવેલી મુલકીમાં બરબરો આપશે કે જેમણે આમાપર સહેરત કામની જોખ મારી મુકી છે. તેઓ શું મુકાદો આપશે એ વિષે મને મારા મનમાં કાંઈ જ કહા નથી."

મી. હાલુક મહમદેનો જવાબ

ઉપરના કાગળના જવાબમાં મી. હાલુક મહમદેનો નીચેના કાગળ સ્થાનીક કાપામાં પ્રસિદ્ધ થયો છે:-

"મારા બોલને મેયરે કુલ બરબરો કહેલ છે, છતાં મેં મારા કાપણમાં જે બોલ વાપરેલા છે તે દરેકને કુલ જાણી રહું છું. ખરી રીતે મેયરનો કાગળ કુલ બરબરો બીનાઓથી બરબરો છે તે નીચેથી જણાશે:

મી. હોલાર્ડર કહે છે કે મયા એપ્રિલ માં હાંદી કામે રાખ્યાબિયેકની જીવવધીમાં કામ લેવા ના પાડેલી. હવે કહી કલ એમ છે કે હાંદી કામે પોતાના મતિ નીચેના મારફેટ એવું જવાબ્યું હતું કે ટરાંકવાલની લડતનું સમાધાન થઈ જશે તો હાંદી કામ મોરબીની સાથે કરખા પસાથી જીવવધીમાં કામ લેશે. આજ આજ પ્રકારમાં હાંદી કામે સરખાપણું થી કામ લાંબી છે. આ કામની પહેલ એમને મળેલી, પણ કાઉન્સિલ શું કરવા માટે છે તે બાબતે જવાબમાં આવેલું નહીં જમને તે મારફેટના ઓટાવાળા

એ તરફથી જ ખબર મળી કે મોરબી આગેવાનોને કલા વમર ઓટાવાળા અને હાંદી બેસત મારે રમતો કરવા મેયર મારે છે. આ પસાની બાબતે, મોરબી આગેવાનોને પાછા પાડનાર મુશ્કેલી, અને હજુ મળીએ છીએ. ૩૦૦ મુશ્કેલી હાંદીને મોરબી મેદાનમાં કાપણ દેવા એ સુચના કાલે કરેલી એ વિષે કુલ ચર્ચા કરીય નહીં. મોરબી આગેવાનોને આપવાના ઇન્ટરવ્યુની વાત સાથે, એક હાંદી આગેવાને મારફેટ આગળ કાંઈ કહ્યું હોય એ વાતને જોઈ હવે કાપણ એમ મેયરે મળવા માટે છે, પણ તે બેને શું લાગેલ છે તે કુલ જોઈ શકતો નથી.

મજૂર હાંદી ઇન્ટરવ્યુ કરે છે કે મેયર સાથે પહેલાં ઇન્ટરવ્યુ થયેલ એમ તેણે કહ્યું નથી. બસ કાપણ સાથે મુશ્કેલી મળ્યા વગર, અને પોતે જાતે જાણ ન હોવા છતાં એક માણસપર મેયર કાપણ આપ મુકે છે તમારે તે જુલો જાણ છે કે તે પોતે જાણ નથી. વળી તે આગેવાને કહી કહ્યું હોય કે તેઓ ઇન્ટરવ્યુ થયો હતો તોપણ તે સાચું બોલું નથી; કેમકે ટેકાક આગેવાનોએ એક મોરબી મેં સમાધાન કરાવવા વચ્ચે પડવાથી તેના મારફેટ ટેકાકથી મેયર સાથે વાતચીત કરી હતી. વળી કુલ એ પણ કહ્યું કુલ કે વજાકરીની કામણીથી, હરકત દુર કરવા જે ઇન્ટરવ્યુ મોડવણ માં આવ્યો હતો તેની કડકાતમાં મેયરે અવિવેક વાપરેલો. કેમકે જે મીટીંગમાં પોતે કાજર નહોતા, અને જે મીટીંગ સંબંધી તેમને જાણબુલવની માહિતી નહોતી તે મીટીંગમાં શું બન્યું હતું, અને શું નહોતું બન્યું, એવી જાણના કામને કામતી, પોતે જાણ ન હોવા છતાં તપાસ કરવા મડેલી. આ હવે જાણ રીતથી વિરુદ્ધ છે. અને તેને મજૂર કરતાં પણ વિરોધ મળ્યું હતું. ઉપરના કહેવાલું કે ઇન્ટરવ્યુના મેયરોએ, મોરબી આગેવાનો રમતમત વિષે જાણ જાણતો માં કાપણ સવાની અને સંપુરણ જુલથી કામ લેવાની માનણી નહોતી કરી. તેમણે તો એમ કહ્યું હતું કે આજના પ્રકારમાં મી. હોલાર્ડરની કાગળ જે મેયરે મહા મયા તેમણે હાંદીઓને જોર ઉત્સવમાં કામ લેવામાં જે હવે આવેલ તે હવે હાંદીનો કામ રહેવો જોઈએ. હાંદી ની આ માનણી મી. હોલાર્ડર જે વાત હાંદીના નામે કહે છે તેથી તકન જુડીય છે. જે માનણી હાંદીઓએ કહી કરી નથી, તેની માનણી કરી છે એમ કહીને મી. હોલાર્ડર મોરબી મેદાનને ઉત્સવમાં કામ કરે છે."

રૂપનમાં છેલ્લો મેળાવડો

રાજ્યાભિષેકને દિવસે રૂપનમાં મહા રાણીના આપણા આગળ ને મેળાવડો થયો હતો, તે સંબંધમાં કેટલોક લેવાલ જામે મયા અંકમાં આપી મયા છીએ. શ્રી. શાવુડ મહમદે તે વખતે પ્રમુખ તરીકે ને આપણે કરુણ હવુ તેના સાર જામે નીચે આપીએ છીએ :—

આજે આપણે બાદશાહનો રાજ્યાભિષેક ઉજવવા જમા થયા છીએ. દરજસવાજની હજન હાલ દુરત મોકુફ છે તેથી આપણે આ દિવસ ઉજવી શકીએ છીએ પણ આપણા મેવરના કારણથી આપણે કપરે કનની ઉજવણીમાં જીલકુલ ભાગ લઇ શકતા નથી. (પછી બધા પ્રતિહાસ સાંભળીએ ને બોલ્યા) આપણી નામોથી કરવા માટે છે તે અટકાવવા આપણે પીકેટો નીચા છે. નેજોએ બહુ સરસ કામ કર્યું છે. મેવરની પાસે શું જનુ એ કહી હું તમને કંટાળા આપવા માગતો નથી. એટલું જ કહીશ કે મેવરે પ્રથમ થી જ બેહુલ કામ કર્યું. અમને તો તેણે ધમકાવવાનું કાર કર્યું. નેના મન માં એમજ હતી કે આપણે કોઈરાં છીએ. તે સુધી મયા કે ડેપુટેશનમાં જીવરમ માણસો હતા, કે નેજો તરફ શ્રી. એક કમ્પા, સર જોન રેખીનજન, સર જોન જમીન મીનેકર વિગેરે માતની નજરથી જોતા. આપણા આ નવા મેવરે હજુ કે જે તમે અમારી રમતમાં વચમાં ન પડો કે મહેરમાની કામજા બનેથી વચસે સુધરેલા હોદીને તમાજાની જગ્યામાં એકા બધાને એક કરડો આપીશ. જામે આવી આવ તમન ગાઠજીવ રાખીને હજુ કે જે ઉઘિલેની સાથે એક સરખો ભાગ અમે લઈ શકીએ તોજ કપરેકનની ઉજવણી માં અમે ભાગ લઈશું. હોદીને નામોથી બરેલી રમત તો બંધ થવીજ જોઈશે. જામે મમે તેવા હોદીથી તમાજાની જગ્યા ન બરી આપીએ એ અમારે સમજવા જેવું છે. પણ કપર મેવર બાહેબ અમારી જન સાથે તેમ ન હતા. ખરું જોતાં તે આપણને અટકાવત કરવામાં મેવર મેરકાવડેકર વરતો છે. આપણે પરાણે તે જગ્યામાં રાખવા થવા માગીએ તો આપણને અટકાવત કરનારો કાપડો છેજ નહીં. પણ મેવરના કરતાં આપણે વધારે વધારા છીએ. આપણે આજની સુબેદ તો બાંધ રેખા માનતા નથી, એટલે આપણે તેના રાજા નથી મયા. વળી નવું આપણે બધાંએ જીવે કે જા રહ્યું

ગોરા તેઓની મીઠજલમાં મામતા નથી, આં આપણે વળગી પડીએ તેથી આપણી રેવ નથી. પીકેટોની આગાહ મહેનતથી કોઈ હોદી તેના તમાજા જોવા મયેલ નથી. એવરે મારે કહેવું જોઈએ કે કામ કામમાં દવેજ એકો કરવાની સેનેરી તક મેવરે આપી છે.

કુસબ

પછી નીચેનો હસવ રજુ થયો :—

“કપરેકને અસજનો રીવાજ છોડી બાદશાહી રાજ્યાભિષેકને હાડે જાતિએક અને રંમએક રાખ્યો તેથી આ મેળાવડો બહુ દિલગીર થયો છે.”

આ હસવ ઉપર શ્રી. નાયના, શ્રી. અબ્દુલા હાજી આદમ, શ્રી. જોસફ રાય પન, શ્રી. સી. વી. પીલે તથા શ્રી. જમન જરતી બોલ્યા અને એકમતે પસાર થયે. પછી બાદશાહી જીત સાથે મેળાવડો વિસ રજન થયો હતો.

કોરોનેશનના રાજ પીકેટોની કામગીરી

(તખતાર એક પીકેટ)

કોરોનેશનના રાજ કરવામાં હોદી આપણેએ ઉ વળીમાં ભાગ લીધો નહીં. તે દિવસે પીકેટોએ તો અવાધ કરી નાખી હતી. પીકેટોમાં હોદી, મુલમમાન, પારસી, કીશોમન, તેમજ પૂઠ, જુવાન, અને જાણી, વેપારી નોકર, હોકર, ખેડૂત, ગરીબ, પછાતાર વિગેરે તમામ વરના, તમામ માતના અને તમામ રિયાતના મહસેબોએ ઉમમ ભર્યા ભાગ લીધો હતો. તા. ૨૦ ને ૨૧ જુનના રાજ અવારના પ થી હ સુધી અને તા. ૨૨ થીના રાજ તો અવારના ૩ થી હાંજના ૧ વાગ્યા સુધી જુખ્યા અને તરસ્યા ખડે પડે સરખા કિસાદર્થી આજરે બસો ઉપરાંત પીકેટો કોમની સેવા જનવવા હતા. મે. સાહકશ માં રાખેલ મીઠરની મજૂરી પ્રમાણે ૩૨ માણસ હોદીને સંજીદ લીધી હતી. તારે દરેક ઠેકાણે અમરેની, સાહિરકીશ, મીચલ પાક, સીનકાશ રોડ, મસમેવ રોડ, રોજમેટ, ખીરીયા, અખીસો રોડ, પેકિટ, અમરેની રોડ, રેપેરોડ, મોરડન માઉન્ટ અને રાજીનથી દરેક બીટમાં પીકેટો ધરતા હતા, અને પોતાની કુટુંબી જનવવા હતા. મીડનકામ, મીસેર, માલવરન, રેડમેનર, બહરી તથા હરથી પ્યેલ, મયરમેટ અને ફોર્મરેકન. એક મેવરના પીકેટો કાપડો કાપડો નહીં જાક હતા

જુખી તો એ હતી કે પીકેટો કમરે માણસોને સમજવવા રોકાયા છતાં કોઈ પણ જગ્યાએ જનરજતી કે ખટરામ થવા પામ્યો નથી. દરેક હોદી ભાગ કે જેઓને સમજુતી મળતી હતી, તેઓ પણ ઉમમથી અટકી જતા હતા. એટલું જ નહીં પણ તેઓના કેટલાક તો પીકેટો ની કુકડીમાં કામની સેવા જનવવા સાર જોડાતા થયા. બપોરે બારથી એક વાગ્યા સુધીમાં તે બસોથી પણ વધારે સંખ્યા પીકેટોની ઘડ પડેલી. તેમની કામગીરી ની તારીફ જોવા કાંમરેકના બે વજુ આમેવાને જાતે નીકળી પડેલા. પણ પીકેટો ની પહેલીજ કુકડીએ તેમને અટકાવ્યા, અને એકજ વાત લઈ બેઠા કે આ રસ્તો કામના આમેવાન તરીકે પસાર કરવો હેમ તો પીકેટની રીત લખને આવો તેજ પસાર કરી શકશો. પાછા જતાં આ સાહેબો પીકેટોની કામગીરી માટે આજીરન કરવા બાગ્યા હતા. સવારે સાત વાગ્યે કામપર મહેલા પીકેટો બાર વાગ્યે તો એક જુખથી કંટાળ્યા પણ રોહજે આવ્યા જમાની કુટાસા ખતાવી નહીં. આખરે ઠીકાવર હસ્તમજી રોક તરફથી સાત રતથીઆ બે ટીન બીરજીટ વહેંચી આપવા માટે મહ્યા તેમથી દરેક પીકેટ ને માર કે ખાંચ બીરજીટ આપવા છતાં બધાને પહેંચી શકી નહીં. અને કેટલાક પીકેટ તો એવા કામમાં યુઆયા હતા કે તેઓ બીરજીટ લેવાની કે આવાની પણ દરકાર કરતા નહોતા. અખત ગરમીને લીધે પાણીની જરૂર છતાં પોતાની જમા મુઠી ને પાણી પીવાને પણ ખસ્યા નહીં, અને જાંબ સુધી તેજ રિયાતમાં રહ્યા અને કુટુંબી જનવી. બાકીની કુટુંબ તા. ૨૪-૧-૧૧ ના છ. જો. માં અરી મછ છે તેથી હરી અમવા જરૂર રહેતી નથી.

સુચના—આ વખતની કામગીરી જોઈ અને હવે પછાની રિયાત રિચારતાં અને ભામે છે કે નાવાલ ઉઘિવન કાંમરેક એક “પીકેટ કુકડી” કાંમરેકના પેટામાં એક કીપારટમેટ તરીકે બોલે તો બાંધિયામાં બહુ વપરાયેલી ઘડ પડેલી. જો આ બાવતની જરૂર છે એમ કામ અને કાંમરેકના આમેકને પોતાનો રિચાર જણાવશે તો તે કહ હજી ઉપર તકવાર કરવી તે વિષે કું અને મારા જીજન બાકાયા પોતાને વચકાંત અતિમ વ આપડે.

મીરમીટનો મુદત પુરી થઈ

કલકત્તામાં અટકી પડેલા મજૂરો

તા. ૨૬ મીએ સ્થાનિક છાપામાં પ્રગટ થયેલી હકીકત ઉપરથી જણાય છે કે દિલ્હીમાં મીરમીટ મેળવવા નાતાલના બેડુ તોને છેવટની જોડ માસની મુદત મળી હતી તેમાં તેમનો ફેટુ કોષ્ટ રીતે બર આવ્યો નથી. મજૂરો મેળવનાર એજન્ટો ને મદદ કરવા તેમણે ખાસ સરકારે મોકલેલા છતાં મજૂરો મેળવનારમાં તેમને સંપૂર્ણ નિષ્ફળતા મળી છે. છેલ્લે એક ૫૦૦ માણસનો કાફલો નાતાલ માટે મોકલવા મેળવી શકાયો હતો, પણ સંજોગ એવો બન્યો કે જેથી તે ૩૦ મી જુન પહેલાં દિલ્હી છોડી શક્યો નથી, અને મીર મીટના માલિકોને લગભગ હાથ પસવા જેવું થયું છે. મીરમીટના મજૂરોને લાઇને મે માસની રજા પર અમરસોટી આવી ત્યારે એવું જણાયું હતું કે હવે એક જ કાફલો મદ્રાસથી ઉપડતી રેલ માર્ગમાં આવી શકશે. કલકત્તાથી મજૂરો મળે એમ છે કે નહીં એવી તપાસ કરાવવામાં આવી, તો નકારમાં જવાબ મળ્યો. તેથી મજૂરો કાવવા માટે રેલ માર્ગ પુરી પડવા જોઈ પની નિષ્ક્રિય હતી તે પોતાની ફરજમાંથી મુક્ત થઈ, અને તેણે પોતાની રેલ માર્ગ કલકત્તા મોકલવાને બદલે વિશાલ મોકલવી દીધી. બારપછી થોડા દિવસે કલકત્તાથી નાતાલની હમીયેટન મોરડને બહાર મળ્યા કે કલકત્તા ખાતે ૫૦૦ જેટલા મજૂરો એકઠા કરી શકાય છે, જેમને લઈ આવવા માટે રેલ માર્ગ મળવી જોઈ એ. કોનસ્ટાન્ટ ધરાવનાર નાતાલ દીરે કટ લાઇને જલાબુ' કે પારાસર તેમને બે માસની મોટીસ મળી હોય તોજ રેલ માર્ગ પુરી પાડી શકે. તેમની એક રેલ માર્ગ છૂટી હતી અને તે મદ્રાસથી મજૂરો લાઇને તીક્ષ્ણવાની હતી. આથી બારે મહારાષ્ટ્ર ઉપન્ય મળી. બીજા કોષ્ટ લાઇનની રેલ માર્ગ બાંધે કરી એ મજૂરોને ૩૦ મી જુન પહેલાં કલકત્તા છોડાવવા તજવીજ કરવામાં આવી. આવી રેલ માર્ગ માત્ર એક જ લાઇન પુરી પાડે તેમ હતી. બ્રિટીશ ઇન્ડિયા લાઇનની રેલ માર્ગ મજૂરોને લાવવાનું માથે લીધું. પણ મીરમીટના કાપડા અનુસારની સમયકે એ રેલ માર્ગમાં નહોતી તેથી તે નાપાસ થઈ. મોર માલિકો વધુ મુશ્કેલી. દિલ્હી સરકારને મુક્ત વધારી દેવા માન્ય થઈ કરવા

માં આવી, પણ તેમણે 'તે બની શકશે નહીં' એવો જવાબ વાળ્યો. નાતાલ દીરે કટ લાઇનની એક રેલ માર્ગ (અમલ દોટી) તા. ૬ મી જુલાઈએ લાઇનથી કોલેજો પહેલે તેમ હતી. તેથી કલકત્તાથી મજૂરોને ૩૦ મી જુન પહેલાં રેલ માર્ગે સાંભળ પહેલાં લાઇનને તજવીજ કરવામાં આવી. તેમાં એવો વધો આવ્યો કે મીરમીટના કાપડાની રેલ મજૂરોને રેલ માર્ગમાં મોકલવા કલકત્તા અને મદ્રાસ એ બે જ બંદરો પાસે કરેલાં હતાં. હરીયા દિલ્હી સરકાર પાસે અરજ કરાવવામાં આવી. દુરત નાતાલના બેટી વાળાએને કેબલ મળ્યો કે 'રેલ માર્ગ મજૂરો મોકલવા દેવા દિલ્હી સરકાર ના પાડે છે.' આ પ્રમાણે મજૂરો આવતા અટકી પડ્યા જણાય છે. આ બનાવથી મોર માલિકોને મોટી નુકસાની થયેલ જણાવવામાં આવે છે મજૂર ૫૦૦ જેટલા મજૂરોની ખોટ પડેલ એટલું જ નહીં. પણ તેઓમાંના પણ આગલી રેલ માર્ગમાં આવેલા મજૂરોમાંના સમયકાલા હતા, અને તેથી આવેલા લોકોમાંના પણ પોતાની મીરમીટની મુદત પુરી થયે હરીયા લોકોવાને બદલે અમીત પાછા જાય એવો સંજોગ મળવામાં આવે છે. હવે આ ૫૦૦ જેટલા મજૂરો (જેઓ નાતાલ માટે તજવાર થયેલા) તેમને બીજા કોષ્ટ દાખુ, જેવા કે રીજા, અને મોકલવી દેવા માલિકો વિચાર કરે છે. તેમ કરવાથી તેમને થયેલ ખર્ચનું જેટલું કસડું વાળવા પારે છે. મીરમીટના માલિકોને આ બનાવથી પા. ૨૦૦૦ જેટલું ખર્ચ નકામું થશે એવું સ્થાનિક છાપામાં જણાયું છે.

છેલ્લી રેલ માર્ગ મદ્રાસથી ઉપડનાર હતી તે તા. ૨૮ મીએ ઉપડી તા. ૧૮ મી જુલાઈએ આવી પહેલાં વધી છે, અને ત્યાર પછી, દિલ્હી વધુ મીરમીટના આવશે નહીં

મુલાકાત પ્રમાણ આગળ રજુઆત

મુલાકાત પ્રમાણ તરીકે જનરલ સમટીએ આજુ અઢવાડીનામાં ડરબનની મુલાકાત લીધી હતી તેનો લાભ લઈ નાતાલના મોર એકોતોની મોર તરફના એક ડેપુટેટને મીરમીટના મજૂરો સંબંધમાં મંજૂરવારે પ્રમાણની મુલાકાત લીધી હતી મુલાકાતનું કામકાજ બધું ખાનગી રાખવામાં આવ્યું હતું, અને સ્થાનિક છાપા નો લખનાર જણાવે છે કે રેલ માર્ગ તો અત્યંત ખાનગી હતી. તેમાં દિલ્હી મજૂરોના મુલાકાત બીજા મજૂરો પુરી

પાડવા સંબંધમાં વાતચીત થઈ હતી, અને પ્રમાણે જ ખાતરીઓ આવી હતી તેથી ડેપુટેટને સંતોષ થયો હતો.

૫૦૦ મીરમીટના કલકત્તા ખાતે અટકી પડ્યા છે એ સંબંધમાં મદ્રાસ લતાં પ્રમાણે એવું જણાયું હતું કે ૪૨ બન્યાં એકોતોનો સંદેશ મળતાં પડી શકે કાર પાસે એ બાબતમાં રજુઆતો કરવા માં આવી છે.

કેપમાં દિલ્હી વોટરો

મોરમાં એક વોટરો

કલેરમેન્ટ (કેપ) માં દિલ્હી વોટરો પારાસર કમાણીવાળા નથી એમ કહી જે કેસ તેમની સામે મોકલવામાં આવેલ અને તેના ખર્ચ મળ્યા અંકમાં ત્યારે મોર એ જણાવી મળ્યા તેનો વિચારવાર જેવાલ અમને હવે મળ્યો છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે દિલ્હીના વકીલ મી. આલેકઝાન્ડર અને કેટલાક મોરમાં વતી હાજર થયેલ મી. ડોનોવન વચ્ચે કોર્ટ આગળ એક કરતાં વધારે વાર બારે તકદી થઈ હતી. મી. ડોનોવને કાપડેલર દલીલો કરવાને બદલે દિલ્હી ન હમીયેટ એમ એક રાજકારી લાખજુ કરવા તજવીજ કરી હતી. અને દરેકે દરેક વખત મી. આલેકઝાન્ડરે તેમને મોલતાં અટકાવેલ. કોર્ટે પણ વારંવાર મી. ડોનોવનની વચ્ચે પડીને રાજકારી લાખજુ ન કરતાં કેસની દલીલ કરવા કહ્યું. આમ કોર્ટમાં બારે મોલાયાલી અને હસાહસ થઈ પડી હતી.

એક કેસમાં હરી હરીને અટકાવવામાં આવ્યા પછી મી. ડોનોવને કહ્યું કે અરજદાર દિલ્હીની હમર ૨૧ વરસથી એકાદ છે, તેથી તે છોકરાજ કહેવાય, અને તે પણ અત્રે હાજર થયો નથી.

મી. આલેકઝાન્ડરે કહ્યું કે તે હમીયેટ જ આવશે, તે જરાવાર માટે જ બહાર થયો છે. મી. ડોનોવનના જેટલો વખત પ્રમાણવાનું તેને પોતાય તેમ નથી. (હસાહસ.)

અરજદાર આવી પહેલાં તેને લોઈ કોર્ટે તેની સામેનો વધો કાઢી નાખ્યો હતો.

મી. ડોનોવને કહ્યું કે કેટલાક કેસમાં એક એક કુટુંબમાંથી ચાર ચાર માણસો વોટર થવા માગે છે, જો કે કુટુંબની માસીક આવક હલત પા. ૨૫ જેટલી જ છે.

વિલાયતના લોભ ઓફ ઓનરમાં

મી. પેલાકનું કાવ્ય

વિલાયતમાં નામાંકીત નર આરમ્મીકન પોટરની હીલચાલથી સ્થાપવામાં આવેલી લીમ ઓફ ઓનરની એક મીટીંગ તા. ૬૦ મી મેએ લંડનમાં યોજાય હતી. એક રાજવંશી તથા પ્રીન્સેસ ફુલીપર્સીદ, કાન દરબારીના આરમ્મીકન, રાષ્ટ્ર ઓન-જર્નીસ અમીર અલી, રેવ. ડી. એફ. મેયર, મી. રામએ મેક ડોનકા વિગેરે નામીયા મહારાજાએ ગેરહાજરી માટે માફી માગી હતી. હાજર થનારાઓમાં સર ફ્રેવેલ બક્સટન એમ. પી., મેજર ફ્રેડ રીલ, બેડી રોકટ, કેનન સ્મીથ, મી. પેલાક, કરનલ વીલી, રેવ. ડો. બ્રસ, વિગેરે વિગેરે ધણા નામીયા માણસો હતા.

મેરમેન સર ફ્રેવેલ બક્સટને પોતાના કાવ્યમાં કહ્યું કે આપણે ભોરાવર જાતિના પ્રતિનિધિઓ છીએ. આપણે કાદ રાખવું નોંધ્યું કે નળણી જાતિઓ સાથેના વહેવારમાં અન્યાયી ધવાનીલાલચ અને ભયમાં આપણે ન હસાવું. નોંધ્યું તેથી આ મુલકના સુદનારાઓને તેમની દુરજ તરફ આપણે જગાડવા નોંધ્યું. આરમ્મીકન પોટરે સ્થાપેલી આ લીમ ઓફ ઓનરનો આ મુખ્ય હેતુ છે.

મેરમેનના કાવ્ય પછી મી. નેવીન સને સાન થોમેના પોરટુગીઝ કોલોનીયા મજુરોને ગુલામીમાં રાખવામાં આવે છે એ સવાલની ચર્ચા ઉઠાવી.

દક્ષિણ આફ્રિકાના હીદી સવાલપર બોલતાં મી. પેલાકે કહ્યું કે-મારી પહેલા બોલનારા મહારાજા બ્રિટીશ રાજની બહાર ના મુલકોની બાબતો વિશે બોલ્યા છે. જે દક્ષિણ આફ્રિકાનાં મારા જાતિ બહુભવની વાત જાણવા તમે મામત હો તો હું એવી રિવાજ બતાવીશ કે જે નોંધ તમને આશ્ચર્ય અને શોક થશે. કેપટાઉન માં એવો ઇન્ડિયન મળ્યો છે કે જેને લીધે, ત્યાંના રહીશ હીદીઓ હીદીની મુલાકાત લેવા જવા માટે તો તેમને પાછા બાવવા માટે પરમીટ કઢાવવી પડે છે, અને પરમીટની મુદત વીતી જાય તો હીદી કહી પાછો આવી શકતો નથી. વેપારી કાપડો એવો છે કે હીદીને રાજ ગારના પરવાના મળતા નથી સેક્રેટ હીદીઆના પરવાના આ કાવ્ય તમે અટકાવવામાં આવે છે, ને તેના તેઓ પાપ

પાપ થએલ છે. જે ઓરેજ હી રેટ માં કાપ એવીઆદીક કાપલ થતા આવે તો તેની સામે દરવાજો બંધ કરી તાણું મારી દેવામાં આવે છે. કાપ એવીઆદીક ત્યાં જમીન રાખી કાંઈ નહીં, કે તોફાર (સવાય બીજી રીતે રહી કાંઈ નહીં. નાતાલમાં ગીરમીટનો સડો છે. આરમ્મીકન પોટરે આ ગીરમીટને છુપી મુલાકાત કરી છે. દર ૧૦૦ મરદે ૪૦ ઓરત હોય છે. આ ઓરતો તેમની સગી હોવી નોંધ્યું એવું કાવ્યમાં કહેલ નથી. જે કાપ ગીરમીટનો તેના માલીકના મકાન થી એક માઇલ કરતાં વધારે દુર ચાલ્યો મરેલ માણસ પડે તો તેને પોલીસ અથવા તેના શેકના નોકરો પકડી શકે છે. કારણ કે કેટલાક ગીરમીટોને તેનો માલીક દુખ દેતો હોય, અને તેથી તેઓ દુખની ફરિયાદ કરવા જાય તો તેઓ કમપરથી મયા એટલું જ કારણ તેમને એ માસની જેલની સજા કરાવવા પુરતું થાય છે. ને જેલની મુદત પુરી થયે પાછા એજ માલીકને ત્યાં લઇ જવામાં આવે છે. આવો ગીરમીટનો કાવ્યો છે. ગીરમીટીઆ લોકોના વતનના મુલકમાં આપ ધાતવું પ્રમાણ જેટલું છે તે કરતાં ૧૦ ગણું પ્રમાણ ગીરમીટમાં નોંધ્યું એવામાં નોંધવામાં આવે છે. ગીરમીટમાંથી છુટેલ ૧૬ વરસ ઉપરના દરેક મરદે, અને ૧૬ વરસ ઉપરની દરેક ઓરતે, ગીરમીટ પુરી કર્યા પછી હીદ પાછા ન જાય તો, પા. ૩ નો વારસીક કર કારવો પડે છે. આ પૈસા ન મળવાને પરિણામે ધણી ઓરતોને અધમ છ દગી ગુનારથી પડે છે.

મી. પેલાકના કાવ્ય પછી કરનલ વીલીએ કહ્યું કે સાન થોમેમાં ગીરમીટીયા મજુરોની જે દશ છે તે કરતાં નાતાલમાં ગીરમીટીઆની દશ વધારે ખરાબ છે. સાન થોમેમાં ગીરમીટીઆ તરફ સરખા મજુરોમાં વધારે રહેમથી વરતવામાં આવે છે.

આરમ્મીકન પોટરે પોતાના કાવ્યમાં કહ્યુંમાં ચાલતી મુલાકાત અને નિરવ્યતા પર વિવેચન કર્યું. પછી તેમણે કહ્યું કે થોડાં વરસપર જે કારે લકાઇ કરવામાં આવી હતી તે કલરડ લોકોની રિવાજ સંધારવા માટે નહોતી. મી. પેલાકે વર જુલેલ શોકજનક વાર્તા આ વાતનો પુરાવો આપે છે. કાવ્યકારે બીજી કેટલીક બાબતોપર વિવેચન કર્યાંવાદ મેળા પડે વિચારજનક થયો હતો.

નોંધાન્સમરમ

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

મી. પેલાકનો કાવ્ય

મી. પેલાકના તેના વિલાયત પહેાંચ્યા પછી એ કાવ્યો મળ્યા છે. તે જણાવે છે કે તેણે જર્નીસ અમીરઅલીની મુલાકાત લીધી છે. હીદીઆ ઓરીસવાળા મી. ગુપ્તેને મળ્યા છે. ભોરા લેમીંગટન સાથે વાતચીત થઇ. બીજા મહારાજા અને બાઇઓને મળ્યા છે. લીમ ઓફ ઓનર ની મીટીંગમાં જે બાવલો થયા તેમાં મી. પેલાકનું કાવ્ય બધાના કરતાં સરસ મજાવામાં આવ્યું હતું. જોલ ઉડીઆ પોસલીમ લીમની જે મીટીંગ થઇ તેમાં તે મરેલા ને બાવલો કર્યાં.

મેરોશીઅસના હીદી

મેરોશીઅસ ખાતે પ્રગટ થતા, ત્યાંના હીદીઓના વાજા, "હીદુસ્તાની" ઉપરથી જણાય છે કે ત્યાંની હીદી કામ મી. મજીસાલ ડોક્ટરની આગેવાની અને સલાહ નીચે મકકમ કદમે આવળ વધતી જાય છે. ત્યાંના "હીદુ મંચ મેન્સ એસોસીએશન"ની મીટીંગ તા. ૭મી મેએ મી. દાઇ જે. જર્નીયા દાઇ અદમદને આમને મળી હતી. મજુર એસોસીએશને બધાં હીદી ઓફરો વાસ્તે, ધરમનો બેદ રાખ્યા વગર એક તામીલ નીલાળ કંચાદી છે. આ એસોસીએશન તરફથી એક લાઇ બરેરી પણ ચલાવવામાં આવે છે. મી. કે પરશુરામન તેના પ્રમુખ છે અને મી. વેલુ મુલુસામી તેના સેક્રેટરી છે.

વેરલમથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે : તા. ૨૨-૬-૧૧ના રોજ અમેના મી. ગોપાળલાલના મ હીરમાં શ્રી બાલકૃષ્ણ મંડળ ની જનરલ લગ્ના મળી હતી. ડરબન, ટોમ્સ, મોના, જેક્સન, અમમેની વગેરે જુદી જુદી જગ્યાએથી બાલકૃષ્ણાદી અ.ચરે સવાસો માણસો એકઠા થયા હતા. બાજુ હીપનારાવલુ હીદ, કીંમુનદત મહારાજ, ગણપત મહારાજ, ચંદુર્સીદ, મહેતા રાજવ વગેરેએ પ્રસંગને લગતાં ધરમ તથા વિદ્યાર્થિ માટે બાવલો આપ્યાં હતાં. પછી રાત્રને માટે આતિથ્યક ચાલી સભા વિસરજન થઇ હતી.

આહુ વરતમાન

જોહાન-સખરમના મંદિર ખાતે કલરડ થોડા તરફથી રાજ્યાભિષેકની ઉજવણીને મેળાવડો થયો હતો તેમાં મેયરે હાજરી આપી હતી ને પ્રસંગે મેયરે પોતાના આયુષ્યમાં જન્મણું હવે કે રાજ્યાભિષેક નો દિવસ એવો છે કે તે દિવસે તો રાજ્ય ની બધી પ્રજા ને એકસરખી રીતે રાજ્યની જોડાએ.

જેમમાં હોદ્દી બોરતપર હુમલો કરનાર કાફરને તા. ૨૪ મીએ કેપટાઈન કેરટમાં ખડા કરવામાં આવ્યો હતો. તેને ગુન્હે માર કરાવવા પુરતો પુરાવો ન મળવાથી બહાર પડે ત્યારે કેરટ આમજ ખડો થવા ન જમીન આગવાની કરતે તેને છોડી કુલવામાં આવ્યો હતો.

જોહાનની કેટલેક દુર રખર પેદા કરી કાપ એવાં કાઠોનું જમીન અરણ્ય માણુમ પડ્યું છે, અને તેનો ઉદ્યોગ ખીલવવા એક કુપની રચાયેલ છે એવી વાત જાણ માં જકાર આવી છે.

પશ્ચિમ આફ્રિકાનો યહોના જનુબ વરાવનાર એકજીઅમના એક મોરાએ જોહાન-સખરમના જાપાને ઇન્ટરવ્યુ આપતાં એવું જણાવ્યું છે કે કાટમાના પ્રદેશમાં રહેને નાખવાને તબવીજ કરવામાં આવે છે, જે રહેવેનું કામ મુશ્કેલ થવા પછી હાલજી આફ્રિકાને એ આમ સાથે રહેવે થી એકવાનું જોડેલ છે. આ મોજના પુરી થાય તો ટરંકવાલ અને વિશાલ વચ્ચેની મુશ્કારી રૂપ દિવસમાં કરી શકાશે એવો રખત આવશે એમ તેણે જાહેર કર્યું છે.

સ્પેક્ટરીની નામનો એક બાહોશ હવાઈ વહાણવાળો મુરોપથી કેપટાઈન આવી પહોંચ્યો છે, અને હાલજી આફ્રિકામાં જુદે જુદે ટેકાણે હવાઈ વહાણમાં ઉડવાના રેખાઓ કરવા પારે છે.

તા. ૨૭ મીએ સ્થાનીક જાપામાં જોહાન-સખરમના તારોમાં જન્મણવામાં આવે છે કે અને હાલ આસપાસથી કરી પડે છે. હમના વાહણમાં રાત્રે પાછી કરેલાં તે જમીને સવારે નહર નરૂ થઈ મએલ. કેટલાંક વરસ થયાં આવી હોદ્દી પડી નથી આવીજ હોદ્દી ટરંકવાલના બીજા તારોમાં રહ, હાલ જન્મણ છે.

જોહાન-સખરમના ટરંકમા હડતાલીઆ જોની નોકરી વમર કોઈકી દલા થવાથી તેમની અરજ ખાનમાં લઈ તેમને કરી થી નામવેની નોકરીમાં કામલ કરવા કાઉ સીલે દલા ખાઈ કરાવ કરે છે.

જોહાન-સખરમમાં એ કાફર છોકરોઓપર નીચ કુમલાની જેવી કરવા માટે એ પોલીસના માણુસો પર કેસ ચાલે છે. દરમયાન એક કલરડ છોકરીપર પોલીસે નીચ કુમલો કરવાનો વધુ કેસ મળ્યો છે. આરોપી પકડાયો નથી.

જોહાન-સખરમમાંથી એક ૭૦ વરસની જમરની મોરી બાઈ જન્મણ રીતે ગુમ થઈ છે. તા. ૨૨ મીએ રાત્રે પારકટાઈન માં આવેલ પોતાનું ઘર પાડીને તે મઠ, ત્યારથી તેનો પતો મળ્યો નથી. તે વિશ્વા હલી અને એકલી રહેતી હતી. આ મુલક માં તેનું કામ સમુ નથી.

જોહાનની ૩૦ માઈલ દુર રખરનું જમન માણુમ પડવાની વાત જકાર આવી હતી તેણે પહેલાં ૧૫ લીલાના ખખરો પ્રસિદ્ધ થયા ને એવું જણાવવામાં આવે છે કે આ જમન એટલું હીમતી ને એટલું વિદાળ છે કે રખરનો ઉદ્યોગ બહુ બારે વધ પડશે, તથા નાતાલ દુની આના એક રમર નીવળવનાર આમ તરી કે મજાશે. આ પોલીસની માહીતગીરી વરાવ નાર ડો. રમુલે એવો મત દર કાવ્યો છે કે નાતાલમાં શેરડીની જેતીની જેમ રખરનો ઉદ્યોગ જમનનો થઈ પડશે.

સીકનદામ (કરખત) ખાતે આવેલી સીકનદામ કોલેજનો વારસીક મેળાવડો તા. ૨૧ ને મુખ્યારે મોટી ધામધુમ સાથે કરવામાં આવ્યો હતો કોલેજના વડા પાકરી રેવરંડ એ. જી. પેપલીએ વારસીક રીપોર્ટ વાંચી સંબળાવ્યા પછી વિદ્યાર્થી એને ઈનામે રહે ચી અપાયાં હતાં. આ નિકામોમાં હોદ્દીઓની દેલી આપણું શિક્ષક ન અપણું હોવા વિષે આ જાપા માં ટીકાઓ થવાથી આ સાલ વિદ્યાર્થી એને અપામેલ ઇનામોમાં કેટલીક તાપીલ અને હોદ્દી એપરીએ હતી. આ ખાતે આપણું શિક્ષક આપવા કોલીક કરવામાં આવી હતી, પણ મરહમ તેથી વિરખ જવાથી કેટલાક શિક્ષકોએ ખાનગીમાં એ કામ કરવાનું માથે લીધું છે. વિદ્યાર્થી એને કવિતાઓ (વેનેરે મઠ સંબળાવ્યા) એ મેલવડે, નિકામનું મળે હતું.

તાર સમાચાર

લંડનમાં રાજ્યાભિષેકનો દિવસ જાણ પારણુ ધામધુમ અને દબદબા સાથે રહેલ મંદ રીતે ઉજવાવાના ખખર પ્રસિદ્ધ થયા છે.

કાલના રૂઝે જ પ્રધાનમંડળે રાજનાયુ આપ્યું છે અને તેને બદલે નવું પ્રધાન મંડળ મુકાયું છે.

મદરાસ ઇલાકામાં તુર્કીકરીન ખાતે જમેલ રાજદારી ખુન સંબંધમાં ગુન્હે માર ખુન કરીને નાશી જવા સંક્રિતમાન જમેલ હોવાથી પોલીસે ૧૦ માણુસોને કાઢ છપરથી પકડ્યા છે. એવું જણવ વામાં આવે છે કે એક મેલુ કાલતર રમવામાં આવવાની પોલીસને ખાતમી મળી છે.

એક જરમન સ્ટીમરમાં પોરકુમાલના રાવલીક પક માટે હાલિઆરો અને દાર જોધો છે એમ માણુમ પડવાથી રપેનના એક બંદરે તેને જપતામાં લેવામાં આવી છે.

આવરલાંડની સ્વરાજની હીલચાલ માટે પકસા ઉપરાંત આસેલીઆ ખાતે મયેલા આવરીક આમેવાને પા. ૧૦૦૦ જેટલી રકમ એકઠી કરી છે.

રાજ્યાભિષેકની ઉજવણી સંબંધમાં લંડન ખાતે એક નાટકની જોહરણ કરવા માં આવી હતી. જેમાં હોં જાતે હાજરી આપવાના કતા આ નાટક જોય માટે જોહાની એટલી મામણીઓ આવેલી કે કેટલાક રોખીતોને પા. ૫૦ અને ૧૦૦ ખખરમ તકવાર જતાં જમા મળે થઈ નહોતી.

આસેલીઆની વસિત જજ લાખ ઉપ રાંત એકલી મજૂતરીમાં થઈ છે.

ઉમરાવની સમાની સન્તા સંબંધી સવાલ ને "વીઠો બીલ" નામથી લખા વખત થયાં સળમી રહેલ છે તે હાલ એવી સિતિએ પહોંચેલ છે કે વિશાલ માં પાલમેંટની ફરીથી મુટણી થવાનો જકાર જન્મણ થાયો છે.

વિલાસતમાં જુદે જુદે મથકે વજાણવડી ખાતાના કામદારોની તેમજ પાડેલી ફડતા બનાવવા પરિણામે હવેથી જાણી જાણે, અને સ્ત્રીમર્યાદા, કામદારોના પગારો વધારી આપવાની માન્યતા કમળ કરવા જાણ્યા છે.

તા. ૨૬ મીએ જોલ-કોડીઆ કોર્ટ ટીમ અને સરે કાઉન્ટી કોર્ટ ટીમ વચ્ચે મેચ ખેલાયો હતો, જેમાં કોડી ટીમના પહેલી ઇનીંગમાં ૨૬૪ રન થયા હતા. તેમાં ક્રીકેટ ૭૩, અને બેટિંગમાં ૫૭ નો ફોર્મ આપ્યો હતો. જોડાની ટીમના પહેલી ઇનીંગમાં બે વીકેટના ભોગે ૩૭ રન થયા હતા.

પરચુરણ ખબરો

જાણીના કુસ્તીયાજ સેન્ડોને ના. નકાહે પોતાના "સાવન્ટીરીક શીઝીક્લ કમ્પર" ના પ્રેક્ષક તરીકે નીમ્યા છે. ના. સહેનકાક કરીરે ધણા મજબુત છે અને પોતાના માળખાની કસરત માટે ધણી કાળજી રાખે છે.

મહાન જાપાની કાઉન્ટ જોહામા એક સેમમાં જણાવે છે કે નકામા ઘાતિભેદ નાં બહારજી, ધરમ જાપાની વહેમો, આમાં તદ્દાવત વહેરે કારણેને લઇને કોડી પ્રજા પરદેશની પ્રજાની કરીદાષમાં કોતરવા બચકત બની છે.

જરમન ખાદ્યી કુવરને કોડમાં મળેલા જાવકરની પીછાન કરનારા અને સંતોષ બતાવનારા લેખો જરમન પત્રોમાં પ્રગટ થયા છે.

પુરોષના જાવકરમાં જાપાની જાવ જાવકરની અને કેનેડાના પહેના જાવે છે. જાપાની જાવકર પહેના કાલ કોડ પેદા કરવા જાણ્યું છે જેવી જીના જાવકર થઇ છે.

નાની જમરનાં કોડમાંએને મજુરીની મુશરી તમે જતાં બદલાવવા માટે જામે રીકામાં એક મોટું મંડળ છે, જે ધણા કીમતી કામ બજાવે છે. કોડમાંએ પ્રત્યે નિરક્ષતા થતી બદલાવવા માટે પછુ એક સેવાયતી છે.

મી. એફ. એફ. એલી નામના એક જોડાએ બે માસ દુરના જીજ માણ્યને

ટેલીફોન દ્વારા વાત કરતાં મેસમેરાઇઝમ કર્યો હતો. તે માણસ એકદમ બેચેનિને પામી ગયો હતો.

લંડનનું 'ડેલી મેલ' જણાવે છે કે કોડીઓમાં એવી મજબુત લામણી પસરી રહી છે કે નામકાર સહેનકાક કલકતા ખાતે પધારે તે વખતે તેમને સોનારૂપાની તોલવાની મુશ્કેલી કોડી કીમતી ભોજ્ય, અને તે સોનું રૂપ પાછળથી વરીમોને વહેતી આપણું ભોજ્ય. એવો બદલાવે કલકતામાં આવ્યો છે કે એ કીમત પાછળ ર. ૩ લાખથી વધુ ખર્ચ થશે નહીં. જે રકમ સહેનકાકથી ઊભી કરી શકશે

કોડમાં જન્મેલ કલરડ કોડરોએ એક મુશ્કેલીને નામે જાણખાવ છે અને જેમને હવેથી એવો-સ્ટીડિયનના વરમમાં મજબુતમાં આવશે તેમની કેળવણી માટે એક સેવાના યજ્ઞ છે જેના કુડમાં પા. ૨,૫૦,૦૦૦ લેવા કરવામાં આવનાર છે. આ કુડ માટે વિલાસતમાં ભોર કરકને એક મીડિયમમાં આવણુ આપ્યું હતું.

એક પાદરીને ઉપજીનું દરદ લાગુ પડવાથી તેના ઉપજારે માટે સેન્ડો કલકત્તે જાવકરની જોવામાં આવ્યા, પણ તેનું દરદ સારું થયું નહીં, તે કહે છે કે મારા પર ૬૦૬ અખતરા કરી જોવામાં આવ્યા છે, અને હવે હું એથી એટલો યાદ્યો છું કે વધુ અખતરા કરવા દેવા હું માનતો નથી.

હા. બે. ફોનતીનવાં મી. આદમજી કાલાકીમ કુસ્તકત લખે છે કે કુસ્તકાન કારક અને કોની દરમાન વિરુદ્ધની રક્ષા નાણુ કરવા એક આલીપોરવાસી જરમનમાંએ કરેલી સુચનાને હું ટેકે આપું છું.

એકામ્સ્ટાઇનથી મી. મોહનલાલ દેસાઇ તરફથી મળેલા કામગીરી જણાવે છે કે ત્યાંના કોડીઓએ કીમતર રાખ્યાભિષેક માટે મુજારકનાકોને અને વજાદારોને સંદેશ મોકલ્યો હતો. તે માટે પહેલિય અને આભારનો તાર તેમને મળ્યો છે.

એક જરમન વિદ્વાન છે કે "માળકને તેની જાંઘની પહેલાં ૭ વરસ મને કેળવવા દીધો; તે પછીના વરસોમાં મને તે માણસ કેળવે તેની મને શીકર તથા." અત્યંત કે માણસની

કેળવણીનો સફળી અમતવનો કામ તે પહેલાં ૭ વરસોમાં મળે છે, અને તેથી તે કેળવણી આપતાં માણસોએ અત્યંત મોટી કાળજી રાખવાની છે. કોડરોને નીકાળે મોકલવા માંડ્યા તેથી માણસની કેળવણી સંખ્યાની દરજ્જા પુરી થાય છે એમ સમજાયું છે મોડામાં મોટી જીલ છે.

વિલાસતની સાથે આદરિત કમિટીનું તથા મી. પેલાકડું લંડન ખાતેનું શીર નાણુ નીચે મુજબ છે:

Thanet House,
231-232, Strand, W.C.
London.

પુરવ આદરીકમાં રોમન મોહનમાં કેળવણી પામેલા એક નેટીવે એક મોટા કલકતા મડને કોતરીને તેમાંથી કીમત એક વરડનું આવણુ બનાવ્યું છે. આ ઉમદા કામની બનાવકમાં તેણે કલકત્તે દરસી જેમ એક સામારણુ હિંમતારનોજ ઉપયોગ કર્યો હતો. જતાં તેણે એવી કીમત કારીમરી કરી બતાવી છે કે "નેટીવ" અથવા "કાળી મામડી" એટલાજ ઉપરથી જન્મલી એવો ખર્ચ કરી બેસાડનારા જાંધે જોડાઓની સમજ કલિત ટેમણે બાળ્યા વગર ન રહે. આ આવણુ અને તેના બનાવનારનું ચિત્ર 'દરસવાલ લીડર'ના છેલ્લા એક જાંધા પ્રસિદ્ધ થયું છે.

કોડુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૧લીના જરસામાં કાટામમાં જવા બંધ થવાની હતી.

તા. ૫મીએ અમરુતીમાં જવા બંધ થવાની છે.

તા. ૬લીના જરસામાં અમરુતીમાં આવી પહોંચવા વારી છે.

તા. ૧૧મીએ અમરુતીમાં જવા બંધ થશે.

અમન જાપવ જતી વખતે કોડનક ખાવર મળ્યા છે કે અમનેની મદરેસ વાળા જનાબ સુરી સાહેબ તા. ૨૬ મીએ બે વાગે પુદાની રહેમતે પહેલ્યા છે જા બનાવની દિલગીરીમાં ડરજનમાં કેટલીક ફકાનો બંધ રાખવામાં આવી હતી. સર કુમની કલન કીમત મમરીય ખાદ થવાની હતી.

સુધારો કે સુખમરો!

[કે. એ. માટે ખાસ]

કાઉટ ટોચરોયે મરણ વેળા પડીનેર
એકદમ સચેત થઈ તેની પાસે બેઠેલી
તેની બાલી દીકરીના સાથુ નોંધ કહ્યું
હવે "કુ" હવે નહીં હું; હા ખો
ફુપીમાં માનવીઓનો વિચાર કર."

આમાન્ય રીતે એવું માનવામાં આવે
છે કે ખાસ કરીને પશ્ચિમના સુધારકોમાં
સાધારણ પ્રજા પૈ વરસ પહેલાં બેઠેલી
સુખી હતી તેથી આજ વધારે છે. કાઉટ
ટોચરોયે આ વાત કહી માની નહોતી.
તેઓ તેથી ઉલટું જ માનતા. તેઓ
કહેતા કે એમાં પાંચ ૭ દાયકામાં
વિદ્યા કુન્નરે બહુ વધારે કર્યો છતાં
તેથી જનસમુદાયની દશા બહુ બમડી છે.
કાવના એક મહાન 'સામ-ટીસ્ટ' ડા.
આલ્ફ્રેડ રસેલ વેલેસ પશુ એવોજ મત
ધરાવે છે. તેણે એક પ્રસંગે 'ડેલી ન્યુસ'
ના અધિપતિને કહ્યું હતું કે: "કુ" બાર
હજારે કીક છે દુનિયા પૈ વરસ પહેલાં
બેઠેલી રહેવા સામ્ય હતી તેટલી આજે
નથી. મરીખ લોકો માટે આ દુનિયા
વધારે ખરાબ જગ્યા થઈ છે. વિદ્યા
અને કુન્નરની બારે બારે સોજથી બને
તે વડે ચાલતા ઉદ્યોગોથી દબ્યમાં બસે
વધારે થયો હોય. પણ તેથી કમાણીયત
એટલી થઈ નથી. તેમાં તો ઉલટાનો
અત્યંત વધારો થતો ગયો છે."

આજે દુનિયામાં પેટ ભરવા માટે બહુ
વધારામાં માશવો પડે છે તેની કાણ ના
પાડશે! આજુ પરિશ્રમ એ આવે છે કે
જે બળીઆ હોય છે તે બે બાગ લઈ
એસે છે. એટલે વેડાઈ માણસો બહુ
પ્રમાણે વધે જાય છે અને બાકી સામા
ન્ય પ્રજા તેટલા પ્રમાણમાં વધારે કાળ
બનતી જાય છે. જાન અત્યારે દુનિયા
માં એક મોટામાં મોટું સહેરો હોવા છતાં
તેની શરીરો અને મશીનોમાં અધ્યાપ
બેટલાં મનુષ્યો દર રાત્રે કીકમાં હમલો
મળી પડ્યાં હોય છે. આ દેખાવ એટલો
કુખલાયક થઈ પડે છે કે તેવું વરણ
કરવું મુશ્કેલ છે અત્યંત દબ્યવાન દેહ
ની બાવી દશા હોય, તો યુગ પડી તેનાં
દબ્યમાં!

આપણે હીંદુસ્તાનની વાત કરીએ.
એમાં પાંચ ૭ દાયકામાં નવી નવી શોધો
થી અને સંશોધનોથી હીંદુસ્તાનમાં જે રેર
વરણો છે તે આપણી નજરે નોંધ સહીએ
હીએ. તેના મોટા દબ્યમાં લખીએ. જે
નિવસ હીંદુસ્તાનમાં થોડે થોડે રીંગા બને

ચરખા ચાલતા હતા ત્યારે સુખમરણ
ત્યાં નામ નહોતું. એટલું જ નહીં પણ
દુનિયામાં તે સદૃશી દબ્યવાન દેહ થઈ
પડ્યો હતો. આ રીંદીઆ અને ચરખા
એવાં સાદાં વાન હતાં કે તેને બનાવવાને
કારખાનાઓની જરૂર નહીં હતી. પછલા
કાર કે મરીખ બધા હીંદીને ધેર સુતર
કાંતવામાં આવતું. ફેટલાક રજવાડામાં
રાજદરબારી કીઓને પણ હમણે થોડું
સુતર કાંતવાનો નિયમ હતો. આમ
કાંતવાનું કામ પ્રજાની ખાસીયત થઈ
પડી હતી. વધુકરો ધેરધેરથી સુતર
ખરીદી વધુવાનો થઈ જતા. તેઓને
સુતર એટલું બધું પુરું પડતું હતું કે
આખા હીંદમાં કપડું પુરું પાડવા ઉપરાંત
દુનિયાના બીજા સુધારકો પણ તેની થથી
નિકાસ થતી. આવી રીતે દરેક દરેક
માણસને કામ મળવાથી સહુ સહુને
રોટલો કમાઈ ખાતા અને કપડાંની નિકાસ
થતી તેથી પરદેશનો પછલો દેશમાં આવતો
તે દિવસ હીંદુસ્તાનમાં જે કપાસ નિપ
જતો હતો, તેમાંથી બારીકમાં બારીક
કપડું હીંદીઓ બનાવી શકતા હતા.
આજે સંચા થવા એટલે હીંદુસ્તાનનો
કપાસ ખરાબ થઈ પડ્યો. અને બારીક
તાંતણી નીકળે એવો પરદેશી કપાસ
વાવવાના અખતરા શરૂ થયા. હીંદીને
કમાઈ ખાનારાં સામે હીંદીનાં સુતાન
રચડી પડ્યાં.

રેલ્વે અને રીંદીયો ચાલવાથી હીંદુ
સ્તાનની પ્રજા બહુ સુખી થઈ છે એમ
સહુ માને છે. પણ તેણે હીંદુસ્તાનની
પ્રજાને કાળ બનાવવામાં બાકી રાખી
નથી. હજી તરીકે વરસ પહેલાં હીંદુ
સ્તાનની દરેક દરેક નદીઓમાં હોડીઓ
અને ત્રાપાઓ વડે ગાલની આવજ થતી.
બળદ માડી અને ટપ્પા માડીથી સામે
માણસો પોતાને ગુલરો સુખે કરી ખાતા.
હવે રેલ્વે અને રીંદીયો ચાલુ થઈ.
અરે! એટલું જ નહીં પણ હજોરોમાં ખુણે
ખુણે પ્રમો પહોંચી વળી, અને કપડક
બાકી હતું તે તેણે પુરું કર્યું! આમ
એક પછી એક નવા સુધારાએ હીંદુસ્તાન
માં કરોડો માણસોને સુખ મેળા કરવા
તે આપણા દેહ હીંદીઓ પોતાની આંખે
નોંધ રહ્યા છે. તેઓ નવા સુધારા સામે
જે ખીસો પાડતા તે આપણે હસી મઠી.
પણ હવે કાઉટ ટોચરોય અને ડા. વેલેસ
કહે છે તેવું થું! હજી હીંદુસ્તાનનાં
તનુઓ સમજશે તો પાછા ધેર ધેર રીંદીયા
અને ચરખા ચાલુ કરવાને તકવાર મોકે
જે કાઉટ ટોચરોયે કીડે થીડે થીડે
તક જાડે રહે.

હીંદી પ્રજાની સહયતાનાં વખાણ

પશ્ચિમની પ્રજા સાથે સરખામણી

મસીખ લેખક મી. હેરોલ્ડ બેમખીએ
હીંદી પ્રજાની સહયતાનો ખ્યાલ આપનાર
તથા પશ્ચિમની પ્રજાના અવાજ સાથે તે
ની સરખામણી કરનાર એક લેખ 'ડેલી
કોન્ટ્રીક્લ' માં લખ્યો છે. પશ્ચિમના
બલકાથી અંગ્રજ બનારા હીંદીઓને તે
સમજવાળેમ હોવાથી બમે તેનો આર
અહીં આપીએ છીએ :—

મી. બેમખી જણાવે છે કે: "હીંદુ
સ્તાનમાં ચારે તરફ મુસાફરી કરતાં ત્યાં
ની પ્રજાની રીતભાત, રહેણી કરણી,
પોષાક વગેરેનું મેં સંભાળપુરવક અવ
લોકન કર્યું છે, અને એવું છે કે તેઓ
માં અસહ્યતા લવલેલ નથી. રેલવેમાં
કે માડાઓમાં મુસાફરી કરતાં, રહેઠાને
ઉપર એકઠાં થતાં ટોળામાંથી કે સહેરો
ની શરીરો કે મંદી અને ગીઓગીય
મશીનોમાંથી પસાર થતાં, ધર્મ અને રાજ્ય
નીતિ (વધે તેઓના વિચારો અજુતાં, કથાં
તેઓની રીતભાત કે પોષાકમાં અસહ્યતા
છાંટાબાર દેવામાં આવી નથી.

છાંટાકમાં મુસાફરી કરનારાઓને કુખ
દાયક અસહ્યતાને બધાં ત્યાં અનુભવ
થાય છે તેવું હીંદુસ્તાનમાં કશું નથી.
ત્યાંના વચલા વરમના લોકોના એવું ટોળ
માણસો અને ઉપધાતા, રજાને દિવસે
લગા લોકોની હેવાનીયત, પાકલાણાના
વિશાઈઓનાં ટોશાન, અને નિતનવા
ઢોળપર જનસમુદાયને ગાંડપણ ભરેલો
ચાક, આ બધું હીંદુસ્તાનના લોકોને
અનુભવ છે. હીંદુસ્તાનમાં એવા પણ
માણસ નજરે પડે છે જે ૩૦ કરોડ
દેવતાને માનનારા હોય, પ્રત્તી સપાઠ છે
એમ ખાત્રી બતાવતા હોય, અથવા ચોરા
ના પકળાયાથી અલકાઈ જતા હોય, છતાં
તેઓની રીતભાતમાં એની તો ખોટાઈ હશે
કે તે વચકમાં અથવા તો સહેરની મીરદી
માં જ્યાં કરો જ્યાં ચિન્તને આકર્ષનાર થઈ
પડશે. તમોને એવી ઓંઓ નજરે પડશે
કે એને અપતાં વાંચતાં નહીં આવડતું
હોય, જે મુર્તિઓ આમળ નેવેલ ધરતી
હશે, જે એમ માનતી હશે કે તેણીનો
રક્ષક દેવતા કે પ્રેત માડીના યોડા કે
હાથોપર બેસીને ગામની રાત્રે રખેવાળી
કરે છે, છતાં તેણીની રીતભાત લાજકર
થી ભરેલી તથા મનોહર હશે. અને તે
નો પોષાક પણ એવાજ સુંદર હશે.

છાંટાકમાં નાકકાળાઓમાં, દેવોમાં

હોટેલોમાં, રેલવે સ્ટેશનોમાં કે એવેબીજે સ્થળે જોઈ શકાય તે આખરે કદાચ ઉત્પન્ન કરે એવા અતીશય જનજાણીયાણી રોપી જો જાને પોશાકો સજ્જતી સ્ત્રીઓ એવામાં આવશે. ન્યુટનથી વધુ બુદ્ધીશાળી પુરુષ ત્યાં નજરે પડશે નહીં. પણ તેનામાં સમ્પત્તિ કુદરતે જોડાઈ હશે. આ ત્યાં એક જ પરમેશ્વરને માનનારી મજ્જો પણ તે આશય ધનુષ્યને પણ ગ્રાંથા કરે એવા રંગતી રોપીઓ પાલીને ફરતી હશે. ખરેખર, આ બધું અસંભવપૂર્ણ નવા સુધારાવડે જન્મ પામ્યું હોય એવું દેખાઈ આવે છે. કેમકે ઉચ્ચાકના મામ ડાંખોમાં પોશાક અને રીતભાતની કાવ વપતા કરેલા એવા નમુનાઓ હજીએ નજરે પડશે કે એકસફરની સુંદર શેરીમાં અથવા તો લંડનના બસકાદાર દિવાન ખાનામાં પણ તે જોવામાં નહીં આવે.

હું વિસ્મય પામ્યા કરું છું કે એક જ આવી આ ખુશીમાં કુદરત એવું શું કામ કરતી હશે! અને મુરોપની આ સ્વભાવિક અસંભવતાનું શું કારણ હશે! લંડનની કન્સાઓ બહમદેસના ગામડાંની કન્સાઓ કરતાં જો આ માટે જોઈ રમ્ય હશે? આસજોનો 'અંડર પ્રેલ્યુએટ' હોંફુસ્તાનના કાંઈ એક જ મજામાં ગાડુ કાઢનાર કરતાં આમાં વધારે અતડો હશે! કેટલીક વખત મને એવો વિચાર થયો છે કે આ તકાવત જાને પ્રજાની જુદી જુદી રહેણીને લીધે કોમો થયો છે, એટલે કે ઉચ્ચાકનો સુધારો નવોસવો હોવાથી ઉચ્ચ જાતી આશાઓમાં ઉન્નત છે, અને હોંફુસ્તાનનો સુધારો બહુ પુરાણો હોવાથી તે આશાના પુરમાં નહીં તણાનાર કાંત અને સ્વચ્છ છે. બચાવો જેમ એકરકાર તોફાની અને ધાંધલીમાં હોય છે તેવા પ્રવલ્લ-તાક અને સચેત ઉચ્ચાકના લોકો છે; અને જેમ વૃષ્ઠ પુરુષો કાંત નમ્ર અને વિચારશીલ હોય છે તેવાં આખીર ખવાસના અને લાંબા કાળથી મોઢમાંથી જમી ઉઠેલ હોંફના લોકો છે, પણ આટલો ખુલાસો બસ નથી.

પૂર્વે જાને પશ્ચિમ વચ્ચેના આ તકાવતનું કારણ એ છે કે પશ્ચિમ દુન્યવી એકઆરામમાં છાંદગીનું સારથક સમજે છે, સારું પુરવ ધરમપરાયણ રહેવામાં મસરુષ છે. પશ્ચિમનું આ ધારણ અત વંત અકકપણ અને અસંભવતાને જન્મ આપનાર નીવડ્યું છે; અને પુરવ પોતાની ધરમપરાયણતાને લઈને નમ્રતા અને પ્રીતતાની અવા બનેલ છે. હોંફાઓ અમિતક છે. તેઓની અલ્પા બસે ખોરે

રક્તે દોરવાયેલી હોય, બસે તે કાંસીકારક દેખાતી હોય. છતાં આરજા રાખનારમાં એવો કાવ રમી રહ્યો છે કે તેથી તેની રહેણી ખુબીવાળી અને મનહર બને છે. તેના લેખામ અને હજીપમાં તેની બપ પાયા વિના રહેલી નથી. આથી ઉચ્ચાક નાસ્તિક લોકો અને તેના બુદ્ધિશાળી તથા નીતિત હોય તો પણ તેઓમાં અકકપણ અને હેવાનપણ ધર કરી બપ છે અને તેની બપ તેઓના લેખામમાં તથા હજીપમાં પણ તરી રહે છે.

એટલે અસંભવપૂર્ણ એ કાંઈ નાની છુની જોડ નથી. તે માધુસવા અતર ની ખીજાન કરાવનાર ગુણ છે. નવા સુધારાની તે ખરાબમાં ખરાબ આવી છે. જેમ જેમ આ સુધારો આગળ વધતો જાય છે તેમ તેમ તેમાં સપ્તાએલા માણસો નકલી અને હાંથી બનવા જાય છે.

કલેરમોંટમાં એક હોંફી મેળાવડો

મેયરની હાજરી

કલેરમોંટમાં રેટમેન રોડપર મી. હાજી સુલેમાન શાહમદમદની સખાવતથી બધામાં આપનાર જનનય અને શાંતીમાં મદ રેસા રકુસ અને એકેડેમી—મરજીદ બલ જમીઆ—નો પાયો નાખવાની ક્રીયા કરવા માટે એક મેળાવડો મંજૂ તા. રરમીએ થયો હતો. આ ક્રીયા માટે મેયર (સર ફ્રેડરીક રમીથ) અને સીવીલ કમિશનર (મી. ડબલ્યુ બાલફોરડ કોલારક) હાજર થયા હતા. એકેડેમીનો પાયો નાખવાની ક્રીયા કરીને મી. કોલારકે કાપણ કરતાં કહ્યું કે આ ડીસ્ક્રીક્ટમાં ધણું વરસનાં રહેઠાણ થી હું જાણું છું કે મુસલમાન કોમ બહુ કાયદેસર આલનાર અને વફાદાર પ્રજા છે.

મેયર મદરેસા રકુસનો પાયો નાખ્યો. તેમણે કહ્યું કે મુસલમાન કોમના કાંત હાસમાં આ દિવસ ખાસ મજાનો જાણે. મી. કોલારકે કહ્યું તે ખરેખર છે કે મુસલમાન કોમ કાયદેસર આલનાર ને કાંત છે; અને કેપમાં વરતા લોકોમાંની એક આખરે કાર કોમ છે. વખતો વખત આ કોમે સહેર અને રાખ્ય માટે કામ કરનારા આપ્યા છે. તેમનામાંથી આવેલા એક—કાલેસીલર ડો. અબદુલ રહેમાન—મારી સાથે જ વરસ સુધી કામ કરતા હતા. મી. હાજી સુલેમાન શાહમદમદ જેવા સખાવતી માણસ કોમમાં ધરાવવા માટે મુસલમાનોને અખારકમારી

ખટે છે. આશા છે કે કલરડ કોમની ચડતી માટે આના જેવી ખીજ પણ દિલચાસો થયા વિના નહીં રહે.

ડો. અબદુ રહેમાને મેયર અને સીવીલ કમિશનરનો આભાર માનવાનું કાપણ કર્યું હતું. જેમાં તેમણે સમવાકુમાર વિવેચન કર્યું હતું. તેમણે કહ્યું કે લોકોને જાણવણી આપવી ને કરતાં વધારે ઉચ્ચાક કામ દુનિયામાં ખીજું એક નથી. પોતાના પેઠાખરે જાણવણી લેવાનું આજ કલેરમોંટમાં કાંત જાનથી યતા અસંખ્ય કાયદાઓની પુરી ક્રીમત ધણા મુસલમાનો ને નથી. ત્યાર પછી તેમણે સખાવત કરનારની તારીફ કરી તાળાઓ વચ્ચે પોતાનું કાપણ પુરું કર્યું હતું.

ડો. મુલે આભારની દરખાસ્તને ડો. આખો હતો. તેમણે કહ્યું કે પાયો નાખવાની ક્રીયા કરવાનું આજે કાંત મેયર અને સીવીલ કમિશનરે ઉદાર વરતાણું બતાવી છે.

મી. અબદુલ મજીદે પણ કાપણ કર્યું હતું.

હાથીદાંતના હાથવાળા જે મુનાઇઝામી પાયાનો પથર નાખવાથી ક્રીયા મેયરે કરી હતી તે તેને મી. શાહમદમદ તરફથી કોટ આપવામાં આવ્યું હતું.

ખાદ મેયર, સીવીલ કમિશનર, મી. શાહમદમદ તથા ડો. અબદુ રહેમાનમાન માટે ખુશાલીના અવાજો કરી મેળાવડો વિશરજન થયો હતો.

સ્ટીમરોની આવબવ

[જર્મન લાઇન]

જનરલ—તા. ૧૩મી જુલાઇએ ઉપડશે, અને પ્રેસીડન્ટમાં મુખપના ઉતાર એને ટરસિસર કરશે.

સોમાલી—તા. ૧૬મીએ મુખપ જવા ઉપડશે.

[નાવલક રીફરેડ લાઇન]

અમરીગા—તા. ૨૪મી જુને કવારે મુખપ પહેંચી હતી.

અમરુખી—તા. ૫મી જુલાઇએ મુખપ જવા ઉપડી જશે.

અમરીટા—તા. ૧૧મી જુલાઇએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

[ગ્રીસીક ઇન્ડિયા લાઇન]

પંડુખા—તા. ૧૬મી જુલાઇએ મુખપ જવા ઉપડશે.

[ઇન્ડિયન આફરિકન લાઇન]

ડનેરીક—તા. ૧૭મી જુને રીફરે અને મુરવ આફરિકાનાં નંદરો માટે કલકત્તાથી ઉપડી છે.

મરહુમ બાપુ શિશિરકુમાર ઘોશ

તેમણે કુંડા છપન ચરિત્ર

(તા. ૧૭મી જુનના અંકથી માણુ)

તે માત્રની માનસિક નિષ્ક્રિય અને આત્મિક સ્થિતિમાં સુધારો કરવાને અરસે ત્રણે બાઈઓએ 'આતુ સેવા' 'અદમે સેવા' અને 'હરી સેવા' એવા ત્રણ મંડળો સ્થાપ્યાં હતાં. આ મંડળોમાં વસંતકુમાર અને હેમંતકુમાર સાથેજો આપતા અને આજળ પડતો જામ લેતા, પણ શિશિર વિના હાંધ કરી શકતા નહોતા. કેમકે શિશિર જ્યાં જતો ત્યાં ઉત્સાહ અને ઉમેદ તેની પાછળ તથાપ જતાં. આ બાઈઓ પ્રત્યે આમના લોકને આજ બહુ થવાનું કારણ એ પણ હતું કે તેઓ કાંઈને આજ્ઞામાં મદદ કરવાને સદા તત્પર હતાં. જ્યારે કોઈ એકે કુશળ માંદા હોય ત્યારે તેની-સારવાર કરવા તેઓ દોડી જતા. કેલેરાના ત્રાસની વખતે તેઓ દવા સાથે જ્યાં ત્યાં ભટકતા જોવા માં આવતા. પછાત વરગમાંથી કોઈએક માણસનું આ બચાવ કરવાથી મરણ થતું ત્યારે કોઈ તેને જાડવાને પણ તત્પર નહોતું. પણ આ બાઈઓ અને તેઓ ના કેટલાક સમજી સાથીઓએ જીવાની આજોની એક કુકડી બનાવી હતી, અને તેઓ જાણી અરપરસ્પર ગણાતાં કાળને સ્મશાન બાદપર સ્થળ જતા અને મૃતક હિંચા કરતા.

શિશિરકુમાર અને તેના બાઈઓ બધા સંઘીતમાં પ્રવીણ હતા. તેમના પિતા સંઘીતના ઉત્તાહ હતા, અને તેનો પારખો પુત્રમાં ઉતર્યો હતો. શિશિર કુમારમાં તો તે ન્હાનો હતો ત્યારથીજ સંઘીતનો રસ ઠંઠ જસાધારણ રીતે પ્રગટેલો હતો. તેને ન્હાનો બાઈ મોલીલાલ તેને સામીત હતો. આ બે બાઈઓ જ્યારે સાથે મળી ને સંઘીતિક કે પાર્શ્વિક મીતો માતા આરે વસંતકુમાર અને હેમંતકુમાર સમાધિસ્ત બની જતા તેઓ ક્યારેક ક્યારેક નાદરે બજારવા અને તેઓના પડોશીઓ તેમાં જામ લેતા. આ વખતે દેવી માન અને વતથી ખરું કહીએ તો આપુ મરહુમ જગદાનના જેવું બની જતું હતું. આમ સુખચેનમાં આ બાઈઓને કેટલોક કાળ વીતી ગયો. 'નીલ દરપણ'ના કર્તા રૂપ દીનજીજી મિત્ર બહાદુર આ બાઈઓ સાથે નાહી મિત્રાનરી વસાવતા નહો. તે એ આ બાઈઓને સુખી કુકડા કહેતા

તેમણે રમેશ એક નાટકમાં સદી પ્રેમ બધું છંદગીતો ચિતાર આપતાં કેટલાંક પાત્રો આ બાઈઓ ઉપરથી કલ્પાયલાં હતાં. પણ જ્યારે કેટલોક સમય વિતાવ પછી તેઓનાપર એક પછી એક આજો ઉતરી પડી, અને તેઓએ જાણ્યું કે ખરે આ દુનિયા જ્યાંસુને વહેવાના મારગ કપી ખીજાય છે. છતાં તે બાઈ એકે બધી આજો ધીરથી સહન કરી.

પહેલાં તો તેઓના પિતા યુજરી ગયા. આથી બધા બાઈઓને આજીવન માટે છુટા છુટા વેરાપ જવું પડ્યું. તે પછી બે વરસે મોલીલાલથી નાના હીરાલાલે ૧૬ વરસની ઉંમરે આત્મધાન કર્યો. આ બેકરો ઉમદા ન્હાવે અને રત્ન સરખો હતો. તેની દૃષ્ટિ ધરમ પરાયણ હતી. પારકાઓને દુઃખી જોઈ તેને અસહ્ય વેદના થતી. આથી ધીમે ધીમે તેનું મન મળી ગયું. તેના ઉત્સાહ કાંઈકે એક હતા કે "દુઃખી મનુષ્યો માટે હું કંઈ કરી શકતો નથી એટલે મારે આ દુનીયા છોડવી બહેતર છે." આનો ધા વિધવા માતા તથા બાઈઓને સખત લાગ્યો. આ વખતે શિશિરના ઉત્તમ મુજોની કસોટી થઈ.

આ સમયમાં પશ્ચિમની પ્રેતાવાહન વિદ્યા (સ્પીરીટ્યુઆલીઝમ) નું ભેર હોંદુસ્તાન સુધી પહોંચ્યું હતું. શિશિર ને અમેરિકા જઈને તે વિદ્યામાં શુભે તે ખાત્રી કરવાની અજ્ઞાત ઉત્કંઠા થઈ. તેની ઉંમર તે વખતે ૨૫ વરસની હતી. હજી પોતાનું જામકું છોડીને વખતજ આજીવાહનનાં માખમાં ગયો હતો, તેવા માં ૧૮-૮ ની સાલમાં એકદમ અમેરિકા જોવા દુર દેશમાં જવા તે પગલર થયો તેણે પ્રથમ બાપુ પીપારીયાંદ મિત્ર જેણે પ્રેતાવાહનની વિદ્યા ઉપર કંઈક જ્ઞાન આપેલું તેની સલાહ લીધી. તેમણે જોયી સલાહ આપી કે પ્રથમ શિશિરે તેના અખતરો થેર બેઠેજ કરી જોવા, અને બે તેમાં સતેષ થાય તો પછી ચોખ્ખા સામે તો અમેરિકા જવું. આ શિખામણ શિશિરે માની. અને પોને, હેમંતકુમાર, મોલીલાલ, તેની માતા અને બેન એ બધા સાથે બેસી પ્રેતાવાહનના અખતરો કરવા લાગ્યા. શિશિરે તે સંબંધી અજ્ઞાધારણ જ્ઞાન મેળવ્યું. તેની કલિતના તેને સમ તારીક પુરાવાઓ મળ્યા હતા.

આવામાં સદુષી મોટા વસંતકુમાર જે શિશિરને બહુ પ્રિય હતા તેનું અવધન થયું. તે પછી તેના પત્ની બાઈ બાપુ શિશિર કુમારની સાથે પણ રાજરી ગયા. આ

પછી તેણે પોતાનું જ્ઞાન દેસની રાજદારી કાલત તરફ દોર્યું.

જુનો લાકડાનો પ્રેસ તથા બંગાળી બીના તેઓની પાસે પડ્યાં હતાં. બીના એકવવાનું તો શિશિરને આવડતું જ હતું. હરી જાણું કાઢવાને તેને વિચાર થયો. લાંબા જોઈત મેજીએટો મેસરસ મનરો અને ઓઈનેરીની સાથે શિશિરને બહુ મિત્રતા હોવાથી તેઓની તેણે સલાહ લીધી. તેઓએ આ વિચારને ઉત્તેજન આપ્યું એટલું જ નહીં પણ દરેક કશ થનાર જાપાની દસ દસ નકસો માટે આક્રોશ થયા. શિશિરે દર કાલે બંગાળી માં જાણું કાઢતું શરૂ કર્યું, અને તેનું નામ 'અમિત બજાર પત્રિકા' રાખ્યું. પણ પત્રનું વજણ સરકારને પસંદ પડ્યું નહીં, કેમકે પ્રગટીયત કેમ પ્રસરાવતું એજ શિશિરની નેમ હતી. એટલે ખરું કહીએ તો આમ પ્રગટીયતને પહેલાં જન્મ આપનાર શિશિર કુમાર હતો. હોંદુસ્તાનીઓ બધા એકજ પ્રજા છે; તેઓએ રાજદારી હોય માટે આજકાલુર વડ માગ્યું કરવી જોઈએ; અને શિશિર રાજ્યની નીચે તેઓએ પોતાની ઉન્નતિ શોધવી જોઈએ; આ બધા વિચારો તેણે પ્રજામાં ફેલાવવા માંડ્યા. તે વખતના અધિકારીઓ આપુ વધણ સાંજે તેમ નહીં હતા. પરિણામે તે જાપાને હજી ૫ માસ ૧ થયા ત્યાં તો કેપ્ટુડી માણજોઈ તરફથી તેની ઉપર બદનકીનો ફેસ મડાયો. તે ફેસમાં લેફ્ટેનન્ટ મવરનર થી તે દીક્ષીકટ માણજોઈ મેસરસ મનરો અને ઓઈનેરી, જેઓ એક વખત શિશિરના પડકા મિત્ર હતા, તેઓ સુધીત બધા અમલદારો બહુ ખારીક નજરે રાખવા લાગ્યા. મુખ્ય તહેામત દર બાપુ શિશિર કુમાર હતા. પણ તે એ જ્યારે મુકત થયા હતા. ફેસને ઉઠાવે દિવસે જ્યારે બધાને એમ ખાત્રી હતી કે તેને ખમ્મીત સજા થવાની ત્યારે તેણે એક ગીત બોલ્યું હતું તે ઉપરથી મરેજ ઉપર તેમને કેવી થકા હતી તે ૨૫૯ દેખાઈ રહે છે. [અધુરું.

જાણું કુંડા અને લેફ્ટેનન્ટ.

સરકારની પેઠીમાં, સામે માલ, રોકડેથી બધા જગ્યાએ તાકીયી મોકલ્યા. જોર કર મોકલી ખાત્રી કરો. જાણું.

મહાબાજાનું હાંસિયો,

પો.બો. ૮૧૫, ૧૧૭ કવીન સ્ટ્રીટ, કોલકાતા

નાતાલમાં લાઇસેન્સ કેસો

૧લી અમલદારનાં અપીલો

રાજુબી વિરુદ્ધ કોમિશનરેશન

નાતાલની પ્રાંતીક સુપ્રીમ કોર્ટમાં તા. ૧૬ મી જુને કોમિશનરેશન વિરુદ્ધ રાજુબી ની અરજી સંબંધિતમાં આવી હતી. કેસ ની હકીકત એ હતી કે અરજદારે ૧૯૦૭ એ ઓક્ટોબર મુકરી તથા રીટેલ વેપાર માટેનું પોતાનું લાઇસેન્સ તાજું કરાવવા અરજી કરી હતી. તેને લાઇસેન્સ અમલદારે અરજદાર મેગ્સ માલિક નથી તથા તેના પર હાથપોત પ્રત્યક્ષ કરવાનું તહેમત આવેલું છે એવું જણાવી લાઇસેન્સ તાજું કરી દેવા ના પાડી. તેની વિરુદ્ધ દાઉદ હાઈલીસને અરજી કરવામાં આવી હતી, અને તેણે લાઇસેન્સ અમલદારનો મુકાદ્દો કાયમ રાખ્યો હતો. અ.ની સામે સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ કરવામાં આવી હતી.

મી. જસ્ટીસ જુમે મુકાદ્દો આપતાં લાઇસેન્સ અમલદારનો હુકમ પદ્ધતિ રાખ્યો હતો, અને અપીલ રદ કરી હતી. મી. જસ્ટીસ કારદરે તેમાં મળતા પક્ષે જતાવ્યું હતું.

જસ્ટીસ હોથરને મુદ્દા પડી જણાવ્યું હતું કે અરજદારે વરસો થયાં વેપાર કરેલ છે તે હરખીવાન તેની સામે વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો નથી અને હવે તેને લાઇસેન્સ ન આપવાનું કહેવા પોતે તકવાર નથી.

અરજદારના વકીલે ઉમેરે જણાવ્યું હતું કે પોતાનો અસીસ લમબા ખુવાર થઈ મેલેલ હોવાથી ખરચનો બોલો તેના પર ન નાખ્યો બેઠ્યો. છતાં ખરચનો હુકમ પક્ષે કરાવેને અનુલરીને કરવામાં આવ્યો હતો.

જે. હાસીન એન્ડ કું. વિ.
આલેક્સાન્ડર-ડેવિસ બેરર

બીજી અપીલ અમલદારવાળા જે હાસીન એન્ડ કું. ને લાઇસેન્સ તાજું ન કરી દેવાના લાઇસેન્સ અમલદારના તથા આલેક્સાન્ડર ડીવીઝનની બેરરના મુકાદ્દા સામે હતી. લાઇસેન્સ અમલદારની ફીલ એ હતી કે અરજદારે જે વખત તેના બેલુદારો સામે સમજુતી કરી હતી, તેને લખતાં વાંચતાં આવડતું નહોતું અને લાઇસેન્સ માટે તે લાયક નથી. બેરર પાસે અપીલ જતાં તેણે લાઇસેન્સ અમલદારનો મુકાદ્દો પદ્ધતિ રાખ્યો હતો. આ કેસનાં અપીલ સુપ્રીમ કોર્ટ

આજળ આવતાં, કામ રીતસર ચલાવવા માં આવેલ નથી એમ હકીકતરૂપ મંજૂર રાખવામાં આવી હતી.

અહેર ખખર

હીંદુ રમણાન કું. કરજન

ફેલ્ડાક પ્રદેશો તરફના રમણાનની બવરમાં કરવા માટે કમીટીની નવી મુદ્દો કરવા, તથા તે બજોની સારી બવરમાં રહે તેવો બંદોબસ્ત કરવા, એક સભા બોલાવવાની સૂચના થઈ. જેથી સરવ હીંદુ લાઇસેન્સ વિનંતી કરવાની કે:- સરકાર અને કામને માટે તા. ૨૭ જુલાઈ સને ૧૯૧૧ રવિવારે બપોર પછી ત્રણ વાગ્યે ના. ૨૭ વિક્ટોરીયા ઓટમાં આવેલા "હીંદુ પરમશાળા" વાળા મકાન માં સભા મળશે. તે વખતે સરવે હીંદુ લાઇસેન્સ પધારી આજારી કરશે.

ડરબન, તા. ૨૭-૬-૧૯૧૧.
વિનંતી સેવક,
મિત્રોલાલ માધવજી દોવાન,
ઓ. સે. હીં. રમ. ૬૬.

તાજું ઉમદા ફરેટ

અને વહીવટ

સહાઈની પદ્ધતિ, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી તાજીથી મોકલુ કું. ઓરડર મોકલી આપી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write:—

Ismail Jeeva Fruiterer
P. O. Box 471, Durban.

હીંદુસ્તાની કારામશે

અમારા કારખાનામાં તમામ માલ બેઠા હીંદી હરીજનોથી તકવાર વાળ છે, જેથી બેઠા પરદેશી વેપારી કરતાં પશ્ચિમ દેશ અને સરસો માલ વર્ધવાર કરી સગીરે બેઠે. આજે છે કે દેશબંધીમાં હીંદીઓ આ કારખાનાને કલેજન આપવા મુકરી નહીં.

કાફી વેપારમાં ચાલવી સરસી તેમજ બારી કીનની ત્રણ તથા સાઠાં અને હાંડાં હાંડાં વાળા બપુએ તથા પાણીના કાચ તથા કાચ વાળા બાંધવાથી હમેશ મેદા જગ્યામાં તથા ૧ રાખીએ બેઠે. કીનની પેટી બધી સાઈકલની જરી તેમજ નેરકમાં નેરકે બેઠે. નાના મેદા દેશબંધી ઓરડર બેઠે બેઠે. પ્રાપ્ત થીરક મદિ હવે

M. RAWAT & Co.,

Head Office 108 Queen St., Durban,
Branch: 1 Deen St., P. M. Durban

રોકડ ખખર આવ

શી. રે. શી. રે.

ફુલ કામનસ ૧૪આઈસ	૧૮ ૬	શી. ૧૮ ૬
આવલ માંગ ૧ બસાની	૧૬ ૦	શી. ૧૬ ૬
બીમીના	૨૭ ૬	શી. ૨૪ ૦
એ.એ.ડી.આર.	૧૭ ૬	શી. ૧૮ ૦
એ. ડી. આર.	૧૬ ૬	શી. ૧૭ ૦
મીની સહકર	૨૦ ૦	શી. ૨૨ ૦
કુંડાના	૧૬ ૬	શી. ૨૦ ૦
દેશી મુવેર દાળ	૧૭ ૦	શી. ૧૭ ૬
કાનપુરી મુવેરદાળ	૧૮ ૦	શી. ૧૮ ૬
મસૂરી	૧૬ ૬	શી. ૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦	શી. ૨૭ ૬
અડદની	૨૮ ૬	શી. ૨૬ ૦
અથા મુંખતા	૧૬ ૦	શી. ૧૬ ૬
દાળ	૨૭ ૦	શી. ૨૭ ૬
વટાણા નાતાલના	૨૦ ૦	શી. ૨૧ ૦
મકાઈ	૧૦ ૬	શી. ૧૦ ૭
બીનીસ	૨૦ ૦	શી. ૨૧ ૦
કડવું તેલ ૧ગાલન	૩ ૪	શી. ૩ ૪
એરડીનું	૩ ૪	શી. ૩ ૪
મીઠું	૩ ૬	શી. ૪ ૦
તાળીઓરનું	૪ ૩	શી. ૪ ૬
પાંડ સફેદ નાતાલની	૧૬ ૦	શી. ૧૬ ૬
પીણી	૧૪ ૬	શી. ૧૪ ૦
તીરકુળ નાતાલ	૮ ૬	શી. ૮ ૬
આટો દાઉસ ફેલ્ડ	૧૨ ૦	શી. ૧૨ ૭
આટો (અંબીલો મીઠ)	૧૦ ૬	શી. ૧૧ ૦
મકાસી સોપારી ૧ ગાલ	૪	શી. ૪
મરચા	૪	શી. ૪
શ્રી પેટી, ૪ કીનના પૌડ.	૮-૫-૬	શી. ૮-૫-૦
પોરબંદર	૮-૧૫-૦	શી. ૮-૦-૦
પારાશીન સીલવન	૭ ૩	શી. ૭ ૬
વાહટ રોસ	૮ ૬	શી. ૮ ૬
ચાલન	૧૩ ૬	શી. ૧૪ ૦
નાળીયેર	૧૬ ૦	શી. ૧૭ ૦
ફલી	૧૧ ૦	શી. ૧૨ ૦
કાષ્ઠમંડ સોપ	૧૩ ૬	શી. ૧૪ ૦
કાણુ સીલક રોટન	૧૫ ૬	શી. ૧૬ ૦
કાણુ સનલાઈટ ૧૦ બૅગસ ૩૪ ૦	૩૪ ૦	શી. ૩૪ ૬
કાણુ કાચ ૫૦ દુકાના		
મોકસની કીમત	૧૨ ૬	શી. ૧૨ ૬
કાણુ કોસ્ટાલી (પા. ૬૦)	૧૨ ૩	શી. ૧૨ ૬
નેકટર ટી	૧ ૮	શી. ૧ ૬
માખીસ કાચન	૩ ૧	શી. ૩ ૦
સોપારી સેવરધની	૧૦	શી. ૧૦
તીડલ પોઇટ સીચારેક	૧૫ ૩	શી. ૧૫ ૬
તીમક (લીવરફુલ)		
બરડા એકની.	૪ ૬	શી. ૪ ૬
તીમક (બરમતી કાચ)	૪ ૬	શી. ૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.
Weekly Market Reports sent free on application.

આપણે તમારું ઉત્પાદન તમારા માટે જોડાનેટનારની માર્કેટમાં વેચવા
અથવા ખરીદવા માટે છે. તમારું ઉત્પાદન કુલવચાનમાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,
Box 2938, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

Ismail Suliman & Co.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindley'spoort } Dir. RUSTAN-
Steenbokfontein } BURG.
Rietfontein }

Box 18 LICHTENBURG.

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Spelonkop,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.**GENERAL MERCHANTS AND DIRECT****IMPORTERS**

Also Estate Owners

Houses Shops &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

નવસારી હોટલ યુનાઇટેડ
રેસ્ટોરન્ટ કું.

હોટલમાંની શ્રેષ્ઠરી જાણનાર સુખાવી
સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરનું હરતું તથા હસકતાનું—સરસ
સવન—મોખુ' ગંધીયાણું—એક વખત
સુખાવી ખાવી કરો.

રે. ૪, ૫, નાથનસુન્દર બીદલોન,
મથાનનંદ બીદ. જોડાનેટનાર.
૨, એ. 'Gaekwad', પે. બોક્સ. ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR**LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.****SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA**

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchiefs
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રથમના વેપારી.

હાલસેલ તથા રીસ.

રેડી માત્રુ' રેસમ તથા હાથા (પરક તથા ખીજ માત્રુ' રેસમ, રેડી માત્રના રેસમી રથાલ,

કાવણીઓ, સારીઓ, પામડી, જરીના ટેપલ કપર, તથા ખીજ જે-સી ગીઝેના વેપારી.

નોંધ. અમારા આવ સાઉથ આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સરતા છે. તથા અમે એક જ આવ કઠીએ છીએ
એક વખત માલ સીધાથી ખાતરી થશે. બહારના મેરક્ટને ઉપર પુરતી રીતે ખાત આપવામાં આવે છે. તથા
રેડી માલ લેનારને બે માલ રેસી લાગે તો એક વીઝની બહાર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઇ બધી રીતે

પામડેપ પા રી—કલકત્તે ગ્રાંપીનિક્કા પાંઉ લિયાપાપાની.

કોમર્સલ ટ્રેડિંગ કોમ્પાની લિમિટેડ, દારૂકીડા, મલ્ટ, જાંબુ, કિરુકકીમ, કોમર્સલ લિમિટેડ, કોમર્સલ લિમિટેડ.

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL

Madras Industrial and Art
Exhibition, 1908

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS

Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition.
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c.

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skir pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER

Price List on Application.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH CO

Mohamed Surtis
Merchant, Box 87

Background

Suleman Moore
Box 24

BECA

Gordharnas Khetsay,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsay" Box 110

Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladon" Box 42

BLA CONSYDOLD

Shahboodeen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

EXHIBIT

E. A. Baberin
Fruit Supplier in South Africa

BUTEL BUTEL

Tarob Adem

QARXTOWN

Ohaganlal Bhawanidas Ghosewala
Bandra, 21 Roger-street
Importer.
EMANUEL NORDDIECK,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

□□□□□□

E. ANONAKH ANON & BROS.,
 BOX 441, 434 West Street.
M. O. ANGLIA & CO.,
 BOX 59, 330 Pine Street.
BHANA PARALOTAM,
 155 Victoria St.
DADA GANAN,
 BOX 88, 139 Queen Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
 BOX 88, 102 Queen Street.
ABRAHAM ABDUL TYEB & CO.,
 113 Field str at
 B. ABRAHAM TYEB & CO.,
 114 (Corner) 1120-1

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Hoosen Cassim & Co.,
Box 88 371 Pine-street.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim
Commission Agent Point.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97. 125 Field-street
N. Jaggiwan Tailor,
123 Grey-street
S. Peerbhoy Butler.
474 West-street
G Ramchand,
505 West-street
M. RAWAT & Co.
108 Quana-street.
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey-street
A. G. TIDDIS Wate Repairer
120 Grey-street
ISMAEL JEEWA
Fruitcor Box 471

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Bazar,
Merchant, Butcher & Importer
Queen-street
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 108
V. A. Doss, Box 110 Tel " Doss "
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer.
General Cafe. Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE'ELA

Manjee Mandan & Co.
B-27 T. A. 27 Manjon,
P. O. 2401 P. O. 2401

INGOGO

D. M. Seelst,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2041

A. F. CAMAT & Co..
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALBAI BHULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FARGY,
Box #031.

GOOLAM MOMDEEN.
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Fox 4140

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaris,
204 Market-st

KIMBERLEY

V. Sany, Tel. Add: 'V. Sany'
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

Suleman Ebrahim, General Dealer
Box 33, 73 George-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

B. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House.

T. Vedia Pillay
Box 518

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Droll & Specialty
87 & 69, Broadway, New York

KUILS RIVER STATION
N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTARBAI & DADOO
Box 33.
Bassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
IMAIL AMOD KAJER
Box 11.

LOUISTRICHARDT
Dungarshi Mora jee
P. O. Box 7

MIDDELSBURG
(TRANSVAAL)
A. E. BRADDA,
Box 35.
DAWOOD IMMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150
I. A. Cajes & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURBROO MARQUES
HOMAJEE IDOLAY, Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parahotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJIDAS & LALCHAND Box 22.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers. Box 141

NORTHEND
Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

HYLSBROOM
A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RUTTEN
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG
MUSTA & SAGANDEBA BROS.,
Box 300, Market Street.

POTCHENSTROOM
G. K. Desai
Box 125

PORT ELIZABETH
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531.
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.
V. R. Namscoo,
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nidoo,
64 Walmer Road.
Vannali Haris,
Indian Laundry,
Hassan Street. The Hill.

PRETORIA
Ohotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalibhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, B x 442

RICHMOND
Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON
A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sta.

RUSTENBURG
IMMAIL SULAMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY
Shimjee R. Naik, Box 59.
Khuahal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.
S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Joosenkhan Kalekhan,
17 Market Street.

SPILONKON
(Transvaal.)
Kesavji Gigg. Bafqola

STANDERBON
Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wades,
Merchant Box 27.
Branch: Balfour

THORNEVILLE JUNCTION
Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGEN C.C.
Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA
Dada (Garnar).

VERULAM
Babu Talwanting
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street.

WELLINGTON C.C.
V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.
Hajee Jaffer Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Eesack
P. O. Box 8

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3753
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.

Telegram Address: V. SAMY
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 35; Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgene Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA.

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add: "BHABHA." Phone No. 25. P.O. Box 28.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent

P. O. Box 610, Market Street,
Tele. Add: "NAMOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co

GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 69

Telegraphic & Cable Address: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and A1

A. Mahomed Hassan & Co.

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Shop No. 111, Corner Eloff & 10th Streets,
FREDERICKSBURG, JOHANNESBURG
Box 210 Tel. Add: "FAJANDAR."
Main Office: YAKOOB COLABA, INDIA.

જુલિયસ બુલાબાઈ

ભગતની કુલ.

જનરલ રીટેલ મર્ચન્ટસ

મરદના રેસ, કોટ, પાલ્ડુન, સમીસ,
કેડ, રીસ, કુવાલ, હીરનાન, રેકમી
માસ વગેરે પરચુરસ માસ મગરો
આપે, જુઓ અને આવી રહે.
જોડુ માર્ક છે.

હીઅન મારકેટ, રીલ નં. ૫૮

રેકોર્ડ નં. ૧, મેકાન્ક-રમ.

પ્રેસ મર્ચન્ટ

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles & Gibraltar:-

About July 3rd Guelph 4880 tons

" July 31st Goth 4790 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY

About July. 13th Durham Castle 8217 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

" July 5th Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants

JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
8 KORT STREET,

P.O. Box 2504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER

-AND-

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 111, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

AKULS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"

AKULS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી.

જુલિયસ અને રીસ મર્ચન્ટસ

હીઅન મોસરી જ્યાંયે હીફુસ્ટાન
થી મંગાવી સરતે હાથે વેચવામાં આવે
છે. માસ વી પોરબંદર તથા કમ્પેટા
નુ-સરસ માવલ-મોડુ નંધીઆજી-જ્યા
નંધ અજમાએસ કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6032, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદર પ્રુએસર થી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add: "FORBANDAR."
Telephone 24

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will sail on or about the 16 JULY
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

મા પ્રિય મિત્રો સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પંડુવા" દેન ૩૩૦૫.

ઉપલીજગતના હોદ્દા વખતે લાઇનની ગંગાવર અને કાપ ચાલતી આમ
બોટ આવેલી તા. ૧૬મી જુલાઈ ના રોજ ઉપડશે. તે હવે કાંઈનાર અને મોંઝા
બંદરે કરી મુજબ કરશે.

મજૂર લાઇનની આગળોડમાં કેક પાસેજરો સાક ઉપલા ફાલકોમાં
જાણી જારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેથી ખવાસી છે.

મંડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળકોમાં
મંડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
લગાવણ છે કે આવી કંઈ મુશ્કેલીના અણુલ તક મુજબથી
નથી.

૧૨૨૨ તથા સેન્ડ કલાસના પાસેજરો વચ્ચે ખોસારવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
દેની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી ઘરેલુ કેપીન
ની ટીકી કલાવી મેલી.

પેસેજરો માટે સવજ તરેહની સગવડ છે. આજે જોઈસરો હોવાથી
જોઈસર તરેહની અગવડ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગળોડ - જેથી હર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
ખાસ પહેલેથી તરેહની ખબર મળે છે, જે જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ મી. એમ. આલુછ, ના ૨૮ પ્રેસીડેન્સી
અથવા સ્ટાન્ડ ૧૪૦, ૨૦મી સ્ટીટ, લેફ્ટેનન્ટ ગેલેરી-અરમ, ખબર અમારે ત
જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

મેસરસ એમ. સી. આંગલીઆ એન્ડ કુ, ને ૬૫૬યુ. ૬૧ અને કુ
કેમરસીયલ રોડ, કરમન.

Hassan Essak

Draper, Grocer

General Merchant

૬૫૬ મેસરી અને હરેક જાતના પદાર્થ
આમની કુશન

Head Office: WINDSORTON, C. C

P. O. Box 8

Branches: Lower Store W.
Langlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

આની ઉનતિ વિના રહેનાતિ નથી

સુંદરી સુખોષ

આજ સુધીની ઉગવણી અને ઉનતિ આજે
કેકે લાય છે; તેથી મજરે પાતાના કાંઈ
ની રીતે સાક લેવા લાયક છે.

સંપૂર્ણ મનોરંજક અને બાંધણી વારતા
આજે વિદ્યા કળા સરળ ભાષામાં જ્ઞાન
મળે એવાં લખાણોથી ભરપૂર આ માસીક
હિંદુ સમાજના અને પાસી વચ્ચે સુખથી
ચાલતી વાંચતી જોમમાં એક સરખો આપ
કાર પામવું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિક
ઉત્તર વચ્ચે રહેતાં નવાં સાહસીક ચુક
સાધી બધું જાણે છે. ત્યાં 'સુંદરી સુખોષ'
ની માનણી થાય છે.

અહરે ખબર માટે પદ્મ 'સુંદરી સુખોષ'
સાકે જાણન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ હપાય છે.
નમુનાની નકલ અરથા આજનાની દપાલની
પ્રિય મોકલનારને સુક્ત મોકલવામાં આવશે.

વચ્ચે લખાણ ૧. ૧-૮-૦

સવજો પત્રવ્યવહાર નીચે સરનામે કરવો:

'સુંદરી સુખોષ' જાણી, અમદાવાદ.

Durban Crematorium

As it has been suggested to make a
new election for the management of
the Smashan (Crematorium) and to
make proper arrangements for the up-
keep of that place, all Hindus are
hereby requested that, for both of the
said purposes, a meeting will be held
in the building of the "Hindu Dharma-
shala" 127, Victoria Street, at 3 p.m.
on Sunday, the 1st instant. All
Hindus are cordially invited to attend.

Motilal Madhavji Diwan,
Hon. Sec. Hindu Smashan Fund.
Durban, 27/6/11.

The Indians of South Africa

Meets within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,

PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA, ENGLAND and INDIA:

s.	d.
Yearly ...	19 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

P.O. Box 55

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

No transhipment

S.S. Somali leaving Durban about 16 July, Delagoa Bay 18 July

જરમન ઈસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

સીમા કુબા જનારી આમલિયા

સી. સોમાલો ૧૨જનથી લા. ૧૬ જુલાઈ ને ડેલાગોબાઈથી લા. ૧૮ જુલાઈ

જપલ આમલિયા જપલો તરીકે જપલો હવાન, ભાડ, કપીલીખાન, માંજીબાર મેડનાસા અને વાધુ કાંડ કુબાઈ જાહે. જેને બદલમાં બાઈ પડે

મજૂર કાર્મની મેડિા કાર્મીસાર રાઈમસર આવાસ ટાઈમસર બનાર અને ઈઈમસર પદોંબાર છે. કુમર્ત પદોંબારે કે દુરત મહીં ટેબલથી ખબર મળે છે. કે કુબાઈ, મેડનાસા વારીઓવાળા અને હવનાર દોષ છે. ફરેક, સેન્ડ, અને ટેકની મેડિા મેડનાસા વધા વધાર મેડનાસા વાળી મળે છે. ખવાસીઓ દેરો અને કપતાને વધા મેડિાસા માવાતુ દોષ છે. કાપડાની ટેક, મેડનાસાને અલાઈ બચા. ચીજનીની બતી પાળી, કુબાઈવાળુ બજાર મેડિા વધેરોનો પુરા માદોબસત દોષ છે. મતલબ કે રહીમરે! ખાલ પામે-જરોને મારેલ દોષથી હરતમ્બની સમજક છે

જુ ખબર મદે હોયે લા પુછે નીચે સરનામે:

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK KASOOL

157 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Fortsburg, Box 2347 J.B.

માંદો વિલાસવતી પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકોને વેચવી પોલાય તેમ આપડું. બાવ માટે જામે. કાપડો વતે.

નવાસી લીજ તમાકુ અમારે ત્યાંથી મેડા જવામાં તેમ જેટલી લોકોને તેની મળે. અને મેડા જવામાં ખરીદીએ છીએ.

લી પારસ-જરુતું ચારો માલ. રીફવતે મળે. મનાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Pootbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

115 Grey St, DURBAN.

અહાસો રૂપયામાં અમર નામ

નદીવાલ હાંફુ અનાયાસમયુ બાળીડુ કામ ફરીથી કરે કરવામાં આવ્યું છે. અમમતે અમે દવાખાનુ, નિશાળ, રૂઠી લાળા, અંધ-મજૂર, ઓળો માટેનું પ્રયત્ન ગુલ વિષેરે માટે ૨૫ ઓરડીઓની બંધર છે આવી ફરેક ઓરડી બાંધતાં પાંસો રૂપિયાનો ખરચ થાય તેમ છે. કે.ક મહરજા એથી વખતે રૂ. ૨૫૦) આપશે તે તે મહરજાના નામની એક ઓરડી બાંધી, તે ઉપર આરસપહાણની તકતી ચોટી તે મખી કાતનું નામ અમર કરવામાં આવે તે કાલના મહાનમાં જુદા જુદા સોજા મહરજાએ પોતાના નામની ઓરડીઓ બાંધવી આપેલી છે. આજા છે કે જાન શીજા ફીફુ પ્રમ આ ઉત્તમ તકનો લાભ લેવા સુકી નહીં. વધુ વિગત માટે લખો: મંત્રી:—ફીફુ અનાયાસમ નદીવાલ.

ફરેક, વેલ્ટેબલ,

વધા તમાકુ વિષેરે માલ વાલે અને કરતો પોલાઈએ જીએ. પીંચ મજસુત; કમિસન ખરીદવાન કપલ, અને વધી એકાઠા જોડ ૬૨ સારી રીઠા નાખા મેકથી લખો.

HAJEE ABDULLA
Box 593, DURBAN

P. V. Sangharee & Son

Commercial Brokers & Commission Agents
Tele. No. 1538, 195 Grey St, DURBAN

જુલ કપીસનથી ફરેક બતનો ખરીદરી કાપડ વધેરે માલ કાપડો ચાલ તેવી રીતે ખરીદી થકાવી આપીએ છીએ, અને અમારા મારફત બહારથી વેચવા મદે માલ (મહાઈ બીનીસ વમાફ વધેરે) મેકલવાથી સારો લાવ જપલથી વેચા આપીએ છીએ. વધારે જુલાલા મદે જપરને સીરનામે કામચલાવ લખવા મહેરબાની કરો.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

કાન્સવાસનો ખુની કાપડો. ૦-૦-૧

જેલના કાળ. ૦-૧-૦

મારો જેલનો અગુલવ. ૦-૦-૦

" ૨ જો. " ૦-૦-૧

International Printing Press,
Phoenix, Natal

K. B. MODI & DESAI

કેકલેક અને ફરેક મેકલુસ અમલક વાવવાના વધા ખાવાના આજી ખાલ મદર બીનીસ વધેરે હમીસ મળે છે. લખો લા મળે
Stand 59, 60, Indian Market
P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gopalakrishnan, International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 27—VOL. IX

SATURDAY, JULY 8TH, 1911.

Registered as a Newspaper
Price Two Shillings

THE WIVES OF RESIDENT INDIANS

OLD-ESTABLISHED RIGHT IN JEOPARDY

IN the Supreme Court (Transvaal Division) on the 30th ultimo, A. Isinajli applied for an order upon the Registrar of Asiatics compelling him to issue a permit so as to allow the applicant's wife to enter the Transvaal.

Mr. Gregorowski appeared for the applicant; Mr. F. W. Beyers (Acting Attorney-General) for the respondent.

In giving judgment, Mr. Justice Wessels said that in this case the applicant, Adam Isinajli, was entitled to be in the Transvaal under the Asiatic Immigration Act, and now asked that a woman, named Rasso, should also be allowed to come into the Transvaal as the wife of the applicant. If the woman is the wife of the applicant, then he was certainly entitled to ask that she be allowed to enter the Transvaal. But if she is not his wife, but a concubine, then she was not entitled to enter this Province. The Registrar of Asiatics was not satisfied that Rasso was the wife of the applicant, and consequently refused to grant her permission to enter the Transvaal. Now, the Registrar, in exercising his discretion in such cases, must act judicially, and if the Court is satisfied that the proof of a marriage tendered by the applicant was sufficient, and that Rasso was the wife of the applicant, then the Court would order him to allow her to come in. So the whole question depended upon whether she was his wife or not, which was a mixed question of fact and law. His Lordship then referred to the affidavits and the facts of the case. On June 8, 1905, Adam Isinajli obtained an Asiatic registration certificate, which stated that he had a family in India, and that his wife's name was Asa. Thereafter, on June 22, 1908, he made an application for registration as an Asiatic adult, and again gave his wife's name as Asa, residing in India. But in his application now before the Court he says that in 1907 he had already divorced

his wife Asa and had married his present wife, Rasso. The reason he says why he gave his wife's name in 1908 as Asa instead of Rasso was owing to a moment of forgetfulness. This excuse seemed absurd. Mr. Gregorowski suggested another explanation, but not the explanation given by the applicant. In support of the applicant's statement that he had divorced Asa and married Rasso he brings a number of affidavits of friends, who are all resident in this country, and none of them knows anything of the divorce and there was nothing to show that the divorce had ever taken place. It may be that the Mohammedan law of divorce was very lax, but the Court was unacquainted with that law, and the passage cited by Mr. Gregorowski from Binge in proof of it was meaningless. Mere reference to a textbook was not sufficient to prove the law of India. Before his Lordship could say what the law was upon the point he would require the evidence of a person learned in that law, and therefore he must hold that the divorce was not proved. Mohammedans were allowed more than one wife, but under the Ordinance.

Only One Wife

could be admitted to this Province, and that must be a woman who actually was a wife. Nor could the matter be settled in the circumstances of the case on the ground that a marriage must be presumed.

The next question was whether the Court ought to grant a temporary order allowing the woman to come into the country until the question of divorce was settled. This was a case in which a temporary order should be granted, if it could be granted, and it was humane to grant such an order, but neither under the Act nor under the Proclamation has the Court any right temporarily to admit an Indian into this Province. But the matter had been entirely taken out of the

hands of the Court by the Act, and if his Lordship did grant such an order he would be acting arbitrarily and in a manner he was precluded from doing under the law. Therefore the application must be refused, with cost.—*Transvaal Leader.*

Public Protests

The Chairman of the British Indian Association addressed the following letter, dated the 5th instant, to the Secretary for the Interior, Pretoria:

Sir,—My Association has had its notice drawn to a recent judgment of the Transvaal Provisional Division of the Supreme Court of South Africa, wherein the learned Judge remarked that, even if a person were lawfully married under the laws of the country of his previous domicile to more than one wife, he could not under the Immigration Law bring more than one wife. As this dictum is calculated to affect a large portion of the community represented by my association, I am desirous to inquire whether it will affect the practice hitherto followed in allowing more than one wife of Mahomedan residents of the Province to enter it.

On the same date the Chairman of the Hamidia Islamic Society wrote to the Minister as under:—

Sir,—The attention of my Society has been drawn to the judgment delivered by Justice Wessels in the matter of the application of an Indian Mahomedan lady who endeavoured to enter this Province in the right of her husband. I am not at present desirous by my Society to touch upon the merits of the case. But I am to express the opinion of the Society on the learned Judge's remark that no person could bring more than one wife into the Transvaal. My Society begs to draw the Government's attention to the fact that Mahomedans have been hitherto permitted without

any difficulty to bring more than one wife. My Society trusts that the practice referred to will be continued, in spite of the learned Judge's dictum. My Society need hardly inform the Government that polygamy is a recognised institution in India, and that it has religious sanction.

My Society requests an early and reassuring reply, so as to enable it to allay anxiety among the Mahomedan population in the Transvaal.

Indentured Indians

The Labourers' Savings

In the report of the Madras Agents of the Natal Government regarding indentured labour we find that "recruiting operations for Natal were more active during 1910 than during the previous year, the number of shipments to the colony being 2 as against 7 and the number of emigrants 3,916 as against 2,520. The due proportion of women was maintained in the case of emigrants for Natal, Fiji and Trinidad. There was no emigration to Mauritius or the Seychelles during the year under report. Of Natal emigrants only one was detained for more than three months, his detention being due to treatment for *Ankylostomiasis*. Of the Fiji emigrants, 143 were detained for more than three months, their detention being due to the steamer chartered to convey them having been delayed. It is reported that the management of the depots during the year was good and that the emigrants were well treated and as a rule contented. Two thousand three hundred and sixty-nine emigrants returned from Natal in six shipments with savings amounting to Rs. 3,20,685. 283 emigrants in one shipment returned from Mauritius without any savings. Thirty-eight emigrants returned from La Reunion with savings amounting to Rs. 100 8-0."

[NOTE: The 2,369 returned emigrants from Natal took back with them an average of a little over £9 each, the result of at least five years' toil, whilst those returning from La Reunion brought savings of 3s. 6d. each.—Ed. I.O.]

Moral and Social Evils

At the Madras Provincial Social Conference, held at Madras, on the 11th May, the following resolution, proposed by Mr. P. M. Raman Pillai and seconded by Mr. Jogiah Pantulu, was passed:—

"That this Conference is of opinion that the indentured system of labour is highly objectionable on moral and social grounds and that measures should be adopted to make known to evils of that system among the people in all districts and to prevent them from being misled by the agents of the system."

A Mauritius Trick

The *Indian Review* is informed by a thoroughly reliable Indian resident of Port Louis, Mauritius, that touts, called sirdars, are going to India to recruit labourers for the sugar plantations of that Colony from among able-bodied men and women who will be fit for any amount of hard work for the planters. These poor ignorant people will be taken to Mauritius as free passengers and, on arrival at the port, asked to sign contracts of service, in default of which they will not be allowed to land.

To Replace Indentured Indians

The most recent development of the coast labour question is that the Government are understood to be preparing for the step announced by this journal (the *Natal Mercury*) from Capetown during the Parliamentary session, namely, to endeavour to replace the Indian coolies with natives from "north of latitude 22," or, in other words, Nyasaland and the adjoining territory. Mr. Smuts discussed the matter with the representatives of the coast industries when he was here last week, and the official report of the result is to the effect that the planters consider the Government's proposed solution of the coolie difficulty as "quite satisfactory." Arrangements had been made some time ago to have a number of Nyasaland or Northern Mozambique natives brought there as a preliminary experiment, but, in deference to influential wishes, this was put off until the Minister was able to give the matter his personal attention.

The central fact of the position so far as the importing of natives from tropical Africa to the Natal coast belt is concerned is that the Imperial authorities are expected at any moment to prohibit the further recruiting of these kaffirs for the Rand mines. The imminence of some official intervention of this character was indicated in a speech by Mr. Lionel Phillips in the Assembly soon after the commencement of the Parliamentary term in which he referred to natives from the areas in question as fast becoming uneconomical to the mines to employ on account of the mortality among them. The boys suffered heavily from pneumothin, consequent upon the sudden changes of temperature they experience in passing to and from the surface and the workings underground, and the Minister of Native Affairs stated during the same discussion that the rate of mortality from this cause had advanced to between 70 and 80 per thousand. It is considered that the native will do better in the warm and moist climate of the coast belt, while no special difficulty is anticipated in getting them accustomed to labour in the cane-fields. The tea estate proprietors are somewhat in two minds, since considerably

natural dexterity and dexterity with the fingers is necessary for efficient work in tea-picking.

Indians in Australia

The Secretary of the Austral-Indian Society, Melbourne, has addressed a letter to the Indian National Congress detailing the grievances of Indian residents in Australia. The Society includes Indians of all castes and creeds. A deputation from the Society lately waited upon the Minister for External Affairs of the Commonwealth Parliament of Australia and represented that two Indians who had lived in Australia for a number of years prior to the passing of the Immigration Restriction Acts of 1901-5 had gone on a visit to India and were unable to re-enter the Commonwealth. They next obtained passports from the Indian authorities to visit Australia and on arrival were detained by the Customs authorities and submitted to a rigorous cross-examination by the Collector. They were allowed to remain on an undertaking being given by the Secretary of the Austral-Indian Society to produce them whenever required by the Collector. The Minister said they would each have to pay a fee of £2, but as the deputation protested against this, the two Indians were exempted from payment. Indians who have lived for a number of years in the Commonwealth and who possess property are on the electoral rolls and possess votes for both Houses of Parliament. They are reputable citizens, but when they applied to bring their wives over from India, the Minister could not see his way to agree to the proposal on any account. The deputation urged their rights as British subjects and contended that the place of the abode of the husband is also that of his wife and children. Whereupon the Minister replied in words to this effect:—"You see, gentlemen, you say you are British subjects but you are not, as you are not treated as such in your own country, and how can you expect us to treat you here differently, though we treat you far better, and recognise you as citizens, having given you votes, &c., and treat you as white men and not as you are treated in India." What have the Government of India to say to these remarks? The educational test for immigrants is the reading and writing of fifty words in a European language. Instead of holding the test in English the authorities frequently ask Indian emigrants questions in French and German in order to disqualify them. A leading Indian wanted permission to send for his son from India but was not allowed to do so. Indians are not allowed to send for their wives from India and hence mixed marriages and illegitimate children are common and there is a great deal

of immorality. Chinese and Syrians, who are not British subjects, are given much wider latitude than Indians.—*Indian Review.*

The Way of Progress

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

"Not enjoyment and not sorrow
Is our destined end or way,
But to work, that each to-morrow
Finds us further than to-day."

So sang the immortal Longfellow, and such, indeed, is the true philosophy of life. Humanity is an evolving organism. Wave after wave of human life and human endeavour has rolled across this old world of ours, has filled the eye of History for a brief span, contributed its mite towards the sum of human progress, and then vanished into the "ewigkeit" to make room for its swiftly-following successor. Like the waves of the restless ocean, races and civilisations follow each other on the surface of the vast deep of human life. They arise, run their course, break and vanish. The forms break and perish; the force within—the life—endures. Forms are ever changing, being impermanent, ever altering to fit the needs of the evolving informing life. The forms through which the human consciousness expresses itself—be they of the individual man, the nation or the race—follow the same law. They dissolve as the consciousness outgrows them, to be replaced by others that may give fuller expression to the evolving life. No form survives its capacity for usefulness. Earth is not a playground or a pleasure-resort, but a school in which duties have to be learnt. Mankind is here to learn lessons, not to have a good time. Man must learn that, while he possesses an individuality of his own, he is but a cell in the human organism, and that his duty lies in subserving the greater whole of which he is part. Nor is this less true of the group of human beings called a nation or people. Obedience to the Law, co-operation with the Divine Will, of which the Law is an expression, create harmony—happiness. The converse is not less true. Happiness and pleasure are not synonymous. Man grows as he becomes wise—learns the Law—and applies his wisdom as conduct. Sorrow and pain are his only because he mistakes enjoyment for the destined end of life. They are the penalty automatically following upon selfishness. That is good that makes for God. God is Sat-Chit-Ananda, the Essence of Being, of Consciousness, and of Bliss. Lacking nothing, He gives all. His is the Unity prevailing the Universe of Diversity. This same unity is the truth mankind must learn in regard to itself, and nations must learn in respect of each other. Service of the whole, complete renunciation of lesser

interests which conflict with the interests of the whole, form the pathway to real growth, to real life. In man it is soul-development that counts. Selfishness contracts and retards; service is synonymous with expansion. The parable of the talents is applicable to-day as it was in the days of the Fathers. Let him who hath much give of his fulness. That man or people that seeks but for self-enjoyment is going the way of foolishness.

L. W. R.

From the Editor's Chair

GENERAL HERTZOG LAYS DOWN A PRINCIPLE

"He laid emphasis on the fact that no section of the nation could suffer under social and civil disabilities without the whole nation being affected. If there was a tendency to rob one section of its national self-respect, the other section would suffer as well." (General Hertzog at Burgersdorp.)

Of course, General Hertzog had in mind only the English and the Boer sections of the "nation," when he uttered the admirable sentiments quoted above. We know that he did not include in the term "nation" the Natives, the Coloured people and the Asiatics domiciled in South Africa. But it must be patent to any common-sense man that the word "nation," in connection with South Africa, must include the three sections we have just mentioned, and that imposition of "social and civil disabilities" upon them must "affect the whole nation." If General Hertzog was not blinded by colour-prejudice, his logical mind could not fail to drive him to the conclusion that the present differential treatment of the three non-European races must result in general deterioration. If these important and numerically superior sections of the population of South Africa are continually "robbed of their self-respect," the other sections are bound to "suffer as well." We are concerned more particularly with the British Indian section. With the entire stoppage of indentured immigration from India, the question of future Indian immigration ought to cease to worry our European fellow citizens. But many of them, including, we are sorry to say, members of the Union Cabinet, consider it their duty to impede, by every means in their power, the Indians' civil and material advancement, let alone the social and the political. The latest instance from the ministerial quarters is the Government circular, quoted elsewhere, to the effect that "coloured people (including Asiatics) shall not own or occupy land, except as domestic servants, in a recently proclaimed township in the Krugers-

dorp district. The latest effect on the part of the general body of Europeans to degrade Asiatics and to "rob them of their self-respect" is the amazingly ignorant circular of the Krugersdorp Chamber of Commerce, reproduced in the last week's issue of this journal. The Secretary of the Chamber deliberately uses the term "coolie" to signify Indian traders. The writer conveniently forgets that his "coolie" trader pays rent to his European landlord and pays large profits to European wholesale houses who support him. He also states that "he (the Indian) sends all his savings to India." We have singled out the most glaring misstatement from this inflammatory circular to show how unscrupulous the agitation against Asiatics is. But the whole circular contains absurd exaggerations or distortions. Truly did General Smuts declare, in a recent speech, that the greatest question in South Africa was this one of Europeans versus non-Europeans. The only solution lies in the adoption of a policy based upon the logical conclusions we have drawn from General Hertzog's proposition, laid down at Burgersdorp.

KRUGERSDORP BAZAAR

The action of the Municipality of Krugersdorp in trying persistently to abolish the Asiatic Bazaar or location at Krugersdorp is quite on a par with the zeal that the European residents of that dorp have generally shown in their anti-Asiatic crusade. The School Committee has been a willing tool in the hands of the interested agitators. But we hope that the Krugersdorp Indians will not fail to place before the authorities the other side of the question. We have little to say regarding compensation. For that question cannot arise unless Indians consent to vacate the stands they occupy or unless they are by law compelled to do so. We wish merely to point out that the state of things the School Committee blame has been deliberately brought about by those who have control of the location. The threat of removal has hung over the heads of the Indian residents of that location for several years. We are sorry if the school children have to overlook the closets of that location. Give the residents sixty of tenure and we promise that in a month's time they will carry out all desirable alterations. We know that our harassed countrymen have pleaded, times without number, that they should be placed in a position to construct substantial and up-to-date buildings on their stands. Not only has no encouragement been given to them in that direction but they have been actually thwarted in any such effort they have made. To say the least, it is dishonest to blame them for a state of things for which their very detractors are largely not entirely responsible.

WE MAY NOT SLUMBER

THE notification in regard to the township of Randgate, District Krugersdorp, reproduced by us in another column, should warn us that the British Indians of the Transvaal are pursued by a relentless and tireless foe. The general plan of this new township has, we learn, been approved by the Surveyor-General, and, further, the Minister of Lands has "been pleased" to declare it to be an approved township with effect from February, 1910.

Prior to January, 1909, although Asiatics might not own stands in townships, there was no law to prevent them being granted leases thereof. The Gold Law of 1908 deprived Asiatics of this right also, in respect of stands in mining areas. The notification above referred to proceeds:—"The condition to be inserted in the deeds of transfer of lots in the said township shall be: 'The lot or any portion of it shall not be transferred, leased, or in any other manner assigned or disposed of to any coloured person, and no coloured person other than the domestic servant of the registered owner or his tenants shall be permitted to reside thereon or in any manner occupy the same.'" This is clearly an adaptation of Section 130 of the Gold Law to stands in this new township.

For many years, Asiatics have been equitable owners of stands in Johannesburg, Pretoria and other towns. The titles under which such stands have been held by European trustees (nominal owners) for their *cestus que trustent* (the Asiatic purchasers) have in some instances been freehold, in others long leasehold. As is well-known, in this country, leasehold titles are assurances of either government lands or of lands belonging to private land companies for a term of years subject to the payment of a monthly stand licence. Under Act 34 of 1908 (The Townships Amendment Act), leasehold titles of stands in townships are automatically converted into freeholds after payment of stand licences during a certain period. The old leasehold titles expire and, before the land can be further dealt with, freehold titles have to be taken out. As soon as the freehold titles are taken out, the restrictions in the Gold Law against letting, etc., to Asiatics begin to operate. Under Regulations fixing the terms and conditions of the titles (of which the notification above reproduced is evidently an example), letting to an Asiatic entails forfeiture of the property. What, then, is to be the fate of the Asiatic equitable owners above referred to who have put their savings into property, which property is almost invariably occupied by themselves for purposes of carrying on their businesses? Their property stands registered in the name of European friends, who perhaps have paid bonds to them for their better security. They

occupy the premises, and have in many cases naturally no lease upon what is really their own. In that case, the Gold Law makes their occupancy impossible immediately. Even where they have leases antedating January 1st, 1909, their occupancy cannot extend beyond the term of the leases without entailing forfeiture. And in this manner the net is being drawn about the British Indian trader, and thus his ruin is being encompassed. This under the Flag to which British Indians are expected to pay allegiance! The rights of Indians as such has to be respected—in appearance—but they are to find themselves stripped of all that gives any substance to those rights. "Indians," we are tauntingly told by every non-Asiatic who chooses to have a fling at us, "don't invest their money in the country." Well, here we have an example of the inducements offered them to do so. Could calm, calculated spoliation be carried further? What have the champions of British justice to say against this thing?

HEARTLESS

THE case reported by our Stanger correspondent of a poor Indian woman who was sent to prison for two weeks for not paying the £3 tax is another instance of the terrible iniquity of this unjust law. The fact that there are young children totally unprovided for adds salt to the wound. To expect a woman, dependent for her bare living and that of her children on the hawking of fruit, to pay £9, being the amount of the tax for three years, is monstrous. And it would be absurd to say that the law *must* be enforced, for we know that police officers mercifully refrain from arresting those who are in the pitiable condition of this poor woman. All honour to them for "neglecting" their duty to that extent. One would have thought that both the Prosecutor and the Magistrate would have been human enough not to have molested and punished the woman in such pitiable circumstances. But the atmosphere of the Court has a hardening effect upon the heart, and mercy there is none. The law practically says to this woman and others similarly situated: "You must earn money to pay this tax, by honest and moral means if possible, otherwise as you can, so long as you pay it." How long is this tax on liberty, which the Protector admits was never intended to apply to women, going to besmirch the honour of the Province of Natal?

INDIAN WIVES

THE decision of Justice Wessels in the matter of an application on behalf of an Indian woman to enter the Transvaal, being the wife of a registered Indian, raises points of the higher importance to the Indians throughout South Africa. The lady in question is the same person who

was sometime ago turned away by the Immigration Officer at Durban and whose case we have already referred to. The Judge's remarks show that Bai Russal (for that is the applicant's name) has been unduly hampered in her endeavour to make good her claim. The Judge said that, if the Court had the power, he would have granted a temporary permit to enable the applicant to produce the necessary proof of her marriage. Had the Immigration Officer granted such a permit, there would have been no case in the Court. We still hope that Bai Russal will be given every facility to prove her claim. For, surely, here there is no question of Indian competition in trade.

But what is of greater importance is the Judge's *obiter dictum* that an Indian may not bring more than one wife. Hitherto those who have more than one wife have been allowed to bring them without any let or hindrance. If the Judge's dictum is sound law, all we can say is that it will have to be altered. In British dominions, wherein all religions are respected, it is not possible to have laws insulting to any recognised religion flourishing under it. To hold otherwise in this country would simply create misery in many an Indian household in South Africa. We are glad, therefore, that the British Indian Association and the Hamidia Islamic Society have already moved in this matter. It ought to be possible to settle this matter without any agitation being necessary.

A Shocking Case at Stanger

The £3 Tax Again

On Monday last (writes our Stanger correspondent) an Indian woman, who maintained herself and her little children by selling fruit, was arrested for not paying her £3 tax for the last three years. She was taken before the Court, and, as there was no chance of her being able to pay this huge sum of £9, the Magistrate thought fit to give her two weeks' imprisonment. No thought has been given to her little children, who, being fatherless, are left altogether uncared for. The heartlessness of the Prosecutor, and the Magistrate, who had power to discharge the woman, is so obvious that comment is superfluous.

Sir George Birdwood, at a meeting of the London All-India Muslim League, referring to the treatment of Indians in South Africa, said that "nothing would more justify our loving India."

Native Industry

A Glimpse of the Exhibition

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

No one who took the opportunity of seeing the Native Exhibition of Industries in Durban this week could fail to remark upon the wonderful progress made by the natives of South Africa during a period of about 80 years. On every side could be seen evidence of skill and industry. Much of this progress is undoubtedly due to the energy and faithful work of Christian missionaries. We hear constantly the complaint that missionaries "spoil" the natives. Whether there may be any truth in this assertion or not, we will not discuss. If the natives are being spoiled by education, the Europeans can only blame themselves. Moreover, the education given to the natives, being almost identical with that given to Europeans should in all reason spoil the latter also. Having digressed somewhat from the main purpose, let us now see what the natives have accomplished. One cannot truly say that the native has been taught to use his hands, for we have ample evidence that, before civilising influences were brought to bear upon his life, he was an adept in the arts of grass-weaving and wood-carving, whilst he has always been able to build his own house. Examples of beautiful hand-work were to be seen in abundance at the exhibition. The vain assertion that natives are lacking in brain-power and that they need centuries of civilisation to bring them up to the European standard is also without foundation, as would easily be seen by the rapidity with which a class of boys and girls answered questions in mental arithmetic. Around the room were examples of hand-made clothing, boots, shoes, and sandals, pottery, harness, carts, doors, windows, chairs, tables, desks, and book-cases, all made by natives. The girls are most skilful with their fingers, the needlework both useful and ornamental, being up to a high standard.

Whilst admiring the skill and industry of the natives, one could not help asking the question: "What of the young Indians?" Could such an exhibition of arts and crafts be given by Indians born in South Africa? (According to the generally accepted standard of intelligence, one might even ask for a better.) One must reluctantly reply in the negative. Take a walk round the Indian workshops of Durban and it will easily be seen that the shoemakers, goldsmiths, tailors, tinsmiths, and carpenters, are practically all grown-up men who came from India and brought their knowledge and skill with them to this country. What is the rising generation doing? Lolling on stools in lawyers' offices for the most part. There is no ambition to be useful. Perhaps

there is even a feeling of contempt for craftsmanship. What is to become of this ever-increasing army of clerks? There is no room for them already. What will be the position in a few years' time when hundreds more educated youths will have entered the arena? It is time to pause and consider whether there is not more honour and dignity in a life of useful work in the field or the workshop than by eking out a parasitical existence in the offices of professional or business men. There is need for a change of attitude on the part of parents in this matter. If their sons are to become useful members of their community, the best way to equip them for public service as well as for the battle of life is to give them a practical training in agriculture or a useful trade.

One of the greatest advantages of missionary enterprise in this country is the practical training given to the natives. If the only result of Christianising the native was to enable him to read and write, the time would have been practically wasted. But the missionaries are wise men and know that the only way to truly educate the native is to teach him to be practical and useful. Will not Indians take a lesson from them?

Indians in the Empire

An Attempt to Justify Injustice

We have travelled far (says the *Natal Witness*) since the days when the Imperial Government almost made a *casus belli* of the refusal to grant privileges to Indian subjects by the Transvaal Government, although the circumstances were not perhaps on all fours with those of to-day, the Transvaal being then technically a foreign Government. But it is quite certain that no British Government would to-day dream of contending for the rights which were insisted on at that time, and which, moreover, were partially conceded by the award of the Free State Chief Justice, Mr. Melius de Villiers, in the arbitration case at Bloemfontein over fifteen years ago. The development of events in South Africa, and especially in this Colony, has emphasized the pressing nature of the Asiatic menace, and there is now no South African who does not feel that the Union is entirely justified in adopting prohibitive legislation. Moreover, this feeling is shared by every other Dominion, even those which might fairly be considered as much less exposed to the danger. The position in this country is, in a sense, unique. What Australia and Canada are anxious about is the danger of incursion from the Chinese and Japanese, who are foreigners and not British subjects at all, but it is chiefly in South Africa that the "British Indian" question so-called

exists. We are much nearer to the great Indian Empire than any of the other Dominions, and therefore more exposed to the danger of Asiatic competition, and what is more, the position here is complicated by the very fact that the particular Asiatics who cast longing eyes on our shores are fellow-subjects of our own. This, of course, mitigates neither the seriousness of the position nor the necessity of a precautionary policy.

Mr. Malan put the matter in a nutshell when he declared that for South Africa it is a question of self-preservation. It is the recognition of this truth which has stiffened the necks of many who would otherwise have shrunk from the enactment of harsh and drastic exclusion laws. In such a matter abstract justice has not the last word. Pleas founded on that principle might be irrefutable, and if admitted might, in less than a quarter of a century, convert South Africa into a smaller India, with a sprinkling of official whites among millions of Indians. But that is a destiny which we are determined to avoid, and in that determination we are bound to enforce laws which may seem to those whom they concern harsh and unjust. At the same time there should be no vindictiveness in their enforcement. Lord Crewe's appeal had in some respects only too much cause. It is sometimes forgotten that every Asiatic legally resident in South Africa, or who has a legal claim to residence, has also a claim to fair and just treatment. It does not follow that because discriminating legislation is necessary against the race, therefore individuals are robbed of the right of full consideration in the exercise of such privileges as the law allows them. There have been cases of undoubted hardship, where children had been separated from their parents, and the Government have certainly shown little disposition to recognise in a generous spirit even the rights recognised by the law. The animadversions which have been made in our Courts of Justice from time to time are sufficient proof that the application of the law by the Government might be more leniently and sympathetically carried out. It was only the other day that the chief official entrusted with the administration of the Immigration Law in the Cape Province was wharped with contempt of Court in deporting an Indian whose application had not been heard, and pleaded that he was acting on instructions. This is surely evidence of undue zeal in carrying out what may be, and no doubt is, an entirely unnecessary law.

The Tokio School of Foreign Languages is now teaching not only Chinese, Korean, Russian, German, French, English, Italian, and Spanish, but also Mongolian, Malayan, Siamese and Hindustani.—*Oriental Review*

Indians in the United States

"The Odious Turban"

Mr. C. B. Walters writing from San Francisco to the *Modern Review* gives an account of the difficulties which Indians suffer in America at present, being unable to overcome the prejudices of the local people. He writes at the request of one Mr. Das of Seattle, in the State of Washington. He begins with the language difficulty, the labour jealousy, appearance and colour, official treatment, legal aid and so on. But the most formidable objection seems to be the "odious turban" of the Hindus, especially the Punjabis, which at once creates a bad impression in the American. It seems ridiculous that a civilised and free people should be so weak as to think evil of one because of his dress, but Mr. Walters says that if only the Hindus in America could be induced to abandon their turban and wear the dress of the country, more than half the causes of trouble will disappear. The turban seems to make a man so different from the human species that all the worst prejudices inherent in men are roused against the turbaned tribe. Almost without exception, writes Mr. Walters, "the Union workmen prefer to live in the city, dislike the country, the farm, the orchard. Rather than work in the country they will remain idle in the cities, yet they are prejudiced against the man from India who is glad to get the work they refuse to take. The Hindu is not depriving any of them of a livelihood even if he does work for less money. The Hindu is doing a class of work for which the farmers cannot afford to pay union labour prices. Moreover, there are vast tracts of land in California, Oregon and Washington, which are lying idle, unclaimed and unproductive, so that there is plenty of opportunity for the few who do wish to live with nature." He says the Hindu workman bathes daily on returning from work and yet he is dubbed "filthy" by men who rarely enter the bath oftener than once a week. The immigration officials find some pretext or other to turn away a Hindu either for short stature, which is taken for physical incapacity, or for fear of the man becoming a charge on public funds. In one case, a Hindu immigrant who could lift a weight of 350 pounds was not admitted to land in America because he was weak! Several Indian students who have proceeded to America for study have been kept confined for weeks pending settlement of their fitness to land and they are subjected to inhuman treatment. In one case a young student was a red-haired child of about 15 years of age, and was sent to a school for the feeble-minded, and was kept there for a year and a half before he was allowed to return to his country.

rate of 45 cents! For students, the writer says, America offers many opportunities in the United States. There can be no doubt that notwithstanding the strong prejudices that exist against the Hindus, there are hundreds of cultured men and women who welcome people from India and are prepared to extend ordinary help towards strangers. The Hindu students generally meet with kindness and courtesy, says Mr. Walters, and those who behave improperly are very few. But whether students or labourers, the general caution sounded is—"beware of the turban!"—*Madras Standard*.

A Deportation Case

In the Transvaal provincial Division of the Supreme Court, on the 29th ultimo, the case of *N. Dala v. the Minister of Justice* was heard.

In this matter the applicant applied for an order restraining the Minister of Justice from carrying into effect an order of deportation made against him by a magistrate under section 7 of Act 36 of 1908, and declaring such order null and void. The petitioner, an Indian youth, assisted by his uncle and guardian, alleged that he entered the Transvaal in 1906 with his then guardian, another uncle, who subsequently returned to India and died there, and that he ever since resided here. In April of this year he went to Barberton in search of employment, and was arrested and brought before a magistrate, who ordered him to be deported by reason of his failure to produce a certificate of registration. It appeared that before the magistrate the applicant had stated that he was eighteen years old, and had no relatives in this country. Petitioner now submitted that he had made a mistake in regard to his age, and affidavits were filed by other persons stating that he was about fourteen years of age.

Dr. Sanders, the District Surgeon, had also filed an affidavit stating that in his opinion the applicant was about sixteen.

Mr. Gregorowski appeared for the applicant. The Attorney-General appeared on behalf of the respondent. After hearing arguments, the Court granted the application and set aside the deportation order.

In giving judgment, his Lordship said the only point necessary to decide was whether the section under which the order was issued did not apply to Asiatic minors. If so, in the absence of proof that the applicant was over sixteen the order must be set aside. The section referred specifically to adult Asiatics who were defined to be Asiatics over the age of sixteen. There was therefore no provision, either in the Asiatic Act of 1908 or in the Act of 1908, for the deportation of Asiatic minors, and though the magistrate was justified

in granting a deportation order on the facts before him, on the affidavits before the Court the order must be held invalid.

No opinion was expressed as to whether applicant was entitled to registration either under the Act of 1907 or the 1908 Act. Costs were not asked for, and no order was made in regard to them.—*Rand Daily Mail*.

Krugersdorp Bazaar

At last we have the reason why the removal of the Coolie location at Burgersdorp is being delayed (says the *Standard* of Krugersdorp). One would have expected such a statement to have emanated from the Town Council, since it is the Municipality who have to deal with the matter. But the information was given at a meeting of the School Board, when it was pointed out that the presence of the location is adversely affecting the attendance at the Burgersdorp School, situated in such close proximity to the collections of shanties that children looking from the front of the school have a fine view of the Coolies' closets. It was stated that compensation, amounting to £1,200, must be paid if the Coolies are to quit. Why this should be paid is not clear, since, if we remember rightly, when the Committee of Enquiry sat, it was plainly stated that the Coolies knew that they were only occupying the stands at the pleasure of the Government, and that the monthly licences conveyed no title. However, let us assume that compensation must be paid. Then the question as to the liability for paying this compensation arises. It cannot be claimed that the Council are responsible for the Coolies being there. The Government must compensate them. At the enquiry a statement was submitted by the Council, and we quote the following: "The Council desire to point out that they were not responsible for the establishment of the Asiatic location on its present site; that the ground belongs to the Government, and not to the Council; and, further, that the Council have never received any pecuniary advantage in the shape of stand licences in respect to the occupation of this area. For this and other reasons the Council are strongly of opinion that they should not be called upon to pay any compensation to the Asiatics which the Committee of Enquiry may decide is due to them." That is the case in a nutshell. The Government put the Coolies there; they derived all the benefit from the stand licences; the ground is not transferred to the Council; and it is obvious that the Council can not now be called upon to pay any compensation. But the Council should not rest content with merely refusing to pay the compensation. They must take a stand which makes it clear to the Government

that while they refuse to pay the compensation due to the Asiatics, they are determined that the location shall be removed. It cannot be allowed to remain, a menace to public health, an obstruction in the way of education. If the Councillors are too weak to press the case, perhaps an indignation meeting of ratepayers may have some effect.

Adversity and Character

"In every pain there is a blessing told" may be regarded as a truism in respect of common humanity, which needs an impetus to develop the nobler side of life (writes J. C. Wright in the *Ethical World*). For, look at the subject as we may, we are confronted with the apparently strange anomaly that gladness is often the sequel of sorrow; pleasure, of pain. From weakness, said that strenuous worker Paul, there arises strength to face difficulties which at one time appeared insurmountable. And we remember that Socrates was girded with power in the depth of his adversity, and was enabled to withstand the tyranny of his judges. Indeed, adversity reveals the higher qualities of character, which would otherwise be dormant and unused. Trials foster growth. Instead of being crushed by calamity, a man will rise strengthened by the blow, even as the grass of the lawn, when pressed by the heavy roller, will spring up with renewed vigour. A season of trial is frequently a time of preparation for spiritual and mental fecundity. A period of depression is the starting-point of a renewed hope of final victory. Life would be shorn of many of its pleasures if it were all sunshine; much of its interest arises from some of its disappointments, and its shade is often inexpressibly sweet. Apparently evils are frequently sources of blessing, and deprivation impels a man to march "breast forward."

Poverty has long been regarded as among the evils to which man is subject, and yet it may be claimed that poverty has its compensating advantages. Is it possible that those two masters of English and Scottish poetry respectively, Shakespeare and Burns, would not have attained such supreme positions in the world's roll of honour if they had been born in affluence? The human heart has long discovered the blessings of poverty. Horace, in his day, could sing:—

He is not poor to whom kind Nature grants,
E'en with a frugal mind, what Nature wants.

Charmides, when reduced in circumstances, exclaimed: "Now I am poor, I can choose my friends;" and Epictetus, called upon by a rich Roman citizen, thus addressed his visitor: "I am richer than you are; all your possessions seem small to you, mine seem great to me. Your desire is insatiable, mine is satisfied."

Epictetus had received more than compensation for his lack of this world's goods; he had sufficient, and was content. Wealth, in fact, acts as a handicap to progress in any aspect of life. Says Bacon: "Prosperity is a good teacher; adversity is a greater." To possess a will that overcomes difficulties is often the outcome of severe discipline. The mental grip becomes stronger when forced to go along a path beset with pitfalls; and in the course of the journey there will be many things more or less burdensome. "Drudgery is the grey angel of success."

"The Sons of South Africa"

A New Society ✓

"This Association (says the *Rand Daily Mail*) has been founded for South African born men, and has for its object the educating of the South African up to his rights and privileges and loyalty to the land of his birth, and the great Empire to which South Africa owes allegiance, so that the political programme, which is non-racial in its policy, should appeal to all South Africans who desire to make their land strong within its own borders."

The constitution of "The Sons of South Africa" contains the following:—

The qualification for membership shall be birth in South Africa, between Capetown and the Zambesi, and that all members must be of pure European descent.

To labour for uniform native policy, gold and diamond law, liquor law, Asiatic registration law, and the formation of a trained national defence force, and the placing of a training ship in South African waters.

To strive in a loyal and patriotic manner to prevent the swamping of South Africa by Chinese, Japanese, Hindoos, and other undesirable pauper aliens from Europe, America, or any other part of the world.

To endeavour to secure a universal system of free compulsory education up to the seventh standard for all indigent white children, and to strive for the establishment of free technical schools throughout South Africa.

To use strenuous efforts to obtain a law fixing the minimum living wage for all unskilled white labour at 8s. for an eight hours day.

To strive continually for the speedy elimination of black and coloured men employed in mercantile and domestic service, and their replacement by white men and women.

To agitate for the continuous registration of all British subjects as Parliamentary voters throughout the Union of South Africa, so that no white man may be disenfranchised.

Indians in Mauritius

Report of the Royal Commission

From the Report of the Mauritius Royal Commission, appointed to inquire into the position of affairs in that Colony, we take the following facts and recommendations:—

17. At the census of 1901 the population of the Island, excluding the military and the non-resident shipping population, was found to consist of—

Persons of European, African or mixed descent ...	108,428
Indo-Mauritians, i.e., persons of Indian descent born in Mauritius ...	198,878
Other Indians ...	60,208
Chinese ...	3,509
Total ...	371,023

Of these, 206,131 professed the Hindoo faith, 113,224 were returned as Roman Catholics, 41,208 as Mohammedans, 3,321 as members of the Church of England, 3,274 as Buddhists, and 1,285 as Presbyterians. Most of the remaining 2,560 were returned under the general denomination of Protestants. Of the total population, nearly 70 per cent. are Indians, and over 67 per cent. are non-Christians.

48. To the small Indian planters the outbreak of surra has been a serious disaster, and they deserve great credit for the manner in which they have met a blow which destroyed a great part of their small capital in the shape of draught animals and at the same time deprived them of their chief means of transporting their canes to a factory, and of their earnings as carters when not engaged on their land.

52. Reference has been made in the last paragraph and previously in this report to the Indian small planters. These men form a very important section of the community, and upon their prosperity and progress the future of the Colony must largely depend. Morcellement has now been going on for a considerable number of years. Estate owners, unable in times of increased and increasing competition to make their estates pay when carried on on the old lines, and unable or unwilling to modernise their methods and appliances, divided up the whole or portions of their land into small holdings and offered them for sale, generally allowing payment by instalments. On estates where there were factories the owners leased out-lying or less productive portions of their lands on easy terms, usually making it a condition of the lease that the canes grown on the land were to be brought to their mills to be crushed. These small holdings

have been taken up almost entirely by Indian immigrants and their descendants. Accustomed to agricultural labour and having saved some money they set themselves, with the aid of their families, either to grow canes and sell them to the factories or to produce vegetables and foodstuffs for local consumption. Enlargement and improvement rendered many of these factories capable of crushing much larger quantities of canes than could be grown on the estate. A brisk demand for small planters' canes accordingly arose, and further encouraged cane cultivation, until now the total area cultivated in canes by small holders is estimated at about 40,000 acres or 30 per cent. of the total area under sugar, while out of the total weight of canes crushed in 1907, which amounted to 1,380,517 tons, 351,667 tons or 27½ per cent. were grown by these peasant proprietors. According to figures supplied to the Commission by the Protector of Immigrants, the approximate value of landed property in the possession of the Indian population at the end of 1908 was estimated at over Rs. 19½ million, but other authorities think this estimate is in excess of the present value of these lands.

Small Planters

70. We must now take a brief glance at the financial position of the small planters, who may for practical purposes be regarded as consisting of Indians cultivating from half an acre up to 100 acres of land. These men have for the most part bought their land under a system of payment in five annual instalments. Often they have agreed to pay high prices for the land, and until the purchase money has been paid off—which may take in the end considerably more than five years—the burden of these payments is considerable. If two or three bad years come together, the small planter may find himself unable to work his property and pay the instalments and therefore abandon the land, but from the evidence it would appear that he seldom adopts this course unless he sees absolutely no prospect of ultimate success, and in general he succeeds in carrying out the engagements into which he has entered. Like the large planter, he generally sinks all his money in the purchase of land, and has either to borrow for his working expenses or to leave his land practically uncultivated. Some of the estate owners lend money to such men on interest at from 8 to 10 per cent. per annum, coupled with the condition that the canes produced must be brought to the estate factory to be crushed. If the planter only holds a small plot and the sum borrowed is trifling, the money may be lent without interest. Some estate owners allow their labourers to grow canes on small plots on the estate and buy them up at the factory.

Labour

76. As we have already stated (paragraph 38), agricultural labour is on the whole cheap and efficient and the supply of it is satisfactory. Of the labourers employed on the estates, about one-third were originally immigrants from India—nearly all of whom were introduced under indentures—and the remaining two-thirds are Indo-Mauritians. Wages on the estates range from 1, 2, or 3 rupees a month in the case of boys to Rs. 8 and Rs. 9 for good adult labourers. In addition quarters and medical attendance are provided, and rations are given on a liberal scale, for most estate owners appear to issue rations to their men in excess of the amounts required by the law. The value of a labourer's rations may be taken at roughly from Rs. 4 to Rs. 6 a month. Day labourers receive from 50 to 75 cents a day, without rations. When visiting the estates we were struck with the happy and contented appearance of most of the labourers and their families.

(To be Continued)

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,

May 31.

Indian Labour in Mauritius

Mr. NOEL BUXTON asked the Secretary of State for the Colonies whether he was aware of the complaints made by indentured Indian coolies in Mauritius that they were recruited by misrepresentations and subjected to hardships and ill-treatment on the plantations; that, when brought before the magistrates, they were unable to obtain witnesses in their favour, as no one was willing to give evidence against the employers; that they were often refused admission to hospital when ill; and that their contracts were unfairly prolonged under a law passed since they were engaged; and, if so, what action he proposed to take in the matter.

Mr. HARCOURT: I have not received any representations on the subject, but if my hon. friend will inform me of any specific instance in which coolies have been recruited through misrepresentations, or ill-treated, I will make enquiry. The law to which my hon. friend refers provides that a labourer who is illegally absent from his work may have his contract prolonged by the number of days during which he has been so absent—but I am not aware of any unfair prolongation of contracts, nor that labourers are unable to obtain witnesses in their favour.—*India.*

"Set—set in the living present!
Islam within and God over head."
LONGFELLOW.

A New Township

"No Coloured Persons Allowed"

In the *Union Gazette* it is notified that the general plan of the township of Randgate, farm Elandsveit No. 23, in the district of Krugersdorp, having been approved by the Surveyor-General, the Minister of Lands has been pleased to declare it to be an approved township with effect from February 5, 1910, and that the conditions to be inserted in the deeds of transfer of lots in the said township shall be: "The lot or any portion of it shall not be transferred, leased or in any other manner assigned or disposed of to any coloured person, and no coloured person other than the domestic servant of the registered owner or his tenant shall be permitted to reside thereon or in any manner occupy the same." "Pending the establishment of a local authority under the provisions of any municipal law, no lot shall be divided without the permission, in writing, of the Minister of Lands."

Referring to the recent Contempt of Court case at the Cape, the *South African News* says:—Every citizen will approve the Court's finding. It is unlucky for the Chief Immigration Officer that he should be brought into such unpleasant prominence, but he has incidentally been the means of informing the Union that the Supreme Court is supreme, and that neither Immigration Officers, shipping companies, Acting Secretaries of the Interior nor a Minister may disobey its order, unless they are "out for trouble." The lesson is sharp, and ought not to be soon forgotten. It even Government officials came to think they could set up a law unto themselves, we should be reverting to practices now scarce remembered in some parts of South Africa.

"Patient endurance is Godlike. Therefore accomplish thy labour of love, till the heart is made godlike, purified, strengthened, perfected, and rendered more worthy of heaven."—LONGFELLOW.

Contents

	Page.
The Wives of Resident Indians	263
Indentured Indians	264
Indians in Australia	264
The Way of Progress	265
From the Editor's Chair	265
A Shocking Case at Stanger	266
Native Industry	267
Indians in the Empire	267
Indians in the United States	268
A Deportation Case	268
Krugersdorp Razaar	268
Adversity and Character	269
"The Sons of South Africa"	269
Indians in Mauritius	269
Imperial Parliament	270
A New Township	270

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL

Madras Industrial and Art
Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS

Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition,
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c.

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-lined bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

505 West Street, DURBA

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬.

ફ્રીડેસ, સપ્તમ્બર, તારીખ ૮ જુલાઈ, ૧૯૧૧.

પૃષ્ઠ ૨૭.

અડવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૮ મી જુલાઈ, તા. ૧૪
જુલાઈ સુધી, ૬૦ સં. ૧૯૧૧.
હિંદુ-આષાઢ સુદ ૧૨ મી આષાઢ વદ ૩
સુધી, સંવત ૧૯૬૭.
શુક્રવાર-તા. ૧૧ સપ્તમ્બર તા. ૧૭
સપ્તમ્બર સુધી ૧૩૨૬ સી.

વાર.	ક્રિસ્તી તારીખ.	હિંદુ તીથી.	સુ.વલ. તા.	પારસી રોજ.
સપ્તમ્બર	૮	સુદ ૧૨	૧૧	૨૬
રવિવાર.	૯	" ૧૩	૧૨	૩૦
સોમવાર.	૧૦	" ૧૪	૧૩	૧
મંગળવાર.	૧૧	" ૧૫	૧૪	૨
બુધવાર.	૧૨	વદ ૧	૧૫	૩
ગુરુવાર.	૧૩	" ૨	૧૬	૪
શુક્રવાર.	૧૪	" ૩	૧૭	૫

અન્યકથાઓ.

નાતાલની હાર	...	૪૧૧
જનાળ સુધી સાહેબનું મરણ	...	૪૧૨
સત્યાગ્રહની પુજા પારખવાર	...	૪૧૨
બેહારના સરકાર	...	૪૧૨
" સત્યાગ્રહ રીતિનું પાઠ "	...	૪૧૩
કરબાની દોહી સરકાર	...	૪૧૩
સત્યાગ્રહ અને દક્ષિણ આફ્રિકા	...	૪૧૪
ના દોહીની ભવિષ્ય	...	૪૧૪
કરબાના સરકારના કોમી અદાલત	...	૪૧૫
મદ્રાસના પ્રેસિડેન્સી કોલેજના સભા	...	૪૧૫
દોહી કોલેજના પરીક્ષાના ફાઇનલ	...	૪૧૬
કરબાની દોહી સરકારના ફાઇનલ	...	૪૧૬
સમગ્ર અને પ્રેસ	...	૪૧૬
નાતાલ માટે તબીબી યોજના	...	૪૧૭
પાંચતુ તિહાર	...	૪૧૭
પાંચતુ વિષય	...	૪૧૮
સાહુ વસતિના	...	૪૧૮
બિહારના કોલેજના કાર્ય	...	૪૧૮
તાર સમાચાર	...	૪૧૮
પરશુરામ જયંતિ	...	૪૨૦
વિવિધ વિષયો	...	૪૨૧
સીપીએની આજના	...	૪૨૧
હિંદુસ્તાનની અસાધ્ય વિષયો	...	૪૨૨
વિવિધ વિષય	...	૪૨૩
મરહુમ બાબુ સિસિરુમાળ વેળ	...	૪૨૪
એક ગીરમીટીયા કોલેજના સુક્રમ	...	૪૨૪
હિંદુસ્તાનના અવધ	...	૪૨૫
રોકડ વાળા વાવ	...	૪૨૫

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સપ્તમ્બર, તા. ૮ જુલાઈ, ૧૯૧૧.

નાતાલની હાર

નાતાલે ગીરમીટીયાની નાતાલ કરી
સુક્રવાની પુજા તબીબી કરી પણ નાતાલે
પુજા સંભળ્યું હાર આવી છે. દોહી હાર
હાર નાતાલને મદદ કરવાની યોજાઈ ના
પાડી તેના જલ્દ મેકડ તે સરકારને ધરે છે.
પણ વિશેષ જલ્દ તો મદ્રાસમાં જે લીગ
સ્થપાઈ છે તેની મહેનતને અને તેની
મારફતે મી. નાટેસનને તથા મી. ગોખલે
ની મહેનતને ધરે છે. નાતાલમાં ગીર
મીટીયા આવતા બધા જણ, અને નાતાલ
નો પ્રયાસ નિષ્ફળ ગયો આ બધું જેવું
તેવું નથી. મી. ગોખલે કરેલ મદદ
મહેનતથી બધું હાર સંભાળીને આવ્યું
છે. દોહી જામ જે મદદ કરેલું ફરે છે
વિષયમાં આવી મહેનત લીધે તો સુક્ર
મયા વિના ન રહે. ગીરમીટીયા આવતા
બધા મયા એટલે હવે નાતાલમાં રહેલા
ગીરમીટીયા ઉપરથી તથા પાઈડોના કોલેજ
કર ઉતારવો એ અને સહેલ સમજાવે
છીએ. સ્વતંત્ર દોહી જે બધા કામ દિલ
દહ કરે તો તે મદદપુરુષ કામ છે.
કરબાની મરીઓનાં બંધન છુટશે. અને
સિમેટ રાખીએ છીએ કે નાતાલ સુક્રમ
કેમિસના કારકાશી નામની ને મહેનત
સંપૂર્ણ કરશે. અવધર સરકાર છે, અને
મી. ગોખલે કાલ વિભાગમાં છે તે તક
નો સાલ લેવાની. અમારી ખાસ અભાવ
નાતાલના અભિવેશને છે.

જનાળ સુધી સાહેબનું મરણ

અમે જણીને દિલગીર મયા છીએ કે
અમરેની મદદરેવાળા જનાળ સુધી સાહેબ
તા. ૨૬ મીએ જુલાની રહેઠાણે પહોંચ્યા
છે. તેઓ એક ખરા હકીર હતા, એટલું
કહીએ તો તેમાં તેમની જાહેરી રહેલ
સમાઈ જાય છે. કુખી ને નિરાધાર સુસહ
માનોની દયા ખાઈ તેઓ મદદ કરતા,

અને પોતાના આશયમાં લઇ નીલાવતા.
બધાઓને હલમ આપવા માટે તેમણે
મલ્લુ કરેલું છે. તેમની કોલેજથી નાતાલ
માં તેમજ નાતાલ બહાર કેટલેક ડેકાલે
મદદરેવા સ્થાપી શક્યા છે; અમરેનીવાળા
મદદરેવા સાથે તેમનું નામ ખાસ કરીને
બેંગલોર છે, અને રહેલો. અમે જણીએ
રાખીએ છીએ કે મરહુમના બહેન કામને
વિદ્યાર મુસલમાનો નીલાવી રાખશે. સુધી
સાહેબ જે કામ કરતા તેમાં માન મારવી
કે બદલાની ફરકાર કરતા નહિ. પણ
પોતાનું કામ સુધે મેલે કરમે જતા. આ
થી તેઓ પોતાની પાછળ એક અનુકરણ
કરવા લાગે જાણે એકાદી મયા છે.
આશા છે કે તેમના કામની જુગ નહિ
વિસરી જવાય. જેવે મરહુમને જુલ
જનનતનશીન કરી એવી અમે મદદગી
કરીએ છીએ.

સત્યાગ્રહની પુજા પારખવાર

એક ગ્રામીણ કોમિટી-ઈન્ડિઅન
જાણની ટીકાઓ

સમાધાનીને લગતા તારો ૧૯૨૬વાર
દોહમાં પ્રસિદ્ધ થતાં કલકત્તાના એક પુર
ધર રાજાના એકો-ઈન્ડિઅન જાણા "એમ
પાવર" નીચે મુજબ ટીકાઓ તે ઉપર
કરી હતી :-

"મી. ગાંધી અને તેના સાથીઓએ
દક્ષિણ આફ્રિકામાં જે છૂત મેળવી છે તે
ને આજમાં આજી લો. રામરસ અને
લો. હીયનરની છૂત સરખી રહેવાય.
બોયરને તેઓએ મુદ્દાઓ પાડ્યા છે.
ઉપર કહેલા સેનાપતિઓને તો બિટીક
કહેનકાલના કુલ જોરની મદદ હતી,
પણ દોહી આવેવાને તે પોતાના અડમ
આત્મા, અને પોતાની લડતના ન્યાયીપણા
વિષે સંપૂર્ણ પ્રજા સિવાય કશાની મદદ
નહી હતી. બિટીક સીપાલીઓના કરતાં
તેઓને ધોય કે જ ગણે વખત લાગે
એ ખરી વાત છે પણ તેઓએ લાંબી
નજરે કામ કર્યું છે. જનરલ બોયર
અને મી. ગાંધી વચ્ચે જે ફરતો મદદ તે
માં. દરેક રાજાની સરકાર જતાના મુખ્ય

પ્રધાન તદ્દન હારી ગયેલી છે. એ મુદ્દો છે કે તે એ કે જે દોડીએ અને તેના વંદનને ટરાંસવાઈમાં વાસો કરી રહ્યા છે, તેઓને પણ જે હાંધી કાઢી શકાય નહીં, બચવા તેઓની સાથે એવી બે હરખ રીતે વરતવામાં ન આવે કે જેથી કરીને તેઓ પોતાના દેશમાં રહેવાનું પસંદ કરવાને બદલે દેશવેદો ભોજવવાનું વધારે પસંદ કરે. એ માદ રાખવાનું છે કે જે દોડીએ ત્યાં હાલ રહ્યા રહ્યા હતા તેઓ નામના દોડી રહ્યા છે. તેઓ દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન્મેલા અને પસેલા હોવાથી દેખાવે સાવ દક્ષિણ આફ્રિકાના વતનીઓના લાગે છે. વધુ એક આવીકા આવતા લગભગ બન્ધ ચાલેલા કાલક સાથે તેઓ પોષાર લેવાતા નથી. કદાચ એવા કાલકની તો તેઓ હર કોઈ આફ્રિકાવાસી જેટલાજ તરફેણમાં છે. પણ જેઓ દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસેલા સુધી વર કરીને વસ્યા છે, અને જેઓ જેનવણીમાં, કાયદેસર વરતવામાં તથા સહેરી તરીકેની કોઈ કાલકાતમાં ત્યાંની હરકોઈ કામ જેટલાજ પસંદ કરવા લાયક છે. તેણે કાલક કાલવાના પ્રયત્નની સામેજ તેઓ પુર લુસ્સાથી ખડા થાય છે. આ પ્રયત્નને છેવટે હવે નીકાલ કરવામાં આવ્યો છે; અને અમે ('એમ પાયર' લખે છે) એણે માનીએ છીએ કે હાલ પછી જગતમાં જન્મલની સીખ ભાવર આવેવાને આથી મળીએ. તેઓ હવે સમજ્યા કે કોઈ કામ મમે તેટલી નાની હોય તો પણ તેને કરવાનું જ સંકલિત છે. તેણે નિકાલ કાલવાનોજ ઇરાદો હોય તો જુદી વાત છે. તેઓએ હરક પ્રજાને લઈ લેવા—અપમાતો કર્યા નિયોધા નાખ્યા, દેશવાર કાલકા—પણ બધું નકામું જેવળ સત્યાગ્રહના બલે તેઓને હાર કબુલ કરવી પડી. આમાં જોએએ પણ પુરવાના જેટલાજ વખા જુવાનેમ કાલ લીધે છે."

"સિદ્ધાન્ત સોબુ" ની કોલ

પ્રકિષ્પ "મોડરન રીજુ" એ 'એમ પાયર' ની ઉપરની કીકાએ એમે એક ઉતારી લીધી છે, અને તેને વાળની કીકા એ કીકે છે. તે ઉપરાંત પોતાના તરફથી ઉમેરણું છે જે સલામતની હાલતની આખતો દેશાં પડવાથી દોડીએ પોતાની બીજી કાલકારીમાં અજાયબમાં અરજ કરી છે. આ કાલકારીએ હરી સત્યાગ્રહ જાણ્યો કે નહીં તે અમે નથી કહી શકતા. અમે તેમ નવાનું હોય, પણ અમે જેમ આગળેજ કરી શી. કીકા

ની આવેવાનીના, તથા તેના સાથીઓની બહાદુરી અને સંપૂર્ણ 'દીસીધીન' (આવેવાન પ્રત્યે વધારી) નાં વખાણ કર્યા વિના રહી શકતા નથી.

મી. પોલાક અને બીજા, જેઓ પોતે દોડી નહીં હોવા છતાં હાલ પોતાનીજ કરી લખને સખત મહેનત કરી રહેલ તેઓને પણ સંપૂર્ણ માન થતે છે. દોડી સ્તાનમાં રહેનારા જેટલાજ દોડીઓએ સત્યાગ્રહીઓને પદસાની મદદ આપીને નામ મેળવ્યું છે, આમાં સદુથી મુખ્ય મી. રતન જે. તાતા, કે જેમણે ટરાંસવાઈના આપણા કુખી ભાઈ બહેનોના નિભાવ અરથે રૂ. ૫૦,૦૦૦ આપ્યા છે તેમનું નામ આદી આપીએ તો તેમાં કાંઈ ખેડું નહીં મળ્યા.

જોહાન્સબર્ગ

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

કરમસંકેપની કહાણી

કરમસંકેપના લોકચરણમાં રહેતા દોડીએ નિર્મિત થઈ મેલવાનું નથી. કરમસંકેપના જાપામાંથી જોવામાં આવે છે કે લોકચરણ નામત હજુ મ્યુનીસીપાલીટી અને સરકાર વચ્ચે તકરાર ચાલ્યા કરે છે. એ તકરારની જાણ થવાનું કારણ આની રજુલ કમીટી છે. રજુલ કમીટીએ એવી ફરિયાદ કરી છે કે લોકચરણ સાથેની નીજાળના ઊકારાએને લોકચરણમાં વસતા દોડીનાં જાળજોને દેખાવ સહન કરવો પડે છે. નીજાળની કમીટી ને મ્યુનીસીપાલીટીએ જવાબ આપ્યો છે કે લોકચરણ હરવવામાં દોડીને પા ૧૧૦૦ ની જુલસાની કરવી પડે તેમ છે. આ પૈસા મ્યુનીસીપાલીટીએ આપવા જોઈએ એવું સરકાર કહે છે. મ્યુનીસીપાલીટી કહે છે કે તે પૈસા તેણે ન આપવા જોઈએ કેમકે તેમાંની ઉપજ સરકારે ખર્ચેલી છે. લોકચરણની સ્થાપના સરકારે કરી તેથી તે પૈસા સરકારજ બહે. મજબૂર જાપાનો અધિપતિ એવી સુચના કરે છે કે લોકચરણને બહે સલામત કરી તેમાં હરવો પડાર કરી તે પૈસા કરવાની હરજ સરકારને પાડી લોકચરણ પસેલું જોઈએ. પા. ૧૧૦૦ જુલસાનીના આપવા પડે એવું અમારું બરાએજ કમીટીએ રાખ્યું હોય તેમ જાણાય છે.

અમે જુના વસતા દોડીઓને મારી તો સહન છે કે તેઓએ જુલસા સરકારને તેમ

જ મ્યુનીસીપાલીટીને કામજા લખવો જોઈએ કે ને તેઓને પરવાનગી મળે તો તેઓ જેટલો વર બધા કામમાં સુધારા કરવો થતે તેટલો કરવા તત્તવાર છે. તેઓએ એટલું પણ જણાવ્યું જોઈએ કે લોકચરણમાંથી અસવાની તેઓએ કબુલત આપી નથી અને લોકચરણમાં મસજીદ હોવાથી ત્યાંથી અસવાનું અને તેમ પણ નથી. આ નામત ઉપાય લેવામાં લોકચરણના દોડી પામત નહોતે રહે એવી મારી ઉમેરે છે.

કરમસંકેપની કહાણી

એન. દલા કરીને એક દોડી જવાનું છે. તેને પારખરતનમાં પકડવામાં આવ્યો હતો ત્યાં તેની ઉપર હકપાર થવાનો કુકમ થયો. તેને કુકમ કરવાનું મુખ્ય કારણ એ હતું કે તેની ઉંમર ૧૮ વરસની કબુલ થયેલી. તેના જાળજોને મી. રીચની સલાહ લીધી ને જણાવ્યું કે હક કામમાં જવાની ઉંમર ૧૦ વરસથી વધારે ન હતી. આ ઉપરથી કેસ સુપ્રીમ કોર્ટમાં હક પારનો કુકમ રદ કરાવવા ચાર થયો. તેમાં એક હાલતરે એવી જુવાની આપી કે દલાની ઉંમર આશરે વરસ જોળની હોવી જોઈએ. આ જુવાનીને માન આપી કોર્ટે હક પારનો કુકમ રદ કર્યો છે. આમાં દલીલ એજ હતી કે ૧૬ વરસની બહુના દોડી જવાનેને હક પાર કરવાની સત્તા કાયદામાં નથી. આ કેસથી દલાને ટરાંસવાઈમાં રહેવાનો હક નથી મળ્યો. તેને સાર તો તેણે અરજ કરવી પડે અને કાયદેસર હક હોતોજ રજુલર થયો. દલાને પોતાને હાવડો થયો એ જિવાવ બીજી રિતે આ કેસજુ પરિણામ જાણવા લાયક નથી.

બાઈ રસુલને કેસ

પણ બાઈ રસુલના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે અમે બહવાડીને મુકાદો આપ્યો તે જાળ ત્યને છે. આ બાઈ રસુલ તે મી. બાઈમ છતી ઓરત છે. તેની કેટલીક હકિકત અગાઉ છે. આ માં આવી મહ છે. બાઈ રસુલને નાતાલમાં ઉતરવાનું ન જન્યું ત્યારે તે બાઈ તેના પછીની સાથે દેલાઓઆને મહ ત્યાંથી તેણે ટરાંસવાઈમાં કામજા થવા પ્રયત્ન કર્યું. કેસ સુપ્રીમ કોર્ટમાં થયો. તેમાં માગણી એવી હતી કે તે બાઈને છતીએજ જામલ હાર મી. ચમની અટકાવત ન કરે. કેસ અટકાવે હતો. મી. બાઈમજોને બાઈ રજુલર લીધું ત્યારે બાઈ રસુલની સાથે નીકા કરેલી છતાં તથાક લીધેલી બાઈ પોતાની પછીનાથી વરીએ નામ આપ્યું.

તેથી બાક રસુલ તે પોતાની ધણીપણી
 કે એમ સામેત કરવું મુશ્કેલ પડ્યું.
 કારણે મુશ્કેલ આપના બચાવનું કે રાખેલી
 ઓરતને કાઢ દર્શવાલમાં કામલ નથી
 કરી શકાય. આમથી ઓરતને તલાક
 દિધેલ એ વાત કારણે સતેષ થાય તેમ
 સામેત થએલી ન મળ્યામ. અને બાક
 રસુલની સાથે નીકા થયા છે એ વાત
 પણ સામેત થએલી ન મનાય. આવા
 કારણથી કારણે માનેલો કુકમ ન આપતાં
 ખરયા સહીત કહાડી નાખ્યો. તેમાં
 કારણે બચાવનું કે એ તેને સત્તા હત તે
 તે બાકને પોતાનો હક સામેત કરવાને
 કાફ મુદતની પરમીટ આપત. પણ કારણે
 બચાવનું કે તેવી સત્તા તેને ન હતી.

આટલે સુધી જ એ દરમ રહ્યો હત
 તો બહુ અગમ્ય જેવું ન થાય. પણ
 કારણે પોતાના દરમમાં એમ પણ બચા
 વનું કે કહી કાઢેને એક કરતાં વધારે
 ઓરત હોય તો પણ કારણે તે એકજ
 ઓરતને એટલે પહેલી ઓરતનેજ આવ
 વાનો હક આપે. બાકની ઓરતો કાબે
 કાર ઓરત છે એમ ન મળ્યુવ. એ
 બચાવનો આ વિચાર બહાલ રહેને અમલ
 કાર તેને અમલમાં મુકે તો પુલકમાન
 બાકઓને બહુ અગમ્ય આવવાને સંભવ
 છે. આજ સુધી જેટલી ઓરત હોય
 તેટલીને આવવામાં ફરકત નથી આવી
 પણ હવે ફરકત લાવે એવો સંભવ છે.

આ બાબત ઉપર કમીડીઆ ઇસ્લા
 મીક સોસાયટી તથા એસોસીએશન દુરત
 માં ફિલમાલ કરનાર છે.

મારી ઉમેદ છે કે બી. આદમજીના
 સલાહકારો હવે બાક રસુલને ડરખા
 લાવી બરોબર સાબોતીથી કામ લેશે.
 નીકા તથા તલાક માબત સાગ મોલવી
 રામચંદ્રનાં સોનદનામાં આપવાની બરર છે.
 તેની સાથે બાક રસુલનું સોનદનાનું
 રજુ કરવું પડશે. આમ થવાથી કારણે
 કુકમ બાંધા વિના ન ચાલે એમ માનુ
 છું. અને એ ડરખામાં કુકમ મળે તે
 પછી દર્શવાલમાં આવતાં અગમ્ય નબ
 આવે એ હેમીટું છે.

તા. ૨૬ મી જુને નારાયણ સામી કારણે
 બી. બી. નામક નામના હીંદીને ચોરી
 વગેરે કેટલાક ગુનાઓ માટે ડરખાન સર
 કીટ કારણે ખડો કરવામાં આવ્યો હતો.
 ગુના પુરવાર થતાં આરોપીને એ વરસની
 અખત જેની સજા મળે હતી.

“ સત્યાગ્રહે શીખવેલ પાઠ ”

શ્રી. બુધ્ધસ ડાયાની દીકરો
 ૬૫૫ ક્ર. ૬૬૬

શ્રી. દોરકેનની કમીડીને સત્યાગ્રહી
 બાક આપણુ હતું તે પ્રસંગ બંધ
 જોવાનસમરમના “ સાઉથ આફ્રીકન
 ન્યુસપેપર કોનીકલ ” પરે લડત અને
 સમાધાની પર નીચે મુજબ દીકરો
 કરી છે :—

હીંદીઓની સત્યાગ્રહની લડતના અંત
 ની સરખાત થઇ છે. તેના માનમાં તેમ
 ને મદદ કરનાર મુરોપીઓને બાક
 આપવામાં આવ્યું હતું. એ બાબતમાં
 અમને તો બીજા કરતાં વધારે ખુલાશી
 ઉપજે છે. કારણ કે જુલકાળમાં અમે
 બન્યુ લોકોએ અખત જુલમ સહન
 કરીને અને અમારી સાથે ખુલ્લા બંદ
 બાક તથા કરીકાપથી તોફાનો થયેલાં તે
 સાથે સત્યાગ્રહ અને દ્વંદ્વતાથી ટકીને
 પશ્ચિમ મુરોપમાં તો અમે ફતેહ પામ્યા
 છીએ. હીંદીઓની આ ફતેહની બાબત
 માં “ અંતની સરખાત ” એવા સબો
 અમે વાપર્યા છે તે એવું સમજીને કે
 આ અંત આ દેશની સરકારને તેમજ એ
 હીંદીઓ આજ કેટલાક વરસ થયાં તેના
 જુલમનું જોન મધ પડેલ તેમને બંદને
 સરખો માન કરેલો છે. પણ આ તેની
 સરખાતજ છે તે એટલા સાર કે બાક
 વેળાજ લાવણીમાં કહેવાયેલું છે કે
 આ અંતમાં બહુ ખુલાશ બવાનું નથી ;
 કારણ આપણા હાલના મુશ્કી પ્રધાન
 અથવા તેના ઉસ્તાદ સલાહકાર શ્રી.
 ચમની સાહેબના ફગફગ મનબમાંથી
 વળી કંઈ નવું દુત નહીં ઉજી પાય
 એમ ખાતરી માની શકાય નથી. બપારે
 શ્રી. દોરકેને સલાહકારીઓએ પોતાનો કામ
 કમો કરવો એવી મામણી કરી ત્યારે
 બેળા થએલા લગભગ બધા હીંદીઓએ
 કામ ઉંચા કરેલ તે દેખાવ મુજબ નકલ
 બેઠક હતો. અને શ્રી. દોરકેને બપારે
 કહ્યું કે આજે દેખાવ મારી પોતાની ભત
 ના એટલે જોરાઓના બાબતમાં થયેલો
 તો તેમનાં વખાણુ અને હર કરતાં અમે
 ચાકતજ નહીં એ ચોખ્ખો કહ્યું છે. લડત
 નું આ ફતે તે સહને શીખવા જેવો પાઠ
 છે. ભતમાન સામવણુ કે ગુમાવણુ તે
 કાંઈ મામડી ઉપર બાકાર ચમણું નથી
 એનો પુરાવો આ લડતે પુરેપુરો આવ્યો
 છે. જે જુલમ કહેવાતી બીડીસ સ્વ
 વગતાને કામરૂપ છે તે દુર કરાવવા
 બાકી કામ દુખ સહન કરી શકે

અને તે પણ કાંતિ અને બહાદુરીથી, એ
 પાઠ પણ આ લડતે શીખવ્યો છે. અને
 છેલ્લે આમાંથી એ પાઠ શીખ્યા છીએ કે
 એ માણસમાં ધીરજ અને સહનશીલત
 હોય તો તેનું પરિણામ નીતિ અને સત્ય
 ને ધીરજે બાવણુ બનેછે.

ડરખામાં હીંદી અરયા

રાખાભિષેકને દિવસે કમીડી થએલી
 અરયાપર સ્થાનીક બધામાં જુજ કામો
 પ્રમદ થયા છે એક મોરા લખનારે
 મેયરના કામને ટેકા આપ્યો છે. ત્યારે એ
 માર હીંદી લખનારે તેમને સબબ
 બવાબ આપ્યો છે. ‘ જોરાબન ’ નામ
 ના લખનારે કહ્યું છે કે લડનમાં રાખા
 ભિષેકના સરમલમાં હીંદીના પ્રતિનીધિએ
 રાખને અગ્રમ્મલ રહીને બામ લેતા હતા,
 ત્યારે ડરખામાં એજ હીંદીના બાકઓને
 સરખાપણુ ન આપવામાં આવ્યું એ
 મેકુલું લાગે છે. ટાઉન કાઉન્સિલની
 મીટીંગમાં બાવણુ ડરખાન મેયરે “ હક
 પણ અને ન્યાય ” એ સબો વાપરેલા
 તે ઉપરથી અરયાપત્રીએ સવાલ પુછ્યો
 છે કે વેરામાં બામ આપનાર હીંદીને
 રાખાભિષેક જેવી તકે બામ ન આપવામાં
 આવ્યો તેમાં “ હકપણ અને ન્યાય ”
 કયે કેમલે છે? મેયર પોતે સહકાઓ
 સુધી જુલમ તલે કચરાએલ બનુ ભતના
 હોવા છતાં, એવી વરતણુ બીજી કામ
 અને બતાવતાં અમકાએલ નથી એ માટે
 મેજા મારવામાં આવેલ છે.

મેયરના કામને ટેકા આપતાં એક મોરા
 એ લખેલું કે ડરખાની ચોરી વસ્તિનો
 ફક્ત બામ મેયરને ટેકા આપશે. બવાબમાં
 એક હીંદીએ લખ્યું કે આ ફક્ત બામ
 જેવા જોરાઓને લીધેલ હીંદીમાં અસંતોષ
 ફેલાયો છે. ફક્ષિય આફ્રિકામાં હીંદીને
 ખરાબ રીતે રાખવાથી શુ પરિણામ
 આવશે? આવે સવાલ પુછી લખનારે
 બવાબ આપ્યો છે કે ‘ ઉગાડિ હીંદીગુમા
 રવાનો વખત આવશે. અને હીંદી વગર
 ઉગાડની સત્તા કાંઈ મળતીમાં નથી
 આવવાની. ’

મારિસબરમની કારપોરેશને એક એત
 વળી પ્રમદ કરાવી છે કે પ્રાંતનાં ડેરમાં
 ટયુબર કમ્યુનિસ્ટ (લખનુ.) દરદ બધા
 એલ હોવાથી લોકોએ હુબને ઉઠાળીને
 વાપરવું એ સલાહકારક છે.

સત્યાગ્રહ અને દક્ષિણ આફ્રિકા ના હિંદોનો અમતિ

[ડૉ. એ. માટે ખાસ લખનાર
પ્રમુખ બંદુભાઈ દેસાઈ.]

સત્યાગ્રહ યાને કાંત અવરોધની હિંદી
ઓએ લીધેલી હડતનો કાંપી મુઠો નીકાલ
આવ્યો છે. બ્રિટીશ તાબાની કોઈ પણ
પ્રજાએ, સહેનસાહની સન્મતિથી પાસ
થએલો કાયદો રદ કરાવ્યો હોય, તો તેનું
માન ટરંસવાલની હિંદી પ્રજા પ્રથમજ
ખાટે છે. ટરંસવાલ સરકાર જેવી સત્તા
વાળ સરકારને કાલ તરત મુઠીકર નેટલા
હિંદી સલામતીઓએ આત્મચળથી લડી
હાવી છે, એ દુનિયાની સદુ કોષ પ્રજા
ને આશ્ચર્ય પમાડવા જેવું છે. ત્યારે એ
સત્યાગ્રહ યાને કાંતઅવરોધમાં શું રહસ્ય
રહેલું છે, એ જાણવાની સદુ કોષ હિંદી
ની ફરજ છે. સરીર બળ વાપર્યા સિવાય
મહાન બળ ધરાવતી સરકાર સામે કેવી
રીતે લડવું એ સત્યાગ્રહ આપણને શીખ
ઢાવી રહે છે. આર્ય ધરમ, હિંદુ માત્ર
ને “અહિંસા પરમો ધરમ” ની મહાન
આચાર્ય રહસ્ય સમજાવે છે. તેમજ
દુનિયાના બીજા સરવ ધર્મેતિ એ આચાર્ય
માન્ય છે.

પરંતુ ધરમના એ મહાન રહસ્યને દાંડી
દષ્ટ દુન્યામાં પ્રજા માત્ર મારકુટ અને એક
બીજાના જાન લેવામાં મજબુલ રહે છે.
વળી રાજ્ય સત્તા ધરાવતી સરકારની
ટોળીએ તો બીજી પ્રજા સાથે લડાઈમાં
ઉતરતી વખતે એક બીજાના જાન લેવા
દેવામાં મહાન સ્વદેશાભિમાન વણ્યું છે.
સરકારની ટોળીએ પ્રજાવરમમાંના પુવાન
અને મજબુત બાંધના પુરાનોને મુંદી
કાઢી તેમને પછસાતી લાલચ આપી
પોતાની સત્તાની નીચે ઢાળી રાખ્યા હોય
છે, અને લડાઈમાં પ્રાણ લેવો યા ગુમા
વવો એ રાક્ષસી કરતબ્ય ધાર્મિક અને
સ્વદેશાભિમાનથી ભરેલું છે. એવું શીક્ષણ
એ પુવાનેને આપવામાં આવ્યું હોય છે.
લશ્કરી નોકરીમાં રહેતા પુવાનો પોતાના
જરૂરી અમલદારના એટલા બધા આચાર્ય
કીત હોય છે કે તે અમલદારે તેના કોષ
અમાનો પ્રાણ લેવા કુશળ આપ્યો હોય
તો તે કુશળો પણ અમલ તરતજ થવો
જોઈએ. આવી રીતનું લશ્કરી બંધારણ
સરકારના સમાધીક અમલદારોએ રાખેલું
હોય છે. આશ્ચર્યની વાત છે કે દુનિયા
ની સરવ પ્રજાએ આ શીક્ષણને ઉત્તેજન
આપ્યું છે. એ કે પ્રજા માથનો ધરમ
આત્મ વિરુદ્ધ શીક્ષણ આપે છે.

ટરંસવાલની સરકાર પાસે પણ એવુંજ
બળ જરૂર છે. તેવુંજ બળ ધરાવતી
સરકારને મુઠીકર હિંદીઓએ પ્રેમબળ
વાપરી હાવી છે. એજ મરહમની વાત
છે; એજ મરહમની હાલત છે. સામા
પર બળભેરી વાપરી તેની પાસેથી મન
વાંછીત કારમ કાઢી લેવું એ સખળને
સહેલ છે. પરંતુ જાતે અલગ દુઃખો
સહન કરી સામાને લાભ ન થવું એ
શોરયથી જરૂર છે. હિંદી પ્રજાના પર
અપમાનકારક કાયદા મુઠી તેનો અમલ
હિંદીઓ પર ચલાવવો એ પશુબળ ધરા
વતી ટરંસવાલની પ્રજાએ યોગ્ય વિચાર્યું.
પરંતુ આત્મચળ ધરાવતા હિંદીઓએ
એવું કે જ્યાં સુધી અમારામાં પ્રાણ છે,
ત્યાં સુધી અપને અપમાન લગેડે એવા
કાયદાને વસ ન થવું અને તેના દુઃખો
હરવે રહેલો લેકાવવા, એ અમારી પ્રતિજ્ઞા
છે. હિંદીઓની તે પ્રતિજ્ઞા આજે પળી
છે, અને સરકારને નમતું આપવું
પડ્યું છે.

વળી કાંત અવરોધની લડાઈથી દક્ષિણ
આફ્રિકામાં વરતા હિંદીઓમાં તવીન
પ્રજાકીય શોન્ય કૃત્તન થયું છે. હિંદી
પ્રજા સમજે છે કે આપણે યુલમ થવાને
સરખમલા નથી. બ્રિટીશ પ્રજા તરીકે
બ્રિટીશ રાજ્યમાં અમારાપર અપમાન
અને જુલમ હોય તો તે દુર કરવા અમે
હવે કમર કરીએ છીએ. અમારી અધિ
લાખ એટલીજ છે કે દુનિયાની પ્રજા સાથે
લાંતીથી અને પ્રેમથી રહેવું. અમારા એ
વિચારને અમલમાં મુઠી અમે તે મુજબ
વર્તીએ છીએ. પરંતુ અમારા પ્રત્યે
અતિ એક તેમજ રમલવેષથી જુલમની
રાજનીતિ શરૂ કરવામાં આવે તો તેની
સામા આત્મચળથી અમે ઝુઝીશું, અને
તમેએ આપવા ધારેલાં સરવ દુઃખોને
મેળો પી જાશું. સ્વતંત્રતા એ અમારી
પરમ પ્રીય વસ્તુ છે. તેને મેળવવી એ
અમારું કરતબ્ય છે. તે મેળવતાં જો
દુઃખો અમારા પર પડશે તો સહન કરવા
હવે અમે તૈયાર છીએ. કાંત જ્ય
રાધે અમને હવે ખરેખર શીખવ્યું છે
કે હોની અમને પરવા નથી. અમને
અમારી ફરજ જાળવવાની આવશ્યકતા
છે દક્ષિણ આફ્રિકામાં અમારી આમરી
શાળી યા શરૂ વરણી હોવાથી અમારા
પ્રત્યે સહેલ પ્રજા તીરસારથી જુએ છે.
પરંતુ પ્રજાનું શોરવ ચામડીના રંગપરથી
નથી સમજાડ પણ કરતબ્ય પરથી સમ
જાય છે.

તમારા પાંચના કુલ હસ્ત અભિમાન

શીક્ષણ છે કે દુનિયામાં મુજબ માન એક
જ પીતાના હોય છે, મારે સરવ આક્રમો
છે. જેની મારફત તમે મુક્તિ મેળવ
વાનો કવો કરો છો, તેનું ક્યાં આવું
શીક્ષણ અમે ક્યાં આ તમારું આશ્ચર્ય
વળી ઇસુ દ્વિસ્ત રહે છે કે સત્સારમાં
માત્ર પ્રેમજીવ રહો. કારણ કે પ્રેમ
એજ પરમેશ્વર છે. કાંત તમેને આવી
તમારો માર તો તેની પર ખુસે ન
થતાં તેની કામે બીજો માલ ધરા. કોષ
રસ્તામાં તમારી ટોપી ઉતારી લેવા માટે
તો તેને તમારો કમલો ઉતારી આપો.
તમારા કુશલ ને પણ તમે નેટલા તમારી
જાતને ચાહો છો તેટલુંજ ચાહો. જેવી
કૃતિ તમે સામા પાસેથી ઇચ્છો છો તેવી
જ કૃતિ તમે સામા પ્રત્યે કરો, અને
તમારો પાડોશીને પણ તમારા નેટલાજ
ચાહો.

આ સરવ શીક્ષણ તમારા હાથર પુત્ર
નું તમારા માટે છે. પરંતુ તમે કહો
છો કે ઇસુ અસ્તના જેવી સામુતા પામવા
અમે હચ્છતા નથી. અમારે તો પશ્ચિમો
એ અમારો પરમ પુજ્ય પરમેશ્વર છે,
તે મેળવતાં થમે તેટલો અન્યાય, જુલમ,
કે અધરમ બીજી પ્રજા પર કરવો પડે
તે કરતાં અમે અચકાઈએ નહીં. બીજી
પ્રજાએ વચ્ચે અમારા માથની મારફીટ
ખાલી તેમના પશ્ચિમો કુટવો અને તે
વેપારને સંભાળવો એ અમારું કરતબ્ય
છે. નિર્દેષિ પ્રજા પર જુલમ અને
અન્યાય વાહરી, તેને તમે શોરવ થ
અધરમ રહીન માનતા હો તો તે અમે
તમેને મુજારક રહો. પરંતુ પ્રજાની
હચ્છતા નીતેવાન કરતબ્ય પરથી સીલ
થતી હોય તો તે હચ્છતા તમે સહેલ
પ્રજામાં નથી, પરંતુ કાળી પ્રજામાં અલ
જાત તે છે.

સત્યાગ્રહ હિંદી પ્રજાને શીખવ્યું છે કે
પશુબળ ધરાવતા સરકારના લશ્કરી અમલ
કારો કે જેઓ બંદુક, તલવાર અને
તોપને સજ્જ કરી કોઈનો પણ પ્રાણ
લેવા તૈયાર હોય છે, તેઓ કુશલ કાળ
બળના બનાવેલાં માટીનાં પુતળાં જેવાં
છે. આત્મચળ ધરાવતી પ્રજા પાસે તેઓ
નાહીચતવાન છે. સોફીસ્ટિક જેવા મહાન
પુરવે સત્યને ખાતર રીપનો પાસો બચ્ચત
અમાન માત્રી પીધા હતા. તેવીજ
રીતે સત્યામાં હિંદીઓને દુઃખરૂપી વીપ
ના પાસો બચ્ચત સમાન ગણી પી જતાં
શીખવ્યું છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓને સત્યાગ્રહ
શીખવ્યું છે કે તેઓના માનનો કાળ

મતો હોય, તેઓના પર અન્યાય કે જુલમ મતો હોય, તો તે સરવને ઠી પણ સહન ન કરે. અને તેમ કરતાં જે કુખો આવી પડે તે સહન કરવા. દુઃખોને પણ કારવાનું જે પ્રગળે છે એ તે સરવ નિરભય છે. ન્યા નિરભયતા વસી છે, ત્યાં સ્વતંત્રતાનું સુખ સમીપ છે. સલા મહત્તી એ નિરભયતા હીંદીઓમાં આવી છે. એજ હીંદીઓની ખરી જાગૃતિ છે. ન્યા ન્યા સરખાપણના કાપી હીંદીઓ ને બ્રિટીશ સામ્રાજ્યમાં ઉતારી પાડવામાં આવ્યા છે, ત્યાં ત્યાં હીંદીઓએ આત્મ જાળી સરકાર સામે લડ્યું. આ સિદ્ધાંત સલામતે હીંદીઓના દીલપર ઠસાવ્યો છે. એજ હીંદી પ્રજાની જાગૃતિ છે. જનનિ ના મારમ હીંદી પ્રજા શેષ છે, અને તેમાં પરમજ્ઞાનુ પરમાત્માથીજ સદાય મામે છે. અસ્તુ.

હીંદુસ્તાનથી ઉપડતા ગીરમીટીયા

પાછા વળનારા વિષે હકીકત.

નાતાલ માટે ગીરમીટીયા મહાવનર મહારાજના એજન્ટ અને ૧૯૧૦ના રિપોર્ટ માં નીચેની હકીકત જણાવી છે:—

ગીરમીટીયા એકા કરવાનું ૧૯૧૦ માં ધમધાકાર ચાલ્યું છે. આ વરસમાં ૭ ને બદલે ૮ સ્ટીમરો મજુરો લઈ ગયા છે, અને ૨,૫૨૦ ને બદલે ૩,૬૧૬ મજુરો મોકલાયા છે. તેમાં અમીઓનું પ્રમાણ કાપડામાં કહવા મુજબ રાખવામાં આવ્યું છે. આ વરસમાં મેરીટીયસ કે શેશીલ માટે બીલકુલ મજુરો મોકલાયા નથી. નાતાલ મજુરો મોકલાયા તેમાં થી માત્ર એકનેજ મરડાના દરદને લીધે પણ માસ સારવાર માટે રોકી રાખેલો પડેલ છે. કેપોની અવસ્થા સારી રાખી છે. મજુરોને સારી રીતે રાખવામાં આવેલ છે, અને તેઓ ધારા મુજબ સુખી રહ્યા છે. નાતાલથી ૨,૩૬૬ મજુરો જુદે જુદે વખતે ૧ સ્ટીમરોમાં આ વરસ દરમીયાન પાછા આવ્યા. તેઓ ની પાસે કુલ મળી રૂ. ૩,૨૦,૧૮૫ (રાજ જીક પા. ૮-૧૫ =) બમેલા હતા. મેરીટીયસથી ૨૮૩ મજુરો પાછા આવ્યા. તેઓની પાસે કંઈ બચ્ચું ન હતું. આ રીયુનીયનથી ૩૮ મજુરો પાછા આવ્યા, જેઓની પાસે કુલ મળી રૂ. ૧૦૦-૮-૦ બમેલા હતા.

કમરસડોરખમાં ગ્રામી અહાવત

ગ્રામી અહાવત

કમરસડોરખના વેપારી એજન્ટ તરફથી નીચેનો અરકો બહાર પાડવામાં આવ્યો છે:

“ગ્રામીઓએ ગ્રામીઓનેજ હિતેજન અને ટેકા દેવા એવી ચરમા કરવા સાથે તમે તમારા વિશ્વાસમાં એક સલા મોકલાવવાની મોકલણ કરી ચક્રો કે નહીં એવું પુછવાની મને લાગ્યું હતું કે આવી છે. એક એવું માને છે કે ગ્રામી વેપારી કરતાં કુલી ધાસેથી માલ સસ્તો થશે જે આ વાત કેટલેક આંશી સારી છે, પણ ખરેખર તેમ નથી. કારણ કે જે કાજ હાથ જાણમાં બહુ નફો કરી દીધો હોય તો બીજા મોઢા ઠાસતી જાણસ એક નફો વેચવામાં હરકત ન આવે. વધુમાં જે આપણે એક જાણસ ખરેખર સોલિજ મેળવતા હોઈએ, પણ તેનો નફો દેશની બહાર પસાક જતો હોય અને તે પછી દેશમાંજ ન વપરાય, તે ખરીદી કરનારને કહેજ નફો દેખાશે પણ હાથમાં પાછળથી તેની પોતાની જાણસો વેચવાની શક્તિમાં પહોંચે વાજ છે. હીંદીને મુખ્ય ખોસક આવજ છે; તે તે હીંદી આવાત કરે છે. તે પોતાની કપડાં હીંદી મચાવે છે; પોતાનો બધો નફો પણ તે હીંદી મોકલે છે. હવે એકને અવજ સક બાજી ઉમાઝબારને તે કેમ મજમાર થઈ શકે? આજા પગાર ખર્ચાનેજ તે સેજુ વેચી શકે છે. ગ્રામી તો પોતાનો વસવાટ જ આ દેશમાં રાખે છે. આટો, મકાઈ, ચાકબાજી, મેસો, મર્યામાંલ અને જોર બહુ આ દેશનુંજ ખરીદે છે. પોતાના માણસોને સારો પગાર આપે છે. તેઓ પણ પોતાની કમાણી આ દેશમાંજ વાપરે છે. આ ઉપરથી એક સકાય છે કે ગ્રામીની દુકાનમાં ખરેખર નાણું તો દેશને જનવાન જનાવવામાંજ મદદગાર થાય છે.

હીંદીઓ કાંઈ દેશના વેપારથીજ સંતોષ પામતા નથી, પણ ખેતરો અને વાડી પણ તેમને જોઈએ છે. અને તેઓ એવા કર કરીઆ છે કે ગ્રામીઓ તેમની જેમ રહી શકેજ નહીં. તેથી જો હીંદીને ટેકા દેવામાં આવશે તો તે થોડા વખતમાં બધાં સારાં સારાં ખેતરો અને વાડીઓ પડાવી લેશે. નાતાલમાં તો તેણે એવી જગ્યાઓ લઈ લીધી પણ છે. આમ જો દક્ષિણ આફ્રિકા ના બીજા કાજોમાં થશે તો ગ્રામીને તે હાંધી ડાંકશે.

એવા કુલીઓ પડ્યા છે કે જેઓ ગ્રામી ને પોતાને લાં નોકરી રાખે છે. જોઈએ તો આપણે એક હોઈએ, કે જોઈએ તો વેપારી હોઈએ પણ જુ આપણાં છેકરાં ને કુલીને લાં નોકરી કરવાં જોઈ સજી થઈશું કે આપણે ધરડા ધરડે ત્યારે આપણાં છેકરાં અને જોઈઓને ગુજારે ચલાવવા બેટલો પગાર મેળવવા કુલી સાથે કરીશું કરવા જોઈએની જગ્યા પરાવીએ છીએ? જો તમને એ દેખાય પસંદ ન હોય તો આપણે જવજુ જોઈએ. અપણાં બચ્ચાના લાગમાંથી રોકી પુત્રી લેવાને કાંઈ પણ રોક ન રોકે. જોઈએ સેવો હાલ કરવાનો વખત આવી પહોંચે છે.

આન ગ્રામીનેજ રોક દીધો. વેપારમાં કે મજુરીમાં લગારી ચક્રદતી આજા રાખીએ છીએ.”

મહારાસ્ટ્રા પ્રાંતિક ક્રાંતિકર-સમાં

ગીરમીટ વિષે કસબ

મહારાસ્ટ્રા પ્રાંતિક ગ્રામીઓના કાનકર-સમાં ગીરમીટના સલા સંજયે નીચેનો કસબ મી પી. એચ. રામત પીમેની દરખાસ્તથી અને મી. જોઈએ પંજુ ના ટેકાથી સરવજનને પાસ થયો હતો.

“આ ક્રાંતિકર-સને એવો અભિપ્રાય છે કે મજુરોને ગીરમીટમાં સળવાની રીત તીતીનાં તથા સમાજક કસ્ટોસર બહુ વાંધા ભરેલી છે. આ રીતનાં માધ્યમથી જાણેથી બધા પ્રાંતોના, અને ખાસ કરીને જ પ્રાંતમાંથી મજુરો મેળવવામાં આવેલે તે પ્રાંતના લોકોને વાંધે કરવાને પસંદ લેવાં જોઈએ.”

“સહેજ રંચવામાં” છેકરાંને ગ્રામી છેકરાંથી જુદાં કાઢવા માટે ખાસ નિશાળ બાંધવામાં આવે તેની જામે વધો હાં પવા કસરડ લોકોના એક કેમ્પુએને કો. જગદુલ રહેવાન તથા રેવરપ મી. ગાઉસની બાજેવની. તીમે કેપટાઉનની રકુલ બોરડ ની મુલાકાત લીધી હતી. બોરડના ચેર એન જજાબુ કે એવી ખાસ નીચાલે કાઢવા હજુ બોરડે નિમય કર્યા નથી. ચેરમેતે વધુમાં જજાબુ કે કસરડ છેકરાં ની કેળવણીની જરૂરીઆતો પુરી પાડવા માટે સરકાર પાસેથી પહોંચાની એક નામ મેળવવા બોરડ તળવાજ કરે છે.

હોદી એરતોની કાઠમારી

અંશકવાચકમાં ઉપાધ્યક્ષના સંબોધનાં

જેઠાનગરની એસોસીએશને તા. ૫ મીએ સુધી પ્રધાનપર નીચે મુજબ સંબોધ કર્યું છે :—

“ટાંસવાળી પ્રેવીલીયલ સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપાએલા છેલ્લા એક મુકદ્દમા પર મારી એસોસીએશનનું ખ્યાન બેઠાયું છે. મજબૂર મુકદ્દમા વિદ્વાન જડને એવી દીકા કરી હતી કે કોઇ પણ માણસ પોતાના પ્રયત્નથી રહેઠાણના મુશ્કેલી એક કરતાં વધારે બહારીએને કાબેદાર રીતે પસંદો હોય તોપણ, ઇમીગ્રેશન કાયદા તથા તે એક કરતાં વધારે બહારીએને લાવી કહે નહીં. અમારી કામના મોટા વિદ્વાનને આ નિરુપણી અસર થાય તેવા અંશક હોવાથી મને એવું પ્રુણવાને કહેવામાં આવ્યું છે કે ‘અનેના સ્વીક મુસલમાનોની એક કરતાં વધારે બહારીએને કાયદા કરવાના આજ સુધી ચાલના આવેલા રીવાજને આ નિરુપણી ફરવામાં આવશે શું?’

હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી તરફથી મુકદ્દમા પ્રધાનપર નીચે મુજબ સંબોધ મોકલવામાં આવ્યું છે :—

“પોતાના ઇશ્તીની સાથે આ પ્રાંતમાં કાયદા થવા ફેલીક કરનાર એક હોદી મુસલમાનના કેસમાં જરૂરીસ વેસ્ટમે કરેલી દીકાએ પર મારી સોસાયટીનું ખ્યાન બેઠાયું છે. એ કેસના મુખ્યદોષ પર કાલ અપવાને મને કહેવામાં આવ્યું નથી. પણ કોઇ માણસ એક કરતાં વધારે બહારી ને ઇસ્લામવાદમાં ન લાવી કો એવી વિદ્વાન જડની દીકાપર સોસાયટીને અર્થકામ બહેર કરવા માગ્યું હું. મારી સોસાયટી નબત્તાથી સરકારનું ખ્યાન બેઠે છે કે આજ સુધી મુસલમાનોને કોઇ મુશ્કેલત વચર એક કરતાં વધારે બહારી લાવવા ફેવામાં આવેલ છે. મારો સોસાયટી બહેલો સાથે છે કે વિદ્વાન જડની દીકાએ કતા, ઉપરનો રીવાજ અજી રાખવામાં આવશે. મારો સોસાયટી એ સરકારને યોગ્યમાર કરવાની આખેલ જરૂર કોઈ કે એક કરતાં વધુ બહારી પર વાળી ફી દીકામાં કાબેદાર છે, અને તે ઉવાજને ધરમની પણ બહારી મુકેલ છે. નિરાંત વધે એવા અવાજ ઉતાવળે મોકલશે. એમ મારી સોસાયટી અરજ કરે છે, કે જેથી ઇસ્લામવાદની મુસલમાન વસ્તીમાં ઉપર પ્રેમ વિદ્વાન હું કે સંકાપ.”

ડરખાન હોદુ રમસાન હંડ

ડ. હો. રમ. હં ના જોન. સેક્રેટરી મી. દીવાન બેઠે છે કે—

સદરહુ હંડની મીટીંગ તા-૨-૭-૧૧ રવિવારે નંબર, ૧૨૭ વિક્ટોરીયા સ્ટ્રીટમાં હોદુ ધરમસાળા વાળા મકાનમાં અપોર પછી નજી વાગે મી. કાકરસી જેઠાણ સંબંધીના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. આલીસેક મહસ્તેલા હાજર હતા. મેસરંસ સંબંધી, અ. આરામ મહારાજ, આર. પી. બટ, જોશી, બાલુપરશોતમ, ફુલબખાઇ દેસાઇ અને બાલબાલ પટેલે રમસાનની સ્વીતી અને તેને મદદ કરવાની જરૂરીયાત તથા ફરજ વિશે અસર કારક બાપણો કર્યા હતાં. અને છેવટે ઉપરાણુ કરવાનો ફરજ પસાર થયો હતો. કેટલાક મહસ્તેલાએ ફર રોજની અમુક રકમ આપવા કમ્પલ આપી; બનારે કેટલાક મહસ્તેલાએ હંડમાં અમુક રકમ લખાવી, અને મામમાં ઉપ રાણુ કરવા જવા સાથે મેસરંસ મેસરંસ રવજ, ફુલબખાઇ, સંબંધી, શી. દેવસી, બાલુ પરીશોતમ, આર. પી. બટ, એ.વલ રથા, અને દીવાને કમ્પલ આપી.

છેવટે ધરમસાળાના કારભારીએએ મકાન વાપરવા આપ્યું. તથા બેલવાની પુરતી સમવડ કરી આપી, તે ખાતે તેઓને બાબાર માની સભા વિસરજન થઇ હતી.

જે જે મહસ્તેલાએ હંડમાં નાણાં બરા ખાં તથા હવે પછી બરાવશે તે ‘તુ’ નામવાર લીકા પાછળથી બહાર પાઠવામાં આવશે.

તા. ૪-૭-૧૧ ના મી. દીવાન બેઠે છે કે :— હોદુ રમસાન હંડ માટે મુકેલી મીટીંગમાં જે ફરજ થયે છે, કે જે પીછા જમ્મેએ બાપે છે, તે આજારે બહાર મામ વાળા ફરેક હોદુ વેપારી મહસ્તેલાને વિનંતી કરવાની ફરજેક વેપારી પોતાની ફરજ સમજી તે ફરજ પ્રમણે પોતાને ત્યાં કયા રાખી ફરજેક થયા કહતી એક બે કે ત્રણ પેલી મુજબ રાખવા રીવાજ રાખશે અને તે બાબત હંડના સેક્રેટરીને જોહસ પદક કરવન એ સીરનામે ખપર આપશે કે તેની નોખ રાખીશે. તેમાં ફરજ જણાવતું કે ફરજેક અમુક રકમ અથે કયામાં રાખીશું. અને ફુલનદાર સિવાયના મીન્ટ હોદુ કામજો પોતાની યથા કહતી મુજબ રકમ ઉપરને સીરનામે મોકલી આપશે તો તે ઉપરાર સાથે સ્વીકારી સ્વીક મેકલી આપવામાં આવશે.

કામનમાં ઉપસણુ વધે કમેલું છે. કા મ સારીને અજા અજર છે નો મહેરમાની

મરી પુરત થયા થકતી મદદ કરી આજારી કરશે.

સમજણ અને પ્રેમ

મકાન ટેલરટોએ એક ટેલરેલખ્યું છે કે :

પ્રુદાની મરજી પાળવા માટે માણસે પ્રુદાનું કામ કરવું જોઇએ. તેવું કામ કરવા માટે બે વાનાં જરૂરી છે. તે બંને નોખી નોખી રીતે ન વાપરવાં જોઇએ પણ સાથે સાથે. આ બે વાનાં સમજણ અને પ્રેમ છે. જરૂરી છે કે સમજણ તે પ્રેમવાળી હોવી જોઇએ; એટલે કે પ્રેમ ના હેતુથી સમજણ વપરાવી જોઇએ. તેવીજ રીતે પ્રેમ સમજણવાળો હોવો જોઇએ. એટલે કે તેનો ઉપયોગ સમજણ થી ઉલટી રીતે ન થવો જોઇએ. સમજણ સક્તિનો વિદ્યાનસાજ (સામ-સ) ના કામ માં જે ઉપયોગ કરવામાં આવે છે તેમાં પ્રેમ વચર સમજણ વાપરવાના કામજાઓ મધુમ પડશે. જેમકે તારાએની જીદી કોઇ માટે સમજનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે તેમાં પ્રેમનો હેતુ મુલ્ય નથી.

સમજણ વચર પ્રેમ અરપવાના કામજા માના બાળક પ્રતેના ખારમાં, તથા અમુક માણસના પોતાનાં બચ્ચાં પ્રતેના ખારમાં માલુમ પડશે. બાવા પ્રેમમાં મહવાએલા ના આત્મીક કમ્પાણનો હેતુ હોતો નથી પણ સાચ શારીરીક સુખનો હેતુ હોય છે.

સમજણનો ઉપયોગ કરવાથી સત્વરથી ફળ નીપળે છે. પ્રેમનો ઉપયોગ કરવાથી નીતિરથી ફળ મળે છે. પણ ફળની પ્રાપ્તિ કરવા માટે જરૂરી છે કે પ્રેમ અને સમજણનો ઉપયોગ એક સાથે થવો જોઇએ.

સત્તની કસોટીએ મહેલ સમજપુરવકના પ્રેમથીજ નીતિ પ્રાપ્ત થાય છે; તેમજ નીતિના હેતુથી પ્રેમપુરવક સમજ વાપરવાથીજ સ્વ માલુમ પડે છે.

આ બધું મે (ટેલરટોએ કહે છે) મોખી કાઠકું નથી, પણ આપો આપ જોએલું છે.

તરાનીખને વાંચવાની પણ અનેક રીત હોય છે. દુઃખો બામવવાથી નવું જીવન પ્રાપ્ત થાય છે. બળવો કરવાથી સુધારા કરાય છે. સહકારો સુધીની માણસોની લડત ને લીધે કાંઈક સ્વન તથા પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. આવી લડત તે સ્વતંત્રતાવી કીમતરપે છે. સુધારાઓ અને ફેરફારો માટે હો. મરજી કરે, અને મોમ આપવા તજ્જુબ એ કલણ વિના કવચિતજ નહીં છે.

નાતાલ માટે મજુરોની યોજના

ન્યાયા કે આંધો નહેવો

સ્થાનિક અપામાં પ્રસિદ્ધ થયેલ ખબરો ઉપરથી જણાય છે કે નાતાલના ઉદ્યોગો માટે, હાલથી મજુરો મેળવવાનું બંધ થવાથી નેદીવોને ગીરમીટમાં લાવવાની નવી યોજના ઘડવામાં આવી છે. આ યોજના અનુસાર જનરલ સ્મટસની તેમ જ ઈંગ્લેન્ડની મુલાકાત વખતે ગીરમીટીયા રાખનાર માલિકોના ઉપદેશને મુલાકાત લીધી હતી, અને તેમણે યોજનાને તદ્દન અતોષકારક જણાવી હતી. તે મુજબ ઉત્તર મેક્સીકો અને ન્યાયા લેડમથી નેદીવોને ગીરમીટમાં લાવવામાં આવશે. આ લાભમાંથી નેદીવોને દરારવાળી પાણી માટે કામમાં લેવામાં આવેલ છે. પણ ખાણમાં એ વરમની તદ્દસ્તીને નુકસાન પહોંચે છે એમ માલુમ પડ્યું છે. તેથી ખાણમાં એ લોકોને કામે લગાડવાની વહી સરકાર બંધી કરનાર છે. 'આવી સ્થિતિ હોવાથી આ લોકોને નાતાલની ખેતી માટે લાવવાની અનુકૂળતા મળી જાય છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે મજુરો નેદીવોને નાતાલના કિનારાની કામ અને ખેતીનું કામ માફક આવી જશે.

આની ખેતીવાળાઓ આ લેવના તરફ સંદેહની નજરથી જુએ છે. આના ઉદ્યોગ માટે મજુરમાં આવડત અને કીલ્લવટની જરૂર પડે તે મજુર નેદીવોમાં હોવા વિષે તેઓ સંકેત છે.

આ મજુરોથી ઉદ્યોગના દરને એક દાખલ થવાના કામ વિષે અમારે કહેવામાં આવ્યું હતું. તેનો એવો ખુલાસો કરવામાં આવે છે કે બધાં આ લોકોને લાવવામાં આવનાર છે ત્યાંથી એક દાખલ માલિક જેટલું દુર ઉદ્યોગ દર છે. તેથી તેઓ મારફત એ દર આવવાનો બીલકૂલ સંભવ નથી. તે પણ તેઓને લાવતાં ઉદ્યોગો એક ન આવડત કરવામાં આવે તે માટે સરકાર ખાસ સલાહ રખાવવા શરૂ છે.

પાછળથી એવું જણાવવામાં આવે છે કે ઉત્તર મેક્સીકોમાંથી મજુરો મેળવવામાં દરારવાળાનું નેદીવ લેખર એસો સીએલન નાતાલને મજુરો પુરો પાડવાનું કામ કરવા ખુશી છે.

આ નેદીવ મજુરો માટે માલિક દીઠ ખાણવાળાઓને માસીક પા. ૩ જેટલું ખરચ આવે છે. આ રકમમાં મજુર મેળવવા માટેના ખરચના કીસ્સાનો તેમજ મજુરના રેશનોના લાભોનો સમાવેશ થાય છે. કહે

વામાં આવે છે કે આ મજુરો માટે નાતાલને પા. ૩ કરતાં ઓછો દરમાલો પડશે. ગીરમીટની મુદત ૧૨ માસની હોય છે. મજુર મેટીની લાખા આ મુલકમાં તદ્દન અગણી છે, એક જ વરેના નેદીવો તે સહેલાઈથી સીધાં જશે એમ માનવામાં આવે છે.

પાપનું નિદાન

[ઈ. એ. માટે ખાસ]

પ્રકરણ ૧ છું.

રેલવે સ્ટેશનની નજીકમાં ખેતરોની વચ્ચે એક જગ્યા લોકોમાં કારખાનું આવી રહ્યું છે. તે કારખાનાને ચોતરફ ફરતી મજબુત બીંત ચણી લીધેલી છે. કારખાનાનાં કુમાડીઆમાંથી કુમાડો નીચે તર વહેવા જાય છે, અને જોવરસીવરો અને મજુરોને રહેવા માટે કંચાળ ખુપકાં કારખાનાની નજીકમાં જ પાલિકા છે. કારખાના અને ખાણમાં મજુરો કીડીની પેઠે મજુરી કરે છે. કેટલાકો સવારથી સાંજ સુધી જમીનની અંદર કામકામ ૧૫૦ મજ નીચાણમાં પોતાની છાંદીના બેખે તદ્દન સંકેત, અને અંધકારમાં થઈ પોતાના માથા ઉપર પથ્થરો ઉપાડી ખાસ એકલા કરવાની જગ્યાએ લઈ જાય છે. કેટલાકો અંધકારમાં વાંકા વળી વળીને માટીનાં મધાંઓ ભરી જગ્યા સાફ કર્યા કરે છે. કેટલાકો માડાંઓ સાફ કર્યા કરે છે. આખા અંધવાડીઆમાં દરરોજ કામ બારથી ચઢે કલાક લેખે કામ આ મજુરો કરતા જાય છે. આજ મુજબ તેઓ ખાણની અંદર કામ કરે છે. મીસો અને ખાણની અંદર કેટલાક એન્જનમાં કાલસા નાખવાનું, કેટલાક મીકેનીકલ, કેટલાક આખો દિવસ કંચાડા ઉપાડવાનું, કેટલાક કુકારનું અને કેટલાક કીડીઆનું કામ ઉપર જણાવ્યું તે મુજબ અંધવાડીઆના દીવસોમાં દરરોજના બારથી ચઢે કલાક કામ કર્યા જાય છે રવીવાર ને દીવસે આ મજુરોને પમાર મળે છે. કોઈ નકાલ છે, અને કોઈ નથી નકાલ. દારૂના પીણમાં જઈ કાર પીએ છે, અને કારખાના અંદર મીસ કે ખાણની ખાસ પાસ બેઠકતા કરે છે, અને સોમવારની સવારથી પાછા સહી ખેતપોતાના કામે વળગી જાય છે. કારખાનાની બાજુમાં ખેતુ બીજા માલિકની જગ્યામાં નવજા અને કાલેજા જેવા લોકોની જગ્યા

એડે છે. આ મજુરો પ્રભાત મતાં પહેલાં ઉઠે છે, પોતાના લોકોને ખબરવે છે. તેમનાં પર સામાન નાખી પોતાની સાથે રોટીનો એક ટુકડો પોતાને સાથ લે છે, અને બીજા માલિકની (જમીનના માલિકની) જમીન ખેડવા જાય છે. વળી બીજા લોકો કારખાનાની બાજુમાં તેમને માટે ખાસ બનાવેલી જગ્યા આગળ રસ્તાઓ બનાવવા સાથે મોટા મોટા પથરો તેડે છે. આ મજુરોના પગોને નુકસાન થયેલું હોય છે. તેમના કામ ખડખડા થઈ ગયેલા હોય છે આખું શરીર તદ્દન અસ્વસ્થ હોય છે, અને તેમની દાહી મોં અને વાળમાં નહીં, પરંતુ ફેફસામાં પણ પથ્થરનાં બીજાં રજકણો ભરાઈ રહે છે. પથ્થરોના મોટા દમજા પનાવી મુકેલા હોય છે. તેમાંથી એક મોટો પથ્થર ઉપાડી, તેને પોતાના બે પગ વચ્ચે રાખી, મોટા કંચાડાથી તેને બાંધવાનું કરે છે અને તેના રસ્તા ઉપર પથરાય તેવા નાના ટુકડા કરે છે આ પ્રમાણે આ મજુરો સવારથી રાત સુધી પંદર અને સોળ કલાક દરરોજ કામ કરે છે. દરમીઆન દિવસમાં પણ વખત ખાવા ખેસે તેટલોજ આરામ તેમને મળે છે. આ પ્રમાણે મજુર વગેરે કુવાવસ્થામાં લઈ જવાવસ્થા પરવડત, ખાણની અંદર કારખાનામાં, તેમજ ખેતુન તરીકે, આ પથ્થરો કોડનારા તરીકે, પોતાની છાંદી કુળરે છે. આજ મુજબ તેમની રચીઓ અને માતાઓ કામ કરે છે, બાળ મુજબ તેમનાં પરડા પીતાઓ અને છોકરાં સહી કામ કરે છે. જુવાનીથી જવાવસ્થા પરવડત સવારથી સાંજ સુધી પોતાની તખીયતને બગાડી નાખે એવું કાર કામ કરે છે. સારો ખોરાક અને સારાં કપડાં એ તેમને મન રવેન જેવું હોય છે.

[અંતર]

મારિસબરનનું 'વિટેનમ' પત્ર લખે છે કે તા. ૧લીને કમીવારે સીમરેટ ટેક્સ અમલમાં આવવાનો પહેલો દિવસ હોવાથી સખ્યાલ પ મીના અને લીલી કુકાનદારો એ દીકાટો ખેરીલવા માટે પોસ્ટ આપીશ ને ઘેરે ધાલ્યો હતો. તેમને માટે ખાસ કાઉન્ટર રજુ નહોતું. આથી ટપાલ આપીસે આવનારી ઓરોને કાસેલા ખમવા પડ્યા હતા. લખનાર કહે છે કે દીકાટો કુટક વેચવાને પહેલે સામટીજ વેચવાનો રીવાજ હોય તો એસિયાટીકની બાટલી બીડ થવા પામે નહીં. ફરીથી ગારી ઓરોને લડ સેલ ખાવા પડે એવી ગીરદી નહીં થવા દેવી એમને એમ છેવટે સુચના કરવામાં આવી છે.

વાંચન વિષે

['અવધ કંઠ' માંથી]

પાઠશાળામાં જીવનની આલુ સુખ કરતી જાય છે. પુસ્તકોનું અધ્યયન જ છે; પરંતુ વાંચનને આશરેક માટે પણ ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે. ધણી વરસ ઉપર વિદ્વાન સીસરોએ કહ્યું છે કે:—

“જો પુસ્તકોમાંથી અનંદ પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા હોય તો મારા વિચાર પ્રમાણે વાંચનનો શોખ રાખવો એ જ સિદ્ધાંત વાત છે. બીજી બાબતો દરેક કાળ કે દરેક સ્થળમાં માફક આવતી નથી. પરંતુ આ વાંચન અધ્યયન તો જીવનનું જીવન છે. વૃદ્ધાવસ્થાનો સુખહેતુ છે, સહિષ્ણુની જોબા છે, વિપત્તિનું વિભામ સ્થાન છે તથા અપજા પેર હોય એ જીમિ ત્યારે આપણુ ને આનંદ આપે છે, અને પરદેશમાં કાંઈ જોખર થાય પડતું નથી. સાંપણી રાત્રી તે કદ પકાર કરાવી દે છે, પરદેશમાં પણ સાથે આવે છે. તેમ જામલોખા પણ તે આપણાથી દુર ખસી જાયું નથી.”

ચરદુશ્વર જોન દરજલે તે જ પ્રકારના વિચારો નીચે પ્રમાણે જણાવ્યા છે:—

“જો હું કાંઈપણ એવા પ્રકારના શોખ ની ઇચ્છા કરું કે જે શોખ દરેક વસ્તુ, સ્થિતિ કે કાળ પ્રતિકુળ થવા છતાં અને દુનિયાની કદા મરજી થવા છતાં મારા જીવનમાં આનંદનું અને સુખનું સાધન થઈ પડે, તેમ જીવનનાં દુઃખો કે સંકટો ની સામે હાલની ગરજ સારી, તેમ હમેશાં પાસે ને પાસે રાખી શકાય તો તે શોખ વાંચનનો છે. અલગત હું આવે જોઈશું છું, તે ઈશ્વર સ્વાસ્થ્ય, કિલ અને કોમોનેજ વગેરેને કહું છું. પરંતુ હાલમાં તારો અને પાસમાંથી વસ્તુ કે આનંદ મારે જે કરવળ કે સાધનો છે તેને આ બાબતથી લેક માત્ર પણ ઉપયોગ આપવાનો હેતુ નથી. એ શોખ તો મનની કાંતિથી પથે આનંદ પ્રાપ્ત કરવાનો એક પ્રકાર તથા સાધન છે.”

પુસ્તકો સોજતીઓ ૨૫ છે. જે આપણે અન્યન પુરોનો સાચ કરીએ તો આપણી ભુખિ મુખર છે અને આપણામાં સારા સુલો આવે છે. પરંતુ તેથી ઉલટું જે દુરગ્રહી માણસો સાથે કલવાઈ કરીએ તો તેથી આપણા મન ઉપર ધણી જ ખરાબ અસર થવાની. માણસો કરતાં ખરાબ પુસ્તકો ત્યાં હાવી કરે છે. જે ત પિતા પેતાના પુત્રને દુરગ્રહી સોજતીને

ની સોજતમાંથી અટકાવી શકે. પરંતુ જે તે પુત્ર ખરાબ પુસ્તક વાંચતો હોય તો તે તેમના આનંદમાં નહીં આવે.

આલુ વરતમાન

લોરેકા મારકસમાંથી હાલની રાજ સન્તા વિરમ કોરેરણી કરનારા કેટલાક આગલ પકતા પોરદુગીરને પકડીને સ્ટીમર પર ચડાવી જવતામાં રાખવામાં આવ્યા છે. તેમને ક્યાં મોકલવામાં આવશે એ નક્કી થયું નથી. આ પચસા માટે હાલ કમીશનર અને ચવરનરને મુખારકબાઈ દેવા ઇનકામનેન મોર્ગાનિક, કવીલીમેન વિગેરે ઠેકણે ખીટીએ બરાઈ હતી.

ડરબનના ૬૬૧ વેરડના મ્યુનિસીપલ એસોસીએશનની એક ખીટીએ હોરેશરની મુટણી કરવાના સંબંધમાં મળી હતી. ખીટીએનું કામ થઈ રહ્યા પછી મી. હોલ એટ એવી કરખાસ કરી હતી કે કોરો નેકન કે ઉપર હોઈ સવાલના સંબંધમાં મેપર જે વલણ લીધું છે તેને આ ખીટીએ ટોઝા આપે છે. મી. કેડલે કરખાસને ટોઝા આપ્યા બાદ સર્વતુમતે પાસ થઈ હતી.

મુનિસિપલમાં એક “કનડે-સક મીટિંગ” નું કરખાસું નાખવાનું કારવામાં આવ્યું છે, જેના સંબંધમાં ઉદયેશખાતાના પ્રધાન સરકારી કારખેતા (સામન્ટીસ્ટ) સાથે પેરિશ થયા હતા એવું જણાવવામાં આવ્યું છે.

સ્ટીપુરટની ટાઈન કાઉન્સિલમાં સેનીટરી કમિટેટર એવો રીપોર્ટ કર્યો હતો કે કલરક લોડો કલેરના ખીમ વસ્તીવાળા જામમાં રહે છે અને આપ-સોનો કામ કરે છે, તથા મોઝને પીકારપ થઈ પડે છે. તેથી મોરના નોઠર કાઠર ન હોય એવા બધા કલરક મોઝને લોડેકનમાં જવાની દરજ પાડવી જોઈએ. મી. મોહી નામના કાઉન્સિલરે કહ્યું કે કલરક મોઝને લોડે કનમાં રાખવા કાઉન્સિલને ખીલકુલ સન્તા નથી. ખીલ એક કાઉન્સિલરે કહ્યું કે મોર અને કલરક લોડેને તલન અલગ રાખવા જોઈએ. બાદ કાઉન્સિલની માસ મીટિંગમાં ચર્ચવાને આ આખત મુલતવી રહે હતી.

નાતાલના નેટીવોની બનાવટની બીજે તું એક પ્રદરકન આલુ આવાડીઆમાં ડરબન કાઉન હોલમાં કારણુ હતું. દરેક યીજ સારી મહેનત અને ચતુરાઈથી બનાવેલી બેવામાં આવી હતી. એવું કહેવામાં આવે છે કે પશ્ચિમના સુધારાની અસર તળે આવતાં પહેલાં તેઓ માસની સાદીઓ વિગેરે સુખવામાં પ્રવીણ હતા. તેમજ લાકડાં કોરીને બીજે બનાવવાનું પણ જાણતા હતા. તેમની આ બંને જાતની બનાવટો તથા હાથે બનાવેલ કપડાં, છુટ, શુઝ, સેંકલ, ચામડાંના જીન, ચોક્કાં વિગેરે, માટી કામના નખુના, ગાડીઓ, દરવાજા, બારીઓ, ખુરશી, ટેબલ, ટેક, છુક-કેસ, વિગેરે ધણી ધણી જાતની વસ્તુઓ પ્રદરકનમાં મુકવામાં આવી હતી. નેટીવ એકરીઓએ કરેલ બરત, ગુચણ તથા સીવણ કામના નખુના બી પ્રજા હતા.

સ્ટીપુરટની તા. ૨૫ ૬-૧૧ ના એક કમનાર જણાવે છે કે:—અનેતા મી. અલમદ અભારમજી બાસાને લાં એમના ઊઠરા ઇમુફનો અડીકા હોવાથી શુધવાર અને જુમેરાત બે દિવસ મીજબાનીની સારી કામકામ ચાલી હતી. આ પ્રસંગે મામની તમામ જમાત તથા બહાર મામવી આવેલ સાહેબો મળી ૧૫૦ થી ૨૦૦ માણસો હાજર હતા. અરસપરસ મુખારક બાઈ દેવામાં પછી ખોલવડવાળાઓએ એવો કરાવ કર્યો હતો કે ખોલવડમાં એક મદરેસો છે, પણ કાંઈ ઊઠરાએ હજુસુખી પુરો કલમ હાસલ કર્યો નથી એ દીલ ખીરીની વાત છે. તેનું કારણ એ છે કે ૭-૮ વરસનો ઊઠરો થાય ત્યારે મદરેસા માં જવાનું સર કરે, અને ૧૨ વરસ જેટલી ઉંમર થાય તેહમાં પરદેશ ખાતે ઊઠરાને રવાના કરી દઈએ. આમ ઊઠરાઓને પુરો કલમ મળતે નથી. માટે અહીંની જમાત સામ ખોલવડની જમાતને અરજ કરે છે કે હવેથી મદરેસા માં એવું કારણ રાખવું કે જેથી ઊઠરા તે ૧૫ વરસનો થાય ત્યાં સુધી કામમ મદરેસામાં મોકલવો પડે એમ રાખલ કરતી વખતે દરજ નાખવી. ૫-૬ વરસ ની ઉંમર પહેલાં મદરેસામાંથી ઊઠરાને ઉઠાડે તે જમાતનો ગુન્દેમાર થાય અને મદરેસાને ૩. ૫૦ હંડ લાઈ, તથા જમાત ને રાજ કરે. ઉપરનો કરાર સર્વતુમતે પાસ થયો હતો. મામમાં જેટલીક ખીજ જવાહરો બાદ મીજબાનો પેત પેતને રમી ગયા હતા, જે વખતે થણા માણસો રેરકનપર એકઠા થયા હતા.

બ્રિટીશ પ્રાંતને લગત

કેમી અદાવતના અસરો

અંકરામાં કેમીના નામના નવલકથાકાર, લેખક, કવિ અને નાટ્યકાર, જે એ 'ઇસ્ટરનેસનલ બુક્સ ટ્રીટરીયલ એસોસિએશન' ના પ્રમુખ છે તેઓ 'ટી. પી.' એપાનીઆમાં નીચે મુજબ લખે છે :—

"કુ' માનું છું કે દુનિયાની બધી કામો અસરપરસ એવો ખ્યાલ ધરાવે છે કે જેથી કોઈ ઉચ્ચે ચડવાને બદલે હેઠળ પડે. આ તાર વિના સહેલા માટે છે એવા જમાનામાં મીનાઓ જેવા પક્ષ બ્રિટીશને બાંધેજ જામી ગયું છે; અને વળી બ્રિટીશને કાળાપીળા રંગની આમલીને હલકાઈની નિશાની ગણવી તે તેથી પણ એકાંત લાજમ છે. અધા દેશમાં ઇંગ્લાંડને કેમી અદાવતની લેજલ લેવી સફળી એકી પેલાવ તેમ છે. કેમકે આટલી બધી જાતની પ્રજા ઉપર રાજ્ય કરનાર બીજો કોઈ દેશ નથી. બ્રિટીશ સહેનસાહત દુટ્ટી પડે તો તે આ કેમી અદાવતના અસરો પર ચડીનેજ. સ્વતંત્ર સેકેલું રાજ્યતંત્ર ચલાવવું અને સાથે હલકી કેમીને તાજામાં રાખવી અને તેને ફરે-આછાત્ત્વ હોકા ન બાપવા અથવા તો રાજ્યમાં એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે છુટ્ટી આવવા બધા ન દેવા તેનું પરિણામ એજ બાવે કે કાંતો કાળી પ્રજા એ બંડ કરી ઉઠે, અને કાં જોરાઓ પોતેજ કોઈ તલવાર વડે રાજ્ય ચલાવ નારાના પગમાં સપાઈ જાય. જેમ તેમ કરીને હાંકવે રાખવાની જે બ્રિટીશ માં પહેલું છે તેથી ઇંગ્લાંડનું હમેકાને માટે બધું ચલાવું નથી. બ્રિટીશ સહેન સાહતને અને મનુષ્ય માનને અરે ઉધાર તો તેમાં સમાયે છે કે સકુ સાથે બાક પક્ષથી વરતવું અને બધાને સરખી તક આપવી. કેમના લિયન્ટીયપક્ષાતુ પારખું તેમાંજ છે. દુનિયાની કામોની કેમીસ બરાવાની છે તે બાવે બાલ પેદા કરશે એમ મુશ્કું છું."

ઇસ્ટરોડમાં કેટલીક જમીન ખેતી જવા નો બતાવ મળ્યો છે. પ્રથમ ન્યુકોમેટ માઇનમાં જમીન સરી પડવા માંડી હતી. આની અંતર જમીનની સપાટી સુધી ચડ છે. ખાણથી બેઠસખરત્ત દરરૂના મુખ્ય રસ્તામાં કેટલેક ઠેકાણે હાટો પડી છે.

તાર સમાચાર

કેટલાયર અને એલ-હિન્ના કોફેટ ટીમ વચ્ચેનો મેચ તા. ૩૭ જુલાઈએ ખેલાયો હતો. તેમાં પહેલી ઇનીંગમાં જોરાઓના ૩૧૮ રન થયા હતા. તેમના એકજ બેસાડીએ ૧૩૧ રન કર્યા હતા. હીદી ટીમે ત્રણ વીકેટના ભેગે ૮૪ રન કર્યા હતા.

કુનીયન પારલામેન્ટ પાસ કરેલ મુનીયન રેપ ડ્યુટીઝ અને શીક્ષ એક તા. ૧ થી જુલાઈથી અમલમાં આવ્યો છે. તેની એક અગત્યની કલમ એવી છે કે પા. ૧ અને તેથી વધારેની રકમોની રીસીટોપર પેનીની રટાંપ કમાડવી જોઈએ. આજ સુધી પા. ૨ અને તેથી વધારે પર પેનીની રટાંપ લગાડવી પડતી હતી.

મુરોપથી ૩૫ મોકાએ ઉછેરેલા ૪૮ જેટલા ડોર ફક્ષિયુ આફ્રીકા માટે ખેતી વીચેર કામ કાર ચડવવામાં આવેલ છે.

જોરાકેમાં જે સડાઈ આવી રહી છે તેમાં જરમની તરફથી અમાનક સડાઈના મેકાનપર કેટલુંક લક્ષર ખડું કરવામાં આવ્યું છે. આ બનાવથી મુરોપના રાજદારી મંડળોમાં બારે ચરચા ચડ રહી છે.

રાજ્યાભિષેકની ખુલાશીમાં તા. ૭૦ થી એ લગ્નની નીચાઓમાં બહુતા એક લાખ છોકરાને કીંગ અને કવીનના તરફથી ખાણું આપવાનો જલસો કરવામાં આવ્યો હતો.

રાજ્યાભિષેક સમયમાં મોકાએ કીંગ તરફ વફાદારી અને સાહનાની જેલાજી બતાવી છે તે માટે કીંગે એક જાહેર સંદેશ જાપાદવારા મહિમ્મ કરાવીને પોતાનો હરજ પ્રમટ કર્યો છે.

અરબસ્તાનમાં હોદીશ પ્રાંતમાં આરબો ના તુરકી સામેના બળવા દરમ્યાન આરબોએ તુરકી લશ્કરના મોખરાના લાગપર અમાનક કુમલો કરી ૨૦૦૦ માણસોને હતલ કર્યા છે; તેઓ તુરકીનીજ લોપો વડે તુરકી લશ્કરપર મારો ચલાવવા કક્ષિત માન થયા હતા.

કેમીની આતના પ્રધાન મી. હારકોરે

ઇમ્પીરીયલ ટ્રાન્સ-શ અન્ધી એક બાપલુમાં એવું જણાવ્યું હતું કે, ૨ રાજ્ય ભોગવતા કેમીનીઓના કારભારમાં કેમીનીઅલ પ્રધાન વચ્ચે પડે છે એવી દરિયાઈ કેમીનીઓ હવે કરતા નથી તેથી કું ખુશી થાઉં છું.

આયરલાંડ માટે સ્વરાજની હીલચલ કરનાર પહે, આયરલાંડને સ્વરાજ મળેલ ન હોવાથી, રાજ્યાભિષેકની કીયાના જલ સામાં બાલ ન બેવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

કેટલાયર સાથે એલ-હિન્ના ટીમના મેચ માં પહેલી ઇનીંગમાં હીદીઓના ૧૪૫ રન થયા હતા. બીજી ઇનીંગમાં તેમના ૧૭૬ રન થયા હતા, જેમાંના ૮૪ એકલા મેર હોમ્મણના થયા હતા. જોરા હલેવનન પહેલી ઇનીંગમાં ૭૧૮ થયા હતા. બાહી ના રન બે વીકેટમાં પુરા કરી તેમણે હીદી વાનોપર ૬ વીકેટની છત મેળવી છે.

પોરદુગાલની 'રધવા રાણી'નું ટ્યુરીન ખાતે મરણ થયું છે.

પોરદુગાલની ઉત્તરમાં રાજ્યને લાવવા ની અને પ્રજાસત્તાક રાજ્યને લેલ લાવવાની ચળવળ અને અક્ષતિ માણમ પડી છે. આણુ સરકારે તેને કામી દેવા અત્યંત સાવચેતી રાખી છે. એક મોટા લક્ષર માટે પુરતો સાય એટલો કારમોલો અને હમીયાર પોરદુગાલમાં કામલ થવા જતાં રસ્તામાં રૂપેનીક અમલદારોએ કપળે કરેલ છે.

ઉત્તરઅમેરીકાખાતે અમાનક અસાધ્ય રજા મરમી જણાવા લાગી છે જેને પરિણામે મેનનીઅલ ખાતે બે દિવસમાં ૧૮૭ જેટલાં મરણ થયાં છે. તમા ખાતે પણ બારે ગુજાન થયું છે.

મોરેકો ખાતે જરમનીએ લક્ષર મોકલ વાધી ચંબીર ચળવળ ઉભી થઈ છે. ઇંગ્લાંડે એવું જણાવ્યું કહેવાય છે કે જર મનીલું તે પમણુ ઇંગ્લાંડ સહન કરી લકલો નહીં.

નોરવેજન લાપર અને એલ-હિન્ના ટીમ વચ્ચેનો ક્રીકેટ મેચ તા. ૬૬એ ખેલાયો હતો. જેમાં હીદીના પહેલી ઇનીંગ માં ૧૭૭ રન થયા હતા. કાંચાએ ૬૫ નો ફોજો આપ્યો હતો. જોરા ટીમના પહેલી ઇનીંગમાં ૧૦૪ રન થયા છે.

પરચુરણ ખખરો

વિદ્યાર્થીઓના હાથ અઠવાડીયાના ૧૦૦૦ ને લીધાને લેતા તેનેડા તરફ ઉપડી જતા હોવામાં છે.

વિદ્યાર્થીઓ એક બાથલુ વખતે સર જોરે બરડાડે જાયું હતું કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોદીઓને એવી રીતે તાપ થતાં આવે છે કે આપણે હોદી ગુમાવી બેસવા માટે એ કરતાં બીજું એક કારણ વધારે મજબૂત હોઈ જાય નહીં.

આમની સભામાં મી. લોપેઝે એવો સવાલ પુછ્યો હતો કે હાથીનીયલ જોન ફરન્સમાં હોદીના પ્રતિનિધિઓને લાગે આપવામાં આવશે કે નહીં? જવાબમાં ગુપ્ત પ્રધાન વલી મી. હાર્ટોરટે કહ્યું કે સવાલમાં સુચવવામાં આવેલ પક્ષ એવાનો સરકારનો ઇરાદો નથી. હોદીના પ્રતિનિધિઓને બહુને હોદી પ્રધાન પ્રતિ નિધિયુ કામ કરશે તેવાં નિર્ણયો હેતુ સરી રહેશે.

અમેરીકામાં ફેનેડા ખાતે મે. મીમ અને બીજાઓની મહેનતથી એક હોદી સોસાયટી ઊભી કરવામાં આવી છે જેના હેતુ તે પ્રતિના લોમ અને હોદીઓને ઘાડા સમાવશમાં લાવવાનો છે. હોદીઓ ઉપર પડતી હાડમારીઓના સંબંધમાં મી. રોબર્ટ ક્લારકે એક બાથલુ આપ્યું હતું અને તે સંબંધી તપાસ કરવા એક કમીટી નીમવામાં આવી હતી.

હાથીનાં મેજરવા ખાતર છવતા હાથી ના મોમાંથી હાથીનાં એવાં કાઢવાને માટે-તેમના ઉપર અસહ્ય નુકસાન થાય છે. એકસીટમાં એક હાથી ને સાંકડો વડે બાંધી તેનું મો પહોળું કરી તેમાં કાઢેન નાખવામાં આવ્યું અને તેના ચડમાં એક કાઢ પાડી તેમાં એક લોહાનો બંડો અને લાખો સળીઓ નાખ્યો હતો. તે સળીઓને ચાર મોડા જેટલી જેમની મહત્તમ હાથીનાં એવાં કાઢવામાં આવ્યો હતો! હાથીનાંતની ચુડીઓને કાપામના ચિન્હ તરીકે વાપરનારાઓ માટે આ હમકમાતી ઉપજાવનારી નિર દવતા પહેલે લેવા લાગ્યા હતા.

રખરના રસ્તા-રસ્તાએ ઉપર ઉડતી પુખ્તને લાગી હતી નહીં અને રાહદારી અને સમજદાર નથી આવનારી નહીં.

મોજના ઘણું, અમેરીકામાં ફેનેડા ખાતે એક હાથીનાં જાડાણના રખરના મોડા મોડા તખતા પાથરીને આવ્યા રસ્તા બનાવવામાં આવ્યા છે. હાંડનામાં માથ હોટેલો અને બહેર મકાનોનાં આગળ આગળ રખર પાથરીને તે તરફનો માટી માડનો અમડાદ નરમ કરવામાં આવ્યો છે.

આધુનિક ઢાંચતી ખાતાથી કાઢાયા પામેલ એક જોરમાં એ ખાતાનું પોક્કળ અજબ રીતે બતાવ્યું છે. તેણે એક મહત્વાકાંક્ષી હોમ કર્યો, અને લાંબના એક લક્ષમાં આવેલ બધા ડાકારો પાસે તેની મિશીતલા કરાવવાને હરી વળ્યો. જેટલા જેટલા ડાકારો પાસે તેણે પરીક્ષા કરાવી તે બધાએ જુદા જુદા કરેલ જવાબ આપ્યા. આ માણસ જણાવે છે કે એક જ કરેલ માટે જવાબ આપે નહીં નહીં મત લેવાયો ત્યારે તરફવાર અભિપ્રાય આવ્યા. છતાં જો તે બધાએ ડાકાર એક જ મત લેવા તે વખતે અભિપ્રાય લેવામાં આવે તો બધા સહજવારમાં એકમત થઈ જાય છે એ તાલુબીની વાત છે.

હાંડમાં ન્યુકેસલ આર્મેસ્ટ્રોંગ કોલેજ ના પ્રેસિડેન્ટ માર્ક રામ્પે એક મેળાવામાં પોતાના હાથ નીચે ખુલ્લી દવામાં દેવાતા કિલ્લુનું જ્વાળ કર્યું હતું. તેણે કહ્યું કે સાત વરસ પુર્વે નિઃશ્વીવાઓ ને માથેને પાદર લઈ જવામાં આવતા અને લાં ત છુ નીચે તેઓ પાસે કામ કરાવવામાં આવતું અને તેની સાથે કિલ્લુ દેવામાં આવતું. આથી હરી પક્ષો ફાલેડો જાયો. હોદીઓ સારી તંદુરસ્તી ભાગવવા લાગ્યા. લખત વરસાદમાં પક્ષ હારી થઈ આવશે એવો ભય તેઓને માટે રહ્યો નથી નિઃશ્વીવા જિમિ, અને નામના કિલ્લુને બદલે અહીં બરે બરે કિલ્લુ અપાતું. હોદીઓના રવ ભાવને બહેનર મોળખવાનું બની કહ્યું અને તેથી તેઓને પકવાનું સહેલ થતું નિયમમાં પક્ષ હાંડ આવી આવ્યા નહોતી.

અરધ્ય મણાઈ કોમોમાં પક્ષ કે ન લાગે માણસો નીકળી આવે છે તેને હાથથી આપતાં 'ગુલામટેડ' હાંડા એન્ડ નેટીવ રેસ્ટર' હાંડા આવી નહોતી. આથી પાસે આવેલા એક નાનાં મ.મડા માં જવ નામનો મહેર થઈ ગયો. તે સર માં જ. આ. પી. રેલવેમાં મજુરના મરડા તરીકે કામ કરેલો હતો. પછી

મી તેણે કાંટાકટ લેવા માંડ્યા. આમાં તે બહુ પછસાદર થઈ પડ્યો, અને પોતાની મહેર કામને ડેળવણી આપવાના અને સામાન્ય કિતના કામમાં તે પોતાના પછસાનો ખુબ ઉપયોગ કરવા લાગ્યો. તે પોતાનાં મામડામાં એટલો લોકપ્રિય થઈ પડ્યો કે લોકોએ અઠવા મ્યુનીસીપાલીટી કાઉન્સિલમાં તેને પોતા તરફથી મેમ્બર ચુંટ્યો. તેણે મહેરના હોદીઓ માટે આગવસ્થાન બાંધ્યું છે તે હજી તેની વિધવા સ્ત્રીના હાથ નીચે માથા કરે છે.

પેરટ કમીટીમાંથી હોદીઓના મરમ સમાના સેક્રેટરી લખે છે કે:-તા. ૧૮ મીએ સવાની એક મીટિંગ સમાના હોલ માં મળી હતી. મી. દેવા રતનજી પ્રમુખ હતા. બે કમીટી મેમ્બર દેલ જવાથી તેમની જગ્યાએ મી. કારા રમા અને મી. કુલશ હજીરને નીમવામાં આવ્યા હતા. સહેનસાહના ચાલ્યાભિષેક દિવસે સભાએ ધામધુમથી મેળાવડો કર્યો હતો.

સાધમ-સટાઈનથી મહેમેડન ચેરીટી કલબના સેક્રેટરી મી. જી. મહમદ લખે છે કે:-કલબની એક માટિંગ વાલસ પ્રેસિડેન્ટ મી. એમ. સી. જાડાદના પ્રમુખ પક્ષ નીચે મળી હતી. મહોમેડન પુની વરસીટી તથા લાંબ મસ્જદ માટે લખ રાહિં કરવા આપણો મત હતો. જુદા જુદા સાહેબોએ ઉપરાધ્યામાં નાની મોટી રકમો લખાવી, જેનો સરવાળો પા. ૪-૨-૩ થયો હતો. બાદ સભા વિસરજન થઈ હતી.

મહેરીલે સચકુલ જ્જામ (ખાલવડ) ના સેક્રેટરી તા. ૨૩-૫-૧૧ ના લખે છે કે:-સફર્યા આવેલા તથા સફરે જનારાં સાહેબોના માનમાં આ મહેરીલની મીટિંગ તા. ૧-૫-૧૧ ના કરવામાં આવી હતી. પ્રમુખ તથા બીજા મહેરોએ સફર્યા આવનારાઓને ગુજારકખાંદી આપી હતી, તથા સફરે જનારાના હકમાં દુબા આપી હતી જેટલાક સાહેબોએ મહેરીલને નાની મોટી રકમો એક આપી હતી, તથા મેંબર રીના પાછલા ભર્પા હતા. કુલ ર. ૫૦ જેટલી રકમ થઈ હતી. સહેને બરહ સરખત વિષેર અપાયા બાદ જજસે બર ખાંડત થયો હતો.

ન્યુકાસલમાં ચુકરવારે રાતના ૧ વાગે આમથી ત્યાંનો માનકેડ હોલ બળીને નાશ પામ્યાનાખબર સમાજનાજાણામાં અમલમાં

વિવિધ વિષયો

એક બાલુની કલેક્ટ

મીસ બીઆલ્ડ અરેસ્ટર એનજીનીયર નામથી પારસી બાલુએ એમ. એ., અને એલ. એલ. બી. ની ડીગ્રીઓ હાલમાં મેળવી છે. આ બાલુના સંબંધમાં 'સ્ટેટ મોફતાર' લખે છે કે આ એક બુવાન બાલુ છે, જેણે નાની ઉંમરમાં મુનિવરસીટીની અનેક વીકટ પરીક્ષાઓ પસાર કરીને માન મેળવ્યું છે. તેણીએ વળી અવસ્તા રેલવેની એવી પુરાણી અને મરણ પામેલી બાવાઓનો અભ્યાસ પુરો કરી નામના મેળવી છે, અને આને જો બાલુએ હાલ દોરતના પીકર માટેની છેલ્લી પરીક્ષામાં ફોટો મેળવી છે. આવી અપુરવ ફોટો મેળવનારી પારસી બાલુ આ પહેલી જ છે. ખુદ બુશપમાં પણ પારાનો અભ્યાસ કરનારી બાલુઓ આજી નથી.

બાળ લગ્ન સંબંધી આંદોલન

હોંની વસ્તીની ગણતરી ઉપરથી એવું જણાય છે કે ૧૯૦૧ માં એક વરસની અંદર ૧૦,૫૦૭ દુધમળ ઉડીઓના વિવાહ થઈ ચુકેલા હતા; ૪ વરસની અંદરની એવી પરણેલી ઉડીઓ ૨,૫૮,૭૬૦ હતી; પાંચથી નવ વરસની ૨૨,૦૧,૪૦૪ બાળકીઓ પરણી ચુકેલી હતી; અને ૧૦ થી ૧૪ વરસની ૬૦,૧૬,૭૫૬ બાળ બાલકીઓ હતી. એક સુધારક પણ કહે છે કે આ રીતનો જામથી રિવાજ જ્યાં હોય ત્યાં વિધવાઓ વધી જાય તેમાં શી નવાઈ છે! મીસ ટેન્ટ છેલ્લી ગણતરીને આધારે જતાં છે કે એક વરસની વિધવા ૮૫૯, એથી ત્રણ વરસની ૧૮૮૬, ત્રણથી ચાર વરસની ૩૭૩૨, ૪ થી પાંચની ૮૧૮૦, પાંચથી છની ૭૮,૪૦૭, અને ૧૦ થી પંદર વરસની ૨,૨૭,૭૬૭ મળીને કુલ ૪,૨૧,૪૭૦ વિધવાઓ ગણાઈ હતી. બાળ લગ્નના આવા કુચાલને જડગુણથી ઉપેડી નાખવા માટે જન સુધારક મંડળીઓ નેટલી હોય તેટલી બધી.

હોંની રેલ્વે મુસાફરીની હાલઅવસ્થા

એક પારસી બાલુ જેણે વચાવતમાં અભ્યાસ કર્યો છે અને ફેટલાક અંગ્રેજ વિદ્યા ધરાવે છે, તે પોતાની બે બહેનો સાથે હાલતાથી મુસાફરી કરતી હતી. ત્યારે ફેટલાક ચેરીઓએ તેમનું અપમાન કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. આ અપમાદાર હોંની બાલુએ પહેલા વરસની ડીગ્રી ધરાવતી હતી. પહેલા વરસના ઉપમાં સાત ઉત્તરમાં માટે એક હતી,

તે છતાં તેમાં બેઠેલી ચેરીઓએ આ હોંની બાલુને મેસવા દેવા સામે બારે બાંધકા કરી મુકેલી. પણ તે કામ ન લાગતાં હોંની બાલુએ ત્યાં બેઠાં આપવામાં આવી ત્યારે આ ચેરીઓ તેમના તરફ પલીક આવા વાપરવા ચુકી નહીં, તેમજ સામાન પણ તેમના પર અક્ષણી તેમજ ઇજા કરેલી, અને કહેલું કે અવર નર જનતક પાસે દરિયાદ લઈ જવી હોય તો પછી કલે! આવા અપમાનનો ફેવાઈ જાપમાં પ્રસિધ્ધ કરાવતાં આ હોંની બાલુએ લખે છે કે તેમની મુસાફરીમાં મન વાડ નામના રહેલોને જોઈ બદલવાનું હોવાથી એક કલાક તેમને મોઢરું પડેલું હતું. તે વખતે રહેલનપર વેટીંગ રૂમ હતો. તેને જોરાઓ માટે "અપ્રસ" મજબૂમાં આવ્યો, અને પહેલા વરસમાં મુસાફરી કરતી ઉમરાવ વરસની આ હોંની બાલુએને બહાર વખત માળવો પડેલો.

અમેરિકામાં હોંની માનવકંથા

વડોદરાના ભણીતા ગવલ્લા મનાવત ખાન પોતાના બે મેલાઓ મહાશયખાન અને મહામદબાઈખાનને લઈને હાલમાં દુનિયાના પ્રવાસે નીકળ્યા છે. તેઓ ન્યુ યોર્ક ખાતે જઈ પુગ્યા છે. તેઓના સંબંધમાં એવી ખબર મળે છે કે તેઓની માનવકંથા પર અમેરિકનો રીલા થઈ ગયા છે. ન્યુયોર્કના ભણીતા પણ "મવર્નીંગ મેલ" એ ત્રણે હોંની મદકબની ડબીઓ પ્રગટ કરી તે તરફ અમેરિકન લોકો ખાન ખેંચ્યું છે. તેમજ બીજા અમેરિકન પ્રેક્ષા પ્રતિનિધિઓએ પણ તેઓની સુલાકાત લઈ લાંબાણથી ફેવાઈ પ્રગટ કર્યા હતા. પ્રેક્ષક પોતાની સાથે વીણા, સીતાર, તાલિસ, દીલશખા, તબલા, અને નવનરમ વીગેરે વાજાંતો લઈ ગયા છે અને તેના ઉપર જુદી જુદી રામ રામણી થો માઈ તે ઉપર અમેરિકનો ખાન ખેંચે છે. તેઓએ જાહેર કર્યું છે કે પોતાના રામ માવામાં જુદા જુદા રાગો સારા થઈ ગયા છે. હોંની મુઝીક અમેરિકન મુઝીક કરતાં ફેરફાર થઈ જાય છે તે તેઓએ જતાવી આપ્યું છે. એક ભણીતી બાલુ જો અમેરિકન કવી તરીકે ભણીતી છે. તેણીએ હોંની માનવનો જલસો સંભળી પ્રેક્ષક સાહેબને પણ લખી પોતાની અભ્યાસી જતાવી છે. ફેટલાક અમેરિકન બાલુઓ હાલમાં પ્રેક્ષક સાહેબ પાસે હોંની માનવનું શિક્ષણ લે છે. તેઓના આ પ્રવાસથી હોંની સંમીત વિષે અમેરિકામાં સારું અભ્યાસ પડેલો એવી આશા રાખવામાં આવે છે.

ફોરમાં વચરનાં કસો

ડા. હેનરીયમ્બુલર નામનો એક જરમન શૈષક જણાવે છે કે ફોરમાં વચરના સંદેશો મોકલતાં વિજળીનાં મેળાઓ આમ તેમ પસાર થાય છે તેથી થીમે થીમે બોહાનાં કરીરને અને મચળને બહુ હાની પહોંચે. તે કહે છે કે બહુના કાંતને તે આ વીજળીના મેળાથી હાની થઈ ચુકી છે. જેમ જેમ તેનો વધુ ઉપયોગ થશે તેમ તેમ માણસોના મનમાં તેથી વધુ ખળ બળી જશે. મામાના વાળ વહેલા ખરી પડશે, અને અંતે મગજ પણ નબળું પડી જશે; એટલે માણસોનાં છવતર પછી જુલ્યાણી થઈ જવાનાં. X (એકલા) કિરણોના ઉપયોગ માલવાથી જ માઈ પરિણામો આવ્યા છે તે જોતાં ઉપલી વાત વધુ પડતી લાગતી નથી. એવી ગણતરી કરવામાં આવી છે કે માત્ર એક માઈલ નેટલે દુર ફોરમાં વચરનો સંદેશો મોકલવો હોય છે તેમાં પણ જો વીજળી ફેલાવામાં આવે છે તેનો ૩૦ ફોરમાં જામ—એક મીલકેરોડાંક જામ ફોટ ઉપ મેગમાં આવે છે. બાળીની વીજળી આમતેજ સાલી આવે છે અને દુનીયાને પીકારક થઈ પડે છે. આ હરીકત પરથી વળી એક બીજા શૈષક એવું જાહેર કર્યું છે કે એવો જામનો આવશે જ્યારે વીજળી લાગે નહીં એવાં કપમાં પહેરવાથી તેનો ઉપયોગ થઈ જશે!!

સ્ટીમરોની અવગળાઈ

[જર્મન લાઈન]

જનરલ—તા. ૧૩મીએ ઉપરોક્ત ને મુગ્લ ના ઉતારને જામનાર ખાતે પ્રેસી ૩૮માં બદલી કરશે.

સોમાલી—તા. ૧૬મીએ મુગ્લ જવા ઉપરશે.

[નાવલક રીફેક લાઈન]

અમલીટા—તા. ૧૧મીએ કલકત્તા જવા ઉપરશે.

અમલાલી—તા. ૧૮મીએ આવી પહોંચવા વડી છે.

[સિડીયા ઈસ્ટર્ન લાઈન]

પંડવા—તા. ૧૬મીએ મુગ્લ જવા ઉપરશે.

[ઇન્ડિયન એક્સપ્રેસ લાઈન]

ડનેરીક—મધ તા. ૨૬મીએ હાલિય અને પુરવ આફરિકાનાં બંદરો માટે ફેલાઓથી ઉપડી છે.

કેમ્બીસીક—મધ તા. ૪મીના અરસામાં કલકત્તાથી ઉપડવાની વહેલી હતી.

હિંદુસ્તાનની અસાંતિ ઉપર વિચારો

વિશ્વાસની શ્રીઓની હિલચાલ કાલે સરખામણી

પ્રસિદ્ધ વિદ્વાન ડૉ. આનંદ કે. કુમારે સ્વામીજી વિશ્વાસની શ્રીઓની હિલચાલ પર ટીકા કરી તેને હિંદુસ્તાનની અસાંતિ કાલે સરખાવનારો કહે છે. પણ ખુબ સમજાવ્યું બરેલો એક ભેગ 'મોડરમ રીતું' મા મે માસના અંકમાં લખ્યો, તેને તરે સુમે અને કહ્યો આપણી હાથે:—

જાન્યવન પચાસનારી વાતે છે કે આ હિલચાલ સ્થિતિ માટેની નથી. પણ રાજદવારી હોય મેળવવાની છે. જ્યારે હિલચાલની રહેલ મને તોપણ સ્થિતિમાં જીવવાવાલે લામ મેલ પરિણામ આવે. જ્યારે જે રાજદવારી હોય અપાયા છે તેના અંતમાં આવી તેલુ અણુ પણ સમજાયું. આ હિલચાલની સામે મનારો નાહક હરે છે. આ કુટુંબો લાલે અમુક જ લોક કહેવાની, વળી જે લોક લેશે તે પણ પુરુષની નકલે જ કરે એટલે તેથી કાંઈ નવે ફેરફાર થવાનો સંભવ નથી. કાંઈ ફેરફાર તો થઈ પણ તે કાંઈ અસાંતિ માટે હોય. જતાં તેઓને સંજ્ઞાદારી હક મળવાથી તેઓના સંજ્ઞા ની બચવામાં કાંઈ ફેરફાર થઈ શકવાનો નથી, કેમકે તેઓ તે અંતથી પણ નથી. તેઓની સુલાખી જેવી દશામાં કાંઈ સુધારો થવાનો નથી. એ સુલાખી દશા પુ મુજ તો દેશની પાસાની બેચનાલમાં સમાવણું છે. સારેજીવે કહ્યો આ સુધી ફેરફારથીજ અલગ સ્થિતિનો પુરા થઈ જાય નહીં પણ પરી ત્યાં સુધી તેઓને ચેટ આપવાનો હક હોવા જતાં એ કાંઈ કાલે કે નરેતો ફેરફાર થઈ જાય જેવી ખરેખરી સમજા જેવું નથી.

આમજી સ્થિતિમાં—જુદા જુદા પ્રકારે કે આજીવું રાજસત્ત્વ ટીકા છે. તેમાં પ્રવળતા મત પ્રમાણે અલગ બેચનાલની જાત છે. પણ કલેલુવાળા ક.પદા થઈ પ્રવળને તે મુજબ ફેરવી જેવી વાતજ નથી. એ બધી જાણે તેઓનું આ પણ સ્થિતિમાં સરખાવને માટે મોકલ હોય તો તેઓ કમજોરનીય ફેરફાર કરાવી હો. જેમકે તેઓ ખાતા થવાની જાણે તે માટે સહત અપવાદના કાલે એકમ કરાવી હો. અમુક હાની કે કામ પણ સરખાવી લેવાયું. જે સુધી કાંઈ પડેલી હોતી નથી, થઈ હોય તે કાંઈ થતી

નથી. પછાતકારોની કુલાખીવાંધી કુટુંબ ની વાતનું પણ સહીજરી સ્થિતિને કામ હોય એવું દેખાયું નથી. તેઓને તો મુરખના જેવું જ મનવાનો મોકલ રહેલો છે. એટલે પછાતકારોની સુલાખી તો તેઓને નથીએ કાલેજ રહેવાની.

હિંદુસ્તાનનો કાલનો આમજો પણ આના સરખોજ છે. મોટામાં મોટા આનેચનો રાજદવારી હક જામે બાર્બીક સેનાતની જ માનણી કરાઈ હરે છે. તેઓની આમજી જરોખરે છે. પણ આવા કહેવાથી કાંઈ કહાના ફેરફાર થઈ શકવાનાજ નથી. તે આમજીઓ મળી જાય તોપણ ફેરફારેલો વરમ આને જેમ કુદિબળ, નીલિબળ અને રસજાનમાં મુશ્કેલી માત્ર મોકલજ હરે છે. તેજ દશા અલગ રહેવાની છે. પણ જેમ સ્થિતિમાં માત્ર તો પોતાજી પાસે કરી હો, તેમ હોદાઓ પણ કરી હો. એ સ્થિતિમાં દેશી જગવણી ભેંસતી હોય તો તેઓને કરવાનું માત્ર એટલુંજ છે કે સરકારી અને પાર્ટીની નિકાલોને બેચકાટ કરવી, અને ખરી જોલવણીનું કામ હર કરી દેવું. પણ આ તો કાલ છે એવું કે નેલનલ કાલેને સંજ્ઞાપ તે પણ સરકારી કાલેઓની નકલજ કરનારી, વળી તે નકલ પણ પુરુષની નથી હોતી. ફેરફારી થનસેપની પણ એ તેઓ હાથે તો તેવી રીતે લાવી હો. પુરોષી સર સામાન. આમેજીવન વગેરે તજ હાને એ દેશી ઠારીમરો અને મલયાઓથી કામ લેવામાં આવે તો તે હેટ વરત પાર પડે. પણ આ તો દેશી ઠારીમરોને કામે લગાડ વામાં આવે તોપણ તે પુરોષી જલુએ બનાવવા માટેજ. આમ હિંદુસ્તાનમાં પરેજની માત્ર નામજ કરવામાં આવે અને નશની તરફજ નજર રાખવામાં આવે છે. તેથી ઠારીમરો કેટલા અલગ દશામાં સિતરતા જાય છે તેની ફરદેશી માલને ઉતેજન આપનારાઓ આજેજ ફરફાર હરે છે. હિંદુસ્તાનનાં કલાપાણી તથા તેનાં વાંકપરેપરાથી ઉતરતો આવેલો સુધારો પુરોષથી તલન જુદાજ છે, અને તેથીજ ફરીને સમસ્ત હિંદુસ્તાનને રાજદવારી સ્વતંત્રતા મળવી એજ, એવી જાતની આમજી કાંઈ હોદી કે તેના મેલા મિચે કરતા જલુતા નથી. તેઓની આમજી માત્ર એવીજ છે કે હવે તેઓએ પુરતી ઉમેજ જગવણી લીધી છે, અને ઉમેજ લગ પ્રમાણે પોતાને કારેખાર અલાવવાને કાલેજ થયા છે. એટલે તેઓને રાજદવારી સજા તજ ખજી ભેજી.

સ્થિતિ રહે વિશ્વાસના સ્થિતિ તેઓ

નાં સ્થિતિની રક્ષા કરવા સાર નથી લડતી પણ પુરુષને જે હોય છે તેવા મેલવી તેની સરખામણી કરવા મયે છે. તેઓ આમજી કરીને અને બાર્બીકો બતાવીને એટલુંજ સાબીત કરવા માંજ છે કે તેઓનાં ભેગ પુરુષનાં ભેગજ છે. આનો અરથ તો એ નિકાલ કે જે તેઓને કાંઈ સત્તા આપવામાં આવે તો તેથી કાંઈ આજ કાલે થવાનો નહીં. એ મત લાજ કારક તોજ હોય કે જે તે બને કાલ એક સરખા ન હોય. એ સ્થિતિ ભેગ પુરુષના જેવું હોય તો તે ખુદ પુરુષના જેટલી ઉપયોગી તો નહીંજ. જેમકે જે કાંઈ હોદી જાણેજ જેવો હોય તો તેની ખુદ અજેજ જેટલી તો કાંઈત નહીંજ.

આ પુરુષની જાતી સંજ્ઞામાં એક વિદ્વાન જરમને પુરુષા લખ્યું છે, તેમાં તે કહે છે કે સ્ત્રી જ્યાં સુધી સ્ત્રી તરીકેજ જીવે જાણે છે જ્યાં સુધી તે પુરુષ સામાન છે; પણ જ્યારે તે સ્ત્રીપણાથી મુકત થઈ આજીવ રહે છે ત્યારેજ તે મનુષ્યની સંજ્ઞામાં આવે છે. જુદા જુદા પ્રકારે આંજી થવાનો જે મુદો હોય છે તેના જેવોજ મુદો ઉપજા સિદ્ધાંતમાં સમાવેલો છે. એ હજાર વરજ પહેલાં બાક સાખી આ સ્ત્રીપણાથી મુકત થઈ સાધુ બનવા થી મનુષ્યત્વ માંજ થયું, એમ સમજા બહુ કરખાતી હતી. આવેજ હરમ આને પશ્ચિમમાં જાણીકાની માતા થવાનું પચા નહીં કરનારી સ્ત્રીઓમાં જેવામાં આવે છે. હરમની બાવતમાં તેવાત બરેખર હો. જતાં તે બધાને માટે તો બરેખર નહીંજ. એઓ મોક્ષને માટે પાત બનેલ હોય તેઓને માટે તે બરેખર હોય કાંઈ છે. સામાન્ય મનુષ્ય જે તેવું માની બેસે તો તેની અધેગતિજ થાય. જ્યાં સુધી આ દેશમાં બહાર રહેલો છે ત્યાંસુધી પુરુષ અને કલિત વચ્ચે બિનનતા સમજવાની તો રહેલ છે. એ અહતાનો કાલ કાલ ત્યારે એ બિનનતા બલે લય પામે. તે હરમવાન સરેજીવે બાકમાં સ્ત્રીપણાનું રહણ કરવા ખાતર નહીં પણ પુરુષત્વ નો કાલે કરવા ખાતર હોદી સાખી હર છે, તેઓ પેલા જરમન વિદ્વાન તેમજ એક સાખીઓના જેટલીજ સ્ત્રી જાતીને પિકારનાર છે. તેઓ કાંઈ સ્ત્રી જાતી ને ઉખાર કરનાર નથી. તે મુજબ જે હોદી પોતાના સુધારા તજ બેદરકાર જાળી પશ્ચિમના સુધારાને જાળીઆતો જાળી તેની જાળ નકલ હર છે, તે રાજદવારી અને મહસા સંજ્ઞાથી સ્વતંત્રતા માટે મલો છેતો પણ નેલનાવીરેટ કહેવા નહીં.

પોતાનામાં આમ અત્યંત અવિશ્વાસ બતાવે છે તેજ સદેશ્વર સ્ત્રીઓની તેમજ હોદી નેજાનાલીરોની મોટી નબળાઇ છે. હજારો ની સ્ત્રીઓ ખરી સ્ત્રી બનવાને હચમચી નથી, તેમ હોદી ખરી હોદી થવાને હચમચી નથી.

વિવિધ વિચાર

‘મેડીકલ ટાઇમ્સ’ માં ડૉ. એમર લી નામનો એક લેખક છે કે અવિશ્વાસમાં કોઈ પ્રજા હસતી હસાવશે કે નહીં, પાન, સુકો અને લીલો મેવો, જે ફલે ખારે માલ મળી શકે છે તેના ઉપર નિભાવ કરશે, અને જેઓ સરસ ઉંચું જીવન માળનારી, લાંબી જીવનવાળી, તંદુરસ્ત અને સુખી બનશે.

લેખકે કરજને આસપોસ યુનિવર્સિટીના લો. રકર તરીકે આપણુ કરતાં કહ્યું હતું કે પુરવઠા હજી રંગદેવનું બળ ફેલાયું નથી. પુરવ અને પશ્ચિમનો તફાવત હજી બીજી રીતે ચોક્કસ કરી શકાય છે. પણ તેમાં રંગદેવે પ્રધાન થઇ પડે તેવી ધારતી રહે છે કંઈ નહીં તો બિટીસ કહેનકાકતમાં બધી રાજ્યો કરતાં (ચીન સિવાય) વધારે કાળા પ્રજા છે, અને વળી ખુદ તેનાજ રાજ્યમાં કાળા લોકોની સંખ્યા ગેરા કરતાં ૭ ગણી છે, તેટલાજ કારણસર રંગદેવની સામે ખુદા ઉઘવનારામાં ઉઘાર અને માનવ ક્યાક્યા બિલ્લને સજ્જી મોખરે રહેવાનું છે.

વોલીઓ નોડા નામના જાપાની પડીત તેનાં એક આપણમાં કહે છે કે અમુક મુખ્ય મુખ્ય કે નીતિનો મુદ્દો એક દેશમાં સ્વીકારતો હોય અને બીજા દેશમાં સ્વીકારતો ન હોય એમ બને નહીં. અર્થાત્ તે સરવત્ર સરખી રીતે સ્વીકારતા હોવા જોઈએ, અને તે વાત મનુષ્ય માનવી નહતી એકતતા સુચવે છે. વિદેશમાં તે કહે છે કે જાપાની નિશાનોમાં નીતિનાં સિદ્ધાંત ઉપર બહુ બાર મુકવામાં આવે છે; અને જો કોઈ કોઈ એનીતિવાળું અધ્યક્ષ હરે છે તે સુધી પ્રથમ કપડા ખાત તેની નિશાનોના મહેતાજી વચ્ચે છે. જાપાનમાં સિદ્ધાંત તરફ બહુ માન બળ વધાર્યા આવે છે. કેમકે નીતિનું શીક્ષણ આપનાર, અમલદાર અને માનનીય પદ હોય છે, અને તેઓને માથે પ્રજાની નીતિની જોખમદારી રહેલી હોય છે.

જુલાઇ માસમાં દુનિયાની બધી જગતો ની કેમિકલ હેડનમાં મળવાની છે; તે સંબંધમાં ચર્ચા કરતાં એક ઠેકાણે એક વિદ્વાન લેખકે કહ્યું છે કે “જાતિ અભિ માન જયવા જાતિદેવે સદાય અન્યાય મુક્ત છે—સદા અપિત છે. તેથી બહુ મુશ્કેલી થયું છે અને થાય છે. જેનાથી બની શકે તેવા દરેક બી પુરુષે દુનિયાની જુદી જુદી જગતો વચ્ચે માન, મિત્રતા અને અરે. પરસ મદદનો ફેલાવો કરવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. એકિબાના અને આફ્રિકાના લોકો યુરોપના લોકો તરફ મિત્રતાનો જમણો હાથ બતાવે છે તે વખતે પશ્ચિમના લોકો તેવાજ વિશ્વાસુ આવથી તેના હાથને નહીં પકડે તો તેઓ (યુરોપીઓ) ન માની શકાય એવા બની જાય છે એમ કહેવાશે.

એચ. જી. વેલ્સ નામનો વિદ્વાન લેખક કાલમાં પ્રગટ કરેલા હોદ સંબંધના પોતાના પુસ્તકમાં લખે છે કે આપણી હોદની રાજનીતિનો ઝીંકર સરવાળો કરી એ તો તે એ છે કે કોઈ પણ જાતની ચર્ચા બંધ કરવી, કોઈ પણ કોનફરન્સને બંધ કરવા, કે કોઈ કોઈ સાધનો વડે હોદી એ પોતાનું અવિશ્વાસુ સુધારવાની વાજબી ચોક્કસ વિચારી શકે નહીં. પણ આમ ચર્ચા અને સમાજો બંધ કરવાથી, કાળી દેવામાં આવેલા લોકોનો યુસ્તો કોઈ બંધ પડતો નથી. આ તો એવું મુદ્દું કે કેમ જાણી જુદી જુદી તરેહની ઉન્નતિની પીર સંધી કરી મુકી હોય; અને તેમાં બીજી પ્રજાના લોકોને આવે તેમ ઉન્નતિને પામે; બારે હોદના કાલ પીઠ પછવાડે બાંધી ઠીકા હોય, અને તેને મોટે કુચી મારી હોય! સરકાર અને તેથી બારીકમાં બારીક તપાસ રાખે, અને અને એટલી ધરપકડ કરી કરે, જતાં કુદરત કરવાની જવાબદારી હાદી નીકળ્યા થયર રહેતી નથી. કાંઈ ન કર્યા દેવાની આપણી રીતીએ અપાર કદમાપણું ધારણું કર્યું છે.

એથીકલ વરલક માં એક અંગ્રેજ લેખક કહે છે કે—હમણા પ્રજા રાજ્ય પ્રકરણી જાગતમાં હલ કરતાં વધારે ઉતરી પડી છે, અને પારલામેન્ટના કામકામોના અવદારિક અને તપતીક બચાડ સામે લડવાનું વલણ બમ ઉપજાવે એટલું અતિ ઘમ ઘમ પેડ્યું છે. માણસો આપણ પર વિશ્વાસ રાખવાને બદલે, રાજકવારી મંડળોના ગુલામ થઇ પડ્યા છે. દીકરા રાજકીએ એક કહે છે કે—એક

માણસમાં કંપના કલિતનો કાલ નહીં હોય, જતાં અસાધારણ રીતે અધરદાર હોય, જતાં આપણે કરવાની હજી તેણે એમની લીધી હોય, તત્વજોતીઓના પ્રતિ પાદનોથી અચવા તો માણસોની ખુદ તાથી જરૂર કંટાળતો ન હોય, અને કુદ હોઈમાં પચ રાખવામાં કામેલ હોય, તે પછી અને તેવા કુદા કલિતો, થંદ મતીનો, અદદ અને કુદા હોય; જતાં રાજ્ય તેવાને પોતાના પ્રધાન તરીકે પસંદ કરશે. વરતનમાં ‘પોથી મહેલા રીંગણ’ કરવાં અને આપણોમાં કુદ હોઈમાં પચ રાખવા એ આજકાલ જાહેર કામ કરે નારાઓની આત્મત થઇ પડી છે.

અમુક દેશનું મહેસુલ વધારે છે ખાટે તે ફેર આપાદ છે, એમ અમલદાર નહીં; અથવા તેના કોટકલિતના કલિત ઉપર તે દેશની આપાદી ટકી રહી છે એમ ધારણું નહીં; અથવા તેના જાહેર બાંધ કામો અને ઉપારોની ખુબમુશ્કેલી ઉપર તેનો આધાર છે એમ અમલદાર નહીં; પણ તે દેશનાં કલિતવાચના માણસો દેશ છે, તે ઉપર તથા કલિતથી, મુશ્કેલી અને સુલકલિતવાળાં મનુષ્યોપર તેની આપાદીનો આધાર રહેલો છે; ને દેશનું કાલુ દિત તેનું કુખખજા અને તેની સાખી જાત એ મહત્ત્વમાં વાલો કરીને રહી છે એમ અમલદાર.—મારદીન મુબર.

જેને આપણે બધે ધારીએ છીએ, તે આપણને આવી મળે છે. પણ બધે એ આપણી ઉત્પન્ન કરેલી વસ્તુ છે. પ્રત્યેક મનુષ્યને પોતાના અંતરજમાં જે બધે જાય છે તે બધે ઉત્પન્ન કરનાર તે પોતેજ છે. આથી બધેને પોતાના અંતર કરજમાં કદી પણ ન ઉત્પન્ન કરવાથી પ્રત્યેક મનુષ્ય અમલી કેવળ મુક્ત થઇ શકે છે. આજનાજાનના સંજોગોમાં સંબંધ માં પણ એમજ છે, જહાનની કોઈ પણ સ્થિતિ કોઈના પણ મનમાં બધે ઉત્પન્ન કરી શકે એમ છે નહીં. બહારની સ્થિતિએ પોતાના સંકાર આપણા મન ઉપર પાડી શકે ખરી; પણ તે આપણે પડવા છોડી દો, બહાર અને તેટલી જુગ ઉડતી હોય પણ બારી બારણાં બંધ કરી દેતાં છું તે જુગ આપણા ધરમાં આવે છે કે સરકાર આપણા મનમાં છું આવ્યા હેવું અને છું ન આવવા હેવું, તે સંબંધમાં આપણને પુરણ સ્વતંત્રતા છે.—મહાશય.

તેમણું દુઃખ જીવન ચરિત્ર

(૫૫૫ અંકમાં ચાલુ)

બાણુ શિશિર કુમાર સામે મહનક્ષીનો કસ સામ્યો તેમાં જોકે તેઓ જુદી મથા જતાં તેથી બાણુ કુટુંબ પૈસેટકે સાવ પાપમાલ મધ મધુ. એટલામાં તેનાં મામ ડાંમાં તાવનો મરજ દટી નીકળ્યો, એટલે બાણુ કુટુંબને કલક-તે જવુ પડ્યું. શિશિર બહોં સાવ અન્યથો હતો. આશરે ૪૦ માણુસનાં કુટુંબમાં મુખ્યત્વે કરીને મધરાં અને છોકરાંઓ હતાં. એ બધાંનું પોષણ કરવા તેને કદમાં રૂ. ૧૦૦ બાળે લેવા પડવા. મોતીલાલ ધોરા કોઈ અમલમાં ચિલ્લકોના ધણી કરી બસેક રૂપિયા બચાવેલ તે લઈને તે પશુ કલકતે આવ્યા; અને અલગ-અલગ વચ્ચે ઘોડી મુદતમાં તેઓએ કલકત્તામાં જાણે કાઢવો સર કર્યો. બાણુ શિશિર કુમારના હાથ નીચે હેમ ત કુમાર અને મોતીલાલ પશુ અધિપતિ ખાતામાં બધા. બાણુ પહેલાં તો અઠવાડીક નીકળવા લાગ્યું. તેણે નામ 'અમૃત બજાર પત્રીકા' ન રાખેલું. બાણુ શિશિર કુમારનાં રસીક, રમુજ અને હાસ્યજનક લખાણોથી, તેમજ તદ્દન નવીન અને વળી અણુકતી વિચાર માળાથી શણગારેલા લેખોનાં જાપાએ દુઃખ મુદતમાં પ્રજાનું ધ્યાન ખેંચ્યું. હોંદી પત્ર કારોમાં રાજકારી બંધનિયો (કારકૂનો) પ્રમટ કરવાની પહેલ પશુ તેણે જ કરી. રાજકારી મામલામાં તેનાં અગમિયો એવાં તો તીખાં નીકળતાં. અને તેની હીકા એવી તો સજ્જ અને સચોટ હતી કે જે હાતામાં જ અધિકારી વચ્ચેમાં તેથી અજળજાત મચી રહ્યો. સે-કોડો અધિકારીઓ અગમિયોવાળી તેની નકલો ખરીદતા. કુઠામાં તે વખતના 'ઈન્ડિયન ડેલી ન્યુસ' નામના એક કુખ્ય રાજકી જાપાએ રહેલ તે મુજબ 'પત્રીકા' સરકાર ની સેડમાં શુભ રૂપ મળે પડ્યું.

સાર પછી મગધાના કારજારી સર રીચરટ ટેમ્પલ થયા. તેણે શિશિર કુમાર ના કુલોની પીછાળ કરી. આ કારણે તેના એકાંત વચમાં જઈ તેની મુલાકાત કરી, અને તેની ઉમ કલ્પનાકલિત, તીવ્ર જુલિ તથા બાહોલીથી, અને પિયરે કરી ને તેના દેહ પ્રત્યેના તેના નિઃસ્વાર્થ અને મળમળા પ્રેમથી તેઓ એટલા તો ચકિત થયા કે તેમણે રાજકારણમાં પેતાના અન્યથો સલાહકાર તરીકે બાણુ શિશિર

કુમાર ક્યાં બાણુએ તેમની પાસે એ બાળતો માગી; એક મ્યુનીસીપાલિટીની મુદતથીના કલકત્તા, અને બીજી કલકત્તામાં કુનરકાળા સ્થાપનાની કેમકે શિશિર કુમારે એણે કે કળા કુનરની કેળવણી વિના હોંદી પ્રજા જીવે નહીં ચડે સર રીચરટ તેને એણે વચન આપ્યું કે જે લોખાને મુદતથીનો દુઃખ જોકે છે એણે દેખાવ તો પોતે તે જરૂર આપશે. શિશિર કુમારે તરતજ તે દિલચાલ ઉપાડી, અને જાતી બિટીક ઇન્ડિયન એસોસિએશન તથા બીજી કેટલાક વચવાન માણુસોના સખ્ત વિરોધની સામે ચઢતે પશુ તેણે પ્રજામત દ્વારા મુદતથીના કલકત્તા મામણી કરાવી. તે મામણી તુરત સ્વીકારાઈ. વળી એટલું વિચેલ કલેણુ એમણે કે તે દિવસે મુદતથી નું જે ધોરણ મળેલુ તે આજના કરતાં વધારે સારું હતું. આમ કલકત્તામાં મુદતથીના ધોરણ અમલ થયું તે બાણુ શિશિર કુમારને પ્રતાપે. કુનરકાળાના ક મધમાં પશુ તેણે દિલચાલ ઉપાડી, અને પાંચ દિવસમાં લગભગ જે લખાનો રૂ. ૧૦૦ કરી સરકાર પાસેથી રૂ. ૮૦૦૦ ની વારસીક આવક મેળવી, અને જાણાવું સ્થાપન કર્યું.

સર રીચરટ પછી સર એકલી ઇડન કારકારી થયા. તેણે વળી એર રીતે શિશિરના ખીરનો ખ્યાલ કરાવ્યો. શિશિર કુમારના પ્રતાપને પીછાળી 'પત્રીકા' ને સરકારનું હાથીયાર બનાવવાની તેમણે તેની પાસે મામણી કરી. બાણુએ તે જાણ બાણુએ કે "કલકત્તામાં વધુ નહીં તો એક પ્રમાણીક ને સ્વતંત્ર જાણુ તો હેલુ જ જોકે." સર એકલીએ તેને મોટી બાકાએ આપી, સરકારી નીચ તાણુ બાણુ બાણુવાળું પશુ વચન આપ્યું; પશુ કાંઈ વધુ નહીં સારે ખાજવા કે 'આ તુનક મામડીઓ મુનરના તના સાંકા હોવા જતાં આવા લાભોનો બોમ બાણુ દેહાભિયાનનો હોયો બતાવે છે.' તરતજ તેમણે દેવી બાણુમાં જપા તા બાણુઓ પર હાથ મુરનારો કાપદો કર્યો. અને 'પત્રીકા' તથા તેને રવે માલ તા બીજા જાપાઓને દેવી નાંખવાની પેરવી કરી. બીજેજ દિવસે 'પત્રીકા' તથા રૂપમાં પ્રમટ થયું- તમામ ઇન્ડિયનમાં જપાઈ નહાર પડ્યું. રાજકારીની જાણમાં પ્રમટ થતા જાપાને ઉપમો કાવશે લાગુ પડે તેમ નહોતો. બધા બાણુએ જક મધ મથા, કામ પશુ જક કરે એણે જક લાગુ લાગુએ મળીને બધા કામોને પદોથી વળ તા 'મનાં મેળાવાળું' નથી જાણાવું

કાલી બનાવવાનું, સખવાળું, એ બધું કામ તેઓ બતે કરતા. શિશિર કુમારે તો એટલી કામેલીયત મેળવી હતી કે લેખો કામળ પર ઉતાપી વિના પરખારા તેને બીજામાં જોડવો. વાર-વાર બદલકીના કેસો તેઓ ઉપર આવી પડતા પશુ શિશિર બાણુ કલાથી કારે તેવા નહોતા.

આમ કેટલોક કળ વિલા પછી તેમને મુનરનું કે આવી છાંડગી કરતાં પશુ ઉચ્ચ પ્રકારની છાંડગી સરજવણી છે. 'ધરમ' એ સખદના મુદતવનું પશુ તેને સારે બાન થયું પોતાનાં નાનાં મામમાં દુઠાવન બધું થયેલ તે પરમાનંદના રિવસો તેને માલ આવ્યા. વધુજીવ ધરમનું મધિરવ તેની ખુબી તેનાં અંતરમાં ઉતરી પડી. તેણે બધું છોડી દીધું, અને નદીબાના 'પ્રોટેક્ટ' મધતત્વે જે પંચ પ્રવર્તાઓ તેનાં તત્વજાનનાં મુસતકે લખવાનું તેણે કર કર્યું. પશુ તેમ કરતાં તેણે પરધરમની લવલેચ નીકા કરી નથી. તે વખતના તાનાં કરોડાધિપતિ બોન. સીતાનાથ રાજ બહાદુરે એક વખત કહ્યું હતું કે "આપ જો વધુજીવ ધરમ લગભગ આવી પામ્યો હતો તેને તણુ જોર આપનાર, અને તેને અત્યંત ન્યાયસર અને ખુબી સારેલા રૂપમાં દુનિયાની સમક્ષ મુકનાર બાણુ શિશિર કુમાર છે. બાણુ શિશિર કુમારની ધરમપરાયણતાના સજ્જ મમાં એક જુદો લેખ લખાય તેણે છે.

[સંપૂરણ.

એકમોરમોટોયા ચોરતપરજીલમ

મા. કે. ૨૨ જા. ૨૨. આમારો રરે ચરનો ખવરપચી તાર છ મુલાકાએ લખેલે કે અતરે એક જુલમી બનાવ મન્યો છે. એક હોંદી ચોરત જે રજ જેવી પોતાનું અને પોતાનાં છોકરાંનું પેટ પૂરું કરતી હતી તેણીને ત્રણ વરસ ના પાઈક નવ નહોં આપ્યા બદલ સર કાર તરફથી પકડવામાં આવી છે. તેણી કોઈ પશુ રીતે તે પછસા બરી કકે તેમ નહોતું. એથી બે અઠવાડીયાની જેલ માં તેણીને નાંખી. તેણીનાં છોકરાંની કી કલા સરકાર ને તેણીનાં નહાનાં બાળકો ની જતા પશુ લ્યા આરી નહોં. તેમજ તેછોકરાં શુ ખાશે તેનો વિચાર કાંધે નહોં છોકરાંને ખાપ નથી -મા જેલમાં તેમની કી કલા મથા અઠવાડીયામાં એટલે સેમચારે તેણીને પકડી હતી. તેણી ના પશુમાં ઉજી રહે એણું કોઈ નથી.

હાંદુસ્તાનના ખખરો

(હાંદી જાણ ઉપરથી)

લીમડીના જૈન કાંધે મરજી નખતે રહવા કુટવાની રીત બંધ કરી છે.

લાડીના કોઠારને માઠીએ બેસાડવાની ક્રીયા મેં માસમાં થઇ હતી

રાખજાટ ખાતે મોં સાખાજીરાજ બીજ નો પાચો નાંખવાની ક્રીયા ના. કોઠાર થી સાખાજીને હાથે થઇ હતી.

જુનામઠ રોટના એડમીનીએટરે મી. ડોટાલાજી બક્ષી સામે અડિસા મેટા હવા ની ખાનમી રીતે તપાસ માલ્યા પછી એવો જુઠાદો આપો કહેવાય છે કે રોટ ને મી બક્ષીએ રૂ. ૧,૦૪,૬૦૦ ની રકમ ભરવી. જેમાં મી. બક્ષીએ રૂ. ૪૫૦૦૦ ની નોટો રજુ કરી અને બાકીના રૂ. માટે હર વીએરે જમ્મીમાં લેવાયું છે. જો એક મહીનામાં રૂપિયા નહીં ભરાય તો જમ્મીનો ખમલ થશે.

અમદાવાદ ખાતે વીજશક્તિના નામરે જામની પરિષદ ભરાઇ હતી, જેમાં કેળવણી, બાળશક્તિ, હરજીયાત શાંતિઓજન, રહવા કુટવાને, ચાલ, પરદેશમન વીએરે સવાસોપર અમલના કરાવે પાસ થયા હતા.

વડોદરાનાં રાજકન્યા ઉદીરાજાજનાં સગાં આવતાં માઠ માસના અરસામાં થનાર છે.

વડોદરા તાબાના પીજ, નાગ, સુજાવ, ઉતરસંગ અને જોડ સામના પાટીકારોએ પોતાની નાતની ઉજવણી માટે એવા કરાવે કર્યા છે કે વડોદરાના બાપે કોમ ના કેળવણી હંડમાં રૂ. ૫ થી ૨૫ સુધી ની રકમ હરજીયાત ભરવી અને વરધોડા માં અગ્રિય વાજાં થઇ જવાં નહીં. જે કોષ થઇ જાય તેજી કન્યાના મામમાં કેળવણી હંડમાં રૂ. ૫૧ ની રકમ આપવી પડશે.

પુનઃની હરજીયાત કોલેજમાં સધળા વિદ્યાર્થી-ની બેસી કહે એવો અરથ વરજીયાત સભા મંડપ ખાંધવાને "વાડીયા દરેક" ના બવરમાપકોએ રૂ. ૨૫ દળાર આપ્યા છે. આ સભા મંડપને 'વાડીયા કોલ' એવું નામ આપવામાં આવશે.

હાંદીમાં કોઈવતમાં કાલ નવું તત્વ ઉમેરાવું એવામાં આવે છે. પુનઃની ઉલ્લી આજમાં સપડાએલાંની કાગવાર કરવા માટે મુંબઈના સેવાસહનમાંથી તથા પુનાના લેખવા આજમમાંથી ફેલીક સેવીકાઓ જાતે ત્યાં ગયા છે, અને કુખી આંની સેવાવુ પરમાર્થી હામ જળવવવું પોતાને માથે લીધું છે.

મુંબઈ પહાડાના સરકારી મેજેસ્ટ્રાટ જાહેર મકુ છે કે અગમથી જ ખુસર સુધી રેલવે ખાંધવા સરકારે પરવાનગી આપી છે.

વઢોરાએના વડા મુકલાજી ઉબન, ઉદોર, કરાંચી, દીલ્લી, આમ, વએરેનો પ્રવાસ કરી તા. ૪ થી એમે સુરત ખાતે પહોંચ્યા હતા.

આખાનીજને દીવસે સુરતની તાપી નદીમાં મોટો જીવાળ આબ્યાથી આવતા મોમાસા માટે સારી આસા રાખવામાં આવે છે પોરખંદરના મામડીયાઓ આખાનીજને દીવસે જામલમાં મયા હતા અને પવન વાયવ્યનો થઇ નમરૂતનો ખપોર સુધી પુકારો હતો તેથી તેઓ કહે છે કે આ વરસે પુણ્ય વરસાદ થશે અને રોમમાજો પજી આમશે.

મુંબઈના મીલ માલેકાની મંડળીની વતરસીક સભા વેળાએ મેસરસ ઓલસ, એન એન ગાડયા, મનમોહનદાસ રામજી, કાજલજીય કરીમજી અને નનસા વાઢાએ મીલ ઉદ્યોગની લાંબા વખતની ચાલુ નખણી દસા માટે બજાપો કર્યો હતો વીસ મીલો તલન બધ પડી છે અને તે કરતાં વધુ બધ પડવાની અણી વધર છે. આ માટે ઉપલા મોલનારાઓ એ રાજેતા પ્રમાણે હમલાખ ડીપાયો બતાવ્યા હતા, જેમાંને એક પજી ઉપાડી લેવામાં આવ્યો નથી, અને નવદીકના ભવીષ્યમાં ઉપાડી લેવામાં આવે એવો સંભવ પજી નથી. —'હાંદી પંચ.'

મુંબઈના જાણીતા હાંદુ મુદરમ મી. જાંતારામ નારાયણ દાલોલકરે પોતાની મહોડસારસ્વત ખાલજી કોમના લાલ માટે રોકાસરકોષો આપવામાં એક લખ રૂપિયા આપ્યા છે.

અમદાન અને વહેમમાં ખાંધળા બનેલ નાં અધમ કરતુકને એક હાખલો અ મેરી

ખાતે બન્યો છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે એક માલજીના ઉકારા જીવતાં ન હોવાથી તેજી, ઉકારા જીવવા માટે, કોમના ભરમારવાથી, એક પાડોચી ની એકાદ વરસની દીકરીને મારી તેવું કાળજી લઈ કરવા માટે કાપી કાઢ્યું હતું. દરમ્યાન તે પકડાઇ ગઇ. આ આંને હાંસીની સગ થઇ છે. તથા તેને એ હામમાં મંદ કરનાર તેના દીવરને જન્મદેક નીકાલની સગ થઇ છે.

મામસોરની કોઠારની એનાની ખાજી માંથી વેકર્સ ૨૧ વરસ દરમ્યાન કુલ રૂ. ૫૭૬૦૦૦ પાછીડની કીમતનું રેકરડ સોલું નીકળ્યું હતું. આ ખાજીમાંથી લેપલી મુલતપાં ૬૦ ટન સોલું નીકળ્યું હતું અને સેરફોલકરોને રૂ. ૨૮૫૮૪૪ પા. ની વહે ચણી અપાઇ હતી. આ હોલ થી સતોપ પાંચ ડાયરેક્ટરોએ ૧૨ માંકલ ના વધુ વીરતાર ઉપર સોલું કાઢવાનો પરવાનો મેટી રકમે મેળવ્યો છે.

મધ્ય પ્રાંત માટે નવી પ્રાંતીક કાઉન સીલ રથપરાને લમતો ડીરપેચ શેડુ'કમાં હાંદી વજર જેમ રજુ થનાર છે આ ડીલપેચ પછી લેહરેનટ મવરનર સાથ મધ્ય પ્રાંતને એક કાઉંસીલ મળશે.

"કપીટલ" પત્રો મુંબઈને ખખર પત્રી જણાવે છે કે તાતા આવરન વરસ જુલુ મુકવાની કોષ ના. કહેનસાક ને હાથે ચવાની વડા છે.

આજિવમાં મી સમયદ બલી બેલમામી જન્મતનસીન ચવાના ખખર પ્રસિદ્ધ થયા છે. તેમજે કેમીજી મુનીવરસીટીમાં મરાહી, બરેળીક અને સંરૂતના પ્રોફે સરના કોલ્કો બોનબો હતો તેઓ એક ડગ્ન જેટલી બાજાઓ કડપથી બોલી શકતા. અને લમલમ ૨૦ જેટલી બાજા માં લખી શકતા. તેઓ લોરડ મેરલીની કાઉંસીલના માજી સભાસદ મી. સમયદ હુમેન બેલમામીના નાના બાપ થતા હતા.

સહેનસાકની હાંદીની મુલાકાતની માદ મીરીમાં તીમકપરને કર સાથ કાઠી નાખવાની, તથા મુલત અને હરજીયાત કેળવણી કાખલ કરાવવાની સુમના થઇ છે.

પુરવ બમાળ અને આસામની સર કારે બામલની જાની પંખાવતી રહીમાં

ફરાર કરી બેરીસલ ખાતે તેની અજમા
વસ લીધી છે. આખા જિલ્લાને સંખ્યા
બધે મથકોમાં વહેલી નાણી ફરેક મથ
કોમાં ફેટલાંક મામડાંઓને હાથલ કરી
પંચાયત માટેનું કુનીયન સ્થાપવામાં
આવ્યું છે. ફરેક કુનીયનમાં પંચાયતો
તરીકે લાવક માણસોની નીમજીક કરવા
નું કામ મો. રુપાને સોંપ્યું છે.

પણત પડેલા વરગોને માટે મહેનત
કરનારાઓ તરફથી 'બંગાલી' પત્રમાં ફરી
વાદ કરવામાં આવી છે કે તેમની તરફ
પોલીસ એવી રીતે ખ્યાન આપવા લાગી
છે કે તેમને હેરાનમતી ખમવી પડે છે.
એવું કહેવામાં આવે છે કે ઉપલા લીધ
આદ કરનારા માણસોની પુક માણ પકડી
રાખવામાં આવે છે અને ફેટલીકવાર તેમ
ને હમ બરાવવામાં આવે છે અને ધમકી
આપવામાં આવે છે. સત્તાવાળાઓ આમળ
ના ખાખત રજુ કરવામાં આવી છે.

બંગાળ તરફથી નામદાર સહેનસાદ
અને સહેનસાદખાનુને આવકાર આપવા
માટેની મોહવણી અને વાપણના સંખ્યા
માં બંગાળી સહમદરથી વચે ને ફરીકાલ
આવતી હતી તેને બાંત આંચો છે અને
'બંગાળી' 'પત્રીકા' વીગેરે પ્રગાળી પત્રો
ની હીમાયત મુજબ મુરશીદાબાદના નવાબ
ને તે માન આપવામાં આવ્યું છે.

એક હોદી પત્ર જણાવે છે કે જામ
અમ અચાઉ બંગાળનો જુને પ્રાંત જેવો
હોતો તેવોજ તે પાછો રાખવા માટે ના.
વાહસરોવ વિચાર ચલાવે છે. એમ જણા
વતાં હમમકાનુ "ટરક" પત્ર લીધા કરે
છે કે નો આ ખર્ચ દેવ તો એક ખરા
રાજદારી પુરવને લાવકના કામ માટે
લોરક હાર્ડિંગને મુખારકખાદી કરે છે,
અને તેથી હીલકીતો રાખાણિયેકોનો બનાવ
પ્રગાળીય ખુલાશી માટે એક ખરો પ્રયત્ન
ચલ પડશે.

કચ્છ-તાની સાવનદીરીક અને કનકસ
ત્રીઅલ મંડળીની વારસીક સલામાં સેકે
દરીએ જણાવ્યું હતું કે એક ટેકનીકસ
કોલેજ સ્થાપવાની મેજના સરકારે પસંદ
કરી છે અને બા મંડળીને વારસીક ર.
પ હમરની માટે આપવા મંજુરી આપી
છે. બા વરસે ડક પીધાર્યાંઓને બા
મંડળ તરફથી પડેલ ખાસ મોહકમાં
આવશે.

હોંડુસ્તાની કારીગરો

અમરા કારખાનામાં તમામ માલ કોલકા
હોંડી કારીગરોથી તરફવાર વાલ છે, જેથી બીજા
પરદેશી વેપારી કરતાં મજીલ ટાણ અને
સસ્તો માલ તરફવાર કરી રાખે છે. આથી
છે કે દેશાળીઓની હોંડીઓ બા કારખાનાને
હતેજન આપવા સુધી નહીં.

કારી વેપારમાં ચાલતી સસ્તી તેમજ કારી
કીનની 'ગો' વધા સત્તાં અને હંદાં હાંમણાં
વાળા ચણુએ વધા પાણીના કારા વધા કાચ
વાળા વાદવાથી હમોસ મોડા જવામાં તરવા
ર રાખીએ જાવે. કીનની પેટી બધી ચાઈકળી
જીદી તેમજ નેસમાં વેચાણે જાવે. નાના મોડા
કાણી કોપર જાવે જાવે. પ્રાકસ લીસ્ટ
મજી હવે.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban.
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાણું ઉમદા ફરેટ

અને વણીવણ

કારખાની પેઈમ, કારો માલ બધી
જાખાએ રોકડેથી તાજીદથી મોકલુ. છ.
જોરદર મોકલી ખાત્રી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with
order. Write —

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add: "HAIJRI"

તાણું ફરેટ અને વેણીવણ

કારખાની પેઈમ, કારો માલ, રોકડેથી
ખાખાએ તાજીદથી મોકલુ. જોર
દર મોકલી ખાત્રી કરશે. કો.

મહાકાળા હાંસોડો.

પો.બો. ૮૧૫, ૧૧૭ કવીન સ્ટીટ, ફરેન.

તા. પશીની રાત્રે કવળન ટાઉન હોલ
માં નેટીવોને સુધારવા અને કેળવવાનું
કામ કરનારા મીસનરીઓના મંડળના
સંખ્યામાં એક મેળાવડો ચલે હતો, જે
વખતે ચવરનર જનરલે પ્રમુખપદ લીધું
હતું, અને નેટીવોની મહત્તી વિષે ઉદારતા
બરેલા વિચારો જણાવ્યા હતા. કેળવાએલ
નેટીવોના એક આમેવાન રવરડ જે.
એલ. હુએએ પોતાના બાવણમાં "કાળા
ભય" પા કસારો કર્યો હતો, અને એવા
ખમને નેટીવો ચેરા નેટલાજ વિધારે છે
જેમ જણાવ્યું હતું.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
કુલ ફાયનસ ૧૪માર્ચ ૧૮ ૬ થી ૧૮ ૬		
આવલ મોંઘા ૧ બરતાની	૧૬ ૬	૨૦ ૦
બીમડીના	૨૩ ૬	૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. આર	૧૮ ૬	૧૬ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૭ ૬	૧૮ ૦
ચીની સકકર	૨૦ ૦	૨૨ ૦
હંડાના	૧૬ ૬	૨૦ ૦
દેશી તુવેર કાગ	૧૭ ૦	૧૭ ૬
કાનપુરી તુવેરકાગ	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મસુરની	૧૬ ૬	૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦	૨૭ ૬
મગની	૨૮ ૬	૨૬ ૦
ચણુ મુખાના	૧૬ ૦	૧૬ ૬
" કાગ	૨૩ ૦	૨૩ ૬
વટાણા નાતાલના	૨૦ ૦	૨૧ ૦
મકાઇ	૧૦ ૬	૧૦
બીનીસ	૨૦ ૦	૨૧ ૦
કાણુ તેલ ૧આલન	૩ ૪	૩ ૫
એરડીનું	૩ ૪	૩ ૫
મીડું	૩ ૬	૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૩	૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૬ ૦	૧૬ ૬
પીણી	૧૫ ૬	૧૬ ૦
તીરકુળ નાતાલ	૬ ૬	૧૦ ૦
આટો કાઉસ હોલ	૧૧ ૩	૧૧ ૬
આટો (બંખીલો મીઠ)	૧૦ ૬	૧૧ ૦
મકાસી સોપારી ૧ રતલ	૭ા	૮
મરચાં	૫ા	૬
મી પેટી, જીનના પીડ. ૮-૧૫-૦		૬-૦-૦
પેરબંદર	૬-૦-૦	૬-૧૦-૦
પારાશીન સીલવન	૭ ૩	૭ ૬
" વાસટ રોલ		૮ ૬
" " માલનું	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીપેર	૧૬ ૦	૧૭ ૦
ફલી	૧૧ ૦	૧૨ ૦
કામમંડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
કાણુ સીફક રોલ	૧૫ ૬	૧૬ ૦
કાણુ સનલાઇટ ૧૦ કોસ ૩૪ ૦		૩૪ ૬
કાણુકાપ ૫૦ કુકડાના		
મોહસની કીમત	૧૨ ૬	૧૨ ૬
કાણુકરોસીસ (આ. ૬૦) ૧૨ ૩		૧૨ ૬
નેકકર ટી	૧ ૮	૧ ૬
માચીસ લાખન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરધની	૧૦	૧૦
નીડલ પોઇટ સીમારેટ	૧૫ ૩	૧૫ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
બરતા એકની.	૪ ૬	૫ ૦
નીમક (બરમની કાગ) ૪ ૬		૪ ૬

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will sail on or about the 16 JULY
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

ધા શિપ્પરિ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવિગેશન કંપની.

સ્ટીમર "પંડુવા" ટન ૩૩૦૫.

ઉપલીજળ જાહેર વખણાવેલ લાઇનની અંજલિ અને કડપ ચાલતી આમ જોટ બનેલી તા. ૧૬મી જુલાઈ ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત કાઝીખાર અને મોઝામ્બિક બંદર કરી મુખ્ય બશે.

મજબૂત લાઇનની આગવોટમાં કેક પાસેજીને રીફે ઉપલા ફાલકાઓમ મણી સારી સમય છે તેમજ વીજળીની બનીએક છે; તેથી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા નેવિગેશનને તેમજ ખાસ કરીને જે હોટ પોતાના બાળબચ્ચાને ઇન્ડિયા મુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ બલામણ છે કે આવી ફેક મુક્તની મુસાફરીનાં અગ્રણ્ય તક મુખાવરી નહીં.

૧૨૨૮ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજીને વાસ્તે ખોરાકવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી ટની સમય કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી તુરત કેબીન ની ટીકીટ લેવાની બેવી.

કેક પેસેજીને માટે સફળી તરેહની સમય છે. સારા જોશીસરો હોવાથી કેકપણ તરેહની અડચણ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગવોટ બનેલી દર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર મુખ્ય પહેલેયે તરેહી ખબર મળે છે, જે જાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેલરસ મી. એમ. સાલુજી, ના. ૨૮ પ્રસીડેન્સ સ્ટ્રીટ અથવા સ્ટાંડ ૧૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોકેસન એજીનેસીસ, અમર અમારે ત્વ બંને મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

મેસરસ એમ. સી. આંબલીઆ એન્ડ કુ, ને ડબલ્યુ. ડન અને કુ કેમરસીયલ રોડ, બેંગલ.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

કપડાં મીઠાઈ અને દરેક જાતના પરચુરસ
માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C

P. O, Box 8

Branches: Lower Store W.
Longlands
Delport's Hope
Kalkfontein

આની ઉત્તિ વિના રહેનતિ નથી
મુંદરી મુખોશ

ખાસ સ્ટીમિંગની મેળવણી અને ઉત્તિ અરથે પ્રકટ થાય છે; તેથી મહેરબાની પોતાના કુટુંબ ની સ્ત્રીઓ સાથે લેવા લાયક છે.

સંપૂર્ણ અનોરજન અને બોધદાયી વારતા બો અને વિદ્યા ઉગાડું સજ્જ બાલકામાં જાન બળે એવાં લખાણોથી અરપુર આ માસીક હીંદુ મુસલમાન અને પારસી વગેરે સમગ્ર જુજાણી વાંચતી કેમમાં એક અરથો અથ જાર પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા ઉગાડું વગેરે દેશોમાં ખ્યા સાહસીક જુજ રાત્રી બંધુઓ મવા છે. ત્યાં 'મુંદરી મુખોશ' ની માત્રમુદી થાય છે.

જાહેર ખબર માટે પણ 'મુંદરી મુખોશ' સાથે સાધન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ જપાય છે. નમુનાની નકલ અથવા આનાની ટપાલની ટીકટ મોકલનારને મુક્ત મોકલવામાં આવશે.

વર્ષાદુ' લવાજમ રૂ. ૧-૮-૦

સમગ્રો પત્રવ્યવહાર નીચેનાં સરનામે કરવો:

'મુંદરી મુખોશ' મળીર, અમદાવાદ.

The "Bala Bharata"

A Monthly Review of Indian
Progressive Thought.

Highly spoken of by Eminent Thinkers
and Patriots.

Annual Subscription Rs. 1 1 0

6 Months Rs. 1 0 0

Foreign Subscription 4 Year 4/-

Apply to :-

The Manager "BALA BHARATA"
PONDICHERY

The Indians of South Africa

Belots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA,
ENGLAND and INDIA :

s.	d.
Yearly ...	17 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Sartie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Meosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsay,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsay" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoo." Box 42

BEACONSFIELD

Shabbodeen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

G. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanides Ohrewala
Banderia, 21 Roger-street
Importer
ERRAHIM NODDIE,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Viharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOOBAKES ABUD & Bco.,
Box 441, 434 West Street.
M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parahotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street
Ghrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
H. Ebrahim & Co.,
113 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim
Commission agent Point.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey-street
S. Peerbhoy Butler,
474 West-street
G. Ramchand,
506 West-street
M. RAWAT & Co.
106 Queen-street.
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey-street
A. G. TIPPIS Watch Repairer
120 Grey-street
ISMAEL JEWEL
Fruiterer Box 471

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Rosar,
Merchant, Butcher & Importer
Queen-street
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangaswamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Mecah & Co., P. O. Box 35

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moseajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHOSALESHAI BHULASHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street
M. R. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANCY,
Box 4031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Mahomed Ebrahim Kankay
182 Market St Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp Box 4140
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavarin,
224 Market-st

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: "V Samy"
87 Jonck-street
Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
Suleman Ebrahim, General Dealer
Box 33, 73 George-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House
T. Vedis Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Mande
Rice & Dhol a Specialty
67 & 69, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KEUGERSDORP

Moosa Amod Waje & Co.,
Box 222.
CHOTASHAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE
Box 11.

LOUISTRICHARDT

Dungershi Mora jee
P. O. Box 7

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BEADNA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150
I. A. Oajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

HOMAJAY IDOLGY, Box 332.
Madhavjee Jettha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJDA & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers. Box 141

NORTHDENE

Davjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PINT RENTIEF.

Ebrahim Osman.
Box 9.

PINTERSBURG

META & EKAMBERIA BROS.,
Box 700, Market Street.

POTCHENSTROOM

G. K. Desai,
Box 128

PORT ELIZABETH

Tishamdas Bros.,
Main Street. Box 531.
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.
V. E. Namscoo,
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,
R. E. Nipoo,
64 Walmer Road
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hassan Street. The Hill.

PRETORIA

Obotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Two Branches: Standerton, Box 84
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, 8 x 42

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vandyk Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Bulisaan"

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Forsenkhau Kalekhan,
17 Market Street.

SPILONKES

(Transvaal.)
Kesavji Giga, Beftola.

STANDERON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.O.

Obhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street.

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8

**COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT**

P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordburg.
JOHANNESBURG

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.**

Telegram Address: "V. SAMY"
87, Jones St. KIMBERLEY.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 187. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 444 "BHABHA." Phone No 12, F.O. Box 20.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co.
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS.
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA."
Codes used ABC 2nd edition and 4th

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Head Qu. 412, Corner Laid & Hill Streets,
TREMORR, JOHANNESBURG
Box 174 Tel. Add: "FAJANDAR"
HEAD OFFICE: VANDER KUIJL, NEDERLAND.

પ્રુચાલનાઈ શુલાલનાઈ
અમતનો ધુ.
જનરલ ટ્રીક મરચાંડ

મરના ટેક, ડેટ, પાલકુન, સપીક,
ડે, ૧૫, દુવાલ, મીરનાન, રેશી
માલ વમેર ૧૨૫૨૫ માલ મળશે.
આરે, લુમે અને પાકી રહે.
મેનુ મળે છે.

ઈડીઅન મારકેટ, રીલ નં ૫૮
ટ્રીકિન્ટ બીડ. બેન્ડાનાઈ.
જેડ ૧૧૫૦

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles & Gibraltar:-

„ August 28th Goorkha 6300 tons

About July 31st Goth 4790 tons
DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY

About July. 13th Durham Castle 8217 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ 7 July th Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE CHERITY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3804. Tel. add. "CAMAY"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 119, LOUVERCO MARQUE.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

DUIS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"
DUIS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

દેશીએલ અને ફીક મરચાંડ

ઈડીઅન મારકેટ નવાબાંધે ઈડુસ્ટાન
શી મંગાવી કરતે હમે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ વી પોરબાંધુ તથા કલકત્તા
નુ-સરથ આવલ-ચોખુ મંધીઆજી-જવા
બંધ બજારમાંએ હરી લુઓ.

STAND 512, 17th Street TREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબાંધુ પ્રુચાલનાઈ બી.

108 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 38 Tel. Add.: "FORBANDAS,"
Telephone 55

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી મેલા
મુંબઈ જનારો

અમરુખી દન ૫૦૦૦ તા. ૬ઠી જુલાઈ

આ કંપનીની આગમીમાં દરેક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસી હડીખન છે, અને એથીયે બીજા કામદારો વચેરે નરમ સ્વચ્છતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કાંઈપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગમીમાં દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કંપની મુસાફરીના ખર્ચે બાબ નહીં મુશ્કેલી દેશ જનારાઓએ તમારે ચક્ર રહેવું.

સરકાર આગમીમાં મુંબઈ પહેલેથી તેજ દિવસે અતરે તાર મારકે તે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફ્ટી ભણુ માટે અતરે જનારામાં નાખવું તેથી સહ કાર્યોને ને જમર ખરચે આગમીમાં પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે અળી શકશે.

જાણવું હોયે કોઈની મોટ કલકલતા સ્કીમ નીચે મુજબ જાતી દે.

જસ. જસ. અમલીયો દન ૨,૨૦૦ તા. ૧૨ જુલાઈ

જસ. જસ. અમલીયો દન ૨,૨૦૦ તા. ૧૨ જુલાઈ

જસ. જસ. અમલીયો દન ૨,૨૦૦ તા. ૧૨ જુલાઈ

બી. જનારાઓને ખુશ ખબર મળી.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ મેમરીયલ રોડ ડરબન

Telegraphic Address: Kathorian.

P.O. Box 125.

જસ. જસ. અમલીયો દન ૨,૨૦૦ તા. ૧૨ જુલાઈ

જસ. જસ. અમલીયો દન ૨,૨૦૦ તા. ૧૨ જુલાઈ

King & Sons,
West Street, Durban.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

DAWOOD ISMAIL

General Dealer & Importer.

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 130, MIDDELSBURG, Transvaal

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 150 lb

THUR DHOLL

25/- Per Bag, Weight 150 lb.

BHIMDI RICE

32/- Per Bag, Weight 150 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Haude

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

મોસ્લેમ યુનિવર્સિટી અને લંડન
મસ્જિદનું ફંડ

પા. શી. રે.

૧૬૭ ૧૮ ૧ આગમી જરાવલા.

૫ ૦ ૦ કાદર મહમદ કાદરી.

૨ ૨ ૦ રસુલ મુસતાન.

૧ ૦ ૦ પીરબાદ ખાંડલી.

૧ ૧ ૦ દીલ્લીરખા.

૦ ૧૭ ૬ ઇ. મુ. બલબલા.

૦ ૭ ૬ હસમમલ વરાહલા.

૦ ૧૦ ૬ હમરાલીમ વાલી.

૦ ૧૦ ૬ હાસમ વાલી.

૦ ૧૦ ૬ અહમદ હસમ કાદરી.

૦ ૫ ૦ હસમ હ. કાદરી.

૦ ૧૦ ૬ મુલાયમ મુલાયમી.

૦ ૫ ૦ અહમદ હસમ કાદરી.

૨૧૦ ૮ ૬

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANDED (S2):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

454, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods

and Best Silks

હાલો રેડની દરજીક રોપીઓ,

સજાઈ અને ચારી, ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Cadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Address, "TOBACCO"

ખાતરીના તંબાકુ.

દરેક જીવ જાણીએ, સસ્તા ભાવે મળશે

ખાતરીના તંબાકુ, સસ્તા ભાવે મળશે

ખાતરીના તંબાકુ, સસ્તા ભાવે મળશે

ખાતરીના તંબાકુ, સસ્તા ભાવે મળશે

No. 28—Vol. IX

SATURDAY, JULY 15TH, 1911.

Registered as a Newspaper
Price Three Pence

LONDON COMMITTEE AT WORK

REPRESENTATIONS ON BEHALF OF SOUTH AFRICAN INDIANS

THE South Africa British Indian Committee has addressed the following letter, dated the 2nd June, to the Under Secretary of State for the Colonies:—

Sir,—I am desired by my Committee respectfully to direct the attention of the Secretary of State to the following facts.

1. On the 2nd ultimo an appeal was heard by the Durban Town Council against the Licensing Officer's decision to refuse the application of the Natal Indian Traders, Ltd., for the transfer of wholesale and retail licences from a certain D. K. Patel in respect of premises No. 181 Grey Street, Durban. The Company is registered in Pietermaritzburg where it has its headquarters. It has for some time had a branch at Durban. The nominal capital of the Company is £6,000 and the registered shareholders number 480. Eighty to ninety per cent. of its shareholders are colonial born and speak and read English well. Grey Street is an Indian quarter. The business is almost entirely carried on with Indians.

2. Mr. Secretary Harcourt will observe that the application was for the transfer of an existing licence. No new interest would have been created, for, with the winding up of the Company, the licences would terminate. Individual shareholders could not in their private capacity obtain any separate licences. The licences were refused by the Licensing Officer on the following grounds: "In my opinion it would be unwise to transfer an existing licence to a large partnership concern which will not determine as any privately owned business does with the death or retirement of the principal. This Traders' Company will apparently have perpetual right of succession, as members can come and go. Most of them appear to have a very small holding in the concern. In his speech before the Council the Licensing Officer assumed the part of

advocate and sought to justify his arbitrary action on the grounds of self-preservation.

3. I am directed to remind Mr. Secretary Harcourt that some of the most important rate-payers of Durban are Indians; that the Town Council represents not the European citizens of Durban but the Durban population, and that it has been appointed for the purpose of the preservation of

All Legitimate Interests

in the Borough and not only those of the European section of the community. I am also directed to draw the Secretary of State's attention to the principle enunciated, that all Indian businesses must end with the death or retirement of the present owners, thus contemplating a forced sale of such businesses and a consequent heavy loss.

4. Many of the existing Indian Licence-holders look forward to the time when their sons, many of them born in the Province of Natal, may be taken into partnership with them, and subsequently may carry on the businesses unaided and in the due course succeed to their fathers, but if the principle laid down by the Durban Licensing Officer is to be widely given effect to, as my Committee has no reason to doubt it will be, it is, in the opinion of my Committee, merely a question of time when Indian trading in Natal, even with Indians and for Indians, will be a thing of the past. It is clear, too, that the credit of existing Indian firms will be greatly diminished, for, with the uncertainty of tenure that is contemplated, the European wholesale firms, a very great part of whose business is done with the Indian firms, will hesitate to give Indians the advantageous terms of the past and so will make it very difficult for many of them to meet their obligations. This in its turn will be used as an argument

and an instrument for further curtailment of Indian licences.

5. I am accordingly desired by my Committee earnestly to request Mr. Secretary Harcourt to exercise his influence in the direction of securing the removal of such anomalous conditions.

Immigration

A further letter, dated the 19th June, was addressed to the Under Secretary of State, as under:—

Sir,—Referring to paragraph two of my letter dated the 2nd instant, I have now the honour, on behalf of my Committee, to make the following representations to the Secretary of State regarding the position of His Majesty's Indian subjects lawfully resident in the Province of Natal and the Cape Colony.

1. My Committee is in receipt of copies of memorials that have been or are being addressed to the Secretary of State by the Natal Indian Congress and the Cape British Indian Union, respectively, from which it is evident (and my Committee is assured of this from other information in its possession) that the Indians of these two Provinces are gravely apprehensive that the Immigrants' Restriction Bill which the Union Government propose to introduce into the Union Parliament, next year, will very severely restrict the rights of entry to-day possessed by British Indians.

2. The Immigration Bill that was introduced and withdrawn during the last session of the Union Parliament left the term "domicile" undefined, though it is clearly defined in the existing Natal Statutes. How very necessary is such definition is amply set forth in the Cape Indian memorial above referred to, from which it appears that, on the flimsy pretext of non-return to the Province within the exact period of the permit authorising return, many lawfully resident Indians have been rejected as prohibited immi-

grants. My Committee venture respectfully to urge that statutory domicile should be defined, for the Natal and Cape Provinces, as it is at present in the Natal Statutes, and that domicile certificates should be issued without restriction to those British Indians who are able to prove domicile, enabling them to leave South Africa and return at any time convenient to themselves. The belief is not ill-founded, too, that an attempt will be made, next year, to approximate the severity of the Union Immigration Law to that of the amended Transvaal measure. The Cape and Natal Indians, in the opinion of my Committee, rightly feel that, as Mr. Secretary Harcourt has himself observed, whatever legislation may be introduced in order to settle the Transvaal controversy, the occasion should not be seized to withdraw, either in theory or in practice, privileges that His Majesty's Indian subjects resident in the other Provinces of the Union already possess, and which are fully discussed in the memorials hereinbefore referred to.

Trading Licence

4. Whilst expressing my Committee's deep recognition of the value of the many representations made by His Majesty's Government on the subject of trading licences in Natal, I am directed to remind Mr. Secretary Harcourt that the problem of the issue of new licences to resident Indians, and of the transfer of existing licences, remains unsolved, both in Natal and the Cape Province. Colonial-born Indians find great difficulty in securing a licence to trade, and it is in the power of a licensing officer to close whole avenues of advancement to Indian young men born in South Africa, whilst old-established Indian traders are unable to realise the full market value of their businesses as no other Indian trader may obtain transfer of the licence. The result of this restriction is to impose great material loss upon many traders, who are, in a number of instances, left to the mercy of a grasping landlord, as they cannot remove their business to other provinces.

Indentured Labour

5. My Committee desires fully to associate itself with the Natal Indian Congress in its expressions of thanks to His Majesty's Government for concurring in the decision of the Government of India to forbid the recruitment of Indian indentured labour for Natal after the 30th instant. But my Committee ventures earnestly to hope that Mr. Secretary Harcourt will be pleased to make suitable representations to the Government of the Union, to the end that the £3 annual licence required of every indentured male Indian of 15 years and upwards, and to a total of 33 years and upwards, shall be a subject for removal to an early date. My Committee regards

this tax as a cruel impost, in that it operates against the maintenance of a high moral standard within the Indian community, rendering it less able to fulfil properly its civic duties, apart from the economic effect of the tax in obliging the free labourer to return to a servile condition from which he has emancipated himself.

6. My Committee confidently trusts that His Majesty's Government will give to the representations of the British Indians of the Cape and Natal Provinces the consideration that, in the opinion of my Committee, they merit, and that every effort will be made to procure for the resident Indian community of South Africa the utmost civil freedom, comparable with that enjoyed by any other race within the sub-continent.

Government's Reply

The assistant Hon. Secretary of the Committee received the following reply, dated the 10th June:—

Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 9th instant regarding the position of British Indian subjects resident in the Provinces of the Cape of Good Hope and Natal, and to inform you that a copy of it has been sent to the Governor-General of the Union of South Africa for the consideration of his Ministers.

An Anglo Indian Tribute

To the Brave Transvaal Indians

The Empire (Calcutta) one of the most influential Anglo-Indian newspapers in India, pays the following tribute to the Transvaal passive resistance movement:—

Mr. Gandhi and his coadjutors have achieved in South Africa a triumph comparable at the very least to those of Lord Roberts and Kitchener. They have beaten the Boers to their knees. Only, whereas the Generals had all resources of the British Empire at their back, the Indian leaders have had little or no resources beyond their own stout hearts, and a passionate belief in the justice of their cause. It has taken them five or six times as long to bring the Boers to their senses, as it took the British military men, but they have done it in the long run. The terms of peace agreed upon by General Botha and Mr. Gandhi the other day constitute an absolute surrender by the Transvaal Government of the chief point in dispute. What was that point? That the Indians who, with their descendants, were at one time present in the Transvaal should not be forcibly expelled, or subjected to such ignominious treatment as would drive them into exile rather than remain in

the colony. It must be remembered that the Indians who have been agitating for all these years are only Indians in name. They are essentially South Africans in their outlook, having all been born or domiciled there. They do not resent the law which practically excludes further immigration of Asiatics. They are probably as much in favour of it as any other residents in South Africa. What they passionately resent is the attempt to uproot and sling out those who settled in South Africa many years, and who by education, respect of law and every other criterion of citizenship are as eligible as any other section of the community. This attempt has now been finally abandoned and we venture to think that the Boer leaders have received the most useful lesson that has been taught them since the war. They have discovered the impossibility of coercing a community however small, unless you are prepared to exterminate it. They have tried every means—insult, imprisonment, expulsion—in vain. They have had to own themselves beaten by the sheer might of passive resistance, in which women have played almost as noteworthy a part as the men.

Brazil and the Coloured Man

Though it may not be generally known, it is nevertheless affact capable of statistical demonstration that the preponderating element of the progressive population of Brazil to-day is composed of men of African descent, these numbering some 8,300,000 souls, of which 5,588,000 are classed as mulattoes. The white population is officially numbered at eight millions; but in Brazil, as in most of the Spanish-American Republics, all fair people are considered as white, and so it is more than probable that at least one-third of the Brazilian whites have negro blood in their veins. The present head of the Brazilian Republic, Senor Nilo Pecanha, a very swarthy man with curly hair, is believed to be a coloured man; and, writing on the situation in Brazil, Sir Harry Johnston tells us that the coloured element of the Brazilian population "enters all careers, serves in all trades, professions and employments in Brazil, from the humblest to nearly the highest, from the scavenger and sewage collector to the priesthood, college professorships, party-leaderships, even perhaps to the presidential throne. At least it is said that more than one of the chief magistrates of the 'United States of Brazil' has had a drop of Ethiopia in his veins." The rest of the population, according to the 1908 census, is composed of two million Indians, many of them still savages, and 1,700,000 Mamulucos, who are the descendants of Indians and Portu-

guage. The coloured element, therefore, is in the majority, and it administers the affairs of the Republic.

"At the present moment there is scarcely a lowly or a highly placed Federal or Provincial official, at the head of or within any of the great departments of State, that has not more or less Negro or Indian blood in his veins."—*Daily Gleaner, Jamaica.*

The Gold Law

Indians on Mining Stands

At Roodpoort on Tuesday last (reports the *Transvaal Leader*) Mr. L. A. Hornfall, A.R.M., delivered judgment in a case in which A. Tambolin was charged with contravening section 130 of the Gold Law, by allowing Asiatics (coloured people) to trade on a mining stand, outside a township, registered in his name. The main point was whether section 77 of the Gold Law excluded such stands from the operations of section 130 of the new Gold Law. The Court ruled against the accused, and inflicted a fine of £2 or ten days.

NOTE: Notice of appeal has been lodged—Ed. I.O.

Too Many Lawyers

Rand Solicitor's Views

Addressing a meeting of the Debating and Literary Society last night (says a *Mercury* special telegram of the 6th instant), Mr. J. Haymann, a well-known solicitor, said that he was sorry to have to classify the South African community as a litigious community. The number of law suits and number of lawyers were excessive. They were out of all proportion to the community. Anyone was free to bring an action under present conditions, and there had sprung up a pest of bogus actions. Under the circumstances reform had become necessary. There was a class of solicitors who fattened on that kind of work. There had been too much laxity on the part of the authorities in allowing people to enter into the legal profession, and the result was that they existed in numbers far in excess of the requirements of the country. The consequence was that a number of them could not obtain their livelihood by means of legitimate work, and they resorted to all kinds of malpractices. It was notorious that certain solicitors lived by means of bogus actions. A new solicitor, a man who started now, had scarcely a possible chance of succeeding, because he was met by the malpractices of the unscrupulous solicitor. The Courts were frightfully congested, and an enormous waste of public time and money was involved

in the system. There had been a great number of libel actions in Johannesburg recently, and in nearly every one of them the result had been the same: the plaintiff had been nonsuited. The plaintiff was sometimes a man of straw, and the defendant had to pay legal expenses himself. If the plaintiff wished to challenge the defendant he ought to find security. There was no hardship for the plaintiff in the matter, and it might be the means of saving him a considerable sum of money if the law officer advised him that there was not a sufficient case to go upon, while the saving effected to the community in obviating bogus actions would be far in excess of the expense of appointing a law officer. It would be the means of protecting the community against being exploited by unscrupulous solicitors and unscrupulous plaintiffs.

From the Editor's Chair

TO THE COLONIAL-BORN INDIAN

THOSE of our Colonial-born friends who have not read the special contribution to this journal on the Native Industries Exhibition in Durban, and published last week, we trust, will hasten to read it and ponder over it. It is written by one who is himself an idealist and who knows thoroughly what he is writing about. He is, moreover, a friend and fellow-worker in the Indian cause. Our contributor's remarks are therefore worthy of careful consideration by every Indian whose life-mould has not yet been cast or, if it is already cast, does not give real satisfaction. Our future in South Africa depends largely upon the conduct of those who are born in this country and to whom India is merely a geographical expression.

We associate ourselves with the remarks of our contributor that "lolling on stools in lawyers' offices" is no "useful ambition." A moment's thought ought to convince our friends that a nation cannot be built out of clerks or even merchants. "Back to the land" is General Botha's advice even to the Europeans who, after all, do follow many useful occupations. The world lives on its farmers and those who are indispensable farmers, e.g., carpenters, shoemakers, blacksmiths, masons, bricklayers, tailors, barbers, etc. It is a sad fact that very few Colonial-born Indians are found willing enough to learn or take up these truly noble (because useful) professions. We all live upon the great industry of the natives and Indians engaged in useful occupations in this country. In this sense they are more civilised than any of us, not excluding European

non-producers, inhabiting this continent. Every speculator may leave the country; every lawyer may shut down his office, every merchant may wind up his business; and yet we should live comfortably on this land endowed by nature with a beneficent climate. But if the great native races were to stop work for a week, we should probably be starving. It must, then, be a privilege for us to be able to copy their productive industry and their ability as masters of useful handicraft. We assure our friends that, even if all the galling disabilities which we labour under in South Africa were to be removed at a stroke of the pen, our condition would in no wise be satisfactory until our Colonial-born friends direct their undoubted ability and energy in the channels pointed out in the contribution we have drawn attention to.

THE ASIATIC PERIL—AND ANOTHER

It's coolie here, and coolie there, and coolie get behind!

But it's "jewels of the Empire" when there's trouble in the wind.

—Kipling adapted.

SOUTH AFRICA is a land of many plagues. It is likewise "nervy," hysterical. Hysteria is a bad sign; when it is the real thing, it tells tales. When it is merely simulated, it suggests ulterior motives. The outbreaks of hysteria in this country have been sometimes the one, sometimes the other. The latest examples of the one—or the other—are the Asiatic and the Black "Perils." With the so-called "Black Peril" we are not directly concerned, but we do sympathise keenly with the coloured people of the Cape Peninsula who, while expressing their abhorrence of recent cases, at the same time placed on record their opinion that the "Black Peril" was being exploited for the purpose of increasing the severity of the treatment of Natives. "Asiatic" stands for British Indian, for the Indian is the only immigrant from Asia in any numbers. He is a "peril" because he has had the impertinence to poach on the preserves his European fellow-subjects have marked off as their own in the trading areas of this country; because he succeeds where his European competitor sometimes fails; (in Natal) because, having, by the sweat of his brow, rescued that Province from threatened bankruptcy, he subsequently desires to start out for himself as a small cultivator or trader in preference to re-entering upon the joys and privileges of life as an indentured coolie. That there is another side to the picture matters nothing to the "coolie baiters" who are almost invariably the Indian's rivals in trade. The perseverance and industry of the Indian, the fact that he caters mostly for the poorer classes to whom his presence is a godsend, that he forms but a small percentage of the population of South Africa compared with

his European fellow-Colonists, Imperial obligations,—all become matters of no account. Aliens may come—they insist upon coming—their competition may be what it may, but it has to be endured because—well, because *they* can't be kicked or insulted with impunity. Poor "Sammy" can, and so he becomes a "peril," the South African Ishmael, the universal whipping-boy, the butt of every utterer of a cheap gibe or wielder of a lampooning pencil. "The coolies can't hit back, so have at them!" Nor are the blows always clean. Many of them are well below the waist-line. Gold Laws and Townships Acts notwithstanding, Indian merchants are accused of not investing their money in the country. Legislature-made pariahs, they are taunted with lack of interest in public affairs. Driven from pillar to post, and hunted into ghettos (hypocritically styled "bazaars") they are vituperated against for the wretchedness of their surroundings. Denied opportunities of education, they are upbraided for their ignorance.

Yet the splendid depths of character exhibited by so many of them during the recent Transvaal struggle should be evidence enough of what these very people are capable of when the need comes and the opportunity is afforded. But there are none so blind as those who will not see, nor any so obdurate as the Pharaohs whose hearts God hardens. The Indian within the Empire is learning his lesson. Daily, the mockery of his position is being brought home to him. His is the land without which the Empire would be a mere empty boast. His the territory to which every fellow-subject may come, meet him in competition, grow rich and depart. His the valour counted upon for Imperial defence. His the brightest jewel in the Imperial Crown—as long as he does not ask that it shall shine for him. For when he looks for some small earnest of that pledge of Imperial citizenship, the gates of those other doors of the Empire are slammed in his face. He is told that the Proclamation of 1858 was merely a fling of rhetoric, the promises of 1899 empty words. "The good old sikh" becomes an undesirable once he leaves India, and attempts to settle in, say, Canada. The brown-skinned heroes who helped save Natal or who followed Roberts in the late campaign, or who rescued the dead and dying on the stricken fields of South Africa, become "filthy coolies" the moment they seek to earn a livelihood in South Africa. But thanks to the lessons enforced by the rod which has not been spared, they are learning. They cannot help learn. The lessons are being driven home too forcibly for that. No, the peril is not theirs; they will survive the ordeal and come through the fire and the steel in sturdier and stronger. A part of this, but not of his kind, he drives the South

African shop-keeper into mock-hysterics and windy dissertations upon the unassimilability of the Indian and his unfitness for part or lot in Western civilisation. The real peril lies in this—that the race which hitherto has dominated the situation may forget the principles which alone have elevated it, and rush blindly to the fate which invariably awaits the oppressor and the worker of injustice.

Indians in Mauritius

Report of the Royal Commission

(Completed)

From the Report of the Mauritius Royal Commission, appointed to inquire into the position of affairs in that Colony, we take the following facts and recommendations:—

Maize as Food

105. In view of the importance of encouraging as far as possible the local production of foodstuffs, we would recommend that the Indian Government should be urged to agree to the substitution in future in the indentures of Indian immigrant labourers of a ration of maize as an alternative for a portion of the present rice ration under the Labour Law. Maize flour should also be substituted for part of the rice issued in the prisons and especially in relief of the poor.

Import Duties

Mohammedan witnesses complained—and we think justly—of the duty on ghee being appreciably higher than that on butter. We recommend that it should be made the same.

Trading Licences

149. In a country like Mauritius where there are always a large number of persons dependent on the Poor Law, every encouragement should be given to those on the fringe of want to make a living for themselves. In these cases it is not too much to say that a licence duty operates as a penalty on industry, and indirectly as a premium on vagrancy and pauperism. So long as a man remains idle he is fed without even being compelled by law to do a stroke of work, but should he see an opening to become a hawker or cake-seller and so to maintain himself, he is at once required by law to pay a duty as a condition precedent to being allowed to earn an honest living. The number of "mouths without hands" is thus directly increased as the effect of the duty.

Education

135. Although the community is almost entirely an agricultural one, hardly anything is done to give either practical or theoretical instruction in agriculture. The Code contains pro-

visions which appear to be excellent, under which half-time schools may be established for the instruction of Indian children in the obligatory subjects of ordinary schools up to Standard IV. In such a school an Indian dialect may be substituted for either French or English, and the teachers must be able to speak and write at least one Indian language. Advantage has, however, not been taken of these provisions in practice, the reason given being that there is no public demand for the establishment of such schools. In our opinion, the adoption of schools of this character—half-time or otherwise—in which simple instruction in reading, writing, arithmetic, and gardening should be given, as far as possible, in the mother tongue of the child, and in any case not more than two languages employed, should be made compulsory in the country districts where the existing primary schools are attended largely by Indian children. At present the child of an Indian agricultural labourer or small holder learns, out of school, to speak his Indian mother tongue and the local dialect, founded on French, and known as Creole. In school he is taught a certain amount of English and French, which, if he follows his father's calling, he will seldom or never use again. He thus obtains a smattering of four languages and an adequate knowledge of none. The nature of his schooling naturally leads him to aspire to become a clerk or adopt some other calling not entailing manual labour. The field of employment open to such youths is small in a Colony like Mauritius, and the result is that a considerable proportion of them become unemployed loungers, living on the scanty earnings of their parents. It is for these reasons, amongst others, that we strongly recommend the introduction of technical and agricultural training.

Constitution

132. No Council can legitimately claim to speak authoritatively for Mauritians as a whole which does not contain a substantial proportion of members who represent that hitherto unrepresented community of Asiatic descent which plays such an important part in the life of the Colony and comprises more than two-thirds of its population.

Relations of Government Towards Indian Population

187. One of the most difficult of the problems which lie before the Mauritius Government is that of its relations with the population of Indian descent. For about three-quarters of a century it has been found possible for the Colonial Government to regard the Indian as a stranger among a people of European civilisation—a stranger who must indeed be protected from imposition and ill-treatment and secured in the exercise of his legal rights, but who has no real claim to

a voice in the ordering ■ the affairs of the Colony. From what we have learnt during our inquiry, we very much doubt whether it will be possible to continue to maintain this attitude. The Indian population of the Colony is easily governed and has, we believe, no natural inclination to assert itself in political matters so long as reasonable regard is paid to its desires on a few questions to which it not unreasonably attaches importance. In our opinion the fact that the first settlers in Mauritius were of French and African origin, and that as a consequence of the history of the island the legal and social system of the Colony is mainly French in character, ought not to preclude the Government from taking steps to relieve the Indian population from the provisions of a system which press heavily upon them and are regarded by them as a real grievance. It is no sufficient answer to their representations to say that they or their ancestors came to Mauritius of their own will and must accept the conditions in force there. Such an argument might be conclusive in the case of a small section of the community—such, for example, as the Chinese—but it loses its force when it is urged against the aspirations of British Indian subjects who outnumber the rest of the inhabitants by more than two to one and who play so important a part in the industrial life of the community.

French Law of Succession

288. We have already alluded (paragraph 147) to one of the minor complaints of the Asiatic community—the preference shown in the Customs tariff to the butter used by the European community as compared with the ghee used by the Indian. A much more important matter is the strong objection which both Mohammedans and Hindus entertain to being fettered in the disposition of their property by the French law of succession. We have already (paragraphs 63, 65) commented on the manner in which, in our opinion, that law tends to hamper the evolution of the sugar manufacturing industry. In like manner, it tends to produce among the Indian small planters an undue and uneconomic sub-division of their holdings. The Indian witnesses who pressed this question upon our notice asked that the Mohammedan and Hindu laws of succession should be recognised and enforced by the Mauritius courts in the case of the estates of deceased Indians. Such a proposal cannot be rejected as impracticable. A similar system exists in India and in other Colonies with an Eastern population. We do not, however, recommend its adoption, since we believe that the real grievance which the Indians feel can be remedied by simpler means. Our proposal is that the limitations imposed by French law on the power of disposing of property shall not apply to any person domiciled in

Mauritius who on his marriage and with the written concurrence of his wife notifies to the Civil Status Officer his desire that those limitations should not apply to any estate of which they, or either of them, may die possessed.

Indian Marriages

289. Another matter on which, in our opinion, relief ought to be afforded to the Indian is the law of marriage. By Mauritian law no marriage entered into in the Colony is valid except after a civil ceremony performed by a duly authorised Government Officer of the Civil Status Department. A large proportion of the Indians marry according to the rites of their own faith, but do not care to incur the trouble and expense of a ceremony—to them meaningless—before the Civil Status Officer. As a result, while such unions are regarded as perfectly regular by all persons of the same race, their offspring are subject to all the legal disabilities of illegitimacy. We cannot regard this condition of affairs as satisfactory, and we consider that some steps should be taken to alter it.

290. Perhaps the most convenient arrangement would be ■ appoint in each district ■ unpaid assistant Civil Status Officers a certain number of Mohammedan and Hindu priests of good standing with their co-religionists, and to register and recognise as valid all marriages entered into before them according to their own rites by persons of the same religion.

Summary of Recommendations

291. We now submit a summary of the more important of our recommendations:—

1. Steps should be taken to introduce and encourage among the small planters the system of co-operative credit banks which has been so successful in India and Europe.

2. An experienced irrigation engineer should be obtained from India to report upon the practicability of irrigation on a large or small scale ■ a reasonable cost. If an extensive irrigation scheme ■ found ■ be practicable the Government should undertake it, even though its adoption should necessitate the abandonment of the grant of a loan to large planters.

3. The company law of the Colony should be revised so as to bring it into line with that of England, and ensure a legal system properly adapted to the development of the limited liability enterprise upon which the future of the Mauritius sugar industry must more and more largely depend.

4. With a view ■ secure relief—more especially for Indians—from the hardships caused by the existing law, the limitations at present imposed on the power of disposing of property should not apply to any person domiciled in Mauritius who on his marriage, and with the written concurrence of his wife, notifies to the Civil Status Officer his desire that those limitations should not apply to their estate.

5. Steps should be taken ■ recognise as legal marriages entered into by Indians in accordance with the rites of their own religion.

Reception to Sir William Wedderburn

And the Hon. Bupendranath Basu

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

This has been one of the busiest weeks that I remember; day by day there have been two, three, four, even five important engagements; one would have needed many bodies to have been present at all; the only thing to be done was to choose the more important and steal a little time from such gatherings to hurry to those others which, in any other week, would have occupied a foremost place.

In trying to give you an idea of the Indian interests in London this week, I will begin with Monday and take the days consecutively.

Imagine the scene at 1 p.m. on Monday when a large company assembled, by invitation of the Indian community, to do honour at a luncheon at the Frascati Restaurant to Sir William Wedderburn and the Hon. Mr. Bupendranath Basu. It was a great gathering; not only were all parts of India united in the purpose of the gathering; but men holding widely divergent views on many subjects were brought together by the strong bond of recognition of devoted service. It was a spontaneous Indian movement and the result does credit to those who undertook the organisation. It is almost invincible to mention names when everyone worked so wholeheartedly, but I give two; Mr. Bhagwandin Dube and Mr. Edward Delgado; the former might be called master of the ceremony, the latter hon. secretary.

It was excellent to see Sir M. M. Bhowaggrer in the chair on such an occasion, and, in the course of his speech, Sir Maacherjee said that when he understood the gathering was to do honour to the splendid service of Sir William Wedderburn to India and to recognise that of Mr. Basu to his own people, he at once accepted the honourable position of chairman. It was with evident and sincere appreciation that Sir Maacherjee spoke of the long and selfless service of Sir William to India and England, and he declared that no one was more suitable to go to India last year when conciliation was in the air than Sir William, who despite his seventy years, was able to do strenuous work. That the Congress, once looked upon with diffidence and distrust by the officials, was now recognised as an agency to be utilised as an advisory

body to the Government, was a great achievement, and Sir William might feel gratified by seeing such marked progress towards the goal of mutual understanding between rulers and people which he had always had in view. There was a ripple of laughter when Sir Mancherjee said that he hoped when the Conservatives once again came into power in England they would show a continuity of the excellent policy of Lord Morley and Lord Minto and prove to India that she should look to both political parties here, not only to one, for measures of justice and progress. In a gathering which was, probably, Liberal in majority, this reference was received with amused interest and the spirit of that interest was well shown when the gentleman who proposed the health of the Chairman expressed the hope that he would soon find himself again in the House of Commons.

Sir Mancherjee also paid a fine tribute to the public work of Mr. Basu who, though not so well known in this country, which he visits now for the first time, is highly honoured throughout India. I noticed there was great appreciation of this tribute from those who came from Madras, Bombay, and other parts of India outside Bengal. After setting forth the honours that have come to Mr. Basu, Sir Mancherjee humorously suggested that during these Coronation days here he might get some hints as to procedure in Calcutta during the coming visit of their Majesties.

When Sir William rose to reply, there was tremendous applause; he had to wait some time before his voice could be heard. His speech was listened to with greatest interest; he said that he had had a delightful visit to India and that the one aim in view had been the consolidation of all classes in India. He spoke of the various differences that existed and of the hopeful results that have followed the efforts to bring about a better understanding between Britons and Indians, Hindus and Mahomedans—here he made special reference to the courteous and friendly action of the Aga Khan in chartering a special train and bringing forty Mahomedan gentlemen from the Nappur Congress to Calcutta to confer with the Hindu leaders. His practical advice was that a good organisation should be maintained in England in order to educate public opinion and convince the British people of the justice of the Indian cause. Sir William told how he had taken Mr. Basu to a meeting in the Forest of Dean—the constituency of the late Sir Charles Dilke—and of the splendid reception given to the Indian speaker. "If forty gentlemen like you came to state your case, there is nothing you might not carry out" was one remark made to Mr. Basu. This Sir William took as indicating the way in which India could secure the co-operation

of British public opinion, and he said he looked forward with hope to the future when the British and Indian people would work together in indissoluble alliance.

Mr. Basu was evidently pleased with the reception accorded to him and it will not be long before he is recognised everywhere as a worthy representative of a great country and a great cause. He insisted, as representing the Bengal Congress Committee and the Indian Association, that even among the many communities of India differences in the past had been more of procedure than of principle, and that all sections of the people were agreed that it was vital to the interests of India and of England that the Government of India should be brought into closer touch with the people. He referred to the recognition by Government of the National Indian Congress under the presidency of Sir William Wedderburn and the Congress might well be proud that after twenty-five years the Government had accepted in part the Congress programme. A new sap was running through India's old bones, he declared, and things were not what they had been. Bureaucracy had reached its height under Lord Curzon, leading to hopelessness, despair and other evils. But he did not blame the bureaucracy. Young men, he said, went to India inspired by the highest ideals and animated by a deep sense of devotion to the country they were called upon to serve; toils in the Indian cemeteries and shattered health and strength testified to devotion to arduous service. But ideals changed; bureaucracies turned out inflexible and rigid forms in which the hot and generous blood of youth was chilled and frozen. Some men escaped from the deadening influence and their names were treasured by the Indian people; but many succumbed. Speaking of the Reform scheme, Mr. Basu said that, as ultimately developed, it produced very keen disappointments. "But I do not despair," he continued; "the reform movement has not been barren in results; there are grave defects, but there is no need to betake ourselves to methods which can only do harm and which are against the tradition of our race and religion." It took England long to gain constitutional reform; Indians, whatever their community, were at one on the great question of advance. He protested against jealousy between the different sections standing in the way of India's progress or being allowed to poison national life. The advance of the whole East was most significant; Indians must stand together, must co-operate, must learn respect of self and country. Working individually and apart, little progress can be made, but working together with mutual understanding they could render great service to their country and the day would then be not far distant when India would occupy a position in the

Empire similar to that of the great self-governing colonies.

I must pass over several interesting speeches, just mentioning the rousing reception given to Mr. Mackarness and his excellent but brief speech in which he urged young Indians to follow in the steps of their great leaders, realising that in time liberty would exist as truly in India as in England. I must now come to the valuable and informing speech of Mr. H. S. L. Polak on the situation in South Africa. Mr. Dube had previously rendered splendid tribute to the whole movement in South Africa and to the part taken in it by Mr. Polak. He had also said that so long as there remained such a forceful example as M. K. Gandhi, Indians might hold to and accomplish their ideals in spite of opposition and oppression. Young India was anxious that there should be no bad blood between it and Young Britain, and Mr. Dube made a strong appeal to Britons overseas to learn to be friendly and to Indians to be good citizens.

Mr. Polak very soon brushed aside any personal credit in the struggle now hopefully suspended, but he declared plainly that it was a struggle for a vital principle, for the recognition of legal equality, without distinction of race or colour. The culmination was the passive resistance movement; it had meant blood, money, death, imprisonment, deportation, the breaking up of homes, the ruin of businesses, a magnificent display of self-sacrifice, and it had shown what Indians could do when the honour and prestige of India were at stake. Hawkers, pedlars, shopkeepers had shown that for the cause they had at heart they were willing to sacrifice all that man holds dear in life in order to secure redress. But Mr. Polak showed that although the first part of the struggle seems now to have been rewarded by success, much still remains to be done before British Indian subjects of His Majesty enjoy just treatment in South Africa. He explained the disabilities suffered under the Gold Law of 1908 and the Townships Act in the Transvaal, adding that confiscation of property and ignominious driving out stared Indians in the face. With regard to Natal he dealt with the question of traders' licences, specially mentioning the case of the Natal Indian Traders, and told how difficult, nay, impossible, it was for Indians to get redress or justice. Extreme regret was expressed that India was not associated with the Imperial Conference now sitting in London; no Indian was present to speak when this vital question of the treatment of British Indians in British Colonies was under discussion. Some idea of the misconceptions and warped point of view in certain quarters might be gained by a perusal of the article in the *Times* Empire supplement on India and Colour. Mr. Polak was scornful of the sentiment

which could boldly declare itself in such a prominent place that when it was found to be inconvenient to fulfil a binding promise, it might be ignominiously cast aside. This was not true British tradition, he said, nor the ideal of Harischandra.

There is much that might be written about this important gathering, but space is exigent, and I can only add a few names of those who were present in addition to those already mentioned: Mr. K. G. Gupta, Sir Herbert Robert, Dr. Rutherford, Mr. Spiller (organiser of the Universal Races Congress), the Hon. Mr. Srinavasa Rao, Dr. Raghava Rao, and the Raja Naushad Ali Khan. Regrets for absence were sent by Mr. Ramsay MacDonald, Mr. Ameer Ali, the Aga Khan, the Thakore of Gondal, Mr. Justice Sankaran Nair, Mr. Sydney Webb, Mr. Frederick Harrison and Mr. Tata.

Why do Men Intoxicate Themselves?

By Count Leo N. Tolstoy.

Why do we use intoxicants, not only alcohol, as found in wine, beer, spirits, but opium, hashish, tobacco, ether, morphia and others?

The general answer is, "Oh, for pleasure; everyone drinks;" and then sometimes is added, "for greater exhilaration." Many a one who does not give himself the trouble to think whether this habit of drinking wine is good or bad will answer, "Oh, wine gives strength," and allege other reasons that have long ago been proved as false.

(a) Millions of acres ■ the best stretches of land, and millions of workers are during their whole lives occupied with the production of intoxicants.

(b) Again, the use of these intoxicants is evidently hurtful, and produces frightful evils, known and acknowledged, and in the use of which more men fall in the social scale than in all the wars and plagues put together; and men know this.

(c) One is constantly meeting with men everywhere who have great love for their children, who would make every sacrifice for their happiness, yet they still, nevertheless, continue to give out money for intoxicants as would richly provide for the necessities of suffering children, or at least protect them from want. When, in all these varying circumstances of social and domestic life, men will still choose intoxicants, there must be some more important reason for it than "every one does it" or "out of weariness" or "for exhilaration."

In the period when man lives with consciousness, he can distinctly perceive two divided beings—one is blind,

sensual, the other is seeing and spiritual. The blind animal being eats, drinks, breathes, sleeps, just as a regulated machine, when set in motion, moves. The spiritual being does nothing of itself, it judges only the actions of the animal being, and when the actions of the animal being are good it clothes itself with them, but when they are not good it turns away from them. The seeing and spiritual weighs up the whole consequence of action and directs us to the best. The selfish, sensual, and animal says, throw away scruples, "Let us eat, drink, and be merry, for to-morrow we die."

In order to procure the possibility of living according to their own pleasure, men seize upon the ascertained inward means, the darkening of the conscience itself. This consists of the poisoning of the brain by means of intoxicants. Our life is not according ■ the guidance of conscience what it should be. The power is wanting to form our manner of life corresponding to this guidance. And to effectually stifle this power, in order to obtain the possibility to continue the animal, sensual, and selfish life, without regard to the prickings of conscience, men poison this organ of consciousness in case its upbraidings present themselves to their inward vision, in the very same fashion as a man intentionally covers his eyes from sights which are obnoxious to his gaze.

If a man wishes to commit an action of which his conscience disapproves he intoxicates himself. I remember the confession of a prisoner, a cook, who had killed an old maid, an acquaintance of mine, in whose service he was. He related that after sending away his sweetheart, the time had arrived to commit the crime. He took his knife into the bedroom, but he felt he could not commit this deed if he were sober, so he went back, drank two glasses of liquor, then he felt himself quite ready and committed the deed. Nine-tenths ■ the crimes are committed in this way. Wine and other intoxicating drinks are responsible for half the licentiousness in the world. Men, knowing its deadening influence on the conscience give it to the weak and vacillating in order to gratify their own passions. Not enough that men intoxicate themselves to suppress the voice of ■ conscience, they intoxicate others, knowing the effect of wine, when they wish to accomplish an object that otherwise they could not have succeeded in till the voice of conscience was silenced. Thus they organise this plan to rob men of their conscience. Robbers, thieves, prostitutes cannot live without intoxicants.

The contrary contention—that the influence of small quantities of intoxicating liquors is different in kind from that of large quantities—is not only inaccurate as a matter of fact capable of precise measurement, but is logically unthinkable. For—

(a) If only once indulging immoderately in intoxicants deadens the conscience, so must also the moderate constant use of these intoxicants produce the same effects, for intoxicants possess always, the same physical qualities.

(b) If intoxicants once possess the property to deaden the brain, so they possess it always. If, under their influence, either theft, murder, or violence has been perpetrated it is agreed that that state of mind is produced by the intoxicant. If, under their influence, a word is spoken which otherwise would not have been pronounced; if under their influence, one thinks and feels what one otherwise would not have thought and felt, then the state of mind which produces these thoughts, feelings, and words, which would otherwise not have been there, is as much owing to the influence of the intoxicants as it is agreed the state of mind which produces theft, murder, or violence is owing to the intoxicants.

From hardly perceptible changes which are effected in the province of consciousness can new and quite unforeseen consequences proceed which have no limits. As one takes great care with a watch, so as to set it in motion by its inward works, rather than that it should be influenced by external circumstances, such as change in position, or in temperature, so must one with man observe all purity and clearness by which man is best regulated. And everyone acknowledges this. Yet when man indulges in intoxicants he has less the wish that his conscience works rightly than that it may appear to others that his actions are right, for he uses with consciousness such stuffs as disturb the properly regulating works of his judgment.

The assertion that the greater portion of our well-to-do classes, who use alcoholic drinks always at dinner, are on the following day, when the time arrives ■ engage in their occupations, in a normal and sober condition, is completely wrong. The majority of men, those who teach and are taught, are not then in a normal condition. This assertion is not made lightly, nor is it an exaggeration, and the liberation of men from the use of intoxicants would open their eyes to claims of their own consciences unrecognised before, and their lives would be brought into unison therewith.

Some foreigners resident in Japan, and writers upon the subject arrogate to themselves the position of instructors to the entire Japanese nation. They look at us through foreign glasses; they make no allowances for our own peculiar characteristics, nor do they grant us the right to live according to our own standards, which we take the liberty sometimes of considering superior to the standard imported.—*Japan Times*.

"The Sacred Kurral"

The Work of a Great Tamil Poet

Dr. Pope, in his introduction to "The 'Sacred' Kurral of Tiru-valluvar," thus describes the great Tamil poet:—

"The weaver of Mayilāpūr, known now only as Tiru-valluvar, was undoubtedly one of the greatest geniuses of the world; but his fame belongs to South India alone, and to only one great race there. He is the venerated sage and law-giver of the Tamil people, of whom there are about ten millions inhabiting the Central and Southern Karnatic.

"It is strange that the poet and his one great work are both without a name. The author himself is commonly known as Tiru-valluvar-nāyanār (at 'the sacred devotee, priest, or soothsayer of the Parayā caste'). Tradition says he was a weaver, and of those who are regarded as the refuse of all the castes—the *pariah* tribe. Their priests, soothsayers, teachers, or 'prophets' are styled *Valarbar*. But he does not write as a priest, and it would be impossible to gain from his writings any idea of the kind of temple in which he lit the sacred lamp and presented the offerings of his people. It is strange that the title by which alone the greatest poet of Southern India is known should be one indicating an origin most degrading and contemptible in the eyes of the vast multitudes of whom he has been for ten centuries the Oracle. The last has indeed become first.

"The name *Kurral* is given *par excellence* to this poet's great and only work; which consists of 133 chapters, each containing 10 couplets; and thus numbers 1,330 lines.

"*Kurral* means 'anything short,' and is properly the name of the couplet, as being the shortest species of stanza in the Tamil language."

Each couplet appears in Tamil with Dr. Pope's English translation underneath. The work is published at 7/6 by Henry Frowde, Oxford University Press, London. We give a few selections here and there:—

Who shares his meal with others, while all guilt he shuns,
His virtuous line unbroken through the ages runs.

If love and virtue in the household reign,
This is of life the perfect grace and gain.

If man in active household life a virtuous soul retains,
What fruit from other modes of virtue can he gain?

Who shares domestic life, by household virtues grows,
Shall, said the gods, be blessed who do all, be blessed.

As doth the home beset, she shows her wisely dignity;
As doth her husband's wealth best, she spends: helpmeet is she.

If household excellence be wanting in the wife,
How'er with splendour lived, all worthless is the life.

Who guards herself, for husband's comfort cares, her household fame,
In perfect wise with sleepless soul preserves, —give her a woman's name!

If wife be wholly true to him who gained her as his bride,
Great glory gains she in the world where gods in bliss abide.

'Man's children are his fortune,' say the wise;
From each one's deeds his varied fortunes rise.

To parent sweet the touch of children dear;
Their voice is sweetest music to his ear.

Their children's wisdom greater than their own confessed,
Through the wide world is sweet to every human breast.

The loveless to themselves belong alone;
The loving men are others' to the very bone.

From love fond yearnings spring for union sweet of friends;
And that the bond of rare excellent friendship binds.

All household cares and course of daily life have this in view,
Guests to receive with courtesy, and kindly acts to do.

Who first regales his guest, and then himself supplies,
Over all his fields, unseen, shall plentiful harvests rise.

To reckon up the fruit of kindly deeds were all in vain;
Their worth is as the worth of guests you entertain.

A pleasant word with beaming smile's preferred,
Even to gifts with liberal heart conferred.

Humility with pleasant speech to man on earth,
Is choice adornment; all besides is nothing worth.

Assistance given by those who never received our aid,
Is debt by heaven and earth but poorly paid.

'Tis never good to let the thought of good things done thee pass away;
Of things not good, 'tis good to rid thy memory that very day.

Offered straightway is deadly injury,
By the gift of one kind act to days gone by.

The man who justly lives, tenacious of the right,
In low estate is never low to wise man's sight.

As thriving trader is the trader known,
Who guards another's interests as his own.

Whate'er they fail to guard, o'er lips men guard should keep;
If not, through fault of tongue, they bitter tears shall weep.

Who learns restraint, and guards his soul from wrath,
Virtue, a timely aid, attends his path.

As earth bears up the men who delve into her breast,
To bear with scornful men of virtues is the best.

Forgiving trespasses is good always;
Forgetting them hath even higher praise.

Though others work thee ill, thou shalt thou blessing reap;
Grieve for their sin, thyself from vicious action keep;

With overweening pride when men with injuries assail,
By thine own righteous dealing shalt thou mightily prevail.

Though 'great' we deem the men that fast and suffer pain,
Who others' bitter words endure, the foremost place obtain.

Duty demands no recompense; to clouds of heaven,
By men on earth, what answering gift is given?

The kindly-hearted man is poor in this alone,
When power of doing deeds of goodness he finds none.

Call that a gift to needy men thou dost dispense,
All else is void of good, seeking for recompense.

Whose soul delights with hungry men to share his meal,
The hand of hunger's sickness soon shall never feel.

Greater is he who speaks the truth with full consenting mind,
Than men whose lives have penitence and charity combined.

Outward purity the water will bestow;
Inward purity from truth alone will flow.

Of all good things we've scanned with studious care,
There's naught that can with truthfulness compare.

To punish wrong, with kindly benefits thou dost ply;
Thus shame their souls; but pass the ill unheeded by.

What his own soul has felt as bitter pain,
From making others feel should man abstain.

"Slightly-Coloured" School

Strange Proposal at Capetown

Keen discussion has been raging for some time past (says the Capetown correspondent of the *Transvaal Leader*) about the School Board's proposal to establish in District 6, a new A 3 School to meet what is described as a special need of the District, namely, a class for children with a tinge of colour. The School Board, in adopting the proposal, seem to have felt that it would be very largely experimental, and were not unanimous in their decision. The matter is being warmly discussed among the coloured people of Capetown, some of whom profess to regard the establishment of such a school as an insult, and calculated to destroy the peace and harmony of home life among them.

At a meeting of the African Political Organisation Women's Guild, held at the A.P.O. Hall, Longmarket-street, Capetown, on June 27, the following resolution was moved by Mrs. Abdurahman, seconded by Miss H. Ridderhal, and carried unanimously:—

"(1) That this meeting emphatically protests against the establishment of a school for 'slightly coloured' children, believing that there is no reasonable demand for a school of that nature and that such a school will be the cause of much unhappiness and dissension in the homes of the coloured people. (2) That if the proposed school be established the Guild use its influence in impressing upon the parents the advisability of withholding their support from the school. (3) That this meeting urges the Board to establish a third-class school for coloured children without distinction, promising its whole-hearted support to a school of this kind."

Commenting on the matter, the coloured people's newspaper, the *A.P.O.*, says:—

The members of the Cape School Board have in their joint wisdom resolved on establishing a school in the neighbourhood of Hanover St., for children whose complexions are not white enough to permit of their enrolment in schools for Europeans and who nevertheless are not black. Things are becoming decidedly mixed, and ere long Government will find it necessary to appoint some official whose duty it will be to determine and define the complexion of a European. It will be a ticklish job. At times he will have to be colour blind, for fear of offending parents high in position and authority, parents holding even Cabinet rank. The result of such a segregation in educational matters will produce strange results. We have before us a group of children

attending a Salt River school. Some of these children of the same family will have to be put into different educational knalls. A girl who will be admitted into a school of pure European type will find one of her sisters in the next grade. This we say, because we find in the photograph members of the same family some of whom are of almost Albino type, while others have Kaffir features and frizzy hair. No matter what may have been the motives influencing the Cape School Board, the plan devised for meeting the difficulty that presented itself will prove unworkable.

A Reuter's telegram from Capetown dated the 31st instant states:—

A deputation waited on the Cape School Board this afternoon, and presented a resolution which had been passed by a meeting of the coloured folk, protesting against the establishment of a special school for "slightly tinted" children. The deputation was headed by the Rev. Mr. Gows and Dr. Abdurahman. The Chairman of the Board (Mr. Smart) mentioned that the Board had not yet arrived at a decision as to the opening of the school.

Dr. Abdurahman expressed gratification at hearing this.

Mrs. Abdurahman then presented a petition, signed by 240 South African women, against the proposed school.

The Chairman informed the deputation that the Board was asking the Government for £75,000 to meet amongst others, the educational requirements of the coloured children.

Stanger Notes

Alleged Ill-treatment

Our correspondent at Stanger writes on the 13th instant as follows:—

Last night, at about eight o'clock, some ninety men, employed by Mr. Colenbrander, gathered before the local Court-house. They allege that they are forced to work excess hours. For the mid-day meal they are released so late as 2 p.m. They have over them a native as Sirdar who permits the native workers to leave work at the appointed hour, while the Indians are detained at work. The estate owner, they allege, does not listen to their complaint. The rations are given on Sundays instead of Saturdays. And lastly, one of their men was beaten by the Native Sirdar. All this they found so unbearable that they decided to spend a bitterly cold night on the open space in front of the Court-house, and await the opening of the Court. They evidently had faith that the Court would be able to do them justice, and, therefore, made it their place of refuge.

The £3 Tax

In regard to the woman who was sent to gaol for being unable to pay

the sum of £9 for her three years' taxes, our correspondent says that, after her period of sentence had expired, she was again brought before the Court, and threatened with imprisonment if she did not pay the due amount. She had—as is natural—but one reply; and was prepared to go to gaol again and again rather than attempt to perform the impossible feat of obtaining £9 from her scanty earnings. In the meanwhile, a kind doctor saw that she was not in a fit condition to earn the money, to which effect he gave her a certificate, and so, the report goes, the woman has been given a year in which to pay the money.

Indian Nation Builders

Messrs. Ganesh & Co. the enterprising publishers of Madras, have just brought out the second edition of their first volume under the title "The Indian Nation Builders." The volume is well printed and cloth-bound. The price is only one Rupee (1/4). The book occupies 358 pages and gives a brief life-sketch and the most prominent utterances of the late Justice Mahadev Govind Ranade, the late Mr. Anand Mohan Bose, Mr. Surendranath Banerjee, Mr. G. Subramania Aiyar, Pandit Madan Mohan Malaviya, Sir P. M. Mobsa, Mr. G. K. Gokhale, H. H. the Gaekwar of Baroda, Dr. Rash Behari Ghose, Lala Lajpat Rai, Mr. Bepin Chandra Pal and Mr. Abdul Rasool, together with full page portraits on art paper of these eminent patriots. We do not propose to condense any of the notable utterances recorded in the volume or to give a resumé of the sketches, but we thoroughly recommend to the readers of this journal a perusal of the interesting volume, and to whet their appetite and to inspire a pride, or love as the case may be, in their hearts for India, we would quote the declaration of the late Mr. Justice Ranade that "the history of India, showing, as it does, the persistence and preservation of her people through untold vicissitudes, revealed that India was the chosen country and her people the elect of God."

We have received from Messrs. Ganesh & Co. the *Life of Swami Ram Tirth* which we hope to review at an early date.

Contents

	Page.
London Committee at Work	271
An Anglo Indian Tribune	272
Brasil and the Coloured Man	272
The Gold Law	273
Too Many Lawyers	273
From the Editor's Chair	273
Indians in Mauritius	274
Reception to Sir William Wedderburn	275
Why do Men Intoxicate Themselves?	277
"The Sacred Kural"	278
"Slightly Coloured" School	279
Stanger Notes	279
Indian Nation Builders	279

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PUNDUA

Will sail on or about the 16 JULY
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

ખુશ ખબર

ધા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીએશન કંપન.

સ્ટીમર "પંડુવા" ટન ૩૩૦૫.

ઉપલીજન તહેર વખણાએ લાઇનની મંજૂર અને કાપ માનની આમ મોટા ખર્ચે તા. ૧૬મી જુલાઈ ના રોજ ઉપડશે. તે હવે જાંજીનાર અને મોંઝાસ ખાંદર કરી મુખ્ય બશે.

સજકર લાઇનની આમનેકમાં કે પાસેજરો કાર ઉપલા શાકાભોજ પછી સારી સગવડ છે તેમજ લીજળીની બનીએ ને. શી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાએને તેમજ ખાસ કરીને ને મોટા તાના બાજબ્યાને ઇન્ડિયા મુખ અને આરામથી મોકલવા માગતા હોય તેઓને આમરી ખાસ સલામત છે કે આવી દેકે મુલતની મુસાદરીના અમુલ્ય તક જુમાવશે નહીં.

ફરેટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકરી ટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે. તે મહેરવાની કરી તુરત કેપીન ની ટીકરી કલાવી લેવી.

કે પેસેજરો માટે સખળી તરેહની સગવડ છે. આરા ખોરીકરો હોવાથી કોઇપણ તરેહની અડચણ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આમનેક રજેથી દર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર મુખ્ય પહોંચે તરથી ખબર મળે છે, ને જાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વગર ખબર માટે મેહરસ મી. એમ. કાહુલ, ના ૨૮ રેસીડેન્સીયા અલ્લાહ કાંડ ૧૬૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેક્ટેશન બેહાલેરમરમ, અગર અમરે ત નતે મળે. અમવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

મેસરસ એમ. સી. આંગલીઆ એન્ડ કુ, ને ૬૫૬યુ. ૩૦ અને કુ હેમરશીયલ રોડ, કરખા.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

૪૫૬ મોસરી અને ફરેક બતના પરચુરજ

માલની કુશન

Head Office: WINDSORTON, C. C

P. O. Box 8

Branches: Lower Store W. Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

જાની ઉનતિ વિના રોજાનતિ નથી

સુંદરી સુબોધ

ખાસ સ્ત્રીઓની ઉનત્તી અને ઉનતિ ખાસે પ્રગટ થાય છે; તેથી મહેરમે પોતાના કુળની સ્ત્રીઓ સાર લેવા લાગ્યા છે.

સંપુરણ મહેરજન અને મોમદાની વાસ્તા જો અને વિદ્યા કાવતુ સરજ લાખમાં જાન મળે એવાં લખાણોથી ભરપુર આ માસીક હીંદુ મુસલમાન અને પારસી વગેરે સખળી મુસલમી વાંચતી કામમાં એક સરખો આવ ગર પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા ઉત્તર વગેરે દેશોમાં જ્યાં સાહસીક મુજ રાતી બાપુઓ ગયા છે. ત્યાં 'સુંદરી સુબોધ' ની માગણી થાય છે.

વરજાતું લખાણ રૂ. ૨-૮-૦

સખળો પત્રવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો:
સુંદરી સુબોધ' મ. હીંદુ, અમદાવાદ.

ચાંદોનું ધડીયાળ ભેટ

પતો લેખક છે

મુગ્ધ હલ્લાના એ લેખક અમના સ્ત્રીક મી હખાદીમ હુસેન બખાત, ઉમર આશરે ૩૦ થી ૩૨ના મુખ લખેલ છે વરસ ૨ ૧૨ તેનો હેતુ પત્ર ઉપકોચોની થી લખેલ હતો. તે જાત તે ક્યાં છે તે પતો નથી.

ખરાખબર એકાંક પનામર નીચેને સરનામે આપનારને શી. ૨૫૮ 'ચાંદોનું ધડીયાળ ભેટ' તરીકે તુરત રવાના કરવા માં આવશે.

હુસેન બખાત,

પી. એ. બોક્સ ૧૫૦

મીડલમરમ, ટર્કિસવાલ.

COOLAM MONIDEEN,
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordburg.

JOHANNESBURG

The Indians of South Africa

Belots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,

PHOENIX, N. Z.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	45	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA.

ENGLAND and INDIA:

s.	d.
Yearly ...	17 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

પ્રજાસભ્ય હરે છે એટલે મરજીથી કે માણસથી હરતો નથી. આપે માણસ નાતથી હરી નાતવશ નહીં હરે, જવાન હરી તો નાતને હરે વગર હમરે કે વગર જરૂરે પરજુસો નહીં, આપ હરી તે: નાત ના હરથી પોતાના છેકરા છેકરીને કુવા માં નહીં ઉતારે. એ માણસ હરેક કારણ કરતી વેળા એમ પોતાના મનમાં નહીં વિચારે કે અમુક માણસ અથવા અમુક નાત આ કમનુ' શું ધારશે.' એ તો એમ વિચારશે કે 'આ મારા કામને વિશે મારો પરમેશ્વર શું કહેશે.' આ બધાનું તાત્પર્ય એ આવ્યું કે આપણે હોંડુ હોધરે કે મુસલમાન, પારસી કે ખ્રીસ્તિ, આપણે આપણો ખરો ધર્મ મુક્યા છીએ, એ આ વિચાર ખરોબર હોય તો આપણને નથી જરૂરના મરજીના ઉપયોગ, નથી જરૂરના ઉમેછા રાખવાની સમજના બળવા, નથી જરૂરનાં મોટાં મહોને આકાશરી કારભારી, નથી જરૂર ની સમાજને કે સભા, નથી જરૂરનાં એક બીજાની સામે ભેડું ને વિચારવું કે કૈયા કરશે ત્યારે આપણે પણ અમુક કરશું. એકજ વસ્તુ જરૂરની છે આપણે બધા એ આપણી હરજ સમજ્યા પછી તે મરતા સુધી પણ જળવવી આ વિચાર ખરો હોય તો આપણને હમ્વર કિવાય બીજાની મદદ નથી ભોમતી. આપણે કાવાનજ સળમતો હોય તેમાં હરજ બળવી સહીએ છીએ, તસવારની ધાર ઉપર કોઇ મુકે તો આં પણ બળવી સહીએ છીએ. શું કામ શુંકું પરીણામ તો એ- આરે કે આપણે દેહ બળ. તેમાં હરજ શું હરે દેહ રહેવાનો નથી. જવાની પડી આવશે કારે જરૂર

આવી, વિચાર કરતાં સહેલી, હરજ જળવતાં આપણને બીજું બધું તેની મેલે સુધી રહેશે. અધારે જગતમાં રાત્રે બહારના માણસને પ્રથમ જરૂર દીવાની છે. તે માણસ નિરભય થઈ રહેતો ન મળે ત્યાં બગી રાહ ભોમ કહે છે, ને રહેતો મળે કે તુરત ને રહેતો ચાલશે. ત્યાં પછી કંઈ સમાજે રૂપી પ્રજા હરી તે વારે નહીં નાજાં ઝોળાંથી જશે. તે પ્રજા બળબળી ગયા હશે તો પોતે કિવા વતી તપાસી તક વિચારે બતાવશે. આપે હરજ રૂપી દીવો: હરેક માણસ તુરત મેળવી કહે છે, ને તે મળ્યા પછી રહેતો મળે જ એવું તો બળકે પણ કહી શકે.

તા. ૨ જી આમરદે હરજન મુનીસી પાલીડીની સુઠ્યા જવાની છે.

કુલુનો હાખલો

અમે અહવાડીએ અમારા ઉમેછા વિકામ માં અમારા એક ખાસ લખનારે કુલુનાં પ્રકરણ ઉપર લેખ લખ્યો છે તે બહુ ઉપયોગી હોવાથી તેનો સાર અમે બીજા જગ્યાએ આપીએ છીએ અને તે તરફ અમારા વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. લખનાર હોંડીનો હિતેમ્બુ છે અને અપણે વાસ્તે કામ કરનાર છે તે વિચાર્યા વિના કંઈ હરે કે અપે નહીં એરી તેની ટેવ છે. કુલુનો ઉદયોગ ભોમ તેણે કલિષ્કુ આહરિકમાં જન્મેલા હોંડીની સરખામણી કુલુ કારીગરોની સાથે કરી છે ને નિસાસો મુક્યો છે કે મજબૂર જવાનો સાધારણ કુલુની કારીગર નથી કરી શકતા.

લખનારની દીકા ભેડે મોટે બાએ આ દેહમાં જન્મેલા હોંડીને લાગુ પડે છે છતાં બીજા હોંડી જગતે પણ હાખલો સેવા જેવું છે.

જરા કાપ્યા કે નવોદ વસ્તુ એવી દલા આપણી થક થક છે. અલેલાને મહેનત કે મજરી કરવી લગભગ બહુ વાત મેલ પડી છે તેઓને પાવડો કે કાઢણી કાઢતા આવડતુ નથી, ને આવડે તો હાથમાં લેતાં સરમાય છે. છતાં પડી બર વિચાર કરતાં આપણે ભોમ સહીએ છીએ કે આપણું જીવિત પાવડે કાઢણી નો ઉપયોગ જળનારના અધાર ઉપર ટકે છે. કસમ કાલનારો બધા જમાનદેસ્ત થક જાય, વારીસો પોતાનાં પારણા બધા હરે, સરોડીયા નાસી આવે, અને વેપારી પણ પોતાનો વેપાર સહેલે છતાં આમ પોતાનો નિભાવ ચલાવી ભેતે. પણ ભે કુલુ મેહતો, કુલુ કામકારે એક હરતો પણ પોતાનો ધંધો બધા કરી ભેસે તો આપણે બધા કુપે મરવાની બધીએ પહોંચીએ. આમ ભેતાં કુલુ તે આપણા કરતાં વિશેષ સુધરેલા મજાબ. કેમકે તે વિશેષ ઉપયોગી છે. તેઓની નકલ ભે હોંડી જવાનો, જેઓ વેપારના પરવાનાની ધાસ્તી રાખે છે તેઓ હરે તો આપણને બધી સહેલાઈ પડે. પણ ભે અપણે સદ ઉદયોગ ન શીખીએ અને ન કરીએ તો આપણાં કમકાનાં બધાં કુઓ નાણુદ ચામ છતાં આપણી રિમતિ અધમ રહેશે. કેમકે આપણે તદન અપમ અને પરવશ છીએ. નવા ઉદયોગો શીખવા મહાવવામાં ભેડક મવડે અને મહેનત રહેલાં છે. પણ અમવડે દુર કરવી તે માણસ ભત ડું કામ છે. મહેનત તો આપણે ખોરાક હોવો ભોમએ. આપણે આપણું કુલુન

ફરવાએ અને સીધી દીકા તરફ જવાની હમ્કા કરીએ તો ભેડક થોડા કાળમાં બંદરે પહોંચીએ. ને તે સીધા મારગ થક એ તો આપણી ઉપર પડતી બધી અમ વડે તો પોતાની મેલે દુર થક જાય તેમ છે.

વિભાગતનો કમીટીનો રજુઆતો

અમલનાં લખણો

તા. ૨ જી જુને હડનની સા. આ. બિ. ઇ. કમીટીએ કોલોની ખાતાના પ્રધાન પર નીચેનું લખાણ મોકલ્યુ હતું:—

કોલોની ખાતાના પ્રધાનનું નીચેની બાબતોપર ધ્યાન ખેંચવાને મારી કમીટી અને ફરમાવે છે.

તા. ૨ જી જુને હરજન, ૧૮૧૩ એ કમીટ વાળા મહાનમાં વેપાર કરતા અમુક ડી. કે. પટેલનું ફોલોસેશ અને રીટેલ લાઇ સેન્સ નાતાલ ઉડિગન ગ્રેડિંગ કુ. ના નામપર બદલી આપવાની અરજ લાઇ સેન્સ અમલદારે નામનુર કરેલી, તેની અપીલ રાફિન કાઉન્સિલે સાંભળી હતી. મજબૂર કંપની તેનાં મથક મારિત્સનરમ માં ગજુસ્ટર થયેલ છે. હરજનમાં થોડા વખત થયા તેણે એક કાખા ખોલી હતી. તેની નામની મુડી પા. ૧,૦૦૦ ની છે, અને તેમાં ૪૮ શેરહોલ્ડરો છે. તેમાં ૮૦ થી ૬૦ જેટલા શેરહોલ્ડરો કોલોની માં જન્મેલા છે અને સારી રીતે ઉમેછા લખી વાંચી બાંહે છે. હરજનમાં એ કમીટ હોંડીનો લગતો મજબૂત છે. કંપની નો વેપાર કાવ હોંડીએ સાથેજ આવે છે

કોલોનીબલ પ્રધાન ભોમ કાસી કે અરજ માગ માણ લાઇસેન્સ બદલી આપ વાની હતી. નવું લાઇસેન્સ તેથી ઉજુ થતુ નહોતું. કેમકે કંપની સમેટાય ત્યારે તે લાઇસેન્સને પણ અત આવે. અરેક શેરહોલ્ડર તેથી કા. પોત પોતાના નામપર લાઇસેન્સ લેવાને હકદાર થક જતો નથી. તેને લાઇસેન્સ અમલદારે નીચેના કારણોસર લાઇસેન્સ કાઢી આપ વાની ના કહી: "મારા મત પ્રમાણે મહા કાગીદારવાળી સરકારને નામે માણ લાઇસેન્સ બદલી આપવું એ કહાપણુ અરજુ ન કહેવાય, કેમકે પોત પોતાનો વેપાર કરનારાની બાબતમાં લાઇસેન્સદાર ના મતથી કે ફરમાવ મવાથી એમ લાઇ સેન્સનો અત આવે છે તેમ આમાં થતુ

નથી. આ ગેરરસ કંપનીના આગીદારો નીચી જમ કહે તેમજ નવા કામલ થઇ કહે, એટલે તેનો વેપાર એક પછી એક વારસના હાથમાં આપવા કરે તે જોઈતું છે. તેમાંના પશુઓને તો તે વેપારમાં બહુ મોડું કામગીર વળગતું હોય છે. કાઉન્સિલની સમક્ષ આપણે આપતાં કાષ્ટ સેન્સ અમલદારે વહીવટનો પાક કાળવેલ અને પોતાના આપણું કામને આત્મ રક્ષણની દલીલથી વાળખી કરાવવાનો પ્રયત્ન કરેલ.

કેલોની ખાતાના પ્રધાનને મારે થઈ આપવાનું છે કે : કરમનમાં સહુથી વધુકદાર રેરા બરનારા હોદ્દાઓ છે ; અને હાઉન કાઉન્સિલ કરમનના મોરા રહીશોની પ્રતિનિધિ નથી પણ કુલ વસ્તી ની પ્રતિનિધિ છે ; તથા તેને કાંઈ મોરી કેમનાજ હોતું રક્ષણ કરવાને નીમવા માં આવી નથી. પણ કુલ જરોના વાળખી હોતું રક્ષણ કરવાને નીમવામાં આવી છે. વળી ઉપલા મુકાદમાં જે મુદ્દો બાધવામાં આવે છે કે તમામ હોદ્દા વેપારનો કાષ્ટસેન્સકારના અનુધી કે કરામત કરાવે. આત આવવો જોઈએ, એ તરફ પ્રધાનનું ખ્યાન બેઝરુક અને ફરમાન કમ્પેલ છે. આમાં કારણ એ છે કે હોદ્દાઓને પોતાના વેપાર પરથી વેચી નાખવા પડે અને તેથી કારે એટલાં તેઓ હેતરે.

કાલના પ્રશ્નને હોદ્દા કાષ્ટસેન્સકારને પોતાના હોદ્દાઓ કે જેઓ થયે આવે નાતાલમાં જન્મેલા હોય છે તેઓને પોતા સાથે આગીદાર બતાવવાની મુશ્કેલી રહ્યા છે કે જેથી તે હોદ્દાઓ મહા વિના એકલા વેપાર કરતા થાય, અને વખત આવે તેઓના આપનો વારસો ઉપાડી લે. પણ જે કાષ્ટસેન્સ અમલદારે નાથિલા મુદ્દાને બહેલો અમલ થાય, કે જે વિષે મારી કમિટીને કહા રહેતી નથી, તો મારી કમિટી માને છે કે વખત જતા નતાલમાં હોદ્દાઓ માટે અને માત્ર હોદ્દાઓ સાથેજ આવડતો હોય એવા પણ હોદ્દાઓના વેપારનો આત આવડે. વળી એ વાત પણ જોખમી છે કે કાલના હોદ્દા વેપારીઓની આંદ બહુ એટલી થઈ જશે કેમકે તેઓને સટકની રિશ્તમાં રાખવાની જે પેરવા થઈ છે, તેથી મોરા હોલસેલ વેપારીઓ, જેઓને કલેજાવેરા વેપાર હોદ્દાઓ સાથેજ આવે છે, તેઓ જમાઈના જેવી કાલકારક કરતો હોદ્દાઓને આપતાં અચકાશે. અને તેથી પણ હોદ્દા વેપારીઓને વહેવારમાં મહેત્તી વળ

વાતું મુશ્કેલ થઈ પડશે. અને એમ કહે એટલે તે વળી વધુ હોદ્દા કાષ્ટસેન્સકાર બંધ કરવાનું જોઈએ અને હવેમાર થઈ પડશે.

આથી આવી બેહુદી દેશનો અંત આવે એવી રીતે વત મલાવવા કેલોની અલ પ્રધાનને મારી કમિટી વિનિત કરે છે.

વધુ સંખ્યા

તા. ૬ મીએ કમિટીના સેક્રેટરી તરફથી નીચે મુજબ સંખ્યાએ કેલોની ખાતાના પ્રધાનપર મોકલવામાં આવ્યું હતું.

"તા. ૨ જુના મારા કામળના ૨ મ પારીમાલ સંબંધમાં. નાતાલ અને કેપ ના કાવેસર રહીશ હોદ્દાઓની રિશ્ત વિષે કું નીચે મુજબ રજૂઆત કરવા માંડું છું.

કાવિન્ડનું ઇન્ડિયન બીલ

નાતાલ ઇન્ડિયન કેમિસ અને કેપ ઇન્ડિયન ઇન્ડિયન બુનિયન તરફથી કેલોની ખાતાના પ્રધાનપર મોકલવામાં આવેલા હવે મોકલવામાં પીટીકનોની નહોતો મારી કમિટીને મળી છે, તે ઉપરથી દેખાય છે તેમ, તથા મારી કમિટીને જોઈ જાય છે મારી ઉપરથી ખાતરી થઈ છે તેમ, અને પ્રાંતના હોદ્દાઓને મંબીર હોલસ છે કે આવતી સાલ બુનિયન પારલામેન્ટ માં બુનિયન સરકાર જે ઇમીગ્રેશન રીસ નીકલન બીલ રજૂ કરવા માંડે છે તે બીલથી, હોદ્દા કાલ જે કામલ થવાના હોય એમને છે તે બહુ સખત રીતે કાંઈ થવામાં આવશે.

બુનિયન પારલામેન્ટની છેલ્લી બેઠકમાં જે ઇમીગ્રેશન બીલ કામલ કરવામાં આવ્યું હતું, અને પછી પાછું ખેંચી લેવામાં આવ્યું હતું તેમાં 'કોમીસાઈલ', કમ્પની બાખ્યાલ આપવામાં આવી ન હોતી, જે કે આ કમ્પની બાખ્યાલ નાતાલના કાલના કાવડમાં રખાઈ રીતે આપવામાં આવી છે. આવી બાખ્યાલ કેટલી જરૂરી છે તે, ઉપર કહેલા કેપના હોદ્દા ના પીટીકનમાં વિસ્તારથી બતાવવામાં આવ્યું છે. તે ઉપરથી દેખાય છે કે પાછળ આવવાની પરમીટની કરાવેલી મુદત ની અંદર પાછા ન ફરી કરવાના રહી માળ બાનાથી થયું કાવેસર રહીશ હોદ્દાઓને પ્રાકીનીટક ઇમીગ્રેશન તરીકે અટકાવવામાં આવ્યા છે. મારી કમિટી માનપુરવક આમલ કરે છે કે નાતાલ તથા કેપને માટે કાવડની અંદર "કોમીસાઈલ" ની, નાતાલના કાલના કાવડમાં છે તેમ, બાખ્યાલ થવી જોઈએ ; તથા જે

હોદ્દાઓ કોમીસાઈલ સાખીત કરી કો તેમને વતર આવડાયે કોમીસાઈલ કરી આપવા જોઈએ, કે જેથી તેઓ પોતાને સમવક પડે ત્યારે કમિસ આપરિકા આવવા બધા સક્રિયમાન થાય. એવી પણ મજબુત માન્યતા છે કે આવતી સાલ બુનિયનના ઇમીગ્રેશન કાવડને કરી કાવડના સુધારેલ કાવડ જેટલો સખત કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવશે.

કેપ અને નાતાલના હોદ્દાઓને કાલે છે કે દરકાવાલના મામલાનો નીવેડો મને તે કાવડ કામલ કરીને કરવામાં આવે તે તો, બુનિયનના બીલ પ્રતિમાં વસતા હોદ્દાઓ જે હક બોમવે છે તે કામ રીતે ન જીતવી લેવાવા જોઈએ આ કોઈ વિષે ઉપર કહેલ પીટીકનોમાં પુરવું વિવે અન કરવામાં આવ્યું છે. મારી કમિટી તે કાલે છે કે કેપ ને નાતાલના હોદ્દાની આ માન્યતા વાળખી છે.

વેપારી કાષ્ટસેન્સકાર સંબંધી

નાતાલમાં વેપારી કાષ્ટસેન્સકારના કાવડ ઉપર જે બધી રજૂઆતો વહી સરકારે કરી છે તેની મારી કમિટી જુજ કરે છે પણ તે ઉપરાંત મારી કમિટી કેલોની ખાતાના પ્રધાનને થઈ આવે છે કે નાતાલ અને કેપ બંનેમાં રહીશ હોદ્દાઓને નવા કાષ્ટસેન્સકાર આપવાના તથા જુજ કાષ્ટસેન્સકાર કરી આપવાના કાવડનો હજુ નીવેડો થયો નથી. વેપાર કરવા ને કાષ્ટસેન્સ મેળવવામાં કેલોનીઅલ—બોર્ડ હોદ્દાઓને કારે મુશ્કેલી પડે છે. કમિસ આપરિકામાં જન્મેલા હોદ્દા બુવાનો ની અટલી કરવાના માર્ગો બંધ કરવાનું કાષ્ટસેન્સ અમલકારના કાલમાં છે. તથા જુજા બનેલા હોદ્દા વેપારીઓ પોતાન રાજમારની જોઈએ ત્યારે પુરી કમિત મેળવી શકતા નથી, કેમકે તેમના કાષ્ટસેન્સકાર દરકાસર મેળવવાનું બીલ કાષ્ટ હોદ્દાથી બનતું નથી. આવી અટકાવત ના પરિકામે બધું વેપારીઓને કારે નુકસાની અમલી પડે છે. અને તેમાંના કેટલાક બેબી જમીનકારના કાલમાં જઈ પડે છે, કેમકે બીજા જન્માએ પોતાનો કાષ્ટસેન્સકાર બહાવવાનો હક તેમને મળતો નથી.

ગોરમોહનો બંધી વિષે

તા. ૩૦ મી જુન પછી નાતાલ માટે હોદ્દામાંથી ગીરમોહીના મેળવવાનું બંધ કરવાના હોદ્દા સરકારના કરાવને મંજુર રાખવા માટે વહી સરકારનો નાતાલ ઇન્ડિયન કેમિસે જે અપકાર માંડે છે તેમાં મારી કમિટી પોતાની સંપૂર્ણ સામેલ

મીરી જાહેર કરે છે. પણ મારી કમીટી આમલકપુરવક આવા રાખે છે કે ૧૬ વરસ ઉપરના ગીરમીટીયા મરદ અને ૧૦ વરસ ઉપરની ગીરમીટીયા મોરતપર ને પા. ૭ નો કર નાખવામાં આવે છે તે દુર કરાવવા યુનિયન સરકાર આગળ કોલોનીઅલ પ્રધાન મંત્રી રજુઆતો કરશે. તે કરને મારી કમીટી માત્રથી પછે છે. તેને લીધે હોદી કામમાં ઉચ્ચ નૈતિક ધોરણ રહેવામાં કરકસુ આવે છે. તેથી કામ પોતાની ઘડેરી તરીકેની દરજ્જે બરાબર બનવી શકતી નથી. તથા તે ઉપરાંત તેની વહેવાર અસર એ માથે છે કે જુદા મજૂરને, જે સુધારા કામમાં પોતે માંડ જુદાં કોષ છે તે આમાં ફરીથી જાણ પડવાની દરજ્જા પડે છે.

ઉપર

મારી કમીટી બહોસો રાખે છે કે જે બને નાતાલના હોદીઓની રજુઆત તરફ વધી સરકાર મેળવે આપણે જુદા, બને પ્રતિષ્ઠા આફ્રિકાની રહીશ હોદી કામ માટે ખીજી જાણ પણ કામ નેકલી ઘડેરી તરીકેની જુદ મેળવી આપવા દરેક પ્રયત્ન કરવામાં આવશે.

પ્રધાનને કહ્યું

કમીટીને ઉપરના કાપાણ સંબંધમાં નીચે મુજબ પહેલોને કામજા મળ્યો છે : " તા. ૬ મીના કમીટીના કેપ બને નાતાલના હોદીની સ્થિતિ સંબંધી લખાણની પહેલેય સ્વીકારના કોલોનીઅલ પ્રધાન મને દરસાવે છે. તેની નકલ હાલ આફ્રિકાના મવરનરપર પ્રધાનોને નિયમમાં લેવા માટે મોકલવામાં આવી છે."

કરમનમાં કરકસુ આવામાં પડી રહેલી મીટીની તપસીશ એ આતાના વચ્ચે સ્થાપીશ જાણમાં પ્રવેશ કરેલ છે તેમાં થી હોદી આવેલી મીટી તે પરની વિચાર સાથે જમે નીચે આપીએ છીએ : તા. ૨૮ મી જુને કલકત્તાથી કાટ મામાં આવેલ ૩ મીટી જેનીપર ને. એચ. બી. અને ને. ડબ્લ્યુ. ને. એવા અક્ષરો છે ; ૫ મીટી જેની ઉપર યુ. છ. એન્ડ કુ. તથા ને. એચ. બી. એવા અક્ષરો છે ; ૫ મીટી જેની ઉપર એચ. બી. તથા ને. એન્ડ બી. એવા અક્ષરો છે. તા. ૨૮ મી જુને કેલોનેઆથેથી કેનકલરમાં આવેલ એક દસ, જેનીપર રેવ. સુબમનીષમયુ નામ છે. તા. ૩૦ જુલાઈએ અમદાવાદમાં કોલોનીઅલ આવેલ ૧ દસ, જેનીપર ને. આપણાં કોલોનીઅલ કમિયુ નામ છે.

કારખાનાના કેરનું ચિત્ર

[ઇ. એ. માટે ખાસ]

સુધારાનો જુગ ક્યારનો આવી રહ્યો છે. છ'કમીટી દરેક બંધારમાં સગવડ અને સુધારા થઈ પડ્યા છે. પણ છ'કમીટી ને સુખ દજી વળુ નહીં. સુધારાની શુરમી ખાતેને જાણે સુખ જુરમ થઈ હોય નહીં! સુધારો ફક્તો જાણ છે અને યુનિયનમાં ફાઈ તેમ તેમ વધતાં જાય છે.

છ'કમીટીમાં એવી જુગ પડી રહી છે કે દેશમાં એકાદ નથી. ક્યાંથી હોય? સ આઓ વડે હાલમાં એકરો બંધેક માણસ બેડવા સાચા. નાના એકાદ દરિયામાં નહીં ઉતરી શકવાથી કામજા થઈ પડ્યા પછી નવાં કોલોનીઅલની જાહેર બેનરમાં કામજા પડેલ છે પડતા મથા અને કાંતો દેશના કામજાઓની સંખ્યામાં કાંવા. માણસને છ'કમીટી દિવસે દિવસે કાંતો હેર જેવી થતી જાય છે. કેટલાકે રાગમાણ પ્રમાણે શીધી કાઢે છે, અને કહે છે કે તે મુજબ થાય તેમજાણે કાંતો દેશ અને પાકો સત્યમ વરતે. ૧૯મી સદીની સરખાં મુશ્કેલીમાં કામજાના લગભગ બંધ થઈ એટલે છ'કમીટી કારખાનાઓ સર થયાં અને તે આખી દુનિયાની જાણ થઈ પડી પછસાને અખડ થોષ લઈ પડ્યા લાગ્યો. પણ થોડી મુદતમાં વચલા વરમના થોડાં એ પોતાની દુખદાયક દસા માટે સોર બકાર કરી મુક્યો, અને રાજકારમમાં વધુ લાગ માંગ્યો. બધુ થયું એટલે ૧૮૭૨ માં વચલા વરમના થોડા વધારે વોટ આપી કો એવા કાવો કયો. ત્યાં વળી મજુર વરમનો પોષાર જાણે કે તેથી કમરાવ છે. તેઓના આગેવાનોએ એવા રામમાણ પ્રમાણે થોડી કાવો કે મીલકતના પ્રમાણમાં વોટ આપવાનો કાવો છે તેને બધે દરેક માણસને વોટ આપવાનો દેક હોય, પારલામેન્ટના મેમરો ને તેઓની સેવાના બદલામાં સાલીમાણ મળે તો બધું સારું થઈ જાય. આ વિચાર થોડાંએ એકદમ ઉપાધી લીધે અને ૧૦ લાખ માણસની સહીએવાળાં અરજી તજવાર કરી. થયા તોશાને થયાં એટલે અને ૧૮૭૨ ની સાલમાં મજુર વરમ રાજ થાય એવો કાવો મડામે. પણ આખી મજુરો રહતા રહી શકે તેમ નહોતું. જુમ વધારે બાકરી થતી મથ. તેની માટે પણ મુશી થોડી કાવોમાં બની મજુર વરમના વિચારશીલ આગે

વાનો જેઓ પોતાને સોશીઆલીસ્ટ કહેવ રાવે છે તેઓએ એવો જોષ કર્યો કે 'જે કામની પાસે તમારા કરતાં વધારે હોય તેની પસંદગી પડવી લીધો.' પછાથી વેરાની રીત જરા કાઢી ખરી. આ પણ ઠીક. જોષ એક મજુર સાદાથી અને કરકસરી પોતાનાં જોરમાં ચપલા, જારે ખીજાએ જાહલા-મથ કમાણી લેવાની લીધી, અને એક કહતો મજુરો કરી અને જે કરકસુ રખાયો, તોપણ તે પેલાના જેવી સ્થિતિનો કાવો કરે! પણ આ વાત કારે મુશીએ. કાવો દેશનો પાસો આખી પ્રજા માં કરખી રીતે વહેવાનો ઉપર બંધાવેલા સોશીઆલીસ્ટોનો હેતુ પાર પડે, તો પણ યુ' પ્રજા સુખી થવાની છે! ક્યાંથી થાય! બધા માણસને એક એકામાં થઈ કહે તો તે બને ખર! ઉપર બંધાવેલા સોશીઆલીસ્ટમાંથી વળી કાંઈ કહેશે કે એમ નહીં, બધા મજુરને પછસાકાર થવાની સુરખી તક આપો, પ્રજા જેવાં સહ સહિના નહીં. વાહ, વિચાર મતની પારલામેન્ટ કાવોએ થઈ કરખી તક આપવાને કામજા ઉપર કાવો કરી લી તો હજી પુરી તક વહેવાઈ રહી નથી લાગતી. વધારામાં કામજાને પોતાનાં મ'ડલો આંધીને બ'હોલન કરક લાગ્યા. એટલે પછસાકાર વરમ વળી પોતાનાં મ'ડલો આંધી સાથે ઉલા રલા. પરજામ એ બાબુ' કે બને વચ્ચે કામજા વધુને વધુ બેસકેર થતી મથ. કામજાર વરમ કાલતાં આલતાં કાલતો પાડવા કામજા છે, અને પછસાકાર વરમ કાલતાં બને કાલોના મથતા કરવાની પેરથીમાં લાગ્યા છે. આમાં જેવા જેવી કાલ એ છે કે બને પણ પ્રજા પાસે પોત પોતાની લગત નું વાળખીપણું પોષારીને પ્રબનો દેશ મામતા હોય છે. આજ બાપામારી દીન પર દીન થઈતી મથ, અને છ'કમીટી સુખ નો બારો બાળોજ નહીં જાણે કામ પડી મથા. હવે તો પાણ વળીને કાલ લાજ બધાંએ તો! પછા વળીએ એટલે એમ કે હમધે કાર કારખાનાંએ મલાવ વાવું પડ્યું મુશી, અમલ જેવું સહ પોત પોતાના મ'થા કરી વોટ કરતા તેમ કરતા થઈ જાય, દુનર કામ અને કામજાઓમાં કરીરના સુખ વધારવા માટે નહીં પણ અતરજુ' જુમ વધારવા માટે ઉતરી પડીએ, પારલામેન્ટમાં મે'બરો મોકલી પ્રમસનાક રાજ બોલવીએ છીએ, એવો કોમ છોડી દઇએ. કુકામાં થોડાક સધમ પહેલાં ને રિમોનમાં કાલ, 'સાં પહેલવા પાણુ' સહ કરીએ.

વિલાયતમાં હોદ્દીઓના કારરવાઈ

સર વેડરબરન અને જોન. બાસુના
માનમાં મીજબસ

મી. પેલાકને બાપુ

વિલાયતની ઉલ્લી દરખાસો લાંબા
હોદ્દીઓએ સર વિલ્યમ વેડરબરન તથા
જોન. મી. બુપેન્દ્રનાથ બાસુના માનમાં
એક બારે મીજબસ કરી હતી તેના ખબર
મળ્યા છે. સર વિલ્યમ વેડરબરન હોદ્દી
સ્તાનમાં કેમિસનું પ્રમુખપદ અભવી
તથા હોદ્દીસ્તાનની કેમોને એકત્ર કરવા
માટે ખુબ મહેનત ઘણી વિલાયત પાછા
ફાં તે માટે તેમને વધારી લેવાને તથા
જોન. મી. બાસુ જેઓ હોદ્દીસ્તાનની વહી
ધારા સમાના સલાહ છે તેઓ પહેલી
વાર વિલાયત જતાં તેઓને માન આપ
વાને આ મીજબસ કરવામાં આવી હતી.
મી. પેલાકને પણ આ આમંત્રણ મળેલું,
અને તેમણે હક્કિય આદરિકાના હોદ્દી
સલાહની સફુને જોડી બસર રેલા કરી
હતી.

આ મીજબસ આપવામાં મુખ્ય મહે
નત મી. અમવાનદીન કુમેની હતી. સર
મંચેરજી બાવનગરી પ્રમુખરથાને હતા.
મીજબસ રહેલાઓમાં હોદ્દી પ્રધાનની
કાર્તીકીયવાળા મી. કે. જી. મુખત તથા
મીરજી બાપાસ અલીમજ, તથા સર હર
બરદ રાખરદ, ડા. રધરદર, મી. રુપીતર
(મુનિવરસલ રેસીક કેમિસના સંચોજક),
રાજા નસીરુદ્દીન બાબાન, જોન. મી.
શીનીવાસ રાવ, ડા. રાધવરાવ, મી. મેહાર
નેશ, મી. કેલગડો વગેરે નામાંકીત નરો
હતા. હાજર નહીં રહી રહ્યા માટે
લિજીમીરીના પત્ર લખનારાઓમાં મી. રામસે
મેહડોનસ, જરદીસ અમીરઅલી, ના
આમાખાન, ના. મોડસના હોદ્દાર, જરદીસ
શંકર નેર, મી. સીડની વેળ, મી. ફેરીક
હેરીસન, મી. તાતા વગેરે હતા.

પ્રમુખનું બાપુ

સર મંચેરજી બાવનગરીએ પ્રમુખ
સ્થાનેથી બાપુ કરતાં સર વેડરબરનની
હોદ્દીસ્તાનની ઉમદા સેવાની તથા મી.
બાસુની સ્વદેશ સેવાની તારીફ કરી હતી.
તેમણે બહુવિધ કે હોદ્દીસ્તાનનો કાલનો
મામલો ભેટાં ઉલ્લી કેમિસન. પ્રમુખપદ
માટે તેમના કરતાં વિશેષ બાપુ દેખ
નહોતું. તેઓ ૭૦ વરસની જૂદ વયે

હોવા છતાં આ અમત કામ પાર ઉતા
રવા અકિતમાન થયા છે. કેમરેલ વિશે
સરકારી અમલદારોના મનમાં યંદા અને
આવશ્યક કરાવા પામેલ, તે દુર કરી
તેને સરકારનું વિશ્વાસપાત્ર મંડળ બનાવ
વાનું તેઓએ મહાન કામ કરેલું છે.
રાજા પ્રજા વચ્ચે સારી બનાવ ઉત્પન્ન
કરવાની તેઓ સમને માટે જે નેમ રાખતા
અમ્યા છે, તેમાં આથી એક મોટી ફતેહ
મેળવ્યાનો અર્થોય તેઓને થયા વિના
નહિ રહે. બ્યારે સર મંચેરજીએ ટોળ
કરી કે જાનબરવેરીવ પક્ષ જોરમાં આવશે
ત્યારે તેઓ ભોરડ ભોરલી તથા ભોરડ
મંડિને પચમે આવી હોદ્દીસ્તાનને બતાવશે
કે હોદ્દી ન્યાયને સાક્ષ્ય બને પક્ષ ઉપર
એક સરખો અરોમો રાખવાનો છે, બારે
કેટલાકા ખાખાટ કરી પડ્યા હતા. હાજર
રહેલા મેદાઓમાંના ઘણાખરા હીબરમજ
હતા, અને તેઓને તે ટોળથી બહુ રમુજ
થઈ હતી. તે જાહેરે સુધી કે તેમના
એકે સર મંચેરજીના ટેસ્ટની દરખાસ
કરતાં સર મંચેરજી અમની સમામાં ફરી
મીરાજમાન થઈ એવી બાલા બતાવી
હતી.

પ્રમુખે જોન. મી. બાસુની પશુ તારીફ
કરી અને કહ્યું કે જો કે આ કેસમાં
તેઓ પહેલ વહેલા બપેલા દોષ બહુ
જાણીતા નહીં હોય છતાં હોદ્દીમાં તેમનું
નામ ચારે ખુલ્લે મચકુર છે. તેમના
અનુભવમાં પણ સર મંચેરજીએ ટોળ
કરી કે રાખાલિયેકના પ્રસંગપર બહો
શ હીલચાલ થાય છે તે જોઈ હોદ્દીસ્તાન
માં કહેતલાક પધારે ત્યારે શું કરવું
તેનો ખ્યાલ મી. બાસુ ભેઠે.

સર વિલ્યમ વેડરબરનનું બાપુ

સર વેડરબરન જવાબ દેવા ઉકા પાડે
કેરલીકવાર સુધી તાળીઓનો મડમડાટ
આહુ રહ્યો હતો. તેમનું બાપુ સહ
એ આગુરતાથી સંબોધ્યું હતું. તેમણે
કહ્યું કે હોદ્દીસ્તાનની સરખ બહુ આનદ
દાયક નીવડી હતી. તે સરને મુખ્ય
કેટ હોદ્દીસ્તાનની બધી કેમોને એકત્ર કર
વાનો હતો. હો રતાન અને ઇંગ્લાંડ વચ્ચે
તથા હોદ્દી અને મુસલમાન વચ્ચે જે સારી
લાગણી તેઓના પ્રયાસથી ઉત્પન્ન થયા
પામી હતી તેનું તેમણે ખ્યાલ કર્યું.
અલ્લાખાદમાં હોદ્દી આગેવાનો સાથે સમ
જુની કરવા માટે નામપુરની કોંગ્રેસમાં
થી ૪૦ જેટલા મુસલમાન આગેવાનોને
ના. આમાખાન ખાસ જોન કરીને લાવ્યા
હતા, તે પ્રસંગ વરણવી તેમણે તેમની
આપ તારીફ કરી. તેઓએ કહ્યું કે

હોદ્દી અવાસ વિશે ઇંગ્લાંડમાં પ્રબલત
કેલવવાને મજબુત કિલચાલ થરી જોઈએ
એવી તેઓની ખાસ સલાહ છે. તેમણે
કાખલો આપી બહુવિધ કે મી. બાસુને
એક રાખદારી સલામાં લઈ જતાં તેમણે
આ જે બાપુ આપ્યું હતું તે સંભળી
લોકો એટલા જક થઈ ગયા હતા કે જો
મી. બાસુ જેના બીજા ૪૦ હોદ્દી આગે
વાનો ઇંગ્લાંડમાં આવી હોદ્દી અવાસની
હોદ્દીકત બહુવિધ તે તેઓ પારખુ પાર
કિતાવી વિના રહે નહોં. એવી ટીકા
સલામાં થઈ હતી. તેમણે કહ્યું કે ઇંગ્લાંડ
ના લોકો પાસેથી મદદ મેળવી સલામ
તેનું આ ફાંત છે. હોદ્દીસ્તાન અને
ઇંગ્લાંડની અબજો એકરસ થઈ કામ કરે
એવા અભિવ્યવની ખાલા બતાવી સર વેડર
બરને બાપુ પુર કર્યું હતું.

જોન. મી. બુપેન્દ્રનાથ બાસુ

જો જવાબ આપતાં પોતાને મલેલા માન
માટે આભાર માન્યો હતો. હોદ્દીસ્તાનની
પ્રાત કરતાં તેઓ બોલ્યા કે લાંબી આલવી
બધી કેમોની બહુર મુશ્કેલી આમતમાં
મતભેદ જોઈ નહોં. ધધા કહ્યું કરે
કે હોદ્દી અને ઇંગ્લાંડના બલાને સાર જેમ
અને તેમ પ્રજાને રાખમાં વધારે બાજ
અપાવો જોઈએ. ભોરડ કરમનનો કરડો
અમલ હોદ્દીમાં ફાંવો નહોં. પણ તેમાં
કરડા અમલનો પણ કોય કાલવ. જેવું
નથી. હોદ્દીસ્તાનના જુના કાલમાં નવું
સોફી વહેવા લાગ્યું છે. જુવાન હોદ્દી
ઓમાં ઉંચા વિચારો જમવા લાગ્યા તેમ
જે અકિતની જુન તેઓના અતરમાં જઈ
ગયા લામી. કડક અમલ આ કછળતા
સોફીને ફરી નાખવા જતાં તોફાન મચ્યું
અને કેટલાક જુવાનો ચાલ્યા ગયા, તથા
કેટલાક નરમ પડ્યા. નવા સુધારા થયા
તે પશુ નાઉમેદી બાપુ છે, છતાં નાઉમેદી
જવાનું કારણ નથી. ઇંગ્લાંડને પોતાની
મંદરનો સુધારો કરતાં લામો વખત
લાગ્યો હતો તેમ હોદ્દીસ્તાનમાં પણ કિતાવલે
બહુ થઈ જવાનું નથી. સર વેડરબરનની
તારીફ કરતાં તેમણે કહ્યું કે તેમણે પ્રમુખ
પક્ષ સ્વિકારી કેમિસને સરકારની વચ્ચે
પાત્ર બનાવી છે. અને બાજે ૨૫ વરસ
ને આતે કેમિસના કેટલાક કરાવો સર
કરે સ્વીકાર્યાથી કેમિસને મમદર થવાનું
મળ્યું છે.

મી. કુમેનું બાપુ

રાજા તથા રાણીની સલામતી (ટિપ્પ)
લેવાયા પછી મીજબાસોની સલા
મતી" લેવાનું મી. અમવાનદીન કુમેને
સોંપવામાં આવ્યું હતું. તે લેતાં તેમણે

જાણીએ કે જાણના મેળાવડામાં સર વિશ્વમ વેડમનન ઉપરાંત બીજા બધા હિંદીઓ મોટે છે, જેને બાપલે આવકર આપવા મંજૂરી છે. શ્રી. મેકારનેસે જાણના તરફની વહાણની ક્યારની સાબીત કરી આપી છે. ડૉ. રથરજી અને શ્રી. મેકારનેસે પણ સરસ સેવા બજાવી છે. હિંદી પ્રધાનની કાઉન્સિલના મેમ્બરો શ્રી. હાલ તથા શ્રી. મીરજા આપણે જાણીએ નેમના નામે પણ કે જુલી બધ સહોતે નથી. પણ મારે આ સલામતીમાં શ્રી. પોલાકનું નામ પણ ઉમેરવાનું છે, જેમણે દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીવાનો વતી બધો આકોટી કાર્યો બાજ બજાવેલ છે. એ (સત્યામહત્વી) લોકોને કલ્પીલાસ ન વરણવી સમય એટલો દુઃખદાયક છે. જે લોકો સાથે પોતાને મેલાવ વરસ પર લડાઈ થઈ હતી, તે લોકોમાં ઉગરિ જે વિશ્વાસ રુઝે છે તે મારે જનરલ મોક્ષાએ પોતાની શીશામીરી જાહેર કરી છે. કમ નહીં હિંદીઓને કાલોનીઓમાં કહેરી તરીકેના સામાન્ય હોય પણ મળતા નથી. હિંદીવાનોને ઇંગ્લીશના કોનફરન્સમાં જાય નથી આપવામાં આવતો. હિંદીઓ મોટેને કાલોની જે રીતે રાખે છે એ રીત નાહક ન થાય ત્યાં સુધી રાખના બધા જાણે જોડાણને એકત્ર થાય એવી વડા આપણે ક્યાંથી રાખી રહીએ! વિચરે.

શ્રી. પોલાકનું બાપલું

બીજા કેટલાક બાપલો થયા હતા પણ તેમાં શ્રી. પોલાકનું બાપલું વિભતિ અને જાણવા લાયક હતું. તેમણે કહ્યું કે: કેટલાક પોતાનું નામ સા માટે જોળવવા માં આવ્યું છે તે સમજાવું નથી. મને એકની સભા કરવાના મેમ્બરો પ્રજાએ બન્યા છે. પણ જુદાં જુદાં મારે ખમ્બુ પડ્યું હોય તે તે એ કે મને એક પેળા કોરેનદાસ આપેલી (કાલદાસ). પણ કદાચ આ મીજલસના મુખીઓને જન માન આપવાનો હેતુ એ હતો કે હું દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓનું અને ખાસ કરીને ટર્સવાલના સત્યામહીઓનું પ્રતિ નિર્ધારણ કરવાને કેટલીક વાર સામ્યકાળી થયો છું. ટર્સવાલની લોકત જામને કે કમનો એક રાખ્યા વિના સરવને સમાન છે હોવાનો મુદ્દો જાળવવાની હતી. આ મુદ્દો અત્યંત અગત્યનો હતો. અને તેથી તેને સાથે સત્યામહ ઉદાવન પડ્યો. હવે જમ થાય વરસ સુધી તેમને લાગ્યા. તેમાં હિંદીઓએ સોદી રહ્યું, પોણે જાનો જોઈ, અને આપી, જેને કલન કરી, હેમવરો

જોમળો, કુદુંઓ વિખાવા દીધાં, અને આત્મજોવને જબરદસ્ત દાખલો આપ્યો (તોળીઓ). હિંદીની ટેક અને આબજને કમક લાગવાનો સમય આવ્યો હોદીઓ યુ કરવા સમર્થ છે એ તેઓએ બનાવી આપ્યું. આ બધું થવા પછી કહે સદુએ કાપાઓ પરથી જોયું હતું કે સત્યામહી ઓનું સમાધાન થાય તેવો કાપડો આવતા વરસની યુનિયન પારલામેન્ટમાં પાસ કરવાની કસોતે ને લડતનો નીવેડો આવ્યો છે (રાહવાલના અવાજો). આ બનાવને દક્ષિણ આફ્રિકાના એક્સિઆટીકાની અને ખાસ કરીને હિંદીઓની એક મોટી જીત તરીકે કુ. મજુ. છું. પણ તેથી હજી માત્ર પહેલો અંક પુરો થયો છે. કહેન કાલની હિંદી પ્રજાને દક્ષિણ આફ્રિકામાં તદ્દન રાહત મળશે તે પહેલાં હજી બધું કરવાનું રહ્યું છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં તેઓને કહેરી તરીકેના સરવ હક અને સમાનતા મેળવવા માટે લડવાનું હજી બાકી છે. એટલે ખરી લડત હવે શરૂ થાય એવું દેખાય છે. ટર્સવાલના ૧૮૮૫ના કાયદામાં હિંદીઓને મોકેરાન સિવાય બીજો ક્યાંય રહેવાની અટકાયત મુકવામાં આવી છે. અને મારે મંદીરનું જ બહુનું કાલમાં આવ્યું હતું. જતાં વડી અલસતના મુકાદાથી તે વિષે કેટલીક ચોખવટ થઈ છે. એટલે કે લોકોનાની પહાર રહેનારા મારે કમ લગ્ન નથી. ત્યાં હિંદીઓ જનીનની માલેશ પોતાના નામપર જરાવી ન કરે એ પણ મંજીર વાત છે. તેઓ જોઈ મોશના નામપરજ પોતાને મારે જમીન ખરીદી કરે. ૧૯૦૮ માં સોનેરી કાપડો અને ટાઉનશીપ કાપડો હિંદીઓની મીલકતોને વિના કારણે જપ્ત કરવાની તથા તેઓને અપમાનથી હાંધી કાઢવાની કથા આકર્ષતરી રીતે સરકારના હાથમાં આવે છે. નાતાલના હિંદી વેપારી ઓને લાઇસેન્સની એવી સખ્ત કાલમારી છે કે નાવ મેળવવાનું મુરદબ તે યુ પણ અશક્યવિત થઈ પડે છે. મારિસનરમમાં નાતાલ હાઉસન વેકરસ નામની ૪૮૦ કામીદારની એક લીમીટેડ કંપની ઉભી થઈ છે, જેમાં ૮૦ થી ૯૦ હજી એટલા કામીદારો કાલોનીમાં જન્મેલા હિંદીઓ છે. તેઓએ ડરબનમાં એક ચાલુ કાલ સેન્કને પોતાના નામપર કરવા માટે અરજી કરી ત્યારે લાઇસેન્સ અમલદારે તે નામનું કરી ટાઉન કાઉન્સિલ પાસે તેની અપીલ મૂકી તો તેણે 'આમ રહ્યું'ના કાલને લાઈ એક્સિઆટીકાના માલેન્સને કાલો કંપનીમાંથી નામપર આપી કાલ

કરી દેવાનું નાહરસ્ત પારી અપીલ રદ કરી. બધા જોઈ સહકારે કે આમાં માત્ર જોમજોનાવ આમરજીની વાત આવે છે. ડરબનના જેરો અરનારાઓમાં હિંદીઓ નો હીરો. જુદું વજુદદાર છે, તે બધાઓ ઉપર ઉપલા મુકાદાની અસર એ થાય કે એક હિંદી લાઇસેન્સદાર મરી જતાં તેના હીકરાનાં નામપર તે લાઇસેન્સ ટર્સવાલ કરી દેવામાં ન આવે બિટીક સક્તનત માં બિટીક પ્રજાનાં નામથી આવે. હોર ચાલી રહ્યો છે. ઇંગ્લીશના કોનફરન્સ માં હિંદુસ્તાનને બીજા વિભાગો જેટલો જાય ન આપ્યો તે અત્યંત ખેદની વાત છે એમ આપ સદુ કહ્યું કરશે. ખાસ કરીને કાલોનીઓના હિંદીઓની કાલતનો સલાહ અરજાતી વખતે હિંદીઓ તરફથી હાકલ કહેવાને જોઈ હિંદી કાલર રહેવા નથી દીધેલ એ જુદું કિસ્મીર થવા જેવું છે. હવેમાં હિંદીઓની કાલપીથી પુરી ગરિમતરી જરાવનાર પછા હિંદી અને વાનો છે તેમાંથી કાલને મુકર કરી કાલત. જેવો ટાઇસના હિંદી અને કલર વિષેના એમ્પાયર સંપીમેન્ટમાં જે મુકવામાં અને જેરસમજ ઉપન્ય કરનારો જેમ પ્રમદ થયો હતો તેને વજોડી કાલતા શ્રી પોલાકે કહ્યું કે આવા જવાબદાર કાપામાં આવા લખાણો જગ્યા પામે તે થઈ અફસોસની વાત છે વચન આપી પાળી કાલ નહીં ત્યારે એકરમીથી તેને ટાંચી મુકવામાં આવે તે ખરી બિટીક નીતરીતી નથી વચરે.

બીજા કેટલાક બાપલો બાદ સમા વિશરજી થઈ હતી.

તા. ૧૧ મીએ જોહાન્સબર્ગમાં રમા નીક કાપામાં પ્રમદ થયેલા એક અખર માં જાણવવામાં આવે છે કે કીલ્ડા પાયા નામના હિંદીએ પોલીસ આવળ નામે મુજબ હરિયાલ દાખલ કરેલ છે. તે કહે છે કે તે મહાન લોકોનામાં રહે છે. ત્યાં આમની રાત્રે કેટલાક મિત્રો સાથે તે પોતાની ઓરડીમાં પેઠા હતો તેવામાં જોઈ માણસે ધરતી પહાર પારણાપરટપ કરે ક્યો. પારણા ઉપાધુ તો એ મોરડ તેમની રાત્રે અવી ઉભા રહ્યા અને કહ્યું કે તે કીરકીવ છે. અને ધરમાં તપાસ કરવાનો વારંટ જરાવે છે. તેમને તપાસ કરવા દેવામાં આવી. તેઓ મથા પછી હિંદીને માણસ પડ્યું કે તેના ધર માંથી ૫૦ રૂબા તથા નથુ ૫૦ પ ની નોટ, અને બીજો કેટલોક માથ અપીને પા. ૪૫ - ૧૦ - ૦ મોરડા મુકાદા. જદમાલોનો પનો કાલમાં નથી

નેદીવ કારીગરીનું પ્રદર્શન

૬ ઉપરથી ઉપજતા વિચારો

કુલુ ભોજાની બનાવટની વસ્તુઓના પ્રદર્શન સમયે ખબર મળ્યાં આ પ્રદર્શન પરથી એક મોટા મિત્રને ઉપજેલા નીચેના વિચારો જણવા લાગ્યા છે :-

“પ્રદર્શન જોનારથી કદાચ વચ્ચે રહેવાથી નહીં કે દક્ષિણ આફ્રિકાના નેદીવો સુધારવા જાણ્યા છે. માત્ર પોણી સદી જેટલી કુદ મુદતપર તેઓ જન્મી હતા એ પાદરીઓએ મહા મહેનતે અને મોટા ભોમ્મે તેમને સુધારવાનું કામ કર્યું છે તેઓ ધન્યવાદને પાત્ર છે.

આ પ્રદર્શન પરથી સવાલ એ છે કે આ જન્મીપણમાંથી કમજુબ બહાર નીકળેલા નેદીવો જેવું કામ અને જન્મેલા હોદીઓ કરી શકે? હોદીની શુદ્ધ અને પ્રચીન સુધારાવાળી ઓલાદ જોતાં તો હોદી નેદીવ કરતાં ઘણું મઠી બાવું કામ કરવા શકિતમાન થવા જોઈએ. પણ કમનસીબે કહેવું પડે છે કે અને જન્મેલા હોદી નેદીવનાં જેવું પણ કામ કરી શકે તેમ નથી. એ હોદીઓ દલ કારીગરીના પંથમાં છે તેઓ ધણીખન પોતાનો જ મો દેહમાં સીમેલા હોય તેવા છે પણ તેઓ અને જન્મ્યા છે, ને જેમને આ મુશ્કેલ વતન છે, તેમનું શું? આ વચ્ચેના ઉદ્બોધ કુન્નરનું કે બીજું મોટું શિક્ષણ મળવું નથી. કોસોનીજલ-બોરન જવાનો થોડું ઘણું બોજના અને જખતા વાંચતાં આવડ્યું એટલે કમજુબ ખલાસ-મણુ સમજે છે, અને વગીસને લાંબરકુનની કે એવીજ હલકી નોકરી ની શોધમાં ફરે છે ઉદ્બોધ કુન્નર તરફ તો તેમને જાણે કેમ તિરસ્કારજ હોય એવું દેખાય છે. આ રોજ વધતા જતા કારકુનના વધરતું જિવિષમાં શું થશે? કાલજ તેમને વાસ્તે જગા નથી. તેમણે હવે પોતાનું બાન જન્મમહેનત અને ઉદ્બોધ કુન્નર તરફ આપવું પડે છે. જેતરમાં અથવા કારીગરની દુકાનમાં કામ કરવું એ વધારે માન કારણ છે એ તેણે સમજવું જોઈએ. કોસોનીજલ ઉકારનાં માળાપોએ આ બાબતમાં પોતાનાં વલણ પર વિચાર કરવાનો છે. એ તેમણે પોતાના ઉકારાઓને કામના ઉપયોગી માણસો બનાવવા હોય તો તેમને પોતાની જાણીની જોગવાઈ માટે તેમજ જલેર કાંઈકી માટે સરકારી સંસ્થા કરવાનો

રસ્તો એ છે કે તેમને ખેતી અથવા ખીજા ઉપયોગી કામનું શિક્ષણ આપવું.”

કેપમાં વેપારી પરવાના

પોરટ પ્રહીજાએની કાઉન્સિલે મુનિયન સરકારને એવી અરજી કરવાનો હુકમ કર્યો છે કે સવિધમાં એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ વેપારી લાઇસેન્સ ટરાંસ હર કરાવવી વખતે એ મ્યુનીસીપલ કાઉન્સિલ અરજી કરવામાં આવે તે મ્યુની સ્ટીપાલ્ટીટીનું સરટીફિકેટ ફરજિયાત મેળવવાનું મેરજી દાખલ કરવાનો સુધારો કાલના લાઇસેન્સના કાયદામાં કરવો. ઉપરથી હરાવને ટેકા દેવા સાર કોન્ટ્રોલ, મેટલેક, ગુરુટોક અને કેપની બીજી મ્યુનિસીપાલિટીઓ તરફથી હરાવો પસાં કરવામાં આવ્યા છે પણ ઉપરથી હરાવ ફિનિશિયન્સટાઉનની કાઉન્સિલમાં નજીકથી ત્યારે મી. પ્રેક્ટરે તેની સામે સુધારો રજુ કર્યો હતો કે પોરટ પ્રહીજા એક કાઉન્સિલની અરજ નહીં સ્વીકારવા માં આવે. તેણે કહ્યું આવા હરાવો આ દેહમાં જુલમી મળ્યાવ. તે રકિયને અનુકુળ બેખાય. માણસોને ત્યાં પોસાય ત્યાં પોતાનો માસ વેચે ના ખરીદે એ કુદરતી નીયમ છે. પણ કાલના બાધીને આ કુદરતી નીયમની આડે આવવામાં આવે છે. કાઉન્સિલ માણસ ૨૦ કે ૩૦ વરસ સુધી વેપાર કરતો હોય તેણે જગ્યા બદલવી વખતે સરટીફિકેટની અરજી કરી મ્યુની સ્ટીપાલ્ટીટીની દવાને આધારે લટકવાનું શું પ્રયોજન છે? સ્ટાંપ એકટ, લાઇસેન્સ એકટ અને વેચ-સ એકટ કરીને સરકારે વેપારના પ્રયોજન બંદરનાં કહેરમાંજ મજબુત કરવાં છે. એથી કરીને આપણે તો બહુજા અમ્યુ. છે એ આપણે સમજવું જોઈએ. દરેક માણસને ચોખ્ખા પ્રમાણે નક્કી અજમાવવાનો તિયમ આપણી કાઉન્સિલે ધારણ કરેલો છે. નવો હરાવ વેપારીથી સ્વતંત્રતા અને રાજનીયિક હરી ભે છે. આ હરાવ ઉપર વિચાર કરવા કાઉન્સિલની કમિટીને સોંપવો એવા સુધારા ઉપર મત લેવાતાં બે બાજુએ સરખા મત થયા. પ્રમુખના વધુ મનથી આ તે આ ઉદ્બોધ સુધારો પાસ થશે હશે.

તા. ૫ મીએ મુનિયન પાલિકામેટમાં મી. કેરીમેન થોડા વખત માટે કેપટાઉન થી લાડન જવા ઉપડી ગયા હતા.

સ્ટેમરમાં મોરમીટાંઆ પર જુલમ

૯૦ માણસો કોરતને બારણે

તા. ૧૩ મીએ અમારો સ્ટેમરનો ખબર પડી છે એ છે :-

આજકાલ આ જગ્યા જુલમનું મથક બનેલું છે. ગઈ કાલે રાત્રે બાઢ વાગે આકરે નેવું માણસો હોદી મજુરો અતરેના એક મોટા માલીકને ત્યાં કામ કરનારા, આવીને કોરતને આકરે બેઠા છે. તેઓના કહેવા પ્રમાણે તેઓ પાસેથી કાઉપરોંત કામ લેવામાં આવે છે. બપોરે બે વાગે ખાવા માટે રજા દે છે. તેઓને એક નેદીવ (કામર) સરકાર છે એ નેદીવ મજુરોને નિયમસર રજા આપીને જુલમ થી હોદીઓ પાસે કામ કરાવે છે. માલીક આ વિષેની રાવ સાંભળતો નથી. વળી રેકન પણ કનીવારને બદલે રવીવારે આપવતું ચાલુ કીધું. વિગેરે જુલમ સહન નહીં થતાથી આ મરીખ માણસો કિયાળા ની કડીમાં કોરતને બારણે આખી રાત ઉપાસ સુષ રહ્યા. પોલીસને રાતરે ફરી યાદ કરતાં તેઓએ કહ્યું કે નેદીવ સરકારે તેના એક માણસને માર્યો છે. જવાબ માં પોલીસે જણવ્યું કે એ માણસને માર્યો છે તે એકલોજ બહી રહે બાકીના બધા પાછા જાય. પણ તેઓએ એવું કહેવું હતું કે એકને માર્યો તે બધાને માર્યા બરાબર છે. આ કારણથી એક માણસ ત્યાંથી મથો નહીં. તેઓને ફક્ત ન્યાયના ઉપર વિશ્વાસ છે, અત સરકારી કોરતને ન્યાય સ્થાનક આની તેને આકરે બેઠા છે. જેવાનું છે કે કોરટ કવો ન્યાય બજાવે છે.

પેલી બાધને પા. ૬ ના કર માટે જોશ માં નાખી હતી તેને છાડી છે. અને એ અકવાહીઆની જોશ બોલ્યા પછી પણ તેને કોરટમાં પાછી બેલાવેલી અને જણવેલું કે કુટ પછુ કર નહીં આપે તો ફરીથી જોશમાં નાખશે. તે બાધ મકામ હતી. બીજી વખત જોશ જવા તકમાર થઈ હતી, પણ કોષની સલાહથી અહીંના દવાળુ ડોક્ટર પાસેથી સરટીફિકેટ મેળવ્યું કે તેણી કામ કરી શકે તેવી તેણીની તંદુરસ્તી નથી. એથી એક વરસને માટે તેણીને છુટ મળી છે આ હકીકત ખ્યાન માં રાખી દરેક હોદીની ફરજ છે કે મરીખ એવરોને કર નહીં આપવાનું સમજાવીને જણાવ્યું કે તેમણે જોશમાં જડુ

એક બહેનને છે અને તેથી તેઓ કર માંથી મુક્ત થશે.

નાદારી કોટની નોટીસ

(કુનિયન એજેન્ટમાંથી)

[આ મધ્યમ તથા આજ સુધી અમે નાતાલના દોહને લગતી નાદારી વિષેની નોટીસો નાતાલના પ્રેવીન્સીયલ એજેન્ટમાંથી પ્રસિદ્ધ કરતા આવ્યા છીએ. હવેથી આવી નોટીસો પ્રેવીન્સીયલ એજેન્ટને બદલે કુનિયન એજેન્ટમાં જાણવા જાય છે. એવા હવે અમે જાણના મથાળા તથા કુનિયનના દરેક પ્રાંતની નોટીસો કુનિયન એજેન્ટ ઉપરથી જાણવા સહિતમાન થઈશું. — બી. એ.]

એજેન્ટનરમદમ-1 અને-2 એજેન્ટ મુદાપ કુસેન મારની મિલકત નુરમદમદ અને રાવજીની અરજી ઉપરથી મુદતી જમીનમાં લેવામાં આવી છે.

એજેન્ટનરમદમના વસનજી કરજનજી દેહાદ. જમીનમાં કુવરજી દેહાદ અને રામા મેવન પટેલની મીલકત નાશન દેરા ની અરજી ઉપરથી મુદતી જમીનમાં લેવા માં આવી છે.

અલીવાલ નોરમના મહમદ સુરતીની નાદાર મીલકતના સમયમાં ૮ મી વહેંચણીના આકાશ અલીવાલ નોરમના રેસીડન્ટ માસ્ટરનેટની ફોરદમાં રજુ થવા છે, અને ત્યાં તા. ૧૫ મી જુલાઈથી સાત દિવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે. ત્યાર પછી તે ફેપરાઈન આને પ્રતિદ સુપ્રીમ ફોરદમાં જશે, ત્યાં તે તા. ૨૭ મી જુલાઈથી ૧૪ દિવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

જમીનરમદમ જમીનપ્રમાણની નાદાર મીલકત સમયમાં વહેંચણીના આકાશ પ્રાઇમરમદમ માસ્ટરનેટની એપીલમાં રજુ થવા છે, અને તા. ૧૧ મી જુલાઈ નાદારમાં ફેપરાઈન પ્રતિદ સુપ્રીમ ફોરદની એપીલમાં જશે, ત્યાં તે તા. ૨૪ મી જુલાઈથી ૧૪ દિવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

હોડી મદદનીક પ્રમાણ તરીકે મોરક હરીફોએ મી. જાસેદજી અમલની ફોરદમાં જુગા પાડવાથી કાંઈ લીધા વગર નીચણ કરી છે.

દેશની ઉન્નતિ માટે આંખોની ઉન્નતિની જરૂર

('અખબાર'માંથી)

કોઈ પણ પ્રજાને, કોઈ પણ દેશને ખરો ઉદય, ખરી ઉન્નતિ-આંખોના ઉદય કે ઉન્નતી પર આધાર રાખે છે; કારણ કે જેવી માતા તેવાં સતાન-પ્રજન થાય છે. દેશની પ્રજાને વિદ્વાન કે મુરખ, તંદુરસ્ત કે નાદુરસ્ત, કાયર કે હીમત વન, આશિષ કે નારિતક, નિરળજ કે બળવાન, જેવી બનાવવી હોય, તેની ઉન્નતિ કે અવનતિ કરવી હોય, તે સમગ્રી સત્તા આંખોની જ પાસે છે. જેવી પોતે છે તેવાજ તે ચેતાની પ્રજાને બનાવે છે. માટે આંખોની ઉન્નતિ કરવાની પ્રથમ જરૂર છે.

આંખો સુધી આંખોને પુરવ કરતાં હલકી-બલકી બેખરામાં આવે છે, તેમને તેજ વધીને-સુશક્ષ્મને સ પુરવ લાભ આપવામાં આવતો નથી, તેમના પર વધારે પડતાં રૂબાણ મુદી-તેમની રતત-ગતા હીનથી લઇ-પરત-ગતામાં રાખવામાં આવે છે, તુલકાનકર્તા રહીના બધનની સાંજમાં તેમને બાંધી રાખવામાં આવે છે, અને વિષયોને ખસા હસ્યાણના મારવપર મડાવવામાં આવતી નથી ત્યાં સુધી આંખોની ઉન્નતિની આદા અવરજ-સરવડા અકલ્પ છે; અને તેજ સાથે આંખો ઉન્નતિ વિના દેશની ઉન્નતિ પણ અકલ્પ છે.

આંખોને ચોખ્ખું રાખવાથી આપવાથી, તેમની તંદુરસ્તી પર પુરવ લાભ આપવાથી, પુત્ર પુત્રીઓ વચ્ચે રખાતા બેઠક દુર કરવાથી, અવેશ વધારે પડતા અકલ્પની પરત-ગતામાંથી મુક્ત કરી રતત-ગતા બાંધવાથી, બાળ લગ્ન, કળેડાં, કન્યાવિક્રમ, વગેરે રહી પ્રથમના જીવનથી બચાવી ભેગાં થી, તેમને આશરમાં તેમજ સમાજમાં ઉચ્ચ પદ પર મુકવા 1, તેમનું સન્માન રાખવાથી, વિધવાઓની સ્થિતિ સુધારવા થી ..... વિગેરે જાણને વધારેવાથી તેને અમલમાં મુકવાથી તેમની કારીરિક, માનસિક, તેમજ અધ્યાત્મિક ઉન્નતિ થશે.

બોલજનરમદોએ એક મોરો મેઇન રીફ ફોરદમાં સાઇકલપર બેસીને પસાર થતો હતો તે વખતે ત્રણ નેટીવોએ તેનાપર હુમલો કર્યો હતો, ને સખત માર મારતાં નેરમદોએ જોયું હતો, ને પાડવાથી કાંઈ લીધા વગર નીચણ કરી હતી.

તાર સમાચાર

નોરવેજન સાથેના ઓલમ્પિક્સ ટીમ ના મેચમાં પહેલી ઇર્નિંગમાં હોંડોળ ૧૩૬ અને મોંઠાના ૧૦૪ રન થયા હતા. બીજી ઇર્નિંગમાં હોંડોળ ૧૪૬ રન થયા હતા, ત્યારે ગેરાઓએ બીજી ઇર્નિંગમાં ૪ વિકેટ ના બોલે ૧૮૨ રન કરીને ૬ વીકેટની છત મેળવી હતી.

મોર્કામીકના હાલમાં નીખાએ અવર નર જનરલ નાદુરસ્તીને લઇને લીસ્બન પાછા ફરનાર છે જેવી ખબર લીસ્બનથી ફરે લગનના જાણપર મોકલેલ છે.

એન્ડ્ર જોન યાનસેલ્સની મોરીશીયસના મવરનરતરીકે નીમણુક થવાનું અહેરમણુ છે.

ગોરકહાપર સાથેના ઓલમ્પિક્સ ટીમ નો-મેચ તા. ૧૧મીએ રમાયો હતો, જેમાં ગેરાઓના પહેલી ઇર્નિંગમાં ૩૮૫ રન થયા હતા. તેમના બે બેલ્કાદોએ ૧૧૮ અને ૧૧૧નો ફાટો આપ્યો હતો. હોંડોળમાં પહેલી ઇર્નિંગમાં ૨૩૬ અને બીજી ઇર્નિંગમાં ૧૦૬ રન થયા હતા. જયરામે પહેલી ઇર્નિંગમાં ૫૩નો ફાટો આપ્યો હતો. ગેરાઓની એક ઇર્નિંગ અને ૪૬ રને છત થઇ છે.

વિલાયતમાં કેમ્બીજ અને ઓલમ્પિક્સ કુનિવર્સીટીના વિદ્યાર્થીઓને છનામો આપવાની ફરતોમાં એક વિદ્યાર્થી ૬ શીટ ને કન્ટેઇનરી ઉંચાઇ કુદી ગયો હતો. બીજો એક વિદ્યાર્થી લખાઇ કુલ્લાની ફરતમાં એક કુદકે ૨૨ શીટ કે ઉચ્ચ અંતર કુદી ગયો હતો.

અમેરિકામાં એક રેલવે પાટા ઉપરથી કોતરી પડી હતી, અને તેનું ઉછાન ૫ હજારો સાથે ૩૦ શીટ નેટલી ઉંચાઇએ નીચે ગમ્ડી પડ્યું હતું, અને તેના આંગી ને મુરેચુરા થઇ ગયા હતા. ૩૦ માણસો મરણ પામ્યા છે, અને બીજા બહુને મંબીર પ્રકારની ઇજા થઇ છે.

મુરેપમાં આવેલ આસ્કીઆના જુમ્મ કહેવ બુડાપેસ્ટ ખાતે રવીવારે ભારે ખરતીક પ થયો હતો. એક આખી મલી નાક સામી છે; અને ત્યાં ૭૫ શીટ જડી અને ૧૦ શીટ લાંબી ખાઇ થઇ છે. પાણીની નળી ફાટી ગઇ હતી, અને રસ્તે ચાલતી માદીઓ તેમાં પડી ગઇ હતી. માણસોને મંબીર ઇજા થયેલી હાલતમાં બચાવી લેવામાં છે.

દરાનમાં રાજદારી અસાધિતના કારણે સર તથા રેલવે લેખી વળવાના પ્રયત્નો માણુમ પડ્યા હતા.

લીટરસર સાથેનો એલ-ઈ-ડિઆ દીમનો મેચ તા. ૧૩ મીએ ખેલાયો હતો. હોદીએના પહેલી ઇનિંગમાં ૮ વીકેટના બે.એ ૪૦૧ રન થયા છે. જેમાંથી કાંચાના ૧૬૩, મહેરસોમજીના ૮૬ અને સીવરામ ના ૫૬ થયા છે. મેચ ચાલુ છે.

ચાલુ વરતમાન

તા. ૧૦ મીએ કેપટાઉનમાં નેદીવ અને કલરડ લોકની એક મીટિંગ મળી હતી જે વખતે "કાળા બચ" માટે પોતાનો તિરસ્કાર જાહેર કરવા ઉપરાંત મીટિંગે જાણવું હતું કે નેદીવ લોકો તરફ વધારે સખતાઈ બરેલી વરતણુક ચલાવવા માટે "કાળા બચ" ની વાતનો જોરાએ જરૂરપોત કરે છે.

કેપવાળા પ્રસિદ્ધ મી. ડબલ્યુ. પી. હરા ઇનરે, ડુનિઆની જુદી જુદી ભતોની લડન ખાતે બરાનારી કોનફરન્સમાં હાજર રહેવા હમુલ કરે છે.

રોડેશીઆ માટે ૫૮ જેટલા ડેર ના ૧૦ મીએ વીલાયતની સ્ટીમરમાં કેપ ટાઉન આવી પહોંચ્યા હતા; જેમને જ્યાં થી રોડેશીઆ માટે ગાડી દેવામાં આવ્યા છે.

ડરબનમાં રીક્ટન રોડ તરફ બે જોરા બહામોએ તા. ૧૧ મીએ કોઈ દિવસે ઘાડ પાડી હતી. એક જોરીને ત્યાં અફ રખાત બે "મહરય" જેવા દેખાતાં જોરા ધરેમાં આવી પહોંચેલ માણુમ પડ્યા ધરની માલીક જોઈ તેને સવાલ પુછે છે એટલામાં એક "મહરય" તેના સામે બંદુક તાકી મુખ રહેવા હજી, ને બીજો માણુસ ધરમાંથી મળે તે હાથ કરવા લાગ્યો. જે મળ્યું તે લાઇ ટુરત તેઓ નાહા. તેજ વખતે ઓરતની છુમ સાંભળી એક જોરા મહે બાવી ગયો, અને ઘાડ પાડ્યોની પાછળ સાઇકલપર દોડ્યો. બહમોએ એક એકાંત સ્થળમાં બરાઇ બેઠા તેવામાં શાંધવા નીકળેલ જોરા અને એક પોલીસ આવી પહોંચ્યા. જેમાંના એક બહમોએ પોલીસ સામે પીસ્તોલ ધરી, ને પોલીસે પશુ જાતે તેમજ કરેલ, કરાંકરમાં આપ્યો નહીં.

બીનેને અચાનક ખાતર પાછા પાછા હાવા ની બરર પડી. એક હજીમાં છુટારો પોતાના સાથીને નાશવાતું કરેલા પાછો ફર્યા તે તકનો લાભ લઇ પોલીસ તેની નજીક પહોંચી તેના પર ચડી બેઠો, અને તેનું હથોળા પર પડાવવા કપાકપી કરી. આખરે ઝુન્હેનર પકડાયો. બીજો માણુસ પકડાયો નથી. બીનેને જ્યાં અઠંગ ઝુન્હેનરો છે એમ પાછળથી માણુમ પડ્યું છે.

કેપ ટાઉનન આજુમન કરવામના પ્રમુખ તરીકે મી. આદમ હાજી મુલ મહ મહે નીચેનો સદેશો રાજ્યાભિષેકને દિવસે અવરનર મારફત ના હોમપર મોકલ્યો હતો. કેપટાઉનના મુસલમાન રહીશો આપ નામદારની આદી તરફ નમનતાઈ પુરવક લોકો પ્રેમ અને વફાદારી બતાવે છે, તથા રાજ્યાભિષેકના મહાન અને શુભ પ્રસંગ માટે માનપુરવક તથા હીલોભનીથી મુબારકબાદી આપે છે.

રાજ્યાભિષેકને દિવસે કેપટાઉન યુનાઇટેડ હોંડુ એસોસીએસને પોતાના હોલમાં મળી ઈનિમાટે આશીરવાદ ચાલવા પ્રાર્થના કરી હતી, અને નીચેનો સદેશો અવરનર મારફત મોકલવા કરાવ કર્યો હતો:

"આ મહાન અને શુભ પ્રસંગે કેપ ટાઉનના હોંડુ રહીશો પોતા તરફથી માન પુરવક અને અતઃકરણની મુબારકબાદી આપ નામદારની આદી આજળ રજુ કરે છે."

થોડા વખતપર બોક્સબરમમાંથી એક જોરા મુમ થયો હતો. હાલ કસ્ટ રહ્યાં એક આઇમાંથી તેની લાસ મળી આવી છે. તેના ખમને તાર બાંધેલ હતો, આ ચાલુસ ઘેરથી ખીસામાં અચુક પેલા સાથે નીકળ્યો હતો ત્યાર પછી તેનો પતો લાગ્યો નહોતો. બહમોશીએ તેના પછસા પડાવી, તથા તેના ફેરિર સાથે ભારે વબન બાંધી તેને આઇમાં નાખી દીધેલ હોયો જોઇએ.

ડુનિયન મેકેટમાં એક નેદીસથી જાહેર થયું છે કે કન્નરકોરપ ડીઝી કટમાં રાંચેટ નામનું ગામ રચાવવામાં આવ્યું છે. તેની જમીનના ખતોમાં એક કસ્ટ એવી છે કે કોઇ લેટ કે તે નો જામ રાઇ કરડ માણુસને લાડે કે કરાંકરમાં આપ્યો નહીં.

રેવ. ડા. ડબલ્યુ. બી. રજુસાના

કેપ ટાઉનની એક કોસીલના સમાસદ રેવરંડ ડા. ડબલ્યુ. બી. રજુસાના ફિલિયુ આફરિકાની નેદીવ કે.એમ. એક મુખ્ય બાબેવાન માણુસ છે. એક નેદીવ જાપા માં તેમનું કુઠું જીવન વર્તાત પ્રમટ થયું છે તેમાં જાણવામાં આવે છે કે:—તેઓ એક નેદીવ મીશના કાલિસીસરના હરજન છે. કેપના આન્ડી મામમાં ૧૮૫૩ ની સાલમાં તેઓનો જન્મ થયો હતો. લગભગ ૧૬ વરસની ઉંમર સુધી તે તેણે એક રખડુ ઊકરાની છાંદમી મળેલી. જતાં આ સમયમાં પશુ તેના સ્વભાવમાં કાંઈક ખાસ ઉમદાપણું તે બેવામાં આવ્યું હતું ખરું. ૧૬ વરસની ઉંમરે તેને બજવાનું મન થયું. તેના બાપે તેને પીલ્ટનની મીશન સ્કુલમાં મોકલ્યો. તે પહેલાં વહેલો રજુસમાં ગયો ત્યારે તેનો પોલાક એક કમલો અને દાઢમાં બે લાકડી, એ હતો. તેનામાં રહેલી ખુબી થી તે ઊકરાઓમાં ટુરત માનીતો થઇ પડ્યો, અને તેની ચાલાકીથી કિલકતું ખ્યાન પશુ તેના તરફ ખેંચાયું. રેવરંડ રીચરડ બરડ જેઓ તે નિચાળના ઉપરી હતા તેઓને પ્રેમ તેના પર એટલો વધી પડ્યા કે તેઓ તે દિવસથી સદા તેના સ્લાવક અને હિતેચ્છુ રહ્યા. રજુસાનાને અબ્બાસ તો સહેલ વાત થઇ પડી. તે એકદમ આજળ વધવા માંડ્યો. તેને મિશનરી થઇને પોતાના મોહને સાર રસતે દોરીને સુખી કરવાની અભિલાષા થઇ. ૧૮૮૨ માં તેણે આરંભ અને થીઓ લેજીનો અબ્બાસ સપુરણ કર્યો. અબ્બાસ માં તથા રમત મમતમાં તે મોખરેથી કદી રહ્યો નહોતો. લેટીન, ગ્રીક, હીબ્રુ, ચર્ચ હીસ્ટરી અને શીથોસોરી, આ બધી ગાળતોમાં તેણે પહેલે કે બીજે નંબરે ઇનામો મેળવ્યા છે. બવડેકની ગ્રેન્ટુ એટની પરીક્ષા પસાર કર્યા પછી તેણે થોડા વખત કિલક તરીકે કામ કર્યું અને પછી તેઓ લમેરિકા નીમાયા. આ કામમાં તેઓના અગાન બલીલાઇઓના હાથથી તેને ધણી આફનો ભોગવવી પડી, પણ પોતાની નેમમાંથી તેઓ કદી ચરવા નહીં, નાસીપાસ થયા નહીં, અને સત્ય અતે તરફ એવા મુક્ત વિચારકથી પોતાના કામમાં મંડવા રહ્યા. તેમની વિદાન અને કામી હમકડીવાન આ જોશીયા રેબેકના તેમને તે પવિત્ર કામમાં બહુ મહત્તર નીવડી હતી. તે પછી તેમણે

ખરદબંડનમાં એક કર વાડે બધ તેમાં નિશાળ કર કરી, અને તેને પ્રાર્થનાનું સ્થાન પણ બનાવ્યું. અને માટે માડું પોતાને મળતા પચારમાંથી આપતા. તેના કૃત્ય વરતનથી, વિચાર શક્તિથી, તથા શિસ્તી પરમ પર શ્રદ્ધાથી તેની પ્રતિષ્ઠા વધી ખરદબંડનમાં ધીમે ધીમે તેમણે એક મુખ્ય ચરમ સ્થાપી તેની પદ્ધતિ શાખાઓ જુદી જુદી જગ્યાએ ફેલાવી સરકારી મદદ મેળવી દરેક ફેમણે નિશાળો પણ ખોલી. તેમના કામ નીચે હાલ ૭ 'હર્વેન્સીટ' અને ૭૦ મેમ્બરિશિપ છે.

નેટીવ સાહિત્યમાં પણ તેમણે પોતાનું નામ અમર કર્યું છે. હાઈશમાંથી નેટીવ આપમાં સરસ તરલુમે કરનાર તરીકે તેઓ લોકમાન્ય થઈ પડેલ છે. નેટીવ કાળાઓમાં તેઓનાં સંખ્યાગણ આપાં તરીકે આવે છે. બાઇબલ ગ્રાંડેટીંગ બોરડામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના કેમ્પેસ્ટ્રાલ મુનિ વગ તરફથી ૧૬ વરસ સુધી તેઓ પ્રતિ નીધિ રજા લતા. અહીં પણ બોરડાના સમાસરોના સંપૂર્ણ વિસ્થાપન પાત્ર થઈ પડેલ. તેમણે શાપબોળ કરીને નેટીવ ના પદ્ધતિમાં દક્ષિણ આફ્રિકાનો ખંતકાલ જરસ લખ્યો. આ અને તેવાં કેટલાંક બીજા કામોને પરિણામે તેમને એકાદીનથી ની મુનિવરસીટી તરફથી ડાકેતર એક શિસોસોશીની ડીમરી મળી હતી.

દક્ષિણ આફ્રિકાના નેટીવોએ સદા તેના ઉપર વિશ્વાસ રાખ્યો છે. ૧૯૦૫ માં ટ્રાંસવલના નેટીવો તરફથી તેઓની કાલકારીઓની રાવ કરવા તેમને વિલાવત ફેમ્પુટેલન તરીકે મોકલવામાં આવ્યા હતા તેમાં તેઓને હતેલ મળી હતી. અને આને ફેમ્પુટેલના લોકોએ તેમની કારકીર્દીની કદર કરી મુનિવરસીટી એક અગત્યની કાલ ન્યીસમાં પોતાના પ્રતિનિધિ તરીકે મોકલી તેમને માન અર્પ્યું છે અને પોતે માન પામ્યા છે.

'રીબુ એફ રીબુક' કહે છે કે હાંડી પ્રજાનો મવાલ સહેલાઈથી ઉઠી શકાય તેવો નથી. જતાં એટલી તો આજ રાખ વી એમણે કે હાંડીએને બાલેલ રાખવા ની રાજ્યનીતિમાં સરખો દરની બકાર નહીં આપ્યા બધ. બધેબધે માણસોને બકાર રાખવાને મહેને બકાનાં તેઓ બધે આપે પણ મુખરેમાં અને ફેમ્પુએ લાં આપુરેમાં મહે તે રાખવા હોય તેમણે તેઓને રાખવા બધ દેશમાં સંસ્થાનોએ શક્તિ ન લેવે બીજાને.

મહાન યોરોના વિચારો

માન દોલતના વારસા થવા ખાતરજ આ દુનિયામાં જન્મવું તે કરતાં પચ્ચર પેદા થવું એ બહેતર છે.

એક કામ કરવા ખાતરતા ધરાવના ઉત્સાહી મનુષ્યના જેવું શું બળવાન હોય છે? તેને અટકાવવા મેલુ સમર્થ છે?

એક વિચાર આવ્યો. અને તે સદા લાગ્યો તો પછી તે પ્રમાણે માથું વરતન કરી દેતામાં અને મુલવણ લાગતી નથી. રેવને બીધે તે અને સ્વભાવ સમાન અધ પડ્યું છે.

મેટામાં મોટી મુશીબત સામે થવા બધારે માણસ દૃઢ નિશ્ચય કરે છે ત્યારે મુશીબત તેની સામે મારમ આપી દેવ છે; કશી મુશીબત હોયજ નહીં એવું તેને દેખાય છે. દુનીયા રેક ઉપર નભે છે.

છંદગીની સરમાં બાગળ આમળ વધતાં જો કાંઈ માણસ પોતાના વાળખી અને નીચખીત મારમમાંથી બાંહે રસે મડે ને તેણે એક મહા પાપ કર્યું સમ જવું પડી બધે તે માત્ર જમારેકજ ખસેલ હોય. એક વાર તે અરથો એટલે તેના છંદગીના નાટકો દુઃખરૂપ અંત આવે છે, અને તે પ્રપાલન થાય. એક વખત આપણે આમ અપણા મારમમાં થા બહુ થવા પડી આપણા મારમમાં હરકતો કેમ ઉઠી થાય છે એવો સવાલ કરી કાઢી નહીં. તેમાંથી આપણને ઉમારવા બેઠ્યું કાલનામાં નથી ડકાવવા કે નહીં મળ.

હું એવા પણ માણસોને જોવાયું છું કે જેઓ કાપારણ વહેવારમાં બેતરા નથી. તેમને કાંઈ બેગરી યજ્ઞ નથી. તેઓ પોતાનો પદસે પુરુ જવતામાં રાખે છે, અને તેને કેમ કાંઈએ અને ક્યાં રોકવો તે બધે છે. બાવા માણસ અગુર અને લમણુ કહેવાય છે. ૧૫૬૬ કહું છું કે તેમની સમજણ અને અગુ રાધ શું કાજની છે? તેઓ બે-કમાં પદસા મજુરારા તરીકે ડેક આમળ ઉભા ઉભા પોતાની છંદગીનો મોટો કામ માળી નામે છે. ત્યાંજ નેઓને જુદાવણુ બધે છે, અને કેવળ કટાકને દુનીયાને રકત આલ્પ બધ છે, જો તેમનામાં કાંઈ

સમજણ હોય તો, તેમાં શું એવું બધે કાંઈ મેળવવાનું છે કે તેઓ એવું નકમું કામ કરવામાં છંદગી બાંધે છે? તેઓ બધે છે કે રોડી શું છે? અથવા તો તેઓ બધે છે કે રોડી કા માટે છે? તેમને અગર છે કે છંદગી કા સાર છે? જો તેઓને આ બાબતમાં કાંઈ અગર હોય તો જો ફેમણે મોકરી કરવામાં નેઓ છંદગી પ્રમાણે છે તે ફેમણે તેઓ કરી ન રહે. આવી આપણી હમેશની છંદગીને આપણે આગરકાર મધુએ છીએ, અને તે ઉપર આપણાં ગંધારણો રચા એવાં છે પણ ખરી રીતે આપણું જીવન તે મોક છે, અને સ્વભાવમાં નાધિલી હવેલીઓની પેઠે કણમાં નાજ પામનાર છે.

એક માણસ બોલું કામ કરે છે એમ તેને ખાતરી કરી આપવા અગત્ય હો તો તમે જાતે પણ કામ કરી બતાવો. પછી તેને ખાતરી કરી આપવાની વિરોધ કર કર ન કરવો. માણસો જો જાતે જુએ છે એ જ માની કરે છે. માટે તેમને જાતે જોવા દીઓ.

સ્ટીમરોની આવબાવ

[જર્મન લાઈન]

સોમ તી—તા. ૮ મીએ અને બાવી પહોંચશે. અને તા. ૧૬ મીએ મુંબઈ જવા ઉપડી જશે.

[નાવલોક ડીરેક્ટ લાઈન]

અમલકાલી—તા. ૧૮ મીએ અને બાવી પહોંચવા વધી છે.

અમલકાલી—તા. ૧૨ મીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમોના તા. ૨૭ આગસ્ટે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[સિડીયા ઈસ્ટર્ન લાઈન]

પંડુખા—તા. ૧૬ મીના બરસામાં મુંબઈ જવા ઉપડવાની છે.

[ઇન્ડિયન આફ્રિકન લાઈન]

ડનેરીક—તા. ૨૬ મી જુને દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે ફેલિઓથી ઉપડી છે.

ટેમપ્રીસીસ—તા. ૧૦ મી જુલાઈએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

કાટ મા—જુલાઈની આખરે કલકત્તામાં માલ બરવા માંડશે, અને આગસ્ટની કલકત્તામાં આવી ઉપડશે.

‘પ્રતિભા’ પત્ર જણાવે છે કે કલકત્તા ખાતે ચનારી આવતી નેશનલ કમિશનની મેઈટિંગ પ્રમુખપદ ભેવાનું આમંત્રણ સ્વીકારવાનો મી. રામજી મેઈટિંગ ઉપર આવે છે. તેઓ મેઈટિંગ કરત કરવાના છે કે જે નવેમ્બરમાં પાલમિટ મેઈટિંગ હશે તો તેઓ કલકત્તા હાજર થઈ શકશે નહીં.

‘પ્રતિભા’ ઉલ્લેખે કે કમિશન પ્રમુખ પદ ભેનાર મી. મેઈટિંગ પાંચમા અંગે જ છે. ગાંધીના માર મી. યુ. મી. આલ હરેક વેળા સર હેનરી કોટન અને સરવલ્લભ મ વેડરવરત છે, જેમાંથી સર વિશ્વમને બે વખત પ્રમુખપદનું માન મળ્યું છે.

બરીલીક રાજના કાશીવેશના બારામાં કામ કરનારાઓની એક કોનફરન્સ લંડન માં તા. ૧૪ મી જુને મળી હતી. જેમાં કાપલ્ય કરનારાઓમાં બીજાઓ ઉપરાંત મી. જમીર અલી, મી. ભુપેન્દ્રનાથ બાથુ, તથા રાવજહાદુર શીનીલાલ રાવ વિગેરે હતા.

યુનાઇટેડ સ્ટેટમાં વસ્તા હિંદીવાનોની સંખ્યા ૧૦૦૦૦ ઉપરાંતની મળવામાં આવી છે.

બોપાળના નામદાર ભેમજી કાહેને પોતાની છઠ્ઠી પુત્રી તારાવિલાસતમાં પ્રવેશ કર્યું છે. તેમણે તે પોતાની માતૃભાષામાં શબ્દ, અને તે ઉપરથી તેમના ફળ વણીના સલાહકારે અંગ્રેજીમાં તેના તર ભુમિ કર્યો. એવું જણાવવામાં આવે છે કે તેણે મુશ્કેલીમાંથી રાજકર્તાઓ પુરા પાડવાનો અસાધારણ કાપલ્ય બોપાળ માં જ બન્યો છે. બોપાળના રાજાનો વિસ્તાર ૬૬૦૦ ચોરસ માઈલનો છે, અને તેનું રેવન્યુ ૨૫ લાખનું મળ્યાવે છે. રાજ ની વસ્તી ૬૫૦૦ લાખની છે.

તા. ૧૧મી જુને લંડનમાં કપીન્સ કોલમાં મીસીસ એનીમીસેટ “નજીનું કાવિય” એ વિષય પર કાપલ્ય કર્યું હતું. તે દર અંત કાપલ્યકારે કોલોનીઓમાંના હિંદી કાવ્ય પર ઉલ્લેખ કર્યો હતો. તેમણે કહ્યું હતું કે સજમાંથી હિંદીને કાપલ્ય નકાર મળી શકતા નથી, અને છતાં મેઈટિંગને જે રીતે હિંદીઓને રાખે છે તેથી હિંદીમાં ગળનો પાયો બેસાડે છે. કેમકે જે વાવડને હિંદીઓ માન આપવા સીધા

છે, અને જે વાવડા માટે થયા હિંદીઓએ લગતાં કલકત્તા પોતાનાં સોહી રૂપમાં છે તે વાવડા નીચે હિંદીવાનોને પંક્તિતત્ત્વદારના (આર્ટીકલ કાર્ટ) મળવામાં આવે તેથી ફરેક હિંદીને ખુસ્તો થાય છે.

રાજાકાપલ્ય માટે વિલાસત અંગેના રાજવ સીઓને મળવા માટે હિંદી પ્રધાને તા. ૧૨ મી જુને એક જલસો કર્યો હતો. રાજવ સીઓમાં વડોદરાના કાપલ્યકાર, તથા કરનલ સર પ્રતાપસિંહ મુખ્ય હતા.

અગ્રીવરના મહારાજા સીધીયા કમ્પા સર પ્રતાપસિંહને એકસહરડ મુનીવરસીટી તરફથી “ડી સી. એલ” ની પદવી એનાયત થનાર હતી. તે ઉપરાંત ગ્વાલી અરના મહારાજાને એડીનબરો મુનીવરસીટી “એલ. એલ. ડી” ની માન કરેલી પદવી આપનાર હતી.

વિલાસતની સહધી બાદેલ મળ્યાથી મી. ક સેકસ કાઉંટીસાથે હિંદી ટીમનો મેચ બેલાયો તે વખતે ના. પ્રીન્સ એલ વેલ્સ તથા પ્રીન્સ એલિઝબેથ એલા હાજર થયા હતા.

હિંદી ટીમના કેપ્ટન પલાળાના મહારાજા મેચ માટે પોતાના ધરતા હમામ સાથે હાજર થયા હતા. તેમના બેટ પર હીરા માણેક જડેલ છે એવી માનવતા તમાસગીરોમાં ફેલાવા પામી હતી.

હિંદી પહેલવાન અકમલજી લંડનમાં મળ તા. ૨૪ મી એ કરીરટલ પેલેસમાં સ્વીસ કુસ્તીબાજ રીયાકને કુસ્તીના કાપલ્ય મુખ્ય બે વખત હજાઓ હતો, ને પા. ૫૦ નું ઇનામ જીતી ગયો હતો.

રાજલ બ્યોમારીકલ સોસાયટીની મીજ બાની ઉપર લોરડ કરનલ પ્રમુખસ્થાને બીરભા હતા. લોરડ મોર્લી, લોરડ કરોમર સંસ્થાનોના વડા પ્રધાનો અને કમિશનરો સ્વાન હેડીન અને મી. આર્થે હાજર હતા. ના. કહેનસાહ ન્યોરને એક કહેલો મોઠ લીને જણાવ્યું હતું કે આવતી પાનખર રૂપમાં મારી ફરીને સર ચનારી મુલા ફરીના અને મારી કહેનસાહતની પુરવ તરફની પ્રભાવી મુલાકાત લેવાના પ્રસંગની હું આશ્ચર્યથી રાહ જોઈ છું.

“વીસકોનસીન જવનલ” નામનું અંગે રીકન પત્ર જણાવે છે કે બાબાળના મીદ

નાપુર છલકાના બીરલીયા મામના રસીક મી. અશુતોષુ છના જેઓ વીસકોસીન મુનિવરસીટીના એકેડેમી એલ. બ્યારડક અને સામન્સ તેમજ અમેરીકાની બીજા ફેટલીક કાપન્ડીરીક ઇન્ટીટ્યુશનોના સલાહકાર છે, તેમને અમેરીકાની એક બાને વાન મુનીવરસીટીએ ૨૬૦૦ ડાલર અથવા ૧. ૮ હજાર જેટલી વારસીક સ્ટોલરસીપ આર વરસ માટે આપી છે. આ સ્ટોલર સીપ સામન્સમાં સોંપજોળ કરતા આર વરસ ની મુદત સુધી આપવામાં આવી છે. બીજાઓ અને પેનસીલવેનીયા મુનીવરસીટી ના ડેક્ટરો જોન્સ અને સ્પીચે મી. છના માટે હોયો બાબિઆય આપ્યો છે.

વિલાસતમાં હવે સી કેમવણીમાં ફેર ફાર થવા માંડ્યો છે. લાંબા લોકોને બીજા મળીત અને જુઓળ વિલા વગેરે છોકરી એને સીખવવાનું જરૂર નથી લાગ્યું. પણ છોકરાને કેમ ઉછેરવા, તેમને બેસાક કેમ બનાવવો, આરોગ્યતા કેમ સાચવવી, તેમને કેમ નહવડાવવા, રસીક કેમ કરવી વગેરે સીખવવાનું સર કરવામાં આવ્યું છે. એ કામ માટે બાક બાક છોકરીઓના વર્ગ હોય છે અને લાં તેમને બાસ કરી નાનાં છોકરાઓને રાખવા પડે છે. એક નર્સ તેમને સીખવવા રોકવામાં આવે છે.

અમેરીકાના ન્યુયોરક સ્ટેટમાં થોડા વખ તમાં એક હોટલ બાંધવાની છે જે કુનીયા માં સહધી મોટી થશે. તેને વાસ્તે કલ્કા આર ફરેડની કાપલ્ય કાલકમાં આવી છે. તેમાં ફક્ત જગ્યાની કીમત કવાબે કરોડ બેસશે. આ હોટલને કુલ ૧૬૦૦ ચોરસ ચવાના છે, તથા એક હજાર નકાવાલી ચોરડીયો થશે. તેને મોટા બહેર રસ્તા ઉપર પડતા આર કરવાળ થશે, તથા તેને પચીસ મળ કરવામાં આવનાર છે. જાણ રા માથે પણ એક સુદર બામ તથા નકા વાની જગ્યા કરવામાં આવશે; આ હોટલ ના કાપલ્યકારોમાંના એક કાલના પ્રેસીડન્ટ મી. રેફરનો કાલ આરલ્સ રેફર છે.

‘પ્રતિભા’ પત્ર જણાવે છે કે અમેરિકાના હિંદીઓની હાડમારી બીજાં સંસ્થાનો ના હિંદીઓની હાડમારી જેટલી જાણીતી નથી થઈ, પણ તેવી ત્યાં કંઈ જોઈ છે એમ સમજવાનું નથી. ત્યાંના રસીક હિંદીઓ હિંદુસ્તાનથી પોતાનાં ચોરતમ્મ્યાં ને જોવાની ન શકે એ જોયે તેવો ફેર ન કહેવાય, અને તેથી તેમાં એકદમ રાહત મળવી એમજો. બીજા જાતના એકિયાઈ

જો નેવાડે, બીના નવાની, સીરીયન વગેરેને આવી કશી અડચણ નથી પણ હોદીઓ કે જોડો જિલ્લો પ્રજા છે, તેઓ ને કો મુશીબત સહન કરવી પડે છે!

શ્રી. પદમેશ વીલ "એડીનબરો રીવ્યુ" માં લખે છે કે હોદીને બ્રિટીશ હોદી રાખવાની કોઈ જ રીત છે. કોઈને કે બ્રિટીશ કલેનસાહતને કિશિયાહતોના હાથમાં જતી બદલાવવાનો કોઈ જ રસ્તો છે. તે એ કે હોદીસ્તાનને જોમ અને તેમ દુરત રસ્તા જોમ. તે પોતાની મેળે કોઈ સે ક્રિટન અથવા જમીન પર આધાર રાખ્યા વિના પોતાનું રક્ષણ કરી શકે એમ તેને તકમાર કરવું. પશ્ચિમના લોકો જે સ્વારસ બહુવાળા છે તેમ ન રહેવા હેતુ, હોદીઓને પોતાની મેળે પોતાનું રક્ષણ સોંપવાની દરજ્જા નતાવવી, અને ખીમે ખીમે હોદી બિટનના કારિબમાં સરખું આગીશર અને સરખું જવાબકાર અને તેમ તેને ઉત્તેજન આપવું.

પેરીસની બહાણમાં એક રજા રખાયો હતો તેમાં એક દલાની એપડીમાં કપડાંની જુલમી એક માણસનો જાન જાળવી પાત બહાર આવી હતી. એક દરે-યને કશો જ નહોતો બહાર તેની આરતને કાંઈ નીચો ઉતારનારી દવા લાવવા કહ્યું. એણે એક એપડીમાં બંધાયેલી દવા ઉતારી કેમીકરને ત્યાંથી તેની મેળવણી ખરીદી તે મેળવણીમાં અમુક દવાનાં ૧૫ દીપા એકબે તેને મદદે ૧૫ માત્ર એમ જખવામાં મુખ રૂપ મહેલી. આથી તે મુજબની મેળવણી પોતાની ઉપર જાણવેલ માણસ મરી મરે હતો.

પાશ્વર કાવલવાડની નોકરીવાળા સંમીતના પ્રોફેસર ધનાવતજાન હાથ અમેરિકા મવા છે, ત્યાં તેમણે એક કાવલ માં બહુવું હતું કે અમે નાની વસ્તુને મોટી બનાવવા નહોતું પણ તેથી ઉલટી રીતે વસ્તુનારા હોય. એકલાં આતે ખોલીક કો. હેવત નાગની એક અમે રિફન વાનુમે એક હિંમત હાથે જાણ્યું છે તે ખુલ્લું મુકવાની કીધામાં પ્રોફેસર ધનાવતજાનને ખાસ આમતજ આપવામાં આવ્યું હતું. હોદીસ્તાન વસ્તુની આમણીને લખે આ માણે આ મહાન ૮૦,૦૦૦ હજાર અરબી જાણ્યું છે. આ માણે ખીલકત ૧૨ કોડ અબરની છે.

સાનફ્રાન્સીસકો ખાતે વેદાંત સોસાયટી યુ એફ હોદી દેવળ છે. સોસાયટીમાં પ્રોફેસર ધનાવતજાને સંમીત અને તત્વ રાન ઉપર પ્રજા કાવલો આપ્યાં હતાં. પહેલાં કાવલમાં સંમીત અને તત્વરના ના સંખ્યા વિષે વિવેચન કર્યું હતું. બીજા કાવલમાં એક સંમીત જાણનાર કાવલની જાણમાં જાણી રિથિતિની રીતે પહેલી સકે છે તે જાણી આપ્યું હતું અને ત્રીજા કાવલમાં પોતાના આત્મને સંમીતની મારફત રીતે જોગબવો તે વિષે વિવેચન કર્યું હતું. છુટી છુટી પ્રજાના સંજોગનારોએથી હોલ પ્રજે દિવસ બીજાર બરાંબ વચો હતો, અને સંજોગોએ પ્રોફેસરને ધ્યાનથી સંજોગના દાતા. સંમીતદાર પાર્થિવ રાન મળી શકે છે એ સંજોગી મજાઓ આજ રજા મવા હતી. અમેરિકાના કહેરીઓ તથા વેદાંત સોસાયટીએ પ્રોફેસરને સેના નો માંદ તથા એક માનવત્ર એનાવત કર્યું હતું.

પાશ્વરના એકમેળ સોસાયટીના સેક્રેટરી જણાવે છે કે—આ સોસાયટીના મેન્બર શ્રી. ધનાવતજા મસરા વતન જનાર હોવાથી તેમના માનમાં સોસાયટીની મોટી જ બરાંબ હતી. સમવાનુકાર કાવલો મવાં હતાં. શ્રી. ધનાવતજા શ્રી. ૧૦ મેટ આપી હતી તે રીતકારી સમા વિસ્તરજન થયું હતું.

કે-પરજાનમાં એક જોરાને પોતાની જમીનમાં બરબી નામનો કોઈકો ઉત્તવા દેવા માટે કોરટમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. તેને મુલો સામીત થતાં પા. ૧ ના હકની રજા થયું હતું.

વસ્તુ પાણીને અવજન

શ્રી. મહન કાણા—એ હુલત કાવલ રહેલો, અથવા તે વધારવામાં કે પટાડવામાં આવે તે અત્યારે અમારેથી કશી જાણ નહીં.

શ્રી. જા. ડા. મ. આરમજ—(૧) હક દાર ન હોવાથી રજીસ્ટર ન મેલેલ હોય તે તેમાં સહત હેક કો નહીં. (૨) તમારા ખીલત સવાસના જવાબમાં 'હ. ઓ.' ના તા. ૨૭ મી મેના અંકમાં આપેલી એસેસીએટનની બહેર ખબરથી ખુલાસો મળેલો.

અ. ડ. ઓ.

પોરટ ઇલીઝબેથમાં હોદો.

પોરટ ઇલીઝબેથ ટાઉન કાઉન્સિલની છેલ્લી બેઠક વખતે હેલ્થ એન્ડ લાઇ સન્સીટ કમીટીએ એવો રીપોર્ટ રજુ કર્યો હતો કે "આટલીના વેપારમાં ૨૪ જોડા ઓ અને ૧૯ હોદીઓ સાઇસેન્સ મરાવે છે. હોદીઓએ ત્રીજા બામનો વેપાર હાથ કર્યો છે. એશીયાટીક વેપારીની આ રથી તીથી ખબર આરપિક સવાલ ઉભો થાય છે. વેટલા સાર મુરોપી વેપારીને આથી જ નુકસાની થવાનો ભય ઉભો મુખો છે તેનો વિચાર કરી ઘટતો કાવલો પેસાર કરવા સરકારનું ધ્યાન ખેંચવાની જરૂર છે.

શ્રી. કેમસ્ટીએ દરખાસ્ત કરી કે મુલકી પ્રધાનનું ધ્યાન આ વિષય ઉપર ખેંચવું અને ઘટતો કાવલો મરાવવાની ફેશીક કરવા બીજા મામોની મુનીસીપાલીટીઓને બરજ કરવી.

શ્રી. રમીયે ટેકા આપ્યા પછી ઉપથી દરખાસ્ત પસાર થઇ હતી.

અવલોકન.

"પરજીને સાસરે જતી પુત્રીને માની શીખામણ" આ નામની એક નાનકડી એપડી અમદાવાદના "વપદકસ્પતર" એ તેના મરાહોને બેટ તરીકે આપવા માટે પ્રસિદ્ધ કરી છે, ને તેની એક નકલ અમ ને અવલોકન અરથે મળી છે. આ એપડી નાની છતાં તેમની બોધ નાનો નથી. કે રેક સાસરે જતી પુત્રીઓ માટે મિમિની બોધ ખ્યાનમાં રાખવા લાયક છે. તે ઉપ રાંત વપદક દ્રશીથી કીએએ કેમ થર કામચલુ જોઇએ એ વિષે કેટલીક કીએ ને ખાસ સમજવા લાયક સુમનાએ આપેલી છે.

હોદીસ્તાનનો ટપાલ

તા. ૧૮ મીએ સોમાલીયા-આવી પહોં મવા વડી છે.

તેજ અરસામાં અમદાવાદીમાં આવી પહોંચવા વડી છે.

તા. ૧૬ મીએ સોમાલીયામાં જવા બાંધ થયો.

તા. ૩૧ મીએ અમદાવાદીમાં બાંધ થયો.

તા. ૨૭ આગસ્ટે અમોનમાં જવા બાંધ થયો.

પાપનું નિહાન

[ઈ. એ. માટે ખાત્ર]

(અથા અંકથી ચાલુ)

હરે બ્રહ્મ જાણુની સ્થિતિ તપાસો. ઉપર દરજાએલ કામ કરતાં મનુરોને વધારી આમળ ચાલે તો રસ્તામાં ચીંધેલાં મનુષ્યો એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ જમરના નામથી આવતાં આવે છે. બીજી જાણુએ ચાર ઘેડાની માડીમાં બેસી સરકારી અમલદાર પુર બહાનની સાથે ચાલે જાય છે. ગડી ઉપર માડી કાંઠાનારે કર્વતી નજર બેઠે એવો રમણીય પેશાક પહેરી રસ્તામાં ચાલતા રાહદારીઓની પાસે દરકાર ન રાખતો. માડી કાંઠા જાય છે. તેમ કરતાં એક ગરીબ જુદા માણસને માડીનો પકડો લામ વાળી પાસેની મટરમાં પડી જાય છે. કાંઠાનાર જોયો તેને દમ કરાવે છે કે તું આ જોતો નથી. તે માડીની પાછળ બામ સીકલ પર બેસી બે ચાર યુવાનો હસતા અને મહત કરતા રહેને ચાલનારાઓને અમલદારતા આજ્ઞા જાય છે. વળી તેમની પાછળ એક મહત્ત્વ અને એક આંસરસ ઘેડાએ ઉપર બેસી ધીમે ધીમે ચલે કરતાં જાલવાં જાય છે તે ઘેડા અને તેના ઉપર નાખેલા સામનની કીમતની તો વાત એક બાલુએજ રાખવી. તે મહત્ત્વ અને જાનાં કપડાં પીંચે તો બેઠા બુજ શુ હોય. ફક્ત ઘેડાને કાંઠવાની સાકડીની કીમતજ એક ગરીબ જમીન નીચે કામ કરનાર મનુરના એક અંકવાડીના પમાર જેટલી હોય છે. આની માથા ઉપર પહેરવાની ટોપીની કીમત પચર હોડનાર મનુરના બે માસના પમાર જેટલી જરૂર થાય. આ ટોપીની પાછળ એક સુદર માડીની અંદર એક કમળી આવે છે. તેમાં એક હસજીવા મહંરાની ચાલક છેકરી સફેદ પેશાક પહેરી બેઠેલી છે. અને તેણીની સાથે એક બીજો મહત્ત્વ કે જેના મુખની અંદર બીડી હતી તે બેઠેલો છે. અત્યંત સંજાળ પ્રવક નાળે દાપટીપથી ઓળખા છે. તે પેલી છેકરીની સાથે હસતો હસતો વાત કરતો જોવામાં આવે છે. વળી માડીમાં આ બરફ વીંચે આવવાની સામગ્રી તથાપર જ રાખી મુકેલી હોય છે. આ માણસ અને છેકરી તે અજાણ માડીમાં ઘેડા ઉપર અને બાહ્યસીકલ પર બેસીને અથા તેમના નોકર છે. ઉનાળાના દિવસે આનંદથી પસાર કરતા તેઓ જાત કરવા, ને જોડ

કરવા નીકળેલ છે. અને સમકામ આખી આવી રીતે મુખ ચેનમાં આવે છે. જે ઘેડા માડીમાં ઘેડા ઉપર અને બાહ્ય સીકલ પર બેસીને અથા તે ત્રણ કુડ બે છે. અને મોટા મહેરની અંદર રહે છે. એક કુડ બી મોટા જમીનદાર છે કે જેની પાસે ૧૦૦૦ એકર જમીન છે. બીજી કુડ બ છે તેમાંનો સદમહત્ત્વ સરકારી મોટા અમલદાર છે. જેને વરસના ૨૫ હજાર રૂપિયા પમાર મળે છે અને ત્રીજી કુડ બ છે તે મહાન પૈસાદાર છે, કે જે કારખાના અને શોભોતો સાકી છે આ ઉપર જણાવેલા સર્વ મહત્ત્વો તેમની આસપાસ અત્યંત ગરીબી અને સખત મનુરી કરી કરીને ક'દાળી મએલા ગરીબ મનુષ્યોને નીકળી પોતાના અતઃકરણ સાથે જરા પણ દયાનો અંક મતાવતા નથી. તેઓ સમજે છે કે આ પ્રમાણે તો કુદરતી રીતે હોવા જોઈએ. એમાં આશ્ચર્યજનક, આ દયા મતાવવા જેવું શું છે? આ ઘેડો પોતાનીજ ખાતરમાં મહત્ત્વ જની રહેલા છે. માડીમાં બેસી ને જે કુડ બ જાય છે તેમાંથી એક આ પોતાને કુતરો નીચે ચાલતો હોવાથી માડી ચેલાવી તેને અંદર લઇ લે છે. અને ધમધમાટ કરતી માડી દોડે છે. સારે રસ્તા પર પચર હોડના મનુરોનાં મોં પુલથી દલાઇ રહે છે. માડી ઘેડા અને સાકીકલ પર બેસી આજ્ઞા જનાર મનુષ્યો કેમ જાણે કાંઈ નવીનજ સુધી ના મનુષ્યો હોય તેમ મુખ ચેન અને આનંદમાં, ગરીબ મનુષ્યોની લવલેલ દર કાર રાખ્યા સીવાય પોતાની છ'દમી વધ જવમાં મુજરે છે. અથરે કારખાનામાં કામ કરતા, રસ્તા ઉપર પચર હોડનારા અને ગરીબ બેઠોતો રાત અને દીવસ (બીજા બોધને સાર) સખત મનુરી પોતાની છ'દમીને તુકાન પહોંચાડે તેમ ક્યાં જાય છે, કે જે મનુરી તેમની છ'દમીના અતઃ આવેથીજ પુરી થાય છે. આ પ્રમાણે શીમતો, જમીનદારો, અને સરકારી અમલદારો મુખ ચેનમાં દીવસો પસાર કરે છે; અથરે ગરીબ મનુર વરમો મરણ પરવતની ક'જાળ કાલત માં રહી અત્યંત દુઃખદ અવસ્થા જોવાય છે. પરમ દયાળુ પરમાત્માની સુધીમાં ઉપર દરજાના પ્રમાણે ધણાં મનુષ્યો પોતાની છ'દમી શીમતામાં અને ગરીબ બાહ્યમાં મુજરે છે.

મહત્ત્વ ૨ જુલું.

આ સરવનો શુ અર્થ થાય છે? આ મનુર વરમે શુ કામ મહાન મુઠો કર્યો

છે કે તેમને આ મુજબ સખત સખ વચી જોઈએ? આ સરવ મનુર વરમનાં તરીય આવ્યા છે? અથર નો શીમતો જમીનદાર, અને સરકારી પમાર ખાનાર અમલદારોએ શુ જોવા મહાન કાર્યો કર્યા છે કે તેમને આવે. બદલો મળે છે? બીજાનું નહીં, તેમણે કાંઈ પણ મહાન કાર્યો કર્યા નથી. ઉલટા મનુર વરમે કે જેઓ રાત દીવસ અત્યંત મહેનતજ કામ કરે છે તેઓ ધણે ભાગે નીતીરાન અને અત્યંત ઉલમી મનુષ્યો છે; અથરે શીમતો અને સત્તાવાન સરકારી અમલદારો ધણે ભાગે અનાચારી મમર અને આળસુ છે. આ સ્થિતિની કમતી એટલાજ માટે છે કે દુનિયામાં આ ધેરણુ તદન ચેન છે એમ સ્વીકારવામાં આવ્યું છે. આવો સ્વીકાર અત્યંત યાની વાત છે એવો કાવો કરનાર મુધરેલા મહાતા મહત્ત્વોએ તેમજ ધર્મોના ઉપદેસ આપનારા ધર્મ ગુરુઓએ (કે જેઓ શીખવે છે કે તમારા પાકેશીને પણ તમારા જેટલું જ ચાહો) અનુમોદન આપ્યું છે. અને આ મુજબની સ્થિતિ ફક્ત દેશીયા માં જ નહીં, પરંતુ ક્રાન્સ, ઇટાલી, જર્મની, સ્પેન, અમેરિકા, આસ્ટ્રેલીયા, ચીન અને રીડુસ્તાવ સુધીમાં જોવામાં છે. દરેક જગ્યાએ હજારમાં બે કે ત્રણ મનુષ્યો એવી વજાવવી છ'દમી મુજરે છે કે તેમ ના એક અંકવાડીના આવા પીવાનસ અવસ્થાથી સેકો મનુષ્યો વરસ દીવસ સુધી બરણ પોપણ ચાક રહે. તેઓ હજારોની કીમતના પેશાકો પહેરે છે. મહાન જિયા મહાલોમાં તેઓ નીચસ કરે છે કે જેમાં હજારો ગરીબ મનુર ભોજો વાસ કરી રહે. મનુર વરમેનો મોટો જલો ઉપર જણાવેલા ઘેડા શીમતો, જમીનદારો અને સરકારી અમલદારોનેજ સાર પુરતી નીકા અને પુરતા ખેસક સીવાય રાત અને દીવસ પોતાની છ'દમી નો નાક કરી નાંખે એવી મહેનત કરે છે.

[અથર:]

તા. ૧૧ મીએ રાતના બાર વાગે જોઈ નસબરમાં વાન બરેડીસ સીકલમાં એક એક'તના જાગમાં એક ગોરાધર ત્રણ બદ માણ ગોરાએએ કુમળો કર્યો હતો, તેમ ના જોગ મહ પહેલાને જમીનપર પડજાવી પાડી દાબી રાખ્યો, અને તેના ખીસમાં પા. ૨ રોકલ તથા થડીઆળ છ'દ તે લઇ નાંખી ગયા. બીજી લવારે મજા આજુએને દીકેડીનેએજ ઉપરથી પકડાયો,

હાંદની અહેર હીલચાલ

હાંદની અહેર હીલચાલ

હાંદની અહેર હીલચાલ એક એકવાળા પદ્ધતિમાં જે કુમળી અળગીઓને પુષ્પ પુરવે સાથે પચાવવાને માત્રની જગ્યા બનવાને હોય. આ વાતની જાણના ફેળવાએલા પુરવેને જાણ થતાં ૧૫૦ જેટલી સહીઓ સાથે મજુર આગળીઓ ઉભારવાને મહાજનને અરજ કરવામાં આવી. મહાજનને તેને કાન દીધા વચર કાઢી નાંખી. આ બનાવ પર ડીકા કરતાં "આરય પ્રકાશ" લખે છે કે:—

જે સંસારમાં ન્યાય આપનારાઓની આ સ્થિતિ છે તે હાંદુ સંસારને સુખના વરે. ક્યાંથી હોય? જે નિર્દોષ કન્યાઓને દુઃખમાં કુળતી જેવા-જાણવા છતાં તેની જ્વારે ન પામ એ પ્રહાજનની અને જાણ જાતીની ક્યા દ્રષ્ટિ તે કેવી કહેવાય? મહા જન જેવાં માણસો, પોતાની પ્રીત પુત્રી ઓના શિરચ્છેદ થયો જુવે, અને તેમને બળતી એકમાં હોવાતી જુવે, છતાં તેમનાં હૃદય ન દ્રવે એ પણ કાળની અલીદારી નહીં તો જીવું શું?"

શિખ હોડોની અર્થતિ

એવું જણાવવામાં આવે છે કે પાંચ ના શીખ હોડોમાં હાલ જામનિ ફેલાઈ છે. તેમને તેમની કાનુ જાન થયું છે, અને તેઓ પોતાની ક્રેમની કિન્નતિ કરવા શાગ્યા છે. તેમની એક ફેલેજ અમીત સર ખાતે આલે છે. તેમણે હાલમાં એક પુત્રીવરસીટી કીધી કરવા વિચાર કર્યો છે. પોતાની માતૃભાષા પંજાબી અને ગુર જુખીનો વિસ્તાર વધારવા પણ તેઓ પ્રયાસ કરી રહ્યા છે. એક તરફ પંજાબી મુજબમાનો પંજાબમાં ઉરડુને કોરડો વચેરે સરકારી કમમાં સામલ કરાવવા પ્રયત્નો કરી રહ્યા છે; ત્યાંના હાંદુઓ હાંદી જાણ અને હાંદી લીપીને ફેલાવવા માગે છે; ત્યારે શીખ લોકો તે બંને ની સાથે ચીજ પધ્ધતિ અખતવાર કરી છે. અને જોરજોરથી પોતાની ભાષા, અને પોતાના ખાસ લાભો માટે કાન કરવા શાગ્યા કહેવાય છે.

હાંદાર કોનકરજી

ગુર વચમાં મજુરતા કરાર લોકો જેઓ મુલા વચેરે બનાવવાનું તથા મજુરી કરવાનું કામ આપણી તરફ કરે છે અને પંજાબમાં જેને મજુર કહે છે તેમની અંગે પણ જામનિ લખી છે. અંગ્રેજી

પ્રતિમાં જે હાંદાર લોકો પરનું નમામ કામ કરે છે. હાંદોરમાં જે લોકોની પહેલી કોનકરજી કરાવ દી. જેમાં તમામ કોનકરજીના હાંદાર લોકો જેના મધ્ય હાલ સ્થિતિ કારણે કોનકરજીની અંદર ઠેક ઠેકણે નીતિ વચનો અને મિત્રાદારી જાણો તથા મિત્ર પાનનો ઉપરેક ફેનાર વાકેબના તખ્તા લટકાવ્યા હતા. પહેલ તલેબા કારોનાં બ્યાખ્યાનો જાણે સુધારણા આપત મધ્ય પછી સરકાર સાલમીને કોનકરજીને કનામ વહે વ્યાં હતા. બ્યાખ્યાનોનો સાર એ હતો કે "હરેક મહેરાબાજીએ જાણે તે ગરીબ હોય કે તરબર હોય પણ પોતાના પુત્ર પુત્રી ઓને ફેળવાથી આપણી જોડાએ." વળી ક્રેમના ક્રાંતિમાં ગરીબ છોકરાઓને કનામ તથા સ્કોલરશીપો આપીને ભણાવવાને કરાવ પાસ કરવામાં આવ્યો હતો. —આરય પ્રકાશ.

શિખ હોડોની અર્થતિ

હાંદુઓની જુદી જુદી જાતોની એકમતા કરવા માટે એક ઉડીયા હાંદુ એસોસીએશન નામની મંડળી સ્થાપવામાં આવી છે. હાંદુઓમાં જુદી જુદી જાતો છે, તે સમજાવે અવાજ એક કરવા, ફેળવણીને ફેલાવે કરવા, પછત વરમના હોડોની સ્થિતિ સુધારવા અને જરૂર પડે તે વખતે હાંદુના લાભો સંજાળવા માટે આ એસોસીએશન સ્થાપવામાં આવ્યું છે. વધુમાં હાંદુઓ અને હાંદી બીજી કોઓ વચે જાણનાંથી વધે જોવી રીતે સારી લાગણી તેઓ વચે ફેલાવવા અને સર કાર પ્રત્યે વાકાફરી બરી લાગણીથી વરતવાનો મંડળીનો મુખ્ય હેતુ છે. ક્રેમના એસોના નમતીક, ફેળવણી જાણથી, સંસારીક અને રાજકીય વધારા તરફ આ મંડળી મુખ્ય ખાન આપશે આ એસોસીએશનની પહેલી કોનકરજી કરવા નીચે ની કમીટી એકવવામાં આવી છે:—બાજુ સુરેન્દ્રનાથ વેનરજી, જો. બાજુ જુરેન્દ્ર નાથ બોઝ, બાજુ અબીકાચરજી મજુર હાર, એચ. એ. ચોધરી, બાજુ ઉપેન્દ્રનાથ જોન, જો. પડીત મહનમોહન મામવીયા, જો. પડીત મોતીલાલ નેહેરુ, ડૉ. તેજ બહાદુર અપટે, જો. મોમપ્રસાદ વરમા, હાંદોરવાળા તાવજહાદુર સાલા લાલમજ, જોન. રામ બાહુર હાંદીલાલ, કાલા હર કીશનલાલ, સીંધવાળા જો. બી. હરચંદ રામ વીસનલાલ, બાજુ સારકાચરજી ગીન (જનરલ સેક્રેટરી), લાલા બાજુનાથ, ડૉ. લાલમજ વેનરજી સેક્રેટરી, એસોસી

એશન ની મુખ્ય ઓફીસ અવલખાદ ખાને રહેશે અને મુદ્દા મુદ્દા પ્રાતોના મુખ્ય મથકો ખાતે કાખાઓ ખોલવામાં આવશે. —'જો'

હાંદીના કપાસીઓનો ઉદ્ધેશ

હાંદી વેપારી ખાતાના હીરેકટર જન રલની પરમાસયો હાંદી સમહરથાનવાળા મી. ડી. પી. કુપર આ પુસાવાળા કે. જો. ડબલ્યુ. લેધર એક નવા શોષ કરી છે. જેથી હાંદી કપાસીઓમાંથી કહાડવામાં આવતા તેલની કીમત અને તેના ઉપયોગમાં મંજારર વધારો થઈ પડશે. બ્રેમેરીકન અને પ્રજાપરીઅન તેલ ખાવા માં લઈ શકાય એવા છે, અને તેનો મોટો ઉપયોગ કરી શકાય છે. પણ હાંદી કપાસીયાના તેલના કડવા સ્વાદને લીધે તે બીજાં તેલો સાથે કરાઈછમાં ટકી શકાયું હવે નહીં અને તેથી તેની થણી ઓછી કીમત ઉભાતી હતી. જાણ મેસરસ કુપર અને લેધર હાલ એક લોપી કહાડ્યું છે કે જે કડવાસ સેલેજ રતાજવાળી જુરા રમતી વસ્તુ સાથે બેગાએલી છે, અને નવાસડમાં આવેલા કપાસીઓની બે જાત માં સેકેડે જાવ અને હજુ જેટલા તેમાં આજ મળી આવે. હોનો એટલાજ પ્રમાણ માં આલેલીનો ઉપયોગ કર્યા પછી તેમને ધીધ નાખીને પ્રયોગ કરનારાઓએ શીખી કહાડ્યું કે તે બેગવાળી વસ્તુ તલન કુર થઈ મજ હતી અને પરિણામમાં પ્રજાપરીઅન જોડાજ પીળા રંગનું તેલ સ્વચ્છ લાલતમાં મળ્યું હતું. આ શોષ તેટલા માટે વેપારીઓ અમમની મહે છે, અને તેથી હાંદી કપાસીઓના તેલના વેપારને મોટું ઉત્તેજન મળવા જાંભવ સંભવામાં આવે છે. —'પ્રજા જાણ.'

છપાઈ બહાર પડી છે.

જીવન દોરી

મહાન રોસ્ટોપે લખેલી સરલ વારતા ઓમાંની બીજી વારતાનો મુજરાતી ભાષા રમ પુસ્તકરૂપે છપાઈ બહાર પડ્યો છે. વારતા રસિક તેમજ બોલકામક છે. મુજરાતી વાંચી શકે એવા હોય હાંદીને આ પુસ્તક વાંચવાની અને બજામજુ કરીએ છીએ. એવું કિશ્કણ મહાજુ કરવાયોગ્ય છે કિમત ટપાલસહીત પાંચ પેની છે. લખે:—

International Printing Press
Phoenix, Natal.

હાંદુસ્તાનના ખાખરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

ભાવનગરના દીવાન મી. પદ્મણીની આદેશોની અંતરે રાખવા ભાવનગર રાજની પ્રજામાં જે હાંદુ ઉપર થયેલું તેમાં ૩. ૧ લાખ કરાઈ ગયા છે.

ખાખરના રાજસાહેબ મહારાજા પત્ર સ્થાપનાઈથી ૨૪ મી વરસમાં હાંદી ખરા ખાખરમાંથી ઉત્પન્ન થઈ આવેલી હતી. તે પ્રજામાં માટે જે મુકમ બહાર પાડવા હતા તેમાંના નીચલા મુખ્ય હતા: (૧) વીજાન અને ખેતીવાડીના અભ્યાસ ને ઉત્તેજન આપવા જે સ્કોલરશીપ રચાયા. (૨) મુદરના અનાયાસ અને એલાવણને ૧ ૧૦ હજાર આપવા (૩) ખાખરની નોકરી પેનશનવાળી બનાવવી. (૪) મરીબોને વારસો મધ્ય અનાજ આપવું. (૫) રાજની જેલમાં સજા ભોગવતા તમામ હાંદીઓને હાંદી મુકવા.

હાંદી બ્રહ્મજીવ કેનારન્સ અમાદવાદ મુકામે દી. ખા. અ. બાલાલ સાહરલાલના પ્રમુખપણા નીચે કરવામાં આવી હતી. તે જાણે બીજા બ્રહ્મજીવ મહીલા પરીષદની પણ એક બેઠક મીસીસ રક્ષમણી બાલના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી.

વડોદરાના દીવાન મી. સેઠની અમરેજી રાજ્ય પાસેથી હાંદીની લીધેલી નોકરીની મુદતમાં આદેશનો વધારો તથા દીવાન મી. ટેકચ દની નોકરીની મુદતમાં ૭ માસનો વધારો કરી આપવામાં આવ્યો છે.

સુરત ખાતે સી કેમવણી અરેજે ચલાવાતા "વનીતા વિગ્રામ" ની મુખ્યના મવરનરે મુલાકાત લીધી હતી અને તે ખાતા માટે પોતાનો ઉત્તમ અભિપ્રાય છે એમ જાહેર કર્યું હતું.

ખાખરના રહીશ અને મુખ્યમાં બાપાર કરનાર મી. અ. બાલાલ પાનાવડે બેન મુલાકાતે માટે એક મળવરે ધરમ શાળા ખાતા ખાતે અધાવેલી તે મુલ્કી મુલ્કની હીમા એક મેલાવડા સમક્ષ ખાખરના નવાજ સાહેબે કરી હતી.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે ખાખરના નવાજ કહેમે જે સાખની અમરેજી તથા જે રહીશ બેન મળવર તથા મળી

નદીની નહેર ખોદાવવા પાંચીસ હજાર ખરચવા મળુરી આપી છે.

રાજમહલા હાંદીમાં આવેલા લીવાજી સમાધીવાળા પ્રાચીન ઐતિહાસિક સ્થળને સંપર્કમાં સરકારે જાહેર કર્યું છે કે પ્રાચીન સ્થળો અને બાંધકામોનું રક્ષણ કરવાને બમતા હામદાની રજો રીવાજની સમાધીને સરકારે પોતાના રક્ષણ હેઠળ લીધી છે અને એકઠીકમુડીવ એન્જનીયર મારફતે તેનું સમારકામ કરવામાં આવશે. સરકારે એવો દુકમ કર્યો છે કે સમાધીનું સંપૂર્ણ રીતે સમારકામ કરવું અને તેની આસપાસની જમીન સાફ કરવી અને આજુબાજુ સુધર કઠોરા બરી બેવા.

મુખ્ય સરકારે હાંદીનાં દેરોની સ્તર વધ કરવા હાંદી છે.

મુખ્ય સરકારની ધારાસભાના એક સભાસદ રા. બા. મલેશ બેઠકે જોશી તા. ૨૦ મી મેએ પુના ખાતે મુખ્ય મળ્યા છે. તેઓ એક બાહોશ રાજદવારી અને લેખક હતા. ધારાસભામાં લોકો પયોમી સવાલો કદવામાં તેઓ જાણીતા હતા, અને એક દક્ષિણી નેજનાલીસ્ટ તરીકે દક્ષિણ લોકમાં ખાસ લોકપ્રીય હતા.

મુખ્યના જુદા જુદા જમખાનાઓના પ્રતિનિધિઓની એક સભા મુખ્યમાં બોલે જમખાના પેલીલીયનમાં મળી હતી જે વેળા મુખ્યના દરમિયુસર કીફટ દુરનામે દર્મ મહેમંદન કીફટોને હાખલ કરી દરમિયુસર હરીફાઈને કવા ડરમિયુસર હરીફાઈમાં ફરવી નાખવાની પ્રસ્તાવ જમખાનાની અરજી ઉપર વિચાર મહાવવામાં આવ્યો હતો, અને ઉચ્છેદનો નીરજ્ય કરવાનું આવતા વરસ ઉપર મુલતવી રાખવામાં આવ્યું હતું.

મુખ્ય હાંદીના દરમિયુસર મેચો રમવા માટે તા. ૨૧-૨૨-૨૩ સપ્ટેમ્બરના દિવસ મુકરર કરવામાં આવેલ છે. પ્રેત-ટેન્સીના મોરોએ વિરુદ્ધ પારસી વાલો મેચ તા. ૧૪-૧૫-૧૬ મી સપ્ટેમ્બરે ખેલાશે.

દેશબંધ તીલકને મળવા માટે 'કેસરી' પત્રના તથા પુના મીડિયમોના વ્યવસ્થા ૫૩ મી. વીરવસ તથા મી. જોશી જુનની કમિટીમાં મંડેલે મળા હતા. પાછા

ફરતાં તેઓ જણાવે છે કે મીમુત લીલક નીતબીયત સારી છે. ઇ. સ. ૧૯૮૧ના જુલાઈની ૨૨ મીએ તેમને સજા મળેલી, તેથી હાલ તેમને જેલમાં જરાબર તજ વરસ પુરાં થવા આવ્યા છે.

કહેનશાહની મુખ્યની મુલાકાતને દિવસે ઉજવણી કરવા જે હજારો રૂપિયા બેમા થયા છે તેમાંથી ૩૦ હજાર જેટલી મોટી રકમ હાંદીનું વહેંચવા પાછળ ખરચી નાખવાનું હાંદીમાં આવેલ છે.

ઓ. મી. મનમોહનદાસ રામજી તરફથી હાંદીમાં માટે બાનોલી ખાતે એક સેની ટેરીયમ બાંધવામાં આવ્યું છે.

તા. ૨૭ ડીસેમ્બરે ના. કહેનશાહ અને કહેનશાહવાનુ મુખ્યને કીનારે ઉતરે તારે ના. વાહસરોપ, મુખ્યના ના. મવરનર અને બીજા અમલદારો ખાન આપવાને હાજર રહેશે. મુખ્ય જે હીવસ રોકાઈ ખાસ ત્રેનમાં રવાના થઈ તા. ૭ મીએ દિલ્લી પહોંચશે, અને તા. ૧ દીવસ રોકાશે, અને તા. ૧૨મી ડીસેમ્બરે દરબાર બરશે.

મદાસની સીટી પેલીસના કુકડીવાળા સજા મનરેકર ફેલોઝ, એક વડા કોનસ્ટેબલ, અને બે બીજા કોનસ્ટેબલોને એક ખુનના કેસમાં મુલ્ક કબુલાવવા એક સાક્ષી ઉપર જુલમ મુખ્યરવા માટે મળતા. ૧૦ મી એપ્રિલે કેસ કડવામાં આવ્યા હતા. એવું કહેવામાં આવે છે કે ખારો પીઓએ એક સાક્ષી ઉપર ખાલી ધાતકી જુલમટ મુખ્યે હતો અને તે એટલો તો સખ્ત હતો કે તે સાક્ષીએ પેલીસ રટેજનના એક કપાઉન્ડમાંના કુવામાં પડી આપઘાત કરવાને કોશિશ કરી હતી.

દિલ્લી દરબાર વખતે ના. કહેનશાહની જાવણી પાસે પારલામેન્ટના સભાસદો માટે એક જાવણીના ફરક સભાસદ દીઠ ૧ ૩ હજાર લેવાની જોડવણ કરવામાં આવેલી, પણ તે ખરચ બારે પડવાથી તેમને માટે બીજા જાવણીઓમાં જોડવણ કરવામાં આવશે. દરબારમાં આવનારા વીઝીટરો પાસેથી રાજના ૬. ૧૨૦ લેવા હાંદીમાં આવ્યું છે.

દિલ્લી દરબાર પછી ના. કહેનશાહ રીકાર કરવા નેપાળમાં જશે તારે મોરખ પ્રજામાં બીમનાથેરી ગામ ખાતે તે

નામદારની જાવણી નામવામાં આવશે. આ રમણે તમામ જાતનાં જનવરો છે; તે આ જગતમાં વહેતા પાણીના ઝરા અને ઝાડો અત્યુપમ રોળા આવે છે. જાવણી માટે મોટા પાયા ઉપર તકવારી એ માલી રહી છે અને તે માટે લાખો રૂપીઆડું ખર્ચ થશે.

હીંદી હરબાર વખતે (જિહીસ અને હીંદી વસ્ત્રમાનવરોના પ્રતિનિધિઓની જાવણી પાસે પાસે મેલ્ફેલિસ નજીક રાખવામાં આવશે. હીંદી વસ્ત્રમાનવરોની જાવણીમાં ૪૫ અને જિહીસ વસ્ત્રમાનવરોની જાવણીમાં ૪૦ માણસોની સમવડ કરવામાં આવશે.

જૂની ઉપકારણી સજાના પ્રમુખ તે જાણ અને કાસ્ટીરના મહારાજાએ રજા પુત્ર રામ ભેમી એક અપીલ બદલ પાડી છે અને નામદાર લેહેનદારની પાદમીરી તરીકે એક કાસ્ટીર સ્થાપવાની સલામત કરી છે. જાવણી માટે કીમરના મહારાજાએ ર. ૧૧ લાખના ખર્ચે અને આવકમદના મરદુમ રાજાએ આપા માટે ર. ૧૦ લાખના ખર્ચે બધાંવેલી કેલેન્ડે પુરતી નહીં જણાવી તેઓ કહે છે કે પહેલા વરમની એક કેલેન્ડે સત્રીઓ માટે મેળવવા ર. ૩૫ લાખનો ખર્ચ થશે અને રૂ. ૫ લાખ રોકાવરસીપો આવવા પાછળ ખર્ચવા પડશે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે સર પ્રાપ્તો. બેપુરના મહારાજા જાવણી ઉપર પુમતા હુધી એ રહેના રીજા તરીકે નીમાથેલા હોવાથી હર સભ્યની માલી પેતાના રાજક પુત્ર કાસ્ટીરને હુપરક કરશે. સર પ્રતાપસિંહના પ્રમુખ મણા હેલજ સ્થાપવામાં આવવાની કાલિન સીલ એક રીજા સી ૬ સભાકોની બનશે.

અહામહ ખાતે જે જગી પ્રદરજન કરવામાં આવ્યું હતું, અને જેને જાહેર કરવા તમામ અને નામદારો મેલ્ફેલામાં આવેલ, તેને આખરે કીલાખ કરતાં રા. ૩૫ લાખની ખોદ માણમ પડી છે.

પુરવ બંગાળ અને આસામની સરકાર તરફથી સરકારી મરદ મેળવણી "રિપોર્ટ" નામનું જાણીતું મરદ થવા લાગ્યું છે.

હિંદુસ્તાની કારાગરો

અમારા કારાગરામાં તમામ માલ બેઠા હીંદી કારીગરોની વહેવાર પાલ છે. જેથી બીજા પ્રદેશી વેપારી કરતાં ઘણુંજ ટકાવ અને સસ્તો માલ વહેવાર કરી શકાય છે. આજા છે કે રેલાઓમાંની હીંદીઓ આ કારાગરને કલેજન આપવા તૈયાર નહીં.

કાશ્મી વેપારમાં આવતી સરતી તેમજ કારી દીનની વગેરે વધારામાં અને હાલ હાંધુમાં જાણીતું થયું તથા પાણીના કસરા તથા કાચ વાળા આ કારાગરો હમેશા મેલા જવામાં વધવા રાખાયે છે. દીનની પેલી બધી સાઈકલની કારી તેમજ નેસ્ટમાં વેચાયે છે નવા મેલા કાશ્મી બોલર કાચે છે. પ્રાથમ લીરક મારે છે.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban,
Branch: 1 Deans St., P. M. Burg.

તાણું ઉમદા ફ્રુટ

અને વેલ્ડેપલ

સહજની પેરીમ, સારા માલ બધી જગ્યાએ રોકેથી તાજીથી મેલ્ફેલ જ. એરડર મેલ્ફેલી ખાતે રહે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write:—

Ismael Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "BAIDRI"

તાણું ફ્રુટ અને વેલ્ડેપલ

સહજની પેરીમ, સારા માલ, રોકેથી નવા જગ્યાએ તાજીથી મેલ્ફેલ જ. એરડર મેલ્ફેલી ખાતે રહે. લખે

મહાસાગર હાંસિયો.

પે.બો ૮૧૫, ૧૧૭ ક્વાન રનીટ, હરબન.

મારીસખરમાં રહેવર રામ કરને એક હીંદી જાવર અકરમાનનો બોમ થઈ પડ્યો છે. સતીયારે પરીદીએ અપા રામાં તે પોતાનું કામ જળવરો હતો તે વામાં એક કાચન ધરી આવ્યું, જેથી હીંદી સખત રીતે કીને પછડે. તેને ૫૫ પાલ પર આવી જવાથી મેલ્ફેલી નીચેના જામ કપાળને જુદો પડી ગયો, અને તે ઉપરનું માંસ કાઢીને ઉપરડી િધું. મજૂર હીંદીને મરણતોલ દયા માં કરીનામમાં લઈ જવામાં આવ્યો હતો.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. રે.	શી. રે.
ફુલ હામનસ ૧૪ જાઉં ૫	૧૮ ૬	૧૮ ૬
ચાવલ માંજ ૧ બરનાની	૧૬ ૬	૨૦ ૦
બીમડીના	૨૩ ૬	૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. આર	૧૮ ૬	૧૬ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૭ ૬	૧૮ ૦
ચીની સહકર	૨૦ ૦	૨૨ ૦
ફુડાના	૧૬ ૬	૨૦ ૦
દેશી વેરેર ફામ	૧૭ ૦	૧૭ ૬
કાનપુરી વેરેર ફામ	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મસુરની	૧૬ ૬	૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦	૨૭ ૬
અડાની	૨૮ ૬	૨૬ ૦
ચણા મુખના	૧૬ ૦	૧૬ ૬
ફાળ	૨૩ ૦	૨૩ ૬
વટાણા નાતાલના	૨૦ ૦	૨૩ ૦
ચકામ	૧૦ ૬	૧૦ ૦
બીનીસ	૨૦ ૦	૨૧ ૦
કાનુ તેલ ૧ બાલન	૩ ૪	૩ ૫
એરડીન	૩ ૪	૩ ૫
મીઠું	૩ ૬	૪ ૦
નાળીએરુ	૪ ૩	૪ ૧
ખાંડ સહે નાતાલની	૧૬ ૦	૧૬ ૬
પીળા	૧૫ ૬	૧૬ ૦
લીરકુળ નાતાલ	૬ ૬	૧૦ ૦
ખાટો હાલિસ હોલ્ડ	૧૧ ૩	૧૧ ૬
ખાટો (અંબીલો મીઠ) ૧૦ ૬	૧૧ ૦	૧૧ ૦
મહાલી સોપારી ૧ રતલ	૫	૬
મરમાં	૫	૬
શી પેટી, ૪ નીનના પીંડ ૮-૧૫	૬-૦-૦	૬-૦-૦
પેરનાંદર	૬-૦-૦	૬-૧૦-૦
પારાશીન સીતલન	૭ ૩	૭ ૬
વાલટ રોષ	૮ ૬	
ચાલન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીવેર	૧૬ ૦	૧૭ ૦
ફલી	૧૧ ૦	૧૨ ૦
કામમંડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
જાણુ સીલક રોળ	૧૫ ૬	૧૬ ૦
જાણુ સનલાહટ ૧૦ મેલ્ફેલ ૩૪ ૦	૩૪ ૬	
જાણુ કાપક ૫૦ ફુડાના		
બેકસની કીમત	૧૨ ૬	૧૨ ૬
જાણુ રોકેશીસ (ખા ૬૦)	૧૨ ૩	૧૨ ૬
ગેલ્ટર ટી	૧ ૮	૧ ૬
મામીસ લામન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરધની	૧૦	૧૦
નીલ પાલટ સીયારેટ	૨૦ ૬	૨૦ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
બરતા એકની	૪ ૬	૫ ૦
નીમક (બરમની જાક)	૪ ૬	૪ ૬

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

LIWA NORTH, C.C.

Mohamed Surtis
Merchant, Box 87

BARGERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant

Tel. Add.: "Khetsey" Box 110

Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladon." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

C. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Obhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randerix, 21 Roger-street
Importer.

ISRAHIM NORDIEN,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORANKE AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhana Parahotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street

EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

B. Ebrahim Jumeil & Co.,
118 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street

Hossein Ca-sim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim
Commission Agent Point.

J. B. Mahta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler,
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

M. RAWAT & Co.
108 Queen-street.

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey-street.

A. G. TYPHIS Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Roar.
Merchant, Butcher & Importer
Queen-street

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box

V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Menjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Menjee."
P. O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2041

A. F. CANAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALSBAI BHULABAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. A. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANOT,
Box 2031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kankay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 4140

Navassari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaria,
224 Market-st

Goolam Sahib,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: "V. Samy"
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

Suleman Ebrahim, General Dealer
Box 33, 73 George-street

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House.

T. Vodia Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Shell & Specality
57 & 59, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION**N SAMY**

Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORF**Moosa Amod Waja & Co.,**
Box 292,**CHOTARPAI & DADOO**
Box 33.**Hasan Amod,**
Indian Location, Stand 16,
Box 84.**ISMAIL AMOD KAJAR**
Box 11.**LOUISTRICHARDT****Dungerahi Mora jee**
P. O. Box 7**MIDDELSBURG**

(TRANVAAL)

A. E. BARNIA,
Box 35.**DAWOOD ISMAIL,**
General Dealer & Importer,
Box 1**I. A. Cajee & Co.,**
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.**LOURBOS MARQUE****HORMAJOT IDOLST,** Box 352.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.**Noor Mahamed & Rawji,**
Box 329.**Parshotam Amarchand & Co.,**
Box 109.**VRAJDA & LALCHAND** Box 92**Nanjee Dulabhdas & Co.,**
Merchants & Importers, Box 141**NORTHEAST****Devjee Laljee,**
Merchant & Charcoal Supplier.**PIET RETIEF****Ebrahim Omar,**
Box 9.**PIETERSBURG****METZA & HANSENIA BROS.,**
Box 100, Market Street**POTCHKOPSTROOM****G. K. Desai,**
Box 126**PORT ELIZABETH****Tiekamdas Bros.,**
Main Street. Box 531.**L. A. Pardy,**
General Merchant,
65 Adderly Street.**V. R. Namsoo,**
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nidoo,
64 Walmer Road**Vannali Harie,**
Indian Laundry,
Hasen Street, The Hill.**PRETORIA****Chota Fakir,**
Tailor and General Dealer.
156 Prinsloo Street.Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642**RICHMOND****Perbandar Trading Co.** Box 43**ROBERTSON****A. Abraham,** General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sta.**RUSTENBURG****ISMAIL SULIMAN & Co.,**
Box 4. Tel Add.: "Suliman"**SALISBURY****Shimjee R. Naik,** Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.**SOMERSET STRAND C.C.****S. M. Allie,**
General & Provision Dealer,
21 Kottledorp,
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,**SPHOLONGEN**(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola.**STANDERTON****Amod & Ismail,** Box 44.
Mahomed Wadde,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.**THORNEVILLE JUNCTION****Eseop Amod Vanker,**
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vanker,
General Dealer.**UITENHAGE C.C.****Chhita Morar,**
Storekeeper, Market Street.**UMBINGA****Dada Osman.****VERULAM****Babu Talwantsing**
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street.**WELLINGTON C.C.****V. Naidoo.** Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.**WINDSORTON C.C.****Hajee Jaffer Munaver Randeri,**
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hasan Essack
P. O. Box 8**WARMBATH****A. M. Rawat,**
Box 16.**V. SAMY****Wholesale & Retail**
Fruiterer**GENERAL DEALER &**
COMMISSION AGENT. Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St. KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgent Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets
MIDDELBURG. T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." Phone No 20, P.O. Box 25.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watchee, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes used ABC 4th edition and A.

R. Mahomed Hussan & Co
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Road No 121, Corner Esplanade & 14th Street
TRADEMARK, JOHANNESBURG
See also Tel. Add: "FAJANDAR"
Head Office: VANDER COLOM, INDIA.

પુરાણભાઈ જુલાલાઈ
ભાતનની ફા.
જાનકી શ્રીમતી મહારાજ

પરના ડે. કે. પદ્મન, અમીત,
દે. ૧૫, કુવાલ, કીરનાન. રેકમી
રમાલ વગેરે પરચુરલ માલ મળશે
જાણે, જુઓ અને ખાતરી કરો
જે મલકે.

હડીમન મારકેટ, રાજ ના. ૪૮
પ્રેમીન્ટ નીલ, કોલ્ડ-સ્ટોરમ.
બેરક ઇસ્ટ

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles & Gibraltar :-

About July 31st Goth 4790 tons

„ August 28th Goorkha 6300 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY.

About July 27th Braemar Castle 6280 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Aug. 4th Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO
Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3804. Tel. add. "CAMA"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJAY IDOLCY.
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 312, LOURENCO MARQUES

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer
DUIS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,"
DUIS RIVER STATION.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પા. ફેનસી
હોલસેલ અને રીટેલ મર્ચન્ટ.
ઈડિઅન મેસરી જાણકી હિંદુસ્તાન
બી મંગાવી કરતે હામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ બી પેરન હરનું તથા કમકતા
નુ-કરસ માવલ-ચોખુ મધીઆણું-જવા
ખંડ અલખાએક હરી જુઓ.
STAND 512, 514 Street VREDEDOEP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પેરન-હરનું ખુશખોશર થી

708 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી મેલા
મુંબઈ જનારો

અમમુખી દન ૫૦૦૦ તા. ૬ઠી જુલાઈ

આ કંપનીની આરમીટમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે દુરેદુરી સગવડ છે તેમજ ખસાસી છડીખન છે, અને જોડીસરો ખીબન કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સંબતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા જલ્લ મુંબઈ પડશે નહીં એ ખાતરી સખાસી.

આ કંપનીની આમજોટ દર મહીને મુંબઈ સાદ જાય છે. માટે જી. કુ. હકતની મુસાફરીનો ખરો સાબ નહીં મુકતા દેશ જનારાઓએ તકમાર થઈ રહેલું. કદરૂ આમજોટ મુંબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળતો તે ઉપરથી સહની ભણુ માટે અતરે જાપામાં નાવાવડું તેથી સજી માટેનો ને વગર ખરમે આમજોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે. વધુ વિગત ત્રીએને સરનામે મળી રહેશે.

દરવનદે હીથે કોઈકો મીર વલખતા સ્ટીમર ત્રીથે મુગવ જાતી હે.

વસ. વસ. વચલીસો દન ૨,૨૦૦ તા. ૧૨ જુલાઈ

ગ્રેટ બ્રિટન ઓફ ઓરિજનલ ઓફિસ.

જાન્યુ. ૧૯૧૧. મુંબઈ કોલેજ લાઈ ૨,૨૦૦, ગ્રેટ બ્રિટન ૧૧૦.

બી. હમરાલીય ઈસમાઈલી જી.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમસીઅલ રોડ હરમન

Telegraphic Address: Kathorian.

P.O. Box 125.

સિસરસ ઈંગ્લેન્ડ એન્ડ સન્ડ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, હરમન.

King & Sons,
West Street, Durban.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSTORP

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer.

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 192, MIDDELBURG, Transvaal.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

Guaranteed Fresh & Clean

BROWN RICE

23/- Per Bag, Weight 160 lb

THUR DHOLL

24/- Per Bag, Weight 160 lb.

BEIMDI RICE

22/- Per Bag, Weight 160 lb.

When placing order please mention
Indian Opinion, otherwise orders will
not be executed at price quoted.

Chas. Harde

Buffalo Road,

KINGWILLIAMSTOWN.

મોસ્લેમ યુનિવર્સિટી અને લંડન
મસ્જિદનું ફંડ

ખા. ભી. રે.

૨૧૦	૮	૬	આમજી કારાવલા.
૦	૫	૦	આકુલ.
૦	૫	૦	સીમજી.
૦	૫	૦	સુલેમાન મહમદ.
૦	૫	૦	ઉસપ કરોલીયા
૦	૫	૦	મહમદ કોડી
૦	૧૦	૦	સુલેમાન.
૦	૫	૦	હ. હ. કારસીત
૦	૫	૦	દુસેન હમરી
૦	૫	૦	મમજી મહમદ
૨	૫	૦	સાલે ઉસપ બાબર કુ.
૧	૧	૦	અભારામ બાબર
૦	૫	૦	બાબર હજી અહમદ
૦	૫	૦	,, હડીર પરવાઝ
૦	૫	૦	મહમદ હખાલીમ બલખલવા
૦	૧૦	૬	અહમદ કરમાઈસ અસવાત
૦	૧૦	૬	,, સુલેમાન વફાજવા
૧	૫	૦	મરમદ ઉસપજી બલખલવા
૦	૫	૬	અહમદ હખાલીમ
૦	૧૨	૬	હખાલીમ આકુલ બાબર
૦	૫	૬	મહમદ હખાલીમ બાબ
૦	૧૦	૬	મહમદ સાલેજી
૦	૫	૬	સુ. બ. બલખલવા
૦	૧૦	૬	અહમદ દુસેન સરંગ
૦	૫	૬	મેલીમ સાબ

૨૨૨ ૧ ૬ કુલ રકમ

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

424, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods

and Best Silks

હંચા ફેલ્ડી દરજીસ ટ્રેડીંગો,

સસતી અને સારી.

ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Price
solicited. Apply:

Abdul Cassir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Address, "TOBACCO"

નાતાલના તંબાકુ.

દરેક સ્થાન અમુક, સરત સાથે મુકે
અહમદ અમર કુવર દુરત ખાન આજુ.
મી આવશે. એક વખત અમુકાવી નેજી.
વગેરે. અમુક કદર એન્ડ સન્ડ
૧૦૦, મી સ્ટ્રીટ.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

No transhipment

S.S. Somali leaving Durban about 16 July, Delagoa Bay 18 July

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન.

સીધા મુંબઈ જવાની આયોજના

સી. સોમલી જરમનથી લા. ૧૬ ડુબાઈ ને કેમ્પેઆલેથી લા. ૧૮ મુંબઈ

જપલી આયોજના જપલી તરીકે જપલી જવાન. મિયા, જીવીમાન, બંદીનાર મોમ્બાસા અને લામુ વડે મુંબઈ જશે. એ જલદી જશે.

મજૂરી લાઈનની મિટી સફાઈદાર રાઈમસર આવતાર ઇસમસર જવાન અને ઇસમસર પહેલવાર છે. મુંબઈ પહેલે ૩ તારીખે જશે જીવીમાન જવાન મળે છે. ૩ જુલાઈ, મિતાર જાવીમાનવા અને જવાન દોષ છે. ૩૧૨૨, ૩૧૨૩, અને ૩૧૨૪ મિટી મિતાર તથા જવાન મિતાર વાઈ મળે છે. મહાસીમા રેલી અને જપલી તથા મોહીસર માવજી દોષ છે. તકરારી રેલી, મોહીસર મહાસી જમા, નીજીની જલી પાણી, મુલમવાલુ જમા જીવીમાન જમા રેલી પુરી જાવોવર દોષ છે. મહાસર ૩ રેલીસર માવ પાણીની મળે દોષથી જરમનની સમવા છે.

જીવ જમાર મળે લા. ૧૩ નીચે સરવાળે:

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK KASOOL

437 Grey St, Durban. Box 81: Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Fonthill, Box 2347 J.B.

ચાંદી વિલાસતા પાટલી વેપારીમાં તેમ સોની લોહાન વેચવી પેસાવ તેમ આપશું. આવ માટે લખો. શાપદો મરો.

નવાલો લીફ તમામ અમારે લાઈ મોટા જ્યામાં તેમ જોટલી જોટલી તે લી મળશે. અને મોટા જ્યામાં ખરીદીને લીજો.

લી પારખવરું સારો માલ. કીધાવને મળશે. મજાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleb Mahomed A. Carim,

195 Grey St, DURBAN.

અહીંસો રૂપયામાં અમર નામ

નહીવાદ હોડુ અનાયાજમનુ બાઈનુ કામ ફરીથી કર કરવામાં આવ્યું છે. આજમને અમે જવાબાનુ, નિલાળ, મળી લાળી, અપમનુ, સીમો માટેનુ પ્રમુદ મુદ (વચેરે માટે ૨૫ ઓરડીઓની બજાર છે. આવી ફરેક ઓરડી બાઈના પારસો રૂપિયાનો અરમ આવ તેમ છે. ફરેક મહત્ત્વ ઓળી વખતે રૂ. ૨૫૦) અપમો તો તે મહત્ત્વના નામની એક ઓરડી બાઈ, તે ઉપર આરસપહાણની તકની ચોડી તે સમી જાનુ નામ અમર કરવામાં આવે છે. હાલના મકાનમાં જુદા જુદા સોજા મહત્ત્વોએ પોતાના નામની ઓરડીઓ નાંખવી આપેલી છે. આજા છે કે જાન શીજ દીકુ પ્રમ આ ઉત્તમ તકનો લાભ લેવા ચુકી નહીં. વધુ વિગત માટે લખો: મત્રી:—હોડુ અનાયાજમ નહીવાદ.

P. V. Sanghaves & Son

Commercial Brokers & Commission Agents
Tele. No. 1538, 195 Grey St., DURBAN

જુદા જીવીમાનથી ફરેક જલદો મરોસરી ૩૫૨૪ વચેરે માવ જાવો જાવ તેવી રીતે ખરીદી મહાસી આપીને લીજો, અને અમારા મારજીવ મહાસી વેચવા માટે માલ (મહાસી જીવીમાન વમાવ વચેરે) મોહીવાઈ સારો જાવ જપલી વેચ આપીને લીજો. વધારે જુલાઈ માટે જપલી ચીરનામી કામજપર જપલી મહોરજાની કરશે.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

કાન્સવાલનો ખુની કાવદો.	૦-૦-૧
જેલની કાવ.	૦-૦-૨
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
.. ૨ જો ..	૦-૦-૪
.. ૩ જો ..	૦-૦-૫
જેલ કાન્સવાલની કથા.	૦-૦-૬
કવેરો	૦-૦-૭
નીતિ અને અથવા અને નીતિ.	૦-૦-૮
હોડ સ્વરાજ (અમેલ)	૦-૦-૯
સરવાળા	૦-૦-૧૦

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

K. R. MODI & DESAI

કેશવજી અને સંદેશ શ્રીકૃષ્ણ મજાનું વાચનાના તથા ખાવાના માલુ ખાલ મહોર જીવીમાન વચેરે હમીસ મળે છે. લખો વા મળે Stand 59, 60, Indian Market P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gadhil,
International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 29—Vol. IX.

SATURDAY, JULY 22ND, 1911.

Registered as a Newspaper
Price Two Pence

THE IMPERIAL CONFERENCE

DISCUSS THE STATUS OF INDIANS IN THE BRITISH COLONIES

THE Imperial Conference, which met on Monday afternoon (June 19) under the presidency of Mr. LEWIS HARCOURT, discussed, first, the position of British Indians in the Dominions—introduced by a speech from Lord Crewe—and, secondly, the New Zealand resolution asking for "wider legislative powers in respect to British and foreign shipping." The two topics were practically parts of a single subject, since Sir Joseph Ward's resolution was connected with his recent attempt to penalise vessels trading between Australia and New Zealand with lascars in their crews.

The Government of New Zealand had given notice of the following resolution:—

That the self-governing Overseas Dominions have now reached a stage of development when they should be entrusted with wider legislative powers in respect of British and foreign shipping.

The EARL OF CREWE said that before the resolution was moved he desired to refer generally to the question of Indian emigration and immigration. He had had the advantage or disadvantage of considering the question from two different standpoints, first as Colonial Secretary, and, secondly, as Secretary of State for India. In both offices he had come to the conclusion that no question could be discussed at the Conference which was more difficult, and in some of its aspects more critical, than that of Indian immigration and the treatment of members of native races within the various self-governing Dominions. When Secretary for the Colonies he had upon one occasion expressed the opinion that if there was any question which seemed to threaten not only the well-being but the actual existence of the Empire as an Empire, it was the difficulty between the white and the native

aces. The question was in one sense insoluble. There could be no complete solution of the difficulty. His Majesty's Government fully recognised that the Empire constituted it was impossible to maintain the idea that there could be an absolutely free interchange between all subjects of the Crown. Nobody could dispute the right of the self-governing Dominions to decide for themselves whom they would admit as citizens of their respective territories. The Home Government also recognised that in this country it was easy to underestimate the difficulties confronting the Dominions in connexion with this problem, because we were not troubled to any serious extent by a similar problem. The Dominions felt two separate but closely interwoven objections to the influx of a large native population. One was that such an influx might mean a rivalry of cheap labour, and the other was founded upon the colour bar. The economic question was distinct, but whether Indians were regarded from the point of view of national history or pride of descent, or personal qualities of character and intellect, they had a real claim for consideration both as subjects of the Crown and as men. While there was no short cut to the solution of the problem of Indian immigration, by the adoption of heroic legislation, he confidently submitted that the relations between India and the rest of the Empire might be very materially improved by the cultivation of mutual understanding.

The Position of India.

The India Office and the Government of India would always do their best to explain to the people of India how the position stood in the Dominions. On the other hand, he thought they were entitled to ask Ministers of the self-governing Dominions to make known within their own area how deep and how wide-spread the feeling on this

subject was in India. All sections and shades of opinion combined on the question of the treatment of Indians as a race—a fact which put into the hands of some of those who were inimical to the British Government in India weapons which they were not slow to use with a view to damaging the Government. He suggested that it was possible for the Dominions Government, working within the limits which they laid down for the admission of immigrants, to make the entrance of Indians more easy and pleasant than it had been in the past. If it became known that within those limits Indian subjects of the Crown would receive a genuine welcome and would not be looked upon with suspicion, a great deal might be done to bring about better relations between India and the Dominions.

The Recognition of Caste

As regards the treatment of Indians already domiciled in the Dominions there were questions which Indians attached special importance, such as, for instance, the maintenance of the obligations of caste. The position could be improved if, so far as possible, the force of the sanctions of caste and religion could be invariably recognised. He appealed to the Dominions to do all they could to inform public opinion of the general claims of Indians to considerate and friendly treatment as loyal fellow subjects of the Crown. Until pleasant relations existed between the Dominions and India we were far from being a united Empire. It was in reality rather a question of spirit and attitude than of attempting to deal with the subject by a series of legislative propositions. The Dominions would agree to show a friendly spirit towards India the best public opinion in India would recognise the fact, and would endeavour to take its part in bringing about the peaceful solution of any difficulty which might arise.

The Attitude of New Zealand

Sir JOSEPH WARD (Premier of New Zealand), in moving his resolution, assured the Conference that, so far as New Zealand was concerned, they had nothing but the most loyal and friendly feelings towards India. Nor was his motion intended to in any way deal with the point of view of an accession of people from India. The point to which the resolution was directed was simply that of coloured or, indeed, any race, lascars included, who were put into competition at low rates of pay by British-owned or any other owned ship against British-owned ships and manned by British officers and crews in New Zealand. Lord Crewe had recognised the undeniable right of the Oversea Dominions to decide whom they should admit as citizens. In New Zealand that was one of the things for which they stood out very strongly. But if the present condition of affairs with regard to shipping was allowed to continue there were two alternatives for the New Zealand-owned shipping companies. One was to transfer the registration of their ships from the Oversea Dominion to places where they would not be subject to the requirements and restrictions of the New Zealand law, and to follow the course adopted by other shipping companies of employing lascars at low rates of wages. The other was to induce the Government of New Zealand to repeal the whole of their laws which had been passed in the interests of white crews, and so to force down the rate of wages to that paid to lascars. Either of these propositions was unthinkable from the New Zealand standpoint.

The Rate of Wages

It was not a question of race superiority; it was simply that the white and coloured races could not work together under existing conditions. The New Zealand Bill which passed through Parliament last session and which had given rise to this discussion proposed that seamen employed in New Zealand waters and those trading to and from Australia should be paid the current rate of wages for the time being in New Zealand, and a further clause provided that ships manned entirely or in part by Asiatics should be liable to an additional 25 per cent. on their bills of lading for various purposes set out in the Bill. But that provision was subject to the proviso that if British-owned ships found it necessary to employ a number of British people of a coloured race the clause should not be operative so long as the required rates of pay were paid to lascars or Asiatics or any other race. Their sole object was to prevent the wiping out of the existing shipowners and the white crews of their New Zealand ships, and who to protect the white lascar owners and their white crews by including in the Bill this restriction

due to the employment of cheap labour. It was really a matter of life and death to great British shipping companies owned in the Dominions, whose laws compelled them to run their steamers under quite different conditions than their oversea competitors, and it was a menace to a great number of people; several thousands with wives and families, in addition, dependent on them in New Zealand and Australia, and that was why there was so strong a feeling, and he felt very strongly on the subject, and felt it was their duty to protect the Colonial shipping interests and the white crews. Personally he believed that they ought to urge upon all nations the policy of "every colour going back to its own zone." Indians, Chinese and Japanese, and other coloured races had a perfectly legitimate pride in their own race, just as we had in ours, and it was equally important for them as for, white people that they should each preserve the purity of their own race, and this would prevent the unfortunate but necessary recurring discussion about colour which, though distasteful, was absolutely necessary, because the conditions were so different that legislation of a practical kind was essential. He urged the Conference to agree to the proposal.

Dr. FINLAY (Attorney-General of New Zealand) said it was not at all a racial question in New Zealand. They protected their labour by imposing a tax, in some cases prohibitive, against an importation of Indian products into New Zealand. That was purely economic. In that respect it had differed from an attempt to impose on the employers of brown or yellow labour the same obligations as were imposed upon the employers of white labour.

Sir Wilfrid Laurier's Views

Sir WILFRID LAURIER (Premier of Canada) said that the Government of Canada were prepared to support the resolution, although perhaps they would not have drafted it in the same terms. He did not think they required any more power than they at present possessed, because under their respective constitutions they already had legislative autonomy on this matter. It was true that the Home Government retain power of disallowance, but they had been very chary of exercising it. This subject exemplified once more the impossibility of embracing all these great Imperial questions in one common rule; they must be dealt with in view of local circumstances. They were all anxious to do nothing to impair the spirit of loyalty in the native populations of India, or to put any difficulty in the way of his Majesty's Government maintaining good relations. At the same time, the fact remained that the moment Asiatic labour was allowed to come into competition with white labour, there was disturbance of economic conditions which if allowed to go on, might seriously jeopardise the har-

mony of the British Empire. It was not on account of "colour" prejudice, but because Asiatics had a different civilisation and standard of living. He fully recognised the moderation of the view presented by Lord Crewe.

Australia's Position

Mr. BATHURST (Australian Minister for External Affairs) said the Australian view was very similar to that of New Zealand. Much irritation had been caused in the past by a misunderstanding of the position of the self-governing dominions. A frank recognition and acceptance of the position which they had taken up in the matter and which there was no possibility of altering would lead to better understanding and would conduce to a united Empire. They were anxious to remove as far as possible all anomalous restrictions or regulations, but they had to consider the local conditions and necessities.

Mr. PEARCE (Australian Minister of Defence) said they wanted to encourage the maritime industry, and in their shipping law all they aimed at was to prevent British or foreign shipping from having an advantage over their own shipping in their own waters.

The Question in South Africa

Mr. MALAN (South African Minister of Education) said the question had two aspects—that of race and that of labour. From the discussion it would appear that it was the labour aspect which troubled New Zealand, Canada, and Australia. But in South Africa it was not so much the question of labour as of self-preservation. They had an overwhelmingly large African population to deal with, and it was impossible for them to allow the introduction of another "coloured" problem connected with Asiatics. After considerable difficulty in different parts of South Africa, they had now come to a settlement. After full discussion between the Union and the Imperial Government, practical agreement had been arrived at. As regards Indians in the Union itself the Union Government had come to an understanding, and all that remained to be done was to give legislative effect to the agreement. The resolution, he thought, was somewhat too wide in its terms, as it implied a constitutional defect on the part of the Dominions in regard to power to legislate. He suggested that the resolution should be amended in that respect.

The EARL OF CREWE said that so far as the employment of lascars was concerned, it was chiefly a labour difficulty, but from the Indian point of view, that did not make the difficulty any the less.

Sir JOSEPH WARD pointed out that if it was admitted that the difficulty was not racial, but economic—and the Indian people had an undoubted right to deal with their own economic

conditions as they thought proper—they could have no legitimate right to complain of New Zealand doing the same, and this was an economic matter affecting New Zealand, the questions should be settled by New Zealand, and his motion was intended to give that power.

The EARL OF CREWE, referring to the suggestion that "coloured" people should remain within their own area, said that while he was Colonial Secretary he instituted a Committee with a view to seeing under what conditions and circumstances emigration from India to the Crown Colonies could best be encouraged, and he hoped that good results had accrued from that inquiry. That was a move in the suggested direction, but whether there was any probability that the different races could finally be confined to their own areas was a much larger question.

The motion was lost, but two resolutions were then carried with slight amendments—one calling for greater uniformity in Imperial legislation concerning immigration and the exclusion of aliens, the other proposing to arrange that commercial arbitration awards given in one part of the Empire should be capable of enforcement in other parts.—*India.*

Empire Building

Mrs. Besant on British Colonies

Lecturing at the Queen's Hall on Sunday, June 11, on "The Immediate Future," Mrs. Besant said:—

Now you cannot leave out India in the World Empire that you are making, and that is where your colonies are making a terrible, a frightful mistake. There is no land in all the world in which the Indian cannot travel freely save in English colonies and under the English flag. Do you realise what that means? A Japanese can go into British Columbia if he has fifty dollars in his pocket, but if one of the citizens of this great Empire, an Indian, goes there, 200 dollars he must produce before he is allowed to come in. Any other Oriental may travel freely in Canada: the Indian, no. He must come direct from India, otherwise he is not allowed in, and if some of his friends have settled in the United States he cannot visit them and go back into Canada. Oh, there is another side of self-government in the Colonies; it is undermining the Empire in India, for India resents being treated as an outcast under the flag that he is asked to be proud of and to shed his blood to defend. You might have lost South Africa had it not been for the Indians who died there and who saved your wounded in the battle-field. But now for many a year the Indians have been struggling for

decent treatment, and they are treated shamefully under the self-government of South Africa. Ah, you must remember this, and recall that you cannot have an empire, imperial, world-governing, without India as an integral part thereof. You have made it necessary. Young India is working for a united India because you have taught her the ways of liberty and given her a single tongue. Oh, don't think only of the few mad boys who, pressed on into crime by their elders, who remained safe here in Europe, sacrificed themselves, thinking they were patriots when they were only criminals—saddest of all disillusioning for the young and the deceived! Oh, do not think of that; they are but a handful; but think of the millions of Indians who love and honour England.—*India.*

From the Editor's Chair

ASIA AND THE WEST

THE Anglo-Japanese treaty just renewed has been the subject of world-wide press comment, and, in consequence, the relationship of East to West has once more been thrust prominently into the foreground. The Imperial Conference has been invested with an added importance, the Universal Races Congress will doubtless profit by the timely publicity, and the relative importance of India in the Imperial structure will necessarily also command a larger weal of attention and consideration. In this connection, one or two facts thrust themselves forcibly upon the notice of all whose outlook extends somewhat beyond the important yet hardly comprehensive area ordinarily covered by politics and politicians in this portion of the Empire. Firstly, the various nations which in the aggregate we are used to designate (not always in the spirit of compliment or courtesy) "Asiatics," are rapidly "finding themselves" and are it is clear yet destined to play prominent roles in the world-history of the future. Secondly, this Oriental Renaissance has given rise to a very remarkable perturbation among European States owning territories either actually within the Oriental zone or markedly contiguous thereto. The "Awakening of the East" has certainly not aroused such enthusiasm among the nations of the West as might have been expected from Christendom zealous for the advancement of civilisation and the progress of the human family as a whole. This may, of course, be due in a measure to disappointment at the upsetting of established theories about the relationship of the races. "East is East and West is West" has till very recently been widely translated

to mean that, measured by Occidental standards, the East was inherently incapable of competing with the West in those parts of activity into which the latter had specially directed its energies during the last few generations. The true place of Eastern lands in the economy of things was popularly considered to be rather that of a Tom Tiddler's ground for Western traders and a recreation-ground for Western travellers. India was regarded as a valuable trade-asset, (it is still an Eden to Natal, into which, however, she may no longer enter and pluck of the coveted "coolie" fruit), and a field that offered exceptional opportunities in the matter of a career and of sport. China was the land of backwardness, topay-turvydom and pig-tails. Japan, of Gilbert and Sullivan's "Mikado" and of Goishas. All were regarded in the West with an interest not unmingled with a condescending patronage which, since the Russo-Japanese collision of a few short years back, has received a somewhat disconcerting shock.

The student of current events has only to observe the rapid growth of the national and political consciousness in India, to study the weighty words of Sir Robert Hart on the marvellous forward march of China, and to appreciate the significance of the phenomenal progress, as a modern nation, of Japan (a very instructive article on Japan's progress appeared in the *Transcendental Leader* of the 18th instant), to understand that a readjustment of the relations between the world of the West and that of the East is inevitable and imminent.

The Orient with its teeming virile millions, trained in the ways of industry and frugality, must in the near future inevitably come to play a large and influential part in the industrial and commercial life of our globe, on which the importance of distance is daily diminishing. Whether the policy very clearly indicated at the Imperial Conference of permanently excluding the Asiatic from territories (however sparsely populated or wherever situated) which have been taken up by Westerns, can be followed, time alone can show. Mutual concessions may accomplish much, but this at least seems certain, that the day of the enforced open door in the East, and of the door of the West banged and barred to the Oriental is rapidly passing, to be followed, it is to be hoped, by a morrow in which toleration, mutual respect and self-restraint will tone down and remove asperities which at present threaten alarming consequences.

AN INHUMAN OFFICIAL

Is there something in the atmosphere of Stanger which brutalises? It appears so from a Gujarati letter received from a correspondent, translation of which we reproduce elsewhere. An Indian passenger is said to have gone to the ticket office and asked a

return-ticket for Grootville, but, instead of that, the clerk issues two single-tickets. A misunderstanding of this kind one can readily pardon. It might be the fault of one or the other. But the booking-clerk, it is alleged, threw away the tickets, used bad language to the Indian passenger, and smashed him in the face with a ruler, making his mouth bleed. Surely such treatment is inhuman. It is quite impossible that this could have happened had the passenger been a European. In calling the attention of the railway management to this disgraceful incident we would remind them that the railways of this country belong to the people and that the Indian community have a right to expect the same respectful attention on the part of their officials as is given to Europeans. We trust that the Natal Indian Congress will make it their business, as representatives of the community, to inquire into this matter.

BURRWEED

The local papers report a prosecution at Camperdown, Natal, where a European resident was fined £1 for having burrweed growing on his land. The evidence showed that the defendant was first notified of the existence of the weed by the police, but that he did not remove the weed. For the defence it was shown that, at the time of the prosecution, the weed had been practically destroyed. Another farmer said that there was a lot of the weed on Government land close by, and also at the Government School. The Acting Magistrate himself went to the place and saw the weed growing on the Government land. A conviction was asked for by the Prosecutor on the ground that the weed had not been removed, though the notice had been given. The Acting Magistrate, in giving judgment, said he was obliged to impose a fine, as the law gave him no option. If he could impose a fine of one shilling, he would do so under the circumstances. The law had been in abeyance, but was now to be re-enforced. He imposed the minimum penalty of £1.

We draw attention to the above facts in order, first of all, to warn Indian farmers and occupiers of land to destroy burrweed that may be growing on their land. We would also warn them that they may not, like the European at Camperdown, receive notice by the police of the presence of this weed, for we recollect that, last year, thirty or forty poor Indian farmers were fined 10/- each at Greenwood Park for the same offence, and notice was not given in all cases. When they were brought before the Court, they were asked: "Was this weed found on your land?" The answer being in the affirmative, "ten shillings one" was the Magistrate's pronouncement, without more ado. In one instance, only three or four small plants of the weed were

found on a plot of six acres; while on the Government road, close by, burrweed was flourishing undisturbed. Truly laws are made to punish and not to protect.

Brutal Treatment of Railway Passenger

Shocking Case at Stanger

Mr. Narsi Jasa Soni, of Stanger, writes in our Gujarati columns to the following effect:—On the 14th inst. I asked the clerk at the local station master's office for a return-ticket to Grootville. Instead of what was asked for, he gave me two single-tickets for the said station. When I told him that I wanted one return-ticket and not two singles, the clerk threw away the tickets, called me "b—-coolie," etc., and, as if this was not enough, prodded me, through the window, with a ruler, which struck me on my teeth, and my mouth began to bleed. On the matter being brought to the station-master's notice, he, as if to make amends, changed the single-tickets for a return-ticket, but the brutal clerk goes altogether unpunished for the shameful way in which he assaulted a poor innocent passenger simply because he was an Indian.

"Spotted Fever"

Outbreak Among Madras Indians

Quarantined on the Bluff

The Union authorities are being communicated with (says the *Natal Mercury*) by the officials of the Indian Immigration Trust Board concerning an outbreak of *cerebro spinal meningitis*, otherwise known as "spotted fever," which has occurred among the consignment of indentured coolies brought over by the S.S. *Umvoti* at the commencement of the month. It will be remembered that considerable public disquietude was caused in Durban last year owing to a number of cases of this highly infectious malady having been allowed to enter the borough area, others travelling inland, and one death taking place in Mantzburg from the disease.

In this instance the outbreak took place on board during the voyage, and six cases were landed, two deaths having since taken place. The entire shipment is being kept in quarantine at the Bluff, but the infection appears now to be well in hand through the thorough isolating of the patients. The period of quarantine is usually about a fortnight but it is possible that the Union authorities will direct a somewhat longer interval of quarantine in

this case than has been formerly observed, the difficulty in the matter being that "spotted fever" is a tropical disease, and that the mode by which the infection is conveyed is as yet very imperfectly understood. The present outbreak is among Madras Indians, which has so far been unusual, the chief subjects having hitherto originated from the Calcutta district.

The Stanger Affair

All Gone to Gaol

With reference to the alleged ill treatment of indentured Indians at Stanger, our correspondent writes as follows on the 13th instant:—

The case of the Indians has just been finished. About 55 men have been sentenced to a fine of £1 or one month's imprisonment with hard labour, for being absent from work without a pass. All have gone to gaol. The women have been left alone. Some of them have returned to work, while others are continuing to spend their time before the Court-house in the vain hope that justice would even yet be done to them.

What is a British Citizen?

Imperial Conference's Decision

The Imperial Conference has decided on the conditions of British citizenship or naturalisation.

"A Bill will be drafted making the British period of five years uniform throughout the Empire, but leaving the Dominions free to fix any period they please to qualify for local nationality," says the *Glasgow Herald*. "If this measure is adopted there will be one qualifying period for the white races throughout the Empire, but the Dominions will continue to make their own terms of local settlement and to maintain those barriers against the coloured peoples of the Empire which already exist. A considerable step in advance will have been made. But the reign of anomaly will not have ended. Great Britain will be more than ever the Mother Country of the Empire. The daughter States for the most part will remain indifferent to the British citizenship of three-fourths of the population of the Empire because it happens to be coloured."

"An Empire without Imperial citizenship," says the *Times*, "one in which the test of nationality may vary from Colony to Colony, is a condition of things which, if inevitable, ought to be reduced to the narrowest limits."

"Under the proposed system there will be an Imperial measure so framed that it may be adopted by the Dominions. 'The grant of Imperial nationality is in every case discretionary, and this discretion should be exercised by those responsible in the area in which the applicant has spent the last twelve months'—a generous mark of confidence which we may hope will not be abused.

"These results are not all that could be desired," says the *Times*. "There will be two kinds of citizenship within the same Colony; and the ideal would of course be one. But the state of things will be better—if the Dominions adopt the Imperial Act, greatly better—than the present. We may hope, too, that gradually, at all events in some parts of the Empire, local peculiarities as to naturalisation will be reduced. Racial disabilities may remain; their removal is for an indefinite time out of the question. But it is not impossible that the law as to the essentials of naturalisation will be standardised throughout the Empire."

British East Africa

The Hon. R. Gorell Barnes writes on British East Africa, in the *Westminster Gazette*, and speaks of a great question "which looms, like an overshadowing cloud, on the near horizon." He asks: What is to be done with the Indian? The Uganda railway was made—many think without due forethought—by the labour of indentured Indian coolies. They spread contamination through the African tribes, but when the railway was finished the great majority returned to India; the little Indian storekeeper came with them, and has stayed on. The Indian in East Africa comes of a low type of Indian; he lives in a style that makes European competition impossible; he is far shrewder than the African, and he battens upon him. He mixes neither with European nor African, but remains a third element, inferior to the one and loathed by the other. At present the Highlands are reserved for white settlement, but this is theoretically unjustifiable. Some of the Indians are merchant princes, and it does not seem practicable to continue to say, "Thus far shall you be tolerated, and no further;" and yet, if all restrictions are removed, the splendid hope, now in process of realisation, of a solid white settlement must virtually be abandoned. The problem is really a very serious one. On December 10, 1908, the Government of India, answering proposals made by the late Lord Salisbury wrote as follows:

"It is within our knowledge that fears have already been expressed lest, when the country is eventually given self-government, the antagonism of the white colonists and the Indian

traders and settlers may result in similar problems to those which have had such deplorable results in South Africa."

The racial feeling is, in truth, very bitter, enhanced as it is by commercial rivalry, and many advocate that the only logical course is to free the Protectorate entirely from the Indians; but at present at any rate, this is impracticable. In answer to the recent Committee on Emigration from India, Sir John Kirk said: "Drive away the Indians, and you may shut up the Protectorate, I think."

The writer winds up his article by saying that the Colony has definitely turned the corner and can now look straight forward without misgiving to self-government in the future.

Indians in Canada

A Plea for "British Justice"

A correspondent, at Victoria, British Columbia, sends us the following comments of a British paper published in that city:—

At the present moment there are six thousand Hindus in British Columbia; most of them are Sikhs and a large number have fought the battles of the Empire. Not a few wear medals for distinguished service. As a rule they are men of good physique, of temperate habits and of more than average educational attainments. Their acknowledged leader, Dr. Sundar Singh, completed his education at Oxford and the petition which he has prepared for presentation to the Federal Government and which is now being circulated amongst the Hindu inhabitants of the Province, exhibits a command of the English language which entitles him to be fairly classed as a scholar.

No prejudice which has been created in connection with the much vexed question of Oriental Immigration can be allowed for one moment to weigh in a consideration of the rights and privileges of those Hindus who are in the Province. They are here legally; if not, they could be deported, but having passed the very severe tests imposed upon all immigrants from the Orient, they must be accounted as of equal standing in the community with their fellow-subjects of King George.

The Disadvantages

The disadvantages under which they labour are clearly set forth in the petition and may be summarised as separation from their wives and families; compulsion for Hindu immigrants to come direct from India, which is practically prohibition because there is no direct steamship line; requirement of \$200.00 to be produced by each immigrant, and the absence of any provision by which a Hindu merchant or student may enter Canada in a similar manner as

is permitted to Japanese. It will hardly be denied that all these restrictions involve great hardships and a denial of simple justice to men who are loyal British subjects. Not one of them can be defended on ethical or legal grounds, and hardly on the lower ground of expediency or policy.

There can be no justification in any event for treating a Hindu with less consideration than a Jap; there can be no justification for violating the most sacred principle of civilisation, the sanctity of home; least of all can there be any justification for ignoring the principles of British justice which are universally recognised far beyond the bounds of our own Empire.

British Justice

The principles can hardly be defined, but they are clearly understood and the concrete term of words which best expresses them is "British Justice." It is a recognition of this great fact which has made the Empire strong within and impregnable from without. It is the reliance upon the certainty that these principles would always be recognised by the British Government and the British people which has kept one-third of the population of the world both loyal and subservient to the British throne.

It has been our proud boast for generations that whenever a slave set foot within the Empire he became a free man. Only by the recognition of such a principle could we have held the Indian Empire, in itself so far outnumbering the ruling race that the emblems of that rule could at any moment be swept into the ocean by sheer numerical superiority but for the moral restraint imposed by reliance upon Britain's good faith.

The Loyal Sikhs

But while every part of the Empire places this reliance on British justice it can never be forgotten that we are under special obligations to our Hindu fellow-subjects, and amongst them especially to the Sikhs. This splendid race, once their kingdom of the Punjab was conquered and attached to the Empire, cast all sedition aside and became the most loyal and puissant of the defenders of India.

It was the Sikhs who fought in the defence of British women and children and of British hearths and homes under John Nicholson and Lawrence, and it was the loyalty and prowess of the Sikh regiments which prolonged the memorable siege of Lucknow until relief came, when

"Ever above the top-most tower
The banner of England flew."

Since the Mutiny there has been no great British war in which a Sikh regiment has not distinguished itself. Their colours tell of the Russo-Turkish war, the war in the Sudan under Wolseley, the memorable siege of Magdala, service in Somaliland against the Mad Mullah, in China at the Taku and Boxer rebellions, and in the expedition to Tibet.

The Men Who Seek Redress

There are men now in the streets of Victoria carrying medals which they earned in the defence of Lucknow half a century ago, and Dr. Sundar Singh's own father fought at Magdala. This is the scantiest review of the splendid service which the Sikhs have rendered to the Empire in the hour of need. Through the warp and woof of its history runs the thin red line of which Kinglake wrote so eloquently but also the glittering thread, which nothing can unweave, of those splendidly caparisoned regiments raised by the Sikhs and led by British Officers. These are the men who are now asking the Canadian Government to grant them simple British justice. The demand must prevail because it is a just one, and it should and will receive the support of every British subject who realizes the debt which the Empire owes to the petitioners, and the duty which it owes to itself.

Anti-Asiatic Agitation Town Councils Join Hands

The Capetown Chamber of Commerce has taken up very actively an important point in connection with the issue of general dealers' licences (says the *Argus*). It will be borne in mind that recently a judgment was given in the Provincial Court to the effect that a holder of such a licence could obtain a removal licence for his business without again applying to the Municipality for a certificate. This judgment occasioned considerable anxiety, for it followed that were the Municipality to allow, say, a Chinaman a licence to trade in one of the back streets, he might immediately afterwards remove his business to Adderley-street, without asking the permission of the Town Council to do so. The point was brought to the notice of the President of the Chamber, and he issued instructions for a letter to be written to the Government recommending that an appeal should be lodged against the judgment. All the Municipalities of the Peninsula were also communicated with, and the majority of them supported the action of the Chamber, with the result that Government has noted an appeal. The result of the appeal will be awaited by business men with interest. If the judgment of the Provincial Court is upheld, then it may be necessary to appeal to Parliament to alter the law.

The Health and Licences Committee at the last meeting of the Port Elizabeth Council (says the *And Daily Mail*) drew attention to the fact that there were now 19 Indians engaged at 13 establishments holding licences. The committee are doing the best of

trade in mutton of the town, and emphasised the fact that the matter of the Asiatic trader had become a most serious economical question, and suggested that as the present condition of things was a serious menace to the European trader, Government's attention be drawn to this very important matter, with a view to legislation.

Mr. Kemsley moved that the attention of the Minister of the Interior be drawn to the matter and that the other municipalities be approached with a view to obtaining legislation on the subject.

Mr. Smith seconded the motion, and it was carried.

Kimberley, Maitland, Woodstock and other municipalities in the Cape Province have decided to support a resolution passed by the Port Elizabeth Council in favour of approaching the Government to introduce a short Bill in the Union Parliament to provide for an amendment to the General Dealers' Licences Act, so as to make it compulsory for all applicants for general dealers' licences in future to obtain a certificate from the Municipal Council concerned before being enabled to obtain a transfer from one shop to another.

There was opposition when the resolution came before the King Williamstown Council. Mr. Proctor moved that the request be not entertained, and spoke in very strong terms against the resolution, considering it altogether too rigorous for this country, and more suited to Russia. It was a recognised principle that people should be allowed to buy and sell on the cheapest market, but sometimes in this country people were denied that right by Act of Parliament. Why should a person who had had a licence for twenty or thirty years have to apply for another certificate when he wished to transfer his business to other premises, and thus put himself at the mercy of a Town Council? This Government had gone to the trouble, by means of Stamp Acts and Wagon Acts, to concentrate trade at the ports. They in King Williamstown had suffered from that more than others, and should be able to appreciate it. Council in the past had adopted a policy of giving everybody a fair chance and let the best man win. The resolution proposed to do away with fair and free trade.

By the Mayor's casting vote an amendment that the matter should be referred to the Council in committee was carried.

"We have no right to draw any race distinctions, and I would like to make it clear to my own party that it will be absolutely impossible for me to lead them in future if that party exists on racial lines. I will not tolerate that one party or one section of the population shall be oppressed by the other."—GENERAL MOTHA at Standerton, June 19, 1910.

The Women's Movement

40,000 Women in Procession

"The greatest Suffragette procession ever organised paraded through London on Saturday in mail week, from the Victoria Embankment to the Albert Hall," says the *Mail*. "It was six miles long and included about 40,000 women of all classes, from the earl's daughter to the 'sweated' worker. It took over three hours to pass a given point, and the Coronation traffic cheerfully allowed itself to be dislocated."

"No Suffragette procession has ever approached this in picturesqueness, variety, size, and significance. The views of Londoners about votes for women may or may not have changed, but it is certain that their attitude towards the women who demand the franchise has undergone alteration. The closest relations existed between the women and the crowd. Everybody was in a good temper."

"Perhaps the most striking feature of the demonstration followed—a solid band of 700 women, dressed in white, who have all been to prison for their convictions," adds the *Mail*. "From the promoters' point of view this mobilisation was a stroke of genius. At first the crowd just looked at them and their banners as part of the show, but in a little while as the 700 went on marching, five abreast, the crowd realised that these women had dared to suffer hardships and humiliations for an idea. There was nothing in their looks to suggest why they in particular should have done it. Some were handsome and some had personalities, but taken as a whole they looked just ordinary women."

Miss Christabel Pankhurst, at the Albert Hall, moved a resolution rejoicing in "the coming triumph of the votes for women cause," and pledging itself to use any and every means to turn to account the Prime Minister's pledge of full and effective facilities for the Women's Enfranchisement Bill. Miss Pankhurst said they stood that day speaking with a more certain hope than they had ever had before of an early triumph of their cause. They had acted for many years simply in faith, and now they had proved that that faith was amply justified.

The Hon. Mr. W. P. Schreiner has consented to attend the Universal Races Congress, as the representative of the Capetown Auxiliary Committee. Dr. W. Flint, the Parliamentary librarian, is the other representative. Mr. H. W. Sampson, M. L. A., will attend the Congress on behalf of the South African Labour Party.

Thoughts from Thoreau

"Life Without Principle"

What is it to be born free and not to live free? What is the value of any political freedom but as a means to moral freedom? Is it a freedom to be slaves or a freedom to be free, of which we boast? We are a nation of politicians, concerned about the outmost fences only of freedom. It is our children's children who may perchance be really free. We tax ourselves unjustly. There is a part of us which is not represented. It is taxation without representation. We quarter troops, we quarter fools and cattle of all sorts upon ourselves. We quarter our gross bodies on our poor souls, till the former eat up all the latter's substance.

With respect to a true culture and manhood, we are essentially provincial still, not metropolitan,—mere Jonathans. We are provincial, because we do not find in home our standard,—because we do not worship truth, but the reflection of truth,—because we are warped and narrowed by an exclusive devotion to trade and commerce and manufactures and agriculture, and the like, which are but means, and not the ends.

A praetor or proconsul would suffice to settle the questions which absorb the attention of the English Parliament and the American Congress.

Government and legislation! These I thought were respectable professions. We have heard of heaven-born Numas, Lycurguses, and Solons, in the history of the world, whose name may at least stand for ideal legislators; but think of legislating to regulate the breeding of slaves, or the exportation of tobacco! What have divine legislators to do with the exportation or the importation of tobacco? What have humane ones to do with the breeding of slaves? Suppose you were to submit the question to any son of God,—and has he no children in the nineteenth century? Is it a family which is extinct?—in what condition would you get it again? What shall a State like Virginia say for itself at the last day, in which these have been the principal, the staple productions? What ground is there for patriotism in such a State? I derive my facts from statistical tables which the States themselves have published.

A commerce that whitens every sea in quest of nuts and raisins, and makes slaves of its sailors for this purpose! I saw, the other day, a vessel which had been wrecked, and many lives lost, and her cargo of rage, juniper berries, and bitter almonds were strewn along the shore.

It seemed hardly worth the while to tempt the dangers of the sea between Leghorn and New York for the sake of a cargo of juniper berries and bitter almonds. America sending to the Old World for her bitters! Is not the sea brine, is not shipwreck, bitter enough to make the cup of life go down here? Yet such, to a great extent, is our boasted commerce; and there are those who style themselves statesmen, philosophers, who are so blind as to think that progress and civilization depend on precisely this kind of interchange and activity,—the activity of flies about a molasses hogshead. Very well, observed one, if men were oysters; and very well, answer I, if men were mosquitoes.

When we want culture more than potatoes, and illumination more than sugar plums, then the great resources of a world are taxed and drawn out, and the result, or staple production, is—not slaves, nor operatives, but men,—those rare fruits called heroes, saints, poets, philosophers, and redeemers.

In short, as a snowdrift is formed where there is a lull in the wind so, one would say, where there is a lull of truth, an institution springs up. But the truth blows right on over it, nevertheless, and at length blows it down.

What is called politics is comparatively something so superficial and inhuman, that, practically, I have never fairly recognized that it concerns me at all. The newspapers, I perceive, devote some of their columns specially to politics or Government without charge; and this, one would say, is all that saves it; but, as I love literature and, to some extent, the truth also, I never read those columns in any rate. I do not wish to blunt my sense of right so much. I have not got to answer for having read a single President's message.

When the mathematician would solve a difficult problem, he first frees the equation of all encumbrances, and reduces to its simplest terms.

What a wedge, what a beetle, what a catapult, is an earnest man! What can resist him?

As for conforming outwardly and living your own life inwardly, I do not think much of that.

If you would convince a man that he does wrong, do right. But do not care to convince him. Men will believe what they see. Let them see.

I do believe that the outward and the inward life correspond; that if any should succeed to live a higher life, others would know of it, that difference and distance are one.

To look at literature;—how many fine thoughts has every man had! how few fine thoughts are expressed! Yet we never have a fantasy so subtle and ethereal, but that talent merely, with more resolution and faithful persistency, after a thousand failures, might fix and engrave it in distinct and enduring words, and we should see that our dreams are the solidest facts that we know. But I speak not of dreams.

Those things which now most engage the attention of men, as politics and the daily routine, are, it is true, vital functions of human society, but should be unconsciously performed, like the corresponding functions of the physical body. They are infra-human, a kind of vegetation. I sometimes awake to half-consciousness of them going on about me, as a man may become conscious of some of the processes of digestion in a morbid state and so have the dyspepsia, as it is called. It is as if a thinker submitted himself to be rasped by the great gizzard of creation.

When in the progress of a life, a man swerves, though only by an angle infinitely small, from his proper and allotted path (and this is never done quite unconsciously, even at first; in fact, that was his broad and scarlet sin,—ah, he knew of it more than he can tell), then the drama of his life turns to tragedy, and makes haste to its fifth act. When once we thus fall behind ourselves, there is no accounting for the obstacles which rise up in our path, and no one is so wise as to advise, and no one so powerful as to aid us while we abide on that ground.

I know many men who, in common things, are not to be deceived, who trust no moonshine; who count their money correctly, and know how to invest it: who are said to be prudent and knowing, who yet will stand at a desk the greater part of their lives, as cashiers in banks, and glimmer, and rust and finally go out there. If they know anything, what under the sun do they do that far? Do they know what bread is? or what it is for? Do they know what life is? If they know something, the places which know them now would know them no more for ever.

This, our respectable daily life, in which the man of common-sense, the Englishman of the world, stands so squarely, and on which our institutions are founded, is in fact the veriest illusion and will vanish like the baseless fabric of a vision; but that faint glimmer of reality which sometimes illuminates the darkness of daylight for all men, reveals something more solid and enduring than adamant, which is in fact the corner-stone of the world.

Word Pictures

A Philosopher's Experiences

Mr. F. J. Gould writes his experiences of his trip to America in the *Ethical World*. We give below a few of these word pictures with the headings given by the writer:—

Tongues

Majestic are the cloudy heavens, and noble with a Greek nobility the circle of the Atlantic. Across this sublime stage shoots our Babel. Italian and German and Russian and English speeches jostle shrilly in the uncomfortable gang-ways of the steerage. Small talk, and casual droppings of ideas, and much discussion on the topic of meals, make frothy chaos in the saloons and on the upper decks. Around me, as I write, clatters the trifling chat of card-players, making one think of the Dutch taverns of Toniers. And the Marconigrams on the wall introduce appropriate trifles from two continents—the victory of a lady golfer, the achievement of King George's racehorse, the elopement of an American heiress, the brilliant play of English poloists. Majestic are the cloudy heavens, and noble with a Greek nobility the circle of the Atlantic.

Mass

It is true that New York screamed an eagle-scream, an overhead railroad scream, an infinite dollar scream, as soon as I stepped ashore. But I saw near the docks an open door at the Church of Guardian Angels. Entering, I found myself in a Catholic sanctuary filled with a proletarian congregation at 9 o'clock in the morning. The bell rang; the Host was elevated; I knelt with the rest, and rejoiced in the repose, the musical recess from the roaring street, the poetry of the robes and lamps and the plaster groups of the Stations of the Cross. This city—a tempest of business, theatres, sensations, and restless human tides—needs these places of refuge for the tired soul. Noble places of meditation will arise. Meanwhile I am grateful to accept the hospitality of the Guardian Angels, and I respond to the invitation of their twinkling tapers.

Heavens

Like an English rustic chawbacon gazing at the London sights, I stared in astonishment at the electric sky-sign advertisements which illumined the night of New York—wheels turning, men boxing, a girl putting on gloves, etc. A shower of golden rain was falling over a house, and letters of fire flashed across the rain; I eagerly hastened near enough to read, and then I beheld the inscription, "E. E. Hawthorne's Fall-out." I pressed, with aching nerves, at the statue of Columbus, and there I met a man who kept guard over a big telescope. Young

men were gazing, and I took my turn, and saw Jupiter and four of its moons, and the purplish silver of the wondrous son of Vega. I forgot the chaos of New York advertisements, and my soul was at peace; and how gladly I gave the mild-eyed astronomer double what he asked—the price of two blood-curdling novels, to wit, two dimes.

Bowery

I wandered for an hour amid the squalid tenements of the New York Bowery, crowded with talkative Italians, soft-speaking Chinese, and the rest. Children—tragically unkempt—swarmed over the road, the pavement, the doorsteps. Cheap and nasty food, clothing, lodgings, amusements. Live snails crawled over a barrow, ready for sale and for dinner. Rags and grime wrapped poor humanity in gloom. One gleam pleased me. Groping down a narrow passage, I entered a school (attached to the Church of the Transfiguration—a fine symbolic name) in which a quiet young Chinese teacher was instructing Chinese lads of sixteen or seventeen in the art of writing their own language. It was a pleasant island in the chaos of Bowery, and I was proud to chat a few minutes with a Mongolian fellow-worker, and shake hands.

The Draft Municipal Ordinance

Messrs. Cachalia and Gandhi have given evidence before the select Committee of the Provincial Council. The evidence given was exhaustive and touched on all the points raised in the petition already published in these columns. As the evidence was taken *in camera*, it could only be published after the Committee has presented its report to the House.

Europeans and Asiatics

A Roodepoort Petition

Johannesburg, July 19—A petition is being extensively signed in Roodepoort to the Administrator, and asks that relief be granted in the matter of Asiatics and coloured persons being allowed to live, and trade and otherwise be side by side with Europeans in the township. It prays that the powers of municipalities in this respect be widened, and points out the commercial and social evils.

One clause of the petition reads:—
"We consider the close proximity of coloured persons to Europeans is largely responsible for the black peril outrages, or at least affords facilities and opportunities for such crimes."
—*Natal Mercury*.

Tolstoy Farm School

The children of this school have received from Mr. A. M. Bhayat, of Heidelberg, a supply of winter jerseys. The Habibia Garden Company, through Mr. Nagdee, invited them to pass the last week-end at their magnificent farm at Warmbaths. The party was accompanied by Messrs. Kallenbach, Ritch, P. K. Desai and Gandhi. The children greatly enjoyed the liberal hospitality. Mr. Nagdee presented the children with a suit each. Throughout their stay, the children had a free run of the Farm. They helped themselves to the luscious oranges and naartjes which, probably, are the best grown in the Transvaal.

The End of Indenture in Mauritius

Labour Supply Sufficient

No Question of Right or Wrong

In the course of Lord Crewe's despatch to the Governor of Mauritius, dated 7th November last, regarding the stoppage of indentured labour from India, his Lordship says:—

"I have the honour to acknowledge the receipt of your telegram of the 21st ultimo with regard to the Report of the Committee on East Indian emigration, and in confirmation of my telegram in reply of the 1st instant, to inform you that, having given full consideration to the Committee's recommendation, I am unable to approve of the continuance of the present system of introducing East Indian labourers under indenture into the Colony of Mauritius.

"I accept the opinion of the Committee, based as it is on established facts and strong arguments, that the labour supply in the Colony is sufficient, and in these circumstances it is not justifiable to continue a system of introducing indentured labour to meet the requirements of a heavy crop with the result of increasing unemployment, distress, and destitution when the exceptional circumstances have passed away. It will, of course, always be open to the planters to obtain free labour from India if they can do so without Government assistance and support; and in the event of a future increase in the normal demand for labour which cannot be met locally, and is not of a temporary and transient character, the question of allowing the introduction of a limited number of coolies under indenture might be brought before the Secretary of State, who would, however, require convincing evidence that the demand was likely to be permanent.

The Delhi Durbar

Suggested Invitation of Colonial Representatives

At a public meeting, held at Madras, on the 20th of June, Sir S. Subramania Iyer, in moving a resolution resolving that an address on behalf of the Madras Presidency be presented to His Majesty, said that he wished to make one suggestion (says the *Madras Mail*). As the Coronation was to take place on Indian soil, the Indian people ought, he thought, to look upon themselves as host. It would, indeed, be a wise thing if they could invite the representatives of self-governing Colonies to attend the Coronation as wholly the guests of Indians. His impression was that it would lead to the establishment of better feeling between them and the self-governing Colonies, where at present, the latter looked upon the people of India as a kind of savages and barbarians. This would be better than spending money upon a proposal to weigh their Majesties against gold. If the request of the self-governing Colonies would go forth, not merely from the people but from all their Indian potentates, he was sure that, unless his imagination had completely gone wrong, it would lead to a better understanding. It would do well to impress on their minds what an important element India furnished in the constitution of the Empire. They might refer to India as the sacred land on which Buddha trod and preached, not for the benefit of this race or that, but for all humanity. They might be told that, however vast their dominion and their resources, no other portion of his Majesty's great Empire could point to a spot so historic as Delhi or the plains of Indraprastha, for a ceremony such as the Coronation. It was a place where great events had happened in the past, and, according to the prophecies which the Hindus possessed, great and greater events were going to take place there in the future. To his mind, the spontaneous determination of his Majesty to come and get crowned on that historic spot was some proof of the truth of that prophecy.

Commenting on the above, the *Leader* (Allahabad) says:—

The suggestion put forth by our revered countryman Sir Subramania Iyer in the speech which we reproduce on another page, that the Colonial representatives now engaged in the deliberations of the Imperial Conference should be invited to India to attend the Coronation Durbar at Delhi, seems to us to be a wholesome one. Such a visit on the part of the representatives of the Dominions, when the loyalty of British India would be fully demonstrated towards the person of his Majesty who is the connecting link of the Empire on which the sun never sets, would surely promote friendly and sympathetic feelings in them, who have till now adopted a

most unfair attitude towards India. They had till now opportunities of knowing India to a very small extent and not at first hand, and they may be now given an opportunity of coming into contact with the rest of India. The proposal is very timely in consideration of the expected happy end of the South African Indians' struggle. It is not certain whether they will be able to spare time to come over to India after their lengthy stay in England for the Imperial Conference, but there is no reason why they should not be invited as the guests of the Princes and people of India.

Municipal Corporations Ordinance

The Ordinance "to amend in certain respects the Municipal Corporations Law (Natal)" has been assented to by the Governor-General. Certain changes have been made in the Schedule of Licences. Wholesale dealers have to pay £10 instead of £7/10/0 as in the original draft; wholesale and retail dealers combined £15 instead of £7/10/0; milk-vendors, dairy-men and milk-dealers 2/6 instead of £1. Otherwise there appears to be no change. Readers may refer to the extracts printed in our issue of the 15th April last; or to the *Gazette* of the 18th instant for the complete Ordinance as passed.

Krugersdorp's Prosperity

Mr. A. H. James (Secretary of the Krugersdorp Chamber of Commerce) author of the notorious circular on Asiatic trade, says, in the course of a special commercial report presented to the Chamber of Commerce:—

"The local merchants practically all branches of trade report an increase of turnover during the past six months as compared with the same period of last year, in some cases amounting to 15 per cent., and in spite of the attraction of the Coronation and the 'call of the sea,' it is not stretching optimism to anticipate that the coming six months will maintain the progress."

"The growing keenness of competition, however, keeps profits low. The financial houses report progress and consolidation, and such testimony as 'Krugersdorp is financially better than it has been since the war,' and 'the district is quite sound,' clearly demonstrates the times are better and that errors of past years are being avoided. If we cannot boast of a 'boom,' we at all events need not fear a 'slump.'"

NOTE: And yet this same Mr. James talks about the Indian trader taking "the bread out of our children's mouths!"—Ed. I.O.

Mahomedan Wives

Messrs. Cachalia and Imam A. K. Bawazeer have received the following communication from General Smuts:

With reference to your letter of the 5th instant, I am instructed to inform you that the ruling by the learned Judge in the case of Adam Ismail, versus the Registrar of Asiatics regarding the immigration of the wives of Mahomedans has been noted, and to state that if any case involving hardships is brought to the notice of the Hon. the Minister it will receive consideration.

A Songless Race

The people of to-day are described in Mr. Edward Carpenter's *Non-Governmental Society* (Fifield; 3d. net):

"Over the great mass of the people the same demon spreads its dusky wings. Feverish anxiety is the keynote of their lives. There is no room for natural gladness or buoyancy of spirits. You may walk the streets of our great cities, but you will hear no one singing—except for coppers; hardly a ploughboy to-day whistles in the furrow, and in almost every factory (this is a fact) if a workman sang at his work he would be 'sacked.' We are like shipwrecked folk clambering up a cliff. The waves are raging below. Each one clings by handhold or foothold where he may, and in the panic if he push his neighbour from a point of vantage it is to be regretted certainly, but it cannot be helped."

For the offence of not paying the poll-tax, an Indian named Bala Singh, aged 72 years, was fined £1 at Verulam, on the 20th instant.

Work! it is thy highest mission;
Work! all blessing centres there;
Work for culture, for the vision
Of the true, and good, and fair.
WHITE.

Contents

	Page.
The Imperial Conference	281
Emple Building	283
From the Editor's Chair	283
Brutal Treatment of Railway Passenger ..	284
"Spotted Fever"	284
The Stanger Affair	284
What is a British Citizen?	284
British East Africa	285
Indians in Canada	285
Anti-Asiatic agitation	285
The Women's Movement	286
Thoughts from Thoreau	287
Word Pictures	288
The Draft Municipal Ordinance	288
Europeans and Asiatics	288
Tolstoy Farm School	288
The End of Indenture in Mauritius ..	288
The Delhi Durbar	289
Municipal Corporations Ordinance ..	289
Krugersdorp's Prosperity	289
Mahomedan Wives	289
A Songless Race	289

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૯.

ફ્રીડમ, યુનીયન, લાઇબર ટ્રીડમ, ૧૯૧૮.

અંક ૨૬.

અડવાડોક પંચાંગ.

બોરોલી-તા. ૨૨ મી જુલાઇથી, તા. ૨૮

જુલાઇ સુધી, ૪૦ સં. ૧૯૧૧.

હોંડુ-આપાદ વડ ૧૧ મી આવજુ સુધી, સં. ૧૯૧૭.

જુલૈયાન-તા. ૨૫ ૩૦ જુલૈયા તા. ૧ સામ્ય સુધી ૧૯૨૬ હી.

વાર.	રોજી	હીંડુ વીધી.	મુસલ તા.	પારસી રોજ.
શનિવાર	૨૨	૧૧	૨૫	૧૩
રવિવાર	૨૩	" ૧૨	૨૬	૧૪
સોમવાર	૨૪	" ૧૩	૨૭	૧૫
મંગળવાર	૨૫	" ૧૪	૨૮	૧૬
બુધવાર	૨૬	૧૫	૨૯	૧૭
ગુરુવાર	૨૭	" ૧૬	૩૦	૧૮
શુક્રવાર	૨૮	" ૧૭	૩૧	૧૯

અનુક્રમણિકા.

દેશી આવેલ મજુરોની હસા...	૪૪૩
ઇમીગ્રેશન ખાતાનું હુદારપણું...	૪૪૩
બેંગલોરના અનુક્રમણિકા...	૪૪૩
રૂઝુદામાં સેનેરી કાયદો...	૪૪૪
રૂઝુદાના ગોરાઓ...	૪૪૪
નાતાલનું મુનીસીપલ કોર્ટનું...	૪૪૫
નાદરી સંજ્ઞાની નોટીસો...	૪૪૫
સ્ટેશનમાં ગીરમીટીઓનો કેસ...	૪૪૫
હોડપર કોસનો રામ...	૪૪૫
એક વસ્તુ રેલવે કાર્ગુન...	૪૪૫
દીલ્લી હરબાર અને કોલોનીઅલ પરીણા...	૪૪૫
અર્થપત્રીઓને જવાબ...	૪૪૫
પુરવ આફ્રિકાના હાંસીઓ વિષે...	૪૪૬
વિવિધ વિષયો...	૪૪૭
વાર સમવાય...	૪૪૮
માણ વસ્ત્રમાન...	૪૪૮
આલેક્સાન્દર હાંસીની હાલત...	૪૫૦
કોનેડાના હાલમાર થતા હાંસીઓ...	૪૫૦
આફ્રિકાનાં કલેક્ટરો સાથે...	૪૫૦
ટેલિગ્રાફના હાંસી...	૪૫૧
ટેલિગ્રાફનું યુનાઇટેડ હાંસી કોલોનીઅલ...	૪૫૧
વિવિધ વિષયો...	૪૫૧
કુખના અનુક્રમણિકા સુધ અસર...	૪૫૨
શાપનું નિદાન...	૪૫૩
હમતિ કે અધિકારિતિ ?...	૪૫૪
મહાન ડો. કુમારસામી...	૪૫૫
પરજુલુ ખબરો...	૪૫૬
હોંડુવાનના ખબરો...	૪૫૭

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર, તા. ૨૨ જુલાઇ, ૧૯૧૧.

દેશી આવેલા મજુરોની હસા.

ગીરમીટ બંધ થયા જેવું પૂરું થયું. સેવાયા છતાં ગીરમીટના માલિકો મજુરોને સુખી રાખવા કે તેમના કરીરની સુખા કરી નળવવા કંઈ કરવાનું બાકત નથી. દેશી સ્ટીમરમાં અગવતાજ આ ભોળાઓનાં ભોળાનાં દુઃખ શરૂ થાય છે. તેમને મેટી સંખ્યામાં એકજ સ્ટીમરમાં ભરવામાં આવે છે. સ્ટીમર પર તેથી ચંકડો થાય છે, અને રોમ હાટી નીકળે છે. હાંસીનાં કાનારો છોડતી વખતે માલુસોની ડાકતરી તપાસ કરેલી હોય છે, તેથી સ્ટીમર પર રોમ હાટી નીકળવાનું મુખ્ય કારણ અસાધારણ ગીરમીટ અને તેથી થતી ચંકડી એજ હોઈ શકે. આવી રીતે એક કરતાં વધારે કારણોમાં તાવને અગતો રોમ હાટી નીકળેલો. જેને પરિણામે કેટલીક હોદા થએલી. આથી સન્તાવાળાઓ અરજના ખબરો જેમ અને તેમ છુપાવવા લાગ્યા. છેલ્લી એક સ્ટીમરમાં આવેલા મજુરોના સંખ્યામાં પણ આમજ બન્યું હોય એમ કહે કેટલાક દિવસ પીત્ત પાક પ્રગટ થએલ હાંસીથી દેખાય છે. એવું કહેવામાં આવે છે કે આ કેસમાં એકજ લેણ રોમમાં કે માલુસો સપડાઈ પડ્યા હતા. આ કારણથી બધા માલુસોને બંધ પર કોરેન્ટાઇનમાં લઈ જવામાં આવ્યા. બે માલુસોનાં મરણ થઈ ચુકેલ જણાવવામાં આવે છે. કોરેન્ટાઇનમાં આપકા સેફે પર સી આપકા નાખવામાં આવે છે તેની જાણ થઈ નથી. દરદમાં સપડાએલાના આ હાલ કહેવામાં આવે છે એ પણ જણાયું નથી. રોમનું નામ સાબળી ગોરાઓમાં ખળભળાટ ન થવા પામે એટલા માટે રજાનીક છાપામાં એટલું જણાયું છે કે રોમનો ફેલાવ થતો અટક્યો છે એવી કાળજી રાખવામાં આવી છે. કોરેન્ટાઇનની મુદત ૧૫ દિવસ ની હોય છે આ મુદત આ વખતે સંખ્યા વધારામાં આવેલો એવો સંભવ છે.

અમલો કલકત્તાથી આવેલા મજુરોમાં આ રોમ હાટી નીકળેલો હતો. આ વખતે તે મહાસમી આવેલા માલુસોમાં હાટી નીકળેલ છે. પાંચ દસ મજુરો કહે કે મરે તેની કાને દરકાર છે? નહીં તે એક વખત જે સ્થિતિને લીધે રોમ પેલા થએલો તેવી સ્થિતિ બીજી વખતે થઈ શતી અટકાવવાનાં પગલાં કેમ ન લેવામાં આવે ?

ઇમીગ્રેશન ખાતાનું હુદારપણું

ધોધ વખતપર કોરેન્ટાઇનને લાગલ કરવાનો કરનનમાં ચાલેલ કેસ અમે જાણ્યો હતો તે પાંચનારને વાદ આવશે, આ કેસમાં પા. ૧૦૦ ના બેલ હુકમી છેકરને ૬૭ પુરવાર કરવા ફેલારવામાં આવેલ. કેસમાં મેટલી જુલ્યાની રજૂ ન થવામાં કારણ આપી માલુસોને તે મદી નામેલો. છતાં કોરેટ ચોખ્ખી કીકા કરેલી કે અર જહારો ફરીથી થોડા પુરાવો મેળવી શકે તો કોરેન્ટાઇન લાગલ થવામાં ચુકાદો આડે ન આવી શકે. આમ અરજદાર હાંસીની વસ્તુક કાઢ તરફથી અમમાલુક નહોતી એવું કારેટ બજેર કર્યું. પા. ૧૦૦ ના બેલ પાછા આપવાનું કોરેન્ટાઇન હાથમાં હોય તો તે દુરત આપકા પણ ઇમીગ્રેશન અમલદારના હાથમાં હોવાથી તે તેની મુનજરીપર ચુકાનું.

કહે જણાય છે કે બેલના પા. ૧૦૦ ઇમીગ્રેશન ખાતાનું પચાવી પાડવા માટે છે. આ લોકોને છુદવા સિવાય બીજું કંઈ જ નથી. અમે સાંભળ્યું છે કે આ ખસા વસ્તુ કરવા કામગીરી વગરના આગળ પગલાં લેવાના છે. એ તે બેલ વડા કુરેપુરી તજવીજ નહીં કરવામાં આવે તે બેલથી ઉતરવાનું લોકો માટે અસહ્ય જેવું થઈ પડશે. અને જણાવેલ કારણ માલુસ પાછા જશે. કોરેન્ટાઇન કોરેન્ટાઇનમાં અગતી રહી કામ લેવા પુરતી જરૂર છે.

જોહાનસબરમ

(આમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

જોહાનસબરમ

સુસમમાનની કે બીજાની એક કરતાં વધારે જોરત ન આવી શકે એવો કાયદો નો અરથ જડજ વેસફસે કર્યો તે હિપરથી એસોસીએશન વતી મી. કાછીયાએ તથા હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી વતી હમામ સાહેબ અબ્દુલ કાદર બાવાજીરે કામગીરી લખેલા તેના સંતોષકારક જવાબ આપી મથા છે. જનરલ સમટીસ લખાવે છે કે તેણે જડજ વેસફસના ઠરાવની નોંધ લીધી છે. પણ એ કાંઈ સુસમમાનને એક કરતાં વધારે જોરત હતી તો તે બાબત સહત આપવા જનરલ સમટીસ બાનમાં લેશે.

જોહાનસબરમ નીક

આ બીજા જેમાં દીદી ફરીયા વિગેરે ઉપર હક્ક કરવામાં આવેલ છે, તેની ઉપર મી. કાછીયા તથા મી. અંધીએ સીમેન્ટ કમીટી પાસે લુગાની આપી છે. લુગાનીમાં થકા સવલ જવાબ મથા ને તેમાં લાઇસેન્સ, મુનીસીપલ ફરે સાઇડ વિગેરેની બાબતો આવી મથેલી છે. લુગાની લગભગ રોડ કાઢાક સુધી ચાલી હતી. તેનો તારાને કાલ બહાર પડે તેમ નથી કેમકે તેવી લુગાની અને કમિટીનો રીપોર્ટ સ્થાનિક આરા સભા પાસે રજુ ન થાય ત્યાં લગી બહાર પાડવાની મનાઈ છે.

ફીપરના કેસ

મી. જહમદખાન ઉપર માસ્ટરવેટ વિરુદ્ધ મુકદ્દમા આપ્યો છે તેની ઉપર અપીલ નોંધાવેલી છે. તે અપીલ ઉપર સુધી લઇ ગયે છુટકો છે. તે કેસના મુકદ્દમા ઉપર થકો આધાર રહેવાનો છે. એ તે કેસ વિરુદ્ધ જલ તો મહાન લડત લેવી પડશે. એ કેસ કસોમફન્ટેન અથવા તેથી બાજબ વધે તો તેનું અરથ કઠાકવાને સાર ઉપ રજુ પણ કરવું પડશે એમ જણાય છે. મી. કાછીયા કામ બરાબર આકર છે ને તે પાર પડે કારેબ એમ નિરાતે લેસા કહે તેમ છે.

જોહાનસબરમની નિશાળ

આ નિશાળમાં કાલ તો થકા મોડા નિશાળીયા છે. પાંચ હોડસ ને બે હોડરી છે. તેઓને મી. એ. એમ. બાબાતે જિજ્ઞાસાનાં ચંદ્રશેખર મોહનમાં છે. મી. નમદીએ હાબીયા આરડન કંપની વતી બામંચકુ આપ્યું તેથી તેઓને વેરથ

બાથસ ફારમ ઉપર લઇ જવામાં આવ્યા હતા. સાથે મી. કેલનમેક, મી. રીચ, મી. પ્રમણ દેસાઇ તથા મી. અંધી હતા તેઓનું આવવા જવાનું અરથ પણ કંપનીએ હિપાડયું હતું. જનીવારથી સોમ વાર સુધી તેઓ કંપનીના ફારમ ઉપર રહેલા. ત્યાં મી. નમદીએ બહુ સારી બરકાસ કરેલી. અને દરેક નિશાળીયાને પોતાની દુકાનમાંથી એકેક પોષાક પણ બક્ષિલ આપ્યો.

આ નિશાળમાં કાલ તો મુખ્યત્વે મી. અંધી બચાવે છે. મી. અંધી હવે જોહાનસબરમ માત્ર અઠવાડીયામાં એકજ દિવસ જાય છે. ને બાકીના દરોજ નિશાળ બચાવવામાં ગયે છે. વકીલાતનું કામ તેમણે લગભગ ઝાડી હાડ્યું છે. માત્ર જરૂર પડતું જ સલાહનું કામ કરે છે. બાકી બધી વકીલાત મી. રીચ સંભાળે છે.

સમાધાનીમાંનાં જામ

સમાધાનીમાં જેઓ આવી કહે છે તેવાના નામની પહેલી ટીપ રજીસ્ટરારને મોકલવામાં આવી છે. એટલે હવે મોટી મુકદ્દમા જોહાનસબરમમાં જોશીસ આવે એવો સંભવ છે.

ફીપરના સેનેરી કાયદાનો કેસ

'ટરાંસવાલ લીડર' માં નીચેની અમલ ની બીના પ્રવટ થઇ છે:—

એસીઆટીકને ખાલુની સરહદમાં આવેલા પોતાના રોડ પર રેલમાર સાર રહેવા દેવા માટે ફીપરના એ. રેમ્પ લીન નામના મેરને લાંબા બાસીસ્ટન્ટ માસ્ટરવેટની ઠોરડમાં ખડો કરવામાં આવેલ હતો. આરોપી મેરને ઠોરડે સુ-હેમાર કરાખ્યો હતો, અને પા. ર ના દ'4 અથવા 10 દિવસની કેદની સજા ફરમાવવામાં આવી હતી.

અપીલ નોંધાવવામાં આવી છે.

[આ કેસમાં રોડ રાખવાર એસીઆટીક છે, એટલું જ કહેલ છે, પણ આમાર જોહાનસબરમના અખરપતમાં સુચવેલ ફીપરના ફીલિવાલોજ આ કેસ જણાય છે. —મ. ઈ. એ.]

મી. લી. કે. અંધી, તથા મી. આલુ'દ કાલ જેમણે 11-2 વરસ પર ફીદની સાર માટે ફીલીકસ હોરેકુ તેઓ પાછા પોતાની જગા અને કામપર ફેરવી છેલી ફીપરમાં આવી પહોંચ્યા છે.

ફીપરના મેરનો

ફીપર વિરુદ્ધ હીકમાલ

તા. 16 મીએ સ્થાનિક અખામાં ફટર જણાવે છે કે:—

ફીપરનાં એક પીટીકનપર મેરનોની બહેણી રીતે સહીઓ લેવામાં રહી છે. આ પીટીકન ટરાંસવાલના એકમીનીસ્ટ્રેટર પર મોકલવામાં આવશે. તેમાં એવી માગણી કરવામાં આવી છે કે મામમાં એસીઆટીક અને કલરડ મેકેને મેરનોની બેઝબોડ રહેવા, વેપાર કરવા, અને બળવા દેવામાં આવે છે તે બધું મુખ્ય જોડાએ. આ કામ માટે મુનીસીપાલીટીની સચા વધારી દેવા કહ્યું છે. વેપારી અને સમાજીક રીતે મેરનોને નુકસાની ભોગ વધી પડે છે તે પણ પીટીકનમાં વરણનું છે.

તેમાંની એક કામ નીચે મુજબ છે: "અમે (સહી કરનારા મેરનો) પારીએ છીએ કે મેરનોની નજીકમાં કલરડ મેકેને વસવા દેવાની રીત એ "કાજા ભવ" નું મુખ્ય કારણ છે. તેવા રહેઠાણથી આવા મુકદ્દમા બનવાની સંજવડ અને તોફા મળી કહે છે."

પાછળથી મળેલ ખબર ઉપરથી જણાય છે કે આ પીટીકનપર લગભગ 260 સહીઓ લેવામાં આવી છે.

પીટીકનમાં એક એવી બીના જણાવી છે કે સહેરની મુખ્ય મથાઓમાં નિરંતર વધુને વધુ થસારો મથા કરે છે. અને સહેરનું જે મથા સ્થળ મજાબ એવા કામમાં પરદેશી પ્રળના એક મેરનો પોતાનું રોડ એક એસીઆટીકને બે વરસ માટે બાડે આવેલ છે.

પીટીકનમાં મુશ્કેલી રીતે કહ્યું છે કે કલરડ અને એસીઆટીકને મેકેને અથવા બનરમાં મુકા સંખવા.

ફીપરનાની ટપાલ

તા. 17 મીએ પંડુઆમાં આવી પહોંચી હતી.

તા. 20 મીએ સોમાલીમાં તથા અમ લાહીમાં આવી પહોંચી હતી.

તા. 21 મીએ સોમાલીમાં જવા બ'ધ થઇ હતી.

તા. 22 મીએ અમલાહીમાં જવા બ'ધ થશે. આજ અરસામાં અમોનામાં જવા બ'ધ થશે.

નાતાલનું મ્યુનિસિપલ ઓરડાન-સ

નાતાલમાં મ્યુનિસિપાલીટીઓની સંતામાં વધારો કરવા ડરબન કોર્પોરેશન તરફથી જે બીજા નાતાલની પ્રિવીલીયલ કાઉન્સિલમાં રજુ થયું હતું તે પાસ થઇ તે પર ડરબનની સહી થઇ છે, અને તે છેલ્લા નાતાલના મેજેસ્ટ્રાટ પ્રસિદ્ધ થયું છે. આ ઓરડાન-સ બીજા તરીકે પ્રગટ થયું છે. આરે તેનો તારીખે અમે પ્રગટ કરી મવા છીએ. આ કાગળ તમે નાના કાગળાજી વેચનાર, કુખની ફેરી કરનાર, વિગેરે પર લાઇસેન્સ નાખવાની મ્યુનિસિપાલીટીઓને સતા મળી છે. લાઇસેન્સની શી વધારે માં વધારે રાખી કલવા બીજાના જે રકમો મુકરર કરવામાં આવી હતી તેમાં કેટલાક કાગળામાં ફેરફાર થયા છે. ફેરફાર થયેલ બાબતો તેના વારસીક દર સાથે અમે નીચે આપીએ છીએ:

	પા. શી. રૂ.
હોલસેલ ડીલર	૧૦-૦-૦
રિટેલ ડીલર	૫-૦-૦
હોલસેલ અને રીટેલ	૧૫-૦-૦
દ. આ. ફળ તરફારીની ફેરી	૦-૧૦-૦
મીલકત-ડર, કેરીમેન, અથવા	
મીલકત ડીલર	૦ ૨-૬
આપીની ચીજોના દરનો હોલો તા. ૧૫	
મી એપ્રિલના અમારા અકમાં બીજાના	
તારીખ સાથે અમે આવેલ છે.	

નાદારી સંબંધી નોટીસો વગેરે

(સરકારી મેજેસ્ટ્રાટથી)

ટાંસવાલમાં મેરીટો ડીક્લેરેશનમાં આવેલ વીજળીયુરુપરના ઇસ્માઇલ રૂતરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૭ મી આગસ્ટે પ્રીયોરીઆ સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

કુલ ત્રીજાદરના પ્રેમા પરચેસર પટેલ ની નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેક્ચરરોની આસ મીટીંગ તા. ૨૭મી જુલાઈએ ૧૧ વાગે નોટીસરમમાં આસીસ્ટન્ટ રેસીડન્ટ માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં કરાશે.

વેલ્થના હીદી ફાટકીલર ઇમાલીમ માજીસ્ટ્રેટ મુલ્કાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૨મી સપ્ટેમ્બરે ડરબન કોર્ટમાં કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

સ્ટેશનમાં મીરમીટીઆનો કેસ

૫૫ માસુસો જાણમાં

પોતાના કુખની ફેરીયાદ કોર્ટ પાસે કરવા અને ન્યાય મેળવવા સ્ટેશન મેજેસ્ટ્રાટ મુલ્કરોનો કેસ તા. ૧૭ મીએ ચાલ્યો હતો. કોર્ટમાં તેમની ફેરીયાદ સંજોગે તેમ નહોતું. તેમનું કુખ કોઈ દુર કરે તેમ પશુ નહોતું. કોર્ટે તે તેઓ કામ છોડીને કેમ ચાલ્યા બાબા એ બાબત કાલમાં લીધી. અને તેમની ફેરીયાદ સંજોગે વગર ૫૫ મરદોને પા. ૧ ના દંડની અથવા એક માસની સખત મજુરી ની જેલની સજા કરવામાં આવી. નાતાલ સુપ્રીમ મવાની કાલમાં વલ મધ આવેલક પશુ વુલ્ફ અનેલા આ માલવીને કાલ મેળવવા જતા જેલ વળગી એ જેલ મુ. વિચારો બાબા હશે? અથવા જેલમાં મવા છે. પોતાના પાલકના આ કાલ જેલ બાઇલીડ અને ઓકરોમિના કુખનો પાર ન રહ્યો. કેટલીક સીઓ નિરાક મધ કામપર પાછી ગઇ છે, ત્યારે બીજી કેટલીક હજી સરકાર આપાપ કાંઈક રાહત આપવા જેલ વાટ જોતી કોર્ટ આગળ બેસી રહી છે. તેઓ બીજારીને અગર નથી કે સરકાર "માબાપ" કાળી આમડી સાળાની "માબાપ" આવકાલ મટી મળે છે.

હીડીપર કેસનો ડામ

વેલ્થમની કુલિઅન કમીટીવલી મી. ઇ. એમ. મોટાલા તા. ૨૦ મી એ કાળે છે કે:-

આજરોજ એક હીડી જુદાને પેલ ટેક્સ બારામાં કોર્ટમાં ઉભો હતો હતો, અને તેને નાહક દંડની સજા કરવામાં આવી હતી. આ હીડીનું નામ બાલા કોંગ છે. જોતે કલકત્તીઓ છે, ને અમાક મીરમીટ કરી છુટેલ. તેની ઉપર ૭૨ વરસની છે. આવા જુદા આકમીને પા. ૧ ના દંડની સજા કરવામાં આવે એ કેવો જુલમ છે!

[આ કેસ નિરૂપતાની હક બતાવે છે. આવા નિરાધાર માણસ પાસેથી એ પેરો લેવાનો કાલકાનો હેતુ છે નહીં. અમે તેવા મોરા એ કરમાંથી સહેજે મુક્ત થઇ શકે છે. ત્યારે આ સંક હીડી જુદાને સતાવાજી પગલે એ કમકમાટી ઉપજાવ નાઈ છે. અમે આજા રાખીએ છીએ કે દંડ બીલકુલ નહીં બરવામાં આવ્યો હોય. —મ. ઇ. એ.]

એક ઉદ્ધત રેલવે કારકુન

હીડીપર કામમાં

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ એમ.

અમે મુકવારે સવારે બેઠેથી પસેના માજીસ્ટ્રેટ રેલવેને જવા માટે રીટરન ટીકીટની ટીકીટ બાપનાર પાસે મામણી કામી જુલથી ટીકીટ બાપનાર જેલવાની ટીકીટ આપી. મેં તેને એ જવાની ટીકીટને બદલે રીટરન ટીકીટ બાપવાની વિનંતી કરી. પશુ તે મનજના સહેલ માણસે અસંખ્યતાથી તે એ ટીકીટ ફેંકી દીધી, એટલું જ નહીં પણ "બાલી-કુલી" વિગેરે ધણી અસંખ્ય કાપા વાપરી, એટલું જ નહીં પણ ટીકીટ લેવાની બારી માર્યા આજીવીથી એક એવો એક માર્ગે કે મારા હાંત ઉપર તે બાજી લાગી અને બાજીથી લોલી પશુ નીકળ્યું. આ બાબત રેલવેન માસતરને જાણવી. તેણે તે ટીકીટ બદલી પણ પેલા પશુના લેવા નહોતવાજીની અસંખ્ય વરતણક માટે કંઈ પણ પગલાં લીધાં નહીં.

આ માટે મેં કોર્ટમાં જવાનું ટીક પારનું નહીં પણ રેલવે આતાના ઉપરી ઉપર ફેરીયાદ કરી છે. કશું તેના તરફ થી જવાળ નથી. મુ. આવસી તે આપને જાણવીક. મેં ધણી વખત એમું છે કે આવા નીચ માણસો મરીબ માણસોને ધણી રીતે અને ધણી વખતે ખીડવા કરે છે. તેવા માણસોની આવી વરતણક માટે કોઈ પણ ખ્યાન બાપનું નથી, અને રેલવે આતાના ઉપરીઓ પશુ કાલિજલ નથી.

લી. નરથી જલ્લા સોની.

સ્ટેશન, તા. ૧૮-૭-૧૧.

[હા, રેલવે આતાના ઉપરીઓ સાંભળતા નથી, કેમકે આપણે તેવી વરતણક મુજે મોટે સહન કરી લઇએ છીએ. મેરુ તેમું કહી સહન કરે નહીં, અને તેથી તેમના પ્રત્યે કદી એવી વરતણક અલાવવામાં આવતી નથી. આ કામલામાં એ રેલવે આતાના ઉપરી મજુર ઉદ્ધત કારકુનને થટલી નક્કીજોતે ન પહેંચાડે, તો આ વાતને એટલેથીજ નહીં પડતી કુલ વામાં આવે એવી અમે આજા રાખીશું. કમિસને આ સંબંધમાં કામચકુ કરવા અમે સુચવીએ છીએ. —મ. ઇ. એ.]

હીડીપર આતે એક રેલવેન મેલ ઓપીસ મુલકાનું મેજેસ્ટ્રાટ જાહેર કરવામાં આવ્યું છે.

દોહરી કરખાર અને કોલોનીયલ પરાધીનતા

આમનજી આપવાની મુશ્કેલી

દોહરી કરખાર સંબંધી વિચાર કરવા ને મદરાસમાં તા. ૨૭ જુને એક બહેર સભા મળી હતી તે વખતે કેટલાક કરાવેલા ચર્ચા હતા આ વખતે મદરાસ પ્રધાન તરફથી સહેનકાલને માનવત આપવાના હાથ ઉપર મોલતાં સર સુખામનીયમ આપર નીચે મુજબ બોલ્યા હતા :—

હોદ્દની બુઝી ઉપર રાજ્યશિક્ષક થવા નો છે એટલે હોદ્દી પ્રજા વચ્ચેના મધ્ય સ્થાપ એમ માફ માનવું છે. આ પ્રસંગે સ્વરાજ્ય ભોમવતા સંસ્થાનેના પ્રતિનિધિ એને આખી હોદ્દી પ્રજાના મીલ્લ્યાન તરીકે આમનજી આપી સ્થાય તો બહુ સ્થાપ્યુ મળ્યા. આથી આપણી અને અર્વા સંસ્થાનો જે આખી હોદ્દી પ્રજાને આત્ર જાગવી અને બીનકેળવાએલ સમજે છે તેમની વચ્ચે એખલાસ વધશે. સહેન કાલ અને સહેનકાલ બાલુને સોનાના તોલાથી ભેખવાની કરખાર કરતાં આ સરસ છે. માત્ર હોદ્દી પ્રજા તરફ નહીં પણ હોદ્દી રજવાડા તરફથી આપુ આમનજી મોકલવામાં આવે તો મને ખાતરી છે કે પરિણામ સરસજી આવશે. સહેનકાલમાં હોદ્દી કેવો અમલનો કામ બળવે છે એ તેમનાથી બરાબર સમજી શકાશે. જુદા દેર કે જે હોદ્દીને માટે નહીં પણ આખી મહુધ્ય જાતીના કાલને બરમે હુમ્મા અને ઉપદેશ આપે. એવી હોદ્દી પવિત્ર ભુમિ લેઓ જોશે. તેમની સહેનકાલ મને તેલથી રિકાળ હોય, અને તેમનું બળ મને તેલનું મોટું હોય, પણ અંતરથી તેઓ દોહરી અથવા ઉદ્યમસ્ત જેવી અધિતિહાસીક જગ્યા રાજ્યા ભિવેકને માટે થોધી સ્થાપના નથી એ સમજાશે. આ જગ્યાએ માત્ર બરાબર બનાવેલ જાગમમાં બન્યા છે, અને બલિષ્ઠવાળી મમાલે આવતા જમાનામાં મોટા મોટા બનાવો બનવાના છે. હું તો એમ માનું છું કે સહેનકાલે આ અધિતિહાસીક જગ્યા ઉપર રાજ્યશિક્ષક કરવાનો હાથ રાખ્યો છે એ મએલી બલિષ્ઠવાળી ખરી નીવડશે એની સાબીતી છે.

‘દોહરી’ની ટીક

આખાપણ ઉપર અહમવાલનું ‘દોહરી’ આપુ સમિ છે કે આપણા માનવતાના કાર સુખામનીયમ આપર કેલોનીયલ ના પરાધીનતાને નોતરવાની જે હોદ્દીને

હરી છે તે અમને બહુ સરસ લાગે છે. સામરાજ્યના જુદા જુદા કામ રૂપી સંકળને જોડનારી કહી રૂપે મળ્યાના સહેન કાલ તરફ હોદ્દી જે વફાદારી બનાવશે તે ભેવાથી હોદ્દી તરફ કોલોનીયલ ગેરાનાં મનમાં વિરોધ કામ છે તે બહુમત સ્નેહ અને મિત્રાવારીની લામણી તેમનામાં પેલા થવા વિના રહેશે નહીં. આજ સુધીમાં હોદ્દીને જોળાવવાની તેમને બહુ જ થોડી તક મળી છે. આ પ્રસંગે તેઓ આખા હોદ્દીના સહવાસમાં આવી શકશે. દક્ષિણ આફ્રિકાની હોદ્દી કલતના કુખ અંતને સમયે આવું આમનજી બરાબર કાણુસર મળ્યો. ઇંગ્લીશીયલ કોનફરન્સ ને લીધે તેઓને હમણાજ લાખા વખત સુધી ઇન્સામાં રહેવું પડ્યું હતું એટલે હવે હોદ્દી આવવાની તેમને નવરાજ મળશે કે કેમ તે ખાતરીપુરવક નહીં કહી શકાય. જ્યાં તેમને હોદ્દી રાજ તથા પ્રજાએ આમનજી આપવું તે પ્રયત્ન છે.

અરસ પડીએને અમલ

“એમ. એમ. ડબ્લ્યુ” (જુરાજુરી)— મકાલને કાવ આપવામાં આવે છે. તમે કહેલ બીજી રકમ બાવોમાં હાખલ કરવા પ્રયત્ન કરવામાં આવશે.

મી. મામદ અમા—તમારા કામગમાં ખાતરી અજાણત કાર કોડ મહાસત્રી બલેગા છે જે અપવાત સાધન થવા જશે ખાતરી નથી.

મી. હરમાલલ હસપ કોલીબા—તમે એકસેલ અમરમાં બાપવા જેવું કંઈ નથી. ૧૯૫૮ અફરે અને કુકામાં ન સમેલ હોય એવા કામગપર ખાત આપવાનું મુદ્દલ છે એ ઉપર પણ તમારું ખાત બેચીએ છીએ

ટેમટના મવાપણી—તમારું પુરું નામ કે શિરનામું તમે જાણું નથી. વળી તમારા કામગમાં બીજા માણસનું નામ દાખલ કરવું છે તેના વતી તમે લખો છો કે કેમ એ રજુ જણાવું નથી. આવા કામગપર મને ધ્યાન આપી શકતા નથી.

અ. ઇ. ઓ.

પુરવ આફ્રિકાના હોદ્દી વિષે

વિલાયતના ‘વેસ્ટ મીનીસ્ટર એલેટ’ આ પુરવ આફ્રિકા સંબંધી એક લેખ કર આપ એક લેખક ત્યાંના હોદ્દી સવાલપર નીચે મુજબ ટીકા કરે છે :—

“મુગાંડા રલવે હોદ્દીઓએ આંધી છે. રલવે બંધાઈ રહી ત્યારે મળ્યાપરા મળ્યો પાછા હોદ્દી ગયા; પણ તેમની સાથે છુટક હોદ્દી વેપારી આવેલા તે તો રહી ગયા. પુરવ આફ્રિકાના હોદ્દીઓ હલકી જાતના છે, તેમની રહેણી એવા પ્રકારની છે કે તેમની સાથે દરીયાઈ કરી યુરોપી લોક વેપાર કરી શકે નહીં. આફ્રીકન કરતાં તે બહુ શાણા છે તેથી તેઓમાંથી બહુ કમાય છે. તેઓ નથી યુરોપીની સાથે બળતા, કે નથી આફ્રીકન સાથે બળતા. તેમની સ્થિતિ એકથી ઉતરતી અને બીજાને માથે પડેલ ચીજ તત્વના જેવી છે. પહાડી મુલક હાજ્યા ગેરાઓને કાર બલાહેલો રાખ્યો છે પણ તે ગેરબાળખી ગણી શકાય. કેટલાક હોદ્દી પોતાની હોલતને લીધે રાજ વંદી જેવા થઇ પડ્યા છે એવી સ્થિતિ માં આલેખી જ તમને એમવાલ કરી દેશું અને વધુ નહીં, એમ કહી નહીં શકાય. અને જાણતો કહી નાખવામાં આવે તો ગેરાનાં સંસ્થાન બનાવવાની જગ્યા ઉમેરો કુળમાં મળી જાય. મામસો જાણીર છે. હોદ્દી સરકાર આ વાત સમજે છે. કેટલાકો એમ સુચવે છે કે ત્યાંથી હોદ્દીઓને માલિકા પોટલા ઉત્તરી વિદાય કરી દેવા. પણ સર જ્વેન કરક કહે છે કે હોદ્દીઓ ઉમેરવા ઉપર તેમ નથી. તેમને ઉમેરીએ તો પુરવ આફ્રીકા આપણે (ગેરા એને) માટે બધ થશે એમ સમજવું” લેખક ઉપર એવી સુચના કરે છે કે ત્યાંનો વહીવટ એવા રસ્તાપર મડયો છે કે ધીમે ધીમે સ્વરાજની પદ્ધતી લાખલ થવા વિના છુટકો નથી.

બિટીક સહેનકાલનાં સહેરોને તેમની વસિતના આકાશ સાથે નંબરવાર એક ટેકલે નીચે મુજબ આપવામાં આવેલ છે :—(૧) લડન (કાઉન્ડી) ૪૮,૭૩,૦૦૦; (૨) કલકત્તા સહેર અને બહર ૧૦,૩૧,૦૦૦; (૩) મુગાંડા અને પરાંઓ ૬,૭૮,૦૦૦; (૪) માનચેસ્ટર અને સેલ્ફરડ ૬,૬૦,૦૦; (૫) આસસો ૮,૮૪,૦૦૦; (૬) લીપરપુલ; (૭) સીડની; અને (૮) મદાક ૫,૬૬,૦૦૦ આવે છે.

વિવિધ વિષયો

અમેરિકામાં હિંદી સંગીત

કેલીફોર્નિયા કુનીવરસીટી તરફથી પ્રેરે સર ઇનાયતખાને ઇન્ટરનેશનલ કલબમાં હિંદી સંગીત અને સાધનસ વગેરેના સંબંધ હેતુર એક કાવચુ આપ્યું હતું. પ્રેરેસરે સરસીટી વરણન કરી જુદા જુદા રાજ વીજા ઉપર માધ સાંજનાં બતા, અને પોતા તરફથી તથા પોતાના રસિક સાથે એક સુદર પ્રોગ્રામ રજૂ કરેલું હતું. તેમણે રજૂ કરેલા જુદા જુદા રાજ સાંજનાં સાંજનાં રાગો દ્વિગ્ન સ્થ ગયા હતા, તેમણે જણાવ્યું કે હિંદી સંગીત આદ્ય આગળ વધ્યું છે તે છતાં હાલમાં તે દીન પ્રતીદીન ઉતરવું જવું હોવાથી તે નાસ ચતા પહેલાં તેને સુધરેલી કુનીયા સનમુખ રજૂ કરવા માટે હું આ દેશમાં આવ્યો છું. મારી ખાતરી છે કે અમેરિકા નીપક્ષપાત રીતે આ સંગીતની તુલના કરશે. બાદ પ્રેરેસરનો ઉપકાર કોલેજ તરફથી માનવામાં આવ્યો હતો.

‘કમ્પીરીયલ’નાં અરજ

લંડનના ‘કોમ્પીરીયલ’ પત્રમાં એક એવો-ઈડિઅન લેખક કહે છે કે જેને “કમ્પીરીયલ ઇનફરન્સ” કહેવામાં આવે છે તે ખરી રીતે “કમ્પીરીયલ” છે નહીં. એવપરનો મુખ્ય ભાગ જે હિંદ તે તો તેમાંથી બાદ રહે છે. તેનો પુરાવો એ છે કે નાના નાના કોલોનીઓનો પ્રધાનો વિગેરે ઇનફરન્સમાં હાજર થઈ શકે, ત્યારે હિંદના મોટા દેશી રાજ્યો, જેમ, રાજ્યોનાં પેકેટને ટાંકણે લંડનમાં આવેલ છે તેઓને આ ઇનફરન્સમાં કાંઈ ભાગ આપવામાં આવનાર નથી. હિંદમાં તાજ તરફ જે વફાદારીની લાગણી છે તેને મજા પૂત કરવા કાંઈક થવાની જરૂર છે. હિંદના લોકો રાજની સત્તા બહાર જાય તે કરતાં રાજ પુલેથી તાજની પ્રજા રહેવાનું પસંદ કરે એમ કરવું જોઈએ. હિંદના બ્રિટીશ રાજનો આધાર પ્રથમ સરકાર પર છે, અને ત્યાર પછી દેશી રાજ્યો પર છે. બળવા પોરોને અંગે હક કરતાં દેશી રાજની હકમાં કંઈક હામી દેવામાં આવે છે. આ રાજ્યોના કારભારમાં આપણે વગ્ને આપીએ તે તેમને મમતુ નથી. આ રાજ્યો બ્રિટીશ રાજને વળગી રહે તેમ કરવું જોઈએ.

દિનિયાના અભિવ્યક્તિમાં હિંદીઓ

સુમાત્રા અને જાવાના દાખાની પુરવે સંકેત નાના મોટા દાખા છે, તેમાં રાજી

અને લંબક નરમના દાખા છે તે વિશે એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે ત્યાંના લોકો ધરમે કરમે અસહન કારતવાસીઓને મજા મળતા આવે છે અને જાગે લોકો સહયો હોય એવું કહેવામાં આવ્યું છે. જાવા લગભગ સરકાર બોલાય છે. અને રાજ ત્યાંના રાજ્ય કારીખાર ચલાવે છે. એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે તે દાખાની આસ પાસનો દરિયો અને કમરીઓ વાળો હોવાથી ત્યાં જવું ઘણું વિકટ છે. ત્યાં જઈ આવેલા કહેવા પરથી જણાય છે કે તે દાખા બેદરતા જેવો સુંદર છે. ત્યાંના લોકોમાં આદ્યમણ સુધી વધતી અને શુદ્ધ એ ચાર વરણો છે. ચોરી અને બજિયારને માટે ઘણાં જાગે દેહાત દંડની ચીક્ષા કરવા માં આવે છે. આમાં સતી થવાનો આલ છે. તેઓની પાસે ઘણા હસ્ત લેખીત ગ્રંથો હોવાનું જણાયું છે. તેમાંના કેટલાક નાં નામ આગમ, આદિતમ, સારસમુચ્ચા મમ, દેવામમ, મધ્યામમ, વગેરે જણવામાં આવ્યાં છે. ત્યાંના લોકોની ઉત્પત્તિ વિશે એવું કહેવામાં આવે છે કે હિંદુસ્તા નમાં બહુ મતનો પ્રચાર થયો ત્યારે ઘણા આદ્યમણો તે તરફ નીકળી ગયા હતા અને કે આધાર જોઈ કાંઈ ખબર મળી શકતા નથી. — ‘સરસ્વતી’

વરસાદ લાવવાની કાલ

વનસપતીની તરેહવાર પેદાશમાં કાલ એક વીચીવ કાલ દક્ષિણ અમેરિકામાં પીર ખાતે જણવામાં આવ્યું છે. એ કાલ દુકાળ સામે રક્ષણ આપવાની શક્તી ધરાવે છે, અને તે “વરસાદના કાલ” તરીકે ઓળખાય છે. એ ઘણું ઉંચું છે અને તેના પાંદડાં પશુ ઘણાં મોટાં થાય છે. એ પાંદડાંનો ગુણ એવો કહેવાય છે કે હવામાંના બીનાસને પાણીના આકારમાં ફેરવી નાખીને તે પાણીને વરસાદ તરીકે જમીન ઉપર આવે છે. ઉનાળામાં જ્યારે નહીંઓ વગેરે સુકાઈ જાય છે અને તાપ ઘણું પડે છે ત્યારે વરસાદ લાવવાની એ કાલની શક્તી ઘણી વધી જાય છે. તે વખતે એ કાલનાં પાંદડાં તથા અડમથી પાણીનો કરો ચાલુ વધવા કરે છે અને તેથી આસપાસની સુષી જમીન બીનાસ વાળી બને છે. એ પાણી બેસું કરીને નીકરીઓ મારફતે લાગે છે તેના પેતરોને પૂર પાડી શકાય છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે એ કાલમાંથી દરરોજ સરેરાશ નવે એકલ પાણી નીકળે છે.

મહાન ટોચોની નમનતા

પોતાની જાપાનની મુસાફરીનું વરણન કરતા હિંદી જાપાનમાં પ્રવેશ થયેલ એક લેખમાં એક હિંદી મુસાફર લખે છે કે— એડમીરલ ટોચે જાપાનને વલ્લવી બનાવ નાર પેદા છે. તેઓ ક્ષત્રી વંશના છે. તેમણે રશીયાની (૧૦) મનવારોને ફરીયામાં કુખાવી, પૌરહ અપરધનો કાલેસો સર કરી જાપાનના કીનારામાં જે વખતે તેઓ આવ્યા તે વખતે આપણું જાપાનીઝ બંદર તેમને માન આપવાને કીનારા પર આવ્યું, અને એમને બેસવા માટે જોડાની રમર હાથર આડી કીનારે ખાડી કરી. પશુ ટોચે કીનારામાં આવતાની સાથેજ એ ખાડીમાં નહીં બેસતાં, એક દશ કોઠાની રીક્ષા બાડે કરી, તેમાં બેસી પોતાને મેર આદ્યા ગયા. લોકોએ કહ્યું કે “જાપાનની આબરુ આપે રાખેલી છે;” તો ઉત્તર આપ્યો કે— “એમાં મેં કાંઈ જાપાનને માટે કરેલ નથી. મેં તો ફક્ત મારા અપારા દેશને માટે મારી ફરજ બજાવી છે.”

પદસાનો કુખાડો કરાવવા

દિલ્લી ખાતે જે હરપાર બરાવાનો છે ત્યાં પદસાનો કેવો કુખાડો થશે તેનો પુરવો ખ્યાલ દુકામાં આપવો મુશ્કેલ છે. તોપણ ‘બોલે મેડેટ’ પ્રમદ કરેલી નીચેની કેદ લીકે હકીકતથી કાંઈક ખ્યાલ આવી શકશે. હરપાર અરથે મુલાકાત લેવા બનાર સંબંધમાં સરકાર તરફથી નીચાએથી અવરજ પક કમીટીએ જુદા જુદા કેપની ગોઠવણ રાખી છે. આમાંના વીઝીટરસ કેપમાં જેમને ગોઠવવામાં આવશે તેમની પાસેથી રાજના રા. ૧૫૦ લેખે રી લેવામાં આવશે. આવા આકરા ખરચને લીધે તરંગર વરમ સિવાય બહુ થોડાજ ત્યાં જઈ શકશે એવું કહેવામાં આવે છે. બીજો એક વરમ રાખ્યો છે તેમાં રાજની રી રા. ૧૨૦ લેવામાં આવશે. ઉલ્લે એક વરમ છે તે માટેની રી રા. ૬૦ આંકાય છે. આ હી જોડામાં જોઈ ગણાય છે. લાકુની માડી માટે રાજના રા. ૮૦ થી ૧૦ સુધી ફરે ચડી ગયા છે.

પ્રીટરીઆમાં જે નેટીવો ખાણીઆ કોલસા ઘરમાં બળતાં મુકી બારી બારણાં બંધ કરી સુઈ ગયા હતા. સવારે તપાસ કરતાં એક માણસ મરણ પામ્યો હતો, અને બીજો બેશુદ્ધ હાલતમાં હતો, જેને શુદ્ધીમાં બાંધવા ઘણાં પ્રયત્ન કર્યા છતાં તે નિષ્ફળ ગયા છે.

ત્રણ સપ્તાહ

લીસ્ટર સાથેના હોદી ટીમના મેચમાં હોદીવાનેની જીત થઈ છે. પહેલી ઇનીંગ્સમાં હોદીના કુલ ૪૮૧ રન થયા હતા, જેમાંના ૧૬૪ ઇનીંગ્સના, ૪૬ ચહેરેદોષીના, તથા ૮૫ સીવરામના હતા. લીસ્ટર વાજીઓના પહેલી ઇનીંગ્સમાં ૨૮૩ રન થયા હતા. બીજી ઇનીંગ્સમાં તેમના ૨૪૮ રન થયા હતા. જેથી વધારાના રન ત્રણ વીકેટમાં કરીને હોદીઓએ ૭ વીકેટની જીત મેળવી છે.

ઇંગ્લેન્ડના મવરનર-જનરલ તરીકે થોરડ ડીમનરની નીમણૂક થવામાં કાનવાર બહેર થયું છે.

ઉચ્ચાંક અને નાપાન વચ્ચેની સન્ધી ને ૧૦ વરસ માટે લાગાવવાના ફાલ ફસડો થયા છે.

ફેરમાના જામલમાં બાવંદર બાજ લાગ વધી મોટા જામલો નળી નાશ પામ્યા છે, અને ૨૦૦ ચોરસ માઇલના વિસ્તારમાં જામીન ઉત્ક્રાંત થઈ ગઈ છે. કેટલાંક જામલો સંદંતર નળી જામ થયા છે. કેટલાંક કેટલાંક ટેકાણે તથાવોમાં આકારો લઈ માણસો ભગવા પામ્યા છે. મરનારની જામ્યા ૩૦૦ થી ૪૦૦ ઉચ્ચતની હોવાની અનુભવી થઈ છે.

તા. ૧૭ મેએ સમરસેટ સાથે હોદી ટીમનો મેચ ખેલાયો હતો. પહેલી ઇનીંગ્સમાં ચોરાઓના ૧૫૭ રન થયા હતા. બીજી ઇનીંગ્સને ૬૪ રનમાં ૧ વીકેટ લીધી હતી. હોદીઓના પહેલી ઇનીંગ્સમાં ૧૬૨ રન થયા હતા, જેમાંના ૧૦૮ એક જ ખેલાડીએ કર્યા હતા. ચોરાઓના બીજી ઇનીંગ્સમાં ૩૦૩ રન થયા છે. હોદીઓએ બીજી ઇનીંગ્સમાં બેવી કેટલા બોલે ૬૩ રન કર્યા છે. રમત ચાલુ છે.

કુનાઇડેટ રોટસની સરકારે એવો કમરો ખોલ્યો છે કે ત્યાંની સેનેટ સભાની મુદ્દતથી માટે ઉમેદવારી કરવાને મુદ્દતથીના કાલ માટે ૧૦,૦૦૦ ડોલર કરતાં તથા જ્યામની સભાના ઉમેદવારોએ ૫૦૦૦ ડોલર કરતાં વધારે રકમ ખર્ચવી નહીં. તથા મુદ્દતથી પછી ૬૧૬ ઉમેદવારે મુદ્દતથી પુનઃથી પોતાના ખર્ચના અંકિત ઉપરથી બહાર પાડ્યા.

તા. ૧૮ મેના તારીખી બજાર છે કે મોરોફોનો મામલો પશ્ચિમની પ્રજાઓ વધુ મુશ્કેલી બરેલો કરતી જાય છે. કાલમાં મોરોફો આનેના રૂપેનીક અને ફેરમાના વધારો વચ્ચે ઝગડો થયો છે, જેથી અને પ્રજા બહુ ઉશ્કેરાઈ છે.

ઇંગ્લેન્ડના માજી મવરનર જનરલ સર એડન મુરરેટનું તા. ૧૨ મેએ વિલાવતમાં મરણ થયું છે.

કુરોપની સહુરથી આવતે આવાડીએ જનરલ બોલા લાડન પાછા ફરનાર છે. ત્યાંથી ઉચ્ચિયુ આફ્રિકા માટે ક્યારે પાછા ફરશે એ નક્કી થયું નથી એવું રૂઢર જણાવે છે.

ઇરાનના પદમુખ્ય થએલા કાહે એથી આજ ટુરકીમાં કેટલુંક બળ જમાવેલ છે, અને ઇરાનના ઉત્તરના બામપર ચલાઈ કરવા કારે છે એવા અબર રૂઢરદારા પ્રસિદ્ધ થયા છે. કેટલાંક પ્રતિપતમાં માજી કાહને તેના પક્ષકારોએ કાહ તરીકે બહેર કરેલ છે. ઇરાની સરકાર પ્રુજા જમાનમાં છે. નવું પ્રધાન મંડલ પુટાડ્યું છે તેણે પદમુખ્ય કાહની વિરુદ્ધ પોતાનો મત અનુસૂત રીતે બહેર કર્યો છે. રૂઢિઆમાં માજી કાહને ફરવાની અને બળ જમાવવા દેવાની જુદા રૂઢિઅન સરકાર આપે છે તેને ઇરાની સરકારે સખત રીતે વખોડી કાઢેલ છે. ઇરાનના કાહ તરીકે માજી કાહનો ૧૭ વરસની ઉમરનો વડો કાહજીનો માહીપર છે.

વિલાવતના વહાણવટીખાતાના ૬૩ તાલીયાઓએ કારદીદખાતે કુસ્ત્રામાં મોદી નાં મે મકાન સળગાવી મુક્યા હતાં જે નળીને નાશ પામ્યાં છે.

સમરસેટ સાથેના હોદીઓનો મેચ તા. ૧૬મીએ પુરો થયો હતો. બીજી ઇનીંગ્સમાં ૬ વીકેટમાં ૨૬૪ રન કરી હોદીવાનોએ એક વીકેટની જીત મેળવી છે. બીજી ઇનીંગ્સમાં બાણુએ ૫૫ રનનો હારો આપ્યો હતો. રમત પુરી થતી વખતે સીવરામ જે હજી કાપમાં હતો તેણે ૧૧૩ રન કરવા હતા.

એડન-સમરમમાં તા. ૧૬મીએ એક બહુન વિડડ હતું. તેમાં ઉતાઈઓ તરીકે સફર કરવા પા. ૬૦ એવે પ્રી બાપી બે મોડા થયા હતા.

રોટરમાં શાહીનો બલસો

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

મી. મહમદ અકરામજી વાવડાના હોદરા કાલનજીની શાહી અત તા. ૧૫-૭-૧૧ ના રોજ થઈ હતી. ડરબન, રોમિઝ, વેલ્થમ વિગેરે ટેકાણેથી બહુ મહત્ત્વે આમત્રણથી કાબર થયા હતા, તેમ મેસરસ કુસેન પટેલ, ઇસમાઇલ ચોરા, ઇસપ કુવાડીઆ, એ. એમ. રોખ, સુલે માન ઉચ્ચાંક, મહમદ અસેન પારખ, ઇ. સી. મોટાલા વિગેરે હતા. આમેવાનોની અલાહથી નીકાખાનીનો બલસો રોટરની મસ્જીદમાં થયો હતો. નીકાહ થઈ રહેવા બાદ કુનારકાપાદીનાં બાજણો થયાં હતાં. મી. ઇસમાઇલ ચોરાએ આખા નાતાલમાં સુલસમાન કામઓનો મહરસો અથવા દુકાન સારા રૂપામાં પર ન હોવા માટે હસારો કરી સુલસમાન કામઓને જમવા બલામણુ કરી હતી, તથા આવા ખુલાસી ના પ્રસંગે ઇસમાઇલ ખાતાને મદદ કરવાનું ખ્યાનમાં રાખવા સલાહ આપી હતી. કોર રોનકુલ ઇસ્લામે ત્રીજાં ધર પા. ૩૫૦ ની કીમતનું ચામુડું તેમાં પા. ૨૫૦ નું કરજ છે. તે વસુલ કરવાની કોસીક થવા સુચન્યું હતું.

શાહીની ખુલાસીમાં પરલુત્તાં બોડાવતી તીએ લખેલી રકમો લીલાદ આપી હતી, જે લાંમતા વળગતા સાહેબોએ ઉપકાર સાથે સ્વીકારી છે. રોટરની મસ્જીદને પા. ૨ મી. એ. એમ. રોખ ડરબનવાળા તરફથી, પા. ૧ નવકાના બાપ તરફથી, તથા પા. ૧ હોદીની આમા મી. અહમદ કાવજી મુકાં તરફથી. રોનકુલ ઇસલામ ને પા. ૧ મી. એ. એમ. રોખ તરફથી, તથા પા. ૧ નવકાના બાપ તરફથી.

બહુ જમતી વખતે હાથ લેવરાવવાને પછલા કલાવવાનો કદમો રીવાજ ડરબન વાળા મી. ઇસપ મહમદ વાહેદની પુત્રીની શાહીના વખતથી લેવાને મંજૂર થએલ છે તેજ પ્રમાણે રોટરના આમેવાનોએ ન લાક કાપને ઉમારી છે.

ચોરડ ડીમનરની ઇંગ્લેન્ડના મવરનર તરીકેની નીમણૂક પર એક સવાલની તક લઈ મી. આઇફસ નામના મેંબરે એવી ટીકા કરી હતી કે જેઓ લડવમ્યા છે તેમને તો લડાઇના મેદાન પરજ રહેવું જોઈએ. લડવમ્યાઓને રાજકર્તા તરીકે નીમવાનું વલણ અખત્યાર કરી ઉચ્ચાંક વધુને વધુ લામણખોરપણું બારણુ કરવું જાય છે.

આણ વરતમાન

‘શંકડેલી મેલ’ જણાવે છે કે જોહાન-સખરમમાં “સન્સ ઓફ સાઉથ આફ્રિકા” નામનું દક્ષિણ આફ્રિકામાં જન મેલા યોરાઓનું એક મંડળ રચવાયું છે. તેના બધારખમાં એક હેતુ એવો છે કે ઝીના, જાપાનીઓ, હીંદી, કે યુરોપના પરમજનના કામગીરી સોંપીને આ મુલકમાં બસતા અટકાવવા. બીજા એક હેતુમાં હજારક અને કાળા લોકોને વેપાર રોજમાર માંથી નાબુદ કરી તેમની જગ્યાએ યોરા લોકોને હાખલ કરવાની વાત છે.

‘સન્સ’ જણાવવામાં આવે છે કે તા. ૧૩ મીએ કેપટાઉનના હરીઆમાં ભારે તોફાન જમ્યું હતું. સી પેઈટપરના આશ ને ૧૫ વરસ થયા બાંધેલા છે તે ધિવાઈ ગયા છે. સી પેઈટપર આવેલી રેલ્વેના રસ્તાપર કેટલેક ઠેકાણે પાણી ફરેલ હોવાથી રેલ્વેની આવજાવમાં ખલેલ પહોંચી હતી. બીજા રોડપર પાણી ફરી વળ્યું હતું. યોદીમાં પાણી ટુકડાન થયેલ જણાવવામાં આવે છે. એક મોજાવડે ૫૦ વાર જેટલા ભારે બાકડાનાં પીંદીઆં ધોવાયને ધસડાઈ ગયાં હતાં. હરીઆ ખાતનો એક અમલદાર કહે છે કે ૨૨ વરસ સુધીમાં આવો તોફાની હરીઆ અત્રે કદી જણાયો નથી.

‘મરકુરી’નો આરતસખરમનો અખર પત્રી જણાવે છે કે અત્રે કેટલાક હીંદી જુમાર રમવાનો ધંધો ચલાવતા મહુમ પડી આવવાથી તેમને કોરટમાં ખડા કરતાં થતી સજાએ પહોંચાડવામાં આવ્યા છે.

કેપટાઉન પાસે વાઇનજરમ ખાતે એક ચોરીપરડનીય વરતણક ચલાવવા એક હજાર માણસે પ્રમત્ત કરવાનો હાખલો બન્યો છે.

ડેલાઓઆને ખાતે એક ‘કારમોનેરીયા’ નામનું કુપુ મંડળ હોવાનું જણાવવા માં આવે છે. જેની હીલચાલ કૌંધી મહવા રચાનીક સરકાર મંથી રહી છે.

ડરબનમાં આવવા બહારના લોકોને લલચાવવા માટે બીજપર મોજાઓ અને મમતમાં ને સાધનો કોરપોરેશને હાખલ કરેલાં છે તેમાં હાલમાં એક બહુનનો ભારે કરવામાં આવ્યો છે. આ બહુન

માં મેસાડીને માણસોને ૧૦૦૦ રીટની ઉંચાઈએ ચડાવવામાં આવે છે. પશુ યોરાઓએ એ પ્રમાણે હજાર મુસાફરી કરવાની તક મુકરવારે સવારે લીધી હતી. ઉપર ચડતારાઓ નીચે, અને આસપાસ ના દેખાવનાં અને કુદરતી સૌંદર્યતાના વરણન કરે છે. હવાનું ભેર બીલકુલ ન હોય એવે વખતેજ આ બહુન ઉડાડવામાં આવે છે.

યુનિયન પાલમિટની આવતી એકોમાં ઇનકમ ટેક્સ (આવક વેર) નામ વાનું બીલ હાખલ કરવા યુનિયન સરકારે ઠરાવ કરેલ હોવાનું જણાવવામાં આવે છે.

વીટલેંક ખાતે બે કાલસાની ગાડીઓ અચ્છાઈ પડી હતી, જેથી ૨૫ જેટલા ડબ્બા પાટાપરથી ઉતરી ગયા હતા. એક આરડનું મરણ થયું છે.

પ્રીટોરીઆમાં અરમ રકવેર તરફ આવેલી જમીનપર નાના પરંચો વસાવવા માટે એક ચોખના ખડવામાં ખાવી છે. જેનીશ્ચે એકર દીઠ વારસીક સી. ૫ નું બાકું લઈ ૫૦૦૦ એકર જેટલી ખેતી ને લાવકની જમીન વહેંચી નાખવામાં આવનાર છે.

યુનિયન પ્રધાનમંડળવળા મી. સાવરે ડેલાઓઆનેની મુલાકાત લીધી હતી અને, લાંબા મંદરની બીલવણી સાથે એવી છમ્મ જનાવી હતી.

રોડેશીઆમાં આવેલ લીવીંમસ્ટનના એક સડેલામાં જણાવવામાં આવે છે કે સારી ઉપરના નગમીલેડના મુલકમાં બે યોરા તથા કેટલાક કાળા પોલીસનાં માણસોની કાફર લોકોએ હતલ કરી છે

ડેલાઓઆને ખાતે ૧૨ હરેલ મોંજ, અને કેટલેક હાંમેઓ કહેરની બહારની હડમાં હાટેમાં મળી આવ્યાં છે. કેટલેક લખતો પશુ મળ્યા છે. રેલ્વે ખાતમાં થી તથા માણસોની ધરપકડ કરવામાં ખાવી છે. વધુ તપાસ ચાલે છે.

એક યોરાને એક પેનીની વાયરેલી ટીકીટ ચલાવવાની કોલેસ કરવાના મુન્કા માટે ડરબન ચીફ માજીસ્ટ્રેટની કોરટમાં ખડા કરવામાં આવ્યો હતો, અને મુન્કો સાબીત થતાં પા. પના હંડની સજા કરવામાં ખાવી હતી. માજીસ્ટ્રેટ જણાવ્યું કે યોદી રહી ચલાવવાની કોલેસ કરવી

અશીર મુન્કો છે, અને તે માટે પા. ૪૦ ના હંડ જેટલી ભારે સજા થઈ શકે તેમ છે.

ડરબનમાં છમીમેકનના જલમનો બનેલો છેલો હાખલો નીચે મુજબ છે:— જર મંસ્ટનનો મોરખન કાનજી નામનો એક હીંદી સ્વીમર પંડુઆમાં આવેલ હતો તેની સાથે તેની બીજી વારની પરણેલ મોરત હતી. આ મોરતના હંક સંખ-જમાં અમલદારે વાંધો લીધો. તેથી તેને તથા તેના તેના પણીને પાણુ જપુ પડ્યું છે. આમ છમીમેકન ખાતનો જુલમ અનહક વખતે જાણ છે. બીજા હાખલા માં પશુ સતાવોળાઓ ઉતાડ્યોની પણી સખત થડતી લીએ છે. મહા માણસ આઝામવળા સવાલોના જવાબ આપી કહે નહીં તો તેને ઉતરતાં મુશીબત પડે છે.

ડરબન, મેઇક મહોમેડન ડીમેટીંગ સો સાવટીના સેક્રેટરી લખે છે કે—સેલા બરીની મત્સીક મીટીંગ મી. ઇસ્માઇલ આદમજી કુલશાના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મેજર ફો લેવાયા પછી, તથા મીનીટ પાસ થયા પછી સોસાયટીના મેજરો વધારસ જાણજી થયા. કેટલાક મેજર થવાની પોતાની છમ્મ જાહેર કરી, મી. ઇસ્માઇલ મુસાએ, મદરેશા ચલાવવા માટે સોસાયટીની તારીફ કરી. છેવટે ચા પાણી લઈ સભા વિસરજન થઈ હતી.

પોઇંટ મદરેશાના તરડીઓ વતી મી. તથા કાસમ લખે છે કે આ મદરેશો કેલવણી આપના બાબત સારું કામ કરે છે, અને સખી મદરેશોએ તેને પછસાની તથા મદરેશામાં જોઈતી રસ્તોએ કોઈક સીપારા કુરાન કરીક વિમેરેની મદદ કરવા બહર છે.

ડરબનના મી. કાવસજી મંચેરજીની પણીઆણી બાઇ જરબાઇ દેલમાં મુજરી ગયાના બખર છેલ્લી ટપાલમાં મળ્યા છે, તે જણી અમે હીતચીર થયા છીએ. જે ને સાહેબોએ હીલસોજના તાર તથા કાવસો મોકલ્યા છે તેમનો મી. કાવસજી આભાર માને છે.

મી. સુખાલાઇ પ્રાન્—તમારું લખાણ આવતા અંકપર મુજબી રહેલું છે.

આ. જ. એ.

આમેલીઆનાં હોદ્દાઓની હાલત

આમેલીઆનાં હોદ્દાઓની એક મેળા, વડી છે અને તેમાં દરેક નાતગતના હોદ્દા આ સામેલ છે. તે સોસાયટીના એક ઉપદેશને હાલમાં ત્યાંના પરદેશ ખાતા ના પ્રધાનની મુલાકાત લીધી હતી. તેઓએ રજુઆત કરી હતી કે ત્યાંનો ૧૯૦૧-૫ નો પ્રમીશન કાયદો થયો તેની પહેલાં વરસે થતાં વસી રહેલા બે હોદ્દાઓ હીંદુ સ્તાન મયા પછી પાછા આવી સકવા નથી. તેઓ હોદ્દા સરકારનો પાસ પોરટ મેલવી બહી આપ્યા હતા, પણ કરટમ આપતાના અધિકારીએ તેને રોકી રાખેલ અને તેઓની સખ્ત ઇલટપાલટ તપાસ કરેલી. મજબૂર સોસાયટીના સેક્રેટરીએ તેઓને બ્યારે બેઠાએ ત્યારે હાજર કરવાની બેઅમદારી બીધા પછી તેઓને રહેવા દેવામાં આપ્યા હતા. મીનીસ્ટરે બંને પાઉંડની શી તેઓની પાસે માગી હતી, પણ તેની સામે વધી લેવામાં આપ્યાથી તે વાત પડતી મુશ્કેલ હતી. રહીશ હોદ્દાઓ જેઓ મીલકત ધરાવે છે તેઓને પારલામેન્ટમાં વોટ આપવાનો હક છે. પણ બે હીંદુસ્તાનથી પોતાની જાણે ને તેણવા તેઓ માગે છે તો મીનીસ્ટર તેઓને આવવાની સાફ ના પાડે છે. રેપુટેશને આ ઉપરથી એવી રજુઆત કરી હતી કે બ્રિટીશ કાયદા મુજબ પછી ને રહેવાનો બંને હક હોય ત્યાં પછીપછી ને પણ હોય છે. આના જવાબમાં મીનીસ્ટરે કહ્યું હતું કે: જુઓ, સાહેબ, તમે કહો છો કે તમે બ્રિટીશ પ્રજા છો, પણ તેમ છે નહીં. તમારા પોતાના દેશ માં બે હોદ્દા તમેને નથી તે બહી મળવાની તમે કેમ આશા રાખો છો? છતાં બહી તમેને હીંદુસ્તાન કરતાં વધારે સારી રીતે રાખવામાં આવે છે." "હીંદુસ્તાન રીયુ" ઉપરના બનાવ પર ટીકા કરતાં કહે છે કે હોદ્દા સરકાર આનો છુ જવાબ આપશે! ત્યાં કામલ થવા મામ નારને ૫૦ કળેટા સમાવવામાં આવે છે. તેમાં હોદ્દાઓની પરીક્ષા ઉમેલમાં ભેરાને બદલે તેમને નાપાસ કરવાને હુકમ, જર મન, વિગેરે બાબમાં તેની પરિક્ષા લેવા માં આવે છે. એક આમેલીઆ હોદ્દાને હીંદુસ્તાનથી તેના દીકરાને બેભારવાની રજા મળી નહીં. તેઓને દેશથી પોતાની જાણે તેણવા નહીં દેવામાં આવવાથી વરસુસકર તમને થાય છે. આથી વરસુસકર પ્રજાની ઉત્પત્તિ થાય છે અને

નીતિમાં બગાડો થાય છે. મીના, સીરી બન વગેરે બ્રિટીશ ન કહેવાતી હોય તેવી પ્રજાઓને પણ હોદ્દાઓ કરતાં વધારે શક્ત છે. આમેલીઆન હોદ્દાઓના મુશ્કેલ હાલ માં હીંદુસ્તાન નેશનલ કોંગ્રેસ પર પોતાનાં દુ:ખોના જાનવમાં એક અરજી મોકલી છે.

કેનેડાના હાલમાર થતા હોદ્દાઓ

કેનેડાના એક જગ્યામાં ત્યાંના હોદ્દા સંબંધમાં નીચે મુજબ હકીકત મળેલ છે:-- કેનેડામાં હાલ આશરે ૭ હજાર હોદ્દા વાનો છે. તેમાંના ઘણા ખરા શીખ જાતના છે. તેમણે અથવા તેમના બાપ દેશોએ બ્રિટીશ શરકરમાં નોકરી કરી છે, અને રાજની લડાઈઓમાં પોતાનું સેવી રોક્યું છે. આ લોકોને બંને કામલ થવા પછી પણ સત્તાવામાં આવે એ માફ ન થઈ શકે એવી વાત છે. કામલ કરતી વખતે તેમની એવી આકરી ઝડતી બેવામાં આવે છે કે કામલ થવા પછી રાજની સામાન્ય પ્રજા તરીકે તેમને માન આપવું બેઠાએ. તેને બદલે તેમને ઘણી હામમરીઓ અને બેઅવધી પડે છે. તેમને તેમનાં બધાં ઉદારાંથી છુટા રહેવું પડે છે, કેમકે હોદ્દાઓ તેઓને લવવામાં તેમને હરકોત નડે છે. હીંદુ સ્તાનથી સીધી સ્ટીમરમાં આવવું બેઠાએ એવી એક શરત હમીયંટ માટે કાયદામાં રાખી છે. ભારે હકીકતમાં હોદ્દાઓ કેનેડા જતી સીધી સ્ટીમરો મળતી નથી. દરેક હમીયંટ પાસે ૨૦૦ ડોલરની શેકડ રકમ હોવી બેઠાએ એવી મામણી કરવામાં આવે છે. જગ્યાનીઓ કરતાં બ્રિટીશ પ્રજાના હોદ્દાને વધારે મુશ્કેલો બેઅવધી પડે છે. ઉપરના કેનેડીયન જાપાનો લખનાર કહે છે કે આવી રીતે હોદ્દાને રાખવા એ બ્રિટીશ રાજ્યને કાઠ રીતે શોભાવું નથી, શીખ લોકોએ ૧૮૫૭ના જળવા વખતે બ્રિટીશને બારે મદદ કરેલી. તેમજ બીજા લડાઈઓમાં પણ તેમણે કોમ્મિટિ સેવા બજાવી છે તે પર નજર થવી બેઠાએ. અનેના દેશમાં શીખ લોકો લડાઈમાં મહાદુરી માટે એક કે વધુ માંદ ધરાવે છે. આ લોકોની વતી એક પીટીશન વડી પરકારની ઉપર મોકલવા હાલ મડાઈ

રહ્યું છે. તે પર બધા હોદ્દાઓ સહીઓ લેવામાં આવે છે. આ લોકોના આમેલીઆ મી. સુદર સીક આ બાબતમાં બધાજ લોક આવી બંધી લેવા બળવે છે.

બરાઝીલમાં કલરડ લોકો.

બ્રાઝીલમાં કલરડ લોકોની વસ્તીનું પ્રમાણ અને તેઓની સ્થિતિ વિષે કેટલીક હકીકત બહુવા બેઠા છે. ત્યાંના કોલોમ્બિયા પ્રેસી બારે મામ આફ્રિકનોના વચનો છે એમ મણવામાં આવે છે. તેઓની સંખ્યા ૮૩ લાખની મણવામાં આવી છે. ભારે ત્યાંના મોરાઓની સંખ્યા માત્ર ૮ લાખની છે. વળી ઘણે બાબે સ્પેનીશ અમેરિકન રીપબ્લીક સંસ્થાનોમ સહેજસાજે ઉજળી ચામડી વાળાને મોરાની હારમાં મણવામાં આવે છે. એટલે બ્રાઝીલના મોરાઓની સંખ્યામાં પણ આવા લોકો ઘણી ઉજળી ચામડી વાળાનો સમાવેશ થાય છે. મોરાની ની સંખ્યા બ કાઠ છે તેમાંના બેઠામાં બેઠા ત્રીજા લાખની આદર હજારીનું સોહી હોય એમ મનાય છે. હાલનો બ્રાઝીલનો પ્રમુખ સીદોર નીસો પેકાના દેખાવે રજામવરજુતો છે. તેના વાજ વોકડા છે, અને તેને કલરડ માનવામાં આવે છે. એવું જણાય છે કે બરાઝીલના કલરડ લોકો દરેક જાતના વેપાર, ધંધા, નોકરી અને હોદ્દામાં બેવામાં આવે છે. ઘણા ખરા ન્યાયાધીશો પણ વધતા બેઠા કલરડ હોય છે. એટલી એટલે ૧૯૦૮ ની વસ્તી મણવી પ્રમાણે બ્રાઝીની વસ્તી અમેરિકાના વતની હજારીઓની છે, અને તેની સંખ્યા ૨૦ લાખની છે. આમાંના ઘણા સાવ જમલી છે. બરેકાલું 'ડેલી ઝીનર' કહે છે કે આ ઉપરથી બેવાનું એ છે કે લખમ કલરડ લોકો થીજ વસેલું એક સંસ્થાન પોતાનું પ્રજા સન્તાક રાજ્ય હોદ્દામંદીથી મળાવી રહ્યું છે.

નાનાસની સુપ્રીમ કોર્ટના તામીલ કોર્ટમંદીર મી. રહીવન મુજરી જતાં તેમની આથી પહેલી જગ્યા પર એક હોદ્દાવાનને બદલે એક મોરાની નીમણુક થવાની વાત 'આફ્રીકન કોરોનીકલ' પ્રજા કરી હતી. આ હોદ્દા પર હોદ્દાવાનની નીમણુક થવી બેઠાએ એવી ચર્ચા સ્થાનિક જાપામાં એક બે હોદ્દા ચરખાપત્રીઓએ લેવાની છે.

ડેલાએઆએના હોદો

એક ચરચાપત્રી તા. ૧૬-૭-૧૧ ના કાગળ દરમિયાન લખે છે કે :-

દરસવાલમાં એકીઆટીકપર બુલમ સવાથી આપણા મહાદુર હોદી બાકાએએ પોતાની કોમનુ માન જાળવવા આપણે આપી ને જારે કહત લીધેલી તે જાણીતી વાત છે. હવે ડેલાએઆએના હોદીએ પોતાની કોમનુ માન જાળવવા કેટલા મોઝ આપે છે તે નીચેનાથી જણાશે :

અને આજ રોજ કોડેસ્વારની કવા લત મધ તે જોવા મોટા મેળાવડો મળેલો. જોવા જનારા માટે પંચીક જમા મુકરર કરવામાં આવી હતી. તેમાં પુરસીના ને બાકાના એક વરમ પાડેલા હતા. પહેલા વરમની બેઠકો માટે કુ. ૧૦ (સી. ૪/-) ની રી હતી. બાકાએ એ માટે -/૧ પેની રી હતી. સામણી દુખાવ એવી વાત એ છે કે એકીઆટીક ને પહેલા વરમમાં બીલકુલ બેઠકો આપવામાં આવતી નહોતી. વળી બાકાએ પર બેઠક આપવામાં આવતી હતી, પણ ત્યાં એકીઆટીકને મોરબોથી નોખા મેસવાની ફરજ પડતી હતી હોદીની હલકાઇને જાહેરાત આપવા એવું પસીલ મારેલું હતું કે એકીઆટીક સાર પુરસી થાળી બેઠકોની દીકાટો આપવામાં આવતી નથી. છતાં એવા હોદી પડ્યા છે કે જે આવી અપમાન બરેલી જગ્યાએ દાખલ થઇ પોતીકી કોમની હલકાઇ કરતાં બહુ ઘણા નહોતા હોદુ તથા મુલમ માન બાકાએ માન અપમાનનો વિચાર કરવા વચર છ પેની હઇ એકીઆટીક માટે નોખા કાઢેલા વરમમાં બેસી જમા હતા. આ પોડાહોડ જેવામાં કામ લેના રામાં ઘણા હોદીએ હતા. પણ તેમાંના જુજ જાણીતા મહસ્તેનાં નામજ અત્રે આપ્યાં છે.

અહીં અમાણે આવી કોમીએદ તથા અપમાન બરેલી વરતલુક ન જોવામાં આવતી. પણ અવારથી દરસવાલના મોરબોએ તરફ આવજાવ વધી છે, સાર થી અહીંના મોરબોને તેમનો મોરી એપ લાગે છે.

[ચરચાપત્રીએ મોકલેલાં નામો ઓપ વધુ અમે દુરસ્ત મરુપુ નથી. પણ ઉપરની બીનાથી એવું દેખાવા વચર રહેલું નથી કે કોમી માન અને હોદના મોભા માટે આખા દક્ષિણ આફરીકાના હોદીમાં ને જુસ્સો અને અમરિત વ્યાપી રહી છે. તેને રમ પાડેલી કેલામીવાળે

ને હલકાએ નથી. અમને ખાતરી છે કે જે આ લાકાએ દક્ષિણ આફરીકાના બીજા કામના હોદીની હીલચલોથી તથા છેલ્લે કરમનના હોદીયાનેએ ને સરસ દાખલો મેસાડયો છે તેવા ખતાવોમાં વાંકે કમાર રહે, અને બેઠકો પડે નીએ તો ઉપર ચરચાપત્રીએ ને દીકા કરી છે તેવી દીકા મવાને વખત આપ નહા - અ ધ. એ.]

કેપટાઇન યુનાઇટેડ હોદુ એસોસિએશન

સેક્રેટરી લખે છે કે - નંબર ૧૦ એસ પેલીમ રનીટ વાળા એસોસિએશનના હોલ માં તા. ૨૭ જુલાઇ ને રોજ માસ મીટીંગ મલી હતી. જેમાં સ્થાનિક તેમજ બહારથી આવેલ હોદુ મહસ્તેથી હોલ બીકાર બરાઇ મયો હતો. સરખાલમાં પ્રમુખ સાહેબે મીટીંગનું કામ ચલાવવાનું જાહેર કર્યું. સેક્રેટરી મી. જોશીએ એસોસિએશને આજુ વરસમાં કરેલ તમામ કામોનો હેવાલ સભામાં રજુ કર્યો હતો. ને ઉપરથી સભામાં પુરબુ ખુલાશી જણાતી હતી. સાર બાદ એકરર મી. યુલાવલાએ આજુ વરસનો આવક જવલનો હેવાલ વીમતવાર જણાવ્યો હતો, ને સભાએ માન્ય રાખ્યો હતો. એસોસિએશનને પાયો નાખનાર માણ પ્રેસીડેન્ટ મી સી પી. લાહીરામનો તથા લાંબા વખત સુધી સેક્રેટરી રમ્યે રહી ઉપયોગી સેવા જાળવનાર માણ સેક્રેટરી મી સાહેબો આજાર માનવામાં આવ્યો હતો. બાદ તમામ મોરબોએ પોતાના હોલ ઉપરથી નીવત મયા હતા, ને રા. લલુલાઇ ગ્રહવાલાઇ દેસાઇને સરવાનુંમતે મહસ્તે નીમી સરવાનુંમતે નીચેના હોદો કારે મુકરર થયા હતા.

પ્રમુખ મી. હીરાનંદ મુલચંદ, ઉપપ્રમુખ મી. જમનલાલ બવાનીદાસ ધીવાલા, સેક્રેટરી મી. પુરુષોત્તમ જાનંદ જોશી, જોડીઆ સેક્રેટરી મી. મણીમહ પ્રેમજી વચી, ટ્રેઝરર મી. યુલાવલાઇ રમનાથજી દેસાઇ, જોડીઆ ટ્રેઝરર મી. મોરારજીભાઈ છીબાભાઈ. ઉવટે શ્રી કલ્પનારાયણનું પુખ્ત કરી તથા ધરમ ચરચા કરી, સહી અરસપરસથી, કુદા પડ્યા હતા.

દરસવાલની જોવાર સરકારવાળા મી. જુમરદન તા. ૨૭ મીએ મીટીંગના ખાતે જીવ વરમની બેઠકે મરુપુ મધુ છે.

વિવિધ વિચાર

અવારેઆ તમામથી અહતા-દુ'પદ- ચાલુનું જરો ત્યારે હાવરની કાગરી ખરે ખર દેખાશે.

મનુષ્યની જુદી જુદી ભવિષ્યમાં માવ, મોઝ એવો પશુમોના જેવો એક મધુવા માં આવતો એ વિરસ હવે ચાલ્યો જયો છે. "ભવિ" (રેલ) એ કલ્પ જો કે ઘણા વખત સુધી રહેશે, છતાં તેનો ઉપર હલો તેવો અરસ તો વાજુલ જશે.

જેમ નાના હોડવાએને ચીમણાજવતાં મટકાવવાની સરખાલના કામમાં માળી આસ ચીવટ રાખે છે, તેવીજ રીતે બાળકો રમી હોડવાને ચીમણાવા ન હેવા અને ચોખ રીતે ખીલવવા માટે બાળપણમાં માળાપરૂપી માળીએ ઉત્તમ મકારે હેલવવાની ચીવટ રાખવી જાઇએ.

સી એસ. દીવાલ તેના અરસાએનો પાયો એ નામના અગ્રેજી પુરતકમાં કહે છે કે "અરી રીતે આ જમાનાના યુવેપ મા પછાદાર વરમનો પછસો જમોર, કરર, જુલમી અને કુપાઇનાં કામોથી એકઠો થયો છે, અને એવાજ કામો કરીને તેને સાચવી રાખવામાં આવ્યો છે."

કલ્પિત જુત અને વરતમાન એવા નામવાળા પુસ્તકમાં કહે છે કે માણસો એકઠા રહેવા સીખ્યા તે દિવસથી આજ સુધીમાં લાખો મુગા પ્રાણીઓની-મજુર વરમની-દલા હાલ છે એવી અવત અસલ કહી બની ગયેલી નહોતી. મરી જુપુ, અરે! જુએ મરી જુપુ એમાં કુખ નથી, પણ કાવોવમાં છ'દગી જાળવી એમાં ખરેખર કુખ છે.

લીલી 'સત્ય અને અસત્ય' એ નામની ચોપડીમાં લખે છે કે:-જાહેર છ'દગીમાં બહી દેલાવજામાં, ફરજ વિધેનું બાન જુલાવવામાં, બહિત, આત્મજોગ અને પ્રજાની ખરી મહત્વસા જતાવનારા એવા બીજા યુલો ઉપર કુળ વાળવામાં ઉત્તલા પા સજકામાં ઓપાએ જેટલો અજરમ કર્યો છે તેટલો બીજા કલાંએ નથી કર્યો, એમ કહેવું તે ખોલું નથી.

જો એક રમ્યે લીલી કહે છે કે:- બાકરા વિધમે ચલાવવાનો, કાંજાવપુરવઠ

સાર અસાર બુદ્ધિ પાડવાનો અને તેના સ્વષ્ટ બેઠ સમજવાનો જમાનો હવે રહ્યો નથી. હવે તેવા વિચારો કરવા, જેમ આવે તેમ લખાણો કરવા, મીઠા લવારો કરવો, કુકર્મા મુખાઈના કાસ થઈ રહેવાનો જમાનો ચાલે છે. બોટી બાબતોને ફતેહમંદીથી સરસ રૂપમાં બતાવવાનો થિંધો કનારા મીઠાવાદીઓના વેપારની આજના જેવી મોસમ અઝાદી કહી આવી નહીં હતી.

લીવરપુલના પ્રિયોરેટ પાદરી ડા. રાહસ્ય કહે છે કે લંડનના ક્રેસ્ટ એન્ડ વેસ્ટના પરાયી કુ. બરાબર વાંકેકમાર છું. ત્યાં રહેતાં માણસો હેવાન કરતાં કંઈક ઠીક હશે. ખરેખરા હેવાન અને ખરેખરા સેતાન તેઓને કહીએ તો તે બરાબર વરણન કર્યું કહેવાય.

ડા. આર્નેસ્ટ કહે છે કે જાનબળની મુજબ કરવી એ તો સેતાનની પુજા કર્યા બરાબર છે. તેમાં વળી અજ્ઞાનથી અંધ થઈ ગયેલા અને આવેશથી ચાંડાતુર બની ગયેલા ટોળાંના બળ ઉપર કુમરું એ તો વળી કંગાલમાં કંગાલ સેતાનને પુજવા જેવું થયું.

માણીની કહે છે કે છેલ્લા સપ્તાહના મીઠા તત્ત્વજ્ઞાને આપણી રોજની છાંદમી માં—આદતમાં, વિચારમાં, રીતભાતમાં દુનવી અચેક્ષ રેલાઈ ચુક્યો છે. માણસ માનવી નજરજ એવી થઈ ગઈ છે. એ સપ્તાહમાં ખુદાપણું નથી.

રાજ્યપ્રકરણી બાબતમાં બરાબરોટાનું પારખું કરવાના કામમાં બરેલા કામદારને તપાસી બેઠવું તો સારું નીકળે! સરખાવે 'નળીબાના બે ભાગ' એ કહેવત તો સિવસર એજ કે બીજું કંઈ! પ્રજા સત્તાક રાજ્યમાં સચાના તો થયા સાચા થઈ પડ્યા હોય છે એટલે રાજ્ય તો ટોળીઓનું થયું, ધમનું નહીં. તેનો ખરેખર એ કે હજી સીકરૂનો જમાનો, એટલે ઊંઘમાં કંઈવત હોય તેને રાજ્ય કરવાનો જમાનો ચાલે છે. જેનામાં નીતિ બળ વધુ હોય તેને રાજ્ય કરવાનું નહીં આજે જે બળને માત્ર આપવામાં આવે છે તે સંખ્યાના બળને વળી બહેરમત કહેવામાં આવે છે. રાજદારી વલણનો ખરેખર છું. આજા માણસનો વલણ હોય તે. બોટા પાડાઓનો ઉઠાણો કરીને પછી જેના કામમાં જુદા આખ્યા વેચાવે

બાકી પાકી બધા બોટા, આના જેવું ચાલે છે. અને વળી આખું ધોરણ વધુને વધુ ફેલાતું જાય છે. આનો બાવારમ એ કે પોરો કહે છે તેમ બળાનો બોલ તે ન્યાય એવું થઈ પડ્યું છે.

દુખના અનુભવની મુલ અસર

"એથીકથ વરદા" નામના નીતી પ્રચારક ડાખમાં એક વિદવાન લેખક કહે છે કે:—

'દરેક આદતમાં કંઈક ને કંઈક આશિર વાદ સમાવ્યો હાય છે' આ કહેવત માણસ માનને સુખ રૂપ કહી શકાય. માણસ માનને પેતાની છાંદમી ઉમદા બનાવવામાં કંઈક ચાનકની જરૂર છે. આદતની તરફ આપણે ગમે તે નજરથી જોઈએ, પણ આપણી આંખે કેટલાક અજબ બનાવો આપણે જોઈએ છીએ કે સોકને અંતે દરમ પેદા થાય છે, અને દુઃખને અંતે સુખ પેદા થાય છે. નળજાત માંથીજ દુસ્તર મુદાબતની સામે થવાનું બળ પેદા થઈ આવે છે. આપણે જોઈએ છીએ કે સોફરેટીસ આદતના પદાની માટે કમમ આંધીને જોડો હતો. ખરેખર, આપણા ઉઘી રહેલા મુશ્કેલીને જાડે છે. કસોટીએ ચડે છે આરે માણસનું તેજ પ્રગળવા શામે છે. કુદરતનો સ્વભાવજ એવો છે કે માણસ દુઃખની નીચે ઇલાવા નહીં કરતાં તેમાંથી માથું ઉંચું કરવાની મહેનત કરે. જેમકે પાસવાળા ચોચાન ઉપર જેમ જેમ વધુ રોશર ફેરવે તો તેમ તેમ તે પાસ વધુ ને વધુ જોરથી ફરતું જાય. એટલે આદતનો કાલેક પછી વાર માણસનાં મન અને આત્માને સતેજ કરવાની મેલમતો ખરેખર ચારે છે. નિતેજા તો સમય અતની છતવું મંડાણ કર થયું એવી આશા પેદા કરનાર થઈ પડે છે. જે દુનિયામાં બધે સુખજ નીરમ્બુ હોય તો છાંદમીમાં કંઈ ખુબી રહેજ નહીં. કંઈક નિરાશાઓ પેદા થાય ત્યારેજ છાંદમીમાં રસ પેદા થાય છે. ઝાંઝા વિના તકડાની કિમ્મત કામજ નહીં; વળી ઝાંઝા વાળી કાસન પછી કોઈ વખત વરણવી ન શકાય એવી મીઠી થઈ પડે છે. એટલે રેખીતું છે કે દુઃખ એ સુખનું મુજ છે, અને મુશીબતો માણસની ઝાટી મજબુત બનાવે છે.

મરીબાઇને આપ રૂપ મથુનામાં આવે છે પણ એવું જેવામાં આવેલ છે કે તેનાં દુઃખોને ઘીંટી દેવ તેવું સુખ પણ

તેમાં સમાવ્યું છે. અંગ્રેજ અને રોમ-ટીક કવીવરો, સૈકસપીયર અને બરન્સ જે સુખી દયામાં જનમ્યા હોત તો આવી ઉઘી રહ્યાએ ન પહોંચ્યા હોત એવો સંભવ નથી દેખાતો! એટલે મરીબાઇમાં શું સુખ રહેલું છે તે માણસે ક્યારેનું કોઈ કાલુ છે. હોરેસે માયું છે કે 'પેતાની કુદરતી કાજતો ખુદ કુદરતની નવા જેસમાંથી પુરી પાડે છે તે માણસ કો મરીબ નથી.'

સરમાઇકસ માઠી દયામાં આવી પડ્યો ત્યારે મોલ્થો હતો કે 'હું મરીબ થયો છું એટલે હોસ્તદાર પસંદ કરવાનું ટાળું' હવે છે.' એપીકટેટસને ત્યાં એક ધનાઢ્ય શમન તેને મળવા આવ્યો, ત્યારે તેણે વાત કરતાં તેને કહ્યું હતું કે 'હું તારા કરતાં વધારે ધનાઢ્ય છું. કમકે તારી પાસે નેટલું છે તે તને ચોડું શામે છે, આરે મારી પાસે જે છે તે મને થયું શામે છે. તારી તરફ છીપતી નથી, પણ મારી તરફ છીપતી થઈ છે.' એપીકટેટસની દુનવી કાજત સારી નહોતી તો તેના બદલામાં તેના નેટલોજ અગર કહીએ તો તેથી વધારે બદલો તેને બીજી રીતે મળી રહ્યો હતો. તેને તેની પાસે હતું તે પુરતું લામું, અને તેથી તેને સંતોષ હતો. ખરી રીતે કહીએ તો દેહત દુનિયામાં આમળ વધવાને નહતર રૂપ છે. પ્રખ્યાત લેખક એકન કહે છે કે આદતના જેવો બીજો કોઈ શિક્ષક નથી. મુશીબતોને પહોંચી વળવાની ક્ષતા થળું મન બને છે તે બહુ કરીને સખત આપણો ઉઠાવ્યાથીજ. થયા ખાકા ખાખોચીયા વાળા રસ્તા ફરે થઈ ને જવાની દરજ પડે છે ત્યારેજ મન ચતુર અને ચેકકસ બને છે. આવે રસ્તે ચાલતાં તાની મોટી મુશ્કેલીઓ થઈએ ત્યારે પણ એ વાદ સખવાતું છે કે 'સખત મહેનત એજ ફતેહ કાવનાર રીસ્તો છે.'

દરંચવાલ ખાતે પ્રસિદ્ધ થતા બેચર વાજીત 'વોકસટેમે' એવી ટીકા કરી હતી કે ઉગ્રાંડને કોઈ રાજ્ય સાથે કાકા થાય તો તેવે વખતે દક્ષિણ આફ્રિકા ઉગ્રાંડ ના પસકાર તરીકે ન રહેતાં 'ન્યુટલ' (કંઈ પક્ષ સાથે પેતાનો સંબંધ ન હોય એવી સિથિતિમાં) રહેશે. આવી ટીકાથી કેટલીક ચરયા દક્ષિણ આફ્રિકામાં તજ વિલાયતમાં થઈ છે.

પાપનું નિદાન

[ઈ. એ. માટે ખાસ]

(ગયા અંકથી ચાલુ)

શ્રીમતો, જમીનદારો, અને સરકારી અમલદારોની કરીને પ્રસવકાળ નજીક આવ્યો હોય તો એક બે દાયકો, એક બે વેકો અને અનેક નોકરી તેમની સેવામાં રાખવામાં આવે છે. નીત નીતનાં મરમ કર્યા તેણીની સંભાળને માટે પહેરાવવા માં આવે છે. અને છેકરા અથવા છેકરીનો જન્મ થયા બાદ તેને સારું સુઠર પારખું કરેક જાતની સમવકાળુ તથા રાખવામાં આવે છે. અમારે મોટી સંખ્યાના મજૂર વરમમાંની અને પ્રસવ કાળ નજીક આવ્યો હોય તો તેને માટે કાંઈપણ કરકાર કે કેમરેખ રાખનાર હોય નથી. પોતે પણ હાટલાં પુટેલાં કપડાં પહેર્યાં હોય છે. અને છેકરા કે છેકરીનો જન્મ થયો હોય તો તેની પણ પુરતી સંભાળ લેવાતી નથી. માન્ય છે છેકર સ્વર્ગવાસ પામે તો સિલ્લડાં જ્ઞાનંદ પામે છે.

શ્રીમતની સ્ત્રી પ્રસવકાળ બાદ મહીના સુધી પચારીમાં પડી રહે છે અને કંઈકે તથા ડાહ્યતરી સારવારમાં રહે છે. અમારે ગરીબ મજૂર વર્ગની સ્ત્રી જન્મને જન્મ આવ્યા બાદ તરતજ પચારીમાંથી ઉઠે છે, દેવતા સજાવે છે, અને પોતાના, પોતાના સ્ત્રીમીનાં, અને છેકરાનાં કપડાં પણ કુચે છે. કારણ કે તેણીને માટે એ સરવ કામ કરનાર કોઈજ હોય નથી.

કારણ કે તેના સ્વામીની સ્ત્રીતી અત્યંત બરીબ છે. કેટલાક છેકરાઓ અત્યંત વધુલવ વિલાસમાં ઉછરે છે અને પાંચ સાત વરસનાં થયા બાદ તેમને સ્ત્રીખવવા માટે કાળામાં મોકલવામાં આવે છે. અમારે બીજાં કેટલાંકને પહેરવા કર્યાં પણ હોતાં નથી, અને પાંચ છ વરસની ઉંમરના થાય એટલે પોતાના કંઠને લાંબા કરવાનું કાર્ય કરવું પડે છે. કેટલાં જોને સુનીતિવાન અને ડાહ્યપણદાર થવાનું જ્ઞાન આપવામાં આવે છે. અમારે કેટલાંક અત્યંત જનીતિવાન અને વહેમી બને છે. કેટલાક અત્યુત્તમ અને અત્યુત્તમ આવા પીવાની વસ્તુઓ વાપરે છે, અને પોતાનાં કુતરને શીટી અને માખણ ખવડાવે છે. અમારે કેટલાંકને સાત દીવસ નો મુકો પેટલો કરવાનો પણ મહા કુશીલવે મળે છે. કેટલાક નિરુદ્ધ

શ્રીમત વર્ગ) પોતાના પોતાક દીવસ માં બે ત્રણ વાર બાંહે છે. અમારે ગરીબ મજૂર વર્ગે એક ડાહ્યો લીધો હોય તો તે શીટીને ચીમી વધુ જામ લાંબુ કરી રેખ પહેરે છે. કેટલાકે અત્યંત સ્વાસ્થ્ય દાર અને સુવાળી પચારીથી સુસ્થાબીત કરી પસંમપર સુવે છે, અમારે કેટલાક ફક્ત જમીન ઉપર પોતાનો પહેરવાનો ડાહ્યો એટલી પડી રહે છે. કેટલાકે જ પોતાની માટીમાં ખેસી સહેલ કરતા જોવા માં આવે છે. અમારે કેટલાકે પોતાના પાપી પેટનું પોષણ કરવા વાસ્તે અંધો અને દુર્બોધ લામ જમીન ખોદતા થા પચાર ફાડતા જોવામાં આવે છે. કેટલાકે લગભગ ત્રણ ચાર બાપાનું જ્ઞાન ધરાવે છે. અને પોતાનો વખત દરરોજ જ્ઞાનંદ માં પસાર કરે છે; અમારે કેટલાકને પોતાની સ્વભાષાના અક્ષર કાઢતાં પણ આવડતા નથી. અને દાર પીવામાંજ અતિ જ્ઞાનંદ માને છે. કેટલાકે દુનીયાંનું સર્વ જ્ઞાન ધરાવવાનો કાવો કરે છે, અને માનતા કાઢજ નથી, અમારે કેટલાકે કાંઈપણ સમજતા નથી અને મુરખ તાથી ભરેલી કોઈપણ વાત કહેવામાં આવે તેનો સ્વીકાર કંટ કરે છે. કેટલાકે અમારે માંદા પડે છે ત્યારે અત્યંત સ્વચ્છતા રાખે છે, દવા કપરે છે, અને પાણી તથા દવા ફેર બદલ સાદુ એક જમાએથી બીજી જમાએ પ્રવાસ કરે છે. બીજાં કાંઈકે સુપડામાં મુલાની પસે પડી રહે છે. સુધી શેટલી સીવાય બીજો ખોરાક મળી શકતો નથી. ફક્ત માથુસળું કુદુંબ નાના સરખા કાંઈકે સુપડામાં રહેવું હોય છે. અને પાસેજ દેરને બાંધવાનો તમેલો આવી રહેલો હોય છે. એટલે સ્વચ્છ દવા સ્વપને જોવા મળતી નથી અને દુકે મુદતમાં અંધ મનુષ્ય પરમાત્માને કારણ થાય છે.

ઉપર દર્શાવેલી સ્ત્રીતી યુગ્મ ગરી રીતે આમજ હોવી જોઈએ કે આ મનુષ્ય સંજ્ઞાની અંદર જ્યાં પ્રકારના ડાહ્યપણની દયાતી હોય અને મનુષ્ય આરની લાગણી થી એક બીજા સાથે વસતાં હોય થા વસવા જોઈએ, થા પરમાત્મા સરખાપક છે એમ મનુષ્યે માનતા હોય તો મનુષ્ય પ્રાણી વચ્ચે આવા વિલામ બીજકુલ બનાવી આપેજ નહીં. કેટલાકે ગરીબ મજૂરની મહેનતના ફળથી અત્યંત પેશા દાર ખેલ્યા હોય છે. અને પોતાનો પેશા કેમ વાપરવો તેની પણ સમજણ તેમને પડતી નથી અને ગરી રીતે

મજૂરની મહેનતનો પહોલો ચરકમાં આવે તેમ વાપરી નાંખે છે. અમારે ગરીબ મજૂર વરગે અતિ પરિશ્રમ ભરેલી મજૂરી કર્યા કરવી અને તેમ કરતાં માંદા પડે, મરી જાય, તેની પણ કરકાર નહીં. પરમાત્માની સરખાપકતા અને દયાતી સરવ સ્વીકારતા હોય તો આ મનુષ્યની સ્ત્રીતી કદી પણ હોવી નજીક જોઈએ. અને કદાચ ઉપર ન હોય એમ માનવા માં આવે તોપણ મનુષ્યની સાદી સમજ કડતી અને સુદિધી સમજ અને માની કદાચ એવું છે કે દુનીયામાં મનુષ્યોના મોટા ભાગને પોતાની છાંડગીનો જબદી તાલ કરે એવું જ્ઞાન મુખરવું પડે છે; ત્યારે તેમના એવા જીવનનો લાભ નાની સંખ્યાના શ્રીમતો લીએ છે. અને તેવા શ્રીમતો પાછાના મદમતે પોતે અંધ બને છે, અને શ્રીમતોને લખવે એવા કામ કરે છે. છાંડગીનો આવો અર્થ, આવી માન્યતા એ બેવકુશી છે—મુરખતા છે. કારણ કે એ રીતિ સરવ મનુષ્યને ગુણ સાનકારક છે.

[અંતર]

સ્ત્રીમરોની આવબવ

[જર્મન લાઈન]

સેવાલી—તા. ૨૨ મીએ સવારે અંધી હતી. તથા ૨૧ મીએ ઉપડી જવા પડી હતી.

[ગરબાકી ડીરેક્ટ લાઈન]

અમોના—તા. ૨૭ જાનરે મુબાજબા ઉપડી.

અમલગી—તા. ૩૧ મી જુલાઈએ કલકત્તા જવા ઉપડી.

અમકુમી—તા. ૧૭ મીએ કલકત્તા પહોંચી હતી.

અમકુમી—તા. ૧૮ મીએ કલકત્તાથી ઉપડી.

[સિડીયા ટીકા લાઈન]

પુરનીઆ—તા. ૧૧ મી જાનરે મુબાજબા જવા ઉપડી.

[પ્રાંતિય અપ્રેક્ષિત લાઈન]

ડનેરીક—તા. ૨૬ મીએ કાલબોથી ઉપડી છે.

કેમપીસીસ—તા. ૧૦ મી જુલાઈએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

કાંડા—જાનરેની સરખાપકતા કલકત્તા થી ઉપડી.

ઉન્નતિ કે અધોમતિ ?

(અખબાર ચી. પ્રાચીન ખા. દેશાઈ)

હિંદુસ્તાનનો જનસંખ્યા, વૃદ્ધિવાન, શ્રી મુખ્ય, અને હુવાન વરસ વરતમાન સમય માં ઉન્નતિ મેળવવા ઉત્સુક થઈ રહેલો જોઈએ આવે છે. તેમજ દેશોન્નતિ વાસ્તે નવ નવા પ્રયત્નો લેવાના વરદક્ષી રચાય છે. પ્રગતને આગળ વધારવામાં શ્રીમ પ્રયત્નો ચાલુ જોવામાં આવે છે. હિંદુસ્તાનના પ્રાચીન સુધારાની સંજ્ઞારીક તેમજ રાજકીય બધારણની વરતમાન સ્થિતિ જોતાં આપણને રજાભાષીક ખ્યાલ થઈ આવશે કે હિંદુસ્તાન અધોમતિમાં છે. હિંદીઓ હિંદી તરીકે રજા નથી. દેશ નવીનજ કાળ હિંદુસ્તાનમાં ઝળહળી રહ્યો છે. પાશ્ચાત્ય વિદ્યાના સરકારથી વિદ્ય માન થયેલા સુધારક હુવાનો તેમજ પંડિતો "હિંદુસ્તાન આગળ વધે છે" "હિંદુસ્તાન સુધારાની સરવોત્તમ ટેલે ચડવા સરખાત કરે છે. અને તેની દલીલોમાં પ્રગતને જાહેર કરે છે કે હાલના રાજ્યની હિંદુસ્તાનમાં સ્થાપના થયાબાદ કાંઈ નવીનજ આનંદી જીવનનો રહાયો લેવા પ્રગત લીધી છે. દેશનાં મોટાં કહે રોની જાહેર સુતર તેમજ કાપડ વણવા ની મોલો અને કારખાનાઓ સ્થપાયા છે જેમાં હજારો અને લાખો વરીન મજુર વરસને રાજી થયે છે અને હિંદુસ્તાનના વેપારની કીન પ્રતિષ્ઠિત થઈ ચલી જાય છે. દેશમાં અનેક પ્રકારના શાંતિ કામો હાથલ થયા છે અને તેની મદદથી જાત જાતનો મનોહર માલ તપ્પાર થઈ રહે છે હિંદુસ્તાનનાં મોટાં કહેરો જેવાં કે મુગલ, કલકત્તા વીગેરે આજથી પશ્ચાત્ય વર્ણિયર અસંત કામ સ્થિતિમાં હતા, આજે તે ઓ ઉદ્યુરી જેવાં બન્યા છે. દરેક કહે રમાં મોટાં મોટાં ન્યાયાલયો સ્થપાયા છે, જ્યાં આગળ પ્રગતને ન્યાય આપી, સુલેક કાંઈ જાળવેલી રાખવામાં આવી છે. મોટાં મોટાં કહેરોની વ્યવસ્થા કરવા પ્રગતના આગળ વધેલા જાળને મુનીસી પાલ હેન્ડાઈલ મજુરમાં આવેલા છે. પશ્ચિમની પુરણ કેળવણી લેવા કહેરોમાં મહા શિક્ષકો હાજર છે. જેમથી પ્રતિવરસે સેંકડે હિંદીઓ બી.એ. અને એમ. એ. થઈ બહાર પડે છે. પ્રગતના જાહેર થતને રાજ્યવારી, પ્રાચીન તેમજ સંજ્ઞારીક વીધેમાં પ્રવીણ બનાવવા વન વાળા કાપાઓ, રેલ્વે કા, જાકાલીક, તેમ જ માસીક બહાર પડે છે. પ્રગતનાં મન, રંજન કરવા અનેક નાટ્યકારો મોટાં

મોટાં થીએટરોમાં પેતાની પ્રવીણતા કર કાવે છે મહાન કહેરોમાં હરવા હરવા નાં પબ્લીક આનંદી સ્થળો સરવજ બના વવામાં આવ્યાં છે. પરદેશ સાથે વેપાર કરનારી મોટી મોટી સ્વદેશી સ્ટીમર ઠપ નીઓ અને બેંકો ખુલ્લી મુકાયલી છે. વીધાનો પ્રચાર કરવા જાત જાતનાં મંડળો જેમાં થયા છે. જેના પ્રયાસથી નવનવી કાંઈ રહેલો ખોલાઈ છે, અને લાં વીધા રથી વરસને આ પ્રેર કેળવણી આપાય છે. સોનાની, સોખંડની અને કાલસાની ખાલો રોપી કાલમાં આવી છે. જેમાં હજારો વરીન હિંદી મજુરો રાત દીવસ મહેનત કરી શ્રીમત અંગ્રેજો અને હિંદીઓને દ્રવ્ય પ્રાપ્તિમાં જોર વધારો કરી આપે છે અને પોતે તો કામગીરજી મુજર છે. સુધારકો આગળ પડી કહેતા જાય છે કે આ સરવ નવીનતાથી હજી અમે સંતોષ પામ્યા નથી. અમારે મન તો આ હજી સરખાતજ છે. અમારી અબી કાપા છે કે મુરોપના સરવ દેશોની માફક હિંદુસ્તાન સુધારાની ટેલે ચડે અને લાં ના સુધારાથી પશુ આવજ વધે ભારે આખી દુનીઆમાં હિંદુસ્તાનનું નામ સર રત જાહેર થશે. પશ્ચિમના સુધારાનો પુરણ જાળવાઈ કરી તે મુજબ આપલ અમે કરી અમારી માલુમિને જામે જાળવીશું કે જે જાપાને થોડાજ સમય થાં કરી જાતથી આખી દુનીઆની પ્રગત ને કંઈ કરી નાંખી છે અને આજે સરવ દેશોની નજર જાળ તરફ ફેરે છે.

આ તો આખા હિંદુસ્તાનના સામાન્ય વિષયની વાત થઈ પરંતુ હિંદી વરસ આ રમાં પશુ પાશ્ચાત્ય સુધારાને હાથલ કરી તે મુજબ વરતમાં કારેજ અરેખમ સુધ રેલાની થયુવીમાં જણાવ્યું જિમ તેઓ કહે છે. હિંદી પર અસારમાં પરદેશી પ્રીતિને લેજલી તેનો જાતુકલ થઈ જે આનંદ જોડવીશું તેવો સ્વર્ગને મજુ આવજુને કરી મજલે નહીં. આખર વિચાર અને પહેરવેસમાં પશુ આપણે જાહેર ઉદ્દેશ્યમ બનીશું. કારેજ આ રસ્તાનજ જોડવથ પોષ્ય બનીશું. કામ કાતવાન જાણું. હિંદી સંજ્ઞારે અમ રેલ્વે કંકાર બનાવીશું. કારેજ આપણી સીઓની સ્વતંત્રતા પાળી આપણે. લાદે જ આપણી પ્રગત સ્વતંત્ર થશે. અને તે સુધારો પશુ હાથલ થયે છે. મુગલ જે પ્રકાર નમરીયાં જાળને રોજ અને લાં આજુ જાળને કહેલો. અનેક શ્રીયાનો અને વાદવાનો આ પ્રેર ખેલાકમાં પેતાની પત્ની સાથે સુંદર અને મનોહર રીતે

સમજ થઈ હવાખાવાના સ્થળો ઉપર આનંદથી સમય બ્યતીત કરે છે અને સંસારના સરવ મુખોના આનંદની રહેર માં જોડ્યાં ખાય છે. કારીરીક સુખતા સાધન અરસે જે નવીન જાતનાં આનંદી સાધનો આપણે વાસ્તે તપ્પાર થઈ આવે છે તેને ઉતેજન ૧૫૫૦ જેમાં આપણી મોટાઈ, શ્રીમ તાઈ માને છે. આના આના અસખ સુધારાને અમલમાં મુકી દેશની અને દેશોઓની ઉન્નતિ કરવા સુધરેલા કહેવાતા હિંદીઓ અખ ક પ્રયાસ કરી રહ્યા છે.

જારથાવરતના પ્રાચીન સુધારા મુજબ જોઈશું તો જાણશે કે ઉપર દરક વેલા જે સુધારા છે તે સુધારા ઉન્નતિને મારમે દેવજ નથી, પરંતુ અધોમતિને પહેંચડે છે. અરમ રથી મુનીયરોએ સુધારાની જે હક આરમ પ્રગતને નાંધી આપી છે તેવી કિંમત દુનીઆમાં સરવજ સ્વીકારાઈ છે. હિંદીનો પ્રાચીન સુધારો—પ્રગતી—નીલી—કીલી—ઉપર ખાલ બાર મુકે છે. જનમ લીધારો. અને કાલા જીવનમાં આનંદ જે તેમનો ઉપદેશ કહે, રથી મુનીઓ અંગલમાં નીવાસસ્થાન રાખી, અંકારની સરવ વાલન.જોને લઈ મજમ નો સંપુરણ જાળવાઈ કરી ધરમ આટા મુજબ પેતાનું કલવરતન રાખી પ્રગતને નીતીયાન બનાવવા ધરસો ઉપદેશ કરતા, અને ધરમ આજા મુજબ પ્રગત થાય છે થા નહીં તેની જાતે દેખરેખ જાળતા. પ્રગત જોને કહેરોમાં રહેવાની મનાઈ કહેવા. કારણ કે અનેક પ્રકારના દુરમુજોનો ઉપ દવ રહત કહેરેલીજ અંકર જોવામાં આવે છે કહેરની કંકગી તદ્દન સ્વચ્છંદ તાથી કારપુર હોય છે. મુગલ કહેર માં પશુ જોસો તો વરત ખ્યાલ આવશે કે પ્રગતી નીતીયાં ખમાડે કરવામાં થર વન સ્થળે લાં આગળ હોય છે. બચી આજમાં વીકાર કરવાનાં સ્વતંત્ર સ્થળે ન્યાં ત્યાં જોવામાં આવે છે, અને તેને ઉતેજન આપવામાં આવે છે આને તે ઉન્નતિ કહેવી, થા અધોમતિ કહેવી !

[અંકર]

થોડા વખતપર કરજનમાં એક મોશને લાં રહેલી એક મોરી આકરદીપર બદવર તન ચલાવવા માટે એક કાદરને કાલ કારકમાં ખડે કરવામાં આવ્યો હતો, અને ઝાંઝો સાખીત થતાં કારકે ક્યા ખાઈ શંખીની પ્રગતને બદલે ૧૭ વરસની સખલ મજુરીની જોબની સખ કરી હતી.

મહાન ડૉ. કુમારસામી

જા. પુસ્તક સ્વદેશીને નમુના.

મેહાન દિવસ પર ડૉ. કુમારસામીને એક લેખ આવે પ્રગટ કરી મળ્યો છોકો તે ઉપરથી વાંચકને આ સાચા હોઈના ઉચ્ચ વિદ્યાને વિષે કાંઈક ખ્યાલ આવ્યો હશે. તેમનું જીવન એક ખ્યાલ સ્વદેશી શિક્ષાનીને સેવા તેવું છે, અને તેમના જેવા સુસ્વ સ્વદેશી હોઈ જાણે મર્યાદા મર્યાદા હશે એમ કહીએ તો વધારે ખાતું નથી. તેમના જીવન ચરિત્રની કહીએ જાણવાના 'સરસ્વતી' નામ ના હોઈ માસિક ઉપરથી આવે નીચે આપીએ છીએ:—

મહાન પ્રાંતમાં આવેલ તાંજોર જિલ્લામાંથી આવેલ ત્રણેય વરસ ઉપર લાંબી બંદસાના નામની જાતિ લોકમાં જન્મે વસેલ. આ જાતિમાં ડૉ. કુમારસામી જન્મેલા છે. તેમના દાદા માનવતા જમીનદાર હતા. તેમના પિતા સરમુત કુમાર સ્વામી પારીસ્ટરનો અભ્યાસ કરવા વિદ્યાવત ગયેલ, ત્યાં કોઈએક કુળવાન આશ્રિત બાળને પરણેલા હતા. આ માં પોતાના પતિના ધરમમાં બહુ શ્રદાવાન હતી. સરમુત કુમારસામી પારીસ્ટર થઈ ને લોકા જાણ્યા અને વકીલાતના ધંધામાં પ્રવિષ્ટ થઈ ગયા. લાંબી સરકારી કાઉન્સિલના સભાસદ તેઓ ચુંટાયા હતા. તેમણે પ્રજાની સેવા બહુ સારી બજાવેલી કહેવાય છે. તેઓની લાયકાત, દુશીયારી અને નેહને લીધે વિદ્યાવતમાં તેમને ઉચ્ચ હોદ્દો મળવાનો હતો, તેવામાં સંવત ૧૯૦૬ માં તેમને સ્વદેશીય મથો. આ વખતે જાન-૬ કુમારસામીની વય માત્ર ૬ વરસની બાંહે હતી તેમને જન્મ જન્મમાં લોકમાં ગયો હતો. તેમના મિત્ર મુન્ડરી જતાં તેમની માતા તેમને સ્વદેશી વિદ્યાવત જઈ જશે અને ત્યાં જાણને જોવાથી આજવાનું શરૂ કર્યું. એટલે જાણ પરસની ઉમરમાં આ બાબત ને વિદ્યાવતી સરકાર સર મળ્યા નામ પસંદ કરી તેમનું શિક્ષણ બજાવ દેખાયું. જાણી રહ્યા પછી સમત મમતમાં તેમનું ખાવ દેલી જઈ. પછી ૬ વરસના નહીં હોવારે બધા, ત્યાં જુનિયની રમના તપાસવામાં મીસ્તર બની જતા. જુની વરસેલીમાં બધી બાળનેમાં જોવારે હતા, જતાં વનસ્પતિ વિદ્યા અને જુનિય વિદ્યામાં તેમણે નામ મેળવ્યું. જે તેમનું વલણ તે તરફ જ રહ્યું હોત તે તેઓ

તેમાં બાળવળ શોધખોળ કરી માન અને પદસે પ્રાપ્ત કરત. પણ તેમનામાં રહેલો સ્વદેશ પ્રેમ તેમને બીજે રહેલો લોક મથો. હીંદુસ્તાનની ચિત્ર વિદ્યાને ઉપધાર કરવામાં તેમની લગની લાગી. વિદ્યાવતમાં અને ચિત્ર વિદ્યાને કાંઈ સંબંધ ન હોવા છતાં કોણ જાણે સાચી તેમનું મન આ તરફ ખેંચાયું. ત્યારથી તેમણે દેશ પર દેશની ચિત્ર વિદ્યાની સરખામણી શરૂ કરી. પોતે જિવા ચિત્રકાર નથી, છતાં ચિત્રની પરિક્ષામાં જિવા તો નિપુણ છે કે છેલ્લી અલ્લાખાદના પ્રારંભમાં ચિત્રના વિદ્યામાં ની કોઈવધુ તથા પરિક્ષા માટે ખાસ તેમને અમરણ થયું હતું.

સંવત ૧૯૧૦ માં વિદ્યાવત ખાતે એક મોરી બાંધ સાથે તેમનાં લગન થયાં. તે પછી તરતજ તેઓ પોતાની જન્મભૂમિમાં ગયા. ત્યાં તેઓ ખનીજ વિદ્યાના કાઉન્સિલર જનરલ નિમણા. આ નિમણે લોકમાં ચારે તરફ તેમને બહુવાળું થયું. તેમાં ત્યાંની પુરાણી ચિત્રકળાનું જવ લોકન કરવાની તેમને સક્ષમ તક મળી આ જોઈ તેમના મનમાં થયું કે 'અહો! શું પુરાણી વખતમાં ભારતની ચિત્રકળા અટલી બધી હતી હતી! આ જુના દેશની આ જિતમ વિદ્યાની જન્મતને જાણ કરે તો કેવું આશ્ચર્ય ત્યારથી તે વિદ્યા ને પુનરોદ્ધાર કરવાનો તેણે સક્ષમ કર્યો. તુરંતજ તેમણે તે વિષે એક બેર પુસ્તક બનાવવાની સામગ્રી એકત્રી કરી. 'મધ્ય કાલીન કાલીન ચિત્રકળા' એ નામની આ ચોપડી તેમણે પ્રગટ કરી. પણ આ ચોપડી લખતાં તેમને વિચાર થયો કે શું આ ચિત્રકળાના અલ્પજ્ઞ નમુનાઓ અહીંના લોકોએ જાણ્યા હશે. કહાય તેમ હેય તો પણ તેઓ એ કળા ક્યાંથી શીખ્યા હશે. તેમને જાણાયું કે આ કળાની જન્મભૂમિ તો હીંદુસ્તાનજ છે. આથી સંવત ૧૯૧૩ માં તેઓ હીંદુસ્તાનમાં મુલાકાતી કરવા નીકળ્યા. તેમણે મોટી મોટી અભિલેખિકા જાણ્યાની જાણ કરી. ત્યાં પુરાણી કળાના કુદરત પ્રદર્શ નમુનાઓ જોઈ તેઓ અતિ જાણનાં પડ્યા. ત્યાંની ચિત્રકળાની કુખીલું તેમને વિશેષ જાણ થયું. કલકત્તામાં એક પોટી ચિત્રકળા છે, જેની તેમણે મુલાકાત લીધી આ સમયમાંથી એટલેકીક વિદ્યા નીકળે છે તે જાણ જાણે મહત્તર છે. તેના જાણકાર મીરુત અવલોકનના ઉપર કે જેઓ આવે એક ઉત્તમ એટલેકીક ચિત્રકાર મળ્યા છે તેમની પણ તેમણે મુલાકાત લીધી. કહેવત છે કે એક જાત

ના રસને જાણનારમાં જાણવા તો એક જાતના બસનને સેવનારાઓમાં તુરત મિત્રાલ જામે છે, તે મુજબ આ બંને ચિત્રકળાના રસદાર પુરોષ વચ્ચે મિત્રાલ બધાલ.

ડૉ. કુમારસામીની લેખક તરીકેની કીર્તિ પણ પોટી નથી. તેમના લેખ બહુ ગ્રંથ રહ્યાથી બરેમાં હોય છે. તેમનું 'મીડીવીયલ સિંહલીક આર્ટ' એટલે 'મધ્ય કાલીન સિંહલીક પદ્ધતિ' એવી ચિત્ર કળા' એ પુસ્તક ખાસરરે મળ્યા છે. તેની કીર્તિ ૬. ૫૦ છે. તે વિદ્યાવતમાં જન્મે હીંદુસ્તાનની ચિત્રકળાની તેમણે ત્યાંના લોકો જાણ બહુ તારીફ કરી અને તેની ઉત્તમતા વિષે લખાને જાણ કરાવ્યું. ત્યાં તેમણે હીંદુની ચિત્રકળા કીર્તિ ૬. ૨૫, હીંદુની કળા કૌશલ્યતાના સુદેશ નમુનાઓ કીર્તિ ૬. ૫૦, હીંદુસ્તાનની ચિત્રકળા કીર્તિ ૬. ૨૦, એ ચોપડીઓ ઉમેળમાં બહાર પાડી આ ચોપડીઓના મહત્વ વિષે તેમના નામ ઉપરથીજ અનુમાન કરી શકાય નેમ છે. 'ઇડીયન નેશનલ મ્યુઝીયમ' નામનું તેમના કેટલાક નિબંધોના સંગ્રહવાળું પુસ્તક બહાર પડ્યું છે, તે પણ હમીજ વાંચનારાઓને વાંચવા અને સમજવા બાબત છે. આમ લેખ મધ જતી હીંદુની ઉત્તમ ચિત્રકળામાં તેમણે નવો જીવ પેદા કર્યો છે.

ડૉ. જાન-૬ કુમાર સ્વામીની વય કાલ રૂબરૂ ૩૩ વરસની છે, પણ તેમની જન્મિતતા ૬૦ વરસના પુખ્ત આદમી જેટલી છે. વિદ્યાવતી માતાની કુખમાં જન્મ લેવા છતાં અને વિદ્યાવતમાંજ અમરણ ગુજરવા છતાં તેઓની હીંદુ પ્રત્યેની સ્વદેશ ભક્તિ કોઈથી ઉતરે તેવી નથી. તેમની હરેક વાતચીતમાં કે વહે વારમાં સ્વદેશીય ૮૫૦૦ જેવામાં આવે છે. તેની વિષેય ખાતી 'સરસ્વતી' માં છપાએલ તેમની જીવી જીનાર આપી આપ કરી કહે તેવું છે.

જા. ૧૮ મીના જાણમાં એવા ખ્યાલ પ્રસિદ્ધ થયા હતા કે મુનિયત પ્રમાણ સંજ્ઞામાં કાટ પડી છે. મેહરસ હેર કોચ, પીકર, સાવર અને બરદાન એક તરફ છે, અને મેહરસ રમટલ, કલ, મલાન, તથા મુખ્ય પ્રમાણથી વિદેશ મત ના મત જન્મ છે. આથી કરી જાણેલ એવા વિદ્યાવતથી કોણને માણ કરશે એવું કહેવામાં આવ્યું છે. જનરલ રસ દેસે આ જાણના કનકાર કર્યો છે.

પરચુરણ ખબરો

વિધાયત મચેલા હોદી રાજવંશીઓને મળવા મી. અને મીસીસ રતન તાતા તરફથી એક જલસો કરવામાં આવ્યો હતો.

વડોદરાના પ્રીન્સ શીવાજીવ જેઓ ઓકસફરક યુનીવર્સિટીની એક કોલેજમાં ફેલોશી તીએ છે, તેમણે વિધાયતમાં ક્રિડિટના મેદાનમાં છેલ્લા રમાએક મેચમાં સાફ નામ કાઢ્યું છે.

ફેબ્રુઆરી યુનિવર્સિટીની આ સાલની મજબૂતની પરીક્ષામાં મી. ઇનાયતુલ્લા ખાન નામના હોદી વિધાયતમાં બહુ ઉત્તમ પ્રદર્શન બતાવેલ છે, અને કુલ મુદત નો અભ્યાસ હોવા છતાં મલો છે. નવર મેળવવાને તે કક્ષિતમાન મચેલ છે.

એલી માનખરામની દીવમાં ક્રિડિટમાં ઓરીસવાળા મી. કે. જી. મુખ્તાને કે. સી. એસ. બાઇ. નો ખેતાબ એતાવત મચેલ જોવામાં આવે છે. એ સિવાય વધુ હોદીના નામો માનખાનની દીવમાં આવેલ છે. તે ઉપરથી એવી દીકા મળે છે કે દિલ્લી હરબારના સંબંધમાં વધુ નવાલેશો જાહેર મળી જોઈએ.

જમીનના પેટમાં હમર રીડ જેટલે પાણી હોય તેનો પતો જતાવનાર એક યંત્રની શોધ મળે છે. તે યંત્ર ને જમીને મુકવામાં આવે છે તેની નીચે પાણી હોય તો તેની સોય હલવા મડિ છે. પાણીમાં વીજળી હોય છે તેને અને સોય માંદેની વીજળીને સંબંધ થતાં સોય હલે છે.

લંકાની સેનલ એલીઝબેથ સોસાયટી તરફના ખાણા રેળાએ મોરડા મીંચિએ જણાવ્યું હતું કે તેમની ફરી ફરીની કોલેશો છતાં અધ્યાત્મિકતાના નામવર જમીરે ઉજાડ અને રસીઆ વચ્ચેના એકસાપીના કરારને બદાલી આપવાને ના પાડી હતી. આથી તે કરારની અધ્યાત્મિકતાને કમતી કરતો છે. સાચા તથા વરસ થઈ અમલમાં આવ્યા વિના એમની એક પડી રહી છે.

કાન્સમાં મી. મેરીસ્ટરે અભાર સુધી મેરીસ્ટર તરીકેના ધંધાજી ચલાવવા ઉપર અતોલ પકડી મેડી હતી, પણ હાલમાં

તો જડનેની બેઠક ઉપર બીરાજવાની નવી અભિલાષા તેઓમાં ઉત્પન્ન થઈ છે. એવીઓનના બારની એક સ્ત્રી મેંબર દાલમાં લાંબા મેજેસ્ટના ઓખા માટે ઉમેદવારી કરે છે.

એક જાપાની જાણુ વજાવે છે કે મી. મકાસાસી ફેનશીન નામના એક જાપાની એ જાણુને રૂમાં ફેરવી નાખવાની ફેરત બરી શોધ કરી છે. ફેટલાક અખતરા એ કરતાં તેઓને અજાણ્યથી વચ્ચે માલમ પડ્યું છે કે જસતના ચોકસ તેજબમાં રાખેલો જાણુને એક કુકડો નરમ પ્રકારની સફેદ વસ્તુમાં ફેરવાઈ મચે હતો. આથી તેઓએ અજાણ્યક આણુ રાખી, જેના પરીણામમાં તેઓ પોતાની ખાતરી કરી શક્યા કે કોઈ પણ જાતનાં સાકડાને સુદર રૂમાં ફેરવી શકાય છે. સાકડામાંથી ર બનાવવાની એ રહી માટે નવ દેશીમાં પેટન્ટ લેવામણુ કહેવાય છે.

અમેરીકાના કુદરતપતિ કારનેમીએ કહેડો રૂપીઆને ખગ્ગે એક વૈજ્ઞાનિક વિલાસ (સાવનગ્રી યુનિવર્સિટી) રજાપેલ છે તેને વિષે એણે કહેવામાં આવે છે કે આજે દુનિયામાં તેની જરાખરી કરનાર એક વિલાસ નથી. તેના પ્રોફેસર હેલે સાહ હમર નવા તારાઓ શોધી કાઢ્યા કહે વાય છે. આ ઉપરથી મી. કાનેગીએ બહુ ખુશી થઈ તેને એક અસાધારણ કુરખીન એનાયત કર્યું છે. તેના કાચનો વ્યાસ લગભગ ૧૦૦ ઇંચ જેટલો છે. આ કુરખીનથી આકાશની ધણી અજાણ્ય શોધો થઈ એમ માનવામાં આવે છે.

‘લેધર ટરેડસ રીબુ’ પણ જણાવે છે કે મુલેલા જનવરોનાં આમકા ઉતારવાનું એક યંત્ર બનાવવામાં આવ્યું છે જે વાપરવાથી આમકા મુલાક જાણુ અથવા તે ઉપર આડાઅવળા કાપા પડતા અટકે છે. આરહેલીઆ અને ન્યુઝીલેન્ડમાં તેની સપુરણ અજાણ્યક લેવાઈ છે અને તે વાપરવાથી નીકળે કરવાનાં આમકાની કરે રાસ હીમતમાં રતલ દોઢ ૧૨ થી ૧૪ પેનીને વધારો મચે છે. આ યંત્ર વીજળીક મોટરથી ચા મચે તો કોઈ બીજા સાધનો વડે પણ ચલાવી શકાય છે. એક આરહેલીઆન ઇંગ્લેન્ડે આ યંત્રની શોધ કરી છે અને તેણે ઇંગ્લાંડના મેરીસ્ટ કહેરમાં એ યંત્ર બનાવવાની જોડવણ કરી છે.

અમેરીકામાં એક જાતના આમ ઓલવવાના સંચાની બનાવટ શોધી કાઢવામાં આવી છે. તેને ચલાવવામાં જરા પણ અનુભવ અથવા જ્ઞાનની જરૂર રહેતી નથી. તેની અંદરનો રસાયણી જુકો લાંબા વખત સુધી ખરાબ થવા વગર ચાલી શકે છે. દીવાલમાં એક કુકડી સાથે તેને જોડવાવામાં આવે છે. લાંબી નળીને ખેંચતાં જુકો જોસળાં નીચે ઉતરી આવે છે અને આમના સંબંધમાં આવતાને વાર એક જાતની એક પેદા થાય છે. જે ઓકસીજન મેસની જમ લઈ લેવાથી બળવું આમળ વધી શકતું નથી. તેલ જેવોલીન વીએરથી જમળ પડતી જે અમ પાણીથી જુકારી શકાતી નથી તેને માટે આ યંત્રો ખાસ ઉપયોગી થઈ પડે છે.

મીનના વિધાયતોનો મરો અમેરીકા, જાપાન, ઇંગ્લાંડ, કાન્સ જરમની વિગેરે મુલકોમાં રાજને રાજ વધારેને વધારે પ્રમાણમાં વડેતો મળે છે. તેઓ કુરોપમાં ફેલવણી લેવા અરથે જાય છે. પણ (એક લેખકે પ્રગટ કર્યું છે કે) તેમણે ખરી રીતે તો જાં જમડવા માટેજ જાય છે. કેમકે પારીસ વિગેરે કહેરમાં અધેર અનાચાર જ્યાં નિરંતર ચાલી રહેલો છે એવા બાજોમાં તેઓ વસે છે, અને લાંબી પોતે અનાચાર શીખે છે, તથા જીટ, કાર્ડીઆ અને કાપડ થઈ પોતાના મુલકમાં પાછા ફરે જે આ પશ્ચિમના સુધારાથી રંમાએલાઓ પુરવણું જી કમ્યાણ કરવાના હતાં.

રેલવેમાં મુસાફરી કરતાં ઊઠારીઓની ઉમરને કમતો સવાલ હોઈમાં નહીં પણ બીજા દેશોમાં રેલવે સંતાવાળાઓને કંટાળે ઉપજવનારો થઈ પડેલો છે. ધણી વાર ઊઠારીની ઉમર નક્કી કરતાં મુશ્કેલી પડે છે અને તેનો તોડ લાવવાનું સહે લાઇથી બનતું નથી. આ સવાલનો કાચો કરવાની જોડવણ અમેરીકામાં અમલમાં મેલવામાં આવી છે. તે એ છે કે ફેટ લીક રેલવે કંપનીઓએ રટેલન ઉપર ચાપ લેવાના સંચા રાખ્યા છે. ઉમરને કમતો કાંઈપણ વધી ઉઠે કે તરતજ ઊઠારને તે સંચા આમળ મોકલી તેનું ચાપ લેવામાં આવે છે. એક ઊઠાર ૧૩૧ મીટર અથવા ૪ રીડ ૩ ઇંચની ઉંચાઇનું માલમ પડે તો તેની ટીકટ એટલી થતી નથી તો તેને મુદત મુસાફરી કરવા દેવામાં આવે છે.

હાંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી જાણ ઉપરથી)

મોરબી રાજ્યના નેહરોને ત્યાં લગ્ન વગેરે પ્રસંગે મહદ્દ કરવાના હેતુથી દરેક મોહરીવાતને તે પ્રસંગે ૧૮ માસ બેટલા પામરની રકમ જમાવેલી આપવા ના. હાંદીને લગવડ કરી આપી છે.

વીરમગમવાળા મી. લક્ષ્મણ વલ્લભ રાજ જે હાંદીવાવાઝ એલ-સીમાં પોલીસ કમિશનર હતા અને કેટલાક વખતથી રીટાયર થયા હતા, તેમને માસિક રૂ. ૧૫૦ ના પગારથી પોરબંદરના પોલીસ સુબીન ટેનન્ટ નીમત્રામાં આબા છે.

નહીઆદના વડનગરા નામર ખાદમજી સમાજના પાવિગલવનો મીલાવડો પ્રેરે સર આનંદજી નાપુલાઈ ધરવના પ્રમુખ પાપજી નીચે મુજબે હતા. મીલાવડામાં થયેલા કેટલાક સંવાદ અને મુખપાઠ થયા બાદરૂપક હતા. સેકરેટરીએ વાંચેલા રીપોર્ટમાં જણાવ્યું હતું કે નહીઆદની વડનગરા નામર ખાદમજી કામ કેળવણી માં ધણી આગળ વધતી જાય છે.

હાંદી ખાતે કારકાપીઠના લીમન સંકર સારવના ઉપદેશથી અલ્લીય સહાય ખાદમજી ન્યાતીએ કેટલાક સુધારા કર્યા છે. જેમાં હાઇપ્રજી ખાદમજી માયાના આમલા બામ ઉપર વાળના ગુરુ રાખવા નહીં, સીએએ કાચની જગડી પહેરવી નહીં, બીડી પીવા નહીં, તથા બીજી કાંઈ કુર વ્યસન કરવું નહીં વીગેરે કરાવે કર્યા હતા. જે પછી તરતજ કેટલાકાએ ન્યાતી ફરજીય ગ્રુમ્મ કદવી નાખ્યા હતા.

વડોદરા રાજવાળા મરહુમ મી. વાડીયાની ખાલી પડેલી જગાએ મે. એવોદ સાઇ હાથીલાઇ દેવાઇને નીમવા વરીછ કેરટે હજુરનાં દીપજી કર્યું છે.

વડોદરા રાજ્યની કૃષક પહેલા વરમની હીરપેનસરીમાં સી દરહીએ માટે એક સી નેહર રાખવા કર્યું છે.

વડોદરા રાજ્યના છુપી પોલીસના ખાતાને સારા પાયા ઉપર મુકવા થયેલું દીપજી કલિનસીલમાં મજુર થયું છે. રૂ. ૨૦૦ થી રૂ. ૨૫૦ નો મુખ્ય અમલ ઉપમુખ્ય અર બાલમંદ કમ્પ્લે કાઉન્સેલર

દાર, રૂ. ૬૦ ના બે ફાઇનદાર, રૂ. ૪૦ ના બે અને રૂ. ૨૫ ના બે મળી ૪ નામના ફાઇનદારો અને દસ સીપાઇઓ મંજુર થયા છે.

મુખ્ય ખાતે દરરોજ કાંઈ મરાઠી જાણમાં પ્રમટ થતું 'મુખ્ય વલ્લભવન' કે જે મીલ કામદારો વીગેરેની સારી મરાઠી ધરાવતું હતું તે મીલોની માઠી હાલતની અસરથી બંધ થયું છે.

મીન. મી. એમલેના ફેળવણી સંબંધી બીલ ઉપર ચેમ્બર ચરચા ચાલી રહી છે. પ્રાયશીક તથા ફરજીયાત સીક્ષણની આવ સ્વકતા સહુ કોઇ સ્વીકારવા માગ્યું છે. અને તે માટે રજુ કર નાખવામાં આવે તો તે પણ આપવાનું કેટલીક પ્રાંતીક પ્રમુખોએ સ્વીકાર્યું છે.

બુચ એફ ઇડીઆ પત્ર જણાવે છે કે નામદાર કહેનશાહે તાર મારફતે જણાવ્યા પ્રમાણે તે નામદારને આપવામાં આવ નારી માનપત્રોના કાસેટ બહુ બારે કીમ તનાં ન બનાવતી સાદા બનાવી, તેટલા પછલા ધરમ ખાતામાં નાખવામાં આવશે તો તે નામદાર (વશેષ પુરુષ) થશે.

એક જાણની કહેવતથી મુખ્ય આવતા હાંદીવાનોએ મેળાવડા કરી તેને મોડું માન આપ્યું હતું. જાણની પ્રદરે કેટલીક લાઇબરેરીઓ વીગેરેને સારી મદદ કરી હતી.

હાલમાં મુખ્યમાં 'ધી એક્ષિપનકેમર શીબલ એસ્કુરન્સ કંપની લીમીટેડ' નામ ની નવી દેશી જીદગીના વીમા લેનારી કંપની ઉભી થઇ છે. તે કંપની ૫૦ લાખ રૂપિયાની ચાપજ સાથે ઉભી થઇ છે જે રકમને રૂ. ૨૫ ના ર લાખ શેરો માં વહેંચી નાખવામાં આવી છે. ૬૫ રેકડરોમાં લીમીટેડના ના. કાંકર, સચીન ના ના નવાળ. મીન. સરદાર સમ્મદ અલી એડ્ડસ વગેરે મદદસ્થો છે.

સામાજિક બાબતોના સમ્રાટ અને અબ્બાસ, સામાજિક વીચાર અને પ્રશ્નો ની ચર્ચા અને લોકજીવનની સુધારણાના હેતુથી મુખ્ય ખાતે સોશીઅલ સરવૈસ લીમની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. તે સુ વ્યવસ્થાપક મંડળ નીચે મુજબ છે. પ્રમુખ સર નારાયણગવ જી ચાવડર, ઉપમુખ્ય અર બાલમંદ કમ્પ્લે કાઉન્સેલર

અને મીન. મી. જી. કે. પારેખ સેક્રેટરીઝ મેમ્બરસ બી. મીન. બાળેકર, જી. કે. જેવધર, બોમીન્દરાવ રતનલાલ ડીવે ટીઆ વીગેરે.

સનોલી ખાતે પારસી છોકરીઓ માટે બોરડીય રકુલ સ્થાપવાનો સહાય મુના પાઇ મે. બહાદુરજી ઉપાડી લીધો છે અને તેમાં છોકરીઓને ધેર સંસારી જેવ વધુ આપવાની મુજ મનસુખ છે.

મુખ્ય ખાતે મીલ માલેકે તરફથી રૂ. ૭૫૦૦૦ની મોટી સીનડીકેટ સ્થાપવાની હીલચાલ ઉપાડી લેવામાં આવી છે. એ સીનડીકેટ ઉચ્ચની ખીલીક ફેટન પ્રો ઇમ એસોસીએશનના ધોરણે સ્થાપવામાં આવશે. સીનડીકેટ તરફથી શેરો ઠાઠી ચાપજી ઉભી કરવાને બદલે દરેક મીલ તરફથી શાળાની ચોક્કસ રકમ દર વરસે લેવામાં આવશે અને તે રકમનો ઉપયોગ રૂની ખેતીને લગતી ખાદમજીની મોજના પાછળ કરવામાં આવશે. નવી સીનડીકેટ દેલના જુદા જુદા ફળદરપ બાએ ખાતેની જમીનનો ચોક્કસ રીસ્ટાર ખરીદી લેશે અને તે ઉપર રૂ. ૭૫૦૦૦. એક-દરે રૂની ખેતીનો અમુક વારતાર થોતાની માલેકા ફેલજ રાખી રૂનો બચ્શે એ સીનડીકેટ મેળવતી થશે અને મીલ માલેકાને તે પુરો પાડશે.

જાણીતા પરીપકારી મદદસ્થ મી. મમ બારીએ સ્થાપેલું ધરમપુરના પહાડની તલેટીપરતું ટનકેટીવક હોમ મુજુ મુક વાની કિંવા ના. વાઇસરોએ કરી હતી. આ હોમને મરહુમ કીમ એડવરડનું નામ આપવામાં આવ્યું છે. આ હોમ મુજુ મુકવાની વાદમાં પટીયાલાના ના. મહા રાજાએ એક લાખ રૂપિયાની વધુ મદદ કરી હતી.

હાલમાંની હાઇ ફારટના વડા જડજે બ માળના કેટલાક બારીસ્ટરે ધણી મોટી શી લે છે તેવા નાખુસ હોવાવા તેનો અટકાવ કરવાને ચોક્કસ જાણીતા વડાઓ ને હાઇ ફારટમાં અગવેકેટ તરીકે લામ ચલાવવાની છુદ આપી છે.

હાંદુ યુનીવરસીટીની મોજનાના લગ્ન પમા મીસીસ એનીબીસટ અને મીન. પડીત મહનમોહન માલવીઆ વગેરે બારે મનસદ છે. પડીત મહનમોહન જણાવે છે કે જોડી ઉવાના સવાલ ઉપર ૦૦

વીચાર ચલાવવામાં આવે છે. ત્યારપર માટે કોઈપણ પ્રયત્ન કરવા અગાઉ રૂ. ૨૫ ભાગ ભેગા થવા જોઈએ.

લાલ્લા કૃષ્ણપતરાજ જેઓ હાલ જાહેર કુદસીમાં ભાગ લેતા જણાવેલ નથી તેમણે લાહોર યુનિવર્સિટીની મુદતથી માટે ઉમેદવારી કરી છે.

આમા ખાતે એક રજપુત કોલેજ સ્થાપવાની કીલ્લામાં પચાસ થક છે.

કચકત ખાતે એક આંધળાંની નીકળ આવે છે. આવી જાતની શાળા કચકત માં માન જોઈએ છે. તે શાળાનો તેરમો વર્ષિકાસવ હાલ ઉજવાયો હતો. સોળ વર્ષના તે શાળાનો લાભ લે છે જેમાં ૧૨ છોકરાઓ અને ૪ છોકરીઓ છે. શાળાનો ઉદ્દેશ એ છે કે, શરીર અને જાતના પેલાતો છવન નિરવાહ કરી શકે એવા પ્રકારે તેમને શિક્ષણ આપવું. આ શાળામાં શીખેલો એક વીણાર્થી હાલ એક સગીત શાળામાં શીક્ષક તરીકે નીમાયેલો છે.

'ફીટલ'માં લખાણ કરતો જેમકે જણાવે છે કે અમલદાર વરમમાં કેટલીક જોર મદ અથવા ફલામ રહી છે અને એક અથવા મગલે ના ચાહનસાલી બોડાની હાંદી મુલાકાત ખતમ થવા બાદ સરેઓડ વરડ બેઠર એ.સી. ઉડસો. તેમની જગ્યા એ જ તે જ માળના પહેલા ભેગા વચનનર લગી કે સર જોન ફુએટની નીમણુંક થશે.

એક ખામણી પત્રે એવી ખીના પ્રગટ કરી હતી કે સરકારે જાણુ અરથીલ રેલ ને રેડીયોથી માંખાની તેનાપર રાજ કરેક માટે કામ ચલાવવા કરવા કરે છે પાળળથી આ ખીનાને ખોટી કસવવામાં ખારી છે.

લાલ્લા મી. જે. એલ. સી. બેનગજ તથા ખીજ ખીસ્ટી પાદરીઓએ પ્રેમાળ માં ખીસ્ટી પરમનો પ્રચાર કરવા માટે પરવાનો મેળવ્યો છે.

પતીઆળાના રાજાએ કવીતણું આવણુ ઉજુ કરવા માટે રૂપીઆ ૧ નો પરવેરો નુખાના ખખર 'ઉડીઅય પેડીઅર' માં પ્રસિદ્ધ થયા છે. બાલા વેસથી શરીર જે.૧૫૨ જાને જીલમ ધુવેરેકે એમ જણાવવામાં આવે છે.

છપાઈ બહાર પડી છે.

છવન દોશી

મહાન ટાઈપ્સેટરે લખેલી સરલ વારના એમાંની ખીજ વારનાનો મુજરાની આવ. ન્ય પુસ્તકરૂપે છપામ બહાર પડ્યો છે. વારના સંલક તેમજ બેલદાયક છે. મુજરાતી વાંચી કહે એવા રસ હોંદીને આ પુસ્તક વાંચવાની અમે જળામણ કરીએ છીએ. એનું શિક્ષણ મહત્ત્વ કરવાયોઅ છે. કિંમત ૮૫ પાલસહીત પાંચ પેની છે. જાઓ :—

International Printing Press
Phoenix, Natal.

હોંદુસ્તાની કાશમરો

અમારા કાશમરોમાં વખામ માલ એકલા હોંદી કરીમરોથી વહેવાર થાય છે, જેથી ખીજ પરદેશી વેપારી કરતાં પહેલુ દાહ અને સસ્તો માલ વહેવાર કરી સમીપે જાયે. બાલા છે કે દેસાજીમાંની હોંદીએ આ કાશમરોને કોતેજન આપવા કુશી નહીં.

હાંદી વેપારમાં બાલકી સસ્તી તેમજ બારી દીનની થશે તથા હાલ અને હાલ હાંદીમાં બાલા થયુએ તથા પાલ્લીના હાલ તથા કાલ વાલા બાલકી દુમેલ એલ જવામાં વહેવા ર શખીયે જાયે. દીનની પેદી બધી સાર્ફજના પ્રદી તેમજ રેસમાં ર શખીયે જાયે નવા મેહા હાલથી બેલદ લકષે જાયે. પ્રાપ્ત થીરક માલે હજી.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban.
Branch: 1 Deon St., P. M. Bury.

તાણુ ઉમહા ફરુટ

અને વહરેબજ

સજામની પેડીમ, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી તાણીદથી મોકલુ છુ જોરડર મોકલી ખામી કરેલા.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Jamail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add: "HATDRI"

તાણુ ફરુટ અને વેલરેબજ.

સજામની પેડીમ, સારો માલ, રોકડેથી બધા જગ્યાએ તાણીદથી મોકલશુ. જોર હર મોકલી ખામી કરો. લખો

ખદમદખદ હાંસીરો.

પી.બો. ૮૧૫, ૧૧૭ રવીન રવીડ, હરજાન.

રોકડ બખર ભાવ

શી. વે. શી. વે

ફુધ હામનસ ૧૨માર્લેસ	૧૮	૬	૧૮	૬
ચાવલ માંખ ૧ ખરનાની	૧૬	૬	૨૦	૦
બીમડીના	૨૩	૬	૨૪	૦
એફ.એફ.ડી.આર	૧૮	૬	૧૬	૦
એફ. ડી. આર.	૧૭	૬	૧૮	૦
ચીની સકકર	૨૦	૦	૨૨	૦
ફુંડાના	૧૬	૬	૨૦	૦
દેશી તુવેર દાળ	૧૭	૦	૧૭	૬
કાનપુરી તુવેરદાળ	૧૮	૦	૧૮	૬
મસુરની	૧૬	૬	૨૦	૦
મમની	૨૬	૬	૨૭	૦
બડાની	૧૮	૦	૨૮	૬
ચણા મુંબખના	૧૬	૦	૧૬	૬
દાળ	૨૩	૦	૨૩	૬
વેટાણા તાતાસના	૧૮	૦	૧૮	૬
મકાઈ	૧૦	૬	૧૦	૦
ખીનીસ	૨૦	૦	૨૧	૦
કાનુ તેત ૧ ખાલન	૩	૪	૩	૪
એરડીયુ	૩	૬	૩	૨
માફુ	૩	૬	૪	૦
નાળીએરનુ	૪	૦	૪	૩
ખાડ સફેદ તાતાસની	૧૬	૬	૧૭	૦
પીળા	૧૫	૬	૧૬	૦
તીરકુળ તાતાસ	૧૧	૦	૧૧	૬
આટો હાઉસ હોઠ	૧૦	૬	૧૧	૦
આટો (બંખીત્રી ખીત)	૧૦	૬	૧૧	૦
મકાસી સોપારી ૧ રતથ	૭	૦	૭	૦
મરથા	૫	૦	૫	૦
શી પેટી, જનીનના પેડ ૮-૧૫-૦	૬-૦-૦	૬-૦-૦	૬-૦-૦	૬-૦-૦
વોરખ-દર	૬-૦-૦	૬-૦-૦	૬-૦-૦	૬-૦-૦
પારશીન સીલવન	૭	૩	૭	૬
વાહટ રોલ	૮	૬	૮	૬
માલન	૧૩	૬	૧૪	૦
નાળીવેર	૧૬	૦	૧૭	૦
રણી	૧૧	૦	૧૨	૦
કામખંડ સોપ	૧૩	૬	૧૪	૦
લાણુ સીલક રોન	૧૫	૬	૧૬	૦
સાણુ સનલાહટ ૧૦ બી.સ ૩૪	૦	૦	૩૪	૬
સાણુકાવમ ૫૦ ફુંડાના	૧૨	૬	૧૨	૬
બોહસની ઝોમત	૧૨	૬	૧૨	૬
સાણુ રોસરીસ (બી ૧૦)	૧૨	૬	૧૨	૬
નેકટર ડી	૧	૮	૧	૬
માખીસ લાવન	૩	૬	૩	૬
સોપારી સેવરધની	૧૦	૦	૧૦	૦
નીડલ પોષ્ટ સીમારેટ	૨૦	૬	૨૦	૬
નીમક (લીવરપુલ)	૪	૬	૪	૬
ખસ્તા એકની	૪	૬	૪	૬
નીમક (જરમતી સાકર)	૪	૬	૪	૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

all kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

මෙම සේවාව නිසාම අපිට අපේක්ෂා කළ යුතු ප්‍රතිඵලයක් ලෙසින් සැපයීමට සූදානම් වෙමු.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

JOHANNESBURG.

Tel. Address: TOMASELLI.

JOHANNESBURG.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA," Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add: "MIANKHAN,

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add: "SUL. MAN.

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL

TRANSVAAL

Dia. RUSTAN-

BURG

Box 18 LICHTENBURG.

නවසාරා හිදු යුනායිට්ඩ්

මෙ. සි. සි.

මෙහෙයුරු: ඔ. ඩී. පරේශ

හිදුස්තානී මිණිරි කණාංග ම නවී
සර්වේ ආවේ වේදිකාව ආවේ ඔ. නිකේ ආස
භී පොරොන්දු තමා කළකාල—සර්ව
සුඛ—මො. පු. ම භීකාල—මෙහි වං
ම නවී ආවී කිරී.

ඔ. ඩී. 1 ඒකාරක කණික

වෙහිදි නි. 1226. කළකාල. 1226.

2. ඔ. 'Gaekwad', පෙ. මො. 1226.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બો. મ્મે બ. આ. ર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હોલસેલ તથા રીટેલ.

દરેક જાતના રેશમ તથા ટાસા (સેક) તથા બીજા જાતના રેશમ, દરેક જાતના રેશમી રૂબાં,

હાવણીઓ, સાડીઓ, પામડી, જરીના રેશમ કપડાં, તથા બીજા રેશમી ચીજોના વેપારી.

નોંધ. અમારા આવ સાઉથ આફ્રિકામાં મધ્ય વેપારીઓ કરતાં ઘણા છે. તથા અમે એક જ આવ હોય છીએ
મેં વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. જહાનના મોરડાં ઉપર પુરતી રીતે ખાન આપવામાં આવે છે. તથા
મોં માલ લેનારને જો માલ મેલો લાગે તો એક વીકની અંદર માલ પાછો આપી રૂસા પાછો લઈ જાય છે.

પમ્પેપબાર્—ફલ્ક—અપ્રિરીકકા પંડી લિયાપાર્.

મોરડાં તથા રીકીપમ્ કિલ્લકારીપમ્, ત્રાલકીપમ્, મલ્ડ, જાંબા, કિલ્લકારીપમ્, મોરડાં, કિલ્ડકલ્ડ.

G. RAMCHAND,

505 West Street, DURBAN

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

V A NORTH, C.C.

Mohamed Sartie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add: "Ladca" Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodsen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawandias Gheewala
Bandaria, 21 Roger-street
Importer.

ERLHAM NODDIE,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORAKHE AMOO & Bco.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhadas Parahotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
H. Ebrahim Isman & Co.,
118 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street
Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim
Commission Agent Point.
J. B. Mahta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jaggiwan. Tailor,
123 Grey-street
S. Peerbhoy Butler,
474 West-street
G. Ramchand,
505 West-street
M. RAWAT & Co.
108 Queen-street.
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey-street
A. G. TIRNIS Wato Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Bosar,
Merchant, Butcher & Importer
Queen-street
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box
V. A. Dosa, Box 110 Tel "Dosa"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2841
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3594, 2 Kort-street.
KHUSALABAI BHULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street
M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOMIDEN,
Box 3755
Mahomed Ebrahim Kuntay
182 Market St. Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 4140
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavaris,
224 Market-st

Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: "V. Samy"
87 Jonea-street
Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street,
Suleman Ebrahims, General Dealer
Box 33, 73 George-street.
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
S. Ramanujam Naidoo
Box 518, Market House.
T. Vedia Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOWN

Charise Mande
Rice & Dhol & Specialty
67 & 69, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION

N SAMY

Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.CHOTABHAI & DADOO
Box 33.Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.IMAIL AMOD KAJER,
Box 11.

LOUISTRICHARDT

Dangarshi Morsjee
P. O. Box 7

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRAMM,
Box 35.DAWOOD IMAIL,
General Dealer & Importer.
Box 150.I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

HORMAIGY IDOLY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.Farahotam Amarchand & Co.,
Box 109.

VRAJDA & LALCHAND Box 92.

Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHDENE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET RETIEF

Ebrahim Omar,
Box 8.

PIETERSBURG

MANTA & KRANDERIA BROS.,
Box 200, Market Street.

POTCHESTROOM

G. K. Desai,
Box 128

PORT ELIZABETH

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.
V. R. Namscoo,
General Merchant.
Namscoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nidoo,
64 Walmer Road
Vannali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.

PRETORIA

Chotn Fakir,
Tailor and General Dealer.
156 Prinsloo Street.
Two Branches: Standerton, Box 86
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, B x 642

QUELIMANE

Vasmanji Pramanand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vasmanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street.

SPELONKEM

(Transvaal.)
Kasavji Giga, Befools.Amod & Imail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNHILL JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer.

UTTERHAGE C.O.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Oamen.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street.

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan E-sack
P. O. Box 8

WARMBATH

A. M. Rawat,
Box 16.**V. SAMY****Wholesale & Retail
Fruiterer****GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.**Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 187. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgent Road,
DURBAN.

A. E. BHARHA
GENERAL MERCHANT and WINE & SPIRITS IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. add "BHARHA." Phone No 25. P.O. Box 25.

S. Ramannam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and A

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Head Office, 111, Corner India & 14th Streets,
VREDEBURG, JOHANNESBURG
Box 174 Tel. Add: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER KULAM, INDIA

પુણેશભાઈ લુણાભાઈ
સમતનો ફા.
અમરેલી શહેર મથકેસ
મરહતા રેલ, ટાટ, પાટલુન, સમીમ,
દેડ, રેલ, કુવાલ, શીરખાન. રેલની
માલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આપે, લુણે અને આની કો
લેગ મળત છે.
ઈડીઅન મારકેટ, રેલવાની પટ
રેલની-કે.સી. લેલ-અમરેલી
રેલવાની મથક

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles & Gibraltar:-

About July 31st Goth 4790 tons

,, August 28th Goorkha 6300 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY

about July. 27th Braemar Castle 6280 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

,, Aug. 4th Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET.

P.O. Box 3504. Tel. add. "CAMAY"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
-AND-
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 313, LOURENCO MARGES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પા. ફેનસી.

ફાનસીએલ અને શીરમ મથકેસ
ઈડીઅન મારકેટની બચાવની ઈડીઅન
શી મંગાવી સસ્તે કામે વેચવામાં આવે
છે. આશ વી પેરમરેલુ તમા કલકતા
કુ-સરલ માલ-લો-પુ-મધીઆલુ-અલ
અલ અલમાએક કરી લુએ.
STAND 313, 17th Street VREDEBURG
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પેરમરેલુ મુલબોદાર વી.

103 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 38 Tel. Add: "FORBANDAR"
Telephone 25

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PURNEA

Will sail on or about the 12 AUGUST
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પુરા ખબર

ધા બ્રિટિશ ઇન્ડિયન સ્ટીમ નેવીગેશન કંપન.

સ્ટીમર "પુરનીયા" ૧૨ ઓગસ્ટ.

ઉપલીજન મહેર વખતે એલ લાઇનની મંજૂર અને ૬૩૫ માસની આમ
બોટ આવેથી તા. ૧૨મી ઓગસ્ટ ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ક્રીડીયાર અને મોરખાસ
બદર કરી મુજબ જશે.

મજૂર લાઇનની આગમોટમાં કેક પાસે જશે. કારણ ઉપલા હાલકાઓ
મધુ સારી સમય છે તેમજ વીજળીની બનીએ છે. સ્થિતિ ખરાબ છે.

ઉપલીજા જનારાઓને તેમજ આસ કરીને જે લોકો તાના બાળબચ્ચાને
ઉપલીજા મુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી આસ
જલામલ છે કે આવી ફેકે મુલતની મુસાફરીનાં અમુલ્ય તક મુખાવરી
નહી.

ફક્ત તમારો સેન્ડ કોમ્પાસ પાસે જશે વસ્તે મોરખાવાળી કે વગરની રીટરન લીડી
હતી સમય કરી આપવામાં આવશે. તે મહેરવાની કરી પુરત કેબીન
ની લીડી કાઢી લેવી.

કે પેસેન્જરો માટે સમગ્ર તરફની સમય છે. કારણ મોડીસરો હોવાથી
મોડીસર તરફની આમલ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગમોટ જેથી ૬૨ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુજબ પહેલવે તરફી ખબર મળે છે, જે હાવામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ મી. એમ. સાલુજી, ના ૨૮ પ્રિન્સિપલ ઓફીસ
અથવા રાંધે ૬૬૦, ૨૦મી સ્ટીટ, લોકેશન બેહાનરખરમ, અમર અમારે ત્યાં
અતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

મેસરસ એમ. સી. આંમલીય એન્ડ, ને ડાબલ્યુ. ડન અને ફાં.
કેમરશીયલ રોડ, હરબન.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

૪૫૩ મોસરી અને ૬૨૬ જાતાના ૫ મુરજ

મામની ફાઇન

Head Office: WINDSORTON, C. C

P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Deipoort's Hope
Kalkfontein

આની ઉનાતિ વિના રોનાતિ નથી

મુંદરી મુખોષ

આસ મુખોષની જેવણી અને ઉનાતિ અરજે
પ્રગટ થાય છે; તેથી મહેરમે પોતાના કુટુંબ
ની સ્ત્રીઓ સાથે લેવા લાયક છે.

સંપૂર્ણ મનોરંજક અને મોખરાથી નારતા
ઓ અને વિદ્યા જાનુ સરખા આવામાં જાન
મળે એવાં લખાણોથી ભરપૂર આ માસીક
ફાંતુ મુલકમાન અને પારસી વગેરે સમગ્ર
ગુજરાતી વાંચતી જાતમાં એક સરખો આવ
કાર પામવું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા
ઇન્ડિય વગેરે દેશોમાં જ્યાં કાલસીક ગુજ
રાતી જાનુઓ, તથા જ. ત્યાં 'મુંદરી મુખોષ'
ની માગણી થાય છે.

વસ્તુતઃ લખાણ ૬. ૧-૬-૦

સમગ્રો પત્રવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો:
'મુંદરી મુખોષ' મંડીર, અમદાવાદ.

આંદોનું ધડીયાળ બેટ

પતો બોધવો છે

મુગલ હુલ્લાના બે લેવડ મામના રસીક
શી હાલકાદીમ હુસેન બખ્તવાત, ઉમર
આશરે ૩૦ થી ૩૨ના ગુમ સમયે છે
વરસ ૨ પર તેનો પેદેસો પત્ર કેપ્ટેનોની
થી મળ્યો હતો. તે બાક તે ક્યાં છે તે
ખતો નથી.

અરખખર ચોકકસ ખતાલર નીચેને
સરનામે આપનારને શી. રપનું નાંદિલું
ધડીયાળ બેટ તરીકે પુરત રવાના કરવા
માં આવશે.

મુંદરી મુખોષ અખ્યાત,

ધી. એ. બોક્સ ૧૫૦

સીડલખરમ, દરસવાલ.

The Indians of South Africa

Belots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,

PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA,
ENGLAND and INDIA:

s.	d.
Yearly ...	17 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

3 Crown Road, Fordsburg

JOHANNESBURG

No. 30—Vol. IX.

SATURDAY, JULY 29TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE TWO SHILLINGS

THE ANTI-ASIATIC AGITATION

MARSHALLING THE FORCES AGAINST INDIAN TRADERS

WE take the following from the report, read by the Secretary, Mr. James, at the half-yearly meeting of the Krugersdorp Chamber of Commerce, held on the 18th instant:—

In connection with the anti-Asiatic section of work, your Chamber, in conjunction with other Chambers, approached the Government on the question of the legal occupation of stands by coloured persons, held under the Gold Law and the Crown Grants Acts, and this matter is still under consideration, and receiving the attention of your Committee. Further legal opinion is being taken, which it is hoped will be favourable to more definite action.

A Conference on the whole subject has been arranged to be held in Potchefstroom on the 31st instant, at which your Committee is sending delegates. A quantity of necessary details has been collected, proving that the support of the Asiatic trader is contributed by persons of all sections of the community, which calls for the rousing of public interest on the subject. Your Committee purpose circularising the town and neighbourhood, and hopes that all those who have the true interests of United South Africa at heart will not only themselves abstain from contributing such support, but will use moral influence to induce others to do the same. There was published in May the text of the agreement between General Smuts and Mr. Gandhi. This agreement can only be satisfactory if the administration of its various clauses is in accordance with the previous attitude of the former; the statutory provisions suggested promise no guarantee against a renewal of the Asiatic immigration in an aggravated form. It is impolitic to give publicity to much of the detail work of your Committee in this connection, but it is hoped that the expression of a strong public opinion will enable the

matter to be dealt with in a bolder manner.

The Chairman's Remarks

Speaking on the above subject the Chairman remarked:—

"As regards Asiatics, you will all agree that this is a very important matter. The Asiatics are encroaching on the business of this town. Since the present year there has been fresh Asiatic competition, and I am told that very shortly another Asiatic store will be opened here. This is a very important matter, and we as a Chamber in this town must take up a very strenuous and very uncompromising attitude towards any further invasion of Asiatics. Personally my own feeling is that while those Asiatics who have been domiciled here should be dealt with fairly and along principles of British justice, and nothing in the shape of persecution should be meted out to them, we should insist that the Government put into operation the laws passed dealing with Asiatics. We all know that it is the common experience in this Colony, as in other British Colonies, that Western civilisation and Eastern civilisation will not blend, and as we are determined to have Western civilisation predominant in South Africa, we must insist on the Government carrying out the laws. These laws exist, but are to a very great extent a dead letter. If we don't make our Chamber a live and really vigorous one we shall be practically disfranchised as far as the Government is concerned. Therefore I hope that every member of this Chamber will do his very utmost to impress upon those not here this evening the urgency and importance of this matter, and with any white traders not members they must use their utmost endeavours to get them to become members. There is a very great fight ahead of us, and it is my feeling that if we don't win this fight it will be very disastrous to South Africa. It is

not a matter which concerns only the commercial community. If it were it would not perhaps assume such great importance. It concerns the whole population, the agricultural, industrial and commercial community, and, therefore, it behoves us as members of this Chamber to do everything in our power to make this Chamber a really strong and representative body of the white trading community of Krugersdorp.

Kimberley and Harrismith

At the last meeting of the Kimberley Divisional Council (says the *Rand Daily Mail*) a letter was read from the Port Elizabeth Council asking the Council to join in action being taken to impress upon the Government the urgent necessity for common legislation being passed to effectually deal with Asiatic traders. In the opinion of the Port Elizabeth Council it was imperative that drastic measures should be taken to stop the evil referred to, as the result of which the European trader was being gradually eliminated, and the Council was asked to petition the Premier on the subject.

Councillor Sagar said the matter was a serious one; he suggested that it should stand over for a week in order that it might be thought over in the meantime.

Councillor Green thought it advisable not to interfere in the question at present in view of the fact that the matter was receiving the attention of the Government, and proposed that a reply to that effect be forwarded. They should not take any step that would harass the Government.

Councillor Green's proposal was agreed to.

When the letter came before the Harrismith Council, Mr. Putterill said there were no licences issued in the Free State to Asiatics.

Mr. Bain: There is no doubt, Mr. Mayor, that the Asiatic question is a

big one and we should support the movement. Harris Smith should give its hearty support to any measure that has for its object the prohibition of Asiatics into the country.

It was resolved that a committee consisting of the Mayor and Messrs. Gibson, Borman, and Bain draft a resolution on the matter for presentation at the next Council meeting.

Mr. Gibson: I am afraid that the Asiatic is going to get into this Colony.

Mr. Borman: I think there is some idea to leave the Free State law to remain in force.

Indentured Labour

The Last Shipment From India

Disappointment to the Planters

Another step towards the end of a vexed political question was reached yesterday, (says the *Mercury* in its issue of the 22nd inst.) when the s.s. *Umhass* landed the last consignment of indentured coolies which Natal will receive from India. This shipment consists of labourers recruited before the end of last month, when the Indian authorities stopped the further engagement of labour for South Africa. The people brought by the *Umhass* are entirely from Madras, a batch of mixed Calcutta and Madras recruits having been brought over a fortnight ago by the *Umsinto*. Among these Indians an outbreak of cerebro-spinal meningitis made its appearance, and the coolies have been quarantined on the Bluff. They were brought over to the Point yesterday to make room for the *Umhass's* consignment, and have been lodged in the Shepstone Street compound to await drafting to the various estates for which they are destined.

The coolies brought by the *Umhass* were the most satisfactory in point of health that has been known recently. There was not a single case of serious sickness on board, but, notwithstanding their freedom from the sort of trouble which has characterized so many Indian shipments during the last year or two, the labourers have all been sent over to the Bluff for detention until they have been thoroughly examined by the medical officers. The contingent numbers 461 individuals, made up of 265 men, 108 women, 29 boys of ten years of age and over, 30 girls of similar age, ten infant boys, and 11 infant girls. They were disembarked on the Bluff wharf between 9 and 10 o'clock yesterday morning, the *Umhass* being subsequently taken to "G" Shed. All the coolies brought from the Bluff compound to Shepstone Street wharf were taken on shore by immigration before they entered the borough at a

Their last recruiting season has been a very disappointing experience for the planters. Actually speaking, the result for the six months of the present year has been a good deal better than it was for the corresponding period of 1910, this season having produced about 2,400 coolies, while January to June last year brought in only some 1,500. But seeing that this was the final six months in which recruiting had been possible, there were practically two years supplies to crowd into a quarter of the time, and special measures were taken to stimulate the engagement of the labourers on the other side. Several estates sent over the most experienced of their sirdars and at least one of the Indian Immigration Board's principal officials has spent some time in India trying to "speed up" the recruiting. All this energy has been to very little purpose, however, for had anything like the normal yield of labourers been obtained there should have certainly been 10,000 brought here since Christmas, and some of the more sanguine planters expected, when it was notified that recruiting was to stop in June, at least 15,000. The yield from the final season has produced, as a matter of fact, only 16 per cent. of the total number of labourers indentured for, and the official distribution will be on that basis. As for the reasons, they are variously given, but advises from India go to show that a good deal of the shortfall has been due, firstly, to the refusal of some of the magistrates to countersign the recruiters' licences, thus preventing them from engaging coolies; to the circulation among the Indians, through apparently political agencies, of pamphlets advising them not to accept contracts for Natal; and to the disinclination among the coolies generally to emigrate, owing to the revival in their agriculture. Political agitation has evidently had, however, a good deal to do with the matter, and there have been instances in which the departing labourers have been deliberately set upon on their way to the ship, and forcibly prevented from leaving. One of these incidents took place at Calcutta only a few weeks ago, when a batch of coolies who were being marched to the jetty at Garden Reach, on the Ganges, was ambushed by a party of the local irreconcilables, a partial riot taking place, to suppress which the police had to be called out. This resulted in a trepanning of about a dozen male coolies, and nothing more has been seen of them.

The importation of labour from India has now seen its last, but repatriation of the coolies will, of course, go on indefinitely until the whole of the indentures terminate, and the steamship line which has held the contract will have to perform this service. It is estimated that the receipts of the King Line for yesterday's ship were 2,400. It is also estimated that the receipts of the King Line for yesterday's ship were 2,400. It is also estimated that the receipts of the King Line for yesterday's ship were 2,400.

has been lost to local shipping, with the stoppage of the coolies. In order to deal with the repatriations, a small staff is still to be retained in India, both at Madras and at Calcutta, in the service of the Indian Immigration Trust Board, but the larger part of the establishment at those places is being disbanded, and the majority of the officials have already received six months' notice, this to expire in December. The Board's staff in Durban and throughout Natal is expected to be kept practically intact, since for at least the next three years the work is regarded as giving no prospect of undergoing any appreciable diminution.

Tea and Sugar Growers

Evidence Before the Commission

The Commerce and Industry Commission appointed by the Union Government, concluded its sitting in Durban on the 21st instant, (says the *Mercury*) after a long day's sitting, at which very interesting evidence was given on behalf of the sugar and tea industries.

The representatives of the sugar industry present were Messrs. J. Kirkman, Hulett, W. Campbell, W. F. Clayton, M.L.A., C. Henwood, M.L.A., D. Fowler, and W. Gilbert.

In reply to the chairman, Mr. Kirkman stated that the industry started in 1850, but that it was not until 30 years later that it assumed large proportions. The original duty on sugar was £3 10s., and that duty was presumably a revenue tariff. At present they were almost entirely dependent on the supply of labour from India, though they employed a number of natives, the total unskilled labour employed by the industry being 21,286. The trouble about labour was the stoppage of the supply from India. Witness briefly explained the present conditions under which indentured Indians were brought to Natal, giving details regarding the £3 tax imposed after the expiry of indentures, if they remained in Natal. The bulk of the Indians now reindentured after their first indenture, but could do as they liked. Very few found that they could pay the £3 licence, and it was found to be the case that 94 per cent. of those whose indentures expired re-indentured or returned to India. It was only the men who took service as waiters or cooks who could afford to remain and pay the £3 licence. The present labour conditions seriously hampered them. Two-thirds of the Indians in the employ of sugar planters would be out of indenture within two years, and if they liked they could return to India. Free Asiatics were not increasing, as since the licence was an-

forced they had re-indentured and obtained the right to a free passage back to India. They had really no solution at present of the labour difficulty; they were continually meeting to consider it, but had no definite plan yet to overcome it.

The Tea Industry

Messrs. W. R. Hindson, T. G. Colenbrander, and J. Reynolds-Tait giving evidence on behalf of the Natal Tea Planters' Association, among other things, put the following statement:—

In addition to the number [4,600] of acres of land [under tea cultivation] there are still some thousands of acres on the north coast of Natal suitable for tea production. The actual cost of labour in the industry is 50 per cent. of the total cost of production. The average cost of labourers was 30s. per month before the stoppage of Indian indentured labour. As from June 30 last all recruiting for labour in India has been stopped by the Indian Government, and tea planters have thus to find a substitute. The only substitute at present suggested is Nyasaland labour, which is estimated to cost £3 per head per month—just double the present cost of labour.

In reply to the chairman, Mr. Hindson pointed out that their wages, even before the stoppage of Indian labour, were higher than those of other tea-producing countries, and how their labour had gone up another 50 per cent. For this reason they asked that the duty should be raised from 4d. to 6d. per lb. The industry employed 192 Europeans and 2,806 Indians. They required that number to keep the present area under cultivation. There was a very large area of land suitable for the cultivation of tea. Labour was about 50 per cent. of the actual cost of production.

Only Indians

We give the following paragraphs from the Maritzburg news column in the *Natal Mercury* without comment:

An Indian, who was run down by a motor car on Friday, at midnight, has only his own carelessness to thank for the injury that befell him. The driver of the car gave ample warning of the proximity of the vehicle, and was not travelling at an excessive speed. The warning was unheeded, and the Indian was knocked over, and had to be taken to the hospital. He was found to be badly bruised, but no bones were broken. The police were satisfied that the accident occurred through no fault on the part of the driver of the car.

No motive has yet been discovered for the suicide of an Indian who was employed at the railway station, but the facts are that shortly after 2 o'clock on Friday afternoon he left his work and went to his hut without

speaking to anyone. His absence was noted an hour or two later, and on search being made for him he was found hanging from a beam of the hut, strangled by a rope. Artificial means to restore respiration were tried, but after a fair trial the attempt was discontinued, as no sign of returning consciousness resulted. The body was sent to the mortuary, and the usual post-mortem examination was held.

From the Editor's Chair

THE OUTLOOK

THE British Indians of South Africa, and perhaps those of the Transvaal more especially, need to keep a wary look-out for danger signals. Our experiences in the past have at least taught us the need for caution and alertness. We have had to battle with a foe who neither gave nor asked quarter. Every stand has had to be stubbornly maintained regardless of loss or sacrifice, every step forward to be fought for before it was won. Concession in our favour formed no part of the struggle. We are compelled to remember that nothing less than our extinction was determined upon; that the British Indians still stand written down as being undesirable—an excrescence upon the civilisation of South Africa, and there has been scarcely any veil cast over the intention of our enemies (and, in our opinion, the enemies of the Empire) to oust us out of the land of our adoption, the land in which we have earned so good a right to remain on terms of fair treatment. The Immigration Law was to isolate us, the Registration Law and other harassing statutes to make our stay impossible consistent with the retention of even a rag of self-respect. We fought our fight; suffered and sacrificed, yielded up our substance, paid for our principles with the lives of our dead martyrs and the destitution of our wives and little ones. The walls of our prison-houses, the very roads we have helped to make, could they speak, would cry out the story of our miseries and ill-usage. Then approached the Coronation of our Gracious King, and the Imperial Conference, and we learned that our persecutors were prepared to raise the attack if we abandoned our campaign of passive resistance. We consented. To have done less would have been inconsistent with our ideals and the course of conduct we had set ourselves. We were assured that the insulting racial legislation against which our resistance had been directed would be repealed, and that any substitute that might be enacted would be devoid of racial taint. The doors of the Union would be

gently and inoffensively closed to any appreciable Asiatic immigration in the future, but we who are lawfully domiciled in this country were to be relieved from such indignities as we had suffered from in the past.

The Coronation and the Conference passed off unclouded by any shadow of a Transvaal Indian struggle. We have now to await the re-assembling of the Union Parliament for the redemption of the pledges given us by the Union Government. Meanwhile, what are the signs and portents? Are they hopeful? Do they indicate that the former anti-Asiatic policy has died and that it has been replaced by a healthier, more tolerant, more Imperial sentiment? True, appearances are sometimes deceptive; let us hope that they are in this case. If they be not, then we have yet a long journey ahead of us ere our fighting be done and our battle won. For the indications are in every way very disquieting, and by no means point to any real conversion. What has happened since the provisional settlement is not reassuring to those of us who looked for an alteration from the old spirit of relentless persecution to something more liberal and humane. Even the existing (still unrepealed) Immigration Law provides for the entry into the Transvaal of the wives and minor children of lawfully domiciled British Indian residents. Yet we find the authorities placing every obstacle that wit can devise in the way of this being accomplished. In some cases, even their landing at the ports has been prohibited, and expensive legal steps have had to be taken to interdict their being shipped back to India. Numerous have been the cases of arrest on the border of little children, obviously under 16, coming or returning to their registered Indian parents in the Transvaal. Applications for the registration of children who have reached the statutory majority of 16 years have been met with all manner of extravagant demands for proofs of identity and age. Nothing of the spirit of conciliation has characterised the conduct of this department of the administration. Elsewhere, we have had notices served upon our merchants and traders to quit their holdings in terms of the Gold Law of 1908, and very recently the prosecution and conviction of a European landlord for letting his premises to a reputable firm of Indian storekeepers of long standing. The Municipal Ordinance, which threatens Indians in the Transvaal Province with a lot as unhappy as that of their Natal brethren completes the trinity of storm-signals. If deeds are a more reliable guide to intention than are promises, we have to admit that the portents are by no means reassuring, but rather that they furnish us with cause for the gravest anxiety for our future.

We have, then, to be prepared for possible developments along lines

we had hoped and trusted we should know no more. We have to consider that it may be that what we have already endured was but the prelude to a long stern campaign which may already be closer upon us than we realise. We hope and pray that we may never have to resume the campaign, but the ideals and the duties that inspired us throughout the last long struggle are our ideals and our duties still, and our people have learnt to hold life and comfort sufficiently cheap not to flinch from a fresh conflict if the alternative be to lower or betray them.

AN OFFICIAL CAMELEON

SOME time ago the Licensing Officer of Durban told the Town Council that the Asiatic licences in Durban had been reduced from 700 to 300 in eight years. He also went out of his way to preach a sermon to the Council on "self-preservation," which, he said, was not immoral; "it was one of the first of Nature's laws." He then went on to argue that "if they were entitled to consider the principle of self-preservation, then surely they were entitled to utilise the means the law allowed them, . . . and to say, in effect, that whilst they would be fair to those established here, they would admit no further Asiatics." The occasion on which Mr. Molynaux laid down the above principle was when the Town Council refused to transfer an Indian licence to a company of Colonial-born Indian traders in Durban.

The scene changes and the Licensing Officer of Durban finds himself in a new position, and so, to suit the occasion, he again preaches an appropriate sermon to the Town Council who naturally succumb to his magic words. The licence in this case was for a European tea-room on the Beach, and the Licensing Officer had granted the licence, which was appealed against by a tea-room proprietor next door. "Supposing," said the Licensing Officer, "he were to refuse to grant a chemist's licence to Champion's Corner because he feared to damage another chemist's business down the street? Would they approve of such a decision? It would be a fine thing for the first corner in each line of business in West Street if they could shut out all competition; but it would not be to the public interest, any more than it would be to the public's interest to shut out new tea-rooms on the Beach. Any such action on the Council's part would be of doubtful legality as being in restraint of trade."

Presumably, the Licensing Officer does not think it is "against the public interest" to refuse a licence to an Indian who may have been born and bred in the country. No; he is of a different calibre. He is scarcely regarded as one of the public, although his rates and taxes are assessable. Mr. Molynaux evidently be-

lieves it is "a fine thing" to shut out all competition so long as it is non-European. The Indian public, he thinks, should not expect to have the advantage of what is termed "healthy competition." Lastly, the Licensing Officer and self-appointed "legal adviser" of the Town Council suggests that the refusal of a tea-room licence "would be of doubtful legality, as being in restraint of trade." How about "self-preservation," we are tempted to ask. What about the man next door whose business is in danger of extinction? All such considerations however, must be brushed aside because the (European) "public interest" must be safeguarded!

Natal's Labour Supply

It may be accepted as certain, (says the *Guardian*, Lourenco Marques, in its issue of the 13th instant) that any labour going to Natal in the highly commendable attempt to avert industrial ruin or embarrassment there will not come from Portuguese territory. Incidentally, remarks our contemporary, it is a sad reflection on the native administration of Natal that even for the work of dairy farmers, wattle planters and mealie growers, the Colony should be compelled to send so far for its labour, while in their very midst there exists a numerous black population who it seems must be allowed to live without working, or, at the best, to volunteer for the Rand mines when so disposed, or generally to pick and choose as to the means whereby they obtain sufficient money to pay hut taxes and other mild demands of a too-paternal government.

In a subsequent issue the *Guardian* says:—

As we pointed out in our issue of the 13th instant two Natal papers seemed uncertain whether the native labour that Province hopes to obtain to replace indentured coolies were to be recruited in Nyasaland or Mozambique. British East Africa has now been added to the list of countries which appear to them to offer promising recruiting grounds. As far as the assistance proffered by the W.N.L.A. is concerned it is quite clear that they do not contemplate sending Mozambique natives to Natal. Should they do so they would run a grave risk of having their licence cancelled, for article 4 of the Transvaal-Mozambique convention reads:—

"No application (for a recruiting licence) shall be granted unless it be accompanied by a certificate from the Transvaal Secretary for Native Affairs to the effect that the Transvaal Government supports the application, and that it is made on behalf of an employer or employers of labour connected with the mining industries of the Transvaal."

It may be mentioned that no communication has passed between this Government and the W.N.L.A. on the matter. In the circumstances the reticence of the management of the W.N.L.A. in not promptly correcting a manifest error is inscrutable.

Upon the Natal labour problem the *Star* says: The general industrial outlook in Natal is not free from grave difficulties. On the most favourable assumption we must look, in the immediate future, not indeed for a period of retrogression, but for a temporary check in the rapid development which would seem assured, were it not for the inadequacy of the supply of unskilled labour and the absence of any practical measures for the solution of the problem."

Treatment of Indentured Indians

A Case of Suicide

An indentured Indian, employed by a farmer near Inchanga, has chosen to seek relief by suicide (writes a Gujarati correspondent) rather than suffer the hardships that are, it is alleged, imposed upon him. The farmer in question has been several times brought before the Court for ill-treatment of his men. As, under the law, the labourers have no right to leave work, even for the purpose of laying their complaint, invariably the men have been punished instead of the farmer. Two or three of his men are always to be found in gaol. It is time that some inquiry be made into the condition of affairs prevailing on this farm, and especially into the circumstances which led to the suicide of the poor Indian.

NOTE: We draw the attention of the Protector to this case.—Ed. I.O.

In the First Criminal Court last Wednesday morning, nineteen indentured Indians were charged before Mr. Geo. Cauvin with contravening Section 3 of Act 1, of 1900, by refusing to return to their employer's service when ordered to do so by the Protector. Counsel for the accused explained that they had thought the matter over and were now willing to return as directed, but His Worship pointed out that he did not feel inclined to let them go without some punishment, as they created too much trouble, and sentenced each accused to a fine of 10/- or fourteen days.—*Advertiser*.

Dr. H. Sakir has been nominated to the Government of Mauritius as representative of the Indian population of that Island.

Indians in the Empire

Commenting on the position of Indians in Canada, the *Madras Standard* says:—

The remedy must come from the Imperial Government as the authority that is responsible for the unity and solidarity of the British Empire. ■ all the self-governing colonies are united in shutting out Indians and yet claim to belong to the British Empire, then we must say that the building of the British Empire with India excluded as an undesirable unit, would certainly not offer a very desirable picture of a great and unifying Empire. British citizenship in any part of the Empire should have a certain value with duties and rights attached to it, irrespective of colour, religion, or race.

Modern Life

Some Quotations

In a democratic country power is split into a vast number of pieces. The sovereignty of the masses—not the sovereignty of a people, which is a very different thing—represents in the public order, exactly the same principle as Caesarism, the domination of material force, not of the moral idea. The special kind of force now dominant is the force of numbers, disguised as public opinion. The political faith of the day is that what the numerical majority,—mis-called the people—wills is just; that it is possible to determine what is right and wrong, in the public order, by counting heads. That is the ultimate principle of public action ever more and more widely accepted, and the practical result of it is, in Plato's phrase, "to make of justice the interest of the stronger."

"To worship force," Dr. Arnold well observed, "is devil worship. And the brute force ■ numbers, blinded by ignorance and maddened by passion—surely it is a very poor kind of devil." LITV, in "Right and Wrong."

The merely analytic and negative philosophy of the last century has instilled materialism into our daily practical life, into our habits of thought, our method of viewing all human things. God is not in the heart of the century.—MAZZINI.

"I know the East end of London very well," testifies Dr. Ryle, the protestant Bishop of Liverpool; "the men are living there little better than beasts." "Half beast, half devil," he thinks, "would truly describe them."

"The paradise of the rich is made out of the hell of the poor."—VICTOR HUGO.

As a fact, much of the wealth of the rich classes in modern Europe has been gathered together, and is kept up, by dreadful deeds of cruelty, oppression and fraud.—C. S. DEVAS in "Groundwork of Economics."

At no time, since the beginnings of society, was the lot of the dumb millions of toilers so utterly unbearable as it is, even in the days now passing over us. It is not to die, or even to die of hunger, that makes a man wretched. But it is to live miserable, we know not why; to work sore, and yet gain nothing; to be isolated, unrelated, girt in with a cold, universal *laissez-faire*.—CARLYLE in "Past and Present."

I think I may truly say that the newspaper press, during the last quarter of a century, has done more than anything else to de-ethicise public life, to lay the axe to the root of duty, self-devotion, self-sacrifice, the elements of the moral greatness of a nation, which is its true greatness.—LITV.

Rigorous definition, careful analysis, precise classification are no longer in favour. It is an age ■ loose thinking, and of looser writing; of idle words, servants ■ shallow fools. Never, perhaps, was there an age in which the trade of the sophist, whose business it is "to make the worse reason appear the better," was carried on so successfully.—LITV.

In the Report of the Chief Inspector of British Factories and Workshops the Chief Inspector tells us that the number of industrial accidents in 1910 was considerably in excess of those in 1909, the total being 129,550, as against 117,500 in 1909 and 122,154 in 1908. The fatal accidents were 1,080 in 1910, as against 946 in 1909.

The millions of guns, swords and bayonets, turned out daily from the manufactories of the proud West, demonstrate that the Prince of Hell has yet a more numerous following than the Prince ■ Peace, whose worship these armed nations of the West nominally profess.

Let us not imitate the ways of the West, where the gospel of murder and killing, of anarchism and unrest, of the bomb and the long-range gun, holds its sway and commands a larger audience than the scriptures of Truth and Love,—of Fulfilling the Law,—of walking after the commandments, preached by Orientals. Let us not be caught in the glare of modern civilisation like moths. Let us stick to *The Simple Life* of the East, which alone is spiritual life.

I devoutly look forward to the day which must come in the world's history, sooner or later, when man will get sick of murder and bloodshed,—and the gospel of murder will

bend its knee to the gospel of Love and Truth,—the nobler gospel of self-examination, self-knowledge, self-control and self-sacrifice.—HIMENDRANATH SINHA, B.A., in "The Religion of the Future."

The Master Minds of the East

In the religious history of the world the colossal figures are all Oriental (says *The Christian Register* of Boston). As we move away from them in time and space, all our Western achievements in science, art, literature, and the systems of thought that have been shaped into institutions of government, society, and industrial progress sink below the horizon of the past, while such figures as Moses, Zoroaster, Confucius, Sakya, Muni, Mohammed, and Jesus, with the religions they founded, rise in serene majesty, in contrast with our modern prophets and apostles. Thinking of these things, we see what he meant who said, "A thousand years in thy sight are but as yesterday when it is passed and as a watch in the night."

The East in the last three thousand years has produced the master minds in the moral and religious world. As the hordes that were to found modern civilization moved westward, they carried with them thoughts of God and hopes for mankind that were to shape the fortunes of men for ages. As they journeyed into the Western world and made encampments that grew into cities and Empires, their thoughts grew more precise and practical. The sense of beauty and the awe and wonder that were engendered by the mystery of life came to expression in the beautiful art of Greece. In the Eastern world art had been symbolical and mysterious. In the Western world it became literal, human, and sympathetic. By it men and women were glorified, because for the first time the artist ventured ■ represent the human form as he saw it, they became as gods; but in the process something of the mystery and grandeur of divinity departed.

Still farther West thought moved on and shaped itself into law and order and respect for human rights. Great principles were applied. Life became safer and more durable and ■ the same time more prosaic.

Now after all these centuries ■ change and development the East and the West stand over against each other in sharp contrast. The East retains the philosophic calm which marked its attitude five thousand years ago, while the West is busy, eager, reckless in its zeal to apply science, to turn the forces of nature into the motive power of machinery, and to multiply the means of physical enjoyment.

Johannesburg Zoo

Indians Not Admitted

Mr. Cachalia, Chairman of the British Indian Association has addressed the following letter, dated the 24th instant, to the Town Clerk of Johannesburg:—

Sir,—Two sons of Mr. David Ernest, very respectable young lads, inform my Association that they were interfered with by one of the Keepers at the Zoo, on the 16th instant, when they paid a visit there. The Keeper told them that Indians were not allowed to enter the Zoo on Sundays. A similar complaint comes from Mr. Canda Pillay, also a highly respectable British Indian, who visited the Zoo yesterday with a party of seven.

I shall be obliged if you will be good enough to let me know whether there is any prohibition such as was referred to by the Keeper in question.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

Quite a lively correspondence on the South-Africa-Indian question occupies the pages of the *East Rand Review* of the 7th and 14th instant, the participants being Mr. Preddy (the Sage of Germiston, as Mr. Sutherland sarcastically dubs our anti-Indian Don Quixote), Mr. Sutherland, a writer who signs himself "Not a Trader," and Mr. Ritch. The Editor of the *Review* also contributes a column of comment to the controversy, his attitude, it need scarcely be remarked, being that of champion of his European patrons and supporters.

The potter arose out of Mr. Ritch's reply to a misleading and mischievous letter, written by Mr. Preddy and published in a recent issue of the *Rand Daily Mail*. Mr. Ritch's letter drew the editor of the *Review* into writing a leading article in defence of his protégé. To this, Mr. Ritch was constrained to rejoin, Mr. R. Sutherland, an old and tried protagonist of the British Indian bringing up his heavy guns in support, and Mr. Preddy, (backed up by his faithful Editor and the doubtful assistance of a new recruit) continuing the wordy warfare on the other side.

Mr. Preddy is an avowed anti-Indian of the rash and rabid type, whose prejudice blinds him to facts. He loses no opportunity to blacken and vilify the British Indian of this country. Happily for Truth, and unfortunately for Mr. Preddy's reputation as a publicist, Mr. Preddy and his class are the easiest in the world to refute. They are condemned

out of their own mouths by reason of their very extravagances. As Mr. Ritch pointed out to the Editor of the *Review*, it would be too much to expect an impartial or judicial attitude from that gentleman, considering the notoriously anti-Indian views of the *Review's* supporters. The correspondence is still running.

In reference to the sale of the Vereeniging Township these plots are being sold in freehold, with, however, a very important provision for the protection of purchasers, (says the *Transvaal Leader*), to the effect that no Asiatics, coloured people or natives will be allowed to purchase or to occupy any of the plots except in the capacity of servants. These stands will be sold on Saturday, August 26th, 1911, at the Old Mart, 112, Commissioner Street, Johannesburg.

A Native Union

The Lesson of the Passive Resistance Movement

Johannesburg, July 26.—Preliminary arrangements have been completed (says a *Mercury* telegram) for the union of the various native associations throughout South Africa and a congress of the new organisation will be held next month. Dr. Rubusana has been chosen president, and there is an executive of 30 members. Some, a young Zulu attorney, practising in Johannesburg, the hon. treasurer of the new Society, has been interviewed by the *Star*. "We are," he says, "thinking loudly and by means of the Society we will have an opportunity of expressing our thoughts. We will discuss questions affecting the status of natives as a whole, such as the Pass Law. The question of the franchise is not on the programme of the forthcoming Convention." Answering to further questions, Some said they were anxious to have an inter-State college erected in a proper place. The suggestion arose as to what would happen in case the Legislature refused to act in accord with the deliberate opinion of the native organisation. Some was at pains to remove any suspicion that force in any degree would be contemplated, but it is clear that the lessons of the Indian agitation have not been lost on the natives, and though nothing definite was said to indicate reliance on passive resistance, it is not improbable that in certain eventualities recourse will be had to it. Some concluded the interview by pointing out that all sittings of the Convention will be open to the public, and that the organisation will be at the disposal of the Government in obtaining the mature and consolidated opinion of the natives on questions affecting their interests."

Asiatic Registration

A Question of Age

Before Major Dixon, A.R.M., at the Pretoria Magistrate's Court on the 19th instant, application was made for registration of a young Indian named Mahomed Sali, stated to be about 13 years of age, but who looked much older. Registration having been refused by Mr. Chamney, Registrar of Asiatics, the application was in the nature of an appeal under the Act. Mr. Chamney appeared to oppose the application, and Mr. Webb for the applicant.

Evidence was given by Buwa Subadeen, the father of the boy, who stated that he was employed as engine-oiler at the Nourse mine. His son was born in 1899 in India, and had worked occasionally of late assisting in small jobs about the engines at the same mine as the witness.

Hussein Mahomed and other natives gave corroborative evidence as to the parentage of the boy, and stated that they thought the boy was about 13 or 14 years of age. The applicant himself, however, had stated that he was 16 years of age on making application for registration.

The Magistrate accepted the story of the five witnesses as to the age being 13, and stated that, as the boy was still a minor, he had no jurisdiction, and the boy would return to live with his father.—*Transvaal Leader*.

Municipal Control of Trading Licences

Boksburg's Activity

At the July meeting of the Boksburg and District Chamber of Commerce the Secretary said that their communication in respect to municipal control of trading licences, had been sent by General Smuts to the Minister of Finance as it was stated to fall within his province. The Secretary stated that he had also written to their two representatives in the Provincial Council on the matter. The replies were as follows:—

Mr. S. Owen Jones: "This is a matter which has to be dealt with by the Union Parliament, but it is competent for the Provincial Council to make representations to the Administrator. I am of opinion that the local authorities should be entrusted with the granting of these licences as better control could be exercised over them by the respective municipal councils. I propose taking an early opportunity of discussing the matter with the Administrator."

Mr. Geo. Constable: "This is not a question which falls under the control of the Provincial Councils, though I see no reason why representation

cannot be made by them in favour of uniform practice throughout the Union. In the event of the reply from the Minister of the Interior being in the negative, I shall be happy to follow the question up through the Provincial Council when it resumes its session on the 15th prox. To that end I shall be grateful if you will advise me as to the reply from the Minister."

Mr. Owen Jones on the above said that it was urgently necessary that the municipalities should be vested with the control of trading licences. This would enable them to see that Asiatic trading was properly regulated.—*East Rand Express*.

In the Public Interest

Licensing Officer's Argument

Mr. Molyneux, the Licensing Officer for the Borough of Durban, put forth the following argument in support of granting a licence for a European tea-room on the Beach:—

Supposing he were to refuse to grant a chemist's licence to Champion's Corner because he feared to damage another chemist's business down the street? Would they approve of such a decision? It would be a fine thing for the first comers in each line of business in West Street if they could shut out all competition; but it would not be to the public interest, any more than it would be to the public's interest to shut out new tea-rooms on the Beach. Any such action on the Council's part would be of doubtful legality, as being in restraint of trade.

[NOTE: We refer to the above in our leading columns. Ed. I.O.]

The Anglo-Japanese Treaty

The renewal of the Anglo-Japanese Treaty for a period of ten years appears to have astonished the whole of the political world (says the *Transvaal Leader*). The document was signed in London on Friday last, and it contains this additional clause: "Should either party conclude a treaty of general arbitration with a third Power, it is agreed that nothing in this agreement shall entail upon such party the obligation to go to war with the Power with which such treaty of arbitration may be in force." By the insertion of this modification Great Britain has made smooth the way for the Anglo-American Alliance, in that she secures herself against being compelled to join Japan in the event of hostilities between that Power and the United States. The new arrangement, which paves the way for a pact between Britain and the United States,

is a tribute to the usefulness of the Conference and to the wisdom in admitting the Premiers of the Dominions to the confidence of the Government in matters of foreign policy. Clearly we owe the new Agreement in a large measure to the fact that the Dominions spoke with a united voice on the subject of Asiatic immigration. In this sense, the signing of the Treaty last week marks a change in the relations between Britain and her Dominions, and a new and important development in the governance of the Empire.

Hindus and Mahomedans

The Duty of National Co-operation

The late Dr. Syed Ali Bilgrami delivered an address on Indian Nationalism in 1901 which is reproduced by *Modern Behar* at the end of a special memoir. We give some striking extracts:—

"Gentlemen, for my part, I deprecate strongly the idea of complete isolation from our Hindu brethren in movements involving national progress. If there is anything of which we Mussalmans of India might be justly proud, it is the fact of our being Indians."

It is a remarkable fact in the history of Arab civilization that all the brilliant periods of intellectual and material development—periods of which we are still proud—coincide with Muslim rule in countries which possessed a civilization of their own anterior to the introduction of Islam. The civilization of Persia, of Spain and of India are well-known examples of this.

"Just as the Sassanian literature and Sassanian culture reacted on Islam in Persia, and produced men like Jalaludein Rumi and Omar Khayyam, so have the marvellous philosophy and culture of India reacted on Islam in this country and produced the Indian Mussalmans. The question of the influence of ancient civilization on Islam in various countries, is of deep interest to the student of History. But I have neither time nor is this a fitting occasion to enter into it. My point is simply this, that we, Mussalmans of India are the product of Islam acting on, and being reacted in turn, by the ancient civilization of India, nurtured by the equal laws of a free and enlightened Government, and leavened by Western science and Western thought, and as such, gentlemen, I take it that we have every reason to be proud of ourselves. Such being the case, it is our duty always to co-operate with the other Indians in every movement of a national character."

A Selection from Edward Carpenter

"The Need of a Rational and Humane Science"

Man cannot find that unity of the Whole until he feels his unity with the Whole. He found a science of oneness on the murderous warfare and insane competition of men with each other, and on the slaughter and vivisection of animals—the search for unity on the practice of disunity—is an absurdity, which can only in the long run reveal itself as such.

Man will never find in theory the unity of outer Nature till he reaches in practice the unity of his own. When he has learnt to harmonise in himself all his powers, bodily, and mental, his desires, faculties, needs, and bring them into perfect co-operation—when he has found the true hierarchy of himself—then somehow I think that Nature round him will reflect this order and range itself in clear an intelligible harmony about him.

Eastern Women

Eastern Women have been misunderstood by Western races for a long time (writes Mr. V. B. Metha, in the *Indian Review*). Though it may sound strange, it is nevertheless true, that they have been comparatively free from the earliest times. They did not have to pass through a period akin to the Middle Ages in Europe, hence they were never excluded from receiving the benefits of knowledge. The Egyptian, the Babylonian or the Assyrian women were never looked upon as in any way inferior to men. The Salic Law was not of Eastern origin, for the first Queen of the World was an Egyptian woman. It must never be forgotten that in the Empires of the chivalrous Arabs and Moors, women received the highest education possible, unlike the majority of Ancient and Medieval women of Europe.

Women in the East whether great or insignificant have never despised domestic life. The reason is quite obvious. They have always been religious-minded whilst the women of the West are becoming more and more secular. The secular mind concerns itself mostly with right and personal comforts, whilst the religious mind thinks of the ideals to be attained by performing duties, in spite of all obstacles. Oriental women have sacrificed their individual pleasures cheerfully and voluntarily in order to please others. It does not mean that they are "slaves" of their husbands and are forced to obey them, for, there is no law which can compel them to do what they dislike! It is

on account of their many voluntary and soul-inspiring self-sacrifices that the word "Goddess" is used as a suffix after their names "in the East."

* The Indian word "Dori" means Goddess. Sarala Devi is a name common enough among the women of India.

Coloured Competition

"No Need to Despair"

We have so often heard the European's cry of "coloured competition" that it comes as a decided change to read the *Rand Daily Mail's* comments on the matter of white immigration.

What South Africa needs (says the *Mau*) is a bold policy of encouraging white men. There are immense tracts of fertile land in the Cape which are to-day practically wasted. The climate is excellent, the rainfall good, and we are firmly convinced that the white man who makes 160 acres of land in Canada support him, could make a better and more comfortable living out of a similar area in many districts in South Africa. There is no need to despair of the future of this country from the white man's standpoint if only the policy is pushed forward with sufficient boldness and determination. An effort must be made to get suitable white men in the country back on the land, to settle new-comers who have an aptitude for farm life, and to help the white tradesmen in the towns. Experience in other parts of the world shows that when there is a steady flow of white labour into a country, the encroachment of the coloured workman ceases. It is when no effort is made that the black man ousts the white. Weight of population means much, and without an effort to get more white people settled in this country, the weight of the black population must in time become overwhelming. At one period in the Northern States of America the negro did an enormous amount of work. But when a stream of white immigration set in, the weight of population turned the scale in favour of the white man. Mrs. Fannie Barrier Williams, of Chicago, who is stated to be a "thoughtful and competent observer," wrote: "It is quite safe to say that in the last fifteen years the coloured people have lost about every occupation that was regarded as peculiarly their own. . . . White men wanted these places and were strong enough to displace the unorganised, thoughtless, and easy-going occupants of them. . . . One occupation after another that the coloured people thought was theirs for ever by a sort of divine right, fell into the hands of these foreign invaders. This loss was not so much due to prejudice against colour, as to the ability of these foreigners to increase the importance of the place sought

and captured. The Swedes have captured the janitor business by organising and training the men for this work in such a way as to increase the efficiency and reliability of the service." If the whole of South Africa would take up the white man policy in earnest, concludes the *Mau*, a marvellous change could be made in the course of a very few years.

Jewish Novelist on Race Problems

Mr. Israel Zangwill, novelist, essayist, poet, and playwright, President of the International Jewish Territorial Organisation, says, in *T.P.'s Magazine*:

"I believe that the races are on the road to mutual understanding, which is a road that leads away from mutual superiority. In these days of wireless communication, even the Chinese can hardly consider the British as barbarians, still less should the British consider colour as a clear brand of inferiority. Of all countries England can least afford the pleasures of prejudice, for there is none who rules over so vast a variety of mankind, and it is on the rocks of racial problems that the British Empire may split. The attempt to run an Empire of Freemen, which at the same time is to hold inferior races, who are to be debarred from the franchise and freedom of entry, is an attempt which must end either in the rebellion of coloured races or in the enslavement of the white masters themselves under a régime of blood and iron. The British genius for muddling through without underlying concepts cannot serve England for ever.

"The only enduring salvation for the British Empire, as for mankind large, lies in brotherly love and in the equality of opportunity which is the real criterion of inequality. May the coming Congress of Races foster this spirit of the future."

Life's Big Things

"Now the big things of life belong to the realm of spirit and character," says Dr. Jowett in the *Christian World*. "It is in the region of the soul that we find the pearl. The really good things, the big things, are inside and not outside the man. The big thing is not luxury, but contentment; not a big house, but a big satisfaction; not accumulated art treasures, but a fine, artistic appreciation; not a big library, but a serene studiousness; not a big estate, but a large vision. The big things are not 'the things that are seen, but the things that are not seen.' 'Seek peace and ensue it.' 'Seek the things that are above.' 'Seek ye first the Kingdom of God and His righteousness.' Such are the goodly pearls."

Lynch Law

Is it a Veiled Suggestion?

The *Natal Advertiser* of the 27th instant reprints representations from the coloured associations of the United States to President Taft on the subject of lynching. The memorials allege that "the Negroes executed by mob-law were in 50 per cent. of the instances entirely innocent, and that a legal inquiry, such as the white enjoyed, would show that in many cases the facts were not nearly so bad as alleged in the excitement of the moment.

A delegation, representing the National Association for the Advancement of Coloured People, submitted a memorial, asserting that a negro was lynched almost every day in the year, and that "the spirit of murder and lawlessness has spread to such an alarming extent in this country that human life—if it be that of a black person—is not safe anywhere in America." They asked the President to send a Special Message to Congress, with a view to giving the negroes the protection which they said they did not receive from the State Governments.

Mr. Taft said he was unable to recommend Congress as desired by the delegation. On behalf of the Southern whites it is alleged that, although very often there is a miscarriage of justice in the lynching of coloured men, yet, on the whole, lynching, practised by the citizens of the South, has a most salutary effect in preserving law and order, more particularly in those districts where the coloured population outnumbered the whites.

The *Advertiser* heads the above—"Lynching in America—President Taft and the Coloured People—Practice has a Salutary Effect"—and suggests that, "in view of the recent events in South Africa, the following is not without interest."

Note: The italics are ours. We venture to say that such headlines and suggestive introduction are dangerous and quite unworthy of South African journalism.—Ed. I.O.

Someone having told Miss Carolina Giffard Phillips that Garibaldi did not believe in God, he wrote to her as follows:—"You, most charming friend, must pay no attention to my detractors. At Geneva, among other propositions, I put forward the following one: 'Let us establish the Universal Religion of God.' God, father of all nations without distinction of climate, frontier, sect, or colour—God who wishes all human beings to be brothers and sisters—who represses and condemns all evil and wishes the good for all—in short, who has as basis of His religion the holy precept: 'Do unto others as ye would they should do unto you.' If this is what is called not believing in God you may tell me in your next letter."—*The Theosophist*.

The Value of Agriculture

At the Durban Museum, on the 21st instant Mr. E. R. Sawyer, the Director of Agricultural Experiments, lectured under the auspices of the Natal Scientific Society, on "The Rural Problem in Natal." We extract the following from his lecture reported in the *Natal Mercury* :—

The last records available reflect the fact that the farming community is limited to 6,761 owners or occupiers on 4,000 farms, assisted by 986 European farm hands, 16,600 natives, and 19,000 Indians. The strictly rural population therefore constitutes less than 7 per cent. out of the total European population of the Province; the average agricultural holding is already limited to 688 acres per head, and for the cultivation of such a holding and the care of live stock not more than four natives and three Indians, on an average, are at present obtainable. The sparsity of numbers in the ranks of our farmers in itself constitutes a painful obstacle to the development of a rural civilisation, capable of furnishing a permanent interest, and of meeting the higher requirements of modern life.

In addressing the representatives of an urban community, it is my object to demonstrate a common and universal interest in the growth of agriculture. In the modern social conception of government, it is demanded that the whole body of citizens shall work together co-operatively for certain common ends, of which the stimulation, re-direction, and reconstruction of rural life is locally one of the most important. Let us take a concrete example of agriculture as a factor of national stability. In 1905, the Hon. Mr. James Wilson, Secretary for Agriculture in the United States of America, wrote: "An occupation that has produced such an unthinkable value as one aggregating nearly five billion dollars within a year may be better measured by some comparison. All the gold mines of the entire world have not produced, since Columbus discovered America, a greater value of gold than the farmers of this country have produced in wealth in two years; this year's production is over six times the amount of the capital stock of all the national banks; it is three-and-a-half times the value of all the minerals produced in this country, including coal, iron ore, gold, silver, and quarried stone. Favoured with continued prosperity, the farming element of the people has laid broader, deeper, and more substantial the foundations of a magnificent agriculture. These happy results have augmented the similar ones of earlier years, so that a period of industrial depression has been saved by the farmers from the severer conditions that must otherwise have

befallen in consequence of the absorption of a large proportion of the readily convertible capital of the non-agricultural classes into great and prevalent speculations. Thus it has happened that the farms of the nation have been that sustaining power upon which a basic independence must be placed in all stresses by a people endeavouring to maintain economic self-sufficiency."

Items of Interest

Mr. H. Kallenbach leaves for Europe in a few days' time and will visit Natal on his way. We shall give our friend's portrait as a special Supplement to next week's issue.

A lengthy letter from Dr. Murison to Mr. Gandhi on the matter of the prevention of the spread of tuberculosis amongst Indians in Durban has had to be held over owing to a letter packet containing it and other matter having gone astray in the post. Just before going to press we have received the letter and it will appear next week.

Too late for publication in the present issue, we notice in yesterday's *Mercury* a translation of a Tamil circular issued by the Secretary of the South African League, Madras, on the question of labour recruiting for Natal. The *Mercury* describes the circular as "untrue" and says that "it merits the attention of the Government." We shall print the circular in our next issue.

The *Mercury's* Greytown Notes contains the following:—Over 100 coolies went on strike at the end of last week at the Clan Syndicate Wattle Co., details of which I have been unable to ascertain, the management declining to furnish any information as to what led up to the strike. Monday morning saw some 60 odd sentenced on various terms of imprisonment, while about 40 were fined, the whole batch being tried at the New Hanover Magistracy.

At the last meeting of the Durban Town Council, letters were read from the hon. secretaries of the Umbilo and District Ratepayers' Association, and Ward V. Ratepayers' Association, expressing their appreciation and support of the action taken by the Mayor and Council in connection with the participation by Indians in the Coronation celebrations.

Mr. Habibur Rahman Khan, Deputy Superintendent in the Telegraph Department of India, has succeeded, where the Department with all its electrical engineers failed, in utilising the surface of water in the place of telegraph wires for transmitting messages. Mr. Khan succeeded in establishing communication by means

of the river between Chitral and Dosh, a distance of 25 miles.

The Durban Licensing Department have at their office in the Town Hall a number of trading licences which have been paid for, but cannot be issued until the declaration under the Firms Act has been signed (says the *Mercury*). A reminder is given the applicants that they are liable to be prosecuted for trading without a licence, and that the acceptance of licensing fee does not necessarily imply the granting of a licence. There are a number of other licences which have not been taken out, and as the financial year closes at the end of this month the department want all these licences out if possible. Those that are not taken out by the end of the month will receive a summons.

A Robben Island correspondent of the *Cape Times* writes as follows:—

"A party of young coloured men who are good singers and musicians, hearing that there was no arrangement being made for the entertainment of the lepers on Coronation Day, offered to come over and give a concert. They gave up all the amusements which were taking place in Cape Town, and gave us all, white and coloured patients alike, one of the best concerts we have ever had. Such unselfishness will long be remembered by us."

Lord Roberts, speaking at the prize-giving at Wellington College, said that he had been asked what was the bravest deed he had ever seen. He remembered that while he was on his way to Lucknow his force was stopped by a walled enclosure. A soldier, a Punjab Mohammedan, seeing the difficulty, endeavoured to open the door which barred their way. When he tried to draw the bolt one of his hands was cut off by one of the enemy. He managed to unfasten the bolt with his other hand, which was subsequently nearly severed at the wrist.

Contents

	Page.
The Anti-Asiatic Agitation ...	291
Indentured Labour ...	291
Tea and Sugar Growers ...	292
Only Indians ...	293
From the Editor's Chair ...	293
Natal's Labour Supply ...	294
Treatment of Indentured Indians ...	294
Indians in the Empire ...	295
Modern Life ...	295
The Master Minds of the East ...	295
Johannesburg Zoo ...	296
Transvaal Notes ...	296
A Native Union ...	296
Asiatic Registration ...	296
Municipal Control of Trading Licences ...	296
In the Public Interest ...	297
The Anglo-Japanese Treaty ...	297
Hindus and Mahomedans ...	297
A Selection from Edward Carpenter ...	297
Eastern Women ...	297
Coloured Competition ...	298
Jewish Novelist on Race Problems ...	298
Life's Big Things ...	298
Lynch Law ...	298
The Value of Agriculture ...	299
Items of Interest ...	299

१३३३ श्री गणेशाय नमः, अष्टाश्विनी मण्डप
 मण्डपना मोरारि मण्डप मण्डप मण्डप
 श्री गणेशाय नमः, अष्टाश्विनी मण्डप
 मण्डपना मोरारि मण्डप मण्डप मण्डप

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

139

પ્રસ્તુત છે.

ફ્રીપ્રેસ, ધર્મીયાર, તા. ૨૬ જુલાઈ, ૧૯૧૧.

અંક ૩૦.

આઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨૬ થી જુલાઈથી, તા. ૪
આગસ્ટ સુધી, ક્ર. સં. ૧૯૧૧.
હિંદુ-આવળ સુદ ૪ થી આવળ સુદ ૧૦
સુધી, સંવત ૧૯૬૭.
સુસહસ્રાબ્દ-તા. ૨ સાબાનથી તા. ૮
સાબાન સુધી ૧૩૨૬ થી.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

ધર્મીયાર, તા. ૨૬ જુલાઈ, ૧૯૧૧.

ધાસણીનો રામ અને ડરખન મ્યુનીસીપાલિટી

આ રામ બાબત ઠાકતર મ્યુનીસને
મી. માધી ઉપર લખ્યો છે. તે કાગળમાં
ઠાકતર મ્યુનીસન હાંદી કામની મદદ
મામે છે. ધાસણીનો રામ નાણુદ કરવાને
સાર પલાળે લેવા ખાસ ઠાકતરને બોલા
વવામાં આવેલ છે. તેનું નામ ઠાકતર
એડમ્સ છે. તે ઠાકતર બહુ મહેનત
કરી રહ્યા છે. આ રામ ગોરા કાળા
બધામાં છે. તેના ઉપચાર ઠાકતર
એડમ્સ મદદ કરે છે. પણ મોટી
અડચણ એ આવી છે કે હાંદીઓમાં તે
રામ હોય તેની ઠાકતરને ગુરત બબર
પડતી નથી. અને એ બબર પડે છે
તો વહેમ અથવા બીકને લીધે હાંદી
પુરતી મદદ ઠાકતર મ્યુનીસનની લેતા
નથી. વળી જે પલાળે ભતાવવામાં
આવે છે તે પલાળે લેવાની ખંત પણ
હાંદી કામમાં નથી રહેતી એવી રાવ
ઠાકતર મ્યુનીસન કરે છે.

મી. જેમેસનની સલાહથી હાંદી કમીટી
નીમાઇ છે તેટલું બસ નથી એમ ઠાકતર
મ્યુનીસન માને છે. તેને મદદ કરવાને
સાર વેલંડીયરે નીકળી પડવા એડમ્સ
એમ ઠાકતર મ્યુનીસનની માગણી છે.
અમને કહે છે કે તે માગણીને જવાબ
હાંદી આગેવાનો સંતોષકારકરીતે આપશે.
કામ લખુજ સહેલું છે. અમુક વખતે
ઠાકતરને મદદ કરવા ધાસણીવાળા દરદી
ઓને તપાસવા નીકળી પડવું એજ કામ
છે. પછી દરદીઓની માવજત બાબત
તેઓને સમજાવવા એ બીજું છે. આમાં
લખુ મદદમાર હોય તો વધારે વખત
જમ તેમ નથી. એટલે કામના બહાનાથી
કે બીજા કારણથી કોઇ પણ હાંદીએ
નીકળી જવાનું નથી. બે ગુરતમાં
વેલંડીયરે નહીં નીમાય તે ચોખ્ખું મદદ

નહીં કરવામાં આવે તો કુઝ તો આપણેજ
બેગવડુ' ધરી.

ઉપરના લેખમાં સુચવેલ મી. માધી
પરનો ડા. મ્યુનીસનનો કામગીરીમાં
ની મદદતરે લીધે અમને ઠેક છેલ્લી થીએ
મળવાથી તે બાબતુ' અમારે આવતા
બાકપર સુલતની રાખવાની બરર પડી છે.

મી. કેલનબેક

અમારા વાંચનાર મી. કેલનબેકના
નામ અને કામથી સારી રીતે જાણીતા
છે. હાંદી કામ મી. કેલનબેકને રોલરોય
હામેના પથ્થી તરીકે વિશેષ જોગબે છે.
મી. કેલનબેકે તે ફાર્મ સલામતી કુદબોના
વસવાડ માટે જ્યાં સુધી જઇત આવે ત્યાં
સુધી આપું તેથી લડતને કેટલો બધો
ટેકા મળ્યો ને કેટલો પૈસો બચ્યો તેનું
માપ આપણે કરી શકતા નથી. મી.
કેલનબેકે ફાર્મ આ પ્રમાણે આપું
એટલુંજ નહીં પણ પોતે તદન આપણા
જેવા મદદ રહ્યા એ તેમની વધારે સાર
માણસાજ બતાવે છે. જ્યારે મી. પોલાક
તથા મી. માધી ગેરકાબર હવા ને જે
વખત સલામતી લડતમાં પથ્થોજ
બારીકાની હતો તે વેળા મી. કેલનબેકે
એસોસીએશનના સેક્રેટરીનું કામ કર્યું
હતું. આ બધી સેવાનો બદલો આપવા
કામ અચકત છે. મી. કેલનબેક કુદબ
વાના કરવા થોડી મુશ્કેલી સાર પુરોપ
જવા આવતા સોમવારે જોહાન-સર્વે
છેડશે. તે અવસરને લઇને અમે અમારા
આવતા અંકમાં વાંચનારને તેમની જગી
બેટ કરવા ધારીએ છીએ.

હાંદીમાં વરસાદમાટે ચિંતા

તા. ૨૫ મીએ કુજના તાર ઉપરથી
જાણવવામાં આવે છે કે જુલક અપડાં
સિવાય વધુ વરસાદ પડેલ નથી અને
જોખાસુ નબળું બહુય છે તેથી રીક
કેકાણે ચિંતાની સામણી વધતી જાય છે.
સીમલાના તાર ઉપરથી બીજા સંદેશ
માં પણ જાણવવામાં આવેલે કે જોખાસુ
નબળું હોવાથી ચિંતા વધવી જાય છે.

વાર	મી. તા.	હિંદુ તીથી	સુ. પા. તા. રો.	સુર્ય દય ક. મી.	સુમરિત ક. મી.
શુક્ર.	૨૬	સુદ ૪	૨૨૦૬	૪૪૫ ૨૦	
રવિ.	૨૭	" ૫	૩૨૧૬	૪૪૫ ૨૧	
સોમ.	૨૮	" ૬	૪૨૨૬	૪૪૫ ૨૨	
મંગળ.	૨૯	" ૭	૫૨૩૬	૪૪૫ ૨૨	
બુધ.	૩૦	" ૮	૬૨૪૬	૪૪૫ ૨૨	
ગુરુ.	૩૧	" ૯	૭૨૫૬	૪૪૫ ૨૩	
શુક્ર.	૧	" ૧૦	૮૨૬૬	૪૪૫ ૨૩	

અન્યકાશિકા.

ધાસણીનો રામ અને ડરખન મ્યુની સીપાલિટી	૪૫૬
મી. કેલનબેક	૪૫૬
ગીરમીડીયા લાખવાની મુદતનો અંત	૪૫૦
એક ગીરમીડીયાનો આપવાત	૪૫૦
જોહાનેરબરમ	૪૫૦
કપમાં એડમ્સ વેપારપર આંખ	૪૫૧
નાવાલના પોર્ટરોની બબાની	૪૫૧
હાંદીતાન વિના સહનત નથી	૪૫૧
છાકરાના રબરરેશનનો કેસ	૪૫૨
કેનેડાનો હાંદી સવાલ	૪૫૨
વિલાયતની જોરતોની લડત	૪૫૩
મોરીશીયસમાં મોરમીડોનો અંત	૪૫૩
એક કમરણમાં કાળથી	૪૫૩
નાદારી	૪૫૪
બાહુ વસ્ત્રમાન	૪૫૪
વિવિધ વિષયો	૪૫૫
કોર મહેલીલે ઈસલામ	૪૫૫
ગુનતિ કે અધિકારિ	૪૫૬
દક્ષિણ આફ્રિકા દરમન	૪૫૭
કુરમનને માહી શખીએ ખસાઈ	૪૫૮
પાપુ નિહાલ	૪૫૮
તામીલ કનિષ્ઠ રૂઠ	૪૫૯
કમરણ કેસમાં કા સર્વેચક બધી	૪૬૦
વેલમાળી	૪૬૦
એલેક્ઝા બાળક આવક	૪૬૦
તાર સમાચાર	૪૬૧
હીન્ડુસ્તાનના ખબરો	૪૬૧
હાંદીની બહેર દિલ્હીમાં	૪૬૨
રોકડ બબરકાલ	૪૬૪

મીરમીટના લાવવાની મુદતનો અંત

હીંદી મીરમીટના લાવવાની મુદત તા. ૨૦મી જુને પુરી થઇ. તે દરમિયાન પહેલાં ઉપરી મુકેલો હેમો કાઢ્યો. સ્ટી અમલાલીમાં તા. ૧૬મીએ આવી પહોંચ્યો છે. મીરમીટનાં દુખો બેઠને કંટાળેલા હોઈ હવે આરામનો દમ બેઠી કાઢી છે. હીંદી મીરમીટના આવતા તો આખરે બંધ થયા. હીંદી સરકારની નોટીસ મળી નાતાલના બેઠુતોએ તેમને મળેલી મુદતમાં અસાધારણ સંખ્યામાં મીરમીટના ભેલાવવા જોઈવળા કરી હતી. તેમણે ૧૦,૦૦૦ જેટલા માણસો મેળવવા ધારણા બાંધી હતી. પ્રસિધ્ધ થયેલા આંદોલનો પરથી દેખાય છે કે તેમની આ ધારણા સાચા નિષ્ફળ ગઈ છે. કુલ મળી તેમને ૨,૪૦૦ માણસો મળી શક્યા છે. સરકારે મોકલવા ની વગેરે સઘળી યોજનાઓનો કેન્દ્ર સાચા અર્થે મળે છે. પોતાના દેહી આંદોલને આ હિસામાં હાથમાં અટકાવવા હિંદીના આગેવાનો અને કામ કરનારાઓને જે મોટી સહનતા મળી છે તે સતોષ ઉપજાવે તેવી છે. લાંબાકાલમાં આવેલી સળવળથી પ્રથમ તો માણસો મેળવવાના કામ કરનારા એજન્ટોને સરકારી પરવાનો બેઠુતોએ છીએ તે પરવાના કાઢી આપવા ની આજ્ઞાદેવોએ ના પાડેલી. આથી બેઠુતોને નવા મદદગાર હીંદીમાંથી મળતા બંધ પડેલા. તે ઉપરાંત કેટલાક યોધા નીમાં પ્રસિધ્ધ કરીને લોકોમાં ફેલાવવામાં આવ્યા હતા, જેમાં લોકોને નાતાલ માટે મીરમીટમાં બેઠાના સામે ચેતવવામાં આવ્યા હતા. કેટલેક દેહીએ લોકોને અટકાવવા વોલન્ટીયર કુકીઓ ઉભી થઇ જણાવે છે. એક દાખલામાં આવી દુકાની માણસોને નાતાલ જતા અટકાવવા કરીર મળતા ઉપયોગ પણ થઈ વગર રહી નહોતી. માણસોની એક રોળીને કમકના થઇ જવામાં આવી હતી તે વખતે જમણમાં અરે રસ્તે આ વોલન્ટીયરો તેઓપર તુટી પડેલા. એક નાના સરખા કામા જેવું થઇ મળેલું. તે દાખી દેવા પેલીએને મેલાવવાની મુખમાં જરૂર પડી હતી. અને એકાદ ડહન જેટલા મજુરો ઉપડી જતાં અટકી પડ્યા હતા. આમ હીંદીમાં કામકરનારાઓએ આ આરામાં કાચે ખાત વાપરેલી બેલામાં આવે છે. હેમો કાઢ્યામાં ૪૨૨ માણસ આવ્યા છે. તેઓ બધા મદદાસી છે. સ્થાનિક અપામાં જણાવવામાં આવે છે કે આ

વખત મજુરોમાં 'રપોટ' શીવર' કાઢી નીકળવા પામ્યો નથી. તેપણ તેમને બહુ ઉપર કાકતરી નપાસ માટે થઇ જવામાં આવ્યા છે. અમાલીની દુકાનીવાળા બહુપર હતા તેમને કારનટાઇનમાંથી મુકત કરી નેખા નેખા મારેકાને સોંપવા માટે સરકારમાં લાવેલ છે, અને મોડા દિવસમાં તેઓ મીરમીટમાં સોંપાશે.

મુલામીમાં ફાલાવા દેહી હીંદીઓ આવ્યા છે એવું હવે સાંભળવાનું આવજી ને રહેશે નહીં.

ઉપરનું લખાણ પછી મી. નારેસને માણસોને સમજાવવા જે તામીશ સરકારે કર કાઢેલ તેનો તરજુમો સ્થાનિક છાપામાં પ્રગટ થયો છે. તેમાં મી. નારેસને નાતાલમાં મીરમીટના પર પકતાં દુખોનાં આબેદુખ વરણન કર્યું છે. આથી સ્થાનિક છાપાના લખનારને બહોલ કામ્યો છે. તેને તેણે 'બોટા બોટા વરણન' 'બનાવવી બબરો' વગેરે મથાળાં આપ્યાં છે. અને સરકારને તે ઉપર ખાત દેવા મુમ્મુ છે. હાકીતમાં મી. નારેસનનું વરણન બીજાકુલ બોટું નથી. અમે આ લખાણ આવતે અપાડીએ પ્રગટ કરવા કારીએ છીએ.

એક મીરમીટનાનો આપધાત

એક બખરપત્રોના કામગીરી જણાવે છે કે હિંદીમાંથી પણ માણસ બેટલે દુર આવેલા બેટીવાળાના એક મીરમીટનાએ તા. ૨૧ ૭-૧૧ ના રોજ આપધાત કર્યો. એવી વાત સંખ્યાય છે કે એ માણસે પોતાપર પકતાં દુખો સહન ન થયાથી છુટકારો કરવા માટે આપધાત કરવાનો રસ્તો લીધો. આ તરફ મીરમીટ રાખનારા કેટલાક બેઠુત છે તેમાં જવશેજ કામને પેતાન. માણસ પર બુલમ માટે કારેકમાં પકડાતો બેલામાં આવે છે. ત્યારે ઉપરના આપધાત કરનાર ના માલીકને એક કરતાં વધારે વારે કારેક માં જવું પડેલ છે. અને મીરમીટના કામગીરી વિચિત્રતાને લીધે તે માલીકને બહુલે તેના માણસોમાંથી કામ કામને જેલ મથા કરે છે. એના માણસોમાંથી ૨-૩ માણસો તો વારા ફરતી જેલમાં કોપજ. આવી સ્થિતિમાં તપાસ મવાની જરૂર છે. મજુરોને કાંઈક વધુ કારે દુખ હોવું જ બેઠુતો કે જેથી તેઓ બેતરપર કામ કરવા કરતાં જેલમાં રહેવાનું વધારે પસંદ કરેલે અથવા આ હેમો કામલામાં મળ્યું છે તેમ આપધાતવડે પોતાનો છુટકારો મેળવેલે.

બેલાવવામાં

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

બેલાવવામાં મુખ્ય કોષ્ટકોને અટકાવત

બેલાવવામાં મી. હીંદીના બેસો સીએસન તરફથી પ્રમુખ મી. કાલ્લીઆ એ તા. ૨૪ મીએ ટાઉન કમિશનરને નીચે મુજબ કામગીરી જણાવે છે:—

મી. કેવીડ અરનેસ્ટના એ હીંદી મારી એસોસીએશનને જણાવે છે કે મધે સ્વી વારે તા. ૧૧ મીએ તેઓ અપારે પ્રાણીઓ નું સંમલસ્થાન (શુ) બેલા મળેલા કારે ત્યાંના એક રખેવાળે તેમને દાખલ થતા અટકાવ્યા. આ બંને બાજો આનંદન વરચના છે. રખેવાળે કહ્યું કે સ્વીવારે હીંદીઓને મુખમાં આવવા દેવાની મના છે. મી. કંડા સામીએ પણ તેવીજ ફરીયાદ મારી એસોસીએશનને કાઢી છે. તે મધ કામે પોતાના સાત સ્નેહીઓને લઇ શુ બેલા મળેલ. આ બધા કારા આનંદન વરચના હીંદી છે.

રખેવાળના જણાવવા મુજબ મુખમાં જતાં હીંદીઓને અટકાવવામાં આવે છે કે કેમ તે બાબતની ખરી ખબર મને લખી જણાવવા મહેરબાની કરજો.

અર્મિસનના અપામાં અર્મિ

અર્મિસનના 'પરલ રાંડ એકલપ્રેસ' છાપામાં એલીઆટીક કલાલ પર અરમ અર્મ અર્મિ ચાલી રહી છે. તે ઉભી કરનાર મી. પ્રેડી કરીને જોરા છે. તે એક હકકડતા એ-ટી-એલીઆટીક છે, અને હીંદી વેપારીને છાપામાં અને બીજી રીતે વગેરવાની તક કરી જવા દેતા નથી. તેના એક લખાણને મી. રીએ સંખ્યાડ જણાવ વાળ્યો હતો. મી. સધરમેંડ કરીને જોરા છે તેમણે પણ હીંદીની હિમાયત લખી બાહોશી કરેલી રીતે કરી, અને હીંદીના સકમુલો સારી રીતે પોતાના લાંબા જનુભવ ઉપરથી વરણ્યા. પણ મી. પ્રેડીની સમજ હીંદીની અદાલતને લીધે એટલી બહેર મારી મળેલ છે કે કામ પણ હલીલ કે હકીકત તે સમજતા જ નથી, અને મોડા લઇ બેસેલ છે કે જોરા તેના અચાવ સાર મધે તે કરે. ફરીયાદો આનો જવાબ અપાનાર છે.

નાતાલના જેલ ખાતાના વડાની મુનિ પાના જેલ ખાતાના વડા તરીકે તીમજી કચાની વાત મારિસઅરચના 'કાકત' પત્રે બહાર પાડી છે.

કેપમાં એશિયાટીક વેપાર પર આંખ

હોંબરોની કાઉન્સિલમાં ચર્ચા

હોંબરોની કાઉન્સિલ ડીપાર્ટમેન્ટ કાઉન્સિલમાં પોર્ટ કાઉન્સિલના કાઉન્સિલના એક કમિશન વાંચવામાં આવ્યો હતો, તેમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે એશિયાટીક વેપારીઓ એક વેપારીઓને ધીમે ધીમે હાવતા જાય છે તેથી તે પાપને દુર કરવા ને સખત પગલાં લેવાની જરૂર પોર્ટ કાઉન્સિલના કાઉન્સિલ માનવી હોવાથી તે વિશે એક સામાન્ય કાયદો પડવાની અગત્યની જરૂર છે. સરકારને સમજાવવામાં હોંબરોની કાઉન્સિલ સામેલ થઈ, અને પ્રીમીયરને તે વિશે પીટીશન કરશે.

કાઉન્સિલર મી. સમરે કહ્યું કે આ બાબત બહુ મજબૂત છે, એટલે તે ઉપર વિચાર કરવાનો વખત મળે તે સારું એક હકીકત તેને મુખતબી રાખવી જોઈએ. કાઉન્સિલર મી. ક્રેડેન કે સરકાર આ બાબત ખાન આપી રહી છે એટલે હાલ તે વિશે વચમાં પડ્યું એ કીક નહીં, અને પોર્ટ કાઉન્સિલના કાઉન્સિલર એ મુખ્ય જવાબવાળી જામણ કે સરકાર એ કાંઈ નહીં કરે તે તેની પાછળ પડ્યું. આ દરખાસ્ત મંજૂર રહી હતી.

કેરીબીયનના કાઉન્સિલમાં

ઉપરનો કમિશન કેરીબીયનના કાઉન્સિલ કમિશન આવતાં મી. મુટરીએ કહ્યું હતું કે ક્રેડેનમાં એશિયાટીકને લાઇસેન્સ આપતા નથી.

મી. મેડને કહ્યું હતું કે એશિયાટીક સવાલ બહુ મોટો છે એમાં શક નથી, અને તેથી આપણે તે હિસાબને ટેકા આપવો જોઈએ. એશિયાટીકને દેશથી બહાર રાખવાના કોમ્પ્યુ પગલામાં કેરીબીયનના કાઉન્સિલર પુરવઠા ટેકા આપવો જોઈએ.

એવટ એવું નથી મળ્યું હતું કે કાઉન્સિલની મીટીંગ આવજા રજુ કરવાને કમિટીએ એક ઠરાવ પસંદ કર્યો.

મા. મીલકને કહ્યું કે એશિયાટીક કોલોનીમાં ખુસી જઈ એવી ખાતરી રહે છે.

મી. મેરમને કહ્યું કે ક્રીસ્ટેટના કાયદા ને અમલમાં રહેવા દેવાનો વિચાર રાખવામાં આવ્યો હોય એમ લાગે છે.

નાતાલના પ્લેન્ટેશની બુધાનો

વેપાર ઉદ્યોગના કમિશન આવજા

યુનિયન સરકાર તરફથી નિમાયકા વેપાર ઉદ્યોગના કમિશન આવજા નાતાલના મુખ્ય મુખ્ય પ્લેન્ટેશને તા. ૨૧મીએ બુધાનો આપી હતી, અને તેમાં હોંબરોના કમિશનમાં નીચેની હકીકત રજુ કરી હતી :—

બુધાનોના ઉદ્યોગ વિશે

બુધાનોના ઉદ્યોગ સંબંધમાં મેસરસ જે. ક્રેડેન, હુલેટ, ડબ્લ્યુ. કેમ્પબેલ, ડબ્લ્યુ. એ. ક્રેડેન, એમ. એલ. એ., લેનગુડ, એમ. એલ. એ., ડી. ફાઉન્ડર અને ડબ્લ્યુ. ઓલિવર બુધાનો આપવામાં હતા.

મેરમેને પુછતાં મી. ક્રેડેને જવાબ આપ્યું કે આ ઉદ્યોગ સને ૧૮૫૦ માં શરૂ થયો, પણ તે ખરેખર જાહેર તો ૩૦ વરસ પછી. જ્યાં મીની ઉપર પા. ૩ ૧૦—૦ ની જગત હતી. હાલમાં બુધાનોના કામમાં જે કે સંખ્યામાં નેટીવ મજૂરોને રોકવામાં આવે છે છતાં તેનો મુખ્ય આધાર તો હિંદી આવતા મજૂરો પર છે. તે કામમાં કુલ મજૂરો આજે ૨૧,૨૮૬ મજૂરો રોકાયા છે. મજૂરો સંખ્યા મુશીબત એ આપી પડી છે કે હિંદુસ્તાનથી જે ગીરમીટીયા આવતા તે બધા થયા છે. આ પછી મી. ક્રેડેને ગીરમીટીયા હોંબરોને કેવી રીતે લાવવા મા આવતા એ વાત વિસ્તરથી કહી, અને પા. ૩ ના વેરા વિશે પણ સમજૂતી આપી. તેણે જણાવ્યું કે ગીરમીટીયા પુરી થતાં થયા હોંબરોને પા. ૩ નો માથા વેરા આપવાનું બની નહીં શકવાથી તેઓ કાંતો હરી ગીરમીટીયા જોડાય છે, અને કાંતો પાછા હોંબરો જાય છે. લગભગ ૬૪ ટકા જેટલા ગીરમીટીયાથી છુટેલા હોંબરો કાંતો હરી ગીરમીટીયામાં જાય છે અને કાંતો દેક ચાલ્યા જાય છે. માત્ર થોડાક જ જેઓ વેરર કે રસોવાના કામમાં જોડાય છે, તેઓ જ પા. ૩ નો વેરા ભરી શકે છે. હાલની કોઈકી કાલ તથા પ્લેન્ટેશ મંજૂર મુશીબતમાં આવી પડ્યા છે. જે વરસમાં લગભગ પોણા આઠના ગીરમીટીયા છુટા થશે, અને તે એક મરજી પડશે તો હિંદુસ્તાન ચાલ્યા જશે. છુટા થયેલા ગીરમીટીયા હોંબરોની કામમાં વધારો થશે નહીં કેમ કે પા. ૩ નો વેરા નાખવાથી તેઓ પરાજીત થઈ જાય ગીરમીટીયામાં જોડાય

છે અને તે મુશીબતમાં તે મહત્ત્વ હોંબરોના જવાનો હક તેઓ મેળવે છે. મજૂરો વિશેની મુશીબતનો હક કાંઈ નીવેડો આપી શક્યો નથી. તે બાબત ઉપર વારંવાર વિચાર કરવામાં આવ્યો છે પણ હજી કાંઈ ચોક્કસ રસ્તો કાઢી શકાયો નથી.

બુધાનોના ઉદ્યોગ વિશે

માના ઉદ્યોગ સંબંધમાં મેસરસ ડબ્લ્યુ. એલ. હોલ્ડન, ડી. ઇ. કોલનબરે અને જે. રેનેલ્ડસ ટેક્ટ બુધાનો આપવામાં હતા. આ ઉદ્યોગ વિશે કમિશનને એવી હકીકત જણાવવામાં આપી હતી કે ચાના વાવેતર માટે આજે ૪૬૦૦ એકર જમીન જોડાય છે, અને તે ઉપરાંત હજારો એકર જેટલી જમીન તોરડા કોસ્ટ માં ચાના વાવેતરને લાગતી પડી છે. આ પેદા કરવાના કુલ ખર્ચમાં ૫૦ ટકા જેટલો તો ફક્ત મજૂરોનો ખર્ચ થાય છે. ગીરમીટીયા બધા થઈ તે પહેલાં મજૂરોના દરખાવાની સરેરાશ ૩૦ કોલોનિયલિયાર છે. તા. ૩૦ મી જુનથી હોંબરોના ગીરમીટીયા આવતા બધા થયા છે, અને ચાવાળાઓને મજૂરો મેલવાનું થાયે આવી પડ્યું છે. નાસા લેડના નેટીવોને જોલાવવાની સુમ્મના થયેલી છે, પણ તેના માથા કીક પા. ૩ નો એટલે હોંબરો કરતાં જરોખર જમણા ખર્ચ મળવામાં આવ્યો છે.

મેરમેના પુછવાથી મી. હોલ્ડને જવાબ આપ્યું હતું કે કોઈપણ મુશીબતમાં ચાના કામ માં જે મજૂરો અપાય છે તેના કરતાં નાતાલમાં વધુ અપાય છે; અને તેમાં એ વળી હવે નાતાલના દરમાં ૫૦ ટકા જેટલે વધારો થયો. આથી આ ઉપરની જગત ૪ પેની છે તેમાં વધારો કરી ૬ પેની રાખવી જોઈએ. આજે તે ઉદ્યોગ માં ૧૬૨ ચોરો અને ૨૮૦૬ હોંબરો કામે લાગેલા છે. ચાટલી કામમાં તો હાલના વાવેતર માટે જરૂરની છે, પણ તે ઉપરાંત હજી મજૂરો જમીન ચાના ખેડાણ ને લાગતી પડી છે તેને માટે મજૂરો મેળવવા રહ્યા; વગેરે.

અમે જમાઈ સુરમોદય અને સુરમોદય નો વખત લખતા હતા. જે સાબોનાના જમાવે અમારે કેટલોક વખત થઈ મોકલ રાખ્યું પડેલ. હાલ હરીથી સુરમોદય સુરમોદયને વખત લખવા અમે શરૂ કર્યું છે તેપર જમાઈ વાંચકોનું બાન મેં મી. એલ.

કેરીબીયન કમિશન પાસમાં કાઉન્સિલ આવ વચ્ચે સપડાઈ જવામાં એક ચોરી ચોરસ કાંઈ મરજી મળી છે.

હોંદુસ્તાન વિના સસ્તનત નથી

શ્રીમદ્ બીસેનની ચેતવણી

વિલાસતમાં નહોતું જીવિત્ત એવા વિષય ઉપર હાલમાં જાણીતું આપણાં બીસેન બીસેન્ટે ખાસ કરીને કાલોનીઓ ને ચેતવણી મળે તેવા નીચે મુજબ ચોલોઃ

કહ્યા હતાઃ - તમે દુનિયામાં તમારી સસ્તનત ફેલાવવાને મંદી રહ્યા છો, તેમાંથી હોંદુસ્તાન ને બચ કરી શકાય તેમ નથી. તમારા મિત્રોનીઓ આ પાતળમાં બસ કરે શકે છે ત્યાં જોવામાં આવે છે. અંગ્રેજી કાલોનીઓ શિવાય બીજી એવી કોઈ જગ્યા નથી કે જ્યાં હોંદીઓ પહોંચી જઈ જાય ત્યાં ન હોય. આનો અર્થ શું થાય છે તે તમે સમજી શકો છો? કોઈ એક જાપાનીને બિટીશ કોલોનીઓમાં જઈ જાય તો તેના ખીસામાં માત્ર ૫૦ ડોલર હોય એટલે તે સુખે ત્યાં પહોંચી જાય, પણ આ મહાન સહેનશક્તિની મળી કહેવતા કોલોનીઓ હોંદીને ત્યાં જઈ જાય તો ૨૦૦ ડોલર જેવાડે ત્યારે કીનારે પહોંચવા પામે. જેનેડામાં કોઈ પણ પુરવળી મળી પહોંચી જાય ત્યાં જઈ શકે, પણ હોંદી નહીં. વળી તેણે હોંદુસ્તાનથી સીધું જ આવવું જોઈએ નહીં તો જીતરવા પામે નહીં. જો જેનેડાને હોંદી યુતાઇડેસ્ટ્રેસમાં વસતા કોઈ પોતાના સાધનથી હોંદુસ્તાનને મળવા જાય તો પાછા જેનેડામાં ન જઈ શકે, કાલોનીઓ આ કરતાં વધારે સારું સ્વરાજ્ય ન મળાવી શકે તે અદ્દસોસની વાત છે. હોંદુસ્તાન ઉપરની સહેનશક્તિ સત્તાને તેઓ પાંચળી કરી નાખે છે. તેમજ જે આવડાને માટે હોંદીઓને મનદર રહેવાડું કહેવામાં આવે, ત્યાં જના રહેવા મળે સોફી ફેકવાની માગણી કરવામાં આવે, તેજ વાવડા તમે તેઓ સાથે હસ કાઢી વરતવામાં આવે તે તેઓને સાથે છે. હાલ જો હોંદીઓની મદદ વિના તમે હાલ જ આશ્ચર્ય જોઈ શકો છો. છતાં આજ વરસો થયાં તેઓ મોઝાસર રહેવાનાં હાથ મારે છે, તેની સામે હાલ જ આશ્ચર્યનાં સ્વસન્ન જોવામાં આવે તેઓ મોઝાસર રીતે વરતી રહ્યા છે, આ જુદું તમારું જોવું જોઈએ, અને પછી વિચારવું જોઈએ કે હોંદુસ્તાનને સુખ જામ મળ્યા વિના તમે તમારી સસ્તનત— દુનિયાપર ફેલાવ રહેવી સર્વોપરી સસ્તનત— નિશાની જાણવાનું નથી. જીવન હોંદી એક જ વાત ઉઠાણા મારી રહ્યું છે.

તમેજ તેને સસ્તનતને રક્ષો જતાઓ. છે. કેટલાક મગજ દુરેલ છેકરાઓ. આપણને સહીસમામત દુર રહેવાના તેઓના વડેરઓના સીખવ્યાથી પાપ કરી બેઠા છે તેનો વિચાર તમે ન કરશો. તેઓ સ્વદેશ સેવાડું કામ મારીને તે અપરાધ કરી બેઠા છે. આ બીચારાઓ છેતરાયા છે, તેઓને ખ્યાલ કરશો નહીં. તેઓ માત્ર મરવા માંડ્યા છે. પણ લાખો હોંદી આ ઈંગ્લેન્ડને માટે છે અને તેના ખર્ચે માત્ર ઘરાવે છે તેનો તમે વિચાર કરજો.

છોકરાના રજીમેશનનો કેસ

‘ટરાંસવાલ લીકર’ ઉપરથી ઉપરના કેસનો સાર અને નીચે આપીએ છીએઃ— મહમદ સાહે નામના હોંદી છોકરાને રજીમેશન કરાવવા માટે પ્રીટરીયા માલ જોટની ફોરમમાં કેસ ચાલ્યો હતો. છોકરો જો કે રેખાવે મોટો કામતો હતો, છતાં તેની ઉંમર ૧૩ વરસની છે એવું જજી વવામાં જાણ્યું હતું. શ્રી. મમનીએ છોકરાને રજીમેશન કરવા ના પાડેલી. તે પોતે અરજીની સામે સવા હાજર થયેલા. છોકરાના આપ બાપા સુબેદીને જજીવું હતું કે હું તુમે માઇનમાં ઇન્જનના એન્જલર તરીકે કામ કરું છું. મારો છોકરો ૧૮૯૬માં હોંદીમાં જન્મ્યો હતો. બધી જાણ્યા પછી ખાલુમાં મારી તોફરી ના કામમાં અને કોઈ કોઈ વાર મદદ કરે છે. હુસેન મહમદ અને બીજા નેટીવોએ ઉપલાને મળતો પુરાવો આપ્યો હતો, અને છોકરાની ઉંમર તેમને ૧૩ કે ૧૪ વરસની સામે છે એમ જજીવું હતું. અરજદારે પોતે કહેલું કે તેની ઉંમર ૧૬ વરસની છે. માલજોટે મુકાદો આપતાં કહ્યું કે છોકરાની ઉંમર ૧૩ વરસની છે એવી જુજાનીઓ પ્રતિ કાલોનીઓની પડેલી છે તે હું કબુલ રાખું છું. આ પ્રમાણે છોકરો સર્જાર મળ્યો. તેથી તેના સાંખમાં ફોરમને સજા નથી. અને તે તેના બાપ સાથે રહેવા જઈ શકશે.

અંગણવારે લેડીશ્રીશ આમળ એક બાર માંડીના કેટલાક ડબ્બા તમા ઇન્જન પાદા પરથી ઉતરી ગયાં હતાં આ કામમાં રહેવેના રહેલો મુદારવાની જરૂર બતાવવામાં આવે છે.

જેનેડાનો હોંદી સવાલ

જેનેડા જનાર કોઈ પણ હોંદી હોંદુસ્તાનથી પરબારી જેનેડા જનાર સ્ત્રીમર માં આવવો જોઈએ. તેવી જાતના કામદા ઉપર જેનેડાની રાજ્યસભાના એક મેમ્બર શ્રી. રોમરટ ક્વારકે ત્યાંના કામમાં એક સમ્પત કમળા લખ્યો છે. તેમાં તેણે દરજાબુ છે કે હોંદીઓ તરફ આવી અટકાવત ઘણી મેરવાળી છે. તે લખે છે કે જાપાનના લોકો કે જે અંગ્રેજી રમ્પત નથી તેમના તરફ જરૂર વરતણું મળાવવામાં આવે છે. કોઈ જાપાની જેનેડામાં કામલ થવા માટે તો ૫૦ ડોલરથી વધારે છે ત્યારે હોંદી પાસેથી ૩૦૦ ડોલર માગવામાં આવે છે. હોંદી આદલી રકમ બતાવે તોપણ બીજાને મળે છે તેટલી સ્વતંત્રતા અને સરખા હક તો મળી શકતા નથી. શ્રી. ક્વારકે દરખાસ્ત કરી છે કે આ અમલડો જેનેડાની સરકાર દુર કરવી પડે છે અને દરવરસે ૩૦૦ હોંદી જોને આ મુલકમાં વસી રહેલ હોંદીઓ તો સગા અને મિત્ર મંડળને મળવા આવવાની રજા આપવી જોઈએ. તેમને આવવામાં કોઈ પણ ભત્રીજું બંધન હોય જોઈએ નહીં. વળી મુસાફર અને વેપારીઓને આવવાની અટકાવત પણ દુર કરવી પડે છે.

ખદશના જાપાની ટીક

શ્રી. ક્વારકના કામળ ઉપર ટીકા કરતાં મહાસજી ‘સ્ટાન્ડર્ડ’ ડાપુ જણાવે છે કે દરખાસ્ત બહુ મજબૂત છે. પરંતુ જેનેડાની સરકાર બરમાઇ મહેલ છે અને હોંદીઓ તરફ એટલી બધી ઇર્ષ્યાની કામળી થી જુએ છે કે તે આપણું સારું કરી દીએ એ આકાંક્ષા રાખવી. મારો જિજ્ઞાસો તો વડી સરકારના હાલમાં છે. તેમજ તે બિટીશ સહેનશક્તિના અમલ બાજોમાં એકમતા અને એકમપણા ને માટે જવાબદાર છે. સ્વરાજ્ય મળાવતાં બધાં કસ્ટોમરો હોંદીઓ સામે બાંધણાં બંધ રાખવામાં એકમતા રાખે અને તેમ છતાં સહેનશક્તિના બામ તરીકે મજાવાનો હાલો રાખે તો મહી આપણે કહેવું જોઈએ કે બિટીશ સહેનશક્તિની ઇમારત હોંદીને બાદ કરતાં એક બળ બળી મહેલ મહાન છે. મામદીનો રંગ જાણવા મળે જાણવા બાત જોઈ વગર અંગ્રેજીની રમ્પત હોવાપણું જોઈ સહેનશક્તિના કોઈ પણ બામમાં યોગ્ય રજીવું માટે પુરવું સાધન મળવું જોઈએ. અમે હમેશ રાખીએ છીએ, જે આવતી કાલોની જાલ ફોનફોનસ વખતે આ સવાલનો વાજબી નીવડે લાવવામાં આવશે.

વિલાયતનો ઓરતોની લડત

૪૦,૦૦૦ બાઇબલોનું સરખાવ

વોટ મેળવવાને માટેની લડત વિલાયતની ઓરતો હજી જેવા ને તેવાજ ઉત્સાહથી ચલાવી રહી છે. રાજ્યાધિષેઠને ટાંકણે એક સરખાવ મલાવવાની તેમણે જે યોજના કરી હતી તે સરખાવનો વિગતવાર હેવાલ વિલાયતથી આવેલી છેલ્લી ટપાલમાં મળ્યો છે. 'મેલ' લખે છે કે લંડનમાં હતી નહીં બેવામાં આવેલ તેવું એક સરખાવ મળે. જુનીવારે સરુવેન્ડે બાબુએ તરફથી કાઢવામાં આવ્યું હતું. આ સરખાવ છ માઇલ લાંબુ હતું અને તેમાં આળીસ હજાર બાઇબલો સામેલ હતી. બીરબીલીમાંથી પરીસેના ઉતાર કામ કરનાર બાઇબલો આ સરખાવમાં ગણી હતી. એક જગ્યાએ ઉભા રહી આ સરખાવને પસાર થતું જોનાર માણસને ત્રણ કલાક લાગતા. સરુવેન્ડે બાઇબલોએ એ બજાઉ મણાં સરખાવ કહેવાં છે, પણ તે સહુ કરતાં આ સરખાવ હમામ, હેમાવ, કદ અને ગરિવમાં સહુ કરતાં ચડીવાળું હતું. લંડનવાસીઓના મત અભિપ્રાયે હક આપવા બાબતમાં બહુલાયા હો કે ન હો પરંતુ એટલું ચોક્કસ કે વોટની માગણી કરનાર બાઇબલો તરફ તેમણે વરતન બહુલાયું છે. પસાર થતી બાઇબલોને જોનારાં ટેળાંઓ ખુલાસીની છુમો પાડી રહ્યાં હતાં. આ સરખાવનો સંકલ્પ જાણવા લાયક કામ સાતસો બાઇબલોની બેન્ડની ટુકડી હતી. તેઓ બધી લડતને અંગે જેલમાં જઈ આવેલ હતી. તેમણે બધીએ સફેદ પોષાક પહેર્યો હતો. આ સરખાવની યોજના કરનારઓને તો આ ટુકડી ચણામણો એક નમુનો લાગતો હતો. આ હરેક બાઇબલો કાગળમાં આવડાઓ હતા અને તેઓ પાંચ પાંચની હારમાં ગણતી. ટેકની ખાતર હાલમાંની અને મુકીવતો ઉઠાવવાને જેલ મથેલી આ બાઇબલોનાં ટોળાને જવાબે પસાર થતી પ્રેક્ષકોએ જેલ ત્યાં તેમને તે બાઇબલોની યોગ્યતાનો ખરો કામ આવ્યા હજાર રહ્યો હતો. નહીં સરખાવ આવી જોઈએત હાલ આવ્યું એટલે ત્યાં હજારો કરોડો સમક્ષ આવ્યો. સર્મા. મીસ પાનકરેટે-પ્રજાજન સરસ આપણુ હર મીવાન જાણ્યું કે વોટને માટેની બાઇબી લડતમાં રહેલ બળી મુશીબ છે. બીજા પસાર કરાવવાને વગ મહાન તરફથી વચ્ચે મળી મુશુ છે અને તે હરોઠા રીતે બાઇબલ માં મુલાવવાના અને લોગન બાઇબે કીઓ.

ઓરતોની આવી જમરી હીલમાલ અને કામેલીયતથી દક્ષિણ આફ્રિકાની હીલો કોમને પણ શીખવાતું છે

ભોરીશીઅસમાં બીરબીલીનો અંત

હીંદુસ્તાનથી બીરબીલીમાં જતા હીંદી ઓને અટકાવવાની બાબતમાં લોરડ કહેલે ભોરીશીઅસના મવરનરને જે લખાણ કરેલું તે કમીટીવાન તેઓ લખે છે કે—

હીંદી બીરબીલીઓને ભોરીશીઅસમાં હાખલ લવાની પદ્ધતિને ચાલુ રાખવાતું હું કમુલ કરી ચકતો નથી. કમીટીએ બધી દલીલો ઉપરથી જણાવેલું કે બીરબીલીઓ આ દેશમાં જોડાને તેટલા છે. આ દલીલત હું કમુલ ચાલું છું. આવી સ્થિતિમાં વધુ બીરબીલીઓને બોમ્બાવાતું મને 'વાળખી લાગતું' નથી. વધારે પડતા માણસોને બોલાવવાથી લકષ્મી ના વખત સીવાયમાં પણ માણસો બીન રાજ્યનાર થઈ પડે છે, અને તેથી કુઝ અને લાચાર સ્થિતિ વધી પડે છે. હીંદુ રત્નાતથી મુકક મલુરોને સરકારની મદદ કે આશરો વગર બોલાવવા પારે તો બહોળા જમીનદારો બોલાવી શકે છે અને છતાં લાંબામાં વધારે બીરબીલીઓની જરૂર પડે અને તેવા બીરબીલીઓ આ દેશમાંથી ન મળી શકે તો, તથા લાંબી મુદતને માટે જોડતા હશે તો શેડા મજુરોને બીરબીલીથી હાખલ કરવા ની દલીલત રેટ સેકરેટરીને કાને નાખવામાં આવશે, અને આવી રીતે બીરબીલીઓની જરૂર કામને માટે રહેશે કે નહીં તેને માટે તે પુરાવાવાર તપાસ કરશે.

ભોરીશીઅસ ખબરો ઉપર મુજબ છે. ૫૧૮૭ 'ઇડીબન રીબુ' ને વોટ લુઈમાં રહેતા એક કરોડાદાર ખબરપત્રી તરફથી ખબર મળ્યા છે જે ત્યાંના શેરડી વાળા જમીનદારોએ કાલુ કામ કરવાને લાયક હોય તેવા મજબુત રવી પ્રરેષોને બોલાવવા માણસો હીંદુસ્તાન મોકલેલા છે. આમ અત્યંત ભોળોને બાકું મહત્ત આવી ભોરીશીઅસ મુખી લાવવામાં આવશે અને પછી બહારે આવી પ્રદેશરો એટલે મોકરીના ખતમાં લઈ આવશે તો જ ઉતારશે નહીં તો પાછા કદશે.

ચરખા પત્ર.

આમંદાર ચરખાપત્રીઓ નીચેના નીચેના લોક શખરો તો તેઓના ખનો ઉપર તરફ ખાન મળવાને સંભવ છે.

૧. કાચળી બેઠા જાણુને લખવું.
૨. બહાર ચોખા કાઢીથી લખવા.
૩. નામ તથા ઉઠાણુ બરોબર લખવાં. તે હમેશાં બહાર પાડવા સારું નહિ પણ અમારી ભણુને સારું.
૪. મંજૂરવાની લાંબી મુખીમાં બધેલ કમાણો તેજ અલગથીવામાં કામલ કરી લેવા.
૫. ૨૨ હેકાં બરખાપત્રો લલતી ચાલુ આવા લખવારખોને પાંચાં હોલો આપવાને અમે બંધાતા નથી.
૬. લખાણુ હમેશાં હું અને મુકકસર કરવું.—અધિપતિ.

એક ઉચરાણા સંબંધી

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ, શેડા વિવર ઉપર કમીટીના પ્રસાદી એક સોસાયટીમાં 'રેડ હરસ્ટ સોસાયટી' ને મદદ કરવા જે બીટીઅ થઈ હતી, અને ઉપરથી કરવા મેકરસ વજરબી, અમ્મ દુલગની, મકમલ હાલક, હળીબ મેલક, ઇમામ કમાલી, ઇમામ અબ્દુલ મલીક, અને અહમદ કરોડાઓ એ સખસોની કમીટી નીખાઈ હતી. એ બીના બહેરની જાણમાં આવી છે. કમીટી નીમવામાં આવી ત્યારે એવો પ્રસાદો રાખવામાં આવ્યો હતો કે જે ઉપરાણુ આપ તે કમીટીના સોસાયટી મારફતે મેન્ડેનનીપલ ખાતે મોકલવામાં આવશે. પણ પાછળથી કમીટીના જે ત્રણ મેન્ડે સીવાય બીજા બધાઓએ વલણ બહુલાયી મતનેદ લુછો યથો. જેથી ચારે રાજનામું આપવું પડે છે. કેમકે આમ એક ઉપરાણીક કાલે કમીટીના સોસાયટી મારફતે લેણું કરી પાછળથી વલણ બહુલાયમાં આવે, એ હું કમીટીના સોસાયટીને મેન્ડે હોવાથી નાખસદ કહે છું. મી. અહમદ મયાક જે કમીટી મેન્ડે છે, તેવલુ કમીટીના સોસાયટીનું હીત જાણવાતું નથી કિમ માની મારા ઉપરાણી મળતા આવે છે. હવે બીજા મેન્ડે સા કારણે હક પડે છે તે મારી સમજમાં આવતું નથી અને તેથી મારે રાજનામું આપવું પડવું છે.

લી. સેવક

અહમદ કરોડાઓ,
મોહમદ હાલક

મેન્ડેનરમ, તા. ૪-૭-૧૧.

કાશ્મીર આફરિકાના નેટાવોનો અમતિ

નેટીવ મંડળોને એક જ કરવાની યોજના પુરી થઈ છે, અને તેમનું એક મંડળ રચવામાં છે. આ મંડળના પ્રમુખ તરીકે કેપની પ્રાંતીક કાશ્મીર વાળા ડૉ. રજીસ નાની નીમજી કરવામાં આવી છે. બેલેનર નરમ ખાતે વહીવાતનો પદો કરતા કુલ્ડ મેરીટર મી. સેમે આમંદળના ટરેસર છે. 'સ્ટાર' પદે તેનો ઉદરભુ લીધે હતો. તેમાં તેણે નેટીવની સ્થિતિ સંબંધી કેટલુંક વરણન કરેલું. 'સ્ટાર'ના પ્રાંત નીધિએ પુછ્યું કે જો સરકાર નેટીવ લોકો અતને જ્ઞાનમાં ન લઈ કામદા કરશે તો નેટીવો શું કરશે? જવાબમાં મી. સેમે એ સમજાવ્યું કે નેટીવો સરીરબળને ઉપયોગ કરશે નહીં. તેમણે ('સ્ટાર'ના જાનનાર કહે છે કે) એ તો સ્પષ્ટ છે કે હિંદીઓની સત્યાગ્રહની હાડતથી નેટીવો પર અસર થવા વધાર રહી નથી. અને તેથી જો કાંઈ કોઈની સ્થિતિમાં નેટીવો મુકાય છે તેઓ જો (સત્યાગ્રહ) હાથમારે પેતાના રક્ષણ અરથે કામમાં લીધે એ અસંભવિત નથી. નેટીવ લોકોની એક કો મેલ બેલનરમરમ ખાતે કરાવાની છે.

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૩૦મી ને રવિવાર સવારના હાવાએ અમદાવાદમાં જવા ડરબનમાં બંધ થયો.

તા. ૨૭ આગસ્ટે સવારના હાવાએ કોરીકમાં જવા બંધ થયો.

અમોનામાં જવા તેજ અરસામાં બંધ થયો.

તા. ૧૦મીએ પુરનીઆમાં આવવા બંધ છે.

તા. ૧૫મીએ કેનકલરમાં આવશે.

તા. ૧૭મીએ કેનકલરમાં જવા બંધ થયો.

અમારા સ્થાનમાં "આમદ અખા" નામના અરસા પચીને જવાબ આપાયો હતો. અરસાપચીના નામને હિંદી પ્રીટી રીઆમાં હોવાથી તેના પર એ લખાણની કામ જવાને લીધે અમારે ખુલ્લો કરવા નો છે કે પ્રીટીઆના મી. મહમદ અખાને અમારો જવાબ નથી આપ્યો. અમે જવાબ આપ્યો છે તે કોરમાણીના અરસા પચીને છે.

વિવિધ વિષયો

કોલીનુરનો ઇતિહાસ

કોલીનુર હીરાનો ઇતિહાસ બહુ પુરાણો છે. તેને વિષે એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે તે ૫૦૦૦ વરસ થતાં હિંદુસ્તાનના સવેપરી રાજના હાથમાં આવ્યો આવ્યો છે. પ્રથમ અખતયાના પાસે તે હતો અને પુકતા મણીને નામે ઓળખાતો હતો. તેની પાસેથી તે કુશિંદીર રાજ પાસે ગયો અને સમયસમ સને ૧૧૬૩ સુધી તે હિંદના રજાપુત રાજાઓના હાથમાં રહ્યો. તે પછી તે મોગલ કહેનસાહતના તાબામાં આવ્યો. તેના તાબામાંથી ૧૭૪૨માં તે નાદીરશાહના હાથમાં ગયો અને તરતજ મોગલ કહેનસાહતની પડતી થઈ ત્યાંથી તે પંજાબના રજાપુતસીંહની પાસે આવ્યો, અને તેણે તે રાણી વિકટોરીયાને નજર કર્યો. જેના જેના હાથમાં તે હીરા જતો ગયો તેના તેના હાથમાં હિંદની સર્વે પરી સત્તા આવતી થઈ છે.

અપાન સંબંધો

એક હિંદી છાપમાં પોતાની અપાનની મુસાફરીનું વરણન કરતાં એક હિંદી મુસાફર લખે છે કે:— અપાનની નિકાળમાં માયનકળા, ચિત્રકળા, લકાપક ખાતાનું કિલ્લો, કવાલત, દરીઆપ ખાતાનું કિલ્લો, મણીત, જુતળ, જુઓળ, આદી જાતજાતના વરજો હોય છે. તે ઉપરાંત ત્યાં અંગ્રેજી કરેલ, જરમન, ડચ, મલાઈ, તેલુગુ, હિંદુસ્તાની, સંસ્કૃત, વિગેરે ભાષાઓ સીખ વવામાં આવે છે. હિંદુસ્તાની ભાષાના ઉસ્તાદ તરીકે લખનેરના મોલવી નરકત બકશા કરીને છે, જેમને માસિક રૂ. ૪૦૦ નો પગાર આવે છે. ક્યોટો ખાતે સંસ્કૃત કરત ભાષાના ઉસ્તાદ તરીકે એક બંગાળી સંન્યાસી છે; એક નીકાળની અંદર ૪૦૦૦ વિદ્યારથીઓ હતા. કિલ્લોની સંખ્યા ૨૦૦ની હતી. પહેલા વરમની મુલાકાત લેવા જતાં કિલ્લે હિંદી મુસાફરની ઓળખાણ આપીને કહેલું કે 'આ આપણા હિંદી ભાઈ છે. તે તમારા દરબનથી પોતાને કુતાર્ય માને છે.' વિદ્યારથીઓએ હાંફ સંબંધમાં એક નાવન માફ સંભળાવ્યું હતું.

પાંદર કુજો કહે છે કે તવનરનું મેહરત તે મરીખના કોમળમાંથી પેદા થયું હોય છે.

પરચુરણ ખખરો

રાજ્યભિષેકના સમયમાં સરખલ અને બીજા ધામધુમને લગતાં હાલતાં ચાલતાં રંગીન ચીત્રો સીનેમેટોગ્રાફ મારફતે લેવા નાં હતાં.

એવું કહેવામાં આવે છે કે પ્રોફેસર રામમુર્તી મુરોપની સફર જ્યાં ધારે છે. ઉચ્ચકમાં એક વરસ સુધી રહેવાનો તેમનો વિચાર છે. તે મુદતમાં જો તેમને જાં જીન્ડેન મળ્યું તો પોતાની રીઠી પ્રમાણે અંગ કસરતના શિક્ષણની એક જગી નિકાળ બોલવાનો તેમનો ઇરાદો છે.

આલોહારની વેટેરનરી સ્કુલવાળા પ્રોફેસર મેળરીલસ પીટોટ રૂઝમ સંબંધી એક નવી શોધ હીધી છે. આ શોધની રૂએ એક છુદાખખ પોતાની પિરી નસમાં રૂઝમના જે ડાહ મુક્યા હતા. તેની અસર થી પોટો મસ્ત થઈ નવું મોહી વધી મજાનુત જવાન જેવો થવા લાગ્યો. આ જાળતના વધુ અખતરા ચાલુ છે.

બર્મીન (જરમની) ના જાપામાં જરમન આફરિકાના હિંદી વિષે એક લેખ પ્રગટ થયો હતો. તેમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જરમન તાબાના આફરિકા કોલોનીઓમાં હિંદીનો વસવાટ હોવા થી મોરાઓ જામી થકતા નથી. હિંદીઓ હલકી રહેણીવાળા હોવાથી નેટીવ વેપાર ના તેઓ માલીક થઈ પડે છે, અને ખીજ કોષને કાવલો હતા નથી. આ લેખના ઉતારા આપી 'નાતાલ વીટનેસ' પદે હિંદીને અજાણ્યા કરવાની તક લીધી છે. તેણે લખ્યું છે કે હિંદીઓ હલકી આફરિકામાં નડતરે છે એમ નહીં. પણ પદે ઠેકાણે તેમજ છે.

મારિત્સાનરમથી મી. એન. જે. શેખ લખે છે કે:— આ આમ નાતાલ કોલોની નું ખખતખત લહેર છે. જેમાં સેંકડો અને હજારો કન્ડીરનોની વસ્તી છે, અને લહેર પણ બહુ મોટું છે. પરંતુ આ આમ માં કાંઈ હોસીયાર દરજી નથી. અગર કાંઈ હોસીયાર દરજી જો આમામે આવી પોતા નો પદો સર કરે તો અજાળત કહેવું છે કે આર કમાવ, હાલમાં એક બહુ હોસીયાર તો નહીં પણ ચાલ ચલાઈ દરજી છે તેને એકલું બહુ કામ આવે છે કે તેને ખાવાની પુરસક પણ બરાબર મળતી નથી. અહીં મોરા લોકો પણ કામ આવે છે તેથી જો હોસીયાર દરજી એક બંને આવે તો અજાળ કમાવ તેમ છે.

નાદારી સંબંધી નોટીસો વગેરે

('પ્રતિબલ વેરેર' માંથી)

કચ્છારકસડોરખના વેપારી સુલેમાન મલક મહની નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૮ મી જુલાઈએ કચ્છારકસડોરખના રેસીડન્ટ માસ્ટરનેટની કોરટમાં ૧૦ વાગ્યે યોજવાની હતી.

ડરખનાના ફુકાનદાર કુસેન મુવાનની નાદાર મીલકત સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા મારિત્સબરખ સુપ્રીમ કોરટન મારિત્સબરખી સમા રજુ કરવામાં આવ્યો છે, અને તેની નકલ ડરખન માસ્ટરનેટની કોરટમાં રાખવામાં આવી છે, જ્યાં તે તા. ૭મી જાનરુઈ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લ રહેશે.

ડરખનાના ફુકાનદાર આમદ રહીમની નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૦મી જુલાઈએ યોજવાની હતી. તોજ મીટીંગ તા. ૭મી જાનરુઈ ડરખન કોરટહાઉસમાં માસ્ટરનેટ આમળ બરાશે.

કોરટમાં બેરીકા સખ્વાલ રોડરસ નોંધથી વેપાર કરતા કાલકાષ મોહનદાસ ની નાદાર મીલકત સંબંધમાં ટરસ્ટી જે. સ્કુઝ જાહેર કરે છે કે લેણદારોની મીટીંગ તા. ૪ થી જાનરુઈ રેસીડન્ટ માસ્ટરનેટની કોરટમાં બરાશે.

કાંબરલીના દરજી મહમદ આમરુત સરીફની નાદાર મીલકત સંબંધમાં ટરસ્ટી જે. જે. એન. હાવફૂદ જાહેર કરે છે કે લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૧મી જાનરુઈ મોકલાસેડ વેસ્ટ લેકલ ડીપીઝન્ટની સુપ્રીમ કોરટના મારટર આમળ બરાશે.

મારિત્સબરખ રીડીફ રટરીટ, ૧૭૮ ની બધી જાન મહમદની મીલકત નાદાર જાહેર કરવા તા. ૧૦ મી જાનરુઈ નાતાલ સુધી કોરટને ખરજ કરવામાં આવશે.

દરજીક કોનસલ નામદાર ઓહાનીસએ તેમનાં જાનુ સાથે જોહાનસબરખી ડરખન ની મુલાકાતે આવતાં તેમને માન આપવા કેટલાક આવેવાન મુસલમાન આમળો રટે કલ પ. ગયા હત. મી રસતમંજી તરફ મી તેમને આપણી આપવામાં આવેલ. જે વખતે કેટલાક હીંદી લાખુઓ જાહેર હતા.

માલુ વરતમાન

જોહાનસબરખમાં ગમે બહવાલીએ તોડલ જલુનના ઉતારાઓ હરીમાની સપાટી કરતાં ૧૩૦૦૦ રીટની, અને જોહાનસબરખ કરતાં ૭૦૦૦ રીટની ઉંચાઈએ મુસાફરી કરી વીરીનીમીંગ ખાતે સહી સલામત ઉતર્યા હતા.

રીચમન્ડ તરફ જમણમાં આમ લાગી હતી, જેથી લાંબા વોટલનાં ખેતરોમાં કેટલોક જામ બળી ગયો હતો. ૬૦૦ થી ૮૦૦ પાઈન્ટ્સ તુકસાન થયું છે.

મારિત્સબરખમાં રેલ્વેપર કામ કરતા એક હીંદીનું ન સમજાય એવી રીતે મરણ થયું છે. રેલ્વેવાળાઓએ એક કલાક તેને કામપર ગેરફાવર જોઈ તેની તપાસ કરી તો તે તેના કુખમાં મળે કુખે ખાઈ લટકતો જોવામાં આવ્યો. તેને મુઠમાં આણુવા ફેસીક કરવામાં આવી હતી. પછુ પુરત તેને મુલેલા તરીકે જાહેર કરી કેકાણે પાડવામાં આવ્યો. કામથી ધેર જઇ વિના કારણ તેણે આપ પાત ક્યો હોય એ ન સમજાય એવી વાત છે.

ડરખનમાં કળમતી ફુકાનાં મુખવારે ૨ વાગે બધ કરવાનો ધારો તા. ૧ થી જાનરુઈથી અમલમાં આવશે એવું ટાઇન કચારે જાપામાં જાહેર કર્યું છે.

હીનવાના નામના ગામમાં ખાતે હોઝાં ખસ્ટ શીવરને મરણ હતી નીકલેલ છે અને તે મરણ વધુ ને વધુ દક્ષિણ તરફ જતો માલુમ પડે છે.

ટરાંસવાતના ખાણેવાળાના મંડળના રીપોર્ટ દરમ્યાન નીચે મુજબ હકીકત જણાવવામાં આવી હતી : ખાણના કામ પાઉડોમાં હીંદી અને નેટીવ ફેરીઆ કામચલાવની રીત કામમાં વધતી જાય છે ; આને રોજમાર માત્ર નીમેલી સર હકની અંદરજ થઈ શકે એવો ધારો છે, તેથી આ મંડળે તેના મેન્જરોપર એવી સુચના મોકલી છે કે કામ હોકરને ખાણે ના ક પાઉડોમાં કામચલાવવા દેવા નહીં અથવા નીમેલી સરહદ બહાર તેમને રોજમાર કરવા દેવા નહીં. આવી સુચનાઓ મોકલવાની જરૂર પડી છે કેમકે ખાણના નેટીવોમાં હાથથી કાઢતા ખનવાના પથ્થા પ્રોસેસીંગ માલુમ પડ્યા ન

અને હાથ પુરો પાડનારા તે ક પાઉડોની અંદર કામચલાવ થનાર ફેરીઆઓએ જે એમ જણાય છે.

સેવનએકલ (નાતાલ) થી એક લખનાર જણાવે છે કે અત્રેના હીંદીઓએ કામચલાવના ટરાંસફર માટે અમલદારના મુકાબ સામે બોરડને અપીલ કરી હતી. આ અપીલ તા. ૨૧મીએ સંબળાઈ હતી. ગોરાઓએ હીંદી વિરુદ્ધ ખુબ તકરાર ચલાવી હતી. બોરડે બોરાઓનો પક્ષ કરી હીંદીની અપીલ કાઢી નાખી છે.

લોરેન્સ મારકસ ખાતેથી એક નામીએ પરાણો વીદાય થતાં હોવાથી તેના માનમાં એક હોટેલકાળાએ પોતાના મકાનને બારે બજાકામધ રીતે સજીમરણું લગુ. અત્રેમાત્ર સજીમરણનાં સાધનોમાં તેણે ખોટીસ વાવડો તથા પોરડુમાલના રાખ તે વાવડો ચડાવેલ. આ બનાવે પુરતજ લોકોનું ખ્યાન એવું, જેથી પછુ માણસો તથા પોલીસ હોટેલ આમળ એકઠા થઈ ગયા અને મોટી ધાંધલ મચી રહી. આખરે હોટેલના માલીકે મુલ માટે મારી માગી અને વાવડા બદલાવ્યા બાદ ક્ષાંતિ પથરાઈ.

ડરખન, મીચલ રોડપર રહેતી બે ગોરી કોરતોની સામે બદલેલુમી કલમંદ રીતે વરતવાના આરોપસર એક હીંદીને કોરટમાં ખડો કરવામાં આવતાં પા દના કંઈ નથવ થયું માલુમી જેલની સજા કરવામાં આવી હતી.

રોડેશીઆમાં આવેલ લીવીંગસ્ટનના તાર ઉપરથી તા. ૨૭ મીએ જણાવવામાં આવે છે કે નીમાંજના નામની નેટીવ જાતે જાન કરા ખાતે ખિટીક દુકાનીપર કુમલો ક્યો છે. ૪૦ જેટલા ખિટીક તાખાના નેટીવ પોલીસની કતલ થઈ છે. વધુ ખખરની ચિંતા પુરવક રાહ જોવાય છે. અક્ષાંતિ વધારે હોય એવી દહેશત છે.

વીરીનીમીંગ ખાતે કેટલાક જમીનનાં દુકાં જન્મખરીદ તરીકે વેચવાના બખર જોહાનસબરખના જાપામાં પ્રસિદ્ધ થયા છે. તે સંબંધમાં એવું ઉમેરણું છે કે આ જમીન કાંઈ એસીઆટીક, કહરડ કે નેટીવ ને વેચવામાં આવશે નહીં, તેમજ એ લોક ને નોઠર કિવાય ખીજી રીતે એ જમીન પર રહેવા પછુ દહ કાઢશે નહીં. આ વેચાણ તા. ૨૬ મી જાનરુઈ જોહાનસબરખ કમીશનર રટરીટ, જુની મારકીટમાં થશે.

આજકાલ ન્યાયાચનો છે તેના પ્રાચીન હિંદમાં નહોતાં. તેમજ પ્રજાનું સાંસારિક બંધારણ એવું હતું કે અનીતિમાન સહેજે શીક્ષા પામે. આજના ન્યાયાસન આગળ અનીતિમાન ખીનમુન્હેવાર હરી છૂટી જઈ શકે છે, ત્યારે નીતિવાન હાથ મે. મરફૂમ ગુરજર હવે હાથપાક ધોળ સાજીએ ચોખ્ખા થઈ છે :—

અજબ જમાનો નવીન જન્મમાં આજ કાલ ચલેલો ;
સસજાને હીમડમાં દાખી હાથી હમડલો ;
કરોડપતિ કંગાલો કેરી ધાપણુ જોળવલો ;
હરમારે દેરી વચસનથી બહુબદ્ધ નરવો ;
આ શબ્દોમાં સુધારાનાં જે રૂળ કાઢ્યા
શામળે કહ્યાં તે ખોટાં છે એમ કાણુ
કહી શકશે ? હિંદના હિતેન્દ્ર અને દેશ
શિમાન પ્રવેશો આ વાતનો વિચાર કર
વો થટે છે. પ્રાચીન સુધારાનો અભ્યાસ
કરવો અને તેનો પ્રચાર કરવો જોઈએ
છીએ. મતલબ કે દેશની પ્રવૃત્તિઓને ખરા
સુધારાના મારગપર વાળવાની જરૂર છે.
મીઠો અને કારખાના, ચોજસોપ અને
એશઆરામનાં સાધન વગેરે વડે જડવાડ
માં ભેકેને આમળ વધારવામાં દેશની
ઉન્નતિ નથી, પણ અધો ગતીજ છે.
આ વાત સમજાવો, અને હિંદ ખરી
ઉન્નતિને પામે. અસ્તુ. [સંપૂર્ણ.

સ્ટીમરોની આવજબ

[જર્મન લાઈન]

પ્રીન્સેસીન—તા. ૩૭ આમરટે ઉપડશે ;
અને મુખબના ઉતાડીને જમનાર
આતે મારમારમાં ટરલિફર કરશે.

કેનઝલર—તા. ૧૭મી આમરટે મુખબ
જવા ઉપડશે.

[નાવલ ઇન્ડિયન લાઈન]

અમલાલી—તા. ૩૧મી એ કલકત્તા જવા
ઉપડશે.

અંગેના—તા. ૨૭ આમરટે કલકત્તા
જવા ઉપડશે.

અમરુખી—તા. ૧૪મી ઉપડ્યા બાદ તા.
૨૦મી એ મેમ્બાસાથી જોવા મારે
ઉપડી હતી.

[ગિલીય ઇન્ડિયન લાઈન]

પુરલીઆ—તા. ૧૦મી આમરટે આવી
તા. ૧૧ મી એ મુખબ જવા ઉપડી
જશે.

[ઇન્ડિયન અસ્ટ્રલિયન લાઈન]

કુમ્મીસીસ—તા. ૧૦મી જુલાઈએ કલકત્તા
થી ઉપડી છે.

કાટંગા—આમરડની રજાઆતમાં કલકત્તા
થી ઉપડશે.

(અખતાર મી. પ્રામજી અ. દેસાઈ)

(અમા અઢધી આણુ)

ચોજ સોપ અને એશઆરામની
જાડમી ભોગવા સાફ પ્રજાને નીરંતર પ્ર-
વૃત્તિમાં રહેવાની જરૂર પડે છે ; અને
નીતિ ના અનીતિને રસ્તે ફક્ત પચ્ચા
પેદા કરવાપરજ હમેશાં તરફર રહેવું
પડે છે. તે પેશાનો ઉપયોગ ચોજસોપ
માણવાની પરદેશી વસ્તુઓ ખરીદવામાં
વપરાય છે. સાચા અર્થેને પ્રજાનાં મન
રંજન કરે એવા તરફ તરફવારનાં સુંદર
કાપડ અને ધરમ-સારમાં વાપરવાની ચીજો
લાવી તરત હાજર કરે છે. આજકાલ
આવવિવતમાં એકોડો મીલો ચતરિવસ
કામ કરે છે. તે ઉપરાંત દર વરસે
કોડોડો રૂપિયાનું કાપડ પરદેશથી હોંદુ
સ્તાનમાં આમાત આવે છે, અને જતાં
પ્રજાને પૂરું પ્રદી શકવું નથી. ત્યારે
મીઠોનો ઉપદન હોંદુસ્તાનમાં નહોતો
ત્યારે પ્રજા શાઓથી કપડું પોતાના ધર
માં ખેરી વણી આખી પ્રજાને પૂરું પ્રદી
શકતી, અને ઉલકું વખતુ તે પરદેશ
ખાતે નીકાસ કરતી. હાલની સ્થિતિનું
કારણ એ છે કે લોકોએ પશ્ચિમના સુધારા
માં ધસડાઈ જઈ, નીતિની હા ઓડી,
પોતાની જરૂરિયાતો વધારી દીધી છે.
“સાદુ” છવન અને ઉચ્ચ વિચારો” આ
લાવનાને લજા દેવામાં આવી છે. હોંદુ
સ્તાનનું પ્રાચિન સાંસારિક બંધારણ એવું
સત્ય હતું કે પ્રજાને ન્યાયાસન આગળ
જવાની જરૂર પડતી નહોતી. જરમના
સામાન્ય કાપડથી પ્રજાને સમજાવવામાં
આવતા અને પ્રજાનું તે મુખબનું વરતન
હતું.

આજકાલ અનેક પ્રકારની મુશ્કેલી
થી ભરેલા કાપડા સરકાર પડે છે, અને
તેનો અભ્યાસ ખાસ ચુડી કાઢેલા જણ
હવે મુખબના પાસે કરાવે છે. તેમની પાસે
પ્રવીણતા મેળવાઈ છે અને કાપડની
પ્રવીણતાની ટીમીશો આપી તેમને પ્રજા
વચ્ચે છુટવા ઓડી દેવામાં આવે છે.
આ ટીમીવાળા મુખબો પાસેથી પ્રજાને
કહ નીતિ ના ધરમનું જ્ઞાન મળે છે ?
પ્રજાની નીતિમાં ઉલટાનો તેઓ બચાડે
કરે છે. તેમની પાસેથી પચ્ચા છુટવા
તેમની પ્રમાણીકતા ઉપર મુખ મુકવતાં
શીખવે છે અને ખીલ ને ને અસામારી
ન થતા હોય તે એકા. આને તે ઉન્નતિ
કહેવા કે અધોમતિ ?

સેક્રેટરી તા. ૨૫-૭-૧૧ ના રોજ
ડરમનથી લખે છે કે—આ મહેરીલની
એક મીટીંગ તા. ૨૨-૭-૧૧ ના રાત્રી
સ્થિતિમાં મી. એમ. એસ. રાંદેરીના મકાન
માં બરાબ હતી. આજરે ૨૫ મેં બેઠો
હાજર હતા. પ્રેસીડન્ટ મી. ઇ. એમ.
પારખ હાજર ન હોવાથી મી. ઇસ્માઇલ
બોરાને ચુડી કાઢવામાં આવ્યા હતા.
મીટીંગનું કામ ચરૂ કરતાં સેક્રેટરી મી.
એ ડી. વાહેદે જણાવ્યું કે, અતરે આપણ
ને ભેમા થવાની કારણ આજનું જણના કારક
માં જણાવ્યા પ્રમાણે ગણુ છે. ૧ છું એ
કે મહેરીલ મારે હાલ એક મીલું મકાન
માં ૩૫૦ નું ડરમન અખીસો રોડપર
ખરીદ કરવું છે. તેનું અસીક હીરાનું
પા. ૪ આવે છે. એટલે હાલ આપણી
મહેરીલને માસીક પા. ૧૨ ની આવક
છશે. પણ મકાન ખરીદ કરવું તેના પા.
૧૦૦ આવ્યા છે, અને ખીલ પા. ૨૫૦
આપવાના બાકી છે. તે પછલા એક માસ
માં બરવા જોઇએ. નહીં તો આવેલા
પછલા માસના અય. ૨ નું કામ એ છે
કે આપણે તરટીડની રૂપે ખીલ - તરટી
ઓ નીચવા જોઇએ. અને ૩ નું કામ
એ કે મહેરીલનું જે ઉધરાણું આગળ
થયું હતું તેમાંના પા. ૨૦૦ લોકો પાસે
હવે બાકી છે તે ઉધરાવવા જોઇએ.

મેસરજ કમરાદા, એ. બી. માયેત,
એ. એમ. ભોખાત, દાવજી સરલા, હુસૈન
પટેલ, એમ. બી. માયેત વિગેરે સાહેબો
એ એક ઠપીડી નીમી બાકી રહેલા પચ્ચા
ઉધરાવવા એવાં કામજો કર્યાં.

મહેરીલના તરટી મી. એમ. એસ.
રાંદેરીએ જણાવ્યું કે કરમના પચ્ચા સર
વાને હવે મુદત પછી ટુંકી છે, અને હાલ
તરત ઉધરાણી વસુલ નહીં આવી શકે,
મારે હાલમાં મજબૂર મહેરીલના જે પાંચ
તરટીઓ છે તેઓ પોત પોતા તરફથી
ફિસ્તે પડતા પચ્ચા બરી દીએ, અને
હરી ઉધરાણું કરે. કું પોતે મારા ફિસ્તા
ના પચ્ચા બરવાને તરફાર છું.

ત્યાર બાદ ચેરમેન મી. ઇસ્માઇલ
જોરાએ જણાવ્યું કે હું પણ મારા
ફિસ્તાના પચ્ચા બરવા તરફાર છું.

ખીલ તરટીઓ હાજર ન હોવાથી અને
વખત આઠો મધ જવાથી આવતા રાત્રી
વારની ચાલના ખીલ મીટીંગ બરવાનો
કરમ કરી અજબ વિચારનન થઈ હતી.

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન

વારે

બે મિત્રોનો સંવાદ

[સંપાદક એક હાંસી]

અકરણ ૨ છુ

સ્થળ—ડરબન બંદર

દક્ષિણ આફ્રિકામાં દિન પ્રતિદિન સુધારા વધારામાં આગળ વધતાં જતાં બંદરો વેળી એક બંદર ડરબનનું છે. મોટી મોટી સ્ટીમરોની આવજન હરકમેથ થયા કરે છે. દેશ પરદેશના પગારગી ઉતાડગીની ધમાલ ચાલી રહી છે. ઉત્તર આ ઉપર ઇમીગ્રેશન ઓફીસર તરફથી થતી હવાફીના દરખાસ કરે છે. વિજેર બાબતોનો વિચાર કરતાં કરતાં શેઠ નેડીસનદાસ પાટણુનના ખીરસામાં હાથ નાંખી સાંજના છ વાગ્યાના સુમારે પોઈટ તરફ સીધાવ્યા જાય છે. સાંજનો સુર્વાસ્ત સમીપનો વખત, ફરીયાનું નાકું, મુનીસીપાલિટીની બવરશા, સામે કીનારે બેઠેલા પહાડનું દરજન, દીવાલડીના દીવાના પ્રકાશની સરખાત, દરિયાઈ રજાનું ના બાંધકામની મનોહરતા, હાંડા પડનની વાતી લહેડીઓની માધુર્યતા, દરિયાના પાણીથી બચડાતાં બોળાંનો ખળખળાટ કરતો અવાજ વિજેર નિહાળતા બીજી તરફથી શેઠ નેડીસનદાસના જુનો જાલી જાન હોસ્ટ મી. ઉદયશંકર આવતા મળ્યા. મી. ઉદયશંકર તે ખરા મિત્ર હતા. 'માણું આપે તે મિત્ર' એ કહેવત મી. ઉદયશંકરને બરાબર લાગુ પડતી હતી. ધણી દિવસે અચાનક ખુલાકાત થતાં એક બીજાને અપુરવ આનંદ થયો હતો.

શેઠ નેડીસનદાસ—સાહેબજી.

ઉદયશંકર—મહેરમાન (દસ્તખુનન કરી સ્તબ્ધ થઈ ઉભા રહ્યા.)

આર્યાવરતની આવીન કદીને અનુકરીને નેજાપાલ, જયપૂર, નથરહાર આદિ નવા દેશના પ્રતાપે સુખ્યા હોય તો નવાઈ નેજુ નથી. પણ ખુદ ભારતવરણ માં હાથ લાગેને તિલ્લભળી મળી છે તો પછી આ દેશમાં વાતજ શી કરવી.

શેઠ—હેમ, આજ ઉદયશંકર! મળ્યાં તો છે ને?

ઉદયશંકર—મળ્યાં છું. તેમાં વળી આપને મળવાથી વિશેષ આનંદ થયો છે. દીનકર, કીશોરી અને મનોરમા મળ્યાં

તો છે ને?

શેઠ—પરમેશ્વર કૃપાથી અને આપની સુમેન્દાથી સહ છોડતું મળ્યાં છે.

આ પ્રસંગે શેઠ નેડીસનદાસ તમામી ઉદયશંકરની ઓળખ આપવી યોગ્ય થઈ પડ્યો. શેઠ નેડીસનદાસ કાઠિયાવાડ ના રહીશ છે. ડરબન ખાતે સાધારણ કાપડ તથા ગાંધીવસ્ત્રો વેપાર ચલાવે છે. હાથર પ્રતાપે ભદ્રમીના ચારે હાથ છે. તેમજ શેઠની પ્રતિષ્ઠા પણ જારી છે. પરમાર્થીક કામમાં જાન લેવા સહીષી પહેલા નબરે આવજન પડતા છે. મી. ઉદયશંકર શેઠ હાલમર્મિયા જનમર્મિની પહેડીમાં મહેતાગીરીનું કામ કરે છે. ઉદયશંકર (યુજ્જવાત) ના રહીશ છે. શેઠની મહેરબાની સાથે પગાર પણ સારો મળે છે. વિદ્યાદેવી સાનુકુળ દેવાથી જાવેના હીંદી વતનીઓમાં સલાહકાર તરીકે જાણીતા થયેલા છે.

શેઠ—આજ ઉદયશંકર! આજે અમે ક્યાંથી જુલા પડ્યા?

ઉદયશંકર—મને ખબર મળી હતી કે આજે સાંજના સ્કીમર 'સુલતાન' આવ નાર છે. જેમાં મારા એક મિત્ર મી. મનહરસમ આવનાર છે. તેમને લેવા આવ્યો હતો.

શેઠ—સ્કીમર નામથી છે કે નથી?

ઉદયશંકર—તપાસ કરતાં સ્કીમર હજી બંદરમાં હાથલ થઈ નથી, અને ઓશીશ માં ફરીથી તપાસ કરતાં સવાર સુધી જોમજ રહેવા સંભવ છે. માટે શેઠ! કીક વાત છે કે હવે આજ વાગ્યાનો વખત થયો છે. મનોરમા વાળું કરવા તમારી વાટ જોતાં હશે. મારે માટે કલમના જોડીબાઓ પણ ખીજવાતા હશે. માટે વાત કરતા કરતા ખીમે ખીમે ઘેર પહોંચીએ.

શેઠ—મેર તો જવાનું છે, પણ આજે ધણી દિવસે ખુલાકાત થઈ છે. એટલે કંઈ બમણું થતા વિચારોના ખુલાસા કરવા તે જારી વાત છે.

ઉદયશંકર—હા, ખુશીની સાથે. પણ આલતા થઈએ. ખુલાસા કરતા કરતા પાછા જઈએ. પરંતુ નજીક આવવું જાય, એક કામ જોઈ હો કાજ થતાં જાય એમાં શું ખોટું?

શેઠ—કીક, આજ! આલે તારે. પણ બેઠામાં વાત આલે છે કે દરસવાલમાં આંખણા સાંજનોતો આમલો ધણી કરેડો થઈ પડ્યો છે, એ શું ખરું છે?

ઉદયશંકર—હા, એમ હતું. મરજુ કે જાવેના મેરામી આવણી ધણી ખરે

આજ કરે છે. આપણે મારે ખોટા વિચાર ધરાવે છે. બંધાઈ અને કાંબુકાપણને આરેપ મુકે છે, અને આ દેશ મેરા લોકોનો દેશ બનાવવા આવણને કાંબુકાપણને રખસત આવવા છુટે છે. તેની સામે મી. ગાંધી પડેલા છે. અને એક રાજની રહમત હોઈ સરખા હક મારે હાથર કરી બાથ બીડે છે. એટલે અથડા અથડી થાય એ સ્વભાવિક છે. પણ હાથરકૃપાથી આજેજ સવારે મે 'મરકુરી' માં રટરને તાર લેયો છે. જેમાં સમાધાની થવાનું સુચવેલું છે. હવે ધર નજીક આવ્યું છે માટે રજા લાઇ. ફરી બીજી વખત મળશું ત્યાં જો બાબત પર વધારે ખુલાસા કરશું. દીનકર અને કીશોરીને મારા આસીરવાદ કહેજો.

અકરણ ૨ છુ

શેઠનું ઘર

મનોરમા અને બાળુએ એક છોકરો દીનકર અને કીશોરીને સોઠમાં લઈ શેઠની રાફ જોતાં એટલામાંના બાંક ઉપર બેઠાં હતાં. મનોરમા તે મનોરમાજી હતાં. શેઠના ઘરનું આસુષણ અને હાંકણ હતું. સ્ત્રી ધરમ બરાબર સમજતાં હતાં. આવે બેસો ને પીઓ પાણી. તથા વસ્તુ વચર મુલની આણી આવવાની બરાબર પિંછા કરનારાં હતાં. હાથર પ્રતાપે આ દેશમાં બે ફરજાંની પ્રાપ્તિ થઈ હતી. એક મનોરમા બધી વાતે સુખી હતાં. જેમ જેમ સારી પડતી મઠ તેમતેમ શેઠાણીને વધુ ને વધુ ચિંતા થવા લાગી. નિરોધિ બાળકોના ઉત્તર ખરા પડે છે—સમજા પ્રેમથી મનોરમા બાળકો સાથે વાત કરવા મંજૂર્.

શેઠાણી—દીનકર! બાળુજી ક્યાં આવશે? તને શું જાણી છે? આલે આવવાનું આવ્યું.

દીનકર—બા, છે ને, બાળુજી હમણાં આવશે. પછી આપણે સાથે વાળુ કહું બા, અંચા, અને ધલીવાર ને કોઠા આજે આવશે.

શેઠાણી—ધલીવારને શું કરશે બેડા?

દીનકર—હું મળ્યાં ધાલીશ.

શેઠાણી—તમને ધડીઆળ જોતાં આવડે છે?

દીનકર—હા, બા. પછી બાળુજી સાથે રોતમાં બગાચી જઈશ.

શેઠાણી—બોલો બેઠાએ કેટલા વાગ્યાં?

દીનકર—બા, તથા વાગ્યા.

રોહાણી—તમારું કપાળ ભેટાં તે
આપણું નથી. ને આપને ધડીઆળ
ભેટીએ! હાથેરી! તને હાથ આવે છે!
આપણે તો ન આવ્યા. ચાલ તમને
આપણેને આવવાનું આપું.

હાથેરી—આપણે હમણાં આવ્યો. હું
તો કામ સાથે વાળું કરીશ. આ! મને
હીડી આપજો. હું મનાના લાવીશ ને
કામ સાથે બેઠે જઈશ આપું.

રોહાણી—વાર. તને હીડી આપીશ.
જાઓ કામ સાથે રમો. આપણે હમણાં
આવશે, હમણાં આવશે. ઓઠરાં જુઓ
મયાં છે. પણ હવે સોઠનો પતો નથી.

એટલામાં દીનકર દોડી આવ્યો. 'મા,
મા, પેલા આપણે આવ્યા.' કહેતાં શેઠ
જવર પધાર્યા. દીનકર અને હાથેરી
સહને વળગી પડ્યાં. નાનું કુટુંબ એકઠું
જમું અને સહ મળી વાળું કરવા ઊઠ્યાં.

રોહાણી—આજ તો તમારું મથાળું
જમણમ નવ વાગવાનો વખત થયો પણ
આવ્યાજ નહીં. ઓઠરાં જુઓ, આપણે
આપણે કરતાં પણ ઘાક્યાં. એટલા બધા
તે શું કામમાં શેઠાઈ મથા ઢતા? દિવસ
મા વેપારની વાત અને રાત્રીએ પણ
વેપારજી! જરા આરામ લઇ સુએ બેસશે
કે રાત્રીને દિવસ વેપાર વેપારજી કરીશ!

શેઠ—ના ના, વેપાર વેપાર કાંઈ ન
હતો. ફરતાં ફરતાં ઉઠ્યજાઈરની મુલા
કાત થઇ. તેમની સાથે સરકાર દરબારની
વાત નીકળી. એટલે વાત કરતાં કરતાં
મીમે મીમે ઢાંડ્યા.

રોહાણી—ઉઠ્યજાઈરને તેહી આવવું
ને!

શેઠ—એ કે મેં આમલ તો કયેઈ હતો,
પણ હમણાં તેઓને કામકાજનું દબાણ
થયું છે. વળી તેમના એક મિત્ર મનકર
કામ આવવાના છે. તેને સાથે લઇ આવવા
મજબૂર આપી છે.

રોહાણી—હીક, ચાલો ઓઠરાંને એક
કાકા ઢતા અને હવે બે થશે.

આ પ્રમાણે વાત કરતાં કરતાં નાનું
કુટુંબ વાળું કરી રહ્યું. શેઠ પાનસોપારી
આવા બેઠા. દીનકર અને હાથેરી સુવા
સી ખટખટમાં પડ્યાં. રોહાણી અખોટ કર
વામાં શેઠાયાં, અને અગીઆર વામતા
કાકા સિવા અંત થયાં.

[અધુરું]

નાતાલ સુખોમ ફોરના તામીલ ઉદર
ઉદર તરીકે દોહીવલની નીમજીક કરવા
ની જરૂર પડતાવડા હીડીયા સ્થાનીક કાપા
માં વધુ કામચલાઉ પ્રસિદ્ધ થયા છે.

દુરમનને ચાહો શકીએ ખરા?

(‘ન્યુ રીશિઅર’ ઉપરથી)

આપણા દુરમનને આપણે ચાહી શકીએ
એ સંકલિત વાત કે? જાણી આપી
શકીએ ખરા. એમ પણ સમજી લઇએ
કે તે આપણા દુરમન નથી પણ અન્યથા
મિત્રની જ ગરજ સારે છે. વળી એમ
પણ માની લઇએ કે આપણને સંપૂર્ણ
બનાવવામાં અથવા આપણી ખોટા દુર
કરવામાં તે માત્ર ખુદાના હયાવાર બનેલા
છે, કેમકે એવું જોઇ શકીએ છીએ કે
તેઓ વડે આપણને જે અનુભવ થયે છે
તે કદાચ બીજી રીતે નથી મળી શકેતા,
અને અનુભવ ગણ્યા પછી આપણાં દિલ
માં પ્રલો સંતોષ પેદા થાય છે.

આ બધું બરોબર, પણ જે પુરુષ
અથવા સ્ત્રી આપણા કલેજમાં ખજર
ખોસે અને આપણને તરફકતા જોઇ ખુશ
બને તેમને ચાહી શકીએ ખરા? નહીં.
તેમને તો કેમ ચાહી શકીએ! આ પાસર
અનુભવ જીંદગાનીમાં તેમ કેમ બને!

આપણે સમાન કાવ રાખવાનો ખ્યાલ
કરીએ, સસાર એક અનંત કામદા—
પ્રેમના કામદા વડે ચાલ્યા કરે છે એમ
માનીએ, આ બધું આપણે તત્વજીવિથી,
નીતિ નિયમ કે સમજીએ, છતાં આપણે
માનવી છીએ અને માનવીની આમીએ.
ધી આપણે જમી જઇ શકતા નથી.
એટલે આપણે છુરું કરનાર તરફ દયા
અથવા પ્રેમ રાખવાનું જે ખુદાઈ દરમિયાન
છે, તેનો સંપૂર્ણ અમલ કરી શકતા નથી.

છતાં આપણે દુરમનને માફ તો કરી
શકીએ છીએ. તે કામ તો સહેલું છે.
આપણે આમીએ વાળા હોતએ તેપણ
એટલું તો કરી શકીએ કેમકે હિંદા વિચાર
કરતાં જોઇ શકીએ કે દુરમનની તેમાં
કસુર નથી. તે પણ આપણી માફક
કિસ્મતનો ફોરલસો ફોરલ છે. એટલે જે
માણસ આપણને જખમ કરવામાં,
આપણને હલકા પાડવામાં માત્ર ખુદાનું
હયાવાર બને છે, તેને આપણે દરજીબર
કરી શકીએ.

પણ આથી વિશેષ આમળ વધી તેને
ચાહી શકીએ ખરા? અલબત્ત ખુદાઈ
જીદની જીવતા દેવ તો તે કર્યેજા છુટકો
છે પ્રેમ શું ચાંચ છે તે આપણે કઈક
સમજીએ છીએ. પ્રેમ હીંદા, તેને ખાતર
પોતાનું સવરર દુરમાન કરીને કીરતાર
ના કામમાં પહોંચનારના આત્મા કેવો
દેવ છે તે પણ આપણે કેટલુંક સમજી
એ છીએ અને તેથી આપણે પ્રમાણીક

પણે હાકી શકતા નથી કે પ્રેમને આપણે
સાધી મુશ્કયા છીએ.

આપણે માફ કરી શકીએ પણ જુલ્મી
જઇ શકતા નથી. જે માફ તે સારા માટે
એવો કામદો સમજીએ આપણે માફ તો
કરી શકીએ. જુલ્મખાન, દેમાઇ, કમાઇ,
જીંદકાદ, ચોરી, માન અપમાન એ બધું
માફ કરી શકાય તેમ છે કેમકે તેનાં
કારણ, તેનાં પરિણામ વચેરેનો અનુભવ
થવા પછી તેમાંથી મુક્ત થઇ માણસ
અતે સંપૂર્ણ બને છે, એટલે તે બધા
દુરજીલો સારા માટે છે એમ જાણી
આપણે તેને દરજીબર કરી શકીએ છીએ.
પણ દરજીબર કરણ એટલે આપણે જુલ્મી
જઇએ એમ નથી બનતું. કદાચ જુલ્મી
જવાની જરૂર પણ નથી. કેમકે દરેક
માઠા અનુભવ પરિણામે કાલકામક હોય
છે, અને તેને જીલ્લવા કરતાં હમેક વાદ
દક્ષિમાં તામ રાખવા અને તેમાંથી સાર
ખેચવો એ જરૂરજી છે.

માનવી કદીએ જુલ્મ એ કદી જીલ્લ
નથી. અને એમ સમજીએ પછી કાંઈ
વાત વિસારી દેવાની જરૂરજા નથી કરેક
વરણુ કારણ. રિયાત અને પરિણામ
અથવા પછી કાંઈ વાત વિસારી દેવા
જેવી નથી.

આપણને દુઃખ દેનારાનું બધું કરીએ
એ પણ સહેલી વાત છે. પણ તેમાં હેવ
શું છે એજ જોવાનું છે. જ્યાં જુલ્મી
આપણને દુઃખ દેનાર થયે ખરા પ્રેમ—
દયા હેવજા નથી, ત્યાં જુલ્મી આપણે બધું
કરણ એમ માનીએ તે પોતાને ઉતરવા
પણ છે. આપણે ઉદારપણાનો—જુલ્મજા
કરતાં ખાનદાન જુલ્મ માટે માસપી તેજા
જેવું ન થવાય એવો—ટોળ કરીને જે
મોટાઇવ આચરણ કરીએ તેમાં પણ કાંઈ
જુલ્મી નથી, એટલે કે તેમાં પણ કાંઈ પ્રેમ
તો અજ છેજ નહીં. જે ખરા નિખાલસ
પ્રેમ છે તેને આપણે કરતબમાં દેખાડી
એ તો પછી કાંઈ મુશ્કવણ રહેજ નહીં.

આપણે ધણી વાર કદીએ છીએ કે
મારે કાંઈ દુરમન નથી. ખરેખરી રીતે
છે પણ એમજ. આપણા પોતાના સિવાય
કાંઈ આપણો દુરમન નથી.

આપણે દરજીબર કરીએ દયા કરીએ માફ
કરીએ એ બધું એ બધે, પણ પુરું માત્ર
એ પહોંચવાને અંતરમાં શુદ્ધ પ્રેમને
મારજ આપ્યા વિના છુટકારેજ નથી.

વરલમમાં રહેને લઇનની નજીકમાં
આવેલ શીરદીનાં ખેતરોમાં આમ કાચવા
થી કેટલુંક પ્રકાશન થયું છે.

પાપનું નિહાન

[૬. જો. માટે ખાસ]

(મયા બંધવી માણ)

ત્યારે મનુષ્યો આ મુજબ સામાને પોતાનું જીવન વ્યતીત કરે છે? વળી શ્રીમતો કહેડે પછસાની થાપણ પોતાની પાસે રાખ્યા છતાં, સારી રીતે જોઇ તથા સમજા કરે છે કે શ્રીમતાની જીંદગીમાં ખરા સુખનો સમાવેશ નથી. ત્યારે તેવી સ્થિતિ (શ્રીમતાની જીંદગી) આ માટે ચાલુ રાખે છે? વળી દુનીયાના મજુર વરમનો મોટો ભાગ કે જેમના કામમાં સત્તા પથ છે અને જેઓ એમ માને છે કે સંસારનું સરવ સુખ શ્રીમતાના સમાજેષુ છે, તેઓ નાની સંખ્યાના શ્રીમતાની સ્વેચ્છાથી સામાને સુલામ મળે રહે છે, અને ખરીબામમાં સડવા કરે છે! સામાને મનુષ્ય ભતિનો મહાન મજુર વરમ કે જે સારીરીક બળ માં, શુદ્ધિ આપવામાં, અને મહેનતનું કામ કરવામાં ખસેત કાર્યવાન છે, તે જુદીબર જેટલા શ્રીમતા, બખીરદારો, અને સરકારી બામબદાર કે જેઓ કોઇ પથ કાર્ય કરવાને તકન બચકત છે અને નાલાયક છે તેમને તાલે થાય છે, અને સુલામાં કરે છે! એક મોટા કહેરની આંદર બધ ઉભા રહેા. તમે એક છેડા થી બીજા છેડા સુધી સુદર દુકાનોની કાર આવી રહેલી જોશો. આ આગળ કામની બારીઓની આંદર અસંખ્ય અમુલ્ય વસ્તુઓ જેવી કે કીમતી જવા કીર, તરેક તરેકવારનાં કીમતી એસતોનાં કપડાં, રેશમ, ખનાતો, જોડા, ધરને સજીમારવાની નવીન ભતની જુદી જુદી સામગ્રીઓ અને એવી એવી અસંખ્ય અમુલ્ય વસ્તુઓ તમે જોશો. આ સરવ બીજેની કીમત લાખે રૂપીઆ કહો, અને એ બીજે બીજામાં અને કાર ખાનામાં ખરીબ મજુરોને બનાવેલી હોય છે, અને થજીઓએ એવી બીજે બનાવ વામાં પોતાની આખી જીંદગી સુલાવી હોય છે. આજીવનની વાત તો એ છે કે એ સરવ બીજે તેમને પોતાને તકન નિર પચેલી છે, શ્રીમત સમકક્ષેને નિરૂપ થોલી છે, એ સરવ બીજે બીજોના સજી આર, અને તેમના આનંદને માટે છે. દુકાનના દવારની સામે એક નોકર બિન્તા દરવજ પોલાક પહેરી હોય છે. સામે એક માડી આર પોતાની આવી ઉભી રહે છે, થોડા માડી કાંકરનો પોલાક પથ

કીમતી છે. અને માડી, થોડા અને થોડા ના સામાનની કીમત હજારો રૂપીઆ છે. આ વખતથી માડી અને થોડાના સામાન બનાવવા માટે ફેટલા બધા દિવસ મજુરી ના મથા હશે? મજુર મનુષ્યો—રૂબ, મુવાન, સ્ત્રી અને પુરુષ—ની આવી અસંખ્ય બીજે બનાવવામાં જીંદગી પુરી થઇ હશે, અને ઉપર બતાવેલી સરવ બીજોની માલીકી, ફેટલીક શ્રીમત બીજો ની છે, કે જેઓ સુદર પોલાકો પહેરી એક દુકાનમાંથી બીજામાં જઇ અમુલ્ય બીજે ખરીદે છે. આ તમામ બાબતો કેવી રીતે બને છે? આ કાખો મજુર મનુષ્યોએ આ બીજે બનાવી છે, તેઓ સામાને આ બીજોના સુલામ મળે રહે છે!

એક શ્રીમત આ આર પોતાની માડી માં નવીન તરેકના સુદર પોલાકો પહેરી દુકાન આગળ આવી પહેરે છે. પોતાના સરીર ઉપર જે જે સુદર પોલાક કારજી કરે છે, તે પ્રજોજ કીમતી છે. દુકાન ની બહાર ઉભેલો નોકર માડીનું બારજી ઉઘાડવા ઉતાવળથી માડી તરફ દોડી જાય છે અને તે શ્રીમાન સ્ત્રી માડીમાંથી બહાર નીકળે છે. તેથી દુકાનમાં દાખલ થાય છે અને હજારો રૂપીઆનો માલ થોડા સમયમાં ખરીદી લઇ બધો સામાન પોતાને ઘેર પહોંચાડવાનો કુકમ આપી ચાલી જાય છે. આ બીજા અતઃકરજીમાં દયા નો અંશ લવલેલ પથ હોતો નથી, મુર ખતાથી બરેલા તમામ નિચારો તેના અતઃકરજીમાં હોય છે, અને તેથીનો દેખાવ પથ સુદર હોતો નથી, તેથીને કમ્પ્લેક્ષ પથ નથી. બીજા મનુષ્યો માટે પોતાની જીંદગીમાં તેથીએ કંઈજ કરજી નથી. ત્યારે એમ છે તો સામાને દુકાનનો નોકર, માડીવાન, અને દુકાનદાર તેની એટલી બધી ખુલામત કરે છે કે કારજી કે તેથી શ્રીમત છે. તેથીની પાસે અજાત પથો છે, અને દુકાનદાર તથા માડીવાનને પોતાના કુટુંબના કારજી પોપથ માટે પછસાની બદર પડે છે. ઉપર પ્રમાણે કામ કાર્યાંજ તેઓ પછસાની પ્રાપ્ત કરી કરે છે.

આ બીજી પાસે આટલો બધો પથો સામાને છે? તેવું કારજી એ છે કે તેથી નો પાત એક મોલનો માલીક છે, કે જેની આંદર થજી મજુરો સત દિવસ કામ કરે છે. અને તે બીજોના માલીક એટલો બધો થોડો પગાર મજુરોને આપે છે કે જેથી કાખેજ મજુરોનું પોપથ થઇ શકે, અને તમામ નોકરો તે પોતે

પોતાની પાસે રાખે છે. અને તે પોતે તેનો ઉપયોગ કરતો ન હોવાથી તે પોતાની બીજે આપી દે છે.

દુકાનની સામે વળી એક બીજી વખવાન રતી આવે છે. આ રતીની પાસે એટલા બધા પછસા કાર્યાંજ આપ્યા? એ દોલતમંદ જમીનદાર તેનો બધી છે. જેની પાસે ૫૦ હજાર એકર જમીન છે તે જમીન તેના વંશના કોઇ માણસ મક્કીસમાં એક ખનામ રાણીએ આપે છે, કે જેની સામે તેથી બંબીઆર કરોડ હતી. આ માણસ તમામ જમીનને માલીક છે, અને તે મામડાઓમાં રહેલ લોકોને જમીન આડે આપે છે. અને લોકો પાસેથી થજીજ બાડું લે છે. મરી લોકો તેને પછસા આપે છે, કારજી તેની જમીન ઉપર જે તે કામ ન થો તેમને જુએ મરજી પડે, અને મરી લોકો (ખેડુતો) જે બાડું આપે છે પછસા આ રતીની પાસે આવે છે, આ તેથી એ પછસાથી પોતાને મોજ માવવાની વસ્તુઓ ખરીદે છે.

આ બીજી રતી દુકાનમાંથી ચાલી છે એક ત્રીજી મુવાન દાખલ થાય તેથી થોડા વખતમાંજ પરજીવાની અને ભત ભતની મનોકર અને અમુલ્ય વસ્તુઓ ખરીદે છે. આ મુવાનને પોતાના પીતા પાસેથી મળે છે. તેથી પીતા એક મોટો સરકારી બામબદાર અને વરસના એક સાખ રૂપીઆનો માયો તેને મળે છે. આ પછસા મરી પ્રજા પાસેથી સરકારે કર તરીકે ઉધરા હોય છે. પ્રજાએ સરકારને કર ફરજી કરવાનો હોય છે, અને તેથી ઉપર ના વેલી દુકાનમાં ફેટલાકો હેલકરીવું કરે છે, ફેટલાકો માડી કાંકરનો કાર કરે છે, અને બીજા હજારો અને લા મનુષ્યો નોકર આકર તરીકે કામ કરે તે લોકો પોતાનું કુટુંબ અને મામ નેકરી કરવા જાય છે. અને એ મનુષ્યોની મહેનતનો પછસો ઉપર જાય તેથી સ્થિતિની રતીઓ પાસે જાય હજારો અને કાખો કામદારો આ પ્રજા પછસાદાર રતીની સુલા ગીરી કરે કારજી કે એક શ્રીમત, કામદારની નતથી પછસા મેળવી એક કારખા પોતે માલીક બને છે, બીજે જમીન થાય છે, અને બીજે સરકારને માટે લોકો પાસેથી કર ઉધરાવે છે. ઉપર કાપેલા કામદાર વરમની સ્થિતિ અંજળ છે તેનાં આ ખરા કારજી

[અધિકાર]

તામીલ કવિવર કુરલ

તામીલ ભાષામાં એક મહાન કવિ કુરલ છે. તેની કવિતા હિતિ ઉપા પ્રકારની હતી. તેની કવિતાના અભ્યાસીઓ તેની કૃતિઓના એક મોટા ભાગમાં જુદા-જુદા રીતે ગણના કરે છે. છતાં તેની કવિતા તામીલ ભાષાના જાતીઓની વચ્ચે જાણીતી છે. આ કવિમાં અભિમાન કે અહંતા (કુપદ) નો અંશ જણાતો નહોતો. તે એટલે સુધી કે કવિતામાં એક ઉત્તમ સમજ લખ્યા છતાં તેણે તેની સાથે 'પોતાનું' નામ જોડ્યું નહોતું. પોતાના જાતને નામ પણ તેણે નહોતું આપ્યું નથી. તેની કવિતા બધે જાણીતી હતી અથવા સ્થોળના આકાશમાં જાણીતી છે. આથી જ કદીની એક કવિતા, અને એવી જ કવિતાઓ એક જાણ બનેલો છે. કદી અથવા સ્થોળને કહે તામીલમાં કુરલ જન્મ છે. તે જ પર તેના અર્થને 'કુરલ' એવું નામ આપવામાં આવ્યું છે. અને પોતાનું નામ કુરલ જનાર કવિ પોતે પણ પોતાના જાતને નામથી જાણાવ્યો છે.

કુરલનું જીવન પણ એક જ જાણવામાં આવે છે. તે સંખ્યા નોંધી શકીતી મળી શકી છે તે ઉપરથી તેના જીવનને રહસ્યથી ભરેલું કદી લગાય છે. કુરલના ઉદાહરણમાં મહાભારતના એક વધુ જોવામાં તેનો જન્મ થયેલો હતો. આ જોતાં આને તામીલ પ્રજામાં અરુપર્ય પુણી (ન જાણવા જોઈ)-પારીજા-નતિ અભિવેશ થાય છે. પારીજાઓમાં જ જન્મ અથવા સંત પુરુષ તરીકે જાણીતો. તેઓ તેને જોઈ તરીકે જાણ લેતા-પુરુષ. જોઈ માટે તામીલમાં જન્મ કર્યો છે. તેથી કુરલનું નામ તેના જન્મ વધુ વર રાખેલું. અને આને તામીલ જાતીઓમાં તે વધુ વર નામે જાણાય છે. તેની જીવન કથા લખનાર કવિ છે તે સત્ય છે કે નો તામીલો કરેલ કવિ તરીકે માન્ય છે તે પણ (જોને માટે કદીઆપામાં દેવમરેણા ન વપરાય છે) જેવા અધ્યક્ષમાં અધ્યક્ષ જુલુવનાર નામથી જાણાવ્યો એ જાણવની વાત છે.

કુરલ ઉપર વધુ વર પોતાના લોકને તે ઉપદેશ કરવામાં પોતાનું જીવન જાણે છે. તેણે જે ભાષા આપેલ કુરલની ભાષા વચ્ચે લખ્યાં અને તે એવું જ મહાન પુસ્તક આજે જોવામાં આવે છે. તેના ભાષાવચન નીચે

અને વધુ અર્થ તરબોળ છે. તામીલ ભાષાના મરહુમ ડા. પોરે કુરલના પુસ્તકનો અંગ્રેજીમાં તરબોળ કર્યો છે. આમાંથી કોઈ કોઈ ઉદાહરણ કદીએ જ રહસ્ય અને પ્રસંગોપાત આપવા પારીજા કર્યો.

રામ્મુલ ઉલમા ડા. સહયદ અલી બેલમામો

મરહુમ ડા. સહયદ અલી બેલમામો જેઓએ મધ્ય મે માસની રજા તારીખે આ કૃતિ લખી તેઓ એક વિદ્વાન મુસલમાન હતા, મુસલમાન જાતમાં તેમની ખરીબરી ખોટ પડી છે. સત્ય પહેલાં પાંચ મિનીટ તેઓ સાળા ચારા હતા. એકદમ તેમને જીવન ભરણે અને ઘરના પ્રાણ આપ્યો મર્યો. તેઓ હારણી, અરબી અને અંગ્રેજી ભાષામાં વિદ્વાન હતા એક કુલ નહીં પણ સંસ્કૃતમાં પણ તેઓ કાબેલ હતા. મદ્રાસ યુનિવર્સિટીમાં તેઓ ફેલોશિપના સંસ્કૃતના પરીક્ષક નીમાયા હતા. તેમણે પોતાના એક પુસ્તકમાં નાગરી લીપીની તારીખ કરી છે. તેમણે હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રનો સાથે અભ્યાસ કરેલો હતો. તેમણે તરેલ તરેલની યુનિવર્સિટી ની કોમીઓ મેળવી હતી. પછી વિદ્યાન જીવનમાં અને રસાયણ શાસ્ત્રના પણ તેઓ અભ્યાસ અભ્યાસી હતા. હજારો વાદમાં સર સલામત મના આસ આમ વધુથી ફેલોશિપ વખત ઉંચો દરજ્જો મેળવી તેઓ વિદ્યામત મધ્ય હતા અને જો કંઈક ફેલોશિપ વરસ સુધી તેઓ મરાઠી ભાષાના પ્રોફેસર રહ્યા હતા. તેમણે ફેલોશિપ પુસ્તકો લખ્યાં છે. તેમાં 'અરબ શાહીઓનો સુધારો' 'સંસ્કૃત અને હારણી ભાષાનું સરખાવણું', 'હજારો વાદમાં જાતીલ પદ્ય', 'વગેરે છે. કાલ માં તેઓ હિંદુસ્તાનના સુધારાને ઉત્તેજક લખી રહ્યા હતા, પણ તે જાહેર પાયા પહેલાં તેમનું જીવન થયું. તેમની ઉંમર ૪૭ વરસની હતી. અલ્લીપટ્ટની કોલેજ ના તેઓ એક ટ્રસ્ટી હતા, અને તેની ઉન્નતિ માટે જુલુ મહેનત લેનારા હતા.

જુલુવારે રાત્રે મારીત્સમરમાં એક હોદીને મોટરથી સખત છળ થઈ હતી. રાત્રીક જાણનો લખનાર કહે છે કે હોદી ની મોટરકારીને લીધે એ અકસ્માત જનવા પામ્યો હતો જેથી મોટરવાળાને પોલીસે પકડેલ નથી.

અલૈકીક બાળક માયક

કલકત્તાના બાલુ વસન્તકુમાર મેટરજી ને મહનમોહન તામનો એક બાળક છે. તેની ઉંમર આજે પાંચ વરસની છે. બાલકની વયમાં તે સંગીતનું એવું જાન બરાવે છે કે જે મોટા બાલકોએને કુરલ લગે હોય. એવું જાણવામાં આવે છે કે જ્યારે તેની ઉંમર બી વરસની હતી ત્યારે તે એક કવિતા ઉપર સ્વરે માવા લાગ્યો. અમુક રાત્રીમાં ઉંચે નીચે સ્વરે થવો જોઈએ તે પ્રમાણે તે આવાપ દેવા લાગ્યો. તેના પિતા બહુ ચડીત થયા. તેઓ પોતે પણ સંગીત સમજતા હતા અને હારમોનીયમના અંગ્રજી જાણેલા પણ હતા. મહનને માતો સાંભળી તેમણે હાર મોનીયમ વગાડ્યું શરૂ કર્યું. મહને તે સાંભળી બરોબર તેના જેવો જ રાંધ કાઢી દેખાડ્યો. જાર પછી બધાએ મોનલસ મેળાવણીમાં તે બાળકે પોતાની બાલકી સ્થિતિનો દેખાવ આપ્યો છે, અને તેને વિશે એમ કહેવાયું છે કે બાળક સુધી આવો બાળક વધુઓ કદી જન્મ્યો નથી. તેને હજી કદા બારાણી પુરી નથી આવડતી. પણ સોજેક ગીત જોડે કરેલાં છે અને તે સ્પષ્ટ સ્વર તાલ અને સ્વર સાથે માલ બતાવે છે. તેને કંઈ એક સોનાના ચાંદા મળ્યા છે. આ બાળક પુરવ જન્મમાં કોઈ કાબેલ બાલકો હોયો જોઈએ અને તેના સંજ્ઞા હાર બીજા વધુ જન્મમાં રહેલા કદો તે ઉત્તેજન મળતાં જોઈ નીકળ્યા એમ તેને વિશે માનવામાં આવે છે.

ડરજનના લાઇસેન્સ ખાતા તરફથી રાત્રીક જાણમાં એવું પ્રસાર કરવામાં આવ્યું છે કે ટાઉન હોલમાં આવેલી એ ખાતાની જોડીસે ફેલોશિપ લાઇસેન્સ (જેની શી જરાઈ મળે છે) પહેલાં છે, પણ દરમ રજીસ્ટ્રેશન કામદા પ્રમાણે કેક લેરેલનોપર સહી ન થાય જો સુધી તે કદી આપી શકાતાં નથી. માટે આવ્યાં લાઇસેન્સ વચર રોજવાર કરનારને થાક આપવામાં આવે છે કે તેમનાપર જેર કાયદે રોજવાર કરવાનો અરોપ મુકી કામ ચલાવી શકાય છે, કેમકે લાઇસેન્સ માટેની શી રજીસ્ટ્રેશન તેલકાથીજ લાઇસેન્સ અપાઈ મળુ મળાઈ શક્યું નથી. બીજાં પણ ફેલોશિપ લાઇસેન્સ કદી અપાયા વચર પડી રહેલાં છે. આજુ માસની આખર સુધી જે લાઇસેન્સ નહીં લઈ લેવામાં આવ્યાં હોય તે જન્મમાં અન્ય કદાવવામાં આવશે.

તાર સમાચાર

ધરાનની પારલામેન્ટે ત્યાંના પ્રધાન મંત્રીઓની વડા પ્રધાનને કરવા કરાવ્યું છે. તે ઉપરાંત ધરાનની કાલની સત્તાને ઉચ્ચાવવાની મુદત રાખતા કેટલાક તોફાનીઓની ધરપકડ કરવામાં આવી છે.

જનરલ બેથએ રહરના પ્રતિનિધિને મુલાકાત આપતાં જણાવ્યું હતું કે પુનિ મન પ્રધાન મંત્રીઓમાં ફેર પડેલ હોવાની વાત તદ્દન નાપાયાદર છે. બધાં વખતે દક્ષિણ આફ્રિકા 'ન્યુક્લ' રહેશે, એવા બેથર જાપાના વિચારો સાથે પોતાને કંઈ સામ્યું વળવળું નથી એમ જણાવ્યું હતું. તેઓ તા. ૧૨ મી આગસ્ટે દક્ષિણ આફ્રિકા માટે ઉપડશે.

માજી કાલની હુમલાઓર વસ્તુકને લીધે ધરાનની સરકારે મારશીયલ લો બંદર કર્યો છે, અને ૨,૫૦૦ માણસોના કસ્ટર સાથે ઉતરના મુલકમાં મહાકલ લઈ જવામાં આવી છે.

માજી કાલને રક્ષિત સરકાર ઉત્તરે જન આપે છે, એ સંબંધમાં એક મરમ ધખાવું ઇંગ્લેન્ડ અને રક્ષિતની સરકાર પર મોકલવા ધરાની સરકારે નિમ્મ કર્યો છે.

થડી પારલામેન્ટમાં એક સલાહના જવાબ દરમિયાન કોલોનીય ખાતાના પ્રધાને એવું જણાવ્યું હતું કે ન્યાસા લેન્ડમાં કપાસની ખેતી સંબંધી એક યોજના ઘડાઈ રહી છે.

થેરેન્સ મારકસના વહીવટ સંબંધમાં થેન્ડર ડી આંડરડે લીડનથી લંકન જવા ઉપર છે એવી ખીના વિલાયતના જાણમાં પ્રગટ થઈ છે.

વિલાયતના વહાણવડી ખાતાના હક્તા ણીઆની ગેરવસ્તુકને લીધે વેલ્સમાં ખીલ્લ ખાતે એક પામળ અને બે લોકે સ્વાર દુકાનીને મોકલવાની સરકારને જરૂર પડી હતી.

બોમ્બ નામનો હવાઈ વહાણવાળો ઇંગ્લેન્ડમાં ૧૦૨૦ માઈલની મુસાફરી કરી પા. ૧૦,૦૦૦ નું ઇન્ડમ કરી ગયો છે.

લંડનથી ઉપડી ઇંગ્લેન્ડમાં રેરવેલ રસ્તે ચક્રને ૧૦૧૦ માઈલની હવાઈ મુસાફરી કરી પહેલે નંબરે આવનાર માટે પા. ૧૦,૦૦૦ ના ઇન્ડમની જરૂર તા. ૨૨ મીએ સર થઈ છે.

તા. ૨૪ મીએ ઉત્તરાવની સભાની સત્તા ઘટાડવા સંબંધી 'વીટોબીલ' ખાતલ આમની સભાની એક મરમામરમ મીટીંગ કરાઈ હતી. આ વખતે લામણી ક્રિટલી ઉચ્ચેરાએલી હતી કે મી. એરકવીય (વડા પ્રધાન) ને બાપજી કરવાની તક મળી રહી નહોતી. તેના બાપજી વખતે સવાલો અને ટીકાઓ વડે ક્રિટલો બધા ચોર બકાર થઈ પડેલો કે તેને બાપજી બંધ કરવું પડ્યું, અને પારલામેન્ટની બેઠકને મુલતવી રાખવાની જરૂર પડી હતી.

લીવરલ તથા પુનિપનીસ્ટ પક્ષના વડા એએ આ સંબંધમાં કમિની મુલાકાત લીધી હતી.

આસ્ત્રેલીઆના પ્રધાને 'રીબ્યુ ઓફ રીબ્યુ'ના પ્રતિનિધિને આપેલા ઉત્તરમાં દરમિયાન જણાવ્યું હતું કે—આપણું એપાઈર છે એમ આપણે કહી શકતા નથી. અરજપરસથી સ્વતંત્ર એવી ચાર પાંચ પ્રજા કાલ મિત્રાઈ અને આપણા ની લામણીથી ભેડાએલી રહે છે, પણ તેઓ મને ત્યારે આ સંબંધ તોડી નાખવા માટે તો કાલ તેને ના કહી શકે નહીં. ઇંગ્લેન્ડની લકાઈઓમાં આપણે કાલ લેવો કે ન લેવો એ વિચારવાનું આપણે માટે જરૂરી છે. બે ઇંગ્લેન્ડના દુસ્મનને એમ સત્તવાન મણીએ તો ઇંગ્લેન્ડનો પક્ષ ન કરતાં એમ પુનિપન એક વાવડે ઉતારી પાડી આપણે પોતાનો વાવડે ઉભો કરીએ. આ ઉત્તરમાં આસ્ત્રેલીઆના જાણ એ વખેડી કાલે છે એવું રહર જણાવે છે.

ઈસ્ટલુક ખાતે તા. ૨૪ મીએ કારે આગ લાગી હતી. ૫૦૦૦ થોડા નાક પામ્યા છે. ૨ ચોરસ માઈલનો વિસ્તાર બળીને ખંડીએર થઈ ગયો છે. આ આગ થી ઇસ્ટલુકખાતેનો આખો જમુકલ કલો નાક પામ્યો છે.

વડા પ્રધાનને આમની સભામાં બાપજી કરવાની તક ન આપવાના ખનાવ માટે સામીનામરના આવેવાનો એકીની જાહેર મારી ચાલી છે.

હોંદુસ્તાનના ખબરો

(હોંદી જાણ ઉપરથી)

એવું જણાવવામાં આવે છે કે ચોર બંદર રાખવાના મહાલોમાં ટેલીફોનનાં દોરડાં નાંખવાનું કામ કરે થઈ ગયું છે.

એલક અને વાંકાનેરને મરમથી મુકત થએલાં બંદરે કરવામાં આવ્યાં છે.

અમદાવાદના લાલભાઈ દલપતભાઈ બીજા વરમના સરકાર કલો તેમાંથી તેમને પહેલા વરમના સરકાર તરીકે બંદરે કરવામાં આવ્યા છે.

અમદાવાદના પ્રસિદ્ધ સેકન્ડ બડજી મી. ક્યારામ મીડુમળ પોતાના હોદ્દાપરથી ફારમત થાય છે. તેઓ પોતાનો વખત સેવા સદનના કામમાં માળવા માગતા કહેવાય છે તેમની જગ્યાએ એક ચોરાની નીમણુંક થઈ છે.

વડોદરાના એક તાલેવર કોઠીખાને કોં ઝોલાઈજી મહારાજ શ્રી બાલકૃષ્ણલાલજી તથા બીજા મહારાજોની પધરામણી થઈ હતી. આ વખતે એક પ્રખ્યાત નાચ નારીને બોલાવી મહારાજો આમળ નાચ કરાવવામાં આવ્યો હતો.

વડોદરા સરકારે બાળ ગુન્હેગારોની તપાસ અને તેમને કરવાની સજાના સંબંધમાં કલકાને એક નવો ખરકો તકવાર કર્યો છે. અમિતના દેશમાં નાની ઉમરના બાળકોને મને તેઓ મંબીર અપરાધ કર્યો હોય તોપણ તેમને બીજા ગુન્હેગારોની પકિતમાં મુકવામાં આવતાં નથી, તથા તેમને મોટા આરોપી ઝોના જેવી સજા કરી તેમની સાથે સખત રીતે વસ્તવામાં આવડું નથી. પરંતુ તેને બદલે તેમને રજાવી, તેમના અંતઃકરણમાંથી પાપાચરણની દુષ્ટ હતી ને દુર કરીને તેમને ઉપયોગી તથા ઉદ્યોગી બનાવવાના કાર્યને પ્રાધાન્ય અપાવા લાગ્યું છે. અને ગુન્હા વધતાં અટકાવવાનો ખરો ઉપાયજ એ છે, એક મનાવા લાગ્યું છે.

વડોદરા રાજ્ય જરૂરી કરમખોમ, અક્ષિયેમ, અને કાલખોમપર રા. ૨૦૦૦નું ઇનામ આપીને જુજરાવી અથવા મરાઠીમાં એક લગ્ન થઈ આવવાનું બંદરે થયું છે.

મી. વિનાયક દામોદર સાવરકર તથા બીજા કેટલાક મરાઠા રાજધવારી કેદીઓ કે રેલપાટીઓ જેઓ મુળમ ધુનીવરસીટી ની "બી. એ." ની વિએરે પદવીઓ ધરાવે છે તે પાછી બે ઓ લેવા ધુનીવર સીટીએ વિચાર કર્યો છે.

મુળમમાં અંજીર વાડીમાં રહેનારી એક તથા વરધની ઓકરીને તેની મા રાજ બીજી અવગવતી હતી! એક દલાડે તે બીજીની ડાબડી તેની પાસેજ તે કુલી નમ અને પોતાન કામે રોકાઈ. ઓકરી તેમાંથી બહુ બીજી એક સામદુજ આઈ નમ. પરિણામ એ આબુ જે તેના હેરથી તે ઓકરી માતાની એક નજીવી છુલને લીધે મરી નમ. "આરમ પ્રકાશ"

મુળમમાં બુલેશર ખાતે વનખુવ વણીક ચાલિનાં બનામ જાળકા માટે એક બાગમ ખુલુ મુજામાં આબુ છે.

મુળમ ઇલાકામાં આવેલ ઉસ ખાતે પાણીના બાંધ કામ માટે એક સખાવત મંડ પારસીઓ શ. ૧,૦૦,૦૦૦ની રકમ આપી છે, જે માટે સરકારે તેનો બાબાર માન્યો છે.

પુના ખાતે તા. ૧૪મી જુને એલ ઇડિઆ ઉરદુ કોનકર-સની બેઠકા મમ હતી, જે વખતે એક ડરાવ મુળમ ઇલા કામાં ઉરદુ બાપાની ટરેનીમ કાલેજ સ્થાપવાને લમતો મયો હતો.

લગ્નની રીતીઓમાં સુધારો કરવા, અને એ સંબંધમાં લોકોમાં ખૂં જાન ફેલાવના મક્કસના ઇલાકાક સોશીયલ કોનકર-સમાં એક કમીટી સ્થાપા છે. તેના પ્રમુખ તરીકે એક પ્રસિદ્ધ સરકારી અમલદાર (મી. બક્ષીસ મુદર આપર)ની નીમણુંક કરવામાં આવી છે.

તા. ૧૮મી જુને મદાસ ખાતે આરમ પરિષદ મળી હતી, જે વખતે એ કોમની મહત્તીની બાબતપર ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.

મદાસ ઇલાકામાં દક્ષિણ બ્રાહ્મિના સવાલપર અવાવનવાર ખ્યાન બપાઈ બેચમાં આવે છે. લાંના ઇલાકાક કોન ફર-સમાં પ્રમુખ રાવ બહાદુર વી. કે. આર. મરીમરે પોતાના બાપજી દરમ્યાન

બ્રાહ્મિની સમાધાનીધર અવલોકન કર્યું હતું, અને હીંદીની ફોટો ચવાની આજી બતાવી હતી.

કલકત્તાના કે.ક દલાલે નાદાર થવા કોરદને અરજ કરી છે. તેના ઉપર ૪૪ લાખનું કરજ બ્યારે તેની મુડી શ. એક હજારથી પણ ઓછી છે.

હીંમ એડવોકેટની ગાદગીરી કબી કરવા બમાળા ખાતે મએલા હડમાં શ. બે લાખ કરતાં વધારે રકમ બરામ બવાથી એ હંડના કારોબારીઓએ બે લાખ ઉપરાંતની રક - કેટલાક મમદિ કામોમાં વાપરી નાખવા ડરાવ કયો છે.

કલકત્તામાં સહેનસાદ બમ ભારે તથા રાત સુધી સહેરમાં બલકાદારી રોકની કરવાનો ડરાવ કરવામાં આવ્યો છે

કલકત્તા કોરપોરેકને સહેનસાદને એના થત કરનાર માનપત્ર એક સંદર કાસકેટ માં મેલી બાપવાનો ડરાવ કર્યો હતો. આ કાસકેટ માટે રૂપિયા ૨૫,૦૦૦ની રકમ અરજવાનો ડરાવ કયો હતો. પણ કાસકેટો પાછળ મોટો અરજ નહીં કરતાં તેવી રકમો સખાવતનાં કામમાં વાપરવાને તે પછી નામદાર સહેનસાદ બ્યેલ પાંચમાં એ આલેશ કરવાની હતી. આ આલેશ ને બ્યુસરી કલકત્તા કોરેનિશન કાસકેટ કમીટીની એક સખા મળી હતી જે કમીટીમાં કાસકેટ પાછળ રૂપિયા ૨૫૦૦૦ નો નર્લો પણ રૂપિયા ૫૦૦૦નો અરજ કરવાનો અને બાકીની રૂપિયા ૨૦ હજાર ની રકમ કમમંડ કારબર નબદીક બોદી ના કામદાર માટે ઉબી ચનારી નવી કોરપોરેશનના ફડમાં બાપવાનો ડરાવ કર્યો હતો.

લાહોરની ઇડિયન એસોસીએશનના પ્રમુખપદ ઉપરથી બાલાચળપતરાય શર મત ચવાથી તે બઆપર લાલા કરકીસન લાલની નીમણુંક મમ છે ચાલા દારકા કાસ, અને પંડીત રામબજદત તેના ઉપ પ્રમુખો નીમણ છે

પંજાબ ધુનીવરસીટીની સીનડીકેટ એવો ડરાવ કયો છે કે દેશા સાકીસને કોતેબન આપવા અરથે હમણા સુધી ફકત ઉરદુ ના બબાસ માટે નાણાંની મહા બાપવા માં આવતી હતી તેને બહોલે હવે પછી વારાફરતી ઉરદુ, હીંદી, તથા પંજાબીને આપવામાં આવશે.

વિલ્હી દરબાર પાછળ ધારવા પ્રમાણે હીંક સરકાર પ્રગની ને ગુરીમાંથી શ. ૭ થી સાત કરોડનું અરજ કરશે. ફકત એક તાજ બનાવવા પાછળ નવ લાખ રૂપિયા વાપરશે.

વિલ્હી દરબારના પ્રસંગે કહેનસાદને બેસવા માટે એક બંદીનું તખત કલકત્તા ખાતે બનાવવામાં આવે છે.

કોટા નામપુર તરફ કેટલાક મજુર વરમના લોકોને પાટરીઓએ વટલાવી ખિસ્તી કર્યા છે. આથી મજુરોએ મજુરી કરવામાં કલકાઇ ગયી અને એ ધધી પકોતો મુકયો. ખિસ્તી પાટરીઓને તેમના હીંદીઓને વટલાવવાના કામમાં કોતેબન બાપનારાઓને મજુરોના વલણથી નુકસાન થયું, ને તેથી આ બનાવે બપામાં કેટલુંક ખ્યાન બેચ્યું છે.

પુરવની બાપાઓના અબાસને રૂવી રીતે કોતેબન આપનું તે સંબંધમાં ચર્ચા કરવા એક કાનકર-સ સીમલા ખાતે બરાવાનું છે.

ચોરીના બુદા બુદા હજ જેમ વિલા થતમાં છે તેમજ લીંદમાં પણ નીકળતા બપ છે. ફુરીવાર તરનારા બેરો કેટલી એક ઓઝો અને બજારોને મમનાજીમાં રનાન કરતાં જેથી બજારને છુંડી લેવાનો ધધી બાકરી બેઠા છે.

ઈઆડ અને હિંદુસ્તાન વચ્ચે ડીકરડ તાર મોકલી સકામ એવી યોજના હીંદી વજરે બલાલ રાખી છે.

૧૯૦૬-૧૦ના સાલના નહેરોના કમ કાળને લમતો એક બલવાબેચ રીપોરક બબહીને બાકાર પામે છે. ૨ કરોડ ૨૫ લાખ એકર જેટલી જમીનને ગમ સાલ નહેરો મારફતે પાણી આપવામાં આબુ હતું, બ્યારે પાકની મએલી ઉપજ શ. ૬૦ કરોડ જેટલી હતી.

પંજાબમાં રાવ રામકરજીસ એક પ્રખ્યાત પોટમધીક છે. તેઓ સુધારક વિચારના અને બહોર લીલયાલોમાં આગળ પડતો લામ લેવારા છે. કાલમાં લાહોર ખાતે તેમના પુત્રનો મયોપવીત સંરકાર મયો સરકારની લશ્કાતમાં લેસ્વાનો નામ કરાવવામાં આવ્યો હતો. અને છતાં આ માથુસ પોતાને "સુધારક" કહેવાવવા શકિતમાન બાપ છે!

દેશવર ખાતે વસતા હોદીઓ તરફથી અમલદાર શ. ૧૦ લાખ જેટલી રકમ મળ સાલમાં હોદીમાં મોકલાઈ હતી એવી મહત્વની યાદ છે.

મોલવી લીલાકાંત દુસેને સ્વદેશી કિલ્લ માલને ટેકા આપવા માટે નામદાર મોહનસરોજને અરજ કરી છે નામદાર જાહેનશાહ તથા જાહેનશાહનાનના રાજ્યના વિષેકમાં તેમણે સ્વદેશી પોષાક પારણ કરવો જોઈએ એવી કમી જણાવી છે. તે દિવસે એક સ્વદેશી મંડળ સ્થાપી એ મંડળની દિલ્લમાંથી નામદાર મોહનસરોજની સરકારે ટેકા આપવાની માગણી કરવામાં આવી છે.

હોદીનો અહેર હોલચાલ

હોદીપર બોમ્બપ્રજ્વળનો આરોપ

વેદાન્ત અને યોગશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરવા અરથે એક અમેરીકન હોદીમાં મોકલ છે. મદ્રાસ ખાતે જતાં અને ત્યાં હોદીવાનોના સમાયમમાં આવતાં તેણે હોદી વિષે જે મત બાંધ્યો છે તે ખાસ ધ્યાન જોવાનું છે. તે કહે છે કે હોદીઓ બહુ જીવંત છે. કેમકે પશુ અમલદાર કે ઉપરી અધિકારીની ખીજને લીધે ઘેરા જેવા મરીબ થઈને તેઓ ચાલે છે. આના કારણમાં બમ્બપ્રજ્વળ થાય અને હાદી ખરાબ ઝાપ બેસાડે છે તે જાણી સુધી રહે છે એમ તે કહે છે તે કહે છે કે અમેરીકનમાં એક અદનો માણસ આખા પ્રતાપેટ રેલેડસના વડા સાથે વાત કરતો હોય તો તેની સાથે હાથ મીલાવી દિ'મલવી મરદની જેટલો માલચાલ કરે છે. ત્યારે હોદીઓ તો અમલદારની ખીજમાં અરકાવ રહે છે!

હોકસેને વેચનારા કુખી

આરવ પ્રકાશનો નકરનો અમરપત્રી જણાવે છે કે ત્યાં ખાતે એક કળેડાનો કેસ પ્રસિદ્ધી પામ્યો છે. એક નિરાધાર બાળા પોતાના કાકાને પનારે પડેલી હતી. તેનો આ નિરદય રક્ષક તેને પપ વરસના છૂટા સાથે પરણાવી દેવા માગતો હતો. છકરના રાજ સુધી આ વાત પહોંચતાં જાન બટકાવવામાં આવેલ. ત્યાર બાદ છકરના રાજપુત વિધાયત જનુ' ચર્તા પેસે બાતકી કાકા પોતાની દીકરી દુષ્ટ બાળકને વેચવા તકવાર થયો અને અમાઈ નકરી કરેલા છૂટા સાથે કાકરીને પરણાવવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. આ જાન અટ ૪,૧૩,૦૦૦ માંસી જેટલું રૂ મોકલ દેવાની ચકાસવા થઈ રહી છે. સિવાય ખપડું હતું. માલકની બકાર

મજબુર છૂટા વરને આર દીકરીઓ છે. જેમાંની મોટી વિધવા છે. તે ઉપરાંત તેણે પોતાના માટે કુવારી મેળવવા આર મધને પોતાની બે વરસની દીકરી તથા ૧૧-૨ હમર દરખાસ સાદામાં આપવા પારખું છે.

હોકા કાવત્રા કેસમાં નિરપરાધ

હોકા ખાતે બ્રિટીશ રાજ સામે બળ વાતું કાવતર' રચવા માટે ને એક મોટી કુકડીને મળ સાથે આમરદ માસમાં પકડવામાં આવી હતી એ આખી કુકડીને જુરેરોએ વરસ એક જેટલી લાંબી મુલતની તપાસ ચાલ્યા બાદ નિરદોષ કરાવી છે. તે ઉપરાંત જુરેરોએ સરકારી જુલાનીઓ અને પોલીસની રીતને વખોડી કાઢી છે. સરકારી પુરાવાને વિશ્વાસ ન રાખવા જોય તેમણે કહ્યો. અને પોલીસના જનસૂચના પુરાવાને નમાવો, અને ન મનાવ એવો તેમણે જણાવ્યો. તે ઉપરાંત જુરેરોએ સમીતીઓ (સોસાયટી) ને હોય પ્રકત હોવાને અભિપ્રાય જણાવ્યો છે. સમીતીઓ કારીરીક બળ ખીલવવા અને નિરાધારનું રક્ષણ કરવા માટેજ છે એવું તેમણે જણાવ્યું છે. આ કેસમાં સપડેલાઓમાં આમેવાન શ્રીયુત પુલીન વીહારીદાસ છે જેઓ દેશકપારી બંગાળી ઓમાંના એક છે, અને જેઓ પોતાની તલવારબાજી, અમકસરત વિગેરે માટે જુલમગરોની આખમાં ખુલે છે. આ કેસમાં ૩૦૦ જેટલા સાક્ષીઓની જુલાની લેવામાં આવી હતી. જુરેરોએ પોતાનો મુકદ્દમા આપ્યો છે ત્યારે માજીસ્ટ્રેટને મુકદ્દમા એક માસ પછી આપવાનો હતો.

આ કાવત્રા કેસમાં સરકાર તરફથી રોકવામાં આવેલા બે યોર વકીલોને શ. ૨,૩૦,૦૦૦, અને શ. ૭૫,૦૦૦ની જામીની રકમોનો તકાફ પડ્યો છે.

હાથે વધવાનો ઉદયોગ

"ઉડીપન ગ્રેડ બનરસ" જણાવ છે કે હોદી મોટો જથ્થો મીલો સિવાય પશુ ખપે છે એ જાણીતી બીના છે. મીલો ઉપરાંત હાથે વધવાની સાળામાં ૩ વપરાય છે અને તેમાં હાથે કાંતેલું ૨ મોટા બાગે વપરાય છે. ૧૮૮૮ સુધી આખા હોદીમાં હોદી એકંદર ખપ આશરે ૨૫ લાખ હંદવેટ જેટલો અડસટવામાં આવતો હતો આ જથ્થામાંથી મીલોમાં ૨૦,૨૫,૦૦૦ હંદવેટ જેટલો ખપ હતો અને બાકી ૫૪,૭૫,૦૦૦ હંદવેટ મીલોની બકારના ખપ માટે રહેલું. એટલે કે બકારના ખપ માટે રહેલું ૫,૪૩,૦૦૦ માંસી જેટલું રૂ મીલો સિવાય ખપડું હતું. માલકની બકાર

વપરાયું ૨ મોલો, તળાઈ, તકીયા, અદલા, મોલો, ૩૫લી વિગેરેમાં બરાબર હતું. રેલીવાનો ઉદયોગ પડી જાયો છે તોપણ સંચાના સુતરવડે હાથે વધવાનો ઉદયોગ વધતો જાય છે. ૧૮૬૧-૬૭માં મીલોમાં બનાવવામાં આવતા કપડા માટે ૧૮,૭૨,૫૧,૦૪૮ રતલ સુતર આબુ હતું. તે આંકડો ૧૯૦૬-૧૦માં ૧૬,૬૪, ૪૦,૫૧૮ રતલ જેટલો હતો એ બતાવે છે કે હાથે વધવાનો ઉદયોગ આજળ વધતો જાય છે.

વડોદરા સભ્યમાં લાઈબ્રેરીઓની ચોજના

ના માનકવાડે નવીન સ્થાપેલાં સેન્ટ્રલ લાઈબ્રેરી ડીપાર્ટમેન્ટ તરફથી ફરતાં પુસ્તકાલય (travelling libraries)ની ચોજના અમલમાં શરૂવામાં આવશે. (૧) કોઈપણ પુસ્તકાલયના સેક્રેટરી ના ચાલના ના હેડ માસ્તર તરફથી તેમની માગણી આવેથી નજીકના રેલવે સ્ટેશને મુજરાતી બાયાનાં ઉત્તમ વીસ-ત્રીસ પુસ્તકોની એક પેટી મોકલી આપવામાં આવશે. (૨) આ પુસ્તકો મામના ફરોહ સદ મહસ્તને વગર સવાજમે વાંચવા આપવાં અને તેમની પાસેથી નીચમ પ્રમાણે મુદત પુરી થયે પાછાં લેવાં જોઈએ. (૩) આ પુસ્તકો એક ગામમાં ફક્ત ત્રણ માસ સુધી રહી શકશે. (૪) આવેલા રીપોર્ટ થી પુસ્તકોનો સારો ઉપયોગ થાય છે એવી ખત્રી થશે તો, પહેલી પેટી વડોદરા પાછી આવેથી બીજાં નવીન પુસ્તકોની બીજી પેટી મોકલવામાં આવશે. હાલ દુરત પ્રયોગ તરીકે ફક્ત વીસ કપડોએ પેટીઓ મોકલવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે વડોદરા રાજ્યના કેમ્પ પશુ મામે નવીન પુસ્તકાલય ઉદ્યાપના તથા બધ પડેલા પુસ્તકાલયને ફરીથી કાર કરવાને મામના લોક જેટલી રકમ વરતમાનપત્રો તથા માસીકા માટે એકકી કરે, તેટલીજ બીજી રકમ સરકાર તરફથી આપવામાં આવે છે.

હોકામાં રાજ્ય સિલેક્ટો કિલ્લ

સંજનમાં જે દિવસે રાજ્યસિલેક્ટ થયો તે દિવસે હોકામાં સરવત્ર કિલ્લ પાળવામાં આવ્યો હતો. મીલોએ અને જાણએ વધા દારી ખતાવવામાં આખી રાખી નહોતી. તે પ્રકાર માટે એક ખાસ ગીત બેંડાણ હતું જેના ફેટલીક લાપામાં તરજુમા થયા છે. આ ગીતનો મુજરાતી તરજુમા "મુજરાતી" પત્રમાંથી અમે નીચે આપીએ છીએ:—

કે રાજન! હું તને અમરો સમજાવું

સ્થાપિત સોપુ' છું। તું જમારો સ્વામી
થા! દર બંને અતિશય અચલ થઇ માદી
ઉપર સ્થિર થા! 'આજ જમારો રાજ
થાઓ' એવી વાંછના તારી સરવે પ્રભ
કરો! તારા હાથમાંથી આ રાજ્ય બન
ન થાઓ। ૧

હે રાજન! તું આજ રાજ્ય સદા
બોમવ! તારા હાથમાંથી તેનો કદાપી
અંશ ન થાઓ! તું પરવતની પેઠે અચલ
થા! જેમ છદ સ્વર્ગ ભોકમાં સ્થિર છે,
તેમ તું આ ભોકમાં સદા સ્થિર થા!
તું આ રાજ્યની પ્રભને પોતપોતાના
કર્મમાં પ્રવર્તાવા ૨

નિર્મિત હવિષી તૃપ્ત થયેલો છદ અભિ
પિહત રાજને તેની માદીપર સ્થિર કરો।
'આ મારો છે' એવી રીતે સોમ, રાજ્ય
પ્રતિ જીવ્યારણુ કરો! અને તેમજ મંત્રો
નો પાલક દેવ પણ જીવ્યારણુ કરો! ૩
આકાશ સ્થિર છે; પૃથ્વી સ્થિર છે;
આ પર્વતો સ્થિર છે; આ વિશ્વ સ્થિર
છે; આ જગત સ્થિર છે; તેમજ પ્રભ
એનો આ રાજ્ય પણ સ્થિર થાઓ! ૪
હે રાજન! તારા રાજ્યને તેજસ્વી
વશ્યુ દેવ સ્થિર કરો! પરોપકારી દેવ
અહરપ્રતિ તારા રાજ્યને સ્થિર કરો।
છદ બંને અગ્નિ પણ તારા રાજ્યને
સ્થિર કરો। ૫

અમે ઋત્વિજો, પુરોહિતોદિથી મુક્ત
સોમ (૨૪) મઝામાં દેવોને સમર્પીએ
છીએ. તારી પ્રભને કેવળ તારીજ
બક્ત બનાવો! અને તેને તને કર આપતી
કરો। ૬

પેરટ છલીઝાવેલ વેદ ધરમ સભાના
સેક્રેટરી બને છે કે:- સભાની આસ્ત્રીક
મીટીંગ સભાના હોલમાં મી. રથા જોવિ દ
ના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. સભામાં
આવેલ પત્રો વંચાયા પછી દેવલાલી ગુર
કુળ માટે માથોની જરૂર વિશે મી. રથજીએ
અરબની દરખાસ્ત સરવાળામતે પાસ થઇ
હતી. એ કામ માટે મી. જીવજી જોવિ દ
તરફથી પા. ૨-૧૦-૬; મેસરસ કાળીદાસ
હરીર, તથા મોપળ વલ્લભ દરેક તરફથી
પા. ૨-૦-૦; મેસરસ પરશુભા, મોહન
પ્રામ, અને જી. નારાયણી કુ. એ દરેક
તરફથી પા. ૧-૦-૦ તથા બીજા મદદરે
તરફથી જુદી જુદી રકમો મળી કુલે પા.
૧૧-૬-૨ મોકલવામાં આવ્યા. બાદ મી.
જમલ દરીએ પોતે સ્વદેશ જનાર હોવાથી
સભાને સી. ૧૦/-એટ આપી તેનો તથા
ગુરકુળ માટે માથો પુરી પાડવા મદદ કર
નારાઓનો આભાર આની સભા વિસદજન
થઇ હતી.

છપાઇ બહાર પડી છે.

જીવન રોજી

મહાન ટોસ્કોયે લખેલી સરલ વારતા
ઓમાંની બીજી વારતાનો મુજરાતી ભાષા
૨૫ પુસ્તકરૂપે છપાઇ બહાર પડ્યો છે.
વારતા રસિક તેમજ બોધદાયક છે. મુજ
રાતી વાંચી શકે એવા દરેક હિંદીને આ
પુસ્તક વાંચવાની જાએ અજામજી કરીએ
છીએ. એનું સિદ્ધાન્ત મદ્ય કરવાયોગ્ય
છે. કિંમત રૂપાંશસહીત પાંચ પેની છે.
બજો :-

International Printing Press
Phoenix, Natal.

હિંદુસ્તાની કારીગરી

જમારા કારખાનામાં તમામ માલ બેકલા
હિંદી કારીગરીથી તૈયાર થાય છે, જેથી બીજા
પરદેશી વેપારી કરતાં પશ્ચિમ દશ બંને
સરતા માલ તૈયાર કરી સડીએ બેઠે. આથી
છ કે દેશાલોમાંની હિંદીઓ આ કારખાનાને
જોતજન આપવા સુચરી નહીં.
કારી વેપારમાં જાણતી સરસી તેમજ કારી
દીનની ત્રગી તથા સાદાં અને હાડાં હાંકણાં
વાળા ચંચુઓ તથા પાણીના બારા તથા કાચ
વાળા બનાવવાની હાથેસ મીઠા જવામાં તૈયાર
ર શખીએ બેઠે. દીનની પેરી બધી સાઈજની
જુદી તેમજ નેરકમાં વેચીએ બેઠે નાના મેહા
કાંચની બાંધકાર કાંચે બેઠે. પ્રાપ્ત થીરક
મળે લખો।

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 708 Queen St., Durban,
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાજું ઉમર ફ્રેટ

અને વહીવટ

સહાયની પેકીંગ, સારા માલ બધી
જગ્યાએ રોકડેથી તાકીદથી મોકલુ. જુ.
ઓરડર મોકલી આપી કરો.

Best Fruit—good packing—Cash with
order. Write :-

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

તાજું ફ્રેટ અને વેહીવટ

સહાયની પેકીંગ, સારા માલ, રોકડેથી
બધી જગ્યાએ તાકીદથી મોકલશુ. ઓર
કર મોકલી આપી કરો. બજો

મહાસાગર હાંસીએ,

પો.બો. ૮૧૫, ૧૧૭ હીન સ્ટ્રીટ, હાઇડ્રી.

રોકડ બહાર આવ

શી. પે. શી. પે.

કુલ કામનસ ૧૪માર્ચ ૧૮ ૬ થી ૧૮ ૬	
માવલ માંગ ૧ બસ્તાની ૨૦ ૦ " ૨૦ ૬	
બીમડીના " ૨૪ ૦ " ૨૪ ૦	
એફ.એફ.ડી.બાર " ૨૦ ૦ " ૨૦ ૬	
એફ. ડી. બાર. " ૧૭ ૬ " ૧૮ ૦	
ચીની સકકર " ૨૦ ૦ " ૨૨ ૦	
કુડાના " ૧૮ ૬ " ૨૦ ૦	
દેશી ટુવેર હાળ " ૧૭ ૦ " ૧૭ ૬	
કાનપુરી ટુવેરહાળ " ૧૮ ૦ " ૧૮ ૬	
મસુરની " ૧૮ ૬ " ૨૦ ૦	
મખની " ૨૬ ૬ " ૨૭ ૦	
બડકની " ૨૮ ૦ " ૨૮ ૬	
મથા મુ'બના " ૧૮ ૦ " ૧૮ ૬	
" હાળ " ૨૭ ૦ " ૨૭ ૬	
વટાણા નાતાલના " ૧૮ ૦ " ૧૮ ૬	
મકાઈ " ૧૦ ૬ " ૧૦ ૦	
બીનીસ " ૨૦ ૦ " ૨૧ ૦	
ભુવાર (કાકર ટોન) " ૧૨ ૬ " ૧૩ ૦	
કડવું તેલ ૧૦માર્ચ ૩ ૪ " ૪ ૦	
એરડીનું " ૩ ૧ " ૩ ૨	
મીઠું " ૩ ૬ " ૪ ૦	
નાળીએરનું " ૪ ૦ " ૪ ૩	
ખાંડ સડેડ નાતાલની ૧૬ ૬ " ૧૭ ૦	
બીજી " ૧૫ ૬ " ૧૬ ૦	
તીરકુળ નાતાલ ૧૧ ૦ " ૧૧ ૬	
આટો કાલિસ હોલ ૧૦ ૬ " ૧૧ ૦	
આટો (અંબીલો મીઠ) ૧૦ ૬ " ૧૧ ૦	
મકાસી સોપારી ૧ રતલ ૭ " ૭	
મરચાં ૫૫ " ૬	
શી પેરી, ૪ દીનના પૈડ. ૮-૧૫-૦ " ૮-૦-૦	
પોરબાંદર " ૬-૦-૦ " ૬-૧૦-૦	
પારાઈન સીધવન ૭ ૩ " ૭ ૬	
" વાહટ રોજ " ૮ ૬	
" " ચાલન ૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
નાળીયેર ૧૬ ૦ " ૧૭ ૦	
દહી ૧૧ ૦ " ૧૨ ૦	
કાકમ'ક સોપ ૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
સાજુ સીક રોન ૧૫ ૬ " ૧૬ ૦	
સાજુ સનવાહટ ૧૦ માસ ૩૪ ૦ " ૩૪ ૬	
સાજુ કાચક ૫૦ કુડાના	
બોક્સની કિંમત ૧૨ ૬ " ૧૨ ૬	
સાજુ કોસરીશ (પા. ૬-૦) ૧૨ ૩ " ૧૨ ૬	
નેકટર દી ૧ ૮ " ૧ ૬	
માચીસ બાલન ૩ ૧ " ૩ ૩	
સોપારી સેવરધની ૧૦ " ૧૦	
નીડલ પોષ્ટ સીમારેક ૨૦ ૬ " ૨૦ ૬	
નીમક (લીવરપુલ) " ૪ ૬ " ૪ ૦	
નસ્તા બોક્સની ૪ ૬ " ૪ ૦	
નીમક (બરમની બાક) ૪ ૬ " ૪ ૬	

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

விவசாய சாகுபடி தயார் செய்து விற்கும் மிக உயர்ந்த விலை கொடுக்கப்படும். பழங்களும் சிறப்பாக விற்கும்.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 888,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey street DURBAN.

Wehta & Khanderia Bros.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA," Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN.

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.**GENERAL MERCHANTS AND DIRECT****IMPORTERS**

Also Estate Owners

Houses Shops. &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Suliman & Co.**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add.: "ISMAILAN

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL.

Lindley'spoort

Dis. RUSTAN-

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

नवसारी हॉटु युनाइटेड

ट्रेडिंग कंपनी.

मेनेजर: ए. ई. परेरा

हॉटुयान्की और सारी नया नया म'भावी
सस्ते भावे बेचवामा आवे छे. जने भास
थी पोरबंदरुं तथा कलकत्ता—सरस
थ.पल—मो.पु. म'धीयापु.—मेक व म
म'भावी जानी करो.

हो. नं. १ प्रीतारक स्थिति

टेलीफोन नं. १२८६, लुइसेनबर्ग.

२. मे. 'Gackwad', पो. मो.स. ५२५०.

BOMBAY BAZAAR**LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.****SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA**

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હાલસેલ તથા શીશ.

ફરેક જાતનું રેશમ તથા ટાયા સિલ્ક તથા ખીજ જાતનું રેશમ, ફરેક જાતના રેશમી શ્વાસ,

ઘવણીઓ, શાદીઓ, પાંચડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા ખીજ ફેન્સી ઓબ્જેક્ટના વેપારી.

નોટ. અમારા ભાવ સાઉથ આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે. તથા અમે એક જ ભાવ ફીએ છીએ
મેક વખત માલ લીધાથી ખાતરી કરો. બહારના એવરો ઉપર પુરતી રીતે ખ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા
ઠીકે માલ લેનારને નો માલ મેલિયા હારે તો એક વીકની અંદર માલ પાછો આપી રેશ પાછા લઇ જઇ શકો છો

પમ્પેપારા—સવત્ર અપ્પીનિક્કા પલ્લિ વિયાપારી.

ગોમત્તથ્તિ સિદ્ધિયમ્ કિલ્લનાલિયમ્, તાલ્લીયમ્, મલ્લ, જાલ્લા, તિલ્લુકલિયમ્, કેરમ્લકલમ્, કિલ્લકલમ્

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.	DURBAN	INGOGO
Mohamed Surtie Merchant, Box 87	A. S. FERNANDEZ, High Class Tailor, 120 Grey-street	D. M. Seedat, General Dealer
BARBERTON	Hoosen Cassim & Co., Box 86 371 Pine-street.	JOHANNESBURG
Suleman Moosa Box 24	IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO., 171 Umgeni Road.	Amud Moosajee & Co., 27 Market-street. Box 2941
BEIRA	Mahomed Ebrahim Commission Agent Point.	A. F. CAMAY & Co., Box 3504, 11 Kort-street.
Gordhandas Khetsa, General Merchant	J. B. Mehta 157 Grey-street P. O. Box 530	KHUBALABAI BHULABHAI BHAGAT Co 58 Indian Market Stall President-street
Tel. Add.: "Khetsay" Box 110	G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field-street	M. A. Coovadia, 45 Market-street Box 270
Damodar Ana dji General Merchant	N. Jagjiwan Tailor, 123 Grey-street	M. P. FANCY, Box 6031.
Tel. Add. "Ladon." Box 42	S. Peerbhoy Butler, 474 West-street	GOOLAM MOHIDEEN, Box 3755
BEACONSFIELD	G. Ramchand, 505 West-street	Mahomed Fbrahim Kunkay 182 Market St. Corner Polly St
Shahboodeen Dowry, Robinson-street.	M. RAWAT & Co. 108 Queen-street.	A. MAHOMED HUSSEIN & Co., Stand 432 Corner Kaffir end 14th St., Vrededorp. Box 4140
R.R. Naidoo General Dealer, 38 Main Rd.	M. A. Simon, Jeweller, 120 Grey-street	Navasari Hindu United Trading Company, 1, Pritchard-street.
BELLAIR	A. G. TIPSIA Wate Repairer 120 Grey-street.	J. E. Tavarra, 224 Market-st
D. A. Babenia Fruit Supplier in South Africa	ISMAIL JEEWA Fruiterer Box 471	Goolam Saheb, 17th-street & Kaffir-street, Vrededorp, Box 3458.
BUTHA BUTHE	GRAHAMSTOWN C.C.	KIMBERLEY
Tayob Adam	Abdul Rosar, Merchant, Butcher & Importer Queen-street	V. Samy, Tel. Add: 'V. Samy' 87 Jones-street
CAPETOWN	Mohanbhai Desai, Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box	Kara Lala Desai General Dealer, 14, Long-street.
Ohbaganlal Bhawanidas Gheewala Randeria, 1 Roger-street Importer.	V. A. Doss, Box 110 Tel "Doss" Wholesale Produce & Fruit Exporter & Commission Agent	Suleman Ebrahim, General Dealer Box 33, 73 George-street.
ABRAHAM NORDEN, 24 Frere-street, (Woodstock).	S. N. Samy, Wholesale Forwarding & Commission Agent. Box 110.	K. Kalidas, (K. K. Patal) General Dealer Box 372, 4 Sydnay-st
DARNALL	M. J. Naidoo, General Dealer Central Cafe, Forwarding & Commission Agent New-street	S. Ramanujam Naidoo Box 516, Market House.
Narayan Maharaj, Produce Dealer and General Merchant	N. S. Samy, Wholesale Produce & Fruit Merchant, Forwarding & Commission Agent.	T. Vodia Pillay Box 516
DURBAN	V. Rangasamy, Wholesale Produce and Fruit Dealer, Forwarding and Commission Agent, Box 58	KINGWILLIAMSTOWN
E. ABOSAKER AMO & Bro., Box 441, 434 West Street.	INHAMBANE E.A.	Charles Maude Rice & Dhol & Specialty 87 & 89, Buffalo Road
M. C. Anglia & Co., Box 59, 339 Pine Street.	Manjee Mandan & Co. Box 37 Tel. Add: "Manjee." Parekh & Co. P. O. Box 39	
Bhans Parshotam, 155 Victoria St.		
Dada Osman, Box 88, 139 Queen Street		
EAST INDIAN TRADING Co., Box 88, 102 Queen Street		
Ebrahim Abdul Tyeb & Co., 113 Field-street		
R. Ebrahim Ismail & Co., 118 Commercial Road		

KUILS RIVER STATION**N SAMY**

Fruit and Produce Dealer.

KRUGERDORFMoses Amod Waja & Co.,
Box 222,CHOTABHAI & DADOO
Box 33.Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.**LOUISTRICHARDT**Dungarshi Mora jee
P. O. Box 7**MIDDELBURG**

(TRANSVAAL)

A. E. BRAMBA,
Box 35.DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.**LOURBOSCH MARQUES**

HORMAIST IDOLGY, Box 332.

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

VRAJDA & LAICHAND Box 92.

Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141**NORTEDENE**Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.**PIET RETIEF**Ebrahim Ouman,
Box 9.**PIETERBURG**MUTTA & KRANTZBROS.,
Box 160, Market Street**POTCHERSFLOOM**G. K. Desai,
Box 128**PORT ELIZABETH**Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531.L. A. Pardy,
General Merchant,
85 Adderly Street.V. R. Namscoo,
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,R. R. Nidoo,
64 Walmer RoadVanmali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.**PRETORIA**Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street

Two Branches: Standerton, Box 88

Mangalbhaji V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., PretoriaV. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, B x 642**QUELIMANE**Vasmanji Pramanand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vasmanji'**RICHMOND**

Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSONA. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.**RUSTENBURG**ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: 'Suliman'**SALISBURY**Shimjee R. Naik, Box 59
Khushai Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.**SOMERSET STRAND C.C.**S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Hosseinukhan Kalekhan,
17 Market Street,**SPELUNKEN**

(TRANSVAAL)

Kasavji Gige, Befoola.

STANDERTONAmod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.**THORNHILL JUNCTION**Essop Amod Vanker,
Farmer & Miller.Hossein Amod Vanker,
General Dealer.**UTTENHAGEN C.C.**Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.**UMBERG**

Dada Ouman.

VERULAMBabu Talwantasing
58 Wick Street.Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,**WELLINGTON C.C.**V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.**WINDSORTON C.C.**Hajee Jaffer Munaver Randori,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8**WARMBATH**A. M. Rawat,
Box 16.**V. SAMY****Wholesale & Retail
Fruiterer****GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.**Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St. KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR Manufacturing & Trading Co.

Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 357. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. 144 "SHABAL" Phone No. 22, P.O. Box 22.

S. Ramanujam Naidoo

Wholesale and

Retail Fruiterer

Forwarding and Commission
Agent

P. O. Box 516, Market Street,

Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co.

GENERAL MERCHANTS

DIRECT IMPORTERS.

339 Pine Street, DURBAN

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA."

Codes used ABC 4th edition and 4r

A. Mahomed Hussain & Co.

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 422. Corner Kaffir & Mith Streets,

TRADING, JOHANNESBURG

Box 4140 Tel. Add.: "FAJANDAR."

FIELD OFFICE: VANDER COLOMB, TRINIDAD.

પુરાણીયુદ્ધ ભુલાભાઈ

ભગતની કુલ

જનરલ સીલ મરચાંદા

મરચાંદા રેષ, કોટ, પાટથુન, સમીસ,
કેડ, કેન્સ, કુવાલ, કીરખાન, રેશમી
કામલ વગેરે પરચુરસ આલ મળશે.

આપે, ભુલો અને આપી કરે
ભેડુ મળત છે.

ઈડીઅન મારકેટ, સ્ટાલ નં. ૫૮

ટ્રેડિંગ-૬ ખીટ. બેલ-જનરલ

વેલ્સ ૨૨૨૪

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar
and England.

About July 31st Goth

4790 tons

,, August 28th Goorkha 6300 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY

About July. 27th Braemar Castle 6280 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

,, Aug. 4th Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.

WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers

& General Merchants,

JACOB'S BUILDING,

(OPPOSITE GAISTY THEATRE)

KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "GAMA"

Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 312, LORENCO MARQUES.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER

WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી

હોમસેલ અને સીલ મરચાંદા

ઈડીઅન મારકેટ નજીક બીજા
શી મંજાવી કરતે હોય તે વેચવામાં આવે
છે. આસ લી પેરચાંદા તથા કલકત્તા
નુ-સરસ આવક-બોધુ મંજીઆલુ-જ્યા
બંધ બજામાંથી કરી ભુલો.

STAND 512, 17th Street VREDEDORF
Box 6031,

JOHANNESBURG

Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers

of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પેરચાંદા પ્રુસબોદાર લી

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR."
Telephone 96

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KULS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,

KULS RIVER STATION.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PURNEA

Will sail on or about the 12 AUGUST
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

ધા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપન.

સ્ટીમર "પુરનીયા" દન ૩૩૦૫.

ઉપલીખમ બહેર વખણાએલ લાઇનની મંજૂર અને કડપ માલની ખામ
બેટ અંગેથી તા. ૧૨મી આગસ્ટ ના રોજ ઉપડશે. તે દિવસે કોંગ્રીબાર અને મોમ્બાસ
બહર કરી મુખ્ય છે. જશે.

મજૂર લાઇનની આગળોટમાં ૩૬ પાસે-જશે. સાડ ઉપલા ફાલકાએલ
ધણી સારી સમવા છે તેમજ વીજળીની બ-તીઓ છે. શી ખસાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને ને બોટો તાના બાલકાઓને
ઇન્ડિયા સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
જાણાવણ છે કે આવી દુકે મુલતની મુસાફરીનાં અમુલ્ય તક મુખાવશે
નહી.

૧૨૨૮ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસે-જશે વાસ્તે ખોરાકવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
દની સમવા કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરવાની કરી ટુરત ઇંગ્લીન
ની ટીકાદ કલાવી મેળી.

૩૬ પેસે-જશે માટે સમગ્ર તરેહની સમવા છે. સાડ બોટીસરે કોવાળી
કાઠપણ તરેહની અડમણ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગળોટ ૨ મેથી દર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુખ્ય પહેલવે તારથી ખબર મળે છે, ને કાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ મી. એમ. સાલુઇ, ના ૨૮ પ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ
અથવા સ્ટાંડ ૬૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોકેસન બેલ્કોનેરમરમ, ખબર અમારે ત્યાં
અને મળણ અથવા પત્રવ્યવહાર કરશે.

મેસરસ એમ. સી. આંગલીઆ એન્ડ, ને ડબલ્યુ. ડન અને કું.
કેમરશીયલ રોડ, હરમન.

Hassan Essak

Draper, Grocer
&
General Merchant

કપડાં શ્રોણરી અને દરેક બતના પરચુરણ
માલની કુશન

Head Office: WINDSORTON, C. C
P. O, Box 8

Branches : { Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

આંબી ઉનતિ વિના રમીનતિ નથી સુંદરી મુખોષ

ખાસ સ્ત્રીઓની કેવલગી અને ઉનતિ અરથે
પ્રકટ થાય છે; તેથી મહેરવે પેલાના ક્ષેત્ર
ની સ્ત્રીઓ સાડ લેવા લાગ્યા છે.

સુખરુ મનોરંજક અને બોધદાયી વાસ્તા
ઓ અને વિદ્યા હાનુ સરજ લાભમાં જ્ઞાન
મળે એવાં લખાણોથી બહુરુ આ માસીક
કીકુ મુસલમાન અને પારસી વગેરે સમગ્ર
સુખવાળી વાંચતી ઠામમાં એક સરખો આવ
કાર પામ્યું છે. ક્રિડુરવાન ઉપરાંત આફ્રિકા
ઇન્ડિયા વગેરે દેશોમાં ન્યાં સાહસીક સુખ
સાડી બ-મુજો મવા છે. ત્યાં 'સુંદરી મુખોષ'
ની ખાલગી થાય છે.

વરણું લખાવમ રૂ. ૨-૦-૦
સમગ્ર પત્રવ્યવહાર તીચેને સરનામે કરશે
'સુંદરી મુખોષ' મહીર, અમદાવાદ.

આંદીનું ધડીયાળ ભેટ પરો બોધને છે

સુરત શુભલાના બોલેલક અમના સ્ત્રીક
મી. હાલાહીમ કુસેન બાંધખાત, ઉમર
આકરે ૪૦ થી ૩૨ના મુખ વચ્ચે છે
વરસ ૨ પર તેનો ઉદયો પત્ર કેપકોલોની
થી મળ્યો હતો. તે બાક તે ક્યાં છે તે
ખતે નથી.

ખરાખબર ચોક્કસ ખતાલર નીચેને
સરનામે આખારને મી. રપ્તુ આંદીનું
ધડીયાળ ભેટ તરીકે ટુરત રવાના કરવા
માં આવશે.

કુસુક કુસેન બાંધખાત,
પી. એ. બોક્સ ૧૫૦
મીડલમરમ, ટરાંસવાળ.

COOLAM MOWDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg,
JOHANNESBURG.

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.
Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA, ENGLAND and INDIA:

s.	d.
Yearly ...	15 0
Half-Yearly ...	7 6
Quarterly ...	4 0

No. 31—VOL. IX.

SATURDAY, AUGUST 5TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

RECEPTION TO MR. KALLENBACH

A HEARTY SEND-OFF FROM JOHANNESBURG

MR. KALLENBACH had intended to slip away from Johannesburg quietly and without any demonstration from the Indian community. But God willed otherwise. As soon as it became known that Mr. Kallenbach was to leave for Europe, leading passive resisters began to discuss among themselves the desirability of "doing something." They felt that the owner of Tolstoy Farm, who had done so much for them in his own inimitable way, could not be allowed to leave unhonoured by the community. It was by an accident that the day of Mr. Kallenbach's departure became known. The time was short. But subscriptions were at once raised. It was decided to present him with an illuminated address, enclosed in a solid silver casket. The idea was incongruous enough. Mr. Kallenbach, who had given up most of his luxuries, and had taken to a simple life on Tolstoy Farm where he entirely shared the life of poor passive resisters, often drinking and eating with them, using a verandah as his chair and his lap for a dinner table, ■■■ presented with a solid silver casket! Where was he to keep it? That was no concern of the enthusiastic admirers. So the address was illuminated and a silver casket ordered and prepared. At practically the last minute, Mr. Kallenbach was informed that he was to be presented with an address. Mr. Kallenbach laughed. "What have I done? You owe me nothing, and if you do, I do not wish to collect my debt just yet." This happened on Saturday when he was on his way to the Farm. He was to leave on Monday. But the determined men who had done duty as pickets would not have no for an answer. Mr. Kallenbach said: "I cannot receive any public acknowledgement." His interviewers said: "You must." Thus they persisted, Mr. Kallenbach thinking the storm had blown over.

But, on Monday morning, on his way from Lawley, Mr. Kallenbach was picketed and intercepted by a zealous band, headed by Mr. Thambi Naidoo, who had all run from Vrededorp ■ Canada, a distance of five miles, to meet him in his own compartment. Others met him ■ Fordsburg Station. What could Mr. Kallenbach do against such a determination. He had to yield. Passive resistance (love) and picketing were once more triumphant. Mr. Kallenbach hurried to the Rev. Phillips' Hall. Imam Abdul Kadir Bawazeer presided. He related Mr. Kallenbach's services in a few well-chosen words. Mr. Thambi Naidoo read the address which is as follows:—

"To Hermann Kallenbach, Esq.

"On behalf of the Transvaal British Indian Association, we, the Chairman and Honorary Secretary, ask your acceptance of this small token of the affection and esteem your whole-hearted and brotherly co-operation has won from the British Indians of the Transvaal.

"Your help during the long struggle that was forced upon us by reason ■ the Immigration and Registration Laws was the more valuable because it was spontaneous.

"Your timely generosity in placing Tolstoy Farm at the disposal of the Passive Resisters proved an invaluable aid to us. The acts of personal service rendered by you to our people in adversity can never be repaid.

"We thank you also for your work as Hon. Secretary of the Transvaal European Committee.

"All these things and many more have made the Indian community your life-long debtors, and we pray that God may bless you for them."

A. M. CACHALIA, Chairman.

M. K. GANDHI, Hon. Secretary.

Johannesburg, 31st July.

J. Mr. Easton, on behalf of the Johannesburg Club, presented him with the

complete works of Carlyle in a beautiful silver-mounted case, and Mr. Morarji with the works of Ruskin in a similar case on behalf of the Hindu Association. Mr. Kallenbach then, in the course ■ his reply, said that he did not consider his friends who had done him so singular an honour owed him anything at all. ■ It was he who was the debtor. It was a matter of privilege to him to be able to do what he did during the struggle that lasted five years. And he did it for his own sake. He sincerely believed that he had gained much through the struggle. At the end of it he found himself a better and stronger man. He assured his hearers that it was through the struggle that he had overcome many of his prejudices and his weaknesses. If ever again the struggle was revived, he was prepared to do what little he could and he knew that whatever he did in such a struggle he would be the gainer. After giving renewed thanks for the gifts, Mr. Kallenbach resumed his seat amid applause. Mr. Cachalia was absent, being obliged ■ go to Warmbaths ■ attend a sick friend. Mr. Ritch, Mrs. Vogl, Miss Schlesin and Mr. Isaac supported the Chair on the platform. At the station there was a representative gathering of Indians besides his European friends to see Mr. Kallenbach off. In order to gain experience and still further to simplify his life and ■ discipline himself, Mr. Kallenbach travelled 3rd class by the train, much to the surprise of his many friends who had always seen him enjoy all "the good things of life." Mr. Kallenbach is travelling 3rd class on the steamer also.

All the settlers on Tolstoy Farm were at Lawley Station to see Mr. Kallenbach off.

We understand that Mr. Kallenbach does not intend to keep the address and the casket himself, but will hand them to his sister in Germany.

Our London Letter

London, July, 1911.

The Crowning of the Monarch and his Consort

During the past few weeks London has focussed the Empire. East and West have met; north and south. It was interesting to note that at the garden party given at Buckingham Palace by Their Majesties King George and Queen Mary, Prime Minister Botsa should go off to a quiet part of the grounds in the company of an Indian Ruling Prince. This is but one instance out of many which show how all parts of the Empire have been united in the Capital City, drawn together by one bond: loyalty to the new Monarch at his Coronation. The cheers have died away; the decorations are vanishing; soon Westminster Abbey will be restored to its majestic and normal dignity, and one is tempted to ask: Will the enthusiasm last? What will be the real value of the Coronation festivities?

As one lived through those strenuous days, strenuous to everyone—such early rising for peers and peeresses!—and most strenuous of all for the two chief actors in every scene, who had to preserve the continuous smile and ever pleased expression, one felt that there was more than surface enthusiasm, there was heart in it all and a recognition of the high purpose which the Monarch has set before him of true service to his people in every part of his wide Dominion. That the King felt it also is evident in the characteristic and touching message issued to his People a few days ago. That message, though somewhat long for this Letter, deserves to be quoted in full; it comes from the heart; it will go to the heart:

To my People,

"Now that the Coronation and its attendant ceremonies are over, I desire to assure the people of the British Empire of my grateful sense that their hearts have been with me through it all.

"I felt this in the beautiful and impressive service in the Abbey—the most solemn experience of my life—and scarcely less in the stirring scenes of the succeeding days, when my people have signified their recognition and their heartfelt welcome of me as their Sovereign.

"For this has been apparent, not only in the loyal enthusiasm shown in our passage to and from Westminster and in the progresses which we have made in different districts in London, but also in the thousands of messages of goodwill, which have come to me across the seas from every part of the Empire. Such affectionate demonstrations have profoundly touched me, and have filled me afresh with faith and confidence.

"Believing that this generous and out-spoken sympathy with the Queen and myself is, under God, our surest source of strength, I am encouraged to go forward with renewed hope. Whatever perplexities or difficulties may lie before me and my people, we shall all unite in facing them resolutely, calmly, and with public spirit, confident that, under Divine guidance, the ultimate outcome will be to the common good."

GEORGE, R.I.

The Dedication

The one purpose of the Coronation ceremony in Westminster Abbey was the dedication of the Monarch to his high task. One reads with interest of the Indian festival when everyone makes a little altar on which the ordinary tools of his daily work are placed and offered to the Holy One for another year's blessing. It was in this way that the insignia of power and the outward symbols of the ideals of rulership were given to His Majesty with solemn charge to use them well. The sword of justice was first laid on the altar and then, after divine benediction, girded on the Monarch. The other regalia, including the crown itself were first offered in this way to God and then presented to the King. The anointing with holy oil was the symbol of Divine "heavenly grace" needed for the earthly Monarch's true fulfilment of his duty so that he might "be made partaker of an eternal kingdom." The spiritual side of kingship was emphasised in the Abbey; it is a side which is not too often brought into prominence, and for that reason the Coronation ceremony is to be welcomed. It means the solemn consecration of the Monarch before God and his true union with his people. The gray old walls of the Abbey looked down on a scene of unwonted brilliance, but to those who read the meaning aright the true significance was spiritual; the pomp and splendour were simply inherited tradition. And it is worth remembering that at the solemn culmination of the ceremony, when both Monarch and Consort, duly anointed and crowned and having received the homage significant of the recognition and devotion of their subjects, advanced to the altar to partake of the holy communion, they divested themselves of crowns and sceptres, and as simple man and woman, through the ancient rite, entered into communion with the Holiest. That King George realised the solemn significance of the ceremony is revealed in his words describing it as "the most solemn experience of my life."

Among His People

It was impossible to get more than the favoured seven thousand people into Westminster Abbey; so the processions through the Metropolis were arranged to bring Their Majesties into touch with the thousands of the people: with those arrayed in velvet

and ermine or the equivalents, and with those whose outward attire was neither gorgeous nor in the latest fashion. It stands to the credit of Monarch and people that the welcome was as warm from poor as from rich and Their Majesties took special pains to show their appreciation across London Bridge as near Buckingham Palace. They were preceded by a great military and naval display, and the presence of India's Ruling Princes—with some Princesses—as well as India's horsemen, lent brilliant colour to the pageant, and the steady, untiring step of the naval men, as they pulled their guns along the eight miles of route, deserved the admiration evoked. One feeling of deep regret must be chronicled in connection with all the processions, namely, that there was no inclusion of the civil side of life, nor of the great arts or sciences. Granted that soldiers, oriental or occidental, give picturesque to a pageant, why overlook those great powers which make for true advancement, the love of the beautiful and the vocations of peace? It takes a long time for nations and procession-makers to realise that the pen is mightier than the sword!

To their Majesties we give the old oriental greeting: Long Live the King! for Monarch and Consort know full well and have already given proof of their knowledge that:

He liveth long who liveth well!

The Indian Maharanis

The Coronation of King George and Queen Mary will be remembered by reason of the number of notable Indian ladies who have come to London to take part. It is indeed significant of the new type of womanhood now making herself felt in India. The Indian Princes are well known and their martial and sporting deeds acclaimed far and wide—His Highness the Maharaja Scindhia gave so fine a display of horsemanship in a gymkhana at Hurlingham a few days ago that what looked like being a serious accident to spectators by reason of his runaway horse was by his skill entirely averted. But Indian ladies are still very much of a novelty.

The Maharani of Baroda with the Princess Indira is here and warmly welcomed; with the Thakore Sahib of Gondal driving in the procession were the Rani and the two Princesses, just as they might be taking their drive at Gondal in the cool of the day. Then there has been the veiled Begum of Bhopal; that her veil is down when she appears in the presence of men is not serious; the all-important thing is that she, a Mahomedan purdah lady, has left her State, travelled in the West, and is showing herself keenly interested in all that her observant eyes see through the holes in her veil. Here is an indication that women are taking their place side by side with men in the great work that has to be done in India to their mutual strengthening. I may

add that in the *Nineteenth Century and After* (July) just out, Mr. Saini Nihal Singh emphasises this point and gives a fascinating picture of the home life and activities of these notable Indian ladies.

A Truly Great Procession

The association of ideas: progressive Indian ladies and military display in processions, leads me to say a word or two about a truly great procession which took place in London on the Saturday before Coronation Day. Forty thousand women of all ranks and classes, of all occupations and forms of service, marched through London with banners flying and bands playing to show their united front in the demand for enfranchisement. They were truly "Comrades All!" Whatever means each society adopted to gain the desired end, they all joined in the great demonstration. The Earl Marshal might have learned something of pageant-making from the women! And India had her section, in which courageous Indian women—and some men—marched, bearing aloft the banner of India, to show their sympathy with their western sisters. I was impressed by the remark of an Indian lady—a Bengali—on the point; she agreed that Indian women could not yet ask for enfranchisement; Indian men are not yet enfranchised; but she insisted that if British women were to help Indian women in their efforts for advancement the Indian must stand by the Briton in her great cause. For this woman's movement all over the world does not mean only a striving for the parliamentary vote; it means service; it does not mean sex antagonism, but it does mean women taking their places side by side with men in the great struggle with evil. So the Indian women did well to join in and represent oriental womanhood in the great demonstration.

Lord Crewe and the Prime Ministers

It was indeed disappointing that India was not represented at the Imperial Conference by at least one Indian gentleman. When the grave question came up of the treatment of British Indians in the Colonies, Lord Crewe's was the only voice heard on India's behalf. He made a strong appeal, recognising difficulties but holding up ideals of justice and honour, and union, declaring that until pleasant relations existed between the Dominions and India we were far from being a united Empire. But the appeal, while evoking personal appreciation of Indians in India, only brought the reply that each had better keep to their own colour zone. We do not interfere with India's economic questions, observed, in effect, the New Zealand Prime Minister, India must not interfere with us! It will be necessary to advance from that position of merely consideration

of self; no man, or nation, or Colony, or Dominion, can live unto himself, and injustice is sheer weakness.

A Hero

I had the pleasure of hearing Dr. Du Bois speak at a dinner given in his honour at the Lyceum Club a week or so ago. He is the gifted author of "The Souls of Black Folk," and, speaking on behalf of the American negro, insisted that it was impossible for true advance to be made and leave the coloured people out of count: it was the negation of all Christian principles; it could not succeed. Dr. Du Bois is to take part in the Universal Races Congress to be held at the end of July in London, and every one will rejoice that the negroes have so able and far-seeing a representative; his spirit is co-operation and conciliation.

ONSHIRE.

From the Editor's Chair

MR. KALLENBACH

Our readers will be glad to possess a portrait which we issue this week as a supplement of Mr. H. Kallenbach whom they best know as the owner of Tolstoy Farm, of which he gave the free use to passive resisters' families, and which is still being used for the purpose. Mr. Kallenbach is leaving for Europe principally for the sake of meeting the many members of his family in Germany and expects to return within six months. Our readers will recollect that, when both Mr. Gandhi and Mr. Polek were absent, Mr. Kallenbach acted as the Honorary Secretary of the British Indian Association—a most critical time in the history of the struggle.

LAWYERS' COUNCIL

If anything could show most clearly what a degraded profession that of law is, the action of the "Order of Advocates" of the Transvaal and other places in South Africa does. Not satisfied with the fat fees they exact from litigants, they are now attempting to make the profession a close preserve for "white" advocates only. We could not write more strongly on the proposed action than the *Pretoria News* has done. We commend our readers its comments, reproduced elsewhere. In condemning the profession, we condemn it in its present form. In the days gone by, when certain men simply set about redressing the wrongs of people in distress without any thought or expectation of enriching themselves thereby, they were truly honourable men and their profession was certainly a noble one. But that is as distinct from the present mercenary profession as cheese is from

chalk. That, even to-day, there are men in this profession who have not forgotten the old traditions is a fact which alone, we think, makes it possible for the profession to exist in its present degraded state.

The members of this much-vaunted profession are considered to be very well informed. They are supposed to have a knowledge of the affairs of the world, of its history and of human nature. The anti-colour prejudice which some of them are exhibiting in its worst form betrays ignorance alike of human nature and affairs of the world. They certainly show also hopeless incapacity to understand even the ordinary laws of political economy. And these are the men whom the greed of mankind supports and even honours as an order of beings almost superhuman!

TUBERCULOSIS

We invite the special attention of our Natal Indian readers to Dr. Murison's letter to Mr. Gandhi on the campaign that he, with the assistance of Dr. Adams, the specialist, is conducting in the Durban Borough against Tuberculosis. This fell disease is no respecter of persons and affects all the communities residing in Durban. If its progress is not arrested in time, it is difficult to estimate the damage it may cause to precious human lives. It is then only proper that Mr. Jameson and his Committee should seek and command the co-operation of all the communities in their endeavour to root out the disease. At the desire of Mr. Jameson a small Indian Committee has been already formed to render the necessary assistance to his Committee to assist ourselves. But the establishment of the Committee is not enough. We have no doubt that Dr. Murison ought to be besieged by Indian volunteers who would place themselves at his disposal to do inspection and visiting work. They may become angels of mercy in the truest sense of the term. We feel sure that the work that Dr. Murison expects (and rightly) from us can only be performed by volunteers and not paid workers. Who can reason with our consumptives except our leaders? Dr. Adams preaches the gospel of open-air, first and last, in the treatment of this disease. It will require all the ability and persuasive powers of those whom the people trust before the latter will adopt the treatment which is so incredibly simple and yet, unless it is understood, so difficult of adoption. Those who are afraid of catching cold if they breathed the fresh but cold air of the fields rather than the hot but contaminated and carbon-loaded atmosphere of a stuffy room are not to be easily persuaded that their salvation—freedom from consumption—lies in breathing pure and invigorating fresh air even as we drink pure and health-giving water rather than poisoned water vomited by others.

We trust that every influential Indian will have his name registered as a volunteer worker in the crusade of the Durban Corporation against tuberculosis.

THE ANTI-ASIATIC AGITATION

AWAY back in 1903, it may be recalled, Lord Milner felt himself constrained to rebuke the anti-Asiatic agitators of what is now the Transvaal Province. The occasion was a cunningly engineered alarm that Indians were swarming into the colony with the connivance of those of their countrymen who were actually domiciled there. Of that charge Captain Hamilton-Fowle, the officer then in command of the Asiatic department, soon made short work. He disproved it completely, the British Indian community co-operating to establish their *bona fides* by accepting Lord Milner's invitation to voluntarily take out certificates of registration. The leaders of the Indian community protested at the time that the agitation was nothing more patriotic than an attack by European trade rivals of the Indian storekeepers upon competitors whom the former sought to discredit with the ultimate object of driving them out of the country. This protest or contention was, however, indignantly repudiated. The world was solemnly assured that nothing was intended beyond an honest desire to prevent an influx of Asiatics not lawfully entitled to be there; that British Indian fellow-subjects, lawfully domiciled in the colony, ought to be and should be treated fairly according to the established canons of British justice. Later however, when the occasion no longer called for concealment, the real purpose of the agitation was fearlessly and shamelessly avowed. The anti-Asiatic leaguers did not hesitate to publish their view that no peace would be given us or known by them until the Indian competitor was removed from the colony, root and branch. The Registration Laws of 1907 and 1908, the complementary Immigration Law, the Gold Law of 1908, and the Townships Amendment Acts of 1908 and 1909 are pieces of legislation obviously directed towards the consummation of the breaking and finally clearing out of the Indian. This, it will also be remembered, was to be accomplished within four years of the coming into office of the present Union Government. It is daily becoming more and more clear that our enemies have never lost sight of this as their objective nor yet relinquished their determination to reach it. Not that we ourselves have been oblivious of what was happening. We have been able to sense the nature and scope of the forces arrayed against us almost from the beginning and have long since reconciled ourselves to a struggle against the differential treatment planned for our undoing, protracted as it well may be

to our very last gasp. We realise, too, that we are dependent almost wholly upon our own powers of resistance, our faith in our cause, our conviction that God is the Protector of the weak and the Supporter of those who fight to establish and maintain justice. We appreciate the difficult position the Imperial Government and are not untouched by the well-intentioned efforts they have made in our behalf. But in spite of these, in spite of the invaluable support of our friends and brothers in England and India, our chief rampart must consist in our self-reliance—we must supply the staying power.

In our last issue we reported a meeting of the Krugersdorp Chamber of Commerce. This week we have to chronicle the proceedings of the "Asiatic Conference" at Potchefstroom. These are storm signals we may not ignore. They indicate that the old relentless forces are again being marshalled against us, that we are likely to be called upon in the near future to once more gird ourselves in defence of our principles and of our very existence.

Our friends of the Krugersdorp Chamber of Commerce might, however, have spared us their Chadbandian remarks anent "the non-blending of Eastern and Western civilisations." These deceive nobody and merely create a bad taste in the mouth. To-day the cards are all exposed. We know, the whole world knows, the real reason of our being hunted. It is our share of the business of the colony that is wanted, our competition it is intended should be got rid of. There need no longer be any pretence or hypocrisy about the thing. We recognise that war has been declared against us. Our foes will not make their cause any the cleaner by fighting under cover of a white or alien flag.

The Sugar Industry

Remarkable Growth

Mr. E. R. Sawyer, in one of his "Studies in Agriculture," appearing in the *Natal Mercury*, says:—

"An industry which is capable of putting on the market produce to the value of £1,365,000 in one year, which maintains in active work 42 mills, keeps under cultivation 67,000 acres of land, employs unskilled labour to the number of 21,000, pays a wage bill of about £600,000 per annum, and has at its door a market of the present value of £1,703,000, needs must play an important part in the life of a small Colony. Such is the Natal sugar industry, which from very small beginnings has grown to be one of the principal rural industries of South Africa."

NOTE: And we would add: Such is the industry which has grown by means of indentured Indian labour.—Ed. I.O.

The Labour Supply

What the Farmers Would have Done

At the annual banquet of the Camperdown Agricultural Society, on the 28th ultimo, Mr. A. Fawcus M.L.A., in proposing the toast of "The Camperdown Agricultural Society," said that the Government of which Mr. Leuchars was an ornament had done them a very serious injury, not only in regard to native labour, but in regard to Indians. He knew that Mr. Leuchars had done everything he could to persuade his colleagues, before he became a member of the Government, not to take the action they did, for there was no doubt that districts such as Camperdown had suffered most severely in the interference with the labour that had been done by the Union Government. Therefore, the result of the show that day, in face of the absence of such labour, was an example to the rest of South Africa.

Mr. B. B. Evans proposed the toast of "Kindred Societies," and referred to the good such shows as that held that day did in bringing them together. He agreed with one speaker that it was a very great pity that the Indian had been prohibited from coming to this country, and he thought it would be very difficult for them to carry on and make progress in their industries and agriculture if they did not have the Indian indentured labour to supplement the native labour. He did not know if the Indian Government was altogether to be blamed for that. He believed the Indian Government had a very great say in the matter, but he was not at all convinced that it was altogether the action of the Indian Government. He was more inclined to think that it was the Indian agitator. Proceeding, Mr. Evans urged that they should have more co-operation, especially in regard to labour, and not have cases where one farmer was paying, say 30s. a month, when elsewhere farmers could not afford to pay the natives more than £1 per month.

Mr. James King (Maritzburg) responded to the toast, and also referring to the labour question, said that there was no doubt that the Union Government had done their best to stop Indian labour, and he would say that if they had been left to themselves as Colonists, and as members of that Province of Natal, to arrange with the Indian Government for their own labour, free from Government interference, there was no doubt whatever that they could have had that labour.—*Natal Mercury*

The Sibalo System

The Krantzkop correspondent of the *Natal Mercury* writes:—

The abolishment of the sibalo system has already made its mark

upon the times. Natives always hated and dreaded the call to compulsory work upon the roads, and as only location natives were liable to enforced labour, many kraals took refuge upon farms, either paying rent or working for the landlords by mutual arrangement. The new law has, however, dispensed with the necessity of retreating to private lands, and several farms find themselves becoming rapidly denuded of tenants. In one instance, nearly all the kraals upon a local farm have removed themselves just without the fences where they have perched themselves at ease, and under no necessity to work for Government or landlord. The labour supply was already a problem almost overwhelming in solution to the farmer, but according to present indications a time of still greater stress and anxiety is ahead.

Note: It seems to us that all men should be at liberty to "perch themselves" where they may work as free men rather than for others by compulsion, which is slavery.—Ed. I.O.

Tuberculosis in Durban

A Call for Volunteers

Past Help Highly Appreciated

Dr. Munson, the Medical Officer of Health for the Borough of Durban, writes to Mr. Gandhi, under date the 10th of July, regarding the prevention of the spread of Tuberculosis amongst Indians in Durban:—

I duly received your letter of the 4th instant and note its contents. I need scarcely tell you that I was very disappointed in not seeing you again as promised before you left Durban. I had hoped as a result of your consultation and deliberation amongst the leaders of the Indians to have had some scheme of mutual assistance and co-operation developed in connection with the above-mentioned work. Although I know you are fully aware of the aim and scope of this Tuberculosis crusade, I gave you somewhat broadly what the aims and aspirations of this department were, but more particularly I explained the difficulties likely to be met amongst our Indian population and I fondly anticipated that through the agency of an Indian Committee working in harmony with the Health Department the greater part of these difficulties might be overcome with the least possible friction or hardship.

The perusal of your letter gives me the general impression that you recognise the anti-tuberculosis movement initiated by this Municipality to be worthy and admirable, and towards which you assure me that your services will always be at my disposal in such matters, but I must confess with unfeigned regret that so far as practical assistance is con-

cerned, the *status quo ante* is maintained.

Consumption has to be stamped out of this Borough within the next few years. It is my desire to do this with the least possible annoyance and hardship to all concerned. We have, as you know, far-reaching Borough Bye-laws in connection with the Prevention of the spread of Infectious Diseases which will enable us officially to deal, I hope, effectively with the above object. In days gone by this Department has obtained the hearty assistance and co-operation of the Indian community when other infectious diseases, such as Plague and Small-pox, were rampant, and so highly did I value this attitude of the Indian community towards the Public Health Department, that so far as your countrymen were concerned I took the greatest care to see that no harsh measures were resorted to, but that every possible consideration was shown to them. Everything worked so smoothly that the assistance of Borough Bye-laws and Government regulations were scarcely ever called into requisition.

I therefore hope, we may yet be able to get from the Indian community in Durban through your advocacy some direct assistance in our anti-tuberculosis crusade. The lines suggested are a thoroughly representative Indian Committee with volunteers from the numerous Indian societies in Durban who can readily be approached through their president or secretary; this would be the initial step. All voluntary workers will be thoroughly informed of the scope and meaning of their duties by means of practical demonstrations given by Dr. Adams or myself, so that they will have a rational grasp of the meaning of the various suggestions they will be asked to see carried out. Twenty intelligent volunteers would be the minimum necessary for the Indian population, but the appeal for such volunteers cannot possibly come from the Public Health Department. The Durban Corporation having put its hand to the plough is prepared to pay for whatever assistance is necessary or desirable, but recognising that a voluntary worker would be superior to several officials in gaining the confidence of those in consumptive houses, I fully recognise that the appeal for such volunteers and their selection must emanate and be conducted from the leaders of Indians in Durban. The Health Department will then co-operate heartily with such volunteers and I anticipate the best results from such mutual help.

I have written at some length in reply to yours because I know you must be interested in the attempt now being made to prevent unnecessary wastage of human life in all races in this Borough from Tuberculosis, and if your Committee have encountered difficulties so great as to appear insuperable from a practical standpoint,

I should like to be invited to a meeting where these might be discussed. Above all I want the official recognition of the leaders of Indian opinion in Durban in this Tuberculosis experiment.

Anti-Asiatic Agitation

Pretoria Accepts the Bait

The following letter from the Town Clerk of Port Elizabeth, dated the 7th July, was brought before a recent meeting of the Pretoria Town Council:

"At the last meeting of the Town Council the License Committee drew attention to and emphasized the fact that the matter of the Asiatic trader had become a serious economical question, and in the present condition of things a serious menace to the European trader, and I was instructed to communicate with all municipalities in South Africa with a view to concerted action being taken to impress upon the Government the urgency for common legislation being passed to effectually deal with Asiatic traders. It is needless for me to point out that it is absolutely essential for the welfare of South Africa and the self-preservation of the European population that an immediate stop be put to the present indiscriminate issue of licences of these people, as it is not for the public good that they should have the right, irrespective of their character and without regard to local circumstances or conditions, to take out licences in any and all municipal areas without the approval of the local authority. I am further directed to state that considering the large number of trading licences held by Asiatics in South Africa and the gradual elimination of the European trader, which is slowly but surely taking place, it is imperative that drastic measures should be taken to stop the evil. My Council trust that you will see your way to support them in endeavouring to get the Government to pass an Act as soon as possible to deal with the whole question and will petition the Honourable the Prime Minister accordingly."

The Finance Committee (says the *Pretoria News*) reported that they recognised the difficulties which operate in respect of Asiatic traders already established in premises in Pretoria outside the Asiatic location, but was of opinion that steps should be taken to prevent the opening of stores by Asiatic traders in new localities which they have not yet invaded.

They therefore recommended that this Council support the Town Council of Port Elizabeth, and that the Town Clerk be instructed to ask for a copy of the petition which the Town Council of Port Elizabeth propose to submit to the Prime Minister; further, this Council suggests that the Municipality of Port Elizabeth should

also bring the matter up for consideration at the next session of the United Municipal Associations of South Africa.

Councillor Dely suggested that as a second recommendation the following should be added to the effect that this Council refuses in future to grant any licences to Asiatics outside of the Bazaar.

Councillor Coles supported this, and complained that the Council did not use the powers they had to make the Asiatics keep clean. It was a crying shame that Corporations should form huge profits out of them. They ought to be ashamed of this state of affairs.

Councillor Nettleton said that this unfair competition extends to artisans and professional men and labourers, and moved as a second addendum that with a view to obviating unfair competition amongst tradesmen and professional men, such as lawyers, doctors, etc., and general labourers, steps be taken to procure a minimum wage of 10s. per day to labourers and £1 per day to skilled artisans; and further that a clause be inserted in all contracts for works compelling contractors to observe the same.

Councillor Nettleton withdrew his addendum after some discussion, saying that he would bring it forward at a later date in the form of a notice of motion.

Councillor Dely's addendum on being put to the vote was defeated and the original recommendation was carried.

The East Rand's Example

The *Transvaal Chronicle* is making a determined effort to arouse Pretorians to a sense of the danger the town is in owing to the great increase of Asiatic traders (says the *East Rand Express*). To that end it published some striking figures of the increase in Asiatic trading, and later on an article by the hon. secretary of the old East Rand Vigilance Association stating the steps which were taken so successfully in this area to keep the district white. Commenting on the question, the editor remarks: "The figures showed an actual advance of twenty per cent. in the number of licences granted to Asiatics to trade in the town (Pretoria) during this year, and showed the total number of Asiatics trading in the present time to be 104. The position is startling enough in all conscience and in a less lethargic town than Pretoria there would long ago have been intense activity in an endeavour to eradicate the evil. The secretary of the East Rand Vigilance Committee has shown us how the citizens of that progressive and wide-awake area kept their towns clean in the face of the greatest difficulties so that to-day there is not an Asiatic trader in the town from Cleveland to Springs. Surely if the business men of the town have not the local patriotism and

civic pride that should inspire them to keep their city for their own race they at least have sufficient business foresight to appreciate the inevitable outcome of this annual increase in the number of Asiatic traders. If something is not done the outlook for Pretoria is dark indeed—a view of some of the towns of Natal will give a fair index of her future. Apparently we have not the virile, patriotic public men of the East Rand, but those we have should be prodded into some activity, and it will be the duty of the electors when elections come along to see that the prodding is done effectively."

Anti-Asiatic Conference

Objection to Indian Farmers Drastic Steps Advocated

Reuter's Potchefstroom correspondent reports on Monday last that the Asiatic Conference convened by the Potchefstroom Chamber of Commerce opened there that morning, when delegates attended representing Klerksdorp, Ventersdorp, Krugersdorp, and Lichtenburg. Those on the platform included Mr. M. A. Goetz, Mayor of Potchefstroom, Messrs. J. A. Nester, M.L.A., Van Veyer, M.P.C., and B.D. Pienaar, M.P.C.

Mr. J. J. Hartley, chairman of the local Chamber, opened the proceedings, expressing gratification that so excellent a response had been made to the invitation, saying he took it the question to be discussed was one they all had at heart, and that they all desired to make the Transvaal a white man's country.

Mr. C. van Veyer, M.P.C., Losberg, with whom the idea of the Conference originated, was the first speaker. He reviewed at length the events giving rise to the position which had led to the Conference. He emphasised the necessity for all efforts being made on a purely non-political basis, as if politics were introduced the movement, he said, would be a failure. (Hear, hear.) He said the farmers and residents of the country districts had now recognised that a mistake had been made in giving support to Asiatics, and that the movement which was now being inaugurated was not the outcome of jealousy on the part of European traders, but of a real desire on the part of the country population, who were realising the inevitable result of it. Their children had no future, added the speaker, in competition with the Asiatics.

Asiatic Farmers

It was a good thing that agriculture had been taken up by the Asiatics, because that brought the danger home to the farmers. The movement would be criticised, but constructive criticism

was what they wanted, and they must resolve to carry forward their decision to the bitter end. He predicted a national movement, having for its object the retention of no Asiatics in this country except as labourers. (Applause).

Mr. Nester also addressed the conference, saying that he would belong to no party which favoured Asiatic immigration, and he proceeded to refer to the difficulties confronting the Union Parliament in dealing with the questions of licensing and immigration. He saw difficulties before the leagues formed to prevent trading with Asiatics, but much could be done to strengthen the hands of the Government, who were faced by Imperial considerations. He advocated all trading and licensing being in the hands of the local authorities or a Government official.

Mr. Van Veyer, M.P.C., speaking on the attitude of the Imperial Government towards the question of the immigration of Indians, said he did not believe the Imperial Government expected European subjects here to be on the same footing as Asiatics. They did not want to declare themselves a Republic, as they would be nothing else than the subjects of His Majesty the King, but they wanted proper treatment in this matter.

A resolution was unanimously adopted to form an organisation to promote and further the interests and relations of the white man throughout the Union.

A provisional committee was appointed to draft regulations consisting of Messrs. J. J. Hartley, Potchefstroom; Holmes, Ventersdorp; Hartley, Klerksdorp; Yssel, Lichtenburg; Van Veyer, Losberg; Adecock, Krugersdorp, and J. Uys, Wolmaranstad.

A New Movement

The *Rand Daily Mail's* correspondent adds that the Conference was marked by a good deal of enthusiasm and an evident determination on the part of those present to take drastic steps with a view to alleviating the danger which was affecting the various districts represented. One of the keenest workers was Mr. C. van Veyer, Losberg member in the Transvaal Provincial Council, who emphasised the fact that for the first time in the history of the anti-Asiatic movement farmers and residents of outside districts were beginning to recognise the position with which they as a white community were faced. The fact of Indians taking up agriculture had had the effect of waking up farmers on this question, and he instanced a case in which two-thirds of a large farm formerly owned by the sons of voortrekkers was now owned by an Indian who had opened a store and was giving credit with a view to getting possession of the remainder of the land. He upbraided Europeans who enabled Indians to acquire property by obtaining trustees in their own names and said that

he understood that £400,000 was banked in the names of Europeans in Johannesburg to enable Asiatics to trade. Mr. Naser advocated the amendment of the insolvency law, saying that there were a large number of insolvencies amongst Asiatics. Statistics since the Registration Law came into force showed that the hawker and pedlar of to-day was the trader of to-morrow. It is understood that offers of financial assistance were made at the meeting toward the new movement which is to have for its object the furtherance of the interests of the white man throughout the Union.

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,

June 27.

The Transvaal Gold Law

Sir WILLIAM BULL asked the Secretary of State for the Colonies whether he had made representations to the Government of the Union of South Africa on the subject of the Transvaal Gold Law and Townships Amendment Act and their operation against British-Indian residents of the province, with a view obtaining a modification of these laws.

Mr. HARCOURT: As regards the legislation in question, I would refer the hon. member to the answer given to Mr. J. M. Robertson on May 18. Complaints against that legislation have been made and are now being investigated by the Government of the Union of South Africa, who have lately stated that there is no intention of interfering with any business or right to carry on business acquired and exercised by Indians prior to the date of the legislation.

June 28.

Mr. O'GRADY asked the Secretary of State for the Colonies whether he was aware that the notices of removal issued in terms of the Townships Act and Gold Law of the province against certain Indian merchants and others who had been resident and had carried on business for lengthy periods in towns situated on proclaimed gold-mining areas in the Transvaal implied virtual confiscation of business premises of which they were equitable owners, and the compulsory segregation in locations for purposes of trade and residence of such British-Indians, or their withdrawal from the country without compensation; and, if so, would representations be made to the Transvaal Government with a view to mitigate the hardships imposed by the confiscatory and penal clauses of such laws upon British subjects?

Colonel SEELY (for Mr. HARCOURT): The question is at present being investigated by the Government of the Union of South Africa, and the Secretary of State for the Colonies is awaiting further information as to it.—*India.*

Duty on Indian Goods

Exorbitant Rates

Indian clothing, pepper, jeeruk, asafetida, and other sundries used by Indians with the preparation of their daily food, are taxed as heavily as patent medicines (says the *African Chronicle*). Coriander seed, Tamarind and various other items are subjected to about 1000 per cent. duty *ad valorem*. India and her trade are treated in the most hostile manner notwithstanding the fact she is a part and parcel of the British Empire; while all other British and Colonial manufactured goods are given a rebate of 5 per cent. Indian goods are not only denied this rebate, but our trade is treated worse than foreign made goods. Foreign made goods are subjected to a little higher duty than British made goods, but no manufacturing and agricultural country in the world would impose a duty of 1000 per cent., but it is done in the case of Indian goods in South Africa.

NOTE: If our Durban contemporary had given the actual figures, the above information would have been still more valuable.—Ed. I.O.

Licensing Appeals

The following report of two appeals against the decision of the Licensing Officer before the monthly meeting of the Maritzburg Town Council, held on the 1st instant, appears in the *Times of Natal*:—

Mr. R. Tomlinson appeared in the matter of an appeal against the decision of the Licensing Officer by Hoosen Mahomed.

Counsel explained that no new licence was applied for, but an extension of one which had been in existence for twenty years.

Councillor Ritchie moved that the licence be granted, and he was seconded by Councillor Paton.

Councillor Morris moved as an amendment that the decision of the Licensing Officer be upheld.

Councillor W. E. Mason seconded. The amendment was carried and the appeal refused.

Mr. Smythe appeared in support of an appeal against the decision of the Licensing Officer by Mahomed Goolam.

Counsel argued the case at length, and contended that the licence was not a new one. It was an application for a renewal of a licence then in existence. The applicant was absent from the colony, but counsel averred that he was alive.

It was moved and seconded that the licence be granted.

Councillor Morris moved as an amendment that the decision of the Licensing Officer be upheld. Councillor Mason seconded.

Councillor Kelly was not in favour of granting a licence to a man who was living in India and only represented here.

On a division the amendment was carried by 7 to 6.

Mr. Smythe gave notice that he would appeal to the Supreme Court, and asked that the Council should adduce their reasons for disallowing this appeal.

The Mayor intimated that a note would be made of Mr. Smythe's request.

St. Aidan's Indian Mission

A new school-room in connection with the Boys' School and College at Sydenham was opened on August 1st by His Majesty's Inspector, Mr. Loram. The room is 30ft. by 20ft. and is to accommodate the infant boys. At 10 a.m. the college-boys, as well as those of the school, lined up to witness the ceremony. The Rev. A. A. Baillie, M.A., Principal of the College, said that the building which he was about to ask Mr. Loram to open was an effort on the part of the Mission to provide more adequate accommodation and that, in the near future, he hoped another room of the same dimensions would be added.

Mr. Loram then opened the room and addressed those assembled. He said he was pleased to perform this ceremony and that there were two aspects which he wished to emphasise. The first was the self-reliance of St. Aidan's Indian Mission, which shewed itself by erecting this room without any assistance from the Government. As a rule, the Government are asked to help, but in this case the Mission erected the building entirely through self-reliance. The second aspect which he wished to emphasise was that the room being for infants shewed that the Mission recognised the importance of infant education. Already they had their Training College, which shewed that the higher education was attended to, and now there was evidence that the early education was recognised as equally important.

A vote of thanks was proposed to Mr. Loram for coming by Mr. Bethaiah, headmaster of the Boys' School, and seconded by Rev. D. Koilpillai, B.A., headmaster of the College.

To Correspondents

Mr. JOHN.—From the facts related by you, you were and still are entitled to the right of domicile.—Ed. I.O.

Native Advocates

To be Excluded from Practising

At a meeting of Advocates at Pretoria, says Reuter, delegates representing the Transvaal, Natal, Western Province, Eastern Province, the Johannesburg and Bloemfontein centres, decided, after a warm discussion, to unite on a common policy, the basis of amalgamation being the absolute exclusion of natives from practising as Advocates.

They propose, so the press reports, not to accept briefs from coloured Attorneys nor to associate with coloured Advocates. The Advocates of the Western Province of the Cape seem to have unanimously rejected the proposal. But the Transvaal and the Free State seem to be bent on bearing down the opposition. On this the *Pretoria News* comments as follows in its own peculiarly trenchant style:—

It is quite easy to understand, though not so easy to sympathise with the action of the white artisan in seeking to exclude his coloured competitor, for the coloured man treads very close on the heels of the white artisan, especially in the building trade. But it is not so easy to understand, and quite impossible to sympathise with the attitude of the barristers of South Africa, with the honourable exception of the barristers of the Western Province, in seeking to exclude the coloured man from their ranks, since they have little reason for many decades to come to fear the competition of colour. The Order of Barristers is a high-sounding title, but it is, of course, only a glorified trade union, and, where the prejudices and pockets of its members are concerned, it does not rise one inch above the level of the most selfish and shortsighted trade unionism imaginable. Indeed, it sinks below the level of the accepted policy of the Labour Party, for the Labour Party is quite willing to face coloured competition if some provision be made for the payment to coloured men of the same wages as that earned by the white. Indeed, there are many coloured members of the Typographical Union who are very stout unionists and maintain the standard wage. The barristers would exclude colour *pro colour*. There is no question of loss or of a lower standard of living. Their attitude is so extraordinarily futile that it is difficult to grasp the line of their reasoning. For instance, there is not the least chance that a Statute will ever be passed forbidding the practice of law to coloured people. It would be impossible to enforce such a statute, and, if any attempt were made to enforce it, the policy of exclusion would have to begin in very high places. Therefore members of the Order of Barristers may frequently

be called on to face the terrible humiliation of having to appear against the coloured man, though they may avoid temporarily having to appear with him. Then again, sooner or later there will be quite a number of coloured barristers and coloured solicitors, and the coloured people will come to other coloured people to represent them, and the white barristers and white solicitors will lose a great deal of very lucrative practice. It is amusing to note the benign affability with which the most violent negrophobe among the members of both the Bar and Side Bar will greet the native or coloured client, especially if such client should be a chief with the resources of a tribe behind him, and a pretty matter of broad acres under dispute. The colour prejudice falls away with extraordinary rapidity.

"Regret and Wonder"

Of course, so long as there is no attempt to exclude coloured people by Statute one can only regard the attitude of the Bar with regret mingled with wonder that there should be so little enlightenment and so much dark narrow-mindedness in so scholarly and honourable a profession. Any attempt to inflict disabilities by Statute must be resisted by every right-minded man in the country, even if it be necessary eventually to evoke the Imperial Veto. The action of the Order of Barristers infringes the spirit of the National Convention, since the Union was accomplished on the broad understanding that the native question should remain *in status quo*, pending a general settlement after thorough discussion and debate in Parliament. The barristers are trying to rush the matter. They are trying to deprive certain coloured people of the Cape Province of privileges which they held before the Union. That is neither fair nor generous, and to insist that the Cape Provincial Bar shall exclude their coloured members is to insist on a thing that would not only be unjust but impossible, for, as we have said, coloured men hold very high positions in South Africa in the practice of the law. Indeed, we maintain that even those members of the Bar who have combined against colour dare not enforce that prohibition, dare not carry it to its logical conclusion, dare not undertake that smelling out of colour which would be necessary to cleanse the profession entirely of what they consider a taint. It is all as we have said, very regrettable and foolish and very Partingtonian—if we may coin a somewhat loose expression.

Dr. Hill, the Medical Officer of Health for Natal, has retired on pension, and is leaving for England. Dr. Hill will be remembered as a well-wisher of the Indian community, his care for the welfare and health of the Indian people has often been noted in these columns.

Krugersdorp Bazaar

"A Little Difficulty"

Referring to the Burgershoop Location, otherwise Krugersdorp Bazaar, the Chairman of the Ratepayers' Association of Krugersdorp made the following remarks (reported by the *Standard*) at the first monthly meeting:—

"We didn't know what was the trouble that the Coolie location could not be shifted. Your Committee first left this matter in abeyance, thinking that the Ratepayers' Association of Burgershoop would approach this subject, and perhaps call in our assistance, which we would have given them readily. We made a little enquiry, and after hearing one of the Councillors on our Committee, we were rather satisfied that there were some reasons to keep this matter a little bit quiet until further on. There was a little difficulty. This is another proof that if the public could only know what is going on behind the scenes, and get a little bit more information as to why things are not carried out quickly, much opposition would be taken away. We have expressed our opinion to the Councillor, and we hope that ere long we will see the Coolies migrated to a proper place."

On Tuesday last the Phoenix Settlement was honoured by a visit from Mr. T. R. Haddon, a member of the European Committee of Sympathisers in the Indian cause in the Transvaal. Mr. Haddon's 48 years of South African life have not had the effect of narrowing his vision. He showed the greatest interest in all he saw and expressed hearty appreciation of the work done. Mr. Haddon's long experience as a planter, and his association with many of the largest mining companies in South Africa have enabled him to see both sides of things. His friendship is, therefore, doubly appreciated.

Mr. Smuts, speaking at Lydenburg, on the 3rd instant, touched on the defence, education, and Asiatic question, says Reuter. "He hoped never to see any other division than on the colour line."

Contents

	Page.
Reception to Mr. Kallenbach	301
Our London Letter	302
From the Editor's Chair	303
The Sugar Industry	304
The Labour Supply	304
Tuberculosis in Durban	305
Anti-Asiatic Agitation	305
Anti-Asiatic Conference	306
Imperial Parliament	307
Duty on Indian Goods	307
Licensing Appeals	307
St. Aidan's Indian Mission	307
To Correspondents	307
Native Advocates	308
Krugersdorp Bazaar	308

The Owner of Tolstoy Farm

WHERE PASSIVE RESISTERS FOUND A HOME

સત્યાગ્રહના મિત્ર અને ટોલસ્ટોય ફાર્મના માલિક મો. એચ. કેલનબેક

સુરતના રોમ હસનજી સાહેબ કમ્પસ્ટાનના બાંધકામ માટે થયેલું ઉધરાણું

ખા. નં.	રકી.	રૂ.
મી. અહમદ મહમદ વરીયાવા	૫	૦
„ કાસમ મુનીયા	૧	૧૦
„ મહમદ આબુજી	૧	૧૦
„ હસન હસાફ	૧	૦
„ સુલેમાન હાજીમ	૧	૦
„ મહમદ કોટીયા	૧	૦
„ અબ્દુલા સાલ	૧	૦
„ હસન ફકીર	૧	૦
„ રહેમાન ફરીમ	૦	૧૦
„ મહમદ હાસમ	૦	૧૦
„ મહમદ મુસજી	૦	૧૦
„ હાજી બાફર	૦	૧૦
„ મહમદ વલી	૦	૫
„ અમલ કાસ	૦	૫
„ હાસમ જોગી	૦	૫
„ હજરાલીમ ફકીર	૦	૫
„ હાસમ રાજે	૦	૭
„ હજરાલીમ આદમ	૦	૫
„ હસન અસમાલ	૦	૫
„ શાજાન ધારશી	૦	૫
„ મહમદજી સજે	૦	૫
„ હસમાલસ સાબ	૦	૫
„ હસમાલસ જોગી	૦	૩
„ જુલા વલી	૦	૨
„ મહમદ મુસા	૦	૨
„ અમલ હસન	૦	૨
„ હસન હસન	૦	૨
„ કાસમ સુલેમાન બાબર	૦	૨
„ વડવા બાઈ	૦	૨
„ અબરામજી હસમાલસ	૦	૧
„ સંજુબાઈ	૦	૨
„ મુસા અહમદ	૦	૨
„ જમાલુદ્દી અમલોચર	૦	૨
„ હજરાલીમ બાબ	૦	૨
„ હસમાલસ સાબ	૦	૨
„ હજરાલીમ ચીલવારીયા	૦	૨
„ અબ્દુલ અજીબ	૦	૨
„ જમાલુદ્દી	૦	૨
„ કમરુદ્દી	૦	૨
„ બાબુદી	૦	૨

સરવાળો	૧૯	૧	૧
મી. કમાલુદ્દીન	૦	૨	૧
„ કાસમ બાબર	૦	૨	૧
„ અલીબાઈ મુસાજી	૦	૨	૦
„ કાલા જી	૦	૨	૧
„ હજરાલીમ બાબર	૦	૨	૦
„ સુલેમાન બાબર	૦	૨	૦
„ મહમદ સાબ	૦	૨	૦
„ હિમર સાબ	૦	૨	૦
„ મકુતા ચાચા	૦	૨	૦
„ નાયુ અમીર	૦	૨	૦
„ હાજી મહમદ	૦	૨	૦
„ અબ્દુલ બાબી	૦	૨	૦
„ મહમદ હસન	૦	૨	૦
„ રહીમ જીજી	૦	૨	૦
„ હજરાલીમ માલુ	૦	૨	૦
„ હસન સાબ	૦	૨	૦
„ અબ્દુલ રહેમાન	૦	૨	૦
„ જમાલ બાબર	૦	૧	૧
„ હસન	૦	૧	૧
„ હિમર મુલ	૦	૧	૧
„ રોબ અબ્દુલ	૦	૧	૧
„ અબ્દુલ કારબારી	૦	૧	૩
„ મુસા મહમદ	૦	૧	૦
„ હસન સાબ	૦	૧	૦
„ હસમાલસ સાબ	૦	૧	૦
„ હસમાલસ કાસમ	૦	૧	૦
„ હસમાન બાબર	૦	૧	૦
„ મહમદ	૦	૧	૦
„ કમરુદ્દીન	૦	૧	૦
„ મની સાબ	૦	૧	૦
„ બાબા ખાન	૦	૧	૦
„ હજાલદાર અબ્દુલ	૦	૧	૦
„ રહેમાન	૦	૧	૦
„ મહમદ રમાન	૦	૧	૦
„ ફકીર હાજી	૦	૧	૦
„ અહમદ ખાલ	૦	૧	૦
„ અલી સાબ	૦	૦	૧

૫૨ ૨૨ ૧૨ ૬

ઉપર મુજબ રકમમાંથી બાહેરખજાના
ખા. ૧ ૨ ૦ બાહ જતાં બાકીના
ખા. ૨૧ ૧૦ હનો મનીઓરડર સુરત
મુકામે રહના એકાઉન્ટર લેક કાજી હજમ
હલ મહમદ પારીયા ઉપર બાબરોજ
સ્વાય બાઈ છે.

આની ઉત્તિ વિના રહ્યાનતિ નથી મુંદરી મુબોધ

ખાસ સ્ટ્રીઓની ટેગવણી અને ઉત્તિ બાદે
મકદ થાય છે; તેથી મકદસે પોતાના કુલ
ની સ્ટ્રીઓ શાર થેલા લાવક છે.
સંપુરણ મનોરજ અને મોખલાયી વાવતા
ઓ અને વિદ્યા હજાનું સરળ ભાષામાં લાન
મને એવાં લખાણોથી બરપુર આ માસીક
હીંદુ સંસ્ક્રમાન અને પાસલી વચે સમજી
ગુજરાતી વાંચતી જામમાં એક સરળ આપ
કાર પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન હપસીત આફરિકા
ઇન્ડોઝ વચેર દેશોમાં ન્યાં સાહસીક ગુજ
રાતી બંધુઓ ગયા છે. ત્યાં 'મુંદરી મુબોધ'
ની ખાબજી થાય છે.
બહેર ખજાર મકદ મલુ 'મુંદરી મુબોધ'
સાથ સાધન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ કપાય છે.
વજાનાની નકલ અરમા આતાની ટપાલની
ડીકટ મોકલનારને પુલ્લ મોકલવામાં આવશે.
વરસાદું લખાણ મ. ૧-૮-૦
સરળો પત્રવ્યવહાર નીચે સરનામે કરવો:
'મુંદરી મુબોધ' મનીર, અમદાવાદ.

ગુજરાતી પુસ્તકો.

નીચેના પુસ્તકો તે સાથે લખેલા શ્રામ
ગુજળ બમારે ત્યાં વેચવાના છે :—
કીમત રી.પે. પોસ્ટેજ પે.
આનંદામલ. ૧-૬ ૩
મહલકમી કામળતું પુલ્. ૨-૦ ૨
મેમુરીકા. ૦-૬ ૧
હથીઓપેકા. ૩-૦ ૩
જનરમુજ વાર્તા સંગ્રહ. ૩-૦ ૪
સેર લોક હોમસ. ૨-૦ ૨
પુલાસે બાફ. ૧-૬ ૨
સપલની સુના. ૨-૦ ૩
લીકાક. ૩-૬ ૬
લીલસેજ કે લીલનાર. ૨-૩ ૩
મુલમા. ૩-૨ ૬
ઉદરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ.
ફીનિકસ, નાતાલ.

બાંધવા લાવક પુસ્તકો

મન્સવાલનો પુની કાવો. ૦-૦-૬
લેલનાં કાવ્ય. ૦-૧-૦
મુશી એલેનો અબુલખ. ૦-૦-૩
„ ૨ એ. „ ૦-૦-૧
„ ૩ એ. „ ૦-૦-૨
એક સત્તવીરની કથા. ૦-૦-૬
સવેલિય ૦-૦-૬
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ. ૦-૦-૧

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુરવઠા ૬.

ફ્રીપ્રેસ, સતીષ્ઠ, તારીખ ૫ આગષ્ટ, ૧૯૧૧.

અંક ૩૧.

અઠવાડીક પંચાંગ.

શ્રોત્રી-તા. ૫ મી આગષ્ટથી, તા. ૧૧
મી આગષ્ટ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૧.

હિંદુ-આવળ સુદ ૧૧ મી આવળ વદ ૧
સુધી, સંવત ૧૯૬૭.

સુલભમાન્-તા. ૬ સામાનથી તા. ૧૫
સામાન સુધી ૧૯૨૬ બી.

વાર.	મી. તા.	હિંદુ તીથી	સુ. તા.	પા. રો.	સુવેદ્ય ક. મી.	સુવર્ણ ક. મી.
શનિ.	૫	સુદ	૧૧	૬૨૭૬	૪૦૫	૨૪
રવિ.	૬	"	૧૨	૧૦૨૮	૩૬૫	૨૫
સોમ.	૭	"	૧૩	૧૧૨૮	૩૮૫	૨૬
મંગળ.	૮	"	૧૪	૧૨૩૦	૪૦૫	૨૬
બુધ.	૯	"	૧૫	૧૩	૪૧૫	૨૭
ગુરુ.	૧૦	"	૧૬	૧૪	૪૨૫	૨૭
શુક્ર.	૧૧	વદ	૧	૧૫	૪૩૫	૨૮

અનુક્રમણિકા.

ચિત્તો નર સદા સુખી	...	...	૪૦૫
ધર્મશ્રેયન ઓશીસ	...	...	૪૦૫
મી. કેલનબેકને માનપત્ર	...	...	૪૦૫
મારિસબરમાં લાઇસેન્સ કેસો	...	...	૪૦૫
રજીસ્ટરેશન સંબંધી કેસ	...	...	૪૦૫
મદદાસની લીજનો સરખુદર...	...	...	૪૦૭
આમની સભામાં સોનેરી કાપડો	...	...	૪૦૮
માસહીનો રામ અને દરબન મુ.	...	...	૪૦૯
ગોરા વગીલોનો દુખલો	...	...	૪૦૯
એશિયાટીક સામે પગારો	...	...	૪૦૯
અંતરવાદમાં એશિયાટીક સામે	...	...	૪૦૯
દરબન હિંદુ સમયાન કુદ	...	...	૪૦૯
વાર સમાચાર	...	...	૪૦૯
ચાલુ વરતમાન	...	...	૪૦૯
એટીની અમુલ્યતા	...	...	૪૦૯
વિવિધ વિષયો	...	...	૪૦૯
પાપમું નિહાન	...	...	૪૦૯
અકુરંગી લાઈસેન્સ અમલદાર	...	...	૪૦૯
શિક્ષણ અધિકારી દરબન	...	...	૪૦૯
વેરસમ	...	...	૪૦૯
પરજીવણ ખબરો	...	...	૪૦૯
હિંદુસ્તાનના ખબરો	...	...	૪૦૯
હિંદી નહેર હિલચાલ	...	...	૪૦૯
રોકડ ખબરો	...	...	૪૦૯

ઈંડિઅન ઓપિનિઅન.

સતીષ્ઠ, તા. ૫ આગષ્ટ, ૧૯૧૧.

ચિત્તો નર સદા સુખી

પોસ્ટરમાં મારા વેપારીઓએ હિંદી સામે થવાની જે મીટીંગ કરી તેનો હેવાલ અમે બીજી જગ્યાએ આપ્યો છે. તે ખ્યાન પુરવઠા વાંચવાની અમે બધા હિંદીને બધા મળ્યું કરીએ છીએ. તે મીટીંગમાં ક્યારેક સંકેતરખના મી. નેસર કે જે થોડી મુદત પહેલાં આપણા ખેરખવાદ મળતા હતા, તેણે અમેસર બામ લીધો હતો. તેઓ સાહેબે ચોખ્ખું કહ્યું કે તે પોતે હિંદીની વિરુદ્ધ છે ને જે બધાને કહાલી મુદતમાં તે વધારે રાજ થાય એવો તેણે પોતાના આપણમાં આભાસ બતાવ્યો છે. બધા કહેરોના મારા વેપારીઓ સભામાં હાજર હતા. તેઓની વચ્ચે મી. નેસરે ચોખ્ખું કહી સમજાવ્યું કે આ કોરોનેશનનું પરસ છે તે દરમિયાન સરકાર દાઉન લીપ એક્ટની રૂએ કંઈ કામ નથી ચલાવી. પણ આ વચ્ચે પીટી બધા બાદ સરકારનો વિચાર છે કે તે કામદો પુરે અમલમાં આવે. તે કામદો અમલમાં આવે તો બધા હિંદી જે ગોરના મકાનોમાં પડ્યા છે તેનો નાશ થવા બેસે. આ તો એકજ હીલચાલ છે. પણ હિંદી સભાનો હેતુ તો હિંદી વેપાર સદાતર બંધ કરવાનો છે. ને તેમ કરવા સારું મહા પ્રયાસ કરવા માટે છે. તે બે પ્રકારે એક કાયદાથી અને બીજું મોકમાં હિંદી તરફ અમુલ્ય પેલા કરીને. કામદોમાં એવો ફેરફાર માટે છે કે વેપારના પરવાના ઉપર બધી હુકમત માત્ર મુનીસી પાલીટીનીજ રહે. અમુલ્યો ફેલાવવા સારું સલાહો કરવી ને હિંદી વેપારી સામે આ ને ઉદ્દેશી બામાં આ ગોરાઓ ફોલ્ડ થઈ જશે કે નહીં, એ આપણે વિચારવાનું નથી. આપણું હકાપણ તો એમાં રહેલું છે કે ગોરાઓ પોતાની ઉમેદ બર લાવી કહે, એમ માનીને આપણે જરૂરી પગલાં કરવા બેસીએ.

ધર્મશ્રેયન ઓશીસ

ધર્મશ્રેયન ઓશીસનો દાખ ફાડે ફાડે વધતો જાય છે. જે બાજકની બાજતમાં બધે પાઉં સરકાર મહત્ત્વ પામી પાડવા માટે છે. બાજક છોકરાઓને જીતારતાં માળાઓને કાપ કરી મેલે છે. સોળ વરસ ની અંદર હેલા છતાં જે છોકરાં પર ચેલાં હોય તો તે થોડી ઉમરના મળ્યા એ વાત ખ્યાનમાં લેવા જેમ છે. બાની સામે આપણે કંઈ બોલી કહીએ એવું પણ નથી.

એરતો બાજતમાં અણધરતા સગાલ પુછે છે, સોજનનામા માટે છે ને સેકડો ઇન્જનો આવે છે. આવો સુલભ જેમ હિંદી સહન કરશે તેમ વધારે પડશે. નાતાલ ઇંડિઅન કોમિસે આ બાજતમાં બરોબર વચ્ચે પડી હાલ મેલવવાની જરૂર છે.

મી. કેલનબેકને માનપત્ર

[ઈ. જી. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

મી. કેલનબેક જે સોમવારે કુદ્દાન ચાત્રા કરવા સુરોપ જવા વિદાય થયા. તેમને ટાલરોમાં ફાંસના માલેક તરીકે ફરેક હિંદી પીછાને છે. તેમના જવાની વાત તેમણે જાની રાખી હતી અને તેમને વિચાર મુખથીથી આજ્ઞા જવાનો હતો. પણ તેમ તે કરી ન શક્યા. તેમના જવાની તરિક્કા જણાઈ કે દુરત હિંદી કોમમાં ચર્ચા ચાલી રહી કે કંઈક કરવું બેઠાં. એવે માનપત્ર લેવાનો દરખાસ થયો. ઉધરાણું સારું થયું. માનપત્ર લખાણ; તથા સજ્જનારણું. તેને અહિંની વેલણુ ડબીમાં નાખવાનો ફાવલ થયો. મી. કેલનબેકને જાણ કરી. પણ મી. કેલનબેકે હસીને ના પાડી. તે બોલ્યા: 'મને માનપત્ર કેવું? મેં કર્યું છે શું? તમે મારા કરજદાર નથી. હું તમારો કરજદાર છું. અમર તમે કરજદાર હો તો મારે તે કરજ હાલ નથી બધા કરવું. મને છેડો.' પણ સલ્તામદી કંઈ એમ માંજ્યા જમ નહીં. તેઓની હક આજ્ઞા મી. કેલનબેક શું કે બીજા તે શું કરી

કહે ? આ બનાવ સનીવારે બન્યો. મી. કેલનબેક હાર્ને ઉપર છેલ્લી વખતને સાર જતા હતા. હીંદી બોલ્યા તમારે માનપત્ર લીધે છુટકો છે. મી. કેલનબેક બોલ્યા 'હું નહીં લઉં.' એમવાર બાબો. હીંદીએ તેમની ભરી રાખી. મી. બાબી નામકુ જીભ ત્રણને લઈ પીકેટ કરવા નીકળ્યા. મલાઈ મોકેલનથી કેનેડાના સ્ટેશન સુધી (પાંચ માઇલ) રહેલી સવારમાં હોડીને મી. કેલનબેકની ટ્રેનને મળ્યા ને તેના ડબ્બાનો કબજો લીધો. બીજા હાઉસબર્ન મળવા તબયાર થયા હતા. આવો પ્રેમ બના હોય ત્યાં મી. કેલનબેક કું કરે ? આખરે પ્રેમ કપી સત્તા મહત્તી અને પીકેટની છત થઈ. વખત તો થોડોજ હતો. મી. રીલી પસના હોલ માં સજા મળી. હમામ સાહેબ જાન ફુલ કાઢર બાવાઘીર પુરથીએ બીરાજ્યા સોરમબાપસમાં મી. નમદીની એરત બીમાર હોવાથી મી. કાઠલીયાને અતરી થાજ વોરમબાપસ જવું પડ્યું. મી. હમામ સાહેબે મી. કેલનબેકની કું કામ તારીફ કરી. મી. નામકુએ માનપત્ર વાંચ્યું. માનપત્રનો તરજુમે નીચે મુજબ છે :—

માનપત્ર

“તમારી અતઃકરણી અને મીઝતા બરેલી સહાયતાથી ટર્સવાલની હીંદી કામનો પ્રેમ અને માન તમે છતી લીધા છે. તે પ્રેમ અને માનની અદના નિકાની તરીકે બિટીકા ઇડિયન એસો. સીએકન તરફતું માનપત્ર સ્વીકારવા બમે વિનવીએ છીએ.

હમીરેકન અને રજીસ્ટરેકન કામકા થી લઈ મએલી લાંબી કલત દરમીયાન તમે ઉલટબેર મહદ કરી છે જે બહુ કિંમતી નીવડી છે.

સત્યામહીઓના ઉપયોગ માટે રહેકાજ ની જરૂર પડતાં ડોલરટોલ હાર્ને તેમને વાપરવા સોંપી અમુક્ય સહાયતા આપી છે. આજ્ઞતા સમયમાં અમારા લોકની જે ખાનગી સેવા બબવી છે, તેનો બહોલો કદી વળી કહે તેમ નથી.

ટર્સવાલની મુનોપીયન કમિટીના જોન. સેકરેટરી તરીકે તમે જે કામ બબબ્યુ છે તેને માટે પણ અમે તમારો આભાર માનીએ છીએ.

આ બધી અને બીજી ઘણી બાબતો પડે તમે હીંદી કામને તમારી છાંદમી પરમતની કરજદાર બનાવી છે. તે બધા માટે ખુબ ધારે તમારા હકમાં બમે ફુલ આપીએ છીએ.”

મીનાઓ વતી મી. હસ્ટને કારકામક નાં ખુસ્તકોને એક માંદીની નકસીવાળી રૂપાળી કેસમાં મુકી તેની બેટ આપી હીંદુ એસોસીએકન તરફથી મી. મોરારજી એ તેવીજ પેટીમાં મુકેલાં ગગીનનાં પુમ તકોની બેટ આપીને મી. કેલનબેક તાલી ઝો વચ્ચે જવાબ દેવા ઉઠ્યા.

મી. કેલનબેકનાં વાક્ય

મારે માટે આ બધું કરવું છે તેને સારું હું તમારો આભાર માનું છું. પણ તમારો કું કરજદાર કું એમ હું આશ્ચર્યક માનું છું. બમારે હું તમારા પ્રસંગમાં પાંચ વરસ પહેલાં બાબો ને મને સત્યામહીની કલતમાં બામ લેવાનો પ્રસંગ મળ્યો ત્યારે મારામાં બહુ એમો, છીટો, ને નળળામુઓ હતી. તેમાંની ઘણીને દુર કરી હું માણસની પકિતમાં આવી કહ્યો છું તેવું કારણ મારું કલત માં બામ લેવું એજ છે એમ ખચીત માનવું મેં કલતમાં બામ લીધો તે તમારે ખાતર નહીં પણ મારા સ્વાર્થને ખાતર એમ હું માનું છું. મારામાં જે જ્ઞાન અને જે ભેર આજે છે તે પાંચ વરસ પહેલાં ન હતો. હું કમેક રાખું છું કે હરી તમારે નહીં કડવું પડે. પણ કદાચ કડવું પડશે તો મારાથી બનતો બામ વળી પણ કમકા અને હું બબુ છું કે વળી હું તો તેથી કાયદે જ ઉઠાવીશ. છતાં તમે આપેલી બેટો સાર તમારો હું આભાર માનું છું.

આવા કબો સંજળાવી તાળીઓના અવાજ વચ્ચે મી. કેલનબેક બેઠા.

સ્ટેશન ઉપર મળવા ઘણા હીંદી આબ્યા હતા. મી. કેલનબેકને કબો કાર ને તેણે આપવામાં આબ્યા હતા. મીટીંગમાં તેમજ સ્ટેશનપર મી. રીન્ડ, મીસીક વોગલ, મીસ રબેસીન, મી. આઇ એક વિમેરે પણ હાજર હતા.

મી. કેલનબેકનો વિજ્ઞાપ

માનપત્રનો ઉપયોગ કરવાનો નથી પણ પોતાની બહેન જે જરમનીમાં રહે છે તે ને તે સોંપી દેવાનો છે. મી. કેલનબેક માંદીનો સામાન ક્યાં રાખે તે સવાલ થઈ પડે એવું છે. જે મી. કેલનબેક પાંચ વરસ પહેલાં કિમતી કપર પલંગમાં ને બારે કણુમારેલી કાટડીમાં કુતા તે હવે ખુલી હવામાં ભોંપર સુવે છે. પોતાની કું પડીમાં કિમતી સામાન રાખવાને બદલે માત્ર અજત્યનોજ સામાન રાખે છે. તેમાં માંદીની કણુમારેલી વસ્તુઓ રાખવાની જગ્યા નથી. એક સમય એવો હતો કે બમારે મી. કેલનબેક પોતાના ખાવાનાં

ખર્ચમાંજ હોટેલમાં દર માસે લગભગ પા. રૂ. ૨૫ ખર્ચતા તે હવે ડોલરટોલ હાર્ને માં પોતાના ખોળામાં દીનનું કટોરું મુકી તેમાંથી ફુલ રોટલી અથવા કુજાઈની મરીજ સત્યામહીઓની સાથે બેસી જમે છે. ને તેમાં તે ખર્ સુખ માને છે ; ને તેવું કરવાની તેને હમજા થઈ ને કરી કલ્પા એ હીંદીના પ્રસંગમાં આવી તેણે લાજ મેળવ્યો એમ માને છે.

ખુબજ મેળવવા, વિલેષ સાદાપ પક કવા અને પોતાના કરીરની ઉપર વિલેષ કામ મુકવા મી. કેલનબેક ટ્રેનમાં તેમજ સ્ટીમરમાં ત્રીજા વરગની મુસાફરી કરતા બધા છે.

મી. કેલનબેકને મુકવા લેલી સ્ટેશન ઉપર હાર્નેના બધા રહેવાસી સોમવારે મળા હતા.

મારિસખરમમાં લાઇસેન્સ કેસો

મારિસખરમમાં મી. ફુલેન મહમદને તેનો લાઇસેન્સ નવો કરી આપવા લાઇ સેન્સ અમલદારે ના પાડવાથી તેની સામે કાઉંસીલ આગળ અપીલ લઈ જવામાં આવી હતી.

અરજદારના વકીલે બબુબ્યુ કે આમાં નવા લાઇસેન્સની વાત નથી, પણ ર૦ વરસ થયાં ચાલતા બુના લાઇસેન્સની મુદત વધારી આપવાની વાત છે.

કાઉંસીલર રીચીએ કરખાસ્ત કરી કે લાઇસેન્સ કાઢી આપવો. તેને કાઉંસીલર પેટને ટેકા આપ્યો.

કાઉંસીલર મોરીસે સુધારો મુક્યો કે અમલદારનો મુકદો બકાલ રાખવો. કાઉંસીલર મેસનના ટેકાથી સુધારો વધુ મતે પાસ થયો, અને હીંદીની અપીલ રદ થઈ.

બીજો કેસ

ત્યાર બાદ મી. મહમદ ગુલામની અપીલ કાઉંસીલ આગળ સબજવામાં આવી. તેના વકીલે બબુબ્યુ કે નવો લાઇસેન્સ કાઢવાનો નથી. ચાલુ લાઇસેન્સ નવો કરી આપવાનો છે. અરજદાર કાઉં નીમાં નથી, પણ તે હમજાત છે.

લાઇસેન્સ આપવાની કરખાસ્ત થઈ અને તેને ટેકા મળ્યો.

કાઉંસીલર મોરીસે સુધારો મુક્યો કે અપીલ કાઢી નાખવી. કાઉંસીલર મેસન ના ટેકા બાદ સુધારો વધુ મતે પાસ થયો, અને અપીલ નીકળી મંડ.

આ કેસમાં સુપ્રીમ જજને, અપીલ કરવાનો પ્રસંગ વકીલે બહેર કયો છે.

હીંદી મહુરોને મીરમીદમાંથી ઉત્તરવા

નાતાલની મીરમીદમાં હાલથી મહુરોને બહુકાવવા માટે થી. નાટકને મદ્રાસની સાથે આફ્રિકન લીમના સેક્રેટરી તરીકે જે સરકયુલર છપાવી મામેમામ દેવાઓ હતો, અને જે વિશે અમારા મધ્ય અંકમાં અમે પ્રસાર કરી મધ્ય છોએ તે સ્થાનિક છપા ઉપરથી અમે નીચે આપીએ છીએ:—

“જાણીઓ, નાતાલ માટે કુલીઓ એકઠા કરનારા એજન્ટો મામેમામ હરે છે, અને એના લોકોને એવા ખ્યાલથી લખાવે છે કે નાતાલ સેનાનો મુલક છે, અને લાંબેતરેમાંથી સેના એકી મદવાથી વિશેષ અપર કામ કરવાનું નથી; તેઓ અજ્ઞાન મામલીઓને પકડાની, અમુક મીએની કે મીઠામની લાલચોથી હાથથી મદ્રાસ કેપોમાં લઇ જાય છે, અને લાં કરામત થી દસ્તાવેજમાં તેઓની પાસેથી સહી કરાવી લેવામાં આવે છે. પછી જાઝમાં તેઓ મરે છે કે તરતજ દુઃખ તેઓને પીછો પકડે છે. જેવા તેઓ નાતાલમાં પચ મુકે છે તેવા તેઓને લેડા લેડાની કુકીઓ કરી દુર દુર સેરડીનાં, આના કે કોરીનાં બેતરો ઉપર મોકલી દેવામાં આવે છે જે સ્થળે તેઓને લઇ જવા માં આવે છે તે મોખુ નરક હોય છે એ માનજો. પછી તમારા મોરા ઉપરીઓની જે મરજી તેજ કાવડો. તમને બચાવ નાર તમારો રક્ષક તો કદાચ સો બસો મામલ તમારાથી દુર હોય છે. તમારા ધણીના સીતમની ફરીયાદ તમે તેનેજ કરી શકો છો, અથવા તો તમે સીટી માંજ સ્ટેટને તેના ખખર આપી શકો છો

આથી વિશેષમાં એક કાવડો બાંધવામાં આવ્યો છે કે જેની રૂએ તમારા સીતમ માર ધણીની સામે કોરટમાં ફરીયાદ કરવા જતાં પહેલાં તમારે તેની રજા લેવી જોઈએ. તમારા પર સીતમ મુજબનાર તમારો ધણી કોરટમાં તેનાપર ફરીયાદ કરવા જવાની તમને રજા આપે ખરા? છતાં તમે જો રજા વગર ફરીયાદ કરવા જાઓ તો તે પોલીસને જાહેર કરે કે તેઓ નોકર નાસી ગયો છે. પોલીસ તમને તરત પકડીને માજીસ્ટ્રેટને સ્થાપીન કરે છે. ત્યાં તમે મને તેટલું રહે અને સમજાવો કે તમે તો તમારા ધણીના ધાતકીપણાની ફરીયાદ કરવા આવ્યા છો,

તોપણ તમારો અવાજ કોણ સાંભળે નહીં, અને તમને મુન્હેમાર અને નાસી જનાર મધી સળ કરવામાં આવે છે. તમારી જેલની સળ પુરી થાય કે તરતજ પોલીસ પરખારે તમારા ધણી પાસે લઇ જાય છે. તમારી ફરીયાદ સંજગ્યા વિનાની રહે છે, અને તેની તપાસ કે નિરણય કરવાનું મુજબના કામમાં રહે છે. તમારો ધાતકી ધણી લારથી વધુ ધાતકી બને છે, અને તમારા દુઃખનો આશ આવતો નથી હોતો, એટલે ધણી નિરાશ બની આપવાતને દુઃખમાંથી છુટવાનો એકજ રસ્તો મધી પોતાને કાલે પોતાને છવ થયો છે. એક માણસ એકઠો ધાતકી હતો કે તેણે તેના નોકરનો કાન કાપી નાખ્યો હતો. માજી સ્ટેટ તેને સવાલ પુછ્યો તેના જવાબમાં તેણે કહ્યું કે “મારા પેટાનાં કાન કાપી” ત્યારે કોરટ આડે આવતી નથી; પેટામાં અને કુલીમાં શું ફેર છે?” હજી આવા ધાતકીપણાના બધા દાખલા તો તમને આપ્યા નથી. મી. એમ. એસ. એલ. પોલાક નામના એક મોરાએ આ બાબત ઉપર એક લખાણ કર્યું છે તેમાં તેણે નાતાલના હીંદીઓની કાકમરીનું પુરું વર્ણન આપ્યું છે.

હવે અમે તમારે કરવાના કામની કુકી કીકત કહીશું. તમારે રત્તે ર વાગ્યે ઉઠવાનું, રાંધવાનું, ખાવાનું, અને પછી પાંચ વાગ્યામાં તમારા આખા દિવસનો મોરાક કામમાં લઇ કારમાં ઉઠી મુક જવાનું. પછી તમારે કંઈ માર મામલ જેટલે દુર ખડખડા રસ્તાઓમાં લઈકર્તા ટેકરીઓ ઉપર થઇ કામ કરવા જવું પડે છે. ત્યાં તમે કાંઈક વાગ્યે પહેંચો, અને ત્યારથી તે સંજગ્યા ૭ વાગ્યા સુધી તમારે સખ્ત મહેનત કરવાની. કેટલાક ધણીઓ તો તમેને ખાવાનો વખત મળે એ પણ જોઇ શકતા નથી. કામ પરથી થેર તમે સાવેક વાગ્યે પહેંચો. ત્યાં જઇ તમે કંઈક આરામ થયો, લાંકડાં વીણો, રાંધો, પેટ પુરવું ન થાય એવું વાળુ કરો, અને પછી અમારક વાગ્યે યાક્ય પાક્યા પાંચણ મીંચો. પાક્યું બે વાગ્યે ઉઠવાનું અને એને એજ કામ કરવાનું. રવીવારને દીવસે પણ તમારી પાસેથી કામ લેવામાં આવે છે. એ તમને માત્ર વધુ કલાકજ સુવાનું મળે તો તમારા કરીરનું શું થાય? એક તો આખો દિવસ સખ્ત કામ કરવાનું અને તેમાં વળી ઉપર આબખાતો માર અને જોડાની લાતો, એ નાતાલમાં તમારે નસીએ છે.

હિમાળા દિવસોમાં અમાર મીંચક

માણસું જતનંત કહ્યું છે. પચમાં જોડા પહેરીને ચાલનારાઓ પણ કુકવાઇને લખડી પડે છે. કારેવગી કહીએને પણ કામે અવાની ફરજ પડે છે. કાવડામાં તેઓ ની પાસેથી કામ લેવાની બાંધી છે એ ખરું, પણ કાવડાની કાજ દરકાર કરે છે? અને એવા કાવડા શું કામના? કામમાં એકઠે, પચમાં પચમાં ને બહુલે કુણીયાં ના કટકા લાંકેલા, એવી કાલતમાં કહીએ દુઃખી દીલે કામપર જતી હોય, અને તેમાં વળી તેમને ઉતાવળથી ચાલવાની ફરજ પાડવા કામદીલનો સરદાર માણસ ના કટકા લમાવતો હોય, તે એકને સખ્ત નાં સખ્ત દિલમાં ક્યા ઉપખ્યા વિના રહે નહીં.

કેટલાક ધણીઓ, કેમાવડી જુવાન કોડીઓને ધરનાં કામકાજમાં રાખે છે, તેનાં બનીતિ બરેલાં પરિણામોનું વર્ણન કરતાં મન આચરો ખાય છે. કેટલીક કહીએ સખ્ત કામમાંથી બચી જવા પોતાનું સત છોડે છે.

રહેવાનાં ધર તમેલા કરતાં પણ ખરાબ હોય છે. એકજ કોરટીમાં રાંધવાનું, કરસામાન રાખવાનું અને બધરાં છોકરાં સહીત સુવા બેસવાનું હોય છે. જેવાં તેવાં બનાવેલાં છપરાંઓમાં મળને આજી સુનારાઓનાં માથાં ઉપર રાતના પલ પણ પડે. છોકરાંઓ ૭ વરસનાં થાય કે તેમને કેળવણી આપવાનું કામ કરવું એવો ધારો છે, છતાં તેઓને પાંકડાં ઉતારવાના કે જુદાં કાજો ઉતારવાના કામપર મોકલી દેવામાં આવે છે.

આટલી બધી મુશીબત વેડતાં તમે ક્યાંએ છો કેટલું? દર મહીને ૧૦ સીલીંગ એટલે ૩. ૭-૮-૦ અથવા રાજ ના ચાર આના. વળી તમને ચોખા, ઘણ, સુકી મચ્છી અને નીમક આપવામાં આવે છે તે છવજતવાળાં હોય છે. મરી મસાલો કપડાંલતાં, લાકડાં વગેરે તો તમારે તમારી ચઢિથી ખરીદવાનાં હોય છે. નાતાલમાં બધું મેલું હોય છે. હવે સાડીસાત રૂપરડીમાંથી તમે શું ખરીદો શકો? કપડાં કે આખાનું? આ બધાનો ખિચાર કરો. કેટલાક બેતરો ઉપર કુલીઓને ૭ ૭ માસ સુધી પચાર મુકવામાં આવતા નથી. માંદગીને થીંધે પણ તમે કામ કરવા અકલત હો તો રાજની શી ૧ એટલે તથા રાજને પચાર કાપી લેવામાં આવે છે. એ તમારે ૧૦ દિવસ એરકાજર રહેવાનું થાય તો આખા માસનો પચાર કાપી લેવામાં આવે છે. નજીવ વાંકને ચારે ૧૦૦૦૦૦૦

તમારો મેં પાછો દેડ છે, જે માર માલનો પમાર થયો. આવા કેટલાક કેસોથી તમે તમારા ધણીના હેવાદાર થઇ પડો છો, અને મુદત કરતાં વધુ કામ કરવાને માટે બંધાઇ જાઓ છો. વળી તે બધી મુશ્કેલીઓ ઝોળાં-ઝા પછી પણ પાછા તમારા વતનમાં આવી શકતા નથી તેમ નાતાલમાં પણ જુએ રહી શકતા નથી.

આ ઉપરાંત પાંચ વરસની મીરમીટ ખલાસ કરવા બદલ સ્વતંત્ર રીતે કમાઇ આવતું તમને મુશ્કેલ થઇ પડે છે. કેમકે નમાથી કમણ્ણીમાંથી દરેક મરદને દર વરસે પા. ૩ નો કર અને તે ઉપરાંત પા. ૧ નો માથા વેરો કરવો પડે છે. ૧૦ વરસ ઉપરની દરેક સ્ત્રીને પણ પા. ૩ નો કર કરવો પડે છે. આવા કારે કરને ક્ષિપે પોતાનાં કુટુંબનું બરજી પોષણ નહીં કરી શકવાથી મરદો ઘર છોડી જાય છે, અને તેથી સ્ત્રીઓને બેઆબરુ રહેતે કર કરવા પડે છે. જો અમરમ આમરીને પણ કર ભરે નહીં તો સરકાર તેઓને સજા કરે છે, તેઓનાં માથાં બોડે છે અને જેલમાં મોકલે છે.

આપણી માયાળુ સરકારે નાતાલમાં કેર વરસે છે તે બજાવાથી જુલાઇ માસથી નાતાલમાં હોદીઓને મીરમીટમાં મોકલવાની બંધી કરનારે કાયદો કર્યો છે. અહીં માસ પછી આ કાયદો અમલમાં આવશે. ઉપથી મુદત વીતે તે પહેલાં સંખ્યાબંધ કુલીઓને એકઠા કરવા નાતાલના જમીનદારોએ આજરે એ-થી એક સરકારીને પુછાજ બહલો આવવાનાં વચનો હાંમે મોકલ્યા છે.

પહેલાં નાતાલથી ૧૦૦ સરકારી ઉપક વાને તરફમાર થએલા પણ પાછળથી તે માંના વીરેક જણ પોતાના અજાન કાઇ ઝોને ફસાવીને તેમને મેરાઓને સ્વાધીન કરી પારાવાર દુઃખમાં નાખવાનું પસંદ નહીં કરવાથી અટકી પડ્યા હતા. માત્ર ૮૦ રહ્યા છે, અને તેઓ પ્રુલામત બરેલાં મીઠાં વચનોથી માણસોને ઝોળવે છે.

કુલી મેળવનારાઓને માથાં હીક ર. ૩૫ ની રકમ આપવામાં આવે છે. આ બોહો પોતાને મદદ કરનારાઓને વળી ૧-૧૦ રૂપિયા આપે છે. કુલી એકઠા કરનારા આ સરકારે પાછા જઇ મોટા પમારો મેળવતા થઇ જશે, ત્યારે તમારી દક્ષ આપવાત કરવા જોમ થઇ જશે. તમે ધારો છો કે ત્યાં તમને કંઈ કમાણી ન થાય તોપણ તમારાં બાળ બચ્ચાંને જાણ સ્વદેશ પાછા વળવાની તમને તક

મળશે? આ વરસે દુકાળ નથી. તમે અહીં બાક આનંદનું શેજ કમાઇ છો છો, અને તમારું બરજી પોષણ કરી શકો છો. લોભી બનો નહીં. ખોટાં વચનો આપનારને દુર દેશમાં નરક સમાન દુઃખમાં પડવા જાઓ નહીં.

આમના પટેલો! આપણે દેશ ખેતી વાડીનો છો. આપણે ખેતી સંચાથી નથી કરતા પણ હાથથી કરીએ છીએ. નાતાલ ના ખેતુઓ સંચાથી ખેતી કરનારા છે છતાં તેઓ કુલીઓ મેળવવા આટલી મહેનત કરે છે, તો તમે શું હાથ બેડી તમારા માણસોને થઇ જવા દઇ તમારી ખેતીને બિહાનબિહાન થવા દેશો?

તમારા દેશના કલ્યાણને માટે, તમારી આરમ સ્ત્રીઓની પવિત્રતા જે તમોને પ્રાણથી પ્યારી છે તેને માટે, પરોપકારને માટે સખ્ત મહેનત કરો.

ઈસિયુ આફ્રિકાના હોદીઓની હાડ મારીનો ઉપાય કરવા એક મંડળ સ્થપાયું છે. તેમાં મદ્રાસના સેરક બીજાપ રાજદ રેવરડ બ્રાઇટહેડ, પ્રેસીડેન્ટ; દીવાન બહાદુર આદીનારાયનીઆ, ચેરમેન; દીવાન બહાદુર એ. એ. મેલીદરાયવ અમર, ખાન બહાદુર મી. બબ્બુલ અગીઝ બાદશા સાહેબ, તથા મી. જસ્ટીસ પી. આર. સુંદર આમર, વાઇસ ચેરમેન; મદ્રાસની ઇડીઅન બેંક, બેંકરો; મદ્રાસ ના વેપારી મી. થાકુબહસેન અને મી. જી. એ. નાટેસન, સેક્રેટરીઓ; મોલાના અબ્બુલ સુબાન સાહેબ, ત્રેઝરર; એ અમલદારો નીમાયા છે. એકલે નાતાલ જતા અટકો. દરેક આમના પટેલે પોતા પોતાના આમના મરીબ લોકોને પોતા પાસે બોલાવી, આ ખખર વંચાવી. તેઓ ને નહીં જવા સમજવવા બાજમ છે. સરકાર આપણી સાથે છે, તેથી બીજા કોઇની પાસે વંચાવતાં તમારે કરવાનું નથી. તમારામાંના જેઓ નાતાલ જવા ધારે છે તેઓએ તમારી ચેતવણીને તિર સ્કારવી નહીં. તેને વિહારશો નહીં! વિહારશો તો તમે દુઃખી થશો, ખચીત દુઃખી થશો. અને પછી ધડી વીતી જશે ત્યારે પસ્તાશો. આ બધું સત્ય છે, ખરેખર! તદન સત્ય છે."

(સહી) જી. એ. નાટેસન,
સેક્રેટરી.

સાક્ષિ આફ્રિકન લીગ,
ના. ૪, સુંદરમ ચેટી સીટ,
મદ્રાસ.

આમની સલામાં સોનેરી કાયદો

તા. ૨૭મીએ ૨૧ વિશ્વમ જુએ આમ ની સલામાં દરોસવાલના સોનેરી કાયદા વિષે એક સત્તલ પુછેલો હતો.

જવાબમાં કોલોની આતાના પ્રધાન મી. હાર્ડોરટે જણાવ્યું હતું કે એ કાયદા સામે હાલમાં ફરિયાદો આવેલી છે, જે ઉપર પ્રાન અપાઇ રહ્યું છે. કુનિયન સરકારે કહેલ છે કે એ કાયદો થયા પહેલાં હોદીને જે વેપારના હક હતા તેમાં ફરક નાખવા સરકારનો ધરદો નથી.

મી. જો. ક્રીડીએ તા. ૨૮મી જુને જિવો સંવાલ પુછેલો હતો કે :— સોનેરી કાયદાની રૂઝી મુકરર કરેલી સરહદમાંથી હોદીઓને ખસેડવાની નોટીસ આપવામાં આવી છે તેનો અરજ, તે ધણીઓની મોક્કત બહલો આપ્યા વગર જપ્ત કરવા જેવો થાય છે કે નહીં? અથવા તેમને ફરજિયાત લોકેશનોમાં કંઠવા જેવો અરજ એ નોટીસનો થાય છે કે નહીં? અથવા તો એ નોટીસથી હોદીઓને બહલો આપ્યા વગર પોતાનો શેજમાર છોડી ચાલ્યા જવા કું કહેવા બરોબર થાય છે કે નહીં?

જવાબમાં કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે કુનિયન સરકાર એ બાબતમાં તપાસ ચલાવી રહી છે, અને કોલોની આતાના પ્રધાન સાંથી આવનારા ખુલાસાઓની રાહ જુએ છે.

સ્ટીમરોની આવજવ

[જર્મન લાઇન]

કેનલબર—તા. ૧૭મી આમરટે મુખજ બધા ઉપકરો.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમરસોટી—તા. ૨૮મી આમરટે મુખજ બધા ઉપકરો.

[બ્રિટીશ ઇન્ડિયન લાઇન]

પુરનીઆ—તા. ૧૧મી આમરટે મુખજ બધા ઉપકરો.

[ઇન્ડિયન આફ્રિકન લાઇન]

મીનેરીક— તા. ૩૭ આમરટે કલકત્તાથી માલ બરવા માંડશે.

કેમ્બીસીસ—તા. ૧૦મી જુલાઇએ કલકત્તાથી ઉપકરો છે.

કાકા—મેડા દિવસમાં કલકત્તાથી ઉપક વા વકરી છે.

પાસણીનો રાજ અને ડરખન મ્યુનીસીપાલિટી

હેલ્થ એન્ડ સેફટી કમિશન

મયા અંકમાં નાતાલના હેલ્થ એન્ડ સેફટી કમિશનરે જા. મ્યુનીસીપલિટીની આગેવાનીઓ સાથે મળીને કામગીરી વિશે અને કમી મયા હતા તે કામગીરી વિશે મુલાકાત છે:—

“ડરખનના હિંદીઓમાં પાસણીનો રાજ ફેલાતો આવકાવવાના સંબંધમાં,

“તમારો તા. ૪ થી જુલાઈનો કામગીરી મળ્યો. હિંદી આગેવાનો સાથેની તમારી મસલતથી ઉપજા કામમાં મદદ કરવાને કારણે યોજના મહાક હશે એવી મેં આશા રાખી હતી. પાસણીના ડરખને દવાવી દેવાના કામના હેતુ તમે સમજો છો, છતાં આ ખાતાની નેમ છું કે તે વિશે મેં તમને વિસ્તારથી સમજાવેલું, તેમાં પાસ કરીને હિંદીઓના સંબંધમાં ને મુશીબત આવે તેવું છે તે માટે સમજ પાડી હતી. આ સંબંધમાં હું એવી આશા રાખી રહ્યો છું કે તંદુરસ્તી ખાતા સાથે મળીને કામ કરવા હિંદી કમીટી ઉભી થાય તો તેની મારફત પશ્ચીમી મુશીબતો ઝીંકી શકાશે અને તકલીફ પણ ઝીંકી પડે.

તમારા કામગીરી ઉપરથી હું ‘એચ ડબ્લ્યુ’ હું કે પાસણીના ડરખ સંબંધી મ્યુનીસીપાલિટીની આ કીલ્લાબદને તમે પસંદ કરો છો અને તે સંબંધમાં તમે જાની શકે તે મદદ આપવાને તકવાર છે. પણ મારે ખેંદ સાથે કહેવું પડે છે કે તે સંબંધમાં હજી કંઈ મદદ મળી નથી.

પાસણીનો રાજ એક વખતમાં આ લતામાંથી નાશુક કરેલો છે. કામને પણ મુશીબત કે કચરાટ ન ઉભો થાય એવી રીતે આ કામ કરવાને હું ‘એચ ડબ્લ્યુ’ હું તમે જાણો છો કે એથી રોમને કાપી દેવાના સંબંધમાં કેટલાક બચ-ભો મોજુદ છે, કે જેની રૂએ આ કામ સંતોષપૂર્વક સંતોષકરક રીતે કરી શકાય તેમ છે. પણ અમલક પ્રેમ અને શિતળા જેવા એથી રોમના વાસરને વખતે હિંદી કોમે અતાકરકપૂર્વક મદદ આપી હતી, અને જાહેર તંદુરસ્તી ખાતા તરફના હિંદી કોમના આવા વલકુથી મને એટલો સંતોષ થયો હતો કે તમારા ડેથી કાષ્ટ ઝીંકા સંબંધમાં તો કામની જરૂર બીજા કુલ સમતાક ને વપરાય એવી મેં ‘એચ ડબ્લ્યુ’ રાખી હતી, અને તેમની સાથે જાણીને કામ મેળામાં આવ્યું હતું;

અને તેથી બધું કામ એવી સરળતાથી થયું હતું કે બાચ-ભોને અથવા તો સરકારી પાસણીનો અમલ કરવાની કામગીરી જરૂર પડી હતી.

હું આશા રાખું છું કે આ પાસણીના ડરખ સામેની મહાકમાં તમારી હિંદીઓ વડે હિંદી કામ તરફથી જોડાઈ મદદ અને મેળવી શકીશું. જુવના એવી જરૂરમાં આપી છે કે ડરખનની સંબંધમાં હિંદી પ્રકળીઓ મારફત આખી હિંદી કોમની પ્રતિનિધિ કહેવાય એવી એક વેલંટીયર ટુકડી ઉભી કરવી, કે જેના દરેક વેલંટીયર પાસેથી તેઓની સોજા વટીના પ્રજુબ કે સેક્રેટરીની મારફત કામ લઈ શકાય. આ તો પહેલી વાત; દરેક વેલંટીયરને જા. જોડાએ તમારો આપેલા દાખલાઓ વડે સહી કરાવવાની જરૂરનો બરોબર ખ્યાલ કરાવવામાં આવે કે જેથી કરીને મુશ્મલો અમલમાં મુકવાને તેઓ સમજાવવું તકવાર બને. હિંદી કામને માટે જોડામાં જોડા ૨૦ વેલંટીયરની જરૂર છે; પણ તે માનણી તંદુરસ્તી ખાતા તરફથી ન થવી જોઈએ. ડરખન કોમિટીને આ બાબતમાં એક બાંધી છે, એટલે જોડા મદદને માટે બરબ કરવાને તકવાર છે, પણ ઝીંકીસરે કરતાં આવા વેલંટીયરો દરહીઓ વિચાર સહેલાઈથી મેળવી શકે એવું સમજાવે હું માની લઉં છું કે વેલંટીયરોની માનણી તમારે તેઓની મુશ્મલો ડરખના હિંદી આગેવાનો હકુમ થશે. તંદુરસ્તી ખાતા આવા વેલંટીયરો સાથે કળીમળાને કામ કરશે; અને અરસપરસની મદદથી સરસ પરિણામ આવશે એમ હું આશા રાખું છું.

મેં તમારા કામગીરી જવાબ સંબંધી જાણ્યો છે, કેમકે પાસણીના રામથી આ લતામાં નાહક માણસનો મરો થતો અટકાવવાના કલાજ તરફ તમે જલુ બાવ બતાવ્યોએ એમ હું જાણું છું. જો તમારી કમીટીને કંઈક મુશીબત જોવામાં આવશે તો તે બાબતની ચર્ચા થતી વેળા મને બોલાવવામાં આવે એમ હું ‘એચ ડબ્લ્યુ’ હું. હેલ્થ આ અખતરામાં હિંદી પ્રજાના આગેવાનોની સન્તાવાર સંમતીની મારે જરૂર છે.”

ડરખનના એક મોરને મીલર (ખાટો જળનાર)ના કાષ્ટસે-સ વચર રોજબાર કરવા માટે કોરટમાં ખડો કરવામાં આવતાં થી ૩૧/૧૧ના રાંતની સળ થઈ હતી.

મોરા વહીવોનો હુમલો

નેટીવ વહીવોને અટકાવવાની પારણા

ફક્ત અમરિકાના મોરા વહીવો તેમજ એક મહત્વ સ્થાપવાની જોડાવજી કરી રહ્યા છે. તેમની એક મુખ્ય નેમ એ છે કે નેટીવોને કોરટમાં વહીવોત કરતા અટકાવવા. આ બાબત જરૂર ‘નાતાલ મરકમી’ સમ્પત ટીકા કરતાં કહે છે કે:— આવી નેમ જો પાર પડે તો કાવદાના પંધારીઓએ તેઓની સત્તાનો કુટ્ટ દર પચીસ કરોડ કહેવાય. તેમ કરવાથી હા હાતા અન્યાય કરેલો રાંતમેદ કાંબલ કરોડ કહેવાશે. આવો દાખલો બેસે તે ની કામિ નેટીવ પ્રજા વાજબી રીતે અત્યંત ગુસ્સે થાય. હિંદી બારીકટરને વહીવોત કરવા દેવામાં આવે છે. એઓ સેધ્ય લાવકાલણા કોમ તેને તે પશ્ચી કરતાં દેવામાં આવે તે બરોબર છે; કેમકે તેઓની કામની વહીવોત કરવા માટે તેઓની જરૂર છે. હિંદીના મોરાવંચી, પાસેથી કામ લેય છે બરા, પણ જો તે ઝીંકી બાધા સમજનાર અને તેઓની રીત ખાતથી માફિતી થરાવનાર તેઓની પોતાનીજ કામના વહીવો પાસે જતા તે અને અટકાવવામાં આવે તો તે પશ્ચ મેર વાજબી કહેવાય. અને નેટીવોને વહીવોત કરવાની હુમલને માટે બાંધી કરવામાં આવે તે તો આથી પણ ધણ વધારે અન્યાય કહેવાય. અમિઝીની ફક્ત ૬૪ ૬૦ લાખ નેટીવોની વસ્તિ છે, અને તે જોતાં જો નેટીવોને વહીવોત કરવાની બાંધી કરવામાં આવે તો અન્યાયની દેહ આવી રહી. કાંઈ જોશ નેટીવની વહીવોત કાંઈકા અમ તે ન બને તેવું છે, પણ તેથી નેટીવોને તેઓની પોતાની કામ નાં માણસ પાસે કાંઈકા સંબંધી કામકામ કરાવવાની કે તેની સલાહ લેવાની બાંધી કરવામાં આવે તો તે નીચતા કહેવાય. હાલ તો મોડાજ નેટીવ વહીવો છે, પણ કોમ કેળવણી દેવાલો પામતી જશે તેમ તેઓ કાંઈકા, પાધરીઓ વજેરની કોમ વધતાજ જવાના. જો વહીવો એમ કહી શકે કે કોઈ નેટીવને વહીવોત કરવા નહીં દેવામાં આવે, તો કાંપાકારી કોમ કા માટે નહીં કહે કે નેટીવોને જાણુ કાંઈકા દેવામાં નહીં આવે? અને બીજા ધંધ ડારીઓ પણ કા માટે તેનો દાખલો ન લેય કે નેટીવોને વહીવ કે કારીગર થવા જોતજન કાંઈ નહીં આપે, પણ વહીવને કારીગર બને કામ એવા માણસો તેઓમ

જ્યાં પડ્યા છે, અને તેઓને કાંઈ બંદ
કાપી કહે તેમ નથી. પણ તેઓ પોતા
ના કોમમાં કામ કરી કહે તેમાં તે કાંઈ
જ નથી, અને ખચ્છીત તે કાંઈ તેઓ
ને કાંઈ ના પસંદ પાડી કહનાર નથી.

એસીઆટીક સામે ધખારો

કમરસોરપની ચેંબરની તકનીક

કમરસોરપની વેપારી ચેંબરના છ
માસીક રીપોર્ટ દરમ્યાન હોદી વિષદ
નીચે મુજબ વિચારો જણાવવામાં આવ્યા
હતા :-

એનેરી કામદારી રૂએ આણેની કદમાં
થી હજાર લોકોને કાલવવા માટે ચેંબરે
સરકાર આગળ રજુઆતો કરી હતી.
અને હવે આમાં ચેંબરની કોસીરા
સહુ છે. આ સંબંધમાં પોએસ્ટરમ
આતે એક કોનફરન્સ ભગવાતુ છે જે
માં આ ચેંબરના પ્રતિનિધિ હાજર થાય
એવી એકવચ્ચ કરવામાં આવી છે. એસી
આટીક વેપારીને બધી જાતના ચોરાઓ
ફતેજન આપે છે એમ જાતાવનારી
વિચિત્રો મેળવવામાં આવી છે. આ સંબ
ધમાં ભોક્ષમત ઉભો કરવા માટે ચેંબર
સરકારને કહવા માટે છે, જેમાં દક્ષિણ
આફ્રિકાના જાણી ખાતર એસીઆટીક
એકોને ફતેજન ન આપતાં ચોરાઓને
ફતેજન આપવા માટે લોકોને કાલમણ
કરવામાં આવશે. મે માસમાં જનરલ
સ્મટ્થ અને મી. મીથી વચ્ચે ચએલી
સમજાણી જાહેર થઇ છે. આ સમજા
ણીનો અમલ કરતાં જનરલ સ્મટ્થ તે
ની જાણની કાંઈ રીત પ્રમાણે વરને
તેજ ચોરાઓ માટે સતેષકારક પરિણામ
આવી શકશે. સમજાણીની શરતોમાં
કાંઈ એવું નથી કે જે, એસીઆટીકમાં
કેસન એસકાર માણ થવું દર્શાવી શકે.
આ સંબંધમાં કમીટીએ જે કામ કરેલ
છે તેની વિચિત્રો બહાર પાડવી એ કા
પસંદ કરેલું વધુથી નહીં. પણ એવી
જાણ રાખવામાં આવે છે કે ચોરાઓનો
જાત મજબુત રીતે જાહેર થવાથી આ
જાણતમાં સરકાર જળવાન કાંઈ કામ
થઇ શકશે.

પ્રમુખ વચ્ચે

ચેંબરના વિષયપર ટીકા કરતાં પ્રમુખે
મીટીંગમાં નીચે મુજબ જણાવ્યું કર્યું
હતું :-

એસીઆટીકવાળા જાણત બહુ ઉપયોગી

છે એ તમે કહ્યું કરશો. એસીઆટીક
આ મામતો વેપાર વધુને વધુ પોતાને
કાલ કરતા જાય છે. આ જાણની કાંઈ
જાણતથી એસીઆટીક દરીદ્રામાં વધારો
થયો છે, અને એવું જણાય છે કે કાલ
માં એક નવી એસીઆટીક કુકાન ખુલ
નાર છે. આ ધણી અમત્યની બીના છે;
અને ચેંબરે એસીઆટીક વહારા સામે
જાકમ વચ્ચે ધારણ કર્યું છે. મારો
પોતાનો અભિપ્રાય એવો છે કે જે એસી
આટીક સામે વસી રહેલા છે તેમના
પ્રત્યે કનસાદુરવક અને ધાજળી રીતે
વગતવું જોઈએ, અને તેમનાપર કાંઈ
રીતે જુલમ ન કરવો જોઈએ, છતાં
આપણે સરકારને આમલ નો કરવેજ
જોઈએ કે એસીઆટીક માટે પાસ કરવા
માં આવેલા કાલકા તે અમલમાં મુકે.
આ તથા બીજા બિટીક કોલોનીઓનો
એવો અનુભવ છે કે પુરવ અને પશ્ચિમ
ના સુધારાઓ એકમ થઇ શકતા નથી.
તેથી પશ્ચિમના સુધારાને આગળ રાખવા
માટે આપણી દરજ છે કે એસીઆટીક
કાલકાઓ અમલમાં મુકાવવા દબાવ્યું કરવું.
જે આપણે આપણી ચેંબરને જાગતી
અને ખતીથી નહીં રાખીએ તો સરકાર
પર સામાજાણતી એટલી અસર થશે કે
આપણું વોટનું બળ નકાસું થઇ પડશે.
તેથી હું આજ રાખું છું કે હાજર
થએલા ચેંબરે આ જાણતની અમત્યના
જાણમાં લેશે, અને ચોરા વેપારીઓને
આ મંડળના ચેંબર થવા સમજાવવા
પોતાથી બનતું કરશે કાવિધમાં કારે
લકત લેવી પડશે એવું કામે છે, અને
હું ધારું છું કે જે આ લકતમાં આપણે
ન જીતીએ તો દક્ષિણ આફ્રિકા માટે બહુ
કામ કર પરિણામ આવશે. આ જાણત
એકલી વેપારી કામને કાસુ પડે છે એમ
નથી. તે ખેતીવાળા, કંઈએમકુનરવાળા
તેમજ વેપારીને કાસુ પડે છે, અને તે
થી આપણી દરજ છે કે આપણે આ
ચેંબરને કમરસોરપના ચોરા વેપારીઓ
ના બાહોશ મંડળરખ બનાવવી.

કાંડુસ્તાનની ટપાલ

તા ૧૭ આમરે દેરીકમાં જવા બેંચ
થવાની હતી.
તા. ૧૦મીએ મુરનીઆમાં આવવા
વહી છે.
તા. ૧૪મીએ કેનકરમાં આવશે.
તા. ૧૭મીએ કેનકરમાં બેંચ થશે.

દરસવાલમાં એસીઆટીક સામે કુખેરા

નવી હીલચાલ

માસીકનો કોનફરન્સ

(૧૮૨)

પોએસ્ટરમ આતે ત્યાંના ચોરાવેપારી
ઓની ચેંબર તરફથી એસીઆટીક સવાલ
પર ચર્ચા કરવા એક કોનફરન્સ તા. ૩૧
માએ ભરાઇ હતી. કમરસોરપ, વેનક
રસોરપ, કમારકસોરપ, લીકતનબરમ
વચેરે ટેકલેસી પ્રતનીધીઓ આવેલ હતા.
તે ઉપરાંત હાજર થનારાઓમાં પોએસ્ટ
રમના ચેંબર મી. એમ. એ. ચોટ્ઠ, મુનિ
યન પારલામેન્ટના પોએસ્ટરમ તરફના
ચેંબર મી. જી. એ. નેસર એમ. એલ
એ, તથા દરસવાલની પ્રાંતીક કાઉસીલ
ના ચેંબરે મેસરસ સી. વાન વેઇરન,
અને બી હી પીએનાર હાજર હતા.

ચેંબરના પ્રમુખ વચ્ચે

ચેંબરના પ્રમુખ મી. જી. એ. હરદ
લીને સલાતુ પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું
હતું. તેમણે મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં
જણાવ્યું કે ચેંબરના આમલ થયેને માન
આપી કોનફરન્સમાં આટલા બધા માણસો
હાજર થયા એ સંતોષની વાત છે. આવી
હાજરી બતાવે છે કે જે સવાલ આજે
અરજવાનો છે તેને અમત્યનો મજબૂતમાં
આવે છે. તે ઉપરાંત દરસવાલને ચોરાનો
મુલક બનાવવાની સહુની કમ્પા કોપ
એમ જણાઇ આવે છે.

મી. કાઉન્સીલના ચેંબરનું વચ્ચે

આ કોનફરન્સ કરવાનો વિચાર પ્રથમ
રજુ કરનાર મી. વાન વેઇરને સરખાવતુ.
આપણું કરતાં જે કારણોસર કોનફરન્સ
કરવાની જરૂર પડેલ તેની સમજ પાડી,
અને હવે કે આપણે આપણા રાજદારી
તકાવતોને જાણુએ મુકીને આ સવાલપર
જાણ આપવાની જરૂર છે. જેએ તકાવતોને
વચ્ચે કાલવામાં આવશે તો આ હીલચાલ
નિષ્ફળ જશે. એકુતોને અને મામકાં
ઓમાં વલનારા ચોરાઓને કવે કાલવા
માંડ્યું છે કે એસીઆટીકને ફતેજન
આપવામાં જુલ થઇ છે. જે હીલચાલ
આજે ઉપડરામાં આવે છે તે વેપારીઓ
ની અકાવતવું પરિણામ નથી, પણ લોકો
ની સામાન્ય કમ્પાનું પરિણામ છે. આવી
હીલચાલ જનર કેવી કાલ થાય તેનું તેમને
જાન થયું છે. એસીઆટીકની દરીદ્ર

થી તમારી જોવાઈના અવિષ્કૃત સમય નાક વળી જાય છે. એથીઆટીકા ખેતી માં કામચલાુ મળ્યાથી એ સારું પરિણામ આપ્યું છે કે એકતોતે એથીઆટીકા જાય ની બરાબર સમજ પડી છે. આ કીલ આજ ઉપર ટીકાઓ થશે. એવી ટીકાઓ માંથી આપણે આપણા કામની કેમ જોવાના કરવી તે આપણને જાણવા મળશે. આપણે આપણા કરાવેને મને તે થાય તેની સામે મળેને પણ જાણમાં મુકવાનો કરાવ કરવો જોઈએ. આપણે આપણી કીલમાં જોવા માણસોનો ટીકા મેળવી પ્રજાપતિ કરવી, અને તેનો હેતુ એવો રાખવો કે જેથી આ મુલકમાં એથીઆ ટીકા મજુર સિવાય બીજી રીતે રહે નહીં.

મો. નેસરે

(યુનિયન પારલામેન્ટના મેમ્બર) પોતાના લાપજમાં જણાવ્યું કે એથીઆટીકા છપી શેકનની તરફથી કરનાર કોઇપણ પાર્ટીમાં કું બળીક નહીં લાઇસેન્સ અને છપી શેકનના સવાલ સમ્બંધમાં યુનિયન પારલામેન્ટના રસ્તામાં મુશીબતો છે. એથીઆ ટીકા સાથે થતો વેપાર અટકાવવામાં લેવા મેલેલ મંડળને દરકતો આવશે. છતાં સરકારના કામ મજબુત કરવા મજૂ કરી શકાય તેમ છે. કું એવી કીમાયત કરે છું કે જ્યાં વેપારી લાઇસેન્સ સ્થાપિત થતાવાળાના કામમાં અથવા તો એક સરકારી અમલદારના કામમાં હોવા જોઈએ. જનરલ મોથા અને જનરલ રમટસે તો એથીઆટીકા છપીશેકન તદ્દન બંધ કરવા આમદ કરશે, પણ વહી સરકાર હીંદીનો પણ કરે છે. આ વરત કાંઈના રાજ્યાભિષેકનું હોવાથી હોહા થાય એ સરકાર પસંદ કરતી નથી. એથીઆટીકા પાસેથી માલ ખરીદતા મોકલને અટકાવવા પ્રતિબંધ છે. આ પ્રતિમાં ૮૦૦૦ જેટલા એથીઆટીકા છે. જેમાંના ૪૦૦૦ લાઇસેન્સ કરાવે છે.

મી. પીઆનેરે પોતાના તરફના ટીકાની ખાતરી આપી, અને એકત્ર થઇને કામ લેવા અલામત્ત કરી.

મી. એડ કોર્ક (કેમ્બરસ્ટોરપ) કહ્યું કે એથીઆટીકા બાહોશમાં બાહોશ વડીલ શેકીને જોરાના બજારમાં ક્યાંય વેદ હોય તેનો કાલ લીએ છે. માટે જોરા જોએ એકત્ર થઇને કામ લેવાની જરૂર છે. ત્યારબાદ તેમણે કેમ્બરસ્ટોરપ ડીસ્ટ્રીક્ટમાં એથીઆટીકા વેપારને લીધે ઉભી થયેલી મંજીર રિપર્ટનું વર્ણન કર્યું.

હીંદી છપીશેકન પ્રત્યેના વહી સરકાર આ વલણપર એકમાં મી. વાન વેલરને

જણાવ્યું કે જોરી પ્રજાના લોકો એથીઆ ટીકા સાથે એક સરખી પાવરી પર રહે એમ વહી સરકાર માનતી હોય એવું કું કારનો નથી. આપણે વહી સરકારના બંધનની બહાર નીકળી રીપબ્લીક તરીકે આપણને જાહેર કરવા માગતા નથી. કેમકે આપણે ના. કાંઈની પ્રજા મટવાના નથી. પણ આપણને આ બાબતમાં વાજબી સત્તા તો મળવી જોઈએ.

ત્યાર બાદ લ. બાલુ ચર્ચા થઇ તેમાં બધા પ્રતીનીધીઓએ ભાગ લીધો હતો. છેવટે સર્વાનુમતે એવો

કરાર

થયો કે આમા યુનિયનના જોરાઓના કાલ જાળવવા અને તેમને એકત્ર બનાવવા એક મંડળ સ્થાપવું.

આ કામ માટે કારા બાંધવા નીચે ની કમીટી નીમવામાં આવી:—મેસરસ ને. ને. હાટલી (પ્રેસિડેન્ટ), હોન્સ (વેન્ટરસડોરપ), હારટલી (કલારકમડોરપ), મસેલ (લીકતનબરમ), વાન વેલરન (સોસ બરમ), એડકોક (કેમ્બરસ્ટોરપ) અને ને. ઉલસ (વેલમરનસ્ટાડ).

બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી.

‘ડેલો મેલ’ ના હેવાલ

ઉપરના ફટરના હેવાલ ઉપરાંત ‘ડેલો મેલ’ના આજ બજારપત્રીએ નીચે મુજબ લેખીત એ જાપાસર મોકલી હતી:—

કેમ્બરસ્ટોરમાં બહુ ઉત્સાહ પ્રસરી રહ્યો હતો. હાજર થયેલાઓમાં એવો નિશ્ચય દેખાતો હતો કે એથીઆટીકા અથવા નાણુદ કરવા માટે મને તેવા આકર્ષ પગલાં લેવાં. મી. વાન વેલરને એકતો આ કીલ આજમાં સામેલ થયા તે માટે ખુલાશી કરાવતાં એવું જણાવ્યું હતું કે આજે જોરાઓના જગતમાં એક ખેતર હતું તેનો કું કામ આજે હીંદીના કામમાં ગયો છે, તે હીંદીએ કારમ પર કુશળ બોલી છે, અને બાહીની જમીન પોતાના કનજમાં લેવા માટે કુશલ રહે છે. પોતાના નામ પર ટરાંસફર કરાવીને હીંદી જોને જમીનના મજૂરી થવામાં જે જોરા જો સહાય થાય છે તેમને અપચકતિજી હપકો આપે. એથીઆટીકાને વેપારમાં હોતેજન દેવા માટે જોહાનસ્પરમાં જોરા જોના નામથી પા. ૪,૦૦,૦૦૦ ની રકમ મેંકમાં જમા છે, એવું તેમણે ઉમેર્યું.

મી. નેસરે કહ્યું કે નાદારીના કાપડા માં ફેરફાર થવો જોઈએ. એથીઆટીકામાં મોટી સંખ્યામાં નાદારીઓ થાય છે. રજા જોહાનના અંકજોમાં પરથી જણાય છે કે

આજે જે ફેરીઓ હોય તે કાલે વેપારી થઇ પડે છે.

જે મંડળ સ્થાપવામાં આપ્યું છે તેને પદ્ધતિની મદદ કરવાનો વિચાર મળ્યો જણાવ્યો હતો.

રજીસ્ટ્રેશન સમ્બંધી કેસ

જુએ હીંદ

તા. ૧૬ મી જુને વેલક્રસ્ટ ખાતે પોતાવું નામ બાપુ ફજલદીન છે, તથા પોતે ૧૯૦૩ ની સાલમાં ટરાંસવાલમાં આવેલ એવી જુહી હીંદીકત રજુ કરવા માટે એક હીંદીને મને અઠવાડીએ પ્રીકો રીઆ માજીએટની કોરટમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો.

કેનસ્ટેબલ મેમ્બરે પુરાવામાં એવું જણાવ્યું હતું કે આરોપીના અંગુઠાના નીશાન અને તેણે રજુ કરેલ સરેલીપીકિટ માંના નીશાન જુદા પડે છે.

આરોપીએ પોતાના પુરાવામાં જે હકી હતો જણાવી હતી તે પણ એક બીજાથી ઉલટી હતી.

મુકાલે આપતાં મેમ્બર ડીકલને કહ્યું કે આરોપીએ મજૂરી ખોટી વાતો કહી છે. તેણે કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને અરજીઓ કરી હતી તે પણ ખોટી હતી. ખોટી અરજીઓ માટે આરોપી તેના વહીલનો વાંક કાઢે છે, પણ કું માની શકતો નથી કે તેણે અરજીમાં કું છે તે જાણવા વગર સહી કરી હોય, અથવા તો વહીલે તેને ખુલ્લા વગર અરજી મરી હોય. આરોપી તે જાહા એકરાર કરવા માટે કું ગુન્હેગાર કરાવું છું, અને તે ગુન્હેગાર જાંબીર હોવાથી તેને પા. ૫૦ ના હાડની અથવા ૪ માસની કેદની સજા કરું છું.

ત્યાર પછી તેના પર રજીસ્ટ્રેશન સરદી પીકિટ ન બતાવી શકવા માટે કેસ ચલાવવામાં આવ્યો. આરોપીએ ગુન્હેગાર કહ્યો. તે માટે પા. ૧૦ ના હાડની અથવા ૬ અઠવાડીયાની જેલની સજા કરવામાં આવી.

ત્યાર બાદ ફજલ દીન કાદર નામના માણસનો કેસ કામ લેવામાં આવ્યો હતો, પણ તે હાજર થયેલ ન હોવાથી તેના જેલના પા ૧૦ જપ્ત કરવામાં આવ્યા હતા. તેનાપર તેની પાસે પરમીટ ન હોવાને કારણે છે.

સેક્રેટરી તા. ૩૦-૭-૧૧ રાજ લખે છે કે—સરકાર હેઠળ તા. ૨-૭-૧૧ ના રાજની જનરલ મીટિંગના આધારે કુલ રાજ્ય કરતાં આજ દિવસ સુધી નીચે અમલે રકમ મળી છે:—

જનરલ કોમિશનરે તે દીર્ઘકાળ પાઉંડ ૨-૨-૫ થીલક હતી. આરબાદ આજ દિવસ સુધી ઉપરાજીના પા. ૨૮-૧૧-૩ મળ્યા. કુલ પા. ૩૦-૧૩-૮ થયા તેમાંથી આજ દિવસ સુધીનો ખર્ચો પાઉંડ ૧૨-૧૪-૨ થયો તે બાદ જતાં બાકી પા. ૧૫-૧૨-૩ એકમાં સરકાર હેઠળ નામે જમા છે, બ્યારે પા. ૨-૭-૩ સેક્રેટરી પાસે રાખ્યા પડેલું છે.

જનરલ મીટિંગના કરાવ અનુસાર રમસાનમાં નોકર પશુ રાખ્યા હોવા છે. રંજની જેરેન્ટ હાથ સર કરી દીધું છે. તેમ જ નોકર માટે રસીકું તથા બીજા જે કાંઈ તોડ સંબંધી તે કામ પશુ સર કરી દીધું છે, અને ગલેસ પશુ સાફ કરાવી નાખ્યા છે.

કાલમાં જે કામ બાંધે છે, અને હવે પછી જે કામ કરવાનું છે તે અમા માટે પા. ૪૦ ની જરૂર છે. જે પછી સિપર લખ્યા અમલે પા. ૧૮ આકરે થીલક છે બ્યારે પા. ૨૨ હજુ ભેગમે છે. ૩૨ જમમાં વસ્તા ફરેક હોદ્દા બાંધ્યોને વીનલી કરવાની કે જે બાંધ્યોને ત્યાં ઉપરાજી કરતાંજો ન આપી કલ્યા હોય તેઓ પોતાનો ફાળો પમાડ્યાં સેક્રેટરીને મોકલી આપવા કૃપા કરશે.

આ ઉપરાજી તરફ કેટલાક મહત્વે બેઠકરપણ પતાવે છે તેઓને ખાસ વીનલી કરવાની કે તેઓ પોતા લાંબી વીચાર કરી સરવ બાંધ્યોના વીચારને મળતા મધ જશે.

તોફર વીજરેના હર માસના માહુ ખર્યા માટે જે જે મહત્વેએ પોતાની ઉદારતા બતાવી છે તેઓને તેમજ માહુ ઉપરાજીમાં જે જે બાંધ્યોએ મદદ આપી છે તેઓને આ તકે અહેવાલ માનું છું.

ઉપરાજી કરવામાં મેસરસ પી. વી. સંપવી, રવજી સુલા, મેસરજી હરીભાઈ દેસાઈ, વસંતજી દેવથી વીજરે બાંધ્યોએ ખરા અંતરસથી જે મદદ આ હેઠળે માટે કરી છે અને કરે છે તેઓને પશુ આ તકે ઉપકાર માનું છું.

ઉપરાજી પુર્ણ થયે તેના પીમતકારે હિસાબ બાંધી બહાર પાડવામાં આવશે.

આ ઉપરાજી માટે બહાર મામ વસ્તા હોદ્દા બાંધ્યોની મદદ આ પેપર મારફતે મામમાં આવી છે તેઓને વીનલી કરવાની કે કરબનમાં આ બજે સારી રથી તીમાં હશે તો બીજા બજેએ આપુ કામ કરવામાં તે કામસારપ થઈ પડશે તે ખાતર અને આ કામ તરફ ફરેક મહત્વની સરખી ફરજ છે તે ખાતર મોઝ મદદ મોકલી આપવા કૃપા કરશે.

મીટિંગના બાંધમાં હોદ્દા

મીટિંગનાથી બેઠક બખનાર બજાવે છે કે અને "દર્શનવાલ હોનીકમ" નામનું રાજકું બાંધુ પ્રમટ થાય છે તેમાં છેલ્લા બે માસ અમાં અહીંના તથા આ બાંધ્યો બાંધ્યોના હોદ્દાઓને વચોવવાને કામ કામ કરાવેલું બેવામાં આવે છે. પર રજના મેસરજોને અહીં મોકલ્યા હોવા આપી માનની નજરમાં બેવામાં આવે છે, બ્યારે એકજ સહેનકાહની પ્રમના હોદ્દાએ પ્રતે ઉલટી રીતે વસ્તમાં આવે છે. આ બાંધના અધિપતિની "વીજી" પર નાચી રહેલા કેટલાક મેસર લખનારાઓ પશુ રાજ રાજ નવા બુટા ઉપગમવી કહી હોદ્દા સામે અજોરવાળા લેખો તેજ બાંધમાં લખે છે, તે જી રીતે બીજી પ્રમના દીધમાં હોદ્દા સામે કલ્યા અને અદાવત પેદા કરે છે. જનકુર બાંધના રીપોર્ટને તેના મયા બાંધના હોદ્દાના અકમાં અમેના હોદ્દા લતાની કાચરી પ્રમટ કરી છે. તેમાં નિરપરાધી હોદ્દાઓને ખુબ વચોવવામાં આવ્યા છે [આવા લેખો ૧ ટીકાઓ કાઢ રખના બાંધમાં પ્રમટ થયા હોય તો અમારા માંયકો તેજા બાંધ અથવા બાંધના કાપણીઓ અમારા પર મોકલી ફેલે એવી અમે અમારા રાખીએ છીએ. — અ. ઇ. આ.]

બિહારમાં સરકારને મદદ કરનારી બુરખીઅન કમીટીના એક મેમ્બર મી. ડી. આર. હેડને મયા અમળવારે શીનીકસની મુલાકાત લીધી હતી. અને જે જે એકું તેમાં પોતાના દરેવની લામણી બહાર કરી હતી. મી. હેડનેને ખેતીના લાંબા અનુભવ છે, તેમજ કેટલોક ખાલો સાથે બહોળા સંખ્યા તેઓ ધરાવતા હતા, જે દરમ્યાન તેઓ હોદ્દાના મુજો પીંછાની ટકાપા છે, અને હોદ્દાની ધન સાધની બાંધ્યોને કલ્યા રેખા આપે છે.

નાદારી સંબંધી મોટીસો વગેરે

નાદારી, હાવીકના કુકોનકરે મહમદ સાલેહ (ફરે સાલેહ ખાન) ની નાદાર મીલકતની પહેલી અને છેલી વહેંચણી ના આકાશ માર્કિસમરમની સુપ્રીમ કોર્ટમાં તેમજ હાવીકના માહરજેટની કોર્ટમાં તા. ૧૫મી અગસ્ટ સુધી ખુલ્લા મુકાવામાં આવેલા છે.

કેપ્ટેનની, રાખરજનવાળા કે. એમ. નામક એન્ડ કાની નાદાર મીલકત સંબંધમાં વહેંચણીના આકાશ રાખરજન માહરજેટની કોર્ટમાં તા. ૩૨ જુલાઈથી સાત દિવસ સુધી અને પછી કેપ્ટેનમાં તા. ૧૦મી અગસ્ટથી ૧૪ દિવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા મુકાવામાં આવશે.

કરબન, મી રૂનીટવાળા આમદ કરીમ મુલ્લાએ તેના લેખકારો સાથે સમજુતી કરેલી છે. અને તેની મીલકત ઉપરના કાવાકારોએ કરબન માહરજેટની કોર્ટમાં આમદની તા. ૧૦મીએ દશ વાગ્યે લેખકારની મીટિંગમાં કાજર મુખ એવી મોટીસ આવવામાં આવી છે.

રોડીઓના ઉત્તરે નેચેલ અસાંતિ

રોડીઓની ઉત્તરના લામમાં મેટીઓમાં અસાંતિ માંહુમ પડવાથી, અને એક મેસર અમલદારનું તથા તેના તાબાના માણસોનાં ખુન થવાના ખબર મળવાથી એ અસાંતિ હાથી દેવા જરૂરન સાલેલ-વેસ્ટ આફ્રીકા ના મચરનરે ૨૦૦ માણસોનું હાકર અસાંતિવાળા લામમાં મોકલી દીધું છે. બીજા તરફથી અસાંતિમાં વસુદ નથી એમ જણાવી અસાંતિની અથવાઓ બંધ કરવા લોકોને કહેવામાં આવ્યું છે.

એડવરડ કાર્ટરન્ટર કહે છે કે : માણસ પોતા દુનિયાથી જુદો નથી એમ નહીં સમજે તો સુધી દુનિયા એકમ છે એમ તેને લાગવાનું નથી. ખુનખાર લોકોમાં ચાલતી હોય, માણસ માણસ વચ્ચે માંડ પંચુ બરેલી હરીફાઈ ચાલતી હોય, ફરેકની ચિકિત્સા અને નિદાન બેવા ખાતર અસંખ્ય પ્રાણીઓની કાપકુપ ચાલતી હોય ત્યાં એકતતાને વેદ થડી કાઢવો—એટલે કે એકતતાની નિરૂદ આચરણ ચલાવીને એકતતાની શૈલખેલમાં પડુ એ બિરકુરી સિવાય બીજું કાંઈ નથી.

સરસ્વતી રાંધણીની પાસેથી આજના
 નેહીલ બદલાઈ ગયો છે નેહીલને મારીને
 એકાએક જાયમાં મુકી તેમની પાસેથી શ્રી
 નાથે લૂટી એવાના કબજા મળ્યા છે.

ખેતીની અમુલ્યતા

નાતાલના ખેતીવાદી ખાતાના ઉપરી શ્રી. ઇ. આઇ. આર. શાવરે ડરબન ખુબીયમમાં નાતાલ સાવનીયીક સોશાયટી આગળ તા. ૨૧ મી જુલાઇએ બાપજી આપ્યું હતું તેમાંથી જામે જલ્લવાળેજ બાગ નીચે આપીએ છીએ :—

ઉપરના અંકડાઓ મળ્યા છે તે ઉપર થી એ વાત સાબીત થાય છે કે આ દેશ માં ખેતી કરનાર વર્ગે ધણે જોડો છે કુલ ૪,૦૦૦ ખેતરોની ગણતરી થઇ છે. તેનું 'ધણીપત્ર' કરનાર અથવા તો જોમ વડે કરનાર ૧,૭૬૧ જણ છે. તેઓના હાથ નીચે કુલ ચણી ૬૮૬ ગેરા, ૨૧ હજાર ૭૭૦ નેટીવ અને ૧૬,૦૦૦ હાંદીઓ કામ કરનારા છે. કુલ ખેતી કરનારાઓની સંખ્યાનું પ્રમાણ સરસાનની ગોરી વસ્તીની સાથે સરખાવતાં માત્ર ૭ ટકા જેટલું છે જમીનના વહેંચણીની સરેરાશ માથા દીઠ ૬૮૮ એકરની થાય છે, આવા ફરેક બાગમાં ખેતીનું અને તેને જમતું બીજું કામ કરવામાં સરેરાશ ૪ નેટીવો અને ૬ હાંદીઓ રોકેલા છે. જેના ઉપર દેશની આબાદી સંદર્ભે માટે આધાર રાખી રહે છે તેઓ ની સંખ્યા આઠવી થોડી છે એજ કુઃખ હાથક દેશ સુધારે છે.

કહેરમાં રહેનારા લોકોને સંબોધીને તેણે કહ્યું કે હાલના 'સોશીયલ' રાજ્ય બંધારણની નેમ એ છે કે તમામ પ્રજા વચ્ચે સહુને આબાદી મળે એવા રસ્તાથી કામ કરવું. તેમાં મામડાની છંદબીને—ખેતીવાડીની છંદબીને તે હેતુ પાર પાડવાનો મુખ્ય રીતો ગણવામાં આવે છે. કાષ્ટપણ દેશનો આધાર ખેતીવાડી ઉપર છે એ જોવાને બાપજી મોજુદ હાથમાં જો લઇએ. સને ૧૬૦૪ માં બર્મેરીકા ખાતે મુનાઇડેડ સ્ટેટસના ખેતીવાડી ખાતાના સેક્રેટરી શ્રી. જેમ્સ વીલ્સને બાપુ કહ્યું કે "એક વરસમાં ૫૦ કરોડ ડોલર જેટલી પેશાક આપનાર ખેતીના ધંધાની અમુલ્યતાનો ખ્યાલ, તેને ખીલ સરસમાં સરસ ધંધા સાથે સરખાવવાથી જરોબર આવી શકશે. આ દેશમાં ૨ વરસની ખેતીએ જેટલી પેશાક આપી છે, તેટલી પેશાક કોલમ્બસે અમેરિકા ખાંડ કોધી કાઢ્યો કારણી આજ સુધીમાં આખી દુનિયાની સેનાની આજોએ પણ નથી આપી. માત્ર આ વરસનીજ પેશાક તમામ નેકનલ જેકોની મુદી મીઠકત કરતાં ૭૪૬૫ થત છે; અને આ દેશના

તમામ ખનીજ પદાર્થોમાંથી, એટલે કે કોલસા, લોહ, ચૈન, રત્ન, પથ્થર, એ બધી વસ્તુઓમાંથી જે પેશાક થઇ છે તે ના કરતાં સાઝતણ મળી છે. ઉપરના વરસોમાં ખેતી એટલી બધી આબાદ થતી આવી છે કે ઉદ્યોગોની પડતીને લીધે દેશ થોડી આકતમાં આવી પડત તે તેથી ટકી રહેશે તો શું પણ આબાદ રહેશે છે. એટલે બાપુ છે એમ કે દેશની પેશા સંખ્યા દેશ નિભાવી રાખ નાગરોને બીકમાંથી બચાવી છુટા કરનાર દેશની ખેતીજ છે "

વિવિધ વિષયો

જિલ્લા ઉદ્યોગ દીમ

એવું જણાવવામાં આવે છે કે જોલ-હાંડીઆ હાંડેટ દીમને તેના એક ખેલાડી શ્રી. મોશી મેચોમાં સામેલ ન રહી શકેલા તેરી બારે જોટ ખમવી પડેલ. વિલા શતના એક ન શીયા ગોરા ખેલાડીએ હાંડી દીમની તારીફમાં નીચે મુજબ લખ્યું છે :—મેં હાંડી ખેલાડીઓને જોયા ન હોતા ત્યાં સુધી હું નહોતો ધારતો કે તેઓની દીમ પહેલા વરસમાં ગણવા લાયક છે તેમની સામે કારમાંથી બચવા ધણી કાઢી દીએને બારે થઇ પડશે એમ ધારવામાં હું એકસોજ નથી. તેઓના બેટસમેન સાધારણ બેટસમેન કરતાં ખૂબ ચઢીઆતા છે તેવાં એક અગ્રજી ખેલાડી શ્રી. મહેરજી છે. તેઓજ બીજો પ્રીન્સ ગાયકવાડ છે, કે જે બીજો રજીસ્ટર્ડ સીંહ નીવડવા સંકલ્પ છે. દીમની મોલીંગ મોલસ સરસ છે. સરેની પ્રખ્યાત દીમ ના જલ્લવામાં આ સાલ આવેલી કાષ્ટ પણ મોલીંગ જેટલી હાંડી મોલીંગ સરસ માલુમ પડી છે. તેમજ પ્રીલડીંગમાં પણ કાશ્યાપત, સાહસીક, અને કડપી માલુમો ની એ દીમ બનેલી છે 'હાંડીઆ' થત હશે છે કે એ કે હાંડી દીમે બહુ કાર આપેલી છે, છતાં તેમને રમતાં જોનાર કાષ્ટપણ માલુમ તેમના પ્રત્ય માત્ર ધરા બા વમર આજો થઇ જઇ શકતો નહીં.

પારીસની આકાશગંગા

પારીસમાં ધણી ધણી ઉપયોગી સરસા છે; તેમાં ત્યાંની માતૃશાળાઓની પણ ગણના કરવામાં આવે છે. આ શાળાઓ બેથી ૭ વરસ સુધીની વયનાં બાળકોને શિક્ષણ આપવા સ્થાપેલી છે. એટલે કે

શુદ્ધિકાળ બને રોહી માતા પદતિથી પોતાના બાળકને શિક્ષણ આપે તેવી પદતિથી બાળકને શિક્ષણ આપવાનો આ શાળાઓનો હેતુ છે. આ શાળાનો હેતુ બાળકને નિયમીત પાઠો શીખવવાનો નથી; પરંતુ પ્રાથમીક શાળાઓમાં શિક્ષણ લેવાને તેમને તકમાર કરવાનો છે. વળી બાળકોમાં હરીર સ્વચ્છ રાખવાની તથા સુધક અને મર્યાદાશિલ વરતન બધાવવાની ટેવો બાંધવાની પણ ખારજી રાખેલી છે. ઉનાળામાં સવારના સાતથી સાંજના સાત સુધી; અને શિયાળામાં સવારના આઠથી સાંજના ૭ સુધી આ શાળાઓ ખુલી રહે છે. પરંતુ શાળાનો નિયમીત વખત માત્ર સવારના નવથી સાંજના ચાર સુધીનો છે; અને આ વખતમાં પણ અરધી કલાક નાસ્તા અને રમત માટે; સવારના વખત ની અધવચે પા કલાક, અને બપોરે અરધે કલાક આરામને માટે; તેમ સવાર થાંજ (શિક્ષણ કરે થતા પહેલાં અરધી કલાક ઊંડરની કારીરિક સ્થિતિ તપાસતા, તેમનાં હાથ મેં પોવા વચેર માટે રાખેલો હોય છે. શિક્ષણ શૈક્ષણમાં સામાન્ય મીંગેનું શાસ્ત્રિયતાન, અંક માંધત, કુજોળ, ચિત્ર અને હુદરતી છતી હાસના પ્રાથમિક વિચારો એ બાળતો રાખેલી છે. પરંતુ બાળકોનાં મનજ થાકે નહીં, બપોર તેમને બોળ જેવું કામે નહીં, તે માટે ખાસ કાળજી રાખવામાં આવે છે. કાષ્ટપણ વિષયમાં વીજ મિનિટ કરતાં વધુ વખત રોકવામાં આવતો નથી. વળી એવી બ્યવસ્થા કરેલી હોય છે કે ક્રિયાથી (અર્થ મહેનત કરીને) શિખવવા જેવા વિષયો માનસિક (મન અને કુખિ વડે શીખવવાના) વિષયોની પાછળ આવે; અને માનસિક વિષયો વચ્ચે પણ રમત, સંગીત, તથા કલાવતનો થોડો થોડો વખત રાખેલો હોય છે. ક્રિયાથી શીખવવાના વિષયો પૈકી કુલ બનાવવાના કામમાં વધુ વખત રોકવામાં આવે છે; અને તે કામમાં બાળકોને ધણીજ રમુજ પડે છે. બાળક દીક એક પેનીથી બે પેની સુધી ખરજ થઇ તેમને જમાડવામાં આવે છે. કેટલાંક ઉદરનું ખરજ નહીં આપી શકે એવા બાળકો હોય છે; પરંતુ તેઓની માહીતી માત્ર હેડમીએસનેજ હોય છે. આ શાળાઓ કેળવણી ખાતાના અને મુ નીસીપાલીટીઓના એકત્ર ખરજથી નિભા વવામાં આવે છે; અને કેળવણી ખાતાના વડાની સત્તા નીચે તેની બ્યવસ્થા થાય છે.—'શિક્ષક.'

પાપનું નિદાન

(મયા અઠસી ચાલુ)

પ્રકરણ ૪૭.

જે મહુર વરગે જમીનપર રાત દિવસ સખત મહેનત કરે છે તેમના તાબામાં તે જમીન હોતી નથી એટલા જમીનપર ખીલ કુલ કામ કરતા નથી તેઓ કામદારે જમીનના માલીક હોવા બોલે છે? સરવ મનુષ્યો પાસેથી ઉધરાવેલા કરના પદ્ધતિમાંથી કામદારે રૂઠત નાની સખાએ તેનો લાભ લેવો બોલે છે, અને સરવે બધાને સરખો ન આપવો બોલે છે? મરીબ મહુર વરગે એ જે કારખાનાં અને ઝીમો પોતાની ભતિ મહેનતથી બાંધ્યાં છે, અને તેમાં રાત દિવસ મહેનત કરે છે તેના માલીક કામદારે ખીલ મનુષ્યો (બાળકોએ કે બેઝોએ) એ તે બધામાં ખીલકુલ કામ કરમું નથી, અને તે મલાવવા માટે પક્ષ કામ કરતા નથી.) હોવા બોલે છે? પહેલા સવાલનો જવાબ હમેશાં આ મુજબ આપાય છે કે તેમણે કાંઈ પક્ષ લેવા (રાજ્યની) બળવેથી હેલ છે તેના બદલામાં તેને જમીન આપવામાં આવી હોય છે અમરતો રોહડા પદ્ધતિ આવી ખરીદેલી હોય છે. નીરૂંધમી બાળકુ મીમતો, ખીલ સવાલના જવાબમાં એવો બચાવ કરે છે કે લોકો પાસેથી કર તરીકે પદ્ધતિ ઉધરાવ્યા હોય છે તે તેમના જ કમ્પાચુ વસ્તે છે, કારણ કે જે લોકો એ પદ્ધતિનો લાભ લે છે તેઓ તેમના માટે રાજ ચલાવે છે, તેમનો જરૂર પડે બચાવ કરે છે, અને તેમની વચ્ચે સલાહ અને કાર્તિ પથરા એવી રહેવા કોટીય કરે છે. ત્રીજા સવાલના જવાબમાં કહેવામાં આવે છે કે મહુર કરવાનાં કથીઆર, અને મહુરમાંથી ચલેલી પેદાશ એ તેઓની કમાણી છે. (આ સરવ મનુષ્યો, જમીનદારો, સરકારી અમલદારો, મીમત વેપારીઓ, અને કારખાનાં અને મીલના માલીકો, પોતાનાં કાર્તકરણ પુરવઠા માને છે કે તેમની પાસે નો સરવ કમળે સપુરણ કમ્પેસર છે, અને એ કમળે રાખવાને તેઓને પુરણ હક છે. આ પ્રમાણે નીરૂંધમી થીમતો મરીબ મહુરની મહુરથી ઉત્પન્ન થયેલી ચીજો, તેમજ જમીન ઉપર હકનો જે કાચો કરે છે તેમાં કમળ સત્તા નથી. કારણ કે સ્વચ્છ હવા, પાણી, અને સુરજ નાં જીવંતો મરીબ, એની ઉપર સરવ મનુષ્ય પ્રાણી માટેનો સરખો હક છે. તેવું જ જમીન આપત પક્ષ હેતુ બોલે છે.

જમીનની મીલકતનો હક એ જોરજબરથી જ સ્થાપા કરી દીધેલો હોય છે. એક ખીલ સાથે કમળમાં ઉતરી જમીનને નબળા પાસેથી જમીન ખુબી બીધેલો હોય છે. અને ત્યારબાદ કોઈને બક્ષીસમાં કે વેચાણમાં તે બપાએથી હોય છે. એક જમીન પર સરવ મનુષ્યનો હક હોવો બોલે છે, છતાં આજસુધી નબળા અને બચાવ સિવાયના નીરાધાર મનુષ્યપર પશુબળ વાપરીને નાની સખાએ પોતાનો જમીનપરનો કોમવટો ભળવી રાખ્યો છે. જે મરીબ જેવું પોતાની જમીન સમજીને તે ઉપર મહુર કરવાનું કહી કરે છે તો તરતજ પોલીસના અમલદારો માં કચેરી સ્થાપાએ તેને બોલાવી કોઠાવા મા તલવારથી કાપી નાંખવા તકવાર થાય. એટલે થીમતો મા જમીનદારો પોતે જમીન મા મહુરવરમના કાચથી પેદા થયેલા માલ ઉપર પોતાનો હક મા માલીકી લેવો છે, એવું મુખ્ય પ્રસોજન તેની મદદમાં કચેરી સત્તા હોય છે. એટલે પશુત્વ બળ વાપરી એ હક ભળવી રાખ્યો છે.

અમુક છુટકાઓ એકા સહ ટોળા બાંધીને એક રસ્તો પોતાના કમળમાં લેય અને પછી, બાંધી પચાર થતા મનુષ્યો પાસેથી અમુક રી કમળે જવા દેય, એને છુટકાની ટોળી પોતાનો હક સમજે છે. તેવી જ રીતે જમીનદારોના જમીનના હક વિષે સમજવું. સરકાર પોતે પ્રજા પાસે જુલમથી પક્ષ કર ઉધરાવવાનો હક સમજે છે તેવું પક્ષ ઉપર મુખ્ય સમજવું. એવું કહેવામાં આવે છે કે કર તરીકે જે પદ્ધતિ પ્રજા પાસે ઉધરાવવામાં આવે છે તે રાજ્યના દુરમન સામે બચાવ કરવામાં, પ્રજાની વચ્ચે સુલેહ અને કાર્તિ ભળવી રાખવામાં, અને પ્રજાના જલા સાર વિશાલ્યો વીચેરે સ્થાપવામાં વપરાય છે કે જે સરવને એક સરખી રીતે ઉધરાવેલી થઈ પડે છે. પરંતુ સરકારના જબર નામાં મુજબ આપણને ખબર છે કે રાજ્યના દુરમનો કોઈ પક્ષ છે નહીં. તે એ બધા ખચી પુરવઠા બતાવી આવે છે કે તેઓ રૂઠત સુલેહ કાર્તિય છુટકે છે. જરમન મહેનતકાક સરવત કાર્તિ છુટકે છે. પ્રજાસત્તાક રૂચ પ્રજા પક્ષ કાર્તિ છુટકે છે. કોટકાટન અને રૂચીયા પક્ષ સુલેહને આ દે છે. અને ટરાસવાલ તેમજ જીન પક્ષ સુલેહને કોવી બોલે છે એમ કમળ રાખે છે. કારે સવાલ ઉત્પન્ન થાય છે કે કોની સામે આપણને આપણો બચાવ

કરવાનો છે? એક મનુષ્ય પાસે કર તરીકે પદ્ધતિ લેતાં પહેલાં તેની બચસ્યા કર નારાએ બચાવ બતાવવું બોલે છે કે તે પદ્ધતિ તેમની સાચારીક તેમજ પારમીક ઉન્નતિ કરવા સાર તેવું ચીજણ આપવાં નાં વિદ્યાલયો બોલવા સારજ તેનો ઉપયોગ ખરેખર થાય છે. તેમજ એવી સંસ્થાઓની બાજુ જરૂર હોય છે એ પક્ષ બચાવવું બોલે છે. પરંતુ ઉલટું દરેક જમીનને એવું જ મનવું જોવામાં આવે છે કે જેઓ કર કરે છે તેઓ માને છે કે જે રીવાજને ભળવી રાખવા કોઈ પક્ષ પ્રમાણીક પક્ષે કારમ કરવું નથી પરંતુ પદ્ધતિ નો ઉલટો દુરઉપયોગ થાય છે, અને ઉપર બચાવેલાં વિદ્યાલયો તો તેમનામાંના મોટા ભાગને તલન નીરૂંધમી થઈ પડે છે તારે આ ઉપરથી સીક થાય છે કે પ્રજા પાસેથી કર ઉધરાવવાના હકની કમાતી બીલકુલ નથી. પરંતુ રૂઠત જોરજબર થીજ પ્રજા પાસેથી કર લેવાય છે.

[અગ્ર:.

ખહુરની લાઇસેન્સ અમલદાર

કરમનમાં ખીલ ઉપર એક મોરાએ દીશમ બોલવા લાઇસેન્સની ખરજ કરેલ. તેની સામે સ્પંના એક ખીલ દીશમવાળા એ ટાઉન કાઉન્સીલને અપીલ કરી હતી. આ કેસ આલતી વખતે નવા અરજદારની તરફેણમાં લાઇસેન્સ અમલદારે નીચે નો ખુલાસો કર્યો હતો :-

"મારો કે 'એન્ડીયન-સ કોન્ટ્ર' પર કેમીસ્ટની દુકાન બોલવા લાઇસેન્સની ખરજ કરનારને હું એવી ખીલથી ના કહું કે તેના આવવાથી તે કોરીના ખીલ કેમીસ્ટના વેપારને લુકાન થાય તો તે તમો (કાઉન્સીલરો) કમળ કરે છે કે વેરક રતીટમાં પહેલવહેલા આવી દુકાન બોલનારાઓ તેઓના નવા કરીશને બાવ તા અટકાવવા કાર્તકપાન થાય તો એક મળની વાત કહેવાય! પક્ષ તેથી અમને કાંઈ લાભ ન થાય; અને તેવી જ રીતે ખીલ ઉપર નવો દીશમ બોલનારને બંધ કરીએ તો પ્રજાને તેથી લાભ થાય નહીં. આમાં વેપાર ઉપર અંકુશ મુકવાની વાત આવે છે એટલે કાઉન્સીલ તેવું પચણ કરે તો તે કમ્પેસર કહેવાય કે નહીં તે હકા બરેણ છે."

આ જ લાઇસેન્સ અમલદારે નાતાલ ઉડવન જેરસ લાઇસેન્સની કેસમાં બીજેજ રંગ બતાવ્યો હતો.

ઉદ્ધિષ્ઠ આફ્રિકા દર્શન પરે એ જિંદગીનો સવાર

[અમનાર : એક હીંદી]

મનહરશમ

રવિશંકર સમાચાર

ઉદ્ધિષ્ઠ કર પ્રજાત યત્તાં અમનારને હીંદી
પ્રજા. મેં વીજળી બાલ પીમાં સમારી
હીંદી. સ્ત્રીમર આવી મહ હશે. આલ
મીમને મળુ. એલ પીમારમાં મરમ મરમ
પુ પુ અને મટમટ કરતાં એક અને
આલો પી હીંદી, અને એકપર બલ
પીમાં પડ્યા. પછુ અને. કાલ એક
સે. આલ સીની રજા લેતો આપુ.
આ રેકમાં આલ; કુકાન નંધ કરવા
ના કાલના નંધામાં; સુમરેલા મોરાની
સેકમાં તણવા; પછુ નસીબ તણકમાં
આમળતું આમળ. હીંદી વેપારીઓમાં
હીંદીનોલ વા રહેશે. મોકરી કરવી પછુ
વખતના હમે અને મહા નહીં. સવારથી
તે સાંજ સુધી કમ કમ ને કામજ. એટ
કુલ નહીં પછુ મજા સીધીએને લા
તે સત્રે અમીવાર વાળા સુધી મુરવાલું
કેમ છે. આ તો મોકરી કે મધાનપર. હીંદી
જીવે મોરાએની પેડી નવ વાજે ઉમડે,
સાંજના પાંચ વાજે નંધ મમ. કાપા
વંચવાનો, વજતા વાળએના ઉદ્ધિષ્ઠ વાલ
કરવાનો, દરવા કરવાનો એકીના મોકર
ને વખત મમે. પછુ આ કમનસીબ
કમને કાંઈલ બાલ નહીં. જિંદગી જિંદગી
રતા જિંદગીના કીની હમને પહેંઆ.
સીની રજા હીંદી, અને પોષ્ટપર સિધા
આ. સ્ત્રીમર પછુ એકલે આવી મહ
હતી. પછુ પ્રમીએકનના આલેખ ન
આલેલા હોવાથી કોમને સ્ત્રીમરપર આલ
ની રજા નહોતી. અમલકાર કરતાં કવમ
હમની પાંચ વખરે. તે પ્રમાણે કાપર
પોષ્ટપર નેર ન વાળ. સ્ત્રીમરની મજાક
પછુ કોમને ન જવા કે. ઉદ્ધિષ્ઠ કરેમિ
સિવ મનહરશમનાં ને વાંકા આલેથીલ
દરકલ કર્મ. આલેથીલ મળ્યા એકલ
અને અમલકાર આવે લાં સુધી એલો
જિંદગી પ્રમારથી વલ હરી. મેલકર કર
મલ ઉતારવાના સીને કુકા પકડી
હમણાં ઉતરે, હમણાં ઉતરે કરતા કમ
મલ પાલ લેતાં મેલ.

અમલકાર હમણાં અમલકાર
અમલકાર પધાર્યા. અને તપુચ કરે

મલ. પાલ નાપાલ કરતાં મી. મનહર
મામનો વારો આલો. કાપર કુપાથી ને
કે બાલેલા તો બાલું વલતા પછુ પરીકા
માં ફોલેલ મલ અને ઉતારવાની રજા મી
મળી. મી. મનહરશમ તો પુલ પુલ
મલ મલા. ગાંધી પોલમાં બાંધી નીચે
ઉતર્યા. મી. ઉદ્ધિષ્ઠ કરને મળ્યા એટલા,
અને માલને સ્વચ્છ કરાવવા કરટમ કી
માં મી. ઉદ્ધિષ્ઠ કર સાથે મલા. આપીક
કલાક બાંધીયા પછુ ગમે. આ પ્રમાણે
કારકારી મેલકીમાંથી મરેશમર ૧૨ વાજે
પને દેરેલો મહેતા કલમમાં આવી પડે
આ. મહારાજે રહેલ તો તપુચરજ
રાખી હતી એટલે પને જિંદગી જાવી લખ
મી. ઉદ્ધિષ્ઠ કરના મોરામાં મેલ વખત
ચોરે નિર્મીતપણે વાલ કરવા મેલ.

ઉદ્ધિષ્ઠ કર—કેમ બાલ. કુકાકરીમાં
તખીવત તો સારી હતી ને? કાપ જાલ
ની તકલીફ પડી હતી કે કેમ?

મનહરશમ—મીલકરના પ્રતાપે કાપ
જાલની આલક આવી નથી. મોર પછુ
નહોતા આલ્યા. તેમજ તખીવત પછુ
સારી રહી હતી.

ઉદ્ધિષ્ઠ કર—મારે તમારે વેર આમળ
સહુ સારી મળમાં છે?

મનહરશમ—સહુ સારી મળમાં છે.
માણુકર કાકા તમને મળવા મળ્યા
વલમે છે. તેમની ઉમર પછુ જરજરીત
મલ મલ છે અને રાત દીવસ મારો ઉદ્ધિ
ઉદ્ધિ કર્મ કરે છે. તેમજ લીલાવતી
બાળી પછુ તમારા દરકન માટે તરસી
રહી છે. મારી સાથે બધા સહેલા પેડી
આલ સહેલા તમેને સમજાવી દેલ એક
લાવવાનો છે. તમને ક વરસ તો મળ્યા
છે. હજુ લોભ છુટતોજ નથી. કાઆ
ધારે તો હરીઓ મોલકરવો નહીં. તેમ
જતાં કાળ અને રિતનુસાર જોગએ
તો આમથી તણ વરસ ઉપર દુર રહેલું
એકલે નહીં—જિંદગી તમને કર્મ ખમર
નથી? માટે મારી સલાહ છે કે બધી
વાલે નહીં તો હક માણુકર કાકાની
વાતએ તો તમારે સત્વર જવુંજ એક
એ. આપણા ધરમ પ્રમાણે કુકા વાત
તો મળીલ એકલે. તેમજ તમારી કાકા
વાથી એકની એકજ કમની પ્રમાવતીના
કમને સમજ પછુ સમીપ આવતો જાય
છે. જે વખતે પછુ તમારી કાજરીની
ખરે છે. આલ કાલ કરતાં કરતાં
પુલ માલને પછુ પ્રમાણે પ્રજા. તેમ
ના આલએ સ્વર્ગમાં કાર્તિ મેલ.

ઉદ્ધિષ્ઠ કર—કાંઈ વચ્ચે જોલવા જતા
હતા એટલામાં પુલ માતા સ્વર્ગેલ થવા
ની વાલ તાણ મતાં મહેરો એકલ રોક
મલ દેખાવા લાગ્યો. પુત્રપે દરને નહી
ખમલેલી હોવાથી, માતાની કુલાકાતનાં
હાંમાં પડેલાં હોવાથી, તેમજ પુત્રને
આવતા એક માતાને મતો આનંદ નીકા
જવાની ગુમાવેલી તકના વિમારથી મળ
મળીત મલ મલા. જેથી વાલને વિમાર
અન કરવા દુરસ્ત ધારણું. કીયાળ કાલી
જુએ છે તો આલી વાગી મલા છે. બાલ
મનહરશમ. તમે બાંધીયાજ કાકા
પાકયા મેડો વખત આરામ લ્યો. કુ
સેજ કુકાને મલ આપુ. બનતી તજ
વીને જલહી પાછો ફરીક. પછી આપણે
હરીઆ કીનારે દરવા જશું. અને એ
ખખતપર વધારે જિમાર કરશું.

[અમર.]

વેરલમ

તા. ૩૧મીએ એક અમનાર જણાવે
છે કે:—અનેના લખ્ય મંદીરમાં બાલ
નીકોરાસીક તરથી તા. ૨૮મીએ ક્યાને
મેજાવડો મલો હતો. આલે ૪૦૦ માણુસો
હાજર મળ્યા હતા. કા ઉપરત લખન
કીરતન તથા મેમિપેલેલું કામ પછુ
બાલુ તલેવંતસીક. મી. રામવજી મહેતા
તથા કિસુનદત મહારાજ, અમનાર મહા
રાજ વગેરેએ કરકુ હવું. તા. ૩૦મીએ
મંદીરની બવસ્થા અને રથાપના સંબંધ
માં એક મીડીય બરાધ હતી. તે કામ
માટે હાલો મતાં દરેક વસ્તીએ ૫૮ ૫૦
અને દરેક કમિટી મેમરે ૫૮ ૧૦ દેવ
એલો નિરમુખ મલો જે બહુસાર બાલુ
તાલેવંતસીક ૫૮ ૫૦, મી. દુનરરાજ
૫૮ ૫૦, બાલુ આલવસીક ૫૮ ૧૫,
મેલરસ રામવજી રમનામ મહેતા, કીસુન
દત મહારાજ, હેમરાજ પીમજી, બાલુ
રસીક, મેપાળ અને રજુનંદન (અને
મળીને), બાલુ મહેલસીક, રામ મહા
રાજ, બનપત તથા લાલા એ દરેક તરક
થી ૫૮ ૧૦, મી. અમરીત ૫૮ ૫ તથા
મી. હમણાં ૫૮ ૨ એ પ્રમાણે મળી
૫૮ ૨૧૨ની મહા જાહેર કરવામાં આવી
હતી. પ્રજાવજાત જે વસ્તીએ મેરકાજર
હવા તેઓ પછુ ધરમના કામમાં પુરો
કામ લેશે એવી બધા બતાવવામાં આવી,
અને ધરમએક કરી આપણી લખ અ
વિસમજ મલા હતા.

પરચુરણ ખબરો

વડી સરકારના કોમોની ખાતાની ઝોરી સ માં કાવથી મહાદેવીરા સેકરેટરી તરીકે રેટર સેટલમેન્ટના માણ અવરનર સર નેન એનડરસનની નીમણુક થઈ છે.

હીંદુસ્તાનની સમગ્ર વડી બદલતેમાં ન્યાયાધીશની સમજવા વધારવા માટે હીંદી પ્રધાન તરફથી એક બીલ આમતી સભા માં રજુ થનાર છે.

મોખાસા ખાતે મી. બી. કે. કાટ તરફથી "હીંદી પ્રધાન" નામનું અધવાદીક મુજરાતી કાષ્ટ પ્રગટ થવા લાગ્યું છે.

તા. ૨૪ થી જુને સર વિશ્વમ વેડર બરન તરફથી મી. જુપેન્દ્રનાથ બાસુના માનમાં એક ખાસુનો મેળવડો કરવામાં આવ્યો હતો. મીટીંગમાં નામાંકીત ખાસુનો હાજર હતા.

મી. અમીરજીવી જેઓ વિલાયતની પ્રીવી કાઉન્સિલના મેમ્બર છે તેમની એ કાઉન્સિલની ન્યુટ્રીસીઅલ કમીટીપર નીમણુક થઈ છે. આ નીમણુકની રજો તેમને વારસીક પા. ૪૦૦ નું સાલીઆજુ મળશે.

અમેરીકાજુ ન્યુયોરક કોરોપરિઓનું સહેર મજબૂત છે. હવે ત્યાં પશ્ચિમના સુધારાના પ્રતાપે ૧,૦૦,૦૦૦ થી વધુ જુને મરવાં કમાળ લોકો વસે છે. જેમ જેમ હોલતમંદની હોલત વધતી જાય છે તેમ તેમ કમાળ લોકોની સંખ્યામાં પણ કમેરો થતો જાય છે.

એવી બીના વિલાયતના હાથમાં પ્રતીક થઈ છે કે દિલ્લી દરબાર બરાધ મથા પછી હીંદના સરકારી ખાતાના વકા સર ઝો'મુર કેમ પેતાના હોદાપરથી ફારેમ થશે અને તેમની જગ્યાએ સર જેમ્સ પીલકોક્ષ નીમણું.

વિલાયતમાં વસ્તા એક પારસી મહરજે એક કવિત્વજોનું પુસ્તક લખ્યું છે, અને તે લોકો વખતમાં બહાર પડનાર છે. કેલકા બંગ્લો કાપાએ આ લેખકની કવિત્વ કમિતી બારે તારીક કરેલી છે.

લંડન ખાતેના મીનાઇ એલમીએ એક કાવજીમાં એવું કહ્યું હતું કે મીનમાં હોમરિઓનું રાજદાસી બાળકો જીન કોલકોમોતા કોટકુજ છે. ઉપરના

ઝોરતોને વેદ મળશે બારે મીનમાં પણ ઝોરતોને વેદ મળવા સંભવ છે.

હવાઇ વહાણથી લડાઇમાં જે અમલતા ભરેલો આમ અજવવાની વધી રહે છે તેનો નિચાર ફરી મીનતા લડાઇ ખાતાના કમલે કેલકા અમલદારોને હવાઇ વહાણ ની કળાનો અવપાસ કરવા ફરમાવ્યું કહે વાય છે. જે પ્રવીણ સાલુસોને એ કળા માં નિપુણ થવા માટે યુરોપ મોકલવામાં આવશે. તે ઉપરાંત પેટીન ખાતેના પ્રીટીક એલમીને મીનાઇ સરકાર માટે વિલાયત માંથી એક હવાઇ વહાણ ખરીદવા મુજબ વધારામાં આપ્યું છે.

'ઇડીઅન પેટરીઅલ' પત્ર હીંદી ક્રિકેટ ના સંબંધમાં જણાવે છે કે જે એક હીંદી ટીમ આસ્ટ્રેલીયા અથવા દક્ષિણ આફ્રિકાની ટીમ સામે તેમના મુલકમાં રમે અને તેમને દરરોજે તો ફેરોનીસ્ટોના આપણી ભતિ વિષેના અભિપ્રાયમાં ફેર પડ્યા વચર રહે નહીં.

'હીંદીઆ' જણાવે છે કે હીંદના રાજ્યા ભિષેક માટે લંડનમાં મલેસા દેલાવરના પરીણાઓમાં કેલકા નામકિત હીંદી બાનુએ પણ હતી. તેમાં મોપાળનાં મેમ્બ સાહેબ, વડોદરાનાં મહારાણી, વડો દરાના રાજકુવરી હીંદીરામ, ગોંડલના મહારાણી તથા ગોંડલની બે રાજકુવરી એ એ મુખ્ય હતાં.

હીંદના રાજ્યાભિષેકના સંબંધમાં બહો મહામ પેલેસમાં એક ખાસ કમળે જુલિઆના મજા નામાંકીત ખાસુસે હાજર થયા હતા. તેમાં કોલેનીઓના પ્રધાને તથા હીંદના કેલકા ફેશી સળઓ પણ હતા. આ પ્રસંગે (એક લેખક જણાવે છે) જનરલ બેથા હીંદના એક હેલી સળ સાથે એકાંત રચે જન વાતચીત કરના જેવામાં આવ્યા હતા.

'ઇસ્ટ'માં પ્રીટીક આમવા પહેલાના રાજ્ય જે એડીવ નામે ઝોળખાય છે તેના કાષ્ટ મહાદેવ બલી પાસાએ હીંદ અયોરજ ના રાજ્યાભિષેક વખતે એડીવ તરફથી હાજર રહેવા લંડનની મુલાકાત લીધી હતી. આ વહે મુલકીય મેમ્બરી કલ્લતી કમનારા મંડળના એક કેપ્ટેરેસને કે. સપ્રમ અમલદાર મહાદેવી આમેબની લીએ નમકાર પાસાની મુલાકાત લીધી હતી. અને તેમને એક સમગ્ર મેમ્બરી કલ્લતી હતી.

અમેરીકાના સીદી લોકના કલના હીમા વતી ડા. કુન્ડાએ વિલાયતમાં એક કાવજી દરમ્યાન જણાવ્યું હતું કે સુધારા માં આમળ વધવું હોય તો કલકા લોકોને ગજુતીમાં લીધા વચર તે બની કલકાનું તથી. કલકા લોકોને ગજુતીમાં ન લેવા તે બધા પ્રસાઇ સિદ્ધિતોને પુનકાર કરવા બરાબર છે. આવી પદતિની કદી ફતેક થાય નહીં.

પુરહીના ના સુધતાનના કાલકમલ પ્રીન્સ મુસુર કમેદીન રાજ્યાભિષેક સંબંધ માં લંડનમાં હતા. તે પ્રસંગે લંડન ઉસ્લામીક સોલાયતી વતી એક કેપ્ટેરેસને પ્રીન્સની મુલાકાત લીધી હતી. જે મહ રથોની પ્રીન્સને ઝોળખાણ કરાવવામાં આવી હતી તેમાં મી. એમ. બી. કાદર બાઇ તથા બીજા બે મજુ હીંદી મુસલ માનો પણ હતા. પ્રીન્સે જણાવેલું કે હીંદી મુસલમાનોની આબાદી અને ચલતી માટે મને અને મારી પ્રગળે કંડી લામણી છે.

મી. જુપેન્દ્રનાથ બાસુએ તા. ૨૫ મીએ હીંદી પ્રધાન કોરક ફરીકુની મુલાકાત લીધી હતી. મી. બાસુએ કેલકા અમલ ના હીંદી સવાલોપર પ્રધાનનું ખાન એન્ડુ હતું તથા દિલ્લી દરબારને ટાંકે અમલના કાર્તિ દેલાવનારાં પમલા લેવાની બર જણાવી હતી.

'ઇડિઅન' પત્ર જણાવે છે કે કેનેડામાં જતા હીંદીઓએ સીધી રીમરમાં જવું જોઇએ, એવી હરકત કેનેડીઅન કાયદામાં હોવાથી કેલકા કેનેડીઅન હીંદીઓ પેતા ના કુદાબ સાથે એવી રીમરની રાહ જોતા કલકાનામાં પડ્યા છે. આ બનાવે હાથમાં કેલકા ખાન એન્ડુ છે, કેલકા આ બટકી પડેલા લોકો કેનેડામાં અમીન કે બીજા મોકલત વરાવે છે, અને ત્યાંના હીંદીઓમાં આમેવાન અને માનીતા મજામ છે.

હીંદની વડી ધારા સભાના એક સભા સદ મી. મીર અલખપસુ દેલવે પર એક યોરુ સરકારી અમલદાર તરફથી અપમાન કરવામાં આવ્યું હતું. આ બાળતમાં મજુર અમલદારને શું સળ કરવામાં આવી છે, એવો સવાલ મી. ફર હારદીએ વડી પારલામેન્ટમાં પુછતા મહદ નીક હીંદી પ્રધાને એવો જવાબ આપ્યો કે મજુર અમલદારે સખીતવાર મારી મારી છે, અને તે ઉપરાંત એક વરસ માટે રજા લેખવવાને તેનો હક હીંદની વિલામાં આવ્યો છે.

હોંડુસ્તાનના અખરો

(હોંડી બપોરની)

મિત્રાના ના. રાજસાહેબે મિત્રાના ખાતે બે છનીમ ફેક્ટરી બને એક ફેક્ટરી પ્રેસ સ્થાપેલ છે.

મિત્રાના રાજસાહેબે પોતાના માતૃભી ની યાદમાં બનાવાયેલ સ્થાપવાનું કરાવ્યું છે અને દર વરષે રોકે તરફથી રૂ. ૫૦૦૦ની રકમ આપવામાં આવશે.

પાલનપુર એજન્સી સમક્ષ કાલ એક અગત્યનો કેસ આવે છે. હિસા કે પર્મા સરકારી તીબેરી ખાતાના કરાહ સામે સરકારી તીબેરીમાં રૂપીયાને બદલે ગાંધીના હસ્ત મુદ્રા એક સાબ રૂપીયાના સંબંધમાં ઘોટાલો કરવાનો કલકલ જવામાં આવે છે.

કલ્કત્તી પંચના આજ સંકરમારવની જયંતી ઉજવવાની બે વરસ થયા પ્રમા પડી છે. પહેલી જયંતી સાક્ષર શ્રી કમળાકર ત્રિવેદીના પ્રમુખપણા નીચે સુરતમાં ઉજવાઈ હતી, બીજી જયંતી કાલ અમદાવાદ ખાતે ઉજવાઈ છે.

કપડવંજમાં પાણીના બાંધકામ કરવા પાછળ રૂ. ૧૫ થી ૨૦ હજારનું ખર્ચ કરવાનું ત્યાંની બુનીસીપાલીટીએ મંજૂર કર્યું છે.

પેટલાદ કસબામાં પાણીના નળ નાંખવા માટે સુધરાઈ ખાતાની જનરેલ સહાયે રૂપીયા સીતેર હજારની રકમ મંજૂર કરી છે.

દેશી કેળવણી ખાતા માટે નવી વાંચન યાજાએ તમિલાર કરવા કાફ ચાર વરસ સુધી રૂ. ૨૦ હજાર ખર્ચવાનો કરાવ વહેદારા રાજ્યે કર્યો છે.

વહેદારા રાજનાં મામડાંઓની કાબાએ માટેના ચાલુ કાલના બજેટમાં રૂ. ૫૬,૦૦૦નો વધારો મંજૂર કરવામાં આવ્યો છે.

વહેદારા રાજ્યની ધારાસભાની બેઠકમાં નડીયાદ વાંચી શ્રી. હાદુભાઈ બી. એ. વધુમતે સુદી કહાપક્ષ થયું તે પરરાજ્ય ના વતની હોમના સભ્યે શરૂઆતે

તેમની નીમણુંક વધુમતે ૨૬ કરી શ્રી. વરજાશાં વાપણસાહેબે કલ્પ મંજૂર છે.

ખંભાતના રોક હસનભાઈ તમિલ ભાષીએ પોતાના હોમના સભ્યની ખુસાલી માં કેળવણી માટે રૂ. એક હજારની સમ્પત્ત કરી છે.

સુરતના કવેરી રા. ગા. નગીનદાસ કવેરમદ તરફથી ત્યાંની પાંચરાપોળનાં હોમને પાસ વગેરે પુર પાડવા માટે એક હજાર થીલાં જમીન આપી છે જેની કીમત રૂ. ૪૧ હજાર છે. તે ઉપરાંત તેમણે રૂ. ૨૦ હજાર મદદ તરીકે આપ્યા છે. ઉપથી જમીનમાં ૨૦૦ થીલાં બેઠાણ જમીન છે.

મુંબઈમાં એક દેશી માલીવાનનું વિના કારણ મોળીવડે મુન કરવા છતાં ગાંધી નામનો ગેરો દારૂમાં નિદેશ કરી છુટી મળે હતો. આ મુકાદા સામે બારે મોકલે ઉકેલે હતો, અને ગાંધીને સરકારે બીજી રીતે સળગે પહોંચાડવો બેઠાણે એવી સુચના થઈ હતી. કાલમાં એવું જણાવવામાં આવે છે કે બંદુક રાખવા નો પરવાનો છીનવી લેવામાં આવ્યો છે.

હોંડી સરકાર અને મુંબઈ સરકારની મંજૂરીયાતને આધિન રહી મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશને રૂ. ૫૫ લાખની ભેન કહાવવાની ધારણા રાખી છે. ગટરનું બાંધ કામ, સુધરાઈ અને પાણી ના બાંધકામ, જુલાખાનાનાં બાંધકામ અને બીજાં પરચુટણ કામો માટે આ ભેન બેઠાણે છે. મ્યુનીસીપાલીટીની સામાન્ય મહેસુલ ને ઉપર ૩ વરસની સરાસરી મળતાં વરસે રૂ. ૧ કરોડ જેટલી થાય છે તેની જમીનમીરીપર આ ભેન માગવામાં આવે છે.

સીતળા કહાવવાથી ક્યા ક્યા રોજો થવાનો ભય રહે છે તે સંબંધી અભ્યાસ કરવા કમતરી ખાતાના તથા કમરસી વિભાગત મથા છે.

મુંબઈમાં ભારત નાટક સમાજ તરફથી એક નાટ્યસંમેલન મળ્યું હતું, જેનું પ્રમુખપદ અધિરવ મહાવિશ્વાલયના વિદ્વાન મિત્રીપાલ પાંડત (વજી) દિગંબર પલ્લસકરને આપવામાં આવ્યું હતું. આ સંમેલન વખતે હોંડી નાટ્યકળાને

ખીલવા સંબંધમાં ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.

ચાલુ વરસ મોટી અકબરી હુબો હોવાથી મહકા ખાતે મોટી સંખ્યામાં હુબ કરવાને હાજરો મુંબઈ મારને જવ લાગ્યા છે, જેઓને સનથ વાળાઓ તરફથી સીતળાની રસી મેલવાનું કમ કદ થયું છે. - કા. મ. મેઝેદ

મુંબઈ ખાતે મારવાડી વેપારીઓની મેળવર ઉભી કરવાની મેહવણ થઈ છે.

મુંબઈ સરકારે વરતમાન પત્રો બેઠી યાદી બહાર પાડી જણાવ્યું છે કે ભવિષ્યમાં પોરટુગીઝ પુરવ બાંધકા ખાતે જનારા એલીપાટીકોને પોરટુગીઝ કોનસલ ની પાસપોર્ટ વગર કોનારે ઉતરવા દેવામાં આવશે નહીં.

પુરવ બાંધકા સાથે વેપાર ચલાવતી એક પેદીતા મોબલ કેશીવર સ સારી છાંદગીથી કંટાળી ગીરનારના પહાડ ઉપર જઈ રહીર થઈ ગયાના અખર પ્રમટ થયા છે.

મરહુમ મોનરેબલ રાવળહાદુર બેશી ના મરણથી મુંબઈની ધારાસભામાં ખાલી પડેલી જગા માટે શ્રી. કરી સીતારામ દીક્ષીત સોલીસીટર, શ્રી. ઘણ બાબાજી ખરે પશીર અને શ્રી. કદા સાહેબ કર હીકર મલી તથા ઉમેદવારો બાહેર પડયા છે.

પુના અને મુંબઈ ખાતે થોડાદોડની કરવોમાં મોટા જુમાર બેલાતો હોવાથી તે સાથે બપોમાં પોકાર ઉકેલે છે. એવો જુમાર રમાતો બંધ કરવાનાં પગલાં લેવા સરકાર વિચાર કરી રહેલ કહેવાય છે.

કલકત્તા ખાતે બાલુ સુરેંદ્રનાથ થોસ નામનો કમ્પસ મરણવક પધારીને આખીન થઈ પડતાં તેની સ્ત્રી સમજાવીએ મેડા ઉપર જઈ કીમતી કપડાં પહેરી, કપાળ માં તીલક કરી પંચ રંગીને પોતાના પતીના બીજાના નજીક આવી દુધર મારવા કરી હતી અને તે બાદ મેહામાં ગમાજળ નાંખી હરતે મુખે બેઠી. તે પછી તેણી ગીતા હાથમાં લઈ ઉભી રહી અને ફેરેસીન તેલથી કપડાં સળગાવી બળી ગઈ હતી. તેને કાલ અકલવવા

ਪਾਸੇ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਜ਼ਾਂ ਮਰਯੁ ਅਜੁੰ ਦਰੁ
 ਤੇ ਪਈ ਪਾ ਠਕਾਏ ਤੇਜ਼ੀਨੇ ਪਰਿਤ ਮਰਯੁ
 ਪਾਞੇ ਦੁਰੇ, ਯੇਨੀ ਸਾਸੇ ਤੇਜ਼ੀਨੀ ਥਾਥ
 ਜਾਞੀ ਢੁਲੀ.

અલ્પાદાનના કારણે આરંભમાં અલ્પપરના
ફરવારનું ચિત્ર મુકવામાં આવ્યું હતું.
તેમાં જોરા એકમીએને ઉભા થયેને
બાદલાદે તાજબ આવ્યાને દેખાવ
અર્થે છે. આ ઉપરથી દીકા થઈ છે
અને ચિત્રને નાપાયાદાર મુકવામાં
આવ્યું છે. એક બહુ પુરાણા કાળનું
ચિત્રાએનું બાદલાદે અલ્પગીરનું ચિત્ર
તેની સામે રજુ કરવામાં આવ્યું છે.
તેમાં સર દેખાવે અલ્પગીરની સમાપ્ત
દાખલ થઈ તખ્તથી દુર ઉભેલો જોવા
માં આવે છે અને તેના પોષાકમાં ફેર-
થીક મુસલમાની વગેરે જોવામાં આવે છે.
એ ઉપરથી એમ અનુમાન થયું છે કે
વિદેશી પોષાક પહેરીને કાંઈ મોઝાક
રાજદરવારમાં જઈ સફાઈ નહોતી.

લખતછેની રીત ક્રિયામન કોલેજમાં
 ઇરડુ સૌરત હેન્ડલુ સિદ્ધાંત કાલ કેટલોક
 વખત થયા હેવામાં આવે છે. ગયા
 એમીલ માસમાં તેની બીજી પરિક્ષા
 લેવામાં આવી હતી. તે વખતે કેટલાક
 સરકારી અમલદારો તથા પ્રતિષ્ઠિત
 મહત્ત્વના ત્યાં આમ તથા પદુ હવ-
 મા. એમ એલ. સેલે આજ્ઞાક પીટમેન
 ની રીત ઉપરથી તે રીત સૌથી ઠાઠી
 છે. પંક્ષિને પ્રસન્ન બાણ ગમામસાઈ
 ઇરડુમાં જાપાટખાંસ લાપણ આપ્યું હવ
 તે એટલે સુધી કે કાલ કાલ મીનીરમાં
 આજ્ઞાને ખસે સખ્ત ખેલવા જેટલી કડખ
 તેમજે વાપરી હતી. આ લાપણ તથા
 વિદ્યાર્થીઓએ આજ્ઞાને આજ્ઞાને ઉતારી લાપ
 હવું. અને તે સજીની સમક્ષ વાંચી
 સલખણું હવું. પોષ કોષ જગ્યાએ
 સરકૂતપણું હોંદી બેલાવ ત્યાં ઉતારી
 લેતાં મુસલ્લી પડે છે ખરી.

બીરીશ્વરસેન નામના એક બંગાળી
 એ નાની ઉંમરમાં ફારસી અને અરબી
 ભાષાનો ઉડો અભ્યાસ કરી ફેરબાંક
 અરબી પુસ્તકોનાં બંગાળી ભાષામાં
 ભાષાંતરો કર્યા છે. તેણે પેશવર સાહેબ
 અને ખીજા ફેરબાંક ઇસ્લામી મહાત્માઓ
 ના જીવન ચરિત્રો લખ્યાં છે. કુશાનને
 બંગાળીમાં તરજુમો કર્યો છે. બહીસનના
 અનુવાદ રૂખવેં શરૂ થયાં હતાં. પણ
 ફેરબાંકે લામ લખ્યા બાદ ફરૂ વરસની

જીભરે જ્યાં દુનિયા છોડી તેને ચાલ્યું.
જવું પડ્યું. બંજાળીઓમાં સારદાજીને
વિશે જાજળ પ્રવૃત્તિ જોવામાં આવે છે.

પૈસાની મોટી રકમ લઈ સરકારની
 શાળાનીલિની ક્ષીમાપત કરનાર જાણુ
 કાઢવા માટે બચ્ચીતા ચએલા રાય
 બદાદુર નરેંદ્રનાથસેન તા. ૧ થી જુલાઈ
 એ કલકત્તા ખાતે મુજરી થયા છે. તેઓ
 પ્રથમ મુસ્ત અબ્દીય વિચારના કતા,
 અને બોયકેટ વિગેરે સંબંધી હસપેતે
 ટેકા આપનારા કતા. પાછળથી તેમને
 રાય બદાદુરનો કલકત્તા મળ્યો, અને
 ત્યારથી તેમણે શાળાવારી વિગેરે વિષયો
 માં પોતાના વિચારનું વલણ ફેરવ્યું.
 અને તે એટલે સુધી કે પૈસાની ખાતર
 સરકારની દિમાપત કરવાનું પોતાને
 માથે લીધું!

કલકત્તા ખાતે કાસીમ જાનરના મહા
રાજાની કેટલીક જમીન હતી જે સરકાર
એંડ એકવીઝીસન કાયદાની રૂએ તેમને
રૂ. ૬૦ હજાર આપવા હરાવેલ. મહા
રાજાએ રૂ. ૭૦ આપવા આપવા કોરટને
અરજ કરી હતી. કોરટે તે ફાવે કાઢી
નાખ્યો છે.

એવી સુચના મળે છે કે હોદ્દાના રાજ્ય
રજવાડા અને અમીરવરમ પતી ના.
નીળમના હાથે ના. અહેનશાહને તેમની
હોદ્દાની મુલાકાત વખતે દબદબા અરેબો
મેળાવડો કરીને એક માનવ્ય તથા હીરા
ની બેટ કરાવવી.

કોદિનો બહેર હિલચાલ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੨੬ ਮਾਰਚ ੧੯੮੧

જાળામાં સ્ત્રીઓને ચઢતી અંગ્રેજી
કેળવણી આપવા માટે એક કોલેજ ચાલે
છે. તેમાં ભણતી બાલ્યોને વાઇસરાય
ના બાનુના કાચે મનાએ વહેંચી આપ-
વાનો એક મેળાવડો ઠક્કરા ખાતે મયો
કર્યો. કોલેજના રીપોર્ટમાં જણાવવામાં
આવ્યું હતું કે ૪૫ બાલ્યો કોલેજમાં
અભ્યાસ કરે છે. ૧૭૪ ઠાકરકુલમાં
અભ્યાસ કરે છે. ૪૧ બાળાઓ કોલેજ
ની મેડીંગ હાલિસમાં રહે છે. ઠક્કરા
કુનીવરસીદીની એકા પ્રાન્દરમીજીએવતી
પરીક્ષામાં એ કોલેજની ૧૩ બાલ્યો
પાસ થઇ હતી

विष्णु इन्द्राक्षर

● પદ્મનાભ મુદ્રા “ગુજરાતી” પત્રની

નીચેની ટીકા અનુવા લાખ છે:— સખજો
મળીને ૬ થી છ કરોડનો ખરચ થશે।
તાજપોથીની કિંમતે થનારી નથી। જો
કે સહેનસાહને માટે નવું તાજ કરાવવા
માં આવનારી છે. ધારવા પ્રમાણે એ
તાજ બનાવવા પાછળ નવ લાખનો
ખરચ થશે. સહેનસાહ જાતેજ તાજ
પહેરીને તાજપોથીના દરબારમાં હાજર
થશે, અને એજ તાજને બીજો દિવસે
ખેદાન મેદાન કરી નાંખવામાં આવશે।
જુના વિચારની ભરતખંડની પ્રત્યક્ષ આ
એક મોટું કહિલક જોવા લાગે છે.
દરબાર નિમિત્તે કરાવવામાં આવેલું તાજ
જાગી ફોડી નાંખવું તેને તે અપશુકન
માને છે, અને કહ્યું છે કે એ તાજનું
કાયમજ રાખવામાં આવે, અને તે હીંદના
તોષાખાનામાં બંધ પડ્યું રહે। બ્રિટીશ
રાજ્યકર્તાઓ એમ ધારે છે કે જો આ
તાજ કાયમ રાખવામાં આવે તો બ્રિટિશ
ના રાજ્યએને પણ ભરતખંડમાં પધારીને
તાજ પહેરવું પડે: અને જ્યાં સુધી
તેમ તાજ પહેરવામાં આવે નહીં, જ્યાં
સુધી તે સહેનસાહ જહાજ નહીં। એટલા
માટે તાજનો જાગીને જૂઠા કરી નાંખવા
માં આવનારી છે।

ਅਸਪਸ਼ਟ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ

છેડનાંઓને બચવજીવના રાજાઓએ
શીખવવાને રાજ્યાભિષેકની તકનો ખાસ
ઉપયોગ કર્યોલો જોવામાં આવે છે. તે
દિવસે નિશાળોમાં ખાસ મેળાવડા કરી
વિદ્યાર્થીઓ અમળ વાંચી સંભળાવવા,
રાજા અને રાજની તારીફનો ખરડો
સરકારી ફળવણી ખાતાએ બજાડેથી
તખ્તપર ઝોલે હતો તે ખરડામાં રાજાને
સાંખા છુદ્ગી બહાવાં છત્તર પાસે લાગવા
કરી હતી. રાજાનું દુકાન જીવન અરિત
આપ્યું હતું. તથા પ્રિટીય રાજથી
અનેક હોદ્દોને ફાવડાઓ થયા છે એમ
હશે તે વરજીવી ગતાવ્યા હતા. ફાવડા
ઓ બહાવતાં આ ખરડામાં નિશાળનાં
બાળકોને એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે
પ્રિટીય રાજથી આપણા જનમાલ સહી-
રુદામત છે; ન્યાયની અદાલતમાં લાજ
ને બકરી એક કીનારે પાછી પીએ છે;
એકથી બીજા છેડા સુધી ફેરવે નાખી છે;
દુકાન અસહની પેઠે વારંવાર આવતા
નથી કે તાલકારક હોતા નથી; મટરો
વિગેરે સુષરાશ ખાતાની યોજનાને લીધે
રોમમાંયા મુકત રહેવાય છે; 'ફાવડા
પ્રિટીય સરકારના આશ્રયથી' મેટાં સહેરો
ઉભાં થયાં છે; કાપડના પશુપટના કારખાનાં
થયાં છે. ભગેરે ભગેરે.

પરિચયના સુધારાનું જેર જેમના અમ
જવાબમાં આપ્યું છે તેઓ ઉપરનાને બાંહે
જ "દાખલા" કહેશે. મોટાં સહેલાં પર્વા,
કરખાનાં નાખવાં વિગેરે પ્રભાતી
મહત્તી કરતાં પાપમાંથી સુચવનારાં
બીજાં છે.

તે ઉપરાંત આ ખરડામાં કહ્યું છે કે
" જિંદગી રાજની ખસિકારી છે. "
" આ ખરેખરે સત્યમુખ છે. " "આરોગ્ય,
સ્વચ્છ, અને પરિસ્થિતિમાં અમારું કદી હવું તે
કરતાં હોંઠા આજે વધારે આપણાં ધન છે. "
જેવરે જિંદગી રાજ અમળ્ય રહેવા
અમરને પ્રારથના કરી છે.

મુક્તિ દેવ વાળાઓનો કામગીરી
હોંઠાં જેટલાક ધર્મચાર્યો તથા પાર્શ્વિક
નેતાઓ આજે મહાનુભાવોના પૈથાવડે
મોજાવામાં મગસૂલ રહે છે. પરંતુ
અમન સીંગે આજેના સમાજક અંધારો
ની સાંકળ મળાવતું કરી આજણ પડતા
વિચારોવાળાને જાતાવવામાં સફાઈ થાય
છે, અને બીજી રીતે પોતાના પંથ કે
સમુદાયની ખરી ઉર્જાત કરવા કાંઈ કરતા
નથી, ત્યારે તેમની આંખ સિધાસ્ય જેવું
કામ મુક્તિદેવવાળાઓ કરી જતાવવા
લાગ્યા છે. આ ખ્રિસ્તી કામ કરનારાઓ
જોડેને ખ્રિસ્તી જનાવવાના સાકારમાં
તેમના બહા માટે નીચેની યોજનાઓ
કામ કરે છે: -

(૧) એક કરોડ વજુકરો માટે હાથની
સાથો દાખલ કરવા તેઓ ધારે છે. (૨)
રેલમ જનાવવાના ઉદ્દેશ્ય માટે તેઓ
આર કારખાનાં બનાવે છે. (૩) બીજો
ને ભરત, સુંબસુ તથા ધીરજુકામ ધીખ
વે છે. (૪) કાંડો વોપવાનું સાહસ
તેમણે ઉઠાવ્યું છે. (૫) જે ઇસ્પીતાલ
અને પાંચ હવાખાનાં તેઓ ચલાવે છે,
જેનો લાભ હવેના માણસો લીએ છે.
(૬) જનાથ જોડરીએને જનીતિના
ધંધામાંથી ઉતારવાના ચક્ષુ ખાતાં તેમના
તરફથી આણે છે. (૭) ૪૦૦ કરતાં
વધારે મામડાંઓમાં તેમની નીતાઓ છે.
તથા ૨૦ જેટલા ઉદ્યોગ કુનરનાં કાર-
ખાનાં તેમણે ચલાવ્યાં છે. જે ખર્ચમાં
મળી ૧૦,૦૦૦ ઉપરાંત ઉકરા જોડરીએ
કેળવણી લીએ છે. (૮) મામડાંઓમાં
સાકુકારતા પંથમાંથી ખેડૂતોને જનાવવા
તેમણે બેગા ચલાવી છે. (૯) ચોરી,
શુદ્ધિ વિગેરે ધંધાવડે નબતા લોકોને
સુધારવાનું નિષ્ઠ કામ તેમણે ઉપાડ્યું છે.
પરંપર્યાં આપું કામ કરતા જે
ઉપર કહેલા ધર્મચાર્યો પોતાની વેલકા
અરેલી નીતિગીતિમાંથી નહીં જાણે ?

છપાઈ બહાર પડી છે.

છપન દારો

મહાન રોસ્ટરોએ જાણેલી સરલ વારતા
જોમાંની બીજી વારતાનો મુજરાતી ભાષા
રથ પુસ્તકરૂપે છપાઈ બહાર પડ્યો છે.
વારતા રસિક તેમજ બોધદાયક છે. મુજ
રાતી વાંચી રહે એવા રૂંદે હોંદીને આ
પુસ્તક વાંચવાની અમે બળામણ કરીએ
છીએ. એવું સિદ્ધાંત મહત્ત્વ કરવાયોગ્ય
છે. કિંમત દપાલસહીત પાંચ પેની છે.
લખો: -

International Printing Press
Phoenix, Natal.

હીંદુસ્તાની કારીગરી

અમારા કારખાનામાં વગામ માલ બોજા
હોંઠાં કારીગરીથી વહેવાર થાય છે, જેથી બીજા
પરેશી વેપારી કરતાં મજૂર દાખલ અને
સરસો માલ વહેવાર કરી ચાલે છે. આજા
કે કે રેસાજોમાંની હોંઠાઓ આ કારખાનાને
કેતેજન આપવા ચુકે નહીં.

કાફી વેપારમાં ચાલતી સરસી તેમજ બારી
કીનની ત્રેજો વગા સારાં અને હોંઠાં રાંકણાં
વાળા અંબુઓ તથા પાણીના કારા વગા કામ
લાભા આપવાથી હવેના મીટા જવામાં તથા
ર જાણીએ છે. કીનની પેટી બધી સારીકની
હીંદી તેમજ મેસ્ટમાં વેચાણે છે તથા મીટા
કેમથી બોજાર હવે છે. પ્રાપ્ત સીરક
મહે લખો.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban,
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાણું ઉમદા ફ્રેટ

અમે વહેંચણું

સફાઈની પેઈંગ, સારો માલ બધી
જગ્યાએ રોકડેથી તાકીદથી મોકલ્યું છે.
જોડકર મોકલી ખાતી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with
order. Write —

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIJRI"

તાણું ફ્રેટ અને વેંચણું.

સફાઈની પેઈંગ, સારો માલ, રોકડેથી
બધી જગ્યાએ તાકીદથી મોકલ્યું છે. જોડ
કર મોકલી ખાતી કરશે. લખો:

મહાનુભાવ હાંસિયો,
પો.બો. ૮૧૫, ૧૧૭ રીન સ્વીટ, હરબન.

રોકડ બહાર આવ

શી. જે. શી. જે.

કુલ હામનસ ૧૪માઈસ	૧૮ ૬	૧૮ ૬
માવલ માંબ ૧ ખરતાની	૨૦ ૦	૨૦ ૬
બીધડીના	૨૬ ૦	૨૭ ૦
એફ.એફ.ડી.આર.	૨૦ ૦	૨૦ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૭ ૬	૧૮ ૦
ચીની સકર	૨૦ ૦	૨૨ ૦
કુંડાના	૧૬ ૬	૨૦ ૦
દેશી ટુવેર દાળ	૧૭ ૦	૧૭ ૬
મનપુરી ટુવેરદાળ	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મસૂરની	૧૬ ૬	૨૦ ૦
મગની	૨૬ ૬	૨૭ ૦
ખડકની	૨૮ ૦	૨૮ ૬
અથા મુંબડના	૧૬ ૦	૧૬ ૬
" દાળ	૨૭ ૦	૨૭ ૬
વટાણા નાતાલના	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મકાઈ	૧૦ ૬	૧૧ ૦
બીનીસ	૨૫ ૦	૨૬ ૦
જુવર (કાફર મર્ન)	૧૭ ૬	૧૪ ૦
કડવું તેલ ૧માલન	૩ ૬	૪ ૦
ચેરડીનું	૩ ૬	૩ ૨
મીઠું	૩ ૬	૪ ૦
નાળીયેરનું	૪ ૩	૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૭ ૦	૧૭ ૬
પીણી	૧૫ ૬	૧૬ ૦
તીરકુળ નાતાલ	૧૧ ૬	૧૨ ૦
આટો હાઉસ હોલ	૧૦ ૬	૧૧ ૦
આટો (અંબીલો મીઠ)	૧૦ ૬	૧૧ ૦
બકાસી સોપારી ૧ રતલ	જા	૮
સરખા	પા	૬
ધી પેટી, ૪ટીનના પેઈ. ૮-૧૫-૦	૮-૧૫-૦	૮-૧૫-૦
પોરખ-દર	૬-૦-૦	૬-૧૦-૦
પારાશીન સીલવન	૭ ૩	૭ ૬
" વાઈટ રેલ	૮ ૬	
" " માલન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીયેર	૧૬ ૦	૧૭ ૦
દહી	૧૧ ૦	૧૨ ૦
કાકામંડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
સાણુ સીંક રોટન	૧૫ ૬	૧૬ ૦
સાણુ સનવાઈટ ૧૦ માંસ ૩૪ ૦	૩૪ ૦	૩૪ ૬
સાણુદાવમ્ ૫૦ કુંડાના		
જોડકની ઈમત	૧૨ ૬	૧૨ ૬
સાણુકરોસરીલ (ખા. ૬૦)	૧૨ ૩	૧૨ ૬
નેકર ટી	૧ ૮	૧ ૬
માચીસ લાવન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરની	૧૦	૧૦
તીલ પોઈટ સીમારેટ	૨૦ ૬	૨૦ ૬
નીમક (લીવરસુલ)		
ખરતા બેકની.	૪ ૬	
નીમક (ખરમની સાક)	૪ ૬	

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

பெரிய விலைக்கு விற்பனை செய்து கொடுக்கிறார்கள். பழங்கள் சிறப்பாக.
பயிர்வாசிகள் மற்றும் உற்பத்தியாளர்கள் அதிகமான விலைக்கு விற்பனை செய்து கொடுக்கிறார்கள். வாரந்தோறும் விலைக்கான செய்திகள் கட்டாகமாக அனுப்பப்படும்.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,
Box 1988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephones No. 855

G. H. Miankhan & Co.**GENERAL MERCHANTS AND DIRECT IMPORTERS**

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Sulliman & Co.**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULLIMAN"

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL,
Lindley'spoort } Dis. RUSTAN-
Steenbokfontein } BURG.
Rietfontein }

Box 18 LICHTENBURG.

नवसारी हॉट्टु युनाईटेड

ट्रेडिंग कंपनी.

पेतेवर: छ. ड. परेव

हॉट्टुस्थाननी मेसरी न्यायन प मभापी
अस्ते आवे वेचवामा आवे छे. अने भाव
भी पोशन इस्तु तथा कसकानु—सरस
अ.वस—मो.पु. मधीयाणु—मिह वभत
मभापी भापी करे.

ठे. नं. १ मीनारह स्थी

टेलीफोन नं. १२८६, नवसारीस्थान.

२. मे. 'Gaekwad', पेल. मो.स. ५२५०.

BOMBAY BAZAAR**LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.****SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA**

All kinds of White, Coloured and Tussock Silk, Silk Handkerchiefs
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સફુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હોલસેલ તથા રીટેલ.

દરેક જાતનું રેશમ તથા ટાંચા સિલ્ક તથા બીજી જાતનું રેશમ, દરેક જાતના રેશમી રૂપાણ,

હાથણીઓ, સાડીઓ, પાંચડી, બરીના ટેબલ કવર, તથા બીજી જેન્સી ચીજોના વેપારી,

નોંધ. અમારા આવ સાઉથ આફ્રિકામાં જ્યાં વેપારીઓ કરતાં ઘણા છે. તથા અમે એક જ આવ કહીએ છીએ
તે વખત માલ લીધાથી ખાતાં ચલે. બકારના ચોરસો ઉપર પુરતી રીતે ખાન બાવવામાં આવે છે. તથા
કે માલ લેનારને જે માલ મેણી લાગે તે એક વીકની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઇ બજારમાં

પમ્પેપપાર્—ફલ્ક અપ્પીરિકા પમ્પે લીયાપપાર્.

මොත්තේ තිබීමට සිසිලනාභිමය, පාඨනාමය, මැට, අභ්‍යන්තර, නිකායකය, රිකායකය, සිංහලය

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoo" Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Rabenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randers, 1 Roger-street
Importer.

ERRAHM NORODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock)

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

E. ABOORAKER AMDO & BEO.,
Box 441, 434 West Street.

M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, High Class
Tailor, 120 Grey-street

Hoosen Cassim & Co.,
Box 88 371 Pine-street.

IMPERIAL TOGAR MANUFACTURING CO.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Point.

J. B. Mahta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey-street
S. Peerbhoy Butler,
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

M. RAWAT & Co.
108 Queen-street.

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey-street

A. G. TIPSIS Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Bazar.
Merchant, Butcher & Importer
Queen-street

Mohambhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Does, Box 110 Tel. "Does"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

L. S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 58

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALBHAI BRULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Street
President-street

M. A. Ooovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANOR,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 4140

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaria,
224 Market-st

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3458.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: "V. Samy"
87 Jones-street

Kars Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

Suleman Ebrahim, General Dealer
Box 33, 73 George-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House.

T. Vedia Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhal a Speciality
67 & 69, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP

Moses Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTABHAI & DADOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

ISMAIL AMOD KATIK
Box 11.

LOUISTRICHARDT

Dungarhi Mora jee
P. O. Box 7

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANDE,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150

I. A. Oajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURIMOO MARQUES

HOMAJAY IDOLGI, Box 332.

Madhavjee Jetha & Co.
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

VRAJIDAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulshhdas & Co.,
Merchants & Importers. Box 141

NORTHDENE

Davjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PINT RUTING

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

MARTA & KRANTZBURG BROS.,
Box 100, Market Street

POTCHENSTROOM

G. K. Dami.
Box 28

PORT ELIZABETH

Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 521,

L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.

V. B. Namasoo,
General Merchant,
Namasoo's Buildings, Walmer St.,

R. B. Nidoo,
64 Walmer Road

Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.

PRETORIA

Obotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Two Branches: Standerton, Box 89

Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer

Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasmanji Pramanand & Bros
Box 33, Tel. add: "Vasmanji"

RIJENMOND

Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Kserom & Vansyl Sts.

BUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dholi,
Indian Laundry, Box 220.

SPENLOKEN

(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola.

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod-Vankar,
Farmer & Miller.

Hossein Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street.

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Eessack
P. O. Box 8

WARMBATH

A. M. Rawat,
Box 16.

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St, KIMBERLEY.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No 10. P.O. Box 30.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co.
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS,
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and A1

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 433. Corner Kalk & 14th Streets,
FRIEDRICH, JOHANNESBURG
Box 600 Tel. Add: "PAJANIDAR."
HEAD OFFICE: VARANASI, INDIA.

પ્રજાસભ્ય ભુલાભાઈ
ભાતની કા.
અમરક શિવ મર્યાદા

મરના દેલ, મટ, પાલુન, સમીર,
કેડ, કેપ, કુવાલ, કીરબાન, રેકમી
માલ વગેરે પરચુરલ માલ મળશે.
બારે, ભુલો અને બાત્રી કરે
ભેલુ મળત છે.

ઈડીઅન મારકેટ, સાલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્સી બીડ, બેલા-સમરમ.
બેલેન ૨૨૧૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar
and England.

About August 28th Goorkha 6300 tons
DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

About July. 27th Braemar Castle 6280 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

" Aug. 4th Cawdor Castle 6235 tons
For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.
Wholesale Grocers
& General Merchants.
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "GAMA"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLGY.
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 134, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.
હાલસેલ અને શીટલ મર્યાદા.
ઈડીઅન મારકેટી બજારમાં ઈડીઅન
બી મેંઝાવી સસ્તે દાને વેંચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પેરબાંદરનું તથા કલકત
તુ-સરસ માવલ-ચોખુ મધીઆલુ-જવા
બંધ અનમાલેક કરી ભુલો.
STAND 512, 17th Street VREDEBORF
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

**East Indian Trading
Co.,**

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પેરબાંદરનું પ્રુકબોદાર થી.
102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 85 Tel. Add: "FORBANDAR,"
Telephone 96

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PURNEA

Will sail on or about the 12 AUGUST
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પુણ ખબર

ધા પ્રિયોષ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવિગેશન કંપન.

સ્ટીમર "પુરનીયા" ટન ૩૩૦૫.

ઉપલીજન જાહેર વખણાએ લાઇનની મંજૂર અને હવે ચાલતી આજ
બોટ અંગેથી તા. ૧૨મી ઓગસ્ટ ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત કાંઝીનાર અને મોઝામ્બિક
જ દરેકરી મુખ્ય જશે.

મજૂર લાઇનની આગળેથી કે પાસે જશે. સાથે ઉપલા ફાઇનાન્સિયલ
મણી સારી સમય છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. સી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે બોટો તાના બાળબચ્ચાને
ઇન્ડિયા મુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
સલામત છે કે આવી ફેર મુજબની સુસાધીના અમુલ્ય તક મુખાવશે
નહી.

ફરત તમા સેન્ડ કલાસના પાસે જશે વાસ્તે પોરાકીવાળી કે વજરની રીટરન ટીકી
ટની સમય કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરમાની કરી ફરતે જમીન
ની ટીકીટ કલાવી થેવી.

કે પેસેન્જરો માટે કમળો તરેહની સમય છે. સારા જોશીજરો હોવાથી
કાઇપણ તરેહની અડચણ આવશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગળેથી જશે અને માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુખ્ય પહેલિયે તારથી ખબર મળે છે, જે જાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વમારે ખબર માટે મેસરસ મી. એમ. કાપુલ, ના. ૨૮ પ્રિન્સિપલ કમીટી
અથવા સ્કાંડ ૬૬૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોકેસાલ બેલ્જીયમ, અમર અમારે ત્યાં
જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવે.

મેસરસ એમ. સી. આંગલીઆ એન્ડ, ને ડબલ્યુ. ડન અને કું.
કેમ્બરીયલ રોડ, હરબન.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

કપડાં શોષરી અને દરેક જાતના પરચુરસ

માલની ડુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C

P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 829

આમમાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામડાં, રીંગડાં, પેટાં અથવા
ખકરાનાં ચામડાં, પેટાંની જાલ વગેરે
ખરીદવા માગીએ છીએ.

SUTTON FLACK & CO.

ચાંદીનું ધડીયાળ ભેટ

પતો ભેટ છે

સુરત જીલ્લાના ખેલેવડા મામનાં રહીશ
મી. હમીદીમ દુસેન બાંધાત, ઉમર
આશરે ૬૦ થી કરના મુખ મળેલ છે.
વરસ ૨ પર તેનો છેલ્લો પત્ર કેપટાલોની
થી મળ્યો હતો. તે બાક તે ક્યાં છે તે
પતો નથી.

ખરાખબર ચોક્કસ પત્તાસર નીચેને
સરનામે આપનારને ચી. રમુલ ચાંદીનું
ધડીયાળ ભેટ તરીકે સુરત રવાના કરવા
માં આવશે.

કુસુર દુસેન બાંધાત,

પી. એ. બોક્સ ૧૫૦

મીડલબર્ગ, ટ્રાંસવાલ.

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA,
ENGLAND and INDIA:

	s.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

**COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT**

P.O. Box 3755

3 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 159, MIDDELBURG, Transvaal

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

S.S. Kanzler leaving Durban about 17th, Delagoa Bay 18th August

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઈન.

શીપ મુલક બનાવી અમલદારો

સ્ટી. કેન્સલર જરમનથી તા. ૧૭ અગસ્ટ ને ડેલાગોબાઈથી તા. ૧૮ અગસ્ટ

જરમન અમલદારો જરમન તરીકે જરમન જાણ, જાણ, કમીશીયન, સીનીયર મેનજર અને લાઇન ઓફ મેનજર છે. એ બધું નહીં પડે.

મજૂર લાઈનની મેટા સુધારક દારૂમકર આવનાર દારૂમકર બનાવ અને દારૂમકર પહેલાંના છે. મુખર્દ પહેલે કે તુરત અહીં જોવાની ખબર મળે છે. કે જુલાઈ, મેનજર બરીબાવાના અને હવાઈર હેલ છે. ફરેડ, સેકન્ડ, અને રેન્ડી કીટિંગ બોરલી તથા વગર બોરલી વાળી મળે છે. બહારીઓ રેલી અને હપલોના તથા બોફીસરો આવનાર હેલ છે. લાઈનની રેલ, બોસ્તોને અવાદી બના. વીલ્ડની બરી પાણી, મુલકબાઈ બનાવ હીલ્ડન બોફીનો પુરો બોરોમસ્ટ હેલ છે. મલકલ કે સીમરો અલ પલિંગરોને મારેલ હેલથી હસ્ટગ્લની સવલત છે

જુલુ ખબર મળે લખાં વા પુછા નીચે સરનામે:

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK RASOOL

137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Fordsburg, Box 9347 J.B.

આંશે (વહાવતા પાટલી વેરાટીઓ તેમ સોની લોકેટ વગેરે પેસાન તેમ આપણ. આવ માટે લખો. શપદો થશે.

નાતાલ લીફ તમામ અમારે ત્યાંથી મેટા બજારમાં તેમ નેટની લોકેટ તેલથી મળશે. અને મેટા બજારમાં ખરીદીએ છીએ.

શી પીરબજાર સારો માલ. છીલવે મળશે. મગાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St, DU N.

અહીંસે રૂપિયામાં અમર નામ

નદીયાદ હોંડુ બનાવાયમનું પાકરનું કામ ફરીથી કરે કરવામાં આવ્યું છે. આખરે અંતે હવાખાનું, નિયાળ, મઉ કાળા, અપમજુલ, સીઓ મારેનું પ્રથમ મુક (વગેરે માટે રૂપ ઓરડીઓની બજાર છે. આવી ફરેક ઓરડી પાંખતાં પાંસો રૂપિયાનો ખરચ થાય તેમ છે. કેસ મહત્ત્વ ઓછો વખતે રૂ. ૨૫૦) આપશે તો તે મહત્ત્વના નામની એક ઓરડી પાંખી, તે ઉપર આરસપહાણની તકલી ચોટી તે સખી કાતાનું નામ અમર કરવામાં આવે. હાલના મહાનમાં જુદા જુદા સેળ મહત્ત્વોએ પોતાના નામની ઓરડીઓ અંધાવી આપેલી છે. આશા છે કે હાલ સીળ હોંડુ પ્રજા આ ઉત્તમ તકનો લાભ લેવા મુક્તિ નહીં. વધુ વિગત માટે લખો: મગી:—હોંડુ બનાવાયમ, નદીયાદ.

P.O. Box 441, Tel. Add.: "ABDOBAKER E. Abdobaker Amod & Brother, 434, West Street, DURBAN, Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks ઉચ્ચ ફેબ્રીક દરમીક ટોપીઓ, અસલી અને શારી ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices: Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Cassir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban Tel. Add.: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલના તંબાકુ.

ફરેકલીલ બજારમાં, સસ્તા આવે મળશે બહારના ઓરડર ઉપર તુરત ધ્યાન આપવ માં આવશે. એક વખત અભજાવી ભેટો. લખો, અબ્દુલ કાસીર સોન ૧૩૬. ડી સી.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer, 60 Wick St. Verulam

E. P. MODI & DBSAI

તાજાં નાજીયેર, બજારમાં તથા હૃદય વાવવાના તથા ખાવના માટે ખાલ ખદર બીનીસ વગેરે હમીલ મળે છે. લખો વા મગી Stand 59, 60, Indian Market P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phulpur, Natal.

No. 32—Vol. IX.

SATURDAY, AUGUST 12TH, 1911.

Registered as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

INDIANS IN THE EMPIRE

"WEAKNESS CAN NEITHER DEMAND NOR MAINTAIN RIGHTS"

ONE of the best comments we have read regarding the position of Indians within the Empire is made by the *Modern Review* of Calcutta in its July number. Referring to a cablegram from London reporting the proceedings of the Imperial Conference, the Editor says:—

The above telegram tells us what we can expect from the Imperial Government and what from the colonies. While we by no means think that the sympathy of the former is unwelcome, we do think that a mere expression of sympathy cannot make us more acceptable to the latter. We also think that the Imperial Government could and ought to have taken a firmer stand on our behalf than it has done. We, however, do not blame it; we blame our own weakness.

We also recognise that weakness can neither demand nor maintain rights. It can receive only favours, which can develop into actual rights only as weakness gives place to strength. Every nation has certainly the right to say who shall or shall not enter its territory. But justice demands that if it denies admittance to a people, it shall not also in its turn enter their country. But the strong aggressive nation says: "keep us out if you dare and can." Then the question becomes only one of organised strength on the one hand and of its absence on the other. The weaker party can then appeal only to "the modern international conscience" and the God of Righteousness. But though God abases the proud, does he help those who rest satisfied with their weakness?

An Anglo-Indian View

"England has founded two very dissimilar empires, one inhabited by Britons and the other by Asiatics (says the *Carl and Military Gazette*, Lahore.) In working to draw to-

gether the component parts of the first she ought to look forward to the day when the two main divisions will learn mutual sympathy and understanding. She ought not to acquiesce in legislation by one against the interests of the other for, apart from moral considerations, to do so will only increase the difficulties of the future."

What the Aga Khan Says

His Highness the Aga Khan, on July 3rd, delivered a lecture at the Crystal Palace, on "Moslems in the Empire," in the course of which he said:—

"If by education the myriads of India can be taught that they are guardians and supporters of the Crown, just as are the white citizens of the Empire, then the realisation that India and the self-governing Dominions stand and fall together, bound by a community of interests and a common cause to maintain, will have come. It is only from the realisation of this identity of interests that Great Britain can remain the foremost of States, for by herself she has not sufficient population to defend her vast commerce and Empire."

India supplies the men, while the self-governing Dominions of the Mother-country supply the energy and directing force."

In British Columbia

The *Weekly Sunset* (British Columbia), in its issue of 27th May, refers to the prohibition of Indian residents' wives as follows:—

"If we admit the Hindu—we have done so—and permit him to hold property—we have done that too—why should we not let him pursue happiness or sorrow in double happiness? It is the inalienable right of a British subject to live with his wife or to take her with him where he goes. If he is permitted to land in another

part of the Empire and to assume the responsibilities of citizenship which ownership of property implies, how can he logically be deprived of the right to assume the further responsibility which devolves upon a husband and a father as head of a household?

The Hindu has not been a failure in this country. On the other hand he has been considerably a success. That does not argue that we want any more to come here. We have now a sufficiency, but having them here we are bound to respect their rights as citizens and British subjects. It seems to us that as Britishers ourselves we can hardly refuse the request of the Hindus already here to bring over their wives and families and thus increase their happiness and their usefulness as citizens."

Commenting on the Imperial Conference, the *Standard* says:—

There was little that could be said in favour of such kinder treatment that was not said by Lord Crewe, but he knew all the while that he was addressing Prime Ministers who were not only bound by the exclusion laws of their Dominions, but also by the fixed opinions of their people. Therefore, in his remarks, there was not so much a direct appeal for the modification of such laws as a statement of the desire of the Government on this question. The responsibilities of Imperial Ministers towards the people of British India caused the Earl of Crewe to make the appeal all the more strongly. That he was speaking in real earnest was evident from the reply of Mr. Batchelor, the Minister for External Affairs in Australia. He made it quite plain that no appeal could be made to Australians on behalf of the coloured races that would have the least effect. The question of right and wrong, of kindly or unkindly treatment, does not trouble the ex-

cluding Dominions. The white people policy is one which passes without material challenge in all of them. This is especially so in Australia and New Zealand, where rather curiously there is no colour problem as there is in South Africa. The objections, as expressed by both Australia and New Zealand in the conference, were partly industrial and partly racial. With the South African Ministers the question is more direct and pressing, for with them the problem is not one of the future, but of the present.

Indians in British Columbia

A Colonist's Appeal

India extracts the following from a letter written by the Rev. Dr. Spencer, Superintendent of the Local Option League of British Columbia, on the subject of the Hindu difficulty in that Colony:—

"If the white man intrudes himself upon India, he cannot complain if the Hindu, also, wishes to take advantage of residence in another portion of his own Empire. If a British subject is found in the heart of the Chinese Empire, the jungles of Africa, the streets of Moscow, Vienna, Berlin, Paris, New York or Mexico, he can generally claim protection whether his skin be black or white. We admit the Chinaman on a \$500 head tax. We admit a limited number of the Japanese if each one has \$50 in his pocket. We admit the Doukhobor from Russia and the negro from the South and their wives and families, as well as other nationalities, all of whom are absolutely foreigners from a British point of view, but when it comes to the question of admitting the Hindu, our present emigration regulations require that he should have \$200, with the disadvantage that he must come direct from India without any transshipment. This he cannot do, because there is no line of boats from India to Canada, nor can he have his wife and children here for the same reason. It is proposed to take some steps that will alleviate the conditions and help these people, if they are going to stay in Canada, to settle in a Canadian way and to live in homes with their families, such of them as like to come. To do this, our Federal Government is being asked to amend the emigration orders-in-council and not compel a British subject from India to have \$200 on arrival, and the Japanese, a foreigner, to only have \$50. The former may not be too much, but in view of a common citizenship the latter is certainly too little, even though we have friendly treaties with Japan. Also the Japanese, who are foreigners, are allowed to come to the

number of 400 a year; the same limitation might be placed upon the Hindu. The Japanese are allowed to have their wives and children, and if the Government of Canada and the people of Canada have any respect for the morality of these men they should also be allowed to have their wives and children. It may be said that their domestic customs are not what they should be; neither are the Chinese domestic customs what they should be; neither were the domestic customs of the Doukhobors and Galicians what they should have been at first. The health authorities in any province can change these conditions if they will. The Hindus protest against insinuations of a want of loyalty to the British throne and King. They are willing to submit themselves, as all Canadians do, to Canadian law. They have invested several millions of dollars in this province, and are prepared to lay aside a part of their earnings for further investment, and therefore the protection and promotion of the interests of our brothers from the East is an obligation in common with those of other nations."

Anti-Asiatic Agitation

Germiston Location

At the Germiston Town Council meeting held on the 3rd instant, Cr. McAllister asked if the chairman of the Health Committee was aware that the Receiver of Revenue was issuing trading licences to Asiatics and natives to trade in the location. Cr. White said they were only aware of that morning and the committee were taking the question up strongly.

The Conference

The *Star's* Potchefstroom correspondent reports the speeches at the "Asiatic Conference" somewhat fuller than Reuter, whose report we published last week:—

Mr. J. A. Naser, M.L.A., made several practical suggestions for dealing with the problem. He asked the Conference not to run off with the idea that it was only the farming population who were responsible for the large increase in Indian trading, as he had found that in Klerksdorp, for instance, people of good social position were known to be patrons of the Asiatic stores. He was concerned, he said, with the vote which had been given in the Transvaal Provincial Council on the Stallard motion, but he was unable to account for the motives which had led to the division on the lines which were known to them. Speaking for the Union Parliament, Mr. Naser said that Generals Botha and Smuts had insisted on the entire prohibition of Asiatics in immigration, but the Imperial Government, while being sympathetic, had had to consider the claims of Indians,

though they admitted that every young country had the right to decide as to the elements which should constitute its population. He referred to the fact that under the stand Townships Act power was given to enforce penalties against persons letting stands to coloured people, but the law was not enforced, the reason given being that it was desired by the Government not to make trouble in the year of the Coronation of King George V. He wanted to see all the trade licensing in the hands of an appointed Government official. He feared the question of preventing people from buying from Asiatics would prove very difficult. He also advocated amendment of the insolvency Act. There were some 8000 Asiatics in the country, and about half these held trading licences; it had been proved, too, that the hawker and pedlar of to-day was the trader of to-morrow.

Mr. Adcock represented the Krugersdorp Chamber of Commerce, and his speech on the subject is reported by the *Western Chronicle* as follows:—Mr. Adcock said they were all agreed that the association should go ahead at once. It must be non-political, so that they should not be divided. They knew that the Asiatics had the cleverest lawyers and barristers looking for weak points in their harness. The Indians went out of their way to get white men to lend their names, so that they might purchase land. In Krugersdorp district some of them had large buildings with white tenants in them. What they, as a body, had to do was to convince their people of the heinousness of supporting the coolie, and that every time they dealt with those people they were driving a nail in their own coffins, and a dozen in the coffins of their children. He urged them to exercise great care in the selection of delegates. The Dutch farmer was the most practical of men and the most thoughtful of men when his children's welfare was at stake, and he should, therefore, be taught how this Asiatic question endangered him.

At the conclusion of the Conference Mr. Adcock moved a vote of thanks to the Potchefstroom Chamber of Commerce for convening the meeting, and said they were greatly indebted to Messrs. Van Veyeren and Naser, and all who had helped to bring it about. He could see now that they were on the right lines. They were trustees of this land—he spoke as a South African—and now that their duties had been so clearly pointed out, they must not fail to fulfil them.

Ring out false pride in place and blood,

The civic slander and the spite;
Ring in the love of truth and right,
Ring in the common love of
all that is good.

Tuberculosis in Durban

Meeting of Indians To-night

Mr. A. Christopher, Hon. Secretary of the Colonial-born Indian Association, informs us that, as a result of an informal discussion between Messrs. J. Royce, V. Lawrence, Hosen Dawad, and himself, at Mr. Rustomjee's premises, and of a Committee meeting of his Association, a meeting of Indians representative of every section of the Indian community, and others, will be held at Mr. Parsee Rustomjee's, Field Street, Durban, to-night, at 6.30 p.m., in order to form an Anti-Tuberculosis Indian Committee and to decide upon incidental matters.

Exclusion of Native Lawyers

What the "Mercury" Says

Dealing editorially with the proposal to exclude Natives from the legal profession, the *Natal Mercury* says:—

In our opinion, such a proposition carried, would be monstrous abuse of authority on the part of the legal fraternity. It would be carrying the colour bar to the point of rank injustice, and would be establishing a precedent that would be deeply and most rightly resented by the native population. Indian barristers are allowed to practise, and it is right that they should be allowed to do so when properly qualified, as they are required to deal with the legal affairs of their own race. Indians employ European lawyers, but it would be grossly unfair if they were debarred from obtaining the legal services of men of their own race, able to speak their language, and acquainted with their customs. It would be infinitely more unfair if natives were to be debarred for all time from practising as lawyers. There are some six millions of natives south of the Zambesi, and it is difficult to imagine anything more unfair than to have it laid down that under no circumstances should there be native lawyers. It is highly improbable that a European should go to a native lawyer for legal advice, but it would be wicked to make it impossible for a native to ever have the chance of consulting a man of his own race in litigation or the management of legal affairs. There are very few native lawyers at the present time, but as education spreads there are bound to be more, just as there are certain to be more native doctors, ministers, and others of the learned professions. If the lawyers are to have the right to say that no native shall ever be allowed to practise law,

why should not newspaper editors, for instance, not claim an equal right to have natives excluded from having anything to do with newspapers, and on all through the trades and professions? One does not want to encourage natives becoming highly skilled artisans or qualified lawyers, but there are men among them who will become both, and nothing can stop it. Besides, of course, they can work for their own people, and surely no one can deny their right to do so.

From the Editor's Chair

WITH SUBMISSION

"The Creator created power for the sake of protecting weakness. When a weak person fails to find a rescuer the great rod of divine chastisement falls."

Thus spake the old Wisdom, and few save the cynical and thoughtless will question the pronouncement even in this matter-of-fact, worldly age.

The faculty to see present-day happenings as they will look in history, to perceive and understand the signs of the times, to bring to bear a real sense of proportion and of perspective, especially in regard to one's own conduct, is, unfortunately, rarely present in a people, and perhaps scarcely more frequently in a people's statesmen.

Yet the oft-told tale of nations and empires points the moral that every career is marked by a period, some stage in the nation's life, which decides whether the zenith has been reached and the decline that leads to decay is imminent, or a fresh lease of life and usefulness may be looked for. And the test by which nations and empires have ever survived or succumbed, the standard by which they have been weighed—and so often found wanting—has been the old-time test of the talents. "Account, oh steward! for the power entrusted to your hands!" would seem to be the summons to which all rulers, individual or collective, have sooner or later to answer. Signs are not wanting to those who are capable of detachment sufficient to observe them, that our Empire, long foremost in the van of modern civilisation, an empire that has been a medium of power perhaps hitherto unequalled in influence and extent, is to-day facing with this critical period in its career. An intelligent examination of happenings that have been and those at present being witnessed, may assist to a fairly accurate estimate of the probabilities of the future. Few will question that, compared with its contemporaries, and perhaps, too, with many of its predecessors in the world's history, and allowing for defects characteristic of the times

through which it has lived, the Empire that took birth in the tiny British Isles has on the whole, well carried forward the torch of human progress. If actions have sometimes been nearly as clumsy as they have been well-meaning, if conduct has not infrequently been somewhat wide of avowed principle, the broad spirit pervading the Empire's growth and expansion has been the meting out of justice, the ensuring of fair play and the protection of the weak from the bully. That selfish considerations have oftentimes triumphed over good intentions may be true, but the rough honesty of purpose that counts perhaps more highly than the things actually done, remains nevertheless, and a little good intention perchance counts for much righteousness when might is generally held to be right and the weakling is regarded as the legitimate spoil of the strong. An impartial wielding of the sword of justice, as between conqueror and conquered, equality of opportunity, incentive to self-improvement, government in the interests of the governed, fairly express the impulse that has inspired Britain's expansion.

But with the passing of the erstwhile colonies into self-governing dominions a change of far-reaching importance has come about. The protectingegis of the central power over the subject peoples spread throughout the Empire has been gradually relinquished. In response to the clamourings of the insistent dominions, sometimes more concerned for their own narrow interests (as they see them) than for the larger interests of the Empire as a whole, the claims of the minor children of the Empire have frequently been jettisoned. Precedent has been made the vantage point for setting up still further precedent, until the mother-country now finds herself virtually incapacitated from defending those of her children who are least able to protect themselves against even the most flagrant and patent acts of aggression.

The practice of sacrificing principle to expediency is like all bad habits. It grows with indulgence and saps the morale of its victim. To-day, we find responsible British statesmen, who a dozen short years ago urged the claims of the British Indians of the Transvaal to equal treatment as civilised citizens of the Empire, either dumb in the presence of their continued ill-treatment under the Imperial flag, or driven to weak unconvincing excuses for their changed attitude. We find men of the importance of Sir Arthur Lawley enunciating the startling proposition that Imperial pledges solemnly given and recorded may be broken should they prove inconvenient when the time comes to redeem them. Still more recently, we see a journal of the weight and influence of *The Times* laying down as a canon of British ethics that "No promise can in equity

be held to extend to new conditions which those who made it could not possibly foresee." Would "The Thunderer" similarly excuse the husband who abandoned his wife for a new lady-love? Or, the unnatural father who neglected his family on the ground that he had not foreseen that their maintenance would entail so much exertion and self-denial on his part? How have the mighty fallen! Surely, this is the road that leads to decadence and death.

The criticism upon which we have ventured is no malicious attack upon the Empire to which India and Indians throughout its boundaries have paid glad and loyal allegiance. Rather is it criticism born of loving concern for the Empire's future, of jealousy for its good name and its honour. The tie that binds India and India's children to the Raj is made of more lasting material than mere self-interest. India's sons have never paused "to reason why" ere they sprang to help the Empire in the hour of her need, nor to make conditions and weigh the advantages of retaining or of dropping the Imperial connection. Apart from the considerations of duty which should be paramount, it may not be amiss for the Imperial mother-country to consider whether India's devotion and uncalculating whole-hearted loyalty may not prove a firmer staff, a more trustworthy shield, than the allegiance based on convenience, of more favoured portions of the Empire.

THE STORM GATHERING

THORAU went to gaol for the sake of those who did not belong to his race. So may Mr. Ritch go to gaol for the sake of us who do not wear the same skin as he does. For he has received a notice to the effect that, in allowing Indians to remain on the stands registered in his name in Krugersdorp, he is committing a criminal offence. We know that Mr. Ritch is not likely to give up the stands on account of the notice. The authorities know well that Mr. Ritch is a trustee holding the stands in question for his Indian wards. Mr. Ritch does not allow them to remain on his stands. They (the Indians) remain on their own. That is the real position, although, in the eye of the law, Mr. Ritch is the owner and no other.

Krugersdorp Indians have been threatened. In Koodespoort a prosecution has already taken place and an appeal is pending. Now the compliment has been paid to Krugersdorp. Evidently the authorities imagine that Indians will abandon their stores and their stock immediately they take action. Mr. Naser (and he ought to know) has informed South Africa that the Government have stayed their hands only because of this being the Coronation year and that actual proceedings will be taken next year. Meanwhile, therefore, we fancy the

Government are sharpening their weapons. The notice served on Mr. Ritch is a clear call to the Indians to show of what stuff they are made. We have no doubt that, if for no other reason, seeing that Mr. Ritch may himself have to go to gaol, the Indians affected by the notice will remain firm and show once more to the Government that unless they carry with them the Asiatic communities, their laws adversely affecting them must remain a dead letter.

Lilly on Shibboleths

From William Samuel Lilly's work "On Shibboleths" we take the following extracts:—

Public Opinion

Let us look at the process of its (public opinion) formation as exhibited daily in this country. If any question of current politics presents itself, two diametrically opposed views are at once taken regarding it. The party in office, and desirous not to go out, will adopt one view. The party out of office, and desirous to come in, will adopt the other. The end and the aim of the two great political parties is to secure popular favour, and the power which popular favour confers. To win an election—that is the object ever kept in view, in order to which sea and land are compassed. And the way to win an election is to secure a majority of votes in a majority of constituencies. Party politics—and politics in any other sense can hardly be said to exist among us—are mere majority-mongering. Their whole art has been described, not amiss, as "a clever manipulation of the electors and a nice opportunism in selecting measures which satisfy one portion of the people without too much offending others": the "high motives and great causes" to which appeal is occasionally made, being but "bits of broken mosaic that the Jew dealer throws in to complete the bargain." "To educate Public Opinion" is a phrase commonly used. And the chief means employed for that end are public meetings and newspapers. Both are, assuredly, curious instruments of education. Does anyone ever attend a public meeting for any other purpose than to obtain a confirmation of his own views? Who ever heard a crowd confess its ignorance or interrupt an orator, to say, "We don't know, we can't understand?" Or who ever heard a demagogue point out to his audience their utter incompetence to understand even the elements of grave political questions and invite them "to trust superior sense and doubt their own?" But, indeed, the object of the demagogue is not to teach. It is rather to flatter: to persuade his hearers that, like Molière's people of quality, they know everything without

having learnt anything. He adulates them, in order to trade upon them: he tells them that they are light and leading, reason and revolution; and having first manufactured the oracle finds his own account in ministering as its priest. A hundred years ago, Burke, when warned that he had become unpopular with the electors of Bristol, replied, "what obligation lay on me to be popular? To be pleased with my services was their affair, not mine." Is there any member of the House of Commons who would dare thus to make light of Public Opinion? His place in Parliament would soon know him no more, if he should venture so to blaspheme. Assuredly Mr. Mill is not without warrant when he laments "the decay of individual energy and the weakening influence of superior minds over the multitude." And as assuredly men in numbers especially need the guidance of such minds; for men in numbers are even less wise than they are individually. A crowd is more impulsive, more credulous, more irrational, than any one of the men who compose it. And the larger it is, the more brutal is it. Does this planet just now exhibit any more insensate spectacle than the "monster meetings"—the description is apt—which disfigure Hyde Park from time to time? Mere multitudinous assemblages taught to yell at the word of command, with no pretence of discussion, no opportunity of hearing the other side of a question, and no capacity of understanding it, if they did hear it, hindrances to the discharge of the lawful business of a law-abiding subject and a gross infringement of his liberty: overflows of rascaldom and anarchy; nefarious menaces of brute force, which in any well-ordered country would be sternly repressed as a public danger.

But there is that other instrument for educating Public Opinion, the newspaper press. What are we to say of that? Well, I should like to know if there are more than a score of newspapers in England—if, indeed, there are a score—which candidly consider any political question on its merits. In the overwhelming majority of them party spirit takes the place of patriotism and the chief result of their discussions is the production of what Mr. Bright called "that state of vast and unconscious hypocrisy" which enwraps the nation. If they ever ask, "What is truth?" it is in the sense of jesting Pilate: What has truth to do with the matter? What place is there for truth in the reckless competition of demagogues bidding against one another in their appeals to the greed of human nature? To record and justify the prepossessions, prejudices, passions, and prevarications of the party which they serve, is the recognised function of journalists. I do not know who has better described it than Plato in words

as fresh now as when they were written.

"All those mercenary adventurers, who are called sophists by the multitude.....really teach nothing but the opinions of the majority to which expression is given when large masses are collected and dignify them with the title of wisdom. As well might a person investigate the caprices and desires of some huge and powerful monster in his keeping, studying how it is to be approached and how handled—at what time and under what circumstance it becomes most dangerous or most gentle—on what occasions it is in the habit of uttering its various cries, and further, what sounds uttered by another person soothe or exasperate it—and when he has mastered all these particulars by long continuous intercourse, as well might he call his results wisdom, systematize them into an art, and open a school, though in reality he is wholly ignorant which of these humours and desires is fair and which foul, which good and which evil, which just and which unjust, and therefore is content to affix all these names to the fancies of the huge animal, calling what it likes good, and what it dislikes evil, without being able to render any account of them—nay, giving the title of "just" and "fair" to things done under compulsion because he has not discerned himself, and therefore cannot point out to others, that wide distinction which really holds between the compulsory and the good. Tell me, in heaven's name, do you not think that such a person would make a strange instructor?"

A strange instructor, indeed! And who that will clear his mind of cant can fail to comprehend, to sympathize with, the refusal of intelligent persons to reverence what is thus presented as Public Opinion? It is not humiliation as a wise man bow down before that which he believes to be higher than he, be it Zeus or Allah, be it "Jehovah's awful throne" or the Word made flesh and dwelling among us. But to prostrate himself in adoration before the will, or rather willfulness, of the multitude, before the dominant opinion of a number of men of like passions with himself, most of them more under the sway of those passions, more ignorant, more covetous, less self-restrained!

Party Government

We live in an age of the consecration (so to speak) of party politics, under the names of representative Government. It seems to many almost a primary and immutable fact of public life that there should be two great factions, one in office and the other out, and that the energies of the "ins" should be devoted to maintaining their position, while the "outs" strive to expel them from it; the welfare of the country being quite a secondary and subordinate con-

sideration, or no consideration at all. And yet, to those who weigh the matter well, surely this is an extremely surprising mode of conducting the national affairs. That great public questions should be discussed in our legislature, not on their merits—no one so much as pretends that this is the real issue in the vast majority of cases—but in their probable results on the position of parties, must be, to a dispassionate observer, one of the most singular phenomena of modern life. And the phrase "position of parties" really means the chances of the retention or acquisition of office by some score of professional politicians. That is the real issue in that endless cackle and rigmarole, that motioning and amending and dividing which goes on "within those walls," at Westminster. The House of Commons is an auction mart where rival politicians bid against one another for the favour of the ignorant populace which can give them place and power. And the bids are made, too generally, with a recklessness of misrepresentation, a carelessness of consequences, a disregard of the public interests, which history, so far as I know, offers no parallel. The inevitable effect is to debase and demoralize, to a greater or less extent, almost all men who take part in the ignoble contest.

Coloured Man in High Office

Referring to the appointment of Mr. Lewis as Assistant Attorney-General of the United States, the *South African News* says:—

An item of news in another column may be commended to those people in South Africa who imagine that this is only a White man's country and that the educative medium may be used in regard to the native is the sjambok. Certain folks were horrified (we use their own expression) when a cultured Kafir was chosen as a member of the Cape Provincial Council. Ninety millions of human beings of all races in the great United States of America are not horrified because a full-blooded negro, Mr. Lewis, has been appointed Assistant Attorney-General of that vast Republic, with the approval of even the Senate, the "millionaire's Club" in Washington. Mr. Lewis's career has been one of remarkable brilliance, and it does not seem to have yet culminated. He is the foremost example to-day of the wisdom which stood behind the Northern States in demanding the abolition of slavery, the policy of giving every man equal rights, irrespective of colour, so long as he has capacity to use every advantage of civilisation in the right way—the policy, in short, of Cecil Rhodes, maltreated as it is very often by men in the country to which his

name belongs. Mr. Merriman has put it on record that the coloured man is the aristocrat of labour in South Africa. Are we coming nearer the day when brain, which after all is in odd cases indifferent to the hue of the scalp covering its site, will break down the fence of prejudice and assert itself in the arena with the white competitor? The real aristocracy is that of the mind, and Mr. Lewis is a living illustration of the fact.

How India Saved Natal

During the South African War

In reply to Mr. Freddy's fulminations in the *East Rand Review*, Mr. R. Sutherland writes:—

When the war broke out he [the Indian] was seduced by the specious promises of the uitlanders, who, metaphorically speaking, put their hands round his neck, representing that they were fellow subjects in the same boat, fighting as helots for their rights, and asking his assistance. This was induced to give, and when war was declared his kinsmen and friends in India telegraphed, through the Viceroy, to the Home authorities the offer of the assistance of an army corps of the flower of the Indian army, the Sikhs and Ghoorkas; to mobilise, equip, and despatch them in 12 days. The answer came back: "We are extremely grateful; but it will not be necessary to employ Indian troops at present, but send us every European soldier you can spare." The result was that India was denuded of every white soldier who could be spared. They were despatched with such promptness that they were the first to arrive in South Africa, and they saved Natal. Afterwards further assistance was sent in the shape of contingents from every part of the country, from Kurachi to Rangoon, including Driacoll and his Scouts, and when General Wauchope was killed the people of India chartered the fastest greyhound in the Indian seas and despatched her with Sir Hector Macdonald to take his place; and the entire cost and maintenance of this force throughout the war was paid by the Indian taxpayer—the relatives of the Indians in the Transvaal.

The Indians themselves, not being allowed in the fighting line, followed the stricken field, rescuing the dead and dying. And these are the people whom Mr. Freddy describes as undesirable dumped immigrants!—men who can show a superior claim to the right of domicile than he or his persecuting friends.

"Be not like dumb, driven cattle,
Be a hero in the strife."

LOWOONKLOWI

Native Education

An Increasing Demand

Although the question of Native education may be said to be no concern of ours, we think that the principles discussed in a leading article by the *Natal Mercury* in its issue of the 10th instant are so important and far reaching that we do not hesitate to reproduce below the article in full:—

The recent proposal on the part of certain delegates of the South African Burs to entirely exclude natives from practising as advocates has been receiving a good deal of attention, and also, we are glad to see, a good deal of adverse criticism. A writer in the *Star* has been taking the matter up from the point of view of the progress of education among the natives, and has gathered a number of interesting facts and some instructive data on this important subject. On the one hand, we have the advocates meeting together and deciding that all natives shall be excluded from their ranks, we have the outcry against the coloured artisan, and on the other hand we saw the other day the formation of a Native Association of South Africa by educated men from each of the Provinces of the Union with the object of putting into concrete shape the desires and ambitions of the natives. There is a combination on the one side to check native ambition, and a combination on the other to secure for the native a chance of entering the ranks of the skilled workman and the learned professions. To a large extent, it is a matter of education. The man who is educated and intelligent, no matter what his colour may be, is not content to be nothing else than a hewer of wood and drawer of water for all time. The native is the natural labourer of the country, and while he will, no doubt, always remain the main source of supply of unskilled labour for the industrial and other needs of the country, a certain proportion will aspire to become skilled workers, perhaps traders and merchants, while the more gifted and intellectual will aim at still higher positions. The native has already given abundant proof that he is quite capable of acquiring efficiency as a skilled artisan. The recent Native Industrial Exhibition supplied substantial evidence to this effect, and among the other coloured people of South Africa there is a similar capacity. The native has also proved that he has the brain power to absorb higher education, and to develop the intellectual gifts necessary to enable him to enter the learned professions, and although he has not shown much inclination in that direction as yet, there is no doubt that in time he will enter the rank of the trader and the merchant. It is often suggested that he should be kept as much as possible on the track as an agricultural labourer, but here again, in time, he would

acquire skill in farming, and would aspire to cultivate the land on his own account, as some, in fact, do at present. Indeed, as the native advances—and he is bound to advance with the spread of education—he will naturally seek to improve his position, and it is difficult to foretell what the outcome may be. One thing, however, is certain, and that is that he cannot be permanently kept in his present position.

The writer to whom we have referred shows that the native population is rapidly increasing. When the complete figures of the census taken this year are published it will be found that the native population throughout the Union has increased by several hundreds of thousands, while it is a matter of some doubt if any increase over the 1904 census will be shown by the white population. With this growth in population there is an increasing demand for education, and it is a demand that cannot be withheld. There are different ideas on the nature of the education which should be imparted to the natives, but an education that is useful to him cannot be denied. He is prepared to make sacrifices to get education, and where this is the case he will not be content with the merest rudimentary training, but will seek to reach the higher standards with the aim of improving his position in life and rising in the scale of civilisation. We cannot contend that this is not a legitimate ambition, and, although it may mean in the future something in the way of keen competition with the white worker and the professional man, it is impossible to arrest the intellectual progress of a virile race. It has also to be remembered that as the great mass of natives progress their wants will increase. They will require the services of skilled artisans and professional men just as Europeans do, and they can at least claim the right to meet the needs of their own people. Resolutions have been passed in certain trades practically prohibiting the employment of coloured labour of any kind, but while this is a prohibition that may be enforced, and while there are objections to white and coloured workmen working side by side, we cannot see how it would be possible to prevent, say, a skilled native builder setting up in business for himself and employing native workmen. There are instances at present of skilled work being done by Indian and coloured workmen under master Indian tradesmen, and what the Indian may do to-day the natives may do to-morrow. The white man, by his superior education, superior training, and the other privileges he has should be quite able for many a long day to more than hold his own in competition with the native employer and the native workman, but it is a vain thing to suppose that the native can be kept where he is, or that he has not the capacity to rise above his present condition.

The last report of the director of Education in the Transvaal shows that the number of native schools in that Province is 162, with 12,477 pupils. There are 15,000 native children in the unaided schools. There are 7,000 being educated in the Free State, and on March 31 of this year there were no fewer than 106,536 native and coloured pupils in the State-aided schools of the Cape Province. At Lovedale, there are 674 pupils undergoing primary, secondary and industrial training. In Basutoland and the Transkei a progressive policy in education is being pursued. At the end of 1909, in Basutoland, there were 23,379 pupils on the roll, and the chiefs in Basutoland and in the Transkei, who have a good deal of say in the administration of the country, show a keen interest in supporting a forward and extended policy of education. There is a strong demand among the natives for the establishment of a Central Native College "for training native teachers, and in order to afford opportunities for higher education to native students." The College was recommended by the Native Affairs Commission, and the natives have already subscribed a considerable amount for the purpose. It is bound to be established, and the sooner it is so the better, as native parents who can afford it are sending their sons to the American native colleges, where they acquire education that is perhaps not always adapted to South African ideas. When a people want education they will get it, and any attempt to keep it from them is bound in the end to defeat its purpose. The desire of the native to improve his position is a legitimate one, and our duty as the ruling caste is to see that such legitimate aspirations are met in such a way as will not injure our own position, or ruin the prospects of our own children. The surest and soundest way to do this is to maintain our own educational system at the highest possible standard, and not to dissipate our energies by futile attempts at compulsory bi-lingualism, and such nonsense. Efficiency in education is the watchword of white supremacy, but we have to face the fact that the demand for native education is a growing force which cannot be stayed, but must be met and guided in the direction that will best suit the conditions of life of the great bulk of the native population, and that will also provide for the higher education of the more gifted members of the race, who, in their turn, cannot be denied the right to give their services to their own people as teachers, ministers, doctors, and advocates.

They are slaves who fear to speak
For the fallen and the weak.

—LOWELL.

The Gold Law

Mr. Ritch Warned

Mr. L. W. Ritch who is the registered owner of certain stands on mining areas at Krugersdorp, has received the following letter, dated the 3rd inst., from the office of the Resident Magistrate, Krugersdorp, signed by the Public Prosecutor:—

"I beg to draw your attention to the provisions of Section 130 and following Sections of Act 35 of 1908 which prohibit among other things the acquisition of any rights under this Act by Coloured persons and residence of coloured persons on proclaimed land. The sections referred to also make it a criminal offence for any person to transfer or sub-let or permit to be transferred or sub-let any portion of any rights under this or previous laws to coloured persons or to permit coloured persons to reside on ground held under such rights.

"I am directed by the Attorney-General to point out to you that contravention of these sections renders you liable to criminal prosecutions.

"Will you kindly take immediate steps to comply with the requirements of the law?"

London Committee

Government's Acknowledgments

The following letters, dated the 5th July, from the Colonial Office, have been received by the South Africa British Indian Committee in London:—

"I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 17th ultimo on the subject of the position of British Indians in South Africa and to inform you that a copy of it has been sent to the Governor-General of the Union of South Africa for the consideration of his Ministers."

"I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 15th ultimo relative to the administration of the Natal Licensing Laws with special reference to the refusal of the application of the Natal Indian Traders, Ltd., for the transfer of certain licences, and to inform you that a copy has been sent to the Governor-General of the Union of South Africa for the consideration of his Ministers."

"I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 26th ultimo in which you enclose a copy of a petition from the Transvaal British Indian Association to the Provincial Council of the Transvaal urging the amend-

ment of the Draft Transvaal Local Government Ordinance of 1911.

"I am to inform you that copies of your letter and of its enclosure have been sent to the Governor-General of the Union of South Africa for the consideration of his Ministers."

Moslem University and London Mosque Fund

The work of making collections for the above fund is, under the auspices of the Hamidia Islamic Society of Johannesburg, going on briskly. The subscriptions already amount to over £700, and now the Committee appointed for the purpose has begun to visit different places in the Transvaal. A deputation, consisting of Mr. Cachalia, Imam Abdul Kadir Dawa-zee, Mr. M. P. Fancy, and a few others, visited Pretoria last Sunday. They were well received by the Pretoria Anjuman. The same day a special meeting was convened for the purpose, and, after suitable speeches on the objects of the collections, the work was taken in hand right earnestly. Several people subscribed various sums of money on the spot. Others came in with their mite afterwards. Several persons took great trouble to help the delegates who desire to express their hearty thanks.

British East Africa

An old Germistonian writing to the *East Rand Express* from British East Africa encloses a cutting from the *East African Standard* giving a report of an Indian mass meeting at Mombasa. The *Standard* says the meeting was attended by two to three thousand Indians, and gives a summary of the speeches. From this the *Express* quotes the following:—"The European blamed the Indian for the introduction of plague whereas it was in evidence that the actual ground in the bazaar held and was the cause of the propagation of the disease. It was therefore proposed that any citizen who felt that his proximity to the bazaar was a menace to his health or detrimental to his welfare should have the opportunity afforded him of opening up business in a European reserve where no Indian would be allowed to build. His plot and his premises would be bought over by the Indians themselves, without any bother or worry to the Government, at a valuation fixed by arbitrators appointed by the seller and the buyer. It was further urged that as Asiatics held at least two-thirds of the business portion of the town that it would be a much simpler method of

cutting the Gordian knot to move the European citizens into a reserve than to compensate and move the Asiatics." On the above our correspondent writes: "How would your readers like this state of affairs at Germiston? My opinion is that a special meeting of the Council would be called to select a site for an Oriental graveyard." Needless to state, the comment is intended to be taken humorously and not seriously. The report forwarded, however, shows how completely Mombasa is in the grip of the Asiatic, and it looks as if without any special legislation the European will be squeezed out in the near future. Had Transvaalers not been firm on this question a similar state of affairs might to-day be prevailing here.

Note: Mombasa was built up and is maintained almost entirely by Asiatics. Our contemporary would, no doubt, like to see the "grip" removed from the Asiatic to the European. East Africa has been made prosperous by the presence of the Indians who have settled there for the last three hundred years. Moreover, it has been suggested that East Africa would be a suitable "reserve" for the Asiatics who could be kicked out of the South African Colonies. It would be better for the *Express* to confine its attention to the matters which concern its own white "reserve."—Ed. I.O.

The Duties of a State

H. H. The Maharajah Gaikwar of Baroda, in laying the foundation stone of a male Training College at Baroda, recently, made a short speech, in the course of which he gave the following account of the duties of a State:—

"A State must protect its citizens from aggression of individuals as well as from that of masses; it must insure its subjects the peaceful pursuit of their various desires; the peaceful enjoyment of their daily lives; but beyond that, far beyond, lies its duty to its people, like unto the duty a father owes to his son; to make him better than those of the preceding generation; better physically, better intellectually, better morally; to put him in tune with the music of the stars to which the whole universe is marching; with that orderly progression which we see all round us, in the vegetable world, in the animal world, in the world of men, that steady and majestic tide from the crude toward the perfect, from ignorance toward knowledge, from darkness to light. We see it in the little child as he grows to manhood; in the human race as it sweeps from savagery to enlightenment; in all the world in its strong rhythmical march from the protoplasm of the past to what is waiting for us below the horizon of the distant future."—*Madras Standard*.

The Saylogs of Balzac

Here are some of Balzac's sayings:

"An idea at first appears obscure than it seems divine to certain minds soon the world sees everything in it two centuries later the nations are ready to die for it."

"What we call a representative government is a perpetual tempest for the minority of the assembly never fails to claim that it is the majority of the nation, and sooner or later the assertion must be tested, and a mere circumstance is enough to justify the test. When the circumstance arrives, there is revolution. This government is therefore always at the mercy of circumstance. Now, the great essential of a government is fixity. That is what makes Austria so strong."

"Every force that man believes he invents is simply a loan from the universal movement, and is instantly repaid."

"Excessive civilisation is close to barbarism, as steel is close to rusting. A moment's forgetfulness, and the thing happens."

"Genius has big ears—on the inside."

"If a law is vilified by the opposition even before it becomes a law, how can it ever be universally obeyed?"

"Virtue's sentinel is work."

"A legitimate king believes far more implicitly than a Senate of Republicans in the sovereignty of the people, and the so-called absolute government side with the people much more strongly than governments by assembly do. A king fears the representations of his people, and is forced to govern them well. The assembly does wrong without responsibility."

"Liberties, yes; but liberty, no."

"There are men who howl with the lark and sing with the wolf."

"Mahomet, Christ, and Moses have had great success in the Occident. But the law-givers of Asia have had a greater success, and China is a living rebuke to Europe."

"One cannot hold the same level with a jealousy; one is above or below it."

"Everyone who thinks strongly raises a scandal."

"Here are the two opposite poles of society—the country where no one thinks of committing a crime, and the country where everything is so perfectly calculated that it is impossible to commit a crime."

"The great man is always right, even when he turns a resolution whose consequences appear disastrous."

"Happiness in life is the exception."

"There are no blockheads in Nature. For them, we are indebted to society."

"Remorse is the virtue of the weak. It springs from fear."

"As well fall ill in a great assemblage as endure a thousand pin-pricks in a dark corner."

"Space, darkness, terror—three great sources of poetry."

"Profundity comes from the reader's intelligence, and not from the thought expressed. A book is less an effect than a cause."

"Those who deprive themselves of love are well repaid for their continence by the sensations it procures them."

"The law cannot be the wish of society, for it must oppose custom in order to serve as a barrier or counterpoise. The law proceeds from an intelligence above the level of society that is represented by the greatest number. It can never be the work of all."

"The finest revenge is the scorn of revenge."

Dignity of Manual Labour

A Minister's Advice

At Victoria West, Mr. Sauer, speaking on the Ministerial policy, said:—

Now, in connection with the poor white question, all he would like to say, in his opinion, one of the necessities to enable the white man to maintain his position was that he should learn to work with his hands. In addition to having the class of people who lived by their brains (they must have the class who worked with their hands. What had been the making of democracies in Europe? He took England, which they knew best. What made democracy so strong in England was that all the work done in the country was done by white men, and done by their hands, and not so much by brains. The old idea in regard to manual labour held by the people in this country, especially the Dutch, was a fallacious and ruinous one. Of course their ancestors had been slave owners—Dutchmen of to-day had a good deal of the aristocrat about them. But they must not remain so aristocratic as to consider manual labour beneath them. It was a mistake to consider manual labour beneath them. Things would never come right until the white people worked not only with their brains, but also with their hands."

An Indian's Advice

At the Industrial Conference held at Vizagapatnam last June, speaking on the advantages of agriculture, the chairman, Mr. V. Jogiah, said:—

If we are really to improve the agriculture of our country there is one aspect which should not be lightly passed over. Our educated young men must learn not to despise the calling of a peasant. They must not

consider agriculture to be a degrading profession. Though once our Aryan forefathers were all agriculturists, we have now come to despise the position of our ancestors and unless we begin to respect their calling, we cannot hope to improve our country and rise in the scale of nations. It is a matter of common knowledge that a cultivator, however rich he may be, however good and straightforward his conduct may be, is not respected. He is at present looked down upon even by the pettiest of officials, such as a Police Constable. This is one of the reasons why our young men have no attractions for this profession. If some men of intelligence, men who have taken their degrees and studied Physical Science, Chemistry, Geology or Botany, can be induced to undergo a course of training in Agricultural colleges, then and then alone we can hope really to apply the principles of modern science to the methods of improved agriculture. We, therefore, earnestly hope that some of our young men will attach importance to dignity of labour and will, instead of getting into the beaten tracks of public service or the bar, help themselves and the country by taking to agriculture which, if properly worked can never prove unprofitable.—*Madras Standard*.

School Gardens

At the sixth annual session of the South Indian Association, Dr. Kuntan Pillai of Travancore, speaking on Agricultural Education, said:—

One special feature of the American system of agricultural education and one that is worthy of being copied by this country is the establishment of school gardens in connection with elementary schools. School garden work is an excellent preparation for future training in Agricultural and Technical Colleges. and the knowledge the boys gain through them will find practical application in their own home. The school garden movement, though originally started in America, has now spread over several countries in Europe and has come even to our next-door neighbour, Ceylon, where there are more than 200 school gardens, all doing excellent work."

Workers and Thinkers

We are always in these days endeavouring to separate intellect and manual labour; we want one man to be always thinking and another to be always working and we call one a gentleman, and the other an operative; whereas the workman ought often to be thinking, and the thinker often to be working, and both should be gentlemen in the best sense. As it is we make both ungente, the one envying, the other despising his brother; and the mass of society is made up of morbid thinkers and miserable workers!—*Ruxton*.

Count Tolstoy on Knowledge

The late Count Tolstoy, in a remarkable letter to a Russian peasant, published in the *Independent*, says:—

"My answer to your question as to whether knowledge is harmful and wherein the harm lies, is as follows: There is nothing more necessary and blessed in the world than true knowledge, but there is nothing more harmful than the inanities regarded as knowledge by the leisured people of our time.

Tolstoy's Letter Box

"For some years hardly a day has passed in which I have not received from two to four letters asking for help. Sometimes they are from mothers asking on behalf of their children, or from young students who wish to finish their 'education'—to satisfy their 'long-felt desire for education,' as they write. That is to say, I am to help them to pass from the class of hard physical workers to that of the educated. The most remarkable thing, and, I might almost say, amusing, if the matter were not so tragic, is that all of these young men, girls, mothers, explain their desire for education by the wish to have the chance of devoting their lives to the 'service of our unfortunate people.'

"It is as though a number of persons were carrying a plank, and one of them stops carrying and sits on it, explaining to the others who continue to carry it that he wants to help them.

"We say there are castes in India, but none in our Christian world. This is not correct.

"The only difference between the castes in India and these two classes, or castes, in the Christian world is that in India it is forbidden by law and custom to go from one caste to another, while with us it is possible to do so, and moreover it is actually effected always by one and the same medium.

"This medium is 'education.' It is education alone that enables people of the working class to enter official and other circles. Should, however, people of the working class rise to riches through other means than by 'education,' they still need education in order to be counted among the higher classes.

"Thus, the desire for education among the working class is frequently, if not always, actuated by the wish to free themselves from the toils of their class, and accordingly is not only unpraiseworthy, but for the most part betrays an evil endeavour.

"In order to know how life can be spent in this world in the best possible way, one must first have a clear idea of what has always been, and what is, at all times, good and what is bad; that is, we must know

what to do and what to avoid. This is what true knowledge has consisted and still consists of.

"The knowledge of how we should live in order to end our days well touches several sides of human life. It teaches us how to deal with the society in which we live; how to nourish one's self, to marry, to bring up children, to pray, to teach, and many other things.

Knowledge Which All Need

"True knowledge, which everyone needs, must be accessible and comprehensible to all, because its main attributes consist, as Christ expressed Himself, in loving God and one's neighbours. To love God means, above all, to love goodness, and to love one's neighbour means to love other people as one's self.

"I know that my words will appear to the disciples of knowledge—and people believe in knowledge now more than in religion, while no one dares to call knowledge what it really is, simply a crude superstition—as a dread sacrilege; they will pay no attention to them and not even get angry, but will only feel sorry for the foolishness of an old man who passes such judgments."

Coloured Workers

A Sane View

In giving evidence before the Industries Commission, Mr. W. J. Laité, general Secretary of the South African Manufacturers' Association, said that the question of coloured labour was a most difficult problem to deal with, and the position was accentuated by the inability of the Northern resident to see that there was a vast difference between Cape coloured labour and native labour. In the Cape there was something over 100,000 coloured people, many of them possessing 50 per cent. of white blood, and hardly distinguishable from white workers. It was impossible to deal with this class in the same way as the raw native, and it was an undeniable fact that they were an asset. They are permanent in residence, sober, and of good conduct, generally speaking, and lived under the same conditions as the white worker. In most cases they were paid higher wages for the same class of work than was paid to European workers overseas. It was impossible to differentiate against such people economically, and it was equally impossible to attempt to force them upon the land, where they would be as useless as untrained white labour. They were largely the product of the towns, and having acquired and inherited habits of industry, they had forced themselves into avenues of employment for which they appeared to be fitted. They were more or less educated, and in some cases had proved their capacity as craftsmen, so

that they demanded wages equal to the white man. The constant outcry against coloured labour as apart from native labour was largely based upon ignorance. The outcry should be against the importation of goods made by sweated white labour overseas. The coloured workers were paid according to their value, and this could not be said of many European workers. Further, there was no country in the world which refused to use the labour which was indigenous to the country. There was a dearth of white labour, and this condition would continue whilst the economic conditions of the country remained chaotic and unstable.—*Natal Mercury*

Items of Interest

An Indian, the other day, charged before Mr. G. Cuvyn, in the Magistrate's Court, for a contravention of the Indenture Law, adopted an attitude of passive resistance by refusing to speak (says the *Natal Advertiser*). The interpreter did his utmost to induce the silent-tongued one to break silence, but to no purpose, and after a considerable amount of abusing the interpreter plaintively said, "He won't even look at me, your Worship." The policy of silence adopted by the Indian did not work, for he was fined 10s. with the alternative of undergoing seven days in gaol.

A Football match was played at Verulam on the 7th instant between a Verulam selected team of Indian footballers and a Tongaat team, the result being a win of one goal to none in favour of Tongaat.

In a written statement submitted to the Industries Commission, in connection with the tea industry, Mr. Foster stated that the four Colonies import tea from India and Ceylon to the extent of some four million pounds weight yearly. The value was about £450,000 bringing in revenue from the present duty at 4d., some £83,000.

Contents

	Page
Indians in the Empire	309
Indians in British Columbia	310
Anti-Asiatic Agitation	310
Tuberculosis in Durban	311
Exclusion of Native Lawyers	311
From the Editor's Chair	312
Lilly on Shilbolethu	312
Coloured Man in High Office	313
How India Saved Natal	313
Native Education	314
The Gold Law	315
London Committee	315
Moslem University and London	315
Mosque Fund	315
British East Africa	315
The Duties of a State	315
The Sayings of Bahac	315
Dignity of Manual Labour	316
Count Tolstoy on Knowledge	317
Coloured Workers	317
Items of Interest	317

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six	Twelve	
INCHES										INCHES
One ...	£ 4 0	£ 8 0	£ 12 0	£ 4 0	£ 8 0	£ 12 0	£ 15 0	£ 1 1 0	£ 1 15 0	One ...
Two ...	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 0	1 10 0	2 2 0	3 10 0	Two ...
Three ...	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	Three ...
Four ...	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 0	2 15 0	3 10 0	5 12 6	Four ...
Five ...	0 10 0	0 15 0	1 0 0	1 2 6	2 0 0	2 15 0	3 7 6	4 7 6	6 15 0	Five ...
Six ...	0 11 6	0 17 6	1 2 6	1 7 6	2 2 0	3 3 0	4 4 0	5 5 0	7 15 0	Six ...
Eight ...	0 15 0	1 2 6	1 10 0	1 15 0	3 0 0	4 2 6	5 0 0	6 10 0	10 0 0	Eight ...
Ten ...	0 18 6	1 7 6	1 17 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 8 0	11 0 0	Ten ...
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	13 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 2 6	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	Half Page
Full "	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	32 10 0	Full "

These rates are calculated on the following basis:—2/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 24%; above 3 inches a rebate of 5% for every month has been daily deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—An extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તાક ક.

ફ્રીડમ, સતીવાર, તારીખ ૧૨ આગષ્ટ, ૧૯૧૧.

પૃષ્ઠ ૩૨.

અઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૨મી આગષ્ટથી, તા. ૧૮
મી આગસ્ટ સુધી, ૪૦ સં. ૧૯૧૧.
હિંદુ-શ્રાવણ વદ ૨ થી શ્રાવણ વદ ૯
સુધી, સંવત ૧૯૬૭.
સુર્યાશ્રાવણ-તા. ૧૬ સામ્યનથી તા. ૨૨
સામ્યન સુધી ૧૨૨૬ બી

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	સુ. તા.	પા. રો.	સુર્યક્રમ ક. મી. ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.
શુક્ર.	૧૨	વદ	૨	૧૬	૪૬	૨૬
રવિ.	૧૩	"	૩	૧૭	૫૬	૨૬
સોમ.	૧૪	"	૪	૧૮	૬૬	૩૦
મંગળ.	૧૫	"	૫	૧૯	૭૬	૩૧
બુધ.	૧૬	"	૬	૨૦	૮૬	૩૧
ગુરુ.	૧૭	"	૭	૨૧	૯૬	૩૨
શુક્ર.	૧૮	"	૮	૨૨	૧૦૬	૩૩

અવકાશિકા.

ચેલેટ' વાલેજ	...	...	...	૪૬૧
આપણું કરતબ	...	...	...	૪૬૧
સોનેરી કાપડો	...	...	...	૪૬૨
કરમચડાઈપ લોકોન સંબંધી	...	...	...	૪૬૨
કાસણીનો શેમ અને દરજનના હોદી	...	...	...	૪૬૨
દરસવાલમાં વેપારના ધરવાના	...	...	...	૪૬૩
જામન ઉરિટ આફ્રીકો	...	...	...	૪૬૩
૧૦૦ ગીરમીડીઆને સળ	...	...	...	૪૬૩
દક્ષિણ આફ્રિકા દરજન	...	...	...	૪૬૪
લીલીના જમદા વિચારો	...	...	...	૪૬૬
બાલુ સુરેન્દ્રનાથ યેનરજી	...	...	...	૪૬૭
સદીમરેલી આવજવ	...	...	...	૪૬૭
વિવિધ વિષયો	...	...	...	૪૬૮
દાકા કાવતરા કેસ	...	...	...	૪૬૮
ચીન હવે અગ્રીકુના યેનમાં નથી	...	...	...	૪૬૯
મોસલીમ યુની-૦ લાંબન મસજીદ ફંદ	...	...	...	૪૬૯
બાલુ વરતમાન	...	...	...	૪૭૦
તાર સમાચાર	...	...	...	૪૭૧
નાકારી સંબંધી નોટીસો વીગેરે	...	...	...	૪૭૧
વખવનો ઉપયોગ	...	...	...	૪૭૨
પરશુરમ ખખરો	...	...	...	૪૭૨
સુધારાળી કસોટી	...	...	...	૪૭૩
હિંદી ભહેર દિલ્હાસ	...	...	...	૪૭૩
ખેતી સંબંધી વિચારો	...	...	...	૪૭૪
જનરલના	...	...	...	૪૭૪

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શુક્રવાર, તા. ૧૨ આગષ્ટ, ૧૯૧૧.

ધેરાતું વાદળ

મી. રીચની ઉપર કરમચડાઈપના સર
કારી વજાલે ને નોટીસ મોઢવી છે તેનો
તરલુઓ અમે ખીજી જગ્યાએ આપીએ
છીએ આજ સમી હોદીજ જેલમાં
મયા. હવે આપણે ખાતર ઝોરાને પછ
જેલ જવાનો વખત આવે એવો સંભવ
આવતો નય છે. મી રીચ કંઈ નોટીસ
થી ડરી હોદી મીસકતોમાંથી પોતાનું
નામ કઢાડી લીએ તેનું નથી. જો
આપણે મજબુત હોઈશું તો મી. રીચ
જેલમાં જશે, આપણે દીલા હોઈશું તો
મી. રીચને જેલમાં નહીં જવું પડે અને
આપણી મીલકત આપણે હારી બેસવાના.

કલાઈસડોરપમાં નોટીસો નીકળી. પછી
કાંત કેઆયુ. રૂડીપોરમાં કામ પછ
માથુ. આપીલ નોંધાઈ છે. હવે ફરસે
ડોરપની વારી આવી છે. મી. નેસરે
હજી છે તે મુજબ આ કોરોનેસન વરસ
માં નોટીસથી આજળ સરકાર ન વધે
એવું સંભવે છે. પછુ તેથી શું? મી.
નેસરેજ હજી છે. કે આવતે વરસે તો
હોદીને પાછા સરાલે ચલાવવાનાજ છે.
આ તક અમુક્ય છે. સંપુર્ણ જોર
જો આપણામાં હશે તો એવું બનવાજોમ
છે કે ન મી. રીચ જેલ જાય, ન કોઈ
હોદી જાય ને સોનેરી કાપડો ફરે અથવા
તો તે કાપડો ચરસા જેવો રહે. કાપડો
ન ફરે જો સમી આપણે કાંતિથી બેસી
સહીએ એવું અમે જોતા નથી. સોનેરી
કાપડો અને રેન્ડોનો કાપડો એ બે કાપડા
દરસવાલના હોદીને સાદ સોમલ અને
અરીજી રપ છે.

આમ જો વાદળ ધેરાવા લાગ્યું છે તેને
વીગેરી નાખવાનો ઉપાય બહારથી નથી
મળવાનો પછુ આપણી જાનના જોર ઉપર
આધાર રાખીએ. આ હવે કામને સમજા
વવું પડે તેમ નથી એ અમે જાણીએ
છીએ. તેથી સમજા મુજબ વરતવાની
કોમમાં તાકાત છે કે નહીં એ વિષે કંઈ

બરેજી છે. અમારો કંઈ પાયા વિતાનો
છે એવું દરસવાલના હોદી બતાવી
આપણે એવું અમે હમ્મીએ છીએ.

આપણું કરતબ

"માન દરસીસોમાં એમણીસ વરસ
ની એક રૂપાળી સીની ઉપર પોતાના
ધણીનું બંદુકથી ખુન કરવાનું કામ
આપણું હતું. તે વખતે તે આપણે રહતાં
રહતાં પુરાવો આપ્યો. પુરાવામાં તેણે
પોતાના ધણીના કાતકીપણાનો અંતાર
અંતરે. તેથી જુરુરી (પંચ) પોતે શેવા
લાગ્યા. તેઓએ પોતાનો કરાવ આપતાં
જણાવ્યું કે તે બાદની ઉપર તેના ધણી
એ એટલો બધો જુલમ કરેલો કે તેના
થી સહન ન થઈ ને તેથી માંડી બની
ગઈ ને બંદુક મારી તેથી તે દેખિત નથી.
એ બાદને જેલમાં લઈ મયા ત્યારે પંચ
અને વજાલો તેની પાછળ મયા. પંચ
જણાવ્યું કે તે બાદને વમર જામીને
છોડવી જોઈએ. કોઠાનો જુરુસો જોઈ
તેને વમર જામીને છોડી દીધી. તે બાદ
બહાર નીકળી કે તુરત તેની ઉપર વજાલ
વિગેરે તમાકુગીરો એકઠા મયા હતા
તેઓએ પછાના વરસાક વરસાબ્યા, તે
બાદને છોડી મુકી છે ને તેણે કરેલા
ખુનને સાદ સહુ મુખારકગાદી આપી
રહ્યા છે."

આવા સમાચાર દરસવાલના ઉજીજ
કાપામાં બહાર પડ્યા છે. સન દરનસીસોમાં
તે સુધરેલ અમેરીકામાં બહુ સુધરેલું
સહેર મળ્યા છે. લાંબા રહેવાથી ગોરા
ફળવાયલામાં ખપે છે. હવે વિચારીએ.
બાદની ઉપર કાતકીપણું થવાનો પુરાવો
તે બાદના પુરાવા ઉપરાંત જુજ હતો.
કામ બીજો પુરાવો હોય તોપણ પંચના
શેવાનું કારણ તે બાદનું રૂપ હતું એમ
જાણવાળા જણાવે છે. બહુજ કાતકી
પણે કામ તેનો ધણી વરત્યો હોય તો
પછુ તે બાદને બંદુક છોડવાનો અધિકાર
હતો નહીં. બાદને માંડપણમાં બંદુક
છોડી એ માંડપણ માની લીધેલું છે.
બાદની ઉપર એકાએક નિદ્રમતા નહોતી
વધરાઈ પછુ વખતો વખત વધરાતી. અ.

ખજી બજારે છે કે બાજીને કરેલા ખુનને ખુન નહીં માનવાને સાફ પંચ પાસે કસો ખરી પુરાવો ન હતો. છતાં પંચ લોક મહા બન્ધા. વજીરો ને બીજા તમાકુ ખીરો નહાયા થેલા બની પદ્માનો વર સાફ વરસાવવા લાગ્યા.

આ છુ' સુધારાની નિકાની છે? જોરતો પોતાના મરદને મારી નાખે છે એવું હિંદુસ્તાનમાં ને દુનિયાના બીજા ભાગમાં પણ જને છે. પણ તેવા ખુનનો નકામો બચાવ તો માત્ર બારે સુધરેલા દેશમાં જ લેવામાં આવે છે. તેવા ખુનનો બચાવ કર્યો એ બહુ દુઃખની વાર્તા નથી એમ કહી શકાય. પણ ફરેક સ્વભાવના સમજીને ડાહ્યા મનાતા પુરોષોએ બચાવ કર્યો એ બહુત વાત છે. જે દેશમાં આમ જનરલને અરવ તરીકે માનવામાં આવે ને જનરલ કરનારની ભયભય ખુન કરવામાં આવે તે દેશની સ્થિતિનો કમ કમાડી બરેલો ચિતાર બીજો કયો કોઈ કહે? હવના મુલકમાં કમ વિદ્યાને માન આપવામાં આવે છે. તે મુલકને આપણે એકાદ જાણી મણીએ છીએ જે બનાવ સાનહરાનસીસકોમાં બન્ધો તેવો બનાવ જને તે મુલકને અને તો કમી મુલક કરતાં પણ વિશેષ જાણી માનીએ છીએ. આવા મુલકના તેજમાં આપણે આજાજ બધ તેની નકલ કરીએ તે આપણને ઉચ પદ પરથી નીચ પદ પર લઇ જનાર છે.

પણ આપણે ક'માલ છીએ! ક'માળ છુ' કરી શકવાના? આપણે એવા સુધારા ને ઉચ પદે સુકનારી પ્રજાના રાજની રક્ષત છીએ. જેવા રાજ તેવી પ્રજા. આપણે તે રાજના સુધારાની નકલ કર્યા વિના નથી ચાલવાનું. આવી દલીલ સાધા રજી રીતે થશે. તે કાઢી નખાવ તેવી પણ નથી. જો આપણે એમ દોરવાઈ જનારી પ્રજા ન હોત તો આપણી ઉપર ઉચિત રાજ્ય નજ હોત. એટલે દયા કરીન છે. તોપણ પ્રજાજ આપણી પાસે નથી એવું કંઈ નથી. આશા વિચારમાં તો એમ આવે છે કે આપણી રહેણી એવી તો જન્મા પ્રકારની છે કે આપણુ રાજ્ય કરતાં, આપણે દંડ રહીએ તે આપણી પાસેથી છીનવશે ને આપણી નકલ કરશે. પરિમના સુધારાની નકલ કરવા આપણી ઉપર ઉચિત જમલદારો હરજ નથી મુકતા. આપણા સ્વારથથી કે આપણી ચેરસમજવી આપણે તે સુધારા ની નકલ કરીએ છીએ. આમ કરતાં જાણકવાને સાફ માત્ર સાધારણ સમજની જરૂર છે. પરિમના સુધારાને સાધારણ

રીતે તો આપણે બધા વખેડી કહાડીએ છીએ. એવો આપણો વિચાર કદમે દરરો પહેલે છે તે બજીએ તો સુધારા ની જલમથી છુટવાનો સંભવ છે.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણને વધારે મુશ્કેલી છે. દોંઘાં તો કણ આપણે પોતાની સુધારેજ પ્રજા છે. આ મુલક તો પશ્ચિમમય છે. તેમાં મુઠી જેટલા આપણે છુ' કરી શકીએ? સાખ ખોટી બદાખ આખળ એક સાચી બદાખ જેટલું કરી શકે તેટલું આપણે કરી શકીએ છીએ. આપણે પરિમના સુધારાના પુર માં તણાઈ જવાને જાણે તેની સામેજ રહીશું ને વિચારીશું કે તે સુધારો આપણને કમનો નથી તો આપણી રહેણી તે વિચારને અનુસરતી થતાં વચત નથી જવાનો.

સોનેરો કાયદો

મી. રીચને નોટીસ

કુમરસોડરમાં 'ખાણુની સરહદ' વાળા બાગમાં આવેલી કદલીક રેલડાના માલીક તરીકે મી. રીચનું નામ સરકાર માં રજીસ્ટર કરાવેલું છે. આ સંબંધમાં કુમરસોડરના માલિકોની એસીસમાંથી પબ્લીક પ્રીસીક્યુટર તરફથી મી. રીચને તા. ૪ જુલાઈ નીચે મુજબ નોટીસ મળી છે:

"૧૯૦૮ ના ૩૫ નંબરના કાયદાની ૧૪૦ અને તે પછીની કલમની ઉપર કુ' તમારું જ્ઞાન ખેતુ છું. આ કલમની રૂએ 'ખાણુની સરહદ' નીચે મણાતી જમીનમાં કલરક લોહી કોઈ જાતના કલ ભોમવી શકતા નથી તેમજ ત્યાં કલરક લોહી રહી શકતા નથી. વળી તેજ કલમનીરૂએ જે કોઈ માણુજ કલરક માણુ સોને તે જગ્યા નામ પર કરી આપે, બાકે આપે, જાણ રહેવાની પરવાનગી આપે તે માણુજ કાયદાની નજરે અનુકરાર કરે છે આ કાયદાનો બચ કરનાર ઉપર કાય દે-ર કામ ચલાવી શકાશે એવું તમને જાતાવવાની જોદરતી-જનરલ તરફથી મને સુચના મળી છે આ કાયદા મુજબ જમલ કરવાને તરતજ મહતાં પમમાં લેશો એવી હું આજ્ઞા રાખું છું."

કુમરસોડર મેયર તરીકે મી. એફ. મી. હોલાર્ડ દલીથી મુદાએલ છે.

કુમરસોડરમાં લોકેશન સંબંધો

પરુ મુજબ

કુમરસોડરમાં લોકેશન સંબંધમાં ત્રાતા મોરા કારભારીઓનાં એસોસીએશનની એક મીટીંગ આમળ ચેરમેને નીચે મુજબ વિચારો જણાવ્યા હતા :-

"કુલી લોકેશન થા માટે ખસેડી ન શકાય તેવું કારણ જમે સમજી શકતા નથી. આ મંડળીની કમીટીએ પ્રથમ આ વાત પડતી મુકી હતી. તે એવું ખારતી હતી કે જરમરસોડરની એસોસીએશન આ વાત જાણી લેશે. અને થોડી તપાસ કરી તો અમને સતોષ થશે છે કે આ બાબતને કેટલોક વખત મુખચાપ રહેવા દેવામાં આવે છે. આ જતાવે છે કે અંદરખાને છું' ચામે છે તે વિશે કોઈને થોડું જ જાણવા મળે તો લોકો વિચારણા સામે જવાનાં પમમાં એવાનું મોકુફ રાખી શકે. આપણે આપણો અભિપ્રાય કોર્ટેસીજ ને જણાવ્યો છે, અને આજ્ઞા છે કે જાણા વખત પહેલાં કુલીઓને બીજે મદતે કેલણે વિદાય થએલા આપણે જોઈશું."

ધાસણોનો રોમ અને ડરખનના હિંદી

ડરખનમાં ધાસણોનો રોમ નાશુક કરવા સંબંધમાં ડરખન મ્યુનીસીપાલિટી જે પમમાં લઇ રહી છે, અને જે કામ માટે એ ખાતાના પ્રકટર મી. મ્યુરીસને ડરખ નની હિંદી કામની મદદ માંગેલી છે તે ઉપરથી આ ખાતાને મદદ કરવા હિંદી ગેલ્ડીયરોની એક કમીટી નીમવા માટે તથા તે સંબંધી બીજા બાબતો ચરચવા માટે ડરખનના હિંદીઓની એક મીટીંગ બરવા હરાવ થશે છે. આ મીટીંગ તા. ૧૨મીને જનીવારે (આજરોજ) સાંજના ૫૫ વાગે રીકડ રટીટમાં મી. પારસી રસ્તમજીના મકાન ઉપર મળશે એવું જાહેર કરવા અમને જણાવવામાં આવ્યું છે.

બેકમાં દુકાનનો કાયદો

(૨૨૨)

જેરાના મોરા વેપારીની મામણીથી દુકાનોના કસોશાની નોટીસ પ્રસિદ્ધ થઈ છે, જેની રૂએ દુકાનો રાત્રે ૬ વાગે બંધ કરવી પડશે.

ટરાંસવાલમાં વેપારી પરવાના

મ્યુનિસિપલ કમિયુનિટી

મોક્ષસપ્તમ અને ટીઆઈકેટ મેમ્બર એફ. હામરસની જુલાઈ માસમાં મળેલી મીટિંગમાં તેમણે સેક્રેટરીએ જણાવ્યું હતું કે વેપારી પરવાના ઉપર કમિયુનિટી રાજ્યના મ્યુનિસિપાલિટીને સત્તા મળવી જોઈએ એવી યુનિયન પારલામેન્ટને કરવામાં આવેલી અરજી જનરલ સમિટીએ તેલુરી ખાતાના પ્રધાનપર મોકલી છે કારણ કે એ ખાતલ તેના ખાતાને વિચારવા જેવી છે. એ ખાતલ પ્રિવિલીજીય હાઉસીય માં બીજાજતા આપણા જાને પ્રતિનિધિતે પશુ હાજરમાં આવેલ તેનો જવાબનીએ મુજબ છે :—

મી. બી. એવન જોન્સ : આ ખાતલ કમિયુનિટી યુનિયન પારલામેન્ટની જાણ કરે ; પણ પ્રિવિલીજીય હાઉસીય એડ સીનીસ્ટર પાસે રજુઆત કરી શકે છે. મારો મત એવો છે કે મ્યુનિસિપલ કમિયુનિટી પોતાના પ્રજામાં વેપારી પરવાના ઉપર પણ સારો કમિયુનિટી રાખી શકે તેથી તેને જ તે સત્તા સોંપાવી જોઈએ. એક મીનીસ્ટર સાથે ચર્ચા કરવાની તક દુર તબ હાજરમાં આવે એવી કું જાણ મળુ કરે જુ.

મી. જી. એ. હાનરેબલ : પ્રિવિલીજીય હાઉસીય આ ખાતલમાં કમિયુનિટી સહી નથી એ ખરું જતાં આખા યુનિયનમાં એકસરખું ધોરણ હાજર કરાવવાની તબની જ રહી જોઈએ. એ મુલકી પ્રધાન આ ખાતલમાં વિશ્વ જરો તો આવતા માસમાં પ્રિવિલીજીય હાઉસીય મળશે ત્યારે એ ખાતલ કું કોપાડી લખા. પ્રધાન પાસેથી કેવો જવાબ મળે છે તેથી મને વાકેફ કરશો તો કું તમારો આભારી રહશું.

મી. એવન જોન્સે જણાવ્યું કે વેપારી પરવાના આપવાનું મ્યુનિસિપાલિટીના હાથમાં મુકવામાં આવે એ બહુ જરૂરી છે. આથી એક્સિઆટીકાના વેપાર ઉપર ટીક કમિયુનિટી રાખી શકાશે.

ટોનાટથી એક જાનનાર જણાવે છે કે : સોના કુલોમના ટીકી એલાડીઓ અને પેરુમના એલાડીઓ વચ્ચે એક મેચ વેરુમ ખાતે તા. ૭મીએ એલાયો હતો જેમાં સોનાટની ટીકી એક મેચ કરી ક્રમ મેળવી હતી.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા

હીટ્લર પર હક્કો

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકાના પાલતખત દારેસલામમાં પ્રસિદ્ધ ચિત્ર 'ગ્રીટિંગ' નામ ના કાપામાં ત્યાંના જમીનદારોની એક મીટિંગનો ફોટો બહાર પડ્યો છે. તેમાં ટીકીને કમતા કરાવેનો તરલુમે જમનાર સમાચાર નીએ મુજબ આપે છે :—

"નામદાર કહેનશાહી સરનાનીક એટીસને અરજ કરવી કે તેણે ટીકીઓ ને કમતા સવાલ પર ખાસ ખ્યાન પહેલાંક પુ. કે જેથી કરીને આ માલ પડી છે તેને ફો કરી કમિયુનિટી તે આજળ ન વધે ને તેનો અટકાવ કરવામાં આવે જમીન દારેની મંડળીની મામળીને સારાક નીએ મુજબ છે :—

૧ ટીકીઓને પરદેસી તરીકે કોઇ પણ રાજકવારી કામ લેતા હમેકના અટકાવવા. એટલું જ નહીં કે મુલકના કારખાને કમતા સવાલમાં, પરંતુ કહેર સુધારણ ખાતા ને કમતા સવાલમાં કામ લેવાનો પશુ હક ન આપવો.

૨ જમીનનો માલ ઉપરાવવાના હકમાં ટીકીઓને ખાતલ કરવા અથવા તો તે મેળવવાનું કામ તેઓને વાસ્તે મુકેલ કરવું.

૩ ટીકી વેપારીઓ ઉપર ફરજ નાખવી કે તેમણે તેમના ચોપડા જરમન અથવા અથવા સ્વાહીલી કાપામાં રાખવા અને રોમન અલ્ફરથી લખવા. એ તેમ ન કરે તો તેમને દંડની સજા કરવી તેમજ તેમના પર કારે કરનો બોળે નાખવો.

૪ ટીકી લોકોનો આ મુલકમાં લોકો ભરાવો અટકાવવો. તેમાં વિરોધ કરીને તો મુલકી વમરનાઓને વાસ્તે તો સખત બંદો બસત રાખવો. કોઇ પણ રીતના બંદો બસત વચ્ચે જેમ હાજર મુલકમાં હાજર થવાની છુટ છે તેને બદલે દરેક સખસ ઉપર અત્યંત બંદોબસત રાખવો. વેપાર કરવાના પરવાના તેમને આપતા બંધ કરવા અથવા તો અખત કામકાતને અનુસરીને સખત ચરતો કરીને આપવા. ચોપી રોમને કમતા સખત કાવડા કરીને તેમને કામ પાડવા અને તેમાં વિરોધ કરીને તેમના રહેવાનાં મકાનો વધારે સુધારણ કરેલાં તથા સહાયકાર રહે તેનો બંદોબસત કરવો.

૫ ટીકી લોકોની વસ્તીની આખાદી બરોબર નેહવી, કે જેની અંદર ટીકીની

સરવે નાલની રહેણી કરણીનો સમાવેશ થવો જોઈએ.

૬ જરમન મુલક કિવામના બંદરે, ખાતેથી જે ટીકીઓ આવે તેમને વાસ્તે ત દુરસ્તીને કમતા સખત કાવડા પાડવું જેમાં બનતાં સુધી તેમને ક્વોરન્ટાઇનમાં રાખવા કે જેથી કરીને જરમન મુલક આફ્રિકાના કિનારાના મુલકમાં મરજી હાજર થવાનો જે કામ હમેક રહે છે તે દુર કાવ. ક્વોરન્ટાઇનમાં રાખવાને ફક્ત કમિયુનિટી તથા દારેસલામમાં જેલ બંદરે છુટાં રાખવા. મળુકુર ક્વોરન્ટાઇનમાં રહેવાને કમતો જરમન ટીકીઓએ પોતેજ આપવો જોઈએ.

મળુકુર કસવો એક મતે પચાર કરવામાં આવ્યા છે."

૧૦૦ મીરમીટીઆને સજા

ચેડા દીવસપર મીટિંગનાર આવેલી કમેન સીનકીકટ વોટલ કુ. ના ૧૦૦ મળુરોએ હડતાલ પાડી હતી. આ હડતાલના કારણેમાં તપાસ કરવાને સ્થાનીક કાપાના ખખરખતોએ કોલીક કરી હતી પણ તેનાથી બધી હડીકત છુપી રહે એવી ગોઠવણ કરવામાં આવી. હડતાલ પાડવાનાં કારણેમાં કોઈએ તપાસ કરી જણાવી નથી. પણ હડતાલ પાડી એટલાજ માટે બધા મળુરોને ન્યુ કેનો વર ખાતે માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં ખમ્મ કરવામાં આવ્યા હતા. અને ૬૦ જાળને છુટી છુટી મુકતની જેલની સજા કરવામાં આવી હતી, અને ૪૦ જેટલાને જુદા જુદા દંડની સજા થઈ હતી.

મીટિરીઆથી "અંજુમનનો મેમ્બર" એવા નામથી એક જાનનાર જણાવે છે કે ૧૬૦૬ની સાલમાં અંગેની અંજુમન ઇસ્લામના આકર હેંજ એક મદરસો ખોલવામાં આવેલ. તેમાં કમિયુનિટી બંધો ને કાર જોઈતા કીતાબો અને સીપારા વિચેર લેવા માટે એક મેમ્બરને ખા. પની રકમ આપવામાં આવી હતી. આ મેમ્બરે દેશ જાળને કીતાબો મોકલી નહીં એટલું જ નહીં, તે હવે જાળ પાછા ફરેલ છે પણ એ કીતાબો કાવેલ નથી, તેમજ એ પછાનો પતો નથી. તે એ મદરસ ને કાજમ છે કે એ પછા પાછા અંજુમનને સોંપી દીધો.

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન

ચાને
એ મિત્રોના સંવાદ

[લખનાર: એક હિંદી]

મકરંક ૪૬

સ્વદેશ સમાચાર (આલુ)

મી. ઉદયકંઠર દુકાનપર આવ્યા. ટોપી બોળી ઉતારી. બાથ સાફ કરી ટેબલપર બીરાજ્યા. એટલામાં શેઠ હાલમ મીઆ આવ્યા.

શેઠ—કેમ માસ્તર! આજે કાંઈ ઉઠા સીન જણાઓ છે? તમારા મિત્ર આવી ગયા? તમારે ઘેર આમળ સહુ સારી મળ્યા છે?

ઉદયકંઠર—હા, મિત્ર સંકીસલામત આવી ગયા છે. તેમજ ઘેર આમળ સહુ સારી મળ્યા છે.

શેઠ—પણ, માસ્તર! ઉદાસીન કેમ છો? એ વાત તમે કહાવી.

ઉદયકંઠર—અમરસોજ, કાંઈક આમલી પાછલી વાત માઠ આવી, અને એકદમ વિચાર ઉત્પન્ન થયો હતો. એટલે તમને ઉદાસીન જેવું લાગ્યું. બાકી સહુ મળ્યા છે. પણ શેઠ આજે મારે જલદી જવાનું છે.

શેઠ—ખુશીની આવે જાણે. તમારા દોસ્તને સહેરમાં ફરવળો. આપણી દુકાને પણ લાવળો. અને બેલાલક જે પાનગી કામ હોય તે પણ કરવળો. કાલે સવારે પણ મોકલવા માથે તેની હરજત નથી. બસ! હવે બીજું કાંઈ બોલવું છે?

ઉદયકંઠર—બીજું તો શું? આપની મહેરબાની એજ બસ છે.

શેઠ વીલાપતના ઓરડીયાને ઓરડર આપવામાં રોકાયો. અને માસ્તર ખાતા વહી જઈ પેતાને કામે વળાડ્યા. જોત જોતામાં સાકાપાંચ થયા એટલે માસ્તર ઉઠી રવાના થયા. મહેતા હલખમાં આવી પહોંચ્યા. મી. મનહરરામ પણ ઉઠી તથા ચાર થઈ મી. ઉદયકંઠરની રાહ જોતાં બેઠા હતા. એટલામાં મી. ઉદયકંઠર પધાર્યા. ચાહ પીઈ લીધી. અને બંને બિચો ત્રામમાં બેઠી બીચ હપર ફરવા ગયા.

હરખન સહેર જો કે નાનું પણ ખરે ખર કે પડાઉન સહેર સિવાય દક્ષિણ આફ્રિકામાં મનોહરતામાં ચલી જાય છે.

સહેરની સફાઈ તથા મામ બાકીની સમ વડ ઉત્તમ મકાનની છે. વેસ્ટ આઉટમાં આવેલા ભવ્ય મકાનો જોવા જેવા છે. તેમાં નવા તથા જુના સામસામે આવેલ ટાઉન હોલની ખુબી ઓરજ છે. વેસ્ટ આઉટમાં પણ થણાક હીંદી પેતાની માધી કીનાં મકાનો ધરાવે છે. જેમાં સુરતી મરજીદ મુખ્ય બને દેહીય છે. આ રસ્તેથી પસાર થતા બંને મિત્રો બીચ હપર આવી પહોંચ્યા. બીચ હપરની લીલા બપુવં બનાવેલી છે. ફરીઆના પાણીની લગેલમ માણસો ફરી ફરી જાય છે. ખુનીસીપાલીટીની સુધરાઈએ આ જગ્યાને ઉદ્ધરૂરી જેવી બનાવેલી છે. જાત જાતના રમત મમતના રોલો બને રી ફરેકમેટ રમે એક બાઇનમાં આવી રહેલ છે. છેકરની મળ્ય મારે નાવ વિગેરે બોલેલાં છે. સાચી બાજુએ સ્નાન કરવાના બાથોની હાર લાગી રહેલી છે. આ બાથની મળ્ય લેનારાઓને કાંઈક આપણું પડે છે. વીજળીની બત્તીઓ જળજળી રહી છે. આવતી જતી રીમરોને ખબર આપવા દીવાદાંડી જેવી સજા મુકેલી છે. હળસો લોકોની આબજની ધમાલ ચાલી રહી છે. સુવંતુ અસ્ત થવું અને રાત્રિની સફાઈમાં કુરતી અને માનસીક લીલાઓ નીહાળતા બંને મિત્રો આમળ વધ્યા જાય છે. એટલામાં "અમરદાર" એવો અવાજ સંભળાયો. કાંઈ પોલીસે આમળ વધવાની તમના કરી. બીચારા બંને મિત્રો હપડી ઉઠા રહ્યા.

મનહરરામ—ઉદયકંઠર! એ કેમ અટકાવે છે? હું હિંદીઓ કર નથી કરતા?

ઉદયકંઠર—કર બરની વાત હાલમાં જાય કે. હજુ તો બાબાને એ દીવસ થયા છે. એટલામાં તો બીજા માધી થવા જાયો છે. આ દેશમાં હિંદીઓ મારે થણાજ ખોટા વિચાર બરાબ ગયેલા છે. એ બાબત આસ્તે આસ્તે તમારા ખ્યાનમાં આવતી જશે. ભારે તમે જાણશો. જો કે અટકાવતો કાયદો તો નથી, છતાં ખાલી સતાવે છે. વળી હથણાં કાઢી સીલે નવા કાવદાની શોધ કરી છે કે ખુશીબન સિવાય પેલા ખાચમાં કાંઈ સ્નાન કરી સફાઈ નહીં. એવી એવી થણી વીંટળાઓ છે. હવે આપણે મર તરફ પાછા ફરશું?

મનહરરામ—કાયદો ન હોય તો આપણે સામે થઈ આમળ જવું જોઈએ. જવું કરેશી જાવવા બો' એ કરવાથી કાંઈ થઈ શકે નહીં.

ઉદયકંઠર—હા તમારું કહેવું ખરું છે. એને મારે થોડા તજવીજ કરવું. કેવિ રેસના કારજારીઓને કાને આ વાત નાખણું. હવે તમે સ્વદેશના કાંઈક વધુ સમાચાર જણાવો તો સારી વાત છે.

મનહરરામ—જેવી હમજા. મરની વાત તો કહી. હવે દેશ સ્થિતિ સંભળવી હોય તો તે મલાજુ.

ઉદયકંઠર—તેજ મારે સંભળવું છે. હ વરસમાં તો કાંઈના કાંઈ સુધારા વધારા મધ ગયા હશે.

મનહરરામ—દેશમાં એક છેડાથી તે બીજા છેડા સુધી પુરવધી પશિમમાં અને ઉત્તરથી દક્ષિણમાં સુધારાનો વા વાજ રહ્યો છે. જાદી જુદી સંસ્થાઓ દીન પ્રતિદીન ચતી જાય છે. કેટલીક ભામતી જાય છે. સંસાર સુધારાપર પણ મોટી ચર્ચા ચાલી રહી છે. બાબજન અટકાવવા, વિધવા વિવાહને જીનેજન આપણું વિગેરે બાબતો ચર્ચાતી જોવામાં આવે છે. અને પુછે તો હું તો વિધવા વિવાહ મારે તદ્દન વિશ્વક હું. બાબજન અટકાવવાને મળતો હું. કીમત ગાયકવાડ સરકારે તો બાબજન અટકાવવાનો કાયદો પણ બાંધ્યો છે. અને નરમાસથી અમ કામાં પણ મુશી દીધી છે. રાજ્યકીય બાબતની પણ જોસબંધ ચર્ચા ચાલે છે. જાણીતા છાપાઓના કાલમ એ બાબત થીજ ભરેલા હોય છે. હીંદુ અને મુસલમાનો સવાસ કાલમાં અમ રમાને છે. હીંદુઓને થોડા કંઈ પ્રાપ્ત થયા. મુસલમાનોને વધુ મળ્યા. વિગેરે છાપાવાળા પોઝાર છે, જેને ભમતાં મીચુત જોખલે, માલવીયા વિગેરેનાં બાપણો અવાર નવાર આવ્યા કરે છે. તાતપરજ કે એકસરખા હોય હોવા જોઈએ એવી મામજીની અવ જીઓ થયા કરે છે. એટલે કે મુસલમાન બાઇઓને આપણું પાણું જેવી લેવું એમ નહીં, પણ હીંદુ બાઇઓના કામાં અપુરજીતા હોય તે પુરજી કરવી. આ વિષય કાલ પુરત ખ્યાન જે ચનારે થઈ પડેલો છે. આજુ વરસની કેચીક પણ સંકીસલામત પાર ઉતરી છે. બીજા બાજુ વેપાર ઉદ્યોગની બીચવણી પણ દીન પ્રતિદીન વધતી જાય છે. નવ નવાં કારખાનાં નીકળતાં જાય છે. સર કારી નોકરીપર દીવસે દીવસે બજાજો થતો જાય છે. કલક-તામાં તો એક B. A. થયેલાએ મીહાઇની દુકાન કાઢી છે. કેળવણીના પ્રચાર મારે પણ મથન થઈ રહ્યું છે. નેતઓને એમ લાગ્યું છે કે પશિમની કીકલી કેળવણી ન્યુનતા બરેલી

છે. ધાર્મિક શિક્ષણ મને મળ્યું નથી. તેને ઉત્તેજિત કરવા શરૂ કરી રહ્યા છીએ.

ઉદ્દેશ્ય—દક્ષિણ આફ્રિકાના પ્રતિ નિધી મી. પેલાક વિશે કાંઈ જાણતા હો તો કહે. [અધુરું]

પાપત્તું નિહાન

(મયા અંકથી માણુ)

દક્ષિણની અંદર એક ધાર્મિક દક્ષિ આનના સાચા કમલો મને પાઠ આવે છે. મહાન યોરોની માટે તેણે પોતાના જાત-કરણથી વિશ્વ કરી શકે છે. એ મહાન આરાધના કરી એમ મનુષ્ય, અને જ્યારે સરકારના કર ઉત્તરવનારા અમલદારો તેની પાસે કરની માગણી કરવા આવ્યા ત્યારે તેણે પુછ્યું કે એ પછાતો તમે છું. ઉપયોગ કરવા કારણે છું? એ એ પછાત કોઈ પવિત્ર અને ન્યાયના કારણમાં વાપરવા મ મતા હો તો તમે માગો છો. તેથી પણ વિશેષ આપવા હું તમને પૂછું. પરંતુ એ પછાત એ તમે કોઈ કુદરતી કારણમાં વાપરવા મામતા હો તો હું તે આપી શકતો નથી, અને એક પાછાસરથી પણ આપી શકી નથી. આ મરી પોતાની સ્વતંત્ર મરજીથી હું તમને ના પાડું છું. અજાણત તેની આવી વાત સાંભળવા કોઈ પણ ધોળુ નહીં. તેના પૂર્વમાં આરણ્ય જીવનથી ઉત્પન્ન થયાં, તેની એક જ વસ્તુ હતી તે લાંબા મથા, અને તે વેચી નાખી કરના પછાત વસ્તુ થયાં. તેટલા મરે ખરી રીતે જોતાં એમ માલમ પડે છે કે કર ઉત્તરવવામાં આવે છે તે ફક્ત એક જ ધોળુ ઉપર ઉત્તરવાય છે. અને તે ધોળુ એ સના છે. જો કોઈ પણ માણસ કર આપવાની ના પાડે તો તેને કુદરતમાં આવે છે, અને કેટલીક વખતે માર માર વામાં પણ આવે છે અને કેટલાં પણ નાખવામાં આવે છે. છગાંડ, કાસ, અને અમેરિકામાં તેમજ બીજા તરેહનાં રાજ્ય અધારણવાળા મુશ્કેલીમાં કર કેટલી રીતે અને કેટલે દરજ્જે લેવો તે પારલામેન્ટ મુકર કરે છે. પારલામેન્ટ એ લોકો એ સુદી કહેતા સભાસભોની બનેલી હોય છે. વળી પારલામેન્ટના મેમ્બરોને સુદી કહેવા માટે સુદીની વ્યવસ્થા એવી રચેલી હોય છે કે તે સરવ લોકોના કાલ સાચવી શકતા નથી. પરંતુ પોતાના તેમજ પોતાની ટોળીના લાભો જાળવવા ના કારણમાં મનુષ્ય રહે છે. જો કે પારલામેન્ટમાં સુદીના અગાઉ લેવા એક ટોળ

ધારે છે કે સરવ પ્રજાના હોય તમા લાભો જાળવવાનું કામ માથે લેશે પરંતુ પારલામેન્ટમાં દાખલ થવા પછી અમુક ટોળીમાં બળી જાય છે. એક મનુષ્ય શ્રીમંત બને છે. તે પ્રમાણીકપણ જાળવતો નથી, પરંતુ પછાત અધરમ બને જનીતથી બરેલાં કરતબો તેને કરવા પડે છે. માણસ એમ પોતે કારો બનતો જાય છે તેમ તે પોતાની કોઈક ગુમાવતો જાય છે. નહારે જાય છે તેમ તે શ્રીમંતની પદ્ધતિએ મદતો જાય છે. કાલો મનુષ્યો કહે છે કે પ્રમાણીક મહેનતથી એક મનુષ્ય સુદર આરસ પછાતથી મલેલા મહેનતો પછી બનતો નથી. એક મજૂર માણસ બીજા માણસની જમીન પર કામ કરતો હોય, તેને પોતાની છાંટીની જરૂરીઆતની ચીજો ભેગા કરી કુકાનદાર માથે તે કાવ આપવો પડતો હોય, અને પોતાને મજૂરી કરવાનાં હથિયાર પર પણ પોતાની માલીકી ન હોય. તેવા માણસ મને તેટલો બને. અને ઉલ્લખી હોય પણ તે કદી પણ પછાતદાર થઈ શકે નહીં. ભારે આપણે આપણી નજર આગળ દબારો દાખલા જોઈએ છીએ કે એક આણસ માણસ સરકારની મહેરબાની મેળવી સરકારી ગોકરીમાં છુસી જઈ, બીજો એક શ્રીમંત ને ત્યાં કામ કરવા રહીતે, આ બીજા માણસ પાસેથી છુટવાનોજ (કાંઈ જવાના કાઠી) થયો કરીને, ત્રીજો એક કાર ખાનાનો માલીક થઈને, ચોથો એક એક નો માલીક બનીને, પાંચમો કાઠનો વેપારી થઈને, અને છઠો બાજિયાર કરવાનું રચાવ પોતાના કમળમાં રાખીને, પછીજ સહેલાઈથી પનવાન બની જાય છે. પનવાન માણસોને જમીન, ઘર, વિગેરેનો કમળો હોય છે, તેનું સંરક્ષણ કરવા કાલકાલે હોય છે. પરંતુ તે કાલકાલેથી બીજાઓથી મીલકતનું સંરક્ષણ કરે છે. મરીમ માણસોનું કોઈપણ જાતનું સંરક્ષણ કોઈપણ કાલકાલે કરતું નથી. આપણે જોઈએ છીએ કે સંસ્થાનમાં કાલકાલે અમલ કરનારાઓ, રાજાઓ, તેના ભાઈઓ, તેના પીવાઈઓ, વજીરો, અને જરૂરે, પ્રજા પાસેથી એકા કરેલા પછાતમાં અસાધ્ય પમાર આવે છે. તેના બદલામાં તેને મજૂર લોકો પ્રત્યે મહાન દરજ્જા જાળવવાની હોય છે. તે તેમના બચવતા નથી. એટલે એનો એજ અરથ થયો કે તે પમાર તેમના ચોરી લે છે કે જે એક પ્રજાની મીલકત છે. આ સરવ કરેક જગ્યાએ કરેક મનુષ્યની નજર આવે અને છે. છતાં એને ખોટી કદ

વાતું હજી સુધી કોઈના પછાતમાં કોઈક નથી. એક કારખાના તમા મીલ નો કરોડાધિપતિ માલીક મીલમાં કામ કર નાર મજૂર વરગને તેની મહેનતનો નહીં જોવોજ બદલો આપે છે. મરીમ મજૂરને પોતાના પાપી પેટનું ચોપણ કરવાનું હોવાથી પોતાની મરજી વિરુદ્ધ પણ કરોડાધિપતિને કહેવું જવું પડે છે, અને આખા વરસ કરોડોઆન કરોડોની અમી આર બાર કલાકની સખત મજૂરી કરે છે, કે જે મજૂરી તેની તકરારીને મહાન દાનિએ પહોંચાડે છે. એક પ્રજા તે પોતાની છાંટીનો મોટો ભાગ આ તો કહેને કે આખી છાંટી સુધીજ કરોડાધિપતિની સ્વેચ્છાથી ગ્રહણી કરે છે. અને સરકાર તો કરોડાધિપતિની તેમજ મરીમ મજૂરની મીલકતનું સંરખીજ રીતે સંરક્ષણ કરે છે. એ તો તદન સ્પષ્ટ છે કે એક કાર ખાનાનો પછી વરસો પરખત એક મરીમ મજૂરની કમાણને છુટી લે છે, અને પોતે બચાવી પાડેલી કમાણનો સ્વેચ્છા પ્રમાણે ઉપયોગ કરે છે. તેટલા માટે એ તદન પ્રુદ્ધ છે કે કારખાનાનો પછી મજૂર વરગની મીલકતનો મોટો ભાગ ચોરી લે છે, અને તેટલા સાથે તેનેજ દરખાસ્તમાં પસંદગી જોઈએ. પરંતુ આવી રીતે કરેલી દ્રવ્ય પ્રાપ્તિને સરકાર કારખાનાના પછીની પવિત્ર મીલકત માને છે, અને જે મજૂર તેને કમાવી આપે છે તે પોતાની દયાબળક સ્થિતિ વિચારી કારખાનામાંથી પોતાને ઉપયોગી ચીજ લઈ જાય તો તેને સરકાર શિક્ષા કરે છે. એક જુએ મરતો મનુષ્ય એક રોડીનો કુદરો કે જે શ્રીમંત વેપારી કુકાળના વખતમાં અંત્યત મોંઘા લે-એ છે તેને લઈ લે તો સરકાર સમજે છે કે શ્રીમંતની પવિત્ર મીલકતને તે મરીમે છુટી છે, અને તરતજ શ્રીમંતની મદદે કરકરી માણસો મોકલી આપે છે, એક મજૂર કારખાનાની અંદર હજી તાલ પાડી પોતાની મહેનતથી માલીકને મલેલા પછાતમાંથી પાછું મેળવવા માગે તો તે કારખાનાના પછીની પવિત્ર મીલકતને તુકરાન પહોંચાડે છે એમ જણાય છે. મજૂરને વલ કરવા તેમના પર પરજીજ વાપરી પાછી ગ્રહણી કરાવવા શ્રીમંતની મદદે સરકારની ફાજ તકપાર હોય છે. એટલે સરકાર પનવાન, જમીનદાર, તમા કારખાનાં અને મીલોના પછીના પછાતમાં હોય છે. અને તેનું સંરક્ષણ કરવા સરકાર પરજીજ વાપરવાની (વધા સીમવવા મુવાનોને જોળવી પોતાની નોકરીમાં રાખ્યા હોય છે. [અધુરું]

લીલીના ઉમદા વિચારો

લીલી એ એક મહાન લેખકનું નામ છે. તેણે ઘણાં પુસ્તકો લખ્યાં છે, જેમાં આધુનિક રાજકારણની અનીતિ, પાશ્વર્ય સુધારણા પોષણ, અર્થશાસ્ત્રનો અનર્થ વિગેરે બતાવનારાં મુખ્ય છે તેનાં “અર” છું અને ખોટું” છું” (“ઓન રાઇટ એન્ડ રોમ”) તથા “અલ્પી વાતો” પોષણ (“ઓન લીમોલેક્સ”) એ નામનાં પુસ્તકોમાં ઉમદા વિચારો ભર્યાં આવે છે. તેનાં લખાણો રસીન અને શૈક્ષણિક લખાણોની જેમ અહીં સહ બતાવનારાં છે. આ એ લેખકના વિચારોના રસ અને ભાષાના વર્ણનોને અપાડે છે. હવે અમે લીલીનાં ઉપર કહેલાં પુસ્તકોમાંથી કેટલાક ઉતારા આપીએ છીએ :—

“હવે મેળવવાનો હેતુ આપણી જીવનને ઉમદા બનાવવા કિવાય બીજો કંઈ ન હોયો એવું છે. પદ્ધતિની સાલએ પવિત્ર જીવન તરફ જે દોષીપણું દેવાયું છે તે વિનાશકારક છે. નિપજ અને અપજ ઉપરના બધા વહેવારોનો આધાર રાખનાર આ સ્વાર્થી જમાનાએ એટલું જણાવ્યું હતું કે અત્યંતીપણું દેવાયું છે કે માણસ માન એક બીજાની સામે પેતાનો હાથ અજાતી રહ્યો છે. મનુષ્યો રાખનાર ધણી એજ વિચાર કરી રહ્યા હોય છે કે તેઓ નેકરોને એટલું ને એટલું કેવી રીતે આપી શકે; મનુષ્યો વળી એજ વિચારી રહ્યા છે કે તેઓ શૈલીઓ પાસેથી વધારે ને વધારે કેમ બચાવી શકે. વાળબી નહાનાં તે અજાણજ માણસોના મનજ માંથી જુલુસાઇ મરો છે. આ અજાણજ પેલા મરોજ એટલો. નીપજ અને અપજ ઉપર નહોં પણ વાળબી અમર મેરવાળબીપણું ઉપરજ દુનિયાનો વહેવાર ચાલવો એટલો. આ વાત સમજાવી શકે નથી કુચ ઉપરજ.”

“મી. સામને બરોબરજ કહ્યું છે કે આ જમાનામાં દરેક કલાકે જ્યાં ત્યાં હજારો નવી નવી રીતનાં દ્રવ્યો જોવામાં આવે છે. જે જે સ્ત્રીજ આપણે ખરી છીએ છીએ તે તે દેખાય છે, તેવી દોષી નથી. જે કંઈ આપણે ખાઈએ છીએ, પીએ છીએ તેમાં ઘણી ધણી બેજસેજ રહેલીજ હોય છે. એટલે ખરી રીતે એમેર દુનિાની રજ્યામાં આપણે રહીએ છીએ. બિટકા હારખાનાવાળાઓની એવી રીત પડી ગઈ છે કે જે કંઈ તેઓ

ખનાવે છે તે વેચવાને અરથે ખનાવે છે. તેઓ એટલા આજ્ઞા માસ્ત્રા મથા છે કે તે સ્ત્રીજ વાપરવા લાયક રહેશે કે નહોં તેનો પણ ખ્યાલ તેઓને રહેતો નથી. પરંતુ મહાવવાના માલની બાબતમાં તો આપણે ખાસ જોવામાં આવે છે. સ્વદેશમાં જે કંઈ કમરો વેચી કદાચ નહોં તે પરદેશ મોકલવા લાયકની સ્ત્રીજ બની ગય છે. પેતાની પાસેથી તે સ્ત્રીજને નીકાલ મરો અને તેના પછડા કામમાં આવી મથા પછી તે બેનારને સાવ નહાથી થઈ પડે તેવી તેઓને શી પરવા? આખર એક દિવસે ઇંગ્લેન્ડની સાખ જતી રહેશે, અને તેનો પરદેશનો બધો વેપાર ભાંગી પડશે.”

વિવિધ વિચાર

પ્રોફે. ઓનપેલ નામના વિદ્વાને એક દેશને લખ્યું છે કે—સંપુરણ જુદી બળીઓ નખળાને દબાવે એવા કોન્ટ્રાક્ટ પદ્ધતિજ એટલે એવો આમદ કરવાનું આપણે બંધ કરવું એટલે. એવા કોન્ટ્રાક્ટોને કામચ રખાવવા એ રાજકર્તા એટલું કામ થઈ પડ્યું છે. પણ તેમની ખરી દુરજ તો એ છે કે નિરબજનું તેવા બંધનમાંથી રક્ષણ કરવું. કોન્ટ્રાક્ટો સ્વતંત્રતાનું સાધન મવાને બદલે જુલા જુલમનું હથિયાર થઈ પડે છે.

મી. એવેટ કહે છે કે :—આ દુનિયામાં ખરાં મોતી તો આતમ પ્રદેશમાં કામ આવે છે. અરેખરી સરસ વસ્તુઓ, ઉમદા વસ્તુઓ તો માણસને તેના અંતરમાંથી જ છે. બહારથી નહોં મન કરવો એ કાંઈ ઉમદા સ્ત્રીજ નથી. હર કંઈ બાબતમાં મન અનુભવો એજ ઉમદા સ્ત્રીજ છે. મોટા મહેલ પ્રાપ્ત થાય તેમાં કંઈ મઝા નથી, મઝા એ તો મનની માલેજીની કંઈ અલ્પમોલી સ્ત્રીજ છે. ખુલ્લુમાં બિજો કે હારીમરીનાં સમુદ્ર સામે ખડો હોય તેમાં કંઈ ન વળ્યું. બારીક સેજત પીછાનવાની લાયકાત એજ મોટી સ્ત્રીજ છે. મોટી પુસ તકલાજા પાસે હોય તેમાં કંઈ નથી, કાંત એકામ અજ્યાસીપણું એજ ઉમદા સ્ત્રીજ છે. મજાવરે હોયત છું સ્ત્રીજ છે? મજાવરે દિલ એજ મોટી સ્ત્રીજ છે. દુનિામાં અપણી દુનિાની તજરેજો દેખાય

છે તે નહોં પણ જે નથી દેખાતી તે મહાન સ્ત્રીજ છે.

એડવર્ડ હાર્પેન્ટરે એક સ્ત્રીજ આજ્ઞા ના મનુષ્યોની જીવનની ચિતાર આપ્યો છે. તેમાં તે કહે છે કે :—“મનુષ્યના મોટા કામ ઉપર તેનો તેજ સેતાન પેતાની પાંખો પ્રસારી રહેયો છે. લોકી ઉમદા તેવી બેચેની કેમ જાણે તેઓની જીવન દોરી હોય! કુદરતી આનંદ અને ખુશખીનજની એક પડી સરખી તેઓને દુર લાગ છે. મોટાં મહેલોની શૈલીઓમાં નીકળતા તો રસ્તે કાંઈને માણું નહોં સાંભળે. કદાચ પૈસાની લાલચને લીધે જ કાંઈને માણું સાંભળે ખરા, તેમ હજી ઉપર કામ કરતા જવાનીવાને પણ આજ્ઞે જ સીસેલી વગાડતો કે લલકારતો સાંભળે. હારખાનાઓમાં તો વળી એવો કાપડો છે કે કામ કરતાં કંઈ માથ તો તેને તરતજ રખસત મરે. આપણે બધા જાણે જાણેલા વહાણમાંથી બચીને કાંઈ અડકને ન વળગી રહ્યા હોઈએ! મહારાટમાં ને મહારાટમાં એક જણ અજાણજ બીજાને જરા કડસેલો મારી દેતો હોય, તે બીજાને માંડ પચ ઠેરવી ઉભો હોય જો જરા કડસેલાથી મેળજી ઉપર મળડી પડતો હોય; કડસેલો મારનાર બિચારો એક દરે, પણ તેનો છું ઉપાય? આવી આપણી દુશા થઈ પડી છે.”

મુખ્યમાં એક મેળવવાની અંદર આપણું આપણું ના. માથકવાડ સરકારે કહ્યું હતું કે : આપણે બધા જાણીએ છીએ કે સંપ એજ જળ છે; સંપ મેળવવાને આપણે અરસપરસ પ્રેમ અને માયા બતાવતાં સ્ત્રીજનું એટલે; અને એ સ્ત્રીજવાનો સહુથી સરસ રસ્તો એ છે કે આપણીવામાં પકિતબેદ રાખવો નહોં. સાથે મળી જમવાથી એટલાં હેત પ્રીત વધે છે તેટલાં કલાથી નથી વધતાં એટલે જુદી જુદી કોઓને એકજ કરવા તો એટલે કે આપણે એક પ્રાજ બનવા તો તે સહુથી સરસ રસ્તો છે.

કરબન લક્ષ્મીનારાયણ મંદીરના સેક્રેટરી લખે છે કે : શુરવાર તા ૧૭મી આમસ્ટની રાત્રે શીકુજી જ-માપ્ટની દેવપાળી મંદીરમાં ધામધુમ સાથે જ-મોતસવ કરવામાં આવ્યો, જે પ્રસંગે બાવલને કાચર મવા અમનંજ છે.

બાણુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી

તેમણે બાણુના બાળક જીવન અંગે

મહાત્મા બેનરજી અંગે જાણ અને જ્ઞા. તરફથી પ્રગટ થયેલ "ઈન્ડિયન નેશન બીફાર્સ, જાન ૧ મી." (હિંદી પ્રજા ધનારાઓ) નામના પુસ્તક ઉપરથી મહાત્મા દેવદાસ બાણુ સુરેન્દ્રનાથના જીવન અંગેના ઉવાચ અને નીચે આપીએ છીએ :

બાણુ સુરેન્દ્રના જન્મ બાળથી જ જાન ૬૩ વરસપર (જ. સ. ૧૮૪૮) માં કલકત્તાના એક કુશીન બ્રાહ્મણ કુટુંબ માં થયો હતો. તેમના પિતા બાણુ કુર્મા મરજી બેનરજી બંગાળમાં એક આગેવાન કાકતરી ધંધા કરનાર ગણાતા હતા. અને હા ઉત્કાલ અને અસાધારણ ખાત એ તેમના ખાસ ગુણ હતા, અને તે તેમની પાસેથી બાણુ સુરેન્દ્રને વારસામાં મળેલ જોવામાં આવે છે. બાણુ સુરેન્દ્રને પ્રાથમિક કેળવણી માટે એક પાઠશાળામાં મોકલવામાં આવ્યો હતો. ત્યાંથી સાત વરસની ઉંમરે તેને ડાવેટન કોલેજ નામની એન્ગ્લો-ઈન્ડિયન કોલેજમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો.

આ કોલેજમાં એન્ગ્લો-ઈન્ડિયન છોકરાઓ સહવાસ થયો એ, બાણુની અંગ્રેજી ભાષાપરની અભાવ કાળેલીપતન એક કારણ કહેવાય છે. બીજી ભાષા તરીકે હેટીન સાથે સુરેન્દ્રે ૧૮૬૩ માં કલકત્તા યુનિવર્સિટીની મેટ્રીક્યુલેશનની પરીક્ષા પહેલા વરસમાં પસાર કરી. કોલેજની એફ. એ. ની પરીક્ષા પણ પહેલાજ વરસ માં પસાર કરી, અને ૧૮૬૮ માં બીજા વરસમાં તે બી. એ. થયો. તેજ સાલ માં તેને તેની કોલેજના વડાની ભલામણ થી અભ્યાસ અરથે વિલાયત મોકલવામાં આવ્યો. મરહુમ મી. કલ તથા બીજા ગણ્ય બંગાળી સાથે સુરેન્દ્રે ઈન્ડિયન સીવીલ સર્વીસ (હિંદી સનદી નોકરી) ની પરીક્ષા આપી અને તેમાં પણ તે ફોર્સ પામ્યો. ૧૮૭૧ માં "આઇ. સી. એસ." થઈને સ્વદેશ પાછા ફર્યા તે વખતે તેમના પિતા ગુજરી ગયા હતા.

હિંદી સરકારની નોકરી કરતાં બે વરસમાં એટલામાં તેની અમલદાર તરીકેની વરતણક સામે અમુક આરોપ લાવવામાં આવ્યા. આરોપ નમાયા જેવા હોવા છતાં તે સવાલના પરીણમે બાણુને એ નોકરી હેડની પડી. પોતાના પરના આરોપમાં મહેર તપાસ કરવાની તેણે

મામણી કરેલ પણ તે સ્વીકારવામાં ન આવી. માત્ર રૂ. ૫૦ ના પેનલનપર તેમને નોકરીપરથી હારમત થવું પડ્યું, જે થી તેમની કારકીરદીને બારેફટકો થયો. તેણે પોતાનું નિર્દેશપણું વિલાયતની પ્રજા આગળ સાબીત કરવા ઉત્કાંક્ષાથી ખુસા ફરી કરી પણ તેને નિષ્ફળ પાછા ફરવું પડ્યું. અને આ પ્રમાણે તેમના જીવનનું એક પ્રકરણ પૂરું થયું.

મરહુમ નરસામાંથી સાદું કરે એ કેહેણી પ્રમાણે સુરેન્દ્રનાથ જેવા બાહોશ અધિકારીને ગુમાવવાથી સરકારને જે ફાતી મધ તેથી અસંખ્યમણે લાભ હિંદની પ્રજાને થયો, કે જેના હિમાયતી બનવાનું તેના જીવનના ઉપરના કીસ્સાથી સુગમ થવા પામ્યું. સનદી નોકરીમાંથી હાર મતી ન મળી હોત તો બાણુનું જળ હણતું સ્વદેશાભિમાન જે આજે લખતા થી પ્રકાશિતું દેખાય છે તે તેનું નુકસાન જ હતાએણું રહેત કે કેમ તે કહી શકાયું નથી. છતાં એકલું તો નિર્વિવાદ છે કે રાજકર્તાની સેવાની પ્રવૃત્તિમાંથી તેમને મળેલી હારમતી તે દેશીબનના કસ્યાણું માટે આશીર્વાદ સમાન હતું. (પુસ્તક નો લેખક કહે છે કે) મી. બેનરજી વમર હિંદના પ્રજાજીવનની કસપના સરખી કરવી અશક્ય લાગે છે. કુખ્યાત વમર શકુ તલ (કવિવર કાળીદાસનું નાટક) ની કસપના કરવી અને સુરેન્દ્ર વમર પ્રજાજીવનની કીલ્યાણની કસપના કરવી એ બંને બરોબર છે.

હિંદની પ્રજાજીવન પ્રવૃત્તિના ફેટલા બધા આગેવાનો કેળવણી સાથે સંબંધ રાખ નારા છે એ જોઇએ તો ખરેખર તાણુની સાથ એવું છે. બાણુ અરવિંદ મોસે પોતાના જીવનનો ફેટલોક જામ વડેઘર, કોલેજમાં શીક્ષણ આપવામાં ગાળ્યો છે. શીયુત તીલકે પોતાની કારકીરદી શિક્ષણ આપનાર તરીકે શરૂ કરી હતી, અને પોતાનાં મહાં વર્ષો પુનાની ફરજીયાત કોલેજને આપ્યાં છે. તેમજ પ્રોફેસર જોખલે, મરહુમ મી. આનંદ મોહન બોઝ વિગેરેના કામલામાં પણ બન્યું હતું. સુરેન્દ્રનું જીવન આ ગામતમાં આ બધા ને અનુસરવું હતું. નોકરીમાંથી હાર મત થતાવેતજ તે કેળવણીના કાર્યમાં જોડાયા ૧૮૭૬ માં તેઓ કલકત્તાના મેટ્રોપોલીટન હાઈસ્કૂલમાં અંગ્રેજી ભાષા ના ઉસ્તાદ (પ્રોફેસર) નીમાયા. ૧૮૮૧ થી ચર્ચ કોલેજમાં તેઓ એજ હોદ્દાપર નીમાયા. પોતાની વિશાળ ક્ષમિતઓને સ્વતંત્ર રૂપે આપવા માટે ૧૮૮૨ માં

તેમણે પોતાની તરફથી એક કાળા રજાગી. કસ્યાતમાં એક સો વિદ્યાર્થીઓ હતા તે નિશાળ સાત વરસની મુદતમાં ખીલીને જગી સરખા થઇ પડી. તેને કોલેજના રૂપમાં ફેરવી નાખવામાં આવી, અને મરહુમ બોઝપ્રજા વાલસરાય રીપનનું તેને નામ આપવામાં આવ્યું. આજે રીપન કોલેજના ફાતરપર ૧૫૦૦ વિદ્યાર્થીઓ છે, અને તે બંગાળની અથવા આગળ વધીને કહીએ તો આખા હિંદુસ્તાનની સદુષી સુદર કોલેજોમાંની એક ગણાય છે.

[અનુર.]

સ્ટીમરોની આવબાવ

[જર્નલ કાર્પન]

કેનકલર—તા. ૧૭મી આગસ્ટે મુબાઇ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડિપેટ કાર્પન]

અમકુત્રી—તા. ૩૭મે કલકત્તાથી નાતાલ માટે ઉપડી છે.

અમકુત્રી—તા. ૨૦મીએ કલકત્તાથી નાતાલ માટે ઉપડશે.

અમરસોટી—તા. ૨૮મી આગસ્ટે મુબાઇ જવા ઉપડશે.

[સિડીક ઈન્ડિયન કાર્પન]

પુરનીઆ—આજકાલ મુબાઇ ઉપડવા માટે વઠકી છે.

[ઈન્ડિયન અંગ્રેજીન કાર્પન]

કેમબ્રીસીસ—તા. ૧૦મીએ ડરબન જાવી પહોંચવા વઠકી છે.

કાદમાં—કાલ કલકત્તા ખાતે મથક કરે છે, અને થોડા દિવસમાં ઉપડવા વઠકી છે.

ડનેરીક—આગસ્ટની આખરે કલકત્તાખાતે મથક કરશે, અને સપ્ટેમ્બર બેસતાં ત્યાંથી ઉપડશે.

હિંદુસ્તાનની ટપલ

તા. ૧૫મીએ કેનકલરમાં આવવા વઠકી છે.

તા. ૧૬મી ને છુલવારે અયોધે જાવા એ કેનકલરમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૩૭ સપ્ટેમ્બરે અમકુત્રીમાં આવવા વઠકી છે.

વિવિધ વિષયો

જિંદગીની કાદીની માં

જાનના મરુમ સુધારક કેશવજી સેનની પુત્રીઓ (જેમાંની એક કુચબીદાર ની મહારાણી છે, તથા બીજી મોરબાજી ની મહારાણી છે) તરફથી પોતાના પિતા ની કાદીની માં લેવા આતે ઉદ્ધવ નીતિ તન' નામનું આદુ સ્થાપવામાં આવ્યું છે. આ આતા તરફથી લાંબા દોડી વિદ્યા થઈઓ માટે રહેણાણની સમયક પુરી પડ પાડવાનું કામ કરવામાં આવ્યું છે. એક મહાન લઘ હાથ કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ માટે જોડવણ કરવામાં આવી છે, અને માનવી થશે તો વધુ વિદ્યાર્થીઓ માટે પણ તેવીજ જોડવણ કરી આપવામાં આવશે. સંડન ખાતેની યજ્ઞમેલમાં જાતી રેખરેખનીએ આ આદુ મુકવામાં આવ્યું છે.

સુરેશની જન્મ તી

હોદની જહાર પોતાના સિંધાતોનો પ્રચાર કરનાર તથા પુનિયા પર પોતાના વિચારોની પ્રજાળ આશર આજ સુધી અધાવનાર હોદમાં જન્મેલા પ્રાચિન મહા પુરુષ તરીકે મહાત્મા સુરેશ અમર્યાને છે. તેમની રૂપબંધી વસ્ત્રો હોદ ઉપરાંત હોદની જહાર દુરના દેશમાં ઉજવાએલી જોવામાં આવે છે. આવો એક જન્મતોને મેળાવડો અમેરિકામાં જોરડન ખાતે થયો હતો. મેળાવડમાં હોદીઓ ઉપરાંત જાપાનીઓ તથા અમેરિકનોએ જાન લીધી હતો. હોદીવાનો પોતાના દેશી પોશાકમાં-પીટી, પહેરણ, ખેસ તાખીને સજામાં હાજર થયા હતા. જુદનાં જુવન ચરિત્રો પર નીખણી વંચાયા હતા. પાનગ લાગા મી. સલદેવે જુદ ધરમ પર જાણુ આપ્યું હતું.

અરિસમાં જિંદગી સંસ્થા

કાંસમાં પારીસ ખાતે વસતા હોદી વાનો તરફથી એક મંડળ દસ્તીમાં લાવ વામાં આવ્યું છે. તેનો હેડ ઇનિહાસ, ઉદયોમ કુન્નર, ધરમ વગેરે ઉપર પુસ્તકો લખાવી તથા બીજી રીતે હોદની માતી ના કામમાં પોતાનો હોદસો જાળવવાનો છે. આ મંડળ તરફથી ઇતિહાસ આપીને પુસ્તકો લખવવાનું કામ હાથમાં સાર કરી દેવામાં આવ્યું છે, અને તેનો વિષય જહાર કરવામાં આવ્યો છે. તેની રૂએ "ધર્માન્ પ્રાચીન વખતથી તે અહાર સુધીનો હોદનો ઇતિહાસ" એ નામનું ઉપર હોદની જહાર પણ આપવામાં જાયમ

પુસ્તક લખનારને રૂ. ૨,૦૦૦ નું જનામ આપવામાં આવશે. આ મંડળના હેડ માં કવિતાઓ, નાટકો, નવલકથાઓ વગેરે પણ દેશી-નનિના કાર્ય માટે લખવાનો જમાવેલ થાય છે.

પરતંત્ર કોરીજન પ્રબ્ધ

કોરીજાને જાપાની રાજ સાથે જોડી દેવા ઉપરાંત લાંબી પ્રજામાંથી પ્રજાકીયત નાશ કરવા અનેક રીતીઓ ગૃહજુ યોજી જોવામાં આવે છે. કોરીજાના પદભરપ્ત રાજને પ્રથમ કેડ કરવામાં આવ્યો હતો, અને હાલ કેટલીક જાગીર આપીને જાપાન માં રાજવામાં આવ્યો છે. લાંબી પ્રજાકીય કિલ્લાલના નેતાઓને પદસા આપીને કે બીજી રીતે કામી દેવામાં આવ્યા છે. આથી રવતંત્ર કોરીજનો કોરીજા છોડી નવ છે. આવો કેટલાક કોરીજાની ઉત્તરે રજિઆની સરહદમાં બાડીવરોડ તરફ વસતા માનુષ પડ્યા છે. કોરીજાની રવ તંત્રતા મેળવાના કારણથી તેમણે કેટલીક મુકિતઓ રમેલી પણ હતી, જે નિબળ મરેલી કહેવાય છે. એ વિલાસમાં તેમને મુકિતઓ રચતા કે વસતા અટકાવવાને જાપાને પોતાની વમ પહોંચાડી છે, તેથી એ લોકોને રજિવન સરહદમાંથી કાંઈ મુકવામાં આવનાર છે. જે મુલક પરતંત્ર છે લાંબી પ્રજા પર જે ન થાય તે થેડું.

પરોપકારક દ્રષ્ટાંત

જાળના ઉછેરવા સંજ્ઞાથી અને સાધા રજી રીતે જરીર રજાણ સંજ્ઞાથી જાન જોશમાં અને આજ કરીને રજોઓમાં ફેલાવવા ઉચ્છાસમાં એક મંડળ છે. તેમાં બધી રજીઓ તથા પુરો જોર છે. તેઓ ફેલામાં કામકામ જહારસલા જર વાનુ કામ કરે છે, અને લોકો આજળ આરોગ્યતા તથા જરીર રજાણના જુદા જુદા વિષયો પર લાવણો આવે છે. રજી મહત્તરે તેમજ પુરુષ કાંતરે માતાઓને જાળ-ઉછેરવામાં અમલની સહ પડે તેવી સુચનાઓ દેવ છે. જાળકાની કેમ સંજાળ સંખર્ષ, બીમારીમાં તેમની કેમ આવજત કરવી, આરીઓ ઉપાડી મુજીને સુવાથી શું કામ થાય છે, જાળકા માટે કેવો જોરક માફક આવે છે, જાળકાના હાંતનું રજાણ કેવી રીતે કરાય, વિગેરે અનેક ઉપ જોગી વિષયોની સમજ પાડે છે. આ જાણણો જુદ સહેલી અને સરળ જાણમાં આપતાં હોવાથી મમેતેવાં અજણ મા જાવ પણ તેમ જાળ હાંત રહે છે. આજી તરફ એકાંત જાળ વિષે જાણકાં તમ ઉપોચીક વિષયો ચરચાય છે

જેવવા મહે તેમજ લાવણોને ફરકી જના વવા માટે જાણણોના વિષયોને અમલ દેખાવો સીનેમેટોગ્રાફથી રજુ કરવામાં આવે છે.

કમનસીબ ધાણે પ્રબ્ધ

એલ. ડબલ્યુ લાઇડ નામનો એક વિદવાન કહે છે કે જોરી પ્રજાને પોતાનું જોરાપણ જાળવવામાં બધી મુશ્કેલીઓ છે. ચામડીનો રંચ મરમ કંડા દેલન પ્રમાણુ ઉપર આધાર રાખે છે. એકલે જોરા મજુરો ઉત્તરનો પ્રદેશ છોડી દક્ષિણ તરફ ઉચ્છાડીયધની નજીક આવતા જશે તેમ તેમ તેઓની ચામડીનું જોરા પણ ઓછું થઈ જશે એવું જોવામાં આવ્યું છે. તેથી જો જોરા લોકો પોતાની ચામડીને રંચ જાળવવા માટે અને કાળ લોકોથી અલગ રહેવા માટે તે તેઓએ ઉચ્છાડીયધના મુલકથી દુર રહેવું જોઈ શે. કાળા લોકોને તો એવી કથી અમલ રહી નહીં તેઓને ઉત્તરના મુલકમાં જવા સામે કાંઈ બાધ આવે તેમ નથી. એકલે એવી ધારત્રી રાખવામાં આવે છે કે કાળા લોકો જોરા લોકોના મુલકમાં વિના અડચણે પમપેસાદો કરી શકશે, પણ જોરા લોકોથી કાળા લોકોના મુલક માં નહીં જવાય.

કાંકા કાવતરા કેસ

ચાંકાવનારો મુકાદો

કલકત્તાના તાર ઉપરથી તા. ૧૭એ રૂટર જણાવે છે કે કાંકા કાવતરા કેસમાં જડને તેનો મુકાદો જહાર કરશે છે. આ કેસમાં જુરીએ જધા આરોપીઓએ નિર દોષ ઠરાવ્યા હતા, તથા સરકાર પહાની જુપાનીઓપર અને પોલીસની રીતપર સખત ટીકાઓ કરી હતી. જુરોને આ અભિપ્રાય જડને જાણુએ મુજી દીધો છે, અને એવો મુકાદો આપ્યો છે કે કાવ તર પુરતી રીતે પુરવાર થયું છે, જેથી પણ આરોપીઓને જન્મદેસતીકાલની સજા કરવામાં આવી છે, પ્રાચિને નિરદોષ જણુ બ્યા છે અને આજીના બધાને નાની મોટી મુદતની દેહની સજા કરવાવી છે.

પરેલખપુ અને પાલીદાર (હતેમજુ ને ચક્ર-વચસાખનો અંક જમને મળ્યો છે જેની પહેલિ આજાર સાથે રવીકરીઓ છીએ. આ માસીકમાં પરેલ કામના જામાજી તમ ઉપોચીક વિષયો ચરચાય છે

ચીન હવે અશીષુનાં ધેનમાં નથી.

ચીનમાં ઘેર ઘેર અશીષુનો ઉપયોગ સેકેડો વરસો થયાં એટલો થયા કરતો હતો કે તેને અશીષુ દેશ તરીકે સહુ કોઈ જાણે છે. સાંની પ્રજામાં અશીષુ કોડોહા ઉતરી રહ્યું હતું છતાં તેમાં એવા દેશબંધ, માનવબંધ નરો જન આ કરતા હતા કે જેઓ એક પછી એક અશીષુની બહીને ચીનમાંથી જડાયી ઉમેડવા આરંભે આરંભે પશુ મોકલે પશુ લે કામ કરી રહ્યા હતા. 'દોરડી' જેવા છે પાકા કાળા પાંજુ' એ વાત પર તેઓને કેવો વિશ્વાસ હતો તે આજે તેઓ નાં કામથી જોઈ શકાય છે. અલખનત કાળા પથ્થરને કાપતાં કાપતાં ઘણીએ દોરી ધસાય તેમ ચીનમાંથી અશીષુની બહીનું મુળ કાઢનાર ઘણાં મહાપુરુષો એક પછી એક આદવા ગયા હતા, અને તેમાંના ઘણાનાં નામ નિકાન પશુ પ્રજા ને જલ્પવામાં આવ્યાં નહીં હોય છતાં તેઓનો પરોપકારી આત્મા તો પાછળ રહી જાય અને દિવસે દિવસે જળવતર થતો ગયો. દરેક મહાન કામોની અંતિ આવી જ હોય છે, બીજા રોપનારા રોપી જાય છે. હજારો બીમાં જળીકણી તેઓ ની વચ્ચેમાંના કંઈ નહીં તો એકાદની રક્ષા કરી જાય છે. પછી એક અસખ્ય ને પેલા ફરે છે. આમજ આપ્યું આપ્યું છે.

એવું જલ્પવામાં આવ્યું છે કે ચીન માં અશીષુની બહી ઉમેડી નાખવાને જે પ્રયત્ન ચાલુ છે તે તેવોને તેવોજ કામચ રહે તો એક વરસ પછી તે સદતર નાશ પામશે. આ અજળ વાત કહેવાય. મુરોપમાં જ્યાં તમાકુ પીવાનું બંધ થાય અને જેવી નવાહ લાગે તેવી આ નવાહ કહેવાય. સરકારી કુકમની રૂએ છેલ્લાં ૩ વરસ દરમિયાન ચીનમાં અશીષુની ઉપજ આશરે ૬૦-૭૦ ટકા જેટલી ઘટી ગઈ છે, એજ સરેરાશ ચાલુ રહે તો બીજા એક વરસમાં અશીષુની નીપજ સમુજગી બંધ થાય. હાંદુસ્તાનથી જ્યાંબંધ અશીષુ લાં જાય છે, તે પશુ પછી બંધ થાય, કેમકે તે અંબધમાં બિડીસ સર કારે એવી કરત કરી છે કે જે ચીન પોતાના રાજ્યમાં અશીષુ નીપજવાનું બંધ કરે તો હાંદુસ્તાનથી ચીન અશીષુ અકાપવાનું બિડીસ સરકાર બંધ કરે. બધે બિંમ માનવામાં આવ્યું છે ચીન

અશીષુ નીપજવાનું બંધ કરી કાઢનાર નથી, અને હાંદીયાં તેની આજ્ઞાત બંધક નાર નથી. આ ધારણા પડી જાગી છે. પ્રજાનું અરૂં જળ તે આવું નામ. આ રાક્ષસી કેળના ફરથી ફરેડો માલસો કંઠા લીવત, જુપમરો તેમજ અસખ્ય દુર ગુણોમાં સડવા કરતા હતા તે ઉમરશે, અને દેશની દેશતરફ જનશે. ચીનનું અસખ્ય નૈકા તથા ખુશી જળનું જળ તેના આ જળની પાસે કંઈ વિચારમાં નથી.

મોસ્લેમ યુનાવરસાદો અને લંડન મસજીદનું ઉધરાણું

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના એક રહેતી મી. સેખ રસુલ લખે છે કે :-

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીનું ડેપુટી રેકન લંડન મસજીદ અને મુસલીમ યુની વરસીટીના ઉધરાણા માટે બેકાન્સપરમ થી તા. ૧-૮-૧૧ ના રોજે પ્રીટોરીઆ રવાના થયું હતું. ડેપુટીરેકનના મેન્બરો મી. કાજલ્લા, મી. હેનસી, ઇમામ અબુ ડુલ કાદર અને મી. સેખ રસુલને જન જુમને ઇસ્લામ પ્રીટોરીઆએ યદતો આવકાર આપ્યો હતો. ઉધરાણા માટે જનજુમન તરફથી ખાસ મીટીંગ બોલા વવામાં આવી હતી જે મીટીંગ મસજીદની બાજુમાં જનજુમન હોલમાં જે વાંધે મળી હતી. તેમાં સારી સખ્યા બેઠી મળી હતી. અજમનના મેરમેન મી. અબ્દુલ ફરીખને પ્રમુખપણું આપવામાં આવ્યું હતું. સેક્રેટરી મી. કાસમ આદમ આવેલા ડેપુટીરેકનનો હેતુ સમ જાણી લંડન મસજીદ અને મુસલીમ યુની વરસીટીના કાળા માટે અસરકારક રીતે બેકાન્સ હતા ને ઉધરાણા માટે દરખાસ્ત કરી હતી. તેને મી. હાજી હમીદીએ ટેકા આપ્યો હતો. મી. હાજી હમીદીએ પશુ યદતા શબ્દોમાં જે કામની અજમલતા અને હમીદીઆ સોસાયટીના કામો માટે ઉમદા લીવેયન કર્યું હતું. સારખાદ શેઠ મામદ હાજી જુસબ, શેઠ તહમમ હાજી ખાન મામદ વીઝેરે સાહેબોએ ચકો સર જવાણુ' કામ કાચ ધરવા ઇશારો કર્યો હતો, અને તરત ઉધરાણાનું કામ સર થયું, જેમાં સારી રકમો બરાબ હતી. બીજે દિવસે પ્રીટોરીઆ લોકેશનમાં ઉપ રાજુ કરવા આવેલા ડેલીમેટો સાથે મી. હાજી હમીદી, મી. પટેલ, મી. વલી મામદ

વીઝેરે સાહેબો નીકળ્યા હતા. મી. પટેલ અને મી. વલી મામદે સારી ખતવી ડેલી મેટેને મદદ કરી હતી.

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના ખાનીઆ આ તકે પ્રીટોરીઆ અજુમને ઇસ્લામના સુખાનીઆ અને મેન્બરોનો ઉપ કાર માનતા ખુશાલી જાહેર કરે છે કે અજુમને સારી સેવા બજવી ને કામમાં ઉમદા મદદ કરી છે, તેમજ મી. પટેલ ને મી. વલી મામદનો તેમની મદદ ને ઉત્સાહસરી કાથીજ માટે ઉપકાર માને છે.

સૈમવારે સાંજે ડેલીમેટો બેકાન્સપરમ પાછા ફર્યા હતા. મળેલા ઉધરાણા અને બરાબલી રકમોની તપસીલ આ તકે તમ કાર નહીં થઈ શકવાથી આવતા અકમાં હાખલ થશે તેમ મોકલી દેવામાં આવશે. બાકી રહેલું કામ મેસરમ હાજી હમીદી, કાશમ આદમ, ને અબ્દુલ ફરીખને સોંપ વામાં આવ્યું છે તો સોસાયટી ઉમેદ રાખે છે કે મજદુર સાહેબો તેરલું કામ ઉમેલી નાંખશે. એ સાહેબોએ જે પોતા નો વખત ગુમાવી મદદ કરી છે તે માટે ઉપકાર માનીએ છીએ.

રજુનના કા. પી. જે. મહેતા તરફથી ઇન્ડિઅન ઓપીનીઅન લાઇબ્રેરીને જે પાઉકની કામતનાં ગુજરાતી પુસ્તકો બેટ મળેલાં છે, તેમજ મી. કનડાલાલ ખીર ધરલાલ કોઠારી તરફથી બદલક, તથા મુખ્ય રમેલકોલ કારતના જડજ મી. કમ્બા લાલા મોહનલાલ હવેરી એમ. એ. એલ. એલ. બી. તરફથી હાજુમરિયનું પુસ્તક બેટ મળેલ છે, જે આબાર સાથે રવીકાર વામાં આવે છે.

જરમીટનના ડાપામાં મી. પ્રેદીન જવાબમાં મી. સધરમેડો એક લાંબો કામળ ફરીથી પ્રમટ થયો છે. તેમ, તેમણે આ મુલકને ઇસ્લામી સાથે સરખા વવાની રીતને વખોડી કાઢી છે. હાંદી એને જાણે ખુસાદી નથી દેવામાં આવેલા, પશુ જયારે પરરાજ ટ્રાંસવાલમાં હતું સારે તેઓ મી. પ્રેદીની પેઠે હકકાર રીતે આવેલા છે. લઘાલમાં અંગ્રેજોને જીત મેળવી આપવામાં હાંદી લશ્કરની તથા હાંદી વોલન્ટીઅરોની મદદ કેવી કામ લાગેલી છે તેનો મી. સધરમેડો સરસ ચીતાર આપ્યો છે. તથા એવી સેવા બજ વનાર હાંદીપર મેરવાજબી રીતે બીજાકુલ વરતી કકાય નહીં એવું બાર રાખે જણાવ્યું છે.

આહુ વરતમાન

યુનિયનમાં વસી રહેલા ગોરાઓના કાનને વિલાયતથી દક્ષિણ આફ્રિકા લાવવામાં લાગાર ગોરાઓને પહોંચાની મદદ કરવા યુનિયન સરકારે ઠરાવ કર્યો છે, અને તે સંબંધી ધારાઓ મંજૂર થયા છે.

યુનિયન પ્રધાન મંડળવાળા મી. હર ઝોએ ક્ય લાવાની જે સેવા બજાવી છે તેની કદર કરવા ગોરાઓના ભોક્તા તરફથી સંખ્યાબંધ સહીઓ સાથેનું એક માનવજ નજસો કરીને તેને એક આપવાની હીલચાલ કરી ચક છે.

ખરાબર એ મહીના વરસાદ વચરના મયા પછી મયા રવીવારે હરબનમાં કેદ લોક વરસાદ થયો હતો, અને તેથી કહેર ના જમાવવાળા લાગારમાં પાણી પુર પાડવામાં જે હરકત આવતી હતી તે દુર થઈ છે એવું જણાવવામાં આવે છે કે કેપટાઉન અને ગેલ્ડાનસ્પરમ જાનેમાં સર કરી બાંધકામોદારા જેટલું પાણી પુર પાડવામાં આવે છે, તે કરતાં વધારે પાણી એકલા હરબનમાં પુર પાડવામાં આવે છે, ને તે જતાં પાણીના જમ્યાની જેવી સમ વડ રાખવામાં આવી છે કે પાણીને રોકે આવે તેમ નથી.

રોડેશીઆ તરફનો એક ગોરા ગેલ્ડાનસ્પરમના 'ડેલી મેલ' માં જણાવે છે કે 'જમણું' હરદ ન્વાસાલેડની દક્ષિણે કેક ફિરદએનસન સુધી માણસ પહોં છે. આ સાથે આગેથી નદીપર તે દેખાવ દીએ એવો સંભવ છે. તે કહે છે કે ગોરાની ઉતારના લાગના ભોક્તાની દક્ષિણ તરફ આવવાપર અદકાવન મુકવા બિરીક તથા પોરદુગીક સત્તાવાળાઓએ મળીને પમલાં લેવાં એકજો, નહીં તો થોડાંવરસ માં રોડેશીઆમાં એ હરદ પતપેસારો કરશે એવી દરેક વધી છે.

રોડેશી પોલીસ કોર્ટમાં નાહારી સંબંધી એક કેસમાં તાલીયા કુસેન મહમદ નામ ના એક હોદી વેપારીએ એવી જુગાની આપી હતી કે પોતે મહિને પા. ૧-૧૦-૦ માં યુનિયન કરે છે. લાગારની લી. ૫ પહુ તેમાં આવી ભવ છે. જવાલોના જવાબ માં તેણે કહેલું કે પોતે બપોરે આવલ આવે છે, સાંજે ૩ મીનીની રોડી ખરીદે છે, મહિનામાં જે વખત ગેલ્ડાનસ્પરમમાં

માં ૧ મીની ખરચે છે, અને ખરચે રતલ મા અને એક દીન દુધ તેને એક માસ ચાલે છે. આ હીલકત જાપાએ ઉપાદી લીધી છે અને હોદીઓ કેલુ સાપથી રહી પહોંચે. જમો દેલ મોહલાવી દે છે, એ વાતનાં જુગા-વગાડમાં છે.

ગેલ્ડાનસ્પરમમાં એક નેટીલ એક ગોરી ગોરાતના સુવાના ગોરાડમાં દાખલ થયેલો માણસ પહોંચી તેને કોર્ટમાં ખડે કરવામાં આવતાં પાંચ વરસની સખત જેલ અને ૧૦ હકકની સજા થઈ હતી. તેને જમાલે એ વખત આવ્યા યુનિયન માટે સજા થઈ હતી.

દરસવાલનાં બીજાં ગોરાની ટાઉન કાઉન્સિલથી જરમીસ્ટનની કાઉન્સિલ પાછળ રહી નથી. તા ૩ જુલો તેની ગીટીમાં કાઉન્સિલર મેકમેલીસ્ટરે એવો સવાલ પુછ્યો હતો કે લોકેલનમાં વેપાર કરવાને એકીઆટીક તથા નેટીવોને રેવન્યુ અમલદાર લાઇસેન્સ આપે છે એ વાતની તફરતી ખાતાના વડને ખબર છે કે કાઉન્સિલર વાઇટે જવાબ આપ્યો કે એ વાતની જામને આવેજ ખબર પડી કમીટીએ આ સવાલ મજબૂત રીતે ઉપાદી લીધો છે.

નાતાલમાં ગોરી અને જાળસીની ખેતી કરવા તથા તેમાંથી તેલ કાઢવાનાં હરખાનાં કરવા એક ગોરાએ ચોખ્ખા કરી છે.

સ્થાનીક જાપામાં કાવડે પીલે નામનો એક હોદી લખે છે કે જમાર ખાતે એક ગોરાએ તેનાપર કુચલો કર્યો હતો. તે સંબંધમાં તેણે પોતાનો એકરાર પોલીસ અમલ રજુ કર્યો. પોલીસે જણાવેલું કે તે મજબૂર ગોરા સામે પમલાં લેશે. આ વાતને કેલ્લાક ફિવસ થવા જતાં પોલીસે મજબૂર પદમાલ ગોરાને સજાએ પહેંઆડવા કાંઈ પમલાં લીધાં નથી. છેવટે કોર્ટમાં છે કે આ રીતે પોલીસ હોદીના રજુલની વાત કોષ ત્યાં પોતાની હરજ બજાવવામાં પહોંચ રહ્યો છે.

યુનિયને નીમેસા ઉદ્યોગકુન્નર મંળથી કમીસન આગળ એક જુગાની આપનારે જણાવ્યું હતું કે હોદીસતાન અને સીસોન માં હર સાથે ૨૦ લાખ રતલ મા યુનિયન માં આવતા થાય છે. તેની કીમત પા. ૨૫૦,૦૦૦ થવા ભવ છે, અને તેમાંથી સરકારને જાકાતના રૂપમાં પા. ૮૩,૦૦૦ ની આવક થાય છે.

લંડન કમીટીની લડત

લંડન ખાતેની સા. આ. બિ. ઉ. કમીટીએ દક્ષિણ આફ્રીકાના હોદીઓની સ્થિતિ ઉપર તા. ૧૭ મી જુને વડી સર કારમાં લખાણ કર્યું હતું. તથા તા. ૧૫ મી જુને નાતાલના લાઇસેન્સ જામલ બાબત લખાણ કર્યું હતું અને તેમ. આસ કરી નાતાલ પ્રીમીયન ગેડરેસ લીધી દેડનો લાઇસેન્સ દરસાહર કરવા બાબત નો ફેલ ટકિન હતો. આ બંને કામગીરી જવાબમાં વડી સરકારે કમીટીને લખ્યું છે કે તમારા કામગીરી નક્ક હક્ષિય આફ્રીકાની યુનિયનના મવરનર જનરલને મોકલવામાં આવેલ છે. તેના પ્રધાનો તે કામકામ ખાનમાં ભેરો.

કમીટીએ ૨૬ મી જુને બીજો એક કામગીરી વડી સરકારને ૧૯૧૧ ના દરસ વાલના રથાનીક ગોર્ડીન-સમાં કેલ્લાક સુધારા કરવા બાબતનો લખ્યો હતો અને તે સાથે બોટીડ પ્રીમીયન એસોસીએશન ની જરજની નક્ક પહુ બીડી હતી. જાનો જવાબ પહુ કમીટીને ઉપર મુજબ મોકલ છે.

પરચુરણ

હરબનના ટોપીના સાહસિક વેપારી મી એસ. પી. નટલરની નવી જાહેર ખબર ઉપર વાંચનારનું ખાન ખેંચવામાં આવે છે.

જરમન લાઇનની સ્ટીમર કેડલર વિશે ની ખાલ નવી જાહેરખબર ઉપર ખાન ખેંચવામાં આવે છે.

રોડેશીઓલથી એક લખનાર જણાવે છે કે - જાનેના ઇમામ સાહેબ હાજ અબદુલ ખબીર સારી લાખી મુલતની ખીમારી બેગવી ૧૫ વરસની ઉંમરે તા. ૪-૮-૧૧ ના રોજ ખુલાની રહેમતે પહેંઆ છે, મરકુમની પાવસત તા. ૫-૮-૧૧ના થઈ હતી. તે કોવા વખતે જાનેના તમાલ હોદી મુસલમાન જાલમો રોજગાર બંધ કરી હાજર રહ્યા હતા. આ મરકુમની જાનેના લાઇસેન્સ દીલગીરી ફેલાઈ હતી. ખુદ મરકુમને જન્મત નહીન કરો.

હરબનમાં રોડેશીન સંબંધી નવા ધારાઓ પાડ્યા છે, જે પ્રાંતીક સરકારી એજેન્ડા ઉપર ખાંખા પ્રસિદ્ધ થયા છે.

તાર ૪માએ

તા. ૪થી અમરેલી બંડનમાં મોટીનો બાવ બંધનના રૂ. ૨૫૦ પેની હતો.

વિલાયતમાં કમિશનની સત્તા મહાસલા સંબંધી "વીટો બીલ" ના સવાલ સંબંધમાં આખા પહે સરકારને વખોડી કાઢવાની દરખાસ્ત રજુ કરી હતી તેના જવાબમાં વડા પ્રધાને તા. ૮મીએ એક ધક્કા જવાબ આપ્યો હતો. અને સામાન્યની દરખાસ્ત ૧૨૬ વધુ મતથી ઉઠી ગઈ હતી.

તા. ૮મીએ હોદ્દા પ્રધાન ભોરકા કરીયુ એ હોદ્દા દરખાસ્તની મોડવણી સંબંધમાં કમિટી મુલાકાત લીધી હતી.

બંડનની મોટીની હાલમાં સંબંધમાં એક લાખ કામદારોએ કામ પર ન આવવા દરાવ કર્યો છે.

આજના આતે જનરલ મોરારે માન આપવા એક મેળાવડો મ્યો હતો. જનરલ મોરારે પોતાના ભાવજમાં જન્મણુ હા' કે ભતિભેદ (મોરારે) પ્રત્યેક ક્ષિણ આફ્રિકાએ હમેકને માટે પીક જેરવી છે, અને ક્ષિણ આફ્રિકામાં જ-ને ભતો (મોરારે અને ક્ષિણ) જનરલરસ સુધેક સંબંધી કામ લીએ છે.

સ્પેનની એક મનવારપરના ૮૦ ખસા સ્પેનમાં રાખને મહા પ્રબલસતીક રાજ સ્થાપવા બળવો જમાડવામાં આવ્યો હતો. તેમને સત્તાવાળાઓએ જાપતમાં લઇને તેમનામંથી અગેવાને ફોસીની સજા કરી છે.

વહી પારલામેન્ટમાં એક સવાલના જવાબમાં કોમિશનની ખાતાના પ્રધાન મી. હાર્કોરટે જન્મણુ હા' કે ક્ષિણ આફ્રિકાના કુની મનમાં સ્વામી ભેડને દુરતમાં ભેડી દેવાનો વિચાર બીજાકુલ રાખવામાં આવ્યો નથી.

મહાન જાપાની એકમીરલ ટોમોના ખા નમાં અમેરિકાના પ્રેસીડન્ટ મી. ટેફ્ટ તર ફથી તા. ૬મીએ ખાણાને જાણ કરવામાં આવ્યો હતો. તે વખતે ખાણુ દરખાસ્ત પ્રેસીડન્ટ ટેફ્ટે જન્મણુ હા' કે તકરારી રાજકીય વિષયોનું નિરાકરણ લાગુ પડે લાવાને મહા અરસપરસ સમજુતી વડે લાવવા ઉચ્ચ અને અમેરિકા વચ્ચે તર

કાન્સ અને અમેરિકા વચ્ચે સંધીએ થઈ છે તેને જાણને જાણ અને ઉચ્ચ વચ્ચેની સંધીમાં બહાલ રાખીને આપણુ જતાવી આપ્યું છે. પ્રેસીડન્ટ ટેફ્ટે એવી જાણ જતાવી કે જુદા જુદા રાજ્યોમાં અરસપરસ સમજુતીએ વડે તકરારની પતાવટ કરવાની એ કીલવાલ ઉભી થઈ છે તેમાં સામેલ થવા જાપાન પણ નહીં ક્યા અવિશ્વાસી કક્ષિતમાન થાએ.

તા. ૮મીએ બંડનમાં ક્ષિણ આફ્રિકાની સુધેક મહાકને ભાવ ૪૮૦ રતલની મુલ્યનો ૨૬/૬ ભેમે ઉપજાયો હતો.

બંડનમાં મોટીવાળા કામદારોની હા તાલના પરિણામે દુકાનનો ભવ લામવા મળ્યો છે.

બંડનની મોટીના હાતાલીના કામદારો ની મોટી સંખ્યા ભેતા, અને ભારે ખા કાંતિ ભેતાં એક જાખી બરકરી પલટન ને સુધેક જાણવા માટે રોકવામાં આવી છે. કોઈ કોઈ ઠેકાણે ભેતાનાં એકાં મળેલાં ટોળાને વીખેરી નાખવા માટે પોલીસને મસારો લઈ જવાની જરૂર પડેલી. હાલમાં સંબંધમાં કેટલીક અમલની કોન દર-સો ભરાઈ રહી છે. કેટલોક ખેરાક જમડી નાક પાળવા લાગ્યો છે. એવી ભારે દુકાનની જવા સંજવ છે.

મુકતીજીવના એક વડા હોદ્દાને ક્ષિણ આફ્રિકાના નેદીવોની કેવણુ સંબંધમાં જનરલ મોરારે સામે અરજા કરી હતી.

ખેતી માટેનાં સાધનો પર જાકાત ન લેવા મુનાકાદે રેલ્વેસની સરકારે દરાવ કર્યો છે.

મહાનમાં કેરો ખાતે ત્રામ ખાતાના કામદારોએ હાતાલ પાડી હતી. આ સંબંધમાં મળેલા મોડાના ટોળાને વીખેરી નાખવા પોલીસે ઉધાડી તલવારે મસારો કર્યો હતો. મોડાએ તેમના પર પથરા એ વડે મારો ચલાવ્યો હતો. મળુ માણુએને કમલ થઈ છે.

અમેરિકાની નામીની રેલ્વેઝ મોડલ તરફે, ત્યાંના તરફના કામદારને લીધે, તરફ ને જાક કરવા મોડલ કરી છે, એવી ૧૬૧૨ ની-સામમાં એ તરફનો જાંત આવ્યો.

નાદારી સંબંધી નોટીસો વગેરે

(કુનિવન એજેડ માંથી)

સ્પેનનરમ ડીસ્ટરીકદમાં રીલવલ ૧. ૧૫૫ ખાતે જે રોજનાર જનરલ ડીલર તરીકે સુધેમાન મહામદ તરફથી ચલાવ વામાં આવતો હતો તે બેડી દેવામાં આવેલ છે.

ડરબન, અમરેલી રોડના છ. બી. પીલે નામથી રોજનાર કરતા સ્કીમાર મેન્યુફેક્ટરર સુખાયા નહેસા પીલેએ તેના ભેજુદારો સામે સમજુતિ કરી છે જે સંબંધમાં ભેજુદારોની મીઠાઈ તા. ૧૭મી અમરેલી ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આમળ ભરશે.

કેપટાઈનના હાજ મળર સુધર તરીકે જોળાઓએ મરુકમ હાજ મળરની મીકતના કારોળારી મી જોરજ હેનકરી બોલેસ જાહેર કરે છે કે મરુકમના ભેજુદારો રોએ પોતાના હાવા આ નોરીસ પ્રસિદ થવા પછી ૬ જાહવાડીઆમાં પોતાની પાસે (૧, જરમ રટરીટ, કેપટાઈન) રજુ કરવા, અને ભેજુદારોએ તેજ મુદતમાં તેજ ઠેકાણે દેવાં ભરવાં.

અલીવાલ નોરવાના મી. મહમદ સુરતી ની નાકર મંકિતમાં વહેંચણીના આકાશ કોરટમાં રજુ થવા સંબંધી નોટીસ 'મુ નીઅન એજેડ' ઉપરથી અમે છાપી હતી તે સંબંધમાં મી. મહમદ સુરતી ના તા. ૪થી અમરેલીના અમારાપર લખેલા કાવ જમી જણાવ છે કે તેમણે પોતાને નાદારી માંથી મુક્ત (રીફ્રીનીટીટ) કરવાને કોર ટને અરજ કરેલી જે કમળ રાખવામાં આવેલ છે. ભેજુદારોના કીસાનની પલ વટ ટરફટી ધારાસર કરવા દરશે. તે ઉપ રાંત મી. સુરતીએ તેના ટરફટીનો કાવળ અમારાપર મોકલાવ્યો છે, જેમાં ટરફટી જાહેર કરે છે કે મી. સુરતીને કોરટ નાક રીમાંથી મુક્ત કરવાની વાત ખરી છે.

નાદારના મહદરી ખાતાના વડા અમલ દાર છે. કીલ જેમણે પોતાના હોતાની મુદત દરખાસ્ત હોદ્દા અને ખાસ કરીને મીરમીટીઆ હોદ્દા પ્રત્યે પોતાની ચારી લામણીનો મુરાવો આપ્યો હતો તેએ પોતાના હોદ્દાપરથી પેનકેન ઉપર હામલ થવા છે.

વખતનો ઉપયોગ

('મજબૂત સમજ' પ્રાધી)

શું તું છ'જાની સલામ છે? એ સલામો હોય તો વખત યુવાનીય નહીં ; કારણ કે છ'જાની તેની બનેલી છે

એ બધી વસ્તુઓમાં વખત સુધુથી હીમતી હોય તે, વખત યુવાવયો એના જેવું હિંમતવાળું બીજું કંઈ નથી.

આજસ બધી બાબતોને મુશ્કેલ બનાવે છે, ઉદ્યોગ સહેલી બનાવે છે.

એ જવારે મોડો હતો છે તે આખો દિવસ કોડકોડ કરશે તોપણ સાંજે તેનું કામ પૂરું નહીં થાય.

આજસ માણસ એટલો બીજો આવે છે કે ક'જાનીમત તેને બોલ વખતમાં પકડી પાડે છે.

મહેનતુ માણસના ઘરમાં જુખડોડીયું કરે છે, પણ જા'હર પેશવાની તેની હીમત આજતી નથી.

ઉદ્યોગ એ સારા નીચીવતું મુળ છે. ઉપર ઉદ્યોગીને બધી વસ્તુઓ આવે છે.

એક માણ એ કાલની મરોબર છે.

એ તારે દુરકલ મેળવવી હોય તો તારા વખતનો સારો ઉપયોગ કરજે ; અને એક પળની પણ તને ખાતરી નથી થાડે એકે કલાક યુવાનીય નહીં.

માઠ રાખજો કે વખત એ પશુઓ છે.

એ માણસ એક દિવસમાં પોતાની મહેનતથી દસ સીલીય કમાઈ શકે એવો હોય, તે આવી દિવસ નકામો બેસી રહી અથવા મજબૂત કિડાવી કે પેન્સ ખરડે તો તેણે એટલુંજ ખર્ચ કરવું છે એમ સમજવું નહીં ; પણ એતાં તેણે પ સીલીય ખર્ચ્યા છે અથવા નાખી દીધા છે.

એ દુનીયામાં બહુમાં માણસ મહેનત કરવા ના પાડે તો આખી દુનીયાને જીવે મરવું પડે.

ચીનના એક પાલકાહે ચીનની પ્રજાને વહેરે કરવું હતું કે, કામ કરે નહીં એવો કોઈ માણસ હશે અથવા બાળક કમી હશે તો, સમજમાં કોઈને જીવ અને ટાક પેઢવી પડશે.

આજસ એ જીવતા માણસની ધોર છે.

આજસ એ જીવ મરવાનું માળાપ છે અને બધા દુઃખનું મુળ છે.

વખત એ પશુઓ છે. - પશુઓ કમા નહોતે તો એક વખત એ પશુઓ છે. પોતાની બતની ઉન્નતિ કરવાની હમ્મસ રાખનાર જુવાનને એ વખત એ પશુઓ કરતાં પણ વધારે છે. તેને તો વખત એ જીવવધી, કાલજી અને ઉપયોગીપણું છે.

પરચુરણ બધરો

પુરવ આશીરકામાં નામરોની ખાતે પ્રમટ થતાં લાંના હીંદીવાનોનાં-વાજાન " ઉડિયાન બોમ્બે " અંગ્રેજ સાથે હવે યુજ્જ્વાલી કામ પણ કામલ કર્યું છે.

બરેહાના રાજકુવરી ઉડીશ રાજનાં લગ્ન ગ્વાલીમરના મહારાજાવેરે સવાનાં છે એવા ખબર વિલાયતમાં પ્રસિદ્ધિમાં આવ્યા છે.

પુરોપથી એથીઆમાં આવવાના આરા રૂપ સુવેચની નહેરને સુધારવા માટે નહેર ના હીરકટરોએ ૪૦ લાખ પાઉંની ખર્ચા વર રકમ ખર્ચવાનો વિચાર કર્યો છે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે આખી દુનીયામાં સરવેથી મોટું મહત્ત્વ એતર આરબેનકાલનાં છે. તે એતર એકસો ચોરસ માઇલ નીકળી જમ્યા શકે છે.

એકસહસ્ર દુનીવરસીદી તરફથી થવા લીધરના મહારાજા લાંબીઆને એક જોન રી રહી આપવામાં આવી છે, એ દિવા કરતા એક મેળવડો માશ વાઇસરાય બો. કરકનના પ્રમુખપણા નીચે થયો હતો.

રાજ્યાભિષેકના લગ્નના સરમસમાં હીંદુસ્તાનના ઘરકર તથા હીંદુસ્તાનના પ્રતિ નિધિઓને મોખરે મેડેસ્વાર થઇ નીકળ વાતું થાન નામકાર ગમકવાઇ સુધારને આપવા માટે નામકાર બીદીસ સરકાર તરફનું તેમને કામ પણ આપવામાં આવ્યું હતું.

રુક્મિણ સરકારે પોતાના રાજ્યમાં લીએસીરીની હીમવાલ સામે જા'કુલ મુકના મરિયો છે. એ સોસાયટી તરફથી નીકળતા યાસીકને લાં બટકાવવામાં આવ્યું છે. તથા સોસાયટીની રુક્મિણ લાખના એકરેટરી સામે કામ ચલાવવા માં આવે છે.

રુક્મિણના એકરેટરી કરનલ સીમારજીન નામના એનજીનીયરે એક વ્યવસ્થા એવું જાખતર બનાવ્યું છે કે મને તેટલી મેળી એકલે વરકાદ વરશે પણ તેમાં એકે તોણી પેસી ન શકે. તેમજ તે જાખતર ને કામ પણ લાગી શકે નહીં. તે આખા જાખતરનું વજન બીડી સેર છે અને તે પોલાની એક ચોરકક રીતથી

ગનાવેલી બનાવેલું તપાસ કરવામાં આવ્યું છે.

હીંદી બેન્ટપર પાલમેન્ટ કમરે મર્ચા ચલાવશે એવા વહી પાલમેન્ટમાં પુજા એક જવાલના જવાબમાં વડા પ્રધાન પી. કે.જી.સીએ જણાવ્યું હતું કે તે કામ મરે જાણીય નકડી થઇ નથી પણ મજૂ કરી ને આણુ (જુલાઇ) બાજની આખર સુધીમાં તે કામમાં બેવામાં આવશે.

એ કામમાં જમીનના પેટામાં થાણ હોય તે કામપરથી દોરડાં વધરના સદેશા ચલાવનાર લીજળીક મેળની ખતિને કર કત આવે છે એમ મક્કમ પાયું છે. આ ઉપરથી બાવાં મેળવડે અમુક ટેકાએ જમીનના પેટામાં થાણ છે કે નહીં તેની શોધ કરવાના ફોટોગ્રાફ અખતરના થયા છે.

" ઉડિયા " પત્ર જણાવે છે કે મી. જુપેદનાય બાજ વિલાયતની તેમની સર કરમીયાન જેના જેતા પ્રસંગમાં આવે છે તેનાપર હીંદી જાપ બેસાડવા કક્ષિતમાન લએલ છે. હોંદ સંજા'ધમાં કાવણો આપવાની તેમણે મણી તથા લીધી છે. " ઉડિયા " ઉમેરે છે કે તેઓ પોતાની એકે તક જવા દેતા નથી.

ચીનાઇ સરકારે એ રાજના નાણાના ચલણમાં સુધારો કરવાનું કામ લેપાડ્યું છે. તે માટે પ્રથમ પમસા તરીકે પા. ૪,૦૦,૦૦૦ ના ખરમે એક જાખજાણું કાઢવામાં આવ્યું છે, જ્યાં આખા રાજ માં કામ આવે તેવી એકસરખી મેંક નોટો કાઢવામાં આવશે. આજ સુધી નોખા તોખા પ્રતિ માટે ખાજ નોટો હતી. એ અમુક માજી પ્રતિખાજ આજતી અને વહુ મોટામો ઉભે થયો. આવી તોમો રક કરવામાં આવશે.

મીસીસ એ. હેવન નામની અમેરી કન બાઇ જે હીંદી બાજતો માટે ખસા પારણ અજના ધરાવે છે તેણે અમેરીકા માં એક રથલે " ઉડિયા કાલિસ " નામ નું મકાન બાંધ્યું છે. આ મકાનની બાંધણી અદલા અદલા હીંદી રાજ પ્રમાણે કરેલી છે. મકાનમાં પડા, માલીયા વિગેરે પણ હીંદી રાજનું રાખ્યું છે, અને એ પ્રમાણે તેણે હીંદી રહી તરરનો પોતાનો અવ દેખાડી આપ્યો છે.

સુધારાની કરોડી

(' મોડર્ન રીવ્યુ ' ઉપરથી)

પુરાણ અને ક્ષીણ યજ્ઞ મધ્યે આ એકિ આપ સુધારાને દુનિયાની સુલેહમાં વધારે કરવા હરી ઉન્નતિએ લાવવાની જરૂર છે. આને જેને આપણે નવો સુધારો કહીએ છીએ તેમાં એ ક'પ છવ હોય તો તે આપનાર પશુ તેજ (પુરાણ સુધારો) છે. આ સુધારો હાલમાં ખરેખરી કસોટીએ ચડેલ છે. પ્રજાનાં રાજ્ય, અર્થ, સમાજ, નીતિ, હુન્નર કળા અને ધર્મ પ્રકરણમાં એ સુધારો જે ધર કરી રહ્યો હતો તે જુલ્હા જવાની અણીપર આવી રહ્યો છે.

પ્રજાના હાલમાં રાજ્યની સમાજ હોવી એકાએક એ આજની રાજ્યનીતિની નેમ છે. રેન્ડ રેવોલ્યુશન થયો ત્યારથી આ નેમ જન્મ પામી છે, અને આખું યુરોપ તે ઉમદા નેમનો વારસો પામી મસ્ત બનેલ છે. પણ તે નેમ ફ્રેન્ચ રેવોલ્યુશનની કમકમારી ઉપજાવનાર મારા મારી અને કાપાકાપીમાંથી જન્મ પામી હતી, એટલે તેનો બાવ તેમાં રહીજ મયો છે. પરિણામે પ્રજાસત્તાક રાજ્યતંત્ર એક નવી જાતના આપણુદ રાજ્યતંત્રની મરજ સારનાર થઇ પડ્યું છે. પ્રજાના કિલ્લે અરથે રાજ્ય કરવાનું તંત્ર તે રજૂ નથી, તેમાં માનવ ધર્મની સરસેસ જલુતરી નથી. માનવ હક ઉપર અતિશય આર ઝુકવામાં આવે છે. હાલમાં આલતાં ' અમારા હોશ ' એજ જુમ સંજળાય છે. જળરજસ્તીથી પશુ હક મેળાવામાં બાધ જોવામાં આવતો નથી. દરેક હકની સાથે જે જવાબદારી રહેલી છે તેને કોઇ સમ જનાર નહીં મળે. ફ્રેન્ચ રેવોલ્યુશન કરવાવાળાએ ધારેલું કે તેઓની નેમ પાર પડે તો પાછો સત્તુમ વરતે. સમાનતા અને સ્વતંત્રતાને માટે રાજ્યો ઉલ્લાસ્યા, જુની જમીન અને દેવળા છુટાયા, પછી આવા કમેનિ બંધ એસતી સ્વતંત્રતા મળી, પણ સાતુન દેખાયો નહીં. તે દેખાવાનાં બિન્દુ પણ નજરે પડતાં નથી. સ્વતંત્રતા એવી આવી કે પૈસાદારોની યુલામી કરવાનું સરળાયું. એટલે એક સુધારી મધ અને બીજી આવી. જાણ માથે વધવાને બદલે ચોમેર એક બીજા વરજોમાં કમી જમી રહી છે. સ્વતંત્ર તા, સમાનતા, આપણરો એ બધું સુખા ગમ પકળખા સમાન થઇ પડ્યું છે.

હીંદની અહેર કિલ્લાલ

(હીંદી બાપા ઉપરથી)

દેવલાની શુરુગી સંબંધો

દેવલાની શુરુગીની મુલાકાત લેનાર એક મહત્ત્વે એ રથ નવું વંચુન અને તારીફ કરતાં ' આરમપ્રકાશ ' માં આપેલ એ દેવલાની જણાવે છે એ રથળ આ ગોખતાના નિયમ અનુસાર ઉત્તમ પ્રકારનું છે. વિદ્યાર્થીઓને દરિદેવ, આંગીરસ, એમ પુરાણી રૂપિમનીઓની પદ્ધતિને અનુ સરતાં નામો રાખવામાં આવે છે. બદમ ચારી હોય તેવા વિદ્યાર્થીનેજ શુરુગીમાં હાખલ કરવામાં આવે છે. તેમની પાસે બદમચારીને જાજતો જુજળ સામાન હોય છે. તેઓ પ્રાતઃકાલે ઉઠી રનાન સંખ્યા આઠીમાંથી પરવાર્ષ પછીજ બીજા કામમાં મરુત થાય છે. જોજન સમયે દરેક વિદ્યાર્થી યાત્રીબેદ વમર બળે હાથને અંતરે એક દારમાં જમવા બેસે છે. જમ વા એલવા માટે ધાસની નાની સાદી બેડું આસન હોય છે. આંખને ડગ ન થવા દેવા માટે રાત્રે વિદ્યાર્થીઓને વાંચ વાની મનાઇ છે. સુવાના જોરકામાં હીવે લેનો હીવો મળાય છે.

એક પરોપકારી મંડળી

પુનાખાતે ' બાળ સંરક્ષક મંડળી ' નામ થી એક ખાતું ચાલે છે જે મહુ પરોપ કારી કામ કરી રહેલ હોય એમ તેના એક્સા રીપોર્ટપરથી જણાય છે. તેનું ખાસ કામ નિરાધાર અને રખડતાં બાળકોને આશરો આપી નિભાવવાનું છે. તે ઉપ રીત મહાન બધરમ અને બનીતિનાં કાર વનો બટકાવ કરવાના બારામાં તે અમુકમ કામ જાળવે છે. એવું જણાવવામાં આ વેછે કે એ તરફ કોઇ અજાન અને કંમલ માં આપો પોતાનાં ઉકરણું યુજસન કરવાની કમતાકદને લીધે છોકરીઓને નાનપણથી પછલાની મોટી રકમે લઇ દરમજોરોને વેચાતી આપે છે. આ રાજસી ખાલુસો એવી રીતે છોકરીઓને ખરીદોને ઉછેરી મોટી કરે છે, અને ઉછરની થતાં તેમની પાસે વેચાતો બધે, ડરાવી પછલા કમાલ છે. છોકરીઓને પોતાનાં વાલી કે માબાપ કોણુ હોય છે તેની વાદલાસ જોતી નથી તે તેથી આવા બચોર કરમે કરનારને કોરક વડે સજા કરાવવાનું નમણું નથી. આવી રજા થવા થી દેશીક નાખાઓને જમારવા ઉપર કહેલું પુનાખું મંડળ બહિતમાન થયું છે

એવી વિગત રીપોર્ટમાં આપવામાં આવી છે.

પરદેશી માલિકા અબવર અંકકા

હીંદમાં દર વરસે જે જુદી જુદી જાત નો મોરક તથા દારો આયાત થાય છે તેને જમતા અંકકાઓ મહુ બાણુવા જોજ છે. ગયે વરસે તેનો જુમથે અંકકો રા. ૨૦ કરોડ ૮૮ લાખ ઉપર ગયો હતો. તેમાં રા. ૨ કરોડ ૧૦ લાખનો તો દારજ હતો સઘથી મોટી આયાત ખાંડની રા. ૧૭ કરોડ ૧૬ લાખની હતી, જમારે યુરો પીઅન રટોર રા. ૧૧ કરોડનો બાબો હતો. બીસકીટ રા. ૭૨૧ લાખની, કાખ કામાં બને બાટલીઓમાં બરેલી પૈરાકી રા. ૭૩૧ લાખની, પનીર રા. ૭૧ લાખ નું તથા કંડેન્સમીક રા. ૨૬૧ લાખનું હતું. ગયે વરસે આયાત મએલી બીસ કીટ ઉશા લાખ રતલ, પનીર ૧૨૧ લાખ રતલ અને કંડેન્સ કુધ એક કરોડ રતલ હતું.

પરદેશ મળતની અલ્લાપતકામે

જનારજ આવે ચાલતો એક અમલનો પરદેશમન સંબંધી કેસ હોહોડુ ખ્યાન મિચી રહ્યો છે. વિલાયતથી પાખ ફરે લ એક મહત્ત્વ સાથે ખાલુ લેવા માટે દેલકાક હીંદુ મહત્ત્વને એ જાતીના જુમ વિચારવાળાઓ તરફથી કસતી બકાર ઝુક વામાં આવેલ. આવી રીતે જાતી બકાર મુકવાનાં કામને મેર કાવદે જણવામાં આવ્યું છે, ને તેથી તેમ કરનાર સાથે બહનથી કરવાની દરિમક વિલાયત બધ બાવનાર મહત્ત્વે માંદી છે. આ કેસ સંબંધમાં અલ્લાપાદની મુર કોલેજના સંસકરતના પ્રોફેસર મહા મહોપાખાલ પંડીત મંમાનાથ તથા એવા બીજા પ્રસિદ્ધ વિદવાનોની સાક્ષીઓ લેવાઇ છે, અને એવું પુરવાર કરવાની તજવીજ કરવામાં આવી છે કે પરદેશમન તે કાવતરવજ નથી, પણ કારવજનુસારજ છે. આ કેસમાં વધુ તપાસ હલુ માલી રહી છે. કેસનો કેસ નિરજુમ આવશે તે ઉપર જુના તથા નવા વિચારના હીંદુઓ બાહુર તાથી તરક વિતરક બલાવી રહ્યા છે.

મારિસખરમ ખાતે એક હોદીમે પાણી ના એમવાનું કુધ વેચવા માટે કોરકમાં ખડો કરવામાં આવતાં થા. પ ના દંડની સજા થઇ હતી.

હિંદુસ્તાનના અબરો

(હિંદી બાપા ઉપરથી)

ભાવનર ખાતે એક બોળ એસોસીએશન સ્થપાયું છે. જેનો હેતુ બોળ કામમાં ફેળવણી તથા પાર્શ્વિક શાન ફેલાવવાનો તથા કામના રીવાજો વિચેરમાં સુધારો કરવાનો છે.

વડવાણની માદી માટે હાલ મનુભાઈરે જસવંતસીંહજીનો એક સરકારે બહાલ રાખવાનું જણાવવામાં આવે છે.

અમદાવાદ અહિંદીય બહમસમાજ તરફથી એક વિદ્યાર્થીશ્રદ્ધ (બોરડીય હાઈસ્કૂલ) સ્થાપવામાં આવ્યું છે. તે ખુલ્લું મુકવાની કીધા શીમન નસુરામ જમીને દાવે કરવામાં આવી હતી. આ વિદ્યાર્થીશ્રદ્ધમાં કેટલાક વિદ્યાર્થીને મુક્ત રાખવાની મોકવણ કરવામાં આવી છે.

અમદાવાદ ખાતે કલેક્ટર તરફથી એક હરનાર ભરવામાં આવ્યો હતો. જે વખતે કલેક્ટરે મ્યુનિસિપાલિટીની સિમ્લિ વિશે ચર્ચા કરી હતી, તથા કહેરની ઝીંચ વસ્તીમાં ધટાકો કરવા પેસાપાત્ર મોકલ્યો કહેર બહારના વિજાળ ભાગમાં ધરો ભાંધી વસવું જોઈએ. એવું સુચવ્યું હતું.

અંબાજી જતા બાપાજીએ પર કરવેશ રૂપે ભારે જીલમ થતો હોવાથી અને સાધારણ રીતે જવાણુએને અમલો ભોગવવી પડતી હોવાથી તે સંબંધમાં પ્રોટેસ્ટ કરવા એક બહેર ચીટોચ દી. બા. અંબાજી કાકરલાલના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તે વખતે એવો હસ્ય થયો હતો કે જવાણુએને પડતી અમલો સંબંધમાં તપાસ કરવા સરકારને અરજી કરવી. સભામાં એવી ખીન્નારણ થઈ હતી કે એક દેશી રાજના કેટલાક માણસો જવાએ જતા તેમની પાસેથી એક સરસ થોડો ભાગવેર તરીકે પકાવી લેવામાં આવ્યો હતો.

તા. ૩૦ મી જુને અમદાવાદના જાડજી મી. દયારામ ગીડમલ પોતાના હોદ્દાપરથી હાજર થયા હતા અને તેનો ચારજ નવા નીચાએલા જાડજીને સોંપ્યો હતો. આ પ્રસંગે વહીવટી વિચેરનો એક મેળાવડો ડોરડમાં થયો હતો, તેમાં મી. દયારામના

ગુણોની તારીફ કરવામાં આવી હતી. મી. દયારામે જણાવ્યું કે અભાર સુધી જે જાડજી તરીકે કામ કરતો હતો, પરંતુ હવે તમે મારા કામના જાડજી થશો. હું તમારી પાસે મરીબોના વહીવટ તરીકે ફલીલ કરું છું કે તમે મરીબો ઉપર દયા રાખજો અને તેમના માટે ભાગ્યેય ખસવજો.

વડોદરા સરકાર તરફથી મી. મનલલાલ ગુલાબભાઈ દેસાઈને કુવાઓમાં ખોરીમ કરાવી વધારે પાણી લાવવાની યોજના ઉપર જોવરમીયર નીમવામાં આવ્યા છે.

વડોદરા રાજના વહીવટકારોની એક કોનફરન્સ મનુભાઈ સાહેબના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી, જે વખતે રાજના વહીવટ સંબંધમાં ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.

જાંજી બહમજીની એક કોનફરન્સ શાહપુરા મુકામે મળી હતી, જે વખતે શાનિસુબારણની બાળતપર ચર્ચા થઈ હતી, તથા વિદ્યાર્થી વિચેર સંબંધી ચોખ્ખા કરાવે ચર્ચા હતા.

કુંજપના મી. હયાલીમલાઈ મદમદ સાથે નમના જણીતા બોળ મહસ્થાનું મરણ થવાના અબર પ્રસિદ્ધ થયા છે. તેઓ એ કામની હસ્તાકાલી કાજીસીલના પ્રમુખ હતા. પુના ખાતે તેમના તરફથી એક બારોચાગૃહ, બનાથાજમ, તથા ધરમ કાળા નિકાવવામાં આવતો હતો.

ભારતવરસમાં બ્રિટીશ રાજની સ્થાપના થયા પછી. કહેનકાલ જ્યોરજ અને કાલનકાલ બાલુ મેરી તાજપોથીની દર બાર ભરવા હિંદમાં પહેલવહેલાં આવશે તેમને ખરા દીલનો આવકાર અને આશીરવાદ આપવા બુલરાતીમાં સરકાર વિતાવેલા માટે એક પારસી મહસ્થ તરફથી પનાઓ આપવાનું જાહેર થયું છે.

હિંદી પ્રધાનની કાજીસીલના માણસના સહ મી. સમ્મદ ફોસેન બેલમાળીની પુત્રી અને હાલના પદધાતાના ડેપુટી ડાયરેક્ટર મી. મીરજી કરીશખાન ખીંદીવ જાજની બાલુ મીસીસ ખીંદીવજીએ મદાર મુનીવરસીદીની હનદરખીજીએટની પરિક્ષા પસાર કરી છે, અને તેમાં તે પહેલા વરમાં આવેલ છે. આ પરીક્ષા પસાર કરનાર આ પહેલીજ મુસલમાન બાલુ છે. તેઓ આજણ બહાસ કરે છે, અને

મી. એ. ની પદવી બેલા જિમેસ રાખતાં કહેવાય છે.

મી. સાવરકરને તેમને જામેલી જન્મ દેશનીકાલની સમગ્રી રજો મુખ્યથી મદાર લઈ જવામાં આવ્યા હતા અને ત્યાંથી જુનની બાપર બાંદામાનના ટાપુ માટે લઈ જવામાં આવેલ છે.

મદાર હાલકામાં મદુરા ખાતે રાજના કિયેકને કિયેસે રાજ વિશ્વ ઉચેરણી કરનારા રીતુરી મોપાનીબાઓ આખા કહેરમાં ફેલાયા પાયાં હતાં.

હિંદુઓમાં ચાલતી જગન સંબંધી રીડીઓમાં સુધારા કરવા એક હિંદુ જગન સંબંધ રક મંડળ મદાર ખાતે સ્થપાયું છે. આ મંડળમાં જે તરફના કેટલાક પ્રસિદ્ધ માણસો જોડાયા છે તેનો હેતુ એવો છે કે જોડાઓ અને જોડાઓની જગનની વચની હક લાવવી, એ ફેળવણીનો ફેલાવો કરવો, તથા જગન સંબંધી ખીજ રીટીઓ સંબંધમાં મોપાનીબાઓ વિચેર શીડી બોઝાને ફેળવવા.

નામદાર કહેનકાલની હિંદમાં રહેલી મુલાકારી માટે ખાસ સહુનો અને પહેલા વરમની માડીઓ બધિવાનું કામ અજમેર ખાતે ધમધોકાર ચાલી રહ્યું છે.

ના. કહેનકાલની હિંદની મુલાકાતની યાદગીરી રાખવાને કલકતા ખાતે એક હોસ્પીટલ બધિવામાં આવનાર છે. તે માટે રૂ. ૭૨,૦૦૦ ની કીમતની જમીન ત્યાંની મ્યુનિસિપાલિટીએ આપી છે. તે મકાનનો પાસો નાખવાની કીયા આવતા માસમાં કરવામાં આવશે અને તે ના. કહેનકાલ આવે ત્યાર સુધીમાં તકમાર કરી દેવામાં આવશે.

બહમ દેશમાં એક તાસદાયક ખાડનો બનાવ બન્યો છે. ખાડપાડુઓ બજાવી મસાલો સાથે એક ધનવાનના ઘરપર કુમલો લઈ ગયા હતા, અને પાસાશીનવડે ધર બાજવા માંડ્યું હતું. તેમને રૂ. ૧૨, હજારની કીમતનું ગવેરાત આપવામાં આવ્યું. ત્યારે આમ જુઝાવી તેઓ ૭૮કી ગયા હતા.

કલકતાની એક મારવાડી પેટીએ દેવાળું કાલવાની વાત જાહેર આવી છે. તેનું ફેલું ૪૦ લાખ દિપરંત થવા જાય છે.

ખેતી સંબંધી વિચારો

જ્યા જુન માસમાં મદાસ ઇલાકાના વિકાસપદ્ધતિ ખાતે મળેલી ઇંગ્લીશ્વલ કોનફરન્સમાં શ્રી. વી. જોગીઆ પ્રમુખ પદેથી ખેતીની વાતમાં નીચે મુજબ બોલ્યા હતા :-

આપણા દેશની ખેતીમાં સુધારા કરવા અરખરા આપણે ઇંગ્લેન્ડર હોઈએ તો આપણો ફળવલ્લસો વરખ ખેતીના ધંધા ને તુરંત મળે છે તેમ ન થવું જોઈએ. આ ખેડ જેવી તેવી નથી. આપણા અપદાઓનો એક વખત ખેતીનો જ ધંધો મુખ્ય હતો. આપણે આજે તેઓના કામ ને હલકું મળનારા નીવડવા છીએ. જ્યાં સુધી આપણે ખેતીને આગવદાર ધંધો નહીં મળીએ ત્યાં સુધી દેશની વ્યાપારીની આજા ફાકટ છે. હાલમાં આપણામાં જેવી રીત પડી ગઈ છે કે ખેડુ મને તેડલો બલો અને ઇલમી હશે તો પણ તેની કાણી માનવી નજરથી આપણે નહીં જોઈએ. દલકામાં દલકા ખમલદારો જેવા કે પોલીસ પણ તેને તુરંત મળે છે. આપણા જવાનીઆઓને ખેતીમાં રક નથી ચડતો તેમજ પણ આ એક કારણ હશે. કાણી મળીને કીમીએ મેળવનાર હોઈએ ખેતીના ધંધામાં જોડાય તો તેઓના જ્ઞાન થી દેશની ખેતી સુધરે, માણસો ફરીથી તે ધંધામાં માન જોવા લાગે અને દેશની ચડતી થાય. આપણા જવાનો સરકારી નોકરી, બારીકદરી કે કાકદરીને એકને એક રસ્તો પડતો સુકો જાગ મહેનતમાં આનદાની સમજતાં છીએ એ બધુ જરૂર નું છે. ખેતીનો ધંધો લેવાથી તેઓનું પોતાનું બધું થશે એટલુ જ નહીં પણ દેશનું બધું પણ તેથી થશે. ખેતીને પોતાનો ધંધો સમજી બરાબર ખેડ નાર કદી ખોટ ખાતે નથી.

* * *

પાવણધર ખાતે સાલિય ઇડીઅન એસો. સીએકનની છઠી વારસીક સભામાં ડા. કુન્ન પીલેયે ખેતીની કળમળીના વિષય માં કહ્યું હતું કે :-

અમેરીકમાં ખેતીની ફળવલ્લ સંબંધ માં એક ખાસ અને નકલ કરવા જોઈ બલવલ્લ એ છે કે દરેક પ્રાથમીક નિસાઈમાં ત્યાંના જમીઆ ઉપર અમુક વખત સુધી ઊઠરાઓ પાસે કામ કરાવવામાં આવે છે. નાનપણમાં ઊઠરાઓને આવી રીતે થોડો પલો અલુકાવ મળે તે આજળ જતાં ખેતીનું (વલેપ જ્ઞાન મેળવવામાં બધું પ્રકારનાર થઈ પડે છે. અમેરિકાની

આ પદ્ધતિની નકલ યુરોપમાં ઠેક ઠેકાણે થઈ છે. સીસેનમાં પણ એ પેરણ કામલ કરવામાં આવેલ છે. ત્યાં હાલ ૨૦૦ કરતાં વધારે નિસાઈમાં ઊઠરાઓ પાસે જમીઆઓમાં કામ કરાવવામાં આવે છે; અને તેનાં સરકારી ધરણોને જોવામાં આવ્યાં છે.

હોડુસ્તાની કારોબારો

અમારા કારખાનામાં વખાસ માલ એકવા હોઈ કારોબારોથી વલ્લવાર થાય છે, જેથી બીજા પરદેશી વેપારી કરતાં મળીજા રકમ અને સસ્તો માલ વલ્લવાર કરી શકીએ છીએ. આજા છે કે દેશાણીમાંથી હોઈએ આ કારખાનાને કલેજન આપવા કુશી નહીં.

કાકરી વેપારમાં ચાલતી સસ્તી તેમજ કારી કીનની ત્રીજા વધા સતાં અને હાંડાં કાંકણાં વાલ્લ વળુઓ વધા પાણીના કારા વધા કામ વાલ્લ બા ઉલ્લાઈ કલેસ મેલ્લ જવામાં વલ્લ ર શાણીએ છીએ. કીનની પેડી બધી સાઈકલની કીડી તેમજ મેસ્કમાં વેચીએ છીએ નાના મેલ્લ કોલ્લો કોલ્લર કલેસ છીએ. પ્રાકટ લીસડ માટે લખી

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban,
Branch: 1 Dead St., P. M. Burg.

તાલુ ઉમદા ફરેટ

અને વલ્લવલ્લ

સરખાની પેકીંગ, કારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી તાકીદથી મોકલુ. કુ. જોરડર મોકલી ખાતે કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write:—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

તાલુ ફરેટ અને વેલ્લવલ્લ

સરખાની પેકીંગ, કારો માલ, રોકડેથી ખધા જગ્યાએ તાકીદથી મોકલશુ. જોર ડર મોકલી ખાતે કરશે. લખે

મહમદખાન હાંસીદો,

પો.બો. ૮૧૫, ૧૧૭ કીન સ્ટ્રીટ, કલેજન.

ફેપદાલિનમાં પલ્લસા લલ્લ કલિબ્ધ જોવા નો ધંધો કરવા આટે એક જોરાનો સી પ નો ફંડ થએલ. કેસ અપીલમાં જતાં સર જોન જુકાનને સળ બદાલ રાખી અને જબુલુ કે એ ધંધો જોરકાવે કરે છે.

રોકડ બખર ભાવ

	શ્રી. પે.	શ્રી. રે.
કુલ કામનલ ૧૪માઈસ	૧૮ ૦	૧૮ ૧
આલ્લ માંબ ૧ બલ્લતાની	૨૦ ૦	૨૦ ૧
બીમડીના	૨૧ ૦	૨૭ ૦
એફ.એફ.ડી.આર	૧૬ ૦	૧૬ ૧
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૧	૧૭ ૦
મીની સકર	૨૦ ૦	૨૨ ૦
કુડાના	૧૬ ૧	૨૦ ૦
દેસી ટુવેર દાળ	૧૭ ૦	૧૭ ૧
કાનપુરી ટુવેરદાળ	૧૮ ૦	૧૮ ૧
મસુરની	૧૬ ૧	૨૦ ૦
મગની	૨૧ ૧	૨૭ ૦
અડદની	૨૮ ૦	૨૮ ૧
મધુ મુળમના	૧૬ ૦	૧૬ ૧
દાળ	૨૩ ૦	૨૩ ૧
વટાણા નાતાલના	૧૮ ૦	૧૮ ૧
મગધ	૧૦ ૧	૧૧ ૦
બીનીસ	૨૫ ૦	૨૧ ૦
જુગર (કારર કોર્ન)	૧૩ ૧	૧૪ ૦
કડવું તેલ ૧ગાલન	૪ ૬	૪ ૦
કોરડીનું	૩ ૧	૩ ૨
ખીડુ	૩ ૬	૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૩	૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૭ ૬	૧૮ ૧
પીણી	૧૬ ૬	૧૭ ૧
તીરકુળ નાતાલ	૧૨ ૦	૧૨ ૧
આટો કાઉસ હોઈ	૧૦ ૬	૧૧ ૦
આટો (અંબીલો બીક)	૧૦ ૬	૧૧ ૦
મકાસી સોપારી ૧ ગલ	ખા	૮
મરચાં	૪૫	૫
બી પેડી, ૪ કીનના પેડ.	૮-૧૫-૦	૬-૦-૦
પોરખાદર	૬-૦-૦	૬-૧૦-૦
પારાશીન સીલવન	૭ ૩	૭ ૬
વાલટ રોસ	૮ ૬	
માલન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીયેર	૧૬ ૦	૧૭ ૦
ફલી	૧૧ ૦	૧૨ ૦
ડાઇમંડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
સાણ સીકર રોન	૧૫ ૬	૧૬ ૦
સાણ સનકાકટ ૧૦ કીસ કા	૦	૦ ૬ ૬
સાણકાવમ્ ૫૦ કુકાના		
બોલકની કીમત	૧૨ ૬	૧૨ ૬
આણકરોસીલ (બા. ૬૦)	૧૨ ૬	૧૨ ૬
નેકટર ડી	૧ ૮	૧ ૬
માચીસ લાવન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરધની	૧૦	૧ ૦
નાલ પોલટ સીમારેટ	૨૦ ૬	૨૦ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
ગસ્તા એકની.	૪ ૬	૫ ૦
નિમક (અવધની કાકર)	૪ ૬	૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

અહીં નવાઈ શીટરુસ વધા ફૂલો સ્પેશિયલ હઈ એકાનેકનરવની મારેકમાં વેચે
આપવામાં આવે છે. પછી ઉત્તર કુશવમાં આવે છે

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE :—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 888,

Tel. Address : TOMASELLI,

Johannesburg

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "ISMAIL"

RUSTENBURG.

Branches:

Dunder, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL

Lindley'spoort

Dis. RUSTAN.

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonkan,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Household Shops &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

નવસારી હોલુ યુનાઇટેડ

રેલિંગ કું.

એનેજર : છુ કે. ૫૨૪

હોલુરમાની ઓફીસ જ્યાં બ મ માવી
સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરન હરુ તથા કલકત્તાનું—સરક
અવલ—ગોપુ મધીવજી—એક વખત
મ માવી ખાતી કરો.

હો. નં ૧ પ્રીથારક સ્વીટ

ટેલીફોન નં. ૧૨૮૬, બ્રહ્મનેશ્વરમ.

૨. એ. 'Gackwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સફુથી મોટા રશમના વેપારી.

હોલસેલ તથા રીટેલ.

દરેક જાતનું રશમ તથા કાપા (સેક તથા બીજી જાતનું) રશમ, દરેક જાતના રશમી રમાલ,

બવણીઓ, સાડીઓ, પાનડી, જરીના રેપલ કવર, તથા બીજી ફેન્સી ચીજોના વેપારી.

નોટ. અમારા આવ સાઉથ આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે. તથા અમે એક જ આવ ફીએ છીએ
એક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના ઓરડે કવર પુરતી રીતે ખાન આપવામાં આવે છે. તથા
હકે માલ લેનારને બે માલ મેસી આવે તો એક વીકની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઈ જઈ શકે

પમ્પેપારા—ફવત્. અપ્પીરિકા પમ્પે વીયાપારી.

મોરત્ત, ત્રિવિયમ્, કિલ્લનાદિત્તમ્, ત્રાવતિત્તમ્, મડ્ડ, જાલ્લ, કિલ્લનાદિત્તમ્, મોરત્ત, કિલ્લનાદિત્તમ્, કિલ્લનાદિત્તમ્

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PURNEA

Will sail on or about the 12 AUGUST
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

પ્રથમ ખબર

ધા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપન.

સ્ટીમર "પુરનીયા" ટન ૩૩૦૫.

ઉપલીજગત ખાલેર વખણાવેલ લાઇનની મંજૂર અને હાથ આપતી બાબ
બોટ અનેથી તા. ૧૨મી આગસ્ટ ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ઝાંઝીનાર અને મોઝામ્બિક
બંદરે ફરી મુખ્ય જશે.

મજબૂત લાઇનની બાજબીમાં કેક પાસે જશે. સારું ઉપલા ફાલકાઓમાં
પણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. શી ખલાસી છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે ભોટા હતાના બાજબીમાં
ઇન્ડિયા મુખ અને આરામથી મોકલવા મંજૂર છે. તેઓને ખાસ ખાસ
બસાયણ છે કે આવી ફેક્ટરીની મુસાફરીની અગત્ય તક મુખ્યથી
નહી.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ કક્કાના પાસે જશે. વારંતે મોરોડીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
ટની સગવડ ફરી આપવામાં આવશે. તે મહેરબાની ફરી તુરત કેમ્પીન
ની ટીકીટ ફાલકી લેવી.

કેક પેસેન્જરો માટે સમગ્ર તરફની સગવડ છે. સારા બોટીસરો ફોવાથી
ફાઇનલ તરફની અગત્ય આપશે નહીં.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની બાજબીમાં જેથી ૬૦ મ.સે. ઉપડશે. સ્ટીમર
મુખ્ય પહોંચવે તરફી ખબર મળે છે, જે હાપમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મેસરસ મી. એમ. આલુલ, ના ૨૮ પ્રેસીડેન્સી સ્ટ્રીટ
અથવા સ્ટ્રીટ ૬૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોડેશન બેહાનેરબરમ, અગર અમારે ત્યાં
જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

મેસરસ એમ. સી. આંગલીયા એન્ડ, ને ડબલ્યુ. ડન અને કું.
કેમરસીયલ રોડ, રાવન.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

૪૫૩ બોસરી અને ફરક બતના પરમુરજ
માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C

P. O. Box 8

Branches: { Lower Store W.
Longlands
Delport's Hope
Kalkfontein

P. V. Sanghavye & Son

Commercial Brokers & Commission Agents

Tele. No. 1538, 195 Grey St., DURBAN

જેમ ઇમીસનથી ફરક બતના વૈરાસરી
કાપડ વગેરે માલ ફાયદો માલ તેવી રીતે ખરીદી
વઢાવી આપીએ છીએ, અને અમારા મારફત
બહારથી વેચવા મળે માલ (મોકલે બીનીસ
તમામ વગેરે) મોકલવાથી સારી બાબ ઉપજાવી
વેચી આપીએ છીએ. વધારે જુલાલા મળે
ફરસે ધીરનામે કાલજપત્ર લખવા મહેરબાની
રવી.

ચાંદોનું ધડીયાળ ભેટ

પતે ભેટકર છે

સુગત જીલ્લાના બેલેવડ મામના રહીશ
મી. હલાહીમ હુસેન બાઇબાત, ઉમર
આશરે ૩૦ થી કરના મુખ વખેલ છે.
વરસ ૨ ૫૨ તેનો ઉલ્લેખ ૫૨ કેપટોલોની
થી મળ્યો હતો. તે માલ તે ક્યાં છે તે
પત્તો નથી.

ખરાખબર મોકલ પત્તાસર નીચેને
સરનામે આપનારને શી. રપત્ત ચાંદોનું
ધડીયાળ ભેટ તરીકે તુરત રવાના કરવા
માં આવશે.

હુસુફ હુસેન બાઇબાત,

પી. એ. બોક્સ ૧૫૦

મીડલબરમ, ટ્રાંસવાલ.

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

Other Places in SOUTH AFRICA,
ENGLAND and INDIA:

s.	d.
Yearly ...	17 0
Half-Yearly ...	8 6
Quarterly ...	4 6

COOLAM MOHIDEEN, GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg

JOHANNESBURG.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
rch t, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoo." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randers, 1 Roger-street
Importer.

ABRAHAM NORODES,
24 Frere-street, (Woodstock)

DARNALL

Narayan Mahuraj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

E. ABOSMAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parahotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street

EAST INDIA TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

R. Ebrahim Ismail & Co.,
119 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ High Class
Tailor, 120 Grey-street

Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL OILS MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim.
Commission Agent Point.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 87, 125 Field-street

N. Jaggiwan Tailor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler,
474 West-street

G. Ranchand,
505 West-street

M. RAWAT & Co.
108 Queen-street.

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey-street

A. G. TIPSIS Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JERWA
Fruiterer Box 471

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Rosar.
Merchant, Butcher & Importer
Queen-street

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Doss, Box 110 Tel "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporters & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

N. S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amud Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CANAY & Co.
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANCY,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 4140

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaris,
224 Markets

Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: "V. Samy"
87 Jones-street

Karn Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

Suleman Ebrahim, General Dealer
Box 33, 73 George-street.

K. Kahidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House.

T. Vedia Pillay
Box 515

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhal a Speciality
47 & 49, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION**N SAMY**

Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP**Moses Amod Waja & Co.,**
Box 222,**CHOTARHAI & DADOO**
Box 33.**Hassan Amod,**
Indian Location, Stand 16,
Box 84.**ISMAIL AMOD KAJEE**
Box 11.**LOUISTRICHARDT****Dungershi Morejee**
P. O. Box 7**MIDDELSBURG**

(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA,
Box 35.**DAWOOD ISMAIL,**
General Dealer & Importer,
Box 150**I. A. Caje & Co.,**
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.**LOURENCO MARQUES****HORMASTY IDOLY,** Box 332.**Madhavjee Jetha & Co.,**
Box 140.**Noor Mahomed & Rawji,**
Box 329.**VSRAJIDAS & LALCHAND** Box 92.**Nanjee Dulabhdas & Co.,**
Merchants & Importers, Box 141**NORTHDENE****Durjee Laljee,**
Merchant & Charcoal Supplier.**PINT RENTIE****Ebrahim Omerad,**
Box 9.**PITERSBURG****WENTA & KHANDERA BROS.,**
Box 160, Market Street**POTCHEFSTROOM****G. K. Desai.**
Box 128**PORT ELIZABETH****Tiekamdas Bros.,**
Main Street. Box 531.**I. A. Pardy,**
General Merchant,
85 Adderly Street.**V. R. Namsoo,**
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Walmer St.,
R. B. Nmsco,
84 Walmer Road
Vanmali Haria,
Indian Laundry,
Hassan Street, The Hill.**PRETORIA****Chotu Fakir,**
Tailor and General Dealer.
156 Prinsloo Street.Two Branches: Standerton, Box 24
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 376, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642**QUELIMANE****Vas nji ra nd & Bros**
Box 33, Tel add: 'Vasnanji'**RICHMOND****Porbandar Trading Co** Box 43**ROBERTSON****A. Abraham,** General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sta.**RUSTENBURG****ISMAIL SULIMAN & Co.,**
Box 4. Tel Add.: 'Suliman'**SALISBURY****Shimjee R. Naik,** Box 59.
Khusal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.**SPELUNKEN**(Transvaal.)
Kesavji Giga, Bafolla**STANDERTON****Amod & Ismail,** Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.**THORNEVILLE JUNCTION****Essop Amod Vankar,**
Farmer & Miller.
Hooesa Amod Vankar,
General Dealer.**UITENHAGE C.O.****Obhita Mornar,**
Storekeeper, Market Street.**UMSINGA****Dada Osman.****VERULAM****Babu Talwantsing**
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street.**WELLINGTON C.C.****V. Naidoo,** Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.**WINDSORTON C.C.****Hajee Jaffar Monaver Randeri,**
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8**WARMBATH****A. M. Rawat,**
Box 18.**V. SAMY****Wholesale & Retail**
Fruiterer**GENERAL DEALER and**
COMMISSION AGENT. Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.

Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.

Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgan Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,

GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.

Cor. Church & Middel Streets,

MIDDELBURG, T'VAAL

Tel. 565 "BHABHA" Phone No. 78, P.O. Box 26.

S. Ramannjam Naidoo

Wholesale and

Retail Fruiterer

Forwarding and Commission

Agent

P. O. Box 516, Market Street,

Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & Co

GENERAL MERCHANTS

DIRECT IMPORTERS

339 Pine Street, DURBAN

P.O. BOX 59

Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA."

Codes used ABC 4th edition and A1

A. Mahomed Hussan & Co.

MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,

Stand No. 411. Corner Kalla & 14th Streets,

VREDEDOEP, JOHANNESBURG

Box 4140 Tel. Add: "FAJANDAR."

Head Office: VANDER COLOM, 1800.

પ્રવાસભૂમિ સુલભાઈ

ભગતનો કુલ.

જનરલ ઈસ્ટ ઇન્ડિયન

મરહુમ કેસ, ડેટ, પાલકુન, સમીન,
કેટ, કેપ, કુવાલ, હીરખાન, રેકમી
ફ્રાન્ક વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
ખાસે, સુખે અને ખાતી કરો.
બેવું મફત છે.

ઈડીઅન મારકેટ, રીલ નં. ૪૮

પ્રેસિડેન્ટ મી. બેક્સ્ટર્પર.

જે.કે. મે.કે.

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About August 28th Goorkha 6300 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE

FOR DELAGOA BAY ONLY

about Aug. 24th Tintagel Castle 5531 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Sept. 1st Cluny Castle 5147 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.

WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers

& General Merchants

JACON'S BUILDING,

(OPPOSITE GAIETY THEATRE)

• KORT STREET,

P.O. Box 3804. Tel. add. "Cama"

Telephone No. 1891

JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

• KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY."

KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER

WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી.

હોલસેલ અને રીટેલ મર્ચન્ટ.

ઈન્ડિયન ઓસરી જ્વાળાંબે હીફુસ્ટાન
થી મંગાવી સરતે દાને વેચવામાં આવે
છે. ખાસ વી પેરન હરવું તથા કલકત
કુ-સરસ માલ-ચોખુ મધીઆલુ-જ્વા
ળાંબે જલમાએલ કરી જુએ.

STAND 512, 17th Street VREDEDOEP

Box 6031,

JOHANNESBURG

Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers

of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પેરન હરવું ખુબોદાર થી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 28

Tel. Add: "FORBANDAR."

Telephone 86

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી મેલા
ખુબઈ જનારો

આખુલા દન ૩૧.૦૦ તા. ૧૨મી સપ્ટેમ્બર

આ કંપનીની આગમીદમાં ફરક વરતના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી ઇંદીબન છે, અને ઓફીસરો ખીબન કમદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સબતાવાના તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કામચલાુ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડશે નહીં એ ખાતરી સખરો.

આ કંપનીની આગમીદ દર મહીને મુબઈ સાર જાય છે. માટે આ કંપની મુસાફરીનો ખરા લાભ નહીં મુક્તા હેઠ જનારાઓને તકવાર વાક રહેલું. સફરકુ આગમીદ મુબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે ખતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફની જાણુ માટે ખતરે અપામાં નખાવશું તેથી સહ કાહેનો ને જમર ખરચે આગમીદ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે. વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

વરખતે લીધે કોઈકો ખીર વલખલા સ્લીવર નીચે મુજબ માતી છે.

દલ. દલ. અલહાદી દન ૩,૨૦૦ તા. ૨૨ આગસ્ટ

દલ. દલ. અલહાદી દન ૩,૨૦૦ તા. ૨૨ આગસ્ટ

દલ. દલ. અલહાદી દન ૩,૨૦૦ તા. ૨૨ આગસ્ટ

બી. કમચલાઈન ઉપમામકની કું.

કિશરજી કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટીટ, દરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૧, ૧૧૨ કામચલાઈન રોડ દરબન

Telegraphic Address: Kathorian,
P.O. Box 125.

તુરકો આસ્વાખાન, અથવા પરશીઅન, નવાબ

અથવા બેંગલોર, સાઈકલીસ્ટ તથા હાજરોઅન ટેપીઓ.

માથા લીસ ખાતે નીચેને સરનામે લખો:—

S. PEERBHOY BUTLER,

474 West Street, Durban.

ચેપુ પીરબઈ બટલર,

૪૭૪ વેસ્ટ સ્ટીટ, દરબન.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (સા):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 24 Frore St., Woodstock

HAJEE ABDoola

Box 598, DURBAN

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

The "Bala Bharata"

A Monthly Review of Indian
Progressive Thought.

Highly spoken of by Eminent Thinkers
and Patriots.

Annual Subscription Rs. 1 1 0

6 Months Rs. 1 0 0

Foreign Subscription 1 Year 4/-

apply to:—

The Manager "BALA BHARATA"
PONDICHERY

ખાસ નોંધવું

સ્લીમર ફેબ્રુઆરી બહોળી તા. ૧૭મી
આગસ્ટના અને કમચલાઈન તા. ૧૬મી
આગસ્ટના રોજ ઉપરથી મુબઈ જનારા
જો જલદી તકવારી કરે તે માટે ખાસ
ખાન બેંગલોરમાં આવે છે.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: 'CHOTABHAI'

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Kanzler leaving Durban about 17th, Delagoa Bay 18th August

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન

શીપ કુલ્ક જાણી આમણિયો

સ્ટી. કેન્ઝલર જરમનથી તા. ૧૭ આમણિયો ને દેલાગોબાએથી તા. ૧૮ આમણિયો

જરમન આમણિયો જરમન તરીકે જરમન જવાન, વિદ્ય, સ્ટીલીયાન, જોહાનનાર મિત્રાસા અને કામુ કમ કુલક જરમ. જેને બરકતું નહીં પડે.

મજબૂત લાઈનની મિટો કમ્પાર્ટમાન્ટ કમિસર આવનાર કમિસર જનાર અને કમિસર પહેલનાર છે. કુમર્તિ પહેલિ કે દુરત અહીં કેમલથી મળે મળે છે. કે કુસાલા, મિત્રાસા જારીઆલા અને હવલાર દોષ છે. ફરરક, સેકન્ડ, અને કેન્ઝી કમિટી આમણિ તથા જમર મિત્રાસા વાળી મળી કહે છે. મજબૂતીનો ફેરો અને કપડાનો તથા મોફીસરી મજબૂત દોષ છે. લાઈનની કેક, બોલેતોને અમણી જમા, વીજળીની બતી મજબૂત, કમલમાત્ર બલર કમિટી નમેરો પુરો બોલેતો દોષ છે. મજબૂત કે રમીમરી જમા પાસે જરમને મજબૂત દોષથી ફરતરની સમવદ છે

જો મળે મળે કમિટી વા કુલક નીચે સરનામે:

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK RASOOL

437 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Fordsburg, Box 2347 J.R.

આંધ્રો વિલાયતી માટની વેપારીઓ તેમ સેની સોહન વેચથી પેસાય તેમ આપશું. આવ માટે લખો. હાથકો મશે.

નાલાલે લીધે લખાણ અમારે ત્યાંથી મોટા જમામાં તેમ જેટલી જોઈએ તેની મળશે. અને મોટા જમામાં ખરીદીએ છીએ.

શી મિરજાહરજી સારો માલ. કીલવતે મળશે. મજાવી ખાતરી કરો

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee, write to:—
Saleh Mahomed A. Carim,
195 Grey St, DU N.

અહીંસો રૂપયામાં અમર નામ

નહીયાદ હોંડુ અનાયાચમનું બાકીનું કામ ફરીથી સાર કરવામાં આવ્યું છે. આમણને અંગે દવાખાનું, નિલાળ, મજ શાળા, અપ'મજુલ, સીઓ માટેનું પ્રથક ગૃહ વિગેરે માટે રૂપ જોરડીઓની બરર છે. આવી હરેક જોરડી બાંધતાં પાંચો રૂપિયાનો ખરચ થાય તેમ છે. કેમકે મહત્ત્વ એકી વખતે રૂ. ૨૫૦) આપશે તો તે મહત્ત્વના નામની એક જોરડી બાંધી, તે ઉપર આરસપહાણની તકલી ચોડી તે સખી કાતાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. કાલના મહાનમાં જુદા જુદા સેવક મહત્ત્વોએ પોતાના નામની જોરડીઓ બંધાવી આપેલી છે. આજા છે કે કાન સીંગ હોંડુ પ્રથમ આ ઉત્તમ તકનો લાભ લેવા સુધે નહીં. વધુ વિચલ માટે લખો: મંત્રી:—હોંડુ અનાયાચમ, નહીયાદ.

P.O. Box 441. Tel. Add.: 'ABOOLBAKER' E. Aboobaker Amod & Brother, 434, West Street, DURBAN, Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks ઉચ્ચ ફેબ્રી ટરકીક ડેપીઓ, સજતી અને જારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Cadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban Tel. Add.: 'TOBACCO' Phone No.: 1788

નાતાલના તંબાકુ.

ફરેક ગીજ જમાખયે, સરસા બાવે મળશે બહારના જોરડર ઉપર દુરત ધ્યાન આપવ માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. લખો, અમલદુલ મહર એન્ડ સન ૧૩૬. ડે કોડ.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer, 60 Wick St., Verulam

K. F. MODI & DESAI

લાઈન નાળીયેર, જમાખય તથા કાક વાંધવાના તથા ખાવાના અમલ ખાલ માર બીનીસ જરેર હમેશ મળે છે. લખો વા મળે Stand 59, 60, Indian Market P. O. Box 619, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 33—Vol. IX

SATURDAY, AUGUST 19TH, 1911.

Registered as a Newspaper
Price Two Shillings

INDIANS SUPPORT MR. RITCH

TRANSVAAL INDIAN TRADERS READY TO SUFFER IMPRISONMENT

AN important meeting of the British Indian Association was held at the Flamingo Society's Hall on Sunday evening last. Mr. Cachalia was in the chair. Invitations were sent over the province. A telegram was received from Klerksdorp regretting absence but accepting the decision of the meeting. Representatives attended from Krugersdorp, Roodepoort etc. Messrs. Ritch, Quinn, and Isaac were also present. At the invitation of Mr. Cachalia, Mr. Gandbi explained the effect of the proposed action of the authorities. The proceedings were earnest and the meeting showed determination to go through the impending storm.

Mr. Gandbi explained that he had Mr. Ritch's authority for stating that he (Mr. Ritch,) was prepared to stand by the community and incur the risk of imprisonment should it be necessary in making good the trust he had undertaken on behalf of those whose properties were registered in his name. After full discussion, the following resolutions were unanimously passed:

"This meeting of British Indians thanks Mr. Ritch for his presence thereat, and for his magnanimous offer to help the community even to the extent of suffering imprisonment in connection with notices issued by the Authorities under the Gold Law and in connection with landed property registered in his name, but held by him in trust for members of this community."

Proposed by Mr. Dadoo (Krugersdorp), and Seconded by Mr. Ahmed Khan (Roodepoort).

"This meeting resolves to resist to the utmost the attempt being made to oust Indian merchants from their possessions and businesses, and to suffer imprisonment and other trials during the threatened campaign against them in respect of the Gold Law and the Townships Act Amendment Act of 1908."

Proposed by Mr. Ismail Amod Moola, seconded by Mr. Amod Moosajee, and supported by Mr. E. S. Coovadia.

"This meeting authorises the Chairman to send a respectful representation to the Government, enclosing copies of the foregoing resolutions, and urging them to alter the above-mentioned laws, so as to reassure the Indian community and to protect its members in their legitimate occupations."

Proposed by Mr. A. M. Vaja, Seconded by Mr. A. A. Karodia, and Supported by Mr. H. Mal and Mr. M. S. Nana.

It was also decided to start collecting subscriptions in aid of this struggle.

Association's Letter

The Chairman of the British Indian Association has addressed the following letter, dated the 15th instant to the Secretary for the Interior, Pretoria:—

Sir—At a meeting of the British Indian Association held on the 13th instant, certain resolutions were passed unanimously, of which a copy is enclosed herewith.

It is, perhaps, advisable to briefly explain the resolutions. Mr. Ritch, who holds landed property in Krugersdorp, has received a notice from the Public Prosecutor at Krugersdorp in the following terms:—

"I beg to draw your attention to the provisions of Section 130 and following Sections of Act 35 of 1908, which prohibit among other things the acquisition of any rights under this Act by coloured persons and residence of coloured persons on proclaimed land. The sections referred to also make it a criminal offence for any person to transfer or sub-let or permit to

be transferred or sub-let any portion of any rights under this or previous laws to coloured persons or to permit coloured persons to reside on ground held under such rights.

I am directed by the Attorney-General to point out to you that contravention of these sections render you liable to criminal prosecutions.

Will you kindly take immediate steps to comply with the requirements of the law?"

Mr. Ritch has, notwithstanding the notice, declared his intention of protecting the equitable owners as far as he can. Hence the first resolution.

As the Honourable the Minister may be aware, similar notices have been served on other parties. A case is already pending against a European owner at Roodepoort in respect of a stand occupied by a Mr. Ahmed Khan, a member of my Association. These notices and the Roodepoort case have naturally aroused the whole Indian community, and the meeting, therefore, passed the second resolution, affirming its determination to preserve the means of the livelihood of hundreds of Indians residing in this Province.

The third resolution authorises me to make a respectful representation to the Government, seeking its intervention with a view to stopping the threatened prosecutions and protecting the lawful rights of the community represented by my Association. If the contemplated prosecutions take place and are successful, it will mean virtual ruin to the British Indians of this Province. In the circumstances, my Association respectfully trusts that whatever may be the legal interpretation of the Gold Law or the Townships Act, British Indians lawfully resident in this Province will not be despoiled of their rights or deprived of the only means they know of earning an honest livelihood.

Status of Indians in South Africa

Imperial Conference a Disappointment

The following important communication was sent to the Rt. Hon. the Secretary of State for the Colonies over the signatures of Lord Amphilhil and Sir M. M. Eshowaggee, on behalf of the South Africa British Indian Committee, on the 20th July last:

"Sir,—It has been a matter of regret to this Committee generally all those who have felt interested in the subject of the treatment of British Indian subjects in the Colonies of the Empire, that no specially authorised or officially appointed representative of the Indian side of the question was invited by His Majesty's Government to the last Imperial Conference, in order that the views of the people of India may be placed before that body on the main points involved in that question.

"It was, however, we are glad to admit, a matter of much satisfaction that His Majesty's Secretary of State for India brought before the Conference at its sitting of the 15th June this question in some of its main aspects. But we are disappointed to observe from the official report of that sitting that the more important points raised in the Marquess of Crewe's speech were practically brushed aside and scarcely any exchange of views or deliberation took place thereon. In fact the consideration of this important subject—a subject of essentially Imperial magnitude—was narrowed down to the comparatively small point of the employment of lascars on British and foreign shipping, on which the representative of the New Zealand Government at once submitted a resolution at the conclusion of Lord Crewe's speech. Any references made in subsequent speeches to the more important elements of the general question were very slight and practically led to no conclusion, and we were disappointed to find that the members of the Conference were not pressed to take the main points of the subject into serious consideration, and to come to any definite decisions thereon.

"It is therefore generally felt that there is room for a further representation of views from the Indian standpoint, and taking advantage of the presence of General Botha in London next month, we earnestly desire an opportunity to discuss the more important aspects of the question with him in the presence of the Secretary of State for the Colonies and for India. We therefore venture to request that both these Ministers should ask General Botha to receive a deputation for that purpose. It is our purpose to express to him our satisfaction in his first official statement that has been signed at in regard to

the particular Transvaal trouble; and in the same conciliatory spirit to invite him to deal in the immediate future, and so give a lead throughout the South African Union, with certain other matters affecting the treatment and privileges to be extended to British Indian subjects in that portion of the Empire. We venture to think that nothing but good can come out of such representation by means of a deputation; and we beg that the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies will convey and recommend this our request to General Botha that he should receive a deputation on a date convenient to himself.

"We are forwarding a copy of this letter to the Secretary of State for India."

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,

July 12.

The Transvaal Municipal Ordinance

Mr. J. M. ROBERTSON asked the Secretary of State for the Colonies whether the Transvaal Draft Municipal Ordinance gave to municipalities powers in regard to the segregation of British Indians which had not hitherto been conferred upon them; whether it contained provisions for the penalising of British-Indian labour employed in useful industries which in some cases might result in the withdrawal of a means of livelihood from the British-Indian labourers, whether it precluded British-Indian ratepayers from exercising the municipal franchise; whether it prohibited or restricted the use of municipal tramcars by respectably dressed British-Indians; and whether the Secretary of State had made representations to the Government of the Union of South Africa with a view to obtaining for the British-Indian residents of the Transvaal a greater measure and not a diminution of civil liberty.

Sir WILLIAM BULL also asked the Secretary of State for the Colonies whether he was aware that the Transvaal Draft Municipal Ordinance gave to municipalities the power to refuse to issue hawkers', pedlars', and other similar licences, and that such refusal was unappealable to the Courts; and whether, in view of the experience in Natal and the Cape Colony that the withdrawal of the right of appeal was calculated to bear hardly upon Indian interests in the province, he would say what action he proposed to take to prevent the refusal of a means of honest livelihood to his Majesty's Indian subjects lawfully resident in the Transvaal.

Mr. HARCOURT: In reply to both questions I have to say that my attention has been drawn to this draft ordi-

nance, which is of the nature described, and that I am in communication with the Governor-General of the Union with regard to it.

Indentured Labour in Mauritius

Mr. JOSEPH KING asked the Secretary of State for the Colonies whether he was aware that the indentured coolies in Mauritius complain of pressure being put upon them by the employers of the sugar estates towards the close of their term, in order to induce them to reindenture, and that in some cases discharged tickets had been refused to the coolies on application at the end of their term whereby they were forced into a renewal of their contracts; and whether he would instruct the governor to report on this subject.

Mr. HARCOURT: No such complaints have reached me, but I will ask the officer administering the government to report on the subject.

Mr. KING also asked the Secretary of State for the Colonies whether, in view of the observations of Lord Sanderson's Committee on the unnecessary and excessive recourse to the penal provisions of the law regulating coolie labour in Mauritius, he would advise the repeal of such penal provisions for mere simple breaches of contract.

Mr. HARCOURT: It appears from the observations to which my hon. friend refers that the trouble is limited to a few estates only. I have no doubt that the remarks of the Committee will receive careful attention from the Government of Mauritius, and that the Government will consider how the evil of excessive and unnecessary prosecutions can best be checked, whether by amendment of the Labour Ordinance or by some other means such as those suggested by the Committee. I will send to the officer administering the government a copy of my hon. friend's question and this reply, so that the matter may not be lost sight of.

July 13.

The Transvaal Municipal Ordinance

Mr. O'GRADY asked the Secretary of State for the Colonies whether the Transvaal Draft Municipal Ordinance had yet been passed by the Transvaal Municipal Council; whether the ordinance as drafted was *ultra vires* of the South Africa Act of 1909; whether he had received any representations from or on behalf of the Transvaal Indians in respect thereof; and what action he intended to take with regard to those representations.

Colonel SHELLEY, who replied, said: According to the most recent official information in the possession of the Secretary of State for the Colonies, the Transvaal Local Government Ordinance was referred to a Select Committee of the Transvaal Council. He has received a copy of the petition

of the chairman of the British Indian Association against the Bill, and he is in communication with the Union Government on the subject.—*India*.

Tuberculosis in Durban

Indian Volunteer Committee Formed

A meeting of representative Indians was held at Mr. Parsee Rustumjee's Premises, Field Street, on Saturday evening last, for the purpose of forming a Committee to aid the Borough Medical Officers in the campaign against tuberculosis in the borough. Mr. J. Royeppen from the chair briefly explained the object of the meeting and those present forthwith resolved themselves into a Committee with power to add to their number. The *modus operandi* of the Committee as suggested by the Medical Officer will be to act as volunteers under his advice and direction, to make house to house visitation, and to report actual or suspected cases; to educate and instruct the people on the subject and in other ways to assist in the endeavours to stamp out the scourge. Mr. J. Royeppen was elected chairman and Mr. A. Christopher Secretary of the volunteer Committee.

The following constitute the Volunteer Committee:—

Messrs. J. Royeppen, A. Christopher, K. R. Nayanab, V. Lawrence, Hoosen Dawad, V. Sydney, L. Panday, J. M. Lazarus, Bryan Gabriel, G. Panday, D. S. Chetty, S. R. S. Pillay, R. G. M. Naidoo, G. Singh, R. Choonoo, B. A. Magrajh, D. Fakir, S. Esmally, S. M. Moodaly, T. M. Naicker, J. M. Francis, M. B. Lazarus, X. David, A. Ireland, Sorabjee Rustumjee, Louis Peters, G. Pillow, J. Lazarus, A. Francis, D. Joshua, L. Sigamoney, M. Anthony, A. S. Fernandez, M. K. Father, A. D. Pillay, D. M. Kaisavaloo, R. S. P. Chetty, Ismail Gora, N. M. Kadir and Dawad Mahomed.

In regard to the above matter the *Natal Mercury* says:—

With reference to certain correspondence which has been recently published in the local journal, *Indian Opinion*, between the Medical Officer of Health and Mr. M. K. Gandhi, reliable assurances are forthcoming that the Indian community of Durban give every evidence of a desire to reciprocate with the authorities in the preventive measures with regard to tuberculosis, and also to acknowledge the thoughtful and sympathetic manner in which the medical officers concerned have endeavoured to meet circumstances which promised at first to offer some little difficulty. A perfectly satisfactory understanding is stated to have now been arrived at between the Corporation and the leaders of the Indian community,

largely at the instance of Councillor the Hon. Mr. Robert Jameson, who has most effectively supplemented the endeavours of Dr. Murison and Dr. Adams to establish relations of co-operation between the tuberculosis bureau and the various sections of the Asiatic inhabitants of Durban, and statements to the effect that the consultations which have taken place are not representative as far as the Indians are concerned may be disregarded.

From the Editor's Chair

AN IMPORTANT DECISION

Mr. Ritch, as well as the British Indian Association of the Transvaal, are to be congratulated on their respective decisions as evidenced by the report of the meeting of the Association, published in another column. Mr. Ritch, by his generous action, has put the finishing touch to the many services he has so selflessly rendered to the community. His action has increased tenfold the responsibility of British Indians in the Transvaal. We can only deserve execration from every right-minded man, if, after allowing Mr. Ritch to go to gaol, we, through sheer cowardice, avoid the prospect of imprisonment ourselves. It is, therefore, but meet that the Association passed the second resolution, committing the community to defend the interests that are in jeopardy, even to the extent of suffering imprisonment or whatever more may be in store for it. The third resolution enables Mr. Cachalia to bring the two very important resolutions to the notice of the Government. Mr. Cachalia has not allowed any time to lapse. And we must now await the decision of the Government. We hope that wise counsels will prevail among the members of the Union Cabinet, and that they will avert what promises to become a national calamity. Indians are not to be expected to allow their interests to be played "ducks and drakes" with. The result of any attempt to force matters on the part of the Government can therefore only be repetition of the unseemly spectacle of a mighty Government setting all its machinery in motion to crush a small law-abiding community, endeavouring to hold on to its own.

AN EDUCATION SCANDAL

FORMERLY, Indian girls attended the ordinary Government Schools for girls in Durban. Some years ago, Indian girls were prohibited from attending these schools and provision was made for their attendance at the Higher-Grade Indian School. Promise was made that the girls would receive

separate education from the boys. Notwithstanding the promise, the Government tried the experiment of mixing boys and girls, and failed. In theory we are quite in favour of boys and girls receiving education together. But, in practice, it is impossible to ignore deep-rooted habits or prejudices. Experience has shown that Indian parents, as a rule, will not allow their daughters to mingle with boys at a school or elsewhere. And, whenever a forcible mixture takes place, the result is ludicrous in the extreme. Both the boys and girls feel awkward. "Let them," shouts the unthinking reformer. "They will soon be at home, if left alone." But the parents will not wait for the process. They are not reformers and they will not allow experiments to be made at their children's expense. Nor is there any dreadful hurry for pressing forward the reform. There is already a deadlock. From an attendance of thirty girls, it fell to below ten through the stupid zeal of a reformer in the Education Department. At present, we understand, even the few parents who had held out in the hope of separate accommodation being provided have withdrawn their girls. The Government need not be surprised if they find themselves being suspected of anti-Indian prejudice in not conceding the request of the Congress and the Indian parents concerned to give facilities for the separate education of Indian girls.

FOR INDIAN PARENTS

We confess to a sneaking regard for many of General Hertzog's pronouncements. His remarks on education and national conservation, which we have copied elsewhere from the Johannesburg papers, are worthy of perusal and careful consideration by Indian parents and Indian youths. There is a tendency among us to Anglicise our children as if that was the best way of educating them or fitting them for real service to the Empire. We do not think that the wisest Englishmen desire that we should lose our nationality—that is our hereditary training—or that we should "ape" them. General Hertzog has, we think, shown most clearly that the Dutch will be in danger of losing their nationality if Dutch children received their education through the medium of any other language but Dutch. How true are his remarks that children, forgetting their own vernacular, are found lacking in respect for their parents. "Honour thy father and thy mother" is equally the commandment of Jesus with Mahomet, Zoroaster and the Vedas. Those, therefore, who are so indifferent to their mother-tongue, no matter how humble it may be, are in danger of forgetting a universal religious principle. If General Hertzog's remarks are true of Dutch for Dutch children, how much more so they are of Indian languages for Indian children.

ren. Millions of Indians in India, although they may not be able to sign their own names, know the spirit of the great epics "Mahabharat" and "Ramayan" which play a part in our national life that very few other similar works do. We decline to believe that our children can be taught these epics through English translations, however accurate they may be. We consider it to be impossible for us to exist as independent, self-respecting human beings if we forget the poetry of the race to which we belong. We can never learn it through a foreign tongue.

But some of us labour under the delusion that we may pick up our mother-tongue in later life. All we can say is that such persons do not know what they are saying. General Hertzog has well-said that the true purpose of education is, not to pass examinations, but to mould the character of our children. And character cannot be moulded by making a child unlearn or neglect its past, and pass years in mastering a foreign tongue. A moment's reflection must convince any one that the adoption of any such course is false economy; it is a criminal waste of capital inherited from our forefathers.

A FRIEND INDEED

IN common with many who knew Mr. Robert Sutherland, we deplore his sad and most tragic end. While on duty on behalf of the *Evening Chronicle* of Johannesburg, Mr. Sutherland was killed by an incoming train as he was crossing the rails at East Rand Station. In Mr. Sutherland, Chinese and Indians have lost a staunch friend. Mr. Sutherland's trenchant pen was ever ready to vindicate the honour of Asiatics amidst whom he had lived for thirty-five years and whom he loved with a passion second only to his own Irish race. His work for the Asiatics was totally unasked and unrequited. He wrote in their behalf because he could not do otherwise. "To everyone with whom he came in touch, Mr. Sutherland endeared himself by his uncompromising outspokenness and his rigid code of honour." Those who had the privilege of coming in contact with Mr. Sutherland could bear out the above tribute offered by the *Evening Chronicle*. Our readers will recall the stirring letter that the deceased wrote to the *East Rand Review* from which we quoted only last week. That letter was probably the last public writing of the deceased.

"A DANGEROUS DOCTRINE"

THE refusal of a trading licence to a Colonial-born Indian in Durban (the report of which appears elsewhere) demonstrates most clearly the fact that the Durban Town Council are determined to place every obstacle in the way of an Indian gaining a living by means of trade. There is a large

Indian population residing in the district at the foot of the Berea, but the Licensing Officer and the Council do not take that into consideration. The man is plainly told that he cannot obtain a licence to trade "on the Berea" and the Indian population of the district are coolly refused facilities for obtaining necessities close at hand. It does not matter that the man who wishes to trade has been born in the country and knows no other home! "It is a dangerous doctrine," says the Licensing Officer, "admit that any Indian has a right to gain a livelihood in a manner he thinks desirable. It does not seem to strike the Town Council that it is no less "dangerous" for Indians to be engaged in any other capacity or to remain idle. The policy adopted by the Durban Municipality is certainly a dangerous one, and might even lead to Indians trading without licences, to say nothing of the greater danger of driving them to gain their living in a less honest manner."

Pretoria and Undesirables

Wanted: "A White Man's City"

Hartley Hall last night was crowded on the occasion of a meeting being held to discuss the question of undesirables (says the *Pretoria News* of the 18th inst.). The chair was taken by Mr. F. T. Nicholson, M.P.C., and he was supported by Messrs. F. J. Lannon, F. W. Coles, J. Scott, H. W. Dely, R. Littenfeld, J. S. Cowie, F. Nettleton, G. Beckett, G. Muloch and G. Gabriel.

The chairman in his opening remarks said that the prosperity of the town depended on their getting the right sort of population and it was time for the public to set out clearly what they aimed at. They must treat the matter on broad and material lines. They must not discuss it on racial lines, or

The Colour of a Man's Skin

or the particular white family to which he belonged. He begged for orderliness and moderation in their discussions. The use of wild expressions would only injure the cause they had at heart, namely, to make the capital of the country a home for every industrious, sober man. They must first of all go to the Government, and he and Mr. Lannon were there that night to hear the wishes of the people, for it was the duty of the Government to carry them out. It was the business of the Municipality also to see fairness carried out. They had a grievance; the Municipality had removed undesirables from Donkey Camp at the expense of the ratepayers and late Government. 57 had been

moved, and 25 stands had been sold near him and the same number west of the Aapias River. If they did this for the outskirts, they should do it for the centre of the town. If they began removal and distribution among the white people, they must carry the scheme to its logical conclusion. Did they think these 53 families were going to stay in the Moat Valley?

They desired to prevent any man, no matter what his colour, to damage his neighbour's property by putting up ramshackle buildings next to a hardworking man's neat cottage. They wanted to prevent the spread of disease in Pretoria in stores, dairies and dwelling houses. They wanted to be free from diseases engendered by undesirable neighbours. They wanted to make Pretoria a city of fair play.

The Resolutions

Cr. Coles then moved the following resolutions which were seconded by Cr. Dely:—

A.—That it is essential that all business and other premises within the area of the Pretoria Municipality, be periodically inspected by the officials of the Health Department, and that when business premises are found to be in an insanitary condition, and a danger to the public health, the municipal authorities shall have power to cancel the licence of the occupier, and to close such premises.

B.—That the Municipality of Pretoria shall have the power to refuse to grant a trading licence within the municipal area to any persons whom they may have just reason to consider as undesirable.

C.—That in the event of a licence having been granted to any person, for trading purposes, and that person shall, at a later date, prove to be undesirable, on any of the foregoing, or other grounds, the municipal authorities of Pretoria may be empowered to cancel the trading licence of such person, at any time, after having given one month's notice of their intention so to do.

D.—That all tradesmen, other than licensed dealers, who, in the ordinary course of business, conduct their trades in premises ordinarily regarded as shops, and who, therefore, trade with the inhabitants within the Municipality of Pretoria, must apply for a permit so to trade, and that the said Municipal Council shall have the right to refuse such permit to any person whom they may deem to be an undesirable applicant, without the giving of reasons therefor.

Plague Spots

In so doing Cr. Coles said that he was in accord with the chairman that it was most desirable that their representatives should have the widest powers to carry out proper government. The first resolution was on the municipal regulations, and he sympathised with the remaining three. These resolutions were the outcome of strong feeling in Pretoria that the

Municipality should be strong, should represent the people and have the backing of the people. It was absurd to spend thousands on ornamentation when they had plague spots in their midst. They had one of these very near one of their squares, and it was the duty of the Municipality to disperse such undesirables as lived in such spots. They only wanted to make their town clean and decent, and even if legislation were difficult public opinion could be brought to bear on the people who made it possible that such things were. It was wealthy corporations who owned valuable sites and farmed out to undesirables that were to blame. There were even which were valued at four times the value of the buildings. Public squares should be a credit to the town, it would pay the owners to make them so. These sites should be exploited by liberal-minded men; he especially referred to Market Square.

"A Big Principle"

Cr. Dely, in seconding the resolutions, said his opinion was well known by the citizens of Pretoria. They were there to fight a big principle, whether the trade of Pretoria was to fall into the hands of a very undesirable class (Asiatics). This was happening every day, and Pretoria must make her voice heard in no undecided terms. The smaller were few of them prosperous, and they all knew the cause of that. (What about assessment rates?) He had no personal axe to grind, but as a white man and a citizen of Pretoria it was his duty to come forward and support a movement likely to place representatives in a position to protect them.

Cr. Cowie (in answer to calls of "Cowie") said he supported the propositions because they meant to make Pretoria a white man's city. The matter had been left in abeyance too long. An extended power was required by the Municipality to protect their interests, and he would support it. It was the duty of all to support the Council in every way and also their representatives in the Provincial Council. They must sign the petitions sent round and they must not even take notice of what the *Pretoria News* said about them.

"One Law for All"

Mr. F. J. Lunnion said that, as a member for Pretoria, it was not only his duty but a pleasure to be present. He declined to propose or second any resolution; he was there to hear their views. They wanted their town sanitary and beautiful. They must have one law for all, whether a man came from London, Bombay, or Peru. They must have no class legislation: justice they wanted, justice to everyone, yes, justice to the landlord who battens on rotten properties.

Cr. Nettleton said that he supported the resolutions, but he regretted they did not go far enough. He thought that too great a power was

being given to the Municipality as to granting licences. The undesirable referred to was the Asiatic; anyhow Asiatic competition was the undesirable element; and there were white people who lived eight or nine in a room who were equally undesirable. The speaker then went on to deal with land capitalists and the system of land taxation. He then suggested that certain qualifications for a licence should be declared, but these must be based upon a white man standard. He wanted to further include all trades and businesses in Pretoria and suggested an addendum, which was ruled out of order.

The resolutions were then put and passed with one dissentient.

Further Resolutions

The next resolutions were as follows:—

B.—That it is urgently desirable that an Association of Pretorians should be formed, under a name to be later decided upon whose purpose shall be to watch over all matters which are of interest to the inhabitants of the Capital City, and who shall, at all times, use their best endeavours to promote the general well-being of the town. The name of this Association shall be the Capital Improvement Committee and the following nine gentlemen are hereby appointed as a Provisional Committee to draft regulations, etc., and to call a further meeting of citizens at the earliest possible opportunity.

F.—That copies of these resolutions be forwarded to the Pretoria Municipal Council and also to the members of the Provincial Council of the Transvaal, for their consideration in connection with the Consolidated Municipal Law now to be dealt with by that body.

Mr. John Scott, in moving the resolutions, urged all present to join the Association. They were far behind Capetown in purifying their town. They had only to compare Adderly Street with Church Street.

Mr. G. Beckett, in seconding them, said that it was desirable for the members of the Town Council to have a Vigilance Association to help them in their deliberations. Such resolutions would be of great assistance to the Councillors and members of the Provincial Council.

Mr. Muloch, in supporting the recommendations, said he was glad to see so many in front of him. The present meeting was a good omen for the future. Talking of undesirables, but what of those who sent £200,000 out of the country every month. He then went on to complain that he could not speak out as plainly as he wanted to because of the ruling of the chairman, and warped his hearers that they would eventually be ousted out of their forms.

The resolutions were then put and carried unanimously.

Mr. Nettleton said they wanted all occupations and industries to be put

on the same basis as those requiring licenses.

The chairman ruled this out of order.

Mr. Nettleton said that he would move it again.

The chairman said "No, you will not."

The meeting then closed with votes of thanks to the chairman and Mr. Lannion.

Lilly on Shibboleths

(Continued.)

From William Samuel Lilly's work "On Shibboleths" we take the following further extracts:—

Labour

Demand, then, in the labour market, is represented by the capitalist—"the pivot of the whole economic and social order." His function in life it is to produce commodities, not from the philanthropic motive of feeding the hungry, or clothing the naked, or otherwise ameliorating the lot of "troublesome and distressed humanity," but from the purely "economic" motive of selling them for the greatest profit he can get, and of making money. He has, however, to compete against other capitalists, actuated by the same motive. Hence it is essential for him to produce as cheaply as he can; for, the more cheaply he produces, the more cheaply will he sell, and the more cheaply he sells, the more largely will he sell, and the more largely he sells, the more quickly will money be made. The instruments of production are his property. He wishes to purchase labour wherewith to work them. And with the wish is combined the power of purchasing. For his supply of labour, he looks to the labour market, the slave market being a thing of the past. There stand men all the day idle, because no man has hired them: landless, homeless, moneyless. And it is by competition among them that the amount of their hire is determined. But an essential condition of that competition is that the available supply of labour be in excess of the actual demand; that the number of unemployed be more than sufficient for the employment offered them. This admits of their being pitted against one another, until "the lowest recompense for which they will consent to work and propagate" is reached. As a matter of fact, upon an average, two-fifths, or rather the monetary equivalent of two-fifths, of the commodities produced go, in this country, to the labourers. The other three-fifths are taken by the owners of the instruments of production.

Equality

Adam Smith proceeded upon the assumption that all men are perfectly free and economically equal. The

assumption is false. The absolute freedom which Adam Smith, like Rousseau predicted of the individual human unit, does not exist. Moral liberty, indeed, may in a sense be said to be unlimited, for it is beyond the attack of any human power. But as soon as it manifests itself externally, it is brought into contact with the environment, and becomes conditioned. This subject has been considered, at some length, in a previous chapter. It must here suffice to observe that the freedom of members of the social organism is not absolute, but relative, and varies indefinitely in extent. . . . But, obviously, the capitalist enjoys a much greater amount of freedom, both positive and negative, than falls to the lot of the labourer. The matter is too plain to require further words. Nor are men economically equal. What economic equality is there between a man who owns lands, mines, machinery, and a man who owns nothing but his ten fingers, skilled or unskilled—"lord of himself, heritage of woe"? Parity of condition is an essential element of freedom of conduct. What parity of condition is there between a maker of the demand, who has a monopoly of the means of subsistence, and a purveyor of the supply, who, if he will not purvey, must starve, steal, or go into the work-house? Just as much as there is between a highway man who with pointed pistol demands money or life, and an unarmed traveller who supplies the robber with his purse.

Political Economy

The postulate of pure competition, working by supply and demand, which is the cornerstone, elect, precious, whereon the Smithian edifice is founded, is, then, an arbitrary assumption. And it is of such assumptions, and of deductions from them, and generalization of them, that the so-called "science" of Political Economy, constructed by the school of Adam Smith, is largely composed. I should be sorry, indeed, to seem unjust to that memorable man, or oblivious of the real debt of gratitude due to him for breaking down the commercial system which had become antiquated and indefensible, and disastrous to the cause of trade, and, again, for dealing a death-blow to the law of settlement, which however necessary in the previous ordering of society, had served its hour and lingered in the statute-book as mischievous survival of a bygone age. But I do say that the Political Economy of his school, whether as originally taught by him, or as modified by Ricardo, Senior, Mill, and Fawcett, starting as it does from premises arbitrarily assumed or imperfectly verified, isolating, as it does, the facts with which it deals, and ignoring their connection with other conditions, is, in its very nature, a pseudo-science, and is, therefore, by the

method of deduction and abstract analysis, is not a real science at all, but a pseudo-science.

Wealth

"The Wealth of Nations" is the title given by their founder to his well-known treatise. And wealth is the one theme of all his disciples. Hence the opinion has gained ground, and is now generally received and believed, that to be rich is the final end of a nation, as of an individual man. "The wealthiest men among us are the best." And the nation that has the greatest number of wealthy men is the best, such is the new conception of the *summum bonum*. And what then is wealth? By wealth our political economists mean (the definition is Mr. Mill's) "all useful or agreeable things which possess exchangeable value." Of these things money is, of course, merely the symbol, while paper-money is the symbol of the symbol. Now, assuredly, if there is any belief deeply rooted in the popular mind, at the present day, it is this—and we owe its formula to Adam Smith and his disciples—that it is a widely extended commerce, numerous and gigantic manufactures, the most millionaires the largest exports and imports. But the most prosperous nation is the nation which has the least pauperism, the nation in which the men and women who compose it, are able, most easily and thoroughly, to satisfy their real wants; "the nation which has the greatest number of honest hearts and stout arms, united in a common interest; willing to offend no one; but ready to fight in defence of their own community against all the rest of the world, because they have something in it worth fighting for."

(To be Continued)

Duty on Indian Goods

The *African Chronicle* of the 12th instant devotes nearly three pages to the above subject, and quotes some figures. Certain condiments, such as Cardamom, Coriander, Tamarind, Turmeric, etc., used almost exclusively by Indians, are taxed very highly. The cost price of these articles varies from 4d. to 8d. per lb, but they each have to pay a duty of 2 1/2d. per lb. Thus we find that Tamarind, which costs 4d. per lb in India, has 2 1/2d. added as duty, and it is retailed to the consumer at 4 1/2d. per lb. Dholl which is a prominent item of the Indian's food, costs 6s. per 8 1/2 lb. in India, and the duty on this amount is 2s. 9d. Everyone knows that such articles of food are of daily use amongst Indians, and it is an unquestioned hardship for them to have to pay such a high duty.

To Correspondents

Mr. K. R. NAYANAH.—We have referred the matter of your letter to Mr. Gandhi, who replies that he was given to understand that a Committee had been formed by the Indian leaders. On the strength of information, supplied by Mr. Gandhi, we published what we believed to be a fact. It seems that we were misinformed, and we are sorry if any difficulty has arisen through our mistake. In another column will be found the report of the formation of a Committee to deal with the spread of Tuberculosis in Durban, and we trust that the volunteers will throw themselves heartily into the work and show to Dr. Muriison that the Indians of Durban can work together as one in a matter of such vital importance to the community.—Ed. I.O.

Mr. S. G. Pillay.—You should write to the Registrar of Asiatics, Pretoria, who will inform you of what is necessary to be done.—Ed. I.O.

Licence Refused

Colonial-born Indian Appeals to the Town Council

At a special meeting of the Durban Town Council on Thursday last the appeal of Shaik Abdool Latif against the decision of the Borough Licensing Officer, who refused a licence for premises at the foot of the Berea, was heard.

Mr. Kantrovitch appeared for the appellant and the Licensing Officer appeared on his own behalf.

The facts, briefly, are as follows:—The appellant is a Colonial-born Indian and bears an excellent character, having been employed as clerk in the office of the Indian Immigration Trust Board for eleven and a half years, in the Protector of Indian Immigrants' office for three years, and in Messrs. Kantrovitch and Foord's office for three years. He speaks and writes English well. In the year 1906 he was the holder of a Borough licence in Umgeni Road.

The Licensing Officer's reason for refusing the licence was that he did not consider it advisable to increase the number of Asiatic licence-holders.

Mr. Kantrovitch addressed the Council on behalf of the appellant. He laid stress on the fact that the appellant was born in Natal and knew no other home. He was a steady, respectable man and wished to gain an honest livelihood. His father had been in the country 35 years and had served the Government. The district in which the licence was sought, at the corner of Sydenham and Avondale Roads, was near an Indian quarter and the business would not be a competitor to European trade.

Continuing, Mr. Kantrovitch maintained that the Council, by carrying out a policy of expediency in refusing licences to Colonial-born Indians, was putting self-interest against right. It was to the interests of the Indian community that this licence should be granted. He reminded the Council that the Indian population was the direct result of importing indentured Indians to this country. Here was a man who was fully entitled to trade with his own people; and were the Council going to refuse him that right?

The Licensing Officer described the argument that the appellant was entitled to a licence as a "dangerous doctrine." He had used his discretion and did not think that an Indian licence should be granted on the Barea.

The Mayor asked for questions, but nobody uttered a sound. The Council then retired and, after about ten minutes, returned.

The Hon. Mr. R. Jameson proposed that the decision of the Licensing Officer be upheld. This was seconded by Mr. Holmes and, on a show of hands, all with the exception of Sir David Hunter and the Rev. Hodson, voted in favour. The licence was therefore refused.

The Colour Problem

What Will happen in Twenty Years' Time

The Industries Commission appears to be highly impressed with the colour problem as it will present itself in twenty or thirty years' time (says the *Times of Natal* of the 19th ult. Already the thin end of the wedge is noticed in many lines of life where the educated Indian and native are competing with the white man, and as surely as the education policy which we adopt continues, so surely will these men fit themselves for the positions presently occupied by white men, and oust them through their ability live less on remuneration. However the great dislike may be that white men have the idea of working side by side with coloured people, events are trending in that direction, and inevitably at the time the Commission is looking forward to it will become acute and will be one of the pressing problems for the next generation to solve, unless in the meantime some different policy be adopted towards the coloured people than the present one of raising them up to become a thorn in our own sides.

Note: Does it not strike the *Times of Natal* that it is suggesting a very mean and unworthy attitude towards the coloured people? Surely it is not necessary for the proud European to resort to a policy of suppressing the educational progress of coloured races! Where is his boasted superiority?—Ed. L.O.

Transvaal Provincial Council

Coloured Passengers on the Railways

Pretoria, Aug. 17.—In the Provincial Council today, a motion was brought up by Mr. G. J. Vissel (Lichtenburg) requesting the Administrator to urge upon the Minister of Railways the necessity for supplying separate carriages for Asiatics and coloured people on the railways, because of the inconvenience and unpleasantness caused to the travelling public; also that Asiatics and other coloured people take their tickets at other offices than European. The motion was agreed to.—Reuter.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Monday.

The following letter has been received by the chairman of the British Indian Association from the Private Secretary to the Governor-General:—

"With further reference to your letter of the 19th June, I am directed by His Excellency the Governor-General to inform you that the congratulatory telegram from the British Indian Association on the occasion of Their Majesties' Coronation has been duly laid before the King who has been pleased to command that His Majesty's sincere thanks should be conveyed to the Association for their loyal message."

At a recent meeting of the Pretoria Town Council, Cr. Cowie moved:—

"That, in order to protect the white traders, the Council petition the Government to give them power to refuse to grant or renew licences for kaffir eating houses, cafes, fruit stores, and manufacturers of mineral waters to Asiatics—including Chinese and coloured persons—other than for premises in the locations."

In so doing, Cr. Cowie said that the time was now ripe when these people must leave the town. The Council should fight cases, the rate-payers would willingly bear the brunt of it. Cr. Dely seconded. The Chairman of the Finance Committee pointed out that power was being sought in this direction in the new Municipal Ordinance. The motion was after further discussion carried, says the *Pretoria News*.

The following letter, in regard to the Zoological Gardens, dated the 6th instant, has been received by the Chairman of the British Indian Association from the Acting Town Clerk, Johannesburg:—

"With reference to your letter of the 14th ult., I have the honour to in-

form you that owing to a misunderstanding on the part of one of the Inspectors at the Zoo certain Indians were refused admission. Instructions have, however, been given which should obviate any further cause for complaint."

Messrs. Sheriff Jaffer & Co. of Mombasa have forwarded to the Association a cheque for £18/12/10, being the result of collections made in Mombasa for the Association Funds.

Treatment of Indian Passengers

The Chairman of the British Indian Association has addressed the General Manager of the South African Railways as follows, in a letter dated the 14th instant:—

"Sir,—I am directed by my Association to call your attention to an incident that occurred a couple of days since at Fordsburg Railway Station. The undermentioned British Indian travellers were travelling by the train that leaves Fordsburg at 9 a.m. to Florida. They had purchased second-class tickets, of which you will find the numbers below beside the names of the individuals. They got into a "reserved" compartment for second-class passengers, in which, I understand, there were one or two Europeans. Conductor No. 76 ordered the Indians out of the said compartment, because, he explained, there were one or two Europeans already occupying it. They demurred, and he threatened to throw them out unless they went. He compelled them to go into a third class compartment, in spite of their being the holders of second class tickets, and rather than cause a disturbance they complied. My Association feels sure that conduct such as this is neither instructed nor approved by you. Will you kindly take steps to investigate, with a view to preventing recurrence of such an incident?"

The following are the names of the passengers:—

Messrs. G. H. Meer, M. L. Dassi, Moosa Bajibhai, Mahomed Moosa, H. M. Acojee, and Aliabaksh.

Where is Great Britain's empire? (asks the *Modern Review*). The only accurate answer to the question is, "In India." For the self-governing colonies are practically independent nations, and many become independent in name also when they have created their own navies and armies. Yet in the Imperial Conference which is now in session, India has no place. That is because Indians are looked upon not as persons, as citizens, but as possessions. It is far better, incomparably better, to be a dull clod of earth with a soul to call one's own than to be the brightest Indian-made jewel in a crown.

Dignity of Labour

Gen. Hertzog's Views

Addressing an open-air meeting of the Fordsburg, Vrededorp, and Melville, branches of the South African National Party, Mr. Hertzog said he would devote himself to social questions. There was a great white population in the towns who did not enjoy that prosperity to be expected. The prosperity of a country did not depend on the number of people within its boundaries, but really on the prosperity of individuals. People who should have been in the country were driven into the towns. This was one result of the war, and another cause was their preference for town life—particularly for educational purposes. When the children had been educated the money saved up from the farms was expended, and parents then asked what could they do with their children? Get them into stores, offices, or the Civil Service—and if they could not get such places they knew what happened. Town life opened to them temptation not to be found in the country. Children taught on farms were well prepared for life, being good farmers, and when a crisis took place they would be found to be the backbone of the country. He spoke of the advantages of agricultural pursuits, and indicated another cause of poverty—the competition of the black man in the domestic, mine, and agriculture services. The influences of that competition were the demoralisation of the white and the improvement of the black man. It was the Government's holy duty to replace as many of the poor whites on the land as possible, and to provide in the country facilities for education as they existed in the towns. The educational facilities of the past were deficient, and more fitted to make their children clerks than good burghers. Some thought that when they were taught to speak English with a good accent their education was finished. Their educational system should be designed to make them something more than fit for dining-room chairs. They should be able to take a spade and dig a spruit. Their children should be properly educated, so that this should remain a white man's country. When the dignity of labour was more fully recognised there would be another exodus from the towns to the country.—*Reuter.*

In Japan

The labour system in Japan is simple, says the *Times*. As a general rule all the work of the farm is done by members of the farmer's own family, hired labour being exceptional, although there is a well understood system of co-operation in the matter of labour among neighbours, so that, despite the gradual increase in wages, agriculture has lost very little effect in the matter of lack of labour. The

greater part of farm work is done by human labour, little machinery being employed, but there are portions which must necessarily be performed by animals and the number of horses and cattle is estimated at about 2,200,000 head, the area cultivated by their aid being about half the entire amount reclaimed for cultivation.

Possessions

Why do men toil so constantly

For things of which no man hath need?

Ask not my toil. Ask not of me

Success where I would not succeed.

Things that breed things are foolishness:

Who builds a castle needs a moat;

The doxy with a showy dress

Puts to the blush her simple coat.

Wine craves more wine; and carriages

Crave cushions where success may sit

And point. We have no need of these,

Our life having such joy in it.

The only joys that life can give

Are those that money cannot buy:

So while we live, for these we live,

And, these possessing, we can die.

FREDERICK NIVEN,

In *T. P.'s Monthly*.

The Ideal School Teacher

"It is the teachers who make the atmosphere and tone of the school, and their thoughts and aspirations will inevitably be reflected in their pupils (writes Miss Lillian Edger, M. A., in the *Indian Review*). Unless they are men and women of culture, who can respond to the inner side of life, who are inspired by pure and noble ideals, and filled with spiritual aspirations, we cannot hope that our boys and girls will become cultured, refined, and full of religious feeling. It is impossible to over-estimate the importance of this point; the mere personal contact with one of refined and cultured feeling of pure and spiritual life, and of broad and liberal thought, is enough to give an inspiration to the lives of our young people, quite apart from the direct education that is imparted; even the dullest cannot fail to respond to such contact, and to be purified and ennobled thereby. It opens up a higher and purer world of thought into which we can withdraw from time to time, away from the pettiness and sordidness of life in the work—a-day world; nay, it illumines that every-day life itself, and destroys all the pettiness and sordidness by inspiring us with a noble purpose and a high ideal."

General Hertzog on Education

Importance of Mother-Tongue

We take the following important extracts from General Hertzog's speech delivered at Newlands Government School on the 12th instant:—

Gen. Hertzog emphasised the fact that the most important part lay with the parent in the home. They had to consider the character and the religious side of a child's life. They had to see that it was given the advantage of making its way through life, then the child's mind should be broadened that he could also do something with his hands as well as his brain. The home influence was the chief factor in the education of the child. A clever child without character could make but little headway. Continuing, the speaker emphasised the importance of imparting a sound moral training. We were slowly going in that direction, and there were signs that we were beginning to succeed. Coming to the subject of mental training, he considered that here it was that in the past we had gone so far wrong. The tendency had been to cram the mind with facts and figures, instead of helping the child in such a way as to enable it afterwards to use its commonsense. It was necessary to understand this: When they saw how mechanical education was they thought when a child could read and reckon that the end of education had arrived. The end of education was to make the child a useful member of society and to help him or her to fight their way through the world. Cramming in schools did not assist the child—put him on a farm when he left school and he was lost. Our system of to-day did not provide a technical education, and in this respect was hundreds of years behind the times.

Our present system of education was only beneficial to those desirous of becoming attorneys, advocates, doctors, etc., and the remaining 97 per cent. had to suffer. In regard to the present examination system, he considered it was one of the worst systems which had ever been created. The child was told day by day that the examination was at hand, and then it was told that the examination for the University would take place next year. The children consequently grew up with the belief that the principal object in life was to pass examinations, and that when they had passed an examination they had achieved something great. Instead of moral and physical training being regarded as the chief end of education, the children picked up comparatively nothing. The whole system of examinations was incorrect; it was a system that was not to be tolerated. The children were taught that when

they had passed an examination they had "beaten the lot"; but they found out their mistake later on in life. In reference to the question of the language in which the child should be taught, if language were taken from the child, as so many had tried to do in South Africa, and were still trying to do, the formation of character would be a very difficult task. It was impossible to properly educate a Dutch-speaking child, and at the same time to impart that character he ought to have, in neglecting his own language. Where a boy was taught English only he lost his self-respect, and something more, his respect for his parents. In forming the character of a child, it was essential that his language—be it English or Dutch—should be respected, so that the child could respect his father and mother. (Applause.) It had been said you could educate a Dutch child either through Dutch or English.

He had heard it said that Afrikaners could have a boy taught equally well through one medium as through the other. But these were misleading words; they were but honey-eyed expressions. He (the speaker) said a Dutch child could not be educated as satisfactorily through the medium of English as he could be through the medium of his mother tongue. The Free State Education Act had been attacked on the ground that the English child was injured, and great exception was taken to it on that account. But those who shouted against it said the Dutch child was not at a disadvantage. (Applause.) The thing spoke for itself. How could they have their children educated through the medium of English if they did not know that language properly? Some people said that knowledge of the Dutch language came by itself. (Laughter.) They said: "Don't teach your child Dutch." To such he would say if Dutch comes by itself, then English will come by itself. You teach English in the home; therefore the children will learn English by themselves. (Renewed laughter.) A knowledge of Dutch no more came by itself than a knowledge of English.

What sort of Dutch was it that came by itself? How many words would the child know? He believed there were thousands of people who got through life with a vocabulary of something like 400 words. The contention that the Dutch or English-speaking child should not have a wider knowledge of the language was a foolish one. The Dutch one read in certain papers was not a language at all; it was a mixture of Dutch, English, and Kaffir. If that sort of thing went on, it was time that the Dutch child was taught its own language properly. If it were true that Afrikaners spoke such a language, what was to blame for this? The bad system of education under which they had been brought up.

"We are progressing, and it will not take many years before there will be no gulf between Dutch and English-speaking people in the country." What he wished to show them that evening was this: That the language of the Dutch-speaking person was in no way inimical to the forming of a South African nationality, and that the two languages could stand together without doing harm to a South African nation. An Englishman did not despise his language. Why should a Dutch South African be ashamed of his tongue. In conclusion, General Hertzog again referred to the advancement of South Africa, and said he wished to impress upon the minds of his hearers that if they wished to respect themselves they must be themselves, and remain themselves; they must follow that which was theirs, and not copy other people. Let them not ape each other. If they wanted to be a nation, they must prize that which was theirs, and must never forget this—that it was only right that they should respect the other side also. There were some of their people who "aped," and they must not follow their example. "Let us try and remain ourselves, and make a big nation of ourselves," repeated the General, in closing. "Then we Dutch and English may call ourselves South Africans, and work hand in hand." *Sunday Post.*

Eastern and Western Women

An Indian Princess as Observer

The Princess Pratima, a daughter of the Maharaja of Kooch Behar, interviewed by Baba Bharati in *East and West*, had this to say concerning her Western sisters:—

"The women of the rest of the world are so unhappy. We of India alone know the art of happiness. We judge a nation by the status of its women, and the status of the American women is eternal unrest. One woman once said to me: 'I have nothing but money, and I'm tired of that!' They lack that calm centre of philosophy without which life is a whirlpool and the world is in a vast turmoil. They talk loudly, they try to be sprightly, and only succeed in making ugly faces. They are not enough alone. They do not read enough. They chatter too much and think too little."

An Indian school, under the headmastership of Mr. Mitchell, will be opened on the 1st of September in Mr. Mahomed Abed's hall, Camroodeen's Building, Grey Street, Durban. This, we understand, is to provide higher education in English for Indian youths. An advertisement appears elsewhere in this issue.

India's Mission

An Englishman's View

Mr. Bernard Lucas, in his book "The Empire of Christ," says:—

The people of India are essentially a people with a spiritual outlook upon the Universe, a people to whom the things which are seen are recognised as temporal and temporary, while the things which are unseen are alone eternal and permanent. To keep this view prominently before the minds of men; to insist upon it in the face of all opposition; to live in the light of it, in spite of the absorption of other peoples in lesser aims—this is the mission of India to the world, a mission for which she has been specially endowed, and to which she has been specially called of God. Other interests are not thereby excluded, but if this is abandoned or relegated to a secondary place, then India would lose her special rank amongst the races of the world.

The Japanese Doctor

A Japanese doctor never dreams of asking a poor patient for a fee. There is a proverb among the medical fraternity of Japan, "When the twin economies, poverty and disease, invade a home, then he who takes anything from that home, even if it be given him, is a robber." "Often," remarked a lecturer on life in Japan, "a doctor will not only give his time and medicine free to the sufferer but he will also give him money to tide over his dire necessities. Every physician is his own dispenser, and there are very few apothecaries shops in the Empire. When even a rich man calls in a doctor he does not expect that he will receive a bill for medical services; in fact, no such thing as a doctor's bill is known in Japan, although nearly all modern practices are in vogue there. When the doctor has finished his visits to the patient a present is made him, just as much as the patient can afford. The doctor smiles, bows, thanks his patient, and the transaction is settled."

Contents

	Page.
Indian Support Mr. Ritch ..	319
Status of Indians in South Africa ..	320
Imperial Parliament ..	320
Tuberculosis in Durban ..	321
From the Editor's Chair ..	321
Pretoria and Undesirable ..	322
Lilly on Shibboleths ..	323
Duty on Indian Goods ..	324
To Correspondents ..	324
Licence Refused ..	324
The Colour Problem ..	325
Transvaal Notes ..	325
Treatment of Indian Passengers ..	325
Dignity of Labour ..	326
The Ideal School Teacher ..	326
General Hertzog on Education ..	326
Eastern and Western Women ..	327
India's Mission ..	327
The Japanese Doctor ..	327

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALAMKOTTA

Will sail on or about the 9 SEPTEMBER
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa
બા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપન.

સ્ટીમર "પાલમકોટ્ટા" ૯૧ ૩૪૧૩.

ઉપરીજન મહેર વખતેથી લાઇનની મંજૂરી અને કાંપ ચાલતી જાય
એટલે જોઈતા તા. કાંઈ સમયે ના રાજ ઉપરો. તે હમ અંગીકાર અને મોખ્ખા
બંદર કરી મુજબ કરી.

મુજબ હાલની આગેવાનમાં ૩૫ પાસે જશે. સારૂ ઉપરો હાલકાંથી
બધી સારી સમયે છે તેમજ વીજળીની જાતીઓ છે. જી ખસાસી છે.
જોઈસરો સારા છે.

છંદીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે સોડો ટાના ખાલખાલ
પ્રીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંવતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
અમાલ છે કે અમારી કુલ મુજબની મુજબનીઓ અમુક તક મુજબની
નથી.

હરર તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજનો વારંતે જોરાઈવાળી કે વચરની રીટરન ટીપી
કની સમય કરી આપવામાં આવશે. તે મહેરમાની કરી પુરત કેનીન
તી ટીપીટ કદાપી લેવી.

હરે પછીથી ઉપરો લાઇનની આગેવાન નેથી ૩૨ માસે ઉપરો. સ્ટીમર
મુજબ પછીથી તારથી ખજર મને છે. જે જાપામાં પ્રમદ કરેલમાં આવે છે.

વધારે ખજર માટે મી. એમ. સાહુજી, ના ૨૮ પ્રીસીડેટ સ્ટીટ
અમલો કરાં ૬૪૦, ૨૦મી સ્ટીટ, સોડેવાન એજીનેસીઝ, અમર અમારે ત્યાં
વતે મુજબ અથવા પચપચાર કરે.

મિસરસ એમ. સી. આંગલીઆ એન્ડ કું., ને ૩૫૬૫. ૩૧ અને કું.
હામરથીવલ રોડ, અમર.

Indian Educational Institute

The above institution under the Head-Mastership of W. F. Mitchell Esq.
C.E., M.E., A.R.C.S., etc., etc., will be opened by the Committee on 1st
September next in Mr. Mahomed Abed's Hall, Camroodeen's Building, Grey
Street, Durban, in order to provide Higher Education for Indian Youths.
For further particulars apply to:-

The Hon. Secretary & Treasurer,
153, Grey Street, DURBAN.

ઈન્ડિયન એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ

મી ૩૫૬૫. એ. સી. એમ. એ. એ. આર. સી. એસ. વગેરે, વગેરે
જોઈ. ધરાવનાર હેઠાસરના હાલ નીચે ટીપીએને ઉપી ફેળવણી સારૂ હાલ તા.
૨૫ સરોઆથી આજુ થશે. તે માટે કમરદીન બીજીસમાં મહમદ આગેવાન
હેલ રોડવામાં અહીં છે. ૨૫ ખજર માટે ૧૨૩ રે. જી. ૬૨, અમર, એ રીટરન
કેસરની અને વેચરને અમુક.

Hassan Essak

Draper, Grocer
&
General Merchant

૪૫૬ જોસરી અને રોડ નાંતર પચપચાર
માલની કુશલ

Head Office: WINDSORTON, C. C
P. O. Box 8

Branches: Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

P. V. Sanghaves & Son.

Commercial Brokers & Commission Agents
Tele. No. 1538, 195 Grey St., DURBAN

હાલ કમીસનથી રોડ નાંતરે મરોસરી
અપર વગેરે માલ ફાલો માલ લેવી રીતે ખરીદી
કદાપી અપીએ જીએ, અને અમારા મમુલ
ખદારથી વેચવા માટે તથા (મકાઈ વીનીસ
વમાલ વગેરે) મોકલવાથી સારો માલ ઉપરો
વેચી અપીએ જીએ. વધારે મુજબ માટે
ઉપરો રીટરન મુજબ વચવા મહેરમાની
રહી.

આંદોનું ધડીયાળ બેટ

પછી લેખક છે

સુરત ક્લબના બે. લેવડ મામના રહીશ
મી. હખાલીમ ફુસેન બધમાત, ઉમર
આંદો ૩૦ થી વરના મુખ યમેલ છે.
વરસ ૨ ૫૨ તેનો ઉમેલો ૫૨ કેવલોની
થી મળે. હો. તે બાદ તે ક્યાં છે તે
પત્તો નથી.

મરાખર એકાસ પતાસર નીચેને
સરનામે આપનારને શી. રખનું આંદોનું
ધડીયાળ બેટ તરીકે પુરત રવાના કરવા
માં આવશે.

કુશલ કુસેન બધમાત,
પી. એ. બોક્સ ૧૧૦
મીડલવરમ, ઠરાંસવાલ.

COOLAM MORIDEEN, GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

3 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."
P.O. Box 150, MIDDLEBURG, Transvaal

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

ਸ੍ਰੀ-ਪਿਤਾ, ਸਾ-ਸੀਧਰ, ਸਾ-ਸੀਧਰ ੧੯ ੩੩੩੩, ੧੯੧੧.

1944-45 33,

અહવાડીક પંચાંગ.

શ્રોત્સવી-તા. ૧૬મી આમઠથી, તા. ૨૫

મી આગળ સુધી, ૪૦ સં ૧૯૧૧.

॥—भाषण वद १० यी भाषरना मुद १
मुधी, समत १६६७.

मुसलमान-ता० २३ साजानपी ता. २६
साजान सुधी १३२६ बी

पार.	श्री ता.	दीर्घ तीर्था.	अ. ता.	पा. श्री.	सर्वेष्टय श्री.	सुगर्हित श्री.
श्री.	१८	१०	२३	१९	२५	३२
रवी.	२०	११	२४	२२	२५	३३
सोम.	२१	१२	२५	२३	२५	३३
मंगल.	२२	१३	२६	२४	२५	३४
बुध.	२३	१४	२७	२५	२२	३४
शुक्र.	२४	१५	२८	२६	२१	३५
शनि.	२५	१६	२९	२७	२०	३६

1997-1998

શ્રી કૃષ્ણ જન્મ મયસે ?	...	...	૫૦
હોલી જીવાનોની કેળવણી	...	...	૫૦
લોકાનુસારમ જાનકપત્ર...	...	...	૫૦
કોલોનીઓમાં હોલીનો ઉત્સવ	...	...	૫૦
દરોસવાલ જિ. ઈ. કોલોનીઓમાં	...	...	૫૦
કપાડેલું કામ	...	...	૫૦
પ્રતિદીપ્તિમાં એસ. સામે કુલેશ	...	...	૫૦
મતરભાષાની મહત્વતા	...	...	૫૦
વિશ્વવ્યાપી કમિટીની લડત	...	...	૫૦
તાર સમાચાર	...	...	૫૦
વિશ્વવ્યાપી કમિટીની લડત	...	...	૫૦
તામીલ કવિવર કુલનાં લેખ વચનો	...	...	૫૦
હોલીના કમલ વિચારો	...	...	૫૦
લોકમાં હોલીઓની કારવાઈ	...	...	૫૦
નાદરી સંગ્રહી મોડીસો વગેરે	...	...	૫૦
પ્રજ્ઞ સુરેન્દ્રનાથ બેલચંદ	...	...	૫૦
કુલિયની વરતીના આકાશ	...	...	૫૦
પ્રમદનું નિહાળ	...	...	૫૦
રમીયોની આખખલ	...	...	૫૦
દક્ષિણ આફ્રિકા ઉરસા	...	...	૫૦
હિંદુસ્તાનના ખખરો	...	...	૫૦
હોલી ખાતે કુશળ	...	...	૫૦
જાનકાવ	...	...	૫૦

इष्टिअन ओपिनिअन.

શાન્તિવાર, તા. ૧૬ માર્ગશ્રેષ્ઠ, ૧૯૧૧.

શું ફરી જન્મ મળ્યો ?

દર્શનવાદની પ્રિયતા ઇંદ્રિયન એસોસી
એસને જે દર્શન કર્યું છે તે બહુ જ સારું
છે, જોખમદાર છે, તે સારું જ છે. એ
દર્શનને વળગી રહેવાની તાબદ કોઈ કોઈ
તે મળે એવું બને છે મરજીએ જાણે.

એણે કરેલા ઉશ્વર્ગો જેલ જવાની જાન
નીજ પાળેલા સહન કરવાની પ્રતિજ્ઞ છે.
વજન ત્યાગે કામ તે પ્રતિજ્ઞ પાળશે તે
તેણે તેજ વધુ છે તેમાં વધારો થશે.

ગી. કાઠલીઆએ પોતાનું સરવર બેઠું
 છે પણ કોને તે બધું મેળવ્યું છે. મી.
 કાઠલીઆએ એસેસરીએચનની માફી લીધી
 છે. તે તેજમાં બે આ એસેસરી કાપ
 ની લલત સમિતિમાં હિતરે તો બીજી
 તેજ બળશે. જમારી તો ખાતરી છે.

ને આપણે સાચા ધર્મથી તો જીતશું
જીતેલા આંગેજ છોએ, વેપારીની હ
આ કારે નેખમ આવી પડ્યું છે.
વેળાની હાત હોતું નાજ રાખ
ની નથી, પણ આપણા બધાના હુ
સ્વાસ્થની છે. આપણી રાજ આ

૦ માને ખાતર છે. આપણી હાલત જા
 ૨ વાને પૈસા કમાવા, પૈસા મુખાવવો
 ૩ એવો વખત આજ્યો છે. સરકાર
 ૪ કુટે તે જોખને જોડકુ' જડે, જો
 ૫ છેજ. આ બધું સહન કરીશું તો
 ૬ એલીશું એમાંજ સક નથી. એમે
 ૭

૧૬ વાદળ પરાયુ છે. ઝાંઝારાના
 ૧૭ ઝોઝો સલા ભરી ભારે પાંપણ મ
 ૧૮ મુકી છે. બીજી જગ્યાએમાં પણ સલા
 ૧૯ મુકી. તેએને હેલુ જાપણી વેઢર
 ૨૦ લેવાનો છે. સોનેરી કાપડનો અમ
 ૨૧ સરકાર પણ તેજ પડથી પર મ
 ૨૨ આ બધા જાણમની સામે જાપણી

૫૨૬ તો જોઈજ રામબાણ દવા છે,
 ૫૨૭ સ્ત્રીયામિલ્લ. આ મળ્યમાવી
 ૫૨૮ જોસડ આપણે પાણી પી સકી
 ૫૨૯ બાણ આપણે કયા છે. ખરે
 ૫૩૦ છુટી પરીએ તો બાણ મલ છે.

મી. રીચે બહાદુરી જતાવી કરી કામ
તરફની તેમની લામણીને પુરાવે આખે
કે. મી. રીચ જેલ જવા તકમાર છે
કામે તે કશુલ રાખવાનો હરાવ કર્યા છે,
આ હરાવ કરી કામે બારે જવાબદારી
માથે લાધી છે. મી. રીચને જેલમાં
હોમી કામ પાછી કહે તો પાછી આપણે
કહે પણ જમ મેળવવા લાવક છાએ
એમ એક પણ માણસ નહીં કહે. આ
બધાનો વિચાર કરતાં ચોખ્ખુ જણાય છે
1 એસેસીએટન્ટ પમથું બહુ બારે છે,
તે પમલામાં તે મહત્ત્વ રહે તેને સાર
દેવક દોહીએ મદદ કરવી પડે છે.

હોદો જીવાનોનો કેળવણી

'કેળવણી આપવી નોંધ' એમ બેઠી
 પેટાની માફક પશુ કીડી માખણ પો પોતાના
 ઊંઠારને રવરથ ખમડે છે. તેવી જ પશુ
 માં માખણની ક્રમતિ હેમ પા ન હોય
 પણ કેટલાક જવાનો કાષે કરીને પેટને
 દેવારથ ખમડે છે. 'કેળવણી' શું એ
 સમજ્યા વિના કાંઈ જલસુ દાન મેળ
 વતું તેમાં કશો લાભ હોય એમ જોવામાં
 આવ્યું નથી. તેથી પશુ પુકડાન બાજ
 છે એમ અને જીવજીવુ છે. આરે જીવ
 સારે જનરથ હેરએમે કેળવણી ઉપર હાથ
 મારી જોવાનરખરખના એક પરામાં જમણ
 કર્યું છે તેનો આવારથ અને આપીએ
 છીએ તે વાંચના ને ધ્યાન દેવા લાગ
 છે જનરથ હરએમે ચોખી રીતે બતાવી
 આપું છે કે કેળવણીનો ખરથ અને
 હેમ સારા યવુ એ છે. પરીક્ષાની પદ્ધતિ
 ઊંઠારએને તદન ખમડી પાવમાલ કરે
 કે એમ પણ તેમણે બતાવ્યું છે. આ
 વિચારો વજનદાર છે; છતાં અને જનરથ
 હરએમેના કાવચુના બીજા આમ ઉપરજ
 આર દેવા માગીએ છીએ. તેણે ચેક
 રીતે બતાવ્યું છે કે એ ઊંઠારને કેળ
 વણી એ આપાં મારફતેજ મળવી એમ
 અને તેમ ન થાય તો કય ઊંઠાર પોતાના
 માખણ પ્રયેતુ માન બુદ્ધી વ્યવ. વધી
 તે ઊંઠારએ પોતાની પ્રજા પણ જીવે
 અને માત્ર નો પરમાવા છીએ તે આપ
 ના માખણોની નકલ કરે. આ વિચારો

જેટલે દરબજે ડાબે હાથ પડે છે તેના કરતાં આપણને ધણે વધારે દરબજે હાથ પડે છે. આપણી ભાષા—પછી હિન્દી અને તે બાદ હોય તેને ઉચ્છેદ ભાષાની સાથે એ કરતાં ધણે જોડા સંબંધ છે. વળી ઉચ્છેદ અથવા મુશ્કેલી સુધારો અને આપણે સુધારો એ તદ્દન ભુલ ને વિરોધી છે. પશ્ચિમના સુધારામાં ખીલેલી ભાષા નો વિચારો આપણા ભાષામાં હસી જાય એ આપણી પ્રજા, આપણી ભત ને આપણા ધરમ સુલવા જેવું અને છે. તેથીજ આપણે ભેદ શકીએ છીએ કે આ દેશમાં જન્મેલા અને માત્ર ઉચ્છેદ કેવળથી પામેલા હિંદી બહુ હલકી માનજી હિંદી તરીકે ઉપયોગી નથી થઈ શકતા. તેવું ભેદને છીએ ત્યારે આપણે તેઓનો દોષ કહીએ છીએ. પણ દોષ કહાડવો તે ખુલું છે. તેઓને તેઓની સ્થિતિએ જોવા છે તેવા બનાવ્યા છે. પણ તેઓના હાથમાં ઉપરથી લીધેલું નાદ છે કે એવી જુલમ કરતા આપણે અટકીએ. અને તો ખસુલ ભેડું છે કે જેટલે દરબજે આપણે આપણી ભાષા શીખીએ છીએ તેટલે દરબજે આપણે પરી સેવા કરતાં જુલમી છીએ. આપણી રીતો, આપણી કહેવતો, આપણાં કાવ્યો તે બધાની આપણને ખબર ન હોય, ને આપણે આપણા માથાસો ઉપર થી જખ બેસારીએ? અને ધરતું ન કરી શકે તે બહારનું શું કરવાનો હોય? આપણું તો આપણે જુલમી જખને ને બીજાનું સંજ્ઞા ભરી શકું આપડે? એટલે પરીણામે આપણે ધીનીના કુતરાની સ્થિતિમાં આવી પડીએ—ન રહીએ શાકના કે ન રહીએ કુટના.

ઉપરના કથાઓનો એવો હેતુ નથી કે ઉચ્છેદ ભાષા નજીક લીખવી. પણ ને પારણે આગેને હારસી, અસ્કુન વિચેરે જોએ છે તે પારણે આપણે ઉચ્છેદ જીખીએ. એટલે કે આપણે આપણી આદરી જખાન પાકી કરી તેમાં પડાજો, ને પછી ઉચ્છેદ રાજ્યકર્તાની ભાષા છે તથા તે બીજી રીતે પણ ઉપયોગી છે હોવી અમે ધીખીએ. એટલે કે ઉચ્છેદ આપણે વેપારને અરથે, બીજી પણ સીધી રીતે પડસો કથાવાને અરથે, બેઠક કાઢીએ. પણ આપણી રહેણીને સાર, સ્થિતિને સાર, આપણા ધરમને સાર, આપણે બીજા કાન મેળવવા હોય તેને કાર તો આપણે આપણીજ ભાષા જીખીએ ને ઉપયુક્ત બધું તે બાધા વાટે જીખીએ. આ ઉપર પ્રમાણે બધા પ્રયત્ન

અભ્યાસ ઉચ્છેદ હોય ત્યાં આપણે આપણા ઉછરેને દરબીજ ન મોકલીએ અમારા આ વિચાર બરોબર હોય તો કાલ નાતાલમાં ચાલતી નિશાનીમાં આ આપ પોતાના ઉછરેને મોકલવાને બદલે ઘેર મેસડે એ પસંદ કરવા જેવું છે. આપણા ડાબ સાથીઓની કિલચાલ ઉપર આ વિષયમાં બહુ ખ્યાલ આપવા જેવું છે. આપણી નીતિ બળવવાની અને આ બાબતને એક ચાવી માનીએ છીએ.

એકાન્તપરમ

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

કુદરતી જગત જાણવું

એકાન્તપરમના ટાઉન કલારક તરફથી એસોસીએશનને કાગળ મળ્યો છે કે સહેરની મુશીબકલ ગારકનમાં અમુક હિંદીઓને અટકાવવામાં આવેલા તે એક ઉપરચેકરની ઝેરસમજથી થયેલું. એવી હરિયાદ ફરીથી ન આવવા પામે એટલા માટે ઘટલી મુશનાઓ મોકલવામાં આવી છે.

મોખાસાથી મદદ

મોખાસા ખાતે એસોસીએશનના કામ માટે ઉપરાણાના પા. ૧૮-૧૨-૧ ની એક ત્યાંના મેમ્બરસ કરીક બહુર અને કુ. તરફથી એસોસીએશનને મળી છે, જેની પહેલિ આબાર સાથે સ્વીકારવામાં આવે છે.

એક જગત

એસોસીએશનને મવરતર તરફથી જવાબ મળ્યો છે કે ના. હિંમને રાજવા જિલ્લાની તો મુખ્યારકબાહીનો એ સદેશો મોકલવામાં આવ્યો હતો તે તા. હિંમ પાસે રજા કરવામાં આવ્યો છે અને તે માટે નામકાર પોતાના ઉંડા અભારની કામગીરી પ્રદર્શિત કરવા હરમાવે છે.

હાંદુસ્તાનની ટપાલ

કનકનરમાં તા. ૧૭મીની આવિવા પંકત હતી. એજ સ્ટીમરમાં બાજકાલ બંધ થવાની હતી. અમદુલીમાં તા. ૨૦મી આવકદના અરજામાં આવી પહેલિયા વહી છે. તા. ૧૧ મો સપ્ટેમ્બરે અમદુલીમાં જખ બંધ થશે.

કેલોનીઓમાં હિંદીનો દરબજો

‘મોહરન રીન્કુ’ની શીખ

મુમ્બીરીયલ કોનફરન્સ બાજબ ઘોરક હરીમુએ કેલોનીઓમાં વસતા હિંદીના સવાલ પર એ બાધકુ આપ્યું હતું તે ઉપર પ્રસિદ્ધ માસિક ‘મોહરન રીન્કુ’ તેના છેલ્લા અંકમાં નીચે મુજબ લીકા કરે છે:—

“કોનફરન્સમાં થયેલી ચર્ચા બતાવે છે કે આપણે વહી સરકાર પાસેથી કુ મેળવવાની આજ્ઞા રાખવી, અને કેલોની ઓ પાસેથી કૈની આજ્ઞા રાખવી. વહી સરકારની દિલસોજી આપકારકાલક નથી એમ અમે કહેતા નથી, પણ અમે એમ પણ નથી ધારતા કે આપણા પ્રત્યે દિલ સોજ છે, એટલું કહેવાથીજ કેલોનીઓ આપણે વધુ સ્વિકાર કરશે. અમે માનીએ છીએ કે આપણા વતી વહી સરકારે જે વચલ લીધું છે તે કરતાં વધારે મનકુત વચલ તે લઈ શકત, અને તેણે અવશ્ય જેવું ભેદપૂરું હતું. છતાં અમે તેનો દોષ કહતા નથી. અમે આપણી નમજાઇનો જ દોષ કહીએ છીએ.

વળી અમે એ પણ કમુલ કરીએ છીએ કે નમજાઇ હક માની શકતી નથી. નમજાઇ તો બક્ષીસજ મેળવી શકે, અને એમ એમ નમજાઇ મરી સમજતા પ્રાપ્ત થતી જાય તેમ તેમજ બક્ષીસો મહેર બાનીશિપ મરી ખરા કહરપ માય.

પોતાના મુલકમાં કેને આવવા દેવા અને કેને નહીં એ કહેવા બેઠક ફરક પ્રજાને હક છે. પણ ન્યાય કહે છે કે એ કોઇ એક પ્રજાને પોતાના મુલકમાં આવવાની મનાઇ કરે ના સામે તેણે તેથી પ્રજાના મુલકમાં હાંખલ ન થવું ભેદજે. પણ આવી ફલીકનો તો બેરાવર પ્રજા ઘુરત જખાળ વાલે છે કે “એ તમારામાં તાકાદ હોય અને હિંમત હોય તો અમને હાંખલ થતા અટકાવો.” એટલે સ્થિતિ એમ થઈ કે એક કોર બળવાન બેરકર વાળી સરકાર, અને બીજી કોર બળની ઝેરકાજરીવાળી સાવકી પ્રજા. બધાં આવી હલા હોય ત્યાં નબળો પણ માત્ર કુનિઆના સમજુ લોક મતને તથા નીતિ ધરમના કપરને અરજ કરે એજ. ઉપર એકે મમરને પતીત કરે છે, પણ એજો નબળાઇમાં સતોષ માની બેસી રહે છે. તેને સહાય થાય છે.”

ટરાંસવાલની બિ. ઈ. એસોસી એશને ઉપાડેલું કામ

સોનેરી અને મહાનરોપ કામગીરી
અને પદો

અમલદારો પોલીસ અને કમિશ્નરી

મી. સોનેરી અને કમિશ્નરી

[ઈ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

એ સ્વીકારે સંજ્ઞા સાત વાગે હમી
દીવા પ્રસાદીક સોસાયટીના કોલમાં
એસોસીએશનની સભા ભરાઈ હતી. મી.
કાલ્લીયા પ્રમુખ હતા. બધી બજાએ
ખામતથી મોઢાવામાં આવ્યા હતા. કલા
રકસડોરપથી એસોસીએશનની દીવારીની
તાર હતો. તેમાં સભાના હાજરને વિશે
પસંદગી જતાવી હતી. મી. એ. એમ.
બાપાતે હેડબેન્ચરથી કમિશ્નરી સરકારના
પદવાથી ખામતે દવાઈ જવાનું નથી.
કમિશ્નરીરપ, રીપોર્ટ વિષે બજાએથી
હીંદી બોલ્યા હતા. મી. રીચ, મી. કવીન,
મી. આપ્પેર વિષે પશુ સભામાં હાજર
હતા.

મી. કાલ્લીયાએ પોતાના કામથી દર
મીયાન સમજાવ્યું કે મામલો કહ્યું છે
અને પશુ હીંદીએ એર જતાવવાનું છે.
પછી મી. મીંધીએ કામગીરી અમર
વિશે સમજાવીને બજાએથી કે મી. રીચ
એકમાં જવાને રાજ છે. મી. રીચના
નામપર ફેટલાક હીંદીની જમીનો છે. તેથી
મી. રીચને હીંદીને હાંકી કહાડવાની
નોટીસ મળી છે. આ બાબત મી. રીચ
ની ઉપર કામ આવે તો હીંદીના બચાવ
ને ખાતર મી. રીચ એક જગે પશુ
જમીન નહીં હોડે.

બધી રીતે ખુલાસા થયા પછી સભા
માં નીચે પ્રમાણે હાલો રજુ થયા ને
સર્વાનુમતે પસાર થયા.

૧. એ. એમ.

"આ સભા મી. રીચ હાજર થયા છે,
ને તેમણે સોનેરી કામગીરી રૂબે નીકળેલી
નોટીસના સર્વિસમાં એક જતાં લગી
પશુ હીંદીને મદદ કરવાની સર્માતિ આપી
છે તેને આજે તેમનો ઉપકાર માને છે."

આ હાલની દરખાસ્ત કમિશ્નરીરપ
ના મી. દાદુએ કરી. રીપોર્ટના મી.
અહમદ માને તેને ટેકા આપ્યો. બાદ સર્વા
નુમતે પસાર થયું.

૨. એ. એમ.

"આ સભા હાજર કરે છે કે હીંદી
વેપારીની મોઢાત ઉપર કામ નાખવાની
ને હીંદીયાલ ચાલી રહી છે તેની સામે
કામ પોતાના સર્પુરજ બળથી કહ્યું,
અને સોનેરી કામગીરી રૂબે ને કામ તેઓ
ની ઉપર આવે તેમાં એક જવાનું અને
બીજું ને કંઈ કુખ આવી પડે તે કામ
કહાવશે."

આ દરખાસ્ત મી. કમિશ્નરી આમદ
મુલાકાતે કરી, તેને ટેકા આપનાર મી.
આમદ મુલાકાતે મોઢાવડીયા તથા મી.
કમિશ્નરી સામેથી કુવાડીયા હતા. સર્વા
નુમતે તે પસાર થયું.

૩. એ. એમ.

"આ સભા પ્રમુખને સત્તા આવે છે
કે તેમણે ઉપલા હાલ સરકારને મોઢાવા
તથા નામ વિતરણ કરવી કે સરકારે કમિશ્નરી
માં ફેરફાર કરવો ને હીંદી કામને કાલિ
આપવી, તથા તેના બચાવથી કામગીરી
રજૂ કરવું."

દરખાસ્ત મી. વાલ્લીએ રજુ કરી, મી.
એમ. માલ, મી. એ. એ. કોટીયા ને
મી. એમ. એમ. નાતાએ તેને ટેકા
આપ્યો, ને ત્યારબાદ તે સર્વાનુમતે પસાર
થયું.

સભામાં બહાતને સાદું ઉપરાજું કર
વાની પશુ ચર્ચા ચાલી હતી, તે ઉપરાજું
પુરત કહ્યું થયું.

અનરોપ કમિશ્નરીરપ મી. કમિશ્નરીરપ

કમિશ્નરી

મી. કાલ્લીયાએ ઉપરની મીટીંગના
હાલ મુજબ નીચે પ્રમાણે કામગીરી અમર
રમટકાને મેટકાએ છે :—

"તા. ૧૪ મીએ મેલેલી બિટીક હીંદી
બન એસોસીએશનની મીટીંગમાં સર્વાનુ
મતે થયેલા હાલોની નકલ આ સામે
બીજું જુ."

એ હાલોપર જુજ વિવેચન કરે એ
કામ કમિશ્નરીરપ મુજાશે. મી. રીચ
એમના નામ પર કમિશ્નરીરપમાં કમાવર
મીટીંગ છે તેમને કમિશ્નરીરપના પબ્લીક
પ્રેસીક્રમુટર તરફથી નીચે મુજબ નોટીસ
મળી છે :—

"૧૯૦૮ ના ૩૫ નંબરના કામગીરી
૩૦ મી અને તે પછીની કલમની
ઉપર કુ'તમારે ખાન જોયું જુ. આ
કલમની રૂબે 'ખાલુની સરકાર' નીચે
મુજાતી જમીનમાં કલરક થોડો કામ
જતાના હક જોયવી કહતા નથી. વળી
તેજ કલમની રૂબે ને કામ ખાલુજ
કલરક માલુસેને તે જગ્યા નામપર

કરી આવે, બાડે આવે, અથવા રહે
વાની પરવાનગી આવે, તે માલુજ
કામગીરી નજરે મુજાતર કરે છે. આ
કામગીરી બંધ કરનાર ઉપર કામગીરી
કામ ચલાવી કહાસે એવું તમને જતાવ
વાની એટરની-અનરોપ તરફથી અને
સુચના મળી છે. આ કામગીરી મુજબ
અમલ કરવાને તરતજ પદતાં પદતાં
લેજો, એવી કુ'તમારે રાખું જુ."

મી. રીચે, આ નોટીસ કાતા, પોતાનો
કારો ભરે કયો છે કે પોતે પોતાથી
બને ત્યાં સુધી એ જમીનવાલોએ
રજૂ કરશે આ કારણકર મીટીંગનો
પહેલો હાલ થયો છે.

માનવંત પ્રમાણને અનર હશે કે આવી
જ નોટીસ બીજા કમિશ્નરીરપ પશુ મેક
લાઈ છે. રીપોર્ટના એક જોરા માલિક
સામે ચાલવાનો એક ફેસ મુજબથી રહેશે
છે. મુજબ જોરાની જમીનમાં મી. અહ
મદખાન કરીને હીંદી રહે છે, ને પારી
એસોસીએશનના મેમ્બર છે. આ નોટીસો
એ અને રીપોર્ટના કોમે કમિશ્નરી રીતે
આપી હીંદી કામને જમાવી કુટી છે,
અને તેથી મીટીંગ બીજા હાલ કયો છે.
એ હાલ ટરાંસવાલમાં પસાર થયેલો
હીંદીના મુજરાનના સાધનો બજાવી રાખ
વાનો નિશ્ચય જતાવે છે.

બીજા હાલથી સરકાર પાસે માનપુરજ
રજૂઆનો કરવાની અને સત્તા મળે છે,
ને ફેસો ચલાવવાનો કામ ફેમલવામાં
આવ્યો છે તે ફેસો બંધ કરાવવા અને
મારી કમિશ્નરી કમિશ્નરીરપ રજૂ કરવા
મારી રજૂઆત છે. એ કારણ
ફેસો ચલાવવામાં આવે, અને તેમાં કાર
કરની જાત થાય તો આ પ્રાંતમાં વજતા
હીંદીઓની પાપખાલી થયા બરોબર થાય.
આવી સ્થિતિને લીધે મારી એસોસીએશન
માનપુરજ કમિશ્નરીરપ રાખે છે કે સોનેરી
કામગીરી કે ટાકીનથીપ કામગીરી અમર
મને તે થતો હોય, જતાં આ પ્રાંતમાં
ને હીંદીઓ કામગીરીરપ વસી રહેલા છે
તેમના હક જુ'ટાવા ન બોલે, તથા
તેમનું પ્રમાણીકપણે રાજ મેલવાનું ને
એકજુ એક સાધન છે તે ન જમીનથી
લેવાનું બોલે.

પહેલું

નીચેનાની પહેલું અને અમાર સર્વ
સ્વીકારીએ છીએ :—

"મી. અમર એટાવર કમિશ્નરીરપ
ફેરક" જુનનો અહ
"મેવડા અમાર" એમને અહ

પ્રીટોરીઆમાં એશીઆટીક સામે યુએસ

હોદી વેપારોને હાંકી કાઢવા

૩૫૦ ગેરાઓની બહેર મીટીંગ

સંદર્ભમાં

કેટલોક વખત ચર્ચા એશીઆટીક વેપારીને તેના કાઉન્સિલ છીનવી લઈને હાંકી કાઢવા સંબંધમાં મ્યુનીસીપાલિટીઓ તરફથી જે હિલચાલ ઉભી થઈ છે તેની બેરી બહાર કાઢ કાઢ પ્રશ્નરેષી બિચામાં આવે છે, અને તેથી પ્રીટોરીઆ આ અંશર વચ્ચે રહે છે બનવાએનહોયું. પ્રીટોરીઆના 'ટર્મ્સવાલ હોનીકલ' નામના શાહી ડાખાએ આ સવાલને પોતાને કોઈને એક વિષય કેટલોક અહવાલીમાં ચર્ચા કરે છે, અને કેટલોક બેરેલા રીપોર્ટ અને મેમોરેન્ડેમ હોદી - જેને 'કુલી' એવું નામજ પામે છે. - વેપારીની પુઠ પોસ્ટ છે. તેના મેમોરેન્ડેમમાં સ્વાર્થી વેપારીઓ અને ધંધાવારીઓએ પશુ હોદીની વગોવણી કંટુનથી કપાદી છે, અને તે બધું બાળપુ રાને રાજ પ્રસિદ્ધ કરવું ગણુ છે. આથી લાં દોદી સામે કારે લાગણી પ્રગટેલી બેવામાં આવે છે.

બહેર મીટીંગ

હોદી વેપારીને નાણુ કરવાના પચમાં લેવા માટે તા. ૧૧ મીએ હારટલી હોય માં એક મીટીંગ બરાબ હતી

"એશીઆટીક સવાલપર મહકમ પ્રીટોરીઆ", "સહેરમાંથી અનડીઝપ રબલને નાણુ કરે છે", "મ્યુનીસીપાલિટી માટે સત્તાની બહેર" એવાં ચરમાં અરમ મથાળાં તમે મીટીંગને વધુ કોલમ લખી રીપોર્ટ પ્રગટ થયો હતો. તેમાંથી અમત્યું તારણ અને નીચે આપીએ છીએ. 'હોનીકલ બજાવે છે કે દારટલી હોલ ૩૫૦ ગેરાઓથી ચીકાર બરાબ થયો હતો, અને બીજા વધુ માટે ઉભા રહેવા બેટલી પશુ અમા નહોતી. પ્રાંતીક કાઉન્સિલના મેમ્બર મી. એફ. ડી. નીકલ અને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. તે ઉપરાંત મેસરસ એફ. જે. બનેલ, ઈલ. ટપ્પુ, ટેલી. જે. સોલ, એફ. ડગ્લુ, કોલ્મ, એલ. જી. બેલીઅર, જે. એલ. કોલી, જી. બેમ્મ, એફ. નેલ્સન,

જી. યુમોક, આર. લીલનરીઝ વિગેરે હાજર હતા કેટલોક ચેરદાજરી માટે હીલગીરી બતાવનારા તથા મીટીંગને ફૂલેક પ્રગટનારા કાગલો લખ્યા હતા.

એરમેન્ડે

પોતાના કાપણમાં બજાવ્યું કે મીટીંગને ફેલુ સહેરની આબાદી સામવવાનાં, અને તેમાં ધટત વચગતા માણસે વધાવવાનાં પચમાં લેવાનો છે. આ મીટીંગમાં બાપલે કેમી તલાવનો, કે માણસની ભત અથવા ચામડીની ક્રિયાથી તિચાર કરવા નો નથી. જે કેક મોલતાર કરાવેમાં જે કાપા વાપરી છે તેની બહેર બહેર એકથી તે તેને અટકાવવાની બહેર પાસે. તોહાની વચનો વાપરવાથી જે ફેલુ તમે પાર પાડવા માગો છો તેમાંજ હરકન આવશે, બેકલું કાચ પ્રથમ પ્રાંતીક કાઉન્સિલમાં લેવાયું બેકલું, બહુ કરી તે મ્યુનીસીપાલ બીલ આવતા મહીનામાં આ કાઉન્સિલમાં કાચ ધરાશે. આ બંધ બંધાં હું અને મી. લ્યોન પ્રતિનિધિઓ છીએ, અને આ બાબતની રજુઆતોપર બહેર બ્યાન અમાનીયું. લોકોની ધમ્મો નો અમલ કરવો એ કેલની સરકારની હરજ છે.

સહેરને કાફે કમ્પલેક્સ

ની વાતપર બેલતાં ચેરમેને કહ્યું કે સહેરની જમીનમાંથી યુએસ જેવાં મહાનો અસેલ્વાજ બેકલું આપણે સહેરને સુંદર બનાવવા માગીએ છીએ. એક મહારજની મીલકતને, પાડોશમાં મહેબને ઉતરેલો માણુસ રહેતો હોય તેથી તુક સન ચાપ એ બધ કરીયું. સહેરમાં રોમ ફેલાતો આપણે અટકાવવોજ બેકલું છે. સહેરના રહીશાની આબાદી આપણે વધારવા માગીએ છીએ.

મી. કેમ્પેસી

બજાવ્યું કે ચેરમેને જે રીતે કાપણ કર્યું છે તે ઉપરથી બજાવ છે કે આ સપાલમાં જરા આકર્ષતરી રીતે વલણ રાખી કામ લેવું બેકલું. ચેરમેને જે કહ્યું છે તે બધાને ફેલુ થતો આવ્યું છે.

સહેર સમાના કાચમાં બેકલું તોટલી સત્તા અપાવવાનો ફેલુ હરવેમાં રાખવામાં આવ્યો છે. બાદ તેલે હરવે રજા કર્યાં હરવ ૧ ફેલુ

"પ્રીટોરીઆ મ્યુનીસીપાલિટીની સર હદમાં આવેલાં બધા રોજમારનાં સ્થળની સુધરાછની, તંદુરસ્તી ખાતાએ અમલદાર નીમી વારંવાર હેબરેશ રખાવવી બેકલું. અને જે કેક મહાનપર મંડકી હોય, અને તંદુરસ્તીને કાચ અમાન હામે તો એક માસની નોટીસ સુધારે કરવા માટે આવ્યા પછી તે મહાનમાં રહેવારનો લાઇ સેન્સ યુએસવી લેવાની, તથા અમાન બંધ કરવાની સત્તા મ્યુનીસીપાલિટીને લેવી બેકલું."

કમ્પલેક્સ ૨ ફેલુ

"તંદુરસ્તી, રહેણીની રીત બાત, અમલ આલચબજાના કારણકર." અન ડીઝાવેબલ" હામે તેવા કેકપણ માણુસ ને વેપારી લાઇસેન્સ ન આપવાની અ-ગ્ર પ્રીટોરીઆ મ્યુનીસીપાલિટીને મળવી બેકલું છે."

કમ્પલેક્સ ૩ ફેલુ

"કેપર બજાવવાએમાં કે બીજાં કારણકર કેક વેપારી લાઇસેન્સકર "અન ડીઝાવેબલ" હામે તો તેવા માણુસને એક મહીનાની નોટીસ આપીને તેનો માણુ લાઇસેન્સ રદ કરવાની અ-ગ્ર પ્રીટોરીઆ મ્યુનીસીપાલિટીને મળવી બેકલું."

કમ્પલેક્સ ૪ ફેલુ

"લાઇસેન્સકર વેપારીઓ કિવાયના બધા રોજમારવાળાઓ જેઓ દુકાન જેવા આસમાં પ્રીટોરીઆ મ્યુનીસીપાલિટીના રહીશે. કાચે રોજમાર કરતા હોય તેમજ રોજમાર માટે મ્યુનીસીપાલ કાઉન્સિલ પાસેથી પરવાનો મેળવવો બેકલું, આવો કેકપણ અરજદાર કાઉન્સિલને 'અનડી ડાવેબલ' હામે તો તેને પરમીટ ન આપવા કાઉન્સિલને અ-ગ્ર હોવી બેકલું. પરમીટ ન આપવાના કારણે બજાવવાની પશુ કલેસીલને માથે હરજ નહીં."

'એનનાં મહકેલ'

કમ્પલેક્સ ૫ કરનારે આજળ ચાલતાં કહ્યું કે આ હરવો તે પ્રીટોરીઆની મજ છુત લાગણીનું પરિણામ છે. મ્યુનીસીપાલિટીને લોકોનો મજબુત ટેકા મળવો બેકલું. સહેરમાં એક બધુ અનડીઝાવ રેગલ વચગતા લોકો છે. તેઓનાં મહાનો ખોજના મથકર છે. આ મહાનો નાણુ કરવાના કામમાં પ્રીટોરીઆના બધા લોકોને આપણને ટેકા છે. આ કામ માટે મ્યુનીસીપાલિટીને બેકલું તેલથી

બધી સત્તા આપવામાં પ્રતીક કાઢી સીલ વાંધી લીધે એમ કું' પારતો નથી. જે એ આવા લોકોને પોતાનાં મકાનમાં રહેવા હીએ છે તેમને કું' સલાહ આપીશ કે આ લોકોને

“પકડીને હાંકી કાઢો”

તેથી ભવિષ્યમાં કાપડો થશે. પ્રીટરીયાને આપણે નવેસર બાંધવું જોઈએ. તેથી મીલકતદારોને ૪૦ મજૂ બાકું મળવા જેવો સરકાર દીવસ આવશે.

ઉપરના હારોને દેકા આપતાં મી. ડેલીએ જણાવ્યું કે હારો અત્યંત નરમ છે રંગના સવાલપર ન બોલવા કહેવામાં આવ્યું છે તેથી તે વિષે કું' જોશીશ નહીં. આપણે અહીંના એક મોટા મુદ્દા માટે બહુ મહેનત છીએ. તે મુદ્દા એ કે અહીંના વેપાર એક બહુ અલગમતા (‘એસીઆટીક’ ‘કુલી’ એવી જુઓ) વચ્ચેના કાચમાં આપણે જવા હવશું કે કેમ? આ લોકો બધી દીરામાં ફેલાવા લાગ્યા છે, તેથી તેમનો નીકાલ કરવાનું બહુ મુશ્કેલ છે.

ઉપાય લોકોના કાંઈમાં છે

પ્રીટરીયાનો વેપાર સારી હાલતમાં નથી, અને તેનું કારણ એ છે કે આ જગ્યા સમાન લોકો વેપાર વધારેને વધારે દબાવતા જાય છે. આપણે પાલમેન્ટ પાસેથી કામ લેવાનું છે, અને તેથી હારો વેને ખુબીથી ધડવામાં આવ્યા છે. આ સવાલમાં બીજા કેટલાક હાજરીન જેટલું કું' જ્ઞાન આપતો નથી, પણ એક જોરા તરીકે (સલા ‘જોરા’ સબ સબિળી પચ્ચર થઇ નહ, અને કેટલીક મીનીટ સુધી તાલીઓનો મકમલકાટ કરી મુક્યો.) એક જોરા તરીકે આ હીલચાલને મદદ કરવાની મારી ફરજ હતી.

મી. કોલો

એ જણાવ્યું કે મામલો બહુ મંજીર થઇ પડ્યો છે, અને મને બીક લાગે છે કે આપણે તે બહુ લાંબો વખત ચલાવી લીધા છે. જોરાઓ તરીકે સહેરને જોર રાખવાની આપણી ફરજ છે. સાધારણ રીતે મ્યુનીસીપાલીટીઓને વધારે સત્તા મળે એ બાબતમાં કું' વિરુદ્ધ છું, પણ આ (એસીઆટીક) બાબતમાં મ્યુનીસીપાલીટીઓને સત્તા મળે તેને કું' દેકા આપીશ. મોટવેલીમાં આ લોકોને ખસેડવાના પદ્ધતિ ખરેખર ટાઉન કાઉન્સિલ તરફથી હોય તો આ નકારા લેકને સહેજે ખસેડી શકાય. જે પીટીસનો તમારી પાસે લાવવામાં આવે તેમાં જોઈએ સહી આ મેળવવો.

મી. હોને

(પ્રતીક કાઉન્સિલના મેમ્બર) જણાવ્યું કે આ મીટીંગમાં હાજર થવું એ મુંઝવે નારાઓ પ્રત્યેની મારી ફરજ હતી. હું હારો તરફ દિલસોજી બતાવું છું, અને કમ્પ્લેક્ષ કરું છું કે ટામીએદવાનો કાપડો માનવો ન હવજીવોગ છે

મી. ફરેક નેમલ્ટને

હું કે હારો વધારે આકાશ નથી તેથી કું' દિલગીર છું. મને તે માણસને ‘અનડીકાવરેબલ’ મણી લાઇસેન્સ ન આપવાની સત્તા ટાઉન કાઉન્સિલને મળે એ જોઈએ નથી. તેમકે ‘અનડીકાવરેબલ’ ની વાત આપણે કરીએ છીએ ત્યારે એસીઆટીકનેજ કમ્પ્લેક્ષ લીએ. જમીનપર વેરાનો કાપડો કરવામાં કાઉન્સિલ વિરુદ્ધ મહા તેમ ન બનવું હોત તો તે કાપડો આ બારમાં વેને કમ્પેસી બાત. પહેલા હારવમાં માવેલી સત્તા મ્યુનીસીપલ પ્રાચોથી મોલુક છે. પણ તે અમલમાં મુકતાં મુશ્કેલી પડે છે. મેં પોતે કેટલાક મકાનો જોયાં છે, જે અત્યંત મંદી ભરેલી રિમિતમાં હતાં. આ જોરાના કુલકમાં જોરાની રહેણીએ પહેલા હોય એવાનેજ લાઇસેન્સ મળે એમ કાપડો લેવો જોઈએ. ૪ થા હારવમાં કું' ઉમેરો કરું છું કે મધા પધા અને રાજ્ય મારનો તેમાં સમાવેશ કરવો.

મનુ મંડળ સ્થપાયું

મી. જોન રોડે પ મો હારવ મુક્યો કે પ્રીટરીયાના લોકોને કામની બધી બાબતોમાં હમરેખ રાખવા માટે એક મંડળ સ્થાપવું. તેનું નામ કેપીટલ કમ્પરિસ મેન્ટ એસોસિએશન (રાજ્યમાંને મુકાર નાર મંડળ) એવું રાખવું. તે મિટીંગની માણસોની કમીટી નીમવી, અને તેણે ઉતાવળે લોકોની જાહેર સલા મોશા વધી: મેસરસ જોન જેક, ઇ. ડબલ્યુ. સમકન, આર. લીલનફેલડ, આર્. શીલ્ડ, ડરટીંગ, જોન રોકાટ, ક્રિય. આર. બબરજીની, જે. પી. હેલ, એલ. બોથા, ઇ. એમ. પોલસન, જી. મુસીક, જે. એસ. કોની, એમ. ડેલી, એફ. ડબલ્યુ. કોલસ વિમેર વિમેર.

આ હારો મદતે ટેકાણું મોકલવાનો જાહેર હારવ પણ મુકવામાં આવ્યો.

મી. મુલેકે

જણાવ્યું કે કું' જેટલી છુટથી બોલવા માગું છું તેટલી છુટથી નથી બોલી શકતા તેથી દિલગીર થઉં છું. તેણે (કોન્ટ્રીકલ જણાવે છે કે) ઉપરના મી. સ

નારાઓથી ઉમટી રીતે સીધે સીધો ટીકા જો કરી હતી.

ત્યારમાઠ બધા હારો તાલીઓના મડ મકાન વચ્ચે એકે અવાજે પાલ લગાવેલ. એક માણસે એક હારવ સંબંધમાં વિરુદ્ધ મત જણાવ્યો હતો.

હાજર મંજીરમાંના મોટા બાજે નવા સ્થપાએલ મંડળના મેમ્બર તરીકે પોતાનાં નામ આપ્યાં

બાદ સભા વિસરજન થઇ હતી.

[ઉપરના લેખકમાં ‘અનડીકાવરેબલ’ એવો સબ સાધારણ રીતે વાપરીને એવો દેખાવ કહેવા જોઈએ કહેવામાં આવ્યો છે કે જોરાઓની કમલ અમુક કામ સામે નથી પણ ફરેક કામના ‘અનડીકાવરેબલ’ સામે છે. છતાં એ કમલ પાલવાની બાબતેજ જરૂર છે કે આ કુમસો કોઈ વેપારી સામે બધા જવાને કારણે જે-મંદી દુર કરવા કે સુધારણ સ્થાપવાથી વિરુદ્ધ કાઉન્સિલ કોમ નહીં, ને તે કામ માટે મ્યુનીસીપાલીટીને પુરતી સત્તા છે. છતાં લાઇસેન્સ બંધ કરાવવા જે સત્તા મામલામાં આવી છે, અને જે બારે જોવા હવે મર્યાદામાં આવે છે તે કોઈ વેપારીનું નીકરન કાઢવા માટે છે. કોઈ કોઈએ આ વધતી જતી મંજીર તરફ બારીકાથી નજર રાખવાની, અને કામ કરવા જમલ રહેવાની જરૂર છે.—અ.ક. જો.]

પ્રીટરીયાની ટાઉન કાઉન્સિલના હારવ

ઉપરની મીટીંગને બાગસે દાવસે પ્રીટરીયા ટાઉન કાઉન્સિલની એક મીટીંગમાં કાઉન્સિલર ડેલીએ નીચેની ફરમાવટ રજુ કરી હતી:

જોરા વેપારીના રહેણી બાલર. મોકે સમો સિવાયના કામમાં કાહર પ્રીટરીયા કાઉન્સિલ, ફરેક રોડે, તથા મીનરલ વોટર મેન્યુફેક્ચરના લાઇસેન્સ એસીઆટીકને—જેમાં ચીના અને કમરડ લોકોનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે—કાઠી આપવાનું, કે જુના લાઇસેન્સ નવા કરી આપવાનું બંધ કરવા સરકાર પાસેથી સત્તા માગવા કાઉન્સિલ પીટીસન પ્રોકલ્યુડ.”

હારવ રજુ કરતા કાઉન્સિલરોમાંએ જણાવ્યું કે આ મીટીંગે સહેર કાઠી ચાલ્યા જવાનો વખત હવે પાંખી મયો છે. જુદા જુદા માણસોને કહેવા માટે તેમની સહી કાઉન્સિલે પગલાં લેવાં જોઈએ. તેનું ખરેખર કરે બરનામાં જો ખુબીયા લાવશે

હાઈ-સકોલર ટેકાએ
આ હરખાસ્તને ટેકા આપ્યો.

અરમ આતાની કમીટીના વડાએ કહ્યું
નવું મ્યુનિસીપલ એડમીનિસ્ટ્રેશન ને પડાયું
કે અને ને પાસ કરવાને હવે રજુ થવા
તું છે તેમાં હરખાસ્ત કહેલી સત્તા માન
વામાં આવી છે.

ટેકલીક વધુ ચર્ચા થયા પછી ઉપરની
હરખાસ્ત પાસ થઈ હતી.

માતૃભાષાની મહત્વતા

અમરકા હરજીભાઈ ડેંગવણી વિશે વિચારો

એકાન્સઅરમની ન્યુલેડ ચરચેટ
રજુમાં હવે અને અંગ્રેજી ભોંટાના એક
મેળવણી આમળ મુનિસન પ્રધાનમંડળ
અળા અનરલ હરજીએ કાપણ આપ્યું
હવે તેમાંથી નીચેનો કામ આસ બલજીવા
કાપણ છે :—

અનરલ હરજીએ કાર હાને કહ્યું
હવે કે ડેંગવણીનો અજુબ અમલનો
કામ તે ધરની અંદર માળાપેના કામ
માં છે. ઉકારના પરતનની અને તેઓ
ની ધાર્મિક પ્રતિનિધી સંભાળ તેઓએ
શખવાની છે. વળી તેઓને એવા ધડવા
ની જરૂર છે કે જેઓ અમલનો ઉપયોગ
તેઓ કરી બલે તેઓજ કરીરનો ઉપ
યોગ પણ કરી હશે. ધરની અંદર આળ
કામ ને કાપ પડે છે તે તેની ડેંગવણી
ને મુખ્ય કામ છે. ઉકારા મો તેઓ
કુશીઆર હેમ પણ તેવું પરતન દ્વં ન
વન્યું હેમ તો તે દુનિયામાં માથું મારી
સ્તેડ કરી હકનાર નથી. એટલે નીલિત
ના મજબુત સરકારો તેનામાં પાડવાની
વજૂ જરૂર છે. આપણે ધીમે ધીમે તે
વજૂ હવે પકડતા જઈએ છીએ. તેના
ચારા ફળની નિકાની પણ બેઠાએ છીએ.
અને ડેંગવણી બાબતમાં આજ સુધી
અપણે જોડે સ્તે અમલ હતા. ઉકારા
એના મચળમાં અને તેડથી હકીકતો
કાળી કાળીને કારવામાં આવતી. ઉકારા
ને જરા જરા મદદ આપી તેની પોતાની
સમજવહિતથી તેને બધું બલજીવા કેવું
બેઠાએ એ વાતજ ન હતી. પણ આ
વાત બાબતમાં લેવાની છે. ડેંગવણી
અમલ કામના કામ જેવું આપણે એતાં
કોળવા એટલે ઉકારા કાપવા વાંચવામાં
વિપદ વન્યા, પછી ડેંગવણી પુરી થય
જિમ સમજવા બાબત પણ ડેંગવણીનો

હેતુ તો ઉકારાને દુનિયામાં ઉપયોગી
બનાવવાનો તથા તેને પોતાનો મારમ
કરવા સક્તિવાન કરવાનો હોયો બેઠાએ.
નિકાલોની આપણપટ્ટીવાળી રીતથી ઉકારા
રાતું કાંઈ વળવાતું નથી. એવી નિકા
લમા પારાંમત થએલા ઉકારાને ખેતી
ઉપર મુક્યો તો તે આભો બની જશે.
આજના આપણા કિલ્લામાં ધંધાના
કિલ્લાઓ સમાવેશ નથી થતો. તે બાબ
તમાં આપણે જમણી જમાનાના લોક
સરખા છીએ.

આજની ડેંગવણી તેઓને કામની છે
કે જેઓ વાળી, બારીસ્ટર, કે દાકતર
થવા મામતા હોય. બાકીના બધાને તો
તેથી નુકસાનજ થાય છે.

આજની પરીક્ષાઓ પાસ કરવાની રીતે
તો નજોડ વાળું છે. ઉકારાને રાજ રાજ
સંભાળી આપવામાં આવે કે તારી પરીક્ષા
નજીક આવી છે, એટલે તેને અનમાં એમ
જ ખ્યાલ રહે કે જેમ તેમ કરીને
પરીક્ષા પાસ કરવી. આ તેને છંદગીની
મુખ્ય વાત થઈ પડે છે. પરીક્ષા પાસ
કરી એટલે કોઈ મહાન કામ કરી નાંખ્યું
એવો કાવ ઉકારાના મનમાં ઉપજે છે.
પોતે બધાને દરાવી કીધા છે એવું મુમાન
ઉકારાને પેદા થાય છે. અરુ એતાં તે
કંઈ કામનું કીખેલો હોતો નથી. તે
આખી રીત સહન ન થઈ શકે એવી છે.
ઉકારાઓને તેઓની જુલ આમળ જતાં
સમજાય છે.

આ બાબતમાં એક બીજી પણ અમ
તની વાત છે. તે એક ટેકલાક ભોંટા
માતૃભાષાને કંઈ મજબૂતીમાં મજબૂત નથી.
અને કાપા ઉપર ઉકારાઓને વધારે
વખત મુમાવવાની જરૂર નથી એમ માને
છે. ને આ ખ્યાલ બમલમાં આવે તો
બાળકોના સરકાર મજબૂત કરવાનું
અતિશય કઠણ થઈ પડશે. હવે ઉકારા
ઓને તેઓની કાપાથી અજાન રહેવા દઈ
એ તો પછી તેઓને ડેંગવણી તથા ને
સરકારો તેઓમાં હોવા બેઠાએ તે પાડ
વાનું કામ બસ અવિત થઈ પડશે, ને
તેને એકસુ ઉમેજી કીખવવામાં આવે તો
તે પોતે કાણ છે તેના જાન વિનાનો બની
જશે. એટલુંજ નહીં પણ તેના માળાપ
પ્રત્યે પણ તેને માન નહીં રહે. એટલે
ઉકારાનું આરિય ધડવામાં તે તેની માતૃ
ભાષા ગરાબર બલે તે જરૂરનું છે ;
પછી તે હવે કે ઉમેજી મથે તે હો.

પણ એવું કહેનારા પડ્યા છે કે અહીં
ઉકારાને ઉપડા બે કાપાઓમાંથી બમે
તેમાં સરખી રીતે ડેંગવણી આપી શકાય

છે. પણ આ બેનરનારા કાંઈ સમજવા.
હવે ઉકારાને તેની માતૃભાષાથી ને ડેંગ
વણી આપી શકાય તેવી બીજી કશી
કાપાથી આપી શકાય નહીં. કી રહેટ
ના ડેંગવણીના કાવદા સામે એવો કુમલો
કરવામાં આવ્યો હતો કે અંગ્રેજ ઉકારા
ઓને તે કાવદાથી કાર નુકસાન થશે.
તાલુખીની વાત એ છે કે આવો રોાર
મયાવનારાઓ એમ નહોતા માનતા કે તે
કાવદો ન કામ તો હવે ઉકારાઓને કાર
નુકસાન થશે! આ બાબત દીવા જેવી
છે. આપણાં ઉકારાઓને ઉમેજી કાપા
મારફત કીખવીજ કેવી રીતે શકાય
કેટલાકો તો એમ પણ કહે છે કે હવે
કાપાનું જ્ઞાન તો આપણાં ઉકારાઓને
એની મેલે આવે. (હસાહસ). એટલે
તેઓ કહે છે કે તમારા ઉકારાઓને હવે
કાપા કીખવાની જરૂર નથી. આમ
બોલનારાને કહીશ કે 'એ હવે તેની મેલે
આવડે' તો ઉમેજી પણ તેની મેલે આવડે;
તમે તમારા બાળકોને ઉમેજી ધેર કીખવો,
એટલે તેઓ ઉમેજી તેની મેલે કીખી
જશે' (હસાહસ). પણ હવે કે ઉમેજી
કાપાનું જ્ઞાન એમ પ્રાપ્ત થતું નથી.
ધરમાંથી પેત પોતાની કાપા ઉકારાઓ
જેવી તેથી બલજીવા થય તેથી કાંઈ વળ્યું
નહીં. એટલે હવે ઉકારાઓને તેઓની
પોતાની કાપાદારા બરેબર કિલ્લ આપવું
બેઠાએ. મારે બતાવવાનું એ છે કે હવે
ભોંટા તેઓની કાપાને વળગી રહેવાથી
કિલ્લ આક્રિયાના પ્રબલીપત્વને નુકસાન
નહીં થાય પણ પોપણ મગશે. ઉમેજી
પોતાની કાપાને વુમ્મકારવો નથી, તો
પછી હવે કામઠે તેની કાપાને વુમ્મ
કારવી! ને ભોંટાએ સ્વમાન બળવણું
હોય તો પોતે ને છે તેજ રહેવું બેઠાએ,
બીજાઓની નકલ કરવી નહીં બેઠાએ.
ને એક પ્રબ બનવું હોય તો બેક
બીજાની નકલ કરવાનું પાડું મુકવું
અને પોતે ને હોઇએ તેજ રહેડું.
આપણે પોતાપણ બળવી રાખશું તોજ
હવે અને ઉમેજી મળીને એક મહાન
પ્રબ બનવા સક્તિવાન થશું વમેરે.

હરમનથી મી. હરીભાઈ દયાળ પટેલ
સમે છે કે અંગ્રેજી સનસતન ધરમ સભા
૧૨૫ વિક્ટોરીઆ સ્ટરીટમાં મળી હતી.
હવેર સુનિ વાદ બમવદમીતામાંથી વાંચન
થયું હતું, ને ધાર્મિક અણી વિધાર
જન થઈ હતી. આ સભા દર રવીવારે
૧૨૫ વિક્ટોરીઆ સ્ટરીટમાંજ મળે છે.

વિધાયતની કમીટીની લડત

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દા ખાતે

જાનની સા. આ. ધિ. ૪. કમીટી તરફથી હો. એમ્પીટીસ તથા સર મેચરજી ભાવનગરીની સહીવાળું નીચેનું સમાચાર ના. સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાન તથા હોદ્દા પ્રધાન ઉપર તા. ૨૦ મી જુલાઈએ મોકલવામાં આવ્યું છે :—

“ સાહેબ, — હેલા ઇમ્પીરીયલ ફોન ફરન્સમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દા સવાલના મુખ્ય મુદ્દાઓ વિષે હોદ્દાસ્થાનના મોકા તેઓને પોતાનો અભિપ્રાય મહત્વની સમક્ષ રજૂ કરી રહે તે ખાતર તેઓની તરફથી કોઈ પણ મેમ્બરને સત્તાવાર રીતે વહી સરકારે આમ તથા ન આપ્યું તે આ કમીટીને તથા આ સવાલ માટે કાળજી ધરાવનારાઓને બહુ જોડની વાત લાગી છે.

જોકે અમે ખુદી સાથે કબુલ કરીએ છીએ કે ના. કહેનકાહતને હોદ્દા પ્રધાને ફોનફરન્સની તા. ૧૯ મીની સભામાં તે સવાલના કેટલાક મુખ્ય મુદ્દાઓ રજૂ કરવા હતા તે સતોષ કારક થયું છે. પણ તે કીવસની સભાના સત્તાવાર હેવાલ ઉપરથી જણાય છે કે લોરડ કરચુના આવણ માં જે વધારે અમલના મુદ્દાઓ ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા તેને ખરી રીતે પડતા મુકવામાં આવ્યા છે, અને તે વિષે એક બીજાના વિચાર દરજાવવામાં આવ્ય નથી તેમજ કંઈ ખ્યાલ કરવામાં આવ્યો નથી, તેથી અમે બહુ નાઉમેક થયા છીએ.

ખરું કહીએ તો આ અમલના સવાલને, ખાસ કરીને કહેનકાહતને અમલની ખાતલને બિટીક અથવા પરદેશી સ્ટીમ રોમાં કસ્ટરોને કામે રાખવાના, સરખા મંજૂરીમાં નજીવા મુદ્દા ઉપર લેતારી જવામાં આવ્યો હતો, અને લોરડ કરીયુડ કાપણ ખલાસ ચતાની વાર ન્યુઝીલેન્ડના પ્રતિનિધિએ તે સંબંધમાં એક ઠરાવ પણ રજૂ કર્યો હતો. તે પછીનાં આવણો માં જે જે અમલના મુદ્દાઓ વિષે બોલાયું હતું તે સાધારણ ચરચા તરીકે બોલાયું હતું, જ ન તેમાંથી કોઈ નિવેડો આવ્યો નહોતો. ફોનફરન્સના મેમ્બરોને મુખ્ય મુદ્દાઓ ઉપર પુખ્ત વિચાર કરવાનું અને એકલક નિરજીવર આવવાનું ઠણાણું કરવામાં આવ્યું નહોતું એ બધી અમે બહુ નાઉમેક થયા છીએ.

તેથી એવી સામાન્ય લાગણી જોવામાં આવે છે કે હોદ્દાઓની રાવ રજૂ કરવાને હજી અવકાશ છે, અને ખાતલ માસમાં

જનરલ બોલા અહીં હોય તેનો લાભ લઇને સંસ્થાન ખાતાના તથા હોદ્દા પ્રધાનોની રજૂ તેમની સાથે આ સવાલની વિશેષ અમલની હકીકતો ચરચાની તક લેવા અમે આગ્રહતા ધરાવીએ છીએ. તેથી અમે વિનંતિ કરીએ છીએ કે આપ જાનને કસ્ટારીઓ જનરલ બોલાને તે સવાલ ઉપર એક ડેપુટેશનની મુલાકાત સ્વીકારવા સમજાવશો. અમારો ધરાહો ખાસ ટરાસવાલની મુશીબતોને જે કરતી નીચેડો થશે તે ખાતલ સતોષ અને આ બાર ખતાવવાનો છે, અને તે સાથે તેમને એવી જાણમણ કરવો છે કે તેવાજ સુમેક કસ્ટારી આવવા રહીને હવે પછી ધરાવ એવી રીતે કામ લેવામાં આવે કે જેથી કહેનકાહતને તે લાગતી બરીટીક હોદ્દા પ્રજા સાથેની વસ્તવ્યકર્માં લક્ષ્ય તેઓના હકની ખાતલમાં આખા દક્ષિણ આફ્રિકાને તેઓનું વલણ દાખલા રૂપ થઇ પડે. અમે એમ માનીએ છીએ કે આમ ડેપુટેશન વડે રજૂઆત કરવાથી સારું પરિણામ આવશે. અમે તેથી આજીજી કરીએ છીએ કે ના. સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાન જમારી આ માગણી વિષે જનરલ બોલાને વાત કરશે અને તેને જાણમણ કરશે કે જેથી તેઓને મારફત આવે તે વખતે તેઓ ડેપુટેશનને મુશીકાત આપે.

અ: સમાજની એક નક્ક અમે હોદ્દા પ્રધાન ઉપર મોકલીએ છીએ.”

કેપમાં કલરડ ચરચા

કેપમાં કોમોસખાતે એક ઝેરાના કમ રક ઊંકરોને નીલાળમાંથી ખાતલ રાખવા માં આવવાનો ફેસ કોરડમાં ગયો હતો મજુર ઝેરાની ઝોરલ કલરડ છે. તેમનાં ઊંકરોને ઝેરાં ઊંકરાંની નીલાળમાં દાખલ કરેલ. બીજાં ઊંકરાંનાં માળાપ ને આ વાત જાણ ચતા તેમણે પોતાનાં ઊંકરાંને નીલાળમાંથી લૂકાડી લીધા, અને રજુલ કમીટી પાસે ફરિયાદ કરી. રજુલ કમીટીએ કલરડ ઊંકરાંને ખાતલ કરવા કલ્પ કર્યો. કમીટીનો ફરાવ રક કરાવવા ઊંકરાંના બાપે કોરડને અરજ કરી. કોરડે જણાવ્યું કે જે ઊંકરાંની નસોમાં કલરડ લેહી હોય તેમને ઝેરાં ઊંકરાંથી જુદાં જુદાં નીલાળમાં ભણાવવાનું કાપડા માં છે, તેથી અરજી કાઢી નાખવામાં આવી છે. સુપ્રોમ ધરડમાં જાપીલ મહ લારે પલ્લ કોરડે ઉપરનું જ કોરડું જણાવી અરજીસાથે ફેસ કાઢી નાખ્યો હતો.

ડરબનમાં હોદ્દા કેળવણી

ડરબનમાં હોદ્દા ઊંકરીઓની કેળવણી સંબંધમાં કેટલીક જાણથી વસ્તવ્યક હાલ માં જોવામાં આવી છે. અમારો હોદ્દા ઊંકરીઓ સામાન્ય સરકારી નીલાળને જતી. પાછળથી લાંથી તેમને અટકાવવામાં આવી. ડરબન હાવર ફેડ ઇન્ડિયન સ્કુલમાં તેમને મોકલવાક હેવામાં આવ્યું. ઊંકરીઓને ઊંકરાઓથી જુદી કેળવણી આપવાને ઉપરની નીલાળમાં એકવણ કરવા માં આવી ત્યારે હોદ્દા માળાપોએ પોતાની ઊંકરીઓને જે નીલાળમાં મોકલવાનું કર કર્યું. હવે એમ માલુમ પડે છે કે હાવર ફેડ સ્કુલમાં પણ ઊંકરીઓને કેળવણી સંબંધમાં સરકારે હરકત નાખી. તેમને જુદી બધુલવાની સમવડ હતી તે કેળવણીખાતાએ બંધ કરી માળાપોએ ફાદ મેળવવા અરજી કરી હતી, પણ તે ઉપર કાન હેવામાં આવ્યો નથી. આથી ઊંકરીઓને તેમનાં માળાપોએ સાથે થવાને નીલાળથી લૂકાડી લીધી છે. આ માળાપોએ (જે બધું ખરા કોલોનીઅલ — મોરન હોદ્દાઓ છે) બીજાઓ સાથે મળીને એક કમીટી નીમી છે, અને હોદ્દા કેળવણી માટે એક ખાનગી નીલાળ કાઢવાને એક વણ કરી છે. તે સંબંધમાં બીજે ઠેકાણે એક જાહેરાતપર પ્રસિદ્ધ થઇ છે, તેથી વિશેષ હકીકત બધી સહારી

ચોરડ ઇલીઝાબેથ સતલગ સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે :— સભાની મસીક મીટીંગ સભાના હેલમાં તા. ૧-૮-૧૧ના મી. હેવા રતનજીના પ્રમુખ પશ્ચા નીચે મળી હતી. આવેલા પત્રો વચ્ચા બાદ સેક્રેટરી મી. વલભદાસ જીવણસનું આવેલ રાજનામું સભાએ મંજુર કર્યું ને તેમની જગ્યાએ મી. રતનજી મેવોઈની નીમણ્યક કાઢી. સભાના કમીટી મેમ્બર મી. વનમાળી લાલા વીરેલ જગાથી તેમની ંઆપર મી. અખેલાલ જીવણસને સભા તરફથી જુદી કાઢવામાં આવ્યા, બાદ સભાને આવક જવકનો આકોડો સેક્રેટરીએ વાંચી સંજાળાઓ ને સભા વીકરજન થઇ

વિધાયતમાં રહેલે કામદારોની અમુક માગણીઓ કબુલ ન રાખવામાં આવે તો બધા રહેવના કામદારો હડતાલ પડશે એવું કામદારોના મંડળે જાહેર કર્યું છે

તાર સમાચાર

તા. ૧૨ મીએ લંડનમાં ચાંદીની પાટ ને કાચ કાચીસના ૨૪૫૬ પેની લેખે હશે.

અમલી કાલામાં પારલામેન્ટના મેમ્બરો ને ૫૧. ૪૦૦ નું 'કાલીઆલ્ફ' આપવાનું બીજા શાલ મળે છે.

કમરણની કાલામાં તા. ૧૨ મીએ કાચે મમાલમાં વચ્ચે ૧૭ વાલુ ખતે વીરો બીજા શાલ મળે છે.

અનરલ મેથા તા. ૧૨ મીએ વિલાયત થી દક્ષિણ આફ્રીકા માટે ઉપકસ છે તેમના કાચામાં એક લેખમાં 'દાઉન્ડ' પચ જણાવે છે કે તેમણે બિટીસ મોદા ના મનમાં પોતાની સાદાસ અને વિલાયત દહી અને પ્રસાદની જાપ વચાઈ ૬૬ હરી છે.

પશ્ચિમ આફ્રિકામાં કાચાસ ખાતે એક કોશ અમલકાર અને તેનાં કાચાસોનાં જુન થયાં છે. તેપ સાથે લશ્કરને મેદીનો કામે લઇ જવામાં આવ્યું છે.

અમેરીકામાં રેકસાસ ખાતે એક મેરી નું અપમાન કરવા માટે કેસ ચાલતાં સુધી એક શીદીને જાપતામાં રાખવામાં આવ્યો હતો. કેસ ચાલે તે પહેલાં લેટોનાં ટાળાંએ તેને જેલ તોડી લટકાવી પ્રાર્થે છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાનાં ચીફ જજરીસ લોરક ડી વીલીયમ્સ અને એવેમેટ જડજ જર કમલુ. એમ. સોલોમન તા. ૧૬ મીએ વિલાયતથી દક્ષિણ આફ્રિકા માટે ઉપકસે.

પુરવ આફ્રિકામાં સોમાલીએ કવા હીનારા પાસે હાલકાવર નામની રહીમર બાંધી પડી છે. ૩૦ હાલકોનો પ તો નથી. અલાસીએ તથા ઉતાદએ મળી ૭૫ જણ એડન પહોંચ્યાં છે.

અનરલ મેથાએ રટરને જણાવ્યું હતું કે હું દક્ષિણ આફ્રીકામાં, આવતાં થોડાં વરસોમાં મેડી અમલોની, ખાસ કરીને બેતીની ખીસવણીના સંજ થમાં વજી રાખું છું. દક્ષિણ આફ્રીકાના મેટા સવામીના નીકાલનું કામ સાથેય આફ્રીકાના કાલેમાં રહેવાની જરૂર તેમણે

ખતાવી હતી, તથા બોમ્બે અને બિટીસ દર્જામળાને કામ કરવા થીએ છે તેમાં કોઇએ વચ્ચે ન આવવા બાર મુક્યો હતો.

વિલાયતમાં કામદારોની હડતાલ

લાખો મજૂરોની એકમતા

કોરકસી બળનો ઉપયોગ

(૧૮૨)

લંડનની હડતાલે એકું અમલકર ૬૫ ૫૩૩૫ છે કે સુલેહ જાળવવા માટે ૨૦ હજારનું લશ્કર તાઇવાર રાખવામાં આવ્યું છે.

લંડન ખાતે મેદીની હડતાલમાં ૧૪ હજાર મેરી બાઇઓ સામેલ થઇ છે.

તા. ૧૪ મીએ લંડનની મેદીની હડતાલનો અત્ત આવ્યો છે. આ અત્ત લાવવા માટે ઠીએ વેધારી મડળને જુમારક બાંધી બાંધી છે.

લંડનના કેટલાક હડતાલીઓએ તેમની જીતને લીધે પગારમાં ૨૫ ટકાનો વધારો મળશે, તથા રાજતા ૧૨ ને અદલે ૧૦ કચાક કામ કરવું જોઇશે.

લીવરપુલમાં હડતાલીઓ કામદારો અને પોલીસ વચ્ચે ખુનખાર લડાઇ ચાલી હતી. એક લાખ કામદારોની મેદની મળી હતી તે વખતે પોલીસે કેટલાક માણસો ધક્કા મુકી કરવાથી આખી મેદની ઉરકે રાઇ મઇ હતી અને પોલીસપર પથરા, લાકડાંના ટુકડા, ચીથા થીચીઓ વિગેરેનો વરસાદ વરસાવવામાં આવ્યો હતો. પોલીસ પુરતી સંખ્યામાં જમા થતાં સામસામા પક્ષ પહેચાઇ થયા અને લડાઇ ચાલી કેટલાક માણસો મેદાનમાં રમોડાડતા થયા ત્યાર પછી લડાઇ ખાતાનાં દક્ષિણારમધ માણસો આવી પહોંચ્યાં આ રેખાવધી માણસો વિખરાવા લાગેલા જતાં લડાઇ લાંગો વખત આશુ રહી હતી, થવાયેલા પોલીસને ધરખીતાલે લઇ જનારી મારીઓ પર પથરાતો મારો પડ્યો હતો. એક અધારાવાળા ભાગમાં લડાઇક ટુકડીપર થરનાં જાપરાપરથી પથરાઓવતી ડુમસો કરવામાં આવ્યો હતો. ૨૫૦ માણસ ધસલ થયાં છે.

થાલુ વરતમાન

મીરમીટના કામદારો કામ કરવા એક હોદીને ડરખન માલુમરેહની કોરટમાં થોડા દિવસપર ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. આરોપીએ કાંઈ પક્ષ જવાબ ન દેતાં સાવ મુજો રહેવા નિશ્ચય કર્યો હોય એવું કોરટને જણાયું હતું. ઉદરમીટરે પારો કાઢી સવાલો પ્રુક્યાં જતાં તેણે ઉમ્મું જેવા સરખી પક્ષ દાદ લીધી નહીં. તેને શી. ૧૦ના દંડની અથવા સાત દિવસની કેદની સજા કરવામાં આવી હતી.

મી. નાટસનનાં લખાણ ઉપરથી મી. રાયપન રજેરેના જે કાચો સ્થાનિક જાપા માં પ્રગટ થયા હતા તેના જવાબમાં એક મેરાએ લખ્યું છે કે મીરમીટીઆની દલા ગમે તેવી જતાં હોદીમાં તેઓની દલા હોય છે તે કરતાં સારી છે. ટુકાળ, બપાજ ખાઈ મારવાડી વગેરેને લીધે હોદી મજુર હોદીમાં સુખી થઇ શકતો નથી, અને તેથી મીરમીટમાં બાબા પછી તે હોદી પાછો જવાનું પક્ષદ કરતો નથી. આવી જોડી દલીલજાળી રીકાના જવાબ પ્રસીદ થવા ની વકસી હતી, પક્ષ જાપાના અધિપતિ એ એ ચચાને એટલેથીજ બંધ કરવા નું જાહેર કર્યું છે.

મેદાનેસબરમ ખાતે આમફેનટીનમાં ૧૨ ને ૧૪ વરસની ૨ છોકરીઓ બેથુદિમાં માણસ પડી હતી. તેઓના ૧૨ બે કાફરોએ કુમલો કર્યો હતો, અને મદદ આવી પહોંચે તે પહેલાં તમને બેથુદિમાં મુકીને બદમાશો જઠકી જવા ચકિતવાન થયા હતા.

રેડેશીયામાં સેલીસજરી ખાતે પોતાની જુવન છોકરીઓને મદદાનતથી લમચાવ વા પેરવી કરવા માટે એક કાફર છોકરાને પકડીને પ્રાણીવડે હાર કરનાર બેરારને તા. ૧૪મીએ કોરટમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. જુરીએ ચુકદો આપવાને પોતાને અચકત જણાવી હતી. જેથી કેસ ફરીથી ચાલશે.

સેલીસજરીમાં કાફરજુ મોળીવડે ખુન કરનાર મોરાપર તા. ૧૮મીએ ફરીથી કેસ ચાલ્યો હતો. જુરીએ તેને નીરહોય જાહેર કર્યો, અને મજુર ખુની છુટી મુક્યો છે. જુરીના ચુકાદાને કેસ સાંભળવા થયેલા મોરાઓએ વધાવી લીધો હતો.

આખરે આપવાત કરયો

જીવનમાંથી કિંમતવા મારે

એવરપુરથી તા. ૧૨મીએ એક લખ નાર જાણવે છે કે :— હિંદી મજૂરો મેળવવા ને સરકારને મોકલવામાં આવેલ તેમાં એક મુસલમાન સરકાર મારીત્સપર ના એક મેરા ગીરમીટવાળાનો હતો. આ માણસને બીજા સરકારીની પેઠે મજૂરો મેળવવામાં સહનતા મળી નહીં. તેથી તે પાછો આવ્યા પછી તેના માલિક તેના પર તથા તેની તારતપર બહુ જીવન કરવા માંડ્યો. જ્યારે અતી દુખ સહન ન થઈ સહુ સારે આ રોક મજૂરો પોતાનો છુદ્ધકારો મેળવવા માટે આખરે અરીજી આપને આપવાત કરયો છે. તેની સ્ત્રી માંડગીને લીધે ઇસ્તીલાઈમાં પડી છે.

[કપરના કેસની હકીકત અમારા ખપર પત્રીએ બીજા માણસો પાસેથી સાંભળેલી લખી છે, મારીત્સપરના કોઈ હિંદી વધુ પ્રમાણવાર હકીકત મેળવી શકે તો અમે તે બહાર પાડવા પ્રયત્ન મુદ્દા. ગીર મીટીઆએપર કેટલેક ટેકાએ અમલ જીવન માય છે, અને તેમની કોઈ કાંઈ સાંભળનાર ન હોવાથી તેઓ તે મુજે મોઢે સહન કરે છે, અને સાવારશુ રીતે જીવન મની બીનાની કોમને અમલ સરખી મતી નથી. તેથી આવી કિસ્મતને બહાર લાવવા જનતા તમનીજ કરવાનું કરેક હિંદીનું કામ છે. —અ. ઇ. એ.]

ધાન કે ધુળ?

ગીરમીટીઆ યુ આપને છવેક?

ઇમાંમનો એક કળજીદાર ખપરપત્રી તાના અમલકે મેરાને ત્યાં ગીરમીટીઆ હિંદી મજૂરોને ને દસમાં રહેતું પડે છે તે પર ખ્યાન આપી રહેલ દેખાય છે. આ ખપરપત્રી તરફથી હપરને ટેકાએ હિંદી જોને બેરાકમાં મળતા આવતો નવુંનો અમારાપર મોકલવામાં આવ્યો છે. ને નવુંનો જોઈ અમે આ કાષે કરીને દસા એકા બાઇઓની દસા માટે હિંદીમીર થઇએ છીએ. આ આવલ જોઈ, તે માણસના બેરાક માટે હતો કે દેરનામાટે એવી રીત સહજ થાય તેમ છે. અવલ નો રંગ જોશે હોય તો કોમથી જીવાર નેવો છે. અરધો અરધ દાણા કમિદનાં હેતરવાળા છે. ધીમને બેમાલ અને

ગાયને માણસુટલુ કામલ ને જનાજ આપે છે તે, આ કમાવી આપનારા માનવીઓના બેરાકના આવલ કરતાં કેટલેક દરજ્જે સારું હતું એમ કહી શકાય છે. જ્યારે ખપરપત્રી લખે છે કે હિંદી મજૂરો આવતા બધે વવાથી આ ગીરમીટ અથવા હિંદી ગુલામીનો અંત આવવો જોઈએ. આમાં કોમરેનું જોઈએ કે હિંદી મી ગીરમીટ બધે થઇ તે મુદ્દા નથી. બનના અમલ હિંદીમાં ગીરમીટ બધે થવાનું, અને કોમને ગીરમીટમાં ન જોડાવાનું ઠાન ફેલાવાની જરૂર છે.

ધાસણીનો રામ અને ડરખન મ્યુનીસીપાલિટી

હાલે વોલંટીયર કમીટી

ધાસણીના રામ સંબંધમાં મ્યુનીસીપાલિટી ને પત્રમાં લેવા ધારે છે તેમાં તેને મદદ કરવા બધી કોમના હિંદીઓની એક સભા મી પારસી રસ્તમજીને આંચે રાનીવારે સાંજે મળી હતી. મી. જોસફ રામપન પ્રમુખ પડે હતા. તેમણે મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં તેને હેતુ સમજાવ્યો, અને ડરખન મેડીકલ કોમીટીને મદદ કરવા એક વોલંટીયરની કુકડી ચુટવાની જરૂર જણાવી. આ બાબત ઉપર વિશિષ્ટ જરૂર થયા વિના તુરત કામરીતે માંથી કમીટી ચુટાઇ. વધુ મેં જાણે ઉમેરવાની સત્તા કમીટીએ હાથમાં રાખી હતી. વોલંટીયરોને એ દરજ્જ સમજાવવામાં આવી હતી કે તેમણે મેડીકલ કોમીટીના તાબામાં રહી કામ કરવાનું, ધીર ધીર મુલાકાત લેવાની, ખપરપત્રી કાપના જેસો હોય અથવા તો રાકમ-ક જેસો હોય તેની ખપર આપવી, માણસોને સમજાવતી આપવી અથવા દરદ નાણુક કરવાના સંબંધમાં એવી બીજી કોઈ પણ મદદ આપવી, વગેરે. મી. જોસફ રામ પનને કમીટીના ચેરમેન ચુટવામાં આવ્યા હતા, અને મી. એ. કરીરોદેરને વિના સેક્રેટરી નીમવામાં આવ્યા હતા. કમીટીના બધા મેમ્બરો નીચે મુજબ હતા : મેસરસ એ. રામપન, એ. કરીરોદેર, ઇ. આર. નાથના, વી. લોરેન્સ, હુસેન દાવુદ, વી. સીકાની, લક્ષમણ પાંડે, ડી. એસ. ચેટી, એસ. આર. એસ. પીલે, આર. ઇ. એમ. નાથુ ઇ. સીંઠ, આર. ચુન, બી. એ. મેમસાજ, ડી. હારી, એસ. કમામજી, એસ. એમ. કુમ્મી, ડી.

એમ. નાથર, ને. એમ. કાન્નીસ, એમ. બી. લેહરસ, એસ. કેવી, એ. આપર લેંડ, સોરાબજી રસ્તમજી, હુમ. પીટર, ઇ. પીલે, ને. લેહરસ, એ. ફરસીસ, ડી. જોસુઆ, એસ. સીમામની, એસ. એન્બની. એ. એસ. ફરનાડીસ, એસ. કે. પમર, એ. ડી. પીલે, ડી. એસ. કેમસાવલુ, હસમાઇલ મેરા, એન. એમ. કાદર, કલિદ મહમદ, આર. પી. એસ. ચેટી.

તામોલ કવિવર કુરલનાં બોધવચનો

અંતરનાં કારવવાળાં વદનથી મીઠાવવાં એક મીઠાં વેલુની તુલના થીતર જાતાં કરણ વડે અપાવતી ગેટ કરતાં વધારે છે. વાણીમાં નમ્રતા તે માણસનું ઉમદામાં ઉમદા થયેલું છે, આ દુનિયાને બીજો કોઈ પણ સહુમાર તેની આજળ તુલ્ય છે.

કોઈ પણ વસ્તુની રજા ન થાય તેની શીકર નહીં, માત્ર પોતાના હેઠળ રક્ષા કરવાની માણસને જરૂર છે; કમો નહીં તો હોહને વધે આંખને જીજ્ઞાસા પાડવાને વખત આવે છે.

ને કોઈ મનપર કાણુ રાખતાં શીખે છે, અને કસેધથી પોતાના અત્માને અજોડ રાખે છે, તેને હરકોઈ શુલ્ક વખત પડશે ખીદમીતદાર બની રહે છે.

આપણી પાસેથી જેને કહી મદદ મળી નથી, તેની તરફથી ને મદદ આપજીને મળે છે તે કહી ન વાળી સકાય તેવા દેવારૂપ છે.

કોઈએ આપણું સારું કર્યું હોય તે ખ્યાલ કહી જીલ્લો નહીં એ સારું છે, પણ નરસું કર્યું હોય તેનો ખ્યાલ તો તરતજ જીલી જવો તે સારું છે.

અપકારને માફ કરવો તે સ્મારી વાત છે, પણ તેને જીલી જવો તે તેથી પણ સરસ છે.

બીજા તારું જુડું કરશે તેથી તારું તો લલુજી ચલાવું; તે એવી રીતે કે તેનાં પાપ તરફ દીશમાં દયા રાખ, અને તું પોતે પાપ કરતાં અટક.

ને મનુષ્ય વાળખી રીતે રહે છે અને લસને બોટી રહે છે તે બરીબ હોવા છતાં પણ સમજીની નજરે મરીમ નથી.

જાણી દુહાને માણસ પોતાને મરીબ
ભારે જલે છે કે ભારે મધુ કરવાની
તાકાત તેની પાસે રહેતી નથી.

અપવાસ કરનારા અને દેહ દમન કર
નારા માણસોને આપણે મહાશુદ્ધ મધુ
એ તે બરેભર છે, પણ જે બીજાનાં
કડવાં વેણ ચીલે છે તે તો સકુમાં કિર
તાળ છે.

જેઓ સદા તપ અને ધાન કરતા રહે
છે તે કરતાં જેઓ કપ પલ્લ મેલ
રાખ્યા વિના કદા સાચું ખોલે છે તે
મેલ છે.

દુરજને બદલાની દરકાર હોય નહીં.
આકાશની વાદળોને પૃથ્વીપરના મનુષ્યો
ના બદલાની ખેવના હોતી નથી.

જેને જની જરૂર છે તે આપણું તેજ
નામ જ બેઠ. તે સિવાયની બેઠ તે બેઠ
નહીં પણ બદલો મેળવવાની કીચા છે.

જેણે દીલ જુગ્મન પોતાનાં માણાં
માંથી કાઢી આપતાં દરખાસ છે, તેની
ઉપર જુગ્મનો કાતીલ હાથ કદી પડનાર
નથી.

બીજાના કાબેજી પોતાના કાબેજીની
જેમ જે જતન કરે છે, તેજ આપણે
વેપાર કરનારો વેપારી ગણાય.

ભારે કોઈ માણસ મગરૂર થઈ તને
નુકસાન કરવા ભટ્ટી પડે ભારે તારાં
પ્રમાણિક વરતનથીજ તું તેઓને સમ
જાવવા કલિતવાન થઈશ.

હે મનુષ્ય! તારા દુહાને જેથી દરદ
મધુ હોય તેજ તું બીજાને કરતો બદલો.

પ્રેમ વિનવો માણસ પોતાનાં દુહા
નો વાસી છે પણ પ્રેમી પ્રુષ્ઠ સરના
દુહામાં વાસો કરે છે.

પાણીથી બહારનીજ સ્વચ્છતા જાળવી
જકાઈ, પણ આંદરની સ્વચ્છતા તો સલ
થીજ જાળવાય છે.

અમારો મહાવચનનાં બંધમાં "સુગત
ના જોઈ હસનજી કમરસ્તાનના બાંધકામ
માટે મહેલ ઉપરાણુ" ની ટીપ છપાઈ
હતી તે સમયમાં જણાવવામાં આવે છે
કે મગરૂર ઉપરાણુ કોબરલીમાં થયું
હતું અને તેની રકમ સેડ અઢમઢ મદ
મદ મારફતે ચોખ્ખા રચે મોકલવામાં
આવી હતી.

સીલીના ઉમદા વિચારો

અમી દાક્ષિણ અને અમી બાબાજી

પ્રજાની આબાદી વિષે લખનારાઓ
તેની દોલતનીજ વાતો લખે છે. એટલે
દોલતમદ થયું એજ છેવટની નેમ હોવી
જોઈએ એમ માનવું કે સમજવું તેઓ
માં સાધારણ થઈ પડ્યું છે. "સહચી
મેરો દબવાન માણસ એ સહચી સારો"
અને "દબવાન માણસની સહચી વધારે
સખ્યા જે પ્રજામાં હોય તે સહચી
કરામ" એવો નવો ખ્યાલ આપણામાં
જન્મ પડ્યો છે. પણ દબ એટલે શું!
તેનો અર્થ આપણા અર્થસાક્ષીઓ એવો
કરે છે કે "જેની અપત હોય એવી બધી
કપયોગી વસ્તુઓ." પછી તે માત્ર તેજ
રૂપ છે. તેટલો વળી રૂપડું પણ રૂપ છે.
આજે માણસોના મનમાં ઉડે ખ્યાલ
જેથી મરે છે, તે એ કે બહેનો વેપાર,
સખ્યાબંધ મંજવર કારખાનાંઓ, થણા
લખપતિઓ અને વધારેમાં વધારે આવતા
નિકાસ એજ દેશની આબાદી સુચવે છે.
પણ અરુ તો એ છે કે સહચી આબાદ
માં આબાદ પ્રજા એજ કે જેમાં જોઈ
માં જોઈ કમલીયત હોય. એટલે કે
જે પ્રજામાં કી-પુષ્ટો અત્યંત સહેલાઈ
થી અને સુપરજી રીતે પોતાની જરૂરી
વાતો પોતાની મેલે પુરી પાડી શકતાં
હોય. "જે પ્રજામાં સહચી વધારે પ્રમા
ણિક ભતકરણના અને મજબૂત બાકુ
વાળા માણસો હોય; જેઓ સામાન્ય લોક
કિતની વાતમાં એકત્ર હોય; જેઓ કાષ્ટને
ફેડવા માગતાં ન હોય; જતાં પોતાને
કનેકતારાઓની સામે પોતાની કામનો
બચાવ કરવા માટે હેતુસર કડવાને તક
વાર હોય; તેજ નામ આબાદ પ્રજા."

આ વાતનો વધુ વિચાર કરીએ. દેશની
આબાદી ખરેખરી શેમાં સમાયલી છે!
પ્રજાતો એકેએક માણસની આબાદીમાં
એ વાત જોખમી છે. હવે આબાદ
માણસ કાને કહીશું! માણસની પાસે
માત્ર સુખરતાજ નહીં, પણ પોતાના
દરબજા મુજબ સલામતીમાં તથા સુખમાં
જીવે મુજરવાનાં, પોતાનાં કરીર અને
આત્માને કેળવવાનાં, તથા કુટુંબને ચોખ
રીતે ઉછેરવાનાં સાધનો હોય તે માણસ
આબાદ કહેવાય. આથી વિરુદ્ધ સાધનો
માણસ પાસે હોય તો તેને અમન કહેવાય.
જરૂરીઓતોજ માત્ર સતોષ અને સાદાઈ
માં રહેકું છે. એટલે પ્રજાની ખરી
આબાદીમાં પારખું લેવા મેળ માણ

નારાઓ હોય તેમાં નથી, પણ મધુ એન
થી રહેનારાં માણસો હોય તેમાં રહી છે.
રીતસર જીવે માટેની એટલે કે માણસ
તરીકેની જીવે માટેની જરૂરીયાતોમાં
વધારેમાં વધારે માણસોને દિસેા મળે
એ તેજ પારખું છે. એટલે દેશની
દોલત અમુક અમુક માણસો પાસે એકઠી
થાય તેનાં કરતાં પ્રજામાં વહેંચાયલી રહે
તેની બહુ જરૂર છે. મરીબાઈ અને
કમલીયત એ મેલે જુદી જુદી બાબતો
છે, ખરી રીતે હોય છે એવું કે જે દેશને
આપણે મરીબ કહેતા હોઈએ, તેમાં
કમલી સહચી શોડા જેવામાં આવતા
હોય છે કસમાં એ સતો મરીબમાં
મરીબ તરીકે જોગબાય છે, પણ તેમાં
કમલીનાં સખ્યા પ્રજાસેએ એકની હોય
છે. તે સત્યામાં કોઈ બનાવ નથી, કેમકે
ત્યાં કારખાનાં છે નહીં, અને એક બીજો
સતો કે જેમાં કારખાનાં થમધીકાર માલે
છે, અને જેને સહચી પછાડાર બનતો
મજબૂતમાં આવે છે તેમાં દર કાલ માણસ
માં એક કમલું જેવામાં આવે છે.
ફુનિયામાં જે સહચી પછાડારમાં પછાડા
દાર દેશ ગણાય છે—દાખલા તરીકે ઉગ્ગાડ
અને કસ—તેમાં વધારેમાં વધારે કમલી
માણસોની સખ્યા જેવામાં આવે છે.
આ વાત ન મનાય તેવી છે, જતાં તદન
સાચી છે. છટલી, જોખીઆ, બાબેરીયા
વગેરે જે મરીબ દેશો કહેવાય છે, તેમાં
ખરી કમલીયત જેવામાં આવીજ નથી.
જેકોને સાદો પણ છવો ખોરાક અને
કપડાં ભતાં મળે છે અને તેઓ તેથી
રાજી રહે છે. તેઓનાં દીલજ જેવાં
અનદી હોય છે કે તેઓને કદા સુખજ
છે. સાદા અને મુજવાન હોવાથી જૂની
જરૂરીયાતો પુરી ન પડે તો તેઓ
ચીડાતા નથી.

પોરટ બ્રહ્મીકાબેજ વેદ ધરમ સલાના
સેક્રેટરી લખે છે કે—તા ૧૦-૮-૧૧
ને ગુરુવારે બેવેનો તહેવાર હેવાથી
અવેના પછાક બાકાઓએ ધર્મી શેખાર
બંધ કીધો હતો. વેદ ધરમ સલાની
સંજરે પાંચ ગામે એક મીટીંગ સલાના
હોલમાં મળી હતી. પછા મહરજો એ
વખતે હાજર હતા. હવન કરીઆ તે
પ્રસંગે કરવામાં આવી હતી ગાદ મહા.
રજીડ મડખડે 'આરય પ્રકાસ' મંથી એ
ગણ લેખો વાંચી સભાજાળ્યા હતા. બાદ
જમર ઉપાસના તથા આરતી કરી ગયે
આઠ અને જાણા વીજરજન થઈ હતી.

લંડનમાં હિંદીઓનો કારરવાહ

સર કે. જી. સુપ્તાને માન

હિંદી પ્રધાનની કાઉન્સિલવાળા સર કે. જી. સુપ્તાને કારેનેશનને પ્રસન્ન સહેન કાહે કે. સી. આઇ. ઇ. નો મહાત્મ્ય ઇનામત કરવાથી તેમને મુખારકબાદી આપવા લંડનની કોડીઅન સેક્રેટરીએ કહ્યો તા. ૧૦ મી જુલાઈએ એક કારે મીન થક કરી હતી.

મહારાજ માનકવાડ પ્રમુખપદે હતા. મહા પ્રખ્યાત પુરુષો હાજર હતા. તેમાં મુખ્ય મુખ્ય નીચેના હતા:—જોન. ઇ. એચ. મોન્ડેમ એચ. પી. (હાઈ આતાના પાલિમેટરી અન્ડર સેક્રેટરી), લોન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રી, સર એન્ડ થોમ્પસન, સર થોમ્સ રીથે, સર થોમ્સોન મોરીસન, મોરિસ અગાસ બીબેન, સર રીચમન્ડ રીચી (હાઈઆતાના બાધુકના અન્ડર સેક્રેટરી), ડ. રધરફર્ડ, સર હોરાય તાતા, સર સમ્પદ કુસેન બેલગામી, જોન. મી. જર્ડીસ કંકરનેર, જોન. મી. જુપેન્દ્ર નાથ બાસુ, જોન. મધીક ઉમર હમ્પાતખા તીવાના, જોન. મી. હરચંદ્રાન વીશીન દાસ, મીસીસ દાસ અને મીસીસ સેન (સર સુપ્તાની પુત્રીઓ). રાજ નજીલ બલીખાં, કુમાર જસવંતસીંહ, કેપટન કુમાર સીવરાજ સહાય. મી. બી. પી. નચંદ્ર પાલ, ડૉ. રાય અને તેમના પત્ની, અને કેટલાક પારલામેન્ટના મેંબરો વગેરે હતા. ભેરડ કરીયુ. ભેરડ મોરલી, ભેરડ કરટની, સર વિશ્વમ પેઢરખરન, સર હેનરી કોટન, ડ. રાઇટ જોન. સમ્પદ અમીરબલી, વડો દરાના મહારાણી અને કુવરી, પત્તાલાના મહારાજ, મી. રતન તાતા અને બીજા મહા મહારાજો તથા પારલામેન્ટના મેંબરોએ હાજર નહોં રહી કહવા માટે દિલ્લીથી જાહેર કરનારા તાર કે કામચો મોકલ્યા હતા. ભેરડ મોરલીએ પોતાના કામગાં સર કે. જી. સુપ્તાના કામનાં તથા કાવકાતનાં વખાણ કર્યાં હતાં, અને હિંદી પ્રધાનની કાઉન્સિલના પહેલા મેંબર તરીકે તેમને પસંદ કરવાથી બહુ સંતોષ જાહેર કર્યો હતો.

ચેરમેન મહારાજ માનકવાડે સર સુપ્તાની બાહોશીનાં અને તેમનાં કામનાં વખાણ કર્યાં અને કાઉન્સિલના મેંબર નીમાતા પહેલાં પછુ ને ને સેવાઓ તેમણે કરી હતી તેવું પછુ જ્ઞાન કર્યું. તેમણે કહ્યું કે આજ સુધીમાં હિંદીને મળી ચકનારી ઉપામાં ઉંચી પદવી મી.

સુપ્તાને બિટીસ સરકારે આપી છે. આ હોદ્દો બળવવામાં તેઓ કેવી કાવકાત બતાવે છે તેની ઉપર આપણી કાવખ્યની મુરદોનો આધાર હતો. અને ખુશી થવા જેવું છે કે સર સુપ્તાએ તેમની જવાબ દારી વખાણવાલાયક રીતે બતાવી છે, જેનો પુરાવો ભેરડ મોરલીનો કામગ તેમજ આજની દબદબા કરેલી મીજલસ પુરા પાડે છે. મી. સુપ્તા કમ્પર કુપાથી આજે ૭૦ કરોડ મુંઝા માલુસોની છક થક પડેલ છે અને તે જવાને માટે તેઓ આજ હકદાર છે. ઉપર મહારાજાએ તેમને કવેમંડ કારકીર્દી તથા કાંબી આકુખ કમ્પી હતી.

સર કાંબુ મેવીંદ સુપ્તા બાવજી આપવા હોવા થતાં તેમને મહો વખત જરી રહેલા પોતાથી વધાથી લેવામાં આવ્યા હતા. તેમણે કહ્યું કે આજના મેળાવડા પ્રસન્ન પોતાને બેવડી ખુશી થવળે છે. એક તરફથી કહેનકાહે તેમની સેવાની કદર જુકી તેને અને બીજી તરફ થી પોતાના દેલીબાધઓએ આવો બળ મેળાવડો કરી પોતાની સેવાની કદર કરી તેનો તેમણે જ્ઞાનંદ જાહેર કર્યો હતો. તેમણે જાણવું કે આજે આ મીજલસ માં બધી કામના હિંદી જવાનો કુ મારી સમજે જોઈ જુ નેથી બહુ સંતોષ થાય છે. મારા કાલઓ મારા અદના કાચની કદર કરે તે સહીથી ઉંઝામાં ઉંઝુ માન અને મળ્યું એમ સમજું છું. આપણો આ સમય બહુ બારીક વરતે છે. આપણા જવાન વરમ ઉપર મોટી જવાબદારી રહેલી છે. જેઓ ખુખત થયા છે તેઓ થોડી મુદત છવી માસ્યા જશે અને તેઓ જુ કામ નવા લોકીવાળા હિંદીઓપર પડવાનું છે. ખરી રીતે તેઓજ દેવજુ. ચેતન છે. છતાં મારા જવાન બાધબધોને મારે કહેવું જોઈએ કે સ્વીમરનું ચેતન— તેને હાંકવાની કક્ષિત જો કે તેના જોન્નન કમ હોય છે, પણ સ્વીમરને પેલેપાર પહેલિયાતો આધાર તો તેના ખીજ ઉપર ના માલુસ પર રહે છે. વખતે વકાણને તે જોસથી આમજ વધવા દે છે, વખતે ઉજું રાખે છે, અને વખતે પાણું પછુ હકાવે છે. આમાં તેનો હેતુ વકાણને સહીસલામત પેલેપાર લઇ જવાનોજ હોય છે. જોદલે હિંદના ચેતનથી જવાનોએ જુના અનુભવી સુકાની ઉપર વિશ્વાસ રાખવો પડે છે. વગેરે નસીખતો આપી તથા સહુનો અતકરણપુરવક આભાર માની તેમણે પોતાનું બાવજી કુર કર્યું હતું.

મી. જુપેન્દ્રનાથ બાસુએ પ્રમુખ મહા રાજ માનકવાડના માનમાં ટેસ્ટની ફર ખાસ કરી અને તેમની તારીફ કરતાં કહ્યું કે હિંદુસ્તાનના રાજ્ય રજવાડાઓ ઉપર ને મલીર જોખમદારી અને જવાબ દારી રહેલી છે તેને સરકાર રીતે સમજ નાર તથા બળવનાર ના. માનકવાડ છે. નામદાર માનકવાડે જવાબ આપતાં કહ્યું હતું કે ને કાંઈ જેતે ફર છે તે પોતાની ફરજ સમજીને ફરે છે, અને ખરું કહેતાં પ્રજાની આબાહીમાં પોતાનો સ્વારથ હોવાથી પોતે ને ફરે છે તે સ્વા રથને અગ્રેજ ફરે છે એમ કહેવાય. વળી પોતે ને કાંઈ કરી કહેલ છે તો તે પ્રજા ની મહા સિવાય કંઈ થક કહે તેવું નથી, જોદલે તેઓ પોતે કંઈ ખાસ પ્રકાશને પાત્ર નથી વગેરે. બાદ મેળાવડો વિશ્વર જન થયો હતો.

નાદારી સંખમી નોડીસો વગેરે

(કુનિયન એક્ટ મંથી)

કલેરમેન્ટના હસન મહમદલી, મોખરેના મહમદ ઇસમાઇલ રાવતની, કલેરમેન્ટનુ કખાલીએ કામગદલી, કેપટાઈનના મહમદ ઇસમાઇલ હવાની, તથા કેપટાઈનના કોખ કુસેન પ રકરની નાદાર મીજલો કાંબમાં વહેંચણીના આકાઓ કેપટાઈન સુમીથ કોરટના મારદર આમજ રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા ૧૪મી જાનરુથી ૧૪ દીવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

સ્ટેલનબોલના અબુદુલ રહેમાનની નાદાર મીજલના સંખમમાં વહેંચણીના આકા રેસીડન્ટ માસ્ટરજેટની કોરકમાં રજુ થયા છે જ્યાં તે તા. ૧૪મી જાનરુથી ૭ દીવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે. ત્યારબાદ તે કેપટાઈન, સુમીથ કોરટના મારદરની ઓરીસમાં જશે, જ્યાં તે તા. ૨૪મી જાનરુથી ૧૪ દીવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

પેએસ્ટરમ, પોટજનર સ્ટરીટ, સ્ટેડ ન. ૪૦ તો રોજમાર મુસા ઇવપ વાલીખા જે હોડી દીધા છે.

બેકાનજનરમ, ૬૪ પ્રેસીડન્ટ સ્ટરીટ સ્ટેડ ન. ૪૬૮ તો રોજમાર બહુ મોસાઇ તા. ૨૬મી જાનરુથી હોડી દેનાર છે.

બેકાનજનરમ, ૪૨ પ્રેસીડન્ટ સ્ટરીટ માં ચલાવતો રોજમાર મીના મનજી તા. ૨૬મી જાનરુથી હોડી દેનાર છે.

બાણ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી

તેમણે જીવવા લાગ્યું છતાં જીવન અસ્થિર

(૪૫૫ બંધી માણુ)

જ્યાં હજારો વિદ્યાર્થીઓ કેળવણી પામતા હોય, અને જ્યાંથી નીકળેલા સેક્રેડો ગ્રેજ્યુએટો અને અ-ડરગ્રેજ્યુએટો દુનીયાના વહેવારીક કાર્યોમાં લાભ ઉઠાવતા હોય તેવા આત્માના સ્થાપકની કેટલી વચ હોય તેના અંશ સહેજે આવી શકશે. વળી બાણુ જન્મવર બાણુ સમ જામ એકલે હાથે સ્થાપનારની કેવી અજબ સહિતઓ હોવી જોઈએ તેનું પણ સદસા ભાન થયા વગર રહેતું નહીં. એકસિદ્ધિ હતા તરીકેની બાણુની કારકીરદી (વધે આપણે ધોડુંક ઉપર જોયું). હવે તેની વરતમાનપત્રકાર તરીકેની કાર્યવાહી જોઈએ.

બાણુશ્રાય લીકનના તોફાની સમયમાં મરદુમ મી. ડબલ્યુ. સી. બેનરજી તરફથી કલકત્તા ખાતે "બંજાળી" પત્ર પ્રગટ થતું હતું. બાણુ સુરેન્દ્રે તે પોતાના હાથમાં લીધું, અને તેના કામ માટે તનવોડ મહેનત લેવા માંડી. જાહેર સ્વાધીપરની તેની ભુરસાદાર, ગબીર, અને નિરભય દીકાઓથી "બંજાળી" નો મોજો એકદમ વધી ગયો, અને તે દેશના પ્રથમ પ્રકિતનાં વરતમાનપત્રોમાં અણુવા લાગ્યું. તેની નાની ધરાઈ વધી ને મોટી થઈ ગઈ, અને ભારખાદ આઠ વાડીકમાંથી રાજીડું બન્યું. હાલ તેની ૪૦૦૦ જેટલી નાણે પ્રતિદિન ફેલાય છે, અને પોતાને અજબી રીતે નીલાવવા લે સહિતમાન છે.

નિરભયપણે પોતાની ફરજ જાળવનાર અણુવાળો અમરનગર ઉપજુમાં જન્મ પામ્યા વગર રહેવા નહીં. આ નીલમ જી. બેનરજીને પણ લાગુ પડે છે. "અમરનગર બીજ" નામથી અણુવાળા લખેલા પ્રતિનિ અણુવા વખતે "બંજાળી" પત્રે એ-એ-ઇ-એ-એ તથા આપણુદ સન્તાવાળાઓની સભ્યકા કાટકણી કાઢી. તેના કુમલાપરથી અધિપતિ સામે એ-એ-ઇ-એ-એ અને આપણુદ સન્તાવાળાઓને વેર બંધાય લે કુદરતી હતું. એક કેસ સંજોમાં જન્મવર દીકાઓ કરવા માટે બાણુજી કેમટન તિરમકારને મુકર હમો આણ્યો, અને તેમને બે માસની કેસી સળ થઈ. આમ સમયમ ૩૦ વરસ પહે, અણુદે દીકામાં રાજકીય પ્રવૃત્તિ મુક

મંદ વહેવા લાગી હતી તેવે વખતે જીવાન સુરેન્દ્રે કેસેવા કરવા માટે દુઃખ સહેવાનો કામસો પુરો પાડ્યો. તેમના પરના મુકરકામથી દેશમાં ભારે ચરચા જન્મ પામી, અને સમગ્રની વાત સાંકળી લામણી અને મુરસાનો પવન ફરી વળ્યો. કેસેટના કરોધના બહા ઘણ પડેલા ૨૫ દેશભિમાની અને દ્વિમતવાન અધિપતિ માટે પ્રેમની લામણી ઉદભવી. કેસમાંથી છુટવા પછી તેમણે ઉત્તર દિલ્હી મુસા ફરી ફરી, જે દરમ્યાન રલુસ ગ્રામમાંથી વિશ્વ પામી ફરેલા વીરની સ્વારીપેટ કામકામ તેમને વધારી લેવામાં આવ્યા.

દિલ્હી રાજકીય જામતિની લીસ્યાલનો વિકાસ (ખીલવું) અને બાણુ સુરેન્દ્ર નામની ડાખાકાર તરીકેની કારકીરદીનો વિકાસ એ બંને એકજરને પગલે એકજ વખતે વધતાં ગયેલાં જોવામાં આવે છે. આ કારણમાં "બંજાળી" પત્રકારા બાણુ સુરેન્દ્રનાથે આપેલો લીસો અમુક છે. એવડ લીકનના સમયના ઉચ્ચેરનારા ટીપ સોના, ભોરડ રીપનના મહવના વખતમાં ભોરડ કરજનની વાલ્મર કારકીરદીમાં, અને એવડ મીટિના કુધારા, અહાલિ, મોખ વિગેરે વિવિધ જનાવોના લીસો માં એકમત એકજ કરવાના અને કેવવાના કામમાં "બંજાળી" કરતાં કાજ પત્ર મહી ગયું નથી. આમ પ્રગતિ ના મુરકર વાજાન બનેલ "બંજાળી" ના અધિપતિ તરીકે રાજના ડાખાકારોની કાનકરનમાં મી. બેનરજીને દિલ્હી વસી એક પ્રતિનિધિ લખ્યા હાજર થવા બામ તલુ મજેજી એવા આચર્ય નથી.

મજુર કાનકરનમાં બાણુએ જે કાપણુ કરેલું તેથી દરેક સ્ત્રોતાપર હાડી અસર થઈ હતી. તેમણે કાપણુ પુર થવા પછી છજીતવાળા ભોરડ કરોમરે હાડી ડાખાપર અણુવટી દીકા ફરી, ભારે બાણુએ તેનો તેજ સણે સચોટ જવાબ આણ્યો, અને ભોરડ કરોમરને આજાણને જેસી રહેવું પડ્યું. મી. બેનરજીના કુદિપ્રભાવથી કાનકર-સના એક કેસેટને એટલી અસર થઈ કે તેણે બાણુને અણુવળુ કે બે તેમના જેવા બીજા માણ્યો દીકમાં પડવા હોય તો દિલ્હી ઉગાડિ એક કાણમાં સ્વાજ આપવું જોઈએ. કાનકર-સમાં કરેલા કામ ઉપરાંત બાણુ ઉગાડમાં ફર્ક હતા અને દિલ્હી સંજોમાં પણ ડાખાકાર, અસરકારક કાપણો કર્યા હતાં.

૧૮૭૬ ની સાલમાં કલકત્તાનું ઉડિ અને એસેસીએકન સ્થાપાયું. આ કારણ

બાણુ સુરેન્દ્રનાથ, મરદુમ મી. એ. એમ. બેનરજી, અને બીજાઓના એકજ પ્રવલનનું ફળ હતું. જે ટીપસે આ મંડળનો પાયો નાખ્યો તેજ ટીપસે બાણુનો એકનો એક પુત્ર મુજરી ગયો હતો. ડાખા ૧૮૭૪ પ્રત્યે પોતાને એકલી સહિત હતી કે સાંજે એસેસીએકનની સ્થાપનામાં કામ લેવા ખેતે હાજર યજેલ. આ મંડળસ તે લાંબો વખત કુધી સેક્રેટરી હતા. ૩૦ વરસમાં કલકત્તાનું એ એસેસીએકન જે રાજકીય કાણમે લેણું છે તે દરેકમાં બાણુએ મોટો કામ બળવેલ છે. તે મંડળે નાસ્તે પડ્યા ઉપરાવવા તેમણે એ પ્રાંતમાં સફર ફરી હતી અને એક પ્રમારકના કલકાકથી રાજકીય મજુરજાની અવલતાના મંજને મોજાને ઉપદેશ આણ્યો હતો. [અણુજી]

બુનિયતની વસ્તીના આંકડા

બુનિયતની વસ્તીના સપુરણ આંકડા કાલમાં પ્રકિર થયા છે તેથી અણુવ છે કે બુનિયતમાં બંધી જાતેની કુલ વસ્તી ૫૬,૫૪,૪૬૬ માણસની છે. ૧૯૦૪ માં તે ૫૧,૭૫,૮૨૪ ની હતી, જેથી ૭,૭૮,૬૪૫ માણસનો વધારો માણુમ પડે છે. કેપની વસ્તી ૨૫,૬૩,૦૨૪; નાતાલની ૧૧,૪૬,૮૫૮; દરાંસવાલની ૧૬,૭૧,૬૧૧ અને મોરેશ્વઆની ૫,૨૬,૬૦૬ ની છે. ઉપરના આંકડાઓમાં મોરાની કુલ સંખ્યા ૧૨,૭૮,૦૨૫ ની, નેટીવની ૪૦,૬૧,૦૮૨ ની અને બીજા કલરડ લોકોની ૬,૧૬,૭૬૨ ની છે.

કેપમાં સમયમ ૬ લાખ મોરા છે, નાતાલમાં ૬૮,૫૮૨; દરાંસવાલમાં ૪ લાખ અને મોરેશ્વઆમાં ૧૫ લાખ મોરા છે. મોરા સિવાયના કુલ ૪૬,૮૦,૪૭૪ છે. કેપમાં ૧૫,૪૫,૮૦૮ મોરા, તથા ૪,૪૪,૫૩૬ બીજા કલરડ લોકો છે. નાતાલમાં ૬,૫૧,૮૦૮ નેટીવ અને ૧,૪૧,૫૧૮ બીજા કલરડ લોકો છે. દરાંસવાલની મોરી વસ્તીમાં ૧૬૦૪ પછી ૪૧ લાકો વધારો થયો છે મોરેશ્વઆમાં આ વધારો ૨૨ લાકો, નાતાલ માં ૧૫ લાકો તથા કેપમાં ૧૫ લાકો છે. કેપડાઈનમાં મોરાની વસ્તી ૨૬,૬૪૩ ની છે. ૧૯૦૪ માં ૪૪,૨૦૩ ની હતી. મોરડ કાણીકાણેમાં ૧૮,૨૧૬ મોરા છે. દીપરલીમાં સમયમ ૧૩ હજાર, મરદુમકનમાં ૧૨ હજાર, કરજનમાં ૩૧,૮૬૬, બેકા-સમયમાં ૧,૨૦,૪૧૧ તથા પ્રીટોરીઆમાં ૨૨,૬૬૦ મોરા છે.

ખાપનું નિદાન

(ચપા અંકથી માણુ)

પ્રકરણ પ મુ

લાખો અને કરોડો મનુષ્યો નાનીસરખી સંખ્યાના હથ નીચે કામ કરે છે. તે સત્તાના બળને લીધે જ છે. કારણ કે એ સત્તા શરીરબળ ઉપર રચાયેલી છે. વળી ભરતની ટેળી એ નાની સરખી સંખ્યાના હાથમાં છે. એટલે નાની સરખી સંખ્યાના માણસને જે મનુષ્ય તાણે યવા ના પાડે તેને મારી નાખવા લશ્કર તરફ હાથ છે. નીચણી જમીનદારની જે જમીન પર મનુષ્ય વરત રાત રીવસ કામ કરે છે તે જમીનનો કબજો એ મનુષ્યો પોતે લઈ લેવા માગે, અગર તે સરકારને કર ભરવાની ના પાડે, ચા તો હાતાલીઆઓ પોતે છોડી દીધેલું કામ બીજા માણસે ન લેવું એવી ભલામણ કરે, તો તરતજ તે મનુષ્ય વરતના બાજુ નથી. હવે સરકારી પેશાકર્તા હાથમાં પાંદુક લઈ હાલર ચઢી જાય છે, તે પોતા ના બાંધબેસેલ કરણ ચવાની દરજ પાડે છે. એટલે કે કરોડો કરાવે છે, હાતાલો નાં કરાવે છે, વીઝેરે. બ્યારે એક મનુષ્ય આ હાથીકત ખરી રીતે પોતાની આમળ જુએ છે, કારે તે પ્રથમ તો માની કહતો નથી, એ જુડુ મિત્ર વિચીત્રતાથી ભરપૂર લાગે છે. મનુષ્ય વરતો પોતે સ્વતંત્ર થવા છત્તે છે; અને હતાં પણ તેઓ એક બીજાને બીજાંત, જમીનદાર અને સરકારને ચરણે ચવાની દરજ પાડે છે!! અને ગુલામીમાંજ સડ્યા રહેવાની દરજ પાડે છે!! આ પ્રમાણે તેઓ લા માટે કરતા હશે!

આમ તેઓ કરે છે, કારણ કે કેટલાક મનુષ્ય વરતોને સરકારી નોકરીમાં નોંધેલા હોય છે. કેટલાક સોલજર તરીકે ભાડે વેચાપલા હોય છે, અને એ રીતે તેઓ જાગ્રત અને અધીનતિની રીતોને તાણે ચવા હોય છે અને તાણે ચવા મછી પોતા ના ઉપરીઓના ગમે તેવા કુબ્દ કુકમને અન્યથાથી તાણે થાય છે. ઉપર બતા વ્યા મુજબ આ બને છે.

એક સહેરમાં અમર એક દેશમાં એક છોકરો જન્મ્યો. પછીમાં સરવે રાજ્યો માં આ મુજબ રીવાજ હોય છે કે:— તે છોકરાની ઉમર લગભગ ૨૦ વરસની થઈ કે જે ઉમરે તે બેઠેલા, ચાચળતામાં અને નમનથીલતામાં પણ થોડો ઘણો પ્રબળ થવા આવ્યો હોય, એટલે કે એ

સરવ સહયુજોનો હથ તો તેનામાંજ પ્રવે શુજ થવા આવ્યો હોય, તેટલામાં તો તેને સોલજર તરીકે લખાય કરવામાં આવે છે. એક ભાર વહન કરનાર પશુની માફક તેની ચારીરીક તપાસ કર વામાં આવે-છે, અને તે મનુષ્ય તમાણસ હોય તો તેને લશ્કરમાં લખાય કરે છે. અને પોતાના ઉપરને હમેશાં અંતઃ કરણપુરવક તાણે ચવાના એક ગુલામની માફક તેની પાસે સોલજર વેચાવવાની દરજ પાડે છે. ભાર પછી તે પોતાના સર્ગ સંમંધી અને મિત્રોથી છુટો પડે છે, તેને હાથ વીઝેરે પીવડાવવામાં આવેછે, લશ્કરી પેશાક કારણ કરાવવામાં આવે છે, અને એક હાવણીમાં તેના જેવા બીજા યુવાનોની સાથે પુરી રાખવા લઈ જવામાં આવે છે. ત્યાં આમળ આળસુ અવસ્થામાં પડી રહે છે. કોઇપણ પ્રકાર યુ ઉપયોગી શુદ્ધી ચાતુર્યનું જ્ઞાન હો મળતું નથી. પરંતુ સુરખતાથી ભરેલા લશ્કરી કાપડાઓ અને ચીજોના તામ તે ને શીખડાવવામાં આવે છે. પ્રાણપાતક થશે જેવાં કે તલવાર, બંદુક, તોપ વીઝેરે કેમ વાપરવાં અને મનુષ્યોના પ્રાણ કેમ કરણ કરવા એ શીક્ષણ આપવામાં આવે છે. પોતાના ઉપરીને હમેશાં તાણે રહેવા યુ સમજવવામાં આવે છે. બધા આમળ લશ્કરની એકવધૂની હયાતી હોય છે ત્યાં સરકારી ખાતામાં દરેક દરેક જગ્યાએ ઉપર જણાવ્યા મુજબ બને છે. લશ્કરી સન્તાવોળાને મુખ્ય અને ખાસ હેતુ એજ હોય છે કે આ માણસોને એક દેશ કાના પતના જેવી સ્થિતિએ ઉતારી મુકેલા હોય છે. દેશકાના પતને કોઇપણ જરા બહારે કે તરતજ તે પોતાની મેળે જરા પણ સામે ચવા સીવાય પછી બેઠી લીધા કરશે. આવીજ સ્થિતિ આ સોલજરની બને છે. એક સાંસે સોલજર તેજ કહેવાય છે કે જે પોતાના ઉપર અમલદારોના જુમ પાડવાથી એકદમ દોડ તો જઈ સલામ કરી તેની પાસે આવી ઉભો રહેશે. જેવી રીતે દેશકાના પતની સ્થિતિ ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે થાય છે તેવીજ રીતે આ માણસો જરા પણ સામે ચવા સીવાય પોતાના અમલદારને તાણે થાય છે. આ કંમળ મનુષ્યોને જાત જાતના પેશાકો પહેરવાની, ચાલવાની, દોડવાની, કુવાની, અને પોતાના ઉપરી ના દરેક વીચારમાં એકમત ચવાની દરજ પાડવામાં આવે છે. અને આ મુજબ દરેક કોઈવાદીમાં મુદીનાં અને વરસોમાં કરાવે છે. પોતાની ઉપરી અમલદારોના

કુકમને બતાવે કરનારને અલંત ઘાતથી સગ કરવામાં આવે છે અને કેક લીકવાર મોતની સજા પણ કરવામાં આવે છે. વળી સોલજરને અલંત કર થઈ ભરેલાં ખીતો લીખડાવવામાં આવે છે. અને ખુન કરવાની ફેળવણી આપ વામાં આવે છે. કોઇપણ મનુષ્યનું ખુન કરવું એને સોલજર વર્ગમાં અલંત પ્રથાસનીય અને સ્વદેશભીમાનથી ભરપૂર મણુવામાં આવ્યું છે. તેમના ઉપરી અમલદારનો કુકમ તેના કોઇ સવા ચા કેસ્ટદારને મારી નાખવાનો થશે હોય તે તે પણ તેટલાજ ઉત્સાહથી કરે છે. અને એવો એક નમ અને માવાલુ છોકરો થઈ કરી એકદમ જે વરસની ફેળવણી લીધા બાદ એક મુખ્ય વીનનો, ધાતકી, અને પશુબળ ધરાવવાનો લોકો કરનાર બને છે કે જે મુજબ બનવાની લશ્કરી સન્તા તે ને દરજ પાડે છે.

[અમર]

સ્ટીમરોની આવજા

[જર્મન લાઈન]

કેનલસર—તા. ૧૭મીએ આવી બાજુ કાલ ઉપડી જવા વળી હતી.

સોનાલી—તા. ૧૪મીએ મુખ્ય રહેલો છે. તા. ૧૭મી સપ્ટેમ્બરે કરબનથી મુખ્ય જવા ઉપડશે.

રીકમારસલ—તા. ૨૪મીએ ઉપડશે. મુખ્યના ઉતારની જમનાર ખાતે પ્રેસીડેન્ટનાં બહલી હશે.

[બાલ્કાન રીકમા લાઈન]

અમરુલી—તા. ૧૨ મીએ કોલનોજ નાતાલ માટે ઉપડી છે. તા. ૩૧ મી આગરે અને આવી પહોંચવા વળી છે.

અમરુલી—તા. ૨૬મી આગરે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમરુલી—તા. ૧૨મી સપ્ટેમ્બરે મુખ્ય જવા ઉપડશે.

અમરુલી—કરબનથી ઉપડેલી તા. ૧૪મી એ મેખાસાથી મુખ્ય માટે ઉપડી હતી.

[સિડીયા રીકમા લાઈન]

પ્રસનોટા—તા. ૬મી સપ્ટેમ્બરે મુખ્ય જવા ઉપડી જશે.

[ક્રિસ્ટીયન અમરુલી લાઈન]

કાટના—તા. ૧૧મી આગરે કલકત્તાથી રીકમા અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંને માટે ઉપડી છે.

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન

ચાને

એ મિત્રોનો સન્માન

[અખબાર : એક દીકરી]

(અમારું બાળક)

મનહરરામ—હું કહી શકું છું કે મી. પેલાક હાંદુસ્તાન ન આવ્યા હોત તો આફ્રિકાની સ્થિતિમાં ત્યાંની પ્રજા વાકેફ થતેજ નહીં. જાણે વસતા સાધુઓએ ખરેખર એક ભાષા નરને પ્રસન્ન કરી મોકલ્યો હતો. આ દેશના હાંદી સવાલને ખારીજથી અકબાલ કરેલો માલમ પડતો હતો. એટલે જુદે જુદા સમજાવી આફ્રિકાની સ્થિતિથી હાંદુસ્તાનની પ્રજાને જાણીતી કરી હતી. મુખ્ય મુખ્ય કહેણમાં જમરી જમરી સમાજો બરી હતી. ડાપાદારા પણ તેજાજા લેખો પ્રગટ કર્યા હતા. મોટા મોટા નેતાઓની પ્રજાઓમાં મુલાકાત કરી હતી, અને આફ્રિકાના સવાલને મંજૂરી મુક્યો હતો. તાત્કાલીક પરીક્ષાએ એ જોવા જણાતો. બીરમીટ બધા કરવાવાળા માન બીજાઓ સાથે મી. પેલાકને પણ પડે છે. તેમજ સત્યાગ્રહ માટે મોટું ઉપદેશ કરી શકવાને પણ સક્ષિતમાન થયા હતા. એ વખત મી. પેલાકે આ દેશની સ્થિતિને હૃદયભેદક વિતાર કેમિસમાં રજૂ કર્યો હતો અને પદસાની મામણી કરી હતી, તે વખતે દિલસોજી સાથે બિરાજેલી ખાતુ એ તરફથી હાંમીનાનો વરસાદ વરસ્યો હતો.

ઉદયકંઠ—સ્વદેશનો પ્રતિજ્ઞા તો દીકરાં બાળાઓ. પર આવી પહોંચું છે, એટલે વળી પુરસકે બેનશુ.

મનહરરામ

અરસા

આજે રવિવારનો દિવસ છે. સરવજન ખાસે રાજમાર બધા છે. પણ આપણા ઉદયકંઠને તો અરસે દિવસ ઓશીસમાં વધારું હતું. એટલું વળી સ્તુત્ય છે કે મુસલમાનભાઈઓ પોતાના એ ઇંદના તક વારો પર અને હાંદુઓ દવાળી હોળી પર ચિત્તનો બધો રાજમાર બધા રાખે છે. પણ જાને બાકાઓ સંખી અરસપરસ આર દિવસ બધે કરતા હોય તો બાકા આરો વધવા ઉપરાંત પોતાના પવિત્ર દિવસેને સારી રીતે વસ્તી પ્રજાની જાણ માં જાણીકરે છે. ઉદયકંઠ નોકરીએ

જઈ આવ્યા. આઠ દિવસનો યમ હતા રવા તથા સ્વદેશ થવા અરસે સ્નાન કરવા પધાર્યા. આફ્રિકામાં આપવિવત માર્ગકે દમેશાં સ્નાન કરાવેલો વિચાર નથી. એવું કારણ સાધન નથી એમ નથી, પણ ઠંડી હવાના સમજથી તથા કંઠાળાં પછાને આધિન મનને લીધે છે. તેમ છતાં સેકેડે મે હમેશા સ્નાન કરવાવાળા પણ મળી આવે છે. સાધારણ રીતે રવીવારે બધો રાજમાર બધા હોવાને લીધે કાઝુ કામકાજ હોતું નથી. જેથી સ્નાન કરવાનું, સાફસુદ કરવા વિગેરેનું પરચુરણ કામ આટોપી લેવાને સમય થઈ પડે છે. મી. ઉદયકંઠર ઉપલા કામ માંથી દરમત કામ જમી સજ મપોરે એ વાને બહાર કરવા જવા માટે મી. મનહરરામ સાથે તથાપર થયા.

ઉદયકંઠર—આજે ક્યાં કરવા જમણું?

મનહરરામ—જ્યાં આપની મરજી.

પણ મારે માટે હવે કંઈ નોકરીની તબવીગ કરવી જોઈએ.

ઉદયકંઠર—દીકરાં માદ આપ્યું. આલો ત્યારે. આપણે નોકરીનવાસ સેકેને ત્યાં જઈએ. તમારી નોકરી માટે અલામણ તેમજ સમયસુચક રૂપા ઉડાવી, દીલ પુક કરી આજનો દીવસ ત્યાં જ પુરે કરીશું.

જાને મિત્રો ઉદય અને સેકે નોકરીનવાસ હાસને ત્યાં આવી પહોંચ્યા.

સેકે—પધારો, પધારો! હરતપુનન કરી જાને મનહરરામને ટેવજા પાસે ખુરશી ઉપર બેસાડ્યા.

સેકે—દીવસી બાધિલુ નાતુ સરખું પર હતું. તે પણ તબકકામાં વહે આવણું હતું. દેશના જેવા જોરદા ન હતા, બારણાં બધા થાય એટલે જોરદા થઈ રહેતા. આમલે બારણે નાનો સરખો પાટીયાનો જોડો હતો. હરતી લાકડાની જાળી હતી. કરવાજા પાસે અજાણ્યા માટે કાચની બારી હતી. જેના ઉપર સુતરાઈ અરતનો પડો આમ તેમ હરકો હતો. પહેલા તબકકામાં એ જુની પુરાણી ખુરશી, એક કાકાપુરી ટેવજા તથા સેકેને સુવાનો પગમ હતો. પાટીયાનાં દીવાલ પર એક જોવાનો નાનો સરખો તકો દાંડેલો હતો. આજુબાજુ પાટીયાનાં દીવાલપર દાંડણીથી મી. રીચ, મી. પેલાક, મી. કાઝીઆ વિગેરેના 'હાંદી અન ઓર્ગિનિયન' માં બહાર પડેલા ફેટા એ એડેલા હતા. બીજા તબકકામાં ઉંડરને સુવાનો પગમ તથા તાંબેરી હતા, અને ત્રીજા તબકકામાં રસેડું હતું.

આ બધું મી. મનહરરામ ખારિશથી નિહાળતા હતા.

સેકે—આ તમારો મિત્ર મનહરરામ?

ઉદયકંઠર—હા. મી. એટલામાં દીન કર અને કીશોરી દોડી આવ્યાં, અને ઉદયકંઠર કાકાની ફરતી ફરી વળ્યાં. મનો રમા પણ આવ્યાં, અને એક બાજુએ સહેજ દૂર નીચે બેઠા લીધી. મી. ઉદયકંઠરે ઉંડરને પાપાળા દીનકરને જોળા માં લેતાં ઉમેરણ કે એ માગ રજુ કરે છે. એકબીજા માંના રસીક છે. સ્વભાવના પણ વધુ મજાવા છે.

સેકે—ઉદયકંઠરભાઈ! તમારા મિત્ર એટલે અમારા પણ મિત્ર. મી. મનહરરામ કંઈ તમારે બેરથી અબર આવ્યા કે નહીં?

ઉદયકંઠર—હા, બેર આમજ ઉતાવળ થી બેલાવે છે.

સેકે—દીકરાં, ઉતાવળથી બેલાવણું પ્રયોજન હું સમજ્યો. પણ ઉદયકંઠર ભાઈ! બધું માંડિયાળી ઉંડરની કાકીને અને તેડી મંચાવો એટલે બધી ખટ પટ ઠળી મધ. જ્યાં રોજ મળી ત્યાંજ આપણું પરમાર!

મનોરમા—હું પણ જોજ કહેતી હતી. મને સાહેલી મળે. કાકા જમ્યાએ મને ફરવા કરવાનું ન મળે. લીલાવતીને બેલાવો તો પછી અમે તમારે ત્યાં આવીએ, તે અમારે ત્યાં આવે અને નવા જુની કરીએ. મનનો પ્રજાઓપાત ખર ખરો બાગીએ (એટલું કહી સેકેની વાતને ટેકો આપ્યો.)

ઉદયકંઠર—હું એ વાતથી તબીબ વિરહ છું. 'અજાળ બેટા જુનીપર રાંધેલો તેરા અલો કરેલા' જેવી વાત તમે તો કરી છે.

સેકે—કેમ બાઈ! કારણ બતાવશો?

ઉદયકંઠર—એક નહીં, પણ અનેક.

સેકે—બતાવો જોઈએ?

[અધુરું.]

સીમર પંડુઆમાં ડરબનથી ઉપડેલ એક હાંદી અખબારથી લખેલું કે ઉંડાંએઆ બેલાં મડેલ એક જુદા હાંદીની કમાણીના પા. ૩૫ રટીમરમાં બેલાવજા બવાળી જુલો આપણાત કરવાની તબકકાની પર હતો. આ વાતની કથાના આજુબ વિગેરેને અખર પડતાં તેમજ જુદાની કથા આજ સખત તપાસ કરાવી, અને બેલાવેલા પદ્ધતિ મળી આવ્યા હતા.

હિંદુસ્તાનના ખખરો

(હાંદી બપોરથી)

મેરઘીના હાંદીર સાહેબ વિલાયત માટે ઉપડી જવાના ખખર પ્રસિદ્ધ થયા છે.

ખખરનર દવારકા રેલવે બાંધવા માટે પદસાની સંતોષકારક મોઢવણ થઈ મળી છેવાથી રેલવે બાંધવાનું કામ જલ્દી ચાલુ થવા વધી છે.

બુનામદ રેલ્વેના ચીફ રેવન્યુઓફીસર તરીકે મી. કેલવલાલ મીરધરલાલ ત્રિવેદી ની રૂ. ૪૫૦ ના હરમાયાથી નીમણુંક થઈ છે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે બુનામદ પાસેના મીરનાર પરવતપર બારે બાર લાગી હતી જેને લીધે ૭૦ માંસ જોડેલે દુર સુધી જળવાણું જોડે કઠાયું હતું.

આવડું છુટકાણા કોનકરન્સ ત્ર. ૨૬ ૩૦ અને ૩૨ મી ડીસેમ્બરે રાજકોટ ખાતે બરાનાર કહેવાય છે.

બાવનર ખાતે ટેક વિગેરે ઉતરતા મણાતા વગેરે કેળવણી આપીને જનતા પદે લાવવા એક મંડળ સ્થપાયું છે.

અમદાવાદનો એક જાન પોતાની બહરી તથા કુટુંબને બેઠાલ દશામાં મુકી સાધુ થઈ જવા બર હોડી નાચી જતો હતો. આ સંબંધમાં તેને સાધુ થઈ જવાની હીંચાવણી કરનાર તરીકે અમુક જાન સાધુ સામે કામ ચલાવવામાં આવ્યો એવો જાન ઉત્પન્ન કરાવવાથી કાલમાં મજુર માણસને તેના કુટુંબના કમળમાં સોંપવામાં આવ્યો છે.

તા. ૨૪ મી જુને રાંધનપુરના નવાખ ની કાદી થઈ હતી જેની ખુલાશીમાં એ રાજના એક હોડીમદરે રૂ. ૨૦,૦૦૦ ની રકમ કાદી વિલાયતી માટે ૭ રોકાસર લીન રચાઈ છે.

નવીઆદ કપડરજ રેલવે બાંધકામ કર થઈ મધુ છે, અને આવતા જુન માસમાં એ લાઇન ખુલ્લી મુકાશે.

જુન સુનીવરસાદીની મેચાકુલેકનની

તથા પ્રીવીયસ અને ઇન્ડરની પરીક્ષાઓ ને કાદી નખાવવા મુજબ સરકાર મળી રહી છે, જે કે લોકમત તેથી સખતરીતે વિરુદ્ધ છે. લોકમત મેજરોની સામે સરકારના પ્રતિનિધિઓ આ બાબતમાં બારે દબાણ ચલાવી રહ્યા છે.

સ્વામી વિરવેશ્વરનાંદ તથા સ્વામી નિલાનંદ તરફથી એક સંસ્કૃત કોષ જના વવામાં આવ્યો છે. ના. માંકવાડે તે કામમાં રૂ. ૨૫૦ ની મદદ આપી છે.

મુજબતા કેટલાક કાદીનાઓ કાલ અમેરીકા જઈ રહ્યા છે. તેઓ નવી શેષિ તથા ધંધા ઉપર ખ્યાન આપવા લાગ્યા કહેવાય છે. બીજા કેટલાક સાદ સ્ત્રીક યુવાનો જાપાન અમેરીકા અને વિલાયત જનાર છે.

મધ્ય પ્રાંતે માટે ધારાસભા સ્થાપવા ની સુચના હાંદી સરકારે પસંદ કરી તે ઉપર હાંદી પ્રધાનની બહાલી માગી છે.

મદરાસ પ્રજાકામાં ત્રિવેલ્લી ખાતે કલેક્ટરનું ખુન થવાથી 'પાયોનીયર' પત્રમાં લોરડ મેરલીપર સખત કુમલો કરવામાં આવ્યો છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે મદરાસ પ્રજાકામાં અક્ષતિ સંબંધમાં મજબુત હાથે કામ લેનાર અમલદારપર લોરડ મેરલીએ અકુશ મુકવાથી કુલ્લક ખોરાને હાથી કલખા નથી, અને તેથીજ આ પરિણામ આવ્યું છે.

દિલ્લી હરબારમાં કેટલાક પ્રસિદ્ધ રશી અને હાજર થનાર છે, જેમને ખાસ જમાઓ આપવા કોરોનેશન કમીશનને મોઢવણ કરી છે.

'દિલ્લી હરબારમાં હાજર થવાનેસીલેન અને હાંમેર્મના ગવરનરોએ હાંદી સરકારનું આમંત્રણ સ્વીકાર્યું છે.

બંચાળી ધાડપાકુઓએ પાણીમાં છુટ ચલાવવાનું શરૂ કર્યું છે. રંચી નામના નાનકડા બંદરે કેટલાક વહાણોપર તેમણે કુમલો કર્યો હતો, અને ગામના લોકો સામે બારે કપાકાપી થયા પછી તેઓ મજબૂતી મદદવડે નાચી જવા સક્રિયમાન થયા હતા.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે બંચાળીમાં કરકારી મદદવડે સરકારની હીમા

યતમાં ચલાવવામાં આવેલું "સુલભ સમાચાર" તેના અધિપતિ રા. બ. નરે દનાચ સેનના મરણને લીધે બંધ પડ નાર નથી. તે છપાને મળતી કરકારી મદદ ચાલુ રાખવાની સરકાર પાસે માગણી કરવા એક કમીટી નીમાએલી છે.

કાલ કાવતરો કેસમાં સપડાએલા બે આરોપીઓ સરકારી બપતાનથી નાચી જવા સક્રિયમાન થયા છે. તેમની ધર પકડ માટે સરકારે રૂ. ૨૦૦૦ નું ઇનામ જાહેર કર્યું છે.

પેલાવરના હોડી મુસલમાન વચ્ચે કલક હતો તે દુર કરી સુલેહ પથરાવવામાં આવી છે, અને હેલ્થા કુલ્લકમાં સળ પામેલા હોડી મુસલમાન કેદીઓને છુટ કારો કરવા માટે હોડી મુસલમાનોની સહી ઓ સાથે એક બરજી તખવાર કરી સરકારે મોક્ષવામાં આવેલ. જેથી મજ દુર કેસમાં સળ પામેલા બંધા કુલ્લકારો ને સરકારે છુટા કરેલ છે.

"પૈસા અખબાર" ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે મધ તા. ૨૩ મી જુન સુધીમાં મહોમેડન કુનીવરસીદીના હંડમાં રૂ. ૨૫,૪૪,૨૬૨ બરામા છે.

ના. કાજુલના અખીર પોતાના રાજની અંદર આવળનાં સાધન તરીકે બાહુની મોઢરકારો હાખલ કરવા બારે છે. કાલ તેમણે ૧૦૦ માંસની લાંબામાં એક મજબુત રસ્તો બાંધવા મંડિયો છે.

હાંદમાં પ્રાથમિક કેળવણી મુક્ત આપવાની જરૂરપર એક કનામી નિબંધ લખાવવા માટે એન. મી. એખલેને ડે. એસ. કે. મલીક તરફથી પદસાની એક રકમ સોંપવામાં આવી છે.

દિલ્લી ખાતેની મુનાની વેદીક મેરીકલ કોલેજના આચર્યતા થવા બનારસના ના. મહારાજાએ કલુક્યું છે.

વાખબ પ્રાંતે માટે એક પ્રસ્તામી કોલેજ સ્થાપવા માટે કેટલોક થખત થયાં હીલમાલ ઉપાડી લેવામાં આવી હતી. આ કોલેજના હંડમાં રૂ. ૪ લાખની રકમ થઈ છે, ને તેથી કોલેજની મોજના ને પમખર કરવામાં આવશે.

કલકનાનાં 'ઇડિઅન ડેલી ન્યુસ' નામ- એવો ઇડિઅન પત્રના બાંધ

તરીકે કી પત્ની કોશીસવાળા મી. એલ. કી. રામ નામના હોદીની નીચ કુલ થા છે. કોશી કુટુંબની માલી કીના હાથપર એક હોદીવાન નીચવાને આ પહેલો જ દાખલો છે.

કમરનાની કુપી પોલીસના વડા અમલ દારૂ પુન થએલ તેથી તેના કુટુંબને રા. ૬૦૦ થી વધારીને આપવામાં આવ્યું છે.

પંચમ આતેની નાચરી પ્રધારીશ્રી સજા તરફથી એક હોદી પત્ર નીકળનાર છે, જે કામ પડીત સમજાવ દત્તને સોંપવામાં આવ્યું છે.

અમાણ કાલ કપડીએ અથા અરધા વરસમાં રા. ૬ લાખનો ચોખ્ખો નફો હાંધે છે.

અરવવાન સમયમાં એક ડકન એવા મંદીરો છે કે જેમાં સહાયન વહેવાર છે અને ફરલીક હોડીઓ હમેશાં રજા નાચવા માટે રહે છે, અને નાચ બતા બા કરે છે. આ વરસ ત્યાંના સજા હમેશાના નીચમ પ્રમાણે નાચ એવા અથા ત્યારે એ રીવાજ બધ હાથે અને તેને બલે પડીતોની કાચો વગેરે મંડાવી.

વિલ્હી ખાતે દુકાળ

કાળોઆંધ્રો વચ્ચે ફરવારે અરસો ?

(૨૨૨)

તા ૧૫મીએ સીમલાના તાર ઉપરથી અણુવવામાં આવે છે કે વાસાવ અને મોક્ષના વધારે ને વધારે શોક જનક સમાચાર મળે છે. વિલ્હી જર્મ આવતા રીલે નરમાં દરનાર અરવાનો છે તે એક એવા વિજામનું મચક થઇ પડે છે કે જ્યાં નથી વરસાદ, નથી પાક, કે નથી પાણી. બેરાકની બીબેના આવ વધતા જાય છે. અને એવી કાચણી વધતી જાય છે કે જ્યાં જાવી દસ ફેલાએલ છે ત્યાં અરસરી કવાયતો વિગેરે ધામધુમ કેમ કરવા

પાકળથી રૂટર અણે છે કે દુકાળથી વિલ્હીમાં કબી થએલી દશને થાંધે ૧૨ નાર અરવાનું નાંચ કરવાને ચિતાર ખીલ કુલ મધી નથી.

હોદ્દસ્તાની કારોબરી

અમારા કારખાનામાં તમામ માલ એકલા હોદી કારોબરીથી વહેવાર વાલ છે, કયા ખીબ પસંદગી વેપારી કરતાં પસંદગી કરી અને સરતો માલ વહેવાર કરી કાચે જાય. બાકી છે કે દેસાણીમાની હોદીએ આ કારખાનાને કલેજન આવવા ચુકી નહીં.

કારી વેપારમાં અલગી સરતી તેમજ કારી કીનની ત્રેકા તથા સાદાં અને હાંડાં હાંડાં વાચા મંડુઓ તથા પાણીના કપરા તથા કાચ વાચા હવા કાચાની હમેશા મોટા જથ્થામાં તરવા રાખીએ જાય. કીનની પેટી બધી સાઈકની હાંડી તેમજ મેરકમાં વેચાયે જાયે નાના મોટા કાચા કોણર કાચે જાય. પ્રાથમ ચીરક મહેલ છે.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108 Queen St., Durban,
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાલુ ઉમદા ફ્રેટ

અને વેલરબલ

સાકાળી પેડીમ, સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી તાકીદથી મોકલુ. કુ. કોરડર મોકલી ખાતો કરશે.
Best Fruit—good packing—Cash with order. Write—

Jemal Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add: "HABDRI"

તાલુ ફ્રેટ અને વેલરબલ

સાકાળી પેડીમ, સારો માલ, રોકડેથી બધી જગ્યાએ તાકીદથી મોકલવું. કોરડર મોકલી ખાતો કરશે. કયો અલમકખાન હાંડોલો.
પો.બો. ૮૧૫, ૧૧૭૭ચીન રનીટ, ૬૨૫૫૫.

બહેર અખર

દરબનથી તા. ૨૧મી જુલાઈએ ૭૫૨૭થી રીમર સોનાથી તા. ૧૪ આગસ્ટના રીજ કુલ્મઈ પુખી છે. તા. ૧૬મીએ સાંધી પાણી ૭૫મી દરબન તા. ૧૪મી સપ્ટેમ્બરે આવશે અને ૧૭મીએ કુલ્મઈ સાર પાણી ૭૫મી જશે. બનારાણે તરવાર વહેલ.

કેવાએવાએથી બી. મીરમસકર થાયે છે ત્યાં એકલા બધા દીંદુ ફોવા છતાં એક પુલ ફેવળ નથી કી બોલી કીબમીરી ન હોવાથી.

રાકડ બખર બાલ

તા. ૧૪-૮-૧૧

શી. પે. શી. પે.

દુધ કાચનસ ૧૪માઈસ	૧૬ ૦	શી ૧૬ ૬
આવલ માંગ ૧ બચનાની	૨૧ ૦	શી ૨૧ ૬
બીમડીના	૨૭ ૦	શી ૨૭ ૬
જો.એ.દી.આર	૧૬ ૦	શી ૧૬ ૬
જો. દી. આર.	૧૭ ૦	શી ૧૭ ૬
બીની ચકર	૨૦ ૦	શી ૨૦ ૬
કુડાના	૧૬ ૬	શી ૨૦ ૦
દેરી તુવેર દાળ	૧૭ ૦	શી ૧૭ ૬
કાનપુરી તુવેરદાળ	૧૮ ૦	શી ૧૮ ૬
મકુરની	૧૬ ૬	શી ૨૦ ૦
મળની	૨૧ ૬	શી ૨૭ ૦
અડની	૨૬ ૦	શી ૩૦ ૦
બાણા મુંબના	૧૬ ૦	શી ૧૬ ૬
દાળ	૨૭ ૦	શી ૨૭ ૬
વટાણા નાનાસના	૧૬ ૦	શી ૧૮ ૬
મકામ	૧૦ ૬	શી ૧૧ ૦
બીનીચ	૨૫ ૦	શી ૨૧ ૦
જુવાર (કાફર મેન)	૧૩ ૬	શી ૧૪ ૦
કડવું તેલ ૧૦માસન	૩૬	શી ૪ ૦
કોરલીડું	૩ ૬	શી ૩ ૨
મીઠું	૪ ૬	શી ૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૩	શી ૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૮ ૬	શી ૧૮ ૬
પીળી	૧૭ ૦	શી ૧૭ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૨ ૦	શી ૧૨ ૬
આટો કાલિસ હોલ	૧૧ ૦	શી ૧૧ ૦
આટો (અંબીલો મીચ)	૧૦ ૬	શી ૧૧ ૦
મકાસી સોપારી ૧૨તલ	જા	શી ૮
મરચા	૪૧	શી ૫
મી પેટી, ૪૪ીનના પીઠ. ૬૦-૪૦	૬-૧૦-૦	શી ૬-૧૦-૦
પોચાદર	૬-૦-૦	શી ૬-૧૦-૦
પારાધીન કીલવન	૭ ૬	શી ૭ ૬
વાષ્ટ રોલ	૮ ૬	શી ૮ ૬
માલન	૧૩ ૬	શી ૧૪ ૦
નાળીપેર	૧૬ ૦	શી ૧૭ ૦
ફલી	૧૨ ૦	શી ૧૨ ૬
કામકાં સોપ	૧૩ ૬	શી ૧૪ ૦
સાણ સીલક રોલન	૧૫ ૬	શી ૧૬ ૦
સાણ સનલાઈટ ૧૦ ફેલાસ ૪૪ ૦	૪૪ ૦	શી ૪૪ ૬
સાણકાચ ૫૦ કુકડના		
બોક્સની મીચત	૧૨ ૬	શી ૧૨ ૬
સાણકોરોસીલ (બા. ૬૦)	૧૨ ૬	શી ૧૨ ૬
મેકટર ટી	૧ ૮	શી ૧ ૬
માચીસ કાચન	૩ ૧	શી ૩ ૬
સોપારી સેવરધની	૧૦	શી ૧૦
તીલ પોઇટ સીગારેટ	૨૦ ૬	શી ૨૦ ૬
નીચક (લીવરપુલ)		
ખસતા એકની.	૪ ૬	શી ૫ ૦
નીચક (અરસની કાક)	૪ ૬	શી ૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

சென்னை மையுள் எல்லா பழங்களும் விலைக்கு வாங்கி வந்து வியாபாரம் செய்கிறார்கள். பழங்களின் விலை குறித்து வாரந்தோறும் செய்தி அனுப்புகிறார்கள்.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master,
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—30 Simmonds Street, Market Sq.,
Johannesburg. Tel. Address: TOMASELLI.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.

MERCHANTS & EXPORTERS

Market St., and at Spelonkesh,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add: "MIANKHAN."

Telephones No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT
IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops. &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add: "SULIMAN"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL;
Lindleyport Steenbokfontein Dis. RUSTAN-
BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

नवसारी हॉट्ट पुनाहट्स

नेडॉम गुं.

मेनेजर: छ. ड. परेस

हॉट्टपुनाहट्स की खरीद ब्यापार में हमारी
सस्ते भावे बेचवामा आवे छे. जने भाव
भी पोरन इतनु तमा कलकाला—सरस
मवल—मोपु मधीमा—जेक वमत
मभावी भावी करे.

डो. ना. १ प्रीयारक रवींद्र

टेवीशन ना. १२८६, लुहानेस्वरप.

२. जे. 'Gaekwad', पे. जे. ५२५०.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રશમના વેપારી.

હાલસેલ તથા શીશ.

દરેક જાતનું રશમ તથા ટાયા સિક તથા બીજી જાતનું રશમ, દરેક જાતના રશમી કપડા,

શવરુઓ, શારીઓ, પામડી, જરીના ડેબલ ક્વર, તથા બીજી ફેન્સી ચીજોના વેપારી.

નોંધ. અમારા જાવ સાઉથ આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં ઘરતા છે. તથા જમો એક જ જાવ હોડીએ છીએ
જે વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના મોરકશે ઉપર પુરતી રીતે ધ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા
જો માલ લેનારને જો માલ મેંથી જાયે તો એક વીંકની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઇ જઇ શકે

પમ્પેપારા—શવરુ અપ્પીરિકા પટ્ટુ વીયરપારા.

મોરકશ્વર દિલીપ્ત મિલ્લનાથિયમ, ત્રાવરિયમ, મડ્ડ, જાંબર, તિલ્લુકલમ, મોરકશ્વર, કિલ્લડમ્

G. RAMCHAND.

808 West Street, DURBAN.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.	DURBAN	INGOGO
<p>Mohamed Surtia rebt, B x 87</p>	<p>A. S. FERNANDEZ, High Class Tailor, 120 Grey-street</p>	<p>D. M. Seedat, General Dealer</p>
BARBERTON		JOHANNESBURG
<p>Suleman Moosa Box 24</p>	<p>HOOSSEN Cassim & Co., Box 86 371 Pine-street.</p>	<p>Amod Moosajee & Co., 27 Market-street. Box 2941</p>
BEIRA		
<p>Gordhandas Khetsay, General Merchant</p>	<p>IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co., 171 Umgeni Road.</p>	<p>A. F. CAMAY & Co., Box 3504, 2 Kort-street.</p>
<p>Tel. Add.: "Khetsay" Box 110</p>	<p>Mahomed Ebrahim, Commission Agent Point.</p>	<p>KEHUALBHAI BEULABHAI BHAGAT Co 58 Indian Market Stall President-street</p>
<p>Damodar Anandji General Merchant</p>	<p>J. B. Mahta 157 Grey-street P. O. Box 530</p>	<p>M. S. Coovadia, 45 Market-street Box 270</p>
<p>Tel. Add. "Ladon," Box 42</p>	<p>G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field-street</p>	<p>M. P. FAMOT, Box 8031.</p>
BEACONSFIELD		
<p>Shahboodeen Dowry, Robinson-street.</p>	<p>N. Jagjiwan. T flor, 123 Grey-street</p>	<p>GOOLAM MOHIDEEN, Box 3755</p>
<p>R.R. Naidoo General Dealer, 38 Main Rd.</p>	<p>S. Peerbhoy Butler 474 West-street</p>	<p>Mahomed Ebrahim Kankay 182 Market St. Corner Polly St</p>
BELLAIR		
<p>D. A. Babenia Fruit Supplier in South Africa</p>	<p>G. Ramchand, 505 West-street</p>	<p>A. MAHOMED HUSSAN & Co., Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp. Box 40</p>
BUTHA BUTHE		
<p>Tayob Ad m</p>	<p>M. RAWAT & Co. 108 Queen-street.</p>	<p>Navasari Hindu United Trading Company, 1, Pritchard-street.</p>
CAPETOWN	GRAHAMSTOWN C.C.	
<p>Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala Banderia, 1 Roger-street Importer.</p>	<p>Abdul Rosar, Merchant, Butcher & Importer Queen-street</p>	<p>J. E. Tavarin, 224 Markets</p>
<p>ABRAHAM NORDEN, Frere-street, (Woodstock).</p>	<p>Mohambhai Desai, Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106</p>	<p>Goolam Sabab, 17th-street & Kaffir-street, Vrededorp, Box 3456.</p>
DARNALL		KIMBERLEY
<p>Narayan Maharaj, Produce Dealer and General Merchant.</p>	<p>V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss" Wholesale Produce & Fruit Exporter & Commission Agent</p>	<p>V. Samy, Tel. Add: 'V. Samy' 87 Jones-street</p>
DURBAN		
<p>E. ABDOURAHMAN AMUD & Bro., Box 441, 484 West Street.</p>	<p>S. N. Samy, Wholesale Forwarding & Commission Agent, Box 110.</p>	<p>Kare Lala Desai General Dealer, 14, Long-street.</p>
<p>M. O. Anglia & Co., Box 59, 339 Pine Street.</p>	<p>M. J. Naidoo, General Dealer. Central Cafe, Forwarding & Commission Agent New-street</p>	<p>Suleman Ebrahim, General Dealer Box 33, 73 George-street,</p>
<p>Bhana Parshotam, 155 Victoria St.</p>	<p>N. S. Samy Wholesale Produce & Fruit Merchant, Forwarding & Commission Agent.</p>	<p>K. Kalidas, (K. K. Patel) General Dealer Box 372, 4 Sydney-st</p>
<p>Dada Osman, Box 88, 139 Queen Street.</p>	<p>V. Rangasamy, Wholesale Produce and Fruit Dealer, Forwarding and Commission Agent, Box 58</p>	<p>S. Ramanujam Naidoo Box 516, Market House</p>
<p>EAST INDIAN TRADING Co., Box 88, 102 Queen Street.</p>	<p>INHAMBANE E.A.</p>	<p>T. Vedia Pillay Box 514</p>
<p>Ebrahim Abdul Tyeb & Co., 115 Field-street</p>	<p>Manjee Mandoo & Co. Box 37 Tel. Add.: "Manjee."</p>	<p>KINGWILLIAMSTOWN</p>
<p>B. Ebrahim Ismail & Co., 18 Commercial Road</p>	<p>Parakh & Co., P. O Box 28</p>	<p>Charles Maude Rice & Dhol a Speciality 87 & 89, Buffalo Road</p>

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP

Moses Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTABHAI & DADOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJER.
Box 11.

LOUISTRICHARDT

Dangarshi Mora jee
P. O. Box 7

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANSA,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150

L. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

HOMAJET IDOLAY, Box 332.

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamed & Rawji,
Box 329.

VRAJDAH & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHDENE

Davjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PINE RIVIER

Ebrahim Omdan,
Box 9.

PINTEBURG

MUSTA & KRANDEIRA BROS.,
Box 160, Market Street

POTCHEFSTROOM

G. K. Dami.
Box 138

PORT ELIZABETH

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531.

I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.

V. B. Namsco,
General Merchant,
Namsco's Buildings, Walmer St.,
B. R. Nmsco,
64 Walmer Road
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hassan Street, The Hill.

PRETORIA

Chota Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

V. assi ra nd & ros
Box 33, 'Tel. add: 'Vassanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPRINGS

(TRANSVAAL)

Kesavji Giga, Bafok

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosam Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMHINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8

WARMBATH

A. M. Rawat,
Box 16.

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.

Telegram Address: **V. SAMY**
87, Jones St. **KIMBERLEY**

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. AM "BHABHA" Phone 2022, P.O. Box 20.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. G. ANGLIA & Co
GENERAL MERCHANTS
DIRECT IMPORTERS
339 Pine Street, DURBAN
P.O. BOX 59
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA."
Codes used ABC 4th edition and 4s

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 418. Corner Kaffir & High Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 TEL. ADD: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER KOLLA, 1-182.

પ્રજ્ઞાનભાઈ જુલાભાઈ
ભગતનો ડુકા.
જનરલ શીટ્સ બચ્ચાંસ
મરદના ડેસ, ટોટ, પાટલુન, સમીસ,
કેડ, કેપ્સ, કુવાસ, હીરમાન, રેકમી
ફાયર વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
ખાવે, લુગે અને ખાતી કચે
ભોજ માત્ર છે.
હીંમત મારકેટ, શાલ નં. ૧૮
પ્રેસીડેન્સ કોલે, મેડાન્સબરગ.
ફોન ૨૨૨૪

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar
and England.

About August 28th Goorkha 6300 tons
DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Aug. 24th Tintagel Castle 5531 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Sept. 1st Chuny Castle 5147 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.
Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Gama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLGY.
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 314, LOURENCO MARQUES

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C
Telegraphic Address: "SAMY,
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,
MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.
હાલસેલ અને શીટ્સ બચ્ચાંસ.
હીંમત પ્રેસરી જગ્યાએ હીંમત
બી મંથાની હસ્તે હામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ બી પેરબાંસરુ તથા કલકત
નુ-સરસ માવલ-સોપુ મંથાનાઈ-જગ્યા
મંથે અજમાએક કરી લુગે.
STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6032, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પેરબાંસરુ પુરબોદાર બી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 55 Tel. Add.: "FORBANDAR."
Telephone 55

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી નોંધો
ખુબઈ જનારો

અમુદા ૮૧ ૩૨૦૦ તા. ૧૨મા સપ્ટેમ્બર

આ કંપનીની આગળોટામાં ફરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સમજ છે તેમજ ખસાસી છડીઅન છે, અને ઓફીસરો વીજળ કામદારો વગેરે તરફ સ્વચાલન સંબંધતાવાળા તેમજ માથાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ ખુબઈ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખો.

આ કંપનીની આગળોટા ફરેક મહીને ખુબઈ સારા નાશ છે. માટે આ કંપનીની ખુબઈરીનો ખરો ભાગ નહીં સુકતા ફેક જનારાઓએ તકમાર થઈ રહેલું, સરકાર આગળોટા ખુબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે જતરે તાર મારફતે ખબર મગશે તે ઉપરથી સહની જાણ માટે જતરે ખબારમાં નંબાવકું તેથી સહ ચાલેલો ને જમર ખાધે આગળોટા પહેલો જનાની ખબર પડશે. વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરબજે હીથે કીલંબો બોર કલકતા સ્વીમર નીચે મુજબ જાતી ફે.

પસ. ફલ. જમસ્કોરી દન ૬,૨૦૦ તા. ૨૯ આમસ્ક

ઉપરનાં કાલકાંડં બબબં.

જા. જા. અપેલેસિયલ ૧.૦૦ ૩,૧૦૦, કુલકાંડિય ૨૭૨

કિશોર કીંગ સોન્સ
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.
King & Sons,
West Street, Durban.

બી. કથરાલીમ હંસમાધુની ફાં.
૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીયલ રોડ ડરબન.
Telegraphic Address: Kathorian,
P.O. Box ૧૪૬.

તુરકો આસ્ત્રાખાન, અથવા પરશીઅન, નવાબ

અથવા બેંમલોર, સાઈકલોસ્ટ તથા હંમેરોઅન રોપીઓ.

માથા કીસા માટે નીચેને સરનામે લખો :—

S. PEERBHOY BUTLER,

474 West Street, Durban.

ચેપુ પીરમાઈ બટલર,

૪૭૪ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (૨૨):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 24 Fresse St., Woodstock

HAJEE ABDULLA

Box ૩૭૩, DURBAN

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box ૧૧.

KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

The "Bala Bharata"

A Monthly Review of Indian
Progressive Thought.

Highly spoken of by Eminent Thinkers

and Patriots;

Annual Subscription Rs. ૧ ૧ ૦

6 Months Rs. ૧ ૦ ૦

Foreign Subscription : Year 4/-

Apply to :—

The Manager "BALA BHARATA"

PONDICHER

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transshipment

S.S. Somali leaving Durban about 17th Sept., Delagoa Bay 18th

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન.

સીધા હુમ્મલ બનાવી આપવામાં આવે.

સ્ટી. સોમાલી જરમનથી લા. ૧૭ સપ્ટેમ્બરે ને ડેલાગોબાએથી લા. ૧૮મીએ

જરમન આપવામાં જરમન વારીએ જરમન જમાન, મેય, જીનીઝમન, લાંબીનાર શામ્બાસા અને હાથુ મલ હુમલ જરમ. જે બજાર નહીં પડે.

મજબૂત લાંબી મેડી સફાઈદાર ડાઈમર આવાર ડાઈમર જમાન અને ડાઈમર પહેલાનાર છે. મુમલ પહેલે જે તુરત અહીં જમાવી ખવડ મને છે. જે જુલાઈ, મેલવડ જારીઆવાના અને હવાઈદાર હોય છે. હરરક, સેક્ટ, અને રેકની મેડી. જોશી તથા જમાન મેડી વાળે મલ હો છે. જમાનીએ રેકી અને જમાને તથા મેડીસરો માવાનુ હોય છે. લાંબાની રેક, મેડીને જમાની જમા, પીજીનીની બતી જમા, મુજબજાતુ જમાની જમાની જમાની પુરો જમાનીસર હોય છે. મલકાત જે રેકીમરો જમા પહેલાંને મલકાત હોવાથી હરરકની જમાવડ છે

જમા જમા મલ હોયે વા પુરો જમાની સરનામે :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK KASOOL

137 Grey St, Durban. Box 87 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Fortsburg, Box 2347 J.B.

માંડો (જમાવડો) માટની વેપારીએ તેમ જોની લોકાને વેચવી પેશાવ તેમ આપવું. જાવ માટે લખો. હાથે મલો.

નાતાલ લીફ તંબાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જમામાં તેમ જોટલી જોટલો તે જો મલો. અને મોટા જમામાં ખરીદીએ છીએ.

સી. મહમ્મદજરમુ સારો માલ. કીલવતે મલો. મજાની ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Forbandar Ghee write to :—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St, DURBAN.

અહીંસો રૂપિયામાં અમર નામ

નદીવાડ હોડુ અનાયામકમનુ આશીરુ હામ ફરીથી મલ કરવામાં આવ્યું છે. આશરને અંગે દવાખાતુ, નિશાળ, મલ જાળા, અપંગજી, સીએ માટેનુ પ્રથમ મુલ (વગેરે માટે રૂપ જોરડીઓની જરૂર છે. આવી ફરક જોરડી બાંધતા પાંસે રૂપિયાનો ખરચ થાય તેમ છે. જેમ મલકાત જોડી વખતે રૂ. ૨૫૦) આપશે તે તે પ્રથમના નામની એક જોરડી બાંધી, તે ઉપર આરસપહાણની તકતી ચોડી તે સમી કાતાનુ નામ અમર કરવામાં આવશે. હાલના મહાનમાં જુદા જુદા સોજ મલકાતો પોતાના નામની જોરડીએ બંધાવી આપેલી છે. આજા છે જે જાન શીળ હોડુ પ્રથમ આ હાલ નકનો ધાલ લેવા મુલકો નહીં. વધુ વિગત માટે લખો : મજાની :—હોડુ અનાયામક, નદીવાડ.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOBAKER E. Aboobaker Amed & Brother,

434. West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods

and Best Silks

જમા રેકની ટરકીસ ટોપીએ,

સલતી અને સારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply :

Abdul Cader & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Add: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલના તંબાકુ.

ફરક નીચ જમાવડ, સલતા જાવે :—જો મહારના જોરડી ઉપર તુરત ખ્યાન આપવ માં આવશે. એક વખત અનાયામી જોડા. લખો. અનાયામક હાડર એન્ડ સન ૧૩૮. જે જોડા.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer, 60 Wick St., Verulam

K. E. MODI & DESAI

વાવં નાજીવર, જમાવડ તથા જમા વાવના તથા ખાવાના માંડુ ખાલ મલક વીનીસ વગેરે હમીશ મલે છે. લખો વા અમા

Stand 59, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 34—Vol. IX.

SATURDAY, AUGUST 26TH, 1911.

Registered as a Newspaper
Press Transmissions

A PARLIAMENT OF MAN

THE GREAT UNIVERSAL RACES CONGRESS HELD IN LONDON

WHAT has been described as a Parliament of man was held last month in London. Such a congress has never been held before. Kipling must eat his own words, for the East and West have met. Perhaps the best idea of the gathering is obtained by a group of photographs given on the front page of the *Christian Commonwealth* on the day of the opening of the Congress. Here we see Lord Weardale and the negro delegate of Sierra Leone, Dr. Adler and the Chinese Ambassador, Mrs. Besant and Prof. Dubois, Professor Gokhale and Mr. Robertson M.P., and many other leaders of the peoples of the world. And these men and women represent all religions and philosophies the world contains.

"The Races Congress (says Mr. Stead in the *Review of Reviews*) has made a collection of papers which cover with encyclopaedic thoroughness all phases of the Race question. But as a Congress the assembly will stand or fall by the discussion which it will provoke on the practical burning political questions of our time. The papers which have been prepared possess much academic interest. But the vital questions are relegated to the last day of the Congress. These questions may be reduced to one. Has a race which is temporarily stronger than its neighbour any right, divine or human, to compel the weaker race to submit to its will? The question at the present moment is answered in the affirmative by the Governments of the world. The strong have the right of might to oppress the weak. They have no right based on justice and equity. These propositions being admitted, the further question arises whether it is safe and politic for the law of might to be applied with ruthless severity, or whether in the interest of the stronger races for the time being it is not well to recognise that even the

weak have some rights, and that there is a limit of oppression beyond which it is not wise for might to go if it wishes to retain the power of oppression. What the races congress ought to do is to set its wits to work to frame a Magna Charta for the coloured races of the world—an instrument, that is, which would define the irreducible minimum of human rights, which should be regarded as inviolable even when the skin of the subject race is yellow, brown, or black."

About Some of the Members

The *Christian Commonwealth* gives brief biographies of some of the members and delegates. Here are a few:

Dr. Felix Adler, who conceived the idea of the Universal Races Congress, was born in Germany and is the descendant of a line of notable rabbis. He was trained for the Jewish ministry, but on the completion of his theological studies he found himself so much out of sympathy with the ideas of Judaism that he established the Ethical Culture Society—which enrols both Jews and Christians.

Mr. Israel Zangwill the celebrated author and suffragist, has contributed a paper on "The Jewish Race."

Sir Harry H. Johnston whose experience as Consul-General in Africa makes him an authority on his subject "The World-Position of the Negro and Negroid," is the author of "The Negro in the New World."

Dr. J. S. Mackenzie, who deals with "Ethical Teaching in Schools with regard to Races," is the author of "A Manual of Ethics," now in its seventh edition.

The Brazilian savant, Dr. J. B. de Lacerda, one of the best-known and most respected in America, is the discoverer of the action of permanganate of potash as an antidote to the venom of snakes. His subject at the Congress is "The Half-Breeds of Brazil."

W. E. Burghardt Du Bois, a mulatto, is one of the best-known authorities on the negro problem. He is the most active worker in the newly-formed National Association for the Welfare of Coloured People.

"The Press as an instrument of Peace," is the subject of the paper submitted by A. H. Fried, the famous editor of *Friedenswarte*.

E. W. Blyden, L.L.D., of Sierra Leone, a full-blooded negro, triumphed over the difficulties that beset his race in obtaining an education, and has a unique knowledge of African and Englishman. The progress of his people has been his constant preoccupation. In 1860 he wrote a letter to Mr. Gladstone, which the G.O.M. used to carry about in his pocket and show to his friends.

Dr. Caldecott has published lectures on Colonial history, recently selected by the Translation Society of Japan for circulation there as representing a tone of Imperialism which commended itself to Japanese teachers. He is chairman of the Church Committee for terminating Great Britain's unfortunate policy towards China in the matter of the Indian Opium Traffic.

Brajendra Nath Seal represents that "Oriental largeness" to-day more than any other Oriental I know of (writes the Rev. Promotho Loll Sen); and if the Universal Races Congress is to be congratulated on selecting him as the writer of the first paper for it, the Maharaja of Cochin Sehar may be congratulated on selecting him as the principal of the Victoria College in his State. For he is the one man in the India of to-day of whom India and the world may be proud.

What the East has Realised

Prof. Gokhale's paper on "East and West in India" appears in the *Hindustan Review* for July. It runs into eleven pages. In referring to

the stoppage of indentured labour for Natal, the writer says the action of the Government of India has evoked a feeling of deep and wide-spread satisfaction, which cannot fail to have its effect on the general relations between Europeans and Indians in the country. The conclusion of this scholarly paper is well worth reading. Mr. Gokhale says:—

"The only safe thing that any one can say about the future of India is that it is still enveloped in obscurity. But I believe wholeheartedly in a great destiny for the people of this land. We still retain many of those characteristics which once placed us in the van of the world's civilisation—the depth of our spirituality, our serene outlook on life, our conceptions of domestic and social duty. And other races that have from time to time come to make their home here have brought their own treasures into the common stock. The India of the future will be compounded of all these elements, reinforcing one another, but a long process of discipline and purification and real justification is necessary, before she gathers again the strength required for her allotted task. In this work of preparation, it has been given to a great Western nation to guide and help her. And if craven or selfish counsels are not allowed to prevail, England will have played the noblest international part that has yet fallen to the lot of humanity. When the men and women of India begin again to grow to the full height of their stature and proclaim to the world the mission that shall be theirs, a great stream of moral and spiritual energy, long lost to view, will have returned to its channel, and East and West, white and dark and yellow and brown—all have cause alike to rejoice."

Writing editorially, the *Hindustan Review* says:—

"A Universal Races Congress, on the lines of the one to be held in London in the last week of this month, would have been impossible before the last Russo-Japanese war. Let alone its organization, its very conception would have been beyond the range of practical politics. Though there is yet profound ignorance even to the most cultured circles in Europe and America in regard to the realities of life in the East, nevertheless it is slowly giving place to a more correct appreciation, due to keener interest now being taken in the West in Eastern affairs. The miraculous upheaving of Japan into the front rank of world politics has probably been mainly responsible for the incipient interest taken by Europeans in the affairs of the Orient: and on every side we hear of the "Awakening of the East," until that phrase has acquired somewhat the flavour of a platitude. It is being vaguely realised now that the peoples of the Orient are bestirring themselves from the sleep of centuries, that they are dis-

cending from their cold Himalayan heights of philosophic indifference, and that they will no longer permit it to be said by the triumphant West that

The East bowed low before the blast
In patient, high disdain,
She felt the legions thunder past
And plunged in thought again.

For the long aggressive obtrusion of the West upon the civilisation of the East has produced the inevitable result. The roaring of cannon has jarred upon the years of those who have been engaged in solving the highest problems of Mind and Soul. And while Europe has been led to flatter herself that her civilisation, typified by physical force, was infinitely superior, the East has been aroused to a consciousness of her own great strength, her brilliant past and the proud heritage of culture that has come unaltered down the centuries. But the East has realized, what evidently the West has not yet, namely, that their civilisations are complementary and not antagonistic; and the realisation of this fact is expressing itself in the East in the development of a territorial nationalism."

Dr. Dubois on Race Prejudice

Dr. W. E. B. Dubois, the cultivated American negro, whose book "The Souls of Black Folk" should be read by all, was recently asked by the *Internationalist* for his views on the question of Race Prejudice, and said:

"1. The existence of race prejudice shows that the race which possesses it is afraid that it is not superior.

"2. Race prejudice is the most injurious thing in modern history. In earlier times race prejudice, hatred of the foreigner and the despising of the stranger, served for self protection. They do not so serve to-day.

"3. None of the three plans are solutions of the Negro Problem. Miscegenation is impossible unless both parties wish it. The economic and social cost of deportation would be too stupendous: segregation is physically impossible. The other plan which I suggest is to treat men as men according to their desert and ability despite their colour."

In an interview given to the *Manchester Guardian*, Dr. Dubois said:—

"The most remarkable feature of the situation," he said, "is that the prejudice has increased the proportion as the Negro has gained wealth and status since the emancipation. The social and economic advance has been extraordinary. At the emancipation 90 per cent. of the Negroes could not read and write, and they held practically no property. Now two-thirds can read and write, and they are paying property taxes of the assessed value 600 million dollars. They own

land which ten years ago was estimated to be as large in area as Holland and Belgium." One of the chief causes of the intensification of feeling against the Negro in the North, Dr. Dubois thinks, is the fact that he has ceased to be merely a class to be helped from a distance. Owing to the difficulty of hiring houses he has developed into a property owner in the great cities, and become an onewelcome neighbour. He is no longer a person on whom distant benevolence is to be exercised, but a self-assertive rival. There is growing sympathy in the North with the body of immorally hostile opinion that has always existed in the South, a sympathy due probably to the closer commercial relations of North and South.

The Example of England

"Further," said Dr. Dubois, "the American people find a justification for their treatment of the Negro in the attitude of England and Germany to the dark races in their Colonies. They quote England as holding the opinion that the dark races must be kept in a condition of eternal tutelage, and they point to the political subservience of the Indian races under your government. The German Colonies in Africa furnish a particularly cogent case in point. Whatever the reason, it is undoubted that the humanitarian enthusiasm which followed the war is now giving place to a much harsher feeling."

Hon. James Bryce and the Negroes

The Hon. James Bryce, Ambassador of Great Britain to the United States, speaking to a large audience, mostly of coloured people, at Washington said:—

"We must atone for what our progenitors did to yours by aiding you in every way and endeavouring to assist you in attaining the highest pinnacle of civilisation and progress. This is not an obligation resting upon any one country, but upon every nation that was instrumental in taking your ancestors from their native lands. England, Germany, France and Portugal all were responsible for taking Negroes to Europe, and it has fallen upon the present generation to stand by the acts of their ancestors and to see that you are properly educated."

"Nearly every magazine, and many newspapers and books, besides statesmen, politicians, and young debaters, are discussing what's wrong with the world and how to mend it," says the *Central Witness*. "It is a wholesome quest, but it all comes to this: wrong is in the heart of man, and when that wrong goes out, everything will be righted. When the Sermon on the Mount is put into general practice, most, if not all, of the complex problems of civilisation will be solved."

Anti-Asiatic Movement

Meeting at Potchefstroom

We have received from the Potchefstroom Indian Committee the following report for publication:—

A well attended meeting took place on Sunday, the 6th August, at the premises of Mr. S. D. Robert. Amongst others present there were Messrs. Ebrahim Bros., Ganees Ebrahim, Osman Latif, Adam Dada, Dada Osman, Goolam Hosen, M. E. Nanabhai and Hassim Tayob.

At the outset Mr. Abdool Rahman asked Mr. Robert to take the chair, this being a special meeting. After returning compliments for having elected him to the chair Mr. Robert said: "Gentlemen, we are here to consider a new situation which has arisen in connection with the new attitude of the European shop-keepers in regard to Asiatic trading. You have seen the speeches of the various speakers at the Anti-Asiatic Conference the other day at Potchefstroom. I need not enter into details but I must tell you frankly that we are faced with a terrible situation that demands the earnest consideration of Indians throughout the country. We should remain on our guard, and take every precaution to meet our enemy on equal terms, for they (the European shop-keepers) have sworn to exterminate us. These European store-keepers have come out and told us, that if we want to stay in this country, we must stay as labourers. That is the position. Mr. Robert concluded by appealing to all Asiatic traders to combine and remit funds and defend their legitimate rights.

Messrs. Hassim Tayob, Osman Latif, and Ebrahim spoke in support

Eventually, on the motion of Mr. Ebrahim, a Committee was appointed, consisting of Messrs. Hassim Tayob, S. D. Robert, M. E. Nanabhai, Goolam, Ebrahim, Osman Latif and A. G. S. H. Mahomed, as a vigilance committee, with power to issue invitations to various centres for a joint Conference. Mr. Abdool Rahman asked the meeting to appoint another secretary in his place, as he has now left Potchefstroom. A discussion ensued. Messrs. Robert, Nanabhai, and others eulogised the work done by Mr. Abdool Rahman.

Mr. Abdool Rahman thanked the meeting and said that he had done nothing but his duty, and he asked the meeting not to persist in appointing him their Secretary. But, on the motion of Mr. Nanabhai, seconded by Mr. Osman Latif, and supported by Mr. Ganees Ebrahim, Mr. Ebrahim was appointed Joint Secretary with Mr. Abdool Rahman.

Mr. S. D. Robert was appointed Chairman, Mr. Hassim Tayob, Vice-chairman, and Mr. M. E. Nanabhai,

Treasurer. A preliminary subscription was got up and liberally responded to.

A correspondent writes to the *Transvaal Leader* from Klerksdorp:—

The Chamber of Commerce recently sent a resolution to the Minister of the Interior, urging that the control of the issue of trading licences should be placed in the hands of municipalities. A reply has been received from the Acting Commissioner of Revenue, which states that the question involves the introduction of special legislation and will be considered on a revision of the licensing laws being undertaken.

From the Editor's Chair

THE CRIME OF COLOUR

"If the sun stand on my right hand and the moon on my left, ordering me to turn back, I could not obey."

—Sayings of MAISONNEAU.

Thus spake the Arabian Prophet. A similar fire will have to animate us in this country if we are to make good our position. The Pretoria meeting, the gathering at Potchefstroom, the debate in the Transvaal Provincial Council, the doings of the Licensing Officer in Durban, the persistent agitation of the Chambers of Commerce of the older Province—all activities directed against colour, in which general term are included natives, coloured people properly so-called and Asiatics—have a most ominous significance for us. This anti Asiatic and anti-colour agitation requires the strictest vigilance on our part. It is not enough for us to know that we are in the right and our detractors are in the wrong.

From the Imperial and Indian Governments we may not expect much. They will help only when we are ready to help ourselves. Like equity in law, the Imperial Government is for the ceaselessly vigilant.

How then can we help ourselves? Only by refusing to turn back even though the sun and the moon be ranged against us. The struggle is one between a much vaunted civilisation and what is falsely and impudently called barbarism or paganism. It is one between the modern feverish activity and the natural slow but sure progress. It is a struggle between the modern giddy complexity and the ancient noble simplicity. Finally it is a struggle between forces of evil and forces of good. The crusade against colour is only a symptom of the disease. If our analysis of the situation is sound, it follows that we have a mission before us. It is to demonstrate the truth of our mode of life against the mode of life of

those who delight in insulting and persecuting us. This truth we can only demonstrate by living our life in the face of all odds. It will require patience. We shall never convince by argument. "By your fruits are ye judged," said Jesus of Nazareth. And so we shall be able to justify ourselves by our right conduct and that only. If we fulfil this simple mission, all else—even serving our self-interest—will follow. The mission is indeed grand, but what of those in whose keeping it is, having the strength and calm defiance of the Prophet of Arabia?

CONCERNING PARASITES

We, British Indians of this country, are by now fairly well accustomed to most of the stock forms of abuse. The quantity of mud that has been flung at us during the last ten years by our superior fellow-subjects of European birth or extraction speaks volumes for their fondness for that particular sport, while it also suggests a not over-nice condition of the hands as a necessary consequence.

Among the favourite epithets to which we have been treated, none perhaps has rolled off the tongue with more gusto than "parasite." Now, parasitology is a very interesting science. Parasite has been defined as "a living organism that lives on or in some other organism from which it derives its nourishment for the whole or part of its existence." Obviously, the designation as applied to human beings is no compliment. Nevertheless, it admittedly does fit certain classes that "live on or in" the organisms known as modern communities, classes that draw their sustenance from the toilers whose efforts enrich the community, while they themselves do nothing but impoverish it. Modern society is oddly constituted, so oddly indeed, that posterity will perhaps question whether the men and women who produced it and were content to suffer its continuance were really sane. However, it is as it is, and it expresses the "genius" and doubtless also the present evolutionary needs of the individuals who are at once its creators and its product. The question under consideration is "Are we Indians of this country parasites?"

The test of course is, whether the Indians of South Africa contribute either in the way of production or distribution to the established economic requirements of the state, or whether on the other hand they are an incubus pure and simple, absorbing its vitality without performing any useful function. In view of the fact that the hundred and fifty thousand Indians settled in South Africa principally follow the callings of cultivator, trader, clerk, artificer and worker on the mines, that they are workers—producers, distributors and assistants—the logic of their being dubbed "parasites" by their European fellow-

subjects, the bulk of whom pursue precisely similar vocations, is not easy to appreciate. If the Indians of South Africa were stock-brokers, speculators, company-promoters professional politicians, or similar useful ingredients in the body politic, they would, doubtless, find themselves immune from the obloquy under which they now labour. Being mere tillers of the soil, purveyors of cheap necessities of life to the housewife with a limited housekeeping allowance, and servants of one kind or other to those who require their services, they are of course very properly styled "parasites."

The Indian is, however, supposed to deserve his honorific title, if for no other reason because he is frugal, saving, and very industrious. "He lives on the smell of an oil rag," says his kind friends (and fellow-subjects), lowers or threatens to lower the standard of living, hoards his money, sends it out of the country to India and so takes it out of circulation. The science of parasitology teaches nothing about such virtues or vices, whichever they be, being characteristics of the parasite. If it did, it would simply prove that the Indian does not fall within the description. The simple reason why the Indian is considered over-frugal (generally by those who really know nothing about his domestic economy) is that he does not waste his substance in drink and debauchery, and it may be remarked in parenthesis that somewhat simpler living and a keener sense of labour as a duty might not altogether be unbecoming in Western peoples. South Africa is built upon its mining industries, and these of course are quite innocent of the suggestion that they send the bulk of their profits out of the country. It is only the wretched Indian that does that. This European rival trader, for instance, may maintain his family in England or Germany or Russia, he may even be an absentee landlord. There is nothing reprehensible about any of these things in his case. The European may form a corner in merchandise or a combination to ruin and oust every competitor by irresistible competition. All legitimate in his case. The Indian who satisfies himself with small profits and through his abstemiousness is able to weather bad times is of course a "parasite." It is all so plain and consequential! Then again, the Indian does not invest his money in land and other fixed property. If this be so, it is surely a little odd that quite a number of Transvaal Indian merchants are at the present time in serious danger of expropriation (by a British Government!) of many thousands of pounds worth of real property of which they are equitable owners—property paid for by them out of their hard earnings.

Yes! The science of parasitology is an interesting study. So are logic and morality.

London Committee's Activity

On Natal, Transvaal and Cape Matters

The Assistant Hon. Secretary of the S. A. British Indian Committee has addressed the following letters to the Under Secretary of State for the Colonies:—

25th July, 1911.

Sir,—On behalf of my Committee I have the honour to direct the attention of the Secretary of State to the fact that an official notice has been published in the Transvaal Province, in terms of the Townships Amendment Act, 1908, declaring a district of Krugersdorp a township, at the same time stipulating that all deeds of transfer shall contain a condition that the lot or any portion of it, shall not be transferred, leased or in any other manner assigned or disposed of to any coloured person, and no coloured persons, other than the domestic servant of the registered owner or his tenant, shall be permitted to reside thereon or in any manner occupy the same."

I venture to point out to Mr. Secretary Harcourt that it is difficult to reconcile such matters as these with the sympathetic assurance of the Union Government regarding the administration of the Gold Law, and Townships Act. My Committee cannot, having regard to the condition set forth above, find it strange if the general public follow the example set them formally by the Ministry of the Union of South Africa. The circumstances of this case undoubtedly, in the opinion of my Committee, point to the urgent necessity of an amendment of the aforementioned laws, with a view to conserve the rights, previously held by His Majesty's British Indian subjects, to lease and occupy premises in Government Townships in the Provinces.

25th July, 1911.

Sir,—I am directed by my Committee to enclose herewith for the information of Mr. Secretary Harcourt, an extract from a recent issue of the *Cape Times* relative to the request of a deputation that waited upon the Claremont Town Council that all Asiatic Licences should in future be refused by the Council.

As my Committee from past experience of the administration of the Dealers' Licences Act of the Cape Colony, has reason to believe that this exclusive policy may be adopted, I am directed to request the Secretary of State to take such steps as are calculated to prevent the material ruin of a considerable number of Indians lawfully resident in the municipality.

26th July, 1911.

Sir,—I have the honour to refer once more to the administration of the Natal Immigrants' Restriction Law.

An Indian woman, my Committee is informed, claiming to be the wife of a domiciled Indian resident of the Province, has recently been rejected as a prohibited immigrant, for want of proof. It is stated that she had little time to prove her marriage, owing to the short stay of the steamer that brought her. Several well known members of the Indian community intervened and requested that she might be landed on a visiting pass, issued in the discretion of the Principal Immigration Officer, in order to make good her claim. This request was immediately refused, and the woman was sent away. In the opinion of my Committee, these facts, if correct, as my Committee has reason to believe they are, afford an appropriate illustration of the high-handed methods to which allusion has been made in previous correspondence, employed by officials administering the immigration laws of the Union resulting in the needless exasperation of the resident Indian community. It is a notorious fact that marriage certificates are not ordinarily issued in India to those who contract religious marriages and my Committee feels that it is an abuse of authority to expect Indian women arriving in South Africa to be possessed of formal documents proving their marriage and to reject them, because, in the short time at their disposal, they are unable to offer satisfactory evidence thereof which, moreover, my Committee has reason to believe, the officials systematically decline to accept.

My Committee is also informed that the position of those who may wish to leave for India is being rendered precarious by the Principal Immigration Officer's departure from hitherto-existing practice, in refusing to issue certificates of domicile to facilitate return to the Province. If the resident Indian population is not to be disturbed, my Committee cannot easily apprehend why the facility has now been withdrawn, and I am directed respectfully to request that Mr. Secretary Harcourt will make adequate representations for the protection of His Majesty's Indian subjects resident in Natal.

A Reply to Lord Ampthill

The Private Secretary of the Secretary of State for the Colonies writes, on the 28th ultimo, to Lord Ampthill:—

My Lord,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 20th instant relative to the desire of your Committee for an opportunity to discuss the question of the treatment of British Indians in the Union of South Africa with the Right Honour-

able General Botha, in the presence of the Secretaries of State for the Colonies and for India.

2. Mr. Harcourt will communicate the wish of your Committee to General Botha, but he does not think it desirable that either the Secretary of State for India or himself should be present, should General Botha be prepared to accede to their request.

Lily on Shibboleths

(Concluded)

From William Samuel Lily's work "On Shibboleths" we take the following further extracts:—

Prosperity

Let us consider it a little. In what does national prosperity really consist? Surely, in the prosperity of the individuals composing the nation. Their prosperity is its prosperity. And a man is prosperous when he possesses the means, not of bare subsistence, but of leading his life in security and comfort, according to his position; of developing soul and body, of bringing up his family decently. All beyond this is luxury. Content and simplicity are the measure of the necessary. And, this being so, the true test of national prosperity is not the luxury of the few, but the substantial and rational comfort of the many. Its test is whether the greatest possible number participate in the things requisite for the decent ordering of human life; for living like men. The reasonable distribution of wealth is a thing of far more vital interest to a people than its accumulation. Poverty is one thing. Pauperism is quite another. And, as a matter of fact, it is precisely, in the countries called "poor" that there are fewest paupers. One of the "poorest" of the Departments of France is La Creuse. It has no riches, because it has no manufactories. But it has only one pauper to every three hundred inhabitants. On the other hand, in the Department of Le Nord, given up to manufacturing industrialism, and reported one of the richest in France, every seventh man is a pauper. Or again, in the non-manufacturing Department of Le Dordogne, there is one pauper in every three hundred and eighty-eight inhabitants. In the manufacturing Department of the Rhône, every tenth man is a pauper. It is not paradox, but the simple truth, that the countries reputed richest—England and France for example—are really the poorest. In the countries commonly called poor, the Tyrol, parts of Italy, of Austria, of Bavaria, I have never seen real poverty. The peasants have food and raiment, plain but substantial, and are therewith content. They have that merry heart which is a perpetual feast. Simple and virtuous, they are

not irritated by the consciousness of artificial wants unsupplied.

The Poor

"Never before in our history," Mr. Chamberlain told us a few years ago, "was the misery of the very poor more intense, or the conditions of their daily life more hopeless and degraded. . . . The vast wealth which modern progress has created, has run into 'pockets'; individuals and classes have grown rich beyond the dream of avarice . . . but the great majority of the 'toilers and spinners' have derived no proportionate advantage from the prosperity which they have helped to create."

Trade

It is well observed by Mr. Syme:—
"Fraud, in one or other of its thousand shapes, meets us at every turn in every hour of the day. Everything we buy is different from what it is represented to be, and everything we eat, drink, or wear is adulterated, more or less, so that we seem actually to be living in an atmosphere of fraud. . . . British manufacturers have become so accustomed to make goods merely for sale, that they seem almost to have forgotten that they are wanted for use. This is more especially the case when the goods are intended for export. Any rubbish which is quite unsaleable at home is considered quite good enough to send abroad. So long as it is off their hands and the money obtained for it, what is it to them, if the article, when it arrives at its destination, proves to be utterly worthless for the purpose for which it was ordered? . . . Some day or other England will wake up and find herself without a character and without an export trade."

The Supreme Law of Economics

Wealth must be regarded, not as an end but as a means subserving the higher life. Of that higher life the anarchy now prevailing in the economic order is destructive. In the extreme individualism which is the outcome of material selfishness, consecrated under the formula "supply and demand, every man's hand is against every man. The employer how little he can give his workmen; the workman how much he can get out of his employer. The very notion of a just price has vanished from men's minds. It must be restored. Supply and demand must be brought under the eternal rule of Right and Wrong. The salvation of society depends upon the recognition of the fundamental truth that the relations of men are ethical; that the moral law is the supreme rule of economics.

"The People be Damned"

It is related, I know not with what truth, that upon one occasion a non-

federate of the great Mr. Vanderbilt, having ventured to indicate to him the disastrous consequences to the people of some particularly nefarious "ring" or "corner" then being devised, the colossal capitalist replied curtly, "The people be damned."

Contracts

Professor Green well remarks:—
"We must cease to insist on maintaining the form of free contract where the reality is impossible. . . . To uphold the sanctity of contract is doubtless a prime business of Government. But it is not less its business to provide against contracts being made, which, from the helplessness of one of the parties to them, instead of being a security for freedom become an instrument of disguised oppression."

The Question of Colour

Comments on a Recent Judgment

The decision of the Cape Provincial Court, in the Keimoes School Board case, deals with the colour question, and appears to settle a point as to which there was difference of opinion in legal circles (says the *Natal Witness* of the 17th instant). An European named Moller was married to a coloured woman, and sent her children to the Keimoes Public school. The parents of the European children attending that school objected to the presence of Moller's offspring, and the School Board ordered their withdrawal. Moller applied to the Court for an order to compel the Board and the head master to receive his children, and the Judge-President Maasdorp refused the application. An appeal against his decision was brought by Moller to the full Court, which upheld Judge Maasdorp's ruling, holding that the School Board was within its rights in acting as it did. Sir John Buchanan, in delivering the judgment, stated that while it was difficult to draw the line, but that generally the word "coloured" included the children of all people in whom there was coloured blood. The decision is an important one, for it materially affects the phrase "of European birth or descent" used in the Act of Union. Some priests have maintained that a child followed the nationality and inherited the status of its father, no matter the race or position of the mother, and in several cases the ruling of the English Courts have supported this contention. In these instances, however, the question of colour did not arise and only twice has it been dealt with by a British Court. In one the son of John Dunn claimed exemption from native law, on the ground that his father was a

white man, and the Natal Bench at the time refused his claim, but only on the ground that Dunn's cohabitation with native women did not constitute legal marriage. Another case came before the Privy Council, in which a son of Bethel, who was married according to native custom in Bechuanaland, claimed the Westburg title, and the tribunal decided the claim could not be upheld because a *kaif* marriage was not held binding amongst Christians. It will be seen that in neither instance was the question of colour "really touched," and therefore the point whether the offspring of a white man properly married to a coloured woman were to be regarded as "Europeans" remained undecided. The Capetown decision goes much further, and Sir John Buchanan's opinion is to be accepted as properly interpreting our laws, the consequences may be far reaching indeed. There are a number of people in South Africa, some of whom hold responsible positions, who would come within the Capetown definition of "coloured," and it is to be noted there is no limitation of time for the trace of colour to be worked out. It therefore follows that some of even our own statesmen might be disqualified, while those who would be deprived of the franchise would be many. We are distinctly opposed to race mixed generation, holding that in South Africa, at any rate, it can only lead to the degradation of those who practice it whether they be Europeans or natives. Consequently every effort should be made to discountenance a system that is far too common, but it is difficult to see how this can be done by legislation. It is true that in the Transvaal there are laws making it a criminal offence for black men to cohabit with white women, and both parties to such an alliance are punishable. However, the white man who lives with a native woman goes scot free, and the law is certainly indefensible either on social or moral grounds. We all know that what is known as the "Black Peril" is to a large extent due to the relationship between low class Europeans and native women, and until the habit is stamped out, that peril will continue and rather tend to increase. The subject is not a pleasant one to treat of, but that should not prevent its having attention, and our statesmen ought to address themselves to dealing with it. In doing so they should seek the aid of the clergy of all denominations, whose first duty it should be to raise the moral standard of those to whom they minister. There is a grave danger in our midst, and no legal definitions of what constitutes "colour" will suffice to avert its consequences. By all means let the superior status of the white man be maintained, but the hope of its maintenance lies in the efforts of the European to show the coloured races that his superiority is due to a higher

culture and to a more rigid observance of moral rules than obtains amongst the half savage races over which he claims control.

Indentured Indians

Amended Rules Regarding Women and Children

The *Union Gazette* of the 18th instant, under Notice No. 1386 of the 15th August, contains the following—

His Excellency the Governor-General-in-Council has been pleased, under Section one hundred and sixteen of the Indian Immigration Law (No. 25, 1891, Natal), to approve the amended rules set forth in the Schedule hereto, which have been framed by the Indian Immigration Trust Board, Natal, under the provisions of the said Act. Government Notice No. 329, 1910 (Natal), is hereby cancelled.

1. No employer of labour shall be allowed or entitled to require work from

(a) a pregnant woman during pregnancy after the expiration of seven months of pregnancy; and/or

(b) a woman so long as she is the mother of a child under three months of age.

2. Should it appear to any Indian medical officer (or other medical practitioner engaged by the employer where no medical circle exists) that, by reason of pregnancy, it is undesirable that any pregnant woman should work before the expiry of seven months of pregnancy, then such Indian medical officer (or other medical practitioner engaged by the employer where no medical circle exists) may give written notice to the employer, on a printed form as near as may be in terms of the Schedule hereto annexed, that such woman is unfit for work; and in the event of any such notice being given to any employer, such employer shall not be allowed or entitled to require work from such pregnant woman during such period as may be fixed by the Indian medical officer (or other medical practitioner engaged by the employer where no medical circle exists) giving such notice.

3. During such period as any woman may not be required to work under and in terms of the rule aforesaid the employer of such woman shall be bound and obliged to provide such woman with food and rations on the minimum scale provided by the original contract of service between the employer and such woman.

4. Every employer of not less than twenty adult Indian immigrants is hereby required, once at least in every period of three months, to muster all Indian women, accompanied by their young children not working for

the employer, for examination by the Indian medical officer. The said examination shall be held at such time and place on the estate or place where the Indians are employed as the Indian medical officer may appoint on giving reasonable notice to the employer; provided, however, that the Indian medical officer may, if he think fit, hold an examination more frequently than once in every period of three months, but not more often than once in any one month. It shall be the duty of all Indian women, accompanied by their young children not working for the employer to attend the musters for examination whenever thereto required by their employers.

5. All employers shall be bound to keep a book in which shall be recorded the names and numbers of all women and children, with their approximate ages, and each employer shall be bound to produce such book at the quarterly inspection, and the Indian medical officer shall record against each name in such book the date of inspection and any instruction to the employer the Indian medical officer may desire to record.

6. The foregoing rules shall not apply to re-indentured women who elect not to work.

7. Any employer failing to comply with the foregoing rules shall be liable on conviction to pay a fine of not exceeding two pounds sterling (£2), and such penalty may be enforced at the instance of the Protector of Indian Immigrants in any Magistrate's Court having jurisdiction.

Indentured Indians' Food

A correspondent has sent us a sample of rice which he says is supplied as rations to indentured Indians by a certain farmer near Inchanga. This sample shows as wretched and dirty an appearance as it would be possible to find. And nearly half the grains are covered with husks. One would think this kind of stuff must be meant for chicken and cattle consumption. We have sent this sample, with the farmer's name, to the Protector in order that he may inquire into the matter.

A Case for Inquiry

We have received information of excessive hours and ill-treatment of Indians on one of the large sugar estates and have passed on the report to the Protector for investigation.

Agriculture is the first industry and will remain the last industry in the world.—Hon. J.W. Sauer at Victoria West.

Indian Labour

In the course of a conversation with a representative of the *Natal Advertiser* a sugar planter of Umgeni, Mr. Bishop, expressed the opinion that, in view of the restriction of Indian immigration, he did not see his way to carry on the industry with which he is associated and which has been a successful and flourishing proposition for the past forty years. Asked if he could suggest a remedy for the unfortunate impasse which has arisen he said he did not think it was his business to do so. He and his forbears had established an industry with the distinct understanding that the Government of the country would see that the necessary Indian labour was available. The Government had failed in its duty in this respect, and the only thing for sugar planters in Natal to do was to close down. It was a thing to be most bitterly regretted, for the industry was, up to a certain point, growing by leaps and bounds, and in a very short time it was certain, if the industry were unhampered, that the whole of South Africa could be self-supplied with sugar, and then there would be enough to spare for export.

The Labour Shortage

A Minister on the Real Cause

Mr. Burton, the Minister of Native Affairs, has been interviewed by the *Natal Mercury* on the matter of the scarcity of labour for the plantations, mines, etc.

"I am in every way cognizant of the labour difficulties in Natal," said the Minister. "I expressed my complete acquiescence with this in the gentlemen who interviewed me this morning, and I am glad to say they recognised it. But Natal is not the only part of South Africa in this position. The whole of the country is in exactly the same plight, and I am receiving representations constantly from a great many parts of the Union—almost from Green Point to the Zambesi—of labour shortage. Yet here is a country swarming with natives, and the whole attitude of your people here seems bent on obtaining coloured labour from outside. I really wonder whether it ever strikes you that you have a million natives in your own Province alone, when you raise these questions of going to all sorts of places to bring more labour in."

The Minister discussed with reinforced emphasis the Government's refusal to entertain schemes of importing labour from Nyasaland, the African West Coast, and other regions whose exploitation has been broached. With reference to Nyasaland, Mr. Burton said that the Imperial authorities completely disapproved of the

idea of any of the Nyasaland natives leaving their own territory. This had been initially brought about, the Minister explained, by the enormous mortality among the Nyasaland boys employed on the Rand. "It is something terrible," he said. "Anything between 50 and from 300 to 400 per 1,000 is the rate, and it is a matter to which we are giving very close attention. But, that apart, the matter has entered upon a new bearing altogether by the Imperial Government having adopted the attitude that the whole of Nyasaland's labour will be necessary to it in order to develop its own resources. The expansion of the country's agriculture has been very rapid. They are growing cotton, rubber, tobacco, and other things on an increasingly large scale, and, whatever we might try to do, the local Administration there, with the Imperial authority at its back, would most likely not be disposed at all to help us. Nyasaland is impossible, and, besides, the proposal to obtain labour from that Protectorate is opposed to the tendency the Government have at present strongly in their minds not to increase the importation of coloured labour outside the limits of Union territory."

"You have been kind enough to remark, Mr. Burton, that you appreciate Natal as under a handicap. Could you expound a little what policy you have in your mind for relieving us?"

"Your relief lies in your own hands, just as it lies in the hands of every other part of South Africa complaining of labour disabilities. There is an altogether too great dependence upon natives, and an altogether too little recognition of the position the white man occupies in the matter. There is too much still of the spirit of a planter country, and it is a thing we very much need to overcome, if we are to advance."

A Planter Country

"You are not referring specifically to Natal as 'a planter country'?"

"By no means. The Cape is a planter country, so are the Transvaal and Free State—we are a community of planters, with all their excellencies, and, I am bound to say, their limitations. This reliance on native labour for everything is holding us back. The repugnance of the white man for what he calls *kafir* work is the start of the mischief. I continually come across in hearing people say, when they have seen a white man during some job with his hands, that they felt sympathy for him because he was doing what a native ought to do. It is a false view, and so, in my opinion, is the other, that white unskilled labour cannot be employed in this country because of its cost. I hear it represented that the sugar industry cannot afford a living wage to white labourers. Yet here is sugar at £12 per ton!"

"That is a very large and wide question, Mr. Burton, which you will not have the time to discuss in detail now. But, briefly speaking, has your observation of our industries here led you to consider that the policy which Queensland has employed could be applied to Natal?"

"I don't think we could do what Queensland has done, because the Kanaka labour they employed there was completely alien, and when they made up their minds to exclude the coloured people, they could get rid of them absolutely. But here you have an entirely different case. Your former labourers have become fixed residents, with definite rights and a definite standing, and those rights cannot be disturbed. There is no denying it, and the position has to be looked squarely in the face, however we deplore what may have been past mistakes."

Repugnance to Manual Work

"Supposing the sentiment of which you speak—with reference, that is, to the derogatory nature of manual labour to the white man—underwent a change, can you foresee the need of a policy for importing whites from overseas, or rather for encouraging them to emigrate here—not to settle on the land, nor to finance farms, whatever they might do eventually, but simply to provide an alternative supply of unskilled labour, which we could gradually withdraw from the hands of the natives?"

"The question of immigration into South Africa is one that has to be very carefully considered by those responsible for the affairs of the country. No sensible man could deny the wisdom of a well-regulated and well-supervised immigration of suitable persons, introduced with a just regard to the rights of those Europeans whom we already have in the country, to be settled on our vacant land in the first instance, and who have the first claim on our attention. Speaking for myself, I do not doubt that there will be a great immigration into South Africa. It has got to come, and all we shall do is to try and secure that the newcomers will answer the requirements of a desirable population here. With regard to your question, I think I can best answer it by expressing my belief that, once such a situation is brought about—when this repugnance on the part of the white man to manual work has become extinct, when the white man has been brought to apply the doctrine of the dignity of labour to himself with the same sincerity and readiness with which he seeks to impose it on the black man—the effect will be gradually and satisfactorily to bring in a white population through the ordinary channels of natural attraction without the necessity of our trying to induce it."

Press Comments

Writing editorially the *Mercury* says:—

The Indian Immigration Trust Board appear to have had a scheme for turning their activities into the new channel of native instead of Asiatic recruiting, and the Government has quite properly forbidden any step of the kind, for the Trust Board is a statutory body, entrusted with specific functions which it would require legislation to vary, and the diversion of the funds is an objection sufficient alone to put an end to the idea. . . . What we object to is the casuistry into which it converts it, and it seems to us a piece of deliberately casuistical reasoning to say, as Mr. Burton does, that the labour extremity in Natal has its chief relation, or any relation at all, to the refusal of the coast planters to pay white men a living wage in order that they may do the work formerly performed by Asiatic coolies.

The *Advertiser* complains somewhat bitterly:—

We are not to have alien labour from overseas. We have pretty well accepted this. But we are also not to have African labour from the only spot whence we seem able to get it, that is from beyond the Union, and we are not even to be allowed to keep our own labour for ourselves, though we must, by all the laws of common-sense, be recognised as having first claim on it. No amount of assurances that Mr. Burton is busy collecting statistics and general information, will avail to suppress the justified indignation and anger of Natal at this curt and summary dismissal of the only three proposals by which the needs of this Province can, apparently, possibly be met.

Coloured Passengers

Mr. Ritch takes up the Cudgels

Mr. Ritch has addressed the following to the *Transvaal Leader*:—

Sir,—The Provincial Council have not always struck so high an Imperial note as was reached in their deliberations of Thursday. I refer more particularly to the debate on the subject of Railways and Colour. The report as furnished through your columns and those of your contemporaries make a truly instructive reading, so much so, that one regrets rather that the remarks of Hon. Members were not recorded in extenso.

The text of Mr. Yssel's motion will not, I am sure, fail to inspire the profoundest respect at Imperial headquarters for that gentleman's (and his colleagues') qualities of statesmanship.

His having "to rub shoulders with sticky black objects on the railways" is very touching. Mr. Boshoff, more Spartan-like than Mr. Yssel, denies himself the delights of Muisenberg and Kamp's Bay lest he may "and himself obliged to rub shoulders with coloured people."

Commandant Van Heerden's heroic declaration of his intention to "chuck out" (bi-racialism is making headway, seemingly) any daring black intruder upon his privacy is worthy of a brave soldier—and legislator.

Personally, I am a little at a loss to understand the cause of all the pother. "Asiatic and other Coloured persons" are already segregated in separate compartments labelled "Reserved," and I am, I think, right in saying that at some Railway Stations "Asiatics and other Coloured persons" have at present to take their tickets in different pigeon-holes from those provided for Europeans.

My antipathy against "rubbing shoulders with sticky objects" is, I fear, as strong as Mr. Yssel's. The difference is, perhaps, that the stickiness is equally objectionable to me in white as in black "objects."

I must certainly confess a preference for non-sticky black "objects" to sticky white ones, and it has been my good or bad fortune during the 23 years I have known South Africa to rub up against examples of each category. No doubt, I ought to feel ashamed of my vitiated taste, but perhaps I may be permitted to plead the following experience in extenuation.

Last Sunday, I journeyed from Lawley to Johannesburg with my friend Mr. Gandhi. Mr. Gandhi being an "Asiatic or other coloured person" was of course, relegated to a "Reserved" compartment. I did myself the pleasure of sharing his carriage. Besides Mr. Gandhi, there travelled to Johannesburg three more "Asiatics or other Coloured persons."

The compartment next to mine was not "Reserved." It contained a party of Europeans—second-class Europeans. They were in loud conversation and the expletives and spicy character of their language must be my excuse for having declined the guard's invitation to exchange my "Reserved" quarters for other less unpopular.

I am afraid that there exist greasy black objects even under white skins, and, frankly, I dislike mental and conversational "greasiness" every whit as much as uncleanness of the body.

This is, of course, quite heterodox, but I am, I fear, impenitent.

Johannesburg.

18/8/11.

✓ Items of Interest

Mr. R. Marsh, a member of the Sheffield Choir which is touring the British Empire, spent the day at Phoenix last Tuesday. He showed great interest in the Settlement and made himself quite at home with the people. Before bidding good-bye to Mr. Marsh, the settlers with their families met together and sang Indian and English hymns. Mr. Marsh sang a sacred solo which was much appreciated. On his way to the

station in the evening he said that he should remember that day with peculiar pleasure as one of the best he had enjoyed on the tour.

Mr. Abdool Rahman of Potchefstroom has written a letter to the *Herald* in which he ridicules the action of the recent Conference against Asiatics, and describes the attempt to make this a white man's country as nonsense.

According to a report to hand from Port Elizabeth it appears that the local Indians were granted a piece of waste land by the Harbour Board for the purpose of erecting a temple with the understanding that any lease entered into might be cancelled if found necessary in consequence of just complaint from neighbouring inhabitants. Now that the funds are available the community have asked for the ground. The secretary of the Seamen's Institute wrote protesting against the ground being granted, pointing out that such a temple in the neighbourhood would be detrimental to the interests of the Institute. After discussion it was resolved to recommend that the site asked for be not granted, and that the matter be referred to the Harbour Engineer for report as to whether there was an available site at a greater distance from town.

In a recent lecture Dr. D. P. Marais, hon. secretary of the Association for the Prevention of Consumption, stated that a procession in single file of those destined to die in the coming year from consumption in Cape Colony would be one-and-a-half mile long. If to these were added those suffering from tuberculosis, and therefore in part incapacitated from work, this single file procession would be 20 miles in length. Every single day of the year six people die of consumption in this Colony. For every European attacked fatally six coloured people die of consumption.

The Verulam Football Team played a match with Tongaat on Saturday last which resulted in a win for Verulam of two goals to none. Refreshments were provided by the Tongaat friends and an enjoyable time was spent.

Contents

	Page
A Parliament of Man	329
Dr. Dubois on Race Prejudice	330
Anti-Asiatic Movement	331
From the Editor's Chair	331
London Committee's Activity	332
Lily on Subboletus	332
The Question of Colour	333
Indentured Indians	334
Indentured Indians' Food	334
Indian Labour	335
The Labour Shortage	335
Coloured Passengers	336
Items of Interest	336

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No 26, P.O. Box 26.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates.
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 433. Corner Kaffir & 14th Streets
VREDEBURG, JOHANNESBURG
Box 424 Tel. Add.: "PAJANDAR,"
Head Office: VANDER COLABA, INDIA.

પુણભાઈ ભુલાભાઈ
અમલનો ડુ.
અનર સીલ મસ્જદ

મરદના કેશ, કોટ, પાટલુન, સમીલ,
કેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કોરબાન. રેશમી
કમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આપે, ભુલો અને ખાતો કરો
તેજ મલકે.

ઈડીઅન મારકેટ, સિલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્સી બીલ, બ્રેક-સમર.
નોંધ ૧૨૫૫

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About August 28th Goorkha 6300 tons
DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Sept. 7th Dover Castle 8260 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

Sept. 1st Cluny Castle 5147 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "CAMA"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 343, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી.

ફાન્સી અને ઈસ મસ્જદ.

ઈડીઅન મારકેટ નંબર ૫૮
પ્રેસિડેન્સી બીલ નંબર ૫૮
પ્રેસિડેન્સી બીલ નંબર ૫૮
પ્રેસિડેન્સી બીલ નંબર ૫૮
પ્રેસિડેન્સી બીલ નંબર ૫૮

STAND 518, 17th Street VREDEBURG
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY,"

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc., etc.

પ્રેસિડેન્સી બીલ નંબર ૫૮

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 83 Tel. Add.: "FORBANDAR."
Telephone 24

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુરવઠા ૬.

શનિવાર, સપ્ટેમ્બર, તારીખ ૨૬ ઓગસ્ટ, ૧૯૧૧.

જાહેર ક્ર. ૩૬.

અઠવાડિક પંચાંગ.

શ્રીકૃષ્ણ-તા. ૨૬ મી ઓગસ્ટથી, તા. ૧

સપ્ટેમ્બર સુધી, કા. ૬૦ ૧૯૧૧.

હિંદુ-આદરવા સુદ ૨ થી આદરવા સુદ ૮ સુધી, સંવત ૧૯૬૭.

મુસલમાન-તા. ૩૦ સાબાનથી તા. ૬ રમજાન સુધી ૧૩૨૬ હી

વાર	શ્રી તા.	હિંદુ તીથી.	મુ. પા. તા. રા.	સુવૈદ્ય ક. મી.	સુપરિત મી.
શનિ.	૨૬	સુદ ૨	૩૦ ૧૮૬	૧૮ ૫	૩૬
રવિ.	૨૭	" ૩	૧ ૧૮૬	૧૮ ૫	૩૬
સોમ.	૨૮	" ૪	૨ ૧૮૬	૧૮ ૫	૩૭
મંગળ.	૨૯	" ૫	૩ ૧૮૬	૧૮ ૫	૩૭
બુધ.	૩૦	" ૬	૪ ૧૮૬	૧૮ ૫	૩૮
ગુરુ.	૩૧	" ૭	૫ ૧૮૬	૧૮ ૫	૩૮
શુક્ર.	૧	" ૮	૬ ૧૮૬	૧૮ ૫	૩૯

અનુક્રમણિકા.

પુરવ ધિ. પરિચય	...	...	૫૨૩
મરુમ મી. શર્ટ સમરવેડ	...	...	૫૨૪
વિશાલવની કમીટીની સવત લગત	...	...	૫૨૪
દારવાલની પ્રતિષ્ઠા પ્રારંભમાં	...	...	૫૨૪
એશિયાટિક	...	...	૫૨૪
ધર્મશાસ્ત્રીઓએ લાભને અરમાનરમ જવાબ	...	...	૫૨૬
પ્રિટ રીયાના કાપમાં હિંદીની બહેનો	...	...	૫૨૭
પેસિફિકમાં હિંદીઓની સાવધાની	...	...	૫૨૭
વિભાગમાં કામદારોની હકતા	...	...	૫૨૭
નાદારી સંબંધી નોટીસ	...	...	૫૨૮
ગીરગીડીઓ પર જીવન	...	...	૫૨૮
તા. સમાચાર	...	...	૫૨૮
ગીરગીડીઓ બોરેલો સંબંધી ખાસ	...	...	૫૨૮
પરચુરુ	...	...	૫૨૮
દારવાલમાં રહેવાર વહીવટ	...	...	૫૩૦
મી. કમરજી સાહેબો કામ	...	...	૫૩૦
નાતાલમાં લાઈસેન્સનો જીવન	...	...	૫૩૧
હિંદીના કમરજી વિચારો	...	...	૫૩૧
અધિવાસિક કામ	...	...	૫૩૨
બાજુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી	...	...	૫૩૩
હિંદીના કમરજી મામલો	...	...	૫૩૩
હિંદી આશુરિકા દરજન	...	...	૫૩૪
પાપનું નિર્જાન	...	...	૫૩૪
મિલીના કમરજી કમરજી	...	...	૫૩૬
હિંદીના કમરજી બેનરજી	...	...	૫૩૬
હિંદીના કમરજી કમરજી	...	...	૫૩૬
મિલિટરી કમરજી કમરજી	...	...	૫૩૬
નરમમાં શ્રીકૃષ્ણ નરમમાં	...	...	૫૩૬
બાજુના	...	...	૫૩૬

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર, તા. ૨૬ ઓગસ્ટ, ૧૯૧૧.

પુવ વિ. પશ્ચિમ

‘મારી એક મેર સુરજ બસે હો, ને બીજી મેર બસે ચાંદ હો, ને મને પાછા વળાવતો હુકમ કરવામાં આવે તો હું તે હુકમને તારે ન થાઉં.’

આ મહામહા પેશ-અર સાહેબનું વચન છે. એવું જોર ને એવી કિમત જે આપણાં દરેકે તોજ આપણે આ દેશમાં ટકી રહીશું. આર મેરથી અવાજ આવે છે ‘પાછા ફરો, પાછા ફરો.’ પ્રિટરીયા ની સભાએ આપણને હકારી કહવાનો વિચાર કર્યો. પેસિફિકમાં પણ એવોજ પેકાર કર્યો. દરજવાલની રવાનિકા ધારા સભાની પણ એજ સુમ છે. એકજ જગ્યાએથી આપણે રેલની ટીકટ લઈએ તે પણ તે સભાને ટીક નથી લાગતું. કપના વેપારી મંડળે આપણી સામે પેકાર ચલાવી રહ્યા છે. ડરખતોના સાધ સેન્સિંગ અમલદાર પેતાની ઉદ્વેગમાં બેઠે છે કે આપણે કેમ કમણી કરીએ તે કહેવાનો આપણે હક નથી. આમ આપણને પાછા પાડવાનો ચિત્તેરથી પેકાર ઉઠ્યો છે. તેમાં શું આપણે દગાડને પાછા હકશું, કે કુકારીને બોલીશું કે હાં સુરજ અને ચાંદને અમારી સામે મુકવામાં આવશે તોપણ અમે જે અર માનીએ છીએ તેમાંથી હકવાના નથી. આપણે વડી સરકારની કે હિંદી સરકાર ની આજ્ઞા ઉપર બેસવાનું નથી. આપણે આપણને મદદ કરવા તેવાર મધ્યુ ત્યારે તે સરકાર આપણને મદદ કરવા બેસક તેવાર થશે પણ આપણે સુધે ને તે અગ્રુત રહે એ આજ્ઞા હવાઇ મહેલની જેમ સમજવી.

આપણી ઉપર જે સમાજ થાય છે તેના ખરો એક રમકેસ નથી. લડત તો ખરા ને ખેલ વચ્ચે છે; ખરા સુધારા ને ખેલ સુધારા વચ્ચે છે. પશ્ચિમના તાવની લડત આપણી કાલિની સામે છે. પશ્ચિમના આઠ ખરની સામે આપણી લડાઈ છે.

આપણે ખરા હીએ, આપણી રહેણી ખરી છે એ કંઈ આપણે હીએથી બતાવી શક વાના નથી. કમરજી આ રહેણીની વચ્ચે છે ત્યાં આપણી રહેણી ખરી રહેણી બેસશે. આપણે સુધારો જોડી આપણે પશ્ચિમનો સુધારો ધરમાં પાલીએ ને પશ્ચિ પશ્ચિમના સુધારાને બગોલીએ તે તો પાણી માંથી માખણ કઢાવવા જેવો અર થાય. આપણે ધીરજથી આપણી રહેણીને વળાવી રહીએ, આપણી નીતિનું હર્ષન આપણા આંતરના કમરજીએ ત્યારે તેને કુદરતિ રિતે આપણી આગળ નમવું બેસશે. એટલે આપણે બહમ રહી કિમત સખી સ્વપ્ને પણ પાછા નહીં હકતા આપણામાં રહેલા કિમત અવાજોનો જીવાવો આપણી રહેણી થી કરીશું તો આપણે અખ્યામાં પાકા છતાં, પેતે સખ્યામાં મધ્યા, છતાં આપણા કંટુ છે એવું ખાનનારા મોરા, જરૂર પાછા પડશે. અને આવી આપણી દરજ છે તે બાળવતાં આપણે રવાની તેની મેમ તેમાં સમાઈ રહેશે.

અરજી મો. શર્પ સધરલેડ

શુદ્ધ અને લલા અંગ્રેજ મી. શર્પ સધરલેડ રહેવામાં કમરજીને ચલાવે આવશે અઠવાડીએ બેઠાનસવરજીની પાસે મુજરી મધ્યા. મી. સધરલેડ એ હિંદીના અર મિત્ર હતા. તેણે હિંદીની તરફેણમાં પેતાની બાહોશ કમર મધ્યા વખત લાપ રેલી. તેણે બધું કામ મમર માખણને ને મમર રવાનનું હવું. તેણે એકીબા નો પાંચીસ વરસનો અનુભવ લીધેલો તેથી તે એકીબાવાસીને આહતાં સીધા એટલે ત્યારે કોઈ આપણી સામે બાંધે કે લખે ત્યારે તેણે મમર એકીબા ઉરે રાખ જવું. મી. સધરલેડનો છેલ્લો બહેર લેખ પણ આપણી તરફેણનો હતો. મી. સધરલેડની તારીખ બેઠાનસવરજીના ‘કમરજી કમરજી’ કાપાએ મધ્યા કરી છે ને તે વ્યાખ્યાની છે. મી. સધરલેડ જતાં દરજવાલના હિંદીને તે એક પડી છે.

દરાસવાલની પ્રાંતિક ધારા સભા માં એશીઆટીક

રેલવેપર વધુ કનેકશન આટે ચર્ચા

મી. સેમ્યુઅલ કમ્પ્સન કારેજીઝ બચાવ

જેમ અને તેમ એશીઆટીકને અન્તાવ વાતુ કામ હાથમાં લઈ દરાસવાલ પુરે પહેલું દેખાવ છે. ગયે અઠવાડીએ જાની પ્રાંતિક ધારા સભામાં રેલવે પર એશીઆટીક અને કલરડને વધુ સતાવવાનો સવાલ હાથમાં લેવામાં આવ્યો હતો. લીક તનખરમ તરફના ગ્રેન્ડર મી. યસેલે જણાવ્યું કે કલરડ લોક અને એશીઆટીક સાથે એરાઓને મુસાફરી કરવી પડે તે સદન થાય તેવું નથી. આ સ્થિતિ સુધારવા અમારું રન્ટ્સમાં કરવામાં આવી હતી, પણ એડમીનીસ્ટ્રેટરે તેપર અમમ કર્ષે નથી. તેથી તેમણે દરખાસ્ત કરી કે એરાઓથી જુદા કળામાંજ કલરડ લોક અને એશીઆટીક મુસાફરી કરી શકે એવો બંદોબસ્ત કરવો. એવા ખાસ કળાઓને પાટીમાં એડમીને બરાબર જોળ આવવા, તથા કલરડ અને એશીઆટીક લોકોને નેડીવની સાથે લીકાંડે ગયે તેમ કરવું.

દરખાસ્ત રજુ કરતાં મી. યસેલે "કાળી વસ્તુઓ" એવા શબ્દો માણ્યો વાસ્તે વાપર્માં, અને મંદા કહી ખુબ વખોડ્યા.

મી. સ્ટેલારડે ધારાસભાના ડરાવને હાદ ન મળવા આટે લીકાઓ કરી, અને કહ્યું કે કુ ડરાવને રોકા આપું છું, પણ તેને કાન દેવાશે નહીં. આટે સરસ રસ્તો એ છે કે રેલવેના ખરચના ખાસ પાસ કરવાનો વખત આવે જાર સામે મળું.

મી. નીકલસને રેલવેની હાંસી કરતાં કહ્યું કે તે એટલી ગરીબ છે કે પાટીમાં પુરાં ચીતરાવવાનું ખરચ તેનાથી મધ શક્ય નથી. "રીકરડ ફાર કલરડ ખીપ્પ" એમ જોઇએ તેને નહલે માગ "રીકરડ" એટલા શબ્દો વડેજ ચલાવી લીએ છે.

ડરાવનો છેવટનો કામ કાઢી નાખવા બહુવવામાં આવ્યું ત્યારે મી. યસેલે તેમાં એવો સુધારો કર્યો કે એશીઆટીક અને કલરડ લોકોએ એરાઓથી જુદે રેલવેથી લીકાંડે લેવા એમજો.

મી. ક્રેટલાક એલનારાઓએ રમની સુધે દેખાડી તથા "કાળી વસ્તુઓ" ને મુસાફરીમાં એરાઓથી નોખી કલરડ લીકાંડે જો કરી.

ખાદ કરાવ પાસ થયો હતો.

મી. સેમ્યુઅલ કમ્પ્સન

કપરની ચર્ચામાં કળા માણ્યોને "કાળી વસ્તુઓ" કહેવાની તોછડાઇ બતાવ નારાઓને તથા મંદાનીના નામ તથે રમ દવેષ જોએ કરી ઉચ્છેરનારાઓને મી. રીએ એક સખત કમળ લખીને બધેખર ફારડો લખાવેલ છે. મી. રીએનો આ કમળ 'દરાસવાલ લીરર' માં પ્રસિદ્ધ થયો છે. તેનો તરખુએ અગ્રે નીએ આપીએ છીએ:-

"આપણી પ્રાંતિક ધારાસભાએ ગુર વારની તેની ચર્ચા કરમિયાન કહેનકાકત પ્રત્યે જે વિચાર બતાવ્યો છે તેવો તેણે હમેશાં નથી બતાવ્યો. કુ ખાસ કરીને "રેલવેપર કલરડ લોક" ના સવાલ વિષે કહેવા માણું છું. તમારી તથા તમારા કાષ્ઠખાંધ જાપાની કલરોમાં જે હેવાલ પ્રસિદ્ધ થયો છે, તે વાંચવાથી ખરેખર ધડે લેવાય તેવું છે. તેમાં એટલી બધી ખુબી સમાજેલી છે કે માનવતા સભા સહોની લીકાઓ શબ્દે શબ્દે નોખી લેવાતી નથી તે આટે જેલ થાય છે.

મી. યસેલની દરખાસ્તના બોલ વાંચી બોવાય તો, અને ખાતરી છે કે, તે સદ મહત્ત્વ અને તેના મળતીયાના રાજદારી ભુખિખળ આટે રોક વડી સરકારના સચક ખાતે અત્યંત જંડા માનની સમજૂતી પેદા થયા વગર રહે નહીં. "રેલવેમાં મંદા કાળી વસ્તુઓ સાથે તેને અઘરાણુ પડે છે." તે આટે બહુ ઘ્યા આવે તેવું છે. મી. એલીપ તો પ્રસિદ્ધા છતીદાસમાં મધ મજોલા રપારટન છે. કલરડ લોકને અડક વાનો વખત ન આવે એટલા આટે મેજ રોખનાં સ્મૈ જવાણુજ તે નાંડી વાળે છે. કમાનડન્ટ વાન લીરડને, જે બહા ફુરી કારેલો કરાહો બહરે કર્યો તે એક ગુરવીર સહવધખા-અને કમ્પા.કમ્પી-ને એકક શીએ તેવો છે. આ બહાફુર કરાહો એ છે કે જે કોષ કાળે માણસ મી. વાન લીરડનની મુપડીદીમાં ખલેલ પહેંચાડવાની હમિત કરે તો તેને ખરહન પકડી ફેડી લીધા વગર રહે નહીં.

આ બધી ધમાધમીનું કારણ શું છે તે સમજવું અને તો કાંઈક અધર લાગે છે. એશીઆટીક અને કલરડ લોકને અત્યાર અગાઉના "રીકરડ" શબ્દ એડેલાં ખાસ ખાનાઓમાં નોખાં એસડ વામાં આવે છે. હાલજ કેટલાક રેલવે સ્ટેશનપર એશીઆટીક અને કલરડ લોક ને એરાઓનાથી જુદા ખાનામાંથી લીકાંડે લેવા પડે છે એમ પણ કુ પાર છું કે અને છે.

અને લાગે છે કે "મંદી વસ્તુ જો સાથે અઘરાવાને" એવો મી. યસેલ ને કંડાવો છે તેવોજ અને પણ છે. પણ મારા અને મી. યસેલના કંડાવામાં તફાવત છે, અને તે એ કે કળા "વસ્તુ" (માણસ) માંની મંદા અને એટલી અણમતી લાગે છે તેટલીજ સહેલ વસ્તુ માંની પણ લાગે છે. મારે ચોક્કસ કહુજ કરવું પડશે કે મંદી સહેલ "વસ્તુ" એ કરતાં મંદા વિનાની કળા "વસ્તુ" અને વધારે પસંદ છે. મારી પ્રકૃતિ આમ કળાને પસંદ કરે એવી બમડેલી મધ મધ છે તે આટે મારે ખરેખર કાર મીંદાં મળુ. એમજો, પણ કહ્યું મારુ બચાવમાં કુ નીચેનો તાલો લખ્યો રજુ કરીશ.

તા ૧૩મી રવીવારે લોલી રહે જનથી કુ મારા મિત્ર મી. ગાંધી સાથે બેઠા-સળરચ મુબીની મુસાફરી કરતો હતો. અલખત મી. ગાંધી "એશીઆટીક અથવા કલરડ" ની બાખવામાં બાવતા હોવાથી તેને "રીકરડ" ખાત્ત માં બેસવું પડ્યું હતું. તેની સાથે તે ના ખાનામાં બેસવાનો આનંદ કુ અણ બવતો હતો. આ ખાનામાં મી. ગાંધી ઉપરાંત બીજા પણ "એશીઆટીક અથવા કલરડ" હતા. અમારી બાણુડ ખાતુ "રીકરડ" નહેવું. તેમાં એરુ ઝોની-મડીઆત વર્તના એરાઓની-એક કુકડી હતી. તેમની વાતો મોટેથી ધમધમાર ચાલતી હતી. તેમના હાકા અને બાણ એવાં ઉતરેલ હતાં કે તેમની સાથે બેસવાનું મેં માફ રાખેલું; અને એશીઆટીકનું "રીકરડ" ખાતુ મુકી એરાના વધારે માનીતા ખાનામાં બેસવા મારડે અને આમ-અણુ કર્યું હતું તે મારે નાકણુલ કરવું પડેલ.

અને બીક લાગે છે કે સહેલ અમલી ની નીચે પણ મંદારી કળા "વસ્તુઓ" હોય છે, અને કુ નિખાલકપણે બહરે કર છું કે એટલી કરીરની મંદા અને મમતી નથી તેટલીજ મન અને બોલીની મલીનતા પણ અને નાપસંદ છે.

અલખત (એરાઓને) આ તખન સ્વ છંદી બાણથી, પણ અને તે સહુજ લાગે છે, અને એવો મુજ ધરાવવા આટે કુ પસતાતો નથી."

કલમાં-તા. ૨૭મી અમરડે હાલિય અને પુરવ આફરિકના મંદરો આટે ઉપડી છે.

માંધલીઆ ગોરાઓને એક ગરમાગરમ જવાબ

પ્રેમચંદ્રભટ્ટા બાપા

પ્રેમચંદ્રભટ્ટા ખાતે અસહ્યતા પ્રેમચંદ્રભટ્ટા આપણી સાથે ને પ્રેમચંદ્રભટ્ટા મળવાની રહેલ છે, અને નેનો હેવાલ ત્યાંના 'હેરલ્ડ' પત્રમાં પ્રગટ થયેલ હતો, તેનો જવાબ પ્રેમચંદ્રભટ્ટા મી. અમરદુલ રહે ખાતે ત્યાંની ઇડીઅન સોસાયટીના સેક્રેટરી તરીકે એક તીવ્ર તત્ત્વજ્ઞ જાણ લખીને જાહેર રીતે આપ્યો છે. અમે આ જાણની મતલબ નીચે આપીએ છીએ:—

"પ્રેમચંદ્રભટ્ટા એક બહુ રસીલી સલામત હતી, જેનો રીપોર્ટ 'હેરલ્ડ' માં છપાયે છે. હવે એથીઆટીક વેપારીનું કાજળ કાઢવામાં આવ્યું."

મી. હાર્ટલી અને તેમની કંપની આમ તેમ ગોરા ખાતે કેટલેક આવ્યા છે. હવે એ બરાબર માલમ પડી આવ્યું છે કે તેમની કીલ્લચાલ તે વેપારીની બદાવત સિવાય બીજી કંઈ નથી. તેમણે આ દેશને "ગોરા લોકોનો મુલક" કરવાની યત્ન આદરી છે. મી. વાન વેઇરન રૂપી નવો સરદાર પણ મળી મંગેલ છે. "ગોરાનો મુલક કરવાના" નામ તમે અહીં ના હોદીને તેના વાજબી રાજમારમાંથી હાથે પાડવા એટી કીલ્લચાલ તે જાણી કરવા માગે છે.

આ બધી એન્ડી-એશીઆટીક ધાંધલ થી એ એથીઆટીક બીધા હોત તો તે તેમના કપારના પોખારા બધી થયા હોત. પણ સારું છે કે હોદીને કીલ્લચાલ અને નાવપર વિચાર્યું છે.

"ગોરાનો મુલક બનાવવા"નું પોક્કળ કીલ્લચાલ આફ્રિકાના લોકોને પસંદ પડ્યો કે કેમ તેમને ખબર નથી, પણ એક વાત તો સ્પષ્ટ છે તે એ કે એથીઆટીકની સામે એક વિકાળ દુસ્તબ ખડો થયો છે. આ દુસ્તબને એથીઆટીકમાં કેટલું પાણી છે તે પુરેપુરું ખાઈને એના સોમન લીધા આ વાત ખરેખર બતાવેલ છે. આ એન્ડી-એશીઆટીક આ મુલકને ગોરાનો કરવા કલિતમાન થાય કે નહીં તેની અમને ખાંડાબાર દરકાર નથી. એ આ (પ્રેમચંદ્રભટ્ટા-હોદીઓ) તકદીર અવગુ કરવા બેસેલો તો કદાચ તેમના સમોવડીયા ને હોદી મળે. પણ એ બતાવેલ હાલમાં બનેલા છે તેમણે મતલબ મુજબ છે કે

બહુ અગત્યાગલો થયેલો હોદી મારપીટ ખાતાં છતાં એકો થક સહે તેમ છે.

મી. હાર્ટલી અને તેના ગોરાઓ આ મુલકને ખરેખર ગોરાનો કરવા માગતા હોય તો તેની સામે અમારે કંઈ તકરાર નથી. પણ હું બેધક રીતે કહું છું કે આ "ગોરાની" વાત તદ્દન નાખી કીધા જેવી છે. તે કાલકાલો દેખે છે. બલકા હાર મોટામાં સહેલાણી કરવા માટે કહે વાત ગોરાઓ એકત્ર પર્થેનું બોલી મુલકના મને છે એ સિવાય આ વાતમાં બીજું કંઈ નથી.

હવે મી. વાન વેઇરનના સબો બુલો: "આપણે આ મુલકને પ્રગતિ-તક કરવા માગતા નથી." આ ઉચ્ચારથી સ્વતંત્ર યવાની કંડેરણી કરનારની બધા હરીમાં કંઈ મળ્યાં છે? તેના આવા બાધબુને કંઈ કંઈ વખત આપવાનું નથી એ મી. વાન વેઇરન સારી પેઠે જાણે છે. આ સદમદરને હમણાં પ્રાંતીક ધારા સલા (પ્રેસી-સીઅલ કાઉસીસ) માં મુકે વામાં આવેલ છે. તેથી તેણે પોતાની કાલકાલ જાણવી રાખવાને કાંઈક તો કરવું એમણે ને! તેનું આપણે નેટલું અરમ વગરનું વેટલું જ રમુજ ઉપજાવ નાક છે. સારું થયું છે કે જાણ્યો તેનો માત્ર સારજ ન આપતાં સહેલું જાણ્યું છે, કે જેથી કાંઈ કુધાને ખાવા પામે નહીં. તેણે રાજમરી વાટી નાખ્યાં છે તેની બીજી વાનગી એવી હોય તો આ રહી: "હું અને મારા મળતીઓ એવી રિયાત પેદા કરવા કલિતમાન થકલું કે કુલીને પોતાની મેલે જાણી જવું પડે."

હું સમજું છું કે આ બધી ધાંધલ કરવાને બદલે પ્રમાણીક રીતે કામ લેવાય તો શું ખોટું છે? એથીઆટીકને હરી કાલકાલથી દુર કરવાનું કામ છે કે તેમને ખાલી સલાવવાનું કામ છે? એ વેપાર માંથી ખસેડવા હોય તો ગોરા વેપારીઓ એ પક્ષના એકા કરી એથીઆટીક વેળા માર ખરીદી લેવા બેસે. એકલે તેઓ પોતાની મેલે ચાલ્યા જશે.

એ ધાંધલ મચાવનારા ગોરા વેપારીઓ આમ ન કરે તો બીજે રસ્તે એ છે કે તેમણે બધાએ એક ધાપાક દુકડી બનાવવી. દરેક જણે પગથી તે માથા સુધી કાલીલ હાંધીઓ. રડે સજા થયું, અને પછી એથીઆટીકની લલેલજ બધે લેપ ને માંથી દેવી. આમ થશે એકલે એ નથી જ મહેલ ન આવ્યું તો સહેલું એથી આટીકા હરીઆમાં જઈ પડશે.

મી. હાર્ટલીને ખબર નથી કે તે પણ એવી દશામાં રહે છે કે તેમાં અનેક હિંદો સોપી કાઢ્યા તેમ છે. હોદી તો બધા યુનિયન જેક વાવટા નીચે જનમ્યો છે, અને જીએલ છે, અને તે એક વાવટા નીચે રહેવાનો અને મરવાનો, — પછી જેનાથી એ માત્ર હોય તે તે બધે કરી લીએ.

મી. વાન વેઇરન કહે છે કે એ એથી આટીક આ મુલકમાં રહેવાનો હોય તો બધે તે મજૂર તરીકે રહે — પણ હરીક તરીકે તો નહીં! ખરેખર, આમાં મી. વાન વેઇરન પક્ષમાં જાય છે. મજૂર તરીકે પણ એથીઆટીક આ મુલકમાં હોય તો પછી આ મુલક "ગોરાનો" ક્યાંથી થાય? આમ "ગોરા લોકોનો મુલક" કરવાની કીલ્લચાલ એ પહેલા નંબરનું પોક્કળ ("હમબન") છે.

કય લોકો સમજી છે. તેઓ સારી પેઠે સમજે છે કે તેમના બાળ તેમાં કામ પડ્યો છે. એ મી. હાર્ટલી અને તેના દોસ્તો માનતા હોય કે તેઓ હિંદીઓને પૂરબોલ કરી સકશે તો તેમની આ મન રૂપી, પવનથી ફેલ્સા હોદી જાય, તેમ જણમાં નાક જમવાની."

[અમારા પ્રેમચંદ્રભટ્ટા—અને તેવી સ્થિતિમાં બીજા સ્થળના—વાંચકો અમારે ખ્યાન બેઠવાનું છે કે તેમના સ્થળના સ્થાનીક જાણમાં હોદી સલાલના સંબંધમાં ચર્ચા થતી હોય, તે હમેશાં અમારી બધામાં આવે એ બનવાનોમ નથી, તેથી તેવી ચર્ચાથી અમને વાકેફ કરવામાં આવશે, વધા સ્થાનીક જાણમાં એ જાણ્યો પ્રગટ થયાં હોય તે જાણની કાપલીઓ (રિજેર અમને મોકલવામાં આવશે તો અમે તેનો કામના કિત માટે ઉપયોગ કરવા કલિતમાન થકલું:—
અ. ડ. એ.]

મંદકી રાખવામાટે સળ

મી. પ્રવાસીનો પા. ૩નો કંઠ

૧. ૩૦૩, પાકન સ્પીડમાં વેચાણમાટે મી. પ્રવાસીનાર માધુ નામના એક હોદીને મંદકી રાખવા માટે કરમન બરી હાર્ટમાં તા. ૧૮મીએ ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. જુલગાજ ખાતે તરફથી હાર્ટને અજુબામાં આવ્યું હતું કે આરોપી બધા મી. પ્રવાસીનો હતો, ત્યાં બેઠાળીયું મંદકી દીકલો પણ મેલી અને અસ્વચ્છ હતી. તે મુલાકાને લીધે કાળા થક બેઠાળી હતી. આનો ખેતે ના ના જાણી લેવામાં આવ્યો હતો.

મીટરોઆના છાયામાં હોંદીની બહુગોઈ

મીટરોઆનું "કરોનીકર" છાપું અનેક રીતે કેટલોક વખત થયા હોંદીની બહુગોઈ કરી રહ્યું. ■ એ વિષે જામે જામ જામ માં હજારો કરી થયા છીએ. તેણે હોંદી નાં જે ચિત્રો સજ્જો વડે ફોરમાં છે તેને આપણ જામે નીચે આપીએ છીએ. પોતા ના આજ પ્રતિનિધિને હોંદી લન્તામાં મોકલ્યાની આ હેવાલો તેણે લખાવ્યા હતા :-

"આજે હિંદુસે મામમાં વરસાદ થયેલ. હોનાથી રસ્તો પાણીનાં આબોથીજ અને મારાને લીધે તા'દુરસ્તીવાળો કે સુદર દેખાતો નહોતો. સામીએ વરસાદની વજી રાખી નહોતી, ને તેથી કુપડાનાં છાપરાં પરથી ચટાહમો, જુના તકીઆ વિગે ધોવાઈ જાયથી તકમાર થઈ હતી."

તોછડી રીતે એક અજરાની વેપારીનું નામ આપીને તથા તેના જવાબોના જામે છુ ઇન્ચારની હાંસી કરીને લખનાર આજણ આજતાં કહે છે કે "આ દુકાનમાં ધરાજો અને રેજ્યારની સારી ધમાલ આલવી હતી. ગોરા પશુ તેમાં સામેલ હત. છાપ ના રેડીઆળ કામગીમાં કુખનાં ૧૪ આંકિજ નાં દીન બાંધી દેવાય છે તેની તેમને દર કાર જણાઈ નહીં. કાદર ધરાજોને જાતી વખતે "બસેલા" ની લાલચ આપવામાં આવે છે."

ખીજા વેપારીનું વરણન કરતાં જણાવ્યું છે કે "કુલી બહુ પાછું છે. ધરાજ ન હોય તે વખતે દુકાનની બહાર ધરાજની વાટ જોતો હોયો રહે છે, ને કાંઈ કાંઈ પુછે કે તુરત 'વસ, મીસ્ટર' કહી અંદર જાય." આજણ આજતાં એક મજાનમાં એક મધારી ઓરડીમાં એક જણ ધોડો દેવતા સળાવી "કરી" પકાયતે હોય. મજાન માં જુની કમગની પાંચ જોડી પડેલી હતી, જે બતાવે છે કે આ રાત્રે પાંચ જણ સુવે છે. તેમને માહલાં પશુ નહોતાં કપડાંના ગોઠાવાળાને ઓશીકાનું કામ સારી છીએ. ફરનીચરૂં નામ ન મળે." "ખીજે એક ઠેકાણે જ્યાં ધ વાપરેલાં (સેકન્ડ-હેન્ડ) કપડાં અને કામળ વેચાણ માટે હતાં. આ ખીજે તેઓ ક્યાંથી લાવે છે દુકાનપર એક પાટીનું મારેલું હતું. તેના અક્ષર આમેજ જોડી લકાય તેવા હતા. આ પાટીનું રંગવાની ચતુરાઈ હોંદીના જાતિઆઈઓની જ હોવી જોઈએ."

ડનેરી—સપ્ટેમ્બરની અધવચ્ચમાં ડરખન થી ઉપાડી.

પોચેસ્ટરમના હોંદીઓની સાવધાની

એન્ડી-એશિયાટીક હિલ્થમાલ સામે પમલાં

પોચેસ્ટરમની હોંદી કમિટી તરફથી ત્યાં ના હોંદીઓની હિલ્થમાલ સામગ્રી નીચેનાં હેવાલ અનેને મળેલાં છે :-

મયા રવિવારે મી. એસ. ડી. બોખાત ને મુકામે એક મીટીંગ બરાઇ હતી. હાજરીનોની સંખ્યા સારી હતી, તેમાં મેસરસ હયાલીમ અધરસ, મની હયાલીમ, ઓસ્માન લતીફ, આદમ હાદા, હાદા ઓસ્માન, ગુલામ ફુસેન, એમ. ઇ. નાનાબાઇ, ફુસેન તહમજ વગેરે સુખ્ય હતા.

મી. અબ્દુલ રહેમાનની દરખાસ્તથી મી. બોખાત સરવાલમને પ્રમુખ નીમ્યાયા હતા.

મી. બોખાતે પ્રથમ પોતાને ખુરશી આપવા માટે સહુને આજાર માન્યો, અને કશું કે સાહેબો ! આપણે એક નવા હુમલા વિષેનો વિચાર કરવા આજે એકઠા થયા છીએ. એશિયાટીક વેપારીઓ સામે ગોરા વેપારીઓએ કરી હિલ્થમાલ ઉપાડી છે. પોચેસ્ટરમમાં થોડા રોજપર મળેલાં એન્ડી-એશિયાટીક કોનફરન્સમાં જે જે બાપણે થયાં હતાં તેથી આપ સહુ વાંકી દઢો. હું તેથી વિગતમાં અત્યારે નથી ઉતરતો, છતાં એટલું તો આપણને મારે જણાવવું જોઈએ કે આપણે બારે મામલામાં કામ લેવાનું છે. આમાં આખા દેશના હોંદીઓએ વિચાર કરવાનો છે. આપણે સાવધાનીથી રહેવું જોઈએ, અને જે કાંઈ ચેતવણી જેવું આપણે જોઈએ તેથી આપણા કલકમે ની જોડ કરવાને આપણે તકવાર બનવું જોઈએ કે જેથી તેઓ આપણને અચા નક આવી ગબરાવી શકે નહીં. તેઓએ આપણને જડમુળથી હાંમેડવા સેમજ લીધા છે. આપણા ગોરા વેપારી બાઇજ પેએ આપણને સંભળાવી દીધું છે કે જો આપણે આ દેશમાં રહેવા માગતા હોઈએ તો મજુરો તરીકેજ રહી શકીએ. આવી આપણી હાલત થઈ પડી છે. એટલે આપણે એક ચઈ આપણા ચાજની હોવાં રક્ષણ કરવા તકવાર રહેવું જોઈએ.

મેસરસ હાસમ તહમજ, ઓસ્માન શલીફ, હમરાલીમ એ બધાએ ઉપરની મતલબનાં બાપણે કયાં હતાં.

હેવટે મી. હમરાલીમની દરખાસ્તથી એક કમિટી નીમ્યાઇ હતી, અને તેમાં મેસરસ હાસમ તહમજ, એસ. ડી. બોખાત એમ. ઇ. નાનાબાઇ, ગુલામ ફુસેન, હમરાલીમ, ઓસ્માન લતીફ અને એ. જી. એસ. એમ. મહમડ એ મેમ્બરો સુઠાયા હતા. કમિટીને એવી પરવાનગી આપવા માં આવી હતી કે જુદે જુદે સ્થળે કામગી લખી એક સમસ્ત હોંદીઓની કોનફરન્સ બરવાનાં પમલાં લેય.

મી. અબ્દુલ રહેમાને પોતે હવે પૂર્વે સ્ટરમમાં નહીં રહેવાયો પોતાની જગ્યા એ ખીજા સેક્રેટરીને નીમવાની દરખાસ્ત કરી. આ ઉપરે કેટલીક ચર્ચા થઈ હતી. મી. બોખાત, નાનાબાઇ વગેરેએ મી. અબ્દુલ રહેમાનના કામની તારીફ કરી હતી, અને મી. નાનાબાઇની દરખાસ્તથી તમ્મ મી. ઓસ્માન લતીફ અને મી. મની હયાલીમના રેકમી મી. અબ્દુલ રહેમાનને કાયમ રાખી મી. હમરાલીમને જોઈડ સેક્રેટરી સુઠવામાં જમ્યાયા હતા. મી. એ. ડી. બોખાત પ્રમુખ, મી. હાસમ તહમજ ઉપપ્રમુખ અને મી. એમ. ઇ. નાનાબાઇને મેમ્બર સુઠવામાં જમ્યાયા હતા. સારપાદ ઉધરાણું શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું, અને તેમાં સારી રકમો બરાઇ હતી.

વિલાયતમાં કામદારોની હડતાલ

ચાલુ બહારીઆની સરખાત સુધી વિલાયતના કામદારોની હડતાલ કાયમ રૂપમાં આવી રહી હતી. ધણીખરી રેલવે ના મોટા બાગના કામદારો ધ-ધે ચડવા નહોતા, જેથી રેલવેનો કારોબાર લમલમ બંધ થઈ પડ્યો હતો. કોઈ કોઈ રેલવે થોડાં ધણી માણસોથી ચલાવાઈ હતી, પણ હડતાલીઆએ તેનો મારગ બંધ કર્યો હતો. આથી અશાંતિ અને તોફાનનો વા આખા મુલકમાં પ્રસરી રહ્યો હતો. લશ્કરને જુદે જુદે ઠેકાણે બંદોબસ્ત માટે રોકવામાં આવ્યું હતું. કોઈ કોઈ ઠેકાણે નાની નાની લડાઈ થવા પામી હતી. બારે અશાંતિ અને બબવસ્ત પથરાયા પછી આખરે બને પક્ષે મળીને સમાધાની કરવાની જરૂર પડી હતી. હડતાલીઆની હરિયાદોમાં તપાસ કરવા બને પક્ષના પ્રતિનિધિનું એક કમીટીન સરકારે નીમ્યું છે. આ સમાધાની મુજબ લેવો કામે ચડવા જમ્યા છે છતાં ધણી તે કમુલ કરતા નથી, અને તેથી કેટલીક અશાંતિ ચાલુ રહેલી છે.

નાદારી સંબંધી નોટીસો વગેરે

(કુનિયન એજેન્ટ માધ્યમ)

નાતાલ, વિક્ટોરીયા કન્ટ્રી, લેપર
અમલોનીના હોદ્દા ખેડૂત મુલકના સુખાના
નાદારો તેના લેખદારો સાથે સમજુતિ
કરી છે, જેના સંબંધમાં લેખદારોની
મીટીંગ તા. ૨૪ મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૧માં
અમલોનીના મુલકના આગળ કરાવાની હતી.

નાતાલ, અમલોનીના હોદ્દા ખેડૂત એમ
અમલોનીના તેના લેખદારો સાથે સમજુતિ
કરી છે, જેના સંબંધમાં લેખદારોની મીટીંગ
તા. ૨૪ મીએ ૧૯૧૧માં અમલોનીના મુલક
એજેન્ટ આગળ કરાવાની હતી.

લેખદારોના અમલોનીના અમલોનીના મુલકના
કુસેન મીટીંગ નાદાર મીટીંગના સંબંધમાં
એજેન્ટ મુલકના વિશ્વવિદ્યાલય દેશના અમલોની
કરી છે કે લેખદારોની મીટીંગ તા. ૭ મી
જાન્યુઆરી ૧૯૧૧માં અમલોનીના મુલકના
એજેન્ટ (સીવીલ) આગળ કરાવાની આગળ
કરી છે.

કેપટાઇન (૮૭/૮૮૬) ના મુલકના સહ
વડની મીટીંગ કેપટાઇનના રીઝર્વ વિશ્વવિદ્યાલય
રોમી-સ્ટ્રીટ અમલોનીના મુલકના અમલોની
આગળ કરાવાની છે.

આગળના અમલોનીના મુલકના કામને
અને મહેનતના કામને આપણે લુહાં
મળીએ છીએ. અમુક માણસ સદાય
વિચાર કરે અને અમુક માણસ સદાય
મહેનત કરે એમ આપણે છીએ છીએ,
અને પહેલા વરમને આપણે કરીએ
છીએ તથા બીજા વરમને હાથેયાર કે
સાધન મળીએ છીએ. ખરી રીતે એમ
એ એમ કે મહેનત કરનારને હમેશા વિ
ચાર પણ કરવો જોઈએ, અને વિચાર
કરવા વાળાને હમેશાં મહેનત પણ કરવી
જોઈએ, આમ થાય તો બન્ને બંધુને
આપણે માણસ મળી સહાય. પણ તેથી
ક્યા છે નહીં ત્યાં સુધી તો એમાંના કોઈ
વરમ ખરીદવો આપણે નથી. પહેલો
વરમ બીજા વરમને ખીંકારતો રહે છે
અને બીજો વરમ પહેલા વરમની ધરકા
કરતો રહે છે. એટલે પ્રથમ વરમ આપણે
નાશાયે વિચાર કરનારા અને સફર
વરમના મજૂર વરમને એનેથી
પડે છે. — ૧૯૧૧.

મીરમીટીઆપર બુલમ

સાતના ૮૩ ૧૨ મુલક કામની કાર્યવાહી

એક જોરા માલીકના કેટલાક મીરમી
ટીઆ તરફથી સાંભળવામાં આવેલી નીચેની
બીના અમલોનીના છે એવું જણાવ
વામાં આવે છે કે મજૂર જોરા માલીકને
ત્યાં કેટલાક મરદોને સવારના ૬ થી રાતના
૬૬ ૮ વાગ્યા સુધી કામ કરવું પડે છે.
આઠ વાગ્યાની ૬૬ પછી વારંવાર જોરાની
જવાબ છે ને કહેવામાં આવે છે કે કોઈ
વખત રાતના ૧૨ સુધી કામ આવે છે.
જોરાને સવારના ૬ વાગ્યાથી સાંજના ૬
વાગ્યા સુધી કામ કરવું પડે છે. અને
કોઈ કોઈવાર ૬ વાગ્યાની ૬૬ ૮ સુધી
પહેલી ભલ છે. શેરડી કાપવાનું કામ
સાધારણ રીતે કમળ મળાય છે, અને તેથી
મરદોજ તે કરી શકે એવું છે. છતાં
ઉપર સુચવેલ કેટલાક જોરાને પણ શેરડી
કાપવાનું કામ સોંપવામાં આવે છે.

મરદોજની કમીને પછી મરદોના ૬
માંસ સુધી કામ કરવું પડે છે, અને સુ
અવડા આવી તથા પછી શેરડી દુરત કામે
આવું પડે છે.

તાર સમજાવર

ઉમરાવની સલામી સત્તા પદાધિકાર મી.
એલકવીસના પ્રધાન મંત્રીને હોતે મળી
છે, અને તેથી હવે આપણને સ્વરાજ
આપવા માટે બંધી કીલ્લામાં ઉપાડવામાં
આવી છે.

સેલીકળીના લુહાંસ કેસ સંબંધમાં
વડી પારલામેન્ટમાં સવાલ પુછાયો હતો,
જેના જવાબમાં કોલેની આતાના પ્રધાને
જણાવ્યું હતું કે કમિશન આફ્રીકાથી કેસ
નો પુરા હેવાલ મળ્યા પછી ખુલાસો કર
વામાં આવશે.

રોહલાક માટે સ્વરાજ મેળવવા એક
બીજા પદાધિકાર છે.

તા. ૧૮મીએ લંડનમાં આફ્રીકા પાટનો
આવે આફ્રીકાના ૨૪ પેની લેખે હતો.

તા. ૨૦મીએ એક હાલિફા હરીજેટ
ટીમનો એક સેક્રેટરી ટીમ સાથે રમાયો
હતો, જેમાં જોરાઓના પહેલી ઇનીગ્રામાં
૧૫૮ તથા બીજામાં ૧૪૬ રન થયા હતા.
હોદ્દાઓના પહેલી ઇનીગ્રામાં ૧૩૮ અને
મીટીંગમાં ૧૫૬ થયા હતા. જેથી હોદ્દા
ઓની ૧૦ રને કાર મળી હતી.

એસોસિએટ લાઇસેન્સપર કાપુ મેળવવા

લાઇસેન્સ આપવા ન અપવાની કુલ
મુખ્યત્વારી મ્યુનિસિપાલિટીઓને સોંપવા
ને હાલ કેટલેક કેસોથી મુશ્કેલી પ્રધાન
પર મોકલવામાં આવેલ છે, તેવા કસાર
કસોડારના કસોડા જવાબમાં જનરલ
રમલે જણાવ્યું છે કે આ સવાલમાં
આસ કાલે બંધવાની વાત અમારેથી
છે. તેથી લાઇસેન્સિંગ કામકામોની ફરી
થી તપાસ કરવાનું કામમાં લેવાયે તે
વખતે જનરલકરના હાલપર ખ્યાન હેવામાં
આવશે.

મીરમીટીઆનો ખોરાક

કુમાં તરફ એક જોરા માલીકને ત્યાં
મીરમીટીઆઓને ખોરાક તરીકે ને કુલ
જેવા આવલ આપવામાં આવે છે, અને
જે વિશે અમે અમારા મધ્યમાં બંધી
મધ્યમાં તે આવલો નમુનો અમે
પ્રોટેક્ટર પર મોકલ્યો છે, અને તેની
સાથે મજૂર જોરા માલિકનું નામ કાલ
જણાવેલ છે, કે જેથી આ બુલમગાર
વરતણકમાં તપાસ થવા પામે.

સ્ટીમરોની અવવવવ

[અર્થન લાઈન]

સોમાલી—તા. ૧૭મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

[નાવિકા ડિપેટ લાઈન]

અમરોલી—તા. ૨૬મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૧
જવા ઉપડશે.

અમરોલી—તા. ૧૬મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

અમરોલી—તા. ૧૬મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૧
જવા ઉપડશે. તા. ૧૬મી સપ્ટેમ્બરે
કરળની કલકત્તા જવા ઉપડશે.

[સિડીયા ડિપેટ લાઈન]

પાલમકોટ—તા. ૬મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

[હાલિફા આફ્રીકા લાઈન]

મીનરી—જાન્યુઆરી ૧૯૧૧ કલકત્તાથી
ઉપડશે.

વરમેક—સપ્ટેમ્બરની અવસાનમાં કલકત્તા
થી ઉપડશે.

ગીરમીટીયા ઓરતો સંબંધી નવા ખારા

તા.૧૮મી આગસ્ટના યુનિયન મેમ્બરમાં ગીરમીટમાં આવેલી હોદી ઓરતો સંબંધી નીચેના નવા ખારાનો પ્રગટ થયો છે:—

૧ કોઈ પણ ગીરમીટીયાના માલીકને નિમે બજાવેલ ઓરતો પાસે કામ કરાવવા દેવામાં નહીં આવે.

(બ) સાત મહિનાનો ગરબ થયો હોય એવી બારેવગી સ્ત્રી અને અથવા

(બ) ગણપાસની અંદરની ઉમ્મર વાળી માલીકની માતા હોય એવી સ્ત્રી.

૨ હોદી તખીબી અમલદાર (અથવા અર્ધ તખીબી ખાતુ) ન હોય ત્યાં ગીરમીટીયાના ધણી તરફથી રાખવામાં આવેલ તખીબી) હેડયુગને મળતા છાપેલા દારૂમાં ઉપર બજાવેલી ઓરતના ધણી ને નોટીસ આપે કે તે બાક કામ કરવા ભેગ નથી. ઉપર બજાવેલી નોટીસ ગીરમીટીયાના ધણીને અપાયા બાદ મજદુર ધણી નોટીસ આપનાર હોદી તખીબી અમલદારે (અથવા અર્ધ તખીબી ખાતુ) ન હોય ત્યાં ગીરમીટીયાના ધણી તરફથી રાખવામાં આવેલ તખીબી) મુકરર કરેલા વખતમાં મજદુર બારે વગી ઓરત પાસે કામ કરાવી શકશે નહીં.

૩ ઉપર બજાવેલ ખારા મુજબ કોઈ સ્ત્રી જેટલો વખત કામ કરવામાંથી મુક્ત હોય તેટલો વખત તેનો માલિક તેની અને મજદુર સ્ત્રીની વચ્ચે મજેલ કરાર મુજબ તેને ખોરાક અને રેશન આપવાને બંધાયેલ છે.

૪ વીસમી જોખ હોદી ગીરમીટીયા જેની પાસે ન હોય એવા બધા માલીકને તે પણ માસમાં જોખમાં જોડી એક વખત તેને ત્યાંની બધી હોદી ઓરતોને તથા કામે ન ચડેલા હોય તેના તે ઓરતોનાં છોકરાઓને હોદી તખીબી અમલદાર ની તપાસથી માટે એકઠા કરવાં પડશે. આવી તપાસ ને બમીનપર હોદીઓ કામ કરતા હશે ત્યાં હોદી તખીબી અમલદાર

રીતસર નોટીસ આપીને ને વખત મુકરર કરશે ને વખતે ચલે. જો કે હોદી તખીબી અમલદારને ચોખ બાગરો તો ૩ માસમાં એક કરતાં વધારે વાર તપાસ કરી શકશે, છતાં કોઈપણ માલીકની અંદર એક કરતાં વધારે વાર તો નહોતું કરે. દરેક હોદી ઓરતોએ તેઓનાં કામે ન ચડેલા હોય એવાં છોકરાં સહીત તેઓનો માલીક આવી તપાસ માટે બધાં અને બધારે એકઠા થવાનું કહે ત્યાં અને ત્યારે એકઠા થવું એ તેઓની ફરજ છે.

૫. દરેક માલીક એક એવી નોંધ પોથી રાખવી પડશે કે જેમાં બધી સ્ત્રી અને છોકરાંનાં નામ, સંખ્યા, અને અંદાજે ઉમ્મર નોંધવામાં આવશે, ત્યાં દરેક માલીકને આવી પોથી ત્રીમાસિક તપાસ વખતે રજુ કરવી પડશે, અને તખીબી અમલદાર આવી પોથીમાં દરેક નામની સામે તપાસની તારીખ તથા તે ની ખરજ પડે તે માલીકને કરવાની સુચનાની નોંધ કરશે.

૬ ફરીવાર ગીરમીટમાં જોડાએલી જીઓ, જે કામ કરવા નહીં માગતી હોય તેને ઉપરના ખારા નહીં લાગુ પડે.

૭. કોઈપણ માલીક ને ઉપર બજાવેલા ખારા મુજબ નહીં વરતે તેને કમુર પુરવાર થતાં વધુમાં વધુ પા. ર ના ફંડ ની સબ્જ સહ કરશે, અને આવી સબ્જ પ્રોટેક્ટરના કહેવાથી તે સત્તાના માણ એકઠી કોરટમાં કરવામાં આવશે.

પરચુરણ

સેરડી અને ચીનીના ઉદ્યોગ કરવા માટે એક કંપની પા. ૧,૦૦,૦૦૦ ની સાપલુ સાથે મારીસમ્પરમાં રજીસ્ટર થઈ છે. આ કંપની તરફથી રૂ.૨૫,૦૦૦ એકર બમીનમાં સેરડી રોપવામાં આવશે. ચીની કરવા માટે ને મીલ ઉભી કરવામાં આવશે તેમાં દર સાલ ૫૦૦૦. ટન ચીની તપાસાર ચલે.

યુનિયન પ્રધાન મંડળવાળાં મી. બરદન ડરબનની મુલાકાતે આવતાં તેમના કમ્પના સંબંધમાં એવું બજાવવામાં આવે છે કે પા. ૩ નો વેરા આપવા બંધાયેલા કેટલાક હોદી મજુરો પીગને લાં ચીવીલ કોલરાકટથી કામ કરવાનું પકાનું આપી એ વેરા કરવામાંથી છટકી ભય છે; તેથી તેમને છટકી જતાં અટકાવવા માટે પ્રધાન એકવલુ કરવા માગે છે.

જીવનમુકમાં મુએલાં રદીઆળ દેર જેવા થાઓ નહીં, પણ સુરવીર વીરલા જેવા થાઓ.— લેખક દ્વેષ.

મરફુઝ લેખક મણીલાલ નજુબાઈ કૃત 'મુદરકન બજાવણી' નામનું ઉપયોગી પુસ્તક ઉદ્ધિયન ઓપિનિયન પુસ્તકાલયને માટે ડરબનના મી. ફરીશ્કર હમ્પર જ્યેસી તરફથી બેટ મળેલું છે, જે અમે ઉપકર સાથે સ્વીકારીએ છીએ.

અમે અમારા અમાજીના લખાણમાં મહાન નામીલ કવીને "કુરલ" એવા નામ થી જોળાયાવેલ છે. એવું બજાવ છે કે "કુરલ" શબ્દ તેના પુસ્તક માટેજ વપરાય છે, ત્યારે કવિને તેનું જ્ઞાતિનામ — "તીર વલુવર" આપવામાં આવે છે.

ન્યુઝીલેન્ડનું 'લેન્ડેટ કમીનીક' બહુ બજાવે છે કે કોરી એક સરસ તાંદુરસ્તી વધારનાર પીવાની ચીજ ગણવામાં આવે છે, પણ તેમ નથી. તેથી લોકોનો રંગ ઉઠા જાય છે, અને બધી રીતે કરીરના બાંધા ઉપર તેની ધીમી પણ મારી અસર થાય છે. તેમાંથી વળી દોરેલ વાળાઓ તથા કોરીની મીલ વાળાઓ પોતાને વધુ ને વધુ નહોં મળે તે ખાતર તેમાં મમે તેથી કોરીને નહોં ચહે તેવી ચીજોની મેળવણી કરે છે. બામ હોવાથી કોરીનો ઉપયોગ કરતાં અટકવાની સફુને સલામતુ કરે છે. જેટલેક દેશોએ બામકોને કોરી પાવામાં આવે છે તેથી તો હદ વળી જાય છે, આ બહુ દુરદશાની નિશાની છે.

કમ્પીરીયલ કોનકર-સમાં લોરડ ક્રીમુ એ કોમોનીઓના હોદી સવાલ ઉપર સાપલુ કરણુ' હવ' તે ઉપર ટીકા કરતાં 'કર્તાકરક' થત કહે છે કે:—લોરડ ક્રીમુ એ સાપલુ કરતી વેળા અમરિથીજ બજેલું' હશે કે પોતે એવા પ્રધાનોની સન્મુખએ વાત કરતા હતા કે જેઓ પોતાના દેશના હોદીઓ વિશ્વના કમ્પાથી તથા સંખત પ્રગ્ભતથી બંધાયેલા હતા; તેણે ને કહેલું' તે સુચનારે નહીં પણ કહેનશાહની આવી કમ્પા છે એવું બજાવવા ખાતર, આરજેલીઆના પરદેશીઆતા ના પ્રધાનના જવાબ ઉપરથી દેખાઈ રહે છે કે તેનું 'બોલનું' બહેરા બામજ બાન બરાબર હવું. તેણે એવું' કહી દીધેલું' કે કમ્પા કોમોના સંબંધમાં કહી વાત તેઓ સાંભળનાર નથી.

ટરંસવાલમાં રેલવેપર તકલીફ

એસોસીએશનના ચેરમેને રેલવેના જન રલ મેનેજર ઉપર તા. ૧૨મીએ નીચેનો કામળ લખેલો હતો:—

આદેશ,—ફોરકસબરનના રેલવેન ઉપર એક બનાવ બનેલો છે તે તરફ આપનું ધ્યાન ખેંચવા મારી એસોસીએશને અને ફરમાવેલ છે. મેંસરસ છ. એચ. મીર, એમ. એલ. દેસાઈ, મુખા બાલુભાઈ, મહમદ મુસા, એચ. એમ. બાકુલ અને અલીબક્ષ એટલા પાસે જરો ફોરકસબરન થી સવારે ૯ વાગ્યે ઉપડતી ફેલોરીડાની બાઝીમાં મુસાફરી કરતા હતા. તેઓએ બીજા વરગતી ટીકટો લીધી હતી. તેઓ તે વરગતી એક રીલેન્સ ખાતામાં બેઠા થયાં તો ત્યાં એક મોરો બેઠા હતા એમ મારી બાકુલમાં આવ્યું છે. ના. ઉપવાળા કન્ડક્ટરે મજબૂર હોઈએને મહાર નીકળવા હુકમ કર્યો કેમકે તે ખાતામાં એકમે એકાએક બનાવથી બેઠા હતા. હોઈએએ વધી બતાવ્યો તો તેઓને બહાર ફેરી દેવાની ખમતી આપવામાં આવી. તેઓની પાસે બીજા વરગતી ટીકટ હોવા છતાં બીજા વરગતી એકવા ની તેઓને તેણે ફરજ પાડી. અબ્બ નહીં મમાવવાને બહાર તેઓએ તેલુ કહ્યું માન્યું. મારી એસોસીએશનને ખબરી છે કે આવી રીતે વરતવાની તમે સુચના પણ નહીં આપી હોય તેમ તેને બહાલી પણ નહીં આપી હોય. આપ મહેરબાની કરી એ વિષે તપાસ કરો. કે એવી ફરી તેમ બદલા પામે નહીં.”

કરબનમાં ડીટેક્ટીવ ખાતાએ એક હોઈ ની તેની પાસે પા. ૬૦૦ ની કોમ્પનિય કમ્પુ સીનું માલમ પડી આવવાથી ધર પકડ કરી છે. રચાનીક જાણમાં બહુવિધ વામાં આવે છે કે કરબનમાં કમ્પુ સીનું પુષ્ટી રીતે આવવાની વાત કેટલોક વખત થયાં પાછીસને કાને આવેલી હતી. તેની તપાસ કરતી કરતાં ઉપર કહેલ હોઈની ધરપકડ થઈ છે. તેણે સોનાની ૩૮ પાતળી લાંબી લમડીઓ કરી હતી. અને એક પુષ્ટીદાર લાકડાની પેટીના તળાંબામાં પાટીઆવતી તે જડી લીધી હતી, કે જેવી જોનારને ખાત પેટીજ કેમ્પાય. આ સીનું હાથ કરવા માટે પેટીના મુરેમુર કરવામાં આવ્યા હતા. મારેપીને બીજે દિવસે કોરટમાં ખડે કરવામાં આવવાર હતો.

મી. ઉમરજી સાલેનો કામળ

તેમજ પડી લેવા લાગ્યું વિચારો

મી. ઉમરજી સાલેએ બરમધી મી. મધીપર નીચે મુજબ કામળ લખ્યો છે:—

તમેએ સત્યાગ્રહની લડાઈનું સેટલ કર્યું તેથી હું, બહોળ પુલી ચયો છું. ને તમેને મુબારકબાદી આપું છું. આ સેટલમેંટ કેવી રીતનું થયું છે તેને પુલાસો આપશો. અરેના જાણમાં છે કે હક માલુસ અંગ્રેજ બહોલા ફર વરસે ટરંસવાલમાં લાખલ થશે. કામદારમાં કલમ નહીં નાખે. હાથી વખારે લાખલ થાય તે મવરનર જન કાઉન્સિલ અટકાવી શકશે.

એ માલુસે વોલંટરી રજીસ્ટર બંધેલું છે તેને સોજ વરગતી અંદરનો છોકરો તથા જોરલ ટરંસવાલમાં જઈ ટકે કે નહીં તે લખશો.

તેમજ અંગ્રેજ બહોલાનો છોકરો તથા જોરલ લાખલ થઈ ટકે કે નહીં?

કચના વખતનું રજીસ્ટર જેની પાસે હોય તે માલુસ તથા રેલુજી માલુસ જેની પાસે કંઈ આધાર નથી, ફક્ત પુરાવા આપી પોતાને હક સાબીત કરે, તેવા માલુસને લાખલ કરે કે નહીં તે લખશો.

સત્યાગ્રહની લડત ચાલતી હતી તે વખતમાં વખર પરીશીટના અથવા ડીફરન્ટ પરીશીટના એ માલુસને સરકારે ઉઠીઆ ડીપોરટ કરેલા છે તે આવી કહે કે કેમ તે લખજો, કેમકે બહોળ માલુસો આવવા તબ્યાર થયા છે. એ માલુસો તેકર હોય તેને સત્યાગ્રહી ચંવાલી સરકારે રળ આપી હોય તેને પાછી નોકરી આપે કે નહીં તે લખજો.

ઉપલી બાબતોનો અવાજ જાણતી અંદર આપશો.

કલારકસહોરપ વજેરેના વેપારીઓને લાઇસેન્સ નહીં આપે, ને તેઓ વખર લાઇસેન્સ વેપાર કરે ને પોતાને માલ વેચાવા દીએ એમ કોઇ દિવસ કરશે નહીં. ઉલ્લેખે આખરે કોરટમાં પકડા અરથી લાડશે, ને તેમાં નહીં કાવે તો ફુલતનો માલ વેચી મુલક આવશે, પણ સત્યાગ્રહી થઇને લડે એ વાત મારા ખ્યાલથી બહાર છે. ગરીબ માલુસ હશે તેજ લડશે. પકડાકારથી લડશે નહીં. એ ટરંસવાલના વેપારી રજીસ્ટર બંદ થવા હોત તો ક્યારનું સેટલ થઈ ગયું હોત. માર વરસ સુધી લંબાત નહીં.

અહીંના બરમધના વહીવ સત્યાગ્રહ છું છે તે બાબત નથી. પોતાના કામમાં મગ્યુલ રહે છે. એક વહીવને ફરતાવેલ લખવાના અંબધમાં બનેલો સલાહ મુજબ થયા હતા. તે વખતે તેમની જાણમાં પામરેલી હતી તેપર બનેલો બેઠા. તેવામાં બીજા કોઇ હોઈને આ પીચા હતી, તેથી જાણપરથી અમેને વેમળા ખસેડી મુકવા! તો છું. તેજ માલુસ કહિયામાં સત્યાગ્રહ મારણ કરશે!

મેં મારો સત્યાગ્રહ તેલયો તેલું મારણ એ કે મારાથી ખુદાપાને બીધે નેલવું ફુગ્મ સહન નહીં થઈ શકવાથી તેલયો છે. પણ તેમ કરવા માટે હું બહોળ પસ્તાઈ છું. મારા બંધા જઈકે એ માલુસોએ મારી માફક છે માફ નીલ વેલી હોત તો ક્યારનું સેટલ થઈ ગયું હોત.

આફ્રિકાના દરેક કોલોનીના માલુસોએ જાલ રાખવાનું છે કે અમારે કંઈ ચયો લખશે. હરે ત્યારે ઉઠીબન લોકોએ ટુરત સત્યાગ્રહ મારણ કરવું, તે વિના બીજો ઉખમ નથી. એ અથા ચોક્કસનું હતી ખબર છે.

ફરીથી હું તમેને તથા ચેરમેન સાલેન વિનોરે એ સોજા ઉખટ સુધી સત્યાગ્રહમાં લઈ રહ્યા તે સાહેબોને મુબારકબાદી આપું છું, અને બહોળ ઉપકાર માનું છું. લડતનો જત્ર અત્યે તેથી હું બહોળ પુલી ચયો છું. બીજા વખત સત્યાગ્રહી બને તો ખુબ વિચાર કરજો કોમ કોમની જાલ નથી ને ચવાલી પણ નથી.

લી. ઉમરજી સાલેના સલામ.
[મી. ઉમરજીના કવળના પ્રથમના લાખમાં એ કેટલાક સવાલ મુજબ છે, તેના અજાબ તેમનો કાવળ લખ્યો છે તે પછી, આ જાણમાં અમે આપી મુલક છીએ, અને તેથી તે ફરી અંતે જાણવાની બંદર રહેતી નથી.—અ. ઇ. મી.]

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૩૧મી અગસ્ટના અરસામાં અમ કુલીમાં આવવા વડકી છે.
તા. ૮મી સપ્ટેમ્બરે પાલમીટામાં આવશે.
તા. ૧૫મી સપ્ટેમ્બરે સોમાલીમાં આવશે.
તા. ૧૬મી સપ્ટેમ્બરના અરસામાં સોમાલી, અમકુલી, તથા અમકીટામાં જવા બંધ થવા વડકી છે.

નાતાલમાં લાઇસેન્સનો બુલમ

કેમ અચૂક લાઇસેન્સ હરીને ડરખતમાં એક દીકરી છે, જેનો જન્મ આ મુલકમાં થયો છે. તે ઉપરાંત તેને બાપ નાતાલ ને ૪૫ વરસનો રહીશ હતો, તેણે સર હરી ને હરી હરી હતી. આ બે બાપ બુલને આશ્રય આપતું કાન છે. આ બે સુધીમાં તેણે એક એક વડાબને કાં તથા કોટેકર એક ધર્મીમાંની એકીસ માં તથા ધર્મીમાં રહેત એકમાં હર કુન તરીકે નોકરી કરી છે. તેની માલ મલકુ વિશે વધી ઉઠતી હકામ તેણે નથી. આ મહાસને પોતાની રાજ મેળ વડા આર વેપારી લાઇસેન્સની જરૂર પડી તેથી બીરીઆ તરફ સ્થિતિ અને એવનડેલ રાખા રસપર લાઇસેન્સ મેળ વડા મરજી કરી. લાઇસેન્સ અમલદારે તેની અરજી આપણુ રીતે કાઢી નાખી, તેથી કાઢી કાઢી પાસે તેની સામે આપીલ લાઇ જવામાં આવી. આ કેસ તા. ૧૭મીને ગુરવારે સંભળાયો હતો.

અરજદાર, વલી તેમજ વરિય મી. કાનડો વીએ મજબુત તકરાર લીધી, અને બાબુ બુલ કે જે માલુમ આ મુલકમાં જન્મ્યો છે, અને જે બીજા કોઇ મુલકને બાબુતો નથી તેને અપ્રાપ્ત રાજ મેળવવા બાદ વેપાર કરવો પડે તો લાઇસેન્સની જરૂર ના પડી હકામ તેને માલુમ લાઇસેન્સ બાદ દરેક રીતે હકાર છે. તે એવાને હરીફ થઇ પડે તેમ નથી. પોતાના બેકા સામે વેપાર કરતાં તેને ન અટકાવે નોંધ્યો. વિગેરે

લાઇસેન્સ અમલદારે બાબુબુલ કે દીકરીને લાઇસેન્સ બાદ હકાર કર્યો એ બાબતે કાત છે. બે વિચાર પુરવઠા લાઇસેન્સ અટકાવે છે. બીરીયાપર દીકરીને લાઇ લેન્સ અમામ એમ કું ધારતો નથી, વિગેરે હકામ બાદ કેસ ગુરો મનો.

કાઉન્સિલે પાંચ દસ મીનીટ એકાંતમાં બધને પોતાનો મુકાદો બાહેર કહ્યો. કાઉન્સિલરે બેનીસને ડરખાસ્ત મુકી કે બાબુલ કાઢી નાખવી. તેને કેમ મળ્યા બાદ તે વડુ મતે પાસ થઇ. સર ડેપીટ હંટર અને રેવ. હોડસને પોતાનો ખત ડરખાસ્ત વિરુદ્ધ આપ્યો હતો.

જેમણે પાંચને બાબુબુલ

"કે. એ. ડી." - મુલકની રજીસ્ટ્રાર
અ. જ. આ.

લીલીના ઉમદા વિચારો

મહુરોની હાલત

મહુરોની માંમ ઉપર સુધીયાળાઓનો કાણુ હોય છે. આ લોહાનાજી હાથમાં બધી પકડા સળધી તથા સામાજિક સ્થિતિની લગામ હોય છે. આમને આર માલ પેદા કરવો એ તેઓનું કામ હોય છે. તેઓ આ કામ કંઈ જુલમને અન્ય, અને નાખાને વચ આપવાની કે કુનીઆ નાં કુખ બાંધવાની દવાથી કરે છે એવું નથી. તેઓનો હેતુ બને તેટલો નફો લઇને તે માલ વેચવાનો એટલે કે ખુબ પકડો પેદા કરવાનો હોય છે. આમાં પશુ વળી એક બીજાને દુરીકાર રહે છે. એક સુધીવાન બીજાનાથી બને તેટલો સસ્તો માલ બનાવવાની ચીંતામાં રહ્યા કરે છે. કેમકે જેમ માલ સસ્તો પેદા કરી શકાય તેમ સસ્તો તેને વેચી શકાય. સસ્તો માલ વેચાય તેને લેણા પશુબા બાંધ થાય. માલનો ઉપકાર બાંધાનાં થાય એટલે પકડાનો વિધ પડે. માલ પેદા કરવાનાં સાધનો તે તેની વહાલી પ્રજા હોય છે. માલુસો મેળવવાપર તે નો છવ લાગી રહેલો હોય છે. તે મેળ વવાની વાકા પશુ તેનામાં હોવી નહીં. મુલાઓની બજાર તો હવે બંધ થઇ, એટલે મહુરો બજારપર તે નબર સામે છે. ધરખાર કે કામચલાવિનાના કામચ માલુસો સ્વતંત્ર હોય ત્યાં તેની નબર રહે છે. વળી તેઓને કું રાજ અપવી તે નો દર પશુ તે બીજાઓની દુરીકારપર બાંધવામાં આવે છે. આ દુરીકાર બને તેટલી તીવ્ર કરવાને બધા વગરના માલુ સોની સંખ્યા માંમ કરતાં વડુ હોય એ ખાસ કાળજી રાખવામાં આવે છે. એવું હોય તોજ માલુસોમાં વડાકાકા થાય અને રાજનો દર હલકામાં હલકો રાખી શકાય. એટલે મહુરોની હાલત એ થાય છે કે જે માલ તેઓ પેદા કરી દેય છે તેની કીમતનો જરૂરથી બે પાંચમાંક જેટલો કામ તેઓના હાથમાં આવે છે. બ્યારે બાગીનો તથા પાંચમાંક કામ તેઓ ને સાધન તરીકે વાપરનાર સુધીકારના હાથ માં રહે છે.

સરખાપણું

આદમ રમીયે (આ નામનો એક પ્રખ્યાત અરજદારની ધજ મયો છે.) પોતાના મતનો પાથી એવી માન્યતા ઉપર રચ્યો છે કે મધા માલુસો એક બીજાથી સુત્ર છે. અને પોત પોતાની પકડા સળધી સ્થિતિ બાંધવામાં, કહું પોત

પોતાના મુખપર છે. આ માન્યતા બોરી છે. આદમ રમીયે દરેક માલુસ સ્વતંત્ર હોવાનું કહે છે તેવું કાંઈ છે જ નહીં. એક રીતે કુદરતી સ્વતંત્રતા હક વગરની છે, કેમકે તેની ઉપર કાંઈ નાંખવાની માલુસની તાકાદ નથી. વળુ બ્યારે તેનો અમલ થાય છે ત્યારે બાલ પાસના સંબંધો ઉપર તેની હલનો બાંધાર રહે છે. કુંકામાં કહેવાનું કે માલુસની સ્વતંત્રતા તેની સ્થિતિ ઉપર બાંધાર રાખે છે. એટલે કહું સરખા સ્વ તંત્ર નથી. પકડાદાર વરમ દેખીતી રીતે મહુરો વરમ કરતાં વધુજ સ્વતંત્રતા બોમવે છે. આ વાત એટલી મીઠી છે કે તેને વિશિષ્ટ સમજાવવાની જરૂર રહેતી નથી. માલુસો પોતાની પકડા કાંઈ સ્થિતિ બાંધવામાં પશુ એક બીજાથી સરખા નથી. જે માલુસના તાબામાં જમીન, ખાણ, કે સખા હોય તે, અને જે માલુસની પાસે કામ કરવાને માટે જવાબલો કે વગર જંગલ વલી ૧૦ આંગળીઓ શિવાય બીજું કંઈ હોય નથી તે બેની વચ્ચે કું સરખા મળી હોઈ શકે? સ્વતંત્રતાના સરખા પશુનો બાંધાર સ્થિતિના સરખાપણા ઉપર છે. મુજશનનાં સાધનો ઉપર સર દારી બોમવનાર મહુરોની માંમ કરનાર કોની સ્થિતિ વચ્ચે તથા મહુરો ન કરે તો જુબે મરીને, એકી કરીને કે કોવા બીજા રરતાથી છુટ્ટી મળનાર મહુરો ની સ્થિતિ વચ્ચે કું સરખાપણું હોઈ શકે? પોસ્તોલ ધરીને વટેમારુ પાસે થી પકડા કાઢવાનાર કુંટાસ વચ્ચે તથા પોતાની પાસેથી પકડાની વેલી કાઢી આપનાર હથીઆર વગરના વટેમારુ વચ્ચે જેટલો ફેર છે તેટલોજ ઉપરના બે વચ્ચે છે. એટલે ઉપર કહેલી માન્યતા ઉપર ચાલ રમવું તે ખબર વગરનું કહેવાય.

વિશ્વમાનના માનવજાતના ઉસ્તાદોની નક મોટી કુદરી જે પોતાની વિશ્વવ્યવહાર ડરખાસ્ત માલુ અકવાલીઆમાં ડરખાસ્ત આ વેલ હતી તેના એક મેંબર મી. માર્કે મધા માંમવારે શીનીકસની મુલાકાત લીધી હતી, અને સંસ્થાનની રહેણી તેના હેતુઓ તેના કામ વિગેરે માટે પોતાનો સંપુરણ સતેલે બહેર કર્યો હતો. આ મહુરને દીકરીવાતની મુલાકાત પહેલીબાર થઇ હતી, અને લીધે આ મુલાકાત પોતાને ખાસ કાળજી રહેલો એવો તેણે જાણિ માલુસો હતો. પોતે પ્રખ્યાત બધા બ્યારેજ, બાંધણામાં દીકરીની બોલખા બુને ન વચરવા ધરાશે કર્યો છે.

ઐતિહાસીક કાવ્ય

અમારા કાવ્યમાં એક ઐતિહાસીક કાવ્ય
કાવ્ય છે. ઇતિહાસનો એ અરથ કાવ્ય
કાવ્ય છે તેવા રૂપમાં હોઈને ઇતિહાસ નથી
કાવ્યમાં, બાવી અમારી માન્યતા છે. તે
આ કાવ્યની શિદ્ધ કાવ્ય છે. કાવ્યની
મોટી મોટી પાઠશાળાઓના ઉત્પાદો
શીખેલા છે અને શીખવે છે તેવા ઇતિ
હાસનું તારણ અમને તો એટલું લાગે
છે કે અમુક વખતે આ રાજ્ય કે આ
પ્રજાએ અમુક સાલમાં આટલાં મોટાં
લડાઈ કર્યાં કર્યાં, આટલો સંકાર કર્યો,
આટલી સમૃદ્ધિ ઓળવી અને નામના કાઢી
અથવા પોતાને કે પ્રજાને આ દુનિયાનું
સુખ ફેવી રીતે અમુક અને મળે તેની
નોંધ લેવામાં તરફથી આ મારવા; ત્યારે
અમે નીચે ઉતારીએ છીએ તે કાવ્યરૂપે
કાવ્યવાદા ઇતિહાસનો હેતુ ખરી સાદાઈ,
કુદરતનો મહીમા, મોટા વસ્તુનો ત્યાગ,
નીતિનો નમુનો, તથા આત્માની ઉન્નતિ
નું દર્શન છે. વળી તે કાવ્યના પ્રેરક
સ્રોત કે ઉત્પત્તિ કેવળ એક નિઃશાળીઆ
ઓળખણી નથી બેસી રહેતા. પરંતુ
કહેર કે આમડના તવનર કે જરીવ અને
પુરુષ કે સ્ત્રી કાલ રાત્રીને સમયે ચંદ્ર
માની અજવાળી રાત્રે શરીરોના ચોક્કમાં
મરણી અથવા રાસડાડારા ગાય છે. આ
કાવ્ય નીચે સુખ્ય છે—

(રાત—પ્રનમ આદિ)

માને પાટણપુરમાં મરણી ગુલરનો ધણીરે,
સાચો સખળો પેલો સોહાઈ સીદરાજ,
જેની કીર્તી બાપી રહી આ જગમાં

ધણીરે—૧

તેણે સોહા કાળે વાવ કુવા બંધાવીઆરે,
મોટા માન સરોવર દેવળ મર્ધ વિજાળ,
પેલી સર્વ પ્રજાને સખ સર્વ

નમાવીઆરે—૨

તેણે પાટણ પાસે એક સરોવર આદ્યરે,
એકે ખાડા ત્યાં તો માળવી ઓડણ અનેક,
નામે ઓડણ મોટા માથે લખ

ધણીરે—૩

પાલે વડની ડાલે કુલે બાળક પારણેરે
માટી લેતા જસમા કુલાવે નીચ બાળ,
વળતાં મુખ્ય પેળી બધા કુવરને

વારણેરે—૪

સાદે વેલે ફરતા રાજાએ દેખી પરીરે,
ભલે રૂપાળી રંગીલી પરમ ચતુર,
પાસે જામને રાજ કહેલે સખ યુ

સુદરીરે—૫

‘માટી સારવાને આડેખન કાલા કરી નથીરે,
પાલે બેસીને યુ રીઝવ તાર પાળ,

બીજા ઓડણે છે કામ કરે તારી
વતીરે.’—૧

જસમા કહેલે ‘રાજા કામ કરી ખાણું મનેરે,
મુજને બેસી રહેતાં વાપે બન્ને રોમ,
મારા નવરા કલામ બેઠે નવ નીકે

કરીરે.’—૭

‘જસમા જ મલમાં વસવાને યુ સરજ નથીરે,
મારા નમર તણે યુ બાવીને બે નોક,
પાટણપુરની શોળા કુ યુજને યુ કહુ

કરીરે.’—૮

‘નમરે બાધારી શેરી ને જામી મેડીઓરે,
તેમાં માથુસ આડે માથાનો નહીં મામ,
બધે ઉનાળે ઉભરાતી દેખ

મીડીઓરે.’—૯

‘જસમા માથુસ બહુ દેખીને યુ પેલી બનેરે,
તારા લલકા મનમાં લેલે કલકા પાટ,
ન કલે આખરની ખીસખોલી સાકર

સ્વાદનેરે.’—૧૦

‘રાજા મેલાં મન માથુસનાં મેલાં કહેરનારે,
મેલી મલીઓમાં બહુ મારેલે કુર્ગેધ,
મેલાં કહેર તણાં છવો તે છવે

એરમરે.’—૧૧

‘જસમા રાજના દરવાજાં તે દીકા નથીરે,
તેમાં બાજ બગીચા ખીલે કુલ ગુલાબ,
મોટા હોળ કુવારા કહે આવે

જેસધીરે.’—૧૨

‘રાજા જામળ આમળ બાજ બગીચા બુળછેરે,
જેવે સુરજ આમળ તારાને ચળકાટ,
મારા જામળની મોળે તો મેધે મુલ

છેરે.’—૧૩

‘જસમા જ મલની વાતો યુ બાજ પીસારકેરે
મોટાં નરખાં ને સારંગી કરા સુર,
માવન સુલવાને કાલે યુ મહેલ

રધારકેરે.’—૧૪

‘રાજા નવ રીઝુ સારંગી કરા સુરથીરે,
મેલાં મેલ બધીયા દેખા છે મુજ કાન,
વાતો કામલના ટીકાની તો કહેતી

નથીરે.’—૧૫

‘ઓડણ બાવો તો ઉતાર મેડી માળાએરે,
રહેલો મિત્ર સહોદર સર્વ સખધી સાથ,
તમને મિત્ર જનો માનીને નિઃશીન

પાળશુરે.’—૧૬

‘મારે ઓડણને ઉતરવા બેઠેલો કુપડીરે,
મેડી માથે ચડતાં મુજને આવે ફેર,
પડતાં પમ બાજે ને કામા મધ જામ

કુપડીરે.’—૧૭

‘ઓડણ બાવો તો પીરસાણુ મેલા સુરમરે,
મુલે કાપી મેલા સુરમરપતિને હાર,
તેને દેખીને હરખાતો ઓડણ

કેરમરે.’—૧૮

‘મારે ઓડણને તો વાણુ બેઠેલો મેં સનારે,
રાજા યુ છે મારે લલ કાપીનું કામ,

હાં ને દુધ મળેતાં મારે સુરી

બેંસનારે.’—૧૯

‘ઓડણ માગી જ્યોતે આજા સાણુ ઓડણરે
કીરા માણેક મોતી સોનાના બહાર,
બાવી કંચન વરણી કામપર લાગે

ધણીરે.’—૨૦

‘અમલ ટકશે આજાં સાણુ તો હાડી જશેરે,
નાખું બાલ મથોલી મંડી કહે કાર,
પહેરું કુલ તણી માળા તો પરણે

રીઝરે.’—૨૧

‘જસમા કહે યુ મુજને કેવો છે તારો પતિરે
તારા જેવી સમજુ નારી જોને ધેર,
એના જેવો મુખીએ આ જગમાં બીજો

નથીરે.’—૨૨

‘પેલો કેડ કહીને કામ માથે પતિરે,
જેના મોળાબામાં બહેલે છે બહુ કુલ,
જેની કોલાળીના બાધી પરતી

કુખતીરે.’—૨૩

‘જોને કામ કરતાં જો ન્યાયે તારા અણીરે,
એના મનમાં તારો પુરો નહીં વિશ્વાસ,
તારી જુઝ ન બધે જસમા જો તારો

ધણીરે.’—૨૪

રાજા સાચાને અલ લેલ નથી સંસારમારે,
મારા પાંતને મારો સંપુરણુ વિશ્વાસ,
કુ તો અન્ન જોને બાધ મણી રહુ

કારમારે.’—૨૫

‘જસમા રાજા ને રાજાને કુ તામે કરેરે,
મોટા મહારથી પણુ ન બાપે સામે મોલ,
તારા આમળ કુ નવ અમલ ચલાવવા

આદરે.’—૨૬

‘રાજા કાયા ને માથા પર બળ નૂપતુ વસ્તુરે
પ્રભુએ છવ ધર્મે છે લુહો કાયા માથ,
ભારે જુપતણુ પણુ તે પર ન ચાલે

કશુરે.’—૨૭

‘જસમા કહતા તારી દેખી વિરમમ કાવ છેરે,
આવા કંપતીને પણુ બાખર હોલ વિચેલ,
મિથ્યા આ જગના સુખ માટે મન

મુંકાવ છેરે.’—૨૮

‘રાજા કોલ ન બધે કામે મારે યુ પસેરે,
એવી અલપ છાંદમી માણે આ સહુ લોક,
હડી રહેણી સુખ પરચોટ પુરણ

આપસેરે.’—૨૯

‘એવું કહીને જસમા ટોપલી લખ પાછી ફરીરે
રાખે લીધા વળતી પાટણુ કરે પંચ,
લખ છે જસમાના પાંતપાંતની જોને

આતરીરે.’—૩૦

ડરખન કેવો રોડવાળા લલમીનારામજીના
મંદીરના સેક્રેટરી મી. અમલતીદીનના આ
તા. ૧૨ મીએ ગુજરી ગયાં છે જેના આત્માના
કલ્યાણુ અરથે આ અમલતીદીન તરફથી
કુદરતવેલી આતેના પોતાના રહેઠાણ પર
અરુપુરજીની કમલસવવામાં અમલીકરી

બાણુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી

તેમણે બાણુના કામને જીવન આપ્યું

(અથા બંધની માણુ)

શ્રીકૃત બેનરજી કૌશલ્યની કલ્યાણકર્તા તારા રૂપ છે. કૌશલ્યની સહુથી પહેલી બેઠક વખતે તેમનાથી હાજર રહેવાનું બની શક્યું નહોતું, બાણુ તે શિવાયની કૌશલ્યની બધી બેઠકો વખતે તેમણે હાજરી આપેલ છે. વરસો વરસ તેમને એકાદ દરાવની હરખાસ્ત કરવાનું માન આપવામાં આવ્યું છે, અને કેટલીક વાર તેમણે એક કરતાં વધારે દરાવ રજુ કર્યો છે. કૌશલ્યની સભામાં જે હજારો માણસોની મેદની મળે છે તેનું આકર પણ કરનાર મુખ્ય મીજ તે બાણુ સુરેન્દ્રનાથનું બાણુ હોય છે. કૌશલ્યના તખ્તા ઉપરથી તેમણે કરેલ બાણુઓની અસરથી કેમકે વાર બહુ ખ્યાન ખેતનારાં પર જુઓ આપેલ છે. પાંચમી બેઠકો વખતે તેમણે પકસા એકાદ કરવાની જરૂર વિષે જે જુસ્સાદાર બાણુ કરેલું તેથી કરવા પારિલા ઉપરાણુમાં રૂ. ૬૦,૦૦૦ની રકમ અસરેલ. પાંચમી કૌશલ્યમાં એક દરાવ પાસા સભાઓમાં સુધારા કરાવવા સંબંધમાં વિલાયત ડેપુટીકમ મેકલસવા થયો હતો. આ ડેપુટીકમમાં બાણુ સુરેન્દ્રનાથનીમાયા હતા. તેમણે વિલાયત બંધ પછી અમલની મીટીંગમાં બાણુઓ કર્યાં હતાં, અને બધે ઠેકાણે અખત સરસ અસર પેદા કરી હતી. તેમની છટાદાર બાણુ કરવાની જાણી બધા અંગ્રેજોએ બારે તારીફ કરી છે. એક વિલાયત અંગ્રેજે કહેલા શબ્દોનો ઉતારો અંગ્રેજે આપીશું. "પાલમિટમાં બિરાજતા મેંબરોને અને અનુભવિઓને બાણુના બાણુમાં બધું એવું માણુમ પડ્યું હતું કે જે પ્રખ્યાત વિશ્વમ પીટની કોર મરજના, કૌશલ્યની ચતુરાઈ, બરકાત સવળ પ્રજાતિ, અને શેરીકનની સચેટ કટાક્ષ કરવાની શક્તિ, એટલી બાબતોની માદ આપણું હતું." બાણુ કૌશલ્ય અરાધ ત્યારે બાણુનાં વિલાયતનાં કામ વિષે બોલતાં પ્રમુખપદેથી સર શ્રીશંકરજી મહેતાએ બાણુનું હતું કે "મી. હયમને તેનાં કામમાં મદદ કરનાર જેવી તેવી શક્તિવાળા માણુસ નથી. તે મી. સુરેન્દ્રનાથ હતા, જેમની અતુલ વક્તવ્ય શક્તિને આપણે આજ્ઞા સીમા છીએ. તેમણે વિલાયતના લોકો આમળા દુનિયારે જક કરી નાખે એવી જાણ અને

જુસ્સાથી પોતાના દેશી બાણુઓને કેમ રજુ કર્યો હતો." ૧૮૯૫માં પુના ખાતે ૧૧મી કૌશલ્ય મળી ત્યારે બાણુ સુરેન્દ્રને પ્રમુખપદ આપીને તેમની પછી સેવાઓની પીછાન કરવામાં આવી હતી. તે વખતે અંદર અંદરનો કામસ ચાલતો હતો પણ બાણુએ કાંઈ અતિ આવવા ન દેતાં કૌશલ્યનું વડાણ આમળા કારણ હતું. તેમણે જે બાણુ પ્રમુખપદેથી આપ્યું હતું તેની તારીફ માટે ('ઇન્ડિયન નેશન ઓફરસ'ના લેખક કહે છે કે) આપણી પાસે બેઠકોએ તેવા શબ્દો નથી. તે બરાબર મજા કલાક સુધી ચાલુ રહ્યું હતું, અને તેવડાં મોટાં બાણુમાં તેમને એક વાર પણ પોતાની લખેલી નોંધમાં બેઠકની જરૂર પડી નહોતી. હરોતાઓ બધો સમય સ્વપ્ન બની રહ્યો હતા. એમણે તે સંબંધુ છે તેઓ બાણુએ છે કે તે કાળી પ્રભાવ અને બળ દાખવતું હોય એમ માન્યું હતું, અને આવી તારીફ બેઠક તેને બાણુની. ૧૯૦૨ની સાલમાં અમદાવાદ ખાતે બાણુને બીજીવાર કૌશલ્યનું પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. આ વખતનું તેમનું બાણુ પણ કુશળતાને નમુનો હતું. બંને તે વાંચ્યા વગર તેની કિંમતનો ખ્યાલ આવી શકે તેમ નથી.

ખંજાળાના કામનાથી બાણુની રાજદારી કારતિનું એક માદમાર પ્રકરણ શરૂ થાય છે. જે કાવલની સામે મોરચો બાંધવામાં તેમણે બાણુવાની લીધેલી. તેઓ આ સંબંધમાં આખા ખંજાળામાં મુખ્યા, અને ઉપરા ઉપર મીટીંગમાં માત્રબાણી અંદર બાણુઓ કર્યાં. આ સ્થળે કહેવું બેઠકોએ કે બાણુ ઉચ્છેદમાં નેટલું અસર કારક બાણુ કરે છે, લગભગ તેટલુંજ અસરકારક તેઓ ખંજાળી બાણુમાં પણ કરી શકે છે. બ્યારે મીટીંગના દરાવો રૂપી પ્રોટેસ્ટ નીચુંજ મચે ત્યારે તેમણે બેલકોટનો વાવડો હરકાળ્યો, અને ખંજાળાને આરેખણે તેનો ડોકો વમકાળ્યો. કહેવાની જરૂર નથી કે કેટલાક નેતાઓની પેટે બાણુ સુરેન્દ્રનાથ બેલકોટને સ્વદેશીથી અલગ નથી ગણતા, પણ તે બંનેને એકજ, એક સીકાની બે બાણુઓ પેટે મળે છે.

તેમણે કેમ દિલના કામ અરથે વિલાયતની એક કરતાં વધારે વાર સંકર કરેલ છે. શાસકમાં સુધારો કરવાનાં કામ માટે તેઓ અંગ્રેજો તે વિષે ઉપર કહેવાઈ ગયું. ત્યાર પછી જેમની કમીજન આમળા રજુઆતો કરવા માટે ૧૮૯૭માં અંગ્રેજો.

હીંદી સવાલોના તેમના અનુષ્ઠાન માટે તેમની જુખાનીની બહુ તારીફ થઈ છે. આ મુખ્ય કામ ઉપરાંત તેમણે વિલાયતની પછી મીટીંગમાં બાણુઓ આપ્યાં હતાં, અને એ રીતે પોતાની તથા પોતાના દેશની ખ્યાતિમાં વધારો કર્યો હતો. તેમની વિલાયતની ઉભી મુશ્કાલત સહેન શાહવાના બાણુઓની કાનહરન્સ સંબંધમાં હતી, જે વિષે બાણુ ઉપરોક્ત થઈ ગયો છે. [અંતર.

હીંદીમાં દુકાળનો આમલો

ગુજરાત અંબોર કલ્યાણ

દિલ્હી હરખારખર અસર

તા. ૨૨મીના રોજ તારમાં બાણુવવામાં આવે છે કે સીમલાની સ્થિતિ વધારે બાણુ બનક છે. પણ રજપુતાના, ગુજરાત, અને પંજાબનો પછોખરો સામ હતું અંબોર મામલામાં છે. દિલ્હીમાં હજુ વરસાદ નથી. હરખાર સંબંધમાં જે હરકરી કવાવતો થનારી હતી તે માંડી વાળવાની જરૂર હોયે હોયે વધારે બાણુની ગળ છે.

તા. ૧૮મીના તારમાં બાણુવવામાં આવે છે કે આખા અને અંગ્રેજોના બેટીઆ પ્રાંતમાં બધે સારા વરસાદ થવાના બજારો ફરી વળ્યા છે.

તા. ૨૩મીના રોજમાં બાણુવવામાં આવે છે કે દુકાળને લીધે દિલ્હી હરખાર સંબંધમાં જે હરકરી કવાવતો કરવામાં આવનાર હતી તે માંડી વાળવાના દરાવ કરવામાં આવ્યો છે.

બેટીઆ પ્રાંતમાં સારો વરસાદ પડી રહ્યો છે.

દિલ્હી હરખારમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના બાણુના પ્રતિનિધિ તરીકે હાજર થવા કેપ ટાઉનના "કેપ ટાઉન" પત્રના અધિપતિ ડૉ. મેટલેન્ડ પારકને વડી સરકારે આમંત્રણ કર્યું છે, જે સ્વીકારી ડૉ. પારક તા. ૨૩મીએ કેપટાઉનથી હંગકાંડ બવા ઉપડ્યા છે.

તા. ૨૪મીના સીમલાના તાર ઉપરથી બાણુવવામાં આવે છે કે દિલ્હી ખાતે ઉભા મજા દિવસમાં એક હુમ વરસાદ થયો છે; પણ વરસાદનીરૂપ સાધારણ રીતે બલાંક મજા બાણુ છે.

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન

ચાને

એ મિત્રોનો સંવાદ

[અપનાર : એક દોહી]

(અમા અધ્યક્ષી માણુ)

ઉદ્ઘાટન—(૧) આવવાની સમયક.

સ્થિતિ અનુસાર અતિથિ વરમનું કે પેલા વરમનું રીટીમરનું બાકું ખરવાય નહીં. અને કેટલી મુશ્કેલીતની તો વાત જ બધા દો. સભ્યને જેટલે દરજ્જે સચવાવી જોઈએ તેટલે દરજ્જે સચવાતી નથી. મેંદાની માફક બધા ઉદારજોને સાથે જોધાવું પડે છે. દીકા પાણીની પાત્રાત એ તો શ્રીમંત હોય તેને પાલવે. સભ્યને સવાલ તો શ્રીમંત અને રહેને માટે જોઈસરવો છે.

(૨) ખરવાતો વધારો.

અહિંમાં પાંચ દસ પવન મહાને કમાતા હોઈએ. કુતરા દુરથી રળીમામણા તેમ દેશમાં રહેલા પછસાની આજ્ઞા રાખતા હોય. તેમાં અને સંસાર ચાલતો હોય તો પેની બચવાની આજ્ઞા તો શું? પણ એ પાછું દેશ જવું પડે તો રીટીમરની નોશીનાં સાંભા પડે.

(૩) એક જાતની નજર કેદ.

અત્રે અહીંને માટે દેશના જેવી ફરવા હરવાની સમયક નથી. સગા સંબંધીનો મેળાપ થતો નથી. જેથી જીવ ગુજાય છે.

(૪) પ્રજા ઉત્પત્તિ.

પ્રસવનો સમય જળવવામાં આ દેશ પ્રતિગુણ છે. વસેલી અહીંના પ્રમાણમાં મારા મત પ્રમાણે કાંઈક વધુ પ્રમાણ નીપજે છે, જે બેદરકારી અને જોડતી આવજતની ન્યુનતાને લીધે છે. ઉત્પન્ન થયેલી પ્રજાને ફેળવણી લેવાનું પ્રવૃત્તિ સાધન નથી, જે કે નાતાલમાં તો ભાગ્યુ મુટકુ છે. પણ દરજ્જાવાલ અને કેપમાં તો સમુગ્રજીવ નથી. કારણ એવું પણ છે કે બચ્ચાની પુરતી સંખ્યા નથી. સોજત તેવી અસર. બચ્ચાપણી આ દેશનો વા સાથે છે. તે મારા મત પર માણે કેટલેક દરજ્જે ઉગાઉ જનાવે છે.

(૫) અકરમાત.

અમામાં કમનસીબે કાંઈ અકરમાત લાગ્યો હોય જેવો કે માંદગી, તો કાંઈ સંભાળ લેનાર હોય નહીં. થોડો સંભાળવો કે આકરી કરવી? થોડો જોડો

ખાલસે પડ્યા હોઈએ તો ખરમ કાચી અલાવનો એ સવાલ પ્રથમ ખડો થાય. બહાર કાઢતા હોઈ પેલી જાય. સંસારી સુખ લેવા જતાં ઉપર પ્રમાણે કુખના કુતરા હસા થાય. વિષેર નાની મોટી પણી દલીલ છે. પણ હાલ તુરત તમારા સમાધાન મટે ઉપલી પુરતી છે.

રોડ—આજ તો સમાજમનો ઠીક સાલ મપે. મને સ્વપ્ને પણ એવો ખ્યાલ ન હતો કે તમે આ દેશમાં પર સંસારની વિરુદ્ધ છો. પણ તમારા વિચાર જીવ બરેલા અને એક તરફી છે. સામાન્ય ઉત્પત્તિના વિચાર કોરે મુશ્કેલી જણાય છે. સુધરેલા પણ જુના વિચારને વળગી રહે નારા છો. જે તમને તમારી વાતમાં અનુમોદન આપીએ તો અત્રેના સંસારી કો તો મારાજ સમજવા.

ઉદ્ઘાટન—ના, મારું કહેવાનું એમ નથી કે અત્રેના સંસારી દીવાના છે. પણ જેમને સાધન છે, અને લક્ષ્ય બાંધ કુળ છે, એટલે બેઠી આવક છે તેને માટે સલાહ કરવું છે. પણ મારું જેવા માટે નહીં.

મતોરના—તમારા જેવા વિચારના બધા પુરોષો હોય તો જુનીમાં ચલે કેમ? વહેલા જન્મ્યા હોત તો કે દીવજનારામ સરણ થયા હોત. રાહનાં આલ્લાં તે કાંઈ રાહમાં રહેતાં હશે? આમ તે પરદેશમાં આર્થવિરતની હીતો સચવાતી હશે? એ વરસ રહ્યા ન રહ્યા એટલે આતો દેશ અડધી કમાણી રીટીમરવાળાને લેરવવી. નજર કેદ તો વરતી વધતી નથી તેને લીધે છે. આજે તમે બોલાવો. પછી મનહરરામ બોલાવે. હવે પણ પર સુખ મમાં. વળી પછી ચાર એ પ્રમાણે વરતી વધતી જાય અને બધું કુખ ટળી જાય. પણ તમારામાં દીક્ષિત ક્યાં છે? મારી જે સલાહ માનતા હો તો દેશજીને બોલાવી લેવું સારું છે.

રોડ—તમારી જાણીનો મત પણ તમારી વિરુદ્ધ છે.

ઉદ્ઘાટન—મેંદાના બાક મહીછોડ. એમાં શું વળ્યું? અમારા સવાલના જવાબ આપો?

રોડ—ધીરા બાપુ ધીરા! તેજ ચાય છે.

(૧) આવવાની અમયક હમણાં તમને સાથે છે ખરી, પણ આવજા વધુ થતી રહે તો રીટીમરવાળા પોતાની કમાણીની ખાતર અહીં માટે બોલાવવી જગ્યાની સમયક કરી આપે એમ છે. હાલમાં પહેલું થાય છે. અને મનો કે ન થતી

હોય તો આપણી ફરજ છે કે જનતી કોસેક કરી આપણા આઈજોને સમયક કરી આપવી.

(૨) ખરવાનો વધારો કરકસરનો સદ યજ્ઞ થીપવે છે. સુખ અને કુખનું જોડું છે. તેમજ આવક અને ખર્ચ સાથે છે.

(૩) પ્રજા ઉત્પત્તિની બાબતમાં વસ્તી વધતી જાય તેમ તેમ દેશ જાતની જાનુજીતા થતી જાય. જમ્યા ઉપર અ કુશ રાખવાની તેના માન્યાપની ફરજ છે. એટલે સોજત જેવી અસર થવાનો સંભાવ નથી. આપ જણો છો કે ઉદારના પ્રમથના સાથી અને શિક્ષક તેના માન્યા છે. અને તેથી તેમની ફરજ બધા કરવા જાણે છે. જમ્યાને ફેળવવા માળાપની પહેલી અને અમતની ફરજ છે. જારી કરકારી મદદ પણ નિલાળ માટે મળે છે. છતાં માનો કે ન મળે. તોપણ શું થયું? સાત પાંચની લાકડી ને એકનો બોજ. આપણે થોડે દુઃખ જીવું કરી વખત બાવે નિલાળની સમયક કરી કરીએ છીએ. એ તો પહેલું કાંઈ સદન કરીએ તો પાછળ થી રાહત પણ પામીએ.

(૪) અકરમાત જન્મને કાંઈ જીતી સકયું નથી. અને યકશે પણ નહીં. દેશ અને પરદેશ બધે હોય છે. જેવી દેશમાં સમયક થાય છે, તેવીજ અત્રે, બંદે વધારે સમયક થાય છે. પછસાની તંગી પડે તો ઉછીના તેમ બ્યાજના સહે સાધથી મળી સકે છે. દેશમાં વસ રહીયા મેળવતાં સાંભા પડે છે. જ્યારે અત્રે દસ પાંચ સહેલાઈથી મળી સકે છે. એ બધીદારી તો ચોરજ છે.

ઉપલા રીટીમા ઉપરાંત મળ્યા લાભ પણ સમાધા છે.

(૧) તમને ખબર તો હશે કે આ દેશમાં બચિચાર વિરોધ થાય છે. તેનું કારણ તમારા જેવા વિચારના છે. તે અને પર સંસાર ચાલવાથી બધું અંજો દુર થાય છે.

(૨) મન બચ રહે નહીં. કાંઈ અને પ્રકૃષ્ટીત થાય. વારે થકીએ સુખ અને કુખમાં જામ લેનાર થીવ પાસે ને પાસે રહે.

(૩) કાંઈક દરજ્જે પાંચેક વલણ પણ સચવાય.

(૪) રવજીતાનાં નીચમપર આપણને ધણાં મહેલ્યાં મરાય છે તે દુર થાય.

(૫) લાખો પાંચેક પસંદગી જનાનો ખારોપ દુર થાય. તેમજ કરકસરીના પચાનો દબે પણ નાહાય થાય.

મનહરરામ ! તમને શું બાલે છે ?
મનહરરામ—થયેલી વાતચીત ઉપર વિચાર કરતાં મને તો લાગે છે કે આ દેશમાં પર સંસાર ચલાવવો વધાર્યું છે. તેમ કાંઈ જાતનો વાંધો આવે એમ પણ જણાયું નથી. છતાં સહેજ વિનંતો વીચાર કરવો જરૂરી છે.

સમજાવ સંજોગના પાંચ વામવાનો વખત થઈ ગયો. મનોરથ આ લાભો, સરવે એ સાથે પીધી. મી. હેલ્થકેરે કહેને મનહરરામ માટે નોકરી જોગી કાઢવા બલામણુ કરી અને મને મીત્રો રજા લઈ ફરજ તરફ રવાના થયા.

[અધુરું.]

પાપનું નિહાન

(ચપા અંકથી ચાલુ)

(વિદ્વાન મથકર આમળ માલતા લખે છે કે) હું મોરડોની અંદર શીખાળામાં આદલાઈ મહેલ આમળ થઈ ધણી વખત પસાર થઈ છું, ત્યાં હું કેટલાક યુવાનો ને લશ્કરી પેશાકમાં સજ્જ મળેલા અને નવીન શૈલની બાંદુક ખંભા ઉપર મુકી આમળી તેમ આંટા મારતાં જોઈ છું. હું તેમને નજરે નજરે જ્યારે જ્યારે જોઈ લારે લારે તેઓ પોતાની પીઠ ફેરવી નાખે છે. મારા અંતઃકરણમાં ઉપર મુજબના વીચારો તાજા થઈ આવે છે. મોરડો સહેરની અંદર હજી બાળકનીજ મજૂરીમાં લેખાય એવા હમરો છે. હમરોએ એક લાંબા જેવી સ્થિતિએ ઉતારી પાડવામાં આવ્યા હોય છે, અને હાથમાં પ્રાણપાતક શસ્ત્રો પકડાવી દીધાં હોય છે. આખી દુનિયામાં આવા કારોડે મનુષ્યો હશે. સરકારે આવા ચાસાક અને મજબૂત યુવાનોને લાંચ આપી હોય છે. તેમને અતીતિએ ઉતારી પાડી ખરાબ કરી નાંખ્યા હોય છે, અને એમની મદદથી સરકાર લોકોપર રાજ્ય ચલાવે છે. આ અભ્યંત્ર ગ્રામ સંપન્નવતાર છે. દુર મુશી અને બાળક મનુષ્યો આ હમાયેલા યુવાનોની મદદથી સુંદર મહેલોના માલિક બની બેઠા હોય છે, તેવીજ મદદ વડે કંબોળ મજૂર વરગની મહેનતથી ઉપજાવેલા પાકાના તેઓ ઠેક બની બેઠા હોય છે. વધુ માતકી તો એટલાજ માટે છે કે પોતાની મનોવાંછના પુરી કરવા તેઓએ (સરકારે) આ સાથે અને માથાથી ખાતા કરજવાળા યુવાનોને પણ એવા બનાવી

દીધા છે. બે શીખાને પોતાની મીલકત તો પોતેજ જમાવ કરે તો તે આટલું બહુ અપહીનીમાન ન બન્યાત. પરંતુ પોતે લુટેલી લુટનો જમાવ કરવા, તેઓએ જે માણસોને હુંદવા હોય છે તેનોજ ઉપયોગ કરે છે. આ પ્રમાણે કરવાથી તેઓ પોતાના આત્માને અપીઝતિએ પહોંચાડે છે. આ પ્રમાણે કામદાર-સેલજરોજ પોતાના ભાઈ મજૂર વરગપર બળા રહાર વાપરે છે, કારણ કે મનુષ્યને કતલ કરવાના હથીઆરનાં રૂપમાં ફેરવી નાંખવાની વચર વીચારેલી રીતની દલાલી છે. સરકારે આવા મનુષ્યને સેલજર તરીકે ખરીદી લીધેલા અથવા બાંડે રાખેલા હોવાથી આવી રીતનું અનુકરણ કરવા તેમને તાબે થવાની ફરજ પડે છે.

મકરણુ ફડું

પરંતુ બે આ પ્રમાણે સ્થિતિ છે તો આપણને સ્વાભાવીક પ્રશ્ન થાય છે કે મનુષ્યો સેલજર તારે શા માટે બને છે? તેઓના પીતા આ પ્રમાણે કરવાની શા માટે તેમને રજા આપે છે? જ્યારે તેઓ લશ્કરી સત્તાની અધમતા વ જોઈ શકતા હોય અને તેમાં દાખલ થતા હોય તો તો કામ વધુ કહેવાપણું રહેતું નથી. પરંતુ હવે તેઓ ખુદથી રીતે તેમથી શું પરિણામ આવે છે તે જોઈ શકે છે, છતાં સામારે આ ક્યાકને તેઓ તાબે થાય છે?

આ પ્રમાણે તેઓ એટલા સાદ કરે છે કે તેઓ લશ્કરી નોકરીને ઉપયોગીજ નહીં પરંતુ એક વખાણવા યોગ્ય અને સુંદર ધંધા તરીકે મણે છે. એ ધંધાને તેઓ વખાણવા યોગ્ય એટલા માટે મણે છે કે તેમના બચપણથી તેમને એ ધંધા સરસ અને જીતમ છે, એમ શીખવવામાં આવ્યું હોય છે, અને હાલનાં ચોડાક વરસોમાં તો એ કેળવણીને અભ્યંત્ર પરી શ્રમ થઈ જાળવી રાખવામાં આવી છે. લશ્કરી સત્તાની હકયાતી બળવી રાજ વામાં આવી છે, તેનું પ્રથમ કારણ એજ છે કે લશ્કરી સત્તાની અધમતાને દાંડી દઈ યુવાનોને શીખવવામાં આવે છે કે લશ્કરી કેળવણી એ પાકાચરણ રહીત છે એટલુંજ નહીં પરંતુ એ ધંધા અભ્યંત્ર જીતમ, સર્વોત્તમ, અને શોર્વથી ભરપૂર છે. આથી આ મનુષ્ય જાતિની કંબોળ સ્થિતિ નું કારણ આપણને ઉપરથી દેખાય છે તેથી પણ વધુ ઉડાણમાં ઉતરેલું હોય છે. પ્રથમ આપણે જોયું કે જમીનદારો એ જમીન છુટીને તેના માલિક થઈ પડ્યા છે, મીલકત બોલો મજૂરી કરવાનાં હથીઆરોનાં માલિક સામારે હોવા

જોઈએ અને મજૂરી નહીં? આના જવાબ માં આપણને ખબર પડી આવશે કે આવી સ્થિતિની હકયાતી મુખ્ય કારણુ લશ્કરી સત્તા છે, કે જે જમીનદારોની જમીનના કબજાનું રક્ષણ કરે છે. મીલકતોનાજ ઉપયોગને વારકે મજૂર વરગ પાસેથી ફોર ઉધરાવે છે અને કારખાનાં, મીલો વગેરેના શીપત માલિકોની મીલકતનું સારક્ષણ કરે છે. કામદાર વરગ કે જેની સરવ જરૂરીઆતોને છીનવી લેવામાં આવી હોય છે, તેજ વરગના મજૂરોએ (લશ્કર માં જોડાએલા) સામારે પોતાનાજ જાતી બાઇબો પર જુલમ મુજારવો જોઈએ? એનું કારણુ એટલુંજ છે કે એ બાંહે રાખેલા મનુષ્યોને એવી કેળવણી આપવામાં આવી હોય છે કે તેમનામાં મજૂર બચ્ચાનો અંક પણ રહેતો નથી, અને પોતાના ઉપરી અમલદારના હાથમાં એક અંત પુતળા જેવો બની રહે છે.

વળી આપણને પ્રશ્ન થઈ આવે છે કે લશ્કરી કેળવણીમાં આટલી આટલી કુદરતા સમાએલી છે છતાં સામારે માણસોએ તે બંધવા છતાં તેમાં સેલજર તરીકે કામલ થવું જોઈએ? એના જવાબ માં આપણને એમ સમજાઈ આવે છે કે લશ્કરી ધંધા એ બલાત રાજ્ય, સર્વોત્તમ, અને શોર્વથી ભરપૂર છે એવું ફક્ત સેલજરોનેજ નહીં પરંતુ સામાન્ય રીતે મનુષ્ય જાતિને સમજાવવામાં આવ્યું છે. આ કુદરતાનું ઉપયોગી કારણુ એજ છે કે આ મુજબનું શિક્ષણ આપી મનુષ્ય જાતિને શીખવવામાં આવ્યું છે, અને એજ શિક્ષણના પરીણામમાં ખરીયાઈ, અજ્ઞતા, ખુલ્લસ, અમલ, અને ખુનો એ બધાની હસ્તી છે.

[અધુરું.]

વીક્ટોરીઆ વેસ્ટમાં મી. સાવરે પોતાની રાજ્યનીતિ વિષે બાંધણુ આપતાં કહ્યું હતું ૧:— આ દેશમાં મોરા લોકોની ઉન્નતિ તોજ થવાની કે જે તેઓ મજબૂતતા કામને એટલી અમલતા આવે છે તેટલીજ મહેનતના કામને આપતાં શીખે. ડચ લોકો સાહેબી ભોમવતાના ખ્યાલમાં ફીજ પાંછે તે પ્રભાને હાની કરતા છે. તેઓના પુરવળે યુવાઓના ધણી હતા, અને તે ખરાસ હજી પણ તેઓમાં જોવામાં આવે છે. બર્મીના મોરા લોકો મુરોપના મોરા જોની જેમ પ્રભ સત્તાક રાજ્ય તારેજ ભોમવી કહ્યું કે જ્યારે તેઓ એજ કરતાં હાથવડે કામ કરતાં વધુ શીખે.

ખેતોના ધંધાની શરેષ્ઠતા

દરેક સાધારણ સા. આ. નેલનકારદારીની એક સામાન્ય આચળ ખુદશા મેદાનમાં મુનિષન પ્રધાન મંડલવાળા જનરલ હેર એને કાલમાં બાપલ આપ્યું હતું. તેમાં ખેતી તથા અંચ મહેનત સંબંધી જે વિચારો તેમણે કર્યાં હતા તે સમજવા લાયક હોવાથી અમે તે અહીં આપીએ છીએ:—

જનરલ હેર એને કહ્યું હતું કે: સહેરમાં મોરારીઓની એવી વધુ વસ્તી છે કે જે જોડાએ તેટલી આબાદ નથી. દેશની આબાદી તેમાં સંખ્યાબંધ માણસો વસતા હોય તેથી નથી, પણ તેની અંદરનો દરેક માણસ આબાદ હોય તેથી છે. જે લોકો મામડામાં રહેતા હોય જોડાએ તેઓ કહે રમાં આવી જાય છે. આ લોકોનું એક પરિણામ છે. આનું એક ખીલું કારણ એ છે કે આપણામાંના ઘણા કહે રની છાંદશી પથંદ કરવા લાગ્યા છે. છાંદશીઓને કેળવણી આપતાં ખેતરમાંથી જે બચાવીને એકઠું કરવું હોય છે તે ખરમાલ જાય છે, અને છાંદશીઓ બહુ રહે એટલે તેઓનું સું કરવું એવા વિચારમાં માણસ પડે છે. તેઓને દુકાનોમાં કાંઈ જોડાઓમાં કે સરકારી મોકરીમાં કામલ કરી દેવ છે, અને જો એવું કાંઈ દેખાયું મળતું નથી તો પછી શા કાલ જાય છે તે આપણે જોઈએ છીએ. મામડામાં ન જોવામાં આવતી લાલચો સહેરમાં તેઓની સામે જીતી જાય છે. ખેતર ઉપર કેળવણી પામેલાં છાંદશી સરકાર ખેતીનું કામ જાણતા હોય એટલે છાંદશી કેમ મુજબની તે તેઓ શીખી જાયેલાં હોય છે. જ્યારે દેશ ઉપર આકૃત આવી પડે છે ત્યારે દેશનો આધાર તેઓ ઉપર હોય છે. ખેતીમાં ખીજ ધણાએ ફાયદાઓ સમા જોયા છે. આજે મોરારીઓને ધરના ખાણો ના વગેરે કામમાં કાળા લોકો સાથે કરી કામ કરતા જોઈએ છીએ. આ ફરીકામ મોરારીઓને અધમ કાલતમાં મુકનાર છે અને કાળાઓની ચડતી કરનાર છે. આ થી અને તેટલા ગરીબ મોરારીઓને ખેતરે પર વસાવવાની તથા સહેરના જેવી કેળવણી માટે તેઓને સાધનો પુરું પાડવાની સરકારની પવીત્ર ફરજ છે. કેળવણી આપવાની ખુની રીત છાંદશીઓને સરકાર સહેરીઓ બનાવવાને નહીં પણ માત્ર કલા રોકા બનાવવાને લાયકની છે. કેટલાક લોકો એમ સમજે છે કે છાંદશીઓ સારી રીતે કામ કરે તો જોડાએ શીખ્યા એટલે તેઓ

ની કેળવણી પુરી થઈ, પણ તેમ નથી. ખીજલસમાં કહ્યું રીતે કેળવણી પુરણી પર આજે લેતાં શીખવવાની જ તેની નેમ ન હોવી જોઈએ. પણ કાળાઓ લખને નાણું જોડી કાલવાની તકાદ તેનામાં લાવવાની નેમ પણ હોવી જોઈએ. જ્યારે માણસો મજૂરી કરવામાં ખાનદાની સમજથી ત્યારે સહેરો જોડીને તેઓ મામડામાં વસવા મોકલે.

હિંદુસ્તાનના અખરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

જામનગર ખાતે નાટક કંપનીઓનો 'ઉપદ્રવ' વધી પડવાથી નાટક કંપનીઓ પર આવકનો પ થી ૧૦ ટકા જોડા કર નાખવામાં આવ્યો છે.

પોરબંદરમાં જહુ ચોરીઓ થવા લાગ્યા થી એકમીનીએટરે જ્યારે રાતે ફરવાનીકળી તપાસ રાખવાનું કામ ઉપાડ્યું હતું, જે ના પરિણામે ચોરીના મુન્દા થતા જઈ ક્યા છે.

કચ્છ જીલ્લા ખાતે યાત્રીમાં નવી જાત નો રોમ માલુમ પાડ્યો છે, જે રોમ લામ પડવાથી યાત્રી યોડાજ વખતમાં મરી જાય છે.

ખેડા ખાતે કાંઈ રકુલ સ્થાપવા માટે ત્યાંના વતનીઓએ ૭ હજાર રૂપીયાની રકમ એકઠી કરી છે. લોકોની અરજ ઉપરથી કાંઈ રકુલ સ્થાપવા કેળવણી ખાતાના વડાએ હાવ મોકી છે.

ના. આવકવાલ જાકોબરની અધવચ માં વીલાપતથી વડોદરે પાછા ફરે જોડા જાણવામાં આવે છે.

વડોદરા રાજના રાજકારોખાવનું ખરમ જોડા કરવા માટે વિચાર કરવા એક કમીટી નીમાએલી હતી, જેણે પોતાનું કામ કાલમાં કર કરવું છે.

વડોદરાના દીવાન સેડન સાહેબ પોતા ની તબીબતના કારણસર મુંબઈ જવાથી શી. મુન્દા સાહેબને દીવાનનો ચારજ, અને ન્યાયમ ત્રીને ચારજ મનુભાઈ સાહે બને ચોંપાયો છે.

મુંબઈ ખાતે ચાલતા એવા અદનનો જોળે વારસીક ઉત્સવ સેવા સદનના મકા નમાં ધામધુમથી કરવામાં આવ્યો હતો. તેમાં હાંદી, મુસલમાન, તથા ખ્રિસ્તીનાં જોળે કામ લીધાં હતાં, અને રીપોરટમાં ખતવડે આંખો ધણું પરોપકારી કામ ફેવી રીતે કરી કહે તેજતાવવામાં આવ્યું હતું.

'હિંદુસ્તાન પેરોબંક' પત્ર લખે છે કે અમાણે હાંદીમાં દરેક દેશી સુધાણીઓ સહેલાઈથી મળી શકતી, અને નજાવી શકાતી કાલ જોઈએ કેળવણી અને સુધારો લાખવા થવા પછી વાકપર-પરા ઉતારતો ધ ધી કરનાર ઉપરનો વરમ ટળી મથો છે, અને નવો વરમ જે લાખવા થયો છે તેનામાં એ ધંધાની આવકત નથી.

પુરવ તરફની જાપાના શાહિત્વની એક પરિષદ સીમલા ખાતે મળી હતી, જેમાં એવા હાવ થવા હતા કે હાંદી લખાએ જાપાના વગર પડી રહેલાં પુસ્તકોની રીપ કરવી, તથા પુરવના સાહીત્યના અભ્યાસી એવું એક જાણકારું મંડળ કલકત્તા ખાતે સ્થાપવા જોડાવ્યું કરવી.

કલકત્તાના વડા જડજ સર મોરેન્સ જેન્કીન્સે કેળવણીને લગતા વીધવ ઉપર એક આપણ આપતાં વિદ્યાર્થીઓને જાણ વ્યુ હતું કે, કેળવણીનો હેતુ તમને જન્મ કે વાક્ય કાલમાં ફેરવી નાખવાનો નથી. પણ તમારામાં છાંદશી અને જાન ના સરવેથી ઉચા વિચારો ઉત્પન્ન કરી તમારું બંધારણ એક મહાન રાજ્યના સહેરો તરીકેની યોગ્યતાવાળા બને તેવું બનાવવાનો છે. તમે મજબુત, કમરનો કર રાખનારા, સાચા અને પ્રમાણીક કેળવાયલા મહત્ત્વ બનો. અમારું અને હિંમતને તમારો સ્વભાવ બનાવવાની જરૂર છે.

હિંદુસ્તાનના તાર ખાતાની જનરલ બરેન્સના ડેપુટી સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ મી. રહે માનખાને પાણીના પ્રવાહ મારફત વીજળીના મોર્નિંગવડે સંદેશ મોકલવાના અખતરમાં હોતે મેળવણી તેઓ આ પ્રથમ કોષધન માન ખાદી જોલ છે. પહેલો અખતરો ચીત્રાલ અને દરોહ વચ્ચેની રૂપ માલબના અંતરની નહીં પર અજમાવ્યો હતો. કોષધને તે ખાતા તર ફેવી મહાની માણી કરી છે અને સમુદ્ર

પરે લાંબા અંતરે તે અખતરો પાર પાડવા હિંમત બતાવી છે.

પંડિત મદનમોહન માલવ્યે બનારસ ખાતે સેનક હીંદુ કોલેજની કમીટીના અગેવાન સભાસદો સાથે ખાનગી વાત ચીત ચલાવી હતી. એમ જણાય છે કે મોક્ષિસ એની બીસેન્ટવાળી તથા પંડિત મદનમોહન માલવ્યાવાળી હીંદુ યુનીવર્સિટીઓને એકત્ર કરી નાખવાને લગતા સવાલનો હુકમો થઇ ગયો છે, અને તેને લગતું બહેરનામું થોડા વખતમાં બહાર પાડવા વાગી છે.

સંયુક્ત પ્રતિના કુમીન્ટેનર્સિઝ એનજીનીયર મી. વાલ્કરબરડે ૪૦ ફોરસપાવરના આસ એનજીન સાથેનું મોનોપોલ બત પું હવાઇ વહાણ બનાવ્યું છે.

બીહાર ખાતે દરબાના મહારાજના આજરાતલે રા. રા. બાખની આપણથી એક એક સ્થપાવાની છે.

પંજાબમાં માત્ર ઉદયોગની ખીલવણી ના કામ માટે લોકોને જમીન મેળવવામાં કેટલીક છુટો આપવામાં આવી છે.

લાહોરનું “ત્રીબુન” જણાવે છે કે હરીદકોટ રાજ્યની કમીનસીસ એક રીજન્સીએ રજુલ માસ્તરો અને નીલાણીઆ એનાં બહાં માટે એક નવો કુકમ બહાર પાડ્યો છે. આ કુકમનીડએ રેટની રકુલોમાં શીક્ષકો તથા વીદ્યાર્થીઓને બીડી પીવા અધીચ પીવા તથા કોઇની કેરી બીજે વાપરવાની મના કીધી છે. શીક્ષકોને મોતાના વીદ્યાર્થીઓને દેખતાં બીડી તથા કુકકો પીવાની અને છોકરાઓ પાસે કુકકો તથા વાપરવાની સખ્ત મનાઇ કરવામાં આવી છે અને છોકરાઓને બીડી તથા કુકકો પીવાની સખ્ત મના કીધેલી છે. આ કાયદાનો બંધ કીધાથી શીક્ષકને વગર નોટીસે બરતરફ કરવામાં આવશે અને વીદ્યાર્થીઓને રેટની કાજમાંથી કાઢી મુકવામાં આવશે.

ડરબન, વેસ્ટવીલમાં નમાપા નામના એક હીંદીએ એક હીંદી છોકરીનું છરી થોંચી ખુન કર્યું હતું, અને ત્યાર બાદ તે પોલીસને શરણે ગયો હતો, જ્યાં તેને બપોરમાં લેવામાં આવ્યો છે અને ખુન માટે તેના પર કામ ચલાવવામાં આવશે.

હીંદની બહેર કિલ્યાલ

સાસર સુધારાનો સવાલ

નામદાર માયકવાડની કુંવરી છકીરા રાજના લગ્ન ગ્વાલીયરના મહારાજ સાથે થવાના ખખરપર હીંદી છાપાએ વિરુદ્ધ ટીકાઓ કરી છે. કેમકે ગ્વાલીયરના મહારાજા જેમની ઉંમર ૩૫ વરસની છે, તેમને એક રાણી હાથપાત છે, અને ના. માયકવાડે સાસર સુધારા પરિપદમાં એક કરતા વધારે સ્ત્રીઓ કરવાની રીતને વખોડી કાઢેલ છે. આ ખુલાસામાં એવી બીના પ્રમટ થઇ છે કે ગ્વાલીઅરના મહારાજાની રાણીને સંતાન થયું નહીં હોવાથીજ આ વિવાહ કરવાનું પસંદ કરવામાં આવ્યું છે. આવતા કિઆળામાં લગ્ન થામધુમ સાથે કરવામાં આવનાર છે, જે માટે અભારથી તકવારીઓ કરવાની સુચનાઓ વિલાયતથી વડોદરે મોકલવામાં આવી છે.

શહેરના રસ્તાઓની સુધારા

શહેરમાં બહેર રસ્તાઓ પર ધુળ લડતી કેમ બટકાવવી એ વણી મુની સીપાલીટીઓ આજળ અમલનો સવાલ થઇ પડ્યો છે. મુખ્યના કેટલાક બહેર રસ્તાઓ પર ધુળ લડતી બટકાવવા માટે તેલ છાંટવાના અખતરાઓ કરવામાં આવ્યા હતા. તેની અજમાયેશ પરથી એવો રીપોર્ટ થયો છે કે તેલના છાંટકાવથી રસ્તાઓની સુધારાના સંબંધમાં સંતોષકારક પરિણામ આવ્યું નથી, કાલમાં રસ્તાઓ પર ડામર ખમરવાના અખતરા કાલમાં લેવામાં આવ્યા છે, અને કમીટી એવું ધારે છે કે મુખ્યના રસ્તાઓને સારી સ્થિતિમાં રાખવા માટે આ પ્રયોગ ફતેહ મંદ નીવડશે.

કુખાસની સ્કીર જરૂર થતો અજર

શરીરબળના નમુના ૩૫ પ્રોફેસર રામ મુર્તીએ એવા વિચારો જણાવ્યા છે કે શરીર બીલવવા દેવા માટે પ્રથમે ૨૪ વરસ સુધી અને સ્ત્રીઓએ ૧૬ વરસ સુધી કુંવારા રહેવાની જરૂર છે. તે કહે છે કે કાલના સમયમાં જુવાનીઓ નાટક, ફેશન, વિલાસ વિગેરેમાં નાનપણથી સ્વચ્છંદી જીવન ગાળે છે, અને તેથી ૨૫ વરસની ઉંમર માં નહીં તેટલામાં તો તેઓ વૃદ્ધ થઇ જાય છે, ને કેટલાક તો મરણને શરૂ પહોંચી થઇ જાય છે. તેમણે પોતાની કીડુસ્તાનની મુસાફરીથી જોયેલા અવલવના આધારે એવો અંતિમ અમ્ જણાવ્યો છે કે શરીરના ખાંધાની

બાબતમાં પંજાબ પહેલે નંબરે, સંયુક્ત પ્રતિ બીજે નંબરે, અને મહારાષ્ટ્રમાં સતારા તથા પુના જિલ્લા ત્રીજે નંબરે આવે છે. મુખ્યના કોલના કારીરીક બાંધા માટે તેણે બહુ કલકે અભિપ્રાય જણાવ્યો કહેવાય છે.

હાલની શિક્ષણ પદ્ધતિ

પ્રોફેસર પી. કે. તેલમે મુખ્યમાં એક બહેર આપણુ દરમ્યાન જણાવ્યું હતું કે હાલની શિક્ષણ પદ્ધતિના સવાલને ચાર વિભાગમાં વહેંચી કાઢેલ: (૧) રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ (૨) ધાર્મિક અને નૈતિક શિક્ષણ, (૩) સ્ત્રી શિક્ષણ, અને (૪) અત્યજ વર્ગોનું શિક્ષણ. પહેલા વિભાગ વિષે બોલતાં તેમણે કહ્યું કે પરકામ અને પરકાપમાં શિક્ષણ અપાય તેને રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ કહેવાય નહીં એવો પોક્કાર લોકો માં થઇ રહ્યો છે. આખા હીંદને માટે એક ભાષા કઇ વાપરવી તે અમલનો સવાલ છે. સહ પોત પોતાની ભાષા વિષે આમદ કરતા હોવાથી આખા દેશમાં એકજ ભાષામાં શિક્ષણ આપવાનું અશક્ય છે. રાજ્ય વિભાગ વિષે બોલતાં તેમણે કહ્યું કે નીતિધરમનું શિક્ષણ એવી રીતે અપાવું જરૂરી છે કે જેથી વિલાસીઓની વરતણકમાં નીતિધરમની છાપ પડે. સ્ત્રી કેળવણી અને અત્યજોની કેળવણીની પણ તેમણે મજબુત રીતે હીમાયત કરી હતી.

ફરજીઆત પ્રાથમિક કેળવણીનું બીલ એન. મી. એમલે તરફથી પ્રાથમિક કેળવણી ફરજીઆત કરવાની સત્તા મુની સીપાલીટીઓને આપવાનું બીલ ને હીંદની વડી ધારા સભા આજળ પ્રકાશ છે, અને જે ઉપર આખા દેશમાં ચર્ચા ચાલે છે, તે સંબંધમાં પણ ટેકાણેથી ખરમ સંબંધી વાંધા કાઢવામાં આવ્યો છે. આ બાબતમાં ‘સાંજ વરતમાન’માં એક સદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે વિલાયતમાં ના હીંદના મિત્રો વણી મહેનત કરી રહ્યા છે. તેમના એક ડેપુટેકને લોરડ કરીયુની ખુલાકાત લીધી હતી. તેમાં બીલઓ લિપનાંત નામદાર માયકવાડ હતા. સર વિલ્યમ વેડરબરને જણાવ્યું છે કે મી. એનડર ફારનેચી જેવા કરોડપતિ પાસેથી બાપા કામ માટે પછસાની મદદ મળવાની આજ્ઞા રાખી કામય તેમ છે.

નાતાલમાં ટોરોમાં દેશતો છરક કોલ્ડ શીર નામનો મરજ રોડેશીઆમાં કાલ વાયો ખાતે કેટલાંક ટોરમાં ફાટી નીકળેલો.

શિક્ષકો કેવા હોવા જોઈએ?

શ્રીમ લીલીપત્ર એકમર, એમ. એ. 'ઈન્ડિયન રીવ્યુ' માં લખે છે કે:— નિશ્ચયનું વાતાવરણ તેને રચે તેમાં જેવા શિક્ષકો હોય છે તેવો બને છે. શિક્ષકના વિચારોની કામ વિશ્વાસીઆના મનપર ધકાવ વિના રહેલી નથી. તેટલા માટે શિક્ષક મનાર અધિકાર છ'દગીના રહસ્યને સમજનારા ઉમદા વિચારોમાં રચીપણી રહેલા હોવા જોઈએ. વળી આત્મિક ઉન્નતિના ઉમદામાંથી તેઓ બાંધેલા હોવા જોઈએ. શિક્ષકો આવા ન હોય તો સંસ્કૃતિ નિરાશીઆઓ તેવા થાય એવી આશા કરવી સખી સહીએ ઉમદા વિચારોના તથા સ્વચ્છ માર્ગિક છ'દગીનો જરૂર સરખો સમામમ બળકોનાં હીલપર કામ પાડવાને, તેઓનામાં ઉમદાના ઉત્પન્ન કરવાને બધ છે. તે પછી એ ઉપર જણાવ્યા એવા શિક્ષકોમાં લાખે સમામમ બળકોને ન થાય તે તેઓનાં મનને માટે તેઓનાં મમમ તેમાં કાંઈ કહ નથી. મુદ્દા ઉપરે પશુ ખીજી ક'ક નહીં રીખે તે ક'ક એમો સારકાર તે તેના મમમમાં રહીજ નહીં કે એથી મોટો મર્તા કુનીઆની મુચ માં નહીં મુચાવાલુ તેમ મન થશે અને તેના સપાટામાંથી બળકો રહેવા પ્રયત્ન કરશે. કુદામાં હયા વિચારો અને વર તન તેણે જેમાં હશે કે સાંભળ્યાં હશે તે કુદતામાંથી તથા અપમતામાંથી તેને બુધા વધા મહદમાર થયા વિના તલીજ રહે.

વેરુલમમાં શ્રીકૃષ્ણ જન્મોત્સવ

(અમરુત અખરૂપતી તરફથી.)

અને જન્મોત્સવોનો ઉત્સવ મોટી કામ કામ સાથે ઉજવાયો હતો. શ્રી ચોપાળ લાલકના મંદીરમાં ઉત્સવ પ્રસંગે ધણા માણસોની મેદતી લાગી હતી. ધરમ ચરમા અરસે બાણ તાલેવ'તસીકના પ્રમુખ પશુ નીચે મળા બરાઈ હતી. હીસન હવ મહારાજ, તથા મેમરસ રૂપસીક, રામવજી રમનાથ, લુકા છવા, રાધવજી દેવજી, પારેખ, તથા હેમરાજ ખીમજી વિગેરે બાવીકાએ પ્રમેદિદેશ કયો હતો. ટોમાટથી ખાસ આવેશા મી. અયોધ્યા નાય તથા વેરકમના કેટલાક મહત્વનાં રસીક બનન ધીરજન તાલસર સાથે માધ સંગાણ્યાં કર્યા. દેવકા સારારાને અધીડી તરફથી માંદીના મેલો લેદ આપ

વામાં આવ્યા હતા. જમરે આનંદ અને મહિતભાવનમાં તરખોળ મચેલા હોલો (જેમની સખી ૭૦૦ થી ૮૦૦ માણુ મની હશે) રસતા ચાર બજે પોતપોતાના સ્થાનકે જવા વિસરજન થયા હતા.

હાંદુસ્તાની કારોબરી

અમારા કારખાનામાં તમામ માલ એકલા હાંદી કારીરોમાં પ્રમાણ યાજ છે. એથી બીજા પરદેશી કેપારી કરતાં મજાજ ટાક અને સુરતો માલ વધવાય ફરી સહાયે બધે. આશુ છે કે દેશીઆની હાંદીઓ આ કારખાનાને ઉત્તેજન આપવા સુચ્યે નહીં. કારીરો કેપારીમાં ચાલવી સરતી તેમજ કારી ઈમની તથા તથા સર્તાં અને હાંડાં હાંકવાં નાખા મ'જાઓ તથા પાણીના કારા તથા કાજ થાકા આ ઉત્તેજી હશેલ થાકા જવામાં તથા ર કાજકે બધે. ઈમની પેલી બધી કારીકની છદી તેમજ નેરદમાં વેચાયે બધે ન'વા મેલા કાજબી એકદર કુખે છ'કે, મુદ્દા છ'કે મહી હયા.

M. RAWAT & Co.,
Head Office: 108 Queen St., Durban,
Branch: 8 Dean St., P. M. Burg.

તાલુ ઉમદા ફરદ

અને વહરિબલ
સહાઈની પેશી, સાથે માલ બધી જખાએ રાકડેથી તાલીથી મોકલુ છ'.
જોરકર મોકલી ખામી કરશે.
Best Fruit—good packing—Cash with order. Write:—

Ismail Jeeva Fruiterer
P. O. Box 471, Durban.
Tel. add.: "HAJRI"

જાણુ ફરદ અને વેચાડેબલ

સહાઈની પેશી, સાથે માલ, રાકડેથી બધી જખાએ તાલીથી મોકલુ છ'. જોર કર મોકલી ખામી કરો. બધો મહદમાર હાંકો, મો. મો. ૮૧૫, ૧૧૭ ઈવીન સ્ટીટ, હાંદુસ્તા.

દિવાળી! દિવાળી!!

દેશમાં બાળકમાં સમારંતેથી સાથે દિવાળી કરવી હોય તો હાંકનથી તા. ૧૭ અને ઉમદાઓથી તા. ૧૮એ જનરી રીમર સોમાલીમાં મડના તથાપર થઇ જવું. આપો બનજો પ્રસંગ જવા દેને નહીં. હી, એકમાન અહમદ.

રાકડ બજાર બાવ

તા. ૨૪-૮-૧૧

	શી. ચે. છી. ચે.
કુખ કામનસ ૧૪માર્ગસ	૧૮ ૦ થી ૧૮ ૬
આવલ માળ ૧ બસ્તાની	૨૨ ૦ " ૨૨ ૬
બીમડીના	૨૮ ૦ " ૨૮ ૬
એફ. એફ. ડી. બાર	૨૦ ૦ " ૨૦ ૬
એફ. ડી. બાર	૧૮ ૦ " ૧૮ ૬
ચીની સહકર	૨૦ ૦ " ૨૨ ૦
કુડાના	૧૮ ૬ " ૨૦ ૦
દેસી પ્રવેર દાળ	૧૭ ૬ " ૧૮ ૦
કાનપુરી પ્રવેરદાળ	૧૮ ૬ " ૧૮ ૦
મસુરની	૧૮ ૬ " ૨૦ ૦
મગની	૨૬ ૬ " ૨૭ ૦
અડકની	૨૮ ૦ " ૩૦ ૦
ચણા મુબમના	૧૮ ૦ " ૧૮ ૬
" દાળ	૨૩ ૦ " ૨૩ ૬
વટાણા નાતાલના	૧૮ ૦ " ૧૮ ૬
મકાઇ	૧૦ ૬ " ૧૧ ૦
ખીનીસ	૨૫ ૦ " ૨૬ ૦
જુવાર (કાકર મેલ)	૧૫ ૦ " ૧૫ ૬
કાકુ તેલ ૧આલન	૩ ૬ " ૪ ૦
એરડીડ	૩ ૧ " ૩ ૨
મીઠું	૩ ૬ " ૪ ૦
નાળીએરુ	૪ ૩ " ૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૮ ૬ " ૧૮ ૬
ખીજી	૧૭ ૦ " ૧૭ ૬
તીરકળ નાતાલ	૧૩ ૦ " ૧૩ ૬
આરો કાલિસ કોલ	૧૧ ૬ " ૧૨ ૦
આરો (અખીલો સીલ)	૧૧ ૦ " ૧૧ ૬
મકાસી સોપારી ૧ રતલ	૭ા " ૮
મરમાં	૪ા " ૫
ધી પેટી, ઈવીનવા પેડ, ક-૭-૧	૬-૧૦-૦
પોરુલ દર	૬-૧૫-૬ " ૧૦-૬-૦
પારાસીન કોલ	૦ ૬ ૩ " ૦ ૬ ૬
" સાફ રોલ	૬ ૮ ૬
" " કાલન	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦
નાળીએર	૧૬ ૦ " ૧૭ ૦
દહી	૧૨ ૦ " ૧૨ ૬
મધમક સોપ	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦
સાણ સીકક રોલ	૧૫ ૬ " ૧૬ ૦
સાણ સતલાહટ ૧૦ માસ કડ	૦ " ૩૪ ૬
સાણસામ ૫૦ કુકાના	
જોડકની કીમત	૧૨ ૬ " ૧૨ ૬
સાણસરોશરીલ (ખા. ૬૦)	૧૨ ૩ " ૧૨ ૬
નેકટર ડી	૧ ૮ " ૧ ૬
માચીસ લાવન	૩ ૧ " ૩ ૩
સોપારી સેવરની	૧૦ " ૧ ૦
નીકલ મોહટ સીમારેટ	૨૦ ૬ " ૨૦ ૬
નીમક (લીવરપુલ)	
અરના મોકની	૪ ૬ " ૫ ૧
નીમક (જરમની કાર)	૪ ૬ " ૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વ પ્રકારના ફળો અને શાકભાજીના વેપારમાં અમારું સ્થાન સર્વ પ્રથમ છે. અમારા કાર્યવાહીમાં કોઈ ભૂલ નથી.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master,
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,
Box 4988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR
120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khandaria Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add: MIANKHAN.

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops. &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

Ismail Soliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add: "ISMAIL" 11

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL,
Zeerust Box 77 TRANSVAAL
Lindleyapoort }
Steenbokfontein } Dp. RUSTAN-
Rietfontein } BURG

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોંડુ મુનાઈડેડ

વેડાઈ કું

મેનેજર: છ. કે. પટેલ

હોંડુચાનની ઝોફરી જમાન પ મુ મુની
સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરબંદર તથા કલકત્તા—સરતે
ચવલ—ચોખુ—મધીયાણા—ચોખુ વખત
મનાવી ખાત્રી કરો.

ટે. ના. ૧ પ્રીયારક સ્કી

ટેલીફોન ના. ૧૨૮૯, બ્રહ્મચર્યનગર.

૨. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૧૨૧૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL
SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchiefs
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સફાઈ મોઠા રેશમના વેપારી

ફાઇસેલ તથા રીસ.

દરેક જાતના રેશમ તથા ટાસા ચિઠ્ઠા તથા ખીણ જાતના રેશમ, દરેક જાતના રેશમી રૂબાલ,

ચવળીઆ, આઠીઆ, પામડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા ખીણ ફેન્સી ચીજોના વેપારી.

નોંધ. અમારા આવ સાઉથ આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે. તથા અમે એક જ આવ કલ્કત્તા છીએ
મેં વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના ઝોરારો કાપર પુરતી રીતે ખ્યાન આવવામાં આવે છે. તમા
હોંડે માલ લેનારને જો માલ મેળી આવે તો એક વીઠની ખાસ માલ પાછો આપી રેશ પાછો લઈ જઈ શકો છો

પમ્પેપારાં—ફવર્ટ અપ્પીરિકા પડું બિયાપારાં.

ગોમત્તજ્જં ત્રિભુવં મિલ્લનાચિત્તમ્, ત્રાલકિત્તમ્, મડ્ડ, જાલ્લ, ત્રિજાલકિત્તમ્, ગોમત્તજ્જમ્, મિલ્લડ્ડમ્

G. RAMCHAND,

505 West Street, DURBAN

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtis

Box 87

BARBERTONSuleman Moosa
Box 24**BEIRA**Gordhandas Khetsey,
General Merchant

Tel. Add: "Khetsey" Box 110

Damodar Anandji
General Merchant

Tel. Add: "Ladon." Box 42

BEACONSFIELDShahbooddeen Dowry,
Robinson-street.

B.R. Naidoo

General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

E. A. Babenia

Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adin

CAPETOWNOhhaganlal Bhawanidas Oheewala
Banderia, 1 Rooer-street
Importer.ABRAHAM NORDELLER,
Frere-street, (Woodstock).**DARNALL**Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.**DURBAN**E. ABDOORAH AMOU & BEO.,
Box 441, 434 West Street.M. O. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.Shana Parshotam,
155 Victoria St.Dada Osman,
Box 88, 139 Queen StreetEAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen StreetEbrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-streetB. Ebrahim Ismail & Co.,
15 Commercial Road**DURBAN**A. S. FERNANDEZ, Hig Class
Tailor, 120 Grey-streetHossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.J. B. Mahta
157 Grey-street P. O. Box 530G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-streetN. Jagjiwan, Tailor,
123 Grey-streetS. Peerbhoy Butler
474 West-streetG. Ramchand,
505 West-streetM. RAWAT & Co.
108 Queen-street.M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey-streetA. G. TERNIS Watch Repairer
120 Grey-street.

JEMAL JERWA

Fruiterer Box 471

GRAHAMSTOWN C.C. Abdul Bazar,
Merchant, Butcher & Importer
Queen-streetMohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission AgentS. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-streetN. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56**INHAMBANE E.A.**Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 36**INGOGO**D. M. Seedat,
General Dealer**JOHANNESBURG**Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.KHEUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-streetM. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270M. P. FAROU,
Box 6031.GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly StA. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.J. E. Tavaria,
224 MarketsGoolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.**KIMBERLEY**V. Samy, Tel. Add: "V. Samy"
87 Jones-streetKare Lal Desai
General Dealer, 14, Long-street.Suleman Ebrahim, General Dealer
Box 33, 73 George-street.K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-stS. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market HouseT. Vedia Pillay
Box 519**KINGWILLIAMSTOWN**Charles Maude
Rice & Dhol a Speciality
67 & 69, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTANNAI & DADOO
Box 33.

Herman Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJER,
Box 11.

LOUISTRICHARDT

Dungerehi Mera jee
P. O. Box 7

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150

I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

HORMAGY IDOLY, Box 332.

Madhavjee Jettha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamed & Rawji,
Box 329.

VRADAS & LALCHAND Box 92.

Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers. Box 141

NORTHDENE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PINT BETING

Ebrahim Osman,
Box 9.

PINTEBURG

MINTA & KRANDERIA BROS.,
Box 100, Market Street

POTCHEFSTROOM

G. K. Dangi.
Box 123

PORT ELIZABETH

Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 531,

I. A. Pardy,
General Merchant,
85 Adderly Street.

V. B. Namscoo,
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,

R. B. Nidoo,
64 Walmer Road

Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hassen Street, The Hill.

PRETORIA

Obotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Two Branches: Standerton, Box 88

Mangalabhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

ssi ra nd & ros
Box 33, Tel. add: 'Vassanji'

RICHMOND

Forbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Bhimjee R. Naik, Box 59.

Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPILONKEN

(Transvaal.)
Kanavji Giga, Befoala

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.

Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Chhita Motar,
Storekeeper, Market Street.

UMHINGA

Dada Osman.

VERBULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street.

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubart Street, Box 4

Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Eesook
P. O. Box 8

WARMBATH

A. M. Rawat,
Box 16.

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., **KIMBERLEY**

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service Between Delagoa Bay and Bombay

S. S. PALAMKOTTA

Will sail on or about the 8th September
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

ઈડિયન સાઈઓને ખુશખબર

શ્રી બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવિગેશન કંપની લીમિટેડ.

સ્ટીમર 'પાલમકોટ્ટા' ૮૧ ૩૪૧૩

ઉપલી સાઇનની મંજૂર અને કામ ચાલતી સ્ટીમર કરમનથી તા. ૭ના રોજ ઉપરી જાહેરી તા. ૮ સપ્ટેમ્બરના રોજ ઉપરથી અને સાંજીબાર તથા મેમ્બર સા જેમ ફક્ત બે મંદરો કરી મુખ્ય જશે.

કેલકત્તા બહારના લેખક ઇસવાલના હોદ્દાવાળાઓ આ હાલની સ્ટીમરો પર મહીને અંગ્રેજી ઉપર છે જે માટે અનુભવ ન રહે તેની ખાતર આ ખબર બહાર પાડીએ છીએ. કેલકત્તામાંથી ચાનાર પેસેન્જરોને ફક્ત દિવસ ૧૫ સફરમાં રહેવું પડે છે.

ઉપલી સાઇનની સ્ટીમરો દરેક રીતે સજાજાર અને સમવડવાળી છે અને ટાઇમસર પહેંચાડે છે. વળી સ્ટીમરોના ખલાસીઓ દેશી છે અને ઝોરીલરો પણ અત્યંત સ્વભાવના લેવાથી હિંદુ યા મુસલમાન પેસેન્જરોની કાર્મીક લામણી દુખાવતા નથી. તો દરેક સ્વેચ્છ જનસ ઇડિયન સાઇઓને આવી ફક્ત સફરનો લાભ લેવા અને જહાડી દીકરીટો કપાવવા અથવા ખાસ લાભમણુ કરીએ છીએ.

દરેક હાસની ખોરાકી વાળી તેમજ ખોરાકી વગરની અને રીટરન દીકરીટની પણ સમવડ કરી આપવામાં આવશે. વધુ ખબર માટે નીચેને સીરનામે અને મળવું અથવા પત્રબ્યવહાર કરવો.

એસરસ ઇસમાઇલ સફુર કું.

પી. એ. બાકસ નં. ૮૧, ૩૬૩૧૫૫.

The Delagoa Bay Agency Co. Ltd.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

DOMESTIC CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts in the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MUMBAI,

Address the Head Office for S.A. and A.—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

85 Field Street,

CAPETOWN

Commissioner St.,

PORT BLAIR.

JOHANNESBURG

આની હિનતિ વિના રહેનાર નથી મુંદરી સુબોધ

ખાસ સ્ટીમોની કેલવણી અને હિનતિ અરથે પ્રકટ થાય છે; તેથી મહત્તરે પેલાના કુદ્દા ની સ્ટીમો સાડ લેવા લાયક છે.

સંપૂર્ણ મનોરંજક અને મોહકથી અભર આ અને વિદ્યા ક્ષાન્તિ સરજા લાભમાં હાન મળે એવાં લખાણોથી બરપુર આ માસીક હિંદુ મુસલમાન અને પારસી વગેરે સર્વથી મુજબથી વાંચતી કેમમાં એક સરખો આવ કર પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા ઇન્ડિયા વગેરે દેશોમાં આ સાહસીક મુજ શાલી બંધુઓ તથા છે. ત્યાં 'મુંદરી સુબોધ' ની માલમુજી થાય છે.

બહેર ખબર માટે પણ 'મુંદરી સુબોધ' સાધન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ છપાય છે. નમુનાની નકલ અથવા આનાની કપાલની ટીકટ મેલકનારને મુફત મોકલવામાં આવશે.

વરસદ્દા લખાણ રૂ. ૧-૮-૦
સરખો પત્રબ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો:
'મુંદરી સુબોધ' મંડીર, અમદાવાદ.

ગુજરાતી પુસ્તકો.

નીચેના પુસ્તકો તે સાથે લખેલા દામ મુજબ આમારે ત્યાં વેચવાના છે:—
કીમત થી. પે. પેટરેજ થી.

આનંદાશ્રમ.	૧-૬	૩
મહાલક્ષ્મી કાવ્યમંત્રી પુસ્તક.	૨-૦	૨
બેમુદ્રીકા.	૦-૬	૧
કલીઓપેટ્રા.	૩-૦	૩
જનરમુખ વાર્તા સંગ્રહ.	૩-૦	૪
શ્રી રોક હોમ્સ.	૨-૦	૨
પ્રુલાસે બાદુ.	૧-૬	૨
સપલની સુના.	૨-૦	૩
લીકાક.	૩-૬	૧
દીલસોબ કે દીલબાર.	૨-૩	૩
મુલમા.	૩-૦	૧

ઇન્ટરનેશનલ પ્રોટીમ પ્રેસ.
ફીનીક્સ, નાતાલ.

વર્તમાન લાયક પુસ્તકો

કાન્સવાલનો ખુની કામદો.	૦-૦-૧
કેલના કાવ્ય.	૦-૧-૦
આરે કેલેલો અનુભવ.	૦-૦-૩
" ૨ જો. "	૦-૦-૬
" ૩ જો. "	૦-૦-૨
એક સત્યવીરની કથા.	૦-૦-૬
સર્વેશ્વર.	૦-૦-૬
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૬

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALAMKOTTA

Will sail on or about the 9 SEPTEMBER
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

શી વિટોસ હન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપન.

સ્ટીમર "પાલમકોટ્ટા" ટન ૩૪૧૩.

કમ્પાનીના જાહેર વખતુઓએ જાણવી ચાહેવાર જણે કહ્યું આજની જાન
બોટ બચેથી તા. ૬મી સપ્ટેમ્બર ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત કાંઝીબાર અને મોમ્બાસ
જાગર કરી ગુજાઈ જશે.

જનકુર જાણની જામબોટમાં કેક પાસે જશે. જાક કુરવા ફાલકોના
ધણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બ-તીઓ છે. શી ખાદ્યની છે.
ઓશીસને સારા છે.

કુન્ડીઆ બનારમોને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચો
કુન્ડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અત્યારી ખાસ
બલામજ છે કે આવી કુન્ડ સુકતની સુસાદીના અમુલ્ય તક સુમાવશે
નથી.

ફરેસ્ટ તથા સેન-ક કલસના માસે જશે વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે જમરની રીટરન રીકી
કની સમગ્ર કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી કુલ જાણી
ની ડીપીટ દલાલી લેવી.

ફરે પછાથી કુપલી જાણની જામબોટ ૨ જોઈ ૬ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
ગુજાઈ પહોંચે તારથી ખમર મળે છે, જે જાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

જ્યારે અગ્ર મારે મી. એચ. સાલુજી, ના ૨૮ પ્રેસીડેન્ટ સ્ટી
જાણવા સંકેત ફક્ત, ૨૦મી સ્ટીક, લેકિંગ લોક, લેન્ડરમ, જાક જામને તાં
મતે મળવું જાણવા પત્રબ્યવહાર કરવે.

મેસરસ એમ. સી. આંબલીઆ એન્ડ કું., ને ઉપદેશુ. કન અને કું.
કોમરસીયલ સેક, ડુબન.

Indian Educational Institute

The above institution under the Head-Mastership of W. F. Mitchell Esq.
C.E., M.E., A.R.C.S., etc., etc., will be opened by the Committee on 1st
September next in Mr. Mahomed Abed's Hall, Camroodeen's Building, Grey
Street, Durban, in order to provide Higher Education for Indian Youths.

For further particulars apply to:-

The Hon. Secretary & Treasurer,
133, Grey Street, DURBAN.

ઇન્ડિયન એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ

મી. ડબલ્યુ. એફ. મીચલ, સી.ઇ., એમ.ઇ., એ.આર.સી.એસ., વગેરે, વગેરે
ગ્રી. સ્ટ્રીટનાર લેક્ચરરના કામ નીચે હીઠીએને ઉચી કેળવણી સાર જાણા વા.
૧લી સપ્ટેમ્બરથી ચાલુ થશે. જે માટે કમરડીન બીલ્ડીંગમાં મહમદ આમદને,
કેલ રોડવામાં આવે છે. કુલ મુખ્ય મારે કુલ સ્ટીક, ૨૦મી, એ સીકામે
જોરેટરી અને લેક્ચરને લખવું.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

૪૫૩ મોસરી અને ૬૨૩ જાતની પરચુરસ
મહત્તી દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C

P. O. Box 8

Branches: Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1888.

MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 25. Telephone 538

આમદાં ખરીદીએ છીએ.

જીવ, આમદાં, સીંગદાં, પીટાં ખાદ્ય
પકારનાં આમદાં, વેલની જાલ વગેરે
ખરીદવા માગીએ છીએ.

SUTTON FLACK & CO.

ચાંદીનું બહીયાળ ભેટ

પતો જોખમે છે

સુરત જલ્લાના ખેલેવડ મામના રહીશ
સી. કાલાદીય કુસેન બપ્રપાટ, હિમર
આકારે ૩૦ થી કરના ગુમ યએલ છે.
વસ્તુ ૬ ખર તેને કોલો પત્ર જાણીએની
થી મળે છે. તે ખાત તે ક્યાં છે તે
પતો નથી.

ખરાખર મોકલસ પત્તાસર નીચેને
સરનામે આપવાને શી. ૩૫૭ ચાંદીનું
જાણીએ ભેટ મોકલે સુરત જલ્લાના કાલા
માં આવશે.

કુસુકે કુસેન બપ્રપાટ,

પી. એ. બોક્સ ૧૫૦

મીડલમરમ, ટર્સવાલ.

COOLAM MOHIDEEN, GENERAL MERCHANT

P.O. Box 1155

2 Crown Road, Fordburg.

JOHANNESBURG.

DAWOOD ISMAIL

General Dealer & Importer

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Somali leaving Durban about 17th Sept., Delagoa Bay 18th

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન.

ફાસ્ટ સર્વિસ અનરેલ ટ્રાન્શિપમેન્ટ

સ્ટી. સોમલી કરમનથી લા. ૧૭ સપ્ટેમ્બરે ને ડેલગોબાએથી લા. ૧૮મીએ

જરમન આફ્રિકા લાઇનની જહાઝી તારીખે જહાઝી હાલત, મેથ, ક્રીસ્ટીમસ, બર્મિંગહામ, મોન્સાસા અને લાન્ડ વગેરે જશે. કોઈ બહાનું નહીં પડે.

અમુક જહાઝીની મિલિ સફાઈદાર, કાઉનસિલર આગનાર કાઉનસિલર જનર અને કાઉનસિલર પહેલિનાર છે. કુમર્તિ પહેલિ કે દુરત અહીં ફેવરથી ખગલ મળે છે. કે. જુલાઈ, મોલર જહાઝીનામાં અને હવેનાર દેવ છે. ફરેક, સેકન્ડ, અને ડેવની કીટિંગો મોરલી તથા વગર મોરલી વાળી મળે છે. જહાઝીઓ દેવી અને કપડાનો તથા મોલિયોના માલનું દેવ છે. લાકડાની ટેક, મોરલીને અલાદી જગા, વીજળીની જ. ૩ પાણી, તુલવખાનું બજાર કીટિંગ વગેરેનો પુરો બંદોબસ્ત દેવ છે. અલગલગ કે સ્ટીમરો અલગ પાસેજરોને મલિક દેવનાથી હસ્તાંદુની સમજ છે.

જુ મગર મલિક લખો વા પુકો નીચે કરનાર :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK RASOOL

137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Fortsburg, Box 2347 J.B.

માંડી વિલામલી પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકોને વેચવી પેસાય તેમ આપશું. આવ માટે લખો. કાપડો મશે.

નવાલ કીજ તથાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જગામાં તેમ નેલથી નેલમાં તેલથી મળશે. અને મોટા જગામાં ખરીદીએ છીએ.

શી પારખાઈરવું સારો માલ કીજાવે મળશે. મગાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to —

Salah Mahomed A. Carim,

195 Grey St, DU N.

અહીંસો રૂપયામાં અમર નામ

નહીયાદ હોડું અનાયામનું આકીનું કામ ફરીથી કર કરવામાં આવ્યું છે. આજમને અમે જવાબાનું, નિશાળ, મલે સાળા, અપમજુદ, કીઓ મારેનું પ્રથક યુદ્ધ વિગેરે માટે રૂપ જોરડીઓની જરૂર છે. આવી દરેક જોરડી બાંધતાં પાંચસે રૂપિયાનો અરજ થાય તેમ છે. કાંઈ મહત્ત્વ જોઈ વખતે રૂ. ૨૫૦) આપશે તો તે મહત્ત્વના નામની એક જોરડી બાંધી, તે ઉપર આરસપહાણની તકતી ચોડી તે સખી જાતનું નામ અમર કરવામાં આવે છે. હાલના મકાનમાં લુદા લુદા સેલ મહત્ત્વનો પોતાના નામની જોરડીઓ બંધાવી આપેલી છે. આજા છે કે કાન શીળ હોડું પ્રજા આ ઉત્તમ તકનો સાલ લેવા ચુકશે નહીં. વધુ વિચલ માટે લખો : મંત્રી :—હોડું અનાયામનું, નહીયાદ.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOOSAKER E. Aboobaker Amod & Brother,

424, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

જેવા ફેશની ટરશીલ ટોપીઓ,

સસતી અને ચારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 106, 139 Grey St., Durban Tel. Add: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલના તંબાકુ.

દરેક સીલ જગાળે, સસ્તા કાપે મળશે જહાઝના જોરડર ઉપર દુરત ખાન આવવ. માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. લખો. અબુલકાદર કાદર એન્ડ સન 136, યે સીટ.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer, 60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

લાઈવ નાઈચેર, જગાળે તથા જુદાં વાવવાના તથા ખાવના માલુ ખાલ અદર બીનીસ વગેરે હાઈલ મળે છે. લખો વા મળે

Stand 59, 60, Indian Market P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gaudhi, International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 35—VOL. IX

SATURDAY, SEPTEMBER 2ND, 1911.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

"Many Happy Returns" to the G.O.M.

Photo by ELLIOT & FRY.

Sadasbhai Narayan

Mr. Dadabhai Naoroji on Indians' Duty

In presenting our readers once more with a portrait of India's Grand Old Man, on the occasion of his eighty-seventh birthday we give the following extracts from Mr. Naoroji's address as President for the second time of the ninth National Congress.

The G.O.M.'s Desire

"Anyone who has watched my public career must have seen that my main underlying principle and the desire of my heart is to promote, as far as I can, good fellow-feeling among all my countrymen. And I have no doubt that all the educated and thinking men and all true friends of our own country will continue to do all that lies in their power to bring about stronger and stronger friendly ties of common nationality, fellow-feeling, and due deference to each other's views and feelings amongst the whole people of our country. . . ."

Common Interests

"We may, I am convinced, rest fully assured that whatever political or national benefit we may acquire will in one or other way benefit all classes, the benefit of each taking various forms. The interests of us all are the same. We are all in the same boat. We must sink or swim together. . . ."

The Strength of British Power

"Britain can hold India, or any one country can hold another, by moral force only. You can build up an empire by arms or ephemeral brute physical force, but you can preserve it by the eternal moral forces only. Brute force will, some time or other, break down; righteousness alone is everlasting. . . ."

Our Duty

"Let us always remember that we are all children of our mother-country. Indeed, I have never watched in any other spirit than that I am an Indian, and owe duty to my country and all my countrymen. Whether I am a Hindu, a Mahomedan, a Parsi, a Christian or of any other creed, I am above all an Indian. Our country is India; our nationality is Indian. The question for us, especially notably like this who have received the blessings of education, is: How are we to perform our duty to our country? Certainly no one requires to be taught that no great cause or object can ever be accomplished without great sacrifices—personal and pecuniary. We can never succeed with the British people by mere declamations. We must show that we believe in the justice of our cause by our earnestness and self-sacrifice. . . . Our late and our future are in our own hands."

Local Celebrations

To-day (Saturday) under the auspices of the Colonial-born Indian Association, Mr. Joseph Royceppen will deliver an address on the life of Mr. Dadabhai Naoroji, the Grand Old Man of India, in connexion with the celebration of his birthday by the local Indians, on the Indian Recreation Grounds, at 3 p.m.

The British Indian Association are holding a meeting in Johannesburg on Sunday to commemorate the birthday of Mr. Naoroji.

Durban Indian Institute For Higher Education

The opening ceremony in connection with the Durban Indian Educational Institute took place on Saturday the 26th ulto, at Mr. Mahomed Abed's Hall, Comroodeen's Building, Grey Street. Amongst those present were Messrs. Abdool Hajee Adam, Mahomed Cassim, Abdool Kadir, D. K. Patel, E. M. Paruk, M. C. Anglia, Ismail Gora, N. M. Kadir, Rooknudeen, Lutchman Panday, Doornamy Moodley, R. Bughwan, besides several Indian ladies and other Indians. Mr. Mahomed Cassim presided.

Mr. H. L. Paul said that they were all aware that there existed an Institute called the Sydenham College, which was well staffed and managed by missionaries who have done so much for the progress of Indian youths. He also referred to the Higher-Grade School; but said that the education imparted went only as far as standard VII. He said that Indian youths were clamouring for higher education. The Institute now opened was intended for day scholars only for the present; and as the fees are fairly high, i.e. one guinea per pupil per month, it was not anticipated it would interfere with the existing schools. The Institute is to be managed and controlled by the committee composed of the foundation members and the Head-Master, appointed to take charge of the school is Mr. W. F. Mitchell, a gentleman of ability and vast experience. All the leading Indians had identified themselves with the scheme, and with their co-operation and support they hoped to carry on the Institute successfully.

Mr. Paul then introduced Mr. Mitchell to the meeting who, on rising, commented upon the patriotic and individualistic effort of the leading Indian merchants of the town; and congratulated them on their large-hearted and whole-minded independence to provide for their sons a large

measure of higher education, which had hitherto been wanting. In thanking the committee for their liberal and generous support of this scheme, Mr. Mitchell expressed himself highly honoured in being permitted to be in his humble way a pioneer in this forward movement. Mr. Mitchell intends to give his whole time and energies to the carrying out of this movement, and reverts with some little confidence to his former successes with pupils in the higher competitive examinations of the United Kingdom.

Mr. Abdool Hadjee Adam said that it gave him great pleasure to be present on that occasion. He said the movement had his whole-hearted support and he called upon the other merchants who were present to do everything in their power to bring this movement forward. Messrs. Abdool Kadir, Ismail Gora, N. M. Kadir, L. Panday, S. Enamally, R. Bughwan J. L. Roberts, T. M. Naicker, D. Patel, M. C. Anglia and others spoke in support of the movement. The Chairman, after thanking the company for their presence there that evening, said that the school would be formally opened on the 1st September and he hoped that the Indian community would take full advantage of the scheme. The meeting terminated after a vote of thanks to the Chair.

Colonial-born Indians

Appointment of Delegate to the Indian National Congress

The Secretary of the Colonial-born Indian Association reports that a general meeting of Indians under the auspices of the Association, was held in the Union Theatre, Victoria Street, Durban, on Monday night last for the purpose of discussing the advisability of sending a delegate to the forthcoming Indian National Congress at Calcutta, as also to watch South African Indian interests at the Delhi Durbar. My reason of the unanimity that prevailed in favour of such a delegate, there was a show of much enthusiasm and little in the nature of a discussion. Mr. J. Royceppen, B.A. (Cantab.) Barrister-at-Law, was unanimously elected to the important office. The delegate-elect will lay before the Motherland in Congress assembled, the Indian Government, and if possible before the King-Emperor, the grievances of His Majesty's subjects in this Province of the Union.

The delegate-elect will particularly address himself to the matter of the refusal of licences in this Province to Colonial-born Indians, to the hardship of the £3 tax upon time-expired men, women and children, and to the question of Indian Education. The coming Congress at Calcutta bids fair to surpass in interest and importance the past twenty-five Assemblies, be-

cause of the likelihood of a great part of the 700 members of the Imperial Parliament, who are accompanying the King-Emperor, attending the Congress. Local Indian interest is also aroused by the fact that a Colonial-born Indian will be heard in the National Assembly on behalf of the Indian population of this Province.

Telegrams and messages were read from many parts of the Province expressing cordial sympathy with the important project.

Tuberculosis in Durban

We are informed by the Secretary of the Committee that Dr. Basil Adams, Tuberculosis Officer for the Borough of Durban, will meet the members of the Indian Volunteer Health Committee at Mr. Parsee Rustumjee's Premises, Field Street, Durban, on Wednesday next, the 6th inst., and they are requested to be present punctually at 6 p.m.

Indians and the Sheffield Choir

Colour Prejudice Run Mad

In view of the desire of a few musical friends, and knowing that there was a large number of Indians in Durban who were singers and musicians and would most likely be anxious to seize the opportunity of hearing the world-famed Sheffield Choir, we made enquiries of the agents, Messrs. Jackson Bros., whether Indians of the cultured class would be allowed to attend the concerts, and asked for an assurance that they would be treated in a proper manner—in fact, just as Europeans. In reply to our letter the agents wrote as follows:—

"Sir,—The Sheffield Choir Manager wishes us to say that the booking is already large that he is afraid the accommodation now available would conduce to the comfort neither of your Indian friends nor Europeans.

"The only suggestion he can make is, that if numbers warrant (100-200) portion of the lower gallery might be reserved and a special entrance provided in West Street.

"This can only be arranged for Tuesday night, notice to be given, and the tickets, 4/- each, purchased at this store not later than 12 o'clock on the day of the performance."

It will be noted that the price of tickets was 4/- each, whilst the advertised prices were from 2/- upwards. So, apart from the insult of being enclosed in a "reserved" place as untouchables and being asked to sneak in by a side door, they were coolly asked to pay double what the general public were obliged to pay.

Needless to say, we did not ask any Indian friends to take advantage of this magnificent offer. One of the members of the Sheffield Choir, when hearing of the matter, expressed surprise and indignation that such a state of things could be.

From the Editor's Chair

LONG LIVE THE G.O.M.

THE GRAND OLD MAN of India is daily becoming grander in the estimation of his countrymen as days roll by and find him in his hermitage anxiously watching the course of India's destiny. It has been our privilege to present our readers with Mr. Dadabhai Naoroji's portrait year by year on the occasion of his birthday and we feel proud to be able to present again a portrait of India's best and greatest living son. There is no doubt that Mr. Dadabhai Naoroji occupies a most unique place in the heart of educated India. His noble and patriotic life has been an inspiration to many an Indian youth; it has been to us. His single-minded devotion to duty has been a source of strength to thousands of Indians in their hours of doubts and darkness. It is but meet that Indians throughout South Africa should celebrate Mr. Naoroji's birthday and contemplate his life. Our heartfelt prayer is that our G. O. M., may have many happy returns of the day.

THE "PROTECTOR"

If we ever had any doubt of the absolute inability of the Protector to really protect indentured Indians we have now had that doubt removed. A few days ago we received private information, which may or may not be correct, of ill-treatment of Indian women on a certain sugar estate. In the ordinary course we passed on this information to the Protector for investigation. Instead of making it his business to search carefully into the allegations, what the Protector does is to send a copy of our letter to the employer, with, we suppose, a mild request as to whether the allegations were true or not. The Managing Director of the Company then writes us a letter asking us whether the letter to the Protector had our sanction, as he could hardly think it had. And so the Protector washes his hands of the whole matter, gives the source of information away, which he had no right to do, and we are held up as informers. This illustrates the form of procedure adopted by the Protector when he wishes to gain information. It would appear that the Protector is more anxious to protect the employer than the employee. To make it more

clear, let us for a moment bring a parallel case. The Superintendent of Police, who is the protector of the public, receives information that a certain individual is cruelly ill-treating his servants. He at once copies the allegations down on paper and forwards it by post to the person accused and asks him to explain matters. Every sensible person would say that such action was ridiculous. But that is exactly what is being done by the Protector of Indian Immigrants. Is it possible to find out the truth by such means? One shudders to think what may happen. Supposing that the allegations are true, the employer is warned by the Protector and, of course, knows how to act. He will naturally proceed to disprove the allegations, by fair means or foul. He is tempted and encouraged to do so by the Protector. Such action makes it easy for employers to do wrong and shows them a way how to escape punishment. We venture to say that, if the Superintendent of Police were to act in the manner of the Protector he would not retain his job a single day.

A CURIOUS POSITION

We know that our readers will not read without pain and indignation the letter, reproduced in another column, from Messrs. Jackson Bros., the agents for the Sheffield Choir Concerts. The letter is an insult to the musical and cultured Indians of Durban. The incident does but show to what extent colour prejudice is carried. But we are not disposed to blame the Managers of the Sheffield Choir or Messrs. Jackson Bros. for practically refusing to sell tickets to Indians. We do, however, blame both for the offensive and underhand manner in which they carried out their intention. If they had said in a straightforward and bold manner: "We are sorry, but we, as business people, depending upon European support for our earnings, cannot admit Indians whom our European patrons object to strongly," no exception could have been taken to such an attitude, however deplorable the cause of it may be. But by their impertinent and ignorant letter, Messrs. Jackson Bros. have added injury to insult. We call the letter ignorant, because they evidently do not know how Indians cherish their self-respect and that they should not have been offered accommodation in the manner described in their letter.

Of Importance to Transvaal Indians

For the purpose of receiving the applications of those affected by the recent settlement, the office of the Registrar of Asiatics will be opened on Monday next, the 11th instant, at 11 Court Room in Johannesburg.

The First Universal Races Congress

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

The Races Congress is over. What did it set out to perform? What did it actually do? What results may be anticipated from its deliberations? These are questions that naturally arise when, after years of careful organisation, work largely done in the dark, a conference is at length convoked from amongst the nations of the World, great and small alike, on a subject likely to awaken passion, prejudice, hostility, and suspicion, in dominant and subordinate peoples alike.

The object of the First Universal Races Congress was "to discuss, in the light of science and the modern conscience, the general relation subsisting between the peoples of the West and those of the East, between so called white and so called coloured peoples, with a view to encouraging between them a fuller understanding, the most friendly feelings, and a heartier co-operation." The Congress was pledged to no political party and to no particular scheme of reforms; moreover, it did not deal directly with, though of course it was impossible entirely to ignore, specific religious or political aspects of the problems of Race, as it was felt that there was something more fundamental than these, that there was a great need to brush away the false science and false sentiment that had been allowed, too long, to obscure the issues, and to let in the light of reason and of the human heart upon the dark places of racial and colour prejudice. It was felt, too, that, before anything effective could be done, it was urgently necessary to bring people together upon an unprejudiced, independent, and benevolent platform, so that they might meet together, sense each other, and, as briefly, succinctly, and deliberately as was possible during the all too brief sessions of a World-important Congress, to exchange views, and, where needful, modify or alter possibly preconceived and ill-founded ideas on the critical subject of Race. In the present state of public opinion it was thought highly necessary to show that the conclusions of physical science were not irreconcilable with the highest teachings of philosophy and religious doctrine. In these days when the average Western mind is disinclined to accept a spiritual truth, unless science affirms it to have a physical basis of fact, it was, perhaps, needful to endeavour to co-ordinate the results of scientific observation with the conclusions of religious speculation, and it may be fairly said of the work of the Congress that it has succeeded in an unexpected degree in achieving such a reconciliation. The leading anthropologists

of the World have united to declare that the word "Race" has lost all ordinary significance, that no race is innately superior or inferior to any other, that whilst actual equality of achievements and civilisation may not exist universally to-day, all available scientific knowledge goes to show that differences of conditions, thought, and custom have no final and permanent existence, but that, in the words of M. Jean Finot: "We are, after all, human beings, mongrels, it is true, but possessed of souls, imperishably divine, and for that very reason capable of boundless perfectability." The final conclusion of the Congress appears to be, as M. Finot has declared, that "Race exists, only in their (the so-called scientists') imaginations and that individuals alone are realities, each with his own particular physical, mental, and moral constitution. . . . The conception of races, as of so many water-tight compartments, into which human beings can be crammed, as if they were so many different breeds of horses or cattle, has had its day." The anthropologists have accordingly declared that since, in the anthropological sense of the term, "Race" has no fundamental reality, one must look to sociology and the modern conscience, that is occupying itself largely with the problem of environment, to indicate the material lines upon which mankind will in the future draw together. But whilst it was necessary, through the dicta of the formal scientists, to draw the poisoned fangs of the bastard science of "Race," it should not therefore be concluded that the broader aspects of the question received but little consideration. The pure humanitarians, it is true, felt that, in some respects, too great stress was laid upon the physical basis of the race problem, but realising that the Congress was composed of so many mixed and varied elements, it was remarkable to observe to what a degree the humanitarian sentiment was awakened. As Mrs. Besant has pointed out in the *Christian Commonwealth*, no appeal to the higher emotions of the audience, no appeal to its sense of justice and of righteousness, was made but evoked an instant and unmistakably ardent response. Nor should this be a matter of surprise, for the thoughtful mind of the world is ripe for such an appeal, and for a very long time now it has been focused upon the very problems that the Congress was convoked to discuss and consider. Then, too, though pure politics were ruled out of debate, politics could not, any more than could the question of the position of women, be left undiscussed, and whilst, in view of the many sensitive interests involved, no one actually laid it down as an axiom that the brotherhood of man depended, as Tolstoy has reminded us, upon the man who is sitting on the back of his fellow-man getting down, there is no doubt whatever, that this was

the implication, if not indeed the basis of the Congress itself, and the inference to be constantly drawn from the debates. But perhaps the leading doctrine of the Congress was that all men and all races should have full equality of opportunity for self development, and that it was necessary to recognise the essential unity of mankind and the innate brotherhood of man before it could be hoped that the dominant people would get off the backs of the dominated. It was, perhaps, because the Indian community in London did not quite realise this aspect of the labour of the Congress that they did not give to these all the assistance and sympathy that might have been expected from them. Moreover, one other unfortunate cause must be set down for a great part of the apathy shown. Indians were compelled to realise that the British Government—a "Liberal" Government—did not officially recognise the Congress (though its Vice-Presidents included both the Prime Minister and the Leader of the Opposition), almost entirely because of the objections raised by the reactionary elements of the India Office, who, not unnaturally, felt that, if the British Government formally accepted the conclusions which it was known that the Congress would be called upon to formulate, the whole fabric of modern Imperialism and all that it connotes would be rent asunder. Though most of the European Great Powers officially held aloof from the deliberation of the Congress for similar reasons, the United States of America, the smaller European powers, many of the South American Republics, China, Japan, and other principal self-governing countries of the East, sent official delegates, and in some cases, such as those of China and Japan, the Department of Education was specially represented.

The tone of the Congress was set by the reception given, on Tuesday evening, by the President, Lord Weardale, at the Fishmonger's Hall, to welcome delegates and friends of the cause. It was a wonderful sight to see what have hitherto been regarded as the most antipathetic peoples in the World peacefully congregated under one roof, and offering the hand of fellowship the one to the other. The Jew, the Turk, the Albanian, the Armenian, the Shiab, the Sunni, the Hindoo, the Mahomedan, the Buddhist, the Christian, the Confucian, the Zoroastrian, the Ethicist, the Rationalist, the Theosophist, the Bahai, the Negro, the Red Indian, the Maori, the black man, the yellow man, the brown man, the white man, the mulatto, the dominant type, the dominated type, the man with unnumbered generations of free-born ancestors, the man whose parents were slaves and who was himself, perhaps, slave-born, the backward type and the forward type, the priest and the layman, he who came

to curse and he who came to bless, he who came to scoff and he who came to learn, the proud and the humble, the rich and the poor, the helpful and the helpless, the scientist and the idealist, fraternised as, perhaps, never have they fraternised before. To many, for the first time, the Mongol, the Indian, the Negro, became vivid realities: one could not doubt that they were as human, and as greatly human, as any other. That is a great gain, for until now it has not been generally recognised, and the main object of the Congress is undoubtedly that the public throughout the world should be educated to a proper understanding of this elemental truth. The languages of the Tower of Babel were as nothing, in variety, eloquence, or plausiveness to those which one heard on all sides at the reception, nor was it, as some critics might have thought, merely an opportunity once more of saying sweet nothings in all the tongues of the Universe. It was quite evident to an impartial observer that a spirit of good-will, and a desire to accomplish something concretely useful, characterised the assembly, as it afterwards did the deliberations of the Congress itself. To what extent this goodwill succeeded in translating itself into effective action will be known only in the future, but there is no doubt that, in spite of the fact that the practical work and discussion of the Congress appeared to be in danger at times of submergence in the enunciation of theoretical propositions, the first Universal Races Congress has succeeded almost beyond the hopes of its organisers. It has set forth, in the remarkable volume of papers presented by thoughtful men of all countries, a valuable body of opinion and helpful suggestion that alone would have justified such a congregation. Then, too, a series of impressive resolutions were agreed to, forming the basis of much useful effort in the days to come, and formulating the essential ideas, for which the Congress stands. But above and beyond this, the holding of the Universal Races Congress is an indication, that cannot easily be mistaken or misunderstood, of a general awakening of the conscience of man in his relations to his fellowmen. The deliberations of the Congress will be a nucleus for the growth of further endeavour. They will afford an enormous encouragement to all those organisations and individuals whose mind is turned in the same direction. They will give opportunity for a great and continued spiritual outpouring that must inevitably, though the day may be delayed, submerge and put out all action the evil passions that to-day dominate the world, and that tend to separate and disunite mankind. The old truths are being to-day restated on a thousand platforms, and the World appears gradually and in every part of it to realise its common humanity and the elemental identity of each man with

his fellowman, and with that Supreme Existence behind all phenomena.

A. CHESHEL PIQUET.

[The concluding portion of the article will appear in our next issue]

The Labour Shortage

Mr. Burton and the Planters

On the invitation of Mr. and Mrs. A. S. L. Hulett, a number of local planters and their wives lunched at Kearsney House on Thursday, to meet Mr. and Mrs. Burton (writes the Stanger correspondent of the *Natal Mercury*). Among those present were Mr. and Mrs. W. F. Clayton, Mr. F. Addison, Mr. T. C. Colenbrander, Mr. W. R. Hindson, Mr. and Mrs. E. Essery, Mr. and Mrs. W. Warren, the Magistrate and Mrs. A. J. S. Mantz, Mr. and Mrs. G. A. Clayton, Mr. G. Stewart, and Mr. C. Ashwell. After the repast there was a conference, with Mr. Burton upon the labour question.

Mr. Clayton, opening the discussion, welcomed Mr. Burton, first, as any other guest; secondly, as a Minister; and thirdly, because upon his shoulders rested very largely the responsibility touching the question of labour. By no means, he said, could the reported interview in the *Mercury* with Mr. Burton be an accurate statement of what took place, as it represented a change of front and attitude of the Ministry. Those there did not represent millionaires, nor men with large amounts of capital who exploited the native and Indian populations, but men who had struggled from the smallest beginnings, who had worked up with practically no capital but that of brains and pluck. They had had labour difficulties in the past, when their industries were smaller in number and in size. In no country that he knew of where there was a large native population were tropical products successfully grown with the labour that was at hand. (Hear, hear.) Let them go to any of the British Colonies engaged in the production of tropical products, and they would find that in no case was it done with the labour from the millions of people by whom they were surrounded. He instanced Ceylon, Assam, and the Dutch settlement of Java—the last named, with 40 millions, importing 90,000 Chinese labourers. If the Government were not prepared in any sense or in any way to allow outside labour to come in, then, so far as their coast industries were concerned, he believed they were going to be shut up. They as planters, with the rest of the population, had no desire to see a large Indian population settled amongst them as Colonists. They desired a reliable supply of labour. They wanted the Indians

As Labourers, and not as Colonists

Nearly all of the Indians that had come since the law of 1895, imposing the £3 licence, came into operation either re-indentured or returned to India—so that the fear of them settling as Colonists was a groundless fear. The success of the coastal industries had been entirely due to the supply of reliable labour, and that was the Indian labour, so a blow struck at that labour was a blow struck at the industries. Certain agitators had managed to induce the Indian Government to believe that certain isolated cases of ill-treatment of Indians—which had been dealt with, by the authorities here—was the treatment meted out to the whole of the Indian immigrants in Natal, and, without any inquiry, the Indian Government resolved to stop the Indian labourer coming into Natal. They passed the South African Government by in dealing with the question. Their Government took the stand that they could not, with dignity to themselves and South Africa, enter into correspondence with the Indian Government in that respect. What they were told by the Government was to use every endeavour to avail themselves of the few months remaining open for recruiting. That showed that they had the sympathy of the Government, and it was satisfactory, as far as it went. But it soon became evident that only a small percentage of the number applied for would be recruited. As regarded

A Substitute for Indian Labour

he looked upon the chance of getting it from Nyasaland as absolutely gone, for various reasons. The Natal Commission on Indian labour communicated with the Nyasaland Government, and received most disappointing replies. They had no encouragement from there, nor from the Portuguese Territory. As regarded getting Indians other than from India, Mr. Smuts did not think it feasible. He claimed that as the Government six months ago—yes, less than that, eight weeks ago—had allowed them to bring as many Indians as they could recruit in India, then the Government should continue that policy, and allow them to have Indians. He thought they might fairly ask the Minister to help them to have such Indians as might be obtainable otherwise than in India.

Mr. Burton thanked them for their welcome. Practically a stranger to this country, he took the opportunity to make himself acquainted with the facts. The Government was still sympathetic with them in the matter of labour. The difficulty had increased, and it was necessary to take some definite action in the matter.

He had Come there to Learn

from them what the facts were. With reference to the reported interview,

he had already written to the editor of the *Mercury* correcting some of the mis-statements. They should not place faith in what they saw in newspapers as the expressions of Ministers, unless it was dictated. The interviewer did all the talking, and if one happened to nod it was taken as an expression of assent. [We may mention that the interview was submitted to Mr. Burton for revision before publication—Ed., "N.M."] He knew they could not solve their difficulties on the coast by the employment of European labour. They did not mean it was final, but the present feeling of the Government, the present attitude of the Government, in respect to the increased importation of blacks into South Africa, was not to encourage it more than they could possibly help. There was Parliament to be faced, and he believed they would have the greatest possible difficulty in the Parliament of South Africa as regards the increase of immigration of blacks. He would like them to approach the matter with the view of other avenues. After having heard them, he would consider the matter more seriously, with the view of doing justice to all.

In the course of an informal discussion Mr. Burton said:—

You people don't look to the Native labour, even if there is no recruiting.

Mr. Clayton: not for tea.

Mr. Burton: Assuming that there is to be no importation of labour, what do you say?

Mr. F. Addison replied that the whole of the lands would drift into the hands of the coolies. Foreseeing the labour difficulty, he had had to let land to Indians to grow corn for his mill. The Zulu, as long as they could get him and keep him, was a splendid labourer. He was the last sugar planter to employ coolies, and he did so because, although he had 600 natives on the farm, only about 100 turned out to work when they had no taxes and no rents to pay, and received the current wages. Gradually he was left with only old men. He assembled the natives and told them he was going to get coolies, and the very idea of getting Indians to do their work was hailed by them with delight. With only the Zulu no man with any certainty could put money into one of their industries. With 60 or 70 on their books only about 15 would turn up to work.

Mr. A. S. L. Hulett said that the indentured Indian was a diminishing quantity, and they asked to be permitted to introduce outside labour to make up that deficiency, and to enable the Province to progress agriculturally. It was

A Mistaken Idea

that it would increase the permanent Asiatic population, for he took it that there would be a condition that the labourers should be repatriated. It was not impossible. It was a mat-

ter of regulation or law, for the contracts to be terminated outside. It was the only way out of the difficulty. If the Government were prepared to assist them in introducing labourers from outside, those labourers would not become permanent Colonists.

Mr. Burton asked the difference between importing such men and the Chinese. If the objection was the sentimental one, then it was as strong as ever. There was a rooted objection in the country to the introduction of these men. They must face the feeling there was throughout the bulk of the Union. He was inclined to think they would find a majority in Parliament against it. It was a sentiment with which he agreed. Circumstances might arise which render it necessary to do something in the way of introducing labourers. If they had to, then he thought he might say something further—that if it had to be faced by the Union Government, they would certainly insist on the importation being rather from South African sources than any other. All applications for increasing the importation of black labour from outside the Union had been refused.

Mr. W. R. Hindson said it was necessary that they should have outside labour for the tea estates. The kaffir was utterly unsuitable for 75 per cent. of the work. They must be assured not only of an ample supply, but of labour of the right kind. When the tea flushed they must have the labour on the spot at the moment.

Mention was made of the indentured Indians employed by Government and the Corporations, and Mr. Hulett said that there were 1,700 indentured men on the Natal Railways. Mr. Saurer had stated that the Government were not going to use any Indians on the railways. The Trust Board wired him after that statement, asking whether he would cancel the Government's application and empower the Board to divert the Indians applied for by the Railway Department to the different industries. Notwithstanding the statement made by Mr. Saurer, the Government's proportion of Indians was allotted to the Railway Department.

Mr. Burton said he did not know that. It was probably one of the things done without the Minister's knowledge.

The Minister's attention was also drawn to the fact that

Owing to the High Wages

paid by the railway, Indians were re-indenturing to the Government rather than to their old employers or other planters.

Answering the direct question as to whether he was in favour of the indentured Indians employed by the Government being transferred to planters, Mr. Burton, after being told that the law provided for transfers to other employers, said that as his individual opinion he was entirely in favour of it.

Mr. Geo. Clayton: The opposition to the Indians is mere sentiment, and the stoppage of recruiting for the Rand is bad economically.

Mr. Burton: That is it.

Mr. Clayton: Sentiment against business!

Mr. Burton: At the present rate to what extent will your supply of Indian labour be diminished?

Mr. A. S. L. Hulett: In June, 1913, the Natal planters will have about 7,000 less.

Mr. Hindson: On the tea estates 40 per cent. of the contracts expire during the next 12 months.

Mr. Burton concluded the discussion by stating that the Government was desirous of doing what they possibly could to help them, and would use their utmost endeavours to that end. In what direction he could not tell them. He had been trying to get at what their position was, and he thought that he knew.

Mr. W. F. Clayton having thanked Mr. Burton, the meeting dispersed.

Railways and Colour

Provincial Council Discussion

On the 17th ultimo the Pretoria correspondent of the *Transvaal Leader* writes:—

In the Provincial Council to-day, Mr. G. J. Vessel (Lichtenburg) moved: "That, as the representations which were made in the beginning of this year by the Hon. the Administrator to the Hon. the Minister of Railways in consequence of a resolution of this Council, dated the 15th January, 1911, asking to do away with the travelling of coloured people in the same compartments with whites, have not yet been given effect to, this Council once more requests the Hon. the Administrator to urge emphatically on the Minister of Railways: (a) To do away with the inconvenience and the unpleasantness caused to the Transvaal travelling public by Asiatics and other coloured people travelling in the same carriages on the railways with white people (unless they travel in the service and in the company of their masters or mistresses), and to provide therein by supplying separate carriages with first and second class compartments for Asiatics and other coloured people, and that such separate carriages be clearly indicated to the travelling public by painting notices on such carriages, or in such other way as the Hon. the Minister of Railways may deem fit; (b) To give instructions that Asiatics and other coloured people take their tickets at the same offices as are used now for the issuing of tickets to natives."

Mr. Preddy's Contentions

M. Preddy spoke in support of the motion, but urged that section (b) be deleted, as being comparatively unimportant. He contended that Asiatics

and coloured people should be able to travel in any class they wished, and separate carriages should be provided in order to enable them so to travel.

Mr. Van Veyeren and Mr. Boshoff supported the motion.

Mr. Stallard welcomed the motion as coming from the other side of the House. He was not surprised that recommendations on this matter had been neglected, because it was only on a par with the treatment meted out to that Council on other matters. (Hear, hear.) He feared, however, that the present recommendation would be treated in the same way as former resolutions had been by the Union Parliament. Whilst he would vote for the motion, he felt it would be futile, and he thought the only way to obtain due recognition as a Council in this and other matters was to deal with the Estimates when the time arrived. (Hear, hear.)

Reserved Carriages

Mr. F. G. Nicholson said he knew of the extreme poverty of the railways, and that it was difficult to make both ends meet—(laughter)—but he thought the railways could print on its reserved compartment notices that certain compartments were not only "reserved," but were "reserved for coloured people." He thought the Railway Administration would just blow them out over this motion, and they would have to go a little further, and make this a general thing not only in the Transvaal, but all over South Africa.

Mr. Partridge supported the motion, with the exception of the section where it suggested that Asiatics should get their tickets from the same office as natives.

Mr. Constable spoke on the same lines as the previous speaker, and said that the inclusion of section (b) was undiplomatic.

Mr. Yssel agreed to the deletion of section (b), and also to the deletion of the words in brackets in section (a), and the motion was then adopted.

In place of section (b) an amendment was agreed to which made it necessary that Asiatics and coloured people should take their tickets at other offices than Europeans.

"Jim Crow" Cars

It is obvious (says the *East Rand Express*) that the only solution for the difficulty of providing suitable accommodation for Asiatics, coloured people, and natives on our trains is by introducing what are called in America, we understand, "Jim Crow cars." This will do away with friction and meet the wishes of whites and coloureds alike. At present it must be conceded the treatment of coloured passengers is not all that could be desired. If a coloured person pays for a first or second-class ticket he has as much

right as a European to accommodation of the order named. But that accommodation should be provided in a separate car. It would do away with the European objection to coloured people occupying compartments in a car chiefly used by whites, while the natives, with a car of their own, would not have to run the risk of rebuffs from passengers and conductors in attempting to find a compartment they could enter. We would also suggest that with the greatly increasing coloured traffic a special official be detailed to issue tickets to coloured people at our large stations. At present natives who arrive a quarter of an hour before their train starts are frequently unable to obtain tickets, because the booking clerk naturally gives precedence to European applicants.

The Gold Law

An Important Decision

In the Transvaal Division of the Supreme Court of South Africa, before the Judge-President, Mr. Justice Wessels, and Mr. Justice Bristowe, on the 28th ultimo, the appeal of *A. Tamblin v. Rex* against the decision of the A.R.M. at Krugersdorp was heard.

The accused was charged with contravening Section 130 of Act 35 of 1908, in that on or about May or June, 1911, at or near Roodepoort, the accused did wrongfully and unlawfully, being the registered owner of mining stand No. 546 on the farm Roodepoort 43, under the provisions of Law 15 of 1898 or a prior law or under the provisions of Section 77 of Act 35 of 1908, and by virtue thereof the holder of the full rights in the said stand, did wrongfully and unlawfully transfer or sublet the whole or a portion of such rights to certain coloured persons trading as Khan Brothers, being Asiatics, and did permit such Asiatics, not being his bona fide servants, to reside on or occupy the ground held under such rights on the said stand 546, such mining stand not falling under the provisions of Section 24 of Act 35 of 1908.

The accused pleaded not guilty, but was found guilty and sentenced to £2 fine or 10 days' imprisonment. He appealed on the grounds: (1) The occupation of the stand by the said Asiatics was not by the sanction of the accused but by virtue of a prior lease; (2) the Asiatics in question were exempted by Section 77 from the operation of Section 13 of the Act; (3) the Asiatics were in occupation when the Act came into force, and (4) Section 130 of the Act was *ultra vires* the Constitution.

Mr. Gregorowski appeared for the appellant.

The Attorney-General (Mr. F. W. Beyers) appeared for the Crown.

The Judge-President, in giving judgment, after stating the facts, said that Mr. Gregorowski had argued two points—the first was that under Section 131 (3) coloured persons, who at the time of the coming into operation of the Gold Law were lawfully in occupation of the premises affected, were excluded from the operation of Section 130, and Section 130 did not apply to them, and that Section 131 was also subject to that proviso. If the Court were irresistibly forced to that conclusion then the Court would give effect to it, but that would lead to an inconsistency. The Court should reconcile the sections of the Act as far as possible, and it was clear from Section 130 that white persons were prohibited from subletting to any coloured person, and the prohibition seemed to be absolute as far as the owner of the rights was concerned. Section 131 (1) only applied to the Witwatersrand area, but Section 130 was much wider in its terms, and included all stands outside townships, and it seemed clear that by Section 131 (3) the Legislature intended making the residence in the Witwatersrand area by coloured persons at the time of the coming into operation of the Act lawful in far as these coloured persons themselves were concerned. But the Legislature had sufficiently provided for their ultimate exclusion by Section 130, which prevented the white owner of the rights renewing leases to coloured persons in existence at the time of the coming into operation of the Act. In the present case the lease expired in January, 1909, and the appellant renewed it to the Asiatics. That being so he cannot be heard to say that he did not permit the transfer of the lease, or sublet to them. That portion of the appeal must therefore fail. The second point argued by Mr. Gregorowski was that the Asiatics in question had acquired rights and obligations in connection with the stands upon which they had traded for a considerable number of years, and were protected by Section 77 of the Act, which created an exception in Section 130. The Attorney-General had argued that Section 77 only referred to contractual rights and obligations, but his Lordship could not agree with that view. The section safeguarded all rights attaching to stands under any previous Gold Law. His Lordship then referred to the case of *Khotas v. Colonial Treasurer*, which decided that coloured persons could obtain and exercise rights to stands outside of townships. That being so, the Asiatics in question were protected by Section 77, and the appeal would be allowed on the second point.

Mr. Justice Wessels and Mr. Justice Bristowe concurred.—*Transvaal Leader*.

The £3 Tax

How It is being Avoided

An interesting aspect of the Indian position has come into notice recently (says the *Natal Mercury*). The matter relates to the measures authorised by the late Natal Parliament for the relief—in their intention—of Asiatic labourers in the Province who found themselves under the pressure of the annual licence fee of £3. This is applicable to both males and females, who, having performed their indentured period of service, elect not to engage in a further contract of labour, and to take the status of "free Indians." The annual licence was enacted by Act 17 of 1895, the object behind it being to encourage the repatriation of time-expired Indians, but it is a matter of common knowledge that the payment up to a year or two ago was never adequately enforced, with the result that many of the Indians in Natal were indebted to the Government in considerable arrears for unpaid taxes. The difficulties of the matter found their expression in Act 16 of 1910, which provided that if an Indian accepted re-indenture or "other contract of service" after the passing of this Statute, he was not to be liable for arrears up to a period not exceeding two years, and in the event of his leaving this country, the arrears were to lapse altogether.

The Indians, as has been seen before, have had the advantage of somewhat resourceful legal advice, and they appear to have been induced to make avail of the expressions in this enactment in a rather ingenious way. Numbers of them have been found lately entering into civil contracts with other Indians, under the Master and Servants Act of 1840 for periods of service which largely correspond with the limit laid down by the Act of 1910. The arrangement, as it seems has been reciprocal in many cases. One Indian has engaged himself to another, and the second to the first, and so on through a number of variations. The idea behind this behaviour, or at any rate inspiring those who have advised it, is that the engagement comes within the meaning of "contract of service" in the 1910 Act, and that, therefore, the Indians are provided with a way of escape from their tax arrears, and may avoid them altogether by returning to India within the two years stipulated.

To this extent, it is understood, they have been so far successful. The matter, however, has recently been presented to the attention of the Union Attorney-General, who has decided that, although the Indians have removed themselves from liability for arrears during the two years over which these engagements extend, if the contracts are legally entered into, they are not absolved from current taxes. This is declared as meaning

that the individuals concerned will still have to pay the £3 due for this year, as well as in succeeding years, unless they return to their own country, and if the latter result is achieved it is stated as a matter of some likelihood that the authorities will not be too insistent as regards the payment of past arrears, however questionable the strategy which has been employed to avoid it.

NOTE: all we have to say in regard to the above, if it be true, is that there is no reason to be very much surprised that these poor people are led to resort to a mild form of trick in order to escape payment of a harsh and unjust tax. A better way, we think, would be to refuse to pay it and suffer the consequences.—Ed. I.O.

Good Enough for Coloured Children?

A Discarded European School

Mr. Chas. H. Knowler writes to the *Natal Mercury* regarding the proposal to use the old Albert Street School for the Coloured children, in the course of which he says:—

It is proposed to spend 1,000 golden sovereigns on the repairs of a building, which, by a host of people, both professional and lay, has been condemned as being unfit for human habitation. There is no recreation ground, and the only playing space is the street, and it was a street accident which aroused the parents originally. The various noises of trollies and natives have been described by teachers as most distracting, and in spite of all the complaints, none of them trivial, "some one" has given the word to spend money.

As the senior member of the School Advisory Committee in Durban, I enter my most emphatic protest against the school building ever being used again to house children, no matter what the medical and public works authorities may say. The place is not worth repairs, and is past praying for. I have no desire to put a "halo" round the coloured people's heads as suggested by one of the Town Council's nominees, when Mr. Powrie and myself protested some months ago against the school being used for coloured children, but I do ask for fair play, and I venture to assert that once the Albert Street buildings are occupied, it will be many years before the coloured children will enter new school premises, because the argument will be raised, look what we have already spent on the building. The coloured people in Durban form a considerable portion of its population, and it rests with them, and them only, to say whether they are willing to allow their children to be pushed from

pillar to post—whether because of their colour they are to occupy buildings which have been considered unfit for European children, but can be "done up" for occupation of coloured children.

London Committee

General Botha's Reply

General Botha's Private Secretary writes to Lord Amthill, under date the 31st July, as follows:—

"My Lord,—General Botha instructs me to acknowledge receipt of your letter of the 20th which was addressed to the Under Secretary of State for the Colonies, forwarded to him for his consideration and in which, on behalf of your Committee, you asked for an interview.

"In reply I am to state that General Botha is very sorry, but that he finds it impossible to make any further appointments whatever before his departure to South Africa. He has received very definite instructions from his medical advisers that if he wishes to enjoy any lasting beneficial results from his cure at Kissingen it will be necessary for him to take an absolute rest for some time and he has accordingly made arrangements to spend all the rest of his available time before his departure at some quiet spot in the country.

"General Botha wishes me to add that no one can be more anxious than he that the British Indian question in South Africa should be finally settled to the satisfaction of all parties and he is very hopeful that this will soon be attained."

Colonial Office Replies

The Secretary of State for the Colonies has sent the following replies, dated the 29th July, to the South Africa British Indian Committee:—

"Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 11th instant on the subject of Indian Immigration into the Union of South Africa and to inform you that the suggestions made have been referred to the Governor-General for the consideration of his Ministers."

"Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter, with enclosure, of the 11th instant, relative to the administration of the Natal Licensing Laws, in which attention is called to the case of an appeal by the Natal Indian Traders Company in respect of the transfer of a general dealer's licence at Maritzburg.

"I am to inform you that a copy of your letter and of its enclosure has been sent to the Governor-General of the Union of South Africa for the consideration of his Ministers."

Indian Publications

We have received a copy of the "Bhagavad-Gita" or the Lord's Song, with the text in Devanagari and an English translation by Mrs. Annie Besant. It is a marvellous two-penny-worth. The publishers are Messrs. G. A. Natesan and Co., Madras. This is the third edition of 50,000 copies, two previous editions of 10,000 and 20,000 respectively having been sold out.

The same publishers forward a small booklet by Dr. P. J. Mehta of Rangoon entitled "M. K. Gandhi and the South African Indian Problem." It gives a clear idea of Mr. Gandhi's views on ancient and modern civilisation, etc., and the price is four annas.

Messrs. Ramgopal & Co., of Kottakkal, S. Malabar, send us a book entitled "The Travancore Deportation," being a brief account of the deportation of Mr. K. Ramakrishna Pillay, B.A., Editor of the *Swadeshabhimani*. The price is twelve annas.

Anti-Asiatic Movement

Mr. Joseph Royeppen writes to the *Natal Mercury* regarding the refusal of the Licensing Officer to grant trading licences to Colonial-born Indians, especially remarking upon the case of Mr. Abdool Latif, reported in our columns a short time ago. In a footnote to the letter, the Editor says:—

We are disposed to agree with Mr. Royeppen that some consideration should be given to Colonial-born Indians who have received their education in the Colony, in the way that Latif has, and are thorough English linguists.

The Pretoria Town Council have resolved that the Government should be approached with a view to general dealers' licences being issued by the Council and not by the Government (says the *Pretoria News*.)

Under date 31st July, 1911, the Town Clerk, Port Elizabeth, forwarded copy of a communication which had been transmitted to the Prime Minister on the above subject. It was the intention of the Port Elizabeth Council to bring the matter up for discussion at the next session of the Municipal Association.

The recommendation of the General Purposes Committee was adopted as follows:—

(a) That the Port Elizabeth Council be furnished with a copy of the resolution of the Council taken at the meeting held on the 10th August, 1911, and informed that with a view to the better understanding of the question as affecting Transvaal towns, it is being recommended to the Council to have printed in pamphlet form certain extracts from the Transvaal Laws, and also notes of certain decisions

of the Court on the matter of Asiatic trading; and that a copy of such pamphlet will be forwarded to the Port Elizabeth Council when ready, and that the matter will be further considered after circulation of such pamphlet among the Councillors. (b) That the Council have printed in pamphlet form the extracts and notes above referred to.

Indians on the Pavement

A Case Before the Court

A correspondent writes that at the Durban Court on the 18th inst., a case was heard in which T.M. Naicker was summoned for the contravention of the Borough Bye-Laws, No 64, in that he threatened to assault one James C. Vogel, merchant. The case was heard in the Borough Court before Mr. Bernard Hodson, Mr. Alexander prosecuted and Mr. Harold J. Stuart appeared for the accused.

Evidence was adduced both from the complainant and the accused. The complainant stated that he was walking along Pine Street, where he met the accused and another Indian and, as a lady was walking behind, he, the complainant, touched the accused with his walking stick with the view of drawing his attention and assisting the lady to gain way. The accused thereupon swung round, used abusive language and threatened to assault him. He then went to the Police and the accused disappeared. He immediately made a report to the Police and also informed the C.I.D., and offered a reward of £1 for the identification of the accused. A few days later he met the accused in Pine Street. He blew his whistle and got the Constable to take charge of the accused. Both went to the Charge Office, where the accused's address was taken and he was asked to go.

The accused accepted what the complainant said, but stated that the complainant knocked him with his stick, he thereupon questioned him what he meant by taking up that attitude. The complainant and the accused were carefully examined both by the Prosecution and the Defence. The Magistrate, in summing up, said that the complainant had no right to interfere with the accused in the manner he did, and the offence rested with the complainant rather than the accused. No doubt the accused did use language, but the complainant was the cause of the provocation and he found the accused not guilty.

It must be noted in this case that it was one person's evidence against another's and it was adduced during the course of the evidence that the Indian had the same right as any other person.

Items of Interest

Reuter cables from London [the news of the death of the Nizam of Hyderabad. Readers will remember that the late Nizam showed great sympathy towards the Transvaal Indian struggle, and contributed a handsome sum towards the relief fund of the passive resisters.

There must be a great deal to be read between the lines of this small paragraph taken from the columns of the *Natal Advertiser*:—

A whole boxful of unkempt Indians were charged with deserting from the employ of their master, Mr. Chick, of Greenwood Park. They promptly pleaded guilty and were fined ten shillings each or seven days' hard.

Sir William Carington, the Keeper of the King's Privy Purse, announces in a letter to *The Times* that his Majesty has received from his Highness the Maharaja Scindia of Gwalior the sum of £8,000 sterling, with a request that the money may be allotted to various charitable institutions as a gift from the Maharaja commemorative of the Coronation. The King, writes Sir William Carington, knows full well that so noble an act of benevolence, without a single restriction or condition, will arouse in all hearts feelings towards the Maharaja.

We are glad to note that His Highness the Aga Khan gave a donation of Rs. 5,000 to the Deccan Education Society of Poona. It is understood that His Highness intends to induce other Mahomedans to contribute to the funds of the Society. The high-minded and broad spirit, thus displayed, has always characterised the actions of H. H. the Aga Khan and especially the active efforts he made to bring about the Hindu-Mahomedan Conference at Allahabad last December.—*The Subahda Patrika*.

Contents

	Page
"Many Happy Returns" to the G.O.M. ...	337
Mr. Dababhai Naoroji on Indians' Duty ...	338
Local Celebrations ...	338
Durban Indian Institute ...	338
Colonial-born Indians ...	338
Tuberculosis in Durban ...	339
Indians and the Sheffield Choir ...	339
From the Editor's Chair ...	339
Of Importance to Transvaal Indians ...	339
The First Universal Races Congress ...	340
The Labour Shortage ...	341
Railways and Colour ...	341
The Gold Law ...	343
The £3 Tax ...	344
Good Enough for Coloured Children? ...	344
London Committee ...	344
Indian Publications ...	345
Anti-Asiatic Movement ...	345
Indians on the Pavement ...	345
Items of Interest ...	345

મોની ઉનતિ વિના રહેનાતિ નથી સુંદરી સુખોદ

જાણ સ્ત્રીઓની કેળવણી અને ઉનતિ અરજે
મહત્ત્વ ધાય છે; તેથી મહત્ત્વે પેલાના કાલ
ની સ્ત્રીઓ સાથે લેવા લાગ્યું છે.

સંપૂર્ણ મનોરંજન અને શોખિયો વારતા
ઓ અને વિદ્યા: કલાત્મક સરજી આવામાં જાત
મળે એવાં લખાણોની બજાર આ માસિક
કોઈ સુસજ્જાત અને પારસી વગેરે સુખી
સુજ્જાતી વાંચતી કેમમાં એક સરખો આવ
કાર પામ્યું છે. કિંતુ સ્વતંત્ર ઉપરાંત આકર્ષિત
ઉચ્ચ વગેરે દેશોમાં જ્યાં સાદસીક ગુણ
સાથી મળ્યો નથી તેમાં 'સુંદરી સુખોદ'
ની માગણી થાય છે.

અહેર ખબર માટે પણ 'સુંદરી સુખોદ'
સાથે સાધન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ છપાય
નમુનાની નકલ અરજા આનાની દયાલની
ડીક મોકલનારને મુક્ત મોકલવામાં આવશે.

વચ્ચતું લખાણ રૂ. ૧-૬-૦
લખણ પત્રવ્યવહાર તોચેને સરનામે કરવો:
સુંદરી સુખોદ મંદીર, અમદાવાદ.

સુજ્જાતી પુસ્તકો.

નીચેના પુસ્તકો તે સાથે લખેલા હાથ
સુજ્જાત અમદે ત્યાં વેચવાના છે:—

ક્રીમત શી. પે. પોસ્ટેજ પે		
આનંદાશ્રમ.	૧-૧	૩
મહાલક્ષ્મી કાચળતું પુસ્તક.	૨-૦	૨
ખેત્રીકા.	૦-૬	૧
કાશીએપેટા.	૩-૦	૩
જનરમુજ વાર્તા સંગ્રહ.	૩-૦	૪
સૈર લોક કોશ.	૨-૦	૨
પ્રવાસે ગદ્ય.	૧-૬	૨
સપલની સુવા.	૨-૦	૩
દીલસોજ કે દીલબાર.	૨-૩	૩
સુસમા.	૩-૦	૬

ઇન્ટરનેશનલ પ્રાઈમ પ્રેસ.
ફીનીક્સ, નાતાલ

વાંચવા લાયક પુસ્તકો

અન્નવાસનો ખુની કાવ્યો.	૦-૦-૧
જેલનાં કાવ્ય.	૦-૧-૦
જાતો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
" ૨ જો. "	૦-૦-૬
" ૩ જો. "	૦-૦-૬
એક સત્તવીરની કથા.	૦-૦-૧
સર્વોદય	૦-૦-૬
નિર્મિત થને અમવા થને નિર્મિત.	૦-૦-૧

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the
Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate
of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts in
the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free
of charge by a system that ensures considerable economy and
the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most
complete of its kind in existence, enables senders to save still
further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the
receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the Local Office for S.A.— And, at—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

52 Field Street,

CAPE TOWN

Commissioner St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીનાં લંડન મસ્જિદ અને યુનિ વર્સિટીનાં ફંડમાં ભરાયલી રકમો

પા. શી. પે.
આવળ લખાણ ૨૫૧ ૪ ૬

પ્રીટોરિયા લોકેશનની મળેલા

વલી મામદ	૩ ૩ ૦
ઇસપ આકુલ કુ.	૧ ૧૨ ૬
ફકીર કાવાતી કુ.	૧ ૧૨ ૬
ઇમરાલીમ ઇસપ	૦ ૫ ૦
અલીમામદ હિસમાન	૦ ૫ ૦
ઉમર કાવલ	૨ ૨ ૦
હાજી ઇમામ ઇ. સુજ	૧ ૧ ૦
ઇમરાલીમ ઇસપ ગુચર	૦ ૧૫ ૦
જીવન કેશવલ કુ.	૩ ૩ ૦
સુલેમાન બ. મની	૦ ૭ ૬
" અમા	૦ ૫ ૦
મુસા કાજી	૦ ૭ ૬
એસમાન ઇસા	૦ ૫ ૦
" મુસા	૦ ૧૦ ૬
એસ. હાલિદ ગુચર	૦ ૧૫ ૦
મુસ્તાફા મોસમ	૦ ૧૦ ૦
લીલાહ ૨/૬ ૧/- ૧/- મળીને	૦ ૪ ૬
મુસા ઇસમાઇલ સુજ	૧ ૧ ૦
ઇમરાલીમ ઇસપ સુજ	૦ ૧૦ ૬
ખોળ કાનજી વલી	૧ ૧ ૦
મહમદ ઇસે	૧ ૧ ૦
મુસા અમીર	૦ ૫ ૦
એમ. સુમાર	૦ ૧૦ ૦
રસુલ તુરબાઇ	૦ ૧૦ ૦
હાસમ સુલેમાન	૦ ૫ ૦
એમ. એમ. પટેલ	૦ ૧ ૦

સરવાળો

૨૭૪ ૧૧ ૦

સરવાળો	૨૭૪ ૧૧ ૦
મહમદ હુસુ અમવા	૧ ૫ ૬
ઇસમાઇલ હાસમ	૧ ૧ ૦
" હાસમ મંગલ	૧ ૭ ૬
" ઇમરાલીમ કાચમોર	૧ ૧૦ ૬
અહમદ મહમદ નગી	૧ ૧ ૦
એમ. એસ. આમજી	૦ ૧૦ ૬
એમ. હાવજી	૫ ૫ ૦

૨૮૪ ૧૨ ૦

ચોરીનીબાગથી મળેલા

ઇ. એમ. અસવાલ	૧૦ ૧૦ ૦
મહમદ ઇસપ મહુ	૧૦ ૧૦ ૦
ઇ. એમ. પટેલ	૫ ૫ ૦
અ. ઇમરાલીમ મંગાત	૩ ૩ ૦
અહમદ ઇસપ મુસ્તા	૧ ૧ ૦
મહમદ હાસમ મુનારા	૨ ૨ ૦
સુલેમાન ઇમરાલીમ સુજ	૧ ૧ ૦
ઇસમાઇલ પટેલ	૧ ૫ ૦
અહમદ અસમાઇલ મુનારા	૧ ૫ ૦
અહમદ મહમુદ જુલા	૨ ૨ ૦
ઇમરાલીમ ઇસમાઇલ મુસા	૭ ૧૦ ૦
મુસા આકુલ નયી (લોકી)	૩ ૩ ૦
મહમદ મુસાજી પટેલ	૧ ૨ ૦
વલી બગસ	૧ ૧ ૦

કુલ ભરાયા

૩૩૫ ૧૨ ૦

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬.

ફ્રીપ્રેસ, સપ્તમ્બર, તારીખ ૨ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૧.

અંક ૩૫.

અડવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨ સપ્ટેમ્બર થી, તા. ૮ સપ્ટેમ્બર સુધી, ૪૦ સં. ૧૯૧૧.

હિંદુ-ભાદરવા સુદ ૬ થી ભાદરવા સુદ ૧૫ સુધી, સંવત ૧૯૧૭.

રમજાન-તા. ૭ રમજાનથી તા. ૧૩ રમજાન સુધી ૧૩૨૬ ફી.

વાર	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી	સુ. પા. તા.	સુ. પા. રો.	સુ. પા. ક. મી.	સુ. પા. ક. મી.
શુક્ર.	૨	૬	૭	૨૨	૧૨	૩૬
રવિ.	૩	૮	૯	૨૩	૧૩	૪૦
સોમ.	૪	૯	૧૦	૨૪	૧૪	૪૦
મંગળ.	૫	૧૦	૧૧	૨૫	૧૫	૪૧
બુધ.	૬	૧૧	૧૨	૨૬	૧૬	૪૨
ગુરુ.	૭	૧૨	૧૩	૨૭	૧૭	૪૨
શુક્ર.	૮	૧૩	૧૪	૨૮	૧૮	૪૨

અન્યકમલિકા.

હિંદના દાદાની જયંતી ...	૫૪૬
મહાન દાદાભાઈનું જીવન ચરિત્ર ...	૫૪૬
ના. નીલમનુ' મરણ ...	૫૪૦
સોનેરી કાયદો સુધી માર્ગમાં ...	૫૪૦
વિલાસતની કમીટીની સત્તા હઠત ...	૫૪૧
દરબાનમાં હિંદીશાળા ...	૫૪૩
મી. રીચનો નિરૂપણ અને હિંદીની દ્રશ્ય, ૫૪૩	
સોનેરી કાયદાની લડત ...	૫૪૩
દરબાન હિંદી રમણાન કુલ ...	૫૪૪
મોરલેમ યુની. અને લાંબા મસ. કુલ ૫૪૪	
નાદારી સંબંધી નોંધણી ...	૫૪૪
તાર સમાચાર. ...	૫૪૫
ક્ષયનો રોગ ...	૫૪૬
મોચા કોમની ચઢવી માટે વિચારો ...	૫૪૭
ખાણ સુરેન્દ્રનાથ મેતરજી ...	૫૪૭
આત્મલ વરમે સંબંધી કોલેજીયલ ...	૫૪૮
યુનિવર્સલ રેસીડ કોલેજ ...	૫૪૯
દક્ષિણ આફ્રિકા દરબાન ...	૫૫૦
પાણી નિધાન ...	૫૫૧
હિંદી ભાષા દિવસ ...	૫૫૨
હિંદુસ્તાનના ખાણો ...	૫૫૨
ખાણના ...	૫૫૩

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સપ્તમ્બર, તા. ૨ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૧.

હિંદના દાદાની જયંતી

મી. દાદાભાઈ નવરોજીનો જન્મ દિવસ આપણે કેટલાક વરસથી ઉજવતા આવ્યા છીએ. જે પછી હિંદના દાદામાં મી. દાદાભાઈ ભોમ્બે છે તેવી ખીબા કાઢી જવતા હિંદી ભાષામાં ભોમ્બતા હોય. મી. દાદાભાઈની રહેણી તે દરેક જાણેલા હિંદીને નસુના દાખલ થઈ પડી છે. તેમણે જે ભક્તિભાવથી હિંદની સેવા બજાવી છે તેવા ભાવ આ જમાનામાં બધા યોગ્ય હિંદીઓ ખતાવેલા હશે. જેના સુદર તેમની રાજ્ય પ્રકરણી કારકીરદ છે તેવીજ તેમની ખાનગી રહેણી છે. તેમનો ૮૭ મો જન્મ દિવસ તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બરે ઉજવવામાં જે કાંઈ હિંદી ભાગ લીધે તેને અમે ભાન્યશાળી સમજીએ છીએ. કાલ કેટલાક વરસ થયાં અમે અમારા વાચક વરમને આ હિંદના દાદાની ૪૫મી અરપણ કરતા આવ્યા છીએ, તે માત્ર ધરાવવાની તક આ વરસે પણ અમને મળી છે તેથી અમે બહુ રાજી થઈએ છીએ. જેમ દિવસો ભાગ છે તેમ મી. દાદાભાઈની જીંદગીની અસર આપણી ઉપર વધારે દ્રઢ થતી જાય છે, સર્વ જોઈએ. આ મહાન પુરુષ હજી ધણી વરસો જીવે એવું અમે જમત કરતા પાસે મામીએ છીએ.

મહાન દાદાભાઈનું કુલ જીવન ચરિત્ર

દાદાના જન્મ દિવસ માટે યાદ કરવા સાચક તેમના જીવનનો કુલ હેતુક અમે નીચે આપીએ છીએ. તેમનો જન્મ ૧૮૨૫ ની સાલમાં સપ્ટેમ્બરની તા. ૪ થીએ મુંબઈમાં થયેલો. એલરીસ્ટન કુલ અને કોલેજમાં તેમને કેળવણી મળી હતી. ૧૬ વરસની વયે મળીતશાળા અને નેચરલ થીયોલોજી

ના વિસ્તાર (પ્રોફેસર) નો હોદ્દો તેમને મળેલો. ૧૮૫૫ માં વેપાર રાજ્યમાં દાખલ થઈ તેઓ વિલાસત મળેલા. ત્યાં યુનિવર્સિટી કોલેજ તેમને યુનિવર્સિટી ભાષાના વિસ્તાર નીમવાનું માન આપ્યું હતું. તેમણે વિલાસતમાં ચળવળ ચલાવી ૧૮૭૦ માં હિંદીઓ માટે સીવીલ સર્વીસ ની પરીક્ષામાં દાખલ થવાનો હક મેળવ્યો. ૧૮૭૪ માં તેઓ વડોદરા રાજ્યના દિવાન નીમાયા. મુંબઈની કારપોરેશનના ચુકા એલા મેમ્બર તરીકે તેમણે પાંચ વરસ સુધી સેવા બજાવી છે. ૧૮૮૫ થી ૧૮૮૭ સુધી તેઓ મુંબઈની મારાસભાના મેમ્બર હતા. ૧૮૮૬ માં નેશનલ કોંગ્રેસ માટે તેમને પ્રમુખ ચુકાવાનું માન પહેલી વાર મળ્યું. આ માન ૧૮૯૩ અને ૧૯૦૬ ની સાલમાં તેમને ફરીથી મળ્યું છે. જેમાંની ૧૯૦૧ ની સાલની કલકત્તાની કોંગ્રેસ વખતે તેમનું ઉમર ૭૬ સુકાનીપણ દેશ માટે કિમતી થઈ પડ્યું હતું. તે વખતે તેમણે જાહેર તખ્તા ઉપરથી હિંદ માટે સ્વરાજનો મત્ર પહેલીવાર ઉચારેલો હતો. આજ તે મત્રની જાખના હામેશા પ્રસરેલી જોવામાં આવે છે.

મહાન દાદાભાઈ હિંદમાં લોક સેવા કરી ખેતી ન રહેતાં વિલાસત મળેલા, અને ત્યાં ૧૮૯૩ થી ૧૮૯૫ સુધી મોરારીજી દાદે ચુકા પાલમેન્ટના મેમ્બર થઈ. સરકારી કમીશનના મેમ્બર તરીકે, તથા વેલ્ફેર કમીશનના એક અગ્રણી સભ્ય તરીકે અને ખીજી ધણી રીતે વિલાસતમાં તેમણે કેટલુંક સરસ કામ બજાવ્યું છે. તેમણે "ઇન્ડિયન હિંદ પ્રત્યે દ્રશ્ય," હિંદની કંઠાસીખત અને ન સોજતો સિટીફ કારાખાર" એ અરમનાં મે, તથા ખીજી કેટલાંક હિંદ સંબંધી અગ્રણી પુસ્તકો લખ્યાં છે. ૮૨ વરસની જયંતી વયે કોંગ્રેસના પ્રમુખ તરીકે સેવા કરવાં જે બોલે પડ્યો તેણે તેમની તખ્તીયત સચકાવી. તેથી વિલાસતનો વસવાટ જોડી ૧૯૦૭ માં હિંદ અ.બ. મુંબઈ પ્રવાસ માં વરસોવા ખાતે હાથ તેમનો કાંત નિવાસ છે, જ્યાં મહેનતુ જીવનરૂપી દિવસ ની સાંજનો આરામ તેઓ ભોમ્બે છે, અને સાંધી પોતાના પ્યારા દેશનું જીવન જીવતાના માર્ગે ચડેલું જોવા આતુરતા થી નીહળતા રહે છે.

નામદાર નીઅમનું મરણ

હાલમાંના ના. નીઅમ સર મહેસુલ નવીખાન સાહેબનું મરણ થવાના સૌક જનક ખગર તા. ૨૬ મી અમરે હરી વખત છે. નામદારને જન્મ ૧૮૬૬ માં થયેલ હતો. ૧૮૮૪માં તેમણે પોતાના આપદાની માદીની હકુમત સંભાળી લીધી હતી. તેમના રાજ્યો વિસ્તાર ૮૨, ૧૬૮ ચોરસમાઇલનો છે. તેમની વસતીની સખ્યા એક કરોડ ૧૦ લાખની છે. હોંના દેશી રાજ્યોમાંના નીઅમ પ્રથમ નંબર મળ્યું છે. તેમનો રાજ્ય કાર્યાલય સુભેદ જાતિ ભરેલી રીતે મલાવાયો છે. પોતે મુસલમાન હતાં પોતાના મુખ્ય વજર તરીકે એક હોંને પ્રસન્ન કરીને હોંની પ્રજાની એકતા ની પોતાની લામણીને તેમણે પુરાવે આપ્યો હતો. તેમના અમલમાં ધરમબેદની કદી હાખલ થવા નથી પામી તેમણે તેમની ખ્યાતિ જાહેરી છે. તે નામદારે રૂ. ૨૫૦૦ ની મોટી રકમ આપી ટરાંસવાલની સત્યા મહત્તી લાગત તરફની દિલસોજી પ્રગટ કરી હતી. તેમના મરણથી હોંના એક લાયક નરની મોટ પડી છે. મરણને ખુદા જન્મત નથીન કરે.

હાલમાં જયંતી

હરખાન

આજરોજ (તા. ૨૭ ને જનીવારે) મહાન હાલમાંના જન્મોત્સવ ઉજવવા ઉપનમાં કોલોનીઅલ ગોવર્ન હરીઅન એસીએસનના આજરાતને હરીઅન રી હરીએસન માઉડમાં એક મીટીંગ ભરાશે. જે વખતે મી. એસ. રાયપન હાલના જીવન વિષે બાવણ આપશે.

એસ. રાયપનનાં

હાલમાં જયંતી ઉજવવા (અ. મ. એ. ના આજરાતને રવિવારે મીટીંગ ભરાશે.

ટરાંસવાલના હક ધરાવનારને અમલનો મુદ્દા

સમાધાનીની રૂપે જેના હક સમવાય છે તેઓનાં નામ મહાખિરાં ગદાં પ્રીટી રીયા મોકલાઈ ગયાં છે. તા. ૪થી સપ્ટેમ્બરથી રજીસ્ટરારની ઓફીસ એકાનેસ બરમમાં 'ડી' કોર્ટમાં મળશે. જાં જેને અરજી કરવાનો હક છે તેણે કરવાની છે.

સોનેરી કાયદો સુખોમ કોર્ટમાં

હોંના લાલમાં અમલનો મુદ્દો

રૂડીપુર પાસે પોતાના રોડમાં એક દોંદીને ભાડે રહેવા દેવા માટે ત્યાંના એક ગેરાપર સોનેરી કાયદાની રૂપે જે કેસ માંડયો હતો. અને જેનો મુકદ્દો નીઅમો કોર્ટે દોંદી વિરુદ્ધ આપ્યો હતો તે કેસની અપીલ તા. ૨૮મીએ ટરાંસવાલની સુખોમ કોર્ટમાં મી. જરડીસ ખીરો, મી. જરડીસ વેસલસ તથા જજ પ્રેસીડેન્ટ આગળ સંભાળાઈ હતી.

આરોપીએ પોતાને નીઅમો કારણસર નીરોધ જણાવેલ: ૧ આરોપીએ મરણ્ય એક્સિઆટીકોને રોડમાં રહેવા નહોતા દીધા, પણ તેઓ નાં જુના લીસના હક ની રૂપે રહેવા સહિતવાન હતા; (૨) કાયદા ની જગમી કલમની રૂપે એક્સિઆટીકો ૧૩ મી કલમના અમલમાંથી મુક્ત છે; (૩) જ્યારે કાયદો અમલમાં આવ્યો ત્યારે એક્સિઆટીકો રોડ વાપરતા હતા; (૪) ૧૩મી કલમ તે રાજ્ય બંધારણ વિરુદ્ધ છે.

આરોપી વતી મી. પ્રેમશેવરકી હાજર થયેલ. સરકારી વકીલ તરીકે નંદરની જનરલ મી. એ. ડબ્લ્યુ. બેથરસ હતા.

મુકદ્દો

આપતાં જજ પ્રેસીડેન્ટે જણાવ્યું કે મી. પ્રેમશેવરકીએ એ વાતની દલીલ કરી છે. તેમાંની એક એ છે કે ૧૩૧મી કલમ તળે જેઓ કાયદો અમલમાં આવતી વખતે કાયદેસર રીતે કેસમાં કહેલ રોડ માં રહેતા હતા તેઓ, ૧૮૦મી કલમના અમલમાંથી બાદ રહે છે. એટલે કે ૧૩૦ મી કલમ તેમને લાગુ પડતી નથી, અને તેથી ૧૩૧મી કલમ એટલે ફરજી કરતી છે. જે વકીલને આ નિરંજન કોર્ટને બરોબર લાગતો હોય તો કોર્ટ તે નિરંજનને બહાલ રખાવી અમલમાં મુકાવે. પણ તેમ થાય તો કાયદામાં ઉલટાસરકું કહેવાવાનો અનરથ થાય. કાયદાની જુદી જુદી કલમે એક બીજાને મળતી છે એ અને ત્યાં સુધી જોવાનું કોર્ટનું કાર્ય છે, અને ૧૩૦મી કલમથી કેપીટુ છે કે કોઈ કલમ લોકને રોડ બાડે આપવાની જોરા જોડને અટકાવત છે, અને કહાર ધણીને આ અટકાવત સંપુરણ રીતે લાગુ પડે છે. ૧૩૧મી કલમ વીટવોટરસરેડની સરકારમાં લાગુ પડે છે, અને ૧૩૦મી કલમ બહુ વિશાળ છે, અને હાલની પદારની બધી રહેડે.

તો સમાવેશ કરે છે. એટલું ૨૫૦૮ લાગે છે કે ૧૩૧ (૩) કલમ વડે વીટ વોટરસરેડની સરકારમાં કાયદો અમલમાં આવતી વખતે રહેનારા કલરડ લોકનું રહેણાં કાયદેસર કરે છે. પણ આખરે તેમને કાલવાની જોડવણ ૧૩૦મી કલમ વડે કાયદાએ કરી છે, કે જે કલમ ની રૂપે રોડના જોરા માલીકને કાયદો અમલમાં આવતી વખતે કલરડ લોકનાં જે લીસ હમવાત હોય તે પુરાં થયા પછી તાલ કરી આપવાની અટકાવત છે. કોર્ટ આમજ આવેલ હાખલામાં લીસની મુદત ૧૮૦૮ના જનવારીમાં બહાલ થઈ, અને અરજદારે તે એક્સિઆટીકોને તાલ કરી આપી. રિયલિ આવી છે તેથી અરજદાર એમ કહી શકતો નથી કે લીસ આપવામાં પોતે સત્તા વાપરી નથી, બસવા તો એક્સિઆટીકોને પોતે રોડ બાડે આપેલ નથી. એટલે અપીલને આ બામ નિષ્ફળ જવો જાન્યે. મી. એ. રાયપરકીએ બીજી દલીલ એ કરી છે કે એક્સિઆટીકોએ મજબુર રોડોપર ફેલકિ વરસો સુધી શાખાર કરેલો છે, અને તેથી તે સંબંધમાં તેમણે કહ અને લાલ મેળવ્યો છે, જેનું કાયદાની જગમી કલમ થી રક્ષણ થાય છે. આ સંબંધમાં સરકારી વકીલે એવી દલીલ કરી છે કે કલમમાં જે કહ અને લાલના રક્ષણની વાત છે તે કોન્ટ્રાક્ટો સંબંધી હક અને લાલનેજ લાગુ પડે છે. સરકારી વકીલના આ અભિપ્રાય સાથે આ કોર્ટ મળતી થઈ શકતી નથી. અમાઉના કોઈ પણ સોનેરી કાયદા તળે રોડે સંબંધમાં મેળ વાએલા હોય આ (જગ) કલમથી સલામત રહે છે. એટલે (વ. કોલોનીઅલ ગેવરવાલા કેસનો હાખલો આપી ના. જડજ પ્રેસીડેન્ટે કહ્યું કે એ કેસે નીરંજન કર્યો છે કે કલરડ લોકો હાલની પદાર રોડના હોય મેળવી અને જોમવી શકે છે. હકીકત આમ હોવાથી આ કેસમાંના એક્સિઆટીકો નું (જગ)મી કલમથી રક્ષણ થાય છે, અને તેથી બીજા મુદ્દાના આધારે અપીલ કબુલ રાખવામાં આવે છે.

મી. જરડીસ વેસલસ તથા જરડીસ ખીરોએ ના. જડજ પ્રેસીડેન્ટના મુકદ્દા માં મળતાપણું જતાવ્યું હતું.

તા. ૨૬ મીએ જનરલ મોથા વિલા જતથી કેપટાઈન આવી પહેંચ્યા હતા, અને ત્યાંથી તા. ૩૧ મીએ પ્રીટોરીઆ માટે રવાના થયાં હતા.

વિલાયતનો કમીટીનો સતત સંકેત

અમલદાર અમલદાર

વિલાયતની સા. આ. (જી. ઇ. કમીટી તરફથી તા. ૨૮-૭ ૧૯૧૧ ના કોમીટી ખાતાના પ્રધાન પર નીચેનું અખાલુ મોકલવામાં આવ્યું હતું :-

"સાહેબ, - તા. ૧૮ મી મેએ બામની સભામાં મી. જી. એમ. રોજરસને દરસવાલ ના સેનેરી અને ટાઉનશીપ કાયદાઓની હિદીઓ પર શુ અસર થાય છે એવા સવાલ પુછ્યો હતો. જવાબમાં પ્રધાને કહ્યું કે "દરસવાલની માણ સરકારને સામગ્રી હતી કે આ કાયદાઓની કલમોથી ચાલતી રિયાત કાયમ કરવાનું કારણ થાય છે, છતાં તેમણે એ વખતે માહત્તા હોજી રક્ષણ કરીને કોમીટી પર હાકારી ન મુજબ એવી સલાહ રાખેલી, અને તેથી તે કાયદાઓ અટકાવવાની ના. કહેનકાદ ને પ્રધાને સલાહ આપેલી નહીં"

(૨) આજ સવાલપર સર વિલ્યમ બુલે ૨૭ મી જુને વધુ સવાલ પુછ્યો હતો. તેના જવાબમાં જાણવવામાં આવેલું કે હિસાબ આશરિકાની મુનિયન સરકારે હાલમાં જાણવું છે કે "કાયદો અમલમાં આવવાની સરખાત પહેલાનાં કાષ્ટ રોજ મારમાં, અથવા રોજગાર કરવાના હકમાં, વચ્ચે પડવાનો સરકારનો બીજાકુલ કસરો નથી."

(૩) મારી કમીટી માને છે કે કોમીટી ખાતાના પ્રધાનના ઉપરના જવાબો તદ્દન જુલમો અવગણનાએ હકીકત

ના આધાર રચાયેલા છે. આ બાબત માં જે મુદ્દા સમાવેલા છે તે અમલના છે, અને જે મામલો હોય થયો છે, અથવા હોય જવાનો અપ પેદા થયો છે, તે મંજૂર છે. તેથી મારી કમીટીએ અમારેનાં અખાલુમાં જે રજૂઆતો કરી છે તેમાં નીચેનો કમેન્ટ કરવાની જરૂર છે.

(૪) જે કે એવી કલમ છે કે કાષ્ટ એશીઆટીક સ્થાવર મીલકત ધરાવી શકે નહીં, છતાં કાર્ટોએ તે પછી દુરતજ નિરજીવ આપેલો કે રટેડ ટાઉનશીપમાં રટેડનાં લીજ ધરાવતા એશીઆટીકને અટકાવનાર કહ્યું છે નહીં. એવી મીલકત ના ખસ એશીઆટીક માલિક અને નામના ગ્રાસ માલિક વચ્ચે જે લખતો થયાં હતાં, તે કાર્ટે માન્ય રાખેલાં છે. ૧૯૦૫ ના દરસવાલ સુપ્રીમ કોર્ટના કેસના રીપોર્ટ ના પ્રસંગમાં સમગ્ર ખસાખસ વિ. જેક

અસવાળા કેસથી આ બીના માલમ પડશે. ૧૯૦૮ ના સેનેરી કાયદાથી અને ટાઉનશીપ કાયદાની અસરથી આ

જુનક હોય રક જુનક છે

(૫) ૧૮૮૫ ના કાયદાથી એશીઆટીક ને લોકેશન બહાર રહેવાની અટકાયત કરવામાં આવી છે, ત્યારે તે કલમના અનુચિત કાષ્ટ સજા કરાવેલ નથી. પણ કલરડ કોલને અલગ રાખવાનો આ હેતુ ૧૯૦૮ ના ઉપરના કાયદાથી અમલમાં આવવા પામે છે, અને તેને કલરડ ન થવા માટે આરે સજાઓ રાખેલી છે. એટલે એમ થયું કે જે રિયાત ન થવા દેવા વડી સરકાર પા સહી થયાં હાલતી આવી છે તેજ આપોઆપ લીધી થઈ.

(૬) ૧૯૦૮ ના ટાઉનશીપ કાયદામાં એવી કલમ છે કે રટેડ ટાઉનશીપમાં રટેડ સંબંધમાં ખાસ હકીકતને ન સુધા રેલ હોય જારે, સેનેરી કાયદાની કલમો દરેક રટેડ સંબંધમાં અમલમાં આવતી મજાથી. માત્ર રીજોલ્ડના પટાઓ ધરાવવાનાં સરટીરીફટ કલમવામાં આવે જારેજ તેના અમલમાંથી મુક્ત થઈ શકે. આ રીતે જુના સેનેરી કાયદાને ટાઉનશીપ કાયદો સુધારે છે તેથીજ આ બાબતો દાખલ થવા પામી છે.

કાયદાને અજુરી આપવાની કમુર

(૭) ૧૯૦૮ ના કાયદાને મંજુરી આપવામાં ના. કહેનકાદની સરકારે એ કહ્યું હતી હીધુ કે ૧૯૬૫ ના જનુઆરીની ૧ લી તારીખથી (જ્યારેથી ૧ ૦૮ નો સેનેરી કાયદો અમલમાં આવ્યો છે ત્યાર થી) રટેડ ટાઉનશીપમાં કાષ્ટ રટેડ કાષ્ટ કલરડ માણસને કાઢે ન આપી શકાય અને કલરડની બાખ્યાનાં આક્રિન, એશીઆટીક, - અથવા બીજા દેખીતા કલરડ માણસનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

એટલે મજુર કાયદાની તારીખ પહેલાં ચાલતો હતો તેવો હક, આમ કાયદા વડે છીનવી લેવાયો. આમ થવાથી દરસવાલની હિદી કોમને નુકસાન થયું છે.

(૮) કહ્યું રિયાત આ કરતાં વધુ ખરાબ છે. મુનિયન સરકારે, અને તેમની પહેલાં દરસવાલ સરકારે જાહેર કર્યું છે કે ૧૯૦૮ ના જનુઆરીની પહેલી તારીખે જે રોજગારો હસતી બોગવતા હોય તે, તથા તેવાજ બીજા હસતી બોગવતા હોને સહીસલામત બળવાી રાખવામાં આવશે. હવે હકીકતમાં જેમએ તે માત્ર એટલાજ હક સહીસલામત રખાયો છે કે ૧૯૦૬ નો કાયદો અમલમાં આવવા પહેલાં જ્યાં અખીતવાર લીજ

હકયાત હતાં ત્યાં રટેડ લીસથી રાખવાનો એશીઆટીકને હક રહ્યો છે. અને આ તે વખતની દરસવાલની સરકારની હમ્મજા કે ધરાવા વગર અખાલુથી રહી ગયું હોય એમ દેખાય છે.

૧૯૦૬ માં કોમીટીએ દરેકર દેસલ બરમ ડીમીકટના મેસરસ ખોટા અને કંપનીને અમુક રટેડમાંથી કાઢવાની તજવીજ કરેલી, એ કે આ રટેડનાં લાંબા અખીતવાર લીસ પ્રતિવાદી ધરાવતા હતા. કેસ સુપ્રીમ કોર્ટમાં લઈ જવામાં આવ્યો, સરકારે હાલત કરી કે ૧૯૦૮ નો કાયદો જુલકાળમાં બનેલી રિયાતને કાઢી પડી શકે એવો છે. સુપ્રીમ કોર્ટ સરકારનાં આક્રમણ વિરુદ્ધ નહ, અને મેસરસ ખોટા અને કંપનીની અખીલ કમુલ રાખી. આ કેસનો પુરો દેવાલ ૧૯૦૬ ના દરસવાલ સુપ્રીમ કોર્ટના કેસોના રીપોર્ટના પ્રસંગમાં ૧૮૦ મે પાને છપા એલ છે. પણ એ તો દેખીતું છે કે રટેડ ટાઉનશીપમાં હિદીઓને રટેડનાં નવાં લીસ અપાય તેમ નથી. એ અપાય તો ૧૯૦૮ ના કાયદાને કાંચ જરોજર થાય છે.

લીસ અખાલુ થવા પહેરે શુ ?

(૯) જ્યારે આજુ લીસોની મુદત અમાસ થશે ત્યારે એશીઆટીક રટેડ ટાઉનશીપમાં રટેડ ધરાવવા, કાયદેસર રીતે અકિતમાન થઈ શકશે નહીં. આ અટકાવતની અસર એ થઈ કે જ્યારે આવા લીસની મુદત પુરી થાય ત્યારે તે નવાં કરાવવાનું અસર્જવત થશે, અને તેથી હિદી બાહુતોને, ૧૩૧ મી કલમની હાલ, પોતાનાં રોજગાર અને રહેણાં મોકેલો માં લઈ જવાં પડશે, અને એ રીતે તેઓ પામયાલ થશે.

(૧૦) છતાં અમુક હકે, દેખીતી રીતે અકસમાતથી, થોડી મુદત વસતે સહી સલામત રહ્યા છે, ત્યારે બીજા તરફથી દરસવાલના હિદી રહીયાના ખોટા જખ્યા ના સ્થાવર મીલકતમાં રહેવાના હકો નાજુક થયા છે. લાંબી મુદતની લીસોમાં રહેવાનું કોમના માત્ર હોસતમદ માણસોથીજ બની શક્યું છે; અને આવા દાખલાઓમાં પળુ. જ્યાં ૧૯૦૮ નો કાયદો અમલમાં આવવાની તારીખ પહેલાં લીસ અમાસ થયાં હતાં, ત્યાં ગોરા માલિક અને હિદી બાહુત વચ્ચે સારા નાતાને લીધે કેટલાકે નવાં કરાવ્યાં નહોતાં. છતાં મજાખરા હિદીઓ આટીક બાહુત તરીકે રોજગાર મલાવતા હતા, અને રહેણાં વાસ્તે એવાં સ્થળો વાપરતા હતા. કેટલાક દાખલામાં

આવી રીતે એક જ માણસ એક જ મકાન માં વસે એવી રહેતા. આવા કાંઈ હક નું ઉપરના કાયદાથી કાંઈ રીતે રક્ષણ થતું નથી, અને હીંદી કોમને માથે આજે એક સામટી

જામખાલીનું વાહન

વડી ૨૬૬ છે. તેમને કરમરસડોરપની હીંદી કોમવતી ટ્રાંસવાલની જિ. ઈ. એસેલીએકને કરેલા લખાણના જવાબમાં જનરલ સ્મટસે પોતાના એવો ઇરાદો બહાર કર્ષે છે કે હીંદીના વાંધા કાયદાની ખારીખીના છે, અને તેથી સરકાર કાયદા ને સુધારવાની બલામધ્ય તેઓ કરી શકતા નથી. જનરલ સ્મટસના આ લખાણ ની નકલ આ સાથે ટાંકી છે.

(૧૧) આ વાંધા માત્ર કાયદાની ખારીખી નાજ નથી એ બતાવવા તા. ૧૫ મી જુને કેડીપુરટ ખાતે બનેલ બનાવતો પુરાવો બહાર કર્ષે. ત્યાં એક મોરારી પોતાના સ્ટેડ નંબર ૫૪૬ માં અબદુલ ખાન, આમદખાન અને બીજા જે એશીઆટીકને બાંહે આપવા માટે, અને તેમાં રહેવા દેવા માટે તે (મોરારી) ના પર કામ ચલાવવામાં આવ્યું હતું. આ ગુન્હા માટે પા. ૫૦ ના કલમની સજા છે, અને સજા થયા પછી વાંધા બરેલા બાકુતને વધુ રહેવા દેવા માટે રોજના પા. ૫ નો દંડ છે. બાકુત એશીઆટીકને એક મહીનાની કેદની સજા થઈ શકે છે, તથા તેમણે જમામાં જે કાંઈ વાંધા કામ કર્યું હોય તે પાડી નાખી શકાવાય તેમ છે. અને તરફે વડે આ બોકો સ્ટેડના ખરા માલીક હોય તેવા કામલામાં તેમની મિલકત જપ્ત કરાવવા બરોબર થાય છે.

હીંદીકાના પટા સંબંધે

(૧૨) હવે એ બતાવવું જોઈએ. કે ૧૯૦૮ ના ૩ જા પ્રકરણના બીજા ભાગની રૂબે રૂબ કુદત માટે સ્ટેડો લાઇસેન્સ બર્થ પછી સ્ટેડ ટાઇનલીપમાંના સ્ટેડ પોતાની મેળે ફીલ્ડ થાય છે.

જુનું ખત પુરું થાય છે અને ત્યાર બાદ જમીનના પટા માટે ફીલ્ડ ખત કાઢવાનું હોય છે. એટલું ખરું કે સ્ટેડો ને ફીલ્ડ કરનારી રકમો બર્થ પછી કાંઈ વધુ કરવાનું રહેતું નથી. માલીક અથવા બાકુતને તુરતાતુર ફીલ્ડ પટો લેવાની ફરજ પડતી નથી. પણ એવો તે તે લીએ કે તુરતજ ૧૯૦૮ ના કાયદાની ૧૩૦ મી કલમ લાગુ પડવા માંડે છે. વળી બર્થ ઉપર કહેવામાં આવ્યું છે એવા તરફ હોય ત્યાં, કેટલીક સ્થિતિ તળે ફીલ્ડ પટો લેવાનું ફરજિયાત થાય

છે. કાંઈ માલિકતને નામનો માલીક યુરરી જામ અથવા નાહાર થાય ત્યારે એ મીલકતને બવરસા થવા માટે ફીલ્ડ પટો મેળવવાની જરૂર કરવી જ પડે છે.

ધારાઓ વડે જુલમ કામગીરી થાય છે

(૧૩) ૧૦ મી કલમ તળે- જનરલને ફીલ્ડ પટાની કરતો મુકરર કરવાની સત્તા છે; અને દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકારે એ કામમાં વારંવાર ધારણ કરેલી રૂઢી મુજબ, ધારાઓ વડે એશીઆટીક પર હાડમાં એ નખાય છે. જેમ કાયદા એ માટે પારલામેન્ટની મંજૂરી જરૂરી હોય છે તેમ તે ધારાઓ માટે જરૂરી હતી નથી. આવા અનેક ધારાઓ એવો અરથ થાય છે કે એશીઆટીકને મીલકત આપવામાં આવે તે સરકારની જપ્ત થયેલ ગણાય છે.

એક વખત સ્ટેડ ફીલ્ડમાં બહાર જાય એટલે વાંધા બરેલા માણસોને તે બાંહે આપવા સામે બહુ સખત કલમો છે. એ સ્ટેડમાં રહેનાર હીંદી તેના સાચો માલિક હોય તો તે પોતાના લીસની મુદત સુધી તેમાં રહી શકે છે. વળી આવું લીસ ૧૯૦૮ ના જન્યુઆરીની તા. ૧ થી પહેલાં થયેલું હોય જોઈએ, અને એકવાર લીસની મુદત પૂરી થઈ એટલે તે, માલિકતના નામના માલીક પાસે નવા લીસનું ખત કરાવી શકે નહીં, કે જુના લીસને તાલુ કરાવી શકે નહીં.

પોપખીન સમય કરતાં વધારે

ખરાબ સ્થિતિ

(૧૪) જે અસાધારણ સ્થિતિ બની થઈ છે તેને લઈને આ જમીર હાડમારીની હકીકત વિસ્તાર રીતે બજાવવાનું મારી કમીટીને હાથપલ્લ બરેલું લાગ્યું છે. મારી કમીટીના અભિપ્રાય છે કે ના. સહે નસાહતી સરકારને સપુરણ હકીકત મળે તે માટે પુરતો કાળજીની જરૂર છે. કયા રક્સડોરપમાં (જે બનાવ વિશે બીજા ખજ વહેવારમાં કહેવામાં આવ્યું છે), ઉપર કહેલા રૂઢીપુનના કેસમાં, તથા કરમરસડોરપ ટાઇનલીપ નોટીસમાં, જે જન્યુ છે તે ઉપરથી એ તો સ્પષ્ટ છે કે ૧૯૦૮ ના જનવારીની ૧ થી તારીખ પહેલાં જમીનના રોજનાર અને હોમાં વચ્ચે ન પડવું એવો મુનિયન સરકારનો જમીર વિચાર નથી. વળી મારી કમીટીનો દલ અભિપ્રાય છે કે હક મેળવવાની નારીખની વાત તે મુજબ વમરની અને સંજલ પિનાની છે. એમાં કાંઈ શક નથી કે ૧૯૦૮ ના જન્યુઆરીની ૧ થી તારીખ

થી ટ્રાંસવાલની હીંદી કોમ સ્થાવર મીલકત તરફની રીતથી કે લીસ વડે ધરાવવાની બાબતમાં એવી ખરાબ સ્થિતિમાં મુકાય છે કે જે રીપબ્લીકન સમયના કરતાં પણ વધી જાય છે.

જમીનની માલીકીના હક મળવા

જોઈએ

(૧૫) મારી કમીટીને વજનદાર રીતે ખબર પડી છે કે ટ્રાંસવાલમાં વસતી ના. સહેનસાહતી હીંદી પ્રજા આવી દલા ચલાવી લા શકે તેમ નથી. તે કલા તળે તેમની બધી માલમત્તા લુપ્ત થાય તેમ છે, અને તેમને બીજારી થઈને દક્ષિણ આફ્રિકા છોડવાનો વખત આવે તેમ છે. ટ્રાંસવાલ સરકારના વિચારે કણુલ રાખી લઈને ના. સહેનસાહતે મંજૂરી આપવાની સલાહ આપતી વખતે ના. વડી સરકારે આવા બખર પરિણામો આવવાનું ધારણ હોય એમ માનવા ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ અશક્ત છે. મારી કમીટીની પેઠે તેઓને લાગે છે કે તેમની ખાતર ના. વડી સરકાર ધટતા રસ્તાઓ લીએ, અને રજુઆતો કરે એવી આજ્ઞા રાખવા તેમને હક છે, તેમજ તેમની તે ફરજ છે. આ રસ્તાઓ અને રજુઆતો એવી હોવી જોઈએ કે જેથી હાલની સ્થિતિ બદલાઈને સરકાર કાયદાનો અમલ ચલાવના સમય પહેલાં હતી તેવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય એટલું જ નહીં, પણ ટ્રાંસવાલની રહસ ના. સહેનસાહતી હીંદી પ્રજા પોતાના નામથી, નહીં કે હાલની પેઠે આડકારી રીતે, સ્થાવર મીલકત ધરાવવાનો સાદો માનવી તરીકેનો હક મેળવે. એ, અજુબા, સ્વાર્થ અને ક્ષિત્રીપલ્લા વમરની સરકારે આ હકની ૧૮૮૫ ની માલુમી મનાઈ કરી છે, પણ તે હવે બદલાવું જોઈએ છે."

મારી સરકારના અપામાં એક મોરારી લખે છે કે ૧૪૬ હીંદીઓ અને કાફરોને રસ્તાઓની ખજથીપર માલવાની છુટ હોવાથી મોરારીને હેરાનમતી બોમવવી પડે છે. જ્યાંમુઘ કાળા લોકોને આ બાબતમાં અટકાયત નથી થઈ જ્યાંમુઘી બહારના મોરારી સહેરમાં આવેલો નહીં, અને તેથી સહેરની વગતી અને આબાહીમાં ખામી પડવાની, એક જ જગ્યાની ખજથીપર કાળા લોકોને આબાહી અટકાવવાની અખનારે મોગણી કરી છે.

ડરબન ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ

ઉચ્ચ કેળવણીની શાળા

ડરબનમાં હીંદીઓને ઉચ્ચ કેળવણી આપવા સારું એક શાળા સ્થાપવામાં આવી છે. તેને ખુલ્લી મુકવાની કીલ તા. ૨૬ મી આગસ્ટના દિવસે શ્રી સીટમ્ આલેક્ઝાન્ડર ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટમાંથી મહામદ આબેદના હોલમાં કરવામાં આવી હતી. હાજર રહેલાઓમાં મેસરસ અબ્દુલ હાજી આદમ, મહમદ કાસમ કુવાદીયા, અબ્દુલ કાદર, ડી. કે. પટેલ, ઇ. એમ. પારખ, એમ. સી. ખાંભીયા, ઇસમાઇલ મોરા, એન. એમ. કાદર, રહેનુદીન, લઈ મન પાંડે, દોસ્તમી મુલે, આર. અમ વાન, વગેરે મુખ્ય હતા. કેટલીક હીંદી ઓરતોએ પણ હાજરી આપી હતી. મી. મહમદ કાસમ કુવાદીયાને પ્રમુખસ્થાન ઉપર નીમવામાં આવ્યા હતા. કામની ચર્ચા આત કરતાં મી. પોલ બેલ્લા કે ઉચ્ચ કેળવણીની ઉપયોગીતા વિશે બોલી કું આપતો વખત લેતા નથી માનતો. હીંદી યુવાનોને ઉચ્ચ કેળવણી અપાવવા સારું કેટલીક તરુનીએ કાલ છે એ આપ સહુ બોલો છો. બીજાં ખાતાઓમાં માત્ર સાત મીનરો જેટલીજ કેળવણી મળે છે. આજે ખુલ્લી મુકવામાં આવે છે તે શાળામાં વિદ્યાર્થીઓને બહુવાની શી માસિક ગીની એક દેવી પડશે. એટલે આ શાળા હાલમાં આવે છે એવી ખીજ નિશાળને ભાગ્યેજ અડચણ કરતા મધ પડશે. શાળાના હેડ માસ્ટર મી. મીચેલ બાહોલ અને અનુભવી છે. તેઓ તમા આ શાળાના સ્થાપનાર મેસરો મળીને આ ખાતાનો વહીવટ કરશે.

ત્યાર બાદ મી. પોલે મી. મીચેલની સલાહને ઓળખાણ કરાવી.

મી. મીચેલે કેળવણીની જરૂર પર વિચાર કરી કહ્યું કે આવાં મોટા ખાતા નો પ્રારંભ કરવાનું મને માન મળ્યું છે, તેથી કું ખુશી થાઉં છું. ઇંગ્લાંડની ઉચ્ચ કેળવણીની પરિક્ષાઓ સારું વિદ્યાર્થીઓને તકવાર કરવામાં અને જે ફતેહ મળી છે તેથી આ કામ પણ આપની મદદથી કું પાર પાડી કહીશ એવી આશા રાખું છું. હીંદી વેપારીઓ હતાકથી આ કામ ને મદદ કરવા બહાર પડ્યા તેમને કું આભાર માનું છું.

તેમનીવધી મી. અબ્દુલ હાજી આદમે આ ખાતાને ટેકા દેવાને સરવ વેપારીઓને બહા મળ્યું હતી. મેસરસ અબ્દુલ કાદર

રહેનુદીન, એન. એમ. કાદર, લઈમન પાંડે, એસ. ઇમામ અલી વગેરે મહારથોએ ઉચ્ચ કેળવણીના ટેકામાં ભાગલો કરવા બાદ ચેરમેને જણાવ્યું કે આ શાળાનું કામ તા ૧લી સપ્ટેમ્બરથી શરૂ થશે. ચેરમેનને આભાર માની સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

મી. રીચનો નિશ્ચય અને હીંદીઓનો દુરજ

તા. ૧૮મીએ બેહાનેસ્વરમથી એક અભિપ્રાય લખે છે કે :—

તા. ૧૨મી આગસ્ટના 'ઇ. ઓ.' ના મુખ્ય લેખમાં મી. રીચનો જે નિશ્ચય જણાવેલ છે તે બાબત દરેક હીંદીનાં રૂપાં છતાં કરવાને પુરતી છે. મી. રીચને જે નોટીસ કમરસકોરપના સ્ટાફ બાબત મળી છે તે આખી હીંદી ક્ષેત્રને મળેલી સમજવાની છે. મી. રીચે મોરી પ્રજના હોવા છતાં આપણે વાસ્તે જે કર્યું છે તેના પુરાવા હાજર છે. પણ હવે મી. રીચે કામ વાસ્તે જેલ જવા તકવારી કરીને તો હાજર કરી છે. તે હાપલાનું હીંદી કેમે મગરૂરી સાથે અનુકરણ કરવાનું છે. જે સ્ટાફો માટે આ પ્રમાણે તેઓ તકવાર થયા છે તે ખરું જોતાં હીંદીની છે. તેથી આવક હીંદીઓને મળે છે. તો હીંદીઓએ પણ મી. રીચની પેટ જેલ જવા તકવાર મળું જોઈએ. સરકાર હીંદીઓને પુરેપુરી જાંકવા બેઠી છે. હીંદી કામના મિત્રો મી. હોરેન, મી. રીચ વગેરે જેવાને પણ તે દબાવે છે. આમ સરકાર કાળાને તો સતાવે છે, પણ કળાની પડખે ઉભા રહેનાર મોરાને પણ સતાવે છે. છું હીંદીઓ તે જોઈ બેસી રહેશે? મી. રીચને હીંદીઓની ખાતર જેલ જવા કું થાય તે પહેલાં, હીંદીઓની દુરજ છે કે પોતે જેલ જવા તકવાર છે, અને પોતાના દિલસોજી ધરાવનાર મિત્રો માટે બનવું કરવા માગે છે, એ કેપાકી આપવું.

ડરબનના કોલોનીઅલ-મોરન ઇન્ડિયન એસોસિએશન તરફથી મી. બેલ્લા રામ પાને આવતી ઇન્ડિયન નેશનલ કોમિસન માટે રેકોમેન્ડ તરીકે સુદી કાલવામાં આવેલ છે. દિલ્હી સરકાર ટાંકણે પણ દિલ્હી આફરિકાના હીંદીના લાલ સાયવ પાનાં જગલાં લેવાની તેમને બહામણ કરવામાં આવી છે.

સોનેરી કાયદાની લડત (વર્ષ)

(લાવણી)

સોનેરી કાયદો થયો રીચનો વેરી, એમેરલી બે. થો બેટા વાદળ વેરી, પેટ ઉપર મારે પાકુ ધરે ન મેરી, નથી હીંદીઓ બેટા લે. થો પહેરી, રહી ગયું હોય ખાલી તે જો છાંછેડી. સોનેરી. હાથે બુગારી જમણું રંગે છે ખાલી ખીસે, જીનેલ ખાજગર હવે શીડને બીસે, ચેતો ચેતાવું હવે રમે છે રીસે, છે એજ ઇસારો આજ મારો જી વીસ, હવે જીવો પહેરાવે કેમ રીચને બેડી. સોનેરી. કાળાને માટે મોરા જેલ જે જાશે, જનરલ મોરાના રેવડી દાખો ચાશે, હવે સુધરશે કે મુરખના મુરખ રહેશે, રેચને સુખ સાંતીમાં રહેવા દેશે, નહીં કાંઈ કાદો વેપારીયોને છેડી. સોનેરી. જે ચીલે આલ્યા તેજ આલશે ચીલે, નથી દોર કે ખાંખા રહે રાડમાં ખીલે, લડવેયા લડતના હવેજ ખમણા ખીલે, રીચની કલમનો ધા મુનીયન નહીં કીલે, શેરમાથે સપાશીરનાં બે ખાખરો ખેરી. સોનેરી. ઘડો બરાહ આવ્યો એણું હવે લાગે છે, અન્યાય તણા કરનાર એણું માગે છે, દિ થીજે બારપકુ કરી મામ બાગે છે, સાંગી લાયકાન્સ ઉધે માથે ટાંગે છે, મહેતાજી કલમ છે કાળી નાગણુ મેરી. સોનેરી.

હીંદીમાં દુકાળનો મામલો

સ્થિતિમાં કાંઈક સુધારો

તા. ૨૬ મીએ સીમલાના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે ચોખાસા સંબંધી સ્થિતિ સુધરી છે. તોય મુજરાત કીલ અને પુરત તથા મધ્ય પાનખ હજી વરસાદ વગરનાજ છે.

તા. ૩૧ મીએ સુબહના તાર ઉપરથી રૂટર જણાવે છે કે કાકીઆવાડમાં બારે વરસાદ પડ્યો છે; મુજરાતમાં હજી વરસાદ નથી.

હીંદના કેટલાક ભાગોમાં વરસાદની તંબી ને લીધે સતાવાર રીતે જાહેર થયું છે કે દિલ્હી સરકારના પ્રોગ્રામમાંથી કેટલોક ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે. આ ઘટાડાની રૂબેજે સરકારી કવાપતો કરાવવા ધારી હતી તે બંધ રહેશે. દિલ્હીમાં જે લડા મધ પહાડને બેગી થનાર હતી તેની સખમાં પણ ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે.

ડરબન હીંદુ સ્મશાન ફંડ

તા. ૨૮-૮-૧૧ ના રોજ સેક્રેટરી લખે છે કે:—સરકારે હંડના પાઉંડ ૭-૧૬-૬ ફંડને નામે બેંકમાં જમા છે, અને ગાંડી નો એકર આપે છે તેના પા. ૫-૦-૦ તથા લાકડાની ટરક ૧ આવી મધ છે તેના પા. ૧૮ ની એક ૨ માણ અડવાડીઆમાં આવવાની છે. એટલે કુલ પા. ૨૩-૦-૦ આવવાના છે, જ્યારે પા. ૮ સીધીકમાં છે તે બાકીના પા. ૧૫ પટે છે જેને માટે આ ફંડમાં જે જે અરજીઓ નાખા કરી આપ્યા છે તેઓ વેળાસર કરેલી રકમો મોકલી આપશે એમ આજ્ઞા રાખવામાં આવે છે. જે કે તે રકમ જુલુ છે પણ તે જુલુ રકમ પણ આ વખતે ઘણી ઉપ મેળી મધ પડશે.

ધામી તથા મેન્ડી જમના અરજીને કામથી લખી અરજ કરી છે કે જેના તરફથી સારી રકમ આવવાની આજ્ઞા રખાય છે. તેઓના તરફની ખાતીને લીધે આ અરજી કરેલો છે તે જાને પંચ હવે તાકીદે પોતાને હાથે મોકલી આપશે, તે ખરે વખતે આ ફંડને તે રકમ ઉપમેળી મધ પડશે.

કેટલાક અરજીઓ હજી શરૂઆતમાં આવવા માટે બાકી રહેલા છે તેઓ પણ આ ઉપ મેળી કામને ખરે ટાંકે મદદ કરતા થશે તે તે વધુ પ્રજાના પાત્ર મળાશે, અને આ ફંડની માણ સ્વીતીને ઉપમળી તમા જમાવી લેશે એમ ઉમેદ છે. ગાણ ઉપરાજ પુર મથે પુરત રીપોર્ટ જપા વચ તબવીજ થશે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૨૧મીએ અમદાવાદી તથા અમદાવાદીમાં આવી પહોંચી હતી.

તા. ૮મીના અરસામાં પાલમકોટામાં આવવા સંભવ છે.

તા. ૧૫મીના અરસામાં સોમાલીમાં તથા અમદાવાદમાં આવવા વકરી છે.

તા. ૧૭મીના અરસામાં સોમાલી અમદાવાદ તથા અમદાવાદમાં જવા બંધ થશે.

વેશ્વરમણી માણ તાલેવંતલીક તરફથી 'હીંદુ અરસ' તથા 'પરમ નિરજન' એ બે હીંદી પુસ્તકો હિંદુસ્તાન એપિનિયન પુસ્તકાલય માટે ભેટ મળ્યાં છે, જે અમે આપાર કામે સ્વીકારીએ છીએ.

મોસ્લેમ યુનોવરસીટી અને લંડન મસ્જિદનું ફંડ

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના સેક્રેટરી લખે છે કે:—લંડન મસ્જિદના અને મોસ્લેમ યુનીવરસીટીના ઉપરાજા માટે હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીનું 'ડેપ્યુટેશન વીરીનીમીંગ' મથા રવીવારે મધુ' હજી. ડેલી મેટ્રો. મુસાજી કુવાડીયા, મી. અહમદ મુસાજી, તથા મી. હાજી સુલેમાન આ બેકને લાંબા આજેવાને મી. હમીદીઆ અસવાત, મી. મધુ મી. મેમાતવજેરે સાહેબોએ આવકાર આપી પટલી મદદ કરી હતી, જે માટે સોસાયટી ઉપકાર માને છે. લેલી સ્ટેશને ઉતરતાં ટોલસ્ટોય શાસ્ત્રપર તેમને રીફરેન્સન્ટ આપવામાં આવ્યું હજી, અને મી. મધીએ ધોડાગાડીની સમજા કરવામાં સહાયતા આપી હતી જેથી સજી મી. નવીની કુકાને મથા હતા. મી. આ કુજી નથીએ ટેલીમેટોની સારી બરદાશ કરી હતી. મી. મધીએ આપેલી મદદ માટે સોસાયટી ઉપકાર માને છે. પ્રોટેરી આની પુરી તપસીલ આવી નથી જેવી મુલતવી રાખી છે. મળેથી પુરત જાહેર પાડવામાં આવશે. ઉમેદ છે કે પ્રોટેરીયા વાળા સાહેબો તપસીલ વેળાસર મોકલી આપશે. પ્રોટેરીયાની જે તપસીલ તક વાર હતી તે જાપવા આજ મોકલી છે, તે જપાએલી જોશે.

સ્ટોમરોની આવજાવ

[અર્બન લાઈન]

સોમાલી—તા. ૧૭મી સપ્ટેમ્બરે મુળમ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ લીફેક લાઈન]

અમદાવાદ—તા. ૨૭મી આમરટે કાલમેથી નાતાલ માટે ઉપડી છે તા.

તા. ૧૫મી સપ્ટેમ્બરે બજે આવી

તા. ૧૬મીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમદાવાદ—તા. ૨૭મી આમરટે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમદાવાદ—તા. ૨૭મી આમરટે મુળમ પહોંચી છે.

[સિદ્ધીક હિંદીઆ લાઈન]

પાલમકોટા—તા. ૮મી સપ્ટેમ્બરે મુળમ જવા ઉપડશે.

[હિંદીઆ આફરિકન લાઈન]

કાટંગા—તા. ૨૭મી આમરટે કાલમેથી દક્ષિણ અને પુરવ આફરિકાના બંદરે માટે ઉપડી છે.

નાદારી સંબંધી નોટીસો વગેરે

(યુનિયન એક્ટ માંથી)

દરોસવાલમાં પીટરસવરમખાતે અરજ ન. ૨૪૭ પર ચાલતો એચ. પી. મહમદ નો રોજખાર તા. ૩૧ મી આગસ્ટથી બંધ થનાર છે.

પ્રોટેરીઆ પ્રીન્સાજી સ્ટરીક ન. ૨૧૬ વાળો કરીમ હાજી આમદનો રોજખાર તા. ૩૧ મી આગસ્ટથી છોડી દેવામાં આવનાર છે.

દરોસવાલ હેડક્વરમ ડીસ્ટરીકમાં મોહર બીકના કુકાનદાર ઇસમાઇલ સુલેમાન જુરાણીની મોકલત આમદ મુસા બાપાતની અરજ ઉપરથી તા. ૧૭ આગસ્ટથી દરજી અપાત મુલતી બાકીમાં લેવામાં આવી છે.

દરોસવાલ વોલકરસ્ટના કાલમ અહમદ ની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણી ના આંકડા વોલકરસ્ટ આ. રે માજીકરે દની એપીસમાં રજુ થયા છે. જ્યાં તે તા. ૨૫ મી આગસ્ટથી જાહીરલ સુધી તપાસણીમાટે ખુલા રહેશે.

નાતાલ વેશ્વરમના ફરટ ડીલર ઇમાદીમ મમુજી મુલાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૨ મી સપ્ટેમ્બરે ડરબન સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

ડરબનમાં ધાસણોનો રોમ અને હાંદો કમોડો

ધાસણીના રોમ સંબંધમાં ડરબન બરો ના ટયુબરક્યુલોસીસ એપીસવાળા ડા. બે સીલ એક્સ હીંદી વોલકરીવર કમોડીને તા. ૬ મી ને જુલવારે રીફર સ્ટરીકમાં મી. પારસી ફસ્ટમજીના મકાનપર મળશે. આ મુજાકાત માટે સાંજરે બરાબર ૭ વાગે ઉપર જાણવેલ સ્થળે કાજર રહેવા દરેક કમોડો મેબરોને સેક્રેટરી લલામજી કરે છે.

મીનેરીક—તા. ૩૦મી આમરટે કલકત્તાથી ઉપડવા વકરી હતી.

વરજેક—તા. ૩૭ સપ્ટેમ્બરે કલકત્તાથી ઉપડશે.

ડનેરીક—સપ્ટેમ્બરમાં દક્ષિણ આફરિકાના બંદરે માટે માલ બરજે.

તાર ત્રિમાસિક

ટોચાટ

તા ૨૫મીએ હાલમાં ચાલીની પાટનો આવ આઈસના રજૂ પેની લેખે હતો.

પ્રમાણમાં વેસ પ્રાંતમાં જ્યુ લોકો સામે કેટલાક દુષ્કર્મો થયા છે, જેને પરિણામે સંખ્યાબંધ જ્યુ લોકોને જીવ લખને નાસવાની જરૂર પડી હતી. એવું જણાવવામાં આવે છે કે આવો દેવે પ્રમદી નીકળવાનું કારણ એજ કે દુષ્કર્મ થયેલ છે તે જામમાં જ્યુ વેપારીઓ બહુ જામી જ્યા છે, ને સ્થાનિક વેપારી તેની સામે હાવી નથી ચકતા. જ્યુ લોકો મરકોને પધસા ધીરે છે, બ્યાજ લીએ છે, અને છેવાડે પધસા મેળવવા ફારટે જાય છે, અને સમોવડીઆને જાળ કરાવે છે.

બુનાઇડે સ્ટેટમાં જોરાઓએ અચુક મીદી લોકોને જોલમાંથી પસદી કાઢી મરજી મુજબ લટકાવી મારી નાખવાના વધુ કામલાઓ કાલમાં જાયા છે.

જ હથીયારખ વહાણોને ધિટન તરફથી અપતામાં લેવામાં આવ્યા છે. જાડન ના મોજીમીજ કોનસલે એવો સંદેહ પતા જ્યો છે કે પોરકુગીજ ગળ માટે કાવતર રચવા એ હથીયારો પુરા પડાય છે.

વીલાયતના પ્રધાન મંડળના મી લોમ્ડ જેરને એક આપણમાં જણાવ્યું હતું કે ઉલ્થોમ કુનર સખમાં કામ હારો પર નિરક્ષતા બરેલ સ્થિત વરતી રહી છે તેથી ફેરમાં અધીરાઇનો વા વાય છે. અસખ્ય લોકોને તત્તોડ મહેનત કરવા છતાં દેહ ટકાવી રાખવા જેટલો શીજ મળી ચકતી નથી, ત્યારે બીજી તરફ મારે એજઆરામ જોમવાય છે. તેથી જો અચુરીની અજાલિના પાયાફ કારણો દુર કરવામાં નહીં આવે તો હવે જે હડતાલ પડશે તે અગાઉની હડતાલો કરતાં બહુ વધારે ખરાબ નીવડશે.

સીચલાના તાર ઉપરથી તા. ૨૭મીએ જણાવવામાં આવે છે કે લડાઇ ખાતાંને લખતાં કારણોસર હીદી સરકાર તરફથી હવાઇ વહાણોને લખતું એક બીલ હીદી મારાસજામાં કાબલ કરવામાં આવનાર છે. આ બીલ વડે લડાઇ જેવા ખારીક સમય માં ખાતમી મદરસોનાં હવાઇ વહાણોને પહોંચી વળવાની હીદી સરકારને સન્તા અગશે.

(અમારા અખરખતી તરફથી)
અમેના હીદી—ખાસ કરીને તામીલ તથા કલકત્તીઆ—ના પ્રવાસથી અમે એક સારી જોવા હીદી નિજાળ મલાવવામાં આવે છે. આ સંખ્યા તમે ૬૦-૭૦ ફોકરાં જણાવસ કરે છે. તેમને હીદી, તામીલ, તથા અંગ્રેજીનું શિક્ષણ આપવામાં આવે છે. હીદી બાળકોની કેળવણીનું કીટ હેવે ધરી મી. ડી. જે. સધવી તથા મી. જી. પી. અધીએ તા. ૨૮ મીએ આ નીકાળની મુલાકાત લીધી હતી. હીદુ છોકરાંઓએ મીતાજના સ્લોક માઇ સંબળાવી પોતાને ધરમ સખધી શિક્ષણ અપાય છે એ વાતનો પુરાવો આપ્યો હતો. તે ઉપરાંત જુદી જુદી કવિતાઓ માઇ સંબળાવવામાં આવી હતી. વિદ્યાર્થીઓની હીદી તથા અંગ્રેજી ડીકટેશનના વિષયમાં પરીક્ષા લેવામાં આપા હતી. બીજા પક્ષ કેટલુક અવ લોકોન કર્ષ બાદ મી સધવીએ બધાં છોકરાંઓને મીકાઇ વહેંચી આપી હતી. બાદ કેળવણીને ઉત્તેજનરૂપ આ નાની મુલાકાત પુરી ચક હતી.

વિલાયતનો કમીટોને જનરલ બોથાનો જવાબ

જનરલ બોથાના સેક્રેટરી તરફથી લોરડ એમ્પડીલને આ. આ. કમીટી ના ચેરમેન તરીકે નીચે મુજબ કામળ મળ્યો છે:—

“તમે જનરલ બોથાના મંડરબુ માટે માગણી કરનારો જે કામળ કોલેની ખાતાના પ્રધાનપર લખ્યો હતો તે તેમની મારફત જનલ બોથાને મળ્યો છે, ને તેની પહોંચ સ્વીકારવા અને ફરમાવે છે.

જવાબમાં કહેવાનું કે દક્ષિણ આફ્રીકા માટે ઉપડતાં પહેલાં વધુ નીમણુકો કરવાનું જનરલ બોથા માટે અસલવીત છે, અને તે માટે તેઓ બહુ દીલમીર છે. તેમને હાલતરોની સલાહ છે કે તેમણે હીલોંગન ખાતે જે ઉપચાર કરેલ છે તેનો પુરા કાપડો મેળવવા માટે કેટલોક વખત તેમણે સંપુરણ આરામ લેવા જોઇએ. આ સલાહ મુજબ તેઓ અમે પોતાનો જાક તે બધી વખત એક સાંત સ્વળ શોધી આરામ લેવામાં મુજર છે. ઉવડમાં ઉમેરવાને જનરલ બોથાં અને

જણાવે છે કે બધા પક્ષને સંતોષ વાય એવી રીતે દક્ષિણ આફ્રીકાના હીદી સવાલનો નીવેડો લાવવા માટે તેમનાથી વધુ ચિંતાગુર બીજા કોઈ હશે નહિ, અને તેમને બહુ આસા છે કે આ નીવેડો ઘુરત લવાશે.”

પરચુરણ

કાઠીઆવાડ આરમ મંડળના સેક્રેટરી લખી જણાવે છે કે આવલી કાલે (તા. ૩ ૬-૧૧) ૨વીવારના રોજ ત્રણ વાગે આ મંડળની મીટીંગ ૧૫૬, જે સ્પીડ, રા. રા. નાઆલાલ નારજને ત્યાં મળશે. જે વખતે એક મેમ્બર “પરિપકાર વૃત્તિ” ઉપર કાપણ કરશે.

એકસખરમની ટાઉન કાઉન્સીલની મીટીંગમાં એક કાઉન્સીલર એવો સવાલ પુછ્યો હતો કે એશીઆટીક સાઇસેન્સપરની હક મત મ્યુનિસીપાલીટીને આપવાનાં પમલાં લેવાશે? જવાબમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે કમીટી તે બાબતપર ખ્યાન આપી રીપોર્ટ કરશે.

જ્યા આઠવાડીઆની આખરે દરસવાલ, કેપ, તથા નાતાલમાં કેટલોક ઠેકાણે સખત ડીડી સાથે ધણો ખરફ પડ્યો હતો. હીદીથી એક ખખરખતી આ સંખ્યામાં, લખે છે કે અમે બરફનો વરસાદ કપાલ ના પુમડાના આકારમાં પડ્યો હતો. આકાશમાંથી નાનાં સફેદ ધુલ ખરતાં હોય એવો આભાસ પડતો હતો. જોત જોતામાં આખું ગામ અને બાકુના પરવતની સપાટી બરફથી છવાઇ મક હતી. બરફનો દર લખલખ પોણા પુટ બડે થયો હતો. અને મામની ચોમમ રૂપેરી પ્રદેશ હોય, અને આપણે કિતાર લરવના મુલકમાં વસતા હોઇએ એમ કંપના સદસા થતી હતી

વરખાપતોના જવાબ

મી. રજીસ્ટ્રાર હરીલાઇ (પારલ) એ માણસને પરબાર લખી વાળવું પડશે. “ઓ. એ. કે.”—તમારા પ્રમ્તો જાપવાથી તમારો હેતુ સરે એવું અમે ધારતા નથી. “આઇ. જી. ડી.”—તમારું લખાણ અપવા કાપક નથી.

ક્ષયનો રોગ

તે માટે સખવી ભેટી સંભાળ

[ઇ. એ. માટે ખાસ]

આ રોગથી સખગતા આજકાલ ચારે તરફ ધણા મનુષ્યો જોવામાં આવે છે. હોંઠાં આ દરદ દિવસે દિવસે ધેરાતુ ચાલ્યું છે. ઇંગ્લાંડમાં તો એટલું ખુબ વધી પડ્યું છે કે 'સફેદ મરહી' ને નામે જોળખાયા લાગ્યું છે. લાં તેની સામે જખરજરત ક્રુએસ ચાલી રહી છે. હવે આ ખડમાં પશુ તેના લાંખા પડયા પડયા છે. દરદ નાણુદ કરવાને સાખો પેડનાં ખરવ અને અનેક જખતરઓ ચાલી રહ્યા છે. પશુ સુધારાની સાથે તે તે વધતું ચાલ્યું છે. મોટા મોટા ડાક્ટરો વિચાર આપતાં સંભળાય છે કે આ એવી મરજથી જખવાના યોગ્ય અને સાંપતાં ઉપાય લેવામાં આવે તો થોડા દાયકામાં નાણુદ કરી શકાય. દરદની સામે સંભાળ તથા સાવચેતી માટે ડરખનમાં પશુ ફેટ લીક લીલમાલ ચાલી રહી છે અને હાલ માં એક કમીટી પશુ રચવામાં છે આવે પ્રસંગે નીચેની ફેટલીક કડીકલ વાંચનારાં જો ખ્યાનમાં રાખશે તથા ખીજાઓની જાણમાં આવશે તો લાભકારક નીવડશે.

આ દરદ મોટાં કહેરો અને ખાસ કરી જ્યાં ધરો ગીચોગીચ ખાવા હોય છે અને વસતી બહુ ઘાટી હોય છે, રસ્તાં જો સડિડા હોય છે, હવા અજવાળું કે સૂર્યનો તાપ પુરતાં હોતા નથી તથા કર ખાનાની જખરી ધમાલ ચાલી રહી હોય છે ત્યાં વધારે થાય છે. ફેટલાક આંકડાં જોતાં માણુમ પડે છે કે મોટી વસતી વાળાં કહેરની સખમાં એમ વધારી થાય છે તેમ વધારે માંજુસો આ દરદના જોગ થતા જાય છે. છેલ્લાં દશ વરસ માં ક્ષયથી થતાં મરજીની સખમાં મખ પ્રાંતમાં ખમણી થઇ છે. તેટલીજ ખુબત માં મદ્રાસ, પંજાબ, કુનાઇડેડ પ્રેવીન્સીસ અને જંખાણમાં ત્રણથી સાતમણી થઇ છે. મુખ્યમાં ખાવા - દરદીઓ પશુ ફેટલો જોવામાં આવે છે. ઇંગ્લાંડમાં હાલ ત્રણ લાખ ઉપર ક્ષયના દરદીઓ છે. કેપ કોલોનીમાં ક્ષયના દરદીઓની સખમાં વિષે ત્યાંની ક્ષય અટકાવનારી મંડળીના સેક્રેટરી લખે છે કે અસાધ્ય રિવાજો પહેલેલા ક્ષયના દરદીની હાર એકવડી ઉભાડવામાં આવે તો તે ફેટ માઇલ લાંબી થાય અને ક્ષયથી જખકલ

થઇ પડેલાની હાર કહે તો તે વીસ માઇલ લાંબી થાય.

ક્ષયના જંતુઓ ખુબ જ ખારીક થાય છે. સુદમદરક પંચથી જોતાં એમ જણાયું છે કે એક ચોરસ ઇંચ જેટલી જખમાં તે ૪૦ કરોડ જેટલા સખાઇ શકે છે. આ જંતુ એક વખત દાખલ થાય પછી તે નો વંશ એકદમ વધે છે અને કરીરના જે જે ભાગમાં તે ફેલાય તે સરવને કરી ખાય છે. તે મુખ્ય કરીને જાતીના ફેર સાંમાં હાડકાના સાંધાઓમાં, જાંતરડામાં મજજના ઉપલા પડમાં તથા ખીજા ફેટ લાક ભાગોમાં થાય છે. ફેટલામાં જંતુ જો દાખલ થાય ત્યારે તે જામ કંઠણ થઇ જાય છે અને ત્યાં કપકારતાં ખોદો જવાજ નીકળે છે. કાંઇ વખતે ફેટલા માં સોજો પશુ થાય છે અને જળમખ ની સાથે થોડી પશુ પડે છે. છેલી રિવાજમાં જ્યારે ફેટલાને ફેટલોક જામ ખવાઇ જાય છે અને તેમાં કાફા પડે છે અથવા મજજના ઉપલા પડમાં સોજો થાય છે ત્યારે આ રોગ અસાધ્ય થઇ પડે છે. ફેટલાને આ જંતુઓ વધારે અસર કરે છે.

ક્ષય બહુ એવી મરજ છે એટલે તેમાં સખત સંભાળ ન રહે ત્યાં કદ અને થુક વાટે તેના જંતુઓ બહુ ફેલાય છે. કદતાં દરદીના જળમખમાં રોજ દસ લાખ થી પશુ વધારે જંતુ જઘાર નીકળે છે. તે રસ્તાની ઉડતી ધુગમાં મળી જઇ ફેટ સાંને આસની નળીવાટે દાખલ થાય છે. ધણી ગાયોના કુધમાં આવા જંતુ જખ્યાયા છે. આવી ગાયોનું કુધ પશુ આ મરજનો જખરો ફેલાવો કરે છે. પશુ તેના મુખ્ય આધાર તો માણુસની તે રોગ ની સામે થવાની શક્તિ ઉપર છે. કરીર ને નળણું કરી નાખે તેવી ખીમારીથી, જોજા અથવા તો ખરાય ખોરાકથી, અતિ માકથી અને હાર વખેરનાં જખસનથી કુર જળ થઇ મજેલાં મનુષ્યો તથા ધુજ ઉડતી હોય તેવાં કારખાનાંઓમાં કામ કરનારાં તેમજ એકઠી હવા કે ખાધારી જખમાં કામ કરનારાંઓ આ જંતુની સામે થઇ શકતા નથી. આવા કરીરમાં ક્ષયનાં જંતુ સહેલાઇથી કામ કરી શકે છે. જે ક્ષયનું દરદ વારસામાં ઉતરેલું હોય તો તેવા માણુસમાં પશુ ક્ષયના જંતુની સામે થવાની શક્તિ જવલેજ હોય છે.

દરદની શરૂઆત કાંઇ ખાસ ચીજથી પારખી શકાતી નથી પશુ દરદનો પાયો પડ્યા પછી ધીમે ધીમે ખાંસી, કદ, થોડી મહેનતથી થાક લાગવો, કરીરના વજન

માં ઘટાડો, તાવ, અશક્તિ, જાતીને કુખાવો, અખિતો તેમજ હાથ પખત તળીયામાં જળતરા અને માથાને કુખાવો વધવા લાગે છે. ફેટલીક વખત રાતે પસીનો વળે છે અને જળમખમાં ખુબ દેખાય છે. આ બધાં ચિન્હો એક સામટાં ફેલાય એવો કાંઇ નિશાન નથી. દરદ જખામાં પછી પાડી સારવારની બહુ જ જરૂર છે. ખુબી હવા અને અજ વાળું એ તો ફેટખણુ હવા કરતાં વધારે અમલનાં છે. ખુબી હવામાં કામ કરી ઉડે આસ લેવાના પશુ ધણા ફાયદા છે. જ્યાં સારી હવા ઉપર જાલતાં સેનેટરી યમમાં જવાની સમવડ હોય તો દરદીએ ત્યાં જવું તે સારું છે. આવા સરસ ગણાતું એક સેનેટરીયમ હાલ થોડાક મહીનાઓ થવાં હોમાલયની તબીબીમાં ધરમપુર ખાતે બંધાયું છે. જ્યાં સેને ટોરીયમની સમવડ ન હોય ત્યાં દરદીને સારી તે સુકી હવાવાળા મામડામાં, ખાસ કરી જ્યાં જગ્યા કે ધરવત ઉપર, રહી શકાય તેવી જોઇવણ કરવી, લાં તેની સારા ડાક્ટરની સલાહ તથા જળામણ મુજબ ખીરજથી સારવાર કરવી ખોરાક પીણીક પશુ કારે ન પડે તેવો અને કુધ ઉઠાવેલું આખવાની સાવચેતી રાખવી. ઓલીવ ઓઇલ ક્ષયના દરદીઓને બહુ ઉપયોગી જણાયું છે. અજીર પશુ ફાયદો કરતા છે. દરદીને સુવાની જખા ઓઠ રીમાં રાખવી. તેનું ખીજાનું હોય તે ઓરડો કે ઓસરીમાં જખીન ઉપર રોજીક કે સાફી પાથરવી નહીં અને તે જખીન વખતો વખત હિન પાણીથી ધીતારહેવું. વાળતી વખતે ધુજ ન ઉડે તેટલા માટે પાણી છાંટવું. દરદી જે ઓરડામાં સુતો હોય તો લાં ખીજા ફેટલો સુવું નહીં. પેલાક રવન્જ અને તંમ નહીં હોય તેવો હોવો જોઇએ તથા ઓઠવા પાથરવાનાં રોજ નહીં તો એકાંતરે તો તડકામાં રાખ વાજ જોઇએ. દરદીને કદ નીકળે તે હમેશાં બાળી નાખવો ને તેનું પાણું હમેશાં ખરમ પાણીથી સારી રીતે સાફ રાખવું. દરદીને પાળા થીવાય ખીજે કમીય થુંકવા જેવું નહીં. તે કાંઇ વખત જળમખ મળી ન જાય તેની ખાસ સંભાળ રાખવી કેમજે જળમખનાં અસખ્ય જંતુ જો કરીરમાં પસરી ફેકે ઉઠાવે હાકમાં બરાય અને તેમાં અનેકમણો વધારો થાય તો દરદ અસાધ્ય થઇ પડે. દરદી છીંક ખાય ત્યારે સારવાર કરનારે સાચું નહીં જિભા રહેતાં તેની બાજુએ રહેવું - ફાયદા કારક છે. તેનાં વાપરેલાં વાસણો - ખાલા

અમમા, હરી, ઠાટા વીગેરે—ખીજના ઉપ
યોગમાં નહીં લેવા. કમવાળા દરદીએ
કેમને મુખી સેવાનો રીવાજ રાખ્યો એ
લખીત નથી. આવી રીતની દરેક જાત
ની સંભાળ રાખવાથી નવા દરદીઓ સહે
લાઈથી સારા થઈ શકશે અને આસાન
દરદીઓ પાટે દરદનો વધુ ફાલો થતો
જ્યારે. હથીવાર લઈ મારવા આવનાર
શત્રુ સામે રક્ષણ થઈ શકે છે પણ કમ
ના જ મુશ્કેલી યતરેના ફાલો સામે કંઈ
ખત્રાવ થઈ શકતો નથી. માટે દરદી
તેમજ સાળ માણસોએ સારવજનીક સાધ
ની આતર દરેક જાતની પુરતી સંભાળ
રાખવી યોગ્ય છે.

મોચી કેમની ચકતી માટે વિચારો

પોરટ છલીકામેચથી મી. કાળીદાસ
કપીરભાઈને એક કામળ મળ્યો છે, જેનો
સાર ભાષા સુધારી દુઃકમાં અને નીચે
આવીએ છીએ:—

મારા સરવે મોચી ભાઈએને નમરત
થી વિનંતિ કરું છું કે આપણી જાતીમાં
જે ખરાબ ફાલો પેદા છે તેને કાઢવી
જોઈએ, અને જાતીને ચઢાવવામાટે સારી
રીતો ધારણ કરવી જોઈએ. આપણે સમા
ચાર વાંચી ગયા છીએ કે સુરતમાં કેડ
લોકોએ સભાઓ કરી કેવા સુધારા દાખલ
કર્તા છે. તે શું આપણે મોચી ભાઈઓ
હજી નહીં જાણીએ? તે કેવી નામોશીની
વાત કહેવાશે? સુધારાના કેટલાક પાળવા
લાયક નીયમો હું નીચે લખું છું. (૧)
કેમી પીધેલી ખીડી કે મલમ વાપરવી
નહીં. તેથી પારણી લાળનો કપરક થાય
છે, અને તે રીતે તંદુરસ્તીને નુકસાન પહોં
ચે. કેટલીક વાર ચેપી રોગ પણ ચેડી
મેસે છે. (૨) એક પતરાવળીમાં એક
કરતો વધારે માણસોએ જમવું નહીં. (૩)
સુધારો કરી. સારી રીતે ચાલે તેને ખીજ
ભાઈઓ વગેરેને આખરે મોત જેવું કરા
વવા કાશીક કરે છે એ ખોટું છે. (૪)
પરોપકાર કરવો, જે છાંદગીને પ્રથમ ઉદ
દેશ છે. (૫) સારીરીક, આત્મીક, તથા સ
માજિક ઉન્નતિ કરવી. દુઃકમાં ભાઈઓ
જામત થાઓ. મજલમાં ગામું છે તેમ
"જલદી આવો, જલદી આવો ન'કરો
વાર." કેમની ચકતીનું કામ કામ લેવા
માં હવે અસર થાય છે.

બાણુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી

તેમજ બાણુ સાથે જીવન ચરિત્ર

(મધ્ય અંકથી ચાલુ)

આવી વિજ્ઞાન ક્ષેત્રમાં પથરાયેલી કાર
કારદીમાં શહેરી કમનો હીરો ન હોય
એ ખત્રાવ જોય નથી. કલકત્તાના મુની
સીપલ કમમાં બાણુએ દમોશા ઉત્સાહ
મરેસો સામ જળવ્યો છે. ૧૮૭૬માં
તેઓ પહેલી વાર કલકત્તા કોરપોરેશનમાં
દાખલ થયા. ત્યાર પછી ૨૭ વરસ સુધી
તેમણે એ ખાતાની મજૂરી સેવા જાળવી.
૧૮૯૬માં લોકમત પગ તળે છુટીને
એંગ્લો-ઈન્ડિયનના જળ વડે નવો મુની
સીપલ એક્ટ પાસ કરવામાં આવ્યો ત્યારે
બાણુએ તેની સામે પ્રોટેસ્ટ તરીકે પોતા
ના હોદ્દાનું રાજીનામું આપ્યું. ત્યાર પછી
તેઓએ એ ખાતામાં દાખલ થવા યત્ન
કર્યો નથી.

૧૮૯૩માં સુધારેલી પ્રજાકીક ધારા
સભાઓ હાથપાટીમાં આવી. તેમાં ખીરાજ
નાર બાણુ પહેલા હતા. ૧૮૯૪ અને
૧૮૯૬માં એ ધારા સભામાં કલકત્તા કોર
પોરેશન તરફથી તેઓ ચુંટાયેલા. ૧૮૯૮
માં ડીસ્ટ્રીક્ટ બોરડ તરફથી ચુંટાયા હતા.
૧૯૦૦માં ઉપરની બોરડનો ધારાસભામાં
પ્રતિનિધી મોકલવાનો વારો નહોતો. પણ
એક ભ્રમા હોદ્દાના અમલદારને બાણુની
સેવા એટલી કીમતી લાગી કે તેણે બોરડ
ને પ્રતિનિધિ મોકલવાનો ખાસ હક
આપ્યો, અને બોરડે બાણુને ચુંટી કહ્યા.
આ સમયે બંગાળની ધારા સભાની
એરજીપર મુનીસીપલ ખીજ ચાલુ હતું,
અને તે ધાવના કાર્યમાં બાણુ સુરેન્દ્ર
નાથે અગત્યનો મોરચો માંડ્યો હતો.

ત્યારબાદ વડી ધારાસભામાં બેઠકો
મેળવવા માટે તેમણે બે વાર ઉમેદવારી
કરી હતી, પણ તેમાં તેમને નિષ્ફળતા
મળેલી.

શ્રીયુત બેનરજીની જાહેર છાંદગીના
મુખ્ય બનાવો અને પુરા થાય છે. તે
દરમીયાન તેમણે જે કુશળતા, કાબેલીયત,
અને ભક્તિભાવ દાખવ્યા છે તેથી આજે
તેમની કપતી હિમાલયથી કેપ કુમારીકા
સુધી અને કીધુના કિનારાથી આસામની
સરહદ સુધી પથરાયેલી છે. "હોદી પ્રમ
ધનનારો" ના લેખકે સલજ કહ્યું છે
કે હોદમાં સરવજ તેમજ નામ લખજ
ધરમજ થઈ પડ્યું છે. તેમણે જે નામના
જાપાદન કરી છે તેવી નામના ખાત કર

વાનું ખીજ ચેડાથીજ નવે છે.

તેમની લેખકીયતાની આવી શું છે એ
સવાલનો લેખક જવાબ આપે છે કે
"તેમની અનુપમ વક્તવ્યશક્તિ." આ
ભક્તિ સાથે છુલિયાતુર્ક, રવદેશપ્રેમ અને
આત્મપ્રેમની લાખણીઓ જોડાયેલી છે.
હોદી એવા વક્તાઓ ઉત્પન્ન કર્યા છે કે
જેઓ દુનિયાની કોઈ પણ પાલમેન્ટમાં
પેલાને સોભાવી શકે; અને જ્યાં વક્તા
ઓમાં સુરેન્દ્ર પ્રમુખપદે આવે છે એવો
અભિપ્રાય સરવજ પડેલો છે. ખીસને
કમોરજનીસ અને ઇશલીના સીસેરા જેવા
વક્તા દુનિયામાં જુજ જ થયા છે. એવો
વક્તા સુરેન્દ્રને હોદીઓ પેલાની જાતી
મમજીમાં કહે તો તે કમા કરવા પોષ્ય
જ મહાશય. વળી કામ કરવાની તેઓની
ખાલોશી અજબ લેખાઈ છે. હોદને ચાક
નાર એક પુરુષે કહ્યું છે કે "બંગાળી
તેની તરકકક્તિમાટે મમજર છે. મરેકા
તેની છપ્પા સાધવા માટે જળવાન છે."
ત્યારે બાણુ બેનરજીમાં બંગાળી અને
મરેકા બન્નેના ઉપલ કિમતિ યુક્તોનો
સમાવેશ થયો છે.

તેમને એક પુત્ર તથા પત્નિ પુત્રોઓ
છે. પોતે સાસાર સુધારક તરીકે પણ
આજળ પડતા છે, અને પોતાના પુત્ર
ઉપરાંત પોતાની પુત્રીઓને સંભાળ બરેલી
રીતે જળવેલ છે. જોકે જાહેર કામના
પ્રસંગને લીધે તેમજ રહેવાનું વારવાર
કલકત્તા ખાતે થાય છે, ત્યારે તેમજ
કાચખી રહેઠાણ કલકત્તાથી ઉતરે ૧૩
માઇલપર આવેલ મજીરામપુર ખાતે છે.
પોતાને ખેતીવાડીના કામનો ખાસ શોખ
છે, અને તેથી પુરસક હોય ત્યારે તેનો
મેરો બાજ પોતાનાં પરની આસપાસ એ
કામમાં જાણે છે. તેમની ઉમર સાઠ વરસ
ઉપરાંત છે, છતાં તેઓ નીયમસર અમ
કસરત કરવાને કદી ચુકતા નથી.

બાણુની જાહેર કારકીરદી ૩૫ વરસ
ઉપરાંતની થઈ છે. તે દરમીયાન તેમણે
જે સામ જળવી ખતાવ્યો છે તે જોઈ
અવિખની હોદી પ્રજના ધનનારોઓમાં
તેમને કીર્તિવંત રથાન આપવામાં આવ્યો
જ કામને સંશય રહેશે.

[સંપૂર્ણ.

મી. કમલ્યુ. આર. કમલ્યુ. સેનાડરસ
જેઓ ધણા વખત સુધી ડરબન, અમ
લાચી કોરડના માણસેટ હતા, તેઓ તા.
૨૭ મીએ ગુજરી જવાના ખબર પ્રસિદ્ધ
થયા છે.

અંત્યજ વરમ સંબંધી

કોનકરન્સ

શ્રી જી. એ. નરસિમહ પ્રમુખ
સ્થાનેથી આવ્યું

અંત્યજ વરમને સુધારવાનો વિચાર કરવાને મદ્રાસમાં વેપરી ખાતે તા. ૮ મી જુલાઈએ મળેલી કોનકરન્સમાં તેના પ્રમુખ સ્થાનેથી શ્રી. નારાયણે જે આપણે આપ્યું હતું તેનો સાર અમે અત્રે આપીએ છીએ :-

અગામમાં અને ગરીબામાં કુખી મચેલા, ચોતરફથી બિહાર પામેલા, અડવા જેમ નહીં એવાં નામને પામેલા, અને છેલ્લાં હજાર વરસો થયાં ગુલામોની સ્થિતિમાં આવી પડેલા પાંચ કરોડ હિંદી એનો ખ્યાલ કરતાં કોઇપણ કેળવણેલા હિંદીના અંતરમાં અસહ્ય થવા વિના નહીં રહે. કોઇપણ સમજી માણસ કણુલ થવા વિના નહીં રહે કે જે આજીવન આપણાં સરખાં કરીર, સમજ તથા અંતઃકરણ છે તેઓને સદાને માટે અધમતામાં કચરી રાખવામાં આવે અને તેઓ કદી પોતાની હાલત સુધારી શકે નહીં એવી હાલતમાં તેઓને રાખવામાં આવે એ ત્રાસદાયક વાત કહેવાય. એન. મી. ગ્રાંબેએ તેના સંબંધમાં એવળ કહ્યું છે કે "આપણી ન્યાયશુદ્ધિને એ વાત એક મંજીર કલાક રૂપ છે."

કુખી અને સોહાગર મનુષ્યને જોઇને જેવું અંતઃકરણ દવડું હોય એવા કોઇ પણ હિંદીને આ મહાન દેહની એકપર માત્ર પ્રગળે અલંકૃત કુખદાયક હાલતમાં જોવાથી અનહદ પીડા ઉપજ્યા વિના નહીં રહે. આ વરમના સ્ત્રી પુરુષ અને બાળકો, એઓ આપણાં સાથે બહેનો છે તેઓને ન અડવા જેમ ગણવામાં આવે, અને દરેક પહે તેઓને એવો ખ્યાલ આપવામાં આવે કે તેઓ કલકરી ભતનાં છોડે છે, એ વાત સદન ન યાદ રાખે તેવી છે. અમલ ૬ કરોડ જેટલા લોકો, એઓ આજે પણ કાંત, નમ્ર અને લાગણી ઉત્પન્ન કરે તેવા ગરીબા છે તેઓને અલંકૃત બિહારથી રાખવામાં આવે છે. તેઓના વિના ખેતી ખસ બાંધત મધ પડે, હિંદીઓની રહેણીનો કેટલોક વ્યવહાર બહુ કોહી સ્થિતિમાં આવી પડે, છતાં એ આવા ઉપયોગી લોકો, એઓ રાત દિવસ બીજા વરમની ઉન્નતિનું કામ કર્યા કરે છે તે ન અડવા જેમ ગણાય છે; કુતરની કે એવાં બીજાં જાનવરને

અડવામાં આપણને આભાર છે નથી, પણ અમુક માણસને અડવાથી અભાગ જન્મ્યો છીએ! ખાસ કરીને દક્ષિણ હિંદમાં જેને આપણે પારીઆ કહીએ છીએ તેઓ બહુ મંજીર અડવાએ સહન કરે છે. કેટલોક ઠેકાણે તે નેઓ મામના કુવા કે તળાવ માંથી પાણી પણ ખરી શકતા નથી. તેઓ આખો દહાડો મજુરી કરી કરીને માટે ત્યારે જરા સરખી રોજી મેળવી શકે છે. ત્યાંજ વરમોના તેમજ રોજીના જાવ બાગળ કરતાં ઘણા ચડી ગયા છે, છતાં તેઓને નક્કી રોજીમાં વધારો થયો નથી. એ લોકો છુમ મારે છે કે પન વરસ અમી જેવી તેઓની હાલત હતી તેજ આજે છે એમાં કાંઈ બોધ નથી. મજુર તરીકે રીતસર મજુરી માગવાનો પણ તેઓને હક નથી તેઓ કંગાલ ધરામાં રહે છે, અને સુખ શું છે તેનો તેઓને ખ્યાલ પણ નથી માંદગીમાં તેઓની હવા કરવાવાળું કોઇ નહીં મળે. તેઓને માત્ર પદસો પેદા કરવાના સમાચાર રાખવામાં આવે છે, એવું કહીએ તો કંઈ અતિશયોક્તિ નથી. હિંદુ ધરમ પાળનારાઓ એક તરફથી કહે છે કે તેઓ અમારામાંના છે, અને બીજી તરફથી તેઓને પોતાથી અલગ મણે છે, તે એટલે સુધી કે જમી રાતિના કહેવાતા કોઇ હિંદી ને તે રસ્તામાં મળે તો તેને એક બાજુ ખસી જવાનું કહેવામાં આવે છે તેઓ હિંદુના જેવાવર્ણમાં નથી જન્મ શકતા છતાં તેઓ પ્રેમથી હિંદુ ધરમને વળગીજ રહ્યા છે આ વાત હિંદુઓને ધરમ ઉપ ગવનારી છે આ લોકો ખ્રિસ્તી યજ્ઞ નથી છે ત્યારે તેઓની સાથે જુદીજ રીતે વરતવામાં આવે છે. આથી ખ્રિસ્તી પાદરી એ હજારો અંત્યજ લોકોને વરસાવવામાં ફોલમ ક થયા છે તેમાં તાત્કાલીક પામવા જેવું નથી લાગતું. તે લોકોની સાથે હિંદુઓ પોતાના ધરમના ફરમા મી વિરુદ્ધ વરતે છે. હિંદુ ધરમના મહાન ગુરુઓ આ અન્યાયની સામે વખતો વખત પોકાર કરતા આવ્યા છે. ઉપનીવદો માં તેની સામેનો પોકાર જોવામાં આવે છે. મહાન જીમ્સે આવી વલણ સામે કેટલુંક જોર કર્યું તે આપણે અજીએ છીએ. શકર મારય તેવા વરતનને કેટલો અન્યાય મણતા તે વાતથી સહુ વાકેફ હશે. જ્યારે તેઓ બનારસમાં ઉપદેશ અરથે ગયેલા ત્યારે રસ્તે ચાલતા એક ચાંદાળને આવે અસવા તેમણે કહ્યું હાં માંડાલ તેમને જવાબ આપ્યો હતો કે "મારો અપમા તારો અપમા અરથે"

છે, અને જે માટીમાંથી તારાં રકતમાંસ પેદા થયાં છે તેમાંથીજ મારાં થયાં છે, તો મને એક કોરે અસવાનું કામાટે કહે છે?" શકરે જવાબ આપ્યો હતો કે "આદમજી હો કે ચાંદાલ હો છતાં તું મારો સુર છો." એવું કહી તેમણે તેને સાષ્ટાંજ હંડવત કર્યા હતા. શ્રી રામાનુજ એવો પોકાર કરી રહ્યા હતા કે "નીચ અને અધમ લોકોની સાથે રહી ને મોક્ષ ન મળવાનો હોય તો પોતે નરકે જવાનું પસંદ કરશે" ભક્તિ મારમને માનનારાઓમાં જે સાધુ પુરુષો પેદા થયા છે અને જેઓ સરવમાં પુણ્ય છે તેઓ સદા અંત્યજ વરમની દિમાયત કરતા આવ્યા છે. રોહીદાસ નામના મેઝીની, ચાકમેળા નામના મહેરની, સેના નામના વાણુદની તથા નંદ નામના જમીની કથા આજે દરેક હિંદુ પુણ્ય આવધી સાંજે છે. તેઓ કંઈ ઉચ્ચ શાલિના નહીં હતા. જેને આપણે કલકરી કહીએ છીએ તેમાં આવા લોકો જન્મે છે તો તેના તરફ આપણે બિહારથી કેમ જોઈશું?

હાલના સુધારકો પણ આ સવાલમાં કાળજી બતાવી છે. સ્વામી દયાનંદ સર સ્વતી, સ્વામી રામકૃષ્ણ પરમહંસ, સ્વામી વિવેકાનંદ, એ સહુએ અંત્યજ લોકોને માટે મહેનત કરેલી છે હિંદુ ધરમ આત્મા એક છે એવી માન્યતાને માટે પ્રયત્ન છે તે જોતાં અને મોટા મોટા ધરમ ગુરુઓ જેવા કે શકર, રામાનુજ અને એ પછી ના કમણાં કમણાંના મહાન સુધારકો પણ સહુના સરખાપણા માટે ઘટિ પાડી રહ્યા હતા તે જોતાં દરેક હિંદુએ પોતાના ક્ષમ કમનશીલ બાઇઓ પ્રત્યે લાગણી ધરાવવી જોઈએ, અને તેઓની ચડવીમાં પોતાનું બધું છે એમ સુમન્યુ જોઈએ.

અત્યારે એ સવાલ વિશે સારી આજ્ઞા નાં ચિન્હો દેખાઇ રહ્યાં છે. લીઓસોરી સમાજ, બ્રહ્મો સમાજ, આર્ય સમાજ, પ્રારથના સમાજ તથા બધાં ઉચ્ચ વરણુ થી જોળખાતા હિંદુઓ અન ખ્રિસ્તી પાદરીઓ આ બાળકમાં પ્રુવ કામ કરી રહ્યા છે. દક્ષિણ હિંદમાં કેટલાક બ્રાહ્મ મણે આ લોકોનાં ઊંઢરાંઓ માટે રાત ની નિશાળો ઉપાડી બેઠા છે. ન અડવા જેમ ગણાતા લોકોને તેઓ ખઠે છે. એટલે પ્રથમજી અમત્યનું પગલું લેવાઇ ગયું છે, અને તેથી આપણે આખરે પાર પડીશું તેમાં શંકા રહેતી નથી. દરેક રાજદારી આજેવાનો અને વિચાર શીળ હિંદુઓ સમજતા થયા છે કે અંત્યજ લોકોની આ હજી અપણને કાલ

૩૫ છે. તે સાથે અત્યંત સોજાને પણ તેઓની અધમ દલાતુ બાન મળેલું જેવામાં આવે છે અને તેઓ પોતાની દલા સુધારવા ચિંતાતુર હોવાય છે એ વિશેષ આશાનું ચિન્હ છે કે દલાક રાજ્ય રજવાડાઓ જેવા કે વડોદરાના ના. ગાયકવાડ પણ આ બાબતમાં ખુબ ધ્યાન પહોં આદી રહ્યા છે.

છેવટે આ ભારે કામમાં મહત્તમ ફિરકા પર કામ લેવામાં સામેલ થવા સકુને નસીદત આપી મી. નાટકને પોતાનું બાપલું મુશ્કરું કર્યું હતું.

યુનિવર્સલ રેસીઝ કોંગ્રેસ

મી. શાહકે તેમાં અમુક અમુક

વિશ્વાવર્તમાં ગયા જુલાઈ માસમાં દુનિયાની કોમોની પરિષદ મળી હતી જેમાં દુનિયાની કલંડ ગતોના નામીકીત પ્રતિ નીધિઓ હાજર થયા હતા. ત્યાં મી. પોલાકે એક્સિઆટીક કોમો વતી અને ખાસ કરીને દક્ષિણ આફ્રિકાના દોહીઓ વતી તીચેનું બાપલું કર્યું હતું :—

જે કોમોવતી મોલવાનું અને માન મળ્યું છે તેની સ્થિતિ અધવચ્ચે છે. મી. સરલે રીતસર હકીકતો રજુ કરી એના કોલોનીયલોની જે મુશીબતો બતાવી છે તે દક્ષિણ આફ્રિકાની એક્સિઆટીક કોમો સમજે છે. પણ તેઓના વતી સારે કહેવું જોઈએ કે સવાલ ખરેખરો દક્ષિણ આફ્રિકામાં એક્સિઆટીકા ધસી આવે છે એ નથી. જો કે એક રીતે એવો સવાલ ઉભો થાય છે ખરો નાતાલમાં મજુરી કરવા સંખ્યાબંધ ગીરમીટીઆ હોદીઓને લાવવામાં આવતા હતા ; અને તે કંઈ તેઓના લાભ ખાતર નહીં પણ એના ખેડુઓ અને જમીનદારોના લાભ અરથે. એના કોલોનીયલો માટેજ તે લોકોને લાવવામાં આવતા હતા, અને તેઓજ તેના જવાબદાર છે. ગીરમીટ તથા મજુરોને લાવવાની સાથે હોદીઓએ ધણી વખત થઈ વધી હોદીઓ હતો. તેનાં ધણાં કારણો હતા ; ને અત્યારે તે વરણવી સહાય તેમ નથી. છેલ્લાં દસ વરસમાં તે સવાલ બે રીતનો થઈ રહ્યો છે. એક એ કે એક્સિઆટીકોને આવતા કંઈ રીતે અટકાવવા. કેમ પ્રતિમાં એક એવો કાયદો છે કે જે 'આઇનીસ એક્સપેક્શન એક્ટ' એ નામથી ઓળખાય છે. તે નો હેતુ દરેક ગીરમીટોને અટકાવવાનો છે ;

પછી તે ગમે તે દરજ્જાનો હોય. ચાર વરસ પહેલાં દરોસવાલ સરકારે એક એવો કાયદો પસાર કર્યો હતો કે જે એક્સિઆટીક એક્સપેક્શન એક્ટની ગરજ સારે. દરોસવાલના એક્સિઆટીકો અને હોદીઓ ને એમ લાગ્યું કે તેઓના દેશના માન ની જોખમદારી તેઓ ઉપર આવી પડી છે. આથી તેઓએ તે કાયદો સ્વીકારવા ની ચોખ્ખી ના પાડી. તે કાયદોનો હેતુ માત્ર તેઓને હલકા પાડવાનો હતો, ને તે વડે સક્રિય કે લાયકાતને બદલે કોમીએડ ની મજાતરી થતી હતી.

આ વખત દરમીયાન દરોસવાલના એક્સિઆટીકોએ સત્યાગ્રહની લડત ઉપાદી હતી. તેમાં તેઓને ધમકી જેલની સજા નો તથા તેઓની પાપમાલોનો પાર રદથો નહોતો. પણ હવે યુનિયન સરકારે કબુલ કર્યું છે કે દરોસવાલના એક્સિઆટીકો ને મુદ્દો માને છે તે મુદ્દો ધમી એક્સનની અટકાવવાના સંખ્યામાં સ્વીકારના. અને એવી મુશ્કેલ તથા એવી ધમ્મણ રાખવામાં આવે છે કે તે મુદ્દો બિવિધમાં આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના સવાલને સાચું પાડવામાં આવશે. આથી અને ગીરમીટીઆ હોદીને મોકલવાનું હોદી સરકારે ખંધ કરવાથી ઇમીએક્સનના સવાલનો તો હાલને માટે નીવેડો આવ્યો છે. હવે આ ઇમીએક્સનના સવાલના સંખ્યામાં ગમે તે ધારવામાં આવે, છતાં એક બીજા બાબત એવી છે કે જે વિષે તો બે મત હોઈ કહેજ નહીં. ત્યાંના એક્સિઆટીકોની સાથે અને ખાસ કરીને ત્યાં વરસો થયાં વાસો કરી રહેનારા હોદીઓ સાથે કેવી રીતે વરતવામાં આવશે તેજ આ બીજા બાબત છે. તેઓની વિરુદ્ધ એવી ઉરકે રણી કરવામાં આવે છે કે તેઓ મંદા છે, અને એ દેવમાંથી તેઓને ઉડાવવાને જીવાળ એ કરવામાં આવે છે કે હુએકને માટે મંદા લોકોનોમાં પડી રહેવાની તે એને દુજ્જ પાડવામાં આવે છે. તેઓ નીપર અપ્રમાણીકપણાનો આરોપ મુકવા માં આવે છે, અને તેઓની એ ખોડ સુધારવાને તેઓના નાતાલ તથા કેપના એના કોલોનીયલો બાઇઓ વેપાર કરવાનાં લાઇસેન્સ કે આજીવીકા મેળવવાનાં સાધન તેઓની પાસેથી ખુશ્કી લેય છે. તેઓ ની સામે એવી ઉરકેરણી કરવામાં આવે છે કે તેઓ પોતાની કમાણી દક્ષિણ આફ્રિકામાં ખરચતા નથી ; છતાં દરોસવાલ માં તેઓને રહેવાનાં ધર તથા કુશાનના ઇમબોના પણ કાયદેસર ધણી થવાની મનાઇ છે. અને જો કોઇ એના મીત્રને

વચ્ચમાં રાખી તેઓ મીલકતની માલીકી મોઝવે—પોતાના નામ ઉપર માલીકી તો નજ મોઝવી સકે—તો તે વરસોની માલીકી કીવાળી મીલકત હોય છતાં તેને જપ્ત કરવાને કે જપ્તરદસ્તીથી તેમાંથી રહેનારા એને ખસેડવાને કાયદો પાડવામાં આવ્યો છે. એમ પણ દલીલ કરવામાં આવે છે કે તેઓ બીનકળવાયેલા અને અજ્ઞાન છે, પણ કેળવણીનાં સાધનો તેઓને માટે લગભગ બંધ કરવામાં આવેલાં છે. નાતાલ એક્સપેક્શન કમિટીને રીપોર્ટ તેને આદિત પુરાવો આપે છે. તે રીપોર્ટમાં ૪૦ હજાર જેટલા ગીરમીટીઆઓનાં છોકરાં ની કેળવણી તરફ બેરકારી બતાવવા માટે તેઓના માલીકોને દોષિત ઠરાવ્યા છે. બીજા પણ એક વાત વિષે મોલવા તું છે. જ્યારે ગીરમીટીઓ હોદી ગીરમીટ પુરી કરી રહે ત્યારે તેને માટે પહેલો રસ્તો એ ખુલ્લો છે કે તેણે હોદીસ્તાન પાણું જવું, જે ધણે બાજે બની સકે તેવું નથી હોતું, જ્યારે ઇચ્છવાજોમ નથી હોતું ; બીજો એ રસ્તો હોય છે કે તેણે ફરી ગીરમીટમાં દાખલ થવું, આ રસ્તો પણ ધણા કારણોને લીધે અસંભવિત અમવા તો પસંદ નહીં કરવાજોમ હોય છે. આ સિવાય રસ્તો એ રહ્યો કે તે સ્વતંત્ર રીતે નાતાલમાં રહે. આ છેલ્લો રસ્તો બાજે છે તો કાવકો, પણ નાતાલ કોલોનીયલોએ આ ગીરમીટમાંથી મુક્ત થયેલા હોદીઓની સ્વતંત્રતા ફરી લેવા તેઓના પર કર નાખ્યો છે. ૧૬ વરસ ની ઉપરના દરેક પુરુષને તથા ૧૩ વરસ ની ઉપરની દરેક સ્ત્રીને પા. ઠનો વાર સીક કર સરકારને બરવો પડે છે. પુરુષ ની વાર્ષિક આરક સરેરાસ પા. ૧૫ ની મજાવ તેમાંથી તે કર આપવો પડે છે. પરિણામ એ આવે છે કે સેકડો સ્ત્રીએ રજાતી થઈ જાય છે, કુટુંબો વીંચાઇ જાય છે, અને પુરુષો કમળા બની મુન્દા એ કરવા લલચાય છે. એટલે દક્ષિણ આફ્રિકાએ ત્યાં રહેનારા એક્સિઆટીકોની ઉન્નતિ માટે કાંઈ કર્યું હોય એવું દેખાતું નથી. તેઓને સમસ્ત પ્રગમાં બેળવી દેવાને તેઓએ કાંઈ કર્યું નથી. તે મુશ્કેલે આગાહ કરવાને તેઓ સક્રિય વાન થાય એવો કાંઈ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો નથી. કમિસને વિચાર થલાવવા માટે આ એક સવાલ મોકુફ રહ્યો. કુ. આશા રાખું છું કે આખી દુનિયાને લાભ થાય તેવી રીતે દક્ષિણ આફ્રિકાની બધી કોમોને એકજ કરવાનો કોઇ મુદ્દો કોઇ વિચાર કે કોઇ ધારો પડી સકવાને આ કોમિસ સક્રિયવાન નીવડશે.

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન

ચાને
બે મિત્રોના સંવાદ

[સંવાદ : એક હોદી]

(મલા અઠધી માથુ)
મનહરરામ કુટુંબ

વેપાર સમાચાર

પ્રજ્ઞાતર્થ બને મિત્રો હોદી પ્રજ્ઞાત
કરવ આટોષી લઈ કલમના મકાનના
એકલાપર ખુરશી નાખી બેઠા હતા.
આજનો દિવસ વસનારી મોરી પ્રજ્ઞાતી
દિવાળી (ફેસ્ટિવલ) નો હતો. એટલે દરેક
દિશામાં આનંદ પ્રસરી રહ્યો હતો. રંગ
મેજીની અંતરી દાહડ કપડામાં સજા થયેલા
ઓ પુરુષો અને ઊંઠરા આનંદમાં ફરતા
અને દેવળમાં જવાની ધવાલ કરતા
માથુમ પડતાં હતાં. ઉદયસકરને પણ
આજે રંગ હોવાથી સરવ આનંદમય
લાગતું હતું. પણ મનહરરામ ઉંઠાસીન
જાણતા હતા.

મનહરરામ—ઉદયસકર કાઠી તમને
તો આજે રંગ હોવાથી આનંદ થતો
હશે. પણ નોકરી ન મળવાથી માફ મન
તો અકળાય છે.

ઉદયસકર—પ્રદેશની મુસાફરી કરવા
નિકળ્યા અને આમ પંદર દિવસમાં તો
મજારવા છે! હજુ મનરને પાંડ માનો
કે હું હતો તો તમને ઉતરવાની, નહેવાની,
ફરવા ફરવાની, ખાવા પીવાની તો અઠ
મજુ પડી નથી. આ બધું મારી માફક
તમને સહન કરવું પડતું હોત
તો મારા ધારવાથી તમારી કાચી કપારની
મસી મજ હોત! કાઠી! ઉતાવળે આંખ
પાડે નહીં. ધીરજના ફળ મીઠાં. હું તજ
વીજમાં છું. જેમીનનાસ શેક પણ ખટખટ
કરે છે. મારા શેકના કાનપર પણ વાત
નાખેલી છે. એટલે ઉમેદ છે કે હું
વખતમાં આપણું કામ ચક્ર જશે.

મનહરરામ—ના, ના, તમે ધારો છો
એટલો હું મજારોતો નથી. પણ ધાંધે
હોય તો સારું. નોકરી કરવી એટલે
જારી થા નરસી ગમે ત્યાં મળી રહેશે.
માટે આ દેશના વેપાર સમાચાર સંજ
લાવો કે અને અવિષ્યમાં ઉપયોગી થઈ
પડે.

ઉદયસકર—હીઠ જેવી તમારી મરજી.
તને પણ જાગે છે કે આ આખત બાજુ
વાની તમને જરૂર છે. આ દેશ વેપાર

શોજાર માટે ઉત્તમ છે એ નિવિવાદ છે.
મહેનતુ માણસને તેની મહેનતના પ્રમાણ
માં મળે છે. ખેડાનો કપાએ દહાડો વળતો
નથી. જેઓ જે ધવામાં પડે છે તેમાં
તેઓ સારી કમાણી કરી શકે છે. તેમાં
પણ લેણદેણનો મેળ ખરે. થોડા ગમામ
પણ ખરે. આ દેશમાં મુસલમાનભાઈઓ
વેપાર પર સારો કાણુ ધરાવે છે આખા
દેશમાં ફી રટેટ સિવાય દરેક ઠેકાણે ફરી
વળ્યા છે. ધણુઓએ મોટી મોટી વખારો
નાખેલી છે. જયાજયા વેપાર દેશ પર
દેશ સાથે ધમધામ મલાવે છે. છુટક
માલના વેપારીઓ પણ સપાટામધ વેપાર
કરમે ભળ્ય છે. ખીજા બાજુ હોંદુ બાઈઓ
એતીવાડીના કામમાં પડેલા છે. ફળાદિનો
વેપાર કરે છે કારીમર વરમ પણ છે,
તાતપર્ય વેપારી વરમ ધનાઢ્ય મશે, ત્યારે
એતીવાળા રોટલીઆ જમીનદાર મશે.
પણ હાલમાં રાજકીય મામલો નિહાળતાં
એ આશા ઉજવળ જણાતી નથી.

મનહરરામ—વેપારમાં આવળ અને
આમળ વધતાં જવાનાં કાંઈક કારણોનો
ખ્યાલ આપશો?

ઉદયસકર—ઉતાવળ કરવાની જરૂર
નથી. મેં જે અનુભવ હોય છે તે
બધો તમને ફી સંજગતીય. આ દેશ
માં કાંઈ મુદી લઈને આવ્યું ન હતું.
પ્રથમ ફેરના સાધારણ ધવા પરથી મોટા
ધવા પર ચઢ્યા છે. રસ્તામાં કાંઈ ખતની
અડચણ નહીં નહીં. અરેતો વેપાર ચલા
વવામાં વધારે કુશળતાવું કામ પડતું
નથી. આખા દેશમાં એક છેડાથી ખીજા
છેડા સુધી એક ચરણું માપ, વજન,
મલણ અને જકાત છે. સુખમ જેવાં
અને પત્રીસ તેલ, પચાસ બાવ, અને
સે જતના હીસાબ નથી. પણ બધે
એકજ છે. જયાજયા વેચનારાઓને ત્યાં
તાના અને મોટા માટે એક બાવ હોય
છે. દરેક ઠેકાણે ઉપર જણાવેલી એકજ
રીત હોવાથી લેણદેણમાં ભારે તફાવત
પડતો નથી. બજાર એકએક પડી જતું
નથી. એટલે પ્રમાણિકપણથી દરેક જથ્થુ
પોતાની રાજી સુમેથી મેળવતો ચાલ્યો
ભળ્ય છે.

મનહરરામ—અધી સુખમતા અને સર
ળતા જથ્થા છે ખરી! પણ અરે મોટા
મહેતા મુસલમી જણાતા નથી અને વેપાર
શોજાર હોય ત્યાં હીસાબ કિતાબ, બાજ
વટાવ તો મજુવાનાં હોયજ.

ઉદયસકર—આ દેશમાં એ પણ સહેલું
છે. અમેજી પણ મેમીડીના તાનાવાળો એ
કામ આલેલીથી કરી શકે છે. કારણ કે

હીસાબ મજુવાની મોપડી (રડીરકનર)
મળે છે. જેમાં અલેખથી હળરો મજુ
સુધી, પા પેનીથી હળરો પાઉડ સુધી,
પા ઈમથી હળરો કુટ સુધી, એક દિવસ
થી હળરો વરસ સુધીનાં દરેક ઠેકાણે
ગણી તકમાર રાખેલાં છે. એ બેતાં
આવડ્યું એટલે હીસાબી થઈ ગયા. એજ
પ્રમાણે બાજ અને વટાવ મજુવાની પણ
જુકે તકમાર મળે છે. ફક્ત સાધારણ
સરવાળા થયા એટલે પત્યુ. દસ્તાવેજો
પડવામાં અડચણ આવે છે પણ હવે એ
ટળી મધુ છે. કારણ કે અરધો ડગલ
હોદી બારીરટર થઈ આવ્યા છે, તેઓ
એ કામ કરે છે.

મનહરરામ—હોંદુનાના વેપારને પણ
આ દેશમાં કાંઈ ઉતેજન મળે છે?

ઉદયસકર—આ સવાલથી મને હસવું
આવે છે. જો કે તમારો સવાલ ખ્યાન
ખેચનારો છે. ધરમાં ઠેકાણું નહીં અને
પરદેશમાં ઉતેજન! એકસાઈક ડ્યુડી તો
દેશમાં પડી છે અને પરદેશમાં મને બધે
કે હોંદુસ્તાનને ઉતેજન આપે? અમેજી
બનાવટના માલ ઉપર જકાતમાં તથા
ટકા વળતર આપે છે. જે વળતર પર
દેશીને (આમાં હોંદુસ્તાન અને પરદેશનો
આવી ભળ્ય છે) મળતી નથી. અત્રેની

સરકારે તો આણું રણું પણ આપણા
દેશના વેપારીઓનું પણ ઉતેજન નથી.
ઇંગ્લાંડના વેપારીઓ કકન નામ ઉપર
હળરો પાઉડ બેઠા માલ સપાટામધ ધીરતા
ચાલ્યા ગય છે. ન ઇંગ્લાંડને વેપારી હોંદીને
ઓળખે, કે ન હોંદી વેપારી ઇંગ્લાંડના
વેપારીને ઓળખે! જ્યારે હોંદુસ્તાનના
વેપારી તો ઓળખતા હોય છતાં માલ
મોકલે તો ડરાક ઉપર લખી મોકલે કે
પણસા લઈ ચાલના કાચીઆં સ્વાધિન
કરજો. અર્થાત મુદી વચર હોંદુસ્તાન સાથે
વેપારજ ચાલે નહીં. એ ઉપરાંત હોંદુ
સ્તાનની કુંડી ઉપરતો કુંડીવામથ ખરચ
પણ વધારે આવે છે. કારણ કે જેકા
બારોબાર લેવડ દેવડ કરતી નથી. માલનું
પેઈંગ સાફ હોવું નથી. ખરીદવાના
માલના આવનું ઠેકાણું હોવું નથી.
એટલે બાવની મુસલમી ખરીદનારના
ઉપર છોડવી પડે છે. જ્યારે ઇંગ્લાંડમાં
દરેક ખાખતમાં ઉલટું છે હોંદુસ્તાનના
વેપારી માલની બનાવટના તથા મોકલ
વામ ક જુસાઈ કરે છે. જ્યારે વિલાયત
ના વેપારી ધરમાં આવી મફત નાંખી
ભળ્ય છે. જાહેરખપર આવવામાં એકકા
છે. હવે જમવાનો વખત થયો છે એટલે
ઉઠજી. મરજી કરો તો મંજી મેનથું.
[અનુવૃત્ત]

પાપનું નિહાન

(ગંગા અંકથી ચાલુ)

હારે એ શીક્ષણ તે કયું? ધર્મના સાચા જ્ઞાનને ઢાંકી રાખી ધર્મગુરુઓ ખોટા જ્ઞાનનો ફેલાવો કરે છે તે. અહીંસા પરમેશ્વર ધર્મ આ ધર્મસુત્ર છે, અને દરેક દરેક મનુષ્યે એ ધર્મશાસ્ત્ર મુજબ ચાલવું તે ફરજ છે. પરંતુ આજકાલ દુનીયામાં મનુષ્યની પ્રતિ એવી છે કે તેમને જે શીખવવામાં આવે તે તેઓ કબુલ રાખે છે. અને એવી રીતે ધર્મના સાચા જ્ઞાન રહીત હોવાથી સરકારી સત્તાની ગુલામ ગીરી કરે છે. યુધ્ધિની અંદર મનુષ્ય જાતિએ એક બીજાનો પ્રાણ લેવો કે ને એ એક બીજાના ભાષ છે! આ કર્તવ્યને ધર્મે ગુરુઓએ પણ રક્ષા પ્રકાશ નીપ ગોળ્યું છે. અને માણસોએ લચ કરી નોકરીમાં જોડાવું એમાં કોઈપણ જાતનું પાપ ના અનીતી માની નથી, પરંતુ તે અજ્ઞાત જરૂર છે, એમ સમજાવ્યું છે. આ સર્વ જનસમુદાયમાં કે જે કમાએલા છે તેમાં કોઈ એ પ્રમાણે ન માનતા હોય તો તે અપવાદ તરીકે છે. એટલા માટે આ કુદરતને નાશ કરવા માટે (કે જેને લીધે આવી મનુષ્ય જાતિ ને સહન કરવું પડે છે.) પ્રજાને ધરમ ના શુદ્ધ જ્ઞાનની કેળવણી આપવી જોઈએ.

અંકરણ ૭ મું

ખ્રિસ્તી ધરમનું શીક્ષણ દરેક ખ્રિસ્તી ને આ મુજબ શીખવે છે કે દરેક મનુષ્યે આત્માની સ્વતંત્રતા શોધવી જોઈએ. મનુષ્ય માત્રે એક બીજા સાથે બાંધવારા થી રહેવું, કોઈના પર પણ અધરજરતી ન વાપરવી, અને દુસ્મન તરફ પણ પ્રેમ ની નજરથી જોવું. આ સરવ શીક્ષણ બીજાજ રૂપમાં બદલાઈ ગયું છે. અને લોકો સરકારી સત્તાને અધની આડે કચરણ આવે છે, અને જે સત્તા કોઈનું ખુન કરવાનો કુકર્મ આપે તો તે તેમ કરવાને પણ અમંજાતા નથી. ખ્રિસ્તી રાજ્ય એ પોતે ખ્રિસ્તી ધરમ અપભ્રા કરે છે. પરંતુ તેઓને સ્વપ્ને પણ ખ્યાલ આવતો નથી કે જે ધરમ તેઓ અપભ્રા કરે છે તે ખુદ રાજ્યોની સત્તાનો સંપૂર્ણ રીતે નાશ કરે છે, સરકારી સત્તાનો પણ નાશ કરે છે, અને વળી રાજ્યની પણ લીરક છે. આ શુધ્ધ શીક્ષણને ઢાંકી દેવા ખ્રિસ્ત રાજ્યોએ અજ્ઞાત પ્રયાસ કર્યા છે અને ખ્રિસ્તી ધરમના શીક્ષણથી જે પ્રકાર પ્રજા પર પ્રજા લાગે તેવા પર

અંધકાર વાચરવામાં તેઓ પાછા રહ્યા નહીં. એમ કરવા સાથે તેમણે અત્યંત અધર્મચરણો વાપર્યાં છે. ખ્રિસ્તી ધરમ ના સાચા ઉપદેશને છપાવવો અધર્મ ક્યો? સાચા શીક્ષણને ઉપદેશ નેઓ મોઢેથી કરવા લાગ્યા તેને કનલ ક્યાં અને એવી જ રીતના બીજા અનેક જુલમો વાપરી સાચા શીક્ષણને ઢાંકી દેવા પ્રયત્નો ચાલુ જ રાખ્યા. આ સરવ સખતાઈને લઈ ને એ સાચા શીક્ષણમાં નવા નવા સુધા રાઓ ઉમેરાતા ગયા, અને આજે તે એટલે દરજ્જે સુધી બગાડી નાંખવામાં આવ્યું છે, કે દુનીયામાં ખ્રિસ્તી હોવા નો ઘણો કરનાર રાજ, ખ્રિસ્તી લશ્કર ખ્રિસ્તી દોષત અને ખ્રિસ્તી કાયદાની કોરડો ધરાવે છે કે જે સરવ ખ્રિસ્તી ધરમ મુજબ હવાતીમાંજ ન હોઈ શકે. જેવી રીતે ડાકતરો મર્યાદા સમયમાં કરે છે તેવીજ રીતે ખ્રિસ્તી ધરમમાં રાજ્ય કર્તા વર્ગેએ કર્યું છે. પોતાના આગીત સ્વાર્થમાં કંઈપણ હાનીકર્તા થઈ ન પડે એવી રીતના સુધારા નેઓએ સાચા ખ્રિસ્તી ધરમમાં કર્યા. અને એક વખતે જ્યારે સીતળા કાઢી લીધાં એટલે સાચું શીક્ષણ કંઈપણ તુકદાનકર્તા હોવું નથી. આવી રીતે સુધારા કરેલા શીક્ષણને એટલો બધો બહેન ફેલાવો કરી દીધો કે સાચા શીક્ષણનો ખરો હેતુ હવે તેઓ સમજી શકતા નથી. અને હિંદુસ તે સાચા શીક્ષણને દબા કરે છે, અને જે ખોટું શીક્ષણ પ્રસરી ગયું છે તેને લઈને પૂર્ણ મનુષ્યો પોતાના અતઃકરણની વિરુદ્ધ અનીતીથી ભરેલાં કવચો આચરે છે. આમ ખોટા ખ્રિસ્તી ધરમ હાલમાં પ્રસારી દીધો છે, જે નવું કંઈપણ બતાવી આપતો નથી, ના તો કોઈપણ જાતની બંધી પણ બતાવતો નથી. અને તેથી તેના માનનારાઓ સ્વેચ્છા મુજબ સ્વજાત રીતે વરતે છે. સરવ પ્રાચીન ધર્મે જેવા કે મનુના કાયદા, મોક્ષિકના કાયદા, આ સરવ અમુક સૂક્ષ્મ કરવા પર વાનગી આપે છે. અને અમુક કુદ કર તબ્બને ધીઝારે છે. બુદ્ધ અને મહમદ પેગંબરના ધર્મે પણ આજ મુજબ શીખવે છે. પરંતુ અરબો ખ્રિસ્તી ધરમ કોઈપણ જાતના કાયદા બતાવતો નથી એ ધરમ ફક્ત લોકોએ વીઆસ રાખવો એમ મોઢેથી સંજાવે છે. પ્રાર્થના— અને અપવાસો કરવા એમ બતાવે છે. દુકમાં જે જુલમ હોય તેને જીવેજન મળે છે. અને સરવ નીતિવાન ના અ નીતિવાન કૃત્યો કરવાની પ્રવચનથી મળે

છે. અરબના ઉપદેશ મુજબ સરવ નીતિ વાન ના અનીતિવાન કૃત્યો કરવાની છુટ હોય છે. એક મનુષ્ય બીજાને ગુલામ તરીકે પણ રાખી શકે છે. યુરોપ અને અમેરીકામાં ગુલામીની હીમયત કરનાર અરબો હતા. એક મનુષ્ય, ગુલામની નીચે કમડાએલા પોતાના બાઇની મનુરી માથી શીખત બનાવી શકે છે. એક મનુષ્ય પોતાના બાઇનેજ એકાંત બવા સની અધારી કોટડીમાં કેદ કરી શકે છે. અને તેમના પર લોખંડની બેડીઓ પહે રાવે છે. અને તેમને ફાંસીએ પથ્થ મલકાવે છે. અને અરબો આ સરવને પવિત્ર કાર્ય કરાવે છે. એક મનુષ્ય પોતાની યુવા વસ્ત્રમાં એક બાદ જાંઘી મુલરે છે. અને હાર પછી આવી બબીચારી જાંઘ ગીને લગવું નામ આપી દે છે. અને અરબો તેને પોતાની સંમતિ આપે છે. એક પોતાની પરજોતર અનીતી સાથે છુટા છેડા કરી શકે છે. અને પાછો પરજી શકે છે. બાને અરબો પોતાની સંમતિ આપે છે અને મુખ્ય તો એક માણસ બીજાનો જાન પણ લઈ શકે છે. એક માણસ પોતાના જાનનો ખ્યાલ કરવાને જ નહીં પરંતુ પોતાના એક જાડો બચાવ કરવા પણ બીજાનો જાન લે છે. અને ખાસ કરી લડાઈની અંદર પોતાના ઉપરીના કુકર્મથી એક માણસ બીજાનો પળવારમાં જાન લઈ લે છે. અને તેને અત્યંત સ્તુતિવાન મર્યું છે, અને એક મહાન ફરજ તરીકે લેખવામાં આવ્યું છે. અરબો અને પોતાની સંમતિ આપે છે. એટલુંજ નહીં પરંતુ તેના રસ્તાઓ બતાવી આપે છે. [અંકરણ ૮ મું]

ડરબનમાં એક કોલોનીઅલ મોરન હીંદીને વેપારનો લાઇસેન્સ ન આપવામાં આવ્યો તે સંબંધમાં મી. જોસફ રાયપન નો એક જુસ્સાદાર કાગળ 'અરક્યુરી' માં પ્રકટ થયો છે. હીંદીની રોડીનું સાધન આમ બંધ કરાય તેને સખત રીતે વખોડી કાઢેલ છે, અને છેવટે ઉમેરેલ છે કે જ્ઞાન જુલેલા મોરનો હીંદીને બીબારી દસમાં દક્ષિણ આફ્રિકા છોડવું પડે એવો વખત લાલશે તે હીંદીમાં કહેનશાહની સામે મુખ્યે ચડેલા તેઓ લશ્કરમાં જોડાય એજ પરિણામ આવી શકે. મી. રાયપનનું કાગળની નીચે 'અરક્યુરી' એ ટીકા કરેલી છે કે કોલોનીઅલ-મોરન પુર અંગ્રેજી અજ્ઞતા હોય તો તેવા હીંદીની સ્થિતિ લાઇસેન્સ અમલદાર ખાનમાં લેવી પડે છે.

હાંદની બહેર હિલત્યાલ

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

આવશ્યકે કૌંસિસનું પ્રમુખપદ

કૌંસિસના પ્રમુખ તરીકે મી. રામસે મેક ડોનલ્ડને પસંદ કરવાની કલકત્તાની કૌંસિસની રીસેપ્શન કમીટીની દરખાસ્ત બીજા નવાકામીને ટેકા મળવાથી વધુ મતે પાસ થઈ છે. અને તેથી 'જાપાણી' પત્ર જણાવે છે કે મી. મેક ડોનલ્ડને સત્તાવાર રીતે આમંત્રણ કરવામાં આવશે.

આ સંબંધમાં એ જણાવવા લાયક છે કે મી. મેક ડોનલ્ડે પ્રમુખપદ સ્વીકારવાને પોતાનો ઇરાદો બહેર કર્યો ત્યારે એવા ચરત કરી હતી કે એ વડી પારલામેન્ટ ની બેઠકો નવેબર માસમાં નહીં ચાલતી હોય તેજ તેઓ આ કાર્ય ઉપાડી કાઢશે. ઉદ્ધા "ઇડિઆ" પત્ર ઉપરથી જણાય છે કે આ સાથે વડી સરકારને કામનો બારે બોલે હોવાથી પારલામેન્ટની બેઠકો નવેબરમાં ચાલુ હશે. જેથી મી. રામસે મેક ડોનલ્ડને પ્રમુખપદ લેવા હાંદ જવા માં વધી આવશે એવો ભય છે.

હાંદમાં હાંદની ઉપરથી વધતો જાય છે!

હાંદમાં હાંદની ઉપરથી વધતો જાય છે એવી દુઃખદાયક વાત બતાવી આપનારો એક લેખ "ઇડિઆ રીવ્યુ" માં પ્રસિદ્ધ થયો છે. પા સદી પહેલાં સરકારને હાંદની જહાતમાંથી જે ઉપજ થતી હતી તે કરતાં હાલ ચોમણી ઉપજ થાય છે. તે થી આજે એ બચકર ચીજનો ઉપયોગ પણ લગભગ ચોમણી થવા જાય છે. સુધારાએ જે કારખાનાઓ કામચલાઉ છે ત્યાં કામ કરતાં મજૂરો પોતાની રાજી નો જે કામ પોતાના ભોરાક તથા કપડાં પાછળ ખરેખર છે તે કરતાં વધારે મોટા કામ હાંદની પાપમાલ કરનારી બહીમાં મુખાવે છે એવું પુરાવાવાર સાબીત થયું છે. આ સ્થિતિને દેશના હિત ચીંતકોએ "બીજી મરજી" સમાન મણીને તે સામે પગલાં લેવા સરકારને કેટલીક સુચનાઓ કરી છે. તેમાંની એક હાંદની જહાત વધારી દેવાની છે. આ સુચનાપર કમ નસીએ ખાન દેવાતું નથી.

હાંદની ખાંડો ઉપરથી

હાંદી પ્રજાનું ખાસ ક્યાન એ એ તેવા ઉદ્યોગોમાં ખાંડ બનાવવાનો ઉદ્યોગ મહત્વનો છે. હાંદનો તે બત્તી પ્રાચીન ઉદ્યોગ છે, પણ અત્યારે તે અવદહમાં આવી પડ્યો છે. પહેલાં હાંદુસ્તાનમાંથી પરદેશ આવેતો હાંદી જાપા ખાંડ નીકાસ

થતી હતી. હાંદમાં સફાઈ પહેલાં જાપા જામાં ખાંડ બનવા લાગી હતી. ચીનના લોકો કબુલ કરે છે કે તેઓને ખાંડ બનાવવાનો કુન્નર ઇ. સ. પુરવે ૭૫૬ થી ૭૮૮ ની વચ્ચે હાંદુસ્તાનમાંથી જ પ્રાપ્ત થયો છે. એ એક મોટા બેદની બીતા છે કે પ્રેટર્સ વરસ પહેલાં જે હાંદુસ્તાન પોતાની બનાવટની લાજો મજૂ ખાંડ પર દેશ ખાતે નીકાસ કરતું હતું, તેજ હાંદુસ્તાન આજે ખાંડને આયાત કરે છે! નવમા સમકામાં ઇરાનીઓને પણ ખાંડ બનાવવાનો કુન્નર હાંદુસ્તાનમાંથી પ્રાપ્ત થયો હતો; આરબ લોકોએ તે કુન્નરને જુમખ સમુદ્રમાં પહોંચાડ્યો હતો; અને ત્યાંથી તે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, બ્રાઝીલ, ચીન, પેરુ, મેરીક્સ, એમેલીઆ, દક્ષિણ આફ્રિકા અને મલાયા વગેરે સ્થળે પ્રસાર્યો. આ પ્રમાણે આખી દુનિયામાં ખાંડનો ઉદ્યોગ હાંદુસ્તાનમાંથી જ મેલો હોય તેમ જોઈ શકાય છે. ત્યારે આજે તેજ હાંદુસ્તાન પોતાનો તે ઉદ્યોગ બગડ્યો મુખાવી બેઠું છે. સને ૧૯૦૬-૧૦ માં ૬,૮૦,૪૭૪ ટન જેટલી પરદેશી ખાંડ હાંદમાં આયાત થઈ હતી.—પ્રજા બંધુ.

હાંદી દરબાર પ્રમુખે જાવી બેઠતી નવાબેસા

આમલિના હાંદી દરબારને તિરાકા જનક મંજુવામાં આવ્યા છે. તેથી આ વખતના હાંદી દરબારથી લોકોપર સારી છાપ બેસાડવી હોય, અને વહાલારી દેહ કરાવવી હોય તો શું કરવું જોઈએ તે જણાવતાં "અખીત બહાર પચીકા" લખે છે કે (૧) જાપાણના બામલામાં સંતોષકરક રીતે ફેરફાર થયો જોઈએ. (૨) નવો જાપાનો કાપડો રફ કરવો જોઈએ (૩) તેમજ શીટુરી મીટીંગો કાપડો નાણુદ કરવો જોઈએ. (૪) કાઠી બંધ રાજદારી કેડીએ જેલમાં સડે છે તેમને છુટા કરવા જોઈએ. અને તે ઉપરાંત સફાઈ અગત્યનું એ કે ('પચીકા' કહે છે) હાંદને આજ બિટીક રાજની માલમત્તા તરીકે મજુવામાં આવે છે, તેને બહી આમેલીઆ વગેરે સ્વરાજ બોગ વતાં કોલોનીનીયેટ રાજમાં બાબીદારરૂપ કરવા હાંદને રાજ્યધારણ અથવા સ્વરાજ આપવું. હાંદમાં ૧૮૫૮ ના હાંદેરામાં જે જે આપ્યું હતું તેને ફરીથી બહેર કરવું, તથા તે બધાને અમલમાં મુકવું. આજ થશે ત્યારે હાંદ પ્રજા બનશે, અને પછી બિટનની માદી સાથે અખાંડ રીતે વહાલારીથી જોડાય રહેશે.

હાંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

હાંદુસ્તાનની છેલ્લી દપાલથી જણાય છે કે તા. ૨૩ મી જુલાઈ સુધી કાઠીયા વાડમાં સમગ્ર ઠેકાણે વરસાદની બારેત મી હતી.

"લુકાણા મિત્ર" જણાવે છે કે રાજ્ય કોટ ખાતે લુકાણા કોનકરન્સ બરવાને એ જાતિના કેટલાક બચેસર તળવીજ કરી રહ્યા છે. પણ એ આ સાલ દુકાળ પડશે નો કોનકરન્સ મુલતવી રખાય એવો સંભવ છે.

વડોદરાના એક જાપા ઉપરથી જણાય છે કે ગઈ તા. ૧૨ મી જુલાઈ સુધીના અફવાડીયામાં સરેરાશ વડોદરા પ્રાંતમાં રાત્રી અને કુલે ૧૦ ઇંચ, નવસારી પ્રાંતમાં રાત્રી અને કુલે ૧૦૧ ઇંચ, કાઠી પ્રાંતમાં ૧૦૧ અને કુલે ૪ ઇંચ, અને અમ રેલી પ્રાંતમાં ૧ અને કુલે ૩૧ ઇંચ વરસાદ પડ્યો હતો.

મુખ્યની સરકારની ધારાસભામાં રા. બ. બેલીના મરજુથી ખાલી પડેલી મજૂ વિભાગ તરફની બેઠક મારે મી. હરી સીતારામ દીક્ષીત, મી. આર. પી. કરંડી કર અને મી. હાજી આબાજી ખરેખર ઉમેદવારી કરી હતી તેમાં મી. આર. પી. કરંડીકર વધુમતે મુંડી કદાયા છે.

મકાસ હલાકામાં વધુજીવ કોનકરન્સ મળી હતી. જેમાં એવા કરાવે થયા હતા કે તકરારોના નીચેના કોરેટ ચડી ન કરતાં જાતિજનોમાંથી પંચ નીમીને કરવા; કેળવણી કે ઉદ્યોગ શીખવા જે વીલાયત જાય તેને પ્રામાન્ય આપી જાતિ માં લેવો. જાતિના ઉકરાઓ મારે હંડ બોલવું. આ હંડમાં તરતજ ર. ૪૨ હજાર બરામા હતા.

કલકત્તા ખાતે મરદુમ ભોરક રીપન ની માદગીરી કંવમ રાખવાના કામ મારે ચએલા હાંદમાંથી રા. ૧૩ હજારને ખરેખર વીલાયતમાં એક બાવલું બનાવવાની વરધી આપવામાં આવી છે. આ બાવલું કૌંસિસની આવતી બેઠકો વખતે કલકત્તા આવી પહોંચવાની વધી છે.

આરોપીઓ પાસે મુન્દો કબુલ કરાવ

વાના ઇસદાથી તેમને નિરદય રીતે પોલીસે માર મારવાનો ખ્યાન મેળવનારો એક દાખલો બાબતમાં કોમિશનર ખાતે કાલે માં જન્મે છે. તેવી ગેરવરતણક અલા વનાર સબ ઇન્સપેક્ટર હેડ ફાનરેમલ, અને બીજા વચ્ચે અમલદારને સરકારે નોકરીપરથી બરતરફ કર્યા છે, અને તેમ ના સામે ફોજદારી મુકરદ્દો માંડવામાં આવ્યો છે.

રમુનના મી. સુભેશન આદમશ્વરે મેસ્મેમ પુનીવરસીટી ફાંડમાં રૂ. ૧ લાખ ની રકમ ભરી છે.

બનારસના મહારાજાએ ત્યાંની સેવલ હીંદુ કોલેજને રૂ. ૬૦,૦૦૦ ની દીક્ષતલુ એક મહાન ભેટ આપ્યું છે.

દિલ્લી હરબાર સંબંધમાં જે કવાયતો ચનાર હતી, અને જે દુકાળને લીધે બધ પાઠવના ખબર કાલમાં યથા છે, તેની પાછળ રૂ. ૪૩ લાખની જબરી રકમ ખરચવામાં આવનાર હતી.

ના. સહેનસાહની સામે તેમની હીંદની મુલકત વખતે લાડનની મેત્રોપેલીટન પોલીસનો વહે આવનાર છે. તે સ્પર્શત હીંદી પ્રધાન ભોરડ કરીયુ ખજ તેમની તખ્તીયત સારી હશે તે હીંદ આવે એવો સંભવ છે.

લાહોર મુનીસીપાલિટીની મુટશ્પીમાં લાલા અખતરખને ફોટો ગળા છે બાજુ સુરેન્દ્રનાથે તે માટે તેમને મુબારકબાદીનો તાર મોકલ્યો હતો.

પતીઆગાના દેશી રાજમાં વધક અને હકીમે તરીકે ધંધો કરવા માટે રાજ તરફથી ખાસ પરવાનાઓ કાઢવામાં આવ્યા છે. ખાસ મુકરર હાલે પરીક્ષા પાસ કરી હકે તેવા વધકો કે હકીમો એવા પર વાના મેળવી શકશે, અને ત્યાર બાદજ પોતાનો ધંધો ચલાવી શકશે.

ખાસામ તરફ બ.વેલી એમેર નામથી વખર સુધરેલી ગતે એક મોરા અમલ દાર તથા તેનાં બાજુસેનાં જુનો કમર્ચી, ખા જતને બિટીય સરકારને સરકે લાવવા માટે તેની સામે રૂ.૨૦૦ ના લલ કર સામે ચઢાઈ લઈ જવાનો ફગવ કર વામાં આવ્યો છે.

હીવાળી! હીવાળી!!

દેશમાં બાબતમાં સર્વાં સ્પેક્ટ્રી સરકે દિવાળી કરવી હોય તો ડરખતથી તા. ૧૭ અને ડેલાગેઆમિથી તા. ૧૮મી સપ્ટેમ્બર નારી રક્ષીમર સોમાલીમાં ચડવા તઈયાર થઈ જવું. આવો અગ્રેષ્ઠ પ્રસંગ જવા ફેવો નહીં.

શ્રી. જી.સુભાન અદમશ્વર.

હિંદુસ્તાનના કારોબારો

અમારા કારખાનામાં વગામ માલ એકલા હીંદી કરીયોથી લઈવાર થાય છે, જેથી બીજા પરદેશી વેપારી કરતાં પહેલુક ટકાવ અને સસ્તો માલ તઈયાર કરી સુધીએ જીએ. આસા છે કે દેશાવીમાની હીંદીએ આ કારખાનાને હાલેજન આપવા મુકશે નહીં.

કાફી વેપારમાં બાલતી સરતી તેમજ ભારી દીનની ત્રકો તથા સારાં અને લાં ઢાંકણાં વાળાં ચંચુઓ તથા પાણીના કાસા તથા કાચ વાળા ડબા ઇત્યાદી હમેશા મોઢા જવામાં તઈ યાર રાખીએ જીએ. દીનની પેટી બધી સાઈ અની છુટી તેમજ નેરકમાં વેચીએ જીએ. નાના મોઢા મોઢાની એરદર લઈએ જીએ. પ્રાઈસ લીસ્ટ મારે લખા.

M. RAWAT & CO.,

Head Office: 108, Queen St., Durban,
Branch: Dean St., P. M. Burg.

તાજુ ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ટેબલ

સફાઈની પેઈઝ, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી તાંબીદથી મોકલું છું. બોર દર મોકલી ખાતી કરો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add: "HAIDRI"

તાજુ ફરેટ અને વેલ્ટેબલ.

સફાઈની પેઈઝ, અને સારો માલ, રોકડે થી બધી જગ્યાએ તાંબીદથી મોકલું છું. બોર દર મોકલી ખાતી કરો. હખો

મહમદખાન હાંસેહી.

પો. બો. ૬૧૫, ૧૧૭૭વીન રતીક, હરખલ.

રોકડ ખબર આવ

તા. ૩૧-૮-૧૧

શ્રી. પે. શ્રી. પે.

ફુધ ફામનસ ૧૪માર્ચ ૧૮ ૦ થી ૧૮ ૬	
ચાવલ માંજી ૧૪માર્ચ ૨૨ ૦ ,, ૨૨ ૬	
બીચડીના ,, ૨૮ ૦ ,, ૨૮ ૬	
એફ. એફ. ડી. આર. ,, ૨૦ ૦ ,, ૨૦ ૬	
એફ. ડી. આર. ,, ૧૮ ૦ ,, ૧૮ ૬	
મીની ભાકર ,, ૨૦ ૦ ,, ૨૨ ૦	
ફુ પાના ,, ૧૮ ૬ ,, ૨૦ ૦	
દેશી તુવેર દાળ ,, ૧૫ ૬ ,, ૧૮ ૦	
કાનપુરી તુવેર દાળ ,, ૧૮ ૬ ,, ૧૮ ૦	
ચસુરની ,, ૧૮ ૬ ,, ૨૦ ૦	
મગની ,, ૨૬ ૬ ,, ૨૭ ૦	
અડદની ,, ૨૮ ૦ ,, ૩૦ ૦	
ચણા મુખાઈના ,, ૧૮ ૦ ,, ૧૮ ૬	
,, કાળા ,, ૨૩ ૦ ,, ૨૩ ૬	
વટાણા નાતાલની ,, ૧૮ ૦ ,, ૧૮ ૬	
મકાઈ ,, ૧૦ ૬ ,, ૧૦ ૦	
બીનીસ ,, ૨૫ ૦ ,, ૨૫ ૬	
જુવાર (કાફર મારન) ૧૫ ૦ ,, ૧૫ ૬	
કડવુ તેજ ૧માલન ૩ ૬ ,, ૪ ૦	
એરડીનું ,, ૩ ૧ ,, ૩ ૨	
મીઠું ,, ૩ ૬ ,, ૪ ૦	
નાળીએરતું ,, ૪ ૩ ,, ૪ ૬	
ખાંડ સહેદ નાતાલની ૧૮ ૬ ,, ૧૮ ૬	
પીણા ,, ૧૭ ૦ ,, ૧૭ ૬	
તીરકુળ નાતાલ ૧૩ ૦ ,, ૧૩ ૬	
આટો હાફિસ હોલ્ડ ૧૨ ૬ ,, ૧૨ ૦	
આટો (અખીલો મીસ) ૧૧ ૦ ,, ૧૧ ૬	
મદાસી સેપારી ૧૨તલ જા ,, ૮	
મરચાં ૪૧ ,, ૫	
ધી પેટી, ૪દીનના પોડ ૬-૧-૧-૧ ૬-૧-૦-૦	
પેરબદર ૬-૧-૫-૬ ૧-૦-૦-૦	
પારાશીન ફોન ૦ ૭ ૩ ,, ૦ ૭ ૬	
,, વાઈટ રોસ ૦ ૮ ૬	
,, ,, માલન ૧૩ ૬ ,, ૧૪ ૦	
નાળીએર ૧૬ ૦ ,, ૧૭ ૦	
ફક્કી ૧૨ ૦ ,, ૧૨ ૬	
કામ્રમંડ સેપ ૦ ૮ ૬ ,, ૧૪ ૦	
સાખુ સીકક રટેન ૧૫ ૬ ,, ૧૬ ૦	
સાખુ સનલાઈટ ૧૦ મોંસ ૩૪ ૦ ,, ૩૪ ૬	
સાખુ ટાયમ્સ પંદુકાળના	
મોકસી કીમત ૧૨ ૬ ,, ૧૨ ૬	
સાખુ ફોસરીસ(બા. ૬૦) ૧૨ ૩ ,, ૧૨ ૬	
નેકટર દી ૧ ૮ ,, ૧ ૬	
માવીસ લાલન ૩ ૧ ,, ૩ ૩	
સેપારી સેવરેખની ૧૦ ,, ૧ ૦	
નીડલ પેઈટ સીમારેટ ૨૦ ૬ ,, ૨૦ ૬	
નીમક (નાવરપુલ)	
જરના, અઢની ૪ ૬ ,, ૫ ૦	
નીમક (જરમની કાફ) ૪ ૬ ,, ૪ ૬	

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

જો આપણી યોગ્યતા તથા હિસાબ રાખીને વસ્તુઓને વેચવાની ક્ષમતાના વિષયે આપણામાં આશ્ચર્ય નહીં થાય. પણ આ વસ્તુઓનું વેચાણ આપણે જ કરીએ છીએ.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master,
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE :—20 Simmonds Street, Market Sq.,
Box 2988, Tel. Address : TOMASELLI, Johannesburg

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4 Tel. Add.: "SULIMA"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53 NATAL;
Zeerust Box 77 TRANSVAAL
Lindley'spoort } Dis. RUSTAN-
Steenbokfontein } BURG
Rietfontein }

Box 18 LICHTENBURG.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops. &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

નવસારી હોંડુ યુનાઇટેડ

વેડીંગ કું.

મેનેજર : જી. કે. પટેલ

હોંડુચાનની મોસરી જથ્થાબંધ મ માવી
સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરલ
ચવલ—મોખુ મધીયાણું—એક વખત
મ માવી ખાતી કરો.

હો. નં. ૧ પ્રીતિવારક રસ્તીક

ટેલીફોન નં. ૧૨૮૬, ગાંધીનગર.

૨, એ. 'Gaekwad', પો. મોક્ષ, ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હાલસેલ તથા શીશ.

દરેક જાતનું રેશમ તથા ઢાંચા (સિક્ક) તથા બીજી જાતનું રેશમ, દરેક જાતના રેશમી રૂબાંધ,

શાવણીઓ, સાડીઓ, પામડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા બીજી ફેન્સી ચીજોના વેપારી.

નોટ. અમારા આવ સાથે આફ્રિકામાં મધ્ય વેપારીઓ કરતાં સરતા છે. તથા અમે એક જ આવ કડીએ છીએ
મેક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના મોરબાં ઉપર પુરતી રીતે ખાત ખાખવામાં આવે છે. તથા
હાલે મલ લેનારને જો માલ મેલો લાગે તો એક પીકની બાદ માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઈ જાય છે.

પટેલ તાં—સલ્લત્ત અપ્રિયીકા પંડી લિયાપાપા.

ગોમતેશ્વર ત્રિલોક્યમ કિશોરભાઈજી, તાલુકાજી, પંડી, શંકર, દિગ્ગજકર્મી, ગોમતેશ્વર, કોલકત્તા

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALAMKOTTA

Will sail on or about the 9 SEPTEMBER
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa
પાલમકોટ્ટા ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપન.

સ્ટીમર "પાલમકોટ્ટા" ૯મી ૩૪૧૩.

ઉપલીજમ મહેર વખણાએ લાઇનની મંજૂર અને ૩૪૫ ચાલની ખામ
બોટ બનેલી તા. ૬મી સપ્ટેમ્બર ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ઝાંઝીબાર અને મોમ્બાસ
બંદર કરી મુખ્ય જશે.

મજૂર લાઇનની આમલોટમાં કે જે પાસે જશે સારું ઉપલા ફાલકાએમ
મણી સારી સમય છે તેમજ લીજળીની બનીઓ છે. શી ખલાસી છે,
જોશીસરો સારા છે.

ઇન્ડિયા જનારાએ તેમજ ખાસ કરીને જે બોટો તાના બાળબચ્ચાને
ઇન્ડિયા મુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને આમરી ખાસ
સલામત છે કે આવી ટુક મુક્તની મુસાફરીના અમુલ્ય તક મુખાવશે
નહી.

૧૨૨૮ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીફરન ટીકી
દની સમય કરી આપવામાં આવશે. તે મહેરવાની કરી દુરત રેખીન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી.

ફોર્ પછીથી ઉપલી લાઇનની આમલોટ નેથી ૬૨ માર્ચે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુખ્ય ઇન્ડિયને તરથી ખમર મળે છે, જે જાપામાં પ્રમટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખમર માટે શ્રી. એમ. સાલુજી, ના ૨૮ પ્રસીડેટ સ્ટ્રીટ
આમવા ફાંડ ૬૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોહિશન બોહાનેરખમર, ખમર આમરે ત્યાં
જાતે મળવું આમવા પત્રબ્યવહાર કરવો.

મેસરસ એમ. સી. આંમલીયા એન્ડ કું., ને હમલ્યુ. ડન અને કું.
કામરશીમલ રોડ, દરખન.

Indian Educational Institute

The above institution under the Head-Mastership of W. F. Mitchell Esq.
C.B., M.E., A.R.C.S., etc., etc., will be opened by the Committee on 1st
September next in Mr. Mahomed Abed's Hall, Camroodeen's Building, Grey
Street, Durban, in order to provide Higher Education for Indian Youths.

For further particulars apply to:—

The Hon. Secretary & Treasurer,
133, Grey, Street, DURBAN.

ઈન્ડિયન એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ

શ્રી હમલ્યુ. એ. મીચેલ, સી.ઇ., એમ.ઇ., એ.આર.સી.એસ., વગેરે, વગેરે
શ્રી ધરાનાર હેડમાસ્ટરના હાથ નીચે હોઈએને ઉચી જીવણી સારું લાગ્યા તા.
૧મી સપ્ટેમ્બરથી ચાલુ થશે. તેને માટે હમરશીન બીલોગિસમાં મહમદ આબેદને,
હેડ રોડમાં આમલો છે. મુખ્ય ખમર માટે ૧૩૩ ગ્રે સ્ટ્રીટ, દરખન, એ શીરતામે
હેડરશી અને મેજસ્ટરને લખવું.

Hassan Essak

Draper, Grocer
&
General Merchant

૩૫૩ એસરી અને ફોર્ક બતના પાંચુરજ
માલની દુકાન

Head Office: WINDSBORTON, C. C.
P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

Sutton, Flack & Co.,

ESTABLISHED 1862.

MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.
P.O. Box 23. Telephone 829

આમલો ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામડા, રીંગડા, ફેલાં આમવા
ખરના આમડા, વેલની જાલ વગેરે
ખરીદવા માંગીએ છીએ.

SUTTON FLACK & CO.

ચાંદોનું ધડીયાળ ભેટ

પતો ભેટએ છે

સુત જીલ્લાના ખેલેવડ મામના રહીસ
શી હમાદીમ હુસેન બાબાત, ઉમર
આશરે ૪૦ થી ૩૨ના ગુમ સમેલ છે.
વરસ ૨ પર તેનો ઉલ્લેખ પત્ર કેપકોલોની
શી મળ્યો હતો. તે બાદ તે ક્યાં છે તે
પતો નથી.

ખરાખમર ચેકકસ પત્રાલર નીચેને
સરનામે આપનારને શ્રી. રમજુ ચાંદોનું
ધડીયાળ ભેટ તરીકે દુરત રવાના કરવા
માં આવશે.

હુસેન હુસેન બાબાત,

પી. એ. બેકસ ૧૫૦

મીડલબરગ, ટ્રાંસવાલ.

GOOLAM MOHIDEEN GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755
a Crown Road, Portsburg.
JOHANNESBURG.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,
Tel. Add: "DAWOOD."

Fig. Box 159, MIDDELBURG, Transvaal.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoa." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Ghoswala
Banderia, 1 Roer-street
Importer.

ERRAM NORDIEN,
Frere-street, (Woods'ock)

DARNALL

Narayan Maharnj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

E. ABOORAKER Amod & Bro.,
Box 441, 434 West Street
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street
Rhana Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
H. Ebrahim Ismail & Co.,
18 Cornhill Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Hig Class
Tailor, 120 Grey-street

Hoosen Osman & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road,

Mahomed Ebrahim
Commission Agent Print.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagdishan Tilor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

M. RAWAT & Co.
108 Queen-street.

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey-street

A. G. TIVNIS Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Rosar,
Merchant, Butcher & Importer
Queen-street

Mohanbhari Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

N. S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38

INGOOO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2041

A. F. CAMAY & Co.
Box 35 4, 2 Kort-street.

KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadin,
45 Market-street Box 270

M. P. FANOT,
Box 1031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3756

Mahomed Ibrahim Kunfay
182 Market St Corner Jolly

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp Box 40

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaria,
224 Markets

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: "V. Samy"
87 Jones-street

Kara Lala D-sai
General Dealer, 14, Long-street.

Suleman Ebrahim, General Dealer
Box 33, 73 George-street

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramannajam Naidoo
Box 516, Market House

T. Vedia Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol a Speciality
67 & 69, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waje & Co.,
Box 222,

CHOTABHAI & DADOO
Box 33.

Haseen Amod,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJER
Box 11

LOUISTRICHARDT

Dungarshi Mora jee
H. O. Box 7

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRASHA,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150

I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

HORMAJAY IDOLAY, Box 332.

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

VRAJIDAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHDENE

Dwyer Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET RETIEP

Ebrahim Osman,
Box 11

PIETERSBURG

MERTA & KHANISERIA BROS.,
Box 160, Market Street

POTCHENSBROOM

G. K. Dangi,
Box 128

PORT ELIZABETH

Niekandoo Bros.,
Main Street. Box 331.

I. A. Purdy,
General Merchant,
65 Adderly Street.

V. B. Namscoo,
General Merchant,

Namscoo's Buildings, Walmer St.,

R. R. Nmscoo,
64 Walmer Road

Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hagen Street, The H.B.

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer.
156 Prinsloo Street

Two Branches: Standerton Box 80

Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer

Stand 375, Boom St., Pretoria
V. A. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce

Merchant, Box 642

QUELIMANE

Box 33, Tel. add: 'Vassanji'

RICHMOND

Parbhaatar Tradu. Co Box 42

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vandyk Sts

RUSTENBURG

ISMAIL SOLEMAN & Co.,
Box 4. Tel Add: "Soliman"

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59

Khuashal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220

SPELONKEM

(TRANSVAAL)
Keeavji Giga, Refoola

STANDERTON

Amod & Ismail. Box 44.
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27.
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.

Hoosen Amod Vankar.
General Dealer

UTTENHAGE C.C.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman

VERULAM

Babu Telwanting
58 Wick Street.

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker.
22 Wick Street.

Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4

Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Haseen Essack
P. O. Box 8

WARMBAT.

A. M. Rawai,
Box 15.

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheppots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 44 "BHABHA." Phone No 22. P.O. Box 24.

S. Ramanujam Naldoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NALDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A I.

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432. Corner Laing & 14th Streets,
JOHANNESBURG
Box 414. TEL. ADD.: "PAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLABA, INDIA.

પુણાલભાઈ ભુલાભાઈ

ભંજતનો ડા.

જનરલ રીફર્મ મરચાંદસ

મરચાંદસ, ફેટ, માલખાન, ચરસી,
ફેટ, કેચ, કુચલ, કીરમાન, રેકમી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવી, જુઓ અને ખાતરી કરો.
જોડું મફત છે.

ઈલીમત મારકેટ, રોડ નં. ૫૮

પ્રેસિડેન્ટ બીડ, બેલા-મગરન.

બેલા ૨૨૪૭

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar
and England.

About Sept. 25th Gasco 298 tons
DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Sept. 7th Dover Castle 8260 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Sept. 29th Alnwick Castle 5893 tons
For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE Gaiety Theatre)
2 KORT STREET,

P.O. Box 8504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P. O. Box, 332, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,

KUILS RIVER STATION

M. P. FANOF,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

ફેનસી અને રીફર્મ મરચાંદસ.

ઈલીમત પ્રેસરી જમાવણે ઈદુરતાન
થી મંજૂરી કરતે હોય વેચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પોરનદરુ તમા કલકત
તુ-સરસ આવક-ચોખુ મંજૂરમાલ-જમા
વંધ જમાવણે કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY,"

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરનદરુ ખુલ્લોદાર થી

102 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 88 Tel. Add.: "PORRANAR"
Telephone 34

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને શુભ ખબર

સસતી નોંધો

શુભક જનારો

અમુકા ૮૫ ૩૧.૦૦ તા. ૧૨મી સપ્ટેમ્બર

આ કંપનીની આગમીદારી દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સચવા છે તેમજ ખલાસી પરીચયન છે, અને ઓછીકરો ખાસ કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સંપત્તાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કામખુશ વાતે જરા પણ શુભક પડશે નહીં એ ખાતરી રાખીશો.

આ કંપનીની આગમીદારી દર મહીને શુભક સાદ જાય છે. માટે આ કંપનીના મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુક્તિ દેક જનારાઓએ તપ્પાર વધ રહેશે.

સરકાર આગમીદાર શુભક પહેચિથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહની જાણ માટે અતરે જાપામાં તમાવશું તેથી સહીલાહેઓ ને મજર ખરચે આગમીદાર પહેચિ જવાની ખબર પડશે.

શુ ભવત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરખતે હીચે કોઈનો ઓગ કલકતા સ્વીમા નીચે મુજબ જાતી છે.

દસ. દસ. અમરકોટી ૮૫ ૩૧.૦૦ તા. ૨૯ આગસ્ટ

જા. ૮૫. ૩૧. ૩૧. ૩૧. ૩૧. ૩૧. ૩૧. ૩૧. ૩૧. ૩૧.

જા. ૮૫. ૩૧. ૩૧. ૩૧. ૩૧. ૩૧. ૩૧. ૩૧. ૩૧. ૩૧.

બી. કમ્પાઈમ ઇન્ડિયાની કં. ૩૧.

મિસ્ટર કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

૧૧૪. ૧૧૬. ૧૧૮ કમ્પાઈમ રોડ ડરબન

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

King & Sons,
West Street, Durban.

તુરકો આસ્વાખાન, અથવા પરશીઅન, નવાખ

અથવા બેંગલોર, સાઈકલોસ્ટ તથા હાઈરોઅન ટોપોઓ.

પ્રાપ્ત હીસા માટે નીચેને સરનામે લખો:—

S. PEERBHOY BUTLER,

474 West Street, Durban.

શેખુ પીરમાઈ બટલર,

૪૭૪ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Paarow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

HAJEE ABDoola

Box 593, DURBAN

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

દુકાનો વેચવાની છે.

અમારી નોંધી આતેની દુકાન ખીલ ડોંગ સાથે તમા દુકાનને ફરતી જમીનની સાથે તમા નાચીસ, ઓરેંજસ અને જાંબા વગેરેથી ભરપુર આપ સાથે તપ્પાર છે, જેની વારસીક આવક પા. ૩૦થી ૪૦ સુધીની છે તે તમા અમારી રટાંચરની દુકાન જે આર રોડનાં નાકા ઉપર આવે લી છે તે પણ ખીલડોંગ સુધાં વેચવાની છે.

નાઝર અલી

NAZAR ALI, Stanger.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Somali leaving Durban about 17th Sept., Delagoa Bay 18th

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન.

સીધા મુંબઈ જવાની આગવોટી

સ્વી સોમાલી ડરબનથી તા ૧૭ સપ્ટેમ્બરે તે કેપટાઉન પહોંચી તા ૧૮મીએ

જપલી આવવોટી જપલી તારીએ જપલી મુખાન, બેર, કુલીમાન, માંબીખાર મેલ્યાસા અને હાથુ વધ મુંબઈ જશે. રે વરણું નહીં પડે.

મજૂર લાઈનની બોટો સફાઈદાર રાઈમસર આવનાર રાઈમસર જનાર અને રાઈમસર પહોંચનાર છે. મુંબઈ પહોંચે કે તુરત અહીં કેબલથી ખબર મળે છે. કે કુલાદા, મોતરફ બારીએવાળા અને હવાદાર હોય છે. ફરફ, સેફ્ટ, અને કેફની કીટી મોરાલી તથા વનર બોરાલી વાળી મળી શકે છે. ખાસીએ દેશી અને કપડાંની તથા કોફીસર માયાજી હોય છે. લાકડાની કેક, બોરતોને અલાદી જમા. વીજળીની બતી પાણી. મુસળખાતુ બજાર કીચીન વગેરેનો પુરો બજારવલ હોય છે. મતલબ કે રફીમરો ખાસ પાસે જશેને મારેજ હોવાથી હરતરફની સમગ્ર છે

વધુ ખબર માટે લખો ના પુછો નીચે સરનામે :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK KASOOL

37 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd ■ Park Lane, Fordsburg, Box 2347 J H.

આંદો (વલાયતી પાટની વેપારીએ તેમ સેની લોકાલ વેચવી પેસા

તેમ આપશું. આવ માટે લખો. હાથકો યશે

નતાલ લીફ વમાજુ અમારે ત્યાંથી મોટા નેધામા તેમ જેટલા જોઈએ તે હી મળશે. અને મોટા નેધામા ખરીદીએ છીએ.

વી પારખ કરવું સારો માલ. કીદાવતે મળશે. મમતી ખાતરી કરો

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St, DURBAN

અહોસો રૂપિયામાં અમર નામ

નદીવાદ હોડુ અનાયજમનુ બાહીનુ કામ ફરીથી શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. આજમને અંગે ફવાખાનુ, નિશાળ, મહીલાળા, અપ'અજુક, સીએ મારેનુ પ્રમુક મુક વિગેરે માટે રૂપ ઓરડીઓની બજાર છે. અ.વી ફરક ઓરડી બાંધના પાતમ રૂપિયાનો ખરચ થાય તેમ છે. કેક મદરમ ઓફ વખતે રૂ. ૨૫૦) આપશે તો તે મદરમના નામની એક ઓરડી ખાધી. તે ઉપર આરસપદાણુની તકની ચોડી તે સખી ફાતાનું નામ અમર કરવામાં આવે છે. ફાલના મકાનમાં જુદા જુદા સોજા મદરમોએ પોતાના નામની ઓરડીઓ બાંધવી આવેલી છે. આજા છે કે કાન સીળ હોડુ પ્રમુક આ ઉતમ તકનો લાભ લેવા મુકસી નહીં. વધુ વિગત માટે લખો : મતી:—હોડુ અનાયજમ નદીવાદ.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOBAKER E. Aboobaker Amod & Brother.

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

હવેા ફેક્ટરી ૨૨૪૧૧ ટેપીઆ.

અ.ર.વ. - ૨૨૪૧૧ - ૨૨૪૧૧

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Tris solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban Tel. Add: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલના તંબાકુ

ફરક યીજ બજાવ'ધ. સસ્તા કાવે મળકે નજારના ઓરડર ઉપર તુરત ખાન આપવ માં અવશે. એક નવન બજારવી જેકે લખો. અબુકુક કાફર ખેન્ડ સન 13૯. ૧૨૭

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer, 60 Wick St., Verulam

K. I. MODI & DESAI

તાજાં નાણીયર, બજાવ'ધ તથા ફરક વાવવાના તથા ખાવાના આજુ પ્યાલ મરુ. બીનીસ રમેરે હમેશ મળે છે. લખો ના મળે Stand 59, 60, Indian Market P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gaudhi, International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 36—Vol. IX.

SATURDAY, SEPTEMBER 9TH, 1911.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper
Price Threepence

MR. POLAK'S SPEECH

AT THE UNIVERSAL RACES CONGRESS

MR. Polak, speaking at the Third Session of the Congress, on Thursday July 28, on behalf of the Asiatic communities, and particularly of the British Indians of South Africa, said that those whom he had the honour to represent held an intermediate position. They fully realised the difficulties felt by their European fellow Colonists which Mr. Searle had so moderately stated, but on their behalf he would like to say that the problem was not really one in regard to an unrestricted Asiatic influx into South Africa, except in one aspect. Large numbers of indentured Indians had been brought into Natal for labour purposes, not nearly so much for their own benefit as that of the European planters and estate owners; it was really for the European Colonists who were responsible for this immigration and the British Indians had for a long time objected to the introduction of labourers under contracts of indenture, for a variety of reasons, into which it was not possible then to go. The real problem had been for the last ten years a two-fold one. First as to the manner in which Asiatic Immigration should be restricted. In the Cape Province there existed a law known as the "Chinese Exclusion Act," which applied to every Chinese, no matter what his status. Four years ago the Transvaal Government, had passed legislation which in effect operated as an Asiatics Exclusion Act. The Asiatics of the Transvaal and the British Indians had felt that the honour of their country and of their race had been entrusted to their safe keeping, and they had resolutely declined to accept legislation, the motive of which was to humiliate them and which set the test of race and not of ability or culture.

During this period, what was known as the "Passive Resistance Struggle" had been entered into by the Transvaal Asiatics, resulting in imprisonment and ruin on a vast scale, but it

had now been agreed by the Union Government that the principle maintained by the Transvaal Asiatics should be accepted as the regulating principle of immigration restriction and it was the hope and the intention that this principle would in future continue to apply to immigration throughout the whole of South Africa. Thus with the prohibition of the recruiting of Indian labour by the Indian Government a temporary settlement of the immigration problem had been arrived at. The other aspect, about which there could be no possibility of doubt, whatever might be felt in regard to the question of the unrestricted immigration of Asiatics, was that of the treatment of those Asiatics, and especially those British Indians who were already in the country and had been there for many years. It had been urged against them that they were not clean, and in order to purify them attempts were constantly being made to confine them in filthy locations. They had been charged with dishonesty; in order to cure them of this vice and to set an example of the corresponding virtue, their European fellow-colonists had passed legislation, robbing them of their licences in trade and their means of livelihood in Natal and the Cape Colony. It had been urged against them that they did not spend their earnings in South Africa; but, in the Transvaal, they were not allowed by law to own property, the houses in which they dwelt, the premises in which they carried on their business; and when through the intervention of some European friend, they had become the virtual owners, though not the nominal owners of fixed property, legislation had been passed to confiscate this and to force them to move from premises which in some cases they owned, and in others they had occupied, for years. It had been said that they were uneducated and ignorant, but in order to inform them,

the means of education had practically been denied to them, and to quote an independent testimony, the Natal Education Commission had reported, condemning the neglect on the part of the employers of labour of the education of the children of 40,000 indentured Indians under their control. There was one more matter to which he would allude. When an indentured Indian had completed his service under contract, the alternatives open to him were, first, to return to India; but this in many instances was neither desirable nor possible. The second was to re-indenture; this too, for a variety of reasons, was in very many cases impossible and undesirable. Or he could remain a free Indian in Natal. That seemed simple enough, but the Natal Colonists had imposed a tax upon the freedom of these ex-indentured Indians, for every male over 16 years of age, and every female over the age of 13 years was obliged to pay annually to the State the sum of £3, out of an average annual income for an adult male of £15. The result was that hundreds of women were on the streets, families were broken up, and men had been reduced to destitution and crime. It did not appear, therefore, that South Africa had done very much towards the uplift of the Asiatic residents there; they had nothing to weld them into the common body of the population, nothing had been done to enable them to enrich the life of the Dominion. Here was a practical problem for the consideration of the Congress and he hoped that it would be possible for the work of the Congress to result in the setting forth of principles, of a line of thought, of a method of conduct, of an expression of sympathy, that would enable all races in South Africa to unite and assist the others in developing the country for the mutual benefit and advantage and that of the world at large.

The G.O.M.'s Birthday Celebrations

In accordance with the notice that appeared in our last issue regarding the local celebrations of the birthday of the Hon. Dadabhai Naoroji, a meeting of Durban Indians was held last Saturday afternoon, on the Indian Recreation Grounds at about 3.30. Mr. Joseph Royceppon, supported by Mr. A. Christopher, Mr. J. L. Roberts, Mr. Bryan Gabriel, Mr. Suboo Naidoo and other prominent colonial-born Indians, addressed a large gathering of Indians and others. All faces were turned to Mr. Royceppon to hear what he had to say. The word "Dadabhai" was, perhaps, to many of those assembled, a mere name, and the speaker did well to give his hearers an idea as to what that name conveyed, and should convey. He briefly related the greatness, both of head and heart, of the G.O.M., and recounted his services to India. It was rightly told that the 4th of September was, in India, celebrated with great enthusiasm, and it was but right and fit, as the speaker said, that they, the colonial-born Indians, should do the same in this land of their adoption, distant though it be from the Mother land. Three hearty cheers for the G.O.M., brought the proceedings to an end.

The Parsee Community

The number of Parsees in Durban is not large, but they are proud of their old and respected leader. According to the usual custom each year, the Zoroastrian Anjuman sent its congratulations by cable to Mr. Dadabhai in the following words: "Accept hearty congratulations your 87th birthday."

The Congress

At a meeting of the Natal Indian Congress, held on Sunday, a report of which appears elsewhere, it was unanimously resolved to send the following

cablegram:—"Accept hearty congratulations birthday from Indian community."

Durban Dramatists

The Bharat Jivan Dramatic Company had a special celebration at which a Gujarati poem, composed by Mr. Shaikh Mehtab, was sung. The day was spent in general rejoicings.

Indian National Anthem in Gujarati. The meeting opened and concluded with the singing of appropriate hymns.

Celebrations in Johannesburg

The Rev. Mr. Phillips' School-room was filled on Sunday last with Indians who gathered there to celebrate the birthday. Mr. Cachalia presided. He was supported by Mr. Ritch, Miss Schlesin, Mr. Quinn, Mr. Gabriel Isaac, and Messrs. Aswal, Imam Abdul Kadir Bawazeer, Chettiar, Medh, Pragjee Desai, Gandhi and others. Mr. Cachalia and Mr. Gandhi gave a life sketch of the G.O.M. Imam Sahab moved that a cablegram of congratulations be sent to Mr. Naoroji at Versova, in the name of the Association. Mr. Aswal seconded and Messrs. V. Chettiar and Morarji Desai supported. The resolution was carried by acclamation.

The dais was finely decorated, a portrait of Mr. Naoroji being hung in the middle. The decorations were carried out by Messrs. Murgan and Solomon Ernest.

The following is the text of the cablegram sent to the G.O.M.:—"Public meeting passed resolutions tendering birthday congratulations India's Grand Old Man."

Cachalia, Chairman."

Life at Versova

At the quiet village of Versova, in the Bombay Presidency, the Grand Old Man of India still watches over the progress of India's people, both at home and in the Colonies. After a strenuous life, he now enjoys the peaceful surroundings of Indian life, an ideal chapter to a great and useful career. We know that his interest in South Africa is unabated. He wrote to the famous Bombay

meeting: "I have all along sympathised deeply with the troubles of my countrymen in South Africa;" and we believe that he takes great pride in the doings of his countrymen in this sub-continent. Let our future actions not disappoint our great leader.

Wage to be true. Nothing can need a lie.—GEORGE HERBERT.

To the Grand Old Man of India

On his Eighty-seventh Birthday

[BY A PHOENIX SETTLER]

ILLUSTRIOUS son of India's ancient race,
We this day offer thee our heart-felt praise.
Now four score years and more has been thy span,
And rightly art thou named "THE GRAND OLD MAN."

'Twas not with glittering arms thou didst go forth
To gain for India true fame and worth;
But, with thy heart and soul aflame with love,
Thy country's name to hold all else above.

And in thy younger days, amid the whirl
And stress of busy life, thou didst unfurl
The flag of Truth, and all thy strength and might
Were given to advance the great cause of right.

"An Indian first and foremost" was thy cry;
"My Nation's welfare I must always try
"To forward at all cost of personal gain;
"The rights of all to strengthen and maintain."

To weld together in one common bond
Of fellowship and ties of friendship fond,
Was ever thy ambition and desire,
And high ideals of duty to inspire.

The Moslem devout and faithful Hindu
Are equally brothers and friends to you;
The Christian's prayer and Parsi's sacred fire
Are each the symbol of the soul's desire.

What truer homage can we pay to thee
Than by reaching the heights of sympathy
And love of country, home and kindred dear,
Taught by thy example and precept clear?

This day our prayer ascends to God in praise;
We ask that quiet and peace may bless your days.
Life's work well done doth bring its own reward,
Which nought but faithful service can afford.

At Phoenix

The small community at the I. P. Press Settlement met on Monday evening to do honour to the Grand Old Man. About forty persons were present, including the ladies and children. Speeches were made by Messrs. Thakar, West, C. K. Gandhi and Desai. The poem which appears on this page was recited by the author, and Mr. Nagnatal-Gandhi sang the

Another Indian Licence Refused

Policy of Extermination Proceeds

On the 5th instant, at the meeting of the Maritzburg Town Council (says the *Times of Natal*) Mr. J. Hershensohn (Jun.) appeared in the matter of an appeal against the decision of the Licensing Officer in refusing to grant a retail general dealer's licence for the year 1911 to Ismail Bayat, executor in the estate of the late Mahomed Cassim, in respect of the premises No. 112, Church Street.

Counsel pointed out that this was not an application for a new licence. The Licensing Officer persisted in calling this an application for a new licence. It was nothing of the kind.

The Licensing Officer, in stating his reasons for refusing to grant the licence observed as follows:—

1. I am not prepared to grant a trading licence to the executors of a deceased Asiatic.
2. The application is not in order, for the following reasons:—(a) A copy of the application has not been advertised in terms of Section 3 (d) of the Rules under the Dealers' Act 18 of 1897. (b) The person sought to be licenced, who, according to the application form, is Mahomed Cassim, is dead and incompetent to hold a trading licence in the borough.

It was contended that the Licensing Officer should either have renewed the licence or transferred the same to the executors of Mahomed Cassim, for the following reasons:—By accepting from Mahomed Cassim the fee for the licence for the year 1910, without either then, or subsequently, raising any objection to the granting of such licence, the Licensing Officer impliedly granted such licence for the year 1910. Mahomed Cassim died in the month of February, 1910, and thereafter, as the Licensing Officer knew, the said executors carried on business, under the said licence, on behalf of the said Mahomed Cassim's estate, for the remainder of the year, the Licensing Officer thereby impliedly granted a renewal of transfer of the said licence to the said executors. On the 16th December, 1910, the said executors applied for a renewal of transfer of the said licence for the year 1911.

By order of Court, dated the 14th day of January, 1911, the said executors were authorised to carry on the said business until further order, a copy of which order was served on the Licensing Officer on the 25th day of January, 1911. The Licensing Officer raised no objection to the said order, and allowed the said executors to carry on business in terms thereof.

The Licensing Officer took no steps under the said application of 16th December, 1910, as in duty bound, if he wished to question the granting

of the said licence, under the provisions of Act 18, 1897, and the rules made thereunder, until the month of July, 1911. No grounds have been given by the Licensing Officer for refusing a renewal by transfer, or otherwise, of the said licence to the legal representatives of Mahomed Cassim, and he has no right to refuse the same. In consequence of the Licensing Officer's action, the executors have renewed their stock from time to time.

After hearing counsel, the Council retired to consider the matter.

The Council, after consideration of the question upheld the decision of the Licensing Officer.

From the Editor's Chair

A DUBIUS VICTORY

THE Gold Law case decided by the Provincial full Bench (Transvaal) and reported by us last week, relieves the tension for the time being, but it is questionable whether the community may congratulate itself upon the result. Mr. Ahmed Khan, of Roodepoort, who was personally affected, is in a position to breathe freely for the time being. But it is difficult to interpret the effect of the judgment. It enables the Union Government to say that vested rights were and are protected by the Gold Law. The judgment goes a step further than that in the case of Mr. Khota. The Judges are known only to decide the points immediately before them. They do not, like their brethren of old, give their general interpretation of points arising out of a law. The result is a state of suspense and expenditure of money. Thus does justice become a very dear commodity.

From Mr. Ahmed Khan's case all we know is that those Indians who were resident on a particular stand prior to the passing of the Gold Law are protected. But the community is left in a state of uncertainty as to what will happen if Mr. Ahmed Khan shifted to another stand in Roodepoort, or removed his business to another Gold Law district, or if an Indian outside a Gold area removed his business or residence to a Gold area. Nor is the notice served on Mr. Ritch affected by the judgment. Mr. Ritch is still liable to prosecution unless the stands registered in his name are occupied by the same Indians who were in occupation before the Law was passed. Moreover, the Judges have definitely stated the Townships Act of 1908, which is the twin sister of the Gold Law, is not dealt with in their Lordship's judgment. The judgment, therefore, touches only the fringe of a mighty question. Not until there is a definite

pronouncement of the policy of the Government, or there is an alteration of the Law, can the Transvaal Indians rest content.

MIXED SCHOOLS

STRONG confirmation of the attitude of Indian parents who set their faces against sending their girls to schools where the sexes are mixed is to be found in a revelation published by our fearless contemporary, the *Proterio News*. Its editor has given to the public what was privately known to many. We regret to have to publish the extracts which will be found elsewhere, as we, as a rule, object to a circulation of information which had better be withheld from the public. But we consider that it would be prudery not to publish this particular information, as its publication is calculated to make the Government go slowly in a matter of the utmost delicacy.

Anti-Asiatic Movement

Free Staters' Fears

The Maritzburg correspondent of the *Natal Advertiser* writes on the 6th instant:—

At a meeting of the executive of the Chamber of Commerce, yesterday, a petition was presented by the Chamber of Commerce and a special committee of the Town Council of Harrismith with reference to the draft law before Parliament at its last session with regard to Asiatics. The petitioners, who asked for the support of the Maritzburg Chamber, stated that they were greatly perturbed at the possibility that the present laws of the Free State restricting and prohibiting the influx of Asiatics might be repealed.

The petitioners felt that whatever law it might please Parliament to enact they strongly protested against any alteration of the present laws of the Free State, and especially did they pray that the vested rights which might at present be possessed by Asiatics in other Provinces might not be extended to the Free State.

The petitioners further hoped that the Free State will not be made to suffer from the grave mistakes of policy perpetuated by the other Provinces in this respect, but that it will be allowed to follow and continue its policy of the past, which they were convinced had contributed towards the prosperity and well-being of its white population.

The executive felt that the conditions in Natal, with its large Indian population, were different from those in the Free State, and therefore could not support the petition.

The First Universal Races Congress

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

(Concluded)

It must not be thought that there existed complete unanimity, either as regards the objects of the Congress, or the subjects of discussion at its various sessions. That was scarcely to be expected, nor, perhaps, at this stage, would it have been quite desirable. Helpful criticism is of the essence of such a movement as that of which the Congress is a manifestation. But this is a very different thing from the malevolent criticism and cowardly misrepresentations that appeared in so large a proportion of the Press. The critics but too frequently did not deem it their duty to investigate the facts before commenting upon or distorting them, and it is a matter of deep regret, though certainly no great surprise, that so large a proportion of the British Press has proved itself to be either futile, reactionary, or frankly conscienceless. Some responsible journals thought that the public interests could best be served by affecting to ignore the Congress, a policy which has now, however, been generally followed, and which is therefore singularly ineffective; other journals, those especially of the "imperial" type have jeered at the "soppy sentimentalists" who are supposed to have controlled the work of the Congress. But amongst the active workers and sympathisers were the actual heads of every British University and representatives of a large number of the foremost foreign ones; nor can one justly say that experienced administrators, such as Sir Sydney Olivier (the Governor of Jamaica), Sir Charles Bruce (the late Governor of Mauritius), and Sir Harry Johnston, are exactly "soppy sentimentalists." Other journals, again, of the same calibre, have denounced the very idea of potential equality of races. For them everything is immutably fixed and determined in defiance of all the facts of scientific investigation, of all historical records, and of all philosophical and religious teaching. Perhaps, on the whole, it would be best to ignore the Press, remembering that it notoriously follows far behind all that is best in public opinion, and that those who are responsible for it are not sufficiently well-informed, as a rule, intelligently to discuss matters of critical importance. Certain features and personalities of the Congress are outstanding. Principal Brajendranath Seal, who opened the Congress proceedings with a most scholarly paper, couched in highly technical language, made a profound impression, especially on the last day, when he delivered an inspired valedictory address, in which choiceness of diction clothed beautiful and lofty thought.

But it must be frankly admitted, nevertheless, that India was inadequately represented. It is true that the Maharajah of Baroda, as Honorary Chairman of the Fifth Session, delivered an excellent address, but there was no other prominent expositor of Indian birth on any one Indian point of view, and the Indian speeches that were delivered were frequently not to the point and somewhat inchoate. It fell to Mrs. Besant to set forth some Indian weaknesses and Indian grievances. She pointed out that it was impossible for any people to take its proper place in the world's work so long as it weakened itself by permitting the institution of infant and child marriage, resulting in the sterility of infant and child widowhood. But what is of almost more interest, from the South African point of view, she selected as her first point of grievance, felt by all India alike, the ill-treatment of Indian immigrants into the self-governing Dominions of the British Empire. Naturally, the emphasis that Mrs. Besant was obliged to use in order to convey her full meaning in the limited time at her disposal aroused, in some quarters, strong hostility. Miss Nina Boyle, for example, in an embittered speech, strongly objected to the manner in which South Africa was being constantly held up to public opprobrium; but she did not indicate in what direction the criticism had been misapplied. Mr. Searle, late M.L.A. for the Cape Colony, in a very moderate speech, pointed out the difficulties of the Dominions in agreeing to un-restricted Asiatic immigration. Mr. Polak, one of the delegates of the South Africa British Indian Committee, then addressed the Congress, showing the existence of certain misconceptions as to the real situation, explaining the actual position taken up by the Indians and Chinese of South Africa, and pointing out in detail some of the principal grievances laboured under by the resident Asiatic communities. Mr. Polak's remarks met with a very warm response from the audience, who greeted his concluding words with prolonged applause. It may be noted that amongst the most interested listeners was the Hon. W. P. Schreiner, whose sister, Mrs. Olive Schreiner, had sent a most pregnant and suggestive letter to the Congress. The subject of indentured labour was barely touched upon, owing to the immense number of subjects that had to be dealt with at the Fifth Session, at which the Jewish problem was debated, in most masterly fashion, by some of the greatest living exponents of liberal and orthodox Judaism. One speaker reminded the Congress that the man in whose mind had germinated the idea of the Congress, Prof. Felix Adler, the founder of the Ethical movement, was a Jew, that the Honorary Organiser of the Congress, Mr. Gustav Spiller, was also by birth a Jew, that the man whose brain had conceived the first

Peace Conference and the Hague Court of Arbitration and the President of the Red Cross Society were also Jews, and that the Jew was to be found at the head of every effort of enterprise, progress, and humanitarianism. Perhaps, however, the outstanding feature of the Congress was the magnificent display of ability shown by the Negro leaders. Mr. Tengo Jabavu and Dr. Rubusana of South Africa, dealt admirably with the South African native aspect of the race problem, but the honours undoubtedly fell to Dr. W. E. Burghardt Du Bois, the author of that great classic "The Souls of Black Folk." Dr. Du Bois is not only a great man amongst negroes, but also a great man amongst the world's great men. In person he is rather above the middle height, a Mulatto of the fifth generation, of handsome and striking appearance; and with a degree of personal magnetism and a sense of humour, that are seldom met with. He has the faculty of using one word where another man would use two, of using the right word, and of using picturesque, choice, and emphatic language that charms and convinces at the same time. The world has not yet heard the last of Dr. Du Bois. That must be the strong impression of all who heard his wonderful summary of the Negro position. Indeed, his was not merely a statement of the Negro position, but of all the disorientated, regardless of race, class, and sex. He pointed out that the only alternative to the giving of absolute equality of opportunity, whether to the Negro race, any subordinate people, or class of people, or women, was their absolute repression and their cold blooded extermination, and as this was an entirely inconceivable alternative, the future must certainly be with those who in one way or another were the victims of oppression and persecution. Other outstanding personalities were Mr. Israel Zangwill, Dr. Gaster, Prof. Felix Adler, Mr. J. M. Robertson, and Sir Sydney Olivier, though there were many others from different parts of the world, whom it would be unfair to ignore, but whom it is impossible to refer to at any length.

From Ceylon, an enthusiastic supporter of the Congress in discussing its future, wrote as follows:—"In the Buddhist secret books there is a prophecy that five thousand years after the Nirvana of Gautama Buddha, there will be born Maitreya Buddha, who will establish Universal Brotherhood. Since the Nirvana of Gautama Buddha, two thousand five hundred years have already passed away, and it is hoped that, in the course of the next two thousand five hundred years, the Maitreya Buddha, should be foreshadowed on earth. Our sincere belief is that the future Buddha will incarnate himself in connection with your movement. No work can be more laudable than the establish-

ing of inter-racial amity and peace in the world."

There is in existence to-day, mainly in Persia, but spreading throughout the East and the West, a remarkable movement known as the Bahai movement, drawing its adherence from members of all the great faiths of the world, a movement of a spiritual nature designed to promote Universal Brotherhood, founded upon the basis that Universal Religion that underlies every religious system. The leader of the movement, Abdul Baha Abbas, addressed a letter to the Congress, in which the following paragraph occurred: "The Blessed One, Baha'u'llah, likens the existing world to a tree, and the people to its fruits, blossoms and leaves. All should be fresh and vigorous, the attainment of their duty, and proportion, depending on the love and unity with which they sustain each other and seek the Life Eternal. The friends of God should become the manifestors, in this world, of this mercy and love. They should not dwell on the shortcomings of others. Ceaselessly should they be thinking how they may benefit others and show service and co-operation. Thus should they regard every stranger, putting aside such prejudices and superstitions as might prevent friendly relations. To-day, the noblest person is he who bestows upon his enemy the pearl of generosity, and is a beacon-light to the misguided and the oppressed."

Passive Resisters will be glad to hear the following from this great man:—"The Quintessence of Truth is this: we must all become united and harmonised, in order to illumine this gloomy world; to abolish the foundations of hostility and of animosity from among mankind; to rejoice the inhabitants of the Universe with the Holy Fragrance of the Nature of the beauty of Abha; to enlighten the people of the East and of the West with the Light of True Guidance; to hoist the Tent of the Love of God and suffer each and all to enter under its protection; to bestow comfort and tranquility on every one under the shade of the heavenly tree; to astonish the enemy by the manifestation of the utmost love; to make, of ravenous and bloodthirsty wolver, gazelles of the meadow of the Love of God; to administer the taste of non-resistance to the tyrant; to teach the long-suffering and the resignation of martyrs to the murderer; to spread the signs of Oneness; to chant the praises of the Glorious Lord; to cry out in the ears of the children of the kingdom, verily the earth is illumined by the Light of its Lord! This is Reality! This is Guidance! This is Service!"

It is evident that this moment, when so many forces are being directed towards the common goal of the complete recognition of the essential unity of mankind, was well-chosen for the summoning of the First

Universal Races Congress, for though it may not have achieved all that it set out to achieve, though its labours were incomplete and, in part, possibly ill-defined, it has most certainly done something to lay the foundations of the future edifice in which men and women of all races, types, and colours, will meet as brothers and sisters, members of a great all-embracing family circle.

A. CHESSEL PIQUET.

The Evil of Mixed Schools

Shocking Scandal at a Pretoria Institution

We have so frequently protested against the Government's system of mixed or bi-sexual schools and have so frequently pointed out the moral danger of such schools, that we feel it our duty to make public a serious scandal, which has occurred at a school in Pretoria (says the *Pretoria News*).

It seems that several parents found their children, most of them little girls, acquainted with the most disgusting and obscene words and expressions, and more than one child was removed on that account.

Enquiry showed that the walls of the sanitary conveniences of the school were covered with indecent remarks and crude realistic drawings of an obscene nature.

The matter was brought to the notice of the teacher in charge, and the teaching staff were naturally horrified at the condition of affairs. The circumstances caused them all the greatest pain and they set to work to discover the authors of the mischief.

After some time a girl of fifteen was clearly proved to be amongst those guilty of contributing to the foul writings and drawings, and was expelled from the school.

This girl is a victim obviously of the Government's disgusting system of bi-sexual schools. What is to happen to her? She has been expelled from the school. Where is she to go?

We do not propose to dwell upon this painful and revolting subject, but we do ask that the Provincial Council shall at once appoint a commission to enquire into the whole working of schools attended by boys and girls who have reached the age of puberty.

The serious and shocking nature of the occurrences at the schools in question—the name of which we are prepared to communicate to any member of the Provincial Council—for which neither the teacher in charge nor the teaching staff are in any way to blame, but which must be attributed entirely to the system, make it im-

perative that some drastic remedy shall be applied.

That remedy is clear: separate the sexes.

Natal Indian Congress

An Immigration Scandal Discussed

On Sunday last at Mr. Rustonjee's premises in Field Street there was a meeting of Durban Indians, under the auspices of the Natal Indian Congress. Prominent Indian merchants and others were present. Mr. Dawad Mahomed occupied the chair. Mr. M. C. Anglia, Joint Hon. Secretary, explained the object of the meeting, and read the following letter addressed to the Minister of the Interior:—

Sir,—We the undersigned, being the Joint Secretaries of The Natal Indian Congress, have been instructed by a general meeting of the Congress, to place the facts hereinafter set out before you for your consideration.

The s.s. *Pundua* arrived at Durban about the 15th of May last, having on board two boys, the sons respectively of Sayed Ahmed, a shopkeeper of this town, and M. M. Nathalia of Verulam.

These two boys were restricted from landing by the Principal Immigration Restriction Officer who had expressed an opinion that the first boy was over 16 years of age and that it had not been proved to his satisfaction that the second boy was in truth the son of his father.

Neither of the two traders are in affluent circumstances, and, being thoroughly satisfied of their own bona fides, they approached certain friends and borrowed from them the sum of two hundred pounds (£200), being a deposit of one hundred pounds (£100) for the landing of each boy pending an appeal to the Chief Magistrate with regard to bringing the boys ashore.

The receipts given by the Immigration Officer show that the money was not put forward by either of the boys, nor under the circumstances could this be expected as in each case the boys were mere children and not adults.

The Law in this head provides that when an appeal is about to be lodged the sum of one hundred pounds (£100) shall be lodged by the person seeking to land but in this case, as we pointed out, the Law was not complied with and the Department consented to go outside the Act by accepting the money of the friends as a deposit for the boys' safe custody while ashore pending appeal.

Notwithstanding this deposit, as soon as the matter was brought before the Chief Magistrate on the 23rd May, the Principal Immigration Restriction Officer pointed out to the

Magistrate and to Counsel for the first time that there was no Appeal possible in the case of the son of Sayed Ahmed as his discretion with reference to the boy's age was absolutely final. The Magistrate upheld this view and, although there were witnesses to prove the actual age of the boy, the Magistrate held that he was debarred from taking any evidence or considering the matter whatsoever.

Your Department when they accepted the one hundred pounds (£100) on behalf of the first boy must have accepted the money knowing that there was no possibility of an appeal. If they did not know this they should have known it and should have pointed out that no possible advantage could accrue to the boy by depositing the money as any attempt to appeal would be useless.

Your Department, notwithstanding the circumstances herein, has refused to refund the one hundred pounds (£100) deposited on behalf of the first youth and the Congress has now authorised us to ask you in view of these circumstances to reconsider the matter.

In the second case His Worship the Chief Magistrate, Mr. Percy Binns, K.C. duly considered the evidence which was brought forward by Nathalia.

His Worship, after hearing all the evidence available, pointed out that he did not for one moment hold that the boy was not the son of Nathalia but that sufficient evidence had not been brought before him to enable him to give a judgment saying that the child was his son. His Worship carefully pointed out that his judgment amounted in fact to an absolute from the instance and said that, should a certificate be produced before him at a later period showing the parentage of the boy, he would be only too glad to allow the boy to land. His Worship went on to say that he thought that the Law in this particular case dealt somewhat harshly with Nathalia and made a recommendation to the Government that the money deposited in connection with the Application should be refunded.

In view of this recommendation, and in view of the circumstances of this matter, the Congress feels that an injustice will be done to a trader who has done no evil and who has in no way deserved ill at the hands of the Government. The Congress has therefore instructed us to ask you to give this matter that same liberal and fair-minded consideration which we are led to expect from the Union Government.

Our Congress is also of the opinion that the Legislature, in passing the Natal Enactment, intended the deposit of one hundred pounds (£100) to operate purely as bail for the due appearance of any appellant. In this case the sons of the Appellants both returned to India by the first

available steam-boat and your Department was duly advised of their sailing at the time.

Under the circumstances we trust the Government will be pleased to authorise a refund of the deposit of the two hundred pounds (£200).

Mr. Anglin asked the meeting to give the Congress authority for sending the above letter. A lively discussion followed in which the speakers related the hardship that had been imposed and that would be imposed by such incidents — are related in the letter. On the proposal of Mr. N. M. Cadir, the Congress was unanimously given the authority required.

The G.O.M.

Mr. H. I. Joshi proposed and Mr. Ismail Gora seconded that a message of congratulations be sent to Mr. Dadabhai Naoroji on the occasion of his eighty-seventh birthday, and it was unanimously agreed to.

The Late Nizam

Mr. N. M. Cadir proposed that a message of condolence be sent to the relatives of the late Nizam of Hyderabad. Mr. Ambaram Maharaj seconded the proposal and it was duly carried.

A Sad Bereavement

The Secretary was asked to write a letter to Mr. M. P. Fancy of Johannesburg, expressing sympathy in the death of his son, aged 16, who had died the previous day in Durban.

For Asiatics Affected by the Settlement

The Asiatic Registration Office opened at Johannesburg on the 4th instant. Mr. Cody has been receiving the applications of those who are entitled to make them under the settlement. The claims are not yet being investigated. Due notice will be given to the applicants as to when their witnesses may be examined, i.e. in cases where such an examination is considered by the Registrar to be necessary. Those who are living in the outside districts of the Transvaal should hurry forward and make their applications.

Those who are living outside the Transvaal and whose names have been sent to the Registrar may now apply to the Registrar for application forms.

It may be stated that those who are in possession of permits issued under the Peace Preservation Ordinance and have never been deported as passive resisters are not affected by the settlement, it being open to them to apply at any time they choose to for registration from a place in South Africa but outside the Transvaal.

The Registration Office is situated in the "D" Court-room.

His Clansmen honour Mr. Pragji Desai

The Anavils met at Brakpan on Sunday last and presented Mr. Pragji Desai, who belongs to that clan, with an illuminated address for his services to the Indian community as a passive resister. Mr. Lalubhai, Mr. Morarji and others spoke in eulogistic terms of Mr. Desai's work and self-sacrifice. Mr. Desai replied in suitable terms and said that he deserved no honour. He had but done his duty and many others had done it much better than he had.

The Immigration Act

Indian Boy's Case

In the Supreme Court of the Province on the 1st instant, (says the *Times of Natal*) Mr. Khan on behalf of an Indian boy named Valjee, brought for the consideration of the Bench a matter which he described as an important case, involving the liberty of the subject.

It was a case in which the Immigration Restriction Officer had been interdicted from deporting the Asiatic in question, and it came before the Court in the form of a *rule nisi* to show cause why the boy should not be deported.

Mr. J. W. F. Bird, the Acting Attorney-General, appeared for the Immigration Restriction Officer.

Mr. Khan, on behalf of the applicant, argued that if the Immigration Officer stated that the applicant was a prohibited immigrant, he ought to show how he came to that conclusion. The Legislature intended that Asiatic boys under sixteen years of age should be allowed to join their parents in this country, and counsel argued that the boy in question was not a prohibited Indian unless the Immigration Officer could give his reason for saying that the applicant did not satisfy him, and that the applicant was unable to pass the education test.

The Court when granting the *rule nisi* interdicting the Immigration Officer, had directed him to show cause in a specified form. This had not been done, and the Judge-President remarked that the Immigration officer had gone out of his way to say that he imposed the test exacted by the Act, but he had not complied with what the Court, in the case of *Amod v. Rex* had said he could comply with.

His Lordship hoped that in future when this officer had to show cause he would do so in the manner suggested by the Court.

After argument by counsel the Court felt that further information was desirable as to the question of the age of the applicant. The Magistrate in Durban had certified that the

boy was 15 years of age, and the Court desired to know upon what grounds the Magistrate based his belief.

The matter was ordered to stand down until the last day of October term.

Indians on Tram-cars

Conductor Apologies for his Conduct

A few weeks ago Mr. Beethasee Maharaj, the Headmaster of St. Aidan's Indian School, Sydenham, was assaulted and insulted by Tram Conductor No 45 of the Durban Municipal Tramways; the matter was placed in the hands of Solicitors who demanded the following apology from the Conductor on condition that the same would be published in the INDIAN OPINION and other Indian papers in Natal:—

"Sir,—With reference to my ordering you from the seat you occupied in the tramcar on the evening of the 12th instant and to the language I then used towards you, I beg to offer you my apologies for my conduct, and I express my regret for the pain of mind I caused you.

"Assuring you that you will have no cause for complaint in the future,

"I am, yours truly,

"HY WALLS. (45)."

The Labour Shortage

Mr. West writes to the *Natal Mercury* as under:—

Sir,—At the risk of being classed as one of the "agitators" who are held responsible for the Indian Government's action in stopping indentured Indians being recruited for Natal, I cannot refrain from making a few remarks on the question of the labour shortage, which has now reached a deadlock. I am certainly an advocate for the abolition of a rotten system, with all its possibilities and temptations for cruelty and inhuman treatment; but not against the true interests of the farmers of Natal. I do not believe that the whole of the indentured Indians in Natal are ill-treated. It is not necessary to say any such thing in order to prove that the system of indenture as established in the Province is unjustifiable and inhuman. It is a matter of principle, and not of cases of cruelty. The reported ill-treatment is only an indication of the evil in the system, and not the evil itself.

Before going any further, it would be well to assure Mr. Clayton and his friends that the Government of India are alone responsible for the stoppage of Indian labour, and that the Union Government is just as helpless a look-on as he and the other planters are. There is no use in "kicking against

the pricks." The position has been brought about by the attitude towards Indians in South Africa—whether because of the direct ill-treatment of the labourers, or as a means of retaliation in regard to the Transvaal trouble, or both, matters little. It will be much better to accept the position as it is, for it is now too late to talk of persuading the Indian Government to cancel its decree.

Mr. Clayton has told us that the success of the coastal industries has been entirely due to the reliable supply of Indian labour. If that remark was meant as a tribute to the services rendered by Indians to Natal, it could not have been more generous. No doubt now remains that the Indian as an agricultural labourer is the best in South Africa, bar none. Why not, then, make the best use of those who are now in the country? These men are or have a right to be Colonists.

Give them to understand that they are welcome to remain, pay them fair wages, and there will be no shortage of labour. Mr. Clayton also says that nearly the Indians that have come since the law of 1885 imposing the £5 licence came into operation, either re-indentured or returned to India. Now that recruiting in India has stopped there is no longer any excuse for the retention of this licence. It was meant to drive away the Indians. Now it is necessary to keep them; therefore, do away with the licence. I will not now go into the question of the right or wrong of imposing a tax on personal freedom. That is a matter which scarcely comes into the calculation of a planter or farmer who wants labour to work his land.

In reply to a question by the Hon. Mr. Burton as to what would happen assuming there is to be no importation of labour, Mr. F. Addison is reported to have replied that the whole of the lands would drift into the hands of the coolies. That, naturally, infers that the Indian would be able to make good use of the land, and it further illustrates the value of the Indian as a worker on the soil. How is the Indian to be kept and encouraged to work on the land? That can be best answered by asking another question. Who are among the most successful business men in England? Not those who treat their workpeople worse than cattle, but they are men like Mr. Cadbury, Mr. Hartley, Mr. Rowntree, and Mr. Lever. The model villages of Port Sunlight and Bournville are standing proofs of the success of co-operation between employers and employees. The better they treat their workpeople the larger the profits become. Again, I am appealing to the pockets of the employers, and not to their sense of right. Treat your workpeople well for the sake of making more money, if you cannot do it for humanity's sake. Is it not possible to co-operate with your Indian employees for the purpose of producing more fruits of

the earth? Let the farmers calculate how many men it takes to produce a certain amount of tea, sugar, corn, or potatoes, and give a bonus for all over that amount. Let them allot a certain number of acres between a group of Indians, and encourage them to use the best methods to gain the maximum of produce, and reward them according to results. Is not this a better way of dealing with the labour shortage than complaining to the Minister of Native Affairs? Surely there is a little bit of gumption amongst Natal farmers and planters.

Phoenix, August 28

Position of British Indians in the Dominions

Memorandum by the India Office to the Imperial Conference

A recently published Blue-book published by the Imperial Government, contained the following:—

The general principles which His Majesty's Government desired to maintain in regard to the relations between His Majesty's Indian subjects and the self-governing Dominions were thus stated by Mr. Chamberlain in the course of his address to the Conference of Colonial Premiers in 1897:—

"We quite sympathise with the determination of the white inhabitants of the Colonies which are in comparatively close proximity to millions and hundreds of millions of Asiatics that there shall not be an influx of people alien in civilisation, alien in religion, alien in customs, whose influx moreover, would most seriously interfere with the legitimate rights of the existing labour population. An immigration of that kind must, I quite understand, in the interest of the Colonies, be prevented at all hazards, and we shall not offer any opposition to the proposals intended with that object, but we ask you also to bear in mind the traditions of the Empire, which makes no distinction in favour of, or against, race and colour; and to exclude, by reason of their colour, or by reason of their race, all Her Majesty's Indian subjects, or even all Asiatics, would be an act offensive to those peoples that it would be most painful, I am quite certain, to Her Majesty to have sanctioned. Consider what has been brought to your notice during your visit to this country. The United Kingdom owns as its brightest and greatest dependency, that enormous Empire of India, with 300,000,000 of subjects, who are as loyal to the Crown as you are yourselves, and among them there are hundreds and thousands of men who are every whit as civilised as we are ourselves, who are, if that is any-

thing, better born in the sense that they have older traditions and older families, who are men of wealth, men of cultivation, men of distinguished valour, men who have brought whole armies and placed them at the service of the Queen, and have in times of great difficulty and trouble, such, for instance, as on the occasion of the Indian Mutiny, saved the Empire by their loyalty. I say you, who have seen all this, cannot be willing to put upon those men a slight, which, I think, is absolutely unnecessary for your purpose, and which would be calculated to provoke ill-feeling, discontent, irritation, and would be most unpalatable to the feeling not only of Her Majesty the Queen but of her people.

"What I venture to think you have to deal with is the character of the immigration. It is not because a man is of different colour from ourselves that he is necessarily an undesirable immigrant, but it is because he is dirty, or he is immoral, or he is a pauper, or he has some other objection which can be defined in an Act of Parliament, and by which the exclusion can be managed with regard to all those whom you really desire to exclude. Well, gentlemen, this is a matter, I am sure, for friendly consultation between us. As I have said, the Colony of Natal has arrived at an arrangement which is absolutely satisfactory to them, I believe, and remember they have, if possible, an even greater interest than you, because they are closer to the immigration which has already begun there on a very large scale, and they adopted legislation which they believe will give them all that they want, and to which the objection I have taken does not apply, which does not come in conflict with this sentiment, I am sure, you share with us; and I hope, therefore, that during your visit it may be possible for us to arrange a form of words which will avoid hurting the feelings of any of Her Majesty's subjects, while at the same time it would amply protect the Australian Colonies against any invasion of the class which they would justly object."

The position of India in the British Empire was again emphasised by Mr. Asquith at the Colonial Conference of 1907, when he said:—

"We should never, under any conceivable circumstances, accept here a preference granted to us only in respect of goods carried in ships in which the whole of our fellow subjects in India were not allowed to serve. We could not possibly accede to that, and everybody here would say we would rather have no preference limited by such condition as that." (To be Continued)

We regret to announce that Mr. Pestonji Dhanjibhai Talati, the brother of Mr. Parsee Dorabji, died at Johannesburg on the 26th August. Mr. Talati was 60 years old.

The £3 Tax

In spite of the Notice the effect that those Indians who have entered into fresh contracts of indenture are not liable to pay arrears of the £3 tax, provided they return to India, such notices being posted outside the offices of the Umlazi and Durban Magistrates, in English, Hindi and Tamil, a summons was served to one Devaragulu, an Indian who was under civil contract with Mr. R. Moodley of Durban, for an amount of £18 12s., being arrears due for the annual licence of £3. The case was heard before the Borough Magistrate, Mr. B. Hodson. Sgt. Holloway appeared on behalf of the Government and Mr. Mitchell attended for the defence. When the Attorney of the defendant drew the attention of the Magistrate to the above-mentioned Notice, he seemed to be quite ignorant of it. Mr. Mitchell then quoted from the Act No. 19 of 1910 which says that the payment of arrears of licence money due under Act No. 17 of 1895, by any Indian shall be suspended during the period of re-indenture or contract of service for a term of not less than two years and in the event of his return to India at the expiration of such contract or indenture payment of arrears shall be waived.

The Magistrate, in giving judgment on the 28th ultimo, suspended the order for payment and it is adjourned sine die.

We understand that about 21 summonses of this nature have been served to Indians who have re-indentured themselves under civil contracts to farmers or other persons. The cases are pending at the Umlazi Court.

The Advance of the White Man

All Others Must go to the Wall

For pure cheek and impudence, coupled with arrogant selfishness, it would be difficult to find anything to beat the statements of a Mr. Bowker, who is described by the *Transvaal Leader* as a pioneer and big-game hunter of British East Africa.

One of the reasons for the progression of trade and the general advance in the territory's trade, we learn, is the generally good system of government. As to the government of the territory, Mr. Bowker is eloquent upon the complete predominance of the white man. British East Africa, according to him, is going to be a white man's country. Before the advance of the European the great native reserves must give way. He refers, as authorities for his statements, to the gradual extinction by the laws of nature, of the Maoris and

the Hottentots. All the efforts of the Aborigines' Protection Society cannot stop these laws, and, inasmuch as the Masai have not progressed in the centuries they have been in British East Africa, they must eventually go to the wall to make way for the blaxing of the trail by the enlightened European.

Items of Interest

Miss Murray, the daughter of Dr. Murray of Cape Town, paid a visit to the Press Settlement on Monday last. She took some photographs and showed much interest in what she was able to see during the short time spent here.

The Rev. Subrahmaniam has given the following books to the "Indian Opinion" Library:—"The Divine Craftsman," "Dante's Divine Comedy," "The Comedies of William Shakespeare," "Robinson Crusoe," and "Adam Bede." Mr. V. Lawrence has given two guineas to provide books.

A recent number of the *A.P.O.* contains a unique photographic group of the new Doctors of Law. It is interesting to see General Botha and the Aga Khan, Sir Joseph Ward and the Maharajah of Bikaner standing as equals. And then we remember that two of these distinguished men would be classed as "undesirables" in the British Colonies. What a wonderful Empire this is!

All that can be hoped for is that our Dominions will not push the policy of exclusion further than they are prepared to see it pushed against themselves, and that whatever specious pretences they may employ to keep out those whom they regard as undesirable aliens they will always welcome persons of education—civilised and educated men and women of every Continent and of whatever colour—to the territories which at present they hold in trust for the human race.—*Reviews of Reviews.*

Contents

	Page.
Mr. Polak's Speech	347
The G.O.M.'s Birthday Celebrations	348
Another Indian Licence Refused	349
From the Editor's Chair	349
Anti-Asiatic Movement	349
The First Universal Races Congress	350
The Evil of Mixed Schools	351
Natal Indian Congress	351
For Asiatics Affected by the Settlement	352
His Clansmen Honour Mr. Pragji Desai	352
The Immigration Act	352
Indians on Tram-cars	353
The Labour Shortage	353
Position of British Indians in the Dominions	353
The £3 Tax	354
The Advance of the White Man	354
Items of Interest	354

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add: "BHABHA," Phone No 29, P.O. Box 35.

S. Ramanujam Naldoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NALDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 425, Corner Kaffir & 11th Streets
VREDEBORGH, JOHANNESBURG.
Box 4140 Tel. Add: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER KOLLE, INDIA.

પુરાણભાઈ ભુલાભાઈ
ભગતનો કુલ.
જનરલ ઈસ્ટ ઇન્ડિયન

મરુના રેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
કેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કીરખાન, રેશમી
ફાબ્રિક વગેરે પરચુરસુ માલ મળશે.
આપો, ભુલો અને ખાતરી કરો.
ભેતુ મફત છે.
ઈન્ડિયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૩૮
વેસ્ટિન્ક બીડ, બ્રોક્સ-સ્ટ્રીટ.
બોક્સ ૨૨૦૫

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Sept. 25th Gascon 6298 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Sept. 21st Gloucester Castle 8260 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

Sept. 29th Alnwick Castle 5893 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
4 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "CAMA"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
-AND-
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
WILLS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,"
WILLS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી.

ફેન્સી અને ઈસ્ટ ઇન્ડિયન
ઈન્ડિયન ઓસરી બધાનાં હાથમાં
થી મંગાવી શકો છો વેચવામાં આવે
છે. ખાસ કરી પોરબંદર તમા કલકત્તા
નું સરકાર ચાવલ-ચોખુ-મધીઆલુ-બધા
બધા અજમાએ કરી ભુલો.
STAND 512, 17th Street VREDEBORGH
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.
પોરબંદર ખુશબોદાર થી
102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add: "FORPANDAR,"
Telephone 145

ઈદ અને દીવાળી

બેઠ આપવા લાયક પુસ્તકો

ઈદ અને દીવાળીના પવિત્ર ધાંધલાં ઉપર પેલાના ચિતરેને અને સમાં અને બેઠ આપવા સારૂ નીતિ અને ફરજત્ જ્ઞાન આપનાર ઉત્તમ પુસ્તકોના બકેબર બીજુ મંઈજ નથી. ખાસ એ વિષયો ઉપર પ્રખર કહેલાં પુસ્તકો સહુ જા સમયે બેઠ આપી શકે એટલા સારૂ ગ્રંથોમાં ગ્રંથ સી. ર./-નાં પુસ્તકો ખરીદનાર ને સારૂ સેઠકે રૂપ રક લાવમાં બારડા ક્યોં છે. પુસ્તકોનો ધીપ નીચે આપવામાં આવે છે.

પુસ્તકોની ટોપ

	s.	d.
Indian Home Rule	૦	૬
Ethics of Passive Resistance	૦	૩
Bhagavad Gita	૧	૦
The Story of the Ramayana	૦	૬
A Book-and its Misnomer	૦	૬
Tolstoy's Letter ■ a Hindu		
મન-સવાલનો ખુની કાવદો.	૦-૦-૧	
જેલનાં કાવ્ય.	૦-૦-૧	
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩	
" ૨ જો. "	૦-૦-૧	
" ૩ જો. "	૦-૦-૨	
પુસ્તકો કામેલ પાલાતું આપણ.	૦-૦-૧	
એક સત્યવીરની કથા.	૦-૦-૧	
સલામકનો ધનાથી નીચપ	૦-૦-૦	
સર્વોદય	૦-૦-૬	
સુધાસના ભવાઈ	૦-૦-૩	
નીતિ ધર્મે અથવા ધર્મે નીતિ.	૦-૦-૦	
એક હિંદુ પ્રત્યે રોલસ્ટોનનો કામળ.	૦-૦-૧	
સત્ય વિના બીજુ કશું નથી	૦-૦-૩	
જીવન દોરી	૦-૦-૪	
ટપાલ ખરચુ દરેક મોપડી માટે ૧ પેની		
જુદુ. કોઈ પણ કોલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવા માં આવશે.		

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts in the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

Field Street,

DURBAN.

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Building,

St. George's Street,

CAPETOWN

Reuter's Agency,

The Corner House,

Commissioner St.,

JOHANNESBURG

આંત્રી કિનાત વિના રચોનાતિ નથી

સુંદરી સુબોધ

ખાસ સ્ત્રીઓની કેવલની અને કિનાતિ અરથે પ્રકટ થાય છે; તેથી મહત્ત્વે પેલાના કહેવન ની સ્ત્રીઓ સારૂ લેવા લાયક છે.

સંપૂર્ણ મનોરંજક અને બિષદાથી વારતા જો અને વિદ્યા કલાતુ સરથ જાણમાં જ્ઞાન મલે એવાં કથાલોથી ભરપૂર આ માસીક હિંદુ મુસલમાન અને પારસી વચેરે સુધની મુજરાતી વાંચતી કામમાં એક સરથો આવ કાર પામ્યુ છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા ઉત્તરાં વચેરે દેશોમાં જ્યાં સાહસીક મુજરાતી જાપુઓ જ્યાં છે. ત્યાં 'સુંદરી સુબોધ' ની મામલી થાય છે.

બહેર ખબર માટે પણ 'સુંદરી સુબોધ' સારૂ સાધન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ કપાય છે. નમુનાની નકલ અરથા આતાની ટપાલની ટિકટ મોકલનારને મુફત મોકલવામાં આવશે.

વચસતું લખાવ્યમ રૂ. ૧-૮-૦

સકલો પચવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો: 'સુંદરી સુબોધ' મંદીર, અમદાવાદ.

મુજરાતી પુસ્તકો.

નીચેના પુસ્તકો તે સાથે લખેલા દામ મુજબ અમારે ત્યાં વેચવાના છે:—

કિમત સી. રે. પોસ્ટેજ રે.

મહાકવિ કામળતું પુરુ.	૨-૦	૨
મેમ્ડીકા	૦-૬	૧
કલીઓપેટા	૩-૦	૩
જનરમુજ વાર્તા સંગ્રહ.	૩-૦	૪
સૌર ભોક કોમ્પા	૨-૦	૨
પુલાસે જાદુ.	૧-૬	૨
સપલની સુના.	૨-૦	૩
દીલસેજ કે દીલબાર.	૨-૩	૩

ઈંટરનેશનલ પ્રાંટીંગ પ્રેસ.
ફીનીકસ, નાતાલ.

The Indians of South Africa

Helots within the Empire and how they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

નવા વરસનો મુખારકખાદોના કામળો

હિંદુ નવા વરસને શંકે જે ચિત્ર મહત્ત્વ અને ક્ષેત્રોએને મોકલવાના મુખારકીના કામળો હરતાં લખાવ્ય અને એ કરણ્ય પરમાત્માની કબી સાથે શુદ્ધાવીન રીતે બિષદા આવતા મકલાકિયામાં તખ્તાર રહે આ કમળો હમણાજ મ આવવાથી કોલની ને શંકે રથ પહોંચી શક તેવી રીતે ટપાલમાં મોકલી શકાયો.

કિમત: રૂબો ૧; સીલીંગિન ૧૫ ટપાલમાં મ આવનાર માટે પોસ્ટેજ જુદું: મ આવવાનું ટેકાજુ:

મેનેજર

ઈંટરનેશનલ પ્રાંટીંગ પ્રેસ,
ફીનીકસ, નાતાલ

અથવા:

મી. એમ. એમ. દોવાન,
૧૪૭, કવાન સ્ટ્રોટ, ડરબન

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૬.

ફ્રીડમ, સ્વતંત્રતા, તથા ૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૧.

પૃષ્ઠ ૩૬.

અઠવાડીક પંચાંગ.

શ્રોત્રો-તા. ૬ મી સપ્ટેમ્બરથી, તા. ૧૫ સપ્ટેમ્બર સુધી, મ. સ. ૧૯૧૧.

હિંદુ-ભાદરવા વદ ૧ મી ભાદરવા વદ ૭ સુધી, સ.વત ૧૯૬૭.

મુસ્લિમ-તા. ૧૫ રમજનથી તા. ૨૧ રમજન સુધી ૧૩૨૬ હી.

વાર.	મી.	હિંદુ તીથી.	મુ. પા. તા. રો.	સુર્યમ સુચરિત ક. મી.	સુચરિત ક. મી.
રવિ.	૬	૧	૧૫	૨૬	૫૫ ૪૩
રવિ.	૧૦	૨	૧૬	૩૬	૪૫ ૪૩
સોમ.	૧૧	૩	૧૭	૪૬	૩૫ ૪૪
મંગળ.	૧૨	૪	૧૮	૫૬	૧૫ ૪૪
બુધ.	૧૩	૫	૧૯	૬૬	૦૫ ૪૫
ગુરુ.	૧૪	૬	૨૦	૭૫	૫૬ ૪૫
શુક્ર.	૧૫	૭	૨૧	૮૫	૫૮ ૪૬

અનુક્રમિકા.

સોનેરી કાયદો	૫૫૫
સમાધાનીની રૂએ ટરાંસવાલના હક	
ધરાવનારને સુચના	૫૫૫
એક બિરુદાસ મરણ	૫૫૬
વડી પારલામેન્ટમાં "હિંદુસ્તાન"	૫૫૭
નાદારી સંબંધી નોટીસ	૫૫૭
સંસ્થાનામાં હિંદીનો દરજ્જો	૫૫૮
નાવાલ ઇન્ડિયન કોલેજની મીટિંગ	૫૫૮
નાવાલમાં એક ઇન્ડિયન ડેસ	૫૫૮
ડી રેડમાં બેન્ડી એક્સિઝનીશન અરજી	૫૫૯
લીલીના જમદા વિચારો	૫૬૦
તાર સમાચાર	૫૬૧
બનાના બિરાક બિરાક વરીએના બુલ્ડ	૫૬૧
મેન્ડી કામની ચડતી માટે વિચારો	૫૬૧
બુલ્ડમ સહન ન થવા માટે બેન્ડી સબ	૫૬૨
દાદાબાઈ નવલીના મેળાવડાઓ	૫૬૩
હિંદીબોલી ફરજ વિષે દાદાનાં વચનો	૫૬૪
કોર હુમલાની કેવળી વિષે	૫૬૪
બોન. મા. છ. કે. મોખલે	૫૬૫
પાપનું નિહાન	૫૬૬
દરબન પાઈટ મહોમેડન સોસાયટી	૫૬૬
દક્ષિણ આફ્રિકા દરજ્જા	૫૬૭
અપાનીઓની ટેક	૫૬૮
હિંદી બહેર હિંદુવાલ	૫૬૬
હિંદુવાલના બચારો	૫૬૬
બેરકપાલમાં એક સત્યાગ્રહીને માન	૫૬૭
બેરકપાલ	૫૬૭

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

સંસ્કાર, તા. ૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૧.

સોનેરી કાયદો

મી. અદમદખાનના કેસનો મુકદ્દા અમે અમારા મવા અંકમાં આપી મવા છીએ. આ મુકદ્દાથી સોનેરી કાયદામાંથી ટરાંસવાલની હિંદી કાયદોને કેટલેક દરજ્જે રાહત મળી છે. પણ તેને અમે ખરી છત નથી કહી શકતા. અમારો તો એવો પણ અભિપ્રાય છે કે આ મુકદ્દા તે કાયદાની હવે સિપરનો નથી પણ રાજ્ય પ્રકરણી હવેને લખે છે. એ મુકદ્દાથી કાલ પુરતને સાફ મી. અદમદ ખાનનો બચાવ થયો છે. તેને સાફ અમે તેમને મુતારકબાદી આપીએ છીએ. પણ જો તે મુકદ્દાથી હિંદી કાયદોને સુખ થયું એમ માની સુતી રહે તો એ મુકદ્દા એર સમાન થઈ પડવાનો સંભવ છે.

એ મુકદ્દાથી એટલું થયું કે મી. અદમદખાનની રિપોર્ટના માધ્યમ અગ્રી ન્ય છે. એટલે કે એ હિંદી સોનેરી કાયદાની તરીકે પહેલાં અમુક જગ્યામાં રહેતા હોય કે વેપાર કરતા હોય તે અગ્રી તેની પાસે લખીત લીસ ન હોય તો પણ તે જગ્યાએ રહી શકે છે. પણ મુકદ્દા ઉપરથી નીચે પ્રમાણેના માધ્યમોના હકનું છું અને એ તે જરા પણ ખુલ્લું નથી.

૧ મી. અદમદખાન જે જગ્યા ઉપર રહે છે તેમાંથી બીજી જગ્યાએ ન્ય તો ?

૨ મી. અદમદખાન એક સોનેરી હવે માંથી બીજી સોનેરી હવેમાં ન્ય તો ?

૩ સોનેરી હવેમાં નહીં રહેનારો હિંદી હવે તે હવેમાં રહેવા ન્ય તો ?

આ ત્રણે સવાલ અગ્રીર છે, અને તેનો જવાબ આપણને ઉપલા મુકદ્દાથી નથી મળતો.

વળી મી. રીચ ઉપર જે નોટીસ આપવામાં આવી છે તેની ઉપર આ ટરાવની અગ્રીર કહજ નથી. મી. રીચના નામે ઉપરની જમીનમાં સોનેરી કાયદો

પછીથી રહેવા અગ્રીર હિંદીનો બચાવ નથી થઈ શકતો.

એવટમાં ઇલિનશીપ એક્ટને તો જરા પણ પકડો નથી પકડ્યો એમ નવાયા બીજાએ મોખ્ખું જણાવ્યું. હવે ટાઉન શીપનો કાયદો ને સોનેરી કાયદો તે મામા ફોઈના થાય. એટલે અમારે સોનેરી કાયદો અને ટાઉનશીપ કાયદો બદલાઈ નથી બચવા તો યુનીયન સરકારે પોતાના ઇરાદા મોખ્ખી રીતે જણાવ્યા નથી ત્યાં સગી ટરાંસવાલના હિંદી સુખ મેનમાં બેસી શકતા નથી; ત્યાંથી તેઓ ની લક્ષ્ય બરોબર જરી રહેવીજ બોધ્યો.

સમાધાનીની રૂએ ટરાંસવાલના હક ધરાવનારને સુચના

તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બર બેન્ડાસબરખ ખાને 'ડી' કાર્ટમાં એક્સિઝનીશન રજીસ્ટ્રેશન ઓટીસ ખુલ્લી મુકાબ છે. સમાધાનીની રૂએ જેઓ અરજ કરવા હકદાર છે તેમની અરજીઓ મી. કોડી સ્વીકાર છે. અરજીમાં ફરિયાદાઓમાં તપાસ કરવા નું કામ હજી હાથમાં લેવાયું નથી. જે અરજીઓ માટે કાયદીઓ બેલાવવાની રજીસ્ટ્રારને જરૂર લાગશે તે અરજદારને ક્યારે શાહીઓ રજી કરવા બોધશે તેની પટલી નોટીસ આપવામાં આવશે. જેઓ ટરાંસવાલના ડીએક્સમાં દૂર રહે છે તેમણે સિત્તાવળે અરજ કરવા પહેલાં જવા જરૂર છે.

જેઓ ટરાંસવાલ બહાર છે અને જેમ નામ રજીસ્ટ્રારને મોકલવામાં આવ્યા છે તેઓ કાલ રજીસ્ટ્રારપર અરજીનાં ફારમો મેળવવા અગ્રી શકશે.

જેમની પાસે પીસ પ્રીકરવેશન કાયદા તબેની પરમીટ છે, અને જેમને કદી સત્યાગ્રહી તરીકે દેશપાર કરવામાં આવ્યા નથી તેઓને સમાધાની આડે આવતી નથી. તેવાઓ ટરાંસવાલ બહાર પણ દક્ષિણ આફ્રિકાની અગ્રીર કેટકપણ ટેકા લેયા, પોતાની મરજી મુજબ કોઈપણ વખતે રજીસ્ટ્રારની અરજ કરી શકે છે.

એક ખેડકારક મરણ

જોહાન-સખરમના જાહેર કામમાં હમેશાં સારો કામ લેવા માટે જાણીતા મી. મહમદ ખીરખાન ફેન્સીનો દીકરો રસુલ મી. ૧૬ વરસની વયે મયા જાનીવારે ડરખનમાં કાનવા રોમમાં ખુદાની રહેઠાણે પહોંચવાના અત્યંત મહા અજરથી અમે દિલગીર થયા છીએ. એવું જણાય છે કે મરનારને જોહાન-સખરમમાં પોતાના પીતા સાથે રહેતાં ઉપરનું 'ખુર' દરદ લાગુ પડ્યું હતું, જેથી ડરખનમાં એક સારે રથને રાખી તેની સંભાળ પુરવઠા અને સારવાર કરવામાં આવતી હતી, પણ કમનસીબે તે કામ લાગી નથી. આ આદતમાં મી. ફેન્સી તરફ હોદી કાપીને દિલસોજી બેસાડી છે. તેમને કેટલાક દિલાસાના તારો ને સંદેશ મળ્યા છે. કાંઈકે તેમને દિલાસાનો કામળ લખ્યો છે, જેમાં ધીરજ અને હિંમત આપવા ખુદા પાસે દુઆ માગી છે. અમે મી. ફેન્સીના કુખમાં જન્મતઃકરણ પુરવઠા કામ લખ્યો છીએ, અને તેમને દિલાસો આપીએ છીએ.

મરદમની પાયદસ્ત જાનીવારે સવારે ૧૧ વાગે નીકળી હતી જેમાં બધી કામના માણસોએ બાગ લીધા હતા. મી. ફેન્સીને જે દિલસોજીના તાર અને સંદેશો મળ્યા છે તે માટે તેઓ આ જાણ દવારા સરવેતો આભાર માને છે. મરદમની સારવાર વિષેના કામમાં મી. ફેન્સી ને મી. અબદુલ હક તથા મી. રસુલજી વિષે તરફથી બહુ મદદ મળેલી તે માટે પણ મી. ફેન્સી પોતાના આભારની લાગણી દર્શાવે છે.

લંડનનું 'ટાઇમ્સ' જણાવે છે કે જાપાનમાં મજૂરીનું પોરણ બહુ સરળ છે. સૌ ખેતરનું ખજૂ કામ આખું કુદરત મળીને કરવામાં આવે છે. પછસા ખરથી ને મજૂરો કાળેજ રાખવામાં આવે છે. આડેથી પાડેથીએ કળી મળીને એક બીજાને પ્રશ્ન આવે મદદ કરતા હોવાથી હાડીયાં રાખવાની જરૂર રહેતી નથી. અને તેથી હાડીના કાવ ચડી જાય છે તે વખતે મજૂર ખેડતાને તેની જરૂર જણાતી નથી. ખેડીનું કામ ખજૂ ખર કાળેજ કરવામાં આવે છે. સંખ્યાતો વિષેના નહીં જેવળ લેવાય છે.

વડી પારલામેન્ટમાં "હોદ સ્વરાજ"

જુલાઈની આખરે વડી પારલામેન્ટમાં હોદી બજેટ રજુ કરવામાં આવ્યું તે પ્રસંગની ચર્ચા વખતે હોદ હિતેશ્વર મી. વેન્ગુડે હોદના જાપાના કાયદાના જુલમની આખત પર બોલતાં મી. ગાંધીના "હોદ સ્વરાજ" ના પુસ્તક પર નીચે મુજબ ટીકાઓ કરી હતી :—

બોડા દિવસ પર મારા કાથમાં "હોમ રલ ફોર ઇન્ડિયા" નામની ચોપડી આવી હતી. તેના મેખક મી. ગાંધી એવા માણસ છે કે જેમણે પોતાના ફેલી લાકડો માટે દક્ષિણ આફ્રિકામાં અગ્રાધ સેવા બજાવી છે. હું જ્યારે તેમને જોળખતો નથી. જતાં તે મહદનીશ હોદી પ્રધાનને તથા આખી ઇન્ડિયા જોડીસને જાણીતા છે એમાં કશું નથી. તેમણે આ ચોપડી લખી કે તુરતજ તેને "ઝેરી મશીનાં લખાણોની અનુક્રમણીકા" પર ચડાવી દેવામાં આવી, અને હોદમાં ફેલાતાં તેના અકલાવ થયો. હું બન્ધુ હશે તેની કલ્પના હું બનેમર કરી શકું છું. એક સાધારણ અમલદારે પુસ્તકનું નામ જોડ ને કહી દીધું હશે કે "આ કદાપિ માલકે નહીં. અમે ઝાંધીનું નામ કહી શકીએ" નથી. અમે તેને કાલીશ પુસ્તકોની તપ સીલપર ચડાવી દઇશું." જ્યારે મેં આ ચોપડી ઉઘાડી અને તેનાં નિર્દોષ પાનાઓ વાંચ્યાં ત્યારે મને ઉપર પ્રમાણે વિચારો આવ્યા હતા. આ આખા પુસ્તકને બળા તકર અને અનાચારની રીતોને વખોડી કાઢવાનેજ અરપણ કરવામાં આવ્યું છે; અને તેને જોલસરોયનાં પુસ્તકોની હોદી આજીવિત સમાન ભેળી સકાય. આ પુસ્તક ના સંબંધમાં જે વરતાણક બતાવવામાં આપી છે તેનો મેં જ્યારે વિચાર કર્યો ત્યારે મને અચાંચ થયો કે હોદના આપ ખુદ હકિમેએ તે શું કરવા ધાર્યું છે? આ પુસ્તકના પાનાઓમાં ખુનેતે વખોડી કાઢ્યાં છે, અને હથિઆરખ બજવાની હાંસી કરી છે, અને તોપણ તેને બેડી પહેરાવી કેદ કર્યું છે! તેમાં ફક્ત એટલી જ હિમાયત કરી છે કે બીજાએ શું કરે છે તે વાતને બાજુએ મુકી પોતે પોતાનું સાધો, અને પારકા સુધારાથી અજાણ રહો. એકક આ રીત એવી તો છે કે જે બાંધે દહાડે આપણા રાજ માટે, અને આપણા હલેવાતા સુધારા માટે મજાકો ખુનો કરતાં વધારે જીવલેજી

નીરડે. મહદનીશ પ્રધાને આજના આપણ માં મમરની બતાવી છે કે હોદમાં આજે ૨૫૦૦ કારખાનાઓમાં ૧૦ લાખ માણસો કામ કરે છે. તેમાં કાંઈ મમરર થવા જેવું છે એમ શું તે ધારે છે? અને ખાતરી છે કે કોઈ હોદી તે બીના માટે મમરરી નથી જાનતા. હોદના લોકોને કારખાનાઓનો આશરો લેવો પડે એ એક પાત્રાલ સુધારાનું ફળ છે. અને આ વાત જોરાએને મમતી હશે, પણ હોદીવાનોને નથી ગમતી. આ પુસ્તકપરની બેડી કાઢી નાખવી એવી અરજ હું મહદનીશ પ્રધાનને નથી કરતો. એ બેડી કાપમ રહે એજ હું વધારે પસંદ કરું છું, કેમકે હું આખા જાપાના કામદા સાથે થવા માગું છું, અને તે કારખ માટે આ પુસ્તક સજ્જત ફીલ પુરી પાડે છે. કાયદો પોતેજ ખરાબ છે. નહીં કે માન કાયદાનો અમલજ.

નાદારી સંબંધી નોટીસો વગેરે

(સુવિધન ગેઝેટ માંથી)

જારફલી વેરદ(ફિય)ના વેજ નામકતી નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા લાંબા રેસીડન્ટ માજીસ્ટ્રેટની જોડીસમાં રજુ થયા છે. જ્યાં તે તા. ૭મી સપ્ટેમ્બર સુધી ખુલા રહીને હીંબરલી સુપ્રીમ કોર્ટના મારદરની જોડીસમાં જશે. ત્યાં તે તા. ૬મી સપ્ટેમ્બરથી ૧૪ દિવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલા રહેશે.

પોરટ હલીકામેયના આદમ હસન એન્ડ કુ. તરીકે રાજખાડુ કરતા આદમ અહમદ અને હસન ઇસમાઇલની નાદાર મીલકત સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા લાંબા રેસીડન્ટ માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૪થી સપ્ટેમ્બરથી ૭ દિવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલા રહેશે અને સારખાદ તે કેપટાજન ખાતે સુપ્રીમ કોર્ટના મારદરની જોડીસમાં રજુ થશે, ત્યાં તા. ૧૮મી સપ્ટેમ્બરથી ૧૪ દિવસ સુધી તે તપાસણી માટે ખુલા રહેશે.

ડરખનના રોટરકીપર વી. એ. પટેલે તેના લેજુદારો સાથે સમજૂતી કરી છે, જે સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા મારીત્સ જરમ સુપ્રીમ કોર્ટના મારદરની જોડીસમાં રજુ થયા છે, અને તેની નકલ ડરખન માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં સુધારામાં આપ્યા છે. જ્યાં તે તા. ૨૬મી આગસ્ટથી ૧૪ દિવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલા રહેશે.

સંસ્થાનોમાં હિંદીઓનો હસ્તગત

હાથીરેયલ કોલકરનાને હિંદી પ્રધાનની યાદી

સ્વરાજ્ય ભોગવતાં સંસ્થાનોએ સહેન
શાહની હિંદી પ્રજા સાથે કેવો સંબંધ
જાળવવો તે વિષેના સામાન્ય ખ્યાલોની
નીચે મુજબની યાદી છેલ્લાં કોલોનીયલ
કોનફરન્સમાં હિંદી પ્રધાનની ઓફીસ તરફ
ફાળી રજુ કરવામાં આવી હતી :—

આ સલાહના સંબંધમાં સામાન્ય
મુદ્દાઓ જાળવવાની વડી સરકારની હુકમ
થી, એમ્બરલેને ૧૮૯૭ ના કોલોનીયલ
પ્રધાનોના કોનફરન્સમાં પોતાના આપણ
દરમિયાન જણાવી હતી કે :

“ સાથે અને કરોડો એશિયાટીકાની
નજીકમાં જે કોલોનીયો આવી રહેલાં છે
તેની ઓફીસ પ્રજા, વિજ્ઞાતિય સુધારાવાળા,
વિજ્ઞાતિય મંત્રણા, અને વિજ્ઞાતિય રીત
જાતવાળા લોકોના ધસારા સામે તેમજ
જે લોકો તેઓની અંદર વસી રહેલા
મનુર વચ્ચે ગંભીર અસંતુષ્ટ મન
હોય તેઓના ધસારા સામે, જે નિષ્ક્રિય
કરી બેઠા છે તેની સાથે અને તદ્દન દિલ
સોજ છીએ. હું ૧૯૦૩ સમય સુધી
કે આવી જાતનું ઇમ્પ્રોવિઝેશન કોલોનીયો
ના કિતારે અને તે જોખમે અટકવું જ
જોઈએ, અને એવા હેતુવાળી કોષ્ટકો
ખાસતી સામે અને વધી નહીં જાય.
પણ તેની સાથે સહેનશાહતની યાદી
આવતી રસમનો પણ ખ્યાલ રાખવામાં
આવશે એમ અને માનીએ છીએ. તે
રસમ કોષ્ટક રીતે જાતી કે કોમીએનો
સ્વીકાર કરતી નથી, એટલે રમતા કે
કેમના કારણસર મહારાષ્ટ્રીની હિંદી પ્રજા
ને કે બધા એશિયાટીકને પણ ખાતલ
કરવામાં આવે તે એ લોકોને એટલું
જોડું લગાડનાર કામ કહેવાય કે મહા
રાષ્ટ્રીને તેની મંજૂરી આપવી તે બહુ
દુઃખદાયક વાત થઈ પડે તે ખાતરી
કહું છું. આ હેતુમાં આપ આજ્ઞા છે
તે દરમિયાન કંઈ કંઈ જાણતો આપનાં
ધ્યાનપર મુકવામાં આવી છે તેનો વિચાર
કરો. પેલી ૩૦ કરોડની વસ્તી કે જે
તાજ પ્રત્યે ખુદ તમારા પોતા જેટલી
વધારી ધરાવે છે, જેની અંદર એવા
ભાગો માણસો પડ્યા છે કે જેઓ દરેક
રીતે આપણા પોતાના જેટલા સુધરેલાં છે,
જેઓ, અણીએ તો, એક રીતે, તેઓની
બહુ પુરાણી પરંપરાને લીધે આપણા
કરતાં ઉંચી આદાબના છે, જેઓની અંદર

દાલનમંદ અને શુરવીરતાને માટે પડ્યા
એલા નર પડ્યા છે, કે જેઓએ મહા
રાષ્ટ્રીની સેવામાં આમાં લોકો દાખર
કરેલાં છે, અને કારે મુશીબતોમાં, દાખલા
તરીકે હિંદી બળવા જેવે વખતે જેઓએ
પોતાની વધારીથી બિટીસ સહેનશાહત
ને ઉઠાડેલ છે, એવી વસ્તીવાળી પેલી
મહાન હિંદી સહેનશાહત તે યુનાઇટેડ
કિંગડમનું મોઢામાં મોટું અને સફળ
તેજસ્વી સંસ્થાન છે. હું આપને કહું
છું કે જેઓએ આ બહુ જાણુ છે તે
જો તે લોકોને તુરંતકારવા કદી ખુશી
નહીં હોય. તેઓને તુરંતકારવા તે
તમારો હેતુ કારવા માટે તદ્દન ખીનજરૂરી
છે, તથા તેથી ખરાબ લાગણી અને
ચુસ્તો ફેલાવવાનો સંભવ છે. વળી ખુદ
મહારાષ્ટ્રીની નહીં પણ તેની આખી
પ્રજાની તેથી લાગણી દુખાવ તેવું છે. ”

“ હું કહેવાને હિંમત ધરું છું કે
તમારે જે જોવાનું છે તે ઇમ્પ્રોવિઝેશન વર
તનજ છે. એક માણસ આપણા કરતાં
જુદી આમડીના હોય તેથીજ કંઈ તે
નહીં ઇમ્પ્રોવિઝેશન ઇમ્પ્રોવિઝેશન જોતો
નથી, પણ જો તે અંદો હોય, અનીતિ
વાન હોય, કંજાલ હોય કે એવા બીજા
જે કંઈ કારણો કામદારી વરજુઓ હોય
તેને લીધે તે નહીં ઇમ્પ્રોવિઝેશન જોઈ
છે, અને તે વડેજ તમે જે બધાને ખરે
ખરી રીતે બહાર રાખવા છોડો છો તેને બહાર
રાખવાનું કામ કરીશો છો. વાહ, સાહેબો, હું
કહું છું કે આ એવી બાબત છે કે જે
આપણે અંદર અંદર બિચારીથી સમજી
લેવાની છે. મેં આપને કહ્યું તેમ નાતાલ
કોલોનીએ એવી બવરમા કરી છે કે જે
હું માનું છું કે તે તેને પોતાને તદ્દન
સંતોષકારક લાગી છે. યાદ રાખવાનું છે
કે તમારા કરતાં તેને તે સવાલ વધારે
લાગુ પડે છે, કેમકે તે આ ઇમ્પ્રોવિઝેશન
જે બહુ મોટા પ્રમાણમાં તેની હદમાં
કપાટનું ચક્ર ચક્ર મળું છે, તેની નજીકમાં
જે આવી રહેલ છે. તેઓએ એવા કાપદા
કાપ્યા છે કે જેથી તેઓ માને છે તે તેમ
ને મળી રહેશે એમ તેઓ માને છે, અને
જેને મેં ઉપર જણાવ્યા તે વધી લાગુ
પડતા નથી. તેમજ તમે ને અને જે
વિચાર ધરાવીએ છીએ તેમાં પણ તે કાપ
દા બાટે આવતા નથી. એટલે હું
જાણા રાખું છું કે આપ અહીં હો તે
દરમિયાન એવા શબ્દો ઓઠવવા આપણે
શકિતવાન થઈશું કે જેથી મહારાષ્ટ્રીની
કોષ્ટકો પ્રજાની લાગણી દુખાતી અટકે
અને તે સાથે આશ્ચર્યના કોલોનીઓ

જે વર્ગોના ધસારા સામે વાજબી વધી
કેડાવે છે તેથી તેઓનું રક્ષણ પણ થાય. ”
બિટીસ સહેનશાહતમાં હિંદીઓના દર
જન વિષેની વાત ઉપર ૧૯૦૭ ના કોલો
નીયલ કોનફરન્સમાં મી. એસ્કવીથનાં
નીચેનાં વચનોથી વિશેષ કાર મુકવામાં
આવ્યો હતો :—

“ જે કામમાં હિંદુસ્તાનના આપણા
પ્રજાભાષીઓને નોકરી ન કરવા દેવામાં
આવતા હોય તેમાંજ જે માલ જાવળ
કરીએ તો આપણને ખાસ સમવડ
કરી આપવામાં આવી છે તે આપણે કોષ્ટક
પણ રીતે કદી સ્વીકારવી ન જોઈએ.
આપણે આવી વાત કહીશું કરી શકીએજ
નહીં, અને અહીં જમા થયા છે તે બધ
કહેશે કે આવી કારતોવાળી સમવડ આપ
વામાં આવી છે તેના કરતાં કોષ્ટક પ્રકાર
ની સમવડ ન હોય તે અને પસંદ
કરીશું. ”

આસ મુરકેલીઓ શું છે

૧૮૯૭ ની સાલથી જે જે બનાવો
બન્યા તે દરી વરજુવાની જરૂર નથી,
જતાં સ્વરાજ્ય ભોગવતાં સંસ્થાનોની
અંદર એશિયાટીક સલાહો જે જે રૂપ
પકડ્યું તે હું કામ અહીં જણાવીએ.

નાતાલમાં

દક્ષિણ આફ્રિકામાં પહેલાં નાતાલ કામ
એ. આ એક સંસ્થાન હિંદી મજુરો
ને મંજૂર કર્યું, અને ઓફીસ પુરી
થતાં ખાસ કર આપીનેજ જેઓ કોલો
નીયાં રહી શકતા હતા તેવા હિંદીઓની
દિન પર દિન વધતી જતી સંખ્યાથી,
તથા ઇમ્પ્રોવિઝેશન કાપદારી જણાવ્યા મુજબ
કેળવણીની પરીક્ષા આપી થોડા થણ
સ્વતંત્ર હિંદીઓ કામચ થતા હતા તેથી
તે સંસ્થાનની હિંદી વસ્તી વધી પડી
હતી. તેમાં વેપારીઓના લાઇસેન્સની,
મુનીસીપલ ફરિયાદગ્રની અને હિંદી બાળ
કોને કેળવણીની મુશીબતો ઉભી થવા
પામી, અને ૧૯૦૮ માં નાતાલ પાલમેટે
એ કાપદારી એવા પાસ કર્યા કે જેથી તે
મુશીબતોમાં વધારો થયો. આ કાપદારી
ઓ અટકાવવામાં આવ્યા હતા અને તે
થી તે અમલમાં આવ્યા નથી. તેમાંનો
એક એશિયાટીકને નવાં લાઇસેન્સો આપ
વાનું બંધ કરવાનો હતો, અને બીજો
વેપાર કરતા હોય એવા એશિયાટીકોનાં
લાઇસેન્સો અમુક મુદત વિલાપાદ તદ્દન
અટકાવવાનો હતો. આમ જતાં આજુ
લાઇસેન્સોને તાજાં કરી આપવા વિષે
અપીલનો હક મળે એવી રીતે ૧૮૯૭ ના
ડીલર લાઇસેન્સાં એક્ટને ૧૯૦૬ માં

સુધારવામાં આવ્યો હતો ; એ કે દરેક ફરતી બાળતમાં કે નવાં લાઇસેન્સની બાળતમાં અપીલ કરવાનો હક નથી આપવામાં આવ્યો.

[અનુદા.

નાતાલ ઇન્ડિઅન કોમિસનની મોટીમ

(ઇ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ.)

મે ત્રણ મહીના પર કરબનમાં બેઠી છોકરાને ઉતારવા માટે પા. ૨૦૦ નેલ તરીકે સુકવામાં આવ્યા હતા. તે પચાવી પાકતાં ઇન્ડિઅન ખાતાને અટકાવવાના પગલાં લેવા, આખરે કેમિસે કોલેક્ટરને જણાવી હતી. તેના તરફથી એક મીટીંગ આ સંબંધમાં અરજી મોકલવાને મી. ફર્સ્ટમનના મકાનપર તા. ૪ સ્વીચારે બે વાગે બોલાવવામાં આવી હતી. જે બાબત ચર્ચાવાની હતી, તે બે કે બે કમિસને હતી છે છતાં તેમાં આખી કમિસને સલાહ સમાવેલ છે, તેનો ખ્યાલ નહીં આવવાથી અથવા આગેસાધના કારણથી મીટીંગમાં સ્વીચારનો ફિલ્સ છતાં હાજર થયેલાની સંખ્યા બહુ ઓછી ન હતી. ૧૦૦ થી ૧૫૦ જેટલા લોકોએ હાજર હતા. તેમાંના મધ્યમરેખા સુસમભાગમાં એક હતા, બપોરે બીજી કલાક લોકો સભા પુર્ણ થતાં બેઠકા હતા, તે પોતાની જરૂર હાજરી વડે. બરાબર કરાવેલ વખતે મી. ફર્સ્ટ મહારે પ્રમુખપદ લીધું, અને મીટીંગનું કાર્ય શરૂ કરવામાં આવ્યું.

પ્રથમ બેઠકામાં સેક્રેટરી મી. આર્ચી બીઆએ મી. એમ. પી. ફેનસી (જોકાન સ્પર્ધાવત્તા) નો ૧૬ વરસનો દીકરો ૩૨ બનમાં આવશે ફિલ્સે સુજરી જવાના મમ બીનીબરેલા બનાવપર ખ્યાન બેઠકા અને તે માટે કેમિસ તરફથી મી. ફેનસીને કિશાકનો કામજી બખવા દરખાસ્ત કરી. મી. ફર્સ્ટમનએ તથા મી. બેસીએ તેને ઘટતા કબજામાં ટેકા આપ્યો, અને સભા એ સોફની બાજુથી સાથે લેવા મંજૂર તે એકમને પસાર કરી.

ત્યાર બાદ મી. આર્ચીબીઆએ મીટીંગ બેલાવવાનું કારણ વિચારવા રીતે સમ બન્યું, તથા સુધી પ્રધાનપર મોકલવા પારેથી અરજી વાંચી તથા તેનો માથનો કહી સંજાળાવ્યો. આ અરજીનો તરજુમો એક નીચે આપીએ છીએ :—

અરજી

સાહેબ,—અમે નીચે સહી કરનારા, નાતાલ ઇન્ડિઅન કોમિસનના બેઠકા સેક્રેટરીએ કોમિસની બનરલ મીટીંગમાં કુદમથી નીચે જણાવેલી બાબતો આપના ખ્યાલ ઉપર મુકીએ છીએ :—

સ્વીચાર પાકુઆ ને તા. ૧૫ મેએ કરબનને કિનારે આવી પહેલેલ તેમાં બે છોકરાઓ હતા. જેમાંનો એક આ મહાર ના કુદનદાર સમયે અકસ્માતે હતો, અને બીજો વેરલમના એમ. એમ. નામ લીધાનો હતો.

આ બંને છોકરાને ઇન્ડિઅન અમલ દારે ઉતરવાની મના કરી હતી, અને તેનાં એવાં કારણો બતાવ્યાં હતાં કે પહેલો છોકરો ૧૬ વરસ કરતાં વધારે ઉંમરનો છે એમ પોતે માને છે, અને બીજો છોકરો મજૂર કમિસને ખરો છોકરો છે, એવું કોતવાકારક રીતે સાબીત થઈ નથી.

આમાંનો કોઈ વેપારી બતાવ્ય નથી, અને પોતાના કાવાના સાચાપણ માટે સંપૂર્ણ ખાતરી દેવાથી તેઓએ પોતા ના મિત્રો પાસથી પા. ૨૦૦ છુટીના લીધા અને તે છોકરાઓનો હક સાબીત કરવા માટે મી. મેજસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં કેસ લઈ જવામાં આવે તે દરમ્યાન તેઓ ને ઉતારવા પાછું સો સો ડીપોઝીટ સુકવા.

ઇન્ડિઅન ઓફીસમાંથી જે રસીદ આપવામાં આવી છે તે બતાવી આપે છે કે તે પછલા બેમાંના એક છોકરા તરફથી સુકવામાં આવ્યા નહોતા. તેમજ કિયાત બેમાં બેવી આજ્ઞા પણ રાખી સકાય તેવું નહોતું, કમકે બંને છોકરાઓ પુખ્ત ઉંમરના નહીં, પણ સાવ બાળક હતા.

આ વિષે કાવદમાં કહ્યું છે કે અપીલ કરવાની હોવા ત્યારે ઉતરવા માનનાર કમિસે ૧૦૦ પાઉન્ડ સુકવા બેઠકે. પણ આ કિસ્સામાં અમે ઉપર જણાવ્યું તેમ કાવદેસર પગલાં લેવામાં આવેલ નથી, અને ઇન્ડિઅન ખાતાએ અપીલ ચાલે તે દરમ્યાન છોકરાઓની બનીનમીરી તરીકે તેના મિત્રો પાસેથી પછલાની ડીપોઝીટ સ્વીકારીને કાવદાની બહાર જવાનું પસંદ કર્યું.

આ ડીપોઝીટ કિશાકમાં છતાં બપોરે તા. ૨૪ મી મેએ મી. માજસ્ટ્રેટની પાસે કામ ચાલવાનું શરૂ થયું કે તરતજ ઇન્ડિઅન અમલદારે જણાવ્યું કે સમયે બહુ મંદના છોકરાના સંબંધમાં અપીલ ચાલી શકે નહીં. કેમકે છોકરાની ઉંમર વિષે

મારો મુકદ્દે તે ઉવટનો મુકદ્દો મળ્યા. આ વાત તેમજ પહેલપહેલીજ અહીં રજૂ કરેલી. માજસ્ટ્રેટે આ મુદ્દો કબુલ રાખ્યો અને છોકરાની ખરી ઉંમર સાબીત કરવા સાક્ષીઓ હાજર હતા છતાં માજસ્ટ્રેટે મુકદ્દો આપ્યો કે તે કેસમાં કાંઈ જુવાની લેવાની કે કસો વિચાર કરવાની તેને સન્ત નથી.

મજૂર છોકરા તરફથી પા. ૧૦૦ ની ડીપોઝીટ આપના ખાતાએ સ્વીકારી ત્યારે અપીલ મંજૂર થઈ તેવો સંભવ નથી એમ સમજીને સ્વીકારી કર્યો. તેઓ એમ ન સમજ્યા હોય તો સમજવું બેઠકા કવું કે અપીલ કરવાનો પ્રયાસ નહોતો હોવાથી ડીપોઝીટ સુકવાથી છોકરાને કાંઈ લાભ થવાનો સંભવ નથી.

ઉપર જણાવેલા સંજોગો છતાં મજૂર છોકરાવતી મુકાબેલ પા. ૧૦૦ ની ડીપોઝીટ પાછી આપવાની આપના ખાતા એ ના પાડી છે, અને આમ હોવાથી આ બાબતમાં ફરી વિચાર કરવા આપને વિનંતિ કરવા કેમકે એમને સન્તા આપી છે.

બીજા કિસ્સામાં ના. મી. માજસ્ટ્રેટે નાચલીઆની તરફથી રજૂ થયેલી જુવાની એ સાંભળી હતી.

અહીં જુવાનીઓ સાંભળી રહ્યા બાદ ના. માજસ્ટ્રેટે જણાવ્યું કે મજૂર છોકરો નાચલીઆનો છોકરો નથી એમ પોતે એક પણ પક્ષ માની શકતા નથી, છતાં તે છોકરો તેનો છે એવો મુકદ્દો પોતે આપી શકે તેને માટે બેઠકાને તેટલા પુરાવા રજૂ થયા નથી. માજસ્ટ્રેટે સંજાળ પુરવઠો બતાવી આપ્યું કે પોતાના મુકદ્દા નો કાવારથ ખરી રીતે એ કામ છે કે આ કેસ કાલને માટે સુકતવી રહે છે, અને એ આ છોકરાનાં માખાપ સાબીત કરનાર સરટીરીકેટ પાછળથી રજૂ થશે, તે તેને પોતે લખી જુઓથી ઉતરવાની પરવાનગી આપશે. તેઓ નામકારે વિશેષ માં કહ્યું કે આ ખાસ કિસ્સામાં નાચલીઆ ઉપર કેટલોક દરજ્જે સખ્તાઇ મુજબ છે અને તેથી તેમજે કલામજૂ કરી કે આ બાબતમાં જે પછલા ડીપોઝીટ મુકવામાં આવ્યા છે તે પાછા આપી લેવામાં આવશે.

આવી કલામજૂ થયેલી હોવાથી, અને ઉપર જણાવેલા સંજોગો હોવાથી કોમિસને લાગે છે કે એક વેપારી જેણે કસો અપરાધ કર્યો નથી અને જે સરકારની કાંઈ કમરમાં આવેલ નથી તેના ઉપર અમાન્ય મુજબરો. એકલે કોમિસને

ના હરમાનથી જાને આપને વિનંતિ કરીએ છીએ કે પુનિવન સરકાર પાસેથી જે ઉદાર અને વાજબી નજરની જાએ આજ રાખીએ છીએ તેવી નજર આપ આ બાબતમાં પહોંચાડશે.

અમારી કેમરેસ એમ પણ માને છે કે કોઇપણ અરજદારને વખતસર હાજર કરવાના જાણીત તરીકે જ પા. ૧૦૦ ની ડીપોઝીટને મજબૂતી આપે એવો મજબૂર કાયદો પડતાં પાસા ખાતાએ ઇરાદો રાખેલો. આ કિસ્સામાં અરજદારના બંને છેકરા એ સુકાદા પછી પહેલી જ સ્ટીમરમાં હોંદુ સ્તાન રવાના થયા છે અને તેઓ ઉપક્રમ ના ખબર મુદતસર આપના ખાતાને આપ્યા હતા.

આવી રિમિનમાં સરકાર ઉપલી પા. ૨-૦ ની ડીપોઝીટ પછી આપવા મહેર જાતી કરશે એમ અમે બરોસો રાખીએ છીએ."

અરજી પર જવાબ -

ઉપરની અરજી પર મી. એન. એમ. કાદરે કેટલુંક વિવેચન કર્યું, અને જે મીસકીન માણસોના પછસા છુટાઇ જવા થી યતા જુલમનો ખ્યાલ આપ્યો. તેમણે કહ્યું કે વહીવટનો મત પડ્યો છે કે છમી ગેરેસન ખાતા પર આ પછસા વસુલ કરવા કેસ ચાલી શકાય છે. મી. હસ માઇલ ગેરાએ જણાવ્યું કે જો અરજીને સરકાર હાદ ન આપે તો કેસ માંડવો જોઇએ, અને તે કામ કેમરેસ નહીં ઉપાડી લીએ તો તેની કસુર કહેવાશે. કેમરેસની કસુરની વાતથી તપેલી જામણી એ મી. રસ્તમજીએ કહ્યું કે કેમરેસે આ અને તે કામ કરવાં જોઇએ એમ કહેવામાં આવે છે, પણ કામ કરવાનો આધાર તમે સજી લોકો ઉપર જ છે, લોકો પછસાની મદદ કરે ત્યારે જ કેમરેસ બહી શકે. પણ લોકો તો ઘેનમાં પડ્યા છે. તેમને કામી નુકસાનીની દરકાર દેખાતી નથી એમ જણાવી તેમણે પોતાનો શોક જાહેર કર્યો, અને કહ્યું આપણે કર્ણસુધી ઘેર્વા કર્યું એવો વાજબી સવાલ યુજ્યો. તેમણે એ પણ કહ્યું કે જે મીરફીન સોકોના સો સો પાઉંડ મથા છે તે અફસોસની વાત છે, પણ જે ઘોડી અફસોસની વાત નથી કે લોકો એટલા એટલા પછસા ગુમાવે છે પણ જેલ જવા તકમાર મતા નથી. જે જાજ કેસમાં મજબૂર સમસો જેલ મથા હોત તે જાજે તેમને અને કામને વધારે હાલદો થયો હોત.

મી. અબ્દુલ મહારાજે પણ પોતાની

કમેસની ક્ષેત્રીમાં ટીકા કરવાની તક લીધી, અને બધાં કામો ઠાણ કરી શકે તે વિષે કવીત ગાઇ દેખાડ્યું.

જોડીઆ સેક્રેટરી મી. હાદા જોશમાને કહ્યું કે જાજની મીટીંગ તે, જે અરજી કમણી વાંચી સંભળાવી છે તે પાસ કર વાના કામ માટે મળ્યા છે, ને તેથી બીજી બાબતો આમજ બરવી તે નિયમ વિરૂદ્ધ થાય છે.

સેક્રેટરીના કબજેએ તેમની સામેની ફરીયાદ જાહેરમાં મુકવાની તક આપી તે હાથ લાગ મી. એન. એમ. કાદરે કહ્યું થી કહી બતાવ્યું કે કેમરેસની મીટીંગ જોશાવવાનાં પગલાં સેક્રેટરીએ પાસે લેવાવવાનાં કામમાં બહુ હેરાનમતી પડે છે, અને એનો આ હાખલામાં અમને કડવો અનુભવ થયો છે. મી. કાદરે દર ખાસ્ત મુકી કે આ અરજી પડતે કેસો મોકલવી, અને તેથી જો હાદ મળે નહીં તો કેમરેસે આ કેસ લડવો.

મી. હાદા જોશમાને વાજબી રીતે કહ્યું કે દરખાસ્તનો બીજો ભાગ આ મીટીંગ પાસ કરી શકતી નથી કેસ ઉપાડવો તે બારે કામ છે, અને તે માટે પટલી નોટીસ આપીને મીટીંગ જોશાવવી જોઇએ તેવી મીટીંગ એવો કરાવ પસાર કરી શકે.

મી. કાદરે ફરીથી મીટીંગ જોશાવતાં પડતી આપણ વિષે વિવેચન કર્યું. મી. પ્રસમાઇલ ગેરાએ પણ તેમને ટેકા આપ્યો.

મી. જામલીઆએ વચન આપ્યું કે જો આ અરજીથી હાદ ન મળે તો કેસ લડવાનો વિચાર કરવા મીટીંગ જોશાવ વાલુ સેક્રેટરીએ આજે લીએ છે. તેથી મી. કાદરે પોતાના કરાવનો બીજો ભાગ પડતો મુક્યો.

આટલી ખાતરી મળવાથી મી. કાદરે દુરતજ પોતાના કરાવનો પાછળનો ભાગ પાછો ખેંચી લીધો, અને વચિલી અરજી પડતે કેસો મોકલવી એટલી જ દરખાસ્ત કરી. આ દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પાસ થઇ.

આગાહ માનવતા હાદાબાઇ નવરોજી ને જન્મદિવસની મુબારકબાદીનો કેળવ મોકલવાનો કરાવ મી. જોશીની દરખાસ્ત અને મી. ઇસ્માઇલ ગેરાના ટેકાથી પાસ થયો.

ઉવટે મી. એન. એમ. કાદરની દરખાસ્ત અને મી. અબ્દુલ મહારાજના ટેકાથી ના. નીજામના ખેડકારક મરજી માટે દિલ સોજનો કાદેશો મોકલવાનો કરાવ થયો.

મુખ્ય સાહેબે મીટીંગનું કામ સંપૂર્ણ કરતાં તેમની અસરકારક દબમાં કેટલાંક સમવાનુસાર વચનો કહી સંભળાવ્યા, અને બાર બાદ સહુ વિખરાયા.

નાતાલમાં એક છમીગેસન કેસ

હકમાર કરવાની મનાઇ વિષે અરજી

મારિસનરમની સુપ્રીમ કોર્ટમાં તા. ૧લી સપ્ટેમ્બરે વાલજી નામના એક હોંદી છેકરા સંબંધી પ્રબંધની સ્વતંત્રતા નો અમલનો સવાલ ઉઠ્યો કરનારો એક કેસ મી. આર. કે. અને રજુ કર્યો હતો.

આ એવો કેસ હતો કે જેમાં મજબૂર એશીયાટીકને હકમાર કરવાની છમીગેસન અમલદારને મનાઇ કરવામાં આવી હતી અને હવે તેને ડીપોઝીટ લા માટે ન કરવો તેનું કારણ તપ્પસવાનો કેસ કોર્ટ આમજ બાજ્યો હતો.

એક્ટીવ એટર્ની જનરલ મી. જે. ડબ્લ્યુ. એફ. મરક છમીગેસન ઓશીસર ની તરફથી હાજર થયા હતા.

મી. ખાને પોતાના અસીલ તરફથી એવી હલીસ કરી કે જો છમીગેસન અમલ દાર અરજદારને પ્રેલીબીટેડ છમીગેસન મથે તો તેણે તેનાં કારણો આપવાં જોઇએ. મારા હકનારાઓએ એવું જણાવ્યું છે કે ૧૬ વરસની અંદરના એશિયાટીક છેકરાઓને આ દેશની અંદર રહેલાં તેઓનાં માખાપ જોજા થવા દેવા, અને છમીગેસન અમલદાર અરજદારે તેને સંયોધ નથી આપ્યો જાણવા તો પરીક્ષા પાસ નથી કરી શક્યો એમ કહેવાનાં કારણો આપી ન શકે ત્યાં સુધી તેને પ્રેલીબીટેડ મણી શકાય નહીં.

હકમાર કરવાની મનાઇ કરવાનો કુકમ કારટે આપ્યો ત્યારે તેને વિષે રપજી કારણો જણાવવાનું કારટે દરખાવ્યું હતું. જાનો અમલ થયો નહીં હતો, અને તેથી જડજ પ્રેસીડન્ટે ટીકા કરી કે કાવજા પ્રમાણે તેની પરીક્ષા કરી છે એવું કહેવા માં છમીગેસન અમલદાર સિરસ્તાની બકાર પ્રિએલ છે, અને આમદ (વ. સરકારના કેસમાં કારટે તેને જે મુજબ વરતવા કરમાવેલ છે તે મુજબ તે વરતેલ નથી.

ના. જડજે કહ્યું કે અવિશ્વાસમાં અમારે આ અમલદારને કોર્ટ અમલ કમણે

રજી કરવાના હોય ત્યારે કોરટ તેને સુવેચક છે તે મુજબ કારણો રજી કરવામાં આવશે એવી આજ્ઞા રાખવામાં આવે છે.

કેટલીક ચર્ચા બાદ કોરટને જણાયું કે અરજદારની ઉમ્મર સંબંધમાં વધુ વિગત ની જરૂર છે. કમનના માહિત્યને એવું સર્ટિફિકેટ આપેલું છે કે કોરટની ઉમ્મર ૧૫ વરસની છે, અને આ કોરટ જણવા માટે છે કે માહિત્યે કી માન્યતાથી એ ઉમર હરાવી છે.

કેસ અક્ટોબરની છેલ્લી તારીખ ઉપર મુકાતની રહેશે હતા.

કી સ્ટેટમાં એન્ડી-એશીઆટીક હીલચાલ

એરેન્જ કી સ્ટેટમાં આવેલ હેરીસમીથ ની વેપારી એન્ડી-એશીઆટીક સલાહની હીલચાલ ઉપાડી છે. તેની છેલ્લી એક મીટીંગમાં પરિવારેટની છેલ્લી બેઠકમાં રજી ચર્ચા એશીઆટીક કાયદા વડે એરેન્જમાના એશીઆટીક કાયદામાં ફેરફાર કરવાની વાત હતી તે સંબંધમાં એક પીટીશન ધરાવ્યું છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે જ્યારે કી સ્ટેટના હાલના એશીઆટીક કાયદામાં ફેરફારની વાત ચર્ચાળી અમકયા હીએ. પારલામેન્ટને મમે તે કાયદો કરવો હોય તે બમે કરે, પણ કી સ્ટેટના હાલના એશીઆટીક કાયદામાં કંઈ ફેરફાર નજર ચમે જોઇએ. મુનિયનના બીજા પ્રતિમાં એશીઆટીકને રચાયી હોય છે તેવા હોય આ પ્રતિમાં તેમને કદાપિ ન મળવા જોઇએ. આ સંબંધમાં બીજા પ્રતિએ મંબીર જુઓ કરી છે. તેવી જુલો કી સ્ટેટમાં નહીં હામલ થવા દેવાય. કી સ્ટેટ તો જીતકાળમાં જે રાજનીતિ હામલ કરી છે તેનેજ તે વળગી રહેશે, અને તે રાજનીતિથી એ પ્રાંતને હાવશે મમે છે એવી અરજદારને ખાતરી થઇ છે.

હેરીસમીથની એન્ડર ઉપર પ્રમાણેની પોતાની અરજ પર મારિસઅરમની એન્ડર નો ટેકા મેળવવા તજવીજ કરી હતી. તે કામ માટે ઉપરની અરજ તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બરે મારિસઅરમની વેપારી એન્ડરની મીટીંગમાં રજી થઇ. હાજરીને એવે અભિપ્રાય આપ્યો કે નાતાલની સ્થિતિ કી સ્ટેટ કરતાં કુદા પ્રકરની છે, અને તેથી આ એન્ડર હેરીસમીથની અરજને ટેકા દઇ ચાલી નથી.

લીલીના ઉમર વિચારો

પબ્લીક ઓપિનિયન—અહેર
મત—વિષે

“ જોન સીમેલેય ” એ નામના પુરુષ તરફના લીલી કહે છે કે “ આ દેશમાં (વિલાયતને સંબોધી કહે છે) જાહેરમત કેમ ફેળવાય છે તેનો કામ તપાસીએ. કાંઈ પછી રજદારી સવાસ જામે કે તેજ બડીએ તે વિષે જે તદ્દન સામસમા મત ઉભા થાય છે. જે પછીના હાયમાં સત્તા હોય છે તે પોતાની સત્તા જળવી રખાય એવો એક મત પકડી બેસે છે ; સત્તા મેળવવાને મચી રહેલો એક બીજો પક્ષ હોય છે તે વળી ઉપરનાના મતની સામે તોજ બીજો મત લઇ બેસે છે. બન્ને પક્ષની મેમ એજ કે પ્રજાનો ટેકા મેળવશે અને તે વડે સત્તા બચાવવી. મુદ્દા જુમાં જીત મેળવવી એ તરફજ તેઓની નજર રહે છે, અને તે ખાતર તેઓ આસ્માન જમીન એકઠાં કરશે. મુદ્દા જુમાં જીત મેળવવાની રીત એ કે વધુ વિકાસોમાં વધુ મત મેળવવા. ‘ પાર્ટી પોલીટીક્સ ’ એ માત્ર વધુ મત મેળવવાનો ધંધો થઇ પડેલ છે. અરી રીતે કહીએ તો ‘ પોલીટીક્સ ’ ની હાથ ધાતી આપણમાં છેજ નહીં. મુદ્દનારા એને હાથ નીચે લેવાની આજ્ઞાથી, અમુક સંખ્યાને ખુશી કરવાની તક સાધવાની ખબરદારી, બાકીનાને દુઃ સંપરાંત મુસે ન થવા દેવાની સાવધાની એમ આ બાબી કળાનો અર્થ સમજાવ્યો છે તે ખોટો નથી. જિયા હેતુઓ અને બારે સવાલો ના નામથી જે પોકાર કરવામાં આવે છે તે જ્યુ લોકો ધરાકને સમજાવવા સાટાંને અતે કાચની મુનીઓ બક્ષીસ આપે છે તેના જેવું છે. જાહેર મતને ફેળવવાની વાત જ્યારે ત્યારે કરવામાં આવે છે. તે ફેળવવામાં જાહેર સલા કે વરતમાનપત્રો એ મુખ્ય સાધનો હોય છે. આ બન્ને સાધનો વિચિત્ર છે. સલાઓમાં જનારા એ માત્ર પોતાના મતના વિચારો સાંભળવા સિવાય બીજા કારણેથી જતા હશે ખરા ! સલાની અંદર બાપચુકતને તે ચોક્કસ હોય ત્યારે કાંઈ એમ કહેવાઈ મમે છે ખરું કે ‘ તમે કહો છો તે જામે જણતા નથી કે સમજી શકતા નથી ! ’ અથવા એવો કાંઈ આજેવાન જોયો છે કે જે બીજી રાજદારી બાબતો વિષે પોતાનું અજાનપણું બતાવે તો તે સમજવા

ની નાલાયકાત સલાની આજ્ઞા જાહેર કરે ! પણ તે ક્યાંથી જોવામાં આવે ! એ આજેવાનેતો હેતુ કંઈ જન સલાજ ને સિફત બાપવાનો નથી હોતો. તેઓ નો હેતુ માત્ર ખુલામત કરવાનો હોય છે. તેઓ લોકોને ઉલટા એમ સમજાવે છે કે ‘ તમે બધું જાણો છો, અને સરવ ઝૂજ સંપન્ન છો. ’ લોકો વડે પોતાનું કામ સાધી લેવાને તેઓ હા જી હા કરે છે. સો એક વરસ પહેલાં બરકને કાંઈએ તેના વિકાસનો પ્રગમત તેની વિરુદ્ધ હોવાવિષે મેતવણી આપેલ ત્યારે તેણે જવાબ આપ્યો હતો કે ‘ લોકપ્રીયજ થવું એ મારું કરતબ નથી. મારી સેવાથી રાજ થવું ન થવું એ તેઓનું કામ છે, મારું નહીં. ’ ‘ પબ્લીક ઓપિનિયન ’ નો આવે અરમ કરે એવો ઉમલકાંડની પારલામેન્ટમ બાકે કાંઈપણ સલાસક છે ખરા ! આવી વાત કરે તો પારલામેન્ટમાં તેની જગ્યા પણ ન રહે. મી. મીલ વગેરે લેખકોએ આજના લોકોમાં ગાડરીયાપણું વધવું જવા માટે જે અર્થસોસ કર્યો છે તે બરાબર છે. દરેક જણને જેટલી સારા માણસની સલાહની જરૂર છે તેટલી જાહેર દરેક ટોળાને છે. ખરું જોતાં ટોળાં મહિના દરેક માણસને આખાં ટોળા સાથે સરખાવણું તો માણસ પડી કે ટોળું સહેલાઈથી ઉત્કેરાઇ જનાર અને એછા વિચેકવાળું હશે. વળી જેમ ટોળું મેડું હશે તેમ તેનામાં આંધળાપણું વધારે જોવામાં આવશે. હાઇડ પારકમાં ‘ મોન્સ્ટર મીટીંગ ’—રાક્ષસી મીટીંગ એવા નામની જે મીટીંગો મમે છે તેમાં બંક પછતી હજી આવી જાય છે. એવી મીટીંગોને રાક્ષસી મીટીંગ એવું જે નામ દેવા માં આવ્યું છે તે બરાબર છે. કુકમ ની સાથે મર્જના કરી ઉઠવાનું શિખાવી મુકેલા માણસોનું જાણે ટોળું મળ્યું હોય એવા દેખાવ થઇ રહે છે. સલાહની ચર્ચા કરવાનું તો નામ તરીકે મળે. બીજી હકીકત તપાસવાનું તો બાનજ ક્યાંથી હોય. જો બીજી બાજુ સંભળવાની તક ન મમે તો તે સંમજવાની સહિત પણ કોનામાંકોમાં વેપાર વજુજમાં પાણો નાખવો, પ્રજાને હલાક કરવી, અને મારહાડની ધમકી આપી પાછપણુનો કે બડખેરપણુનો દેખાવ કરી મુકવો એવું કામ તેઓ લઇ બેસે છે. કાંઈપણ સારી વ્યવસ્થાવાળા દેશમાં તો આવા કામને પ્રજાના દુકમાં બચકને મધી કડપ સાથે ઘાળી દેવામ આવે.

તાર સમાચાર

તા. ૧ થીએ લડનમાં આંદોની પાટનો આવ આઉંસના રજૂ પેની લેખે હતો.

પોરબુઆનું નવું પ્રધાનમંત્રી બન્યા છે, જેમાં મુખ્ય પ્રધાન તરીકે સીદોર એ આ ચાસ છે, અને કોસોની ખાતા ના પ્રધાન તરીકે સીદોર કોસોની છે.

વિલાયતમાં એક હવાઇ વહાણવાળો તેની ઓરત અને છોકરાની નજર આગળ હવામાંથી હોડતાં ૧૦૦ ફીટની જાયાએ યી પડીને મરણ પામ્યો છે. બીજે દેશને પછી આજ અઠવાડીયામાં માનવી મરી પછી જવાની કરી લાલચમાં જે ગોરા એ છત્ર ખોલા છે.

ગોરાકાની મોંઘવારીને લીધે કાન્સમાં વધુ કુદરતે થયા છે. પોલીસે લોકોપર ધસારો કરવાથી કેટલાક જન ને ખમાયા છે. આ અશાંતિએ મુરોપમાં બધે સ્થળે ખ્યાન બેસ્યું છે. અને હજુ આ સ્થિતિ વધુ મંજીર રૂંધે પકડે એવો અવસ્થા રખાય છે.

કાન્સમાં ગોરાકાની મોંઘવારીએ બળવા જેવી દશા ઉપન કરી છે. ગોરાકાનાં ટોળાં રોડી તથા બીજા ગોરાકા માટે મામડાંઓમાં ધોડો પાડતાં કહેવાય છે. આવાજ કુદરતે બેલજીવમાં પણ થયા છે.

કાન્સમાં જન્મનું પ્રમાણ મટતું થાયું છે એ જતાવનારા વધુ આંદોમાં પ્રસિદ્ધ થયા છે.

લડનનું "હિંદીઆ" પત્ર જણાવે છે કે એલ-ઇડિઆ ફીફ્ટ ટીમનો એક મેચ તા. ૧ થી આગરે ઉત્તર સ્કોટલેન્ડની ટીમ સાથે રમાયો હતો. સ્કોટલેન્ડ પત્ર જણાવે છે કે હિંદી ટીમે બોલિંગ અને બેટિંગમાં અવકર રૂપ દેખાડ્યું હતું. ગોરાકાના પહેલી ધર્મીમાં ૧૫૮ રન થયા હતા. વોરડને ૩૧ રનમાં ૬ વીકેટ લીધી હતી. હિંદીઓના ચાર બેટ્સમેનોએ ૪૦૧ રન કર્યા હતા, ને તે પછી વધુ ફાવ લીધા નહોતો. ઉપરના ૪૦૧ રનમાંથી મી મહેર હોમજીના ૧૫૦ મી. સલામુદીનના ૧૨૦ હતા. ગોરાકાએ એ બીજા ધર્મીમાં ૧૦૪ રન કર્યા હતા, અને એ રીતે હિંદીઓએ એક ધર્મી અને ૧૩૬ રનની બારે છત્ર મેળવી હતી.

બનાનાના ગોરાક તરીકેના મુલ્ય

અલ્લાખાના 'લીડર' ઉપરથી અમે નીચેનું તારણ આપીએ છીએ:—બનાના સંપુરણ ગોરાક છે અને તે જુદાથી ખાવા જેવી ચીજ છે. વનસ્પતિ કે માંસના અહા રોમાં એક બનાનાના અહારની મરોબરી કરી શકે તેમ નથી. તેનો ગોરાક દરેક ટાણે દરેકને વાસ્તે લારો છે. એ દેશમાં બનાના મહુ થાય છે ત્યાં મજૂરો પછે આમે તેના ઉપરજ રહે છે, અને તેઓ અજળ ગોરાકા અને તંદુરસ્ત જણાય છે. એવું જોવામાં આવ્યું છે કે બારે બાર બનાના અને બીજા સરખાવી જોતાં બનાના વધારે પુણીકારક જણાય છે. બનાનાને પહેલે તેવો દાહ ગોરાક જેવામાં આવ્યો નથી. બનાના એ ઠાકા પુરોનો ગોરાક જણવામાં આવ્યો છે. હમબોલ્ટ નામના એક મોટા મુસાફરે જણાવ્યું છે કે જ્યાં જ્યાં પોતે દરેક છે ત્યાં માથુસોની છુદ્ધિ ત્યાંની બનાનાની ખેતીના પ્રમાણમાં જોવા માં આવી છે. બનાનાનો ગોરાક હમેશાં સ્વચ્છ હોય છે કેમકે કપ એ પકે છત્રાત લાગે તો તે તેની જાડી છાલ ઉપરજ લાગે છે અંદર ઉતરવા પામતાં નથી, છોકરાં આને વગર ધારતીએ તે ગોરાક આપવા જોના છે. માંદા બાળકો બ્યારે બધા ગોરાક માટે અલાવો બતાવશે ત્યારે પણ બનાના તો આવથી ખારો. કેટલાક કિસ્સા જોવા જોવામાં આવશે કે જ્યાં માંદા બાળકોને માત્ર બનાના ઉપર રાખવાથી તેઓની જન બની છે. એટલે બીજા અનેક સ્વાદીષ્ટ ગોરાક કરતાં બનાના સુધી સરસ છે.

હાથીરીઅલ જાનરુસની છેલ્લી બેઠક પ્રસંગે વિલાયતમાં એક યજ્ઞના નામાં કીત નરોમાંના કેટલાકને ત્યાંની કેન્સીજની પુનીવરસીટી તરફથી એલ. એલ. ડી. ની મન અરેલી પદવી એનાયત કરવામાં આવી હતી. આ પદવી મેળવનારાઓની એક ખાસ જાણી પાડવામાં આવેલી. આ જાણી "એ. પી. એ." જાપામાં બપા એલી તેથી અમે જોઈએ છીએ કે ના. આખાખાન તથા ના. વીકાનેરના મહારાજ સાથે જનરલ બોથા પણ છે. આ હિંદના કીરતિવંત પુત્રો સાથે જાણીમાં બેસનાર જે જનરલ બોથા તેમની સરકાર હવે કાપડા કરતી વખતે કેમ કહી શકે કે એ નામદાર અને એના જેવા હિંદના બીજા પુત્રો હિંદી આકિરામાં, અથવા તો ટ્રાંસવાલ કે ફ્રી સ્ટેટમાં ન આવી શકે ?

મેચી કોમની ચડતી માટે વિચારો

પ્રીટોરીઆથી મી. રામજી માંડણ મેચી લખે છે કે:—તા. ૨-૬-૧૧ના અંકમાં મી. કાળીદાસ કુશીરખાખો કામળ વાંચી હું અત્યંત ખુશી થયો છું. મેચી કોમની ચડતી માટે જે સાથ વિચારો હાજર છે તે માટે તેમને ધન્યવાદ થયે છે. મી. કાળીદાસે સુધારાના કેટલાક નિયમો જણાવ્યા છે તેમાં છેલ્લા નિયમ માટે હું ચારા વિચાર નીચે પ્રમાણે જણાવું છું. સમાજક ઉન્નતિ કરવાના જે પ્રયાસ થાય તે જારીરીક અને આત્મીક ઉન્નતિ મધુ શકે છે. આપણી ઝાતીનાં બંધારણમાં પછે દેશને એવું જોવામાં આવે છે કે કેટલાક પછાત હિંદુઓને એકજ દેશને બેમા કરી છેવટે ફના થાય છે. પરંતુ એના થએલા પછ સા જે આપણા બાળકોને કેળવણી આપવામાં વપરાય તોજ આપણી ઉન્નતિ થાય. આપણામાંના ધણીએ લાજવાથી કેવા ફાયદા થાય છે તે સમજાવવું જોઈએ છીએ. ધીરજ ખત અને હીમતથી ધણીજ કહણ કાર્યો મધુ શકે છે એ માદ રાખી કામ આદરવું જોઈએ.

સ્ટીમરોની આવજવ

[જર્મન લાઈન]

સોમ્બલી—તા. ૧૫ મીએ આવી તા. ૧૭ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[બ્રિટીશ ઇન્ડિયા લાઈન]

પાલમકોટ—તા. ૬મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાવાલ લીફ્ટન્ટ લાઈન]

અમર્સીટા—તા. ૧૫ મીએ આવી ૧૬ મી એ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમર્સીટા—તા. ૧૫ મી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા સાઈ ઉપડશે.

[હાઈલેન્ડ અધરિકન લાઈન]

કાટંગા—તા. ૧૦ મીએ કેલગોઆએ અને તા. ૧૩ મીએ ડરબન આવી પહોંચવા વડી છે.

મીતેરીક—તા. ૨ જી સપ્ટેમ્બરે કલકત્તા થી ડરબન આવવા ઉપડી છે.

વરબેક—આજકાલ કલક-તાથી ઉપડવા વડી છે.

કેમ્પીસીસ—તા. ૨૦ મી અક્ટોબરે કલક-તાથી ઉપડશે.

ચાલુ વરતમાન

એકસબરમની દાવેન કાઉસીલની મીટીંગ માં એક કાઉસીલરે એવો સવાલ પુછ્યો હતો કે એસીઆટીક લાઇસેન્સ પરની હુમલ મ્યુનિસિપાલિટીને આપવાનાં પગલાં લેવાશે? જવાબમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે કમીટી ને આગત પર આન આપી રીપોર્ટ કરશે.

ફેટલાક વખત પર ડરખતમાં એક હોદીને રસ્તે ચાલતાં મારમ મેળવવાનું બહાનું આપી એક જોરાએ અપમાન કરેલું. હોદી તેનાથી ન ડરતાં તેની સામે ચમક મચો હતો. આ માટે તેને જોરાએ પકડાવ્યો હતો. કોરટમાં કેસ જતાં આરોપી નિર્દોષ ઠરે છે. હવે તે જોરાપર હુકમાની મેળવવા તે કેસ માંડનાર છે.

‘મરફુરી’માં તેનો વેશભરનો ખબર પત્રી ત્યાંના મંદીરની સુદર આંખથી અને બબ્બ દેખાવનાં વખાણુ કરે છે. તે કહે છે કે મળકતી દીવાલો, મનહર પુષ્ટ, અને બીજા રમ્ય પાટપુટ અને કારીગરી વડે આ મંદીર રેલવેમાં પસાર થતાં હિતારજોનું મત કરે છે.

ડરખન પાસે મેવીજખાતે હોદી નીજાળ ના સંબંધમાં એક મીટીંગ મળી હતી. નીજાળીઆઓ, તેમનાં માળાપો તથા બીજા બધા હોદી હાજર હતા. નિજાળ માં બધાનારા માટે એસવા જખાની પુરતી સમવડ ન હોવાનું હેડ મારતરે હાજર રહેલાઓને જણાવ્યું, અને જોઇતી સમ વડે પુરી પાડવા એક કમીટી નીમી સભા વિસરજન થઇ હતી.

સ્થાનિક ખપા ઉપરથી જણાય છે કે ફેટલાક મહીના પહેલાં નવી કોરપોરેશન વાળી મારફીટને જોયકેટ કરીને ડરખન ની આસપાસના ખેડુતો તથા બકાલીઓ વીકેટરીઆ સીટમાં ‘નાતાલ ઉડીઅન ફારમરસ એસોસીએશન’ ના નામથી એકા હેદી મારફેટ ચલાવતા હતા તેનો હીસાબ થયો માગણી થવા છતાં બહાર નહીં પડવાથી તે વિષે કામ લેવા મથા રવિવારે મારફેટ હેલમાં મી. સુરનનની દુકાન આગળ હોદી ખેડુઓ અને મકાલીઓની એક માસ મીટીંગ મળી હતી. રેડીલના પડીત મેવા મહારાજે તે મીટીંગ બોલાવી હતી અને તેમાં બધા લતાના લોકો હાજર થયા હતા એક ફેટલા આમલકી

ખાજરેજ. હોદી, અને દામીલમાં હેડ બીલો કાઢવામાં આવ્યાં હતાં. સભાએ ‘ફારમરસ ઇનવેસ્ટીંગ કમિટી’ એ નામ ની એક કમીટી નીમી હતી અને તેને ઉપર જણાવેલી આગતમાં કામ લેવા સન્તા આપી હતી. ફેટલાક ફરિયા પર્ણ પસાર કરવામાં આવ્યા હતા.

ડરખનથી એક હોદી દરજી વિલાપત રસ્તે અમેરીકા જવાને છેલ્લી એક યુરોપની રીમરમાં ઉપડી ગયેલ છે.

જર્મીસ્ટનની દાવેન કાઉસીલની મીટીંગમાં એક સભાસદે એવો સવાલ પુછ્યો હતો કે લોકેશનમાં એસીઆટીકને લાઇસેન્સ આપવાના સવાલ સંબંધમાં શું મધુ? લોકેશનની એક દુકાનમાંથી તહેવારને દિવસે ૧૦ મીનીટમાં ૧૬ લોકોને આવતાં મેં દીકા હતા. જવાબમાં જણાવવામાં આવ્યું કે કાઉસીલના હાથમાં લાઇસેન્સ ખેત્રી લેવાની સત્તા નથી. લાઇસેન્સદાર ને લોકેશન છોડવાની નોટીસ આપવામાં આવી છે. જેની અસર લાઇસેન્સ ખુચ વી લેવા જેવીજ થશે.

પોરટ ઇલીઆબેથ વેલ્ધરમ સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે—સભાની પખવાટીક જનરલ મીટીંગ તા. ૨૦-૮-૧૧ ને રવી વારે પાંચ વાગે સભાના હોદમાં મી. રમા ગોવીંદના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી. બધા મહરો હાજર હતા. સભાના ટરે ડરર મી નારજી લખુનું આવેલું રાજી નાસુ સભામાં રજુ કરવામાં આવ્યું હતું જે ફેટલાક વિવેચન બાદ ફિલ્મ પરી સાથે સ્વીકારવામાં આવ્યું. નવા ટરેકરર તરીકે જીવજી ગોવીંદને પસંદ કરવામાં આવ્યા. એમની કમીટી મેવરની બાલી પડેલી જખાએ મી. સકન ગોવીંદને પસંદ કરવામાં આવ્યા. મદર્પી કખાનદનું જીવન ચરીત (બીડક પ્રજ) વાંચી ઉપર ઉપા સના તથા આરતી કરી સભા વિસરજન થઇ હતી.

હોદમાં દુકાળનો મામલો

તા. પમી એ સીમલાના તર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે ઉત્તર હરિદ્વારમાં બધેપરે ઠંડાણે છેલો વરસાદ મથો છે જેથી મેમાસાની સ્થિતિ કાંઈક વિશેષ સુધરી છે, છતાં પગળળના કાંઈ કાંઈ લામમાં અને રજપૂતાનામાં હજુ ચિંતાવર આમલો છે.

બુલમ સહેન ન થવા માટે જેલની સજા!

‘એડવર ટાઇમર’ માં એક ફકરામાં જણાવવામાં આવે છે કે મીનવુડપારકના મીક નામના જોરાના યાડું જરાય એટલા મીરમીટીવાને કામ છેડીને ચાલ્યા જવા માટે કોરટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. તેમને કાંઈ મંજીર કારણુ સરખ કામ છેડવું પડ્યું હોય, છતાં તે કારણુ બીલ કલ જણાવવામાં આવ્યું નથી. તેમણે આ માટે કામ છેડવું એવી તપાસ પણ થયેલી જણાતી નથી. તેમણે મુન્દો કણુલ કર્ષે, અને તેથી કોરટે તેમને સી. ૧૦/- દંડની અમલ ૭ દિવસની ફેદની સજા કરી એટલુંજ કહેવામાં આવ્યું છે. આ લોકોએ કામ છેડવું એટલું ખુલ્લું હતું, અને તેથી તેમને કાંઈ પણ જાતની રાહતની કે તપાસની તક મળ્યા વગર એકદમ સજા ફોજી બેસાડવામાં આવેલી છે.

જણાવવામાં આવેલું

“P” (જોહાનસબરમ)—મને તેવા લખાણો સાથે અખનારે જાપવા માટે નહીં તો, અમારી બધુ માટે, પોતનું નામ કામ લખવું જોઇએ. એ નિયમ ઉપર તમારું ધ્યાન ખેત્રીએ છોડો.

“વડીલ” —જાલો દીકાઓ કરી છે તે યુકાદો આપતાં કરી છે, અને તેથી વધુ પુરાવો આપવાની એજ કેસમાં તક નહોતી. નવો કેસ જોઈશે ફરીથી આવે અને પકડાય ત્યારેજ ચાલ અનામત મુકેલ પૈસા જમ ન થવા માટે જોઈશે પાછો મોકલવો જોઇએ. તેના બાપે બેદરકારી વાપરી છે એમ કહો તોપણ તે ચેરસમજ ને લીધે હોઇ શકે; ને તેથી બમીનગીરી ની પા. ૧૦૦ની રકમ કમીએશન ખાતુ વાજબી રીતે ખાઇ જઇ શકે નહીં.

અ. ઇ. ઓ.

જોહાનસબરમના બધીત મી. પારસી હોરાજીના બાપ મી. પેસતનજી ધનજી બાપ તલાટી તા. ૨૬મી આગસ્ટે બહેસ્ટ નસીત થયા છે, આ માઠા ખબરજણી બધે ફિલ્મગીર થઇએ છીએ. મી. તલાટીની ઉમર ૬૦ વરસની હતી.

દાદાભાઈ નયંતીના મેળાવડાઓ

મેળાવડાઓમાં મેળાવડા

અમે રવિવારે મી. શીલીપ્સના હાલમાં સાબના સાત વાગે માનવતા દાદાભાઈની નયંતી ઉજવવા હોદી મેળાવડા થયો હતો. મી. કાઠલીઆ પ્રમુખ હતા. તે ની પડખે મી. રીચ. મીસ સ્વેસીન, મી. ચેટીવાર, મી. કપીન, મી. આઈમેક, મી. અસવાત, મી. કમ્પામ સાહેબ અનુલ કાંદર બાવાઝીર, મી. મેદ, મી. ગાંધી વિગેરે હતા.

મી. કાઠલીઆએ તથા મી. ગાંધીએ દાદાભાઈની કારકીરદી વિષે સંબંધે સંજ્ઞા બાંધી પછી કમ્પામ સાહેબે કસાવ રજુ કર્યો કે મી. દાદાભાઈને મુખ્યારકબાદીનો સંદેશો એસોસીએશન તરફથી તારથી મોકલવા. અને મી. અસવાતે, મી. ચેટીવારે ને મી. મેસારજીએ ટેકા આપ્યો ને દરખાસ્ત તાળીઓના અવાજો વચ્ચે પસાડે થય.

હોલને સારીરીતે શુભચારવામાં આવ્યો હતો. આમાં મહેનત મી. મુરગન તથા મી. એલોમન અરનેસ્ટની હતી. બેઠક ઉપરના કામ ઉપર દાદાજીની કપી લટ કાવવામાં આવી હતી. આ જીનીને મી. એડ્ડએ ચીતરી હતી. નીચે પ્રમાણે તાર મોકલવામાં આવ્યો છે.

“ જાહેર સભામાં હોદીના દાદાને સાલ ગીરીની મુખ્યારકબાદી મોકલવાનો કસાવ થયો છે ”—કાઠલીઆ પ્રમુખ

ઉપર પ્રમાણે ૬૨ વરસે દાદાજીની સાલ ગીરી ઉજવવી એમ સંબંધો હેતુ છે.

દરખાસ્ત

માનવતા દાદાભાઈનો જન્મ દિવસ ઉજવવા એક મેળાવડા કોલોનીઅલ-બોર્ડ હોદી મંડળના આસરાતળે ગયા જની વારે દરખાસ્તના પુરબોલ મેદાનપર આજરે આ વાગે થયો હતો. મી. એસકુ રોય પન, મેસરસ એલ. રોખરટ, એ. કીરટો કર, આપન મેળાવડા સજી નાહકુ સાથે મેદાનપર મોઝ સ્થળે મીડીંગ જરવા ગયા કે તુરતજ લોકોનું એક મોટું ટોળું તેમ ની આસપાસ ફરી વળ્યું, અને મી. રોય પન આજે શુ કહેવા માગે છે તે સાંજ ગવાની અતુરતા સહુ બતાવવા લાગ્યા. આમાંના પછા લોકોને “ દાદાભાઈ ” એક નામ છે તે કરતાં બાંધેજ વધા ખ્યાલ હતો. મી. રોયપને પોતાના કાવ જુમાં દાદાભાઈના મહાનપણનો ખ્યાલ આપ્યો; અને તેમણે પોતાની કારકીરદી માં હોદ અને હોદીઓની સેવા અરથે શુ

શુ કર્યું છે તે કુકમાં કહી બતાવ્યું. તેમણે એ પછુ કહ્યું કે દાદાભાઈએ તેમ ના જમદા કારથો વડે હોદમાં એટલી ચાલના મેળવી છે કે આજે તેમનો જન્મ દિવસ હોદમાં કામ કામ મોટી ધામધુમ સાથે ઉજવાય છે; અને તેથી આ મુલ કમાં વરતા કોલોનીઅલ હોદીઓ પછુ આ ઉત્સવનો દિવસ પાળે એજ ચોગ્ય છે. બાદ કાવજીકારે કોલોનીઅલ હોદી એને જમત યવા બોધ આપ્યો, અને જણાવ્યું કે જો તમે તમારા કિતની બાબતોમાં ઉપતા રહેશો તો આ મુલક માં તમે રોજ મેળવી શકશો નહીં, અને જુએ મરતા થશો, અને એવો પછુ વખત આવશે કે જે મેદાનપર આજે તમારામાં ના થજી. રમતમમત અરથે આવો જા લા આવવા કે મેલવાની છુટી પછુ નમ ને નહીં હોય. આ વિગેરે સંબંધમાં રાજકીય સ્થિતિપર કસારો કરી મી. રોય પને પોતાનું કાવજી પુર કર્યું, અને દાદા માટે નજીયાર ખુશાલીના પોકારો કરવા કહ્યું, જેમ એકે અવાજે અને હરપ પુરવક કવિબાદ સળા વીખરાઇ હતી.

કેંગરેસનો કંબલ

રવિવારે કેંગરેસની મીડીંગમાં મી. દાદા ભાઈને મુખ્યારકબાદીનો સંદેશો મોકલવા નો કસાવ થયો હતો. જે સંદેશો મોકલી દેવામાં આવ્યો છે તે નીચે મુજબ છે. “ આપના જન્મ દિવસ માટે હોદી કામ ની મુખ્યારકબાદી સ્વીકારશો.”

કોલોનીઅલ અસુખ

દરખાસ્તની પારસી કામના ઉપરના મંડળે નીચેનો સંદેશો મોકલ્યો છે: “ આપ ના ૮૭ મા જન્મદિવસની મુખ્યારકબાદી સ્વીકારશો.”

બાસ્ત જીવન અઠળી

તા. ૪ થાએ મી. રોય મહેતાજ ૩૨ બનથી લખે છે કે અત્રેની જારત જીવન નાટક મંડળીના કરતા કારવતાઓએ દાદા ના જન્મ દિવસે નીચેનું ખાસ ચાવન માયું હતું, અને આનંદ ઉત્સવ કર્યો હતો:

માવન

દાદાભાઈ નવરોજજીની આજે સાલગીરી છે. દાદા. એમણીએ અગીવાર, ચાર સપ્ટેમ્બર, કિન મુખ્યારક સોમની, ફરી ચાલગીરી છે. દાદા. સીતાથીજુ વર્ષ, બેકુ મુખ્યારક સુખ સાંતી દેનાર, ક્યાણુ સાહેબ ધણીએ, દાદા. એવા રતન જે, જુમીમાં પાકે

તેજ જુમી હોદુસ્તાન બાળે, પારસ મણીએ. દાદા. પીર પેમંબર, વલી એલીયા દેવ, કાનવ, ફલીરાજની, પછુ એજ ધરણીએ. દાદા. હોદના દાદાની અડતી કળાથી, હોદ ચણે બાબાદ, મહેતાબની વખામણી છે. દાદા.

રીનીકસ

આ સ્થળમાં વસનારાં અરી પુરવ તથા બાબાકો પુખ્ત દાદાભાઈનો જન્મ દિવસ ઉજવવા સોમવારે સાંજરે પાંચ વાગે સભા રૂપે એકઠાં થયાં હતાં. કપર સ્તુતિ સાથે સભાનું કામ શરૂ કરવામાં આવ્યું. દાદાના જીવનમાંથી જે બોધ મળે છે તે વિષે જુદા જુદા બોલનારાઓએ સહુને ખ્યાલ આપ્યો, આ બોધ હેરે ધરવા, તથા ખાસ કરીને આપણાં બચ્ચાઓને દાદાના જીવન ઉપરથી દેશ સેવાનાં ઉમદા લક્ષણો શીખવવા બલામજી કરવામાં આવી. સહુએ દાદાને હિંમતિપ્રય આપી. બાદ વહે માતરમનું માતુમાન કરી અને કપરને સ્તવી સહુ વિખરાયાં હતાં.

અપાનો ડાકટરની નોતિ

અપાનનો ડાકટર કોઇ દિવસ મરીબ હરદી પાસેથી શીની આજા રાખતોજ નથી. અપારે મરીબાઇ અને રોમકપી દુસ્ખનો કપરમાં કામલ થાય છે તેવે વખતે કાંઈ પછા ડાકટરને આપવામાં આવે અને તે હીએ તો તે એક લુપ્તશ મજાબ એવી અપાનના વધકકથાસ્વમાં એક કહેવત છે. અપાનના એક કાવજી કરનારાએ રીકા કરી છે કે વારંવાર ડાકટર દરદીને તેને વખત અને ક્વા આપે છે એટલુજ નહીં પણ ઉલટાનો તેની જરૂરીઆતો તે વખતે પુરી પાડવાને પછાસાનો પછુ એમ આપે છે. દરેક ડાકટરને આ તેજુ પોતાનું દવાખાનું હોય છે. આખા રાજમાં પેટન્ટ દવાઓ વેચનારી દુકાનોએ હીએવામાં આવે છે અપારે કોઇ તવચર આજુસ પછુ ડાકટરને બોલાવે છે ત્યારે તે પોતે પછુ ડાકટર તર ફથી પછાસાનું બીલ મળશે એવી આજા રાખતો નથી. કુકમાં અપાનમાં ડાકટર ની શી હોતી નથી. તોપછુ હજી નવા જમાનાએ કોઇ કોઇ દેકણે ચાલ રાખ્યો છે અપારે હોં સાળે થાય છે ત્યારે તે તેના મળ પ્રમાણે ડાકટરને કાંઈક બજીસ આપે તેવે વખતે ડાકટર હસે છે, તેને નમે છે, અને હોંની આજાર માને છે; આ પ્રમાણે કામનો અંત આવે છે.

હિંદોએની કુરબાની દાદાનાં વચનો

નવમી નેચનલ કોંગ્રેસમાં પ્રમુખ દાદા સાહેબ ખીજવાર પ્રમુખપદે ચુનાયા હતા. તે વખતે તેમણે આપેલાં આપણાંથી કેટલાક હુકમો અને બહાં આપીએ છીએ:—

“કોમપણ મારી જાહેર કારકીર્દી તપાસ નારે એવું હશે કે મારો મુળ મુલદો અને મુરાદ મારા બધા દેશીઆઓમાં મહોમાદે અને તેટલો બાકી મારો વધારવાની છે.” અને ખાતરી છે કે બધા કેળવણીએ અને વિચારવંતપુ રૂપે તથા આપણા દેશના સંઘના સાચા મિત્રો આપણા દેશના સમસ્ત લોકોમાં પ્રગ્નકીમ મિત્રતા નો, બાકીમાનો, તથા એક ખીજની સામજીને માન આપવાનો બાવ પેલા કરવામાં પોતાથી બનતું કરતા રહેશે.”

“હું ખતીથી કહું છું કે આપણે કોમપણ રાજદારી કે પ્રગ્નકીમ લાભ મેળવણી તે કોમને કોમ રીતે પણ આપણને બધાને લાભ કારક થશે એ ચોક્કસ વાત છે. આપણે બધાનો સ્વાસ્થ્ય એકજ છે. આપણે એકજ પ્રજામાં છીએ. આપણે તરણુ તો પણ સાથે અને કુળુ તો પણ સાથે.”

“બ્રિટન હિંદુસ્તાનને, અથવા કહો કે કોમ પણ રાજ્ય પરાયા દેશને, નીતિના બળવડેજ કાબુમાં રાખી શકે. હથીઆર વડે એટલે કે સ્થાનિક જેવી અસર રહે એવા પ્રશ્નવળ વડે કહેનચાલત છતી ચકાપ ખરી, પણ સંભળી શકારી તો સદાના નીતિબળ વડેજ. પ્રશ્નવળ વહેલા મહેકું ફીણ થઈ જશે. સાચા પશ્ચાત્ત આદા નથી રહે છે.”

“આપણે બધા સદાય પાદ રાખીએ કે આપણે બધા એકજ માતૃભૂમિનાં બચ્ચાં છીએ. હિંદી તરીકે મારે શું કરવું એમ એ બાવધી મેં જે કાંઈ કર્યું છે તે કર્યું છે. મારો દેશ, મારા દેશીઆઓ, મારી કુરબાની માટે દાવાદાર છે. હું હિંદુ કેળવણી, મુસલમાન, પારસી કે ખ્રીસ્તી મને તે હોઈ છતાં હું હિંદી છું આપણે દેશ હિંદુસ્તાન છે. આપણે ભતે હિંદી છીએ. આપણા અને આજ કરીને કેળવણીને આશિર્વાદ પામેલી આતા જેવી સરચાનો સવાલ એ હોવો એમ એ કે આપણા દેશ પ્રત્યેની આપણી કુરબાની કેવા રીતે આજ કર્યું! ખરેખર, એટલું તો કોમને શીખવવાની જરૂર રહેતી નથી કે કોમપણ મોટા કામ મોટા ભવિષ્યને કે પછસાના ભોમ

વિના સધાતાં નથી. માત્ર આપણે કરવાથી આપણે ખિટીક લોક સાથે હાવવાના નથી. આપણને આપણા સવાલના વાજખી પણ ઉપર કરેસો છે તે આપણા કિત્તા અને ભવિષ્યની આપણે બતાવી આપવું પડે. .... આપણું નથી અને આપણું ભવિષ્ય આપણા પોતાનાજ હાથમાં છે.”

કોર કુરબાની કેળવણી વિષે

કલકત્તાવાસી એક કોરીઆનના વિચારો.

કલકત્તાથી છેલ્લી ટપાલમાં મળેલા એક કામળમાં “કોર ખાતે હાથ રકુલ બેવાનો ઉમેદવાર” એવા નામથી એક કોરીઆન તા. ૫-૮-૧૧ ના કામળમાં લખે છે કે:—

કોરીઆનો સીતારો હવે ચમકશે ખરો! તા. ૧૭ મી જૂનના ઈડિઅન ઓપિનિઅનમાં પ્રગટ થયેલા એક મેળા વાના હેવાલમાં શ્રી. હરમાઇલ ગોરાએ કહ્યું હતું કે કોર મેદરીસે રાનકુલ પ્રજામની નાતાલ કમીટીના પ્રકરણે અલીમદ મેસ્તેમ કુનવરસીડીના પેટામાં કોર ખાતે એક હાથ રકુલ સ્થાપવા માટે એક ઉપરાણું કરવાની મકલદ રાખે છે. આ રાખેને દરેક કોરીઆને મોતીના તોલે વધાવી લેવા એવા છે. ખુદા આ ઉમેદ તુરત ખર લાવે.

ઉપલી યોજનાની કોર રચાને કેટલી બધી અગત્ય છે તે વિષે વિસ્તારપુરવક વિવેચન કરવા જતાં લંબાણ થવાનો ભય રહે છે. તેથી હું કુંકમાંજ લખી જણાવું છું કે આપણા કુરબામાં એક મદરેસો લગભગ પા સદી જેટલી મુદતથી ચાલે છે. તે ઉપરાંત એક નાની ઉરદુ શાળા હુંકે વખતથી સ્થપાયેલી છે. બંને પોતાના અળ મુજબ કોમને ધલમ વડે સોજાવવા કોશીસ કરે છે. પણ કેળવણીનું મહાન અને વિશાળ ક્ષેત્ર બેતાં ઉપરનાં બંને ખાતાં નાનાંજ કહેવાય, ને તેથી ઉપરનાં ખાતાંમાં કેળવણીના પરિણામે કોમની ઉન્નતિ કરાવે એવું ફળ હજી પામેલું બેવામાં આવતું નથી તેથી લાંબા અપાતી કેળવણી ને હું એક પ્રકારે મંદ અને રોગીય કહીશ. આવી સ્થિતિ અફસોસ કરવા લાયક છે. પણ થોડા એક સમય કોરીઆન સિવાય બધાને તે વાતનો એદ થતો નથી. ને આપણે વખત મુજબીએ છીએ.

વખત જેવી સર્વેપરી સમજીને બેદરકારીથી બરબાદ કરનારી પોતાની આજસુ કોમને કેટલે લગભગ જમાડવા મેંવલાના હાથીએ નીચે મુજબ કહ્યું છે:—

“હો મેમોલ પુછ કે હવે બરમે દવલત, હો કાચેસત મુલોકા મને સખાદત, હો આશુદ કોમોકા રાસુલ બિદાઅત, હો દવલતે હવે વંકત છસે ઇબારત, નહિ ઉસકી વુકઅત નબર મેં હમારી, શું હી મુદત ભતી કે બરબાદ સારી.

અગર હમસેં મરિ કોમ એક પેલા, તો હોમા કમોએસ બાર ઉસકા દેના, મગર હાં હો સરમાધએ દીનો દુનિઆ, કે એક એક લગ્નકા હવે અનબોલ છસકા, નહિં કરતે ખરસત કિાનેમે ઉસ કે, બહોત હમ સખી હેય શુદાને ઉસ કે.

ઉપર કથેલા શેરો તે આપણી સ્થિતિ સાથે બહુજ બંધ બેસતા છે. ઉન્નતિના શિખરે જઈ પહેલેથી કોમોનો ચિતાર હજરતે હાથીએ નીચે મુજબ આલેખ્યો છે:—
“હો કોમેને સળ રાહ તપ કર મુકી હેય, નખીરે હરેક છન્સેકે બર મુકી હેય, હરેક મોજબાર અપને શર ધર મુખી હેય, હુદ જળહેય વિન્દા કેજળ મર મુકી હેય, ઉસી તહે રાહે તલમમે હવ બેમા, બોહોત દુર અબી ઉનકો ભનાહે બેમા.

કીસી વખત છબરકે શોતે નહીં બહો, કબી સેર મેહનતસે હોતે નહીં બહો, બિદાઅતકે અપની ડીબોતે નહીં બહો, કોમ લબ્દાં બેહાર બોતે નહીં બહો, ન ચલનેસી યકતે, ન ઉચકાતે હેય બહો, બોહોત બદમએ, બોર બહે ભતેહે બહો.

મગર હમકે અખતક જહાંધિ વહાં હેય, જમાંદાતકી તહે બારે જમી હેય, હેય દુનિયામે અવસેં ગોયા નહીં હેય, જમાને સેં કુછ એવસેં કારીમ નહીં હેય, કે ગોયા મુશરિ થા બે કામ કરના, બહો સળ કર મુકે, એક બાકી હેય મરના.

પ્રિય પ્રજાભી આતાએ! આપણી આજસને ઉત્સાહમાં બહો નાખી ખુદાને ખાતર ભજો. તમામ કોમો વિશામાં આગળ વધતી જાય છે. આપણા જેવા વચવળ અને ધનાઢય કસળા (કોરા)માં આપણે શું ન કરી છીએ? ચાહીએ તો કેળવણી આપનારી એક જગરી સંસ્થા સ્થાપી શકીએ. કલકત્તા, રંગુન આદિ જગ્યાઓના ઓમત કોરવાસીઓ આ કામમાં જરૂર મદદ આપશે એવી ઉમેદ છે.

જોનરેખલ મા. છ. કે. જોખલે

તેમણે કુંડ જીવન અરિત્ર

પ્રમાણમાં નાની ઉમરના હોવા છતાં મી. જોખલે દરેક વરસના હોદ્દાઓમાં માન્ય થઈ પડ્યા છે; એટલું જ નહીં પણ એ જોખલે-ઉદ્ભવેલા પશુ તેમની પ્રત્યે માનની નજરે જુએ છે. તેમની આટલી કીરતિ અસાધારણ સદૃશ્યો અને અમુલ્ય ફેલ સેવાનું પરિણામ છે. મેસરસ ગણેશ ની કુખનીએ પ્રથમ કરેલા 'ઇડિયન નેશન બીબર્સ' નામના પુસ્તક ઉપરથી મી. જોખલેની કારકીરદીને કુંડ હેવાલ અમે નીચે આપીએ છીએ:—

તેમનો જન્મ એક ગરીબ મરાઠા બ્રાહ્મણ કુટુંબમાં સને ૧૮૬૬માં કોલ્હા પુર માં થયો હતો. ત્યાંની જ. કે. લેજમાં અભ્યાસ કરીને તેઓએ એ. એ. ની પરિક્ષા પાસ કરી. ત્યાર પછી મુ. બ. ઇ. ની એલ્ફીન ઈસ્ટ કોલેજમાં ગયા અને ત્યાં ૧૮૮૪માં બી. એ. ની પરિક્ષા પાસ કરી.

આટલું બાકી રહ્યા પછી કોઈ ધંધા માં પડવા તેમને વિચાર કરવો પડ્યો, અને શિક્ષકનેજ ધંધો તેમણે પસંદ કર્યો. તે સમયમાં ઇ. બ. એલ્ફીન કોલેજની સાર્ કામ કરી રહી હતી. જાતી એજ આપનારા અને કેળવણીના કામમાં ઉત્સાહવાળા મે. બે. તે સોસાયટી માં હોવાને લીધે તે પંકાઈ રહી હતી. ઉમદા હેતુ સાધવાના અસાધારણ આગ્રહ વાળા મી. જોખલે તે મંડળમાં સામેલ થયા. આ મંડળે પુનામાં તેના હાથ નીચે ચાલતી હરગુસન કોલેજમાં ૩. ૭૦ને પગારે તેમને અરસામાં અને ઇતિહાસ શાળા નીચા. અહીં ૨૦ વરસ સુધી કેળવણી આપવાનું કામ કરવા મી. જોખલેએ સોગત લીધા. આ પ્રતિષ્ઠા તેઓએ પાળી. ઉપલા ૨૦ વરસની અંદર તેઓ તે કોલેજના પ્રીન્સીપાલની પદવીએ પહોંચ્યા હતા. તેમના હાથ નીચે સે. કે. ડે. શિષ્યો પસાર થયા છે, અને ઉમદા કામે માટે મી. જોખલેનું અંતર જે ઉત્સાહથી તપી રહ્યું હતું તેની કંઈ પણ પ્રમાણ પડ્યા વિના તેઓ નહોતું રહ્યા હોય. આવા અવાસના માણસેજ જ્યારે કેળવણીને કાળે પોતાની જીંદગી સમરપણુ કરે છે ત્યારેજ કેળવણી ફળદાતા લીવડે છે, અને છોકરાઓનાં સહવરતન લારેજ થાય છે. મી. જોખલેએ હરગુસન કોલેજ માં વીસ વરસ આપ્યા તે દરમિયાન સભા

ઓમાં કે હાપાદવારા તેમનાં દરજ્જા બહુ થયાં નહીં હતાં, છતાં ધણીએ જવાતોએ પોતાનાં મનને વિકાસવાળું તથા વરતનને દહાવવાનું અગમનું પોષણ તેમની પાસેથી તેજ વરસોમાં મેળવ્યું હતું.

મી. જોખલે હરગુસન કોલેજમાં હતા તે દરમિયાન કેળવણીનાં કામ સીસમ બીજા કામમાં પણ ધ્યાન આપી રહ્યા હતા. કોલેજમાં તેઓ દાખલ થયા તે અરસામાં મરકુમ મી. મહાદેવ એવીજ રાવડેના સમાજમાં આવ્યા હતા, કે જેમના વડેજ મુખ્યત્વે કરીને તેમણે અરિત્ર પ્રકાર હતું. મી. રાવડેના પ્રવિણ હાથ તથા વાર વરસ કે તેથી વધુ વખત સુધી તેમણે અરસાસરનો કામ કર્યો હતો. પરિણામે હોડુસ્તાનમાં આજે આર્થિક સવાલો વિષે જેના સમ્બંધે આધાર સ્તંભ મણાવે એવા થોડાક માંહેના મી. જોખલે એક છે. મી. જોખલે મરકુમ મી. રાવડે તરફ બહુ પ્રત્યક્ષ બાવ ધરાવે છે, અને તેમને પોતાના સુર તરીકે માને છે. ૧૮૮૭માં મી. રાવડેની મૃત્યુથી પુના સારવજનીક સભા તરફથી પ્રથમ જતા 'કવાટર્ટી જનરલ'નું અધિપતિપણુ તેમણે સ્વીકાર્યું. તે પછી તરતજ તેઓ ઇ. બ. એલ્ફીન કોલેજના ઓનરરી સેક્રેટરી નીમ્યા. પુના નાં એ. એલ્ફીન-કોલેજી અઠવાલિક પત્ર 'સુધારક' ના પણ તેઓ અધિપતિ હતા. મુખ્યત્વે ઓર્ફીનીયલ કોન્ટ્રી-સના તેઓ ૪ વરસ સુધી સેક્રેટરી હતા. ૧૮૯૫માં પુનામાં કેમિસ કરાણી હતી તેના પણ તેઓ સેક્રેટરી નીમ્યા હતા. જાહેર કામમાં તેમની સમજણ અને ઉત્કંઠા એટલાં તો પ્રખ્યાતિને પાસેલા કે તેમને 'ઇ. બ. એલ્ફીન' કોલેજ જતા તારાની ઉપમા આપવામાં આવતી. આવી તેમની કારકીરદીને લીધે હોડુસ્તાન ના અરસ વિષે વિશ્વમતમાં નેમ્મી કમી થન એડુ' હતું તેની સમજા જુબાની આપવા મુખ્યત્વે પ્રગળે મી. વાન્ડેની સાથે તેમને પણ સુઠી કાલ્યા હતા. ત્યાં તેમણે જે કિંમતિ જુબાની આપી હતી તે બતાવી આપે છે કે હોડુસ્તાનમાં બ્રિટીશ હકુમતને લીધે ઉભા થતા સવાલો વિષે તેઓ કેવી પ્રવીણતા ધરાવે છે. તે જુબાનીમાં ખાસ જણાવવા જેવી વાત એ છે કે હોડુસ્તાનમાં બ્રિટીશ હકુમતને લીધે કેટલી કંઠાલીયત આવી પડી છે એ વાત ઉપર તેમણે વારંવાર બાર લીધેલા; જે વાત ઉપર બાર હતાં આપણા માન વતા હાહાબાઈ નવરોજી કદી ચાકયાજ નથી. મી. જોખલેના પોતાનાજ કબજામાં ઠીકે તે હોડુસ્તાનમાં બ્રિટીશ સીનમેન

સમય જળવવા મોટા મોટાને પણ કેમ મુલામ બની રહેવું પડ્યું હતું તેની તેઓએ ચિતાર આપ્યો હતો. હ. એ. એ. એ. તેઓ રહ્યા તે દરમિયાન હોડુસ્તાનના મામલા સંબંધી તેમણે કેટલાંક બાવણો આપ્યાં હતાં. પ્લેગના સંબંધમાં મુખ્ય સરકારે જે કારોબાર ચલાવ્યો હતો તથા તેમાં કામે રોકેલા સોલ્જરોએ જે કામ કમાટ ઉપજાવે એવાં કામે કર્યાં હતાં તેની સખ્ત ટીકા જપાવી તેમણે ત્યાં બહાર પાડી હતી. આ ટીકાએ એટલો શોર મચાવ્યો કે ચાર તરફથી તેમના પર માળા અને અપમાનો વરસાદ વરસી રહ્યો હતો. જ્યારે તેઓ હોડુસ્તાન આવ્યા ત્યારે બધા આરોપો સાબીત કરવાની તેમને હરજ પાડવામાં આવી. પણ જે મિત્રો તરફથી તેમને હકીકત પુરી પાડવામાં આવેલ તેઓ તેમની પડખેથી ખસી જવાથી મુખ્ય સરકારની મારી મામલા સીવાય તેમને એક રસ્તો રહ્યો નહીં. તે પછી કેટલીક મુદતવાદ તેઓ મુખ્યત્વે ધારાસભાના સભાસક મુદાવા, ૧૯૦૨માં હરગુસન કોલેજના પ્રીન્સીપાલ પશુમાંથી ૩. ૨૫૦ પેનશન લઈ તેઓ દરાગત થયા. તેજ અરસામાં વહીસલામાં મુખ્યત્વે પ્રતિનિધી સર શીરોજીલાલ મહેતાની નાદુરસ્તીને લીધે તેમની જગ્યાએ મી. જોખલેને મુદવામાં આવ્યા. આ કામ તેમણે એવી તો સરસ રીતે બજાવ્યું છે કે ત્યારથી તે જગ્યા માટે તેઓ ને તેઓજ ફરીથી મુદવામાં આવ્યા છે.

[અધર :

મોરીશીઅસના મોરમીટીઆની દશા

મોરીશીઅસના હાપા ઉપરથી લાંબા મોરમીટીઆ મજુરોપર જુલમ થતો એવા માં આવે છે. એક ધમોલાપર મજુરોને ના. કીમના રાત્નાબિલેકને દિવસે રજા આપવામાં નહોતી આવી. તેમણે એ બાબતમાં સરકાર પાસે રાવ કરી હતી તેટલા માટે તેમાંના કેટલાકને ગોરા દેખરેખ રાખનારાએ મારેલ. તેજ કેકાલે એક કાચી વધના છેકરાને ગોરમીટમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, અને તેને કામ કરતા થોડા દિવસ થયા નહીં ત્યાં ગોરાએ તેને માર મારીને બાવલ થઈ હતો. તેમણે પ્રોટેક્ટર પાસે પોતાના કુખોની રાવ કરી હતી પણ તેમને ત્યાંથી કાદ મળી શકતી નથી. ઉપર તેમણે કહેન કહ પર અરજ કરી છે.

પાપનું નિદાન

(મયા અંકથી ચાલુ)

આ પ્રમાણે પાપનું નીદાન એ ધરમ ના ખોટા શિક્ષણમાં સમાવેલું છે. આ ખોટા શિક્ષણને તજ હો. એટલે કે કામચલાવટના ભરકારની હાથપાતી પછુ ન રહેતી. અને ભરકારની હાથપાતી ન હોતી તો જે બળાત્કાર, બુલમ અને અધોર્મિતમાં પ્રજાને નાખી છે, તે પોતાની જેમે ભય પામશે. જ્યાંસુધી ખોટી કોશીઆનીટીનું જ્ઞાન પ્રજામાં ફેલાયું રહેશે—કે જે શિક્ષણ મુત કરવાની પછુ રજા આપે છે—પાં સુધી નાની સંખ્યાના હાથમાં ભરકારી સત્તા રહેશેજ, તે નાની સંખ્યા ભરકારી સત્તાને લીધે ગરીબ મજૂરની મહેનતનો પહોંસો છુટકાળ કરશે, અને સહીષ્ણુ ખરાબ તો એજ થશે કે પ્રજા વધુ ને વધુ અધોર્મિતિએ જશે. કારણ કે પ્રજા અધોર્મિતિ એ મયા સિવાય નાની સંખ્યા કે જેના હાથમાં સત્તા છે તે ગરીબ મજૂરની રાત દિવસની મહેનતનો બાબ લઇ શકે નહીં.

મહેરજી દેસુ.

લોકોની મહાબળાનું મુખ્ય કારણ એજ છે કે ખ્રિસ્તી ધરમના નામે ધરમનું ખોટું શિક્ષણ પ્રજામાં ફેલાવવામાં આવ્યું છે. તેથી દરેક મનુષ્યની એ એકાંખી દુરજ છે કે જે તેઓ ગરીબ લોકોની સેવા કરવા માગતા હોય—તે પછુ ફક્ત વાતથી નહીં પરંતુ કાર્યથી—તો ધરમના આ ખોટા ડોળમાં જતાં પ્રજાને બચાવવી એ ધરમમાં તજન ખોટાપણું અને દુઃખ હોય તો દરેક નીતિવાન મનુષ્યની દુરજ છે કે તે ખોટા પછાને તજન બહાર પાડવું, અને જે સક્ષતા તેના અંતઃકરણને ઘાજે તે પ્રસિધ્ધ કરવી. જે પોતાના જાતીય આકર્ષણોની સેવા કરવા પ્રયત્નતો હોય તેની પ્રથમ દુરજ છે કે જે ખોટા શિક્ષણથી પોતાના આકર્ષણોની અધોર્મિતિ ધમોલી છે તેમાંથી પોતે તરી તેમને તારવા. જે મનુષ્યો કેળવણી લઇ આ ખોટાપણું સમજેલા છે તેઓએ જેવું તમજ સમજવું જેમણે કે આ ગરીબ મનુષ્યની મહેનતના પહોંસા થી તેઓ કેળવાયલા છે આ સત્ય રરતો હશે છે તે જેતાં શીખ્યા છે; તો એ ગરીબ મજૂર વરમ પ્રત્યે પોતાની દુરજ શું હોવી જેમણે તે તરત સમજવું જેમણે. લોકો કહે છે કે ધરમનો ઉપદેશ નિરપેક્ષી છે. એ તો દરેક બુદ્ધા બુદ્ધા મનુષ્યોની બુદ્ધિનો સવાલ છે.

ખાસ જરૂરનું અને ઉપયોગી છે તે તો રાજદવારી, સંસારીક, કરકસર કરવારી, સંસ્થાઓ છે. અને જેઓ લોકોની સેવા કરવા પ્રયત્નતા હોય તેઓએ આ સંસ્થાની મારફત પ્રવર્તનો કરવા જેમણે. ધરમનો ઉપદેશ કાંઈજ કામનો નથી અને સરવ જાતના વહેમોની માફક જ્યારે સમય આવશે ત્યારે તે છુપત થશે. આ પ્રમાણે કેળવાયલા મનુષ્યો કહે છે, અને લોકોની સેવા કરવાની અભિલાષથી તેઓ સરકારી નોકરીમાં ને ભરકસ્માં, ધર્મેષ દેશક તરીકે અને પાર્લામેન્ટના સભાસદ તરીકે જોડાય છે. તેઓ ધરમના ખોટા જ્ઞાનને લોકો વળવેલા છે તેમાંથી તેઓને મુક્ત કરવાને બદલે, રાજ્યના કામકાજમાં બાગ લગ, આ છેતરેલા મનુષ્યની છાંદગી સુધારવા પ્રયત્ન કરે છે. ખીજાઓ રાજ્ય પરીવરતન વિષયમાં ફેરફાર કરાવનારાઓ છે, પછુ તેઓ તો લોકોના ધરમના વિચારસૂત્રના વિષયને તો અડતાજ નથી, પરંતુ સ્થાયી સરકાર સાથે દુરમનાવટમાં ઉતરે છે, અને જે સરકારની સામે ધાય છે તેજ સરકારની બળાત્કાર અને ખામીથી ભરેલી રીતનું પાતે બનુકરણ કરી, સત્તાની દોરી પોતાના હસ્તમાં લેવા બરમ હાંફાં મારે છે, બીજાઓ એવા છે કે જેઓ દુનીઆના સરવ લાભનો મજા ખારો ઉપયોગ કરવાનો હાવો કરે છે, અને હડતાથી પાડવાની મંડળીઓ ઉભી કરે છે, વેપારના જોડાણની સંસ્થાઓ ઉભી કરે છે, અને એમ વિચારે છે કે તેઓ ધરમના ખોટા ઉપદેશમાં અને વહેમોમાં લપટાએલા છતાં ઉપર જ્યાં વેલી સંસ્થાથી લોકોનું મહુ કરી શકશે. ખોટું ધરમનું શિક્ષણ કે જે એ સરવ કુશ્તાનું મુજ છે, તેની મુશવણીનો તો પ્રતિજ્ઞા તેઓ કરતા નથી. જે સમય આવે તો તેઓ પોતેજ ધરમની સધળી કીયા કે જેને તેઓ ખોટી માને છે તે કરે છે. તેઓ વફાલરીના સોગન લે છે, તેઓ ખોટા ધરમની આરાધના અને ધરમ સંસ્કાર માટે મદદ કરે છે, અને તેઓ પોતાના આ બીજા લોકોનાં છોકરાં ને આવા કહેવાતા ધરમનું શિક્ષણ લેવા નીકળમાં મોકલતાં બહાવતા નથી. આવા કહેવાતા ધરમનું શિક્ષણ કે જે તજન બુદ્ધાજ છે તેના ઉપરજ ગરીબ લોકોની ગુલામીનું મંડાણ છે. આજુ સમયમાં શુદ્ધ અને સાચા ખ્રિસ્તી ધરમનું શિક્ષણ લોકો આમજી પુલાવીશાખમાં આવ્યું છે. અને તેને બદલે ખોટા ઉપદેશ લીધેલવામાં આવે છે કે જેને લીધે

આપણા સંસારની સરવ મહાબળાઓ ઉત્પન્ન થઇ આવે છે.

[અધુરું.

[આ લેખ આવતા અંકમાં પ્રસિદ્ધ થશે.—અ. ઇ. એ.]

કરબન પોષ્ટ મહોમેડન સોસાયટી

સેક્રેટરી લખે છે કે—તા. ૩-૬-૧૧ના રોજ આ સોસાયટીની મીટીંગ મળી હતી. મેમ્બર શ્રી લેવાયા બાદ સેક્રેટરીએ મજી મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચી સંબળાવ્યો જે સરવાનુમતે પાસ થયો. મદરેસાના ઉસ્તાદ મી. મસમાઇસ માહડાએ મદરેસામાં પઠતાં બચ્ચાઓના અભ્યાસ (વધે બચાવ કરવું). શ્રી. નયુ કાસમે રમજાનની છદ ઉપર બચ્ચાઓને તેઓની લાયકાત પ્રમાણે છતામ વહેચવા સલાહ આપી એમ મુ. સેક્રેટરી મી. શેખમખામે કહ્યું કે અમનેની વાળ જનામ સુરી સાહેબના આવીસા ઉપર હા તેજા પઠાવવાને સોસાયટી તરફથી જે ઉધ રાજી થએલ છે તે પછડીના પા. ૨-૪-૦ મારા પાસે જમા પડેલ છે અને તેની બ વસ્થા કરવા પુલાસો ધવો જેમણે. જેર મેને કરાવ આપ્યો કે આવતે રવીવારે કમી દીની ખાસ મીટીંગ બોલાવવી અને એ બાબતનો નીરણુય કરવો. મી. મેનુલ આમદીને મદરેસા સલાવવા બાબત સે સાપટીની તારીફ કરીને મદરેસાને રોકક નાજી બેટ આપ્યું. રોજા અફતાર કરવાને મી. નયુ કાસમ તરફથી મેવા વિગેરે હાજર થએલ તેમને આભાર માની તિથા હાતેલા પઠી મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ.

[ખ્રિસ્તી કોલેજીયાનું 'વીકલી સનસેટ' નામનું જાણું કહે છે કે :—જે આપણે હોંદીઓને આવવા દીધા અને તેઓને બહોં મીલકતદાર થવા દીધા તો પછી તેઓને હવે જામાટે સુખે રહેવા દેવામાં ન આવે! જ્યાં ધણી રહેતો હોય જ્યાં તેની પછીપાણી રહી શકે એવા ખ્રિસ્તી પ્રજાનો કુદરતી હક છે. જે તે કહેનકાકતના કોષપણુ આમમાં મહેરી તરીકેની જવાબદારી ઉઠાવતો હોય તો તેને મહેરી તરીકે નો હક જા માટે ન દેવો જેમણે? હોંદીઓ આ દેશમાં આવી માથે પડ્યા નથી પછુ લાભ કરતાજ થયા છે. આથી કહેવાતો અરથ એમ નથી કે નવા હોંદીઓને આવવા દેવા. માત્ર બહોં છે તેલકાઓને સાધ, જુદાં જોમવવા દેવા જેમણે વગેરે.

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન

અને
એ મિત્રોના જવાબ

[અનુવાદ : એક હિંદી]

(મયા અઠવી માસ)

મનહરરામ

વેપાર સમાચાર (માસ)

અને મિત્રો હાજી, આત શ્રી જમી
શ્રી, સુખવાસ આગેમી, મોહમાં સીમાર
ધારી ધુમાડાના મોઢ કાઢતા પાછા આવેલા
પર અસહ્ય રથાને મોકલાયા.

મનહરરામ—આપણી વેપાર રાજ્યમાં
ની વાત આમળ ચલાવેલો ?

ઉદયશંકર—પ્રશંસી, મને લાગે છે
કે આપણા વેપારીઓ દીક છે. પણ તે
ઓએ ગાડરીયા પ્રવાહ જેવું કર્યું છે
આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં બધાએ એક
જ જાતનો વેપાર હાથ કર્યો છે. નાતાલ
હીંદુસ્તાનના સંધીવટાને અને કશી
ચાને મોટો વેપાર ચાલે છે. જ્યારે ટ્રાંસ
વાલમાં વિશાળતા કાપડનો બર ચાલે છે.
અને કેપમાં તો કોઈ ધાડમાર હિંદી
જણાતા નથી. એટલે અન્ય દિશામાં
ખાન પહોંચાડેલું જણાયું નથી. બીજા
ધણી જાતના વેપારો છે. જેવા કે હર
નીચર, જવેલરી, કોઈકરી, લેખરગુણ,
ઉત્ત, કેશપરદેહની એજન્સી ત્રિજેર ધણી
જાતમાં ખાન અપાએલું નથી તેમ
જ કેપનીના નામથી સાહસ પણ થયા
નથી, જો કે વેપારીઓએ માલુ વેપારમાં
સારી કમાણી કરી છે. નાતાલમાં મોટી
મોટી એજન્ટો અને મકાનો માલીકીનાં
ખરીદેલાં છે. ટ્રાંસવાલમાં પણ તેવું જ
છે. આ દેશમાં પાકતા માલના વેપારની
મોટી ધમાલ ચાલે છે. સરકારનું પણ
ઉત્તેજન મળે છે. છતાં હિંદી વેપારી
ઓ એ તરફ લક્ષ આપતા નથી.

મનહરરામ—આ દેશની જમીન શું
ફળદાય છે ?

ઉદયશંકર—હમણાં હમણાં કેટલીક
ચીજો પાકવા માંડી છે. ખાડી મોટો
પાક તો મીલીસ (મકાઈ) નો છે. બીજાં
પાક છે. અને તમાકુ પણ પાકે છે
નાતાલમાં ફળ પુષ્કળ થાય છે. જે હિંદી
મજુરોના પ્રતાપ છે. આમડાં અને ઉત્ત
નો સારો વેપાર ચાલે છે. આ બધું
પરદેશ ખાતે જાય છે. સાંધી શ્રી શ્રી

પાછો હિંદુસ્તાન પોંઠે આવી ચોમણે દામે
વેચાય છે. આ દેશમાં પાકેલી વસ્તુનો
રેલવે દર તથા સ્ટીમરનું ભાડું સસ્તું
છે. અને ખરો પાક તો "સુનાનો" છે
કે જેણે આખી કુનીઆને ચાળીત કરી
નાંખી છે. હીંદુસ્તાનમાં હીરા નીકળે છે.
અને નાતાલમાં ડાલસા પણ નીકળે છે.

મનહરરામ—અનેના અસહ્ય વતની
(કાફરો) પણ વેપાર રાજ્યમાં ખરા
કે ?

ઉદયશંકર—શિવ ! શિવ ! ક્યાંથી
હોય ? તેઓની તો કાઈ દાદ અને હરી
યાદ લાલજનું નથી. એ લોક માટેના
પાસ-લો વિચેરે કાવકા જુઓ તો
ચીતરી ચડે ! કેળવણી શી ને વાત શી
ખુદાના મદીરમાં પણ બીચારા જુદા !
કુંપકા વેરો તો દેખાતો છે. પણ મારા
અનુભવ પ્રમાણે જમાતનો અન્યાય તો
ખુબી ભરેલો. બીચારા નેટીવો ઉત્ત
ની શાલનો ઉપયોગ વધારે કરે છે. તો
તેના ઉપર રપુ ટકા જમાત છે. આ
માલ બીજા પ્રજા વાપરતી નથી. એટલે
દેખીતી રીતે દસ ટકા વધારાની જમાત
નો કર નેટીવોને શીર પડ્યો. એજ પર
માણે જોડામાં પણ છે. પાંચ શ્રીશીજી
ઉપરની કીમતના ફેન્સી જોડા ઉપર ૧૫
ટકા જમાત છે. જ્યારે પાંચ શ્રીશીજી
જાડરની કીમતના જોડા ઉપર ૬૨ જેટી
દીક ૮ પેતી જમાત છે. નેટીવોના કામ
કરવાના જોડા સસ્તા હોય છે. એટલે
એ પણ આડકતરી રીતે એક જાતનો કર
નહીં તો શું ? આવી સ્થિતિમાં તમેજ
વિચાર કરો કે એજો બીચારા ક્યાંથી
વેપાર રાજ્યમાં ચડી શકે ?

મનહરરામ—વેપાર રાજ્યમાંની આવી
ધણીજ અબરકારી રાખેલી જણાય છે.
આપણા બાઇઓ વેપાર રાજ્યમાં
આમળ વધેલા જણી થયો ખુશી થયો
છું. એટલે મારું માનવું છે કે કોઈ
જગ્યાએ સારી નોકરી મળી જશે.

ઉદયશંકર—વાત ખુબી છે ખરા !
પણ ખાન બધું નોકરી મેળવવામાં છે.
પણ બાઇને બાઇએ ખબર હોય કે તેમાં
કલ્મો મળી જાય.

મનહરરામ—કેમ ? સારો ખમાર ન
મળે ?

ઉદયશંકર—નાતાલમાં ચાકરીનો ખાવ
જણથી ચાર પાઉન્ડ દર માસે છે. તેમાં
જે પાઉન્ડ ખરચના જાય. કેપમાં તો
કોઈ ખાવ પુછેજ નહીં. ટ્રાંસવાલમાં
જરા દીક છે. આઠ દસ પાઉન્ડ મળે છે.
પણ ટ્રાંસવાલમાં તમે જઈ શકો નહીં.

કારણ કે અને ૧૯૦૭ નો નંબર ૨ નો
કાયદો તથા અને ૧૯૦૮ નો નંબર ૩૬
નો કાયદો હિંદીપર ડોળા મુરબાની રહ્યો
છે.

મનહરરામ—નશીબમાં હશે તેમ થશે.
આજે વલ્લો વખત નીકળી ગયો છે એટલે
ફરવા જશું ; પણ કુરસદે પેલા કાવકા
સમજાવજો.

ઉદયશંકર—ટ્રાંસવાલના સલામતની
વાત કરીશ, ત્વરે એ કાવકાની કહીકત
આવી જશે. આખો દિવસ તડાકામાં
કાઢ્યો છે માટે હવે તમારા વિચાર પ્રમાણે
બીરીઆ રોડ તરફ ફરવા જશું.

મનહરરામ

આકરી

મી. મનહરરામ બાર વાગે જમી લઈ
મોઢામાં મુગી રાખી પોતાના પજાંખર
બેઠા બેઠા મકાન વિચારમાં નિમગ્ન
થયોલા હતા. નોકરી કાંઈ મળતી નથી.
બેર આમળ કામળ પણ લખવો છે. પણ
કેકાણું થયા વગર કાંઈ સુખ પડતી નથી.
કમાવાની આશાએ દેશ છોડ્યો, કુંડું બ
છોડ્યું, કબીલો છોડ્યો. પણ નશીબ
એ ડમલાં આમળનું આમળ. એવામાં
એક વાગતાં મી. ઉદયશંકર નોકરીપરથી
આવી પેહોંચ્યા.

ઉદયશંકર—મનહરરામ ! ખુબખબર !
આમ નાસીપામીમાં બેઠાથી શું વળવડું
છે ? હિંમતે મરદાના તો મદદે ખુદા.

મનહરરામ—શી અખર છે ? જરા
જણાવો તો સહી

ઉદયશંકર—આજે તમારી નોકરીનું
નકકી થયું છે. એ વાતે આપણે જશું.
માટે કેપડાં બપડાં પહેરી તથાપર થાઓ.
કું જરા બે કોળીઆ જમી લઈ. તર
તજ મી. ઉદયશંકરે સુદ મોળાં કાઢી
નાંખ્યા. બાંધ ઉપર ટુવાલ નાંખી
સીધા નળે પહોંચ્યા. કાચ પગ મોઢું
સાદ કરી કામ ચલાઈ પાટીયાનાં ચાટલા
ઉપર બેસી ગયા. કેપડાં કાઢવાની ખટ
પટ તો આ દેશમાં ટળી મઝ હતી.
અંગ્રેજીયાની જરૂર નહોતી. એટલે જેવા
મી. ઉદયશંકર પાટલા ઉપર જોડવાયા કે
તરતજ બાંડારીએ રસોઈની ટીનની રાખી
રજુ કરી. પોતાના મિત્રને આજે સરસ
નોકરી મળી ગઈ છે તેના હરખમાં કંઈ
પટ જમી લઈ મી. મનહરરામને સાથે
લઈ રોડ ફરતે મદમદની કા. ની કુકાને
પાંધરા રવાના થયા.

[અનુવાદ]

જાપાનીઝોની ટેક

[ઈ. એ. માટે ખાસ]

જાપાનીઝોએ તેઓના શરીર બળ કરતાં તેઓના ટેકીલા સ્વભાવથી દુનિયાને હેરાત પમાડેલ છે. રસો જાપાનીઝ જગતમાં તેઓનું ખરું જોર તે સ્વભાવ વડે જોવા માં આવેલું, એમ દુનિયા ખીમે ખીમે સમજતી જાય છે. ધારેલું કામ પાર પાડવું અથવા દેહ પાડવો એ વાત તેઓમાં સાધારણ છે. ખરી રીતે જોતાં પુરવની આખી પ્રજાનો તે સ્વભાવ છે. કેટલીક વખત એમ પણ બને છે કે તેવા આગ્રહમાં કંઈ બારે હેતુ સમાયેલ હોયો નથી. આમ હોય ત્યારે તે દુરાચારીપણું કે હાહાપણું કહેવાય, છતાં તેવા સ્વભાવમાં કંઈ અત્યુક્ત બળ સમાયું છે એમાં તો ના પાડી શકાય નહીં. આ બળને શરીરબળ સાથે કંઈ સંબંધ હોતો નથી. નબળામાં નબળા માણસો પણ એ બળ બતાવી શકે છે, અને એવા બળ આજના શરીરબળ કાંઈ પડી જાય છે એવા ધણા દાખલા આપણે જોઈએ. એટલે આવું બળ એ પ્રજામાં સ્વભાવિક પ્રકાર પડ્યું હોય તે પ્રજાને અરેખરી બળવાન છે તેમાં શક નથી.

આરનેલીયામાં સીડની ખાતેથી એવા ખબર છપાયા છે કે દક્ષિણ ધરુવની ક્ષાપમાં નીકળેલ જાપાની કાફલાએ એક સમાવેથી નાકલાજ મતાં પાછા વળી સીડની આગળ પહોંચ નાખ્યો છે. એવું જણાય છે કે આ કાફલાનો સરંજામ ખીજા કાફલાઓની માફક બારે નહીં હતો. તે કાફલો જાપાનથી નીકળ્યો ત્યારે સમસ્ત પ્રજાએ ખુલાશી અને ઉત્સાહથી તેને વિદાય કર્યો હતો. કાફલા તે સરંજામ બરફવાળા તોફાની પ્રદેશમાં ધણે ખરે નાજ પામવાથી તે પાછો સીડની આવી પડેલ છે. વધુ સરંજામ માટે જાપાનની પ્રજા પાસે માગણી કરી છે અને તેની ચાલ જોઈ રહેલ છે. સીડની એક પત્રકારે તેના કુખીવી મુલાકાત બેતાં તેને પુછ્યું કે વધુ મદદ નહીં આવે તો શું કરશો? ત્યારે તેણે જવાબ આપેલો કે સમજ કરવા નીકળતાં તેઓએ એકાદ લીધા છે કે જ્યાં સુધી દક્ષિણ ધરુવની ક્ષાપ ન થાય ત્યાં સુધી તેઓ સ્વદેશ આજ પહોંચ નથી; એટલે જો વધુ મદદ નહીં આવે તો હવેલો બેસતાં તેઓની પાસે જો છે તે સરંજામથી તેઓ ફરી નીકળે અને ધારેલી ક્ષાપ કરશે અથવા

મરશે. લાં રહેતા તેઓના જાપાની ભાષા એએ તેઓને સમજાવ્યા ત્યારે તેઓનો જવાબ એવો હતો કે “અમે સોમંદ લીધેલા છે અને તે અમારે પાળવાનું જોઈએ.” સીડનીનો એક જાગો લખે છે કે જાપાની જાપાકારોને આવી વાતમાં કંઈ નવાઈ લાગતી નથી; અપારે પશ્ચિમ વાળાઓ આને માથ એક અપ્રાપ્તિ પચાવે શકે.

પશ્ચિમવાળાઓ એવું માને તેમાં કંઈ નવાઈ નથી જ્યાં આજ શરીરબળની પુખ્ત થતી હોય ત્યાં માનસિક બળની મજબૂતી પુરી થાય નહીં.

હીંદની અહેર કિલચાલ

હીંદુ મુનિવરસીદી

હીંદુ મુનિવરસીદીની ચોખ્ખા સંબંધમાં સી. મહામોહન માલવીઆએ એક કાગળ જાપામાં પ્રસિદ્ધ કરાવ્યો છે. તેમાં તેમણે જણાવ્યું છે કે ચીસીસ બીસેટે મુનિવર સીદી માટે મરત મેળવવા જે અશક્ય કરી છે, તે તેમણે કરવા ધારેલ મુનિવર સીદીના સંબંધમાં કાચ લાગેલું નહીં. માટે હીંદુ મુનિવરસીદી સાફ સ્વતંત્ર રીતે ચારે મેળવવા અશક્ય કરવામાં આવશે. મુનિવરસીદીની સ્થપાના થયા માટે મદદ તી જરૂર જણાવતાં તેમણે કહ્યું છે કે ર. ૧ કરોડની જરૂર પડશે. તેમાંથી ૫૦ લાખ ના. ચહેનકાલે હીંદુસ્તાનમાં આવે તે પહેલાં, તથા ૨૫ લાખ તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર પહેલાં જોઈએ. હંડ ઉધરાવવા માટે મી. માલવીઆ જાતે હીંદની સફર કરનાર છે. હાલને માટે તેમણે સંબંધ, લખનઉ, લાહેર, કલકત્તા તથા દીલ્લી એટલા સ્થાનોની મુલાકાત લેવાનો ધરાવેલો છે.

રેલવે અને સ્વદેશી

હીંદ જેવા પુરાણા દેશને રેલવે દાખલ થવાથી ઘટસ્તાનજ થયેલું છે. આ રેલવેઓ પ્રજા વાસ્તે મલાવવામાં આવતી હોય તેમ નથી, પણ ઉલટાની પ્રજા રેલવે વાસ્તે હોય એવી રીતે તેને કારોબાર ચાલતો વારંવાર જોવામાં આવે છે. આ સંબંધી એક દાખલો સ્વદેશી સાહસો તે ઉત્તેજન આપવામાં રેલવેની બેઠકારી તો છે. એક ઉદ્યોગીક કારતકર-સ વેળાએ જતાવવામાં આવ્યું હતું તેમ અમદાવાદ ખાતે દીવાસળીનો ઉદ્યોગ સ્થાપ્યો છે, અને ધત્તધિકાર આપે છે, પણ તે દીવ

સળીઓ હોંદના ખીજા ભાગોમાં રહેલા કલામાં રેલવે મુખની આડે આવે છે. યુરોપમાંથી નોરવેખાતેની જે દીવાસળીઓ હીંદુસ્તાનમાં આપાત થાય છે તેમને યુરોપ થી મુખ આવવાનું જે કીરાયું પડે છે, તેમાં, મુખ્યથી હીંદના ખીજા ભાગમાં જવાનું જે રેલવે ખર્ચ થાય તે હિમેરી એ ને જેવી રકમ થાય, તે કરતાં વધારે મોટી રકમનું ખર્ચ અમદાવાદ ની દીવાસળીઓને હીંદુસ્તાનના જુદા જુદા ભાગમાં જતાં થાય છે. વ દેશી માલપર થતો આવો અન્યાય દુર કરવા એ ઉદ્યોગ મલાવનારાઓએ અરજ કરેલી ત્યારે તેમને એવો તોછડો જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો કે એ સાહસને અમદાવાદમાં જ ફેલાવવું! જ્યાં દેશી લોકના પાસે મરત અચેલાઓ દેશી માલ નું આમ નીકળન કેખતી આપે થતું જુએ લાં દેશની કલ્પ કેમ સુધરે? ખીજો દાખલો આપવામાં આવે છે કે કલકત્તા ખાતેથી પરદેશી કાગળોને લખનઉ પહોંચવાને જેટલું ખર્ચ થાય છે, તે કરતાં વધારે ખર્ચ સ્વદેશી કાગળો મોકલતાં થાય છે. આ ખીનાઓ આકાગાર પુર વાર થઈ છે. છતાં હીંદી સરકાર, કે જે હવે કેટલીક રેલવેઓપર માલીફી થરા પતી થઈ છે તેણે તે પર ખ્યાન દીધું નથી.

મુંબઈ મુનિવરસીદીમાં અજમાસકમની સરચા

મુંબઈની મુનિવરસીદીની બી. એ. ની પરિક્ષા માટે ઇંગ્લાંડના ઇતિહાસનું શિક્ષણ ફરજિયાત હતું. પ્રજાકીય નેતાઓ આ શિક્ષણને દેશની રાજકીય જાગૃતિ થવાના સાધક તરીકે અગત્યનું માનતા હતાં છતાં મુંબઈ સરકારે તે વિષયને બી. એ. ના અભ્યાસમાંથી ફરજિયાત મટાડવાનો વિચાર કર્યો. પ્રજાકીય નેતાઓ આની સામે મજબૂત રીતે યથા. ધણી રસાકસ્ટી ભરેલી દલીલો થઈ હતી. તકરારમાં એન. મી. જોખલે તથા સર શીરોજીકાલ જેવા અગ્રણીઓએ ધણે જુસ્સા બરેલો ભાગ લીધો હતો. પણ સરકારી સલાહદો સત્તા બળની અસરનો અણુજાગતો ઉપયોગ કરી, વધુ મતે ઇંગ્લાંડના ઇતિહાસના શિક્ષણને બી. એ. ના ફરજિયાત વિષયોમાંથી કાઢી નાખવા સંકલ્પ લેવા છે. અને આમ એક વધુ દાખલામાં દેશની કેળવણી જેવી અગત્યની વ્યવસ્થામાં પ્રજા મત તથા પ્રજાના સાતીતા પ્રતિનિધિઓ પાછા પડ્યા છે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(સીધી જાણ ઉપરથી)

રાજકોટ તાલુકે કચ્છકોટ નામના ગામમાં
ને પાદર ૭૫ અગ્રજીયા માણસોની ટોળા
એ પડાવ નાખી વ્યારવટીઆના સમયની
પાદરકાલ આપી હતી. ગામની પોલીસ
તથા બીજા માણસો સાથે ઝપાઝપી થવા
પછી તે બોરો નાશી જવા કહિતમાન
થવા હતા.

અમદાવાદમાં લાંબી "ગુજરાત સંસાર સુધારા સભા" ને બાંધે એક "સંસાર સુધારા કલ્પ" રચાવવામાં આવી છે. તે માં અઠવાડીક મીટિંગો ભરીને સંસારીક સવાલો પર ચર્ચા કરવામાં આવશે. તે ઉપરાંત સંસાર સુધારા માટે સેવાં પુરુષ તરફે કલ્પ મારફતે ડાખાવી ફેલાવવાનું નકકી કરવામાં આવ્યું છે.

અમદાવાદમાં વીજળીક શેક્ષની દાખલ
કરવાનો ઠરાવ થયો છે, અને તે પુરી
પાડવાનો કેનનાકટ સુબ્રમ્મ સરકાર તરફ
થી મેસરસ કાલીક નીક્ષનની કંપનીને
આપવામાં આવ્યો છે.

वडोदरा राजपना दीवान काहेल्य मी.
 सेडन-बोडा वषत माटे छमछाड जत्ता
 होवाथी तेना ज्योपुत्ताने ज्योपुत्तार न्याय
 मंत्री मी. धी. ज्योस गुप्ताने ज्योपुत्ताने
 ज्योपुत्ताने

વડોદરા રાજમા વરસાદ પડતો ન
હોવાથી, અને કુષ્ઠાળ જેવાં ચીન્હો
જણાતાં હોવાથી, પ્રસન્ન આવે ક્યાં ક્યાં
અને કેવાં કેવાં કામો કાઢવા સરખું છે,
તેની માહિતી વડોદરાના દીવાન સાહેબે
સરમુખા સાહેબ પાસે માગી છે.

પણ કરીને આવતા વરસની શરૂઆત માંજ વડોદરે મુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ ની ચોથી બેઠક ભરાનાર હોવાથી તે સંબંધી પ્રાથમિક ક્ષિત્યાણને લગતી ગ્રંથ વ્યવસ્થા વિચાર કરવા ન્યાયનગરી મે. મનુ ભાઈ સાહેબને બંગલે સાહિત્ય ક્ષિત્યાણ માં ઉત્સાહ ધરાવનારા કેટલાક અમલદારો અને મહાચોની એક શરૂઆતની મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી.

મરજુમ મુજરાતી સુધારક કરેલનદાસ
મુળકની વરસી શિવવવા મુજબ ગમે

અમદાવાદમાં સુધારક મંડળોએ જાહેર
મેળાવડાઓ કર્યા હતા.

અહેનકાદ એકવરુની વાદગીરી મુખ
માં જાગવી રાખવા માટે જો હૃદ
યએલુ તેમાં કુલ લગભગ રા પા લાખ
ની રકમ થઇ છે.

મુખ્યમંત્રી એક કપોળ શાંતિના શૈલીઆ
મરફુમ પી. કામવાનદાસ નગેશભદ્રાસની
વીધવાએ લગ્નને બાપ રૂપીઆની
જમીન અનિરોડ ઉપર મરીબ કપોળ
માટે નામના આડથી આણીએ પુરી
પાડવ માટે આપી છે.

અંતર્જ વરગોતો ઉદાર કરવાની ચર્ચા
વધતી જોવામાં આવે છે. "અંતર્જનો
ની ચકતી કેમ કરવી" એ વિશે કલકત્તા
ના મ.જી. જી.જી. આયુ. કારદાયરજી મિત્રે
મદ્રાસ ખાતે એક બાધજી આયુ. કર્ણ

મદ્રાસના "હીંદુ" પત્રમાં જણાવવા
માં આવે છે કે ત્યાંની એક કોરટમાં એક
અજાણ્યા માણસે વડીલના નોકર તરીકે
કોરટમાં હાજર થતાં માણસોટને સજામ
ન કરવાથી માણસોટે તેને પગે પડીને
મારી મામલાની ફરજ પાડી હતી, અને તે
ઉપરાંત શ. ૭ નો દંડ કર્યો હતો.

જાગણીઓને એમકાલનો દિવસ કિન્નવ
વાર્મા છેલ્લાં એક વરસ અર્ધ સરકાર તર
ફથી હરકતો નહવ.યી એ દીવસે ખીટોએ
અરવાને ખદશે, મોટો સ્વદેશી મેલો કલ
કતા ખાતે તથા ઠીઓકટમાં અરવાને
વિચાર કરવામાં આવશે. હનો, અને આ
કામની બપવસ્થા કરવાનું બાણુ સુરેન્દ્રનાથ
ના કાથમાં સોંપાયું છે.

દાહની બોસમનો વરસાદ પડેલો ન
હોવાયો હોદી સરકાર રીકરમાં પડી છે.
ખેલી અને વરસાદની કેવી દાહત છે. તે
ને લગતા રીપોર્ટ જીલ્લાના કલેક્ટરે
મારફતે માંગ્યા છે. આ ઉપરાંત વરસાદ
વધુ ખેંચાય તો ક્યાં કામે " ફેમીન વર
કસ " તરીકે કરવા તે વીજેરની દફતર
સરકાર તરફથી મેળવવામાં આવી છે.
દુકાણની અસર ને કાગળમાં જણાશે ત્યાં
દુકાણ પડેલ જાહેર કરશે.

कमकता आते आलपु मरकरी कापु.
 "सुखल सभायार" रा. प. नरै कनाम
 केनना मरकरीपु नम पदवाणी वही कती

તે ખોટી પડી છે. કાલ તે જ સમાચાર
નારાઓમાં બંધાણાની સરકારને કહ્યો
પડવાથી એ જાણે કાલ સમયમાં
આવશે. અને તેને સરકારી મદદ મળતી
રહેશે, એવી ખીના પ્રસિદ્ધ થઈ છે.

મહામુદ્રાખ્યાનના ઝોન. રાજ્યને ક્ષોદ સર
કારના કેળવણી ખાતાના વડા પાસેથી
ગળથવા મળ્યું છે કે અસીમદામાં મોસ
લીમ યુનિવર્સિટી સ્થાપવાના કુદાને હોદ્દા
સરકારે બદલા રાખ્યો છે, અને હવે
નાણાં સમંધી તથા કારોબાર સંબંધી
સ્થિતિ વિશે વિચાર ચલાવવામાં આવે છે.

નામદાર શહેનશાહના રાજ્યાભિષેકની ખુશાલીમાં ભરવમાં આવનાર દિલ્હી કર વારના પ્રસંગે ૩. ૫૦ થી ઓછો પગાર મેળવનાર સધળા સરકારી ક્ષારકોને એક મહીનાનો પગાર એનામ તરીકે આપવાની સુચનાપર હિંદી સરકાર વિચાર ચલાવતી કહેવાય છે.

આખા હિંદ તરફની મરહુમ શહેનશાહ
એડવરડની યાદગીરી તરીકે દિલ્હી ખાતે
ના. કીંગ જોરજના હાથે દિલ્હી દરબારને
ટાંકણે મરહુમ શહેનશાહનું એક થોડે
સ્થાન આવશું ખુલ્લું મુઠવામાં આવશે ;
ને તે બારણાની આસપાસ એક બામ
બનાવવામાં આવશે.

હોદ્દ સરકારના રાજકારણવારના અરજ
માં કરકાર કરવા માટે તપાસ ચાલતી
કેવાય છે. સરકારી ખર્ચમાં ઘટાડો
કરવા માટે એક યોજના હોદ્દી સરકારના
સરકારી સત્તાવાળાઓ આગળ પડી છે.
પણ તેનો હજી કંઈ નીકાલ જણાવવામાં
આવેલો નથી.

હોદ્દી સરકાર તરફથી એવો ખુલાસો પ્રગટ થયો છે કે દિલ્લી હરપાર વખતે દિલ્લીમાંથી મરકી નાખેલ કચરાની કોથીયો સફળ થઈ છે, અને દિલ્લી તથા તેની આજુબાજુના જિલ્લાઓમાં મરકીને એકપણ કેસ સતો બાક પડ્યો છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાની રેલવેના કામ માટે ૨૭,૦૦૦ ટન જોડકો લોદાનો અને બીજા સામાન વિત્રાવતને બદલે જરૂરનીમાંથી ખરીદવાની યુનિયન સરકારે વરદી આપી છે, જેથી દક્ષિણ આફ્રિકાનાં ભોગો મંડેલાં આ કેલેક્ટર અર્થાત્તમ પામી છે.

એકપાન ખાતે સત્યાગ્રહીને માન

એક અનાવીલ મેળાવડો

(અમારા અગ્રપત્રી તરફથી)

તા. ૭૭ સપ્ટેમ્બરને રવિવારે એકપાન મુકામે રા. રજીએડના ગોપાલજી તથા રા. ગોવિંદજી સહુભાઈ તરફથી સત્યાગ્રહી રા. પ્રામજી ખંડુભાઈ દેસાઈને માનપત્ર આપવાને એક મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો. બેઠા-સખરજ, બોક્સખરજ, બીનોની થીંગેર જગ્યાના ધણા અનાવીલો એ મજૂર મેળાવડામાં ભાગ લીધો હતો. રા. સુરેંદ્ર બાપુભાઈ મેઢને ખાસ આમંત્રણ કર્યું હતું, એટલે તેઓ પણ આવ્યા હતા. મેળાવડાનું પ્રમુખસ્થાન રા. ગોપાલજી નારાયણ વેરમાઈને આપી કામની સરચાત મંજૂર માનપત્ર રા. મણીભાઈ ખંડુભાઈએ વાંચ્યું હતું. બાપુ ગુજરાતી થોભે તેવી હતી. ભાલ અને કાળા રમતી શાલીથી હસ્તાક્ષરેને ચણુમાંથી હતો. અને તે એક સરસ તખતામાં મહાવેણું હતું. નીચે એકપાન ના એ મહરજો (રા. રજીએડ અને રા. ગોવિંદજી)ની સહી હતી. માનપત્રમાં મો. પ્રામજીએ સત્યાગ્રહની લડતમાં આવેલા આપભોજ, અને પાવત્ર આરવ જુમીની કીર્તી માટે વેઠેલાં કષ્ટ બદલ ગ્રસણ કરવામાં આવી હતી. અને તેમની દીર્ઘાયુષ માટે તથા બધી મનોવાંછનાં પરિપુરણ થવા માટે હથર પાસે પાચના કરવામાં આવી હતી. રાત્રેથી સહુ ભાઈ (મોંધાભાઈ), મણીભાઈ, મોરારજી અને વસનજી ગોસાંઈ બાઈએ રા. પ્રામજી નાં વધારે વખાણ કર્યાં હતાં, અને તેમનાં દેશી-નિતિના સારા વિચાર માટે, તથા લેશ માત્ર પણ સ્વાસ્થ્યની તરફથી વિના લડતમાં લીધેલા ભાગ માટે, ધન્યવાદ આપ્યો હતો. રા. પ્રામજીએ જવાબમાં કહ્યું કે, માનપત્રને માટે તેઓ બાપક નથી, માત્ર હરજરૂરે કાંઈક તેમને ઠીક લાગ્યું તેટલું કર્યું છે. વિશ્વ નહોતું. તેમાં માનપત્ર તેમને શા માટે હોય ? એ મુજબ ધટતો વિવેક તથા પોતાને ધ્યેયો આનંદ પ્રદર્શિત કરી બેસી ગયા હતા. મો. સુરેંદ્ર મેઢનાં પણ દરેક બોલ નારા તરફથી બારે વખાણ થયાં હતાં. મો. સહુભાઈ બે ત્રણ દિવસની ટુંક મુદતમાં દેશ જતા હોવાથી તેમને માટે પણ વખાણ મહરજો તરફથી તેમની મુજારી નિર્મિતિ પાર ઉતરે એમ હથર પ્રારથના કરવા ઉપરાંત, તેમની લાપડાતનાં

તથા તેમના સારા ગુણોનાં, ખાલીલા સ્વભાવનાં અને "અનાવીલ દિનેચુ" માટે વેઠેલા ગ્રમનાં વખાણ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

બાદ બોજન તથા પાન સોપારી લીધા પછી રા. રજીએડના હાથે મો. પ્રામજીને પુલનો મજરો અપાયા પછી સહી પોત પોતાને મુકામે જવા વિદાય થયા હતા.

હીંદુસ્તાનની કોરીમીરી

અમારા કારખાનામાં વમામ માલ એકલા હાંદી કોરીમીરી તકયાર થાય છે, જેથી બીન પરદેશી વેપારી કરતાં ધણેજ ટકાવ અને સસ્તો માલ તકયાર કરી શકીએ છીએ. આથી છે કે દેશીઓમાની હાંદીઓ આ કારખાનને લેતેજન આપવા સુચરે નહીં.

કોરી વેપારમાં બાલવીસરતી તેમજ કોરી દીનની ત્રોકો તથા સાદાં અને લાંબાં લાંબાં તથા ચણુઓ તથા પાણીના કાસ તથા કાચ લાખા ડબ્બા ઉત્પાદી હમેશ મોઢા જગ્યામાં તઈ રવા શખીએ છીએ. દીનની પેટી બધી સાઈ બની હુદી તેમજ નેસ્ટમાં વેચાએ છીએ. નાના મોઢા કોઈબી કોરદર લઈએ છીએ. પ્રાઈસ લીસ્ટ માટે લખી.

M. RAWAT & CO.,

Head Office: 108, Queen St., Durban,
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાણું ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ટેબલ

સફાઈની પેકીંગ, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી તાઈદથી મોકલ્યું જાય. કોર દર મોકલી ખાતી કરો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

તાણું ફરેટ અને વેલ્ટેબલ.

સફાઈની પેકીંગ, અને સારો માલ. રોકડે થી બધી જગ્યાએ તાઈદથી મોકલ્યું જાય. કોર દર મોકલી ખાતી કરો. હવે

મહામહાન હાંસિરો,

પે. બો. ૮૧૫, ૧૧૭ કવીન સ્ટ્રીટ, હરબન.

રોકડ પખર ભાવ

તા. ૭-૬-૧૧

શી. પે શી. પે.

કુધ કામનસ ૧૪માઈસ ૧૮ ૦ થી ૧૮ ૬	
ચાવલ માંજ ૧ જસ્તાની ૨૨ ૦ ,, ૨૨ ૬	
બીમટીના ,, ૨૮ ૦ ,, ૨૮ ૬	
એફ. એફ. ડી. આર. ,, ૨૦ ૦ ,, ૨૦ ૬	
એફ. ડી. આર. ,, ૧૮ ૦ ,, ૧૮ ૬	
ચીની સાકર ,, ૨૦ ૦ ,, ૨૨ ૦	
કુંડાના ,, ૧૬ ૬ ,, ૨૦ ૦	
દેશી તુવેર દાળ ,, ૧૭ ૬ ,, ૧૮ ૦	
કાનપુરી તુવેર દાળ ,, ૧૮ ૬ ,, ૧૯ ૦	
મસુરની ,, ૧૬ ૬ ,, ૨૦ ૦	
મગની ,, ૨૬ ૬ ,, ૨૭ ૦	
અડકની ,, ૨૬ ૦ ,, ૩૦ ૦	
ચણા મુંખાના ,, ૧૬ ૦ ,, ૧૬ ૬	
,, દાળ ,, ૨૩ ૦ ,, ૨૩ ૬	
વટાણા નાતાલના ,, ૧૮ ૦ ,, ૧૮ ૬	
મકાઈ ,, ૧૦ ૬ ,, ૧૧ ૦	
બીનીસ ,, ૨૫ ૦ ,, ૨૫ ૬	
જુવાર (કાફર કોરન) ૧૫ ૦ ,, ૧૫ ૬	
કડવું તેલ ૧માલન ૩ ૬ ,, ૪ ૦	
એરડીવું ,, ૩ ૧ ,, ૩ ૨	
મીઠું ,, ૩ ૬ ,, ૪ ૦	
નાળીએરનું ,, ૪ ૩ ,, ૪ ૬	
ખાંડ સફેદ નાતાલની ૧૬ ૬ ,, ૨૦ ૦	
પીળા ,, ૧૭ ૦ ,, ૧૭ ૬	
લીરકુળ નાતાલ ૧૩ ૦ ,, ૧૩ ૬	
આટો હાલિસ હોલ્ડ ૧૧ ૬ ,, ૧૨ ૦	
આટો (અખીલો મીઠ) ૧૧ ૦ ,, ૧૧ ૬	
મદ્રાસી સોપારી ૧૨તજ ૭.૧ ,, ૮	
મરચાં ૪.૧ ,, ૫	
શી પેટી, જરીનના પૈડ ૬-૭-૬ ,, ૬-૧૦-૦	
પોરબંદર ૬-૧૫-૬ ,, ૧૦-૦-૦	
પારાશીન કોરન ૦ ૭ ૩ ,, ૦ ૭ ૬	
,, વાઈટ રોસ ૦ ૮ ૬	
,, ,, ગાલન ૧૩ ૬ ,, ૧૪ ૦	
નાળીએર ૧૬ ૦ ,, ૧૭ ૦	
હથી ૧૨ ૦ ,, ૧૨ ૬	
કાઈમંડ સોપ ૧૩ ૬ ,, ૧૪ ૦	
સાણુ સીફ્ડ સ્ટેન ૧૫ ૬ ,, ૧૬ ૦	
સાણુ સનલાઈટ ૧૦ બોલ ૩૪ ૦ ,, ૩૪ ૬	
સાણુ ટાયમ્સ ૫૦ કુકાન	
બોક્સની કીમત ૧૨ ૬ ,, ૧૨ ૬	
સાણુકરોસરીસ(બા. ૬૦) ૧૨ ૩ ,, ૧૨ ૬	
નેકટર ટી ૧ ૮ ,, ૧ ૬	
માચીસ લાયન ૩ ૧ ,, ૩ ૩	
સોપારી લેવરેધની ૧૦ ,, ૧ ૦	
નીડલ પે ઈટ સીગારેટ ૨૦ ૬ ,, ૨૦ ૬	
નીમક (કીવરપુલ) ૪ ૬ ,, ૫ ૦	
બરતા એડની ૪ ૬ ,, ૫ ૦	
નીમક (બરેમ-નીચાર) ૪ ૬ ,, ૪ ૬	

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Sutee
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhaandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladon." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

E. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Obhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.
ISRAHIM NORODIEN,
24 Fyere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Mahanuj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

E. MOOSAJEE Amod & Co.,
Box 441, 434 West Street
M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street
Shams Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
R. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Hig Class
Tailor, 120 Grey-street
Hoosen Oosim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.
IMPERIAL COGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim
Commission Agent. Point.
J. B. Mehta
157 Grey-street - P. O. Box 530
G. H. MANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street
S. Peerbhoy Butler
474 West-street
G. Ramchand,
505 West-street
M. RAWAT & Co.
108 Queen-street.
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey-street
A. G. TIFNIS Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JESWA
Fruiterer Box 471

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Bosar.
Merchant, Butcher & Importer
Queen-street
Mohambhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CANAY & Co.,
Box 3504, 11 Kort-street.
KHUSALBHAI BRULABHAI BHAGAT o
58 Indian Market Stall
President-street
M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDMEN,
Box 3755
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 440
Navasseri Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavaris,
224 Marketa
Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: "V. Samy"
87 Jones-street
Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street
Suleman Ebrahima, General Dealer
Box 33, 73 George-street
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
S. Ramanujam Naidoo
Box 616, Market House.
T. Vedia Pillay
Box 519

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol a Speciality
67 & 69, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORF

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.
CHOTABHAI & DADOO
Box 33.
Hassean Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KASSA,
Box 11.

LOUISTRICHARDT

Dungershi Morajee
P. O. Box 7

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 160
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURBENCO MARQUES

HORMAJOT IDOLY, Box 332.
Madhavjee Jettha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamed & Rawji,
Box 329.
VEAJDAH & LALOHAID Box 97.
Naujee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHDUNE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET BASTING

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

MINTA & KHANDEMA BROS.,
Box 160, Market Street

POTCHKEPSTROOM

G. K. Deesi,
Box 128

PORT ELIZABETH

Pickamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
L. A. Pardy,
General Merchant,
85 Adderly Street.
V. R. Namsoo,
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Walmer St.,
R. B. Nmsoo,
64 Walmer Road
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hasen Street, The Hill.

PRETORIA

Ohotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Two Branches: Standerton Box 86
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 842

QUELIMANE

Vasunji Parmanand & Bros
Box 33, Tel add: 'Vasunji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Kesrom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SOLIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: 'Soliman'

SALISBURY

Shimjee B. Naik, Box 59
Khushal Parbhhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKHE

(Transvaal.)
Kesavji Giga, Refoula

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wades,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Easop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hooeen Amod Vankar,
General Dealer.

UTTENHAGE C.C.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randori,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hasan Zennok
P. O. Box 8

WARMBATH

A. M. Rawat,
Box 16.

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.**

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St, KIMBERLEY

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALAMKOTTA

Will sail on or about the 9 SEPTEMBER
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa
ધા ધિટાશ ઇન્ડિઆ સ્ટીમ નેવીગેશન કંપન.

સ્ટીમર "પાલમકોટ્ટા" ટન ૩૪૧૩.

ઉપલીજન બહેર વખણાએલ લાઇનની મંજૂર અને કાપ ચાલની વ્યામ
બોટ બનેલી તા. ૬મી સપ્ટેમ્બર ના રોજ ઉપરશે. તે ફક્ત ઝાંઝીબાર અને મોમ્બાસ
નંદર ફરી મુખ્ય નથી.

મજૂર લાઇનની વ્યામબોટમાં ૩૬ પાસેજરો સાર ઉપલા હાલકાઓમ
ધણી સારી સવલત છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. શી ખલાસી છે.
ઓશીસરો સારા છે.

ઇન્ડિઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને ને લોકો તાના બાલબચ્ચાને
ઇન્ડિઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા મંજૂર હોય તેઓને અમારી ખાસ
ભલામણ છે કે આવી ટુક મુકતની મુલાકાતીનો અનુભવ તક મુખાવશે
નહી.

ફરસત તમા ફેક્ટર કલાસના પાસેજરો વાસ્તે બોરાહીવાળી કે વમરની રીટરન ટીકી
ટની સવલત ફરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી તુરત કેપ્ટન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી.

ફર પછીથી ઉપલી લાઇનની વ્યામબોટ અગ્રેથી ૬૦ માસે ઉપરશે. સ્ટીમર
મુખ્ય પહોંચે તરથી ખબર મળે છે, ને છાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. સાલુજી, ના. ૨૮ પ્રિન્સીપલ સ્ટ્રીટ
અથવા સ્ટાંડ ૬૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોકેશન બેલ્કોનેરબરમ, અમર અમારે ત્યાં
જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

મેસરસ એમ. સી. આંમલીઆ એન્ડ કું., ને ઉપલ્લુ. ડન અને કું.
કેમરશીવલ રોડ, કરબન.

Indian Educational Institute

The above institution under the Head-Mastership of W. F. Mitchell Esq.
C.E., M.E., A.R.C.S., etc., etc., will be opened by the Committee on 1st
September next in Mr. Mahomed Abed's Hall, Camroodeen's Building, Grey
Street, Durban, in order to provide Higher Education for Indian Youths.

For further particulars apply to :—

The Hon. Secretary & Treasurer,
133, Grey Street, DURBAN.

ઇન્ડિઅન એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ

મી. ડબ્લ્યુ. એમ. મીચેલ, સી.ઇ., એમ.ઇ., એ.આર.સી.એસ., વગેરે, વગેરે
બીજી પરાવનાર હેડમાસ્ટરના હાથ નીચે હિંદીઓને ઉચી કેળવણી સાર સાળા તા.
૧લી સપ્ટેમ્બરથી શાલુ થશે. તેને માટે ઇમરૂદીન બીલ્ડીંગમાં મહમદ આબેદને
હેલ રોમવામાં આવ્યો છે. વધુ ખબર માટે ૧૩૩ ગ્રે સ્ટ્રીટ, કરબન, એ સીરનામે
ફેરેરરી અને મેમરને લખવું.

Hassan Essak

Draper, Grocer
&
General Merchant

૬૫૩ પ્રિન્સીપલ અને ફેક્ટ બતના પરચુરસ
માલની કુશન

Head Office: WINDSORTON, C. C.
P. O. Box 8

Branches : { Lower Store W.
Longlands
Delport's Hope
Kalkfontein

P. V. Sanghaver & Son

Commercial Brokers & Commission Agents
Tele. No. 1538, 195 Grey St., DURBAN

જાલ કમીશનથી ફેક્ટ બતનો પ્રિન્સીપલ
કાપડ વગેરે માલ ફાપરો શાલુ તેવી રીતે ખરીદી
મકાની આપીએ છીએ, અને અમારા મારફત
બહારથી વેચવા માટે માલ (મકાઈ બીનીસ
તમાફ વગેરે) મોકલવાથી સારો આવ ઉપજાવી
વેળી આપીએ છીએ. વધારે મુલાકાત માટે
ઉપરને ઓફિસને કામલપણ લખવા મહેરબાની
કરવી.

ચાંદીનું ધડીયાળ ભેટ

પત્રો એમને છે

સુરત જીલ્લાના બોલેવડ ગામના રહીશ
મી. ઇબ્રાહીમ હુસેન બખ્ષાત, ઉમર
આશરે ૩૦ થી કરના યુમ ધણેલ છે.
વરસ ૨ ૫૨ તેનો ઉકરો પત્ર કેપ્ટાબોની
થી મળ્યો હતો. તે બાદ તે ક્યાં છે તે
પત્રો નથી.

ખરાખબર બોલકસ પતાશર નીચેને
સરનામે આપનારને શી. રપતું મહિલું
ધડીયાળ ભેટ તરીકે તુરત રવાના કરવા
માં આવશે.

મુમુકુ હુસેન બખ્ષાત,

પી. એ. બોલકસ ૧૫૦
મીડલબરગ, ટ્રાંસવાલ.

COOLAM MOHIDEEN, GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,
Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી નોંધો
ખુબઈ જનારો

અમ્સ્ટર્ડામ ટન ૪૫૦૦ તા. ૧૫મા અક્ટોબર

આ કંપનીની આગમીમાં ફરેક વરગના પાસેજર માટે પ્રેરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસી છડીખન છે, અને આશીસરો બીજા કાચદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સગવડવાળા તેમજ માથાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોમપણુ વાતે જરા પેણુ મુજબ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગમીમાં ફરેક મહીને ખુબઈ સારૂ જાય છે. માટે આ કુલ મુકતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તકમાર મણ રહેણું.

સફરદુ આગમીમાં ખુબઈ પહેચિથી તેજ કીવસે અંતરે તાર મારાતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહની જાણુ માટે અંતરે હાપામાં નંખાવણું તેથી સહી કાહેબો ને જરૂર ખરચે આગમીમાં પહેચિથી જવાની ખબર પડશે. વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી રહેશે.

દરખતે લીધે કોઈનો મોર કલકલતા સ્ત્રીમર મીધે મુગ્ધ જાતી રે.

પસ. પસ. અમ્સ્ટર્ડામ ટન ૨,૮૦૦ તા. ૧૩ સપ્ટેમ્બર

ગ્રેટ બ્રિટન કોલકાતા બંધુકાં.
જા.જા. અમ્સ્ટર્ડામ ટન ૨,૮૦૦, ગ્રેટ બ્રિટન ૧૬.

શ્રી. કથરોલીમ ઈસમાખાની ડાં.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ હાથસીખા રોડ કરખન
Telegraphic Address: Kathorian,
P.O. Box 125.

કથરોલીમ ઈસમાખાની ડાં
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, કરખન.
King & Sons,
West Street, Durban.

તુરકો આસ્ત્રાખાન, અથવા પરશીઅન, નવાખ
અથવા બેખલોર, સાહકલીસ્ટ તથા હંમેરોઅન ટાપીઓ.
પ્રકાશ લીમિટ અને નીચેને સરનામે હથોડા—

S. PEERBHOY BUTLER,
474 West Street, Durban.

સેધુ પીરબાઈ બટલર,
૪૭૪ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, કરખન.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (૨૨):
Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parron, etc.
Head Office: 24 Frere St., Woodstock
HAJEE ABDoola
Box 593, DURBAN

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11.
KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

દુકાનો વેચવાની છે.

અમારી નનોડી ખાતેની દુકાન ખીલ
ડીમ સાથે તથા દુકાનને ફરતી જમીનની
સાથે તથા નાખીસ, બોરેંગ્રાસ અને બાંબા
વગેરેથી ભરપુર બાગ સાથે તકમાર છે,
જેની વારસીક આવક પા. ૩૦થી ૪૦
સુધીની છે તે તથા અમારી સ્ટોમરની
દુકાન જે ચાર રોડનાં નાકા ઉપર આવે
લી છે તે પણ ખીલડીંગ સુધાં વેચ
વાની છે. નાઝર અલી
NAZAR ALI, Stanger.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.			
NATAL:		s.	d.
Yearly	...	15	0
Half-Yearly	...	7	6
Quarterly	...	4	0

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transshipment

S.S. Somali leaving Durban about 17th Sept., Delagoa Bay 18th

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન.

સીધો દુબઈ જવાની આગવગીરી.

રતી. સોમલી ડરબનથી તા. ૧૭ સપ્ટેમ્બરે ને ડેલાગોઆબેથી તા. ૧૮મીએ

જપહી આગવગીરી. જપહી વારીએ જપહી હવાન, બેરુ, હાલીબીમાન, હાંબીબાન મોગાસા અને હામુ જઈ દુબઈ જશે. જેને બરબુર નહીં પડે.

મજબૂર લાઈનની મિટી સફાઈદાર, ટાઈમસર આવનાર ટાઈમસર બનાર અને ટાઈમસર પહેલનાર છે. મુઝઈ પહેલિ કે દુબઈ અહીં ડેપોઝી મળત મળે છે. કે. દુકાદા, મોતરફ બારીબાના અને હવાદાર હોય છે. ફરેક, સેકન્ડ, અને ટેકની ડીપટી મોરલી તથા વગર મોરલી વાળી મળી શકે છે. ખલાસીએ દેથી અને કપડાને તથા બોક્સરો માથાકુ હોય છે. લાકડાની કેક, મોસ્તોને અવારી જમા, વીજળીની બુલી ચામ્પી, મુસલમાન બજારી હોશીત વગેરેનો પુરા બહેનસર હોય છે. મલકળ કે રસીમરો આસ પાસેજરોને પાંચ હોવાથી હરતરફની સવલત છે.

જુ ખબર મળે હશે તા પુછા નીચલે કરનારે :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK KASOOL

(37 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Fordsburg, Box 2347 J.B.

માંલો વિલાસલો પાટની વેપારીએ તેમ સોની લોહાને વેચવી પેસાય તેમ આવશુ. માવ માટે લખો. ફાયદો થશે.

નવાલો લીફ તબાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં તેમ નેટલી બેહએ તેલી મળશે. અને મોટા જથ્થામાં ખરીદીએ છીએ.

લી પોરબંદરજી સારો માલ. કીફતવે મળશે. મજાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to :—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St, DURBAN.

અહાસો રૂપિયામાં અમર નામ

નડીયાદ હોંડુ અનાયામમર બાહીરુ કામ ફરીથી સર કરવામાં આવ્યું છે. આમને આગે દરખાસ, નિકાળ, મહી સાળા, અપમજુદ, કીઓ માટેનું પ્રયત્ન ૪૬ વિગેરે માટે રૂપિયા બોરડીબોની બજાર છે. આ હરેક બોરડી પાંધનાં આ રસે મેપિવાનો ખરચ સાવ તેમ છે. કેહ મહસ્ત્ય એવી વખતે રૂ. ૨૫૦) આપશે તે તે મહસ્ત્યના નામની એક બોરડી બાંધી, તે ઉપર આરસપહાણુથી તકની ચોટી તે સખી કાતાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. કાલના મકાનમાં જુદા જુદા સોળ મહસ્ત્યોએ પોતાના નામની બોરડીઓ બાંધવી આવેલી છે. આજા છે કે કાન થીજ હોંડુ પ્રભુ આ ઉત્તમ તકનો લાભ લેવા મુશ્કેલી નહીં. વધુ વિગત માટે લખો : મની:—હોંડુ અનાયામમર, નડીયાદ.

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOUBAKER E. Aboobaker Amed & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

ઉચ્ચ ફેક્ટરી ટરકીશ ટોપીઓ,

સસતી અને શારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply :

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban Tel. Add: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલના તબાકુ.

ફરેક નીચ બજાબધ, સસ્તા ભાવે મળશે બહારના બોરડર ઉપર દુરત ધ્યાન આપવ માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. જાઓ, અબ્બુદુલ કાદર એન્ડ સન ૧૩૬, યે કીડ.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer, 60 Wick St., Verulam

K. B. MODI & DESAI

તાજાં નાણીયર, જમાબધ તથા જુદા

વાવવાના તથા ખાવાના આજુ ખાલ માર બીનીસ વગેરે હમેશ મળે છે. લખો તા મળે

Stand 59, 60, Indian Market P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 37—Vol. IX

SATURDAY, SEPTEMBER 16TH, 1911.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper
THIRD CLASS

THE LONDON ALL-INDIA MOSLEM LEAGUE

IMPORTANT REPRESENTATION ON SOUTH AFRICAN AFFAIRS

MR. C. A. LATIF, Vice-President of the London Branch of the All-India Moslem League, has sent the following letter, dated July, to the Under Secretary of State for the Colonies:—

1. I am instructed to express the Secretary of State the grateful thanks of my Committee to His Majesty's Government for their repeated efforts to secure an adjustment of the dispute between the Transvaal Indians and the Union authorities, which have at last resulted in the granting of the Indian demands, that the offensive Registration Law of 1907 should be repealed, and that the principle of racial equality in law should be recognised, so far as immigration is concerned, subject to differential administration.

2. At the same time I am directed by my Committee to address you further on the question of the general treatment of British Indians in the various Provinces of the Union of South Africa, in the hope that the Secretary of State will take the necessary steps to ameliorate their condition before the deliberations of the Imperial Conference assume a definite shape.

3. I need not remind Mr. Secretary Harcourt that by far the greater proportion of the Indian trading class in South Africa professes the Mahomedan belief, and that any injury or injustice done to them is strongly resented by their brethren throughout the Indian Motherland.

4. The League has received copies of petitions and memorials addressed by the Indian communities of the Transvaal, Natal, and the Cape Colony to the Secretary of State, setting forth the many disabilities from which they suffer, and I propose briefly to refer to a few of the principal of these.

5. It appears to my Committee that refusal of transfer of fixed pro-

perty, in the Transvaal, to an Asiatic is an unsound policy. One of the anti-Asiatic arguments has always been that the Indian trader does not invest his money in the country. If the chief form of permanent investment is in law denied to him, plainly he cannot be expected, if a comparatively poor man, to keep his savings in a country that has for years treated him with the utmost inhospitality. It is known, however, that a few of the wealthier Indian merchants at considerable expense and risk, entered into contracts, with European friends, of equitable ownership of certain properties. My Committee learn that they are now threatened, by virtue of the Gold Law and Townships Act, with the confiscation of these properties, and that an attempt is being made, by means of these laws, to compel, what it was impossible to compel under the Republican Law 3 of 1885, the residence, for all purposes, of His Majesty's Indian subjects in locations. I need hardly point out how grave is the danger to Indian vested interests if such a policy be pursued. The League greatly regrets that His Majesty's Government were unable to appreciate adequately the Indian objections in 1908, when the Gold Law was awaiting the expression of the Royal assent, and I am directed to most earnestly pray the Secretary of State to take early steps to acquaint the Union Government with the strong feeling of resentment certain to be roused in India at the revival of a policy that failed so egregiously during the Republican régime, and against which His Majesty's Government have consistently set their faces.

6. So far as Natal is concerned, the position has not much improved. It is true that the right of appeal to the Supreme Court has been granted against the refusal to renew existing trading licences. But this privilege is largely nullified by the determina-

tion of licensing officers and boards to seize every possible opportunity, such as the death or removal of a licence-holder, to regard old licences as new ones, and hence to refuse renewal. And this applies almost equally to the Cape. Moreover, it is a great injustice that an Indian born in South Africa should find it almost impossible to obtain a new licence or even the transfer of an existing one. If avenues of livelihood are to be closed one by one to Indians, even though born in the Union, what, as Mr. Merriman recently asked with much pertinence, is to become of them? How are they to improve their civic status and their material condition? The League strongly feels that a great attempt should be made to settle this difficult question equitably to the resident Indian community. Indian immigration into South Africa being now practically a thing of the past, those Indians who are lawfully domiciled there should, in the opinion of the League, be granted the fullest civil rights. In any case, my Committee emphatically hold the view that in no circumstances should the principles of the Cape and Natal licensing laws be extended to the Transvaal, whose Indian population has suffered so severely during the past decade.

7. I am desired to express grateful recognition of the sympathetic attitude adopted by the Imperial Government in the matter of the prohibition of the recruitment of Indian indentured labour for Natal. The League feel that so desirable an end might, with excellent effect, have been accomplished years ago. Indentured Indian immigration having now ceased, my Committee strongly urge that the £3 annual licence levied upon Indians, released from their indentures, men, women, and children, as the price of freedom, should be removed at an early date. That a law upon freedom should ever have received the Im-

perial sanction the League find it most difficult to understand. It is still more difficult of credence that although the impost has been proved to operate most harshly upon the people, the Union Government have so far refused to consider its abandonment. I am directed, accordingly, to urge with the utmost emphasis that His Majesty's Government will represent to the Union Ministers the extreme undesirability of maintaining a tax so unjust in its incidence, so immoral in its effect, and so un-British in its nature.

8. Mr. Secretary Harcourt, in a despatch to the Governor-General of South Africa, towards the end of last year, laid down the sound principle that whatever legislation might be undertaken to settle the Transvaal controversy, no rights or privileges at present possessed by Indians resident in the other Provinces of the Union should be taken away. But the intention and the effect of the recently withdrawn Immigration Bill were undoubtedly to diminish existing rights in Natal and the Cape Colony. It is proposed, so the League is informed, to re-introduce the measure, with modifications to meet the views of the Transvaal Indians, into the next Session of the Union Parliament. My Committee confidently trust that the Secretary of State will press for the acceptance of the amendments required by the Indian communities, particularly in the matter of the definition of domicile and the issue of temporary permits enabling the Indian traders to procure from India, as they have hitherto been enabled to do, confidential clerks and managers.

9. The League does not propose to discuss the minor but equally irritating disabilities of the Indians of South Africa, in the hope and expectation that His Majesty's Government will not allow a golden opportunity to pass without endeavouring to procure substantial relief for them. These years of trouble and hardship so bravely and patiently endured, have resulted in immense material loss to them, and the League ventures to hope that, before His Majesty holds the Coronation at Delhi, an understanding will be arrived at with the Union Government, whereby the status and position of the resident Indian community will be considerably and progressively improved.

Everyone in England and in South Africa, *The Times* says, must regret the untoward rupture between the Capetown and other Bars arising out of the colour question. Nobody would suggest that the advocates do not appreciate the far-reaching nature of the issues, but their action must hasten the time when South African statesmen will have to deal with the issue as best they may. —*Reuter.*

The Asiatic Problem in South Africa

The Proposed Legislation

It was announced on Empire Day (says *The Times* of the 11th August) that the Asiatic difficulty in the Transvaal had been provisionally settled on lines acceptable to the Transvaal Indian community as well as to the Imperial and the Union Governments. General Botha then stated that all Asiatics now in South Africa and 30 recently deported to India would be allowed to apply for registration within six months; that six educated Indians would be admitted annually without registration; and, finally, that well-educated and well-known Asiatics would be exempted on application from giving their thumb-prints. These provisions will, it is understood, be embodied in a Bill to be introduced by Mr. Smuts in the next Session of the Union Parliament on lines similar to that which was withdrawn at the close of the last Session. The following article from our Johannesburg Correspondent explains the main features of that Bill and of the situation with which it was intended to deal. It may be presumed from General Botha's statement that the new difficulty regarding the Free State Province which revealed itself in the discussions of the Bill has been disposed of, like the earlier ones, by the terms of the new settlement.

Here follows the *Times* correspondent's summary of the position. A fairly clear outline of the passive resistance movement is given and he says, in regard to the Transvaal Government's refusal to admit any new Asiatic immigrants:—

"This last point was the point of substance; it was contended that not only was the prohibition of Asiatic immigration contained, though in a disguised form, in the Immigration Act of 1907 an insult to all Asiatics, but that its enforcement involved a serious hardship on the Indian community of the Transvaal, who were thereby debarred from securing the service of teachers, doctors, and ministers of their own race born and trained elsewhere."

Regarding the question of Provincial restriction, the *Times* correspondent remarks:—

"It may safely be asserted that the Transvaal would never have consented to enter into Union had the throwing open of its gates to the existing Indian population of Natal been part of the price demanded."

The Immigration Bill

"Such, then, being the main factors of the situation, Mr. Smuts by his Immigration Restriction Bill set out to achieve three objects:—(1) to provide effectual safeguards against the further Asiatic immigration into the Union; (2) to secure the Indian

of the Transvaal by removing their principal grievances and thereby to secure the final cessation of the passive resistance movement and of the grave embarrassment which that movement has caused to the Imperial Government; and (3) to confine the Indian population of Natal to that province.

The first two objects he proposed to achieve by the means suggested to him by Lord Crewe in his despatch of October 7—viz., the repeal of the Transvaal Asiatic Act of 1907 (this would leave the registration of Asiatics in the Transvaal to be governed solely by the Act of 1908 referred to above), the removal from the Immigration Act of any differential bar to the entrance of Asiatics as such, and differential administration of the Act so as to exclude all Asiatics with the exception of a strictly limited number of educated men.

The third object, the exclusion of Natal Indians from the other provinces of the Union, was to be achieved by providing that the movements between provinces of persons domiciled in any province should be regulated by the laws in force immediately prior to the commencement of the new Act; and that any person moving from one province to another in contravention of such laws might be treated in the province which he had unlawfully entered as a prohibited immigrant."

The Free State Difficulty

"The Bill was put forward by Mr. Smuts as a measure of which the Imperial Government had approved and it appeared from Lord Crewe's despatch of October 7 that the leaders of the Transvaal Indians were pledged to acceptance of a settlement on the lines indicated in the despatch and adopted in the Bill.

"Unfortunately, however, a new difficulty has presented itself from an unexpected quarter, the Free State. That province has hitherto been practically immune from difficulties in connexion with Asiatics. By a law passed in 1890, Asiatics were forbidden to settle in the State or remain there for more than two months without permission of the President. The effect of this law, which has never been repealed, has been to restrict the Asiatic population of the province within very narrow limits. The Free State members of the Union Parliament objected strongly to the immunity hitherto enjoyed by their province being, as they thought, imperilled by the proposal that the dozen or so educated Asiatic immigrants who were to be allowed annually to pass the language test under the new law should be free to settle in any province of the Union. There is not the slightest reason to suppose that any appreciable number of such immigrants would ever be attracted to the Free State, where none of their compatriots reside, but the mere possibility that some might do so

was enough to bring one Free State member after another to his feet in solemn protest. Mr. Smuts seems to have quailed before this storm, for from correspondence between himself and Mr. Gandhi, which has since been published, it appears that he is unwilling to exempt the educated Asiatic immigrants from the provisions of the old Free State law, though he is fully prepared to exempt them from the provisions of the Transvaal Registration Law of 1908. Mr. Smuts's weakening on this point appears to have given the Asiatic leaders fair ground for complaint. The value of the concession which they are demanding is more sentimental than practical; but it is of the essence of the proposed settlement that sentimental considerations shall be taken into account."

Overcrowding

European Hotel-Keeper Fined

Wilhelm Lotze, proprietor of the Oceanic Hotel, which has recently been opened near the Ocean Beach, appeared before Mr. Bernard Hodson, in the Borough Court, on Thursday, says the *Mercury*, on summons, charged with having contravened Section 24 of the Sanitary by-laws of the borough, in that during August,

Indians were sleeping in the rooms. The Magistrate remarked that the by-laws made it incumbent on Lotze to make proper accommodation for his servants, and when he put up buildings of the nature of the Oceanic Hotel, he must see to it that the sanitary by-laws were complied with. A fine of £4 was inflicted.

From the Editor's Chair

WHAT TO DO WITH OUR CHILDREN

"Hold your feet to readiness, and your two hands, and your understandings, O ye Zoroastrian Moudapamians! for the well-doing of lawful deeds in accordance with the sacred order, and for the avoidance of the unlawful and evil deeds which are contrary to the ritual. Let the good deeds for the furtherance of husbandry be done here."

Visparad 15.

We have copied this text from the excellent volume "The Imitation of Zoroaster." It is a text which grown-up people may with great profit to themselves lay to heart and translate into action. The text bids us place our feet first; then 'come our hands, and then the head. Nowadays, we run away with our heads and do not mind at all if our feet and our hands

if we have read it correctly, that of our feet and hands should precede that of the head. If our feet and our hands are first trained for the real work of life, we may add head-training with profit. Zoroaster does not leave us in doubt as to what use we should make of our feet, hands and head. "Let the good deeds for the furtherance of husbandry be done here." Thus, then, real education leads us to agriculture, with our own strong arms and legs. And, in recognising this fact at the earliest possible moment lies our salvation and the salvation of our youth.

This matter of the education of our children is the simplest possible. We have our teachers ready at hand among the hundreds of our independent farmers. If they will but understand that their children must inherit their occupation, and if other Indian children will apprentice themselves to them, the problem of the education of our children becomes incredibly easy.

We do not wish to suggest that our children should not receive English or any other education. But we do suggest that the foundation of all education must be laid in a practical knowledge of agriculture. And we doubt not that if those who happen to see these remarks will but examine them, laying aside their preconceived ideas, they will find that the suggestions we have ventured to offer are

child on a Sunday and it seems that the mistress of the house ordered her to turn up to work on the following Monday, that was a week after her confinement, and she alleges that she was forbidden to touch the child when at work. Owing to the severity of these commands, the child was dying of starvation, and consequently this woman and her husband resolved to desert their master; and while they were on their way to lodge a complaint with the Protector, the child died at Isipingo. After burying the child in some unknown and uncared-for locality, the couple hailed at the Protector's Office and lodged a complaint, but this gentleman is said to have sent them back to their master, apparently thinking that it was a frivolous charge.

When she was expecting her third child, and while she was verging confinement, she alleged that she was systematically assaulted, kicked and knocked about, and, not being able to suffer such punishment, she reported the matter to the Protector, but he, again, sent her back to her employer. When she went back in the custody of police, it is alleged that she was again subjected to the same kicks and blows in the very presence of the guardian of the law. Subsequently both husband and wife deserted, and appeared again before the Protector, who ordered them to remain at the Depot until he investigated the matter. Soon after they were ordered to go back to their employer. After their return, this pregnant woman says that she was not given rations for a week, and so she chose this time to lead the life of a nun in the jungle. Not far from the abode where she was leading a life of this incessant persecution, there is a thick, uncleared bush or forest. She repaired there and made for herself a little hut out of branches of wood and grass. As she was about to give birth to the child, she chose this kind of life rather than incur the risk of losing it just as she had her two previous children by staying under the roof of her master and mistress. She tells us that, at this period, she lived on roots, and wild fruits, and, amidst the howls and terrifying noises made by wild animals in this forest, she lived there alone for about a month and gave birth to the child. While she was leading this solitary life, a high-souled and noble-minded native happened to be passing this forest, and heard the cry of a baby. He paused and managed to find his way to the solitary little nest of this woman, and he persuaded her to go to his hut. She complied with the request of this native gentleman, and he provided her everything that was necessary to restore her and the baby to health. She says that she remained in this native's hut for a month and three weeks, and she has now come direct from the kraal to report herself to the Protector of Indian Immigrants.

Position of British Indians in the Dominions

Memorandum by the India Office to the Imperial Conference

(Continued.)

A recently published Blue-book issued by the Imperial Government, contained the following:—

Particular Difficulties

In it is unnecessary to recapitulate the course of events since 1897, but the forms in which Asiatic questions have arisen in the self-governing Colonies may be briefly indicated.

Natal.—In Natal, which alone imported Indian labour, the resident Indian population was increased by a large influx of coolies who, at the end of their indentures, remained in the Colony subject to special taxation, and by a small "free" immigration of persons who were able to pass the education test imposed by the Immigration Act. Difficulties arose about traders' licences, municipal franchise, and the education of Indian children, and these were accentuated by the passing in 1908 by the Natal Parliament of two Bills which were reserved and have not come into operation, one to bring to an end the issue of new trading licences to Asiatics, the other to prohibit after a certain time, the holding of trading licences by Asiatics. In 1909, however, the Dealers' Licences Act of 1897 was so amended as to allow an appeal to the Supreme Court on the renewal of existing licences, though not on their transfer or on the issue of new licences.

Transvaal.—In the Transvaal, which most of the resident Indians had left during the war, acute difficulties were caused by an influx of Indians after annexation and by doubts as to the exact effect of some of the laws and regulations of the South African Republic. Under the Peace Preservation Ordinance permits to Asiatics to enter the Colony were granted only to persons who had resided before the war. This provision was stereotyped by the Asiatic Law Amendment Act of 1907, passed immediately after the grant of responsible government, and, although the Immigrants Restriction Act of the same year was in form modelled on the Natal Act, the effect of the two Acts read together was that no Asiatic, however well educated, could claim as a right to enter the Colony unless he could prove that he was before the war a *bona fide* resident. This position, which had no parallel in any other part of the Empire, was, with great reluctance, accepted by

His Majesty's Government. The stringent provisions for proof of the identity of lawful residents, though declared by the Transvaal Government to be necessitated by the trade in forged documents, gave rise to an acute and bitter controversy, which was allayed only for a few months by an amending Act of 1908. On the one hand the Indians deliberately adopted a policy of passive resistance to the law; on the other hand some of the incidents of imprisonment and deportation of Indians awoke in India itself a feeling of indignation the sincerity and the importance of which were very imperfectly appreciated in South Africa.

Cape of Good Hope and Orange Free State.—In Cape Colony, which allowed the entry only of Indians who could pass an education test, and in the Orange Free State, where an Asiatic question had never arisen, nothing has recently happened which calls for notice, except for one or two complaints that old residents who went back to India on a temporary permit were refused readmission to Cape Colony on technical grounds, which caused hardship.

Union of South Africa.—Under the Act of Union matters differentially affecting Asiatics were reserved for the Union Government. The Union Government introduced an Immigration Bill in the recent session of Parliament which aimed at a final settlement of the question. The Bill was withdrawn at the end of the session, but it is understood that the subject will again be taken up. Meanwhile, a provisional settlement has been arranged by the Union Government which has led to the abandonment of the passive resistance movement. The stoppage of indentured emigration from India to Natal has now prevented the further recruitment of the uneducated classes of Indians within the Union. Thus, in South Africa, the problem henceforth will practically be that of the government of a resident Asiatic population, considerable in numbers only in Natal.

Australia.—In Australia the education test for immigrants has been so administered as practically to exclude fresh immigration, but a system has been established of admitting visitors of position who are furnished with certificates by local Governments in India. But controversy has been caused by the exclusion of Asiatic seamen from steamers carrying mails under contract with the Commonwealth Government, and the exclusion, in a Bill passed by the Commonwealth Parliament in 1906 of goods carried in ships employing lascars from preferential treatment. This Bill was reserved, and did not come into operation. His Majesty's Government in 1903 pointed out the impossibility of continuing their association with the Commonwealth in a mail-contract based on the principle of the exclusion of a class of British subjects from

employment (mainly in tropical or sub-tropical waters). They deeply regretted "that their feeling of obligation in this matter is not shared by the Parliament of the Commonwealth, and that in regard to a matter which cannot affect the conditions of employment in Australia, and in no way affects that purity of the race which the people of Australia justly value, they should have considered it desirable to dissociate themselves so completely from the obligations and policy of the Empire."

As regards Indians resident within the Commonwealth, the Government of India recognise that restrictions against Asiatics are aimed chiefly against Japanese and Chinese.

New Zealand.—New Zealand in 1899 passed an Immigration Restriction Act embodying the principle of the Natal Act (but leaving Chinese under special legislation), but little difficulty has been caused by any question of Indian immigration to the Dominion. The New Zealand Shipping Bill of 1910, however, contains an acutely contentious clause penalising any ships wholly or partly manned by Asiatics. This clause, it may be observed, is of wide application, as it covers not only the New Zealand coasting trade, but also trade between New Zealand and Australia. It would thus extend to ships which touch at Australia and New Zealand ports in the course of a long voyage beginning and ending beyond Australasian waters and beyond the jurisdiction of the New Zealand Parliament. The disability which it would impose on Indian seamen is serious and far-reaching. It would tend to exclude them from employment on one of the main commercial routes in the Eastern Seas—an employment for which they are thoroughly well suited and on which they have been employed for many generations. The objections which, as has already been mentioned, His Majesty's Government took to the clause in the Commonwealth Post Act 1901, excluding Asiatic seamen from mail steamers under contract with the Commonwealth Government, apply with equal force to the New Zealand Bill. This Bill is still under discussion.

(To be Continued)

Mr. Patrick Duncan, speaking at a meeting of his constituents at Fordsburg, dealt with the problem revealed by the census, pointing out the remarkable decrease in the European male population of the Cape and Natal. He said that the Unionist Party, at its coming congress, must adopt a programme of action with regard to the position of the European population of South Africa, and referred to the fact that the unskilled forces of South Africa was largely composed of imported black labour. In his opinion that was wrong, and he intended to preach that opinion on all occasions.

S.A. British Indian Committee

On the Right of Transvaal Indians to own Fixed Property

The President of the London Committee has addressed the following letter, dated 28th July, to the Under Secretary of State for the Colonies:—

Sir,—On the 18th May, in reply to a question put by Mr. John M. Robertson, as to the effect upon British Indians of the operation of the Townships Amendment Act and the Gold Law (Transvaal) Mr. Secretary Harcourt said that, "in the view of the late Transvaal Government, the provisions of these laws simply continued the existing state of affairs, but they nevertheless decided to provide for possible cases of hardships by safeguarding existing rights," and that "for these reasons His Majesty was advised not to disallow the legislation."

2. Replying to a further question on the same subject by Sir Wm. Bull, on the 27th ultimo, Mr. Secretary Harcourt said that the Government of the Union of South Africa had "lately stated that there is no intention of interfering with any business or right to carry on business acquired and exercised by Indians prior to the date of the legislation."

3. My Committee are of opinion that the information upon which Mr. Secretary Harcourt's replies were apparently based is completely misleading. In view of the importance of the issues involved and of the seriousness of the situation that has been or threatens to be created by the action of the Union Government, I am desired by my Committee to amplify the statements made in previous communications to the Secretary of State in this matter.

4. Though Law 3 of 1885 provided that no Asiatics could own fixed property, it was early decided by the Courts that nothing prevented his taking a lease of stands in a Stands Township. In the appeal case of *Syed Ismail and Another vs. Jacobs*, N.O. reported in full in the Transvaal Supreme Court Reports, 1905, equitable trusts as between nominal European owners of fixed property and the Asiatic virtual owners were definitely recognised by the Courts.

The effect of the Townships Amendment Act and of the Gold Law of 1908 is to annul these rights.

5. Whilst Law 3 of 1885 prohibited the residence of Asiatics outside of locations it provided no penalty for breach of the provision, but the operation of the aforementioned legislation of 1908, especially section 131 of Act 35 of 1908, practically enforces the complete segregation of coloured persons, upon severe penalties for failure to comply therewith; a condition of affairs that the Imperial

Government successfully combated for a quarter of a century.

6. Under Act 34 of 1908 (Townships Amendment Act) Section 3 (1) it is provided that the provisions of Law No. 15, 1898 (the old Gold Law), *save in so far as expressly amended with regard to stands in Stands Townships* shall, notwithstanding its appeal, be deemed to remain in force in regard to every such stand until a certificate of freehold title or deed of grant in respect thereof, under Part III. of Chapter III. of the Act, is issued. Sections 130 and 131 of Act 35 of 1908 do modify the old Gold Law in the respects mentioned above.

7. My Committee desires to emphasise the fact that, in giving assent to the legislation of 1908, His Majesty's Government have assented to the position that, since the Gold Law of 1908 came into force, on the 1st January, 1909, no holder of a stand in a Stands Township can sub-let to any coloured person. "Coloured person" is defined in Section 3 of Act 45, 1908 as "any African or Asiatic native or any other person who is manifestly a coloured person."

Here, then, is a right that, existing prior to that date, has by statute been withdrawn, to the detriment of the British Indian community of the Transvaal.

8. But the position is even worse than this. The Union Government and their predecessors in office in the Transvaal have declared that they desired not to interfere with any businesses in existence on the 1st January 1909, and that existing rights were safeguarded. In point of fact the only right that has been safeguarded, and this seemingly without the desire or intention of the then Transvaal Government, is the right of an Asiatic to lease stands, where the written lease was in existence prior to the coming into force of Act 35, 1908.

In 1900, the Colonial Treasurer sought to remove Messrs. Khota & Co., from certain stands in the Heidelberg District, which they held on long (written) lease. Messrs. Khota & Co., took the matter to the Supreme Court. The Government argues that Act 35, 1908, operated *retrospectively*; but the Supreme Court, contrary to the opinion of the Government, upheld Messrs. Khota & Co.'s claim. The case is fully reported in the Transvaal Supreme Court Reports, 1909, page 180. But it is clear that, after the 1st January, 1909, no new leases can be granted to British Indians of stands in Stands Townships as this would be a contravention of Section 130 of Act 35, 1908.

9. When the existing leases expire, Asiatics will not be able legally to occupy stands in Stands Townships. The effect of this prohibition is that, when such leases expire, it will be impossible to renew them, and the Indian sub-lessees will be compelled,

under Section 131, to remove their businesses and premises to locations, involving virtual ruin.

10. Whilst, however, certain rights have been temporarily safeguarded, almost by accident, as it would seem, the mass of Indian residents of the Transvaal have had all their rights as to the occupancy of fixed property cancelled. It was but a few of the wealthier members of the community that could afford to enter into contracts of lease of long duration, and even in these cases, where leases had expired before the enforcement of Act 35, 1908, they had often not been renewed, owing to the good relations that had theretofore existed between the European lessor and the Indian lessee. Most of the Indians, however, had carried on their businesses and occupied premises for residential purposes on a monthly tenancy, some in the same premises for years. None of these rights is in any way safeguarded by the aforementioned legislation, and wholesale ruin states the Indian community in the face, in view of the recently declared intention of General Smuts, in reply to representations by the Krugersdorp Indian community and the Transvaal British Indian Association, copies of which are hereto attached, not to recommend the amendment of the said laws, as he regarded the objections raised as being purely legal.

11. That they are not merely legal is evident from the fact that, on the 15th ultimo, at Rodepoort, Alfred Tamblin, a European, was charged with contravening Section 130 of Act 35, 1908, by sub-letting a mining stands, No. 546, to Abdulla Khan and Ahmad Kham, two Asiatics, and allowing them to reside there or occupy the said mining stand. The penalty for this offence is a fine of £50, and for continued contravention a fine of £5 for every day of such continued contravention. The said Asiatics are liable to imprisonment for one month and to removal of any structures occupied or erected by them. And as it may easily happen that they are the virtual owners, by equitable trust, of such properties this implies confiscation thereof.

12. Next, it must be pointed out that, under Part II. of Chapter III. of Act 34, 1908, stands in Stands Townships are automatically converted into freehold, after the payment of the stand licence during a certain period, as provided in Section 9 (1) of the Act.

13. The old title expires and a freehold title has to be taken out before the land can be dealt with. This is provided for by Section 9 of Act 30, 1909, amending Section 55 of Act 34 of 1908. It is true that, after payments have been made converting the stands into freehold, nothing need be done. The owner or lessor is not obliged there and then to take out a freehold title, but so soon as he does so, Act 35 of

1908, Section 130, applies. Moreover, in the cases where trusts exist, such as are hereinbefore referred to, it becomes compulsory, in certain events, to apply for freehold title. Where the death or insolvency of the nominal owner of the property takes place, application for freehold title must be made before the property can be further dealt with.

14. Under Section 62 (2) the Governor is empowered to make and has made regulations fixing the terms and conditions of the freehold title, and following the policy that has so frequently been adopted of late by South African Governments, imposing special disabilities upon Asiatics by regulations which do not, as do enactments, necessarily come before Parliament for approval. One of these regulations is to the effect that, by letting the property to an Asiatic, the property is forfeited to the Government.

When once the conversion of the stand into freehold has taken place, the provisions of the Law against sub-letting to prohibited persons are very stringent. If the British Indian occupant is the virtual owner of the stands, he can only occupy for the period of the duration of his lease, if entered into before the 1st of January, 1909, and once this lease has expired he cannot enter into a new lease or renew the old one with the ostensible owner.

15. My Committee have deemed it advisable, in the extraordinary circumstances that have arisen, to elaborate a statement of this serious disability, as they are of opinion that every precaution should be taken to ensure that His Majesty's Government are fully informed thereof. It is clear, from the action that has recently been taken in Klerksdorp, to which reference has been made in previous correspondence, the Rodepoort case described above, and the Krugersdorp Township notice, of which details are given in a separate communication, that it is not the serious intention of the Union Government not to interfere with businesses and rights existing prior to the 1st of January, 1909. Moreover, my Committee are emphatically of opinion that the date of acquisition of the right is irrelevant and immaterial. There is no doubt that from the 1st day of January, 1909, the British Indian community in the Transvaal have been placed in a much worse position, regarding the holding of fixed property, by equitable trust or under lease, and residence outside locations, than during the Republican régime.

16. My Committee are credibly informed that His Majesty's Indian subjects resident in the Transvaal cannot reconcile themselves to the condition of affairs, whereby they will be divested of every material asset, and obliged to leave South Africa in a state of destitution. They are unable to believe that, in accept-

ing unquestioned, and apparently without reference to their own legal advisers, the views of the Transvaal Government, His Majesty's Government contemplated the disastrous results that must inevitably flow from the advice tendered to His Majesty, and they feel, as do my Committee, that they have a right, and that it is their duty, to look to His Majesty's Government to use such means and make such representations as shall not only alter the present unhappy condition of affairs to that which existed prior to the date of the enforcement of the legislation hereinbefore referred to, but also to enable His Majesty's Indian subjects resident in the Transvaal to acquire the elementary civil right of owning fixed property in their own names, instead of indirectly, a right refused them since 1885 by an antiquated measure of an ill-formed and illiberal non-British administration.

The Labour Shortage

A special article appears in the *Natal Advertiser* of the 12th inst. on the Sugar Industry. It commences thus:—

With the view to obtaining from sugar and other planters their opinions on the labour question, a representative of this paper recently toured the southern portion of Zululand, commencing at Amatikulu, and embracing Behowe, Ginginhlovo, Umhlatozi and Empangeni, all, at present, flourishing districts for the cultivation of sugar and watties. The words "at present" are used advisedly, for as will be presently shown, the future of these industries hangs upon a mere thread, and that thread will shortly be snapped unless the Government change their policy of silence and indecision, and formulate and announce their intentions with regard to the supply of labour to take the place of the rapidly diminishing supply of Indians. It is well known now that the last shipload of Indian immigrants arrived on these shores some months ago, and since that time there has been a steady and continuous stream of time-expired indentured Indians back to their native land, with none coming forward to take their places. Despite the lengthy period of time that has elapsed since the Indian Government announced their intention of prohibiting the further immigration to Natal of Indian coolies, and notwithstanding the many assurances from Ministers that the question of labour was being earnestly considered by them—in fact Mr. Smuts told a deputation in Durban that a satisfactory scheme had been evolved—nothing is known as to the intentions of the Government, and it is not surprising therefore that a most pessimistic view of the future is taken by the farmers and planters

with whom the pressman came into contact.

After relating the success of the industry and the recent developments, the writer goes on to say:—

The unanimous opinion is, however, that unless the labour problem is immediately solved, the industry will be ruined. Further development is impossible, because there is not the labour to do the work. The Indians whose indentures have expired are gradually going back to their native land, with none coming forward to replace them; the native manhood is being enticed away to the Rand by the unfair tactics of touts, who have the assistance of the Touts' Act; whilst it is absolutely impossible to utilise the services of white labour, owing, firstly, to the scarcity of that labour, and, secondly, because whites could not work in the Zululand low districts in the hot weather, and thirdly, because the planters could not afford to pay white men's wages owing to the low prices of bounty-protected dumped sugar from Australia. With these inexorable facts staring him in the face, it is not to be wondered at that the planter takes a very gloomy view of the future.

The article concludes with the statement that "the planter is helpless, and is compelled to stand by and watch the gradual draining of the natural labour of the country by touts working in the interests of the Rand mines."

The Indian in East Africa

Only Man who Caters for the Native

The commercial enterprise of the British Indians in Africa are described in the report for 1910 of Mr. Maughan, who reviews for that period the trade of the Portuguese possessions in East Africa. Dealing with Beira, he writes:—

"There are about 100 British Indian merchants in Beira; of these there are five big houses doing a wholesale, retail, and export business. These houses import goods direct from Europe and India; they also have branch houses scattered all over the country. The smaller merchants buy locally or through local merchants, a few have houses inland, and others peddle their goods throughout the company's territory.

"They one and all do the same class of business; thus to visit one shop is to visit them all. They stock their shops with kangas, blue prints, white shirtings, hand-kerchiefs or native waist-cloths, singlets, blankets, all kinds of Indian cotton goods, cheap lamps, umbrellas, combs, attractive imitation jewellery, common crockery and glass, enamelware, iron pots, bedsteads, etc. They also im-

port a quantity of Indian rice and a certain amount of Indian condiments. The bigger merchants keep a certain amount of better-class piece-goods and many European articles for sale to the Portuguese, otherwise the Indian deals exclusively with the native of the country, and is the only man who caters for him, with the exception of the canteen keepers.

The Anti-Asiatic Agitation Potchefstroom Farmers

The *Rand Daily Mail's* Potchefstroom correspondent writing on Friday last, says:—

According to information in the hands of the Chamber of Commerce here there are significant indications of great progress being made among farmers in connection with the anti-Asiatic movement which was instigated largely as a result of the efforts of Mr. Van Veyeren, M.P.C., and given impetus by the conference recently held here.

A new association to protect white men's interests in trading and other directions will shortly publish its constitution. Speaking at the Chamber of Commerce meeting here, Mr. Hartley, the chairman, stated that excellent progress was being made among farmers, and that the meetings held lately had been very successful, not only in the Potchefstroom district, but also in the Krugersdorp district. A number of outside farmers were beginning to realise the seriousness of the situation and new customers were already being secured by the white stores in town. There was also a change taking place throughout the country in regard to the feelings as to the municipalisation of licences.

Mr. Borchers, Market Master, said he could assure the members of the Chamber that splendid work was being done for the country by Mr. Van Veyeren, and whereas he (Mr. Borchers) had been in the habit of paying out £100 to the coolies for produce sold on the market, he did not now pay out more than £2. The farmers were taking the movement to heart. The coolie hawkers were decreasing in number, many farmers denying these men the right to come on to their farms and had instructed their bywones to the same effect.

Other speakers also referred to the progress which the movement is making.

Pretoria Asiatic Traders

The *Transvaal Chronicle* (Pretoria) of the 8th instant reports as follows:—

At yesterday's Town Council meeting Mr. Leggett moved that the Council affirm the principle that the Municipal area west of Lorentz Street be closed to all trading by all classes of

traders other than those already established. As they knew, there had been a great agitation for some time with regard to Asiatics. He thought those in the centre of the town would eventually be turned out. They could not go north, south or east, and if they affirmed the principle proposed regarding the west until the matter was decided it would assist the town. The only objection to his proposal was the tendency to create a monopoly but he did not think there was any danger of that for the next two or three years, by which time the whole question would be settled.

Mr. Nettleton seconded.

Mr. Coles said that he was entirely in sympathy with the object but he did not think they could do it; certainly not by merely passing a resolution such as that proposed.

Mr. Dely said they had stopped the granting of more licences on the east and if they wished they could do so on the west. If they could keep this area clear from the further encroachment of Asiatics until they could get legislation it would be something done.

Messrs. Baillie and Matthew opposed.

Ultimately Mr. Prentice moved that the matter of granting trading licences west of Lorentz Street be referred to the General Purposes Committee for report.

Mr. Leggett withdrew his motion in favour of this and it was carried.

Germiston Location

At the usual monthly meeting of the Germiston Chamber of Commerce held in the Municipal Council Chamber on Tuesday afternoon, Mr. J. S. Proddy, M.P.C., presiding, the committee recommended that the Chamber pass a resolution to the effect that it is opposed to any licences being granted in the Municipal location, and calls upon the Town Council to take the necessary steps to prevent it (says the *Transvaal Leader*).

Mr. Brammer asked why such a recommendation was made. Was it not a fact that licences had already been granted?

The Chairman expressed surprise at Mr. Brammer's remarks. As a matter of fact, 34 applications for licences had been made by Indians, and the Receiver of Revenue could not refuse to grant them. The Town Council subsequently passed a resolution to the effect that all holders of stands should be given notice to vacate the stands unless they agreed to their licences being endorsed, prohibiting trading.

Mr. Brammer considered that the Chamber should pass a vote of censure on the Town Council, who were entirely to blame for the present state of affairs. The Town Council had obtained the ground from the Rand Mines, and had sold the stands without stating that they carried no trading rights.

The Chairman asked if he cared to move a resolution that a vote of censure be passed, and Mr. Brammer replied in the negative.

Subsequently Mr. Brammer moved that the recommendation be referred back to the committee, but there was no seconder.

The Chairman put the committee's recommendation, which was carried. Mr. Brammer being the only dissident.

It was decided to support the Harismith Chamber of Commerce in their petition to Parliament protesting against Asiatic trading.

To Transvaal Indians

The Registrar's Office will be opened in Johannesburg, to receive applications from those in the Transvaal who are covered by the settlement, on Thursday the 21st instant. All are expected to apply then.

Japanese Humility

Count Nogi's Confession

The Japanese are noted for their bravery and self-sacrifice. The following letter addressed by General Count Nogi to the Minister of War, after the fall of Port Arthur, shows what a prominent Japanese General thinks of brute force in war:—

"I wish you all the compliments of the season. The feeling I have at this moment is solely one of anguish and humiliation that I should have expended so many lives, so much ammunition, and such a long time upon an unaccomplished task. At last General Stoessel's patience has been exhausted, and he has surrendered the fortress. I have no excuse to offer to my countrymen for this unscientific, unstrategical combat of brute force.

"I thank you heartily for your condolence on the death of my sons, and I beg you to forgive my long display of military unskilfulness."

Count Nogi (says an exchange) is an ascetic warrior of the old Samurai school. He began his military studies when only 14, and for forty years he was identified with the rise of the new Japan. He helped to organise the army that afterwards proved its prowess in Manchuria. He captured Port Arthur by a single assault when China and Japan were at war and the same task was given him when Japan declared war against her more formidable neighbour, Russia.

Two of General Nogi's sons were killed during the great siege. One lost his life at Nanshan, the other at 203-Metre Hill. He bore their death with the calm fortitude of a true Samurai, and hid his grief with serene countenance.

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,

August 17th 1911.

The Gold Law

In reply to a question by Mr. J. M. ROBERTSON as to what reply, if any, had been received by His Majesty's Government to their representations to the South African Government regarding the effect of the operation of the Transvaal Gold Law, The Townships Amendment Act, and the Draft Municipal Ordinance on the interests of British Indians lawfully resident in the Transvaal,

Mr. HARCOURT, Secretary of State for the Colonies, said:—"I have addressed several despatches of enquiry to the Governor-General, but there has not yet been time to receive a reply."

In Praise of Chinese

Speaking at the recent Universal Races Congress, Mrs. Archibald Little, formerly resident in China, said that as a democracy the United States could not compare with China. In China anyone might rise to the highest position, and the meanest coolie knew how to behave himself. It might become England and America, who least taught manners in their schools, to talk of teaching civilisation to the East. The Chinese had always despised the soldier, and it was only now that they were being taught to admire them. The West had insisted on entering China, Japan, and Korea. The Congress should send a protest to the people of Australia and the United States asking for fair play for honest Chinese workmen—the most sober, industrious, peaceable, and law-abiding of the working men of any nation of the world.

Mr. Arthur Doisy, discussing the unpopularity of the yellow races among white populations, said that they had been accused of all sorts of vices and failings, but the reason of their unpopularity was not merely that they worked cheaply but that they worked exceedingly well, were sober, did not require continual holidays, and, in fact, were ideal human machines who thought.

The influential Calcutta paper, the *Indian Daily News*, which has been under the able editorship of Mr. E. Digby for several years, is now placed in the charge of Mr. S. A. Raja. "For the first time in the annals of Anglo-Indian journalism, an Indian has been admitted to the charmed circle and appointed Editor of an influential Anglo-Indian paper," says the *Indian Empire*.

Free Education

The *Natal Promissary Gazette*, of the 14th instant contains the following amended clause of Government Notice No. 355 of 1909, with effect from the 1st October, 1911:—

"Free pupils may be admitted to all Government Schools for European and Coloured Children, except High Schools, in cases where a certificate is submitted to the effect that the parents or guardians are unable to pay fees. The certificate must be signed by a Justice of the Peace, by a School Attendance Officer, or by the President of a Benevolent Society. These certificates must be renewed at the beginning of every school term, and are conditional on good behaviour, punctuality and regularity of attendance."

Items of Interest

Mr. Ratanshaw Koyaji, of Blantyre, British Central Africa, has kindly sent 12/6 for the purpose of presenting suitable books to the scholars in the Phoenix Settlement School.

Reuter's correspondent at Worcester, U.C., writes that the chamber of commerce has decided that it is detrimental to the best interests of the community to grant trading licences to Asiatics.

Sometimes, even amid the haste and rush of London newspaper life, a bit of really good verse gets into one's favourite organ (writes the London correspondent of the *Pretoria News*). Here is a bit, which, hailing from a correspondent who has lived for some years in Japan, appears in one of the papers this week and strikes me as both sound doctrine and good verse:

It is not good for the Christian's health to hustle the Aryan brown;

The Christian riles and the Aryan smiles and he weareth the Christian down.

The end of the fight is a tombstone white and the name of the late deceased,

With the epitaph drear, "A fool lies here, who tried to hustle the East."

Contents

	Page.
The London All-India Moslem League	355
The Asiatic Problem in South Africa	356
Overcrowding	357
From the Editor's Chair	357
The Evils of the Indenture System	357
Position of British Indians in the Dominions	358
S.A. British Indian Committee	359
The Labour Shortage	360
The Indians in East Africa	361
The Anti Asiatic Agitation	361
To Transvaal Indians	362
Japanese Humility	362
Imperial Parliament	362
In Praise of Chinese	362
Free Education	362
Items of Interest	362

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA," 'phone No 78, P.O. Box 26.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 432 Corner Kaffir & High Streets
VREDEBORP, JOHANNESBURG
Box 414 Tel. Add.: "FAJANDAR,"
HEAD OFFICE: VANDER KOLLA, INDIA.

મુશાલમાઈ મુલામાઈ
ભગતનો ફા.
જનરલ રિટેલ મર્ચન્ટસ

મરકના કેસ, ડોટ, પાટલુન, સમીસ,
ફેટ, કેપ્સ, કુવાલ, હીરમાન રેકમી
શમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે
આવે, લુઓ અને ખાત્રી કરો.
એવું મેલ છે.

હીડીઅન મારકેટ, રીસિલ નં. ૫૮
પ્રેસીડેન્ટ બીટ, બેકાન્સનરમ.
બેકાન્સ ૩૨૪૪

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar
and England.

About Sept. 25th Gascon 6298 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Sept. 21st Gloucester Castle 8260 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

Sept. 29th Alnwick Castle 5893 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO

Wholesale Grocers
& General Merchant
JACOB'S BUILDING.
(OPPOSITE GAIETY THEATRE
& KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Camp"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C
Telegraphic Address: "SAMY,
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી.

ફેન્સીએક અને રીટેલ મર્ચન્ટ.

ઈન્ડિઅન મેરચરી જમાવવા હીડુસ્ટાન
થી મંગાવી સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે
છે. બાકી થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તા
નું-સરસ માવલ-ચોખ્ખું મધીમાણું-જમા
વાળું અલખાએક કરી લુઓ.

STAND 312, 17th Street VREDEBORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદરનું પ્રુકબોલાર થી

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add.: "PORBANDAR,
Telephone 36 56

In the Supreme Court of South Africa

Natal Provincial Division

In the matter of

The Clare Estate Syndicate,

Durban, Natal.

TO:—

RAMASAMY, No. 43005, formerly of Ramesvaram, Madras, who came to Natal in November, 1890.

M. KURUMAYA, No. 37704, formerly of Douhalaputhur, Madras, who came to Natal in April, 1889.

B. PARAMA, No. 39457, formerly of Lakkapuram, Madras, who came to Natal in August, 1889.

B. CHANDRANNA, No. 39454, formerly of Lakkapuram, Madras, who came to Natal in August, 1889.

RAGAVEN, No. 29073, formerly of Kirambady, Madras, who came to Natal in June, 1883, and YAGAR-RUN (his son).

ABDULLA, No. 31952, formerly of Indour, Calcutta, who came to Natal in August, 1884.

NARIBAN Wife of Ramlall, (deceased), formerly of Rathaura, Calcutta, who came to Natal in December, 1898.

JEEBODE No. 9885, formerly of Mosarab, Calcutta, who came to Natal in October, 1874.

RAMJIOWON No. 25245, formerly of Perazapore, Calcutta, who came to Natal in July, 1887.

KHODEE, No. 17499, formerly of Sarajpore, Calcutta who came to Natal in July, 1878.

PERUMALL No. 20723 formerly of Guduvanjerry, Madras, who came to Natal in March, 1878.

BATCHU SING No. 52639, formerly of Kunda, Calcutta, who came to Natal in March, 1893.

AND

RAMGOLAN, NARASILILA, RAMDIN and ATRAJIA (his wife) whose Numbers, dates of arrival in Natal, and former villages of residence in India are unknown.

WHEREAS each or all of you purchased portions of land being Sub-division of Lot 3 of the Farm Klein Zeekoe Valle, County of Durban, Natal commonly known as CLARE ESTATE, under Deeds of Sale, and upon condition that the purchase price in each case should be paid by instalments, and that failure to pay instalments should render sales liable

તથા ચાર છે! તથા: છે!!

ઈ ઉપારકના કારકે

કુલ કિલ્લી યુવારકનાની યુવારકના કારક પરબીડાં સાથે લેનાર તથા મોકલનાર બહુનાં નામની જવાબદારી અને સોનેરી અક્ષરે ઉરુ તેમજ યુવારકનામાં છાપેલાં અક્ષરે તથા મોકલે. આ કિસ્સામાંથી જઈ જનારને કમલની પેની ૬; અપકંડીથી મજાનનાર મોકલે કમલની શીલ્ડ ૧. લખો:

Manager, Union Printing Press,
137 Grey Street, P. O. Box 59, DURBAN.

છપાઈ બહાર પડી ચુકેલ છે:

જસમાની ગરબી

નવા વરસની યુવારકના કામગીરી

થોડાંક અક્ષરકાલીમાં ઉપર ૩. એ. માં છપાઈએલ અર્થાત્કાલીક કાવ્ય કિસ્સાનીઆ આકારે છપાઈ બહાર પડ્યું છે.

કિંમત: પેની ૧

ટપાક અરચ: અરબી પેની

અ અવધાનું કુલકુલ:

અધવા

I. P. Press. PHOENIX, Natal.

Mr. M. M. Diwan, 147 Queen St., DURBAN.

to cancellation and all moneys paid liable for forfeiture.

AND WHEREAS from information laid before this Honourable Court it appears that you and each of you have and has failed to make payments as provided in said deeds of Sale.

NOW THEREFORE you are hereby required to TAKE NOTICE that the said Honourable Court on the 31st day of August, 1911, granted a *Rule Nisi* directing that you and each of you do shew cause before this Honourable Court at Pietermaritzburg, Natal, at ten o'clock in the forenoon on the first day of February, 1912, why the several sales made to you should not be declared cancelled, and all monies paid by you on account of the purchase price be declared forfeited in terms of the said Deed of Sale by reason of your failure to pay instalments as aforesaid.

You are therefore hereby required to TAKE NOTICE that unless you do so shew cause in the time and place aforesaid, application will be made on behalf of the said CLARE ESTATE SYNDICATE for an order declaring the said *Rule Nisi* absolute.

DATED at Durban this 8th day of September, 1911.

CLEMMAN & MAYSTON,

Applicant's Solicitors,

312, Smith Street, Durban.

Approved,

Mr. W. McAlister,

Assistant Registrar.

પતો બેઠાએ છીએ.

મી. વિષનાથ કાળીદાસ સાથે બહુદીય અપાધ્ય, ઉપર આકારે વરસ ૨૨, વડોદરા કળાશુવનમાં લીવીંગ રકુલમાં વજુ વરસ બસેલા છે. ૨૦૦ મેર વજુને, મુજુ પુટેલી મજુલત આધાનો અને મજુ ચાંડાની નિશાની છે, અને નરમહા કિનારાના ગામ સાથે હોનો રહીશ છે.

આ માણસ ૧ વરસ થયા સ્વદેશથી આફ્રિકામાં આવેલો છે. ત્યારથી તેનો કામગીરી નથી. તેણે કુલ ૫ શીકરમાં છે. જેથી તે પોતે અગર કોઈ મદદરથી તેનો પતો નીચેને સ્તરનાથે લખી મોકલશે તે ઉપકાર થશે.

TAILOR MULCHAND MARJIVAN

134 Commercial Road,

DURBAN, NATAL.

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated

BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,

Phoenix, Natal.

Post Free 1/6

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬.

ફ્રીપ્રેસ, શનિવાર, તારીખ ૧૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૨.

અંક ૩૭.

અઠવાડિક પંચાંગ.

***

બોરસી-તા. ૧૬મી સપ્ટેમ્બરથી, તા. ૨૨ સપ્ટેમ્બર સુધી, મ. સ. ૧૬૧૧.

હોંડુ-આદરવા વડ ૮ થી-આદરવા વડ ૩૦ સુધી, સંવત ૧૯૬૭.

સુલભમાન-તા. ૨૨ રમળનથી તા. ૨૮ રમળન સુધી ૧૩૨૬ થી.

વાર.	બી.	હોંડુ	સુ.	પા.	સંવત	સુપરસ્ટ
તા.	તીથી.	તા.	રો.	મી.	ક.	મી.

શની.	૧૬	વડ	૮	૨૨	૬	૫૭૫	૪૭
રવી.	૧૭	"	૯	૨૩	૧૦	૫૫૫	૪૭
સોમ.	૧૮	"	૧૧	૨૪	૧૧	૫૪૫	૪૮
મંગળ	૧૯	"	૧૨	૨૫	૧૨	૫૩૫	૪૮
બુધ.	૨૦	"	૧૩	૨૬	૧૩	૫૨૫	૪૯
ગુરુ.	૨૧	"	૧૪	૨૭	૧૪	૫૧૫	૫૦
શુક્ર.	૨૨	"	૨૦	૨૮	૧૫	૫૦૫	૫૦

અનુક્રમણિકા.

આપણાં બાળકોની કેળવણી ...	૫૭૧
દરાંસવાલમાં એન્ટી-એસીઆઈડ ...	૫૭૨
હીલથાઇ ...	૫૭૨
ચોથો ટકમમાં મોરબીની ચળવળ ...	૫૭૨
જરૂરીસ્ટનબાંધી એસીઆઈડીકાને કાલજા ...	૫૭૨
વિલાસત કમીટીની સતત હાજર ...	૫૭૩
વડી સરકારના કેટલાક જવાબ ...	૫૭૪
એલ હિંડિયા મોરબીની લીજની હાજર ...	૫૭૪
સરકારનામાં હોંડીના દરજ્જા ...	૫૭૫
એક ગીરમીટીઆ એસીઆઈડી કમીટી ...	૫૭૫
કપાનવનારી કહાણી ...	૫૭૬
એક ભણવા લાયક ખતાવ ...	૫૭૭
નાતાલમાં હોંડી વેપાર પર તરાવ ...	૫૭૮
નાતાલમાં ટોપીસાઈલ સરકારીકેટ ...	૫૭૮
મેળવવાની તકલીફ ...	૫૭૮
ડરબનમાં દરમિયરએક હોંડીનું આપમાન ...	૫૭૮
નાહારી સંબંધી નોટીસો ...	૫૭૯
પરમુદ્ધ સમાચાર ...	૫૮૦
તાર સમાચાર ...	૫૮૦
વક્તિય આદર્શિક દરજ્જા ...	૫૮૧
પાપનું નિર્વાહ ...	૫૮૨
એન. મી. જી. ક. એન. એ. ...	૫૮૨
હિંદુસ્તાનના ખજાને ...	૫૮૪
હિંદી ભણે કિલ્લા ...	૫૮૫
અવલોકન ...	૫૮૬
પ્રભરણ ...	૫૮૬

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૧૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૨.

આપણાં બાળકોની કેળવણી

‘ઓ જરૂરોસ્તીઓ, તમારો પત્ર, તમારો હાથ અને તમારો મગજ નીતિ નાં કામ સારી રીતે કરવાને સાર અને અનીતિનાં કામ તજવાને સાર તજવાર રાખજો. ખેતી વધારવાનાં સારાં કામ અહીંજ થવાં જોઈએ.’

આ ઉતારો અમે પાઠ પેઠા પર જરૂરોસ્તીનાં વચનોમાંથી લીધો છે. તેની ઉપર મોટા માણસોએ પુખ્ત વિચાર કરવો પડે છે. પત્રને પહેલાં મુક્યા છે તે અનાયાસે મુક્યા છે એમ અમે નથી સમજતા પણ જરૂરોસ્ત પેઠા પર વિચાર પુરવઠ તેમ કરેલું જણાય છે. પત્ર અને પછી હાથને તેની પાછળ મગજને રાખ્યું છે એમાં એક સમાજોએ છે એમ અમે માનીએ છીએ. વૃણા ઉપર આ અવધે શાને સાર તજવાર રાખવા તે આપણને ખેતી રીતે બતાવવામાં આપ્યું છે. એ શિક્ષણ મુજબ આપણે તે આપણે આ દુનિયામાં દુઃખી ન થઈએ તે પરકુનિયાને સાર આપણે પુછ તજવાર કરીએ.

પણ ઉપરનો ઉતારો કાંઈક બેઠેલો છે તેમનાં આધારણ સાર કહવા સાર નથી. એ ઉતારો આપણાં બાળકોની કેળવણીને અરથે અમે વિચારવા પારીએ છીએ. હાથ આપણે એમ પારી લઈએ છીએ કે આપણાં બાળકો પોડું ઇમેજ બાળે ને હીલાય કીતાય કરી બાળે તથા દુનિયાને વિષે ડાકી ડાકી ખાતો કરે તે તેણે ભારે કેળવણી મેળવી. અને જો તે કંઈ પણ ડીમી મેળવે તે તે ન પુછે વાત. એ ઉકારો તે બાળે સ્વચ્છતા ઉતરે. અમે ખસુસ માર્ન એ છીએ કે આવો ખવાલ એ તદન વહેન છે, અને તે વહેન જુદું જુદું કાનકારક છે. આવી રીતે કેળવાયેલા બાળકો પાની ને દુરા ચારી થાય છે એવો સાધારણ અનુભવ છે. આ ટીકા મુખ્યત્વે કોને આ દેશને માણુ પડે છે.

મથાને આપણે વાક્ય આપણે વિચારી એ તે આપણને તુરત માલમ પડે છે કે આપણું કામ આપણાં બાળકોને પહેલી કેળવણી પત્રની, પછી હાથની અને છેવટે મગજની આપવાની છે. આમ કમ્પ આપણે ન કરીએ તો પણ આપણે હાથ પત્રની કેળવણી મગજની કેળવણીની સાથે તે આપવીજ પડે છે. અને તે આ હેતુથી? માત્ર નીતિને રસ્તે જઈ શકાય તે હેતુથી. નીતિને રસ્તે કેમ જવશ્ય તેના જવાબ પણ આપણને ઉપલા વચનમાં મળી રહે છે. તે એ કેળવણી ખેતીનું સરસ કામ કરવું. હવે આપણે સમજી શકીએ છીએ કે પત્રની અને હાથની કેળવણી શું? આપણા પત્ર અને હાથ કોઈની પાવડો, વાંસનો ઉપાડવા કેળવણી હોય, તડકામાં ચાલવા કેળવણી હોય, દેશવાળી જમીન પર કપાટાભેર ચાલવું અડચણ ન આવતી હોય તો તે હાથ પત્રની કેળવણી છે. આટલું જણી લઈએ તો પછી બંને મગજની કેળવણી કંઈ આપણે વધારે પાવડવા જઈએ. આ ઉત્તમ નિયમ જો હોંડી માળાપ કમજ લીધે ને તે પ્રમાણે ખેતાના બાળકોને કેળવણી આપે તો અમે તેમાં કંઈ જાતના લાભ સમાજોલા દેખીએ છીએ. અને આવી જાતની કેળવણી આપવાનાં સાધનો આપણા હાથ તજવા પડ્યાં છે. આપણી કામમાં કેટલાક હોંડી સારા ખેતુત છે. તેની પાસેથી જ્ઞાન કપડથી લઈ શકાય છે. ખરું જોતાં તે જ્ઞાન લેવામાં આમ મહેનત કરતાં બીજું પોડું શીખવાનું રહે છે. ખેતુતાનાં બાળકોને સોનાની લાલચે ખીજું જ્ઞાન મેળવવા શિવાય માત્ર જમીનને કોઈનીથી એક કુટ લીધી બોલી નાખી તેમાંથીજ તેમને ઉત્તમ પાઠ રૂપી સોનું મળી રહેલું.

આટલું આપણાં બાળકો શીખે ને પછી અથવા તેની સાથે ઇમેજ વિચેરેલું જ્ઞાન લીએ તો બેશક સરસ વાત મળ્યું. અમારી ખાતી છે કે આ દેશમાં હોંડીના તારણને સાર ઉપલા પ્રકારની કેળવણી આપણા બાળકોને આપવી એ અશકીય હતાજ છે.

ટરાંસવાલમાં એન્ડી-એશીઆ ટોક ચરચા

પ્રીટોરિયા ટાઉન કાઉન્સિલમાં

પ્રીટોરિયાના 'કૌન્સિલ' પત્રમાં તા. ૭મી સપ્ટેમ્બરના અંકમાં "દરવાજા બંધ કરવા," "વેસ્ટ એન્ડમાં સમી" "વધુ કામદારી જરૂરીઆત" એવાં મતબાજો તથા ત્રીજે મુજબ હેવાલ પ્રગટ થયે છે :-

તા. ૭મીએ ટાઉન કાઉન્સિલની મીટીંગમાં મી. લેજેટ દરખાસ્ત કરી કે 'લોરેન્સ એન્ડીની પશ્ચિમે આવેલ મ્યુનીસીપલ જમીનમાં હાલ છે તે સિવાયના વરખના વેપારીઓને હાથબ ન થવા; હેવાલુ પોરણ કાઉન્સિલે સ્થાપવું. તેમણે દરખાસ્તના ટેકામાં કહ્યું કે સહુ જાણે છે કે એશીઆ ટીકા સંબંધમાં થોડો વખત થઈ બારે મળવળ થઈ રહી છે. હું ધારું છું કે જેઓ સહેરના મંચ બાગમાં છે તેમને આખર જતાં હાંકી કાઢવામાં આવશે તેઓ કિતર, દક્ષિણ કે પુરવમાં જઈ જશે તેમ નથી, તેથી જો સહેરની પશ્ચિમ સંબંધમાં જે દરખાસ્ત લાવવામાં આવી છે તે પાસ કરવામાં આવશે તો તેથી સહેરને જુદું મદદ મળશે. મારી દરખાસ્ત સામે વાંધો એટલેજ હાલ સંક્રામ એવું છે કે તેથી "મોનોપોલી" (મનરો) હાથબ કરવાની અસર થાય છે, પણ હું નથી ધારતો કે આવતાં એ વરસ સુધી એવો કાંઈ પણ કમ હોય, અને તે એ વરસ પછી તો આખો સવાલનો નીવેડો થઈ જશે.

મી. લેજેટની દરખાસ્તને મી. નેલ્સનને ટેકા આપ્યો.

મી. કોક્સે જણાવ્યું કે દરખાસ્ત તરફ મારી સંપૂર્ણ હિસસીય છે પણ હું નથી ધારતો કે આપણને તેટલું કરવાની સત્તા છે; અને કાઉન્સિલના હરાવ માનવી તો તે કાયજ નહીં.

મી. ડેલીએ કહ્યું કે આપણે પુરવમાં વધુ લાઇસેન્સ આપવાનું બંધ કરવું છે, અને જોઈએ તો પશ્ચિમમાં પણ તેમ કરી શકીશું. જો એ વિભાગમાં એશીઆટીક ને, જોઈતા કાયદા થાય તેટલો વખત, વધુ જરાતા આપણે અટકાવી શકીએ તો પુરવું થઈ શકે.

મેસરસ બેકેટી અને મેથ્યુ દરખાસ્ત ની સામે થયા.

છેવટે મી. એન્ડીએ દરખાસ્ત કરી કે

લોરેન્સ એન્ડીની પશ્ચિમે વેપારી કામ સેન્સ આપવાનું ના પાડી શકે અને રલ કમીટીપર મોકલવી.

મી. લેજેટ પોતાની દરખાસ્ત પાછી ખેંચી લીધી, અને મી. એન્ડીની દરખાસ્ત પાસ થઈ.

પોચેસ્ટરમાં ગોરાઓની ચાળવણ

એશીઆટીકને હાંકી કાઢવામાટે

'સંડ ડેલી મેલ' નો પોચેસ્ટરમાં અભ્યુચની લખે છે કે અત્રે મી. વન વેલ રનના પ્રવાસથી જે એન્ડી-એશીઆટીક હીલચાલ થઈ થઈ છે તે ગોરા ખેડુતોમાં આગળ વધતી જાય છે. ગોરા વેપારી વિજેરના કામો જાળવવા માટે એક નવું મંડળ થનાર છે. વેપારી એમ્બરની જેમી મીટીંગમાં મી. હાર્ટલીએ જણાવ્યું હતું કે ખેડુતો આ હીલચાલને સરસ તે તેજન આપવા બાંધ્યા છે. પોચેસ્ટર ટીસ્ટીકટ માં તેમજ હરરસકોરપ ટીસ્ટીકટમાં મીટીંગો બરાબ મુકી છે. નવા આવનારા ગોરાઓને ગોરા વેપારીઓએ પોતાના ધરાક તરીકે મેળવી લીધા છે. લાઇસેન્સ આપવાની સત્તા મ્યુનીસીપાલીટીઓના હાથ માં હોવી જોઈએ એવો લોકમત પણ પેદા થવા લાગ્યો છે.

અત્રેનો મારકેટ માર્કટ જણાવે છે કે "આગળ કુલીઓને પ્રિડ્યુસના વેચાણ માટે સો પાઉંડ મળતા, ત્યારે આજે તેમને પા. ૨ પણ મળતા નથી. ખેડુતોએ આ હીલચાલને ટેકા આપવા માંડ્યો છે જેથી કુલી ફેરીવાળાની સંખ્યા ઘટતી જાય છે. કેટલાક ખેડુતોએ કુલીઓને પોતાના ખેતર પર આવવાની મનાઈ કરી દીધી છે."

સમાધાનીના રૂએ ટરાંસવાલના હક ધરાવનારને સુચના

શુકરવારે અમને અમારા જોહાનસ્બરમ ના પ્રતિનિધિ તરફથી તારથી જણાવવામાં આવે છે કે :-

સમાધાનીની રૂએ રજીસ્ટર થવાને હક ધરાવતા હોદ્દાઓ જેઓ ટરાંસવાલની અંદર છે તેમની અરજીઓ લેવા માટે રજીસ્ટરની ઓફીસ તા. ૨૬ મી સપ્ટેમ્બરે અર્થે જોહાનસ્બરમમાં આવશે. હકદારે તે વખતે પોતાની અરજીઓ કરવા તકવારે હોવું.

જરૂરીસ્ટનમાં એશીઆટીકને કાઢવા

ત્યાંની વેપારી એમ્બરની અંગત

જરૂરીસ્ટનની વેપારી એમ્બરની એક મીટીંગ થયા મંડળવારે મળી હતી. જેના એશીઆટીક તરીકે જાણીતા થયેલા મી. પ્રેડી પ્રમુખ હતા. એમ્બરની કમીટીએ એવી કાલામણ કરી કે અત્રેના મ્યુનીસીપલ લોકેશનમાં અંદે લાઇસેન્સ આપવાથી એમ્બર ૧૨૬૬ છે એવો દુરા. ૬૨૦ અને તેનો અમત થયા ઘટતાં પગલા લેવા ટાઉન કાઉન્સિલ પાસે માગણી કરાઈ.

મી. આમરે પુછ્યું કે આવી કાલામણ આમાટે કરવામાં આવે ની અત્યાર અમા હવે લાઇસેન્સ આપવામાં આવ્યા છે એ શું ખરું નથી?

મી. આમરની રીકાઓ માટે ચેરમેને અત્યે દરજાઓ અને કહ્યું કે હોદ્દાઓએ લાઇસેન્સ માટે ૪૪ અંશમાં કરી છે, અને રેવન્યુ ડીસીવર તે આપવાની ના પાડી શકે તેમ નથી.

ત્યારબાદ ટાઉન કાઉન્સિલે હરાવ કર્યો કે બધા સ્ટેન્ડ વાળાઓને સ્ટેન્ડ માલી કરવા નોટીસ આપવી અને તેમ ન કરે તો તેમના લાઇસેન્સ પર વેપાર કરવાની મનાઈ છે એવો ફેશ કરાવવો.

મી. આમરે કહ્યું કે હાલની સ્થિતિ માટે ટાઉન કાઉન્સિલ જૂપસ પાત્ર છે અને તેથી તેને રખોડી કાઢવાનો હરાવ પસાર કરવો જોઈએ. ટાઉન કાઉન્સિલે તે સ્ટેન્ડ વાળી જમીન ખાણવાળા પાસેથી મેળવી હતી, અને તે વેચી હતી તે વખતે વેપારના હકે નહીં મળે એવું કહ્યું નહોતું.

ચેરમેને મી. આમરને કહ્યું કે ટાઉન કાઉન્સિલને રખોડી કાઢવાની તમને દરકાર હોય તો તે હરાવ તમે રજુ કરશો? મી. આમરે નકારમાં જવાબ આપ્યો.

બાદ કમીટીની કાલામણ પાસ કરવાની દરખાસ્ત પાસ થઈ.

ત્યાર બાદ ફેરીસમીય (ઓરેન્જ) ની એમ્બરે એશીઆટીક વેપાર સામે પારલા મેટપર પ્રોટેસ્ટ મોકલવા કરેલા હરાવને ટેકા આપવાને હરાવ સરવાળામતે પાસ થયા હતા.

જેઓ નબળા અને કચરાઓના વાસ્તે પોતાનો અવાજ કઠાવતાં હશે તેમને મુશ્કેલ સમજવા. — મોનંદ.

વિલાયતની કમિટીનો સતત હડત

કોલોનીઅલ પ્રધાન ઉપરનાં લખાણ

લંડનની સા. આ. પ્રિ. કમિટીના સેક્રેટરી તરફથી કોલોનીઅલ પ્રધાનને તા. ૩૧ મી જુલાઈએ નીચે મુજબ લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું :—

પ્ર. ૩ ના કસ્ટોરિયન વિષે

"સાહેબ.—નાતાલના વાર્ષિક ૧૧ ૩ ના ૩૨ વિષેના ૧૮૯૫ ના ૧૭ મા કાયદામાં સુધારો કરનાર ૧૯૧૦ ના નાતાલના કાયદાને, અલગ બેઠવા અર્થે કરવામાં આવ્યો છે એવું મારી કમિટીને લાગવાથી તે વિષે વિષત આપનાર તા. ૮ મી ના "ઇડિઅન ઓપિનિઅન" ની કાપણી હું આપને બીડવા રજા લઉં છું. સુધારવામાં આવેલા કાયદાથી તેમાં બતાવેલા કારણોને લીધે કર ભરી ન શકે એવા હોદી ઓરતોને તેમાંથી મુક્ત કરવા માછ એટલે સત્તા મળેલી છે. આ કારણોમાં એક કમલીયતનુ કારણ પણ આવેલું છે. પુખ્ત ઉમ્મરના મરદની સરાસરી માસીક આવક સાધારણ રીતે શી. ૨૫/- થી વધુ હોતી નથી એવું જાણવા છતાં પણ શા. ૬ ની મોટી રકમનો ખાસ કેર ભરી આવવા ફળ વેચીને પોતાનું અને પોતાના અમ્યાઓનું મુજરાન કરનાર એક મરીમ માધને સખ્ત જેલની સજા કરનારા માછરેટા મુજબનો ખ્યાલ કરવો. મારી કમિટીને બહુજ મુશ્કેલ લાગે છે.

મારી કમિટી પા. ૩ ના વેરાસાળથી તથા હોદી ઓરતો ઉપર તેની ખાસ ખસર થાય છે તે સંબંધી પ્રધાનને ધણીએવાર લખી ચુકી છે.

તેની તરફથી હું ફરી મી. સેક્રેટરી કારકોરતને લખવા હુમ્મત કરું છું અને વિનંતિ કરું છું કે તે પ્રાંતની મીરમીટમાંથી જુદી થએલ હોદી પ્રખતે હેરાન કરનારા કરને નાણુક કરવા તેઓ પોતાની લખણી વગ પહોંચાડશે."

દસંસવાલમાં ઓરતો લખાણ

થવા સંબંધો

નીચેનું લખાણ તા. ૨ જાન્યુઆરીએ કરવામાં આવ્યું હતું :—

"સાહેબ.—દસંસવાલના મામલાના એક નવા ફેરફાર તરફ આપનું ધ્યાન ખેંચવા મારી કમિટીનું અને હરમાન થયું છે.

મારી કમિટીને જાણ થઈ છે કે સલામતી લડત સંગ્રામમાં થયેલ સમાધાનની શરતોને અમલમાં મુકતાં દસંસવાલની હમીયેલન અમલદારે ત્યાંના રહીશ

હોદીઓની ઓરતો તથા સમીર બાળકો પર બહુ બારે મુશ્કીલતો નાખે છે.

મારી કમિટીને જાણ થઈ છે કે સંગ્રામ બંધ પેસેમાં કુમળી વચના બાળકોને કાંઈ ઉપર રાહી રાખવામાં આવ્યા છે અને હજી રાહી રાખવામાં આવે છે, અને કેટલાક કિસ્સાઓમાં દસંસવાલ એક્સિઆટીક રજીસ્ટરાર તરફથી લાંબી, બેઠવા, અને કંટાળે ઉપજાવે એવી તપાસ હરમીઆન તેઓને ફાઇનો આશરો નથી હોતો. મારી કમિટીને એવા ખબર થયા છે કે આવી રીતનો મુજ હેટુ હોદીઓને તે પ્રાંતમાં તેઓનાં બાળકો બોલાવવામાં નાહિએ કરવાનો છે. કેટલાક કિસ્સાઓમાં દસંસવાલની સરકાર પર પકડાવાને એખમે પણ એકરમીને વગર રજાએ નાતાલથી દસંસવાલ લઇ જવાની જરૂર પડી છે, અને હાલમાં એવા હાખલાઓ બન્યા છે કે જેમાં કેટલાક સમીર વચના બાળકોને પકડીને હમીયેલન અને રજીસ્ટરેશન કાયદાનો અમલ કરવા માટે તેઓને માછરેટ સન મુખ ઉભા કરવામાં આવ્યા છે, અને પાછળથી છોડી મુકવામાં આવ્યા છે. પર સંસારની બારે અમલદાર અને મુશ્કીલત એળખવાનો તેઓને આ એકજ રસ્તો રહે છે.

પણ મારી કમિટી ખાસ કરીને સાથે ખીડેલી 'ઇડિઅન ઓપિનિઅન' ની કાપણી તરફ મી. સેક્રેટરી કારકોરતનું ધ્યાન ખેંચવા માગે છે, કે જે ઉપરથી રેલીક હોદીઓની ઓરતો ઉપર કેવી હાકારી પાડવામાં આવે છે તે દેખાઇ રહે છે. તેમાં જણાવેલ એવો એકજ કિસ્સો જાણ્યો નથી છતાં ૧૯૧૮ ના રજીસ્ટરેશન કાયદા મુજબ દસંસવાલ પ્રાંતમાં મુસલમાનોની એકજ ઓરત લખાણ થઈ શકે એવા ન્યાયાધીશના મુકાદાના સંખ્યામાં મારી કમિટીને વધારે લાગી આવે છે.

હાલ સુધી મુસલમાનોને એક કરતાં વધુ ઓરતોને આ પ્રાંતમાં લાવવા દેવામાં આવતા હતા, તેમજ વધુ ઓરતો પરખવાનો મુસલમાનોમાં રીવાજ છે, તથા તેઓના ધરમમાં તેવી છુટ છે એ વિષે સરવાળના પ્રધાનને બાદી આપવાની મારી કમિટીને લાગ્યેજ જરૂર લાગે. મુનિઅન સરકાર એ મી. જરડીસ વેસલેસે કાયદાનાં કરેલ અરથ મુજબ વરતશે, અને તે તેમ વરતશે એવું માનવાને ચોખ્ખું કારણ છે, તે હજી હમણાંય થયેલી સમાધાનીને અમલત મંજીર થકો પહોંચશે, અને લોકી ઉઠાવે આવે કરકારના આ વરતન

ની ખસર કશીય આક્રિશની હલની બહાર થયે હર પહોંચ્યા વિના રહેશે નહીં એવી ધાર્શિ મારી કમિટીને રહે છે તે મી. સેક્રેટરી કારકોરતને જણાવવા અને હર માન થયું છે. મી. જરડીસ વેસલેસે જણાવેલ છે એમ કાયદાનો વારથ થતો લાગે તો મારી કમિટી મક્કમપણે માને છે કે તેમાં અને તેમ તુરત ફેરફાર કરવો જોઈએ, અને તે હરમીઆન તેનો અમલ મુલતવી રહેવો જોઈએ."

વેપારી સ્થાનેની હોલખાલ વિષે

અરમાન ખાતાના પ્રધાનને તા. ૧૫ મી જાન્યુઆરી નીચે મુજબ લખાણ કરવામાં આવ્યું છે :—

"સાહેબ.—કેપ કોલોનીના કાયદેસર રહેવાથી હોદી વેપારીઓને નુકસાન થાય તેવા કાયદાઓ કરાવવા ત્યાંનાં વેપારી મંડલો અને મુનીસીપાલીટીઓ મુનિઅન સરકાર પર દબાણ કરવા જે સામટો પ્રયાસ કરી રહેલ છે તે બતાવી આપનારા હમણાંના 'ઇડિઅન ઓપિનિઅન' ના અંકમાંથી કેટલાક ઉતારા આપને મોકલવાનું મારી કમિટીએ અને સુચવેલ છે. કેપમાં અને નાતાલમાં આવ્યા કાયદાઓનો અનુભવ લેવાયો છે તે ઉપરથી મારી કમિટી આજ્ઞા ધરાવે છે કે કશીય આક્રિશની હોદી કેમ ઉપર વધુ અન્યાય મુજરતો અટકાવવા ના. વડી સરકાર પોતાની મહાન વગ ચલાવશે."

દસંસવાલમાં ઓરતોને લખાણ

થવા સંબંધો

ઉપરનીજ તારીખે બીજાં નીચે મુજબનું લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું :—

"દસંસવાલની સુપ્રીમ કોરટમાં મી. જરડીસ વેસલેસે આપેલા મુકાદા વિષેના મારા તા. ૨ જાન્યુઆરીએ ઉપર આવેલો છે તે) સંબંધમાં મારી કમિટીને ખબર થયા છે કે તે બાબતમાં સરકારનો હેટુ થયું છે તે જાણવા દસંસવાલની મિ. જ. એસોસીએટનના ચેરમેને તથા ત્યાંની હ. પ્ર. સોસાયટીના ચેરમેને મુલકી પ્રધાન સાથે પત્રબ્યવહાર ચલાવ્યો છે. મારી કમિટીને ખબર મળ્યા છે કે તેનો જવાબ મળ્યો છે તેમાં એમ જણાવેલ છે કે "આદમ હરમાલસ વિ. એક્સિઆટીક રજીસ્ટરારના કેસ વિષે આપેલા મુકાદાની તોષ લેવામાં આવી છે.....અને જે કાંઈ મુગીખતવાળા કિસ્સા વિષે મુલકી પ્રધાનને જાણ કરવામાં આવશે તે તેની ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવશે."

પ્રધાનનો વિવેક હાલમાં લેતાં એટલું જણાવવા અને સુચવવામાં આવ્યું છે કે

મારી કમિટીના મતમાં જનરલ સમિટીએ આપેલી ખાતરી બહુ અસંતોષકારક છે. મારી કમિટીને મહત્તમ રીતે લાગે છે કે ૧૯૦૮ નો રજીસ્ટરેશન કાયદો ઘડાયો ત્યારે કોઈ પણ પક્ષે ધારણ નહીં હોય એવા મુદ્દા ઉઠા કરનારી ખાતરી બાબતે તે પ્રધાનની મુનસીબી ઉપર નહીં રાખતાં કાયદામાં તે વિશે પ્રમાણ કરી તેનો ફક્તો કરવો જોઈએ. મારી કમિટી તેથી આશા ધરાવે છે કે આ હેતુ સારવા જરૂર જણાવું કરવા યુનિયન સરકારને વડી સર કાર થટલી રજુઆતી કરશે."

વડી સરકારના કેટલાક જવાબો

વિધાયકની સા. આ. બિ. પ્ર. કમીટી એ વડી સરકાર પર દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાની કાયદાની અંગત બાબતોના આશયે અગ્રણી સલાહો છે. તેની પ્રદેશ સ્વીકારતાં વડી સરકારે ક્ષણે જાહેરમાં કાયદો નીચે મુજબ છે :-

"દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોદ્દાની કમિટીનું અંગ ધી તમારા લખાણની મહોંચ સ્વીકારવા કોલોનીયલ પ્રધાન મને ફરમાવે છે. વધુમાં તે નામદાર અને એવું જણાવવાને મુજબ છે કે તપારી સુચનાઓને યુનિયન સવરનર-જનરલ પર તેના પ્રધાનોએ વિચાર માં લેવા માટે જોઈએ હોવામાં આવી છે." તા. ૨૬ જુલાઈ

પ્રધાન સરકારમાં એક વેપારી લાઇસેન્સ ટરાંસફર ન થવા સંબંધમાં નાતાલના લાઇસેન્સ કાયદાને અગ્રણી જે લખાણ તા. ૧૨ મી એ કરવા તેની તથા તેની સાથે બીજા કાયદાઓની મહોંચ સ્વીકારવા કોલોનીયલ પ્રધાન મને ફરમાવે છે. યુનિયનના સવરનર પર તેના પ્રધાનોએ વિચાર કરવા માટે તે જોઈએ હોવામાં આવેલ છે."

એક ગ્રીમ્મીટીના આપતને પા. ૩ ને કર ન કરવા માટે નાતાલમાં એક માત્ર સ્ટેટે જેલની સભા કરી તે બાબત પર ખ્યાન બેચનારા તમારા તા. ૩૨ મી ના કામગીરી પહેંચ સ્વીકારવા કોલોનીયલ પ્રધાન મને સુચવે છે. —તા. ૧૮ જાન્યુઆરી

"ટરાંસવાલના સ્વીકાર હોદ્દાની ઓરતો અને કોલરને લખણ થવામાં ટરાંસવાલનું કમિટીનું અંગ જે કરતો નાખવું કહેવાય છે તે અગ્રણી તમારા તા. ૨૭ જાન્યુઆરીના લખણની પહેંચ સ્વીકારવા કોલોનીયલ પ્રધાન મને ફરમાવે છે."

લંડનનો મોસ્લેમ લીગની લડત

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દા માટે

વડી સરકાર પર અગ્રણી લખાણ

ઓલ-ઇન્ડિયા મોસ્લેમ લીગની વિધાયક ખાતેની લખાણના વાંચક પ્રેસીડન્ટ મી. સી. એ. લીલીની સહી સાથે નીચેનું લખાણ કોલોનીય ખાતાના પ્રધાન ઉપર મોકલવામાં આવ્યું છે :-

ટરાંસવાલના હોદ્દા અને યુનિયન સર કાર વચ્ચે ચાલતા કમગાને નીચેના લખાણમાં આપે ના. વડી સરકાર તરફથી ફરી ફરીને જે પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા છે તે માટે તલોની ખાતાના પ્રધાનને આભાર માનના માટે મારી કમીટી તરફથી મને સુચવવામાં આવ્યું છે. ના. સરકારના આ પ્રયત્નોના પરિણામે હોદ્દાની મામળી એ સ્વીકારાઈ છે. જેની રૂએ ૧૯૦૭નો કુ-ખદાયક રજીસ્ટર કાયદો રદ કરવામાં આવશે, તથા કમિટીનું બાબતમાં કમી સરખાપણાનું તત્વ કાયદામાં લખણ કરવામાં આવશે, જે કે અમલમાં લેવા રહી શકશે.

(૧) આભાર માનવાની સાથે મારી કમીટી, દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા પ્રાંતના હોદ્દાના સામાન્ય સ્થિતિ વિશે આપના પર વધુ લખાણ કરવા પછુ મને સુચવે છે. આશા છે કે આ લોકની સ્થિતિ સુધારના માટે કમિટીનીયલ કોન ફરેસના નિરંજનોનો અમલ કરતાં કોલોની ખાતાના પ્રધાન જોઈતાં પગલાં લેશે.

(૨) મારે ના. પ્રધાનને યાદ આપવાની જરૂર નથી કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દા વેપારી રમનો બહુ મોટો લાભ તે મુસલમાનોના છે; અને તેમને કંઈ અન્યાય કે ઇન્યાય તેથી માતૃશ્રમિના તેમના બધા મુસલમાન લાઇસેન્સ બહુ સખત સુસ્તો થાય છે.

(૩) ટરાંસવાલ, નાતાલ, અને કેપની હોદ્દા કોલોનીય વેપારી કાયદાઓના અગ્રણી માં જે અગ્રણી આપ નામદાર પર મોકલી છે તે નહોતો મારી હીમને મળી છે; તેની તક લઈ તેમાંની યોડી એક મુખ્ય બાબતો પર ફેરવે. હુકમાં વિવેચન કરવા ધાર છું.

ટરાંસવાલમાં જમીનની માલીકી અગવા

(૪) મારી કમીટીને લાગે છે કે ટરાંસવાલમાં કોલોનીયલ નામ પર સ્થાવર મીલકત ટરાંસફર કરી શકાતી નથી એ

વુક્સાનકારક રાજનીતિ છે. એવીમાલીકીના વિરોધીએ ની હમેશા એક એ હલીલ છે કે હોદ્દા વેપારી પાતાના પૈસા આ મુલકમાં વાપરતો નથી. પૈસા કાયમી રીતે રોકવાનું સાધન સ્થાવર મીલકતની માલીકી ધરાવતી એજ કહેવાય અને જે એ ધરાવવાનું તેને કાયદામાં અનાઇ હોય તે પછી તે સાધરણ રીતે ગરીબ માણસ હોય તે, પોતાનો વરસો સુધી અનાઇ કરનારા મુલકમાં પોતાના પૈસા નજર રોકી રહે. છતાં એ ગાંધીતી વાત છે કે કેટલાક હોલતમાં હોદ્દા વેપારીઓ બહુ ખર્ચ અને જોખમ ખેડીને ઓરા મિત્રો સાથે કોનક્રીટમાં જીતે છે, અને અમુક સ્થાવર મીલકતની ખરી માલીકી ધરાવે છે. મારી કમીટીને હવે જાણ થઈ છે કે, સોનેરી અને ટાઉનશીપ કાયદાઓવડે, તેમની આ મીલકત જપ્ત થવાનો ભય તેમને માટે પેદા થયો છે. ૧૮૮૫ના કાયદાને ના. કહેનશાહની હોદ્દા અગ્રણી લોકેશનોમાં કાઢી નહોતી શકાતી તે કારણ ઉપર કહેલા એ કાયદા વડે સાધવાનું તદ્દપીર થવા લાગી છે. એવી રાજનીતિને ધારણ કરવામાં આવે તે હોદ્દા સ્થાયી લાભોને કેવો મળીર કાય છે તે મારે આપને જ્ઞાતવાની બાબેજ જરૂર હોય. લીજ બહુ દિલગીર છે કે ૧૯૦૮માં જમરે સોનેરી કાયદો ના કહેનશાહની મંજુરીની શરૂ જોતો હોને તે વખતે હોદ્દાઓના વધાપર સંપુરણ ખપત આપવામાં ના. કહેનશાહની સરકાર અશક્ત નીવડી. જે રાજનીતિ રીપબ્લીકન વખતમાં સંપુરણ રીતે નિષ્ફળ ગઈ, તથા જે રાજનીતિ સામે ના. વડી સરકારે સતત રીતે મોરચો બાંધેલો, તે રાજનીતિ ફરીથી આજુ કરવામાં આવ્યા થી હોદ્દામાં કારે મુસ્તાની લાગણી અવરુ અગત મશી એ વાતથી યુનિયન સરકારને વાંદે કરવા કોલોનીય ખાતાના પ્રધાનને ફે આમદપુરવક વિનંતી કરું છું.

નાતાલની સ્થિતિ

(૫) નાતાલની બાબતમાં હોદ્દાની સ્થિતિમાં બહુ સુધારો થયો નથી. વેપારી લાઇસેન્સ તાજાં કરી આપવાની અનાઇ સામે સુપ્રીમ કોર્ટને અપીલ કરવાનો હક મળ્યો છે એ ખરું છે. છતાં લાઇસેન્સ અમદદાર અને મોરડાઓ જે નિમ્ન્ય કરેલો છે તેથી આ રાહત નિરૂપ થોળી જેવી લઈ પડી છે. લાઇસેન્સ અમલદાર અને મોરડાઓ, જ્યારે લાઇસેન્સ અમલદાર મરણ પામે, અથવા તે તે હુક થવા માટે ત્યારે લાઇસેન્સ તાજો

કરાવતાં જુના કામસે-સને નવા બરોબર મળીને અટકાવવાની દરેક તક કામ લેવાનો નિશ્ચય કર્યો હાજે છે. નાતાલ માં આમ બને છે તે કેપમાં પણ સમજાવ સરખીજ રીતે લાગુ પડે છે. વળી દક્ષિણ આફ્રિકામાં જનમેલા હોંદીને નવા કામસે-સ ન મળે અથવા તો જુનો પણ તેના નામપર ન કરી કામ એ બારે અન્યાય છે. એ ગુજરાતનાં કામસેના રક્તા એક પછી એક, યુનિયનમાં જન મેલા માટે પણ બંધ થાય તો પછી તેમનું બંધ શું? આવો સવાલ થી. મેરીમેને પણ પુછ્યો હતો, અને તે ઉચિતજ હતો. તે હોંદીઓ પોતાનો દરજ્જો અને પોતાની સ્થિતિ સુધારે કેવી રીતે? લીમ દર રીતે માને છે કે આ અધરા સવાલનો, રહીશ હોંદી કેમને ન્યાય મળે એવી રીતે, નીવેડા કરવા માટે બારે પ્રયાસ થવાની જરૂર છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોંદી ઇમીગ્રેશનની વાત તો હવે જુનકાળની એક ખીના બરોબર મળે છે. તે જોતાં લીમ માને છે કે જોએ લાં દારદસર રહીશ છે તેમને પુરેપુરા રહીશ તરીકેના હોમ મળવા જોઈએ. જો તેમ થાય પણ મારી કમીટી એકલ અભિમત ધરાવે છે કે કેપ અને નાતાલના લાઇસેન્સ કાપકાનું મિત્રશ્વ કદી દરંસવાલમાં હાખલ થવા નહીંજ દેવામાં આવે. એ વચ્ચે દરંસ વાલની હોંદી કેમને હેલ્થ હાપકામાં ધણી કમત દલા ભાવવધી પડી છે.

ગીરમીટીની બંધી વિષે.

(૭) નાતાલ માટે હોંદીમાંથી ગીરમીટી આ મજુર મેળવવાનું બંધ કરવાની બાબતમાં ના. વડી. સરકારે દિલસેજ વલણ ધારણ કર્યું છે તે બારે આબાર સાથે કબુલ કરવાનું છે. લીમને લાગે છે કે આવી ઇચ્છા જોમ બાબત વરસી પહેલાં કરવા જેવી હતી, અને તો પરિણામ પણ સરસ આવ્યાં હોત. ગીર મીટીઆ મજુરના ઇમીગ્રેશનને આમ અત આવવાથી મારી કમીટી બાર દબને આમદ કરે છે કે ગીરમીટીઆપરનો પા. કનો વારસીક દર હવે પહેલો નાણક થયો જોઈએ. માનવી તરીકેની સાધારણ જુદપરતા કરને વડી સરકારની મંજૂરી કદી ન મળવી જોઈએ તે મળી છે તે સમજવાનું મુશ્કેલ છે. એ કરથી ગીરમીટીઆ લોકોપર અત્યંત નિરદયતા મુજરે છે એવું સામીત થયા છતાં તે નાણક કરવાની આજ સુધી યુનિયન સરકારે કેમ ના પાડી છે તે સમજવું વધુ

મુશ્કેલ છે. માટે હું અત્યંત બાર દબને આમદ કરું છું કે જે કર માન મરીમ ગીરમીટીઆઓને બરેવો પડતો હોવાથી દેખીતો અન્યાય છે, જે કરની અસર નીતિમાં બગાડો કરનારી છે, અને જે કર કુદકામાં બિટીકને ન જાજતો છે, તેવો કર આજુ રાખવાનું અત્યંત ન ઇચ્છવા જેમ છે, એ વાતની યુનિયનના પ્રતિનો આગળ ના. વડી સરકાર અરજ કરશે.

અવિચ્છાતા કમલ કાપકામાં

(૮) ગણ સાલની અખરે દક્ષિણ આફ્રિકાના ચવરતરપર કરેલા એક કાપકામાં હોંદીની ખાતાના પ્રધાને એવે સંગીન મુદ્દો રજુ કર્યો હતો કે દરંસવાલના કમલકાને નીવેડા આણવા અને તે કાપકા કાપલ કરાય તેમાં, યુનિયનના ખીજ પ્રતિના રહીશ હોંદીઓના કામ હક કે ભેગવટા છીનવી ન લેવાવા જોઈએ, પણ જે ઇમીગ્રેશન ખીજ કાલમાં પાણુ જેમી લેવાનું છે તેના ઇશરો અને અસર, નાતાલ અને કેપના ચાલુ હોમ ઓછા કરવાનીજ એક રીતે હતી. લીમને જણાવવામાં આવે છે કે એજ ખીજને, દરંસવાલના હોંદીની મામણીઓને બંધ એકતું કરવા માટે ફેરફારો સાથે, યુનિયન પારલામેન્ટની આવતી એકા વખતે ફરીથી કાપલ કરવામાં આવનાર છે. મારી કમીટી નિરાંતપુરવક બહસો મુકે છે કે હોંદી કેમને જરૂરી સુધારાઓ કમલ કરાવવા ના પ્રધાન દબાજુ કરશે. હોંદી કેમને જોડતા સુધારા, ખાસ કરીને ડેમીક્રાઇઝની અખ્યા સંબંધમાં, અને હોંદી વિશ્વાસપાત કારકુનો અને મુદ્દેતાજીઓ લાવવા હોંદી વેપારીઓને મુશ્કેલી પરમીટો મળતી રહેવા સંબંધ માં છે.

ખીજ પેદા કાપકામાં

(૯) દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીની ખીજ પેદા કાપકામાં એ કે તે કુમલકાક તો ખીજ બંધી જોડીજ છે, તેપર લીમ વિવેચન કરવા ધારતી નથી. કેમકે લીમને આછા છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદી માટે વજુદસર રાહત મેળવવા વચર એક પણ સેનેરી તક ના. કહેન ચાલની સરકાર જવા દેશે નહીં. જે સંકટ અને સતાવનાં વરશે હોંદીઓએ બહાદુરી અને ધીરજથી પસાર કર્યા છે તે દરમીયાન તેમની પછલા સંબંધમાં બારે જુવારી થઇ છે, અને લીમ આજા બોલવાને દામ બીડે છે કે ના. કહેનચાલ નો-દિલ્લી ખૂતે રાખામિથેકનો દરબાર

કારામ તે પહેલાં યુનિયન સરકાર સાથે એવી સમજુતી કરવામાં આવશે કે જેથી રહીશ હોંદીનો દરજ્જો અને સ્થિતિ મારી પેડે સુધરે, અને તેમાં દિવસે દિવસે વધુ સુધારો થતો જાય.

સંસ્થાનોમાં હોંદીઓનો દરજ્જો

ઇમીગ્રેશન કોન્ટ્રોલ-સને હોંદી પ્રધાનની વાલી

(ગયા અંકથી ચાલુ)

દરંસવાલની ખાસ મુશ્કેલીઓ

દરંસવાલમાંથી લગાઇ દરમીયાન મળ્યા બરા હોંદીઓ ચાલી નીકળેલા. લગાઇ ખતમ થયા પાક પાછા હોંદીઓ આવી પડવાથી, તથા રીપબ્લીક સરકારના કેટલાક ધારાઓ અને કાયદાઓ ચોખા નહીં હોવાની કમલને લીધે લાં બારે મુશ્કેલો જીવી થઇ. પીસમેન્ટરવેશન ઓર્ડીનન્સ ની રૂએ જે એરીઆટીક લગાઇ પહેલાં લાં રહેતા હતા તેનેજ કાપલ જળની પરમીટ આપવામાં આવી હતી, અને સ્વરાજ મળ્યા પછી તરતજ ૧૯૦૭ માં જે એરીઆટીક લો એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ ધડવામાં આવ્યો તેમાં એ બાબતને વધારે મજબુત બનાવવામાં આવી હતી; અને જે કે તેજ સાલમાં જે ઇમીગ્રેશન રીજી કશન એક્ટ ધડવામાં આવ્યો તે નાતાલ ના મિત્રશ્વ મુજબનોજ હતો, છતાં ઉપલા અને કાયદાની સાથે સાથે એવી અસર થતી હતી કે જો તેજ કેલવાએલ હોંદી પણ જે તે લગાઇ પહેલાંનો રહેવાસ ન સાખીત કરી રહે તો કાપલ થવાના હોમો ખીજ કુલ હાવો કરી રહે નહીં. આદલે સુધીની વાત જો કે કહેનચાલના કાપકાથી કામ માં મોજુદ નહીં હતી છતાં બહુ ભામારી એ ના. કહેનચાલે તેને મંજૂર કરી. કાપકેસર રહીશની ઓળખાણના પુરાવા સંબંધી સખત ધારાઓની બનાવટી પર મીટના વેપારને લીધે દરંસવાલ સરકારને જરૂર જણાઇ છતાં તેથી કુમલકાક અને તીખી તકસર જીવી થઇ; જે ૧૯૦૮ માં કાયદાના સુધારાથી માવ થોડા મામને માટે બંધ રહી. એક તરફથી હોંદીઓ એ કાયદાની સામે બળીશુમીને સલામદ અખત્યાર કર્યો, ખીજ તરફથી હોંદીઓને જોડતી સગ કરવાના તથા કલપાર કરવાના કેટલાક કાપકાથી ખુદ હોંદીઓ સરસાની લામણી પેદા થઇ, કે જેના

મંજીરપણનો ખ્યાલ હકિયુ આદરિકાને બહુ મોડો આવ્યો છે.

કેમ અને કોણે? ફી રેટ

કેમ કોલોનીમાં માત્ર કેળવણીની પરીક્ષા પાસ કરી કાનૂનાને જ હાખલ થવા દેવા માં આવે છે, અને એવું ફી રેટમાં એ એજિઆટીક સવાલ કદી હોયો થયોજ નથી; એટલે તે બે સંજ્ઞાઓમાં કંઈ ખ્યાન દેવા એમ બનાવ બન્યા નથી. જો કે કેમ કોલોનીમાંથી કેટલાક જુના રહીશો ને કાયદાની બારીકગી પાછા હાખલ થવા ન દાખલ અને તેથી મુશીબત ઊભી થવા પામેલ તેને વિષે એક બે ફરીઆદો બાવી હતી ખરી.

હકિયુ આદરિકા મુનિયન

મુનિયનના કાયદાની રૂએ એજિઆટીક ને ખાસ લાગુ પડે એવી બાબતમાં મુનિયન સરકાર પર લાગુ રખાયો છે. કાલની મુનિયન પાલમેન્ટમાં મુનિયન સરકાર તરફથી તે સવાલનો નિવેડો આપવાના હેતુવાળું એક ઇમીએશન બીલ રજુ કરવામાં આવ્યું હતું. પારલામેન્ટ ઊઠી વખતે તે બીલ પાછું ખેંચી લેવામાં આવ્યું હતું, પણ એમ સમજાય છે કે તે બાબત ફરી કાય લેવામાં આવશે. ફરીમુન મુનિયન સરકારે અમુક શરતી નીવેડો કર્યો છે, અને તેની રૂએ સલામત ની હકતનો ખાત આપ્યો છે. હીંદુ સ્તાનથી નાકલ ખીરમીટીઆ આવતા બધે થવાથી વંદુ બીનકેળવાએલા હીંદીઓ મુનિયનમાં આવતા અટકવા છે. આમ હોવાથી હકિયુ આદરિકામાં હવે કુવાલ માત્ર સ્થાયી એજિઆટીક પ્રજાના વહેલાય નો છે; અને સ્થાયી એજિઆટીકની મોટી સંખ્યા માત્ર નાતાલમાંજ છે.

આસ્ટરેલીઆની સુરક્ષાએ

આસ્ટરેલીઆમાં કેળવણીની પરિક્ષા એવી લેવામાં આવે છે કે જેથી ખરી રીતે નવા એજિઆટીક ઉતારાએ આવીજ ન શકે પણ એક એવી રીત રાખવામાં આવી છે કે જેથી હીંદુસ્તાનમાં સ્થાનિક સરકાર પાસેથી સરટીરીકેટ લાવનાર મુસાફરને હાખલ થવા દેવામાં આવે. પણ હાલની સરકારના કંટરાક્ટ તળે ત્યાં મેલ લાઇ બનારી સ્ટીમરોમાં એજિઆટીક નોકરો રાખવાની બંધી કરવામાં આવવાથી તથા ૧૯૦૧ ના કાયદા વડે એજિઆટીક લાસકરો રાખનાર સ્ટીમરો મારફત આવતા માલને જહાતની ખાસ સગવડમાંથી બાતલ કરવાને લીધે તકરાર ઊભી થવા પામી છે. આ બીલ ઉપર અંકુશ મુકવામાં આવ્યો છે અને તેથી તે અમલમાં આવ્યું નથી. વહી સકારે ૧૯૦૩ માં. અમુકવી બાબત

હવે કે ચિટીસ પ્રજાના અમુક કામને નોકરીમાંથી બાતલ રાખવામાં આવે (ખાસ કરીને ખરમ પ્રદેશ કે આલ્બાનિયા મુલક માં) એવી કરને પોતે આસ્ટરેલીઆ સાથે મેલ કંટરાક્ટમાં જોડાય એ સંભવિત વાત છે. વડી સરકાર અત્યંત ખેદ પામે છે કે આ બાબતમાં તેની જવાબદારીમાં આસ્ટરેલીયન સરકાર કંઈ પણ હિસ્સો લેતી નથી. જે બાબતમાં આસ્ટરેલીઆના કામકારોને કાંઈ ખાતરી હતી પહોંચતી નથી, અને જેથી આસ્ટરેલીઆ જેને માટે થોડા રીતે મમર ■ તેવી તેની પ્રજાની સ્વચ્છતાને જરા પણ હરકત પહોંચતી નથી, તેવી બાબતમાં પણ તેને (ચિટીક રાજ્યની જવાબદારી તથા રાજ્યનીતિથી જુદા પડવાનું) મધ્યું તે બહુ ખેદની વાત છે.

આસ્ટરેલીઆની અંદર રહેનારા હીંદી એના સંપ્રદમાં તો હીંદી સરકાર સમજી શકે છે કે જે રહીસ એજિઆટીકની સામે બપતા મુકવામાં આવે છે તે મુખ્યત્વે કરીને નાપાની અને મીનાઓને લાગુ પાડવાનો હેતુ ધરાવે છે.

ન્યુઝીલેન્ડ

ન્યુઝીલેન્ડની સરકાર ૧૮૬૬ માં નાતાલ ના ધોરણવાળો ઇમીએશન કાયદો પડ્યો હતો (મીનાઓને માટે ખાસ કાયદો રાખ્યો હતો) પણ ત્યાં હીંદી ઇમીએશન સવાલ વિષે તો કંઈ મુશીબત ઊભી થઇ નથી. છતાં ૧૯૧૦ નાં શીર્ષીંગ બીલમાં એજિઆટીક નોકરોવાળા કોઇ પણ વહાણને હરકત પહોંચાડે એવી વાંધા ભરેલાં કલમો છે. એ હકી હેતુ જોઇએ કે આ બીલ બહુ હરકતો પહોંચાડે તેડું છે કેમકે તેની અસર માત્ર ન્યુઝીલેન્ડના કાંઈ પરના વેપારનેજ થતી નથી પણ ન્યુઝીલેન્ડ અને આસ્ટરેલીઆના વેપારને પણ લાય છે. બાવી રીતે હોવાથી જે વહાણ આસ્ટરેલીઆથી બહુ દુરના મુલક માંથી આવતું હોય એટલે કે ન્યુઝીલેન્ડની પારલામેન્ટની હકુમતની બહાર પછે આવે થી આવતું હોય પણ આસ્ટરેલીઆ કે ન્યુઝીલેન્ડના કાંઈપર બંદર કરે તેને પણ તેના અસર પહોંચે છે. આથી ખલાસી એપર બહુ મંજીર હલાકી પડે છે. તેમ થવાથી તેમાંને પુરવ મકાસામરના એક મુખ્ય વેપારના રસ્તામાં કામ માળતુ અટકે છે; જે કે તે કામને માટે તેઓ સંપુરણ રીતે લાયક છે અને સહકાએ થયાં તેઓ તે કામ કરતા આવ્યા છે. ૧૯૦૧ ના કામનવેલ્થ પોસ્ટલ એક્ટમાં કામનવેલ્થ સરકાર સાથે એક સંજ્ઞા

કનટરાક્ટ ધરાવનારી કોઇ સ્ટીમરમાં એજિઆટીક ખલાસી ન હોવા જોઇએ એવી કલમ સામે વડી સરકારને જે ઉપર બધાબધા મુજબ વાંધો છે તે ન્યુઝીલેન્ડ ના બીલ સામે પણ એક સરખી રીતે લાગુ પડે છે. આ બીલ વિષે હજી ચર્ચા ચાલે છે.

કેનેડા

કેનેડામાં બીજી બધાએ છે એવા કાયદા પડવામાં આવ્યા નથી. (ચિટીક કાય બીઆમાં નાતાલના ઇમીએશન કાયદા જેવો એક પ્રાંતીક ઇમીએશન કાયદો પડ્યો હતો પણ તેને ખરી રીતે કોમી નીયન સરકારે નામંજુર કર્યો હતો) પણ ૧૯૦૬, ૧૯૦૮ અને ૧૯૧૦ ના ઇમી એશન કાયદાથી ગવર્નર જનરલ અને તેના સલાહકારોને કાંઈ પણ નહીં આવવા દેવા એમ લાગે તે ઉતારને હાખલ ચતો અટકાવવાની સત્તા છે. ૧૯૦૬ ના કાયદા માં એ વાક્ય વપરાયું છે "કોઇપણ મુકરર કરેલા વરમના ઉતારને કેનેડામાં આવતા અટકાવવાને." ૧૯૦૮ ના કાયદામાં એ વાક્ય વપરાયું છે કે "કોઇપણ મુકરર કરેલા વરમના ઉતાર અથવા કોઇપણ ઉતાર જે કોઇપણ મુકરર કરેલા દેહનો વતની હોય, અને જે તે દેહથી સીધો કેનેડા ન આવતો હોય તેને અટકાવવાને." ૧૯૧૦ નો કાયદો ગવર્નર જનરલ અને તેના સલાહકારોને એવી સત્તા આપે છે કે—"અચરે અચરે જરૂર બધાપ અથવા વાજબી લાગે ત્યારે નીચેનાને ઉતરવા દેવાની બંધી કરવાનો હુકમ કાઢી શકાય: (અ) કેનેડા આવનાર કોઇપણ માણસ જે પોતાના વતનથી પરબારે આવતો ન હોય અને વતનથી લીધેલી અથવા કેનેડામાં અમાલિથી ખરીદેલી ટીકીટ જની પાસે ન હોય;" (બ) "જે ઇમીએશન કાયદા મુજબ નહીં માલનારી સ્ટીમરમાં આવ્યો હોય;" (ક) "જે ઇમીએશન કેનેડાના હવા પાણી અથવા સંજોગો માટે નલાયક મધ્યવામાં આવેલી કામ માંહેનો હોય, અથવા જે મુકરર કરેલા વરમ, ધ ધો કે વરતાવતો હોય."

ઉપલી કલમમાં ગવર્નર જનરલને એવી પણ સત્તા આપવામાં આવી છે કે ઇમીએશન અથવા મુસાફર પાસે એજામાં એછી અમુક પધ્ધતીની રકમ હોવી જોઇએ નવો ધારો તેઓ શકી શકે, અને તે રકમ ઇમીએશન કે મુસાફરની કામ, ધ ધો કે બીજી રિપોન મુજબ જુદી જુદી હોઇ શકે. આ કલમમાં ઉતાર કોઇ પણ પાસપોરટ કાઢી આપનારા મુલકમાં થી પરબારે અથવા બીજી રીતે આવતો

હોય તો ત્યાં પાનપોરટ રજુ કરવાની પથ શરત છે.

૧૯૦૮ ની ૩ જુનનો કાઉન્સિલનો કુલમ ને ૬૭ પથ અમલમાં છે તે વડે એવું ફરમાવવામાં આવ્યું છે કે દરેક એગ્રીકલ્ટી ઇન્ડીયા પાસે ૨૦૦ રોકાસર (પા. ૪૦) ની રકમ હોવી જોઈએ; (સવાય " જે લોકોના હેઠળ સાથે કેનેડાની સરકારે ખાસ ગ્રાંટવધ કરી હોય" (એટલે કે જાપાનીઝો), "અથવા જે લોકોને માટે કેનેડામાં ખાસ કામદારો હાથમાં હોય" (એટલે કે ચીનાઓ.)

[અધુરું.

એક મોરમીટીયા ઓરતની કમકમાટી ઉપજવનારો કહાણી

જનુમીયા નામની ગીરમીટમાં આવેલી એક હોદી ઓરતે પોતાના પર ગુજરાત સીતમની નીચેની -હવેબેદક કહાણી ૩૨ બનના 'આફ્રિકન કોનીકલ' ની ઓશીસે જાતે આવી કહી સંભળાવી હતી. 'કરો નીકલ' જણાવે છે કે બાહ કલક-તીઆ કામની છે. ઉમ્મર બહુ નાની છે. બેઠા થાટની, કામળી છતાં દેખાવમાં સુંદરતા વાળી હતી. કામમાં એક થોડાજ પખ વાલીઓની ઉમરનું નાનું બચ્ચું હતું. બપોરે તે પોતાની કથા કહેતી હતી ત્યારે તેનો મહેરો અત્યંત ઇલામજો આમતો હતો. અને તેની આંખમાં આંસુ ભરેલાં હતાં. તેની કથાનો સાર નીચે મુજબ છે :-

સાઉથ કોસ્ટ સાઇનમાં એક ગોરાને ત્યાં કા વરસપર તેને ગીરમીટમાં સોંપવામાં આવી હતી. તેને તેના માલીકના ઘરમાં 'કીચન'માં કામ કરવાને રાખવામાં આવી. તેના ધણી બેતરમાં મજુરીનું કામ કરતો. બાહ કહે છે કે મારી શેઠણી એક કે બીજું બહાનું કાઢી અને પચવતી, અને અને મર્જ હોય ત્યારે તે ખાસ એવડું કુખ દેતી. એક વખત કાફર નોકર ધરમાંથી લીજુ ચોરી ગયો હતો તે માટે મારી શેઠણી ન મારાપર નિરદયતાથી કુમલો કર્યો, અને અને માર માથે. તેનું પારજીવ એ આવ્યું કે અને કસવાવડ થઇ ગઇ અને અધુરે આવેલું મારું બચ્ચું મરણ પામ્યું. એ દશમાં દિવસે કાઠનાં કેટલાક વખતે અને ફરી મરણ રહ્યો. મરણનાથી સિતિમાં પથ જાણે કાંઈ ન બચ્યું હોય એવું

મને કામ કરવાનું કહેવામાં આવ્યું. બાળક આવ્યાને આઠ દિવસ થયા નહીં એટલામાં ફરીથી કામપર મરવાને શેઠણીએ ગતે કુલમ કર્યો. બાહ કહે છે કે બપોરે કામપર હોઈ ત્યારે બાળક પાસે બચ્ચાની અને મનાઇ કરવામાં આવી. આ કુલમે પાળવાની જરૂર પડવાથી બાળક જુએ પીડામાં હતું. અમારા બીજા બાળકની આવી દશા જોઈને મેં અને મારા ધણીએ આ શેઠનું ઘર છોડી આત્મા જવા નિશ્ચય કર્યો. અને પ્રેટેક્ટર ટર પાસે ફરિયાદ કરવા બધા માટે ઇસી પીમો સુધી પહોંચ્યાં તેવામાં બાળક મરણ પામ્યું. એક એકાંત અને ઉલ્લજ કેહાણે બાળકને ફનાવી અને પ્રેટેક્ટર પાસે ગયાં, અને અમારી ફરિયાદ કહી સંભળાવી. પણ પરિણામમાં અમને અમારા શેઠ પાસે પાછાં ગ્રાંટવામાં આવ્યાં એવું થયું.

કેટલોક વધુ વખત વીત્યા પછી તેને ફરીથી મરણ રહ્યો, અને બપોરે સુવાવડ નો વખત નજીક આવ્યો હતો ત્યારે તે ના પર બારે કુમલા કરવામાં આવ્યા, તે ને લાતો મારવામાં, અને આમ તેમ પછાડવામાં આવતી. જાવો માર સહન ન થઇ સહવાથી તેણે પ્રેટેક્ટર પાસે ફરિયાદ કરી, અને પ્રેટેક્ટરે ફરીથી કાંઈ કર્યા વગર તેને તેજ શેઠ પાસે પાછી મોકલી. તે વખતે તેની સાથે પોલીસ આવેલ. પોલીસના દેખતાં તેના માલીક ને ત્યાં તેનાપર કુખપાડવડે કુમલો કરવામાં આવ્યો. તેથી શેઠા વખતગદ તેમણે જતેએ માલીકનું ઘર છોડ્યું અને પ્રેટેક્ટર પાસે ફરીથી ફરિયાદ કરી તેણે તેમને ડેપોમાં રોક્યાં અને તપાસ કરી. તપાસ કરીને પાછાં ટુરતજ એવું થયુંને ત્યાં મોકલ્યાં! પાછાં ગયા પછી આ સુવાવડ નજીક પહોંચતી ઓરતને આઠ દિવસ સુધી ઓરાકી ન આપવામાં આવી. અને આ ઉલ્લા મારી તરીકે તે નિસધાર પ્રાણીએ નજીકમાં આવેલ ઘાટા જંગલ ની ઝાડીમાં બરાબ જઇ છુટ્ટી માળવા નિશ્ચય કર્યો. આ જગ તે આજએ કાઠ ની કાળખીએ અને ખાસ વડે એક ઝૂંપડી-માળો-બનાવ્યો. પોતાનાં એ ખાસ બચ્ચાને ગોરા શેઠની નિરદયતાથી એક પછી એક ગુમાવ્યા પછી પોતાનું બીજું બચ્ચું ન સુમાવવાની લાગણીથી બાહએ આ ઝૂંપડી કે માળામાં સુવાવડ પહેલાંના કેટલાક દિવસો કાઢ્યા. તેણે વગડાઈ ફળ અને ઝાડનાં ફળોમાં બાહ ને નિર્ધાર કર્યો. કાંઈ પ્રાણીઓની તીવ્ર

ચીસો, અને તેમના બીજામથા ધુરવાના આવ્યાને વચ્ચે દિવસો પસાર કરતાં એકાદ માસે તેને બાળક આવ્યું. પછી એક સમયે એક કાફર આં ચડી આવ્યો, અને આ રચીનું કુખ જોઇ તેનું -હવે એટલું પીગળી મથુ- કે તેણે તેને તે જંગલમાં થી પોતાને ઘેર લઇ જઇ રક્ષણ આપવા કહ્યું. બાહએ તે માન્યું, અને ગોરાને ત્યાં રક્ષણ ન મળ્યું તે જંગલી કહેવાતા પથ ખરી રીતે ગોરા કરતાં હબરમથા ઉદાર -હવેના, કાફરને ત્યાં મળ્યું. અને તેથી તેનું તમા તેના બાળકનું પોષણ થયું. ત્યાં તેણે ૧૫-૨ માસ ગુજાર્યા, અને હવે તે પોતાની કહાણી "પ્રેટેક્ટર" નામધારીને કહેવા આવી હતી ફર મધ્યાન આ કથા પ્રસિદ્ધિમાં આવવાને, તેને પ્રસન્ન મળી આવ્યો.

[વાંચક, ગીરમીટ અંધ થવાની જરૂર વિશે તને કહી ચાકા રહી હોય તો, ઉપર ની, હોદ માતાને પેટે જન્મેલી એક બચ્ચાથી બહેનની કહાણી વાંચી તે ચાકા સદાને માટે દુર કરજો, અને જે બીજાં હબરે હોદી કાઢ્યો અને બહેનો હજી ગીરમીટની ખુસરીતથે પીલાવ બે, કુદામ છે, તેમને તેમાંથી છોડાવવાના પ્રયાસમાં પોતાનો હીરસો અરપવાને મનમાં સંકલ્પ કરજો.-અ. ઇ. એ.]

એક અણવાલાયક બનાવ

રોડીઆમાં એક કાફરનું જાણી છૂટીને ખુન કર્યા છતાં ખુની ગોરા, ગોરા જુરર ને હાથે નિરદોષ કરી છુટી ગયો. તેનાજ બનાવ પુરવ આફ્રિકામાં બનવા પામ્યો છે. આ પથ એક ગોરાએ કાફરનું ખુન કરેલ, અને જુરાએ તેને નિરદોષ કરાવી છોડી છુટ્યો. આ કામલામાં જુરિનો મુકાદો છેવટેને મણવાને બદલે વડી સરકાર વચ્ચે પડી છે. અને ખુની ગોરાને પુરવ આફ્રીકામાંથી દેશપાર કરવાનું ત્યાંના મવરનરને ફરમાવવામાં આવ્યું છે. આ સંબધમાં વડી પારલામેન્ટમાં સવાલ પુછાતાં કાસો નીચલ પ્રધાને ખુલાસો કર્યો હતો કે જો પુરવ આફ્રિકામાં જુરિના ધીરજથી ન્યાય ના કામમાં હરકત આવે તો વડી સરકારે ન્યાયને ટકાવવા વચ્ચે પડ્યા વગર આવે તેમ નહોતું.

રેલનમેથ માટે તા. ૧૧ મીએ લાંબી ડીલીક્ટ એકપર ઘડ પડી હતી, અને તા. ૧૦-૧૦ હબરની રકમ ચોક્કસ થઇ છે.

નાતાલમાં હિંદી વેપારપર તરાપ

તેમને કિંગ્ડો નાખવાની કાનૂન

મારિસબરમાં ના. ૧૧૨ ચરચ રતીક ના મહાનવાણું મરહુમ મહમદ કાસમની કુમનનું લાઇસેન્સ તેના એકઝીક્યુટર મી. હરમાઇલ સાથાતે કાઢી આપવાની લાઇસેન્સ અમલદારે ના પાડવાથી તેની અપીલ ત્યાંની ટાઉન કાઉન્સિલ સમક્ષ તા. ૫ મી એ સંભળાઈ હતી.

અરજદારના વકીલે કહ્યું કે આ અરજી કંઈ નવા લાઇસેન્સની નથી. લાઇસેન્સ અમલદાર તેને જાણી જુઝીને નહું લાઇસેન્સ મળે છે, પણ તેમ છેજ નહીં.

લાઇસેન્સ અમલદારે અરજી નાખજીર કરવા નીચેનાં કારણો જણાવ્યાં હતાં :—

૧. મરનાર એક્સિઆટીકના એકઝીક્યુટરને વેપારનું લાઇસેન્સ કાઢી આપવા કું માગતો નથી.

૨. અરજી નીચેનાં કારણોને લઈને ધારાસર નથી :— (ખ) અરજીની નકલ ૧૮૬૭ ના ૧૮ મા હિલરસ લાઇસેન્સ કાયદા મુજબ જાપમાં બહાર પાડેલ નથી. (ગ) જેને લાઇસેન્સ આપવાનું છે તે ધણી અરજી ઉપરથી જોતાં મહમદ કાસમ છે, અને તે મરણ પામેલ છે તથા આ જગ્યામાં વેપારી લાઇસેન્સ ધરાવવાને અશક્ત છે.

આ વાંધા સામે એવી ફતીલ ફરવામાં આવી હતી કે લાઇસેન્સ અમલદારે નીચેનાં કારણોસર લાઇસેન્સ નહું કરી આપવું હવું અથવા તો મહમદ કાસમ ના એકઝીક્યુટરના નામપર તે કરી આપવું હવું :— ૧૯૧૦ ની સાલમાં મહમદ કાસમ પાસેથી લાઇસેન્સ ફી રવી કરવાથી અને તે વખતે તથા પાછળથી લાઇસેન્સ કાઢી આપવા સામે કંઈ વાંધા નહીં આવવાથી વારંવાર રીતે લાઇસેન્સ અમલદારે તે સાલ માટે વગર વાંધા લાઇસેન્સ કાઢી આપ્યું હશેવાય; વળી મહમદ કાસમ ૧૯૧૦ ના ફેબ્રુઆરીમાં મરણ પામેલ અને તે પછી, લાઇસેન્સ અમલદારની જાણમાં હવું તે પ્રમાણે મજૂર એકઝીક્યુટરે મહમદ કાસમના વતી તેજ લાઇસેન્સ વડે બાકીના વખત માટે વેપાર ચલાવેલ, તે ઉપરથી વાસ્તવિક રીતે લાઇસેન્સ અમલદારે તે લાઇસેન્સ મજૂર એકઝીક્યુટરને નામે તાજું કરી આપ્યું એમ કહેવાય ૧૯૧૦ ની તા. ૧૬ મી ડીસેમ્બરે મજૂર એકઝીક્યુટરે ૧૯૧૧

ની સાલ માટે તે ટર્મસર તાજું કરાવવા અરજી કરી હતી.

૧૯૧૧ ના જાનેવારીની તા. ૨૪ મીના ફેરટના કુકમથી વધુ કુકમ થતાં લગી મજૂર એકઝીક્યુટરને ઉપર જણાવેલ વેપાર ચલાવવા સ-તા આપવામાં આવેલ, અને આ કુકમની એક નકલ લાઇસેન્સ અમલદારને તા. ૨૫ મીએ પહોંચાડવામાં આવી હતી. અમલદારે ઉપલા કુકમ સામે કંઈ વાંધા ઉઠાવ્યો નહોતો અને મજૂર એકઝીક્યુટરને તે વેપાર ચલાવવા દીધો હતો.

૧૮૬૭ ના ૧૮ મા કાયદા મુજબ તથા તેમાં આવેલ ધારાઓ મુજબ લાઇસેન્સ આપવામાં વાંધા એવા લાઇસેન્સ અમલદારને ઇરાદો હતો તો તેની ફરજ મુજબ તેણે ૧૯૧૦ ની તા. ૧૬ મી ડીસેમ્બરની ઉપર જણાવેલી અરજી સામે પગલાં લીધાં નથી. મહમદ કાસમના કાયદેસર પ્રતિ નિયમે મજૂર એકઝીક્યુટર તાજું કરી કે ટર્મસર કરી નહીં આપવાનાં અમલદારે કંઈ કારણ નથી આપ્યાં, અને તેમ કરવાનો તેને હક નથી. લાઇસેન્સ અમલદારે જે કહેલ તે ઉપર આધાર રાખીને એકઝીક્યુટરે વખતો વખત રોકમાં ઉમેરો કર્યો છે.

કાઉન્સિલે લાઇસેન્સ અમલદારને સુકાદો બહાલ રાખ્યો હતો.

ફેરટાઉન યુનાઇટેડ હીંદુ એસોસિએશન ના સેક્રેટરી લખે છે કે :—૧. ૬૦ એસ પેલેસ રટરીટવાળા એસોસિએશનના હોલ માં સ્વદેશ જનાર બાઇબોના માતમાં એક મેળાવડો તા. ૧૩-૮-૧૧ના રોજ થયો હતો. સરખાતમાં પ્રમુખ સાહેબે દેશ જનાર કમીડી મેમ્બરે તથા સભા સભાને સ્વદેશ જવા સહિતમાન થવા માટે પ્રુથાથી બતાવી દીરવાયુષ ચાલી, તથા તેમની કુસાફરી નિરવિધને પાર ઉતરે એવી પ્રારથના કરી. મી. વસનભાઈ અને મી. જીવજીભાઈએ એસોસિએશન માટે જે કામ કરેલ તે માટે તેમની તારીફ કરવામાં આવી. મી. મણીભાઈ (જેઠાદ એકરેટરી) એ સમયાનુસાર વિવેચન કરી જનાર બાઇબોને હાલ તોશ અરપણ કર્યાં. સ્વદેશ જનાર સાહેબોએ પોતાને મળેલ માન માટે એસોસિએશનનો આભાર માન્યો, અને તેને ઉમદા બેટો આપી. બાદ આપણી લઈ સભા વિસરત થઈ હતી.

નાતાલનાં ડોમીસાઇલ સરટીફિકેટ મેળવવાની તકલીફ

કરખનથી મી. નાયુભાઈ મુલામબાઈ લખે છે કે :—આજે કેટલોક વખત મારા અંગેના કમીસેશન ખાતાએ કેસ જનારા હિંદીએને ડોમીસાઇલ આપવાનું બંધ કર્યું છે. આમ થવાથી માણસોને બહુ અશુભ પડતી હતી તેથી કેટલાક મોટા પોતાના વસવાટના પુરાવા તરીકે જે. પી. ની સાક્ષીવાળી એપીડેમીકો કરાવીને સામે લઈ જતા હતા. આમ કરવાનું હવેથી બની શકશે નહીં એમ જણાવવામાં આવે છે તે ખરું છે? એ આ ખરું હોય તો ખરીજ બ્રોકોને બારે દેશનચિતિ નકસે. કેમકે માસદાર ભોક તો બચે તેમ કરીને સાક્ષી પુરાવા મેળવી શકે, પણ મરીખન હક તો માપાજી જશે.

[અર્થાત્તરી કહે છે તેમ વજવાદન પુરાવા તરીકે એપીડેમીકો કરવામાં આવે તેની સત્તાવાળા કેવી રીતે અદકાયત કરી શકે તે અમે સમજી શકતા નથી, અને તેથી તે વાત ખરી હોવા સંભવ નથી. બાકી ડોમીસાઇલ સરટીફિકેટ નથી મળત તે હાડમારી ખરીજ છે, ને તેનો ફેરટ માં લઈને પુનઃમે મેળવાવો જોઈએ છે, કિમિસે આ ખાખત ખ્યાન દેવાની જરૂર છે એવું અમે અમાઉ કહી ગયા છીએ તે આ તકે દરીથી કહીશું.—બ.ક.ઓ.]

કરખનમાં ટરામપર એક હિંદીનું અપમાન

કંઠકારે માફી માગી

કરખન, સીડનહામની સેંટએન્સ હાઈ અને સ્કુલના હેડ મારતરે મી. વિદેશી મહારાજનું થોડા અઠવાડિયા પર કરખન ટરામના ન. ૪૫ વાળા કન્ડક્ટરે કુમસો કરીને અપમાન કરવાથી મી. વિદેશીએ કેસ પેતાના વકીલોને સોંપ્યો હતો. સાર બાદ કન્ડક્ટરે પોતાની વરતણક માટે લખીતવાર માફી માઢી, અને તે ઉપરાંત તે માફી પત્ર હિંદી જાપમાં જપાય એ પથ કણુલ કર્યું. આ મફી પત્ર જાપવા માટે અમને મળેલું છે. એનો મુજરાતી સાર નીચે મુજબ છે.

સાહેબ, તા. ૧૨ મી એ સાંજે ટરામ ગાડીમાં તમને તમરી જગ્યાએથી ખસવાને કુકમ કરવામાં, અને તે સંજ ધમાં તમારે

મત્રે મેં ને જાપા વાપરી તેમાં સમાજોલી
મારી વરતણક માટે કુ' માફી માગવાની રજા
લઈશ અને તમને ઉપજેલા ઉદ્વેગ માટે
મારો અફસોસ જાહેર કરું છું. તમને
ખાતરી આપું છું કે કવિવ્યર્થા ફરિયાદ
માટે તમને કાંઈ કારણ નહીં મળે. — કુ
હું તમારો સાચો, કાંઈ વેલ્લ (જમ.)

નાદારી સંબંધી નોટીસો વગેરે

(ગુનિયન જેટલ માંથી)

પ્રીટોરીઆ, વીટમે'કના એ. ઇ. સુલ
ની મીલકત એમ. કુ જોષ્ઠ એન્ડ કંપની
ની અરજ ઉપરથી મુદતી જપ્તીમાં લેવામાં
આવી છે.

અમાઉ ડરબન, બીવીઆરડામર કુલન
અલાવતા મુલાકાતની મીલકત નાદારીમાં
જાહેર કરવા તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બરે ૩૨
બન સરકારે કોર્ટને અરજ કરવામાં
આવશે.

ફેપટાકિનના મરકુમ આદમ કાદર ઉરદે
આદમ ઇસ્માઇલની મીલકતના સંબંધમાં
લેલુદારોએ પોતાના દાવા કારોબારી કબ
જુ. એ. કરી પાસે ૧૩૪, એકરથી સીટ
એન્ડ બીલ્ડીંગમાં તા. ૧ થી સપ્ટેમ્બર
થી ૬ અઠવાડિયાની અંદર રજુ કરવ
અને લેલુદારોએ તેજ મુદતમાં તેજ ઠેકાણે
પોતાના ફેણું કરવાં.

લાલ બીડીરેપના, અને અમાઉ કોન
સ્ટેનશીઆના અબદુલ મજીદને નાદારીમાં
જાહેર કરવા તા. ૨૪-૧૦-૧૧ ના
રોજ કેપ ડીવીઝનની સુપ્રીમ કોર્ટને
અરજ કરવામાં આવનાર છે.

પ્રીટોરીઆ અરમ સ્ટરીટમાં ન. ૪૪૧મ
અબદુલ મુકાના નામથી રજીસ્ટર કરવામાં
આવેલ રોજમાર તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર
સુધીમાં જોડી દેવામાં આવનાર છે.

ગ્રીટોરીઆ હોદી પરનો પા. ૩ ને
કર માફ કરવા ગુનિયન સરકારને અરજ
કરવા ડરબનના 'આફરિકન કોર્પોરેશન'
પત્રદારા કેટલીક હીલચાલ કરવામાં આવી
છે, અને એ કામમાં મદદ કરવા માગ
નારનાં જાણીતવાર વચન મેળવવામાં
આવે છે.

પરચુરણ ખબરો

ના. પ્રીન્સ જોહ વેલ્લને તેમની કેળ
વણી સંબંધમાં કુનિયાના જુલ જુલ
જામની સર કરાવવાનું ચોક્કસ વખતમાં
કર થનાર છે.

વિલાયતની એક કોલેજને યુનીવર્સીટી
ના રૂપમાં ફેરવવા માટે પા. ૨ જાખની
અરજ હતી, બાવડી મોટી રકમ માર
ધનારોએ મળી પોતાના જામની કાંઈ
આપી છે.

વીર પ્રરૂપો ઉત્પન્ન કરવાના કામમાં
મદદ કરવા માટે 'લીરો ફે' નામનું
એક ફંડ રચાવવા અમેરીકન કોલેજની
મો. કારનેગીએ પા. ૪૧,૦૦૦ ની રકમ
કાઢી છે.

પુરવ આફ્રિકાના હોદીમાંનું વાઈન
'ઈડિઅન વોઇસ' પત્ર જાણુવે છે કે
અરદાનના મહારાજા શીકારની સહેલાણી
અરવે પુરવ આફ્રિકાની મુલાકાત લેનાર
છે.

લંડનમાં ના. ઇલેનકાહના રાજ્યાધિપેક
પ્રસંગે હોદીથી એક લશ્કરી ટુકડી મોકલ
વામાં આવી હતી, જે કામની પાછળ
શ. રા. જાખનું અરજ કરવામાં આવ
તાર હતું.

સર મ. સેરજી જેમણે એક કોનકર
વેટીવ પસના મેંબર તરીકે હોદીની કેમ
રેસ વિરૂધ્ધ વિચારો અમાઉ બતાવેલા
તેમણે હાલમાં એક મેળાવડા વખતે કેમ
ફસની હીલચાલની તારીફ કરનારા વિચારો
જણાવ્યા છે. તેમના આ વલણ માટે
હોદી જાપાને ખુલાશીની કામણી પ્રગટ
કરી છે.

હોદી કિલેમ્બુનર સર હેનરી કોટને પોતા
ના જીવન માર્ગનું એક પુસ્તક લખી
તપાસ કરવું છે, જે આવેતા અક્ટોબર
માસમાં જાહેર પડશે. સર હેનરી કોટને
તે પુસ્તકમાં હોદીની તમામ પ્રારલામેન્ટની
પોલાતી કારકીર્દી દરજાવી પોતાના પ્રમુખ
પદ તીએ મુખ્યમાં મળેલી કેમ્બરેસતા
બનાવનો સમાવેશ કર્યો છે, અને પોતા
ના કિરોષિઓને જવાબ આપવાનું કાંઈ
આજી રાખ્યું નથી.

મેંસર રામમુતિ પોતાના કસરતખાને
જા. ટુકડી સાથે હાલ વિલાયતમાં છે.

અને પોતાના અબજા ઇલેથી વિલાયતના
લોકોને ફેરત પમાડે છે એવા ખબર
જાપાદાર પ્રસિદ્ધ થયા છે. તેમનો કશો
વિલાયતમાં પોતાની રૂઢી પ્રમાણેની શરીર
ની ફેળવણીની એક મોટી કાળા ખેલ
ચતો છે.

ના. ઇલેનકાહના રાજ્યાધિપેકની વાદ
ગીરી કાલસ રાખવા માટે કાંઈ પશુ સખા
વતી ખાતાઓને મદદ દેવા આવીપરના
મહારાજાએ પા. ૮૦૦૦ ની રકમ ના.
ઇલેનકાહને હસ્તક લેવાઈ છે. આ રકમ
વાપરવા માટે માત્ર વિલાયતના જાહેર
ખાતાઓ સંબંધી માહિતી ઇલેનકાહે
માગી છે, જે ઉપરથી બંગાળી પત્રે ટીકા
કરી છે કે આવીપરના મહારાજાએ કાંઈ
પશુ જાહેર લેકોપયોગી ખાતાની વાત
કરી છે તો તેમાં હોદીનાં એવા ખાતાનો
પશુ સમાવેશ થવો જોઈએ.

કોપાળના ના. બેમમે પોતાની પુરોપની
મુલાકાત દરમીયાન તા. ૩૧ મી જુલાઈ
એ તુરકીની રાજધાની કોનસ્ટાનટીનોપલ
ની મુલાકાત લીધી છે. તેમને ના. સુલ
તાનની મુલાકાત કરાવવામાં આવી છે.
ત્યાંના એક જાહેર હાડમાં ના. બેમમે
શ. વા. જાખની રકમ બરી છે.

ઇલેનકાહના મી. રતનજી કોપાળએ
શીનીકસની નિલાળના નિલાળીઓને
ચોખ્ખો ચોપડીઓ જેટ આપવા માટે
શી. ૧૨/૬ની માત્રાણુ જોટ સોંપી છે
જે માટે તેમનો આભાર માનવામાં
આવે છે.

સંપાત્રી મી. રતનજી મુળજી સોદાએ
મુખ્ય પહેલિયાં ત્યાંના 'સાંજ વસ્તમાન'
માં ટરંસવાલની ઉમદા બહતનો ખ્યાલ
આપ્યો એક સેપ પ્રગટ કરાવ્યો છે
જેમાં તેમણે લડતથી યએલા કામદારો
બતાવ્યા છે.

ડરબનથી એક લખનાર તા. ૧૪-૮-૧૧
ના જાણુવે છે કે:—કોર સુની વોહરા
જામતના આગેવાન અને રહેતી કુટુંબના
એક જાણીતા મી. ફૂલેન મહમદ રહેતી
કોર ખાતે મરણ પામ્યાના માઠા સમાચાર
મધ કાલે ડરબનમાં તારથી મળ્યા છે. મર
કુમ પશુ માયાણુ અને કોમમાં જાણીતા
હતા, કોરની પ્રજાલીન સમુદાયની મરજીનાદ
મુતવલી હતા. ખુદાપાક મરકુમને જનત
નશીન કરે.

દીવા મહેફીસે ઇસ્લામ

સુફી સાહેબના મરણ માટે શોક

હિંદુસ્તાનની કેલી ટપાલમાં દીવા (શુક્ર) અઠવા, પી નીચેનો કાગળ અમને મળ્યો છે:—

તા. ૧૧ મી આગસ્ટે દીવા મહેફીસે ઇસ્લામના મહાનમાં નાતાલ અમરેની મદ રેસાવાળા જનાન સુફી સાહેબના મરણ માટે શોક પત્રાવચા મામના પીરજાકાઓ, આગેવાનો તથા ખીજા ધણા માણસોની એક સભા મળી હતી. કલામે શરીફનો અતમ પદી મોલાના સાહેબની અરવાને તે બક્ષવામાં આવ્યો હતો. ન્યાજ તરીકે દુધનો કાવો વહેંચાયા પછી મીટીંગનું કામ શરૂ કરવામાં આવ્યું. મી. હુસેન દાવજી પટેલ પ્રમુખ હતા તેમણે સુફી સાહેબ નાં પશીપદારી કામેનું વરજન કર્યું, હક્કિય આદિકાના હીદીએ ગુમાવેલા એક ભલા નરની ખોટ વિષે કહ્યું. છેવટે મર હુમ જમત નક્ષીત થવા અને તેમના કુટુંબને સખર ચાલવા દુવા આપી. મેસરસ ઇસ્લામ પટેલ, મહમદ હસમદ દસ, હસમદ હુસેન દસ, દસલાઇ મુસાજી અમત વિગેરે એ સુફી સાહેબના ગુણનાં વખાણ કર્યાં. તેમના મરણ માટે શોક પત્રાવચાને ઠરાવ પાસ કરી બટલે ઠેકાણે મોકલવા સત્તા પ્રમુખને આપવામાં આવી હતી.

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૮ની, ૧૨ ની તથા ૧૩ મી એ પાલમકોટા, કાટઆમાં તથા અમરોટીમાં આવી પહોંચી હતી.

તા. ૧૬ મીએ સોમાલીમાં આવવા તથા જવા વહી છે.

તા. ૧૭ મીએ અમરોટીમાં જવા નીકળ્યો.

તા. ૨૫ મી સપ્ટેમ્બર મીનેરીકમાં આવવા વહી છે.

ગુસ્તર (૧૫) ની વેપારી એવરની તા. ૨૬ મી આગસ્ટે મહેલી મીટીંગમાં એવે ઠરાવ પાસ કરવામાં આવ્યો હતો, કે એફઆરકોને વેપારી સાઇસેન્સ આપવા તે કામ (ગેરી) ના કામોને ગુસ્તાન કરાવે છે.

પુવ અને પશ્ચિમનો સીઓનો મુકાબલો

કુચબીકારની રાજકુમારી પ્રીન્સેસ પ્રતિવા જેણે કુરોપ તથા અમેરીકની મુસાફરી કરીને કાંઈક અનુભવ લીધો છે તેમણે "ઇસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ" માં એક ઇન્ટરવ્યુ કરાવવાનું જણાવ્યું છે કે:—

"હાલ સિવાયની દુનિયાની ઓરતો ખરેખર દુ:ખીજ છે. અમે હીંદી સીઓજ સુખી મવાની કળા અણીએ છીએ એક પ્રજાની કીમત તેની સી જાતિના દરજ્જાથી અંકાય છે, અને અમેરીકની સીઓનો દરજ્જાને તે નિર-તરને ઉઠવેમ ઉઠવેમ અને ઉઠવેમ એવું છે. એક વખત એક અમેરીકન બાઇએ મને નિરાશ થતા દિલે કહેલું કે "મારી પાસે પૈસા સિવાય ખીજુ. કાંઈ નથી, અને હવે તો હું પછસાથી પણ કંઈના છું" જે સંતિ અને જે વધરાવતી આવના વખર, જીવન તે મહાન વમળ મમાન મણાવ, અને દુનિયાં તે જાળની ખાણ સમાન લેખાય, તે સંતિ અને વધરાવતી આવનાનું અમેરિકન સીઓમાં બિંદુ નથી. તેઓ વાતોના તમાક મારવામાં, અને અચળતાનો દેખાવ કરવામાં ચલાટી બતાવે છે, પણ તેમ કરવા જતાં તેમની કદાપી દેખાઇ આવે છે. તેઓ એકલી રહી કહતી નથી તેઓ પાંચે છે તે 'પુરેપુર' વાંચતી નથી બહુ બોલવું અને થોડું વિચારવું એવી તેમની રહેણી છે."

અરજાપત્રોએને જવાબ

મી. લલુ વિહલ (વોલમેક):—એ બહી એવી છે કે કોઈ પણ માણસ તેને વખોડી જ કાઢે વખોડતાં છતાં આત્મજાળનાં આખીને લીધે જેઓ તેના પગનાં પકથા રહે છે તેમને તમારી ટીકા માનવી અસર થવાની નથી.

"દે. ૨"—એ ટીકા તદન વાજબી છે. માટે તેના જાળનારને કોપ દેવા કરતાં તેની સામેનાં રામદેવ અંતરમાંથી કાઢી તપાસશો, તો ટીકાનું સજા જરૂર સમજાશે.

મી. ગુર મહમદ તહમખાતમે મહેલુ શીરનાથ, Asiatic Registrar's Office, Pretoria. એ પ્રમાણે છે.

અ. ઈ. આ

તાર સમાચાર

તા. ૬મી સપ્ટેમ્બરે લંડનમાં બાંદીની પાટનો બાવ આઈસન ૨૪૬ પેની લેખે હતો.

વહી પારલામેન્ટના એક મેમ્બર મી રામસે મેકડોનલ્ડ (જેઓની આવતી કાલેસના પ્રમુખ તરીકે ચુંટણી થઇ છે) તેમની બાનુ મુજરી જવાના ખબરે પ્રસિદ્ધ થયા છે. આ બનાવથી તેમની હીંદી મુલાકાતની મોડવણ પર અસર થવાનો સંભવ વધે છે.

હિંદોન કુન્નર સંઘ પી રિથાતને અમે ઉમી થતી હડતાલોનો વટોળીએ ઇન્કાંડ, ક્રાન્સ આદિ રથો દેખાયા પછી હવે સ્પેનમાં દેખાયો છે.

મોરાકો સંઘમાં કુરોપનાં જુદાં જુદાં રાજ્યો વચ્ચેની ખટખટ હાલમાં ખારીક રૂપ પકડ્યું છે, અને જરમની અને ક્રાન્સ વચ્ચે સહાઇ જાએ એવાં કેટલાંક ચિન્હો દેખાવ દીધા છે.

અમરેનાથી સોની ગલજી મેલજી લખે છે—અમરેનીરોટકન સામે વસતા વધખૂવ સોની મહાજન મેરામ નજી તથા ખીજાઓ તરફથી ધર્મેત્સવ નીમિત્તે તા. ૬-૬-૧૧ ના રોજ એક મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો. બહુ બોલવેલા કાજર હતા. જાળન મંડળીની જમાવટ સારી થઇ હતી, જેમાં અંબ.રામ મહારાજે ઉત્સાહ પુરવઠા બાજ લીધી હતો. બીનાયદારા ખાતે મોકલવા માટે આજરે પા. ૧૦ ની બેરો એકલી થઇ હતી. આજરે રાતના એક રામતાને સુમારે સરવે પોતપોતાના બાજમે રવાના થવા વિદાય થવા હતા.

'ઓન સીઓલેસ' નામના પ્રસ્તકમાં તેને લેખક 'લીલી' કહે છે કે:—"મી એન્જ રહેન મોડા વરસ પહેલાં આપણને કહી ગયા છે કે કોઈ પણ જમાનામાં બરીજ લોકોના કાલકવાસ, તેઓનાં રોજનાં કાંઈ આજનાં જેટલાં સખત તરીકે હતા. હાલની ઉન્નતિએ જે અલગ પૈસો પેદા કર્યો છે તે અમુક વરમના ખીસામાં જઇ જાય છે. આ વરમ લોલીમાં લોલી માણસ ધન હજી તે કરતાં પણ વધુ ધન સંધરી મેસેલ છે. વધતર કરનારા લોકોને તે ધનમાંથી તે ઓના હીરસા સરખું પણ મળ્યું નથી, અને કે તે ધનના પેદા કરવા વાળા તો તેઓ હતા.

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન

વાને

એ મિત્રોનો સંવાદ

[અખબાર : એક હીંદી]

(અમા અંકથી આણુ)

મેસરસ હુસેન મહમદની કુલ ડરબન આતે બહુતી વેપારની પેદી છે. હીંદુ સ્થાનનું કરીવાણુ તથા મકાસનો કાપડ ખરે મોટા જગ્યામાં આપાત કરે છે. દુકાન પશુ મોટી અને સુશોભિત છે. મોટલા ઉપર પહેલવાંજ મી. મનહરરામની બારી ઉપર મેળાકારમાં ચિતરેલા અક્ષરો ઉપર નજર પડી.

HOUSEN MAHOMED & Co

General Merchants &

Direct Importers.

P. O. BOX 840. DURBAN.

PHONE 233.

BRANCHES : At Slangor & Dundee.

Agents for Mr. Dawood Cassim

Bombay & Calcutta.

મી. મનહરરામ સમજ્યા કે પેદી તે બખરબરત સામે છે. પમાર પશુ સારો જ મજા છે. પશુ પુલક માલના વેપારી બોની બારીઓપર કોતરેલાં નામની યુખી તે જોવાની ! નામ જાણવા તે વેપારી જો દેહના કાપડાથી જાણાએલા છે. પશુ દબલજ કરવી એ સફળી 'સુનસરીતુ' કામ છે. અને મિત્રો દુકાનમાં કામજ થયા. કામજ થતાંજ જમણુ કામપર કમની જોશીસ આવી રહી હતી. સામે લોખંડની બારી તીજેરી હતી. એક ગાણુ ટેલીફોન ખનનન થતો હતો. સામે માસ્તર મોટા દિસાળ કિતાબમાં પડ્યા હતા. હુસેન શેઠ ખાતા રહીના છેડા ઉપર કામ રાખી માસ્તરની બાણુમાં ઉભા હતા. તેવામાં બંને મિત્રો કામજ થયા.

હુસેન શેઠ—ખાવો માસ્તર ! પશુ દિવસે ક્યાંથી જુલા પડ્યા ? આતમારી સાથે બીજું કોણ છે ?

ઉદયકંઠર—જુલા જુલા તો પડ્યા નથી. ખર પુછીનેજ આખ્યા છીએ.

હુસેન શેઠ—મોટી મહેરબાની ? આપ નીજ દુકાન છે, દુકમ હોય તે દરમાવો.

ઉદયકંઠર—આજે સવારે આપે અને એક માસ્તર શોધી લાવવા બળામજુ કરી હતી. તે પ્રમાણે આ માણુ છે. હમ

ખાજ દેહથી આખ્યા છે. નામ મનહર રામ છે. આ શેઠ જાન પશુ સાર છે. આલાહ તેમ કુસીવાર પશુ છે. અને કુક માં આપણને ફરક રીને ઉપયોગી થઇ પડશે.

હુસેન શેઠ—મોટો ઉપકાર થયો. માસ તર દેહમાં તમારે ક્યાં રહેવું ?

મનહરરામ—છ. ઉમરેક.

શેઠ સમજ્યા કે માસ્તર તો કુસીવાર લાગે છે. પશુ આબોની ખાતરી કરી લઇએ.

હુસેન શેઠ—ઉદયકંઠર માસ્તર ! આપણે ત્યાં વિલાયતના અંગ્રેજ કામજ લખવા ના આવે છે. જોરડો કરવાના હોય છે. તેમજ નવા માસ્તર સરવાળામાં તો પાક છે ને ?

ઉદયકંઠર—નિશ્ચિત રહો. દહ વરસ નિશાળમાં કાઢ્યા છે. એ બાબતની તમારે બીલકુલ શીકર રાખવી નહીં. મારાથી તો હોદા કુસીવાર છે. (અડધું સાચું અડધું મુકુ હમજર શેઠને ઠસાવી આંજી નાંખ્યા.)

હુસેન શેઠ—હીક લારે, આખથી આપણે ત્યાં મુકી જાએ.

ઉદયકંઠર—પશુ, પમારનું કાંઈ નહીં કરો તો સારી વાત છે. હજારો માઇલ થી બાળબચ્ચાં છોડી કમાવા આવેલા છે. તેનો વિચાર રાખી માસ્તરની બહેતરી થાય તેમ કરજો. થોડા વધારેમાં એમ નું કામ થશે બ્યારે આપને મોટા બટા રામાં બારી પડે એમ નથી.

હુસેન શેઠ—માસ્તર ! વેપાર ક્યાં છે ! સવારથી સાંજ સુધી બધા નોકરો જમાસાં આવે છે. નોકર કમી પશુ થઇ શકતા નથી. અને વેપાર પશુ આલતો નથી. છતાં હીક હીક પમાર માંડી દેશુ. માસ્તર કુસીવાર હશે પશુ આ દેહના રીવાજની તાલીમ લેતાં એક એ મહીના નીકળી જશે જુના માસ્તર હજી એક મહીનો રહેવાના છે. એટલે અમને તો હાલ ! એવડો ખરજ ઉઠાવવો પડશે. તે નું કાંઈ નહીં. જાએ પા. ૫૦ વરસના માંડી દેશુ. કામ સતોષકારક હશે તો વળી જાનેવારીએ જોશું.

ઉદયકંઠર—અને મનહરરામે મનમાં મુપસુપ કરવું.

ઉદયકંઠર—શેઠ ! સહેજ વાંધો છે. જે કે માસ્તરને પા. ૭૫ પહેલા વરસના મળવા જોઇએ, પશુ પા. ૬૦ સખજો, અમો મુશી છીએ.

હુસેન શેઠ—વેપારની હાલીકત તો તમ ને કહી. એકસો ખરજ ઉપડે એમ નથી.

અને એમ કરવા પહેલાં મારે મહમદ શેઠની સલાહ લેવી જોઇએ.

ઉદયકંઠર—તમે કરો તે મહમદ શેઠ ને કણુજા હોય તમે ક્યાં જુલ છે ?

હુસેન શેઠ—તે ખર, પશુ પુછવું સાર. ક્યો ખાલી પા. ૧૦ નો આટો છે તો જાનેવારીએ દુકાન લખણુ ત્યારે બાંજી દેશુ. માસ્તર સારી રીતે નોકરી કરશે તો પા. ૧ બક્ષીસ તરીકે આપી દેશુ. પશુ મોડામાં પમાર પા. ૫૦ નો લખણુ. તેમજ અમારી બહારની દુકાનના મોડા પશુ એજ પમારમાં માસ તરને લખવાનાં છે તે ખ્યાનમાં લેજો.

ઉદયકંઠરે પાછી મનહરરામ સાથે મસ લત કરી. બવાના ક્યાં ? હીક છે કુસીવાર હો પશુ અજાણ્યા છે. મોટ શેઠ છે. પા. ૧૦ પશુ વરસ આખરી એ આપશે. એમાં વાંધો આવે એમ નથી. માટે મારી સલાહ છે કે કણુલ કરીએ.

ઉદયકંઠર—શેઠ ! રળ લખજ. માસ તર આપને ત્યાં રહેશે. મહેરબાની રાખજો, સાહેબજી.

હુસેન શેઠ—મહેરબાન ! વળી પુરસડે પધારજો.

ઉદયકંઠર—મનનલાલ માસ્તર ! નવા માસ્તરને જોજો, કામકાજ હોય તે જતાવજો, અને કામ હારે પાડી દેજો.

મનનલાલ—મેશીકર રહેશે. બહામજુ કરો કે ન કરો મારા સ્વભાવથી તમે ક્યાં અજાણ્યા છે ? પુરસડે ઘેર જામજ આવજો.

ઉદયકંઠર રળ લખ લખજામ ત્રણ વાગે પોતાના શેઠની દુકાને પહેંચ્યા.

[અધૂરું.]

નાતાલના જોરા એકતો એક તરફથી મજુરોની તાંજી મારે જુમ પાડી રહ્યા છે, ત્યારે બીજી તરફથી દેહમાં મજુર તરીકે સરસ રીને ઉપયોગી થઇ શકે એવા ગીરમીટમાંથી પુટેલા જે હીંદીઓ છે તેમને પા. ૪ ના વડે એવા સતાવે છે કે મજુરો આ મુલક છોડી હીંદુસ્તાન આવ્યા જાય છે. જે તેમના પરથી એ કરનો જુલમ નીકળી જાય, અને તેઓને ગીરમીટ વધાર મોઝ્ય દરમાંથી આપી કામ પર લગાડે તો પશુ મજુરો મળી શકે તેમ છે. આ વાત જોરાએ પોતાના ખ્યાન બહાર કાઢી નાંખે છે. મજુરોની તાંજી વિશે કેટલીએક ચર્ચા આલવા છતાં હીંદી મજુરોને સ્વતંત્ર રીતે કામ કરવા શકિત માન કરવાનો વિચાર કરવામાં આજોજ નથી. તેથી તે ઉપર ખ્યાન જેવનારો એક કામજ મી. વેસ્ટ તરફથી સ્થાનીક જાણમાં પ્રમદ થયો છે.

પાપનું નિહાન

(મયા અંકથી ચાલુ)

જો મનુષ્ય માત્ર પરમાત્માની બને પરમાત્માના મનુષ્યોની સેવા કરવા માગતા હોય તો તેઓએ ચોક્કસ રીતે સમજવું જોઈએ કે મનુષ્યત્વ મેળવવું હોય તો તે, યશસ્વ ભાવના રાખવાથી મેળવાતું નથી, પરંતુ હકત નીતિયજ્ઞથી જ મેળવાય છે. અને પુણ્યપત્રપણાની પ્રવરતક સત્તા એજ ધરમ છે; એટલેકે જીવંતીના અરય ની વ્યાખ્યા સમજીને, અને એ વ્યાખ્યાની પ્રતિષ્ઠામાં સાર અને નબળાઈ, લિપયોગીપણું અને બીનઉપયોગીપણું આની વચ્ચે, વિવેક છુદ્ધિ વાપરીને વિચરવું એજ મનુષ્ય ધરમ છે. એજ દરેક મનુષ્ય માટે ધર્મસિદ્ધા છે. જો મનુષ્યો હકત આ પ્રમાણે સમજે તો તેઓ તરતજ જોઈ શકે કે સમજાથી પુણ્યપત્રપણાની વિપત્તિનું કારણ બાહ્ય યા કારીરીક અવરથામાં સમાજોનું નથી. અંતરે રાજ્યદારી સ્થિતિમાં રહેવું નથી. પરંતુ મનુષ્યભૂતિને અતિઉપયોગી સત્યતાને બદલે ખરીસ્તિ ધરમની કુશ્વતામાં (કે જે ચાલુ સમયમાં અરયના ખિસ્તી ધરમને નામે એજાખ્ય છે) તેની અનીચિમન મુરખતામાં, અને પવિત્ર વસ્તુને બદલ કરવાના અપરાધમાં, સમાજોનું જે એ કહેવાતા અરયના ખરીસ્તિ ધરમમાં કુશ્વ કરતવ્યેને સારા કરતવ્યે ગણી લેવામાં આવ્યા છે. અને નીરપયોગી પણાને ઉપયોગીપણું લેખવામાં આવ્યું છે; અને દુરગ્રહને સદગ્રહના સ્વરૂપમાં ફેરવી નાંખવામાં આવેલ છે. એક ઉત્તમ નીતિજ અને સ્વતંત્ર પુણ્ય લોકોની સેવા કરવા અપુર હોય તો તેણે સમજવું જોઈએ કે કોષપણુ જાતનાં બાહ્ય સાધનથી એક મનુષ્યની સ્થિતિ સુધારી શકાય નહીં.

એક માણસના અંતઃકરણ વિરૂદ્ધ, આજ્ઞા કીત રહેવાના સૈમન અવડાવવા, યા મનુષ્યનાં ખુન કરવાની ફેળવણી આપવી, અને એવાં ક્રતવ્યો તરફ બંધિત બતાવવી એ નીરપયોગી છે. જે મનુષ્યે ખોટી ધાર્મિક જીવંતી મદ્ય કરેલી છે તેને સુધારવા વારતે ન તો પાલિતિ-દારી, કસતાબંની, વેપારનાં જોડણનાં ચંદોની, કોષપણુ જાતની નવી રચનાની, રકુલોની, યુનીવર્સીટીની, કયા બવોની, યા તો રાજ્યની અંદર ફેરફાર કરવાનાં મંડળોની, કે એવાં બીજાં કોષ પણુ જાતનાં સાધનોની જરૂર છે. જો આ પ્રમાણે સમજવામાં આવે તો ઉત્તમ મનુષ્યનો ધરમ છે કે ખરીદામની કરકાર ગુણા સિવાય પોતાની કારવ કક્ષિતઓને

કારવ સાધના અરથે અરપણુ કરવી. પોતાની સરવ કક્ષિતઓનો લિપયોગ રાજ્ય ના કામકાજમાં, યાતો રાજકર્મિનમાં ફેર ફાર કરવામાં, યાતો દુનીયાના સરવ લાભ નો મજબૂરો ઉપયોગ લેવાનો હાવોં કર નારાઓનાં કારવમાં મદદ કરવા ન કરવો. પરંતુ ખોટા ધરમનાં જીવનને તોડી નાખી, સાચું જીવન બાંધવામાં પોતાની સરવ કક્ષિતનો ભોગ આપવો. જો મનુષ્યે આ મુજબ પોતાનું વરતન કરે તો રાજદારી, તેમજ સાંસારીક કોષપણુ જાતનો સવાલ આપણી આજળ ઉભો ન યાય અને કુશ્વતી રીતેજ તેનો ફાયદો આવી જાય, કે જે મુજબ ફાયદો આપવોજ જોઈએ.

આ સવરસોનો નીકાલ અલખત આવશે તો ખરોજ. તે નહીં કે એકદમ અને આપણી મરજી મુજબ, પરંતુ તે સરવ આધાર દરેક મનુષ્ય સાચા ધરમના જીવન ને મારમ મદ્ય કરે તેના ઉપરજ રહેશે. અને તેનો જલદી નીકાલ જોવા જો આપણે ઉત્તમ કોષપણુ તો આપણી દરેક ની દરજ્જા છે કે જે અંધરમતાથી ભરેલી જીવંતી આપણે મુજરીએ છીએ, તેમાં ફેરફાર કરી શુદ્ધ જીવન માળવાનું સર કરી દેવું. પરંતુ આ પ્રમાણેનો સુધારો તો અત્યંત ધીમેથીજ લખલ થશે. એને તો જાતે સમજ જોઈશે. આ પ્રમાણે લોકો સવાલ કરે છે. એ સુધારો જો જોઈલા પુણ્યતન કાળનો અને ધીમે હશે પરંતુ લોકોની સ્થિતિ સુધારવાનો હકત એજ ઉત્તમ મારગ છે. બીજી સરવ હીલચાલો આદરીશું તેની કંઈજ અસર થઈ શકે એમ નથી.

મનુષ્યની રૂતિ અને કુદ્રિથી પણુ વિરૂદ્ધ જે મનુષ્યવની જીવંતીની બધાંકર પક્ષિતને વીજ્ય પામેલી મેં (લિખક પુસ્તકનો અંત આપણાં કહે છે) જોઈ લ્યારે મારી જાતને સવાલ ઉત્પન્ન થયો કે લોકો સુધારો કરવા માટે જે અસખ્ય સાધનો નો ઉપયોગ કરવા મંદી થયા છે તેથી શું મનુષ્યનું જીવન સુધારી શકશે? અને તરતજ મારા અંતઃકરણ પાસેથી જવાબ મળ્યો કે હા હા. સુધારો હકત સારેજ થઈ શકે કે અપારે, જે ખોટું જીવન મનુષ્યો મુજરે છે તે એકદમ બંધ કરી દરેક મનુષ્યે સાચું જીવન, નીતિ જીવન, કે જે દરેક ધરમના મુશ્કાની નીચે સમાજોનું છે, અને જે દરેક જણ પોતાની કુદ્રિથી સ્વચ્છ રીતે જોઈ શકે છે તે મુજબ પોતાનું વર તન રાખશે. સારેજ ખરો સુધારો થઈ શકશે.

[અપુરણુ]

ઓનરેબલ મી. જી. કે. ઝોખલે

તેમનું કુંક જીવન ચરિત્ર

(મયા અંકથી ચાલુ)

વડી ધારા સલામાં મી. ઝોખલેની ચુટણી થઈ ત્યારથી તેમની કારરવાહમાં નવું પ્રકરણ શરૂ થયું. સ્વદેશસેવામાં તેમની બારેમાં બારે જીતના પ્રતિષ્ઠાસરે તે ખતી રહેલ છે. બજેટ વખતનાં તેમનાં પહેલાંજ બાપણને પ્રજા કોષ પ્રેરણા સમાન સમજે છે. ત્યારથી બજેટ વેળા તેમનાં બાપણો વિષે સજુ થઈ જાતુરતા ધરાવે છે. તેમનાં બાપણો વિષે અને ખાસ કરીને બજેટ વેળાનાં બાપણે વિષે લોકો આટલી જાતુરતા ખરાવે તેનું શું રહસ્ય હશે? આટલું બધું તેમનું સામર્ય સામાં સમાયણું હશે? તે સામર્ય આ રાજ્યકારખાર વિષેની તેમની અજબ બારીક માહિતીમાં, આંકડા અને વિમલો તેમની જીમને ડેરવે હોવામાં. દિસાળી ખાતામાં તેમની બારે કામેલીઅતમાં, પોતાના વિચારોને સાદી, સ્પષ્ટ અને જુસ્સાભરે બાધાવડે જાહેર કરવાની સંપુ રણતામાં, વિચારવંત અને મુખ્યમસર તેમની વાચામાં, અને કારવ વિષે તજન એકવારપણામાં સમાયણું છે. વરસો વરસ તેમણે ખતાવી આપ્યું છે કે સરવધમાં જે પુણ્યત બંધવવામાં આવે છે તે કેવી બનાવટી હોય છે, તથા પ્રજાની અબારી તેથી કેવી બીન પુરવાર રહે છે, વરસો વરસ તેમણે જાહેર ખતાઓમાં લીધીઓ ને વધારે પ્રમાણમાં નોકરી આપવામાં આવે એવી માગણી કરયે રાખી છે, બંધકરી ખરમ જોએ કરત સાર તેમણે વરસો વરસ કિમખત કરી છે, નીમક વેરા રદ કરવા વિષે તથા નહેરકામ અને ધંધા સંબધી ફેળવણીને વધુ પ્રસારવા વિષે પણુ તેમણે વરસો વરસ માગણી કરી છે, તથા મજૂત અને ફરજખત પ્રાથમીક ફેળવણી લખલ કરવા તથા એવા બીજા સુધારા કરવાને તેમણે વરસો વરસ આમક કર્યો છે. કાલમાં નીમક વેરામાં ઘટાડો થયે છે તે થણે જાએ તેમની હિમાયતથીજ એ વાત બ્યાનમાં લેતાં જતાં પણુ એ કમ્પલ કરવું જોઈએ કે સરવાળે તેમનો અવાજ જાહેરા આજળ ખરમ સમાન જોમક થયો છે. મી. ઝોખલે થણે પ્રસ મે કામીસીકમાં ખટાદુરીથી લડેલ. જે દિવસે તેમણે યુનિવર્સીટી બીજના સંબંધમાં બાપણુ કરવું હતું, તે દિવસ મોરક કરજન કંઈ નહીં બોલવાનાં કરાદા

સાથે કાઉન્સિલમાં આવેલ. પણ મી. ગોખલે તું બંધાયેલો તો અસરકારક હતું કે તે સહિયને પોતાનો નિશ્ચય ફેરવવો પડ્યો. કેટલાક એન્ગ્લો-ઈન્ડિયન જાપાઓએ પણ કબુલ કર્યું હતું કે વાઇસરાયનું આપણું હતાકાર હોવા છતાં મી. ગોખલેનાં આપણે જે અમર પેશ કરી હતી તેમાં ઘટાડો થયો નહોતો. 'આરીશીવલ્લ સીક્રેટ બીલ' ની સામે તેમણે જે મોરચો માંધ્યો હતો તે પણ એટલેજ મક્કમ હતો. 'યુનિવર્સીટીઝ એક્ટ વેલીડેડ' ન બીલ' સભાસદોને પુરતો વખત આપ્યા સિવાય કાઉન્સિલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. આ વેળા એ કે મી. ગોખલેને હાજર જવાબ આપવો પડ્યો હતો છતાં તેમનું આપણું વિવાદ કરવાની સંપૂર્ણ પ્રુપ્તિ વાળું સામાન્ય રીતે માનવામાં આવ્યું હતું. ૧૯૦૭ માં શીતુરી મીટીંગ વિષેના બીલના સંબંધમાં પણ તેમનું આપણું ઓછું સચોટ નહોતું હતું. તેમાં તે બીલની તરફેણની સરકારની ફાળે તેમણે રજૂ રજૂ ઉઘાડી દીધી હતી. વડી ધારાસભા માં તેમણે કરેલાં આપણે એવી અસર પેદા કરી છે કે તે વડે તેઓ એન્ગ્લો-ઈન્ડિયનોની અંદર પણ માનનીય થઈ પડેલા છે.

હિંદુસ્તાનના કેટલાક જગ્યામાં જ્યાં હોદ્દા ધરાવનારા અમલદારો તેમની સાથે મિત્રાચારી ધરાવે છે; અને તુમખી વાઇસરાય લોરડ કરજન પણ તેમને પોતાના મનોવડીના દુશ્મન તરીકે મથુતા હતા. તેણે કહેલું કે મી. ગોખલે સાથે પદા એકવા એ એક મળેલ છે. તેના સમાગમમાં આવેલા માણસોમાં મી. ગોખલે સફળતા બળવાન છે એવું પણ તેણે કહેલું સંબળાયું છે. જો કે કાઉન્સિલમાં મી. ગોખલે લોરડ કરજનના કહી નમસ્ત ન આપે એવા વિરોધી હતા છતાં તેમની કાબેલીયત અને ઉમદા વરતન માટે માનની નિહાળી તરીકે તેણે સી. એલ. ઇ. ન ખેતાબની નવાજેશ કરી હતી, અને તે નવાજેશ વેળા તેમને મુખ્યારજનાદી આપ નરે એક આનંદી પત્ર પણ તેણે લખ્યું હતો. એન્ગ્લો-ઈન્ડિયનો બીજા હોદ્દા આજેવાનેને ટેળાને ઉત્કેરનારા સરકારે કહે છે તેમ મી. ગોખલેને વારંવાર કહેવાની તેઓ કહી હાંમત કરી ચકતા નથી.

મી. ગોખલે કેમિસની દિલ્લિયાલમ પ્રમથથી જેડાયા હતા. કેમિસની ધણીની સહાયતા-તેઓ હાજર રહેલ છે અને આપણે કરેલ છે. તેમનું સહ

ધી વખાણવા લાયક આપણું ૧૯૦૪ માં મુખ્યમંત્રી કેમિસની અંદર હોદ્દા તીજેરી ની સીલીક ઉપર આપણું તે હતું. તે આપણું સર હેનરી કાટનના કહેવા પ્રમાણે આમની સજામાં સંભળવામાં આવેલા સરસમાં સરસ આપણી સરખામણી કરે તેવું હતું.

૧૯૦૫ માં વિશ્વવતની પ્રળને હિંદુસ્તાન ની રાજદ્વારી રિયલિટી વાંકા કરવા મુખ્યમંત્રી પ્રળએ તેમને એક હેલીમેટ તરીકે ત્યાં મોકલ્યા હતા. તે કામ તેમણે બહુ સંતોષકારક રીતે બજાવ્યું હતું. ૫૦ દિવસમાં તેમણે કંઈ નહોતો જપ આપણે આપેલા. હિંદુસ્તાનમાં બિટીસ રાજ્ય વિષેના પ્રળમત બહોર કરવાની તેમની પ્રુપ્તિથી મજા બાહોશ થઈને પણ તાલુબ થઈ ગયા હતા. તેઓ કાઉન્સિલ ઉપડ્યા તે પહેલાં બનારસનાં પવિત્ર સ્થળમાં મળનારી કેમિસના પ્રમુખ સુદાહ સુકયા હતા. વિશ્વવતમાં તેમણે જે મહેનત કરી હતી તેથી તેમની તબીયત લથડી, અને બનારસની કેમિસન પ્રમુખપદ લેવા હિંદુસ્તાન આવતાં પહેલાં મળાની અંદર કંઈ કામકુપ કરાવવી પડી હતી. બનારસની કેમિસમાં તેમણે પ્રમુખ પદથી આપણું આપણું અસંત રૂપજતા અને પ્રવીણતાનો નમુનો હતું. તેમાં કેમિસે સંપૂર્ણ ધ્યાન આપવા એમ કેટલાક અગત્યના સુધારાની તેમણે સુચના કરેલ તે લામ બહુજ બ્યાનમાં રાખવા લાયક છે. તેમાં તેમણે એવી ઓછામાં ઓછી મામળીઓનો સમાવેશ કર્યો હતો કે જે મળવાથીજ જાણાએલા હોદ્દાઓની રાજદ્વારી મુશ્કેલ સંતોષ પામે. બનારસ કેમિસ પછી તેઓ તરતજ પાછા વિલાયત ગયા, અને આ વખતે તેમને મી. (ફેલે લોરડ) મોરશીની સાથે ધણીએ મુલાકાતો થઈ. આથી લીખરલ મંડળપર તેમને ઘણે વિશ્વાસ પેદા થયો. જો કે પાછળથી કેટલાક એવા બનાવો બનેલા કે જેથી તેમની બહાની સખ્ત કસોટી થઈ હશે. લોરડ મીન્ડોની નવા સુધારાઓની યોજના સંબંધમાં ૧૯૦૮ માં તેઓ ફરી વિશ્વવત ગયા હતા.

મી. ગોખલેએ વારંવાર બાર કહને જણાવ્યું છે કે હિંદુસ્તાનનાં દરેક પ્રાંત માંથી રાજદ્વારી કામ માટે દેહ અરપણ કરે એવા કંઈ નહોતો શોડક માણસો એ નીકળી પડવાની બહુ અબજ છે. અર કહીએ તો સ્વદેહ સેવા એજ જેમની નેમ હોય એવા રાજદ્વારી સંચાલીઓનો મોરમ બનાવવા એ તેમની સુખી વખત

થયાં અભિલાષા હતી. આ અભિલાષા હાલમાં પાર પડી છે. 'સરવંતસ ઓફ ઇન્ડિયા સોસાયટી' ના હેતુઓ અને મુશ્કેલી હિંદુસ્તાનની પ્રળ વાંકા થઈ ગઈ છે. આ સોસાયટીના હેતુઓ ધણી ઉમદા છે અને અવિષ્યમાં આ દેશની જગ્યામાં જગ્યા સેવા કરવાને તે વધારેને વધારે સક્રિય માન થતી જાય એમ આપણે સહુ ધન્યવીર. જો 'સરવંતસ ઓફ ઇન્ડિયા સોસાયટી' ની યોજના સંપૂર્ણતાએ પહોંચી તો આ દેશના હિતેન્દ્રો ઉપર મી. ગોખલેના જે જે આભાર થયા છે તેમાં તે સફળી મોટો આભાર કહેવાશે.

મી. ગોખલેની આપણું કરવાની રીત સંબંધી એ બોલ કહીએ. તેઓ કંઈ વકતા નથી. સાંભળનારાઓની લાજણી ઉત્કેરવા તરફ તેઓ ખાસ લક્ષ રાખતા નથી. પોતાની વાત સામાના મનમાં બરો બર ઉતારવી એજ તેમની નેમ હોય છે. તેઓ કડપથી બોલે છે. ભરપૂર આંકડા અને કપીકવ એ તેમનો સરખામ છે. તેમની સમજવવાની ચકિત બહુ તિજણ અને ઉત્સાહ ભરેલી છે. તેમની બોલવાની રીત સાદી પણ સફાકાર અને બેરાવર છે.

મી. ગોખલે બહુ ઉત્સાહી સુધારક છે. માનવંતા રાનડેના શિષ્ય વિષે એમજ હોય. તેઓ 'જાનપ્રકાશ' નામનું મુખ્ય ખાતે પ્રગટ થતું રોજીકું મરાઠી જાણું પણ મલાવે છે, અને તે વડે પોતાના સામાજિક અને રાજદ્વારી વિચારનો પ્રચાર કરે છે. તેમની રહેણી બલત સાદી છે, ઉમદા વપવાળી છે એમ કહી શકાય. અર કહીએ તો મથકુર જાણકાર મી. નેવીનસનેકહું છે તેમ એક ખરા બાલક તરીકે તેમણે તેમની જીંદગી મરીબાઇ અને જ્ઞાનમાં હોખી છે. સાદી રહેણી અને જગ્યા કરણી એ ધણી પુરાતની હોદ્દા રીતીના આથી વધારે સારા નમુના બીજા નહોતો હશે.

ઉવટે પુસ્તકનો લેખક કહે છે કે માત્ર ભુમિની સેવામાં પોતાની આખી જીંદગી અરપણ કરનાર માનવંતા ગોખલેના જેવા બાહોશ અને તેજસ્વી બનવું આપણું હાથમાં નહોતો હશે, પણ તેમની પેઠે પોતાના કામમાં એકતાર થવાનું આપણું માંના દરેકના હાથમાં હોઈ શકે છે મી. ગોખલે પેટ જે માને છે તેમાં એકતાર છે તેથીજ આખો દેશ અને કતર મિત્ર બધા તેમને એક સરખી રીતે માન આપે છે. આ જીવન સરિત વાંચવામાં આવ્યા પછી, તેઓ દીધાં બને અને તેમની

અવ આપણા હૃદયમાં કદી જાણી ન પડે,' એવી કૃપા માનવામાં સામેલ નહીં થાય એવો એક સૂચક નહીં હશે.

[સ પુરુષ.]

હાંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી જાણકારથી)

લખતરના ના. હાંદી ૩. ૨૪ જુનના ની બાજવાળી નોટો કાઢીઆવાડના એજન્ટ દુધી મવરનર અને એજન્ટશનલ હન્સ પેક્ટરને સોંપી છે. તેના બાજવાળી ત્રણ સ્કોલરશીપો યાન લખતરના મરણી બાજો અને અન્ય કામના વિદ્યાર્થીઓને જીવી કેળવણી લેવાને આપવામાં આવશે.

મહેસાણા રેલવેના ટરમીનસથી પોડરાની સરહદ ઉપર સમઘવા સુધી રા. શીટના માપની અને ૧૮ માઇલની રા. ધની રેલવે બાંધવાનું બાજાજી-તારંગા સાઇટ રેલવે કંપનીને બાંધવાની રેલવે બેરડે પરવાનગી આપી છે.

શ્રી રાજકન્યા હાંદીરાજના આવતા શીયાળામાં યનારા લગ્ન સંબંધી ખરચ માટે રૂ. ૧૦ લાખ સુધી અંજુર મળાને કહેવામાં આવે છે.

વડોદરા રાજમાં સ્થાની વહેંચણીના કમીશનર કામ સરસુયા મે. દીવાન ટેક ચંદ સાહેબના પ્રમુખપણા નીચે પાછું લઈ મળ્યું છે.

વડોદરા રાજમાં બે કુલાળનાં કામો બોલવાનો પ્રસંગ આવશે તો મે. ગોવીંદ બાઇ હાથીબાઇ દેસાઇ ફોર્મીન કમીશનર નીમાવાનો સંભવ છે. 'મુજરાતી પત્ર'.

હાંદુ ધરમ સંબંધી સમગ્રી માહિતી વાળું એક પુસ્તક તથાપર કરાવવા ના. બાજકવાડે કુકમ ક્યો કહેવાય છે.

ના. હાંદી પ્રધાને વડોદરા રાજ્ય તરફ થી રા. શીટના માપની ૩૪ માઇલની બાજાજી રેલવે બાંધીમોરા સ્ટેશનની કલ મજા સુધી બાંધવાની પરવાનગી આપી છે.

વઢનો મુસલમાની કાયદો અંગ્રેજી કાયદામોવડે કમુલ રખાવવા મુખ્યપાળા એન. મી. કીજાએ એક બીલ હાંદીની

વડી ધારા સભામાં રજુ કર્યું છે. જેને મુખ્યપાળા મુસલમાનોએ એક બહેર ખેટીમ કરીને ટેકા દીધો છે.

મુખ્યપાળા ■ પ્રસિદ્ધ દેશી વહદયુજીની જતાં એવું વસીયતનામું કરી મથા છે કે તેમની બીલકતના એક સારા કામનો આર્થ વહદકની ઉન્નતિના કોષ્ટકજી બહેર કામમાં ઉપયોગ કરવો.

હાંદી ઇસ્માયલ વખતે મુખ્યપાળા ધલાકાની બધી નિલાશમાં હોડાએને એક ચાંદ અપાશે તે ચાંદ મુખ્યપાળા દંડયાળમાંથી પાડવામાં આવશે અને હાંદી સરકારે નહીં કર્યા પ્રમાણેનું આલેખન કાઢવામાં આવશે. રૂ. ૫૪૦૦૦ માં ૧,૭૫,૦૦૭ ચાંદો કાઢતા પડશે. દેશી રાજ્યો પોતા ને ખરચે આ યોજનામાં કામ લેશે એમ વડી રાજવામાં આવે.

પંચવી ક્યાકત કુસેન ઉપર મના કહેલા વખત સુધીમાં સજા મલાવવાના આરોપ માટે કામ ચાલ્યું હતું. તેને કલકત્તાના વડા પ્રેસીડેન્સી માજીસ્ટ્રેટે મેલવણી આપી કોટી મુક્યા છે.

કલકત્તાના એક પ્રસિદ્ધ રોજીદા પત્ર "હાંદુ પેન્સિયન્ટ" ના અધિપતિ રામ બહાદુર આર. સર્વાધિકારી ગુજરી જવા ના ખબર પ્રસિદ્ધ થયા છે.

મરહુમ મી. રમેશ ચંદ દત્તાના એક સંબંધીએ મરહુમના જીવન ચરિત્રનું એક મોટું પુસ્તક લખ્યું છે, અને તે થોડા વખતમાં બહાર પડવાની વડી રખાય છે.

કોમીલા ખાતે એક મોરા સરજને પોતાના પંજો બેચનાર હાંદી નોકરપર કુમલો કર્યો હતો. કેસ કોર્ટમાં જતાં મોરાએ એવો બચાવ કર્યો કે નોકરે તે ના સુવાના મોરામાં નજર કરેલી, માજી સ્ટ્રેટે આ બચાવપરમ. મોરાને નિર્દોષ કરાવી છોડી મુક્યો હતો.

હાંદીની કોલારની સોશાની બાજુમાં આજ કામવાથી ૮૦ જણા બળી મરવા સાથે ૫૦ ને છળ મથ છે, અને કેટલાકો કમુલ દલાયલા ધારવામાં આવે છે.

'કમીટલ' પત્ર જણાવે છે કે દિલ્હી ઇસ્માયલ ટાંકિયે બંજાળના કામમાં ૨૬

કરી મને ગાંતેને બેઠવાની નવી મેઠ વજી ના. સહેનકાઠ બહેર કરશે.

હાંદ અને ઇમલક વચ્ચે ડીર્ડ તારો મોકલવાની લાંગા વખતથી માગણી હતી. તે હવે સ્વીકારવામાં આવી હેય તેમ જણાય છે. આ તારોનો ■ દરેક જાજ ના બાર આના રાખામાં આવશે.

રંગુનનું યુનાઇટેડ બરમા જણાવે છે કે શ્રીયુત લીલક પોતાની કેડની આજ સુધીની મુલત હરમ્યાન બહુ બહોળું વાંચ નવું કામ કરવા કલિતમાન થએલ છે, તથા તેમણે આજ સુધીમાં એકાદ બે પુસ્તકો લખ્યાં છે.

આવતા દિલ્હી ઇસ્માયલ વખતે દિલ્હી ખાતે બોલ-હાંદિયા મોસ્લેમ લીજની એક મેટીંગ ભરવાનો રિચાર રાખવામાં આવ્યો છે, અને તે માટે બાજાજી મેઠ વજી કરવામાં આવે છે.

મુખ્યપાળા રા. બ. વસનજી ત્રીકમજીએ લાંબા સાયન્ટીરીક હન્સડીટયુટ સંબંધ માં એક "સાયન્ટીરીક લાઇબ્રેરી" સ્થાપવા માટે મુખ્યપાળા મવરનરને રા રા લાખની રકમ સોંપી છે.

સ્ટોમરોની આવબવ

[જર્મન લાઈન]

સેમ્બાલી—તા. ૧૬ મીએ મુખ્યપાળા જવા ઉપડશે.

કેનકલર—તા. ૧૪ મીએ મુખ્યપાળા પહેંચી છે.

[બ્રિટીશ હાઈવે લાઈન]

જુરનીઆ—તા. ૫મી બક્ટોબરે મુખ્યપાળા જવા ઉપડશે.

[નાવલક ડીરેક્ટ લાઈન]

બામ્બીટા—તા. ૧૮મીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

બામ્બીટા—તા. ૧૫મી બક્ટોબરે મુખ્યપાળા જવા ઉપડશે.

[હાઈવે લાઈન]

મીનેરીક—તા. ૮મી સપ્ટેમ્બરે કાલ બોલી ડરબન માટે ઉપડી છે.

વરબેક—તા. ૧૨મી સપ્ટેમ્બરે કલકત્તા થી દક્ષિણ અને પૂરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે ઉપડી છે.

ડીમેરીક—બક્ટોબરની અઢઆતમાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

હાંદની અહેર હિલચાલ

દુકાળનો અમલો

હાંદની છેલ્લી તા ૧૩ મી આગસ્ટ) દુકાળપરથી મુળ્યક ઇલાકામાં દુકાળનો ભય સરવત્ર ઉપજી રહેલ છે. આજે છે. વરસાદની તાગી આખા મુલકમાં સરવત્ર જણાઈ છે, ત્યારે મુજરાત, કાઠી આવડ, સીધ, પાંચળ, જોડીયા પ્રાંતો વીગેરેમાં બહુ જોડા વરસાદ પડેલો છે, અને કામ કામ ઠેકાણે ખીલકુલ પડ્યો નથી. અનન્યના ભાવે ચડી ચલા છે, અને ગરીબ લોકોને અભારથી હિર પોષણનું કામ મુશ્કેલ થઈ પડ્યું છે. અનાજની જેમ તાગી છે તેમજ માસઆરાની છે. માસના ભાવે એવા આકરા થઈ ગયા છે કે ગરીબ લોકો તે સાંભળીનેજ હેમતાઈ જાય. એવું માનવા માં આવે છે કે જો વરસાદની સ્થિતિ સુધરી નહીં તો માણસે ત્યાં ઠેર હાંમરતા જાનની ભારે ખુવારી થશે. હાંમરતા દુકાળથીજ પકડે લોકો તવાઈ ગયેલા. હાંમર પછીનાં બે ત્રણ વરસ પછી આકરાજ થયેલા. હવે દુખનાં લોકો પાસે કામ સાધન રહેલ નથી, કે જે ઉપર તેઓ નભી રહે. આવા લોકો દુકાળના પાપથી ધરધરી ગયા છે, અને તેમની જીવન કરવાની જરૂર હાપમાં બતાવમાં આવે છે. કોઈ કોઈ ઠેકાણે શીમત લોકોએ ગરીબને સોંપા આપ્યા અનાજ તથા માસ ચારે પુર પાડવા કેટલીક યોગ્યલોકો કરી છે, પણ તે કેટલો વખત ટકશે તે માટે સંદેહ બતાવવામાં આવે છે. એક તરફ દેશમાં ખોરાક વસ્તે આમ કફોડી દશા છે ત્યારે બીજી તરફથી અખર મળે છે કે દેશને દાંડો પરદેશ લસડાઈ જાય છે! કરાચીખાતેથી છેલ્લા એક અઠવાડીયામાં ૧૧,૫૫,૧૧૧ હાથેલ ધર્મ નીકાસ થયા હતા ત્યારે જા ખુવારીથી આગસ્ટ સુધી નીકાસ થયેલ હશેનો આકડો ૧,૧૭,૭૪,૬૨૧ હાથેલ ઉપર પહેચે છે. આ નીકાસને અટકાર કરવાનાં પગલાં લેવામાં જણાતા નથી. વધુમાં જણાવવામાં આવે છે કે આજલા દુકાળને લીધે દુકાળની અગમ એવી તરીકે નહેરે બાંધવાને પ્રાંતના હીમાયતીઓએ સરકારને ધક્કી રીતે વિનવેલું છે પણ તેપર ખાન દેવાયું નથી. કોઈ કોઈ ઠેકાણે પાણીના પશ્ચ સીમાં પડ્યા છે. 'મેડવેકેટ' પત્રના અખર પત્રીએ જણવું છે કે એક ઠેકાણે ૧૨૦૦૦ માણસનું મામ પાણી ન મળવા

ને લીધે લોકો બાગી જવાથી ઉબડ થઈ ગયું છે!

સુબકા ઇલાકામાં શોખાસા સંબંધી સ્થિતિ

તા. ૮મી આગસ્ટે પુરા થયેલા અઠ વાડીઆની આખરે શોખાસા સંબંધી જે સ્થિતિનો રીપોર્ટ પ્રસિદ્ધ થયેલ તેનો તારીખે 'પ્રાંત બાંધુ' ઉપરથી અમે નીચે આપીએ છીએ:—

સામાન્ય રીતે વધુ વરસાદની જરૂર છે, અને મુજરાતમાં તેની અત્યંત છે. શીમા પાકને ઉત્તર સીધ સરહદ, ધારવાડ અને કેટલાક પુરાના કેટલાક ભાગમાં છવડાં વી, સીધ, મુજરાત, પુના, બેલગામ, મુજરાતના દેશી રાજ્યો અને કેટલાક પુરામાં જમીનમાં બીનાસ નહીં હોવાથી મુશ્કેલ થયું હતું અમદાવાદ, ખેડા, અને પાંચ મહાસમાં પાકનો મોટો ભાગ સુકાઈ ગયો છે. બીજા પાકની હાલત સારી છે. દખણ, વડોદરા, સાવ તવારી અને કેટલાક પુરામાં ખરીદની વાવણી ચાલે છે પણ ઉત્તરસીધ સરહદ, અમદાવાદ, ખેડા, કનરા, કાઠીયાવાડ અને રા. કોઠમાં વર સાદ વગર અટકી પડી છે ખેતીના ઠેર સામાન્ય રીતે સારી હાલતમાં છે પણ અહમદનગર, પુના, સોલાપુર, સતારા અને ચડીકાંઠા વીગેરેમાં તેની તાથ છે અમદાવાદ, પાંચમહાલ, પાલણપુર, કચ્છ અને રેવાકાંઠાના કેટલાક ભાગમાં પીવાના પાણીની તાથ છે હાલતમાં, મુજરાત, કાઠીયાવાડ, પાલણપુર અને રેવાકાંઠાના કેટલાક ભાગમાં ખેતીરાડીના પાણીની તાથ છે. સીધ, મુજરાત, ખાનદેશ, અને મુજરાતના દેશી રાજ્યોમાં માસચારા ની તાથ છે. અનાજનો જથ્થો પુરતો છે. અનાજના ભાવ પાંચમહાલ, ખેડા, ઘાણા, કોલાવા, સતારા અને બેલગામમાં વધ્યા છે. રૂપીયા એકનું સાધારણ વખતમાં અનાજ મળતું જોઈએ તે કરતાં સીધમાં ૧૨ થી ૩૩, મુજરાતમાં ૧૭ થી ૨૮, દખણમાં ૫ થી ૨૩ અને કચ્છાકમાં ૧૬ થી ૨૨ ટકા ઓછું મળે છે.

ખાન. મી. શાખલે મદાસમાં

મા 'ગોખલે જેવા દેશભક્ત દાદમાં થેડા છે, અને તેઓ જ્યારે અસરનવાર માં કામ રચનાની શુભાકાંત લીધે ત્યારે તે રચના એક ઉત્સાહના જીવનરૂપ અથવા સ્વદેશસ્તવનનાં મથકરૂપ થઈ જાય છે. આવીજ સ્થિતિ કેલકાત ગોખલેએ

મદાસની મેલ્લી મુલાકાત (તા. ૧૮ મી જાલાઈએ) લીધી ત્યારે થઈ હતી એવું છેલ્લી ટપાલ ઉપરથી જણાય છે. તેમનો મુખ્ય હેતુ તેમના કેળવણીના બીલ માટે ટેકા મેળવવાનો હતો. આ કામ માટે એક જ બી મીટીંગ ત્યાં બરાબ હતી અને તેમના બીલને ટેકા આપવા નો હરાવ થયો હતો તે ઉપરાંત તેમના પ્રવાસથી એક કેળવણીનો ફેસલો કરનારી લીમની સ્થાપના થઈ છે તેમજ બે અમલનાં જાહેર બાપણે આપ્યાં હતાં. તેમાંનું એક લોકસેવા, અને લોકસેવા કરનારાઓ એવા વિષયપર હતું. જે સાંભળવાને હજારો માણસોની મેદની મળી હતી તેમજ રજુ કરેલા દેશસેવાના ઉચા આદરણ, અને દેશ સેવકોની હરમોના આબેહુલ ચિતારથી તેમજ મજેલ મદાસને જહ-દીકમુદ-કરી મુકમ હતું એ હરમો અને એ આદરણ મી. ગોખલેના પોતા ૧ જીવનમાં ઉતરેલાં છે, અને હોંદમાં તેટલા પ્રમાણ માં બીજા કોઈનામાં નથી હોતેલાં એ વિચાર મી. ગોખલેની પ્રતિભા અને મનરંગને શીખરપર ચઢાવતો હતો, તથા તેમના માટે માત્ર પ્રેમભાવજ નહીં, પણ અકિતજાવની લાગણી ઉત્પન્ન કરાવતો હતો. આવી લોક કેળવણીના ઉમમ હેતુ બરેલી મહર શ્રીયુત ગોખલે દેશના બીજા ભાગમાં પણ લાગાવવા ધારતા હતા, દરમ્યાન તેમની એક પુત્રીની માંદગી એ તેમને પુના ખાતે રાહ મેલાવી લીધેલા.

આસામના ગીરમીડીયા અબુરો

આસામમાં ગની ખેતીવારના ગરમી ડીઆએ મટે ફાસાઈએ કામ કરતો એક કાયદો માણ વામચરાય લોરડ કરમનની સરકારે "ગરીબ" ખેતીવાળા ગોરાઓ ની દયા (!) ખાખને કપેઈ હતો. આ કાયદાની રૂએ કોઈ અબુર નાસી જાય (જેનો અરથ ગુલન ન સહન થવાને લીધે કામ છેડવું પડે એવો થાય છે) નાતાલમાં ગીરમીડ સંબંધમાં અનતા બનાવોયા જણીવું છે.) ત્યારે તેને વેરટ વગર પકડાવી, તથા તેમને કામ છેડવા માટે કેદ તથા હડતી લગા કરવા ની સત્તા લેવામાં આવી હતી. આ કાયદાથી અબુરોપર જીવન મુજરે છે એમ છેલ્લાં દસ વરસના અનુભવથી માણસ પડ્યું છે. હાંદી સરકારે ૧૯૧૭ ની સલથી તે કાયદો રદ કરવાનો હરાવ કપેઈ છે.

અવલોકન

“ત્રીજી પ્રિયશતી સાહિત્ય પરિષદ : અહેવાલ અને નિબંધ સંગ્રહ” — આ નામનું એક ફળદાર પાઠ્ય પુસ્તક શાસ્ત્રોત્તર ખાતેની ત્રીજી પરિષદ કમિટીના પ્રમુખ તરફથી મળેલું છે જેની પહેલેથી જ આભાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ. પુસ્તકના નામપરથી સારીપેટે સ્પષ્ટ થાય છે તેમ, તેમાં ત્રીજી સાહિત્ય પરિષદમાં વચાઓલા, ને કેટલાક વચાયા વગરના પણ પરિષદે વચાયા યોગ્ય મહેલા, નિબંધો વિગેરેનો સંગ્રહ આપવામાં આવ્યો છે. તે ઉપરાંત પરિષદ ભારાયા અમાઉ તે સંબંધે થયેલી અમરિતો, તથા પરિષદ કમિટીના કામકાજનો પણ સુપુરણ હેવાલ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે, જે બહુ પ્રત્યેક સાહિત્યપ્રેમી ગુરુતર સન્મને વાંચવા-વિચારવા લાયક છે. નિબંધો વિદ્વાનજનોના હાથે લખાએલા છે અને તેથી તેમના મહાપ્રભા હીમતી હોય એ સ્વભાવીક છે. જે કે સાહિત્યના બાધા શેલી, બાદરણુ ને એવા બીજા કેટલાક મહાન વિષયના કારત્રીય લેખ સાધારણુ ને ઉજ રતા વરગના વાંચન માટે બહુ કામના નથી, સારે બીજા કેટલાક નિબંધો, વિદ્વાનો સમૂહ વાંચવા લખાએલા હતા કે: હપણુ વાંચક રસપુરવક વાંચી શકે તેવા છે. પરિષદના કાર્ય સંબંધમાં હજુ વિશેષ ઉત્સાહ અને વિશેષ ખત માટે અવકાશ રહે છે એ નિર્ણય મહાપ્ર છે. સારે બીજા તરફથી ત્રીજી પરિષદ કમિટી એ જે કરી બતાવ્યું છે તે, અમાઉની બે પરિષદોના કામ કરતાં ઘણું રીતે ખુબ મહી બધ છે, ને તેથી તે માટે કમીટી ના કાર્યવાહીઓ: ખન્યવાદને પાત્ર છે પુસ્તકની કીમત ટપાલ ખરચ વગર શ. ર છે. આ પુસ્તક સંબંધમાં એવી બહેરખબર અમારા જોવામાં આવેલી ખ્યાલમાં છે કે તેની માત્ર ૧૦૦૦ નહય છપાવાની છે. જે આમજ થયું હોય તો હાલ ખરીદવા ધારનાર તે મેળવી શકે એ વિષે સંદેહ રહે છે, કેમકે અમે માનીએ છીએ કે બધા બધા ગુરુતર વિદ્વાનોને હાથે લખાએલા, તેમની પ્રસાદી રૂપ લેખવાળા, આ કીમતી પુસ્તકનો બહોળો ઉદાય થશે જોઈએ. છેવટે સાર જાણ જાન ધરાવનાર ઘણે વાંચકને આ પુસ્તક વાંચવા અરથે, તેમજ માત્રુભાવા ના સાહિત્યના ઉત્તેજન અરથે, મળી શકે તો ખરીદવાની અમે બહામણુ કરીએ છીએ.

“શ્રીમદ ભગવદ ગીતાનો ઉપસંહાર” (અધ્યાય ૧ થી ૬) વડોદરા ખાતે પ્રસિદ્ધ થતા “સુદાણુ મિત્ર” ના માલકોને બેટ આપવા અરથે છપાએલું આ નાનું પુસ્તક અમને મળ્યું છે તેની પહેલેથી આભાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ. પુસ્તકના સંસ્કૃત બાધામાં પ્રવીણતા ધરાવતા કાલી બાનુએ મરાઠીમાં લખેલા બોધદાયક લેખ નો આ અનુવાદ છે.

હિંદુસ્તાનનો કારીગરી

અમારા કામખાનામાં તમામ માલ એકલા હિંદી કારીગરોથી તૈયાર થાય છે, જેથી બીજા પરદેશી વેપારી કરતાં મહેજ ટકાવ અને સસ્તો માલ તૈયાર કરી શકીએ છીએ. આસા છે કે કેસાઈમાની હાંદીઓ આ કારખાનમાં ઉત્તેજન આપવા સુકી નહીં.

કારી વેપારમાં ભાવતીસરતી તેમજ બારી ડીનની ત્રેકા તથા સાકાં અને જાંઠાં દાંઠણાં વાળા ચંજુઓ તથા પાણીના કાસા તથા કાચ વાળા ડબા કિયાઈ હમેસ મોઢા જથામાં તઈ કાર રાખીએ છીએ. ડીનની પેટી બધી સાઈ કમી છટી તેમજ નેસ્ટમાં વેચીએ છીએ. નાના મોઢા કાઈબી ચોરડર લખે છીએ. પ્રાર્થસ લીસ્ટ માટે લખે.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108, Queen St., Durban.

Branch: 1 Dean. St., P. M. Burg.

તાજું ઉમદા ફરુટ

અને વજીએબલ

સફાઈની પેકિંગ, અને સારો માલ બધી બખાએ રોકડેથી તાઈદથી મોડલું છ. ચોર ડર મોડલી ખાતી કરો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write:—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban

Tel. add.: "HAIDRI"

તાજું ફરુટ અને વેજીએબલ.

સફાઈની પેકિંગ, અને સારો માલ, રોકડે થી બધી બખાએ તાઈદથી મોડલું છ. ચોર ડર મોડલી ખાતી કરો. લખો

અમદાવાદ હાંસોલો,

પે. મો. ૮૧૫, ૧૧૭ કવીન સ્ટ્રીટ, ડરબન

રોકડ બજાર ભાવ

તા. ૭-૯-૧૧

	શી. પે	શી. પે
દુધ શામનસ ૧૪ આઉલ ૧૮.૦ થી ૧૮ ૬		
ચાવલ મીલ ૧ બસ્તાની ૨૨ ૦ „ ૨૨ ૬		
બીમડીના „ ૨૮ ૦ „ ૨૮ ૬		
એફ. એફ. ડી. આર. „ ૨૦ ૦ „ ૨૦ ૬		
એફ. ડી. આર. „ ૧૮ ૦ „ ૧૮ ૬		
ચીની સાકર „ ૨૦ ૦ „ ૨૨ ૦		
કુડાના „ ૧૮ ૬ „ ૨૦ ૦		
દેશી ટુવેર દાળ „ ૧૭ ૬ „ ૧૮ ૦		
કાનપુરી ટુવેર દાળ „ ૧૮ ૬ „ ૧૮ ૦		
મસૂરતી „ ૧૮ ૬ „ ૨૦ ૦		
મગની „ ૨૬ ૬ „ ૨૭ ૦		
અડદની „ ૨૮ ૦ „ ૩૦ ૦		
ચણા મુખબના „ ૧૮ ૬ „ ૧૮ ૬		
„ દાળ „ ૨૩ ૦ „ ૨૩ ૬		
વટાણા નાતાલના „ ૧૮ ૦ „ ૧૮ ૬		
મકાઈ „ ૧૦ ૬ „ ૧૧ ૦		
બીનીસ „ ૨૫ ૦ „ ૨૫ ૬		
ચુવાર (કાકર કોરન) „ ૧૫ ૦ „ ૧૫ ૬		
કડવું તેલ ૧ બાલન „ ૩ ૬ „ ૪ ૦		
ઝેરડીનું „ ૩ ૧ „ ૩ ૨		
મીઠું „ ૩ ૬ „ ૪ ૦		
નાળીએરનું „ ૪ ૩ „ ૪ ૬		
ખાંડ સફેદ નાતાલની ૧૮ ૬ „ ૨૦ ૦		
ખીણ „ ૧૭ ૦ „ ૧૭ ૬		
તીરકુળ નાતાલ „ ૧૩ ૦ „ ૧૩ ૬		
આટો હાઉસ હોલ્ડ „ ૧૧ ૬ „ ૧૨ ૦		
આટો (અખીનો મીઠ) „ ૧૧ ૦ „ ૧૧ ૬		
મદાસી સોપારી ૧૨૦૦ „ ૭ „ ૮		
મરચાં „ ૪ „ ૫		
ધી પેટી, જટીનના પેડ ૬-૭-૬ „ ૬-૧૦-૦		
ચોરડાંદર „ ૬-૧૫-૬ „ ૧૦-૦-૦		
પારોશીન કોરન „ ૭ ૩ „ ૭ ૬		
„ વાઈટ રોસ „ ૦ ૮ ૬		
„ „ બાલન ૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦		
નાળીએર „ ૧૬ ૦ „ ૧૭ ૦		
ફલી „ ૧૨ ૦ „ ૧૨ ૬		
કાષ્ઠમંડ સોપ „ ૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦		
સાથુ સીકર રોન „ ૧૫ ૬ „ ૧૬ ૦		
સાણુ સનવાઈટ ૧૦ બોસ ૩૪ ૦ „ ૩૪ ૬		
સાણુ ટાપર ૫૦ કુકાના		
બોક્સની કીમત ૧૨ ૬ „ ૧૨ ૬		
સાણુકરોસરીશ(બા. ૬૦) ૧૨ ૩ „ ૧૨ ૬		
નેકટર ટી „ ૧ ૮ „ ૧ ૬		
માચીસ લાલન „ ૩ ૧ „ ૩ ૩		
સોપારી સેવરેધની „ ૧૦ „ ૧ ૦		
વીડલ પોઈટ સીંગારેટ ૨૦ ૬ „ ૨૦ ૬		
નીમક (લીવરપુલ)		
બસ્તા એકની „ ૪ ૬ „ ૫ ૦		
નીમક (જવમની સાઈ) „ ૪ ૬ „ ૪ ૬		

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Suttie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Soleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoa." Box 111

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

E. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.

ERRAHIM NORODIN,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

E. ABOORAKER AMOL & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street

Rhama Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

B. Ebrahim Ismail & Co.,
18 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Hig Class
Tailor, 120 Grey-street

Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim
Commission Agent Point.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tilor,

123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler

474 West-street

G. Ramchand,

505 West-street

M. RAWAT & Co.

108 Queen-street.

M. A. Simson,
Jeweller, 120 Grey-street

A. G. TIPNIS Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Bosar,
Merchant, Butcher & Importer
Queen-street

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe. Forwarding &
Commission Agent New-street

S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 11 Kort-street.

KHURALSHAI BHULABHAI BHAGAT
58 Indian Market B-stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANCY,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp Box 40

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaris,
224 Markets

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: "V. Samy"
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street

Suleman Ebrahim, General Dealer
Box 33, 73 George-street

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House

T. Vedia Pillay
Box 514

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol a Speciality
67 & 69, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTABAI & DADOO
Box 33.

Hasan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJEE.
Box 11.

LOUISTRICHARDT

Dungershi Mora jee
P. O. Box 7

MIDDELBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150

L. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURNICO MARQUES

HORMAJAY IDORAY, Box 332.

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

VRAJDA & LALCHAND Box 92.

Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHDENE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PINT BETHEF

Ebrahim Omar,
Box 9

PIETRESBURG

MENTA & KRANIERA BROS.,
Box 160, Market Street

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai.
Box 128

PORT ELIZABETH

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531.

I. A. Parry,
General Merchant,
85 Adderly Street.

V. R. Namsco,
General Merchant,
Namsco's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nmsco,
■ Walmer Road

Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hasen Street, The Hill.

PRETORIA

Uhotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmchand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vaseanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Shimjee R. Naik. Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKEM

(Transvaal.)
Kesavji Giga, Retoolu

STANDERTON

Amod & Ismail. Box 44,
Mahomed Wades,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer

UITENHAGE C.C.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Chandra

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith

WELLINGTON C.C

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSOKTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Randori,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hasan Essack
P. O. Box 8

WARMBATH

A. M. Rawat,
Box 16.

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., KIMBERLEY

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PURNEA

Will sail on or about the 5 OCTOBER
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa
બા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપન.

સ્ટીમર "પરનીઆ" ટન ૩૪૧૩.

ઉપલીજમ જાહેર વખણાએલ લાઇનની મંજૂર અને કાપ આલની આમ
બેટ અંગેથી તા. ૫મી ઓક્ટોબર ના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ઝાંઝીબાર અને મોમ્બાસા
જાહેર કરી મુખ્ય જશે.

મજૂર લાઇનની આગળોટામાં કેક પાસેજરો સાથે ઉપલા હાલકાઓમ
વધી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળાની બતીઓ છે. શી ખલાસી છે.
ઓશીસરા સાથે છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો તાના બાબજીયાને
ઇન્ડિયા મુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
બલામણ છે કે આવી ફેક મુલતની મુસાફરીના અમુલ્ય તક મુખાવશે
નહી.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
ટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી તુરત ફોનીન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી.

ફરે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગળોટા અંગેથી જ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુખ્ય પહેલવે તારથી ખબર મળે છે, જે જાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. જી.મ. સાહુજી, ના ૨૮ પ્રિન્સિપલ સ્ટ્રીટ
અથવા ફાઈ ૬૬૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોકેશન બેલ્કોનેસબરગ, અમર અમારે ત્યાં
જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો

મેસરમ એમ. સી. આંગલીઆ એન્ડ કું., ને કબલ્યુ. ડન અને કું.
કેમ્બરલીવલ રોક, હરબન.

Indian Educational Institute

The above institution under the Head-Mastership ■ W. F. Mitchell Esq.
C.E., M.E., A.R.C.S., etc., etc., will be opened by the Committee on 1st
September next in Mr. Mahomed Abed's Hall, Camroodeen's Building. Grey
Street, Durban, in order to provide Higher Education for Indian Youths.

For further particulars apply to:—

The Hon. Secretary & Treasurer,
133, Grey Street, DURBAN.

ઇન્ડિયન એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ

મી. વાલ્મુ. એ. મી.એલ. સી.ઇ., એમ.ઇ., એ.આર.સી.એસ., વગેરે, વગેરે
ડીમી મરાઠાના હેમાસતરના કાલ નીચે હોળીએને ઉચી ફેળવણી સાથે સાળા તા.
૧લી સપ્ટેમ્બરથી માલુ થશે. તેને માટે હમરદીન ખીસીઆમાં મહમદ આબેદને
હેમ રોકવામાં આવ્યો છે. વધુ ખબર માટે ૧૩૩ ગ્રે સ્ટ્રીટ, હરબન, એ કીરનામે
મેસરમી અને મેસરમી વખતે

Hassan Essak

Draper, Grocer
&
General Merchant

કપડા મેસરી અને ફરેક જાતના પરચુરસ
માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.
P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

P. V. Sanghate & Son

Commercial Brokers & Commission Agents
Tele. No. 1538, 195 Grey St., DURBAN

જુલુ ઇમીલનથી ફરેક જાતના ખોરાકી
કાપડ વગેરે માલ હાથે માલ તેવી રીતે ખરીદી
અથવા આપીએ છીએ, અને અમુક મારફત
વહારથી વેચવા માટે માલ (મકાઈ બીનીસ
વમાહ વગેરે) મોકલવાથી સારો ખાવ ઉપજાવી
વેચી આપીએ છીએ. વધારે મુલાકા માટે
ઉપરને સીલનામે કાગળપત્ર લખવા મહેરબાની
કરશે.

આંદીનું ધડીયાળું બેટ

પત્રો બેઠાએ છે

તુરત જલ્લાના ખોલેવા મામના રહીશ
મી. હજાહીમ હુસેન અહમદ, ઉમર
આશરે ૩૦ થી કરના ગુમ થએલ છે.
વરસ ૨ પર તેનો ઉદ્દેશો પત્ર ફેપકોમોની
થી મળ્યો હતો. તે બાક તે ક્યાં છે તે
પત્રો નથી.

ખરાખબર મોકલક પત્રાહર નીચેને
સરનામે આપનારને શી. ૨૫૫ આંદીનું
ધડીયાળું બેટ તરીકે તુરત રવાના કરવા
માં આવશે.

મુશ્કર હુસેન અહમદ,

પી. એ. બેકસ ૧૫૦
મીડલબર્ગ, ટ્રાન્સવાલ.

COOLAM MOHIDEEN, GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,
Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, TRANSVAAL

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી મેલો
મુંબઈ જનારો

અમ્સ્ટર્ડામ ૮૧ ૪૫૦૦ તા. ૧૫મા અક્ટોબર

આ કંપનીની આગમી ડરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસી ઇડીઅન છે, અને ઓશીસરો ખીલ જમણારો વગેરે નરમ સ્વખાવન સમ્પતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝવણ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશે.

આ કંપનીની આગમી ડર મહીને મુંબઈ સારૂ જાય છે. માટે આ કુલ મુલતની મુસાફરીનો ખરો ભાગ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તકમાર લઈ રહેજી.

સફરકુ આગમી મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર જાણી તે ઉપરથી સફળી જાય માટે અતરે અપામાં ન'ખાનસુ' તેથી સઉ જાહેરો ને જરૂર અરુએ આગમી પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરબરે લીધે કોઈપણ બીજા કલકત્તા સ્ટીમર નીચે મુજબ જાતી છે.

દસ. દસ. અમર્સ્ટર્ડામ ૨,૮૦૦ તા. ૧૬ સપ્ટેમ્બર

ડેલ્ટા લાઈન ઓફ શીપ્સ.

જાન. જાન. મુંબઈકે ૨૮ ૨,૮૦૦, ડેલ્ટા લાઈન ૧૬

શ્રી. કથરોલીમ પંચમાયકની કુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ ડેલ્ટા લાઈન ૧૬ ૪૨૧૧

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

મિસ્ટર કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

તુરકો આસ્ત્રાખાન, અથવા પરશીઅન, નવાખ

અથવા બેંગલોર, સાઈકલોસ્ટ તથા હાંચેરીઅન ટેપીઓ.

આજ કોસ બારે નીચેને સરનામે લખો :-

S. PEERBHOY BUTLER,

474 West Street, Durban.

શ્રી પીરબઈ બટલર,

૪૭૪ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (૨૨):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Partow, etc.

Head Office: 24 Froese St., Woodstock

HAJEE ABDULLA

Box 593, DURBAN

Ismail Amed Kajeo

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

કુકનો વેચવાની છે.

અમારી નોટી ખાતેની કુકન ખીલ ડીંગ સાથે તથા કુકનને ફરતી જમીનની સાથે તથા જમીન, એવેરેક્ટઅ બને ખાનખ વગેરેથી ભરપુર ખાન સાથે તકમાર છે, જેની વાસ્તીક આવક પા. ૩૦થી ૪૦ સુધીની છે તે તથા અમારી સ્ટોઅરની કુકન જે આર રોડનાં નામ ઉપર આવે લી છે તે પણ ખીલડીંગ સુધાં વેચવાની છે.

નજર અલી

NAZAR ALI, Stanger.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:		5.	8.
Yearly	...	15	0
Half-Yearly	...	7	6
Quarterly	...	4	0

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Somali leaving Durban about 19th Sept., Delagoa Bay 20th

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

સોમા સુબ્મરિન બોટની આમલિયા

રડી. સોમાલી ઇરબનથી લા. ૧૯ સપ્ટેમ્બરે ને ડેલાગોઆબેથી ૨૦મીએ

ઇપલી આમલિયા ઇપલી તારીખે ઇપલી ઇબાન, બેર, કોલીમાન, કાંકીબાર મોઆસા અને કામુ મહ મુલક કરો. કોને બરબરું નહીં પડે.

મજૂર કાર્ફીની, મેડી સફાઈદાર. ડાઈમસર આવનાર ડાઈમસર બનાર અને ડાઈમસર પહેલનાર છે. મુમર્દ પહેલે કે તુરત અહીં ફેમલથી ખબર મળે છે. કે. કુલાદા, મોતરક બારીબોનાના અને કુલાદાર હોય છે. ફરેટ, સેલ્ક, અને ડેકની કીટીઝો મોરલી તથા વજર મોરલી વાળી મજૂર કાકે છે. ખલાસીઓ દેરી અને કપડાને તથા મોડીસરો માવાલુ હોય છે. લાકડાની ડેક, મોરસોને અલાદી બના. વીજળીની બતી પાણી, કુકળવાલુ બજાર કીટીન વગેરેનો પુરો બજારવત હોય છે. મતલબ કે સ્કીમરો ખાસ પાસે બજારે મલિક હોવાથી હરતબની સચવદ છે

વધુ ખબર માટે કૃપા મા પુછો નીચે સરનામે :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK RASOOL

137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Pordsburg, Box 2347 J.B.

માંકો વિલામતો પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકોને વેચવી પેસાય તેમ આપશું. આવ માટે લખો. હાથેથી થશે.

નતાલ લીફ તબાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં તેમ જોટલી જોડાએ તેવી મળશે. અમે મોટા જથ્થામાં ખરીદીએ છીએ.

શી પોરબંદરનું સારો માલ. કીફાયતે મળશે. મગાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Forbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St. DURBAN

અહાસો રૂપયામાં અમર નામ

નડીયાદ હોંદુ અનાચ જમનુ બાકીનું કામ હરીથી કર કરવામાં આવ્યું છે. આજમને આમે હવાખાતુ, નિશાળ, મઉ કાળા, અપ'મજુ, કીઓ માટેનું પ્રમક ચુક (વેચેરે માટે રૂપ ઓરડીઓની જરૂર છે. અતી હરેક ઓરડી બાંધના પાંચે મંપિનાનો ખરબ થાય તેમ છે. કેલ મહસ્થ એક વખતે રૂ. ૨૫૦) આપશે તો તે મહસ્થના નામની એક ઓરડી બાંધી, તે ઉપર આરસપહાણની તકતી ચોડી તે સખી ફાતાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. ફાલના મકાનમાં જુદા જુદા સોળ મહસ્થોએ પોતાના નામની ઓરડીઓ બાંધાવી આપેલી છે. આજા છે કે દાન શીળ હોંદુ પ્રમ આ ઉત્તમ તકનો લાભ લેવા ચુકશે નહીં. વધુ વિગત માટે લખો : મગી:—હોંદુ અનાચજમ નડીયાદ.

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER

E. Aboobaker Amod & Brother,

424, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods

and Best Silks

કંપા ફેમલી દરકીમ ટોપીઓ,

સસ્તી અને વારી ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Add.: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલેના તંબાકુ.

દરેક વીજ બજાબંધ, સસ્તા આવે મળશે બહારના ઓરડર ઉપર તુરત ખાન આપવ માં આવશે. એક વખત મળમાવી જોશો. લખો, અબ્દુલકાદર એન્ડ સન ૧૩૬. ડે. બી.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer, 60 Wick St., Verulam

K. F. MODI & DESAI

વાળાં નાજીયેર, જવાબાંધ તથા કુદક

વાલવાના તથા ખાવાના આજી આજ મહર બીનીસ વગેરે કમીસ મળે છે. લખો મા મળે

Stand 59, 60, Indian Market

P. O. Box 512, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 38—VOL. IX.

SATURDAY, SEPTEMBER 23RD, 1911.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper
PRICE THREEPENCE

COLOURED PEOPLE AND ASIATICS

ACTIVE PROPAGANDA OF PRETORIA MUNICIPALITY

THE Pretoria correspondent of the *Transvaal Leader* sends the following lengthy contribution, dealing with the Asiatic and Coloured questions in the Transvaal, to his paper:—

The following extracts from laws of this country dealing with coloured persons and Asiatics have been issued, together with notes of cases heard in the courts, by the Deputy Mayor and Chairman of the General Purposes Committee (Councillor J. H. L. Findlay), to the Town Council of Pretoria as a typed document, and form a valuable collection in view of the recent action of public bodies all over South Africa on the Asiatic question. A list of the laws passed since the war (which deal specially with the registration of Asiatics and the restriction of immigration) is also given.

Councillor Findlay, in a covering note to the extracts, says:—

The matter is one embodied in the principle laid down by the Volksraad in 1858 in the following words:—

"The people will not permit equality of coloured persons with white, neither in Church nor State."

The Volksraad Besluit of 1858 stands repealed, but the principle it embodied is generally accepted in the Transvaal, and is still the will of its people. But the very circumstance that we admit of no equality, and that we place coloured persons in a position of dependence on us, should lead us to be most careful that we accord them fair and just treatment. Cape coloureds are, I submit, entitled to different treatment than what we accord Kafirs. They should have a separate location, removed from natives and Asiatics, and established under satisfactory conditions, where they can grow up a separate and self-respecting section of the community. Natives should have a location away from Asiatics. The location should not be too large, for in the main the policy must be to encourage the native to

return to his kraal after each period of employment; and the effort must be to keep the kraal life pure. It is said that the Asiatic traders are invading fresh areas in the western town. If these areas could be closed to all trading, by all classes of traders (saving only the rights of traders already established), that would enable us, as a preliminary step, to confine the Asiatics to existing trade centres, and so prevent the trouble spreading while the matter is being further considered. In any event Asiatics who are lawfully here are entitled to protection and to have their individual cases carefully considered and fairly dealt with. The problem is how to stop further immigration. The wife and children of any Asiatic already here are entitled in terms of the decision in Chotabhai's case to enter the Transvaal. That constitutes a source of invasion to which, under a system of "Asiatic" domicile, a wide door is still open. If all further influx from Asia is to cease, then those Asiatics who are here should decide to make their domicile here and be cut off from Asia, or they should return to Asia. Their wives and children, if we are to recognise them as such, should live here, and not in Asia. If they live in Asia, the husband should join them there. An Asiatic lawfully here, who with wife and children elects to permanently remain here, we should then have to deal with as a separate South African problem for South African solution on lines of fair and just treatment.

The Extracts

Churches and Schools

1. Volksraad Resolution, 25th September, 1871.

104. The Raad resolves, in reply to the petition from Potchefstroom, that the Municipality is entitled to

point out a place or places on which a school and chapel for natives may be erected.

The Raad resolves further that in future no settler in any village in this Republic shall be entitled to allow the congregation of coloured persons on his erf or erven, besides and beyond those required for his special services, and that he shall not be entitled to allow coloured persons who are not actually and legally under contract with him, and who do not derive their maintenance from him only, to live or congregate on his erf or erven; and the Landdrosts of the various villages are instructed to enforce this law strictly, in order to prevent vagrancy, theft and other irregularities arising from such congregating.

Disabilities of Asiatics

2. Law No. 3, 1885. Relating to Coolies, Arabs and other Asiatics. (Approved and enacted by Resolution of the Hon. Volksraad, Article 255, dated 1st June, 1885.)

1. This law shall apply to the persons belonging to one of the native races of Asia, including the so-called Coolies, Arabs, Malays and Mahomedan subjects of the Turkish Empire.

2. With regard to persons mentioned in Article 1, the following provisions shall apply: (a) They cannot obtain burgher rights of the South African Republic. (b) They cannot be owners of fixed property in the Republic except only in such streets, wards and locations as the Government for the purposes of sanitation shall assign to them to live in. This provision has no retrospective force. (c) This sub-section, as amended by Volksraad Resolution of 12th August, 1886, Article 1, 419, and by Volksraad Resolution of 16th May, 1890, Article 128, has been repealed by Act No. 2, 1907, Section 1. (d) The Government shall have the right, for purposes of sanitation, to assign

to them certain streets, wards and locations to live in (ter bewoning). This provision does not apply to those who live with their employers.

3. This law shall come into operation immediately after publication in the *Staatskourant* in accordance with Article 12 of the Grondwet.

Asiatic Locations

II. Volksraad Resolution, 8th June, 1883.

Art. 418. On the order came now a petition of Cassen Ismail and Co., and Mamoojee Amod and Co., and 46 others, dated Johannesburg, 20th February, 1888, requesting not to be put on the same footing with Kafirs as regards the prohibition to be about in the street after 9 o'clock in the evening.

The recommendation of the Petition Committee reads as follows:—Your committee cannot agree with the request of the petitioners, since provision has already been made by which they have a privilege above the natives.

419. The Raad unanimously agreed to the recommendation of the Petition Committee.

4. Volksraad Resolution, 5th July, 1888.

Art. 899. The Raad having considered Article IV. of the reports of the Estimates Commission now on the order, Volksraad Resolution, Article 115, 8th June, 1888, Volksraad Resolution, dated 9th May, 1888, Article 11, having considered the object of Law No. 3, 1885, as amended by article 1419 of the Volksraad Resolutions of the year 1886 and the instructions and provisions therein contained, the Raad being of opinion that it is in all respects in conflict with the existence of proper sanitary measures that the races referred to in Law No. 3, 1885, should be permitted to reside in places of business which are not situated in the locations; having good reason to believe that this rule is not followed, and being of opinion that such is in conflict with the spirit and letter of the said law, resolves to instruct the Government to institute an enquiry into this matter, and, if possible, to prohibit residence in said places of business. The Raad further instructs the Government, should it appear to the latter, after enquiry instituted to that end, that the further actions and mode of life of the said races are in conflict with the interests of the white population, especially in so far as the maintenance of the sanitary condition of the town is concerned, then to take such steps to have the law amended in all necessary respects.

8. Volksraad Resolution of June 27, 1889; and (9) First Volksraad Resolution of November 3 and 4, 1886, are also summarised. The latter deals with the position arising from the award of the Chief Justice of the O.F.S. on the questions under reference, as between the S.A.O. and Great Britain and recommends that Law No. 3 of 1885 be put in force

vigorously and without delay, since the influx of Asiatics was increasing daily.

Marriages of Coloured Persons

7. Law No. 3, 1897. Regulating the Marriages of Coloured Persons within the South African Republic. (Approved by Resolution of the Hon. First Volksraad, Articles 530 and 532, dated July 9, 1897.)

Whereas the people allow the dissemination of the Gospel among coloured persons, and it was provided by Law No. 3, 1871, that the marriages of coloured persons should be regulated by law, and whereas the people will not tolerate any equalisation either in Church or State; and whereas there are coloured persons who by education and civilisation distinguish themselves from the barbarians, and who therefore desire to live in a Christian and civilised manner and accordingly wish to be lawfully united in marriage, be it hereby enacted as follows:—

1. Male and female coloured persons who have reached a marriageable age may contract a lawful marriage with each other.

18. The term "coloured person" in this law shall include any person who is manifestly a coloured person, and whose marriage on that account cannot be solemnised under the provisions of Law No. 3 of 1871.

8. First Volksraad Resolution, October 14, 1897, Article 1522: The First Volksraad having considered the paragraph now on the order:

Having considered the information obtained that at present coloured persons when they take out first-class tickets take seats in that class, thus in carriages intended for whites:

Considering that the Volksraad wishes to see the provisions concerning separate carriages for coloured persons most strictly maintained;

Resolves to accept the paragraph as notice, but further to instruct the Government, in order to avoid equalisation, to cause strict measures to be taken in the trains; also that no infringement be made on the above-mentioned provisions, and to enter into negotiations by means of the Government Commissioner with the Netherlands South African Railway Company and other railway companies in the Republic to partition off a small place in every carriage for coloured persons who have taken out a first-class ticket.

Asiatics Moved to Locations

9. Government Notice No. 421, 1898 (dated November 19, 1898): For general information it is hereby notified that the Hon. Executive Council has resolved by resolution, Article 1101, dated November 15, 1893:

1. That the coolies, and other Asiatic coloured persons who do not wish to dwell and carry on business in the locations appointed for that

purpose, but dwell and carry on business in conflict with the law in a town or stands township, or on other places not appointed for that purpose by the Landdrost or by the Mining Commissioner or by the Fieldcornet at their instruction, shall be notified to proceed to dwell and carry on business in the locations appointed for that purpose on or before January 1, 1899, in terms of Law No. 3, 1885, as amended in 1886 by Volksraad Resolution, Article 1419, dated August 12, 1886.

2. That the Landdrosts or the Mining Commissioner, however, shall frame two lists of the names of the coolies and other Asiatic coloured persons who have carried on a large business for a considerable period on another place than the location appointed for that purpose and for whom it would therefore be difficult to transfer their business within so short a time. On the one list may be placed the names of coolies or other Asiatic coloured persons to whom, in the opinion of the Landdrost or Mining Commissioner, extensions may be granted for three months at the utmost, and on the second list the names of coolies or other Asiatic coloured persons to whom in the opinion of the Landdrost or Mining Commissioner, six months' extension at the utmost may be granted, and who must therefore comply with the said law before April 1, 1898 (7 1899), and before July 1, 1899, respectively.

Provisions for applications for extensions of time are included in the Notice.

Coloured Persons in Towns

10. Regulations for Towns in the South African Republic, being amendment of and addition to the Regulations drafted in 1858, and confirmed by Volksraad Resolution, Article 77, dated May 12, 1890 and of this accepted as notice by the Hon. First Volksraad by Article 1013 of July 14, 1896, since amended by the Hon. the Second Volksraad by Article 1050 of its Minute dated September 1, 1899.

36. Coloured persons are prohibited from walking on the sidewalks of the streets or on a stoep serving as a sidewalk.

39. Coloured persons may not reside in places abutting on (aan) the public streets in a town or village, but it shall be permitted to every householder or owner of an erf to keep in his backyard the servants he requires for domestic service.

11. Proclamation of April 25, 1899: Whereas Law No. 3 of 1885, Article 1 (d), gives the right to the Government to appoint as residence, for sanitary purposes, certain streets, wards and locations to persons belonging to one of the native races of Asia, in which are included so-called coolies, Arabs, Malays and Mahomedan subjects of the Turkish Empire.

Whereas, according to the decision of the High Court in re Tayob Haje Khan Mahomed and others, plaintiffs,

and F. N. Reitz, N.O., defendant, this appointment can be made for business as well as for residential purposes.

Whereas the Government has deemed fit to appoint such streets, wards and locations for said purposes in, at, or on the proclaimed or established towns or stands townships, and the same have been surveyed and put in order. Whereas it is desirable for the proper control of the sanitary condition of the streets, wards and locations, appointed as aforesaid, that the same shall be placed under the local authority or administration.

Now, therefore, I, Stephanus Johannes Paulus Kruger, State President of the South African Republic, with advice and consent of the Executive Council, as will appear from article 430 of its Minutes, dated April 24, 1899, proclaim and enact as follows:

The streets, wards and location in, at, or adjoining the town or stands townships appointed and surveyed as residential and business places for the said persons which do not already form part of such towns or stands townships, and which do not already fall under the local authority or administration, shall from this date form part of such towns or stands townships, and be placed under such authority or administration, be it whether such is the local landdrost, mining commissioner, responsible clerk, or any town council or town administration.

12. Government Notice No. 208, dated April 25, 1899: With reference to Government Notice of November 19, 1898, No. 621, published in the *Staatskoerant* No. 621, of November 23, 1898, the following is hereby still made known for general information:—

1. The coolies, Arabs and other Asiatic coloured persons who do not as yet dwell and carry on business in the streets, wards and locations thereto appointed, but in conflict with the law dwell and carry on business in a town or stands township outside the streets, wards, and locations appointed thereto, or in any other place not thereto appointed outside a town or a stands township, shall before July 1, 1889, proceed to dwell and carry on business in the streets, wards, and locations thereto appointed, according to Law No. 3 of 1885 as to the coolies, Arabs and other Asiatics, and, *inter alia*, article 2 (d), which after amendment by Volksraad resolution article 1,419 of August 12, 1886, reads as follows:—

"The Government shall have the right for purposes of sanitation to assign to them (namely, the coolies, Arabs and other Asiatic coloured persons) certain streets, wards and locations to live in. This provision does not apply to those who live with their employers.

2. In terms of the aforesaid, the coolies, Arabs and other Asiatics shall, after June 30, 1899, only be able to obtain a licence for a business in streets, wards and locations appointed according to law.

Paragraphs 3 to 9 deal with cases in which extension of time may be allowed.

10. The Government is prepared to take into favourable consideration, if application to that effect be made, in order to meet the coolies, Arabs and other Asiatics who carry on trade, to place at their disposal a piece of ground in the streets, wards and locations thereto appointed, for the creation of a bazaar or covered buildings with shops.

Acts already printed by Government Printing Works, Pretoria, in pamphlet form:—

13. Act No. 2 of 1907. Asiatic Registration and the Regulations thereunder.

14. Act No. 36 of 1908.—Asiatic Registration and Regulations thereunder.

15. Act No. 15 of 1907. Asiatic Registration and the Regulations thereunder.

From the Editor's Chair

GERMISTON INDIANS

INDIANS of Germiston have done well in deciding to oppose the illegal Notice served on the Indian stand-holders in the Germiston location, by the Town Council of that anti-Asiatic stronghold. According to Law 3 of 1885, all Asiatics should live in bazaars or locations. It is true that the law is inoperative as there is no penalty clause for residing outside locations. But it is a notorious fact that in most of the Transvaal towns there are locations provided for Asiatics and most of these places are occupied by them. The Germiston location is one of them. There is no law to prevent Indians from trading in such locations. Consequently several Indians hold trade licences in the location in question. This the Town Council cannot bear. It is not at all concerned as to how they are to live if they may not trade nor is it concerned that the residents of the location are not in any way competing with European traders in Germiston. In the Town Council's estimation, it is an offence for an Indian to trade at all.

Now the Council is powerless by direct and fair means to prevent the Indians of the location from trading. So it has resorted to the Notice above adverted to. The Council thinks that, as Indians do not possess any leases, it could summarily eject them from their holdings. It should be remembered that the Indians have built at their own expense substantial buildings on their stands. Their eviction from the locations must, as very properly pointed out by the stand-holders in their letter to the Council, mean virtual ruin to them.

Happily the Indians have decided to ignore the Council's Notice, and we doubt not that the Notice will remain a dead letter unless the Council proposes still further to stultify itself by acting up to it.

The Notice serves to show what a precarious existence it is for our countrymen in South Africa.

A SHOCKING CASE

We have already printed in these columns a representation addressed by the Natal Indian Congress to the Minister of the Interior regarding the forfeiture of two deposits of £100 each on behalf of certain two Indians who claimed their right of residence in this Province. The Immigration Laws of Natal provide that, if a man who deposits £100 and lands in order to prove his claim, fails to prove it to the satisfaction of a magistrate, he may forfeit the deposit. Thus the forfeiture is not a legal result of any such failure. It is optional for the Minister to declare such deposits as forfeited. In the two cases before us, the boys in question never made deposits themselves. But, apart from that, it was never proved conclusively that the boys had not the right of residence in Natal. On the contrary, in one case the Magistrate showed much sympathy. We could understand forfeiture in glaringly bad cases where deceit has been practiced. In these cases fraud has not been even so much as whispered. The only construction that can be placed upon the action of the Government is that they intend, by a policy of confiscation, to defeat the rights of Indian residents. If such is its deliberate policy, we think that General Botha's statement that there is no intention to injure the interests of Indians lawfully resident in South Africa must be set down as insincere. We hope, however, that General Smuts will favourably consider the Congress' representation and order a refund of the deposits.

Stanger Postal Officials

Mr. S. N. Amin, of Stanger, complained to the local Postmaster that a certain pigeon-hole containing letters for Indians of all classes was labelled "Coolies." The Postmaster took no notice of the complaint. Mr. Amin therefore wrote to the Postmaster-General, and from the Secretary he has received the following reply, dated the 11th September:

Sir,—With reference to your communication of the 31st ultimo, complaining that the word "Coolies" is shown on one of the pigeon-holes in the Stanger Post Office, I beg to inform you that, since the matter refers to an internal fitting, with which you have no concern, the Department is not, at present, disposed to take any action in the matter."

The Labour Shortage

£3 Tax the Cause

We take the following from the columns of the *Natal Advertiser* :—

Sir,—At one time it was considered a good thing that Indians returned to India at the expiration of their indentures. Now that recruiting in India has been stopped, this fact is looked upon as a misfortune. Your representative records the news that since the stoppage of recruiting in India "there has been a steady and continuous stream of time expired and indentured Indians back to their native land, with none coming forward to take their places." The reason the Indians return to India is that they have to pay £3 a year to the Government for the privilege of remaining as free men in this free British country. Consider what it means! A man with a wife and, say, two daughters over the age of thirteen years (we won't count the sons over sixteen, because they can maintain themselves) has to pay the huge sum of £13 per annum in taxes—that is, £3 licence and £1 poll tax for himself, and £3 licence each for his wife and daughters. It is possible that he would not earn more than £13 in the whole year. Is it at all remarkable that they return to India?

And yet your representative never breathes a word of this in his review of the sugar industry, but merely goes on to say that "the planter is helpless, and is compelled to stand by and watch the gradual draining of the natural labour (native) of the country by houts working in the interests of the Rand mines." Perhaps your representative is not to be blamed for not mentioning the £3 tax, because he is simply reflecting the views of the planters amongst whom he has been travelling.

I should very much like to know what you, sir, have to say in regard to this aspect of the labour shortage. You have doubtless observed that the planters said nothing to the Hon. Mr. Burton about the £3 tax, and he is probably ignorant of the terrible hardship imposed upon time-expired Indians.

Some time ago you devoted a good deal of space to special articles dealing with the hardships of Indians on the estates. Will you not turn your attention to this iniquity of a civilised Government?—Yours, etc.,

A. H. WEST.

Phoenix, September 13.

(This £3 tax was imposed as a check on the increase of the Natal Indian population through the Indentured Labour System, and was necessitated by the refusal of the Indian Government to allow indentures to terminate in India. The practical problem before the country, at present, is to find a South African labour substitute for an

indentured Indian labour system that has been finally abandoned. The intention with which we have obtained the information contained in the series of articles now appearing in these columns, is to impress on the Union Government the absolute necessity for its redeeming its promise to provide that South African labour substitute. We shall deal with the whole subject when the series is completed. Meanwhile, we note that our correspondent's object is apparently to show that the position might be relieved by abolishing this £3 tax. —Editor, *Natal Advertiser*.)

Balance Wanted

The complaints of shortage of labourers in Zululand impresses us with the idea that the would-be employers are not prepared to give an adequate wage (says our Zulu contemporary, *Ilanga Lase Natal*). In that country there is an abundant supply of labourers, but they like all other men have a right to a fair wage; so long as estates managers work on the idea that a mere pittance is good enough for the under worker, so long will there be a shiftiness and uncertainty among the labourers. It is against nature to expect men to work for so little that they cannot command the merest decencies of life, and the disagreeable situation is made more evident when pitiful state of the under workers is compared with frequent extravagance of the upper-servants and proprietors. We know the current and vile custom of valuing the work rather than the persons who perform that work is at the bottom of our shaky economics, and so long as that style of thing is preferred so long will there be an unsatisfactory state of labour. People will work if it is worth their while. Thus we see that economic balance is wanted throughout the world, see to that and the difficulty will disappear.

Mr. Henwood's Sympathy

At a political meeting, held at Verulam on Tuesday night, Mr. Charlie Henwood, M.L.A. for Victoria County, is reported by the *Mercury* to have said:—

"Then what have the Government done with regard to the labour question?"

A voice: "Nothing!"

Mr. Henwood: "My friend says 'Nothing,' and he is quite right. All they have done is their level best to leave no stone unturned until they deprived you of your Indian labour, to which you have been accustomed for no less than 51 years."

The Planters Meet

At a general meeting of the Natal Sugar Association, held on Tuesday in the Chamber of Commerce room, Durban, the Chairman, Mr. the Hon. T. Kirkman, proceeded to deal with the labour problem (says the *Mercury*), which, he said, was a seriousness

quite beyond their grasp in the fact of their being deprived of one of the best servants whom they had had for a long period of years, and if the present intentions of the Government were carried out they would be forced to fall back on a man who could not be depended on to work for more than a month or two at a time.

Mr. Karl Gundelfinger, in the course of his speech, referred to the report issued by the Transvaal Labour Commission of 1903, which Commission was to inquire how far it was possible to obtain an adequate supply of labour from South and Central Africa for the Transvaal industries? This Commission came to the conclusion that the demand for labour was in excess of the supply, and that it was of opinion that no adequate supply existed of South and Central Africa. The South African Native Affairs Commission that sat in 1903 and 1905 agreed with the findings of the Transvaal Commission. The South African Native Affairs Commission, in their report, gave full details as to the probable available supply, and the following were the deductions:—The whole of British South Africa contained about 5,000,000 natives—men, women, and children all included. For labour purposes only men from the age of 15 to 40 came into consideration, and they estimated that these constituted about one-fifth of the total population, which meant there should be about 1,000,000 men for labour purposes. They, however, pointed out that a large number of these men were employed in working their own lands. Then, again, there were others that might be ill or otherwise disabled, and a number holidaying. The Commission estimated that very nearly half of the total possible available supply was working, working out the figures at 474,472, a figure which they came to the conclusion, was far short of the total requirements of South Africa. These were the conditions that affected the whole of the Union. It was wise, however, to examine how Natal by itself was placed. Mr. Gundelfinger pointed out that the native population of Natal and Zululand totalled, in round figures, 1,000,000, and taking as basis the calculation adopted by the South African Native Affairs Commission, about 200,000 thereof should be men of between 15 and 40 years of age. Taking a liberal rough estimate, he thought that of these 200,000 men, from 100,000 to 125,000 should be available for work, whilst the rest would be at their kraals. He asked: What are the requirements of the Natal farmer, industries, and every other labour employer in Natal and Zululand? He pointed out that, according to the latest statistics available, namely, those for 1909, the following were the numbers employed: Agriculture, 26,611; mining, 5,154; total, 43,885. Furthermore, there were employed 25,725 Indians, making a total of,

roughly, 75,000 labourers. To that would have to be added the natives and Indians employed in domestic service, of the numbers of whom, however, no statistics were available, but for the purpose of argument he would put them at the high figure of 20,000. Besides which, some 35,000 Natal natives were working on the Rand. He maintained that the figures in question seemed to show that Natal and Zululand contained all the native labour required by the Province; and he asked what were the reasons that they could not get that labour?

After some further discussion, resolutions were unanimously passed to ask Mr. Otto Siedle to convene a meeting of employers of labour in the Colony to consider the election of a Committee, with headquarters in Durban, representative of the farmers, wattle-growers, sugar and tea planters, and coal and mining industry, and manufacturers, and the bringing forward for discussion of the whole matter of labour in the Province.

The Germiston Town Council and Indians

Indian standholders in the Georgetown Location (Germiston) have sent the following letter to the Town Clerk with reference to the Notices received by them. The letter is dated the 14th instant:—

"Sir,—We the undersigned standholders in the Georgetown Location have the honour to acknowledge receipt of notices served upon us calling upon us to accept and allow within 7 days from date of notice, the endorsement on our stand permits and prohibiting us from trading on the same, and saying that unless we did so we should receive one month's notice to vacate our respective stands on the 31st October next.

"In connection with this notice we beg to inform the Municipal Council that according to the advice received by the Council has no legal right to call upon us to allow the endorsement referred to on the notice in question.

"With reference to the alternative proposed in the notice, we have the honour to state that we have been living in the Georgetown Location for a very long time and that we are advised that we are fully protected in virtue of Law 3 in 1885 as amended in 1886. In any event the alternative proposed by the Municipal Council means to the British Indians residing in the said Location virtual ruin if the said notice were to be enforced. It will therefore be impossible for us to vacate the stands occupied by us."

The foregoing letter is a result of a mass meeting of the Indians residing at Georgetown Location held on Wednesday the 13th inst., at the Temple premises. Mr. Kalbadoor-

singh presided and was supported by Baboo Hazurasingh and Messrs. Ramsamy, M. E. Seedat, V. A. Naicker, Ramlalsingh and many others. The Chairman explained the object of the meeting and stated that the Germiston Town Council had sent in a notice asking the Indian standholders to have an endorsement on their stand permits that they were not to trade thereon within 7 days and saying that if the Indians did not do so the Germiston Town Council would give them a month's notice to vacate the stands occupied by them. The Chairman asked the meeting to assert their rights. He was followed by Baboo Hazurasingh, Messrs. M. E. Seedat and Ramlalsingh. Mr. R. Lagunberthy also spoke and asked the meeting to stand firm and support the leaders, and the following resolution was submitted to the meeting and passed unanimously:—

"That this meeting requests the leaders to write and inform the Germiston Town Council that Indians are not prepared to accede to the request of the Council and that they are prepared to defend any action the Municipality may be desirous of instituting against them."

London Committee's Activity

The following correspondence between the South Africa British Indian Committee and the Imperial Government will be of interest to readers:—

31st July, 1911.

The Under Secretary of State for the Colonies, Whitehall.

Sir,—I have the honour to enclose herewith, a cutting from INDIAN OPINION of the 8th instant, giving details of what appears to my Committee to be a most unsympathetic interpretation of the Natal Act of 1910, amending Act 17, of 1895, in regard to the imposition of the £3 annual licence. By the amending Act the magistrate is empowered to exempt Indian women, who for certain reasons specified therein, are unable to pay the tax. One of the reasons is poverty. My Committee find it extremely difficult to appreciate the workings of the mind of a magistrate who could sentence to imprisonment with hard labour, (for that is the meaning of imprisonment in Natal, for Indian women) a poor woman dependent for her livelihood, and that of her little children, upon the sale of fruit, for the payment of the large sum of £9, special taxation, it being known that the average monthly income of an adult male will not ordinarily exceed the sum of 25/-.

My Committee have on more than one occasion addressed the Secretary of State upon the subject of the £3 tax, and particularly its incidence upon Indian women.

May I venture once more on their behalf, to address Mr. Secretary Harcourt, with a request that he will exert all possible influence to bring about the repeal of a tax fraught with so much evil for the ex-indentured Indian population of the Province?

and August, 1911.

The Under Secretary of State for the Colonies, Whitehall, S.W.

Sir,—I am directed by this Committee to invite your attention to a new development of the situation in the Transvaal.

My Committee are informed that the Transvaal Immigration Authorities, in giving effect to the terms of the settlement recently arrived at, referring to the subject matter of the "Passive Resistance Struggle," are placing very great difficulties in the way of admission of the wives and minor children of resident British Indians.

My Committee are informed that in quite a number of cases, little children of tender years, have been and are still being kept down at the Coast, in some instances without any protection whatever, pending the lengthy, unsympathetic, and not infrequently tardy investigations on the part of the Transvaal Registrar of Asiatics. My Committee are informed that the main object of this procedure is to dissuade and discourage Indian fathers from bringing their children into the Province. It has become necessary, in some cases, to bring the children from Natal to the Transvaal without authority, subject to the risk of arrest at the Transvaal border, and instances have recently occurred of minor children having been arrested, brought before the magistrate for breach of the provisions of the immigration and registration laws, and subsequently discharged, this being the only way whereby great domestic inconvenience and trouble could be averted.

But my Committee particularly desire to direct the attention of Mr. Secretary Harcourt to the enclosed cutting from INDIAN OPINION showing how the wives of lawfully domiciled Indian residents are being constantly obstructed. The case quoted is not the only one. My Committee are, however, much more concerned with the dictum of the Judge, that under the Transvaal Registration Act of 1908, only one wife of a Mahomedan can be admitted to the Transvaal Province.

My Committee need scarcely remind the Secretary of State that Mahomedans have been hitherto permitted to bring into the Province more than one wife, and that polygamy amongst the Mahomedans is a recognised institution, and has the religious sanction. I am desirous to express to Mr. Secretary Harcourt my Committee's fear that if the Union Government act upon the interpretation of the law laid down by Mr. Justice Wessels, as there is only too good reason to be-

Have they will be inclined to do, the settlement that has been so recently arranged will be most seriously jeopardised and the inflammatory action of the Government will be felt far beyond the boundaries of South Africa. Should the law be as Mr. Justice Wessels has stated it to be, my Committee are strongly of opinion that it should be amended at the earliest possible opportunity, and that meanwhile its operation in this respect should be suspended.

15th August, 1911.

The Under Secretary of State,
Colonial Office, S.W.

Sir,—I am directed by my Committee to enclose herewith for your information extracts from the current issue of INDIAN OPINION indicating that an organised attempt is being made by Chambers of Commerce and Municipalities in the Cape Colony to bring pressure upon the Union Government, to introduce legislation strongly prejudicial to the interests of the Indian traders lawfully resident within the province. In view of past experience of such legislation, both in Cape Colony and Natal, my Committee venture to hope that His Majesty's Government will use their great influence to prevent the perpetration of still another act of injustice towards the Indian community of South Africa.

15th August, 1911.

The Under Secretary of State,
Colonial Office, S.W.

Sir,—With reference to my letter of the 2nd inst., relating to a recent dictum of Mr. Justice Wessels in the Transvaal Division of the Supreme Court of South Africa, my Committee are advised that the Chairman of the Transvaal British Indian Association, and the Chairman of the Hamidia Islamic Society entered into correspondence with the Minister of the Interior with a view to elicit from him the nature of the procedure that the Government proposed to adopt in regard to the immigration into the Transvaal of the wives of "lawfully resident Mahomedan Indians." My Committee understand that a reply has now been received to the effect that "The ruling by the learned judge in the case of Adam Ismail *versus* the Registrar of Asiatics has been noted and . . . if any case involving hardship is brought to the notice of the Hon. the Minister it will receive consideration.

Whilst appreciating the courtesy of the Minister, I am directed to speak that, in the opinion of my Committee the assurance given by General Smuts is very unsatisfactory. My Committee feel strongly that such matters as these, raising points that were certainly not contemplated by either party when the Registration Act of 1908 was framed, should not be left in the discretion of the Minister, but should be dealt with by remedial legislation. My Committee

therefore desire me to express hope that His Majesty's Government will make such representations to the Union Government as may appear to them necessary to achieve this end.

Downing Street,
18th August, 1911.

The Secretary,

South Africa British Indian Committee.

Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge receipt of your letter of the 31st of July calling attention to the case of an Indian woman who was sentenced to imprisonment by a Natal magistrate for non-payment of the £3 licence imposed on ex-indentured Indian immigrants in that province.

Downing Street,
18th August, 1911.

The Secretary,

South Africa British Indian Committee.

Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 2nd of August on the subject of difficulties which the Transvaal Immigration Authorities are alleged to be placing in the way of the admission of wives and minor children of British Indians resident in the Transvaal.

Position of British Indians in the Dominions.

Memorandum by the India Office to the Imperial Conference

(Continued.)

A recently published Blue-book issued by the Imperial Government, contained the following:—

The Dominion of Canada has not adopted legislation of the type introduced elsewhere (a provincial Immigration Act on Natal lines passed by the British Columbia Legislature was, in fact, disallowed by the Dominion Government). But by the Immigration Acts of 1906, 1908, and 1910, the Governor-General in Council has been empowered to exclude by proclamation or order immigrants whose residence in the Dominion is not desired. In 1906 the phrase used was "prohibit the landing in Canada of any specified class of immigrants." In 1908 "any specified class of immigrants or of any immigrants who, being natives or citizens of any specified country, have come to Canada otherwise than by a continuous journey from that country, or through tickets purchased there." The 1910 Act empowers the Governor-General in Council, "by proclamation or order whenever he deems it necessary or expedient," to prohibit the landing (a) "of any immigrant who has come to Canada

otherwise than by continuous journey from the country of which he is a native or naturalised citizen, and upon a through ticket purchased in that country, or prepaid in Canada"; (b) of passengers brought by any transportation company which does not comply with the Act"; (c) "for a stated period, or permanently . . . of immigrants belonging to any race deemed unsuited to the climate or requirements of Canada, or of immigrants of any specified class, occupation, or character."

The preceding clause of the Act empowers the Governor-General in Council to prescribe for immigrants and tourists the possession of a minimum amount of money, which "may vary according to the race, occupation, or destination of such immigrant or tourist, and otherwise according to the circumstances." This clause also provides for the production of passports by persons coming directly or indirectly from countries which issue passports.

Under an Order in Council of 3rd June, 1908, which is still in force, the Dominion Government prescribed that every Asiatic immigrant must possess \$200 (£40), except "those with whose countries the Government of Canada has special arrangements" (i.e., Japanese), "or those concerning whose countries special statutory regulations exist on the part of Canada" (i.e., Chinese).

Thus, no British Indian is admitted (except on a permit) unless he comes direct from India and possesses £40. Japanese immigration is restricted by the Government of Japan in accordance with an agreement made direct between the two Governments. The Government of India, however, after full discussion of the subject with a Canadian representative (Mr. MacKenzie King) declared themselves unwilling to take any steps to restrict free emigration from India. This position is not inconsistent with the Indian practice of granting of certificates to merchants, students, &c., of respectable position who intend to visit Australia. In the latter case authorities in India issue certificates to a few Indians in order that they may show them to the officials in Australia who administer the education test. The arrangements for admitting such persons originated with the Australian authorities. But there is no education test for immigrants in Canada, and the position of the Government of India is that they cannot undertake legislation, involving the establishment in India of a permit or passport system, with the object of preventing Indians, except those selected by them, from going to Canada with the intention of settling there. They are not prepared to assume responsibility for deciding whether individuals are suitable for admission to the Dominion, or to place legal restrictions in India on emigration when it is not under indenture.

The Indian question in the Dominion is practically confined to British Columbia, whither, since 1907, a number of natives of the Punjab, many of them old soldiers, have proceeded in the hopes of earning high wages, meeting with some encouragement from employers, but with much hostility from white workmen.

While the Government of India have not taken exception to the present arrangement, it may be noted that a British Indian subject is at present required to possess more money than a Japanese alien, because the immigration of the latter is restricted by the Japanese Government. The Dominion Government has always shown readiness to investigate all cases of alleged hardship to individual British Indians.

Questions of Policy

The foregoing summary shows that the question of Indian immigration affects the several Dominions in different ways and in varying degrees. But the question may be said to fall under three heads:—

- (1) The entry of new immigrants.
- (2) The status and condition of Indians who have been allowed to enter.
- (3) The employment of Indians on ships in colonial waters.

(1) Entry of Immigrants

His Majesty's Government fully accept the principle that each of the Dominions must be allowed to decide for itself what elements it desires to accept in its population. The extreme contention urged by some Indians, though not by those who speak with responsibility, that membership of the British Empire shall entitle any British subject to reside where he chooses, is disposed of by acknowledged political facts. At the same time it is of great importance to recognise that subjects of the King, however different in physique, customs, and religion, from the European races, are not aliens. It is not sufficiently realised that, for purely local reasons, the Dominions have adopted a policy which puts Asiatic British subjects on the same footing as alien Asiatics. In fact, for reasons noted above, the Dominion of Canada is more rigorous towards British Indian than towards Japanese immigration. A second important fact, generally overlooked, is that some parts of the British Empire have adopted towards Asiatic British subjects a policy of exclusion which foreign nations have found unnecessary. It is of course the case that the tropical and sub-tropical possessions of European Powers correspond in climate and conditions to the British Crown Colonies, and do not reproduce those local conditions which account for the immigration policy of the Dominions. None the less, it is a striking fact that British Indians are allowed by foreign countries privileges denied to them by the Dominions.

It is useless to attempt to veil the fact that the policy of building up new nations of European blood within the Empire is absolutely incompatible with the idea that every British subject, whatever his race, shall have free right of ingress to any part of the Empire. This being so, all that His Majesty's Government is entitled to ask is that the immigration policy of the Dominions shall be so framed and expressed as to avoid wanton injury to the self-respect of non-European British subjects. The policy of basing exclusion upon an educational, not a racial, criterion, meets this requirement, although, in its application to individual cases, it admits of being administered so as to exclude Indians on racial grounds. Other methods of restricting immigration, without in statutory terms differentiating against a particular race, find place in the Canadian law, which gives power (1) to exclude immigrants deemed unsuited to local climate or requirements, or immigrants of any specified class, occupation, or character; (2) to require immigrants to be in possession of a certain minimum sum of money.

It will not be disputed that each of the Dominions is under the strongest moral obligation to take no isolated action which would involve the Empire in war with a foreign Power. But it does not appear to have been thoroughly considered that each Dominion owes responsibility to the rest of the Empire for ensuring that its domestic policy shall not unnecessarily create embarrassment in the administration of India. It is difficult for statesmen who have seen Indians represented only by manual labourers and petty traders to realise the importance to the Empire as a whole of a country with some three hundred million inhabitants, possessing ancient civilisations of a very high order, which has furnished and furnishes some of the finest military material in the world to the Imperial forces, and which offers the fullest opportunities to financial and commercial enterprise. It is difficult to convey to those who do not know India the intense and natural resentment felt by veterans of the Indian Army, who have seen active service and won medals under the British flag, and who have been treated by their British officers with the consideration and courtesy to which their character entitles them, when (as has actually happened) they find themselves described as "coolies," and treated with contemptuous severity in parts of the British Empire. Matters like this are, of course, very largely beyond the power of any Government to control, but popular misunderstandings are such a fruitful source of mischief that it seems worth while to put on record the grave fact that a radically false conception of the real position of India is undoubtedly still in many parts of the Empire.

(To be Continued)

British Citizenship

"A Doubtful Privilege"

Nothing could have brought more forcibly to the minds of millions of Indians, in India, the doubtful privileges of British citizenship than the shameful events in the Transvaal and other colonies (says the *Hindustan Review*). Some years ago Indians, in India, were quite unconscious of the existence of large colonies of their compatriots outside the borders of their country. To-day they are holding mass meetings, attended by members of all castes and creeds, to protest against an ignominy attempted to be inflicted on a handful of their countrymen in foreign lands, under the British flag. And this wretched affair of the Transvaal has served to explode that deeply-seated fallacy that Hindu and Mohammedan are incapable of political unity even when identity of interests is involved. Henceforth whenever they clearly recognise this identity they will be one. They are now acting as one nation, even as Englishmen claim to be one nation. And just as the English Protestant and the English Roman Catholic meet on one platform so are the Hindu and the Mohammedan in claiming the full rights of British citizenship. It was not against the finger-prints that the Transvaal Indians objected; it was against the injustice which denied them the rights and the attributes of British citizenship. And this awakening of the Indian political consciousness in the Transvaal was by reflex action responded to by India. At the same time we are gradually learning that of British citizenship there are two, if not actually three, degrees. This is another wonderful instance of the extreme flexibility which pervades the whole range of British institutions, a flexibility which, we regret to say, seems also to have its counterpart in the national conscience of all Western nations. For by no other means can we determine how a distinction can be made between the ordinary rights of one free British citizen and another. To attribute that distinction to a mere colour of the skin is unworthy of a noble mind; to assert that it is due to the degree of culture and refinement attained by the individual is snobbish and ridiculous. The real reason for such distinction, otherwise unaccountable, in a colony like the Transvaal or in a country where Europeans are fairly largely settled is, as Lord Curzon has aptly pointed out, due to the instinct of self-preservation. For, in the words of the Earl of Elgin, "It is their patient industry, their frugal and temperate habits, that make the Indians such formidable competitors of the white man." To rid oneself of a competitor, to maintain the spotless purity of one's race and the untarnished excellence of one's civilisation are intelli-

gible, and justify any measure by any nation to ensure the same. But to deny British Indians the elementary rights of British citizenship is hideous and anomalous, unworthy of the best traditions of the great British nation.

Correspondence

£3 Tax Prosecution

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—In your issue of the 9th inst., a report in connection with £3 Tax is published, in which it states that one Devaragulu under civil contract to me was summoned for the payment of the arrears of the annual £3 Tax. From the report it would appear that the man had been engaged by me for my personal work and as the matter is not quite settled, I do not wish that there should be any misunderstanding. I may point out that the person being an educated Tamilian, the members of the Sathyagnans Sabha empowered me as their President to engage his services under civil contract for the purpose of teaching, and he is not employed by me for my personal service.

Yours, etc.,

V. R. MOODALLY

95 Prince Edward Street,
Durban,

14th September, 1911.

The £3 Tax

A general meeting of Indians was convened, through the agency of Mr. P. S. Aiyar of the *African Chronicle* at Mr. Parsee Rustumjee's premises, Field Street, on Saturday afternoon last, for the purpose of considering ways and means of bringing about the abolition of the £3 tax on ex-indentured Indians. Indians from all sections of the community were present, chief among them being Messrs. Abdulla Hajee Adam, Abdul Cadir, Dada Osman, M. C. Anglia, M. C. Coovadia, Parsee Rustumjee, K. R. Nayanah, J. Royeppen, V. Lawrence, J. R. Solomon, L. Panday, G. Panday, R. S. P. Chetty, M. C. Naidoo, R. G. M. Naidoo, S. Emaratally, S. A. Litist, K. Pillay, S. D. Chetty, S. D. Moodally, A. Christopher, Deepnarainsingh, Goolabsingh, J. M. Francis, G. M. Peter, Ponon Moonsamy, and Gupta. Mr. A. H. Adam presided. Mr. Aiyar, in explaining the objects of the meeting, gave out that numerous pledges had been signed by prominent Indians promising support in the agitation against the tax. He also produced several summonses that had been issued against Indians in this connection. He strongly advocated the formation of a Committee to carry on the agitation locally while the delegate to the Indian National Congress published the question in India.

After considerable discussion, a Committee was formed styled "The Anti-£3 Tax League," of which Mr. V. Lawrence was appointed Secretary.

The meeting was then adjourned until to-day (Saturday) at 3 p.m., at the same place.

The Depressed Classes of India

We take the following from the speech of Mr. G. A. Natesan, who presided at the second session of the Depressed Classes Conference at Vepery (Madras) on the 8th July last:—

The treatment which the depressed classes have been hitherto receiving is certainly opposed to the true spirit of Hinduism. It is fatal to the great fundamental doctrine of Hinduism which proclaims the unity of the Supreme Soul. The great gurus of Hinduism have recognised the injustice of the treatment meted out by the upper classes to those below them, and we read from time to time of "protests made by them against the exclusiveness of latter-day Hinduism and against caste restrictions on the lower orders." We find traces of this protest even in the teachings of the Upanishads and we know very well that the great Buddha revolted against it. Sankara recognised the injustice and everybody is familiar with the story told of him that when he went to Benares to advocate his philosophy, he asked a Chandala who was going along the road to step aside. The Chandala is said to have replied, "My soul is as thine, and my body of flesh and blood sprang from the same earth as thine. Why dost thou ask me to walk aside?" Sankara is said to have replied, "Surely you are my guru—Brahmin or Chandala." And after saying this, the great philosopher, the beautiful exponent of the Advaita philosophy, prostrated himself before him. Everybody also must be familiar with the story of Sree Ramanuja standing on the top of a tower crying aloud to the world that "if salvation was not to be with the low and the degraded, to hell he would go." Buddha protested the equality of human beings with no uncertain voice and he made latter-day Hindus to some extent change their attitude towards the lower classes. The bhakti or devotional school of Hinduism which has produced saints who are honoured and revered, pleaded the cause of the depressed classes as we call them nowadays, and denounced "the dogma and formalism of religion and caste tyranny." The stories of Rohidas, a shoe-maker, Chockamela, a Mahir, Sena, a barber, and of Nanda, the Pariah saint of Southern India, every Hindu listens to with respect and admiration, and they are "persons, who by their own saintliness, have earned an all-India reputation."

The outlook for the depressed classes is certainly hopeful. The Theosophists, the Brahmo Samajists, the Arya Samajists, the Prarthana Samajists, high class Hindus and the Christian missionaries are taking an active interest in their elevation. The work of the Depressed Classes Mission in Bombay and other parts of Western India, its work in our own city and in Mangalore is progressing. Several Hindus and more especially Brahmins, and I speak with special reference to Southern India, have established night schools for teaching the children of the depressed classes and I know of several instances where Brahmin young men of the most orthodox caste are at the present most actively engaged in educating them. The untouchables are being touched. The stigma is being removed. The first great step has been taken, and I have no doubt the movement is bound to succeed. There is not a politician in India worth his name who does not recognize the fact that there can be no true unity and solidarity among the Indian people, with 60 millions sunk in ignorance and in the depth of poverty and degradation. There is not a thoughtful Indian who does not realize that there can be nothing like true nation-building in India so long as one-fifth of the entire population are denied social equality.

Here is a paragraph cut from an Indian paper:—

The Protector of Immigrants, Madras referred a complaint from an Indian immigrant and the Protector of Indian Immigrants, Durban, Natal, said that his complaint is unfounded.

The Bideford Rural District Council decided, on the recommendation of the medical officer (Dr. Betts, of Bradworthy) to place *cerebra spinal fever* ["spotted fever"] on the list of notifiable diseases, in view of the outbreak in an adjoining district. Dr. Betts said that several deaths had occurred from the disease.

It is the mark of a great soul in every sphere of life to suffer quietly in the way of truth, and make no parade or comparison of its sufferings, with the glory of the end for which it suffers.—Dr. Ferous.

Contents

	Page.
Coloured People and Asiatics	363
From the Editor's Chair	365
Stranger Postal Officials	365
The Labour Shortage	366
The Germiston Town Council and Indians	367
London Committee's Activity	367
Position of British Indians in the Dominions	368
British Citizenship	369
Correspondence	370
The £3 Tax	370
The Depressed Classes of India	370

ઈડ અને હોવાળી

બેઠ આપવા લાયક પુસ્તકો

ઈડ અને હોવાળીના પવિત્ર મંત્રણાં ઉપર પોતાના ચિત્તરેતે અને સર્ગાં જીવને કોર આપવા સારૂ નીતિ અને ફરજતું જ્ઞાન આપનાર ઉત્તમ પુસ્તકોના અરોબર બીજી મંત્રણ નથી. ખાસ જી વિષયો ઉપર પ્રગટ કરેલાં પુસ્તકો સહુ આ સમયે કોર આપી શકે એટલા સારૂ જિજ્ઞાસાં એકાદ શ્રી ૨/-નાં પુસ્તકો ખરીદનાર ને સારૂ સેઠકે ૨૫ રકા આવમાં થયારા હશે છે. પુસ્તકોની ટીપ નીચે આપવામાં આવે છે.

પુસ્તકોની ટીપ

Indian Home Rule	5. d.
Ethics of Passive Resistance	0 6
Bhagavad Gita	0 3
The Story of the Ramayana	1 0
A Book-and its Misnomer	0 6
Tolstoy's Letter to a Hindu	0 6
મન-સવાલનો ખુની કાપડો.	૦-૦-૧
જેલના કાવ્ય.	૦-૧-
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
" ૨ જો. "	૦-૦-૧
" ૩ જો. "	૦-૦-૨
પુસ્તકો કામેલ પાસાનું આપણુ.	૦-૦-૧
એક સત્યસીરની કથા.	૦-૦-૧
જ્ઞાનમંદિરનો ઇનામો નીમવ.	૦-૦-૩
અનેદિય	૦-૦-૬
સુખાતના અવાગ	૦-૦-૩
નીતિ ધર્મે અથવા ધર્મે નીતિ.	૦-૦-૧
એક હીંદુ પ્રત્યે દેશરટોયનો કામળ.	૦-૦-૧
સત્ય વિના બીજી કશું નથી	૦-૦-૩
હવન દેરી	૦-૦-૪
કપાલ ખરચ કરેક એપ્રી માટે ૧ પેની	
જુદ. કોઈ પશુ કોબોનીના સર્પ રવીકારવા માં આવશે.	

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

છપાઈ બહાર પડી ચુકેલ છે :

જસમાની ગરબી

ધોડાંક અડવાડીમાં ઉપર ઇ. એ. માં છપાએલ અર્થતત્વાસીક કાવ્ય જિપાનીઆ આકારે છપાઈ બહાર પડ્યું છે.

કીમત: પેની ૧

છપાઈ ખરચ: અરબી પેની

અ આવવાનું ઠેકાણું:

અથવા

I. P. Press. PHOENIX, Natal.

Mr. M. M. Diwan, 147 Queen St., DURBAN.

નવા વરસની સુખારકીના કામળો

આ કામળો આરંભે ઉપર શ્રી કરણુ પરમાત્માની હબી થાયે સુવરણ કીનારી સાથે મુદ્રાંજિત થીતે છાપેલાં તકમાર છે.

કીમત: પેની ૧; શીર્ષોગના ૧૫. છપાઈમાં અ આવનારા અરે પોસ્ટલ પેની એક.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Reconomical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts in the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the Head Office for S.A.:— And at:—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

63 Field Street,

CAPETOWN

Commissioner St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

ID Festival

The Bharat Jivan Theatrical Company

Will perform their beautiful Drama,

Anjame Ulfud or HUMAYUN NASSIR

At the UNION THEATRE, Victoria Street, DURBAN, on Monday the 25th September, 1911.

It is written by the well-known playwright Mr. SHAIKH MEHTAB.

New Actors. New Scenes. New Dresses.

N.B.—If the ID FESTIVAL falls on Sunday, the play will be given on Saturday, the 30th September.

Mr. M. H. Nundoomar, Proprietor.

Mr. Mahomed, Manager.

Mr. S. Mehtab, Teacher.

ઈડ મુખારક

ભારત જીવન નાટક મંડળો

હુમાયુન નાસીરના નવો ખેલ

ખી. મહેતાબની તાલીમથી તૈયાર થયેલો નવા એક્ટરો અને નવી સીન સીનેરીથી વીક ટેટ્રીયા સ્ટીટમાં આવેલા યુનિયન થીએટરમાં ઈડ મુખારકને દહાડે ધરિં તા. ૨૫ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૧ ની રાત્રે ભજવી બતાવવામાં આવશે. (જે ઈડ રવીયારની થયે તે સ રહુ ખેલ તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૧ રાત્રનાં જાજવામાં આવશે.

Mr. E. L. MAHOMED,
Manager.

Mr. M. H. NUNDOOMAR
Proprietor.

Mr. S. MEHTAB,
Teacher.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પ્રસ્તાવક.

ફ્રિડેસ, રાન્ડેસ, વાલીન ૨૩ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૧.

અંક ૩૮.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨૩ સપ્ટેમ્બરથી, તા. ૨૯ સપ્ટેમ્બર સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૧.

હિંદુ-આસો સુદ ૧ થી આસો સુદ ૭ સુધી, સંવત ૧૯૧૭.

મુસલમાન-તા. ૨૯ રમઝાનથી તા. ૫ સવાલ સુધી ૧૩૨૬ હી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	મુ. પા. તા. રો.	સુ. પૂ. સુ. રો.	સુ. રો.
શુક્ર.	૨૩	૧	૨૬	૧૧	૪૮
રવિ.	૨૪	૨	૨૭	૧૨	૪૯
સોમ.	૨૫	૩	૨૮	૧૩	૫૦
મંગળ.	૨૬	૪	૨૯	૧૪	૫૧
બુધ.	૨૭	૫	૩૦	૧૫	૫૨
ગુરુ.	૨૮	૬	૩૧	૧૬	૫૩
શુક્ર.	૨૯	૭	૧	૧૭	૫૪

અનુક્રમણિકા.

ઈ. મુબારક...	૫૭૭
જર્મિનનના હીંદીને નોટીસો...	૫૮૭
નાતાલમાં હિંદીને નોટીસો...	૫૮૮
જર્મિનનના હીંદીને નોટીસો...	૫૮૮
સરનામાં હીંદીને નોટીસો...	૫૮૯
ફ્રિડેસના હિંદીને નોટીસો...	૫૯૦
રજાના હિંદીને નોટીસો...	૫૯૧
ફ્રિડેસના હિંદીને નોટીસો...	૫૯૨
સરનામાં હિંદીને નોટીસો...	૫૯૩
કોર કરવાની રજાઓ અને રજાઓ...	૫૯૪
ફ્રિડેસના હિંદીને નોટીસો...	૫૯૫
પા. કના કરની કાઠમારી...	૫૯૬
વડી પારલામાં સોનેરી કાચો...	૫૯૭
અમેરીકાની સીદી બતના કેટલાક...	૫૯૮
ફ્રિડેસના હિંદીને નોટીસો...	૫૯૯
ચાલુ પત્રમાન...	૬૦૦
પા. સો. તરફથી કેળવણીને ઉત્તેજન...	૬૦૧
કેળવણી હિંદુ સમસાન કંડ...	૬૦૨
કેટલાંક વાંચકોનો...	૬૦૩
હિંદુસ્તાનના ખબરો...	૬૦૪
હિંદીની બહેન કીલકાલ...	૬૦૫
અમેરીકા પહેલેથી એક સાદસી હિંદી...	૬૦૬
ચીનનું ચીનવાતપણું...	૬૦૭
પરેલકાર કરવા વિષે મનને સંબોધન...	૬૦૮
ખબર બાજ...	૬૦૯

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

જાનીવાર, તા. ૨૩ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૧.

ઈ. મુબારક

આવતા સોમવારે (કદાચ રવિવારે) મુસલમાન બાઈઓનો ઇદનો તહેવાર છે. આ જાણ નાવાલ બહારના અમારા વાંચકો ના હાથમાં આવે તે પહેલાં ઇદ કયે વારે છે એ નક્કી થઈ ચુક્યું હતું. અમે આ પ્રસંગની અમારા મુસલમાન બાઈઓ ને મુબારકબાદી આપીએ છીએ. આ અમે લખીએ છીએ ત્યારે છેલ્લાં બેત્રણ વરસની ઇદ વખતની સ્થિતિ અમારી પાદશાસમાં તાજી થઈ આવી વગર રહેતી નથી. તે વખતે ઘણા બાઈઓ ઇદને શુભ દિવસ ખારી માનુશ્વરિની કક્ષિતમાં પોતાના બાળ બચ્ચાંથી દુર—દરસવાલની જેલમાં—ગાળતા હતા. જાલીમ સરકારે જેલની અંદર તેમને ઇદનો જરા પણ દેહાવો મળે એવું કરવાનું દુસ્ત ધારણું નહોતું. તે પાક ફ્રિડેસના માલીકની રહેમથી આ સ્થિતિ બાંધે બદલી છે. ને તેની જ કાપથી, આ વરસે, કોમના સેવક સલામતી મુસલમાન બાઈઓ પણ પોતાના મુબારક દિવસ પોતાના બાળ બચ્ચાં સાથે બાળ-દેથી ગાળવા સક્ષિત માન મળે. આ વિચારથી અમને બેવડો હર્ષ થાય છે. અલગત એવો સમય હજી નથી આવ્યો કે બપોરે હિંદીઓને હિંદુઓની સેવાના કાર્યમાં પોતાને ઉત્સવનો દિવસ ગુજારવામાં એક વધારે આનંદ માને, અને મગર થાય. હિંદી વેપારીને દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી હાંકી કાઢવાની જુરી મુશ્કેલ રાખતા દુસ્તનોએ બલ્કાર અમારોથી ને મગર કરવા માંડ્યું છે તેથી કદાચ, એ ઉત્કૃષ્ટ શુભ પ્રાપ્ત કરવાનો અવસર પણ આવે. દરમિયાન કોમ ને સુધેક અલારે બોધવે છે તેને લઈને સેને ઇદનો દિવસ વિશેષ મુખપાક થાઓ, તમા વિશેષ સુધેકાંતિ અને વિશેષ આગાહી કોમને મળે એવું અમે ખુદ પાસે આગીએ છીએ.

જર્મિનનના હીંદીને નોટીસો

જર્મિનનના હીંદીઓ દાઉન કાઉન્સિલ ની નોટીસો સામે થવાનો નિશ્ચય, જરૂર પડે તો પાર પાડશે એવી આમે ઉમેદ સખીએ છીએ. ૧૮૮૫ ના કાયદામાં બધા એક્સિસાઈટોએ બહાર આવવા લોકેશન માં રહેવું એવું કહેલું છે, પણ એ કલમ નિષ્પ્રયોગી છે, કેમકે એકેકનો બહાર રહેવા માટે કાયદાની અંદર કંઈ સજા ફરમાવેલ નથી. પણ એ તો નાજીતી વાત છે કે દરસવાલનાં ધણીખરાં કહેર માં હિંદી માટે લોકેશનો રાખવામાં આવ્યાં છે, અને લાં હિંદીઓ રહે છે. બાવુજ એક જર્મિનનનું લોકેશન છે. લાં વેપાર કરતા હિંદીઓને અટકાવી શકાય એવો કોઈ કાયદો નથી. તેથી મજબૂર લોકેશન માં હિંદીઓ વેપારના પરવાના લેવાને છે. આ જર્મિનનની ઝેરીલી કાઉન્સિલની સહન થઈ નથી. તેને વિચાર પણ નથી આવતો કે એ હિંદીઓ વેપાર ન કરે તો ખીજ કઈ રીતે શાજી બેળવે. વળી લોકેશનના કુશનદારે જર્મિનનના બોલ વેપારી સામે દરીદ્રાઈ કરે છે એમ પણ કહી શકાય નહીં. હિંદી વેપારજી સામારે કરે, એ વિચાર દાઉન કાઉન્સિલને સામે છે, હિંદીને લોકેશનમાં વેપાર કરતા અઠ કાયવાની તેને વાજબી રીતે સત્તા નથી, છતાં કહી એ તે મેરજનકારી રીતે હિંદી ની આડે આવવાજી આવે તો પછી હિંદી એ પોતાના બચાવ માટે સામે થવું એજ રહ્યો છે. હિંદીઓ લીસ લરાવતા નથી એમ બાણી, તેમને તેમનાં મકાનોમાંથી હાંકી કાઢવાને કાઉન્સિલ ઉમેદ રાખે છે. સ્ટેડેપર હિંદીઓએ પોતાને ખરેખર બાંધ કામ કર્યું છે તેની કાઉન્સિલ પરવા કરતી નથી. સ્ટેડેમાથી નીકળવું તે હિંદી માટે થાયપાલ થવા બરાબર છે. તેથી પોતાના બલિ બચાવ ખાતર હિંદીઓ નોટીસની દરકાર ન કરતાં સામે થાય એ કુદરતી છે. હિંદીમાં બળ હશે તો કાઉન્સિલની નોટીસો કંઈ જરૂર. પણ કહી કાઉન્સિલ નિરલજજ અને તો પછી હિંદીઓએ સામે થવાનો નિશ્ચય અમલમાં મુકી બતાવવો પડશે. બધા હિંદીઓ, એક પછી એક હિંદીપર થત,

કુમલની બામતપર લોક આપવા જેવું છે. આને બા ટેકાએ થાય છે એ કાલ બીજે ટેકાએ થાય.

નાતાલમાં ઇમીગ્રેશનનો બુલમ

મે હોદી કરાવતી મહાએલા પાર્લિસો સોની ડીપોઝીટના પૈસા ઇમીગ્રેશન ખાતું ખર્ચ કરવા માટે છે તેની સામે ની કોંગ્રેસની અરજી અને અમારોના અંકમાં આપી ગયા છીએ. આ પૈસા જે બચ તો કામને કારે તુકસાની થવાનો ભય છે. નાતાલના ઇમીગ્રેશન કાયદામાં એવું કહેલું છે કે ડીપોઝીટ મુકાને ઉતર નાર કોઈ માણસ પોતાનો હક માજીરનેટ ને સંતોષ થાય એવી રીતે સાબીત ન કરી શકે તો તેની ડીપોઝીટ ખર્ચ થઈ કહે એટલે ખર્ચ કરવાનું નોંધ્યું એવું કહ્યું નથી, પણ કેસના મુજબ વિચારી ખર્ચ કરવી કે નહીં તે ઇમીગ્રેશન ખાતાની મુન સર્જી ઉપર મુકવામાં આવ્યું છે. આ મુનસર્જીના ઉપયોગ અમલદાર હોદીપર બુલમ કરવા અરથ કરે તો તે તબ નેર ઇન્સાફ બનેલું છે. આ કેસમાં ડીપોઝીટ મુકનાર અરજદાર પોતે નહીં હતા, પણ તેમની વતી બીજા મુકનાર હતા, ને તેથી બીજાના પૈસા ખાઈ જવામાં વધારે એર ઇન્સાફ સમાયેલો છે. વળી મજબુર હોદીપર ખર્ચ કરનાર નથી એવું પણ સાબીત થયું નથી. હલદાનું એક કેસ માં તો માજીરનેટ અરજદાર તરફ દિલ સોજી બતાવી છે. અલબત્ત જે કોઈ અરજદારે સાવ બનાવટીજ દાવો હિલો કરી સરકારને પ્રેતરવાની, યુક્તિ રચી હોય તો ડીપોઝીટ ખર્ચ થાય એ સમજી શકાય એવું છે. પણ આ હાખલાઓમાં તો હુમ્માઈનો ઇન્કારો સરખો થયો નથી. એટલે જે આમ એરવાળખી રીતે અના મત મુકેલા પૈસા ખર્ચ થાય તો તેને અર્થ એજ થાય કે સરકાર માત્ર નવાને અટકાવવાની વાત કરે છે તે બોલુજ છે: તેનો ખરો ઇરાદો તો બુના રહીકના હક છુટવાનો છે. આ મંજીર વાત થવા બચ છે, અને કામે ને સમજવાની જરૂર છે. હરમીયાન કોંગ્રેસના લખાણનો સર કાર યુ જવાબ આપે છે તે બેવાનું છે.

પ્રો-સરીજન્ટ—તા. ૫ મી અક્ટોબરે ઉપડશે. મુખ્યના વિવાદોને જ મખાર ખાતે દરમિયર કરશે.

જરમીસ્ટનમાં હાદોએને નોટીસ!

વેપાર અંધ કમલને?

હોદીઓની મોર્ટીમ અને જવાબ

જરમીસ્ટનની વેપારી એજન્ડામાં અમેલ મર્ચા અને કરાવ અમારા બધા અંકમાં અમે આપી ગયા છીએ. હવે એજન્ડાની મુજબ ટાઉન કાઉન્સિલે હોદી વેપારીઓને નોટીસો મોકલી દીધી છે. આ સંબંધમાં વિચાર કરવા જરમીસ્ટન માં આવેલા બ્યોરજટાઉન લોકેસનના હોદીઓએ તા. ૧૬ મીએ સાંના મંદીર માં એક માસ મીટીંગ બરી હતી. બાણુ હજુરાસીમની હરખાસ્તથી તથા મેસરસ રામસ્વામી, એમ ઇ. સીવદત, વી. એ. નાઇકર, રામનાથસીમ તથા બીજા કેટલાકના ટેકાથી બાણુ હજુરાસીમે ખુરશી લીધી હતી. પ્રમુખે સલામો હેતુ સમ મળ્યો અને બજાબુ કે જરમીસ્ટન ટાઉન કાઉન્સિલે બ્યોરજ ટાઉન લોકેસનના હોદી સ્ટેડ હોલ્ડરને, સાં વેપાર નહીં કરવાની જરૂરમાં હાલસની અંદર સહી કરી જવા ફરમાવ્યું છે, અને જે તેમ ન કરીએ તો એક માસમાં સ્ટેડો ખાલી કરવાની નોટીસ આપી છે આ નોટીસની સામે આપણે આપણો હક સાચવવાનો કરાવ કરવા આજે એકઠા થયા છીએ. આજ બાદ બાણુ હજુરાસીમે તથા મેસરસ એમ ઇ. સીવદત, રામલાલ સીમ, લક્ષ્મીમર્થ વગેરેએ બાપણો કરવા, અને આજેવાનો આ બાબતમાં જ પગલાં લેવાની સલાહ આપે તેમાં તેને વળગી રહેવા હાજરીનોને સલાહ આપી. છેવટે નીચેનો કરાવ સરવાળામતે પસાર થયો હતો.

“હોદીઓ ટાઉન કાઉન્સિલની મારખી સ્વીકારશે નહીં, અને મુનીસીપાલિટી જે પગલાં લેશે તેની સામે તેઓ પોતાને બચાવ કરવા તકબર છે એવો કમળ કાઉન્સિલને લખી મોકલવાને આ સલા આજેવાનોને સન્તા આપે છે.” જવાબ નીચે મુજબ છે:—

ટાઉન કાઉન્સિલ પર જવાબ

સાહેબ.—સ્ટેડોમાં અમારે વેપાર ન કરવો એવી જરૂર નીચે સાત હિસમાં અમારે તમારી પાસે આવી સહી કરી બધી, અને જે તેમ ન કરીએ તો અક્ટોબરની તા. ૩૧ માં અમારે તે

ખાલી કરવા એવી નોટીસોની પહેલ અમે માનપુરવક સ્વીકારીએ છીએ.

આ નોટીસોના સંબંધમાં અમે ટાઉન કાઉન્સિલને જણાવવા રબ લખ્યો છીએ કે અમને જે સલાહ મળી છે તે મુજબ અમેને એવી કમ્પલાઇ કરવાની ફરજ પડવાનો કાઉન્સિલને કહો. હક નથી. નોટીસમાં જે બીજી વાત જણાવી છે તેના સંબંધમાં અમારે કહેવાનું કે અમે બ્યોરજટાઉન લોકેસનમાં મણો લાંબો વખત થયાં રહીએ છીએ, અને અમેને સલાહ મળી છે કે ૧૮૮૫ તો ૩ જે કાયદો જે ૧૮૮૬ માં સુધારવામાં આવ્યો છે તેથી અમારું સંપૂર્ણ રક્ષણ થાય છે. અને તેમ હોય છતાં કાઉન્સિલે જે સ્ટેડો ખાલી કરવાની વાત જણાવી છે તેનો અરથ એ થાય છે કે જે નોટીસ અમલ માં આવે તો તે સ્ટેડોમાં રહેનારા હોદીઓ પાલખાલ થઈ બચ. એટલે અમે અમારા સ્ટેડો ખાલી કરીએ તે બની શકે તેમ નથી.”

સત્યામહનો લડતાનો ખુઝ

જનરલ રમદસ અને મી. માંધી વચ્ચેના પત્રબ્યવહાર બાબમાં પ્રગટ થયેલા તેવું અવલોકન લે. કલકત્તાના ‘એમ્પાવર’ પત્ર કહે છે કે:—

આ પત્રબ્યવહાર બાબમાં રાખવા બેઠ છે. તે બતાવે આપે છે કે મને તેવી કટી ફરમની હોય તોપણ એક પણ બ્યારે એમ સમજે છે કે બીજા પક્ષનું કહેવું નાખી દેવા જેવું નથી ત્યારે તરતજ તે ફરમનીનો અત આવે છે. બોયર લડાઇ પછી ટરાંસવાલના હોદીઓ અને બોયર સરકાર વચ્ચે જીવલેજી કજીઓ હોયો થયો હતો. તેમાં પહેલુ માણુ મારનાર સરકાર હતી. અને તેની સામે હોદીઓ બહુ જુરસાદાર તેમજ દબાવી ન શકાય એવા સલામતથી લડ્યા. હથીયારો લઈને સામે થયા હોત તો તેઓને દબાવી શકાત. પણ તેઓની દુઃખ સહન કરવાની સકિતથી મલીલી તથા અજાન સરકારે જે જે દુઃખ તેઓપર પાડ્યું તે અવિશ્વની કંઈ દરકાર રાખ્યા વિના તેઓએ સહન કર્યું અને તેથી અતે તેઓના વિરોધી બોને હીલા કરી આખરે સલાહ કરવાની ફરજ પાડી. અને સલાહની જરૂરો જીતનાર પક્ષ ૧૧ કહેવા મુજબજ રાખવી પડી હતી વીચેર.

સંસ્થાનોમાં હિંદીઓનો દરજ્જો

કમ્પોસેશન કોમિશનરને હિંદી પ્રધાનની વાતો

(અમારી અંકી માણુ)

કેનેડાની મુશ્કેલીઓ.

આમ કામપણે હિંદી, જે તે હિંદુસ્તાનથી પરમારો ન આવતો હોય અથવા તેની પાસે પા. ૪૦ ન હોય તો, (ખાસ પરમીટ સિવાય) કેનેડામાં દાખલ થઈ શકતો નથી. જાપાની ઇમીગ્રેશન ઉપર અટકાયત મુકવામાં આવી છે તે તે બંને સરકારો વચ્ચે થયેલી એકવચ મુજબ છે. પણ હિંદી સરકારે કેનેડાના પ્રતિનિધિ મી. મેકેન્ડ્રી કીંગની સાથે ખુલાસાવાર ચર્ચા કરી પછી જણાવ્યું કે હિંદુસ્તાનથી ત્યાં જનારા સ્વતંત્ર હિંદીઓ ઉપર અટકાયત મુકવાનાં પગલાં લેવા પોને નાખુશ છે. આસ્ટરેલીયા જનારા આયરલેન્ડ હિંદી (વિદ્યા ધીઓ તથા વેપારીઓને હિંદી સરકાર સર્ટીફિકેટ કાઢી આપવાની રીત રાખે છે તે બધામાં ત્રણ પાઠી સ્થાય તેમ નથી. આ બાબતમાં એમ છે કે થોડાક આસ્ટરેલીયા જનાર હિંદીઓને હિંદી સરકાર બહામણ પત્રો કાઢી આપે છે કે જે તેઓ આસ્ટરેલીયાના કેળવણીની પરિક્ષા લેનાર અમલદારને બતાવી શકે. આવા માણસોને હાથ કરવાની ચકત આસ્ટરેલીયન સરકાર તરફથી જ રજુ કરવામાં આવી હતી. કેનેડામાં કંઈ પરિક્ષા લવાનો ધારો નથી. એટલે હિંદુસ્તાન સરકારની સ્થિતિ એ છે કે તે પોતે પસંદ કરે તેજ હિંદીઓ કેનેડામાં જઈ શકે અને યીજ નહીં એવી જાતનો કામદો કરવાનું અને હિંદુસ્તાનમાં તે માટે ખાસ પરમીટ આપવાનું હોય તે માથે લઈ શકે નહીં. કયો માણસ કેનેડામાં જવા યોગ્ય છે એવું નક્કી કરવાની જવાબદારી લેવા તથા ગીરમીટમાં બંધાવા વગર પહેલાં જનારા હિંદીઓ ઉપર કાનૂન સર જપતો મુકવા તે ખુશી નથી.

કેનેડાને વિષે હિંદી સલાહ માનસિદીક ફોલ બીવામાં જોઈએ થાય છે; જ્યાં ૧૯૦૭ની સાલથી સંખ્યાબંધ મળતીઓ જેમાંનાં મધ્યમરો જુના સોલરો હોય છે તેઓ ઉત્તર મળવાથી રોજી કમાવાની આશાએ જાય છે; જોકે લાંબા મેરો કામ દારો તેઓની સાથે જાડુ કુશનનાવટ થસ વતી હોય છે.

હિંદી સરકારે જેને હાલની મેકેન્ડ્રી સાથે થયેલી નવી વાતો હતી એ બા

રાખવાનું છે કે જાપાનની સરકારે તે દશામાં જવાને પ્રવૃત્તિ પોતાના લોકો ઉપર જપતો રાખ્યો પહેલી જાપાનીઓ કરતાં પણ બિદીક હિંદી પ્રજાને વધારે નાણાની રકમ રજુ કરવી પડે છે. કેનેડાની સરકાર કંઈ કંઈ બિદીક હિંદીને મુશીબત પડવાની રાખમાં બધી વેળા તપાસ કરવાને તત્પર રહી છે.

રાજ્યનીતિનો સવાલ

ઉપર આવેલી કહીકત ઉપરથી સમજાય છે કે હિંદી ઇમીગ્રેશનને સવાલ જુદા જુદા સંસ્થાનોને જુદી જુદી રીતે લાગુ પડે છે. તે સવાલના ત્રણ ભાગ પાઠી સ્થાય : - (૧) નવા લોકોને આવવા દેવા નો, (૨) જે હિંદીઓને આવવા દીધા છે તેનો દરજ્જો અને સ્થિતિ વિષેનો; અને (૩) કોલોનીયલ સમુદાય સંબંધ થરાવ નાર વહાણોમાં હિંદીઓને નોકર રાખવાનો.

નવા હિંદીઓને આવવાદેવા વિષે

સંસ્થાનોમાં કંઈ કંઈ જાતના લોકોને આવવા દેવા એ બાબતનો ફરાવ તેને પોતાક નેજા કરવા દેવો જોઈએ એ વાત વડી સરકાર તરફ સ્વીકારે છે બિદીક રાજ્ય તમે રહેનારી કેમપણ બરીટીક પ્રજા ન્યાં મમે ત્યાં રહેવાનો હક થરાવી શકે એવી હક બહારની વાત કેટલાક અણસમજુ હિંદીઓ કરે છે, તેનો આ રાજ્યદારી સ્થિતિ ઉપરથી યોગ્ય રહીએ મળી રહે છે તેની સાથે એટલું કણુલ કરવાની મજુ અમલ છે કે સહેનશાહતની બીજી પ્રજાઓ તેની મેરી પ્રજા કરતાં મમે તેટલી જુદા બાંધા ની, રીત રીવાજની કે થરામની હોય છતાં તે થરામ મળી શકે નહીં. સંસ્થાનોએ એકીવાદીક બરીટીક પ્રજાને થરામ અશી આટીક પ્રજાની કારમાં મુકનારી નીતિ અમલમાં મુકી છે તે તરફ લેણીક કાર લેને લીધેજ, એવાત જોઈએ તેટલી સમજાઈ નથી. બરી રીતે ઉપલાં કારણોસર કેનેડાની સરકાર જાપાની ઇમીગ્રેશન કરતાં બરીટીક હિંદી ઇમીગ્રેશન તરફ વધારે સખ્ત છે બીજી એક અમલની વાત સાધારણ રીતે નથી જોવામાં આવતી તેએ છે કે અમુક કોલોનીઓ લાગે એકીવાદીક બરીટીક પ્રજાને બાતલ રાખવાની રાજ્યનીતિ થરામ કરે છે. કે જે થરામોન પછુ અમલની જણાઈ નથી અમલત એ ખર છે કે થરામ પ્રદેશમાં આવેલા રાજ્યનાં સંસ્થાનોનાં હવાપાણી બરીટીક થરામ કોલોનીને મળતાં હોવાથી ત્યાં બરીટીક કોલોની એ જવા ઇમીગ્રેશન કામદાઓ કરવાની જરૂર રહેતી નથી. એમ જતાં બરીટીક

હિંદીઓને બરીટીક સંસ્થાનોમાં હકો નથી આપવામાં આવતા અને પર રાજ્યમાં આપવામાં આવે છે એ વિચિત્ર વાત મળ્યા.

સહેનશાહતની અંદર મેરો ભોલીનીક પ્રજાવાળાં સંસ્થાનો સ્થાપવાની વાત, અને મમે તે જાતની બરીટીક પ્રજાને સહેનશાહતમાં આવવા જવાનો સ્વતંત્ર હક હોવો જોઈએ એ વાત એક કારે બનવી તરફ અમલ છે, અને આ કહીકત ઉપર હાંકે પીછોડો કરવાનો પ્રયત્ન કરવો નકામો છે. એટલે વડી સરકાર હકની રૂએ એટલુ માથે છે કે સ્વરાજ્ય મોમવતાં સંસ્થાનો ના કામદા એવી રીતે થરામમાં આવશે કે જેથી અણુમેરી બરીટીક પ્રજાનું મમે તેમ અપમાન થતું અટકે. કેમની નહીં પણ કેળવણીની પરિક્ષાથી અમુક પ્રજાને બાતલ રાખવાની રાજ્યનીતિ એ અરથ સરી રહે છે; જે કે છુટક છુટક કામદાઓમાં તેનો અમલ એવી રીતે થરામ શકે છે કે જેથી હિંદીઓને કામના કારણસર દુર રાખી શકાય કેનેડાના કામદાઓમાં કામદેસર તરફત રાખ્યા સિવાય અમુક કામને દુર રાખી શકાય એવી કેટલીક રીતો છે અને તેથી એી સત્તા મમે છે કે (૧) ત્યાંના હવાપાણીને કે સંસ્થાનોને માટે નાલાયક મળ્યા એવા અથવા અસુસ વરત, થંધા, કે વરતનના કામપણ ઉતાર ને તેથી દુર રાખી શકાય; (૨) ઉતાર પાસે નાણાંની અમુક રકમ હોવાની દરજ પાઠી સ્થાય.

સહેનશાહતને થરામની સાથે લડાઈ માં ઉતરવું પડે એવું કંઈપણ આમરણ ન કરવાની દરેક સંસ્થાનની આકરામાં આકરી દરજ છે, એમાં કામથી ના પાડી શકાય નહીં છતાં હિંદુસ્તાનના વહીવટ માં સહેનશાહતને નાહક મુશીબતમાં ન નાખવા દરેક સંસ્થાન જવાબદાર છે એ વાતનો ખુરખુરા ખ્યાલ થયો હોય એવું દેખાવું નથી થયું. હિંદી જાતનો અને ખુરાણો મુધારો થરામનારી ૩૦ કરોડની વસ્તી વાળો દેશ કે જેમાંથી સહેનશાહત ના રણસ માટે દુનિયામાં સરસમાં સરસ મળ્યા એવું શકર મળી શકે છે, અને જેમાં નાણા રોકવાની અને વેપાર ખેડવાની સાપુરણ તક મળ્યા કરે છે, તેવા દેશની આખી સહેનશાહતને કેટલી અમલ છે તેનો ખ્યાલ માન મજુરી કરનારા તથા નાયોસુનો વેપાર કરનારા હિંદીઓને જોનાર રાજ્યદારીઓથી થયો મુશ્કેલ છે. હિંદુસ્તાની લશ્કરમાં એવા અનુભવી કસામેલા સિપાહીઓ છે કે જેઓ બરીટીક અમલ

માટે લેવા છે અને જેઓએ આંદોલન લેવા છે, જેઓની પ્રત્યે જરીદીશ અમલ દારો બહુ માન અને મોજાથી વરતે છે, અને ત્યારે આવા લોકોને સહેનસાહતનાજ એક બાજમાં 'ફલી' કહેવામાં આવે અને તેઓની સાથે ચિકાગોથી વરતવામાં આવે, ત્યારે તેઓમાં કરબાવિક રીતે કેવો ગુરુત્વ પામે થાય તેનો ખ્યાલ જેઓએ હોઈદુસ્તાન કદ નોંધુજ નથી તેઓને આપવો મુશ્કેલ છે, અલગત આવી જાતની ગામતો ધણે બાજે સરકારની હકુમતથી જવારની હેલ છે, છતાં લોકોની મેરસમજથી એવી નુકસાની થવા પામે છે કે, સહેનસાહતના બધા બાજમાં હોઈદુસ્તાનના ખરા દરબજા વિશે મુજમાં ખોટી હકીકતો બહુ ફેલાયા પામી છે એ મંચીર વાત બધાનામાં લેવા એમ લાગે છે.

[અધુરું]

દુનિયાના ઇમાંગેશનના સવાલ વિષે વિચારો

ઉપરના વિશાળ વિષયપર 'હોઈદુસ્તાન રીબ્યુ'ના વિદ્વાન અધિષ્ઠિત લખે છે કે :—

એશીયાટીક ઇમાંગેશનનો સવાલ ફાલે માં બહુ ખ્યાન બેચી રહ્યો છે. ઉત્તર અમેરીકાના પુરવ ડીનારાપર તથા દક્ષિણ આફ્રિકામાં તેણે અત્યંત તિક્ષ્ણ સ્વરૂપ ધારણ કર્યું છે. છતાં યુરોપમાં રાજ્યો માને છે કે જે જે ઠેકાણે ઇમાંગેશનની મુશીબતો ઉભી થાય છે તે તે ઠેકાણેજ તેનો બીવેડો ચક્ર જશે, અને દુનિયાના બીજાં રાજ્યો તે હાથમાં લેશે નહીં. અમારા ('હોઈદુસ્તાન રીબ્યુ'ના) વિચાર પ્રમાણે આ સવાલ નાનો સુનો કે અણુક બાજને લગતો નથી. તેનો પામે સુધા સુધા મુશ્કેલી આધિક રિયલિટી—લોકોની કમાણી સંબંધી સારી માટી હાલત—ને લગતો છે. અને આધિક રિયલિટી તેજ દુનિયાને ફાંકવાર, ચલાવ નાજ બળ છે. તેથી ઇમાંગેશનનો સવાલ વારંવાર ઉભો ચલાવ કરશે, અને કદાચ તેની તીક્ષ્ણતા જે ઠેકાણે જણાતી હશે ત્યાં નહીં જણાય, તો તેને બદલે બીજે ઠેકાણે જણશે. આ સવાલ ફરી ફરીને ઉભો ન થાય એવું કરવા માટે તેનો બીવેડો આખી દુનિયાની રિયલિટી ફરી થી થયો નોંધવો, નહીં કે માત્ર બિટન અથવા અમેરીકાના જાળની ફરીથી. તે થી ત્યારે અમે મેરી જાતોને, અથવા

ખાસ કરીને અંગ્રેજોને, વગર મેરી પ્રજા એને અમુક સરહદમાં બાંધી લેવાની વેલજા બરેલી ધકમચક કરતા નોંધવો છોએ ત્યારે અમને અચ મો થાય છે. આ પ્રવાસ, એક વેંતીઉ માણસ કુદરત ના અમાધ પરિમળને અટકવવા કેશીક કરવું હોય તેના જેવો દેખાય છે. જે જાપાની, ચીના, અને હોઈદોઓના ઇમાંગેશનથી અચ મો પેલા થાય છે તેઓ મળીને માનવ જાતની અરધી સંખ્યા થાય છે. બધા ગોરાઓને સામટા લઇ એ તો વધારેમાં વધારે થઇને માનવી જાતનો ૪ થે. બાક થાય છે. આમ દુનિયાની અરધી સંખ્યા મધ્યાવનારા એશીઆટીક, ગુજરાન મેજવવાની લાયકારી બરેલી જરૂરીઆતને લીધે બીજા દેશોમાં જવા માગે તો તેમાં શું અચ મો પામવા એવું છે? પૃથ્વીની સપાટીને અમુક અમુક બાજબ વસવા અને ખેડવા લાયક છે. તેવા બાજમાં, મીઠા દેશોમાંથી અથવા ખેતીવાડીમાં કચાળ થઇ અમેલા દેશોમાંથી લોકો આવજવ ન કરે તો બીજું થાય શું? અથવા એક બીજે સ્થળે આવવા જવાની અગત્યની જરૂરી આત શું માત્ર મેરાઓનેજ લાગુ પડે, અને બીજાઓને નહીં? યુરોપ પોતાના હથિઆરના બળ વડે, પોતાની પ્રજાનાં હોમિત, સાદસા, ખંત અને કાબેલીયતવડે પૃથ્વીના ગોળાના દરેક વિભાગપર પથરા એલ છે. પોતાની સરહદ છોડી દૂર દુર આવેલી બીજાની સરહદમાં હુસતાં યુરોપ બીજા પરદેશી પ્રજાઓના સમાગમમાં આવેલ છે. પોતાના દુનિયાદારીમાં ચર્ચિત કરવાના ખ્યાલો સહવાસી પર દેશી પ્રજાઓમાં પણ તેનાની કુદરતી રીતે રેપાયા છે. આમ તેણે પોતેજ જે વિચારો અમાણમાં રેપ્યા છે તેથીજ ઉભી થયેલી રિયલિટી સામે તે (યુરોપી) પ્રજાઓ બળવો કરવા માગે છે.

હાલની ધોળે એશીઆટીક ઇમાંગેશન નો સવાલ બહુ મુશીબતો ઉભી કરતો નથી. કેમકે ચીન અને હોઈદો લાગુ પડે છે તેટલે દરબજે ઇમાંગેશનનો સવાલ ધારતી ઉપજાવનારો નથી. પોતાની પ્રજા ને છુટથી મમે લાં આવજવ કરવાનો હક હોવો નોંધવો એવો આમલ કરવા જેવે દરબજે ચીન હજી પહોંચ્યું નથી. ત્યારે હોઈદોએને દક્ષિણ આફ્રિકા અને અમેરીકામાં જે અન્યાય સહન કરવો પડે છે તેનો બદલો વાળવા ઉગ્ગાડ કાંઈ કરી શકે તેમ નથી. કેમકે તે પોતાના કેનેડા ફરી પીચાઓની અને હોઈદોની બેચી પુત્રી

એની લાયણી કુખાવતાં કરે છે. યુરોપ ની દુસ્મનાવરતો ધકકો ખમનારાં પણ (ચીન, જાપાન, હોઈ) માંથી એક જાપા નજ એવું છે કે જે પોતાની ધરતી સંભાળ લેવાની તાકાત ધરાવે છે. તે બીજા ગોરાઓની હુમો કે દુસ્મનાવટ થી, હોઈદો અને ચીનાનીપેટે, કરીને નાશ જવા ના પાડે છે. અમેરીકાએ ચોડાં વરસપર પોતાનો મનવારોનો કાફલો સુકાં સાન કાતસીરકોના બંદરે મોકલી દીધો હતો, પણ તેથી પોતાનો હાથ આજળ ધરવાના કાર્યમાં જાપાન ડગુ નહીં. ચીન અને હોઈદો બંનેને અમેરીકાને હાથે એક સરખું જ સહન કરવું પડ્યું છે. તેમાં હોઈદો તો વળી દક્ષિણ આફ્રિકામાં પડતી હાડમારીઓતકે પણ અચવાળે છે. આસ્ત્રેલીઆ એકલા મેરાઓને વચાવવા ઉમેદ રાખે છે તે બહુમતી વાત છે. તે થી, એશીઆટીકને એક સરખી રીતે વેકવા પડતા અન્યાયનો બદલો વાળવા જાપાન આસ્ત્રેલીઆની સામે લડાઈમાં ઉતરે તો તેની સાથે હોઈદો અને ચીન દિલ સોજા ધરાવ્યા વગર રહે એ મતુબ્ય પ્રકૃ તિથો વિરુદ્ધ છે. આજ ધડીએ, ધરાન ની અંદર હાથ નાખતાં ઉગ્ગાડ અને શક્તિ સાવચેતી વાપરે છે, કેમકે દુનિ આના મુસલમાનોમાં ધરાનના મુસલમાને પ્રત્યેની દિલસોજીને લીધે બડકો ઉઠવાને તેને ડર રહે છે. બાલીજ બીજાતકે મેરાકકોમાં કુન્સ મુંજાયા કરે છે. આવી સ્થિતિમાં, અને આને સમયે, કેમી અઢા વત ઉત્પન્ન કરાવવા અને આજળ ધરાવ વાગુ શું યોગ્ય છે? તેથી અમે આજ રાખીએ છીએ કે આ સવાલ સંબંધમાં હકાપણ બરેલી નીતિ અમલમાં આવશે. આ બાબતમાં યુરોપના વલણથી બધી વગરમેરી જાતિઓ કદાળીને હકપર આવી ગઇ છે એ ખતાવનારાં ચિન્હ શોધવા જવાં પડે તેમ નથી. યુરોપી અનેને સમજવું નોંધવો કે તેમના એક લાના ભોગવટા વારતે દુનિમાં નથી સર જાએલી. આધિક રિયલિટી, હવા પાણીમાં થતા ફેરફારો, મતુબ્યના વિચારોમાં થતા ફેરફારો વિગેરે દારણો પૃથ્વીના ગોળાપર માણસોની વહેમણી સમયે સમયે રિયલિટી અનુસાર કરે છે. આ અચળ નિમ્મોના અમલની સામે થયું એ મિથ્યા ફાંક છે એમ પશ્ચિમને ખતાવી આપનારાં બધા ખતાવો એક પછી એક ઉદ્ગો ચોડાં વર સોમાં અપાઠાળધ બન્યા છે. જે થિટીશ રાજપુરણે આ અને બીજા હકીકત સમજે અને તેને ફેર ફેર હકસેલી કાઢી સુચારી

મુકવાને બદલે, તેને હમેશને માટે નીવેડો આપવા પ્રયાસ કરે તો કેવું સારું? દક્ષિણ આફ્રિકા અને અમેરીકામાં ઉભા થએલા હોદી સવાલનો તો તુરતા તુરત નીવેડો મળવાની જરૂર છે. જો તેને વધુ વખત લંબાવવામાં આવશે તો માથેલો વધારે ખારીક થઈ પડશે, હોદીઓ અને એરા કોલોનીયલ વચ્ચે કાવાશ વધશે, અને હાલ હોદીવાનોમાં ઉપજેલો વિચાર ફક્ત શરીર કે હોદીવાનો માટે બિટીક કોલોનીઓમાં શહેરીપણાના હક મળવાની વાતો ધુમાડાના આયકા સમાન ફેમટ છે.”

ટરાંસવાલ અને બીજાં પ્રિટોચ કોલોનીઓનો સવાલ

ફુનિઆના સવાલપર વિચારો જણાવ્યા પછી ટરાંસવાલના અને બીજા બિટીક કોલોનીઓના સવાલપર આવતાં આ વિદ્વાન લેખક કહે છે કે :—

“ટરાંસવાલ અને બીજા કોલોનીઓમાં જે સરમ કરેલા બતાવે બન્યા છે તેથી બિટીક શહેરીપણાના હકોની નિર્માણતા હોંદના કરોડો સંતાનોને જેવી સચોટ રીતે દેખાઈ આવે છે તેવી બીજા કશાથી દેખાઈ શકે નહીં. થોડાં વરસ પછે હોંદમાં વસનારા હોદીઓને બીજાકુલ અખર નહોતી કે તેમના દેશીઆઓના મોટા સમુદાય માતૃભૂમિની સરહદની બહાર જઈ પડેલા છે. આજે તેઓ દેશવરમાં વસતા પોતાના મુડીબર બાઈઓપર બરિ હોંદ વાવડાતળે બંદનામી આડાડવા કોશીસ થાય છે તેની સાથે પ્રેરિટ કરવા માસ મીટીંગો શરૂ છે, અને તેમાં બધા બાઈઓ નાતાગત કે ધરમના બેઠવગર હાજર થાય છે. વળી એવી જુલ બરેલી માન્યતા મુંઝવાલતી જતી હતી કે હોંદુ મુસલમાન, બંનેના રાજદવારી હિત એક સરખાં સમાએલ હશે ત્યાં પછી, એક બીજા સાથે હળીમળીને કામ લેવા ના લાયક છે. આ હોંદુ મુસલમાનના ના બાવકપણાની માન્યતાને ટરાંસવાલની સરહદની રેડીઆળ વરતણુકે હળેદીને ઉગાડી દીધી છે. હવેથી બધાં બધાં બંને કોમનાં હિત એક સાથે સમાએલાં હશે ત્યાં ત્યાં તેઓ એકજ થઈ કામ લેશે. જે રીતે એકજ તખ્તાપર પ્રોટેસ્ટન્ટ અંગ્લિક અને રોમન કેથોલીક અંગ્લિક બળે છે, તેમજ હોંદુ અને મુસલમાન એકજ થઈને પોતાના બરિટક શહેરી તરીકેના હકોનો હાવો કરે છે. ટરાંસવાલના હોદીઓ લડતા હતા તે અગિયોની ડાપ જેવા વાંધા માટે નહીં; તેમને બરિટીક શહેરી તરીકેના હક અને બાંધોની મનાઈ

કરવામાં આવતી હતી તેટલા માટે તેઓ લડતા હતા. આ વાત ટરાંસવાલના હોદીને પોતાના બરિટક તરીકેના હરમનનું થએલું બાન સુચવે છે, અને તેવા બાનની છાયા હોંદપર પડે, અને હોંદ પછી ચાલે એ સ્વભાવિકજ છે. આ સાથે અમે પછી બાલેતે આસેતે એતા જમ્મએ છીએ કે બરિટક શહેરીપણામાં તજુનહીં તો, બે પમથીમાં પેલા થયાં છે. આ બતાવે છે કે બરિટક રાજબંધારણનાં ધોરણે કેવાં નમળાં, કેવાં પોલાં છે, કે તેને જેમ વાળીએ તેમ વળે. અપસોસની વાત છે કે અધીજ રિથિત પશ્ચિમનાં બધાં રાજ બંધારણોમાં છે. નહીંતો એક શહેરીના હકો બીજાનાથી સામાને જુદા પડે તેવી અમે તુલના કરી શકતા નથી. એકજ રાજના શહેરીપણામાં આવો તફાવત પડે તે માત્ર આમડીના રંગને લીધે એમ મળ્યું તે ઉદાર અવાસને મોબાવનાર નથી. સારે તે તફાવત કેમવળી અને સુધારા સંબંધી મડીઆતાપણાના ધોરણે પડે છે એમ કહીએ તો તે હસવા લાયક અને હોંઝ બરેલું છે. આમ આ તફાવતો તું કારણ બીજા રીતે સમજાવું નથી, તેથી તે ગતિ રક્ષણની પ્રેરણામાં સમાએલું છે એમ લોરડ કરકન સાથે કહેવું પડશે. બંને લોરડ એલગીને પછી તેમજ કહેવું છે : “તેઓ (હોદીઓ) તેમની ધીરજ, ખાત, મહેનતપણું, તેમની કરકસર, તેમનું મિતાહારીપણું એ ગુણો વડે એસના સખળ હરીફા થઈ પડે છે.” હરીફને દુર કરવા જેવું, પોતીકી ગતની વિશુદ્ધતાને આહુત, તથા પોતાના સુધારાને નિષ્કલંક નિભાવવા માગવું એ સમજી શકાય એવી બીના છે, અને તેટલું સાધવા કોઈ પ્રબલ કાંઈ કરે તેલું વાજબીપણું બતાવી શકાય છે. પછી બિટીક પ્રજાના હોદીઓને બિટીક તરીકેના શહેરીપણાના હકની મનાઈ કરવી એ તિરસ્કારને પાત્ર છે, એ અધધુની ઉત્પન્ન કરાવનાર છે, એ મહાન બિટીક પ્રજાની વંશપરંપરાની કીર્તિને ગમ લગાડનાર છે.”

અમેરીકન કૌલધિપતિ મી. કારનેમીએ એક બાવધુમાં જણાવ્યું હતું કે :—જે પ્રબલ પોતાના હુસમને લાડાઈ કરવાને બોલાવે છે, નીતિ ન્યાય નવે પતાવડ કરવાનો વિચાર કરતી નથી, તથા સભને વિનય આપવાને બદલે શરીર બળને વિનય બધાવે છે તે પ્રજાને એક દુરાચારી પ્રબલ કહેવી જોઈશે.”

સ્ટેમરમાં હોદીનું અપમાન

એક કે બીજા બાબતમાં છુટા તથા બીરમીટીઆ હોદીની જમવણી કરવા માટે ગણીતા થએલ સ્ટેમર ખાતે હોદીની નામોલી કરનારો એક વધુ દાખલો એવામાં આવે છે. ત્યાં ટપાલ એગ્રીસમાં જે હોદીઓની પોસ્ટ બોક્સ નથી તેવા હોદીઓ માટેના કામગીરી મુકવા ટપાલ માસ્તરે એક ખાતું રાખ્યું છે, અને એ ખાતાને “કુલી” એવું નામ આપેલું છે. આ વાતની જાણ થતાં લાંબા મી. એસ. એન. આમીને પોસ્ટ માસ્તરનું તે ઉપર ધ્યાન ખેંચ્યું, અને હોદીઓને કુલી ન કહેવા ઘટે તે બતાવ્યું. આ વિનંતિ પર હાલ અપવામાં આવી નહીં તેથી મી. આમીને દક્ષિણ આફ્રિકાના ટપાલ ખાતાના વડાને પ્રીટોરીઆ ખાતે કાગળ લખ્યો. જવાબમાં તા. ૧૧મી અપ્રેલે પોસ્ટ ખાતાના વડાએ લખ્યું છે કે “તમારા કાગળમાંની હરીફત પોસ્ટ માસ્તરની અંદર ખાતેની મોહવણને લગતી છે, અને તેની સાથે તમારે કાંઈ સંબંધ નથી; જેથી હાલ એ બાબતમાં કાંઈ પગલાં લેવા ટપાલ ખાતું તકવાર નથી.”

[સરકારી ખાતા કે અમલદારો ખરી રીતે પ્રજાના પૈશાથી નબે છે, અને પ્રજાના નોકર બરેબર છે. તેથી તેમનાથી ટપાલ ખાતા જેવી જગહેર સંસ્થામાં મોરા, હોદી, કે બીજા કોઈનું અપમાન થાય તેવી રીત “અંદરખાતેની મોહવણ” માં પછી વાપરી શકાતી નથી. પછી આ દાખલામાં તો “હોદીને લખવું” એ બધી બબડીને બેસી રહેશે ” એમ ધારી ખાતાના વડાએ “હાલ” કાંઈ નહીં થઈ શકે એવું લખી પતાવી દીધું છે। અ. ઇ. એ.]

લડન ખાતે વસતા અને અગાઉ ત્યાં તુ “ખરસી કરોનીકલ” ડાપુ ચલાવતા મી. નસરવાનજી મણેકે કુપર ત્યાં આપ થાત કરી ગુજરી ગયાના બખરો મુંબઈ ના ડાપામાં પ્રસિદ્ધ થયા છે, મરનારની ઉંમર ૪૦ વરસની હતી, અને તેઓ ધણાં જગહેર કામોમાં સારો ભાગ લેતા. તેમણે ખારસી બાગતો સંબંધી કાંઈક પુસ્તકો લખેલાં છે. તેમનાં એક બ્લેન લંડનમાં દાકતર તરીકે ધણી ચલાવતાં જણાવવામાં આવે છે.

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન

અને
મે. મિન્નેનો લખ્યો

[લખનાર: ...]

(કથા અઠ્ઠી ચાલુ)

અઠ્ઠી ૬ થી

પ્રથમ ભાગ

આજે મનહરરામનો અહેસા ઓર પ્રકાર નો હતો. હમેશાં જેવો નિર્માણ ન હતો. તેજવી અને લખકો મારતો હતો. નોકરી મળવાની ખુશાલીમાં ધરના પોષાકમાં જેવીકાની પ્રભર અને પેરણ પેઢી પલંગ પર પગપર પગ મઢવી બેઠા બેઠા દેશ કામળ લખવાનો વિચાર કરતા હતા. એટલામાં ઉદયકાંઠર ઓરડીમાં દાખલ થયા.

ઉદયકાંઠર—શું વિચારમાં બેઠા છો ?
મનહરરામ—આખાને પશુ દિવસ થયા છે. પણ પેર કામળ લખ્યો નથી માટે કામળ લખવાનો વિચાર થાય છે.

ઉદયકાંઠર—આજ સુધી કામળ ન લખ્યો એ કહ્યું જોડું. હર અઠવાડીએ કામળ તો લખતા રહેવું જોઈએ. જો કે સગા વહાલાં પૈસાનાં સગાં છે. કાકા મામા કહેવાના અને ગઠિ હોય તો ખાવા ના. છતાં ખાતાને તમારે માટે જોડણી સાથે તેટલું પ્રતરને નહીં એ નિવિવાદ છે. સાથે મારી એમ પણ બલામણુ છે કે નાનુની બાબીને (મનહરરામની સ્ત્રી) પણ સારો કામળ લખજો.

મનહરરામ—તમે વાત વાતમાં મારી મજકરી કરો છો.

ઉદયકાંઠર—તમને મજકરી લાગે છે. પણ હું સાચું કહું છું. તમને ખબર છે ? પશુક માણસો તો કાંઈ ને કાંઈ સોચાદ મોકલવાના વાવણ કરી આવે છે. તેમ તમે કર્યું છે કે નથી, તેની મને ખબર નથી. ખાલી મેં તો કામળ લખવા બલામણુ કરી છે. સાથે ત્યારે રજા લઈને નીરતે કામળ લખી નાંખે. કાલે જમણીમાં મેલ બંધ લખાનો છે. સીધી જવાની છે. એટલે તમારા કામળ વહેલા પહોંચશે.

મનહરરામ—નહીં તો શું કામળ મોકલે જતો ? ટપાલ જ આવ લખાવ કરે.

ઉદયકાંઠર—ઉદયમાં છે. એ મેલ માંડીએ જવાનો નથી, અજવા તો વિચાર

વતના મેલની માફક હર અઠવાડીએ સ્ત્રીચાર થયો કે બંધ થાય એમ નથી. હાંફુસ્તાનની ટપાલ તો અનિયમિત છે. જરમન લાઇ નર્ત અને નાતાલ હીરેકલ લાઇનર્ત ડોલર્સ મરજી માફક લાવ લખવા કરે છે. કોઇ મહીનામાં મે મેલ બંધ થાય તો કોઇમાં ચાર પાંચ આવી જાય. કોઇ વખત સામટા વીસ પચીસ દિવસ કોળા ખેંચાવે. ચાલ લાઇ ! હવે હું તો જમણ.

કામળ જલદી પહોંચશે એવી ખબર પડવાથી મનહરરામે પોતાના પિતા ઉપર કામળ લખવો એકદમ શરૂ કરી દીધા.

ડરબન, ૫૪૩ મે સ્ટ્રીટ

તા. ૮-૬-૧૧.

ફિરજત તિલકેશી બાલુચંદર આતમારામ,

મુ. ઉમરેહ.

સાપ્તાહિક હડવત પ્રણામ સાથે લખવા તું કે મી કાંઠર કુપાથી અને આપના આરીરવાદથી હું ડરબન સહી સલામત ઉતરી ચલો છું. અને પ્રાણકાંઠર કાકા ના છેલ્લા ઉદયકાંઠર સાથે રહું છું. મારી તબીબત મળમાં છે. તેમજ રટી મરમાં પણ કોઇ જાતની આપણા પટી નથી. મારી શીકર કરેલો નહીં. વિશેષ જાણીને ખુશી થયો કે ઉદયકાંઠરની મહે નતથી પંકર-દિવસમાં સારી નોકરી પણ મળી ગઈ છે. પરમેશ્વર છવતો રાખશે તે પાંચ પૈસા પણ સવડે મોકલી આપીશ.

આવતા જતા લોકો ગુલખાના કાઢતા હતા કે સ્થાનિક સરકાર ઉતરવા દેતી નથી, અને રહેલાને કાઢી મુકે છે. પણ એ વાત પાયા વખરની છે. હા, ખટલું ખટું છે કે નવા વગર બજેલાને ઉતરવા દેતા નથી. સાધારણ બજેલા તો નાતાલ અને કેપમાં આવી શકે એમ અને તો લાગે છે. ફક્ત ટરાંસવાલ અને ફ્રી સ્ટેટમાં જ સરકાર નથી. બધા માણસો દેશમાં આવી નાતાલને નામે વાત કરે છે પણ જ્યારે તો ચાર નાનાં નાનાં સંસ્થાન છે. દરેક સંસ્થાનના કાયદા જુદા છે. જે ધાંધલ હતી તે ટરાંસવાલમાં હતી, પણ તે હવે ખલાસ થઈ ગઈ છે, અને ૧૯૧૨ માં ચારે સંસ્થાન માટે એક કાયદો થનાર છે ત્યારે થોડું બજેલા આવી શકશે નહીં. અને હજુ બજેલા પણ એકાદ બે ડઝન ઉતરી રહ્યાં.

મી. નાનુ તથા પારવતીને મારા મારી સ્વાદ કહેજો. અને કાળજી રાખી હમેશા નીકામે મોકલજો કોઇ આવનાર મળશે તો મી. નાનુ તથા પારવતી માટે કાંઈ એક મોકલીશ. પ્રુન્ક માણીને માફ

પમેલામણું કહેજો, અને મારી શીકર ન કરે તે માટે સમજાવી આપ્યામન આપશે. હર અઠવાડીએ નવા જુની સાથે કામળ લખતા રહેજો. કાલ એજ. તા. સહર.

લી. આપનો આગ્રહીત મનહર.

ઉપરોક્ત કામળ પુરો થયો કે દુરતજ ઉદયકાંઠરની બલામણે વિદ્યુત બળ મુક્યું હોય તેમ મનહરરામને પ્રિયા ઉપર કામળ લખવાની પ્રેરણા થઈ આવી. જેથી બીજો કામળ પણ ૨૮૫૮ લખી નાંખ્યો.

ડરબન, ૫૪૩ મે સ્ટ્રીટ,

તા. ૮-૬-૧૧.

વહાલી કમળા મૈરી,

મુ. રાજકોટ.

તારી શુભેચ્છાથી લાંબી મુસાફરી કરી સહીસલામત ધારેલે ઠેકાણે આવી પહોંચ્યો છું. મારી તબીબત સારી છે, અને તારી તબીબતની સલામ રાખજો. અને ખબર છે કે હજી દીંદુ સ્ત્રીએ પતિ વિયોગે બીન જરૂરી અપવાસો રાખી કરીરને તાવી નાંખે છે. વળી તેમાં હમણાં તારાં કરીર બનાવ્યું છે. એટલે મેવડી સલામ રાખજો. સાચરે પણ જતી રહેજો. સુરખીઓનું હમેશાં સન માન રાખજો. વળી ગુસ્સો આવશે કે ક્યારે સાચું બોલી હતી, પણ હમણાના સુધારા તે કુધારાના ફાંદમાં તું ન ફસાવ તેની ચેતવણી રૂપે લખેલું છે. નજીક હીયરની સાથે હળામળી રહેજો. જો કે મારી ચેરફાજરીમાં તને કાંઈક સોંપવું પડશે. કાંઈક બોધું આવશે. પણ તે બધાનો નીકાલ હું આવીશ ત્યારે કરી નાખીશ ચેરની ખબર અંતર લખતી રહેજો. મારા શીરનામાનું પડબીડીયુ આ કાચે છે. કાલ એજ. તા. સહર.

હું તારો

મનહર.

“નાનુક” સખ્ત બેજવવાળી બતાવવાના હેતુથી લખાયેલો છે.

નાતાલમાંથી ગીરમીટ પુરી કરી દેશ પાછા મોકલાએલા એક ગીરમીટીઆએ ત્યાંના પ્રોટેક્ટર પાસે પોતાને દુઃખ પડવા વિશે હરિયાદ ક્યાંની વાત મદાસના કાપા માં બહાર આવી છે. મદાસના પ્રોટેક્ટરે એ હરિયાદ નાતાલના પ્રોટેક્ટરને મોકલવી હતી; અને અહીંના સાહેબે એવો ખુલાસો લખી વાળ્યો જણાય છે કે મળે હર હરિયાદમાં કાંઈ વજુદ નથી !

સર શીરોજીશાહ મેરવાનજી મહેતા

તેમનો કારકીર્દીના કુંઠ હેવાલ

['ઈડિયન નેશન બીલ્ડર્સ' ઉપરથી]

સર શીરોજીશાહ મહેતા આજના અગ્રે સર હોદીઓમાંના એક છે એથી શાએ જ કાંઈ અજાણ્યું હતું. કાંઈ પણ હોદી એને વિષે મજાશી ધરાવી શકે એવી જાહેર કાગળીઓ સરખાવવા એસીએ તો માનવતા દાદાભાઈથી બીજી નજરે સર શીરોજીશાહની કારકીર્દી ધણું કરીને સફળ થી લાંબી કહી શકાય. તેઓ ૪૦ વરસ કરતાં વધારે વખત થમાં તે કામ કરી રહ્યા છે. તેમની કારકીર્દી લાંબી છે એટલું જ નહીં પણ અમલના બનાવથી કારપુર તેના જેવી કોઈ નીકળશે.

તેમને જન્મ ૧૮૪૫ ના અક્ટોબરની ૪ થી તારીએ મુળમુખીમાં થયો હતો. તેમના પિતા વેપારી હતા, અને મેસરમ કામાની કાં. માં કામીદાર હતા. તેઓ સરસ વેપારી ખાસતના માણસ હતા અને સાહિત્યના રમીક હતા જુવાન શીરોજીશાહે ૧૮૬૧ માં મુળમુખીનવર્સિટી ની એટરીક પરીક્ષા પાસ કરી, અને તે પછી એલ્ફીનસ્ટન કોલેજમાં દાખલ થઈ ૧૮૬૪ માં તે ટ્રેનિંગ્સ પાસ. છ માસ બાદ તેણે એમ. એ. ની પરીક્ષા પાસ કરી હતી. એલ્ફીનસ્ટન કોલેજમાં તેણે મહુ ઉત્તમ પ્રકારની ફેજવલ્ફી લીધી હતી. મરકુમ સર આલેક્ઝાંડર માંડ જે પાછળ થી એડીનબરગ યુનિવર્સિટીના અધ્યક્ષ નીમાયા હતા તેઓ તે વખતે એલ્ફીનસ્ટન કોલેજના ઉપરી હતા. જવાન મહેતાની તીવ્ર શુદ્ધિને લીધે સર આલેક્ઝાંડર ડુ'લક્ષ પ્રથમથીજ તેના તરફ ખેંચાયુ હતું, અને તેણે આ પાપીદાર અને કૃત સાહી વિદ્યાર્થીને બને તેટલું ઉત્તેજન આપ્યું હતું. જે વિદ્યાર્થી ફેજવલ્ફી અને સુદ્ધમતાને માટે આજે તે પ્રખ્યાત છે તે નાં મુળ એલ્ફીનસ્ટન કોલેજમાં નાખ્યા હતાં. મી. મહેતા એમ. એ. થયા એટલે મી. ઝાટિ તેને કોલેજના 'ફેલો' નીમાયા. ત્યાર બાદ એક સખાવતી પારસીની રોકા બરક્ષીપનો કપયોગ લઈ વિલામતમાં જઈ ને બારીસ્ટર થવાની તેમણે તેને બલામલ કરી. જે પાછળથી તેના પિતાએ સ્વીકારી તેમને ત્યાં મોકલ્યા હતા.

ઇંગ્લેંડમાં ત્રણ વરસે બારીસ્ટરની પરીક્ષા પાસ કરી તેઓ ૧૮૬૮ માં હોંડુસ્તાન આવ્યા. સર શીરોજીશાહ ઇંગ્લેંડમાં હતા ત્યારે ત્યાં આનંદના કામગીરીના કામગીરી

તેઓ આવ્યા હતા, અને દેશ હિતારે રાજદ્વારી કામગીરીમાં તેઓ તેમને કૃપ યોગી થઈ પડ્યા હતા. અહીં તેમને મરકુમ મી. ડબ્લ્યુ. સી. બોનરજી અને મી. મનમોહન ધોલની સાથે મિત્રાચારી બંધાઈ હતી, જે બધા બંને મહાસૈના મરકુમ પર્યંત નથી રહી હતી. માનવતા દાદાભાઈના તથા આ જે જવાન વિદ્યાર્થી બોનરજી તથા મહેતાના પ્રયાસથી વિલામતમાં લડન લીટરરી સોસાયટી નામનું મંડળ રચાયું; અને આજે હરેટ ઇડિયન એસોસીએશન નામનું મંડળ કૃપ માત્ર છે તે ઉપથી સોસાયટીનું રૂપાંતર છે. તે સોસાયટીમાં જવાન શીરોજીશાહે 'હોંડુસ્તાનમાં ફેજવલ્ફી' ધોરણ એ વિષય વાંચ્યો હતો, અને તે વડે પોતાના પુખ્ત વિચારોની સફુને ખાતરી કરી હતી.

હોંડુસ્તાનમાં આવીને તરતજ તેમણે વધીલાતનો ધ ધો કાર કર્યો, અને તેમાં પોતાની બાહોશીયા કુંઠ મુલતમાં મુળખ્યાતી મેળવી ૧૮૭૨ માં દખાના કુલ્લડના ફેસ સાંબધમાં તેની ખ્યાતી પહેલ વહેલી જાહેર થઈ. તે વખતે મરકુમ મી. એન્ડ્રીના મહંનીક વધીલ તરીકે તેમને રાખવામાં આવેલ. મી. એન્ડ્રીએ તેના મહંનીકની બાહોશી જોઈ ને કહ્યું હતું કે તે તેના ધંધામાં સફળ થી ઈચ્છુ પડ મેળવશે. સુરતના કુલ્લડના ફેસમાં તેમણે બીજીસર નામના મળવી ધ ધંની અંદર ના ના મેળવતાં સાર વળતીક કામગીરી તરફ તેણે ઓછી નજર રાખી નથી. આ કામ તેમણે મુળમુખમાં પગ મુકતાંની સાથેજ દાખર લીધું હતું. ૧૮૬૯ માં માનવતા દાદા ભાઈને ચેલીની બેટ કરવાની દિલચાલમાં તેમણે ઉત્સાહ બરેલ. કામ લાંબેલો એ તેમનું પહેલું જાહેર કામ હતું. ત્યાર બાદ મ્યુનીસીપાલ કામમાં તેમણે બારીક ધ્યાન આપ્યું સર કર્યું. આ સમયમાં પ્રખળ ખ્યાન મ્યુનીસિપલ સુધારા તરફ જઈ એચાયુ હતું. આ અરસામાં એટલે ૧૮૭૧ માં તેમણે મ્યુનીસિપલ સુધારા ઉપર એક નિબંધ વાંચ્યો હતો, જે પ્રગમતને અનુસરતો નહીં હોવાથી તે ની ઉપર આરે તરફથી ગુસ્સાની લાગણી ઉભરાઈ હતી. પણ તેજ વિચાર પાછળ થી મએલ સુધારાથી અમલમાં આવ્યા હતા. ૧૮૭૨ માં તેઓ કારપોરેશનમાં દાખલ થયા, અને ૩૮ વરસ સુધી તેમણે તે કામ કર્યાં કર્યું છે. સુરત તળાવ કાળથી બોધનું મુલુ કરવામાં તેમણે બાહોશી જાણી તેથી તેમની પ્રખ્યાતી

મહુ થઈ. કારપોરેશનમાં તેમણે એજ સેવા બળવી છે. તથા મ્યુનીસીપાલીટી સંબધી તેઓ એવું સંજીન જ્ઞાન ધરાવે છે કે કારપોરેશનના તેઓ વગર રાજ્ય રાજ્ય કહેવાય છે તેઓ ૧૮૮૪ માં પહેલી વખત અને ૧૮૮૫ માં બીજી વખત કાર પોરેશનના ચેરમેન નીમાયા હતા. અને પાટવી કમાર તથા તેનાં રાષ્ટ્રી હોંડ આવવાનાં હતાં તે વખતે મુળમુખી તરફથી તેઓને વધાવવાનું માન સર શીરોજીશાહ મહેતાને આપવા તેમને ખાસ પ્રમુખમુલ્ત વામાં આવ્યા હતા. બધા હોદીઓ તેમ જ એડીઓ ઇડિયનોનો એકસરખો મત પડ્યો હતો કે ચેરમેનની પદવી માટે સફળ થી લાયક સર શીરોજીશાહ હતા (આવતા કી ૧૨૨માં હોદી કારોનેશન વખતે ના મહેંતસાહ તથા મહેંતસાહ બાનુની પધરામણી વખતે મુળમુખા તે ઓને આવકાર આપવા સર શીરોજીશાહ જ કરી પ્રમુખ મુલ્તાયા છે) પણ તેમ ની આટલી કાંતિથી બહુ બારે કર્યા પેદ થઈ, અને કારપોરેશનમાંથી તેમને બહાર રાખવાને ઓગ્રો ઇડિયનોની વચથી કોલસ ટોળી થઈ ને જે કાવતરાં તેનાથી થએલાં તેથી પ્રજા વાંદ છે.

[અધૂરું]

બેરાના હોદો વિષે

એક ગામુએ બધાવેલી હોદકત

પુરવ આફરીકાનાં પોરકુમીક મથકોના ૧૯૧૦ ના વેપાર રાજ્યારનું મી. મોમમ નામના ગેરા સખનારે એક અવલોકન લખ્યું છે જેમાં તેણે બેરાના હોદીઓ વિષે નીચે મુજબ લખીકત પ્રગટ કર્યું છે :-
બેરામાં આજે ૧૦૦ હોદી વેપારીઓ છે. તેમાંની પાંચ મોટી પેટીઓ બધા બધ તેમજ કુટક વેપાર કરે છે, અને માસની આખાતનીકા કરે છે તેઓ હોદી તેમજ મુરપથી પરચાસે માલ મ. આવે છે. તેમણે બેરાની આસપાસ ગામ ડાંઓમાં પોતાની કાંખાઓ નાખી દીધી છે. નાના તથા મોટા વેપારીઓ એકજ જાતનો વેપાર કરે છે. તે ઉપરાંત મોટા વેપારીઓ ગોરાના બરનો માલ પણ રાખે છે. તે સિવાય તેમનો વેપાર નેટીવે સાથે છે. કાર સિવાય, નેટીવ સાથેનો બધો વેપાર કુલ હોદીઓજ કરે છે. તેના પાતાનો માલ બરમન સ્ટીમરમાંજ મુરો પથી મગાવે છે. તે સ્ટીમરો લીસમનું મુલ કરતી હોવાથી, મુરોપના માલપર ત્યાંની (લીસમની) છાપ પડે છે, અને તેથી હોદી વેપારીઓને પાંચમા કામ જેકો જાતમાં બધાવ થાય છે.

કોર કસ્ટોનો કેળવણી અને રોનકુલ ઇસ્લામ

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ સાહેબ,

તા. ૬-૯-૧૧-૧૨ના 'ઇ. એ.' માં
કોર ખાતે હાઇ સ્કૂલ જેવાનો ઉમેશ્વર
લખે છે કે કોરીજનોનો સીતારો હવે
અમરો ખરો! અને એના ટેકામાં મી.
મી. હસમખાન જેવાએ એક મેળાવણીમાં
કહેલા સબો રજુ કરે છે કે :— "કોર
મેહરીએ રોનકુલ ઇસ્લામની નાતાલ કમી
ડીના મહરોથી અલીમદ મોસલેમ યુનીવર
સીટીના પેટામાં કોર ખાતે એક હાઇ
સ્કૂલ સ્થાપવા માટે એક ઉધરાણું કરવા
ની મહત્ત્વ રાખે છે." અરેખર આ
ધરાણું બહુ નેક અને જરૂરનો છે, મગર
કોર મેહરીએ રોનકુલ ઇસ્લામ જેવી
સોસાયટી આ મહાન કામને હાથપાતીમાં
લાવી શકે એમાં સંશય માલમ પડે
છે. કારણ કે મજબૂર મેહરીજનું કામ
કાળ આજે કોર ખાતે એવી ન હૃદય
વાળેમ હજી તેના સુકાનીઓ મલની
રહ્યા છે કે ઉધરાણું કરવાના કામમાં તે
ને જોઇએ તેવી મદદ મળવાને જોઈ
રહેતી નથી. મજબૂર મેહરીજને હાથપાતી
માં આજવાને લગભગ ૮ વરસ થયાં છે.
એ દરમિયાન એકલાથી કામો થવાના
અનેક હાખલાઓ બનતા રહ્યા છે, મગર
એ માફનો છેલો હાખલો લાગેજ મોકાવ
નારો છે, અને તે સુધરી શકે એવો હોવા
થી તે તરફ સેહેજ ઇસારો કરવાને આપ
ની રજા માગું છું.

મેહરીજની સરખાત વખતેના કાલદાને
અહુસરી હાથપાતી સુધીની મેંબર શી સરનાર
એ મેહરીજમાં માલુ વરસના મારમ મહી
નાની આખરી સુધીમાં ૨૨૫ મેંબરોની
સંખ્યા મહ હતી. પણ એપ્રિલ મહીના
ની સરખાતમાં ૩૨ મેંબરોના જોડાતથી
કોર ખાતે મેહરીજનો એ કાલદો ખાતલ
કરવામાં આવ્યો, અને એમ થવાથી ૨૨૫
મેંબરોમાંથી ૩૨ મેંબરોનાં નામ મેહરીજ
માં કાપમ રહ્યા, બાકીનાઓનાં નામોને
કાઢી નાખવામાં આવ્યા, કારણ કે એ
૨૨૫ મેંબરોમાંથી જેને પોતાનું નામ
કાપમ રાખ્યું હતું તેને નવા કાનુન
મુજબ શ. ૨ (બે) વારસીક શી અથવા
શ. ૫૧ હાથપાતી સુધીની શી તરીકે નવે
નામે કારવા જોઈશે, અને એ કાલદો કર
નાર અને અમલમાં મુકનાર ૩૨
મેંબર છે. બાકીનાઓને તો કહી ખબર
કરવામાં આવી નથી. એટલે કુકમાં
મતભળ એવી થાય છે કે ૨૨૫ મેંબરો

ના હોને કુટવાને ૩૨ મેંબરો (જેમાં
ના ૧૨-૧૩ તો મેહરીજના સુકાનીઓ છે)
ને અપસાર છે. વળી એ કાપમ સામે
ચોતરથી નાપસંદગી કેખાડવામાં આવી,
જતાં કાલદો કાપ જવાખ પણ આપવામાં
આવ્યો નહીં. તો શું આવા યોગ્ય
અમુક મત અને વિચારવાળા કોરનો
સીતારો શુભકર રહેશે કે ?

આગળ ચાલતાં કોર ખાતે "હાઇ
સ્કૂલ જેવાનો ઉમેશ્વર લખે છે કે :—
મજબૂર કસ્ટો (કોર) માં ૨૫ વરસથી
એક મદરેસો ચાલે છે મગર જોઇએ તેવું
ફળ લાંથી કોરને મળ્યું નથી. આ
લખ્યું બહુ જુલ બરેલું છે. કારણ
૨૫ વરસ ઉપરની કોરની કેળવણીની
હાલતને આજની હાલત સાથે સરખાવતાં
જમીન આસમાનનો ફેર માલુમ પડે છે.
એ ફેરફાર કરનાર મજબૂર મદરેસોજ છે.
મજબૂર મદરેસામાં કોરના મુસલમાનોના
૧૫ ટકા જોડલા છેકરાં પઢેલાં બાલેલાં છે,
અને આજે પણ ૨૦૦-૨૫૦ છેકરાં
અરબી શુબરાતી, ઉર્દુ, ફારસી અને
ઉરદુ ભાષાઓ ત્યાં શીખે છે. વળી મજ
બૂર મદરેસામાં ૧૦-૧૨ મેટા બોલમાં
થવા છે, ત્યારે આ સેવક જેવા સેકડો
લાં મળેલી કેળવણીના પ્રતાપે આજે
પોતાની રોજ પેદા કરી રહેલા છે. તો
શું આ બધાં રોગીજ કેળવણીનાં ફળ
હોય કે ?

અલખત મદરેસાને જોઇએ તેવી
સંગીન મદદ મળતી નથી, એટલે આથ
મીક કેળવણીથી જેમ કેળવણી લાંમળતી
નથી, મગર એમાં મદરેસાની શું કસુર ?
અમર જે કોરવાસીઓ અને ખાસ કરી
મેહરીએ રોનકુલ ઇસ્લામના પોતાની
અલગ કોલ ઉઠતી મસજીદ બનાવવાનું મોકુફ
કરે અને આ ૨૫ વરસના ગરીબ ખાતાને
સાપુરણ મદદ કરે, તો એજ મદરેસો
હાઇ સ્કૂલ બની જઇ શકે છે, અને
અલખ ખીજ હાઇ સ્કૂલ સ્થાપવાને
મહેનત કરવાને જરૂર રહેતી નથી.

આ લેખથી મારે એટલું જ સાબીત
કરવું છે કે મેહરીએ રોનકુલ ઇસ્લામ
જેવા ઇસ્લામી ખાતામાં હાલમાં ચાલી
રહેલી અધાણી મોકુફ થાય અને જોડો
કસીના બદલે ડેમોક્રસીના નિયમ પ્રમાણે
કામકાજ ચાલવું થાય, ને પછી ઉધરાણું
કરવામાં આવે, ને મદરેસોએ અનુમન
ઇસ્લામને હાઇ સ્કૂલની પાલીપર મહાવ
વામાં આવે, એમ થાય તો કોરને
સીતારો ચમકશે. નહીંતર તદ્દરજના
હવાલો કરેલાં એકમતાલ વિષે મહા

ના હાલીએ થોમ કહ્યું છે કે
જમાઅતકી ઇસ્લામ મેં,
હે સખરી ઇસ્લામ,
જમાઅતકી ગીલ્લત મેં
હે સખરી ગીલ્લત,
રહી હે ન હરગીઝ
રહે બી સલામત
ન શખ સી ખુરગી
ન શખ સી કુકમત.

શી. "ડેમોક્રેટ."

તા. ૧૮-૯-૧૧

[લેખકે લેખનાં બાકમાં વાપરેલા
પણ ઉર્દુ શબ્દોના અરથ સમજાવવા
પડશે : ડેમોક્રેટ=મુખપક્ષી, અથવા લોકમતને
માન આપનાર, લોકોની જરૂરિયાતોને
હીમાયતી. તે ઉપરથી ડેમોક્રેસી, જેકમે
લોકમતને માન આપનારી નીતિ રીતિ.
જેથી ઉર્દુ 'ડેમોક્રેસી, એટલે લોકમત
ની બેદરકારી કરીને આપણી અલાવરી
તે. અરમાપતીએ મેહરીજનો જુનો ધારો
બદલી નવો ધારો ક્વા વિષે કહ્યું છે
તેમાં, જુનો ધારો શું હતો, નવો કેવી
રીતથી પાસ થયો, નવાથી જુનો કેવી
રીતે જુકો પડે છે, અને કેવી રીતે
સખતી દાખલ થવા પામે છે, તે બધા
બર રીતે, અને તો ધારના લખો ટાંકી
ને, સ્પષ્ટ કરવાની જરૂર હતી. વળી કલ
કતાનીવાસી અધાપની દુર હોવાને લીધે
એ પણ અમે 'કેલીશુ' કે હાલના મદરેસા
થી 'જોઇએ તેવું' ફળ મળ્યું નથી'
એમ કહેવામાં તેનો હેતુ મદરેસાનો ફાલ
કાઢવાનો નહીં જોય. એ સહેવડે તે
નો ધરાહો 'ડેમોક્રેટ' ની પેઠે કેળવણી
નાં સાધનો વધવાની જરૂર બતાવવાનોજ
હોય એવું કેખાય છે.—મ. ઇ. એ.]

વિજાતમાં વેલોમકન રેલેજમાં એક
કનામના મેળાવણા વખતે કારક સખરટલ
ને પુછવામાં આવેલ કે તેની આખી લડ
ચક હાંડગીમાં સઉથી બહાદુરીનું કામ
તેણે શું જોએલું ? આનંદ જવાખમાં તેણે
કહેલું કે લખનજ જતાં તેના રસ્તામાં
એક કોટ ઉભો થયેલો હોવાથી તેણે લ
રહર આગળ ચાલતાં અટકી પડ્યું હતું.
આ વેળા તેના સીપાહીઓમાંથી એક પ
જમી તે કોટને દરવાજો ખોલવા બહાર
પડ્યો. દરવાજાનો આગળીઓ ખોલતાં
દુરમનના જાહાઘી તેનો હાથ કપાઈ ગયો.
તેણે બીજો હાથે આગળીઓ ઉઘાડવા
માંડ્યો. તેણે તે ખોલ્યો પણ તેના બીજા હાથનું
કાંડુ એ દુરમનના પાંચી બટકણું લઈ પડ્યું.

વિવિધ વિચાર

‘રીબુ ઓફ રીબુ’ કહે છે કે કોલોનીઓ, ઇમ્પીરિયલ સંબંધમાં પોતાની સામે બીજાના મુલકમાં જેટલી અટકાવત મુકેલી જોવાનું પડે છે તેથી વધારે અટકાવત બીજાઓ સામે તેમણે ન મુકવી જોઈએ. વળી ન હમ્મલા જોમ કોલોને અટકાવવા માટે તેઓ મને તેવા જાણનાં કાલે બાપે, પછી કોઈ પણ ખડના, કોઈ પણ જાતના, કે કોઈ પણ રંગના સુધરેલા બને કેળવણી પામેલા પુરુષો કે સ્ત્રીઓ આવવા માટે તેને તે તેમણે આવકારજી આપવો જોઈએ, કુદમાં જે મુલકો બાળે તેમના કામ તમે છે તે માનવ જાત માટે પોતાના બાળ. ‘નરટ’ માં છે, એમ જણવું જોઈએ.

‘શું’ મનુષ્ય જાત સુધરતી જાય છે?’ એ નામના પુસ્તકમાં તેની કતાં ખીસીસ જોન માર્ટીન કહે છે કે:—બા જમાનામાં મુખ્ય ખ્યાલ એ હેલાઈ રહ્યો છે કે જેટલી મેળવી શકાય તેટલી વસ્તુઓનો ભાગવટો કરવો; તે વસ્તુઓ બને તેટલી ક્રમથી મેળવવી, માણસોને વધારે ક્રમથી મારી નાખવાની કુક્ષિતઓ શોધવી; દરદમાંથી મને તેમ કરીને જીવરણું; વખત બને તેટલો બચાવવો. વખત બચાવવાનું પરિણામ તો એજ કે ઉત્તરવળ બને પાંચક દિવસે દિવસ વધતી જાય છે. છતેમો જુઆરી જેમ પોતાના પછલા ફના કરી નાખે છે તેમ સંજાના કપડોજ થી બચેલો વખત ફના કરવામાં આવે છે.”

શ્રી. બરનારડ કુકુકાસ નામનો અંગ્રેજ ‘ઇસ્ટ પ્રિસ્ટન્ટુ’ સામ્રાજ્ય’ એ નામના તેના પુસ્તકમાં લખે છે કે:—બા જહાંમાં હીંદુસ્તાનના લોકો ખાસ કરીને પાર્શ્વિક ઇતિહાસ છે. બધી દ્રશ્ય વસ્તુઓ દુન્યવી અને ક્ષણિક અને અદ્રશ્ય વસ્તુઓ પુરાણ અને સદાને માટે હૃદયમાં રહેનારી છે એમ તેઓ સમજે છે. મનુષ્યોના મનની આમળ બા ખ્યાલ મુખ્યત્વે કરીને ધરી રાખવો, મને તે મુકેલીઓની સામે તેજ ખ્યાલમાં મંડવા રહેવું, દુનિયા મને તેવી કુદ મુરદોમાં રમીપયા રહી હોવા છતાં પોતે તો તે ખ્યાલમાં સમજપુરવક ગરજાવ રહેવું, એ વાત હીંદુસ્તાન આખી દુન્યાને સિખવી રહ્યું છે. એ કામને માટે ખાસ તે વિશાળ ચએલ હોય એવું જોવામાં આવે છે. બીજી બાબતોમાં તેનું કલ નથી એમ કહેવાનો હેતુ નથી, પણ

જા હપર જણાવેલી બાબતને તે ઓછી અમલતા આપે તો પછી દુનિયામાં તે જે દરજ્જે ભાગવે છે તેમાંથી મળી પડવા વિના રહેજ નહીં.

તાર સમાચાર

તા. ૧૬મી સપ્ટેમ્બરે લંડનમાં માંદી ની પાટનો આવ આલેસના ૨૪૬ પેની લેખે હતો.

આરટરલીઆની રાજધાની રીઓના ખાતે ખોરાકની મેલવારીને લીધે ફુલકો થયા છે ૨૫૦ માણસો ધાવક થયા છે.

સ્પેનનમાં રાજ્યક્રાંતિ કરાવવા માગ નાર મંડળની યેજનાઓને લીધે આરે અકાંતિ પથરાઈ છે. તે યોજના મુજબ સ્પેનિશ સરકારની અંદર તાર અને ટેલી ફોન તોડી નાખવા, રેલ્વે લાંચી નાખવી, અને યુનો કરવાના કુક્રમે અપાનાર હતા. આ લીસચાલના કરતા કાવતાઓ ની સત્તાવળે ધરપકડ કરી છે. પોલીસ અને લોકો વચ્ચે કપાકપી મ્મ હતી.

હાલમાંનો વટોળીઓ હવે આપર લાંડમાં પહોંચ્યા છે, જ્યાં કામદારોની હડતાલથી તા. ૧૮ મીએ રેલ્વે વહેવાર હમજમ બંધ પડ્યો હતો.

રુશિઆમાં આપપ્રક રાજ અમલને લીધે ચાલતી હીંદી અકાંતિને લેધે રુશિ આના વડા પ્રધાનપર યોગ્યવડે કુમલો કરવાનો જાહીર બનાવ બન્યો છે. પ્રધાનપુ મરણ નીપજ્યુ છે.

તા ૧૫ મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે મક્કા અને મદીના ખાતે કોલોરોના મરજ ફાટી નીકળવાના સમાચાર મળ્યા છે. હજના દિવસે નજીક હોવાથી મરજનું પરિણામ જાહીર આવવાનો કામ રાખવામાં આવે છે.

ટાંકવાલમાં શાખલ થવાની ઓરતોની હાકમારી સંબંધે, તથા નાતાલમાં મીરમી રીબાને બરવા પડતા પા. ૩૮ના કર વિષે સરકારની જુલમી વસ્તુક બતાવનારો મી. પોલાકનો એક કામળ લંડનના કોમિ સના ચાઈન “ક્રિસ્ટિયા” પત્રમાં પ્રશ્નિક થયો છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના માત્ર રાખશે તો તેઓના પત્રો જીવર તુરવ બાબ મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાવળની એક જ માન્ય એ લખવું.
૨. અંદર ચાખા સાહીથી લખવા.
૩. નામ તથા દેશનું બરોબર લખવું. તે હવેકાં બહાર પાડવા સાજ નહિ પણ અમારી બહુને સાર.
૪. મંજૂરવારની સાંજ મુખીમાં મલેલ લખાણો તેજ અઠવાડિયામાં હાજલ કરી શકાશે.
૫. ૧૬ કરેલાં ચરચાપત્રો જાહીર રાખવા અથવા લખનારાઓને પછાં મેલવી આપવાને અમે બંધાતા નથી.
૬. લખાણ હવેકાં હું અને મુદતસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

“હેલાઈ” (ઉલાઓઆબે) —પોતાનું પુરેપુરું નામ તથા શીરનામું અમને, જાપવા નહિતો અમારી જાણ માટે, પુર ન પાડવામાં આવ્યું હોય. તથા જાહીથી સહેલાઈથી છીકથી કહે એવી રીતે ન લખા એલ હોય, તેવા કમળપર જવાન કલ ચકાવું નથી.

અ. ઇ. ઓ.

પરચુરણ ચરચા

લેડીરમીલથી મી. મામદ સુલેમાન લખે છે કે આ મામમાં એકાદ સારો હીંદી હનમ આવે તો સારી રીજ મેળવી કહે તેમ છે.

ઉલાઓઆબેથી મી. હારકાકસ મોરારજી મળી લખે છે કે:—અનેન હીંદીમાલઓ નો મોટો સમુદ અંગ્રેજી બાપાથી અસાત હોવાને લીધે તેમને તેમના હમેશના ધંધા રોજમારના કાર્યમાં વારંવાર હરકત બોલવવી પડે છે એવું જોવામાં આવે છે. તેથી આવી હેરાનમતિ વાળાને કાંઈક સહાય થવા માટે, પુરતા ઉમેદવાર મને તો, વચર શીએ દર રવીવારે અંગ્રેજી બાપાનું શિક્ષણ આપવાનો મેં વિચાર કર્યો છે. અજપાસ કરવા હમ્મજતા હોય તેમણે પી. ઓ. બોક્સ ટરર ને શીરનાને અને ઉતાલને લખી જણાવવું.

પા. ૩ ના કરના હાકારો

ગીરમીટ સંબંધમાં એક એવો ધારો છે કે પા. ૩ નો કર વધી ગયો હોય એ વા હુદા ગીરમીટીઆ એ ફરીથી ગીરમીટ માં લેણાવ તો એ કર ભરવામાંથી મુક્ત થઈ શકે છે. આ પ્રમાણે પછા હુદા ગીરમીટીઆ પા. ૩ નો વેરો કાઢી પછી રહેતે ન જારી રહેવાથી ગીરમીટમાં લેણાવ છે. તેઓ તે દરમિયાન ખરી રીતે વેરો ભરવાની પીડામાંથી મુક્ત થવા જોઈએ છતાં એવું જણાવ છે કે આવા કેટલાક ગીરમીટીઆને પા. ૩ નો ચડેલો કર ન ભરવા માટે કોર્ટમાં ખડા કરવામાં આવે છે. મયા અહવાડીઆમાં ૨૧ માસ સોની એક ટુકડીને ડરબનની કોર્ટમાં ખડી કરવામાં આવી હતી. ફરીથી ગીરમીટમાં લેણાવેલાઓ ચડેલા વેરમાંની મુક્ત છે એવી નોટીસ કોર્ટની બહાર ચોડાએથી એ વાતની વહીવે માહુરદારને વાદી આપી તે વખતે માહુરદારે તે સંબંધમાં પોતાને કાંઈ ખબર ન હોવાનું જણાવ્યું. કેસ મુક્તવી રહ્યો હતો.

નાદારી સંબંધી નોટીસો વગેરે

(પુનિષ્ઠન એક્ટ માંથી)

ક્રસ્ટ લંડન, ૫ આરબ્રહમ રટરીટના ટી. ગોર્ડિસમાં એવા નામ તથા ધડીઆળીનો ધંધો કરતા પરેમલ ગોર્ડિસમાંની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧ અક્ટોબરે ક્રસ્ટની ડિસ્ટ્રીક્ટની સરકારે કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

મીડલબરગના એ એમ વાડીની મીલકત તા. ૮ માં સપ્ટેમ્બરે મુદતી જમ્મોમાં લેવામાં આવી છે, જે સંબંધમાં લેણાવ રોની મીટ ન તા. ૨૨ માં સપ્ટેમ્બરે તથા તા. ૨૬ માં સપ્ટેમ્બરે મીડલબરગના આ રે. માહુરદારની કોર્ટમાં મળશે.

કલાકરસકોરપના સુભેગન મુસાએ પોતાનો ફેરીઆ તરીકેનો લાઇસેન્સ તા. ૩૧ માં ડિસેમ્બરથી છેડી દેવાનો વિચાર એક્ટમાં જાહેર કર્યો છે.

ડા. ફરમચ નમના વિદવાને એક ટેક જે કમ્પ્લે છે કે:-સલ્તુ સેવન કરવા જતાં છાંદમાં હર પ્રકારે જે અનેક મુશ્કેલીઓ અને દુઃખો નડે તે મુએ મેઈએ સહન કરવા તે મહાન આત્મિક નીકળી છે.

વડી પારલામેન્ટમાં સોનેરો કાયદો

તા. ૧૭ માં આમરે વડી પારલામેન્ટમાં મી. જી. એમ. રોબર્ટસને એવો સવાલ પુછ્યો હતો કે:-દરેકવાલના હોદીના હકોપર ત્યાંના સોનેરી કાયદાથી, ટાઉન શીપ કાયદાથી, તથા ડરાફ્ટ મ્યુનીસીપલ કાયદાથી જે અમર થાય છે તે સંબંધમાં દક્ષિણ આફ્રીકાની સરકારને વડી સરકારે ફરેલી રજુઆતોના જવાબો આપી મયા? અને આખા હોમ તો તેમાં શું જણાવવામાં આવ્યું છે? જવાબમાં કોલોની આતાના પ્રધાન મી. કારકોરે કહ્યું કે મેં ખુલાસા માટે કેટલાંક સંખ્યા દક્ષિણ આફ્રીકાના ગવર્નરપર મોકલ્યાં છે, પણ તેનો જવાબ આવી પહોંચવાની મુદત હજી થઈ નથી.

અમેરીકાની સીદી જતના કેટલાક ઉધારકો

અમેરીકાના સીદીઓની હજાતિ આરે મહા પ્રયાસ કરનારા નરો કાલ તે કોમો માંથીજ પેદા થવા લાગ્યા છે. આમાં મુકર ટી. ગોર્ડિસન, અને ડા. કુમોયના નામે તો મજદુર થઈ પડ્યાં છે. આ બંને નરો ગુલામ માળાપોને પેટે જન્મી પછી આફ્રીકાના બેરબરો અણસ અને ખાતિ અભિમાનની જ્યોતી તેઓના અંતરમાં સળગતી હોવાથી અભારે તેઓના હજારો લાકડોને રસ્તો બતાવનારા થઈ પડ્યા છે. મેજર મોસેલ કરીને ત્યાંનાં ક મીદી છે એ પછી તેઓની જ દારનો છે. તે એક ગુલામ માળાપને પેટે જન્મ્યો હતો કે મળેલામાં મોઝ એક એકુતને લાં મજદુરી કરી તેણે થોડા પૈસા બચાવ્યા અને તેમાંથી તે બચ્યો. આજે તે હોમનની સંસ્કૃતિકાળાનો સેનાધિપતિ નીભાયે છે આ કાળાને કુન.પટેડ સ્ટેટસની સરકાર તરફથી પૈસાની મદદ મળે છે. તેમાં ઉકરસોને સરકારી શીક્ષણ આપવામાં આવે છે. આ બધું તો ઠીક, પણ ખાસ ધ્યાન ખેંચનારી વાત એ છે કે જાતિઅભિમાન કે દેશાભિમાનની જેને લેઈ લાગેલી હોય છે તે મમે તેવી નિરાશાર દલામાંથી પણ અજાનમાં મડતા તેઓના જાતિ બાકોએ આધાર માંથી પલાતે હટવા પલા પ્રયાસો કરે છે.

ચાલુ વરતમાન

આવતી કમિયના પ્રમુખ તરીકે ચુંટા એલા મી. રામસે મેકડોનલ્ડ એમ. પી તરફ તેમનાં બાનુ ગુજરી જવા માટે કમિસ તરફથી દિલ્લોહને સંદેશ મોકલવામાં આવ્યો છે. આશાર મેકલવાના કામ માટે મી ડી. એમ. સીલાત ઉમેગો વાળાએ પા. ૧ પોતા તરફથી અપેા હતો.

ડરબન, જોસન બીચપરની ઓશીનીક હોટેલના માલીકને, પોતાના મકાનપર એક નાની ઓરડીમાં ૭ નેટીવ, અને બીજી ઓરડીમાં ૬ હોદી તેઓને સુવાડીને બરો ના સુધરાઈ સંબંધી ધારનો ભંગ કરવા માટે કોર્ટમાં ખડા કરવામાં આવતાં પા. ૪ ના હડની સળ થઈ હતી.

ડરબન પાસે અમસ્લોટી વેલીમાં તા. ૧૮ નીએ રોગીના ખેતરોમાં આગ લાગી હતી, તેથી ૮૦૦ એકરમાં શેરડીને ઓછી વની લુકવાની પહોંચી છે.

મયા મે માસમાં પોરટ છલીઝબેથ ખાતે એક જોરી કોરતને, નીચ દુમલો કરી બેલાન દલામાં મુકી આસ્થા જવાના આરોપ માટે પકડાએલા કાકરપરનો કેસ થઈ તા. ૧૦ મીએ પોરટ છલીઝબેથ ખાતે પુરા થયો છે. આરોપીએ નીકામાં હોવા તો બચાવ કર્યો હતો. મુકાદમાં માજી ક્લેટે તેને ફાંસીની સળ કરી છે.

"નિરદય હોદીઓ" એવા મલાળાતથે રસાનીક લાપમાં જણાવવામાં આવે છે કે પી. મુનસામી તમના હોદીને પાછનરવીટ માં પોતાના થોડા પ્રત્યે નિરદય વરતલુકે અલાવવા માટે કોર્ટમાં ખડા કરવામાં આવ્યો હતો. માહુરદારે ગુનેા સાબીત થવાથી શી ૨૦ ના હડની સળ કરી હતી. બીજા એક હોદીને તેવાજ ગુનેા માટે પા. ૩ ના હડની અમવા ૧૪ દિવસ ની જેલની સળ કરવામાં આવી હતી.

વેલ્લમની બાનુએ બા મરસી ખાતે ૫૦૦ એકર જમીનમાં રોગીની ખેતીમાં આમ લાગવાથી બારે લુકવાની થઈ છે.

પેરીસમાં એક મસલામાં મસજીદ બાંધવાની ફીલચાલ ચાલુ થઈ રહી છે. મુખ્ય ફીલચાલ કરનાર દરમીઓ છે.

સ્કોમરોની આવજવ

[જર્મન લાઈન]

કેનલસર—તા. ૧૪ મી અક્ટોબરે મુખ્ય જવા ઉપરશે.

[બ્રિટીશ ઈન્ડિયા લાઈન]

પુરનીઆ—મુખ્યથી ઉપડી ચુકી છે. તા. ૩૭ અક્ટોબરે કરબન આવી તા. ૫ મી એ મુખ્ય જવા ઉપરશે.

પાલમકોટા—કરબનથી ઉપડેલી તા. ૧૭ મી એ જ મુખ્ય પરફેલી હતી.

[નવાલક ઈન્ડિયન લાઈન]

અમલાલી—તા. ૧૪ મી અક્ટોબરે કાલ-બો મધ કલકત્તા જવા ઉપરશે.

અમલાલી—તા. ૧૭ મી એ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

[ઈન્ડિયન આફ્રિકન લાઈન]

મીનેરીક—તા. ૮ મી સપ્ટેમ્બરે કાલ-બોથી કરબન માટે ઉપડી છે.

હાંદુસ્તાનનો ટપાલ

તા. ૨૫ મીના અરસામાં મીનેરીકમાં આવવા સંભવ છે.

તા. ૩૭ અક્ટોબરે પુરનીઆમાં આવશે.

તા. ૫ મી એ પુરનીઆમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૦ મી અક્ટોબરના અરસામાં અમલાલીમાં આવવા વાળી છે.

મીનેરીકમાં હાંદુઓ તરફથી કાલોની ખાતાના પ્રધાનને એક પીટીશન મોકલવા માં આવી છે, તેમાં હાંદુસ્તાનમાં ત્યાં મીર મીટીઆ જવા દેવાની બંધી ચલાવી બહુ સતેષ પતાવ્યો છે. અને ખાસ વિનંતિ એ કરવામાં આવી છે કે હવે પહેલાં બાજે મીરમીટ પુરી કરનારા હાંદુઓની જ ત્યાં વસ્તી હોવાથી ત્યાંની ઇમીગ્રેશન ઓફીસ ના નિભાવ માટે રા. ૧, ૬૦,૦૦૦ ના ખર્ચનો જે બોલે રાખવામાં આવ્યો તેમાં ઘટાડો કરવો, તથા ઘટાડો કરી હાંદુઓને કરના બોલમાંથી બચાવવા.

બાંધાનમાં કિશોરોના પંધો કરનારામાં બોલા બાગથી સહેજ ઓછી આંખો છે. બાંધાનમાં ઓગળ કાકટરોની સંખ્યા અત્યંત ના સુધારાની સાથે વધતી જાય છે.

પરચુરણ ખબરો

બોપાલના ના. બેચે પુરનીઆ ના. સુલતાનની મુલાકાત લીધી તે એક હાંદુ દેશી રાજની પહેલી જ મુલાકાત ગણાય છે. પુરનીઆ ના. સુલતાને બેચે સાહેબને રેકમી ચાલીઆઓ તથા બીજી સોનેરી કરતવાળી વસ્તુઓ એટ આપી હતી.

વિલાયતની પાલમકોટાના એક મેનર મી. ડી. પી. ઓગેનર તરફથી ના. ચાલક વાડના માનમાં એક ચાપાણીનો મેળાવો કરવામાં આવ્યો હતો, જે વખતે મી. ને મીસીસ રતત તાતા, મદ્રાસવાળા જરદીસ કંકર નાથર, એન. મી. જુવેક નાથ બાસુ (વેચેરે નામીયા હાંદુ તથા બહુ પ્રસિધ્ધ ગોરાઓ હાજર હતા.

મીરમીટમાં પ્રથમ મીરમીટમાં મચેલા અને હાલ સ્વતંત્ર રીતે વસતા હાંદુવાનો માટે "મલબાર" અને "લાફર" એવા સ્થળ સત્તાવાળાઓ તરફથી તથા બીજા જાહેર પ્રસંગે માં તેમજ ખાનગીમાં વપરાય છે તેની સાથે ત્યાંના હાંદુઓએ વાંધો લીધો છે ને સ્થળને તેઓ પોતાનું અપમાન કરનાર મણે છે, અને તેથી તેને ઉપયોગ બંધ થવા કોબોની ખાતા ના પ્રધાન પાસે માગણી કરવામાં આવી છે.

મી. નાટેસન તરફથી ગીતાજીવું એક પુસ્તક હાલમાં પ્રગટ થયું છે, તેમાં બધા સંસ્કૃત શ્લોક સાથે મીસીસ બીસે-ટફ્ટ અંગ્રેજી કરલુએ આપવામાં આવ્યો છે. આ નાના પુસ્તકની પહેલી આવૃત્તિની ૧૦,૦૦૦ અને બીજીની ૨૦,૦૦૦ નકલો ખપી જવાથી આ ત્રીજી આવૃત્તિની ૫૦,૦૦૦ નકલો કાઢવામાં આવી છે, જેની કિંમત ૨ આના છે.

"ઈન્ડિયન રીવ્યુ" માં રચનાના ડા. પી. જે. મહેતાનો એક લેખ 'દક્ષિણ આફ્રિકાનો કાંદી સંવાલ અને મી. અંધી' એ વિષય પર પ્રગટ થયો છે. આ લેખ માં દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદુની સ્થિતિ તું અવલોકન ઉપરાંત મી. અંધીના વિચારો—સામાજિકની અવલોકન સંબંધી ઉત્કૃષ્ટ જીવન અને રહેણી સંબંધી, તથા પુરવ પચિમના સુધારા સંબંધી—વિચારોનું તારણ આપવામાં આવ્યું છે. આ લેખ મી. નાટેસને ૪ આનાની કિંમતના પુસ્તક આકારે છપાવ્યો છે.

"ઈન્ડિયન રીવ્યુ" ના જુલાઈના અંકમાં મી. પોલાકોનો એક લેખ પ્રગટ થયો છે,

જેમાં અમેલ સમાધાનીની ઘરતોપર વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે, તથા દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદુઓની બીજી કાકટરોની રજુ કરીને હાંદુના સેકેશને સદાય જંગતા રહેવા બહામણ કરવામાં આવી છે.

કુખતા કાંત બેચી કાઢવાના કામમાં બાંધાની કાકટરો કુરોપી કાકટરો કરતાં બહુ વધારે કાપેલીયત ધરાવતા બહુવિધામાં આવે છે. તેઓ દક્ષીઆર વાપરતા નથી પણ પોતાનો અગ્રહો અને આંગળી વાપરે છે, અને મહાવરથી એટલા દેશીઆર બનેલા હોય છે કે અરધી મીનીટમાં ૬ ફાંત તેઓ બેચી કાઢી શકે છે.

પોરટ કાંદીઆમેય વધુ ધરમ સમાના સેક્ટરેટરી લખે છે કે—તા. ૧૭-૮-૧૧ ને રાજ સમાની પખવાદીક જનરલ મીટીંગ સમાના હોલમાં મી. રધા મેવીકના પ્રમુખ પક્ષા હેઠળ મળી હતી. સેક્ટરેટરીએ જણાવ્યું જે મચે અઠવાડીએ શ્રેદામલ ટાઉનથી સ્વદેશ જનારા મેસરસ લાલા મોરાર, ડાયા છીયા, તથા કંપાણ બીખા તરફથી સમાને રોકડ બેટો મળી હતી. મીડલબરમથી મી. ભગા રામજી અચે આ બા હતા જેમણે સમાની મુલાકાત લીધી, ને સમાની પ્રસંગા કરી ઘટણું વિવેચન કરી સમાને સી. ૭/૬ એટ આપી હતી. જે મદ્રાસેએ ગુરુજીવંત જુઠમાં તથા કક્ષિત રકમ ભરી હતી તેમનો આભાર માન્યો. બાદ 'આરમ પ્રકાશ' મંદીરી 'આવણી ઉત્સવ' એ લેખ વાંચવામાં આવ્યો હતો, ને ત્યારપછી મધ્યર ઉપાસ ના આરતી કરી સમાન વિસરજ થઈ હતી.

બરિદીલ શહેનશાહ ના. બેચેરજ વિષે એવું જણાવવામાં આવે છે કે તે સાધારણ રીતે હમેશ વહેલા ઉઠે છે. આઠ વાગ્યાની અંદર તે નામલર પોતાના કામગી વાંચવા તું પક્ષ સર કરી દેવ છે. એવું કહેવાય છે કે પોતાને સરનામે આવેલા તમામ કામગી ના. શહેનશાહ પોતેજ વાંચે છે. ૬૬ વાગ્યા પછી પ્રધાન મી. એરકીશ તથા સરકારી ખાતાઓના બીજા વડાઓ તરફના ઉપયોગી કામગી આવી પહેાંચે છે. બપોરે કામ ખલાસ કરીને જરૂર જણાય તો મુખ્ય પ્રધાનને એકાંતમાં મુલાકાત આપે છે. બપોર પછીનો કામ ના. શહેનશાહ પોતાના ખાનગી કામમાં જાય છે, અને સાંજે પાંચ રાજના કામ ઉપર બેસે છે. રાત્રે ૧૧ વાગ્યાને સુધારે આરામ લેવા જાય છે.

પોર્ટ સોસાયટી તરફથી રૂળ વણીને ઉત્તેજન

ડરબન, પોર્ટ મહોમેડન સોસાયટીના સેક્રેટરી લખે છે કે:-

કમીટીના ફરિય મુજબ તા. ૧૭-૬-૧૧ રવીવારે પોર્ટ મહોમેડન સોસાયટી તરફથી જનાન સુરી સાહેબના આવીસાનું આજુ મી. મહમદ હાદીમને ત્યાં કરવામાં આવ્યું હતું. ડરબન તથા આજુ બાહુના મળીને ૨૫૬ આજુસો કાળર મળેલ.

સવારના દસ વાગેથી મહરેસાનાં જુઓં જોડું ઇમતેહાન મી. રસુલખાને લેવું શરૂ કરેલ. બપોરના બે વાગે ઇમતેહાન પુરૂ થવાથી મીટીંગનું કામ શરૂ કરવામાં આવ્યું. પ્રશ્ન મી. હસમાઇલ આદમજી દુદલાએ રજૂ કરેલ મહરેસામાં પડતાં જાગ્યાઓનું ઇમતેહાન લેવાનું તેમાં બે બાળાઓનો જન્મનાસ બીજા જન્મનાં જો કરતાં ચઢીવાતો જોવામાં આવ્યો છે એથી હું ખુશી થાઉં છું. એમ કહી પોતાના તરફથી મજબૂર બાળાઓને શિક્ષા નાહું આપી ખુશી કરી. મી. મહમદ હાદીમ તરફથી અરેક રેસમનો ફાવલ બેક બાળાઓને આપવામાં આવ્યો. મી. નસુ કાસમે બચ્ચાઓના ઇમતેહાન લેવા બાબત મી. રસુલખાનનો ઉપકાર માન્યો. મી. મહમદ હાદીમ નવા મેંબર થયા અને તેઓએ બાહુઓને કહેવેથી મહરેસામાં પ્રથમના સીપારાથી કરીને એ "કુરાન કરીફ" સુધી પુસ્તકો પુરાં પાડવા તથા બીજા નેક કામને બાંહે ને કાંઈ વાજબી પગલું કરવા સોસાયટી અને આમદ કરશે તે હું ખુશીથી કરીશ.

બીજા છત્રને વળતે દોવસ મહરેસાનાં દરેક જાગ્યાઓને તેમજ બાળાઓને અરેક ને આર જન્મ હોટલું લુગડું તથા ઓકરાઓને અરેક સીપોચ વીગેરે મી. મહમદ હાદીમ તરફથી આપવાને કહ્યું. બાક માનણી થવાથી સેક્રેટરીએ સોસાયટીના ધારા વીગેરે વાંચી સંબળાવ્યા. ઉવટે ફાતેહા પઢી મી. અહમદ હાદીમ રાધવા પઠાવવા તથા ખાવા પીવા માટે મહાન વીગેરે સમવડ પુરી પાડવા બાબત સોસાયટી તરફથી ઉપકાર માની એરમેને મીટીંગ બરખાસ્ત કરી હતી. "કુરાન કરીફ" નો ખતમ પઢી રેસમ બહારનો વખત થવાથી ફાતેહા પઢી આજુ આપવામાં આવ્યું. અને બચ્ચાને સાડાસાત વાગે સહ વિખરાયા હતા.

ડરબન હીંદુ રમશાન ફંડ

સેક્રેટરી તા. ૧૬ મીએ લખે છે કે:- સરકુ ફંડના પા. ૨૫-૩-૧ આજે બેલ-જા છે કે ને ફંડને નામે નેલનલ બેકમાં જમા છે.

માડી બાધવાનું કામ ચાલે છે. ને વધુ કરી તા. ૨૫ મી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં તકવાર થઈ જશે. માડી રમશાન જુમિમાં રાખવા કરતાં જામમાં રહે તે વધુ સમવડ થઈ પડે, અને તેને માટે જામમાં જગ્યો કાઢે લેતાં વધારે ખર્ચો થાય, ને આ ફંડને પોસાય નહીં. તેથી હીંદુ ધરમશાળામાં તે માડી રહે તે વધુ ઠીક પડે જામ ધારી સુરેત હીંદુ એસોસીએશનને તે બાબત પુછાવતાં તેઓએ જગ્યા આપવાની કબુલત આપી છે આ એક મોટી બચ્ચાજી દુર થવા તે એસોસીએશનને કામને મદદ કરી આભારી કરેલ છે.

બોળી તથા એચી પંચને પ્રથમ લખેલ કમળને જવાબ તેઓએ કામળથી નહીં, પણ નાહ્યાં કરીને આપ્યો છે. ને તેઓને શિક્ષા આપનાર મળ્યા. આમાં જુજ રકમ બાકી છે તે તથા બીજા ને ને મહરેસાએ રકમો નોંધાવી છે તેઓ બે વેળાકર પૈસા મોકલી આપશે તે ઉપકાર થશે. કારણ તેનો રીપોર્ટ જાપી બહાર પાડવાનો છે, ને જુજ રકમ સારૂ અટકી પડ્યો છે.

વેરાએ કથી મેસરસ ડી. જી. માય, એન. ડી. મોદી, મી.મી અરજી સમજા અને મોચી લક્ષુ વીઠલ એ દરેક મહરેસ તરફથી આજરોજ આ ફંડ માટે પાંચ પાંચ સીધીમ પોસ્ટદારા મળી છે. આ પ્રમાણે આ જરૂરીયાત ફંડને બહાર જામવાના બીજા મહરેસો મદદ કરી પોતાની દરજ બજાવશે એમ ઉમેદ રાખવામાં આવે છે.

રમશાન ફંડનો રીપોર્ટ આજુ કાસની રટમી તારીખે તકવાર કરી જાવવા માટે મોકલવામાં આવશે તે તે દરમિયાન ને મહરેસ ખાસે બાકી છે તેઓ અને બીજા ને મહરેસો મદદ કરવા બારતા હોય તેઓ નાહ્યાં મોકલી આપશે કે નહીં તે બધી રકમો નીખવાર સરકુ રીપોર્ટમાં જણાઈ જાય.

જામસીંગ-તા. ૧૫ મી અક્ટોબરે પૂર્વ આદિકામાં બહારોપર મહ મુખમદ જવા ઉપકારી.

કેટલાંક બોધ વચ્ચનો

"જાન" ઉપરથી

ને પોતાના મનો વિકારો ઉપર જીત મેળવે છે તેજ ખરો લડવધી છે.

મન અમલુ કાર્ય કરનારને બધુ મમલુ દુખ સહન કરવું પડે છે.

ધરમાં કે ધરની બહાર ને સમજુ માણસ છે તેનેજ વધારે દુખ છે.

કરીરની બહાર વિકાર થવાનું કારણ એકલું તન નથી પણ કાચે મન પણ છે.

આ લોકનાં મુખ માટે ફક્ત મારનાર થી ખરેખરું સુખ નાસવું ફરે છે.

સમજના વિના વાંચવું તે વાંચવું ન કહેવાય પણ જામજાના કારને પુરી નાંખવાનો પ્રયત્ન કર્યો કહેવાય.

આત્મ પ્રકાશ બહુવાવાળો માણસ ઉત્તમ નથી પરંતુ આત્મદોષ બહુવાવાળો માણસ ઉત્તમ છે.

નવું નવું બહુવાની ઇચ્છાવાળા જનો ધણા નબરે પડે છે. પરંતુ તેલુજ પરિપુરણ સમજનારી સમજા જુજ છે.

તકારી નિંદા કરનારને જીભવડે કરીને તકારા કમી રૂપી 'મેલ'ને સાફ કરનારે સમજાવે.

ઉપકારનો બદલો મેળવવાની ઇચ્છા રાખનારો નથી તેજ ખરેખરે પરાંપકારી છે. પણ બદલાની આસા રાખનારો માણસ સ્વાર્થી છે.

હમેશાં માણસથી બનાવાસે વગર પ્રયાસે કંઈ પણ પાપ થાય છેજ. માટે તેના નિવારણારે દરરોજ ઉપાસો લેવા એ મુખ્ય માનવું કરતબ છે.

સુખના સો વરસનો સમય ફુખન: એક વરસ જેટલો લાગે છે. તે ધેરતાથી વેઠાતા ફુખનું એક વરસ સુખનાં સો વરસ જેવું કેમ નહીં માનવું ?

સમજને પોતાનાં મેલ જેવાં દુખને સરસબનાં દાણા જેવાં બલે છે. જામાના નિમિત્ત ફુખને ફુખર જવા સમજે છે.

એક વિદ્વાન કહે છે કે હમેશાં સત્ય બોલવા કામ બીડો; તેા તમને માણસ ખરો કે કદી કોઇ બાબતને જામજાના ટેકાની જરૂર નથી.

હિંદુસ્તાનના અધરો

(હિંદી જાપા ઉપરથી)

પોરબંદર ખાતે યાત્રાળુઓ નહાવાને આપવા હોવાથી અને એ જગ્યા પર નહાવા માટે ઘાટ નહીં હોવાથી આ સ્થળ જે સુદામાપુરી કહેવાય છે, ત્યાં સંમત આગળ મુંબઈના શેઠ ચંદ્રશેખર શિવજી એ ઘાટ બાંધ્યો છે. આ ઘાટ પર સ્ત્રી પુરુષોને જુદા જુદા નહાવાની અને બીજી અનેક સગવડ કરી છે. આ ઘાટ ખુલ્લો મુકવાની કિંમત પોરબંદર રાજ્યના કારોબારીના હાથે હાથમાં કરવામાં આવી હતી.

રાજકોટ ખાતે “લાખાશરના મિલ્ક” નામથી એક મિલ બાંધવાનું કામ ચરમું છે.

અમનગર તાલુકા ખંભાળીયા ખાતે “રણજીત હાથપર ફેક્ટરી” નામનું એક કારખાનું સ્થપાવવામાં આવ્યું છે.

અમદાવાદમાં “દિગ્વિજયની મેડાળા” નામની માથે ઉછેરનાર અને યાજનાર શરણાની એક મેડો મેળાવવા વચ્ચે અને બારે માસકુસ સાથે સ્થાપના કરવા માં આવી છે.

પેટલાદથી સોજિત્રા સુધી ૧૫ માઇલ ની રા. રીટની રેલવે બાંધવાની પર વાનગી હિંદી સરકારે મંજૂર કરી છે.

વડોદરા રાજ્યની આમ્મ જાળાઓ માટે આ સાલ રૂ. ૫૬,૦૦૦ વધારે ખર્ચવાનું મંજૂર થયું છે.

વડોદરાના રાજકન્યા ઉદીરાસજ્જનાં સ્વ. આલીશવરના મહારાજ ભાવરાવ સીધીયા સાથે થયેલ એવું સત્તાવાર રીતે જાહેર થયું છે. લગનનું મુકુરત માસસર શુક ૧૪-૧૫ તા. ૫મી ડીસેમ્બરને મંચળ વારે નિરખાર્યું છે. ના. સહેનચાક બંધોરજ પ્રાચીના તથા સહેનચાકબાલુ મુંબઈ આવી પહોંચી હતી આ લગ્નને કિલ્લેજ પહેદરા રસ્તે મોધરા રતસાગ રેલવે ખર્ચે દીલ્લી ખાતે દરબાર બંધવા જશે, અને તેથી વડોદરા છ કલાક સેકામ

લગ્ન કિંમતો તેઓ પોતાની હાજરી આપવાનું આમંત્રણ સ્વીકારે એવી સંજ્ઞા વકરી છે.

મુંબઈ સરકારના કેળવણી ખાતા તરફથી નિશાળામાં નીતિ સંબંધી શિક્ષણ આપવામાં કામ લાગે એવી બે ચોપડીઓ તકવાર કરવામાં આવી છે. વિદવાન હિંદી શિક્ષણકારોએ તેની તપાસ કર્યા પછી તેને છપાવીને જુદી જુદી જાગાઓમાં ફાંખલ કરવામાં આવનાર છે.

મુંબઈ ઇલાકાની મોરબેમ લીમની આગેવાની હેઠળ પાર્ટનરશીપ બાનુઓની પહેલી પરિષદ યુનામાં મળી હતી. તે પરિષદ ખુલ્લી મુકતાં ના. મવરનરનાં બાનુ મેડી કલારે જણાવ્યું હતું કે સાંસારિક બંધનો તોડી નાખવામાં આવે તે પહેલાં સ્ત્રીઓને કેળવણી આપવાની જરૂર છે. પડદાની રૂઢી ધોમે ધીમે નીકળી જવી જોઈએ, કેમકે તેમ થયા વગર સ્ત્રીઓને ચોખ્ખી હવા અને કસરત મળી શકશે નહીં.

તા. ૭મી આમરતનો બોમ્બેકાંટનો દિવસ બંધાળાઓએ મેળો બારીને ઉજવ્યો હતો. મી. એ. ચેલ્સરી તથા બાલુ સુરેન્દ્રનાથે કલકત્તામાં મેળો ખુલ્લો મુકતાં બાંધ્યો કર્યા હતાં.

ભારત ધરમ મહામંડળ નામની સમગ્ર હિંદના ધાર્મિક મંડળની સંસ્થા તરફથી ‘શ્રી સારંગ વિસ્ત્ર વિદ્યાલય’ નામની કેળવણીને ફેલાવો કરનારી યોજના ધરવામાં આવી છે. આ યોજના તમે નાણાની મોટી રકમોની જરૂર ન પડે એટલા માટે એકદમ મોટી કોલેજો ઉપાડવાનો વિચાર રાખવામાં આવ્યો નથી, પણ દરેક જગ્યામાં સુખ્ય સંસ્થા ની સાથે સંબંધ ધરાવતી એક કે વધારે શાખાઓ ખોલવાનો ઇરાદો રાખવામાં આવ્યો છે.

કલકત્તા ક્ષેત્ર કોષ્ટના માજી જજ મી. સારદાયરજી મિત્રે નાજરી પ્રચારીશ્રી સલા તરફથી બનારસ ખાતે “હિંદુસ્તાન માટે એક ‘સામાન્ય લીધી’” એ વિષય ઉપર બાંધ્યું આવ્યું હતું. મી. મિત્રે જણાવ્યું હતું કે હિંદુસ્તાન માટે એક સામાન્ય લીધી તથા સામાન્ય જાપા કરાવવાનો સવાલ મે. ૧૯૦૩થી ઉપાડી લીધો છે,

અને છેલ્લાં નવ વરસ દરમિયાન એવી લીધી તથા જાપા માટે સંધળા બાબો આંધી માગણી થતી મેં સંભળી છે. સામાન્ય લીધી તરીકે દેવનાગરી અને સામાન્ય જાપા તરીકે હિંદી આ દેશ માટે સઉથી લાવક થઇ પડશે.

બનારસમાં ખીસીસ બીસેનના વડપણ નીચે ચાલતી સેન્ટ્રલ હિંદુ કોલેજ સામે લોકોમાં અણુચમો ઉત્પન્ન થવા લાગ્યો છે તે સંબંધમાં વિચાર કરવા ટ્રસ્ટીઓની એક સલા મળી હતી, અને કોલેજ સંબંધમાં ટેલેટીક બંધવાનો પ્રયત્ન ઉ તેને ખોટી હોવાનું જાહેરમાં મુકવાનો ઇરાદો થયો હતો.

લાહોર ખાતે સ્થાનિક હિંદુ સંજાના આશર તમે એક જાહેર સલા મળી હતી જે વખતે મી. જોખલેનો કેળવણી સંબંધી બીજાને ટેકા આપવાનો ઇરાદો થયો હતો, તથા મંડળમાં પ્રાથમિક કેળવણીને ફેલાવો કરવા માટે એક લીમની સ્થાપના થઇ હતી.

બીરમીટ બંધ થવા સંબંધમાં ‘હિંદી પંચ’માં એક રમુજ ચિત્ર પ્રગટ થયું છે. હિંદીરૂપી હાથી નાતાલરૂપી કુકરને તેના બે હાથસળ બરાબર બહાર કાઢીને બતાવે છે. હાંતપર બીરમીટીઆ મજુરો નહીં મળે એવું લખેલું છે. કુકર કહે છે ‘હું હાંત બેઠાને બેખતાઈ જાઉં છું.’ હાથી કહે છે ‘એ હાંતમાં તારું મોત બરેલું છે.’

જોન. મી. સુપેન્દ્રનાથ બાલુએ વિદ્યા થતથી હિંદ પાછા કર્યા પછી જાપાને આપેલા ઇન્ટરબુ દરમિયાન એવું જણાવ્યું હતું કે વિદ્યાપતમાં વસતા હિંદી વિદ્યાર્થીઓ દુરિયાદ કરે છે કે યુનીવરસીટીઓમાં તેમના તરફ પુરવી કિલસોજ મી વરતવામાં આવતું નથી. વિદ્યાર્થી એ માટે જે સલાહ કમીટી સરકારે નીમી છે તેના તરફ તેઓ કાંતી નજરથી જુએ છે.

હિંદમાં વસતા યુરોપીયન અને યુરોપીય અનોનાં ઊંડરની કેળવણી માટે એક રૂંડ જીમુ કરવામાં આવ્યું છે જેમાં મુંબઈ તથા કલકત્તાના પ્રસિદ્ધ યુરોપીયન વેપારીઓ મેલરસ વાલકહે લેડલો કુની એ સામ સાત લાખ રૂપિયાની રકમ બરી છે.

હોદ્દની ગહેર હિલચાલ

કુકળને મમલો

કુકળ સંબંધી સ્થિતિનું વર્ણન કરતાં તા. ૨૦ મી આગસ્ટનું 'પ્રગતિ' જણાવે છે કે:—

મોટી નદીઓનાં પાણી ઓછાં થઇ ચકાં છે અને નાની નદીઓ તથા કાંચે તો સુકાઇ ગયા છે. કુકળના રોગ સુકાઇ ગય છે અને ખેડુતો તથા મજૂરો દ્વારા પાણી ટેળાબંધ પોતાનાં ખેતરોમાં ખેતરોને આકાશ સામું મોં વકાસી જોઈ રહેતા જણાય છે. લોકો એક ધારતા હતા કે આ વરસે વરસાદ મોડેથી પડશે અને પાછોતરો વરસાદ વરસી જમીનને પાણી હસતી બનાવશે, પણ આ ધારણા પાર પડી નથી અને ગ્રુવરાત તથા કાઠી ચાવાડમાં કુકળનું કાળું મુખ દેખાવા લાગ્યું છે.

સરકારના ખેતીવાડી ખાતાએ છેલ્લાં મોડાં વરસોથી ખેડુતોની કાસત સુધારવાને સાઈ કામ કર્યું છે અને તે ખાતું એટલું મધુ સફતિવાળું ધારવામાં આવે છે કે ખેડુતો એક છત્રે છે કે પોતાના ઠેરને બચાવવા માટે તે ખાતું હોરે ખરીદી લે તો ઠીક.

સીંધમાં વરસાદની હરકાર કરવામાં આવતી નથી કેમકે ત્યાં પુષ્કળ નહેરો છે અને તેમાં સીંધુ નદીમાં હિમાચલનો બરફ ઓગળવાથી મોટી રેલ આવે છે તેથી તે નહેરો ઇલકાઇ જઇ ખેતી થાય છે. પણ આ વરસે હજી સુધી પાણી બહુ ઊંચાં ચડી નહીં ચઢ્યાથી સીંધની ખેતીની કાસત પણ ઠીક નથી. જેથી ત્યાં ખરીદ પાક નહીં જેવો થશે.

કાઠીઆવાડમાં સુકા કુકળ પડવાનાં ચિન્હો પ્રગટી નીકળ્યાથી કુકળના સંકટ સામે લોકો અને જનવરોના નિભાવ માટે કેવાં પગલાં કરવાં તે સંબંધી કાઠીઆવાડનાં રાજસ્થાનો અને એજન્સીના અમલદારો વિચાર ચલાવી રહ્યાં હોવાય છે. રાજકોટ ખાતે કાઠીઆવાડના એજન્ટ કુકળી મવરનરના પ્રમુખપણા નીચે એક સભા બેરવામાં આવી હતી. લોકોના નિભાવ માટે જુદાં જુદાં સંકટ નિવારણ કામો બોલાવવા તથા અનાજ અને ધાસ આરાની તંબીને પહોંચી વળવા સંબંધી વિચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો. કાઠીઆવાડનાં કેટલાક દેશી રાજ્યોએ પેતપેતાની હદમાં ધાસઆરા અને અનાજની નિકાસ સામે બંદોબસ્ત કરવા માંડ્યો છે. ગુજરાત

અને વડોદરા રાજના કેટલાક જામમાં અજમાયશી સંકટ નિવારણ કામો બોલાવવા મોકલવા થઇ છે.

રાજકોટના આગેવાન સમૂહોને બોલાવી તેમનાથી મળવા મળ્યું હતું કે કાઠીઆવાડમાં કુકળ પડે તો તેઓ દેશી રાજ્યોને કેટલી રકમની લોન ધીરી શકશે? વ્યાપારીઓએ, જામમાં જણાવ્યું હતું કે ૧૯૧૬ ના કુકળમાં તેમણે ધીરેલા નાણાં વસુલ થવામાં મુશ્કેલી પડી હતી જેથી હવે તેઓ દેશી રાજ્યોને લોન ધીરવાને અચકામ છે. એવું ધારવામાં આવે છે કે કાઠીઆવાડનાં જુદાં જુદાં રાજ્યો અને તાલુકાઓને લોન ધીરવા માટે તથા એજન્સીનાં વાણાંની રમયતને નિભાવવા માટે સરકારને તરત વેળા ર. કરોડની સમજૂતી કરવી પડશે.

દિલ્હી દરબાર સંબંધી

ના. સહેનસાહ અને સહેનસાહ બાલુ તા. ૯ મી નવેમ્બરે ઇંગ્લાંડથી રવાના થઇ હોવાનાં તા. ૨૮ મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૨ સુધી રોકાશે.

દિલ્હી ખાતે ના. સહેનસાહ અને સહેનસાહબાલુ તા. ૭ મી ડીસેમ્બરે જઇ પહોંચશે, માનપત્ર સ્વીકારશે અને હોદ્દી ઓના ડેપુટીચીનની મુલાકાત લેશે. તા. ૧૧ મીએ કાટમાં મારકન પાર્ટીને મેળા પડે થશે. એકત્ર બેઠેનો બલસો થશે તથા આતસમાજી ફેડવામાં આવશે. તા. ૧૨ મીએ દરબાર બરાસી, રાજ્યાલોકની કિયા થશે અને બાદશાહી મીબખાની થશે. તા. ૧૩ મીએ પેલોની છેવટની રમત થશે. તા. ૧૧ મીએ ના. સહેનસાહ અને સહેનસાહબાલુ દિલ્હીથી રવાના થશે.

તા. ૭ અને ૧૨ મી ડીસેમ્બરે આખા હોદ્દમાં જાહેર તહેવાર પળાશે. તા. ૧૨ મીના દિલ્હી દરબાર બેરવાના દિવસને ખાસ યાદગાર રખાવવા માટે તે દિવસ દરેક જામમાં ધામધુમથી ઉજવવાની તથા બાદશાહી હોદ્દો જાહેર કરવાની યોજના રાખવામાં આવી છે.

મામેગામ બાદશાહી હોદ્દો વાંચનારને, લોકોને દેખાડવા માટે સહેનસાહની છબી ઓ પુરી પાડવામાં આવશે.

તેજ દિવસે સ્થાનિક સરકારના મુખ્ય મંત્રીએ, અને છલ્લાઓમાં તથા ખીજે ઠેકાણે જ્યાં જ્યાં બની શકે ત્યાં સ્થાનિક અમલદાર નાના દરબાર બરાસી, અને મામમાંથી વકાફારી માટે વખણાએલ મહ સ્થાને પ્રાંતની બાધમાં હોદ્દો વાંચવાને પસંદ કરવામાં આવશે.

તા. ૧૨ મીની રાત્રે સ્થાનિક સરકારે ના. હરેક મથકે તેમજ છલ્લાઓમાં દરેક સરકારી મકાનને રોકડી વડે સજ્જત વામાં આવશે. પ્રગતે પણ સજ્જત અને શેઠનીના કામમાં બાગ લેવને જવામજી કરવામાં આવશે.

તે દિવસે મરીબ મરખાને બોજન આપવાની, રમતો કરવાની, અને અતસમાજી વિગેરે દેખાવેની ધ.મધુમ કરવાની પણ લોકોને બલામજી કરવામાં આવી છે. કે નથી લોકોની વાહારીની લામણી અને સહેનસાહ પ્રત્યેનો પ્રેમ બરાબર દેખાઇ આવે.

જે સ્તીમરમાં ના. સહેનસાહ હોદ્દ આવશે તેને શજ્જતારીને, તથા બોમવિલાસ ના સાધનો મોકલીને, એક તરતા મહેલ સમાન બનાવવામાં આવી હોવાય છે.

દિલ્હીમાં કામલ થતાં ના. સહેનસાહ ઇતિહાસીક "રાજના હરવાળ" માંથી કામલ થશે. આ હરવાળ માટે એવું હોવાય છે કે દિલ્હીના બાદશાહે મોટી મસીદમાં નમાઝ પઢવા જતા ત્યારે તે રસ્તે કીમતી કપડું પામરવામાં આવતું અને તે ઉપર તેઓ સહેલ ગ્રમા પહેરી પમે ચાલી જતા હતા. તે હરવાળે છેલ્લો ૧૮૫૭ માં રમઝાન છઠને દિવસે બોલાવા માં આવ્યો હતો, અને બળવા પછી બંધ છે.

દરબાર માટે દિલ્હી ખાતે નખાતારી ડાવણીઓનો વિસ્તાર ૨૫ ચોરસ માઇલ માં પથારી. સહેનસાહને રહેવામાંથી કિત રવા માટે ખાસ નવું રેલ્વેન બાંધવામાં આવ્યું છે.

દરબાર વખતે. ઓઝામાં ઓછી જગત ડાવણીઓ ઉભી કરવામાં આવશે.

હોદ્દની વડી ધારા સભાના હોદ્દી મેંબરો ને દિલ્હી દરબારમાં પગેણાએ તરીકે કાબર ચવાના આમંત્રણ આપવામાં આવ્યાં છે.

આખા હોદ્દમાંથી ૩ હજાર માણસોનું બેન્ડ દિલ્હી ખાતે કાબર રાખવામાં આવશે.

મોસલેમ મુનિવરસીટીની ચોળના

હોદ્દી સરકારના ડેવણી ખાતાના વડા તરફથી લખાએલો એક કામળ "ઈડિબન ડેલી ટેલીગ્રાફ" પત્રમાં પ્રસિધ્ધ થયો છે. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે મોસલેમ મુનિવરસીટી અલીમદ ખાતે સ્થાપવાની નેમ હોદ્દી પ્રધાને બહાલ રાખી છે, અને મંધારણ તથા હંડ માટે વધુ વિમતો માગી છે. હંડમાં બરાએલી રકમમાંથી

૧. આ લાખ વસુલ થએલા છે. બાકી ના પાંચલા વસુલ કરવાનું કામ ઉપાડવા માટે લખનઉ ખાતે એક કમીટી બીટીંગ મળનાર હતી.

‘રાસત મોકલાવ’ જણાવે છે કે બુનિ વરસીદીના કાયદાનો કાયો અરડો લખનઉ ખાતે પ્રમટ થયો છે. તે પરથી કેમ્પ છે કે આ બુનિવરસીદીમાં કંઈપણ તકાવત વગર સધળા ધરમ અને સધળી જાતના (વિદ્યાર્થીઓને હાખલ કરવામાં આવશે, પરંતુ ધરમ અને ધાર્મિક શિક્ષણ તથા તેની પારકા માટે માત્ર મુસલમાન વિદ્યાર્થીઓ માટેજ મોકલવું કરવામાં આવશે નામકર પાંચસરાવ આ બુનિવરસીદીનો એક્ઝ-એમીનીસ્ટ્રેશન ચેન્સેલર રહેશે. આ બુનિવરસીદીના રસ્દીઓ જે મુસલમાનથી સુદી કાડવામાં આવશે તે બુનિવરસીદીપર દેખરેખ રાખનાર. ઉપરી મંડળ ગણાશે. બુનિવરસીદીના કાયદા કાનુનો અનુસાર રસ્દીઓ પશુ સધળા વિષયોનો અભ્યાસ કરી સધળી જાતની હીઝી મેળવી શકશે અલગલગ કોલેજના સધળા પ્રેફેસરો અને અમલદારો બુનિવરસીદીમાં પશુ બનતાં સુધી તેવાજ ઓધા બેમવશે. આ બુનિવરસીદી ધાર્મિક, આરટસ, સાયન્સ, અસલી જાપાઓ અને કાયદાનું શિક્ષણ આપશે. બુનિવરસીદીના હમેશના નોકરોમાં ૬ જોડામાં જોડા યુગધિપનો રહેશે.

નામકર આમાખાત ઉગ્ધાંયર તારનો એક સહેલો મોકલી જણાવે છે કે મારા નહવની બીમારીને લીધે મારાથી તાકીદે ખાવી શકાય તેમ નથી તેને માટે દીલ ગીર છુ, નહીં તો હું પોતે હંડના તાજાં માટે લેર લેર બિખ માગત. કેમના આમે વાનોન હું વિનંત કરી જણાવુ છું કે તમારે આ સંબંધી તાકીદે પગલાં ચારવાં.

એક વિદ્વાન પાઠરી એક ઠેકણે કહે છે કે—મારી છંદગીનો અનુભવ એવો છે કે ચિંતાઓનો પુરતો ભાર પોતાને હોવ તેમાં સુખની ચાવી સમાએલી છે. જે માણસને હાલ એક વાતની ચિંતા કરતાં (વશીય ચિંતાઓ હોતી નથી, તેને ગ્રામીણવન (મેડ હાઉસ) ની જવાનો વખત આવે. પશુ જે માણસને એટલી ચિંતાઓ છે, કે જેથી ચિંતા (વશે વિચાર કરવાને કશું જેટલો વખત નથી તે માણસને કુ પ્રી કુપ્ત કમલું છું.

અમેરીકા પહેંચેલ એક સાહસક હીંદોવાન

મી. પી. વી. વહસ્પ કરીને કાઠીઆ વાડનો એક વતની બરમાની દક્ષિણ તરફ વેપાર ખાતામાં નોકરી કરતો હતો અને કાલ અમેરીકામાં પહેંચેલ છે. તેણે પોતાના સંબંધમાં જાપામાં પ્રમટ કરેલી હકીકત ઉપરથી જણાવ છે કે તેને વિચાર એ તરફથી અમેરીકા જવાનો થયો. તેની પાસે લાંબી મુસાફરી કરવાને પુરતા બહુ પાસા તો હતા નહીં. તેથી તેણે પોતાની પાસે પાસા થતા જય તેમ તેમ આમળ વધતા જવા વિચાર કર્યો. પ્રથમ તે સીમાપુર ગયો ત્યાંથી કેટલાક પાસા કમાઈ ચીન સુધી આમળ વધ્યો. ત્યાં હોંઠકોમ જેવા એક હીંદી વસ્તીવાળા શહેરમાં પોતાની મુસાફરી આમળ વધા રવા માટે કાંઈ જાપા (ગુજરાતીમાં) લખવાનો. અને ત્યાંના લોકોમાં વહેંચવાનો ધક્કો આપ્યો. આમ કેટલાક પાસા મેળવી, તથા દિલાવર મદદરથી સદાવના મેળવી તે જાપાન પહેંચ્યો. અને ત્યાંથી અમેરીકા પહેંચ્યો. અમેરીકામાં તે મજુરી વિષેર ધધો કરી સારી જેવી કમાઈ કરે છે, અને રાત્રીના વખતે અંગ્રેજી જાપાનો અભ્યાસ કરવા નિઃશ્ચેમાં જાય છે અને જેમણે જ્ઞાન મેળવે છે. તેનો ઇરાદો જાપા જ્ઞાન સંપાદન કરી કેંઈ ઉદ્યોગ હુનર ની કેળવણી લેવાનો જણાવ છે. એ કેળવણીનું ભારે ખર્ચ મજુરી કે બીજું મહેનતાણું કરીને કાઢવાની તે સાહસીક હીંદી હિમેદ રાખે છે. મજુરી કરવા સકિત માન હોય તેવા હીંદીઓએ અમેરીકા આવવા જેવું છે એવો કામળ તેણે એકાદ ગુજરાતી જાપામાં મોડા વખત પર જાપા વેલ છે. ત્યાં હાખલ થવાની અપાર મુશ્કેલી અને આ મદદરથી જણાવ હોય એમ અમને કામે છે. આ હોંસતવાન ગુજરાતી પોતાની તાતીના “લુહાણાકિત વરધક” પત્રમાં એક કામળ કરમ્યાન લખે છે કે તેનો ઇરાદો અમેરિકામાં ત્રણ ચાર વરસ વસ્યા પછી દક્ષિણ અમેરિકા જવાનો છે. ત્યાંથી તે ઉગ્ધાંડ, ક્રાન્સ, ટુરકસ્તાન વિષેર મુલાકાતી સાર કરવા કાકતમાન થવા હિમેદ રાખે છે જેવટે અરબસ્તાન, અફઘાનીસ્તાન અને કાશ્મીર ધષ પોતાને વતન જશે. આ બધો વખત તે પોતાનું ખર્ચ જાન મહેનતથી કાઢવા ધારે છે, અને એ પ્રમાણે આડ કતારી રીતે અંગ મહેનત કરી જાનનાર માણસ કેવલું કરે છે, તેણે એક જણાવ

લાવક દુષ્ટાંત પુર પાડે છે. તે ઉપરાંત આનું સાહસ ઉદાવવામાં આ હીંદીવાને બીજા પશુ કેટલાક અસાધારણ સુલો હાખળ્યા છે, જે ન ઇરાદનાર તેનું અનુ કરવું કરવાનો વિચાર બાગ્યેજ કરી શકે.

ચીનાઓનું ચહોઆતા પશુ

હમણાની બુનિવરસલ રેસીઝ કોંગ્રેસ વેળાએ ચીનના અનુભવવાળી મીસીઝ આર્ચીબાલ્ડ લીટલ નામની એક બાઈએ કશું હવું કે યુનાઇટેડ સ્ટેટનું પ્રજા સ-તાકપણ ચીનની સાથે સરખામણીમાં કાંઈ નથી. ચીનમાં હરકોઈ માણસ ઉંચે દરજ્જે મરી શકે છે. હલકામાં હલકો મજુર પશુ કેવી રીતે વરતણું જે-એ તે સમજે છે. ઉગ્ધાંડ અને અમેરિકા પોતાના રાજ્યમાં તો નિઃશ્ચીઆઓને રીતભાત શીખવવાની બાબત પર બહુ થોડું ખ્યાન આપે છે અને તેમ જતાં નમાં સુધારે ફેલાવવાની વાતો કરે છે એ તેને જાજુડાં નથી. ચીન-ઓ સીપાલીગીરી તરફ હમેશાં તિરસ્કારની નજરથી જુએ છે પશુ હવે તેને પસંદ કરવા લાગ્યા છે. ચીન, જાપાન અને ફારીયામાં પશ્ચિમ તેના સુધારે પરાણે ધુસાડવા માગે છે આટલું કહી તે બાઈએ કોંગ્રેસને બચાવણું કરી કે આજેલીઆ અને યુનાઇટેડ સ્ટેટસના લોકો પ્રમાણુક ચીના મજુરો જે-એ, દુનિયાના સહુ લોકોમાં અજાત ઉદ્યોગી શાન, ફેર્યા દુર રહેનારા અને કાયદાને માન આપનારા છે, તેઓની સાથે વાળખી રીતે વરતે એવી તેઓ પાસે માગણી કરવાં જેમએ.

મા આરથર કેહમી નામના એક બીજા સજાસદે પીળા લોકો (ચીના, જાપાનીઓ) સામે જોરા લોકોની (વરુદ સામણી વિશે પોતાનો વિચાર જણાવતાં કશું કે આ લોકો તરફ અજુજમે છે તે તેઓની સસ્તી મજુરીને લીધેજ નહીં. પશુ તેઓ અલત સરસ રાતે કામ કર નારા, ફેર્યા દુર રહેનારા, ધણા રજાના દિવસો નહીં મનજનારા, કુકામાં તેઓ સચાની માફક કામ કરનારા અને તેની સાથે વિચાર શકિતનો ઉપયોગ કરનારા હાખલો લેવા જોગ મનુષ્યો છે, તેવાજ અજુમમાના બોગ તેઓ ધષ પડવા છે.

ડી-રીક—અકરોબરની શરૂઆતમાં કલ કાપી ઉપજશે.

પરમારથ કામ કરવા માટે મનને સંયોધન

(મલપલ સમજાવ્યાથી)

(સમ ધન્યાથી)

કર પરમારથ કામ,
મન તું કર પરમારથ કામ. —મન તું—
સંયોધા તુજનાથી સરસી,
નવ પરલોકે કામ —મન તું—
હથર પ્રીતિ મળે કરવાથી,
વધે યશ અભિરામ;
કરશે સ્થાય હરિ હેતેથી,
નહિં છુટે કદી કામ —મન તું—
મેળવતું પશુ તારે છે મન,
ધન ધરણી ગુહ્યામ;
મોહા હાથી મામ મહિષી,
ને ગાદી સુખધામ —મન તું—
વિચાર બિ સહુ મેળવનાના,
નવ નિજ જ્ઞાન તમામ;
ધેરાધને મોહ ભાગમાં,
નહીં કર મન તુજ કામ —મન તું—
સ્વારથ સહુ સાધે છે પશુ એ,
પેટ ભરે છે રામ;
માનવતાનો વાસ ગણુ' ત્યાં,
ત્યાં પરમારથ કામ —મન તું—
કરવું માન કામ પેતાનું;
પશુ પરમારથ કામ;
દુરી બદામ દરામ વહે એ,
નિરદય કે પશુનામ —મન તું—
સુખ પેતાનું સહુ કે હાથે,
પશુ પરસુપકર કામ;
નહીં કોઈ કરવાને ધારે,
વિષુ સહુ સુખ કામ —મન તું—
તન માનવનું અતિ ઉત્તમ આ,
શ્રેષ્ઠ સકલ સુખધામ;
કર્મ ચોમવડે પામ્યું છે,
મળશે દુઃખ નવ આમ —મન તું—
ભવજલ તરવા પાર ઉતરવા,
ને પ્રભુ પદ રજા કામ;
નાવ પરમ પરમારથ,
તારે જે જીવ કુલ તમામ —મન તું—
મળશે તન પશુ ના માનવદાં,
કરી કરી પરતાં કામ;
જુખ તરસ વેડી તન માળીક;
નવ પામીક વિલામ —મન તું—
આ માનવની કાપામાં છે,
મન તુજ હાથ લાગામ;
પશુ પામના તનમાં છે કુ'ં
પરમારથ કામ —મન તું—

ત્યાં પ્રેરે ત્યાં જવું પરાયે,
કરવા સ્વામી કામ;
સુખે દુઃખે નવ ચાએ તો,
પ્રેરક તોડે ચામ —મન તું—
કુઝના દહાડા દેખી એવા,
બજી લેને મન રામ;
વિયુષ પ્રેમ વડે પામીક તો,
કરી પરમારથ કામ —મન તું—

હિંદુસ્તાનની કારીગરી

અમારા કારખાનામાં તમામ માલ એકઠા
હોઈ કારીગરોથી તકવાર થાય છે, જેથી ખર્ચ
પરદેશી વેપારી કરતાં મહેાળ ટકાવ અને
સસ્તો માલ તકવાર કરી શકીએ છીએ. આથી
છે કે દેશીઓમાંની હોઈએ આ કારખાનાને
વેતેજન આપવા સુધી નહીં.

કારી વેપારમાં માલની સસ્તી તેમજ ભારી
દીનની વજો તથા સાદાં અને હંડાં હાંચાં
વાળા અંજુએ તથા પાણીના બારા તથા કાચ
વાળા ડબ્બા કાચાઈ હમેશા મોઢા જવામાં તક
વાર રાખીએ છીએ. દીનની પેડી બધી સાઈ
અને કુદી તેમજ નેરકમાં વેચીએ છીએ. નાના
મોઢા કોઈની જોરકર લખીએ છીએ. પ્રાઈસ
લીસ્ટ મોકલે લખી.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108, Queen St., Durban,
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાલુ' ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ટેબલ

સફાઈની પેકીંગ, અને સારો માલ બધી
જગ્યાએ રોકડેથી તાબીદથી મોકલું છું. જોર
કર મોકલી ખાવી કરો.

Best Fruit—good packing—Cash with
order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

તાલુ' ફરેટ અને વેલ્ટેબલ

સફાઈની પેકીંગ, અને સારો માલ, રોકડે
થી બધી જગ્યાએ તાબીદથી મોકલું છું. જોર
કર મોકલી ખાવી કરો. હમેશા

મહામહાન હાંચીયો,

પે. બો. ૪૧૫, ૧૧૦૪વી ૨૧૦૪, કરમલ

રોકડે બખર ભાવ

તા. ૨૦-૬-૧૧

થી. પે થી. પે.

કુલ હામનસ ૧૪આઉસ	૧૮ ૦ થી ૧૮ ૬
માવલ માંજ ૧ બરતાની	૨૨ ૦ " ૨૨ ૬
બીમટીના	૨૮ ૦ " ૨૮ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૦ ૦ " ૨૦ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૦ " ૧૮ ૬
ચીની સાકર	૨૦ ૦ " ૨૨ ૦
કુંડાના	૧૮ ૬ " ૨૦ ૦
દેશી ઘુવેર દાળ	૧૮ ૦ " ૧૮ ૬
કાનપુરી ઘુવેર દાળ	૧૮ ૦ " ૧૮ ૬
મસુરની	૧૮ ૬ " ૨૦ ૦
મગની	૨૬ ૬ " ૨૭ ૦
અડાની	૨૮ ૦ " ૩૦ ૦
ચણા સુખાના	૧૮ ૦ " ૧૮ ૬
" દાળ	૨૩ ૦ " ૨૩ ૬
વટાણા નાતાલના	૧૮ ૦ " ૧૮ ૬
મકાઈ	૧૦ ૬ " ૧૧ ૦
બીનીસ	૨૫ ૦ " ૨૫ ૬
જુવાર (કાફર કોરન)	૧૫ ૦ " ૧૫ ૬
કડવું તેલ ૧આસન	૩ ૬ " ૪ ૦
જેરડીનું	૩ ૬ " ૩ ૬
મીઠું	૩ ૬ " ૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૬ " ૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૨૧ ૦ " ૨૧ ૬
પીળી	ભારે ૧૮ ૦ " ૨૦ ૦
તીરકુળ નાતાલ	૧૪ ૦ " ૧૪ ૬
આટો હાઉસ હોલ્ડ	૧૧ ૬ " ૧૨ ૦
આટો (અંબીલો મીઠા)	૧૧ ૦ " ૧૧ ૬
મદાસી સોપારી ૧૨તલ	૭૫ " ૮
મરચાં	૪૫ " ૫
ધી પેડી, ૪દીનના પૌંડ ૬-૭-૬	" ૬-૧૦-૦
પોરબંદર	૬-૧૫-૬ " ૧૦-૦-૦
પારાશીન કોરન	૦ ૭ ૩ " ૦ ૭ ૬
" વાઈટ રૉસ	૦ ૮ ૬
" " બાલન	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦
નાળીએર	૧૬ ૦ " ૧૭ ૦
ફલી	૧૨ ૦ " ૧૨ ૬
કાકામંડ સોપ	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦
સાણુ સીકા સ્ટોન	૧૫ ૬ " ૧૬ ૦
સાણુ સનલાઈટ ૧૦ બોલ ૩૪ ૦	" ૩૪ ૬
સાણુ ટાવર ૫૦ ટુકડાના	
એકસની કીમત	૧૨ ૬ " ૧૨ ૬
સાણુકોસરીલ (આ. ૬૦)	૧૨ ૬ " ૧૨ ૬
નેકટર રી	૧ ૮ " ૧ ૮
માચીસ લાખન	૩ ૧ " ૩ ૩
સોપારી સેવરેપની	૧૦ " ૧૦
નીડલ પે. ઈટ સીમાઈટ	૨૦ ૬ " ૨૦ ૬
નીમક (કીવરપુલ)	
બરના એકની	૪ ૬ " ૪ ૦
નીમક (બરમની કાઈ)	૪ ૬ " ૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

மேலே கூறிய விஷயங்கள் எல்லாம் கவனமாகவும் நியாயமான விலைகளிலும் விற்பனை செய்யப்படும். வாரந்தோறும் விலை அறிக்கைகள் இலவசமாக அனுப்பப்படும்.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 2988,

Tel. Address: TOMASSELLI,

Johannesburg

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SOLIM"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL;

TRANSVAAL.

Dis. RUSTAN-

BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khandaria Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDARIA." Box 150

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 355

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

नवसारी हॉट्टु युनाइटेड

वेडॉम कुं.

बेनेकर: छ. ३. ५२६

हॉट्टुयाननी ओसरी न्यायन मन्गवी सरते आवे वेयवामा आवे छे, जने आस धी पोरणं छेत्तुं तथा कसकतातुं—सरस यवल—योपु' न'धीयाकु'—जेक वपत मन्गवी आनी करे.

डो. ना. १ प्रीयारक स्वीड

टेवीहान ना. १२८६, लुहानेरणरम.

२. जे. 'Gaekwad', पो. भोकरस, ५२५०.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રસમના વેપારી.

ફાલસેલ તથા સીલ.

દરેક જાતનું રેશમ તથા ટાસા સિલક તથા બીજી જાતનું રેશમ, દરેક જાતના રેશમી રમાલ,

ફાવણીઓ, સાડીઓ, પાગડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા બીજી જે-સી ચીજોના વેપારી.

નોંધ. અમારા આવ સાઉથ આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સરતા છે. તથા અમે એક જ આવ કદીએ છીએ મેક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના એકરૂશ ૬૫૨ પુરતી રીતે ખાત આપવામાં આવે છે. તથા કહે માલ લેનારને જો માલ મેલો લાગે તો એક વીકની અંદર માલ પાછો આપી વેસા પાછો લઇ જઇ શકે.

પંચપેપરાર્—ફલર્ટ અપ્રીરિકપર્ડી લિયારપાર્.

પ્રાપ્તિ, વિશિષ્ટ, વિલ્લેન્ડ્રી, ત્રાવેલી, મડ્ડ, જાંબ, ત્રિજીજી, કોરકાંજી, કોરકાંજી, કોરકાંજી.

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

M. J. Sam Suttie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoo." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohbaganlal Bhawanidas Ghrewala
Bandaris, 21 Roger-street
Importer.

EMMAHIM NORODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock)

DARNALL

Narayan Vaharaj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

E. ABOORAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street

Bhana Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

B. Ebrahim Ismail & Co.,
18 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ Hig Class
Tailor, 120 Grey-street

HOOSSEN CA-SIM & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim
Commission Agent Point.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jaggiwan Tilor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

M. RAWAT & Co.
108 Queen-street.

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey-street

A. G. TIPSIS Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA

Fruiterer Box 471

K. R. MODY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Bosar.
Merchant, Butcher & Importer
Queen-street

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Doss, Box 110 Tel "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add: "Manjee."
Parakh & Co., P. O. Box 33

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANCY,
Box 6031.

GOOLAM MORIDERN
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp Box 4)

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaris,
224 Markets

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: "V. Samy"
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House

T. Vedia Pillay
Box 514

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Mande
Rice & Dhol a Speciality
67 & 69, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION**N SAMY**

Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORPMoosa Amod Waja & Co.,
Box 222,CHOTABHAI & DADOO
Box 33.Hassan Amod,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.**LOUISTRICHARDT**Dungershi Mora jee
P. O. Box 7**MIDDELSBURG**

(TRANSVAAL)

A. E. BEARNA,
Box 35.DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.**LOURENCO MARQUES**

HORMAJOY IDOLY, Box 332.

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.VRAJDA & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141**NORTHEDENE**Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.**PiNT BETHEP**Ebrahim Osman,
Box 9.**PIETERSBURG**METHA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.**POTCHEFSTROOM**G. K. Desai.
Box 128**PORT ELIZABETH**Nickamdas Bros.,
Main Street. Box 531.L. A. Pardy,
General Merchant,
85 Adderly Street.V. R. Namesoo,
General Merchant,

Namesoo's Buildings, Walmer St.,

R. R. Nidoo,
64 Walmer RoadVannali Harie,
Indian Laundry,
Hassan Street, The Hill.**PRETORIA**Ohotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Two Branches: Standerton Box 49

Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., PretoriaV. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 542**QUELIMANE**Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vasanji'**RICHMOND**

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSONA. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.**RUSTENBURG**ISMAIL, SULMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Saliman."**SALISBURY**Shimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.**SPRINGS**(Transvaal.)
Kessaji Giga, Befoonia**STANDERTON**Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.**THORNEVILLE JUNCTION**Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.Hooeen Amod Vankar,
General Dealer.**UITENHAGE C.C.**Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.**UMSINGA**

Dada Osman.

VERULAMBabu Talwantasing
58 Wick Street.Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,Lala Chand, Goldsmith
11 Moss Street**WELLINGTON C.C.**V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.**WINDSORTON C.C.**Hajee Jaffar Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8**WARMBATH**A. M. Rawat,
Box 16.**V. SAMY****Wholesale & Retail
Fruiterer****GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.**Telegram Address: 'V. SAMY
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 357. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No. 22, P.O. Box 22.

S. Ramannujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Main No. 435 Corner Laid & Mid Streets,
TRIEMER, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add: "FAJANDAR."
Head Office: TANCOR COLAMA, INDIA.

જુહાલભાઈ જુહાલાઈ
ભાઈભાઈ જી.
અમરક શેર શરૂઆત

મરહુમ શેર, મેટ, પાટલુન, સગીસ,
હેટ, ડેસ, કુવાલ, કીરખાન, રેકમી
રમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવે, જુઓ અને ખાતરી કરો.
લેકુ મફત છે.

ઈન્ડિયન મારકેટ, સ્ટાલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્સી સ્ટ્રીટ, લોકાન્સનરમ.
ફોન નં. ૨૨૫૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar
and England.

About Sept. 25th Gascon 6298 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Oct. 5th Durham Castle 8217 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

,, Sept. 29th Alnwick Castle 5893 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3604. Tel. add. "Camay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLY.
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 334, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY."
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

ફેનસી અને શેર શરૂઆત.
ઈન્ડિયન મારકેટ અમારા હાથે હિંદુસ્તાન
થી મંગાવી શરૂ કરીએ તેમજ વામા આને
જે. ખાસ થી ચેરમનરુ તમા હાથે
કુશરક. માવક. મોડુ. મંધીનાથ. અમા
નંધ અમારો હાથે જુઓ.
STAND 512, 17th Street VREDEDOEP
Box 6037, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc., etc.

વેસ્ટ ઇન્ડિયન ટ્રેડિંગ કો.

101 QUEEN STREET, DURBAN,
Box 88. Tel. Add: "FORBANDAR."
Telephone 86

P.O. Box 33.

Telephone No. 88

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Kanzler leaving Durban about 17th Oct., Delagoa Bay 19th

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન.

ચીપી ફાસ્ટ જહાઝી આગમિયા

સ્ટી. કેન્ઝલર ડરબનથી તા. ૧૭ ઓક્ટોબરે ને ડેલાગોઆબેથી તા. ૧૯મીએ

જપથી આગમિયા જપથી તારીએ જપથી હવાન, બેરુ, કબીલીમાન, કાંકીનાર મોન્વાસા અને લામુ થઈ મુન્બઈ જશે. કેવે બદલુ નહીં પડે.

મજૂર લાઈનની બેઠા કાફાઈદાર, ડાઈમસર આવનાર ટાઈમસર બનાર અને ડાઈમસર પેકેજનાર છે. મુન્બઈ પહેલે કે તુરત અહીં ફેલવની ખબર મળે છે. કે: કુલાહ, મોલરફ વારીઓવાળા અને હવદાર હોય છે. ફરફેટ, સેકન્ડ, અને ટેકની કીમટા બોરારી તથા વગર બોરારી વાળી મળી શકે છે. ખલાસીઓ ફેશી અને કપડાને તથા બોલિસરો માથાકુ હોય છે. લાહડાની ટેક, બોરારીને અલાદી જગા, વીજળીની બતી પાળી, મુસલમાન બજાર કીચીન બહેરેનો પુરા બરોબર હોય છે. મતલબ કે રફીમરે ખાસ પાસે-જરેને મલિક હોવાથી હરતગદની સમવડ છે.

વધુ ખબર મટે જશો તા પુછા નીચે સરનામે:

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK KASOOL.

137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Fortsburg, Box 2347 J.B.

માંકી વિલામતી પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકેટન વેચવી પેસાય તેમ આપશું. ભાવ માટે જાણો. ફાયદો થશે.

નવાલ બીજુ તમાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં તેમ જોટલી જોઈએ તેવી મળશે. અમે મોટા જથ્થામાં ખરીદીએ છીએ.

બી પારબાંદરનું સારો માલ. કીફાયતે મળશે. મમાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St, DURBAN.

અહાસો કાંપયામાં અમર નામ

નદીવાદ હીંદુ અનાથાશ્રમનું બાકીનું કામ ફરીથી શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. આશ્રમને અંગે દવાખાનું, (નિશાળ, ગણિત શાળા, અપંગશુદ્ધ, સ્ત્રીઓ માટેનું પ્રથમ ગૃહ વિગેરે માટે રૂપ ઓરડીઓની જરૂર છે. આવી ફરેક ઓરડી ખાંધનાં પાંસે રેપિયાનો ખરચ થાય તેમ છે. કોઈ મહત્ત્વ ઓછી વખતે રૂ. ૨૫૦) આપશે તો તે મહત્ત્વના નામની એક ઓરડી ખાંધી. તે ઉપર આરસપહાણની તકલી ચોટી તે સખી દાતાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. દાલના મહાનમાં જુદા જુદા સેળ મહત્ત્વથી પોતાનાં નામની ઓરડીઓ ખાંધવી આવેલી છે. આજા છે કે કાન કીળ હીંદુ પ્રજા આ ઉત્તમ તકનો લાભ લેવા ચુકતો નહીં. વધુ વિગત માટે જાણો: મંત્રી:—હીંદુ અનાથાશ્રમ નદીવાદ.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOOBAKER E. Aboobaker Amod & Brother,

424, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods

and Best Silks

હંથા ફેઝની દરકીશ ટોપીઓ,

સસતી અને ચારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Add: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલની તંબાકુ.

ફરેક મીઝ જથ્થાવધ, સસ્તા ભાવે મળશે બહારના ઓરડર ઉપર તુરત ધ્યાન આપવ માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. જાણો, અબુદુલ કાદર એન્ડ સન્ ૧૩૬, ષી સીટ.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer, 60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

તાજાં નાણાંધેર, જથ્થામાં તથા છાક

વાવવાના તથા ખાવાના માલ ખાજ મહત્ત્વ બીનીસ વગેરે હમેશ મળે છે. જાણો તા મળે

Stand 59, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoenix, Natal.

No. 39—VOL. IX.

SATURDAY, SEPTEMBER 30TH, 1911.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

LONDON COMMITTEE'S ACTIVITY

IMPORTANT CORRESPONDENCE ON SOUTH AFRICAN AFFAIRS

On the 23rd August, the Assistant Hon. Secretary of the South Africa British Indian Committee addressed the following letter to the Under Secretary of State for the Colonies:—

Sir,—I have the honour to enclose herewith a cutting from *INDIAN OPINION* of the 29th ultimo incorporating a report from the *Natal Mercury* of evidence given on behalf of the Natal Sugar and Tea Industries on the 21st ultimo before the Commerce and Industry Commission appointed by the Union Government. The evidence speaks for itself, but I am directed by my Committee specially to draw your attention to that portion of it which deals with the imposition of the £3 annual Licence prescribed by Natal Act No. 17 of 1895 as amended by Act No. 19 of 1910. It is made plain that 94 per cent. of the Indian labourers, whose indentures are expiring, or have recently expired are either driven back to India or forced to re-indenture by reason of the operation of the Laws imposing this most unjust tax. On the other hand, therefore, the tax results in what amounts to compulsory repatriation, against which His Majesty's Government have always set their face, and on the other hand, in compulsory re-indenture. My Committee desire to remind you of the strong condemnation of the system of re-indenture contained in the report of the Committee on Emigration from India to the Crown Colonies and Protectorates (C.D. 5192). In previous correspondence I have, under direction, respectfully drawn the attention of His Majesty's Government to the unhappy situation of those Indians, increasingly few in number, who, at the expiry of their indentures have elected not to return to India or re-indenture, but to remain free in Natal, and my Committee are strongly of opinion that, in the interests of the Indian labourers and the European employers

alike, it would be in the highest degree advantageous to repeal this most harsh tax. I am accordingly directed to request once more that His Majesty's Government will use their best endeavours with that object.

21st August, 1911.

The Under Secretary of State,
Colonial Office, S.W.

Sir,—With reference to my letter of the 15th instant regarding the question of Asiatic Trading in South Africa, I am directed to enclose herewith extracts from *INDIAN OPINION* of the 29th ultimo for your information. It is evident to my Committee that a wide-spread movement is being engineered against the Indian Trading community, of which my Committee assume you will take due note with a view to the protection of otherwise unprotected Indian interests.

28th August, 1911.

The Under Secretary of State,
Colonial Office, S.W.

Sir,—Adverting to previous correspondence on the subject, I am directed to enclose herewith for your information, extracts from *INDIAN OPINION* of the 5th instant relating to the agitation that is now being directed throughout South Africa, apparently through the agency of the Port Elizabeth Town Council and Chamber of Commerce against the commercial interests of the Indian population.

28th August, 1911.

The Under Secretary of State,
Colonial Office, S.W.

Sir,—I am directed to enclose for your information, as a matter affecting the welfare of the Indian community of South Africa, an extract from the current issue of *INDIAN OPINION* relating to a Resolution on the part of the majority of the Bar Society of South Africa in connection with coloured Advocates and Attorneys

and the comment of the *Pretoria News* thereon.

Acknowledgments

The following letters have been received by the Committee:—

Downing Street,

19th August, 1911.

Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 15th instant, relative to the immigration into the Transvaal of the wives and children of lawfully resident Mahomedan Indians.

Downing Street,

19th August, 1911.

Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 14th instant, relative to the case of an Indian woman convicted at Stanger for non-payment of the annual licence of £3 prescribed by Natal Act, No. 17 of 1895 (amended by Natal Act No. 19 of 1910).

Downing Street,

28th August, 1911.

Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 21st of August on the subject of the position of Asiatic Traders in the Union of South Africa.

Downing Street,

28th August, 1911.

Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 15th of August on the subject of British Indians and Trading Licences in the Cape Provinces.

Downing Street,

31st August, 1911.

Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 23rd

instant relative to the £3 annual licence prescribed by Natal Act No. 17 of 1895 (amended by Natal Act No. 19 of 1910) ex-indentured Indians in Natal.

Downing Street,

31st August, 1911.

Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 28th of July, with enclosure, relative to a resolution passed by South African Advocates in favour of the exclusion of natives from the South African Bar, and to refer you to the answer returned by Mr. Secretary Harcourt on the 10th of August to a question addressed to him on this subject in the House of Commons by Mr. Keir Hardie, M.P.

Mr. KEIR HARDIE asked the Secretary of State for the Colonies whether he has any information showing that the United South Africa Bar Society proposes to exclude natives from membership of the Bar; and, if so, whether he can take any action to safeguard the rights of the natives in this respect, especially in view of the fact that some of them are already practising as barristers in Cape Colony?

Mr. HARCOURT: I have seen references in the Press to the proposed United South Africa Bar Society which attribute to some of the gentlemen promoting it a desire to exclude natives from practising at the Bar. The rights of members of the Bar are under the protection of the courts, with which also rests the power of admission or exclusion.

Mr. KEIR HARDIE: May I ask whether a matter of this kind requires legislation, and, so, whether it comes within the reservation which requires the assent of the Crown?

Mr. HARCOURT: I should think it is probable they would require legislation, and, if they do, any decision as to reservation must be taken after such legislation has been proposed and passed.

Mr. ESSEX: Will the right hon. Gentlemen see to it that in any consideration of the question of colour disability he does not fail to recognise that it is one of many and varying degrees?

Mr. HARCOURT: I think I can hardly tell the hon. Member what steps I should take on an occasion which has not yet arisen.

The Gold Law

The Assistant Secretary of the Committee writes under date the 31st August, to the Under Secretary of State for the Colonies:—

Sir,—In continuation of previous correspondence on the subject of the Transvaal Gold Law and Townships' Amendment Act 1908, I have the honour, under instructions, to enclose herewith for your attention, copy of a notice received by Mr. L. W. Ritch,

the Secretary of this Committee, who is at the present time in Johannesburg.

2. For your further information, I am to say that Mr. Ritch is a resident of the Transvaal of long standing and has for years been intimately associated with individual members of the Indian community, with whom he has formed, in many instances, very friendly ties. As an act of friendship, he has frequently become the registered owner of fixed property in the Transvaal, of which his Indian friends are the virtual owners, and has entered into equitable trusts with them, which have been recognised as valid and lawful by the Transvaal Courts. There are several other European gentlemen who occupy similar positions towards Transvaal Indian merchants as Mr. Ritch, including Mr. H. L. Polak, who is at the present time in London on behalf of the Transvaal Indian community.

3. It is evident to my Committee that the representations, which my Committee understand to have been made by the Secretary of State to the Government of the Union of South Africa, have not been so effective as they had hoped. My Committee are informed that the situation is gravely exercising the minds of the Transvaal Indian community and especially of those members of it who are directly concerned, either as owners or tenants.

4. My Committee have every reason to believe that the Transvaal Indians regard this matter as of equally vital importance to the community, as the Registration or Immigration questions, and in the event of the Union Government's proceeding with the policy that they have apparently undertaken, their action is extremely likely to provoke a further passive resistance movement. In that event, it is quite probable that those Europeans who are trustees of Indian interest, will make common cause with the Indians, decline to pay the fines leviable under the Sections quoted and accept the usual legal consequences for non-payment.

5. My Committee are satisfied that the Imperial Government will be most unwilling to contemplate such a catastrophe as the revival of the bitter struggle that has so recently been concluded would be, and once more they beg to urge that the Imperial Government will use its utmost efforts to persuade the South African Government either to alter the law or to suspend its operation pending a subsequent amendment.

6. In the respectful opinion of my Committee, the provocation of the Union Government makes it extremely difficult for the resident Indian community to regard the future with any degree of equanimity, for they are faced with the prospects of old-established British Indian merchants having to abandon the businesses they have built up over a period of many years of doubt and distress, and which are being conducted by them in premises for which they themselves

have paid and which are their property in everything but name. The same disaster confronts the far more numerous section of the community that are tenants and have held trading licences for very many years. My Committee feel that admirable as is the settlement of the Immigration problem, its effect will be nullified entirely by a policy such as that now adopted by the Union Government ensuring the compulsory withdrawal from the Province, ruined and uncompensated, of the entire Indian population.

The Causes of Persecution

"A Latent Devil of Cruelty"

In the course of a leading article on the lynching of negroes in America, *The Times*, in its issue of the 17th August, says:—

We are often told that it is impossible for us to understand the white man's feeling against the negro in countries where negroes abound; but we are also told that we cannot understand the Gentile's feeling against the Jew in certain other countries, or the Turk's feeling against the Armenian. These feelings are not peculiar to any one country, or produced only by the contact of any two particular races. History, as well as present experience, teaches us that they arise swiftly and naturally whenever some race, class, or body of men becomes unintelligible to the great mass of the community and is, or seems to be, opposed in its interests to that mass. Then persecution begins, and its main symptoms and causes are of the same nature in all ages and all countries. The persecuted are accused of fearful crimes; they are supposed in some manner and often for some devilish reason to have cut themselves off from the rest of the human race, and therefore they are treated as if they had no human rights. Differences of race have often caused such persecutions; but they have been caused just as often by other differences; and whatever the difference, the accusations on which the persecutions have been based have been of the same kind. Early Christians and modern Jews have been alike charged with ritual murder of infants. The Knights Templars in the thirteenth century and the Freemasons nowadays have been accused of devil-worship and of obscene practices connected with it. Indeed, it seems to be a natural tendency of the human mind to suspect any society that is in any way separate from the body politic of an inhuman foulness which justifies any ferocity of punishment. This tendency has been defended, both generally and in particular cases, on the grounds that the body politic must not suffer

any society with interests different from its own to grow powerful within it, and also that such societies do in fact tend to develop inhuman foulnesses among their members. The first defence may justify legal suppression of such societies as the Templars. It cannot justify savage persecution either of races or of religious communities. As to the second defence, it is seldom supported by any kind of trustworthy evidence; and those who would employ it to justify the persecution of the Templars or the Albigenses would usually reject it in the case of the early Christians. The fact that the Church, when it has persecuted, has used the weapons of its own persecutors is a powerful argument against the use of those weapons at any time or on any pretext. There is much stronger evidence of a natural tendency to suspect isolated communities of inhuman practices than of a natural tendency towards such practices in isolated communities.

The causes of this kind of suspicion are both complex and subtle. Whenever a human being is unintelligible to us he seems to us inhuman; and we are apt to hate him for this seeming inhumanity with a hatred that is half fear. He has human powers, yet he appears to employ them for ends that are not ours, and to be governed by motives to which we can make no appeal. The ignorant man often experiences this kind of fear when he is first thrown among foreigners speaking a language he cannot understand. The mere unintelligibility of their tongue so much obscures their humanity to him that they seem to be rather curious pieces of mechanism than men and women: and this feeling grows stronger as differences of race increase. There are many Europeans who cannot believe that Chinamen are really human beings with a conscience and affections like their own; and the Chinaman evidently has the same view of the European. Each may seem merely an amusing puppet to the other until they begin to fear each other, but then fear produces a hatred which is mitigated by no kind of sympathy. The strange thing is that not merely may different races be thus unintelligible to each other, but also different classes or communities in the same country. The Templars were killed off like vermin in France under PHILIP THE FAIR, and the aristocrats in the Revolution, because the mass of the people had ceased to regard them as human beings, and thought of them as mere items in a huge plot against the State. No doubt the Romans had the same view of the early Christians, and there is many a white man in America who regards every negro as a deliberate danger to society. In every case there is some ground for the general fear, but it is not, therefore, justified in its results. The danger can always be best dealt with by understanding, not by the ferocity of panic. There is a latent

devil of cruelty in human nature which is let loose by fear, and which, when once let loose, may master the mind and reign there when all fear is an end. It is this devil that suggests horrible accusations to justify its own horrible crimes; and nothing will keep it in subjection except the conviction that all human beings, however unintelligible, are still human and must in any circumstances be treated as such.

From the Editor's Chair

A WORD OF SYMPATHY

In offering our sympathy and condolence with Mr. Dawad Mahomed in the sad loss he has sustained by the death of his daughter, we feel sure that we are voicing the feelings of the whole community. For many months Mr. Dawad has personally nursed his daughter, not caring to leave her bedside even on important business. We well remember, on the occasion of the mass meeting in the Town Gardens on Coronation Day, he left the sick-room, drove to the meeting over which he presided as President of the Congress, and returned again to his nursing duties—a beautiful example of devotion and public responsibility coupled with fatherly affection. To Mr. Dawad Mahomed and family we offer our sincere sympathy.

THE ANTI-ASIATIC CRUSADE

THE letter addressed to the Prime Minister by the Port Elizabeth Municipality reminds one of the notorious petition sent to the late Volksraad by various Chambers of Commerce in which vile charges were brought against Asiatics, e.g., Asiatics "considered their women as soulless and Christians a natural prey." It is true that the present petition does not repeat these foul and baseless charges, but it none the less contains statements that cannot be substantiated. "The Council would submit that it is not for the public benefit that the Asiatics should have the right, irrespective of their character and without regard to local circumstances and conditions, to take out licences indiscriminately in any and all Municipal areas." The Council has brought forward no proof in support of the statement that the holding of licences by Asiatics is not for the public benefit. To require the Asiatics to submit to an investigation of their character before they could trade in South Africa while not doing so in respect of Europeans suggests that the latter are all of irreproachable character. The letter of the Port Elizabeth Municipality, which is receiving the support of the other

Municipalities in South Africa, shows what an unscrupulous foe Asiatics have to deal with.

"AN INTERNAL FITTING"

THE Postmaster General's reply to Mr. Amin upon his complaint that a certain pigeon-hole in the Post Office at Stanger is labelled "coolies" and that the offensive label should be removed, is to say the least of it, impertinent to a degree. The local Postmaster ignored the complaint. That was bad and rude enough. But the Postmaster General has outdone his subordinate by sending a reply which in our opinion is tantamount to calculated insult. For the letter means nothing less than that "internally" even the highest officials recognise Indians by the name "coolies"! Had the Postmaster General the instinct of a gentleman, he would have admitted the error and immediately rectified it. It is just possible that we are doing an injustice to the Postmaster General by assuming that he actually knows what has been written in his name. But if his Secretary has written the letter in question without his knowledge and sanction, he shows lack of duty in the Postmaster General. The complaint of Mr. Amin, though purely sentimental, involves a principle and we claim that it could not be treated in an off-handed manner. Moreover it is totally wrong to suggest that the public has no concern with the management of a public department. The public and therefore Mr. Amin are the proprietors of all public buildings and officials are their servants. The Postmaster General, therefore, cannot be allowed to perpetuate a deliberate insult to which Mr. Amin has drawn attention. We therefore hope that Mr. Amin will not rest content until the offensive label is removed. We advise him to write again to the Postmaster General claiming relief and approach the Congress too in the matter.

Registrar's Office

The Registration Office will open again at Johannesburg on the 4th October next (Wednesday). All those in the Transvaal who are covered by the settlement and who have not yet applied should do so without fail on the above date.

Those who are outside the Transvaal and are covered should apply to the Registrar of Asiatics for application forms. On receipt of the forms, they should fill them in and post them to the Registrar. Their claims will then be examined by him and if they are found to be good, registration certificates will be issued to them. It will be open to those who may be rejected to appeal if they wish to.

Position of British Indians in the Dominions

Memorandum by the India Office to the Imperial Conference

(Continued.)

A recently published Blue-book issued by the Imperial Government, contained the following:—

The immigration difficulty, however, has on the whole been met by a series of statutes which succeed in preventing Asiatic influx without the use of differential or insulting language. It is accepted that the Dominions shall not admit as permanent residents people whose mode of life is inconsistent with their own political and social ideals.

But the admission of temporary visitors, to which this objection does not apply, has not yet been satisfactorily settled. If the question were not grave, it would be seen to be ludicrous that regulations framed with an eye to coolies should affect ruling princes who are in subordinate alliance with His Majesty, and have placed their troops at his disposal, members of the Privy Council of the Empire, or gentlemen who have the honour to be His Majesty's own Aides-de-Camp. It is of course true that no person of such distinguished position would in fact be turned back if he visited one of the Dominions. But these Indian gentlemen are known to entertain very strongly the feeling that, while they can move freely in the best society of any European capital, they could not set foot in some of the Dominions without undergoing vexatious catechisms from petty officials. At the same time the highest posts in the imperial services in India are open to subjects of His Majesty from the Dominions.

The efforts of the British Government to create and foster a sense of citizenship in India have, within the last few years, undoubtedly been hampered by the feeling of soreness caused by the general attitude of the Dominions towards the peoples of India. The loyalty of the great mass of Indians to the Throne is a very conspicuous fact, and it is noteworthy that this feeling is sincerely entertained by many Indian critics of the details of British administration. The recent constitutional changes have given the people of the country increased association with the Government, and have at the same time afforded Indians greater opportunities of bringing to the direct notice of Government their views on the wider question of the place of India in the Empire. The gravity of the friction between Indians and the Dominions lies in this, that on the Colonial question, and on that alone, are united the seditious agitators and the

absolutely loyal representatives of moderate Indian opinion. The Government of India, while appreciating the Colonial point of view, cannot, and do not wish to, dissociate themselves from the general feeling of disappointment at the unwillingness of the Dominions to recognise that Indians are entitled to consideration. Many highly educated and well-bred Indians have a natural and laudable desire to see other parts of the Empire, but at present are deterred from visiting the Dominions. It is earnestly hoped by His Majesty's Government that the measures necessary to prevent such an influx of the lower classes of Indians as would modify the population of the Dominions and create grave internal difficulties will not be extended to visitors of good social rank, merchants of sound commercial position who have interests outside India, or students who have attained to University standing.

(2). *The Status of Indians resident in the Dominions*

It is in South Africa alone that there is any large resident Indian population, and its existence here is in the main due to the deliberate importation by Natal (inaugurated under Crown Colony but continued under Responsible Government) of contract Indian labour. In Canada and Australia Indian immigrants have been comparatively few in number and have come on their own commercial business. But in South Africa—apart from the entry of some representatives of those Indian traders who have for centuries past done business on the east coast of tropical Africa—the Indian element is, in origin, due to the action of Government undertaken at the instance and in the interests of a very important section of the European population of Natal.

So far, then, as an Indian population exists, the Dominions can do much to allay unrest in India by abstaining from any administrative policy which could be represented as showing an intention to expel them, or to reduce them to a position of degradation. In South Africa Indians compete chiefly with European traders—often with a low class of Europeans of alien origin,—while in British Columbia they are in competition with white workmen. It is thus inevitable that from time to time this economic rivalry should lead to friction. But the treatment of Indian traders by municipal authorities in Natal has at times been flagrantly unfair, and even now security for permanence of trading rights is given, by means of Appeal to the Supreme Court against licensing boards, only to individuals who already possess trading licences. The transfer of existing, or the grant of new, licences is entirely in the hands of municipal authorities. Certain schemes of legislation in Natal, and of administrative measures in the Transvaal, have caused much apprehension

among Indians, and it is to be hoped that, when the Union has satisfied itself that safeguards against unlimited Asiatic immigration have been provided, it will be possible to treat the resident Indians generously.

Any system of generous treatment may be held to involve:—

- (1) Avoidance of any measures calculated to take away the means of livelihood from respectable traders by vexatious regulations;
- (2) Restriction of sanitary measures to cover real sanitary needs, and regulations adequate to prevent the use of such measures as an indirect means of disturbing Indian residents;
- (3) The grant of educational facilities, which, of course, need not lead to the admission of Asiatic and European children into mixed primary schools;
- (4) A determination not to utilize immigration laws to banish lawful residents by means of legal quibbles, or to break up domiciled families, or to refuse temporary admission on visiting permit to relatives whose presence is urgently required by resident Indians. (Such an incident as the refusal of a permit to a son to attend the funeral of his father, which is alleged to have occurred in British Columbia, would create very bitter feeling amongst a people who attach supreme importance to funeral rites.)

It is practically certain that there will never be any large Indian population in Canada, Australia, or New Zealand, the Dominions in which the aboriginal population is small, and in some cases decreasing, and which will, in the ordinary course of events, be, for all practical purposes, purely European. But in South Africa not only does the native population so enormously outnumber the whites that unskilled labour will probably always remain in native hands, but a small Asiatic element has existed for nearly two centuries. Cape Colony has found it possible to govern without friction and to utilise the "Malays" imported by the Dutch East India Company, who are Mahomedan in religion and distinctive in their social habits. They have established a position as fishermen, drivers, and petty agriculturists. It cannot be maintained that South Africa can accommodate only white and black, and has no place for the brown races. For although in a comparatively recently colonised area, such as the territories of the two former republics, this might be argued, Cape Colony affords an example of a large element, consisting not only of the "Malays," but of the "coloured people," which is intermediate in civilisation and habits between the native Africans and the Europeans. There is no intention to minimise the difficulties caused by the presence of

an intermediate element, whether of mixed blood or purely Asiatics. But it is believed that equitable administration can prevent these difficulties from becoming dangers.

(3) *The Employment of Indians in Ships in Colonial Waters*

It is unnecessary to add what is said on this point in the historical summary, where the serious disabilities which the New Zealand Shipping Bill of 1910 would impose on Indian seamen are pointed out.

India Office,

June, 1911.

(To be Continued.)

Colonial-born Indians

Deputation to the Durban Town Council

On Thursday afternoon last, a deputation of Colonial-born Indians waited upon the Durban Town Council at the invitation of the Mayor. Mr. Royeppen acted as chief spokesman. The deputation consisted of about a dozen well-known young men including Messrs. Christopher, Panday, Lawrence, Singh, Moodley and others.

Mr. Royeppen first of all dealt with the question of licences. He pointed out that the Colonial-born Indians knew no other home and had a right to obtain their living by means of trade. Two principles had been laid down by the Licensing Officer—no transfers and no new licences. This would mean, in the course of time, extinction of the Indian storekeepers. He appealed to the Town Council not to continue this injustice. They did not want favours, but they certainly asked for justice and fairplay. The speaker also referred to other matters. Several respected and well-known Indians had been insulted on the tram-cars. The conductors, it seems, unnecessarily harass the Indian passengers when there is not the least occasion for it. They were citizens of the Borough and had a right to expect decent treatment at the hands of the Corporation servants. The Town Hall belongs to the rate-payers but Indians are not allowed to attend a musical entertainment like that of the Sheffield Choir without being offered an insult. The bathing enclosure on the Beach was prohibited ground to Indians. In these and other matters Indians were made to feel that they were outcasts in their own home.

The Mayor and Councillors gave a patient hearing to the deputation, and several questions were asked regarding the cost of living of Indians and Europeans. Mr. Moodley replied that Colonial-born Indians lived in a similar style to Europeans and there was practically no difference. Mr. G. Panday said that Indians were hated for their frugality and plain

living. They did not waste money in drink and luxuries, and therefore the cost of living was less.

The Hon. Mr. Jameson wanted to know why they all wanted to trade. Were there not other occupations? Of course, it was pointed out, they did not all want trade, but they wanted the right to do so if they wished. That was the point.

The Mayor said that the Licensing Officer's powers were fixed by law and not by the Council, and they were to a certain extent powerless in the matter. However, on the suggestion of Sir David Hunter, it was decided to allow Mr. Royeppen, on behalf of the deputation, to send a letter to the Council stating briefly the grievances, together with suggested remedies, and there, for the time being, the matter rests.

The Indenture System

"Certain to Produce Evils"

The *Madras Standard* of the 19th August takes up the question of the Indenture System, in which it deals with the speech of Lieutenant Colonel Wyllie, at the League of Honour Conference, recently held in London. These are the *Standard's* conclusions:—

We have dwelt at some length on this aspect of the question not only because an assertion like that of Lieutenant-Colonel Wyllie should not go without examination but because it is not remotely connected with the question of indentured labour which is the special topic of his speech. Most Governments are certainly on a higher ethical plane than the majority of the employers of labour, and the Government of India pre-eminently so. But we condemn the great loss of liberty involved in most forms of indentured labour not from abstract love of liberty but because it is certain to produce evils. There are doubtless a few perfectly just and humane employers under whom indentured labourers would not suffer. But legislation is meant not for the ethically indifferent many but for the ethically placed great power in the abstract, and almost absolute power as it turns out actually, in the hands of employers, as is proved to be the case in most systems of indentured labour in tropical colonies, because there are a few just and humane employers. It is no use arguing that all apprenticeship and even all employment is a surrender of liberty. It all depends on the question what is the degree of liberty the employee surrenders, and having regard to the facts of human nature and known conditions whether that degree of surrender of liberty is compatible with his well-being. Lieutenant-Colonel Wyllie states the problem thus: "Our coolie has to be well fed, well housed, well clad, and

doctored when sick. His apprenticeship comes next, with its discipline on the one hand and its added skill to his trade. His complete freedom can wait. If he has grit he can earn it; if not, he can at least live in comfort to the end of his days." This is begging the question. The point is whether all the nice things that Lieutenant Colonel Wyllie speaks of can be ensured to the coolie if he surrenders his liberty to the extent he has to do under most systems of indentured labour. Lieutenant Colonel Wyllie has not answered the question satisfactorily in his speech. He admits that in this matter the name of Natal "stinks in the nostrils of the civilised world." As to whether in the particular tract to which he refers the indentured labour has led to great evils is a matter which we may leave Mr. Nevinnson and himself to settle between themselves. But he by no means leads us to abandon the position that the less the surrender of liberty in the case of labour in tropical colonies the better for the labourer.

The Case of Jannumia

We have made inquiries of the Protector of Indian Immigrants regarding the strange story of an indentured Indian woman named Jannumia, which we copied from the *African Chronicle* two weeks ago. The Protector declares there is no truth whatever in the story. He has given us the name and address of the employer and we are communicating with him by letter. The woman has disappeared from the Dépôt where she was being detained pending inquiries and no trace of her has apparently been discovered. We shall continue our investigations and find out, if possible, the real facts of the case. In the meantime we would ask our readers to withhold their acceptance of the story.

General Botha on the Asiatic Question

Speaking at Reittfontein on Tuesday, General Botha (says the *Transvaal Leader*) said he had received a petition asking that all Asiatics be deported, but that was a "tall" order. He gave the history of the question, and said that though he had previously advocated deportation and compensation, it now appeared that a fearfully big amount was involved. It was difficult to suggest a remedy, though he would like Asiatics sent away. General Smuts had wasted away to a shadow—(laughter)—when, as the result of his incessant efforts to settle the question, the gaols were filled. The difficulty was that under the British flag they had to act according to British principles.

Anti-Asiatic Movement

Traders Appeal to Prime Minister

The following is a copy of a letter which has been sent to the Prime Minister by the Port Elizabeth Municipality and which is being supported by Potchefstroom Town Council (says the *Herald*):—

I have the honour by direction of the Town Council to address you in regard to the Asiatic trader, and to emphasise the fact that the matter has become a most serious economical question, and in the present condition of things a serious menace to the European trader. The Council feel that it is absolutely essential for the good of South Africa and the self-preservation of the European population that every effort should be made to stop the gradual elimination of the white trader, which is slowly but surely taking place owing to the Asiatic establishing himself in all classes of business.

The Council would submit that it is not for the public benefit that the Asiatics should have the right, irrespective of their character and without regard to local circumstances and conditions, to take out licences indiscriminately in any and all Municipal areas. With a view to minimising the evil, I am instructed to respectfully suggest that the Government take into consideration the question of submitting to Parliament an Act establishing the principle that local authorities should have power to control the issue of all licences as it is imperative that such control is necessary and expedient in the interests of the white population. In conclusion, I am further directed to state that the Council trusts this important question may receive the earnest and sympathetic support of the Government, and that an early date legislation may be passed to deal with the matter."

In connection with the anti-Asiatic movement in the Western Transvaal, says the *Krugersdorp Standard*, Mr. W. M. Edwards presided over a largely attended meeting of representative residents and farmers held in the banquetting chamber of the Town Hall on Wednesday morning.

Among those present were Messrs. I. van Alphen, Pretoria, and van Veyeren, Potchefstroom, both of whom urged the meeting to oppose the Asiatic traders.

All the speakers emphasised the necessity for co-operation in combatting the Asiatic peril, and several farmers gave illustrations of how they had suffered through trading with Asiatics.

Throughout the proceedings a general resolve to boycott the Coolie was evinced, and a sub-committee, representative of the different wards in the Krugersdorp district, was elected,

to co-operate with the local White League in organising a big meeting, to be held later, in support of the anti-Asiatic movement.

The Labour Shortage

The Value of the Indian

In the seventh special article of the *Natal Advertiser's* on the Sugar Industry, Mr. P. W. Stott, who is on the committee of the Empangeni and District Sugar Planters' and Farmers' Association, was interviewed and said:

We pay natives more wages than the Indians receive, although it must be said that the Indians who are re-indenturing are equally as expensive as the natives. Native labour is much more expensive than was the first indentured Indian labour, and at the same time is most unreliable and unsatisfactory. The quality and quantity of work from the native is far inferior to that from the Indian."

"Do you agree with the suggestion to bring labour from Central Africa?" asked the pressman.

"I cannot believe," replied Mr. Stott, "that the natives will leave their families and homes to work six months at a time here. It is unnatural to expect it. The only way to get them to come will be to erect locations outside the villages and allow them to live there in huts with their families. To expect natives to leave the locations is unnatural and leads to immorality. If we can get the Central African natives to come and live on the farms like the Indians, by all means do it. But they seem to have objection to bringing their families on to a white man's farm."

"I cannot understand," continued Mr. Stott, "why Indian labour was stopped. The Indian was quite willing to come to South Africa, for he obtains better wages and better treatment than in his own land. I cannot see why, being a British subject, he should be prevented from coming here if he wants to. Why should he be stopped from going to the Transvaal? My opinion is that the action of the Indian Government in stopping the recruiting of labour was caused by the Transvaal Government's action on the Indian question, and not by any action on Natal's part. The Indians here were quite satisfied and content. I believe the time will come when the Indian Government will be only too glad to agree to a renewal of the exportation of their surplus labour to South Africa, the labourers to be repatriated at the end of their contracts and paid a 50 per cent. higher wage than formerly. The Indian Government will be glad to agree to this, so as to get rid of thousands of their poorer people and the surplus population, and enable them to take money back into India. I did not favour the bringing of labour north of latitude 22, and such a scheme would not

work. They would have to come such a far distance, and would be away from their families. The Indians brought their wives and families and the women worked like the men and earned money.

"No," continued Mr. Stott, in reply to a question, "I have no idea what other source of labour is available. But I firmly believe that the Indians will come again. Thousands of them would be only too pleased to come here to earn money, and the planters would be glad to get them, and why should they be stopped from coming, any more than the natives who, it is contemplated, are to be brought from up north? They are all British subjects. If we offered the Indians better wages, they would readily come."

An M.L.A.'s Letter

Mr. C. H. Haggart, M.L.A., writes to the *Transvaal Leader* as follows:—

Sir,—There are points in your recent leader dealing with the Natal planters which require a little elucidation. You point out that the companies refuse to disclose their figures. When on the Natal Commission, I tried to get at the cost of producing a ton of sugar; the nearest estimate given was £8 per ton. This is the cost in Queensland, where the work as done by white labour and where as much as 5s. 6d. per ton is paid for cutting cane. A recent report of the Natal Land Colonisation Company speaks of the large profits made out of Natal sugar. Lately, Natal planters bought up large areas of land, upon which they settled Indians to compete against whites, and to act as a bait to the Indians whom they hoped to entice from India. As you know, the bait did not take.

As to the local labour available, one of the largest employers of coolie labour told the Commission his firm was doing its utmost to get rid of the native labour; the manager of the same estate stated that they lost about 45 per cent. of all their indentured coolies, and as these were wasters, no efforts were made to recover them. One larger tea-planter told the Commission that he considered 16s. per month too high a wage for the best coolie; yet he wanted freedom of contract. In the same district, Chief John Bonsana said the low wages were responsible for the natives refusing to work on the plantations. The President of the Indian Congress held that there was ample Indian labour available at a price, say, 25s. per month, but the labour must be organised. Some of the tea-planter held that the native could not be trained to pick tea; on the other hand, Sir J. Liege Hulett said, "I will train the native to do anything." No doubt the Hon. Joseph Baynes would say the same.

You rightly raise the point: Why should one industry, and that very highly remunerative, be carried on at the expense of the local

many? The Natal planters talk as if the Government were under some sort of moral obligation to find labour for purposes of private speculation and gain. When the cost of the extra magistrates, extra police, and various other officers, and of preference rates and the rest is taken into consideration, it will be found that already the industry is bolstered up to the extent of about a million pounds. Mr. Burton is reported as saying that he knew they could not solve their difficulties on the coast by the employment of European labour. I can scarcely believe that he made any such remark. For a long time the Natal planters scouted the idea of white labour, just as they refused white labour when offered; at length, Messrs. Hulett and Marshall Campbell admitted that they could do the work with whites, given conditions similar to those obtaining in Australia, and the Hon. Marshall Campbell expressed his willingness to try the experiment. The same gentleman admitted that, in Australia, methods and machinery were more up-to-date; by engaging one steam-plough, he has been able to dispense with 100 coolies. The Commission recommended the Natal Government to send a deputation to investigate sugar-growing in Queensland, but the sugar industry squashed the recommendation; that, the planters dare not face. The Natal planters are opposed to the use of white labour at any price. When unemployment was acute in Durban, several planters were approached and asked to allow the men to cut cane; the planters were to fix the price and allow the man to earn what they could. The planters refused. That the men were not loafers is proved by the fact that many of them accepted pick and shovel work on the railway at Kafir pay and made up to £3 per week. When that was finished, some became firemen at the Durban Power Station at 4s. 6d. per day. The planters had no time for white men, even though in tropical Queensland, white men are a great success.

In addition to advising that a deputation should be sent to Queensland, the Commission recommended two schemes which they believed would practically meet the demand. What has become of the recommendations? One other point, Mr. Clayton repeats: The Indians are wanted as labourers not as colonists. It was this attitude which made Sir Harry Escombe's blood boil. The planters are willing to have these people as long as they can earn the paltry 10s. or 16s. per month, then are they to be cast adrift, either to be parasites in South Africa, or to die of starvation in India. Perhaps the Government will have the pluck to cut the knot, take over these bankrupt estates run them as Tom Price or Dick Seddon would have run them, and if they paid a decent interest on capital and a decent wage to the worker, wisdom would be justified of her children.

Cruelty to Subject Races

A Warning to the Jews

The *Jewish Chronicle* (London) of the 25th August has a leading article on the question of "Cruelty to Subject Races." It refers to a recent outrage in America whereby a native was burnt to death by white men, and alludes to the case in Rhodesia where a white man shot a native dead with a revolver and was acquitted by a jury. The *Chronicle* concludes:—

Now apart from all sentiments of righteous humanity and sheer human feeling, we Jews have a particular reason quite our own for uttering a solemn protest against the abominable callousness thus exhibited towards negroes. We know what it is to be treated as an inferior race—we have suffered, and are suffering accordingly. In Russia to-day, the very same attitude is adopted towards Jews who, if not lynched and burnt as a matter of sport, are subjected to all sorts of indignities and frequently murdered with practical impunity. The cause was, as the *Times* the other day well pointed out, the same in all cases. To the white man the negro is a strange being whom he does not understand. When the negro does anything to offend him then the white man is seized with a fear which lets loose every cruel passion of hate and revenge, and subdues every sentiment which we are in the habit of associating with civilisation. *Mutatis Mutandis* the same happens in the case of the Jew. He is not understood or misunderstood, and when, mayhap, innocently—or even by the exercise of virtue or capacity—he gives offence to those who regard themselves as his superiors, they are seized with inordinate fear, which results in an outburst of brutality. The Jew has much to gain from a better appreciation of the human rights of subject races, and should be one of the first to protest when such callousness and cruelty are exhibited as have recently occurred in America and Africa, and which have shocked all decent-minded persons.

Commenting on the above article, Mr. Polak gives to the readers of the *Jewish Chronicle* the instance of intolerance by the Jewish Mayor of Durban on the occasion of the Coronation celebrations:—

Sir,—The reminder in your note to-day, entitled "Cruelty to Subject Races," that "the Jew has much to gain from a better appreciation of the human rights of subject races," and the warning against Jewish participation in the persecution of these races, are very timely. Unfortunately, many of our co-religionists in South Africa appear never to have learnt this foremost lesson of the age long persecution of the Jewish people, for in spite

of the complete freedom and liberty with which they are vested, so soon as they set foot upon South African soil, they do not hesitate to join in the hue and cry raised against the disinherited residents of the sub-continent. Take for example the problem of the treatment of British Indians. The Indian trader is not seldom the Jew's principal business rival, and often the latter has not scrupled in Natal, the Cape Colony, and especially the Transvaal, to come to the aid of those whose main interest in life seems to be to rob the Jew's fellow-Asiatic of every civil right, and eventually to hunt him out of the country. Perhaps, however, the most wanton and flagrant instance of race antipathy on the part of a significant proportion of the Jewish population of South Africa, is to be found in the recent action of the Jewish Mayor of Durban, who was mainly instrumental in refusing to allow the British Indian residents and ratepayers of the borough to participate on equal terms with the white residents and ratepayers in the official celebrations held in honour of the King's Coronation, and who, in a letter addressed to the Press, ventured "to think that my action would have the entire approval and support of the entire white community of the town." What better argument could be put into the mouths of the more familiar anti-Semites of Europe? The *Natal Mercury*, which is the principal newspaper of the Province, commented on the matter in the following terms:—

"The occasion is a very special one, and it is most unbecoming that a section of the King's subjects in a loyal town should feel themselves obliged to stand aside from the official celebrations, and take separate means of expressing to the King the loyalty they share with the rest of his subjects. In the past, such difficulties and disagreements as have arisen were avoided, and we do not think anyone was any the worse because the Indian community took part in the official rejoicings. That this is not now the case, is no credit to those responsible for the management of these celebrations, as we are convinced, had other methods been employed, an arrangement could have been come to which would have met all the objections that have been raised on both sides."

Thus, it was a Jew who set up a new standard of racial discrimination. I think, Sir, that I shall not be the only Jew to believe that amongst the worst enemies of the Jewish people are some of themselves.

A motley crowd of eight Indians and natives were charged in the Borough Police Court, this morning, with failing to pay their poll tax (says *Tuesday's Natal Advertiser*). They poured out various pleas and reasons, which failed to satisfy the Magistrate, Mr. B. Hodson, who inflicted fines from 15s. to £1.

Indians in the Empire

Policy of "Tit for Tat" Suggested

Dealing with Lord Crewe's speech at the Imperial Conference, the *Leader* (Allahabad) of August the 15th, says in a leading article:—

What we are disposed to say on behalf of India is this. She is entitled to the full rights of a member of the British Empire as much as any of the Dominions, not only in India but throughout the Empire. Her children ought to be able to migrate freely to the Colonies just as the Colonists are free to come to India. But if the Governments of the colonies refuse them their hospitality, it is the duty of the central Government of the empire to insist upon the rights being granted them. As it happens, the colonial Governments are unwilling to admit Indians or to treat properly Indians already domiciled in the colonies, and at the same time his Majesty's Government are unable to press the colonial governments to recognise the position of India. Of this position Lord Crewe said, 'whether Indians were regarded from the point of view of national history or pride of descent or personal qualities of character and intellect, they had a real claim for consideration both as subjects of the Crown and as men.' Now if these people are treated in the colonies as no better than so many beasts, and if further they are not allowed to land in the colonies at all and if, as we have said, the Imperial Government as the common masters of both the colonies and India, are admittedly unable to compose the differences between the two, what is the way out of the difficulty? We are glad to say there is a way, and it is this. The Imperial Government ought to authorise the Government of India to retaliate against the colonies. Tit for tat is the only policy in a situation such as this. When for economic and other reasons, real or fancied, the colonial governments decline to admit Indians, and the Imperial Government feel that they cannot fly in the face of opinion in the colonies and insist upon their admission, they need not and ought not to feel any such difficulty in empowering the Government of India to say to the colonies 'we will not allow any of you colonists to set foot on Indian soil.' If a special permit is required before an Indian Maharaja can travel in the Transvaal, should not General Botha or General Smuts be required to take a similar permit before he can land at Bombay? Why should not the white colonists of South Africa or Canada be made to feel that there are means by which they can be called to account? Lord Morley said that British statesmanship had never yet broken down anywhere. But will it be equal to the

solution of the colour problem which is the most difficult and baffling problem of the future? The British empire for its safety must attempt a bold solution of this problem. No problem that has yet troubled British statesmanship is, perhaps so delicate and complex as this.

Indian Music

In the *Modern Review* Miss Maud MacCarthy, writing on Indian Musical education, says:—

"Those few Western musicians who have lately heard something about real Indian music are enthusiastic in their praises of it. They have much to teach to Indians, certainly; but these artists of the West are the most ardent lovers of the little Indian music they have been able to hear, and if they would teach, they would also learn."

The writer goes on to declare that Indian drums excel the Western in every way. She further declares:—

"Indian musical literature contains depths of essentially practical lore, occult and metaphysical—latent possibilities which still await the coming of the genius who shall give them birth in sounds divinely inspired and divinely scientific. For, according to its noblest traditions, the archaic science of Indian music is a purely magical science, and its performance a magical art. Maybe that magic is now overgrown with superstition; but Indians should beware lest in rejecting the accretions—which they must do in any vitally educative movement—they do not lose also the treasures which are concealed beneath. The task of sifting the treasure-heap is one which will occupy the lives of many students both of the East and of the West; but when, to some extent, it has been accomplished, we may expect an influence from the East in the music of the West as genuine and as enduring as that which has lately descended upon Western literature and philosophy, through the exertions of Sanskrit scholars."

"Indians do not realise," writes Miss MacCarthy, "the magnificence of the art which is in their midst."

"Their musical instruments are full of marvellous beauty and resource. I recently took a *viola* in to Messrs. W. B. Hill and Sons in London—instrument experts of Western fame. They examined it and commented upon the perfection of the bridge, which they presumed, was of Western manufacture. 'Not so,' said I, 'such bridges were in use in India when we were still living in the wild wood caves. It is more likely that the patterns of your beautiful bridges, Mr. Hill, came from India'—in which conjecture he was not loth to acquiesce. There is little doubt that some Indian instruments will be found in the western orchestra

the future. They cannot be heard in Europe without being wanted. . . . Indian music is an ocean, and I have as yet only filled my tiny cup in it."

Indian Volunteer Tuberculosis Com- mittee

The above Committee waited upon the Borough Medical Officers, Dr. Murison and Dr. Basil-Adams, on Tuesday afternoon, to make final arrangements in connection with the operations of the Committee.

Dr. Murison suggested that it would be best to commence operations in and about Grey St., Durban, and to gradually extend the work towards other Indian areas.

The Committee members will be armed with a suitable document signed by the Borough Medical Officers authorising the visitation of private premises. The Committeemen will forward all cases to the Medical Officers with a report of each particular case and the Medical Officers will make their report of the case and return same to the Committee for their further interest in the case.

Passive Resistance

The Empire (Calcutta) thus comments on the provisional settlement:—

South African exchanges contain the final correspondence, on the settlement of the Indian question in the Transvaal, between Mr. Gandhi, the protagonist of the Indians, and General Smuts, the Minister of the Interior. The tone of it is notable, illustrating, as it does, the ease with which the bitterest enmities can be composed the moment one side is brought to see that there is something in what the other side has to say. If ever there were the parties between whom it seemed a case of "war to death" it was the Transvaal Indians and the Boer Government, both before and after the war. The Government was the aggressor, and it was met by that most exasperating and at the same time irresistible weapon, the opposition of passive resistance. An armed rising might have been put down, but by staking their whole future upon their capacity to suffer all the pains and penalties which a prejudiced and unenlightened Government could inflict upon them, the Indians fairly wore down their adversary and forced him to a sulky demand for peace. The peace, of course, had to be arranged on terms dictated by the victorious party, and such a situation hardly seemed to lend itself to an amicable discussion.

Mr. Gandhi and the Indian National Congress

The Natal Indian Congress this week received a cablegram from Calcutta asking whether Mr. Gandhi could preside at the Indian National Congress to be held at Calcutta in December. The Natal Indian Congress leaders communicated with Mr. Gandhi by telegraph and telephone, strongly urging acceptance. At first Mr. Gandhi said it was not possible for him to leave the Transvaal at the present time, but at length he expressed his willingness to preside if it would serve the Motherland and on condition that he should be allowed to return immediately after the session of the Congress. Accordingly a cablegram was sent to this effect. Up to the time of going to press no further news is forthcoming.

The Drink Evil Natives and Coloured People Awake to the Danger

In the course of a lengthy letter to the Press, sent on his departure, Mr. Tennyson Smith, the temperance lecturer, says:—"Not the least important phase of my campaign has been the work among the natives and coloured people. I have held many meetings, most of which have been crowded, and I have found the people most amenable to the truth, and in many places the bulk of the audience has signed the pledge, and that in an earnest manner. It would pay the nation well to employ temperance speakers to address meetings and inducing the natives and coloured people to become personal abstainers voluntarily, for it is far better to get Prohibition as the outcome of the consent of the coloured people and the natives themselves, than to let total abstinence be by compulsion only. At practically every meeting of the natives and coloured people I have secured well-known natives and coloured men to propose, second and support a resolution urging the Government to protect them by prohibiting the sale of liquor to the natives and coloured people. For these people to become demoralised by the drink is not only a terrible responsibility and a cruel wrong by the nation, but is also a terrible menace to the European population. If the nation wishes to do away with the "Black Peril" let them abolish the "White Peril" namely, the liquor seller, and they will practically have achieved their end. There ought to be at once a most determined effort made to defeat the schemes of the wine farmers and the liquor sellers,

who are endeavouring to get increased facilities for the sale of liquor to the natives."

The Free State Barrier Mr. Polak's Explanation

In the course of a letter to *The Times*, Mr. Polak says:—"The Transvaal Indians, for whom I am authorised to speak, interpret General Smuts's declaration as an undertaking that if a general Immigration Bill is brought forward next year, it will remove the racial bar even as regards the Free State. On this understanding passive resistance has been suspended. It should be clearly understood that the above settlement applies to the Transvaal only, and that the Indians of the Cape Colony and Natal lay emphasis on the following passage in Lord Crewe's despatch to Lord Gladstone of October 7 last:—"I ought to add that any solution [of the immigration problem] which prejudices or weakens the present position of Indians in the Cape Colony or Natal would not be acceptable to his Majesty's Government."

Items of Interest

We regret to announce the death of Mr. Dawad Mahomed's daughter, Chhotibau, at the age of sixteen. She has been suffering from consumption for over two years and on Saturday last she breathed her last. Much sympathy is felt and expressed by the community, and Mr. Dawad and family wish to return thanks for the many kindly messages received.

The Natal Indian Congress have sent a cablegram to Mr. Ramsay MacDonald, M.P. sympathising in the loss of his wife, which sad news was reported last week by Reuter.

The Librarian of the Hindu Young Men's Society of Overport (Mr. J. R. Lucken) informs us that a library of religious books is being collected and are being made good use of by the members. Books, whether new or old, would be gratefully received by him.

Mrs. Tilak Sing, who was well-known as a nurse among the Indian Community of Durban, died on Tuesday last. Many people will greatly miss her kindly help which was so often given freely. Mr. Dawad Mahomed, Mr. Rustomjee and other leaders attended the funeral.

Miss Jaykumver Mehta and Mrs. Sumangala Devi Bharadwaj have sent embroidered work for the forthcoming Bazaar to be held in Johannesburg on behalf of the Indian Women's Association.

The adjourned meeting of the Anti £3 Tax League will be held at Mr. Rustomjee's place to-day (Saturday) at 2-30 p.m.

At a Durban Retailers' Council meeting held on the 19th instant Mr. D. F. B. Anderson gave notice to discuss at next meeting questions regarding Asiatic licenses.

A Correspondent writes regarding the Maritzburg Indian High School. This institution is supported, he says, from public funds, and he and others would like to know how this institution is progressing. Will the managers please note?

A Reuter's message from London on Saturday to the press states that Lord Amphil publishes a long letter in the papers dealing with the troubles of Indians in South Africa. He declares that as the King will shortly demonstrate in a striking and unprecedented manner that Indians are fellow-subjects and citizens of the Empire, the problems of Indians who experience worse conditions under British than under Boer rule demands attention from those who think it intolerable that there should be oppression and injustice under the British flag.

We don't want to see British East Africa inundated with racial factions. The country is spacious enough for all British subjects, yet, singular to say, any other nationality, with vicesthrown in, receives the preference to the loyal Indian, the Boer in particular, whose good and evil qualities, were they put in the balance, would open some people's eyes.—*The Indian Voice*.

O brother man, told to thy heart thy brother!
Where pity dwells, the joy of peace is there;
To worship rightly is to love each other,
Each smile a hymn, each kindly deed a prayer.
—WHITTIER.

Contents

	Page.
London Committee's Activity	371
The Causes of Persecution	372
From the Editor's Chair	373
Registrar's Office	373
Position of British Indians in the Dominions	374
Colonial-born Indians	375
The Indenture System	375
The Case of Jannamia	375
General Botha on the Asiatic Question	375
Anti-Asiatic Movement	376
The Labour Shortage	376
Cruelty to Subject Races	377
Indians in the Empire	378
Indian Music	378
Indian Volunteer Tuberculosis Committee	378
Passive Resistance	378
Mr. Gandhi and the Indian National Congress	379
The Drink Evil	379
The Free State Barrier	379
Items of Interest	379

ઈક અને દોવાળી

બેઠ આપવા લાયક પુસ્તકો

ઈક અને દોવાળીના પવિત્ર ગ્રંથમાં ઉપર પેલાના ચિતરેને અને સગાં કોને એક આપવા સાથે નીતિ અને કુસ્તુર જ્ઞાન આપનાર ઉત્તમ પુસ્તકોના બેરોબર ઝીલુ મંઈજ નથી. આજ એ વિષયો ઉપર પ્રગટ કરેલાં પુસ્તકો સદુ આ સમયે એક આપી શકે એટલા સાથે જોઈએ જોઈ શકે. ૨/-નાં પુસ્તકો ખરીદનાર ને સાથે સેક્ટર ૨૫ ઠાં બાવમાં વાડો કરો છે. પુસ્તકોની કોપ નીચે આપવામાં આવે છે.

પુસ્તકોની ટીપ

	s.	d.
Indian Home Rule	૦	6
Ethics of Passive Resistance	૦	3
Bhagavad Gita	1	0
The Story of the Ramayana	6	6
A Book-and its Misnomer	૦	6
Tolstoy's Letter to Hindu		
દાન્સવાળનો પુત્રી કાપકો	૦	૦
જેલનાં કાવ્ય.	૦	૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦	૦
" ૨ જો. "	૦	૦
" ૩ જો. "	૦	૦
મુસ્તફા કામેલ પાશાનુ બાવણ.	૦	૦
એક સત્યવીરની કથા	૦	૦
સલામકનો છતામો નીમ ધ	૦	૦
સર્વેદ્ય	૦	૦
સુધારાના બવાડા	૦	૦
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦	૦
એક હીંદુમત્તે ટોલસ્ટોયનો કામજ.	૦	૦
કલ્પ વિના ખીજી કશું નથી	૦	૦
જીવન દોરી	૦	૦
દવાલ ખરચ દરેક મોપડી માટે ૧ પેની		
જુદુ. ટોલ પશુ કોલોનીના રટાપ.સ્વીકારવા માં આવશે.		

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

છપાઈ બહાર પડી ચુકેલ છે:

જસમાની ગરબો

નવા વરસની મુબારકોના કામજો

દોરાંક અકવાડીમાં ઉપર છ મો. માં છપાઈલ ઈતિહાસીક કાવ્ય કોપાનીઆ આકારે છપાઈ બહાર પડ્યું છે.

ક્રમિત: પેની ૧

દવાલ ખરચ: અરબી પેની

આ કામજો અર્ધપેપર ઉપર છો કરચ્છુ પરમાત્માનં. છવો સાથે મુવરજ કીનારા સાથે મુરોઈલન રીતે છાપેલાં તમ્બાર છે.

ક્રમિત: પેની ૧; કીર્તીમિના ૧૫ દવાલમાં મગ્ગવનારા માટે પારોજ પેની એક.

મ આવવાનું ટેકાનું:

I. P. Press. PHOENIX, Natal.

અથવા

Mr. M. M. Diwan, 147 Queen St., DURBAN.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts in the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

David Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

52 Field Street,

CAPETOWN

Commissioner St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Menta & Khanderia Bros.

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN.

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops &c To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

SAVE MONEY

By consulting me on indenting, Shipping, Customs and Insurance matters. Costing In voicing and Correspondence also undertaken. Advice strictly confidential. Moderate fees. Write to "Searchlight" care of this paper.

માલ બદલવો તથા મંવાવવો, કરેલમાં પાસ કરાવવો કે વીસો ઉતારાવવો, દુકાન લખાવવી, બરતીયા કરવા કે કામજ પત્રો લખવાનું એ બધું મારી મારફતે કરવાથી નાણાં બચશે. તમામ હુકીકત ખાનખી રખારી. ખજાર કરતો. Searchlight C/o "INDIAN OPINION," Phoenix. એ નામે લખો.

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA :	s.	d
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	6	0

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

૫૭૬

પુસ્તક ૬.

ફ્રીડમ, સ્વતંત્રતા, તારીખ ૩૦ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૧.

અંક ૩૬.

અઠવાડિક પંચાંગ.

શ્રીકૃષ્ણ-તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બરથી, તા. ૬
ઓક્ટોબર સુધી, ૪૦ સં. ૧૯૧૧.
હિંદુ-આસો સુદ ૮ થી આસો સુદ ૧૩ સુધી,
સંવત ૧૯૬૭.
ગુરુગ્રન્થ-તા. ૬ સવાલથી તા. ૧૨
સવાલ સુધી ૧૩૨૬ થી

વાર	શ્રી તા.	હિંદુ તીથી.	ગુ. પા. તા. રો.	સુવર્ણ ક. મી.	સુવર્ણ ક. મી.
રવિ.	૩૦	સુદ ૮	૧૧૮/૫	૩૬૫	૫૫
રવિ.	૧	" ૬	૭૧૬/૫	૩૮૫	૫૬
સોમ.	૨	" ૧૦	૮૨૦/૫	૩૯૫	૫૬
મંગળ	૩	" ૧૦	૬૨૧/૫	૩૫૫	૫૭
બુધ.	૪	" ૧૨	૧૦૨૨/૫	૩૪૫	૫૭
ગુરુ.	૫	" ૧૨	૧૧૨૩/૫	૩૪૫	૫૮
શુક્ર.	૬	" ૧૩	૧૨૨૪/૫	૩૨૫	૫૮

અવકાશવિદ્યા.

પોસ્ટ ઓફિસવિધની મ્યુનિસિપાલિટી... ૧૦૩
એક "અંદરખાને" નું અપમાન ... ૧૦૩
શિક્ષક આફ્રિકાના હિંદીઓને માન... ૧૦૪
એશિયાદીક સામે ઝૂટે ... ૧૦૪
હરબનમાં સેક્રેટરી મળ્યા ... ૧૦૪
કોલોનીઓમાં હિંદીને દરબાજો... ૧૦૫
બ્રિટીશ કેલેન્ડરમાં હિંદી ઉમાવરચંદ્રન ૧૦૬
વિદ્યાવતીની કમીટીની સતત બેઠક ... ૧૦૮
એક હિંદી છાત્રાની તીખી ટીકાઓ ... ૧૦૯
ટરાંસવાલમાં કોલોનેલને દાખલ થવા વિશે ૧૦૯
જનરલ બોથા યુ. કહે છે ? ... ૧૧૦
હરબનમાં રમબલ ઉદ્ધ ... ૧૧૦
એલ્બર્ટસનનાં ઉદ્દેશો જણાવે ... ૧૧૦
લોકલ એગ્રીકલ્ચરની બેઠક ... ૧૧૧
રેડીયોની અવગત... ૧૧૧
તાર સમાચાર ... ૧૧૨
ન્યુ લેબોના દવાખાના કલ્પા ... ૧૧૨
ફિલ્ડમનિન... ૧૧૨
શિક્ષક આફ્રિકા દરબાજો ... ૧૧૩
કેલેન્ડર બોધ થયેલો. ... ૧૧૪
સુદ્ધ કરવા બોધ... ૧૧૪
મનુષ્ય જન્મની સફળતા ... ૧૧૪
સર હિરેન્દ્રના મહેલા ... ૧૧૫
હિંદુસ્તાનના અવરો ... ૧૧૬
હિંદી બહેર લેવામાં ... ૧૧૭
બહેર બાળ ... ૧૧૭

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

સ્વતંત્રતા, તારીખ ૩૦ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૧.

પોસ્ટ ઓફિસવિધની મ્યુનિસિપાલિટી

આ મ્યુનિસિપાલિટીએ જનરલ બોથા
ને એશિયાદીક વેપારી બાબત કામગીરી
મોકલ્યો નેનો તરફથી બીજા અંગ્રાએ
આપીએ છીએ તે કામગીરી બીજા મ્યુ
નિસિપાલિટી ટેકા આપે છે. આ કામગીરી
આપણને અગાઉના વખતની યાદ આપે
છે. બ્યારે ટરાંસવાલ સ્વતંત્ર હતું ત્યારે
પ્રીટોરીયાની એન્જલે મરકુમ પ્રેસીડન્ટ
કમરને અરજી મોકલેલી તેમાં હિંદી ઉપર
બધાં બોટાં તહેામતો દતા. આ વખતે
જે કામગીરી જનરલ બોથા ઉપર બાંધેલી છે
તેમાં એ કે જનીતિનાં તહેામતો નથી
છતાં તેમાં બુદ્ધિજીવો તો પ્રબળ છે તે
જુદાજુદાને આધારે દક્ષિણ આફ્રિકાની
સરકાર પાસે લખનારા એવી માંગણી કરે
છે કે હિંદીને વેપારની છુટ આપવા પહેલાં
દરેકની વરતણીક મારે તપાસ કરવી.
આનો અર્થ એમ થયો કે પુરોષીવન
બધા બહુ બહાળ છે. વળી વેપારનો
પરવાનો આપતાં માણસની માલમલક
તપાસવી એ તો તદ્દન નવો રિવાજ
મળ્યા. અને એ તે અમલમાં આવે તો
ચોરી કરીને કમવાનાં એને ટેવ પડી
હોય તે માંજુસને પ્રમાણીકપણે વેપાર
કરવાની તક મળેજ નહીં. ઉપરનો કામગીરી
નતાવે છે કે આપણી ઉપર બહુ કટો
હતર તણખી રહેલો છે

એક "અંદરખાને"નું અપમાન

પોસ્ટ માસ્ટર જનરલે રેગરના મી.
આમીનને આપેલો જવાબ બરેબર અપ
માન કરેલો છે. પોસ્ટ ઓફિસમાં હિંદી
ના કામગીરી મુકવાના આના પર "કુલી"
શબ્દ વાપરવો, અને આન બે મવા છતાં
દૂર ન કરવો એ રેગરના અમલદારના
ઉદ્દેશ્ય છે, અને આતાના ઉપરીએ તેને
ટેકા આપી સંકેતો માર્યા છે આ સીકક.
ધી - અપમાનની બાબતી વખતે તીક્ષ્ણ

માન, જેમકે તેનો અરથ એ થયો કે
"અંદરખાને" મોટા મોટા અમલદાર પક્ષ
હિંદીને "કુલી" ના નામથી ઓળખશે!
આમ રેખીતા માત્ર કામગીરીના સવાલમાં
કોમી અપમાનનો મુદ્દો સમાજેલો છે.
વળી "અંદરખાને" ની બાબતમાં લોકોને
સેવા દેવા ન હોય એ પોસ્ટ માસ્ટર
જનરલનો વિચાર જુલ કરેલો છે, બધાં
સરકારી ખર્ચા લોકોના પૈસાથી નમે છે,
અને તેથી ટપાલ આતાની ઓફિસની
માલીફી લોકોની છે, અને અમલદારો
મોકર પક્ષ લોકોનાજ બચાવ. મી. આમીન
કે બીજા હિંદીનો સમાવેશ લોકોમાં થઇ
જાય છે અને એ રીતે પોસ્ટ આપુ અને
તેના અમલદાર એવો કોમના મોકર કહે
વાય તેમનાં "અંદરખાને" પક્ષ હિંદીનું
અપમાન કરી શકાય નહીં. આજા છે કે
મી. આમીન આ વાત પકડી નહીં મુકે.
તેમણે ફરીથી રાવ કરી આ અપમાન
દૂર થવાની માંગણી કરવાની જરૂર છે.
પ્રેમિયે પક્ષ આ બાબતમાં બાન આપવું
પટે છે.

એલ્બર્ટસનનાં રજીસ્ટ્રારની ઓફિસ

રજીસ્ટ્રારની ઓફિસ સલામતીઓની
અરજી લેવા પાછી ૪ થી તારિખે એટલે
આવતે છુપવારે આવશે. તે વેળા ટરાંસ
વાલના એ બાહી રહેલા પ્રીટોરીયા સિવાય
ના નામ અપાએલા હિંદી હોય તેણે અરજી
કરી લેવી. તા. ૪ થી બાહ પાછી અરજી
લેવાને ઓફિસ એલ્બર્ટસન આવે એવો
સમય ખાસ નથી.

ટરાંસવાલ બહારના હિંદી

ટરાંસવાલ બહારના હિંદી જેનાં નામ
રજીસ્ટ્રારને મોકલવામાં આવ્યાં છે તેઓ
ના પત્ની અપમાનમાં આવ્યાં છે. તેઓએ
રજીસ્ટ્રારને લખી અરજીનાં ફાર્મ મગાવી
લેવાં ને અરજી કરી નાખવી. એટલે
તેઓના પુરાવા તપાસી એ તેમના હક
આપીત થયે તો તેઓને રજીસ્ટ્રાર બધાં
તેઓ છે લાંબ પહેાગાડી ફેરો. અરજી
કરવાનો હક મળ્યો એટલે રજીસ્ટ્રાર
મળ્યાં એમ કાઢ્યે માની લેવાનું નથી.
તેઓ બરોબર પુરાવા આપી શકશે તેને
જ રજીસ્ટ્રાર મળશે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદોએને એક માન

મી. ગાંધીને નેશનલ કોંગ્રેસના પ્રમુખ થવાનું આમંત્રણ

કલકત્તાથી મોકલનાર તરીકે મેસર્સ " પીટીટ, નાટરજન, જોખલે, નાટેસન, જોઝ, જોલ-ટ્રિગ્ગા મેસર્સેમ લીમીટેડ " એવા અર્થના હોલ્ડર્ડ સાથે સોમવારે નાતાલ હોંગ્કન કોંગ્રેસને નીચે મુજબ જેનલ મળ્યો હતો.

" હીસેબરમાં કલકત્તા ખાતે મી. ગાંધી કોંગ્રેસના પ્રમુખ થઈ શકશે ? જેનલ કરો "

ઉપરનો જેનલ મળતાં કોંગ્રેસના કારીબારી તથા ખીબા કરજનના આગેવાન જેમાં મેસર્સ હાલ્ડે મહમદ, પારસી રતમજી, દાદા એસમાન, અબ્દુલ્લા હાજી આદમ, ઇસ્માઇલ મેરા, હુસેન કાસમ કુવાડીયા, અબ્દુલ કાદર, એન. એમ. કાદર, એમ. એમ. હીવાન, મહમદ ઇબ્રાહીમ, એચ. આઇ. નેશી, પી. એસ. આયર, નેસહ રાયપન, રકતુદીન વિગેરે મુખ્ય હતા, તેમજ મી. ગાંધીને તારથી વાંકે કર્યા, અને આવેલી ઓફર સ્વીકારવા હાર દીધે આગ્રહ અને બલામણ કરી. તે ઉપરાંત કોંગ્રેસે બેકાન્સજર્મની એસોસીએશન તથા હમીદીયા સોસાયટીપર પણ મી. ગાંધીને આમંત્રણ સ્વીકારવાનો આગ્રહ કરવા તાર કર્યા.

આ બધાની એકમત ઇચ્છાને માન આપી મી. ગાંધીએ આમંત્રણ સ્વીકારવા કબુલ કર્યું. તે ઉપરથી નાતાલ પ્રેસ અને કોંગ્રેસ નીચે મુજબ તાર કલકત્તા મોકલ્યો છે:-

" જો માનુષ્યમતુ કાજ સરવું હોય તો અમેની કોમ બહીથી મી. ગાંધીને પૂકત કરવા ખુશી થશે, એવી સરતે કે તેમને કોંગ્રેસ કારાઇ મયા પછી તુરત મુજબ કરવા જુદી મળવી જોઇએ. "

આ તારને જવાબ આપવા જતાં સુધી મથેલ નથી.

મી. ગાંધીએ પા. ૪ નો કર દુર બેવાં ડરબેસ મી. પી. એસ. આયર એ હીલચાલ કરી રહેલ છે તે સંબંધમાં કામ કરવામાં મી. ગાંધીએ આગેવાન રાખ્યાં મી. રતમજીના મહાનુભવ મુજબથી છે.

એશિયાટીક વેપારી સામે મુઠા

પોરટ ઇલીઝાબેથના મેરા વેપારીઓની પ્રાથમ મોનીટરને અપીલ

પોરટ ઇલીઝાબેથની મ્યુનીસીપાલિટી એ એશિયાટીકની વિરુદ્ધ નીચેની અરજી મોકલી છે :-

" એશિયાટીકના સંબંધમાં હાલન કાઉન્સિલ આપને લખવા રજૂ માગે ■ સારવર્ગનિક આપાદીને આ સવાલ બહુ મંબીર થઇ પડ્યો છે, અને હાલની સ્થિતિમાં મેરા વેપારીઓની હાલત બધ બરેલી થઇ પડેલ છે એ વાત ઉપર તે કાર દેવા માગે છે. એશિયાટીક બધી જગતના વેપારમાં ધીમે ધીમે જનમતા જતા હોવાથી મેરા વેપારીઓનું રહેતે રહેતે નીકંદન થતું જાય ■ દક્ષિણ આફ્રિકાના બહાને માટે તમા મેરી પ્રખના રક્ષાને માટે આમ થતું અટકાવવાની અત્યંત જરૂર છે.

કાઉન્સિલ અરજ કરે છે કે અમે તેવા એશિયાટીક, અમે તે લતામાં, અમે તે મ્યુનીસીપાલિટીમાં હાવે તેમ કાઇસેન્સ કલાવી સહે તે આમને નુકસાનકર્તા છે. એટલે આ કાઉન્સિલે કરવા કાઉન્સિલ માનપુરવક સુચવે છે કે બધાં લાઇસેન્સો ને કાણ સ્થાનિક સત્તાવાળાઓને સોંપવા માં આવે એવી જગનો કામદો પાસમેંટ માં રજૂ કરવાના સવાલ ઉપર સરકાર ખ્યાલ આપશે; કેમકે મેરી પ્રખના હાલ માટે આવો કાણ બહુ અગત્યનો અને યોગ્ય થઇ પડશે. એવટ કાઉન્સિલ કારોસો રાખે છે કે આ અગત્યના સવાલ માં સરકાર અતઃકરણપુરવક દિલસોજી બતાવશે અને તે સંબંધમાં જોઇતો કામદો કુંક મુલતમાં પસાર કરવામાં આવશે."

પોરટ ઇલીઝાબેથની ઉપરની અરજી પ્રમાણે એક અરજી પોર્ટરટરમ તરફ મી. મેક્લવા ત્યાંની કાઉન્સિલ પધુ પ્રવાસ કરી રહી છે.

કેમ્બરજીડરપના મેરાઓની હિલચાલ

કેમ્બરજીડરપ ટાઉન હોલમાં મધ લા. ૨૦ મીએ મેરાઓની એક મીટીંગ એશિયાટીક સામેની હિલચાલને વિચાર કરવા મળ્યો હતો. મીટીંગમાં પોર્ટરટરમ વગેરે રચયેથી આગેવાનો હાજર હતા. અમુક કરનારાઓએ એશિયાટીક વેપારીઓથી મતા નુકસાનના હાખાએ વરણ્યા

અને તે સામ સામે થવામાં એકજગતની જરૂર ઉપર માર મુક્યો. ' કુલી ' ને મેરાકાટ કરવાનો નિમય આખી સલામાં દેખાઇ રહ્યો હતો. પરિણામે આ કામ માં મદદ કરવાને જુદી જુદી પેટા કમિટીઓ નીમાઇ હતી.

ડરબનમાં શોકજનક મરણ

મી. હાલુદ મહમદની રીકરી નામે ઊંઘી ખીખી લા. ૨૨ મી ને મુકરવારે રાત્રે ખુદાની રહેમતે પહોંચ્યાના બેદકારક સમાચાર મળ્યા છે, જે બધી જામે દિલગીર થયા છીએ. બાઇની ઉંમર આશરે સોળ વરસની હતી. તેને ઉલ્લાં એકાદ બે વરસ જેટલી સુલત થયાં સમયનું ઝેરી દરદ લાગ્યું પકડ્યું હતું. થોડીજ સુલતમાં એક પછી એક ક્ષયના દરદથી ડરબનમાં થયેલાં ઉલ્લાં બે મરણો એ દરદના હુમલા બાબે ચોકાવનારાં મળ્યાં.

મરદુમની પાવદસ્ત ધનીવારે નીકળી હતી, જેમાં બાબ લેવા થયા હોદીઓ હાજર થયા હતા. મી. હાલુદ મહમદને દિલાસો માલવા બદારમામધી થયા તરફ અને સહેલા મથેલાં છે, જે માટે તેઓ તે મોકલનારાઓનો આજ્ઞાપાદવાર આભાર માને છે. મી. હાલુદ મહમદપર આવેલા આ દુખ માટે અમે અતઃકરણપુરવક દિલસોજી બતાવીએ છીએ, અને તેમને સજુરી મળે એવું પ્રાર્થીએ છીએ.

મીસીસ નિલકર્સોંગ જેલું નામ ડરબન ના હોદીમાં સારીપેટે જાણીતું છે તે અમે મંચળવારે મુજરી મયાના સમાચારથી અમે દિલગીર થયા છીએ. આ બાઇ નર્સ અથવા સુવાણીના કામમાં બહુ કુશળતા ધરાવતાં હતાં. જો કે એ કામ ધંધા તરીકે તેમજ નહીં કરેલ, જતાં મુશીબતના દેખમાં તથા બરીજ માલુસો ના સંકટના વખતે સહાય કરવા તે તત્ત પર રહેતાં, અને પોતાની સેવાનો સુરત લાજ આપતાં. થણે ઠેકાણે તેમની ખોટ જાણ્યા વગર રહેશે નહીં મરદુમની પાવદસ્તમાં મી. હાલુદ મહમદ તથા મી. રતમજી હાજર રહ્યા હતા. અમે મરદુમના આતમાને શાંતિ પ્રજીએ છીએ.

ડીમેરીક-તા. ૧૭ મી. જાન્યુઆરી દક્ષિણ અને પુરવ મરણમાં બંદો માટે કલકત્તાથી ઉપડશે.

સરકારનાં હિંદીઓનો દરજ્જો

મુખ્યમંત્રીશ્રી કોનર-ચને હિંદી
પ્રધાનની ચાહો

(મયા અંકની ચાહુ)

નવા હિંદીઓને આવવા દેવા વિષે
કોલોનીઓ એક સાવ રાખ્યા વિના
અથવા તે અપમાન ભરેલી બાબતો
ઉપરથી ક્યાં વિના એશીઆટીકાનું પુર
અટકાવવા કહિતમાન થયેલ છે. એટલે
સરવાળે તેઓ હમીએકનની પ્રતિબલ્લતને
પહેંચી વળ્યા છે એમ કહી શકાય.
કોલોનીની રાજ્ય કરનારી પ્રજા પોતાના
રાજદવારી તથા સામાજિક વિચારોથી
જુદી તરેહના વિચારો ધરાવનાર ભોંકોને
પોતાની વચમાં વસવા દેવા ન માગે તે
વાત બરેબર છે, પણ કુદ મુદતને માટે
આવનારા મુઆફફોની બાબતમાં જો કે
વાધો લેવામાં નથી આવતો તો પણ
સંતોષકારક નિવેડો તો હજી નથી
થયો. જો આ બાબત એટલી બધી
ગંભીર ન હોય તો પછી માત્ર કુશી
તરફ આંખ રાખીને બનાવેલા કાપદા
કહેનશાહતને મદદ કરનારા રાજવંશીઓ
ને, કહેનશાહની પ્રીતી કાંઈસીમાં એક
નારાઓને તથા કહેનશાહના અમરકેકોને
હોદ્દો ધરાવનારાઓને સાચા પાડવા એ
બહુ હાસિયાત છે. આવા નામકિત
માથુસો સરકારનાં બધા તો તેઓને
પાછા કાઢવામાં આવે નહીં એ સાચું,
પણ તેઓને એમ લાગી આવે છે કે
મુશ્કેલી કેટલું પછુ મુખ્ય કહેરોમાં
ઉત્તમમાં ઉત્તમ મણાતા જનસમાજમાં
તેઓ કુદથી હળીમળી શકે છતાં બિટીક
સરકારનાં રાખલ ચર્તા બંદર ઉપરના
એક અદના અમલદારના ત્રીડ ઉત્પન્ન
કરે તેવા સવાલો સંખ્યા વિના તેઓને
ચાલે નહીં. આમ છતાં સરકારની
પ્રજાને હિંદુસ્તાનમાં ઉંચામાં ઉંચી સર
કારી નોકરી મળે તેની સામે કંઈ
અટકાયત નથી.

હમણાં કેટલાક વરસો થયાં સરકારના
ના વલણને લીધે હિંદુસ્તાનના લોકોના
મનમાં જે દરક ઉજી થવા પામ્યું છે
તેથી તેઓમાં બિટીક સરકાર પ્રત્યે
વિશ્વાસ બેસાડવાના કામમાં ખસલ
પહેંચી છે એ કહી વિનાની વાત છે.
અધીક હિંદીઓની વહાલરી એ રાજ્યને
બહુ મોટી વાત છે; અને એ વાત
ખ્યાલમાં રાખવાની છે કે બિટીક રાજ્યની
બારીક બાબતો ઉપર કીધી નજર રાખ

નારા થયા હિંદીઓના દિલમાં તે લાગણી
બહુ ઉંડુ ધર કરી રહી છે. હાલમાં
હિંદુસ્તાનના રાજ્ય બંધારણમાં જે
ફેરફાર થયો છે તેથી કહેનશાહતમાં
હિંદુસ્તાનના દરજ્જા વિષેના તેઓના
વિચારો સરકારના ખ્યાલપર મુકવાની
તેઓને વધુ તક મળી છે. હિંદીઓ
અને સરકારના વચ્ચેના કાંકાસમાં ગંભીર
વાત એ છે કે હિંદુસ્તાનના હિંદુરી
આગેવાનો તેમજ તદન વહાલર આગેવાનો
માત્ર આ બાબતમાંજ, એટલે કે કોલો
નીયલ સવાલમાંજ એકત્ર છે. હિંદુસ્તાન
ની સરકાર સરકારનાની વાત સમજી
શકે છતાં સરકારના હિંદીઓની મજુરી
ન કરે તેથી ચારેબર ઉપજતા અસંતોષ
વિષે તે બેદરકારી બતાવી શકેજ નહીં,
અને એવી તેની હુઝા પણ નથી, ખાન
દાન અને ઉંચી કેળવણી પામેલા ધણા
હિંદીઓને કહેનશાહતના જુદા જુદા
કાંજો બેવાની બહુ હુઝા હોય એ
સ્વભાવિક છે, છતાં સરકારનાં જતાં
તેઓ અચકાયા છે. વડી સરકાર બહુ
ઉમેદ રાખે છે કે હાલના વરસના હિંદીઓ
જેઓ સરકારનાની પ્રજામાં બગાડો કરે
તેવા હોય, તથા જેઓની હાલરીથી
ભારે શ્રમવલ્લ ઉભી થાય તેમ હોય,
તેવાઓની સામેની અટકાયતનો અમલ
ખાનદાન મુઆફફર, જેવાકે મોટા વેપારી
કે મુનિવરસીટીના વિદ્યાર્થી વગેરેની સામે
નહીં કરવામાં આવે.

સરકારનાં વસ્તા હિંદીઓનો દરજ્જો

હિંદીઓની મોટી વસ્તી બધા સરકારના
નોમાં એક દક્ષિણ આફ્રિકાની અંદરજ
છે. નાતાલે પોતાની મરજીથીજ હિંદી
ગીરમોટીયાઓ મળાવ્યા કરેલા તેને
લીધેજ મુખ્ય કરીને તેઓની વસ્તી આં
સહ પડી છે. કેનેકામાં અને આસ્ટ્રેલિયામાં
સરખામણીમાં બહુ થોડા હિંદીઓ છે,
અને તે પોતાપોતાના વેપાર અરથે આવેલા
છે. પણ દક્ષિણ આફ્રિકામાં જે હિંદી
ઓ છે તે જુળમાં નાતાલની સરકારે
તેની ગેરી પ્રજાના કિતને માટે, અને
તે પણ તેઓના કહેવાથીજ જે પચાસ
લીધેલા, તેને લાકને છે.

એટલે રહીશ હિંદીઓની બાબતમાં
તેઓને કાઢી મુકવાનો ધરાહો નથી
અથવા તો તેમને કલકા પાડવાનો. ધરાહો
નથી, એવું વલણ સરકારના દેખાડકો
તેથી પણ હિંદુસ્તાનની અજાણી દુર કર
વામાં બધી મદદ થશે. દક્ષિણ આફ્રિકા
માં હિંદીઓ મુખ્યત્વે કરીને ગેર,

વેપારીઓ સાથે હરીફાઈ કરે છે. આ
વેપારીઓ ધણે બાગે પરચાવની હથેલી
ગેરી પ્રજાના હોય છે. કાલખીયામાં
તેઓની હરીફાઈ ગેરા કામદારો સાથે
હોય છે. એ દેખીતું છે કે આવી
કમણીની હરીફાઈથી વારંવાર તકરાર
થવાજ કરે. છતાં નાતાલમાં મ્યુનીસીપા
લીટીઓ હિંદી વેપારીઓ સાથે જે રીત
થી વરતે છે તે કેટલીકવાર તો અસંત
અન્યાય ભરેલી હોય છે. હાલમાં પણ
વેપારની સહી સલામતી માટે સુધીમ
કાર્ટે તેઓ પહેંચે ભારે આરો આવે
છે. તેમાં પણ લાઇસેન્સ એકથી
બીજાના નામ પર કરી દેવાની તથા તદન
નવા લાઇસેન્સ આપવાની સત્તા તો
મ્યુનીસીપાલીટીઓનાજ હાથમાં હોય છે,
નાતાલની કેટલાક નવા કાપદાઓ કરવાની
મોજનાથી તથા ટ્રાંસવાલની કેટલીક
અમલ કરવાની ટમથી હિંદીઓમાં ભારે
ધારતી ઉત્પન થઇ હતી, અને હવે મુની
યન સરકારને એશીઆટીક સામેની અટ
કાયત વિષે સંતોષ થાય ભારે વસી રહેલા
હિંદીઓ સાથે ઉદારતાથી વરતવામાં
આવશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે.

ઉદારતા ચારેલી વરતણી નીચે મુજબ
મણાય:—

૧. બાબરહાર વેપારીઓની આજીવીકા
ના સાધનો કુદથી લેવામાં આવે
તથા તેઓને શુભો ઉત્પન્ન કરનારા
ધારા ધાવમાં આવે એવું ન થવું
એમ.
૨. આરોગ્યતાના કામમાં મડવામાં
આવે તે આરોગ્યતાને માટે જરૂર
જણાય તેટલાજ, અને હિંદી રહીશો
ને આડકતરી રીતે હરકત પહેંચી
એવા ધારાને તેમાં સામાવેક ન
થવો એમ.
૩. કેળવણીને માટે સમયકે લેવી
એમ, પ્રાયશીક શાળાઓમાં
એશીઆટીક અને ગેરા છોકરાઓ
ની સેળબેળ કરવાની જરૂર નથી
: એ દેખીતું છે.
૪. હમીએકન કાપદાઓ વડે બારીકી
ઓથી રહેવાથી હિંદી પ્રજાને કાઢી
મુકવાની દાનત નહીં રાખવામાં
આવે, તેઓનાં કુદ-એ-ને બેગાન
મેદાન કરવાના કમાજ નહીં લેવા
માં આવે, તથા સ્થાનિક હિંદી
ઓને જરૂર જણાય તેવા તેનાં
સમાઓને મુદતી પરમીટ આપવા
માં અકચરું નહીં નાખવામાં આવે
એટલી વાતોનો નિરણય થવો

એપ્રમે. (જિંદગી કાલ ધીમામાં એક
એવો દાખલો બન્યો છે કે જેમાં
નાખતી મરણ ક્રિયા ઉપર ઉકારાને
કાબર થવા નથી દેવામાં આવેલ.
જે ભોડા મરણ ક્રિયાને બહુ અમ
લની મજા છે તેઓમાં આ બનાવથી
ઘારે મુસ્તો ફેલાયા વિના ન રહે.)

એ તો સમજાવ મોકલ છે કે કેનેડા
આમેલીયા અને ન્યુક્લીસમાં હીંદીઓની
વસ્તી કંઈ મોટી થઈ જવાની છે નહીં.
ત્યાં થોડા મજા નેટીવો છે તે પણ
નાશુદ થતા જાય છે; એટલે અહીં કહીએ
તો માત્ર મોરાઓની વસ્તી ત્યાં કહેવાય.
પણ હિંદીઓ આફ્રિકામાં લાંબા નેટીવોની
વસ્તી મોટા કરતાં વધી જાય છે એટલું જ
નહીં પણ થોડા એશિયાટીકોએ તેમાં
બસેક વરસ થયાં આવી વસ્તી છે.
હિંદીઓ આફ્રિકામાં આવી રિપાર્ટ હોવા
જતાં કેપેટોની કંઈ પણ કાકસ વિના
પોતાને કારોબાર સીધી રીતે અધાવી
કહે છે. એ ઉપરથી હિંદીઓ આફ્રિકા
મોરાઓના મુલક છે અને કાબાને બધું
વર્ણ ભોડા માટે લાંબા સ્થાન નથી એમ
કહી કહાશે નહીં. વળી કેપેટોનીમાં
'કાબર' કહેવાતી વરણસ'કર પ્રજાની પણ
હાજરી છે, કે જે ભોડા રીતભાતમાં
બરખા મોરા અને નેટીવો જેવા હોય છે.
આ ભોડાની હાજરીથી બહુ મુશીબતો
નથી હોય તો એમ કહેવાનો હેતુ નથી.
પણ એટલું તો માનવામાં આવે છે કે
ન્યાય કરેલા કારોબારથી મુશીબતોને
અમ'કર રૂપ પકડતી અટકાવી કહાય છે.

કોલોનીયલ કમ્યુનિટી હાઈડીઓ ની નોકરીની અવાજ

આ સંબંધમાં ૧૯૧૦ના ન્યુક્લીસ
શિપીંગ બીલથી હીંદી અધાઓએ ઉપર
જે મ'લીર હાજારી પડે છે તેના
વિચારવાર દાખલાઓનો સાર અપાઈ ગયો
છે તેથી ભરેલ કંઈ કહેવાય નથી
રહેલ.

[અ.પુર્વ]

શેડીઓની બાબતે આવેલ મસોના
ભેડમાં નેટીવ મજુરો પડે પેસાદાર થવા
બાવતા મોરા એટલે મોટાર કાબો છે
કે તેઓ મજુરીની બાર ત'મીમાં આવી
જાય છે. એ તેમને મજુરો પુરા પાડવા
માટે સરકાર બ'હોખસ્ટ કરે નહીં તો વધુ
મોરાઓને એ મુલકમાં મોકાવવાનું બ'ધ
કરવાની સત્તાવાળા ખસે માગણી કરવામાં
આવી છે.

વિદેશ કોલોનીઓમાં હીંદી ઇમીગ્રેશન

"હીંદુસ્તાન રીબુ" ની મોકાઓ

ફિનિશના ઇમીગ્રેશનના સવાલપરથી
કોલોનીઓમાં હીંદી ઇમીગ્રેશનના સવાલ
પર આવતાં "હીંદુસ્તાન રીબુ" ના
વિદ્વાન અધિપતિ લખે છે કે :—

"હીંદી સરકાર (દેશાંતર જનારા
હીંદીઓ માટે) જે મેતવણી હાલમાં
પ્રગટ કરી છે તે ઉપરથી એવું દેખાય
છે કે જિંદગી તાબાના જેટલાક નામની
બાબતમાં જે હીંદીઓ જાય તેમની જાન
માલને કલકત આવે તેમ છે. અતલસ
પરવતનાં વેરાન જામલોમાં માનવીને જમ
લાગવાની વાત જાણીતી છે, પણ આવી
વાત, કે આથી પણ વધારે જમની વાત
બરિટીશ મુલકમાં બરિટીશ પ્રજાના ભોડા
ને હોય કે જે બરેખર ઇચ્છા: તેના ભાત
હાલમાં એક બહુ અમલના અને બહુ
ઝોંતાવુર તમકકાપર પહોંચ્યું છે. તેનાં
કુર કુર પથરાએલાં કોલોનીઓ દિવસે
દિવસે વધારે ને વધારે મસ્તીખોર થતાં
જાય છે. તેઓ કપાડાબ'ધ ખાસનોખી
પ્રજા રૂપ બનવા લાગ્યાં છે. તેમનો પ્રજા
ક્રમ મુસ્તો: કડપથી વધારે ને વધારે
જામવા માડ્યો છે. તેઓ પોતાને સમ
વક પડે ત્યારે વડી પાલખિ'ટની સત્તાને
હાથુત કરે છે. વડી સરકારને તેમના
પરનો કાણુ માપીએ તો કહી કહાશે કે
તેઓ (કોલોનીઓ) પોતાને સ્વતંત્ર
પ્રજા ગણી કહે. હકત બોલવામાં
આમ છે એમ નહીં, પણ ખુદ હકીકત
માં આમ છે, એ ખતાવવા આપણને મર
કુમ લોરડ રીપનના કન્ઝેટથી ટકા મળે
છે. ટરાંસવાલના હીંદી સંબંધી અર્થાં
પ્રસન્ને ઉમરાવની સભામાં એ મરકુમ
બખારે કહ્યું છે કે "સારે એલેલા નામ
વર ઉમરાવો એવી રીતે બોલ્યા છે, કે
કેમ જલ્દી કોલોનીયલ પ્રધાન, કોલોની
બલ ઓફીસ અને વડી સરકારનું પ્રધાન
મંડળ કોલોનીઓમાં પોતાના વિચારો
અમલમાં મુકવાને કાંઈક સત્તા ધરાવતાં
હોય. પણ જે વધુ (કોલોની) પર
ઉતરનો કાણુ રાખવાનું તમારી પાસે કાંઈ
સાધન નથી, તે વધુ સાથે વાલિવાદ
થવાવતાં તેમનાપર અમુક હક કરતાં
વધારે દયાયુ કરવાનું અસંભવિત છે."
અમને (હીંદુસ્તાન રીબુનો લેખક કહે છે)
કાંઈક એવો અર્થ સરખે અવાજ હોય

કે સ્વરાજ એટલે બરિટીશ જનતને લમ
ભમ પુરેપુરી સ્વતંત્રતા. એટલે કે બરિ
ટીશ વહેરી તરીખના હકનો સંપુરણ
ભોગવડો, પણ એટલેવિટના કમનસીબ
ભોડાને કાબાવી પડતી મ'લીર અને એજ
મદાર ફરજોનો કાંટાકાર ભોજો નહીં તે.
આવો અમને ખ્યાત માત્ર હોય, પણ
રાજના એક પ્રધાને (મરકુમ લોરડ
રીપને) આમ ખુલ્લી રીતે કહેલાં વચનો
કંઈ પાડી નાગે તેવાં છે. એ વચનોથી
બરિટનની કફોડી દલા ઠીક ચિતરાય છે.
અમે ખારીએ છીએ કે વહેલા મોટું ઇંમ
લાંડ "એક બાબુએ કલ અને બીજી
બાબુ મુલ" એવી દલામાં આવી પડ્યા
વચર રહેશે નહીં. તે હાલતમાં મુકાબને
તે (ઇંગલાંડ) હાંદ તેમજ કોલોનીઓ
બ'નેને પ્રસન્ન કરવા કોશીક કરશે, અને
એકેને પ્રસન્ન કરવામાં સફળતા પામશે
નહીં. કેમકે કુલમાં પણ પમ રાખવો
અને હાંદમાં પણ રાખવો એમ હમેલાં
માલવાનું અસંભવિત છે.

ઇમ્પીરીયલ કોનફરન્સ

બરિટીશ રાજમાં હીંદોના કેવો ફરજો
છે તેનો બ'ધ બેસતો દાખલો; વિલાયત
માં મળેલા એલ્લા ઇમ્પીરીયલ કોનફરન્સ
થી મળી આવે છે. ૧૯૦૭ માં તે મળ્યું
હ્યારે તેને "કેલોનીયલ કોનફરન્સ" ના
નામથી બોલાવવામાં આવેલું. અને
"કોલોનીયલ કોનફરન્સ" માંથી હીંદ
બાતલ હોય તે કબ્દ માતની ફક્તથી
જોતાં સમજી કહાય. પણ આ સાલના
"ઇમ્પીરીયલ કોનફરન્સ" બાબતમાં
એવો કાંઈ અમાવ જડે નેમ નથી. છતાં
"બરિટીશ તાબુ મળકળું જવાહીર"
"રાજનો સહુથી મુખ્ય ભાગ," "રાજ
ની જાડીની ધરી" "એકપાવરફી ઇમા
રતનો મુખ્ય સ્થાન," આવાં નામને
પામેલું હીંદ કોનફરન્સના કામકાજમાંથી
બાતલ રહ્યું હવે. અને કામકાજ તે
હેવું? જવાબમાં સત્તાવાર કબ્દો ટાંકી
એ :— "નામકાર કહેનકાકની સરકાર
અને સ્વરાજ ભોગવતા કોલોનીઓની
સાથે અરમવાના અને વિચારવાના સામા
ન્ય સવાલોનું કામકાજ." કોનફરન્સમાં
કરવાનું હવે. હવે ("હીંદુસ્તાન રીબુ"
પુછે છે) આમ આ માટે વળું ભેડાએ?
હીંદ હાલ બરિટીશ રાજનો સ્વરાજ ભોગ
વતો વિલામ નથી એ ખરું છે. પણ
શુ તે, તેના સત્તાધારી અને પ્રમુખીય
મ'બરોને રજુઆતો કરતાં અટકાવવાને
કાંઈ કાંઈ છે કે? આખા બારિટીશ
રાજને બગતા, સામાન્ય દિલની બાબત

ના, જાહ હીંદી સવાલો ચરચવાના શું નથી કે ? હીંદીના આધુનીક પ્રયોનોને અજ્ઞ હર એવો કાણ છે કે જે ઉપરના સવાલોને જવાબ નહીં આપે ? આવી બનેલી હકીકત જોતાં, હીંદી પ્રત્યે બતાવાએ વરતનનો વિચાર કરીને એક એવો-હિંદુઓના જાપાએ મુખપત્ર એક વોકેટ-આશ્ચર્ય દાખવ્યું છે ને તાજાની છે. તેણે કહ્યું છે કે "મહાન ઇન્ડીય રીપબ્લિકન કોનફરન્સમાંથી હીંદીને સાવખાતલ રહેલું જોઈ તાજાની ચાલ છે." એ અફસોસની વાત છે કે બીજાં એવો-હિંદુઓના જાપાએ કોનફરન્સની વાત વાહ કરી છે, પણ આ હીંદીને પ્રતિનીધિ ત્વ ન મળવાની મહત્ત્વની વિષે ખ્યાન જેમ વાની દરકાર કરી નથી. તેમજ અમે એક કરીએ છીએ કે હીંદી જાપાએ પછુ આ મંજીર બાબતપર કાર ચુક્યો નથી, તેના જેરી અરથ બતાવ્યો નથી, તથા હીંદી લોકમતપર ચનારી તેની મંજીર, અરે જુરી, અસરનો ખ્યાલ આપ્યો નથી. કહેનકાહ પ્રત્યેની વફાદારીને લીધે જરૂર છે કે ઇન્ડીય રીપબ્લિક કોનફરન્સમાંથી હીંદીને વિસારી ચુકવાની આ રાજ દારી જુલ માટે ચાલપુરવક પણ મળજી રીતે પ્રોટેસ્ટ કરવો. હીંદીની બાબતમાં આવી જુલ કરીથી ન ચવી જોઈએ. (કોનફરન્સ ચરચવા લાવક હીંદીને સમતા સવાલને બતાવીને આજળ ચાલતાં લેખક કહે છે કે) 'ટાઇમ્સ' કાલે એટલું જ કહીને બેસી રહે કે હીંદી સહતનતમાં કોલોનીઓએ વધારે ખ્યાન આપવું જોઈ એ. 'ટાઇમ્સ' કાલે એટલું જ લખીને જ કાંત પડે કે હીંદીમાં બરિટીશ રાજ અલ્લા વવાને બોલો એકલા પ્રેટબરિટનપર પડવાનો વખત વીતી ગયો છે. તે કાલે એટલું જ કહીને સંતોષ માને કે જો હીંદી ઇંગ્લાંડે ચુખવ્યું તો દક્ષિણ આફ્રિકા, ઓસ્ટ્રેલીઆ, અને ન્યૂઝીલેન્ડના વિજાળ રોમીનીઓને બીજા સત્તા તરફનો કાપ પેદા થશે. તેને ઉપજોલા આવા વિચારો પડે, તથા હીંદી તરફથી ઉપજવા લાવક બીજા કાણ વિચારો પડે, કોલોનીઓના મનમાં હીંદી પ્રત્યે બાતુબાવની લાગણી બતાવવાની જરૂર સુઝવી પડશે. આવી ખાલાવક હોવાને બદલે હાલ તો "નેશનલ રીવ્યુ"માં લખ્યું છે એવી જ સ્થિતિ વરતે છે. તે મુજબ કોલોનીઓ હીંદી પ્રત્યે અજાણ મુજબ તિરકકારની નજરથી જુગ છે, અને હીંદીને એમ્પાયરના એક ભાગ તરીકે લેખવા પણ નારાજ છે. આ વાત, અજાણ બધા કોલોનીઓમાં હીંદીઓને

જે રીતે રાખવામાં આવે છે તેથી, અજાણ ને તો પુરવાર બરોબર લાગે છે. પણ જો હવે તેઓ (કોલોનીઓ) તેમજ વડી સરકાર એટલું જ સમજે તો સાર ચાલ કે હીંદી બરિટીશ રાજના પેદા બાગ રૂપ ચાલ તે પોતાને પસંદ પડે એવી સરતો તમેજ. અને આમ બનવાનો વખત તારેજ આવરી કે બ્યારે તેને માણુમ પડે કે તેને કહેનકાહતના એક મુલ્યવાન ભાગ તરીકે કોનફરન્સ જેવી વડી રાજ કમેરીમાં આવકાર આવવામાં આવે. અને પોતાને સમતા તથા રાજના બીજા ભાગોને સમતા બધા સવાલપર પોતાને કહેવાનું હોય તે કહેવાની તક મળે ; નહીં કે હાલની પેઠે તેને તજવા માં, અને તિરકકારી કાલમાં આવે. હાલ ની સ્થિતિ બ્યારે બદલીને આ પ્રગલ્લે થશે તારેજ હીંદીમાં બરિટીશ કહેરી તરીકેના કોલો, જેમજમદારીઓ, અને કહેરી પછાના ચરચમાં સમાએલી બીજા બાબતો ને પામ્યા કહેવાય, અને ત્યારેજ તેઓ પુરવની પ્રગળે જાજતા ઉત્સાહથી બરિટીશ કહેરીપછાને કહુલ હર અને એટ.

૧૯૦૭નું કોનફરન્સ બરાલું ત્યારે હીંદી વતી કાજર રહેનાર લોરડ મેકેએ હીંદી માટે કી ગ્રેડના લાભોપર લાવણુ કર્યું હતું ; બ્યારે હકીકત એવી છે કે કહુલ ખર બધા ઉજવાએલા હીંદીઓ "પ્રોટેક્ટ સ્કીન્ટ" - કી ગ્રેડના વિરોધી છે ! આ વખતના કોનફરન્સમાં હીંદી વતી હીંદી પ્રધાન લોરડ કરીયુ કાજર રહ્યા હતા. કોનફરન્સના કામકાજમાં લોરડ કરીયુએ કોલોનીઓમાં હીંદીના દરબજા વિષે આપેલા લાવણુને "લીડર" "મશી અને આજીજી" એ સંજાઓ આપી છે, અને તે બરોબર છે. અને વળી આ લાવણુ આપેલું તે કોનફરન્સનું બધું કામકાજ બલાસ કરી, પરવારીને વિદાય થવા સહુ તજવાર થએલ એવું વખતે ! લાવણુની બાધા લમબગ મશી માગતા હોય એવી છે, અને મશી પણ, 'અમ રીત બજાર પરીકા' એ કહ્યું. તેમ "એ હાથ જોડીને" માગતા હોય એવું છે. આ રહ્યો તેમના લાવણુનો સાર. (આમ કહી લેખકે લોરડ કરીયુના લાવણુને ઉતારો આપ્યો છે, અને પછી ઉતારાપર વજુ ટીકા કરતાં કહે છે કે) અલખત આ મોળી આજીજી ડેલીમેટોપર પચ્ચરપર પાણીપેઠે (નજીજા મહ હતી. માત એજ ડેલીમેટો-ન્યૂઝીલેન્ડવાળા સર જોસફ લોરડ અને દક્ષિણ આફ્રિકાવાળા એ. મહાને-જેવા તેવાં જવાબ આવવા

ની દરકાર કરી હતી. (આ લેખવાળો ને ઉતારો, જે કોનફરન્સ સખધ માં લાવણો આપેલ ત્યારે અમે આપી થયા છીએ-ને ઉતારા દીકીને લેખક પોતાની ટીકાએને અતપર લાવવા આજળ વધે છે કે) ઉપરનાપર ટીકા કરવાની બાબેજ જરૂર હોય. 'લીડર' કહે છે કે "નિખાલસ થવા માગીએ તો અમારે કહી દેવું જોઈએ કે, લોકોપર એવી જાપ બેઠી છે કે અમારી પ્રગળી બાંધ વડી સરકાર જેવી કલતાથી અને અચોટ રીતે કાલવી જોઈએ તેમ તેણે અજેલ નથી. વળી આવી જાપ બેઠી છે તે ચેરવાજબી છે એમ પણ અમને લાગતું નથી ; કેમકે શું અમને એ વાદ આબાવમર રહે કે બ્યારે ઉમરાવની સજા માં હીંદી વતી ઇનસાફ અને નાચ મળવા લોરડ એમ્પટીલ બહાદુરીથી પોકાર કરતા હતા તે વખતે તેમને લોરડ કરીયુએ બતો કપકો આપી એસાદી દીધા હતા ?" 'લીડર' ની આ ટીકા સામે મળતા થક અમે ઉમેરીયુ કે બરિટીશ રાજના ખુદ મથક ખાતે આમ અ'વાર' રહ્યું તો ખુદ બરિટીશ રાજનું રક્ષણ કરો ! છતાં 'જેવું' પરિણામ સાફ તેવું બધું સાર' એ કહેવતના ન્યામે અમે જોઈને સંતોષ પામીએ છીએ કે ટર્સવાલની એસીઆ ટીક લડતને સુદતી નીવેડો આપવામાં આવ્યો છે દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીના મહાન આજેવાન મી મશી અને મુલ્કી પ્રધાન વચ્ચે ચાલેલ પત્ર વહેવાર "હિંદુ બન એપિનિઅન" માં પ્રસિદ્ધ થયો છે તે વાંચતાં હેખાય છે કે બને પણ એક બીજાને સમજવાને અને કાંઈ ચેરસમજ થતી અટકાવવાને જોઈથી બને તેટલી કાળજી રાખી છે. આ સમાધાનીની સરનો હીંદીઓને લોભે અને મખરર કરે તેવી છે, અને તેમણે માન કરી સુલેક કરી છે. અમારા દક્ષિણ આફ્રિકાના લાવણેને તેમની લડતનો કોલેકમક રીતે અત આવવા માટે તથા તેમની કહેજી જીત માટે અમે અ'તઃકરજીપુરવક મુખા રકખાદી આપીએ છીએ."

હાલિવાવાડ આર્થ મંડળના સેક્રેટરી બજાવે છે કે આવતી કાલે (તા. ૧ લી અક્ટોબર) રવીવારે બપોરના ૩ થામે રા. ૨ નાલાલાલ નારાયણે જી, ૧૯૧૧ એ રવીટમાં આ મંડળની મીટીંગ મળશે. જે વખતે આવતા વરસને માટે મંડળના કારભારીઓની નવી ચુટણી તથા ૨ જો વારસીક મહોલ્તવ કરવા માટે વિચાર કરવામાં આવશે.

વિલાયતની કમિટીનો સતત સહત

કોલોનીયલ પ્રધાન પર સંબોધા

ખા. ઉમે કર નાથુક કરવા વિષે
લડતની સ. આ. ધિ. ઇ. કમિટી
તરફથી તેના સેક્રેટરીએ તા. ૨૩ મી
આગસ્ટે કોલોનીયલ પ્રધાન ઉપર નીચેનું
સંબોધ કર્યું :—

“સાહેબ,—આ સાથે ગયા માસની તા.
૨૬ મીના ‘ઇન્ડિયન ઓપિનિયન’ ની કાપથી
મોકલવાની રજા લઈ છું. તેમાં મુનિયન
સરકારે નીચેનાં વેપાર ઉદ્યોગનાં કમિ
શન આમળ નાતાલની આ તથા ચીનીના
ઉદ્યોગવાળા તરફથી તા. ૨૨ મી જુલાઈ
એ અપાએલી જુલાનીઓનો ‘મરકયુરી’
માંથી ઉતારા આપેલ છે. જુલાનીઓ
વિષે ટીકા કરવાપછા રહેતું નથી. પણ
મારે ખાસ કરીને ખા. ઉ ના કર સંબંધી
ને કહીશ કે તે તરફ ધ્યાન ખેંચવાનું
છે. તે ઉપરથી ૨૫૦૮ દેખાય છે કે ગીર
મીટ પુરી કરનારા હોદીઓમાંથી હજ
ટકા જેટલા મજુરો આ અત્યંત અન્યાય
કારેલા કરને લીધે કાંતો હીંદુસ્તાન બાળી
છુટે છે અને કાંતો પાછા ગીરમીટમાં
દાખલ થઈ જાય છે. એટલે એક તરફથી
તે કર હોદીઓને ખરાણે હીંદુસ્તાન પાછા
કાઢે છે અને બીજી તરફથી તેઓને ફરી
ગીરમીટમાં જોડાવાની ફરજ પાડે છે.
હોદીઓને પાછા હીંદુસ્તાન કાઢવાનાં વલણ
સામે વડી સરકાર હમેશાં વાંધો લેતી
રહી છે. વળી કાઉન કોલોનીયમાં હીંદુ
સ્તાનથી જતા ગીરમીટીઆના સંબંધમાં
તપાસ કરનાર કમીશને ફરી ગીરમીટમાં
જોડાવાની બાબતને સખ્ત રીતે વખોડી
કાઢી હતી. તે વાતથી પણ હું આપને
માઠી બાધું છું. આ કુલગી હોદીઓ
ગીરમીટ પુરી થતાં હોદ પાછા ફરવાનું
કે ફરી ગીરમીટમાં જોડાવાનું પસંદ નહીં
કરતાં નાતાલમાં સ્વતંત્ર રહેવાનું ઇચ્છતા
હોવા વિષે મેં અમારોના સંબોધમાં આપ
ને બતાવેલું. આમ નાતાલમાં રહેવાનું
પસંદ કરનારાઓની સંખ્યા દિવસે દિવસે
થોડી થતી જાય છે. એટલે આ અત્યંત
આકરો કર નાથુક થશે તો તેથી મજુરો
ને અને મારા માલિકોને બહુ લાજ થશે
એમ મારી કમિટી માને છે. તેથી આ
બાબતમાં વડી સરકાર બનવું કરશે, એવી
વિનંતિ કરવાનું મને કહેવામાં આવ્યું છે.”

કલેરક વહીલો અને આરોરકલો

આ વિષયમાં ટરાંસવાલના મોરા વહીલ

અને બારીસ્ટરોએ જે અણબજારી વરત
જુદાં બતાવેલી તે સંબંધમાં ‘ઇન્ડિયન
ઓપિનિયન’ તથા પ્રીટોરીઆ ન્યુઝ’ ની
કાપથી આ હોદી પ્રધાન ઉપર કમિટીના
સેક્રેટરીએ તા. ૨૩ મી આગસ્ટે મોકલી
હતી અને તે વિષે વડી સરકારનું ધ્યાન
ખેંચ્યું હતું.

હોદી વેપારીઓ

પોસ્ટ ઇલીઅમેશની ટાઉન કાઉન્સિલે
તથા વેપારી મંડળે ઉચ્ચેરથી કરીને આખા
દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોદી વેપારીઓ સામે
જે કુબેસ ઉપાડી છે તે સંબંધી ‘ઇન્ડિ
યન ઓપિનિયન’ ની કાપથી આ કમિટીના
સેક્રેટરીએ કોલોનીયલ પ્રધાનને તા.
૨૮ મી આગસ્ટે બીડી હતી અને તે ઉપર
વડી સરકારનું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું.

ટરાંસવાલના સેનેરી તથા કાઉન શીપ કાયદા

આ બાબતમાં તા. ૩૦ મી આગસ્ટે
નીચેનું સંબોધ કરવામાં આવ્યું હતું :—

“સાહેબ,—ટરાંસવાલના સેનેરી કાયદા
તથા ટાઉનશીપ કાયદાના સંબંધમાં
અમારો આપને જે લખેલું છે, તે બાબત
વિસ્તૃતમાં આ કમિટીના સેક્રેટરી મી.
એચ. ડબ્લ્યુ. રીચ, જેઓ કાલ જોહાન
સ્પરન છે તેમને મળેલી નોટીસની નકલ
આ સાથે મોકલવાની અને સંચુના
થએલી છે.

આપની વધુ ગમ્યુ મારે હું કહું છું
કે મી. રીચ ટરાંસવાલના બહુ પુરાણા
રહીશ છે, અને હોદી કામના કેટલાક
શખ્સો સાથે ઘાટો સંબંધ ધરાવે છે.
કેટલાકની સાથે મિત્રાચારી ધરાવે છે.
અને તેથી કેટલાક હોદીઓની મીલકતો
તેઓની સાથેના સંબંધને લીધે તેમણે
પોતાના નામ ઉપર રજીસ્ટર કરાવેલ છે,
અને પોતે તેમની સાથે પ્રકટ કરેલ છે.
કે જે રીત ટરાંસવાલની કોર્ટોએ મંજુર
રાખેલ છે. ટરાંસવાલના હોદીઓની સાથે
આવે નાતો ધરાવનારા કેટલાક ખીમ
મોરાઓ પણ છે. મી. એચ. એચ.
એચ. પોલાક જેઓ ટરાંસવાલના હોદીઓ
વતી ઇંગ્લેન્ડમાં છે તે પણ તેમાંના
એક છે.

મારી કમિટીના સમજવામાં છે કે
કોલોની આલના પ્રધાને મુનિયન સરકાર
સાથે આ બાબતમાં રજુઆતો કરી છે;
પણ તેનું જોઈએ તેવું પરીણામ આવ્યું
નથી એમ મારી કમિટીને દેખાય છે.
મારી કમિટીને અત્યંત યથા છે કે આવા
મરગલાથી ટરાંસવાલની હોદી કામનાં

અને ખાસ કરીને જેઓ આ કાયદાના
સપાટમાં આવ્યા છે તેઓનાં મન બહુ
જ્યેષ્ઠ થયા છે.

મારી કમિટીને એવું માનવાને કારણ
છે કે ટરાંસવાલના હોદીઓ આ સવાલને
રજીસ્ટર અને ઇમીગ્રેશન સવાલના જેઠા
અન્યતો મળે છે. અને મુનિયન સરકારે
જે વલણ પકડ્યું દેખાય છે તે માણ
રહેશે તો ફરી સત્પાત્રક બનવાનો અત્યંત
સંભવ છે. એમ થશે તો હોદીઓના
તરફી છે, તે મોરાઓ તેઓની સાથે એક
થઈ જશે અને કાયદાની રૂપે દંડ આપ
વાનો છે તે નહીં આપી તે બક્ષ ને
સમ થશે તે જોમવશે.

મારી કમિટીને ધારણા છે કે ટરાંસ
વાલની આકરી લડતનો હજી હમણાંજ
સરતી નિવેડો આવ્યો છે ત્યાં તે ફરી
બને એ વડી સરકારને અત્યંત અણ
મગતું લાગશે; અને તેથી મારી કમિટી
ફરી વિનંતિ કરે છે કે વડી સરકાર
દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકારને સમજાવવાનો
બનતો પ્રયાસ કરશે કે કાંતો અબકુર
કાયદામાં તે ફેરફાર કરે, અને નહીં તો
ફેરફાર થતાં સુધીમાં તેનો અમલ મુલ
તવી રાખે.

મારી કમિટીનો નમ્ર મત છે કે મુનિ
યન સરકારની ઉચ્ચી ટરાંસવાલની હોદી
કામને જરાએ જાપવાળી બેસવાનું અત્યંત
મુશ્કેલ થઈ પડે છે. કેમકે તેઓમાંના
જુના વેપારીઓ પોતાના વરસેની મહેનતે
ખાંધેલ અને તે પણ વળી પોતેજ ખરી
દેલા મકાનમાં આસતા વેપાર પડતા મેલવા
ના બધાં આવી રહ્યા છે. વળી જે
વેપારીઓ બાહુતી મકાનમાં વરસે થયાં
વેપાર કરે છે તેઓ પણ એજ ધાર્તીમાં
આવી રહેલ છે.

ટરાંસવાલની આખી હોદી કામને
બેશન મેદાન થઈને ત્યાંથી ચાલ્યું જવું
પડે એવી નીતિ મુનિયન સરકાર હમણાં
પકડી બેઠી છે તે માણ રહેશે તો મારી
કમિટીને લાગે છે કે ઇમીગ્રેશન સવાલનો
નિવેડો વખાણવા લાગ્યો થયો છે તેની
ઉપર તદ્દન પાણી ફરી વળશે.”

૮ હોદી અને નેટીનોની એક કુકડીને
પોલકેસ ન બરવા મારે કરમન બરે,
કારકમાં ખડી કરવામાં આવી હતી. એ
પોલકેસ બરવાની પોતાની અચકિત
જણાવી. તે બચાવ બાળુએ મુઠી માણ
કેરવે તેમને શી. ૧૪/-થી પા. ૧ સુધી
ના કચ્છી લાગ કરી હતી.

એક હિંદી છાપાની તોષી ટીકાઓ

કમીશનના સવાલ સંબંધમાં

કમીશનના કોનકર-સમાં લો. કરીયુ એ કમીશનના સંબંધમાં હિંદીને ઉદ્દેશી ને જે બાપણુ કરેલું તે ઉપર ટીકા કરતાં બલકાળાદત્ત "લીડર" પણ લખે છે કે:-

અમે હિંદ વતી જે કહેવા માગીએ છીએ તે આ છે: બ્રિટીશ રાજના ગામ તરીકે હિંદને હિંદમાં તેમજ આખા બ્રિટીશ રાજમાં કોઇ પણ કોમીનીઅનના જેટલાજ હક હોવા જોઇએ. જેવી રીતે કોલોનીયલ હિંદમાં આવવાને શકિતમાન છે તેવી રીતે હિંદનાં સંતાનો કોલોનીયલમાં છુટથી જવા શકિતમાન થવાજ જોઇએ. પણ જે કોલોનીયલની સરકારે તેમને ત્યાં હિંદીઓને આવવામાં આવકાર ન આપે તો પછી તે કહી તેમને બાપ વવાને વડી સરકારે દબાણુ કરવું એ તેની ફરજ છે. હવે સ્થિતિ જોઇએ તો એવી છે કે હિંદીઓને હાખલ કરવા, અથવા તો અત્યાર અમાઉ વસી રહેલા હિંદીઓને ઇન્સાફ આપવા, કોલોનીયલની સરકારે નારાજ છે. વળી હિંદની સ્થિતિ કબૂલ કરવા કોલોનીયલની સરકારપર દબાણુ કરવા પણ વડી સરકારને તકાલ નથી. હિંદની સ્થિતિ વિષે લો. કરીયુએ પોતાના બાપણુમાં વાપરેલા કબૂલે નીચે મુજબ છે:-

"હિંદીઓને પ્રજાજીવ તવારીખની દ્રષ્ટિથી જોવામાં આવે, અથવા તો તેમની ઉંચી જોલાહની, તેમના ફરજગની, કોમની આલચલજીની, કે તેમના બુદ્ધિબળની દ્રષ્ટિથી જોવામાં આવે તો માણુમ પડશે કે તાજની પ્રજા તરીકે તેમજ માનવી તરીકે તેમને ખ્યાન મળવા તેઓ ખરે ખરા હકદાર છે." હવે જે ('લીડર' કહે છે) આવા લોક પ્રત્યે જાણે તેઓ હેવાન હોય એવી રીતે વરતવામાં આવે, અને વિરોધમાં જે તેમને કોલોનીયલમાં હાખલ થવાની મના કરવામાં આવે, અને તે બધું સર્તા છતાં અમે ઉપર કહ્યું તેમ કોલોનીયલ અને હિંદ બંનેના વડીલ તરીકે વડી સરકાર તકરારનો નીવેડો નજ સાવી શકે તો પછી સુધી જતનો નીવેડો લાવવો કઇ રીતે? અમે ખુશી થતાં કહીએ છીએ કે સુધીજાત માટે એક રસ્તો છે, અને તે નીચે

પ્રમાણે. કોલોનીયલને શુદ્ધમાં આણુવા માટે હિંદી સરકારને વડી સરકારે સત્તા આપવી જોઇએ. આવા મામલામાં "એસે કુ" લેસા" એજ રાજનીતિ કામ આવી શકે. પોતાની આર્થિક કે બીજી સ્થિતિના કારણસર કોલોનીયલ સરકારે હિંદીઓને હાખલ કરવા ના પાડે, અને વડી સરકાર તેમનાપર દબાણુ ન કરી શકે તો, "એક પણ કોલોનીયલને હિંદની સુધીપર અમે પણ મુકવા નહીં દઇએ" એમ કોલોની સામે જવાબ આપવાની હિંદને સત્તા મળવી જોઇએ. જે એક હિંદના મહારાજાને દરોસવાલની મુસાફરી કરવા માટે ખાસ પાસ રાખવા ની જરૂર પડે તો પછી જનરલ ગોધા અથવા જનરલ રમટસને મુખ્ય ઉત્તરવા માટે તેવીજ પાસની જરૂર શા માટે ન પાડવી? દક્ષિણ આફ્રિકા અથવા કેનેડાના મોરારીને શા માટે ન બતાવી આપવું? કે તમને પણ દેશલે લાવવાના રસ્તા છે ખરા? લો. મોરલીએ એક વખત જણાવ્યું હતું કે બ્રિટીશ મુત્સદીપણુ હજુ સુધી ક્યાંય નિષ્ફળ નીવડ્યું નથી. ભારે શું તે મુત્સદીપણુ બલિષ્ઠના રંગબેદના વિકટ અને ગદન પ્રશ્નનો નીવેડો લાવવા સમરથ થશે કે? બ્રિટીશ શહેનશાહને પોતાની સહી સલામતી ખાતર આ પ્રશ્નનું નિરાકરણ કરવા હિંમત પુરવક પ્રયાસ કરવો પડશે. બ્રિટીશ રાજદારી પણુને આજસુધી નહેલ હોય એવો કાઠ સવાલ આ રંગબેદના સવાલ કરતાં વધારે ખારીક અને ગુંચવાડા ભરેલો નહીંજ હોય.

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૧ થી અઠરાવરે સવારે છાપાએ કાઠમાં જવા બંધ થશે.
તા. ૩ છ એ પુરનીબામાં આવવા સંબંધ છે.
તા. ૫ થી એ પુરનીબામાં જવા બંધ થશે.
તા. ૧૦ થી ના બરસામાં મોનેરીકમાં આવવા વડી છે.
તા. ૧૨ મોના બરસામાં અમલાગીમાં આવવા વડી છે.
તા. ૧૪ થી એ અમલાગીમાં જવા બંધ થશે.
તા. ૧૫ થી એ કેનકશરમાં આવવા તથા જવા વડી છે.
સેજ બરસામાં અમલાગીમાં જવા બંધ થશે.

દરોસવાલમાં એરતોને હાખલ થવાની હાડમારી વિષે

કલકત્તાનું નામીયુ "બંગાળી" પણ એક લેખમાં ઉપરની બાબત વિષે નીચે ની જણાવવા લાયક ટીકાઓ કરે છે:-
"કોઇપણ માણુસ પોતાની એક કરતાં વધારે જોરતને દરોસવાલમાં હાખલ ન કરી શકે એવો મુકાદો દરોસવાલ સુધીમ કોરટના જડજ સર જે. વેસલ્ટે કેવા કાયદા અથવા ધોરણના આધારે રચ્યો હતો એ અમે સમજી શકતા નથી. દરોસવાલમાં તો 'ધુ' એ વિચિત્ર દેખાય છે. રાજના બીજા કાગોમાં કોરટો, સાધારણ રીતે પ્રચલીત સંસારીક રીવાજોમાં વચ્ચે પડતી નથી. આ કેસમાં ઉક્ત જડજને કાં તો ખમર નથી કે મુસલમાનોમાં એક કરતાં વધુ જોરત કરવાની પ્રચલીત રીત છે, અથવા તો તેને એ ખમર નથી કે માણુસે એકવાર પરણવું અથવા એકથી વધારેવાર એનો નિરણુવ કરવાને તેને અધિકાર નથી. આ હાખલામાં સમા એલ સવાલ, ઉપર કહ્યું તેટલાથી પણ વધારે મંબીર છે. જે કોઇ માણુસે દરોસવાલમાં રહેવું હોય તો રહી વાર પરણવું એ ફરાવવાનું તો જડજ પોતાને માથે લીએ છે, પણ તે ઉપરાંત તે જડજ એ પણ પોતાને માથે લીએ એ છે કે કોઇએ અત્યાર અમાઉ એક કરતાં વધારે જોરત કરેલી હોય તો તેણે શું કરવું અને શું ન કરવું. જે કે અમે એક કરતાં વધારે જોરત કરવાની રહીથી વિરૂધ છીએ, છતાં જે એક સંસારીક રહી તરીકે જાણીતી બીના છે તેવી બાબતમાં, ખાસ અગત્યના કારણ સિવાય, કોરટો વચ્ચે પડે તેથી પણ અમે વિરૂધ છીએ. માત્ર કાયદાની હદમાં ન આવે એટલા તકાવત સાથે મુરોપમાં એક કરતાં વધુ રતી કરવાના હાખલા થોડા નથી; એવા હાખલામાં આ જડજ શું કરશે એનો અમને વિચાર થાય છે."

મુરોપની મુસાફરીનું વરણન કરતાં એક હિંદી મુખપના છાપામાં લખે છે કે અમે અમારી અભિપ્રયી વચ્ચે એ જોડું હતું કે સૌથી કહ્યાબાદના સાહસીક હિંદી વેપારીઓ પ્રજા તથા સુવેજમાં અને તેથી આમળ માલ્ટા અને કેડ જીપરાલ્ટર સુધી પોતાની કુશનો નાખી વસે છે. કેટલાક તો ૨૦ વરસની મુદત થયાં લાંબે છે, અને પાંચ પૈસે સુખી છે.

જનરલ બોથા શું કહેશે?

અશોભાચક્રને હાંકી કાઢવાનું!

તા. ૨૭ મી એ સ્થાનિક છાપામાં દરેક મોઝલેડા હેવાલમાં જણાવવામાં આવે છે કે ટ્રાંનવાલમાં રીટ ફાઈનખાતે જાહેરી ઝોરાઓની પીટીંગમાં એક સવાલના જવાબમાં જનરલ બોથાએ નીચે મુજબ કહ્યું હતું:—

આ મુજબ એવીઆગીકાને હાંકી કાઢે એ મને મમસે, પણ આ સવાલ બહુ કઠણ છે, અને તે માટે બહુ પૈસાનું ખર્ચ થશે. છતાં તેનો સારો નીવેડો લાવવા માટે સરકાર હજુ આસા રાખે છે.

જનરલ બોથાના રીટફાઈનખાતેના જાવજુનો 'ટર્ગસવાલ પીટીંગ'માં જે હેરાલ પ્રગટ થયો છે તેમાં એવીઆગીકા વિષેના સમ્બંધો નીચે મુજબ આપેલા છે:—

“જમ્મા એવીઆગીકાને દેહપાર કરવા એવી મામલો કરનાર પીટીંગન મને મમસે છે, પણ આ મામલો બારે પડતો છે. (આ સવાલનો પીટીંગ આપીને તેમણે જણાવ્યું કે) જો કે અગાઉ હું ગુસ્સાની આપીને દેહપાર કરવાની કીમત કરતો, પણ હવે દેખાય છે કે તે માટે ડરી જવાય એવડી મોટી રકમ જોઈએ જો કે એવી આગીકાને મોકલી દેવાય એ મને મમસે, પણ તે સવાલનો જિયામ સુચવવાનું મુશ્કેલ છે. જનરલ સ્પટસે મા સવાલનો નીવેડો કરવા બારે મહેનત લેવા મડિલી ત્યારે જોશે બસત્ર યજ્ઞ હતી, અને તેથી જનરલ સ્પટસે બહુ દુખળો થઈ ગયેલ. (હસાહસ) મહીબત એ છે કે બરીટીશ વાવટા તમે આપણે બરીટીશ ધોરણ પ્રમણે વસ્તવાની જરૂર પડે છે.

‘આફિકન કોન્સીકલ’ મારી જનુ મીઆ નામની મીરતીઆ ઝોરતની કમકમાટી ઉપજાવનારી કઠાણી વિષે પ્રોટેક્ટર જણાવે છે કે તેમાં કંઈ અન્યાય નથી. તેથી એ બાહને જાતે મળી અને તપાસ કરવા માગતા હતા, પણ કમનસાબે તે બાહને છામીએકન ડીપોમાં અમને પત્તો મળ્યો નથી. કહેવામાં આવે છે કે ત્યાંથી તે નાશી ગયું છે. આ બાહની કઠાણી માટે વધુ પુરાવાઓની જરૂર રહે છે, અને તેથી તે સમયમાં જનતી માહિતી મેળવવા એને હાજર રાખે.

રૂપનમાં રમખાનું છંદ

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

ચાંદ બનીવારે દેખાયો હતો, અને છંદ મુજારક રવીવારના થઈ હતી. દરેક મસજીદમાં સખખખ મુસલમાનો જમા થયા હતા એ સ્ટ્રીટની મસજીદમાં મી. એલમાન બહુમતે ઇસ્લામી સભાનત પુઝી, રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી તથા ઇસ્ત્રુશમાં લામેલી આમની આતથી સખજા એલાને મદદ દેવાની જરૂર વિષે અસર કારક બાબત કરવા કહ્યું. બાદ નામકાર તુરકી સુલતાનને મુજારકબાદીનો તથા તેમને લાંબી છંદગી ચાલવાને કેવલ મોકલવા ઇરાદા રાખેલો. તે કેવલ ઇસ્ત્રુશ ખાતે તુરકીના વડા વજીરપર મોકલી દેવામાં આવ્યો છે. જોહાનસ્ખરખ ખાતેના તુરકી કોનસલ પર પણ મુજારકબાદીનો સંદેશો મોકલ્યો છે, તથા વડા વજીરપર ના કબજાની નકલ મોકલી છે. જવાબમાં કોનસલ સાહેબે નીચે મુજબ તાર મોકલ્યો છે:—“જમ્મારમના પ્રસંગ માટે મુસલમાન કામને મુજારકબાદી આપજો.”

જોહાનસ્ખરખમાં છંદના જલસો

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના સેક્રેટરી વની મી. શેખ રસુલ લખે છે કે:—

અને છંદ મુજારકને દીવસે નામકાર સુલતાનના કોનસલ જનરલ તરફથી તેમ ના સેક્રેટરી મી. મીમાને હમીદીઆ છંદ લામીક સોસાયટીના નાનીઓની મુલાકાત મી. ફેનસીના મકાન ઉપર મુજારકબાદી છંદગા પીધી હતી. મી. ફેનસીએ પટ્ટી મોકલ મુજબ આપકાર આપ્યો હતો. કોનસલ સાહેબ, અને ખલીફાલ મોમીનીન તરફથી મી. સીમોને સોસાયટીના મેમ્બરને મુજારકબાદી છંદગી, દુવા ચાલી હતી ચેરમેન મી. હમ્માબખાલીફે પટ્ટા કાઢેલાં જવાબ વાલ્યો હતો. આ પ્રસંગે નામકાર ખ હા સુલતાન મહમદ રસીદને મુજારકબાદીને તાર મોકલવા ઇરાદા રાખે. તે મુજબ મી. સીમોનેને કહેવામાં આવ્યું થી કોનસલ ઇન્ડી એવીનીએને નામકાર સુલતાન ઉપર કોનસલનીનોપક તાર મોકલ્યો હતો. હાજરીને આવેલા આ બે ને પટ્ટો કાપકાર માન્યા બાદ ચાલ પાણી અને સહ વીકલ થયા હતા.

તાર સમાચાર

તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બરે લાંબનમાં ચાંદી ની પાટનો લાવ બર્લિનના રજૂ પેની લેખે હતો.

ફ્રાન્સની એક મનવાર ફલકામાંના હાર જોળામાં આમ લામવાથી બળીને કુખી મછ છે, અને તેની સાથે ૩૦૦ નેટલા માલસો પોતાનો જન મુખાની બેઠા છે.

અમેરીકામાં મુકાબાજીમાં જોમખર છત મેળવનાર જોનસન નામનો શીડી લાંબનમાં જોરા મુકાબાજી સામે અખાડ માં ઉતરવાની મોકલવું થઈ છે આ જોહા વજીને જોરા કાળાના સવાલને નિશ્ચય થતો અટકાવવા માટે, બંધ કરવા બારે પ્રમાસ રેવરંડ એક મી મેવર તથા બીજાઓ તરફથી ચાલી રહ્યો છે.

આફ્રીકાની ઉત્તરે તુરકી તાગાનું ડીપોલી નામનું સ્થાન છે. આ સ્થાન છટાલીની બહુ નજીક આવેલું છે, અને તેમાં છટાલીના લાંબો સમાજેલા લાગે છે આ અહવાલીઆના તારોથી જણાય છે કે ડીપોલીમાં તુરકી અને છટાલી ના લાંબો રચે બારે અવડા-લુ થઈ છે, અને તેથી મામલો બહુ બારીકી પર પહોંચ્યો છે. તુરકીએ ફેટલીક પનવારે, રોઅ સ્થાયે મોકલી છે. તેમજ છટાલીએ પણ લડાઈની બધી તકમારી ક્યાંની બીના પ્રગટ થઈ છે. છટાલીઅન મનવારો ટરી પેલી મા! ઉપડી છે, જે ત્યાં પહોંચવાની બજા થતાં ત્યાંના છટાલીયનોની કલ થવા નો બલ છે એવું જણાવવામાં આવ્યું છે.

ફેપટાઉન (જુપ સ્ટરીટ નં. ૧૮૧)થી મેમ્મી રામજી વિલક મીમાનખર વલસાડ વાળા લખે છે કે:—મેમ્મી કાસના મે મદ સ્થાયે એ કોમની ઉત્તિ વસ્તે જે વિ ચારો દરજ્યા છે તે માટે તેમને કાચાથી પટે છે. તેના વિચારને મળતો થઈ વધુ માં જણાવું છું કે પ્રત્યેક બક્ષિએ પોતા ની ચહતી કે આબાદીથી સતોષ પામી એસી ન રહેતાં દરેક માલસની ઉન્નતિ માટે મજબૂત જોઈએ. અબારી શાંતિ કેળવણીમાં વિલેષ પાછળ છે. બીજું શાંતિના જવારજુમાં મુજબ કદમાં પજુ છે. લખ કીયા વિચેર પ્રસ જો વખતે હાર તહી વખર આવેજ નહીં એ અખાંત બલ કર રહી છે. ધીરજ, ખંત, અને કિમત આ મને તેવાં કઠણ જોઈએ થઈ શકે છે એ યાદ રાખી શાંતિ જાહેર્યે શાંતિ સુધા થઈ શકે અને આજરુ જોઈએ.

લોરડ એમ્પટીલનો લડત

હિંદી હરબાર પહેલાં દક્ષિણ આફ્રિકી
કાના સવાસનો નીવેડા
જાવવા

તા. ૨૪મી સપ્ટેમ્બરે લડતની રૂઢરે મોકલેલો નીચેનો તાર સ્થાનીક જાપામાં પ્રસિદ્ધ થયો છે :—

“લોરડ એમ્પટીલે દક્ષિણ આફ્રિકીના હિંદીઓની હાડમારીઓ વિશે જાપામાં એક લાંબો કાગળ પ્રમટ કરાવ્યો છે. તે કાગળમાં તેઓ જણાવે છે કે હિંમ પોતાની હિંદીની મુલાકાત વડે અસરકારક અને અસાધારણ રીતે હિંદી પ્રજાને જતાની આપણે કે બીજા કોઈ પણ બિદીય લોકો જેટલાજ હિંદીઓ બિદીય રાજની પ્રજા અને યહોરીઓ છે. આમ થવાનું હોવાથી (લોરડ એમ્પટીલ કહે છે કે) જે અમેને એમ ધારતા હોય કે બિદીય વાવડા તળે જુલમ અને અન્યાય હોય એ અસહ્ય છે તેમજ, બોયર રાજ કરતાં બરીડીય રાજ તળે વધારે દુઃખો બોમવતા હિંદીઓના સવાસપર ખ્યાન દેવાની જરૂર છે.”

સ્કોમરેની આવજવ

[અર્થન લાઈન]

મોન્સરીજ-તા. ૫ મી અક્ટોબરે ઉપડશે મુંબઈનાં કિનારોએને જમ બાર મી દરોસદ કરશે
કેનડલર-તા. ૧૭ મી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[બિદીય ઈંગ્લેન્ડ લાઈન]

પુરનીઆ-તા. ૩ જી અક્ટોબરે આવી તા. ૫ મી એ મુંબઈ જવા ઉપડી જશે.

[નાતાલ ડીપેક્ટ લાઈન]

અમલાશ્રી-તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બરે કાલ બોથી નાતાલ માટે ઉપડી છે.
—તા. ૧૪ મી અક્ટોબરે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમસીઆ-તા. ૨૫ મી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[ઈન્ડિયન આફરિકન લાઈન]

મોનેરીક-તા. ૨૧ મી સપ્ટેમ્બરે કાલે બોથી દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે ઉપડી છે.

હરબનમાં ધાસણોનો રામ

હરબનની ઈંગ્લિશ વોલંટીયર ટકુબર કમ્યુનિસ્ટ કમીટીએ મયા જુલવારે સાંજ ૬ ડો. મ્યુરીસન તથા ડો. જાડસની મુલાકાત લીધી હતી, અને કમીટીએ હરવાના કામ સંબંધમાં વિવેચન કર્યું હતું ડો. મ્યુરીસને સૂચવ્યું હતું કે કમીટીએ તેવું કામ જે ફરીદથી આદરવું, અને સાંધી ઉપરના જાતાઓમાં વધતા જવું એ ઠીક મધ પડશે. આ પ્રમાણે કમીટીના વોલંટીયરો ઘેર ઘેર મુલાકાત લેશે અને હરદ સંબંધમાં માહિતી ફેલાવશે. તેમને તેમના કામની સત્તા આપના કામગીરી બેરીકલ જોરીસરની સહી સાથે આપવામાં આવશે. કમીટી માલુમ પડેલા કેસોપર ડાક્ટરોનું ખ્યાન જેમણે, અને તે ઉપરથી તે તે કેસ સંબંધમાં ડાક્ટરો પોતાના ઉપચારો વિષે જે પંખી વિચાર કમીટીને લખી મોકલશે, કે જેથી તે વધુ કામ કરવા સક્તિમાન થાય

ફ્રી સ્ટેટવાળો મુશોખત સંબંધમાં

‘લક્ષ્મી’ માં મી. પોલાકને કાગળ લંડનના ‘લક્ષ્મી’ પત્રમાં જાપામાં એક કાગળ હરમાન મી. પોલાકને લખે છે કે :—

‘દરોસવાસના હાંદીઓ, જેમની વતી બોલવાની મને સત્તા આપવામાં આવી છે તેઓ જનરલ રમટસની કણ્ઠતતો એવો અરથ કરે છે કે જે આવતી સાલ આપા દક્ષિણ આફ્રિકા માટે સામાન્ય ઇમીગ્રેશન બીલ લખવ કરવામાં આવશે તે ન વડે ફ્રી સ્ટેટમાંથી પણ કેમી તકાવત કુર કરવામાં આવશે આવી સમજુતના આધારે જ સલામતની લડતને મુશતરી રાખવામાં આવી છે. વળી એ ન જુલાવું જોઈ એ કે ઉપરની સમજાની દરોસવાસનેજ લાગુ પડે છે. નાતાલ, અને કેપના હિંદીઓ જે બાબતપર બાર મું છે તે લોરડ હરીમુના લોરડ એડમન્ટનપરના લખાણમાં બતાવવામાં આવી છે. તે નીચે મુજબ છે :

મારે ઉમેરવું જોઈએ કે ઇમીગ્રેશનના સવાસનો નીવેડા જે એ જ તરફનો કાચ કે જેમાં કેપ અને નાતાલના હિંદીઓની હાંતી રિપતિને હરકત અથવા કળ થાય, તે તેવી તરફના નીવેડાને નામદાર કહેનલાહની સરકાર કણ્ઠ રાખશે નહીં.”

પરચુરણ

આ મંજૂરવારે (તા. ૩ જી અક્ટોબરે) વિજયાદશમીનો હોદ્દા તહેવાર છે.

હોવીકયા પેરી વેઇલ વચ્ચેની રેલ્વે યાત્રા તા. ૭ મી અક્ટોબરથી ખુલ્લી મકાશે.

રીમમંડથી મી. એમ એ. પારખ લખે છે કે અત્રે હિંદીઓનું એક એસોસીએશન હોવાની જરૂર છે.

રોઝમલીકાગેથ સત્તમ સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે :—સભાની વખવાડીક જન રલ મીટીંગ તા. ૧૭-૮-૧૧ ને રવીવારના ચાર વાગ્યે સભાના હોલમાં મી. દેવા રત નજીના પ્રમુખશ્યા હેઠળ મળી હતી. આ વેળા પત્રો વચામાં આદ, તથા બાહી રહેલી માસીક ફો લેવાના બાદ બાવીક મહ રથે ને સેક્રેટરીએ શ્રીમદ બામવત પુરાણ ને દક્ષમ રકપ પુરવાર્થ અખ્યાન પેલેથી નીચી સંબળાવ્યો હતો બાદપ્રથમ ઉપાસના તથા આરતી કરી રાત્રે આઠ વાગે મલા વિસરજન થઈ હતી.

અરબાપનામીને જવાબ

મી. ઇબરાહીમ સાલેહ (પોરટ કલીકા બેથ) તમે કહો છો તે કેસ વિશે અમારે વધુ વિગત આપવાનું કે વાંચકોએ વધુ જણવાનું જરૂરી લાગ્યું નથી.

“ડી. એમ. જી” : તમારો લેખ કોઈ પ્રત્યુત્તર વિષયને ઉદ્દેશીને હોય એમ લાગતું નથી. વળી તેથી કંઈ અયોગ્ય આલેખ થવ જાય છે, જેથી જાપી કહેતા નથી.

અ. ઇ. એ.

હરબનની પ્રજા જેનો મોટો ભાગ મુસલમાનો છે તેઓ છેલ્લાં બે વરસો થયાં પાસિવિટની પદ્ધતિ વાળા લોકોના કણ્ઠ તળેના નાજઅમલ બોમવતા થવાથી ઇસ્લામી આલમમાં ખુલાશી ફેલાઈ હતી. કાલમાં ઇરાનનો માજી સાહ ઇરાનના રાજ પર કુમલો લઈ જવાના સમાચાર પ્રસિદ્ધ થયાં, ઇરાની પ્રજાના રાજ માટે ધારની પંખી, મજી કાલની વરતણક સાથે ગુરસો બન. લવને કરાવ લંડનની એલ-ઈડિઆ મેસેસ લીએ ક્યો છે લીએ બરીડીક સરકારે અમલ કર્યો છે કે માજી સાહની હિંમતલ પાતી મુકવવ બરીડીક કહેનલાહને પોતાની જામરથી.

ન્યુ લોકની હયાળનક દશા

તેમના પચાસ કેરો કશ્ચારસીક હેવાલ

યુરોપમાં સ્વીટઝરલૅન્ડ ખાતે મલેલી કોમોનીસ્ટ પ્રેક્ષિકા ડા. ગ્રેકસ નેડેઈ નામના એક વિદ્વાન યહુદીએ એક બાપલ્યુ આપ્યું હતું, તેમાં ન્યુ લોકની દશાનું અસરકારક ખ્યાલ કરવામાં આવ્યું હતું. સુધરેલી ગણતરી દુનિયાના સુધારાનો પથ તેમાં ઠીક ચિતાર આપાયેલો છે. તેનો સાર અમે અહીં આપીએ છીએ:—

“જ્યાં જ્યાં આપણા લોકો જાય છે ત્યાંથી એક જ ચોક્કસ સંભળાય છે કે ‘કુદમતો ચોમરદમ છે’. અમારો ન્યુ લોકો તરફના અણુજાનો રોમ માત્ર અમુક ભાગમાં જ ફાટી નીકળતો અને સમાપ્ત જતો, પણ હવે તો તે રોમ ચાર તરફ ફેલાતો હોય તેમ જ્યાં ત્યાં ફાટી નીકળતો દેખાય છે. યહુદીઓ સામેની આમ શોડો કાળે રાત બાપી, પણ તે આવ યુગાધ મજ નથીજ. તેની જવાબા જ્યાં ત્યાં ફાટી નીકળતી જોવામાં આવે છે. જે દેશમાં તેઓનું જોર હોય છે ત્યાં પણ ઉગા ઉગા તેના બહુકારા વાગ્યાજ કરે છે. અમેરિકાના યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ જેવા બહુ સ્વતંત્ર અને સરસ સમાજિક બંધારણવાળા દેશમાં પણ યહુદીઓને માત્ર તેઓ યહુદી હોવાના કારણસર તિરસ્કાર વામાં આવેલા છે. આવા દાખલાઓ અસંખ્ય અને છે. પણ તે આપવાનું મોકુફ રાખું છું. એવા દાખલાઓમાં કંઈ નવી વાત હોતી નથી, એની એજ વાત હોય છે.

જે દેશમાં ક્રીષ્ટી ત્રીણી ખાંખત અને અપમાન ભરી રાખવામાં આવે છે ત્યાં તો જરા મોટું મન રાખીને, કંઈક કડવો ધુટડો ગળે ઉતારીને થોડું ધણું નુકસાન કે માનહાનિ સહન કરીને આપણે એસી રહીએ. પણ જે દેશમાં અમલદાર વરગ જ્યોત્સ અણુજાને બતાવતા હોય, કાંઈક સર સરખાપણની કાવળી કાવળી વાતો ન કરતા હોય, ત્યાંનું શું? ત્યાં તો આપણા લોકોના તરફના મજ તેઓ આપણું સત્ય નાકવાળવા મંડી પડેલા હોય છે. “આ લોકોની જાત નાશુક કરી નાખવી” એજ ખ્યાલ સરકારનાં દિલમાં વસી રહ્યો હોય છે. યહુદીઓ કેમ જાણે બારવડીઆ કે અખમ લોકો હોય એમ તેઓની સાથે વરતવામાં આવે છે. આ સળંગમાં પણ હજી તેઓની પ્રવૈના તિરસ્કારનો બાવ પુરેપુરે બતાવી શકાતો નથી. વીસમી

સદીમાં જન્મેલું એક બાળક પણ કહેશે કે આટલી અખમ દશા બારવડીઆઓની પણ ન હોવી જોઈએ. યહુદીઓને સાધા રણ રહેવારીના કંઈ ભોગવવા ન દેવામાં આવે તે તો ઠીક, પણ તેઓની મનુષ્ય તરીકે પણ મણુતી થતી નથી! અરે પણ જેટલી પણ તેમની મણુતી થતી નથી! કેમકે પશુની રક્ષા કરનાર મંડળો તેઓની રક્ષા માટે જ્યાં ત્યાં કામ કરી રહ્યાં છે. યહુદીને માટે આખી રૂનિયામાં કયાંય આશરો મળે નહીં, યહુદી લુંટાય, રીખાય, કપાય, છતાં તેની વહાર કરનાર કોઈ કાપદો કે કોઈ અધિકારી મળે નહીં. જો તે આત્મસંરક્ષણની કુદરતી લાગણી થી પોતાનો બચાવ કરવા ઉભો થાય તો એક કારેમાં કારે બળવાબોરને માટેની સજ્જતો તે ભોગ થઈ પડે. ખસ યહુદી એ તો ખોલ્યા ચાલ્યા વિના કોઈ તેને છુટ્ટું હોય તો લુંટાયા કરવું અને કોઈ તેને મળે છરી ફેરવે તો તે ફેરવવા દેવી. તેને સતાવનાર જો કોઈ અમલદાર હોય છે તો પછી તેની દાદ સંભળનાર કોઈ હોવું નથી, અને તે સાધારણ માણસ હોય તો તેને ઉશ્કેરણી આપનાર અમલદારની વગથી તે છુટી જાય છે. સખત ચેતવણી આપીને તેને માફ કરવામાં આવે છે. યહુદીઓની ઉપર જ્યાં શારિરીક જીલ્લમ નહીં કરી શકાતો હોય ત્યાં તેઓની પાસેથી નાણાં ઓકાવવામાં આવે છે. કાપદાના નામ તળે નિરદયતાની તલ વાર તેઓના બળા ઉપર સદાય લટકતીજ રહે છે અને આ ભોકાને તેની નીચે રાત દિવસ ચરચરતી આંતરડીથી પોતાનું જીવન માળવું પડે છે.

યહુદી લોકોને નીચ જાતોની પંકતીમાં ઉતારી પાડવાનો પ્રયત્ન પણ એવોજ ધમધાકર ચાલે છે. પહેલાં તો તેઓને મજુરી કરવાની દરજ્જા પાડવામાં આવે છે. તેમાંએ આવતી કાલે તેઓનું શું થશે એ ખાતરી તેઓને રહેતી નથી. જ્યાં જાતના ધંધાથી તેઓને દુર રાખવામાં આવે છે. જ્યાં જેનવધૂરી મેળવવાની તેઓને તકજ હોતી નથી. તેઓને માટે મજુરી કરીને પેટ ભરવાનોજ મારગ ખુલ્લો હોય છે. તેમાં પણ અને તેટલી અણયણો નાખવામાં આવી નથી રહેતી. જે ભાગમાં તેઓને મજુરી મળે તેવું હોય ત્યાં રહેવાની બંધી હોય, અને જ્યાં રહેવાની છુટ હોય ત્યાં તેમને મજુરી આપવાની વિરૂધ્ધ ખાસતો અમલ માં આવતા હોય. લાખો યહુદીઓની આવી દશા થઈ પડી છે. [અંત]

ઈન્દ્રામયેન

સ્મશાન બાંધવા હિંદુઓની મજાજ

(એક અવરખની તરફથી)

તા. ૧૭-૬-૧૯૧૧

અમે હિંદુ બાંધઓ માટે સ્મશાન તથા ધરમશાળા નહીં હોવાથી ધણી આપણા વેઠવી પડે છે, તે દુર કરવા માટે ખારવા મનજી માંડણી કુંપની તરફથી મહારાજ વશરામ બારથીએ હિંદુ બાંધઓની એક સભા બોલાવી હતી. મી. પાનાચંદ નરસી (મેસરસ દુલભ નરસી ધરમાણવાળા)ને સભાનું પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. મહારાજ વશરામ બારથીએ સભા બોલાવવાનું કારણ જણાવીને કહ્યું કે અમારી કંપનીની જમીન જે સોતારેના નામે ઓળખાય છે અને જેની અંદર નાળાંએરીનાં થડ નંબ ૫૦, તથા આંબા નં ૫૩ નંબ ૧૦ ને આશરે છે, તે હું આજે હિંદુ બાંધઓને સ્મશાન માટે અર પણ કરું છું. લાભમાં તે જમીનની પેદાશ કાંઈ નથી. પણ કમીટી સુધારા કરશે તો સારી પેદાશ થશે. બીજી એક જમીન જેમાં લાકડાં અને પતરાંનાં ધર બે છે, તેમાંથી એક ધરનું બાકું દરમાસે કુરળત ૧૦ આવે છે, અને બીજું ધર તે આવતા જતા હિંદુબાંધઓના ઉતારા માટે રાખેલું છે, તે જમીન તથા ધરને ધરમ શાળા તથા ધરમનું કહેશે બંધવા માટે ધર્મદામાં અરપણુ કરું છું. જ્યાંજ્યાં મી. પાનાચંદ નરસીએ કહ્યું કે આ સંખાવતથી સભા તમારો મોટો આભાર માને છે. જગ્યાના સુધારા માટે તથા જોષતા બાંધકામ માટે કમીટી નીમી એક ફંડ ઉભું કરવું એવો મારો અભિ પ્રાય છે.

ભારખાદ બધાએ મળી એકમતે એવો ફરાવ કર્યો કે માગમાં તથા ઉપર જમલ માં કરેક હિંદુબાંધઓની કુઠાનેથી દરમાસે કુરળત ૫ ઉધરાવવા, અને કોઈ પણ હિંદુબાંધ દેશ જવા વિદાય થાય તેની પાસેથી કુરળત ૧૧ લેવા.

તે નાણાં ઉધરાવવાનું કામ કરવા સભાએ શેઠ દુલભ નરસી ધરમાણ, શેઠ કહાન દેવાની કંપની, શેઠ મનજી માંડણ ની કંપની તથા શેઠ લવચંદ દુલભ ધર માંડુની કમીટી નીમી. અમુક ફંડ જમા થવાથી સુધારાનું કામ ચાલુ કરવાની તેમને સન્તા આપવામાં આવી.

ભારખાદ સભા વિસરજન થઈ હતી.

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન

વાને
બે મિત્રોનો સંવાદ

[અખબાર : એક હિંદી]

(અમારું અંકથી ચાલુ)

મહત્વ ૧૦ મું

ધર્મ સંભાળ

મનહરરામ—આ દેશમાં ધાર્મિક સ્થિતિ કેવી છે?

ઉદયચંદ્ર—વિષય મહત્ત્વ છે. ધરમના હરમાન ઉપર હું બોલીશ નહીં. પણ આ દેશમાં ધરમ કેટલે દરજ્જે સમવાય છે તે કહીશ.

મનહરરામ—હું પણ તેજ જાણુશા માથું છું.

અને વસતા દરેક હિંદી પેતપોતાના ધરમમાં હીક હીક ચુસ્ત છે. કેટલાક હિંદુઓ આર્ય સમાજ મળી સકાય. આચારવિચાર દેશના જેવો પળાતો નથી. એક બાજુ ખાવામાં બહુ લામ છીટ કરતો નથી. વધુ સુધરેલાને ડેશ કર નારા ધરમજાણ સહ દારો કાંઈક ઉપયોગ કરે છે. નાતાલ અને કેપમાં પીકામાં જવાની છુટ છે. ટર્સનાલમાં બંધી છે. છતાં ચોરી છુપાઈથી બચન કરનારા કહે છે, અને બે પક્ષની મતમાં અમખા દેવસની રાજી સુભાવી દે છે. બધા દરેક સવાલમાં આ માંથી ઉપર તપાસ કરવા કમિશન નિમાયું હતું; તારે આ દેશમાં જન્મેલા કેટલાક હિંદુઓએ પીકા ખુલ્લા ન કરવા સામે પોષકાર કર્યો હતો. અને આ એક (તેઓને મન) કીમતી કઠની માગણી કરી હતી પણ મે. માંથી સામે થવા હતા. અને ધાર્મિક પ્રતિબંધ કમી કન આગળ રહ્યું ક્યો હતો. એટલે વાલ ઉઠી ગઈ.

મનહરરામ—હિંદીઓએ ધરમ માટે આ દેશમાં કાંઈ કર્યું છે?

ઉદયચંદ્ર—હિંદુઓએ તો બહુ કર્યું છે એમ ન કહી શકાય. આ હોય મી. માંથી ઉપર મુકી શકાય. હિંદુઓ પાસે મધસા નથી અથવા મહેનત કરનારા નથી, એવું કાંઈ નથી. પણ થોડા બાંધે સરની ખાખી છે. તે પદ મી. માંથી લેતા નથી. ફક્ત ફક્ત કિમા માટે કર મન, કેપટાન અને પ્રીટોરીઆમાં સમ વક છે. કેપટાનમાં પણ અમલકી સમ વક છે. કેપટાનમાં પણ અમલકી સમ વક છે.

નહોતી. પણ હમણાં શેક સી. પી. લક્ષીરામ નામના રેશમના વેપારીએ પોતાના પદસાને મોટો ભોગ આપી બાંધ્યોની જરૂરીઆત પુરી પાડી છે. ડરબન અને પ્રીટોરીઆમાં તો નામના છે. બાકીની દરેક જગ્યાએ જુમીદાર કરવામાં આવે છે. એ હિંદુઓ માટે થોડું સરમા વાલુ છે?

મનહરરામ—એલક, મધુજી સરમાવ નાર છે.

ઉદયચંદ્ર—આમ તો લગભગ ૫૦ વરસથી ચાલે છે. હિંદુઓની નામની કેટલેક રોકાણે બધા સિવાય દોષ દેકાણે દેવસમાન પેશુ નથી. ડરબન, વેલ્લમ, જરમીસ્ટન અને પ્રીટોરીઆ વિગેરે દેકાણે નાના નાના મંદીરા છે. તે પણ બિમારા મરીબડાઓએ પેની પેની કરી બનાવેલાં છે, સ્વતંત્ર હિંદુઓને આ માટે મળું નીચું જોવાનું છે. મરીબડા હિંદુ બંધી આવકમાંથી એટલું કરી શક્યા છે, પણ સ્વતંત્ર હિંદુઓ કાંઈજ કરી શક્યા નથી. રનાન સંધાને નમસ્કાર કરેલા છે. દિવાળી હોળી સિવાયના બાકીના તહેવારોની ખબર પણ પકતી નથી. હીક છે કે કમ મગ કમમગ સાલટું 'ઇડીઅન ઓપી નિયન' કમિટ મોજમાં આવે તો ખબર આપવું રહે છે. બધા હિંદુઓ દિવાળી હોળીપર પોતાનાં કામ પંધા બંધ કરે છે. મીંટ બોજન આરોમી આનંદમાં બંને દિવસો પસાર કરે છે.

મનહરરામ—મધુજી. કુંકમાં કહે ને કે હિંદુઓ પોતાનો ધરમ જોઈએ તેવો સાચવતા નથી. પણ હિંદુ છે એટલો ડોળ રાખે છે. હવે સુસલમાન બાંધ્યો વિષે થોડું કહો.

ઉદયચંદ્ર—આ દેશમાં જેઓ આરમ ને નામે પ્રખ્યાત થયેલા છે તેઓ સુસલ માન બાંધ્યો છે. વેપારમાં લક્ષ્મીની ખર કતે મોટી મોટી મસીદા અને મદરેસા બંધાવેલા છે. તેમાં ડરબન વેસ્ટ કોટની સુરતી મસીદ અને ઈ સ્ટીટની મેમલ મસીદ એવાં તો ખુદાનાં ધામ બનાવેલાં છે કે જે જોવા લાયક છે. આગળ વધીએ અને કુંકમાં કહીએ તો બધાં ૧૦ સુસલ માન બાંધ્યોની વસ્તી હોય ત્યાં મરજી અને મદરેસો છે. બધાં એવી સમવડ ન હોય ત્યાં વેપારીઓ પોતાના મકાનમાં એક નોખો બાગ સમી નમાજ પઢવાની સમવડ કરી રાખે છે. અર્થાત સુસલ માન બાંધ્યો નિવાસક ધરમ જરાબર સાચવે છે. બાંધ્યોને આગળથી પણ સમવડ મળેલી હતી. હવે પારસીઓ કુંક

મનહરરામ—હું આ દેશમાં પારસી પણ છે?

ઉદયચંદ્ર—તમે હું મળો છો? પારસીઓ તો બધાં સુસલમાન અને હિંદુ ઓ નહીં હશે ત્યાં પણ છે. તે જાતિની સંખ્યા ઓછી છે તેથી જુલાવો ખાવો નહીં. બે કે આ દેશમાં પારસી કુંક બંધા નથી. પણ સમાવતમાં બંધી મળ કરતાં સ્ત્રી જાય છે. ડરબનમાં પારસી દસ્તમજી કરી એક મનાદમ મદરેસો. જેમણે ડરબન ખાતે સુસલમાન મદરેસો બંધાવવા એકજી વખતે પા. ૧૭૦૦ બક્ષીસ આપેલા છે. આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં હિંદીને કામથી થયેલી આ મોટા માં મોટી સમાવત છે. પારસીઓ હીક ધરમ ચુસ્ત છે એમ મળી શકાય.

મનહરરામ—એ તો હું સમજ્યો. પણ હું બોળખી કેમ ન શક્યો?

ઉદયચંદ્ર—કારણ એમ છે કે મળ્યા પારસીઓ એતવરજીના છે. આ દેશમાં તેઓમાંનાં મળ્યા યુરોપીયન પોષાક પહેરે છે એટલે જલદી બોળખ ન પડે. [અધુર.]

નાદારી સંબંધી નોટીસો વગેરે

(કુનિયન ગેઝેટ માંથી)

ક્રાસવાલ બહેન બેલીમાં આવેલ રેન્ડ નંબર ૮૭ વાળો રાજમાર બેલક સામે મહમદ તા. ૧લી અક્ટોબરથી ઓડી દેનાર છે.

જોહાનસબરગ, બેટરાન્સ, મેલબોરન રાજ, રેન્ડ નંબર ૩૧૨ વાળો રાજમાર સુલામ મહમદ તા. ૬ હી અક્ટોબરથી ઓડી દેનાર છે.

ડરબનના કસારક રોબ મુસા મહમદની એસાઇન્ડ મહકત સંબંધમાં ટરટી એચ. ઇ. ડબલ્યુ. રીપલી જાહેર કરે છે કે લેજુ હારોની મીટીંગ તા. ૨૮મી અક્ટોબરે ડરબન માજરટરેટ આગળ હારદ હાલિસમાં મળશે.

નાતાલ વિહોરીઆ કંટરી સીન'એના મીરમીકમાંથી છુટેલા હિંદી જુલમની ના વારસ મીકકત સંબંધમાં પ્રોટેક્ટર વતી વેશજમાં સોલીસીટર જે. જે. હમરેન જાહેર કરે છે કે લેજુ હારોએ પોતાના હાવા તા. ૧૫ મી. ડિસેમ્બર સુધી મારી પાસે રેજુ કરવા, અને લેજુ હારોએ તેજ સુલતમ પોતાનાં હેલુ કાર

આપને પણ આવી ઘેરામાં ફરતી—મોજ
સાથ કરતાં—વિલાપતી બનતાં—નવીકા
નવાવતાં—પાપથી બરેલાં—પાપમય
સરીરવાળા કીદની કાયાઓ જેવા અતે
પછેસા પુ કરી બેસે છે. આપણી
શ્રીમતાઈ સા કામની છે? મોજ સાથ
નાં મોટાં ખરેખરમાં કળારો રૂપીઆ
ખર્ચાં નાખીએ છીએ, પણ પરોપકારમાં
પાપએ અપાતી નથી. . . . હીંદુસ્તાન
ના કંગોડા રૂપીઆ મિથ્યા વિષયોપજોગમાં
તે મોટાપના મિથ્યા કાર્યોમાં ખર્ચાઈ
જાય છે. પરદેશી માલના રૂપીઆ પરદેશ
જેમી જાય છે સ્વદેશ અને સ્વદેશીને
કોણ જુલેજન આપે? હીંદુ નિરખન બને
તેમાં નવાઈ થી! હીંદુ! મારી કુખી
ખાતા! તારી ઉન્નત સ્ત્રી રીતે ચમકે!
તારાં પુત્ર અને પુત્રીઓ કાજ બચાવના
ઉડા તિમિરમાં કમન કરે છે, પરમારજને
પાકુ મારે છે, સ્વચ્ચના સજ્જમાર સજે
છે, તે પાપની પેટીઓ બરે છે; અતર
માંની ઉડી બળતરા બોલે છે! અહો
શ્રીમતાઈ! તમે શું કરવા જાઓ? પાત્ર
વિના પ્રભુએ સ્ત્રી રીતે જ્ઞાન હીંદુ?

મારી શ્રીમતી બાબીઓ! મારી વધ
બાવવતી બહેનો! હીંદની આધાર છત
રમણીઓ! મારા ઉપર તમે કદાચ ન
કરશો; પણ તમે દયાની દેવીઓ થાઓ;
પરમારજની પ્રતિમા થાઓ; આનંદનો
અવતાર થાઓ; સહન કરવાનો મન
સીધાઓ; તન, મન, ધનથી પરોપકારનાં
કામ કરાઓ સ્વદેશ સ્વદેશીઓની દાઝ
ધરાઓ. સ્ત્રીઓની ઉન્નતિ કરવામાં આમે
વાની લેઓ બહેનો, તમે કુખીને ઘીલાસો
દેઓ; અપંગને સહાય કરાઓ; બુખ્યાને
બોખન દેઓ; નિરખનને ખન દેઓ; રોગી
ને ક્યોપધ દેઓ; અસમર્થની સેવા કરાઓ;
દયા અને પ્રેમની પોષક માઢીઓ! જમા
ની મુતિમતી દેવીઓ! તમારા ઉપર
બાબીઓની પ્રબળો આધાર છે. નીતિધરમ
નાં સ્થાપક છે; હીંદના હિત અને મોક્ષ
નો મારગ છે; પ્રભુરૂપ છે પ્રભુને ઝોળ
ખવાનું સાધન તમે છે. અસ્તુ! પરમા
ત્મા તમને સદ્યુદ્ધિ આપે, અને તમને
સતકાર્યોમાં સહાય હો. તમારી શુભેચ્છા
ઓ સફળ કરો.

હાઈદન હોશ અને મુખ રીવર વચ્ચે
સામસામી દોહતી બે બાર માઢીઓ મંજળ
વારે જોરથી બચાવ પડી હતી અનેનાં
ઉનજન તથા કેટલાક ડબા સાવ બાંગી
થયા છે. બે માણસોને મળીર મળ
થય છે.

સર ફીરોજશાહ મહેરવાનજી મહેતા

તેમની કાશ્મીરીના કુક હેવાલ

[ઈડિયન નેશન બીલ્ડર્સ ઉપરથી]

(મયા અંકથી ચાલુ)

રાજદારી સવાલોપર જ્ઞાન આપવામાં
પણ તેઓ પહાન રહ્યા નથી. મરહુમ
ફેશનકતો બહુદીન તમ્મયબજી તથા તેલમ
ની સાથે મળી તેમણે બોમ્બે પ્રેસીડેન્સી
એસોસીએશન' સ્થાપી. આ એસોસીએ
શને સરસ કામ કરીને બહુ વચનદાર
વરચમા જ્ઞાન બેચુ. ૧૮૮૬ માં લોરડ
રેએ સર ફીરોજશાહ મહેતા. મુખ્યમની
ધારા સભાના સભાસદ ચુટ્યા. ૧૮૮૮
માં તે ધારાસભામાં નાકા મુનીસીપલ
એક્ટ એ નામથી એજખાતુ બીલ રજુ
થયું હતું. આ બેકુદા બીલની સામે મેસ
રસ તેલમ અને મહેતાના સામે લવાયોજ
તેમાં ધારેલા ફેરફાર થવા પામ્યા હતા.

૧૮૮૫માં નેશનલ કોંગ્રેસ ઉઘી થય
તેમાં સર ફીરોજશાહનો પણ હાથ હતો,
અને તે વખતથીજ તે તેના એક મુખ્ય
નેતા રહ્યા છે. ૧૮૯૦માં કલકત્તા ખાતે
કોંગ્રેસ મળી તેના તેઓ પ્રમુખ ચુટાયા
હતા. કોંગ્રેસના વિરોધીઓએ તેમને
કરેલા આમનજબુના બવાબમાં તેઓ બોલ્યા
હતા કે હીંદુ અને મુસલમાનો જેટલેજ
ફરજને પારસીઓ હીંદના વતની મધુમ
અને તેથી બાલકને પણ થય તેઓ પોતા
ની ફરજ નહી તણ દેવ.

૧૮૯૨માં ધારાસભાના પધારક સાંજ
થી ફેરફારો થયા બારે પ્રજા તરફથી ચુટા
એલા પ્રતિનિધિઓમાં સર ફીરોજશાહ
પહેલા હતા. તે દીવસથી વારંવાર ચુટા
યાજ કર્યા છે, અને તેથી તેમને મુખ્યમની
ધારાસભાના સમજામ બધુકના સભાસદ
મણી થકાય. આ હોદ્દાપરથી તેમણે જે
સેવા બજાવી છે તેનાં વખાણુ કરીએ
તેટલાં જોઈ. કાઉન્સીલમાં સરકાર પક્ષ
ના સભાસદો તેનાથી સહા ધરજતા રહેતા.
લેન્ડ રેવન્યુ કોડ એમેન્ડમેન્ટ બીલ પ્રબ
મતના પ્રતિનિધિઓની વચ્ચે બ્યારે પચાર
થતું હતું ત્યારે તે અપમાન સહન નહી
કરવા સર ફીરોજશાહ પોતાના પક્ષના
સભાસદો સાથે સભા છોડી ચાલ્યા ગયા
હતા. અહીં પણ તેઓ પોતાના બે પક્ક
પણથી, સીધાપણથી તથા તીખી અને
માર્મિક દીકા કરવાની રીતથી સરકારી
પક્ષની આંખમાં ખટકવા લાગ્યા હતા.

કલકત્તાની પ્રજાએ બહેર મહા બરી સર
ફીરોજશાહને તેમની બારે સેવા માટે એક
માનવત્ર આપ્યું હતું તથા કાઉન્સીલમાં
તેમની મરદાનગી માટે તેમની બારે પ્રજા
સા કરી હતી મુખ્યમની પ્રબળે પણ
તેમને તેવીજ રીતે વધાવ્યા હતા. વડી
ધારાસભામાં તેઓ માત્ર ત્રણ વરસ સભા
સદ રહ્યા, અને ત્યાર પછી પાછા ઉમેદ
વાર થયા નથી. ઉછરતા વરગને આગળ
પડતા થવા દેવા મારગ કરવાનો તેમનો
હેતુ હોય એ આમાં દેખીતું છે.

સર ફીરોજશાહે મુખ્યમ મુનીવર્સિટીની
સેનેટમાં પણ બહુ આગળ પડતો બામ
લીધો છે. તેની સીન્ડીકેટના પણ તેઓ
સભાસદ હતા. ત્યાંના કેળવણીના વાલ
ની હડતમાં તેઓ માનવતા રાનડેનો
જમણો હાથ દતા. મુનીવર્સિટી બીલ
સામે જે તેમણે સખત ચોરમો બાધેલો
તે કેળવણીના સવાલમાં તેઓની કંઈ
જેવી તેવી સેવા નહીં હતી.

ઉપર બજાવાય મયા તે ઉપરાંત પણ
તેમણે થોડાં કામો કર્યા નથી. મુખ્યમની
પ્રેસીડેન્સી એસોસીએશનના તેઓ પ્રમુખ
હતા. ત્યાંના ગ્રેજ્યુએટોની એસોસીએ
શનના પણ તેઓ પ્રમુખ હતા. મુખ્યમ
માં જે જે બહેર સભાઓ બરાધ કરી
તેમાં તેમણે બમત્યનો બામ લીધો હતો.
૧૮૯૨માં પુના ખાતે મળેલી મુખ્યમની
પ્રેસીડેન્સીયલ કાઉન્સીલના તેઓ પ્રમુખ
ચુટાયા હતા. બજાએ બહેર કામકાને
પાસે તેમણે જુગાનીઓ આપેલી છે.

સરકારે તેમની સેવાની કદર કરીને
તેમને ૧૮૯૪માં સી. આઇ. છ., અને
૧૯૦૪માં બ્યારે પાટલી પમાર અને તેમ
નાં રાણી હીંદમાં આબ્યા ત્યારે કે. સી.
આઇ. છ નો ખેતમ આપેલો.

વકાલતમાં સર ફીરોજશાહ કોપથી
જીતે તેવા નથી તેમની બોલવાની દગ
બહુ છટકાર અને મોઢક છે. તીખી અને
માર્મિક મનક કરવામાં તે તેઓ હક વાળે
છે. બહુ મળીર પ્રસાંગે પણ તેઓ
મળક બરેલી બાધા વપર્સ વિના નથી
રહેતા.

(લેખનો અંત આજનાં મંચકતી કહે
છે કે) સર ફીરોજશાહ મનુષ્યમાં સીક
છે. સરકારી કરવાને તે નિર્મણ થએલ
છે. તેમની હીંમત તેમના ઉત્સાહ તેમ
ની ખતની અસર તેમની કારકીર્દી વાંચ
નાર અને તેનું મનન કરનારના હીલપર
વરયા વિના રહેશે નહીં.

[અંતરજી.

હિંદુસ્તાનના અધરો

(હિંદી જાપા ઉપરથી)

પોરબંદર ખાતે મુખ્યવાળા મી. ચવ મુખ શીવજી તરફથી એક પાઠશાળા સ્થાપવામાં આવી છે, જે ખુલ્લી સુકવા ની ફીમાં લાંબા એકમીનીએદર દરબાર વાલસરવાળાએ કરી છે. આ પાઠશાળા માં વૈજ્ઞવ સંપ્રદાયના ખાસ શિક્ષણ માટે રૂ. ૧૫,૦૦૦ ની રકમ એજ મહારજ તરફથી આપવામાં આવી છે.

સોરઠ પ્રાંતમાં કુઠાવાવળી બમસરા સુધી ૧૪ માઇલની રેલ્વે બાંધવા સાર મી. જી. જે. પી. રેલ્વેને ના. સરકારે પરવાનગી આપી છે.

અમદાવાદ ધોળકા રેલ્વેને ધોલેરા સુધી લંબાવવા માટે સરવે કરવાની રેલ્વે મોરડે તૈયારી આપી છે.

મુખ્ય જોડાવાળ જરાફાલુ યાત્રિની એક ડોનરનસ તા. ૧૩ મી આગસ્ટે અમદાવાદ ખાતે મળી હતી.

વડોદરાનાં નામદાર મહારાજીએ 'હિંદી જીવંતીમાં સ્ત્રીને દરબને' એ વિષય પર અંગ્રેજીમાં એક પુસ્તક લખ્યું છે, જે બાવલી પાનખર રૂઢીમાં પ્રગટ થનાર છે. સ્ત્રી પુરુષો પોતાનું હિત એકમેકની વિરુદ્ધ જવું વિચારે એ ચાલને તેઓ તુચ્છકારી કહે છે. તેઓએ પરસ્પર સહાયકારી થઈને સુખી થવાની જરૂર છે. આ પુસ્તકમાં જાપાનની સ્ત્રીઓ વિષે એક પ્રકરણમાં વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે.

હિંદુ ધરમની સબળી માહિતી આપનાર એક પુસ્તક તામ્બાર કરવા ના. માયકવાડ સરકારે હુકમ કર્યો છે.

વડોદરા ખાતે સુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ સરવા સંબંધમાં પ્રાથમિક મીટીંગ રા. મનુભાઈના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તેમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે પરિષદની બાવલી બેઠકો ઢોળીના તહેવારમાં વડોદરા મુકામે કરવી.

તા. ૨૬ મી જુલાઈએ સુરતમાં બરાન પુરી કામળ આમળ આમ કામવાથી ૪ કુકાનો બળી જઈને બારે નુકસાની થઈ હતી.

વાલસરાની કાશીવારી સહાયવાળા જોન. મી. અલી પ્રમામ મુખમતમાં જતાં લાંબી અનુમન ઇસ્લામના પ્રમુખ કરીમ હામ પ્રચારકીએ એક મેળાવડો કરી તેમને માન આપ્યું હતું. આ મેળાવડામાં મુસલમાનો ઉપરાંત હિંદુ, પારસી, તથા જોરા પશુ હાજર હતા.

જોહાનસપરજ ખાતેની હિંદી મોરતો ના મંડળ તરફથી કરાનારા પ્રદરજન માટે મુખમતથી ચીજ વસ્તુઓ મોકલવા માટે નીમાએલી કમીટીની એક મીટીંગ તા. ૨૬ મી જુલાઈએ લેડી આમઆપ શીરોજીશાહ મહેતાના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તે વખતે કમીટી માટે હોદ્દો કારો નીમીને જરત, મુલ્ય, અને શીવજી કામના નમુનાઓ દરજવાલ મોકલવાનો દિવસ મુકરર કરવા અને તે સંબંધમાં જોડતાં જમણાં સેવા કરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

સુખમતી પચારે પરજી યાત્રિના જરીન અને અમક વિદ્યાર્થીઓને ઉત્તેજન માટે એ યાત્રિના મી. જી. એસ. રાવે રા. ૧૦ હજારની રકમ એ યાત્રિને સોંપી છે.

મદ્રાસ તરફ થયેલા છેલ્લા રાજદારી ખુન સંબંધમાં ૧૩ જુલાઈને થક ઉપરથી પકડવામાં આવ્યા છે. તેમના પર કામ ચાલે તે પહેલાં એ જલ્લા આપમાં કરી મરજી પામ્યા છે.

મદ્રાસ હલાકામાં થયેલા છેલ્લા ખુન સંબંધમાં બાલુ અરવીદ જે પોલીસેરી ખાતે રહે છે તેમના પર જોખમદારી જોડાવાની મદ્રાસનાં એન્જી-ઇન્ડિયન જાપાએ કાશીય કરી છે. તેના જવાબમાં બાલુ અરવીદે "હિંદુ" પત્રમાં કામળ લખી પોતે રાજદારી બાળતોથી હાલ અજમ રહે છે એ જણાવ્યું છે.

જામણમાં છેલ્લા દસ વરસ થયાં ચાલતી રેને છુંદ ચલાવવાનો ધર્મો કરનારા ૫૦ માણસોની એક ડોળીની ધર પકડ થઈ છે.

રજનનું 'મુનાઇટ્સ બરમા' જણાવે છે કે તા. ૨૨ મી જુલાઈએ શીયુત તીલક ની સળની અરથી મુદત (૩ વરસ) પુરી થઈ છે. રાજ્યાચિયેક વખતે રાજ દવારી કેદી તરીકે તેમને છુદા કરવાની વાટ છે. તેમ ન કરવામાં આવે તો

તેમણે રા. વરસની મુદત જેસમાં ગાળવાની રહેશે. તેઓ તેમની પાકર ઉમરમાં જેસની રહેણી રહેવા છતાં ચારી તાદુરસ્તી જોખમે છે એવા ખબર મળ્યા છે.

એલ-ઇન્ડિયા મોરલેમ લીમની દિલ્હી ખાતેની બેઠકો ડીસેમ્બરની તા. ૧૩-૧૪ ૧૫-ને ૧૬ મીએ કરવા નક્કી કરવામાં આવ્યું છે.

હરદવાર ખાતે એક મોરલેમ સભા સ્થપાઈ છે. જેના વારસીક મેળાવામાં જાળા, મુખમત, મખ પ્રાંતો, જોડીયા પ્રાંતો, પાળવ વિગેરે સળના હુલબુલ ધરમના પ્રતિનીધિઓ મળ્યા હતા, અને મહત્તી મળતાં લાભોપર અમલનાં વિવેચનો થયાં હતાં.

પ્રાચીન લેખો તથા ખંડેરોની સોધ જોળ કરનાર ખાતાએ આ વરસે પેલાવર નજીક પ્રખ્યાત "કનાક સ્વપ" નામનું ખંડેર સોધી કાઢ્યું હતું. આ સોધ કરનારાઓએ પાળવમાં મીક રાજકર્તાઓ થક મળા હતા તેની સોધ કરી છે.

તા. ૨ જી અક્ટોબરે મહેર તહેવાર હોવાથી કરબનમાં ટપાલ અને તાર એથી સો સવારે ૮૧ થી ૧૦ સુધી, અને સાંજ ૨ થી ૬ સુધી ખુલ્લી રહેશે.

દેશ બનારાઓને અધર

રદી૦ એમણી જે બહોંથી તા. ૨૧ મીના ઉપરેથી તે હકત દેલાઓખાને—ખ્યાન—ને મેરા થક જોવા ને મુખમત જલે જોડે દીવાળી કરનારા જરાખર જલદી પહોંચશે. રદી૦ ડેનસલર હમેક સુખવ તા. ૧૭ મી અક્ટોબરના કરબનથી ને તા. ૧૬ મીના દેલાઓખાએથી ઉપરશે. બનારાઓ તામ્બાર રહેળે.

લી. એસ.મ.ન. અમદાવાદ.

તાલુકા ફરદ અને વેલ્ટેજલ.

સહાઈની પેદર, અને સારો માલ, ફેક્ટરી બની જમ્યાએ તાડીથી મોકલ્યા. જોર કર મેકલી ખાતી કરા. લખો

મહમદખાન હાંસોયો,

પે. બે. ૮૧૫, ૧૧૭ ફવીન રતીટ, હરબન.

હોદીનો મહેર હિસાબ

(હોદી જાપા ઉપરથી)

મુખર્ક હાજીમાં ફેળવણીનું ખર્ચ

મુખર્ક સરકારના ફેળવણી ખાતાએ પ્રખ્યાત જરૂરીયાત સાથે ખાન આપી નિશાળમાં વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી લેવાતાં લવાજમ (શી) જોઈ કરવાને બદલે કાલમાં ફેલેક દરજ્જે વધારી દીધેલાં જોવામાં આવે છે. આજ સુધી અંગ્રેજી કામ રજુમાં ૧ લા થી ૪ મા ધોરણ સુધી રા. ૧, ૪ થા અને ૫ મા ધોરણ માટે રા. ૨, અને ૬ કા તથા ૭ મા ધોરણ માટે રા. ૪ કે તેની અંદર એ પ્રમાણે શી હતી. તેને બદલે હવેથી તે તે ધોરણ માટે રા. ૧૫, ૨૫, અને ૪ ની આકરી / લેવાનું ધોરણ કામલ કર્યું છે. મુખર્ક જહેરની નીશાળમાંની શી ઉપરના કરતાં ખાસ વધારે રાખી છે, જે રા. ૨૫, ૩૫, અને ૪૫ સુધી પહોંચે છે. આમ શી વધવાથી સાધારણ વરમના વિદ્યાર્થીઓ જેઓ વધારે સુધિ માન અને મહેનત નીકળે છે તેમને જખ્યાસ કરવામાં વધારે સુધીયત પડશે, અને ગરીબ વરમ માટે બંગ્રેજ ફેળવણી સેવામાં લગભગ તાણુ દેવા જેવું થશે. વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યાના પ્રમાણમાં ૧૦ ટકા મારી રાખેલી છે. પણ તેટલું પ્રમાણ તે દેશની સામાન્ય કમાણ કાલત જોતાં બહુ નાનું મણવામાં આવે છે.

સ્વદેશી કાપડનો વધતો જતો ખર્ચ

હોદીસ્તાનની મીલોના સ્થિતિ છેલ્લાં એક એ વર્ષમાં નમી જવા પામી છે ખરી પરંતુ દેશી કાપડની પેદાશ તરફ જોતાં મીલોની સ્થિતિ સંબંધે હિન્દી સોદાના સ્વદેશી કીલચાલ ઉપરના પ્રેમ સંબંધે નિરંતર પામવાનું જરા પણ કારણ નથી એમ ખુલ્લું જણાવ આવે છે. હોદી મીલોમાં તકત્યાર થતા સ્વદેશી કાપડ પર સરકાર તેની કીમતના માપે સેંકડે ગા ટકાની જકાત લે છે. આ જકાતથી સરકારને જે આવક થાય છે તેના છેલ્લા દશ વરસના આકાશ જોતાર ને જણાવ આવશે કે કાપડની નીચજ કેટલા મોટા પ્રમાણમાં દર વરસે વધતી જાય છે. તે આકાશ ૧૯૦૧-૦૨ માં ૧૭ લાખથી વધીને ૧૯૦૮-૦૯ માં ૩૫ લાખ, ૧૯૦૯-૧૦માં ૪૦ લાખ, અને ૧૯૧૦-૧૧ માં ૪૨ લાખ રૂપિયાપર

પહોંચેલ છે. દશ વરસ મહેનાં પહેલાં તથા વરસમાં દેશી કાપડની નીચજ ધીમે ધીમે વધતી હતી, પરંતુ ખરેખરી સ્વદેશી કીલચાલની અજાણ થતાંજ તે એટલી બધી વધવા લાગી હતી કે દશ વરસમાં દેશી કાપડની નીચજ લગભગ ૨૫ ગણી વધવા પામી છે! બીજા આકાશ ઉપરથી એમ માલુમ પડે છે કે છેલ્લાં ત્રણ વરસમાં કેરા કાપડની નીચજ સેકડે ૨૪-૫૪ ટકા જેટલી વધારે અને ફ્રેન્ચી કાપડની નીચજ સેકડે ૪૭-૪૮ ટકા જેટલી વધારે થવા પામી હતી. એટલે સાર કાદી લગાવ છે કે સ્વદેશી કાપડની માંગણી સેવામાં કમ મરદી છે અને તે બાંધખામાં પણ તેવીજ રહેવા પામશે. — 'પ્રાન્સકુ'

હોદીસ્તાનના કારોબારો

અમદાસ કારખાનામાં તમામ માલ બોલકા હોદી કારીગરોથી તકત્યાર થાય છે, જેથી બીજા સ્વદેશી વેપારી કરતાં ધણેજ ટકાવ અને અસ્તો માલ તરફવાર કરી લેખીએ છીએ. આજા છે કે દેસલ્ખીમાંની હોદીઓ આ કારખાનાને ઉત્તેજા આપવા કુચી નહીં.

કારી વેપારમાં આવતી અસ્તો તેમજ ભારી દીનની વજા તથા સાદાં અને જડાં કાંઠાં વાળા ચણુઓ તથા પાણીના કારા તથા કાચ વાળા ડબ્બા ઈત્યાદી હમેશા મોટા જખ્યાસે તરફ વાર રાખીએ છીએ. દીનની પેટી બધી સાર્ક હતી છુટી તેમજ નેસ્ટમાં વેળીએ છીએ. નાના મોટા કોઈની કોરડર લખીએ છીએ. ખાઈસ લીસ્ટ મહે લખી.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108, Queen St., Durban,
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાણું ઉમદા ફરેટ

અને બહુએલ

અશાઈની પેકિંગ, અને સારો માલ બધી જખ્યાએ રોકડેથી તાપીદથી મોકલું છું. એર ફર મોકલી ખાવી કરો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add. "HAIDRI"

રોકડ બખર આવ

તા. ૨૦-૬-૧૧

શી. જે શી. જે

કુલ કારમનસ ૧૪ આર્થિક ૧૮ ૦ થી ૧૮ ૬	
આવક માં ૧ ખરનાની ૨૨ ૦ „ ૨૨ ૬	
બીમટીના „ ૨૮ ૦ „ ૨૮ ૬	
એફ. એફ. ડી. આર. „ ૨૦ ૦ „ ૨૦ ૬	
એફ. ડી. આર. „ ૧૮ ૦ „ ૧૮ ૬	
ચીની સાકર „ ૨૦ ૦ „ ૨૨ ૦	
કુંડાના „ ૧૬ ૬ „ ૨૦ ૦	
દેશી ગુનેર કાળ „ ૧૮ ૦ „ ૧૮ ૬	
કાનપુરી ગુનેર કાળ „ ૧૬ ૦ „ ૧૬ ૬	
મસૂરની „ ૧૬ ૬ „ ૨૦ ૦	
મગની „ ૨૬ ૬ „ ૨૭ ૦	
અડદની „ ૨૬ „ ૩૦ ૦	
બજા મુનખના „ ૧૬ ૦ „ ૧૬ ૬	
„ કાળ „ ૨૩ ૦ „ ૨૩ ૬	
વટાળા નાતાલની „ ૧૮ ૦ „ ૧૮ ૬	
મકાઈ „ ૧૦ ૬ „ ૧૦ ૦	
બીનીસ „ ૨૫ ૦ „ ૨૫ ૬	
જુવાર (કાકરકોરન) ૧૫ ૦ „ ૧૫ ૬	
કડવુ તેલ ૧૫ પાલન ૩ ૬ „ ૪ ૦	
એરડીનુ „ ૩ ૧ „ ૩ ૨	
મીઠું „ ૩ ૬ „ ૪ ૦	
નાળીએરનુ „ ૪ ૩ „ ૪ ૬	
ખાંડ અફેદ નાનાલની ૨૧ ૦ „ ૨૧ ૬	
પીળી „ સારે ૧૬ ૦ „ ૨૦ ૦	
તીરકુગ ન તલ ૧૪ ૦ „ ૧૪ ૬	
ખાટો કાકેલ કોઈડ ૧૧ ૬ „ ૧૨ ૦	
ખાટો (અંબીનો નીક) ૧૧ ૦ „ ૧૧ ૬	
મદામી સોપારી ૧૨ તલ ૭૫ „ ૮	
મરચાં ૪૫ „ ૫	
ધી પેટી, જડીનના પીંડ ૬-૭-૬ „ ૬-૧૦-૦	
પોરન'દર „ ૧-૧૭-૬ „ ૧૦-૫-૦	
પારાશીન કોરન ૦ ૭ ૩ „ ૦ ૭ ૬	
„ વાઈટ રોસ ૦ ૮ ૬	
„ „ માલન ૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦	
નાળીએર ૧૬ ૦ „ ૧૭ ૦	
ફલી „ ૧૨ ૦ „ ૧૨ ૬	
કાકમંડ સોપ ૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦	
આપુ સીકક રટન ૧૫ ૬ „ ૧૬ ૦	
આપુ સનસાઈટ ૧૦ ઓસ ૩૪ ૦ „ ૩૪ ૬	
આપુ કામન ૫૦ ટુકકાના	
બોલસની કોમન ૧૨ ૬ „ ૧૨ ૬	
સાજુક રોસરીમ (આ. ૬૦) ૧૨ ૩ „ ૧૨ ૬	
નેકટર ટી ૧ ૮ „ ૧ ૬	
માચીસ લાવન ૩ ૧ „ ૩ ૩	
સોપારી સેવરેશની ૧૦ „ ૧ ૦	
નીકલ પોઈટ સીગરેટ ૨૦ ૬ „ ૨૦ ૬	
નીમક (લીવરપુલ) „ „ „	
વસ્તા અંકની ૪ ૬ „ ૫ ૦	
નીમક (જરમની કાર) ૪ ૬ „ ૪ ૦	

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

આપણે નવસારી શાકભાજી તથા ફળો કમીશન વર્ક બેઠાનેસવરખની માર્કેટમાં વેચી આપવામાં આવે છે. પછીના કસ્ટમર ગ્રાહકમાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,
Box 2988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

P. O. Box 832.

Telephone No. 1758.

Telegrams: "Johannes" Durban.

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

and at Empire Blds, Commissioner St., JOHANNESBURG

London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરણ સોફ્ટ ગુણ અને સુના વેપારી

ગોરા, હાંદી અને છુદ્ધ વેપારીઓને કપડાઓ વર્ક પટે તેવી નવનો નવી નવી તરીકે નો માલ દર અઠવાડિને વિલાયતથી પરવારો આવ્યા કરે છે. પાંચર દામ કરતાં આ માલ આશરે ૨૫ ટકા સસ્તો પડશે.

બહાર મામના ઓરડાને કપર તરવજ ખાત આપવામાં આવે છે.

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIM"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL;

Zuerst Box 77

TRANSVAAL;

Lindley'spoort

Dis. RUSTAN-

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોંદુ યુનાઈટેડ

વેડીંગ કું.

ગેનેજર: જી. ડી. પટેલ

હોંદુસ્થાનની ઓસરી જથ્થાબંધ મંગાવી સસ્તે કાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરજા ચ.વલ—ચોખ્ખું મધીયાણું—એક વખત મંગાવી ખાતી કરો.

ડો. ના. ૧ પ્રીયારક સ્વીટ

ટેલીફોન ના. ૧૨૮૬, બેઠાનેસવરખ.

૨, એ. 'Gaekwad', પો. મોહસ. ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હોલસેલ તથા રિટેલ.

ફરેક જાતનું રેશમ તથા ટાસા સિલ્ક તથા બીજી જાતનું રેશમ, ફરેક જાતના રેશમી ફાબલ,

કાવણીઓ, સાડીઓ, પામડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા બીજી જેન્સી ચીજોના વેપારી.

નોટ. અમારા કાવ સાઉથ આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે. તથા અમે એકજ કાવ કઢીએ છીએ મેક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના ઓરડાને કપર પુરતી રીતે ખાત આપવામાં આવે છે. તથા કહે માલ લેનારને એ માલ મેથિ કાગે તો એક વીકની અંદર માલ પાછો આપી રેશા પાછો લઇ બજ સોંપે

પંખપેપપારી—કલકત્તે અખંડીરિકપડું લિયાપપારી.

પાટ્ટાંતર ત્રિસિયમ્ કિલ્લકારીતમ્, ત્રાલકીતમ્, મુડ, જલ્લ, ત્રિજલકસીમ્, કેકાંતકતમ્, કિલકત્તમ્

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PURNEA

Will sail on or about the 5 OCTOBER
for BOMBAY via DELAGOA BAY ZAZIBAR & MOMBASA

ધા ચિટોશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટોમર "પરનીઆ" ૬૦૦ ટન ૩૪૧૩.

ઉપલીજાળ નહેર વખણાએલ લાઇનન મંજૂર અને કાપ ચાલતી આમ મોટ અનેથી તા. પમી અકટોવરના રોજ ઉપડશે તે ફક્ત ઉશાગોઆએ કાંઠીનાર અને મોઝાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે.

મજૂર લાઇનની આગળોઆ ઉકે પાસેજરો સારુ ઉપલા ફાલકાઓમાં બધી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેશી ખલાસી છે. જોશીસરો સારા છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે સોડા પોતાના બાળકોમાંને ઇન્ડિયા મુખ અને આશમથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ જલામણ છે કે આવી ફેક્ટ હુસ્તની ખુસાહરીના અમુલ્ય તકે હુમાવશે નહીં.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકીટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરનાની કરી તુરત રેખીન ની ટીકીટ ફાળી લેવી.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગળોઆ અનેથી હવે માસે ઉપડશે. સ્ટોમર મુંબઈ પહોંચે તારથી ખખર મહે છે, જે જાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખખર માટે મી. જી. સ્કાલુ, નં. ૨૮ પ્રિન્સિપલ સ્ટ્રીટ અથવા ફર્સ્ટ ફ્લોર, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોકેશન બોહોનેરબરગ, અને ઉશાગોઆએ માંથી ઉશાગોઆએ એજન્સી લીમીટેડ અને મેક્સરસ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની. અમર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રબ્યવહાર કરવો.

મેસરસ એમ. સી. આંગલીઆ એન્ડ કું., ને ડાઉલ્ટુ. ડન અને કું.

કોમરસીયલ રોડ, ડરબન.

Indian Educational Institute

The above institution under the Head-Mastership of W. F. Mitchell Esq. C.E., M.E., A.R.C.S., etc., etc., will be opened by the Committee on 1st September next in Mr. Mahomed Abed's Hall, Camroodeen's Building, Grey Street, Durban, in order to provide Higher Education for Indian Youths. For further particulars apply to:—

The Hon. Secretary & Treasurer,
133, Grey Street, DURBAN.

ઇન્ડિયન એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ

મી. ડાઉલ્ટુ. એફ. મીચેલ, સી.ઇ., એમ.ઇ., એ.આર.સી.એસ., વગેરે, વગેરે ડીમી ધરાવનાર હેડમાસ્ટરના હાથ નીચે હવેથી જાણીતી સારુ શાળા તા. ૧મી સપ્ટેમ્બરથી ચાલુ થશે. તેને માટે કમરૂડીન બીલ્ડીંગમાં મહમદ આબેદને હોલ રોકવામાં આવ્યો છે. વધુ ખખર માટે ૧૩૩ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન, એ શીરનામે સેક્રેટરી અને ટ્રેઝરરને લખવું.

Hassan Essak

Draper, Grocer
&
General Merchant

૪૫૩ મોસરી અને દરેક જાતના પરમુરજી
માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.
P. O. Box 8

Branches: { Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 28. Telephone 829

આમલં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામડા, શીંગડા, લેટા અથવા
ખરનાં આમડાં, લેટાની ખાલ વગેરે
ખરીદવા માગીએ છીએ.

SUTTON FLACK & CO.

ચાંદીનું ધડીયાળ ભેટ

પહેલો એકાદ છે.

સુરત જીલ્લાના ખોલેવડા મામના રહીશ
મી. હમીદીય ફુસેન બખ્ષાત, ઉમર
આશરે ૩૦ થી કરના મુમ થએલ છે.
વરસ ૨૫૨. તેનો હેલ્થ પત્ર કેપ્ટોલોની
થી મળ્યો હતો. તે બાદ તે ક્યાં છે તે
પત્રો નથી.

ખશખખર મોકલવા પતાવર નીચેને
સરનામે આપનારને થી. ૨૫૨ ચાંદીનું
ધડીયાળ ભેટ તરીકે તુરત રવાના કરવા
માં આવશે.

ફુસેન ફુસેન બખ્ષાત,

પી. જી. બોક્સ ૧૫૦

મીડલબર્ગ, ટ્રાન્સવાલ.

GOOLAM MOHIDEEN, GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

3 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

M. Hamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladca." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Habenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Ghawala
Banders, 21 Roger-street
Importer.

EMERSON NORODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock)

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

E. AMOBAKER AMO & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

B. Ebrahim Ismail & Co.,
18 Comstock Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Hig Class
Tailor, 120 Grey-street

Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent Point.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Antler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

M. RAWAT & Co.,
108 Queen-street.

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey-street

A. G. TIPNIS Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471

K. R. MODY & DESAI
Stand 59 & 80 Indian Market

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Rosar,
Merchant, Butcher & Importer
Queen-street

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

S. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."

Parakh & Co. P. O. Box 88

Kan Deva & Co.
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amud Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.
Box 3504, 11 Kort-street.

KHURALBHAI BUDLABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 272

M. P. FAROT,
Box 6031.

GOOLAM MORIDEN,
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp Box 4)

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaria,
224 Markets

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: "V. Samy"
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramannajam Naidoo
Box 516, Market House

T. Vedia Pillay
Box 514

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol a Speciality
87 & 89, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION
N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP
Moses Amod Waja & Co.,
Box 222.
CHOTABAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOUISTRICHARDT
Dungarshi Mora jee
P. O. Box 7

MIDDELSBURG
(TRANSVAAL)
A. E. BHASKA,
Box 36.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES
HORMAJY IDOLAY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamed & Rawji,
Box 329.
VRAJIDAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers. Box 141

NORTHDEWE
Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET RETING
Ebrahim Omeri,
Box 9

PIETERSBURG
MUSTA & KHANDERIA BROS.,
Box 180, Market Street.

POTCHEFSTROOM
G. K. Desai,
Box 123

PORT ELIZABETH
Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 631.
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.
V. R. Namsoo,
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nmsoo,
84 Walmer Road
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hassan Street, The Hill.

PRETORIA
Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer.
156 Prinsloo Street.
Two Branches: Standerton. Box 25
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE
Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vassanji'

RICHMOND
Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON
A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG
ISMAIL SOLIMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: "Soliman"

SALISBURY
Shimjee B. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKEN
(Transvaal.)
Keeavji Giga, Beaufort

STANDERTON
Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION
Eseop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hosean Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.
Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA
Dada Chaman.

VERULAM
Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.
V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.
Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Eesaack
P. O. Box 8

WARMBATON
A. M. Bawat,
Box 16.

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.**

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. add "BHABHA" Phone No 26, P.O. Box 26.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
12a Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Shop No. 432, Corner Koller & 14th Streets,
FRIEDRICHSDORF, JOHANNESBURG
Box 4740 Tel. Add.: "FAJANDAR"
HEAD OFFICE: VANDER KOLLA, INDIA.

પ્રધાનભાઈ જુલાભાઈ
જામનાની ડુકા.
જનરલ રીટેલ મર્ચન્ટસ

મરદના કેક, કેક, પાઈઝન, સમીસ,
કેક, કેક, કુવાલ, હીરમાન, રેકમી
દમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આપે, જુઓ અને ખાતરી કરો
જોડુ મફત છે.

ઈડીઅન મારકેટ, સ્ટાલ નં. ૫૮
ગ્રેડિંગ મીડ, બેકાન્ડમન.
જોડુ મફત

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Oct. 23rd Avondale Castle 5531 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Oct. 5th Durham Castle 8217 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Oct. 27th berwick Castle 5883 tons
For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants.
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 2504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLGY.
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 372, LORENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેન્સી.

ફાન્સીસેલ અને રીટેલ મર્ચન્ટ,
ઈડીઅન માર્કેટી જમ્યાન પે હીડુસ્ટાન
થી મંગારી સરતે લામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ વી પોરનદરુ તથા કલકત
નું સરસ આવલ-ચોપુ મંધીઆલુ-જયા
જેલે જાજમાએલ કરી જુઓ.
STAND 512, 17th Street FRIEDRICHSDORF
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc., etc.

પોરનદરુ પ્રુકબોદાર થી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR."
Telephone 86.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી નેણો
મુંબઈ જનારી

અમ્સ્ટર્ડામ ટન ૪૫૦૦ તા. ૧૫મા અક્ટોબર

આ કંપનીની આગમીટમાં ફરક વરતના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી છડીખન છે, અને ઓછીસરો બીબ કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન જામતાવાળા તેમજ અમાણુ છે તેથી પાસેજરોને ફાઇનલુ પાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડતી નથી એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગમીટ ફર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુદરતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તાત્કાલ વધ રહેલું. સરકાર આગમીટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે ખાતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફતી જાણુ માટે અતરે જાખમાં ન'ખાવશું તેથી સહ કહેવો ને વગર ખરવે આગમીટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે. વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

વરવનસે લીધે કોલંબો મોર કલકત્તા સ્વીમ લીધે મુમ્બ જાતી રે.

વસ. વસ. અથવાથી ટન ૨૨,૦૦ તા. ૧૪ અક્ટોબર

ગ્રાન્ડ ટ્રાન્ક ઓફ ઇન્ડિયા.

ગ્રાન્ડ ટ્રાન્ક ઓફ ઇન્ડિયા ૨,૨૦૦, મુલ્ટિપ્લિકાઈ ૧૪૨.

બી. હમરાહીમ હંમદખાનની કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ રોમર્સીઅલ રોડ દરબન

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

વિશ્વવિદ્યાલય લિમિટેડ કંપની

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

તુરકો આસ્ટ્રાખાન, અથવા પરશીઅન, નવાખ

અથવા બેંગલોર, સાઈકલીસ્ટ તથા હાર્ડિયન ટોપીઓ.

પ્રમુખ લીસ્ટ મદિ નીચેને સરનામે લખો:—

S. PEERBHOY BUTLER,

474 West Street, Durban.

વેસ્ટ પારમાર્કમટલર,

વેસ્ટ પારમાર્કમટલર, દરબન.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

HAJEE ABDoola

Box 593, DURBAN

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

ફુકાનો વેચવાની છે.

અમારી નવેસરી ખાતેની ફુકાન બીજા ઝોન કાલે તથા ફુકાનને ફરતી જમીનની સાથે તથા નાચીસ, ઝીરેન્ડાસ અને જાંબા પ્રવેશેથી સરપુર ખામ સાથે લખવાર છે, જેની વારસીક આવક રૂ. ૩૦ થી ૪૦ સુધીની છે તે તથા અમારી રજાગરની ફુકાન જે ચાર રોડનાં નાકા ઉપર આવેલી છે તે પણ બીજાઝોન સુધી વેચવાની છે.

નજર અલી

NAZAR ALI, Stanger.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:		5.	4.
Yearly	...	15	0
Half-Yearly	...	7	0
Quarterly	...	4	0

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transshipment

S.S. Kanzler leaving Durban about 17th Oct., Delagoa Bay 19th

જરમન ઉપર આફ્રિકા લાઈન.

સીમા મુજબ જાણી આમલિયા

સી. કે. કાન્ઝલર દરબનથી તા. ૧૭ ઓક્ટોબરે ને દેલાગોબાઈથી તા. ૧૯મીએ

જપલ્લી આમલિયા જપલ્લી વારીએ જપલ્લી હવાન, બેર, કાપીલીમીન, મંડીબાર શામ્બાસા અને લામુ વગેરે મુલક જશે. જેને બધાંનું નહીં પડે.

જપલ્લી આમલિયા જપલ્લી વારીએ જપલ્લી હવાન, બેર, કાપીલીમીન, મંડીબાર શામ્બાસા અને લામુ વગેરે મુલક જશે. જેને બધાંનું નહીં પડે. / મજબૂર લાઈનની બેરિયો સરકારી, હાઈમલર આવનાર હાઈમલર જનાર અને હાઈમલર પેરોબાર છે. જુમર્દ પેરોબાર કે તુરત જઈ કેનલથી જનાર મળે છે. કે જુમર્દ, મોતર, વારીએવાલા અને હવાન હોય છે. ફરક, સેન્ટ, અને કેનલી કોર્ટા મોરારી તથા વગર મોરારી વાળી મળી શકે છે. ખજારીઓ દેરી અને કપતાને તથા મોરારી મોરારી હોય છે. લામુવાની કે, મોરારીને આવારી જના, વીજળીની વતી પાણી, કુલખાનું જના કાપીન વગેરેનો પુરા બરોબર હોય છે. મલકાઈ કે રકીમરે જાણ પાસે જશેને મોરારી હોવાથી હરતકની સમજા છે.

જુમર્દ જનાર માટે જમીન વા પુરો નીચે સરનામે:

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK KASOOL

137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Fordburg, Box 2347 J.B.

માંસે (વજાવત) પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકાન વેચવી પેલામ તેમ આપશું. આવ માટે લખો. હાથે મરો.

નાતાલ લીફ તમાકુ આપારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં તેમ કોટલી જોડાએ તેની મળશે. અને મોટા જથ્થામાં ખરીદીએ છીએ.

સી. મોદી & દેસાઈ સારા માલ કીદાવતે મળશે. મજાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St, DURBAN.

અહાસો રૂપિયામાં અમર નામ

નદીમાં હોંડુ અનાયામનું બાકીનું કામ ફરીથી કરે કરવામાં આવ્યું છે. આમલિયા આંગે કરવામાં, (નજીબ, મહી ઘાળા, અપમજી, કીઓ માટેનું પ્રથમ મુલક (વગેરે માટે રૂપ ઓરડીઓની બદલ છે. આવી ફરક ઓરડી બાંધના પાં રસે પિયાને ખરચ થાય તેમ છે. ફાઇ અલ્લમ અમી રખતે રૂ. ૨૫૦) આપશે તો તે અલ્લમના નામની એક ઓરડી બાંધી, તે ઉપર આરસપહાણની તકતી એકી તે સખી કાતાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. કાલના મકાનમાં ભુલ ભુલ સોળ મહરથોએ પોતાના નામની ઓરડીઓ બાંધવી આપવી છે. આજા છે કે કાન શીળ હોંડુ પ્રજા આ ઉત્તમ તકનો લાભ લેવા સુકી નહીં. વધુ વિગત માટે લખો: મંત્રી:—ફાઇ અનાયામનું નદીમાં.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOOBAKER"

E. Aboobaker Amed & Brother,

434. West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Silks

હયા ફેબ્રી દરમીક રોપીઓ,

અલ્લી અને સોરી ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Add: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલની તંબાકુ.

ફરકથી જથ્થામાં, સરતા માવે મળશે અહારના ઓરડર ઉપર તુરત ધ્યાન આપવ માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો. લખો, અબ્દુલ કાદર એન્ડ સન 134, ગ્રી સ્ટ્રીટ.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer, 60 Wick St., Verulam

K. P. MODI & DESAI

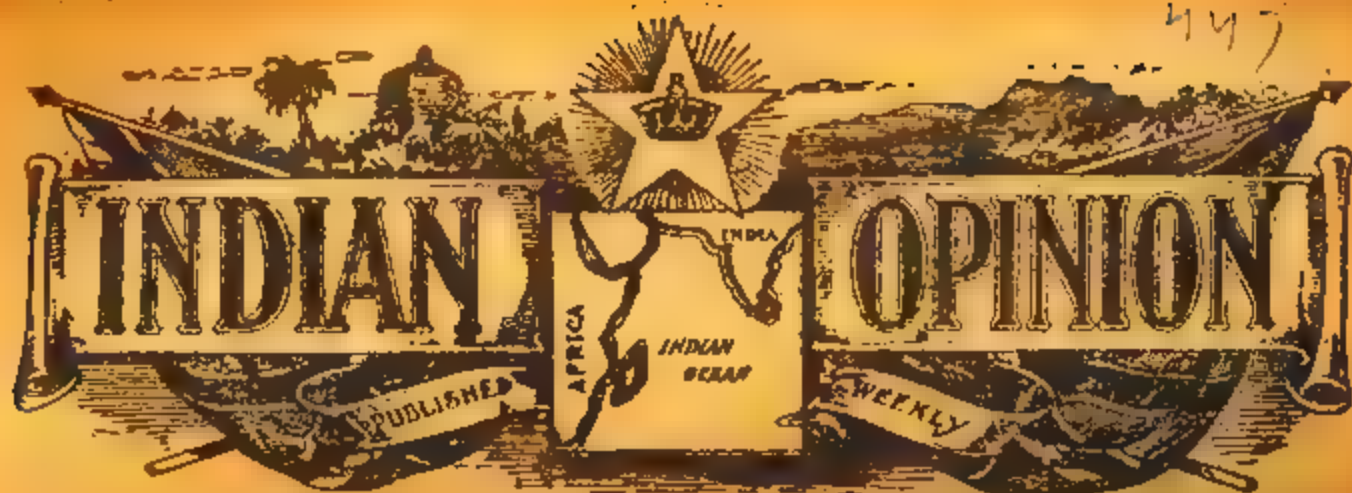
તાજાં નાળીયેર, જથ્થામાં તથા છૂટક વાવવાના તથા ખાવાના માટે ખાસ મહર બીલીસ વગેરે હમેશા મળે છે. લખો વા મળે

Stand 58, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi, International Printing Press, Phoolji, Nala

No. 40—VOL. IX.

SATURDAY, OCTOBER 7TH, 1911.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Threepence

WAR BETWEEN TURKEY AND ITALY

MAHOMEDAN INDIGNATION THROUGHOUT SOUTH AFRICA

OVER 1000 Mussalmans, under the auspices of the Anjuman Islam, assembled on Monday last, at Mr. Rustomjee's premises to protest against the high-handed action of Italy in declaring war against Turkey. Leading merchants and store-keepers joined with hawkers and others in voicing their intense feelings. Mr. Abdul Cadir presided.

Mr. Osman Ahmed introduced the subject and said that this was a time of sorrow for the whole Mahomedan world. He urged the audience to collect substantial funds to show their real sympathy with the Khaliph.

After this, the Chairman spoke on the subject and showed the injustice of Italy's attack when Turkey did not take any aggressive part. The speaker reminded the audience of what happened at the time of war between Turkey and Greece and said that they should do their duty by collecting funds as they did in those days.

Amongst other speakers were Messrs. Abdulla Haji Adam, Sayed Mahomed Seedie, M. C. Anglia, Dada Osman, Rooknoodeen, Hoosen Dawad, Mookadam (of Dundee) Ebrahim Mayat, and Dawad Mahomed.

It was unanimously decided to send the following cablegrams:—

To the Grand Vazir, Constantinople.
"Mahomedans in South Africa Strongly sympathise. Defend Islam at any cost against Italy's cowardly attack. Offering our help."

To the Foreign Minister, London.

"British Indian Mahomedan Mass Meeting regret Imperial Government's non-intervention in Italy's war on Turkey. Request Imperial influence to intercede with unjust war against our co-religionists. Strong feelings."

A fund for the Red Crescent Society was opened and Mr. A. H. Moosa started the list with £101. About £400 were collected. The following Committee was formed:—
Mr. Dawad Mahomed, Chairman. Mr. Abdul Cadir, Vice-chairman; Mr.

Ismail Ahmed Hafjee Treasurer; and Messrs. Osman Ahmed and Mahomed Ibrahim, Secretaries, and eight others.

Telegrams were sent to Johannesburg, Pretoria, Capetown, Lourenco Marques and Port Elizabeth, informing the people of the meeting and requesting the collection of subscriptions.

At the close of the business, the meeting expressed sorrow for the untimely death of the daughter of Mr. Dawad Mahomed and prayed peace to her soul.

Hamidia Islamic Society and Muslim Mass Meeting

A Mass Meeting of Transvaal Muslims was held under the auspices of the Hamidia Islamic Society, at the Hamidia Hall, on the 2nd instant at 4 p.m. Long before the time of the Meeting the Hall was crowded and several had to stand outside. Telegrams were received from the important towns of the Transvaal, supporting the proceedings. Imam Sahib Abdul Kadir Hawazeer, President of the Society, occupied the chair. Delegates attended from many places. Mr. Gandhi was also present. Punctually at the stroke of 4 o'clock the chairman rose and delivered his speech which Mr. H. O. Ally read in English:—

Brethren,—We have met this evening on business of the greatest importance to the Muslim world. You know of the war that has been provoked by Italy with Turkey. We do not need to characterise the action of Italy. The whole civilised world has called it an act of brigandage. I have no doubt that Mahomedans can only look upon this attempted spoliation in one way and that is with the utmost detestation. Italy pretends to be a Christian nation. But it is difficult to reconcile an act of national robbery with a belief in the existence of divine providence.

It is consoling to find that there are noble Italians in Italy who disapprove of this Italian national sin as we do. Let us hope that God in his mercy will, when retribution overtakes her, as sure it must, will spare her from entire extinction for the sake of these noble men.

Most of us are British subjects. And we cannot think that the British statesmen could observe an attitude of neutrality as reported in the Press, in a crisis which affects the well-being of a power which enjoys over our hearts spiritual sway as the English Sovereign enjoys temporal sway. Events will show whether England has realised the strength of feeling that must animate the Muslim world.

A resolution will be submitted to you at this meeting condemning the action of Italy and wishing success to Turkish arms in defence of a cause which is universally acknowledged to be just.

You will be invited, too, to contribute towards expenses which we would have to incur whilst the campaign lasts. I need hardly say that it will be the duty of the executive of the Hamidia Islamic Society to call you from time to time during the progress of the war. I have no doubt that you will respond to the call whenever it comes.

The following resolution was unanimously passed, proposed by Imam Kamalie, seconded by Mr. Haji Habib, and supported by Mr. H. O. Ally, Mr. Cachalia, Mr. Nawabkhan and Mr. Habib Motan:—

"The Muslims of South Africa protest against the immoral, unjustifiable, uncivilised and high-handed action of Italy in respect of Turkey, an action which is contrary to the teaching of Jesus, which Italy professes to follow, and the Mass Meeting hopes that Italy will be frustrated in her evil designs and Turkey will emerge victorious in the struggle for honour and rights."

The second resolution, authorising the chairman to cable the resolution to the **Muslim League, London, and Lucknow**, and the Consul-General was proposed by Mr. Russool, seconded by Mr. Dildarkhan and supported by Mr. Mal, Mr. E. Coovadia and Mr. Salooji and passed unanimously.

India's Protest

London, October and.—Reuter's correspondent at Calcutta states that a meeting of Mahomedans held there to-day telegraphed to Sir R. Grey, Minister for Foreign Affairs, asking Britain, as the greatest Mahomedan Power, to check Italy's career of aggression; also to the Grand Vizier urging him to defend the honour of Islam. Anti-war Committees are being formed throughout India.—Reuter.

Another Meeting in Johannesburg

On the 3rd instant a further meeting of the Transvaal Muslims was held, and the following telegram was despatched to the Private Secretary to His Excellency, the Governor-General, Pretoria:—

"Mass Meeting Transvaal Moslems, held auspices Hamidia Islamic Society on 3rd instant, in continuation of meeting held on 2nd instant, passed further resolution endorsing action public meetings Mahomedans held in India requesting Imperial intervention unfortunate hostilities between Turkey and Italy. Meeting further authorised me request His Excellency forward by cable purport above resolution Secretary State Foreign Affairs. Abdul Kadir Bawazeer, Chairman."

The following cablegram was sent to His Excellency, the Grand Vizier, Constantinople:—

"Moslems South Africa tender respectfully sympathy in trouble which every devout Moslem shares with Turkey. May God give Ministers wisdom guide destiny aright. Abdul Kadir Bawazeer, Chairman, Hamidia Islamic Society."

Cape Indians' Resolutions

Capetown, Oct. 5 (Reuter).—A large meeting of Moslems in the Peninsula was held this afternoon, at which the following resolutions were passed:—(1) "This meeting strongly denounces the selfishly aggressive action of Italy in declaring war on Turkey for the sole purpose of territorial aggrandisement."

(2) "The meeting regrets that England will not use her universally recognised powerful influence to prevent bloodshed."

(3) "This meeting thanks his Imperial Majesty the Kaiser, the true friend of the Khalifa, for his timely intervention to secure an amicable termination of the war."

(4) "This meeting tenders its heartfelt sympathy to Turkey."

Meeting of London Moslems

London, Oct. 5.—Lord Lamington, late Governor of Bombay, presided yesterday at a meeting of Moslems in London, whose object was to support Turkey in the question of Tripoli.

A letter, was read from the Right Hon. Ameer Ali, a member of the Judicial Committee of the Privy Council, protesting against the aggressive action of Italy, but deprecating the use of inflammatory language on the subject, and dwelling upon the magnanimity of Turkey.—Reuter

Anti-Asiatic Movement

Mr. Polak addressed the following letter, dated the 7th September, to the *Cape Times*:—

Sir,—In view of the renewed anti-Indian agitation in various parts of South Africa, and not least in all in the Cape Colony, may I be permitted to quote the following from your own editorial columns of the 18th April, 1889:—

"It is about time that those who cry out against the Indian merchant have pointed out to them, who and what he is. Many of his worst detractors are British subjects enjoying all the privileges and rights of membership in a glorious community. To them the hatred of injustice and the love of fair-play is inherent, and when it affects themselves, they have a method of insisting upon their rights and liberties, whether under a foreign Government or under their own. Possibly it has never struck them that the Indian merchant is also a British subject and claims the same rights and liberties with equal justice. To say the very least of it, if we may be permitted to employ a phrase of Palmerston's day, it is very un-English to claim rights one would not allow others. The rights of trade as an equal privilege, has, since the abolition of the Elizabethan monopolies, become almost a part of the English constitution, and were anyone to interfere with that right, the privilege of British citizenship would suddenly come to the front. Because the Indian is more successful in competition and lives on less than the English merchant, is the unfairest and weakest of arguments. The very foundation of English commerce lies in the fact of our being able to compete more successfully with other nations. Surely it is protection running to madness when English traders wish the State to intervene to protect them against the more successful operations of their rivals. The injustice to the Indians is so glaring that one is almost ashamed of one's countrymen in wishing to have these men treated as Natives, simply because of their success in trade. The very reason that they have been so successful against the dominant

race is sufficient to raise them above that degrading level. Enough has been said to show that the Indian merchant is something more than the "coolie" of the newspaper, the Dutchman, and the disappointed shopkeeper."

I do not think, Sir, that the principles laid down in the above extract can be improved upon.

Germiston Location

At the Germiston Town Council meeting on the 14th ultimo, Cr. McAlister asked if there were any further developments in connection with trading at the location; if notices had been served, and if a hundred additional Asiatic licences had been issued.

Cr. Hall: As far as I understand—I would not be positive—notice have been served, and up to the present the Asiatics have not taken any notice of this notice with one exception. Thirty-three Indians have taken out licences now for trading. The one Indian was satisfied to have that endorsed on his licence. I take it the next thing will be to give the others the usual month's notice to clear out.

Correspondence

The Case of Jannumia

The Editor Indian Opinion.

Sir,—In your last week's issue I notice that on the authority of the Protector of Indian Immigrants you have contradicted the statement published by the *African Chronicle* respecting the alleged ill-treatment of the Indian woman Jannumia.

I am really surprised, because your own columns have testified to the justice meted out in such kindred cases by the authorities concerned.

I assure you that I acted as interpreter for this woman when she went to the *African Chronicle* office and declared that her statement was the solemn truth.—yours, etc.,

GURRAY.

Durban.

4th October.

[We gave the Protector's denial for what it was worth. But we are not resting content with that denial. We are making our own inquiries independently.—Ed. I.O.]

We have received a copy of the proceedings of the All-India Muslim League, held at Nagpore, last December. It runs into 130 octavo pages and is compiled by the Hon. Secretary, Moulvi Mohammad Aziz Mirza. The *Indian Press*, Allahabad, are the printers of this well-got-up pamphlet. The report is a most complete one, giving the whole of the speeches and the resolutions together with the Secretary's report.

The Indenture System

Contemplated Repeal of the Assam Labour Acts

Indian legislation, in spite of its general beneficent character, possesses traces of being overborne by the influence of European capitalists (says the *Tribune*, Lahore). The Assam Labour Act and the other immigration measures may be cited as instances of the deviation of the Indian Legislature from the accepted standards of legal jurisprudence. For instance, no system of modern jurisprudence will recognise the validity of provisions as to arrests without warrants, coupled with imprisonment, for a mere technical breach of contractual relations between master and servant. And yet such provisions find place in the legislation of the country which sanctions such semi-slavery conditions. It is true that indentured labour for Natal has been prohibited since last month, but the system of indentured immigration to other colonies is still untouched. The Assam Labour Legislation Acts XIII. of 1859 and VI. of 1901 are a foul blot upon the legislation of the country. In fact, during the passage of the Act of 1901 in the Imperial Legislative Council, which was rendered memorable by the noble opposition of Sir Henry Cotton, Sir Thomas Raleigh, the law member of Lord Curzon's administration, found himself unable to support the measure on legal or moral grounds. He frankly admitted that such penal provisions as were incorporated in the bill did not form part of the ordinary contractual relations of master and servant, and that the Government of India introduced them simply for the benefit of the Assam planters. It is time, therefore, that, with the advent of a more humanitarian spirit in the legislation, these relics of old-world legislation should be replaced by more beneficial measures. We are gratified accordingly to learn that the Government of India are contemplating a repeal of the Assam Labour Acts with effect from 1913. Of course, the planting interests will naturally oppose it, and their organ, the *Englishman*, has already raised a note of protest. But the Government must in this matter look to the interests of the people, and should no longer be a party to sacrificing them at the bidding of the Assam planters. There is no reason why the tea industry should be given a harmful preference over other employers of labour and should rely on an unnatural and drastic legislation for its prosperity. The Assam Labour Inquiry Committee of 1906, which went into the whole question, were of opinion that it would be to the advantage of the tea industry that labour should be wholly free. It is true that they recommended that this idea would not be practicable for some years. Much water has,

however, flowed beneath the bridges since that report was written, and the Government should no longer permit the continuance of this iniquitous system to the detriment of Indian labourers. Legislation that provides three months' rigorous imprisonment for a breach of contractual relation stands self-condemned. The time has now arrived to make a clean sweep of all such penal regulations. No half measure will do. The status of indenture must absolutely ~~be~~ to the wall and be replaced by contract and free labour.

From the Editor's Chair

COLONIAL-BORN INDIAN DEPUTATION

Our readers could not have read the report of the deputation of Colonial-born Indians to the Durban Town Council (given by us last week) without pain and anger. Mr. Royce's submission was quite to the point. All the grievances he described are in the nature of Lord Milner's pin-pricks. They are a constant irritation to the Indian "citizens" of the Borough. What nice "citizens" we must be to be looked upon with contempt every time we try to exercise the common rights of human beings. The deputation went to ask for bread and were given a stone.

The Mayor's reply was evasive. He must have known that he was "perambulating round the suburbs of veracity" when he said that "the Licensing Officer's powers were fixed by law and not by the Council, and they were to a certain extent powerless in the matter." When the Mayor misled the deputation in this deliberate fashion he well knew that by law the Licensing Officer had the fullest discretion to grant licences if he also had a similar discretion to refuse them, that the Licensing Officer used his discretion most liberally in the case of European applicants, that the Licensing Officer was an Officer appointed by the Council, that he had instructions from the Council to reduce Indian licences as much as possible, that if the Licensing Officer failed to carry out these instructions he would lose his "job," and lastly that if the Licensing Officer, even in the opinion of the Council, did an injustice, the Council had full legislative authority to rectify the wrong.

We hope that, in sending their representation, the members of the deputation will bear in mind the facts to which we have drawn attention and that they will not rest content with simply making the representation, but that they will take the matter further forward and insist on having the redress to which the community is clearly entitled.

"WASTED AWAY TO A SHADOW"

GENERAL BOTHA paid to passive resistance an indirect tribute when at Rietfontein he said the other day that "General Smuts had wasted away to a shadow when, as the result of his incessant efforts to settle the question, the gaols were filled." There is no doubt that General Smuts tried every means to break the spirit of the passive resisters, and it was only when he failed to do so that he reluctantly recognised facts and settled the question. Four years ago passive resistance was taboo. It was considered by some to be illegal. Others again declared that to yield to passive resistance was to court trouble with the natives. Both the parties forgot that passive resistance took its stand upon Truth and that it was a weapon that could be effectively used by those who never relied upon bloodshed. But to-day we have the Union Premier frankly admitting that the Asiatic settlement was due to passive resistance. We feel sure that its worth will be more and more appreciated with the lapse of time.

Mohomedan Wives

Interesting Comment

Writing editorially the *Bengales* of the 14th July says:—

We do not know on what principle of law or equity Judge Sir J. Wessels based his decision, to which Reuter wiring from Johannesburg draws attention, that nobody could bring into the Transvaal more than one wife. Every thing seems extraordinary in the Transvaal. In other parts of the Empire the Courts would not, as a rule, interfere with recognised social usages. Here in the case referred to either the Judge does not know that polygamy is a recognised social practice among the Mahomedans, or he does not know that it is not within his province as a Judge to determine whether a man should marry only once or more than once. The question in this case is, indeed, even graver than that. The Judge takes upon himself to determine not only how often a man is to be permitted to marry if he is to live in the Transvaal, but what he is to do with his plurality of wives if he has married more than once before coming to the Transvaal. Our own view about polygamy we have frequently expressed in these columns, and we had occasion to repeat them only yesterday. But strongly as we are opposed to polygamy we are ever more strongly opposed to the interference on the part of the Courts of the executive with a recognised social usage, except upon grounds of the clearest and most imperative necessity. We wonder, by the way, what this Judge does in the case of men, by no means rare in the West, who are polygamous in all but the legal sense of that term.

Infectious Diseases

Who are the Chief Disseminators?

On Friday, the 29th ultimo, the *Natal Mercury* published a leading article on the question of hospital accommodation for infectious diseases in the course of which it said:—

"In a community such as Durban, where more than one race of individuals live, the question of hospital accommodation is a somewhat more costly affair than in, say, a solely European community. This is due to the fact that it is impossible to place an Indian in the same ward as a European. In fact, accommodation has at least to be duplicated. The population of Durban consists of one-half Europeans, one-quarter natives, and one-quarter Indians, and previous experience has taught us that the two latter races are the chief disseminators of infectious disease in Durban. Roughly speaking, it may be stated that one bed is required to be maintained in infectious diseases hospitals for every thousand of population of a community. It is extremely probable that less than this amount would amply suffice for this borough. Whatever a municipality provides, however, in the way of infectious diseases accommodation, it must be on lines which experience has found to be best suited for isolating infectious cases, and also best suited for their rapid recovery. No dumping of such sick persons into any ramshackle or badly-arranged buildings, should be tolerated. The cardinal fact to be remembered when dealing with the provision of hospital accommodation for infectious cases is that each disease must be isolated in a building separate from all others. It is impossible to place a case of scarlet fever in the same room with a case of diphtheria, nor can such two diseases be treated in adjacent rooms should they ventilate into each other, nor can such diseases be really efficiently nursed by the same nurse. This points to the necessity, therefore, of requiring a separate building for diphtheria in Europeans, and another for diphtheria amongst the coloured races, and for scarlet fever two buildings would similarly be required to be provided."

Some Figures which Speak

On the same day, Mr. West sent the following letter, which the *Mercury* publishes without comment. Evidently the facts and figures cannot be refuted:—

Sir,—In your leading article of the 29th ult. you discuss the matter of providing hospital accommodation for infectious diseases, and recommend that separate hospitals should be provided for each disease. You also remark that there should be two hospitals of each kind—one for Europeans, and one for coloured people—

as you say that "it is impossible to place an Indian in the same ward as a European." I should say it all depends on the person. I would rather be in the same ward with a clean Indian than a dirty European, but in that I may be peculiar. You would then, I take it, lump all coloured races together. Is it not possible and reasonable that a well-brought-up Indian, who takes his morning bath more regularly than you or I, and who is clean to the point of being faddy, would object to being placed alongside a raw native? You will see there is a great difficulty here. But it is your statement that "the two latter races (natives and Indians) are the chief disseminators of infectious disease in Durban," to which I must take strong exception. What are the facts? In Dr. Munson's annual report for the year ending July 31, 1910, you will, if you care to look it up, find that there were 35 cases of dysentery amongst Europeans, and ten cases amongst Asiatics. The figures for diphtheria were 59 Europeans and one Asiatic; enteric fever, 19 Europeans and one Asiatic; scarlet fever, nine Europeans and no Asiatics. The population was 29,836 Europeans and 16,131 Asiatics. From these figures, who do you think are the chief disseminators of infectious diseases?

If you care to know what the figures for the whole Province were during 1909, here they are:—The number of cases notified of infectious diseases amongst the European population of 98,934 was 483, and that of 103,906 Indians 249, giving a rate per 1,000 living per annum of 4.88 and 2.39, respectively. There were 160 cases of enteric fever amongst Europeans, and eight amongst Indians. The cases of diphtheria were 111 and two, respectively. There were 104 cases of scarletina amongst Europeans, and none amongst Indians. The cases of erysipelas were 16 Europeans and one Asiatic. Enteric fever caused the death of 19 Europeans; not one death of an Indian was attributed to it.

These figures are a complete answer to your unfair comments.

That there is a crying need for hospital accommodation for consumptives, the following incident will show: "In connection with the question of phthisis amongst indentured Indians who develop the disease in this country," writes Dr. Munson, in his last report, "inquiry was made of the Protector of Indian Immigrants as to the conditions attaching to the return to India of such persons. The reply was that such indentured Indians are returned to India on the recommendation of the medical officer for the circle, the employer guaranteeing to pay any future instalments as they fall due. The case arose in connection with an indentured Indian in the Works Department, who had been sent to the Indian Immigration Depot Hospital suffering from phthisis, and quite unfit for work. He was subsequently discharged from this hospital

unimproved. Although the depot medical officer was quite prepared to recommend his return to India, and the Corporation was quite prepared to continue the payments to the end of the indentured period, the Indian himself refused to be repatriated unless compensated to the extent of £5. The Indian in question had still three years to serve to complete his indenture, and it was a very undesirable precedent to offer inducement to a person to leave Natal who was suffering from a dangerous infectious disease, and thus constituting himself an undesirable member of this community. The Protector stated he was helpless in the matter as to compelling this man to return to India before the expiration of his indenture period. As the man was considered a serious menace to the health and lives of those living in his neighbourhood, and that he carried with him the germs of a fatal disease which he would certainly liberate every available opportunity, they considered that it was even expedient in such a case to advance the £5, and so get rid of him from the borough."

Here is a pretty state of things. A man who has served the Corporation of Durban finds himself stricken down with a dangerous disease, probably due to unhealthy conditions, and is coolly asked to pack off to India. He refuses unless he is bribed. So anxious are the Corporation to get rid of a servant who has become useless to them, that they actually stoop to such a dirty business, and give him a paltry £5. And so the man went to India to die.

Savings of Indentured Indians

When Indian emigrants return from Demerara, Mauritius, and elsewhere to their native land, prominence is often given to the large sums of money which they have brought back with them. In Dr. Bank's report on Emigration from the Port of Calcutta in 1910, for instance, we are told that the returned emigrants carried with them an aggregate of over four lakhs which they had accumulated during their exile. It is well, however, to realise that there is another side to the picture to which equal prominence ought to be given (says the *Statesman*). Of the returned emigrants only 48.29 per cent. brought back savings ranging from one rupee upwards, the remaining 51.71 per cent. brought back nothing. It may be right to say that the poverty of this unfortunate moiety was due to idleness, illness, extravagance, and improvidence, but no evidence is given in support of this explanation. In any case it ought to be made quite clear that half the emigrants come back to India no better off than when they left, and probably a good deal worse off in many respects.

London Committee

Further Correspondence

The S. A. British Indian Committee continues its activity on behalf of the Indians of South Africa. The latest instances are two letters addressed to the Under Secretary of State for the Colonies, dated the 4th and 6th September respectively:—

The Anti-Asiatic Agitation

Sir,—Adverting to previous correspondence on the subject of the growing agitation in South Africa against British Indian trading interests, I have now the honour, under direction, to enclose in duplicate extracts from *INDIAN OPINION* of the 13th ultimo for your information. I enclose herewith also copy of an extract from the *Transvaal Leader* of mail week reporting the proceedings of an anti-Asiatic meeting in Pretoria. The increasing frequency of these meetings and resolutions without any apparent provocation, the circumstances being approximately the same as they have been for some years past, leads my Committee to believe that there is some hidden directing influence behind them; that the agitation is not spontaneous but that it is being deliberately engineered in order that the resident Indian community already considerably decreased in numbers since the last census, may be expelled from the country, a belief that is reinforced by statements that are continually being made by the less cautious but perhaps not less irresponsible of the agitators.

My Committee trust that His Majesty's Government will make most pressing investigations into the facts so that immediate steps may be taken to check a movement that threatens to create a disastrous situation for the British Indian population who, unrepresented as they are in the Government and Parliament of the Union of South Africa, look to His Majesty's Government for protection.

The Gold Law

Sir,—The incoming South African mail brings further news regarding the latest action taken by the Union Government to enforce the provisions of the Gold Law and the Townships Amendment Act, in order to compel nominal owners of fixed property belonging to British Indians to turn the latter out of their homes.

2. In my letter to you of the 31st ulto., I had the honour, under direction, to enclose a copy of a notice addressed to Mr. L. W. Ritch by the Public Prosecutor of the town of Krugersdorp, threatening him with criminal prosecution unless he procured the immediate ejection, from premises in the Township registered in his name, of the coloured residents thereof. It appears that this notice

refers to property held by Mr. Ritch in trust for Messrs. Chotabhai & Co., one of the largest mercantile firms (either European or Indian) in Krugersdorp. The principal partner of the firm is the father of the young man, the refusal of whose registration by the Union Government authorities led to prolonged litigation, culminating in the rejection of the Government's claims, with costs, by the Appellate Court. Had a decision of the Court been adverse, it was known that Mr. Chotabhai would have been compelled to close down his business, as he is advanced in years and wished his son to take his place in the business. It being found impossible thus to procure Mr. Chotabhai's removal from the country, it would now seem that fresh efforts are being made and new methods devised to ruin Mr. Chotabhai, and to force his withdrawal from the Transvaal.

3. As my Committee have previously brought to your notice, many other Indian merchants, the wealthiest and the most reputable of the community, are similarly affected, and as His Majesty's Government are aware, steps have already been taken to enforce the relevant provisions of the afore-mentioned laws in the towns of Klerksdorp and Roodepoort, both as regards ownership and residence.

4. It is with very great regret that I have now to draw His Majesty's Government's attention to the Resolutions enclosed herewith, passed unanimously at a largely attended meeting of British Indians in Johannesburg, the terms of which make it clear that the Transvaal Indian community have no intention of submitting quietly to the wholesale spoliation that is now threatened.

5. I have the honour to draw your special attention to a sentence extracted from the speech by Mr. J. A. Naser M.L.A., made at the so-called Asiatic Conference recently held at Potchefstroom, reported in *INDIAN OPINION* of the 13th ultimo, copy of which was enclosed in my letter of the 4th instant. The extract reads as follows:—"He (Mr. Naser) referred to the fact that under the Stand's Townships Act power was given to enforce penalties against persons letting Stands to coloured people, but the law was not enforced, the reason given being that it was desired by the Government not to make trouble in the year of the Coronation of King George V." Mr. Naser, who is one of the most prominent members of the Union Parliament, is frequently in a position to know the views of the Union Government. His statement, therefore, has a significance more than ordinarily authoritative.

6. The position of British Indians in the Transvaal is felt by my Committee to be most critical. I am to say that, from previous experience of the Indian problem in South Africa, my Committee believe it to be highly

probable that other Provinces of the Union will seek to legislate on similar lines, with the result that fundamental rights will be withdrawn from the British Indians resident in those Provinces.

7. I am to remind you that, before the war, Her late Majesty's Government intervened repeatedly to prevent the compulsory interment of locations, for purposes of residence and trade, of British Indian subjects of the Crown, and when, after the war, the Supreme Court of the Transvaal interpreted Law 3 of 1885 in a sense favourable to the British Indian community, His Majesty's Government refused to permit Lord Milner's Administration to enact legislation calculated to nullify the effect of the Supreme Court's decision.

8. My Committee are very deeply concerned to realise that, in advising the Royal Assent to the Gold Law of 1908, with all its implications, in the face of the very serious warnings as to its probable effect by the Transvaal British Indian Association and this Committee, His Majesty's Government assented to the revival of a policy against which they had protested for nearly a quarter of a century. In view of the extraordinary situation that now threatens to be created, consequent upon the advice tendered by His Majesty's Government, my Committee beg most earnestly once more to request that they will take prompt steps to secure a suspension of the enforcement of the relevant provisions of the aforementioned legislation, with a view to their repeal at a very early date; and I am instructed further to request His Majesty's Government, in the exceptional circumstances, to press for a telegraphic reply to the representations that have been made by His Majesty's Government to the Government of the Union of South Africa for some time past.

Alleged Ill-treatment

An Indian Severely Beaten

An Indian, employed by a well-known resident of Durban, alleges that he has been severely beaten by his master. He is employed as a milk-seller and he says that he was thrashed by his master because he sold milk without receiving the money at the time of sale, the parties explaining that they would pay the next day. Our representative was present when the man related his story and he was shown the severe wounds, made evidently by a stick, on the body of the poor fellow. It is also stated that this man's indenture expired some seven months ago but his employer refuses to release him. As the case will come before the Court in due course, we refrain from making further statements for the time being.

Position of British Indians in the Dominions

Memorandum by the India Office to the Imperial Conference

(Concluded.)

A recently published Blue-book issued by the Imperial Government, contained the following:—

No. 2.

Canada

HINDU FRIEND SOCIETY OF VICTORIA,
BRITISH COLUMBIA TO COLONIAL
OFFICE.

(Received 13 May, 1911.)

The following is the basis of a petition to be very respectfully addressed by the Friends of the Hindus, of Victoria, British Columbia, to the Imperial Conference, to be held in London, England, in May, 1911:—

1. That whereas it is computed by authentic records that there are at present some six thousand Hindus resident in Canada, mostly in the province of British Columbia, all working steadily.

2. That they are as a class sober, industrious, reliable, law-abiding people, living continually in accordance with the rules of decency and order (so far as the position forced upon them by persecution and prejudice would permit) which prejudice is now happily passing away.

3. That many of these have fought loyally for the upholding of the Empire in different parts of the world.

4. That since coming to this country the Hindu has made good in spite of climate and adverse conditions and seemingly, almost hopeless struggle of two or more years ago and now a winner on the material side.

5. The present Dominion Immigration Laws are humiliating to the people of India when the aliens, such as the Japanese and Chinese, by their treaty rights, can come to Canada whereas our fellow British subjects are not allowed to enjoy the birth-right of travelling from one part of the British Empire to another.

6. The present Dominion Immigration Laws, since 9th May, 1910, insist upon the Indian people to buy tickets direct from India because the laws read: "The immigrants must come direct from his land of birth or land of citizenship." As long as they are British subjects any British territory is the land of their citizenship from the interpretation of the Imperial and parental Government. It is needless to point out that the narrow interpretations of the Dominion Government about the land of citizenship do not allow them to enter Canada from Great Britain, Hong Kong, Shanghai, and other parts of

the British Empire. These men can travel unhampered in China, Germany, or the Sahara.

7. The present Dominion Immigration Laws are quite inconsistent with the Imperial policy because they discriminate against the people of India, who are British subjects, as compared with other British subjects.

8. That the Hindus hold considerable landed property in Canada, and want to settle down in this country.

What they claim is surely within the bounds of reason and moderation, and it is this:—

1. The families of those men who have settled in British Columbia ought to be allowed to enter this country on the same terms as the Japanese, Chinese, or even Negroes. At present an Order in Council requires a Hindu to come direct from the land of his birth, and as there is no direct steamship communication between India and Canada, this law is a legal absurdity, for people cannot perform what is, on the face of it, impossible. Your petitioners note that this very Order in Council, No. 920, has been suspended just at present in the case of aliens, and we respectfully submit why should it not be extended for these our fellow-subjects?

2. A Japanese entering Canada has to show only \$50.00 in his possession, while in the case of a Hindu, who is a British subject, it is \$200.00.

3. That a restrictive number of Hindus, say, about 300 per year, be allowed to come to Canada. This provision would enable the Hindu settlers here to have their relatives join them by slow degrees, the extent to which the facility was availed of being regulated by the demand which automatically adjusts the distribution of labour.

4. That as in the case of other Orientals, merchants, professional men, and students of the Hindu race, may be given free access to this country, so that they may travel unmolested, it is not the case at present.

5. That the Hindu settlers in the United States ought to be allowed to enter Canada to see their friends here without complying with the legal fallacy of not coming direct from India, and the Hindus who have settled in Canada ought to be able to enter the United States and see their relatives.

6. That the Hindus cannot purchase steamship tickets from India for any point in Canada as the steamship companies will not take the risk to carry them back if refused admission to this country, hence not a single Hindu, whether merchant, student or tourist, coming to Canada during the last two years has been allowed to remain here.

Your petitioners beg to submit the following cases as proof of the hardship which the present Immigration Laws entail upon our Hindu fellow subjects:—

1. A Hindu gentleman (Mr. Jinarajadasa), who is a graduate of Cambridge, and a man who has spent much time and study in the capitals of Europe, with a sense of pride, on the Imperialistic side, with which he had been saturated while in England, comes to our Dominion, free in every country under the sun, yet within his own Empire, and with a great love and admiration for it, finds his liberty in jeopardy, and his person and race discriminated against; his rights as a British subject unrecognized by the Government of Canada. This gentleman was given a specified time—April 3, 1911—during which, to put it mildly, he was told to leave Canada.

2. The next case that bears out the contention of this paper as to the British subject's being shorn of every semblance of Imperial citizenship, if he happens to be born in India, rather than in Canada or England, is that of Mr. Harnam Singh, who was deported from Vancouver October last. He had served his country, and hence the Empire at large, as a British trooper in the Indian cavalry, side by side with England's bravest sons. He tried to open a night school and home for disabled Hindus in Vancouver, British Columbia. Evidence that would not be sufficient to convict of petty larceny a common thief was sufficient in his case to exile him from this country in twenty-four hours.

3. The next case is that of Mr. Rahim: in June, 1910, proceedings were taken to deport him because he had not come direct from India to Canada (for Mr. Rahim came from Honolulu), but Judge Murphy, seeing this man was a merchant and a British subject, took the broad grounds that a British subject's rights transcend any Order in Council. This decision has an Imperial ring which is a harbinger of the fairplay that is sought by your humble petitioners.

4. One, Bhai Hari Singh, formerly resident of Golden, British Columbia, went to London, England, with Professor Teja Singh, M.A., LL.B., some time ago, but when he wanted to return to Canada was refused admittance into this country.

5. One, Mr. Nathu Ram, a student from India, was not allowed to land at Vancouver last year, where his friends and relatives were residing, only because he had to tranship from Hong Kong for Vancouver.

6. On a recent occasion we had, here in Victoria, a pitiable spectacle of the impotence of law and justice when opposed by prejudice and persecution. It was the case of a number of Hindus destined to Seattle from Calcutta via Hong Kong (that being the only available steamer route). They were refused admittance into the United States, ostensibly on account of their creed, which, as was contended, "sanctioned polygamy." On this pretext they were ordered to be deported. They were brought to Victoria, where, as British subjects

in a British port, they desired to have their case tested and investigated by the Courts. They were refused permission to communicate with the shore, nor were their Hindu advisers and friends in this city allowed access to them on board. When they attempted to assert their rights as British subjects, they were promptly placed in confinement by the Japanese officials on the vessel "Awa Maru." When finally the courts were moved on their behalf, not only was access to the men refused to one of Victoria's leading K.C.'s, who was treated with disrespect, but further, the writ of habeas corpus, issued under the signature of one of His Majesty's judges, was set at defiance, and the men were carried off under conditions of technical "slavery," and without a hearing. It was stated as an excuse that they were still under the United States control, but as everybody knows there is a limit to even American and Japanese jurisdiction, and it certainly has no status in a British port.

Does Imperialism mean Canada for the Empire, Australia for the Empire, India for the Empire, or can there be two definitions for subjects of one and the same Empire? If there is but one recognized definition under the flag over which the sun is supposed never to set, then it is for us to see that no injustice shall minimize the rights or privileges of that citizenship, whether the holder is black or white.

The question, therefore, which suggests itself, is this, viz., is it just, is it right, is it credible, nay, is it even politic, that we, as subjects of one and the same realm, should condemn any of our fellow subjects to degrading conditions such as your petitioners humbly submit, and which the Canadian Hindus have patiently endured for the past six or seven years, and which, from present appearances, will, unless relieved, still continue?

Your petitioners submit that, with due respect to the Dominion Government at Ottawa, that the disgraceful conditions of these our fellow citizens may be brought up before the Imperial Conference, and the whole question of Hindu immigration may be put on a proper basis with the help and co-operation of Sir Wilfrid Laurier and His Majesty's Government.

L. C. HALL,

Secretary, Hindu Friend Society,
1,002 Fort Street,

Victoria, British Columbia

Dated, 28th April, 1911.

Enclosure in No. 2.

(P. C. 920.)

From and after the date hereof the landing in Canada shall be and the same is hereby prohibited of any immigrants, who have come to Canada otherwise than by continuous journey from the country of which they are natives or citizens, and upon through

tickets purchased in that country or purchased or prepaid in Canada.

Legislative Powers in Respect of Merchant Shipping (New Zealand)

THE GOVERNOR TO THE SECRETARY OF STATE.
TELEGRAM.

Your telegram 19th December, Resolution 13. Following received from Prime Minister with regard to shipping legislation:—

It is in interests of industrial and mercantile marine development of overseas Dominions that they should be freely permitted by Imperial Government to pass reciprocal legislation providing that labour legislation of each Dominion should apply to all merchant vessels registered in such Dominion while in the territorial waters of any other Dominion a party to such reciprocal legislation. Further, each of the overseas Dominions should be freely permitted by Imperial Government to make its labour legislation applicable to all ships, whether registered in Great Britain and Ireland or elsewhere, while in the territorial waters of such Dominion.

—ISLINGTON.

Should the Delhi Durbar be Abandoned?

"John Bull" Says Yes

In its issue of the 9th September, *John Bull*, the well-known English weekly, gives several reasons why, in its opinion, the King should not go to India, chief among them being the prevalence of plague and famine. *John Bull* suggests a better way of spending a million sterling:—

"How much better would it be, how much more thoroughly Imperial and statesmanlike, if the King-Emperor were to decree that the million or more to be expended upon the coming Delhi Coronation ceremony be offered for some useful purposes connected with the welfare of the people of India, instead of spending it on the Durbar. We say nothing of the enormous sums to be spent by the Indian Princes, all, be it remembered to be paid for from the penury and distress of the ever-struggling little tiller of the soil. If the Viceroy were to announce in the time-honoured old fashion, throughout the villages of the threatened territories, that the King-Emperor intended to grant the spending of a million for measures that would be a benefit to the tillers of the soil—if, for example, his Majesty were to order that this million should be used as a nucleus for such purposes as the improvement of agricultural education, the institution of an agricultural fund to aid and free the raiyats from the meshes of the money-lender,

and the formation of a special department for manufactures and a system of agricultural training that would relieve a large portion of the ever rapidly increasing population from its grip upon the land, how much better it would be than an immense expenditure upon a ceremonial which, with things as they are likely to be, can only be carried through at terrible cost to the well-being of a considerable section of the people of India.

"Surely the King himself would approve some such course as that which we have suggested—namely, that the Coronation ceremonies should be dispensed with. There are, of course, serious difficulties in the way of the abandonment of the Durbar, but they are as nothing compared with the objections to holding it where men are fighting with famine to preserve bare life. Nor would it be easy to exaggerate the good effect upon India of the King's decision to devote the money now intended to be spent upon the Coronation ceremonies to a scheme or schemes for the benefit of the harassed raiyat."

Moral Education in India

Mr. Harrold Johnson, Secretary of the Moral Education League, writes in the *Ethical World* for July as follows:—

Mr. St. George Lane Fox Pitt, the League's hon. treasurer, sailed for India in the middle of February last, and has been since engaged in organizing public opinion in favour of the introduction into State schools in India of systematic Moral Instruction. His efforts have resulted in the formation of an "Indian Moral Education Society," the president of which is Dr. R. G. Bhandarkar, C.I.E., the well-known Sanskrit scholar, with a chairman of committee in the Hon. Sir Narayan Chandavarkar, Vice-Chancellor of the University of Bombay. It would have been difficult to obtain two names more honoured in India. On the committee too we find some distinguished names.

The League and Mr. Gould have been honoured by receiving from the Bombay Government an official invitation for him to spend two months in the Presidency at the beginning of 1912, for the purpose of giving lessons and lectures before teachers, students, and others. We hope that it will be possible for Mr. Gould to undertake this important work.

I would add here that India's most enlightened native ruler, H.H. the Maharaja Gaekwar of Baroda, has taken steps to have Mr. Gould's *Youth's Noble Path*, our book of moral lessons for use in India, translated into two of the vernaculars, Marathi and Gujarati. The translations are to appear within a year.

Licensing Boards' Costs

Appellate Court's Decision

A case of great importance to the members of Licensing Boards in this Province was decided in the Appellate Division at Bloemfontein on the 29th instant. The case was that of the Klip River Licensing Officer and Natal Licensing Officer *versus* Khauria Ebrahim, and was an appeal from a decision of the Full Bench of the Natal Provincial Division, given on the 17th April, 1911, (says the *Natal Advertiser*).

It appeared that Ebrahim was a hawker, and had at some date in 1910 gone on a pilgrimage to Mecca. During his absence the holder of his power of attorney applied to the Licensing Officer for Natal for a renewal of his hawker's licence for the year 1911. The Licensing Officer refused to renew the licence, and alleged several reasons for his refusal. He held that a hawker's licence was a purely personal licence, and could not be issued to the person in whose name it was granted; he also considered that as Ebrahim was already the holder of a retail licence he would suffer no injury by failing to obtain a renewal of the hawker's licence. He said, further, that the Klip River Division was fully supplied with stores, and that hawker's travelling about the country interfered with the trade of the established retail dealers, and were, by their methods of travelling about with pack animals, and in gangs of from six to fifteen men, thought to be the means of spreading East Coast fever. He contended, finally, that under Section 5 of Act 18 of 1897 the discretion was vested in him to issue or refuse a hawker's licence, and submitted that he had exercised his discretion in refusing the application.

Ebrahim appealed to the Klip River Licensing Board, but the Board was of opinion that the rules framed under the Act required a personal appearance of the appellant, and that, as there was nothing before it to show when he would return to this country, the Licensing Officer's decision should be upheld.

This decision was carried by Ebrahim to the Natal Provincial Division of the Supreme Court, and on the 17th April, 1911, the Court upheld the appeal. It was laid down that the personal attendance of the applicant for a licence was only necessary when he was "thereto required" by the Licensing Officer. As the appellant had not been "thereto required," his attendance was not necessary by law, and the Court directed the Licensing Officer to issue the licence. The Licensing Board was ordered to pay the costs of the appeal.

It was against this decision as to costs that the Board appealed to the Appellate Division.

Mr. J. P. W. Bird, Attorney-General of Natal, appeared for the appellant Board, Mr. Blaine, K.C., and Mr. Drummond appeared for the respondent.

Mr. Bird argued that the Board was not a party to the proceedings, and that costs had wrongly been awarded against it, since there had been no misbehaviour on its part.

Mr. Blaine replied that the Board was a party to the proceedings, and that costs were, therefore, rightly given against it. He also argued that costs could legally be awarded against a public body such as the Licensing Board, quite apart from any question of misconduct or irregularity.

The appeal was allowed, and the order as to costs struck out.

Lord de Villiers, in giving judgment, said: "By Act 18 of 1907, the Licensing Officer is the person who, in the first instance, issues licences to hawkers and dealers. From his decision there is an appeal under the sixth section to the Town Council, or Town Board, if the licence is sought for in a borough or township, or to the Licensing Board of the Division if the licence is sought for elsewhere. Then came Act 23 of 1909, amending Act 18 of 1907 to this extent, that it gave the right of appeal to the Supreme Court, and gave that Court power to make an order for costs against either of the parties to the proceedings.

"In the present case the Licensing Board refused a licence to the applicant. Thereupon he appealed, as he was authorised to do under the Act of 1909, to the Supreme Court. The Supreme Court reversed the decision and ordered the Licensing Officer to issue a licence. But it went further than that, and ordered that the costs of appeal were to be paid by the Board.

"Now, the Licensing Board had acted in a purely quasi-judicial capacity. There was an appeal to it under the Act of 1909, and it decided it to the best of its ability. In ordinary circumstances, there would be no liability upon the Board for costs.

"But Mr. Blaine has argued that costs may be awarded against a board in case of review. That does not, however, affect the present case. This is an appeal pure and simple, not a review. There is no allegation of irregularity or misbehaviour by the Board in its proceedings, and the sole question is whether, in its quasi-judicial capacity, it has given a wrong decision. Now there is no decided case in which a board has been compelled to pay costs on a mere appeal from a wrong decision. There is no necessity to decide what the position of this case would have been if it had been a review instead of an appeal. But I must say that I think I would have decided even in the case of a

review to give costs against the board. It has acted quite *bona fide*. It may have been wrong in its view of the law but the view which it took was a perfectly reasonable view to take, so that there is no question of any misbehaviour or wrong done by the board.

"It is not clear, therefore, that even if treated as a review, this would have been a case in which costs should be awarded against the Board. As in the case of *Alexander v. Bekeburg Municipality*, that has no application to the present case. For here the Board did not appear to oppose the appeal.

"It is not necessary to decide what the position would have been if it had appeared in opposition. It might, however, have been argued that if it had appeared it would have been stopped from denying that it was a party; but since that point does not arise here, it is better not to express any opinion upon it. The parties against whom costs can be given are those who are referred to in the second section of the Act of 1909, namely, the applicant and the objector.

"For these reasons I come to the conclusion that the order as to costs against the Board was wrongly made, and that the appeal must be allowed with costs."

Sir James Rose Innes, in the course of a concurring judgment, said:—"We are told that the distinction between appeal and review is not followed in Natal. As to that argument, it is true that there may be some confusion in Natal as to the difference between appeals and reviews, but there can be no confusion whatever between the appeal allowed by Act 27 of 1909, and the review proceedings on the ground of illegality or irregularity, which lay before the Act was passed. In the present case I have come to the conclusion that the Licensing Board was wrongly made a party to the proceedings, and that costs were wrongly given against it."

Mr. Justice Laurence, Mr. Judge President Maasdorp, and Mr. Judge President de Villiers concurred.

St. Aidan's Literary and Debating Society

At a recent meeting of the society on the motion of Mr. M. Beethasee Maharaj, seconded by Mr. G. Doorga Lalla, supported by Mr. B. L. E. Sigamoney, it was unanimously decided to send a letter of appreciation and congratulation to the Rev. A. A. Baillie, M.A., on his splendid report presented to the Synod on his educational work among and for the Indian community; and the members heartily echoed the sentiments of the Rev. Canon Troughton that he has proved a worthy successor to the Rev. Canon Smith. A reply has now been

received by the Secretary wherein he (Rev. Bailli-) thanks the members for their confidence and assures them that his constant care is to maintain and develop the work on right lines, and hopes that the future may prove the wisdom of the present policy, and in conclusion states: "The Colony as a whole may one day know the worth of the Indian community in its midst."

On the 28th ultimo the members discussed the various qualities of armies and navies in the defence of civilised countries and a lively discussion ensued.

Civilisation and Bad Teeth

Ninety per cent. of the children of London have decayed teeth, and, as the dentists in congress have been saying, in all civilised countries the majority of people suffer from bad teeth.

There are some hundreds of natives at the White City, Shepherd's Bush, and enquiries have elicited the astonishing fact that between them they do not possess a dozen bad teeth.

Even the aged men and women have better preserved teeth than many a London child. The Somali tribe are noted for their big and strong teeth, which glisten like pearls.

It is not due to tooth powder. The Chief of the Somalis told the *Daily Sketch* that the natives never use it, but constantly rub them with a little piece of stick. When in their infancy the children are made to use these pieces of wood several times daily, and eventually it becomes a habit.

"We have strong teeth," the Chief said, "because we are always polishing them; we never eat sweets; we do not like sweet things, and we are very particular as to our diet. In Somaliland we eat no bread, but have rice instead. Dates, milk and mutton are the other staple foods. My advice to parents is to make their children clean their teeth with a piece of stick several times a day."

Tooth-Brush Clubs

The average European may be superior to the average Asiatic in many things, but in two things at least the former's claims to superiority are not seriously taken in the East, viz., religiousness and personal cleanliness. The well-fed Padri shouting to an Eastern crowd at street corners come to him for spiritual salvation is an object of mingled pity and amusement rather than of ridicule and resentment. And the average white man who laughs at "unclean natives" is apparently unaware of the fact that by so doing he exhibits a couple of rows of teeth which have been rendered

ed yellow by the accumulated dirt of a lifetime! His Highness the Raja of Kapurthala, during his stay in a Russian hotel, had asked for water for his morning's bath, but "the necessity of a bath," says His Highness in his interesting book of travels, "was not clearly understood." During the Russo-Japanese War, readers of newspapers will remember, the Japanese never allowed Russian prisoners into their camp before giving them a jolly good ducking in soaped water. Readers of newspapers will further remember that quite seventy per cent. of wounded Russians died, according to medical reports, from blood poisoning brought on by dirty skin, while wounded Japanese rapidly recovered, as a rule, because their skin had never been allowed to get dirty. But the Russians are not typical Westerners, they will say. So let us turn further West, eye, to the land of the highly civilized Britons. The following paragraph is going the round of the English papers:—

Dr. Kerr, the Medical Officer of the Education Department of London County Council, states in his annual report that what is known as a "Tooth-Brush Club" has been formed in certain day schools, and has been of service in improving dental cleanliness. The head teacher or the Care Committee lays in a stock of tooth-brushes, which can be obtained wholesale for 2d. each; these brushes are then after some preliminary dental instruction sold to the children for 2d each paid in instalments 4d. or 3d. a week, the small profit being used to supply tooth-brushes to very poor children. Precipitated chalk is also sold in half-pennyworths. It is found that numbers of children readily join the Clubs, and some even save their money to buy tooth-brushes as birthday presents for their parents.

"Preliminary dental instruction" for the use of the tooth-brush—well that is very scientific, indeed! A friend who has been to England tells us that on finding the rare use of tooth-brushes there, he came to conclude that, the English being a highly commercial people, all tooth-brushes were manufactured by them for export!—*Panjabee*.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

I regret to announce the death of Mr. C. Ayathoray Padiachey after a very short illness, at his residence in Mooi Street, Johannesburg, on Friday, the 29th September, at the age of 62. The late Mr. C. A. Padiachey was a very staunch passive resister, and had served four terms of imprisonment. He leaves a large family of children and grand-children to mourn his loss.

The Standards and Moonlighters played their final football match of the season at the C.S.A.R. ground (Johannesburg) on the 27th ultimo. The Standards, captained by Mr. J. Peter, won the cup presented by the late Mr. E. Hocking. Mr. Hosken kindly presented the cup to the winning team. Mr. Hosken also gave away to Mr. Kanabathy Pillay a gold medal presented by Mr. J. Armoo-gum. Mr. Gandhi and the Tolstoy Farm School-boys attended, by the invitation of Mr. David Ernest of the Football Association which paid for their rail fares from Lawley Station. Mr. David Ernest heartily thanked Mr. Hosken for the trouble he had taken in coming to present the cup to the winning team.

Items of Interest

Mr. Gandhi wishes us to state that his going to India as President-elect of the forthcoming session of the Congress is not yet a certainty. He is awaiting reply to a cable he has himself sent. He also wishes us to thank the senders of numerous telegrams and letters for their congratulations and good wishes. They are so numerous that he has been unable to send personal acknowledgments to all.

Mr. Manilal Doctor, M.A., LL.B., Barrister at law of the Middle Temple, has arrived from Mauritius and is at present staying at Phoenix. On the eve of his departure from Mauritius, Mr. Manilal was the recipient of an address presented by the Indian residents.

The Anti-£3 Tax League again adjourned their meeting last Saturday owing to the heavy rains. It will take place at Mr. Rustomjee's place to-day, at 2-30 p.m.

The Boxburg old Asiatic Bazaar, having been declared to be legally established as such, the Government is to be approached with a view to its being placed under the control of the Council, says the *East Rand Express*.

Contents

	Page.
War Between Turkey and Italy	381
Anti-Asiatic Movement	382
Correspondence	383
The Indenture System	383
From the Editor's Chair	383
Mahomedan Wives	383
Infectious Diseases	384
Savings of Indentured Indians	384
London Committee	385
Alleged Ill-treatment	385
Position of British Indians in the Dominion	386
Should the Delhi Durbar be Abandoned	387
Moral Education in India	387
Licensing, Bear's Costs	388
St. Aidan's Literary and Debating Society	388
Civilisation and Bad Teeth	389
Transvaal Notes	389
Items of Interest	389

કોવાળી

બેઠ આપવા લામક પુસ્તકો

કોવાળીના પવિત્ર ગ્રંથો ઉપર પોતાના ચિત્તરેખે અને સગાં જીવને સેર આપવા સાથે નીતિ અને ફરજી જ્ઞાન આપનાર કિતાબ પુસ્તકોના બરોણર વીજી મંઈવ નથી. આમ જો વિષયો ઉપર પ્રગટ કરેલાં પુસ્તકો સહુ આ સમયે સેર આપી શકે એટલા સાથે આજનાં જોજી સેર-૧/-નાં પુસ્તકો ખરીદનાર ને સાથે સેર ૨૫ ૬૬ જાવમાં બચાગે જોઈ છે. પુસ્તકોની કીપ નીચે આપવામાં આવે છે,

પુસ્તકોની કીપ

Indian Home Rule	૦ ૬
Ethics of Passive Resistance	૦ ૩
Bhagavad Gita	૧ ૦
The Story of the Ramayana	૬ ૬
A Book-and its Misnomer	૦ ૬
Tolstoy's Letter to a Hindu	
કાવ્યવાચનો મુની કાવ્યો.	૦-૦-૧
જોગર્તા કાવ્ય.	૦-૧-૧
મહેજી જોગર્તા જાગુલાવ.	૦-૦-૩
કે ૨ જો. ૩	૦-૦-૬
કે ૩ જો. ૩	૦-૦-૮
મુરવજી કાવ્યો જાગુલાવ. જાવજી.	૦-૦-૧
જોગર્તા કાવ્યો જાગુલાવ.	૦-૦-૧
સલામતી જાગુલાવો નીચે પ	૦-૦-૦
સર્વોદય	૦-૦-૬
મુજાલાવો જાગુલાવ.	૦-૦-૩
નીતિ ધર્મે અથવા ધર્મે નીતિ.	૦-૦-૧
જોગર્તા કાવ્યો જાગુલાવો જાગુલાવ.	૦-૦-૧
સર્વ વિના પીજી કાવ્ય નથી	૦-૦-૩
જાવજી સેરી	૦-૦-૪
કાવ્ય ખરેખર જોગર્તા માટે ૧ પેની	
જાગુ. કાવ્ય પજી કાવ્યોનીના સર્વોદય સ્વીકારવા માં આવશે.	

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

છપાઇ બહાર પડી ચુકેલ છે:

જસમાની મરખી

ચોલાંક અકવાલીમાં ઉપર ડ. ઓ. માં છપાવેલ પ્રતિદ્વાસીક કાવ્ય કોવાળીના આજરે છપાઇ બહાર પડ્યું છે.

કીમત: પેની ૧

કાવ્ય ખરેખર: અરથી પેની

ખાવવાનું કાવ્ય:

I. P. Press, PHCENIX, Natal.

અથવા

Mr. M. M. Diwan, 147 Queen St., DURBAN

નવા વરસની મુખારકીના કામજો

આ કામજો આરંભે ઉપર શી કરજી પરમાત્માની જીવી સાથે મુવરજી કીનારી સાથે મુજોજીત રીતે જાવેલાં તથાવાર છે.

કીમત: પેની ૧; ચીર્ણગિના ૧૫
કાવ્યમાં મગાવનારા માટે પાસેજ પેની જોક.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts in the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

KANAGER,

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

55 Field Street,

CAPE TOWN

Commissioner St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonkop,

Tel. add. "KHANDERIA" Box 160

PIETERSBURG.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN,"

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

House Shop, 20, De La

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

SAVE MONEY

By consulting me on Indenting, Stripping Customs and Insurance matters. Costing in voicing and Correspondence also undertaken. Advice strictly confidential. Moderate fees. Write to "Searchlight" care of this paper.

માલ જાવજો તમારું મગાવજો, કરજીમાં પાસ કરાવજો કે વીધો કરજીમાં, કુજાવ કરાવજો, બરથીયાં કરજી કામજો પત્રો જાવજો એ બધું મારી મારજો કરવાથી માણું બચશે. લગામ ફરીજત ખાતરો રખારો. પગાર કરજો. Searchlight O/o "INDIAN OPINION," Phoenix. એ નામે જાવજો.

'I. O.' Subscription fees

ENGLAND and INDIA : ૬ ૦

Yearly : ... 17 ૦

Half-Yearly : ... 8 ૬

Quarterly : ... 4 ૬

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પ્રસ્તક ૯.

ફોનિક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૭ ઓક્ટોબર ૧૯૧૧.

અંક ૪૦.

અઠવાડીક પંચાંગ.

શ્રીસ્તી-તા. ૭ ઓક્ટોબરથી, તા. ૧૩
ઓક્ટોબર સુધી, ૪૦ સં ૧૯૧૧.
હિંદુ-આસો સુદ ૧૪થીઆસો ૧૬ ૬ સુધી,
સંવત ૧૯૧૭.

હુલ્લમહાન-તા. ૧૩ સવાલથી તા. ૧૯
સવાલ સુધી ૧૯૨૬ હી.

વાર.	શ્રી તા.	હિંદુ તીથી.	સુ. તા.	પા. તા.	સુર્યદય	સ્થૂળસ્ત
રવિ.	૭	૧૪	૧૩	૧૪	૬:૦૫	૫:૯૯
સોમ.	૮	૧૫	૧૪	૧૫	૬:૨૬	૬:૦૦
મંગળ.	૯	૧૬	૧૫	૧૬	૬:૪૬	૬:૨૦
બુધ.	૧૦	૧૭	૧૬	૧૭	૬:૫૬	૬:૩૦
ગુરુ.	૧૧	૧૮	૧૭	૧૮	૭:૦૬	૬:૪૦
શુક્ર.	૧૨	૧૯	૧૮	૧૯	૭:૧૬	૬:૫૦
શનિ.	૧૩	૨૦	૧૯	૨૦	૭:૨૬	૭:૦૦

અઠવાડીક.

સત્યાગ્રહની ખબરો	૬૧૯
રૂબરૂના કોલોનીઅલ હિંદીઓ	૬૧૯
મી. મણીલાલ ડોહટરનું આવાજમ	૬૨૦
એક અમલનો મુદ્દો	૬૨૦
વિવાહતની કમિટીની સવલત	૬૨૧
ઈંગ્લીશ અને તુરકી વચ્ચે લડાઈ	૬૨૨
એલા-સખરનમાં ઈસ્લામી મીટિંગ	૬૨૪
કલકત્તામાં મોરલેમ લાગણી	૬૨૪
કેપટાઉન ને લંડનમાં મીટિંગ	૬૨૪
કરબનમાં મુસલમાનોની લાગણી	૬૨૫
કરબનમાં હિવાળો મહોલસા કરવા	૬૨૫
સંખ્યા મીટિંગ	૬૨૫
કેપટાઉનમાં મી. પોલાકનો કાગળ	૬૨૬
પોલોએમ્પોમાં એક લુકમી બનાવ	૬૨૬
એક બીરમીટિંગ હિંદીપર ધાતકી હુમલો	૬૨૬
અરબા પરીમાને જવાબ	૬૨૭
કમીટીમાં ઈસ્લામીક સોસાયટી	૬૨૭
પરજીવ	૬૨૭
ન્યુ લોન્ડો દવાખાનક દર્શા	૬૨૮
કોઈ મહેન રોલફ ઈસ્લામ	૬૨૯
મુશ્કેલી અને તેના કારણો	૬૩૦
દક્ષિણ આફ્રિકા દરમિયાન	૬૩૧
હિંદુસ્તાનના ખજાનો	૬૩૨
કેપટાઉન મુ. હિંદુ એસેસીએસન	૬૩૩
રેકર્ડ બબરવાળા	૬૩૩

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

ફોનિક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૭ ઓક્ટોબર ૧૯૧૧.

સત્યાગ્રહની ખબરો

જનરલ બેથાએ પોતાના બાવળમાં સત્યાગ્રહીને આડકતરે માન આપ્યું તે દરેક હિંદીએ ખ્યાનમાં રાખવા જોઈ છે. તેમણે કહ્યું કે જ્યારે સત્યાગ્રહીને જેલ મોકલતા જનરલ રમટસે પોતાની કાળા સુકવી નાખી ને તે ચાકવા ત્યારેજ તેણે સમાધાની કરી. દક્ષિણ આફ્રિકાના મુખી પ્રધાનની આ કબુલત એ કંઈ સત્યાગ્રહને જેવું તેવું માન નથી. ચાર વરસ પહેલાં એવો સમય હતો કે સત્યાગ્રહને કેટલાક મેર કાયદેસર મળ્યો. 'ડેલી મેલ' જેવા એમ કહેતા કે સત્યાગ્રહીની માગણી કબુલ રાખવાથી કાફરાઓ ચલી જાય. આજે આવી વાત કોઈ કરતું નથી. સત્યાગ્રહ એ બાળખી હથિયાર છે એમ સદુ કબુલ છે. અને હવે મોકા જાણવા સીખ્યા છે કે જેઓ સરીરમળ ઉપર જરાએ વિશ્વાસ રાખે તેઓથી સત્યાગ્રહી થવાય નહીં. એટલે કાફરાઓ હિંદીની નકલ ત્યારેજ કરી શકે કે જ્યારે તેઓનાં આસી માઈ (ભાઈ) જમીનમાં દાદી દીએ. બમ્બારી ખાતે છે કે જેમ જેમ વખત જાય છે તેમ તેમ સત્યાગ્રહની કોમલ વધુ અંકારી. એતો સોનું છે જેમ માળે તેમ તેનું તેજ વધે ને કોમલ વધે.

કરબનના કોલોનીઅલ હિંદીઓ

મેયર પાસે ઉપદેશન

એ આઠવાડીએ સુરવારે (તા. ૨૮મી એ) સાંજે કોલોનીઅલ બેરન હિંદી ઓની કેટલીક કાફરાઓ સંખ્યામાં તેમના એક ઉપદેશને મેયર તથા ટાઉન કાઉન્સિલની મુલાકાત લીધી હતી. ઉપદેશનમાં મેયરસ બેસા રોયપન, એ. કીરટોફર, ગરીબ પડિ, વી. ટોરેન્સ,

સીમ, મુલે (મારિસબરગવાળા) વિચેર હતા. ઉપદેશનવતી બોલનારનું કામ મી. રોયપને બજાવ્યું હતું. તેમણે પોતાના બાવળમાં જણાવ્યું કે તેમની એક મુશ્કેલીત વેપારી કાઉન્સિલ સંખ્યામાં છે. કોલોનીઅલ-બેરન હિંદીઓનું ઘર આ મુલકજ છે, અને ખીને કાફ મુલક તેઓ જાણતા પણ નથી. ત્યારે કાઉન્સિલ-સ અમલદાર તો એ ધોરણ બાધી બેસેલ છે કે નવા કાઉન્સિલ કોમને આપવા નહીં, તેમજ જુના કોમના નામ પર ખલ્લી આપવા નહીં. આથી વખત જતાં હિંદી વેપારીને ખત આવશે. મારે આ અન્યાય દુર કરવા. બેથાનારે કાઉન્સિલને અસર કરતે બાવામાં જિન'તિ કરી. ત્યાર પાક મી. રોયપને ખીજ કેટલીક બાબતોપર વિવેચન કર્યું. ટસમ માં કેટલાક કનડક્ટરો આમરદાર હિંદીમાં વિના કારણ ઉદતાપથી અપમાન કરે છે. ટાઉન કોલમાં સેરીક કાફર જેવા જાહેર તમાચા કે બમલવી બાબતોમાં બામ બેવાની તેમને બંધી માન છે. બેથાનારે નવાની હિંદીને મનાઇ છે. આ જાતે કેટલીક ખીજ બાબતમાં હિંદીને જે વરતણક મળે છે, તેથી તે પોતાના ઘર ની અંદરજ પરીઆ જેવો અણાતે હેલ એમ તેને લાગ્યા વગર રહેતું નથી.

ઉપદેશનની રજુઆત મેયર અને કાઉન્સિલરોએ ધીરજથી સાંભળી હતી. તેમણે કેટલાક સવાલો પણ પુછ્યા હતા. હિંદીઓ જોશ કરતાં એણે ખરચે નથી રહેતા કે? એવા સવાલના જવાબમાં મારિસબરગવાળા મી. મુલેએ કહ્યું કે કોલોનીઅલ-બેરન હિંદીઓની રહેણી ગૌરા એને લગભગ મળતીજ આવે છે, અને તેમના ખરચમાં નહીં જેવો તફાવત છે. મી. ગરીબ પડિએ કહ્યું કે હિંદીને તેની કરકસર અને સાદાઈ મારે વખોડવામાં તથા વિકાસવામાં આવે છે. તેઓ દાર અને ખીજ બપસન કે નકાસા ઉપજોજમાં પેસો ખરચતા નથી.

મી. જેમીસને પુછ્યું કે તમે બધા સા મારે વેપાર કરવા માગો છો? ખીજ બધા નથી શું; જવાબમાં કહેવામાં આવ્યું કે અમે બધા વેપાર કરવા નથીજ માગતા, છતાં જે વેપાર કરવા

કામ પૂરું ને તેને તે હાથે હોવો જોઈએ એટલેજ મુકદ્દો છે.

મેવરે જણાવ્યું કે લાઇસેન્સ અમલદારની સજા કાયદાથી મુકદ્દર થઈ છે, નહીં કે ટાઇન કાઉન્સિલથી. સર ડેવીડ હાર્ટરની સુચનાથી ટાઇન કાઉન્સિલે એવો ફરિય પાસ કર્યો કે ડેપુટી મેન વતી મી. રેવરને કાઉન્સિલ પર એક કામળ લખવો, જેમાં તેમણે પોતાની હાજમીઓ જણાવવી તથા તેના ઉપાય સૂચવવા.

આ ફરિય થવા બાદ ડેપુટી મેન પાણું ફરવું હતું.

મી. મલિકાલ ડાક્ટરનું આવામમન

મળા સોમવારે મેરીશીઅસથી મી. મલિકાલ ડાક્ટર એમ. એ. એલ. એલ. જી. મેરીશર એટ-લે અને આવી પહોંચ્યા છે. મેરીશીઅસના હિંદીના કીમતથી તરીકે, તથા ખાસ કરીને ત્યાંના મીરમીટીઆ હિંદીના કુખેનો પોકાર ઉઠાવનાર તરીકે તેમનું નામ સારી પેઠે ગણીતું છે. મેરીશીઅસમાં મીરમીટ નામ મળતું જાહેર થયું છે એ સુખ્યત્વે કરીને તેમના પ્રવાસનું જણ છે. પોતાની મહેનતનું એ થુલ જણ મળ્યા બાદ તેઓ હાથ ત્યાંથી છુટા થયા છે. ત્યાં તેમના તરફથી એક રોજીડું જાણું સ્થપાયું છે, જે હિંદી તથા અંગ્રેજીમાં પ્રમટ થાય છે. તેમના જેવા સ્વદેશીય માની પુરવઠે આ જુમિમાં કામલ થતાં અને આવકાર આપીએ છીએ.

મી. મીંધી અમને જાહેર કરવાને જણાવે છે કે :—આવતી ઉડિમન નેકનલ કેમિ સની મેકકાના પોતે પ્રમુખ મુદાય એ હજી મોકલ નથી. તેમણે પોતે મેકલેલા તાર ના જવાબની તેઓ રાહ જુએ છે. સખ્યા નાં જ આમજો તરફથી મુખારકનાદી અને બધી ઇન્જીનિયરે દરકાવનારા તારો અને કમરો મોકલનારાઓનો મી. મીંધી છૂટક જવાબ ન લખી શકવાથી આ જાપાદારો તે બધાનો આભાર માને છે.

ફેસથી મી.સ. જવાબ પર મહેતા અને મી.સી.સ. સુમનગાદેવી બારદાજ તરફથી, જેલ્ડન્સપરગ આતે હિંદી એરતોના મંડળ તરફથી બરનારા પ્રદરજન માટે બરતકામ ના નમુનાઓ મળ્યા છે.

એક અમર્યનો મુકદ્દો

લાઇસેન્સ ફેસલું ખરબ અમર્ય સંબંધમાં

મેરહારદથી એક લખનારે મોડા વખત પર આ જાપામાં મી. અમીસા હખાકીમના લાઇસેન્સ સંબંધી ફેસલ વિષે ધ્યાન ખેંચેલું તે વાંચનારને થાદ આવશે. મી. અમીસા હખાકીમ નાનાલ બહાર જવાથી તેનો હોકરનો લાઇસેન્સ નવો કરી આપવા ક્ષીપ રીવર ડીવીઝન ના લાઇસેન્સ અમલદારે ના પાડેલી. આની સામે મી. અમીસા હખાકીમવતી તેનું વકીલાતનામું ધરાવનારે લાઇસેન્સ બોરડ ને અરજ કરેલી. બોરડે તે ક્ષી નાખી તેથી નાતાલની સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવી. સુપ્રીમ કોર્ટે મી. અમીસા હખાકીમને લાઇસેન્સ આપવા લાઇસેન્સ અમલદાર પર કુકમ કર્યો, તથા બોરડે ફેસલું અરજ આપવું એવું ફરમાવ્યું.

આ અરજના કુકમ સામે બોરડે દક્ષિણ આફ્રિકાની ઇલિયી વડી અદાલતમાં અપીલ નોંધાવી હતી.

આ ફેસ તા રહ મી.સપટેબરે ખેમોમ ફોનતીન ખેને સળાખો હતો. બોરડ વતી મી. જે. એલ. ડગલ્યુ. બરડ હાજર થયેલ. હિંદી વતી મી. ખેમ્પન કે. સી. હાજર થયેલ.

મી. બરડે જણાવ્યું કે ફેસ મલાવવા બોરડ એક પક્ષ સાથે સામેલ નથી, તેમ તેણે કાંઈ એરવરતજીક ચલાવેલ નથી.

મી. ખેમ્પને જણાવ્યું કે ફેસમાં બોરડ એક પક્ષ સાથે સંબંધ ધરાવતી હતી. તેણે એરવાજી વરતજીક ખતાવી હોય કે ન હોય એ સવાલને બાલુએ મુજીને પણ તેની સામે એક જાહેર કારોબારી મંડળ તરીકે અરજ આપવી સહાય.

કોર્ટે બોરડની અપીલ કબુલ રાખી, અને અરજ આપવા સંબંધી નીચલી કોર્ટનો મુકદ્દો રદ કર્યો. મુકદ્દો આપતાં સી. ડી. વીલીયમ્સે જણાવ્યું કે ૧૯૦૭ના કાયદાથી લાઇસેન્સ આપનાર ધમ્મી તે લાઇસેન્સ અમલદાર છે. તેના મુકદ્દા સામે સ્થાનિક ટાઇન કાઉન્સિલ અથવા ટાઇન બોરડની સામે અપીલ થઈ શકે છે. ૧૯૦૬માં જે કાયદો થયો છે તે વડે એ અપીલોને ત્યાં આગળ સુપ્રીમ કોર્ટમાં લઈ જવાની સજા પણ દાખલ કરવામાં આવી છે. આ દાખલામાં લાઇ

સેન્સ અમલદાર વિરુઃ સુપ્રીમ કોર્ટ પાસે અપીલ મંજૂ હતી. કોર્ટે તેનો મુકદ્દો બદલાવી નાખ્યો. તે ઉપરાંત કોર્ટે આગળ વધી બોરડ પાસેથી અરજ અપાવવાનો પણ કુકમ કર્યો.

હવે બોરડે આ ફેસમાં જે લાગ લાગે હતો તે માત્ર અરજા જડખણમાં. તેના મુકદ્દા સામે અપીલ છે. તેણે પોતાના મુકદ્દો પોતાની કલિત પ્રમાણે આપ્યો. તેથી તેની પાસેથી અરજ અપાવવાનો સવાલ સાધારણ રીતે નજર ઉઠેલો જોઈએ.

પણ મી. ખેમ્પન કહે છે કે ફેસની ફરી તપાસ થવા માટે બોરડ પાસેથી અરજ લઈ શકાય. પણ આ ફેસમાં તો ફરી તપાસની વાતજ નથી. આતો સાદી અને સીધી અપીલ છે. તેણે એર વરતજીક ચલાવેલ જેવી પણ વાત નથી. સવાલ માત્ર એટલોજ છે કે બોરડે તેના અરજાપરધા જડખણમાં બોરડે મુકદ્દો આપ્યો હતો કે નહીં. હવે બોરડે મુકદ્દો આપવાનાજ કારણસર બોરડ પાસેથી અરજ અપાવવામાં આવ્યું હોય એવો કામ ફેસ અમાલિ મુકવાનો નથી. આ ફેસ અપીલને બદલે ફરીથી તપાસ (રીવ્યુ) રૂપે હોત તો થું થાત એ સવાલનો નિરણય કરવાની જરૂર નથી. પણ બોરડે કહેવું જોઈએ કે ફરીથી તપાસરૂપે ફેસ હોત તો તેમાં પણ બોરડે તેની વિરુદ્ધ અરજ અપાવતાં અચકાવું જોઈએ. તેણે પોતાને જે સલ વાત લાગી તે પ્રમાણે વરતન કરેલ છે. ખીલું આલેકઝાંદર વિ. બોક્સપરગ મુનીસીપાલિટીવાળો ફેસ આ સંબંધમાં ટાંકવામાં આવ્યો છે, પણ તે અહીં લાગુ પડતો નથી. ફેસમાં બોરડ અપીલની સામે થતી હોય એવું કેમકાવું નથી.

જો તે સામે થયેલ જણાઈ હોત તો ફવી રિમિતિ પેદા થાત તેના ફેસલો કરવાની જરૂર નથી. જો તે સામે થયેલ જણાઈ હોત તો પછી તે ફેસમાં લાગ લેનાર નથી. એમ ઇન્કાર કરતાં તેને અટકાવવામાં આવી હોત. પણ તે મુકદ્દો અહીં ઉઠા નથી, તેથી તે ઉપર વિચાર ન કરાવવો એજ બહેતર લાગે છે. જેની સામે અરજ અપાઈ શકે તે ધમ્મી કલિત અરજદાર અને કલિત વાંધો લેનાર હોયો જોઈએ, એમ કાયદામાં કહેવું છે. આ કારણથી હું એવા મુકદ્દાપર આવું છું કે બોરડ પાસેથી અરજ અપાવવાનો કુકમ થયો હતો તે ખોટી રીતે થયો હતો. જેથી બોરડની અપીલ

કમુલ રાજવામાં આવે છે. તથા તેને અપીલનું અરજ પણ અપાવવામાં આવે છે.

સર જેમ્સ રોલ્ફનીય, મી. જસ્ટીસ લોરેન્સ તથા મી. જસ્ટીસ માસડોરપે ઉપરના મુકદ્દમાં મળતાપણુ જતાબુનું હતું.

વિલાયતની કમિટીની સતત સડત

કોલોનીયલ પ્રશ્નપર અભાષણ

લંડનની સા. આ. ડિ. ઇ. કમિટી તરફથી તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બરે કોલોનીયલ પ્રશ્ન ઉપર નીચેનું અભાષણ કરવામાં આવ્યું હતું :—

“સાહેબ,—દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોદી વેપાર વિરુદ્ધ ને ઉચ્ચરણી દિવસે દિવસે વધતી જાય છે, તે વિષે અમારું અભેદા અભાષણના સંબંધમાં આપની વધુ જાણ માટે આજરૂટ આપણી તા. ૧૨ મીના ‘કોલોનિયલ એસિસિયન’ ની કાપલીઓની બેવડી નકલો હું આપને મોકલવાની રજા લઉં છું. વળી પ્રીટોરીયામાં મળેલી એન્ટી-એફ્રિકાટીક મીટીંગના રીપોર્ટનો આર ટરાંસવાલ હીલર’ માંથી લીધેલો છે તેની કાપલી પણ હું આ સાથે બીજી છું. એ કે ટરાંસવાલના હાલના સંજોગો વરસો થયાં હતાં તેવાજ સમજાવ આપે છે, છતાં આપી સહાયો અને આવા હાલો ઉપરાંત ઉપર થવા લાગ્યા છે તેથી મારી કમિટી માને છે કે અંદરખાનેયા કંઈ છુપી ખડપડ ચાલતી હોવી જોઈએ. કેમકે એ ઉચ્ચરણી કાંઈ એના મેલે હોવી અભેદી નથી પણ હોદી કામ, છેલ્લી વસ્તી વચ્ચેથી થતી જાય તો છેવ, તેને વળી સમુગ્રી હાંકી કાઢવાને માટે આજ વિચારપુરવક હોવી કરવામાં આવેલી છે; અને કેટલાક કુટ્ટી નજરવાળા પણ પુરી જવાબદારીવાળા આવેવાનો અવારનવાર ને હાંકીકો કહે ન તેથી તે માન્યતાને વધુ ભેર મળે છે.

મારી કમિટી અરસો રાખે છે કે વડી સરકાર આ બાબતમાં આગ્રહપુરવક કામ લેશે કે નથી હોદીઓને અથ ભરેલી રજા માં મુકનાર દિલચાલનો તુરત અત આવે. યુનિયન પાલમેન્ટ કે સરકારમાં તેઓનો અવાજ પહોંચાડનાર કામ નહીં હોવાથી તેઓ પોતાના રક્ષણને માટે વડી સરકાર તરફ નજર માંડી રજા છે.”

સેનેકે અને ટાઈનલીપ મળ્યા

તા. ૬ હી સપ્ટેમ્બરે નાચેનું અભાષણ કરવામાં આવ્યું હતું :—

“સાહેબ,—ટરાંસવાલના હોદીઓને તેઓનાં પરબાર હોદી ચાલ્યા જવાની ફરજ પડે તેથી રીતે સોનેરી અને ટાઈનલીપ કામદાનો અમલ કરીને યુનિયન સર કાર ને એમનું પચલુ લીધું છે તેના સમાચાર દક્ષિણ આફ્રિકાની છેલ્લી ટપાલમાં મળ્યા છે.

તા. ૩૧ મી આગસ્ટના મારા કાગળ માં, મી. એલ. કમ્પ્યુ. રીય ઉપર તેને નામે રજીસ્ટરે અભેદી મીલકતમાં રહેતા કસરક લોકોને તરતજ હાંકી કાઢવા સંબંધી તથા તેમ ન કરવામાં આવે તો તેમની ઉપર ફોજદારી ચલાવવા સંબંધી કરમ રસડોરપના સરકારી વળાંકે ને નોટીસ મોકલી હતી, તેની નકલ મેં બીટી હતી. એવું જણાય છે કે કસરકડોરપ ના એક મોટામાં મોટા (ગોગ તેમજ નોટી નેનેમાં) વેપારી મેસરસ ઓટા બાઇ એન્ડ કો ની મી. રીચને નામે રજીસ્ટરે અભેદી મીલકતના સંબંધમાં તે નોટીસ નીકળી છે આ પેટીમાં મુખ્ય આગ્રીહાર, ને જવાનને વડી સરકારે રજીસ્ટર કરવાની ના પાડી હતી, અને જેને વિષે લાંબો કેસ ચાલી અતે છેલ્લી અદાલતમાં અરજા સહીત સરકારની વિરુદ્ધ મુકદ્દો પડ્યો હતો, તે જવાનનો ખરપ છે. એ તે કેસનું અવધુ પરિણામ આવ્યું હોત તો એ જાણીતી વાત હતી કે મી. ઓટાબાઇને તેનો વેપાર અમેટસે પકત; કેમકે તેઓ પોતે જમ્મુ સવાથી તેઓના દિકરાને પોતાનું કામ તેઓ સોંપવા પારતા હતા. પણ મી. ઓટાબાઇને તે રીતે ટરાંસવાલમાંથી હાંકી કાઢવાનું અસંભવિત જણાવાથી હવ બીજાં રસ્તો શોધી કાઢવામાં આવ્યો હોય એવું દેખાય છે.

મારી કમિટી અમારું જણાવી મળેલ છે કે ધણુ હોદી વેપારી એઓ તેઓની કામમાં અત્યંત દોલતમંદ અને આવજ દાર મળાય છે તેઓની પણ એવીજ હાલત થઈ પડી છે; અને વડી સરકાર ની જાણમાં છે કે કલારકસડોરપમાં અને ફ્રીપુરટમાં કિપલા કામદાઓની કલમોનો અમલ કમારનો થઈ ચુક્યો છે.

હવે એકાનેસ્પરમમાં હોદીઓએ મોટી સલાહ કરી સવાનિમતે કરાવે પસાર કર્યા છે તે તરફ મારે અત્યંત ખેદ સહીત વડી સરકારનું ખ્યાન જોયું પડે છે. તે ઉપરથી એમનું દેખાત રહે છે કે ટરાંસવાલની હોદી કામ તેનો સમુગ્રાને નાક અથ તેવા મામલાને નિરાંતે લાંબી લેમ તેમ નથી.

આ સંબંધમાં પોસ્ટકોડમાં આતે એસીઆટીક કોલોનિયલ નામે મોરારાના સલાહ અરાધ હતી તેમાં ધારાસભાના એક અભાષણ મે. ને. એ. નેકરે ને

આપણું કરમું હતું. અને જેના રિપોર્ટ ની કોલોનિયલ એસિસિયન’ ની કાપલી મેં તા. ૪ સપ્ટેમ્બરના મારા કાગળમાં આપને બીટી હતી, તેમાંથી એક વાક્ય ઉપર આપનું ખ્યાન જોયું રજા લઉં છું. તે નીચે મુજબ છે :—“મી. નેકરે કમું હતું કે ટાઈનલીપ કામદાની રજા કસરક લોકોને રજીડે બાંડે આપનરને સંજોગે પહોંચાડવાની સલાહ છે, પણ આ કોરોનેશન વચ્ચેમાં કંઈ મુશીબત ન હોવી થાય એટલા સારૂ સરકાર તેનો અમલ નથી કરતી.” મી. નેકર યુનિયન પાલમેન્ટના એક મુખ્ય સભાસદ હોવાથી સરકારના વિચારે વારવાર જાણતા રહેવાનું તેનાથી બને તેમ છે. એટલે તેનું કહેવું વધારે વજનદાર મળાય.

ટરાંસવાલના હોદીઓની હાલત મારી કમિટીને બહુ બારીક લાગે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓના સવાલના અનુભવ થી મારે કહેવું પડે છે કે યુનિયનના બીજા પ્રતિ પણ એવીજ જાતના કામદા કરવાનું મન કરે છે અને તેથી પરિણામ એ આવશે કે હોદીઓના ને મુખ્ય હોદા છે તે પણ જતા રહેશે.

મારે આપને યાદ અપાવવાનું છે કે કોલોનિયલની હોદી પ્રશ્નને રહેવા તથા વેપાર કરવા લોકોનાની અંદર કાઢવામાં આવે તેની સામે બહાઈ પહેલાં મરકુમ મહારાષ્ટ્રીની સરકાર વારંવાર વચમાં પડતી, અને અંધારે બહાઈ પછી ૧૮૮૫ ના કળ કામદાનો અરજ ટરાંસવાલની વડી અદાલતે હોદીકામની તરફેણમાં થોડો ત્યારે ને કામદામાં સુધારા કરવા લોરક મીલનરની સરકારને વડી સરકારે પરવા નથી આપી નહોતી.

૧૯૦૮ નો સોનેરી કામદો મુખ્યલોથી અરપુર હોવા છતાં તથા ટરાંસવાલની બીટીસ કોલોનિયલ એસિસિયનને અને આ કમિટીએ તે કામદાની અસર વિષે મંજૂર ચેતવણી આપેલી હોવા છતાં વડી સરકારે તે કામદાને મંજૂરી આપી, અને ને રાજનીતિ સામે પચીસેક વરસો થયાં પોકાર ચાલ્યા કરતો હતો તે પાછી સરકારની વડી સરકારે પરવાનગી આપી, તે જાણી મારી સરકારને અત્યંત ખેદ થાય છે. હવે વડી સરકારે આપેલી મંજૂરીને લાંબી ને અસાધારણ મામલો ઉભો થવાનો જય ઉપન થયો છે તેનેતાં મારી કમિટી અત્યંત આગ્રહતા સાથે ફરી વિનંતિ કરે છે કે ઉપર જણાવ્યા કામદા ની મંજૂર કલમોનો અમલ થતો મુશ્કેલી રહે, અને પછી તુરતમાં તે રદ કરવામાં આવે એવા પગલાં વડી સરકાર એકદમ લેશે. અને યુનિયન સરકાર પર વડી સરકાર કેટલોક વખત થવ રજા આવત કરે છે તેનો આવા અસાધારણ પ્રસરમાં તારથી જવાબ મંજાવવામાં આવશે એટલી વિશેષ વિનંતિ કરવાની પણ અને સુમળ મળેલ છે.”

ઇટાલી અને તુરકી વચ્ચે લડાઇ

તુરકી તાબાના ટ્રીપોલીપર હલ્લો

યુરોપનો તથા મોસ્લીમ આલમની લાગણી

(ફરેના તારો ઉપરથી)

ટ્રીપોલીની જુગાળ

તુરકી સમતનતત્ત્વ ટ્રીપોલી નામનું સંસ્થાન આફ્રિકાની ઉત્તરે આવેલું છે. તેની પુરવે મુજબ, ઉત્તર-પૂર્વ સમુદ્ર પશ્ચિમે ટ્યુનીસ, અને દક્ષિણે લીબીયાનું રજુ આવેલું છે. તેનો વિસ્તાર લગભગ ૪ લાખ ચોરસ માઇલનો છે. ઉત્તર આફ્રિકાના જરૂરી સંસ્થાન નામથી જે વિભાજ્ય કોળખાય છે તેમાં ટ્રીપોલી ખાતે મહત્ત્વ ઉત્તરે છે. ટ્રીપોલીની વરિત આશરે ૩૬ લાખ માણસની છે. તે આરબ, મુર, બરબર વિગેરે જાતના લોકો બી બનેલી છે. તેના અમુક અમુક ભાગે રસાળ છે. તેમાં ખાસ કરીને દરીયા કીનારા તરફના ભાગ વધારે રસાળ અને ફળદ્રુપ છે. આ ભાગમાં ઉષ્ણ મુલક માં યત્તા ફળો તથા જાનજ, દ્રાક્ષ, કપાસ અને બીજાં માલની પેદાશ છે. ટ્રીપોલી ના અંદરના પ્રદેશમાં ઘેટાં, ઘોડા, ખંચર અને બીજાં ઘેર ઉછેર છે. તે ઉપરાંત જ્યાં ખજૂર વિગેરેનાં ઝાંડાં છે. આફ્રિકાના મધ્ય પ્રદેશમાંથી આવતો જાંબુ જેવો કે સીનાની રેતી, ખંજી, હાથીદાંત વિગેરે વિગેરે ટ્રીપોલી રસ્તે નિકાલ થાય છે. ત્યાં પશ્ચિમની રૂઢી મુજબ ઉદ્યોગ કુન્નર હજુ શરૂ થયેલ નથી. જોકે અહીંના ઇટાલીઅન સાહસથી કેટલાક કામચલાુ થયા છે. સુલ્તાન અને આફ્રિકાના મધ્ય પ્રદેશમાં વેચવાનો માલ ટ્રીપોલી રસ્તે મોટા જથ્થામાં આવતા થાય છે. ટ્રીપોલીનું જન્યુસ લગભગ આશરે ૧૦,૦૦૦ માણસનું છે. તેમનો ઉપરી ટ્રીપોલીનો મેવરનર જનરલ માર શેલ જખરાલીમ પાસા છે. તેમની નીચે બે મહા સાલ આમરક માસમાં તુરકી તરફથી મુક હતી. અમારે ટ્રીપોલીમાં ત્યાંના રેલી રાજના વજીએ રાજ કરતા હતા. ૧૮૪૫ ની સાલમાં તે

તુરકીના તાબા તમે આવ્યું છે, અને ત્યારથી તે આજ સુધી ત્યાં તુરકીનો જ જમલ છે, અને તે જોક તુરકી ખાતે મારક ગણાય છે.

ટ્રીપોલીમાં ઇટાલીનો સંબંધ

ઉપર જણાવ્યાનું તેમ ટ્રીપોલી આફ્રિકાની છેક ઉત્તરે આવેલું છે અને તેથી તુરકી તથા બીજાં યુરોપી રાજ, ખાસ કરીને ઇટાલી, તેને બહુ લગતાં છે. આથી યુરોપના લોકો જેઓ ટુનિશિયાના દુર દુરના મુલક સુધી ગયેલ છે તેમની ટ્રીપોલીમાં વસ્તિ હોય એ સ્વભાવિક છે. તે છતાં તે વસ્તિનો આકાર આશરે ૩ લાખથી વધારે થતો નથી. આમાંનો મોટો ભાગ ઇટાલીઅન લોકોનો છે.

લડાઈનું ખતાવવામાં આવતું કારણ ટ્રીપોલીમાં વસ્તા ઇટાલીઅન લોકોના લાભો વિષે ઇટાલીઅન સરકારે કેટલોક વખત થયાં ચળવળ ખતાવેલી છે. પણ તેને કોઈ રીતે લડાઈ કરવા જેવું કારણ છે એમ ગણાવ્યું નથી. જે કારણ હાલ તેણે રજુ કર્યું છે તે નીચેના સંજોગમાં પ્રસિદ્ધ થયું છે. "ટ્રીપોલી માં ઇટાલીઅન સાહસો સામે તુરકી ચાલુ દુસ્મતાવટ ખતાવતું આવ્યું છે; તથા તે ખાતમાં માલતા જેમજેમવસ્ત અને બેદર કારી સામે ઇટાલીએ જે જે વાંધા લીધા છે તે ઉપર ખાવ આવવામાં આવ્યું નથી."

આનું કારણ જણાવી તેણે તુરકીપર કેટલીક મામણીઓ મોકલી અને જુજ દિવસની નોટીસમાં તે લડાઈ બહેર કરી દીધી, લડાઈ બહેર કરી એટલું જ નહીં પણ જે દિવસે બહેર કરી તેજ દિવસે ટ્રીપોલી અને ઇટાલી વચ્ચે સેંકડો માઇલોનો ડરીઓ આવેલ છતાં ઇટાલીઅન સમતારો ટ્રીપોલી પહોંચી ગયો હતો. એટલે કે ઇટાલીએ જે મામણીઓ કે

હતી તે મુલક બરી રીતે નહીં, પણ અસહ્ય મતારો મોકલી હતા.

ઇટાલીની આવી વસ્તવ્યક

તે ખિટીક જાપાએ સખત રીતે પિકકારી કાઢી છે. કેમકે જોકે તે તેણે ખતાવેલ કારણ માલ વિનાનું છે; ને બીજું એ કે તેના કુમલો નીચ અને ખાતથી રીતે કરાયો છે. હરેમ જાપાએ એવી ટીક કરી છે કે ઇટાલીનું પમણુ નિરુદ્ધ અને નામોશી પહોંચાડનાર છે, અને તે પમ લાંબી મુરોપ આખામાં ફાવાનજ સળખવા પામે એવો સબબ છે. તે ઉપરાંત જરમની અને આસ્ટ્રીઆના કોઇ જાપાએ પણ ઇટાલી ની વસ્તવ્યકને વખોડી કાઢી છે જેવું બહેર થયું છે. પણ આમાં કોઈક ભેદ માનવામાં આવે છે. કેમકે જરમની, આસ્ટ્રીઆ, અને ઇટાલી વચ્ચે જોકે બીજાની મિત્રાઈ રાખવાનું તકનામું થયેલું છે. તેથી તથા ઇટાલી એકલું બહુ બળવાન સ-તા મણાય નહીં તેથી ખરિટીક જાપાદવારા જેવું બહાર આવ્યું છે કે ઇટાલીના કામને પછવાડે જરમની નો હાથ હોવો જોઈએ. આ મતને વધુ વજન મેળી મળે છે કે ઇટાલીમાં કેટલાક લોકો લડાઈ બહેર થવાનું સાંજળા ઉત્કેશયા છે એવા તારો પ્રસિદ્ધ થયા છે. કેટલેક કેટલે આ ઉત્કેશયેલા લોકોએ દુસ્મત પણ મચાવેલ.

ખિટનનો સંબંધ

ખરિટન તુરકી સાથે મિત્રાચારીનો સંબંધ ધરાવે છે. વળી યુરોપી રાજ્યો ની અંદરખાનેની ખટપટોને લીધે ઇમ કાંડનો તુરકી સાથેનો મિત્રાઈ બરેલો સંબંધ ખમતપનો મણાય છે. વળી ઇમ કાંડ પોતાના તાબાના મુલકોમાં મુલક માનોપર રાજકારેખાર કરતું હોવાથી તુરકી સાથેનો સંબંધ ખાટો થવાની ખાસ જરૂર મુચવાય છે. આથી પણ ખિટીક મત ઇટાલી વિરુદ્ધ અને તુરકી પક્ષમાં ખેંચાવો જોઈએ. ખરિટને લડાઈમાં પોતાનું "ન્યુચલ" પણ (ખેમાંથી એક પક્ષ તરફ નહીં તે) બહેર કર્યું છે. ઉમ્મ્યાંના 'કેલી મેલ' જાપાએ જણાવ્યું છે કે ઇમલાડે ન્યુચલ ન થતાં તુરકીનો પક્ષ કરવા બહાર પડ્યું જોઈએ. આ ઉપરાંત તુરકી લડાઈને મદદ કરવા લાડન ખાતેના તુરકી એલમીને ખાનગી જહાજો તરફથી કહેજુ મોકલાયાના ખબરો પ્રસિદ્ધ થયા છે.

તુરકીમાં

તારો ઉપરથી જણાય છે કે લડાઈનું બહેર થતાં તુરકી પાસામેટ અને પ્રખા

મંડળની વચ્ચેના તફાવતને લીધે તુરકી પ્રધાનમંડળે રાજીનામું આપ્યું છે, અને નવું પ્રધાનમંડળ નીમવા તબવીબ થઇ રહી છે. રાજીનામું જતાં લડાઇ ખાતા ના પ્રધાન તો કાયમ રહે એવો સંજોગ છે. તા. ૧ લીએ અકટોબરના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે ૧૦ ડેપુટીઓ (પાર્લિમેન્ટના મેમ્બર્સ) તરફના એક ડેપુટેસને ના. સુલતાનની સુલાહાત લીધી હતી. ના. સુલતાને પોતાના બાપજી દર ખાન જણાવ્યું કે "હું પાર્લિમેન્ટ ખેલાવવા માગતો હતો, પણ હકકી પાયા (વડા વજીર) વિરુદ્ધ થવાથી તેમ બની શક્યું નથી. હવે હું તુરકો તુરત પાર્લામેન્ટ ખોલાવવા આજુ છું. ઇટાલીએ જેવી તરાપ મારી છે તેવી તરાપના ઇર્ત હાસમાં ખીન દાખલા બન્યા નથી. સોલોનીકા અને બાડરીઆને પછેને જેવી કીફમે બંધી છે તેવા જવાબના બિધાનમાં આપા રાજમાં હોય એવું હું ઇચ્છું છું. જેમ નશીએ હકકી પાયાના પ્રધાનમંડળની બેદર કરી અને લંધને લીધે ત્રીપોલીના બચાવનું કામ તળએલું છે." હાલ તુરકી લડાઇ સામે મોરચો માંડવાને, અને પોતાની અંદરખાનેની વ્યવસ્થા કરી લેવાને એક મતે ખડે પડે થયું છે. તુરકીની પ્રતિષ્ઠા સ્વદેશાભિમાની યાગ તુરક પાર્ટીએ ઇટાલીને વેપારી રીતે ઘડેલા પહેંચાડવાની લીલાલાલ ઇપાડી છે. ઇટાલીઅન માલ ને તુરકીમાં બોયકોટ કરવાને બારે પ્રયાસ ચાલી રહ્યો છે. ઇટાલીઅન લોકોને પણ તુરકીમાંથી દાંડી કાઢવા પોકાર ઉઠ્યો છે.

લડાઇના પેશાબી

તા. ૨૬ મીએ બપોરથી ઇટાલી તુરકી સામે લડાઇમાં ઉતર્યું છે એમ ઇટાલીની રાજધાની રોમ ખાતે જાહેર કરવામાં આવ્યું. તે ઉપરાંત એ પણ જાહેર કરવામાં આવ્યું કે ત્રીપોલીના આખા હીનારા પર ઘેરા લઇ જવામાં આવશે.

આ જાહેર થયું તે પહેલાં ૧૦ ઇટાલીઅન મનવારો ત્રીપોલીના હીનારાની નજીક હુમતી માલુમ પડી હતી. અને લડાઇ જાહેર થવાને દિવસે સવારમાં તેનું લશ્કર ત્રીપોલીને હીનારે ઉતરી મુક્યું હતું. તેમજ ઇજીપ્તની પાસે આવેલ તુરકી સરહદની રાજધાની બેનમાહી ખાતે પણ ઇટાલીની મનવારો જઇ પહોંચી હતી. આમ આફ્રિકાના હીનારાનાં બે મથકોએ ઘેરા લઇ જવા ઉપરાંત તુરકીની દક્ષિણે આવેલા સમુદ્રના પર આવેલા પ્રેવીલા નામ ના બંદર ખાતે ઇટાલીઅન વહાણો દાખલ

મઇ થયાં. ત્યાં તેમણે એક તુરકી લડાઇ પણ વહાણને કુખારી નાખ્યું હતું. આ સંબંધમાં ઇટાલીમાં તા. ૩૦ મીએ પ્રસિધ્ધ થયેલા સન્તાવાર અખરમાં જણાવ્યું છે કે પ્રેવીલા ખાતે બે તુરકી ટોર પીકો બોટ કુખારીયા છે, તથા એક વહાણ અને સ્ટીમરને દારૂગોળા સાથે કબજે કરવામાં આવેલ છે. પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે તુરકી સ્ટીમરનો કપતાન તથા ૮ માણસો માર્યા ગયા હતા.

તા. ૩૦ મીએ ત્રીપોલી ખાતે જે મનવારોમાંથી લશ્કર ઉતર્યું તેના તરફથી સફેદ વાવડા સાથે એક અમલદારે જઇ સ્થાનીક સન્તાવાળા પાસે કીફો ઘરણે કરવાની મામળી કરી હતી, જે કબજે કરવા તુરકી કમાન્ડન્ટે ના પાડી હતી. એવા પણ અખર મળ્યા છે કે મનવારો ત્રીપોલી ઉતરી તે પહેલાં તુરક પ્રગળે ઇટાલીનાં બે નાનાં વહાણો ત્રીપોલીના ખારમાં કુખારી દીધાં હતાં. તુરકીને એક કાફો દરીઆમાં હતો તેની સહી સલામતી વિષે બચ રાખવામાં આવતો હતો, પણ પાછળથી તે કાફો સહીસલામત માલુમ પડ્યો હતો. ત્રીપોલીમાં વસતા ગોરાં કુટુંબોએ બચલીત થઇને બંદરમાંની બરિટીશ સ્ટીમરમાં આશરો લીધો હતો.

તા. ૧ લીએ જણાવવામાં આવે છે કે ત્રીપોલીપર દારૂગોળાનો મારો સાર કરવામાં આવ્યો હતો પણ મારાનો તુરત અંત આવ્યો છે, જેમકે ત્રીપોલીમાંના તુરક લોક પ્રાંતના અધ્યક્ષ કામ તરફ ઉતરી ગયા છે, અને જ્યાં લડાઇ માટે મોરચો નાખવા પાર છે.

તુરકીની દક્ષિણે આવેલ સોલોનીકાના બંદરમાં આવેલ ઇટાલીઅન એલ્યી ખાતાની એક્સીસ વિગેરે ઉત્ક્રાએલા લોકોએ તોડી પાડી હતી. તથા બે ઇટાલીઅન મહત્વા કબજે કર્યાં હતાં.

તુરકી સરકારે તુરોપી રાજ્યોને અખીલ કરી છે, અને હવે પણ લડાઇ અટકાવવાનાં પગલાં લેવા વખત છે એમ જણાવ્યું છે. આ અખીલના જવાબમાં કોંગ્રેસને વચ્ચે પડવાની પોતાની અચકિત જણાવી છે. જરમનીના કેફરે પોતાને સુલતાનની મિત્રાચારી છે એમ જણાવ્યું છે, પણ પોતે વચ્ચે પડી શકશે નહીં એમ કહ્યું છે.

તા. ૨ જીએ જણાવવામાં આવે છે કે ત્રીપોલીપર દારૂગોળા વતી મારો ચલાવવાના વિગેરે અખરો ખોટા છે. આમજ થી એમ પણ કહેવામાં આવે છે કે

ત્રીપોલી ખાતે ઇટાલીઅન લશ્કર ઉતર્યાની વાત પણ ખોટી છે. તેમજ તુરકી હીનારે પ્રેક્ષક ખાતે લશ્કર જવાની વાત પણ નાપાયાદાર ગણવામાં આવે છે. વળી ઇટાલીએ બાર દિવસે એવું જાહેર કર્યું હતું કે તેનો ઇરાદો, તુરકસ્તાનની સરહદમાં તુરકીપર હુમલો લઇ જવાનો ખીલ કુલ નથી.

ઇટાલીઅન જાપાએ જણાવ્યું છે કે બેતર લડાઇ વખતે બરિટનના પક્ષમાં રહેનાર એક ઇટાલીજ હતું. અને તેથી હાલના પોતાના વચણમાં બરિટીશ જાપાએ ફરીથી વિચાર કરવો પડે છે.

તા. ૩ જીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે ત્રીપોલી સાથેનો સમાચાર વહેવાર તુટી ગયો છે. એવું કહેવામાં આવે છે કે ત્રીપોલીના બંદરો કબજે કર્યા પછી ઇટાલી સુલેહની શરતો અચળા તુરકોને કહેશે.

ઇટાલીની બાલુએ આવેલા માહિતાના ચાલુમાં એક બરિટીશ કાફો જમા થયો છે, અને હાલને માટે તે ત્યાંજ રહેશે.

એવું માનવામાં આવે છે કે ત્રીપોલીમાં ઇટાલીઅન લશ્કરની સામે થવાનું મુશ્કેલ છે. કદાચ થશે તો આરબો સામે થશે.

ઇટાલીઅનો કહે છે કે તેઓ લોહી રોડા એવું ઇચ્છતા નથી, તથા ત્રીપોલી રાખીને પા. ૨૫,૦૦,૦૦૦ ની રકમ આપવા તકમાર છે.

તા. ૪ થીએ જણાવવામાં આવે છે કે તુરકી મનવારોને કાફો એવી રીતે મોઠ વાઇ ગયો છે કે જેથી એના સમાચારો મળતા બંધ થયા છે. ઇટાલીએ પોતાના કાફોની એવી રીતે રચના કરી છે કે જેથી તુરકી કાફો લડાઇ કર્યા વગર ત્રીપોલી પહોંચી શકે નહીં.

તા. ૪ થીના ઉવડલા તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે ૫૦૦ જેટલા લડાઇના ફોટો ઇટાલી પહોંચ્યા છે.

૨૦,૦૦૦ નું ઇટાલીઅન લશ્કર ત્રીપોલી માટે ઉપડવા તકમાર છે, પણ વચ્ચેના દરીઆમાં તુરકી ટોરપીકો બોટ (પાછળની કુખારી નીચેથી સ્ટીમર કાંબનારા મજબા) મોઠવાયાના સંબંધથી તે ઉપડી શક્યું નથી.

એક આફ્રાહીઆની કુલતમાં ત્રીપોલીમાં ૪૦,૦૦૦ લશ્કરે ઉતારવા ઇટાલીની પારજા છે.

ત્રીપોલીના સાદામાં પૈસા આપવાનું ઇટાલીનું કહેણ ખીલકુલ ખાતમાં લેવાનો તુરકીનો ઇરાદો નથી એવું અંતરના તુરક

એલચીએ પ્રગટ કર્યું છે.

તુરકી પાર્લામેન્ટ તા. ૧૪ મીએ મળેલ વાતુ જાહેર થયું છે.

તા. ૧૪મીના તારીખે ટ્રીબીયલિયર રેવી રીતે હક્કો લઈ જવાનો, અને કેવી રીતે તે સર કરાયું તે જાણવી વરજન આપ્યું છે. તુરકી પ્રધાન મંડળ ચૂંટાવા સંબંધી ખબરો પણ પ્રસિદ્ધ થયા છે.

એલચીએ પ્રગટ કર્યું છે

મીટીંગ

હમીદીયા મસ્જામી સોસાયટીના આચારા તથા એલચીએ પ્રગટ કર્યું છે. મુસલમાનોની એક માસ મીટીંગ હમીદીયા મસ્જામી તા. ૬ જુલાએ મળેલ ૪ વાગે મળી હતી. સભાના વખત અમલદારીના હોલ ખીજાર ભરાઈ ગયો હતો, અને ઘણાંજાને જગ્યા નહીં મળવાથી બહાર ઉભું રહેવું પડ્યું હતું. દરજવાલના મુખ્ય મુખ્ય કહેરો માંથી સભાને ટેકા આપનારા તારો પણ બાવી પહેંચા હતા. સોસાયટીનો પ્રમુખ હમામ સાહેબ અબ્દુલ હાદર બાવાઝીરે તુરકી લીધી હતી. ઘણી જગ્યાએથી ડેલીગેટો હાજર હતા. બરોબર ૪ વાગતાં સભાનું કામ સર થયું હતું.

મુસલમાનોની મીટીંગ

પ્રમુખ તા. ૬ જુલાએ મળેલ મીટીંગમાં વાંચી સંબોધનું હતું, તેના સાર નીચે મુજબ છે:—

ભાઈઓ,—આજે આપણે દુનિયાની આખી મુસલમાની કામના અગત્ય અગત્ય ના કામકામ માટે એકઠા રૂબા છીએ. હમીદીયા તુરકી સાથે જે લડાઈ ઉપાડી છે તેને આખી સુધરેલી દુનિયાએ જાણી ઉપમા આપી છે. મુસલમાનભાઈઓ આ લુટને બહુ વિહારની નજરે જોઈને એ લડાઈની વાત છે. હમીદીયા ખિસ્તી પ્રજા હોવાને કારણે છે. પણ ક્યાં તેઓના પવિત્ર હરમાને ઉપરની તેઓની મહા, અને ક્યાં આ એક પ્રજાને લુટી લેવાનું થયું. આપણે જેમ હમીદીયાની સરકારના આ પગલાંનું પાપ સજાન ગણીએ છીએ તેમ ગણનારા કેટલાક ઉમદા હમીદીયાને પાસા છે એ જાણી આપણને દિલ્લાસ મળે છે. જુદા જુદા હમીદીયાના કામનો મનકાર આપે—કે જે અમલ વિદ્યાર્થી રહેવાર નથી—આરે એને

તેના આ ઉમદા દિલ્લાસ કરજનોની ખાતર તેને નાજુદ મદદ જમાવે એવી આપણે આજ્ઞા રાખીશું.

આપણામાંના લખાખરા ખિસ્તી પ્રજા છીએ; અને આપણા બધા ઉપર રાજ્ય સલાવનાર ખિસ્તી રાજ્યના રાજદારીઓ આપણે આપણા અંતર ઉપર રાજ્ય સલાવનાર તુરકી સહેનસાદત ઉપર આજ્ઞા આવી પડે, આરે જાપાઓ જણાવેએ તેમ, જાહેર બની રહે એવું આપણે ધારી લઈએ નહીં. દુનિયાના મુસ્લીમોમાં જે લાગણી પેદા થઈ છે, તેનું જોર ઉઠાડી જોઈ સહાય છે કે નહીં તે, જે બનશે તે સ્વરથી જણાઈ રહેશે.

હમીદીયાના કામને વખોડી નાખવાનો તથા જે હાવાને આખી દુનિયા વાળખી રહે છે તેનું રક્ષણ કરવામાં તુરકી લડકર તે કોઈક હમીદીયાના હાવ આપની સન મુખ રચ કરવામાં આવશે.

વળી—આરે જેને હમીદીયાનું ખરેખર તે માટે જોઈ એકઠા કરવાની પણ આપની પાસે માનણી કરવામાં આવશે. આરે કહેવાની કાગ્યેજ જરૂર હોય કે હમીદીયા સોસાયટીના કારો બારીઓને આ લડાઈ આલશે તે હમીદીયાનું આપને વારંવાર બોલાવવાની જરૂર રહી પડશે; અને આપ તેઓના આમ જોઈને સ્વીકારી કરકાશ વેળા હાજર થશો જ એમાં મને કંઈ નથી.

મુસલમાનોની મીટીંગ

“તુરકી સંબંધમાં હમીદીયાના અધર્મી, અન્યાયી, અજાણ, અને જુલમી કામ સાથે દક્ષિણ આફ્રિકાના મુસલમાનો પ્રોટેસ્ટ કરે છે. હમીદીયા ખિસ્તી ધરમ પાળવાનો કારો કરે છે, પણ તેનું કામ હમીદીયાના કિસ્મતથી વિરુદ્ધ છે, આ માસ મીટીંગ આજ્ઞા રાખે છે કે હમીદીયા તેની સુરી બાજીમાં નિષ્ફળ જશે, અને કાંઈ તથા હક માટેની લડાઈમાં તુરકી કોઈક મદદ નીવડશે.”

ઉપરનો હાવ હમામ કમાલીએ રજૂ કર્યો, અને મેસરસ હાજર દબીબ, હાજર વજર અલી, કાઠલીયા તથા નવાજખાને ટેકા આપ્યા બાદ તે સર્વાનુમતે પાસ થયો.

ઉપરના હાવની નકલો—લંડન, લખ નહીની મોસ્લેમ લીગપર તથા તુરકી કોન સલ જનરલપર મોકલવાની પ્રમુખને સન્તા આપવાનો રજૂ કરાવ મી. કૅપ રસુલે રજૂ કર્યો. મેસરસ કિલ્લાદારખાન, માલ, ઇ. કુવાડીયા, અને સાલુજના ટેકાથી સર્વાનુમતે પાસ થયા.

ખબર મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

પણ નાહો

જાપવા જતી વખતે અમને નીચેનું મળેલું છે:—

હમીદીયા સોસાયટી તરફથી અવરનર જનરલના સેક્રેટરીને પ્રીટોરીએ નીચે મુજબ તાર કરવામાં આવ્યો પ. ૨:—

“તા. ૨ જુલાએ મળેલી મીટીંગ ઉપરાંત તા. ૩ જુલાએ એક વધુ મીટીંગ દરજવાલના મુસલમાનોની હમીદીયા મસજામી સોસાયટીના આચારા તથા મળી હતી. તેમાં એવો હાવ થયો હતો કે “મહાલી અને તુરકી વચ્ચેની કમનસીબ લડાઈમાં વચ્ચે પડવા વડી સરકારને અરજ કરવા દીધાં બરાએલા મુસલમાન મીટીંગોએ જે કામ કર્યું છે તેને આ મીટીંગ ટેકા આપે છે. મીટીંગે વધુમાં મને સન્તા આપી છે કે ઉપરનો હાવ પરદેશખાતાના પ્રધાનને કેબલથી મોકલવા આપને અરજ કરવી.—મેસરસ અબ્દુલ હાદર બાવાઝીર.”

મસ્ત જુલખાતે વધુ વજરપર હમામ સાહેબ નામે મુજબ તાર કર્યો છે:—

“આજ્ઞામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના મુસલમાનો માનપુરવક દિલ્લોસી જતાવે છે. તુરકીની આજ્ઞામાં દરેક મુસ્લિમ મુસલમાન બામ લેશે. બિવિધને સવળે મારને દોરવાનું હકાપણ જુદા પ્રધાનોને મળે.”

કલકત્તામાં મોસ્લેમ લામખા

મીટીંગ અને હાવો

તા. ૨ જુલાએ કલકત્તાના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે ત્યાં ખાતે મુસલમાનોની એક મીટીંગ તે દિવસે ભરવામાં આવી હતી. તેમાં મુસલમાનોની મીટીંગ પરદેશ ખાતાના પ્રધાન સર અંડવરડા પ્રેમર એવો તાર કરવામાં આવ્યો હતો કે કિલ્લા તે મુસલમાનોની મોટામાં મોટી સંખ્યાપર હકુમત સલાવ નાહ રાજ્ય છે. તેણે હમીદીયાની કુમલ ખોર રાજનીતીનો અટકાવ કરવો જોઈએ. ખીજો તાર તુરકીના વડા વજરપર મોકલવામાં આવ્યો છે જેમાં મસ્જામની કીર્તી જાળવવા તે નામદારને આમદ કરવામાં આવ્યો છે.

કેપટાઉન ને લંડનમાં મીટીંગ

કેપટાઉન ખાતે તથા લંડન ખાતે મુસલમાનોની મીટીંગ તુરકી લડાઈના તારમાં જણાવવામાં આવ્યો તા. ૬ ના જાપમાં મોકલવામાં આવ્યો છે.

ડરબનમાં મુસલમાનોની લાગણી

જાંબી મીટીંગ અને ઉદ્ઘાટન

તા. ૨ જાન્યુઆરી ૧૯૧૧ના રોજ ડરબનમાં મુસલમાનોની લાગણીની મીટીંગ થી. રસ્તમજીના મકાન પર મળી હતી. સભા રહેવાની પછી પુરતી જગ્યા નહોતી એટલા લોકો હાજર થયા હતા. અગ્રણીઓએ ચેરમેન આ. આલ પ્રસન્ને મી. હાજર મહમદને પ્રમુખપદ લેવા કહ્યું. તેમણે તે મંમગીનીને લીધે ન લઈ શકવા દિલ્લીની બતાવી. બાદ મી. અબ્દુલ કાદર પ્રમુખપદે નીમાયા સેક્રેટરી મી. એન. એમ. કાદરે જણાવ્યું કે લડાઈ બાદનાં કેવલ કરવા માટે રાવવારે જ મીટીંગ બોલાવવાની હતી પણ વરસાદથી તેમ થઈ શક્યું નહીં. પછી તેમણે હમીદીયા સોસાયટીને તાર વાંચી સંબોધાવ્યો, અને ડરબનથી લડન અને ઇસ્તિફાલ કેવલો કરવા વિશે વિચાર કરેલ કહ્યું. મી. આલમાન અલમદે જુરસા કાર બાબતમાં તુરકી પર એકલા વાદળ વિશે તથા તુરકીની માદી કે જેના ના સુલતાન આમુલ હરમેન છે તેનું બ્યાન કર્યું. અને લડાઈમાં માર્યા ગયેલાંની ઓરત બચ્ચાને મદદ કરવાનું કામ કરવાની રેકરેસન્ટ સોસાયટીને પછલાની મદદ કરવા અસરકારક કામગીરી વિનંતિ કરી.

ચેરમેન મી. અબ્દુલ કાદરે, તથા મેમ્બર અબ્દુલ કાદરે આદમ, સમુદ મહમદ સીદીક, એમ. સી. આલ લીલા, કાદા એલમાન, હુસેન હાબુદ, મુકદમ (ડીવાળા), હમીદીયા મામન, તથા મસ્દીક સોસાયટીના ચેરમેન વિગેરે આ લાગણી બરેલાં બાબતો કર્યા, અને તારો કરવાની, તેમજ રડ કરેલ સોસાયટીને મદદ દેવાની જરૂર બતાવી. મી. હાબુદ મહમદે ઘટાકાર બાબત કરી કેડ માં પોતાની વહાલી દીકરીના નામ પર પોતા તરફથી પા. ૨૫ આપવાનું જાહેર કર્યું.

બાદ નીચે મુજબ કેવલ કરવા સર્વાનિ મતે કરાવ થયો :—

નાતાલના મુસલમાનો તરફથી, તુરકી ના વડા વજીર એમ : "દક્ષિણ આફ્રિકાના મુસલમાનો અજીજ રીતે દિલ્લેશ બતાવે છે. ઇટાલીના લીગારા હુમલા સામે ઇસ્લામનું અમે તેમ કરી રક્ષણ કરીએ. અમારી મદદ આપીશું."

નાતાલના મુસલમાનો તરફથી, લડન ખાતે પરદેશખાતાના પ્રધાન એમ : "તુરકી પર ઇટાલીએ કરેલી હુમલામાં વહી સર કર વચ્ચે ન પડવા માટે બ્રિટીશ ઇમ્પીરન મુસલમાનોની માસ મીટીંગ બેઠક વિ છે. અને વિનંતિ કરે છે કે અમારા દીની બાબતો સાથેની અન્યાયી લડાઈમાં વચ્ચે પડવા વહી સરકારે પોતાની વમ વાપરવાની જરૂર છે. અહીં બારે લાગણી ફેલાઈ છે."

ફરના કેવલોની નકલો તા. તુરકી કોનસલ જનરલ, હમીદીયા સોસાયટી, તથા કોલોનલવરગ, પ્રોટીસ્ટા, કેપ ટાઉન, પોરટ પ્રીમીએય, કેમ્પેબાએ વિગેરે કેલે હોદીઓ પર મોકલવામાં આવી હતી.

ત્યાર પછી રડ કરેલ સોસાયટી ૬૦૬ હમીદીયા કમીટી મી. કાઉન્સિલ મહમદ ચેરમેન, મી. અબ્દુલકાદર વાલ્લ ચેરમેન, મી. ઇમમાન અલમદ સેક્રેટરી, મી. મહમદ પ્રમુખીય એક્ટ સેક્રેટરી, હમીદીયા મેમ્બર : ચેરમેન, સેક્રેટરી ઓ, ટ્રેઝરર, અને મેમ્બર પારસી રસ્તમજી, અબ્દુલ દક, મુનશી આમોદ મોમગરીયા, મુસા કાદર આદમ, ઇસ મામલ મોરા, એન. એમ. કાદર વિગેરે છે. તેમ વખતે મી. કાઉન્સિલ મહમદ તરફથી પા. ૨૫, મી. અબ્દુલ કાદર તરફથી પા. ૨૫, મી. ઇસમામલ આમોદ કાદર (મી. એ. એમ. મુસાવાળા) પા. ૧૦૧ વિગેરે રકમો મળી પા. લગભગ ૪૦૦ થયા હતા. ઉપરાંત ધમધાકાર આણ છે થોડી મુદતમાં અગ્રેથી તથા તાર મહમદે તથા રાખા માટે બકારમાય નીકળશે. બાદ મી. હાબુદ મહમદની ઓકરીના કહમાં તથા સુલતાનના કહમાં કુખા માગી મીટીંગ વિસરજન થઈ હતી.

[ફરના રીપોર્ટ અમને મુરવારની સાંજ બેઠકો મોડો મળવાથી વધુ વિગત વાર રીતે આપી શકાયો નથી—અ. ઇ. એ.]

તા. ૪ થી એ સીમલાના તારે ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે દક્ષિણ ઇરાનમાં ચાલુ અર્થાતિ જણાવાયી ઇરાનના એલબી ખાતાને મજબુતી આપવા માટે હોદ્દા લક્ષર મોકલવાનું ધરવામાં આવ્યું છે. જેમાં એક લેડરવાર અને એક પાલળ એમ બે પલટાને ઇરાન માટે કપડવાને તથા રહેવાનો કુકમ થયો છે.

ડરબનમાં દિવાળી મહોત્સવ કરવા સંબંધી મીટીંગ

(એક અખરપત્રી તરફથી)

તારીખ ૨ જાન્યુઆરી ૧૯૧૧ના સોમવારને રોજ દિવાળીનો ઉત્સવ પાળવા માટે એક મીટીંગ પ્રતિષ્ઠિત મહમદની મેમ્બર સંબંધી અને હુમલાબાધ અખુ બાઇની સહીયા ધરમકાળાના મકાનમાં સંબંધના ૫ વાગતે બોલાવવામાં આવી હતી. જે વખતે મેમ્બર કાદરસી જેઠા બાઇ, હુમલાબાધ અખુબાઇ, મોરારજી હરીબાઇ, મોનીલાલ માધવજી દિવાળ, કાદર વસનજી દેવસી, મોપાલ હરખા, દિવાળજી મુખામબાઇ, વસરામ શ્રીલાલ, હીરા મોરાર, હરી દિવાળ, ધના કાનજી પટેલ, ખુસાલ ભગા, બાણા, પરસોતમ, હરીજી હરખર ભેલી, આધવ રથા, દેહરીવાઇ, મોવન મોલાઇ, મોરાર રથા, હીરા રતનજી મોરાર ભગા, લીજેરે મદરથોએ હાજરી આપી હતી. મી. અખવીના પ્રમુખપણા હેઠલ મીટીંગનું કામ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. તે દરમિયાન ધણા મહમદોએ આ બાબત ઉપર બેસાવેલ વિવેચન કર્યું હતું. જેવું ચાલતા રીવાજની માફક ઉત્સવનો દિવસ મુકરર કરવા અને જાહેર તરીકે ઉજવવા દરખાસ્ત રજુ થઈ હતી. બુજ્જ અતબેને લીધે તે ઉપર વોટ લેવાનું નહી થતાં મેમ્બર મોતીલાલ માધવજી દિવાળ અને ધના કાનજી પટેલ આ બે મહમદો સિવાય હાજર થયેલા તમામ એકમત થયા હતા. અને તે ઉપરથી કામ કરવા માટે આઠ મહમદની વર્કિંગ કમીટી નીમવામાં આવી.

દિવાળીનો તહેવાર જાનિવાર તા. ૨૧ જાન્યુઆરી ૧૯૧૧ ને રોજ જાહેર તહેવાર તરીકે ઉજવવાનું, તે બાબત જાહેર કરવાનું, અને બેઠકી સમગ્ર કરવાનું નહી થઈ બાદ તરતજ ફાળો શરૂ કરવા માં આવ્યો હતો અને પા. ૧૨-૧૦-૦ જરાખા હતા.

દિવાળી સંબંધી કામ કાજની મુચના ક્યાં બાદ સંબાળ કામ પુરું થયું મહમ્મી સભા રચીતા લગભગ ૮ વાગતે વિસર જન થઈ હતી.

નકિઆદના "હોદુ નિરાશીત ફડ"ના સેક્રેટરીયા અક કામળાદાર હુકા માં લખાએલાં નિરાધારને મદદ કરવાના કામમાં દિવાળી મહમદોની સહાયતા માંગે છે.

કેપના છાપામાં મી. પોલાકનો કમળ

મી. પોલાકે વિધાયતથી નીચેનો કામળ 'કેપ ટાઇમ્સ' ઉપર તા. ૭મી સપ્ટેમ્બરે મોકલ્યો છે :—

સાહેબ,—દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા ભાગમાં અને ખાસ કરીને કેપ કોલોનીમાં હિંદીઓ વિશ્વ ને ઉત્કૃષ્ટી કરે પણ છે તે જોતાં હું આપનાજ પત્રના સને ૧૮૮૯ ની તા. ૧૮મી એપ્રિલના અધિપતિના લખાણમાંથી નીચેના સબ્જેક્ટવાળી રજૂ થઈ છું :—

“જેઓ હિંદી વેપારીની સામે કુમ આપી કરે છે તેઓને હિંદી વેપારી કાણ છે અને કેવા છે તે સમજાવવાની હવે જરૂર છે. તેને વધારેમાં વધારે વખોડ નાશનો પથ છે અને બિટીસ પ્રજા માટેના જ હોય છે; જેઓ પોતે બરીટીસ પ્રજા ની કારતિવંત કામના સુરક્ષા હોય અને કામો ભોગવતા હોય છે. અન્યથા પ્રત્યે સિરકાર અને આજ કાલ પ્રત્યે આદ ના એ સુખો તેઓમાં સ્વભાવીક છે, અને જ્યારે તેઓની ઉપર આવી પડે છે, ત્યારે પોતાની જાણવા તો પારકી મને તે સરકાર પાસેથી પોતાના હોય અને સ્વતંત્રતા મેળવવાને આગ્રહ કરવાની રીત તેઓ સમજે છે. હજી કુધી તેઓને કહી નિ આર મયો નથી લાગતો કે હિંદી વેપારી પણ બરીટીસ પ્રજા છે, અને તેથી તેઓ જેટલાજ હોય તથા સ્વતંત્રતાનો ઘવો એટલીજ સમાનતાથી તે કરી શકે છે. લોરડ પામરસ્ટનનાં વચનોમાં કહીએ તો એટલુંજ કહેવું જાય શકે કે “જે હોય આપણે બીજાને ન આપીએ તેનો આપણે પોતે ઘવો કરીએ તે અગ્રેજી પણને મફત મળાજતું છે.” હિંદીઓ હરીદાશમાં અગ્રેજ કરતાં વધારે ફાવી જાય છે, અને તેઓ થોડે ખર્ચે મુજબ કરી શકે છે, એ હકીકત અત્યંત ગેરવાજબી અને ન માલી છે. અગ્રેજી વેપારનો પાયોજ હરીદાશમાં બધી પ્રજા સાથે ફાવી જવાની તેની લાગણ્ય ઉપર ન આપે છે, અને જ્યારે અગ્રેજ વેપારીઓજ તેઓના હરીદાથી બચવાને સરકારને વચ્ચે પડવા માગણી કરે, ત્યારે તેઓ પોતાનું બાન કુધી મયા છે એમ કહેવું એકજો. વેપાર માં ફાવી જવાનાં કારણને લીધે હિંદીઓને નેટીવની હારમાં મજબૂતી પ્રજા ધરાવ નાર લખ્યું તેઓને એટલો હસકોતે અ ન્યાય આપે છે કે તેઓના (અગ્રેજોના)

હકીકાત મજબૂતમાં પણ સરમ લાગે છે; તેઓ વેપારમાં ફાવી જાય છે એમ કારણ નામોલી કરેલા જીવનમાંથી તેઓને જો લાવવા માટે પુરું છે. છાપાઓ, ૩૫ લોકો તથા નાઉમેલ મજેલા કુકાનદારો ‘કુધી’ કહે છે, તેવો હિંદી વેપારી નથી એ બાબત ઉપર પણ કહેવાઈ મયું છે.”

સાહેબ, ઉપરના કબ્જોમાં જે મુદ્દો બતાવવામાં આવ્યો છે તેમાં કાંઈ સુધારો થઈ શકે એવું હોય એમ હું ધારતો નથી.

બોએમહોઈમાં એક જીલમી બનાવ

બોએમહોઈથી મી. કમ્પાઈલ મહમદ દસનજી પટેલ ત્યાંની હરબામી સોસાય ટીવલી લખે છે કે :—

તા. ૨૭ સપ્ટેમ્બરે આદમ મહમદ (હાલમાં) નામના એક મુસલમાન બાઇપર, તકરાર સવાથી એક કારાએ પાવકાવની કુમલો કર્યો હતો. તેનો એક ધા એવો સખત લાગ્યો કે તેથી આદમ તું તા. ૧૨ મી સપ્ટેમ્બરે મરણ મયું છે. તેને કાકટરનું તથા રેસીડન્ટ જે. પી. તું સરટીફિકેટ લઈ દેનાવવામાં આવેલ. પાછળથી તા. ૨૦ મીએ એક ગેરો કારપોરલ કેટલાક કારને લઇને આવ્યો, ને આપણા લોકોને ખબર કરવાં વગર, તેમજ દરવાજો ખોલાવ્યા વગર, વાડના તારની અંદરથી કબરસ્તાનમાં દાખલ થયો, અને મરદમ આદમની કબર ખોદી લાસ કાઢી. મુસલમાન બાઇઓની આથી બહુ લાગણી કુમાર. તેમજ સખત વાંધા લીધો, અને એવું કામ કરવામાં ધરમથી વિરુદ્ધ છે એમ જણાવ્યું. જવાબમાં કારપોરલે એટલુંજ કહ્યું કે માણસેના કુકમ વિરુદ્ધ વશતી લાગતો નથી. આમ હિંદીબાઇઓ લાચાર બન્યા. પછી કાકટરે લાસને કાઢીને કબેલમાંથી કાંઈક લાગ કાઢ્યો, તેમજ ખોપરી કરવત થી વેરીને કાંઈક કાઢ્યું. ને પછી લાસ ને પાછી દેનાવી. અહીંના બાઇઓ પ્રગટે છે કે આ બાબતમાં કાંઈક આમળ પગલાં લેવાવા જોઈએ. તે માટે હમીદીઆ સોસાયટીનું બાન બેચીએ છીએ.

એક ગીરમીટીઆ હિંદીપર ધાતકો હુમલો

કરબનના એક જાણીતા ગેરા માલીક ના એક ગીરમીટીઆ હિંદીપર ધાતકી હુમલો થવાનો બનાવ મયે કુલવારે જાણ માં આવ્યો છે. મજકુર હિંદી તેના માલીક તું કુધ વેચવાનું કામ કરતો હતો. કુધ લેનારે બીજો દીવસે પૈસા આપવાનું કહે વાથી આ માણસ પછસા વગર ઘેર ગયો, ત્યારે પછસા વગર આવવા માટે તેને મારવા માંડ્યો. તેને જે સખત માર પડેલ તેનાં ચાંકાં તેના સરીરપર બરાબર રીતે દેખાઈ આવતાં હતાં, અને એવો માર લાકડી વતી મારવામાં આવ્યો હતો એમ પણ કહી શકાતું હતું. આ કેસ કાર્ટમાં જવાનો છે, અને તેથી તે સખ કુમાં વધુ કડીકત પાછળથી આવવા સક્તિ માન થવા અમે કહેવું રાખીએ છીએ.

એવા પણ ખબર મળ્યા છે કે આ માણસની ગીરમીટ ૬-૭ મહીના ઉપર પુરી થઈ છે, છતાં તેના માલીકે તેને તેમાંથી મુક્ત કર્યો નથી.

અરમાપત્રીઓને જવાબ

અમારા કેટલાક અરમાપત્રીઓ અને ખબરપત્રીઓને અમે બાન બેચીએ છીએ કે મંજૂરવારની સાંજ પહેલાં અમ ને મળ્યાં ન હોય એવાં લખાણોપર તેજ અકવાડીઆમાં બાન આપવાનું જણાવે જ નથી શકે છે.

“રા. ક. પા.”—તમારી બીના જાણી. તેમાં જાહેરનાં ઉપયોગનું કાંઈ નથી તેથી તે છાપી શકતા નથી.

“ઓ. એમ.”—તમે મોકલેલ લખાણ સેમથી લીધું છે, અને તરજુમે હોય તો કહ બાપામાંથી અને કહેવું કરેલ છે તે વિચારવાર રીતે જણાવ્યા પછી તેપર વિચાર કરવામાં આવશે.

“જે. એન. એમ.” (ગેરા)—તમે જેના વિષે લખો છો તેનું નામ તો “સ. ઇ.” લખી બાંધી દીધું છે, વળી તમારા કહેવા તું તાતપર્ય પણ તમારા લખાણમાંથી બરાબર રીતે રપષ્ટ મયું નથી.

અ. જ. એ.

અમસીંગા—તા. ૨૫ મીએ મુબઇ જવા હપકલે.

કેનકલર—તા. ૨૭ મીએ આવી પહોંચ્યા અને સારખાદજી ખાંડજી ઉપડશે.

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી

ઇસ્લામી બાબતો અને ટુરકી
કોનસલની મદદ

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના સેક્રેટરી વતી મી. શેખ રસુલ લખે છે કે:—
નામદાર ટુરકી કોનસલ જનરલ મી. ઓહોનીએ એફ-ટીના બાબતમાં હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી તરફના ડેપુટી કમિશનેરને મુકામે મળ્યા સુનીવારે (તા. ૩૦-૬-૧૧ ના રોજ) ૪ બજે સુભાકાલ લીધી હતી. ડેપુટી કમિશનેરને મેં બરોમી ઇમામ અબદુલ હાદર, મોલવી અહમદ ખુદરખ, મી. ઇમામી કુવાડીઆ, મી. સમુજી અને શેખ રસુલ હતા. જેમને કોનસલ સાહેબે અને તેમના સેક્રેટરી મી. સીમોન તથા કલારેક હરખેર આવકાર આપ્યો હતો. ઇમામ સાહેબે મેં બરોમી જોગ બાધ કરાવી હતી. બેઠક લીધા બાદ સોસાયટીના સેક્રેટરી મી. ફેનસીના ઉચ્ચ નામરજુ માટે અને નાતાલવાળા મી. દાઉદ મહમદની બેટીના મરજુ માટે તેવજુ સાહેબે દસમીરી બતાવી હતી, જેનો જવાબ પડતા સંદેશમાં ઇમામ સાહેબે આપ્યો હતો.

તે બાદ સોસાયટી તરફથી નીચલી બાબતો તરફ તેમજુ બાબતે 'મેં બુ' હવું. ખોમહોદ ખાતે એક મુસલમાન બાઇનુ કાદરના મારથી મરજુ નીપજો. તેને ડાહરના સરદારીકટથી ફાતામા બાદ લાંબા સત્તાવાળાએ તેની કબર ખોદી, લાસ કાદી, પોરટ મોરટમ કર્યું. એ બાબતમાં ત્યાંના મુસલમાનોએ સત્તાવાળાએ જોને જણાવ્યું કે બામ કરવાથી મુસલમાનોની ધાર્મિક લાગણી સખત દુઃખાય છે પણ તેની જરાબી દરકાર સત્તાવાળાએ કરેલી નથી, અને મુસલમાનોની ધાર્મિક લાગણી દુખવી છે. જવાબમાં કોનસલ સાહેબે જણાવ્યું કે હું જણી દિલ્લીર થયો છું કે આવી રીતે અહીંના સત્તાવાળાએ તમારી લાગણીની દરકાર રાખી નથી. હું ટુરકી સરકારનું બાબત એ બાબતમાં બેચીક અને મારી સરકાર મારફતે ઇમામીરીયલ મવરમેટને ચેતવણી આપવી કે જેથી કવિબમાં અહીંની સરકાર એવા પગલાં નહીં ભરે.

બીજી બાબત એ હતી કે ઇસ્લામી કાવલની રૂએ થયેલા લગ્નો (તીકાક) અહીંની સરકાર કાવલસરના નથી એમ મહે છે, અને તેથી બહુ મુશ્કેલીઓ મુસલમાનોને અમવી પડે છે. અના

જવાબમાં તેમજે જણાવ્યું કે ખરેખર એ બાબત બાબતે દેવા જેવી જરૂરી છે. બધારે બીજા રાજ્યોમાં મુસલમાનો હરેક મુજબનાં લગ્નો સ્વીકારવામાં આવે છે, ભારે અહીં ઉભરું છે. હું એ બાબત મદદ કરવા તકવાર છું, અને મારી મવર મેંટનું બાબતે બેચીક અને બેચીક હવે જેવટ ઇમામીરીયલ મવરમેટ મારફતે આપણે મેળવી કહીશું. તેમજે ઉમેર્યું હવું કે પોલીસીયલ સીવાયની તમારી મજબૂતી મુશ્કેલીઓ જે હશે તેનો સત્તાવાર કારક નીવેડો કરવા અને મદદ કરવા મારાથી બનવું કરીશ. મેં બરોમી પડતા સંદેશમાં તેમનો ઉપકાર માન્યા બાદ રીકરેકમેંટ લખી પૂટા પડ્યા હતા.

પરચુરાજી

ફવીલીમેન (જીરમાણી) એક લખ નાર જણાવે છે કે અત્રેના ગોરા વેપારી એક સંપ મધ હીંદી વેપારને તોડી નાખવા બહાર પડ્યા છે. તેમની સાથે ટકર લેવા એક આગેવાન હીંદી વેપારી તકવાર થયેલ છે.

મેરાથી એક લખનાર જણાવે છે કે અત્રે રાત્રે ૬ વાગે, તથા દર રવીવારે આખો દિવસ ડુકાનો બંધ કરવાનો સરકાર તરફથી કાયદો ઘડાઈને અમલમાં આવ્યો છે.

મળા સુનીવારે અને રવીવારે નાતાલમાં અને ખાસ કરીને નોર્થ અને સાઉથ કોસ્ટ પર મહો વરસાદ થયો હતો. સ્થાનિક છાપામાં જેવી બીના પ્રસિદ્ધ થઈ છે કે અખીલો અને અમલાદુકાન વેલીના ભત્તા એ પાસે ફેટલાક હીંદીઓનાં કુળી જવાથી મરજુ થયા છે.

જરમીસ્ટનથી આવેલા ગુલામદાસ લખે છે કે જરમીસ્ટનમાં ટાઉન કાઉન્સિલની નોટીસનો જવાબ વાળવાનો ફરિયા કરવા મળેલી મીટીંગનો હેવાલ 'ઇ. એ.' માં પ્રકટ થયો છે તેમાં પ્રમુખની ટુરમી બાજુ હજુરાસીએ લીધી હતી એમ છે તેને બહે બાજુ લાલ બહાદુરસીએ લીધી હતી એમ જોઇએ.

ગીરસ્ટથી એક લખનાર જણાવે છે કે અત્રેની મહોમેડન સોસાયટી તરફથી મદદ સીતરને દિવસે એક મેળાબેઠા કરવામાં આવ્યો હતો. અત્રેના તથા આસપાસ વસતાં સાહેબો મોટી સંખ્યામાં હાજર

થયા હતા. રૂબ તથા બરફ સોડા વિગેરે સહને આપવા પછી સમવાનુસાર આપણે થયાં હતાં. બાદ પાન સોપારી સુભાષ ભંજ સહ વિખરાયાં હતાં.

જરમીસ્ટન ટાઉન કાઉન્સિલની મીટીંગ માં મી. મેકમેલીસ્ટરના સલાહના જવાબ માં મી. હોમે જણાવ્યું હવું કે મને ખબર મળી છે તે પ્રમાણે હજુ સુધી એક અપવાદ સિવાય કોઇ એસીઆટીક ટાઉન કાઉન્સિલની નોટીસ પાનમાં લીધી નથી. હમણાં ૩૩ હીંદીઓએ વેપારના લાઇસેન્સ કલાવેલાં છે. હવે આ જોડને ચાલ્યા જવા માટે રીતસરની મહીનાની નોટીસ આપવી જોઈએ એમ હું માનું છું.

જુમીઆની કહાણી વિષે પ્રોટેક્ટરે કંઈ ઉદ્ધવવાની બીના ઉપરથી મી. ડી. કે. કુપ્તે હરખનથી લખે છે કે એ બાઇની કહાણી 'આફ્રિકન કોનીકલ' ની એસીસે કાંબલાવવામાં આવી ભારે તે પોતે ઇન્ટર પ્રીટર હતા, અને તેથી તે બાઇએ જે જણાવ્યું હતું તેમાં તેમને કંઈ સહેલ નથી. લખનાર વધુમાં ઉમેરે છે કે આ બાઇ બીસારીનું દુઃખ બોમવે છે એવા ખબર મળ્યા છે. જો તે સાચુ થશે તો પોતાની કહાણીનું ખરાપણ બતાવી આપવા કલિતમાન થશે.

ગીરમીડીઆપરથી પા. જ. નો વેરો ના છુદ કરવા હરખનનાં મી. પી. એસ. આ. વર જે લીસમાલ કરી રહેલ છે તેના વોલ દીખરેના એક ડેપુટીને 'મરકુરી' ના મુખ્ય અધિપતિ મી. રામજે કોલી-સાની સુભાકાલ લીધી હતી, અને એ કરથી સુજરતા જુલમ વિષે વિગતવાર ખબર કર્યું હતું. મી. કોલી-સે ડેપુટી કમિશનેર હેવ તરફ પોતાની પુરી દીલસોજ બતાવી હતી. પણ પોતે એ બાબતમાં કંઈ કરશે એવું માલે લેવાની અશક્તિ જણાવી હતી.

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૧૦મીના અરસામાં વરનેકમાં અમલવા વકહી છે.

તા. ૧૨મીના અરસામાં અમલવામાં આવવા વકહી છે.

તા. ૧૪મીએ અમલવામાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૭મીએ કેંડલરમાં આવવા વકહી છે. તેજ અરસામાં કેંડલરમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૨૦મીએ અમલવામાં જવા બંધ થશે.

ન્યુ લોકની દયાળુનક દશા

લેખકશ્રીશ્રી કે. રત્નકરજી

(પ્રથમ અંકથી ચાલુ)

આખો યુદ્ધોદયને અંતરમાં કંઈક સેવી દેવામાં આવ્યા છે, એનો અરથ એટલેજ નથી કે માત્ર તેઓને મુલાકાત મનાવવામાં આવ્યા છે; પણ કમકમારી ઉપર એવી રીતે ધીમે ધીમે પ્રતિબળ મરી રહેવાની દશાએ તેઓને પદોચ્ચારમાં આવ્યા છે. મનુષ્યોની કલતની ખીનાએથી બરપુર કતીલાસમાં પણ આપું દયાળુનક પ્રતાપ મળી આવે તેમ નથી. જુના જમાનામાં જ્યારે કલહો થતી ત્યારે તેની પાછળ વધુ કષાકાપી આવતી, તે વખતે કંઈ આજના જેમ ધીમે ધીમે હમેશાં અને બધી જોડને પ્રતિબળ નાખવાના બન્યાં હતાં. આજના નહોત; તેમજ કલહ કરનારને તેની પીઠાએ જેવી કામચૂં સતોય પામતી એટલેજ લાભ મળતે, તેથી વિશેષ તેને કંઈ પ્રાપ્ત થતું નહીં. આજની જેમની જ કલહમાં આવના યુદ્ધોએ ઉપર જે હરતા વરસી રહી છે તેના વીચારે બાજુ પડેલાં નથી આવ્યાં. ન્યુ લોકને પહેલાં એકવરડના વખતમાં પ્રતિબળમાંથી કાઢી કાઢવામાં આવ્યા, શીલીપસના વખતમાં કાલના રાજના પ્રદેશમાંથી કાઢી મુકવામાં આવ્યા, રોપનમાંથી કેશી લોક રાજ્યોએ કાઢી કાઢ્યા, એ બધા બનાવોમાં કંઈક દવાનો છાંટો અને કંઈક આશુસાધ જેવામાં આવે છે. આજની જેમ આજ બધે કરીને મારી નાખવાની રીત તે દિવસ નહીં હતી. વળી અજાણ્ય ન્યારે આ લોકને ઠેકઠેકાએથી કાઢી મુકવામાં આવતા હતા ત્યારે આજના સ્થાન તેઓ માટે ખુલ્લા હતાં. અને તેઓને ખુલ્લી રીતે કાઢવામાં આવતા નથી. પણ ધીમે ધીમે મરી રહેવા દેવામાં આવે છે, અને તેમાંથી જો ન્યાય નાસી પડવાનો પ્રયત્ન તેઓ કરે તો તેઓને મારે ક્યાંય દરવાજો ખુલ્લો મળે નહીં. જ્યાં જ્યાં આજની અણી તેઓની સામે તોફાની પડી હોય. ગરીબ કે કળાપાયા કોઈને આજે ક્યાંય મારત મળે તેમ નથી.

કાલમાં યુદ્ધોદયની ઉપર જુલમ કરવાનું સ્થાન પણે કાલે જોયો જલ પડેલ છે, કે જ્યાં જો તે વાંકને માટે તેઓને પ્રતિબળમાં આવે છે. આજના એક-મ સુધારાનું જોખનું એવી ખુલ્લું ચમ રહે છે. મહાન વ્યવસ્થા અને સંસ્કાર કરી

મુન્નારા અમલદારો નવા પ્રધાન મંત્રીના સલાહદો જે સુધારાની કાળક્રમની, મનુષ્ય દરજ્જાની અને ન્યાયની વાતો કરે છે તેઓ કુનિયાને દિગ્ગમ કરી નાખે છે. જાણે કરાને વરસાદ પડતો હોય એવા અવાજમાં કેવા તેઓ આપણા કાનને ભરી મુકે છે! આજ કાલે નાખે એવી આપણાં, અને અપકારર કષ્ટોમાં કેવા તેઓ અતુલાવની, મનુષ્ય કલની અને સામાજિક વ્યવસ્થાની વાતો કરે છે! સુલેહની પરિપક્વ ભરાય છે. તેમાં બહાનુઓની વિરુદ્ધ કરાવે પસાર થાય છે; મનુષ્યના ઉપકાર અરથે કોઈ બદાહરીનું કામ થાય તેને માટે મહાન પરાપકારી પ્રયત્નો હનામો કાઢે છે, એવાં ખાતાઓ રચાય છે; મનુષ્ય જાતની ઉન્નતિને માટે સંસ્થાઓ પુરતકાલે નાખાય છે; આ બધું કેવું કાવતું થાય છે! પણ જે સુધીમલ સરકારો જનતા સુલેહના કામે કિમ્મત ઉત્સાદપુરવઠ કર્યો જાય છે, તેઓ સાફ ભાષ માનવીઓ (યુદ્ધોદયો) ને કુદી નાખવામાં સુપ્રત્યક્ષ સમર્થિ બતાવે છે. જે પરાપકારી સરકારો તથા મનુષ્યો માનવ એવાના કળા જમાવે છે તેઓ યુદ્ધોદયની કલમ માટે સીધી રીતે ઉચ્ચે રચી કઠાય નહીં કરતા હોય, પણ તેઓ કાળાની વ્યવસ્થા એવાં ખાતાઓના કાલ માં સોંપતા હોય છે કે જેઓ યુદ્ધોદયની કલમનું જ કામ કરતા હોય. વળી આ પરજનક પ્રયત્નોની રચાયેલાં પુરતકાળાઓ માં આતુર વિચારોઓ મુઠ અને હુચ્ચા ભેખડોના કાંથે લખાયા કાપાકાપીના છાંટાઓ અતિ રસપુરવઠ વાગે છે! માનવદયાના, સુધારાના અને ન્યાયના આ અંધમ દાંડિયાને જે કોઈ પુણે કે આપણા બાકીઓ ઉપર ફર વરસે છે તે તમે કાંત ચમ કેમ જોયા કરો છો? તો તેઓ જાણે લાચાર હોય તેમ અજા હયા કરીને કહેશે કે “સ્વતંત્ર રાજ્યોની અદરની વ્યવસ્થામાં આવે વચ્ચે પડી જતા નથી.”

લોકીના તરસ્યા રાજ્યો, મીઠી જીવાન વાળા દાંડિયા જેવી કાવતી વાતો કરે છે! સ્વતંત્ર રાજ્યોના અદરના કારકારમાં વચ્ચે ન આવવાની વાત વાળની છે એમાં તો નહીં પણ કદાચત એમ છે કે જો સ્વતંત્ર રાજ્ય બધું બળવાન હતો તો આ નિયમ જાળવવામાં આવે છે, જો તે રાજ્ય નબળું હતો તો પછી તે નિયમના વિચર આજેજ કરવામાં આવે છે, અને તેના રાજ્યોમાંથી જ્યારે જ્યારે લાભ મેળવવાની વાત આવતી ત્યારે કાંઈ તેના અદરના શું કે બહારના શું

કોઈ કારણોમાં હાથ ધાકવાને જતામ, અથોમ નહીં લેખાય. લાભ! એજ મુખ્ય મુદ્દો છે માણસ માણસની વચ્ચેના કે રાજ્ય રાજ્યની વચ્ચેના મજબુતોના આધાર હકત લાભ ઉપર રચાયે છે. જે કાલ સરકારને માનવદયાને ખાતર કંઈ અરથ કંઈવામાં આવતો તો તે તરસ્યાને જવાબ આપશે કે “માનવદયાને ખાતર? તેમાંથી શું પ્રાપ્ત થવાનું છે?” રાજ્યનીતિ, રાજ્યતાંત્ર, રાજ્ય પરરાજ્ય વચ્ચેના સંબંધ, એ બધું જમા ઉધારની રમત સરખું છે. જે કોઈ સરકારને કહેડો રીનાત મનુષ્યોની ન્યાય કરવામાં કંઈ લાભ ન જણાય તો તેઓ તે બેનફાવાળું કામ હાથમાં લેશેજ નહીં. પણ તેઓ એટલું કરશે કે મોટો ડોળ ધાલી ઉઘા વિચારે જતાવશે અને યુદ્ધોદયને સ્વાર્થપણ તથા કંઈ જમા જીવન માળવાની કિપામણો આપશે. પુરોષની માનવદયા ઉપર હજી જેને વિશ્વાસ હોય તેને કાલે હોય; પણ યુદ્ધોદયોએ તો તેનું માપ લઈ લીધું છે, અને હવે તેઓ જે પોકાર કરે છે તે નહીં કે કોઈના કિલપર અસર કરવાને, પણ માત્ર ડોળધાલુઓનો ડોળ ઉઘાડે પાડવો અને છાંટકાસમાં કુનિયાની નજરે તેઓને ખડા કરવા એ હરજ છે એમ સમજીનેજ. જ્યાં સુધી આ લોકોના દુઃખ ઓછાં કરવાને આપણે સુખી યુદ્ધોદયોએ બનવું કરવું નથી, ત્યાં સુધી આપણને જેન વળવું જોઈએ નહીં. એવું કહેનારા નીકળશે કે “ધીરજ ધરો, સુધારાનો જમાનો આજળ વધતો જાય તેમ યુદ્ધોદયના દુઃખો ટળતાં જશે.” નહીં, નહીં, આપણે યુદ્ધોદયોએ એમ છૂંસ અને વીસમી સદીના સુધારાને ખારીલીયા તપાસી જોયો છે, તેનું માપ લઈ જોયું છે, અને અમને ખાતો થઈ છે કે અવિધ્ય આપણને મારે વધારે સુર છે

[સંપૂર્ણ.]

ચોરેસ્ટરમના મી. અબ્દુ રહેમાને ‘ટાંસવાલ લીડર’ ઉપર કમળ લખ્યો છે તેમાં એક પાકરીએ ઉસલામ વિશે લખેલું તેનો રસીએ આપ્યો છે, અને ઉસલામને બચાવ કરતાં જણાવ્યું છે કે ઉસલામે પોતાની ખુશી હમેશાં સાખીત કરી આપી છે. અને કેટલાક અંગ્રેજ પાકરી ઉસલામ કે જેને લાખે ખરીદીશ રાખત માને છે તેની ઉપર હુમલો કરતાં અમકાલ નથી તે માટે સિલચીર જતાવે છે.

કોટાર મહેશીલે રેનકુલ ઇસ્લામ

એક ફરીયાદ

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ એમ,

આપના તા. ૨૩ મી સપ્ટેમ્બરના અંક માં "કોટાર ઇસ્લામી ફેળવણી અને રેનકુલ ઇસ્લામ" વાળા મારા લેખ પ્રગટ થયેલ છે. અને તેના ઉપર જે રીતારક કીધા છે તે વિષે હું આપનો અતઃ કરજીવી આભારી છું. એ લેખમાં મહેશીલે રેનકુલ ઇસ્લામના ફેરબદલ થયેલા ઇસ્લામી વિષે રૂપરૂપ ખુલાસો નહોતો કરવાનો સમગ્ર એટલેજ હતો કે એમ કરતાં લેખ કાળાઈ ગય, અને કદાચિત્ત જ્યાં લેખને ડાખવા આપ મુનાસબ નહોતો પાડ્યો. મગર હવે આ લેખમાં ખુલાસો કરવા માફક છું.

રેનકુલ ઇસ્લામની મેંબરશીપમાં ફાખલ મવાનો જુનો કાયદો કે જે નવા પાસ થયેલા કાયદાઓથી બાતલ મહુ વામાં આવ્યો છે, તે નીચે મુજબ છે:—

મજબૂર મેહરીલ (રેનકુલ ઇસ્લામ) માં કોઇપણ લાયક ઇસ્લામી મહરમ જોખમાં જોડા રૂ. ૫ (પાંચ) મેંબર શીના એક વખત કરી બહુકોને મેંબર થઇ શકશે.

ઉપલા કાયદાને બાતલ (રદ) કરનારા મારા અને નવા મારા નીચે મુજબ છે:—

(કાયદાની કલમ બીજી) મજબૂર કાયદા એ બનરલ મીટીંગમાં પસાર કરવામાં આવ્યા છે. માટે પ્રથમના કાયદાએ અને વહીવટોરી મજબૂર કાયદાએ વિરૂધ્ધ જતા હોય તો તેવા પ્રથમના સરવ બાતલ (રદ) મહુવામાં આવશે.

(કાયદાની કલમ ૬-૮) "મજબૂર મહેશીલમાં કોઇપણ લાયક ઇસ્લામી મહરમ રૂ. ૫૧ (એકાવન) આપી શકેલ મેંબર થઇ શકશે. તેમ રૂ. ૩ (ત્રણ) ફાખલ શી (Admission Fee) અને રૂ. ૨ (બે) વારશીક મેંબર શી બરનાર ઇસમ (મહરમ) મેંબરશીપમાં ફાખલ થશે.

પણ મજબૂર મારાઓ પાસ થયાની તારીખથી પુરવના જે મેંબર હતા, (એટલે જુના રૂ. ૨૨૫ મેંબરો) તેઓની ફાખલ શી નહોતો લેતાં માત્ર વારશીક મેંબર શી લઇ મેંબરશીપમાં ફાખલ કરાશે. ખુલાસો જતાં કલમ છઠીમાં ફરાવેલી મેંબર શી નહોતો કરે (એટલે નવેસર) તોપણ

મેહરેટરીએ તેની તોધ રાખી હકત તેમના માનને ખાતર માનપાનના મેળાવડાઓમાં મોલાવવા ફરાવેલી શી (નવે તામે) નહોતો કરનારો મેહરીલમાં કોઇપણ પ્રકારે તો હક રહેતો નહોતો.

હવે સાહેબ, આવા કાયદાથી જુનો કાયદો વિરૂધ્ધ જાય છે; એટલે તે (જુનો) કાયદો અને તે પ્રમાણે થયેલો વહીવટ બાતલ કરે છે. જુના કાયદા પ્રમાણે રૂ. ૨૨૫ મેંબરો બહુકના મધી સહાય પણ તે કાયદાનો વહીવટ જ્યારે બાતલ કરે, એ કે વહીવટ બાતલ કરવાની સત્તા જુના કાયદામાં કોઇપણ મીટીંગને આપવામાં આવી નથી, તો પછી બહુકપણ તેવા રૂ. ૨૨૫ મેંબરોનું રહેણ નથી. નવા કાયદા મુજબ એ રૂ. ૨૨૫ મેંબરોમાંથી જેને બહુકના માટે નામ રાખવું હશે તેને નવેસર રૂ. ૫૧ કરવા બોલશે. એટલે જુના કોટારી મહુથી રહેતો નથી. નવા કાયદા મુજબ શી નહોતો કરનારને તેમના માનપાનને ખાતર! (હકને ખાતર નહોતો!) માનપાનના જલસાઓમાં મેહરેટરીના ખાન મજબૂર મોલાવવાની સત્તા આપવામાં આવે છે, એથી થયેલા હકો તો નહોતો મળે.

વળી નવા કાયદા મહનાર મેહરીલના કાયદાના ૧૨-૧૩ કલમોએ છે તેમના અને બીજા ૧૬-૨૦ મેંબરોના મતથી એક કર ૩૨ મતે મેંબરશીપને લમતો મજબૂર મારો પાસ થયો છે, તે એનેજ કાયદામાં બનરલ મીટીંગ મહુવામાં આવી છે!

જુના કાયદા મુજબ થયેલા મેંબરો માંના મીમતોએ રૂ. ૧૦૦, ૧૫૦, અને ૨૦૦ જેવી રકમો મેંબર શી તરીકે આપેલ છે. જ્યારે આ સેવક જેવા મરીબ વરમના મેંબરોએ રૂ. ૫, ૧૦, ૨૦, ૩૦, ૫૦ અને ૭૫ જેવી રકમો કરેલ, અને બહુકના હક મેળવેલ.

સાહેબ, હું કોઇ પણ વખતે એક બીજના બહુકના હકોર થયેલાના હકો ૩૨ મેંબરો પોતાની બહુક મતબબને સાથ કાયદો બાતલ ફરાવી છીનવી લેવાને હકોર હોય કે જે અમર ભ તો હું તેવા મેંબરોને દરસિવલમાં હોંડીઓ વિરૂધ્ધ કાયદો મહનારના જેવા "ઓટોકરેક" મહુથી

વળી જુના કાયદાનો વહીવટ અને તે કાયદો સામાટે રદ કરવો પડે છે. તેનું કોઇ કારણ ૩૨ મેંબરોના એકમતની ઉપલી બનરલ મીટીંગમાં બહુક કરવામાં આવ્યું નથી. ન તો દરેક હકોરને તેમના હકો બાતલ કરાવવાનું કારણ આમળથી

મા કાયદો રદ થયા બાદ બહુક રકવામાં આવ્યું છે.

સખતાઇનો બીજો ફાખલો એ છે કે કાયદો પસાર થયેલો બહુકર થયા પછી પુરત કોટાર ખાતે મજબૂર કાયદા વિરૂધ્ધ બનારા મેંબરોએ લેખીત નારાજીપત્રો મેહરીલના મેહરેટરીને હાથોહાથ પહોંચાડ્યા ને મેહરીલને ફક્તરે તે તોધાવવાને અરજ કરી, પણ તે કાયદો સ્વીકારવામાં આવ્યા નહોતો. પછી જ્યારે પોસ્ટ મારફતે તે કાયદો મોકલવામાં આવ્યા ત્યારે તેની પહોંચ વહીવટ પણ મેહરેટરીએ આપી નહોતો તે તોધાવવાને જ્યારે જાપાદાર કાયદો રદ કરવાનું સમગ્ર મુહ વામાં આવ્યું, ત્યારે 'વહાલા, ખારા,' કલ્યાદી વિશેષણો વાપરી ખાનગી કામળ લખી મેહરેટરીને પુછી બેચારને સુચવવા માં આવ્યું. મગર હજુ સુધી કારણ કે જે જાપાદારમાં આવ્યું નથી

હવે મારા આ લેખને હું આપના અને આપના વાંચકવરમના ઇનસાફ ઉપર સોપું છું. નીચલી કોલેગ ટાંપી હું સમાપ્ત કરું છું. "United we stand divided we fall."

લી. સેવક "કેમેકેટ."

તા. ૧ મી ઓક્ટોબર ૧૯૧૧.

નાદાર સંબંધી નોટીસો વગેરે

(ફોર્મન મેકેટ માધી)

ફોર્મન, ૩૭૦ પાઇન સ્ટરીટના ફેરટ ડીલર ઇબરાહીમ વહીવી મીલકત નાદાર તરીકે બહુકર કરવા તા. ૧૫ મી નવેમ્બરે ફોર્મન સરહીદ કોરટને અરજ કરવામાં આવશે.

ફેપમાં, સોલ્ક રીવર ખાતે ૪૮૪ બાલ બર્ડ રોડના અને જોબાહરેટરી ખાતે ૧૮૬ લોવર મેઇન રોડના બનરલ ડીલર હાથ કુસેનની મીલકત નાદાર તરીકે બહુકર કરવા તા. ૬ મી ઓક્ટોબરે ફેપ ડીવીઝનની સુપ્રીમ કોરટને ફેપટાઇનમાં અરજ કરવામાં આવશે.

ઝીટોરીબા ફીરટરીકટમાં કુરનકરાલ ન. ૪ માં રોજમાર મલાવનાર એચ. આઇ. હાફેજ અને ફા. ની. મીલકત તથા તે ફા. ના કામીદારો, ઇસ્માઇલ આમદ હાફેજ અને કાસમ મહમદ ઇસખની ખાનગી મીલકત નાદાર તરીકે બહુકર કરવા તા. ૨૩ મી ઓક્ટોબરે દરસિવાલે ડીવીઝનની સુપ્રીમ કોરટને અરજ કરવા માં આવશે.

મુરખરાજ અને તેના ભાઈ

(ચેલ્સ્ટોમની વર્ણન ઉપરથી)

મુસ્તાવવા

ઉપલી વાત અને મહાન મરહુમ ચેલ્સ્ટોમની કેટલાક અત્યંત મહત્ત્વના અંગ્રેજીમાંથી લીધી છે. અને વાતનો અનુવાદ તરજુમો નથી આપ્યો, છતાં તેનું રહસ્ય બરાબર સમજી શકાય તેવી રીતે આપણી ભાષામાં ઠીક ભાષે તેવી રીતે લખાણ કરવા પ્રયત્ન કર્યો છે.

ઉપલી વાત તે અને એ બીજી આપી મળી છે તેના કરતાં વધુ ચટીખાતી છે. કુરોપના જુદા જુદા લેખકોએ પણ તેને બહુ લખાણી છે. તેમાં લખેલું બહુ બનવાળું છે. એટલું જ નહીં પણ તેનું મુખ્યખંડે અન્ય પણ બન્યા કરે છે. એવા બનાવો ઇતિહાસો નથી ચડતા તેથી બનવાળું નથી એમ કહેવામાં આવેલું નથી.

આ વાતમાં ચેલ્સ્ટોમન શું જુતાવના અંગ્રેજી છે એ વાંચનાર પોતાની મેલે એમ એમ પ્રકરણ અનુસર અનુભવ કરી તેમ તેમ જાણી લેશે.

વાર્તા એવી હળવી સમજાવણી છે કે તેનું વિશિષ્ટ બેટનું ઉત્તમ છે તેટલી જ તે રસીક છે. એટલે રસ અને અંગ્રેજી તરજુમામાંથી લઈ શકાય તેટલો જ તેટલો જ એ અમારા વાંચનાર અને આપણે લખાણ માંથી ન લઈ શકે તો હોય વાતની નહીં પણ અમારી મજાનો.

રસીકન નામ હામ વાંચતા વાતનો રસ થઈ એમ ધારી અમારા રીવાજ મુજબ અમે હીંદી નામ હામ લખવા કર્યા છે.

મુરખરાજ અને તેના બે ભાઈઓ

મકરણ રજુ.

એક સમયે કોઈ એક દેશમાં એક મુરખરાજ બેસતો રહેતો હતો. તેને ત્રણ બહેનો હતી. તેમાંના એકનું નામ મુરખરાજ, બીજાનું નામ મનવંતરી અને ત્રીજાનું નામ સમસેરખાદુર હતું. તેને મોલી કહેતા એક દીકરી હતી. તે બહેરી અને મુંગી હતી. બાઈ મોલી હમેશાં કુંવારી રહી હતી. સમસેરખાદુર સગાઈઓમાં તે દેશના રાજાની આકરી કરવા જતો, મનવંતરી વેપારમાં મુખ્યપેલો, અને મુરખરાજ પોતાની બહેનની સાથે યેરજ રહેતો. તે બેતરમાં કામ કરતો અને કામમાં ને કામમાં તેની પીઠ પ્રજા વળી

મળેલી હતી.

સમસેરખાદુર સગાઈમાં એકો હોવાથી, દરબજામાં મળ્યો, અને તેણે પછસો પચ્છી ઠીક એકો કર્યો. તે એક મહોટા મહારાજાની ઠીકરીને પરણ્યો. એક તેના પગાર મહોટા હતા, અને તેણે બીજી પચ્છી ઠીક લીધેલી હતી, તે છતાં ઉપાર પાસ હમેશાં વધી જતી હતી. મુખી જે કમાતો તેના કરતાં તેની આરત વધારે પછસો લાગતી, તેથી હમેશાં આ કુટુંબ ને પછસાની ઠીક રહેતી. આમ મવાયી સમસેરખાદુર પોતાની બહેનની આવક ઉપરાંત વધુ પેતાની જગીરની આવક જવાબ દીધો: "બાઈ સહેજ, આપણને આવક નેચું કંઈ રહ્યું નથી. આપણને નથી દોર, નથી હાથીઆર, નથી પોશ, કે ગાય. હળ સરખું નથી. ને આ બધું આપણે તો આપણને આવક કાપ ખરી."

આ સાંભળી સમસેરખાદુર પોતાના બાપની પાસે ગયો, અને કહ્યું: "બાપ, તમારી પાસે મન ઠીક છે અને તેનો લાભ હજી સુધી મળ્યો નથી. તેમાંથી ત્રીજો હીસો અને મને તો હું મારી જગીરમાં સુધારો કરું." કેસો બેલ્યો, "હું કરમી દીકરો જણાવ છે. મારા ધરમાં તો હું એક કુટી બહામે નથી લાવ્યો, તો પછી તારો બાપ તને શાને મળે? હું એટલો વિચાર પણ નથી કરતો કે તને હું કંઈ આપું તો પેલાં મુખી અને મોલીને અન્નાય માવ." સમસેરખાદુર બેલ્યો: "બાપ તમે એમ શું કહો છો? મુખી તો નામ તેવા ગુણ ધરાવે છે, અને મોલી તો કુંવારીને કુંવારી હવે બહુ મોટી થવા આવી. વળી બહેરી અને મુંગી. આ બેને તે કેટલોક પછસો મેલ્યો?"

જુલો બેલ્યો: "હીંક છે સારે આપણે મુખીને પ્રજીએ." પુછપરછ થતાં મુરખરાજ બેલ્યો: "સમસેરખાદુર ઠીક કહે છે અને એને હીસો આપે." એટલે સમસેરખાદુર બાપની મીઠકતમાંથી પોતાનો હીસો લઈ ગયો, અને પાછી બાઈકાદની મોકરી શરૂ કરી.

મનવંતરીએ પણ વેપાર તો ઠીક જમાવેલો, પણ તેને વધુ મળેલી એ મોલી પછી એક દારૂથી મનવંતરી કમાય, અને બીજી તરફથી તેની વધુ મેળવણીમાં અને વરવહેવારમાં કમાણી કરતાં વધારે બાપર. તેથી મનવંતરી પણ તેના બાપની પાસે ગયો અને સમસેરખાદુરની એક પેલાના કિસ્સાની માંડણી કરી.

જુલો બેલ્યો: "હીંકરા હું ધરમાં તો કંઈ લાવ્યો નથી. તારા બાઈ મુખીએ મહેનત કરી કરીને તેનો બરડો એ બાંધી નાંખ્યો છે. તને આપણે હું મુખીને અને મોલીને કેમ મેરજનસાહ આપું?"

મનવંતરી બેલ્યો: "મુખી તો ખરેખર મુખી છે, તે તો પરજીવાનો નથી. તેને કાણ ઠીકરી આપશે? અને મોલીને તો આપું પીણું મળ્યું એટલે વાહ, વાહ." પછી પોતાના બાઈ તરફ જોઈને મનવંતરી બેલ્યો: "મુખી અને કાણ માંથી ખરેખર અરથ નહીં આપે? હળ વીજેરે હું માનતો નથી, અને જાનવરો માંથી માન પેલો કાળવરો પેલો આપે એટલે થયું. તેને હું હળમાં તો નાંખી શકે એમ નથી."

મુખીએ હસીને જવાબ દીધો: "કલે બાઈ, હું એમ રાહ થતો હોય, તો લઈ જ, હું વળી તેના બહામાં વધારે મહેનત કરી લઈશ."

આમ મનવંતરી પણ કામ લઈ ગયો. મુરખરાજ બેતરમાં પુષ્કળ કામ કરતો. બહેરી બહેન બને એટલી મજા કરતી. બાપ અને મા તો ધરમાં મજા હતાં, એટલે ખરેખર બેતર મનવંતરી અને સમસેરખાદુરને આપવા બેટનું ધરમાં રહેલું નહોતું. હવે મુરખરાજની પાસે તો એક ધરદી થોડી રહી, તેની પાસેથી લેવાય એટલું કામ લઈને આપણે દહોડા બેતરમાં મળ્યો રહેતો, અને એમ તેમ કરી માખાપડું, બહેનવું અને પોતણું બરણ પોષણ કરતો.

[અંતર]

રોડેશીઆમાં એક હીંદીની કવેતી

આમાં કિસ વેલ્લ અરે

ત્રી. રજુ એ જુલવામોથી દર જમાવે છે કે ઉપાડાં ચિત્રો વેચનારને સજા કરાવવા માટે કાયદો લખવા કરવા એટરની જરૂર લાગે છે. હાલના કાયદામાં એવા ચિત્રો દેશનીમાં આપવા કરનાર માટે જ સજા છે. વેચનાર માટે સજા ન હોવાથી રોડેશીઆમાં એક હીંદી વેપારી સામે ઉપાડાં ચિત્રો મળી આવતાં છતાં તેની સામે કામ લઈ શકાયું નથી આવી સ્થિતિને લીધે કેટલાક ગેરસાધ્યોએ કહેવાતા બુરોફીને પકડીને કામર લગાડીને તથા આડો છંદીને દબાવેલો હતો.

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન

વારે

બે મિત્રોના સંવાદ

[લખનાર: એક હાંદી]

(લખા અઠધી ચાલુ)

મકરંક ૧૨ મું

હમીચેશન

ઉદયશંકર—મનહરરામ! આજે રવિ વારનો દિવસ છે. એટલે આપણે શેઠ જેઠીસનદાસને લાં ફરવા બહાર પાડી દિવસથી ગયા નથી. એકરાની ખબરને જાણને પણ જવું જોઈએ. આ દેશમાં શેઠ સર્ગા વહાલાં નથી કે અરસ પરસ નવા જુનીએ જમ્યે. જોળખાણ અને મિત્રતા એજ મોટી સગાઈ છે.

મનહરરામ—મારો પણ એવેજ વિચાર હતો. એટલામાં તમે કહી દીધું. ચાલો તારે આપણે જઈશું.

બંને મિત્રો સાથે સુદ બની, કાલેજ છુટને પેલીસ જવાડી કાપી ચીવેલ બનાવી. મહાર નેહટાઈ અને સુટ ફરકાવી એટી કેટ માસ્તરો જેઠીસનદાસ શેઠના ઘર તરફ રવાના થયા.

શેઠ—પધારો, પધારો. ઘણું દિવસે ક્યાંથી જુલા પડ્યા? ચાલો આભ્યા તો બહુ સારું થયું, નહિ તો મારેજ આવવું પડતે. બાલા માણસ શરી વખતે આવી મળે છે.

ઉદયશંકર જવાબ આપવા બતા હતા એટલામાં

મનોરખા—કાલુ, ઉદયશંકર! અરે! અમારા ઘરમાં ઉદરમ પડશે. મનહરરામ આભ્યા તે દિવસથી તમે તો ફરજનના પણ દુરભાગ થયા.

ઉદયશંકર—ના, ના એવું કંઈ નથી. જુલાએ નથી પડ્યા, ને કહેરની બહાર પણ ગયા નથી. ઘર બહારીનેજ આભ્યા છીએ. દિનકર કીશોરી મળ્યાં છે!

મનોરખા—તમારા આશીરવાદથી મળ્યાં માં વે છે.

એટલામાં દિનકર અને કીશોરી બહાર પડેલા. ઉદયશંકર કાકાની ફરતે વિદાય થયા. મનોરખા આ પાવ એપારી કુછી પોતાને ધણે વળગ્યા.

દિનકર—ઉદયશંકર કોહા. આપણું દિવસ કેમ ન આવેલા?

ઉદયશંકર—તમે અમારે લાં ન આજે તો અમે તમારે લાં કેમ આવીએ!

દિનકર—મે તમારું ઘર નથી જોયું તે!

ઉદયશંકર—ચાલો તારે આજે મારી સાથે આવશો! અમારે લાં મોકાઈ છે. રમવાની મરિયાળ ને મોકા છે. તેની તમને ખબર છે?

દિનકર—મને ધણિયાર ને 'શીક' આપહો! કીશોરીને હો આપહો કે!

ઉદયશંકર—હા બંનેને આપીશ.

ઉદયશંકર દિનકરને બોળ્યામાં જઈ હવેથી આવીશન કરી બંને એકરાને ટીકી ટીકી આપી. એકરાં જુલી જુલી મધ જુલાં, અને રમતે વળગ્યાં.

શેઠ—આજ સુધી તો એક માસ્તર હતા. પણ હવે તો બે થયા છે. કામ પડે એટલે અમે તો આંધળા બીંત.

ઉદયશંકર—શું કામ પડ્યું તે તો કહો!

શેઠ—અમારા સ્વરજસ બાઈએ નાનો દોક વરસનો એકરો આવે છે. તેનું ઉતરવાનું કેમ થશે? કટપટ ઉતરી નવ જોયું કંઈ કરી આપો.

ઉદયશંકર—એમાં એટલું બધું ગમ રાજે છે શું? જે શું મોકા કામ છે? તમેજ એકરાનું પાલન પોપણ કરો છો ને?

શેઠ—હું નહિ તો બીજો કોણ? હવે અમારા બાપની મિલકત તો જોગી છે. હુંજ વાલી છું અને હુંજ પોપણ કરું છું.

ઉદયશંકર—હું તમને વાલીપણનું સોગંદના છપ્પી આપું છું. તે ઉપર એક શીર્વીમની સ્ટાંપ મોકાટી બુલેલના અમલદારની સહી લઈ આવજો, અને તે લઈ હમીચેશન જોશીસમાં જાવો. એટલે એકરાને ઉતરવાની રગની ચીકી તમને મળી જશે. મારા કહેવા ઉપર તમને વિશ્વાસ ન આવતો હોય તો વકીલને લાં જાવો. તે તમને દેશણે પાડી આપશે. પણ બે ગીની લેશો.

શેઠ—મારાથી થવું હોય તો વળી તમને કહું? હમીચેશન જોશીસમાં કેમ જવાય? અમલદાર પછે શું? હું સારું શું? બુલેલના અમલદારને ક્યાં શોધું? કામ હોમા કરાવે તો શું કહું? બાકા તમને કેમ ટીકાવા લેમ કરો. જોઈએ તો વકીલને લાં ચાલો. જોઈએ તો જોશીસમાં ચાલો. પણ તમારે કાલેજ આવવું જોઈએ. બાળકયા ને આંધળા બરાબર. વાળમાં કાંઈજ નહિ. એટલે બધી આચકા. વેપારની વાત

હોય તો "મી," "વસવસ" કરી મળાવીએ. તમારી મહેનત નહીં જુલું.

ઉદયશંકર—એક ઘર તો કાકણ પછુ રાખે. તમારા તરફથી મહેનતની આજ્ઞા હું રાખું પણ ખરો? એટલું વાક્ય તમે પાકન જુલ બરેજુ મોકા. મારી જોશીસે કાલે સવારે નવવાને આવજો. આપણે સાથે જશું. અને તમારું કામ પતાવી આવશું. પછી નિશિન્ત પછે સુજો.

શેઠ—મોટી મહેનતની. મે સંજાણું છે કે હમણું હમણું જોશીસવાળા બહુ પુછે છે. એકરાને પુછે તે જુલું. તેન બાપ થા વાલીને પુછે તે જુલું. માનું નામ પુછે. સગાનાં નામ પુછે. ડોરલોક પુછે. આમાં બાપ કીશોરી જુલાની મળતી આવે તો ઉતારે. નહિ તો પાછા કાઢે. માટે સંજાળજો. ઉદય શુલ નહીં મધ ભય.

ઉદયશંકર—તમારું તો સાચું છે ને?

શેઠ—હા, પણ મધ રડીતરમાંજ બે ચાર એકરા અને માણસને પાછા કાઢ્યા છે.

ઉદયશંકર—તમારો કેમ આવે છે. પછી મહારાવળું શું કારણ છે? એતો જુલા, પ્રપાંચી અને બામણું કરેજુ. કેવ તેને પાછા કાઢે છે. તમારો અગિયો ન ઉતરે તે અમલદારને વજુ કેમટ સુધી જોડીએ નહીં. હાં જોવા એકરા અમે અમે માણસોએ અલગ આપી છે કે આપણે કેસ મજબુત કરવા એકરાની ઉમરનો અને સંબંધનો દેશથી માણસેટ ની સહી સાથેનો કામલો આપણે. જેથી જણે પુરાણે આપણા કામમાં ધાવ છે. નાતાલમાં તો ટીક છે. પણ દરસવાજ નો કીસો તમે સંજાળજો છે!

શેઠ—ના.

ઉદયશંકર—તમે 'ઉડિઅન ઓપિનિઅન' વાંચતાજ નથી. અરે! પણ વેપાર ને અને વાંચનને શું સંબંધ? હાપા હાપા તો મેહેતાએ અને નવરાઓ વારતે! નહીં!

શેઠ—એમજ. નવરાસ ક્યાં મળે છે કે હાપો વાંચવા બધે. હવે કોની કે શી રપ/ કરી ઉતેજવ તો આપું છું. બાકી પછા તો તેમ પણ કરતા નથી.

ઉદયશંકર—વેમાંજ આપમ ઓપિનિઅનનો આઠ વરસ થયાં પણ દહાડે વળતો નથી.

શેઠ—એ મને તેમ હશે. દરસવાજના એકરાની પરમીટવાળી વાત કહો.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી બપોરથી)

આઠમથ વિદ્યાર્થીઓને વેદશાસ્ત્રનું સાહિત્ય શીખવવાને એક વેદ વિદ્યાલય રાજકોટમાં ઉદ્ઘાટવામાં આવનાર છે.

રાજકોટ "હાંદીઆવાડ ટાઇમ્સ" પત્ર ખબર આપે છે કે આઠકોટ નજીકનાં ગામે નવાણીયા, પંચવડા, મરણી વગેરે ખાતે તા. ૧૩ મી આગસ્ટે આઠકોટ પરવાળાં ચડી આવી પાણીના વરસાદને ખડેએ ઊંચા બાજરાના રંગના લાંબાંજાં હાથુનો બારે વરસાદ પડ્યો હતો. આ હાથુ એટલા બધા પડ્યા હતા કે સોફા એ તે સુડામ બરી બરીને લીધા હતા. એ હાથુનો નમુના મળ્યું પત્રને મોકલવામાં આવ્યો છે.

ગોંડલ રાજના નવામ મહાલો ગોંડલ સાથે ટેલીફોનથી જોડી દેવામાં આવ્યા છે. આ ટેલીફોનને ઉપયોગ લેવાને પશુ કરવા દેવામાં આવે છે અને તેનીથી તથા ટીલીગ્રાફનો એક આનો લેવામાં આવે છે.

ધરાંમધરાના ના. રાજ સાહેબે મરદુમ ના. મહેનજીદની યાદગીરી મારેના કાઠી ચાવાડ ખાતેના ફંડમાં રૂ. ૧૦ હજાર અને મુબલ ખાતેના ફંડમાં રૂ. ૫ હજાર આપ્યા છે.

મુબલ હિમંતર બર્મન પ્રાંતિક કોન ફરેસ માઠ માસમાં પાણીતણી કરવાનું કરાવવામાં આવ્યું છે.

હારકાથી જામનગર રેલવે બાંધવાનું નકકી થયું છે અને બાયકવાડ સરકારે તે માટે નાણાની રકમ અલગ પશુ કાઢી છે. રેલવેની પાકી સડક કરવાનું કામ હવે એકદમ શરૂ કરવા બાયકવાડ સરકારની કમિટીએ હુકમ કર્યો છે.

મહાધી કુંડલા સુધી રેલવે બાંધવાનું કામ આવતા મારમ માસમાં પુરું થશે. તે તે મહાધી લીધીઆ સુધી જાનેવારી થાં હતાં હોવા યદ્ય કરશે બપોરે કુંડલા સુધી એપ્રિલથી શરૂ થશે.

તા. ૨૭ મી આગસ્ટનું "મુબરતી પત્ર" બજાવે છે કે :—વડોદરામાં "ધેમની બપો" કર કર્યાત જોલવાડમાં થઈ છે સંખ્યા

બપો હિંદોનાં મરણ તથા અકસ્માત કેસ થવા લાગ્યા છે. બાજવાડા, નરસાંકજી ની પોળ, જાનીની શેરી, કુતેહપુરા તથા રાવપુરા આગળ ધેમનો ઉપદ્રવ વ્યાપ્ત થયો છે એમ જણાવવામાં આવે છે. હાથુ ધેમની શરઆત છે પરંતુ તે શરઆત બપોર છે. આ બપોર દરેક આરંભ માંજ વડોદરામાં પ્રસટ થતા "સયાજી વિજય" ના અધિપતિના તથા સંતાન, બે પુત્ર અને એક પુત્રી ઉપર બપોરે હુમલો કર્યો છે, અને બે પુત્રના માથુ લીધા છે.

વડોદરાના રાજકન્યાના ઠરેલા લગ્નની તારીખ મહારાજ સીધીઆના માતૃશ્રીને અનુકુળ નહીં લાગવાથી તેમણે દેવદીવાળી ના લગ્ન લેવા માંજથી કરી છે એવા તે ખબર મુરોપમાં ના. બાયકવાડ તથા મહા રાણીને તારકવારા પહોંચાડવામાં આવ્યા છે.

સચીનના નવાબને લાંબી બીજા પુત્રનો જન્મ થવાથી રાજમાં ઉત્સવ કરવામાં આવ્યો હતો, તેમજ એ બનાવની ખુશાલીમાં સચીન ખાતે દરબાર ભરવામાં આવ્યો હતો. નીજાબામાં બાળકને તથા ગરીબને મીઠાઈ વહેંચવામાં આવી હતી. તે ઉપરાંત લાચાર માથુસોને પૈસા તથા જનાજ આપવામાં આવ્યું હતું.

સુરત જિલ્લામાં અમરોલીના ઉત્તરાણ ખાતે આગરે ૧૦૦ મરાસીયા રા. પુતોની સલા મળી હતી જે વખતે ટેલીફોનથી થતી હતી અને પાલમાંથી તેમજ કેળ વણી સંબંધી થતી વિવેચનો થયા પછી કેરી વસ્તુનો અહાર નહીં કરવા અને જે એ તેના ઉપયોગ કરતા જણાય તેનો રૂ. ૭ હંક કરવા ઠરાવ થયો હતો. કેળવણી સંબંધી વિચાર કરવા અઠોણર માસમાં એ કોમની એક કોનફરન્સ બોલાવવામાં આવનાર છે.

મુબલના મવરનર સર જોરજ કલાઈ ના કોદાની કુલત અકોળરમાં પુરી થતી હોવાથી તે જગ્યા માટે જોડીઆ ખાતેના મવરનર સર જોર હુમલેટનું નામ બહાર પડ્યું છે.

બીજી જરબોસતી કોનફરન્સ તા. ૨૧ ૨૨, અને ૨૩ મીએ મુબલ ખાતે ભરવા નું નકકી થયું છે.

તા. ૨૬ આગસ્ટે મુબલમાં એક પ સાળીનું મકાન બાંધાનું હતું તે એકાએક

ધરી પડવાથી પાંચ માથુસો અચાનકે લાથ વારમાં પોતનો જીવ ગુમાવી બેઠા હતા.

કલકત્તા ખાતે આવતા શીઆળાથી કપીરાજ ઉપેન્દ્રનાથ સેન એક અંગ્રેજી દૈનિક પત્ર કાઢનાર છે. દરેક નકલનો અરધો આનો હિમત રાખવામાં આવશે તે પત્રનો કારોબાર હાંદી સરકારની રેખ રેખ હેઠળ આવશે.

કથવા નામના દેશી રાજનો કારોબાર હાંદી સરકારે એકાએક પોતાના હાથમાં લઈ લીધો હતો તે હાલમાં બાંની રાણી ને પાછો સોંપવા હુકમ થયો છે.

હાંદુ પુતીવરસીદી માટે રૂ. ૬૬ એકઠું કરવા થી મહનમોહન માલવીઆએ જુલ જુલ રચનાની મુલાકાત લેવાનું શરૂ કર્યું છે. કાનપુર ખાતે તેમની સફર ના પરિણામે રૂ. સવા લાખ ભરાયા હતા. ખાંડીપુરી ખાતે રૂ. ૫૦ હજાર ભરાયા હતા.

મોસલેમ પુતીવરસીદીના બંધારણમાં સુધારા વધારા કરવાનું કામ પુરું થયું છે તેના મુસદ્દામાં સહેજસાજ ફેરફાર થયા છે, અને હવે તેના ઉપર સીમલા ખાતે સત્તાવાળાઓ સાથે ફરીથી ચર્ચા ચલાવવામાં આવશે.

એલ ઈડીઆ મોસલેમ લીગની દીલ્હી ખાતે ચનારી આવતા બેઠકોના પ્રમુખ તરીકે એન. મોસવી સમયક સમસ્ય હુકમને પસંદ કરવામાં આવ્યા છે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે આવતા શીઆળાની મોસમમાં દીલ્હી ખાતે જે સફર્યા એવા લાયક દેખાવ થશે, તે પ્રદર સનમાં જણાવવાનું જુની અસલી જગ્યા નાની બીજી અને એલીકાસીક વસ્તુઓ ઉછીની થાને રજુ કરવામાં આવશે તેનો થશે. આવી ચીજોનો જાણુનો સમઠ પશુ કરી રાખવામાં આવ્યો છે. તેને મુમતાજ મહાલ ખાતે જેમ અને તેમ જલહી ખસેડવામાં આવશે અને તે પ્રદરજન કેન્દ્ર સમાન થઈ પડશે. આવી વસ્તુનો જથ્થો કહી હાંદમાં નહીં જોવામાં આવ્યો હોય તેવો થશે, અને લેફ્ટેનન્ટ મવરનર ની મુબલથી આ સમઠની બ્યવસ્થા કરવા માટે દીલ્હીના કમીશનરના પ્રમુખ પશુ નીચે એક કમાડી નીમવામાં આવી છે.

કેપટાઉન યુનાઇટેડ હાઉસ એસોસિએશન

સેક્રેટરી તમે છે કે :- એસોસિએશનની મીટિંગ નં. ૬૦ એસપેક્શન રેટરીટવાળા પેતાના હોલમાં તા. ૧૪મી સપ્ટેમ્બરે મળી હતી. સંખ્યાબંધ હાજર હતા. રાજઆતમાં પ્રમુખ મી. હીરાનંદે, માણ પ્રમુખ મી. સી. પી. ભણીરામે અને ૧૯૦૦ માં બાંધેલ હાઉસ સમાજનામાં હાલ મળેલા સુધારો વધારો કરવાની જરૂરીયાત ઉપર વિવેચન કર્યું હતું, જે ઉપરથી સરવાલુમતે નીચેના ફરમા પાસ થયા હતા :-

(૧) સમાજના જુઓમાં હાલ જેટલી જમીન છે તે પ્રાપ્તિ આપી છે, જેથી ૨૦ ફુટ લાંબી અને ૬૪ ફુટ પહોળી વધુ જગ્યા લેવી.

(૨) વાંસદ અને પવન વખતે બળતી ચિતાનું રક્ષણ કરવા કંઈ સાધન નથી, જેવા તે ઉપર એક બાંધણું બાંધવું.

(૩) મૂલ દેવ બળી જવાપછી રહેલો શેષ નજીક આવેલા તળાવમાં ઠેકાણે પાડવા જતાં હાલ રસ્તામાં વેરાવાનો સંભવ રહે છે, જેથી એક છાંયદ નળ ચિતાથી તે ઠેક પાછીના ઘેરાણુ સુધી બાંધી લેવો કે જેથી ચિતા ઉપર પાછી રેડવાથી તળાવની અંદર તમામ શેષ તણુક જાય.

(૪) સમાજનાજુઓમાં પાછીના નળ નથાં માટે એક પાછીના નળ લાવવો.

(૫) સમાજનાજુઓમાં હાલ સવાનો દરવાજા હાલ અપવાદ ઉપર છે જેથી તેમાંથી આવજા કરતી વખતે બહારના લોકો બળતી ચિતા એક રોક છે, માટે દરવાજો ખસેડીને એક ખુણા ઉપર મુકવો.

(૬) મૂલ દેવની હદન કોવા માટે સાથે પાંચ પચીસ જનાર બાંધણો માટે બેસવાનું કાંઈ સાધન નથી, માટે સમાજનાજુઓમાં બાંધણા મોકલવા.

(૭) ઉપર જણાવ્યા સિવાયનો કાંઈ અગત્યનો સુધારો વધારો તથા ઉપયોગી બાંધણુ વિષે કરવાની જરૂર જણાય તો તે તમામ કરવા પ્રમુખ સાહેબને હક આપ્યો છે.

હાર બાદ પોસાલુ ઉપરાણુ કરવાને વસ્તે સરવાલુમતે ફરમા પસાર કરી એક કમીટી મુકર કરવામાં આવી, અને તેજ વખતે ઉપરાણુ કર કરી દેવામાં આવ્યું.

બાદ સભા વિસરજન વધ હતી.

હાઉસનાનનો કારીગરો

અમારા કારીગરોમાં તમામ માલ એકઠા હાઉસ કારીગરોથી તબદાર થાય છે, જેથી બીજા પરદેશી વેપારી કરતાં પહેલાં ઠકાવ અને સસ્તો માલ તરફવારી કરી શકાય છે. આથી છે કે હેસાબીમાની હાઉસો આ કારીગરોને કલેજન આપવા મુકશે નહીં.

કારી વેપારમાં માલતી સસ્તી તેમજ કારી ધીનની તરફ તથા સારાં અને હાંસાં હાંસાં વાળા ચંચુઓ તથા પાછીના કાચ તથા કાચ વાળા ડબ્બા કિવાદી હમેશ મોકા નવામાં તરફ ચાર રાખીએ છીએ. ધીનની પેટી બધી સારી મળી હોય તેમજ નેરડમાં વેચાયે છે. નાના મોકા કાંઈબી કોરદર લઈએ છીએ. પ્રાઈસ લીસ્ટ મોકે લખી.

M. RAWAT & Co.,

Head Office: 108, Queen St., Durban,
Branch: 1 Dean St., P. M. Burg.

તાજુ ઉમદા ફ્રુટ

અને વણ્ટેવલ

સફાઈની પેકીંગ, અને સારા માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી તાજીદથી મોકલું છું. કોર ૬૫ મોકલી ખાત્રી કરો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :-

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

કરબનની હાઉસ ખાસ મીસીસ રાજુબી, જેનું નામ નાખીયું છે તેણે પોતાના કુટુંબના પોષણ અરથે વેપારી સાઇસેન્સ મળવા કથાનિક સાઇસેન્સ અમલદારને અરજ કરી હતી. અરજદારની સ્થિતિ ને કાંઈ પણ વિચાર કર્યા વગર સાઇસેન્સ અમલદારે અરજ કાઢી નાખી હતી. આની સામે કરબન ટાઉન કાઉન્સિલને અપીલ કરવામાં આવી હતી. તે વખતે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે અમારે એ ખાસ ૩૦ વરસ જેટલી મુદત સુધી સાઇસેન્સ ધરાવતી હતી, અને ત્યારબાદ તે વેપારમાં થી હારગત થઇ હતી. તેની કાલની કોઈકી હયાના કારણ સર તેને વપાર કરવાની જરૂર પડે છે. આ કે ખીના કારણેની કાંઈ દરકાર ન કરવાની ટાઉન કાઉન્સિલે અપીલ કાઢી નાખી છે. અરજદાર વતી સર કેવીક હટ્ટર અને ખીના એ કાઉન્સિલરોએ કાઉન્સિલના પક્ષે સામે પોતાના નાપસ દગી મજબુત રીતે બતાવી હતી.

રોકડ બજાર ભાવ

તા. ૨૦-૬-૧૧

શી. ચે. શી. ચે.

ફુલ હારમનસ ૧૪માઈસ ૧૮ ૦	શી ૧૮ ૬
ચાવલ માંખ ૧ ખરતાની ૨૨ ૦	શી ૨૨ ૬
બીમરીના	શી ૨૮ ૦
એફ. ડી. આર	શી ૨૦ ૦
એફ. ડી. આર	શી ૧૮ ૦
બીની સાકર	શી ૨૦ ૦
ફુડાના	શી ૧૬ ૬
દેથી તુવેર ફાળ	શી ૧૮ ૦
કાનપુરી તુવેર ફાળ	શી ૧૬ ૦
મસૂરતી	શી ૧૬ ૬
મચી	શી ૨૬ ૬
અડની	શી ૨૬ ૦
અણા મુંબાના	શી ૧૬ ૦
ફાળ	શી ૨૩ ૦
વટાણા નાતાલના	શી ૧૮ ૦
મકાઈ	શી ૧૦ ૬
બીનીસ	શી ૨૫ ૦
જુવાર (કાફર કોરન)	શી ૧૫ ૦
કડતુ તેલ ૧૦વાલન	શી ૩ ૬
એરડીનું	શી ૩ ૬
બી	શી ૩ ૬
નાળીએરનું	શી ૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની ૨૨ ૦	શી ૨૨ ૬
ખીચી	શી ૧૬ ૦
તીરકુગનાતાલ	શી ૧૪ ૦
આટો હાઉસ હોલ્ડ	શી ૧૨ ૬
આટો (અખીસો મીચ)	શી ૧૨ ૬
મદાસી સોપારી ૧૨તમ	શી ૭ ૬
મરચા	શી ૫ ૬
શી પેટી, કટીનનાપીડ ૬-૭-૬	શી ૬-૧૦-૦
પોરબદર	શી ૧૦-૭-૬
પારશીન કરોન	શી ૦ ૭ ૬
વાહટ રોલ	શી ૦ ૮ ૬
ગાલન	શી ૧૪ ૬
નાળીએર	શી ૧૬ ૦
ફલી	શી ૧૨ ૦
કામડ સોપ	શી ૧૪ ૦
કાજુ સીક્ટ રટેન	શી ૧૫ ૬
કાજુ સનલાઇટ ૧૦ ઓસ ૩૪ ૦	શી ૩૪ ૬
કાજુ કામડ ૫૦ ફુડાના	શી ૧૨ ૬
એકસની કામડ	શી ૧૨ ૬
કાજુક રોસરીસ (ગા. ૬૦)	શી ૧૨ ૬
નેકટર દી	શી ૧ ૬
માચીસ સાવન	શી ૩ ૬
સોપારી સેવરેલની	શી ૧ ૦
નીડલ પોઈટ સીમારેટ	શી ૨૦ ૬
નીચક (લીવરપુલ)	શી ૪ ૬
વસ્તા એકની	શી ૪ ૬
લીચક (જરનની કાફ)	શી ૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application,

નવી નવની શેષપુત્ર તથા ફાર્મા કમ્પેન્ડિયમ બર્ડ બેકાનેસબર્ગની માર્કેટમાં જેના આપવામાં આવે છે. જેના લક્ષ્ય પુરવઠામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,
Box 2988, Tel. Address: TOMASELLI, Johannesburg

P. O. Box 832.

Telephone No. 1758.

Telegrams: "Jonnas" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

and at Empire Blds, Commissioner St., JOHANNESBURG

London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરણ સોફ્ટ ગુલ્ફ અને જુના વેપારી

આરા, હાંદી અને હુલ વેપારીઓને ઉપયોગી થઈ પડે તેવી ભવનો નવી નવી તરીકે નો માલ દર અઠવાડિયે વિદાયવથી પરચારો આપ્યા કરે છે. બજાર હાલ કરતાં આ માલ આશરે ૨૫ ટકા સસ્તો પડશે.

બહાર મામના બોરડો ઉપર લક્ષ્ય બાન આપવામાં આવે છે.

Ismail Suliman & Co.**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULI"

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53 NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL;

Lindley'spoort

Dis. RUSTAN-

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોંદુ યુનાઈટેડ

ત્રેડિંગ કું.

મેનેજર: જી. કે. પટેલ

હોંદુયાનની શેસરી જથ્થામાં મંગાવી સસ્તે બાવે વેચવામાં આવે છે. બને પુઃશ થી પેરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—જરૂર અવશ—ચોખ્ખું મંધીયાલુ—એક વખત મંગાવી ખાતી કરો.

હો. ના. ૧ પ્રીચારક સ્વીક

ટેલીફોન ના. ૧૨૮૬, બેકાનેસબર્ગ.

૨. એ. 'Gaekwad', પો. બેકા. ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR**LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.****SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA**

All kinds of White, Coloured and Tussock Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બો મ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સફુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હાલસેલ તથા સીલ.

ફરેક ભત્તુ' રેશમ તથા ટાસા સિલક તથા બીજી ભત્તુ' રેશમ, ફરેક ભત્તના રેશમી રમાલ,

ફાવણીઓ, સાદીઓ, પામડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા બીજી ફેન્સી ચીજોના વેપારી.

નોંદ. અમારા બાવ સાઉથ આફ્રિકામાં મધા વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે. તથા બધો એકજ બાવ કઠીએ છીએ મેક વખત માલ લીધારી ખાતરી થશે. બહારના બોરડો ઉપર પુરતી રીતે બાન આપવામાં આવે છે. તથા કોકે માલ લેનારને બે માલ મેથો લાગે તો એક પીકની અદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા બધ બધ શેકે

બમ્બેબેપારી—સવત્ર અપ્પીનિકપંડુ લીયનપારી.

પેપાત્તર ત્રિવિધ્યું કિલ્લકારીશ્યમ: કાલશીશ્યમ, મડ્ડ, જાલ્લ, ત્રિજાલકશીમ, કોશાલકશ્યમ, કિલ્લકશ્યમ

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PURNEA

Will sail on or about the 5 OCTOBER

for BOMBAY via DELAGOA BAY ZAZIBAR & MOMBASA

બા બ્રિટીશ ઇન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પરનીઆ" ટન ૩૪૧૩.

ઉપલીજગત ખાસ કરી વખણાવેલ લાઇનની મંગલવર અને હાડપ ચાલની આજ મોટાં અનેથી તા. ૫મી ઓક્ટોબરના રોજ ઉપડશે. તે દિવસે ઉલાગોઆબે કાંઠીબાર અને મોમ્બાસા બંદરે કરી મુંબઈ જશે.

મળકુર લાઇનની આગળોટમાં કેક પાસેજરો સારા ઉપલા ફાલકાઓમાં ધણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બત્તીઓ છે. દેહી ખલાસી છે. ઓશીસરો સારા છે.

ઇન્ડિયા જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને ઇન્ડિયા સુધી અને આરામથી મોકલવા માંજતા હોય તેઓને અમારી ખાસ અલામતુ છે કે આવી ટુકે મુલતની મુસાફરીના અજુસ્ત તકે લુભાવશે નહીં.

ફરેટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી જે વગરની રીટરન ટીકી દની સગવડ કરી આપવામાં આવશે: તે મહેરબાની કરી ધુરત કેમ્પીન ની ટીકીટ કલાવી લેવી.

હવે ધણીથી ઉપલી લાઇનની આગળોટ અનેથી દર માસે ઉપડશે. સ્ટીમર મુંબઈ પહોંચશે તારથી ખબર મળે છે, જે જાપામાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. સાહુજી, ના ૨૮ પ્રિન્સીપલ ક્લાર્ક અથવા ફોન ૬૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોકેશન એજાનેરબરમ, અને ઉલાગોઆબે માંથી ઉલાગોઆબે એજન્સી લીમીટેડ, અને મેસરસ ઇસ્માઈલ સુકુરની કંપની. અમર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવે.

મેસરસ એમ. સી. આંગલીઆ એન્ડ કું., ને ડાવુડુ. ડન અને કું.

જેમરમીલસ રોડ, મરબન.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

અપડ જોહરી અને દરેક જાતના પરચુરસ માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: Lower Store W. Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. HURD.

P.O. Box 28.

Telephone 839

આમમાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામડાં, શીંગડાં, પેટાં અથવા બકરાનાં ચામડાં, વેદલની ખલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

SUTTON FLACK & CO.

ચાંદીનું ધડીયાળ બેટ

પતેલો બોધવો છે

સુરત છુલ્લાના બોલેવડ મામનાં રહીશ મી. હાજાહીમ કુસેન બધવાત, ઉમર આશરે ૩૦ થી કરના યુવ ધ્યેસ છે. વરસ ૨ પર તેને છેલ્લો પત્ર કેપેકોલોની થી મળ્યો હતો. તે બાદ તે ક્યાં છે તે પત્રો નથી.

ખરાબખર ચોક્કસ ખતાસર નીચેને સરનામે આપનારને શ્રી. રપત્ત ચાંદીનું ધડીયાળ બેટ તરીકે ધુરત રવાના કરવા માં આવશે.

કુસુક કુસેન બધવાત,

પી. એ. બોક્સ ૧૫૦

મીડલબરગ, ટ્રાન્સવાલ.

COOLAM MOHIDEEN, GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

M. Hamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randers, 21 Roger-street
Importer.
Ebrahim Norodien,
24 Frere-street, (Woodstock)

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOOMAKER AMOD & BROS.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street
Bhana Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street
East Indian Trading Co.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
B. Ebrahim Ismail & Co.,
18 Coopers Rd

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Big Class
Tailor, 120 Grey-street
Hossein Cassim & Co.,
Box 88 371 Pine-street.
IMPERIAL CLOTH MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent Point.
J. B. Mahta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street
S. Peerbhoy Butler
474 West-street
G. Ramchand,
505 West-street
M. RAWAT & Co.
108 Queen-street.
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey-street
A. G. TIPSIN Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JETWA
Fruiterer Box 471
K. R. MODY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market
Yusuf Suleman Vaid
Telegram and Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Rosar,
Merchant, Butcher & Importer
Queen-street
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106
V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add: "Manjee."
Parakh & Co. P. O. Box 38
Kun Deva & Co
P. O. Box 48

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHURALBHAI BRULABHAI BHAGAT CO
58 Indian Market Stall
President-street
M. S. Coovadia,
45 Market-street - Box 270
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHDEEN.
Box 3755
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavarin,
224 Markets

Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: "V. Samy"
87 Jones-street
Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House
T. Vedia Pillay
Box 515

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol a Speciality
67 & 69, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION**N SAMY**

Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP**Moosa Amod Waja & Co.,**
Box 222,**CHOTABHAI & DADOO**
Box 33.**Hasan Amod,**
Indian Location, Stand 18,
Box 84.**ISMAIL AMOD KAJEE**
Box 11.**LOUISTRICHARDT****Dungarshi Mora jee**
P. O. Box 7**MIDDELBURG**

(TRANSVAAL)

A. E. BHABHA,
Box 35.**DAWOOD ISMAIL,**
General Dealer & Importer,
Box 150**I. A. Cajee & Co.,**
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.**LOURENCO MARQUES****BHARAJY IDOLGY,** Box 332.**Madhavjee Jetha & Co.,**
Box 140.**Noor Mahamad & Rawji,**
Box 329.**VRJNDAS & LALCHAND** Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141**NORTHENDEN****Devjee Laljee,**
Merchant & Charcoal Supplier.**PIET RETIEF****Ebrahim Omar,**
Box 9.**PIETERSBURG****MURTA & KRANBERIA BROS.,**
Box 160, Market Street**POTCHEFSTROOM****G. K. Dami,**
Box 128**PORT ELIZABETH****Tiekandas Bros.,**
Main Street. Box 631.**I. A. Pardy,**
General Merchant,
65 Adderly Street.**V. R. Namsco,**
General Merchant,
Namsco's Buildings, Walmer St.,**R. R. Nmsco,**
64 Walmer Road**Vanmali Harie,**
Indian Laundry,
Haasen Street, The Hill.**PRETORIA****Obota Fakir,**
Tailor and General Dealer.
156 Prinsloo Street.

Two Branches: Standerton, Box 88

Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria**V. S. Pillay,**
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642**QUELIMANE****Vasanji Parmannand & Bros**
Box 33, Tel. add: 'Vasanji'**RICHMOND****Porbandar Trading Co.** Box 43**ROBERTSON****A. Abraham,** General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.**RUSTENBURG****ISMAIL SULIMAN & Co.,**
Box 4. Tel Add.: 'Suliman'**SALISBURY****Rhimjee R. Naik,** Box 59
Khusal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.**SPELONKEM**(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola**STANDERTON****Amod & Ismail,** Box 44,
Mahomed Wades,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.**THORNEVILLE JUNCTION****Eesop Amod Vankar,**
Farmer & Miller.**Hoosen Amod Vankar,**
General Dealer.**UTTENHAGE C.C.****Ohhita Morar,**
Storekeeper, Market Street.**UMSINGA****Dada Osman.****VERULAM****Babu Talwantsing**
58 Wick Street.**Hemraj Khimjee,**
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.**Raghavjee Rugnath,**
Goldsmith, Moss Street,**Lala Chand,** Goldsmith
18 Moss Street**WELLINGTON C.C.****V. Naidoo,** Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4**Naidoo & Co.,**
Fruit Exporters, Box 1.**WINDSORTON C.C.****Hajee Jaffar Munavar Randori,**
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hasan Eesack
P. O. Box 8**WARMEATH****A. M. Rawat,**
Box 16.**V. SAMY****Wholesale & Retail**
Fruiterer**GENERAL DEALER &**
COMMISSION AGENT. Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St. KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "SHABBA" Phone No 12, P.O. Box 24.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 510, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents ■ I. S. H. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59. Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

H. Mohamed Hassan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand ■ 433. Corner Kaffir & Lick Streets,
FRIEDRICH, JOHANNESBURG
Box 4140. Tel. Add: "FAJANDAR"
HEAD OFFICE: VANDER COLOM, INDIA.

મુશાલભાઈ ભુલાભાઈ

કચ્છવાળી દુકા.

જનરલ સીલ મરચંડા

મરચંડા કેસ, મોટા પાટલુન, સમીસ,
હેટ, ક્રેસ, કુવાલ, ધીરગાન, રેશમી
શાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવે, ભુજો અને ખસી કોર.
ભેલુ મારે છે.

ઈડીઅન મારકેટ, રોડ નં. ૫૮

પ્રેસિડેન્ટ હોલ, બેકાન્ગમ્બક

મે.સ. ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar
and England.

About Oct. 23rd Avondale Castle 5531 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Nov. 2nd Dunluce Castle 8114 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Oct. 27th Berwick Castle 5883 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GALEY THEATRE)
a KORT STREET,

P.O. Box 2504. Tel. add. - "Gama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HERMAJCY BOLEY.

DIRECT IMPORTER
-AND-
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT ■ IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

ફાન્સીના અને સીલ મરચંડા.

ઈડીઅન મારકેટ નજીક બેકાન્ગમ્બક
થી મંગાવી સસ્તે હાથે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ શી પોરબંદરનું તથા કચ્છના
નુ-સરસ આવક-બોટુ મધીઆલુ-જવા
બધે બજારમાં કદાચ હશે જુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDESDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc., etc.

પોરબંદરનું મુજબોધર શી

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 58 Tel. Add: "FORBANDAR,"
Telephone 56

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી નેહા
ખુબઈ જનારો

અમ્સ્ટર્ડામ દન ૪૫૦૦ લા. ૧૫મા ઓક્ટોબર

આ કંપનીની આમણતમાં દરેક વરગવા પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસી હડીયાત છે, અને ઓફીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સંસ્કારવાળા તેમજ આપણું છે તેથી પાસેજરોને કામપણું વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડતી નથી એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આમણત ૧૬ મહીને ખુબઈ સારા ભાવ છે. માટે આ કુલ હુકમતી ખુશદારીને ખરો લાભ નહીં મુકતા જનારાઓએ તાત્કાલિક ચાલ રહેલું.

સરકાર આમણત ખુબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે ખાતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરાંત સફળી બધું માટે ખાતરે આપણા નિર્માણ તેથી સફળ થશે તે જરૂર ખરો આમણત પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરબરે સીધે કોઈકો બોર કલકત્તા સ્ટીમર નીચે મુજબ માતી છે.

૧૬. ૧૬. અવસાની દન ૨૫,૦૦ લા. ૧૫ ઓક્ટોબર

કેપ્ટન જી. એલ. કોલ્ડવેલ

અમ્સ્ટર્ડામ દન ૨,૨૦૦, અમ્સ્ટર્ડામ ૧૫

બી. હજારાદીસ મંચમાલની મુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ લેમર્સિયસ રોડ દરબન

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

કેપ્ટન જી. એલ. કોલ્ડવેલ

કેપ્ટન જી. એલ. કોલ્ડવેલ

King & Sons,
West Street, Durban.

અહેર ખબર

દરજવાબના સરવે હિંદુભાષાઓને વિનિત કરવામાં આવે છે કે આપણું નવું વરસ સવત ૧૯૧૮, ચાલુ માસની તા. ૨૩ના સોમવારે છે. માટે તે દિવસે સરવે આપણો પોતપોતાનો ધર્મો રોજ માર ખીલકુલ બધા રાખશો. વિશેષ વિનિત કે એ દિવસ ધામધુમથી જીવવાવાનું એત્રે ની ધી ગુનાહટે હિંદુ અસોસીએશન તરફથી ફોક્સ સ્ટીટ અને અલેક્ઝાન્ડર સ્ટીટના ખુલા પર આવેલા છંદીમેન્ટ મરચના દોલમા નકકી કર્યું છે. વખત સવારના ૬ વાગ્યેનો રાખ્યો છે. દરેક આપણો વેળાસર આવી પહોંચશે, એવી બવસ્થાએ જાણ આપા રાખે છે.

એકાદશીઅખરમ, એકો દુઃ ૧૦

સુખવાર,

છપાઈ ખબર પડી છે,

છપાઈ દોરી

મહાન ટેલિગ્રાફે લખેલી સરલ વારતા ઓર્માની બીજી વારતાનો મુજરાતી ભાષા રમ પ્રસિદ્ધ પે છપાઈ ખબર પડ્યો છે. વારતા સ્થિત તેમજ બોધદાયક છે. મુજરાતી વાંચી શકે એવા દરેક હિંદીને આ પ્રસિદ્ધ વાંચવાની અને બળમચ કરીએ છીએ, એનું શિક્ષણ મહત્ત્વ કરવાયેલ છે. કિંમત ૮ પાલસહીત પાંચ પેની છે. જાઓ :—

International Printing Press

Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (12):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

HAJEE ABDoola

Box 593, DURBAN

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

ફકાનો વેચવાની છે.

અમારી તનોટી ખાતેની ફકાન બીજી ડીંગ સાથે તમા ફકાતને ફરવી જમીનની સાથે તમા તામીસ, એરેલ્લ અને ખાસા વગેરેથી બરપુર ખાસ સાથે તખ્તાર છે, જેની વારસીક આવક પા. ૨૦થી ૪૦ સુધીની છે તે તમા અમારી સ્ટાંચરની ફકાન જે ચાર રોકના નાકા ઉપર આવે તી છે તે પણ બીજી સુધા વેચવાની છે.

નાઝર અલી

NAZAR ALI, Stanger

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:		s.	d.
Yearly	...	15	6
Half-Yearly	...	7	6
Quarterly	...	4	6

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

No transshipment

S.S. Kanzler leaving Durban about 17th Oct., Delagoa Bay 19th

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા બાઈન

[illegible]

સ્ટી. ડેવિડ્સન 42મનથી તા. ૧૭ અક્ટોબરે ને ડેવાગોળાએથી તા. ૧૯મીએ

જપતી આચાર્યશિષ્ય જપતી વારીએ જપતી કવચાન, શિરા, કપીલીમાન, શાંભીવાર
મોતમારા અને કામુ સહ કુચક જઈ. શિવ ભક્તિનું નહીં પડે.

મગધુર શાંતિની મિટી સફાઈદાર, ઠાઠમસર આવનાર રાઠમસર જનાર અને રાઠમસર પહેલનાર છે. મુઠઈ પહેલિ કે તુરત બહી રેવજાવી ખબર મળે છે. કે : કુકાદા, મોતરફ ખાતીચોખાખા અને હવજાર હોય છે. ફરફટ, સેન્ડ, અને રેન્ડી કીખટા બોરણી તથા ચર ચોરાલી વાળી મળી શકે છે. ખાસતીચો દેશી અને હપવાને તથા ચોરસીચો ખાવાકુ હોય છે. શાકાન્તી રેક, ચોરસીને અઘાતી જ્યા, વીજળીની ખતી પાછી, મુઠાવખાતુ અઘર કીચીત વગેરેનો પુરો બંદોબસ્ત હોય છે. અવજાન કે રકીચરે ખાતુ પાસેજરેને મરિય હોવાથી દરતુન્દની સચવડ છે.

શ્રી જાગર મદિ જાગૈયા યા પુષ્ટિ નીચલે મરનામિ :

OSMAN AHMED,   ABA MAHOMED,   SHAIK RASOOL

137 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Fortsburg, Box 2347 J.B.

આંકી વિજાપુરી પાટની વેપારીઓ તેમ જોની લોકોને વેચવી પોતાના
તેમ આપણ: કાવ માટે લખે. હાથદો ધરી.

નવતાલ શીરૂ તખ્તુ અમારે ત્યાંથી મોટા જગ્યામાં તેમ જોટલી જોણને
તેટલી ચળશે. અમે મોટા જગ્યામાં ખરીદીએ છીએ.

શ્રી 'સુરજ' સારો માથ. ઠીકાયતે મળશે. મનાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to :—

Saleh Mahomed A. Carim.

195 Grey St., DURBAN

अहोसो इषिमां अमर नाम

નડીયાદ હોંદુ અનાયાજમનુ બાધીનું
કામ ફરીથી શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
આજમને અમે ઠવાખાનુ, નિશાળ, મહી
સાળા, અપંગશુદ્ધ, સ્ત્રીઓ મારેનું પ્રયત્ન
૪૬ વિગેરે માટે ૨૫ ઓરડીઓની જરૂર
છે. આવી ફરક ઓરડી બાંધતાં પાંચસે
પિયાનો ખર્ચ થાય તેમ છે. કેટલા મહત્ત્વ
ઓછા વખતે રૂ. ૨૫૦) આપશે તો તે
મહત્ત્વના નામની જેમ ઓરડી બાંધી, તે
ઉપર આરસપહાણની તકલી ચોડી તે
સખી હાતાનું નામ બખર કરવામાં આવ
શે. કાલના મકાનમાં જુદા જુદા સોળ
મહત્ત્વોએ પોતાના નામની ઓરડીઓ
બાંધાવી આપેલી છે. આજા છે કે કાન
શીળ હોંદુ પ્રજા આ ઉત્તમ તકનો લાજ
લેવા ચુકશે નહીં. વધુ વિગત માટે લખો :
મંત્રી:—હોંદુ અનાયાજમ, નડીયાદ.

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER
E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

કચ્છના જિલ્લાના ટરકીના ટોપીઓ,

સાક્ષતી અને સ્ફરી. ખાતરી કરે.

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, ■
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Cassir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban
Tel. Add: 'TOBACCO' Phone No.: 1788

न्यातासिना तंभाकु.

इदं श्रीगुरुदेवकी आज्ञासे, सदा आये भक्त
नकारना औरदर छिपर पुरत ध्यान आपन
आपनसे. ओं नमो भगवते वासुदेवाय.
सत्संग, श्रीगुरुदेवकी आज्ञासे
१३६. श्रीगुरुदेव.

I. E. CAJEE

**General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam**

K. R. MODI & DESAI

૧૭૫૧ નાજીરે, જમાનાના ઠવા જુદા
 કાલકલાના ઠવા ખાવાના જાણી ખાજ મરુ
 જીનીસ કોરે જુએસ મલે છે. સર્વો કા મલે

Stand 59, 60, Indian Market
P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix, Nagal.

No. 41—Vol. IX

SATURDAY, OCTOBER 14TH, 1911.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

DR. MAX NORDAU ON THE JEWS

"THE SHAMELESS LIE OF MODERN CIVILISATION"

IN the course of his speech at the recent Zionist Congress at Basle, Dr. Max Nordau said: The Jewish people is to-day experiencing the most gloomy days of its history in the diaspora. All our sentinels give us but one report, "Foes on every hand!" The plague of anti-Semitism, which everywhere always had an endemic hold, is at present marching round the whole earth as if it were an epidemic: Jew-hatred, which even in the short intervals of deceptive quiet is never completely extinguished, is now breaking forth everywhere into white flame. Even in the lands where we are best off, we need merely put our ear to the ground in order to hear, beneath the thin superficiality of official, constitutional equality of all citizens, the roaring of the wild waters of Judeophobia. In the most emancipated land of the world, in the land of the greatest social justice, in the United States of North America, the President is compelled personally to administer a sharp rap over the knuckles to a colonel because, in approved fashion he refused to admit to commissioned rank a fully qualified young man on the express and blunt ground that he was a Jew. I could cite similar incidents from many other countries, even those where Jews are Ministers and Commanding Generals. I refrain. Such narratives tell us nothing new, and among non-Jews I have no desire to arouse the impression of craven, effeminate whimpering which carefully collects every small excuse for complaint, and in tearful wails anent this or that injury indulges in a species of self-torture. The little pin-pricks, which are maliciously or surreptitiously inflicted upon us, the moral insults which we can evade by proud reserve, by perpetual self-restraint, by caution in our social behaviour and ambitions, we can afford to ignore with little loss of dignity and little real injury.

"Root out the Jews!"

But what are we to do in those lands where no concealment is made of official prejudices against us, where no attempt is made to perform the comedy of constitutional equality? There, with the wild energy of the thirst for blood, our complete annihilation is striven for. "This breed must be rooted out!" is the dominant idea which determines all the Government measures against our unhappy brethren. The treatment to which they are subjected is summarily characterised by the *mot d'ordre* that the Jews must be "out-lawed and degraded." But these expressions are far too weak. A cultured child of the twentieth century would never attribute to outlawry the terrible significance which it actually has in the lands concerned. The Jews are not only not to have any civil rights; they are actually denied even human rights, nay, even the rights accorded to the very animals, for the safeguarding of which Animal Protection Societies are everywhere active. The Jew is exposed to the four winds of heaven. He may be abused, robbed, pillaged, even murdered without there being any protection for him under the law or on the part of the authorities. If he defends himself, then this expression of the purest instinct of self-protection is punished as the most violent revolution. The Jew must humbly allow himself to be plundered, and meekly present his throat to the knife of the assassin. If the criminals are officials there is neither prosecutor nor judge. If they are private persons, then, as a result of a kind of automatism of the State institutions which work in a certain way if they are put in motion, and in obedience to the driving power of their own mechanism, they are condemned, it is true, but only to be immediately pardoned. Even if no violence is used against the Jews,

there is, at least, extorted from them a capriciously calculated and elastically expanded ransom, the exaction of which keeps them, with all the apparatus of the most refined terrorism, in a perpetual state of fear and trembling, in face of the possibilities borne by each succeeding hour, which to the great satisfaction of their torturers, preys upon the brain and nervous system of their victims. That is the real meaning of the word outlawry, which to the unaccustomed ear of a civilised member of society does not, at first, sound too terrible.

"Proletarianisation"

A similar state of affairs prevails in regard to the so-called "proletarianisation" of the Jewish masses. By "proletarianisation" is understood simply the degradation of individuals and groups to lower strata of society, their conversion into dependent labourers without any economic security for the morrow, their exclusion from higher vocations and superior education with the resulting inner moral satisfaction and external honour and material success. Of a "proletarianisation" in this sense in regard to the treatment of the Jewish masses there can be no question. They are excluded from all higher vocations; they are deprived of every form of education—that is true. But they are not converted into labourers; on the contrary, they are prevented from becoming labourers by being prohibited from residing in almost every industrial district where they might be employed, and by their exclusion, in places where they are tolerated, from almost every industrial occupation. Things have gone so far that to-day there are millions of Jews who desire nothing better than to become labourers, but even that is not possible to them. They may become pariahs in culture and mental development, pariahs in loss of dignity and general corruption; but prole-

arians, in the modern economic sense of the word, they may not become. What is aimed at is not mere outlawry, not mere "proletarianisation," but dishonour, brutalisation, slow asphyxiation. A crime is being committed against millions of innocent men which even in a history so rich in massacres finds no precedent. Where the conquerors of antiquity slaughtered whole populations and drove them into slavery more blood flowed. But these misdeeds, which were the brutal misuse of victories, took place in the excitement of conflict and keen hostility. They did not possess the horror of a slow, persistent, deliberate, cold-blooded strangulation not any advantage for the murderers beyond the diabolical satisfaction in the horror committed. The slaughter of the Albigenes did not affect as many as a twentieth of to-day's victims of Jew-baited. The exile of the Jews from England by Edward I., from France by Philip the Splendid, from the Rhine Provinces at the time of the black death, from Spain by the Catholic kings, was a tolerable measure with quite a weak admixture of mercy and conscience compared with this methodical murder by the deliberate withdrawal of the air of life. Moreover, to the hunted Jews of former days, places of refuge were open—the English in France, the French in Lorraine and Germany, the German in the Poland of Casimir the Great, the Spanish in the Turkey of Sultan Selim. To-day the Jews are not openly cast forth, their persecutors prefer to let them gradually perish on the spot. If, however, they seek flight *en masse* to save themselves from this persistent martyrdom, no door of escape is open for them from their intolerable misery. Every frontier gleams with bayonets, the points of which are directed against their breasts. Everywhere they tumble upon trenches and barriers. To-day there is not a single land hospitable to the poorest of the poor and even the educated, the not completely poverty-stricken have the greatest difficulty in finding an entry anywhere.

The Poison of the Jews

It can be said that the scenes of the persecution of the Jews to-day are becoming more and more a goal in which they are immured. We fight upon the shameless lie of modern civilisation, we surprise the orators, the tub-thumpers—the official and ministerial ones even more than the private ones—with their mouths full of "progress," of "evolution," of "human dignity," of "justice." How they rattle about our ears like beating hail, the lofty, inflated, and bombastic words "social sympathy," "brotherly love," "human citizenship!" Solemn peace congresses are held, at which declarations are delivered against war, and long arbitration treaties are concluded by dozens for its prevention, while a

great philanthropist has built for them a splendid palace. Vast millions are contributed in every land for the foundation of hero funds for the reward of brave deeds in the service of humanity. In numerous great cities rich libraries are founded for the spread of culture. Very fine! Very beautiful! But the virtuous Governments which work with such noble zeal for the spread of eternal peace acquiesce in the downfall of six million creatures—acquiesce, and *en on*, except the victims, raises a voice against it, although this is an incomparably greater crime than any war, for no war has ever yet destroyed six million human lives. The administration of hero funds and distribution of the interest is laid in the hands of authorities who favour the massacres of Jews even if they do not themselves directly instigate them, and in the libraries founded by great philanthropists eager students read with passionate energy the ritual murder histories written by idiots, lunatics and rogues in ancient and modern times. If one appeals to the wretched hypocrites of "humanity," of "progress," of "justice," shows them the crime committed against our brethren, and asks them how they can quietly look on at this wholesale oppression, they wearily shrug their shoulders and murmur something like: "We cannot interfere in the internal affairs of sovereign States." Well-roared, ye lions—or, rather, well-mumbled, well-lipped, ye smooth-tongued hypocrites! True, this is the first and most holy law in the intercourse of nations. The independence of every sovereign State must be respected; there can be no intervention in its internal affairs. But this fundamental law has a slight limitation. It only applies when the sovereign State is strong. Should it be weak, then indeed little consideration is shown for its independence, its sovereignty is laughed at, its internal affairs are interfered with at will, as often and as completely as may be regarded advantageous. Advantageous! That is the crucial point. The only law which is recognised as determinate in the relations of men and men and nation and nation is advantage. If one appeals to the "humanity," the "human citizenship" of governments and peoples, and demands deeds from them they answer drily: "A deed of humanity? What shall we make out of it?" Politics, diplomacy, international relations are a system of double entry with debtor and creditor. If governments and peoples have reckoned out that a step in favour of millions of unscrupulously ill-treated fellow creatures will bring them not a bit of profit, they deliberately reject this unprofitable business offered to them. Then they don their office coats, become idealists once more, congratulate themselves on their noble sentiments, and urge us Jews, with our vulgar commercial outlook and our Semitic incapacity, to elevate

ourselves to lofty ideal unselfishness.

I do not know whether among the Jews there are still any child-like souls reposing any hope in an expression of the much-belauded conscience of Europe, or from an interpellation in Parliament, a speech at a great public meeting, an article in a great newspaper, except an improvement of the situation. The conscience of Europe! That is a highly discreet personage who politely holds his tongue when his voice is deemed disturbing to distinguished ears. We have always sought in vain hitherto for the conscience of Europe in palaces, Government offices, parliamentary chambers—we have never made its acquaintance! It was obviously always too much taken up with decorations and hymns of praise for great statesmen who had devised some new mode of torture for the Jewish masses. We have, therefore, struck the conscience of Europe off our visiting list. If we call out for the world to hear the crimes committed against our brethren it is not because we expect any success to result. We do it because it is a dictation of morality to tear the mask from the countenance of hypocrites and to accuse ill-doers before the judgment-seat of history and eternal morality, whether the indictment has any practical effect or not. But by merely relieving our own feelings we have not brought succour to our unhappy brethren. No one of us can rejoice in his own existence as long as he has not done everything he can to relieve their sufferings. The smug, the indifferent, the craven slaves, might seek to justify their inactivity to themselves and others by the comfortable phrase: "Only have patience—the progress of civilisation will inevitably put an end to Jewish persecution!" We have closely scanned the progress of civilisation in the bright light of the nineteenth and twentieth centuries; we have gauged it carefully, and we have ascertained that it is far tardier than the desolation that Jew-baited wreaks among us. Our unfortunate brethren cannot wait till the progress of civilisation has reached their executioners and torturers; they will have long since succumbed to grief, misery, distress, uncertainty, disease.—From a letter to the *Transvaal Leader*.

Mr. Walter Crane, the celebrated artist has told the *Evening News* what he considers to be ideal holidays. Mr. Walter Crane says:—"As modern civilised life in cities appears to be only endurable in proportion to the number and facility of the means of escape from it, the ideal holiday would be that in which a simple, natural life could be enjoyed, in pure air, in a beautiful country, and with congenial companionship."

Germiston Indians

Receive Notice to Quit

A general meeting of the Indians residing at Germiston was held at the Temple premises on Sunday, the 1st inst. Amongst those present were Messrs. Lalbahadoor Singh, Baboo Hazura Singh, Chengrayan Moodaly, Bunthoo, Ramlal Singh, Suffodeen, V. Appasamy Padyachy, Alibux, Sam Francis, Sooboo Naidoo, Subrail Naidoo, V. Pather, A. G. Naidoo, Ramdayal Singh, Mackan Singh, Tilokee Singh, Ebrahim Adam, Ali Omar, Hansji Morar, Sawaji Goolabdasji, Ramsaran Mungray, and Jungbahadoor and many others.

Mr. Lalbahadoor Singh who was voted to the chair, rose amid loud cheers and applause and said:—"Gentlemen, we assemble here to-day to discuss the matter which, to my mind, is very important, as it concerns the whole Indian community. We have now received a final Notice from the Germiston Municipality asking us to vacate the lands occupied by us by the 31st instant. We have obtained legal opinion on the matter and we were assured that we would succeed in the Court of Justice. The Municipality did not think twice before sending us the Notice. Now I ask you all, seriously, where are we to go? We have built houses on the stands, worth from £200 to £500, and if we were to submit to the request of the Municipality, it would mean practical ruin to the standholders (A voice: We are not going to submit); therefore, I ask you to stand firm and fight the case out to the bitter end."

Mr. R. Lugunberthy was then called upon by the Chairman to say a few words in connection with the matter. He said that he heartily endorsed what the worthy Chairman had said. He was present when legal opinion was obtained and they also travelled to Tolstoy Farm to consult Mr. Gandhi, who also assured them that they would succeed in the Court of Justice as their interests are safeguarded under Act 3 of 1885. If they failed in that case, they could use the harmless weapon of "Passive Resistance" (Cries "We are passive resisters"). He suggested that they should form an Association to safeguard their interests.

Messrs. Ramlal Singh, Ramdayal Singh, Suffodeen and Baboo Hazura Singh all spoke in favour of forming an Association, with the result that an Association has been formed under the style of "The Germiston Indian Association" with the following office-bearers:—Baboo Lalbahadoor Singh, Chairman; Mr. Chengrayan Moodaly, Vice-Chairman; Baboo Hazura Singh, Secretary and Treasurer; Mr. R. Lugunberthy, Book-keeper; Committee, Messrs. Sooboo Naidoo, Subrail Naidoo, V. Pather, V. Appasamy Padyachy, A. G. Naidoo, Bunthoo,

Ramlal Singh, Ramdayal Singh, Mackan Singh, Tilokee Singh, Moosa Seedar, Adam, Alibux, Hansji, and Bhim. The meeting was then adjourned to the next Sunday when the Rules and Regulations would be submitted.

From the Editor's Chair

THE IMMIGRATION CASE

THE GERBER case decided by Sir John Buchanan at Capetown is one of considerable importance, and, although it refers to a Russian Jew, it has a bearing on British Indian immigrants. It appears that this immigrant had £20 in his possession, had paid his own passage, was in good health, had been convicted of no crime and was an efficient workman. The Jewish Minister testified that he was a good Yiddish scholar. And yet the Immigration Officer treated him as a prohibited immigrant, because, in his opinion, his educational attainments did not come up to his requirements. We know that the Jews in South Africa are not labouring under any particular disabilities, but the silent and insidious opposition against them now and then comes to the surface, as in the present case. Had Mr. Gerber been an immigrant from any other part of Europe, and had he belonged to a different denomination, he would probably not have been subjected to the harsh treatment that was his lot at the hands of the Immigration Officer. What, however, has happened to him happens to scores of Indians from month to month, and nothing is heard of it. We know that it is the settled policy of the Union Government to restrict Asiatic immigration, but it can be, and should be, so part of the policy of restriction to turn away men who are fully entitled under the Immigration Laws of the Union. In other words, we claim that intending immigrants, irrespective of their race or colour, should have the law liberally interpreted in their favour, and equally liberally administered. We welcome the judgment of Sir John Buchanan as showing that the courts, at any rate, will not, as a rule, be influenced by current prejudices and will not hesitate to interpret laws in favour of human liberty, and we hope that the punishment awarded to the Government in making them pay the costs of the application will serve as a deterrent in the future.

Licence Appeal

Curious Action of Licensing Officer

In the Supreme Court at Maritzburg, before a full bench, on Wednesday last, a trading licence review was heard. The *Natal Mercury* reports as follows:—

In the matter of *M. Goolam v. the Maritzburg Corporation*, this was an appeal against the decision of the Licensing Officer of Maritzburg to grant renewal of a licence. Mr. F. S. Tatham, K. C., and with him Mr. O. J. Smythe, was for applicant, and Mr. Greene for the Corporation.

Mr. Tatham explained to the Court that it was the simple question which arose for determination in this case was whether the application now before the Court, and which was before the Corporation Court of Appeal, was for a new licence or not. In other words, it was a question whether the Licensing Officer or the Corporation were entitled to defeat Act 29 of 1909 by the methods which had been adopted in this case. The Act gives the right of appeal to the Supreme Court in respect of licences which are renewals. The appellant held a licence for many years. In December, 1908, he applied for a renewal of the licence for the year 1909. The Licensing Officer, instead of deciding the matter, held it over until Dec. 29, 1909, allowing the appellant to trade during the whole of the year and accepted during the course of the year licence money. The appellant went on a pilgrimage to Mecca, and on his return to appear before the Licensing Officer on a four days' notice the application for a licence was refused. This was done right at the end of the year, during which the appellant had traded. He was refused the licence for 1909 in December, 1909. Counsel went on to say that the Licensing Officer admitted that the application was in order when it was sent in, but refused to be in order through non-advertising, in consequence of something which he (the Licensing Officer) did. Counsel referred to several authorities on the point. He declared that they were placed in a position which no self-respecting body should permit. It was a matter which seriously affected the prosperity of a large number of persons.

Mr. Greene, replying, said that in respect of the 1909 licence the Licensing Officer was of the opinion that Goolam was dead, and he believed still that he was dead.

Mr. Justice Carter: Do you think he is buried at Mecca? (Laughter.)

Mr. Greene: Well, we believe so, my Lord.

Counsel, proceeding, said that the condition that the applicant was to appear in person was put on the previous licence, and that condition had not been complied with. If this had been done it would have then

been a good application for the 1911 licence, which would be a renewal. The conditions were refused by the applicant.

The Judge President desired to know whether the Licensing Officer could grant a licence for 1910 pending the applicant doing something in 1911?

Counsel replied that the Licensing Officer was still giving the applicant an opportunity to appear before him.

The Judge President expressed the opinion that, if a licence was granted in 1910, it could be taken that it was properly granted.

Counsel said that on the previous occasion Goolam did not tender the licence money, but it was held by the Court to be licence money. He had, however, deposited the sum of £3.

Mr. Justice Dove Wilson observed that, apparently there had been no decision on the application for 1910 licence. The question was, if the 1910 licence had been properly granted, would the 1911 licence be a renewal.

Counsel replied, that no licence had been granted in 1910, and, therefore, if applicant wanted a licence he should apply for a new one for 1911. Goolam, he maintained, did not comply with the conditions regarding his appearance before the Licensing Officer, and the application was not granted. It was the fault of the Corporation or a Corporation to have allowed him to trade without a licence in 1910. Under the Act no licence was issued until the necessary fees were paid. The Licensing Officer offered the licence on certain conditions which the applicant refused. The Licensing Officer returned the money for 1910 until the conditions had been complied with.

The Judge President, in delivering the judgment of the Court, said that the applicant had held a trading licence for a considerable time prior to and including the year 1908. In December, 1908, the appellant applied for a renewal of the licence for 1909, and that application the Licensing Officer did not deal with until December, 1909. The Legislature did, he thought, contemplate that applications of the kind should be dealt with at a very much earlier period. During 1910 the Licensing Officer permitted the applicant to trade, although he did not issue any licence to him. In December, 1909, the Licensing Officer suddenly made up his mind that he would like to see the applicant, issued a four days' notice, and as the man did not put in an appearance the application for the licence was refused. His Lordship quoted from the judgment delivered by the late Chief Justice when the applicant was before. The important thing was the permission to do something. There was no particular in the form in which the permission was given. It did not appear to him that any form was necessary at all. The permission to trade was given, and the Corporation

could not now come and say that no permission was given because no form had been given. The Licensing Officer was not entitled to grant licences subject to any conditions. Under the Act he was only entitled to issue or refuse a licence. The Court found that the application was a good application for a renewal of a licence and not an application of a new licence. The Licensing Officer's decision was wrong, and the decision of the Town Council in upholding that decision was also wrong. The case was, therefore, ordered to be sent back for re-hearing, as an application for a renewal of the licence.

Mr. Tatham applied for costs, but the Court desired to consider the point, which they regarded as important.

The Labour Shortage

Minister of Commerce on the Question

Mr. Leuchars, the Minister of Commerce, addressing a meeting at Greytown on the 3rd inst., touched upon the question of labour (says the *Times of Natal*). He admitted the seriousness of the matter as regarded Natal, especially in view of the termination of Indian immigration. The time had arrived, he said, when this immigration should cease. He felt, as a member of the Cabinet, that much good could be done if indiscriminate touting for the mines was stopped. The Government was now considering this question, and he hoped in the near future to give some information as to the means to be adopted to relieve the position to some extent. They would always suffer in this country for want of labour, so long as Johannesburg was so close to them, and the wages offered to natives so high. If indiscriminate touting was discouraged, the position was improved considerably.

In reply to a question, Mr. Leuchars said the Government fully realised the position, and the matter was still under consideration. It was hoped that something might be done to stop the indiscriminate recruiting which is at present going on in this country. Nothing, however, had yet been decided, and they knew of the proposal to get natives from Central Africa. There were about 20,000 being recruited there for the mines, but the death rate was so high that the British Government, who have control of that country, are stopping recruiting there for the mines, and Natal might be able to make arrangements for the importation of natives from Central Africa into this Province. He could assure them that the Government fully realised the awkward position farmers were placed in, especially in view of the stoppage of

The "Mercury's" Comment

In an editorial note, the *Natal Mercury* makes the following comment:—

That the authorities recognise the "awkward position" we welcome readily enough—though Mr. Leuchars's part in the counsels of the Cabinet appears to be such that we should be glad of chapter and verse for it; but we still harbour misgivings of the Nyasaland project. Everyone will desire to see the planters and other large employers well supplied with labour, but with our experience of readily communicable tropical diseases here it is a senseless thing to run the risk of any more of them. There is no need to lay undue emphasis upon the danger of sleeping-sickness infection—the desperate chances of such a malady as that among a European community are well enough understood by now. But whatever precautions against such a disaster the Union Government may think it within their power to make, we are quite sure the question is to be dealt with by far readier means—at any rate, at first—than by importing debilitated kaffirs from Central Africa. Employers of natives in the Province are doing much more than lies in their power to secure labour than they used to. Competitive economics have asserted themselves, as they were bound to, and under the stress of the recently accelerated recruiting activity from the Rand, the coal mines and other Natal industries are paying much higher premiums, wages, and other expenses in connection with their labour than used to be the case. But the point is that competition between the wealthy Rand interests and the local industries for the labour in the Province is altogether unequal, and we are glad to find Mr. Leuchars announcing that the Government have under consideration measures to control the indiscriminate recruiting of labour in Natal. With respect to the planting industry, we believe the rate of re-indenturing has increased to a very advantageous extent since the stoppage of importation of coolies from India commenced. This has been helped by the same economic influence operating in the matter, for re-indentured wages have advanced to 25s. per month, where they were formerly 16s., and the labourers have gained in their accommodation and conditions of life generally. We are especially glad to find that a greater amount of attention is being given to the circumstances, more particularly affecting the coolie women. While, however, it is satisfactory to know that the Government are bestowing more notice upon the labour disabilities of Natal than Mr. Burton would have had us believe, we hope that there will be more practical management of the matter on the part of Mr. Leuchars and the others responsible for our present circumstances than pusillani-

mously falling back upon an expedient which may bring untold consequences in its train.

Mr. Dadabhai Naoroji

A Letter of Thanks

The President of the Natal Indian Congress has received the following autograph letter from the Hon. Dadabhai Naoroji:—

Versova,
13th September, 1911.

Dear Sir,—I have received your kind telegram of hearty congratulations on my 87th birthday. Kindly accept my best thanks.

With every good wish,

Yours truly,
DADABHAI NAOROJI.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Monday.

Germiston Indians

The following is the text of a printed notice served by the Germiston Municipality, calling upon the Indian stand-holders to vacate their Stands:—

"I am instructed by the Town Council of the Germiston Municipality to give you one month's notice terminating on the 31st October, 1911, as I hereby do, to quit and vacate Stand No. .... at present leased by you, in the area known as the Georgetown Location.

(Sd.) JAMES MACKAY,
Town Clerk."

Mr. Cachalia has addressed the following communication dated the 9th instant, to the Administrator of the Transvaal in the matter:—

"Sir,—My Association has been informed by the Germiston Indian Committee that the Indian stand-holders in the Georgetown Location have received a month's notice, terminating on the 31st instant, to vacate the Stands occupied by them. The reason for this is that the stand-holders had declined to have a condition endorsed on their Stand licences to the effect that they may not trade on their respective Stands.

"In the humble opinion of my Association the action of the Germiston Municipality in requiring the stand-holders to accept the condition referred to, and in serving notices to vacate, is unjust and high-handed, and my Association trusts that your honour will be pleased to intervene on behalf of the poor stand-holders. My Association need hardly draw your attention to the fact that the

Georgetown Location is the only place where British Indians are in a position to live and trade."

The G.O.M.'s Letter

Mr. Dadabhai Naoroji has sent to Mr. Cachalia an autograph letter of thanks, the text of which is:—

Versova, 13th September, 1911.

"Dear Sir,—I duly received your telegram 'Public meeting passed resolution tendering birthday congratulations India's Grand Old Man.'

"I request you to communicate my hearty thanks to the meeting for such kindness towards me.

"With thanks to yourself,

Yours truly,
DADABHAI NAOROJI."

A Burial Scandal

The Chairman of the Hamidia Islamic Society has addressed the following letter, dated the 10th October, to the Secretary for the Interior, Pretoria:—

"Sir,—The attention of my Society has been drawn to the fact that, on the 15th September last, a Mahomedan, named Adam Mahomed, died at Bloemhof from the effect of wounds received from a Kaffir. The corpse was buried upon a certificate from a medical man and from the resident Justice of the Peace. On the 20th September last, however, a Corporal, assisted by a Native, without informing the few Mahomedans living in Bloemhof, entered the Cemetery, not by way of the gate but through a fence, opened the grave and removed the body. The Mahomedans, on learning this, were very much upset. They protested against the proceeding, and the Corporal simply said that he had the Magistrate's orders. My Society also understands that, after the body was removed from the grave, it was mutilated, and, after re-examination, re-interred. My Society feels that this proceeding was calculated to wound the religious susceptibilities of those represented by it, and trusts that the Government will be pleased to issue instructions so as to avoid a repetition of such an occurrence."

Wednesday.

Mr. Manilal M. Doctor, M.A. LL.B., and Mr. R. Govindoo arrived at Johannesburg on Wednesday morning by the Kaffir Mail, and were met at the Station by Messrs. Cachalia, Bawazeer, Ritch, Quinn, Chettiar, Bhyat, Thambi Naidoo, E. S. Goovadia, Moosa Bhikjee, Suliman Aswat, Rassool, P. K. Naidoo, P. K. Desai, Isaac, Miss Schlesin and others. From the Station the party proceeded to Imam A. K. Bawazeer's, where breakfast was served. Speeches were made by Messrs. Cachalia, Manilal and Bawazeer. Messrs. Manilal M. Doctor and Govindoo left for Tolstoy Farm by the morning train.

The Immigration Test

An Important Judgment

Reuters Capetown correspondent telegraphed on the 3rd instant as follows:—

Another application to land was heard in the Provincial Court this morning from Jack Gerber, a Russian, who stated that he came out in the *Gloucester Castle* from his home in Russia to join his brother at Benoni. His Brother had sent a permit for him and his sister, which he had left with his sister, who was to follow him, believing it would not be wanted. He was now detained in the *Balmoral Castle*, and it was intended to send him back to Europe to-morrow. He had twenty pounds in his possession; he had paid his own passage, and was in good health; he had been convicted of no crime, was an efficient workman, and could provide for himself.

An affidavit from the Immigration Officer stated that Gerber was an alien who only understood Yiddish, was deficient in education, and did not come up to requirements.

An affidavit by a Jewish minister stated that Gerber's Yiddish was good and grammatical and his writing good.

The Judgment

In giving judgment, Sir John Buchanan said that in an administrative matter like this it was within the competence of the Minister to delegate powers to any person authorised to carry them out under that Act, and Mr. Cousins was the person to whom those powers had been delegated at Capetown. For the very reason that power might be so delegated it was right that the Court should interfere. His Lordship held that the Court had full control of immigration officials, and could review their decisions and decide against them. Mr. Cousins had acted undoubtedly with the best intentions, but the applicant was fully qualified to pass an education test, judging from the statements of those who had examined his writing. It was unreasonable for the Government to ask the applicant to pay its costs. The applicant was entitled to land, and the Government would have to pay costs.

Its Application to Asiatics

Apart altogether from the question of the manner in which the immigration restriction law is administered in the case of Europeans (says the *Rand Daily Mail*), it seems to us that this judgment of Mr. Justice Buchanan in the Cape is of the highest importance because it may threaten to destroy the value of the safeguard it is proposed to accept against Asiatic immigration. At present the system of differentiating against Asiatic immigrants in the administration of the Act, and not in the Act itself, is in force in the self-governing Dominions. The immigra-

tion restriction laws do not mention Asiatics. All that they lay down is that an application in any European language must be written out to the satisfaction of the Minister—the Act accepts Yiddish as a European language. In practice Europeans are allowed to pass the test without difficulty, but the idea is that the immigration officer, to whom the Minister delegates his powers, shall declare that Asiatic immigrants have not written out an application to his satisfaction, and therefore cannot be allowed to land. In the past this method seems to have answered, because the decision of the Minister (through the immigration officer) as to whether an applicant has fulfilled the test satisfactorily or not has been regarded as final. The assumption that the decision of the authorities on this point could not be overthrown has been the safeguard against an infiltration of Asiatics.

But it appears to us that Mr. Justice Buchanan's ruling has shown this assumption to be fallacious. The Act cannot be interpreted by the Minister in accordance with the wish of the public. The law cannot be enforced in such a way as to absolutely exclude Asiatics. Mr. Justice Buchanan rules that the Court has power to interfere "not only over the Minister, but over his subordinates, and determine whether these functions have been properly exercised." "I have not the slightest doubt," he said, "that this Court has full power to control the immigration officers and review their decision." "This being so, would it not be possible for an Asiatic who had been refused by the Immigration Department on educational grounds, to appear to the Supreme Court and secure a decision that his educational qualifications were sufficient? This was what Gerber did, and it might be possible for an Asiatic to do the same thing. Indeed if the Supreme Court has the power to review all the decisions of the immigration officers in matters of this kind, it is not unlikely that clever lawyers would be able to drive the proverbial coach and four through all the immigration restriction Acts. We do not know that the point raised has ever been tested on behalf of an Asiatic. Probably it has yet to be decided. But the judgment in the Gerber case points to the difficulty which must arise in attempting to exclude Asiatics without specifically prohibiting their entrance into the country. It has often been urged that it is at once more straightforward, and safer, to declare plainly that the conditions in South Africa will not allow of Asiatic immigration than to attempt to prohibit that immigration by what is really a subterfuge. The Cape judgment strengthens that argument. For if the administrative differential treatment, which is to be the safeguard, is able to be overthrown by the judgments of the Supreme Court, the protection relied upon does not exist. If the decision of the authorities that an Asiatic has

not passed the education test can be set aside by the Court after hearing evidence in favour of the educational qualification of the applicant, the system, regarded as a safeguard, evidently contains flaws. This phase of the problem needs to be carefully considered before an Asiatic Exclusion Act for the whole Union is based upon the principle of differential treatment by administration and not by statute.

Immigration Boards Promised

Mr. H. D. Bernberg of Johannesburg writes to the *Transvaal Leader* and states that the Committee of the Immigrants' Protection League has decided to abandon the mass meeting to be held at the Wanderers' protest against the action of the Government in connection with the refusal to allow certain aliens to land in Capetown merely on the ground of alienage.

The reason for abandoning this meeting is the fact that the Minister of Interior has promised to insert in the new Immigration Act to be submitted to Parliament next session a section providing for the appointment of Immigration Boards, which will deal with all disputed cases of immigration. The matter will thus be taken out of the hands of despotic immigration officers. The Immigration Boards will sit at the various coastal towns, and their personnel will be thoroughly representative.

The Boards will be run on the lines of the Immigration Board in London, and will thus form a considerable concession to aliens desiring admission to this country, as each case will then be tried on its merits.

Port Elizabeth Temple

A petition was presented to the Port Elizabeth Town Council from 135 of the neighbouring inhabitants asking that the proposed grant of land for an Indian Temple be not made.

Several members of the Board expressed the opinion that as the late Harbour Board had originally promised a grant of land for the purpose now asked, the obligation should be fulfilled.

Mr. Lundie moved, and Mr. Kaysor seconded, that taking into consideration the fact that before building operations can be commenced, the plans will require to be passed by the Town Council, the site agreed upon be granted upon the original conditions, and that a legal agreement be drawn up in those terms.

The motion was carried by a large majority.

London Committee

The following reply has been received by the Committee:—

Downing Street,
9th September, 1911.

Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letters of the 31st ultimo and the 4th and 6th instant relative to the position of British Indians under the Transvaal Townships Amendment Act 1908 and the Transvaal Gold Law 1908 and to inform you that copies have been forwarded to the Governor-General of the Union of South Africa for the consideration of his Ministers.

The Jannumia Case

The Joint Hon. Secretaries of the Natal Indian Congress addressed the following letter to the Protector of Indian Immigrants on the 28th ultimo and, up to the time of writing, no reply has been received:—

"Sir,—On behalf of the Natal Indian Congress, may we draw your attention to the enclosed cutting from the *African Chronicle* of the 16th instant in regard to the indentured woman Jannumia? If the story be true, it warrants the strictest investigation. We should be glad to know whether you have been informed of this alleged ill-treatment and to hear that you have taken the matter up."

An Indian Weaving School

The Sir Louis Dane Weaving School for the Punjab, under the management of the Salvation Army, after being in existence for two and a half years, is reported to be doing very valuable work. More than 300 improved handlooms have been manufactured and sent out by the Army during the last five years, and they are now distributed all over India, in East Africa, Ceylon, and the Straits Settlements. At the Ludhiana School 97 students received instruction in the past year, most of them being practical weavers. The Army has moreover in hand the making of improved warping machines and the construction of an agency which will put the weaver in touch with the markets of the world. Co-operative credit societies and similar agencies will also help the weavers in other ways. It is a slow process, remarks the *Times of India*—this revolutionising of an industry in which eleven million weavers are engaged;—the credit for making a start in it—which is half the battle—is largely due to the Salvation Army, and that organisation is well qualified to take back from an excellent undertaking.

Position of British Indians in the Dominions The Imperial Conference

The Imperial Conference met at the Foreign Office on the 19th June, 1911. The following Imperial Ministers were present:—

The Right Honourable L. Harcourt, M.P., Secretary of State for the Colonies (in the Chair); The Right Honourable the Earl of Crewe, K.G., Secretary of State for India; The Right Honourable Sydney Buxton, M.P., President of the Board of Trade; T. McKinnon Wood, Esq., M.P., Parliamentary Under-Secretary, Foreign Office; Sir Rufus Isaacs, K.C., M.P., Attorney-General.

Canada.—The Right Honourable Sir Wilfrid Laurier, G.C.M.G., Prime Minister of the Dominion; The Honourable Sir F. W. Borden, K.C.M.G., Minister of the Militia and Defence; The Honourable L.P. Brodeur, K.C., Minister of Marine and Fisheries.

Australia.—The Honourable A. Fisher, Prime Minister of the Commonwealth; The Honourable E.L. Batchelor, Minister of External Affairs; The Honourable G. F. Pearce, Minister of Defence.

New Zealand.—The Right Honourable Sir J. G. Ward, K.C.M.G., Prime Minister of the Dominion; The Honourable J. G. Findlay, K.C., L.L.D., Attorney-General and Minister of Justice.

Union of South Africa.—General the Right Honourable L. Bonga, Prime Minister of the Union; The Honourable F. S. Malan, Minister of Education; The Honourable Sir David de Villiers Graaff, Bart., Minister of Public Works, Posts, and Telegraphs.

Newfoundland.—The Honourable Sir E. P. Morris, K.C., Prime Minister; The Honourable R. Watson, Colonial Secretary.

Mr. H. W. Jull, C.B., C.M.G., Secretary to the Conference; Mr. W. A. Robinson, Senior Assistant Secretary; Mr. A. B. Keith, D.C.L., Junior Assistant Secretary.

There were also present Lord Lucas, Parliamentary Under-Secretary of State for the Colonies; Sir Francis Hopwood, G.C.M.G., K.C.B., Permanent Under-Secretary of State for the Colonies; Mr. H. Lambert, C.B., Colonial Office; Sir H. Llewellyn Smith, K.C.B., Permanent Secretary to the Board of Trade; Sir Walter Howell, K.C.B., Assistant Secretary to the Board of Trade; Captain Sir A. J. G. Chalmers, Board of Trade; Mr. A. Law, C.B., Foreign Office; Sir H. H. Risley, K.C.I.E., C. S. I., India Office; Mr. J. Pether, Home Office; Rear-Admiral Sir Charles Duley, K.C.M.G., M.V.O., Secretary to the Committee of Imperial De-

fence; Mr. Alce A. Hunt, C.M.G., Secretary to the Department of External Affairs, Commonwealth of Australia; Mr. J. R. Leisk, Secretary for Finance, Union of South Africa; and Private Secretaries to Members of the Conference.

CHAIRMAN: Gentlemen, the resolution by the Government of New Zealand which appeared on the Agenda issued on Saturday as to coloured races being encouraged to remain domiciled within their own zone is withdrawn by Sir Joseph Ward; he does not want to discuss it.

Sir JOSEPH WARD: I propose, instead of moving a formal resolution, to refer to it on the question which is before us to-day.

"That the self-governing overseas Dominions have now reached a stage of development when they should be entrusted with wider legislative powers in respect to British and foreign shipping."

CHAIRMAN: As to the resolution of New Zealand, which appears first to-day on the corrected Agenda as to British and Foreign Shipping, I understand that it would be for the convenience of Sir Joseph Ward and probably of the Conference, that Lord Crewe should open by making some general remarks on Indians within the Dominions.

EARL OF CREWE: Mr. Harcourt, I understand it is desired that at the beginning of the proceeding I should make a few general observations, as the principles upon which this question of Indian emigration and immigration into the Dominions is founded. Perhaps I may begin by asking for some measure of indulgence from the Conference, because I have been away from my work for some time owing to an illness from which I am happy to say I am beginning to recover, but which has laid me by for some little time. I may, therefore, I am sure, claim the indulgence of the members of the Conference.

It so happens that I have had the advantage or the disadvantage, as the case may be, of having observed this question from two different standpoints; first, for some years when I held the office which Mr. Harcourt now holds, and since then as Secretary of State for India. In both offices I have reached the conclusion that there is no question which could be discussed, at this Conference more difficult, or I might even, I think, venture to say as some of its aspects, more critical than this question of Indian immigration, and the treatment of those of the Indian races, or indeed of any foreign native race who find themselves within the various self-governing Dominions.

I remember some years ago making a speech at a large Colonial dinner, in which I enforced that view, and went so far as to say (if I remember rightly) that if there was any question which seemed to threaten not merely the well being, but the actual exist-

ence, of the Empire as an Empire, it was this difficulty between the white races and the native races, because, I ventured to point out, as between the Dominions and the Mother Country there could be no question, whether it was a question of commerce or a question of defence or any other of the questions which we now discuss, which could not be solved by goodwill and by good sense on both sides. But this particular question, especially as regards India, is in one sense insoluble; there is no complete and perfect solution of this difficulty between the white races and the various native races. Now, I understand that this memorandum which I have before me has been circulated to all the members of the Conference, and those who have read it will recognise that it deals both with the general principles of the question, and also with special instances of difficulty which have arisen in the various Dominions with regard either to the ingress of Indians or to the treatment of Indians when they are there. In my present remarks I propose to confine myself entirely to the first branch, namely, to the question of the principles, because the particular instances involved are more matters for the special Department involved either here or in the Dominions themselves, and from that point of view they are less suitable, perhaps, for such general discussion as takes place here as being more of a domestic character.

Now I desire to say first, that I fully recognise—as His Majesty's Government fully recognise—two facts: the first is, that as the Empire is constituted, the idea that it is possible to have an absolutely free interchange between all individuals who are subjects of the Crown—that is to say, that every subject of the King whoever he may be or wherever he may live has a natural right to travel or still more to settle in any part of the Empire—is a view which we fully admit, and I fully admit, as representing the India Office, to be one which cannot be maintained. As the Empire is constituted it is still impossible, that we can have a free coming and going of all the subjects of the King throughout all parts of the Empire. Or to put the thing in another way, nobody can attempt to dispute the right of the self-governing Dominions to decide for themselves whom, in each case, they will admit as citizens of their respective Dominions.

That is one of the facts which on behalf of His Majesty's Government I fully recognise. I also recognise this—that we are or may be easily prone in this country to underestimate the difficulties which confront the Dominions in this matter, because we are not troubled to any extent by a similar problem here. It so happens that there never has been any influx of coloured races into this country on a scale which has awakened any of the difficulties, which, as I well know, confront you gentlemen in the differ-

ent self-governing Dominions. From one point of view, of course, it is an advantage ■ an Englishman, because he is able to take an impartial view, but at the same time it may lead him—as I indicated at first—not ■ attach sufficient weight to the very real and undoubted difficulties which you have to encounter in settling these questions.

(Continued.)

An Indian Village

Throughout the inhabited parts of India, says a writer in an exchange, all lands are divided into portions varying in area from 200 or 300 to several thousand acres, each of which is appropriated ■ a single village or town parish which in the ordinary acceptance of the term, denotes accurately enough one of these territorial divisions. The whole population of the parish, a practice which doubtless dates from old times of insecurity, live together in the village itself, which is generally situated near the centre of the area. There are sometimes hamlets subsidiary to large villages, but isolated buildings are never met with, except where the farm servants occasionally live in huts upon the farm itself. The village containing from 100 or less to 2000 or 3000 inhabitants, is always built beside a tank or the bank of a river shaded by noble trees among which is the temple. In front of the village, is an open space where there is usually a deep chambered well, with a long flight of stone steps leading to water. Some such wells, built by the charity of rich Indians, are beautifully ornamented with sculpture, and have cost as much as £10,000. Here also at nightfall, on earthen seats round an aged tree, the village elders assemble to talk over their simple topics. The village itself is occasionally surrounded by an earthen wall, but more commonly by a thick cactus hedge, and even this defence is now often wanting. At the entrance are the houses of the sweepers, one of whose duties is to guide travellers. ■ the middle of the village live the yeomen, the owners and cultivators of the land. Their houses of brick, tiled, two or even three stories high, are usually built round courtyards opening with a gate to the street, in which the cattle are shut up for the night. Sometimes one house with its offices is large enough to form such a courtyard, but more often three or more are united. They front upon the court, and the doors, windows, and balconies are generally ornamented with delicate wood carving. The sides or ends towards the street present a blank wall, often covered with stucco and adorned with frescoes brilliantly coloured. A house of this sort, well supplied with the simple furniture and utensils of Indian house-keeping, is of a class above the level of an

Irish cottier, or even the cottage of an English agricultural labourer. And the people themselves think not a little of their dwellings.

War Between Italy and Turkey

Mahomedan Sympathy

Special prayers were offered in the Grey Street Mosque, Durban, on Saturday evening on behalf of the Sultan of Turkey.

At Capetown on the 8th instant (says Reuter) a mass meeting of Cape Peninsula Indians was held in the Town Hall under the auspices of the Mahbub Islamic Society to protest against the Italo-Turkish war. Over 100 Afghans present at the meeting expressed their readiness to proceed to Turkey and fight for that country, if the Grand Vizier required them to do so. A resolution was passed that a fund be raised for the relief of the wounded.

Reuter reports that at a meeting of the Port Elizabeth branch of the South African Moslem Association on Sunday a resolution was carried in favour of the immediate formation of "a world-wide Islamic Union, having for its aims and objects the defence and protection of the Khalifat and Islam."

Special prayers were offered in the Mosques at Johannesburg, Bloemhof, Stellenbosh, and Pinetown.

Parasitical London

Mr. Stephen Reynolds writes in *Westminster Gazette* :—

"Imagine London, always so scornful of the yokel and the savage, trying to grow its own food in flower-pots! When I look at the sleek and well-fed West Enders; when I plunge about among the offices of lawyers, officials, journals, and agents of all sorts; when I meet respected and distinguished people; and when, at the same time, I call to my mind my labouring friends at home, and the multitude like them all over the earth, who sweat and toil for the support of London, an indignation and contempt that I can't express floods through me. Besides, it wouldn't do to express it. The contempt includes myself.

"I admit, of course, that London performs a necessary function by organising primary labour as well as in distributing its products. So does the middleman. And that's what London is—a city of middlemen, interposed between the labourer's labour and his enjoyment of its fruits. But the middleman, as we know, seldom cares content with his due for the services he performs. He uses

his position to take as heavy a toll as he can. London does likewise. In that respect, at all events, it is parasitical. It lives by its wits on the whole country. One wonders how long the country will put up with it before it decides on a less expensive and wasteful organisation of its labour."

Items of Interest

We beg to acknowledge receipt of the following Government publications:—Report of the Public Service Commission, Annual Report of the Department of Commerce and Industries, and Mines Department Reports on Explosives and Transvaal Coal.

At the last meeting of the St. Aidan's Literary and Debating Society two papers were read, on "The Russo-Japanese War" and "Hamlet—Prince of Denmark," by Messrs. Ali Ephraim and J. Ram Lucken. The chair was occupied by Mr. G. Doorgo Lalla. Rev. D. Kolipillia, B.A., who was also present, complimented the speakers and thought the success of the Society was due to its officials who were not leaving a stone unturned to make it the foremost Indian Literary Society in Natal. The Chairman congratulated the authors of both papers and said that if all the members took great pains and trouble to prepare their subjects, like those presented that day, he was certain that there would be no reason to look back but only to march on and on.

In regard to the wearing of European dress by Indians in India, the *Madras Mail* says:—"We wish Indians would retain their own easy and dignified dress and spare their money for something more worth having."

The *Indian Voice* (Nairobi) understands that, under the instruction of the present Station Master, his staff are ordered not to demand platform tickets from Europeans. When these rules regarding platform tickets were made they were applicable to all, Indian and European alike.

Contents

	Page.
Dr. Max Nordau on the Jews	391
German Indians	393
From the Editor's Chair	393
Licence Appeal	393
The Labour Shortage	394
Mr. Dadabhai Naoroji	395
Transvaal Notes	395
The Immigration Test	395
Port Elizabeth Temple	396
London Committee	396
The Jaanumia Case	396
An Indian Weaving School	396
Position of British Indians in the Dominions	397
An Indian Village	398
War Between Italy and Turkey	398
Parasitical London	398
Items of Interest	398

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALAMCOTTA

Will Leave DURBAN about the 2nd and
DELAGOA BAY about the 3rd NOVEMBER

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

દિલ્હી દરબાર બેનાશ તથા બકરી ઇદ ધેર કરનારા તથા ચાચો

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટ્ટા" ૨૧ ૩૪૧૩.

જેમનીજ નહેરે વખણાએલ લાઇનની જાળવર અને હાલ આલની આમ
મેટ બચેથી ૨૭ તા. નવેમ્બરના રોજ ઉપરશે. તે હકત ડેલાગોઆએ ડાંડીનાર અને
મેમ્બાસા બંદરે કરી મુંબઈ જશે. આ સ્ટીમરમાં જનારાઓ દીલ્હી દરબારમાં લાગુ
પણી અને મુસલમાન બાઇએને બકરી ઇદ ધેર વહાલાંઓની સાથે ઉજવવાનું બનશે.

મજુર લાઇનની આગમોદમાં કેક પાસેજરો મારે ઉપલા હાલકાઓમાં
મણી સારી લગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે, દેલી ખલાસી છે,
ગોશીસરો સારા અને દીલ્હીસ્તાની શાત જાણનારા છે.

ઇન્ડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને
ઇન્ડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
જલામણ છે કે આવી હક મુક્તની મુસાફરીનો અમુલ્ય તક જુમાવશે
નહી.

ફરેટ તમા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વમરની રીટરન ટીકી
દની સમવા કરી આપવામાં આવશે : નો મહેરયાની કરી પ્રેત ફેબ્રુ
ની ટીકીટ હાલથી લેવી સ્ટીમરો દાખમસર આવે છે અને દાખમસર મળ છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગમોદ ચેથી ૨૭ માસે ઉપરશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચશે તારથી ખબર મળે છે, જે જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. કાલુજી, નં ૨૮ પ્રેસીડેન્સ સ્ટ્રીટ
અથવા ફોન ૬૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેલેસન બેલ્કોનરમરમ, અને ડેલાગોઆએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ ઇસ્માઈલ સુફરની
કુખી. અમર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી.
આંગલીઆ એન્ડ કું.,

અમરલીયા રોડ, અમર.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

અપઃ શેલરી અને દરેક જાતના પરચુરણ
માલની દુકાન

Head Office: WINDSBORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

COOLAM MOHIDEEN. GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer.

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

P. V. Sanghavel & Son

Commercial Brokers & Commission Agents

Tel. No. 1538, 195 Grey St., DURBAN

જાન્યારી ૧૯૧૨ નાં બેચાં ચોરસરી
અપઃ વચેરે માલ કાચરો શાવ તેવી રીતે ખરીદી
મહાવી આપીએ બીએ, અને અમારા માસુલ
જહાસી લેવામાં મારે માલ (મહાઈ બીનીસ
વમારુ વચેરે) મેલકવાથી સારો જાવ ઉપરથી
લેવો આપીએ બીએ. વધારે જુલાલા માટે
કપરને યીસાએ કાવજમલ લેવા મહેરયાની
કરશે.

SAVE MONEY

By consulting me on Indenting, Shipping
Customs and Insurance matters. Costing in
voicing and Correspondence also undertaken.
Advice strictly confidential. Moderate fees.
Write to "Searchlight" care of this paper.

માલ જહાસનો તથા મંજાવનો, ફરેમમાં
પાસ કરાવનો કે વીધો ઉત્સાવનો, દુકાન
જાણવનો, ભરતીમાં કરવાં કામજ પનો
જાવવાનું જે બધું મારી માસુલે કરવાથી
નાણાં બચશે. તમામ હાલકત ખાનગી રખાશે.
પમાર સરતો. Searchlight C/o "IN-
DIAN OPINION," Phoenix. એ નામે લખો.

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA: s. d

Yearly ... 17 0

Half-Yearly ... 8 5

Quarterly ... 4 6

કોવાળી

લેટ આપવા સાચક પુસ્તકો

કોવાળીના પવિત્ર યાત્રાં
ઉપર મોતમ્મ મિતરેને અને સગાં
મિત્રોને લેટ આપવા સાચક નીતિ અને
ફરજીય જ્ઞાન આપનાર કિતમ
પુસ્તકોના બજારમાં બીજી મંડળ
નથી. ખાસ એ વિષયો ઉપર પ્રમા
કરેલાં પુસ્તકો સહુ આ સમયે લેટ
આપી શકે એવા સાચક મિત્રોમાં
એક શ્રી. ર/નાં પુસ્તકો ખરીદનાર
ને સાચક લેટ ૨૫ રકા લાવવાં
મહાદેવ શ્રી. ર. પુસ્તકોની કીપ
નીચે આપવામાં આવે છે.

પુસ્તકોની કીપ

કાન્ધવાલોની પુત્રી કાવલો.	૦-૦-૧
એલનાં કાવલ.	૦-૦-૧
મારો એલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
“ ૨ એ. ”	૦-૦-૩
“ ૩ એ. ”	૦-૦-૩
પુસ્તકો કામલ પાસાનું કાવલ.	૦-૦-૧
એક સત્યવીરની કથા.	૦-૦-૧
સલામતનો છનામી નીચું	૦-૦-૦
સવેદિય	૦-૦-૬
સુધારના કાવલ	૦-૦-૩
નીતિ મર્મ અથવા મર્મ નીતિ.	૦-૦-૧
એક હીંદુમત્તે રોબરોથનો કામલ.	૦-૦-૦
સત્ય વિના બીજી કશું નથી	૦-૦-૦
છવન દોરી	૦-૦-૪
ટપાલ ખાસ દરેક એપ્રી માટે ૧ પેની પ્રકાર. કોઈ પણ કોલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવા માં આવશે.	

International-Printing Press,
Phoenix, Natal.

બુક-કીપર

એક બ મિત્રમાં હેન્ડીયાર જના મહેતા
છને નોકરી કામ પછી ઠેકાણે બોધમે છે.
અ-મિત્ર તામુ તથા પવલેવાર મહુ
સાચક બોધ છે. અ-મિત્ર અને કાફરી
વાત સારી આવડે છે. કુકાનનાં દરેક
કામમાં માહિતગાર છે. શખનારે પચાર
ખાનાપીવા સાથે કરતો વચેરે માટે
મહેતા, બોધક ૧૦૧ ૩૬મનમાં લખ્યું.

P. O. Box 832.

Telephone No. 1758.

Telegrams : "JONAS" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

and at Empire Blds, Commissioner St., JOHANNESBURG

London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરણ સોફ્ટ શુભ અને સુરના વેપારી

ગ્રામ, હાંદી અને હુલુ વેપારીઓને ઉપયોગી થઈ પડે તેવી બવનો નવી નવી તરફ
નો માલ દર અઢવાડીએ વિલાયતથી પ્રચારો આવ્યા કરે છે. બજાર હામ કરતાં આ માલ
આશરે ૨૫ રકા સરતો પડશે.

બહાર ગામના એમરદોરો ઉપર હાસતજ ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the
Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate
of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts in
the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free
of charge by a system that ensures considerable economy and
the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most
complete of its kind in existence, enables senders to save still
further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the
receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the head Office for E.A.S.— And at—

Reuter's Agency,
Davis Buildings,
55 Field Street,
DURBAN.

Reuter's Building,
St. George's Street,
CAPE TOWN

Reuter's Agency,
The Corner House,
Commissioner St.,
JOHANNESBURG

NOTICE

Natalia Milk Company Limited

The Directors hereby give
notice that an Extraordinary
General Meeting of the Share-
holders of the Company will
be held on Saturday the 28th
day of October 1911 at 2.30
p.m. at

Grey St., Mahomed Abed Hall
Business :—

(a) To consider the position
of the Company

(b) To pass a resolution for
the voluntary winding up
of the Company for the
appointment of a Liqui-
dator, and to take such
lurther steps and do
such other things as may
be necessary in connec-
tion with such winding
up.

By the order of the Directors
SULEMAN HOUSEN

Secretary

Durban, 10th October, 1911

બહેર ખબર

નાતાલીઆ મીલ્ક કંપની લીમીટેડ

આ કંપનીના તમામ શેરહોલ્ડરોને
ખબર આપવામાં આવે છે કે કનિવાર
તા. ૨૮ મી બહરોબર ૧૯૧૧ના રોજ
ખબરના ૨ વાગેતે એ સ્ટીટમાં આવેલ
મહમદ આબેદના હેલ ઉપર એક
અસાધારણ મીટીંગ ખેલાવવામાં આવશે.
તે વખત નીચે મુજબ કામકાજ થશે.

૧. કંપનીની સ્થિતિનો વિચાર કરવો.
૨. રાજીપુશીથી કંપનીનું કામ બંધ
કરવાનો હરાવ પચાર કરવો તથા
એક લીક્વીડેટરી નીમણુંક કરવી
અને વહીવટ બંધ કરવા સાથે
બીજી જે કંઈ કામ અથવા પગલું
લેવું બહર હોય તેનો વિચાર કરવો.

ડીરેક્ટરોના કુકમથી.

સુલેમાન હુસેન

સેક્રટરી

કનિવાર તા. ૧૦ બહરોબર, ૧૯૧૧

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ક.

ફ્રીપ્રેસ, રાજીવાર, તારીખ ૧૪ મી અક્ટોબર ૧૯૧૧.

અંક ૪૨.

અઠવાડોક પંચાંગ.

—૬૬૬—

ખ્રિસ્તી-તા. ૧૪ અક્ટોબરથી, તા. ૨૦
અક્ટોબર સુધી, ઇ. સ. ૧૯૧૧.

હિંદુ-આસો વદ ૭ મીઆસો વદ ૧૭ સુધી,
સંવત ૧૯૬૭.

મુસલમાન-તા. ૨૦ સવાલથી તા. ૨૬
સવાલ સુધી ૧૩૨૬ હી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી	મુ. તા.	પા. રો.	સર્વજન્ય સુધારા ક. મી. ક. મી.
શુક્ર.	૧૪	વદ ૭	૨૦	૨૫	૨૨ ૧ ૩
રવિ.	૧૫	"	૮	૨૧	૩૫ ૨૧ ૪
સોમ.	૧૬	"	૯	૨૨	૪૫ ૨૦ ૪
મંગળ	૧૭	"	૧૦	૨૩	૫૫ ૧૯ ૫
બુધ.	૧૮	"	૧૧	૨૪	૬૫ ૧૮ ૬
ગુરુ.	૧૯	"	૧૨	૨૫	૭૫ ૧૭ ૬
શુક્ર.	૨૦	"	૧૩	૨૬	૮૫ ૧૬ ૭

અનુક્રમણિકા

તારી અને હિંદી...	૧૩૫
સ્ટેડો ઓડવાની નોટીસ...	૧૩૫
જરમીસનના હિંદીઓની હિંદી...	૧૩૬
હિંદીઓની અવધ અને સમવધ...	૧૩૬
હિંદી આખા છે કે કંબાજ...	૧૩૬
એક અંગ્રજનો હિંદીઓના કૅસ...	૧૩૭
અંગ્રજોની મી. પોલાનોના કામ...	૧૩૮
ડરબનમાં એપી રોજો મટે ઈરપીતાલ...	૧૩૮
વેપારી હથેલીઓને નવો જમાનો...	૧૩૮
હિંદી અને તુરકી વચ્ચે લડાઈ...	૧૩૯
ડરબનમાં મસજિદમાં બાજી...	૧૪૧
કેપટાઉનમાં મોસ્લેમ મીટીંગ...	૧૪૧
હાંડમાં મોસ્લેમ મીટીંગ...	૧૪૧
હમીદીઆ સોસાયટીની અપીલ...	૧૪૨
મોહાનસઅમ...	૧૪૨
એશીઆટીક વેપારને દાબી દેવા...	૧૪૩
ટાંસવાલની હિંદી એવરેસ તરફના...	૧૪૩
પ્રદરશન માટે...	૧૪૩
તાર સમાચાર...	૧૪૫
હિંદમાં અસાંતિ...	૧૪૫
સ્ટેડોમાં રેલવેની તકલીફ...	૧૪૫
ઈન્ડિઅન...	૧૪૬
સ્વરમરવ રવાબી રામતીર...	૧૪૬
મુશ્મલ અને તેના બાઈઓ...	૧૪૭
હિંદી આફ્રિકા દરમન...	૧૪૮
હિંદુસ્તાનના ખજાનો...	૧૪૮
મહામેડન તારીફ સોસાયટી...	૧૪૯
રાહડ બલરવાવ...	૧૪૯

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાજીવાર, તા. ૧૪ અક્ટોબર ૧૯૧૧.

તુરકી અને હિંદી

અમારા મુસલમાન બાઈઓની લાગણી
હિંદીના ઉદ્ધત કામથી દુઃખાઈ છે અને
તેઓએ બધી જગ્યાએ કરાવે પસાર
કર્તા છે એ બરોબર થયું છે. અમે તો
હમેશ રાખીશું કે માત્ર કરાવે કરી બેસી
નહીં રહેતાં તેને અમે જે હિંદીઓ લેવા
હટે તે લેશો.

પણ ઉપરનું મથાળું આપી લાકડને
વિશે અમે બહુ લખવા નથી માગતા.
હિંદીના કુકર્મથી ચતા સુધારને નામે
ઓળખાતા કુધારને વિશે અમે આ
પ્રસંગે એ બોલ લખવા માગીએ છીએ.

હિંદીઓ જે આદર્યું છે તે ખાતરી
માણસ કરે તો ચોરી અણખ. ખાતરી
માણસ થોડો હાડે કરે તો તે હુંદ
હથેલાવ. હિંદી પ્રજા તરીકે તેણે કામ
કરે એટલે વળી કંઈ તેને વિશે બુરો
અન્દ વાપરવાની જરૂર નથી. હવે તો
પ્રજાઓ થોડો હાડે હુંદ ચલાવે, ને તે
વળી સુધારને નામે, તો પછી તેવા સુધા
રાની જગ્યામાં આપણે વગર ચિચાઈ
કેમ ફસાઈશું?

આપણે ધણી વેળા માત્ર મનના
આગસને લીધે માનીએ છીએ કે મુરોપ
તો સુધારો કાર છે. આપણે અમેરીકા,
ફ્રાન્સ વગેરેની કારમાં કેમ જીવી શકશું?
આ આપણા મોહનો નાશ કરનાર હિંદીઓ
પણ છે. હિંદીઓ જે કર્યું છે
તે મુરોપની બધી પ્રજા કરવા તકવાર છે
એમ અમે માનીએ છીએ. માત્ર શરમ
તથા ખીકના માર્યા ખીજાઓ તેણે
પગલું નથી બારતા.

હિંદીઓ કામ એ સ્વારથની સંત્રિ
છે. હાલનો સુધારો દરેક વસ્તુને સ્વાર્થનું
રૂપ આપે છે ને આપણને સ્વારથના
કુંડમાં અળેાળી મેલે છે. અમારી માદમાં
તો જ મલી હથેલાવી પ્રજાનું આણું
કામ નથી આવતું. તેવી પ્રજાએ ત્યારે

હુંદ ચલાવી છે ત્યારે કશું કર્યું છે.
હિંદી તો હાલમાં રહી તેણે પગલું
ચલાવ્યું છે એમ બતાવવાનું અપરન
રી એવડો મુન્હો કરે છે. આ તો
માત્ર સુધારો બધા કુદાષ ત્યાજ બને.

છેવટમાં આ સુધારો કેવો સેતાની છે
રેણું પુરું દરમન કરાવવા ખ્રિસ્તી ધર્મના
વડા થોપ સાહેબ ધરમને નામે થાક
ચલાવે છે, ને ખુન કરવાને નીકળતા
ક્રિપાહીને મુદાને નામે ફવા આપે છે!

આ નાટકના છેલ્લા અંકમાં વળી
આપણને બરોબર રપ્પ હેખાડવામાં આવે
છે કે સુધારો તે કમ હાલમાં માનવીને
હથે નય છે. દ્રીપોલી લુટીને હિંદી
માફિયાના સુધારાના મહાન કાર્યમાં
લાગ લેવા તકવાર મરે!

હિંદીનો કામલો લખ દરેક હિંદી હિંદ
આવા સુધારામાંથી છુટું રહે એમ માગે
ને એમ વરનો એણું મુશ્કેલીએ છીએ.

સ્ટેડો ઓડવાની નોટીસ!

જરમીસનના હિંદીઓને

એસોસીએશનનું લખાણ

જરમીસનની ટાઉન કાઉન્સિલ તરફથી
ત્યાંના હિંદીઓને તેમના સ્ટેડ આપી
કરવા નીચે મુજબની જાહેરી નોટીસ
મળી છે:—

“નિરજાઉન લોકેશન નામથી જાણીતા
અએલા લતામાં તમે બાડે રાખેલી સ્ટેડ
નં.... ખાલી કરવા અને તે છોડી જવા
અક્ટોબરની ૩૧ મીએ પુરી થાય એવી
એક મહીનાની નોટીસ આપવા જરમી
સન મ્યુનીસિપાલિટીએ અને હરમાબુ
છે, તે મુજબ આ નોટીસ હું મોકલું
હું. (સહી) ટાઉન કલારક જેમ્સ મેકે.”

એસોસીએશનનું લખાણ
મી. કાજલીઆએ આ સંબંધમાં ટાંસ
વ.લના એડમીનીસ્ટ્રેટર પર નીચે મુજબ
લખાણ કર્યું છે:—

“સાહેબ,—જરમીસન હિંદીઅન કમિટી
મારી એસોસીએશનને ખબર આપે છે કે
ન્યોર્થ ટાઉન લોકેશનના હિંદી સ્ટેડ

હોલરોને એવી નોટીસ આપવામાં આવી છે કે તેઓએ એક માસમાં એટલે તા. ૩૧ સુધીમાં રહેડો ખાલી કરવા. આનું કારણ એ બતાવવામાં આવ્યું છે કે મજૂર રેડેડ હોલરોએ તે રહેડોમાં વેપાર ચાલ નહીં, એવી કજીલાત આપવાની માગણી છે.

મારી એસોસિએશનના નમ્ર મત પ્રમાણે રેડેડ હોલરોને ઉપલી કરત કજીલ કરાવવાનું, અને તે નહીં કરવાથી નોટીસો મોકલવાનું જરૂરીસ્થન મ્યુનીસિપાલિટીનું કામ જન્યાથી અને ઉદ્ધત છે, અને તેથી તે જરૂરી રાખે છે કે આ મરીબ રેડેડ હોલરોના કાલા માટે આપ વચ્ચે પડવ મહેરબાની કરશો. મારી એસોસિએશનને આપનું ખ્યાન ખેતવાની કાચેજ જરૂર હોય કે જ્યેરજ દાઉત બોકેશન તે હીદી એને રહેવાને તથા વેપાર કરવાને એકજ જગ્યા છે."

જરૂરીસ્થનના હીદીઓની હોલચાલ

મહાન મહાશયની નોટીસ સાથે મજૂર એસોસિએશનની સ્થાપના

રવિવાર તા. ૧લી સપ્ટેમ્બરને રોજ જરૂરીસ્થનના હીદીઓની એક જનરલ સભા ભાંના મહાશયના મકાનમાં મળી હતી. હાજરીમાં મુખ્ય મેસરસ લાલ બહાદુરસીંહ, બાબુ હજુરાસીંહ, જે.રાયન મુડલે, બ.કુ. રામલાલસીંહ, સરકુદીન, વી. આપાસામી પડીયામી, અલીબક્ષ, શેખ હારીસીંહ, સુખુ નામક, રામદયાળ સીંઘ, મકનસીંહ, ત્રીલોકાસીંહ, મયરાહીમા આદમ, અલી ઉમર, હાંસજી મોરાર, બાવાજી સુભાગદાસજી, રામસરન મંચરે, જમજમકુર વિજેરે હતા.

મી. લાલ બહાદુરસીંહે ખુરસી લીધી હતી. તેઓએ ખુલાશીના અવાજ વચ્ચે ઉભાવ્યું સલામો હેતુ સમજાવ્યો, અને કહ્યું કે જરૂરીસ્થન મ્યુનીસિપાલિટી તરફથી એવી નોટીસ મળી સુધી છે કે તા. ૩૧ મીની અંદર આપણે રહેડો ખાલી કરવા. આ બાબતમાં વહીવટની સલાહ લેવામાં આવી છે અને તેઓ તરફથી એવી સલાહ મળી છે કે આપણે છતરજી બ. આપણે બધાએ બહી પછા ખુરસી મકાનો બાંધ્યાં છે. અહીંથી નીકળી જઈ આપણે ક્યાં જઈએ? એ આપણે આ

ફકમને તામે ચપ્પે તો આપણે નહન પાપમાલ થઈ જઈએ તેમ છીએ. એટલે આપણે દૃઢ રહી અત સુધી લડવું એવી કુ આપ સહુને વિનંતિ કરું છું.

મી. આર. લગનબર્ધાએ પણ પ્રમુખને રોકા આપનાર બાબત કરવું હતું. તેમણે કહ્યું કે કોરટ મારફત આ સલામનો સંતોષ કારક નીવેડો ન આવે તો એવટ સહામહત્વ હથીઆર તો આપણી પાસે છેજ. અતે તેમણે એક એસોસિએશન સ્થાપવાની સલાહ આપી હતી.

મેસરસ રામલાલસીંહ, રામદયાલસીંહ, સરકુદીન, બાબુ હજુરાસીંહ, વિજેરેએ બાબતો કર્યાં હતાં, અને સહુએ એસોસિએશન સ્થાપવાની જરૂર જણાવી હતી. પરિણામે જર્મીસ્થન ઇડિઅન એસોસિએશન એ નામનું એક મંડળ સ્થપાયું હતું. તેમાં બાબુ લાલબહાદુરસીંહ પ્રમુખ, મી. જે.રાયન મુડલે ઉપપ્રમુખ, બાબુ હજુરા સીંઘ સેક્રેટરી તથા દરેકદર અને મી. આર લગનબર્ધા કુલ દીપર એક અધિકારીઓ નીમાયા હતા. મેસરસ સુખુ નામક, સુભાગદાસ નામક, વી. પાયર, વી. આપાસામી પડીયામી, એ. જી. નામક, બકુ, રામલાલસીંહ, રામદયાલસીંહ, મકનસીંહ, ત્રીલોકાસીંહ, મુસા સીદાન, આદમ, અલી બક્ષ, હાંસજી અને બીજા એટલાની કમીટી નીમાઈ હતી.

બીજા રવિવારે મારાઓ ધડવા વજેરેના કામ માટે મળવાનું મહેર કરી સભા વિસરજન થઈ હતી.

મુમીગ્રેશનની ડરખાનમાં અમંવડ ને ડેલાઓઆએમાં સમવડ

મી. રામજી કામોદાસ બેઠક ૩૬૦ ડેલાઓઆએથી લખે છે કે દેસથી આવતા ઉતાર્યોને કાલ સરકાર તરફથી જરાએ છળ આપવામાં આવતી નથી. ટરાંસ રાલ જનારા પાસેથી પા. ૭ લે છે તે જ્યારે પોરદુમીજની હદ છોડે ત્યારે પાછા મળે છે. હાકારી ખર્ચ વિજેરે મળી ૧૨/૬ નું જ ખર્ચ થાય છે

પહેલાં વકીલો વિજેરે ઉતાર્યો પાસેથી તથા ચાર પાઉડ લેતા ને બહુ હવે ફર થયું છે. મી. રામજી વળી લખે છે કે પોતે જે મહદ બની રહે ને કરવા તૈયાર છે. તેનું તારનું ડેલાઓ આજે Ramji છે.

હીદ આપાદ છે કે કંમળ?

હીદમાં સરકારે લોકાપર વેરા એવી રીતે લાદી દીધા છે કે વસ્તિનો મોટો ભાગ જે બેકુતો છે તેઓને માંડ પુરવ આવાનું મળે છે, અને બધીવાર જુએ મરે છે. ત્યાર બીજી તરફથી મોટા વેરા એની આવકને લીધે સરકારની તેજુરીનો સદાય તરજ રહે છે. એટલે તેજુરીની આપાદી એ લોકોની આપાદીની નિશાની નથીજ. છતાં દિલગીર થવા જેવું એ છે કે હીદી સરકારના બજેટના આકાશો અને તેમાં બતાવેલ જમા બાબુ (સર પ્લસ) વાંચીને દુનિઆના જોનારાઓ હીદ આપાદ છે એમ જુલાય છે, અને બીજાને જુલાય છે. આખો એક લેખ "આપાદ હીદ" એવા મથાળા તથા "મરકુરી" માં પ્રગટ થયો હતો. વળી દિલ્લી કરવાર પાછળ પા. એક કરોડનો કુમાડો કરવામાં આવનાર છે. ખરી રીતે આ પૈસો મરીબ અને મહે નવું મોકાની રોટી કુટવીને એકઠો થયેલો હોય છે. છતાં આવી આ ખરી હકીકતથી અચાન છાપવાળાઓ પ્રભ તે પછીના ફાળલ પાડવા સક્રિયતા હોય એવો ખ્યાલ જોળવે છે, અને વાંચનારી આલમને અપાવે છે. ઉગાડના વેસ્ટ મીન્ટર જેકેટ લખ્યું હતું કે જે દેહ કરવાર જેવા એકાદ પ્રસંગ માટે એક વખતે ૧ કરોડ પાઉડની રકમ કાઢી હશે તેને કેમ કંગાળ કહેવાય? કેવી વિચિત્ર અને જુલાવો અવગણનારી આ ટીકા છે?

મુંબઈમાં બાબુ પાલનો ધરપકડ

તા. ૬ ડીએ મુંબઈના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે મી. વિપીન મંદપાલ ઉગાડથી સુબમના હીનારાપર ઉતરતાં સરકારે તેમની ધરપકડ કરી છે. "બોમ્બની નીતિમાં તપાસ" એવા અર્થ ના તેમના લેખ વડે ફિગર ફેલાવવા માટે કામ ચલાવવામાં આવશે.

તા. ૭ પાએ જણાવવામાં આવે છે કે મી. વિપીન મંદપાલને કોરટમાં ખડા કરવામાં આવતા તેમણે મુન્દેવાર હોવાનું જણાવ્યું હતું, જેથી તેમને એક મહીના ની જોલની સજા થઈ છે.

એક અમલનો ઇમારતોન કેસ

કામદારોના અર્થ બતાવનારે મુકદ્દમા

કેપટાઈન ખાતે જેક બરમર નામનો રાજ્યન બધુ ક્ષિતિ આરિકામાં કામદાર થવા છેલ્લી એક યુરોપની સ્ટીમરમાં બોલ્યો હતો. તેની ઇમારતોન કામદારની રૂએ બધુ લોકોની ચીડીક બાધમાં પરીક્ષા લેવામાં આવી અને પુરુષ જાત ન થરા વપાવું કારણ આવી ઇમારતોન અમલ દારે તેને ઉતારવા ન દેતાં પાછો યુરોપ મોકલવા હુકમ કર્યો. આ કામદાર પાસે ખા. રૂ. જેટલી મુદી હતી. તે સારી તાંદુરસ્તી મેળવતો હતો. તેણે કામ ફેળદારી મુકદ્દમા કર્યો નહોતો, તથા તે ધર્મી હરી રેજી મેળવી શકે તેમ હતો. તેણે યુનિયનમાં કામદાર થવા માટે ઇમારતોન અમલદારના મુકદ્દમા વિરુદ્ધ કેપટાઈનમાં સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરી હતી. તેના વતી એક બધુ પાદરીનું સરડીશીટ રજુ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં 'બરમર ચીડીક લાવાનું' સારું જ્ઞાન ધરાવે છે એ વાતનો પુરાવો હતો.

મુકદ્દમા

સુપ્રીમ કોર્ટે બરમરના કામદાર મુકદ્દમા આપ્યો છે. મુકદ્દમામાં સર જોન જુઝાનને બચાવ્યું હતું કે :-

આ કેસની બાબત કારોબારી ખાતા ની છે, તેથી મુકદ્દમા પ્રધાનને પોતાની સત્તા પોતાના તાબાના અમલદારના કામદાર મોકલવાને સત્તા છે. આ સત્તા મી. કમીન્સને સોંપાઈ હતી. ઇમારતોન ખાતા ના અમલદારોપર કોર્ટ સંપૂર્ણ હકુમત ધરાવે છે. તેમના મુકદ્દમા તપાસવા, અને તેમના નિર્ણયને બદલાવવા કોર્ટને સત્તા છે. મી. કમીન્સે સારોજ હેલુ રાખીને અમલ ચલાવ્યો છે એમાં સંદેહ નથી. પણ જે લોકોએ અરજદારના લખાણની પરીક્ષા કરી છે તેમના એકરાર ઉપરથી કહી શકાય છે કે અરજદાર કેળવણીની પરીક્ષા પાસ કરવાને હકદાર છે. અરજ દારે કેસનું બરમર આપવું પડે એવી સરકારની મામળી જરવાબદારી છે. અરજ દાર ઉતારવાને હકદાર છે, અને સરકારે કેસનું બરમર આપવું પડશે.

'સંકેતિક મેલ' ની ટીકાઓ

જેવરના કેસપર ટીકા કરતાં જોહાન્સ બર્મનું 'સંકેતિક મેલ' એક લાંબા લેખ દરમિયાન લખે છે કે :-

ઇમારતોન કામદારે જોરાના સંબંધમાં

કેવી રીતે કામ પાડવામાં આવશે તે સવાલ આમાં સમાવેલો છે. પણ તે બાબતને મુકદ્દમા જરૂરીસ જુઝાનનો મુકદ્દમા બધુ અમલનો છે. કેમકે તે મુકદ્દમાથી, એશીઆટીક ઇમારતોન બારમાં જે સહી સલામતીઓ રાખવામાં આવે છે તે નાક પામે એવો કામ છે. કાલ ઇમારતોન બારમાં કલોનીઓમાં એશીઆટીક સામે બેઠ મુકદ્દમામાં આવે છે તે કામદારના અમલ વડેજ, અને નહીં કે કામદારના કબજે વડે. ઇમારતોન કામદારોમાં એશીઆટીકનું નામ આપવામાં આવ્યું નથી. કામદારનાં કામ છે તે એટલુંજ કે અરજદારે કામપણુ યુરોપી બાધમાં પ્રધાનને સતોષ થાય એવી રીતે અરજ કરવી જોઈએ. અમલમાં જોરાઓને આ પરીક્ષા વમર મુશીબતે પાસ કરવા દેવા માં આવે છે. આમાં અર્થ એવો રહેલો છે કે ઇમારતોન અમલદારે એવું જાહેર કરવું કે એશીઆટીક ઇમારતોનને તેને સતોષ થાય એવી રીતે અરજઓ નથી લખી, અને તેથી તેઓને ઉતારવાની રજા નહીં આપવામાં આવે. આજ સુધી આ રીતથી કામ સરી શક્યું છે. કેમકે અમુક અરજદાર સતોષકારક રીતે પાસ થયો છે કે નહીં તે સંબંધમાં ઇમારતોન ખાતાના ઉપરી મુકદ્દમા પ્રધાનનો મુકદ્દમા છેવટેનો મથાપો છે. મુકદ્દમાને કોર્ટ ન ઉઠાવી પાડી શકે એ માન્યતા હતી, અને તેથી એશીઆટીકે ધુસી જવા સામે સહીસલામતી મથાપી.

પણ અમને લાગે છે કે આ માન્યતા જુલ કરેલી હતી એમ મી. જરૂરીસ જુઝાનનો મુકદ્દમા બતાવે છે. કામદારો અર્થ પ્રધાનથી લોકોની ઇચ્છાને માફ આવે એવો નહીં કરી શકાય. એશીઆટીકને તકન બાતલ રખાય એવી રીતે કામદારો અમલ નહીં થઈ શકે. મી. જરૂરીસ જુઝાનનું કારણ છે કે કોર્ટને "પ્રધાનના કામની વચ્ચે પડવાનો હક છે એટલુંજ નહીં, પણ તેના તાબાના અમલ દારોની વચ્ચે પડવાનો પણ હક છે, તેમ જ તેમની સત્તાનો અમલ બરોબર થાય છે કે નહીં તેનો નિર્ણય કરવાનો હક છે." તેમણે કહ્યું કે "ઇમારતોનના સત્તા વાળાઓપર હકુમત ચલાવવા અને તેમ નાં નિરબુધો કરી તપાસવા આ કોર્ટને સંપૂર્ણ સત્તા છે એમાં મને કંઈ પણ સંદેહ નથી." સ્થિતિ આ પ્રમાણે હોવા થી ('સંકેતિક મેલ' કહે છે) એશીઆટીક પણ કામદાર થાય એ શું સંભવિત નથી? તેથી કેળવણી સંબંધી લખાણ

ઇમારતોન અમલદાર કામદાર ન રહે તે તે સુપ્રીમ કોર્ટને અપીલ કરી શકશે, અને એવો મુકદ્દમા મેળવશે કે તે પુરતી કેળવણી ધરાવે છે. આ કેસમાં બરમર તેમ કરી શકે છે, અને એક એશીઆટીક પણ તેમ કરી શકે એ બનવા જોઈએ. બરમર જે આવી બાબતમાં ઇમારતોન અમલદારના બધા મુકદ્દમાએ તપાસવા સુપ્રીમ કોર્ટને સત્તા હોય તો, કુલજ વહીવે ઇમારતોન કામદારની બધી બટકાવતો સોસર પોતાનું ટકું હાંકી જશે. એક એશીઆટીક વતી આવે મુકદ્દમા કોર્ટમાં લડાયો છે કે નહીં તે બધે બચુતા નથી. કદાચ તે હલુ હવે લડવાનું રહે છે. પણ બરમર કેસમાં અપા એક મુકદ્દમા બતાવે છે કે આ મુલકમાં કામદાર યતાં એશીઆટીકને નામ પાડી ને બટકાવવામાં ન આવે તો બીજી રીતે તેમને બટકાવવાનું મુકદ્દમા થશે. બરમર રમટલે આ મુકદ્દમા પ્રથમ સ્વીકારી હતી, પણ એશીઆટીક સામે સમાધાની કરવા ખાતર તે વાત તેણે પાછળથી પાટી મુકી છે. વારંવાર કહેવામાં આવ્યું છે કે, ક્ષિતિ આરિકાના કામદારોને લીધે અને એશીઆટીક ઇમારતોન થવા દેવાનું પોતાનું શકે તેમ નથી તે ખુલ્લે ખુલ્લું કહી દેવું તે વધારે સીધું અને વધારે સહીસલામત છે. ખરી રીતે જે એક માત્ર મુકદ્દમા કહેવાય તેવી રીતથી તે અંટકાવવું તે સીધું કે સહીસલામત નથી. આ હલીક કેપના છેલ્લા મુકદ્દમા થી મળ્યુંત થાય છે. કેમકે જે કારે ખારી રીતે કામીબેઠ કામદારવાની સહી સલામતીને સુપ્રીમ કોર્ટના મુકદ્દમા ઉઠાવી નખાય તો પછી કારેલો અમાલ રહેતો નથી. એક એશીઆટીક કેળવણી ની પરીક્ષા સતોષકારક રીતે નથી આપી એવો સત્તાવાળાઓનો નિરબુધ કોર્ટ મુકે, અને અરજદારની કેળવણીની બાધ કાત વિષે પુરાવાઓ સંભળી કોર્ટ એ નિરબુધને બાતલ કરે તો જેને સહીસલામતી કહેવામાં આવી છે તેમાં કમર છે. આ બાબતનો સંભાળપૂર્વક વિચાર કરવો જોઈએ; અને ત્યારબાદજ કામદારને બદલે કારોબારી રીતે એશીઆટીકને બાતલ કરવાનો આખા યુનિયન માટેનો "એશીઆટીક એકસકમુજન એકલ" પાલ થઈ શકે.

કેસાઓઆને ખાતે પેલાના બીજ રહેવા તા. હમી એ ખુલી મુકદ્દમામાં આપી હતી.

‘ન્યુયોર્ક કોનોકલ’ માં મી. પોલાકનો કામળ

ડરબનના ડરબનના વસ્તનની બાજુ
લોકોને બાજુ

લંડનના ‘ન્યુયોર્ક કોનોકલ’ ના ત. રૂપ આમરતા આ ‘કામળ’ પ્રત્યે પર ફરતા ‘એ વિષય ઉપર એક લેખ પ્રસિદ્ધ થયો હતો. તેમાં અમેરિકાના એક ગોરાએ લાંબા નેટીવને હાથમાં જીવતો બાળક નાખ્યો હતો તે તથા રોડ કીપામાં એક નેટીવને પીસતો વડે મારી નાખનાર ગોરાને ન્યુયોર્ક નિરદેશ કરાવે છે. એકી મુકો તે કિસ્સાઓ દાંડીને તાપની પ્રજાને નજીવા કારણને માટે પાત્ર કેટલો જુલમ સહન કરવો પડે છે તે વિષે પછી લોકોના અનુભવનો પુરાંત આપે છે. તેમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે તાપની પ્રજાનાં કુખો પછી લોકો આસ કરીને સમજાય છે એમ હોવાની અમેરિકા અને આફ્રિકામાં જે કુરતાન દાખલાઓ બન્યા તેની સામે પોકર કરવામાં પછી એ સહી અમેરિકા કોલ તે સ્વભાવિક છે વીએરે.

ઉપલા કામળ ઉપરથી જુલ લોકો પાસે બ્યારે સત્તામાં આવે છે ત્યારે તાપની પ્રજાને કેવા સવારે છે એવું બતાવનાર મી. પોલાકનો કામળ તેજ પત્રમાં છપાઈ છે. તેમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદી વેપારીઓ લાંબા જુલ લોકોને આપેલ આપેલ એમ હોવા છતાં ગોરી પ્રજા હોદી વેપારીઓ સામે શોરબાર કરી રહી છે તેની સાથે તેઓ સામેલ થવામાં આ કાલા નથી તે તરફ ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું છે; અને પછી કોરોનેશનની ઉજવણીને દિવસે ડરબનના પછી મેયરે આંત્રી હોદી પ્રજાની લાચણી અત્યંત કુદરતી હતી તેજુ પછી વરણન કરવામાં આવ્યું છે. વળી મેયરે સાહેબે પોતાના કુત્તરો ખુલાસો કરવા છાપામાં કામળ લખ્યો હતો તેમાંથી “મારા વલણને ડરબનની સમસ્ત ગોરી પ્રજા સુપ્રસાદે આપશે” એ સબ્જે દાંડી મી. પોલાકે દીકા કરી છે કે જુલ લોકો સામે વેર ધરાવનારી યુરોપની ગોરી પ્રજાને જુલ લોકો ઉપર જુલમ કરેલા સાક આપી વધારે સારી દલીલ બોલેલી નહીં. વિશેષમાં મેયરનાં પત્રમાં વેપારી નાખનારી ‘નાતાલ મરક્યુરી’ ની દીકા દાંડી જુલ લોકોના અસાધ્ય અસાધ્ય

સત્કર્મોમાંના કેટલાક જુલ જુલ લોકોને છે એવી માન્યતા તેમણે બહેર કરી હતી.

ડરબનમાં ચેપી રોગો માટે ધરપીતાલ

‘મરક્યુરી’ માં અરવા

વધુ ચેપી ગોરા કે કાળા ?

ચોડા દિવસપર ‘મરક્યુરી’ એ ડરબનમાં ચેપી રોગોને માટે ધરપીતાલોની જરૂર વિષે તથા તે સ્થાપવાની મુશ્કેલ વિષે અરવા કરી હતી તેમાં જણાવેલ હતું કે જે માત્ર ગોરા લોકો માટે જ ધરપીતાલો સ્થાપવાની હોય તો અડચણ આવે તેમ નથી પણ ગોરા અને કાળા બન્ને લોકોની હાથમાં હોવાથી ધરપીતાલો જુલ લોકો બાંધ્યા વિના ચાલે નહીં, અને તેથી તે કામ બહુ અસાધ્ય થઈ પડે; વળી જુલ લોકો ચેપી રોગોની સારવાર એક જ ધરપીતાલમાં થઈ ન શકે એટલે ગોરી કામ માટે જે ત્રણ ધરપીતાલોની જરૂર પડે તેમ કાળા લોકો માટે તેટલી જ રાખવી પડે; અને આટલો ખર્ચ અસ્ય પોલાક ન શકે તે દેખાતું છે; વગેરે. આ બધું કહેતાં ‘મરક્યુરી’ એમ પણ જણાવી મેલ કે ચેપી રોગોને ફેલાવો કરનાર મુખ્યત્વે કરીને હોદીઓ તથા નેટીવો હોય છે.

મી. વેસ્લેનો જવાબ

ઉપરો આરોપ પાયા વિનાનો છે, તથા ગોરાઓને સહી વધારે ચેપી રોગોને ફેલાવો કરનારા પુરવાર થયા છે એવું દેખાડનારા કેટલાક આંકડાઓ તથા બનેલી દલીલ દાંડી મી. વેસ્લે તેનો રદીઓ આપ્યો હતો; જે ‘મરક્યુરી’ એ કાંઈપણ દીકા કર્યા વિના આપ્યો છે. તે કામળ નો સાર નીચે મુજબ છે:—

મી. વેસ્લે લખે છે કે: એક હોદીને યુરોપીયનની સાથે એક ધરપીતાલમાં રાખવો તે અશક્ય છે, અને તેથી એક કાળા માટે જુલ જુલ ધરપીતાલો હોવી જોઈએ. હોદીને ગોરાની સાથે રાખવા ન રાખવાની વાત માણસ માણસ ઉપર આધાર રાખે છે. હું પોતે મહા ગોરા કરતાં રસ્તે હોદી સાથે રહેવાનું પસંદ કરું. વળી હોદીઓને તમે ખીલ કાળા લોકોની સાથે મળી કાઢો છો.

પણ સારી રીતે ઉકરેલો હોદી, જે તમારા મારા કરતાં રોજ સવારે નિયમિત ન્હાતો હોય તથા બીજી રીતે પણ સ્વચ્છ થી રહેતો હોય તે એક જ મલી નેટીવ ની પાંકિતમાં મુકવાની સામે વધી લેખ નહીં! આમાં મુશ્કેલી રહેલી છે તે તમે જોઈ શકો છો.

આસ કરીને હોદી અને નેટીવોને ચેપી રોગોને ફેલાવો કરનારા મુખ્ય મરવા છે તે બાબતમાં મારે કહેવાનું છે. આ સંબંધમાં ૧૯૧૦ ના જુલાઈ મુધીના વાર પિક રિપોર્ટમાં ડા. મ્યુરીસન જે હજી કલ જણાવે છે તે તરફ ધ્યાન ખેંચવું. તેમાં જણાવ્યું છે કે મરક્યુરી દરેક ગોરા માં ૩૫ ને, તો એશિયાટીકમાં ૧૦ ને; કંક્રાળાનું ગોરામાં ૫૬ ને, તો એશિયાટીકમાં માત્ર ૧ ને; રતવાનું ગોરામાં ૬ ને, તો એશિયાટીકમાં એકેને નહીં, એન ટેરીક નામના તાવનું ગોરામાં ૧૬ ને, તો એશિયાટીકમાં માત્ર ૧ ને. વસ્તીનું પ્રમાણ જોઈએ તો ગોરાની ૨૬,૮૩૬ ની તો એશિયાટીકની ૧૬,૧૭૧ ની મજબૂતમાં આવેલ છે. ઉપલા આંકડાઓથી જોઈ શકાય કે ચેપી રોગોને ફેલાવો કરનારા મુખ્ય ક્યા લોકો છે. આની પહેલાંના વસ્તીના આંકડાઓ પણ દાંડી મી. વેસ્લે બતાવ્યું છે કે તે આરોપ ગોરા લોકોને જ લાગુ પડે છે.

ડરબન કોરોનેશનમાં કામ કરતા એક હોદી ગીરમીટીવાને તે ક્ષમતા રોગમાં સપડાવાથી પૈસાની લાલચ આપી હોદી સ્તાન કેવી રીતે મોકલવામાં આવ્યો હતો તે દાખલો દાંડી કોરોનેશનના ચરમ કારેલાં કામને વખોડી મી. વેસ્લે ક્ષમતા રોગીઓની સારવાર માટે એક ધરપીતાલ બોલવાની અગત્ય બતાવી છે અને પોતા નો રેકર્ડમાં ડા. મ્યુરીસનના રીપોર્ટમાંથી કેટલીક હજીકત દાંડી છે.

‘એક્વરટાઇઝર’ માં પ્રસિદ્ધ અમેલા મન્દરબુ ડરબન એક ગોરા બેઠેલ જુલ બુ. હતું કે મજુરોની ખેતીમાં બારે તમી જણાય છે. મજુરી કરનારા ન મળવાથી કેટલાક ગોરા પોતાનાં છોકરાને નિશાળે મોકલવાને બદલે ખેતરમાં કામ માટે રોકે છે. હોદી મજુરો સતીય કારક હતા છતાં હોદી ગીરમીટ બાંધેલ તે દરસિવાસની હોદી તરફની વર તણકને ખર્ચાવેલો હોદી મજુરોને હોદી કરતાં આહીં સારી કમાણી બોલેલો હોવાથી આમજી જતાં હોદી સરકાર પેસા ને કાચ ફેરવે એ બનવાજોમ છે.

પ્રોટેસ્ટાન્ટ પ્રોવિડેન્સ રીપોર્ટ નં. ૨૩૬ માં જણવાય છે કે નાદારી ૨૭૨૮૨ થયેલો રોજગાર તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બરથી જોડી દેવામાં આવ્યો છે.

ટ્રાંસવાલમાં, ધીરરત્ન, અરુન નં. ૨૧૨ ના બીજા અને કંપનીનો રોજગાર તા. ૨૧ મી ઓક્ટોબરથી જોડી દેવામાં આવ્યો નાર છે.

ફીપુર હાઉસીંગ, રેડી નં. ૫૮૧ ના મહમદ હુસેનઅલીનો રોજગાર તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બરથી જોડી દેવામાં આવ્યો નાર હતો.

અમલક વિક્ટોરીયા કંટરી, માઉન્ટ પેસમાં રહેતા, અને હાલ સાઉથ કોસ્ટ બ્રુક્સનપર રહેતા હીંદી ખેતુત લગ્નમન ની મિલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૦ મી નવેમ્બરે કરવાનું સરકારી કારત્તે અરજ કરવામાં આવશે.

કેપ્ટાઇનના મહમદ સમમદની નાદાર મિલકત સંબંધમાં તરતી જ. કમલુ. રેડેલર જાહેર કરે છે કે લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૨૭ મી ઓક્ટોબરે કેપ્ટાઇન ખતે સુપ્રીમ કોર્ટના અસ્ટરની ઓફીસ માં જાયશે.

હવારકસકોરપના રેડોરકીપર મહમદ સુલેમાનની નાદાર મિલકતના સંબંધમાં તરતી રેડલ હીમન ક્રીડમેન (બ્રિકસ ૪૨૭) જાહેર કરે છે કે લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૨૦ મી ઓક્ટોબરે હવારકસ કોરપના રેડીક્ટ માસ્ટરનેટ આમળ બારાઈ. મજૂર મિલકતના સંબંધમાં લેજુ દારોએ પોતાનાં દેવાં તરતીને તા. ૨૦ મી ઓક્ટોબર સુધીમાં ભરી દેવાં.

પ્રોટેસ્ટાન્ટ અને વીટબેંક (નં. સી ૩૧૧૬) નો હીંદી વેપારી આમદ હામ હીમ મુલ્લાની નાદાર મિલકત સંબંધમાં લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૧૩ મી ઓક્ટોબરે બારાવાની હતી. લેજુદારોએ પોતાનાં દેવાં તા. ૧૧ મી ઓક્ટોબર સુધીમાં ભરી દેવાં. એવી નોટીસપત્ર તરતી એ. પી. હમમેન તરફથી તા. ૧૬ના એક્ટ માં પ્રસિદ્ધ થઈ હતી.

હેટીંગ રપરટ, સેન્ટ જોરજસ કોલી અરીના મરહુમ મીરમીટીઆ હીંદી મેહન ની નાવારસ મિલકત સંબંધમાં પ્રોટેક્ટર જાહેર કરે છે કે મરહુમની મિલકત માટે દાવો કરનારા તેના સહુથી નજીકના સમા એ તથા તેના લેજુદારોએ પોતાનાં દેવાં તા. ૬ મી નવેમ્બર પહેલાં પ્રોટેક્ટર આમળ રજુ કરવા.

નાતાલ, આરસ્ટાઇનના પી. અને એન. પીલેની મિલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૩૦ મી ઓક્ટોબરે નાતાલ પ્રાંતની સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

વેપાર ઉદ્યોગનો નવો જમાનો

અલગલગ ધન મેળવવાની ધમ્મિકમાં માણસ જાતની ખુવાસો

‘ધી એથીક્સ વર્ડ્સ’ માં એક લખ નારે અલગલગ ધન મેળવનારાઓ મનુષ્ય જાતિનો કેવી રીતે કમરબાંધુ વાળે છે તેનો ખ્યાલ આપે છે. તેનો કેટલોક સાર અમે અહીં આપીએ છીએ :—

વેપાર ઉદ્યોગના નવા જમાનાએ ધન ના ઢગલા મેળવવાના એવા એવા સંજોગો ઉભા કર્યા છે કે બોલીઆઓ તે સંજોગોને જ્યાં જ્યાં જઈ પી લઈ માણસ જાતની રીજનાર સક્ષો બની જાય છે. સમાજમાં એટલી અધાણી થઈ પડી છે કે જીપરા જીપર ‘લેગર લેજુરેશન’ એટલે મજુરોની રક્ષા કરનારા કાયદાઓ કરવાની દરજ પડ્યા કરે છે.

હુનર ઉદ્યોગમાં જેમ જેમ સંચાઓ દાખલ થતા ગયા તેમ તેમ માણસોને પોતાનો લોભ સંતોષવાને વધારેને વધારે તક મળતી મળે. હેરત પમાડે એવી ઝડપથી માલ પેદા કરવાની શક્તિ માણસમાં આવી, અમજ વાપરીને મજુરો કરી માલ પેદા કરવાના દિવસ આસ્થા મયા, અણસમજુ ઊકારાંઓ પણ સંચાની કસો ફેરવી માલ પેદા કરી દેવા લાગ્યા, એટલે પુખ્ત ઉંમરના માણસો કામ વિના રખડી પડ્યા, નાની ઉંમરના ઊકારાઓ, ઊકારીઓ, અને ઓરતોને બહુ દબાવી રાજી આપી સચાવાળાઓ પોતાનું કામ ધમધોકાર ચલાવી શક્યા. ધન ના ઢગલા મેળવવામાં આ મ. કેવી હાલતમાં કામ કરે છે તેઓનાં શરીરની શી-શલા શામ છે, તેનો ખ્યાલ કરવાનું

કામને સુઝુ નહીં.

૧૮૦૨ ની સાલમાં વિલામતમાં ફ્રેન્ચ એન્ડ મેરલ એક્ટ એ નામનો કાયદો થયો. માણસની તંદુરસ્તી અને નીતિ સંબંધી અપતો રાખવાને આ કાયદો થયો. તે કાયદો થયો તે પહેલાં કારખાનાઓમાં મજુરો સોજ સોજ કલાકો કામ કરતા. તે દરમિયાન તેઓને ખાવાને પણ પુરતો વખત મળતો નહીં. ઉત્તર પરમણનાં વણવાનાં અને કાંતવાનાં કારખાનાઓમાં તે વખતે મજુરોને એક હારે લખો વખત કામ કરાવવામાં આવતું અને તેઓને બહુ મહી અવસ્થામાં રાખવામાં આવતા. આથી ત્યાં તાવનો મરજ ફાટી નીકળ્યો, અને હુનરો મજુરોનો ધાણ વળી ગયો. આ કાયદો એટલું બધું જુઠું મુળ લાગ્યું હતું કે તેનો છલાજ લેવા સંખ્યાબંધ કાયદાઓ અને ધારાઓ પડ્યા પડ્યા હતા. આ કાયદાઓ અને ધારાઓએ લગભગ ૩૫ જેટલા ધધાઓ જીતીને જોખમ ભરેલા કરાવેલા; આટલા સખત કાયદાઓથી પણ તે સડો મુળથી નાણુદ મળ શક્યો નથી. મજુરોને નીચેવવાનું કામ હજી ચાલુ છે. આજે જે જે આબરહાર પેદીઓ મજુરમાં આવે છે તેનો અંદાજ આનેનો ઇતિહાસ લખવામાં આવે તો તે માંથી એકાએક મજુરોને નીચેવીને પૈસા દાર બનેલ છે એવું દેખાઈ આવે તેમ છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં કાયદો વગેરેનાં કારખાનાં નથી તો સોનાની અને હીરાની ખાણોએ લાં એવી હાલત કરી મુકી છે. ચીના અને નેદીવ મજુરોના અતિરડા નીચેવીને ત્યાંના ખાણવાળાઓએ અણુટ પમસો એવો કર્યો છે. આ લોકોનો ઇતિહાસ તપાસીશો તો મનુષ્ય પડશે કે તેમાં ના ધણાખરા કરોડો માઈકની મિલકત મુકી જીવાનીમજુર નુનિયા જોડી ચાલ્યા ગયા છે. તેઓને પોતાને તો તે પમસો કંઈ કામ આવતો નથી પણ લાખો માણસો તેઓના લોભના લોભ મળી જાય છે. હુનર ઉદ્યોગની નવી નવી ચાવીઓની શોધખોળથી આમ માણસ જાતનો ધાણ વળતો ચાલ્યો છે.

૧૯૧૦ની સાલનો નુનિયન સરકારને એક રીપોર્ટ બહાર પડ્યો છે તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે મજુર સાલમાં ૪૩૧૮ નવા માણસો દક્ષિણ આફ્રિકામાં કામ લાગ્યા હતા. તેની પહેલાંની સાલમાં ૭૩૫ લાખ થયેલ.

ઇટાલી અને તુરકી વચ્ચે લડાઇ

અઠવાડીક સમાચારોનું તારણ

(ફરજી તારી ઉપરથી)

તુરકી બળવાના આગેવાન મી. એન વનખે કહ્યું હતું રસ્તે ટ્રીપોલીમાં દાખલ થવાના હતા. તેનો ઇરાદો ટ્રીપોલીના શેકોને સમજાવવાનો હતો અને સરકાર સામે જુલાઈ હક્કોનો દરખાસ્તો કરાવવાનો છે.

લંડન સુધવાર, તા. ૫.

રોમના છાપામાં જણાવવામાં આવે છે કે ઇટાલીઅન સરકારે તુરકીને કસ્ટો કરવા માટે કવાયત વીઝે કરી બળનો દેખાવ કર્યો હતો, પણ તેટલાથી તુરકી સરકાર ચૂકી નહીં. પણ તેમના આરા સામે તેમને ટ્રીપોલી પુરતો ઊડવું પડેલ.

જુલ તુરકીની બંદર આંદ્રીઆ અને તુરકીની વચ્ચે આવેલા આલબેનીયા નામના પ્રાંતપર ઇટાલી હક્કો લાવવા કારે છે એવી ખીના આંદ્રીઆના તુરકી કોનસુલે જાહેર કરી છે. તે ઉપરાંત કોનસુલે આંદ્રીઆ સરકારને વચ્ચે પડવા ની પણ માન્ય કરી, પણ તેને દાદ દેવામાં આવી નથી.

સમગ્ર પાકાના મુખ્ય પ્રધાનપણી નીચે તુરકી પ્રધાન મંડળ સુદાયા છે, પણ શોકમત તેને પસંદ કરવું નથી.

શુક્રવાર, તા. ૬.

રોમના છાપામાં જણાવવામાં આવે છે કે સુધવારે ટ્રીપોલીમાં સુલતાનના કોન્સુલ ઉપર ઇટાલીઅન વાવડો ચડાવવા માં આવ્યો હતો.

ઇટાલીઅન કાફલાના એડમીરલને ટ્રીપોલીનો મવરન નીમવામાં આવેલ છે.

તુરકીની દક્ષિણના સમુદ્રમાં કુમલો ન કરવા હરીથી ઇટાલીએ કુકમે કહ્યો છે.

કોનસ્ટાનટીનોપલના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે ના. સુલતાને કુકમનો સામે પેગંબરની મદદ માફવા મસ્જીદમાં ખાલ બંદગીઓ કરવાને ફર માન કહ્યો છે.

૧૦ હવાઇ વહાણો કાફલો નેપ્લસ (ઇટાલી) ખાતે તખવાર કરાવવામાં આવ્યો છે.

એક દારૂ મેળા સહીતની બિટીક સ્ટીમરને તુરકીએ કમળે કરી સોલોનીકા ના તુરકી બંદરે આણી છે.

કનીવાર, તા. ૮.

ઇટાલીઅન પ્રધાનને ઇટાલીઅન સોફા એ એક મેળાવડા પ્રસંગે બારે માન આપ્યું હતું તે વખતે એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ઇટાલી જેટલી કડપથી કાલ પ્રજા પોતાની રાજદારી, નામતીક અને આરથીક ચક્તીએ પહેળી નથી. "કહે તે આફ્રિકા ખડને સુધારવાના કમમાં બીસ્સો લેવા દાવો કરે છે."

તુરકી સરકાર ટ્રીપોલી કહેરથી પાંચ માઇલ દુર કુમરાની કોન્સેળીમાં જમા થયું છે.

સોમવાર, તા. ૯.

કોનસ્ટાનટીનોપલના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે બધા ઇટાલીઅનોને તથા દિવસની બંદર તુરકી ઊડવા નો કુકમ કરવા તુરકી સરકારે દરાવ કર્યો છે. મોડરેટ તુરકી આપુ વલણ ન લેવા સરકારને આમલ કરે છે.

તેવી આવા કુકમને અમલ કરવાનું સુલતાની રહેશે એવું માનવામાં આવે છે. વળી એમ કહેવામાં આવે છે કે તુરકી સરકારે વચ્ચે પડે છે કે નહીં એ તપાસી લેવા માટે આ આકરો કુકમ બંદર પાડવામાં આવ્યો છે.

ટ્રીપોલીપરના હક્કમાં લવાએલા તુરકીની સંખ્યા ૨૪ ની, અને મરેશાની ૧૨ ની જણાવવામાં આવે છે.

ટ્રીપોલીની પુરવે આવેલું બારસા નામનું યાજુ ઇટાલીઅનોએ સર કર્યું છે.

બિટીક સ્ટીમર પકાએલી તે જુલ કમ છે એમ જણાવી તેને છુટી કરવામાં આવી છે.

તુરકીએ થોડેસ્વાર બંને પાલજન લકર તખવાર કરવા માંડ્યું છે. સોલો નીકા ખાતે ૪૨,૦૦૦ લકર જમ કરાયું છે.

તુરકી સરકારે તુરકી સરકારોનું ટ્રી

પોલીમાં ઇટાલીઅનો દાખલ થયા તે ઉપર ખાન એમીને વચ્ચે પડવા આમલ કર્યો છે. એક તુરકી જાખએ તુરકી સરકારની આવી વિનંતીઓને વખોડી કાઢી છે.

મંગળવાર, તા. ૧૦.

તુરકીમાં ઇટાલીઅનો સામે જબર જસ્તી વાપરવાનું બંધ નહીં કરવામાં આવે તો લડાઇને માત્ર ટ્રીપોલીમાં રાખવાનો દરાવ ઇટાલી તજ દેશે એવી રજુ આતો તુરકી સત્તાવાળાઓ તુરકી સર કાર પાસે કરે છે.

રોમમાં સત્તાવાર રીતે પ્રસિદ્ધ થયું છે કે જરમન એલમીની બાબામલુને લીધે તુરકી સરકારે તુરકીમાં વસતા ઇટાલીઅનોને હાજી કાઢવાનો કુકમ માંડી વાલ્યો છે.

જે કારો ઇટાલી કરાવવા માંગે છે તે સંબંધી તુરકી રાજ્યો વિચાર કરે છે.

લડાઇ સમયે કમળે કરવા લાગ્યો મીએમાં તુરકીએ અનાજનો સમાવેશ કર્યો છે જેથી ૨૦૦ થી ૩૦૦ અનાજ ની સ્ટીમરો અટકી પડી છે. આની સામે દક્ષિણએ પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે. ઉચ્ચાકમાં પણ વેપારીઓમાં ખડબાજાટ થયો છે.

ઇટાલીઅન કાફલાએ ફોરબક્ટું બંદર સર કર્યું છે.

તુરકીમાં ઇટાલીઅનોના ઉદયેન કુનર નાં, નાણાં સંબંધી, તથા કોનસુલોનાં જે જે ખાતાઓ છે તે બધા બંધ કરાવવાં તુરકી પ્રધાન મંડળે દરાવ કર્યો છે.

નવા સુદાએલ તુરકી પ્રધાન મંડળ માં પરદેશ ખાતાના પ્રધાનની જમ ખાલી હતી તે માટે સોફીઆના આસીમ એ સુદાયા છે.

શુક્રવાર, તા. ૧૧.

ઇટાલીઅન સરકાર માટે માલ ભરેલ ૬૦ જેટલાં વહાણો પક્ષીજ સાવચેતી સાથે ટ્રીપોલી માટે ઉપડ્યાં છે. તેના રક્ષણ માટે મનવારોનો મોટો કાફલો સાથે રાખવામાં આવ્યો છે. આ બધાં વહાણોથી લગભગ પાંચ માઇલમાં લાઇન બંધાઇ ગઇ હોય એવો દેખાવ થઇ રહ્યો હતો.

કુમલો સામે બચાવ માટે વહાણો રાજેજ કુમ કરતાં, ને દીવા ઝોલવીને.

ટ્રીપોલીના તાર ઉપરથી જણાય છે કે તુરકીએ બંદરમાં ઇટાલીઅન લકર ઉપર કુમલો કર્યો હતો. તેઓ જુરેશાથી લડ્યા હતા, પણ બંદરમાંની તેપોના

મારને લીધે તેમને પાછા પડવાની જરૂર પડી હતી.

૫ લાખ ટન જેટલો માલ લગાઇ લીધે આગેવ સમુદ્રના બંદરો પર અટકી પડ્યો છે, જેમાંથી ૭૫ ટકા છટાલી માટે લુ' અનાજ છે.

મજબૂતવારની રાત્રે ૧૧૧૧ થાલે ૩૦૦ ટુરકો છટાલીઓન લઈકર પર ધસી મળા હતા, પણ મનવારોમાંના તોપના બલે તેમને પાછા હટાવ્યા હતા.

સુરવાર, તા. ૧૨.

અરબીનના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે યુરોપનાં રાજ્યોની અને ખાસ કરીને જરમનીની કોશીશથી છટાલી અને ટુરકી બંનેએ મળી હાલ પડી લગાઇ બંધ કરવા સમજાવ કર્યું છે.

ટ્રીપોલીના ટુરકી કબા-ડર મનીર પાસા ટ્રીપોલીથી દુર રહી લઈકર અને જોરાહની જમાવટ કરી રહેલ છે. તેનો પુરાવો છટાલી સામે લડવાનો છે.

ખારસાના ઠીનારા ઉપર આવેલ તખ ફકતુ' બંદર છટાલીઓએ સર કર્યું છે, અને ત્યાં લઈકર ઉતાર્યું છે. આ બંદરને છટાલીઓને ખિદીસના માસટા બંદર જેટલું, અને ફરેમના બીજરટા બંદર જેટલું, કોમતી મળે છે.

છટાલીનાં ૨૨ વહાણો ટ્રીપોલી પહોંચ્યા છે, અને તેમાં આવેલ લઈકરને સુપહોદીથી જમીન પર ઉતારવામાં આવે છે.

તખફક ખાતે એક આરબ સરદાર છટાલીની મનવાર પર જઇ ફુસ્મનને સરલે થયો છે. બીજા આરબ સરદારોને પણ સરલે આવવા સમજાવવા તેણે વચન આપ્યું છે.

રોમ ખાતે ત્યાંની સરકારને અખર મળ્યા ■ કે અરબસ્તાનમાં હીબજ રહેવે પર નોકરી કરતા ૩૦ છટાલીઓની કતલ કરવામાં આવી છે.

હરબનમાં મસ્જિદમાં બંદગી

મયા કમીવારે ટુરકીના હકમાં કુલ ચાલવા ખાસ બંદગી કરવા એક મીટીંગ મે રટરીટની મસ્જિદમાં ધરાજ હતી. હજાર ઉપરાંત મુસલમાનો હાજર હતા. ઇસ્લામની તવારોશ પર વિચેયન કરવામાં આવ્યું હતું. ઠીનના રક્ષણ માટે ટુરકી ને મજબુતી આપવા હાજરીને બનવ કરવા બહામણ કરવામાં આવી હતી. સરવન થયો જુસ્સો ફેલાઇ રહ્યો હતો.

કેપટાઉનમાં મોસ્લેમ મીટીંગ

કેપટાઉનના મુસલમાનોની એક માલ મીટીંગ તા. ૫ મી અક્ટોબરે ઝાંની બાલુમન ઇસ્લામના આહાર તથા મેસે, નીક હોલમાં મળી હતી. તે વખતે લોકો ની મોટી મેડની હાજર હતી, જેમાં હમામે, ખાલીબ, અરબી પ્રિફેસર તથા આગેવાન હોદ્દોએ વીજેરે હતા. મી. આદમ હાજર મુલ મહમદને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. તેમણે ચેતાના ભાષણ દરમ્યાન છટાલીના હુમલાને સખત રીતે ધીકારી કાઢ્યો, અને આખી દુનિયામાં ઇસ્લામીઓની કાયમી ઉચ્છેરાઈ છે તે જણાવ્યું. ખિદને વચ્ચે પડવાની જરૂર બતાવી, તથા જરમનીનો કેન્દ્ર વચ્ચે પડવા કોશીશ કરે છે તે પર બાર ચુક્યો. ટુરકીના લગભગ બળ વિષે બોલતાં તેમણે કહ્યું કે ટુરકી લઈકરની સામે તેના જેટલીજ સખાલુ બીજું કોઇ લઈકર ઉભું રહી શકે તેમ નથી. પ્યેવનાની લડાઇમાં ૨ લાખ રાજ્યોના સામે ૪૦,૦૦૦ ટુરકો ખડા થયા હતા. ૧૮૯૫ માં એક કપાટા ની અંદર ટુરકીએ ઝીસને હરાવી પાડ્યું હતું. હાલની સ્થિતિમાં કાંઈક તફાવત છે. છટાલી કે ટ્રીપોલીમાં હાખલ થવાને ટુરકીને રસ્તો નથી. ટુરકીને નહિકા બળ નોંધ્યે તેવું ન હોવાથી છટાલી બંદરો લઇ અને રાખી સફો, પણ જમીન મારે ટુરકીને તે છતી સફાર નથી. ખુદ આફ્રિકાની અંદરથી લાખો મુસલમાનો ઇસ્લામની કીરતી માટે બન આપવા ખુશી છે. લડાઇમાં જવા તખવાર હેમ એવા કેટલાક મીટીંગમાં હાજર છે જેવું પણ પ્રમુખે જણાવ્યું હતું. ત્યાર બાદ હરાવો રજુ કરવામાં આવ્યા.

૧ લો હરાવ છટાલીની વરતજીને ધીકારી કાઢવાનો હતો. ડા. મુલની દરખાસ્ત અને મી. બવાલુદીનના ટેકાથી તે પાસ થયો.

૨ જો હરાવ ઇગ્લાડ વચ્ચે ન પડ્યું તે માટે એક ફાવિવાનો હતો. મી. એચ. એ. ડેર્મીજોની દરખાસ્ત અને હમામ મુસાના ટેકાથી તે પાસ થયો.

૩ જો હરાવ લડાઇને નીવેડો આપવા કોશીશ કરવા માટે કેસરનો આહાર માનવાનો હતો. હમામ તાલેજીદીનની દરખાસ્ત, અને મી. બી. અબ્દુલ્લાહના ટેકાથી તે પાસ થયો.

૪ જો હરાવ ટુરકી પ્રત્યે ઉઠી દિલ સોજી બતાવવાનો હતો. તે મી. એ.

આઇ. મળ્યોની દરખાસ્ત અને મી. એમ. અરદાહના ટેકાથી પાસ થયો.

૫ જો હરાવ રેડક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે ફાંડ કરવા કમીટી નીમવાનો હતો. તે મી. આઇ. એમ. એમ. મુલની દરખાસ્ત અને મી. એમ. એ. ડેર્મીજોના ટેકાથી પાસ થયો.

મેસરસ આદમ એચ. ઇ. મહમદ (ચેરમેન), એ. આઇ. મળ્ય, મનસાર, અરદાહ, ડેર્મીજો, બી અબ્દુલ્લાહ, અને હમામ મુસા એટલાની કમીટી નીમાઇ હતી.

ઉવટે હરાવો બટતે ટેકાણે મોકલવાનું નક્કી કરી સખા વિસરબન થઇ હતી.

બીજી મીટીંગ

તા. ૮ મી એ કેપટાઉનથી રટરના એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે છટાલો-ટુરકી લડાઇ સામે પ્રિટેરક્ટ કરવા કેપના હોદ્દોઓની એક જાગી મીટીંગ આજરોજ મેલબુર્નીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના આહારતમે ટાઉન હોલમાં મળી હતી. મીટીંગમાં હાજર થયેલ સો ઉપરાંત અફવાનોએ બહેર કર્યું કે જો વડા વજરને જરૂર હોય તો ટુરકી માટે ઉપડવા અને લડવા તેઓ તખવાર છે.

ધવાએલાની મદદ માટે ફાંડ કરવાનો હરાવ પસાર થયો હતો.

લંડનમાં મોસ્લેમ મીટીંગ

લંડનખાતે વસ્તા મુસલમાનોની મીટીંગ તા. ૪થી એ સોરડ લેમીંગટન (મુખબના માજી મવરનર) ના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. રાઇટ ઝીન. મી. અમીર અલીને એક કાગળ તે વખતે વાંચાયે હતો. તેમાં છટાલીના ધાડપાડુ કામ સામે પ્રિટેરક્ટ કરવામાં આવ્યો હતો; છતાં તે સખાખમાં ઉચ્છેરણી બરેલી કાપા વપરાય એ રીતને વખોડી હતી. તેમણે ટુરકીની અમોરાલ માટે તારીફ કરી હતી.

તા. ૬ મીના પોરટ ઇબીઝાએલના તાર માં રટર જણાવે છે કે—દક્ષિણ આફ્રિકાના મોસ્લેમ એસોસીએશનની અગ્રેન જાખાની એક મીટીંગ મઠ કાલે મળી હતી, જે વખતે ખલીફત અને ઇસ્લામ ના રક્ષણ માટે દુનિયાના ઇસ્લામીઓનું એક મુનિયન સ્થાપવાની જરૂર બતાવ નારો હરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

હમોદીઆ સોસાયટીની અપીલ

હકિયુ આપરિશના મુસલમાનોને

જોહાનસબરમથી હમોદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના આક્ટીવ સેક્રેટરી મી. શેખ રસુલ સરકુદીન લખે છે કે :-

સહતનતે જોટામાન્ના, યાને ટરકીક સહતનત ઉપર ત્રીપોલીના સંઘર્ષમાં પ્રત્યક્ષી હરેલ નીચ હમલાથી મુસલમાન આલમ જેવેન થઈ છે. એ સંઘર્ષમાં અખખારોથી સરવે તમે જાણી ચુક્યા છો. હિંદુસ્તાનના આપણા બાઈઓ પોતાની દુરજ બબરવા એકત્ર હાઈ પડ્યા છે, અને એન્ડી વોર હમોદી મદદ માટે જાણી થઈ ચુકી છે એ અંગ્રેજી ડાખાઓથી તમે જાણી ચુક્યા છો. આ તકે આપણી યુ. યુ. ફરમે છે તે ડાખી અખખરુ નથી. તમને જાન માલ અને સરવ તમે કુર્યાન હોઈ દીવો તોપણ તમારી દુરજ પુરી થઈ જશે એ તમને રોકન છે. ખુદા તમને તોરીદ દીવે. હમોદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીએ મદદ કરવા હંડ ખોલ્યું છે તેમાં તમામ ટરાંસવાલના દીની બાઈઓ મદદ કરવા નહીં ચુકશે, ને જે બની શકે તે સોસાયટીના સેક્રેટરીને જોહાનસબરમ પી. એ. બોક્સ ૬૦૮૧ ને સરનામે મોકલી આપશે. ઉમેદ છે કે બહારવાળાઓ પોત પોતાના સ્થળમાંથી ઉધરાવી મોકલી આપશે. સોસાયટી ઉમેદ રાખે છે કે એકબી ઇસ્લામી બાઈ પોતાની દુરજ આ તકે બદા કરવા ચુકશે નહીં. કેપ હોમોનીવાલા અને નાટાલવાળા બાઈઓ એવાંજ હંડ તરત ખોલશે ને સારી રકમો એગી કરી એકદમ ફોનરટાનટી નોપલ ખાતે મોકલી દેવા જરાખી દીલ નહીં કરશે એવી ઉમેદ છે.

બંદુબી તથા ઉધરાવ

જોહાનસબરમથી હમોદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના આક્ટીવ સેક્રેટરી લખે છે કે મથા રવીવારે અંગ્રેની હમોદીઆ મસજીદમાં મુસલમાનો એકા મળ્યા હતા, અને ખાલીમુલ હરમેન, મુસતાફા મોઅમ્મને ખુદાપાઠ પટલી ઉપર હોલમદ કરે, એવી કુવા ચાલી ખાસ અંગ્રી કરવામાં આવી હતી. મી. ઇ. અસવાને રેડ કરે સંઘ સોસાયટીએ મદદ કરવાને લગત વિવેચન કર્યું, અને પોતા તરફથી મા. ૨૦ જાણી હતા. ઇમામ સાહેબ, મી.

શેખ રસુલ, અને મી. કુવાડીયાએ હાજરી ને એ હંડની અગત્યતા માટે અસરકારક રીતે સમજાવ્યું હતું. તેજ વખતે લગભગ પોણેસો પાઉંડ બરાબ મથા હતા. અને સોમવારથી મોલવી ખુદરોખ, ઇમામ સાહેબ, મી. કાઝલીઆ, મી. કુવાડીયા, મી. સેખરમુલ, ને મી. સાલુજી વીઝેરે ઉધરાવવા તીકળી પડ્યા છે. અને એકાદ પખવાડીયામાં બધે ફરીને સારી રકમ એગી કરવા ખુદાપાઠથી ઉમેદ છે. જે હંડ એગ્યું થશે તે સત્વર ફોનરટાનટીનોપલ, મોકલી દેવામાં આવશે.

જોહાનસબરમમાં અખખરો અને અખખરો વિષે

જોહાનસબરમમાં ત્યાંની પોલીસે મુસલમાની કબરસ્તાનમાંથી એક કબ્ર પોલી કાઢવાની બાબત મથા અંકમાં જાણવામાં મળે છે તે વિષે હમોદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીએ મુસબી પ્રધાન ઉપર નીચેની અરજ મોકલી છે :-

સાહેબ, -મારી સોસાયટીને ખખર બાઈ વામાં આવ્યા છે કે સપ્ટેમ્બરની તા. ૧૨ મીએ બાઈમ મહમદ નામનો એક મુસલમાન કોઈ એક નેટીવના કામથી બખમા અને મરજી પામ્યો છે. સ્થાનિક કલક્ટર તથા જે. પી. ડાક્ટેથી સરટીરીફેટ અખખ બાઈ કબને ફરનાવવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ સપ્ટેમ્બરની તા. ૨૦ મીએ એક પોલીસ અમલદાર તથા એક નેટીવ જોહાનસબરમમાં જે થોડા મુસલમાનો રહે છે તેને જાણાવ્યા વિના કબરસ્તાનમાં દર વાળેથી નહીં પણ વાડો કુદીને પેલા, કબર ખોલી, અને કબ્ર તેમાંથી બહાર કાઢેલું; મુસલમાનો આ જાણી બહુ-કુખી થયા, અને આવા કામની સામે વંધો ઉઠાવ્યો તો પોલીસ અમલદારે જવાબ આપ્યો કે તેઓને માજીસ્ટ્રેટનો ફુકમ છે. મારી સોસાયટીને એક પછી બધું થઈ છે કે કબને બહાર કાઢવામાં આવ્યા બાદ તેને ચુંથવામાં આવ્યું હતું, અને ફરી તપાસ કરી તેને પાછું દાટી દેવામાં આવ્યું હતું. મારી સોસાયટીને લાગે છે કે આવું ખમખુ મુસલમાનોની પરમની કામગીરીને બખમ કરનાર મજબુ, અને તેથી બરોસો રાખે છે કે એમ ફરી ન બને એવો ફુકમ કલક્ટરને સરકાર મહેન્યાની કરશે.

આવડી તા. ૨૨ ને રવીવારે હિંદુઓ નો દીવાળીનો તહેવાર છે. જુદે જુદે કોઈકે તે ઉજવવાના દિવસો સગવડ પ્રમાણે મુકર કરવામાં આવ્યા છે.

જોહાનસબરમ

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

હમોદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીને ખખર

લખ્યા ટરાંસવાલના રહીશ પુખખા કરે છે કે તેઓની પીળી પરમીટ બે દીસે અર મુખીમાં અરજ ન કરે તો પોલીસ થાય છે કે કેમ? આવા પુખખારને બધા ને ટુરત જવાબ ન વળી શકે તેથી અહીં ખખર આપવી જી સુતર છે.

- (૧) પીળી પરમીટવાળા ગમે ત્યારે આવી ને રજીસ્ટર થઈ શકે છે તેઓને મુદતનો બાધ નથી.
- (૨) જેણે રજીસ્ટર નવા લીધા છે ને બાળી નાખ્યા છે તે ગમે ત્યારે આવી શકે છે.
- (૩) જેની અરજ કમ્પ્લે થઈ છે તેઓ એ પ્રીટીરીવા રજીસ્ટરને લખી અરજના કાર્પ મગાવી લેવા, ને અરજ કરવી. પછી તે અરજ ઉપરથી જે પુરાવા માને તે મોકલવા. અરજ મોકલવાનો હક એસોસીએશનની મારફતે થયો પણ અરજ કરવાનું ફરેક જણે પોતે છે, ને પુરાવાનો બંદોબસ્ત પણ ફરેક જણે કરી લેવાનો છે.

હિંદીના હાદને જવાબ

માનવતા દાદાબાઈ તરફથી તેમના પોતાના હાથે લખાએલો મી. કાઝલીઆ પર નીચે મુજબનો આભારનો કાગળ આવ્યો છે :-

"હિંદીના હાદને જન્મ દિવસની મુખ્ય રકમાદી આપવાનો કારાવ જાહેર મીડીએ કર્યો છે એવો તમારો તાર મને મળ્યો છે.

મારા તરફ આવું માયાળુપણ બતાવના માટે મીડીને મારો અંતઃકરણનો આભાર દર્શાવેલો એવી હું વિનંતિ કરું છું.

તમારો પોતાનો પણ આભાર માનું છું.

લી. તમારો સાથો

દાદાબાઈ નવરોજી."

જોહાનસબરમમાં ઉધરાવ

કલક્ટર મણીલાલ એમ.એ. એલ.એલ. બી. શીનીકસથી પુધવારે સવારે ૭ વાગે જોહાનસબરમ આવી પહોંચ્યા હતા, તેમ ને લેવા રોકન ઉપર મી. રીચ, મી. આઇઝક, મી. સ્લેશીન, મી. કવીન, મી. કાઝલીઆ, મી. ઇમામ સાહેબ, મી. બાયાત, મી. બીખજ, મી. કાસમત, મી. કુવાડીઆ, મી. રસુલ, મી. કબી નાઇક,

મી. ચેટીઆર, મી. પી. કે. નાઇડુ, મી. બીજુભાઇ, મી. કુલકાભાઇ, મી. કમ્બાજી, મી. છગ્ગુ પ્રેમજી, મી. હીરજીભાઇ, વીમેરે ધણા મહરથો હાજર હતા. રેલેયન ઉપર સરવને મળવાયાક મી. મણીલાલ ડોકટર સાથે બીજા સરવે જણુ ઇમામ સાહેબને ત્યાં નારતો કરવા ગયા. ઇમામ સાહેબે ધણીજ ઉત્તમ સમવડ કરી હતી નારતો લીધા બાદ મી. મણીલાલે મોરીશીયસના હોદીની સ્થિતિનો ચિંતાર આપ્યો હતો તેમજ મોરીશીયસ એ એક નાનો સરખો હોદીનોજ મુલક બની રહેલ છે વીમેરે વીવેચન કર્યું. તેમજ ઇમામ સાહેબે જે સરસ આગતાસ્વામતા કરી તેને માટે પોતાનો આભાર પ્રદર્શિત કરી બીજા સરવે બાદ એનો આભાર માની બેસી ગયા. ઇમામ સાહેબ દરતા રહેતાં વેલ અને ત્યાંથી સામાનવની ગાલીમાં મી. મણીલાલ ટોલરેયલ હાર્મમાં મી. ગાંધી પાસે ઉપડી ગયા. તેમને મુકવા મી. રાંબી નાથુ મી. જોરડન, (જે જે ફોરસબરમ રેલેયનપર આવીને મળ્યા હતા) મી. સ્વેશીન વીમેરે ગયા હતાં.

એશીઆટીક વેપારને દાખી દેવા

‘ઇન્ટ રાંડ એક્સપ્રેસ’ તેના ઉલ્લા એક જગમાં જણાવે છે કે:—

એશીઆટીક વેપાર દાખી દેવાની દિલ ચાલ દક્ષિણ આફ્રિકામાં ફરી જાગેલી હોય છે. ઇન્ટ રાંડ તરફ એશીઆટીક લાય એટલેક જણા નથી એવામાં આવતે કેમકે ત્યાં મુળથીજ તેઓને પમપેસાદો થવા નથી દીધા. પણ હવે તે સવાલે જુડું રૂપ લીધું હોય એવું દેખાય છે. મોરા લોકોએ એશીઆટીકના કહેવાથી તેઓને માટે વેપારી લતામાં જમીન કમ તેઓને દાખલ કરવાની પેરવી કરી છે. જમને તો બાજે છે કે તે સવાલને નિવેડો બાવવાનો એકજ રસ્તો છે. અને તે એ કે વેપારી લાઇસેન્સો આપવાની સજા મ્યુનીસીપાલીટીના હાથમાં સોંપવી. તે સજા કાળા મોરા બધાને સરખી રીતે લાગુ પડે એવી રીતે આપવી જોઈએ. કેમકે નહીંતો કોમી બેદ વાળા હાથને વડી સરકાર પ્રજુરી આપે તેમ નથી. નાતાલમાં એવો કાયદો છે કે મ્યુનીસીપાલીટી કપ પજુ કરજી આપ્યા વિન બાઇસેન્સ બંધ કરી શકે છે. આવી

કલમ બાબા મ્યુનિસનના કાયદામાં દાખલ થવી જોઈએ. એથી ફરી જે મ્યુનીસીપાલીટી જે કાંઈ જાતના વેપારીઓને કુર રાખવા માંડતી હશે, તેને રાખી શકશે.

ઝીરરક

(એક અવરપત્રી તરફથી)

અત્રેના જણીતા અને જુના વેપારી બીસમીસાખાન તા. ૨૬-૬-૧૧ ના દેશ જવાના હતા તેથી તેમના માનમાં મી. સૈયજી આમેદ તરફથી તા. ૨૮-૬-૧૧ ના ખાણનો જલસો કરવામાં આવ્યો હતો. ધણા મહરથો હાજર હતા. દેશ જનારાના હકમાં કુવા આહવામાં આવી હતી. તેમના માનમાં બીજે દિવસે અત્રે ના મી. અમીર શરીફ તરફથી ખાણનો જલસો કરવામાં આવ્યો હતો. હોદી બાઇઓ આમંત્રણથી હાજર હતા. ખાણુ લેવાયા બાદ મી. બીસમીસાખાનના હક માં કુવા આહવાનાં આપણે થયાં હતાં.

સારખાદ કબરસ્તાન ખાખત વિચાર કરવા મીટીંગ બરાઇ. મી. સુઆ હાજ અબ કુલાને સલાતું પ્રમુખ પદ આપવામાં આવ્યું. મી. સુલેમાન ઇબરાહીમ જલાલ પુર વાળાએ જણાવ્યું કે કબરસ્તાનમાં હાલ મહી કુવાની તથા કુલવાડીની અજ લતા છે, તો તે માટે પછસાની મદદ મેળવવા તજવીજ થવી જોઈએ. કમીટી પાસે તે માટે પુરતા પછસા નથી. રૂંડ જોલ વામાં આવતાં મી. હા. ઇ. જા. મુલ્કાં પા. ૧૦-૦-૦, મી. અલીબાઇ (કાલુમી આ) પા. ૨-૧૦-૦, મી. બી. ખાન (આ મળ આપેલ છતાં) પા. ૩-૦-૦, મી. મહમદ ઇસમાઇલ મક્રીમ પા. ૨-૨-૦ તથા બીજા બાઇઓએ એક ગીનીથી સી. ૫ સુધી ની જુડી જુડી રકમો લખાવી. કુલ પા. ૨૬-૨૧-૫ થયા. બાદ મીટીંગ વિસરજન થઇ હતી.

પાખનટાઉનથી મી. મહમદ સખર લખે છે કે અત્રેની સોસાયટીના આશરા તળે ૫૦ જેટલા મુસલમાનો ના. સુલતાનના હકમાં કુવા આહવા મળ્યા હતા.

રીઅમ-કુશી મી. એમ. એ. પારખ લખે છે કે અત્રે એક હોદી મેમ્બરીની જરૂર છે.

ટરાંસવાલની હોદી ઓરતો તરફના પ્રદરશન માટે

મુખ્યધર્મ મીટીંગ અને હોલવાલ

ટરાંસવાલની હોદી ઓરતોના આશરે તળે જે પ્રદરશન બરખાર છે તેને સહ વતા આખા મુખ્યધર્મી કેટલાક બલી બાઇઓ ખુબ ઠાસીક કરી રહી છે. અને તે કામ માટે મુખ્યધર્મી બાઇઓની એક કમીટી નીમાઇ છે. આ કમીટીની એક મીટીંગ જુલાઇની આખરે મુખ્યધર્મમાં મળી હતી. તે વખતે હોદી બીઓ તરફથી મોકલવામાં આવનાર ભરત, મુખ્યજી અને ક્ષિવજી કામની ચીજોની તપસીક રજુ કરવામાં આવી હતી. કમીટીના પ્રમુખ તરીકે લેડી ધીરાબજા મહેતાની, સેકરેટરીઓ તરીકે દીલશાદ બેગમ નવાબ મીરજી, મીસીસ જમનાબાઇ નમીનદાસ સહકમ, મીસીસ લક્ષ્મીબાઇ રાનાડે અને મીસીસ ઇનબાઇ ફરામજી પાટકની તથા ત્રેઝરર તરીકે મીસીસ જામજી બહાંગીર પીટીટ, અને મીસીસ જમનાબાઇ નમીન દાસ સહકમની નીમજુક કરવામાં આવી હતી.

મીટીંગમાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે ટરાંસવાલ પ્રદરશનમાં મોકલવા માટે હોદી રચીઓના હાથના ભરત, મુખ્યજી અને ક્ષિવજી કામના નમુનાઓ બેટ તરીકે અથવા તો વેચવા માટે લા. ૧૫ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૧ ની અંદર એકઠા કરવાને કમીટીના સભ્યસભ્યોએ મહે નત કરવી. ટરાંસવાલ પ્રદરશનમાં મોકલવા માટે અને એકઠી કરવામાં આવેલી ચીજો ત્યાં સ્ટીમર મારફતે મોકલવામાં આવે તેને ખરચ અને હોદી રચીઓના હાથની કારીગરીના નમુનાઓ ખત્તા પ્રમાણમાં અત્રેથી ખરીદ કરી મોકલવાને એક રૂંડ ભેગું કરવા કમીટીના સભ્યસભ્યો એ પોતાની જાતની મદદ કરવી.

ટરાંસવાલ પ્રદરશનમાં અત્રેથી મજબૂર કમીટી મારફતે જે જે ચીજો વેચવાને મોકલવામાં આવી હશે, તેવી ચીજો મજબૂર પ્રદરશનમાં નહીં વેચવાથી બરાબર પાછી મોકલી આપવાને, અથવા નુકસાન થાય કે ગુમ થાય તેવી ચીજોની કીમત બરી આપવાને ટરાંસવાલ હોદીઅન લીએન્સ એસોસીએશનના સેકરેટરીએ જોખમ ફારી લીધી છે.

સરવાજીમતે સઘળા કરાવો પસાર કરી સજા ખરખાસ્ત થઇ હતી.

પરચુરણ

બોલોએમહોદયી મી. હરમાણ મહમદ હસનજી પટેલ લખે છે કે અત્રે હરમા મી. સોસાયટીના નામની એક સોસાયટી સ્થાપવામાં આવી છે. મી. હમાદીય લીબા તેના ચેરમન, અને મી. હાવુદ સુલેમાન મુ. તેના સેક્રેટરી છે. આ સોસાયટીની મીટીંગ તા. ૪થી અક્ટોબરે મળી હતી. જે વખતે ઘુરૂનીના સંબંધ માં કોનસ્ટાનટીનોપલ ખાતે વહાવણ પર ફુવાનો, લંડન ખાતે પરફેશ આતાના પ્રધાનપર પ્રેટેસ્ટનો, એ તારો મોકલવા હરાવ થયા હતા. તારની નકલ એલ હીદીઆ મોસલેમ લીગ, લખનઉ, તથા હમીદીઆ સોસાયટીપર મોકલવા હરુ હતું. તે મુજબ તારો કરવામાં આવ્યા છે. બીજો હરાવ મરદુમ આદમ મહમદ ની લાસને હાન કર્યા બાદ જે રીતે સત્તા વાળાઓએ મુથી તે સામે પગલાં લેવાં, અને હમીદીઆ હસ્તામીક સોસાયટીને તે કામની સત્તા આપવાનો હતો. તારો વિજેરના ખરચ માટે પા. ૮-૦-૦ નોટલી રકમ તેજ વખતે એથી થઇ ગઇ હતી.

તા. ૧૧ મી સપ્ટેમ્બરે કલકત્તાના મેરા વેપારીઓ મેસરસ વીટકટ અને કુ. તરફથી તેમના ડરબનના એજન્ટોપર કલકત્તાના બજાર વિષે કેટલીક હકીકત આવી છે, તેમાં બહાવુ છે કે હડવા તેલની મામણી ઓછી થઇ છે, અને બાવ સહેજ નરમ છે. હાલની મામણી કાંક નરમ છે. બધી જાતના આવલની મામણી પડી લાંગી છે. વેચનારાઓએ વેચાણ કરવા માટે બાવો ઉતાર્યા છે. મીનેરીક, વરમેક, અને અમલાગીમાં ૨૦,૦૦૦ મુલુ ચડી મુજી છે. શીયાળામાં નવો પાક આવે જ્યાં મુધી બાવ વધુ ઉતરવાની વધી નથી. લી. ન. ૧ નો બાવ અનહદ ચડી ગયો છે. થાસ મારાની તમીને લીધે બાવ ઉતરશે એમ હકી કહાવું નથી. ફોર પહેલા અમલોદી અને કેમ્બેસીય ઉપજાવી છે.

હાદીઆવાક આર્થ મંડળના સેક્રેટરી લખે છે કે:—મધ તા. ૧ લી રવીવારે મંડળની બનરસ મીટીંગ શ. નાચાલાલ નારણને લાં ૧૯૬ એ સીટમાં મળી હતી. જેમાં મંડળનો ૨જો વાર્ષિક મહોત્સવ ઉજવવા સંબંધી કેટલીક ચર્ચા થયા પછી એવા હરાવ સર્વાનુમતે કરવામાં

આવ્યો હતો કે ઉપલે ઠેકાણે તા. ૨૨ મી અક્ટોબરના રવીવારે સાંજના ૬ વાગે મહોત્સવ કરવો અને બનરસ મીટીંગ બોલાવવી. તે પ્રસંગે મેસરસ નાચાલાલ નારણ, મીસ્ત્રી દામજી તથા વેલજી જુહા એ આપર્ટી આપવાની ઇચ્છા જણાવી, જે મંડળે મંજુર રાખી હતી. બાદ ઇમર રજુતિ કરી સભા વિસરજન થઇ હતી.

પોરટપલીકાએમ સત્સંગ સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે તા. ૧ લીએ સભાની માસીક મીટીંગ મળી હતી. સભામાં નવા આવેલા કેટલાક બાઇઓ બનરસ રૂંડમાં મદદ આપી મેંબર થયા. કેટલાક મદદ સ્થો તરફથી સભાને ફુલ પાન આપવા નકી થયું હતું. કમીટી મેંબર મી. અ. એલાલ જીવનભાઈએ એક ટેબલ ક્લોથ સભાને બેટ આપ્યું હતું. ફોરનો તહેવાર પાળવા હરાવી સભા વિસરજન થઇ હતી.

નાતાલ ઇડિઅન કેમિસને માનવંત દાદાભાઈ નવરોજી તરફથી તેમના હાથ અક્ષરોની નીચે મુજબનો કાગળ મળ્યો છે:—મારા ૮૭ મા જન્મ દિવસ માટે અતઃકરજની મુખારકબાદીનો તમારો માયાળુ તાર મને મળ્યો છે. તે માટે મારો હૈડા આભાર સ્વીકારશો. તમારે માટે લાલી ઇચ્છાઓ ધરાવતો,

તમારો સાચો દાદાભાઈ નવરોજી

‘પરક રોડ એકસપ્રેસ’ પત્ર જણાવે છે કે બોક્સબરના જુના એસીઆટીક બજારને કાવડેસર સ્થપાએલ હરાવવામાં આવ્યાથી તેને ત્યાંની દરજીન કાઉસીલના કબજા તથા મુકવા સરકારને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

મી. નથુ કાસમ લખે છે કે પોર્ટ મહરેલાને બહારથી મળેલ બેટો તથા હડના ઉધરાણમાં થયેલ રકમો વિજેરે મળી પા. ૧૦-૧૧-૧૧૧ મહરેલાના નામ થી મારી પાસે જમા છે.

કાલખીયાનું “આરબન” પત્ર જણાવે છે કે કેટલાક હીદીઓ હાફીસાનથી દક્ષિણ અમેરીકામાં આરબન ટાઇન ખાતે જવા માટે હીદીની નીકળ્યા છે.

હીદી પ્રધાન લોરડ. કરીમુ પશુ ના. ડીંગની સાથે હીદીની મુલાકાત વખતે સામેલ થશે એવું જાહેર થયું છે. હીદી

પ્રધાન પોતાના હોદ્દાની મુદત દરમ્યાન હીદીની મુલાકાતે નીકળવાનો આ પહેલો જ દાખલો ગણાયો.

હીદી ટીમની વિલાયતની મેમો અલાસ થઇ છે અને તે ટીમ જલદીથી ઇંગ્લંડ થી પાછી હાંફ હરવા ઉપડનાર છે. અસલ ગ્રેડવલુ મુજબ હીદી ટીમ તા. ૧૫ મી સપ્ટેમ્બરે મુબઇ આવી મુમનાર હતી પણ એ ટીમને સીલોનના ખેલાડીઓ તરફથી કેલબો ખાતે એકાદ બે “એકઝી બીચન” મેચ રમવાનું આમંત્રણ થયું છે, જે સ્વીકારવાનું બે સમય હરુ થઇ પડશે તો હીદી ટીમના ખેલાડીઓ એકનથી પાંચરા મુબઇ આવવાને બદલે ત્યાંથી ફાલબો જશે, અને એ રીતે તેઓ મુબઇની આવતી ત્રાવંચુલર મેમોમાં બામ લેવા માટે વખતસર મુબઇ જઇ મુમશે નહીં.

બ્રિટીશ ફાલબીયામાં વસ્તા હીદીઓના વાજન તરીકે ‘ધી આરબન’ નામનું જાણુ નીકળવા લાગ્યું છે. આ જાણમાં ત્યાંના હીદીઓની હાડમારીઓ મારે પોકાર કરવાનો, તથા હીદીની અર્જાતનાં કારણે બહાર પાડવાનો હેતુ રાખવામાં આવ્યો છે. તે ઉપરાંત બ્રિટીશ ફાલેની ઓમાં વસવા બધા હીદીઓનું તેમની હાડ મારીઓ સંબંધમાં ચર્ચા ચલાવવા એક કોનફરન્સ બરવાનો હેતુ પ્રમદકર્તા ઓ રાખે છે.

મોઆસાના મી. એ. એમ. જીવલુજી ની ત્યાંની ધારા સભાના મેંબર તરીકે નીમજીક થયેલી તે બે વરસની મુદત માટે હતી. અને તેથી હાલ તેમની અથવા બીજા હીદીની એ ધારાસભામાં ફરીથી નીમજીક થવી જોઇએ તે થઇ નથી એવું પુરવ બાઈકાના હીદીના વાજન “હીન્દી-પ્રમદ” ઉપરથી જણાય છે.

મીસીસ એપ્રેન નામની એક પ્રસિદ્ધ સફરજેટ અમેરીકન બાનુ બાવતી કુદિ અન નેહનલ કેમિસની બેટો વખતે હાલની આપર્નર છે, તે બાઇ એક બાહોલ બાવજીકાર છે, અને નવળી પ્રબલોને હનસાઈ મળવાની બારે હીમાયત કરનાર છે. તેણે મુરોપની સફરજેટ એરેતોની સ્વીડન ખાતે મળેલી કોનફરન્સનું પ્રમુખ બોધું હતું.

તાર સમાચાર

અમેરીકામાં એક પાણીના બાંધકામ ની પાળ તુટી જવાથી એક આખું મામ ધોવાઈ ગયું હતું, અને ૨,૭૦૦ નીવરિત માંથી ૨૦૦૦ મરણ પામ્યા હતાં.

તા. ૬ કીએ લંડનમાં મહિની પાટ નો બાવ બેસિસના રજા પેની લેખે હતો.

પૌરુષાસમાં પ્રજાસત્તાક રાજની સ્થાપ નાનો દિવસ તા. ૫ મીએ મોટી ધામધુમ સાથે ઉજવવામાં આવ્યો હતો.

મોર્યાસા તરફ નેટીવનું ખુન કરવા છતાં મોરા જુરેરેએ નિર્દોષ હાવવાથી જુલેલા મોરાએ વડી સરકારના કુકમ મુજબ પુરવ આરિકા છોડ્યું છે. પુરવ આરિકા છોડતાં નાણાંખીના મોરાઓએ તેને માન આપ્યું હતું.

લંડનમાં વસ્તા પૌરુષાસના રાજના પક્ષકારોએ જણાવ્યું છે કે પૌરુષાસને કિન્તરનો કામ બળવાખોરોએ કબજે કરેલો છે. લીસ્તનના સત્તાવાર ખબર માં આ વાતનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો છે.

તા. ૮ જુના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે પૌરુષાસમાં રાજના હક્કમાં માડી મેળવવા માટે એક પૌરુષાસીજ બનરહ ૪૦૦૦ માણસના લશ્કર સાથે હુમલો લઈ પૌરુષાસીજ સરહદમાં થયો હતો. એક પ્રાંતના લોકો તેના પક્ષમાં બળી જશે એવી તેણે વહી રાખી હતી. પણ તે ખોટી પડી છે, અને તેને રીપબ્લીકન લશ્કરના બળ સાથે પુરત નાશવું પડ્યું છે.

લીસ્તનના પોલીસ કમીશનર સેંટોર સીલવાની પૌરુષાસીજ પ્રધાનમંડળમાં લડાઈ ખાતાના પ્રધાન તરીકે નીમણૂક થઈ છે. લીસ્તનના પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર તરીકે લોરેંસ મારકવીસના કામ કમીસ નર સેંટોર સીલવા નીમ્યા છે, જે હોડો લેવા માટે તેઓ લીસ્તન જવા ઉપડી જશે.

ચીનમાં ગુમામ ખાતે ત્યાંના અવરનર કામે બળવો થયો છે. પરદેશી મનવારો માની તેઓ વડે કહેરવું રક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે.

ચીનમાં ગુમામ ખાતે જામેલા બળવાખોરો શેએ બારે બાર પકડ્યું છે. તેમણે હેન્કાઉન

ખંદરફસર કર્યું છે, તથા ત્યાંના પરદેશી ને તેમણે કાંઈ પણ ઇજા ન કરવામાં આવી હતી.

કુતેઇ નામના પ્રાંતમાં ૧૫૦૦૦ ના લશ્કરે બળવો કરીને ૩૦ તોપો કબજે કરી છે એવા ખબર પેકોંજ ખાતે મળ્યા છે.

હોંદમાં અશાંતિ

મોર્યાસાની રેલવે કંપની વાળવાનો પ્રયાસ

તા. ૧૦ મીએ કલકત્તાના તાર ઉપર થી જણાવવામાં આવે છે કે દારજીલિંગથી કલકત્તા આવતી રેલ નેનને સપ્તમહુર ખોલે બાંધી નાખવાની કોશિશ કરવામાં આવી હતી. ૧૮ ફુટમાં રેલવેના પાટા ઉપેડી નાખવામાં આવ્યા હતા. ત્યાંથી પસાર થનારી રેન મોર્યાસાથી ચીકાર લાગેલી હતી. તેમાં કેટલાક મોટા પોલીસ અમલદારો હતા. બન્યું એમ કે તે રેન ની પહેલાં એક યુક્ત રેન નીકળી, અને પાટા કાઢી નખાયા હતા ત્યાં આવતાં પાટાપરથી છતરી ઝડ અને તેના યુરેયુર ઝડ મથા. તેના ઇન્જનપરના કામકરનારો બોને અંબીર રીતે ઇજા થઈ છે.

પોલીસનો અભીપ્રાય છે કે આ કામ એનારકોસ્ટોનું છે. તેમનો કસ્ટરન બે માલ રેલવેપર રેન કંપની વાળવાને આ ૩૦ મે ચલે છે.

અશાંતિને લીધે દરબાર નહીં મુલતવાય

તા. ૧૨ મીએ લંડનથી ફટર જણાવે છે કે હોંદની રાજદ્વારી સ્થિતિના કારણ સર ના. કોંજ અને કપીનની હોંદની મુલાકાત માંડી વાળવામાં આવે એવી અપવા આમાં કાંઈ પણ વજૂદ નથી.

તેઓ નામદાર તા. ૧૧ મી નવેમ્બરે હુઆંડથી ઉપડશે.

અસ્થાપત્રીઓને જવાબ

"મ. જો."—એ બાબતમાં જરૂર પુરતું કહેવાઈ ગયું છે. વળી તમે કહેવા માંઓ છો તેમાં કાંઈ નવીન સુચના નથી.

"એ. સી. એમ. મી."—તા. ૮ મીની મીટીંગનો હેવાલ મળેલો તે પ્ધાનમાં લેવામાં આવશે.

અ. ઇ. એ.

સ્ટેમરમાં રેલવેની તકલીફ

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ ભેમ,

આજરોજ સવારે પ્ધા ના સુમારે અમે દીક્રીટ મેળવવા સ્ટેશન ઉપર ગયા. અમારામાંથી એકને ડરબન જવું હતું, અને બીજાને માઉટવીલ જવું હતું. દીક્રીટ આપનાર પાસેથી અમે દીક્રીટ માંગી. પણ તેણે થોડી મીનીટ મેળવવા જણાવ્યું. અમે તેમ કીધું અને દૂરીથી દીક્રીટ માટે મામણી કીધી. પણ તે માણસના સાધારણ સ્વભાવ મુજબ બીલ કુલ દરકાર કીધી નહીં રેન ઉપડવાનો વખત થયો. એટલામાં દીક્રીટ અમેને આપી પણ અમે રેનમાં બેસી શક્યા નહીં એટલામાં રેન ઉપડી. આ બાબત સ્ટેશન માસ્ટરને (વનર્ત કીધી, તેણે બાબતી ધારી માડી છબી રખાવવાથી અમે બેસી શક્યા, પણ સ્ટેશન માસ્ટરે દરકાર નહીં કીધી હોત તો અમે રહી જાત અને અમને પણ નુકસાન થાત. આવી રીતે તેજ દીવસે પણ માણસો રહી ગયા હતા. નેટીવો અને હોંદીઓ તરફ તે દીક્રીટ આપનાર બીલ કુલ દરકાર રાખતો નથી. આ માણસ મુઠે આ પહેલી દૂરીયાદ નથી પણ મળી વખત તેને માટે દૂરીયાદ થવા કરે છે. તેમ છતાં રેલવેવાળા તેની દરકાર કરતા નથી. આ બાબત અમેએ રેલવેના ઉપરીને લખાણ કીધું છે. જો જવાબ આપશે તે જણાવીશું. એવ.

(સહીઓ) હકપ હુસેન પટેલ.

નુરમીયાં.

રામચરણ.

તા. ૨૮-૬-૧૧.

નેહાનસબરમના હોંદી ફુટબોલરોની બે દીમે વચ્ચે ફરીહાઈતો મેચ મંથ તા. ૨૭ મીએ નેહાનસબરમ ખાતે રમાયો હતો. મી. અરમુજમ તરફનો સોનાનો ચાંદ (મેડલ) મી. હોસ્કેનને દાંધે મી. કનાબયી પીલેને આપવામાં આવ્યો હતો. તે ઉપરાંત જીતનારી દીમને એક રૂપ મી. હોસ્કેનને દાંધે એક અપાયો હતો. ઉપરે આ હોંદી કારકર્મમાં બાજ લેવા મી. હોસ્કેનનો આભાર મની સહુ વિચારજન થવા હતાં મી. કેવીડ અરનેસ્ટના આમ ત્રણથી ટોલરેટાઈ ફારમના વિચારવાઓ મી. ગાંધી સાથે કાળર થયા હતા.

ઇનહામબેન

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

તા. ૨૮-૯-૧૧

ઇનહામબેનમાં અમારું જકાત નેવું દેશ થવા આવતી હતી, પણ મને વરસે તેમની મુનીસીપાલિટીના દર દેશ તથા રેન્ડુના પાંચ દેશ કાઢી નાખવામાં આવેલ. અમારે હાલની સરકારે પચીસ દેશ જકાત, વધારી સોએ સો દેશ કરી દીધી છે, જેથી કરતમમાંથી માલ ખરીદવા જેવું થયું. વળી તે જકાત પોરચુમીક કોલોનીના કોષ્ટકમાંથી માલ આવનાર પર પણ લાગુ પડે છે. આ જકાતથી, વેપારીમાં અંદરખાને કોલાહલ થયેલ છે, અને વેપારીને માથે મોટો બોલો પડેલ છે છતાં કોષ્ટકથી ઉચું માથું કરી કાંઈ હિંમતીય કરવા નથી.

ઇનહામબેનના બારાપર, સુશીરને નાકે આપલ કુ. એ પકવ નાખેલ છે, ને એ માંસ ઉપરથી, પકાડમાંથી નીકળતું પાણી પોરચુમીકના કબજામાં હોવાથી તે જગ્યા ખરીદ કરેલ છે. આ કુ. મર જેવા જનાવરમાંથી તેલ કાઢવાનો ધંધો કરે છે. આ કુ. પંચીના સાહસથી ઇનહામબેનની ખાડીમાં તુલસાન કારક જનાવરે મધુ હોવાથી તથા બાર પુલ્લુ હોવાથી વધારે પવન લાગતાં મોટો વધારે પ્રમાણમાં જીંધી વળતી ને માણસોના જનની તુલસાની થતી તે બવિધમાં અટકશે. વળી તે જગ્યાએથી બાર નજદીક તેમજ પાણી ઉંડું હોવાથી મેદીનાં પ્લાનો પણ મોકલી દીધેલ જણાય છે. બે બવિધમાં તેમ બને તો વેપારીઓને બહો ફાયદો થાય.

બીજું અને સીવીલ જકાતની રચાવના માણ માણથી થઈ છે. લેખુ રેખુ સંખધી જરા જુર કેસમાં ફીમીનલ કેસ માલ તા, તે હવે દીવાનીમાં દાખલ થશે.

જગલમાં વેપાર કરનારને લાઇસેન્સ માફ થશે એવું સંજ્ઞાય છે. પોલીસ પણ મુનીસીપાલિટી તથા સરકારી ખાતા તરફથી હોય તેમ જણાય છે. મામમ કુકનો બંધ થવાનો ધારો છે પણ કોષ્ટક કોષ્ટક વેપારી મોરીથી વેપાર કરતા જણાય છે. જેમના ધારામાં જે અમારું કેદીઓ ને ખારીએથી ખોરાક વીઝીટ વી. મળતાં હતાં તે બંધ થયા છે. દરવાજા આગળ કાયમ પોલીસ હોવા રહે છે.

સ્વર્ગસ્થ સ્વામી રામતીર્થ

તેમણે કુંડ છવન અરિય

પંજાબમાં આવેલા યુજરાનવાળા છલ્લા ના મશવાળા મામમાં સને ૧૮૭૭ માં સ્વામીશ્રીને જન્મ થયો હતો. હિંદી સમાચારના કર્તા તુલસીદાસજી જે કુંડના માં થઈ ગયા તેજ કુંડનામાં તેમને જન્મ થયો હતો. આ કુંડના જોસાઈ એ નામથી જોળખાઈ હતું. તેમના પિતાનું નામ હીરાનંદજી હતું. તેમની સ્થિતિ બહુજી જરીબ હતી. સ્વામીશ્રી નાની વયમાં જ માતાપિતા વિનાના થઈ પડ્યા હતા. તેથી તેમની કુટુંબ તથા મેદી બેનના હાથમાં તેઓ ઉછર્યા હતા. એક તો કુંડની અલ્પ જરૂરિયાત અવરજા, અને તેમાં વળી માતાનું કુંડ પીવાનું પણ નથીબમાં નહોતું, આથી સ્વામીનું જરૂર નાનપણથી બહુજી નબળું રહ્યું. પોતાના મામમાં પ્રાથમિક કેળવણી તેમને આપવામાં આવી હતી. પછી યુજરાનવાળા હાઈ સ્કૂલમાં તેમને દાખલ કરવામાં આવ્યા. મેટ્રિક પાસ થયા પછી તેમને વધુ બહુવિધની તેમના પિતાની ઇચ્છા નહોતી.

યુજરાનવાળામાં ધના બગત કરીને એક બગવદ બગત રહેતા હતા. તેમને ત્યાંજ સ્વામી રહેતા, અને બગતને તેઓ પોતા ના ગુર માનતા. સ્કૂલમાં અભ્યાસ કરી તેઓ થોડા આવતા સારે ધના બગત તેમને ધરમ સંબંધી બોધ આપત. નાન પછીથીજ તેમના મનમાં ધરમનાં ઉચ્ચ સંસ્કારો પડ્યા. સ્વામીને આગળ બહુવિધ વાની તેમના પિતાની ઇચ્છા નહીં હોવા છતાં ધના બગતે તેમને લાહોરની મીથન કોલેજમાં દાખલ કરાવ્યા. અહીં ૨૧ વરસની વયે તેમણે બી. એ. ની પરીક્ષા પાસ કરી. આખા પંજાબ પ્રાંતમાં તેઓ પહેલે નંબરે પાસ થયેલા. આ પછી તેઓ લાહોરની કોલેજમાં 'ફેલો' નીમ્યા. થોડા વખત બાદ તેમણે એમ. એ. ની પરીક્ષા પાસ કરી. મહિતના તેઓ પ્રોફેસર હતા. કોલેજમાં કેટલોક વખત પ્રોફેસર રહ્યા પછી તેઓ મુનીસીપાલિટીના પરીક્ષક નીમ્યા.

તેઓ અભ્યાસ કરવામાં એવા તો ખંતીયા હતા કે બે ત્રણ દિવસ અન્ન વિના પણ ચલાવી લેતા. રસ્તામાં ચાલતાં ચાલતાં પણ તેમણે મન અભ્યાસમાંજ રહેતું. આવા પીવા પુવા અને અભ્યાસ

કરવામાં તેઓ નિષ્કાંત હતા. ખોરાકમાં બહુ ભાજે કુધજ લેતા. કોષ્ટક વખત પાતળી બે ત્રણ રોટલી જમતા. સંખરત લીધા પછી તો માત્ર કુધનોજ ખાદ્ય કરતા.

સ્વામીશ્રીને હિંદી, ઉર્દુ, સંસ્કૃત અને અંગ્રેજીનું સારું જ્ઞાન હતું. ઉપનિષદ પ્રધાનમાં તેઓ બહુ પ્રવિણ હતા. તેમના વિચારો અને રહેણી કરણી એટલાં તો ઉચ્છા હતા કે માણસોનાં મન તેમણે જાણે હરી લીધાં હતાં. પ્રાણી માત્ર પ્રત્યે પ્રેમની તેમનાં ઉરમાંથી અવિચ્છિન્ન ધારા વહેતી હતી. તેઓ શુદ્ધ વેદાંત નહોતા. વેદાંતના ગદન વિષયને બધા હારમાં ઉતારી સાધારણ સમજના મનુષ્યને પણ તેમાં રસ પડે એવા સરળ તેઓ કરી આપતા. કોલેજમાં વિદ્યાર્થીઓને અભ્યાસ કરાવી રહે એટલે સારું તેઓની સાથે પોતે ફરવા જતા, અને વિદ્યાર્થીઓને વેદાંતની પ્રકીર્ણા સમજાવતા.

ધરમમાં જેની વૃત્તિ આટલી ઊંડી હતી પડી હોય તેઓ નિષ્કૃતિનેજ સેવનારા હોય છે. સ્વામીશ્રી નિષ્કૃતિ પરામણ હોવા છતાં મનુષ્ય તરીકેની ફરજોમાં અમમ આમલી હતા.

૧૮૯૭ માં તેઓ ગુહરથામથી મુક્ત થયા અને સંખરત ધારણ કર્યું. એક વરસ દ્વિમાસમાં તપશ્ચર્યા કરી. પછી જપાન, છછપ્ત અને અમેરિકામાં ધર્મે પહેલ કરવા નિકળ્યા હતા. અમેરિકાના લોકો તેમણે દિવ્ય જ્ઞાન જોઈ ઇક થઈ ગયા હતા. તેઓ તેમને અવતારી પુરુષ માનવા લાગ્યા, જપાનની સરકાર કોલેજ ના પ્રોફેસરે તેમને ખરા તત્વવેદા તરીકે જોળખ્યા હતા.

તેઓ હિંદુસ્તાન પાછા ફર્યા ત્યારથી દીહરીનાં રાજ્યમાં દ્વિમાસના જે ભાગ માંથી વસિષ્ઠ મંથા નીકળે છે, ત્યાં પર્ણ કુટી ખાંટી રહ્યા હતા, અને ત્યાંજ રહી સને ૧૯૦૧ માં ૩૩ વરસની નાની વયે તેઓથી સમાધિનિષ્ઠ થયા હતા. તેમને દેહાંજમાન લેય માત્ર રહ્યું નહોતું. દેહને એક કોખર વળગ્યા સમાન તેઓ મણતાં હતા.

પીઠાળવરથી મી. કરીજ જનમકમદ લખે છે કે સરવે મુસલમાન બાઈઓ મુકરર ઠેકાણે એકઠા મળી ના. સુલતાન ના હકમાં ફગ્યા ચાલવા અને તેમની હતેક છુટવા ફરેક ઠેકાણે બદલી કરે એવી મેઠવણ થવી જોઈએ.

મુરખરાળ અને તેના બાધ

(ટોલરોયની વાર્તા ઉપરથી)

મકરચુ રજુ.

ભાગ પડ્યા અને ભાધઓ ન લડ્યા એ સેતાને બહુ વસમું લાગ્યું. તેણે તે ના તથા યુદ્ધભોને બોલાવ્યા અને બોલ્યો: "પેલા ગામમાં મુખે તે તેના બે બાધ આ વસે છે. દુનીઆના સાધારણ રીવાજ પ્રમાણે તો તેઓએ ભાગલા પાડતાં લડવું બોધવું હતું. તેને બદલે તેઓ સંપત્તિ રહે છે. આત્મ કારણ પેલા મુખની મુખપિંડિ સિવાય બીજી કંઈ નથી. તેણે આપણું કામ બગાડ્યું છે. હવે તમે તથા જણા એ તથા બાધની પાસે જાવ, અને તેઓને એકબીજાની સામે એવા ચડાવણે કે તેઓની વચ્ચે લોહીની નદી આવે ત્યાં જઈ જડો. બોલો આ કામ તમારાથી બનશે કે નહીં?"

તેઓ બોલ્યા "હા સાહેબ, કેમ નહીં બને."

સેતાને પુછ્યું: "કહો તમે કેમ શરૂઆત કરશો?"

યુદ્ધભોએ જવાબ આપ્યો: "એ તો સહેલ છે. પ્રથમ તો અમે તેઓને પાપ માલ કરશું, અને જ્યારે એકબેના પરમા સુધી રેડીતો કુકડો સરખો પથ્થુ નહીં હોય, એટલે તેઓ ભેગા થાય એમ યુક્તિ કરશું. કહો પછી કેમ તેઓ અરસપરસ વેર વિના રહી શકવાના?"

સેતાને બોલ્યો: "કામચાલ તમે તમારું કામ બરોબર સમજતા જણાવો છો. હવે જાઓ, અને તેઓના કાન બરોબર બાંહેધ વિના હરમીજ પાછા ન ફરશો. અને જો આવ્યા તો જીવતા તમારી આમડી ઉમેડીશ."

પછી ત્રણે યુદ્ધભો નીકળી પડ્યા, અને કોણે ક્યાં જવું, એ વિચારવા લાગ્યા. વાત કરતાં રવદ વધ્યો; દરેકને સહેલામાં સહેલું કામ બોધવું હતું. છેવટે તેઓએ ચીઠ્ઠી નાંખી, અને જોને બાજે જે બાધ આવ્યો તેને બંનેરવા તે તે યુદ્ધભા ચાલી નીકળ્યો. વળી તેઓએ એવો પથ દર્શાવ્યો કે જેનું કામ પહેલું હતુંકમંદ નીવડે તેણે બીજાઓની મદદે જવું. અને વખતો વખત અમુક જગ્યાએ મસલત કરવા એકઠા થવાનો પથ દર્શાવ્યો.

કેટલાક વખત વીત્યા પછી નીમેલ જગ્યાએ ત્રણે યુદ્ધભો એકઠા થયા.

નીમેલી જગ્યા તે, સમકાન પાસેનો એક પીપળો હતો.

પહેલા યુદ્ધભો કહ્યું: "સમશેર બહાદુરની પાસે હું તો ઠીક હતો છું. તે એના આપને લાંબાવતી કાલે જશે."

તેના મેડીઆઓએ પુછ્યું: "એ હું કેમ કરી શકશે?"

પહેલા યુદ્ધભો જવાબ દીધો: "મેં સમશેર બહાદુરને એટલો તો ચડાવ્યો કે તેણે આખી દુનીઆ છોડી લેવાનું બીડું બાંધ્યાલે આજળ કડ્યું. આ ઉપરથી બાંધ્યાલે સમશેર બહાદુરને ઉત્તરનો મુલક છોડવાનું ફરમાવ્યું. સમશેર બહાદુર રહે ચડ્યો. પહેલીજ રાત્રે તેના હાથમાં મેં ભેજ ભેજવો અને ઉત્તરના રાજાને તો મુખ લડવેઆ બનાવી આપ્યા. શરહર ભેતાંજ સમશેરના લડવેઆ પીધા. સમશેરે તોપ ચલાવવા કુકમ કર્યો, પણ તોપ સાની ચાલે? હાથમાં તો બંદાએ પુરકળ ભેજ નાંખેલો. સમશેરના સીપાઇ ઘેઠાંની માફક નાહા, અને ઉત્તરના રાજા એ તેઓની પાછળ પડી કતલ ચલાવી. સમશેરની નાભેશી યજ્ઞ. તેની જાંઘીર બધી છીનવી લીધી છે, અને આવતી કાલે તેને તોપે ચડાવવાનો કુકમ છે. હવે મારે એકજ દહાડાનું કામ રહ્યું છે. તેને હું કેલખાનામાંથી બગાડી મુકીશ, એટલે તે તેના આપને લાંબો દોડી જશે. આવતી કાલે હું છુટો થઈશ. એટલે જોને મદદ બોધ્યો તે માર્યો."

પછી બીજો યુદ્ધભા બોલ્યો: "ધન વતરી મારા કાવમાં ઠીક આવી ગયો છે. મારે કોઇની મદદ નહીં બપે. ધનાલાઇથી બહુવાડીયે ચોભામ તેમ લાગવું નથી. પહેલાં તો મેં એવી યુક્તિ કરી કે તે ખાંધ પીને ખુબ રજ પુટ થાય, અને લોભીએ પથ્થુ ખુબ બને. તેનો લોભ તો એવો વધ્યો કે બધી વસ્તુ પોતાની કરી લેવાનું તેને મન થયું. આખુંદ માલ પોતાની વખારમાં બરવામાં પોતા નો પૈસો તેણે પાણી જેમ રહ્યો છે. હજુ એ તે બરતો જાય છે. હવે તો તે ને ઉછીના પૈસા લેવા પડે છે. તેનું કરજ એ તો તેની ઉપર સુધનો મારો થઇ પડ્યું છે. તેમાંથી છુટવાની તે આશા જ ન રાખે. એક બહુવાડીઆમાં તેને કુડીએ બરવી પડશે. તેનો માલ બધો હું સોડવી મુકીશ. પછી તો તેને તેના આપને લાંબો મેજ છુટકો છે."

હવે બન્ને જણે મુખાવાળા યુદ્ધભાને પુછ્યું: "કેમ બાધબંધ, તારું કામ કેમ

ચાલે છે?" ત્રીજાએ જવાબ દીધો: "આજ કામનું ન મુકો. હું તો મુખો પકવો છું. પહેલાં તો મેં મુખાની છાંયને એવો કાલ ચડાવ્યો કે, પીવાંજ પેટમાં સખવ દરદ થાય. પછી તેની જમીન સુકવીને પથરા જેવી કંઈક કરી નાંખી, કે જેથી કોઈનાના ધા કરતાં તેના હાથ પથ્થુ ખડી જાય. આટલું કર્યા પછી મારી ઉમેદ એવી હતી કે મુખો એડી નહીં કંઈ પણ તેણે તો ખેડવાનું અને માસ પાડવાનું છોડ્યુંજ નહીં. પેટમાં મધુએ દરદ થાય, છતાં મુખો હજી છોડેજ નહીં. એટલે મેં તેનું હજી બાંધ્યું. મુખો તો ઘેર દોડી ગયા, બીજું હજી લાંબો અને વળી એક શર કરી. એટલે હું જમીનની નીચે પેઠા, હળના ફાંતા ગાંધ્યા. મુખો એ તો ફાંત કમડીને, વાંકા વળીને, એટલું તો જોર કર્યું કે મારા હાથ પથ્થુ કપાઇ ગયા. તેણે તો લમબમ આપું એતર એડી કાઢ્યું છે. માત્ર એક નાનકડો માસ આજી છે, હવે તો તમે ખેડ મારી મદદ આવો અને આપણે મુખાને પજાડીએ તો ઠીક, નહીં તો આપણી બધી મહેનત ફાઇટમાં જશે. મુખો જો એતરમાં મચ્છો રહેશે તો તે આમાં ખરેખરે મુખમરો લાખશ નહીંજ થાય. અને તે એકલો તેના બન્ને બાધ હું પોપથ કરશી."

સમશેર બહાદુરવાળો યુદ્ધભા બીજો દહાડે છુટો થવાની આશા રાખતો હતો એટલે તેણે તેજ દહાડે મદદ કરવાનું વચન આપ્યું. અને ત્રણે યુદ્ધભા પાછા ફરે ચડ્યા.

[અંત]

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૧૨ મીએ અમલકાલીમાં આવી પહોંચી હતી.

તા. ૧૪ મીએ સવારે હા વાગે અમલકાલીમાં જવા બંધ થયો.

તા. ૧૭ મીએ કેનડલરમાં આવી પહોંચ્યો.

તા. ૧૭ મીએ અમલકાલીમાં જવા બંધ થયો.

તા. ૧૮ મીએ કેનડલરમાં જવા બંધ થયો.

તા. ૩૧ મીએ અમલકાલીમાં પાલમટોટામાં આવવા પડી છે.

કક્ષિત આક્રિષ્ટ દર્શન

અને
એ મિત્રોના જવાબ

[અખબાર : એક હિંદી]

મકરંધ ૧૨ મું

પ્રત્યક્ષિત (આપ)

મનહરરામ—શ્રી ૬ દરજવાલમાં હોયો
થયેલો હોયોનો કેસ જાણવા તલપાપડ
થઈ રહેલા છે, માટે પ્રથમ તે જાણવો.

ઉદયશકર—દરજવાલને સ્વરાજ્ય મળ્યા
પછી કુદરતમાં હિંદીને મારે ૧૯૦૭ નો
નંબર ૨ નો કાયદો થયો હતો, અને
પાછળથી સને ૧૯૦૮ માં નંબર ૬૬ નો
કાયદો હતો. સરકારી નોંધણી કમિશનર
પહેલા કાયદાને અમલત મૂકે છે, અને
બીજા કાયદાથી દરજવાલમાં જન્મેલા
હોયો સિવાયનાનો હક નથી એવો
અરથ કરે છે. આવા કારણો જણાવી
કમિશનર સરકાર પાસેથી હોયોના હોયો
ને રજીસ્ટરેશન આપવા ના પાડી હતી. પણ
મી. હોયોના પક્ષે કોર્ટ સુધી કેસ
જાવ્યા હતા. છેવટે કક્ષિત આક્રિષ્ટની
મુખ્ય અદાલતમાં જીત મળી. સરકારી
અમલદારોની ન્યાયાધિકારી કોર્ટમાં
જાવી, અને અરજી થીએ મી. હોયોના
જાણમાં મુકાદો આપ્યો. આ કાયદા મી.
આંધીએ પણ ધણી મહેનત કરી હતી.
જો કે સલામતને લીધે વધીય તરીકે
હાજર થયા નહોતા, પણ વખતો વખત
કેસ અલાવવામાં સલાહ આપી હતી. આ
સલાહથી મી. હોયોના પક્ષે શ્રી ૬ માં મી.
આંધીને પા. ૬૦ બહાર આપ્યા હતા.
પણ તે મી. આંધીએ પોતાની પાસે ન
રાખતા શીનીકની રકુલને અરપણ કર્યા
છે. આ કેસમાં મળેલી જીતથી સેન્કડો
મરીઓનું કામ થયું છે.

શ્રી ૬—એ માર માણસોને પાછા કાઢવા
તેણું કેમ?

ઉદયશકર—પ્રત્યક્ષિત કાયદાની મોટાણુ
છે સુધરેલી દુનિયાનો અમેલો છેલ્લો
સુધારો છે. અસલના વખતમાં એવા
કાયદા નહોતા તાજા વસેલા સંસ્થાનો
આસ્ટરેલીયા, અમેરિકા અને આ દેશ
(વિમેની સરકારે પ્રત્યક્ષિત કાયદો આપ્યો
છે. જેની રૂએ મોકલ માણસો તે તે
સરકારની સરકારમાં દાખલ થઈ જતા
થી.

શ્રી ૬—એકસ એકમે કેવા પ્રકારનાં
માણસો?

ઉદયશકર—આ કાયદો બાંધવાના એ
હેતુ છે. (૧) દેશમાં હાથી જાતે વસ્તી
વધી ન જાય. દેશમાં વસેલી પ્રજાને
કમાવાનાં પુરતાં સાધન રહે. જેની સામે
બીજી પ્રજાની હરીફાઈ ન થાય. (૨) દેશ
ને બધા ઉપજવનારા, હુમ્મસ, મોટા,
ડામીય, લક્ષ્યા અને એવી સંસ્થાઓને
દુર રાખવા માટે છે. કાયદાના બંધારણ
ની ખુબી એવી કે યુરોપી ભાષા જોયો.
અપી વાંચી જાણે તેઓ છુટથી દાખલ
થઈ શકે છે. જ્યારે હિંદી ભાષા ન
જાણતી હોવાથી હિંદીઓ દાખલ થતા
અટકી જાય છે. ઉપરાંત સરકારી અમલ
દારો હિંદીઓને વધારે કમડે છે, અન્યાય
કરે છે, અને કોઈ કોઈ વખત ઉદ્ધતાઈ
થી વરતે છે. સ્ટીમર ઉપર કોઈને મુલા
કાત કરવા દેતા નથી. કેટલીક વખત
તો કાયદાના ધારાને બાજુએ મુકી ધારાના
કિમાવતીની પણ મુલાકાત કરવા દેતા
નથી. સ્ટીમરમાં એક ખુબીમાં ગોંધી
રાખે છે. પારકા દેશમાં ભાષાની અજાણતા
ને લીધે ધણી વખત કુદરતી હાજતોની
પણ સંજવડ થતી નથી. આ કાયદો
બાંધા અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં વસી
રહેલા હિંદીઓનો હક સાચવવા ડોખી
સામલ સરકારી કોર્ટો આપવામાં આવે છે.
સ્ટીમરમાં કારકોર હિંદીઓને ઉભા રાખી
આ પરવાનાની તપાસ કરે છે. આવીજ
તપાસ કેપ ઓફ ગુડહોપમાં પણ છે.
કેપમાં તો કાયદેસર વસી રહેલા હિંદીઓ
ને એક વરસમાંજ પાછા ફરવાની રજા
ચીકી મળે છે. તે મુદતમાં ન આવે તો
પછી ઉતરવા દેતા નથી. સરકારી અમલ
દારો કાયદાનો અમલ એ રીતે કરે છે.
આ પ્રમાણે આ દેશમાં નવા દાખલ થતા
હિંદીઓ અટકી પડ્યા છે.

શ્રી ૬—તમે ધડીકમાં કહો છો કે યુરોપી
ભાષા જાણનારા આવી શકે છે. ધડીકમાં
કહો છો કે નવા આવતા હિંદી અટકી
પડ્યા છે; એ શું?

ઉદયશકર—માર કહેવું બરાબર છે.
નાતાલ અને કેપમાં અંગ્રેજી બોલના દાખલ
થઈ શકે છે; દરજવાલમાં ૧૯૦૭ અને
૧૯૦૮ ના કાયદાથી દાખલ થઈ શકતા
નથી, અને શ્રી ૬ નો ૧૯૦૦ ના કાયદા
થી બંધ થયા છે. પ્રત્યક્ષિત કાયદો હોવા
છતાં જાણતી ભાષાઓ તરફ ફરગુજર
પણ વપરાય છે. હમણાંજ સુલવાયામાં
એક કેસ થયો હતો. તેમાં માસ્ટરને
એક હિંદી મુક્યો હતો. કારણ જાણના

પોતાના બળપર કુદરતે છે, એટલે કદાચ
જાણના સરકારને જાણ આપવો કારે
થઈ પડે. ઉપર પ્રમાણે થઈ શકે શકે છે.
એટલામાં સલામતની લડાઈનું સમાધાન
થયું છે. આ સમાધાન સંતોષકારક
કહેવાય છે. હિંદીઓને માંજે મળી
રહે છે. સમાધાનીની રૂએ સને ૧૯૧૨
માં આપા દેશનો એક પ્રત્યક્ષિત કાયદો
થવાનો સંજવ છે. તેમાં દેખાતી રીતે
યુરોપી ભાષા જાણતો. પણ હિંદીઓને
તેનો લાભ મોઝો મળશે. એકાદ એ
કમન ઉચી ફેજવણીવાળા હાથી દાખલ
થઈ શકશે. એમ છતાં મને ૧૯૦૮ નો
કાયદો તો વારમાર્ગ રહેશે. આમાં
વાંક આપણેજ છે, નહીં કે આજેવાનોનો
છે. શ્રી ૬ રાત્રી પડી ગઈ છે એટલે
રજા લઈએ.

[અખબાર]

સ્ટીમરોની આવજવ

[અખબાર કાર્પન]

કેનડા—તા. ૧૦ મીએ આવી તા. ૧૮
મીએ મુંબઈ જવા ઉપડશે

[કિરીકા ઈસ્ટર્ન લાઇન]

પાલમકોટા—તા. ૨૭ નવેમ્બરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ઈસ્ટર્ન લાઇન]

અમર્તીયા—તા. ૧૪મી અક્ટોબરે કલકત્તા
અને રગુન જવા ઉપડશે.

અપલામી—તા. ૧૭મી અક્ટોબરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

[પ્રત્યક્ષિત આક્રિષ્ટ કાર્પન]

દીમેરીક—તા. ૭ મા અક્ટોબરે કલકત્તા
થી ઉપડવાની હતી.

કાટંગા—નવેમ્બરે બેસતાં કલકત્તાથી
ઉપડશે

પોરટ પ્રત્યક્ષિત બરાબર પ્રાવીન્સ
હેરક ઉપરથી જાણ છે કે લાંના હિંદી
ઓને પ્રદીર બંધિત મારે અમુક જગા
અમુક સરતે અપરાધ રચાતીક મોરડ
તરફથી વચન આપવામાં આવ્યું હતું.
તે જગાની આસપાસના ૧૩૫ મોરડોએ
જગા અપાવ તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કર્યો
હતો. આ પ્રોટેસ્ટને બાજુએ મુકી મળ
કુર જમીન પ્રદીર મારે આપવા કરાવ
થયો છે.

હાંદુસ્તાનના અબરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

રાજકોટ ખાતે ભેટીયાવાળા સેક દવાળ ખીમજીએ આવેલી રા. ૧૬,૦૦૦ની રકમમાંથી લાંબા સમયથી મોરડાં આદે એક મકાન બાંધવામાં આવ્યું છે. તે ખુલ્લું મુકવાની હિંમત તા. ૧૬ મી જાન્યુઆરી મોટી મામલુમ સામે કરવામાં આવી હતી. આ મેળાવડા પ્રસંગે જામ સાહેબ તથા રાજકોટ કોર્ટ સાહેબે હાજરી આપી હતી. આ મોરડાંમાં હાલના કામના હડમાં મી. ખીમજી દવાળે રા. ૫૦૦૦, જન એક વિધવા મામલે રા. ૨૫૦૦ની રકમ આપી હતી.

રાજકોટના રાંદરડા તળાવનાં પાણીનાં બાંધ કામમાં પાણી નહીં ઉતરી જવાથી સીવીલ સ્ટેશનમાં વસતા લોકોને દિવસના અમુક કાલમાં પાણી મળતું એવું જાહેર થયું હતું.

રાજકોટ ખાતે લાંબા કોર્ટ સાહેબની પરવાનગીથી એક દરજ્જા કમળ સ્થાપન થયું છે, જેના તરફથી રાજકોટ ખાતે દર વરસ શોડાની કરતો ડેલાવવામાં આવશે.

જામ અબાળીઆમાં સેક મદન કેશવજી અને દેવરામ અબાળના નામથી એક અનાયામક સ્થપાયું છે.

જામસાહેબના જન્મ દિવસની પ્રુસાહી માં જામનગર ખાતે દરબારનો મેળાવડો થયો હતો, જે વખતે જામસાહેબે દીવાન મહેરવાનજી, નાયબ દીવાન હરજોવીદ બાઇ વિગેરે હોદ્દાદારોની રાજ પ્રત્યેની સેવાની તરીકે કરી હતી, તથા કેટલીક સમાવતો જાહેર કરી હતી. તેમાં (૧) મરીબ સિતિની ૩૬ વિધવાઓને તેમની હમણાટી સુધી માસીક રા. ૫૦ સેનેનું વરસાસન બાંધી આપવાની (૨) જામનગર તથા તાલુકામાં પંચાલવેરો, ચોળાયા વેરો, પેવેરો એ નાના વેરો માફ કરવાની (૩) જેકુતો પાસેથી તમાવીનું સેક ૪૬ હજારના સુમારે છે તે માફ કરવાની (૪) તથા ખડખાની પાસની વીડી એક સાલ માટે પાંચરાયેળનાં જનવરો માટે સોંપવાની, એ સમાવતો મુખ્ય છે.

મહેસાણા ખાતે પ્રમિદ થતા "શિક્ષક" નામના મુજરાતી માસીક પત્રના અધિપતિ મી. નરસીદાસ હમરબાઇની સરકાર સામે ફિટર દેખાવવાના આરોપ સર કરવામાં કરવામાં આવી છે.

સિંધુ નદીની રેલ આ સાલ દે બાદ રવો મહીનો મેઠા પહોં આવી છે. રેલથી સેંકેડો માઇલમાં પાણી ફરી વળીને જન માલની મોટી ખુવારી થઇ છે.

મારડોલી કરનામણી પ્રાચીન આરસ પદ્માણી મુરતિઓ ખોદ કામ કરતાં મળી આવી છે.

ભેલમામ ખાતે જાનેવારી માસમાં મળનારી જાન કોનફરન્સના પ્રમુખ તરીકે પંડીત ગોપાલદાસજી ખારેડ ચુકાયા છે.

ભેલમામના પેનકનર હજુર કેપુટી કલેક્ટર રા. સા. કિનાજી પાંડુરંજ ભેટીએ રા. ૧૮૦૦૦ની એક બક્ષિસ પુનાની હરમુસન કોલેજને આપી છે. અમાલિ તેમણે રા. ૧૨૦૦૦ આપ્યા હતા. જરમન કાપાના અભ્યાસ માટે સ્કોલર શીપ આપવા માટે આ બક્ષિસ આપવા માં આવેલી હોવાથી કમલ એન્ડુકેશન સોસાયટીના એક લાઇફ મેમ્બર એ કાપા ના અભ્યાસ માટે જરમની ઉપરી જનાર છે.

નવી મુજરાતી વસિતજાણીની ચોપડી એ પટાડેલા બાવે, વેચાવવા કચેલી મામણીને પહેલી વળવા મુખાઇ સરકારે ૧૯૦૬માં સસ્તી બાંધણીના કાવ પટાડ્યા હતા પણ પ્રથમ અને પહેલી ચોપડીના કાવ પટાડી કાપા નહોતા. મુખાઇ સરકારે વરતમાનપત્રો જોગી માટીમાં કાલ જાહેર કર્યું છે કે કાલના પ્રુસ્ટકો અલાસ થતાં નવાં પ્રુસ્ટકો જાપવામાં આવશે તેમાં નવી પ્રાઇમરી કિંમત બદલીને બદલે ૧૫ આનો રાખવામાં આવશે અને તેમાં આવતા રંગીન ચિત્રો કાઢી નાખી માત્ર કાળા ચિત્રો મુકવામાં આવશે. પહેલી ચોપડીના કાવમાં પટાડે થઇ ચકરી નહીં. ૧૦ મા પાના ઉપર દરેક સિક્કોનો રંગ આપવાને પબ્લીકરને જણાવવામાં આવશે.

હાંદના વાઇસરાયે એવો કરાવ જહાર પાડ્યો છે કે હાંદની વડી જારાજાણી

મેઠકો બ્યારે સીમલા ખાતે થતી હોય, ત્યારે પ્રજાપક્ષી મેંબરોને કોઇ પણ દર આરન હામલ કરવાની છુટી નહીં મળે. આમ પ્રજાપક્ષી હક ઉપર અંકુલ મુકા વાળી આ કરાવ સામે જાપાએ અસ્તાની લાગણી બતાવી છે.

હીમ જોરજોને મુખાઇ ઉતરતાં માન આપવા માટે જોલા ઉપરજામાં રા. ૩ લાખ ઉપરાંત રકમ મુકાઇ છે.

મરડી ક્યારે તાલુકા થશે તેને વરતારો મોધી કાંદનાર માટે મુખાઇના એક સેકી આપે રા. ૫૦૦ નું જનામ કાઢ્યું છે, જે જનામ વરતારો ખરો પડ્યા પછી તે શોધનારને આપવામાં આવશે.

મરડુમ નીજામ મહેલુખ અલીખાનનું મરણ થતાં તેમના વડા શાહજહા પ્રીન્સ ઉકમાન અલી ખાનને નવા નીજામ તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.

જમાણાની પેઠે મદાસમાં પણ હવે પાડો પડવા લાગી છે. દીનેવંસી છાંદા માં આવી કેટલીક પાડો પડી ચુકી છે, જેથી ત્યાં લોકોના જાનમાલની સહી સહામતી માટે વધારાની પોલીસ શકવા ની સરકારને જરૂર પડી છે.

દિલ્લીમાં રાજાભિષેકના દરબાર તરફ ના રસ્તાપર જુળ ઉડતી તેથી લગભગ ૫૦ માઇલમાં તેલ છાંદવાનું કર્યું છે. રેલવેના રસ્તાપર પણ તેલ છાંદવામાં આવશે.

દિલ્લી ખાતે ભરાનારા દરબાર માટે પાણી પુર પાડવા બાંધકામનું કામ લાંબી મુનિસિપાલીટીએ હાથ ધર્યું છે. આ કાર્ય માટે સરકારે નેવું હજાર રૂપિયા આપવાનું કમિટ્યું છે. કુલ ૬ લાખનું ખર્ચ અડસઠવામાં આવ્યું છે. તેમાંથી મુનિસિપાલીટી માટીની રકમ આપશે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે દિલ્લી ખાતે દરબાર વખતે ૫ થી ૭ લાખ જેટલાં માણસ એકઠાં થવાની વડી છે.

હરખનની અમલાગી કારેટના મરડુમ માછરડેટ મી. ડબ્લ્યુ ખાર. સોન્ડરસની અમાએ રેડેમના અમાના માછરડેટ મી. ગીપસનની નીમજીક થઇ છે.

મહેસેડન માસ્ટીક સોસાયટી

કચ્છનાથી તા. ૫-૧૦-૧૧ ના સેક્રેટરી તરફથી ઉપરની સોસાયટીની મીટીંગનો હેવાલ મળ્યો છે જેનું તારણ અમે નીચે આપીએ છીએ :—

તા. ૨૭ એ આ સોસાયટીની વારસીક મીટીંગ મળી હતી. મી. હુસેન દાવુડને સલામ મુખ્ય પદ આપવામાં આવ્યું હતું. સેક્રેટરીએ મહ સાલનો રીપોર્ટ વાંચી સંબોધનાં તે પાસ મળ્યા પછી મી. હુસેન કાસમ અમરાએ સોસાયટીના ફાય હાલો વિશે બાબત કહ્યું. મેસરસ મહ મહ અમરસ, મહમદ મહેમુન હાદિજ, ઊંઘા ઇમરાલીમ અસમાલ, મુસા ઉમરજી સાહેબ, (મિટાઈનવાળા) એ. ઇ. તખ્તખ, કાસમ પીરબાદ, મહમદ ઇમરાલીમ પોષ્ટ વાળા, રહીમખાન, રહુદીન વિજેએ મહમ પર વિવેચન કર્યું, તે સોસાયટીમાં સ' તોષ બહેર કર્મો. સોસાયટીના કાલમના મેસરેન મી. ઇમરાલીમ હાજી ગુલામ પારમે સોસાયટીનું કામ ચલાવવા માટે તેના મેમ્બરો અને મુળ રથાપદો મી. ઇસ માહલ કાસમ અમરા તથા મી. મુશ્ક મોરા પટેલની તારીફ કરી; તથા મી. અસમાલ અમરસ અને મી. એસ. એસ. રહીનો સોસાયટીને મહાન વાપરવા આ પવા માટે આભાર માન્યો. મેસરસ મહ મહ ઇમરાલીમ લીબાળા, હાજી મહમદ હાજી મુસાજી ઉમર, મુસા અહમદ અસ માલ તથા અહમદ દાવજી રાંદેરીએ પશુ અમવાતુસાર બાબતો કર્મો. મી. પારસી રસમજીએ રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટેના ફંડના કામમાં સહાય આપવા સોસાયટીના મુલાનોને લુસ્સાદાર સબ્કોમાં બલામલ્ય કરી. રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે ફંડ કરવા અનુમતિ કરવાને જે કમીટી નીમી છે તેને મદદ કરવા, અને નોકર ફેરીવાળા વિભેર પાસેથી ફંડમાં ભરાવવા સાત મેમ્બરોની એક કમીટી નીમવામાં આવી. મ મુખ્ય હાલેને સોસાયટીની લાઇબ્રેરી માટે પોતાએ જાહેર પત્રાઓ, પોતા તરફથી પુસ્તકો બેટ આપવા કહ્યું, રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના ફંડ માટે કમીટી નીમણ છે તે માટે હરમ બહેર કર્મો, તથા ફંડમાં પોતાના તરફથી પા. ૧ બર્મો, બાદ સર્વા વિચારવન થઇ હતી.

મી. મહમદ ઇમરાલીમ પોષ્ટવાળા તરફથી પા. ૧-૧૧-૬, મી. ઇમરાલીમ અલેખન વાવલા (અનુસલાવાળા) તરફથી મી. ૧૦/- સોસાયટીને બેટ મળી. મી. મુસા મહમદ ઉમરજી (મિટાઈનવાળા) એ

મેમ્બર વવા ઉપરાંત “મુલસને મલમ” નામનું જાણુ વરસ એકને માટે સોસાયટી ને આપવાનું કહ્યું. મી. મુલામ હમદરે જાપાના લવાજમ પેટે મી. ૫/- આપી હતી.

સોસાયટી તરફથી નીમણેથી કમીટી રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના ફંડમાં પા. ૧૦૦ સુધીની રકમ ભરાવવા તા. ૩-૧૦-૧૧ સુધીમાં સહિતમાન થઇ હતી, હવે તેનું કામ ભરી છે.

તાણું ઉમદા ફરેટ

અને વજીરેવલ

સફાઈની પેકીંગ, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી તાજીદથી મોકલું છું. બોર ૬૨ મેકલો ખાતી કરેલો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer
P. O. Box 471, Durban.
Tel. add: "HAIDRI"

સ્ત્રી. પાલમકોટા મુખ્યમંત્રી અન તા. ૨૦ ના આવી પહોંચવા વહી છે. તે પાછી વા. ૨ જ નવેમ્બરના મુખ્ય સાફ રવાના થશે, તે ઉપાએઆએ જમનાર થઈ ૧૭ દિવસમાં મુખ્ય પહોંચશે. એ સ્ટીમરમાં જનારાઓ દિલ્લી દરબારમાં તેમજ તામદાર સહેનથાક ની મુખ્યમાં પધરામણી ટાંકણે તેમજ મુસલ માન બાઇઓ પોતાની બકરી ઇદને તહેવાર પેર બાળગચ્છા સાથે કરી કોં જેવી રીતે પહોંચી જશે. માટે જનારાઓએ તમવાર થઇ રહેવું.

એમ. સી. આંબલીઆની કુ.

મેસન્ટ (કચ્છ) મહેસેડન સોસાયટીના મેકેનરી અને છે કે તા. ૮-૧૦-૧૧ ના આસીક મીટીંગ મળી હતી. મહ રમ બન હલસા દિવસે મેમલુ મસજીદમાં મેસન્ટ મદરેસા તરફથી મી. ઇમરાલીમ હાજીએ ઉપરાધેલા પા. ૪-૧-૩ દરે કરર મી. નમુ કાસમને સોંપાયા. લમહ જામ'થી હેટલુંક વિવેચન થયા પછી હુસેને મદદ દેવા કિમરાજી વધુ. છેવટે ઇસ્લામીયા સલાતનતન હકમાં દુવા થાલી સલા વિચરવન થઇ હતી. કુરતી મહ છઠમાં ઇદને દિવસે મી. ઇમરાલીમ આદ મહ દુટકાએ (મદરેસા માટે) અમલેલ પા. ૨-૧૦-૧૬ પા. જાણી મલેલ છે.

રેકડ બખર બાવ

તા. ૧૨-૧૦-૧૧

	શી. પે	શી. પે.
કુમ હારમનસ ૧૪માઈસ ૧૮ ૦	શી. ૧૮ ૬	
આવલ માંબ ૧૫સ્તાની ૨૨ ૦	શી. ૨૨ ૬	
મીમટીના	૨૮ ૦	શી. ૨૮ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૦ ૦	શી. ૨૦ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૦	શી. ૧૮ ૬
મીની સાફર	૨૦ ૦	શી. ૨૨ ૦
કુંડાના	૧૮ ૬	શી. ૨૦ ૦
ફેલી ટુવેર ફાળ	૧૮ ૦	શી. ૧૮ ૬
કનપુરી ટુવેર ફાળ	૨૦ ૦	શી. ૧૮ ૬
મસુરની	૧૮ ૬	શી. ૨૦ ૦
મસુની	૨૬ ૬	શી. ૨૭ ૦
અડકની	૨૮ ૦	શી. ૩૦ ૦
અજા સુખાળના	૧૮ ૦	શી. ૧૮ ૬
ફાળ	૨૮ ૦	શી. ૨૮ ૬
વટાજા નાતાલના	૧૮ ૦	શી. ૧૮ ૬
મકાઈ	૧૦ ૬	શી. ૧૧ ૦
મીનીસ	૨૫ ૦	શી. ૨૫ ૬
લુવાર (કાફર કોરન)	૧૮ ૦	શી. ૧૭ ૬
કડવું તેલ ૧માલન	૪ ૧૦	શી. ૪ ૦
એરડીનું	૪ ૧	શી. ૪ ૨
મીડું	૪ ૮	શી. ૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૪	શી. ૪ ૬
નાંક સફેદ નાતાલની	૨૧ ૦	શી. ૨૧ ૬
મીળા	બારે ૧૮ ૦	શી. ૧૦ ૦
લીરકુળ નાતાલ	૧૪ ૦	શી. ૧૪ ૬
આટો હાઉસ હોલડ	૧૧ ૬	શી. ૧૨ ૦
આટો (અંબીસો મીલ)	૧૧ ૦	શી. ૧૧ ૬
જાડાસી સોપારી ૧૧તલ	જા	શી. ૮
મરમા	જા	શી. ૫
ધી પેટી, ડીનના પીડ ૬-૭-૬	૬-૧૦-૦	
પોરખ'દર	૧૦-૭-૬	શી. ૧૦-૫-૦
પારસીન કરોન	૦ ૭ ૪	શી. ૦ ૭ ૬
વાઈટ રોસ	૦ ૮ ૬	
વાઈન	૧૩ ૬	શી. ૧૪ ૦
નમ્બીએર	૧૬ ૦	શી. ૧૭ ૦
ફલી	૧૨ ૦	શી. ૧૨ ૬
કામમંડ સેથ	૧૩ ૬	શી. ૧૪ ૦
કાણુ સીફ રોન	૧૫ ૬	શી. ૧૬ ૦
કાણુ સનલાઈટ ૧૦ એસ ૪૪ ૦	શી. ૪૪ ૬	
કાણુ કમન્ડ ૫૦-કુકમના		
બોક્સની બીલ	૧૨ ૬	શી. ૧૨ ૬
કાણુકોસરીલ(બા. ૬)	૧૨ ૪	શી. ૧૨ ૬
નેકટર ડી	૧ ૮	શી. ૧ ૬
અમીલ લાવન	૪ ૧	શી. ૪ ૪
સોપારી રેવરેધની	૧૦	શી. ૧ ૦
નીચલ પેલ્ડ સીકરેટ	૨૦ ૬	શી. ૨૦ ૬
નીચક (લીવરકુલ)		
અસ્તા એકી	૪ ૬	શી. ૫ ૦
નીચક (બરમતી સાર)	૪ ૬	શી. ૪ ૫

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

બધી જાતના ફળો તથા શાકભાજીના વેચાણમાં આપણે સર્વ સુવિધાઓ આપીએ છીએ. ખેડૂતોને સારા ભાવે વેચાણ કરાવવામાં આપણે તૈયાર છીએ.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE :—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 2988,

Tel. Address : TOMASELLI,

Johannesburg

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

128 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spionkops,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIM"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL,

TRANSVAAL;

Dis. RUSTAN-

BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોલ યુનાઇટેડ

ટ્રેડિંગ કં. લ.

મેનેજર : જી. કે. પટેલ

હોલનાની યોજનારી બધાબંધ મંજૂરી
કરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પેરન્ટેજ તથા કલકત્તા—સરકાર
ચ.વલ—ચેપુ મંજૂરી—એક વખત
મંજૂરી ખાતરી કરે.

કે. ના. ૧ મીચારક સ્ટીટ

ટેલીફોન નં. ૧૨૮૮, બ્રહ્મનેરપરમ.

ડે. એ. 'Gaekwad', પે. મોક્ષ. ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાથે આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હોલસેલ તથા રીટેલ.

દરેક જાતનું રેશમ તથા ટાચા મિકા તથા બીજી જાતનું રેશમ, દરેક જાતના રેશમી રમણ,

શાવણીઓ, સાડીઓ, પાનડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા બીજી જેન્સી ચીજોના વેપારી.

નોંધ. અમારા 'બોમ્બે' સાથે આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે. તથા અમે એક જ આવકદારી છીએ
મેક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. જહાજના મોરડાને ઉપર પુરતી રીતે ખાત ખાવવામાં આવે છે. તથા
હકે માલ લેનારને એ મોલ-એથો થાએ તે એક વીકની જરૂર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા થઈ જાય છે.

બમ્બેબેપારી—ફવર્થ ગ્રાન્ડીકપલ્ડ વિયાપારી.

પ્રાન્સ, દિલ્હી, મુંબઈ, કલકત્તા, જામનગર, સુરત, અમદાવાદ, કોચિ, મદ્રાસ, બેંગલોર, હાવાઈ, સિંગાપોર, મલેશિયા, બ્રુનેઈ, ઈન્ડોનેશિયા, ફિલિપાઈન્સ, ઓસ્ટ્રેલિયા, ન્યૂઝીલેન્ડ, યુ.એસ.એ.

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

M. Jamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Demodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BEACONSFIELD

Shahhoodeen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.

EMRAHM NODODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ANGOBAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parahotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

B. Ebrahim Ismail & Co.,
18 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Hig Class
Tailor, 120 Grey-street

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Point.

J. B. Mabta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey-street

A. G. TIPSIS Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JESWA
Fruiterer Box 471

K. R. MODY & DESAI
Stand 59 & 80 Indian Market
Yusuf Suleman Vaid
Telegram and Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Abdul Bosar,
Merchant, Butcher & Importer
Queen-street

Mohanbbai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106

V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."

Parakh & Co., P. O. Box 38

Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Mousajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANCY,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Navassari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaria,
224 Marketa

Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: 'V. Samy'
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

K. Kalidasa, (K. K. Patal)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramannjam Naidoo
Box 516, Market House.

T. Vedia Pillay
Box 516

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhal a Speciality
67 & 69, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION**N SAMY**

Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORFMoses Amod Waja & Co.,
Box 222,CHOTABHAI & DADOO
Box 33.Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.ISMAIL AMOD KAJES
Box 11.**LOUISTRICHARDT**Dangerahi Mora jee
P. O. Box 7**MIDDELSBURG**

(TRANSVAAL)

A. E. BHARLA,
Box 35.DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.**LOURENCO MARQUES**

HORMAJY IDOLY, Box 332

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.VRAJDA & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers. Box 141**NORTHDENE**Devjee Taljee,
Merchant & Charcoal Supplier.**PIET RETIEF**Ebrahim Omar,
Box 9.**PIETERSBURG**MATA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street**POTCHKESTROOM**G. K. Dami,
Box 128**PORT ELIZABETH**Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531.I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.V. B. Namscoo,
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nidoo,
64 Walmer Road
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street. The Hill.**PRETORIA**Obotu Fakir,
Tailor and General Dealer.
156 Prinsloo Street.Two Branches: Standerton Box 44
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 442**QUELIMANE**Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vasanji'**RICHMOND**

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSONA. Abraham, General Dealer,
Corner of Kenyon & Vandyk Sts**RUSTENBURG**ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Suliman"**SALISBURY**Shimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.**SPELUNKEN**(Transvaal.)
Kamaji Giga: Bafolia**STANDERTON**Amod & Iamail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.**THORNEVILLE JUNCTION**Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer.**UITENHAGE C.O.**Chhitu Morar,
Storekeeper, Market Street.**UMBINGA**

Dada Osman

VREULAMBabu Talwantsing
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street**WELLINGTON C.C.**V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.**WINDSORTON C.C.**Hajee Jaffer Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8**WARMBATON**A. M. Rawat,
Box 16.**V. SAMY****Wholesale & Retail
Fruiterer****GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.**Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St. KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT & DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA," Phone No 25, P.O. Box 25.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 510, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
125 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Road No. 432 Corner Kaffir & 14th Streets,
VREDEBORG, JOHANNESBURG
Box 4140 Tel. Add.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER KOLLA, INDIA.

પુરાણભાઈ બુલાભાઈ
સમીતનો ફા.
અમરક શિલ્પ મસ્જીદ

મરના જેમ, મેટ, પાટલુન, સમીસ,
હેટ, રૂપ, કુલ્લ, કોરબાન, રેકમી
આલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવો, જુઓ અને ખાતરી કરો.
લેવું મફત છે.

હિંદીઅન મારકેટ, રોડ નં. ૪૮
ગ્રેડિંગ મીટ, બેન્ડાનગર.
બેન્ડા ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Oct. 23rd Avondale Castle 5531 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Nov. 2nd Dunluce Castle 8114 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Oct. 27th Berwick Castle 5883 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAITY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1691
JOHANNESBURG.

HORMAJOOY IDOLJOY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 315, LOURENÇO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હોલસેલ અને રીટેલ મર્ચન્ટ,
ઇન્ડિયન મેસરી બચાવે હિંદુસ્તાન
થી મંગાવી સરતે હાથે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ કરી પારખદરતુ તથા કમકેત
નુ-સરસ આવલ-મોખા મધીઆલુ-બચા
વેલ અલખાલેલ કરી જુઓ.
STAND 512, 17th Street VREDEBORG
Box 5031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પારખદરતુ પુરવોતાર થી.

103 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 35 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 25

THE NATAL DIRECT LINE

રેલ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતી નાણા

ખુબઈ જનારો

અમ્સ્ટર્ડામ ૬૪૫૦૦ તા. ૧૫મા અક્ટોબર

આ કંપનીની જાહેરાતમાં દરેક વરસના પાસેબર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસતી છુટીબજ છે, અને એવીજાણે બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સંબંધતાવાળા તેમજ આપણુ છે તેથી પાસેબરને ઓછાપણુ વાતે જરા પણ કુખ્ય પડશે નહીં એ ખાતરી રાખીએ.

આ કંપનીની જાહેરાત દર અહીંને ખુબઈ સારુ જાય છે. માટે આ કંપનીની મુસાફરીનો ખરા લાભ નહીં મુકનાં ફક્ત જનારાઓએ તકમાર રજા રહેશે.

સદરજૂ જાહેરાત ખુબઈ પહેચિથી તેજ દીવસે ખાતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહની જાણુ માટે ખાતરે જાણમાં નોંધાવણુ તેથી સહ સારું છે તે વખર ખરથી જાહેરાત પહેચિથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરવર્તે હીંચે કોઈને જોર કલકત્તા સ્ટીમર નીચે મુજબ જાતી છે.

વસ. વસ. અમલકાલી ૨૨,૦૦ તા. ૧૪ અક્ટોબર

ગ્રેટ બ્રિટન ઓફ ઓફિસ.

અંક. અંક. અંક. ૨,૨૦૦, અંક. ૧૪.

બી. હમરલીમ હમરલીમની કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ હામરલીમ રોડ ૪૨૫૫.

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

મિસ્ટર કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ૪૨૫૫.

King & Sons,
West Street, Durban.

અહીં ખબર

ટ્રાંસવાલના સરવે હીંજાહાએ વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે આપણુ નવું વરસ સવત ૧૯૧૬, આણુ માસની તા. ૨૩ના સોમવારે છે. માટે તે દિવસે સરવે જાહેરો પેતપોતાનો ધંધો રાજ આર બીજકુલ બધ રાખશે. વિવેક વિનંતિ છે એ દિવસ પામકુલથી ઉજવવાનું એવે ની ધી મુનાહટ. હીંજા એસોસીએશન તરફથી ફેક્ટસ રવીટ અને એલેક્ઝાન્ડર રવીટના મુજબ ખર આવેલા છન્ડીપેન્ડન્ટ અરમના હોલમાં નક્કી કર્યું છે. વખત સવારના ૬ વાગવાનો રાખ્યો છે. દરેક જાહેરો વેળાસર આવી પહેંચશે, એવી વ્યવસ્થાપક મંડળ આસા રાખે છે.

જોહાનીસબરગ, ઓસ્ટો રૂઠ ૧૦

જુલવાર,

છપાઈ ખબર પડી છે.

છપન રાસે

મહાન રેક્ટરોયે જાહેરી સરલ વારતા એમાંની બીજી વારતાને જુજરાતી બાવા રજા પ્રતકરે છપાઈ ખબર પડ્યો છે. વારતા રસિક તેમજ બોલદાયક છે. મુજબ રાતી વાંચી શકે એવા દરેક હીંજાને આ પ્રતક વાંચવાની બધે બજામણ કરીએ છીએ. એનું શિક્ષણ મહત્વ કરવાયોગ્ય છે. કિંમત ટપાલસહીત પાંચ પેની છે. અર્થ :-

International Printing Press

Phoenix, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (as):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Pafford, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

HAJEE ABDoola

Box 593, DURBAN

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

કુકાનો વેચવાની છે.

જમારી નંનેલી ખાતેની કુકાન બીજા ડેલિ સાથે તથા કુકાનને ફરતી જમીનની સાથે તથા નાચીસ, ઓરેંજસ અને આખા વગેરેથી અરપુર ખાતે તથા તથા, જેની વારસીક અમલક પા. કંબી ૪૦ સુધીની છે તે તથા અમારી રજામરની કુકાન જે ચાર રોડનાં નાકા ઉપર આવે તી છે તે પણ બીજાંજ મુખા વેચવાની છે.

નવરે અલી

NAZAR ALI, Stanger.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Kanzler leaving Durban about 17th Oct., Delagoa Bay 19th

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઈન.

શીપો ફોર્મ જમાવી આપવો.

રતી. કે.કે.સર. ૧૨મનથી તા. ૧૭ અક્ટોબરે ને ડેલાગોબાએથી તા. ૧૯મીએ

ઉપલી આમલિયા ઉપલી તારીખે ઉપર ઉવાન, મિયા, કોલોમ્બન, માંબીબાર મેન્ગાસા અને લામુ થઈ ફાલક જશે. રેલે બલકું નહીં પડે.

મજબૂર લાઈનની બેટા સફાઈસર. હાઈમસર આવનાર હાઈમસર બનાર અને હાઈમસર ૧૬મનનાર છે. મુમઈ પહેલે કે તુરત અહીં ડેલવરી બનાર મળે છે. રે: જુલાહા, મોવરૂ બારીઓવાળા અને હવનાર હોય છે. ફરફટ, સેકન્ડ, અને રેકની ટીમટિ: બોલાઈ તથા વગર બોલાઈ વાળી મળી શકે છે. ખલાસીયા રેશી અને કપડાને તથા બોલીસરો મળામુ હોય છે. લાકડાની રેક, બોસ્ટોને અલાઈ જમા. વીળવોની બતી પાણી ખુલ્લવાનું બજાર કોથ્પીન વગેરેનો ખુશ બરોલસત હોય છે. મલકળ કે સીમરે ખાસ પાસે જરોને માટેલ હોવાથી હરતારની સમજક છે.

જો અમર મટિ લખો તા ખુબ નીચે સરનામે:

OSMAN AHMED; ABA MAHOMED, SHAIK RASOOL

17 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Fordburg, Box 2347 J.B.

માંમે (વજાવતા) પાટની વેચારીએ તેમ સોની લોખાન વગેરે પે સાવ તેમ આપશું. સાવ માટે લખો. ફાવશે થશે.

નવાસી લીડ તમાકુ અમારે ત્યાંથી મેટા બજારમાં તેમ જેટલી જોઈએ તે લી મળશે. અમે મેટા બજારમાં ખરીદીએ છીએ.

વી પારસાઈરનું સામે સાલ કીકાવતે મળશે. મમલી ખાતરી કરો

For Silver, Leaf Tobacco and Forbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St., DURBAN.

અહાસો રૂપયામાં અમર નામ

નરીયાદ હોડુ બનાવાશ્રમનું નાકીનું કામ હરીથી કરે કરવામાં આવ્યું છે. આશ્રમને અંગે દવાખાનુ, નિશાળ, ગઈ કાળા, અપમજ્જક, કીઓ માટેનું પ્રથક મુક વિગેરે માટે રપ ઓરડીઓની બજાર છે. આવી દરેક ઓરડી બાંધતી પાંસે પિમનો અમર થાય તેમ છે. કેલ મહરમ્મ ઓફ વખતે ર. ૨૫૦) આપશે તે તે મહરમ્મના નામની એક ઓરડી બાંધી, તે ઉપર આરસપહાણની તકતી ચોટી તે સખી કાતાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. લાલના મકાનમાં લુધા લુધા સેલ મહરમ્મોએ પોતાના નામની ઓરડીઓ બાંધવી આપેલી છે. આજા છે કે લાન શીળ હોડુ પ્રખ્ખ આ ઉત્તમ તકનો લાભ લેવા ચુકશે નહીં. વધુ વિગત માટે લખો: મંત્રી:—હોડુ બનાવાશ્રમ નરીયાદ.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOOBAKER E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods

and Best Silks

ઉચ્ચ ફેક્ટરી દરજીયા ડેપીઓ,

સસતી અને સારી ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Add: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલની તંબાકુ.

દરેક મીલ બજારમાં, સસ્તા ભાવે મળશે બહારના ઓરડર ઉપર તુરત પ્લાન આપવ માં આપશે. એક વખત અભ્યાસી જોશો. લખો. અભ્યાસી કાદર એન્ડ સન ૧૭૮. ઇ. સી. ૧૭૮.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer, 60 Wick St., Verulam

K. F. MODI & DESAI

લાઈન નાજીયર, અમાનમ તથા કાલ વાવવાના તથા ખાવાના આકુ ખાતર મહર યોનીસ વગેરે હમેશ મળે છે. લખો તા મળે

Stand 59, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi, Intercession, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

No. 42—Vol. IX

SATURDAY, OCTOBER 21ST, 1911.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

A BRUTAL ASSAULT UPON AN INDIAN

A PROMINENT DURBAN TOWN COUNCILLOR CONVICTED

LAST Thursday morning a case of cruel assault upon an indentured Indian was heard at the Umlazi Court, before Mr. J. R. Currie, Acting Magistrate for the Umlazi Division. The complainant, Obligadoo, made the following deposition before the Magistrate on the 4th instant:—

"I am employed by C. Henwood, Esq., of Mayville. I returned to my master's house after selling 30 bottles of milk. On my arrival, my master asked me for the money. I told him 14 bottles were sold to customers and sixteen on credit and the money would be paid by that evening. He at once struck me with a whip and wounded my back. I can show the marks."

Another deposition was made on the 12th instant wherein Obligadoo says:—

"I am an Indian immigrant in the employ of Mr. Charlie Henwood of Mayville. Although my indenture expired about eleven months ago, I have not been released yet. About four months after I commenced work, I was assaulted by my master. I went to the Protector to complain who, however, thought my charge a frivolous one and handed me over to the Police Authorities, when I was brought before the Magistrate and sentenced to seven days' hard labour. A part of my duty is to sell milk, and if I happen to return home with any part of the milk unsold I am scolded and assaulted by my master, and consequently I am compelled to sell on credit for which I always collect the money and hand over to my master. My master resents this as he does my returning home with any milk unsold; and unless I give out credit I am unable to sell the milk. Last Wednesday week I was assaulted by my master and I came to the Court and lodged my complaint. I was then sent by the

Doctor. I had to wait till about 5 p.m. before the Doctor could examine me, and it was six o'clock before I came to the Court and handed the certificate to the Interpreter. The Interpreter then ordered me to return to my work, and, on my way back, I met the sergeant in charge of the Berea Road Police Station, who asked me where I had been to. I told him that I was assaulted by my master and so had been to the Court to complain and was now returning home. He said that my master had never assaulted me and that I had run away. He then arrested me. Next morning I was taken before the Magistrate, Durban. I told my story to the Magistrate, but it was not accepted. The Magistrate refused to see the marks on my body and sentenced me to four days imprisonment with hard labour. On my arrival at the gaol, I was examined by the doctor who, after examining me, ordered that I should not be allowed to do any work. My indenture expired about eleven months ago, and I pray that the Court will investigate the matter. I have already made a deposition, charging my master with assault."

The District Surgeon gave evidence before the Court that the man had received a severe flogging.

The Prosecutor brought evidence to prove a previous conviction against the accused when he was fined for a similar offence.

Mr. Henwood pleaded guilty, under great provocation. He said this man's duty was to sell milk, and on several occasions when he demanded the money, the man said he sold the milk on credit and the buyers did not pay him. He had written to the parties and had got replies from them saying that they all paid to the Indian. When he questioned him, he said all the people were telling lies. Most of the buyers—the ladies—were known to him personally.

When he heard this Indian calling them liars, he got angry and gave him a good thrashing.

The Magistrate said that the provocation was not sufficient to excite him to this degree of assault, and to take the law into his own hand. The poor man had not only been assaulted, but he was arrested whilst returning home after he had lodged a complaint. He would fine the accused Two Pounds.

The unfortunate man, whom our representative saw on the day he went to lodge the complaint, at the Umlazi Court, will probably bear the marks of flogging for life. He is now very much afraid to return under the same master's hands, and, therefore, is seeking advice in order to get released, which he should have no difficulty in doing, seeing that his indenture expired some eleven months ago.

London Committee

Important Correspondence

We have received the following further correspondence between the South Africa British Indian Committee and the Colonial Office:—

15th September, 1911.

Sir,—I have the honour, in continuation of my Committee's letter dated the 5th instant, to enclose herewith an extract in duplicate from *INDIAN OPINION* of the 19th ultimo, being a letter addressed to the Secretary for the Interior of Pretoria by the Chairman of the Transvaal British Indian Association for your information.

16th September, 1911.

Sir,—With further reference to previous correspondence regarding the renewed agitation against Indian Trade in various parts of South

Africa, I have the honour, under direction, to enclose herewith copy of an extract from the *Pretoria News* of Mail week which goes to show that the object of the Transvaal Municipal Ordinance that is still under consideration is, as stated by the Transvaal British Indian Association, in their memorial of protest, anti-Asiatic, in spite of declarations to the contrary.

My Committee trust that this matter will have the most careful attention of the Imperial Government, and beg to request that they may be favoured with a further reply to previous communications on this subject should the Government have received further information in regard thereto from the Governor-General.

15th September, 1911.

Sir,—I have the honour, on behalf of my Committee, to enclose herewith for your information, an extract (in duplicate) from *INDIAN OPINION* of the 19th August showing how a Colonial-born Indian has been recently refused a licence for premises situate in a neighbourhood containing a large number of Indians. My Committee trust that you will take note of the Licensing Officer's description of the appellant's argument that as a Colonial-born Indian desirous of trading with members of his own community who was entitled to a licence as a "dangerous doctrine." My Committee strongly protest against the adoption of a policy resulting in such gross injustice, and look to His Majesty's Government with confidence to ensure that Indians lawfully resident in South Africa, and especially those who are born in the country, are given all lawful facilities to ply their occupation.

18th September, 1911.

Sir,—I am desired by my Committee to enclose for the information of the Secretary of State a cutting from *INDIAN OPINION* of the 16th August.

It is evident that Indians throughout South Africa are seeing the necessity to combine in self-protection, and my Committee earnestly hope that the Imperial Government will by their representations strengthen the hands of these British Indian Associations in South Africa.

I have the honour to draw your attention to the paragraph in regard to the issuing of trading licences at Klerksdorp and would refer you to my Committee's previous correspondence on the subject.

Downing Street,

19th September, 1911.

Sir,—With reference to the letter from this department of the 9th instant, and previous correspondence, I am directed by Mr. Secretary Harcourt to inform you that he is in telegraphic communication with the Governor-General of the Union of South Africa with reference to the

position of British Indians under the Transvaal Townships Amendment Act, 1908, and the Transvaal Gold Law, 1908.

21st September, 1911.

Sir,—I am desired by my Committee to acknowledge receipt of your communication of the 19th instant.

I am to express gratification for the information that the Secretary of State is in telegraphic communication with the Governor-General of the Union of South Africa, with reference to the position of British Indians under the Transvaal Townships Amendment Act 1908 and the Transvaal Gold Law 1908, and my Committee hope to be favoured with a further communication upon the receipt by Mr. Secretary Harcourt of the answer given to his enquiries.

Portuguese Celebrations

Indian Community Participate

The first anniversary of the Portuguese Republic, writes a correspondent from Lourenço Marques, was celebrated during the first week of this month throughout the Province of Mozambique. According to the arranged programme, this commenced from 9 o'clock of the 3th instant, which was the day for illumination and decoration in the town. On the 5th the ceremony of hoisting the flag was performed at 8 o'clock in the morning, and the opening of the new Commercial School was performed by His Excellency the High Commissioner, Senhor Azvado Silva. In the afternoon a general meeting of all the citizens of the town was held in the Municipal Building wherein the leading Indians took part. This was the day when all the merchants closed their shops in honour of the celebrations, and at nightfall the whole town was brilliantly illuminated. The Mahomedans illuminated the Masjid and decorated it tastefully. Prizes were given for the best illuminated buildings and the 3th prize was given to the Mahomedan Mosque. The Chinese Club gained the 2nd prize for decorations. The community invited His Excellency the High Commissioner of the Republic and His Excellency, the Governor to the Masjid. Their Excellencies came with their officials and friends, punctually at 8 o'clock. The leading members of the Mahomedan, Parsee and Hindu communities were present at the door to welcome the distinguished guests, and on behalf of the community, Mr. Ismailji Abdur Rahman Manga thanked Their Excellencies for accepting the invitation. After the formal reception Their Excellencies praised the Indian community for their loyalty and desired that the com-

munity would pray for the prosperity and long life of the Republic.

Mr. Manga, on behalf of the community, garlanded Their Excellencies with flowers and presented bouquets.

Afterwards the community wished prosperity to the Republic and Their Excellencies and gave prolonged cheers and cries of *Viva Republic!* And in return His Excellency the High Commissioner enthusiastically returned the compliment with *Viva India!* Before Their Excellencies drove to the Maidan to witness the grand display of fireworks the young boys of the Madressa School sang the National Song of the Republic.

The subsequent days of the 6th, 7th and 8th were also passed amid great enthusiasm. On the 7th a tea-party was given to the students of the schools including the Mahomedan Madressa. Free railway tickets to Polana Beach were given all citizens on this day.

The celebrations thus passed off pleasantly without any distinction of colour or race.

Anti-Asiatic Movement

In regard to trading licences, the Secretary of the Boksburg and District Chamber of Commerce, at a recent meeting, read a letter from the Acting Secretary of Finance as follows: "With reference to your letter of the 11th ultimo addressed to the Minister of the Interior, and to your further letter of the 5th instant, I am desired by the Minister of Finance to inform you that the proposal put forward by your Chamber that the issue and control of trading licences within municipal areas (except licences to trade on mining ground) should be placed in the hands of Municipal Councils and similar local Government bodies throughout the Union, is a question which will necessitate the introduction of special legislation. I am to state that the matter will be reviewed on the revision of the licensing laws, and will also receive attention in connection with the extension of powers vested in municipal bodies, but this must not be taken to imply that legislation in the direction indicated will be introduced."

Lichtenburg, Monday.

At a meeting addressed by Messrs. Vermaas and Veel, they declared themselves strongly against Asiatics. Mr. Vermaas expressed the desire that the Government would pass a law imposing a sentence of one year's imprisonment on anybody supporting Asiatics.—Reuter.

Commercial Congress

At the sixteenth annual Congress of the Associated Chambers of Commerce of South Africa to be held at East London on October 30th and

31st and November 1st, the Krugersdorp Chamber will move:—That this Congress strongly disapproves of the admission of Asiatic immigrants, on the ground that such immigration tends to complicate the serious problem of the coloured population of the country, acts injuriously on the immigration of a section of desirable white persons, and will ultimately assist in defeating the aim of making this a white man's country.

At a special meeting of the Boksburg and District Chamber of Commerce on Tuesday, the Secretary reported that up to the present the Receiver of Revenue had had no applications from Asiatics for trading licences at Boksburg. There was, however, reason to believe that Indian traders intended to invade the town. The commercial community of Boksburg had striven for several years to keep Asiatic traders out, but it now appeared that the commercial men would shortly be out-witted by the Asiatics. The Chamber went into committee to consider the matter.

Maritzburg Hindus

H. Y. M. A. Celebrations

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

The Anniversary celebrations of the Maritzburg Hindu Young Men's Association took place on Sunday last. About 400 members and delegates attended, including friends from Durban, Ladysmith, and other places. The proceedings commenced at nine o'clock in the morning with prayer and song. Mr. T. Naidoo, the Chairman, thanked the large company for their presence and gave them a hearty welcome. The Tamil School children, Senior and Junior sections, performed the exercise known as *Kalutun*, being a similar thing to the English May Pole Dance. One of the Secretaries then read several letters which they had received from people who were not able to be present, and his colleague then read the report which showed a wide activity on the part of the Association, including the making of representations to the Government regarding the age limit for school boys, the burial of the poor, and assisting poor families to return to India. The usual work of charity among the poor had been continued. A printing press was established in May last.

The Tamil School was established in 1907. There were at present 72 pupils. Mr. T. A. C. Pillay is the headmaster and the chief idea of the school is to teach the Tamil language.

Mr. Ramalingam Pillay gave an address in Tamil on "Unity."

From 12 to 1 o'clock refreshments were served, and afterwards a photograph was taken of the gathering.

The School pupils gave a dialogue and a speech on "Education" was made by one of the boys.

Speeches were made by the various delegates, during which tea was served to all.

The celebrations ended at 7 p. m. with the singing of the Indian National Anthem, "Bande Mataram."

From the Editor's Chair

A PAPER UNION

"This country is one and indivisible, and, if we who stay behind and you who go away shortly, remember that, there is nothing to stop South Africa. We have gone through great trials and tribulations to attain our present position, and I say with all due reverence and respect that, if Providence has guided us to where we stand now, and if we neglect our opportunity and refuse to accept the hand of fellowship extended by one another, I say, with the greatest reverence, God will never give us such an opportunity again."

These were the words of the Mayor of Johannesburg at a reception given to the Members of the Union Assembly who have gone to the Transvaal as its guests. The European population in South Africa is but a drop in the ocean of its population. Its Asiatic population is by no means inconsiderable, and yet one is painfully conscious of the fact that the Mayor of Johannesburg was thinking of the British and the Boer element when he expressed the pious wish that this country should be one and indivisible. The Natives of South Africa count for nothing, and the tremendous anti-Asiatic agitation led by the Chambers of Commerce and the different Municipalities throughout South Africa demonstrates that, in the estimation of those of whom and to whom Mr. Hofmeyr was speaking, Indians were to be treated as a foreign element to be expelled from the body politic at the earliest opportunity. It is very remarkable how the name of Providence is associated with all kinds of happenings. If Italy wants to steal Tripoli, the working hand is that of Providence, and, if the European inhabitants wish to think of themselves alone as forming the South African nation, they consider the thought to be especially sacred and given to them by Providence. It never occurs to them that the Natives might invoke the aid of Providence for sanctifying a totally different thought, and that Asiatics might equally probably attribute Providence some of the curses which are sorely afflicting South Africa and trying South African statesmanship. We take the liberty of thinking that Providence will never bless an unholy combination made against inoffensive Asiatics whose only fault, according to the admission

of their detractors, is their virtue. These different points of view that we have ventured to suggest only confirm the impression that is daily gaining ground among those who are at all studying the problems of South Africa, that the Union is a mere paper Union and that a South African nation is at present only a dream. Not until the Natives of the soil and the Asiatics who have made South Africa their home are, in the estimation of the predominant race, considered part of such a nation, is it possible to conceive of South Africa as one State in any sense of the term except that it boasts one flag, without possessing the spirit of what that flag implies.

Transvaal Indian Women's Association Bazaar

This Bazaar, for which Mrs. Vogl has been working almost incessantly for the last eight months, will be held on the 8th November. Mr. Hosken has kindly consented to perform the opening ceremony, which will take place at 2.30.

Miss Schlesin and other volunteer workers propose to go out collecting odds and ends for the Bazaar, and it is hoped they will meet with a liberal response.

The Hon. Secretary of the Transvaal Indian Women's Association, has received the following letter, dated the 19th September, from Bombay:—

Dear Madam,—

We beg to acknowledge the receipt of your letter dated 27th May, 1911. As desired by you, we beg to advise the despatch of a box containing the articles of Sewing, Knitting, Embroidery and Paintings, prepared by Indian ladies and collected by the Committee appointed for the same purpose for the exhibition to be held under the patronage of your Association, by the German Steamer *Kuaster* starting from Bombay on the 20th instant, through Messrs. Thomas Cook & Sons. We have insured the goods for the sum of £46.

The invoice, B/L, etc., with the key of the box containing 164 articles in all are sent through Messrs. Thomas Cook and Sons. Each and every article is labelled with its price. All the articles are sent as presents from Indian ladies, and the proceeds thereof you may utilise for the intended purpose.

A Committee of Indian ladies was formed to collect the articles. A fund was raised by the Committee, and some of the articles of Indian workmanship were purchased by the Committee, and all of them are sent as presents.

The steamer freight and customs duty for the goods from Bombay to

Durban is paid by us, and we have deposited a certain sum for the customs duty from Durban to Johannesburg with Messrs. Thomas Cook & Sons with instructions to deliver you the goods free of any charge.

Please note that all the articles are sent as presents. A duplicate key of the box is enclosed herewith. Please acknowledge the receipt of the goods.

By order of the Committee,

Yours faithfully,

JANNABAI NAGINDAS SAKAI,

JAJEEZ JAHANGIR PETIT,

Secretaries.

Members of the Committee:—

Lady Pherozshah Mehta, Laxmibai Jagmohandas, Dinbai Faramji Patuck, Shirene K. Khatraji, Shirendrai Navroji Patuck, Mrs. Ali Akabar, Dilshad Begam Navab Mirza, Parsonbai G. K. Parekh, Kalanawti B. Motivala, Mrs. Laxmibai Kanaday, Lady Vitthal-das D. D., Mrs. Sirozee, Mrs. Sakina B. Lukmani.

The following letter from Calcutta, dated 31st August, has also been received:—

Dear Madam,—I am sending you a box containing a few handmade things for the bazaar per s.s. *Umlasi*, sailing on the 3rd inst., for Port Natal. I hope the things will reach you safely and that you will be successful in raising some money for the Association.

With our heartfelt sympathy for the brave struggle you are undergoing,

I remain,

Yours faithfully,

(Sd.) SUBARNA PRABHA BOSE,

Secretary, Indian Women's League.

The Jewish Home

The Jew, recognising that the family is the foundation-stone of the social edifice and that the Home is the nursery of all that is good and beautiful in the world, that its four walls contain everything that is worth while living and dying for, is ever zealous to hallow and make it the abiding place of every homely virtue and moral good. For him it becomes a synagogue of no less importance than the Temple itself. He becomes its priest, his wife its priestess, and both minister at an altar where prayer is the incense and love the sacrifice which is daily offered up. No wonder, then, that the Jewish home has come to be celebrated in song and story, no wonder that it is still a sacred spot around which tenderest memories ever cling, so that when the call comes for the fledgeling to leave the parental nest it still requires a great deal of courage and costs many a pang to answer the summons and leave the charmed circle of loved ones. May it ever be thus!—*The Standard*.

Sacrilege at Bloemhof

We have received the following correspondence for publication:—

Bloemhof, 29th September, 1911.
The Resident Magistrate,
Christiana.

Sir,—We have been instructed on behalf of the Indian community of Bloemhof to respectfully enquire of you for what reason and on what ground the body of the late Adam Mahomed, Indian, was exhumed on the 20th instant, i.e., eight days after burial, they (the Indian community) considering the exhumation as a very serious act of sacrilege. Our principals desire to point out that the doctor who attended the deceased had distinctly certified that death was due to the wound inflicted by the party now charged with the murder of the deceased.

Soliciting the favour of an early reply.

We have, etc.,

RAAFF & VAN WIJK,

Attorneys.

Bloemhof, 5th October, 1911.
The Resident Magistrate,
Christiana.

re. Post Mortem Adam Mahomed.

Sir,—With reference to our letter of the 29th ultimo herein we are desired by our clients to respectfully solicit the favour of an early reply, they taking a very serious view of the matter, and being anxious to have it explained at the earliest possible moment.

In our previous letter we erroneously stated that we were acting on behalf of the Indian community. This should have read Mahomedan community.

We have, etc.,

RAAFF & VAN WIJK,

Attorneys.

The Magistrate has replied as under:—

Magistrate's Office,
Christiana,
7th October, 1911.
Messrs. Raaff & Van Wijk,
Attorneys, etc.,
Bloemhof.

re Post Mortem Adam Mahomed.

Gentlemen,—With reference to your letter of the 5th instant and previous correspondence re above I beg to inform you that the body of deceased was disinterred on instructions of the Public Prosecutor as the body had been buried and no Post Mortem had been held.

Owing to the nature of the charge, it was absolutely necessary that there should be no doubt as to the cause of death and this could only be obtained by following the course that has been taken in this matter.

I shall be glad if you will kindly explain this to your clients.

Germiston Location

Indians to be Ejected

At the last meeting of the Germiston Town Council the Public Health Committee reported in connection with the location: In regard to the area at present occupied by and to be reserved for Asiatics, the Council will continue to let stands on a monthly tenure as heretofore, with the following endorsement on the permit: "The permit is issued on the express condition that no trading shall be carried on upon the stand mentioned herein."

Cr. McAlister said he was under the impression that one of the conditions as to defining their location was that a portion of the location had to be set aside as an Asiatic bazaar. Could they give trading rights?

Cr. White explained the present position of the location, stating that the Council at the present moment did not intend to establish an Asiatic bazaar. The stands in the residential portion of the ground would be residential only, and no trading would be allowed. It was only when they established an Asiatic bazaar that they would come under the regulations.

In reply to further questions, Cr. White stated that the resolutions adopted on September 7th had been carried out. Ten Asiatics had accepted the conditions, and the remainder had refused to have their licences endorsed. All except the ten had received notice to quit the location. The notices expired on October 31st, and then the Asiatics who had not observed the conditions would be ejected.—*Krugersdorp Standard*.

The Proposed Immigration Boards

Referring to the proposed Immigration Boards at the South African ports, referred to in a letter from Mr. H. D. Bernberg to the *Transvaal Leader*, reproduced in our last issue, the *S.A. Jewish Chronicle* says:—

From information received, we have reason to believe that the Minister of the Interior showed a most friendly attitude towards the proposal of establishing Immigration Boards as existing in England at the coastal towns of the sub-continent, and his consent to its adoption in the new Immigration Bill to be presented to Parliament during the coming session was given very willingly. We state this so as to remove any impression there may be that the Government is against the Jewish immigrant *qua* Jew, and we say this in no partisan spirit for the *S. A. Jewish Chronicle* belongs to neither political party. We congratulate the Jewish Board of Deputies on the above concession.

According to Mr. Bernberg's letter to the *Chronicle*, the Boards are to have Jewish representatives.

Position of British Indians in the Dominions

The Imperial Conference

(Continued)

As regards the whole question of Indian immigration, the Dominions feel, as I understand, two separate but at the same time closely interwoven objections to the influx of a large native population into their areas. In the first place such an influx may mean, and in practice often has meant, the rivalry of cheap labour. Now this is an entirely separate difficulty from the racial difficulty to which I shall allude in a moment; but it is, of course, a very real difficulty and it is accentuated by the abandonment which we now see on the part of many of some of the old theories of political economy. Many have now abandoned, for instance, the theory that labour can be regulated simply by the conditions of supply and demand. There are many nowadays, too, who have abandoned the theory that the remuneration of labour need necessarily stand in any very close relation to the value of the work done, and that being so, it is clear that the rivalry of cheap labour such as may be introduced from India seems a greater hardship than it did in the days of a harsher political economy which was generally accepted in Great Britain, and more or less all over the world, during the greater part of the nineteenth century. Now this labour objection would apply, and indeed in some parts of the world has applied, equally to the influx of any kind of labour depending on a lower standard of comfort, whatever its colour may be, whether it be white or whether it be brown or black; and all over the world we are certainly approaching, if we have not already arrived at, the time when organised labour will seriously object to the importation of any kind of lower paid labour, whatever its colour and whatever its nationality, if it is of a competitive character. This is one of the main difficulties, indeed, which is connected with this question of Indian immigration. It is quite separate from and ought not to be in any way confused with the question of what we call the colour bar. The two are often intermixed and sometimes I think objections which are really founded on one are made to rest upon the other. But as to the existence of the colour difficulty in its crudest form there can, of course, be no question whatever.

This question of colour affects individuals in this country, and I have no doubt the same applies to all the Dominions, in a very varying degree. Some people feel a natural sympathy and kindness towards the

men of a coloured race. On the other hand other men, very often equally humane and with as high an ethical standard as the others, feel an instinctive distaste or even dislike to men of a different race. That is a matter which cannot be argued upon, but it is an undoubted fact, partly, I daresay, physiological as well as mental. Now certainly I am not at all disposed to underrate the objections of a certain kind which are felt by many to a close intercourse between the white and the coloured races. If we consider, for instance, the question of marriage, the question of inter-marriage between races is one which is so far singular in its application to this subject that the disapproval of marriage of a white man with a native woman, and still more the marriage between a white woman and a man of a native race, affects superior people to the greatest extent.

It is one of those prejudices or beliefs which becomes stronger as people become more educated and more generally superior, and in this respect it differs from most of the easy and foolish prejudices which are held against the native races. I am disposed to go so far as to say that in most respects the less a white man has individually he is proud of, the prouder he is apt to be of his whiteness, and the more he considers himself entitled to look down upon people of a coloured race. So far as my travels about the world, which have not been inconsiderable, have led me to suppose, I should certainly go so far as to say that there is no man who is more convinced of his superiority to the members of the native races, however cultured or however superior in other respects they may be, than the mere bar-loader whose mental horizon is habitually clouded by whisky.

Now there is no doubt, I think, that our national British traits lead us into temptation and difficulty in this matter. I remember hearing of a witty observation made many years ago, which was to the effect that a Frenchman begins by having a good opinion of himself, but an Englishman begins by having a bad opinion of other people. I do not know whether Sir Wilfrid, who knows both races so well, would be disposed in any way to confirm that statement; but that being so, if it is so, shows, I think, what our national temptations are when we come to consider the claims and the merits of people of a race entirely different from our own. What those claims and merits are are set out in the words which are quoted on the first page of this memorandum which has been circulated, among the observations made by Mr. Chamberlain in his address to the Conference in 1897. Those words are, if I may venture to say so, well worth weighing. I will not attempt to enlarge upon or in any way to develop what Mr. Chamberlain there so admirably said. I might, however, venture per-

haps to remind you that, on the point of the national claims of Indians grounded on their past history—on their long descent—and other questions of the kind, this at any rate is not a moment when we desire to ignore those considerations. The ceremony of Thursday next, which we are all looking forward, depends to a great extent for its meaning upon the long line of British sovereigns, through the Stuart, Tudor, and Plantagenet dynasties back to the time of the Norman Conquest and dim ages of the Saxon Monarchy; and yet there are to be found in India those whose pride of descent is no less well founded and no less real than that of the King of England himself. Then, again, as regards history, we must never forget that not merely has India produced a great number of remarkable men both in the public service, and, to go back further, notable in ancient literature, but that she is most closely linked to a great number of the most famous men of our own race—statesmen, soldiers and others. Now, of course these considerations do not appeal to everybody. We know very well there is a large number of persons to whom the particular appeal of history and tradition does not come home; but on the eve of the Coronation I can hardly help alluding to this particular aspect of the question. But when you pass on to personal qualities in order to decide whether a man possesses a claim for consideration, really I think the case for those who object to Indians as Indians is worse still. If "A man's a man for a' that" is to be our motto, the claim of a large number of Indians is a real and solid claim indeed. Whether we value intellectual culture, whether—apart from questions of creed—we value the religious mind, whether we value that remarkable devotion to and understanding of the things which are not seen which is so exceptionally deep in India and which, I think, appeals to many people in these harder and material days, whether, again, we value simple intellectual force, uncertain in its exercise in some directions I admit, but which in others produces as keen and fine an instrument as you can find in any part of the world—whether we value all of those things or any of them it is undoubtedly the fact that India and Indians can establish a high and real claim for our consideration, apart from all others.

I may again venture to remind the Conference, in spite of certain facts and certain difficulties which have arisen within the last few years, of the undoubted and signal loyalty of the Indian races as a whole to the British connection and especially to the British Crown. As things are I fully admit that there is no short cut to the solution, so far as I know, in any part of the self-governing Dominions, of this question of Indian immigration by the adoption of heroic legislation

—that I fully admit. But I do submit with confidence to the Conference that the relations between India and the rest of the Empire may be most materially improved by the cultivation of a mutual understanding. So far as the Indian standpoint is concerned, I quite admit that India must admit the main postulates with which I opened these observations, that is to say the undoubted liberty of the self-governing Dominions to lay down the rules of their own citizenship, and I can say cheerfully on behalf of the India Office and the Government of India that we will always do our best to explain to the people of India how the position stands in this matter. We will not encourage India in any way to develop what, as circumstances are, can only be called extravagant claims for entrance into the self-governing Dominions, and we will do our best to explain to them what the conditions of the Empire really are. In turn I think we are entitled and indeed it is our duty to ask the Ministers of the self-governing Dominions to spread within their own area in each case a realisation of how deep and how widespread feeling on this subject in India is. As I think the memorandum points out, the question is an almost unique one in this—that it combines all sections and shades of Indian opinion—all classes and all creeds and political schools—those who are most devoted to the British Crown, and those—few in number, as I hope and believe, but sometimes noisy and sometimes in their way even formidable—who desire to see the end of British rule in India—all these combine when it is a question of Indian disability in any part of the British Empire. It cannot be denied that this difficulty is a very real asset, and a valuable asset, in India to those who are opposed to our rule there. This is an aspect which I venture to impress strongly on the Conference. It puts into the hands of those—some of them entirely unscrupulous people—who object to our presence in India and who desire to undermine the Government a weapon which they are not slow to use in attacking us. If, they ask, Indians are to suffer from disabilities in various parts of the Empire, what good is the British connection at all? Of course, it is a question which can very easily be answered, at any rate to a great extent, but put in that form it naturally makes an appeal to people who are not well informed. I may point out also that the growing tendency to apply principles of self-government to India adds greatly to the complication and difficulty of the matter, because when a legislative council, as always possibly may happen, takes occasion to make a particular protest against some legislation or some administrative act on the part of the Government of a Dominion, it becomes—as I am sure you will all be disposed to agree—a far more serious matter than if a mere uninformed

grumble, perhaps in the press or elsewhere, is heard. Therefore, the further we go towards developing the power of India to govern herself the greater are the difficulties which arise on this particular question.

What I should venture to state as the lines upon which the Dominion Governments might respectively proceed involve these two considerations.

I think that it is possible for the Dominion Governments, strictly within the limits which they lay down for the admission of Indians, to make the entrance of Indians more easy and more pleasant than it has been in the past. It is a matter I have no doubt, involving some personal trouble, but I am quite certain that if it could become known that strictly within those limits which we all agree you are entitled to exercise, the Indian subjects of the Crown will receive a real welcome when they come and will not be looked upon with distrust or suspicion, much might be done to better the relations between India and the Dominions. On the other side, as regards the protection of those who are already domiciled there, some, I may remind you, have been there for a very long time indeed. There is any rate one of the Dominions in which Orientals have been domiciled for some 200 years.

SIR JOSEPH WARD: That point is not raised in this resolution at all, Lord Crewe—the domicile of any of the Indians.

EARL OF CREWE: No, I was merely making a general statement; it is quite true, I am not speaking to the particular resolution, but it was asked that I should make a general statement also with regard to the treatment of domiciled Indians. You know very well the matters to which Indians who are in a Dominion attach special importance. In some cases, although not in all, they attach the highest importance to the maintenance of the obligations of caste, and Add: Brit. Indians in the Dominions. I should hope, therefore, that so far as possible, particularly when Indians are unlucky enough to get into trouble and have to go to prison either for offences against the criminal law or on account of resistance to regulations having the force of law, so far as possible every effort will be made to consider the force of the caste prejudices and similar prejudices which Indians possess, and to make matters as easy for them as possible in that respect.

So far as my experience goes, Ministers have shown every desire in every case in which we have appealed to them on the subject to act not merely with humanity (I am speaking, of course, of the Dominion Ministers), but in a broad-minded spirit on these questions. The difficulty, of course, does not arise, I know very well, from the views or prejudices of Ministers themselves, but it cannot always be easy for them to impress upon their subordinates, quite ordinary officials who are probably imbued

with a very strong anti-colour prejudice, the importance which we attach, and which those who have to do with India and know India always attach—to what may seem small matters of this kind. I am quite certain that I may venture to appeal to the Dominion Ministers to do all they can to inform public opinion rationally on the points that I have ventured to allude to in the earlier part of my remarks of the general claim of Indians—the members of another race—to considerate and friendly treatment as fellow-subjects and, as we hope in most cases, loyal subjects of the Crown. I think it cannot be disputed that until fairly pleasant terms exist between the self-governing Dominions and India, within, of course, I repeat once more, the necessary limitations which arise from the fact that you are self-governing Dominions, it cannot be denied that we are far from being a united Empire; however close the connection and however perfect the understanding between the Mother Country and the self-governing Dominions, we are not a united Empire unless that understanding spreads to some considerable extent also to that vast part of the Empire of which, of course, India is the most prominent division, but which also includes all the Crown Colonies which are inhabited by the various native races. We cannot be a united Empire for two reasons: in the first place, you cannot properly speak of a united Empire so long as acute and active difficulties exist between the different parts composing that Empire, and secondly—this, I am sure, will appeal to Ministers here—it is a distinct misfortune and a derogation from the unity of the Empire if the Mother Country continually finds itself implicated in difficulties between various parts of the Empire. I think it is one of the least agreeable functions which Mr. Harcourt and the members of the Government generally can have to fulfil, to be appealed to from one part of the Empire to another on matters of the kind which I have indicated; and it is for that reason that we should like to institute, if possible, a first-hand understanding between the Dominions and India—a direct understanding between your Governments and the Government of India—without the necessity for our acting either as advocates on the one side or the other, or being called in to give an opinion.

I think that is all I have to trouble you with. I have confined myself purposely to general propositions, because this is really a matter very much more of the spirit and attitude which you can take up than of an attempt to deal with the question by a series of legislative propositions. I do not pretend, as I repeat once more, that the question is really a soluble one in the full sense—I do not think it is, but I am quite certain that if the Dominions will agree all through to show an accommodating and friend-

ly spirit towards India, although there will be, I have no doubt, plenty of unreasonable people in India as there are everywhere, yet at the same time the best public opinion in India will recognise your efforts and will endeavour to play its part in a peaceful solution of any difficulties as they may arise.

(To be Continued)

"The Coloured Man in Art and Letters"

The above is the title of an article written by Duse Mahomed, the author of "In the Land of the Pharaohs," and appearing in a recent number of *T.P.'s Magazine*.

"A country or people," he says, "which produces a John Milton or a William Shakespeare, can scarcely be said to be lacking in that essential qualification of artistic eminence—genius. Similarly, a race capable of producing a Poushkin, a Dumas, and a Dunbar in letters, and a Coleridge-Taylor and a Marion Cook in music, can neither be lacking in high intellect and artistic temperament, nor devoid of that dash of creative genius without which literature is debased—the level of nonsensical drivel and music degraded to a flaccid medley of conventional sounds." All the men whose names are mentioned by the writer of the article (except Paul Dunbar, the American poet, who is of pure African lineage) are or were of mixed blood; and Duse Mahomed proceeds to give some interesting details of their family history and professional careers. "Alexander Sergeievich Poushkin, born in 1799 of a noble Russian family on the paternal side, had an Ethiopian grandmother, Alexandre Dumas, *pere*, born 1802, descended from an African grandmother from Haiti and a French nobleman. The novelist's father took the name of Dumas from his Ethiopian mother. Samuel Coleridge Taylor, born in London in 1875, the son of a West African doctor and an English mother; and Will Marion Cook, with both maternal and paternal African forbears. Cook's mother was the first coloured school teacher in the State of Kentucky, and his father one of the first coloured lawyers in America—practising in the city of Washington, where the composer was born forty-four years ago." Of Poushkin, the eminent Russian litterateur, our author says that he not only gave dignity to a poetry of the Czar's dominions, but in his prose works (which included novels and historical studies) he brought Russian prose to a state of literary perfection. The elder Dumas, it is contended—and no one will venture to dispute the accuracy of the contention—did for French fiction what Sir Walter Scott did for British literature: "but whilst Scott's style is ponderous, and

for the most part tedious, like the tread of a lumbering elephant, Dumas' style is light and airy, like the gambol of a gazelle." In music, Marion Cook, the composer of "Bandanna Land," "The Casino Girl," etc., has proved the correctness of a statement and prophecy uttered some years ago by the great Dvorak, that "the Americans have no national music except that emanating from negro melodies," and that "it is to the negro that the Americans will have to look for creative work in that direction." The English coloured composer, Mr. Coleridge-Taylor, who has recently been elected principal Professor of Musical Composition at the Guildhall School of Music, London, and who has filled the position of Conductor of the Handel Society in that city for the past five years, won an enduring niche in the Temple of Fame by his opera "Hiawatha," which was produced when he was only twenty-three years of age. So much for the men of mixed Ethiopian blood who have built up great reputations for themselves. "As long as the Ethiopian race shall continue to produce Coleridge-Taylors, Dunbars, Booker T. Washingtons, Du Boises, Blydens, Marion Cooks, and others who have made an impression upon their age, whether in Law, Letters, Music, or the sister arts, says Duse Mahomed, so long will there be hope for the social, material, and political advancement of the Ethiopian race."

Native Women

A Notable Conference

Potchefstroom, Thursday.

There has just concluded here a somewhat remarkable conference of native women, assembled under the auspices of the Native Women's Christian Union (of which Mrs. Anus Burnet is president). No fewer than 150 women attended, coming from all parts of the country at their own expense, to meet those of their own colour and to consult over matters affecting the future well-being of their class. The meetings extended over a period of nearly a week, and all the gatherings were presided over by Mrs. Burnet. The delegates consisted of representatives of most of the South African tribes—Zulus, Amasosas, Basutos, Bahwanas, Basalongas, Pondos and Hottentots—as well as coloured people, and they came from such widely-scattered places as Mahamba on the east and Mafeking on the west, as from the Rand locations and from lonely farms away in the far-away corners of the veld.

Some impressions have been given by one who was present at many of the meetings, and who was especially struck by the remarkably devout and reverent behaviour of the delegates at the concluding service—the sacra-

ment of the Lord's Supper. Not only was their demeanour all that it should be, but there was manifest in the faces of many women strength and intelligence, showing the best that is in the native races of South Africa.

But it was not all religion and sentiment; there was a very practical side to the Conference, and as the various items comprising the agenda were discussed, the women could be seen to take the keenest possible interest in plans for their own welfare and for the good of native women generally, accepting guidance from those more competent to judge and putting forward their own views moderately and well.

It was surprising to find how much knowledge they possessed as they discussed the question of the proposed hostel for native girls in Pretoria; they could see the dangers which lie ahead and were ready with suggestions for the welfare of their own people. They discussed the much-vexed servant problem and other matters in which they as a class are vitally concerned. Altogether the conference was a success and throws an interesting light on the possibilities of the future.—*Transvaal Leader*.

Mahomedan Wives

As if the hectoring campaign and repressive legislation against the Indian settlers in South Africa were wanting in severity and sting, a learned Judge in the Transvaal has now made a judicial pronouncement forbidding the Indian to have more than one wife with him while in the Colony. We do not know whether the judgment was inspired by the monogamous instincts of the Christian or by the pugnacity of the militant African who sniffed in lawful polygamy a truly racial peril. We are afraid we will soon hear, treading close on the heels of this imperious fiat, of another penalising the birth of more than one child in every Indian family. Why not proscribe the existence of the Indian himself as a crime? Surely the conventions of a particular society, which seeks its felicity not in the observance thereof but in the breach cannot be regarded by all as the quintessence of social wisdom, nor need they be imposed, with arrogant self-assurance, on varying social types enjoying customs, perhaps much more tolerant, and certainly more suitable to their own social needs. Polygamy when legalised may be abhorrent to the populations of Europe, which in too many cases only revere the form and mock the reality of monogamy. The spirit of the Little Africander is at present the incubus of the Empire. But all such cherishers of charlsh pride and narrow bigotry have in the world's history ridden for a fall.—*The Comrade* (Cape Town).

An Immigration Matter

In the Natal Provincial Division of the Supreme Court, on Thursday, before a full bench, Mr. Laughton, K. C., moved for an order allowing the landing of the two sons of an Asiatic in Durban. Counsel stated that the matter came before the Court under the Immigration Act. The Indian in question had arrived here by steamer, and was duly registered. He had a pass to the Transvaal with his two sons and daughters. These people were entitled to enter the Transvaal, but there was always a great deal of delay in communicating with the Registration Office, in Johannesburg. Telegrams had been sent, but no reply had been received. What they asked was that these two boys might also be allowed to land upon the production of the usual returns.

Counsel also mentioned the deposit of £50 which was required, and said he thought the sum was excessive. There was no need for more than £10, because it did not cost more than a few pounds to send an Asiatic back to India, and £50 seemed to be altogether out of the question.

The Court allowed the order asked, and fixed deposit at £20 each.—*Natal Mercury.*

Items of Interest

The Annual Diwali Festival will be celebrated to-day in Durban. The Hindu storekeepers will close their stores for the day. At 10 a.m. there will be a religious ceremony in the Dharmshala Building; at 4 p.m. there will be a meeting when speeches appropriate to the occasion will be delivered; and in the evening a social gathering will be held at which milk and other refreshments will be provided. At night the buildings will be illuminated.

At the Annual General Meeting of the Durban District Indian Cricket Union, held last Friday, the following officials were elected for the year:—Patron: Mr. R. B. Chetty; President: Mr. A. Christopher; Hon. Life Vice-President: Mr. V. N. Richards; Vice-Presidents: Messrs. R. Bhugwan, D. Fakir Yusuf and S. Esmamally; Hon. Secretary and Treasurer: Mr. B. L. E. Sigamoney; Hon. Auditor: Mr. G. D. Lalla.

We understand that the Mahomedan community of Durban has made representations to the Town Council regarding the proposed hours for butchers' shops. There are religious reasons for opposing the new arrangement. The Council has requested the Mahomedan leaders to state in detail their reasons for objecting and this, we understand, they are proceeding to do.

Mr. Osman Ahmed, the Secretary of the Durban branch of the Red Crescent Society, informs us that about £1,000 has been collected, £600 of which has already been sent to the Turkish Consul at Johannesburg, with the request to forward it to Constantinople for the purpose of assisting Turkey in the war with Italy.

At a special meeting of the Town Council held yesterday afternoon, amongst other subjects, the question of water supply to the Indian Crematorium at the Umgeni Lagoon was to be considered.

Letters from the Immigration Department of the Transvaal are lying at Mr. Parsee Rustonjee's, Field Street, Durban, addressed to Messrs. P. V. Naidoo, S. Narisimuloo and S. Narayanasamy.

At the last meeting of the St. Aidan's Literary and Debating Society held on the 18th instant, the Secretary informed the meeting that the Chairman would ask the members to name their favourite author, hero or heroine, and state something interesting about them. The following were the names given by the members, with appropriate reasons for their choice:—Alfred the Great, Parbhoo Singh, Herbert Strang, John Milton, Eugene Sandow, Lord Roberts, Lord Nelson, Roadices, Joan of Arc, Sir Walter Raleigh, Grace Darling, Caractacus, Julius Caesar, William the Conqueror, Mohandas Karamchand Gandhi, Queen Victoria, Napoleon Bonaparte, Rani of Jhansi, and Abraham Lincoln.

During the recent floods on the North Coast of Natal and Zululand, it is reported that the planters had not sufficient food for the indentured Indians. Some gave half rations and in many cases they allowed the men off duty to catch fish in the Umblatuzi River.

It was reported to the Maritzburg Police on Sunday morning that the body of an old Indian woman was in a well at the lower end of the town. Inspector Willets proceeded to the place and removed the body, life being extinct. The woman was seen by the police at 10 o'clock on the previous evening, and had apparently fallen into the well the same night.—*Times of Natal.*

Lake Chrissie, October 17. —Mr. Hull, in reply to a question at today's meeting, said one step in the direction of the solution of the labour problem would be a tax on householders of £3 per month for every adult male native in domestic employ. About 150,000 were employed in this way on the Witwatersrand and Pretoria. Such work ought to be done by white women, and failing these, by native women.—*Reuter.*

London, Oct. 19th.—At a meeting of Indians in London, Sir H. M. Bhowaggee presiding, to bid farewell to Mr. Polak, who is returning to India, Mr. Polak said that he expected that legal effect would be given to the South African settlement next year. There would be fights in the immediate future to prevent the Indians in the Transvaal being driven into locations, and to secure the repeal of the Natal £3 poll-tax, which was a tax on the liberty of the people and the chastity of the women, whom it drove on to the streets.—*Reuter.*

Impeo announces that the Council of education in America has conferred upon the Rev. E. J. Mogoboli, of East London, the honorary degree of Doctor of Divinity. The Rev. Mogoboli was minister of the Wesleyan Native Lwana Church in Cradock a few years ago, and has written some books in the Kafir language.

It is admitted (says the *Natal Witness*) that Indians may remit a quota of their income to their native land, but it is only a certain class of Asiatics who are able to do this, and the amount so remitted is really infinitesimal, and it is a matter of fact that many Asiatics have invested their money in immovable property.

The Government of India scholarship of £150 a year for oriental study has been awarded to Mr. I. J. S. Taraporewalla, B. A., Barrister-at-Law, who is a professor of English, Central Hindu College, Benares. Mr. Taraporewalla, who is a distinguished scholar in Sanskrit, French and German, will join some German University to take the Ph. D. degree, says an Indian exchange.

The heights by great men reached
and kept,

Were not attained by sudden flight,
But they while their companions slept,

Were toiling upwards in the night
—LONGFELLOW.

CONTENTS

	Page.
A Brutal Assault Upon an Indian ...	399
London Committee ...	399
Portuguese Celebrations ...	400
Anti-Asiatic Movement ...	400
Maritzburg Hindoos ...	401
From the Editor's Chair ...	401
Transvaal Indian Women's Association Bazaar ...	401
The Jewish Home ...	402
Sacrilege at Bloemfontein ...	402
Germiston Location ...	402
The Proposed Immigration Boards ...	402
Position of British Indians in the Dominions ...	403
"The Coloured Man in Art and Letters" ...	405
Native Women ...	405
Mahomedan Wives ...	405
An Immigration Matter ...	406
Items of Interest ...	406

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALAMCOTTA

Will Leave DURBAN about the 5th and
DELAGOA BAY about the 6th NOVEMBER

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

દિલ્હી દરબાર બેનારા તથા બકરી ઇદ પેર કરનારા તથા ચાચો

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટ્ટા" ૬૧ ૩૪૩.

ઉપલીજાન જાહેર વખણાએલ લાઇનની મંજૂર અને હાથ ચાલની આમ
ગોટ અનેથી રજી તા. નવેમ્બરના રોજ લખાશે. તે ફક્ત ડેલાગોઆએ જાગીનાર અને
મોખાયા બંદર કરી મુંબઈ જશે. આ સ્ટીમરમાં બનારાઓ દીલ્હી દરબારમાં લાગુ
પડશે અને મુસલમાન બાઇઓને બકરી ઇદ પેર વધાઈઓની સાથે ઉજવવાનું બનશે.
મજૂર લાઇનની આગળોદમાં ડેક પાસેજરો સાથે લેખલા હાલકાઓમાં
મણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેલી ખલાસી છે.
જોશીસરો સારા અને હીંદુસ્તાની ભાત બાજનારા છે.

મંડીઆ બનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે બેઠો પોતાના બાળબચ્ચાને
મંડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
અલામત છે કે આવી ફકે મુકતની સુસાધવીના અમુલ્ય તક મુંબઈથી
નહી.

ફરરત તથા લેકન્ડ કલાસના પાસેજરો વાસ્તે ખેરાડીવાળી કે વમરની રીટરન ટીકી
ની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરમાની કરી તુરત કેપીન
ની ટીકીટ કમ્પી સેવી સ્ટીમરો દાખમસર આવે છે અને દાખમસર થકે છે.

હવે પછીથી લેખલી લાઇનની આગળોદ થેથી ૬ માસ ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચશે તારથી ખમર મળે છે, જે જાપામાં પ્રવેશ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. સાલુજી, ના ૨૮ પ્રિસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ
અથવા ફોન ૬૪૦, ૨૦મો સ્ટ્રીટ, લેકેશન બેહાનેસ્વરમ, અને ડેલાગોઆએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હરમાર્સલ સુકુરની
કુખી. અગર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રબ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી.

આગલીઆ એન્ડ કું.,

Commercial Rd., Durban

અમરસીવલ્લે રોડ, દરબન

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

અપડ મેસરી અને ફરકે બાતના પરમુરજ
માલની કુશન

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

COOLAM MOHIDEEN GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg

JOHANNESBURG.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,
Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, TRANSVAAL

P. V. Sanghatee & Son

Commercial Brokers & Commission Agents

Tels. No. 1538, 208 Grey St., DURBAN

જાન્યુરી મેસરીની ફરકે બાતના પરમુરજ
અપડ વજેર માલ કમ્પો ભાવ તેવી રીતે ખરીદી
વધાવી આપીએ જીએ, અને અમારા મારફત
બહારથી લેખલા મદદ માલ (ખાસી બીન્ટીસ
તમાર વજેર) મોકલવાથી સારો ભાવ ઉપજાવી
લેખ આપીએ જીએ. વધારે જુલાયા મદદ
ઉપરને યોજનાને મનમન લેખલા મહેરમાની
કરશે.

SAVE MONEY

By consulting me on indenting, Shipping
Customs and Insurance matters. Costing in
voicing and Correspondence also undertaken
Advice strictly confidential. Moderate fees
Write to "Searchlight" care of this paper.

માલ વધાવવો તથા મંજૂરવો, ફરકમાં
પાસ ભાવવો કે વેચો ફરકાવવો, ફરક
લખાવવો, ખરીદીમાં ભરવાં મનમ પડે
લખાવવું જે બધું મારી માફતે ભરવાથી
તાણાં બચશે. તમામ હાલકા પાનથી રખાશે.
ખમાર કરતો. Searchlight C/o "In-
dian Opinion," Phoenix. જે નામે લેખો.

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA : = d

Yearly ... 17 0

Half-Yearly ... 8 6

Quarterly ... 4 6

સાવાળી

મેઠ આપવા લાયક પુસ્તકો

સાવાળીના પવિત્ર ગ્રંથોમાં ઉપર મેલના મિત્રોને અને સર્વને એક મેઠ આપવા માટે નીતિ અને ફરજીયાત જ્ઞાન આપનાર ઉત્તમ પુસ્તકોના સંગ્રહને બીજી મંઈલ નથી. ખાસ એ વિષયો ઉપર પ્રબલ કરેલાં પુસ્તકો સહુ આ સમયે એક આપી શકે એટલા માટે આજનાં એકાદ રૂ. ૨/-નાં પુસ્તકો ખરીદનાર ને માટે એક રૂ. ૨૫ ટકા ભાવમાં ધારા કરી છે. પુસ્તકોની ટીપ નીચે આપવામાં આવે છે.

પુસ્તકોની ટીપ

અન્નવાચનો ખુની કવચી.	૦-૦-૧
જેસની કવચી.	૦-૧-૦
મારો જેસનો અનુભવ.	૦-૦-૩
" ૨ જો. "	૦-૦-૧
" ૩ જો. "	૦-૦-૨
પુસ્તકો કાપેલ પાસાડું બાવળ.	૦-૦-૧
એક સત્યવીરની કથા.	૦-૦-૧
સત્યાગ્રહનો જ્ઞાનો નીચું.	૦-૨-૦
સર્વોદય	૦-૨-૬
સુધારાના ભવાન	૦-૦-૩
નીતિ અને ભાવના અને નીતિ.	૦-૦-૧
એક હીંદુસ્ત્રી દેશસ્થાનનો કાગળ.	૦-૦-૧
સત્ય વિના બીજી કશું નથી	૦-૦-૩
જીવન દોરી	૦-૦-૪

ટપાલ ખર્ચ દરેક એપ્રી માટે ૧ પેની જુદું. કાલ પછી કોલોનીના કરામ સ્વીકારવા માં આવશે.

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

ધુન્ડીખર

એક અંગ્રેજીમાં હોસીયાર જૂના મહેતા અને નોકરી કાલ પછી ઠેકાણે બેઠાં છે. અંગ્રેજી નામ તથા પત્રવિદ્યાર પછી સારું જાણે છે. અંગ્રેજી અને કાપૂરી વાત સારી આવડે છે. ફુકાનાં દરેક કામમાં માહિતગાર છે. સખનારે પગાર આપાવીવા સાથે કરતો વધારે માટે અહીં, એક ૧૦૧ ૩૨૫૫માં લખ્યું.

P. O. Box 832.

Telephone No. 1758.

Telegrams : "JOURNALS" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

and at Empire Blds, Commissioner St., JOHANNESBURG

London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરશુરમ સોફ્ટ ગુલ્ડ અને જુદાં વેપારી

ગોરા, હીલી અને જુલ વેપારીઓને કપડોથી થઈ પડે તેવી જાતનો નવો નવો તરીકે નો માલ દર આઠવાણે વિલાયતથી પરવારો આપ્યા કરે છે. બનર ઘમ કરતાં આ માલ આશરે ૨૫ ટકા કરતાં વધારે.

ખદાર ચામના ગોરાદરો ઉપર તરતજ ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts in the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the head Office for S.A.:— And at:—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

David Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

58 Field Street,

CAPETOWN

Commissioner St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

NOTICE

Natalia Milk Company Limited

The Directors hereby give notice that an Extraordinary General Meeting of the Shareholders of the Company will be held on Saturday the 28th day of October 1911 at 2.30 p.m. at

Grey St., Mahomed Abed Hall Business:—

(a) To consider the position of the Company

(b) To pass a resolution for the voluntary winding up of the Company for the appointment of a Liquidator, and to take such further steps and do such other things as may be necessary in connection with such winding up.

By the order of the Directors
SULEMAN HOUSEN

Secretary

Durban, 10th October, 1911

જાહેર ખબર

નાતાલીઆ મીલ્ક કંપની લીમીટેડ

આ કંપનીના તમામ શેરહોલ્ડરોને ખબર આપવામાં આવે છે કે જનિવાર તા. ૨૮ થી અક્ટોબર ૧૯૧૧ના રોજ બપોરના ૨ વાગે એ રૂઢીમાં આવેલ મદમક આબેદના હોલ ઉપર એક આસાધારણ મીટિંગ બોલાવવામાં આવશે, તે વખત નીચે મુજબ કામગીરી થશે.

૧. કંપનીની સ્થિતિનો વિચાર કરવો.

૨. રાજપુતીથી કંપનીનું કામ બંધ કરવાનો કારણ પસાર કરવો તથા એક લીમીટેડરની નીમણૂક કરવી અને વહીવટ બંધ કરવા સાર બીજી ને કંપન કામ અથવા પગલું લેવું જરૂર હોય તેનો વિચાર કરવો.

ડીરેક્ટરોના હક્કમથી.

સુલેમાન હુસેન

સેક્રેટરી

૧૯૧૧ તા. ૧૦ અક્ટોબર, ૧૯૧૧

હવે એમર સાંઘણે ઇશ્વરને નામે શું
 વિચાર્યું તે જાપણે જોઇએ. તેનો
 વિચાર તો એજ કે ઇસેજ અને એશ્વર
 એકઠા થયા, તેઓજ હસિયુ આફ્રિકાની
 પ્રજા થયા ને તેઓને ખાતર હસિયુ
 આફ્રિકા રચાશે. હસિયુ આફ્રિકામાં
 સીદીઓ પણ વસેયી નહીં છે. તેઓની

સંખ્યાના પ્રમાણમાં ગેરાની સંખ્યા એ
દરિયાના પાણીનું એક ટીપું માત્ર છે;
આ સીદી દક્ષિણ આફ્રિકા ઉપર હક
ધરાવે છે; વળી દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોંદી
ની ટીક સંખ્યા વસે છે ને તેઓ પણ
હક ધરાવે છે, આ બધી વાત મેં
સાહેબે એક દારે સુધી.

તેજ હપ્તર-તેજ ખુદ-તેજ મોડ-ને
નામે સીદીઓ એમ વિચારે છે કે સીદી
ના હક આ મુલકમાં રહેશે.

તેજ આપણું નામથી હોંદી વિચારે
છે કે આપણી ઉપર થતો કુમરો તે
હપ્તરની મરજીની વિશ્લેષ હોવો જોઈએ.
વળી આપણે એમ પણ ધારીએ છીએ
કે અહીં વસતી પ્રજાનો અમેરિકાના અમેરિકા
ગેરાઓના અન્યાયથી દક્ષિણ આફ્રિકા
ઉપર કુદતી પ્રજાઓ પડે છે.

આમ તમારું નોખા ને કેટલેક દરજ્જે
પરસ્પર વિરોધી અર્થાત્ત્રાણમાં હપ્તરની
સહાય ક્યાં સમજવી? આ સવાલ પુછી
તેજ અમે બધે રહીશું. એટલું તો ખરું
કે બધા પણ સાચા નજર હોય. પણ
દક્ષિણ આફ્રિકા એક પ્રજા નથી ને સીદી
વિચેરને પ્રજાનું અંગ ન મહુવામાં આવે
માં જ્યાં એક પ્રજાની વાત કરવી તે
મિથ્યા છે એટલે એક સમજણ અમ્યુ
પણ કમલ કરે એવી વાત છે.

દુભાષીઆનો વજર

‘દરસવાલ લીકર’માં એવી કહીકત
પ્રમત્ર થઈ છે કે રાંડનદીનના ત્રણ નેહીવો
પર અમુક હોંદીઓને હરાદા પુરવઠા મળ
કરવાનો આરોપ હતો. આરોપીઓને
તા. ૧૫ મી સપ્ટેમ્બરે કોર્ટમાં ખડા
કરવામાં આવ્યા હતા. પણ મુજરાની
દુભાષીઓ (કોર્ટપીટર) ન મળવાથી કેસ
તા. ૧૮ મી પર મુલતવી રહેશે. એજ
કોર્ટપીટર ૧૮ મી એ તા. ૨૫ મી પર મુલ
તવ્યો. આર ૫મી તા. ૨૬ મી પર
અને છેવટે તા. ૨૮ મી પર કેસ મચે.
તોપણ દુભાષીઓ મળી શક્યો નહીં, તેથી
માફકોર્ટે આરોપ ગંજીર નથી એવું
જાણવી આરોપીને છોડી મુક્યા. છેલ્લે
દિવસે બેઠાંસળરમથી દુભાષીઓને મોલા
વધા માટે ખાસ મોકલણ કરવામાં આવી
હતી. પણ આરે કેસ કામમાં બેવામાં
આવ્યો ત્યારે કોર્ટપીટર આવેલ નહોતો,
તેથી કોર્ટે બજાવ્યું કે આમ સદાય કેસ
મુલતવે રાખવું એ ન્યાય અથવા કોર્ટ
ના મેલકાને બળે તેવું નથી. બાદ આરો
પીઓને છૂટા કરવામાં આવ્યા હતા.

બેઠાંસળરમ

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)

હોંદી ગેરાઓના બનાવેલા માલની બજાર

મીસીસ વોમલ આ બજારની પાછળ
આજે લગભગ આઠ માસ થયાં ખુબાર
થયેલાં છે. તે બજાર હવે નવેબજારની
આક્રમી તારિખે મળશે. તે બજાર ખોલવા
મી. હોસકેન આવશે. બીજા પણ કેટ
લાક મદદથી મદદ કરનારા છે. માલની
પેટી એક કલક-તેથી આવી ગઈ છે. મુંબ
ઈથી થોડી મુદતમાં આવવા સંભવ છે.
આ બજારની મદદને સારૂ મીસ ક્લે
સીન વિચેરે થોડી વસ્તુઓ ઉધરાવવા
નીજનાર છે. તે વેળા કંઈ પણ મદદ
સહુ કરશે એમ આશા રખાય છે.

બજાર ૨૦ વાગે ખુલશે ને રાત સુધી
ચાલશે.

મુંબઈથી કામળ

મુંબઈથી નીચે મુજબ કામળ બેઠી
ટપાલમાં મળ્યો છે:—

“દરસવાલ હિંડિઅન વીમેન્સ એસોસી
એક્સનના ઓન. સેક્રેટરી એમ,
તમારા તા. ૨૭મી મે ૧૯૧૧ ના
કામળની અમે પહોંચી સ્વીકારીએ છીએ.
તમારા મંડળના આકરા તમે કરાનારા
પ્રદરશન માટે તમારી પ્રમુખ મુજબ અમે
એક કમીટી નીમાઈ હતી, જેણે હોંદી
ગેરાઓના કાલે બનાવેલ સીવલ, ગુથલ,
બરત અને અિય કામના નમુનાઓ એકઠા
ક્યાં છે અને તે પેટીમાં બરીને સ્ટીમર
કેનકલરમાં મેસરન ધોમસ કુક અને
સન્સ મારફત મોકલવામાં આવ્યા છે.
આ ચીજોનો ખા. ૪૧ માટે અમે વીમે
ઉતારાવેલો છે. ૧૬૪ ચીજોનું મનવોલસ
અને પેટીની ચાવી પણ મેસરસ કુક
મારફત મોકલી છે. દરેક વસ્તુની સાથે
તેની હોંચતમે આકરો દાકિલો છે. બધી
વસ્તુઓને હોંદી ગેરાઓ તરફથી એટા
તરીકે મોકલવામાં આવેલ છે. તેની
આવક તમે તમારા ધારણ કામમાં વાપરી
શકશો.

એ વસ્તુ એકઠી કરવા માટે નીમાએલી
કમીટી તરફથી એક ફંડ કરવામાં આવ્યું
હતું, જેમાંથી કેટલીક હોંદી બનાવટની
ચીજો ખરીદેલી છે.

માલનું દરખાત સુધીનું સ્ટીમર ખરચ
તેમજ બજાર વિચેરેનું ખરચ અમે બરુ
છે, અને કરગનથી બેઠાંસળરમ સુધીના
બજાર ખરચ માટે મેસરસ કુકને બના

મત રકમ આપેલી છે, અને તે ચીજો
તમેને પહોંચતી કરવા લાગી છે.

બધી ચીજો એક તરીકે મોકલી છે,
એ ખ્યાનમાં રાખશો. પેટીની બીજી
ચાવી આ સાથે બીડી છે. માલની પહોંચ
સ્વીકારશો.

બી. કમીટીના કુકમથી

તમારા વિશ્વાસુ

જમનાબાઈ નમીનદાસ સકલક,
બાંધણ બજારીર પીટીટ

સેક્રેટરીઓ.

કમીટીના મેંબરોનાં નામે નીચે મુજબ
છે:—લેડી રીરોજા મહેતા, બહમીબાઈ
જમમોહનદાસ, દીનબાઈ દુરામજી પાટક,
શીરીન કે. કાવરાજી, શીરીનબાઈ નવરોજી
પાટક, મીસીસ અલો અકબર, દીલશાદ
બેગમ નવાબ મીરજા, પરસનબાઈ જી. કે.
પારેખ, કલાવંતી બી. મોતીવાળા, મીસીસ
બહમીબાઈ રાનડે, લેડી વીકલદાસ દામો
દર ઠાકરશી, મીમીસ શીરાજ, મીસીસ
સહીતા બી. લુકમાની.”

કલકત્તાથી કામળ

“દરસવાલ હિંડિઅન વીમેન્સ એસોસી
એક્સનના સેક્રેટરી એમ,

માલની બનાવટની કેટલીક ચીજોની એક
પેટી તમારા તરફથી કરનારા બજાર માટે
હું મોકલું છું. તે સ્ટીમર અમલાબીમાં
ઉપડશે. હું આશા રાખું છું કે તે
ચીજો તમને સહીસમામત મળશે, અને
તમે તમારા મંડળ વાસ્તે કાંઈક આવક
કરવા શક્તિમાન થશો.

જે બહાદુરી કરેલા હાલ તમે ત્યાં
મલાવો છે તે માટે અંતઃકરણથી આભાર
માનીએ છીએ.

બી. અમે છીએ,

તમારા વિશ્વાસુ

સુવરણ પ્રમા બેઠ,

સેક્રેટરી, હિંડિઅન વીમેન્સ લીગ.”

હાંદુસ્તાનનો ટપાલ

તા. ૨ છ નવેબરના અરસામાં પાલમ
કોટામાં આવવા વહી છે.

તા. ૪ મીના અરસામાં પાલમકોટામાં
જવા બધ થશે.

તા. ૧૩ મી નવેબરે ટીમેરીકમાં
આવવા વહી છે.

તેજ અરસામાં અમરકોટમાં આવવા
વહી છે.

તા. ૧૫ નવેબરે અમરકોટમાં જવા
બધ થશે.

નાનાલમાં હોદી વેપારીઓના તકલાફ

લાઇસેન્સ અમલદારના આપખુદ અમલ સામે અપીલ

મુખ્યમ હેડના બહુવાચીક મુકદ્દમા

મારિયનઅરમના લાઇસેન્સ અમલદારે ત્યાંના હોદી વેપારી એમ. ગુલામનું લાઇસેન્સ તાલુકું કરી આપવાની ના પાડી હતી, અને તેની અપીલ ટાઉન કાઉન્સિલ આમળ જતાં અમલદારને મુકદ્દમા બહાલ રાખવામાં આવ્યો હતો. આથી આ મુકદ્દમાની સામે ત્યાંની મુખ્યમ કાર્ટમાં અપીલ લઈ જવામાં આવી હતી, જે કેસ મુક તા. ૧૦ મીએ સંભળાયો હતો.

અરજદારના વકીલ મી. ટેમ્પમે કાર્ટ ને જણાવ્યું કે કેસનો નિરણય કરવામાં સીધો સવાલ એવો ઉભો થાય છે કે કાર્ટ પાસે જે અરજ રજુ થઈ છે, તેમ જ ટાઉન કાઉન્સિલ આમળ જે અરજ રજુ થઈ હતી તે તફાવત નવાં લાઇસેન્સ ની છે કે જુનું લાઇસેન્સ તાલુકું કરી આપવાની છે; અને બીજી રીતે કહીએ તો, લાઇસેન્સ અમલદાર તેમજ કારપોરેટન આ કેસમાં મહાવેલી રીતીથી ૧૯૦૬ ના ૨૨ મા કાયદાની નેમને તોડી પાડવા હકદાર છે કે નહીં એ સવાલ ઉભો થાય છે. તે કાયદો લાઇસેન્સ તાલુકું કરી આપવાની આવૃત્તિમાં મુખ્યમ કાર્ટમાં અપીલ કરવાનો હક આપે છે. અરજદારે વરસો સુધી લાઇસેન્સનો કમળો ધરાવેલ છે. ૧૯૦૮ ના ડીસેમ્બરમાં તેણે ૧૯૦૬ ની સાલમાં લાઇસેન્સ માટે અરજ કરી હતી. લાઇસેન્સ અમલદારે તેનો નિરણય તે વેળા કરવાને બદલે ૧૯૦૬ ના ડીસેમ્બરની તા. ૨૪ મી સુધી તે મુલ ત્વી રાખ્યો. અને તે દરમિયાન લાઇસેન્સ શી આપવામાં આવેલી તે સ્વીકારી ને મજબૂર વેપારીને આખું વરસ વેપાર કરવા દીધો. અરજદાર મહા હુકમ પડવા મથો હતો. અને અમલદારે ચાર દિવસ ની અંદર પોતાની પાસે કાબર થવાની નોટીસ મોકલી તે મુજબ અરજદાર કાબર થઈ ન શક્યો એટલે અરજ ના મંજૂર કરી. આ પગલું વરસને આંતે બેવામાં આવ્યું હતું. ૧૯૦૬ ની સાલ પૂર્ણ લાઇસેન્સ કાઢી આપવાની ૧૯૦૬ ના ડીસેમ્બર માસમાં ના પાડવામાં આવી. આરે અરજ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે તે રીતસર હતી એમ અમલદારે કહ્યું

કર્યું હતું. પણ તે અમલદારે કહ્યું પગલું કર્યું તે મુજબ અરજદારને નહીં જાણવામાં આવી તેથી તે અરજ રીતસર મટી મહા અરજદારના વકીલ કહ્યું કે કાયદા આપને મહાનાર સંસ્થા મહાવી લેવ નહીં એવી આ સ્થિતિ ઉભી થયેલ છે. સંસ્થામાં મહાસોની આખા દીને જાણીર મુકદ્દમા કરે એવો આ સવાલ છે.

સરકારી વકીલ મી. ઝીને મુલાસો કરતાં જણાવ્યું કે ૧૯૦૬ ની સાલના લાઇસેન્સનો નિરણય કરતાં અમલદારના અમલમાં એમ હતું કે મજબૂર મુલામ મરજુ પામ્યો છે, અને હજી પણ તે એમજ માને છે.

મી. જસ્ટીસ કાર્ટર : તમે એમ ધારો છો કે તેને મહામાં ફરિયાદવામાં આવેલ છે? (હાહાસ).

મી. ઝીને : અમે એમ માનીએ છીએ સાહેબ.

મી. ઝીને કહ્યું કે અરજદારે કાબર થવાની સરત અગાઉના લાઇસેન્સ સાંપાડ્યામાં હતી. અને તે સરત પાળવામાં આવી નહોતી. જે પાળવામાં આવી હોત તો ૧૯૧૧ ના લાઇસેન્સની અરજ રીતસર મહાલ કેમકે તે તાલુકું કરવાની અરજ કહેવાત. પણ તે સરતો અરજદારે પાળી નહીં.

મુખ્ય ન્યાયાધીશે મુકદ્દમા કે અરજદાર ૧૯૧૧ ની સાલમાં અમુક સરત પાળ્યો કે નહીં તે ઉપર આધાર રાખી અમલદાર ૧૯૧૦ ની સાલનું લાઇસેન્સ આપી શકે ખરો?

સરકારી વકીલે કહ્યું કે અમલદાર અરજદારને તેની સનમુખ કાબર થવાને હજી તક આપે છે.

મુખ્ય ન્યાયાધીશે જણાવ્યું કે ૧૯૧૦ ની સાલનું લાઇસેન્સ જે કાઢી આપવામાં આવ્યું હોય તો તે રીતસર આપાયું છે એમ માનવું જોઈએ.

સરકારી વકીલે કહ્યું કે મહા વખત માટે અરજદારે લાઇસેન્સની શી તરીકે પૈસા ભર્યા નહોતા. પણ કાર્ટે તે લાઇસેન્સ શી છે એમ ઠરાવ્યું હતું. તેણે તો પા. ૩ અનામત તરીકે મુકવા હતા.

મી. જસ્ટીસ ડવિડસને કહ્યું કે ૧૯૧૦ ના લાઇસેન્સની અરજનો કંઈ નિરણય થયો નથી એ દેખાયું છે. હવે સવાલ એ છે કે જે ૧૯૧૦ ની સાલનું લાઇસેન્સ રીતસર આપાયું હોય તો ૧૯૧૨ નું લાઇસેન્સ તદ્દત નવું મહામ અર્થ ?

સરકારી વકીલે કહ્યું કે ૧૯૧૦ માટે લાઇસેન્સ બીજાકુલ અપાયું નથી, અને તેથી જે ૧૯૧૧ માટે અરજ કરવામાં આવે તો તે નવાં લાઇસેન્સની મહામ. મજબૂર મુલામે અમલદાર આમળ કાબર થવાની સરત પાળી નહીં અને તેથી તેની અરજ મંજૂર થઈ નહોતી. લાઇસેન્સ વરસ ૧૯૧૦ માં તેને વેપાર કરવા દેવામાં આવ્યો તે કારપોરેટનની કસુર કહેવાય. લાઇસેન્સની શી અસર ન હોય ત્યાં સુધી લાઇસેન્સ આપવામાં આવ્યું નથી એવો કાયદો છે. અમુક સરત અરજદાર પાસે તો અમલદાર લાઇસેન્સ આપવા તત્કાલ હતો. તે સરત પાળવામાં ન આવે ત્યાં સુધી ૧૯૧૦ ની સાલ ના લાઇસેન્સના પૈસા સ્વીકારવાની લાઇસેન્સ અમલદારે ના પાડી હતી.

મુખ્ય ન્યાયાધીશે મુકદ્દમા આપતાં કહ્યું હતું કે : અરજદારે ૧૯૦૮ સુધી વરસો થયાં લાઇસેન્સનો કમળો ધરાવેલ છે. ૧૯૦૮ ના ડીસેમ્બરમાં અરજદારે ૧૯૦૬ ના લાઇસેન્સ માટે અરજ કરી, પણ અમલદારે ૧૯૦૬ ના ડીસેમ્બર સુધી તેનો નિરણય કર્યો નહીં આવી અરજ નો વિચાર વહેલો કરવો જોઈએ એવું કાયદો કહે છે એમ હું માનું છું. ૧૯૧૦ ની સાલ દરમિયાન અમલદારે અરજદારને લાઇસેન્સ આપ્યું નહીં, છતાં તેને વેપાર કરવા દીધો. ૧૯૦૬ ના ડીસેમ્બરમાં અમલદારે અમાનક વિચાર કર્યો કે પોતાને અરજદારને જોડો છે. તેણે આર દિવસની નોટીસ કાઢી, અને અરજદાર કાબર થયો નહીં એટલે અરજ ના મંજૂર કરી. કારપોરેટને અરજદારને વેપાર કરવાની રજા આપી હતી અને હવે તે નથી આપેલી એમ કહી શકે નહીં. અમલદારને અમુક સરતો ઉપર લાઇસેન્સ કાઢી આપવાનો હક નથી. કાર્ટને માને છે કે મજબૂર અરજ રીતસર તાલુકું લાઇસેન્સ કરી આપવાની છે અને તદ્દત નવું લાઇસેન્સ મેળવવાની નથી. લાઇસેન્સ અમલદારનો મુકદ્દમા જુલ કારેલો છે, અને તેનો મુકદ્દમા કાયમ રાખનારો કાઉન્સિલનો મુકદ્દમા પણ જુલ કારેલો છે, એટલે મજબૂર અરજને લાઇસેન્સ તાલુકું કરી આપવાની મહીને તેનો ફરી વિચાર કરવા કુકમ આપવામાં આવે છે.

મી. ટેમ્પમે અરમાની મામળી કરી, પણ કાર્ટે જણાવ્યું કે આ વાત અમ ત્યાંની હોવાથી કાર્ટ તેપર વિચાર કરવા માને છે.

પ્રધાન અને કમિટી વચ્ચે ચાલેલો
પત્ર વહેવાર

હડતની સા. આ. શિ. કમિટીના
સેક્રેટરીએ તા. ૧૫ મી સપ્ટેમ્બરે કોલો
નીયલ પ્રધાન ઉપર નીચેનું લખાણ કર્યું
હતું :—

“સાહેબ,—કમિટીના તા. ૫ મીના
લખાણ સંબંધમાં તા. ૧૯ આગસ્ટના
'ઇડિયન ઓપિનિયન' માંથી ટ્રાંસવાલની
શિ. ઇ. એસોસિએશને મુકાબી ખાતાના
સેક્રેટરી ઉપર પ્રીટરીઆ ખાતે જે
લખાણ કરેલું તે વિષેની બેવડી કાપડી
આ કુ. આપને મોકલવાની રજા લઉં
છું.”

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દી

વેપારીએ વિષે

તા. ૧૫ મી સપ્ટેમ્બરે નીચેનું લખાણ
કરવામાં આવ્યું હતું :—

“સાહેબ,—દક્ષિણ આફ્રિકામાં જુદે
જુદે સ્થળે હોદ્દી વેપારીએ સામે ઉઠા
કરેલી ચાલી રહેલા વિષે અગાઉ જે
લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું તે વિષે
વધારામાં ઉલ્લી ટપાલમાં મળેલ 'પ્રીટરી
આ. ન્યુસ' ના સારવાળી કાપડીઓ કુ.
આ સામે આપને જીવનની રજા લઉં
છું. તે ઉપરથી જણાવ રહે છે કે ટ્રાંસ
વાલ મ્યુનીસિપલ એડમિનિસ્ટ્રેશને હેતુ ગમે
કે જણાવવામાં આવે છતાં, ટ્રાંસવાલ
શિ. ઇ. એસોસિએશન જણાવે છે તે
મુજબ તેઓનો હેતુ એલિવાટીશની સામે
થવાનો છે.

“મારી કમિટીને કારણે છે કે આ
ખખત ઉપર વડી સરકાર ખુબ ધ્યાન
આપશે; અને વિનંતિ કરે છે કે જે
અગાઉનાં લખાણ સંબંધમાં મવરનર જન
રલ પાસેથી વધુ ખબર મળ્યા હોય તો તે
વિષે પણ ખબર આપવામાં આવશે.”

કોલોનીયલ-મેર્ન હોદ્દીના

લાઇસેન્સ સંબંધી

તા. ૧૫ મી સપ્ટેમ્બરે નીચેનું વિશેષ
લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું :—

“સાહેબ,—એક કોલોનીયલ હોદ્દીને
મુલ્કે આમે હોદ્દીજ રહેતા હોય એવા થતા
માં પંચુ લાઇસેન્સ આપવાની ના પાડવા
માં આવી છે એવું જણાવનાર તા. ૧૯
મી આગસ્ટના 'ઇડિયન ઓપિનિયન' ની
કાપડી કુ. આપને જીવનની રજા લઉં
છું. મજબૂર હોદ્દીએ દલીલ કરી હતી

કે પોતે કોલોનીયાલ જન્મેલ છે અને વળી
પોતાના જાતીલાઇઓમાં પોતે વેપાર કર
વાને માગે છે. આ દલીલને ઇમીએશન
જનરલદારે અપકર રિવાજ મણી કાઢી
તાબેલ તે વિષે ખાસ નોંધ લેવામાં
આવશે એમ મારી કમિટી કારણે રાખે
છે. આવે હકકોતો અન્યાય થાય તેવી
રાજનીતિ સામે મારી કમિટી સખત
વાંધી લીધે છે, અને વડી સરકાર ઉપર
વિશ્વાસ રાખી રહી છે કે દક્ષિણ આફ્રિ
કામાં કાયદેસર વસવાટ કરી રહેલ, અને
ખાસ કરીને લાં જન્મેલ હોય એવા હોદ્દી
ને તેઓના ધંધા કરી ખાવાને સાર કાપ
દામાં દરેક સમવક કરી આપવામાં
આવશે.”

સામાન્ય હાડમારી સંબંધી

તા. ૧૮ મીએ નીચે મુજબ લખાણ
કરવામાં આવ્યું હતું :—

“સાહેબ,—તા. ૨૬ મી આગસ્ટના
'ઇડિયન ઓપિનિયન' માંથી એક કાપડી
પ્રધાનની જાણ માટે મોકલવા મારી કમિ
ટીનું મને ફરમાન થયું છે.

આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દીઓ
આતમ રક્ષણ માટે એકન થવાની ખમ
લતા જુએ એ દેખીતું છે. મારી કમિટી
આવૃત્તાથી આશા રાખે છે કે વડી સર
કાર રજુઆતો કરી દક્ષિણ આફ્રિકાની
હોદ્દી એસોસિએશનોના કાય મજબુત
કરશે.

ફૂમરસડોરમાં વેપારના લાઇસેન્સ કાઢી
આપવાના સંબંધમાં જે પારીઆદ છે તે
તરફ મારે આપતુ ધ્યાન ખેંચવાનું છે,
અને તે સંબંધમાં મારી કમિટીએ અગાઉ
કરેલાં લખાણની આપને યાદી આપવા
રજા લઉં છું.”

કોલોનીયલ પ્રધાનના જવાબ

તા. ૧૯ મી સપ્ટેમ્બરે નીચેના જવાબ
કોલોનીયલ પ્રધાન તરફથી કમિટીના સેક્રે
ટરીને મળ્યો હતો :—

“સાહેબ—તા. ૯ મીના અમના
કામળ વિષે જણાવવાનું કે રોનેરી તથા
લાઇનથીપ કાવદાથી પ્રિટીક હોદ્દીઓની
થતી હાલત વિષે મી. સેક્રેટરી દારકોરટ
યુનિયનના મવરનર જનરલ સામે તાર
વહેવાર મલાવી રહેલ છે.”

ઉપસા જવાબની પહેલેય રીકારનારો
એક કામળ તા. ૨૧ મી સપ્ટેમ્બરે લખી
કમિટીની સેક્રેટરીએ મળ્યું હતું કે
તારના જવાબમાં જે કાંઈ ખબર દક્ષિણ
આફ્રિકાની સરકાર તરફથી મળે તે વિષે
કમિટીને જાણ કરવા પ્રધાન મહેરબાની
કરશે.

જોએમહોદ્દના હોદ્દી તરફથી લાંના
રસીડ માછરવેટ ઉપર તા. ૨૬-૯-૧૧
ના નીચે મુજબ લખાણ કરવામાં આવ્યું
હતું :—

“જોએમહોદ્દની હોદ્દી કામ વતી જણા
વવાનું કે આદમ મહમદ નામના હોદ્દીની
લાસને દફનાવ્યા પછી આઠ દિવસે (તા.
૨૦ મી એ) કબરમાંથી બહાર કાઢવામાં
આવેલ તેનાં ધુ. કારણે છે તે જણાવવા
મહેરબાની કરશો. એવી રીતે લાસને
કાઢવી તેને હોદ્દી કામ પોતાના દીન વિરુદ્ધ
માને છે. તેથી તેઓ જણાવે છે કે મર
કુમને કાઢવનું સરદીથીદેદ બીધા પછી
જ દફનાવવામાં આવ્યો હતો અને કાઢ
ટરે મોખ્ખું જણાવ્યું હતું કે મરકુમનું
મોત તે કાઢવાએ મારેલા થયી નીપજ્યું
હતું. તે કાઢવાપર ખુનના આરોપકર
કેસ ચાલનાર છે.”

તા. ૫ મી અક્ટોબરે નીચે મુજબ
લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું :—

“તા. ૨૬ મી ના અમારા કમળનો
જવાબ ઉત્તાવળે લખવા અમે વિનંતિ
કરીએ છીએ. કેમકે અરજદારને એ
ખાખતથી બહુ લાગી આવ્યું છે, અને
તેના જલદી ખુલાસો થાય એ માટે ચિંતા
તુર છે. અમારા ગમા કામળમાં અમે
“હોદ્દી કામ વતી” લખ્યું હતું તે કહ્યું
છે; અમારું લખાણ મુલકમાન કેમ
તરફથી છે.”

જવાબમાં માછરવેટ તરફથી તા. ૭મી
એ નીચે મુજબ લખાણ મળ્યું હતું :—

તમારા લખાણના જવાબમાં કુ. દરકા
વત્તા રજા લઉં છું કે મરકુમના કેસમાં
દફનાવતા પહેલાં પોસ્ટમોરટમ તપાસ
કએસ નહીં એથી પબ્લીક પ્રેમીકુમર
ની સુચનતા આધારે લાસને વધવામાં
આવી હતી તે સંબંધી કેસમાં જે બાંહેફ
છે તેને બધને મરજુના કારણમાં કાંઈ સક
નથી એવી ખાતી કર્યા વગર બીલકુલ
આલે તેમ નહોતું. અને તેથી જેમ અન્ય
છે તે કરવાની જરૂર પડી હતી.”

—ડરબન કોરપોરેટ ઇડિયન કોમિટી યુનિ
યનની વારસીક મીટીંગ ગએ જુલોડીએ
શુકરવારે મળી હતી જે વખતે મહાબા
મેટન મી. આર. જી. ચેટ્ટી, પ્રેસીડેન્ટ
મી. એ. કમિટેમ્બર તથા સેક્રેટરી અને
નેચરર મી. વી. એલ. ઇ. સીઆમની
નીમાયા હતા.

ઇટાલી અને તુરકી વચ્ચે લડાઇ

અઠવાડિક સમાચારોનું તારણ

(રજરના તારો ઉપરથી)

લંડન શુકરવાર, તા. ૧૩.

અઠ કાલે ૧૫૦૦૦ માણસોનું ઇટાલી અને લશ્કર ત્રીપોલીમાં ઉતારવામાં આવ્યું જેથી લાંબા ઇટાલીયન લશ્કરની સંખ્યા ૨૨,૦૦૦ જેટલી થવા આવી છે, અને હજી ઇટાલી લાંબી યુદ્ધ ૧૫૦૦૦ નું લશ્કર પહોંચાડવા પાર છે.

ત્રીપોલી ખાતેના વડા ઇટાલીયન કમાન્ડર ત્રીપોલીના લોકોમાં એવો હાર્ટેશ ફેરવ્યો છે કે તમે પ્રબળે શુભામ જનાવ વવા માટે મને અને મારે મોકલવામાં આવેલ નથી, પણ તમારા હોશ લગને અપાવવાને, તમને કુટુંબોમાંને સગાએ પહોંચાડવાને, તથા તમને પોતાને તમારા માતૃક જનજ વાને મોકલવામાં આવેલ છે. લોકોના પર ક્રિય પ્રેમજીવનના હાથ તમે નેટીવ સરકારો મારતા જનજ અલાવવામાં આવશે.

તુરકી જે-વરના વડા તરફનો એક કામળ લંડનના જાપમાં પ્રગટ થયો છે, જેમાં એટોમન સરકાર તરફની પ્રિટીશ લોકોની દિલસોજી માટે આભાર માનવા માં આવ્યો છે.

કોનસ્ટાનટીનોપલના તાર ઉપરથી જાણવામાં આવે છે કે તુરકીના લડાઇક પક્ષમાં સુલતાન મહમદ ૫ માં સામે અસંતોષની લામણીનાં ચિન્હો જણાય છે. તુરકીને બેહાલ થવું અટકાવી શકે એવા માણસ તરીકે માદીવારસ સાહજનક સુસદ્દ પ્રકે દીનજી નામ અભારથી અપવામાં આવે છે.

તુરકી પાલમિટમાં અને પક્ષ વચ્ચે મતભેદ છે, જેથી બંને પક્ષના મેંબરો વાળું (કોએલીકન) પ્રધાન મંડળ સુદા વાનો સંભવ છે.

ઇટાલીયન સન્તાવાળાઓ તરફથી કાર કેવામાં આવે છે કે જો તુરકીને ઉતાવળ થી મળ કરેથી સલાહ કરવી હોય તે તેણે સંતોષ માની લેવો કે ત્રીપોલી તેણે હોશને માટે જોડ્યું છે. જ્યાં જો એથીઆ મહમદ વિમેરે હોશ પક્ષના ઇટાલીયન લોકોપર નિરૂપણ વાપરવામાં આવશે તે

ઇટાલીયન કાફો બીજા તુરકી પ્રતોપર લડાઇ લઇ જશે. આ બાબતની ઇટાલી જે બીજાં યુરોપી સંજોગોને નોટીસ આપી છે.

ત્રીપોલીના મધ્ય પ્રદેશની બાંદર ચકાઇ લઇ જવાને એક ઇટાલીયન જનરલ તક વારી કરી રહેલ છે.

ત્રીપોલી ખાતે ચાર હવાઇ વહાણો ઇટાલીએ મોકલ્યાં છે. તે વડે ત્રીપોલી અને લોકોની જાવણીની કીલચાલ તપાસવામાં આવશે, તથા જરૂર પડે તો તેમની જાવણીમાં બોમ્બ નાખવામાં આવશે.

સ્કનીવાર, તા. ૧૪.

૨૦૦ તુરકીએ ત્રીપોલીમાંના ઇટાલી અને લશ્કરપર બંદુક વડે જાણે માર્યા હોય, પણ તેમને પાછા ફરવાની જરૂર પડી હતી.

તા. ૧૪મીએ તુરકી પારલામેન્ટ ખુલ્લી સુકાઇ હતી. ના. સુલતાને લામણી કરેલું બાવણ લડાઇ સાંજમાં કર્યું હતું, જે સલામી સુપરીઝીથી આજીવ્યું હતું. તેમના બાવણ પછી બે એલમાઓએ તુરકીની હતોક માટે બંદગી કરી હતી. અહમદ રીઝ ખાનની પારલામેન્ટના પ્રમુખ તરીકે સુટથી કરવામાં આવી છે.

ત્રીપોલીના મધ્ય પ્રદેશમાંના લેખોમાં વસતા તુરકીપર ક્રમશઃ કરવા લાગ્યા છે.

૧૫,૦૦૦ નું લશ્કર ઇટાલીથી ત્રીપોલી માટે ઉપડી સુકયું છે.

સોમવાર, તા. ૧૬.

આરત્રીઆ ખાતે એવું પ્રસિદ્ધ થયું છે કે લડાઇમાં વચ્ચે પડવાની કોશીશ યુરોપી સંજોગોએ માંડી વાળી છે, કેમકે ઇટાલીએ મને તે ચાપ તોપણ ત્રીપોલી કબજે કરવાનો નિશ્ચય કર્યો છે, જેથી વચ્ચે પડવાની કોશીશ ફગાઇ જાય તેમ છે. તુરકીએ ઇટાલીયન લશ્કર પર વધુ હુમલો કરવા હતા. ઇટાલીયન પલટનના મારસ સામે લેમને પાકું ફરવું પડ્યું હતું.

મંગળવાર, તા. ૧૭.

તુરકી કાફોનો એક ભાગ અમુક સ્થળે જવા ઉપડી સુકયો છે.

ઇટાલીના ૪ હવાઇ વહાણો ત્રીપોલી પહોંચી ગયા છે, અને તુરકી સામેની ચકાઇમાં તેમને તુરત કામે લગાડવામાં આવશે.

તુરકીની દક્ષિણે ફરીઆમાં તુરકી તબક્કાની બધી દીક્ષાદીઓમાં બન્ની ફરવાનું લડાઇને લીધે બંધ કરવામાં આવ્યું છે.

મોક્કા નામના ઇટાલીયન કોમેન્ડર ઉપર તુરકી કાફો જાપો મારશે એવું અલ ઇટાલીને જાણવાની વતી બહાર આવી છે.

શુક્રવાર, તા. ૧૬.

ત્રીપોલી ખાતેના તુરકી લશ્કરના કમાન્ડર તરીકે કુતીર પાકાને બદલે નસીબત બેની નીમણુક કરવામાં આવી છે. લશ્કર ના હોશરોની એક કોનકર-સ મળી હતી. જે વખતે નસીબત બેએ અજાણ્યું હતું કે ત્રીપોલીપર હોશો લઇ જવાને બદલે ઇટાલીયનેને આગળ વધતા અટકાવવા માટે અજીવ્યુતીથી સામે થયું.

તુરકીએ ઇટાલીયન માલ ઉપર ૧૦૦ હજારની જકાત નાંખી છે.

ત્રીપોલીમાં સમાચારો ફરજ લાગેલું રક્ષણ કરવા માટે ફરજ સરકારે એક મનવાર ત્રીપોલી ખાતે મોકલ્યો છે.

જરમનીના એક પ્રધાને જાણવું છે કે ઇટાલી-તુરકી લડાઇનો અંત આવવા માટે જુદાં જુદાં યુરોપી રાજ્યો વચ્ચે વાતચીત ચલાવ કરે છે.

તુરકી પ્રધાન મંડળની રાજનીતિ વિશે વિવેચન કરતાં વડા વજરે જણાવ્યું હતું કે મને તે ખરેખર એટોમન હોશને તેમની રક્ષણ કરશે. તુરકીના કામે જાણવા માટે આજ સુધી ચાલતી આવેલી રાજનીતીમાં ફેરફાર કરવામાં આવશે, અને નવી દેસ્તીઓ કરવામાં આવશે.

ત્રીપોલીની પુરવે આવેલું હોમ્સ નામનું ગામ સર કરવાને ઇટાલીયન લશ્કરને મોકલવામાં આવ્યું છે.

એક અખબાર જણાવે છે કે તા. ૨૪મીએ સ્ટેલનબોક્ ખાતે સુલતામનોની મીટિંગ મળી હતી જે વખતે ઇટાલી-તુરકી લડાઇ બારામાં પ્રોટેસ્ટના પદતા કરાવો થયા હતા, તથા તુરકી તરફ લામણી ખતાવવામાં આવી હતી. બાવણે થયા પછી અને ના. સુલતાન માટે ત્યાં ના હમામે બંદગી ગુજારી પછી સલામિસરજન મંજૂર હતી.

એક મારમીટીઆ હીંદી ઉપર ધાતકી હુમલો

એક માણ મેઘરનો ૬૩

બોહા મહવાડીયા ઉપર એક મીરમીટી
આ હીંદી ઉપર પડેલ મારની થોડી
વીચિત્ર અને આપી ગયા હતા આ કેસ
ગયા ગુરવારે સવારે અમલાચી કોરટમાં
દીક્ષીકેટ માણસરેલ મી. જે. આર. કરી
સમક્ષ આપ્યો હતો ફરીયાદી અમલી
માણસે તા. ૪ અક્ટોબરના રોજ કોરટ
માં નીચે મુજબ રજૂઆત નોંધાવી હતી.

હું મી. સી. હેનપુડની નોકરી કરું
હું ધુના ૩૦ થીયા વેચ્યા પછી હું
મારા શેઠને ઘેર જાઉં છું. હું ઘેર
આવ્યો ત્યારે મારા શેઠે પાસા વાંધે
પુછ્યું. મેં કહ્યું કે ૧૪ થીયા હું
ધરાકમાં વેચાયું હતું અને ૧૬ ઉધાર
આપ્યા હતા, અને તેના પાંચા સાંજે
મળશે. ત્યારે તરતજ અને આજુકે દરકા
આ અને મારી પીઠ ઉપર જખમ
પાડ્યા. હું તેની નીજાની બતાવું છું.
તા. ૧૨ મી અક્ટોબરે બીજી રજૂઆત
નોંધાવી હતી તે નીચે મુજબ છે.

હું મી. ચાર્લી દનપુડની મીરમીટમાં
કામ કરું છું. મારી મીરમીટ ૧૧ માસ
ઉપર પુરી થઇ છતાં હજી અને છુટો
નથી થયેલ. કામ કરે ક્યાં પછી માર
મહીને મારા શેઠે અને માણસો હતા.
હું પ્રોટેક્ટર પાસે ફરીયાદ કરવા ગયો
હતા. તેણે મારી ફરીયાદ ખોટી ગણી
પોલીસને સ્વાધીન થયેલ. અને મને માણ
સેટ પાસે ખડો કરી સાત દીવસની
સખત મજુરીની જેલ મળી હતી.

અને હું વેચવાનું કામ સોંપેલું છે.
અને હું પૂરે વેચ્યા પીના હું ઘેર
આવું તો માણસો શેઠ અને ખીન્નમ તથા
માણસો અને તેવી અને ઉધાર વચ્ચેની
ફરજ પડે છે. તેના પાંચા ઉધારથી હું
મારા શેઠને આપી રહ્યો છું. હું વેચ્યા
વગર ઘેર આવું તો મારા શેઠ સુરેસે
ગયા છે અને જો હું ઉધાર ન આપું
તો પુરું હું વેચી શકતો નથી.

મયા મુઘવા અને મારા શેઠે માણસો.
તેની ફરીયાદે હું કોરટે આપ્યો. ત્યાંથી
ઉટરમીટ અને કાક્ટરનું સરટીફિકેટ લેવા
ચોક્કસ. કાક્ટરને ત્યાં માણસો સાંજના
પાંચ વાગતા સુધી ધૂંકાવું પડ્યું અને
ત્યાંથી સરટીફિકેટ લાવી કાક્ટરને
કોરટમાં આપ્યું ત્યાં જ વાંચ્યા હતા.

પછી ઉનટરમીટ અને પાછો મારા કામે
ચડી જવા મોકલ્યો. રસ્તામાં બીરીયા
પોલીસ ચોકડાનો સારજન્ટ મને મળ્યો
અને તેણે હું ક્યાં ગયો હતો તે પુછ્યું.
મારા શેઠે અને મારાં તેની ફરીયાદે હું
કોરટમાં ગયો હતો અને હવે ઘેર જાઉં
છું એમ મેં તેને કહ્યું અને તેણે કહ્યું
કે તારા શેઠે તને કહી માર્યો નથી તું
નાશી ગયો છો એમ કહી મને પકડ્યો.

બીજી સવારના અને ડરબન માણસરેલ
પાસે ખડો કરવામાં આવ્યો. ત્યાં મેં
મારાપર બધી વીતેલી માણસરેલને સાબ
જાવી પણ તે સાચી માનવામાં આવી
નહીં. માણસેટ મારા કાક્ટર ઉપર માર
ની નીજાનીઓ બેવાની ના પાડી અને
મને સખત મજુરી સાથે માર દીવસની
ફેદની સજા કરી. હું જેલમાં ગયો ત્યાં
કાક્ટર અને તપાસ્યો અને મારી પાસે
કાંઈ કામ નહીં કરાવ્યું એવો ફકર
થયો.

મારી મીરમીટ ૧૧ મહીના ઉપર
પુરી થઇ છે તેની તપાસ કોરટ કરશે
એમ હું અરજ કરું છું.

મારા શેઠે અને માર્યો તેની રજૂઆત
મેં કોરટમાં કરી છે.

દીક્ષીકેટ સરજને કોરટમાં કહ્યું કે
ઓપ્લીમાણને સખત રીતે ચાળકાનો માર
પડ્યો છે.

તહોમતદાર મી. હેનપુડે માર માર્યાનું
કથુલ કર્યું. તેણે કહ્યું કે આ માણસ
હું કામ હું વેચવાનું છે. બધી
વખત બપોળે મેં તેની પાસેથી પાંચા
માગ્યા છે ત્યાં તે કહે છે કે તેણે હું
ઉધાર વેચ્યું છે અને ખરીદનારાઓ
તેને પાંચા આપતા નથી. મેં આ
માણસોને પાંચા માટે લખેલું અને તેના
જવાબમાં તેઓ જણાવે છે કે અમે
પૈસા તમારા માણસને આપી દીધા છે.
આ હકીકત મેં તેને કહી એટલે તેણે
કહ્યું તેઓ જુઠા છે. હું એમને
અપાવ છે તેમાંના બધા ખરાને હું અને
ઓળખુ છું. બાવા માણસોને તેણે
જુઠા કહ્યા તેથી મને ખીજ ચડી અને
મેં તેને સારી રીતે માર્યો.

આ સખસને આજો પછી બાવાજ
ચુન્કા માટે સજા મળેલી છે એવી સાર
કારી વક્ત્રીને જુગાની આપી હતી.

મધી બાવાઓ મધ રજા બાદ
માણસેટે કહ્યું કે ફરીયાદીનું વરતન
એવું ન હતું કે સગો માણસ બીજા
બાદલે કરતો હુમલો કરે અને જે તરત
અમલદારની છે તે પોતાના હાથમાં લેવ.

આ મરીખ માણસ ઉપર માર પડ્યો
અને ઉપરાંત ફરીયાદ કરી ઘેર આવતાં
પકડાયો. હું તહોમતદારનો જે પાઉં
હું કરું છું.

આ મરીખ માણસ તેજ સેકના હાથમાં
ફરીને જતાં બહુ ખીજે છે. અને તેથી
તેનાથી છુટો થવા માંજે છે. તેની મીર
મીટ તો તેના કહેવા મુજબ ૧૧ મહીના
ઉપર પુરી થઇ છે.

નાદારી સંબંધી નોટીસો વગેરે

(ફાનિયન એજેટ માંથી)

નાતાલ, કેપ્ટેનરના હુમોતલાલે તેના
લેખકારો સાથે સમજુતી કરી છે, જે સાબ
ધર્મ લેખકારોની મીટીંગ તા. ૨૬ મી
અક્ટોબરે ૧૦ વાગે ડરબન માણસરેલ
આમળ બરાસી.

પ્રીટોરીઆ દીક્ષીકેટ, કુરનકરાલ ન. ૪
ના હારમપર રોજમાર કરતી એમ. આજ.
કહેણ અને કા. ની મીટીંગ તથા એ
કા. ના બાગીચારો હરમાઇલ આમળ કહેણ
અને હાથમ મહમદ હસપની મીટીંગ
નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૬ મી
નવેમ્બરે ટરાંજવાલ પ્રાંતીક મુખીમ કોરટને
અરજ કરવામાં આવશે.

પ્રીટોરીઆના હસમાઇલ બાબાના લેખ
કારોની મીટીંગ તા. ૨૦ મી તથા ૨૭ મી
અક્ટોબરે પ્રીટોરીઆમાં સુપ્રીમ કોરટના
માસ્ટર આમળ બરાસી.

વેલકરેલ્ટ જુગરલ્ટ સ્ટરીટ અરજ ન.
૧૩૧ માં અહમદ હાવજ પટેલ તરફથી
જલાવવામાં આવતો રોજમાર તા. ૨૦ મી
અક્ટોબરથી છોડી દેવામાં આવનાર હતો.

પ્રીટોરીઆ એકોઆટીક બજાર ૩૬૪
માં નીસીસ નાના પીલેના નામથી રજીસ્ટર
શમેલ રોજમાર તા. ૧૫ મી અક્ટોબરથી
છોડી દેવામાં આવનાર હતો.

મારિસવરમનું 'નાતાલ યાજ્ઞ' ના
જણાવે છે કે કહેરના નીચાંજના કામમાં
એક છેડાપર કુવામાંથી એક હીંદી કોરટ
ની માસ મળી આવી હતી. તેણે આપ
ધાત કર્યો હતો, ખીન્ન કારણસર તેણે
મજુરી નીપજ્યુ હતું, જે જણાવું નથી.

કેપટાઉનમાં જામો મોસ્લેમ મોર્ટીમ

કેપટાઉન ખાતે ત્યાંના સા. આ. મોસ્લેમ એસોસિએશનના સા. આ. મોસ્લેમ લીમ, સા. આ. ઈડિમન એસોસિએશન, હબી બીખા મોસ્લેમ સોસાયટી વિગેરે મંડળો તરફથી એક એક મીટીંગ વિષયમ રચીટ, નેક્સલ ઓફીસરમાં તુરફી લડાઈ ખાતરમાં મળી હતી. ૩૦૦૦ ઉપરાંત માણસો હાજર હતા. મી. ઇમામીય તુરફીન પ્રમુખ હતા. તે ઉપરાંત હમામો તથા નામીયા મહમ્મદ હાજર હતા. પ્રમુખ સાહેબે જણાવ્યું હતું, જેમાં તુરફી માટે ઉચ્ચ રાએલી સામગ્રીનો ખર્ચાલ આપ્યો, તથા ઉચ્ચાડે વચ્ચે પડવાની દુરજ બતાવી

હતા. ત્યાંના ધાડપાડુ કામને સખત રીતે વળેલી કાલવાનો કરાવ સા. આ. મલામ એસોસિએશનના પ્રમુખ મી. એમ. એ. મીખાતે રજૂ કર્યો. ઉચ્ચાડે વચ્ચે ન પડવા માટે ખેદ દરજાવવાનો, અને હવે વચ્ચે પડવા માટે તેને આચરક કરવાનો કરાવ મી. એ. જી. મનસારે રજૂ કર્યો.

તુરફી તરફ દીક્ષાઓનો, રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી માટે હુડ કરવાનો, તથા કરાવો બહારે ઠેકાણે મોકલવાનો એ પ્રમાણે બીજા કરાવ પણ રજૂ થયા હતા. અને તે બધા જુદા જુદા મહમ્મદો તરફથી ટેકા મળ્યા પછી એક પછી એક પાસ થયા હતા.

રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી માટે હુડમાં તેજ વખતે પા. ૧૦૦ ઉપરાંત થયા હતા, જેમાંથી ઈડિમન જુમરસ એસોસિએશન ના પ્રમુખ મી. એસ. ઇમામીય તરફથી પા. ૫૦ મી. ઇ. તુરફીન તરફથી પા. ૧૦-૧૦-૦, તથા મી. અહમદ અબાસ તરફથી પા. ૭-૧૦-૦ હતા. બાદ મીટીંગ વિસરજન થઈ હતી.

અમને જણાવવામાં આવે છે કે ઉચ્ચ રાજ્ય અપાટાનું આદે છે, અને શેડા વખતમાં બીજા પા. ૧૦૦ નોંધાય જશે.

મી. કે. આન્ડુ ટેમ્પાટથી બળે છે કે મરકુમ મી. પી. બી. દેસાઈની મુતક કરીયા સખાધમાં તેમના પ્રજ્ઞાવરે અને ની નિશાળને ટેલેક ચીને અપાઈ હતી તે ઉપરાંત ખાર માસ સુધી એક શિક્ષક રાખવા માટે દરમાસે રૂ. ૫/- લેખે આપવા એક મહત્ત્વ પાસે જણાવવામાં આવ્યું હતું.

રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી હુડ

કરબનમાં જામી ઉભરાણું

કરબનમાં રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી હુડ માટે નીચાએલો કમીટીના સેક્રેટરી મી. જોહાનન અહમદ એન્ડી લખે છે કે:— આ હુડમાં ખુદાના ફજલથી અને લોકોની દીની કામગીરીને લીધે પા. ૧૦૦૦ (એક હજાર) બરાબ ચુક્યા છે, અને હજુ ઉધ રાજ્ય આણ છે. આમાંથી પા. ૬૫૦ નો ડરાફ્ટ જોહાનનઅરમ ખાતે તુરફી કોન સહ જનરલ પર મોકલ્યો છે અને તે ઇસ્તિલાહ મોકલ્યા હોવા જણાયું છે.

શેડા હાડામાં કમીટી બહાર મામ બનાર છે.

જોહાનનઅરમથી કમીટીના સોસાયટીના આકર્ષિત સેક્રેટરી લખે છે કે:—રેડ કરેસન્ટ સોસાયટીના હુડમાં જોહાનનઅરમ માં પા. ૨૦૦ થઈ ગયા છે, ને હજુ ઉધરાણું આણ છે. બહાર મામમાં ઉધ રાજ્ય થઈ રહ્યાં છે, અને ટેલેક ઠેકાણે થી રકમો મળી પણ મછ છે. બહાર મામના સાહેબોને પોતપોતાના મામની રકમો કમીટીના સોસાયટીના સેક્રેટરી પર મોકલી દેવાને વિનવવામાં આવે છે; કે જેથી આખા કરાસવાલના સુસહમાન બાઇઓ તરફથી એક રકમે મોકલવામાં આવે. એક રકમે મોકલવાથી સારી બચત પેદા થશે.

લોકતનખરમમાં એન્ડી-એશિ આટીક

તા. ૧૬ મીએ લોકતનખરમ (દરંસ વાલ) ના સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે:—

મેસરસ વરમાસ અને પહેલે એક મીટીંગમાં (જોહાનની) કાપણ આપતાં જણાવ્યું હતું કે અમે એશિઆટીકથી સખત રીતે વિરુદ્ધ છીએ. મી. વરમાસે જણાવ્યું કે એશિઆટીકને ઉજાન આપનારે એક વરસની કેદની સજા પામ એવો કાવરો પડવો જોઈએ.

કાટ મા—નવેબર એસતા કલકત્તાથી ઉપડશે.

આમેસા—ડીસેમ્બર એસતા કલકત્તાથી ઉપડશે.

જરમોસ્ટન લોકેશન

કાઉન્સિલમાં ચર્ચા.

‘કરનરસોરપ સ્ટેડસ’ માં જણાવવામાં આવે છે કે:—જરમોસ્ટન ટાઉન કાઉન્સિલની છેલ્લી મીટીંગમાં ત્યાંની પબ્લીક હેલ્થ કમીટીએ લોકેશન સંબંધી રીપોર્ટ રજૂ કર્યો હતો. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સ્ટેડમાં રહેનાર એશિઆટીકને ત્યાં વેપાર ન કરવાની ચરતે માસિક બચ્ચણીથી રહેવા દેવામાં આવશે.

કાઉન્સિલર મેડ એલીસ્ટરે કહ્યું કે લોકેશનનો અરથ પોતે એમ સમજે છે કે તેમાં અમુક ભાગ વેપાર કરવા માટે મુકરર કરવામાં આવે. કાઉન્સિલ વેપારના હોમ આપી શકે ખરી?

કાઉન્સિલર બ્રાઇટે લોકેશન સંબંધી કાલની સ્થિતિનું બ્યાન કર્યું અને કહ્યું કે એશિઆટીક બજાર ખોલવાનો કાઉન્સિલનો કાલ કરાદો નથી. રહેવાના લતામાં ફક્ત રહેવાના ફોજ મંજુર રહેશે, ત્યાં વેપાર કરવાની પરવાનગી નહીં મળે. એશિઆટીક બજાર સ્થપાવ ત્યારેજ તે સંબંધી ધારાઓ તેમને લાગુ પડે. ત્યાંના ૧૦ એશિઆટીકોએ કાઉન્સિલની ચરત સ્વીકારી છે. બાળીનાઓએ ના પાડી છે. ઉપલા ૧૦ સિવાયના બધાને અકોટાખરની તા. ૩૧ સુધીમાં લોકેશન છોડવાની નોટીસ મળી છે. ત્યાર બાદ જે એશિઆટીકોએ ચરત નહીં પાળી હોય તેને કાઢી મુકવામાં આવશે.

સ્ટોમરોની આવબવ

[જર્મન લાઇન]

કેનસલર—તા. ૧૮ મીએ મુખ્ય મારે ઉપડવાની હતી.

સોમાલી—તા. ૧૭ મીએ મુખ્ય પહેંચી હતી.

[બ્રિટીશ ઈડિઆ લાઇન]

પાલમકોટા—તા. ૨૭ નવેબરના અરસા માં આવી તા. ૪ થીએ મુખ્ય બવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમમીટા—તા. ૧૩ મીએ કલકત્તા પહેંચી હતી. તા. ૫ મી નવેબરના અરસામાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

અમલગી—તા. ૨૦ મીએ મુખ્ય મારે ઉપડવાની હતી.

અમારી ૧૯૧૨ની સાલની ભેટ

આ મુલકમાં દેશી તિથિવાર વિષે મળવાનાં સાધનોની મર્યાદાથી લીધે કે બીજાં કારણોથી અમારી તરફથી દરસાલ ભેટ તરીકે આપવામાં આવતી અમરી અમારા મરાઠાને પસંદ આવી હોય એમ અમે જોઈએ છીએ. તેથી અમારા રીવાજ મુજબ આ સાલ પછી કાચરીની ભેટ આપવાનો અમે કરાવ કર્યો છે. પ્રથમ કાચરી વરસ મેસવાને ટીકણે અમે અમરી કાઢતા, પણ દેશી તિથિવારની સમવડતા સાથે હિવાળા પછી તે કાઢવાનું વધારે ઉપયોગી માન્ય પડ્યું છે. જેથી 'નિઝામનું' વરસ પૂરું થતા પહેલાં અમે કાચરીનું કામ આઠવી દીધું છે, અને એક વખતમાં તે પૂરું થશે. જે મરાઠા કાચે પોતાનાં લવાજમ ન બરી રીધાં હોય તેમને તે તાકીદે બરી દેવાની અમે બધાં પછી કરીએ છીએ. નવા મરાઠા કાચા અમનાર કાચરીની ભેટને લાલ લેવા છતાં તો હોય તેમને પણ તુરત લવાજમ બરી મરાઠા કાચા અમે સુમવીએ છીએ. જેમ છે પુરા વરસનું લવાજમ અમારથી બરી દીધેલ હશે તેમનેજ અમરી મળી શકશે. આ અમારો નિયમ અમે જાહેર કર્યો છીએ, કે જેથી પુરા વરસનું લવાજમ અમારથી ન બર્ખાં છતાં કેટલાક મરાઠા અમરી મળવાની આજ્ઞા બાંધે છે તેમને નિરાકર થવું પડે નહીં. અમને ઉત્તેજન તરીકે તથા બીજી રીતે જેઓ પોતાની જાહેરખબર દર સાલ કાચરીમાં દાખલ કરાવે છે તેઓ તથા બીજા જાહેરખબર આપનારાઓને ઉતાવળે પોતાની જાહેરખબર અમારાપર મોકલી દેવા લલાચણ કરીએ છીએ. જાહેરખબરનો દર પાના ૧ નો પા. ૧, અને અરધા પાનાના થી. ૧૦/- લેખે છે. એથી ઓછી જગા માટે, કે બીજી વિગતો માટે મેનેજરને લખી પુછાવવું.

કેપટાઈનથી એક અગરમગી તરફથી મોકલવામાં આવેલી ત્યાંના જાણની એક કાચરીનો સાર તીએ મુજબ છે :— કેપટાઈન ખાતે સુરતી મહોમેડન મહેશીએ એજલાસની એક મીટીંગ થી. મહ મહ હશીમને ત્યાં તુરતી લગભગ બારમાં મળી હતી. કાલીક કુટુંબોની મહ મારે તુરતી કાનસલને સોંપવા પા. ૧૦ થી. હશીમે આપ્યા હતા. વધુ પછલા ઉપર વવામાં આવે છે.

પરચુરણ

કરબન, 'બાળમિત્ર મંડળ' ના સેક્રેટરી મી. મકન મેલા કહે છે કે મંડળની એક મીટીંગ તા. ૧૭ મીએ ૧૯૧૨ અમનેતી રાપર મળી હતી, જે વખતે એવો કરાવ થયો હતો કે ઉપરને ટેકાણે મેસતા હોંદુ વરસના દિવસે (તા. ૨૨ મીએ રવિવારે) બપોરે ૧૨મ વાગ્યે એક મેળાવડો કરવો. તે કામ માટે કમીટી નીમી તથા ઇશ્વરસ્તુતિ કરી સભા વિસર બન થઈ હતી. સદરકુ મેળાવડો વખતે સરવે સદમકરથી પધારી આભારી કરશે એવી "બાળમિત્ર મંડળ" ઉમેદ રાખે છે.

નાતાલમાં તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બરે થએલા બારે વરસાદના પરિણામે રેલ અને રસ્તા ધોવાઈ જવાથી ખુલુ લેંડના કેટલાક ભાગમાં પાંદર દિવસ થયાં અનાજ નિજેરે જઈ કાઢેલ નથી, અને તેથી દુકાળ જેવી સ્થિતિ થઈ પડેલ જણાવવામાં આવે છે. આ દુકાળનો ભોગ ખાસ કરી ને ગીરમીટીઆ મજુરો થઈ પડેલા જણાય છે, જેમને કેટલેક ટેકાણે માત્ર અરધા રેશન આપવામાં આવેલ છે. કાંઈ કાંઈ દાખલામાં મજુરોને મછી પકડવા જવા સાર છોડી મુકવામાં આવેલ. સ્ટેન્ડર સુધી રસ્તે તુરત સુધારી શકાયો હતો, પણ ખુલુ લેંડ સુધી બારગાડી જઈ શકી નથી.

'એડવરટાઇઝર' લખે છે કે :— "નાતાલનો લેબર સવાલ મુંબવાડા બરેલો છે એમાં તો શક નથી. જે નેટીવો મળી શકે એમ છે તે તો ખાલુ ની અંદર વધારે પગાર મળતા હોવાથી ત્યાં આજ્ઞા બાંધ છે. હોંદી ગીરમીટીઆ બંધ થવાથી હોંદી મજુરો મેળવવાનું બંધ થશે. જે હોંદીઓ નાતાલમાં છે તેઓ સ્વતંત્ર મેટી કરવાનું પસંદ કરશે એટલે તેમાંથી પણ એકાંત મજુરો મળવાના. આ લોકોની જરૂરિયાતો મહુ થોડી અને કાનત બહુ હવાઈ એટલે પોતેજ નહીંજ કોઈકી કાંઈ તે આસપાસ થી મેળવી લેશે (ચોરીને, એમ 'એડવરટાઇઝર' કહેવા માને છે.) આમ સ્થિતિ હોવાથી થજા મજુરોની જરૂર ન પડે એવા ઉદ્દેશોને કારણ તો વધારે કિં થાય. ચીની અને આમાં થજા મજુરોની જરૂર પડે છે. પણ જે તેને બાંહેડું પડે અને તમાકુની મેટી કર કરવામાં આવે તો તેમાં મજુરો કોડા બેંધ

એ, અને પેલાક તો ચીની અને આ જેટલીજ થાય."

કરબનમાં ખાટાની કુકાનો બંધ કરવાના કલાક સંબંધી મારામાં ફરકાર થનાર હોવાથી તેની સ.મે હોંદી ખાટાઓએ કોમિસ મારફત પ્રેટરટ થર્પે છે.

અમનેતી લગુન આબળના હોંદુ થમ કાનમાં પાણીની અડચણ પડતી હોવાથી સેક્રેટરી મી. એમ. એમ. હીવાને રમશાન જુમી સુધી પાણીનો નળ લઈ જવા જાત કાઢેલ કાંઈ સીસને કેલુક લખાણ કરવું. કાંઈન કાંઈની નળ કાંઈની મીટીંગમાં આ બાબત વિચાર કરવામાં આવશે.

સનાવાર રીતે જાહેર થજુ છે કે પુનિ વન ચારસમેટની આવતી બેઠમ ૧૯૧૨ ની જાનેવારીની તા. ૨૬ મીએ કર થશે.

હોંદમાં અશાંતિ

પંજાબમાં ગવરનરની ચેતવણી

તા. ૧૩ મીએ મુંબઇના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે પંજાબના ગવરનરે એવી મતલબની સખત ચેતવણી પ્રસિધ્ધ કરી છે કે કાંઈ જાપા ઉસ્કરણી બરેલ લખાણ કરશે અથવા ન જાણતી ધાર્મિક તકારારો ચરમશે તેમના સામે મળ જુતીથી કામ ચલાવવામાં આવશે. પંજાબ પ્રલાકમાં લોક લાગણી અત્યંત ગંભીર સ્થિતિએ પહોંચવા લાગી છે.

અરબાપત્રીઓને જવાબ

"ડી. એમ. જી."—તમારા નિબંધ રૂં તા. ૫૨મ આદરણીય છે, છતાં તેના ખાતર એવા લાંબા નિબંધ માટે અમે જગા બચાવી શકતા નથી.

"આઈમે મુસલમાન"—અમારો તથા અમારો અંકથી તમે જોઈ શકશો કે એ બાબત ઉપાડી લેવાઈ છે.

બ. ઇ. એ.

ડીમેરીક—તા. ૧૩ મી અક્ટોબરે કાંઈ કતાથી ઉપડી છે. અમરુન્ધી—તા. ૧૫ નવેમ્બરે મુંબઇ માટે ઉપડશે.

ડરખતમાં દીવાળી મહેલ સવની વ્યવસ્થા

દીવાળી મહેલસવ વ. કમીટીના પ્રમુખ
શ્રી કાકરશી બેઠાભાઈ સંઘવી લખે છે :-

તારીખ ૧૭ મી અક્ટોબરને રોજ
સાંજના ૭ વાગે દીવાળી મહેલસવ વર્કિંગ
કમીટીની મીટિંગ મી. સંઘવીને ત્યાં ભર
વામાં આવી હતી, અને તે વખતે એક
મતે હાજર થયેલા મેમ્બરોએ નીચે પ્રમાણે
કાર્યો મંજૂર કર્યાં હતાં.

- (૧) ધર્મશાળાના મકાનમાં ૨૦૦ થી
૨૫૦ હલેક્ટરીક લાઇટથી રોસની
કરવી, અને મકાનને સુશોભીત કરવું.
- (૨) તા. ૨૧ સનીવારને રોજ સવારના
૬ઠા વાગે ધરમ વિધિઅનુસાર
હોમની કીધા કરવી.
- (૩) બપોરના ૪ વાગે ફરી મેળાવડો
મરી, અને તે વખતે સમગ્ર અનુસાર
મેળમ મુદ્દતથી તે વિધિ ઉપર વિવે
ચન કરવી.

- (૪) ગરિને વખતે પ્રસાદ અને દુધ
લીધા બાદ ધરમ બજન મરી.

તા. ૧૭ મી એ એક વધુ કામગીરીમાં
મી. સંઘવી લખે છે :- તા. ૧૬ અક
ટોબર ૧૯૧૧ ને રોજ દિવાળીના તહેવારો
સળમ ઠેકાણે ઠેકાણે હાડકીઆ (હાપર
વહસ) વીગેરે હોડવામાં આવતા હતા.
હમેસના રીવાજથી વિરુદ્ધ પોલીસ સારજ
ન્ટે ધક્કાએને અટકાવતી સાથે ધમકી
આપી નહીં હોડવાનું સુચવ્યું હતું. છતાં
કેટલાકને પોલીસ સ્ટેશને લઈ જવામાં
આવ્યા હતા. જ્યાં પાંચ કીલોમિ આપી
બેલઆઉટ કર્યા હતા. આવી કોફીડી
સ્થિતિ હોડીઓનીજ થાય છે, એ એસ
લોકના ક્રીસ્ટમસના તહેવાર ઉપરથી સમજી
શકાય છે, કારણકે જે બાઇલોથી આવજી
ને અટકાવત કરવામાં આવે છે તેજ બાઇ
લો તેમના ક્રીસ્ટમસના હાડા માટે છુટ
આપે છે. આ બાબત આજળ ચલાવવા
એટલે ટરાપલ કેસ કરવા પહેલાં કમીટી
ના વિચારમાં મેમ્બર પાસે આ હકીકત
આપણી નાટાલ ઇટીઅન કમિશનના ચેર
મેન સાહેબ મી. હાઉસ મદમક મારફત
લઈ જવાનું નહીં થયું. જે ઉપરથી આજ
મેમ્બર તા. ૧૭ ના સવારના ૧૧-૩૦ મિનિટ
૩ તેમની કમીટીમાં મુલાકાત લીધી હતી,
અને તેઓ સાહેબે ખ્યાન પુરવઠા સાંજળી
તેજ વખતે પેતે અને આપણી શોહ
સાહેબ પારસી ફરતમજ સાથે મળી ચોખ
અધિકારીઓની મુલાકાત લીધી હતી. બાદ

તેઓ સાહેબો મેમ્બર પાસે જઈ દિવાળીના
તહેવારમાં હાપર વહસે હોડવા (હમેસના
રીવાજ મુજબ) પરવાનગી મેળવી લાવ્યા
હતા. આ પરવાનગીની બહેરાત કમીટી
એ નાના પેન્ડેલેટ દ્વારા બહાર પાડી છે.

પોરદુમીક સત્તાતમે હીંદીને માન

ડહાંગાઆખેમાં ધામધુમના દિવસો

(એક અવરપત્રી તરફથી)

તા. ૮-૧૦-૧૧

અને પ્રમુખસત્તાક (રીપબ્લીકન) રાજ્ય
કું નવું વરસ બેસવાની ખુશાલીમાં તા.
૪ થી થી તા. ૮ મી સુધીના દિવસો
મેટી ધામધુમ સાથે બહેર તહેવાર
તરીકે ઉજવવામાં આવ્યા હતા. તા. ૪
થીની રાતના આખા કહેરને રોસનીવડે
સજીયારવામાં આવ્યું હતું.

તા. ૫ મી એ રીપબ્લીકન વાવટા
સંજીથી કીધા કરવામાં આવી હતી. તે
દિવસે ત્રણ વાગે અત્રેના મ્યુનિસિપલ
હોરપોરેશનના મકાનમાં તમામ કહેરીઓ
ની બનરલ મીટિંગ ભરાયેલી હતી. આ
ઉત્સવની બંદર ભાગ ભેવા માટે અત્રે
વસ્તી હોડી પ્રબળે બહોની રીપબ્લીકન
સરકારે ધક્કાજી માનપુરવઠા આમંત્રણ
કરેલ હતું. તહેવારની વ્યવસ્થા કરનાર
કમીટીએ બહોના આવેવાનેલા નામથી
આમંત્રણ પત્રીઓ મોકલી હતી, અને
તે હોડી પ્રબળે ધક્કાજી માન સાથે
સ્વીકારેલ. મીટિંગ બહાસ થતાં રીપબ્લી
કન રાજસત્તા વીગેરેની સલામતી ચકવાલ
હતી. અને તમામ રજવતે "વીવો" એટલે
"ધક્કાજી" ના ઉદ્દારોથી રાજસત્તા
તથા ના. હાપ કમીટીનર વીગેરે હોડે
હોરને વધાવી લીધા હતા.

તા. ૫ મી એ કહેરની તમામ દુકાનો
આ ખુશાલીનો દિવસ ધામધુમથી અને
આનંદ ઉત્સવમાં પસાર કરવાને બંધ
રાખેલી હતી. રાતના બહોના ઇસ્લામી
એએ મરજીદના મકાનના બહારના ભાગ
ઉપર પુર બલકાની રોસની તથા વાવટા
એ વીગેરેથી ઉત્તમ મકાનનો સજીયાર
કર્યા હતા. તે સ્થળે જોવા આવવા
માટે ના. હાપ કમીટીનર અને ના. મવર
નરને આમંત્રણ કરેલું હતું. જે મુજબ
તે નામકારો બરાબર સડા આઠ વાગે
પેતાના સ્ટાફ સાથે મરજીદે આવી પહોં
આ હતા. તેમને વધાવી શોહ માટે
ઉજવાયા હતા.

મુસલમાન. હોડી, પારસી વીગેરે તમામ
હોડી મરજીદે મરજીદના હરવગળ પાસે
હાજર રહ્યા હતા, અને તે નામકારોએ
હોડી પ્રબળે આમંત્રણ સ્વીકારી તકલીફ
લીધી તે બાબત હોડી પ્રબળ તરફથી
મી. ઇસ્લામીજી અબુદેમાન મંત્રાએ
આભાર મરજીત કર્યા હતા. ભર
પાઠ ના. હાપ કમીટીનર અને ના. મવર
નરે હોડી પ્રબળે વધાઈની વખાણ
કર્યા હતા, અને હોડી પ્રબળ આ પ્રબળ
સલાહ ચાલતી આપાદી ખુદ પાસે
ચાહે એવી માનણી કરી હતી. બપોળ
માં મી. ઇસ્લામીજી મંત્રાએ કહ્યું કે
આપ નામકારોની તેમજ પોરદુમીક
પ્રબળસત્તાક રાજ્યની તથા પોરદુમીક
રજવતની હરજીએક માતી થયો. એવી
દુવા અત્રેએ મુજરેલ છે. પછી મી.
મંત્રાએ પોતાના હાથથી તે બંને નામ
કારોને પુલના હારે તોરા બેલાવત કર્યા,
અને તમામ લોકોએ પોરદુમીક રાજ્ય
અને તે નામકારોની સલામતી, તથા
ધક્કાજી એવા ઉદ્દારો હરજીએક
કર્યા હતા. જવાબમાં નામકાર હાપ
કમીટીનરે "વીવો એવ ઇડિઆ"
(હોડી રજવત ધક્કાજી એવા) એવા ઉદ્દ
નાર પોતાના મુખથી ધક્કાજી હરજી એક
કર્યા હતા.

પછી અત્રેના મેદાનમાં હાડખાનું
હોડવાનું હોવાથી તે નામકારોએ ત્યાં
જવા રજા મામતારી અત્રેના મહેમંદન
મદરેસાના બચ્ચાઓએ રીપબ્લીકન રાજ્ય
મીત માનું હતું.

તા. ૬. ૭. ૮. ના દિવસો પશુ
ધક્કાજી ધામધુમ સાથે પસાર કરવામાં
આવ્યા હતા. તા. ૭ મી એ રજુબના
તેમજ અત્રેના મહેમંદન મદરેસાના
બચ્ચાઓને ટી પર્ટી આપવામાં આવી
હતી. તેમજ પોતાના તરફ જવા માટે
રેલવેની ટીકીટ સ્ટેશનથી તે પોતાના
સુધી કાંઈ પણ રાખવામાં આવી નહોતી.

જે વખતે આ પોરદુમીક સંસ્થાનના
મહાશી વડા હોડેહાર ના. હાપ કમીટીનરે
"હોડી રજવત ધક્કાજી એવા" એવા
ઉદ્દાર પોતાના મુખથી કહેલા તે
વખતે હોડી ભાષણોમાં ભારે ખુશાલીની
ભામણી દેખાયેલી હતી.

ઉપર મુજબ કાળી મોરી માનકીના
મેદ વમર, અત્રેના બહેર તહેવાર ફરેક
પ્રબળ માટે મોટી ધામધુમ સાથે અત્રે
ની સરકારના આયોજકોને લીધે
ઉજવાયા હતા.

ઠરાંસવાલની ઓરતો તરફના પ્રદર્શન માટે

ઉપરના પ્રદર્શન માટે મુખ્યમાં ત્રીમા એલી ઓરતોની કમીટીના સેક્રેટરી મીસીસ જમનાબાઈ નમીનદાસ સહકર્મીએ ત્રીમા છાપામાં એક કામળ પ્રમટ કરાવ્યો હતો, જે જાણવાલાયક હોવાથી તેનો સાર અમે ત્રીમે આપીએ છીએ :—

હોદી સ્ત્રીઓ દાહમાં બરત, શુભલ, અને સીવલ કામની ચીજો બનાવવામાં ધણી કુશળતા ધરાવે છે. સ્થળે સ્થળે જેમકે બરત, નવસારી, સુરત, વડોદરા, અમરેલી, અમદાવાદ, રાજકોટ, આપનગર, મુખ્ય વગેરેમાં દરેક કામની સ્ત્રીઓ કામની ચીજો બનાવવામાં ધણી સારી બીજાણ કરતી માલમ પડે છે. ધણી ખરી જગ્યાએ તો એવા કામનું કિલ્લુ આપવાને સ્ત્રીઓ માટે વરક કલાસો ઉધા ડવામાં આવ્યા છે. દેશની સંખ્યાબંધ સ્ત્રીઓ નવી નવી જાતની ઉત્તમ કારી ગરીની ચીજો પોતાની અકલ્પ કુશીઆરી થી બતાવતી માલમ પડે છે. અને દાહ પોતાનો ધણીખરો વખત બાવી ચીજો બનાવવા પાછળ ઉમમથી પ્રસાર કરે છે. પણ જ્યાં સુધી હોદી સ્ત્રીઓ તરફથી પોતાની બનાવટની ચીજો જમાવે મેળવવામાં આપણે નાસીપાસ થઈશું, ત્યાંસુધી એમજ સમજવું પડશે કે દાહમાં હોદી સ્ત્રીઓમાં એવી ચીજો બનાવવાનો ઉમમ ફક્ત નામરૂપે જ મળાય છે, અને આપણી હોદી બહેનોની જાહોશીની કીર્તી નીકાળવાની આશા, હજી થોડું દુર છે એમ સમજવું પડશે. દેશમાં તેમજ દેશવરોમાં પ્રદર્શન કરવાના હેતુએ સમજવામાં આપણું લક્ષ્ય એવાની ધણી જરૂર છે. દેશ દેશવરોની સ્થિતિનો ચીતાર વાંચવા, સાંભળવા અને જાણવામાં બાંધુધી આપણા દેશની સ્ત્રીઓનું જીવન અંધ કારમાં છે ત્યાંસુધી આપણી અને આપણા દેશની ઉન્નતિનો મારગ હજી ધણો વિકટ છે એમ સમજવું પડશે. દેશનું પરિવર્તન જીવન, કુનર કલ્યાણ અને કલ્યાણ સમાવશું છે. હોદી કારીગરીનો અપેક્ષા નાશ પ્રદિપ્ત કરવાને જુદા જુદા પ્રકારના સાધનોનો સમઠ કરવા મંડ્યા રહેવું જોઈએ. સ્ત્રીઓમાં વ્યાપેલો અજ્ઞાનતા નો અંધકાર દુર કરી તેઓને જીવ્ય સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવામાં પોતાની પ્રત્યની અને પોતાના દેશના જીવનની એક સાંખી ટારી છે, એમ સમજવામાં કદી બેદરકાર નહીં ન જોઈએ. દરેક કામની પ્રીમત,

અખમ. કે ગરીબ વરતની સ્ત્રીઓ, જેઓ બરત, શુભલ અને સીવલ કામની ચીજો બનાવવામાં કુશળ હોય તેઓએ પોતાની કુરસદનો વખત અમુક ચીજો બનાવવા પાછળ લેવો, એ પોતાની ખાસ ફરજ છે. શ્રીમત સ્ત્રીઓએ, ગરીબ સ્ત્રીઓએ બનાવેલી ચીજો તેમના ઉત્તેજન અરથે ખરીદ કરી મોકલવી. આશા છે કે હોદમાં વસ્તી દરેક કામની સ્ત્રીઓ આવા દેશવરના સ્ત્રી કારીગરીના ખાસ પ્રદર્શનમાં પોતાની તરફથી જમાવેલ ચીજો મોકલી આપવામાં મદદગાર મઠ દરેકસવાલના પ્રદર્શનને હોદી સ્ત્રીઓની કારીગરીથી દીખાવવાનો શ્રમ લેશે.

“કરે સાધન તેં શું કયું?”

અમે જલમતી ગરબી આપી ગયા તે બમારા ધણી વાંચનારને પચાંદ બાવી છે તેવા અમે કહ્યું તેવા દબળું પછુ જુદા પ્રકારનું કાવ્ય જે સાધારણ પુસ્તકોમાં જોવામાં નથી આવતું તે આ વેળા આપી એ છીએ.

જે સાધા આપણે પુરતી સમજીએ તે સાધામાં આપણા વિચાર બરોબર બતાવી શકાય છે અને લખનાર કે બોલનારની કદર પણ ખરી તો તે સાધામાં કરી શકાય. જેમકે ઉદાહરણ લખવા જતાં આપણે એવા કદમાં દોષો કરીએ છીએ કે તેની ઉપર ઉદાહરણ તો હસે છે.

અને જેમ સ્વભાષામાં વિચાર બરોબર બતાવાય છે તેમ તે સાધાના કાવ્યમાં ધણી વેળા કહેવાની મતલબ વધારે સારી રિતે બતાવાય છે. તેની છાપ સામેના માથુસ ઉપર વિશેષ પડે છે. આ આપણે એવો અને પ્રસિદ્ધ દોહાઓ ઉપરથી જોઈ શકીએ છીએ.

આવા વિચારથી અમે વખતો વખત નીતિથી બરપુર કાવ્યો ઓળી વખતે વખત વાંચનાર બામળ સુધવા ધારીએ છીએ. તેમાં અમારો હેતુ એ છે કે કાવ્યોમાં રહેલું જ્ઞાન માતાં દેખાઈ ન જતાં તેની છાપ માત્ર સાંભળનારના હૃદય ઉપર પડી તે તેની રહેણીમાં દેખાવ આપે આ કાવ્ય નીચે મુજબ છે :—

અનેક વેળાએ આશાએ, રૂપે ચોરાસીમાં, પામો મનપા દેહને, મનુષ્ય અવતાર, કરે સાધન તેં શું કયું ? ઉદરમાં ઉધો રહો રે, દોષલા દસ માસ, સંકટ વેળાએ કરી સાંભળ્યા,

જોવાળા અવિનાશ, કરે સાધન—

હદ કરી હવે થપરે, આવ્યો કરમનો દોષ, નહિ રે વિચાર મુખથી, એવો દોષો છે બોલ;

કરે સાધન—

ઉદરથી અજબો અથોરે, વિસરી મઠ વાત, કુવા કુવા કરી રવે, વહાલી પોતાની માત;

કરે સાધન—

લાડ લખવે ને પ્રેમે શું પાય, રમે પડેને રમે આશરે, ક્યારે મોટરો થાય ;

કરે સાધન—

સામેથી બહુપીઓરે, વરસ વીલા છે બાર, પંદરમાં પરખાવીએ, પછી માંહે સંસાર;

કરે સાધન—

પાંચે વિષયોમાં બર્થે રે, વરસ વીલા પચીસ, સાધન કાંઈ સુઝે નહિ, વીસર્થ જુમીશ;

કરે સાધન—

એવે સમે વરસ વીસ થયાં રે, બાળક બેચાર, પાંચોસમાં પરખાવવા, એવો મનમાં વિચાર;

કરે સાધન—

માગીશો ચિતા ધણીરે, મુઠ મેલે નહિ માથ, અરથી અવસ્થા વહી મઠ,

તોય સાંપડ્યું નહિ ધન; કરે સાધન—

પીતાળીએ પળમી થયોરે વરસ વીલાંપચાસ સાધન કાંઈ સુઝે નહિ, મોટી માયાની આશ;

કરે સાધન—

સાહે શુદ્ધ કરીરનીરે, નહિ કાંઈ ઓછેરી થાય, ચોથી અવસ્થામાં બળ્યો, કાપા કદરૂપ થાય;

કરે સાધન—

પાંચઠે પેખી નહિરે, પ્રજા બળ્યાની પેર, ચરચર મુને દેહડી પગ મેઠો ત્યાં રેક,

કરે સાધન—

એવો સુધી તો ઓળખ્યા નહિ રે, મોટું માથાનું નેર,

ચરચર મુને દેહડી, થયો દેવનો ચોર,

કરે સાધન—

નાસા મુવેને લવરી કરેરે, કહ્યું માને નહિ કોય, સાધન કાંઈ સુઝે નહિ, ઉધું બાલીને રોય,

કરે સાધન—

રવિ સુતના કુત આવશેરે, રહે મુદમરના માર જેવે હણ તે ત્યાં રહ્યું, પહોંચ્યા થમને કુવાર,

કરે સાધન—

એટલી કિષામણ સજુનેરે, જે કાંઈ નરને નાર દાસ ધીંગલ એમ કહે, વિશ્વ આધાર.

કરે સાધન—

ઠરાંસવાલની કમીટીના ઓર્ડીસ તરફ થી મેસરસ પી. વી. નાઇક, એસ. નરસી મુશ, તથા એસ. નારાયણસામી એ નામ પર અરજ કરવાની નોટીસના કામગીરી. પારથી ફક્તમજના સીરનામે આવેલા પડ્યા છે, બાંધી તે ધણીઓએ પોતાના કામગીરી વખતસર મેળવી લેવાના છે.

મરહુમ મા. રમેશચંદ્ર દત્ત

તેમનું હૃદય જીવન અરિય

(ધી ઉચ્ચ નેત્રન બીજરસ આમ રંગ
ઉપરથી)

હોંદુસ્તાન ખીટીક દુકુમત તમે આપ્યું ત્યારથી તેમાં જે મહા પુરુષો જન્મ્યા છે, તેમાં મા. રમેશચંદ્ર દત્ત એક પ્રધાનપદ ભોગવે છે. કલકત્તામાં રહેતા પ્રખ્યાત દત્ત કુટુંબમાં અને ૧૮૪૮ માં તેમનો જન્મ થયો હતો. હોંદુસ્તાનમાં આ સમય બધી ઉચ્ચ પાઠશાળા હતો. બાળ્ય રમેશચંદ્રે આ ઉચ્ચ પાઠશાળા સાહેક વરસનો અનુભવ લીધો હતો, અને કેસ ની સ્થિતિ વિષેનું અસાધારણ જ્ઞાન ધરાવવામાં તે અનુભવ અનુભવ થઈ પડ્યો હતો. હેર સ્કુલમાં તેમને પ્રથમ શ્રેણીમાં આપ્યા બાદ પ્રેસીડેન્સી કોલેજમાં તેમને બેસાડવામાં આવ્યા હતા. ત્યાંને અભ્યાસ પુરો કર્યા પછી તેઓ વિદ્યાવત મથા. અને ત્યાં સંતનની કુનીવરમીટી કોલેજમાં દાખલ થયા. ત્યાં તેઓ સીવીલ સર્વિસને અભ્યાસ કરી ૧૮૬૬ માં ત્રીજી પદ્ધતિમાં પાસ થયા. તેજ વરસમાં તેમણે બારીસ્ટરની પરીક્ષા પણ પાસ કરી. ૧૮૭૨ ની સાલમાં માત્ર ૨૪ વરસની ઉંમરે ઉચ્ચ સીવીલ સર્વિસના મેન્બર તરીકે તેઓ હોંદુસ્તાન પાછા ફર્યા. તેમણે ૨૬ વરસ સરકારી નોકરી કરી તે દરમિયાન બ મા બાના કેટલાક મોટામાં મોટા પરમણીઓ ને અમલ તેમને સોંપવામાં આવ્યો હતો; જેમકે બરદવાન જેમાં ૧૫ લાખ માલ્ય સોની વસ્તી હતી, બાકરગંજ જેમાં ૨૦ લાખની વસ્તી હતી, મીડનાપુર જેમાં ૨૫ લાખની વસ્તી હતી, અને માધમેન સીમ જેમાં ૩૫ લાખની વસ્તી હતી. એટલે કે શુરોપના નાના નાના રાજ્યોના જેટલા વિસ્તારવાળા પરમણીઓ ઉપર તેમણે સંપૂર્ણ હોંદુમંદીથી દુકુમત અભાવી હતી. પરમણીઓના અમલદાર તરીકે તેઓ એકલા મણ્યા છે. જ્યાં જ્યાં તેમણે અધિકાર ભેગમ્યો છે ત્યાં જ્યાં તેઓના ઉપરી અને રાજ્યત બન્નેના વિશ્વાસને પાત્ર તેઓ થઈ પડેલ છે. રાજ્યતમાં પણ મુસલમાન અને હોંદુ બને કોમની પ્રીતી તેમણે સંપાદન કરેલી છે. આ કોષ અસાધારણ સ્થિતિ નું પરિણામ કહેવાય એમાં કોઈપણ ના પાડી શકાય નહીં. માધમેનસીમ અને

બાકરગંજ ને મુસલમાની પરમણાં કહે વાય છે, અને જેનો અમલ બહુજ મુસીબત બરેલો મણાય છે તે ઉપર મા. રમેશચંદ્ર દત્તે એવી સરસરીતે અમલ અભાવેલો કે જાના મુસલમાન જમીનદારો સદા તેમની સહાયમાં હતા. તેમની આ હોંદુને લીધે અમલદાર વરમમાં તેઓ બહુ જીમું માન ધરાવતા હતા. અ.ધી ૧૮૬૪ માં તેઓ બરદવાનના અને ૧૮૬૭ માં બારીસાના ડીપીકમલ કમીશનર નીમ્યા હતા. એટલે કે તે વખતમાં હોંદી ઉચ્ચાં ઉચ્ચે દરજ્જે ભોગવી શકે તે તેમને મળી મુક્યો હતો. રાજ્યકાર બારમાં તેમની અસાધારણ બાહોશીની કદર કરી ૧૮૬૨ માં તેમને સી. આઇ. ઇ. નો મુકામલ ઇનામત કરવામાં આવ્યો હતો. તેઓના વખતના નામાંકીત અંગ્રેજો જેવાકે સર રડુઅરથમેલી, સર એન્ટની મેકડોનલ્ડ, અને સર હેનરી સ્ટીવન્સ, જેઓ બધા પાઠ્યથી જુદા જુદા પ્રતિ ના લેફ્ટેનન્ટ ગવરનર નીમ્યા હતા, તેઓ તેમની સાથે મિત્રાચારી ધરાવતા હતા.

હોંદુસ્તાનમાં શરૂઆતમાં જે સીવીલી વનો આવતા તેઓ હોંદુસ્તાનને પ્રાચિન ઇતિહાસ અભ્યાસને બહુ સીમ ધરાવતા; એટલુંજ નહિ પણ તે ઇતિહાસથી વાકેફ થવાની તેઓ દરજ્જ સમજતા. આવા સીવીલીવનોમાં સર વિલ્ફ્રમ મુર, સર ડબ્લ્યુ. ડબ્લ્યુ. હટ્ટર વગેરેના નામો મહદુર છે. મા દત્તને પણ તેવીજ જગતી ભાગેલી હતી. સર્વિસના વિષયમાં મા. દત્તની પ્રવૃત્તિ બહુ નાનપણથીજ શરૂ થઈ મુકી હતી. ૧૮૭૦ માં એટલે જ્યારે હજી તેઓ ૨૬ વરસની વયના હતા ત્યારે 'અંત વિજેતા' નામનું તેમનું પહેલું પુસ્તક પ્રસિદ્ધ થયું. તેજ નામ નાંચે તેમણે બીજી ગ્રંથ હોંદની ઇતિહાસીક વાતચિત પણ રચી પ્રસિદ્ધ કરી હતી. ૧૮૮૫ માં 'સંસાર' અને 'સમાજ' એ નામની નવલ કથાઓ બહાર પડી હતી અને તે ઠીક લોકપ્રીય થઈ પડી હતી. તેજ વાતચિતને તેમણે ઇંગ્લેન્ડમાં મુકી 'લેખક એક પાસ' એ નામની ચોપડી ૧૯૦૨ માં બહાર પાડી હતી. આ ઇંગ્લેન્ડ નવલ કથા હોંદી તેમજ ગેરાઓમાં બહુ ખપી હતી, અને તેમાં હોંદી જીવનનો એવો સરસ ચિતાર આપેલો છે કે પશ્ચિમ ની પ્રજા આમળ હોંદીઓની અંદરની રહેણી રજી કરવામાં તે અધારરૂપ મણાય છે. પશ્ચિમના લોકોને પુરવના લોકોથી વાકેફ કરવામાં આ પુસ્તકબાર

તેમણે સરસ સેવા બજાવી છે. મા. દત્તે આ મુસીબત બરેલું કામ કેવી સરસ રીતે કરેલ છે તેનો અભાવ તે પુસ્તકોમાં ઉપર ઉપરથી અવલોકન કરનારને થઈ આવ્યા વિના રહેશે નહીં. ૧૮૮૫ માં મા. દત્તે નમવેલો બંગાળીમાં તરજુમો બહાર પાડ્યો, અને આ બારે કામ માટે તેઓ રાજ્ય કર્તા તેમજ પ્રજા વરમ તરફથી ધન્યવાદ પામ્યા હતા. મરહુમ પડિત મેકસમ્યુલરે આ કામમાં તેમને અંતઃકરણ પુરવક મદદ કરી હતી.

તેમની નવલ કથાઓ કરતાં પણ તેમનાં ઇતિહાસીક પુસ્તકો આપ્યા હોંદુ રતાનમાં બહુ માન્ય થઈ પડ્યાં હતાં. આવી જાતનાં પુસ્તકોમાં પહેલું 'સીવીલી એકન એન્ડ એન્ડીયન ઇડિયા'—હોંદુસ્તાન નો પ્રાચીન સુધારો—હવું. તે ૧૮૮૮માં બહાર પડ્યું હતું. આ બહાર પડ્યું તે વખતે મા. દત્ત માધમેનસીમ પરમણા ના અધિકારી હતા. અને કારભારના કામના દબાણમાં પણ મા. દત્તે આ બાબતમાં બહુ ઉદ્યોગ બરી રાખ્યો હતો. તેમની ઇતિહાસીક શૈલિ તદ્દન સ્વતંત્ર હતી, જતાં એટલી તો જીદી હતી કે હોંદુસ્તાન અને યુરોપના મોટા મોટા વિદ્વાનો પણ તે માન્ય રાખતા હતા. આ બધા કામમાં મહાન પડિત મેકસમ્યુલર તેમને ઉત્તેજન આપતા હતા. 'પ્રાચિન હોંદના ઐતિહાસ' એ નામનું તેમનું ઇંગ્લેન્ડ પુસ્તક પણ 'સીવીલીએકન એન્ડ એન્ડીયન ઇડિયા' ના જેવુંજ છે. તેમાં યુરેલાં હોંદી ઐતિહાસ ઇંગ્લેન્ડ કાળમાં ઉતારીને આપેલા છે. તે ૧૮૬૪ માં બહાર પડેલ. તે ઉપરથી પણ પ્રાચિન હોંદીઓનો ચિતાર સરસ રીતે આપવામાં આવ્યો છે મા. રમેશચંદ્ર દત્ત ઇંગ્લેન્ડ બાબા ઉપર કેટલો સંપૂર્ણ કાણુ ધરાવતા તે તેમના રચેલાં ઇંગ્લેન્ડ કાળોમાં ૧૫૨૧ એલી ભાષા ઉપરથી જણાઈ રહેશે. (અહીં અલોકનો કહેશે એ નામનું કાળ આપી સરજ અને શુદ્ધ વિચારોયા બરેલી અને રસથી દ્રવતી બાબતો નમુનો આપેલો છે)

આવાં બીજાં પણ તેમનાં રચેલાં કાળોં કાળોં છે. દાખલા તરીકે દ્રશ્યપદિનો આકંદ અને કાંત તથા બીજગવાન સાધુ પુરુષ યુધિષ્ઠરનું જાંતવન પણ ઉત્તમ કાળ્યનાં નમુના છે. ૧૮૯૮ માં મા. દત્તે રામાયણ અને મહાભારતના ઇંગ્લેન્ડ કાળ્ય માં તરજુમા કરી બહાર પાડ્યા તે પણ એવાજ રસથી બરેલા છે. મહાભારત અને મરહુમ પડિત મેકસમ્યુલરે કુનિય

માં લાંબામાં બાજુ કાબ રહેલું છે, તેનો દુકામાં સાર આપી અસહના બેટલીય રસ ભળવી રાખવાનું કામ જેવું તેવું ન મળ્યા.

[અધુરું.

ચીનમાં બળવો

(૩૮૨)

ચીનમાં વુચંગ ખાતે ભમેલો બળવો વધુ ને વધુ ફેલાતો જાય છે. બળવા બોરોએ એક તીજેરી કબજે કરી પા. ૩,૦૦,૦૦૦ ની રકમ હાથ કરી છે. કતાન, નાનકીંગ વિગેરે ઠેકાણે બળવો ફેલાવાની વહી પાળે પાળે રહે છે.

બજવાબોરોની નેમ સનયાતમેન નામના આશિવાનની સરકારી તબે પ્રજાસત્તાક (રીપબ્લીકન) રાજ્ય સ્થાપવાની છે. છતાંએલા પ્રાંતને વડી ચીનાક સરકારથી સ્વતંત્ર કરવાની અને તેપર પારલામેન્ટ તથા પ્રેસીડન્ટ સુદીને, તથા પેટા વિભાગોમાં અવરનર નીમીને રાજ કરવાની યોજના ઘડવામાં આવી છે.

ચીનાક સરકારે કુપે અને હનન પ્રાંત માં બળવો દાખી ફેરા માટે સરકાર સાથે નવા અવરનરને વુચંગ ખાતે મોકલ્યો છે.

બળવા બોરોની મદદ માટે અમેરીકા માં સાનફ્રાન્સીસ્કો ખાતે વસતા ચીનાક એકી ર લાખ ડોલરનું ઉધરણ કર્યું છે, અને તેમની ફોર્ટ હમ્બી છે.

બળવા બોરોએ કેટલેક ઠેકાણે તાર અને રેલ્વે તોડી એ વહેવાર બંધ કર્યો છે. તેમના તરફથી એક હારખાનામાં કામ કરનારાઓની એવડી બેડી રાખીને રાજની ૨૫,૦૦૦ કારતુસો તપ્પાર થાય છે. તેમના કબજામાં ૨૫૦ શીલ્ડ-સ આવી ચુકી છે.

રથાઆ લીગેરે જહી જહી ચુરોપી સરકારે તરફથી ચીનાક બળવાના મથક પર મનવારો મોકલવામાં આવી છે.

ચીનનો હાલ ખાતાનો પ્રધાન વુચંગ માટે ઉપડેલ છે. બળવો સમાવવા માટે ૨૪,૦૦૦ ના સરકારને લશ્ક ૪૪ મેનો ઉપડી છે.

પેકિંગના સત્તાવાળાઓની વમના હાથ એવું કહેવા માગે છે કે વુચંગના બળ વાની પાછળ જાપાનનો હાથ છે.

તા. ૧૩ મી અક્ટોબરે હાંગમાં ચાંચીની પાલનોઆવ આજીસના રજા પેનીમેમે હતો.

મુરખરાજ અને તેના બાધ

(ટોલકરોયની વાર્તા ઉપરથી)

પ્રકરણ ૩ બું.

મુરખરાજે એક નાનકડાં દુકડા સીવાય બધી જમીન ખેડી નાંખી હતી, અને હવે તે દુકડો પુરો કરવા આવ્યો હતો. તેના પેટમાં દરદ હતું, છતાં ખેડ તો કરવીજ જોઈએ એમ તેને લાગ્યું. તેથી હળ બોડ્યું અને કામ શરૂ કર્યું. એક ફેરા તો પુરો કર્યો અને હળ પાછું વાળ્યું ત્યારે કેમ જાણે સખત મુળીમાંમાં ભરાઈ ન ચકું હોય એમ તેને લાગ્યું. પરંતુ એ તો પેલો ગુલામ હતો, તેણે પોતાના પગ આંદર ભરાવી દીધા હતા, અને હળને એવી રાખવા મંત્રિતો હતો.

મુરખરાજે વીચાર્યું, “આતે જેવું જાળવળ જેવું! મુળીયું તો ક્યાંય દેખાતું નથી. પરંતુ પેલું હોયું જોઈએ.” એમ કહી મુરખરાજે હાથ હોડા નાંખી આમ તેમ ફેરવ્યો, અને જે હાથમાં આવ્યું તે પકડી રાખી એવી કહાડ્યું. એ મુળીમાં ની માફક કાળું લાગતું હતું, પણ તેના હાથમાં તે તરફ હતું. એ તો પેલો ગુલામજ તો. મુરખરાજ તેને હળની ઉપર ફેંકવા જતો હતો તેટલામાં ગુલામ બોલી ઉઠ્યો, “મને હળ ન કરજો. હું તમે જે કહેશો તે તમારા સાર કરીશ.”

મુરખરાજે પુછ્યું, “તું મારે સાર શું કરી શકે છે?”

ગુલામે જવાબ આપ્યો, “જે તમે કહે તે.”

મુરખરાજે માથું ખજવાળીને કહ્યું: “મારા પેટમાં કુંજે છે તે તું મટાડી શકે ખરો?”

ગુલામ બોલ્યો: “એ કું કરી શકું.”

મુરખરાજે જવાબ દીધો: “ત્યારે કર.”

ગુલામ વંચી વળી, પોતાના પગથી ખોતરીને ત્રણ પાંખડીવાળું એક મુળીયું ખેંચી કાઢ્યું અને તે મુરખરાજને આપ્યું.

ગુલામે કહ્યું: “આ મુળીયાની એક પાંખડી જે માણસ મળી જાય તેને મને તે દરદ હોય તે મટે છે.”

મુરખરાજે મુળીયાની એક પાંખડી લીધી. ટુરતજ તેવું દરદ શત પડ્યું.

ગુલામે માંખું: “હવે મને જવા દો, હું ધરતી માંહે સરી જઈશ અને કદી પાછો આવશ નહીં.”

મુરખરાજ બોલ્યો: “વાલે જા, ઇધર

હાથ તારી સાથે રહેજો.”

મુરખરાજે જેવું ઇચ્છ્યું નામ લીધું કે ટુરતજ જેમ પાણીમાં ફેંકેલો પથરો તળાએ જઈ મેલે તેમ ગુલામ ધરતી માંહે પેલી મથો અને તેમાં મામ ખાડોજ દેખાતો રહ્યો.

મુરખરાજે મુળીયાની બીજી એ પાંખડી પોતાની પાંખડીમાં ખેંચી દીધી, અને પાછો હળ ફાંકવા મંડી ગયો. ખેતી પુરી કરીને ઘેર ગયો, ઘેડાને છોડ્યો અને પોતે મુંપડીમાં હાથલ થાય છે તો સમશેર બહાદુર અને તેની વડુને વાળુ કરતાં જતાં. સમશેરની જાગીર જતે બધ હતી, અને તે મુશીખતે કેદખાનામાં થી બાગી છુટ્યો હતો. હવે પોતાના આપની સાથે રહેવા ને દોડી આવ્યો હતો.

સમશેરે મુખનિ જોયો, ને બોલ્યો: “કું તારી સાથે રહેવા આવ્યો છું. મને અને મારી વડુને જ્યાંસુધી મને બીજી નોકરી ન મળે ત્યાંસુધી ખવડાવીશને?” મુરખો બોલ્યો: “બલે, તમે અમારી સાથે રહેજો.”

પણ જ્યારે મુરખો પાટલીપર બેસવા ગયો, ત્યારે સમશેરની સ્ત્રીને તો તેની વાસ ન ગમી, અને તેના પતિ પાસે બોલી ઉઠી. “કું કંઈ એક મંદા બેકુતની સાથે મારે વાળુ કરવાવાળો નથી.” એટલે સમશેર મુરખા તરફ જોઈ બોલ્યો “મારી સ્ત્રી કહે છે કે તું તો વાસ મારે છે. મને લાગે છે કે તું બહાર બેસીને જમે તો સાર.”

મુરખે જવાબ દીધો: “બહુ સાર. નહીં તો પણ મારે ઘેડાને જોસાણુ દેવા બહાર જવુંજ પડત.”

પછી મુરખો પોતાનાં કપડાં અને ઘેડો રોડલો લઈને બહાર ગયો.

‘મી. હલ (યુનિયન પ્રધાનમંડળ વાળા) ને ઝળકતો વિચાર’ એવા મથાળા તળે એક ખચરમાં નીચે મુજબ જણાવવામાં આવે છે: લેક ફીસી ખાતે એક બાપણુ વખતે પુછાએલા સવાલના જવા માં મી. હલે જણાવ્યું હતું કે ધરકામ માં નેટીવ મરદોને રાખનારાઓપર માસીક પા. ૩ તો કર નાખવાની મજુરોની તબી પર સારી અસર થશે. ૧૧ લાખ નેટીવ એવા કામમાં વીડવોટરસરેન્ડ અને મીટો રીઆમાં કામે લાગેલા છે. એ કામ જોરી ઝોરતોથી, અને તે ન મળે તો નેટીવ ઝોરતોથી થવું જોઈએ.

હોંદુસ્તાનના ખખરો

(હોંદી બાપા ઉપરથી)

જુનાગઢ ખાતે સખત મરફી ચાલતી જણાવવામાં આવે છે,

કાઠીઆવાડમાં આવેલ યુગના કાઠેર સાહેબે પોતાના રાજના કારોબારમાં જે વ્યવસ્થા ચલાવી છે તેવું જણાવી તે રાજનો કારોબાર જાણવાના પેલીટીકલ એજન્ટના હાથમાં મુકવામાં આવ્યો છે.

વેપારીઓ અને ખલાસીઓ વચ્ચે પેદાશ બંદરમાં વહાણો દંકારવા સંબંધમાં વાંધો ઉઠ્યો છે. ખલાસીઓ કહે છે કે ચાલતી મેલચારીથી અમે જમાના કુદુંજ હાથમાં મળતી ખલાસથી પોષણ કરી શકતા નથી. વળી પેદાશ બંદરના ખલાસીઓનું પ્રમાણીકપણું પણ સાદું અને પાકાએણું છે માટે જ્યાંસુધી વેપારીઓ ખાવવાને ખલાસ વધારી ન આવે ત્યાં સુધી કોઈ હોંદુ કે મુસલમાને વહાણ દંકારવું નહીં એવો ફરવ કરી વેપારીઓને જણાવી દીધું છે કે અમારી ખલાસ વધારશો નહીં ત્યાંસુધી વહાણપર પગ મુકીશું નહીં.

અમદાવાદ ખાતે માનવતા કાઠાબાઈની જગતિ ઉજવવા પ્રેમાબાઈ દોલમાં મોટી ધામધુમ સાથે મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો.

અમદાવાદ ખાતે લોકોને પ્રાણીના કષ્ટો બારે બરવા પડતા હોવાથી, તથા તે સંબંધમાં બીજી મુશીબતો વેઠવી પડતી હોવાથી ત્યાંના લોકોએ જામી સભા બની તે પ્રોટેસ્ટ કર્યો હતો.

વડોદરા ખાતે વરનાકપુલર કોલેજ સ્થાપના દીપચ મંજુર થયું છે.

વડોદરા રાજમાં ધરમજી મુકામે પાણી ના નળ લાવવા માટે, આજ પચાસે રૂ. ૫૦૦૦ ની વાર્ષિક રકમ ખાપવાનો ફરવ કર્યો હતો, જેના સંબંધમાં ત્યાંની પ્રજાએ વિરૂદ્ધ મત આપી જણાવ્યું છે, કે અજુર મામે, પચાસે પોતાના ખરને બીજે કુવો તપમાર કરી, વોલરવરકસ કરવા માટે સરકારની મદદ માગવી, કેમકે આવરી મોટી રકમ ખાપવા હાલ પુરવ પ્રજા તપમાર નથી, તેમ વોલરવરકસની અંગે જરૂર પણ નથી.

સખી વન્દક બાઈ હમાબાઈ પીટીટ બાર લાખનું ઝવેરાત મુખાઈમાં માખાપ વમરના પારસી હોદરાઓ માટે ઓરફનેજ સ્થાપવાને આપ્યું છે. — 'ગુજરાતી પત્ર.'

મુખાઈ ઇલાકાની મોસલેમ લીમે, મુખાઈ તથા પુનામાં થોડોડાની સરતોને લીધે વધેલા જુઆર સામે પ્રોટેસ્ટનો ફરવ કર્યો હતો.

પુના ખાતે પારસીઓ અને મુખાઈના મોરાઓ વચ્ચેનો વારસીક પ્રેસીડેન્સી મેસ તા. ૧૪ મી સપ્ટેમ્બરે બેલાયો હતો. જેમાં પારસીઓની ૧૪૦ રને હાર થઈ છે.

નીજામ-ઉલ-દાવાદ ખાતે મદ તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બરે મુલકદાસ મહેલમાં અંગ્રેજી દખનો ફરમાર બરાયો હતો. તેમાં રેલી કન્ટ કરનલ પીન્હેએ નવા નીજામને મહી ઉપર આવવા માટે મુખારકબાદી આપી હતી. રેલીડે-ટે સિખામણ આપનાર કાવણુ આપ્યા પછી ના. નીજામે પોતાના કાવણુમાં જણાવ્યું હતું કે હું મારા મરદુમ પિતાને પગલે ચાલીશ અને એક તરફથી મારા દેશનું અને મારી પ્રજાનું બચુ કરીશ, અને બીજી તરફથી હોંદી સહેનશાહતના લાભો આગળ વધારીશ. ના. નીજામની ઉમર ૨૫ વરસની છે અને તેઓ તેમના પોતાના જેવીજ કાબે લીવત ધરાવતા કહેવાય છે.

જામણી સાહિત્ય પરિષદના એક ઉત્સાહી સભાસદ શ્રી. વાહેદ કુસેન બી. એ. એલ. એલ. બી. જામણી બાપાની અંદર પરબાપાના કામસ ચએલા સુબ્દોનો કોષ તપમાર કરવાની કોશિશ કરે છે. તેની અંદર બાકરણ તથા ચન્દ શાસ્ત્રનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવનાર છે. તેવીજ રીતે મુનશી સમ્પદકલાખાન બી. એ. સાહિત્ય પરિષદના એક જાણીતા વિદ્યાર્થી એ જાને જામણમાં વપરાતી પદાદી બાપા ના ચન્દશાસ્ત્રનો અવપાસ કરવા મંડ્યો છે. જેનો એક સમઢ મોડા વખતમાં બહાર પડશે.

કલકત્તાની એક્સિઆટીક સોસાયટીને એક પ્રાચીન સંસ્કૃત લેખ મળ્યો છે. તેમાં વીરરસથી બરપુર ૨૦ શ્લોકો છે. આ શ્લોકોમાં મોહાણુ રજપુતોનો પ્રાચીન ઇતિહાસ છે અને ૧૬ મા સમકાના મુનાર ના રાજ સુરજનસિંહના વખત સુધીની કમીકત તેમાં વરણવેલી છે. સુરજનસિંહ

ના વખતના ચત્રલેખરે આ લેખ જખ્યો છે, અને તેમાં હિન્દી અને અજમેરના પ્રથુરાજનો હેવાલ છે જેથી તેને ધણી અગતતા અપવામાં આવે છે અને પુરવ ના સાહિત્યના અવપાસીઓનું તે માટે કાર ખાન બેચાણું છે.

કલકત્તા ખાતે એક મોટા મોરા વેપારી એ ર. ૪૭ લાખનું દેવણું કાઢ્યું છે.

કલકત્તા ખાતે શ્રી. જોખલેના પ્રમખીક કેળવણીના બીલને ટેકા આપવા એક જહેર મોટીજ મળી હતી, જે વખતે શ્રી. જોખલેના બીલને ટેકા આપવાનો ફરવ સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો.

જામણીઓની પ્રાંતીક કોનફરન્સ તા. ૬ મી સપ્ટેમ્બરે ફરીદપુરખાતે પણ જુરસા સાથે બરવામાં આવી હતી. ડેલીગેટો અને પ્રેક્ષકોએ મોટી સંખ્યામાં હાજરી આપી હતી. તથા ડેલીગેટોને ઉત્કેરણ કરનારો કાવણો કરવાના આરોપ માટે પકડીને પોલીસે કોરકમાં ખડા કર્યા હતા. હિન્દી ફરમાર વખતે જામણના જામલા રક કરવામાં આવશે એવી કમ્પા બતાવ વામાં આવી હતી.

લાખનઉ ખાતે હોંદુ મુનિવરસીટી દંડ માટે એક સભા બરાઈ હતી, જે વખતે દંડમાં રૂ. ૧૧ લાખ બરાયા હતા.

હોંદુ યુનીવર્સીટીની મોબનાના સંબંધ માં વિચાર ચલાવવા એક મોટી સભા કલકત્તાના ટાઉન હોલમાં મળી હતી. હોલ ચીકાર બરાઈ મળો હતો. આ રાજ બીહારી મોસને પ્રમખરમાન આપવામાં આવ્યું હતું. હોંદુ યુનીવર્સીટી સ્થાપ વાની મેળના તરફ પસંદગી બતાવનાર અને તે માટે મદદ કરવા એક કમીટી નીમવાના ફરવો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા. શ્રી. સુરેન્દ્રનાથ મેનરજી, શ્રી. સારદા ચરણુ મીત્ર, કાસીમ બબરના મહારાજ, શ્રી. બી. ચકરવર્તી, પંડીત મદનગોહન માલવીયા, સર સુદાસ મેનરજી અને શ્રી. ચતીન્દનાથ મોપરીએ યુનીવર્સીટીની કીમા પતમાં કાવણો કર્યાં હતાં. રૂ. ૫ લાખ સભામાં બરાઈ ગયા હતા.

એલ-ઇડિઆ મોરલેમ લીમની આવતી બેઠકના પ્રમખ તરીકે એન. મોલવી ચપ વદ સમસુલ હુસા મુરશયા છે.

ગુજરાત-કાઠીઆવાડમાં દુકાળ નો મામલો

કાઠીઆવાડની હાલત

તા. ૧લી સપ્ટેમ્બરના 'દાઘમ્સઝોહ
ઇડીઆ' માં કાઠીઆવાડની દુકાળ સંબંધી
હાલત વિષે પ્રમટ થએલા હેવાલનું તારણ
'પ્રમટ બંધુ' ઉપરથી અમે નીચે આપી
એ છીએ :-

જુન અને જુલાઈની શરૂઆતનાં ૩૮
લાંકે આપટાં સીવાય હાથાર, આલાવાડ
અને મેહલવાડમાં વધુ વરસાદ પડ્યો
નહોતો. કેટલેક ઠેકાણે વાવણી થઈ
નથી અને જ્યાં થઈ હતી ત્યાં સુકાઈ ગઈ
છે. પાલીતાણા અને મેહલવાડના કેટ
લાંકે બાગમાં દક્ષિણે અને પશ્ચિમે પાક
હીક છે જે આપટાંને લીધે ટકી રહ્યો
છે અને ત્યાં થોડું થણું ખાસ પણ યશી
સોરઠમાં સઘળું પાક હીક છે. બાદર
નદીની દક્ષિણે પણ હીક છે. વધુ ના-
સાદ પડવાથી ત્યાં ૮ થી ૧૨ બાના પાક
થશે. હવે જર અને બાજરીની વાવણી
નો વખત અધાર થયો છે. આવનજર
નો રોનો પાક નાશ પામ્યો છે. બેકાદ
અંદવાડીઆમાં સારો વરસાદ પડવાથી
હાલત સુધરે ખરી. આટલું છતાં કાઠી-
આવાડમાં સખત મોંઘવારી માલશે અને
અંદવાડીએ પડેલાં મોડાંકે આપટાંથી સારી
કાલનવાળો પાક છવતો રહેવા પામ્યો છે.
ખાસચારાનો સવાલ બહુ મુશ્કેલ છે. કેટ
લાંકે રાજ્યમાં અને તાલુકામાં ખાસચારા
ના જરૂરનો સંગ્રહ છે તે અમુક વખત
માલશે. દેશી રાજ્યો અને પેલીટીકલ
અમલદારોએ સાવચેતીનાં પગલાં અર્પાં છે.
કુવાના સાધનોવાળા ખેડુતો દોરો માટે
સારો ઉમાડવા માંડી પડ્યા છે અને નવા
કુવા ખોદવા તથા જુના સુધારવા દરેક
પ્રકારનું ઉત્તેજન આપવામાં આવે છે.
કાઠીઆવાડના સોરઠ પ્રાંતમાં ૧૨ થી ૧૪
બાના પાક થયા જેટલો વરસાદ પડ્યો
કહેવાય છે. તે બાનુના ભોંકે ધારે છે
કે અકળથી ચણા અને ધજીનો પાક
ઉમાડી શકશે.

કાઠીઆવાડમાં મજુરોની હાલત કહી
હીક છે. સઘળાં રાજ્યો અને ચાણુમાં
અજમાવણી કામો ખોલવાનાં તકવારીઓ
થઈ ગઈ છે. ભોંકા નાસવાન ન કરે
તેવા મોઠવણુ કરવામાં આવી ન. તમામ
અમલદારો હાલ છુટકામાં ફરે છે અને
માફીતી મેળવે છે. ભોંકા માટે ચીંતા
નથી પણ દોરો મેડી ચાખ્યામાં ખરી

જવાનો ભય છે. ત્રાહાવાડમાં પાણીની
મુશ્કેલી છે. બીજે સઘળે કુવામાં પાણી
છે. માળીયા અને મેહલવાડના કેટલાક
ભાગમાં પાણીની મુશ્કેલી ઉભી થશે.

પાલીતાણાના દક્ષિણ ભાગેની સ્થિતિ
સારી છે ત્યારે બીજા દક્ષિણ પાક સુકાઈ
જાય તેવી હાલત છે. ૭૫ ચામમાં તો
વાવણી થઈ શકી નથી જેથી ત્યાં કુવા
ના પાણીમાં ઉગી શકે તે સીવાય બીજો
પાક થશે નહીં. પાછતર વરસાદ પડશે
તો ખેડુતો જર અને તલ વાવશે અને
પાછતર વરસાદ નહીં થાય તો સંકટનિવા
રણ કામો ખોલવા પડશે. પાલીતાણામાં
૧૬૦૦ માં દુકાળ હતો. ૧૬૦૪ માં ભગ
ભગ દુકાળ જેવી હાલત હતી. ૧૯૦૫
માં વરસ મોળું નીવડ્યું હતું. દોરોની
હાલત ચીંતાપૂર્ણ છે. બળદોને ૧૧ મહીને
પણ છવાડી શકવા મુશ્કેલ છે. પાલીતાણા
રાજ્ય દર વરસે ૨ ૨૦ હજારનું ધાસ
સંગ્રહ કરે છે. આ ધાસ હાલ ખેડુતો
ને અપાય છે. સેતરજી અને બીજા
વીલામના ધાસના બીડ ખુસ્તાં મુકમાં છે
જ્યાં હજારો દોરો ચરે છે. ત્યાંથી
મજુરો ધાસ લાવે છે તેને રાજના ૪ થી
૫ આડા મળે છે. ૫ ન માટે વધુ વર
સાડી જરૂર છે અને આકળથી ધાસ
નથી રહ્યું છે.

ઉત્તર ગુજરાતની હાલત

ઉત્તર ગુજરાતમાં ધાસ ચારાની વણી
૪ તાલુકાથી અમદાવાદ ખાતે વેચાવાને
હજારો દોરો આવે છે. તા. ૨૫ થી
આમરટે અમદાવાદના મુકરવારના બજાર
માં વેચાવાનાં દોરો પછડીના ૧૦૦ દોરો
તાપ્તીવથી રેલવે સ્ટેશનો તરફ મોકલવા
માં આવ્યાં હતાં અને બીજો દીવસે ૪૦૦
દોરો રેલવે સ્ટેશને જુદે જુદે સ્થળે મોકલ
વામાં આવ્યા હતાં. ન હુરખાર, સુરત
અને ખાનદેશથી આવેલા દોરો ખરીદ
નારોએ બળદો મોટી સંખ્યામાં ખરીદ
દવા હતા. તા. ૨૫ થીએ અમદાવાદ
ખાતે ૧ હજારથી વધારે ભેંસો વેચાવા
આવી હતી અને ૨.૮૦ થી ૧.૦૦ સુધી
ના ભેંસે ૨.૨૫ નાં ૧ નેથી જોડી
હીંમતે વેચાતી હતી. કેટલાક ભોંકાએ
પેતાના જાનવગને પાંચરોપેજમાં મોકલી
આપ્યાં હતાં. વેચવા આવનારાં કેટલાંક
જઘરાંઓ અને જાનવગેનાં કુષ વેચી ગુજ
રાન ચલાવનારી વીધવાઓનો પેતાના
જાનવગેથી વીજુટા પડવા માટેનો વીલાપ
છતી ફાડી નાખનારાં હતાં. જેમાંની કેટ
લાંકે ભીંસો એવા ઉદ્યોગ શરૂ કરી હતી
કે જમારી એએને છવાડવાને ખરબ

વાને અમારા મામમાં લીમડાના પાન પણ
ફવે મળતાં નથી. કેટલાક ભોંકા પેતાનાં
બાળક સમાન વહાલાં દોરોને સાચારીના
કારણે વેચતાં વીલાપ કરેલાં રૂબરૂ છે.
જેથી હાલખેંક દેખાવો ગુજરી બજાર
માં થઈ રહે છે એવા હેવાલ પ્રમટ થયા
છે. અમદાવાદમાં મધ સાલ અમરટે
માસમાં ૯ ઇંચ જેટલો વરસાદ થયો હતો
ત્યારે આ સાલ માત્ર ૭૬ દેહડા (ગા
ઇંચ) વરસાદ થયેલ છે.

વડોદરા રાજની હાલત

વડોદરા રાજની સ્થિતિ સંબંધી એક
લેખ નામન દીવન મનુશાસની સહી
સાથે તા. ૨૧ માં આમરટે 'દાઘમ્સઝોહ
ઇડીઆ' માં પ્રમટ થયેલ જેનો સાર
"ગુજરાતી પંચ" ઉપરથી અમે નીચે
આપીએ છીએ :-

નવસારી પ્રાંતમાં હમેશ કરતાં વરસાદ
જોડો થયો છે પરંતુ સામાન્ય રીતે ત્યાં
ની સ્થિતિ સતોષકારક છે. નવસારીના
આસપાસના જમલોમાં પુષ્કળ ધાસનો
જમો છે. વડોદરા પ્રાંતના દક્ષિણ તથા
દક્ષિણ-પુરવ ભાગની સ્થિતિ સારી છે,
કરબજી, સીનેર, ડોમોઇ અને સંખેડાનો
સામાન્ય પાક કપાસનો છે. જાનમની
જમીન એજ વધારે પકડી શકે છે અને
ત્યાં આપટાં પડતાં રહ્યાં છે એટલે ચીંતા
જેવું નથી. વડોદરા પ્રાંતના ઉત્તર અને
ઉત્તર-પશ્ચિમના ભાગમાં અમલદારોએ
જોવા જેવું છે. પેટલદ, બાદરજી, અને
સાવલી, વાલોડીઆ, વડોદરા તથા પાદરા
ના કેટલાક ભાગમાં પુરતો વરસાદ થયો
નથી. અમરેલી અને કઠી પ્રાંતમાં સરવ
થી વધારે મુશ્કેલી છે. ત્યાં વરસના સામ
ન્ય ૨૨ અને ૨૫ ઇંચ વરસાદને બદલે
૪૧ અને ૪૪ ઇંચ જેટલો ૪ વરસાદ થયો
છે. મજુરો માટે કામ યોગ્ય કાદવા
કરતાં ધાસની અછતની મુશ્કેલી વધારે
ભારે છે. ધાસની હીંમત વણી નથી
જવાથી કેટલાક ભોંકાએ જમ હીંમતથી
દોર ભોડી દીધાં છે. જમના ખેડુતો
માટે રાજ્યના જમલો તથા ચારાના વીલ
તારે હીંમત વગર છુટા મૂકી દેવામાં
આવ્યાં છે. ખેડુતોને ધાસ વેચાતું મળી
શકે તે માટે જુદે જુદે યથે નસની ડેપો
રાજ્ય તરફથી ઉધાડવામાં આવી છે, અને
એક રૂપીઆનું ૨ મણુ ધાસ વેચવાને
ઉગવ કરવામાં આવ્યો છે. ચણાના
જમલોનાં ધાસની થતી ખરીદ અને
વચાણમાં જે ખોટ આવશે તે રાજ્ય
ઉમાડી લેશે. પાદરજી અને જોખામહલ

માં સંકટ નીવારક કામ લેવામાં આવ્યા છે પણ હાલ સુધી તેમાં બહુ મોટી સંખ્યા આવી નથી. બોક્સ ભોરડોને કેટલાક કામ માથે લેવાનું કહેવામાં આવ્યું છે. રેલવે, નહેર, તળાવ અને રસ્તાનાં મોટા કામ સ્પષ્ટ જરૂર પડતાં ખોલવામાં આવશે. રેલવેના કામમાં દારૂના બમ નગર રેલવે, અમરેલી-અલાહા રેલવે, પેટલાદ-વસો રેલવે અને પાટણની આમળ વધારવામાં આવનાર રેલવેને લગતાં કામ છે. આ તથા નહેરોને લગતાં કામ સંકટમાં આવી પડેલા ધણી લોકોને મદદ આપી શકશે. અમરેલી માટે રૂ. ૬૦ લાખની અને કઠી માટે રૂ. એક લાખની તકની આપવામાં આવી છે.

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન

આને
એ મિત્રોનો સંવાદ.

[લખનાર: એક હિંદી]

મકરંજી ૧૩ મુ'

ગીરમીટ

મનહરરામ—આ દેશમાં હિંદીઓની વસ્તી ક્યારથી થઈ અને કેમ થઈ તે જણાવો.

ઉદયશંકર—આ દેશમાં હિંદી વસ્તી થવાનું પ્રયોજન હિંદુસ્તાનના મજૂરો છે. અને ૧૮૬૦ માં પહેલ વહેલા મજૂરો મદ્રાસ અને બંગાળા પ્રજાકામથી આવ્યા હતા, અને ગીરમીટ બંધ થઈ ત્યાં સુધી આવતા હતા. જેમ જેમ મજૂરોની વસ્તી વધતી ગઈ અને નાતાલ સંસ્થાન આબાદ થઈ મજૂરો તેમ તેમ આજી બાજી ના વસેલા ટાપુઓના સ્વતંત્ર હિંદીઓ સામલ થતા ગયા. તે વખતે આજના સરખા કામના કાનૂન નહોતા. તેમજ પછી સરકારે અંગ્રેજી સરકારને સંપૂર્ણ અખત્યાર સોંપ્યો નહોતો. જેથી અંગ્રેજી સરકાર કાંઈ કરી શકતી નહોતી. જે કાંઈ કરવું હોય તે પહેલાં પછી સરકારને પુછવું પડ્યું, પણ પ્રથમ કરતાં હાલ માં પરમુરજી સતાં વધુ આવેલી હોવાથી આકતરી રીતે હિંદીઓને મુજબ છે. તે વખતે હિંદીઓ છુટથી સામલ થઈ શકતા અને આરામથી રહી શકતા. પણ બ્યારથી હરીફાઈને કવાલ પેલ

થયો હારથી દવેય પેલ થયો એવું પુરવાર થઈ ચુક્યું છે કે જો હિંદુસ્તાન થી મજૂરો ન આવ્યા હોત તો નાતાલ સંસ્થાન આબાદ થતેજ નહીં. નાતાલ સંસ્થાનની આજની બહોળાલી હિંદી મજૂરોને આભારી છે એ નિઃસંદેહ છે. મનહરરામ—એ મજૂરોને કેવી સરતે આજવામાં આવ્યા?

ઉદયશંકર—નાતાલ સંસ્થાને વડી સરકાર સાથે મજૂરો દેશને ખીસવવાની મસલત કરી. દેશનાં અસલ વતનીઓ એ કામ માટે નાલાયક અને મોંઘા માલમ પડ્યા. જેથી બીજી બમરથા કરવાની જરૂર પડી. પરિણામે વડી સરકારે હિંદુસ્તાન સરકાર સાથે મસલત અલાવી, અને એક કાયદો બહી ચોક્કસ સરતે હિંદુસ્તાનમાંથી મજૂરો લઈ જવાની પરવાનગી આપી.

મનહરરામ—સરતો સંબળાવો.

ઉદયશંકર—સરતો તો ઘણી છે. જેમાં ની આઠ અમલની અને બાજીવા જેવી છે: (૧) મજૂરોને માછીએટ મળેલ હિંદુસ્તાનમાં એકરાર કરાવી લઈ જવા. (૨) ચોક્કસ આ, પુરવના પ્રમાણમાં દરમાથો આપવો. (૩) રહેવાનું, ખાવાનું પુર પાડવું. (૪) સ્ત્રીમરમાં સારી સમજાથી મદત લઈ જવા. (૫) પાંચ વરસ કામપર રાખવા. (૬) પછી તે દેશના વતની મજૂર અને દેશના બધા હક ભોગવી શકે. (૭) પાંચ વરસ પુરાં થયે પાછા હિંદુસ્તાન જવું હોય તો માલીકના ખરમે તેઓને પહેંચતાં કરવાં. (૮) આ દેશમાં જન્મેલા બાળકોને સરકારે કેળવણી આપવી નીજેર.

મનહરરામ—આ બધી સરતો પશ્ચિમ છે?

ઉદયશંકર—તેનાં તો રડાં વાનાં! તેમ થવું હોય તો પછી તકરાર કાની? પણ સુધરેલા જમાનાની એક અતની મુલામ ગીરી છે. ઉદ્યોગ મુલામગીરી તોડકામાં જેટલું માન ખાટું છે, તેટલું જ અંગ્રેજી સંસ્થાનોમાં અને અન્ય ઠેકાણે ગીરમીટ માં હિંદી મજૂરો મોકલી પાપ માથે લીધું છે. અંગ્રેજો કહેવાતા રક્ષક અમલ દારો ભક્ષક થઈ બેઠા છે. બ્યારાં મરીઓની કાંઈ દાદ અને હરિયાદ સાંભળવાં નથી. કામ ઉપરથી હરિયાદ કરવા માછીએટ આમળ જવું હોય તો માલીકની રળ ચીઠી લેવી જોઈએ. તે જો ન હોય તો વમર રળએ કામ છોડવા બાંધ માલીક કેસ ચલાવે. અને વમર બાંધની કોટલીને સરખાવ મળે. આમ

હોવાથી ધણીક વખત હરિયાદ કરવાનું પણ બાજી રહી જાય છે. માલીકો પૈસા ને લોકો વખત એ વખત કામ કરાવે છે. દરમાથો જુલ હોય છે. તેમાંથી કપકાં લઈ કરવાનાં હોય છે. જેમ જેમ પૈસા ના લોભી માલીકો અધમ રીતી આદરતા ગયા તેમ તેમ આપણતાના કેસો થતા ગયા, અને વધતા ચાલ્યા. આજે બ્યારાં મજૂરો મોંઘરે હાલ કરતાં જોવા માં આવે છે. સરકાર પણ કરાર પાળવા માં માલીકો માફક મેદરકાર માલમ પડતી જાય છે. કેળવણીની જોઈએ તેવી સમજા કરી નથી. એ ઉપરાંત સરકારે ગીરમીટમાંથી છુટા થયેલા મજૂરોપર—ગીરમીટ અને મરદપર—વાર્ષિક ૧૦૦ રૂ. ને નાખેલો છે. આ કર એટલો નિરદય છે કે પશ્ચિમ કરવાના ન મળવા થી પાછા ગીરમીટમાં બ્યારાંથી બેસાય છે. આ બાબતપર મી. માંધી મોટો પોકાર કરી રહ્યા છે. પણ સરકાર ભેરી કુદ થઈ બેઠી છે.

મનહરરામ—આ સાંભળી મને તો કમકમાટી જુટે છે. આનો ઉધાળ સત્વર કરવાની આપણી દરજ છે.

ઉદયશંકર—એતો છેજ. હજી બીચારા મજૂરો નસીબવાન છે કે હિંદુસ્તાન સરકારે આપણા પોકારથી કાંઈક કાન ઉધાડ્યા છે. પંદર વરસથી આ બાબત ને પોકાર આલતો હતો. અને ૧૮૬૬ માં બ્યારે મી. માંધી હિંદુસ્તાન મએલા લારે જબરો પોકાર કર્યો હતો. અંગ્રેજી કોરટમાં ચાલેલા કેસો રજુ થય હતા. જુદે જુદે ઠેકાણે મીટીંગો બરી હતી. અને લાર પછી ચાલુ ને ચાલુ અખાજી રાખવા પછી હમણાં હિંદુસ્તાનની સરકાર કુલકરજની નિદામાંથી જાગી, ને આફ્રિકામાં જતા મજૂરોને વસવાટના હકની ખાતરી ન મળવાના મુદ્દાથી તા. ૧ જુલાઈ અને ૧૯૧૧ થી વધુ મજૂરો મોકલવાના બંધ ઠીકા. એ મજૂરોએ આખા સંસ્થાનને બચીએ—મસાલાન બેટો કઢીએ તો ચાલે—બનાવી મુકેલ છે. કાલસાનો ઉદ્યોગ, દેશ પરદેશ પીઠયો છે. બહામાં જજની પાછળ જુલિયાં મળ્યાં છે.

ફ પેનીની વપરાએલી કપાલની ટીકીટ ફરીથી વાપરવાના ચુન્કા માટે એક મેરા ને રથાનીક ફર્ક કીમીનલ કોરટમાં ખડો કરવામાં આવનાં હી. ૫/- ના ફંડની સળ થઈ હતી.

મારિસબર્ગ યંગ મેન્સ હીંદુ એસોસિએશન

ન્યુસ્સા ભરેલો વારસીક મેળાવડો

(' ઇ. એ. ' માટે ખાસ રીપોર્ટ)

મારિસબર્ગ માટે વિવિધ દિશાઓમાં ઉપયોગી કામ કરી રહેલા યંગ મેન્સ હીંદુ એસોસિએશનનો ૧૬ વારસીક દિવસ તા. ૧૫મી એ મોટી ધામધુમ સાથે ઉજવવામાં આવ્યો હતો. આ કામ માટે અગાઉથી ખાસ કાર્યક્રમ (પ્રોગ્રામ) નક્કી કરવામાં આવ્યા મુજબ બરાબર ૬ વાગે એસોસિએશનના હોલમાં મેળાવડો થયો હતો. ચારસો ઉપરાંત મહત્ત્વે હાજર હતા. તેમાં મુખ્યત્વે કરીને તામીલો હતા. બમારે કેટલાક યુવરાત્રી બાઇઓ પણ નજરે પડતા હતા. ડરબન, લેડી સ્મીથ, તથા કેટલાક સ્થાનીક મંડળોના પ્રતિનિધિઓએ પણ હાજરી આપી હતી. મી. ડી. નાઇકને સભાનું પ્રમુખસ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું. સરખાતમાં ઉપસ્થિતિ તથા હવન હોમનું કાર્ય કરવામાં આવ્યું. પ્રમુખે પોતાના બાવલમાં એસોસિએશનને તેના કામો માટે મુબારકબાદી આપી, અને મેળાવડા માટે પોતાનો હરથ બહેર કર્યો. પછી એસોસિએશન તરફથી સલાવવામાં આવતી નિશાળના ૧૬ જેટલા વિદ્યાર્થીઓની એક ટુકડીએ કોરેડુ મુંથતાં દાદીઆરાસ ભંધ સભાનાં મન રંગન કર્યાં.

સારનાઈ સેક્રેટરીએ વરસનાં કામકાજ એ રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો. જેમાં મંડળ તરફથી સલાવાતી તામીલ નિશાળ વિશે વિવેચન કરવામાં આવ્યું. આ નિશાળ ૧૯૦૭ માં સ્થપાઈ હતી. તેમાં હાલ ૭૫ વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષણ મળે છે. જોકરા તેમજ જોકરીઓ અને તેના લાભ લીએ છે. ખીજું ચાલુ સાલમાં મંડળ તરફથી એક જાપખાતું સ્થાપવામાં આવ્યું છે, જ્યાં તામીલ અને અંગ્રેજી જાપવાનું કામ કરવામાં આવે છે, અને નિશાળના મોટા વિદ્યાર્થીઓને એ જાપનું શિક્ષણ પણ આપવામાં આવે છે. તે ઉપરાંત સરકારી નિશાળોમાં મુશીબતો વિગેરે સંબંધમાં મંડળે લખાણો કરેલ તે કહેવામાં આવ્યું. યતલ નિરાધાર માણસોને અગ્નિ સંસ્કાર કરવામાં આવેલ, તથા કેટલાક બાચાર દીંદોને સ્ટીમરનું બાડું આપી દેશ એકલવામાં આવેલ એ વિગેરે મંડળે બળ વેળાં કામોને રીપોર્ટમાં ખ્યાલ આપવામાં આવ્યા હતા. સેક્રેટરીના રીપોર્ટ

પછી મેનેજરનો રીપોર્ટ વંચાઓ હતો, જેમાં મંડળની મેમ્બરશીપ, આવક બાબતે વિગેરે વિશે વિવેચન થયું.

સારપછી મંડળના કામચલા પ્રમુખનું બાવલું થયું. ૧૨ વાગ્યાથી ૧ ની વચ્ચે સઉએ નારતો લીધો. તે પછી ફરીથી નાના વિદ્યાર્થીઓની ખીજ એક ટુકડીએ રાસ લીધો. તથા વિદ્યાર્થીઓની એક ટુકડીએ માળાપ અને જોકરાની ફરજ સંભાળવામાં સંવાદ સંભળાવ્યો. પ્રતિનિધિઓનાં બાવલો થયાં જેમાં દીંદો બાળકો માટે કેળવણીની જગત સંસ્થાઓ સ્થાપવાની જરૂર બતાવવામાં આવી હતી. છેવટે મેસરસ એસ. એ. પીલે, પી. આર. પીલે, અને એ. આર. એન. મુલેનાં બાવલો થયાં, અને વહેમાતરમનું ગીત ગાઈ ૭ વાગે સઉ એક ઉત્સાહી દિવસનું કામ આટોપી વિખરાયા હતા.

તાજું ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ટેબલ

સફાઈની પેડીંગ, અને સારા માલ બધી જગ્યાએ રોકડથી તાજીદથી મોકલું છું. જોર કર પ્રીમી જાતી કર્યો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismael Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

પોરટ પછીજાવેય વેદ ધરમ સભાના સેક્રેટરી મી. પરશુભાભે છે કે:— સભાની તા. ૮ મીની મીટીંગમાં હમેશ વાળા મહત્ત્વે ઉપરાંત મી. રામચંદ જી. ત્રીકમદાસ તથા પ્રેક્ટિસલિનથી મેસરસ મોહનભાઈ દેસાઈ, અહમદાઈ કસનજી, ગોવીંદજી લાલભાઈ, લલુ કેલવજી, બાજુ તથા વિગેરે હાજર હતા. સભાના ટ્રસ્ટી મી. ત્રીકમદાસ, તથા મી. મોહનભાઈ દેસાઈ અને ખીજા મહત્ત્વે સ્વદેશી પાછા ફરેલ તે માટે મી. મુખા માંજે ખુલાશી બહેર કરી. મી. ત્રીકમદાસે સંપત્તિ કામકા ઉપર, અને મી. મોહનભાઈએ વન સ્પતીના ખોરાકના ચુલો ઉપર બાવલું આપેલ. સભાના સેક્રેટરી મી. મુખા પ્રામ, આકર્ષિત ચેરમેન, તથા કેટલાક કમીટી મેમ્બર સ્વદેશ બનાર હોવાથી તે અને માનવજ તથા દીપાઈ આપવાનો ઠરાવ કરી સભા વિસરજન થઈ હતી. મી. મોહનભાઈ દેસાઈએ દેવલાલી ગુરુ યજ્ઞનું માટે લી. ૧૦ આપી હતી.

રોકડ ખખર ભાવ

તા. ૧૬—૧૦—૧૧

	લી. પે.	મી. પે.
કુલ હારમનજ ૧૪આઈસ ૧૮ ૬ થી ૧૬ ૦		
આવલ માંજ ૧ બરતાની ૨૨ ૦	૨૨ ૬	
ખીમીના	૨૮ ૦	૨૮ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૦ ૦	૨૦ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૦	૧૮ ૬
ખીની સાકર	૨૦ ૦	૨૨ ૦
કુંડાના	૧૬ ૬	૨૦ ૦
દેશી ટુવેર ફાળ	૧૮ ૦	૧૮ ૬
કાનપુરી ટુવેર ફાળ	૨૦ ૦	૧૬ ૬
મસૂરની	૧૬ ૬	૨૦ ૦
મચની	૨૭ ૦	૨૭ ૬
અડકની	૨૬ ૦	૩૦ ૦
ચણા મુંબના	૧૬ ૦	૧૬ ૬
જાળ	૨૩ ૬	૨૪ ૦
વડાજા નાતાલના	૧૮ ૦	૧૮ ૬
ચકાઈ	૧૧ ૦	૧૧ ૬
ખીનીજ	૩૦ ૦	૩૦ ૬
જુવાર (કાદર કોરન)	૧૮ ૦	૧૭ ૬
કાકુ તેલ ૧આસન	૩ ૧૦	૪ ૦
એરડીનું	૩ ૧	૩ ૨
મીઠું	૩ ૬	૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૩	૪ ૬
ખાંડ સોદે નાતાલની	૨૧ ૦	૨૧ ૬
ખીજી	ખાંડ ૧૬ ૦	૨૦ ૦
તીરકુળ નાતાલ	૧૪ ૦	૧૪ ૬
ખાંડ હાલિસ હોલ	૧૧ ૬	૧૨ ૦
ખાંડો (અખીલે મીલ)	૧૧ ૦	૧૧ ૬
મદાસી સોપારી ૧૨તલ	જા	૮
મરચા	જા	૫
થી પેડી, જડીનના પેડાં ૬-૭-૬	૬-૧૦-૦	
પોરબંદર	૧-૭-૬	૧-૭-૦
પારાલીન કોલન	૦ ૭ ૩	૦ ૭ ૬
વાલ્ટે રોસ	૦ ૮ ૬	
ખાંડ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીએર	૧૬ ૦	૧૭ ૦
દહી	૧૨ ૦	૧૨ ૬
અહમદ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
આથુ સીક રોલ	૧૫ ૬	૧૬ ૦
આથુ સનલાઈટ ૧૦ બોલ ૩૪ ૦	૩૪ ૬	
આથુ પ્રમચ ૫૦ ટુકડાના		
એકસતી કીમલ	૧૨ ૬	૧૨ ૬
આથુ કેચાપીલ (ખા. ૬૦)	૧૨ ૩	૧૨ ૬
નેક્ટર ટી	૧ ૮	૧ ૬
ચાચીસ બાબન	૩ ૧	૩ ૬
જોપારી સેવરેલની	૧૦	૧ ૦
નીલ પોલ્ટ સીચરેટ	૨૦ ૬	૨૦ ૬
નીલક (સીવરપુલ)		
બરતા એકની	૪ ૬	૫ ૦
નીલક (જરમની આર)	૪ ૬	૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

જાહેર જનતાને જાણ કરવા કે જેલમાં રહેલા લોકોને જાણ કરવા માટે આજના આજે ઉ. પાસે દરરોજ પુસ્તકો આપે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE :—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 888,

Tel. Address : TOMASELLI,

Johannesburg

Ismail Suliman & Co.**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULI"

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL;

Lindley'spoort

District RUSTAN-

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોંદુ યુનાઇટેડ

ટ્રેડિંગ કંપની

મેનેજર : જી. કે. પટેલ

હોંદુસ્થાનની ઔદ્યોગિક વ્યવસ્થા મુજબની સરતે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ કરી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરસાં ચાવણ—ચોખુ' મધીયાણા—એક વખત મુજબની ખાતરી કરે.

કો. ના. ૧ પ્રીયારક રવીશ

ટેલીફોન ના. ૧૨૮૬, બહાનેસ્પરમ.

ટે. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops. &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

કોલસેલ તથા સિલ્ક.

દરેક જાતનું રેશમ તથા ટાસા સિલ્ક તથા બીજી જાતનું રેશમ, દરેક જાતના રેશમી કપડાં,

હાથપીચો, સાડીઓ, પાંચડી, જરીના રેશમ કવર, તથા બીજી જેમની ચીજોના વેપારી.

નોંધ. અમારા જાણ સારી આફ્રિકામાં જ્યાં વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે. તથા અમે એક જ ભાવ કમીએ છીએ તે વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના ઓરડા ઉપર પુરતી રીતે ખાત આપવામાં આવે છે. તથા કહે માલ લેનારને એ માલ મેંથી લાગે તો એક વીઝની અંદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઇ જઈ શકે.

બમ્બેબાઝાર—કલકત્તા અમીરિકાપટ્ટી વિયાપારી.

ગોમતીજી, કિલ્લાપુર, કિલ્લાપુર, કાલકત્તા, મુંબઈ, જાલ્દહા, કિલ્લાપુર, કોલકત્તા, કિલ્લાપુર, કિલ્લાપુર.

G. RAMCHAND.

305 West Street, DURBAN

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.	DURBAN	INGOGO
M. Hamed Surtie Merchant, Box 87	A. S. FERNANDEZ, Hig Class Tailor, 129 Grey-street Hoosen Cassim & Co., Box 88 371 Pine-street.	D. M. Seedat, General Dealer
BARBERTON	IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co., 171 Umgeni Road. Mahomed Ebrahim Commission Agent, Point.	JOHANNESBURG
Suleiman Moosa Box 111	J. B. Mehta 157 Grey-street P. O. Box 530	Amud Moosajee & Co., 27 Market-street. Box 2941
BEIRA	G. H. MANKHAN & Co., Box 97, 125 Field-street	A. F. CAMAY & Co., Box 3504, 11 Kort-street.
Gordhandas Khetsey, General Merchant Tel. Add.: "Khetsey" Box 110	N. Jagjiwan Tilor, 123 Grey-street	KRISHNA BHULABHAI BHAGAT Co 58 Indian Market Stall President-street
Damodar Anandji General Merchant Tel. Add. "Ladon." Box 42	S. Peerbhoy Butler 474 West-street	M. S. Coovadia, 45 Market-street Box 270
BEACONSFIELD	G. Ramchand, 505 West-street	M. P. FANTY, Box 6031.
Shahboodeen Dowry, Robinson-street. R.R. Naidoo General Dealer, 38 Main Rd.	P. V. Nanghaves & Son 208 Gray Street	GOOLAM MOHIDEEN, Box 3755
BELLAIR	M. A. Simon, Jeweller, 1 Grey-street	Mahomed Ebrahim Kunkay 182 Market St. Corner Polly St.
D. A. Babenia Fruit Supplier in South Africa	A. G. TIPSIS Watch Repairer 120 Grey-street.	A. MAHOMED HUSSAN & Co., Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp. Box 40
BUTHA BUTHE	ISMAIL JEEWA Fruiterer Box 471	Navasari Hindu United Trading Company, 1, Pritchard-street.
Tayob Adam	K. R. MODY & DESAI Stand 59 & 60 Indian Market	J. E. TAVARIA, 224 Markets
CAPETOWN	Yusuf Suleman Vaid Telegram and Cable Add 'Vaid' Corner Grey and Pine Street	Goolam Saheb, 17th-street & Kaffir-street, Vrededorp, Box 3456.
Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala Bandaria, 21 Roger-street Importer.	GRAHAMSTOWN C.C.	KIMBERLEY
ERRAHIM NOBODIEN, Frere-street, (Woodstock).	Abdul Bosar. Merchant, Butcher & Importer Queen-street	V. Samy, Tel. Add: 'V. Samy' 87 Jones-street
DARNALL	Mohambhai Desai, Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 10	Kara Lala Desai General Dealer, 14, Long-street.
Narayan Maharaj, Produce Dealer and General Merchant.	V. A. Does, Box 110 Tel. "Does" Wholesale Produce & Fruit Exporter & Commission Agent	K. Kalidas, (K. K. Patel) General Dealer Box 372, 4 Sydney-st
DURBAN	S. N. Samy, Wholesale Forwarding & Commission Agent, Box 110.	S. Ramanujam Naidoo Box 616, Market House.
E. ABOOMAKER AMOD & BAO., Box 441, 434 West Street.	M. J. Naidoo, General Dealer. Central Cafe, Forwarding & Commission Agent New-street	T. Vedia Pillay Box 515
M. C. Anglia & Co., Box 59, 339 Pine Street.	N. S. Samy, Wholesale Produce & Fruit Merchant, Forwarding & Commission Agent.	KINGWILLIAMSTOWN
Bhans Parshotam, 155 Victoria St.	V. Rangasamy, Wholesale Produce and Fruit Dealer, Forwarding and Commission Agent, Box 56	Charles Maude Rice & Dhol a Speciality 87 & 69, Buffalo Road
Dada Osman, Box 88, 139 Queen Street	INHAMBANE E.A.	
EAST INDIAN TRADING Co., Box 88, 102 Queen Street	Manjee Mandan & Co. Box 37 Tel. Add.: "Manjee."	
Ebrahim Abdul Tyeb & Co., 113 Field-street	Parekh & Co., P. O. Box 38	
B. Ebrahim Ismail & Co., 18 Commercial Road	Kan Deva & Co P. O. Box 46	

KUILS RIVER STATION**N SAMY**

Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP**Moses Amod Waja & Co.,**
Box 222,**CHOTARRAI & DADOO**
Box 33,**Hasan Amod,**
Indian Location, Stand 16,
Box 84.**ISMAIL AMOD KAJEE**
Box 11.**LOUISTRICHARDT****Dangerahi Morajee**
P. O. Box 7**MIDDELSBURG**

(TRANSVAAL)

A. E. BRAMEL,
Box 35.**DAWOOD ISMAIL,**
General Dealer & Importer,
Box 150**I. A. Cajee & Co.,**
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.**LOURIMOO MARQUES****HORMAJY IDOLAY,** Box 332.**Madhavjee Jetha & Co.**
Box 140.**Noor Mahamad & Rawji,**
Box 320.**VRAJIDAS & DALCHANI** Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers. Box 141**NORTHEDENE****Devjee Laljee,**
Merchant & Charcoal Supplier.**PINT BETIEP****Ebrahim Osman,**
Box 9.**PITERSBURG****MINTA & KHANDESA BROS.,**
Box 180, Market Street**POTCHERSBOOM****G. K. Desai.**
Box 99**PORT ELIZABETH****Tiekamdas Bros.,**
Main Street. Box 531.**I. A. Pardy,**
General Merchant,
65 Adderly Street.**V. R. Namscoo,**
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nidoo,
64 Walmer Road
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.**PRETORIA****Chota Fakir,**
Tailor and General Dealer.
156 Prinsloo Street.Two Branches: Standerton Box 24
Mangalbhair V. Patal,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642**QUELIMANE****Vasanji Parmanand & Bros**
Box 33, Tel. add: 'Vasanji'**RICHMOND****Corbhandar Tyndale Co** Box 43**ROBERTSON****A. Abraham, General Dealer,**
Corner of Keerom & Vansyl Sts**RUSTENBURG****ISMAIL SULIMAN & Co.,**
Box 4. Tel Add.: 'Suliman'**SALISBURY****Rhimjee R. Naik,** Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.**SPRINCKEN**(TRANSVAAL)
Kesavji Gope, Betowin**STANDERTON****Amod & Ismail,** Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.**THORNEVILLE JUNCTION****Easop Amod Vankar,**
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.**OTTENHAGEN C.O.****Chhita Morar,**
Storekeeper, Market Street.**UMSINGA****Datta Guman****VERULAM****Babu Talwantsing**
58 Wick Street.**Hemraj Khimjee,**
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.**Raghavjee Rugnath,**
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street**WELLINGTON C.C.****V. Naidoo, Fruit Exporter,**
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.**WINDSORTON C.C.****Hajee Jaffar Munaver Randori,**
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hasan Essack
P. O. Box 8**WARMBATH****A. M. Rawat,**
Box 18.**V. SAMY****Wholesale & Retail**
Fruiterer**GENERAL DEALER &**
COMMISSION AGENT. Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St. KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA," 'phone No 24, P.O. Box 24.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Code A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 435. Corner Kaffir & 11th Streets,
VREDEDORP, JOHANNESBURG
Box 4140 TEL. ADD.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER KOLLA, INDIA.

પુણાલાલ જુલાલાલ
ભગતની કુ.

જનરલ રીટેલ મર્ચન્ટ્સ

મરના કેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
હેટ, કોસ, કુવાલ, કોરબાન, રેકમી
હાથ વગેરે પરચુરસ આલ મળશે.
આવો, જુઓ અને ખાતરી કરો.
એવું મળત છે.

ઈડીઅન મારકેટ, રીટાલ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ બીડ, બેલ્કાન્સવરમ.
બેલ્કા ૩૨૪૬

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Oct. 23rd Avondale Castle 5531 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Nov. 2nd Dunluce Castle 8114 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Oct. 27th Berwick Castle 5883 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
8 KORT STREET,

P.O. Box 3404. Tel. add. "Camay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.
DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 192, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી.

ફાઇનસ્ટ અને શ્રેષ્ઠ મર્ચન્ટ્સ.

ઈડીઅન ચેસરી જમાવેલ શીફ્ટરોન
થી મંગાવી સરવે કામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ થી ચોરખંદરુ તથા કમકાત
નુ-સરસ આવલ-ગોપુ મંધીખાલુ-જવા
બંધ અલખાએક કરી ભુજો.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc., etc.

ચોરખંદરુ ખુલ્લોદાર થી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 83 Tel. Add.: "FORBANDAR"
Telephone 84

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી મેલા
ખુબઈ જનારો

અમલાડા દન ૨૨૦૦ તા. ૧૦ અક્ટોબર

અમુખી દન ૫૦૦૦ તા. ૧૫મા નવેમ્બર

આ કંપનીની આગેવાઈમાં દરેક વરખના પાસેજર માટે પુરેપુરી સવલત છે તેમજ ખસાતી ઇડીઅન છે, અને ઓછીકરો ખીજા કમદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સખતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ કંઈક પડશે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની આગેવાઈમાં મહીને ખુબઈ સારું જાય છે. માટે આ કુદતની યુગાદરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તકવાર ચક્ર રહેશે.

સરકાર આગેવાઈ ખુબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહની જાણુ માટે અતરે જાપામાં નંબાવશું તેથી સર્વ સમજેને વખર ખરેખે આગેવાઈ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

જાવવેલે હોયે લોકોની જોર કલકત્તા સ્તીમર નીચે મુજબ કાઢી દે.

ગ્રાન્ટ્સ કોલકાતા જીવન.

શ્રી. કમરારાજીય ધંધામાલિકાની કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ ગ્રામર્શીજલ રોડ કરમન

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

મિસ્ત્રસ કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

છપાઈ ખજાર પડી છે.

જીવન દોરી

મહાન ગ્રાન્થોએ લખેલી સરલ વારતા
ઓમાંની ખીજા વારતાનો ખુબસાતી લાવા
૨૫ પુસ્તકરૂપે છપાઈ ખજાર પડ્યો છે.
વારતા રસિક તેમજ બોધદાયક છે. ખુબ
સાતી વાંચી શકે એવા દરેક હોદીને આ
પુસ્તક વાંચવાની અમે ભળામણુ કરીએ
છીએ. એવું કિલ્લા મુકણુ કરવાપોઅ
છે. કિંમત ટપાલસહીત પોંચ પેની છે.
લખો:—

International Printing Press

Phoenix, Natal.

પતો જોધ્યે છીએ

ખીમેરના રહીશ મી. ધસાક હાજનો
હોકરો નામે 'હાજ' ઉમર આકરે વરસ
૧૨, સરીર કારેલુ માટે હીંગલો અને
૨મે મજા કરલો, તેના એક પમના મળા
ઉપર માનુ નિશાન છે. તે હોકરો ૨મ
જ્વન હવ પછી યુમ મજા મયો છે. તેથી
તેમાં માળાપ બહુ શીકરમાં છે. માટે જો
કોઈ પણ મહરખને તે હોકરો જોવામાં
આવે તો નીચે લખ્યે સીરનામે લખી
ગોઠલવા મહેરખાની કરશો તો ઉપકાર
મશે.

PIRIBHAI SOONDERJEE

Bellair, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (સા):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Bank Office: 24 Frans St., Woodstock

HAJEE ABDoola

Box 593, DURBAN

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

કુકાનો વેચવાની છે.

અમારી નનોટી ખાતેની કુકાન ખીજ
ડોય સાથે તથા કુકાનને ફરતી જમીનની
સાથે તથા નામીસ, ઓરેંજસ અને બાંબા
વગેરેથી ભરપુર બાગ સાથે તકવાર છે,
જેની વારસીક આવક પા. ૩૦થી ૪૦
સુધીની છે તે તથા અમારી રટાવરની
કુકાન જે ચાર રોડનાં નાકા ઉપર આવે
લી છે તે પણ ખીજડીન સુધાં વેચ
વાની છે.

નજર અલી

NAZAR ALI, Stanger.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	૨.	૬.
Yearly ...	15	૦
Half-Yearly ...	7	૬
Quarterly ...	4	૦

P.O. Box 33

Telephone No. 88

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Somaji leaving Durban about 17th Nov., Delagoa Bay 19th

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

હોવા ક્રુગરસદોર આમલોર

રતી. 'સોમજી' જરમનથી તા. ૧૭ નવેમ્બરે ને ડેલાગોબેયથી તા. ૧૯મીએ

૭૫મી આમલોર. ૭૫મી તારીખે ૭૫મી મલગસ ફોર્ટ માંથીબાર પાવ્લાસ અને લામુ થઈ મુલક જશે. ફોર્ટ બારલુ નહીં પડે.

મજૂર લાઈનની બેટા. અફ્રીકા, ટાઈમસર આવનાર ટાઈમસર બનાર અને ટાઈમસર પેલેનાર છે. કુમર્તિ પહેલે કે તુરત અહીં ફેવલથી ખબર મળે છે. કે પુલ્લા, મોતર, બારીબોવાલા અને હવાઈર હોય છે. ફ્રેઈટ, સેન્ડ, અને ડેગની મિટીટા. બોરબી તથા વચર બોરબી વાળી મળી રહે છે. ખલાસીઓ ફેઈટ અને કપડાને તથા બોક્સિસ માયાલુ હોય છે. લાકડાની ડેક, બોલોને અલાદી જ્યાં વીજળીની બતી પાણી કુલબાલુ અજી હીચીન. અમેરિકા પુરો બોલોરત હોય છે. મલગસ કે સ્પીમર માસ પાસે જરમને મડિલ હોવાથી હરતગદની સમજક છે

વધુ ખબર માટે લખો યા પુછો નીચે સરનામે :

OSMAN AHMED, ABA MAHOMED, SHAIK RASOOL

(33 Grey St, Durban. Box 81 Delagoa Bay. c/o Park Rd. & Park Lane, Fordsburg, Box 3347 J.E.

માંકી વિલાયતો પાટના વેપારીઓ તેમ સોની લોકેડન વચ્ચે પેસન તેમ આપણું. બાવ માટે લખો. ફાયદો મળે.

નાતાલે લીધે લખાણ અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં તેમ કોટથી બેઝમે તે લી મળશે. અમે મોટા જથ્થામાં ખરીદીએ છીએ.

શી પારખાઈરનું સારો માલ, હીકાવને મળશે. મગની ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St. DURBAN.

અહીંસો રાપયામાં અમર નામ

નડીયાદ હોંદુ અનાયામમનુ બાકીનુ કામ ફરીથી શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. આમને અંગે દવાખાનુ, નિશાળ, મલ્લ કાળા, અપમશુદ્ધ, સીઓ માટેનું મશ્ક મુદ્દા વિગેરે માટે રૂપ ઓરડીઓની જરૂર છે. આવી ફરેક ઓરડી બાંધના પાંસે પિયાનો અરમ થાય તેમ છે. ફેલ્ડ મદરસ એકી વખતે રૂ. ૨૫૦) આપશે તો તે મદરસના નામની એક ઓરડી બાંધી. તે ઉપર આરસપદ્માણુની તકતી ચોટી તે સખી હાથાનું નામ અમર કરવામાં આવશે. કાલના મકાનમાં જુદા જુદા સેલ મદરસોએ પોતાના નામની ઓરડીઓ બંધાવી આપેલી છે. આજે છે કે દાન શીળ હોંદુ મળે આ કૃતમ તકનો લાભ લેવા ચુકશે નહીં. વધુ વિગત માટે લખો : મગની:—હોંદુ અનાયામમ, નડીયાદ.

P.O. Box 431. Tel. Add.: "ABOOBAKER E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods and Best Sitts

ઉચ્ચ ફેક્ટરી દરજીયે રેપીઓ,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરો.

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply:

Abdul Caudir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Add.: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલના તંબાકુ.

ફરેક તીજ અજાણ્ય, સરસા બાવે મજાને બહારના ઓરડર વેપર તુરત ખાન અપવ થી આપશે. એક વખત અજાણ્યી બોલો. બો. અમુકુલ હાઈર એન્ડ લાન 136. ચે કોટ.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce Dealer and Direct Importer, 60 Wick St., Verulam

K. P. MODI & DESAI

લાઈન નામલેર, અજાણ્ય તથા કુદર

ખાવાના તથા ખાવાના માલુ ખાન મદર વીનીસ વગેરે હમેશ મળે છે. લખો યા મલો

Stand 59, 60, Indian Market P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi International Printing Press, Durban.

No. 43--VOL. IX

SATURDAY, OCTOBER 28TH, 1911.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

LORD AMPHILL ON THE SITUATION

A LUCID LETTER TO THE BRITISH PRESS

LORD AMPHILL, the champion of Indian rights, and Chairman of the South Africa British Indian Committee in London, has addressed the following letter on the Indian question in South Africa, to the British press:—

I hope you will agree with me that the time is opportune for drawing public attention once more to the position of Indians in the Empire. It seems to me desirable that the public should know something of the feelings to whom his Majesty the King will shortly demonstrate in a striking and unprecedented manner that at any rate in the eyes of the Sovereign they are fellow-subjects of ours and citizens of the British Empire. It also seems to me to be necessary that public pressure should hasten the solution of a problem which is generally recognised to be one of extreme gravity to the Empire as a whole.

For the moment I am only concerned with the situation in South Africa, regarding which we have been lulled into a false sense of tranquillity by the smooth assurances of responsible authorities, but which is actually as serious as it has been at any time. The problem exists elsewhere, and is becoming more difficult in other places, for the solution of the question on Imperial lines was again shirked by the Imperial Conference. In South Africa, however, the matter is most urgent, and is principally in regard to the position of Indians in that Dominion that there is serious discontent.

I cannot do better than quote the words used by Mr. Gokhale when he moved his resolution for the prohibition of Indian indentured labour for Natal in the Viceroy's Legislative Council: "I am stating the plain truth," said Mr. Gokhale, "when I say that no single question of our time has evoked more bitter feelings throughout India—feelings in the bosom of which the best friends of

British rule have had to remain helpless—than the continued ill-treatment of Indians in South Africa." Those words were uttered some time ago, but the ill-treatment still continues although an Imperial Conference has come and gone, and although there will shortly be a great solemnity in India in the very presence of the Sovereign to demonstrate the unity of the Empire under the Crown. As Mr. Valentine Chirol said in his book on "Indian Unrest," with reference to the remarks which I have quoted, "neither the Imperial Government nor the British public seems to have at all adequately grasped the extreme gravity" of the problem.

The Old Story

Now in South Africa fresh hardships are being persistently imposed on our fellow-Indian subjects. The old question of registration and restricted immigration remains in suspense, and may possibly be settled in a satisfactory manner by the Union Parliament next spring, but other forms of persecution have been more boldly pursued, and while, possibly because, the British public knows nothing about them, the Imperial Government has done nothing to check them. It is the old story of allowing under British government and under the British flag that which we did not allow when the country was under Boer rule.

I trust that you will kindly grant me a space to explain the matter as briefly as it is possible to explain a long story and complicated situation. Law 3 of 1885 in the Transvaal—which was passed by an alien Government with no Imperial obligations—was designed to segregate all British Indians in locations, for purposes of residence and trade alike, and it denied them the right to own fixed property. This harsh law, however, was not rigorously enforced as to segregation prior to 1900. British

protests. After the war the Transvaal Government attempted under British auspices to enforce the segregation provisions of the law and to make the prohibition as to the ownership of fixed property effective. The Indians carried the matter to the Supreme Court and succeeded in establishing their contention that they had a right to trade outside locations since compulsory residence in these locations was impossible. It is worth while to quote the following comments made by the Chief Justice on the occasion:—"It does strike one as remarkable that, without fresh legislation, the officials of the Crown in the Transvaal should put forward a claim which the Government of the Crown in England has always contended was illegal under the statute, and which in the past it has strenuously resisted."

Indian Traders

Now since it was found possible that a European should become the registered owner of fixed property on behalf of a British Indian, certain British Indian traders entered into arrangements with their European friends whereby the former retained the virtual ownership of the properties while the latter remained the nominal owners, and these agreements were held by the Transvaal Supreme Court to be not illegal. The European traders, however, have persisted in their endeavours to compel British Indians to reside and trade in locations, and in these endeavours they have had the help of the local Government. The owners of private townships were permitted by the Government to issue regulations setting forth the conditions of lease or sale of their properties, including a condition prohibiting any coloured person from residing thereon except in the capacity of a servant, and British Indians were included in the term "coloured persons."

In 1906 the Vrededorp Stands Ordinance was passed, in spite of Indian protests, dispossessing Indian standholders and containing a provision that no "coloured person" should reside thereon except as a domestic servant. In 1907 the Vrededorp Stands Act was passed, giving theoretical compensation to the evicted Indian residents, but retaining disabling provisions as to residence.

The Gold Law

The next step was the Gold Law of 1908, which made it unlawful for British Indians to reside outside of a location in proclaimed mining areas except as servants, and made it a criminal offence if they should do so, or if any European should permit them to reside or trade on his property situated in such areas. The strong protest of the Indian community was ignored, and his Majesty's Government submitted the Act for the Royal assent.

In 1908 and 1909 this policy of making life in South Africa impossible for Indians whose right to be there had been fully established and admitted was still further continued under the Townships Amendment Acts. These Acts, read together with the Gold Law, provide in a subtle and indirect manner that the same prohibitions and penalties shall be enforced in regard to public townships. They provide further that leasehold rights may be exchanged for freehold rights but the latter are granted only on condition that no coloured person other than a domestic servant be allowed to reside on township properties on pain of confiscation to the State of such properties without compensation to the owner. Now there are cases in which the real owner is an Indian residing and trading on the property, and it is against such cases that the new law is directed. I say that there are "cases," but I believe the fact to be that practically the entire British Indian population is resident in the gold-mining areas or townships either, in a few instances, as virtual owners or, in most cases as tenants. The effect of this legislation will be to drive this Indian population into "locations" for the purpose of trade and residence, a policy against which the British Government protested both before and after the war, but to which they have now assented since 1908. The only persons not immediately affected are a few Indian traders holding leases of property, but they will only be immune until the expiry of their leases. The enforcement of the law will thus result in driving away most Indians from their homes, in the confiscation of the property of others, and in the virtual ruin of the entire Indian population. The only possible alternative to compulsory residence in locations is the compulsory withdrawal—or shall we say banishment?—from South Africa of the Transvaal Indian community without compensation.

The Test of Slavery

It really does seem extraordinary and incomprehensible that the Government which affected to regard compulsory residence in locations as the test and proof of "slavery" in the case of the Chinese should assent to the subjection of his Majesty's Indian subjects to these very same servile conditions. We have heard again and again that the policy of the South African Government is only intended to prevent further Asiatic immigration and to safeguard the interests of lawfully resident Indians, but it is difficult to see how the facts which I have briefly summarised can be reconciled with such intentions. It is also difficult to see how the Imperial Government can refute the charge that Indians in South Africa are worse off under British rule than they were under Boer rule. Surely the question is one which demands the attention of all those who think it intolerable that there should be oppression and injustice under the British flag.

[The *Standard* omits the last two sentences, whether for want of space or because it objects to the words is not quite clear—Ed. I. O.]

Our London Letter

A Holiday Letter

Dinant, Belgium.

September, 1911.

A group of friends stood before the splendid sculptured figures in the little square in front of the old Town Hall of Dinant on the Meuse. I believe I am right in saying that each one of the group had, even in Dinant, a copy of *INDIAN OPINION* at hand. This is not surprising when I explain that the group included Dr. Mehta, of Rangoon, Mr. H. S. L. Polak, Mr. Kallenbach, and your Correspondent. It was an unexpected meeting to some of the friends but it proved a most happy one, and the few days spent together were real holidays. The sunshine drew us out into the open; perfect was the weather, alluring the scenery, refreshing the air, joyous the company. A somewhat strange company, too, in the eyes of the hotel keepers! "Madame" at the comfortable Delimoy Hotel, Dinant, had heard of vegetarians, but had not catered for them: still she would do her best. Omelettes, of course, would be the first course of the first meal. "What? No omelettes; not even one egg? Ah, but it is strange!" Yet she found, after all, that it was not so difficult as she imagined to forego even omelettes and eggs in any form, and she succeeded admirably until there came the "saltless one" to whom little peas, asparagus, beans, potatoes, and other usual dishes did not appeal. "But what does Monsieur eat, then?" Then

she heard about the "holy biscuits" prepared at Tolstoy Farm before Mr. Kallenbach's departure, and which had lasted till then; she watched the making of the special salad; she seemed impressed, but thought that this was "the simple life carried very far!" From her point of view it was well that there were not too many such visitors!

But the astonishment of "Madame" Dinant, accustomed to constant coming and going, and familiar with certain cranks, was as nothing compared to the bewilderment of the three grey-haired, amply-proportioned sisters, who kept the modest, spotlessly clean inn at a small village up on the heights some miles away from Dinant. Again, open-mouthed surprise that anyone could refuse an omelette made by such practised hands; no cutlets, no "biftake," no wine of champagne—for this small house in a small village was equal to furnishing even champagne! Soon, however, there was the sound of hurrying feet: milk was brought, jug after jug of it; fruit just gathered from the trees: apples, pears, plums; jam of their own making; bread, butter, etc., and eventually the Aged Three were persuaded that we were humans after all, even though some of us came from such outlandish places as India and South Africa. "Well, who would have thought it! To come so far to see Gendron-Celle! But I will come with Monsieur, lest he should lose his way in going through the village!" And so the old dame took the greatest care of us all, thinking evidently that we were somewhat irresponsible after having put forth so much energy in reaching her hill-top home. All sorts of information she gave us; everyone in this village was healthy and this was fortunate, for there were no doctors near, but the railway station would soon be reached easily in an hour or less for the great new road was nearly finished! We had found the "great, new road" particularly stony, and had even been driven to exchange it for ploughed fields.

That day's ramble in the valley of the Lesse was a great delight; up and down went the path through beautiful woods while the silver band of the river made its way toward the Meuse, sometimes hemmed in by rocky cliffs, sometimes bordered by green pastures. At times the river ran right across our course; three times crossed in flat-bottomed boats, destitute of oars, but hauled along by strong wire-ropes; then it barred our way again and this time there was nothing for it but fording! Off came shoes and socks, and the keenest competition as to who could escape the sharpest stones!

I have wandered away from the statue in front of the Town Hall, lured by the charm of the country, with its wooded heights, its lovely valleys, its silvery streams. But we

will return to the discussion of the statue and the man who made it. Was he a genius or was he mad? Was he a seer or simply a lover of the gruesome and horrible? Dinant is proud of Anton Wiertz; he was born in the little town, and to his birthplace at last came back the heart of the artist. There is it inside the Town Hall, encased in its marble urn, and held in high esteem by the townsfolk.

It is in Brussels that Wiertz is seen in the best advantage; his home and studio are now a national museum, and the interested visitor may go in without payment and imagine the artist at work on the giant canvasses which cover the walls. Here at Dinant, too, we may see some examples of his work; he was both painter and sculptor, and the people of Dinant are proud to possess many interesting sketches by means of which we see how the thought of the artist was developed and took form. The statue in front of the Town Hall is the most imposing of his works in Dinant and the embodiment of a grand idea. It is called the Triumph of Light and is the third of the groups in which he represented Life. The first showed the beginning of the passions, as he termed it; the second the great struggle of man against man, and the third, the evil passion beaten, held down, while a noble figure of a woman holds aloft the flaming torch. It is a most impressive and arresting work. A strong figure of a man, gigantic in strength, typifying brute force, crouches on the ground; he is dominated by the splendid strength of the woman; the movement of her flowing draperies seems to show that the struggle is scarcely over; but the man stretches out in vain to reach the dagger which she has wrested from his hands and hold above his reach. Only the handle is seen as she grasps it with her left hand; the blade is behind her back. Her right arm holds aloft the light-giving torch; her gaze is directed upwards; she has no fear now; the enemy is overcome, and her whole attitude betokens the strength and calm of victory lighted by a great hope of the triumph of light over darkness.

Day by day the people of Dinant have this lesson before their eyes. Mr. Mayor must see it as he passes by to enter the Town Hall to fulfil his duties; the councillors also; little children play their games in its base: the chief police officer looks out on it from his office; the merchant, standing at his shop door, finds it in his direct line of vision; the stranger pauses to take a closer view. Artist-preacher art thou, surely, O Anton Wiertz, and great the lesson thou dost teach: passion conquered by courage, darkness put to flight by light.

We will change the scene and stay for a moment before one or two of

the master's pictures in the museum at Brussels. Master of strife, of greed, of lust of power, Wiertz devoted his amazing skill to representing them in their true light. A small picture shows some fascinating little children playing round an old gun, and the title runs thus: "Food for a Cannon." Another shows giant power trampling upon and destroying all that comes in its way. The terrible giant "a Great one of the Earth," holds a woman's body between his teeth, his grasping hand stretches down to seize the human creatures struggling to elude him; his merciless foot crushes others; the man who dares to oppose the terrible figure is as a toy before him. Let us look at another: there are all the engines of ruthless destruction, masses of slain, and all the horrors of war. Above, dominating the picture a group of noble figures bearing the token of peace, most prominent among them is again a noble figure of a woman. Her whole attitude breathes scorn and triumph as she twists "The Last Cannon" and rends it in twain. Then we pass to other giant figures, not fearsome and tyrannously strong this time, but attractive and beautiful. We see only a man's face and hands: in the open left hand he holds guns, rifles, flags, swords, spears; he, the grown man, looks on with pitying interest; two childish faces are to be seen; to them these weapons of destruction are incomprehensible; in all the faces there is the smile which shows that they stand for an age long gone by, and the title of the picture is: "The men of the Future looking on the things of the Past."

OSERVER.

From the Editor's Chair

BRUTALITY

We gave prominence last week to the report of a case in which his indentured Indian charged Mr. Charlie Henwood with having committed upon him a brutal assault. Mr. Henwood was found guilty and fined Two Pounds. If the complainant had been Mr. Henwood and had shown a righteously indignant Magistrate cruel stripes on his bare back received from a mere indentured Indian, we are confident that the indentured man would have got at least three months' hard labour and probably lashes without, of course, the option of a fine. Mr. Henwood, it seems, has not even the honour of the option of imprisonment.

Why this disparity? Is it because there is any distinction before the Creator between Mr. Henwood and his indentured slave? Not at all. But with all their vaunted justice-loving character, courts of law, no matter

where they are, do protect the stronger against the weak.

Who is Mr. Henwood? He is an ex-Mayor of Durban and, therefore, a prominent Durbanite. He is, we believe, a Volunteer Officer of the Natal Militia. By reason of his social status, he enjoys licence to do things which humbler citizens do not and certainly Indians cannot. Mr. Henwood had a previous conviction proved against him. But an accommodating Magistrate could not see his way to mete out to Mr. Henwood a punishment that would fit his brutal crime.

Mr. Henwood urged that he was enraged because he heard his victim calling some of his customers liars. Assuming that the man did say so, Mr. Henwood, who claims to be called a civilized man, should have controlled his anger in order to justify his claim. Not by his dress, nor yet by his wealth may a man be called really civilized. Indeed, even a knowledge of letters does not constitute any claim to civilization, unless that knowledge is sanctified by proper conduct. "Handsome is that handsome does."

Are we, who profess consistently to advocate passive resistance, seeking to advocate a policy of revenge? Not so. We are now dealing with the social system as it is. Of this system rewards and punishments are an inseparable part. We could wish that the indentured man had never complained, but, as soon as he found that he was so brutally ill-treated, he had declined to serve his master any longer. But to that height the man did not rise. He availed himself of the system of which he is a victim. We have, therefore, shown the iniquity that has taken place under the system. So long as the system lasts, and so long as there are courts of law to punish crimes, let us have some decency about them. We ask the Protector to do his duty and the Natal Indian Congress its. If the Protector wishes to justify the title of his office, he will protect his ward by immediately discharging him from further obligation to his inhuman master. And we trust that the Natal Indian Congress will move the Union Government to take notice of Mr. Henwood's crime.

MR. AND MRS. POLAK

MR. AND MRS. POLAK are probably by this time on their way to India. Mr. Polak has left his mark in the United Kingdom during his brief stay there. A time which to him was one of well earned rest, he utilised for working on Lord Ampt-hill's Committee with the zeal and devotion of a true soldier. The meeting held under the Chairmanship of Sir Manchester to bid good-speed to Mr. and Mrs. Polak was a fitting end to the busy programme

Mr. Polak had mapped out for himself during his stay in London.

Mr. Polak has reminded the Union Government that it will have to face stubborn opposition if it do not repeal the tax on indentured Indians of Natal and if it attempt to drive the Transvaal Indians into locations. We hope that the Government will be pleased to note the reminder. There must be a halt to the anti-Asiatic campaign. And the best method is for the local Government to decline to be party to a persecution of the resident Indian population.

A FRUIT OF PASSIVE RESISTANCE

We commend to the attention of our readers the remarkable letter from Bombay (which appeared in our last issue), signed by Mrs. Jambhai Nagindas Sakai and Mrs. Jaijee Jahangir Petit, the joint honorary secretaries of the committee formed to assist the Transvaal Indian Women's Association in its efforts to hold a Bazaar for the exhibition and sale of their work.

The list of the members of the Committee shows that the ladies represent the best Mahomedan, Parsee and Hindu families of Bombay. The presents are not to be considered in connection with their monetary value. They are a demonstration of the attention which our distinguished countrywomen in India give to us, their humbler and poorer countrymen in this our land of adoption and exile. Nor are the Bombay ladies alone in their care for us. The Calcutta ladies, too, have responded liberally to the appeal sent by the Association.

The Transvaal Women's Association itself is one of the important products of the passive resistance struggle. It represents, it is true, only a few Indian women of Johannesburg. They are mostly if not all, passive resistance families. The Association owes its present activity to the genius of Mrs. Vogl, assisted by Miss Schlesin. Mrs. Vogl has been occupied with the organisation of the Bazaar practically for the past twelve months. All her spare time has been devoted to the work. Under her tuition and guidance, our girls have been preparing the work which the public of Johannesburg will have the opportunity of appreciating or criticizing. The Transvaal Women's Association contains in it the material for a structure of the highest importance to the Indians of South Africa. And our sisters in India, by their thoughtful assistance, will have done not a little to help on the structure. All honour to them and to the passive resistance movement which has made possible such a harmonious blending as we notice in the composition and the activity of the Transvaal Women's Association and the Indian Ladies' Committee.

London Committee Important Correspondence

The Assistant Honorary Secretary of the South Africa British Indian Committee has received the following replies from the Colonial Office:—

Downing Street,

25th September, 1911.

Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 15th instant enclosing an extract from *INDIAN OPINION* of the 19th ultimo containing a letter addressed to the Secretary for the Interior, Pretoria, by the Chairman of the Transvaal British Indian Association regarding the position of British Indians under the Transvaal Gold Law and the Townships Act Amendment Act of 1908.

Downing Street,

25th September, 1911.

Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 18th instant, forwarding a cutting from *INDIAN OPINION* of the 26th ultimo, reporting a meeting held at Potchefstroom to consider the position of Indian traders in South Africa.

Downing Street,

26th September, 1911.

Sir, I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 16th instant enclosing a report of the debate in the Transvaal Provincial Council on the subject of coloured railway passengers.

2. As you are no doubt aware the Regulations with regard to the conveyance of such passengers, which were adopted to meet the wishes of the Indian community, will be found in Parliamentary Paper Cd 5363 September, 1910, page 103. These Regulations have not so far as Mr. Harcourt is aware been altered since.

In reply to the above, Miss Polak writes:—

28th September, 1911.

Sir,—My Committee are greatly obliged to you for reminding them of the Regulations with regard to the conveyance of such passengers adopted to meet the wishes of the Indian community and set forth in Parliamentary Paper Cd. 5363, September, 1910, page 103.

I am directed in reply to state that whilst the Indian community have no objection to urge against these Regulations, My Committee have reason to believe that attempts are being made by the Transvaal to induce the Union Government to alter them adversely to the Indian community and in that belief my Committee thought it advisable that His Majesty's Government should be placed in possession of all available facts relating to this matter.

Report of the Department of Justice

From the Annual Report of the Department of Justice for 1910 we take the following extracts:—

Indian Traders' Competition

The Assistant Magistrate of Volksrust comments on the marked increase in the number of Indians who have settled in that town, and says that the urgent necessity of restricting or prohibiting Asiatic immigration is obvious; that local merchants and others cannot compete against Indian traders, and that a regrettable feature of the situation is that European farmers, mostly of the bywoner class, prefer to trade with the Indian to trading with the European. A similar complaint comes from Klerksdorp, where the assistant magistrate says that a source of increased anxiety to the European trader is the steady progress which the Indian trader is making. Further, that many Europeans, and not merely the poorer class, have become the customers of the Indian, advancing the following reasons for their action: first, that the Indian shops were cheaper; second, that they were more civil; third, that they were more prompt in attending; and fourth, that they paid promptly the price which the European trader was prepared to give for their produce. The magistrate says that the Indians are conducting a brisk trade, and that some are occupying the best stands. No bazaar has yet been set aside for them.

Indian Labour

A prominent feature of many of the reports is the replacing of the native by the Indian in agricultural labour, the rising of the Indian to the dignity of small farmer, and the squeezing out of the European trader by the Indian trader, especially in catering for the native purchaser.

In the Durban District of Umhlanga the production of fruit and vegetables is stated by the magistrate to be more or less in the hands of the Indian; that the European farmer in that district also employs a number of indentured Indians, for the reason of his having made it impossible for his native labourer.

In the Inanda District there are some 25,000 Indians as compared with some 1,600 Europeans, and the Indians employed on the sugar estates are entering on their second and third indentures at far higher wages than they received in the past.

In the Lower Tugela District not only are the Indians employed on the sugar and tea estates, so that there are now eleven Indians to each white person in the district, but the Indians are leasing land at 10s. an acre and raising extensive crops themselves.

The Magistrate of Alexandra says that it is worthy of mention to draw attention to the part the free Indian lessee plays in the agricultural development of the district.

Under a system of small holdings certain landowners make it a practice to encourage the Indian farmer under a contract in terms of which he has to pay rent and sell to the owner his produce at local market rates. The magistrate considers that whether the lessee sees it or not he is merely working for the enrichment of the landlord, whilst himself making no material advancement. With regard to the sugar estates generally in that district the magistrate opines that so long as Indian labour is available there is every probability of the 20,000 acres under cane at present being expanded.

Indian Commerce

The Magistrate of the Durban District of Umlazi paints a dismal picture as to the future of the European storekeeper where he comes into competition with the Indian. He says that every village in that district has its European storekeeper struggling hard against Asiatic competition. The Asiatic stores are numerous, and the whole of the native trade is in their hands. The competition is now extending to blacksmith shops, butchers, carters, and carriers. It is only a matter of time, in his

opinion, when there will be no commerce for Europeans, the reason being that it costs the Asiatic practically nothing to live; they have the benefit of cheap Asiatic labour, and he regrets to note that they are encouraged by some well-to-do merchants, who give them long credits, which they refuse to Europeans, and notwithstanding the fact that the Asiatic is constantly going insolvent.

The Magistrate of Inanda follows on similar lines in stating that the present population of Verulam, the chief town of the district, are reaping the reward of the lack of foresight of their past city fathers in not guarding against the inrush of Indian storekeepers, with the natural result that the European storekeeper has been squeezed out by the ubiquitous Indian, and there is to-day the sorry sight of but two European stores striving to eke out an existence among a plethora of Indian shops. The Indians are paying half the total rates collected in the town. They hold the following trading licences:—Retail stores, 59; butchers, 2; bakers, 2; millers, 4; wholesale merchants, 1; hawkers, 2; native eating-house licence, 1.

In the village of Umkinto the Indian storekeepers are in such large numbers that competition must be tremendously keen for them and the European storekeepers to make a living out of it.

In Dundee there are forty-four trading licences issued to Europeans and twenty-two to Indians.

The Magistrate of Lower Tugela points out in regard to vital statistics that many Indians marry by their own rites without registering, and, of course, of these there is no official record. There are seventy-four trading licences in that district held by Indians.

In the Lions River District the magistrate reports that the Indians have captured the native truck trade for the most part; otherwise the trade is fairly balanced by the Europeans and the Indians. He reports three Indian insolvencies, none of which, however, present any specially fraudulent characteristics.

In New Hanover there are twelve European stores and six Indian stores, the Indians doing most of the native trade.

In Polela there are sixteen stores, eleven of them Europeans and five Indian and native.

In Richmond the magistrate reports that the Asiatic has captured almost the whole of the trade in such commodities as the native buys.

The Magistrate of Estcourt points out that in his district there are no less than thirty-four Indian places of business and six Indian hawkers. He trusts that this will show the urgently necessity of amending the Licensing Act in force in the Province.

In Helpmakaar the majority of general stores are held by Indians, who suffer to do active business.

In Mpofana the magistrate reports that there is not a single Asiatic in the district.

Education: European, Indian, and Native

The striving of the Indian and of the native after education is commented on by various magistrates.

In Durban 440 Indians and 770 natives are attending school, and 5141 Europeans. The chief magistrate considers that parents are beginning to realize that their children must be more highly educated if they are to hold their own. He records that Indians and coloured people are also very keen on being educated, the ambition appearing to be to obtain employment as clerks rather than to engage in agricultural pursuits.

The Magistrate of Inanda considers that the facilities offered for a useful and cheap education in Government schools are readily taken advantage of by white and black, and that it is remarkable how many free Indian youths are receiving tuition. These Indian lads are naturally quick and gifted with ability and with eagerness imprinted on their visages, they vie with each other in the acquisition of knowledge. The native youths, on the contrary, show no effort. The girls are more regular in their attendance at school than the boys. They have a penchant for singing, in which they are gifted to a high degree.

In Lions River the magistrate says that no provision is made for the

education of the Indian children, of whom he estimates there are some 500 in the village and about the same number in the district. There should be no difficulty in procuring qualified Indian teachers, he regards.

The Magistrate of Alexandra reports that the facilities for the education of the European children are most meagre. For the Indians there is a Government-aided school under the aegis of St. Aidan's mission. The native population are far better supplied with schools than the other races in the district.

In Richmond there is a European school for 120 children, an Indian school for 20 children, a native training school for girls which trains some 64 native girls to become teachers and qualifies them in household duties.

£3 Licence

The Magistrate of Umlazi points to the trouble with the collection of the Indian £3 licences, as the Indians, when liable to arrest for these amounts, quit the district, and it takes months before they are found again.

Race and Crime

The Director of Prisons, in his report, referring to the new system of penological statistics, says:—

With regard to the cases of 9983 Transvaal criminals who had sentences of imprisonment in 1910, the report (including all the serious cases), investigated during 1910 on this system, it appears that as to race criminality native males made up 77.8 per cent. of the total, European males 10.9 per cent., native females 5.9 per cent., Indian males 2.3 per cent., Chinese males 2.2 per cent., European females 3 per cent., and others 4 per cent. Of these 10,000 criminals, in round figures all nationalities of Europeans accounted for 11.4 per cent.; and all coloured races for 88 per cent., or a relative proportion of 1 to 8 in round figures. The total free population relation in the Transvaal between white and coloured is roughly 20 per cent. whites and 80 per cent. coloured, or as 1 to 4.

Crimes in Order of Frequency

The most popular crime in the Transvaal is theft of property, 14.8 per cent. of the criminals having been sentenced for that. Illicit possession of liquor follows at 11.3 per cent., then common assault 9 per cent. Illicit liquor selling 8.2 per cent., assault to do grievous bodily harm 4.9 per cent., house-breaking and theft 4 per cent., stock theft 3.6 per cent., assault on police 2.1 per cent., robbery 2 per cent., house-breaking for the purpose of committing an offence 1.5 per cent., breach of Asiatic registration laws 1.9 per cent., forgery 1.8 per cent., forgery and uttering 1 per cent., gold law contraventions .9 per cent., escaping from custody .9 per cent.,

resisting police '9 per cent., indecent assault '9 per cent., public violence '9 per cent., breaches of the peace '8 per cent., theft by conversion '8 per cent., malicious injury to property '7 per cent., culpable homicide '7 per cent., trespassing '6 per cent., immorality laws 6 per cent., possession of dangerous weapons '5 per cent., possession of stolen property '4 per cent., Cattle Diseases Act '4 per cent., rape '4 per cent., murder '2 per cent., sodomy '1 per cent., witchcraft '1 per cent., bestiality '1 per cent. In nearly all crimes the native is in the majority. In indecency, immorality, and illicit liquor selling the European leads the native. In forgery and uttering the native shows 304 cases against the European's 17. The Indian seems to be also entering the illicit liquor market, otherwise the chief serious crimes against him seem to be theft, bribery, gold law contraventions, and culpable insolvency.

The Indian prisoners were chiefly Hindu hawkers, Mohammedan store-keepers, laundrymen, and waiters.

Diet Scales

On the 1st January, 1910, the Transvaal prison diet scales, which had been exhaustively considered by the various prison medical officers, were revised and issued afresh. In view of the constant complaints from the Indian passive resisters against the Indian diet, this was submitted through the Imperial Government to the Government of India, the medical adviser to which declared them on the whole satisfactory, and advised a slight increase in the diet scale for short-sentenced Indian prisoners. This was given effect to in June, 1910.

In November, 1910, the Indian passive resisters struck for the addition of ghee, which had previously only been issued on doctor's orders, as a regular article of diet. They proceeded to starve themselves to attain their ends. The Government allowed the ghee to be given specially in view of certain special circumstances.

Finger-Print System

The Natal Commissioner says the system was introduced in Natal in 1902 and met with much opposition at first, but it proved so efficacious that the evidence is now accepted without question. The Natal collection of 300,000 finger-prints is believed to be the largest in existence. The greatest benefit of the system, Colonel Clarke, says, is that it has saved Natal from being overrun by absconding indentured Indians.

Drunkenness in Johannesburg

Six thousand two hundred and two persons were charged with drunkenness in Johannesburg during 1910; 4508 were convicted, of whom 1014 were British born, 108 South-African born, 16 from other Colonies, 78 other Europeans, 2947 natives, 44

Asiatics, and 301 of other coloured races.

Commenting on the increases in drunkenness, both among white and coloured, the Deputy-Commissioner expresses the opinion that Johannesburg has more licensed houses than it needs.

Mr. Dadabhai Naoroji

The President of the Zoroastrian Anjuman, 110 Field Street, Durban, has received the following autograph letter, which has been delayed in transmission, from the Hon. Dadabhai Naoroji:—

Versova,

13th Sept., 1911.

Dear Sir,—I have received your kind telegram of hearty congratulation on my 87th birthday for which please accept my best thanks.

With best wishes,

Yours truly,

DADABHAI NAOROJI.

Position of British Indians in the Dominions

The Imperial Conference

(Continued)

CHAIRMAN: As this arises on your resolution, Sir Joseph, perhaps you would like to speak now.

SIR JOSEPH WARD: I am sure we are all very much indebted to Lord Crewe for the very full and interesting statement he has made concerning the high imperial position in the relationship of Great Britain and her Dependencies to that portion of the British Dominions known as the Indian Empire; and I want to say at once, to remove any misconception that may follow from a portion of the very lucid statement made by Lord Crewe, that so far as New Zealand is concerned we not only have no unfriendliness to the Indian Empire, but we regard it as a great portion of the British possessions that is invaluable to the British Empire, and to which we have the most loyal and friendly feeling as a part of the British possessions. Nor does the question, to my mind, arise in connection with this subject of whether the overseas Dominions are troubled by an accession of people from India to our countries. As a matter of fact we are not troubled in that respect at all, and that aspect of the issue does not arise and, from my point of view, does not concern the very important matter that does deeply affect the Dominions of New Zealand and, I believe, the other Dominions too, in connection with the work in which some of the Indians are engaged in competition by British-owned ships

against British-owned ships, where in the case of the overseas Dominions our ships are compelled by custom to employ white crews, and, moreover, they are compelled by law to conform to the conditions of pay, rates of hours, and all the other matters that are essential for the carrying on in a satisfactory way the business under the law which, in the opinion of the people of New Zealand, should apply to seamen on board their ships.

I listened to one part of Lord Crewe's speech with very considerable interest. On behalf of his Majesty's Government he recognises the undeniable right of the overseas Countries to decide for themselves whom they will admit as citizens of the Empire. I have already said, although I do not think that aspect of the matter comes up, though it is valuable to the whole of us to have the information Lord Crewe has delivered, in considering the difficult matter which has given rise to the notice of motion upon the Agenda paper submitted by me, that that is one of the things that we stand out so strongly for in New Zealand, and indirectly if the question of the admission of either Asiatics or Indians or any of the other coloured races to New Zealand does not come up under this proposition, it is fully provided for under our legislation and we deal with that quite independently of this question. If the condition of affairs which exists now is permitted to go on connected with our shipping there are only two alternatives for the people who own and control the fine steamship companies manned by white officers, white engineers, and white crews; they must either transfer the registration of their ships to places beyond the overseas Dominions and follow the same course as other shipping companies of employing Lascars at low rates of wages to enable them to hold their trade in the Southern Seas where those overseas Dominions are, or they must get the Governments of the people in those countries, which in reality means the people, to alter the whole of our laws, which are of such extraordinary use to our country and of great value to the crews on board those ships, so as to relieve them from the conditions that the labour laws in the country require to be observed—the conditions of appeal to the Conciliation Arbitration Court in New Zealand which, when disputes arise, settle the wages and which must be followed by all whom it affects. The alternative to transferring the registration of these ships and giving them the right, as is the case now under the British law, of employing Lascars at low rates of pay, and then competing upon equal terms out in our seas for coastal trade or Inter-Colonial trade between New Zealand and Australia, or trade between New Zealand and the Islands—the alternative to the transfer of these ships from being owned and

registered in our country and conforming to our laws there, would be to expect our countries to repeal laws which the people believe in, which are in the interest of the white crews on board those vessels, and thus force the rate of wages down to that which is paid to Lascars and Asiatics who come along in competition with the existing crews, and under existing conditions it is a most unfair competition.

Either of these propositions is unthinkable from our standpoint. First of all, why should an extraordinary and an indefensible penalty be imposed upon the enterprise of the people of a young country attached to Great Britain who, thirty or forty years ago or more, decided to have a thoroughly efficient mercantile marine owned in their own country and carrying on the work of that country both around its coasts and beyond its shores? Why should the people there, who have built up admittedly one of the finest steamship companies in the world, whose vessels are manned by white officers, white engineers, white firemen, and white crews—why, not on account of any unfriendly feeling towards the Indian Empire or the people in the Indian Empire, but because of the fact that for commercial reasons certain other steamship companies are employing Lascars at a low rate of pay, and I am not disputing the right of those companies to carry on their work as they are doing, or saying that they have not got an absolute legal right to do so—should a country like ours (I am speaking for New Zealand only at the moment although I believe Australia is in exactly the same position) be placed in this difficult position because of the action by a great and powerful British steamship company plying from England across the seas to the Australian coast and on to New Zealand with a large number of Lascars employed on them? Why should the whole of the industrial life of thousands of people employed on board our ships not only be jeopardised but menaced with the destruction of the whole system as it stands under the existing conditions? To that I for one am anxious to do all in my power to prevent. I am always ready to spread throughout our country, if the necessity should arise to do it—and I say again there is no feeling against the Indian Empire or the Indians as a portion of the British people—the doctrines suggested by Lord Crewe to maintain the unity of the Empire, and nothing, I am sure, would be done more readily in order to maintain that unity in the Empire which Lord Crewe has referred. But that is not the question nor the point of the difficulty here. It is as certain as that I am addressing this Conference, that if the existing system goes on, one of the two alternatives I have suggested has to take place.

(To be Continued)

No Interpreter

Three Randfontein natives, who have been charged with assault with intent, in a case in which the complainants are Indians, says the *Leader*, have had a nice experience of the law's delay, but now they enjoy their freedom. They were brought before the Court on September 15, remanded to the 18th, and then to the 25, no Gujarati interpreter being available. A remand to the 26th, and another to the 28th, followed, "no interpreter obtainable for complainants." The case not being a serious one, Mr. L. Honey, A.R.M., ordered the natives to be released on their own recognisances. Definite arrangements were made for an interpreter to be brought out from Johannesburg yesterday, to which date the accused were remanded, but on the case being called, the Public Prosecutor (Mr. C. Honey, despairingly informed the A. R. M) (Mr. L. Honey) that he could not go on, as once more no interpreter was available; though arrangements had been made, the man could not come. The Court, feeling that it was not in accord with either justice or dignity to be remanding for ever, declined to make another order, and the case was withdrawn.

Anti-Asiatic Movement

At the forthcoming Conference of the Chambers of Commerce at East-London the Durban Chamber will move: (65) That this Congress is of opinion that dealers in South African products should be required to take out trading licences equally with dealers in other products, and that only actual producers should be exempt from this requirement.

The Zoutpansberg Chamber will move: (66) That in the granting of trading licences some evidence should be required to be produced of ability and the general character on the part of an applicant for licences before such licences are granted; that the issue of trading licences be placed in the hands of municipalities and Divisional Councils or Licensing Boards; and that proof be required that proper books in a European language have been or will be kept by an applicant before a licence is issued.

The Orange Free State (Bloemfontein) Chamber will move: (67) That it is desirable that the control of trading licences be in the hands of municipal authorities, with a view to safeguarding both the interests of the public and the commercial community.

The Krugersdorp Chamber will move: (68) That, in the opinion of this Congress, it is desirable that all trading licences be in the control of municipalities, as they are in a better position to gauge local requirements and to obtain satisfactory evidence of the suitability of applicants.

The Port Elizabeth Chamber will move: (69) That no Asiatic shall be allowed to hold more than one licence to occupy more than one shop or premises for the purpose of business.

The Kofffontein Chamber will move: (70) That, in the opinion of this Association, legislation should be enacted preventing trading in native locations adjoining townships, either by hawking, soliciting for orders, or in any other form.

The Ethics of Giant Fortunes

The new conditions created by modern industry and commerce favourable to the amassing of huge fortunes have been seized by man's rapacity with sad eagerness, in spite of the miseries and cruelties they entail. In this article I draw attention to the two which ominously threaten to defeat the efforts and blast the utopian hopes of all reformers. The first is that gigantic social evil that called into existence Labour legislation—a series of protective laws which has opposed and foiled with remarkable success and vitality for a whole century.

The substitution of machinery for manual labour, and the application of science to the arts and industries, created a social order which enabled man's avarice to glut itself with impunity. This was the signal for a mad race for wealth, for it made its creation possible, in the form of manufactured goods, at a magic rate, without the use of skilled or even adult labour. This opened the door to that inhuman practice of exploiting child and female toil, at a starving wage and with brutal indifference to health, limb, and life, all for the sake of amassing giant fortunes.

A new phase of this evil has been recently witnessed in South Africa in the exploitation of Chinese and native labour by the diamond and the Rand magnates in their insatiable greed to pile up fabulous fortunes. Note the fact that seven of the first governors of the De Beers mines, most of whom died young, left an aggregate sum of seven millions sterling! Formerly it was kings who made war, to requite an insult or to gain new territory; but now it is the work of wealthy magnates, who, consumed with a devouring passion for more wealth, do not hesitate to stir up strife and engineer a war, if in the desolation that follows they despoil a river of gold.

But the newest spring board seized by human greed to leap into the car of riches is that used by the modern millionaire, and known as monopolies, combines, trusts, rings, or cartels. Success has the tragic effect of making avarice more rapacious, and, therefore, more daring. And our new ways of supplying its

insatiable maw, the latest of which is the practice of strangling or freezing out all rivals, so as to be able to fix quality and price to suit its own voracity. This social Upas is a special American plant, where its growth is favoured by a soil free from the roots of aristocracy. But, alas! it is being imported into Europe, where it threatens to strike new roots in spite of the aristocratic soil. The giant-fortune hunter will desist from nothing that cunning and intrigue can suggest or wealth supply. He boycotts, bribes, undersells, and plots—in short, he seizes upon any device which promise to serve his end. Never was selfishness so base and vile; never was greed so organised, so insidious and deadly; never was the sweep of cupidity so devastating and vast. The whole process is a flagrant violation of every aspect of right and justice.

Science and handicraft have enabled man to tap nature's resources of wealth and plenty; but humanity remains unblest. And so will it continue till this subabundance of wealth is equitably distributed among the masses who create it, to provide the necessities and comforts of life, instead of being piled up into mammoth fortunes to be dissipated in betting and gambling, in sumptuous and riotous living, in luxurious splendour, or in wanton extravagances such as providing an arctic dinner at £63 a head to entertain wealthy guests.

For vastness of wealth, for its multiplicity of sources, our age is probably unparalleled; but in point of distribution the financial world presents its usual landscape, which still resembles that of the earth—here and there an Alpine pile or a towering peak of wealth, but surrounded by vast expanses of drab existence, with their abysmal depressions of squalid poverty. During the last four years (1906-9), 310 testators left estates valued for probate at fifty-eight and a half millions, or an average of nearly one-fifth of a million. The late Charles Morrison, a veritable Mont Blanc of wealth, was nearly a septi-millionaire. Seven millions to one man! and yet there are millions of people on the brink of starvation. It will never be different as long as human greed bars the way to an equitable distribution—a realisation which nothing has ever so seriously menaced with impossibility of attainment as the advent of those petrifying Gorgons, the Trusts and their kin.—*Karabon, in the Ethical World.*

Rather than resume work with her master an Indian woman decided to go to gaol for a week, but Mr. Graham (the Maritzburg magistrate) reminded her that gaol was a place for hard work, and not a hotel, as she appeared to think, and as so many natives and Indians were beginning to fancy.—*Natal Mercury.*

Rights of Licensing Boards

The £12 10s. Deposit

In the Natal Division of the Supreme Court the case of *Jermu Hastin and Co., v. The Licensing Board of Alexandra* came up for review. Mr. C. P. Robinson appeared for the appellant, and Mr. Loughton for the respondents.

The point of consideration was whether the rule directing that the appellant should deposit a sum of £12 10s. in regard to an appeal to the Board for the decision of the Licensing Officer was *ultra vires* and unreasonable.

Mr. Justice Broome, in giving the judgment of the Court, said the only question to decide was whether the rule came under the powers of section 11 of the Dealers Act, 1887, under which the rule was made. He thought not. Therefore, it was *ultra vires* and it was not necessary to consider whether the rule was reasonable or not.

The Judge President agreed.

Mr. Justice Carter said he was sorry that he did not consider the rule *ultra vires*. He was morally responsible for several of the rules made by the Governor-in-Council.

The Court directed that the case should go back to the Licensing Board.—*Natal Mercury.*

Diwali Festival

Durban Celebrations

The Diwali holidays were celebrated in Durban with great enjoyment. On Saturday the Hindus closed their shops and the opening ceremony of the Hindu Dharamshala in Victoria Street was performed. *Havan* was performed and attended by large crowds. The place was nicely decorated and, in the evening, a large gathering assembled. Refreshments were served and hymns were sung till late at night. On Sunday, the Surat Hindu Association's invitation to a tea-party was well responded to by the friends. The New Year Day was celebrated by crowds of gaily dressed Hindus in the early morning, who exchanged New Year greetings. In the evening a large gathering assembled at the invitation of the Diwali Mahotsava Working Committee, and a large number of Mahomedan friends were also present. Mr. Dawad Mahomed, President of the Natal Indian Congress, spoke a few words on unity and said that such happy gatherings of the two communities was an excellent thing. Amongst other speakers were Messrs. Parsee Rustumjee, Ismail Gora, N. M. Kadir, M. C. Anglin, L. Panday, Gulab Singh, M. Marji Naik, and others.

Before the gathering dispersed, tea was served and *pan supari* was distributed. The houses and shops in the town were nicely decorated and illuminated during these holidays, and thus the Hindu year 1969 commenced.

The Hindu Young Men's Society of Sydenham gave some sports for the children. The rain interfered with the enjoyment to a great extent.

At Clare Estate the children and adults partook of refreshments and each child received a present.

Items of Interest

Mr. Manilal Doctor left Johannesburg on Tuesday night for Durban, en route for Mauritius. He was seen off at Park Station by a number of friends.

We have received the Report on the Storage and Handling of Grain, by Sir Thomas Price, K.C.M.G., and the annual Report of the Department of Justice for the year 1910. We publish extracts from the latter elsewhere in this issue.

The Kimberley Moslems met on the 15th instant to protest against Italy making war on Turkey. Cablegrams were sent to the Grand Vizier, Constantinople, and the Minister for Foreign Affairs, London.

The Ladysmith Town Council have acceded to the request of the Education Department to grant a site for the erection of a new Indian school, in view of the proposal to sell the present Indian school and strip of land for the purpose of increasing the playground accommodation at the adjoining Ladysmith Girls' School. "It is recognised," says the letter from the Education Department, "that the proximity of the Indian school to the girls' school is very undesirable, but it has not been possible to find another suitable building in which the school could be carried on."

We have searched the two Durban dailies for a report of the Henwood assault case, but the report supplied to them seems to have been suppressed.

Contents

	Page.
Lord Ampthill on the Situation ...	407
Our London Letter ...	408
From the Editor's Chair ...	409
London Committee ...	410
Report of the Department of Justice ...	410
Mr. Dadabhai Naoroji ...	412
Position of British Indians in the Dominions ...	412
No Interpreter ...	413
Anti-Asiatic Movement ...	413
The Ethics of Giant Fortunes ...	413
Rights of Licensing Boards ...	414
Diwali Festival ...	414
Items of Interest ...	414

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Ungeni Road.
O U B B A N.

A. E. BHABHA
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T. VAAL
Tel. Add: "BHABHA," Phone No. 22. P. O. 111 B.

S. Ramanulam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent.
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Gray Street, Durban.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. E. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59. Telephone No. 937.
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes A.R.C., 5 Edition & A 1.

H. Mahomed Hussan & Co
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
No. 411, Corner Kaffir & 14th Street
FREDERICKSBURG, JOHANNESBURG
Box 419. Tel. Add: "FAJANDAR."
Head Office: VANDER COLOM, INDIA

પુરાણભાઈ ભુલાભાઈ

ભગતની ડુકા.

ભગતની સીટી માર્કેટ

મરદના હેસ, પાટ, પાટલુન, સમીસ,
હેટ, રેપ્સ, કુવાલ, ડીરમાન રેકમી
આથ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે
આથ, ભુજો અને ખાતો કરે
નેગુ મળત છે.

ઈડીઅન માર્કેટ, સ્ટાલ નં. ૫૮

પેમડી-ટ સીટ, બોલા-અમરજ

બોલા ૩૨૫૪

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Nov. 20th Carlsbrook Castle 7594 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Nov. 2nd Dunluce Castle 8114 tons

FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Nov. 24th Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO

Wholesale Grocers
& General Merchants

JACOB'S BUILDING.

(OPPOSITE GAIETY THEATRE)

KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "CAMA"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANTS

P. O. Box, 312, LOURINCO MARQUE

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

WILLS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY,"

WILLS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી.

ફાન્સીએલ અને સીટી માર્કેટ.

ઈડીઅન માર્કેટી બચાવે હીડુસ્ટાન
થી મંગાવી સસ્તે દામે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ થી પેરબ'દરગુ તથા કબકત
ગુ-સરસ આવલ-બોપુ' મધીઆથ-બચા
વેલ અજમાએક કરી ભુજો.

STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY,"

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પેરબ'દરગુ ખુશખોશર થી

100 QUEEN STREET, DURBAN.

Box 86 Tel. Add: "PÖRRANFAR,"
Telephone 86

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALAMCOTTA

Will leave DUBAN about the 4th and
DELAGOA BAY about the 6th NOVEMBER

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

દિલ્હી દરબાર જોનારા તથા બકરી ઇદ થેર કરનારા તથા ચાઓ

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટ્ટા" ટન ૩૪૧૩.

ઉપલીજગ ભહેર વખણાએલા લાઇનની મંજૂર અને હાલ પાલમની આજ
બોટ અંગેની જાણ તા. નવેમ્બરના રોજ ઉપડશે. તે હકત ઉલાઓઆએ જાંઝીબાર અને
મોમ્બાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે. આ સ્ટીમરમાં જનારાઓ દિલ્હી દરબારમાં લાગુ
પડશે અને મુસલમાન બાઇઓને બકરી ઇદ થેર વહાલાઓની સાથે ઉજવવાનું બનશે.

મજૂર લાઇનની આજબોટમાં કેક પાસે જશે સાર ઉપલા ફાલકાઓમાં
ધણી સારી સમવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દશી ખલાસી છે.
જોશીસરો સાર અને હાલુસ્તાની થાત બાજુનારા છે.

ઇન્ડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના બાળબચ્ચાને
ઇન્ડીઆ મુંબ અને આરામથી મોકલવા માગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
બલાગણ છે કે આવી હુંક મુલતની મુસાફરીનો અનુદય તક બુમાવશે
નહી.

ફરસ્ટ તથા સેન્ડ ક્લાસના પાસે જશે વારંતે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
દની સમવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી તુરત કેબીન
ની ટીકીટ કઢાવી લેવી. સ્ટીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર થઇ છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આજબોટ અંગેની જાણ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચે તારથી ખબર મળે છે, જે બપોમાં પ્રમટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. સાહુજી, ના ૨૮ પ્રેસીડેન્સ સ્ટ્રીટ
અથવા સંકેત ૬૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોડેશન બેંકનાં બેંકમાં, અને ઉલાઓઆએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ ઇસમાઇલ સફરની
કંપની. અગર અમારે ત્યાં બંને મળવું અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી.

આંગલીઆ એન્ડ કું.,

Commercial Rd., Durban

સેન્ટ્રલ ટીકીટ રોમ, ઇમ્બા.

રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી ફંડમાં
આવેલા પદ્ધતિની વિમલ

દરબાન

પા. શી. રે.

હાલુદ ખાદમ	૦ ૫ ૦
ફુસેન હાઇ નયુ હબમ	૧ ૦ ૦
મહમદ મુલેમાન હોલમર	૫ ૦ ૦
ઈબરાહીમ સુરતી	૫ ૦ ૦
મુલેમાન હાલુદ હાઇ	૨ ૦ ૦
હાલુદ મીઆં હોલેલનાબા	૦ ૫ ૦
ઈબરાહીમ માલ	૦ ૫ ૦
મોસમાન ખમીસા	૦ ૧૦ ૦
મહમદ ઇબરાહીમ	૦ ૧૦ ૦
મહમદ સાલે ખતીબ	૦ ૫ ૦
મહમદ સાલે અલ	૦ ૫ ૦
મુલેમાન ફુસેન	૦ ૫ ૦
ઇસમ મહમદ બેદાવાલા	૨ ૨ ૦
ઈસમાઇલ મહમદ મુલ્કા	૦ ૫ ૦
મહમદ ઇબરાહીમ મોતાલા	૦ ૨ ૬
મુલેમાન વાંકડ	૫ ૦ ૦
મહમદ અલી	૦ ૨ ૦
પરસુરુ હા. ફુસેન હાલુદ	૦ ૧૦ ૦
એમ. આઈ. પટેલ	૦ ૫ ૦
સ્ટીમર મુલ્કાના પાસે જશે	૦ ૧૨ ૦
ઈસમાઇલ મુલેમાન રાંદેરી	૦ ૬ ૩
મહમદ ઇસમ મહુ	૫ ૫ ૦
ઈ. ડી. મોટાલા	૧૦ ૧૦ ૦
એસ. એમ. ગવેરી	૧ ૧ ૦
મુલ્કા હાઇ આદમ	૧૦ ૧૦ ૦
એમ. એચ. ઇસમાઇલ	૫ ૫ ૦
એ. એમ. રોખ	૨૫ ૦ ૦
ફરેડ ઇસમાઇલ રેડીંગ કું.	૨૫ ૦ ૦
એ. એચ. મુલ્કા	૧૦૨ ૦ ૦
હાલુદ મહમદ	૨૫ ૦ ૦
એત. એમ. કાદર	૧૦ ૧૦ ૦
નુમા આમીદ	૧૦ ૧૦ ૦
અબદુલ હુસેન એન્ડ આમીદ	૩૧ ૧૦ ૦
એફ. એ. મલ	૫ ૫ ૦
આમીદ હાલુદની કું.	૧૦ ૧૦ ૦
આમીદ હાલુદ	૫ ૫ ૦
હાઇ હાલમ	૭ ૧૦ ૦
એમ. એસ. રાંદેરી	૧૫ ૧૫ ૦
ઈ. એ. તથાબની કું.	૩ ૩ ૦
એ. ઈ. ઈસમ	૧ ૧ ૦
સી. એ. ખસા	૧૦ ૧૦ ૦
અબદુલ કાદર એન્ડ સન્સ (લીનવાળા)	૨ ૦ ૦
ફુસેન આમીદની કંપની	૫ ૦ ૦
અબદુલ રહીમ અમરેની	૦ ૨ ૬
મોહમદન માર્શીક સોસાયટીએ	
ઇમારાલેલા	૧૨ ૧૬ ૭
કરીમખાન પેલ્ટ રેડ	૧ ૧ ૦
એ. ઈ. રાલ	૫ ૫ ૦
સરવાળા	૪૨૧ ૧ ૧૦

પા. રા. રે.

P. O. Box 832.

Telephone No. 1758.

Telegrams: "JOBBERS" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

and at Empire Blds, Commissioner St., JOHANNESBURG

London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરણ સોફ્ટ શુઝ અને જુના વેપારી

ગ્રેસ, હાઈ અને હુડ વેપારીઓને કમ્પોઝી થઈ પડે તેવી નવનો નવી નવી તરેલો નો માલ દર બાવાઈએ વિભાજ્યથી પરચારી આવ્યા કરે છે. બબર દામ કરતાં આ માલ આસરે ૨૫ ટકા સસ્તો પડશે.

બહાર ગામના જોરડાં કપર હસ્તજ બ્યાન આપવામાં આવે છે.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remit money by mail or telegraph to all parts in the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still farther.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

Also at the head Office for S.A.— And at—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

52 Field Street,

CAPETOWN

Commissioner St.,

DURBAN.

JOHANNESBURG

મદદ

મદદ

મદદ

પ્રકાશી અને તુરકીની લકાઈ

મોહમેડન ઈએગ્રીકલ કંપની

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના બેનીફીટ સાર

કપડી કંપનીનો ખેલ તા. ૧૪ નવેમ્બર કનીવારની મુબારક રાતે વીકટોરીયા સ્ટ્રીટ ઈએગ્રીકલ આન્લમે ક્લબ, કિરે 'ફાયાઝ બાઈ'નો ખેલ જીમ્મી સીન સીનેરી અને મધુર કંઠના એક્ટરોથી બજવવામાં આવશે. મજુર ખેલની બધી આવક ધી રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી હાંમે આપવામાં આવશે. માટે દરેક બાઈઓ પધારી મદદમાં વધારો કરશે એવી આજ્ઞા રાખવામાં આવે છે. વધુ માટે જુઓ હેન્ડબીસી.

મેનેજર મોહમેડન ઈએગ્રીકલ કંપની

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

કપડાં ઘોસરી અને દરેક જાતનાં પરચુરણ

માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: Lower Store W. Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

Sutton, Flack & Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISSON ST. off PRINCE

ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 28.

Telephone 820

આમમાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામડાં, સીંગડાં, પેટાં અથવા બકરાનાં ચામડાં, પેટલની ઝાલ વગેરે ખરીદવા માગીએ છીએ.

SUTTON FLACK & CO.

પાઠનનો સરવાલો

૪૨૧ ૧ ૧૦

રોષ્ઠ હાંમલ

૧૦ ૧૦ ૦

રુલુક ગુલાબ બેલીમ

૦ ૫ ૦

જુસેન દાદા

૦ ૨ ૬

ઈસમાઈલ હબરાહીમ

૦ ૨ ૬

અબદુલ હક કાઈ

૧૦ ૧૦ ૦

પારસી રસ્તમજી

૫ ૫ ૦

હી. એમ. સીદાલ

૧૦ ૧૦ ૦

જુસેન હબરાહીમ અમરા

૫ ૫ ૦

એમ. ઇ. વાંકડ

૧૦ ૦ ૦

એમ. બી. માવેત

૩ ૦ ૦

એ. એમ. હમર

૫ ૫ ૦

હી. એમ. મીઆખાનની કાં.

૧૨ ૧૦ ૦

હાદાઈઆ કાઈ

૧ ૧ ૦

અબદુલ કાદર એન્ડ સન

૨૫ ૦ ૦

ગુલામ અમોદ બક્ષા

૧૦ ૧૦ ૦

એમ રાવલની કાં.

૫ ૫ ૦

એમ. એલ. સુલતાન

૧૦ ૧૦ ૦

મહમદ હબરાહીમ

૧૨ ૧૦ ૦

અહમદ હબરાહીમ

૫ ૫ ૦

હાઈ ચીખારી

૦ ૨ ૬

હાસમ નૂમા

૧૦ ૦ ૦

નીયામતુલા

૫ ૫ ૦

છતન મીઆ

૫ ૫ ૦

મખુસાયા

૧ ૦ ૦

બી. હબરાહીમ હસમાઈલની કાં.

૨૫ ૦ ૦

સાલેહ મામદ અબદુલ કરીમ

૫ ૫ ૦

સઈવદ કુકરડીન

૫ ૫ ૦

એમ. એ. મોતાલા

૫ ૫ ૦

મહમદખાન

૨ ૨ ૦

હાઈ આલમ

૨ ૨ ૦

હસમાઈલ મહમદી

૫ ૫ ૦

આઈ. એસ. સીમજી

૧ ૧ ૦

એ. એમ. મોતાલા

૨ ૦ ૦

હી. એમ. પારખ

૧૨ ૧૦ ૦

હાઈ મહમદ કમ્પી

૨ ૨ ૦

એ. એમ. હોખાત

૨ ૨ ૦

દાબુદ કાઈ

૨ ૦ ૦

અબદુલ રઝાક

૪ ૪ ૦

સુલેમાન કમરાદા

૩ ૩ ૦

માહુબ અલીમહમદ

૫ ૫ ૦

એ. સી. હાફેજ

૧ ૧ ૦

એમ. એમ. ખરસાહી

૧૫ ૧૫ ૦

જુસેન હબરાહીમ હંમાર

૭ ૧૦ ૦

હબરાહીમ અહમદ મીરઝા

૨ ૦ ૦

હસમાઈલ દેસાઈ

૦ ૧૦ ૦

અબદુલ કાદર હોદાઈઆ

૦ ૧૦ ૦

મહમદ હાફેજ

૦ ૧૦ ૦

સુલેમાન હાસમ

૦ ૧૦ ૦

અબદુલ કાદર

૦ ૧૦ ૦

અમલ હબરાહીમ હંમાર

૧૦ ૦ ૦

કુલ સરવાલો

૭૦૬ ૭ ૪

■ જાણા ચાર માહુસોએ મહેરબાની કરી ત્રેજર પાસેથી રસીદ લઈ જવી.

THE UNION TIN FACTORY

સાઉથ આફ્રિકા ખાતે જુડું અને સસ્તું ખાતું

અમારા કારખાનામાં દરેક જાતની કૃત્રિમ તથા કાદુરોડને લાચક ટુકો, દરેક રકમના ચાંચુ, કેમ્પફેલ્ડ તથા બીલીકેન્સ, કોશીલીન, ટોમેકોલીન, વગેરે વગેરે બનાવવામાં આવે છે. બધી માલ ઇમેક્રીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાથી બહુ સફાઈદાર અને ટકાઉ તકવાર થાય છે. એક વખત ઓરડર મોકલી માલની ખાત્રી કરો. બહાર ગામના વેપારીઓ પોસ્ટ ખર્ચની તથા પેની મોકલશે તો નમુનાનો ચાંચુ મફત મોકલવામાં આવશે. તે બોવાથી અમારા માલની ખાત્રી થશે, વધુ ખર્ચ આટલે નીચેને સરનામે આપીને જાતે ખાત્રી કરો અથવા લખો:

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHOMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Minnar Street, Newtown

સાંભળી ઉનાતિ વિના રોગોનાતિ નથી મુંદરી મુબોધ

ખાત્ર સ્વીમીની જીવણી અને ઉનાતિ અરથે પ્રમ્ત થાય છે; તેથી સ્વસ્થ રહેવાના ક્ષેત્ર ની રચના સારૂ થવા લાયક છે.

સંપૂર્ણ સ્વસ્થતા અને જીવણી વારતા આ અને વિશ્વ કાલુજી સ્વસ્થ માલમાં જાણ થશે એનાં લખાણોથી બહુરૂ આ માસીક હિંદુ સ્વસ્થતા અને પારથી વગેરે સ્વસ્થ કુલસતી વાંચતી જોવામાં એક સરખા આવક આ પામ્યું છે. હિંદુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રિકા ઉપરાંત વગેરે રોગોમાં નવાં સાહસીક કુલસતી મળ્યો નવાં જ. ત્યાં 'મુંદરી મુબોધ' ની માલગી થાય છે.

બહુરૂ ખર્ચ મળે તથા 'મુંદરી મુબોધ' સારૂ સાધન છે. તેની ૧૫૦૦ નકલ કપાય છે. સંપૂર્ણ નકલ અરથા આજની ૮૫૦૦ની કિંમત મોકલનારને મુક્ત મોકલવામાં આવશે.

વસ્તુનું કલ્યાણમ ફ. ૧-૮-૧૧
સપ્તમે પત્રવ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો:
'મુંદરી મુબોધ' મુંદરી, અમદાવાદ.

COOLAM MOHIDEEN GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg
JOHANNESBURG.

DAWOOD ISMAIL

General Dealer & Importer.
Tel. Add: "DAWOOD."
P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA :	s.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	0	0

એક આપવા લાયક પુસ્તકો

મન-સવાલનો ખુની કાવરો.	૦-૦-૧
જેસના કાવ્ય.	૦-૧-૦
મારો જેસનો અનુભવ.	૦-૦-૩
" ૨ જો. "	૦-૦-૬
" ૩ જો. "	૦-૦-૮
મુસ્તાફા કામેલ પાસાનું કાવ્ય.	૦-૦-૬
એક સત્યવીરની કથા.	૦-૦-૬
સલામતનો કનામો નીનંધ	૦-૦-૦
સર્વોદય	૦-૦-૬
સુધારના બવાક	૦-૦-૩
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૧
એક હિંદુમત્તે ટોલસ્ટોયનો કામળ.	૦-૦-૧
સત્ય વિના બીજું કશું નથી	૦-૦-૩
જીવન દોરી	૦-૦-૪
૮૫૫૫ અરથ દરેક ચોપડી માટે ૧ પેની જુડું. કોષ પચુ કોમોનીના સ્વીકારવા માં આવશે.	

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by
LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Price 2/6, Postage 4d. extra.

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.

By H. S. L. POLAK

Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

The Indians of South Africa.

Helots within the
Empire and how
they are treated

BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

ગુજરાતી પુસ્તકો.

નીચેના પુસ્તકો ને સાથે લખેલા કામ
સુજન અમારે ત્યાં વેચવાના છે:—

કીમત શી. પે. પોસ્ટેજ છે.

મહાલક્ષ્મી કામળનું પુદું.	૨-૦	૨
બેમુદીકા	૦-૬	૧
કલીઓપેટા.	૩-૦	૩
બનરમુજ વાર્તા સંગ્રહ.	૩-૦	૪
કૌરવો કોમ્પ્સ	૨-૦	૨
ખુલાસો જાનું.	૧-૬	૨
સપ્તમી સુના.	૨-૦	૪
દીલસાજ કે દીલબાર.	૨-૩	૩

ઇન્ટરનેશનલ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ.

ફોનીકસ, નાટલ.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૯.

ફ્રીનીક્સ, સનીવાર, તારીખ ૨૮ મી ઓક્ટોબર ૧૯૧૧.

અંક ૪૩.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨૮ ઓક્ટોબરથી, તા. ૩ નવેમ્બર સુધી, ૪૦ સ. ૧૯૧૧

હીંદુ-કારતક સુદ ૬ થી કારતક સુદ ૧૨ સુધી, સાવત ૧૯૧૮.

મુસલમાન-તા. ૫ ઇલાહી તા. ૧૧ ઇલાહી સુધી ૧૩૨૬ હી.

વ.ર.	ખ્રી. તા.	હીંદુ તીથી	મુ. પા. તા. રો.	સુવર્ણ સુવર્ણ	ક. મી. ક. મી.
કની.	૨૮	સુદ ૬	૫/૧૬/૫	૮૬	૧૩
૨થી.	૨૯	" ૭	૬/૧૭/૫	૭૬	૧૩
સોમ.	૩૦	" ૮	૭/૧૮/૫	૬૬	૧૪
મંગળ.	૩૧	" ૯	૮/૧૯/૫	૫૬	૧૪
બુધ.	૧	" ૧૦	૯/૨૦/૫	૪૬	૧૪
ગુરુ.	૨	" ૧૧	૧૦/૨૧/૫	૩૬	૧૬
શુક્ર.	૩	" ૧૨	૧૧/૨૨/૫	૨૬	૧૭

અવકાશિકા

સત્યાગ્રહનો જન્મ ...	૧૧૭
કેવું ધાતકીપણું ...	૧૧૭
મી. અને ખીસીસ થાણ ...	૧૧૮
હીંદુ બાળકોની મહા... ..	૧૧૮
હોમ એગ્રીકલ્ચરની હિમાયત ...	૧૧૯
ડાંગરનાં બીજોતી હાથમારી ...	૧૨૦
હીંદીમાં શ્રેષ્ઠતાની ખામી વિશે ...	૧૨૦
કોલો-તુરકી વડા ...	૧૨૧
૧૩ ફેબ્રુઆરી સોસાયટીનું કાર્ડ ...	૧૨૧
કા' પર્લોડા મનુષ્યને બચાડે છે ? ...	૧૨૨
બોમ્બેમાં સહીયુ' તુરકીવાળ ...	૧૨૨
કાઠીયાવાડ આર્ય મંડળ ...	૧૨૩
રહેઠાર ...	૧૨૩
કેવું ...	૧૨૪
ધેરા ...	૧૨૪
મહામ મી. રેમિસનનું કવ ...	૧૨૫
બેલાનસર ...	૧૨૫
ઈન્ડિયન મોરડ રાજાવાનો સંભવ ...	૧૨૫
ડાંગરનાં બીજોતી મહોત્સવ ...	૧૨૬
મી. થાણ વિલાસની ઉપક્રમ ...	૧૨૬
મુસ્લમાન અને તેના બાઈઓ ...	૧૨૭
દક્ષિણ આફ્રિકા દરમિયાન ...	૧૨૮
સુભાગ-કાઠીયાવાડમાં કુલનો મામલો ...	૧૨૮
હિંદુસ્તાનના ખામી ...	૧૨૯
વરદેવે એકેડેમીની નેમીસો ...	૧૨૯
રેલવે બંધરણ ...	૧૨૯

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

સનીવાર, તા. ૨૮ ઓક્ટોબર ૧૯૧૧

સત્યાગ્રહનો જન્મ

હીવાળીના તહેવારમાં ઠેકઠાક હીંદુઓ એ ફટાકા ફેડ્યા. તે ઉપરથી ડાંગરની પોલીસ ખીબા. એક આગેવાન હીંદુ મહાસભાને પકડ્યા. સહુએ આ બાબતમાં જાગૃ ન કરવાનો નિર્ણય કર્યો મી. દાહિદ મહામ અને મી. પારસી ફરતમજી ની પાસે વાત મઠ. તેઓ મેકર પાસે ફેડ્યા ને કહ્યું કે ફરતમજીમાં મોરા ફટાકા ફેડે છે. હીંદુના તહેવારમાં હીંદુ કેમ નહીં ફેડે? એમાં વળી રળ સી ફરતમજીના ફોટ રળ માગતું નથી. છતાં જો તમે હીંદુ ફટાકા ફેડનાર ઉપર જીલમ મુલકવા માગશો તો અમે તેઓ ની સાથે લામણી બતાવવા ખાતર ફેડશું. ને પછી તમારે પકડવા હોય તેને પકડી બળો.

આ બનાવ બારે નથી. છતાં મોટી નથી. પણ તેનું રક્ષણ મોટું છે.

આપણે નિરબલતા બતાવીને કરવું જોઈએ તે કરવામાં ઇળ પડે તો ઉઠાવવા તકવાર થયા એટલે આપણને ઇળ ન પડી ને આપણું માન રહ્યું. આ સલામત.

ખીબું, ને આ દાખલામાં વધારે અમલનું, રક્ષણ તે એ છે કે હીંદુના આગત કામમાં મુસલમાન અને પારસી પુર લામણીથી ફેડી મથા. પરિણામ સરસળ આપ્યું. એક આગતમાં મલ ભારમ લેવાય તો ખીબું બાબતમાં પોતાની મેલે તેમજ આવ. મુસ્લમાનો ફેડીની એક માંક સીધી થાય એટલે ખીબું તેજ રસ્તે ને સહેલથી સીધી થાય તેમ સંસાર બચવારમાં છે.

હીંદુ, મુસલમાન, પારસી, ખ્રિસ્તી, બધા કેમ એકઠા થાય? જવાબ મી. દાહિદ મહામદે અને મી. ફરતમજીએ આપ્યો છે.

હીંદુનાજ કામમાં બધારે મુસલમાન આગળ પડી લામણી બતાવે, મુસલમાન

ના કામમાં તેમજ હીંદુ કરે, ને બન્ને પારસીના કામમાં કરે, પછી એ ત્રણની વચ્ચે રહેલ બધાય તેમાં વચ્ચે આવનાર કોણ હીવાનો લેવ?

ધર્મ બધે જુદા રહ્યા તમે એકજ પુરુષને-એકજ વસ્તુને-અલગલગે નામે પુણે, બીજો જુદાને નામે પુણે ને કુ' કમરને નામે પુણું તેમાં ફોની બોદ નહીં તમે એક દિશાએ મોટા રાખી પુણે તે કુ' બીજા દિશાએ રાખું તેથી તમારી ઉપર મારે આ સાર વેર બાંધવું? આપણે બધા એકજ માનવજાત, એકજ મામડી, એકજ દેહ. આવા સીધા સંબંધોમાં પણ હાડવેર બાંધીએ તો એ આપણી મુખર્ષિ ને કુંક નબળા મણાય.

સંધારાવાળા પછી બલનાં તાળાં એક વાની એક આવી બનાવે છે. તેને તેઓ 'માસ્ટર કી' મુખી ચાવી કહે છે. તેમજ આપણી અમલુત અમલદારથી તાળાં બોલવાની સલામતથી એક મુખી આવી છે. એ બધા હીંદી બધ એ તો કેવું કામ થાય! સલામત એ કંઈ બારે સબ નથી. સત્યને વળગી રહેવું તેજ સત્યાગ્રહ છે. ધર્મમાં ખીબું બધું બધે રહેલું હોય પણ સત્ય વિના ધર્મ નથીજ. તે સત્ય જો સમજી લઇએ તો સહેલથી પળાય તેમ છે.

કેવું ધાતકીપણું !

આવે ઉંમર અમારા થયા અંકજ પ્રગટ થએલ ખીરબીડીઆપરનો દેવાલ જેમણે વાંચ્યો હશે તેમના મુખમાંથી નીકળ્યા વગર નહીં રહ્યો હોય. પણ આ નિર્દયતાથી વધારે બ્યાન ખેંચનાર તે જીલમમારે જરા સરખી સભથી છુટી અએલ છે તે બીના છે. અમારે મેકર ની રિયાત બોમવનાર માણસને, નિર્દયતા વાપરવાનો મુન્હો સામીત થયા છતાં, કારટે પા. ર ના નજીવા કંડમાં જવા દીધેલ છે એ ખીલકુલ ઇન્સાફ બરેજ દેખતું નથી. જો એ મી. ફેનગુનેજ ઉવાડી પીઠપર આજુકે ભારનાર તે હીંદી ફેલ તો કોવરનો મુકાદો તાજી છુટીવરેક

ના આવત. તેને પણ માણની સખત મજૂરીની સળ ઠોઠી બેસાડત; અને કદાચ દુદ્ધ મારવાનો પણ કુકમ કરત. હાં ભરીને છુટવાની પરવાનગી પણ મળત નહીં. જો ફરિયાદી મી. હેનવુડ હોત તો આમ બનત. પણ આ દાખલા માં તે આશપી છે, ને તેથી આપણે તબન જુદોજ મુદ્દા બોધ્યો છીએ. આશપીએ અગાઉ પણ એજ મુદ્દા કરેલ એ વાત પણ કોરટે લક્ષમાં લીધેલ જણાતી નથી, અને નજીવા કડની સળ માં મુન્હેમારને ઊઠી મુકેલ છે.

આ તલાવતનું શું કારણ છે? શું જમતના પેદા કરનારની નજરમાં આ ગીરમીટીઆ મજૂરમાં અને તેના શિક્ષામાં કંઈ તલાવત છે. ખીલકુલ નહીં? મુકાદમાં આ તલાવતનું કારણ એજ છે કે કાયદાની કોરટે પોતાના ઇન્સારીપણા માટે મમર કરતાં, હમેશાં નબળા સામે જળીઆનું જ રક્ષણ કરવા હોય છે. હવે મી. હેનવુડ કાય છે તે બોધ્યો. તે કર બનતો અગાઉનો મેયર છે. કદાચ એકાદ બેલાંટીયર લરકરી કુઠડીતો અમલદાર હશે. તેથી તેણે પોતાના દરબજાને જાળતા સહાયો બતાવવા બોધ્યો, અને નહીં કે ચુરસાના મુલામ બની બીજા ધણીપર કાય ઉઠાવી દરબજાને લગાવવો. કાયદો કાયમાં લઈ નોકરપર કાય ઉઠાવવો તે મોક્ષાધતું કે દરબજાનું ખીલકુલ બક્ષણ નથી. હકીકત એમ છે કે અમુક માણસ સારો પહેરવેશ રાખતો હોય કે અમુક દોલત ધરાવતો હોય તેટલાથી તેને સુધરેલો કહેવો તે માત્ર ભ્રમ છે. તેમ જખતાં વાંચતા આવડતું હોય તેથી પણ તે સુધરેલો થઈ શકતો નથી. તેણે પોતાના જ્ઞાનને પોતાના રવબાવ અને રહેણી માં ઉતારેલ હોયું બોધ્યો. જેની રહેણી કરણી વિશુધ્ધ છે તેજ સુધરેલ જણાઈ શકે. પણ સુધરેલ કે વગર સુધરેલ એ તો વિચાર રાખ્યા વગરજ કોરટેએ તો સર્વને સરખા ગણી ન્યાય આપવાનો હોય. આમ કહેવામાં સત્યામહતી દિમાવત કર નાર થઈ અને વેરની દિમાવત કરીએ છીએ એમ નથી સમજવાનું. બ્યાંસુધી કાયદાની કોરટની રીતિ હકવાત છે ત્યાં સુધી તે કોરટેએ રાય રંકનો બેદ રાખ્યા વગર ઇન્સાફ આપવો બોધ્યો એ કહેવા તું તાત્પર્ય છે.

આ દેસમાં ભોમ થઈ પડેલ હીંદીને પોતાની ગીરમીટ બલાસ થયા છતાં તેમાં રહેવું પડ્યું છે એમ પણ જણાયું છે. આ બાબતમાં પ્રેમકુદર પોતાની કોર

બજાવી આ માણસને ગીરમીટમાંથી ઉઠાવશે એવી આશા રાખીશું. ગીરમીટમાં થતા જુલમના આ છેલ્લા દાખલાપર કોર્ટેએ મુનિયન સરકારનું બ્યાન બેંચવા તું છે.

મી. અને મીસીસ પોલાક

મી. અને મીસીસ પોલાક કદાચ આ વખતે હીંદીને મારને દશે. મી. પોલાકે વિલાવતમાં પોતાના રહેઠાણની જખરી ડાપ પાડી મુકી છે. અમેથી તેઓ અધાગ મહેનતના દિવસ પછી થોડી આરામની થકી ચુલરવા વિલાવત ગએલા હતા પણ આપણે સારી પેટે બેયું છે તેમ તેમણે તો ત્યાં હીંદી કામ વારતે જાતત પ્રયાસ કર્યે રાખ્યો છે. ત્યાંની કમીટી ના કામનો બાર ઉપાડી લેવામાં તેમણે પોતાનો વખત વાપર્યો જેવામાં આવે છે. કમીટી નિરંતર જે લખાણો કરી રહેલ છે અને જેમાંના કેટલાક અમે વારંવાર જાપતા થયા છીએ તે મી. પોલાકના કામનો પુરતો ખ્યાલ આપે છે. કેપ, નાતાલ, કે દરસવાલના હીંદીને લમતી એક પણ બાબત પર વકી સરકારનું બ્યાન બેંચવાની દરેક તક તેમણે કાયમાં લીધેલી હતી. આવા ખાંતીલા કામની, સર મંચેરજના પ્રમુખપણા નીચે બરા એવી મીટીંગથી મેગ્ન પુણ્યકૃતિ થઈ છે. તે વખતે મી. પોલાકે મુનિયન સરકારને અને વિલાવતના લોકોને જણાવ્યું છે કે હીંદીએને લોકેચનમાં કાઢવાની રાજનીતિ થી બીજી લડત જમવાનું જ પરિણામ આવશે. વળી ગીરમીટઆપરનો પા. ૩ નો કર રદ નહીં કરવામાં આવે તો કામે તે લડત પણ ઉઠાવવી બોધ્યો એ પણ બતાવવામાં આવ્યું છે, અને કામે આ બંને વાત લક્ષમાં લેવાની છે.

ડેલાઓઆએ ખાંતે રીપબ્લીકન વરસી ના ઉત્સવની ધામધુમ સંબંધમાં સહેર માં લોકો તરફથી કરવામાં આવેલા કણુ માર મારે ઇનામો કાઢવામાં આવ્યાં હતાં. તેમાં અમુક ઇનામો સુદર પ્રકારની રાજની માટે રાખવામાં આવેલ. આમાંનું પમુ ઇનામ ત્યાંની મહોમેડન મરજીને મળેલ છે એવું 'ગીરમીટ' પંચમાં પ્રમટ થએલા હેવાલ ઉપરથી જણાય છે. બીજું એક ઇનામ ત્યાંની ચાઇનીઝ કમળને મળ્યું હતું.

હીંદી બાઇઓની મદદ

મુખ્યમંત્રી મીસીસ જમનાલાલ સહજ અને મીસીસ જાજી જહાંમીર પીટીટનો કામળ બમે ગયા અંકમાં જાપી ગયા તેની ઉપર વાંચનારનું બ્યાન બેંચીએ છીએ તે કામળ દરસવાલની જોરત મંડળીને મળેલો છે. મુખ્યમંત્રી કમીટીમાં જે બાઇ સલાસદો છે તેમનાં નામ તપાસતાં બેજ કાપાએ છીએ કે મુલકમાન પારસી ને હીંદુ એમ બધાં પોતાં કુટુંબો આવી ગયા છે. આ કમીટીની મદદ માલની કીમત ઉપરથી નથી આંકવાની. પણ હીંદીમાં રહેતી આપણી બહેનોએ કેટલી ચિંતા અને મહેનત આપણે સાર ઉઠાવી તે વિચાર ઉપરથી કમીટીની મદદની કીમત આંકવાની છે. એટલુંજ નહીં પણ જે વસ્તુઓ તેઓએ મોકલી છે તે તેઓએ પોતે બનાવેલી છે. એમાં તેઓએ મહેનત લીધી એ બતાવે છે કે આપણે વિવે તેઓએ નિરંતર ચિંતા રાખેલી છે. જ્યાં મદદ માત્ર મુખ્યમંત્રી મળી છે એમ પણ નથી. કલકત્તા, રંડુનથી પણ તેવી મદદ મળી છે.

આ મદદ માત્ર દરસવાલનું હીંદી જોરત મંડળ તે મરીખડું છે. તેમાં મુખ્ય ત્વે કરીને માત્ર સત્યામહી કુટુંબોજ છે. તે મરીખડી ને સાદી બાઇઓ છે. તેને આ સ્થિતિએ મુકનાર મીસીસ વોમલ અને મીસ ક્લેસીન છે અને તે આખી દીલ માલની ઉત્પત્તિ સત્યામહતી લડતમાંથી થએલી છે. મીસીસ વોમલ બાજુ એક વરસ થયાં બાઇથી તારીખે ખુલનારી બાર બાબત ખુવાર થએલ છે. ઊઠરી એને લીખવવું, તેઓને નિયમસર બેલા વળી, બજારની બીજી તકબારી કરવી, આ બધામાં તે ગીરમીટ રહેલ છે. અમારી બજારમાં છે કે મીસીસ વોમલે તેમાંથી એક પછની પણ આઠા નથી રાખી. સમુજાએ પોતાનો પક્ષો તેમાં કંઈક ગળા કર વાપર્યો છે. આવી જે લીલચાલ છે તેનું મુળ ઉડું જશે ને જે ગાડ ઉઠશે તે હીંદીને સાર કીમતી થઈ પડવાનો સંભવ છે. આને જલ આપણી કીંદી બહેનોને થટે છે અને તે જળ સત્યામહતી ગાઠમાંથી આપણે લાગ્યો. જાંબીએ જેપ તું છે. એવાં તો કેટલાક જળ હજી આપણે આખીશું એ માત્ર કામે કરીનેજ જણાશે

લોરડ એમ્પટીસની હિમાયત

વિલાયતના ડાખામાં લાંબો કામગીર

વિલાયતના ઘણા નામીયા ડાખાઓમાં લોરડ એમ્પટીસનો નીચેનો કામગીર પ્રમુખ થયો છે:—

“સાહેબ,—સહેનસાહતમાં હોદ્દીઓની શું રિયલિટી છે તે તરફ આપનું ધ્યાન દૂરી બેઠાવવાનો આ વખત છે એવું આપ પણ જોઈ શકો છો. આજે રાત્રી ૧૧:૩૦ ને લોરડેને ખુદ સહેનસાહત સેના વખતમાં અમરકાંઠા રીતે ખતાવી આપવાના છે કે તેઓ પણ બ્રિટીશ પ્રજા છે, અને આપણા પ્રજા બાકીઓ છે, તેઓમાં લોક લામણી કેવ પ્રકારની છે તે અહીંના લોકોએ જોયું જોઈએ. વળી જે સવાલ આપી સહેનસાહતને અલગ મંજૂર છે એવું જણાયું છે, તેનો નિવેડો અહીંની પ્રજાના કબાજુથી દુર રાખવાની જરૂર છે એમ પણ મને લાગે છે.

હાલ તો માત્ર દક્ષિણ આફ્રિકામાં જ ને રિયલિટી જોઈ શકાય છે તે વિષે કહી શકાય છે. તે ખાખતમાં લાંબા અધિકારીઓએ તેઓના કાવત્રા વચનોથી આપણને ઓટી કાઢી આપેલી છે. કેમકે અરેબી રીતે તે મામલો એટલેને એટલો જ મંજૂર હતો છે. આજે મામલો ખીજે રથે પણ મોજુદ નથી એમ નથી. ખીજા રથમાં પણ તે વધુ ને વધુ મંજૂર થતો જાય છે. એ સવાલ સહેનસાહતને છે એમ મણી તેનો નિવેડો કરવાની ઇમ્પીરીયલ કાનફરન્સની દુરજ હતી તે તેણે એક કારે જોઈ છે. પણ દક્ષિણ આફ્રિકામાં મામલો બહુ જારીક થઈ પડ્યો છે, અને હોલિસ્ટાનમાં બારે અક્ષતિ જેવામાં આવે છે તે સુખ્યત્વે કરીને તેને લખેજ છે.

નાતાલમાં મીરમીટીઆ હોદ્દી મોકલવાનું બંધ કરવા વિષેનો કાવત્રા વાઈસરાયની ધારા સભામાં રજૂ કરતાં મી. જોખલે જે સબ્જેક્ટ બોલાવતા હતા તે અહીં ટીકવ બરોબર થઈ પડશે. મી. જોખલેએ કહ્યું હતું કે:—“હું ખુલ્લે ખુલ્લું સ્વયં જણાવું છું કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દીઓની ચાલુ પબ્લિસિટી આખા હોલિસ્ટાનમાં જે કાવત્રા પેદા થઈ છે તેવી અજાણતા ખીજા કોઈ પણ સવાલથી પેદા થઈ શકે નથી, અને તે કાવત્રા એટલી તો જાણી છે કે તેની સામે બ્રિટીશ રાજ્યના પાકા મિત્રોને નિષ્પાસ રહેવું પડ્યું છે.” આ સબ્જેક્ટે કેટલોક વખત અમારું બોલ

વલા હતા, છતાં તે પબ્લિસિટી તો હજી પણ ચાલુ છે. ઇમ્પીરીયલ કાનફરન્સ બેઠી અને પુરી થઈ તેમાં એ કંઈ વળું નહીં, અને હું વખતમાં ખુદ સહેનસાહતી સમક્ષ સમગ્ર રાજ્યની એકતા ખતાવવાનો બારે અવસર હોલિસ્ટાનમાં આવવાનો છે તેની પણ કંઈ અસર થઈ નથી. ‘હોલિસ્ટાનમાં અક્ષતિ’ એ નામનાં પુસ્તકમાં તેના લેખક મી. વેલેન્ડાઇન મીરસે કહ્યું છે તેમ, નથી વડી કાર કાર કે નથી અંગ્રેજ પ્રજા તે સવાલની મંજૂરતા પુરતી રીતે સમજી શકી.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણા હોદ્દી પ્રજા બાકીઓ ઉપર એક પછી એક નવી સુગ્રીયતા નાખ્યા કરવામાં આવે છે. રજીસ્ટ્રેશન અને ઇમ્પ્રોવિઝનના બુના સવાલો નો હજી કંઈ સંલોધ થયો નથી, અને આપણા વરસમાં યુનિયન પારલામેન્ટ તેનો સંતોષ કારક રીતે નિવેડો લાવે એવો સંભવ છે; જોકે હજી ખીજા તરફથી બેધક રીતે પબ્લિસિટીમાં આવે છે, અને અંગ્રેજ પ્રજા આથી ખીનવાઈ જાય તેથી કે ખીજા કોઈ કારણથી વડી સરકારે તે અટકાવવા નાં કંઈ પચાઈ લીધાં નથી. જે વાત બોવર સરકારનાં રાજ્ય તળે ચલાવી લેવામાં આવી નહોતી તેજ વાત બ્રિટીશ વાવટા તળે અને બ્રિટીશ હકુમત તળે ચલાવવા દેવામાં આવે છે.

આ લાંબી અને અસવાલ કરેલી કહી કત હું કામાં કહેવાની અને રજા આપશો. ટર્સવાલનો ૧૮૮૫નો કાવત્રો, જે બોવર સરકારે મૂક્યો હતો, અને જેમાં બ્રિટીશ સહેનસાહત તરફની દુરજની કંઈ વાત હતી નહીં. તેનો હેતુ એ હતો કે હોદ્દીઓને રહેવા તથા વેપાર કરવા લોકો સનમાં કાઢવા, અને મોકલત ખરીદવાનો તેમને હક આપવો નહીં. પણ અંગ્રેજ સરકારના સખત વાંધાને લીધે આ આકરો કાવત્રો હોદ્દીઓને લોકેશનમાં કાઢવાની ખાખતમાં કદી સખતાઈથી અમલમાં મુકાયો નહીં હતો. સગાઈ પછી બ્રિટીશ સત્તા તળે ટર્સવાલની સરકારે હોદ્દીઓને લોકેશનમાં કાઢવાની કલમનો અને તેઓને મોકલત નહીં ખરીદવા દેવાની કલમનો અમલ કરવા પ્રયાન કર્યું. હોદ્દીઓ તે ખાખત સુખીમ કોરટ સુધી લઈ ગયા અને લોકેશનમાં રહેવાની તેઓને દુરજ પાડી શકાય તેમ નથી એમ ખતાવી લોકેશનની બહાર વેપાર કરવાનો તેઓને હક છે એમ સાબીત કરવામાં તેઓ હતેકમદ થયા. તે વખતે વધુ ન્યાયાધિકારો ને દીકા કરી હતી તે જાણવા

લાયક થઈ પડશે. તેણે કહ્યું હતું કે: “કોઈપણ તેવો કાવત્રો લગાવો ન હોવા છતાં બ્રિટીશ હકુમત તળે નીમાયલા ટર્સવાલના અમલદારો એવો કાવત્રો કરે છે જેને ખુદ બ્રિટીશ સરકારે અમારું જર કાવત્રે મૂક્યો હોય, અને આજે પણ પબ્લિસિટી હોય, તે અમરજની વાત કહેવાય.”

હવે બ્યારે એવું માલુમ પડ્યું છે કે હોદ્દીઓ પોતાની સ્થાવર મોકલત મોરારને નામે રજીસ્ટર કરાવી શકે છે, ત્યારે કેવ બાક હોદ્દીઓએ તેઓના મોરાર મિત્રો સાથે કાર કરી પોતાની મોકલતોને તેઓ ના નામ પર ચલાવી અને પોતે તેનો મોરાર કરવા લાગ્યા. આ કારક જેર કાવત્રે નથી એમ ટર્સવાલની સુખીમ કોરટે કહ્યું હતું. છતાં મોરાર વેપારીઓ હોદ્દીઓને રહેવા તથા વેપાર કરવા લોકેશનમાં કાઢવા મંજૂર રહ્યા છે, અને સ્થાનિક સરકાર તરફથી આમાં તેઓને મદદ મળે છે. “પ્રાઇવેટ ટાઇનમીપ” ના માલીકોને એવા કારાઓ મૂકવાની સરકારે પરવાનગી આપી હતી કે જેથી તેની અંદર મોકલત ખરીદનાર કે બાકે રાખનાર મોરાર પોતાને ત્યાં નોકરી કરતા હોય તે સીવાયના કોઈ પણ કલરડ લેખને ધર પર રાખી શકે નહીં; અને ‘કલરડ લોક’ ની બાખ્યામાં હોદ્દીઓનો સમાવેશ વામાં આવ્યો હતો.

૧૯૦૬ માં મીડીકોરપ એડમિનિસ્ટ્રેશન હોદ્દીઓના સખત વાંધા છતાં પસાર કરવામાં આવ્યું હતું, અને ત્યાં રહેતા હોદ્દી સ્ટેડ હોલરોને ત્યાંથી ચાલ્યા જવાની તથા શરકામ કરનારા નોકર સિવાય કોઈ કલરડ માણુસને ત્યાં રહેવાની મના કરવા વિષે તેમાં કલમો હતી. તે પછી ૧૯૦૭ માં મીડીકોરપ સ્ટેડ એક્ટ પાસ થયો, જેમ ચાલ્યા જતા હોદ્દીને નામનો બદલો આપવાની વાત રાખવામાં આવી હતી; જોકે ત્યાં રહેતા હોય તેઓને માટે તો કલાહી પહેંચાડે એવી કલમો કાયમ રાખી હતી.

ત્યાર પછી ૧૯૦૮ માં સોનેરી કાવત્રો થયો, જે વડે નોકર ન હોય એવા હોદ્દીને લોકેશનની બહાર આજુવાળા બામમાં રહેવાની મના થઈ, અને જે કોઈ રહે અથવા જે કોઈ મોરાર તેને રહેવાની રજા આપે તે સુબ્જેક્ટ કરે છે એવું કહ્યું. હોદ્દી કોમે તેની સામે સખત વાંધા લીધા હતા તેની દરકાર કરવામાં આવી નહીં અને વડી સરકારે તે કાવત્રામાં સહેનસાહતી સહી થવા દીધી.

સને ૧૯૦૮ અને ૧૯૦૯ માં ટાઇનમીપ એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ પાસ કરી જે

હોદ્દોએને ત્યાં વસવાત હશે ખુબી ખુબી હતા તેઓને ત્યાં રહેવું જ અનુભવિય થાય એવી બતની રાજ્યનાંતરે વિશેષ જોર આપવામાં આવ્યું. આ અને સોનેરી કાયદો સાથે સાથે અમલમાં આવવાથી 'પ્રાઇવેટ ટાઇનશીપ' ના સંબંધમાં જે મનાઈ તથા સળ વગેરેના કારણો લાગુ પડે છે તેજ 'પબ્લીક ટાઇનશીપ' ના સંબંધમાં પણ લાગુ પડે છે. ટાઇનશીપ કાયદામાં વિશેષ એ જણાવેલું છે કે ટાઇનશીપની અંદરના કોઇપણ મહાન પર તોફાન ન હોય એવા કલરડ માણસને રાખવામાં આવે તો તે મીઠકત સરકાર કંઈપણ બદલો આપ્યા વિના જપ્ત કરી શકે.

હવે કેટલાક એવા કિસ્સાઓ છે કે જેમાં હોદ્દોએ જે મહાનમાં રહે છે અને વેપાર કરે છે તેના ખરા માલિક તેઓ પોતે છે. આજ કિસ્સાઓની સાથે નવા કાયદાની નબર છે. એ કે હું આવા કેટલાક કિસ્સાઓ છે એમ કહું છું. છતાં ખારી માન્યતા મુજબ સાચી હકીકત તો એ છે કે ટ્રાંસવાલની લગભગ આખી હોદ્દો પ્રજા ખાણવાળા વિભાગમાં કે ટાઇનશીપમાં કોઇ ખરી માલિકીવાળા મહાનમાં, તો કોઇ બાહુતી મહાનમાં રહે છે. આ બધા હોદ્દોએને લોકેશનમાં રહેવા તથા વેપાર કરવા કાઠી મુકવાની એ કાયદાની અસર થશે. આવાં વલણ સામે વડી સરકારે લગાઇ પહેલાં પણ અને પછી પણ સખત વધો લીધો હતો, છતાં ૧૯૦૮ ની સાલથી તેને મજબૂરી આપેલ છે.

આ કાયદાની અસર જેઓ લીઝવાળા મહાનમાં રહે છે તેઓનેજ નહીં થાય; છતાં તે લોકો પણ લીઝ પુરૂ થતાં સુધી જ સહીસલામત રહી શકવાના. એટલે આ કાયદાનો અમલ થતાં પરિણામ એ આવવાનું કે ધણીખરા હોદ્દોએને ઘરખાર છોડી માથા જવું પડશે, ધણીઓની મીઠકત જપ્ત થશે, અને અંતે આખી હોદ્દો કામ તદ્દન પાલખાળ બની જશે.

ટ્રાંસવાલની હોદ્દો કામ પરાણે લોકેશનમાં ન જઇ રહે તો તેઓને ત્યાંથી માથા જવું—દેશ નિકાલ થવું—એ એજ રસ્તો ખુલ્લો છે.

એ ખરખર મળવની વાત છે કે જે સરકારે મીનાઓના સંબંધમાં લોકેશનમાં જવાની દરજ્જાને યુગમી મજબૂતાને ડાળ કચેલું હતો તેજ સરકારે સહેનકાહની હોદ્દો પ્રજાના સંબંધમાં તેવી યુલામી કરતોની દરજ્જા પાડવા વિષે મજબૂરી આપી. આપણે રાજ રાજ સંભળીએ છીએ કે દક્ષિણ

આફ્રિકાની સરકારનો હેતુ વધુ એકિબા દીકાને આવના અટકાવવાનો અને ના હોદ્દો રહીશોના કક માનવવાતો છે, પણ ઉપર જે કકીકતો હુંકમાં જણાવવામાં આવી તેને અને આવા હેતુને શું સંબંધ તે સમજવું મુશ્કેલ થઇ પડે છે. હોદ્દોએ દક્ષિણ આફ્રિકામાં બોધર રાજ્યની હકુમત તળે જે ખરાબ દલામાં હતું તેનાં કરતાં બિટીરા હકુમત તળે વધારે ખરાબ દલામાં છે. એવાં મહેજાનો વડી સરકાર કેમ ઉપર આપી શકે એ સમજવું મુશ્કેલ છે. બિટીરા વાવટા તળે અન્યાય અને જુલમ વરતે તે અસહ્ય છે એવું મજબૂતારા કરેકે ખ્યાન આવવા. જેમ આ ખાબત છે એમાં સંદેહ નથી."

ટ્રાંસવાલમાં હોદ્દો ઓરતોનો હાડમારો

હોદ્દો ઓરતો વિષેના ટ્રાંસવાલની બધા લતના યુકાદા ઉપર દીકા કરતાં કલકતા નું 'કામરેડ' પત્ર લખે છે કે :—દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દોએ સામે જુલમખાર કાયદો અમલમાં મુકીને હજી તેઓને સતાવવાનું બાકી રહી વધુ હોય તેમ ટ્રાંસવાલની કારટના હોદ્દો ઓરતો વિષેના યુકાદા ઉપરથી સમજાય છે. હોદ્દોએ એકથી વધુ ઓરતો કરવા નહીં એવો એ યુકાદાનો અરથ છે. ખિસ્તી લોકમાં એક ઓરત કરવાનો રીવાજ હોય છે તેથી આવો યુકાદો અપાઓ હશે કે પછી દક્ષિણ આફ્રિકાની તોફાની પ્રજા જે પરકામ તરફનો ભય જોવા કરે છે તેની વચથી તે યુકાદો અપાઓ હશે તે કળી શકાવું નથી. યોગ વખત પછી હોદ્દોએને એક કરતાં વધારે છોકરૂં હોવાની પણ બંધી કરવામાં આવે તો નવાઇ જેવું નથી. હોદ્દોને ત્યાં રહેતાનીજ બંધી થઇ માટે નહીં કરવામાં આવતી હોય વધુ ઓરતો તે રિવાજ જોરા લોકોને તિરસ્કાર બરેલો લાગતો હશે, પણ તેઓની આદર બતતા અનાચારના કાયદાઓ એક ઓરતના રિવાજને હાંસીપાટ બતાવે છે. આજ કાલના આફ્રિકા-ડરોને મીનસ સહેનકા હતને બધા સમાન છે. આવા મમાર અને જકડીપણમાં મસ્ત અનેલાઓના નસીબમાં પડતીજ મરિલી હોય છે.

"જી.વી."—તે બીનામાં કાંઈ જાણવા લાયક નથી.—અ. ડ. એ.

કોઇ હોદ્દોમાં પરાણામતની ખામા વિષે ફરિયાદ

'નાતાલ ટાઇમ્સ' ના ખબરપત્રીએ નીચેની ફરીયાદ જાપામાં મોકલી છે :—

"હું લેડમાં મુસાફરી કરનારાઓ રસ્તા ઉપર આવેલી દુકાનમાં ઉતારા કરવાને ટેવાયલા હોય છે. જ્યારથી ત્યાં દુકાને કરવાની છુટ થઇ ત્યારથી આ રીત ચાલી આવેલી છે. પરાણાને કે તેના માડી થોડ ને ઉતારા આવવાની દુકાનદારોને દરજ્જા પાડે એવો કાંઈ કાયદો કે ધારો નથી છતાં આ રીત હજી ચાલી આવે છે. કંઈકા દીસ્ટરીકટ અને મેટાઇન વચ્ચેના પત્ર રસ્તાની બાજુએ એક આરબની દુકાન એવી રીતે આવેલી રહી છે કે ત્યાં ધણા મુસાફરો આપો દિવસ કંઈક મુસાફરી કર્યા બાદ આવી પહોંચે છે. સાદા મહાન—દુકાન—જોઇને અનુભવા માણસો આશ્ચર્ય લેવા આવે તેને તેઓ પાંચા આવે એમ હોવા છતાં દરમીજ ના પાડવા માટે આ આરબ દુકાનદાર નામચીન લખેલ છે. મુસાફરોને તોજાપાથી ના પાડવામાં આવે છે અને 'દુકાનની ઓઢરીમાં સુઇ શકોછો' એવા અપમાન કારક લખેલો પણ કહેવામાં આવે છે. સ્થાનીક લાઇસેન્સીંગ બોર્ડ આવે વરતણકપર ખ્યાન આવે છે કે નહીં તે કહી શકાવું નથી. હું લેડમાં દુકાનદારના માણસો લાયક હોય છે કે નહીં તે જોવાની માણસ્વેદને સત્તા છે; અને ત્યાં આવા સાધારણ રીવાજનો બાંધ કરનારનું લાઇસેન્સ બંધમાં આવી પડે છે એ ચોક્કસ વાત છે. પેગમરના અનુચાથીઓ પરાણામતનો જે ગુજ—જે પછ સા લઇને ઉતારો આવવાને પરાણામત કહીએ તો—જતાવે છે તેથી કોઇ પણ માણસ અબણ હશે. આ કિસ્સામાં મજબૂર આરબ પોતાની જગ્યા જે તેન રાજકરતા પ્રજાના કોઇ માણસને તિરસ્કાર કરવાનો પ્રસંગ આવે છે તેને માટે ના લાયક છે એમ ધારવું તે વધારે ઠીક મજાશે."

'નાતાલ વીટનેસ' એક સ્થળે લખે છે કે હોદ્દો પોતાની કમાણીને અમુક હીસો પોતાની માતરજીમીપર મોકલો હતા હશે એ કજીલ કરીએ, છતાં એતો ચોક્કસ છે કે એમ પછલા મોકલી શક એવી સ્થિતિમાં અમુકજ વરગ છે. વળી તેઓ પણ જે રકમ મોકલે છે તે કકી હતમાં નજવી છે. ખરી વાત તો એ છે કે ધણા એકીઆટીકા પોતાના પછાક સ્થાવર મીલકતમાં રોકે છે.

ઇટાલી અને તુરકી વચ્ચે લડાઇ

અઠવાડીક સમાચારોનું તારણ

(૧૬૨૧ તારીખ ઉપરથી)

શુક્રવાર, તા. ૧૬.

રોમ ખાતેના સિટીય અને જરમન એલમીઓએ લડાઇ બારામાં ઇટાલીઅન પ્રધાનની મુલાકાત લીધી હતી. તેમને ઇટાલીઅન સત્તાવાળાઓનો એવો વિચાર માલમ પડ્યો કે સલાહ કરવાની ઇટાલીની એક જરૂર એ છે કે તુરકીએ આજમુખી માં જે યુગ્મ્ય છે તેપરથી ચોખ્ખી રીતે હાથ ઊઠાવી લેવો. જે તુરકી પોતા ના લડાયક કાફલાના બળનો દેખાવ કરવાની પક્ષ ખીક દેખાડશે તો લડાઇ બહાર કરનાર તરીકેના બધા હકોનો ઇટાલી લાભ લેશે, અને યુ. પરિષ્કામ આવશે તેની જરૂર કરશે નહીં. જે તુરકી ઇટાલીની મામણીઓ કમુલ કરશે તો ઇટાલી તુરકી ને તુકસાની આપશે. ખીજી તરફ જે તુરકી ઇટાલીની જરૂરો કમુલ કરવામાં લીધ કરશે તો લડાઇનો ઉપદ્ર અત આવશે ત્યારે લડાઇની તુકસાની ભરી આપવા ઇટાલી તુરકી પાસે મામણી કરશે.

ટ્રીપોલીમાં હોમ્સ નામનું મથક ઇટાલીઅનોએ છુટી લીધું છે, અને તેના ઉપર મવરનર નીચો છે. હોમ્સ ખાતે ના તુરકી કુમરોઓમાં ભરાયા છે.

શુક્રવાર, તા. ૨૦.

ટ્રીપોલીના કીનારાપરના કુરના નામના બંદરપર ઇટાલીઅન મનવાસીની તોપોવડે મારો અણવવામાં આવ્યો હતો. કહેરની ટીક્સેય-ધીનો નાશ કરી તુરકી વારડે ઇતરાવવામાં આવેલો.

ટ્રીપોલીને લગતો ૨૦૦ માઇલનો દરીઆ કીનારા ઇટાલી કબજે કરશે એવું માલુમ પડ્યું છે. આ સંબંધમાં સિટીય સરકારે વધી દરજાવનાર લખાણ કર્યું છે.

ટ્રીપોલીમાં તુરકીનો હક સ્વીકારાત કરવા માટે અને તુરકી રાજનો મોબો દહાવી રાખવા માટે નવા યુદ્ધમેલા તુરકી પ્રધાનમંડળમાં તુરકી માર્લિમેટને ભર્યો છે એવી દરખાસ્ત ૬૦ વિશ્વ

૧૨૫ મતથી પાસ થઇ હતી.

૫૩૧ વજર પોતાના કામચૂમાં જમ્યા બધું હવે કે મુરોપી રાજ્યોને કરવામાં આવેલી અપીલનું સાફ પરિણામ આવશે એવી તેમને આશા છે. તેમણે કહ્યું કે તુરકીમાંના ઇટાલીઅનોપર હક્કો ન કરવા માટે તુરકી સરકારનો દે.પ કાઢવામાં આવે છે, પણ આ સંબંધમાં પાદ રાખવું નેમ્મએ કે ફ્રેન્ક-જરમન લડાઇ વખતે ફ્રાન્સમાંના જરમનો તરફ ખરાબ વરત થીક બતાવવા માટે ફ્રાન્સને તુકસાનીની રકમ જરૂરી પડી હતી. સરકાર એક તરફથી સમાધાની થવા પેરવી કરશે અને પોતાની સત્તામીલ (પેરસીવ રીફીરેન્સ) ની રાજનીતિ માલુ રાખશે. પાદસાની રકમના બદલામાં ઇટાલીને ટ્રીપોલીનો પ્રાંત આપવાનો વિચાર તેમણે નાપસંદ કર્યો હતો.

બેનમાઝી ખાતે તુરકી અને ઇટાલી અને વચ્ચે ભારે કપાકપી થઇ હતી.

કનીવાર, તા. ૨૧.

આખરે બેનમાઝી છુટાયું છે. લડાઇ માં ૨૦૦ તુરકી મરણ પામ્યા છે. ઇટાલીઅનોમાં ૧૬ મુએલા, અને ૬૧ ધવ્ય એલા જખાવવામાં આવે છે.

કેનસ્ટાટનોપલ ખાતે ભારે આગ લાગવાના ખબર પ્રસિદ્ધ થયા છે. આ આગ થી સેકેડે પશ તારાજ થયા છે.

કેનસ્ટાટીનોપલ ખાતે લાગેલી છેલ્લી આગથી ૨ લાખ પાઉન્ડનું તુકસાન થયું છે.

સોમવાર, તા. ૨૩.

ટ્રીપોલીમાંના લશ્કર ઉપર તુરકી કેટલીકવાર હુમલો લઇ ગયા હતા.

મંજળવાર, તા. ૨૪.

જે ઇટાલીઅન હવાઇ વહાણો તુરકી લશ્કરની કામમાં કામે લાગ્યાં હતાં. તેમને ટ્રીપોલીના ૮ માઇલ દુરે ૪ તુરકી

દુકાદીઓની ડાવણી માલુમ પડી હતી.

બેનમાઝીપરનો તોપનો મારો બહુ ભય કર નીવડેલ જખાવવામાં આવે છે. કહેરમાં વસનારામાંથી ૪૦૦૦ માણસોનાં મરણ નીપળ્યાં છે જે લડાઇ થઇ હતી તેમાં ૫૦૦૦ આરબ અને ૬૦૦ તુરકી લડવમ્મઓએ કામ લીધો હતો. તેમનાં ૪૦૦ માણસ મરણ પામ્યાં, અને ૧૨૦૦ ઘાયલ થયાં. જે દિવસના મારોમાં ૪૦૦૦ રહીશોનાં તોપના મારાવડે મરણ થયાં તે ધણી કમકમાટી ઉપજાવનારી વાત મળી છે.

ટ્રીપોલીમાંના કેટલાક આરબોએ દમાધી ઇટાલીઅનોપર હુમલો કરેલ, એથી તેમને હથિઆર રાખતાં અટકાવવામાં આવેલ છે.

એક લવાએલ ઇટાલીઅન લડવમ્મનું હથિઆર થોપી મરણ નીપળવવા માટે એક ટ્રીપોલીઅનને લોકોની નજર આગળ ગોળીયા દાર કરવામાં આવ્યો છે.

શુક્રવારના ડાપમાં ટ્રીપોલીપર ઇટાલીની હુકમતની સ્થાપના બહાર કરવા સંબંધી તથા ૨૦૦૦ આરબોને કેદ કરવા સંબંધી ખબર છે.

૨૬ કરેસંટ સોસાયટી ફંડ

ઉપલા ફંડના બારામાં ૩૨૫૧૧ની અંશ મન ઇલાતુલ ઇસ્લામની મીટીંગ મે સ્પીકની મરજીમાં મળી હતી. મળ્યા મુદ્દસો કાજર હતા. મી. દાવુદ મહમદ ચેરમેન હતા. મોલવી અબ્દુલ કાદરના કહેવાથી મી. ઓસમાન આમદ એફેન્ડીએ બધી હકીકત કહી સંભળાવી, અને ફંડની કેટલી જરૂર છે તે પર વિવેચન કર્યું.

મીટીંગમાં મળેલા ખીજા મુદ્દસોએ સમયાનુસાર અસરકારક બાબતો કહી બાદ મંદો સફ કરવામાં આવ્યો, અને તેજ વખતે લગભગ પા. ૮૦ ભરાઇ ગયા.

૩૨૫૧૧ ૨૬ કરેસંટ ફંડ કમીટી તરફથી પા. ૬૫૦ કેનસલ જનરલપર કરા દેટથી મોકલવામાં આવ્યા એમ ગયા અંકમાં જખાવવામાં આવ્યું. તે તારથી મોકલવામાં આવ્યા હતા. એવું જખાવવામાં આવે છે કે જે પાદસા કેનસલ સાહેબ મારફત કેમલથી તુરકી મોકલાઇ ગયા છે અને તેની પહોંચ પણ આવી ગઇ છે.

શું પાછો મનુષ્યને બચાડે છે ?

(લખનાર : શ્રી. કુસેન દાઉદ)

આ લેખને જે ને મળાણુ આપ્યું છે એવા વીચારો મારા મનમાં કહેવા રમ્યા કરતા. શું પાછો એટલો બધો ખરાબ હશે ? શું પાછો સારા માણસને પણ બગાડી શકે ? પાછાથી તો મોટા ઠામો થાય છે ત્યારે મહાન લોકો એને શા માટે ધીકારતા હશે ? પણ જ્યારે મનુષ્ય જાતિ ઉપર નજર નાખીએ તો પાછાને આમ ધીકારવાનો સમજ તરત જણાઈ આવશે. મગરૂરીયું બી પાછા માં સમાયેલું છે. અને મગરૂરી જેવી કુન્નામાં કંઈ વસ્તુ ખરાબ નથી. તો ખરેખર મહાન પેન્-બરો એને ધીકારતા એમાં શું બોલું ? મગરૂરીયું હરક જો મનુષ્યને લાગુ પડ્યું તો પછી તે બીચારાનું માણસાઈપણું તે રાત્ર આઠ બપો છે, અને તેમાં અને હેવાનમાં કંઈ હરક નથી રહેતો. જો હરક હોય તો માત્ર એટલું : હેવાન તો હેવાનજ હવે. પણ આતો માણસમાંથી હેવાન થયો ! પુરવના મહા જ્ઞાની શીરાજના કૃષ્ણ સાહી, બમી, હરીજ, મવલાના બલાહુદીન રમી વીચેરે એજ કહેતા, તેમજ પશ્ચિમના તત્ત્વજ્ઞાની હોમર, ઘાત્લી, રસકીન, વીચેરેએ પણ એથીજ પુસ્તકો લખ્યાં છે. વળી કીતાબી દાખલાઓ સેંકડો છે. જ્યારે હકરત મુસા પેન્-બરે કારનને કહ્યું કે " આઠ કાશન, ઘું તારા પેન્ કરનારની રાહમાં ખેરાત કર " ત્યારે તેણે પાછાની મગરૂરીમાં જવાબ આપ્યો કે " હે મુસા કું જલ્લુ કું કે તને મારી દવલતની અદાવત થાય છે ! "

સાલેખાસહાબી પણ અકિતમાન હતા. નસાજ પડી પડી પગે સોળો ચડતો. તેમની અત્યંત ગરીબ દાલત એજ તે એજ જહાનના સરદારે (હજરો હરક આપના ઉપર હોળે) તે સહાબી ઉપર રકમ ખાત્ર કુલ ખાંચી જેથી તે પાછા દાર થયો. પણ આમ ચતાજ તે મહાન પાક નથી ઉપર માઠા સંજો કાઢવા લાગ્યો અને નમાજ વીચેરે સરવ છોડી દીધું. સહાદ પાસે પાછો થયો ત્યારે તે ખુદાઈ કાવો કરવા લાગ્યો ! ખરેખર પાછોજ ઇનસાનને મગરૂર બનાવે છે.

હાલ પડી ઇટાલીએ જે હકકાતો અને નામરહાઈ ભરેલો ટુરકીની સહેનશાહત ઉપર કુમલો કર્યો છે તે વખત તે સમતનતને ઉપર, દાંધણ, પુરવ અને

પશ્ચિમના મુસલમાનોએ મહદ કરવાની હરજ મધ પડે છે. પણ અહીંસા કે કેટલાક પૈસાદાર મુસલમાનો હજુ જમતા નથી. ટુરકીની સલામતી એ ઇસલામ ની સલામતી છે. એ ટુરકીએ તે પવિત્ર જમીનના રખેવાળ છે કે જે જમીન ઉપર ખુદાના આરા અને કુન્ના અને આકેબતના સરદાર લેટેલા છે. (હે ખુદા ઘું તેમના ઉપર તારા રક્ષનો કરવા ઉભરાવજો) ત્યારે તો મુસલમાનો ને દોલત શું પણ જન આપવો જોઈએ. પણ પાછાદાર મુસલમાનોની જીવ ક્યારે જીડશે ? જ્યારે તેમની પાસે રેડ કરેલું સોસાયટી (આ સોસાયટીના મુરબ્બી ખુદ સુલતાન છે, અને પ્રમુખ ગાદી નારસ સાહબાદ છે) ના મેન્બરો જીવ રાજ્ય લઇને જાય છે ત્યારે કેમ જલ્લે તેમના પાસે કુલમનો મયા હોય તેવી કરી નજરે જુવે છે અને રાતના, પાર એક, વાળા સુધી મુઝાબી મુઝાબીને પાઉંડ ૫-૧૦, કાવે મોઢે કાઢે છે. શું તેઓને ઇસલામનો એટલોજ કોઈ છે ? શું તેઓને ખબર નથી કે એ પાછા ફક્ત તેજ પતીમ અમ્મીએ માટે છે કે જેના બહાદુર માઠી બાપો ખરખાર છોડી તે ઇમકમતા મુરબ્બી તપેલા રેતાળ મેદાનમાં જુખ્યા તરસ્યા પોતાના પવિત્ર દીનના કમ્યાલુ માટે, પોતાના દેશની જિતિ માટે, પોતાની ઇજત સમાલવા માટે, કુલમનોની ગરબના કરતી તેપો આમજ અલલાહો અકબર (હે ખુદા ઘુંજો મોઢે છે) ના નારા મારતા ધરી જશે તોપણ દોલતમ કો ક્યારે જમશે ? બાવા કામમાં મહદ ન કરે તો પછી શામાં મહદ કરશે ? પોતાના દીનનો બચાવ ન કરે તો પછી શાનો બચાવ કરશે ? હે છે તેવા દોલતમ-દો અને તેમની દોલત ઉપર. મધ તા. ૧૫ ના કરખન ડેરપો રેકનના મેરકસમાં લાંબા મરીમ ખીરમી દીયા મુસલમાનોની ખીટીમાં નામદાર સુલતાનપર આવી પડેલા કુમલા ઉપર બચાવ કરવામાં આપ્યું હવે. હું કસમ આપને કહું છું કે લાં એક પણ માણસ એવો નહતો કે જે રોતો નહોત. પાછા ની મેલીમાં પાઉંડ ૮૦ ઉપર કરી દીધા. ખીરમીદીઓએ પોતાના આખા પમાર આપી દીધા. જ્યારે તેઓને કહ્યું કે એટલું બધું તેઓએ ન હેલું તો અખિમાં માણી લાવી બેલી ઉઠ્યા કે એટલું તે. શું પણ જો તે જમીન પાસે હત તો પોતાના જન કાજર હતા. આ એજ માફ પોતાલું દીલ બરાઈ આપ્યું અને

મનમાં કહેવા લાગ્યો : " હે હીરતાર તારી કુદરત અજબ છે. " તેજ પડી જે પવિત્ર પેન્-બર એજ જહાનના સરદાર (હજરો હરક હોળે) ના પવિત્ર લખદો થાદ આપ્યા કે " માફ દીન ગરીબોમાંથી ઉમરુ છે, અને અ-તે ગરીબોમાં રહી જશે. "

ઓમણીશમી સદીનું તુર્કસ્થાન

(લખનાર શ્રી. મુસુક જી. પટેલ)

પ્રિય વાંચક, સમતનતે ઉસમાનીઆની શરૂઆતથી તે આજ સુધી, એટલે કહો કે ટર્કી સમતનતના સરવથી પહેલાં સુલતાન ઉસમાન અદવલ (કે જેના નામથી જ સમતનતે ઉસમાનીઆ કહેવાય છે) ના વખતથી તે આજ સુધી, એટલે હાલના નામદાર સુલતાન મહમદ રચીદ પાંચમાના વખત સુધીમાં એ ઇસલામી સુલતાનત ઉપર અનેક વખતે મોટા મોટા કુમલાઓ થઇ ગયા છે. પણ જેના ઉપર કુદરતના કારીગરનીજ મહેરબાની હોય લાં પ્રપંચ, કાવાકાવા, કે કતરજોના એકજ કુમલાઓનો પણ શું ગુજર ? એકે એ માદીના સકવર્તી વારસોએ અને રાખપુત્રુ છુલુ ખાનાર ગાઠીઓએ દેશનો બચાવ કરવામાં અને કતરજોના કુમલા ઝીલવામાં જે બહાદુરી બતાવી છે તેથી પણ અધીક બહાદુરી રાખપરતાઓ અને રખપત વગેરેએ દેશને આબાદ કરી ઉન્નતિ ની પાપરી ઉપર મહાવવામાં બતાવી છે. પરંતુ ટુનિઆની શરૂઆતથી તે આજ સુધીમાં ઉન્નતિની લીલાએ ડાખળી ખાસ કામમાં કહેજને માટે પોતાનું રહેઠાણ રાખ્યું નથી. આજે મીનમાં, તો કાલે ઇજીપ્તમાં, તો ત્રીજે દિવસે હાંકુરશાનમાં અને એથી સવારના પુરોપમાં, એવી રીતે જુદા જુદા દેશો અને કામેને ઉન્નતિ પોતાનાં હરકન કરાવતી રહી છે. એજ રીતી પ્રમાણે ઉન્નત ટુરકસ્થાનમાંથી પશ્ચિમ પુરોપમાં ઉતરી પડી જેથી સમતનતે ઉસમાનીઆની જાહેજલાલી ઓછી થતી મહ. તે એટલે સુધી કે સુલતાન અબદુલ અઝીઝખાનના વખતમાં તો એક હમ બારીક સમજ આવી પહેંચે હતો. તે વખતે પુરોપનાં બળવત રાખો છસ લામી સમતનતને 'ખીઆવ' કરી જવા માટે અનેક તરંગો ખાંધી રહ્યા હતા. વળી સુલતાન અબદુલ અઝીઝના ખરખાળુ પછાને લીધે પુરોપના કાકુકારોએ ધીર બાર કરવાની સાફ ના પાડી હતી, અને

એસેનીઆ, હરજેએવીનીઆ અને બધાં રીઆનાં અડધા રાજ્યો ખુશી રીતે ખંડ ખેર બની ચકાં હતાં. રક્ષીઆનો હાથ છુપી રીતે બધાની સાથે હતો. વળી આખા રાજ્યમાં દમલખાણનું ભેર વધી ગયું હતું. રમત વરગમાં રાજ્યકરતા નો ભરોસો એવો યથા ગયો હતો, અને તીજેરીનું તળીયું દેખાતું હતું. એવી ભયંકર સ્થિતિ સહનતે ઉસમાનીઆની ચકા પડી હતી. જેથી કરી સુલતાન અબદુલ અઝીઝને રાજ્યની લગભગ છોડી દેવાની ફરજ પાડવામાં આવી હતી, અને ઉવટે ને પ્રધાન મંડળે વફાદારી અને લામેદારીના સોમંદ લીધા હતા તેજ પ્રધાન મંડળે અબદુલ અઝીઝને સહીદ કરી નાખ્યા. તે વખતે દેશની સ્થિતિએ એવું ભયંકર રૂપ પકડ્યું હતું કે પછર જેવું કળજી રાખનાર માણસ પણ ધરબ્યા વગર રહે નહીં. એવા ભેખમ ભર્ષા વખતે સુલતાન અબદુલ હમીદખાન ગાદી એ એકા.

સુલતાન અબદુલ હમીદ સાહેબે કુશી આરી દહતા અને નેકવરતલુકથી વખતો વખત કામ લીધું, અને ધણા સંકટો અને તકલીફો કાત રીતે સહન કરી રાજ્યકારોવાર ચોતે એવી રીતે ચલાવ્યો કે જેનો હાખલો આખી દુન્યામાં ભાગ્યેજ મળી શકશે. ખલીફા અબદુલ હમીદ સાહેબે માદી ઉપર આવતાજ ખાસ સુધારા લગાડેલાં હાખલ કર્યા, ને ધણા હાખલકારક નીવડ્યા. જો કે તે વેળા રશીઅન ફોજ લડાઇ માટે તકમાર હતી, તેની સાથે તુરકી ફોજને ખામ બીડવાની હતી તેજણ સેલાનના હાકેમને તાલે કર્યો. એસેનીઆ, હરજેએવીનીઆ અને બધાં એરીઆમાં સેંકડો માથાનો બળવારૂપી રાક્ષસ પેતાવું સર હેયું કરી રહ્યો હતો. જેમાં એક માથાને ઉરાડી મુકવામાં આવે કે તરતજ બીજું માથું નીકળી આવે એવો સમય હતો, છતાં આ સીંદ જેવા બહાદુર માઝીએ તે બળવાને કચરી નાખ્યો.

[અધૂરું]

મી. મુખીલાલ કાકટર, (બારીરટર-એટ-લો) બેંગલોરનગરમાં ડરબનમાં સુધવા રના રાતે આવી પહોંચ્યા હતા. તેમને લ યાને મી. પારસી ફરતમજી અને બીજા ભાઈઓ આવ્યા હતા. મી. કાકટર શુક્રવાર ના સાંજે મોટીકીવસણવાઉપડી ગયા છે. અને લાંબી પહેલો સ્વીમરમાં હિંદુસ્તાન જવા રવાના થશે અને કેએસ વખતે કલ કરામાં હાજર થશે.

કાઠીઆવાડ આરય મંડળ

૨ જો વાર્ષિક મહોત્સવ

તા. ૨૨-૧૦-૧૧ ના યોન. સેક્રેટરી મી. વીરજી હામેદરે લખે છે કે:—આજ રાજ આ મંડળનો ૨ જો વાર્ષિક મહોત્સવ હતો. જેની બનરસ મીટીંગ ૧૯૬ એ સ્વીટમાં રા. નાથલાલ નારણના મકાનમાં બરવામાં આવી હતી. ડરબન માં રહેતા મેમ્બરો ઉપરાંત બહારગામના મેમ્બરો તથા અન્ય મહત્સેને આમત્રણ પત્રિકા મોકલવામાં આવી હતી. સભા બનોતી હાજરી સારી હતી. મેમ્બરો ઉપરાંત રા. કાકટરી સંધવી, રા. દુલભભાઈ અખુભાઈ દેસાઈ, રા. હરીજીંદર હમ્પર એસી વિજેરે મહત્સેએ મંડળના આમત્રણને માન આપી શોભામાં વૃદ્ધિ કરી હતી. મંડળના પ્રમુખ રા. વસનજી દેવસીએ પ્રમુખની પુરસ્કી લીધી અને કવાએ મીટીંગનું કામ સર થયું. પ્રમુખ તરફ થી સેક્રેટરીએ આવનારાઓનો અંતઃ કરજીથી ઉપકાર માન્યો, તથા બહારના મહત્સે તરફથી મંડળની ફતેહ હમ્પનારા તાર તથા કામળ વાંચી સંભળાવ્યા. મંડળે કરેલા આખા વરસના કામકાજની હુંક નોંધ સેક્રેટરીએ વાંચી સંભળાવી. આદ પ્રમુખની સુચનાથી રા. કાકટરી સંધવી, રા. દુલભભાઈ દેસાઈ, રા. હરીજીંદર એસી, રા. એમ. એમ. દીવાન, રા. અંબારામ મહારાજ વિજેરે મહત્સેએ મંડળની ઉન્નતિ અરથે ઘટતા કળહોમાં વિવેચન કર્યું. તેમજ રા. અંબારામ મહારાજે સમયાનુસાર બનાવેલી કવિતા માઈ સંભળાવી હતી. વિશેષમાં રા. કાકટરી સંધવીએ યોગ્ય પ્રસંગે મંડળને મદદ આપવાનું બાજીવી મંડળની ફતેહ હમ્પી. ઉવટમાં પ્રમુખ તરફથી સભા બનોતો તથા બેલાનારાઓનો ઉપકાર માનવામાં આવ્યો. મીટીંગનું કામ પુરજી કરી હમ્પર સ્તુતી કરી હતી. ૨ જ વાર્ષિક મહોત્સવની ખુશાલી નિમીતે રા. નાથલાલ નારણ, રા. શમજી મીરમી, તથા રા. વેલજી જુન તરફથી મીટાઈ આ અને ફળ સહીને આપવામાં આવ્યાં, જે લીધા બાદ તેઓનો ઉપકાર માની મેળાવડે વિસરજન થયો હતો.

તા. ૨૦ મીએ લડનમાં ચીનના બબર ના આધારે કાઠીએ કાવ આકરો થયો હતો, જે આઉસના રપરફ પેની બેસે હતો.

સ્ટેમર

(એક અબરપની તરફથી)

અત્રેના સરવ હિંદુઓએ રવીવારને રાજ દીપાવલીના પવિત્ર દિવસનો ઉત્સવ પાળ્યો હતો. થનીવારે પણ તે ઉત્સવ પાળ્યો. ભેંધએ એવો દેહલાકનો વિચાર હોવાથી સરવની સંમતીથી એવો કરાવ થયો હતો કે સનીવારે પેતાવું કામ આજી રાખવું પણ તેમાં ને પેલા થયું હોય તે રકમ ધર્માદમાં આપવી.

રવીવારે મહણ મુકત થયા પછી બધા ભાઈઓ મી. જી. સી. પટેલને ત્યાં એકઠા થયા. ત્યાં 'હિંદુ ધરમ અને હિંદુ કેને કહેવાય' એ વિષય ઉપર કેટલીક ચરચા ચાલી. તે પછી ધરમાદા હંડ માટે લખાણ થયું. તેમાં મી. અમીને એવી દરખાસ્ત કરી કે "હાલ આપણે નેકાઈ હંડ બેયું કરીએ તે હજી નાના પાયાપર છે. પ્રજા હમ્પી હશે તો હિંદુસ્તાનમાં ને દુકાળનું દુઃખ આવી પડ્યું છે તે માટે નાતાલ કોલોની તરફથી કંઈ મદદ મળી શકે! યુજરાતમાં અબર ખીજા પ્રાંતોમાં ગરીબોની બહુ જીરી દશા છે, અને તેમના બચાવ ખાતર નાતાલના હિંદીઓ દયા ખાઈ કંઈ ખેરાત કરશે તો ખુદા તેમની ખેરાતે બરકત લાવશે! અને આવા હેતુથી ને નાતાલના હિંદીઓ માંથી કાઈ વિરલ પુરુષ તે દુકાળ હડનો પેટન થઈ હંડ માહુ કરે તો આપણે તે હંડ બેયું કરવા બનતા પ્રયત્ન કરવા, અને તેવે પ્રસંગે આપણે પણ બહેળા મનથી ગરીબોને મદદ કરવા હાથ લગાડી વેવો."

આ ફરખાલતને મી. પટેલ તરફથી ટેકા મળ્યો, અને ત્યાર પછી ઉપરાજી થયું. પા. ૫-૭-૦ તેજ વખતે થઈ ગયા. આ રકમ મી. જી. સી. પટેલને ત્યાં રહે અને ભવિષ્યની મોકલણ પ્રમાણે તેની યોગ્ય બચવસા થાય એમ કરાવી સરવ બાઈઓ એક બીજાને મળી વીદાય થયા હતા.

સીડનહામ ખાતે હિંદુ ધંમ મેન્સ સોસાઈટીના આકરાતલે દીવાળીનો તહેવાર મોટી ધામધુમ સાથે ઉજવવામાં આવ્યો હતો. રમતો મોકલવામાં આવી હતી, પણ વર સાહેને લીધે મોટીકળ રમાઈ શકી હતી. આકર ૧૦૦૦ જેટલાં માણસો હાજર થયાં હતાં તેમને પ્રસાદ વિજેરે આપવામાં આવ્યો હતો. હવન વિજેરે ધાર્મિક કીર્તિ એક પણ કરવામાં આવી હતી.

હાથુ

(એક ખગરપત્રી તરફથી)

પૌરહુમીઝ રીપબ્લીકની સ્થાપનાનો દિવસ અત્રે પ્રજાજ્ઞ હાઠમાઠથી ઉજવાયો હતો. મેરથેર રોજની પુલપાન રિજેરેશી સહુમાર કરવામાં આવ્યો હતો. અને ૨૧ તોપી વછોડવામાં આવી હતી. સવારના મેરાઓએ ભેગા થઈ નીચે પ્રમાણે સ્વ ભૂમિનાં જાન માર્યાં કર્યાં :—

“હમેએ હમારી આ જુમી માટે હમારે પ્રાણ પાયથો છે. તેમજ હમારો અસ્ત થયેલ સુરનો ઉદય કરી હમારી આ જુમી માટે અભિમાનથી સ્વતંત્રતાનો છુડો છોડ્યો છે.”

“હમે બહાદુર ! હમારો સ્વભાતા નીર અમે વીરભાતાનાં સંતાત ! હમારો વીરત્વ થી આ જુમિનો છુટકારો કરનાર તેના સ્વતંત્ર પુત્રો ! હમારે પૌરહુમાલ !

“મુઠી પહેરી આ મધ મેથી રહેનારા હમે નહીં ! વિધવા વિધાપ કરી ધરનો ખુલો પકનારા હમે નહીં ! ગરીબ મની કરજામય રિખાત થવા દેનારા હમે નહીં ! હમે સ્વજુમિના પુત્રો ! તેના કુઃખે કુઃખ માનનારા સ્વતંત્ર વિચારીઓ છીએ ! અને જે જાણી જામેએ હમારી પરતંત્ર દેવીને સ્વતંત્રતામાં એક સંપત્તી પ્રાપ્ત કરી છે.”

છિપર મુજબનાં તથા ખીજાં સ્વદેશ સ્તવનનાં મીતો આખા જામમાં લલકારાતાં હતાં. તે બાદ સંજના રમત મમતનો મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાં ગરીબોને છુટે કાંધે ધનામો પણ આપવા માં આવ્યાં હતાં. પૌરહુમીઝો એટલા બધા ગરીબ અને મીલનસાર સ્વભાવવાળા છે કે બાગમેજ તેવી પ્રજા પુરોપમાં ખીજી હતી. જોકે તેઓ ઝનુની છે તો પણ ક્યાનો અંક પછે બાગે તેઓમાં ભેવામાં આવે છે.

હીંદના દુકાળ માટે ફેનસી ફેર

છિપર જણાવેલો હીંદુસ્તાનના દુકાળ ફેરને માટે ફેનસી ફેર અત્રે કરવામાં આવ્યો હતો. જેની વ્યવસ્થા કરવા નીચે પ્રમાણે મુદત્તેની નીમજી કરવામાં આવી હતી. પ્રમુખ ડા. હામોદર ગીરધરના મુનીમ ડા. રજુછાદાસ બોધવજી, સેક્રેટરી ડા. પરશોતમદાસ મુદરજી નાનજી મેનેજર ડા. અબ્બાલાલ જોડણદાસ દલાલ (વલસાડવાળા) એ પ્રમાણે નીમજી કરી અત્રે વસ્તા થોડી વસ્તીનાં પ્રમાણમાં હીંદી જોએ ફેનસી ફેર બચે છે. જોકે હવે

તેની કુલ આવકની મજૂરી કરવામાં આવી નથી તો પણ અહીંની વસ્તીના પ્રમાણમાં પછો સારો લાભ થએલો માલમ પડે છે.

બેરા

(એક ખગરપત્રી તરફથી)

પૌરહુમાલમાં પ્રજાસત્તાક રાજ સ્થાપવા ની વારસીક ઉજવણી અત્રે મોટી ધામ ધુમ સાથે કરવામાં આવી હતી. અહીંના કીલ્લામાં તોપના બહારો થયા હતા.

તા. ૪ થો એ બાપુ કહેર બહેર બેસવ માટે પ્રજા હમામ તથા હાઠથી સહુમારવામાં આવ્યું હતું. રસ્તાઓપર ઠેકઠેકાણે ઝાડપાન તથા ધન્યો લટકવેલ હતાં. તથા બારે રોજની કરવામાં આવી હતી. સરકારી મકાનોપર તેમજ મેરા તથા હોંદીઓએ સહુએ પોતપોતાના મકાનોપર ઝાડના પત્થરો અને લીલા તથા લાલ વાવડાઓ સાથે હીવાબતીની રોજનીઓથી સહુમાર કરેલ અને રાત્રી ના મોટા બાબકાસો સરધસ કાઢવામાં આવેલ.

તા. ૫ મી એ વિલાસ રોડ તરફ ધજા હાઠથી મેળો કરવામાં આવેલ. આ મેળા માં તમામ કોમોએ જામ લીધો હતો. રાત્રીના સરકારી ગ્રેમ (કલબ)માં બહેર સહા તરીકે મેળાવડો કરેલ. તેમાં મવ રનર તથા ખીજાઓએ રીપબ્લીકના ટેકા માં બાથલો કર્યાં હતાં. આ મેળાવડામાં અત્રેના કેટલાક હોંદી વેપારીઓએ પણ જામ લીધો હતો.

તા. ૬-૭ ના સોલજોની પલટનનાં સરધસ નીકળેલ.

તા. ૮ મી એ રવીવાર હોવાથી રોજમાર બંધ હતો. જેમો (ફવસ હોવાથી રમત મમત થવાની હતી, પણ મેલરાજની પથ રામણી થવાથી મુલતવી રહેલ. આ ઉજવણીમાં થયેલ તેવી ધામધુમ કદી અત્રે થયેલ નહીં. રીપબ્લીક માટે અત્રેના ધજા પૌરહુમીઝો બહુજ પ્રેમ ધરાવે છે.

ખીજા નવીત એ કે તા. ૭ મી ને સનીવારની રાત્રે મેજી સોલજોએ એક હોંદી હળમની દુકાનપર ઘાડ પ્રાકી હતી, ને અબકુર હોંદીને મંબીર માર મારેલો આ બાબતમાં અહીંના હોંદીઓએ સેલ જરોના વડાને દરિયા કરી, પણ ઝાંઝ જવાબ નહી મળ્યો જેથી એક દંડ કરી કેસ બડવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો. સાંજ બાવા પ્રમાણે કુમ્મો કરનારો પકાયા છે.

પૌરહુમીઝામેયમાં વિદાય મીરોનો મેળાવડો

પૌરહુમીઝામેય વેદ ધરમ સભાના સેક્રેટરી મી. પરજુ બમા લખે છે કે :— સ્વદેશ જનારા કેટલાક બંધુઓને માનવજ આવવા મારે મી. આર. જી. ત્રીકમદાસ ના પ્રમુખ પછા હેલ બાપાણીનો એક મેળાવડો તા. ૧૫ મી એ સભાના હેલમાં કરવામાં આવ્યો હતો. હોલ માધુસોથી મીકાર બરામ્બો હતો. પ્રમુખે સ્વદેશ જનારા બંધુઓનું દીરધાયુષ હજીયું, તથા તેઓ સહીસલામત સ્વદેશ પહોંચે એવી શુભ લાજણી બતાવી. તેમણે સ્વદેશ વસ્તુઓ વાપરવાની જરૂરપર વિવેચન કર્યું. માજી સેક્રેટરી મી. સુખા પ્રાજ ને તેમણે સરખાતથી જાજ સુધીમાં બળ વેલા કામ માટે ધન્યવાદ આપ્યો. તેઓ તથા સભાના ખીજા મેંબરો, પોતાના સ્વજનને મળી પાજ આવી સભાને અગાઉની પેઠે મદદ કરે એવા જાજ બતાવી પ્રમુખે પોતાનું બાપજુ મુદર કર્યું, પછી નિવમાનુસાર મીમદ અમલત મીત, પ્રાંથી વાંચન થયું. મેસરસ ત્રીકમદાસ અધરસની પેઠી વાળા મી. અતુરસીદે અમેજીમાં બાથલુ કરી સભાને તજમાર બેટો આપી. તેમણે સભાની વતી અમેજીમાં બાથલુ વિજેરતું કાંઠ કામ કરવાનું હોય તે મી. ત્રીકમદાસની સંમતિથી કરવાનું માથે લીધું છે. પછી સભાના હીસાબની તથા ખીજા વ્યવસ્થાની ટરસ્ટી મી. ત્રીકમદાસ દર મહીને ચોક્કસ કરે એવો ઠરાવ, મી. ત્રીકમદાસે તે કામ માથે લેવાયો, પાસ થયો. મી. રજુછાદ મરખડે કેટલુંક વિવેચન કર્યું. તે પછી મેસરસ સુખા પ્રાજ, રથા જોવીક તથા મકન બાથલુએ દરેક તરફથી પા. ૧, અને મેસરસ જોબાળ ગોર્વાંક, ફેલવ હમીર તથા અંકુ મુકાલ એ દરેક તરફથી રી. ૧૦/- એમ રોકડ બેટો સભાને મળી હતી. બાદ બધર સ્પર્ધા કરી સભા વિસરજન થઈ હતી.

ધરાનખાતે બરીદીએ એકથી ખાતાન રજાજ માટે જરૂર છે એવું કારણ આપી ૩૦૦ માણસોની એક રેજીમેન્ટ મુજબથી ધરાન જવા હપડી છે. આમ ધરાનમ લશ્કર મોલાવવાના બરીદીજના કામ સામે ધરાની સરકાર બેસથી પ્રોટેસ્ટ કરી રહી છે.

મરહુમ મા. રમેશચંદ્ર દત્ત

તેમનું હૃદય જીવન ચરિત્ર

(ધી હિંદુસ્તાન નેશન બીરડરસ બાગ રાજ
ઉપરથી)

(જયા અંકથી ચાલુ)

મી. દત્તનાં લખેલાં પુસ્તકોમાં 'પ્રાચીન અને અર્વાચીન હિંદુનો ઇતિહાસ' એ પશ્ચ એક મુખ્ય ગ્રંથ છે. હિંદુસ્તાનની નિકાળોમાં તે લખ્યા વરસ યર્ષા આલે છે. તેમાં તેમનો પ્રાચીન અને અર્વાચીન અમાળનો ઇતિહાસ તેથી પશ્ચ વધારે જણાવ્યા હાય છે. 'અમાળ સાહિત્ય' એ નામનું તેમનું પુસ્તક પુરાણા કાળથી તે આજના વખત સુધીના અત્ર સાહિત્યનું ઉત્તમ અવલોકન મળ્યા છે. 'રમ્ય સ્વપ્ન ઇંદિયા' - હિંદુસ્તાનની સેલમાલ - અને 'શ્રી હવરસ ઇન યુરોપ' - યુરોપમાં ગય વરસ - તે પશ્ચ ઉમેજી બહેલા વરસમાં બહુ પ્રસિદ્ધ પામેલ છે.

મી. દત્તના હિંદી ઇતિહાસમાં બહુ પાવરપાષણને લીધે લગ્ન યુતીવરસીટીએ ૧૮૬૮ માં તેમને તે વિષયમાં શિક્ષક નીમ્યા. તેઓ આ જગ્યાપર હતા તે દરમીયાન તેમનાં ઉમેજીમાં લખેલા મહા ભારત અને રામાયણ સાર પ્રસિદ્ધ પામ્યા. તેજ અરસામાં 'ધી હકોનોપીક હાસ્ટરી ઓફ ઇંદિયા' એ નામની પ્રખ્યાતી પામે હું પુસ્તક પ્રસિદ્ધ થયું. એ ઇતિહાસ એ બાગમાં લખાએલો છે. પહેલો બાગ ૧૯૦૧ માં પ્રસિદ્ધ થયો હતો, અને તેમાં ખોટીક હકુમતની કરઆતમાં હિંદી પ્રજાની એકલે કે તેના વેપાર વજનની શું સ્થિતિ હતી તેનો ઇતિહાસ આપેલો છે, અને બીજો બાગ જે ૧૯૦૩ માં પ્રસિદ્ધ થયો હતો તેમાં રાથી વિકટોરીયા ના વખતમાં હિંદની શું સ્થિતિ હતી તેનો ચિતાર આપેલ છે. આ પુસ્તક એવી સરજ રીતે લખાએલું છે કે તેની બાબતો એકદમ મગજમાં ભિતરી જાય તેમ છે. ખોટીક હકુમતથી હિંદની જગાણી આબાહીની શું સ્થિતિ છે તે વિષે બાકાએ આપી વિષય તદ્દન રપજી કરી આપેલ છે. ખોટીકની રાજદારી વિષે લખાએ ઇતિહાસે લખાએલા છે પશ્ચ જનસમુદાયની તે વેળા શું હાલત હતી, તેઓના વેપાર, વજન, ખેતીની શું દયા હતી, તેનો ઇતિહાસ બીજકુલ લખાએલો નહીં હતો. હોકમાં ઉપર ઉપર

કુકાઈ પડવાથી લોકોની ખરી હાલત જણાવા સહુ આગર હવે નેવેજ સમયે મી. દત્તનું આ આધાર એમ પુસ્તક બહાર પડ્યું હતું. હોટી પ્રજા કેટલી બધી ખરીખી હાલતમાં આવી પડી છે તે દેખાડી તેનાં મુળ મરજો વિચારથી તેમાં વરજવેલાં છે.

આટલું બહુ ઇતિહાસીક જ્ઞાન અને તેની સાથે રરેલાલિમાનતા તપજી નહમ કરાવનાર પુરુષ સરકારી નોકરીની સાંકળ માં બંધાઈ રહેલો લેવા કરતાં એ સ્વ તત્ર લેવ તો દેશને બહુ ઉપયોગી થઈ પડે તે દેખીતું છે. મા. દત્ત આથી પહેલી તકે તેમની જીવી પદવીપરથી ફરમત થયા. ૧૮૯૭ માં તેઓ ફરામત થયા ત્યારથી તે તેમના મૃત્યુ સુધી તેમજે ચોતાના બહુ વિશાળ અનુભવનો સાલ દેશને આપ્યા હયો છે. તેમના કારબાર દરમીયાન જેડુઓની ખુવારીનો આ સામન્ય પ્રજાવરમની કમાલીયતનો તેમને બહુ અનુભવ થયો અને આની અસર તેમના હિલમાં એટલી તો ચોટી રહી કે તે લોકોની હાલત સુધારવા બાપજો કરવામાં, લખાએ કરવામાં અને રજુ આનો કરવામાં મરતાં સુધી તેઓ ઉક ચોટી રહ્યા છે. ૧૮૯૭ માં તેઓ તેજ કામ માટે ઇઆંડ ઉપડ્યા અને ત્યાંની પ્રજાને હિંદના લોકોની સ્થિતિનો ચિતાર આપ્યો.

તેઓ ઇઆંડમાં હતા તે દરમીયાન સાંના 'ફારટ નાંજટલી રીબ્યુ' માં 'હિંદુ સ્તાનમાં કુકાળ' એ વિષય ઉપર તેમજે લેખો લખ્યા તેથી ખજબજાટ મધ રહ્યો હતો. કીવર વિષેના તથા કાપદાના સંબંધ માં પશ્ચ તેમજે ત્યાંના લોકોનું સાર રીતે ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. ૧૮૯૮ માં તેમજે 'ફરન્સી કમીટી' પાસે જુખાની આપી હતી અને કમીટીને તે બહુજ અગત્યની યથ પડી હતી તેમ ના મેન્બરોએ જાહેર કન્યુ હતું.

[અધૂરું]

"મોન્સી લક્ષુ મીક્કા" - તમારા નામ વમર એ બીના કાપી સકારી નહીં.

"આર એમ." મા. પ્રાગ પ્રેમા, તથા "મ હા. ર." - તમારાં લખાએ મુલ તવી રાખવાની જરૂર પડી છે. - અ. હ મા.

"પતો જોડો છોડો" એવો જાહેર અમર આજના અકમાં બીજી જગાએ લખા છે તે ઉપર વચિનારજી જ્ઞાન એ કીડો હોઈ.

જોડાન્સબરમ

(અમારા ખાસ ખબરપત્રી તરફથી)

ઝોરતના કામની બજાર

હોટી ઝોરતો તરફથી કરાનાર બજાર નવેમ્બર માસની આઠમી તારીખે જોડા નસબરમમાં મા. શીલીપ્તની નીજાળમાં કરાવાની છે. તે અવસરે જેટલાથી બની શકે તેટલા હોટી આવશે એવી ઉમેદ કાર કરીએ રાખે છે. બજાર ૨-૩૦ વાગે ચી કર થશે. તેમાં દાખલ થવાની ટીકીટ રાખવામાં આવશે. અને બજારમાં તરફ વાર માલ વેચવામાં આવશે. તેમાં ઉમેજી અને હોટી ઝોરતો કામ કરશે ને માલ વેચશે. તેની આવક ઝોરત મડબન કરવમાં વપરાશે મા. હોસકીન વિમેરે ઝોરા જેઓ કામના અત્ર તરીકે બોળખાય છે તેઓ આવવાનો સભવ છે.

ઇમોગ્રેશન બોર્ડ સ્થપાવાનો સંભવ

હાલમાં કેપટાઉનમાં ફટલાક બધુ ઇમી મટેને નહીં હોતવા લેવા સરકારે જે વલજુ લીધું હતું તે સામે પોકાર કરવા ઇમીગ્રેશન ટ્રેક્ટકન લીજ તરફથી એક મોટી માસ મીટીંગ બોલાવવામાં આનાર હતી. આ મીટીંગ મધ રહેનાર છે એમ જોડાનીરખરમના એક મી અમ. ડી. બરનબરમ નામના ઝોરાએ દરોસવાલ લીડરમાં કામળ લખી જણાવ્યું છે. તે ના કારણમાં એમ જણાવવામાં આવ્યું છે કે - મુશ્કી પ્રધાને આવતી પાલમેટ માં રજુ થનાર ઇમીગ્રેશન બીલમાં હિલજ આફરિકાનાં બંદરા ઉપર ઇમીગ્રેશન બોરડ સ્થાપવાની સતા આપનારી હલમ દાખલ કરવા વચન આપ્યું છે. આથી કરીને વાંધાવાળા કિસસોનો નિરજુથ કરવાનું આપજુદ અમલદારોના હાથમાં રહેવાનું બદલે બોરડના કામમાં આવશે. આ બોરડને સંપુરજી રીતે પ્રતિનિધ મંડળી બનાવવામાં આવશે, અને ઇમલાડ માં ઇમીગ્રેશન બોરડ ચાલે છે તે ધોરજે તેનું કામ ચલશે.

'સાહિય આફરિકન બુધ્ધક કરોનીકલે' આ બાબતથી સતોધ જાહેર હયો જેવા માં આવે છે. ના. બર્નબરમેના 'લંડુ હય કરોનીકલ' પરના પત્રયા જેવામાં આવે છે કે આવી બોરડમાં બધુ લોકોના પ્રતિનિધિનો પશ્ચ સમાવેશ કરવમાં જાયશે.

ડરબનમાં દીવાળી મહોત્સવ

ડરબનમાં દીવાળીના તહેવાર કેટલુંક પશુ સાલ કરતાં વધારે મોટી ધામધુમથી ઉજવવામાં આવ્યા હતા. શનીવાર તા. ૨૧ ના રોજ ધણીપરી હોંડુ ફુકાનો બંધ રહી હતી. વીકટોરીઆ સ્ટ્રીટમાં આવેલી હોંડુ ધરમશાળાના મકાનને આડ પાન અને પુષ્પથી સરસ રીતે શણગારવામાં આવ્યું હતું; અને ત્યાં હવન હોમ વિગેરે ધાર્મિક ક્રિયાઓ કરવામાં આવી હતી. ધરમશાળાને પુષ્પથી મુકવાની ક્રિયા પણ આજ પ્રસંગે થઇ હતી. સાંજના વીજળીની બીલીથી મોટી રોશની કરવામાં આવી હતી. આ જગ્યાએ એક મોટો મંડપ બાંધવામાં આવ્યો હતો અને તેમાં હોંડુ ફેરીની ખાસ તકવાર કરાવેલી હતી હબી રાખવામાં આવી હતી. સાંજે મોટો મેળાવડો થયો હતો. વરસાદને લીધે તે જો કે ઝાઝો વખત આવ્યો નહોતો, છતાં તેમાં ઉત્સાહ અને આનંદ સારી રીતે હતો. મેળાવડામાં પ્રસાદ અને દુધ બધા ભાગ્યોને ધણી છુટથી આપવામાં આવ્યા હતા. બજન કીરતન મોટી રાત સુધી થયાં હતાં, અને રાતના સાઠા બગીચાર વાગતે બધા છુટા પડ્યા હતા.

રવીવાર તા. ૨૨ મી એ સાંજના છ થી દસ વાગતા સુધી સુરત હોંડુ એસોસીએશન તરફથી આ પાણીનો મેળાવડો થયો હતો જેમાં ધણી ભાગ્યો હાજર હતા. સમય અનુસાર યોગ્ય વીવેચન આપવામાં આવ્યાં હતાં.

સોમવારે નવા વરસની સુખારબીની બેઠકે કરવામાં આવી હતી અને દીવાળી મહોત્સવ વર્ગીય કમીટી તરફથી સહેરના આવેલાન મુસલમાન ભાઈઓને આમત્રણ આપવામાં આવ્યાં હતાં. તેમાંથી ધણી સાહેબોએ હાજરી આપી હોંડુ કામને આભારી કરી હતી. પ્રસંગ અનુસાર માનવતા નાતક પ્રિન્સિપલ હેમિસના પ્રમુખ મી. ઇલિઝ મહમદે સંપ તથા હોંડુ મુસલમાન ભાઈઓ આવી રીતે સાથે મળી તહેવાર ઉજવે એ આપણાં સારા દીવસની નીકાની છે એ વીધવ ઉપર ભાષણ કર્યું હતું. ત્યાર બાદ મેસરસ પારસી વસ્ત્રમજી, ધરમશાળા મોરા, એન. એમ. કાદર, એમ. સી. આંબલીયા, પાંડે, ગુલાબસીંહ, મોરારજી નાયક વીગેરે શુભચિંતાઓ પશુ તે વીધવ ઉપર વીવેચન કર્યું હતું. બાદ આ તથા પાન સોપારી

આપવામાં આવ્યાં હતાં. અને બધા આનંદથી છુટા પડ્યા હતા.

ઉપરના ત્રણ દીવસે ધર તથા ફુકાનો માં રાતે સારી રોશની કરવામાં આવી હતી, તથા ક્રિસ્મીડમાં ફેટલીક ફુકાનો કાડપાનથી શણગારી સરસ દેખાવ કરવામાં આવ્યો હતો. આ રોશની વીગેરે જોવાને આસપાસના મકાનમાંથી દરેક માનના માણસો ટોળાબંધ આવ્યા હતા. આવી રીતે દર વરસ કરતાં વધારે આનંદ મંગળથી આ તહેવારે પસાર થયા હતા.

મી. પોલાક વિભાગતથી ઉપક્રમ

લંડનમાં મીટીંગ

તા. ૨૦ મી ના છાપામાં નીચેનો રીપોર્ટ નો તાર પ્રસિદ્ધ થયો હતો :—
હોંડુ માટે મી. પોલાક વિભાગ યતા હોવાથી તેમને સફળતા આપવા લંડનમાં હોંડીઓની એક મીટીંગ મળી હતી. સર મેચરજી લાવનમરી પ્રમુખ હતા. મી. પોલાકે જણાવ્યું કે આવતી સાલ દક્ષિણ આફ્રિકામાં થયેલી સમાધાનીને કારણે કરવામાં આવશે એવી કુવંચી રાખુ છું. બીજા દરજ્જાવાલના હોંડીઓને લોકેસનોમાં હોંડી કાઢતા અટકાવવા માટે નજીકના કવિષ્ઠમાં લડત ચાલશે. તેમજ નાતાલ માં જે પા. ૩ નો વેરો લોકોની માનવી તરીકેની સ્વતંત્રતા ઉપર તથા ઓસ્તોની મરજીદ પર કર સમાન છે તે કાઢી નાખવા પશુ લડત લેવી જોઈશે.

હોંડુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૨ જી નવેમ્બરના અરસામાં પાલ મોકલમાં આવવા વડી છે.
તા. ૪ થીના અરસામાં પાલમોકલમાં જવા બંધ થશે.
તા. ૧૦ મી નવેમ્બરે ટીમેરીમાં આવશે.
તા. ૧૩ મીએ અમરકોટીમાં આવવા વડી છે.
તા. ૧૫ મીએ કાએનોંચ આવવા વડી છે.
તા. ૧૫ મીએ અમરુપીમાં જવા બંધ થશે.
તા. ૧૭ મીએ કાએનોંચ જવા બંધ થશે.

પરચુરણ

ફરસડોરમાં આમદ મહમદ નામના એક સખસને રજીમેન્ટન સરદારીકેટ ન રાખવા માટે ફોરટમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. આરોપીએ કાફરી ભાષામાં એવી જુગાની આપી હતી કે તે હોંડી નથી, પણ નેટીવ અને કલરડ ઓલાદનો છે. બીજા પુરાવાઓ ઉપરથી ફોરટે તેને નિર્દોષ ઠરાવ્યો, અને જજીબુ' કે એ કે તે હોંડી જેવો દેખાય છે, છતાં તે હોંડી નથી એ પૂરાવો કબુલ રાખી તેને છોડી મુકવામાં આવે છે. તે આ મુલકમાં રહેવા હકદાર છે.

નાતાલની સુપ્રીમ કોર્ટમાં ડરબન બંદર ઉપર એક હોંડીના બે બાળકોને કિતારવા મી. લોટન તરફથી કેસ લઇ જવામાં આવ્યો હતો. વડીએ જજીબુ' કે આ લોકો દરજ્જાવાલમાં જવાને હકદાર છે, પણ રજીસ્ટર સાથે કાગળ પત્ર લખતાં કેલોક વખત વીતી જશે. તેને તાર કરવામાં આવ્યો છે તેના પશુ જવાન નથી તેથી તે દરમિયાન યોગ્ય શી લઇ ઊકારાઓને કિતારવા દેવામાં આવશે એવી માગણી કરવામાં આવે છે. વડીએ એમ પણ જજીબુ' કે આ ઊકારાઓ માટે પચાસ પચાસ પાઉન્ડની ડીપોઝીટ માગવામાં આવી છે તે બહુ પડતી છે. તેઓ ને હોંડુસ્તાન પાછા મોકલવામાં પા. ૧૦ થી વધુ પડસાની જરૂર પડે તેમ નથી અને તેથી પા. ૫૦ ની ડીપોઝીટ ધણી વધુ પડતી લહેવાય. ફોરટે વીસ વીસ પાઉન્ડની ડીપોઝીટ લઇ ઊકારાઓને કિતારવા દેવાનો દુકમ આપ્યો હતો.

ફરસડોરની એક અવરખતી લખે છે કે :—આજકાલ અત્રે બાયોસ્કોપના તમા સાની હવા ફેલાઇ છે. તે તમાસા હરમાન અમેરીકન જ મશી ઉડિઅનનો દેખાવ રજુ કરવામાં આવે છે. આ જ મશીને ફક્ત “ઉડિઅન” એવું નામ આપેલું હોય છે. આ વાત હોંડુસ્તાનના હોંડીઓને ધગી નામોથી સમાડે તેવી છે. કેમકે અમેરીકાનો “ઉડિઅન” તે તલન જ મશી છે. તે જ મશીને “ઉડિઅન” એવું (નહીં કે “અમેરીકન ઇડિઅન”) નામ આપાતું હોવાથી અત્રેના જોરાઓ આપણને તેના બાંધબંધ સમજશે, અને તેથી આ પશુને પણ જંગલીમાં ગણશે.

સમશરવાળા શુભાએ પોતાનું કામ પૂરું કર્યું એટલે અગાઉ કરેલા કામ મુજબ મુખાવાળા શુભાએ મહેલ કરવા આવી પહોંચ્યા. તે ખેતર ઉપર આવ્યો અને આમ તેમ ખુબ જોયું, પણ પોતાના ભાઈ બંધને ન જોયો. માત્ર એક ખાડો જ જોવામાં આવ્યો.

તેણે વીચાર્યું “એમ તો ચોખ્ખું દેખાય છે કે મારા ભાઈનું કંઈક આશ્ચર્યજનક કંઈક જોઈએ. હું હવે તેની જગ્યા લઉં. મુખાએ ખેતર તો પૂરું કર્યું, હવે તો તેને વીડીમાં ફેરવવો જોઈશે.”

વીડીમાં શુભાએ પાણીથી મુખાની મંજીઓ બીની કરી મુખા અને મોડું પુર આવેલું તેથી ઉપર કાલ પથરાઈ ગયો હતો. મુખા સવાર પડતાં દાતરડાની ઠોર કાઢીને ઘાસ કાપવા ચાલ્યો, તેણે શરૂ કર્યું પણ એક બે વાર દાતરડું ચલાવ્યું તેવામાં તેની ધાર વળી ગઈ, અને દાતરડું જરાએ ચાલે નહીં. મુખા તોએ મંડ્યો રહેશે પણ જ્યારે દાતરડું ન ચાલ્યું ત્યારે મનમાં બોલી ઉઠ્યો. “આમ કંઈ વળવળું નથી હું ધેર જઈ, ધાર કાઢવાનાં હાથમાર લઈ આવું અને સાથે દુકાડો સેટલો પણ લાવું, એક અઠવાડિયા જાણ તોપણ થું થયું? ઘાસ તો કાપેજ છુટકો છે.”

શુભા આ સાંભળી રહેશે ને મનમાં બોલી ઉઠ્યો “આ મુખાએ ચીકટ માણસ છે. મારાથી આમ તો તેને નહીં પહોંચી વળાય. હવે બીજી મુક્તિ રચવી પડશે.”

મુખા પાછો ફર્યો, દાતરડાની ધાર કાઢી અને ઘાસ કાપવું શરૂ કર્યું. શુભા ઘાસમાં પેસી ગયો અને દાતરડાની અણી પકડવા લાગ્યો. આથી મુખાને મહેનત તો બહુજ પડી-પણ જ્યાં બહુ જોઈ હતો, તે નાના દુકાડા સિવાય બીજા કાંઈ તેણે પુરા કર્યો. હવે શુભા મહેલમાં પેટા અને મનની સાથે નીકળ્યો કે પોતાના પંજા કપાય તો જાણે પણ મુખાને ત્યાં તો ઘાસ કાપવા નજર દેવું.

મુખાને ત્યાં પહોંચ્યા, ઘાસનો આકાર હવે તોપણ દાતરડું ચલાવતાં બહુ મહે

નત પડતી હતી. આથી મુખા બહુ ગુસ્સે થયો અને પોતાનું બધું જોર વાપરીને દાતરડું ચલાવવા લાગ્યો. શુભા પાછો પડ્યો. મુખાને જોરની આગળ તેણે કંઈ વળ્યું નહીં એટલે તે કાઢીમાં બસી ગયો. મુખાએ દાતરડું ઉગામ્યું તે કાઢીમાં બસી અને શુભાની અરધી પુંછડી કપાઈ. મુખાએ કાપવાનું પુરું કર્યું અને મોંઘાએ ઘાસ એકઠું કર્યું અને મુખા પોતે બાજરી લખવા ચાલ્યો. પણ અરધ પુંછડીએ શુભા ત્યાં પહોંચી પહોંચી ગયો હતો. અને બાજરીને એવી હાલતમાં કરી હતી કે મુખાનું દાતરડું કામમાં ન આવે મુખા ધેર ફોડી ગયો અને બીજું હાથમાર લાવ્યો, અને બાજરી પુરી કરી રહેલો.

મુખાએ વીચાર કર્યો : “હવે હું બીજા ભાગ ઉપર જઈ.”

અરધ પુંછડીયાએ આ સાંભળ્યું અને મનમાં બોલી ઉઠ્યો : “ઘાસમાં ને બાજરીમાં તો મુખાને ન પહોંચ્યો હવે જોઈ હું આમાં થું ચાલુ છે.”

બીજા સવારે મુખા તો બહુ વહેલો ઉઠ્યો હતો અને અરધ પુંછડીયા પહોંચે તેના પહેલાં મુખા પોતાનું કામ પૂરું કર્યું હતું. અરધ પુંછડીયા ચકરાયો અને ખીંચ્યો. તે બોલી ઉઠ્યો : “મુખાએ તો મને બધે દરાવ્યો અને મહોળ્યો. આતો ખરેખર મુખાને મુખાને તે કંઈ કોઈકાં હોય, એવકુદ પૂરું સુતો પણ નથી. એને તે કેમ પહોંચી વળાવી હવે તો હું દાણાનાં દમલામાં પેસી જઈ અને બધા કોડવી લઉં.”

આમ વીચારી અરધ પુંછડીયા દાણાના દમલામાં પેટા, દાણા ચઢવા લાગ્યા. તે દાણાને તેણે અરધ ઈંધાં તેથી પોતાને પણ અરધી છુટી ને તે કંઈ ગયો.

મુખા મોંઘાની સાથે પોતી જોડીને ચાલ્યો. દાણા માલામાં નાંખવા લાગ્યો. બે કપાટા પુરા થયાં અને ત્રીજા વખતે બરવાને જાય છે તો દાંતસો અરધ પુંછડીયાની પીઠમાં ગરી ગયો. ઉંચકે છે તો દાંતસા ઉપર તેણે અરધ પુંછડી યાને તરફડતો ને નીકળી પડવાનો પ્રયત્ન કરતો જોયો.

તેને જોઈને મુખા બોલી ઉઠ્યો “અરે અરે! પાછો ઘું આવ્યો કે?”

અરધ પુંછડીયા બોલ્યો : “હું તે નહીં. પેલો તો મારો ભાઈ હતો, હું તો તારા ભાઈ કમસેરની પૂટે હતો.”

મુખા બોલ્યો : “જાણે જાણે ઘું જાણે

તે હોય તારી પણ એજ વહે મરો.” એમ કહીને મુખા તેને માડીની સાથે અડવાવવા જતો હતો તેટલામાં તેણે કહ્યું : “મને તમે જવા દો, હું ફરીને નહીં આવું અને તમે જે કહો તે કરો.”

મુખાએ કહ્યું : “ઘું શું કરી રહ્યો છો?” શુભાએ જવાબ દીધો “તમે કહો તેમાંથી હું સીપાઈ બનાવી શકું છું.”

મુખા બોલ્યો : “તે મારે શું કામના” શુભાએ ઉત્તર વાળ્યો : “તમે જે કહો તે તેની પાસે કરાવી શકો છો.”

મુખાએ કહ્યું : “તેઓ માંડ કંઈ ખરા?”

શુભા કહે : “હા.”

મુખાએ કહ્યું : “જાણે જાણે ચોડા બનાવ.”

શુભાએ પછી કેટલાક બાજરાનાં કુંડા લીધાં અને પોતાને હાથે પછાડીને બતાવ્યું : “આમ તેને પછાડો અને કુકમ કરો એટલે કુંડામાંથી સીપાઈ પેદા થશે.”

મુખાએ તેમ કર્યું અને કુંડાના સીપાઈ બન્યા તેમાં એક નજારથી અને શાખ કુંડનારો પણ હતા. આને જોઈ મુખા હસ્યો અને બોલ્યો : “વાહ આતો ઠીક છે. છોડીયો તમારો જોઈ રાજ થશે.”

અરધ પુંછડીયાએ કહ્યું : “હવે મને જવાની પરવાનગી આપો.”

મુખાએ કહ્યું : “એમ નહીં જવાબ. બાજરીના કુંડાના સીપાઈ બનાવું તે મને મોંઘા પડે. મારે તો કુંડાના બનાવવા છે. સીપાઈમાંથી પાછાં કુંડા કેમ બનાવવા એ પણ તારે શીખાવવું જોઈશે.” એટલે અરધ પુંછડીયાએ સીપાઈનાં કુંડા બનાવવાની રીત પણ શીખવી, અને જવાની રજા માગી.

મુખાએ તેને રજા આપી, અને અગાઉ જેમ બોલ્યો : “છતર તારી સાથે સહાય રહેજો.” મુખાએ છતરનું નામ લીધું તેવાજ અરધ પુંછડીયા શુભા તેના ભાઈનું નામ જાણીતમાં પેસી ગયો અને માત્ર ખાડો જ જોવામાં રહેલો.

હવે મુખા ધેર આવે છે તો તેના ભાઈ ધનવંતરી અને તેની વકુને જોયાં. બન્ને વાળુ કરતાં હતાં, ધનવંતરી તેણે કમળ સુકવી કાઢ્યો નહોતો. બેજારોની પાસેથી બાગીને બાપને ધેર રહેવા આવ્યો હતો. મુખાને જોઈને તેણે કહ્યું “ભાઈ હું પંધો પાછો શરૂ કરી રહું”

આં હમી મને અને મારી અને તારે
સાં રહેતા હોયે."

મુખે બોલ્યો: "હાલે સુખથી રહે."
 પછી મુખે હુમડાં કતારી જમવા
બેઠા, ધન્વંતરીની વડુ બોલી ઉઠી:
"મુખે તો પસીનાથી બીજાં રહેયો
છે તેની પડખે મેસી આપણે કેમ
જમીએ? તેથી ધન્વંતરીએ મુખને
બહાર જઈ આપા કહ્યું."

મુખે કહે "એ બહુ ઠીક વાત છે
મારે હજી બહુ કામ પશ્ય છે." એમ
બોલી થોડો રોડો લઇ બહાર ગયો.

કશિયુ આફ્રિકા દરેન

વાને
એ મિત્રોનો સંવાદ.

[લખનાર: એક હોદી]

મકરંકુ ૧૪ મુ

૩૭

મનહરરામ—આ દેશનાં હવા પાણી
કેવા છે?

ઉદયશંકર—હવા પાણી બધું સરસ
છે. પરદેશીઓને સરસ રીતે માફક આવે
છે. પ્રજાની સુખાકારી સારી રહે છે.
પણ જાતના રોગોને ઉપદ્રવ જણાતો નથી.
હોરામાં ટીક-શીવર નામનો રોગ જણાય
છે ખરો. નાતાલ સંસ્થાન તો તદ્દન
હૉડુસ્તાન સરખું જ છે દાદ, તડકો
અને વરસાદ સાધારણ છે. દરસિવાલ,
ફીસ્ટેટ અને કેપમાં ઠંડી વિશેષ પડે છે,
આખો દેશ ઠંડીનો ખુસક કહીએ તો
આશે. હાલમાં તો દિવસે દિવસે ઠંડી
ઓછી થતી જાય છે. આજથી હજી વરસ
કેપર ને ઠંડી હતી તે હાલમાં નથી.
તે વખતમાં તો રસ્તાઓ ઉપરનાં અને
નળનાં પાણી બંધાઈ બરફ થઈ જતાં
હતાં. આવો બનાવ હવે કોઈ કોઈ વખત
જ બની જાય છે. ૩૭ હૉડુસ્તાન માફક
નિર્મિત છે. મેથી આગસ્ટ ઠંડી પડે છે.
સપ્ટેમ્બરથી ડીસેમ્બર મરમ પડે છે,
અને જાનેવારીથી એપ્રિલ વરસાદ હોય
છે ઉનાળા અને આમાસ સાથેજ આવે
છે. ઉનાળામાં અવાર નવાર વરસાદ
થવા કરે છે. કેપમાં દ્રાક્ષનો પાક પુષ્કળ
માય છે એ પાકને ત્યાંની હવા બહુ
માફક આવે છે. નજીક એ બંધારણ

છે. દરસિવાલ અને ફીસ્ટેટમાં ઠંડીનું જોર
વિશેષ હોવાથી ફળાવાદિની અછત છે.

મનહરરામ—અત્રે હવા ખ. તની કટલી
જગ્યાઓ છે?

ઉદયશંકર—ફરેક ઠેકાણે હવા સારી
છે. પછી હવાખાવાના ઠેકાણાની જરૂર
શુ હાય? સીમલા, નીલગીરી, કે મહા
ખેશ્વર જેવાં ધામ અને નવી. પણ
અહીંના લોકોમાં "ખમાચા" જવાની વધુ
વેલછા છે તેથી વિઠેરોરીઆ દેશ,
કરનરટાડ વારમખાથ, કરબન બીચ
ફિનેરે રમણિય જગ્યાઓ બનાવેલી છે.
આ ઠેકાણાંઓ ઉપર રેલવેવાળાઓ ખટા
ડેલા દરેથી ખાસ માડીઓ ફોડાવે છે.
આ "ખમાચાનો" લાભ ફક્ત ગેરીજ
પ્રજા લે છે. હોદીઓ આવી મળ્યામાં
પેમા બમાકતા નથી.

મનહરરામ—કુદરતની ખુબીવાળી કોઈ
જગ્યા છે?

ઉદયશંકર—દરસિવાલમાં વારમખાથ
નામના ગામ આજળ કુદરતની ખુબી છે.
ગામનું નામજ ખુબીનો ગરમ સુચવે
છે. અહીં જમીનમાંથી કુદરતી ગરમ
પાણી નીકળે છે. સરકારે આ જગ્યા
પર પુષ્કળ બાંધકામ કર્યું છે. પ્રજાની
મજાદ માટે પુષ્કળ કાળજી અને મહેનત
લીધેલી છે. માથા ઉપર રેલવે રેલ્વેન
અને હોટેલો આવી રહેતા છે. રેલ્વેનયા
૨૦૦ કદમ જેટલે આ જગ્યા છે. મુલા
કાત લેનારાઓ માટે દરેક જાતની સગ
વડ છે. આ જગ્યાપર એક મોટો કુવો
બનાવેલો છે. જેમાં લોખંડના નળો
મુકી જમીનની લપાટીપર પાણી આણેલું
છે. કુવાની આસપાસ પાકા એરિકો
માંથી તેમાં યજ મારફત વરાળનો સમક
કરવામાં આવે છે. આ જગ્યાએ ડાકટરો
દરદીને જઈ બાફ લેવાની સલાહ આપે
છે. શ્રીમતો ઠંડીના વખતમાં આ જગ્યાએ
મરમી હોવાથી "ખમાચા" આવે છે. ડાક
તરી તપાસમાં આશુમ પડ્યું છે કે આ
પાણીમાં મધકનો લાજ છે. જેથી મામડી
ના દરવાળા આજીરોએ જલદીથી
આરામ થાય છે. તેમજ એ પાણી ઠંડું
પાડી આજીરોને પીવાની પણ સલાહ
આપવામાં આવે છે. ને રેલ્વે પદારથની
મરજ સારી બંધરથી કોઠાને પણ સહ
કરે છે. કુવાથી થોડેક દુર માલીસ જેટલા
બાથ ગેરો પ્રજા માટે નાહવાને બનાવેલા
છે. જેમાં મરમ અને ઠંડું પાણીના
નળો બોઢવેલા છે. દરેક વખત ઉપયોગ
જનમ પામી ૧/- થી ૨/- લગતું આવે

છે. એ આવક બાંધકામના ખર્ચા પાછળ
વપરાય છે.

મનહરરામ—તમે તો ગેરી પ્રજાની
સમવડની વાત કર્યા કરો છો. પણ હોદી
ઓ માટે કેવી સમવડ છે?

ઉદયશંકર—જેવી ઇજાત તેવી સમ
વડ! છેક છેડે રંગીન પ્રજા માટે બે
બાથ બનાવેલા છે તેમાંજ આપણને
જવા દે છે, અને ૧/- થી ૨/- પણ લે છે.
નાહવાની કુડી બનાવેલી છે અને એકજ
મરમ પાણીનો નજ છે. કુવાલ વિજેરે
સાથે બધું જવું પડે છે. આ બે બાથ
પુરતા છે. કારણ કે હોદીઓ માલીખાડાં
ખરમી એટલે દુર નાહવા જાય એ બનવા
ભોગ નથી. તેમ છતાં કોઈ જમ તો
૧/- માં મારીઈ કાઢી જાય છે. વધારાનું
પાણી વહી જવું હોય લાજ ખાડી ઉપર
રનાવ કરી લે છે આ જગ્યા જેતાં
જનાઇ માતાની જગ્યાનું તરત રવરજ
થાય છે જેટલું કુદરત પાણી મરમ છે,
તેલુ જ અહીંના કુવાનું પાણી પણ મરમ
છે. જનાઇ માતાની અમને સુદ ૧૫ ની
જાત્રા જરાય છે, અને એક દિવસ પાણી
ઠંડું પડે છે, તેમ અને થતું નથી.
હમેસાં પાણી મરમજ રહે છે. આ જગ્યા
પર વિશેષ ગરમી હોવાથી ફળાવાના મોટા
બગીચાઓ આવી રહેલા છે. સરકારી
ખેતીવાડી ખાતાનું અખતરાનું ખેતર પણ
આ જગ્યા પર છે આ જગ્યાથી એક
માઇલ છેડે હોદી માલીખોનો ૫૦૦ વીધા
નો પા ૮૦૦૦ ની કીમતનો બગીચો પણ
આવેલો છે. દરસિવાલમાં ખેતર પાછળ
હોદીઓ તરફથી પહેલ વહેલો આવ
અખતરો થયેલો છે. આ બગીચો "ધી
હબીબીયા ગારડન કુ" ની માલીખોનો
છે. ૩૦૦૦ જેટલાં ફળીત જલો નાખીસ,
એરેન્જસ, આબા, જમફખ, હીંદુ વિનેર
આવી રહેલાં છે. એ બગીચાની વારસીક
પેદાશ લગભગ પા. ૩૦૦૦ થવ. જાય છે.
આ પેદાશમાંથી ખરચ બાદ જાય છે.
પા. ૨૫૦૦ ની કીમતનો એક બગીચો
છે ને બગીચો રખા અમાઈ હોટેલ
તરીકે વપરાતો હતો. આ જગ્યાની
આસપાસ ત્રણ મુસલમાન બાઇના રોડર
આવેલા છે.

કરબન મ્યુનિસિપાલીટીની સરકારે
લગતું નેટીવ લોકેશન સ્થાપના માટે
કરબન મ્યુનિસિપાલીટી હાલમાં વિચાર
કરી રહી છે.

ગુજરાત કાઠીઆવાડમાં દુકાળનો મામલો

સંકટ નિવારણની તજવીજો

ધોરજાદર રાજ્યના નોકરોને ચાલુ સાલ ની મેંધવારીને લીધે રૂ. ૧૦ સુધીના પગાર રકમોને માસીક રૂ. ૧ અને રૂ. ૩૦ સુધી ના પગારદારોને રૂ. ૨ વધારે આપવા હરાવ થયો છે.

ગ્રાંડાળમાં દુકાળને લીધે યેગી તળાવ થી રાજકોટની સડક સુધીની સડક ખાખા છે જે ઉપર ૫૦૦૦ માણસ કામે લાગ્યું છે.

રાજકોટ રાજ્યે ઉત્તર હોંદમાંથી ૨૦ લાખ રતલ ધાસ મેળવવાની ગ્રાંડવજ કરી છે.

રાજકોટના જખનેએ સસડાં અનાજ આપવા ફડ ઉઘાડ્યું છે તેમાં રૂ. ૧૦ હજાર બરાબ છે.

દુકાળને લીધે સંકટ નિવારણના કામ માટે કુડલાથી મહુવા સુધી રૂ. ૨૦ લાખ ના ખર્ચે રેલવેનું બાંધકામ શરૂ કરવા બાવનમર રાજ્યે હોંદી સરકારની મજબૂરી માગી છે.

વડવાણ કાંપના એક સમાચારમાં જણાવવામાં આવે છે કે કાઠીઆવાડમાં દુકાળ પડેલ હોવાથી માણસો રળી ખાવાને પર દેહ ચાલ્યા જતાં માહુમ પડે છે.

કાઠીઆવાડમાં વજા નામના ગામના એક ખમરપત્રીએ જાપામાં લખ્યું છે કે આખમાં ૨૦૦૦ માણસની વમ્તી છે, ને તેટલાજ દોર છે દુકાળને પરિણામે ધાસચારો ખુટી પડવાથી આમાંના ધણા ખર્ગ દોર ટળવળે છે.

કાઠીનાર તાલુકામાં ડેમન તલાવ ખોદવાનું કામ દુકાળના કામ તરીકે જાહેર થયું છે.

કાઠીઆવાડમાં દુકાળ પડવાથી મુળપ ના કંત્રાકરોને મહુરો મેળવવાની સમ વડ થઇ પડી છે. મુળપની જોડીવાળા મેસરસ પ્રાઇસ, વીક્સ અને રીન્સે આવતા વરસના જુન માસ સુધી કામે લગાડવાની સરતે કાઠીઆવાડમાંથી રોજ ના ૭ આના મજૂરી આપવાની સરતે મહુરો ખોલાવ્યા છે.

હાલના દુકાળને લીધે લુલાં લગાડાં, અપમ, આંધળાં, અલગત લોકો જે નિરાધાર જીવનમાંથી પીડાતા પેતાનુ ગુજરાત નહીં ચલાવી શકતા હોય તેવા લોકો માટે

પાટણ ખાતે એક ધરમાદા 'અન્નમલ' ખોલવામાં આવ્યું છે.

કઠી પ્રાંતમાં વરસાદની તજીને લીધે સેન્ડો વીધાં જમીન પડી રહી છે. ધાસ ચારો ખુટી જવાથી દોરો અગેથી બીજા જગા ઉપર લઇ જવામાં આવે છે. રૂ. ૧૦૦ ના દોરોના કોઇ રૂ. ૨૦ પચ આપવું નથી. તળાવનું બાંધકામ ઉઘાડી લોકોને કામે લગાડવામાં આવે છે.

કઠી પ્રાંતમાંના દુકાળ કામે માટે પાવડા-કોડાળીએ વગેરે હુધીઆરો ખરીદવા રૂ. ૫૦૦ હજારનું ખર્ચ વડોદરા શરૂ કરાથી મંજૂર થયું છે.

દુકાળમાં ખરી જતાં દોરોના નીલાવ માટે સુરતમાં જખન સુનીના ઉપદેશથી ઉઘાડવામાં આવ્યા ફડમાં પહેલેજા દિવસે રૂ. ૧૦ હજાર બરાબ ચલા હતા.

મુળપ ઇલાકાના ઉત્તર વિભાગના કમિશનરે અમદાવાદના કલેક્ટરને દુકાળને પહોંચી વળવાને રૂ. ૩,૨૬,૯૦૦ ફાસ, કુવા તમા વરત અને ખેડુતોને તમાવી તરીકે ધાસ આપવા માટે ખર્ચરામાં ફકમ કર્યો છે.

વડોદરામાં સસડાં બાવે અનાજ વેચવાની દુકાન કાઢવા શ્રી રા. રા. સંપત રાવજી અને એ. નમરસીક સા. ની આગે વાની નીચે ફડ ચલા છે.

સરતા બાવે અનાજ વેચવાની દુકાન ફડ કરી વડોદરામાં કાઢવાની સુચના આ. સા. કરમાલીએ કરી છે, તેમાં જરૂર પડે પોતે રૂ. ૬૦ હજાર સુધી આપવા જવા માગે લીધું છે.

વરસાદ સંબંધમાં છેલ્લો હુવાલ તા. ૧૩ થી સપ્ટેમ્બરે પુરા થતા અઢ વાડીઆમાં મુળપ ઇલાકાની પાક તથા વરસાદ સંબંધી હાલતને રીપોર્ટ 'મળ બધુ' ઉપરથી અમે નીચે આપીએ છીએ :—

તે અઢવાડીયામાં ફેલાળા, રતનાગીરી, કાઠીયાવાડ, મહીકાંદા અને સાવતવાડીના ફેટલાક ભાગમાં સારો, ચાણા, કનારા અને રેવાકાંદાના ફેટલાક ભાગમાં મધ્યમ સર, અને સીંધ સીવાય બીજે સહેજ વરસાદ પડ્યો હતો. આખા ઇલાકામાં વધુ વરસાદની તાકીદથી જરૂર છે. સીંધ, ઉત્તર ગુજરાત, પશ્ચિમ ખાનદેહ, અહ મહનમર, પુના, બેલમામ, ધારવાડ, વડોદરા અને રેવાકાંદાના ફેટલાક ભાગમાં હિમો પાક જમીનમાં બેજ વમર સુકતો હતો. છેલ્લા વરસાદથી અમદાવાદ, પંચ મહાલ અને રેવાકાંદાના ફેટલાક ભાગમાં ફરીથી વાવણી કરવામાં આવી છે. બાર

ખાના, હમ્મરાવાડ, ગુજરાત અને કાઠીઆવાડના ફેટલાક ભાગમાં ખેતીના પાણીની તાણ છે. પીવનું પાણી સામાન્ય રીતે પુરવું છે. સીંધ, ગુજરાત, ખાનદેહ, સતારા, અને ગુજરાતના દેશી રાજ્યોના ફેટલાક ભાગમાં ધાસચારાની તાણ છે. અનાજનો જથ્થો પુરતો છે. અનાજના બાવ સહકર, હમ્મરાવાડ, ઉત્તર સીંધ સર હદ, ગુજરાત, પુરવ ખાનદેહ, નાકક, સતારા અને બેલમામમાં વધ્યા છે. શર અને પારકર જીલ્લામાં ઉતર્પા છે અને બીજે સમયે કાવમ રહ્યા છે. રૂપીયા એકનુ સાધારણ વખતે જે અનાજ મળવું જોઈએ તે કરતાં સીંધમાં ૨૦ થી ૫૫ ગુજરાતમાં ૨૦ થી ૪૭, કોડાળમાં ૧૮ થી ૩૩, કાંબળમાં ૬ થી ૪૪ અને કરણાટકમાં ૨૫ થી ૩૦ ટકા ઓછું મળે છે.

સ્ટામરોની આવજવ

[જર્મન લાઇન]

કોએનીચ—આ મેલ બોટને હોંદની મુસા ફરીમાં કાખલ કરવામાં આવેલ છે. તે તા. ૧૨ થી નવેમ્બરે મુળપ જવા ઉપડશે.

[બ્રિટીશ ઇન્ડિયા લાઇન]

પાલમકોટ—તા. ૪ થી નવેમ્બરે મુળપ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમલુખી—તા. ૧૨ થી નવેમ્બરે મુળપ જવા ઉપડશે.

અમર્મોટા—તા. ૧ થી ડીસેમ્બરે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમરસોદી—તા. ૧૫ થી કલકત્તાથી ઉપડી છે.

અમર્મોટા—તા. ૫ થી નવેમ્બરે કલકત્તા થી દક્ષિણ આફ્રિકાના બંદરો માટે ઉપડશે.

[ઇન્ડિયન આફ્રીકન લાઇન]

દીમરીક—તા. ૨૩ થી એ દક્ષિણ અને પુરવ આફ્રિકાના બંદરો માટે કાલખોથી છુટી છે.

કાટ'ગા—નવેમ્બર મેસતાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

કામેરા—ડીસેમ્બર મેસતાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

પટાલો—પુરકી લગાડમાં ખિટન અને ખીટીક સહતનત તમેના વિભાગે "નુદલ" છે એવું મુનીયન બેરેમાં જાહેર થયું છે.

હાંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

પોરબંદર ખાતે મરહૂમના કેસ થતા બંધ થવાથી તે કચેરને મરહૂમની કુલત વિભાજ તરીકે જાહેર કરવામાં આવેલ છે.

દિવ ખાતેના વેપારીઓમાં હવેલીની મુર્તી સંબંધમાં લાંબો વખત થયાં અગ્રેમાં આવતો હતો તેમાં ત્યાંના પોરબંદરની મુલક નરે વચ્ચે પડીને તથા પાંચ નીચાવીને સુબેક કર્યો નીચાલ કર્યો છે.

હાંદના હાદની જગતિ ઉજવવાને લગતા મેળાવાઓમાં મુળાની મુજરાતી સીને મેળાવડો ખાસ ખ્યાલ ખેંચનારો હતો. ગોંડળનાં ધુવરાણીએ એ પ્રસંગે પ્રમુખ તરીકે એક જાણવા સાચક બાપજી આપ્તું હતું. તે ઉપરાંત આ મંડળની ખાતુઓનું એક ડેપુટેશન હાદા છતી મુલાકાતે ખાસ વરસોવા ખાતે મળું હતું, જ્યાં તેમણે હાદના દરજન માટે પોતાનો હવે પ્રદરશીત કર્યો હતો, તથા હાદને તાંદુરસ્તી અને હાંધીપ્રધાન ચાકી હતી.

વડોદરાની રાજકુવરી ઇંદીરા રાજનાં લગની તારીખ ફેરવવા માટે શ્રીમંત ગાયકવાડનો જવાબ ન આવવાથી હવે લગન ફીક્ષી કરનાર પછી (માહા માસ માં) કરાવવાનું અનુમાન થાય છે.

વડોદરા રાજના તા. ૩૭ સપ્ટેમ્બરે પુરા થતા અઠવાડીઆના રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવે છે કે સંખેશ પેટલાદ, બાહરજી, નવસારી, મજુદેવી, આતરસાખા અને હામનગર મહાલે પ્લેગનો રોગ ચાલે છે.

વડોદરા સરકારે એવો હુકમ બહાર માઝ્યો છે કે વડોદરા રેલવેની તે ફેરી પુરા સુધીના મોટા રાજમારખપર, વા એવાળ ખીળ જાહેર રસ્તાઓ ઉપર, વેશાઓનું કાપપણ મહાન હોયું જોઈએ નહીં. તથા આ રસ્તાઓ ઉપર વેશાઓ ને ધર આપનાર (બાદે, વેશાજી, કે મીરો) સળને પાત્ર થશે એવું પણ વડો દરા પ્રાંતના સુબાએ જાહેર કર્યું છે.

'આરય પ્રમલ' નો વચ્ચે (ચરોતર) નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે જોડાવા

વચ્ચે રેલવેનું કામ પણ મંડુ ચાલે છે. દુકાળ નીવારણ કામ તરીકે જે એ ચલાવવામાં આવે તો કામ જલદી તમવાર થાય અને સોજાવા વચ્ચે રેલવેને જે કપડવળ રેલવે જેડે નડીયાદ આગળ જોડી દે અને ત્યાંથી માતર તથા જેડે થઈ પોલકા લાકનને જોડી દે તો વેપાર નો વધારો થાય ખરો.

મુળા પલામની વસ્તી ૨ કરોડ ૭૦ લાખ ઉપરાંત છે એવું હેલ્થ બહાર પડેલ આંકડાથી માણમ પડ્યું છે.

અખાવતી મીલકતો ૧૭૨૬૨ કરાવવા સંબંધમાં મુળાની ધારાસભામાં એક ખરડો હાથબ કરવામાં આવ્યો છે.

મુળા સરકાર તરફથી સાયન્સના અભ્યાસ માટે એક ઇન્સ્ટીટ્યુટ મુળા ખાતે સ્થાપવામાં આવ્યું છે, જેમાં સાયન્સનો પુરો અભ્યાસ થઈ શકે એવી વ્યવસ્થા કરવામાં આવશે. આ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ને લીધે મુળા મુનીવરસીદીને લગતી સરકારી કોલેજોમાંથી સાયન્સનો અભ્યાસ કરાવવાની જોગવાઈ હાદી નાખવા કરડું છે.

કેટલાક ખિટીક અચલદારોની જોડાઈ કરતાં કાંઈ કાંઈ વખત દેથી રાજની જોડાઈ થશે દરજે થઈ જાય છે. આવો તાજે કાખલો માંસુર રાજમાં બન્યો છે. જેમણે ખાતે મી. જોખલે ની સોસાયટીવાળા મી. શાસ્ત્રીઆર કેળવણી, સંસાર સુધારો, વિગેરે વિષય ઉપર જાહેર બાજણ આપવાના હતા. પણ માંસુર સરકારે તેમનું બાપજી બંધ કરાવ્યું. આ બાપજી પમલા સામે મહારાજ ની પ્રેમિસ કમીટીએ પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે, અને માંસુર સરકારના કામને વખોડી કાઢ્યું છે.

ખંભાળના એડવોકેટ જનરલના અમ ત્યાં હોદ્દાપર ગેરા અચલદારની મેર કાજરીમાં મી. બી. સી. મીનની નીમ જુક કરવામાં આવી છે.

ખંભાળના હાંદુઓની કેળવણી સંબંધી ખાખતપર વિચાર કરવાને ડો. રાજ મીહારી મોસની આગેવાનીતે કલકત્તા ખાતે એક કોનફરન્સ બોલાવવામાં આવ નાર છે.

હાંદના કપાલ ખાતાએ સરકારી ચલણી

નોટો અથવા તેના કટકો વીતો ઉતરાળ્યા વખર ટપાલ મારફત ન મોકલવા એવો મનાઈ હુકમ કાઢ્યો છે.

હાંદના બેઠેલા કરવેશની રકમમાંથી પ્રિસ્ટી ધર્મે ફેલાવનારા પાદરીઓના નિબાલ માટે દરસાલ આપો રૂપિયા હાંદી સરકાર વાપરી નાખે છે; આ રકમ ખર ચવાનું, હાંદના ખીળ ધરમના બેઠેલું કિત વિચારી, ફિક્ષી દરમાર પ્રસંગે બંધ કરવું જોઈએ એવી એક ધાર્મિક પક્ષે સૂચના કરી છે.

ફિક્ષી ખાતે પ્રગટ થતાં "મ્યુઝીક એસ્ટ" નો અધિપતિ હાંદના ગાયનકળાના ઉસ્તાદોની એક કોનફરન્સ (એલ-ઉડિયા મ્યુઝીક કોનફરન્સ) બરવા કોથીક કરી રહેલ જણાવવામાં આવે છે.

રંચુન ખાતે ૧, કરોડ ૪૫ લાખ રૂપિયાના ખરચે નડીને પાળ વાંધી પાણી સંબંધમાં અવસ્થા કરવામાં આવનાર છે.

આંકાચાનના ટાપુમાં પોરબંદર જાતેથી બે જન્મકેદ બોગવતા હાંદી કેદી એ એક તકન નાનકડા મછવામાં બેસી રંચુન જોડેલે દુર પહોંચ્યા હતા. જ્યાં તેમને ફરીથી પકડવામાં આવ્યા છે. આંકાચાન ખાતે હાલ રાજદવારી કેદીઓ વિશેષ ઘણેલ હોવાથી આ બનાવે કેટલુંક ધ્યાન ખેંચ્યું છે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે પાળ બમાં કારનો ઉપયોગ મોકાવે તેવા પ્રમાણમાં વધતો જાય છે. ચુંદાનું પ્રમાણ પણ બારે મોડું જણાવવામાં આવે છે.

હરદવાર ગુરકુલના શ્રી. મહેલચરજી સોંકની, હાંદી કેમીસ્ટ્રી બે વરસ પુરવે પ્રગટ થઈ છે. એ સિવાય બીજાં પણ કેટલાંક વધારાનિક પુસ્તકો મી. લીક તરફ માર કરે છે. એમનું "રિસ્તુત્તારત" અક્ષરબદમાં છપાય છે, અને "વનસ પ્રતિસારત" હાલ લખાય છે. હાલ તેમણે વળી ઉમલાડોને પ્રતિહાસ લખવો શરૂ કર્યો છે.

ચવા વરસમાં પંજાબના ૭૨ હાંદુ, ૪૩ મુસલમાનો અને ૨૧ સ્ત્રીય વિદ્યાર્થી એ ઉમલાડ ખાતે બેરીસ્ટર, કોનજનીયર અને તબીબી પરીક્ષાના અભ્યાસ માટે મથા હતા.

અવરમેંટ ગેઝેટમાંથી નોટીસો

નાદારી તથા ફરમ રજીસ્ટ્રેશન વિગેરે સંબંધી

ફપ, સોલ્ટરીવર અને ઓળખરેટરીના ફરમે હાજરી નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેણદારોની ખીજી મીટીંગ ૩ જી નવેમ્બરે કેપ્ટલેન ખાતે સુપ્રીમ કોર્ટના આરટર આમળ કરાશે. પહેલી મીટીંગ તેજ કેપ્ટલે મધ તા. ૨૭ મીએ કરાવાની હતી.

ફેનરટસગરના હાઈ વેપારી હસપજી હસમાઈબની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આદિ પીકરસબરમના આ. રે. માજીસ્ટ્રેટની ઓફીસમાં રજુ થયા છે. બ્યાં તે તા. ૫ મી સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે. હાલ ખાદ તે પ્રીટરી એ જશે, બ્યાં તા. ૮ મી થી ૧૫ મી નવેમ્બર સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

ફપ, કેનીલવર અને ઠલેરમેંટના અખદલ મજૂર સમસુહીનની મીલકત તા. ૧૧ મી સપ્ટેમ્બરથી મુલતી અખતીમાં લેવામાં આવી છે.

મેઈફીમના કાજી મહમદની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૩૦ મી અક્ટોબરે ફીમરલીમાં સ્થાનિક ડીવીઝન ની સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

મીડલઅરમના આમદ અહમદ વાડીની નાદાર મીલકત સંબંધમાં ક્રિકલા ત્રહી વિલ્લમ થોમસ હોલ જાહેર કરે છે કે લેણદારોની ત્રીજી મીટીંગ તા. ૧૬ મી નવેમ્બરે જોહાનસબરમના આ. રે. માજી સ્ટેટ આમળ કરાશે. લેણદારોએ પોતા નાં દેવા તા. ૫ મી નવેમ્બર સુધીમાં પ્રસ્ટીને કરવાં.

બોલેએમહોદ, ઠલેમ ન. ૪૮૨૭ માં હાજીમ દાવુદ અમીનીના નામથી રજીસ્ટર થએલ રોજગાર તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બરથી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

ફેલઅરમ હીરનીકટમાં બોસમેનસહાય ફારમ નં. ૧૮૬ માં હાજીમ મહમદ સુલ્તાના નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજ ગાર એજ હીરનીકટમાં હુતમત વિભાગ ન. ૧૦૦ પર લખ બધામાં આવ્યો છે.

અને હવે રોજગારને તે ઠેકણાપર રજીસ્ટર કરાવવાને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

પ્રીટરીઆ, ૧૮૨ મીલકત સ્ટ્રીટમાં એમ. સુલેમાનના નામથી રજીસ્ટર થએલો રોજગાર તા. ૨૫ મી સપ્ટેમ્બરથી બંધ થવાનો હતો.

જોહાનસબરમ, ઓહરટન, મેઇન રોડ રેડ નં. ૭ માં મહમદ હસન સમસુહીન ના નામથી રજીસ્ટર થએલ રોજગાર તા. ૩ જી નવેમ્બરથી છોડી દેવામાં આવ નાર છે.

હુતમતસબરમ કબીરુલ્લીન ફારમ નં. ૧૩૨ માં મહમદ મોલીના નામથી રજી સ્ટર થએલ હાઇસેન્સ તા. ૧૫ મીએ હસપ મહમદ તમારીના નામપર બદલી આપવામાં આવનાર હતો.

હવારકસોરપ, ફીમ એવરડ સ્ટ્રીટ નં. ૧૨૮ માં હ. સી. પટેલના નામથી રજીસ્ટર થએલ રોજગાર તા. ૪ થી અક્ટોબરથી હસમાઈલ જીવાને વેચી દેવામાં આવ્યો છે.

ફસ્તનઅરમ, પીન અને બરમર સ્ટ્રીટ ના હુજાપર આમદ હાસમ હુવજીલીના ના નામથી રજીસ્ટર થએલ રોજગાર સુલેમાન હસમાઈલ અસ્વાતને તા. ૧ લી અક્ટોબરથી વેચી દેવામાં આવેલ છે.

મારિસઅરમમાં એક હાઈનુ બપ-કર રીતે મરજી નીપળ્યું હતું. તે અંચાથી આજલી એજ કરતપર હાકાં વેરવાનું કામ કરવો હતો. તે વખતે ફેક્ટોએ એક કકડે અકરમાત પાછો ઉઘળી આ માણસપર અજીણાથી તેને અખીર ધળ થઈ હતી, અને થોડી વાર પછી તેનું મરજી નીપળ્યું હતું.

તાબુ ઉમદા ફેરેટ

અને વેલોટબલ

સફાઈની પેકિંગ, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકરેથી વાઈટથી મોકલું છું. બોર ફ્રુટ મોકલી ખાવી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer
P. O. Box 471, Durban.
Tel. add: "HAIDRI"

રોકડ બબર બાવ

તા. ૧૬-૧૦-૧૧

શી. રે. શી. રે.

ફુલ હાઈમનસ ૧૪આઉસ ૧૮ ૬ મી ૧૬ ૦	
આવલ માંગ ૧ અસ્તાની ૨૨ ૦	૨૨ ૬
બીમડીના	૨૮ ૦ ૨૮ ૬
એફ. એફ. ડી. બાર	૨૦ ૦ ૨૦ ૬
એફ. ડી. બાર	૧૮ ૦ ૧૮ ૬
બીની સાહર	૨૦ ૦ ૨૨ ૦
હુંડાના	૧૬ ૬ ૨૦ ૦
ફેલી ટુવેર ફાળ	૧૮ ૦ ૧૮ ૬
કાનપુરી ટુવેર ફાળ	૨૦ ૦ ૧૬ ૬
મસુરની	૧૬ ૬ ૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦ ૨૭ ૬
અડની	૨૬ ૦ ૩૦ ૦
ચણા મુંબના	૧૬ ૦ ૧૬ ૬
દાળ	૨૩ ૬ ૨૪ ૦
વડાણા નાતાલના	૧૮ ૦ ૧૮ ૬
મકાઈ	૧૧ ૦ ૧૧ ૬
બીનીસ	૩૦ ૦ ૩૦ ૬
જુવાર (કાફર મારન)	૧૮ ૦ ૧૭ ૬
કડવું તેલ ૧આલન	૩ ૧૦ ૪ ૦
એરડીનું	૩ ૧ ૩ ૨
મીઠું	૩ ૬ ૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૩ ૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૨૧ ૦ ૨૧ ૬
બીજી	૧૬ ૦ ૨૦ ૦
તીરકુળ નાતાલ	૧૪ ૦ ૧૪ ૬
ખાટો હાઉસ હોલ્ડ	૧૧ ૬ ૧૨ ૦
ખાટો (અખીલો ખીલ)	૧૧ ૦ ૧૧ ૬
મદાસી સોપારી ૧૨તલ	૭ા ૮
મરમાં	૫ા ૫
શી પેટી, ડીનના પૈડ ૬-૭-૬	૬-૧૦-૦
પોરબ-કર	૧૦-૭-૬ ૧૦-૫-૦
પારાશીન કોન	૦ ૭ ૩ ૦ ૭ ૬
વાઈટ રોસ	૦ ૮ ૬
માલન	૧૩ ૬ ૧૪ ૦
મળીએર	૧૬ ૦ ૧૭ ૦
ફલી	૧૨ ૦ ૧૨ ૬
હાઇમડ સોપ	૧૩ ૬ ૧૪ ૦
આણુ સીલ્ક રોન	૧૫ ૬ ૧૬ ૦
આણુ સનલાઇટ ૧૦ ઓસ ૩૪ ૦	૩૪ ૬
આણુ પ્રમખ ૫૦ડુકાના	
બોક્સની ફીમલ	૧૨ ૬ ૧૨ ૬
સાણુકરોસરીલ(ખા. ૬૦)	૧૨ ૩ ૧૨ ૬
નેકટર ટી	૧ ૮ ૧ ૬
માચીસ લાલન	૩ ૧ ૩ ૩
જોખારી સેવરેબની	૧૦ ૧ ૦
નીલસ પોર્સ્ટ સીમારેક	૨૦ ૬ ૨૦ ૬
નીમક (ધીવરપુલ)	
ખસ્તા એકની	૪ ૬ ૫ ૦
નીમક (બરમની સાફ)	૪ ૬ ૪ ૬

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.	DURBAN	INGOGO
M. Hamed Surtie Merchant, Box 87	A. S. FERNANDEZ, Hig Class Tailor, 120 Grey-street Hoosen Cassim & Co., Box 86 371 Pine-street.	D. M. Seedat, General Dealer
BARBERTON	IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co., 171 Umgeni Road. Mahomed Ebrahim Commission Agent Point.	JOHANNESBURG
Suleman Moosa Box 24	J. B. Mehta 157 Grey-street P. O. Box 530	Amod Moosajee & Co., 27 Market-street. Box 2041
BEIRA	G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field-street	A. F. CAMAY & Co., Box 3504, 2 Kort-street.
Gordhandas Khetsay, General Merchant	N. Jaggiwan Tilor, 123 Grey-street	KHUSALBHAI BRULABHAI BHAGAT Co 58 Indian Market Stall President-street
Tel. Add.: "Khetsay" Box 110	S. Pegrbhoy Butler 474 West-street	M. S. Coovadia, 45 Market-street Box 270
Damodar Anandji General Merchant	G. Ramchand, 505 West-street.	M. P. FANOT, Box 6031.
Tel. Add. "Ladoa." Box 42	P. V. Sanghavi & Son 208 Grey-street	GOOLAM MOHIDEEN, Box 3755
BEACONSFIELD	M. A. Simon, Jeweller, 1 Grey-street	Mahomed Ebrahim Kunkay 182 Market St Corner Polly St.
Shahboodeen Dowry, Robinson-street.	A. G. TIRNIS Watch Repairer 120 Grey-street.	A. MAHOMED HUSSEIN & Co., Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp. Box 40
R.R. Naidoo General Dealer, 38 Main Rd.	ISMAIL JEEWA Fruiterer Box 471	Navasari Hindu United Trading Company, 1, Pritchard-street.
BELLAIR	K. R. Mody & Desai Stand 59 & 60 Indian Market	J. E. Tavaria, 224 Marketa
E. A. Babenia Fruit Supplier in South Africa	Yusuf Suleman Vaid Telegram and Cable Add 'Vaid' Corner Grey and Pine Street	Goolam Sahab, 17th-street & Kaffir-street, Vrededorp, Box 3456.
BUTHA BUTHE	GRAHAMSTOWN C.C.	KIMBERLEY
Tayob Adam	Abdul Rosar. Merchant, Butcher & Importer Queen-street	V. Samy, Tel. Add: 'V. Samy' 87 Jones-street
CAPETOWN	Mohanbhai Desai, Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 10	Kara Lala Desai General Dealer, 14, Long-street.
Obhaganlal Bhawanidas Ghosewala Randena, 21 Roger-street Importer.	V. A. Dosa, Box 110 Tel. "Dosa" Wholesale Produce & Fruit Exporter & Commission Agent	K. Kalidas, (K. K. Patel) General Dealer Box 372, 4 Sydney-st
ENRAHIM NODODIEN, 24 Frere-street, (Woodstock).	S. N. Samy, Wholesale Forwarding & Commission Agent. Box 110.	S. Ramanujam Naidoo Box 516, Market House
DARNALL	M. J. Naidoo, General Dealer Central Cafe, Forwarding & Commission Agent New-street	T. Vedis Pillay Box 516
Narayan Maharaj, Produce Dealer and General Merchant.	N. S. Samy Wholesale Produce & Fruit Merchant, Forwarding & Commission Agent.	KINGWILLIAMSTOWN
DURBAN	V. Rangasamy, Wholesale Produce and Fruit Dealer, Forwarding and Commission Agent, Box 56	Charles Maudo Rice & Dhol a Speciality 47 & 49, Buffin Road
■ ABOOBAKKE AMOD & BRO., Box 441, 434 West Street.	INHAMBANE E.A.	
M. C. Anglis & Co., Box 59, 339 Pine Street.	Manjee Mandan & Co. Box 37 Tel. Add: "Manjee."	
Bhans Parshotam, 155 Victoria St.	Parekh & Co. P O Box 38	
Dada Osman, Box 88, 139 Queen Street	Kan Deva & Co P. O. Box 46	
EAST INDIAN TRADING Co., Box 88, 102 Queen Street		
Ebrahim Abdul Tyeb & Co., 113 Field-street		
B. Ebrahim Ismail & Co., 18 Commercial Road		

KUILS RIVER STATION**N SAMY**

Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORPMoosa Amod Waja & Co.,
Box 222,CHOTARHAI & DADOO
Box 33.Hassan Amod,
Indian Location, Stand 10,
Box 84.ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.**LOUISTRICHARDT**Dungershi Mora jee
P. O. Box 7**MIDDELBURG**

(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA,
Box 35.DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.**LOURENCO MARQUES**

BORMAJAY IDOLGY, Box 322.

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.Noor Mahamad & Rawji,
Box 328.VRAJIDAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141**NORTHDENE**Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.**PIET RETIEF**Ebrahim Osman,
Box 9.**PIETERSBURG**MERTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.**POTCHEFSTROOM**G. K. Desai.
Box 128**PORT ELIZABETH**Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531,I. A. Pardy,
General Merchant,
Adderly Street.V. R. Namsco,
General Merchant,

Namsco's Buildings, Walmer St.,

R. R. Nidoo,
64 Walmer RoadVanmali Harie,
Indian Laundry,
Haseen Street, The Hill.**PRETORIA**Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Two Branches: Standerton, Box 88

Mangalbhui V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., PretoriaV. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 542**QUELIMANE**Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vassanji'**RICHMOND**

Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSONA. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vanwyk Sts.**RUSTENBURG**ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: 'Suliman'**SALISBURY**Bhimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.**SPRINCKEN**(Transvaal.)
Kesavji Giga, Retool's**STANDERTON**Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.**THORNEVILLE JUNCTION**Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.Hossein Amod Vankar,
General Dealer,**UITENHAGE C.C.**Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.**UMMINGA**

Dada Osman.

VERULAMBaba Talwantsing
58 Wick Street.Memaraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.Raghavjee Rughnath,
Goldsmith, Moss Street,Lala Ohand, Goldsmith
18 Moss Street**WELLINGTON C.C.**V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.**WINDSORTON C.C.**Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8**WARMBATH**A. M. Rawat,
Box 16.**V. SAMY****Wholesale & Retail
Fruiterer****GENERAL DEALER a
COMMISSION AGENT.**Telegram Address: 'V. SAMY
87, Jones St., KIMBERLEY

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને શુભ ખબર

સસતી મેલો

યુનિયન જનારો

અમલોડા ટન ૨૨૦૦ તા. ૨૦ ઓક્ટોબર

અમ્સુમ્બી ટન ૫૦૦૦ તા. ૧૫મા નવેમ્બર

આ કંપનીની આગમોટમાં ફરક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખસાસી છડીખન છે, અને ઝોશીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમ્પત્તાવાળા તેમજ સામાનુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણુ વાટે જરા પણ કંઠાઈ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખીશ.

આ કંપનીની આગમોટ ફર મહીને યુનિયન સાર જાય છે. માટે આ કુલ જુલતની યુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં યુકતા ફેલ જનારાઓએ તક્યાર વધ રહેલું.

સરકાર આગમોટ યુનિયન પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે અપર મળશે તે ઉપરથી સહની જમ્મુ માટે અતરે જાપામાં ના આવશ્ય તેથી સહી આજેબી ને વગર ખરચે આગમોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

સરવજે હીલે કીલ્કેશી બીર કલ્કલ્લા સ્ટીમર નીચે મુજબ માલો છે.

ગ્રેટ બ્રિટન ઓફ શિપ્પિંગ કંપની.

બી. કથોરલાન મંચમાયકની કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ થીમર્સીબલ રોડ કરમન

Telegraphic Address: Kathorlan

P.O. Box 125.

કિંગ ઓફ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

છપાઈ ખહાર પડી છે.

છવન દોરી

મહાન રાજકોચે લખેલી સરલ વારતા ઝોમની બીજી વારતાનો શુભસતી ભાવા રથ પુસ્તકરૂપે છપાઈ ખહાર પડ્યો છે. વારતા રચિક તેમજ બોધદાયક છે. શુભ રાતી વાંચી શકે એવા ફરક હીદીને આ પુસ્તક વાંચવાની અમે બળામણુ કરીએ છીએ. એનું શિક્ષણ મહત્વ કરવાયેલ છે. કિંમત ટપાલસહીત પાંચ પેની છે. લખો :—

International Printing Press

Phoenix, Natal.

પતો જોઈએ છોએ

બીલેરના રહીશ મી. કપાક હાજીનો હીકરો નામે 'હાજી' ઉમર આસરે વરસ ૧૨, જરીર ભરેલુ' માટે હીંગલો અને રંગે લઈ વરલો, તેના એક પગના નળા ઉપર લાલુ નિશાન છે. તે હાકરો રમ જાન પ્રદ પછી શુભ થઈ ગયો છે. તેથી તેના માખાપ બહુ શીકરમાં છે. માટે જો કામ પછુ મહરચને તે હાકરો જોવામાં આવે તો નીચે લખ્યે સીરનામે લખી ગેલકવા મહેરમાની કરશે તો ઉપકાર થશે.

PIRBHAI SOONDERJEE

Bellair, Natal.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parrow, etc.

Send Office: 24 Frere St., Woodstock

HAJEE ABDoola

Box 393, DURBAN

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69. Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

ફુકાનો વેચવાની છે.

જમારી નનોટી ખાતેની ફુકાન બીલ ડોમ સાથે તથા ફુકાનને ફરતી જમીનની સાથે તથા નાચીસ, ઓરેંજસ અને ખાંબા વગેરેથી ભરપુર ખાગ સાથે તક્યાર છે, જેની વારસીક આવક પા. ૨૦થી ૪૦ સુધીની છે તે તથા અમારી રદામરની ફુકાન જે ચાર રોડનાં નાકા ઉપર આવે લી છે તે પછુ બીલડોમ સુધા વેચ વાની છે.

નવર અલી

NAZAR ALI, Stanger.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	s.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	0

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transshipment

S.S. Konig leaving Durban about 12th Nov., Delagoa Bay 16th
Calling at Beira only

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

શીપી કુલ્પ જનારી આમણિદો

રતી. કેનીમ કરખનથી તા ૧૨ નવેમ્બરે તે કેનામેઆમણેથી તા ૧૬મીએ
કપલી આમણિદો. કપલી તારીખે કપલી કાલકુલા અને બેશ મઈ
કુલ્પ જશે. જે બહુવિધ નહીં પડે

મજૂર કાર્મની બેટો સફાઈદાર કાર્મનસર આખનાર કાર્મનસર બનાર અને
કાર્મનસર પદોખનાર છે. મુ'મઈ પદોખે કે તુલત અહીં કેવલથી ખબર મળે છે. કે
કુલાદ, મોતમ્મ બારીમોનાના અને હવાદાર હોય છે. ફરદ, સેકન્ડ, અને કેકની
કીકીટો મોરાલી તથા વજર મોરાલી વાળી મળી કહે છે. ખલાસીઓ ફેરડી અને કપતાને
તથા મોક્કીસરો ખાવાજી હોય છે. લાકડાની ટેક, મોક્કીસરો અલાદી બના, વીજળીની બતી
વાળી કુલ્પખાનુ બજાર કીમ્બીન વમેકેનો પુરા બરોબરત હોય છે. મતલબ કે રસીમને
ખાસ પાસેજરોને મારેલ હોવાથી હરવગ્ગની સમજાઈ છે

વધુ ખબર માટે લખો વા પુછો નીચે સરનામે, તથા મેકાનીસ્વરજ, પ્રોફિરીઆ,
અને કીવરલીના એજન્ટને.

OSMAN AHMED,

137 Grey St, Durban.

ABA MAHOMED,

Box 81 Delagoa Bay.

આંકી (વસાવતી પદ્ધતિ) વેપારીને તેમ સેતી લોકાન વેચવી પેસાવ
તેમ આપશું. આવ માટે લખો. હાથેથી થશે.

ન તાલે લીકુ તમાકુ અમારે ત્યાંથી મેટા જગ્યામાં તેમ બેટમી લેખકી
તે લી મળશે. અમે મેટા જગ્યામાં ખરીદીએ છીએ.

શી પારખાઈરનું સારો માલ. કમીવતે મળશે. મગાવી ખાતરી કરો

For Silver, Leaf Tobacco and Forbandar Ghee write to :—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St. DURBAN.

અહાસો રૂપયામાં અમર નામ

નડીયાદ હાંદુ અનાયાચમ નાળીનું
કામ હાંથી શર કરવામાં આવ્યું છે.
આજમને અમે જવાબ તુ, નિકાળ, મહી
લાળા, અપમજીવ, અંદોમો મારેતુ પ્રથક
મુંદ વિગેરે માટે રપ એરડીઓની જરૂર
છે. આવી દરેક એરડી પાંધરા પાંધરે
પિયાનો ખરચ થાય તેમ છે કેમ મદસ્થ
એકી વખતે રૂ ૨૫૦) આપશે તો તે
મદસ્થના નામની એક એરડી પાંધી, તે
ઉપર આરસપદ્માજીની તકતી એકી તે
સખી ફાતાનું નામ અમર કરવામાં આવ
શે. દાહના મહાનમાં જુદા જુદા સેળ
મદસ્થોએ પોતાની નામની એરડીઓ
ખંધાવી આપેલી છે. આજા છે કે ફાત
શીળ હોંદુ પ્રજા આ ઉત્તમ તકનો લાભ
લેવા ચુકશે નહીં. વધુ વિગત માટે લખો
મગી:—હાંદુ અનાયાચમ નડીયાદ.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOONBAKER"
E. Aboonbaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

દેશા ફેબ્રી ૧૨૫૧૦ ટોપાઓ,

સચલી અને શારી ખતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Add: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલના તાંબાકુ.

દરેક વીજળીના વેપારીને સરનામાને મળશે
બહારના એરડર રૂપર તુરન જ્વાન આપવ
માં આવશે. એક નામ અજમાવી જોશો
લખો. અબુદુલ કાદર એન્ડ સન્
134, ગ્રે સ્ટ્રી.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
50 Wick St. Vengaliam

K. I. MODI & DESAI

તાંબા નાળેચર, જગ્યાવધ તથા હટક

વાવવાના તથા ખાવાના આજી ખાજ મદદ
બીન્દીસ જગેર હમેશ મળે છે. તમારો વા મળે

Stand 59, 60, Indian Market
P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi,
for the Proprietor, at the Press of the Proprietor.

No. 44—Vol. IX

SATURDAY, NOVEMBER 4TH, 1911.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

THE "INVASION" OF BOKSBURG

MR. RITCH CHALLENGES THE RIGHT TO EXCLUDE INDIANS

MR. AMOD BHYAT, the well-known Indian merchant of Heidelberg, has ventured to approach the sacred soil of Boksburg with a view to opening a store in order to supply his countrymen with the necessities of life. Boksburg has long prided itself on its success in preventing a single Asiatic from trading in that town, and the *East Rand Express* is putting up a strong opposition against the opening of Mr. Bhyat's store. The *Express* prints a letter from Mr. Bhyat which, it says, will be read with interest, and continues:—

"The real issue he seems to overlook, which is that the struggle between Europeans and Asiatics is economic, not racial. Self-preservation is the first law of nature. Taking the case of Boksburg, it is impossible for a European, whether he be a merchant or a mechanic, to compete on equal terms with an Asiatic, for the simple reason that the Asiatic's standard of living is so much lower than the European's that competition on equal terms is out of the question. The Transvaal was colonised and made habitable by Europeans, and therefore the Europeans have every right to formulate such laws as will enable them to build up the country on lines which will make it a prosperous portion of the Empire. Experience teaches us that in countries where the Asiatics have been allowed to come in Europeans have had to go out, and therefore as patriots it is the bounden duty of white Transvaalers to preserve the heritage acquired at so much cost. The plain fact is that there is not room enough for both Europeans and Asiatics in this country, more especially as the case is complicated by the presence of so large a number of natives. In regard to the word "coolies," we make no attempt to defend the word, which slipped in inadvertently.

A Challenge to Boksburg

"If what is rumoured is correct, Mr. Bhyat intends to challenge the people of Boksburg to a fight on the principle of Asiatic trading. Mr. Bhyat, who is a prominent Heidelberg Asiatic merchant, must know the sentiments of East Randites on the question, and in coming here he is fully aware what he may expect. That he will be permitted to trade we do not for a moment anticipate, and this view is probably shared by the astute invader. Then why make the attempt? The real answer could be learnt from Mr. Ritch and some of the friends of the Asiatics in Great Britain. They appear determined to precipitate a combat in this country which will not be for the good of either Europeans or Asiatics. At present Asiatics enjoy a number of privileges by way of a compromise between the Government and the Indians, but if because the Transvaal has given an inch the Asiatics think the time has now come to claim an ell a big mistake will be made. If needs be the Europeans will fight to the last ditch for the preservation of the Transvaal as a colony in which whites may make a living, and it would be unfair to Mr. Amod and his compatriots to pretend otherwise. We have much sympathy with the efforts of the Indians to secure full recognition in their own country and such British dependencies which may be legitimately considered to have been colonised by them, but that they should attempt to enter into countries deemed European is a thing which must be prevented at any cost.

Mr. Ritch's Reply

Mr Ritch has addressed the following letter to the Editor:—

Sir,—As a busy lawyer, I have scant time (and even less inclination) to indulge in the luxury of journalistic controversy, but since you have paid

me the compliment of referring to me by name, I am constrained to trespass upon your courtesy and the patience of your readers to the extent of the following remarks.

I desire to make no secret of the fact that I am the registered owner of the premises occupied by Mr. A. M. Bhyat, and that numbers of Mr. Bhyat's countrymen are the equitable owners of fixed property registered in my name.

My position and my views are simply stated, and, as far as they are of interest to my fellow-colonists, I feel no shame or hesitation in placing them on record.

As an Imperialist who loves this Empire of ours, not with the fanaticism of the jingo but for the leavening it has achieved in the world's work, I deprecate the narrow, prejudiced and brutally selfish attitude of the "coolie" baiters of this dominion. As a South African of nearly twenty-five years' experience, I fully recognise that the dominion cannot stand an unlimited influx of immigration from Asia; that the quality of our civilisation is as yet so poor that an unrestricted influx of the class of Indian that ordinarily goes abroad would perhaps swamp it altogether.

I venture to think, however, that you do less than justice to the share taken by the Indian in the pioneer colonisation work of the sub-continent. Indians were among the very first to make colonisation of South Africa by Europeans possible and continuous. But there are differences—they are greatly exaggerated and a couple of generations sees them disappear save the Natal-born Indians—and because those differences give the Indian an advantage over his European competitor, the door to further adult immigration has by mutual consent been virtually closed and locked.

The question is, then, not one of Indian immigration. It is this: *What is to be the attitude of intelligent*

European South Africa towards its lawfully-domiciled British Indian population? Are they to be given a fair chance to evolve, or are we going to try the un-British experiment of crushing the manhood out of them by the barbarous methods of oppression and repression?

It is frequently urged—usually by very superficial and ill-informed persons—that the Indian is hopelessly our inferior. A more thoughtful comparison of the characteristics of the two peoples would, in my opinion, seriously disturb this very comfortable assurance. As a class, the Indians of this Province are, doubtless, behind us in many particulars, but let us humbly ask ourselves whether our policy towards them has been conducive to development of those qualities we say they lack? Will insult, the branding of a people as pariahs, the denial of civil rights and privileges, in short, harassment at every turn, such as these people have been (and are) subjected to, have the effect of elevating and improving them? The flower of Europe subjected to a similar course of helotage would in a generation or two become a class of "undesirables".

The Indian possesses, however, virtues—industry, perseverance, action, loyalty and patriotism, for instance—to a degree that should make us hesitate to draw hasty comparisons. Indeed, we, Europeans, would perhaps not be the worse for some additional fortifying in these self-same qualities.

The point, however, is: what is to be our future conduct towards them? You, Sir, remark, as if I were the last word on the subject, "Self-preservation is the first law of Nature." Perhaps of brute nature. But is this "law" rightly applicable to civilised humanity? Does it, so applied, amount to anything more than the plea of the bully who uncomfortably seeks an excuse for his conduct towards his victim? Is it not the very apotheosis of selfishness? Is it unto this last that the West has known twenty centuries of Christian teaching? In my humble submission, if we want to live and survive either as individuals or as an Empire, we must deal out even-handed justice even at the price of some small sacrifice in the matter of worldly goods. The Indian, as well as the European, who is rightly here, must be given a fair chance to do the best he can for himself. I care not whether he be a professional man, a trader or an artisan, he must be given the opportunity to bring out the best that is in him. If we are his betters, he won't hurt us in the race; if we are not, the stimulus of a measure of his competition will do us nought but good.

There is just one other aspect of the matter, upon which, by reason of my Association with the South Africa British Indian Committee of London, I ought perhaps to touch—I mean the lay-point-of-view. Those poli-

ticians who "at home" have protested most vigorously and earnestly against the insulting and harassing treatment of Indians in South Africa are no milk-and-water "sotties." They are, on the contrary, a very virile body of men indeed. True, they are inspired by a keen sense of honour and justice but they know, and have protested again and again, against the serious peril South Africa's conduct constitutes against the integrity of the Empire, by reason of the unrest it has generated in India.

You will, I hope, forgive me, Sir, for thus frankly expressing myself. My conduct is a more or less poor attempt to live up to the faith that is in me. I have no quarrel with those who differ from me after having given some thought to the matter, but I propose to stand to my guns throughout this issue, and, if necessary, to carry the question of the constitutionality of the whole of this anti-Indian legislation to the Privy Council, where, according to the opinion of eminent Constitutional lawyers I consulted when in England, it would probably meet with a somewhat surprising reception.

London Committee

Important Correspondence

The following letters have been addressed to the Under Secretary of State for the Colonies:—

3rd October, 1911.

Sir,—I have the honour to enclose herewith in duplicate for your information an extract from the *Natal Advertiser* appearing in *INDIAN OPINION* of the 9th ultimo that speaks for itself. It is evident to my Committee that an agitation is being worked up in the Orange Free State with the object of preventing the Union Government in the event of their introducing in the South African Parliament a general measure for the restriction of immigration into the Union to replace the Bill withdrawn last session from fulfilling their pledges to the Transvaal Indian community to remove the racial bar throughout the Union so far as Indian immigration is concerned, with, of course, the proviso as to administrative differentiation.

I am therefore to request that His Majesty's Government will take special note of the movement in the unfortunate event of an attempt to force the hands of the Union Government.

The Evil of Mixed Schools

3rd October, 1911.

Sir,—Herewith I beg to enclose in duplicate copy of an article in the *Pretoria News* reproduced in *INDIAN OPINION* of the 9th ultimo recording certain scandals that have recently

taken place in a mixed school in Pretoria. Whilst my Committee do not wholly accept the strictures of the *Pretoria* paper in regard to the system of co-education, I feel that not a little significance attaches to the incident in view of the determination of the Natal Provincial Administration to force co-education upon the children of Indian parents entirely against the desire of the latter. My Committee are informed that the system of co-education is not made to apply to the children of European parentage. The result of this insistence on the part of the Administration in the face of the strong religious and social objections of the Indian community is that, as my Committee are informed, not a single Indian girl is able to obtain any education whatever in any scholastic institution under government auspices in the Province. My Committee hope that it may be possible, in view of the great importance of family education for His Majesty's Government to make further representations to the Government of the Union of South Africa with a view to the removal of so serious a disability.

Trading Licences

3rd October, 1911.

Sir,—In continuation of previous correspondence on the subject of Indian Trading Licences in Natal, I am directed to enclose herewith for your information a copy—in duplicate—of a report from the *Times of Natal* reproduced in *INDIAN OPINION* of the 9th ultimo showing the determined policy of the Natal municipalities to make licences terminable at the death of the Indian holder, instead of permitting a renewal thereof to the heir or the legal executors of the estate. My Committee are assured that His Majesty's Government will realise how disastrous to the hopes and interests of the resident Indian community such a policy—if followed out—must necessarily be, and I am requested to ask that His Majesty's Government will report, with all the emphasis at their command, the seriousness of the new situation created, to the Union Government.

[NOTE: The reference is in connection with Mr. Ismail Bhayat's application.—Ed. I.O.]

General Botha's Statement

4th October, 1911.

Sir,—I am desired by my Committee to enclose herewith a copy of a Reuter telegram from Cape Town, for the most careful consideration of His Majesty's Government, relating to a statement alleged to have been made by the Prime Minister of the Union of South Africa on the subject of the Asiatic question in the Union. I am especially directed to draw the attention of the Secretary of State to the very significant remark contained in the last sentence of the message.

3. My Committee are reminded of a declaration made by General Botha, in an election speech at Standerton, in 1907, that if his party were placed in power, he would drive the coolies (i.e. British Indians) out of the Transvaal within four years.

4. These two statements lend colour to the belief, strongly held by my Committee, that the real object of the anti-Indian agitation that has been proceeding without cessation ever since the conclusion of hostilities, in 1903, throughout South Africa has been, not merely to restrict Indian immigration, but to expel from the country the resident Indian population.

5. I am, accordingly, to request that His Majesty's Government will at once communicate with the Prime Minister of the South African Union, urging upon his notice the great undesirability of making public statements of this provocative nature, and which are calculated profoundly to disturb the relationship existing between one part of the Empire and another.

The message runs thus:—

"Replying to a question put to him at Reilfontein yesterday regarding Asiatic immigration into South Africa, General Botha said he would like to see the country rid of Asiatics, but it was a most difficult question and would cost a great deal. The Government, however, still hoped to find a solution of the problem.—Reuter."

Indian Passengers on the Railways

Prominent Merchant Insulted

An Indian silk merchant named Hiranand Moolchand, of Pretoria, appeared on remand before Mr. A. van H. Tullock at Germiston yesterday (says the *Transvaal Leader* of the 3rd ult.) on a charge of refusing to leave a compartment in a train reserved for white passengers and to enter a compartment reserved for coloured persons therein.

Ticket-Examiner Kneal stated that he was travelling on the Cape mail connection from Park to Pretoria on the morning of the 19th inst., and noticed the accused sitting in an ordinary compartment in a second-class coach. Witness requested him to change to the compartment reserved for coloured persons, but the accused refused to do so. Witness again requested him to change before the train reached Germiston, and as the accused still refused, witness informed Constable Bailey, of the Railway Police, at Germiston. Bailey requested the accused to change to the reserved compartment, and, as he refused, took him to the Clerk of the

Cross-examined, the witness stated that in the reserved compartment there were a native and a coloured convict, the latter being in charge of a white warder.

The Magistrate said that, if the Administration chose to carry convicts on ordinary passenger trains, they should provide special accommodation for them, as ordinary passengers could not be expected to travel in the same compartment with them. In the circumstances, he found the accused not guilty and discharged him.

From the Editor's Chair

A CHALLENGE

We would direct the attention of our readers to the remarks, reproduced in another column, of our Boksburg contemporary respecting Mr. Bhyat's opening within the sacred precincts of the East Rand centre, and to Mr. Ritch's letter in reply.

Mr. Bhyat is once again helping to make history. Away back in the darkest days of the Passive Resistance struggle, Mr. Bhyat put in a long term of imprisonment, at a cost to himself of thousands of pounds, and now he is again to the fore in his challenge to a powerful European cabal as to the right of British Indians to a share in the trade of the East Rand's principal centre. Mr. Bhyat is one of the oldest Indian settlers in the Transvaal. He conducts a large business in Heidelberg and is a man of proved integrity. It cannot be charged against him that he is one of the "low-class coolies" "who are a menace to South Africa's civilisation." The premises he has taken in Boksburg are his own property (registered in the name of Mr. Ritch), are stocked with several thousands of pounds' worth of goods (purchased from South African merchants), are lighted by electricity and properly appointed in other respects after the manner of Mr. Bhyat's most up-to-date competitors. The law will prevent Mr. Bhyat doing business during any more hours per week than his neighbours, will take care that he pays his full quota of rates and taxes, and that his premises (assuming any such supervision to be necessary) are kept in sanitary condition. The Government Railways will see that he pays their freight on his goods and his merchants that he meets his engagements (which will include their profits) and Mr. Bhyat will be able to sell only to such as want to buy from him. Such, briefly, are the facts; and, in spite of their import, Mr. Bhyat is told that he himself is a "menace" and that he belongs to a class who are parasites and who

contribute nothing to the revenue of the country of their adoption, while Mr. Ritch is roundly abused as a traitor to his race and people. Well, Mr. Bhyat has braved greater trials than the resentment of Boksburg's tradespeople. He is one of a fairly tough class. Men who have repeatedly "done time"—especially such "time" as was endured by our Passive Resisters—are not to be scared by the howls and execrations of a few hundred fanatics (and trade rivals), whatever be their burg or dorp, while Mr. Ritch frankly confesses to a weakness for accepting a challenge, and to never being quite so congenially occupied as when engaged in a battle against odds on behalf of a righteous combatant.

There can be no excuse for drawing a red-herring across the trail of this issue, or for any nonsensical talk of this being a question of flooding South Africa with Asiatics. Mr. Bhyat is lawfully resident in the Transvaal, is a merchant of good standing and repute, who conducts his business on modern lines. The clear-cut issue is: Shall the British Indians of this Province, if they be traders, be entitled to trade, or, if they be artisans, to follow their crafts, not within the confines of the "coolie location" thoughtfully reserved to them by a generous legislature, but wherever they, in common with their European fellow-subjects, can follow their vocations to the greatest advantage to themselves and their patrons? Boksburg says "no," Mr. Bhyat ventures to differ, while Mr. Ritch is prepared to back his conviction to the extent of going to gaol, if necessary. For our part, we are a little curious to know the answer that will be made by the Union Government, the Imperial Government and the Government and thinking classes of India.

A PLAIN UNVARNISHED TALE

MR. HIRANAND MOOLCHAND is the South African Manager of the important firm of Pohoomul Brothers, Indian silk merchants. Mr. Hiranand himself is a very old resident of the sub-continent, and is known and respected by many of the most highly placed people in the Union. In the course of his business, Mr. Hiranand has to travel pretty considerably from Province to Province to supervise the affairs of his firm's various branches. A week ago, business demanded Mr. Hiranand's presence in Pretoria. Taking his ticket at Park Station (Johannesburg), Mr. Hiranand gave his luggage, four rather large packages, to a porter, who placed them in a second-class corridor carriage, into which Mr. Hiranand himself soon after got. The train consisted of two carriages only, one first and one second class. These corridor carriages, as travellers know, are open from end to end, with a footway running down the centre

and about five sets of benches arranged side-by-side to right and left of the foot-way. There were about twelve passengers in the whole of this carriage. Before Germiston was reached, the ticket inspector happened upon Mr. Hiranand and ordered him to shift from the seat he was occupying to another at the other end of the carriage. Mr. Hiranand looked at the place indicated and saw that it was already occupied by a Kaffir convict in charge of a warder, and one or two other coloured persons. Nevertheless, he was agreeable to obey the command of this "servant" of the public, but pointed out that his baggage must also be removed. The suggestion that a mere Asiatic should want his luggage removed for him was evidently too much for the dignity of this member of the superior race. Mr. Hiranand (who is not a young man) could and must remove his baggage, as well as himself, whither he was ordered—into the company of his equals. Mr. Hiranand protested. In a short while Germiston was reached. There the ticket-examiner called a constable, Mr. Hiranand was roughly bundled out of the train, his clothes half torn from his body, his luggage was pitched after him, and he was unceremoniously hauled off to the police charge office and charged with contravention of Act 13 of 1908, and released on £5 bail. The above is the story plain and unvarnished, and we venture to think that it makes pretty reading. The sequel is rather more satisfactory. On the 30th October the charge was heard. Mr. Ritch going expressly to Germiston to defend. His cross-examination of the ticket-inspector was sufficient to satisfy the Magistrate that he, the ticket-inspector, had been guilty of harsh and unwarrantable conduct. The Magistrate discharged the "accused," and incidentally treated the officious ticket-examiner to a lecture on the subject of his duty to the public which, although we may be over-sanguine, we hope may bear good fruit. Somehow, though, Mr. Hiranand still feels that something short of complete justice has been done him. Very unreasonable on his part, of course. But those "coolies" take such a lot of teaching before they will learn their place, and have such absurd notions of self-respect. That Magistrate, too! However on earth are the "whites" of this country going to maintain their ascendancy if the courts don't support them in their efforts towards making this a white man's country?

A REMARKABLE DOCUMENT

THE annual report of the Department of Justice makes interesting if also painful reading. We gave last week a few luminous extracts from this valuable report. The Magistrates, who, one would think make an impartial survey of things, have taken

a partisan view of matters affecting Asiatics. Instead of congratulating the country on possessing a pushful and industrious population like the Indian, they deplore the fact that they can at all make a living as independent men. One Magistrate is angry that some foolish Europeans prefer to deal with Indian traders on the grounds that "the Indian shops were cheaper, they (Indians) were more civil, they were more prompt in attending, and they paid promptly the price for the produce" brought to them by customers. We make bold to say that if the Indians are as the Magistrate describes them (and the testimony is overwhelming in support of the Magistrate's contention), no man in South Africa can stop their progress as traders. To hold otherwise would be to believe that industry and virtue have no market in this country. The remedy open to the European rivals of Indian traders is not—as so many Magistrates pusillanimously suggest—to make licensing laws more severe or otherwise indirectly to hurt the Indian traders, but to stimulate the industry of the European trader, to invite him to take a more lively interest in his business, to ask him to abandon the turf, to make him more civil towards his customers, and to regulate his price somewhat in proportion to the cost of the article he offers for sale. Then there would be every hope for him. And then both Europeans and Indians will rise. Surely it must bode ill for the future of the European trader to be encouraged to believe that, in spite of his short-comings, he will be coddled and pampered by an indulgent Government.

But is it true that the European trader is going to the wall? The palaces with which European merchant princes have covered South Africa prove the contrary. Their cheap mode of life, civility and other allied virtues have not enabled Indian merchants to compete with the great European houses of South Africa. The trade of all Indian merchants throughout South Africa put together is not equal to that of any of, say, a dozen European firms we may easily point out. This fact, which the biased Magistrates have ignored, does not disprove the virtues imputed to the Indians, but it proves that the European houses add to the virtues already enumerated that of superior organization.

On Sunday last a farewell reception was given to Mr. S. Ramtahal, the president of the Sydenham Hindu Young Men's Society, who is about to leave for India where he expects to witness the Durbar and be present at the National Congress, the Hindu Conference, and the Congress of Religions.

The Henwood Case

The Joint Hon. Secretaries of the Natal Indian Congress have forwarded the following letter, dated the 28th October, to the Honourable the Minister of the Interior, Pretoria:—

Sir,—We are instructed by the Committee of the Natal Indian Congress, representing the Natal Indian community, to call your serious attention to the report appearing in **INDIAN OPINION** of the 21st instant, (hereto attached) of a brutal assault upon an Indian by his employer, Mr. C. Henwood, of Durban. Mr. Henwood, who is an ex-Mayor of Durban, pleaded guilty under provocation and was fined Two Pounds. This is not the first time that Mr. Henwood has been convicted of cruelty to his servants, a previous case being proved before the Court.

In our Committee's opinion, the fine of Two Pounds was no punishment at all to a man like Mr. Henwood, and we cannot help but think that, had the offender been an Indian, the punishment would have been much more severe. We have no desire to be vindictive, but we certainly feel that it is our duty, as representatives of the Indian community, to protest against the sentence and to request you to make full enquiries regarding the matter, so that, in future, our community may not be led to suppose that there is one law for the European and another for the Indian.

We venture to think that this is a case where the Protector of Indian immigrants should refuse to allow Mr. Henwood to again have the privilege of indentured Indian labour.

We would specially draw your attention to the Indian's deposition in which he says that he was arrested whilst returning from the Court, where he had gone to lay his complaint, taken before the Magistrate, who refused to listen to his story or see his injuries, and sentenced to four days' imprisonment with hard labour.

We should feel obliged if you would also refer the above matter to the Honourable the Minister of Justice.

"Advertiser's Comment"

In its "Echoes of the Week" column, the *Natal Advertiser*, whilst not mentioning the name of Mr. Henwood, says:—

Of course, anyone who knows anything of Indians as they are found in Natal, knows that there are good many weak and querulous specimens, that a good many always consider themselves injured more or less, and that some are always looking for a grievance. But the Indians cannot always be in the wrong, and when you see men in the dock calmly pleading guilty and admitting to five, six, seven or more previous convictions, well knowing that they are going to hard

labour for the last offence, one realises that there must be something behind it all.

Only the other day, in a case in which a prominent Durban man was fined £2 for savagely assaulting an Indian employee, the unhappy victim told the Court that his indentures had expired eleven months before, and yet he could not get away, and that the Protector had always regarded his complaints as frivolous. I don't want to labour the point, but I certainly believe that some of these Durban Indians do not get fair treatment from their masters, and can get no redress from anyone else.

Position of British Indians in the Dominions The Imperial Conference

Sir Joseph Ward continued:

Now let me for one minute say that this is not a question of superiority from the standpoint of the white people to our fellow British subjects, the Indians, that is at issue. To my mind the question is that the white races and the coloured races, under the extraordinary differences in the rates of pay, under the extraordinary differences in the conditions imposed by the requirements of social life in different portions of the British Empire, the white man having in many cases to support a wife and children ashore, cannot under existing conditions work together. I am not at present going into the high social side which I believe to be of importance to the Indians as well as to the white people as to the preservation of our individual races. All recognise that not only the Indians but the Asiatics have a right to the fullest consideration upon the score of race and that their pride in their own race is probably as great as our pride in ours, that we have a right to respect that pride which they have in their race, and they in turn have a right to respect the pride we have in our race. But if this position of affairs which exists now is to continue, and I want to make it perfectly clear that we are glad to see any great British steamship line trading to our country and we hail it with great pleasure their doing so on equal terms and conditions with our own ships, but the conditions under which they are trading between Australia and New Zealand and on the Australian coast too, are, I repeat, a menace to the whole of the great shipping industry which is owned and controlled and worked in those countries unless there is some *modus vivendi* arrived at to prevent practically the destruction of the industry of the white crews on the Pacific coast. But say, just I

want to make it perfectly clear—I feel that it is due to the people in my country—that while I am as anxious as any man round this table to preserve all that would make for the consolidation and unity of the British Empire, I feel it absolutely necessary in the interests of the people of my country to ask the British Government to do all in their power—and I certainly intend, on behalf of the New Zealand Government with my colleagues, to do all in my power—to prevent what really means the wiping out of the white crews on the one hand of the vessels owned in New Zealand unless their rates of pay are lowered to an amount that could not support their wives and children ashore, or upon the other hand the necessity for the same rate of pay being paid to the Indians on board ships not only trading to New Zealand but everywhere else in order to prevent undue competition with the white crews, and I think that is defensible both from the Indian standpoint and from the British standpoint.

I listened to Lord Crewe's statement concerning the position in India with a very great deal of interest, and when he asked that the Ministers of the self-governing Dominions should spread within their own areas the views he was putting forth regarding India, I thought there was a great deal to be said for that, with this important reservation—the importance of not doing anything to help those who have their hand against the powers that be, in trying to weaken the position of the Indian Empire. But while in our country anxious and willing to do what is suggested in that respect to the utmost of our ability, if it is a *modus vivendi* that there should be the employment of a section of the British races at rates of wages and rates of pay so low, by comparison with what a white man must have to enable him to live, as would not enable him to conform to his social and domestic requirements—if we are asked to do that, then, I think, that means the destruction to a very large extent of very large sections of white British people in some of the overseas countries, and that would be simply intolerable.

The Bill which the New Zealand Government passed through Parliament last Session, and which is held over at the present moment—I knew it would be held over for the Royal Assent, because it does introduce very important provisions in connection with a matter which affects very large questions both in India and elsewhere—is really the cause of the submitting of the Memorandum from which Lord Crewe has quoted this morning relative to the British Indians in the Dominions. What does the Bill propose? I want to direct the attention of the Conference to what that Bill proposes. It proposes an alternative, and it is the alternative that is contained in this Bill, in connection with which I want to impress upon the Conference

the importance of our giving effect to something of the kind unless we are going with our eyes wide open to see the destruction of the white officers, white engineers, white firemen, and white crews on board our ships that are a credit to the British flag, and certainly are prized very highly by the people in the countries where those ships are owned. This Bill proposes an alternative as I have said, and the second clause in it, the operative clause, is to this effect: "Seamen employed in ships plying or trading from New Zealand to any port within the Commonwealth of Australia, or from New Zealand to the Cook Islands shall be paid, and may recover the current rate of wages for the time being ruling in New Zealand." Now, that is an operative clause which asks in connection with British owned steamers with sections of the British races on board them of a coloured nature, that those sections should receive the same rates of pay when those steamers are trading to and from Australia, between Australia and New Zealand, and round the coast of New Zealand, or to the Islands that are attached to New Zealand.

That is what that Bill first provides for, and then comes clause 3: "(1) In the case of ships plying or trading from New Zealand to any port within the Commonwealth of Australia, or from New Zealand to the Cook Islands, which are manned wholly or in part by Asiatics, passenger tickets issued for passages from New Zealand, and bills of lading or shipping documents for cargo shipped in New Zealand, shall be liable in addition to any duty imposed under the Stamp Duties Act, 1908, to a stamp duty equal to twenty-five per centum of the amount of the passage money or the amount charged for freight." I want the Conference to particularly note the proviso in connection with this 3rd clause—it is that which I wish to direct special attention to. I admit at once, and I do not want any misunderstanding about it, that this 3rd clause contained in this Bill making provision for the stamping of tickets and bills of lading is, from the standpoint of what we are trying to give effect to, probably from the point of view put forth by Lord Crewe, practically saying that those ships are not to trade to our country.

I do not want to have any misconception in the mind of anybody as to what that means, because with the disabilities that is intended to impose upon them in clause 3 there can be no doubt that in turn they could not operate successfully against any of the existing lines after having a disability of the kind imposed against them. But it is the proviso I want to direct attention to which is contained in that Bill, and I repeat for the information of the gentlemen attending this Conference that this Bill is the cause of the production of the Memorandum upon this important question to which Lord Crewe has so ably referred in

the course of his speech: "Provided that where it is proved to the satisfaction of the Collector that the provisions of section two hereof are complied with on any ship, then the provisions of this section shall not apply to that ship." I want to tell the Conference what that means. That means that with regard to any British-owned ships which for reasons of their own find it necessary to employ a section of British people of a different colour to the white race, or even if they were British crews who have all the protection of the British flag under the conditions which the British Government in the position it occupies of having to do justice to all parts of the British Empire required to be observed, with that proviso in there, the clause which is intended to be a deterrent, clause 3, imposing a stamp duty on the bills of lading, would be inoperative so long as those ships under clause 2 paid the same rates of pay to Lacars or Asiatics or to British crews as have to be paid in the case of the ships plying or trading around New Zealand or from New Zealand to Australia.

In these circumstances I do want to earnestly appeal to this Conference. Neither I, as the head of the New Zealand Government, nor any of my colleagues, could stand by in that country and see the practice wiping out of the shipping interests there by the insidious undermining of the whole position—I do not use the word "insidious" in any objectionable sense—by men whose requirements are ever so much less, and whose standards of living are so different from what ours are, so that it would be putting our crews in the position of either being forced down to the same rates of pay in order to allow our ships to carry on their trade in competition with the others across the ocean to Australia from New Zealand and round our coasts, or else we have to admit (to which I should take the most decided objection) that in a country like New Zealand, which in the future will be a country owning many ships and manning them with white crews, to run them, we must stop the registration of our own ships in our own territory and by doing so admit that we cannot carry on in a British Dominion the great shipping industry to which we attach importance except by the levelling down of the conditions and pay to white crews under which it is carried on. Those conditions can only be levelled down by the transfer of the vessels to some other country outside New Zealand and outside Australia, so that the all-powerful protection of the British flag over the wide interests that it represents can be given to coloured crews (some of which come from an important British Possession) on board those vessels, at rates of pay, and under conditions of labour, ever so much inferior to those the white man should be asked to accept, and which my Government representing our

white people in a British Dominion are determined, so far as they can, should not exist on those vessels locally owned and sailing under the British flag.

(To be Continued)

The Colour Question in Schools

The Pretoria correspondent of the *Transvaal Leader*, writing on the 23rd ultimo, says:—

The Pretoria School Board had occasion to deal with a very ticklish subject this afternoon when the question of colour was raised.

The School Management Committee reported with reference to the Zuurfontein School that:

"Some time back it was brought to the notice of the Board by the Zuurfontein School Committee that there were two children attending the school who were alleged to be of coloured descent. The Board appointed Messrs. Nicholl, Delfos and Opperman to investigate the matter and to report upon it. These gentlemen have reported as follows:—

"(1) That the father of these two children is an Italian.

"(2) That the mother is the daughter of a St. Helena man and an English woman.

"(3) That two children of the marriage, a boy and a girl, are attending the Zuurfontein School.

"(4) That the boy shows no sign of being coloured.

"(5) That the girl has a dark complexion and clearly shows that she is of coloured extraction.

"This sub-committee instructed the Secretary to get legal advice on the above reported facts, to which the Attorney-General has replied:—"That there being evidence of descent the appearance is not the sole criterion and the children must be regarded as coloured. Once it is determined that the children are coloured, section 29 of the Act (25 of 1907) lays down the duty of School Boards."

Mr. Delfos said the law allowed them no opening and they would have to bar the children. It was rather hard on the boy.

Mr. Nicholl said that this was a particularly hard case. Had it not been that the mother admitted she was of coloured extraction he would have been in favour of admitting the children. The boy would be admitted to any school in Pretoria on his appearance.

Mr. Delfos said that the father had stated that he would send his children to a school in Capetown.

The Board, acting on the advice of the Attorney-General, resolved that the children be excluded from the school, Mr. Macintosh suggesting that a delicately worded letter be written to the Principal to be read

to the parents expressing regret that the law prohibited the attendance of the children at the school.

The Protector's Report

The Annual Report of the Protector of Indian Immigrants for the year ended 31st December, 1910, has just been published. From Table I, we find that 5,858 indentured Indians arrived from Madras and Calcutta during the year.

During the voyage there were six deaths (eleven Madras and five Calcutta), which is considerably above the average (says the Protector), and was largely occasioned by the number (eight) who died on the s.s. *Umklott's* sixth voyage from Madras. The Surgeon-Superintendent informed me that several of the children were embarked in a very weak state, and this had to be, or a considerable number of Indians would have had to be kept back. There were also several deaths among the Indians of this shipment after landing, including eight from *cerebro-spinal meningitis*.

Births

There have been reported this year 4,299 births, being an increase of 640 over last year.

Deaths

The number of deaths was 1,955. Amongst the causes of death registered, Diarrhoea, Dysentery, and Enteritis claimed 249 victims; Cerebro-spinal meningitis 14; Tuberculosis, of Lungs 189; Tuberculosis, other forms 62; Bronchitis 133; Pneumonia 123; Deaths by accident or negligence 55; Burns and Scalds 70; Suicides 24. The death rate amongst free Indians is 22.15, being an increase on the last year of 2.57 (This figure includes the children of indentured parents), and for indentured 13.72, being an increase of .92.

Population

The estimated Indian population of Natal on the 31st December, 1909, was 103,836. In December, 1910, it was 108,694.

Health

The favourable conditions which prevailed in 1909 continued up to the 31st May, 1910, by which time the general death-rate had fallen to 13.15, or 2.13 lower than at the commencement of the year. Since then there has been a practically progressive increase, and for seven months the death-rate rose to 23.03, being 17.96 against 15.28 at the close of the year.

Examination shows that the rate among indentured men has decreased by 1.03, while that among adults is practically the same as last year (13.56 against 13.46). Only one conclusion can be drawn, viz., that the children have fared badly, as compared with last year.

Further investigation shows that the death-rate among indentured children (noted in last year's report as being so exceptionally low, 6.56) has this year risen to 23.33. This is accounted for, to some extent, by the number of deaths at the Depot and Bluff Station shortly after arrival from India (32 against 11 last year), and again, six of the largest employers of Indians record 321 deaths among children against 213 last year, the only exception is this increase among employers of over 600 men being the Durban Corporation.

The weather conditions of the latter half of the year may probably account to some extent for the increased death-rate among the children.

In my last report I intimated that the heavy death-rate among children was under consideration, and these rules and regulations (see legislation) were the outcome of such consideration. It is too soon, however, to calculate the ultimate effect of the careful feeding of women during pregnancy and after childbirth. But good results are bound to ensue, and the concurrence of the Indian Immigration Trust Board in these regulations is therefore deserving of commendation.

(To be Continued.)

Social Reform

Striking Statement by Bishop Gore

Dr. Gore, in a striking statement to the clergy and laity of Birmingham says:—

"There is one special sense of failure which weighs upon me which I cannot keep to myself. I feel that among the objects which I most seriously set before myself there is not one in which I have failed more signally than in stirring among Churchmen in general a sense of their duty to contribute to the social and industrial reconstruction of our nation. There is a profound sense of unrest and dissatisfaction among the workers. Recently society has been deeply alarmed at its symptoms. I cannot but believe that this profound discontent is justified, though some particular exhibitions of it are not. The longer I have lived in this great industrial centre the more I have felt that as Christians we are not justified in tolerating the conditions of life and labour under which a vast mass of our population is living. We have no right to say that these conditions are not remediable, and we have no right to expect that they will be remedied until Christian hearts and Christian heads energetically demand and insist that they shall be altered. Social science will help us to avoid mistakes, but only the real love of man can give the needed impulse to effective reform."

The Bishop Quotes a Letter

"Years ago one of the Brothers Pollock—true pioneers in spiritual work in Birmingham—wrote a remarkable letter to the *Birmingham Post*. I have some extracts from it before me:—

"We found and support great hospitals. Most of the outlay on these ought, I solemnly believe, to be spent on prevention. We knock a man down with one hand, and hold out sticking-plaster with the other. We poison men, and then buy costly antidotes."

"When epidemic breaks out, people turn up their eyes and talk of Providence. I have no patience with this ignorant slander of the Almighty. Men lay to the charge of God what is done by their own greed and dulness."

"If I breathe bad air, or live in dust willingly, I am a suicide. If I force others to do this, or do not do my best to help them, I am a murderer."

"I am sure that the spirit of those words is as much needed to-day as it was twenty-five years ago," adds the Bishop. "The preventable lack of equipment for life among the young, and later the insecurity of employment, and inadequacy of remuneration and consequent destitution or semi-destitution among so many of our people, ought to inspire in all Christians a profound and passionate determination to devote themselves to the reform of our industrial system. I cannot but pray from my heart that my successor may be enabled to bring home to Churchmen generally a deeper sense of their social obligations."—*Public Opinion*.

Anti-Asiatic Movement

At a general meeting of the Marseburg Chamber of Commerce, their delegate to the Congress of Associated Chambers of Commerce at East London, Mr. Dunlop was instructed to oppose the following by the Port Elizabeth Chamber:—"That no Asiatic shall be allowed to hold more than one licence, to occupy more than one shop or premises for the purpose of business;" and, like the following by the Koffyfontein Chamber:—"That, in the opinion of this Association, legislation should be enacted preventing trading in native locations adjoining townships, either by hawking, soliciting for orders, or in any other form."

The resolution standing in the name of the Krugersdorp Chamber, against the admission of Asiatic immigrants was not received with favour, and Mr. Dunlop was instructed to approve of the importation of such labour as was required, provided that all indentures shall terminate in the country of origin.—*Africa's Witness*.

A Passive Resistance Poem

By a Young Indian

The writer of the following poem, Mr. D. M. Khan, of Isipingo, is a youth of sixteen. We print the verses with slight alteration:—

Sing me a song of men oppressed,
To whom the only sword has been,
The Sword of Right and Love,
In whom the guiding light has been,
Feelings divine within the breast—
Gift of the Lord above.

Let me not hear of victory won,
That has by blood been bought and done,

That blood has ever poured,
It makes my heart true sick to bear,
The beastly shout, the savage jeer,
That human cries have drowned.

"Was ever there such battle fought,
In which Soul was the weapon used?"
Bursts forth from young and old,
"With which oppressed had only wrought,
And brute-force with disdain refused,
The Soul by Love made bold."

Many a time there such have been,
And minstrels best, their praise have sung,

Over and o'er again.
In times just past, the world has seen,
Men in such fight, their lives who sung,
Their freedom to regain.

The battle-ground was in Transvaal,
Resisters, sons of Hindustan,
Her honour did uphold,
Against the babblers of the Taal,
The sons boastful of England,
With many more unfold.

The Briton's Bath

We boast ourselves a cleanly people, says an exchange, and are apt to scorn the foreigner who does not daily perform the ritual of the tub. Yet, the *British Medical Journal* points out, it is not so long ago since we had the reputation of being an exceptionally dirty people. In the year 1800 there was not a single private house in London provided with a bathroom. A witness stated before the Health Commission about the middle of the last century that the only two occasions on which one of the labouring classes was washed all over was immediately after birth and after death. Even at the present day, says the journal, "a French workman would be ashamed to wear the clothes in which the British labourer goes to his daily work. There is nothing that tramps who apply to the workhouse think a more brutal tyranny than the enforced bath."

Germiston Location

Mr. S. S. Cape, a candidate for the municipal elections at Germiston, in the course of a speech the other day is reported by the *E. R. Express* to have said:—

In connection with the Germiston location he understood that when the Council acquired it the corporation owning the ground retained trading rights, which they could dispose of as they wished. They did dispose of these rights, but unfortunately the Council did not approach the Government and have the location put on a proper basis, with the result that an Asiatic commenced trading. The Council then took action, but eventually they were unable to prevent Asiatic trading, and the Council was now faced with an action at law by the owners of the trading rights. If this fact were not known to the public he would ask why not? It returned he would see that the public were kept informed of what was going on.

Some Recent Court Cases

The Difference Between White and Coloured

Nine Europeans were brought before the Durban Court charged with having failed to pay their poll-taxes for the current year. In one matter seven Europeans were indicted on the same summons. Of the seven accused, two were cautioned and discharged, and four were fined 10s. each, the remaining one being discharged. The excuses were varied. In the other case of the kind two Europeans were charged on the same summons. One was fined 5s., and the other was cautioned and discharged.

At Mooi River, Natal, a coloured person was fined £3 or six weeks' imprisonment for failing to pay his poll-tax.

At the same Court, three Indians and two natives were found trespassing on the railway line, and were arrested. One of the Indians was fined £4, another £3 and the others were warned and discharged.

A European, for allowing his cattle to stray across the line, was fined £1 for contravening the East Coast lever regulations.

Two Indians at Maritzburg made use of a water main which had been turned on, by diverting it along a drain on to their land. The original fault did not lie with them, and the water they used would have been entirely wasted if they had not taken it, but they were fined 10s. nevertheless.

Commercial Congress

Trading Licences

East London, Oct. 31. At the Commercial Congress this morning, the chief subject of discussion was the trading licences.

The motion by the Durban Chamber was amended by Mr. Jagger, and carried as follows: "That a business house which has taken out a trading licence should be free to send travellers to all parts of the Union without the payment of any further licence."

Another resolution carried was to the effect that dealers in South African products, with exception of actual producers, should be required to take out trading licences equally with dealers in other products.

After long discussion, a motion by Mr. Jagger was carried, expressing the desirability that the control of trading licences be in the hands of licensing boards, with the right of appeal, with a view to safeguarding both the interests of the public and the commercial community.

A further resolution adopted was that for every place of business a separate application be made to the Licensing Board.

A motion to prohibit trading in native locations adjoining townships was withdrawn, after discussion.—*Reader.*

The Difference

India and the Colonies

The first and foremost need of India at the present stage of her industrial development is Protection for her industries (says the *Fanjabes*). Yet it is the last thing upon earth which England would tolerate, for it would not tally with her policy of prosperous Free Trade. Even a confirmed Tariff Reformer, who is crying for Protection for England, would not tolerate it in India. If the people of India try to raise a tariff wall of their own in the shape of active Swadeshi or Boycott, it would be denounced as creating hatred of foreigners. But neither England nor even the London *Times* with its benchmen of the militant section of the Anglo-Indian Press have anything to say against Protection, or Boycott, or hatred of foreigners, carried to whatever extent, in the Colonies. The Ermelo Agricultural Society, in the British Colony of the Transvaal, have decided, and openly announced their decision, that "no articles, wagons, carts, or any other article made by coloured persons shall be allowed to compete for the local show. Articles coming from outside the district must be accompanied by certificates proving that they were not manufactured by coloured persons." If there are not Protection and Boy-

cott and hatred of foreigners rolled into one, we do not know what Protection, Boycott and hatred of foreigners really are. These are the last things which, or anything even distantly approaching which, would be tolerated in India. Yet they are being encouraged in a British Colony.

Items of Interest

It is announced from Bombay by Reuter that on Mr. Gandhi withdrawing, Pandit Bishan Narayan Dhar will be elected President of the National Congress.

A further handsome contribution for the Bazaar to be held in Johannesburg has been received from some Indian Christian ladies through Mr. M. R. Selouky of Delagoa Bay. Collections commenced in Johannesburg this week.

Under the auspices of the Eastern Harriers Athletic Club a cycle race (open, handicap) will be held on the 16th of December next (Dingaan's Day) from Umbilo Bridge to Umbogotwini River and back—distance 16 miles. Entries close 1st November. Entrance Fee 2/6. Subscription 5/-. Mr. ROBERT N. SULLAPHEN is the Secretary.

The report of a municipal prosecution at Grahamstown has aroused considerable interest, says an exchange. A coloured man was charged with creating a nuisance by keeping a pig within the limits of the city. His legal advisor cross-examined the Sanitary Inspector and the Medical Officer of Health to prove that the Sanitary Committee had desired to prosecute two European householders for a similar offence, but the Council declined and singled out the one man only. One of the Europeans' offence was, said the Medical Officer, a more serious menace to the public health than the one now before the Court. The Magistrate discharged the accused on the technical ground that his premises were not shown to be "within the city."

Contents

	Page
The "Invasion" of Boksburg	
London Committee	416
Indian Passengers on the Railways	417
From the Editor's Chair	417
The Henwood Case	418
Position of British Indians in the Dominions	419
The Colour Question in Schools	420
The Protector's Report	420
Social Reform	421
Anti-Asiatic Movement	421
A Passive Resistance Poem	421
The Briton's Bath	421
Germiston Location	422
Some Recent Court Cases	422
Commercial Congress	422
The Difference	422
Memoirs of Interest	422

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALAMCOTTA

Will leave DURBAN about the 4th and
DELAGOA BAY about the 6th NOVEMBER

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

દિલ્હી દરબાર બેનારા તથા બકરી ઇદ પેર કરનારા તાજવાર થાઓ.

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલમકોટ્ટા" ટન ૩૪૧૩.

ઉપલીલખ બહેર વખણાવેલ શાહનની મંગલવર અને શુક્ર આલની આમ
શીટ બનેલી હશે તા. નવેમ્બરના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ડેલાગોઆને જાંઝીબાર અને
મોમ્બાસા નજર કરી મુંબઈ જશે. આ સ્ટીમરમાં બનારાઓ દિલ્હી દરબારમાં થાશે
પછી અને મુસલમાન બાઈઓને બકરી ઇદ પેર વહાલાંઓની સાથે ઉજવવાનું બનશે.

શબકુર શાહનની આમબોટમાં કેક પાસેજરો માટે ઉપલા ફાલકાઓમાં
બધી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. ટેલી બધાસી છે.
એટલીશરો સારા અને હિંદુસ્તાની વાત બજા-રા છે.

છત્રીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે મોકા પોતાના બાળબચ્ચાને
છત્રીઆ મુખ અને આરામથી મોકલવા માંજતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
બલામલુ છે કે આવી ફકે મુકતની મુશ્કારીની આજુલુ તક મુમાવશે
નહી.

ફરેટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વસ્તે ખોરાકીવાળી જે વચરની રીટરન ટીકી
દની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી પુરત ફેળીન
ની ટીકીટ કઢાવી લેવી. સ્ટીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર ચલુ છે.

હવે પછીથી ઉપલી શાહનની આમબોટ નેચી ૬૨ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચવે તારથી ખબર મળે છે, જે જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. શાહુલ, ના ૨૮ પ્રિન્સિપલ સ્ટ્રીટ
અથવા ફોન ૬૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેફ્ટેનન્ટ બેલ્ફોર્ડેસ્ટ્રમ, અને ડેલાગોઆમાં
The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેજિસ્ટ્રેટ ઇન્સપેક્ટર સુપરની
ફાઈ. અગર અમારે ત્યાં બંને મળવું અથવા પત્રબ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી

આમલીઆ એન્ડ કું.,

Commercial Rd., Durban

જેમરશીવક મેડ, કરનાર

કમોદોયા ઇસ્લામીક સોસાયટી
કસ્તે થએલા ૨૬ કસ્ટંટ ફંડનાં
ઉપરાધાનો વિગત

બેલાનીસબર્ન

	ખા. રૂ. ૧
ફુલેન રીમ	૧ ૦ ૦
મહમદ મેન્ડ બહમદ મેન્ડમેલ	૧ ૦ ૦
સાલેહ હસન વાલી	૦ ૧૫ ૦
ખીરવાઈ બાઈ	૦ ૧૦ ૦
હાલુ હાલુ	૦ ૫ ૦
અબદુલ હક	૦ ૨ ૦
મહમદ મુબર	૦ ૨ ૦
હાલુ હસા કરીમ	૦ ૨ ૫
મહમદ ફિસા	૦ ૨ ૫
ફુલેનખાં	૦ ૫ ૦
હાલુ વહર બાઈ	૧ ૧ ૦
મહમદ હસમહલ માર્સલ	૧ ૧ ૦
હાસમ હસમહલ બીહિમિયા	૦ ૧૦ ૫
સાલેહ હસન માલુ	૦ ૧૦ ૧
બાહલુ બનારામ	૦ ૧૦ ૦
આદમલુ બનારામલુ બાબેદ	૦ ૫ ૦
ફિસામહલ બાહુલ	૦ ૫ ૦
ફીર ઝોલી	૦ ૧૦ ૦
ફિસા મહમદ	૧ ૨ ૦
અસમાલ લીલાલ	૦ ૧ ૦
ફીર મહમદ	૦ ૧૦ ૦
ફિસાલ મહમદ બામલ	૦ ૫ ૦
મહમદ મહમદ હાફીલ	૦ ૨ ૫
હસા હાફીલ બલમલખાં	૦ ૧૦ ૦
મહમદ હસન હકીદ	૧ ૦ ૦
બાહુલ હસા હાલુ	૦ ૧૦ ૦
મહમદ મુબીના	૦ ૫ ૦
હસમહલ મહમદ બાહુલ	૦ ૧૦ ૫
મહમદ સાલેહ પેરના	૧ ૧ ૦
હસમહલ મુસા પેરના	૦ ૧૦ ૦
હસમહલ વાલી	૦ ૧૦ ૦
મહમદ ઉમરાલીમ	૦ ૧૦ ૦
ફીર આદમ બાંધી	૦ ૭ ૫
મુસા આદમ લખા	૦ ૧૦ ૦
ફીર હસન બાંધી	૦ ૫ ૦
ફિસામહલ હસા બાંધી	૦ ૨ ૫
અબરામ અસમાલ	૦ ૨ ૫
અસમાલ ફીર	૦ ૨ ૫
ફિસામહલ અસમાલલુ મીપકાલ	૦ ૫ ૦
ફીર મીપકાલ	૦ ૮ ૦
હસમહલ ઉમરાલીમ મીપકાલ	૦ ૭ ૦
અમોલ મુસા હાલુ	૦ ૨ ૫
સાલે મુસા વસાલ	૦ ૫ ૦
હસમહલ મારબા	૦ ૫ ૦
હસમહલ હકલ	૦ ૫ ૦
મુબીના વાંધીયાલ	૦ ૭ ૦
હસન મુસા હાલુ	૦ ૫ ૦
હસમાલિ વસાલ	૦ ૫ ૦
આદમ મહમદ હાલુ	૦ ૫ ૦
હસા સાલે વાલ	૦ ૨ ૦
અસમાલ	૨૦ ૮ ૫

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

and at Empire Blds, Commissioner St., JOHANNESBURG

London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરણ સોફ્ટ ગુડ્સ અને જુદાના વેપારી

મારા, હોલી અને બુલ વેપારીઓને ઉપયોગી થઈ પડે તેવી ભરતો નવી નવી તરફ નો માલ દર અઠવાડિયે વિશ્વવિત્તીય પરવારો આપ્યા કરે છે. ખબર હામ કરતાં આ માલ આશરે રૂબરૂ સસ્તો પડે છે.

બહાર માનના ભોરડો ઉપર લગતજ ખ્યાલ આપવામાં આવે છે.

Reuter's Telegram Company Ltd.,

Economical CABLEGRAMS to INDIA and the EAST

REUTER'S despatch cable messages for the public to India, the Far East, Europe, Australia, and America, and allow a rebate of one shilling a message to regular senders.

REUTER'S remits money by remittance or telegraph to all parts in the world.

REUTER'S register the address of senders and receivers free of charge by a system that ensures considerable economy and the Reuter Social and Mercantile Code, which is the most complete of its kind in existence, enables senders to save still further.

All cablegrams sent in Reuter's Code are delivered to the receiver in plain language.

Further particulars can be obtained from—

MANAGER,

At the base Office for India and the East—

Reuter's Agency,

Reuter's Building,

Reuter's Agency,

Davis Buildings,

St. George's Street,

The Corner House,

55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

DURBAN.

મહદ

મહદ

પ્રકાશી અને તુરકીની લઘાલ

મોહમેદન ચાએત્રાકલ કંપની

રૂઝ કરેસંટ સોસાયટીના બેનીફીટ સાર

ઉપલી કંપનીનો ખેલ તા. ૪ નવેબર રજીવારની મુબારક રાતે વીકટોરીયા સ્ટ્રીટ થીએટરમાં આજમે હવસ, ઉરફે 'દમાબાઝ બાહ નો ખેલ ઉમરા સીન સીનેરી અને મધુર કંઠના એક્ટોથી લગવવામાં આવશે. મજબૂર ખેલની બધી આવક થી રૂઝ કરેસંટ સોસાયટી કંપને આપવામાં આવશે. મારે દરેક બાકીનો પધારી મહદમાં વધારો કરશે એવી આજ્ઞા સખવામાં આવે છે. વધુ માટે જુઓ હેન્ડબીકે.

એનેજર મોહમેદન થીએત્રીકલ કંપની

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

૪૫૩ મેલસરી અને દરેક ભતના પરચુરણ

આલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 837

Branches: Lower Store W. Longlands Delpoort's Hope Kalkfontein

P. V. Sanghavel & Son

Commercial Brokers & Commission Agents
Tels. No. 1538, 308 Grey St., DURBAN

જાણકારીની રીતે ભરતો મેલસરી ૧૧૫૬ વજેરે માલ શપરો વામ તેવી રીતે ખરીદી થકાવી આપીએ છીએ, અને અમારા માલકુદ બહારથી વેચવા મરે માલ (મહાઈ નીતિય વમાઈ વજેરે) મોહવાલી સતો લાગ લગવવી તેજ આજમે છીએ. અમારે જુલમ્મા મરે મધુરને થીએત્રીકલ કામવપન લગવા મહેરબાની કરી.

'I. O.' Subscription Rates

Natal: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 8/-

પાલળનો સરવાળો	૨૦	૮	૬
ઉપરના સુલેખક ડોકરાત	૦	૫	૦
ઉભરાલીમ આક્રુલ ડોકરા	૦	૧૦	૦
અહમદ મુસા સાલેલ	૦	૫	૦
મહમુદ મુસા સાલેલ	૦	૫	૦
ઉપર મુસા સાલેલ	૦	૫	૦
હુસેન ઇસમની વીસી	૦	૧૦	૦
હાફેઝ મહમદ ઇસમ	૦	૭	૬
હાસમ હુસેન જુનારા	૦	૫	૦
ઇસમાઈલ હસન માલમ	૦	૭	૬
અહમદ ઇસમાઈલ પટેલ	૦	૫	૦
મહમદ વાલમ	૦	૨	૬
મહમુદ ઇભરાલીમ કરાની	૦	૫	૦
મુસાઈ મહમદ પટેલ	૦	૫	૦
ઉભરાલીમ ઇ. બહમલના	૦	૫	૦
હાસમ મહમદ વાલી	૦	૫	૦
અહમદ ઇસમ આમડાં	૦	૩	૦
અહમદ ઇસમ કરાની	૦	૫	૦
અહમદ ઇભરાલીમ ડોકરાત	૦	૫	૦
અહમદ ઇભરાલીમ બહા	૦	૫	૦
ઉપરના બહમલના	૦	૫	૦
ઇસમાઈલ મહમુદ બહમલના	૦	૫	૦
ઇસમાઈલ મહમદ વાલી	૦	૫	૦
મહમુદ ઇભરાલીમ બહા	૦	૫	૦
ઇસમાઈલ ઇભરાલીમ બહમલના	૦	૫	૦
હાફેઝ બાબર	૦	૧૦	૦
અહમદ અલવાલ	૦	૨	૬
હાફેઝ હીમત	૦	૨	૬
ઇસમાઈલ હાસ	૦	૨	૬
ઇભરાલીમ ખાન	૦	૧૦	૦
ઇભરાલીમખાન જુબર	૦	૫	૦
મહમુદ કરબાહકર	૦	૧૦	૦
સેખ આદમ	૦	૫	૦
ઇસમ	૦	૫	૦
ઇ. નાના	૦	૨	૦
રાવત વધા બીલાહ	૦	૩	૦
જુનસ હાફેઝ	૦	૧૦	૦
મુસાઈ મુલવલી	૧	૨	૦
હાફેઝ	૦	૫	૦
ઇસમાઈલ આદમ	૧	૧	૦
સુલેમાન મખી	૦	૫	૦
ઇસમાઈલ ઇભરાલીમ ડોકરાત	૦	૫	૦
સેખ સુલતાન	૦	૫	૦
ઇભરાલીમ હુસેન	૦	૨	૬
ઇસમાઈલ મયેલીન	૦	૫	૦
અહમદ સીમલ	૦	૫	૦
આક્રુલ કરાલવા	૦	૭	૬
ઇસમ મહમદ બહવાલ	૦	૩	૬
મહમદ આ. કરાલવા	૦	૧૦	૦
મુસાઈ	૦	૨	૬
ઇસમાઈલ જુબામ વધા બીલાહ ૧/-	૦	૩	૬
હાસમ	૦	૫	૦
મહમદ તમાલ	૦	૨	૬
અહમદ મુસાઈ	૦	૫	૦
મુસા વલી	૦	૨	૬
મહમદ સરવાળો	૩૫	૫	૬

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૯.

શિનીકસ, રાનીવાર, તારીખ ૪ થી નવેમ્બર ૧૯૧૧.

નં. ૪૪.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૪ થી નવેમ્બર, તા. ૧૦
નવેમ્બર સુધી, ૫૦ સં. ૧૯૧૧.

હિંદુ-કારતક સુદ ૧૭ થી કારતક વદ ૪
સુધી, સંવત ૧૯૧૮.

સુસમાન-તા. ૧૨ કલકાશી તા. ૧૮
કલકાશી સુધી ૧૯૧૮ બી.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૪ થી નવેમ્બર ૧૯૧૧

ઇટાલીની સેવાનીયત

ઇટાલીમાં ઇટાલીએ નિર્દેષ માનવીએ
તો જે સંહાર કર્યો છે તેને દરેક સમજી
ઇન્ડિઅન સેવાનીયત નામ એકે અવાજ
આપ્યો. ઇટાલી સરેના સોડામાંથી ઘેર
ધેરથી વીણી વીણીને ટકા, જીવાન, કે
બાળક, સ્ત્રી કે પુરુષને કાર કરવામાં
આવે છે એ અખર જાણી દરેક હૃદયમાં
કમકમાટી ધ્રુવે. અમારા વિચાર પ્રમાણે
તો કાંઈ પણ સ્થિતિમાં સોમા ધણીપર
પશુતળ વાપરવું તે અચોક્કસ છે. બીજાને
લુટવા તે બળ વાપરવું અને માનવીને
હથિયારબંધ કરી હથુવા અથવા કાર
સોળાવડે ઘડાવી ઝુકવા તે અધમતા છે.
કમરે જલેલ બળ અને હુદિનો બળકર
જેરકપોચ છે. પણ આવી કડાકમાં બાજ
ન સેનારી બીજા નિર્દેષ પ્રાણીઓને બંદુક
અડાવવાં તે તો ચોખ્ખી સેવાનીયત છે.
નિરપરાધી અને કરચુતળને હથુવા તેથી
બીજા વિશેષ ગંજલીપણ કહ્યું હોય
કે? અને તાલુખીની વાત તો એ છે
કે દુનિયાનાં મહાન રાજ્યો જેઓ સુધ
શાપશુનો કાવો કરે છે, જેઓ પોતાના
અપરિમીત બળ માટે ગર્વ ધરાવે છે તે
ઓ આ મનુષ્યવધ અટકવડા એકદમ
વચ્ચે તો પડના નથી, પણ જામણી પણ
કેમી કરતાં નથી. કીકાર છે એવ
સુધરેલાપણપર. આપ હોજો એવી બળ
વાન રાજ સત્તાપર. જે માણસ વડે
તેમાં પણ નમો મહા માને તો વચ્ચે
પડે છે. તેમાંએ સળગો નબળાને છુદે
ત્યારે તો દયાળુ જોનારાથી વચ્ચે પડવા
વચર રહેવાનું નથી. ત્યારે આ નિર્દેષ
કામળ અબળાએ, અને બળહીન શક્તિ
પુરોતને તલવારની ધારપર મહાવવામાં
આવે તેમાં પણ જે મહારાજો વચ્ચે ન
પડે તો તેમના "વર્ડ-વાઇડ એપાઇસ"
એ દુનિયાને શુ ઉપયોગ છે? દુનિયા
ના સરળવાદાર કીરતારને તેમનો શુ અપ

છે? અમને તો આ લડાઈમાં, આ
નિર્દેષની કલસમાં, અને કલસ ભોલા છતાં
મુઝી બેસી રહેથી રાજસત્તાઓમાં તેમનું
જ મલીપણ જ દેખાય છે, તેમના 'સુધારા
શુ' અધમપણ જ પરખાય છે, તેવો
સુધારો અને તેવાં રાજ્યો તે દુનિયાના
અશક્ત સમજાય. આવા સુધારાનો અર્થ
આવે, અને ઇન્ડિઅન ઇન્ડિઅન માનવીમાં
ગણીને થાસે એમ મથાવનાર પ્રાચીન
સુધારો વહેલો પ્રવરતો એવું અમે જમ
કર્તા પાસે માગીએ છીએ. હેમટમાં,
ગુરહીની કટલીક છતો મધ છે એવા
અખર કાનરટીનોપસના છાપામાં પ્રસિદ્ધ
યવા છે એવું જોઈ અમે સતોવ પામીએ
છીએ.

રેલવેપર કોમી અદાવત

હિંદુ આફરિકાના એક નાનીશા દીદી
વેપારીના અપમાનનો ચોકાવે તેવો હેતુ
અને બીજા અવાજે આપ્યો છે. તે
નામીને દીદીના કિલ્લામાં શરૂઆત જવાળા
સળગી હેતુ. શ્રી. કીરાનંદુ અપમાન
તેઓ ભતે દીદી છે તેથી બધું છે.
જાણ જોરાવ અપમાન તેવી રીતે કદી
કવા પડે નહીં. આમ રેલવેપર અને નીક
હેતુ વારંવાર આપણી જાતિને હલકી
બતાવવામાં આવે છે, અને બતાવતી અપ
માન કરવામાં તમા સત્તાવવામાં આવે છે.
જોરાવજીના અભિમાનથી અપ બનેલાઓ
કામદા વિરુદ્ધ વસ્તતર્ક પણ અચકાતી નથી.
તેથી કારણે આ હિંદુત અને બેલકુદ અમુક
કારને તેની જગ વિશે કિલ્લા દીદી, એ
કીકર સતોવની વાત છે. બીજા વખતે
તે બધી તથા તેની દેહા બાજુનાર બીજા
અમલદાર દીદી સાથે કમ વસ્તવું એનો
વિચાર કરવા પછીજ વસ્તવો. પણ
આટલાથી દીદીનાં અપમાન થતાં બધ
તો નહીં થાય. તે માટે તો કાંઈ પણ
દીદીએ કરવી જોમી અપમાનનું કલકાર
વાનો નિશ્ચય કરવો જોઈએ. આ સુધી
દીદીને હલકા મથુનારોની સુખ્યપણને
દીદીના મહામ શખત અને દૃઢ વલણ
થી હવે પ્રીને કોણે અપમાનમાં આવશે
નહીં, અને નહીં સુધી તેમ અપમાનમાં

અઠવાડીક

ઇટાલીની સેવાનીયત ...	...	...	૧૮૩
રેલવેપર કોમી અપમાન...	...	...	૧૮૪
રાંસવાળામાં રેલવેપર અપમાન ...	...	...	૧૮૪
ઇટાલી અને ગુરહી વચ્ચે લડાઈ ...	...	...	૧૮૫
એપણીસમી સહીયુ દીંદુસ્તાન ...	...	...	૧૮૫
એકાન્તપરમાં કીવાળી મહોત્સવ ...	...	...	૧૮૭
સુરત હિંદુ એસોસીએશન ...	...	...	૧૮૭
ફાકા ફાકવાનું એક પશ્ચિમ ...	...	...	૧૮૭
મરહુમ મી. રામચંદ્ર દત્ત ...	...	...	૧૮૮
રેલ ક્રેસ્ટ સોસાયટી ફંડ ...	...	...	૧૮૮
લાઈસેન્સની અણ વિશે સુચનાઓ...	...	...	૧૮૮
માહસબરમાં એન્ડ્રીએશિયાટીક મપાદિ...	...	...	૧૮૮
કેપટાઈન યુનાઈટેડ હિંદુ એસોસીએશન	...	...	૧૮૯
ડરબન હિંદુ સમાજ ફંડ ...	...	...	૧૯૦
ઓનમાં બળો ...	...	...	૧૯૦
પરશુરણ ...	...	...	૧૯૧
અમરેક એટરમાંથી મોડીસો...	...	...	૧૯૨
રેલવે ...	...	...	૧૯૨
હિંદુ અમીક દરજા ...	...	...	૧૯૩
ગુરપરાજ ...	...	...	૧૯૪
ગુરપરાજ-મહીઆપમાં કુદાઓ માર્યા ૧૯૫	...	...	૧૯૫
હિંદુસ્તાનના અખરો ...	...	...	૧૯૬
કોર મદસને અપમાન ...	...	...	૧૯૭
રેલવે અપમાન ...	...	...	૧૯૭

હોદી વિશેની છુટી છાપ જુ સપામાં નહીં આવે લાંબુથી આવા અપમાન થયા કરશે. આરે આવા દાખલાઓથી હોદી પોતાનું માન ભજવવાને હમેશાં બળવું કરવાનો હક સંકળ કરવાનો છે.

દરાંસવાલમાં રેલવેપર અપમાન

આવેવાન હોદી વેપારીનું

નામીયા હોદી વેપારી મુકુમલ જાધરજી વાળા મી. હીરાનંદ તા. ૧૬ મી અક્ટોબરે રેલવેમાં ભેદાન્સપરમથી પ્રીટોરીએ જવા માગતા હતા. તેમણે પારક રેલવે મેથી ટીકીટ લીધી. પોતાના સામાનના ચાર છબીના ઢેલકરીને લોખા. ઢેલકરી એ એક બીજા વરસના ચાલીવાળા (એક નકલાસ કેરીકેર) ડબ્બામાં તે મુકુમલ તે પછી પુરત મી. હીરાનંદ તે ડબ્બામાં ચલા. માદીમાં ફક્ત બેજ દબા હતા. એક પહેલા વરસનો અને એક બીજા વરસનો. મી. હીરાનંદવાળા આખા ડબ્બામાં ૧૨ ફીટાંઓ હતા. માદી જરમીરન પહેલી તે પહેલાં ટીકીટ તપાસનાર મી. હીરાનંદ પાસે આવી પહોંચ્યા, જ્યાં મી. હીરાનંદને તેની બેઠક પરથી માદીના ડબ્બા પરથી બેઠકે જવા કહ્યું. તતાવેલી જગ્યા તરફ મી. હીરાનંદે બેસું તે તે જગ્યાએ એક કાદર કેદી અને તેનો વેરકર બેઠકા હતા. તે ઉપરાંત એક બે બીજા કલરક ઉતાડ્યો હતા. જ્યાં આ જાહેર નોકર (પબ્લીક સરવન્ટ) નું હુમાન પાળવા મી. હીરાનંદ ખુશી હતા, પણ તેમણે જણાવું કે મારો સામાન પણ લાંબા સમય જવાએ બેઠકાએ. એક એકીબાદીક પોતાનો સામાન ઉપડાવવા કહે એટલી વાતથી જોરાનો મીજાજ દાખ ન રહ્યો. મી. હીરાનંદે તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કર્યો. ચોડીવાર મી. જરમીરન આવી. લાંબી ટીકીટ તપાસનારે જાનરેલવેને બોલાવ્યો. મી. હીરાનંદને અત્યંતથી રેલવેમાંથી બહાર કાઢવામાં આવ્યા, તેનાં હુમકાં કરીરપરથી મુકામ મળ્યાં. તેમને સામાન તેમની પાછળ ફેંકી દેવામાં આવ્યો, અને તેમને કદમી રીતે પોલીસ ચારજ એક્ટીસે પસંદી જવા માં આવ્યા, જ્યાં તેમના પર રેલવેના ચારજો લાંબા કરવાનો આરોપ મુકાયો. આ રના બેલપર તેઓ છુટ્યા. આ પ્રમાણે કેમકી વિગત છે.

આ કેસ તા. ૩૦ મી એ નર્મરિટન આતે ચાલ્યો હતો. મી. હીરાનંદ તરફથી મી. રીચ આસ કાબર રજા હતા. ટીકીટ તપાસનારની જે ઉચ્ચ તપાસ લેવાઈ તેથી જ માજરનેદને સંતોષ થઈ મુક્યો કે ટીકીટ તપાસનારે વાતકી અને જેર કાદરે વરતણક ચલાવવાનો મુન્હો ક્યો હતો. માજરનેદે મી. હીરાનંદને નિરદોષ કરાવી છોડી મુક્યા, અને ટીકીટ તપાસનારને લોકા તરફની તેની ફરજ સમજાવવા સમયોચિત ધીમામણ દીધી આ કેસપરની અમારી ટીકાઓ અને બીજે કેસોએ આપીએ છીએ.

મારું સરવાયું

જાનનાર : " નવો વહેપારી. "

" મનુષ્ય જમુક વખત સુધી છુટી કહે તે વખતને આપણે છંદગી અમર છુટીક કહીએ છીએ. જમુક માણસ પચાસ વરસ છુટ્યો. એટલે એક વરસ એ છુટીતનો એક ભાગ છે એવું જણાયું. તો જે માણસને પોતાનું છુટીત સુધારવું હોય તેણે તે છુટીતના ભાગને સુધારવો "

આ વિચાર મારા મનમાં આવ્યો અને હું વિચારમાં પડ્યો કે મારું મનુ વરસ કે જે મારી છંદગીને એક ભાગ છે તે કેવું વધી નયું ?

"આપણે જાદી સ્વદેશમાંથી પછલા પેદા કરવા આવ્યા છીએ અને વેપારમાં અમર મહેતામીરીમાં શું કમાણી કરી, તેનું સરવાયું વરસ આખરીએ કહાડીએ છીએ, માલની પાદી કરીએ છીએ, આપણી મુદકને સંભાળીએ છીએ, અને તે ઉપરથી નફો અમર ખોટ જમુકી કહીએ છીએ.

આપણે બાલ સંસારમાં અને પછલા પેદા કરવામાં એવા આકલન અને બધા મામી મધ મથા છીએ કે કુકાનનું સરવાયું કરવામાં આપમાનું સરવાયું કાચમાં આવતું નથી, તેને સેલવાને પ્રયત્ન પણ કરતા નથી."

ઉપરના વિચારથી મારું મન વધારે દુઃખી થવા લાગ્યું. જલણે કે હું ઉધમાં થી છઠ્યો. એક બેરકાર વહેપારી વરસ આખરીમાં વહેપારમાં ખોટ જમુકી ફેવો દુઃખી થાય છે? તેવીજ મારી સ્થિતિ યદ. મત વરસમાં મેં શું કીધું? વેપાર માં અમર કોઇ પણ રીતે પેદા કરવામાં

અસલ બેલતાં હું જમકાવો છું? તુક કાન ચતાં પણ કલ વચન હું કોઇ કિવલ બેલ્યો છું? પછલા પેદા કરતાં નીલિની કીમત મેં વધારે કરી છે? મરીબોની સેવા કરવાની તો કુર રહી, પણ તેમની કમા આપને વેપારમાં તેમની પાસેથી આપણું હાથ લેવાની છંદગી કોઇપણ વખત થઇ છે? પછલા મેળવતાં પરમેશ્વર આવતો તો હું ફોને ફોર મુકતો? પરમેશ્વરને કે પછલાને? અરે, પરમેશ્વરનેજ, અને પછલાને તો પાસેજ રાખતો. ટીકા મારાથી કોઇનું પોષણ થયું છે કે તુક કાન? પોષણ તો ચાલજ સી રીતે? મારો ધણો મારું પોષણ બીજાના બેલે કરવાનો છે. તો પછી બીજાનું પોષણ ક્યાંથી હોય ?

સારે તો નથી રીતે બેલતાં મારું કેવું વધી જાય છે. મારું પ્રવચનું તાજનું જુએ ચડી જાય છે, અને પાપના બારથી તે તાજનું નીચે આવે છે.

આ બાબત હું બેરકાર રહું તો જરૂર મારો નાશ થાય, અને હું ખોટો આત્માથી અને દેવાદાર મજાઈ. તો હવે આ તુતન વરસમાં તેમાં ફેરફાર થવો બોધ્યો, અને સ્વરમના અધિપતિને વજી આવતા વરસની આખરીમાં બંધામ આપવા તકવાર રહેવું બોધ્યો. પ્રજા તારા પુત્રને સારે મારને પ્રેરે તકારવું.

ઇડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસનું પ્રમુખપદ

તા. ૩૦ મીએ મુંબઇના તાર ઉપરથી ફરર જણાવે છે કે મી. ગાંધીએ પોતાનું નામ પ્રમુખ તરીકે રજુ કરવામાંથી પાછું ખેંચી લેવાથી પડિત બીજાન નારમણદાર ની ઇડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસના પ્રમુખ તરીકે ચુંટણી થઇ છે.

કેપ્ટાલિનથી એક લખનાર જણાવે છે કે સુરતી મહેમોદન મહેરીશે એખ લાલની મીડીઝ વખતે દુરમી કહીક કહેવો વારતે જે પા. ૧૦ અપાયા હતા તે મહેરીલના હુકમાંથી અપાયા હતા.

મેકાબીકના કાઇ કમીસનર સેક્રેટરી સીલવાની લીસનન આતે નીમજુક વચાથી તેમની જગાએ જનરલ મહાડોની નીમજુક ચવાનો સંભવ જણાવવામાં આવે છે

છટાલી અને તુરકી વચ્ચે લડાઈ

ખુનખાર લડાઈ—હાલોનો સંખ્યામાં મરણ !

અઠવાડિક સમાચારોનું તારણ

(રવરના તારો ઉપરથી)

ગાંધી, સુરવાર, તા. ૨૬.

ત્રીપોલીમાં ૨૦૦૦ આરબોની ધરપકડ કરવામાં આવી છે. કેટલાક છુપાવેલા હથિયારો કબજે કરવામાં આવ્યા છે, અને હાજીઓ તથા ખોરાકી કરેલા કેટલાક છુપાવેલા ખાણી મુકામમાં આવ્યા છે. છટાલીઅન લશ્કરની નજીક જમા થતા ૬૦૦૦ આરબોના લશ્કરના પડાવને હવાઈ વડાલુની મદદથી સૌથી કાઢવામાં આવ્યો હતો.

બીજા એક ટુકડી પણ નજીકમાં માલુમ પડી છે, જેને દુર કરવા માટે મનવારોનાની તોપોવડે મારો અણવવામાં આવ્યો હતો.

ત્રીપોલી ખાતે ૧૦ લાખથી વધુ કાર પુરો છટાલીઅનોએ કબજે કરી છે. બોચરાં અને કુવાઓમાંથી હથિયારો કાઢ કરવાનું છટાલીઅને આજુ રાખ્યું રહેવાય છે.

છટાલીઅન લશ્કરમાં આજ સુધીમાં મરણોની જમા લેવા માટે એક નવી ટુકડી છટાલીથી ત્રીપોલી માટે ઉપડી મુકી છે.

પુરો રાખોને છટાલીઅને જાહેર કર્યું છે કે છટાલીઅના છેલ્લી ટુકડીના સુધીના કીનારાપર છટાલીઅને પોતાની હકુમત સ્થાપી છે. આફરીકાના અંદરના ભાગમાં છટાલીની લડ, ફરેચ અને અંગ્રેજી મુલકની સરહદ સુધી પહોંચે છે.

સુરવાર, તા. ૨૭.

પુરો અને આરબોએ સાથે મળી છટાલીઅન ટુકડીપર સખત હુમલો કર્યો હતો. એળીઓના વરસાદ સાથે ૨૦ વાર નેટલે સુધી તેઓ ધસી મથા હતા. પણ મોટી ખુવારી સાથે તેમને પાછા ફરવાની જરૂર પડી હતી.

આરબોની લીજલાલ અને પડાવની ખાતમીએ એવવવામાં કમી વડાલુ છટા

લીને બારે મદદ કરતાં અણવવામાં આવે છે.

માહિતા તાર ઉપરથી અણવવામાં આવે છે કે છેલ્લી એક લડાઈમાં આરબોએ આમનાકનો હોમ કર્યો હતો, અને તેમની પુઠે પડનાર છટાલીઅનોને ઘેરી લેવા તબક્કા કરી હતી. આવી રીતે છટાલીની ત્રણ ટુકડીઓને નાશ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમના કેટલાક અમલદારોને કેદ કરવા હતા, તથા બીજાને ફાંસાએ લટકાવ્યા હતા અથવા તેમના અણુક અવશેષો કાપી નાખ્યા હતા.

છેલ્લી લડાઈમાં એક હજાર તુરકો અને આરબોની ખુવારી મળેલ અણવવામાં આવે છે. છટાલીઅનોનાં મરણની સંખ્યા સોની મથવામાં આવે છે. કેટલાક છટાલીઅનોનાં મરણ આરબોના કાચી મથેલાં એવું અણવવી ત્રીપોલીની પાકેશમાં આવેલાં ગામડાંઓ અને છુપાવેલા ખાણી નાખવામાં આવે છે. અન તેમના આરબોને એક ટાપુ ઉપર હકાર કરવામાં આવે છે.

છટાલીથી ૧૫૦૦૦ નું લશ્કર ત્રીપોલી ખાતે ન પહોંચે ત્યાં સુધી છટાલી ત્રીપોલીના મધ્ય પ્રદેશની અંદર વધી શકશે નહીં એવું અણવવામાં આવે છે.

ત્રીપોલી કહેરમાં એક ૧૪ી એક દરેક ધરની અમીતી થઈ હથિયારો કબજે કરવામાં આવે છે, તથા રાજ ૪૦ થી ૫૦ આરબોને એળીથી કાર કરવામાં આવે છે.

છટાલીનાં બીજા ૧૮૦ મણસોનાં મરણ થવાની ખીતા જાહેર આવી છે.

કાનિવાર, તા. ૨૮.

ત્રીપોલીથી દુર જમા મળેલા તુરકો અને આરબ લશ્કરની સંખ્યા ૬૦,૦૦૦ ની અંકાઈ છે, તેમની પાસે પુરતાં હથિયાર અને હાજીઓ છે, તથા તેમનો પડાવ અબજોત કીર્તિઓનીપર છે. વળી

અને પ્રદેશમાંથી રાજ તેમની સંખ્યામાં વધારો થતો જાય છે.

છટાલીઅનો આમળ વધેલ ત્યાંથી તેમને પાછા ફરવાની જરૂર પડી છે. તેના મરણમાં એટલુંજ અણવવામાં આવે છે કે મુકાની સંખ્યા વધી પાવાથી પીવાનું પાણી બચડવા લાગ્યું છે.

છેલ્લી લડાઈમાં છટાલીનાં મરણોની સંખ્યા ૩૦૦ ની અને મથાઓની ૭૦૦ ની હતી એવું લડના તુરકો મેનકામે જાહેર કર્યું છે.

નામીયા તુરકો જનરલ એનવરએ છુપાવેલો છટાલીમાં થઈ ત્રીપોલીમાં રાખલ થઈ મુકેલ છે. સેવુસી અતના સૈન્યને મળી છટાલીઅનો સાથે ધર્મિક લડાઈ જાહેર કરાવવા તેઓ કહિતમાન મળેલ છે. વળી બીજા તરફથી તેઓ છટાલીમાં પસાર થવાની વાતનો જાહેર કરવામાં આવ્યો છે.

રાજ ખાતે અણવવામાં આવ્યું છે કે તુરકોના મરણોની સંખ્યા ૨૦૦૦ની અને મથાઓની ૪૦૦૦ ની હતી.

સોમવાર, તા. ૨૦.

હોમખ ખાતે તુરકોએ છટાલીઅનોપર હુમલો કર્યો હતો, પણ તેમને પાછા ફરવું પડ્યું હતું.

ત્રીપોલીમાં ૫૬૬ને દેશપાર કરવામાં આવેલા આરબોની સંખ્યા ૧૪૦૦ નેટલી અણાઈ છે.

છેલ્લી લડાઈ પછી ત્રીપોલી કહેરમાં ના આરબો પ્રત્યે બીજાકુલ કથા ખતાવવામાં આવતી નથી. દરેક ધરમાં ત્રણ ત્રણ દિવસ સુધી અડતી લેવામાં આવે છે, અને અપરાધી તથા નિરપરાધીને ધરમ કે જુવાન બંધાને અધિવારી રાતે કાર કરવામાં આવે છે. કેટલીક એરતોના ગાન પણ લેવામાં આવ્યા છે.

મંગળવાર, તા. ૨૧.

રાજખાતે પ્રસિદ્ધ થયું છે કે તા. ૨૩ ને ૨૬ ની લડાઈમાં છટાલીનાં ૩૬૧ માણસો અને ૧૩ અમલદારો મરણા છે, તથા ૧૪૨ માણસો અને ૧૬ અમલદાર લાયલ થયા છે.

લડાઈના અખરો છટાલીમાં છુપાવવામાં આવે છે તેમાં છટાલીઅનો પુરો મથા છે. તેઓ કહે છે કે લડાઈના અખરો પરશાવના કાપાદારાજ તેઓ જાણે છે.

તુરકોની મોટી છોટોના લાંબા અને વિજતવાર હેવાલ મેનસકાંતીનોપમાં પ્રસિદ્ધ થયા છે, અને તેથી ત્યાં ભારે લજાક દેવાક રહેલો છે.

પ્રકાશની દારના અમરોતો રાખમાં
કેનકાર કરવામાં આવ્યો છે.
૮૦૦ વધુ આરોગ્યને ફેલાઈ જાય કરવા
માં આવ્યા છે.

સુધવાર, તા. ૧ જી.

હા. રાજીવી રા. ૨૭ મી સુધીમાં ૪૦૦૦
આરોગ્યની કલમ કરવાના સમાચાર ખરા
છે. એવું સાબીત થતાં આ ખબરોથી
કરેલા કામ માટે હાથકારની આવશ્યકી
જન્ય થઈ છે. આમથી રીકા કરે છે
કે પગલા કસામમથુના વધુ કસમલા
તવારીખમાં આવેલ મેચુર હશે. આ
કામ તે સુધરેલી પ્રજાનાં હિતકારને
કામક હાથે છે."

ફેટલાક કામ પિતનને લક્ષ્યે પડનારો
આમલ કરે છે.

લગાડ સામે સુરક્ષા દેખાડનારા કામનો
અપામાં પ્રસિધ્ધ થયા છે.

પટાલી જમણી બનવા લાગુ છે તેવી
સામે શિસ્તી ઉગાડે અવાજ ઉઠાવવાની
જરૂર છે, એવી બરબ જરૂરીય અમીર
જાણીએ અપામાં પ્રવલ કરાવી છે.

૨૭ ફરિસ સેસાપટી (પટાલીઅન
કહીદ કુટુંબો) ના ૬૫૦માં પટાલીના રાજ
ને પા. ૮૦૦ અર્થ છે.

હવાઇવહાલમાંથી પટાલીઅનોએ આરોગ્ય
ની જાવણીમાં બોચ નાખ્યા છે.

ત્રીપોલીના બહાદુર પુરોહને છેલ્લી
લગાડમાં બતાવેલી જવામરદી માટે ના.
સુલતાને સુખમરુપાદી આપી છે.

હવાઇ વહાલમાંથી બોચ ફેંકવાની
અકારે પુરમી લક્ષ્યમાં સુરી થઇ છે એ
વિશેરે અમરો સુધરવારના અપામાં પ્રસિધ્ધ
થયા છે. વિલાપતની પારલામેન્ટમાં લગાડ
સંખ્યામાં સવાનો મુખ્ય હતા.

ફુરસોરપથી દરજી પ્રાપ્ત રેખા લખે
છે કે:—તા. ૨૧ મીને જનીવારે સવારે
અરેના હીંદુભાષામાં મારફેટના મેદાનમાં
બેઠા થયા હતા, અને સોમવારે બેસતા
વરસનો મેચમાં દિવસ પાંચમથી
ઉજવવા કસવ કરવામાં આવ્યો હતો, તે
કસવત બેઠા-અખરમ ખાતે જનારા
મેળાવડામાં બામ લેવા બહામજી કરવામાં
આવી હતી. બાદ સર્વે ખુલાશી વચ્ચે
વિખરાવા હતા. ફરિસ મુખ્ય સોમવારે
પંચી રાજમાર બંધ કરી બાનદ ઉત્તર
કરવામાં આવ્યો હતો.

ઓમપીશમો સદીનું વર્તમાન

(લખનાર મી. યુસુફ ઝ. પટેલ)

(ગયા અંકથી ચાલુ)

તેવામાં વળી ઇસલામી રાજ્યપર તલવી
રહેલા રહીઆએ લગાડની બહેરસ
આપવા પોતાની મરજી દેખાડી કે તરતજ
ઇસલામી બેઠાથી પૂર્વે રાજ્યમાં ચારે
તરફ ચાલી ફેલાઇ મધ. જો કે પૂર્વે
રાજ્ય એક વરસનાં લગાડ કામકાજમાં
ખુલાશાથી લગાર નાખુ' થઇ મધુ' હતું.
તેપણુ રહીઆના કુમલા રોકવા માટે
પોતે એકજુલ બચ હતું. તે વેળા ઇસ
લામી સુરવીર હવેઇમાઓએ પોતાની
નમ આવરી માટે જે બહાદુરી કરવામાં
કામો કર્યા હતા તે કામનાથી અમલમાં
નથી દરજીય તવારીખમાં થલોનાની
લગાડ કહેવાને ચારે વાદ રાખવા જેવી
થઇ છે. મુખત્યાર પાસાએ ૭ માસ
સુધી રહીઆની સામે બહાદુરી અને જ્યાં
ચરફી દેખાડેલી તે માઝીના પવિત્ર ઇસ
લામ પરાવનારને સોનાવે તેવી હતી.
આ લગાડને વખતે ઇસલામી કુમલાના
રહેનાર મુસલમાનોએ લણીજ સારી
લાગણી બતાવી હતી. તેમ આપણા
ફેલ (હીંદુસ્તાન) ના મુસલમાનોએ તે
લગાડમાં જમમી મલેલા પૂર્વે ફેલાતા
સીપાઇઓ માટે એક દૃઢ ઉપાકરુ' હતું.
એટલુંજ નહીં પણ લગાડના અરમ માટે
પણ દૃઢ ઉપાડવાની ઉદારતા કરી હતી.
જ્યારે એ ખુનખુવાર લગાડનો અત
આવ્યો અને સલાહ સતિ ફેલાઇ મધ
ત્યારે ખીજાં રાજ્યોનીપેઠે કાલેનસીક માર
ફતે રાજ્ય ચલાવવાનું ધોરણ લાખલ કર
વાનું પૂર્વે સરકારે નહીં કર્યું અને સુલ
તાન અબદુલ હમીદ સાહેબનું લક્ષ કેળ
વણી અને રેલવે તરફ ખેંચાયું અને
વગર શીએ કેળવણી આપવાની કસ્યાત
કરી. બહેર કામો, બાંધકામો અને
ખીજાં ખાતાઓમાં નકામો પડસો અરમ
મતો હતો તે એકદમ બંધ કરી કસ્ટાજીલ
અને ખેરતમાં ડાકતરી વિહવા શીખરાની
સ્કુલો ઉઘાડી. ફરાનસને જરમનીના
પ્રખ્યાત પ્રોફેસરોને બોલાવી તેમના
વિચાર પ્રમાણે સ્કુલોને મજબુત બનાવ
વામાં મદદ લીધી. સુલતાન અબદુલ
અઝીઝના વખતમાં કેળવણીનો પ્રસાર
મહીજી કમતી હતો. તેમના વખતમાં
ડાકતરી લાણાઓમાં ગસે વિદ્યારથી કેલ
વણી લેતા હતા જેમની સંખ્યા હાલ ૩

હજાર જેટલી થઇ મધ છે. લક્ષરી
ફાલેજમાં પહેલાં લાગેલ અમલો વિહવ
રથી બેવામાં આવતા, પણ હાલના વખ
તમાં તે ફાલેજની ઉમારત એટલી તો
ફીલાળ થઇ મધ છે કે અદારેજે વિહવ
રથી વગર હરકતે તેમાં રહી શકે છે.
એટલુંજ નહીં પણ લક્ષરી ફાલેજમાં
ખાસ સુધારા વધારા લાખલ કરવામ
અવ્યા છે. વળી ધારા શીખવનારી
સમ્મલ મેચુર છે. રાજકવારી બેજુ
ધરાવનાર સુલતાન અબદુલ હમીદ સાહેબ
જ્યારે ફેલવણીમાં સુધારો વધારો કરી
સુલતા ત્યારે એકખીજાના વહેવારને અલ
સુત બનાવવા તરફ ખ્યાન આપ્યું, અને
પોતાની રેલવે લાઇનને પશ્ચિમ યુરોપ
સાથે મેળવી દીધી, અને સીધી લાઇન
કોનસ્ટાંટીનોપલથી બલ્કેરેઆની હદ સુધી
પહોંચાડી. એક બીજી લાઇનને દરીયાને
કીનારે કીનારે સોસોનીકા સુધી લઇ જવા
માં આવી. એક ત્રીજી રેલવે સોસોનીકા
થી મનાસ્તર (છલ્લે અલ્બાનીઆ)
ઉપર ગમ છે. બાર વરસ ઉપર આ
રેલવે લાઇનોએ ગ્રીસની લગાડમાં ઉપ
રોબીપણુ' બતાવી આપ્યું છે. બીજી
તરફ એશીઆમાં બગદાદ રેલવેનો સંખાધ
કવે તારસ પરવત સુધી જઇ પહોંચ્યો છે.
જુમખ્ય સમુદ્રની પાસેથી સીધી લાઇનો
દમાસકલ અને બેરસલમ (અબદુલ સુક
દલ) સુધી જઇ લકશે, અને સદુધી
ઉડલી પવિત્ર બીજાજ રેલવેની સડક દમા
સકસથી તે મદીના સરીફ સુધી તરખાર
થઇ વહેવાર માટે ખુલ્લી થઇ મધ છે,
અને તેને લગતી સમુદ્રના કીનારાની કેલ
લીક બરેલ લાઇનો પણ તરખાર થઇ
મધ છે.

ફારમાણીથી એક અબરપમી લખે છે
કે:—અને બેશા વેપારીઓ એકસ'પ થઇ
હીંદી વેપારને તોડી નાખવા બહાર પડ્યા
હતા તેમની સાથે એક આમેરાન વેપારી
એ સારી ટકર લઇ હીંદી વેપારનો બખાવ
કર્ષે છે, જેવી હીંદી વેપારીઓ આવા
મરદની હર કુલથી નહીં. અને હીંદુ
સ્મશાનની અગવડ લેવાથી રોક કામોદર
આજુદજીની બોશીસમાં હીંદુ કમીટી બર
વામાં આવી હતી, જેમાં ફારમાણીમાં
વક્તા ફુકાનકાર હીંદુભાષામાં તરફથી
મદદ મળવાથી પા. ૧૦૦-૦-૦ ના
આજુરે રકમ મેળી થઇ છે. બાંધકામ
નવેબરની આખરી સુધીમાં શરૂ થવા
વડી છે.

એક્ષન્સપરમમાં દોવાળી મહોત્સવ

[ઈ. એ. માટે ખાસ]

અત્રેના એક જ હોદ્દા મંડળના કારનારી એ તરફથી દોવાળીનો મહોત્સવ કરવાને થયેલ દિવસ થયાં હોવાના કારણે કરવામાં આવી હતી. તે મુજબ અહીં બેસતાં વરસ ના મહાગાયક દિવસે મી. ગાંધીના પ્રમુખ પદથી હેડબે. મી. શીલીપત્રી નિરાણમાં દબાવ્યા. અર્થે બેલાવડો થયો હતો. મહાનને અદરના કાગળમાં બની કહે તેટલું છે-તમ પ્રકારે તોરણ, દુધની માળ અને ધન પત્તાકાથી સજ્જારેલું હતું. દોવાળી ઉપર કારતકુમિના પ્રાચીન અને આધુનિક સમયના નામકિત સન્માસીઓ અને કેશભડતોની છબીઓ સદાકાલેલી હતી. જે દરેકને દુધના કારથી સજ્જાર થઈ જાય જાય હતી. આ મહાન પ્રસંગના સલામતી પ્રમુખને માન આપવાને લોકો ના ઉત્સાહી ટેળાંથી હેલ થીકાર થઈ થયો હતો. મી. ગાંધી પેતાનાં અ. સો. ધરમપરિવસક બરાબર દસ વાગેને જાયી પહોંચ્યા. જ્યારે તમારે ઉભા થઈ માન આપું હતું અને વધુ માનારે આસ મંજાવેલું કારણમાં આવ્યું હતું. સાથે મી. સુરેન્દ્રનાથ મેદ અને મીસીસ ડેવીસ અનેકેટ જાણી હતી. મી. મણીલાલ ડોકરર પણ આવ્યા હતા. તેમને જાણી સજાએ હરથ જાયે આવ થઈ આવ્યો હતો.

જરમીસન, મોક્ષજન, બરેકપાન, રૂડીપ્રસ, કૃષ્ણકોરપ, પ્રોટેરીય, હેડબ બરથ અને સ્ટાનડરટન વીગેરે ટેકાણેથી મહારથો પધાર્યા હતા. અબીનંદનના તંત્રે એક જ હોદ્દા મંડળ અને અનાવીશ મંડળ કેપટાઈન, મી. બીમલાઈ વગેરે વીક્ટોરીયા વેસ્ટ, વેડ ધરમ સજા અને મી. રજુકેડલાઈ પેન્ટ મહીજાએથ, ક્રેકાઈસ ટાઈનના હોદ્દાઓ, મોનરેના હોદ્દાઓ, મી. પોલે પ્રોટેરીયા, અને મી. રામજી મોક્ષ જરમ, તરફથી થયા હતા.

મી. મનજી નથુભાઈની દરખાસ્ત, અને મેસરસ નારથુભાઈ તથા કુલભજાઈના અનુમોદનથી મી. ગાંધીએ પ્રમુખપદ લીધું હતું. કર્યાતમાં આવેલા કાગળો અને તારના સંદેશ મી. મોરારજીએ વાંચી સંભળાવ્યા. બાદ મી. સોમાલાઈ પટેલે વિક્રમની સ્તુતિ માધ સંભળાવી. પીછ સ્તુતિ રામચંદ્રજીની દેહસ્થાઈ હારમે રહેતા જોડશીઓએ ગાઈ હતી. મેસરસ સેલત, મનજી નથુભાઈ, રવાજાઈ, પ્રાજી દેસાઈ,

કુલજીભાઈ પટેલ, તાંબીલ પ્રમુખ બેદી પાર, પી. કે. નાથુ, વસન્થ ગેલિાઈ, નારથુજી દેસાઈ, હીસનંદ મુલતાની, મેગ રજી અને રા. અણીલાલ ડોકરરે પ્રથમ તુસાર વિવેચન કર્યું હતું. મી. મુનજી ભાઈએ રા. મણીલાલ ડોકરરને, હોથ ખાતે ખેતાનું કામકાજ બાદેથી રમવા બાદ, પાછા અહીં આવી મી. ગાંધીની મેરલાઈનીમાં, હોદ્દાઓના લાજ સાચવવા માટેનું આજ્ઞા કર્યું હતું. જે દર આસને જાણી સજાએ એક જવાબે વધારી લીધી હતી. વળતા જવાબમાં રા. મણીલાલ ડોકરરે લોકોએ બતાવેલી માયા ભરેલી લાજથી તથા આવેલા આજ્ઞાનું માટે આજ્ઞા માન્યો હતો, અને કહેલું હતું કે તેમનું આવવાનું થશે તો તેઓ દરેક સાથે નાતબંધ કે ધરમનાં જરા પણ ભેડભાવ વિનાજ ચાલશે, અને મી. ગાંધીનું અનુકરણ કરશે. સલામતની તેમજે પ્રજા તારીફ કીધી હતી. મી. ગાંધીએ દોવાળીના મંત્ર ગીક દિવસની સમજ આપી, તે સંજ્ઞે માં કેટલીક સુચનાઓ કરી ને સહને નહ વરય સુખદાઈ તીવડે એવો આશીર્વાદ દીધો હતો. મી. કાજીભાઈએ માનવંત પ્રમુખ તથા અ. સો. મીસીસ ગાંધીને દુધના કાર પહેરાવ્યા હતા.

મી. સોમાલાઈ પટેલે પ્રમુખને આજ્ઞા માનવાની દરખાસ્ત સુકી હતી, જેને મી. પ્રમુખાઈ મુલાખબાઈએ લાજક સજામાં ટેકા આપ્યો હતો. પ્રમુખ તરફથી પ્રજા તરફ અપાયા બાદ સજાએ ઉભા થઈ ઇશ્વર પ્રારથના કરી હતી, અને છેવટે દુધ મુલાખબાઈ લઈ, જલેબી સાકરથી ગળ્યાં મોઢાં કરી સજા કાઢી પુટા પડ્યાં હતાં. મી. ગાંધી તથા અ. સો. મીસીસ ગાંધી સાથે બહાર મામથી આવેલા પૈકી કેટલાક અદરેયોને બપોરનું જમણું એજ મંજણ તરફથી અપાયું હતું.

કીધી એક સમયાર જાણવે છે કે અત્રેની એક કોલસાની ખાણપરના ૨૦૬ મીરમીરીઆ તેમનાપરના જુલમને લીધે કેરટ આગળ ફરિયાદ કરવા આવ્યા હતા. માજીસ્ટ્રેટે તેમની ફરિયાદ સાંભળવાનું નાજીએ સુકી તેઓએ કામ જા માટે જોડ્યું એવા આરોપકાર તેમને જુલ જુલ હાંડની સજા કરી. આ હાંડની રકમ આજુવાળા મેનેજરે કરી કીધી છે, અને ખાણથી તે મીરમીરીઆઓના દરખાસમાંથી તે રકમ કાપી મેરો.

સુરત હોદ્દા એસોસીએશન

સેક્રેટરી જમેટે ૩:- બહેર હોદ્દા માધ જોની જાણ ખાતર જાણવામાં આવે છે કે હપલી એસોસીએશનનું મક્કમ જે ૧૨૭ વીક્ટોરીઆ બીદ તરીકે બહેર છે તે મક્કમમાં અમુક વાર બોરડાઓ (રમો) દેડ જનારા તથા ફેલ્યા આવેલા ઉતાદ કોને ઉતારવાને માટે રાખવામાં આવ્યા છે. તે બોરડાઓમાં જાણ વરસના એપ્રિલ માસથી આજ દીન સુધી ૬૨ માણસો કે જેઓ વધુ વખત સુધી રહી ગયા છે તે મની લેધ છે. તથા તે ઉપરાંત બીજા થયે માણસો એ એસોશીમાં હુક વખત સુધી રહી ગયા છે જેમની સમયાનો બાંકડો રાખ્યો નથી. તેમ જ્યાં લખ લખ થયેજ માણસોએ ઉતારો લીધો છે. એસોસીએશનનો સીયાર બીજા ચાર રમો પણ જુલ્યા રાખવાનો છે, અને તે વર્ત ઉતારોએ જુલ્યા સમયકારક થઈ પડે એવ છે. જ્યાં એસોસીએશનને માથે માન નજીનું દેવું બાકરે પા. ૨૦૦ બજે સુધીનું છે. તે જે જાણ્યોએ એ જાણ માં રકમો ભરેલી હોય અને હજુ સુધી નહીં આવેલી હોય તે જાણ્યોને તાકીશ એસોસીએશન ઉપર મોકલી આપવા વિનંતિ છે.

ફોફડા ફાડવાનું એક પરિણામ

'મરકુરી' નો મારિસપરમનો ખબર પત્રી તા. ૩૦ મીના બંકમાં લખે છે કે:- હોદ્દા તહેવારોપર કર્યાનું વજેલવાની રીતની પીડાને લીધે એ રીતને ગુન્હો કરાવવા માટે થોડા વખતપર અંદે કોન રમેલને એક બપલો મર્યાની જરથ પડી હતી. આ નવો કાવો. ખાજમાં બેમાં હોદ્દા કોઈ લીધી પડે છે, અથવા તો તેઓ તે ખાજકાઈ ભરેની મરથ ઓડી દેવા નાવાજ લામે છે, તેથી મમતને લીધે તેમનું માર્ગિક કામકાજ પણ બાજીએ રહી જનું હશે કજ તેઓ તે મમત કરે છે અને જાખરે પડાએલ છે. થઈ કસે ચરથ રડીકમાં એક જાઈ થોડા ઉપર બેસી જતી હતી. તેને થેકી પ્રકાશની મમતના અવાજથી બાકથે, અને અકરમાત મતો સહેજમાં રહી મેર. આ ખનાવપર થોલીકને ખાન કીધા વચર ચાલે તેમ નહોતું. આ કામકાના બે ગુન્હેગારને કેરટમાં ખડા કરવામાં આવતાં હશેનો થી. ૧૫/ની હાંડ કરવા માં આવ્યો હતો.

મરુમ મો. રોમશચંદ્ર દત્ત

તેમણે હું છપન ચરિત્ર

(પી. ઈ. ઈ. નેહન ખીલરના બાગ ર. નં. ૭૫૨૫)

(જ્યા ખાંધી માધુ)

આ અરસામાં હાલનાં બરનારી ૧૮૬૮ ની ઈ. ઈ. નેહનના કમિશનના તે એ પ્રમુખ મુદ્દા. તે પદ ઉપરથી તેમણે જે કાપણ કર્યું હતું તે ખાન માં રાખવા કાપણ છે. તેમાં તેમણે મળી અમલની મુચનાઓ કરી હતી. તેમણે કહ્યું હતું કે "આપણી મોટી મુશ્કેલી એ છે કે રાજ્યકારનારી બધી અમલની માળતોનો નિરુપ્ત કરનારી કમિશનમાં કમિશન આવે છે કે જેમાં પ્રભુ તરફનો એક પ્રતિનિધિ હોય નથી. અમલકાર વચ્ચે મત મુલ્ય ભરેલો હોય, અને કમિશન પ્રતિનિધિઓનો મત સાચો હોય એમ કહેવાનો હેતુ નથી, પણ જે જાણ સમસ્ત પ્રભુની હાલત ઉપર કાણ મરણ્ય હોય તેમાં જ ને પછાતા પ્રતિનિધિઓ ચોખ્ખા પ્રમાણમાં હાજર હોવા જોઈએ." ભોરડા મોરલીએ કરેલા સુધારામાં આ ખાંધીનો કુર કરવા વિષે કેટલોક પ્રયત્ન થયો છેવામાં આવે છે. શ્રી. દત્ત ના કાપણમાં ખીજી અમલની મુચના અમાળખીની રીત વિષે હતી. તેમણે રેખાડી આપ્યું હતું કે જેકુ લેખોની કંચાલીયતનું મુળ કારણ આ રીતમાં છે. અતિશય વસ્તી હોવાનાં તથા કુદ રતી અમલકાર હોવાનાં બંધનાં અપાય છે તે બંધનર નથી એમ તેમણે જણાવ્યું હતું. તેમણે કહ્યું હતું કે મહેસુલ એટલી આકરી છે કે આરા વરસોમાં પણ જેકુઓ અવધના અરાણ વરસો માટે કાંઈ બચાવી શકતા નથી. આ સવાલ કરી અને ૧૯૦૦ માં તેમણે ભોરડા કરકન ને લખેલા મુલ્યા પત્રમાં જણાવ્યું હતું. તે જ અરસામાં ફરાજત થયેલા દીવાની અમલકારોએ મળી હોંડી પ્રધાન ઉપર અરજી મોકલી હતી તેમાં પણ એ સવાલ અરજવામાં આવ્યો હતો. તેમાં નીચેની મુખ્ય પાંચ મુચનાઓ કરવામાં આવી હતી :—(૧) જમીનદારો પાસેથી જમીન વેશ વચ્ચે કરવામાં આવે છે તે તેઓને ઉપજતા બાકા કરતાં અરધા હોયો જોઈએ ; (૨) જમીનદારો ફેરફાર ત્રીસ વીસ વરસને અંતરે કરવામાં આવે ; (૩) જમીનક વેસમાં ખડાકે કરવામાં

આવે ; (૪) જેકુઓ પાસેથી લેવામાં આવતી વસુલાતમાં ખસુસ કારણો આપ્યા વિના વધારો થઈ શકે નહીં ; (૫) વસુલાત નિષ્ફળતા અરધા ભાગથી વધારે તો નજ હોવી જોઈએ. આમાંની પહેલી ૩ મુચનાઓને સરકારે વાળખી મળી હતી. અને એકલી બે વિષે વિશ્લેષ મત બતાવ્યો હતો.

૧૯૦૦ માં શ્રી. દત્ત પાછા વિલામત થયા અને ત્યાં બે વરસ રહ્યા તે ફરમી થાન આગ્રેજી પ્રખરને હોંડી કાઢતી વાંકે કરવામાં તેમણે અત્યંત ઉપયોગી કામ કર્યું.

૧૯૦૨ ની સાલમાં તેઓ હોંડુસ્તાન પાછા ફર્યા ત્યારે રસ્તામાં મદ્રાસ ખાતે ત્યાંની મહાજન સભાએ તેમને ખાસ આમંત્રણ કરી થાન આપ્યું હતું. હોંડુસ્તાનમાં આવી તેમણે સરકારની જમામી વિષેની ફિલમાલ ઉપર મારીક નજર રાખી. ત્યારબાદ દુરત માપકવાદ સરકારે શ્રી. દત્તના વહીવટી અનુભવનો લાભ લેવા તેમને ચોતાના રાજ્યના જમાલ નીચા. અને આ નિમજ્જક વડોદરા રાજ્યને ફેટલી સાબકારક નીવડી હતી તે તે પછીના ત્યાંના વહીવટ ઉપરથી દેખાત રહે છે. શ્રી. દત્તે વડોદરા રાજ્યમાં મુખ્ય ફેરફાર એ કર્યો કે ન્યાય અને કમિશનરી આતાં એકબીજાથી જુદાં પાડ્યાં. પાછળથી મહીસર રાજ્યમાં પણ તેમની સલાહપડે એ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો. આ જ ને ખાતાઓ એકજ હાથ માં હોવાથી રાજ્યકારોનામાં અનર્થ થયા વિના રહે નહીં, અને તેથી તે જ ને જુદાં પાડવા જોઈએ એવો પેકાર ફેર ૧૮૬૭ થી શ્રી. દત્ત કરતા રહ્યા હતા. અને ૧૮૬૯ માં આ પોરણ કામલ કરવા હોંડી પ્રધાનને અરજી મોકલવામાં આવી ત્યારે પ્રખ્યાત ન્યાયાધીશ, વડોદરા અને બીજા આગેવાનો તરફથી તેમાં સરસ ટેકા મળેલો. આ પોરણ કામમાં થયેલા ફેરફારમાં કામલ કરવામાં આવ્યું છે, અને જમાણમાં તેનો ફેટલો કરકને અમલ થઈ મુક્યો છે.

ઉચ્ચે ચરિત્રમાં અપરથી કદ મધ ત્યારથી શ્રી. દત્ત તેમાં ઉત્સાહ ભરેલો ભાગ લેતા રહ્યા હતા. શ્રી. દત્ત સરસ કાપણકર્તા હતા. સરળ અને યોગ્યતાં બચના લેખક તરીકે તેમની બરોબરી કર નાર હોંડુસ્તાનમાં ભાગ્યેજ કોઈ હતો. તે એ સખ્ત કામ કરનારા હતા. તેમના માં વસ્તુ વિચારની બધી તીવ્ર સ્થિત હતી. તેમની આવી સ્થિતિઓની કદર

કરીને ભોરડા મોરલીએ હોંડુસ્તાનમાં તમસ કરનાર છેલ્લાં રાયલ કમિશનમાં તેમને નીચા હતા.

માનવંતા શ્રી. દત્ત અને ૧૯૦૬ ના નવેમરની ૩૦ મી તારીખે સવારે આ દુનિયામાંથી વિદાય થયા અને હોંડુસ્તાન ને એક બાહ્યક નરની ખોટમાં છુટી થયા.

[સંપૂર્ણ.]

રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી ફંડ

હોંડુસ્તાન અનુમન કરનારના આકાર તમે કાપમાં ધીરજના મુસલમાનોની એક મીટીંગ દુરથી લગાડ બારામાં સેલ્લી રુડિવાળા હાથમાં મળી હતી. હાજર થયેલામાં ઇમામ શાહીદ, હાજી મુખાલીમ (કામલર), હાજી કમરુદ્દીન (કેપટાઈન), એચ. સરીફ, અહમદ મહમદ, અને બીજા મળ્યા મુસલમાનો હાજર હતા. શ્રી. એ. મહમદને પ્રમુખપદ આપવા માં આવ્યું હતું. દુરથી તરફ દીક્ષોજી ને, તથા ખીટીક સરકાર વચ્ચે ન પડવા માટે ફોટોસ્ટોનો એ ફેમલો મોકલવા કરાય થયા હતા, તથા રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી માટે ફંડ ઉઘાડવામાં આવ્યું હતું. જેમાં તેજ વખતે પા. ૪૦ જેટલા થયા હતા. શ્રી. અહમદ મહમદ જણાવે છે કે શ્રી. જમાલુદ્દીન તથા ફ. બારકલી વેસ્ટ તથા વીન્ડસરટન પીચેરે ફેમલે ઉધરાણ કરવા કોશીસ કરી રહ્યા છોએ.

પોરડા ઇસ્લામેટીક સંસ્થા સભાના સેક્રેટરી લખે છે કે : સભાની મીટીંગ તા. ૨૨-૧૦-૧૧ ના રોજ મળી હતી. શ્રી. દેવાલાલ પ્રમુખ હતા. કદાવતમાં આવેલા પત્રો વચ્ચા. વાંકસ ચેરમેન શ્રી. વીલકામ હારી અને કમીટી મેમ્બર શ્રી. ઉકાલાલ ગોવીંદ તરફથી તેઓ ફેમ જવાના હોવાથી રાજ્યનામાં આવેલ તે મંજુર થયાં. શ્રી. ઉકાલાલે શ્રી. ૧૦/ ને શ્રી. વીલકે શ્રી ૫/ સભાને ખેટ આપી. ઉવરે ફેમ જનારા વાંકસોને સફળતા ચાલી તથા તેમને હાર તોરા આપી સભા વિસરજન થઈ હતી. આમલે ફેમલે (કમીટી) સભાએ ફેમલોને તહેવાર પામકમળા ઉજવ્યો હતો

લાઇસેન્સ તાબું કરાવવાની અરજી વિષે સુચનાઓ

નાતાલના લાઇસેન્સ અમલદારે નીચે ની સુચનાઓ લાઇસેન્સવાળાઓ ઉપર મોકલી છે. હિંદી લાઇસેન્સદારોનું આ સુચનાઓ તરફ અને ખ્યાન એવીએ છીએ:—

૧ આવતા જાનેવારીથી શરૂ થતાં વરસ માટે લાઇસેન્સની અરજીઓ લાઇસેન્સ અમલદાર નવેમ્બરની પહેલી તારીખ થી લેવી શરૂ કરશે.

૨ બધી અરજીઓ ૧૯૦૬ની ૧૪૮ થી અવરમેન્ટ નોટીસમાં જાહેર થયેલી મુજબ એવી બધી નાતાલના લાઇસેન્સ અમલદાર પર મોકલી આપવી

૩ તેમાં માછલીરીયલ ડીવીઝન, પ્લોઝ, હાલો, બ્રમોનું નામ, મકાનની જગ્યા વગેરે સ્પષ્ટ જણાવવું. ફરમ એક્ટ મુજબ ડેક્ટરેશન, રજીસ્ટર એક ડીડસ તરફથી મળેલું સરટીફિકેટ દરેક અરજી માં સાથે ટાકેલ હોવા જોઈએ, અને એમાં કમ્પ્લેન્ટે લીધે એમાં શીવાળુ લાઇસેન્સ મેળવવાનું હોય તો પા. ૫૦૦ થી એમાં આવક થઈ છે એવું સોગંદ નામું રજૂ કરવું પડશે. એપ્પેલેશન ફોરમ નાતાલના લાઇસેન્સિંગ ઓફીસરની ઓફીસેથી, માછલીરીયલ ડેક્ટરેશન, ડીસ્ટ્રીક્ટ રેવન્યુ રીસીવરની ઓફીસેથી મળી શકશે.

૪ પાવરદાર અરજદારોએ પાવર અરજી સાથે ટાંકવી. તે જોઈ પછી મોકલી આપવામાં આવશે. લીમીટેડ લાયબેલીટી કંપનીનીઓએ તેમના આરટીકલસ મંજૂર વિના મોકલવાની જરૂર નથી.

૫ અરજી સ્વીકારવામાં આવશે તો અરજદારને લાઇસેન્સ અમલદાર એક સરટીફિકેટ મોકલશે. તે સરટીફિકેટ અને લાઇસેન્સ શ્રી ડીસ્ટ્રીક્ટ રેવન્યુ રીસીવર પાસે લઈ જવાથી તે લાઇસેન્સ કાઢી આપશે.

૬ ઉપર જણાવેલું તેવું સરટીફિકેટ નેની પાસે નહીં હોય તેને લાઇસેન્સ કાઢી આપવામાં નહીં આવે.

૭ લાઇસેન્સની અરજી કરનારે પોતાના નામ હાથ (સિગ્નચર એડ્રેસ) એમાં બધી મોકલવાં કે જેમાં સરટીફિકેટ તેને પુરત પહોંચી શકે.

૮ ૧૯૦૬ની ૧૪૮ થી અવરમેન્ટ નોટીસ મુજબ કોઇપણ અરજી ડીસેમ્બર ની તા. ૩૧ થીમાં નાહી મોકલવી નહીં જોઈએ. પાછળથી મોકલવામાં આવેલી

અરજી નવેમ્બરથી લાઇસેન્સ મેળવવાની અરજી તરીકે ગણાશે, અને તેથી તે મુજબ ના પારા પ્રમાણે તેની જાહેર ખર્ચ આપવી પડશે. જાનેવારીની તા. ૩૦ થી સુધીની ૬ ત આપવામાં આવે છે તે તો સરટીફિકેટ મળ્યા પછી લાઇસેન્સ કાઢી લેવા માટેજ.

૬ સરટીફિકેટ મળ્યા પછી જાનેવારી ની તા. ૩૦ થી સુધીમાં લાઇસેન્સ કાઢી નહીં લે તેના પર ૧૮૬૮ ના ૪૩ મા રેટેન્ડ એક્ટની ૧૧ થી ૬૨ મ મુજબ કાયમ ચલાવવામાં આવશે અને તે મુજબ તેને સજા કરવામાં આવશે.

બોક્સખર્ચમાં એન્ટી-એશીઆ ટાંકે બખારો

‘ડ્રસ્ટ રાંડ બોક્સપરેસ’ની ટીકાઓ

બોક્સખર્ચમાં પ્રસિદ્ધ ચતુ અઠવાડીક “ડ્રસ્ટ રાંડ બોક્સપરેસ” હિંદી વેપારીનું વિરોધીનું કામ ખરાબર બજાવે છે. હિંદી વેપારપર નીંજા બરેલી ટીકાઓ કરવાની દરેક તક તે હાથમાં લાંબે છે. છેલ્લે બખારો તેણે તેના તા. ૧૪ થી બોક્સખર્ચના બંધમાં કાઢેલો જણાવ્યો છે. તેના જવાબમાં તા. ૨૧ થીના તેના બંધમાં મી. ઇ. એમ. બોખાનીઆ વતી મી. એ. એમ. બોખાની સહી સાથે એક કામળ પ્રસિદ્ધ થયેલો હતો. તે લખાણુ દરમ્યાન મી. બોખાને હિંદીને ‘કુલો’ કહી માલો લાડવાની એ બોખાની રીતને સખત રીતે વખોડી કાઢી છે; હિંદી આક્રિયાના જોરાઓને તેમના બધાન અને સાંકડાં મન માટે ચીમકો લખાવી છે, તે આ મુલકમાં “જિંદીશ જરટીશ” હોવી ઘટે એ યાદ આપ્યું છે. આ ‘જિંદીશ જરટીશ’ અહીં કેવી આવે છે તેના પુરાવામાં કોમીએડ પાડનારા લખણાઓ આપી સમજ પાડી છે, અને છેવટે સવાલ કર્યો છે કે ‘પાત્ર’ નામ “જિંદીશ જરટીશ” છે ?

‘બોક્સપરેસ’ ની ટીકાઓ

મી. બોખાના કમળપર આ એન્ટી-એશીઆટીક બોખાને નીચે મુજબ ટીકા કરી હતી:—

એશીઆટીક અને જોરા વચ્ચેની તક શરૂ થતીજેલા કાચકર નહીં, પણ

વેપારી હરીદામના કાચકર છે. આમ સંરક્ષણ એ કુદરતનો પહેલા કાપડો છે એશીઆટીક એટલા જોછા ખર્ચે રહી શકે છે કે જોરાએ તેની સાથે સરખાપણા થી હરીદામમાં ઉતરવું એ અશક્ય છે. દરંસવાલને જોરાઓએ છટકો અને વસવા લાગ્યો કર્યો તેથી જોરાઓ પોતાની આખાડી સાથે એવા કાપડા કરવામાં વાળખી છે. જે મુલકોમાં એશીઆટીકો ને આવવું દેવામાં આવે લાંબી જોરાઓ ને જવું પડ્યું છે એવો બનુભવ થયો છે. જોખખી વાત એવા છે કે આ મુલકમાં નેટીવ બધા છે તેમાં એશીઆટીક અને જોરા અને વસ્તો બહો જળ્યા નથી. ‘કુલો’ શબ્દ અમારાથી મહત્તમાં વાપરી દેવાયો છે, અને અને તેનો જવાબ કરતા નથી.

“બોક્સખર્ચ સાથે હોડ” એવા મથાળા તમે તેજ બંધમાં આ બપુ’ બધે છે કે:—

જો બંધવા ખરી હોય તો મી. બોખાત એશીઆટીક વેપારનો મુદ્દો લડવા બોક્સખર્ચના લોકો સાથે હોડમાં ઉતરવા માંડે છે. તે હોડખર્ચના આગેવાન એશીઆટીક વેપારી છે, અને તેના અને આવવા થી ડ્રસ્ટ રાંડના લોકોની લાચણી જેવી હોય એ તેણે સમજી લેવું જોઈએ. લોકોને ન જમે છતાં તે શા માટે આવે છે ? જાનો ખર્ચ જવાબ મી. રીચ કે પીળા એશીઆટીકના મિત્રોજ આપી શકે. અત્યારે તો સમાધાનને લીધે એશીઆટીકો સખ્તબંધ લાલો બોખાને છે. પણ અત્યારે દરંસવાલ એક કમળ નેટકું આપે તેથી એકવાર લેવાનો વખત આવ્યો છે એમ એશીઆટીક મહત્ત હોય તો તેમની મોટી ભુલ છે. દરંસવાલને જોરા માટે ગુજરાન મેળવવા જેવો મુલક રહેવા દેવા જરૂર પડે તો જોરા છેવડ સુધી લડશે, અને આ વાત મી. બોખાત અને તેના મિત્રોથી છુપાવવી એ બોડ છે. હિંદીઓ પોતાના મુલકમાં, અને પોતાનાથીજ વસાએલા મુલકમાં, પોતાના હોડો મેળવવા આવે ને તરફ અમારી દિલસોજ છે, પણ જે મુલક “જોરા” મજાયા છે તેમાં લખલ લખ, તેઓ કાલીક કરે તે અને તે ખર્ચે જમ થવું જોઈએ.

આ ચરમાના જવાબમાં મી. રીચે એક જાણવા લાયક કમળ લખ્યો છે જે અને આવત અઠવાડીકે આપવા ઉમેદ રાખીએ છીએ, મી. બોખાને પણ જવાબ વાળ્યો છે.

કેપટાઉન બુનાઈડ હીંદુ એસોસિએશન

સેક્રેટરી તા. ૧૧-૧૦-૧૧ ના લખે છે કે :—ના. ૧૦ એસોસિએશન સ્વીકૃતિવાળા એસોસિએશનના હોલમાં એક સાસ મીડીંગ બેઠાવવામાં આવી હતી. મહાત્મા મહારાજે હાજર થયા હતા. સરખાતમાં પ્રેસીડેન્ટ હીરાનંદે હીંદુ સમજાનમાં કરવા ખાસિયા સુધારાવાળું કામ પુરું થવાનું જાહેર કર્યું. બાદ બધાઓએ કે તેમ કરતાં જોઈને ખરેખર ખાલી પડ્યા હશે. બાદ કેટલાકે સ્વેચ્છા તથા સમજાન સંબંધી તમામ લખાણે સમાર્થ રહ્યું. મી. હીરાનંદે ખેતે સ્વદેશ જનર હોવાથી પ્રમુખ રથાનેથી નીવૃત્ત થયા.

સર્વાનુમતે મી. પરશોત્તમ અનંત જોશી ને પ્રેસીડેન્ટ, તથા મી. હરી બાળકરપણુ જોશીને સેક્રેટરી ચૂકર કર્યા. સમાના તમામ સભ્યોએ પ્રેસીડેન્ટ મી. હીરાનંદે પોતાની કારકીર્દીમાં કરેલાં કામોની તારીફ કરતાં આવા બાહોશ ખતીલા અને સ્વાસ્થ્ય મહત્ત્વે પ્રમુખરથાને બીરાણ કામની સેવા કરી, અને જતી વખતે પણ હીંદુ સમજાનમાં સુધારો કરી વધુ જમીન મેળવી આપી વધુ હાથેડો કર્યો, વીજેરે વીજેરે મોજ તારીફ કરી, અને એકે અવાજે બાહાર માનવામાં આવ્યો. તેમની મુસાફરીની સફળતા માટે પ્રાર્થના કરવામાં આવી. એસોસિએશન તરફથી પ્રેસીડેન્ટ મી. પુરશોત્તમ જોશીએ માણ પ્રમુખ મી. હીરાનંદે સમજાન માટે વધુ જમીન મેળવી આપવામાં લીધેલી તરફી માટે અને તેમણે કરેલાં કાર્યો માટે વારીફતું, હાલના તમામ હોદ્દાઓની સહી સાથનું એક સુશોભિત માનપત્ર તથા એક સોનાનો તાંડ મી. હીરાનંદેને ભેટ કર્યા હતા. મી. હીરાનંદે પોતાને મળેલ માન નો આભાર આની વધુમાં બધાઓએ કે મે મારી ફરજ ઉપરાંત કંઈ વધુ કીધું નથી. બાદ પરદેશમાં ફરેક મનુષ્યે શું શું બધું-જોશીએ એ વીધવ ઉપર એક અસરકારક બ્યાન કર્યું હતું. જોશીએ એકરર મી. મેરાસભાએ પ્રુપના કાર તોસ મી. હીરાનંદેને પહેરાવ્યાબાહ આદ પાણી, લઈ એકવાર ફરીને મી. હીરાનંદે નો આભાર આની, સહુ અસરકારકથી હાથ પકવા હતા.

વડો થયો હતો. જેમાં જાખ્યાવધ હીંદુ મહત્ત્વે પુરુષ અનુદયી હાજર થયા હતા. હોલને યુગ્મે અને સુસોભિત રાજનીતી સજ્જારવામાં આવ્યો હતો. હોલના અમલકે સજ્જારવા ટેમલ ઉપર મી. સહજીનારાયણની મુર્તિ પધરાવવામાં આવી હતી. પ્રમુખ મી. જોશીએ હીવાળી મહોત્સવ પાળવાના હેતુ ઉપર અસરકારક બ્યાન કર્યું હતું. પરમચુકત ક્રિયા કર્યા બાદ પ્રસાદી વહેંચવામાં આવી હતી. સંબીત વિજેરેની મમત કરી હાથેજ બાદ રિકામાં વસતા તમામ બાહ્યોને નવા વરસની મુબારકબાદી ઇચ્છી, અસરકારક હસ્તમેળાપ કરી સહુ વિસરજન થયા હતા. બાદ તે હોવારના હીસોએ તમામ હીંદુ બાહ્યોએ પોતપોતાનો ધર્મી રાજ માટે બધું કર્યું હતું.

ડરબન હીંદુ સમજાન ફંડ

સેક્રેટરી લખે છે કે :—સદરુ ફંડને રીપોર્ટ આજ દિવસ સુધીનો હિસાબ જોખો કરી છાપવા માટે પ્રેક્ષાં મોકલી આપ્યો છે. જે તપમાર થઈ આવેથી વહેંચી આપવામાં આવશે. સદરુ રીપોર્ટને આધારે એલન્સ પા. ૧૫-૧૦-૧૭ છે જે તે ફંડને નામે નેશનલ બેંકમાં પુરેપુરી રકમ જમા છે.

જમ લઈ જવા માટે ગાડી તપમાર થઈ મછ છે. મેદ માટે લોહાની ધોડી પણ તપમાર થઈ છે. તેમજ જે કામ ચલાઈ કામ કરવાનાં હતાં તે પણ લગભગ થઈ ગયાં છે. હવે નોકરનો ખરચો જે જે મહત્ત્વે દરમાસે બધું રકમ આપે છે, તે ચાલુ રાખી નીભાવી રાખશે, એમ ઉમેદ રાખવામાં આવે છે.

ક્યા ક્યા મહત્ત્વે પાસેથી નાણાં મળેલા છે તે, તથા શું શું ખરચો થયો છે તે વિગતવાર રીપોર્ટમાં આપવામાં આવેલું છે.

જે જે મહત્ત્વે પાસે લખાવેલાં નાણાં બાકી છે તે, તથા જે જે મહત્ત્વે બીધ કુલ નાણાં કરવાં નથી તેઓ, મહેરબાની કરી રેજાસર મોકલી આપશે કે જોયો તે રીપોર્ટ છાપવા પહેલાં તે રકમ દાખલ કરી સહાય, અને ખરચામાં જે જરૂરની રકમ છે તેમાં આપવામાં પણ ઉપયોગી થઈ પડે.

મુખ રીવર ખાતે એક કલરેડ માણસ ને પોલ ટેક્સ ન કરવા માટે, કાર્ટે પા. ૩ ના દંડી સળ કરી હતી.

ચીનમાં બળવો

લોક સન્તાનું ભારે પરિબળ

(૨૪૨)

ચીનમાં બળવાખોરો કેટલોક વખત સુધી ચીનાઈ સરકારના હસ્તકને પાછા હાથવા ચાકમાન થયા હતા. એક પછી એક ગામે તેમની સાથે વિશ્વસોણ પતાવતા માણસ પડે છે, પણ તે બધાને તેઓ સર કરતા નથી. તેમનો ઇરાદો જેટલા બાગ ઉપર તેઓ કારેભાર ચલાવી શકે એમ હોય તેટલાજ ભાગ કબજે કરવાનો છે. તેઓ કહે છે કે ભેલી રંગા વગર રાજ્યક્રાંતિ (એક પ્રકારની રાજસન્તાને બદલે બીજા પ્રકારની રાજસન્તા દાખલ કરવી તે) કરી શકવા તેઓ ઉમેદ રાખે છે. ચીનાઈ સરકાર જણાવે છે કે બળવાખોરોને કાપી દેવા માટે એક મોટી લશ્કર ખસ થાય તેમ છે.

ચીનની પારલામેન્ટ બુલ્કી હાથ છે. તે વખતના બાપણમાં રાજતત્ત્વ લોકોને યુક્ત બંધારણથી ચલાવવાનો નિશ્ચય જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

ચીનની પારલામેન્ટમાં એક મોકાવ નારો બનાવ બન્યો છે. રાષ્ટ્રના વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ પરદેશી કંપનીની રહેને બાધવા તરફદારી કરે છે એવું જણાવી તેણે રાજનાયક આપવાની માગણી કરવામાં આવી હતી, અને નહોં તો બધા મેંબરોએ પારલામેન્ટ છોડી જવા કહ્યું હતું.

પાછળથી આ પ્રધાનની રાજનીતિને બળવાનું કારણ જણાવી તેને તેના હોદ્દા પરથી ખસેડવામાં આવેલ છે.

ચીનમાં રાજ્યક્રાંતિ કરનારાઓ જેમને 'રેનક્સ' અથવા બળવાખોર એવું નામ આપવામાં આવે છે. તેમણે પોતાના જીતાએલા વિસ્તારમાં પ્રજા સન્તાક રાજની સ્થાપના કરી છે, અને તેને 'આઇના રીપબ્લીક' એવું નામ આપ્યું છે.

ચીનમાં બળવો જગવાને લીધે ચીનાઈ સરકારે ભારે નમતું મુઠી લીધેલું જોવામાં આવે છે. છેલ્લે જુના પ્રધાનને હોદ્દાપરથી બાતલ કરવાનું પગલું પણ અજસન્તાક મતને માન આપવાનું હતું. હવે ચીનના તખત તરફથી એક નવેર નામું બહાર પડ્યું છે. તેમાં બધાઓએ છે કે જીતકાળમાં થએલી બેદરકારી માટે તખત નમનતાપુરવક દંડજરપણું ચાહે છે, અને ભોળાને દુરતપુર પ્રધાનમંડળની સ્થાપના બદલે છે. બળવાખોરો અને

તા. ૨૨ મીએ હીવાળી અને તા. ૨૪ મીએ મેમનું વરસ જાળવવા જામી મેળા

રાજદારી ગુન્હેગારને વચ્ચે સરતે મારી આપવામાં આવશે.

મીનાઇ સરકારે મોટા વખતમાં બળવા ખોડે સામે ૩ લાખનું ભરકાર કિલ્લાના તબવીબ કરી રહી છે.

મીનાના પાલતખતની અંદર પશુ બળવા ખોડે હોય એમ માલુમ પડ્યું છે. ૧૬ પ્રજા પ્રધાનનું પુન કરવાની તેમણે તબવીબ કરી છે, જે નિષ્ફળ ગઇ છે.

મીનાઇ પ્રધાન બળવાખોરના વડા સામે મળી સમાધાની કરવા તબવીબ કરે છે.

તાર સમાચાર

ઇરાન ખાતે બ્રિટીશ એલમી ખાતાના રક્ષણ માટે જરૂર છે એવું કારણ આપી ૩૦૦ માણસોની એક ફોર્સમેટ છુટાપથી ઇરાન માટે બેલાવવામાં આવી છે. આમ ઇરાનમાં ભરકાર બેલાવવાના બ્રિટીશના કામ સામે ઇરાની સરકાર એલમી પ્રિયેટ કરી રહી છે.

વિશ્વાવત્તુ એક વચ્ચે જાયું જણાવે છે કે યુનીયન (રક્ષિત આફ્રિકા) પારલામેન્ટની આવતી બેઠકમાં પારલામેન્ટ ના બંને પક્ષ (બોયર અને બ્રિટીશ) વચ્ચે ધમકામી થાય એવા કાવાલો કામ લેવામાં આવનાર છે.

જરમનીમાં એક હવાઇ વહાણવાળા પડીને મરણ પામ્યો છે. તે મરણથી ૧૯૦૮ ની સાલથી આજ સુધીમાં હવાઇ વહાણથી બચેલાં મરણોના આંકડો ૧૦૦ ઉપર પહોંચ્યો છે.

રશિયામાં ૩ કરોડ ૩૦ લાખ માણસ દુકાળની આફતમાં સપડ્યા છે. તેમની સહાયતા માટે રશિયન સરકારે ૬ કરોડ ૩૦ લાખ રૂબલ ખર્ચવા કરાવ કર્યો છે.

બેંગાળમાં દરેક વડે એક હાથે જતા જમણી નાના રોજગારવાળાઓને કાળી દેનારી પદ્ધતિને અમેરીકાના પ્રેસીડન્ટ ટ્રુદે એક બાણ્ય દરમિયાન રોજની ઉપમાં આવી હતી.

નાગરહટન ખાતે સોનેરી કાચવાની કાલ લેવા ઉપરાંત કરવા એક મીટીંગ થઇ હતી. તેના રીપોર્ટ અન્વેષે મોડો મળેલ હોવાથી આવતા અહવાલીઆપર સુલતવી રહેશે છે.

પરશુરણ

મીરમીટીઆ હોંદીને માર મારવા માટે મી. હેનરુડપર જે રેલ માર્ગેલો તેને હેવાઇ રથાનીક છાપાવાળાઓને પુરી પાડવામાં આવ્યો હતો, પણ તેમણે તે છાપવાની ફરકાર ફોલો હોમ એવું બેવામાં આવતું નથી.

ડરબનથી એક લખનાર તા. ૨૪ મી એ જણાવે છે કે અત્રે મોટામન ક્રીકેટ ક્લબ નામથી એક ક્રીકેટ ક્લબ બેલાવવામાં આવી છે. તેના કેપ્ટન મી. સીપ રહેખત પીરખાઇ છે.

ડરબનના હોંદુ રમકાનમાં પાણી મેળવવા માટે સેક્રેટરી તરફથી ટાઉન કાઉન સીસને ખર્ચ કરવામાં આવી હતી, જે નો ટાઉન કાઉસીલે એવો જવાબ નાળવા ને કરાવ્યું હતું કે ખર્ચવા કારણને કારણે કાઉસીલ ખર્ચ કરવું સખી કાસી નથી.

લોર્ડ અહવાલીઆપર રીયુનિયન સુખર એરટેપર એક હોંદીની લાસ માલુમ પડી હતી. તેનું મળું કપાએલું હતું. યુનીવર્સિટી ટાઉન ઉપરથી મરનારની એરત તથા ખીજા બે હોંદીની ધરપકડ કરવામાં આવી છે.

"ઇસ્લામી કાઉન્સિલે યુલખખર" એવા મજાજની સન બરેડ ટોપાકો પુ. ની, તથા "મુસલમાનો બેગો" એવા મજાજની મી. મોસમાન અહમદની, બહેર ખખરે ખીજા જગ્યાએ પ્રસિદ્ધ થઇ છે તે ઉપર વચિનારનું ખાન બેચીએ છીએ.

પા. ૮૦૦ ની કીમતની સોનાની કમડી એ પેડીમાં યુક્તિ પુરવક મોડવીને છુપાવી રાખવા માટે જે હોંદીની મોટા વખતપર ડરબનમાં ધરપકડ કરવામાં આવી હતી તેને રેલ બધ તા. ૨૦ મી એ ડરબન મીર માલુમેટની ફોરદમાં માલ્યો હતો. કમડીઓ કેવી રીતે કાચ કરાઇ એ સખધમાં પુરાવો અપાયા પછી અચાવમાં હોંદી તરફથી એવું જણાવ્યું હતું કે તેની તથા તેના બાઇની કમાણીના રોકડ પદસાનું, બંને કેટલાક લાગીનાનું સોનું સગવડથી દેશ બધ જવા માટે સગડીએ કરવામાં આવી હતી. આ બચાવને ન

સાબત સાબત થઈને મારે અરોપીને પા. ૫૦ ના દંડની અથવા ૭ માસની જેલની સજા કરી. બાદ હોંદીના વડીલે જણાવ્યું કે સોનું આરોપીને પાણુ થળવું બેધજે. કેમકે તે જપ કરવા કામદારમાં સત્તા નથી. માલુમેટને જણાવ્યું કે સોનું સોમવાર સુધી ફોરદમાં અરકન ના કમળમાં રહેશે, જેથી કરીને સરકાર કે નાજતમાં યોગ્ય કામે લે કમ પગલાં કમ કમ. તે મુદત પછી આરોપી તે પાણુ મેળવવા માટે અરજી કરી કમશે.

ડરબનમાં મોશ ધરનારીઓને જર કમકમ માટે નેટીવ એરતો તહેલાઇથી મળી કમ એટલા માટે જરક એરમાં નેટીવ એરતોની ફોરદેલ નાજાથી એક ખાણુ સ્થાપવામાં આવ્યું છે. આ ખાણુમાં નેટીવ એરતોને અમુક શી કમને રહેલાણની સગવડો પુરી પાડવામાં આવશે. આવા ખાણની સગવડતાને કારણે બહાર માખથી વધુ પ્રમાણમાં નેટીવ એરતો કહેરમાં આવતી રહેશે એવું જાનવામાં આવે છે, અને તેમ કામ તે "કાલાબચ" ના કારણુર નેટીવ મરદોને ધરકામમાંથી ખાતલ કરી તેમની જગ્યા નેટીવ એરતો ને આપવામાં આવશે.

મુખ રીવર ખાતે એક મોસને રેલવેન રસ્તાપર પેટાના ઢોરને છુટા મુકો હોય થી ફોરદમાં ખડો કરવામાં આવતાં પા. ૧ ના દંડની સજા થઇ હતી.

લેડીસ્મીથ ખાતે મોરી કોકરીઓની નીકાળ પાસે હોંદી કોકરાઓની નીકાળ આવેલ હોવાથી તે (હોંદી નીકાળ) ને ફર અસેડવામાં આવી છે.

અરજાપત્રીઓને જવાબ

મી. હરમાઇલ આદમ બેચીઆત— તમને બેધતી માહીતી ધોમસ કુક બને સન્સવાળા પાસેથી કદાચ મળી કમશે. મી. આદમ અહમદ (પોચીરહમ)— તમે કહેવા માગો છો તે ફકરાની કાપથી અમારાપર મોકલી દેશો.

મી. હુસેનખાન કામેખાન (સમરસેલ રહેડ)— મોક્કલ ખીના તમે ભેગે પહો માડવા માગો છો તેને આ રસ્તે પહોંચી કમશે નહીં.

અ. ઈ. એ.

અવરમેંદ એજેક્ટમાંથી નોટીસો

નાદારી તથા ફરમ રજીસ્ટ્રેશન
વિષે સંબંધી

દરજવાલ, ગુજરાત, મરદ રમે
સીનકન, બરોડા રજીસ્ટ્રેશન ફરમ નં. ૧૬૩૨,
અને ક્રીડાનતીન ફરમ નં. ૨૬ માં
રજીસ્ટ્રેશન બીજાના નામથી રજીસ્ટર યમેલ
રોજમાર છેડી દેવામાં આવે છે.

ગુજરાત, મરદ રમે સીનકન ફરમ નં.
૫૩૨ માં મહમદ મોતીના નામથી રજી
સ્ટર યમેલો રોજમાર હસપ મહમદ
તમારીના નામપર તા. ૧૫ મી અક્ટોબર
મી બહલી આપવામાં આવનાર છે.

પ્રીટરીઆના મરદમ હસપ અખાના
બેલુદાગે પોતાના દાવા એજેક્ટિવર
સીનકન અને કુ પીસને ૨૪ જુલો સેન
માં રજી કરવા, અને રજીસ્ટ્રેશન તેજ
સુદતમાં દેવાં બંધાં એવી નોટીસ મહ
તા. ૧૭ મીના એજેક્ટમાં પ્રસિદ્ધ થઈ
હતી.

એજેક્ટિવરના વેપારી બહલી આકુશ
મી મીકત નાદાર તરીકે બહેર કરવા તા.
૨૭ માં નવેમ્બરે રજાનિક દીવીજનની
સુપ્રીમ ફરદને અરજ કરવામાં આવશે.

એજેક્ટિવર, મોહરદન, મેહન રેડ,
રેડ નં. ૬ માં સમસુદીન અલીના
નામથી રજીસ્ટર યમેલ રોજમાર તા. ૩
જી નવેમ્બરથી છેડી દેવામાં આવનાર
હતો.

એજેક્ટિવર, મોહરદન, મેહન રેડ,
રેડ નં. ૭ માં મહમદ હસન સમસુદીન
ના નામથી રજીસ્ટર યમેલ રોજમાર તા.
૭ જી નવેમ્બરથી છેડી દેવામાં આવનાર
હતો.

પ્રીટરીઆ, એજેક્ટિવર બહાર નં.
૩૩૫ માં અમદ સુલતા નામથી રજી
સ્ટર યમેલો રોજમાર તા. ૮ માં નવેમ્બર
થી છેડી દેવામાં આવનાર છે.

દરજવાલ નુકસેર નં. ૧૬ માં કીરા
સેવનના નામથી રજીસ્ટર યમેલ રોજ
માર તા. ૧૧-૧૨-૧૧ માં રામો નામરના
રજીસ્ટર બહલી આપવામાં આવનાર છે.

રજીસ્ટર નુકસેર નં. ૧૭ માં સુલેમાન હસપ
મેતરના નામથી રજીસ્ટર યમેલ રોજમાર
તા. ૧૮-૧૧-૧૧ થી મહમદ હસપને
વેચી દેવામાં આવેલ છે.

એજેક્ટિવર નુકસેર, મહમદ હસપ
નં. ૭૩ માં હસપ હસપ હસપ હસપના
નામથી રજીસ્ટર યમેલ રોજમાર તા. ૨૭
માં અક્ટોબરથી છેડી દેવામાં આવનાર
હતો.

ફરીપુર, રેડ નં. ૫૮૦ માં અબદુલ
રેહીનના નામથી રજીસ્ટર યમેલ રોજ
માર તા. ૩૦ મી નવેમ્બર પછી અબદુલ
રહેમાનખાનના નામપર રેડ નં. ૫૮
માં બહલી આપવામાં આવનાર છે.

નુકસેર નં. ૧૭-૧૮ માં શેમા નેરામ
ના નામથી રજીસ્ટર યમેલ રોજમાર તા.
૧ મી નવેમ્બરથી પરશોતમ મુલજીના
નામપર બહલી આપવામાં આવનાર છે.

એજેક્ટિવરના ટેબેકો ડીલર પી. બી.
દોરાજીની મીકત ૨૦ મી અક્ટોબરથી
મુદતી બપોળમાં દેવામાં આવી છે.

ગુરુદોશના આમદ હસપીમ મહમદ
ફરીન અને કુ. ની નાદાર મીકત સંન ૫
માં હીસાખના આકા કપટાઉન સુપ્રીમ
ફરદના મારદર આગળ રજી થયા છે,
અર્થાં તે તા. ૩૦ મી અક્ટોબરથી ૧૪
દીવસ સુધી તપાસથી માટે જુલો
રહેશે.

ડરખન, રીડ રજી નં. ૧૦૩ ના
બરેડ વેચનાર ફરી હસપીમની મીકત
નાદાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૧૪ મી
નવેમ્બરે રજાનિક સુપ્રીમ ફરદને અરજ
કરવામાં આવશે.

પોરટ પહીઆબે આતે એક દીદીને
બપોળમાં દેવાના કામમાં પોલીસે પાસે
કેલેલા એક દીદીની સહાયતા માગી
હતી, જે ન આપવા માટે તે દીદીને
ફરદમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો.
આરોપીએ બચાવમાં જણાવેલું કે પોલી
સની કાપા પોતે નહોતો સમજતો અને
તેમાં તેને નેના કામમાં મદદ આપી ન
હોતી. ફરદ આ બચાવ નાકમુલ રાખી
આરોપીને જા. ૩ ના ફરદી અગ્ર કરી
હતી.

ટોંગાટ

(એક બનરપત્રી તરફથી)

અહીંના જુના અને બહીત દીદી
વેપારી મી. આમ. ધ. કાલાના ફરમ
પરજુવા માટે દેસ બવા વિદાય બનાર
હોવાથી તે પ્રસંગની ખુલાશીમાં મી.
કાલા તરફથી તા. ૨૮ મીએ એક દબ
હવા બરેસો બહસો કરવામાં આવ્યો
હતો. અહીંના તમામ દીદી તથા મુલક
માન વેપારીઓને નોતર્પા હતા. તેઓ
તથા આસપાસના મધ્યએક કલકતીયા
તથા મદાસી એકતો પશુ હાજર થયા
હતા. કુલ આકરે ૩૦૦ ઉપરાંત મહ
રમે હતા, જે બધાને દુધ પુરીનું જમણ
આપવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ સમગ્ર
નુસાર બાપણો થયા હતા. મી. જી. પી.
બાંધી તથા બીજા મહસુલો મી. કાલા
ના નેહી, આપાણુપણ અને બીજા મહ
મુલોની યોગ્ય સંજોમાં પ્રકાશ કરી
અને બધી કામન કામઓને આવો
બસાપારથી બહસો કરવા માટે તેમને
ધન્યવાદ આપ્યો. જવાબમાં મી. કાલા
એ સર્વ કામઓને હાજર થવા તરફી
હીધી તે માટે પોતાના આવારની લામણી
બહેર કરી, અને અહીંની લામણરેડીને
મી. ૫, તથા મહસી મારતરને રી. ૨/૬
તથા આતારાએન લુદી લુદી મહસી
આપી. આજી પછી હાજર રહેલા મહ
રમેના મનરજન માટે ફોનોમાલ વિષે
મમતની સાધન પશુ રજી કરવામાં
આવેલ.

મોડી રતરે સર્વ વિસરજન થયા હતા.
આવો બહસો અહીં અમાકે હદી થયો
નથી. મી. કાલા અહીંની એસેસીએ
કનના પ્રમુખ છે.

મેહન લામણમાં રીડેશના રેકનની
નજીકમાં એક નાનકડો દીદીસ્ટોર આવેલો
છે, અર્થાં કાદરાઓના બરને થોડો મલો
માલ રાખવામાં આવે છે. કાદ કાદરા
ઓએ મયે કનીવારે રાત્રે આ સ્ટોરપર
સુદ બહાવવાના મરાદામાં જાયો મારથો
હતો. તેમણે કરેલ બહુકામ બહારથી
રેડેશના માલીકને નાહી જવાની બહર
પડી હતી. રેડેશને બહુ રેલેશન કરતાં
હીલટન રોડથી મહ આવી પહોંચી, અને
તેઓ સ્ટોરપર પહોંચ્યા ત્યારે કાદરા
તીજેરી તોડતા જણાયા. પશુ અવાજ
થવાથી તેઓ કાંઈ બીધા વચર ૭૮ કી
જવા કલિતમન થયા હતા.

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન પર બે મિત્રોનો સંવાદ.

[અખબાર : એક દિવસ]

અક્ટોબર ૧૫મું

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

મનહરરામ—ઉદયકંઠર બાઈ! હવે દિવસથી દેશના કામળ કેમ મળ્યા નથી? ઉદયકંઠર—મહા હાલે પોસ્ટ ઓફીસ પર આવે સવારે આઠ વાગે હિંદુસ્તાન નો મેલ આવવાની વાતની નોટીસ હતી એટલે હૈંક વાગે આપણને કામળ મળી જશે. જેએએ પેરી બાડે રાખેલ હતો તેઓને કામળ જલદી મળશે. આપણે એક તો ધરતું શીરનામું અને પાછા નોટપેડ કામળ એટલે મળવામાં મેડું કામ એમાં શું નવાઈ!

મનહરરામ—આપણા દેશના લોકો નોટ પેડ કામળ શું કામ લખતા હશે?

ઉદયકંઠર—આપણા દેશનાજ લોક લખતા નથી, પણ અન્ય દેશથી પણ નોટપેડ કામળો આવે છે. કારણ તમેજ વિચાર કરો કે અહિંનામાં બે સરેરાશ હિંદુસ્તાનથી મેલ આવે તેમાં કંઈ પોસ્ટ ખાતાની સરચારજ ઓફીસ આવે નહીં. પણ આપણે હાંના મારવાદી જેવા રસી બન જ્યુ પણ અમે પડેલા છે. તેમના પણ નોટપેડ કામળો આવે છે. હોંદુ સ્તાનથી વેપાર શરૂઆતનાં આવતા કામળો પર તો સ્ટાંપ ચોટાડેલી હોય છે, પણ ધરતુ-ચેના કામળો નોટપેડ આવે છે. કારણે બે છે. (૧) આર પૈસા દેશમાં બારી પડે છે, અને (૨) વગર સ્ટાંપનો કામળ ગેરવહે પડતો નથી એવી માન્યતા.

એટલામાં ટપાલવાળો આવ્યો અને બે કામળો મી. ઉદયકંઠરના હાથમાં સુકયા તરતજ આર પેની કાઢી આપી, ટપાલ વાળો ચાલતો થયો. અને મી. મનહર રામ હવાઈ મવા. બિચારા મનહરરામ મનમાં દિલગીર થયા. પણ કંઈ નહીં ઉદયકંઠરના કામળથી સાચા તાલની અખર મળશે એટલાથી સંતોષ માની બેસી રહ્યા.

મનહરરામ—ઉદયકંઠર બાઈ! મને કામળ કેમ ન મળ્યો હતો?

ઉદયકંઠર—તમે જવાબ માટે તમારા કામળમાં 'પરનાડું' મુક્યું હતું!

મનહરરામ—ના. ઉદયકંઠર—તો પછી કામળની આજ્ઞા શાની કરો!

મનહરરામ—કામળને મલાલે મારું શીરનામું ખરાબર લખ્યું હતું.

ઉદયકંઠર—તે કંઈ ન ચાલે. તેમાં મામડીઆને સમજ ન પડે. તમારે ખાતરી કરવી હોય તો એક રખત પર બીડુ મુકવું, અને એક વખત ન મુકવું. એક જવાબ મળશે, અને બીજો હવાઈ જશે. એ ફક્ત અગાનતા અને અભણ પણું સુઝવે છે. બાઈ પૈસાની ઉપરાણી તો તમારી પાસે ખરાબર કરતા રહો.

મનહરરામ—હીંક, તમે તમારા કામળો વાંચો કંઈ નવા જુની હોય તો સંભળાવવા મહેરબાની કરો.

મી. ઉદયકંઠરે બે પૈસા એક કામળ ફાંક્યો જે તેમના પિતાનો હતો.

મી. ઉદયકંઠર, મુ. ડરમન.

આશીરવાદ લાલે લખવાનું કે જે ગણ માસથી તારા તરફથી કામળ મળ્યો નથી. જેથી શીરક થાય છે. શીરકર કુપાથી કુટુંબ કબીલો મળમાં છે. તેમજ સર્માં વહાલામાં પણ અહિં આનંદમાં છે, અને તારી આવવાની શક રાત દિવસ જોયા કરે છે. અને હવે પુરેપુરી વહાવસ્થા પ્રાપ્ત થઈ છે. જંબર તો કુંમર થયા છે અને માન કે ન માન પણ પાદર તો પરદેશ બાસે છે. બાઈ, પર તારા વિના રમકાન સરખું બાસે છે. માટે હક પિતાને મળવાની આજ્ઞા રાખતો હો તો કામળ દેખત પહેલી સ્ટીમરમાં રવાના થવું. પાછા આવ છે, કાલ જતા રહેશે માટે વગર કીકથી નીકળશે.

વિશેષ પ્રભાવતિનાં લગ્ન કિવાળી પછી કરવાંજ પડશે. હાલમાં તેરમું વરસ જાય છે, માટે તારે આવવુંજ જોઈએ. તું જ્યુ સમજે છે, એટલે વધારે લખવા તું રહેતું નથી ઉપડ ત્યારે કંઈ જોખમ (પાંચસા ટકા) હોય તેને મનીઓડર કરી દેવો. તારી માતા સ્વરમસ્થ થયા પછી તારી મેરહાજરીમાં મારી આંખ પ્રમના પર ફરતી નથી. મારે પુત્રદણ્જ ખસ કરવા હમ્મજતો હોય તો તુરત નિકળજો. તારી બહેન પ્રભાવતિની આશીય વાંચજો. એજ મીતી આજ્ઞા સુદ ર ને વાંચ રવિ.

લી. વિયોમી પ્રાણકંઠર.

આ કામળ વાંચતાં ઉદયકંઠરના મનમાં જખરો આધાત. "જલ્દી પેતાનું ઘર પોતાના મોંઘ સાથે ખડું હોય એમ બાંસ્યું. જનેતાના સ્વરમસ્થ વખત

ની વાત તાજી થતાં આંખમાં આંશુ ભરાઈ આવ્યાં. પિતાની વહાવસ્થાએ વિચાર થઈ આવ્યો. પિતાના પ્રેમથી થડીવાર હરપ થેલો બન્ને પુત્ર કામળ વાંચ્યાં, અને બસ હવે તો જ્યુ જ, એવા વિચારમાં વડોજાયો. ઉદયકંઠર! તમારી વૃત્તિ કેમ તાત્કાલિક બદલાઈ ગઈ! પિતા તરફનો પ્યાર પુરજી ઉજળ્યો! હમ્મજાં જોઈશું તો નિમજી દરમો પહાં નીકળી આવશે કે માડી વાડી ને લાડીમાંજ સંસાર સુખ માને છે. માતા તે શું અને પિતા તે શું? તેમને તુમ્હકારતાં બિલકુલ ડરતા નથી. સામે મલામાં હિજુપન સમજતા નથી, અને દિવસે દિવસે પાપનો પોટલો બાંધતા જાય છે. ઉદયકંઠર! બન્ન છે તને વડીલોની સેવા એમાંજ મેલ અને કાર્ય છે. એજ આરખજુમિને દિખાવે છે.

ઉદયકંઠરે તરતજ બીજો ફોડ્યો અને ઉતાવળથી વાંચવો શરૂ કર્યો.

અમરે.

મારા વહાલા,

લખવાની રજા લઈ છું કે આ મળે મીનીને પગથી કાલ લાંબા વખતથી મળ્યો નથી. પાણીમાં રહેનાર માછલુ જેમ પાણી વિના તરહડીઆ છવતાં સુધી ખાધા કરે છે, તેમ આ છવ આવનાં ડરકન માટે રાત દિવસ જમત બિલાવસ્થામાં તરહે છે. જરા તો ફરો! પ્રજુ તમારા વિચાર કેમ બદલતો નથી! લક્ષ્મી જલ્દી એજ તમારું છવતું થઈ રહ્યું છે! અરે! હા, જુલી સ્ત્રી તો મળી શકશે, પણ પાંચસા કર્યા મળે અને તેમ હોય, હક પિતાને પણ મળવાની આજ્ઞાવા થતી નથી! માટે કરી દિવસપર દિવસ ક્ષિયુ થતું જાય છે. જેટલો વિયોમ પડતો જાય છે તેટલો મારી છવન દેરી કુંઠી થતી જાય છે. મારે તમારું કંઈ જોઈતું નથી. હક આવના ડરકનની તરસી છું. અને તે તરસ મટાડવા વહજુ છું. વધારે પડ્યું લખાણ હોય તો તેની મારી માણુ છું સહી મળમાં છે. કામળ બન્ન કરતાં પહેલાં જલદી પધારો એજ યાચના.

લી. તાબેદાર કીરી લીલાવતી. બાઈપદ વડ ૧૧ વાર સોમ.

આ કામળ વાંચી મી. ઉદયકંઠર હસ્યા. પછીજાર વિચારમાં સ્તબ્ધ થયા અને જ્યુ જ એ નિર. ૫૫૨ આવી મળ્યા.

ઉદયકંઠર—મનહરરામ! હું તો હવે દેશજી જઈશ.

મનહરરામ—હું તો આવ્યો તે દિવસ

બોક્સબરમ ખતે ડીક્રીક્ટ એન્ડર
એન્ડર કોમ્પોઝીટ એન્ડર મોડીયો
વેપાર સંબંધમાં મળી હતી, જે વખતે
સેક્રેટરીએ જણાવ્યું હતું કે બોક્સબરમ
માં વેપારી લાઇસેન્સ માટે એપીઆર્ટીકો
તરફથી રેવન્યુ રીસીવરને એક નમર
મળી નથી. છતાં ડીક્રીક્ટ એન્ડર
હવે કરવા માટે એક માનવાને
કારણ છે. બોક્સબરમની કોર્મ (ગેરી
કોર્મ) એપીઆર્ટીકો વેપારીને બહાર
રાખવા હમેશા કોર્મ કરી છે, પણ હવે
એવું દેખાય છે કે ગેરમાને એપીઆર્ટીકો
પહોંચી વળશે. સેક્રેટરીના રીપો
ર્ટ પછી આ બાબત વિચાર કરવા માટે
એન્ડરની કમીટી નીમાણ હતી.

ગુજરાત કાઠોઆવાડમાં દુકાળનો આમલો

સંકટ નીવારણ ફંડની તજવીજ

જેરખરના તરીખામાં જુનમરો આજુ
કવો છે દોરોની રમીતી કાસવારા નીના
ખરાળ મધ મધ છે. જુનમરના રૂઠી
કાપડીઆએને નાનું કપડાણું કરી દોરો
માટે પોકરું છે.

જમનગર ખાતે જમ સાહેબે આજે
વાનોની એક સભા દુકાળ સંબંધમાં
શુ શુ કામ કરવાં તે ઉપર વિચાર કરવા
બોલાવવામાં આવી હતી. હાથીભાઈ
કાઠીએ મરીખો તથા જનવરોના રક્ષણ
માટે વિવેચન કર્યું હતું.

જમ સાહેબ તરફથી ૧૯૫૬ના દુકાળમાં
મોજનાઓ વખતસર નહીં થયેલી થયા
લોકો દુકાળના ભોગ થઈ પડેલા જણાવી
પોતાની પ્રશ્નને ફરજત તરીકે મધુ
તેમના ઉપર આવી પડેલા સંકટને દુર
કરવામાં બની શકતી સહાયતા આપવા
જણાવ્યું હતું. જમ સાહેબે રૂ.૫૦૦૦
મરીખો અને દોરોના નીશાવ માટે પોતા
ની ઝીરથી રૂ. ૧૦ હજાર આપવા
ઉપરાંત દેહલાખ પુણા મુક્ત આપવા
ફરમાવ્યું. રેલ જનવરો માટે જોડવું
ખસ રાખી તે જમનગરના તમામ મહાલો
ખેતીના દોરો માટે મહત્ત આપવા ફરમાવ્યું.
રેલમાં બે વરસ ચાલે તેટલો ખસે
રોક છે. એ પછી ૬૦ થતાં જમ
સાહેબે રૂ.૫૦૦૧, રાજ્ય કુટુંબ
તરફથી રૂ. ૬૨૫૭ તથા ખીજા મળી
રૂ. ૫૦ હજાર કમરમાં છે. રૂ. ૨૦
થી ૩૦ લાખનાં બાંધકામો જરૂર પ્રમાણે
ઉઠાવવામાં આવશે.

વડાધરના રાજસાહેબે પોતાની રમત
ને દુકાળમાંથી બચાવવા માટે એક માદી
બહાર પાડી છે. તેમાં જણાવવામાં
આવ્યું છે કે જે ખેડૂતો પોતાનાં દોરોના
બચાવ ન કરી શકે. એમ હોય તેવા
ખેડૂતોએ બચાવ કરી શકાય તેટલાં દોરો
પોતાની પાસે રાખીને બાકીનાં દોરો સર
કારી કેલેન્ડરમાં મુદ્રિત કરા. તે દોરોને
સભ્ય તરફથી પાળીને બીજા વરસ
આબાદ નિવેરેઈને જોતાં તેને પાછાં આપ
વામાં આવશે. જે ખેડૂતો દોર પોતા
ખસે રાખેલ મહત્ત હતો અને તેમને
કાસતી જરૂર હતો તે રૂ. ૫૦ ના રકમ
મળુ તેમને માલ રાખે તરફથી તેમને
પુર પડાવમાં આવશે. મળુ માટે
કુવા મળાવવાના તથા ખસ પાડવાના કામો

ખેલવામાં આવ્યા છે. વળી એક જાંતી
તળાવનું કામ પણ ખેલવામાં આવ્યું
છે. ૧૬ તથા અપંગ અને અકલત
માણસો જેઓ કંઈ કામ ન કરી શકે
તેમ હોય તેવાને માટે પુનર હાઉસ
ખેલવામાં આવ્યું છે. ૫૬ ના દુકાળ
પછીના કડવા અનુભવથી નામદાર રાજ
સાહેબે કાસ તથા અનાજની કારો
સમઢ રાખવાની ટેવ પાડી હતી અને
તેને પરિણામે રેલ પાસે અભારે વધુ
લાખ મળુ કાસ અને કાઠ હજાર મળુ
અનાજ મિલિટ છે; એવીજ સરેલાવે
કાસ તથા અનાજ પોતાની રમતને
પુર પાડી શકશે. આ કાસ તથા અનાજ
રેલની બહાર નહીં જવાનું ફરમાન
થયેલું છે.

જોડલ રાજે દુકાળનાં સંકટ નિવારણ
કામો ખોલ્યાં છે, દોરો માટે મહત્ત
જમીન ખુલી મુદ્રી છે, અને રાજ તરફ
થી મરીખ ખેડૂતોના દોરો માટે કાસ
મહત્ત આપવામાં આવે છે.

દારકાના કારકા પીકા કાકરાવારે
એવું જાહેર કર્યું છે કે જે કાઠાણ
પોતાનાં રા થી ૧૦ વરસ સુધીનાં એકસા
છોટરીને દુકાળ સખળ પાળવા જણાવ્યું
હશે, તેવું પોતાના મામના અમલદારનું
પ્રમાણ પત્ર જતાવ્યાથી તે પાળકાને તેઓ
ધેને બ્રહ્મ ન થાય તે માટે દુકાળ છે તો
લઈ સુધી જી કાકરાવાર તરફથી પાળ
વામાં આવશે.

કચ્છ જુનના ખગરમાં જણાવવામાં
આવે છે કે દુકાળ નામ પ્રસિદ્ધ થઈ
ગયું છે. મેલવાનો વારતોગરી ૫૦,૦૦૦
પચાસ હજાર મંજુર થઈ છે અને તેનો
માગ સરેવર પડે કામ કરવાનું છે.
મીમાણા વારતે પણ દુકાળવાળા તળાવપરા
કામ વારતે સમવઢ થઈ છે. તે વારતો
કરી એક લાખ મંજુર થઈ છે. ચાર
લોકાણા રોકો તથા એક મીલીએ મળી
પાંચજણે અનાજની પેદી કાઢી છે જે
મરીખેને મુક્ત અનાજ પુર પાડે છે.

કોલરમાં જોમલી તળાવ પર એક
રમ્મરી કેલેન્ડર દોરને પાણી પાવા કામ
મયો હતો. ત્યાંના રખેવાલે તેને બટકા
બો. થયા કાલાવાસા કરવા છતાં પાણી
ન પીવા કીધાથી તે જાલુ ઉત્તર થયો
અને દોરને તરસે પીકાત કામ જોમ
કા' એ લાવવાને કામમાં મલે ફરસે
થઈ જાય આયો !
વડેદરા રાજમાં દુકાળ જાહેર કમો
કે અને કામ મામ માટે રૂ. ૧ લાખ
મંજુર કરી અગરની જમલકા મુજબ

દોરો ચકવવાનો કુકમ થયો છે. વળી
રીલી કામો સંબંધે કુકમ બહાર પડવા
લાગ્યા છે.

સુરતમાં દુકાળ પીકીત દોરોના બચાવ
માટે અપીલ કરતાં રૂ.૫૦૦ બારેક હજાર
કમરના હતા કવેરી નમીનચદ કવેરચક
ના મુખ્ય પક્ષા નીચે મળેલી સભામાં
પાટણની પાંજરા પોળની બચવચાપક
કમીટીનો પત્ર રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો
કે તેમની પાસેનાં વધારાનાં ૧૫૦૦ દોર
સુરતની પાંજરા પોળ વાળાઓ પાળવાની
મહેરવાની છે તે તે દોર પાટણ પાંજરા
પોળ વાળા પોતાના ખરો મોકલી આપવા
તકવાર છે. આખરે ૫૦૦ દોર મોકલી
આપવાનો જવાબ લખવામાં આવ્યો
હતો.

દુકાળ સખળ પરધરમાં વઢવી જતાં
લુકાણા કમના નવારસ અને નીરાધાર
છોકરોને મુખાઈના ધી બનાતવાલા અને
સુખડવાળા લુકાણા અનાયાચમાં મોકલી
આપવા લુકાણા કમના આજેવાનો તરફથી
મામેમાખ અબર આપવામાં આવ્યા છે.

તા. ૧૬ મી અક્ટોબરે પુર થતા
અઠવાડીઆનો મુખાઈ ધલાકનો મોખાકા
સંબંધી રીપોરટ "પ્રજામધુ" ઉપરથી
આમે નીચે આપીએ છીએ:—

તે અઠવાડીઆમાં સભાચીરી અને
સજાતમકીન્સ કેલેન્ડર કામમાં કામે,
સુરત, ચાણા, કમર, નાકલ મેલવાન
અને કાઠીવાકાના કેલેન્ડર કામમાં
મખમસર, અને બીજો રજેન્ડ વરસાદ
પડ્યો હતો. આજા કલાકમાં વધુ વરસાદ
ની જરૂર છે. ઉજો પાક જમીનમાં એજ
વરસ ઉતર ગુજસત, દખણ, કાઠીવાવાડ,
કોલર, દેવાકાકા અને કેલેન્ડરુરના કેલ
લાક કામમાં સુકાતો હતો. કલકાના
ગુજરાત, રમિયા ખાનદેસ અને કાઠીવા
કડના કેલેન્ડર કામમાં ખેતીના પાણીની
તાણ હતી. કીધ, ગુજરાત, પસલિયા
ખાનદેસ અને કાઠીવાવાડના કેલેન્ડર કામ
માં પાલકવાની તાણ છે. જમલકોનો
જમો પુરતો છે.

મારિજખરમની કેલેન્ડર એક કીકી
નોકરને બીજ એક કીકીપર આરોપનામાં
ને સપીના ન પહેલાવવાના આરોપ માટે
રૂ. ૧૦/- ના ફંડની સખકરવામાં આવવી
હતી. આરોપીએ અપીલમાં જતાવ્યું કે
તેણે પોતાની ફરજ જમલકા રોકે કારીકા
કરી હતી. સુકાકામાં નીચકી કેલેન્ડર
કેલેન્ડર રૂ.૦૦૦ સખ રક કરવામાં આવી.

હાંદુસ્તાનના અબરો

(હાંદી ભાષા ઉપરથી)

વિશ્વકાના રાજાનું દેવતાથી ખાતે મરણ થવાના અબર પ્રસિદ્ધ થયા છે.

અમદાવાદના એક જાન સેફની પુત્રી વહાલકાએ અને કાલિદાસના તમા સ્ત્રી એને લગતાં કરોડોના ખાસ અભ્યાસ કરવા સાથે હાંદુમાં જવા ઉપરી મળેલ છે. ગુજરાત પ્રાંતમાંથી હાંદુ સમારોએ માં અભ્યાસારથે વિદ્યાવત જવાનો આ પહેલો કામલો છે.

ના. ગાયકવાડ તા. ૨૭ મી જાન્યુઆરી સંક્રમણ નીકળી તા. ૮-૧૦ નવેમ્બરે મુંબઈ ઉતરશે.

ના. હાલેનકાક દીક્ષી પધારે તે દિવસે વરોહરા રેલવેને આ માટે આપવાના કુલ સાથે સાથેથી ૩-૪ તંદુરસ્ત મળે. રેલી ડન્સીની દેખરેખ નીચે રાખવા મંજૂરવા માં આવી છે.

સુરતની મુનિસિપાલિટીએ હાંદુસ્તાન જાવથી જે પેદા કાનુનો ધડપા છે ને સામે વાધો ઉઠાવવા માટે સુરતના મુલક માનોની એક સભા એન. સરદાર સહ થક જાણી એદરસના પ્રમુખપણા નીચે સુરત ખાતે મળી હતી. આ કાનુનો પસાર ન કરવા માટે સરકારને વિનંતિ કરવા સભાએ એક કમીટી નીમી હતી.

મુંબઈની દક્ષા પોરવાડ શાંતિના બાળકો માટે ચેરિટીનાસ વનમાળીદાસ બોર્ડીંગ હાઈસ ખોલવામાં આવ્યું હતું. મરદુમ મી. ચેરિટીનાસે આ કાર્ય માટે રૂ. ૪૦,૦૦૦ ની ઉદાર સહાયત કરી હતી.

મુંબઈ કલકાનો ક્રમોચ્ચર મેચ તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બરે હાંદુઓ અને પારસી ઓ વચ્ચે મુંબઈ ખાતે એલાયે હતો. જે વખતે પારસીઓની ૬ વીકેટ છલ થઈ હતી.

ના. હાલેનકાકની મુંબઈ ખાતે થતારી પધારામણી વખતે જુના મુંબઈ એક જાનવર પ્રદરશન કરવાની, આત્મકાજી ઉડવાની, વિદ્યાર્થીઓને ચાંદ તથા મીઠા અપવાની વીગેરે મોકલણે કામ કરવામાં આવી છે, અને તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બરને

દિવસે મુંબઈના મરીઓને મીઠામાંથી અને વજાદાન આપવાની મોકલણ થઈ છે.

એક હાંદી ક્રીકેટ ટીમ ને હમણાં જ વિદ્યાવતથી મુંબઈ પાછી ફરી છે તેણે હાંદુમાં જળવેલા થઈને નાખનારા કામ માટે મુંબઈના ના. મવરનરે મુંબઈ રજવાડીને કામળ લખ્યો છે.

એડનના રેસીડેન્ટ તરફથી મુંબઈ સરકારને મળે તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બરે એવી મતલબનો તારનો કાંદેશો મળ્યો હતો કે મહા ખાતે કોલેરાના કેટલાક કામલ સો બન્યા છે. જેમાં ખાતેના ખોટીકાં અંશથી તરફથી થયું મળે તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બરે તારનો એવો કાંદેશો મળ્યો હતો કે જેમાં થયું દિવસમાં મહા ખાતે ૫૨ માથેસોને કોલેરા લાગુ પડ્યો હતો અને તેથી ૪૪ મરણ નીપજ્યાં હતાં. ના. સરકારે આ ઉપરથી એવો કરાવ બહાર પડ્યો છે કે આ તારની નકલ પોલીસ કમીશનર, હાલ કમીટીના પ્રમુખ, કલેક્ટરો અને મહાનગર કલેક્ટરોપર મોકલી આપવી, અને તેમને વિનંતિ કરવી કે હાલ કરવા જવા કમીટીનાઓને અબર આપવી કે મહામાં કોલેરા સામે છે. આ વાતની અબર બીજા પ્રાંતોના હાજી એને થયું પુરી પાડવા બીજા પ્રાંતોની સરકારને થયું વિનંતિ કરવી.

અંગાળાની પ્રાંતીક કેમિસના પ્રમુખે પોતાના કામલમાં આ સાલની કેમિસને મોકલેશો અને નેહનાલીસ્ટોની એકન કેમિસ બનાવવા આમલ કર્યો હતો.

અંગાળાની સંસાર સુધારક પરિષદની એકે હરિદ્વર ખાતે બાથુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. પરિષદમાં બાળકાન બદલાવવાના, કન્યા શાળા સ્થાપવાના, બાળ વિધવાને કેળવણી આપી તેમનાં લગ્ન કરવાના અને અત્યંત વરમની સ્થિતિ સુધારવાના હંસવો પસાર થયા હતા.

હરીદ્વર છલ્લા રજવાડાનાની ઉમર ના થયું કોલેરાએને અંગાળાની પ્રાંતીક કોનકરનમાં હાજરી આપવા માટે હાલ પારલોમાં આવ્યા હતા, જેમાંનો એક હાલના સમત મારથી બેશુદ્ધ થઈ મર્યો હતો. કમળી વધતા કોલેરાને, રાજ હારી મળી કરશે બેશુદ્ધ કરી નાખે

એવો માર મારવાના બનાવે કાપામાં કેટલુંક ખાન બેચુ છે.

એમ માનવામાં આવે છે કે ના. કહે નકાલ જ્યેરજ પાંચમાના મોકલવાના નવા સિકકા હાંદુસ્તાનમાં તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બરે એટલે દીક્ષી ખાતેના ના. કહે નકાલના રાજ્યાલિયેક વેળા બહાર પાડવામાં આવશે.

બનારસના અમરવાળ કોમના બાથુ મેવીદાસ નામના એક પ્રતિક્રિત મુદરસ ને પુરોષ જાણ આવેલા શાંતિના કેટલાક મુદરસો સામે બેસી જમવા માટે તેજ શાંતિના કેટલાક લોકોએ તેમને શાંતિ બવહારથી દુર કર્યા હતા. આ ઉપરથી બાથુ મેવીદાસે બનારસની કેરટમાં ગુસ્સાનીનો કાવો માંડ્યો હતો. જા. મી. બીજાના બાથુ જેઓ સરકાર બાથા અને શાંતિમાં પારાંમત છે તેમણે એવો મુકાદો આપ્યો હતો કે વાહીને શાંતિ બવહારથી દુર કરી કામ નહીં. આ મુકાદો સંસાર સુધારા પક્ષ માટે કાંદે અમલતા કરેલો ગણાયો છે.

એન. મી. અલી હમામના કામ મી. હસન હમામ હાંદુ પુનીવરસીટી હાંદુમાં રૂ. ૫૦૦૦ લખ્યા છે.

બીહારવાળા એન. મી. સમીદાન-૬ સહિ મેરસેમ પુનીવરસીટી હાંદુમાં રૂ. ૫૦૦૦ લખ્યા છે.

લાહોર ખાતે પ્રવટ મતા માસિક ઉરદુ પત્ર "પ્રિસ્પિત" ના માલિક પાસે રૂ. એક હજારની જામીનમીરી માગવામાં આવી હતી થયું તેઓ તે ન આપી શકવાથી પત્ર બંધ કરવામાં આવ્યું છે.

સંધિમાં કારખાના છલ્લામાં તા. ૫ મી સપ્ટેમ્બરે એક રાજદારી પાક પડી હતી. પાકપણુઓ રૂ. ૧૪,૦૦૦ની મતા છુટી થયા હતા.

કાચુકના અમીરે જુવાન કેડીએને ૩૬ માંથી છુટા કરી લગાવક તાલીમ આપવા માટે લકઠરમાં બેડમાં છે.

તા. ૨૪ મી સુધીના બપોથી જાણ છે કે કેમિસના પ્રમુખપદ માટે કાલું લખપતરાય તથા એક મદાસી આનેવાન એ વીગેરે નામો તે વખત સુધી સુચવાયા હતા.

કોર મદરસયે અંબુમન ઇસ્લામ

આ અંબુમનના રજા ૧૩૨૮ થી જમાદીય માસે ૧૩૨૯ સુધીના વરસ એકના રીપોર્ટની અંબને એક નકલ મળી છે. તે ઉપરથી અંબુમન એ કે ગણ સાલ મદરસાને સ્થાપાવાને ૨૨ મુ' વરસ પુરું થયું હતું. વરસની આખરે જમા ખાસુએ રૂ. ૫૨૨૪-૧૧-૧૦ હતા. અંબારે ખરબ બાબુના રૂ. ૨૮૬૪-૧૫-૦ બાદ જતાં રૂ. ૨૩૨૬-૧૨-૧૦ બાકી પડેલ હતા. મદરસામાં ૫ ઠા ધોરણ સુધી મુજરાતી, ગણ ધોરણ સુધી અંગ્રેજી, તથા અરબી, ફારસી તથા આર્થિક વિષય કુરાન શરીફ એ પ્રમાણે અભ્યાસ કરાવવામાં આવે છે. મદરસાના વિદ્યાર્થીઓ તરફથી એક ડીમેંડની સાલ પડી તથા એક ક્રેડિટ ફાઇલ સ્થાપવામાં આવી છે. રજીસ્ટરપર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૨૦૪ ની હતી. અંબા મદરસામાં આ સિલકાને હાથમ કરી તમામ વખત બાળાઓ ફગવણીને લાભ એવા જાહેર એવી એકવણ કરવામાં આવી છે. આ મદરસામાં બાળાઓને જાવવા વાચવા ઉપરાંત બરત, મુસલ તથા સીવણ વિગેરે કામો શીખવવાની પણ સમવહતા હોય એવું જોવામાં આવે છે.

મદરસાના નજાવવા માટે કોરવાસી આને કરવામાં આવેલી અરજનો ઉતારો આપવામાં આવ્યો છે. તેમાંના નીચેના બોલ જ્ઞાન એવે છે:—

"એ કોરવાસી કરવાથી તવંમરો, તમારા કરવામાં અંબુમન ઇસ્લામ નામનો મદરસો આજે એવીજ વરસ જેટલી બાળી મુદતથી એકને એક દળ થીજ ચાલુ છે તેમાં તમે કેમ સુધારો કરતા નથી? તેમ કેલત પાર્થક ફગવણી અપાય છે, તેના સાથે ફગવણી ફગવણી અપાય એવું સાધન તમે કેમ પુરું નથી પાડતા? શું કહ્યું સુધી તમેએ ફગવણી ની પીઠાન કરી નથી અને ફગવણી એવો ઉમદો જાળો છે અં તમે જાણતા નથી? અને જાણો છે તો કેમ તમારા પાકેકને ફગવણી ફગમાં ખાલી કરતા નથી? આજે વરસાયા તમે આક્રીકા, મોરિશીયસ, માકામારકર અગાજ અને અરમાં સુધી ધધા અરથે જાઓ છો, અને કેલે હરજને સુધી તમે ત્યાની મુધવેલી પ્રજા સાથે તમારો શાજમાર મલાવો છો અને કેલેક વખતનો તમે તમારો ફગવણી ફગવણી નહીં હોવાને અંબને મોલક મલક મુજાવવા કહ્યો છે."

જતાં તમારા કરવામાં જાળોને સંજીન ફગવણી મળે એવું સાધન પુરું પાડવાને કેમ પ્રયત્ન કરતા નથી? શું તેવું સાધન ઉજી કરવાને તમારામાં જોવાપાડ નથી? અરથ તમારામાં એવાં એક કરતાં વધુ સાધનો ઉજાં કરવાની જોવાપાડ છે. ફગમાં ને મલાન અને ફગાળુ અંબાકની મદરવાનીથી તમારા આખા કરવાના ઇસ્લામીઓ સારી છાંદગી બેઠાવે છે. પણ અંબસોસ કે આપણા કરવામાં આજે કોઈ એમ. એ., બી. એ તો શું, પણ કોઈ મેલોક પાસ પણ નથી. આજે જ્યાં જુઓ ત્યાં ફગવણીને પવન ફગામ રહેલો છે. એવા વખતમાં પણ આપણે નીકામાં એકાન પડી રહીએ અને આપણા બાળાઓના બાળો માટે કાંઈ ન કરીએ ને અરથ આપણા કરવાના શ્રીમંતોને જરમાવા જોએ છે. આપણા કરવામાં સંખ્યાબંધ બક્ષાથીપતીઓ છે, પણ અંબસોસ કે એક પણ મેલુએટ નથી."

તાજું ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ટેબલ
સુધાના પેકિંગ, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકેથી વાલેથી મેલકું છે. જોર હા મેલકી ખાલી કર્યો.
Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer
P. O. Box 471, Durban
Tel. add.: "HAIDRI"

એકસજરમ અને ત્યાના ડીક્કીકટની એન્જર એક કોમસ આમળ તેના સેકરેટરીએ વેપારી સાકેન્સ સંબંધી તીજેરી ખતાના પ્રધાનના સેકરેટરી તરફથી મળેલો હાજળ વાંચેલો હતો તેમાં જણાવ્યું હતું કે : "મુલકી પ્રધાન ઉપરના તમારા હાજળના જવાબમાં જણાવવાનું કે મુનીસીપાલિટીની અદરના વેપારી લાકા સેન્સનો કાણુ મુનીસીપાલિટીઓના હાથમાં સોંપવામાં ખાસ કાલદાની જરૂર પડે તેમ છે. આ ખા.તત અંબારે કાલસેન્સ ના કાલદાઓ વિષે ફરી વિચાર કરવામાં આવશે ત્યાર હાથમાં લેવામાં આવશે. મુનીસીપાલિટીઓના હાથમાં વધુ સત્તા આપવા કે નહીં તેનો પણ ત્યાર વિચાર કરવામાં આવશે આનો અરથ એમ નથી એવાનો કે તમે જણાવો છો એવા કાલકે કરવામાં આવશે."

રેકડ બંબર બાવ

તા. ૩-૧૧-૧૧

શી. જે. શી. જે.

કુધ હાજમનક ૧૪માઈસ ૧૮ ૬ થી ૧૮ ૦	
માવલ માંજ ૧ ખસતાની ૨૨ ૦ ૫ ૨૨ ૬	
બીમટીના ૫ ૨૮ ૦ ૫ ૨૮ ૬	
એફ. એફ. ડી. આર. ૨૦ ૦ ૫ ૨૦ ૬	
એફ. ડી. આર. ૧૮ ૦ ૫ ૧૮ ૬	
મીની સાકર ૨૦ ૦ ૫ ૨૦ ૦	
કુડાના ૧૬ ૬ ૫ ૨૦ ૦	
દેથી વુવેર હાજ ૧૮ ૦ ૫ ૧૮ ૬	
કાનપુરી વુવેર હાજ ૨૦ ૦ ૫ ૧૬ ૬	
મસુરની ૧૬ ૬ ૫ ૨૦ ૦	
મગની ૨૭ ૦ ૫ ૨૭ ૬	
અડની ૨૬ ૦ ૫ ૩૦ ૦	
ચણા મુ'બના ૧૬ ૦ ૫ ૧૬ ૬	
દાળ ૨૩ ૬ ૫ ૨૪ ૦	
વટાણા નાતાલના ૧૮ ૦ ૫ ૧૮ ૬	
મકાઈ ૧૨ ૦ ૫ ૧૨ ૬	
બીનીસ ૩૦ ૦ ૫ ૩૦ ૬	
જુવાર (કાફર કોરન) ૧૮ ૦ ૫ ૧૭ ૬	
કડવુ તેલ ૧૩પાલન ૩ ૧૦ ૫ ૪ ૦	
એરડીનુ ૩ ૧ ૫ ૩ ૨	
મીઠું ૩ ૬ ૫ ૪ ૦	
નાળીએરનુ ૪ ૩ ૫ ૪ ૬	
ખાંડ સફેદ નાતાલની ૨૧ ૦ ૫ ૨૧ ૬	
પીળી ૫ ૧૬ ૦ ૫ ૨૦ ૦	
તીરકુળનાતાલ ૧૪ ૬ ૫ ૧૪ ૦	
આટો હાકેસ હોલ ૧૧ ૬ ૫ ૧૨ ૦	
આટો (અંબીઓ મીઠા) ૧૧ ૩ ૫ ૧૧ ૬	
ચદાસી સોપારી ૧૨તલ ૫ ૫ ૫ ૫	
અરમાં ૫ ૫ ૫ ૫	
શી પેટી, જીનના પેડ ૬-૭-૬ ૬-૧૦-૦	
પેરન'દર ૧૦-૭-૬ ૧૦-૫-૦	
પારાશીન કોરન ૦ ૭ ૩ ૦ ૭ ૬	
વાલ્ટ રોસ ૦ ૮ ૬	
માલન ૧૩ ૬ ૫ ૧૪ ૦	
નાળીએર ૧૬ ૦ ૫ ૧૭ ૦	
ફલી ૧૨ ૦ ૫ ૧૨ ૬	
કાકામંડ સેપ ૧૩ ૬ ૫ ૧૪ ૦	
કાણુ સીકર રોન ૧૫ ૬ ૫ ૧૬ ૦	
કાણુ સનસાઇટ ૧૦ એઈસ ૩૪ ૦ ૫ ૩૪ ૬	
સાણુ ટ્રાયપ્લ ૫૦દુકમના	
બોલસની કોપલ ૧૨ ૬ ૫ ૧૨ ૬	
સાણુકોસરીક(ખા. ૬૦) ૧૨ ૩ ૫ ૧૨ ૬	
નેકટર ટી ૧ ૮ ૫ ૧ ૬	
મામીસ લાખન ૩ ૧ ૫ ૩ ૬	
સોપારી સેવરેષની ૧૦ ૫ ૧ ૦	
નીડલ પોઈટ સીમંરેટ ૨૦ ૬ ૫ ૨૦ ૬	
નીમક (ગવરપુલ) ૪ ૬ ૫ ૪ ૦	
ખસતા એકની ૪ ૬ ૫ ૪ ૦	
નીમક (જાવના પાક) ૪ ૬ ૫ ૪ ૦	

THE UNION TIN FACTORY

આઉચ આફરિકા ખાતે જુનું અને સસ્તું ખાતું

આમાર કારખાનામાં દરેક જાતની ઈશીન તથા કાફરેડોને લાલકે કાપે, દરેક રકમના ચાલુ, ઈમ્પ્રોવેડ તથા બીલીન્ડ-સ, ઈશીટીન, ટેલેફોન, વગેરે વગેરે બનાવવામાં આવે છે. બધા માલ પહેલેથી પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાથી બહુ સફાઈદાર અને ટકાઉ તકવાર માલ છે. એક વખત ઓરડર મોકલી માલની ખાત્રી કરો. બહાર માનના વેપારીઓ પોસ્ટ ખર્ચની તથા રેની મોકલશે તો નમુનાનો ચાલુ મફત મોકલવામાં આવશે. તે જોવાથી આમાસ માલની ખાત્રી થશે. વધુ ખબર માટે નીચેને સરનામે આવોને જાતે ખાત્રી કરો અથવા લખો:

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHOMOOD MAJAM, P. O. Box 3194. Tel: 2532, 77 Minnar Street, Newtown

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT
P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Tel. Add: "DAWOOD,"
P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA:	£	d
Yearly	17	0
Half-Yearly	8	6
Quarterly	4	6

દિવાળી તથા નવા વરસની મુબારકીના તારો, કામળો અને અભિનંદન પત્રિકા એ નાતાલ વાંસલાલ અને ઈપના હાંદુ મહરજો તરફથી આરા ઉપર આવ્યા છે. તે માટે સહુ સાહેબોને હું અતઃકરુણી આભાર માનું છું, અને તેઓ સહુને પરમાત્મા સુખસાંતિમાં રાખે તથા આપણે આ ઉત્સવો હમેશ સારી રીતે ઉજવીએ એવી હું જનનિયતા પ્રત્યે દુવા માંત્રું છું. બી. આપનો હમેશનો સેવક, મોત્સી મોરારજીભાઈ હીબાભાઈ ગડતકર રથ નીચેનીયા સ્ત્રીક, ગુડસ્ટેક. કેપટાઉન.

મુસલમાનો એમે

બકરી ઇદના મુબારકબાદીના ખુશખુશ કારકે (સુબતાન, હમીદીયા મનવારા હીબાઈ ઇન્જીનના ફોટો સાથે) દરજનની છે. ૧/- તથા ફોરેટોને ઇદની એક મોકલવા હસલામી સત્તનત પાવતપ્ત હસ તમેલમાં આવેલી નામાંકીત આલીશાન મરજીના ૧૨ ફોટોનો મળવર નકશો ૨૦x૨૫ છે ૧/- લખો ઓસ્માન આમદ, બો. ૭૨૧, ૧૩૭ ડ્રે કસ્ટીડ, ઇજન.

એક આપવા લાલક પુસ્તકો

મુસલામનો ખુની કાવો.	૦-૦-૧
જેલના કાવ.	૦-૧-૧
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
" ૨ જો. "	૦-૦-૬
" ૩ જો. "	૦-૦-૮
પુસ્તક કામેલ પાસાનું આપણ.	૦-૦-૧
એક સત્તવીરની કથા.	૦-૦-૧
સલામદનો ઇનામી નીનંદ	૦-૦-૦
સર્વેદ્ય	૦-૦-૪
સુધારના અવાજ	૦-૦-૩
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૧
એક હાંદુએ રોલરોવનો કાવળ.	૦-૦-૧
સત્ત (વના બીજી) કથું નથી	૦-૦-૩
જીવન દેરી	૦-૦-૪
દપાલ ખરચ દરેક મોપડી માટે ૧ રેની જીડ. તેમ પછી કોલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવા માં આવશે.	

International Printing Press,
Phoenix, Natal.

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
■ South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by
LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.
Price 2/6. Postage 4d. extra.

A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by
L. E. NEAME.
By H. S. L. POLAK
Post Free, 7d.
I. P. Press, Phoenix.

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated
BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.
Post Free 1/6

હસ્તામી ભાઈઓને ખુશ ખબર

ખાલ બકરી ઇદ માટે

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!
હાલ અમારે ત્યાં દરકીક ફેડ ગ્રાંપો
ફાંકી દીવાલો તથા બધા રંગ વાળો આવી
પહોંચી છે. બહારના ઓરડર ઉપર પુરવું
ધ્યાન આપવામાં આવશે.
આવો અને ખાતરી કરો, અથવા લખો.
Sun Brand Tobacco Works
104 Grey Street, Durban.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

M. Hamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhaudus Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoa." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson-street.
R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

SELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Obhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.
KRAMH NORDDIEN,
24 Frere-street, (Woodstock)

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant

DURBAN

E. ABOOBAKER AMOU & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parshotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.
LAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
Elrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road

DURBAN

A. J. FERNANDEZ, Big Class
Tailor, 120 Grey-street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.
IMPERIAL ICE MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim
Commission Agent Point.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jaggiwan Tilor,
123 Grey-street
S. Peerbhoy Butler
474 West-street
G. Ramchand,
505 West-street
P. V. Sanghaves & Son
208 Grey Street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-street
A. G. TIPSIS Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471
K. R. MOBY & DESAI
Stand 59 & 6 Indian Market
Yusuf Suleman Vaid
Telegram and Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 10
V. A. Doss, Box 110 Tel "Loss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co. P. O. Box 38
Kan Dova & Co.
P. O. Box 40

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. OAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KHEUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT (O)
58 Indian Market Stall
President-street
M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANOT,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40
Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
J. E. Tavaris,
224 Marketa
Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: 'V. Samy'
87 Jones-street
Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House
T. Vedia Pillay
Box 514

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol a Speciality
67 & 69, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION

N. SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORF

Moses Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTARHAI & DADOO
Box 33.
Hasan Amod,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.
ISRAEL AMOD KAJEE
Box 11.

LOUISTRICHARDT

Dungarshi Moia jee
P. O. Box 7

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. F. BRAMMA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer
Box 160
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES

HORMAJOT IDOLST, Box 332.
Madhavjee Jetba & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
VRJADAS & LALOHAND Box 99.
Nanjee Dulabhadas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHENDEN

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET REYER

Ebrahim Omerat,
Box 9.

PIETREBURG

MINTA & KRANDURIA BROS.,
Box 160, Market Street

PORT ELIZABETH

Tiekandee Bros.,
Main Street. Box 531.
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.
V. R. Namsco,
General Merchant,
Namsco's Buildings, Walmer St.,
R. B. Nidoo,
64 Walmer Road
Vamsali Harie,
Indian Laundry,
Hasan Street, The Hill.

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Two Branches: Standerton Box 84
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Bours St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Mercha t, Box 442

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add: "Vasanji"

RICHMOND

Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vandyk Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: "Suliman."

SALISBURY

Shimjee B. Naik, Box 59
Khusal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKEN

(Transvaal)
Kamaji Giga Refra'n

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Enop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE O.O.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Gassen.

VERULANI

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hasan Essack
P. O. Box 8

WARMBAT

A. M. Rawat,
Box 16.

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.

Telegram Address: "V. SAMY"
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgent Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA," Phone No 22, P.O. Box 12.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Head No. 422, Corner Kaffir & 14th Streets,
Johannesburg, TRANSVAAL
Box 4140 Tel. Add: "FAJANDAR"
HEAD OFFICE: VANDERBEEK, JONIA.

પુરાણભાઈ ભુલાભાઈ
અમલની ડુ.
અનરક સિંઘ મલખંડ

મરના કેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
કેટ, કેપ્સ, કુવાલ, કોરબાન, રેકમી
આદિ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
આવે, ભુલો અને ખાતી રહે.
ભેડુ મળત છે.

હુડીઅન મારકેટ, રોલ નં. ૫૮
રેલિન્ડ ઓફ, બેકનમરમ.
બેકન ૨૨૨૪

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar
and England.

About Nov. 20th Carisbrook Castle 7594 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Nov. 16th Guildford Castle 8030 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Nov. 24th Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
8 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "GAMA"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 314, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

ફેનસી અને સિંઘ મલખંડ.
ક્રિસ્ટીન મોસરી નવાબે હીડુસ્ટાન
થી મંગાવી સસ્તે હાથે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ શી પોરબંદરનું તથા અન્ય
નુ-સરસ માવલ-બોખુ કાપીઆલુ-નવા
બંધે અનુમાએક કરી ભુલો.
STAND 512, 17th Street VREDEDORP
Box 6031. JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરબંદરનું પ્રકાશકાર શી

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add: "FORBANDAR,"
Telephone 88

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

No transshipment

S.S. Konig leaving Durban about 12th Nov., Delagoa Bay 16th

Call ing at Beira only

નરમન ધરદ-આકરોન લાઈન

શ્રીશ્રી શ્રીગણેશાય નમઃ

સ્ટી. ડેન્ટીજ દરબનથી તા. ૧૨ નવેમ્બરે ને ડેલાજોઆબેથી તા. ૧૬મીએ
 ૭૫લી આગબોડ ૭૫લી ઘાટીએ ૭૫લી દાલગુબા અને બેરા મર્ડ
 મુખ્યક નથી. કોઈ બદલતું નહીં પડે.

[illegible]

જાણે મિત્રશ્રીના એકાંતે.

USMAN AHMED.

ABA MAHOMED.

187 Grey St., Durban.

Box 81 Delagoa Bay.

આંદો (વજાવતી) પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકોને વચ્ચે પેસાય તેમ જાણી. બાવ મારે બળે, કાલકો વરી.

જન્માઠી લીકુ તાજાકુ ખમારે ત્યાંથી મોડા જવામાં તેમ જોટલી જોડાને
તે લી મળશે. ખમે મોડા જવામાં ખરીદીને કીને,

શ્રી 'સુભદ્રા' સારો માણ, કીકાલેને મળશે. અમાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to :—

Saleh Mahomed A. Carim.

195 Grey St., DURBAN

અહાસો રૂપયામાં અમર નામ

નદીમાં હીંદુ અનાથાશ્રમનું બાકીનું કામ ફરીથી શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. આશ્રમને આંગે હવાખાનું, નિશાળ, મહી જાળા, અપંગશુલ્ક, સ્ત્રીઓ માટેનું પ્રવેશ મુક (વિજેર માટે રૂપ જોરડીઓની જરૂર છે. આવી ફરેક જોરડી બાંધતી પાંચસે પિલાનો ખરેખ ધાવ તેમ છે. કેટલ મહરજ્ય એકી વખતે રૂ. ૨૫૦) આપશે તો તે મહરજ્યના નામની એક જોરડી બાંધી, તે ઉપર આરક્ષકહાથુની તકની ચોટી તે સખી જાતાનું નામ અમર કરવામાં આવે છે હાલના મહાનમાં જુદા જુદા સોળ મહરજ્યોએ પોતાના નામની જોરડીઓ બાંધાવી આપેલી છે. આજા છે કે જાન રીજી હીંદુ પ્રજા આ ઉત્તમ તકનો સાલ લેવ: ચુકશે નહીં. વધુ વિગત માટે લખો મંત્રી:—દી. જ. અનાથાશ્રમ, નદીમાં

P.O. Box 441. Tel. Ad4.: "ABOOBAKER
E. Aboobaker Amod & Brother,
434, West Street, DURBAN,
Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

સચીવ હેતુની દરખાશ દોષીઓ,
સચીવ અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in any quantity, lowest prices. Country orders immediately attended to. Trial solicited. Apply :

Abdul Cader & Son.

Box 126, 139 Grey St., Durban
Tel. Add: 'TORADCO' Phone No.: 1788

नरकसिनेह संख्या ३.

ફરેક બીજા જગ્યાએ, સરતા બાવે મળશે
બહારના બારકર ઉપર દુરત જ્ઞાન આપવ
માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો.
જાઓ, અભયદુલ્લો ઠાકરે મોજા લાગે
૧૨૬. ડે બી. ૨.

L. E. CAJEE

**General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
40 Wick St., Verulam**

K. R. MODI & DESAI

Stand 59, 60, Indian Market
P. O. Box 519, URBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix Nal.

No. 45—VOL. IX.

SATURDAY, NOVEMBER 11TH, 1911.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

STRONG APPEAL FOR JUSTICE TO INDIANS

MR. POLAK AT THE NEW REFORM CLUB IN LONDON

OUR London special correspondent, writing on the 13th of October, sends us the following interesting account of the gathering at the New Reform Club:—

The stay of Mr. H. S. L. Polak in this country is drawing to a close, and almost every day sees him keeping an appointment to speak, north, south, east, and west, upon the question which he has so closely at heart. One might fear that physical strength would scarcely hold out against so much wear and tear, but Mr. Polak knows the whole subject so thoroughly and is so convincing a speaker, that he gets little or no pity on this score: to make a speech on the British Indian South African question is just an opportunity for him to open his mouth and talk from the heart. Even questions give him little discomfort; he knows not only the broad lines of the situation but also, its varied details and is ready with practical suggestions as to the ways in which Governments and individuals may help.

Yesterday's gathering at the New Reform Club may be taken as typical of the other meetings addressed by Mr. Polak; his chairmen vary, as also the size of his audiences; but he always interests those who listen and important questioning follows. A most genial and sympathetic chairman was on duty yesterday, the Venerable Archdeacon Berresford Potter. I have frequently had occasion to write about the work of the Archdeacon, and recently described at some length his dominant interest, the working and extension of the League of Honour. In the desire to ensure that honour and justice shall rule in governments as well as in individuals, Archdeacon Potter naturally takes within its scope the Indian case in South Africa. He is one of the men, alas too few in number, who know the particulars and realise the far-reaching results of the struggle.

His introductory speech was brief and to the point; he recognised that the British Government had done something in the case, and heartily welcomed the action of the Indian Government in stopping indentured Indian labour in Natal; he referred to the recent notorious case in East Africa and the deportation of Mr. Cole, also to Lord Gladstone's action in Rhodesia as signs that a sense of justice was not disregarded, and he hoped that justice between man and man would lead to a solution of the difficulties and disabilities suffered by British Indians in South Africa.

Mr. Polak's opening remarks were somewhat pessimistic as to abstract justice in view of the present situation in Europe, when expediency, as he observed, seems to be taking the place of principle, but he laid stress upon the imperative need for wise and just treatment of the Indian community. He put down to colossal ignorance much of the apathy and failure to realise responsibility on the part of the British public. He certainly managed to clear away any mists of ignorance which may have beclouded the minds of his audience yesterday, for he gave a masterly historic survey of events which have led up to the present situation. There was the story of Mr. Chamberlain's refusal to permit racial legislation and of the pathetic pleading for the Indian case by Lord Lansdowne as one of the reasons for the Boer war: then followed the lamentable withdrawal of the Imperial Government from the strong position taken up by consenting to racial legislation by the self-governing Colony which had been refused only a few months before. Dealing with Natal, Mr. Polak gave a brief account of the system of indentured labour and pointed out how in spite of the existence of the Protector of Indians, it is largely impossible for an indentured labourer to secure redress of his serious grievances. He

showed how false was the idea that the Indian coolie, at the end of his term of service, might return to India a rich man: "Was the sum of £8 10s. 0d.," he asked, "a great fortune?" Yet this was the amount which the average worker who returned to India, succeeded in amassing in five years! He went on to tell of the hardship which the special £3 tax entails the out-of-time Indian labourer if his family decides to remain in the Colony. This led on to a statement of the case with regard to trading licences and the helpless condition of those whose licences are refused. Specific cases were quoted, and served as object lessons of the harsh working of the law.

Mr. Polak told also the story of the events which led up to the inception of the passive resistance movement: how Lord Milner's settlement was nullified and legislation passed which was degrading to Indians, casting a stigma upon the people of India in casting it upon the Indian community in South Africa. Then the imprisonment and the astonishment caused; the supposed settlement and the following denial of the Transvaal Government of a promise to repeal the obnoxious law, with the resulting continuance of the passive resistance movement. Mr. Polak was able to tell of some of the personal sufferings entailed and how bravely the community met loss of liberty, of property, of livelihood, of health, not to mention intense physical suffering and even death; nor was the story of the deportations omitted and the arrival of South African-born Indians in India, as in a strange land, with starvation staring them in the face but for the ready help extended to them.

So the history was brought down to the present day; the overcoming power of passive resistance was clearly shown, and I am convinced that many in the audience realised for the

first time how a faithful stand for principle and justice on the part of the Indian community broke down the strong opposition of the Government and compelled a promise of a satisfactory settlement.

I must not forget to add that Mr. Polak dealt with the pressing urgency that threatens at the moment owing to the enforcement of the Gold Law and the question of locations. "What position does the Indian hold in the Empire? Is he one of us or is he not?" asked Mr. Polak, and went on to say in conclusion that such a position as has existed and still exists in South Africa with regard to India and Indians makes it difficult to see how the Empire can work. If injustice is allowed, a downgrade movement sets in. Ignorance of the facts and of what is being permitted in Britain's name, trade jealousy, and race prejudice, said Mr. Polak, were the great difficulties that had to be faced. "How far will you lend yourselves," he demanded of his audience, "to this un-British and racial persecution in South Africa?"

Directly questions were invited. Mr. Mackarness asked for definite suggestions as to what could be done if the Union refused to remedy the grievances. Here are some of the points mentioned by Mr. Polak in reply:

The Imperial Government could refrain from giving guarantees to South Africa for a loan, as in 1906; it could remove from South Africa the British troops which are relied upon to protect the Union and on which the Union relies if it is to remain a part of the Empire, the obligations of which it should accept; the exercise of the power of veto on the Imperial Government by refusing to sanction legislation which cuts at the principles on which the Empire is based. This power has not been used much of late, but Mr. Polak gave some instances: In 1907 the Imperial Government prevented the passing of the Bear Bill and in 1908 opposed the measure by which the Natal Indian trader would have been prevented from renewing his licence.

Archdeacon Potter added a few words to drive home Mr. Polak's arguments, and asked whether, after the expenditure of life and millions over the war, a million or so white people in South Africa were to be allowed to neutralise the principles upon which the Empire was based? He referred to the League of Honour, and explained that his method of bringing home to the British public the injustices that go on was to rouse the working men. "Begin with the man at the bottom and then you will have the man at the top changing his attitude."

It was inspiring to hear Mrs. Despard's brief but forceful speech in proposing the resolution. Mrs. Despard's life has been one of constant and practical service to her fellows and she is known throughout the

world as one of the great champions of the woman's movement; fighting, as she is doing now, for the enfranchisement of women, she always insists that the possession of the vote is not the end in view; it is but the lever by which woman may make her influence felt and stand side by side with man for the common weal. On the Indian question she feels very strongly. Both Briton and Indian are members of the great Aryan family, she said, and the British flag should stand for justice between man and man. Rouse public opinion, was her advice; it is the power of the moment. Needless to say, the resolution of sympathy with British Indians in South Africa was passed unanimously, and the formal courtesies of thanks to the lecturer and the chairman were more than formal; they were sincere.

The Resolution

"This Public Meeting strongly protests against and urges the repeal of the Annual tax of £3, imposed in Natal upon every Indian male of 16 years and upwards, and every Indian female of 13 years and upwards, whose contract of indenture has expired, and who elects to remain free in the British Province of Natal, which tax has resulted in the demoralisation of a large portion of the resident Indian community;

"The Meeting further strongly protests against, and urges the repeal of the un-British Provisions of the Transvaal Gold Law and Townships' Amendment Act, whose enforcement is calculated sooner or later, to effect the ruin and consequent expulsion, without compensation of the resident Indian community;

"The Meeting further authorises the Chairman to transmit copies of this resolution to the Prime Minister and the Secretaries of State for the Colonies and India, with a request that the purport thereof may be conveyed to the Governor General of the Union of South Africa and India."

Tuberculosis Committee

A meeting of the Indian Volunteer Committee which is assisting the Public Health Department in preventing the spread of Tuberculosis in Durban, will be held in Mr. Parsee Rustumjee's premises on Tuesday evening next. Last Sunday the committee made a house-to-house visitation in Victoria Street, giving advice to the people regarding cleanliness and sanitation. No cases were found.

We have received a copy of instructions by Dr. Adams which it is proposed to translate into Tamil, Hindi, and Gujarati and distribute. We intend to publish these in our next issue.

The "Invasion" of Boksburg

"A Breach of the Law!"

It looks as if Boksburgians will be forced to renew their struggle with the Asiatics owing to the action of the Transvaal Indians who have apparently decided to force a test case by opening a store in Commissioner Street. Up to yesterday the store remained closed, but it is anticipated the necessary licence will be granted to-day (says the *East Rand Express*).

The proprietor is Mr. Amod M. Bhyat, a wealthy Heidelberg merchant, and a leading member of the Asiatic community of the Transvaal.

From the letter by Mr. L. W. Ritch appearing elsewhere in this issue it will be gathered that the Indians have laid their plans with care. As Asiatics are unable to hold land in their own names the ground is registered in that of Mr. Ritch, who makes no secret of the fact that he considers there is nothing wrong in such behaviour. That the introduction of Asiatic traders to Boksburg, if the efforts of the citizens to get them out prove unsuccessful, will mean the ruin of most of the smaller European shopkeepers and privation and poverty for their wives and children does not touch Mr. Ritch's conscience. Neither does it appear to appeal to him that scores of white shop assistants will be thrown out of work, and the town as a white town for white residence may cease to exist.

If Mr. Amod Bhyat opens his store, a wealthy owner of Boksburg property has given instructions that his vacant shops shall also be let to Asiatics, and once the landslide starts it will not stop until the eastern end of Commissioner Street becomes an Asiatic location.

However, it does not seem likely that Boksburgians will submit tamely to the ruin of their town and yesterday afternoon a petition to the Mayor was framed asking him to call a public meeting as soon as possible after the opening of Mr. Bhyat's store to call the attention of the Government to this breach of the law, and to demand the enforcement of the penalties for such action.

Further resolutions which it is understood will be brought forward are resolutions pledging the community to deal only with white traders.

Mechanics will be interested to hear that Asiatics were employed on carpentering and painting Mr. Bhyat's store. The building is a big one and a heavy stock is carried of all goods, drapery being a special feature. Mr. Bhyat has erected a galvanised iron gate about 10 ft. in height to close admission to the yard. Apparently at least £5,000 must be invested in the venture.

Licensing Appeal

The Maritzburg Town Council, at its meeting on Tuesday, considered the matter of the appeal against the decision of the Licensing Officer in refusing to grant an application by Dawood Mahomed for the transfer of his retail general dealer's licence for 1911 from the premises at New Scotland to the premises No. 460, Church Street.

Mr. J. Herbersohn, jun., appeared for the appellant.

The grounds of appeal were set out as follows:—

(a) There is nothing in the Act No. 18 of 1897 requiring an applicant for the transfer of a licence from one premises to another to give any grounds in support of a transfer, and this provision only applies under the rules framed under the Liquor Acts.

(b) That the premises to which it is sought to transfer the licence were formerly licensed premises for about 14 years, and they have been shown to be fit and fully adapted for the purpose under the rules.

(c) That they are situated in the Indian quarter, and are surrounded by Indian tenants, and it cannot be said that the transfer of the licence will in any way interfere with European residents, when there are already Indian licence-holders in the immediate vicinity.

(e) That the transfer of the licence, if granted, would not increase the number of licences in the borough, but on the contrary would bring such business more under the direct supervision and control of the police.

The Licensing Officer's reasons for refusing the application were:—

1. Grounds appearing to me sufficient, have not been shown why the transfer should be granted.

2. The appellant has held a dealer's licence since 1906 for premises in the Camp Drive Location. The licence was granted in order that the then requirements of natives and Indians living in that district might be provided for.

3. While I recognise the applicant's vested interest in the licence in respect of the present premises, I am not prepared to create fresh interests in respect of premises in Church-street, where there are already too many trading licences held by Asiatics.

4. The premises now sought to be licensed, which are situate at the tramway terminus, corner of Church-street and Relief-street, and are on the main drive round the City, should not in future be licensed to any person other than a European.

Counsel argued the case at some length, and the Council retired to consider their decision.

On returning it was announced that the Council decided to dismiss the appeal. It was added that the Council considered that the application was in the nature of a new

license, and that there were sufficient number of licences already in the locality where it was desired to transfer the licence.—*Times of Natal*

From the Editor's Chair

THE INDIAN BAZAAR AT JOHANNESBURG

Owing to the case of goods from Bombay not having arrived in time, the holding of the Bazaar was postponed to the 15th instant, at 1-30 p.m., at the Independent Church School-room. As already announced, Mr. Hosken has kindly consented to open the Bazaar. We trust that all who can attend will do so, if only to see the beautiful work that has arrived from India.

THE PROTECTOR'S REPORT

THE Report of the Protector of Indian Immigrants for the year 1910 shows that considerably more than double the number of men, women and children were introduced into Natal under the indenture system during 1910 than in the previous year, the figures being 5,858 and 1,487 respectively. There were sixteen deaths during the voyage, which, says the Protector, "is considerably above the average, and was largely occasioned by the number (eight) who died on the s.s. *Umhloti's* sixth voyage from Madras." It will be remembered that the *Umhloti* was the boat on which the outbreak of "spotted fever" occurred. Some light may be thrown on the outbreak when we read what the Protector says: "The Surgeon-Superintendent informed me that several of the children were embarked in a very weak state, and this had to be, or a considerable number of Indians would have had to be kept back." So we see that the agents were so anxious to get off a large shipment that they were prepared to run the risk of sickness and death on the voyage and, as it happened, an outbreak of a serious disease. We are also informed that there were several deaths among the Indians of this shipment after landing including eight from *cerebro-spinal meningitis* or "spotted fever." There were 14 deaths during the year from this disease. We venture to think that the Protector's reply to our enquiries at the time, that "there was no need for any alarm," that "a few had died" and that "it was expected that the disease had run its course," was hardly a sufficient one in view of the above facts.

There were 1,955 deaths during the year, being an increase of 268 on the previous year. The chief causes of death were Diarrhoea 249, Tuberculosis of the Lungs 189, Bronchitis

133, and Pneumonia 283. There were 24 Suicides, being a decrease of 10 on the previous year. Why there should be even 24, which is a very high figure, remains a mystery which the Protector does not enlighten us upon. The high figures for Diarrhoea, Tuberculosis, and Pneumonia call for attention from those in authority. The very high death rate of 27.15 amongst free Indians is explained by the fact that all children of indentured parents are classed as "free." The death rate of Indian children (noted in last year's report as being so exceptionally low, 6.56) has this year risen to 23.33. The weather conditions of the latter half of the year, the Protector thinks, may probably account to some extent for this increase. We are not aware that the weather conditions were so severe as to make such a huge increase in the death rate. Seeing that the heavy death rate among children was "under consideration," we should have thought the Protector would have been able to give some substantial reason for this excessive death rate.

There is a distinct indication that wages are on the increase, says the Protector. This, of course, applies only to re-indentured Indians. There was no indication that the rate of wages of first-indenture men would be increased. Consequently there were applications for 15,114 more men. The Protector anticipates that, owing to the increase in the percentage of those re-indenturing, there will probably be at the end of 1911 as many men under indenture as there have been for the last two years. It is possible that this may be found to be the case, as, apart from the increase in wages offered, the £3 tax still remains as a compelling force upon them to give up their liberty. We are glad to note that, in the opinion of the Protector, "employers generally are now more careful in the management of their Indians, and are more willing to dismiss overboarders and sirdars for wrongful conduct towards the Indians, and less inclined to screen them than in years gone by." This is satisfactory as far as it goes, and we have, no doubt, to thank for this very largely the efforts of those who have endeavoured to give publicity to the evils of the indenture system. The question of overwork still remains unsettled to the satisfaction of the Protector. This is due in a measure, he thinks, to the inherent difficulty of settling what is a fair task. He might have added that the task system is altogether unfair. What we have seen is that whilst a strong man or woman cutting cane finishes the set task early in the afternoon, the weaker ones have to work until dark night. And in the work of filling carts, the question of finishing the task depends largely on the number of carts and the distance to travel. Even if every other condition was satisfactory, the

task system would make life a burden to many an indentured Indian. It can easily be imagined that those who fail to finish their task fall under the displeasure of the managers and sirdars, and where ill-treatment is complained of, the task system will invariably be found to be the cause.

The Deputy Protector, in his report, says that a number of deserving women have been relieved of the payment of the annual £3 licence under Act 17 of 1895, and he understands that women generally are not unduly pressed for payment. The Protector adds that 485 women have been granted exemption passes by the Magistrates. Surely it must be evident that, whatever this figure represents, women should not be asked to pay it at all. It is bad enough that men should have to pay for the privilege of remaining as free men in a country which they have done so much to build up, but for women and girls over the age of thirteen to be taxed to such an extent is monstrous. We know of several cases in which the Magistrates have refused to grant exemption certificates to Indian women. Why should such a matter be placed at the mercy of a Magistrate? At Verulam, the Magistrate wisely exercises a wide discretion, exempting all women claiming exemption; but at Stanger the Magistrate has scarcely exempted a single poor woman of his district.

This year has seen the stoppage of further supplies of indentured Indians from India, and for this we are thankful. We believe that the resident Indian population will benefit by the action of the Indian Government. The *Natal Mercury* thinks that, now that Indian immigration is stopped, the European population will increase at a greater ratio than the Indian, as in the one case there will be the open door to immigrants, and in the other it will be closed. Whether that will be so or not remains to be seen, but, there will now be no excuse whatever for persecuting the resident Indian population. They are here for good or ill, and it depends very largely on the European community what the future will be. ■ South Africans act up to the traditions of the British Empire, there is no reason to fear but that all sections will find room in this country. For ourselves we shall not rest until the indenture system is abolished. We believe in freedom for all. We want to see the Indian community of South Africa a free and happy people, and this can never be, so long as there are thousands of men, women and children living in what, even under the best conditions, can only be described as semi-slavery.

THE £3 TAX

RECENT events have shown that there is a great deal of confusion in regard to the question of who is liable to pay the £3 tax under Act 17 of 1895. The Law Department seems to have decided that an Indian who has re-indentured or entered into a civil contract of service under the Masters and Servants Act, which he is entitled to do under Clause 3 of Act 19 of 1910, is liable to pay the tax of £3 for the period of his re-indenture or contract of service. The Clause in the Act runs:—"The payment of arrears of licence money, due, under Act No. 17, 1895, by any Indian, shall be suspended during the period of a re-indenture or contract of service for a term of not less than two years, and in the event of his return to India at the expiration of such contract or indenture payment of arrears shall be waived."

In order to get at the true meaning of this clause, it is necessary to go back a few years. In the year 1905 it was found that a great many ex-indentured Indians were not paying the £3 tax, for the simple reason that they were too poor to do so. Consequently an Act was passed which prohibited any person from employing or letting land to an ex-indentured Indian who could not produce his £3 licence for the current year. A contravention of this Act meant a fine of £5 to the employer. It also provided that an employer could pay the £3 and deduct the amount from the wages of the Indian. In this way it was thought to force the Indians to pay the £3 tax or leave the country. Later on in the same year, another Act was passed which entitled an Indian who was subject to the payment of the tax to re-indenture for a term of not less than two years. This was not possible before. He could also regain the privilege of being sent back to India which he had forfeited by paying the £3 tax. The Prime Minister of Natal, in moving the second reading of this Bill, said that "the Bill had been brought in so as to enable the Indian who might not be able to pay the £3 tax upon his freedom from indenture to re-indenture. There might well be times when an ex-indentured Indian would not be able to pay the £3 tax, and it was only fair that he should be allowed to re-indenture. It was not only that the right was given to him to re-indenture, but he would become entitled to the passage back to India, which he would otherwise have forfeited by not availing himself of it at the conclusion of his previous indenture." So here it is quite clear that it was intended that an Indian who entered into a contract of re-indenture had not to pay the tax. But this inducement was not sufficient. At the end of 1909, the planters were crying out for more Indian labour and the Government of India had

threatened to stop immigration to Natal. What was to be done? In the Legislative Council the Hon. Mr. Baynes pointed out that "the £3 residential fee was a severe condition upon Indians, including the poll-tax. It was a fact that the number of Indians leaving the Colony was greater than those coming into it. He thought they should prevent this exodus of labour." The Colonial Secretary, in moving the second reading of the Amendment Bill, stated that "representations had been received both from the Indians themselves and from the magistrates to the effect that the licence of £3 was unable to be paid, and the Government felt that the obligations would be met if the licence were removed so far as Indian women were concerned, and that was the object of the present measure. The Indian Immigration Commission had inquired into the matter, and had recommended the course now proposed." Sir Liege Hulett supported the Bill and said that it was never intended that the £3 tax should apply to women and girls. But, on the motion of Mr. Kirkman, an amendment was passed giving magistrates discretion to relieve any Indian women from the payment of licence money. To the same Bill Mr. Clayton moved a new clause in regard to the payment of arrears, quoted at the commencement of this article, which was passed into law. This law was passed in January, 1910, and in April of the same year a circular was issued from the Colonial Secretary's Office, Maritzburg, printed in English, Hindi and Tamil, to the effect that Indian men and women who should have taken out the £3 licence, but had not done so, could re-indenture for not less than two years or enter into a civil contract for not less than two years, and while under contract or indenture, the licence money would not be claimed, and should they return to India, they would not be made to pay the licence money due.

Reviewing the above facts, it is not possible to come to any other conclusion than that it was never intended that ex-indentured Indians would have to pay the £3 tax during the time of their re-indenture or contract of service. This review is made for the special purpose of clearing up any doubt there may be as to the intention of the Legislature regarding the payment of the tax during re-indenture. The tax itself we have always fought against, tooth and nail, and we shall continue to do so until this pernicious and unjust law is wiped off the statute-book.

The Durban Town Treasurer's Report for 1910-11 shows a loss of £466 on the European Borough Market and a profit of £1,103 on the new Indian Market.

The Protector's Report

(Continued)

Under Indenture

At the commencement of the year there were 23,908 men under indenture. At the end there were 24,880, showing an increase of 972 men under indenture.

In regard to labour, the Protector says:—

I am not in a position to give figures, but sugar planters undoubtedly obtain, especially during the crushing season, considerable assistance from natives. The sugar crop is this year the largest on record, chiefly due to good seasons, improved cultivation, and increased extraction.

There is a distinct indication that wages are on the increase, and at the end of the year 25s. per month was given in many instances to re-indentured Indians.

The applications for Indians registered in 1908 lapsed at the end of the year, with the exception of 216 to cover the number of men who left Madras in December, and will be allotted in January, 1911.

During the year the Indian Immigration Trust Board called for applications to be supplied by the end of 1912, the response being for 15,114 men. Thus there were at 31st December, 1910, 15,330 men unsupplied. This number, however, includes 2075 men not allotted at the end of the year and re-applied for.

The decision of the Indian Government (notified 3rd January, 1911) to disallow Indian emigration to Natal after 30th June, 1911, has caused almost a feeling of consternation among those who are dependent upon Indian labour to carry on various great industries in the Colony, and there is no doubt that the outlook is a somewhat serious one, but the actual effects cannot at present be foretold with any degree of certainty, and in whatever direction you look no practical solution seems to present itself. The decision has been promulgated at a most inopportune time, inasmuch as any attempt to recruit additional Indians by the 30th June, 1911, has been thwarted to a great extent by the Indians declining to emigrate owing to bountiful crops at home.

During the year 1911 over 10,000 men will complete their indentures, and it will depend to a great extent upon the number of those who decide to re-indenture how planters and others will fare in the not distant future.

No doubt wages will rise directly the Indians here appreciate that no more are coming to fill their places. This may probably increase the percentage of those re-indenturing from 45.55 last year (1909) and 55.96 in 1910 to 65 per cent. during 1911. In that case there will probably be at the end of 1911 as many men

under indenture as there have been for the last two years.

The percentage in the number of men who have re-indentured during the year has increased from 45.55 to 55.96, and in addition to this increase 1078 men have again re-indentured: men who had lived as free Indians. The percentage of those returning to India has decreased from 26.62 to 24.85.

Those re-indentured during the year selected their own employers as follows:—Coal companies, 669 men; tea and sugar estates, 2388; public bodies 904; up-country farms 903; various 418; total 5216.

Employer and Employee

Relations between employer and employee continue to improve, and one indication is again the reduced number of cases—789 against 961—for absence from roll call, disobedience of orders, etc. Again, only one case of serious assault on any Indian has been brought to my notice, while the total convictions number twenty-nine against thirty-eight. In the case referred to a miner was fined £10 for assaulting an indentured Indian, but the matter has been so taken up with the management that I do not fear any repetition of the offence. The Indian would have been removed had he not desired to remain at the mine.

In two other cases employers were fined £6 and £5 respectively for assaults on women. Neither assault was a grievous one, but being on women the magistrates probably punished the parties more severely than otherwise would have been the case. Neither of these women wished to be transferred.

In no instance have I deemed it necessary to ask for the cancellation of any contract, and have seldom had to exercise my power to terminate the contracts of Indians who could not work amicably with their employers.

Employers generally are now more careful in the management of their Indians, and are more willing to dismiss overseers and sirdars for wrongful conduct towards the Indians, and less inclined to screen them than in years gone by.

There is, however, one point referred to by me in my previous reports which still remains unsettled to my satisfaction, i.e. overwork.

But I have no hesitation in stating that there is a distinct improvement in this respect also, and that where Indians are employed beyond contract time they now-a-days receive extra remuneration.

No doubt what overworking there is on sugar estates is due in a measure to the inherent difficulty of settling what is a fair task, owing to the varying conditions, such as amount of cane, distance to be carried, contour of ground, and incidental reasons arising out of the delay of trucks, etc. As mentioned in my last report mill

managers have seen the advisability of putting on extra men and thus, by enabling some of them to be at rest, relieving the long hours.

The continued return to Natal for a further term of indenture of large numbers of Indians, their relatives and friends, goes to show that the treatment meted out to them must have been good, otherwise they would neither have returned nor have induced others to accompany them. On this subject I addressed the Government on the 21st September, 1910, in the following terms:—

"The opponent of Indian immigration who state that the Indians are not well treated in Natal scarcely realize how the facts are against such an assertion, for the last ship to arrive brought 166 men who had either been here before or were accompanying those who had, against a total of 202 men."

Since the foregoing was penned there has been a still greater increase, and the last shipment to leave Madras in December, 1910, brought 149 return men, including relatives and friends, out of a total shipment of 218 men.

The Inspector attached to my Department continues to be of great service, especially in promptly and personally investigating complaints which are made to me, while the Deputy-Protector's whole time is ably devoted to the well-being of the Indians up-country.

(To be Continued.)

An Immigration Case

In the Natal Division of the Supreme Court of South Africa on Tuesday, Mr. Justice Broom, in chambers, considered the matter of *Cheeba, an Indian, v. the Principal Immigration Restriction Officer*. Mr. R. L. Goulding appeared for the applicant, and the Attorney-General for the defendant.

Mr. Goulding explained that the Immigration Officer had decided that Cheeba was not the son of a domiciled Indian, who claimed to be his father, and, therefore, could not enter the Province, having come from India. Counsel submitted that the action of the officer had been arbitrary, and that he had not considered evidence which he should have. The difficulty had been that the father was unable to identify his son, whom he had not seen since he was two months old, and he was now 15 years of age. The Restriction Officer, on the advice of the Medical Officer, had decided that the boy was between 10 and 12 years of age, and, therefore, could not be the son. Counsel stated that Dr. Mondey, of Durban, had made an affidavit, in which he said that he had examined the boy, and it was quite possible that he was 15 years of age. He was of stunted growth and it was

impossible to definitely state his age. The Attorney-General submitted that the Restriction Officer had acted reasonably, and according to the evidence before him.

Counsel agreed that the case should stand down in order to allow further evidence to be submitted to the Restriction Officer, and the order was granted accordingly. *Times of Natal*.

Indians Travelling on the Railways

Another Incident

Mr. Cachalia, Chairman of the British Indian Association has addressed the following letter, dated the 7th instant, to the General Manager, South African Railways, Johannesburg:—

Sir,—I am reluctantly compelled to invite your attention to two examples of the treatment British Indians have recently been subjected to on the Transvaal system.

A week ago, Mr. Hiranand Moolchand, Manager of an important firm of silk merchants, was the victim of gross ill-treatment at the hands of one of the ticket-inspectors on the Pretoria mail-train. The details are graphically set out in the cutting from *Indian Opinion* which I have the honour to enclose herewith.

On Saturday last, the 4th instant, Mr. Asmal Vitaldas, another silk merchant, of 143 Market Street, Johannesburg, was about to board the 5.25 p.m. train at Jeppe for Pretoria, when he was roughly and forcibly pulled back by the guard or conductor, and prevented from making his journey, although he had purchased his ticket, was entering a "Reserved" compartment, and the train was quite stationary. Mr. Vitaldas complained to the Station Master, and Porter Kruger bore out his statement as to what had occurred. Mr. Vitaldas further complains that, although the train in question had two "Reserved" second-class compartments, and one of these was packed with non-Europeans many of them standing, while the other was occupied by Europeans to the exclusion of the class for whom it was intended.

I should feel obliged if you would take steps to prevent a recurrence of these episodes, and to ensure a reasonable measure of comfort and civility to British Indian travellers.

London, Nov. 8.—A Reuter telegram from Madras states that the Protector of Emigrants there questioned 441 emigrants who had returned from Natal regarding their treatment in that Colony, and they had no complaints. The aggregate amount of the saving of these 441 emigrants was 61,800 rupees.

Turko-Italian War

Mahomedans Subscribe Funds

Imam A. K. Bawakeer, Chairman of the Hamidia Islamic Society, has addressed the following letter, dated the 7th instant, to the Consul General to the Imperial Ottoman Government, Johannesburg:—

Sir,—I have been honoured with a request by my Society, the Hamidia Islamic Society, to hand you the enclosed cheque for the sum of £600 in token of the deep sympathy felt by the Mussulmans of the Transvaal for the sufferings undergone by their co-religionists, the Sultan, his subjects and defenders of the Turkish Empire, against the cruel and unwarrantable attack upon her by the Kingdom of Italy.

The small sum thus collected is in itself insignificant but it represents a very large volume of sympathetic feeling.

It is handed to you with the request that you will be good enough to forward it by cable to the Red Crescent Society, Constantinople.

My Society hopes to be able to supplement this in the near future with a further subscription.

The Mahomedans of Natal have, in money actually collected and promises, subscribed nearly £1,600 for the Red Crescent Society. The sum of £1,250 has already been telegraphed to the Turkish Consul in Johannesburg for transmission to Constantinople, and it is understood that further considerable amounts will be collected in Natal.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

A small gathering of friends and well-wishers visited Mr. Bhyat's new premises at Boksburg, on Sunday, the 5th instant, and remained overnight in order to be present, and to wish good fortune to the plucky proprietor, at the Monday morning opening. Mr. Ritch also made a point of being on the spot. Nothing untoward occurred, and, for the credit of Boksburg's good name and common sense, it is to be hoped that nothing will. Mr. Ritch has let himself in for further controversy with the Editor of the *East Rand Express*.

I regret to have to draw attention this week to another regrettable incident on the Transvaal section of the Government Railways. By a curious coincidence the victim is again an Indian silk-merchant. This time it is Mr. Asmal Vitaldas of Johannesburg who received violent treatment at the hands of the Government official. Mr. Cachalia's letter

to the Manager, is a very temperate presentation of the facts of the case.

The Bazaar will be opened by Mr. William Hosken, at 2.30 p.m. on the 15th instant, at the Independent School Room, Main St. East, Johannesburg. The goods, which form a very valuable collection, are now on exhibition at Mrs. Vogl's house, "Craigmore," Collingwood Street, Kensington, Johannesburg, where anyone interested may view them.

The £3 Tax

The Position of Re-indentured Indians

The *Natal Mercury* of Wednesday last contained the following:—

The Indians in Natal are raising much grievance in connection with a number of recent prosecutions, in which re-indentured labourers and time-expired men who have taken out civil contracts of service have been proceeded against for payment of the current £3 annual licence. The complaint is founded upon the provisions of the Natal Act, No. 19 of 1910, which provided that should an Indian, after the passing of the Act, accept re-indenture for a period of not less than two years, or a civil contract of a like duration, the arrears of licence fees for which he was liable to date should be suspended, and if the man returned to India remitted altogether.

It appears that the question of issue affects the meaning of the clause in the Act as to whether it covers current licences as well as arrears. The Act states "arrears" plainly enough, but Mr. P. S. Aiyer, the proprietor and editor of the locally published *African Chronicle* who called at this office yesterday, produced the following notice issued by the Natal authorities before Union took place:—"Notice to Indians: Notice is given to Indians (men and women) who should have taken out the annual licence of £3, but have not done so, that they can re-indenture for not less than two years, and while under contract or indenture the licence money due will not be claimed, and should they return to India they will not be made to pay the licence money due. Indians must understand, however, that only those who enter into a contract or re-indenture can claim the right to return to India when the indenture is finished."

From inquiries elsewhere it appears that the announcement referred to, though it proceeded originally from the Colonial Secretary's Office, was subsequently translated by the Protector's Department, and the language employed in the vernacular may have conveyed some sort of the same impression about which the Indians are at present exercised. It will be observed that in the English version

the expression used is "licence money due," which might by one construction be taken to mean only the unpaid licences fallen into arrear, and not the current tax. The matter has, however, been placed before the Union law officers, who are understood to have held that administrative notices are governed by the statute upon which they are based, and any conflict in meaning can only be decided by the statute itself. A number of re-indentured and contract Indians are now being called upon to pay the current licence fees for which they are liable, and the position appears to be that they can be enforced. At the same time, men under such contracts of service are released during the period of their service from liability for past arrears, and may have them remitted altogether if they return to their own country.

In Thursday's issue of the *Mercury* appears an excellent letter from Mr. P. S. Aiyer, Hon. Secretary of the "South African Indian Committee to Repeal the £3 Licence" in which he clearly sets forth the position, which has so often been placed before our readers, in regard to the injustice of the £3 tax, both on men and women.

Strong Condemnation by the "Mercury"

The *Natal Mercury* of the 9th instant in the course of a leading article headed "An Unjust Tax," makes the following comments on the £3 tax imposed on ex-indentured Indian men and women:—

An organisation has been formed among the Indian community for the purpose of endeavouring to secure the repeal of the £3 licence imposed under Act 17 of 1895, and in another column we publish an appeal which has been drawn up by the Indian Committee on the subject. The clause in the Act of 1895 imposing this licence states that: "Every indentured Indian who shall have entered into the covenant set out in Section 1 of this Act (the covenant relates to re-indenture, and the wage to be paid), and who shall fail, neglect, or refuse to return to India, or to become re-indentured in Natal, shall take out year by year a pass or licence to remain in the Colony to be issued by the Magistrate of his district, and shall pay for such pass or licence a yearly sum of three pounds sterling, which may be recovered by summary process by any clerk of the peace or other officer appointed to get in such licence money." The object of this clause was to induce indentured labourers to either return to India or to re-indenture. When it passed the Legislature it was intended to apply to men only, but it was found afterwards that it was applicable to women also, and in defiance of all practice and precedent in taxation it was so applied, and has unquestionably been

the cause of much cruel hardship. It is more than doubtful if the men who came here from India after the passing of the Act of 1895 ever had explained to them the real nature of the obligation into which they had entered, but the obnoxious part of the business was the imposition of the tax on all Indian women over 13 years of age who came here under indenture after 1895. The children of indentured immigrants on reaching the age of 13 for girls and 16 for boys also became liable to pay the tax, and on occasions it has been enforced under conditions that constitute the gravest reflection on those concerned in its imposition. A man may re-indenture, but not wish his wife to do so, or he may have children over the legal taxable age, yet these women and children are liable to pay the tax or else return to India, and be separated from the head of the family. It is an unheard of thing to impose such a tax on women at all, and make girls of 13 and boys of 16 liable for such an impost beyond all reason, and was never intended when the Act was passed, only some over-smart official discovered it could be applied to both sexes owing to the wording of the clause, and the Government, instead of having the honesty to rectify what Parliament never intended, and what the Imperial and Indian Government never dreamt of as the meaning of the Act, allowed it to stand, and authorised their officers to institute proceedings against women and girls for the payment of an impossible tax, and these people have been thrust into prison because of their inability to pay a sum of money they could not earn by honest means. Some have been driven to earn the amount required by dishonesty and immorality. In the first instance, the desire to induce indentured men to return to India or to re-indenture had nothing wrong in it, seeing that the Indian Government declined to allow indentures to terminate in India. The subsequent action of the authorities, however, in taking advantage of a technical oversight in the working of the Act, has been scandalous and disgraceful, and a serious reflection on the good name of the Colony for which the people as a whole have not been responsible; but have, nevertheless, been blamed for a state of affairs unparalleled in any other part of the world.

The gross injustice of the interpretation of the Act was so far recognised that at the end of 1910 the Government caused the following circular to be issued:—"Notice is given to Indians (men and women) who should have taken out the annual licence of £3, but have not done so, that they can re-indenture for not less than two years, or enter into a civil contract for not less than two years, and while under contract or indenture the licence money due will not be claimed, and should they return to India they will not be made to pay the

licence money due. Indians must understand, however, that only those who enter into a contract or re-indenture can claim the right to return to India when the indenture is finished. Notice is also given to Indian women liable to pay the annual licence of £3 that the Magistrate of the division in which the woman lives can relieve any Indian woman from payment of licence money if the woman is sick or old, or for other just cause." The Protector of Immigrants mentions in his report that under the amending Act of 1910 exemption passes were granted to 485 women, and 309 men and 16 women entered into civil contracts, "thereby exempting themselves from the annual licence, but not entitling themselves to a free return passage to India." The main point, however, is that on the strength of the circular issued by the late Natal Government thousands of Indians re-indentured or entered into civil contracts in the perfectly justifiable belief that by so doing they would be freed from the obligation of paying the annual £3 licence. This, we believe, was also the intention of the Legislature when the amending Act No. 19 of 1910 was passed, but what has happened is that those who re-engaged themselves are now being called upon to pay the annual licence. Under the original Act of 1895 this could not have been done in the case of any Indian who re-indentured himself. The amending Act of 1910 was supposed to be a measure of relief from an unjustifiable hardship, but in practice it is being made more of a hardship than ever, and is being enforced under new conditions which did not even prevail under the Act of 1895. The only actual relief is that it gives the magistrates power to grant exemption passes to deserving women, but otherwise it looks uncommonly like a piece of legislative and administrative trickery, under which the Indians have been induced to re-indenture themselves or enter into civil contracts. Take the case of an Indian who re-indentures at 25s. per month, which is a high rate of wages, out of £15 a year he has to pay £1 for poll-tax, and £3 is now being asked for a licence. If his wife is an ex-indentured woman he is liable for another £3 per annum, and if he has any children he is also liable to pay £3 per head for his girls over 13, and his boys over 16. Assuming that the wife and children are working which is generally the case, the woman's earnings are not likely to exceed £7 10s. per annum, the minor girls £5, and the boys £7 10s. Take the man alone, however. The direct tax of £4 per annum on earnings of £15 is equivalent to an exaction of £40 per annum from a salary of £150. What would those Europeans who earn £12 10s. per month say if the Government demanded £3 6s. 8d. per month in taxation after being induced to enter into an engagement on what appeared to be

a *bona-fide* promise that no tax would be demanded so long as the engagement lasted?

It was understood that one of the objects of the amending Act of 1910 was that it would help to overcome the labour difficulties likely to arise from the stoppage of indentured labour from India. It was anticipated that it would popularise the system of re-indenture, and it was certainly never believed that the intention was to demand the £3 licence from those who re-engaged seeing that this was not done under the original Act. No one imagined for one single moment that the amending Act would impose a new tax on indentured labourers, or men or women entering into a civil contract, but this is the interpretation that is now being put on the amendment by the Department of Justice. The whole business is a monstrous act of injustice, legal trickery, and bad faith. All further immigration of indentured labour has been stopped and whatever justification there may have been for the original Act of 1895—although there is none for its subsequent interpretation—the main reason for the maintenance of the £3 tax has passed away. In any case, however, it most certainly ought to be repealed in the case of women and girls, and it is a wicked imposition to demand it from anyone who accepted re-indenture, or entered into a contract on the strength of the Government notice of December of last year. The repeal of the tax, it is pointed out, would not only ameliorate the condition of the poor unfortunate people who have been literally inveigled into re-indenturing themselves, but would go a long way towards retaining the workers who are so essential at the present time of labour scarcity to so many of the industries of the Province. This is a material point of view that will no doubt appeal to a great many, but a more important point of view from the higher platform of British Justice, British ideas of fairness, and of the elementary principles of common humanity, is that the manner in which the law is being interpreted and being enforced is a disgrace to modern civilisation, as it creates conditions repugnant to any man who has the least regard for his fellow-creatures, and, above all, scorns to oppress the weak, the ignorant, and the helpless. The present state of affairs is nothing short of a scandal, and is a disgraceful abuse of power by the so-called Department of Justice.

[Note: The circular above referred to was issued from the Colonial Secretary's Office, Maritzburg, in April, and not December, 1910. It was translated by the Supreme Court interpreters, and printed at the International Printing Press, Phoenix. The Hindi and Tamil translations appeared in the advertisement columns of *INDIAN OPINION*, and the circulars in English, Hindi and Tamil were posted outside the various courts

houses. In regard to the question of the privilege of returning to India at the Board's expense, the English version distinctly says: "Indians must understand, however, that only those who enter into a contract of re-indenture can claim the right to return." The word "or," therefore, is a mistake. But, in referring to the Hindi translation, we find that the word "or" is used, thus giving to understand that even those who have entered into a civil contract can claim the right of being returned to India free of cost. It is not difficult to see that the Immigration Board would not pay the passages of Indians who had entered civil contracts, because, in regard to these, no fees have been paid to the Board, which in the case of those re-indenturing have been paid. This may be considered a minor point, but it shows that Hindi readers were misled by the circular in this respect.—Ed. I.O.]

London Committee Important Correspondence

The following letters have been addressed to the Secretary of State for the Colonies:—

9th October, 1911.

Sir,—In continuation of previous correspondence on the subject of the growing anti-Indian agitation in South Africa, I am directed to enclose herewith in duplicate, reproductions in *INDIAN OPINION* of the 16th ulto., newspaper reports indicating a further extension of the agitation.

My Committee trust that His Majesty's Government will take full note of the additional facts brought to their notice herein.

13th October, 1911.

Sir,—I am directed by my Committee to acknowledge the receipt of your letter of the 10th instant on the subject of co-education in Natal.

Whilst my Committee fully appreciate the difficulty of making representations to the Union Government on the strength of a particular case in another Province of the Union, my Committee endeavoured in their letter of the 3rd instant to make it clear that they complained of the effects of the system in Natal on its own merits and that the Pretoria case was referred to rather as an example of the objection, based upon religious and social custom on the part of the Natal Indian community, to a system that as a matter of fact has been made to apply to Natal to British Indian children and not to European children.

In view of the circumstance that the application of the system of co-education has resulted in a withdrawal of Indian girls, particularly of the socially higher classes of the Indian community, from Government educational institutions, and that their

education is accordingly restricted except at a very considerable additional expense to the parents, my Committee feel justified in requesting His Majesty's Government to use their influence to secure the removal of this disability.

Items of Interest

Mr. Joseph Royce, on behalf of the Colonial born Indians, has addressed a letter to the Mayor and Town Councillors of Durban on the subjects of Licences, Tramways, Town Hall, Ocean Beach, Public Baths, Indian Hostel, and Indian Localities. We hope to print the letter in our next issue.

Johannesburg, Nov. 9.—An indignation meeting was held at Boksburg to-night to protest against the Asiatic trading in the municipality. There were 600 persons present. It was decided to approach the Administrator with the view of insisting upon the law, which states coloured persons shall not be allowed to own premises in a municipality. Up to last week, Boksburg was free from the Asiatic trader. It was emphasised that there was an Indian ring in South Africa, which was behind the opening of the Asiatic store in Boksburg as a test case for other towns in the Union.—Reuter

London, Nov. 8.—A telegram from Ottawa states that Mr. Richard Mc Bride, K.C., the Premier of British Columbia, has arrived in the Dominion capital, for the purpose of asking the co-operation of the Federal Government in strengthening the immigration laws, so as to ensure a white British Columbia. It is expected that the entrance fee of \$500 dollars at present required from Chinese immigrants will be doubled.—Reuter.

An Open-air School.—An open-air school was started at King's Heath, Birmingham, in mid week, with 30 scholars. The school is designed for little ones who are too weakly to attend the ordinary elementary school. The grounds are divided up into plots, allowing each child the delight of its own garden. There are a number of baths and many expedients for combining instruction with healthy amusement.

Contents

	Page.
Strong Appeal for Justice to Indians	423
Tuberculosis Committee	424
The "Invasion" of Boksburg	424
Licensing Appeal	425
From the Editor's Chair	425
The Protector's Report	427
An Immigration Case	427
Indians Travelling on the Railways	428
Travelling Notes	428
The £3 Tax	428
London Committee	430
Items of Interest	430

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PENTAKOTA

Will leave DURBAN about the 30th NOV. and

DELAGOA BAY about the 2nd **DECEMBER**

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

મહોરમના તહેવારો પેર પહોંનો કરનારા તકયાર થાઓ.

સ્ટોમર “પે-ટેકોટા” દલ ૩૫૦૦.

ઉપલીજન બહેર વખાણાંએણ લાકનની મંગલવર અને ક્રમ માલની વામ
 ભાટ બનેથી તા. ૩૦ નવેમ્બરના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ઉઘાણાંએણે કાઢીઆર અને
 મોઝાસા બંદર કરી મુલ્યજ બશે. આ સ્તીમરમાં જનારાંએણે મહેરમના લહેવારે
 યેર પહોંચી વહાણાંએણી સાથે ઉજવવાનું બનશે.

મગધુર લાખનની આમળોદમાં ઢેક પાસે જરો સાર કીપલા હાલકાઓમ
બધી સારી સમવડ છે તેમજ વીજળીની ગતીઓ છે. દેવી ખલાસી છે.
ઝોટીસરો સારા બને હીંદુસ્તાની વાત જાણનારા છે.

૫-શ્રીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો જેતાના આજીવનમાં
૫-શ્રીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા મળતા હોય તેઓને અમરની ખાસ
અલામતુ છે કે અમરની કુંડે સુલની સુખારીનો અનુદય તક સુખારી
નથી.

દુરસ્ત તથા સૈકન્ડ ક્લાસના પાસે જશે. વાસ્તે ખેરાડીવાળી કે વમરની રીટરન ટીકી ટની સમગ્ર કરી આપવામાં આવશે : તો મહેરબાની કરી દુરસ્ત કેમીન ની રીકોટ કલાવી લેવી. રેડીયો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર થઈ છે.

હવે પછીથી કપડી બાબતની આજબોટ તેથી ૬૨ માસે ઉપદ્રવો. સ્તીમર
કામગીરી પછીયે તરફથી ખબર મળે છે, કે કાપામાં પ્રમટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. ડાહ્યા, નં. ૨૮ પ્રિન્સિપલ રોડ
મુંબઈ ૬૬૦, ૨૦મી ફ્લોર, હોટેલ નેશનલ બેંક, અને ટેલિગ્રાફ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ પ્રેમાર્થિક ચક્રવર્તી
કંપની, અમર અમારે ત્યાં જાતે મળવું. અથવા પત્રવ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને બેસન્ટ એમ. સી.

અંગતલીઆ એન્ડ કોં.,

Commercial Rd., Durban

100-441442-100

કમોહોયા ધરલાગીક સેસાયટી
કસ્તે યજ્ઞેલા રડ કરેસંટ ફંડનાં
ઉપરાધ્યાનો વિખત

အေ.ဂျီ.အေ.အေ

[illegible]

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

and at Empire Blds, Commissioner St., JOHANNESBURG

London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરણ સોફ્ટ ગુદા અને જુના વેપારી

ગેરા, હાંદી અને કુલ વેપારીઓને ઉપયોગી થઈ પડે તેવી નવી નવી તરીકે નો માલ દર અઠવાડિયે વિશાલતાથી પરચારે આવ્યા કરે છે. બજાર દામ કરતાં આ માલ આશરે ૨૫ ટકા સસ્તો પડશે.

બહાર આમના ઓરિડરો ઉપર લક્ષ્ય ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

૨૬ કરેસન્ટ સોસાયટી ફંડમાં આવેલા પદસાની વિમલ

હરખન

પા. શી. પે.	પા. શી. પે.
અગાઉનો સરવાળો	૭૦૬ ૭ ૪
જી. એમ. લોખાત	૧ ૧૦ ૦
અગાઉ રહમાન	૧-૧૦ ૦
આરોહ કાસીમ	૦ ૫ ૦
આદમજી સુલેમાન	૧ ૧ ૦
હસમાઈલ દાવજી	૦ ૨ ૬
અહમદ મહમદ	૦ ૨ ૬
મહમદ ઉસ્માઈલ	૧ ૧ ૦
ફરીર હાસમ	૦ ૫ ૦
મિઆજ સાદીક	૦ ૧૦ ૦
અહમદ મહમદ	૧ ૦ ૦
અબદુલ અલીમ	૧ ૦ ૦
જી. ઇ. કોલીઆ	૨ ૨ ૦
મુસા ઉસ્માઈલ	૦ ૫ ૦
કુલામ સાદીક	૦ ૫ ૦
સુલેમાન કુસન	૦ ૨ ૬
કુસેન બાપુ	૦ ૫ ૦
ઉસ્માઈલ વલી મહમદ	૦ ૧ ૦
મોસમાન એન્ડ મહમદ	૦ ૫ ૦
મુસા ઉસ્માઈલ	૦ ૫ ૦
ફરીર આકુલ	૦ ૨ ૦
ઉસ્માઈલ આમીર એલવા	૧ ૦ ૦
એસ. પી. બહલર	૫ ૫ ૦
સુલેમાન અહમદ માયલ	૨ ૨ ૦
ડી. એમ. ઈમીલ	૫ ૫ ૦
હસમાઈલ વાવડા બધરસ	૨ ૦ ૦
કુસેન મીરન	૧ ૧ ૦
ઈ. સુલેમાન બીરાજસ	૫ ૫ ૦
કુસેન મહમદ	૧ ૧ ૦
સુલેમાન કુસેન ખારવા	૫ ૫ ૦
અબદુલ કુદુસ મહમદ ધાઉલ	૫ ૫ ૦
હસમાઈલ અસમાલ	૦ ૫ ૦
હસન હિસાલ	૦ ૫ ૦
હાલુદ અસમાલ	૦ ૧૦ ૬
ડી. અલી બન	૦ ૨ ૬
આલફરેદ	૦ ૨ ૬
મહેમીડન મહમદી સોસાયટી	૧ ૩ ૮
ઉપરનાનો	૧ ૩ ૮
સરવાળો	૭૦૭ ૫ ૦

પા. શી. પે.	પા. શી. પે.
અગાઉનો સરવાળો	૭૦૭ ૫ ૦
કરીમખાન મહમદખાન	૦ ૫ ૦
અબદુલ કુદુસ	૦ ૫ ૦
ડી. અબદુલ સત્તર	૧ ૨ ૦
જી. એન. મહમદ	૫ ૫ ૦
ઈમરાહીમ મહમદ	૨ ૨ ૦
હસન મોહીનો	૧ ૦ ૦
સુલેમાન મહમદ હમરી	૧ ૫ ૦
મહમદ હસન મનસુર	૦ ૧૦ ૦
અલી અહમદ રહીમદુલા	૦ ૧૦ ૦
હલીલ મોસમાન	૨ ૦ ૦
જી. એમ. માયલ	૨ ૨ ૦
કુલ સરજનો	૭૦૫ ૧૧ ૦

બેઠ આપવા લાયક પુસ્તકો

મ-સવાલનો પુત્રી કાવો.	૦-૦-૬
જેલનાં કાવ.	૦-૧-૮
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
" ૨ જો. "	૦-૦-૬
" ૩ જો. "	૦-૦-૬
પુસ્તક કામેલ પાલાઈ બામલ.	૦-૦-૬
એક સત્તવીરની કથા.	૦-૦-૬
સલામતનો પનામી નીનધે	૦-૦-૦
સર્વેશ્વર	૦-૦-૬
સુધારના કાવોડા	૦-૦-૩
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૬
એક હીકુમતે રોલસ્ટેપનો કાગળ.	૦-૦-૬
કલ્પ વિના બીજી કશું નથી	૦-૦-૬
જીવન દોરી	૦-૦-૪
ટપાલ ખરચ દરેક મોપડી માટે ૧ પેની	
જીકુ. કોલ પક્ષ કોલોનીયલ સ્ટાપ સ્વીકારવા માં આવશે.	

International Printing Press, Phoenix, Natal.

પાકળનો સરવાળો	૧૬ ૧૭ ૬
જી. એમ. લોખાત	૦ ૫ ૦
અગાઉ રહમાન	૦ ૫ ૦
આરોહ કાસીમ	૦ ૫ ૦
એમ. પી. ફેન્સી	૧૫ ૦ ૦
મહમદ સુ. પટેલ	૦ ૨ ૬
અમીરહીમ મહમદ કા.	૫ ૫ ૦
મુસા બાબર	૦ ૫ ૦
જી. એ. કોલીઆ	૩ ૩ ૦
એમ. એસ. કુવલકા	૫ ૫ ૦
અલીબાઈ આકુલ	૨ ૦ ૦
હસમાઈલ આમીર એલવા	૧ ૧ ૦
ઉસ્માઈલ મારહી	૧૨ ૧૦ ૦
સુલેમાન હસમાઈલ મી. કા.	૧૪ ૨ ૦
અહમદ સુ. મીયા કા.	૧૦ ૧૦ ૦
ફરીર હસમાઈલ રાવજી	૦ ૫ ૦
જી. એ. હુલુલ	૦ ૨ ૬
મુસા ઉસ્માઈલ બહલરસ	૦ ૭ ૬
આકુલ અસમાલજી હેર	૦ ૪ ૦
આકુલ અહમદજી હુલુલ	૦ ૫ ૦
મ. ઇ. મમજીયાલ	૦ ૧૦ ૦
ઈ. મહમદ વહી	૦ ૧૦ ૦
હસમાઈલ ના. બહલરસ	૦ ૭ ૬
સુ. ના. બહલરસ	૦ ૭ ૬
હસમાઈલ હાફિલ વરીયાવા	૦ ૫ ૦
હસમાઈલ ફરીરની વીસી	૧ ૩ ૦
મહમદ હાફિલ	૧ ૧ ૦
મહમદ ઉસ્માઈલ બહલરસ	૦ ૫ ૦
ઈ. મ. વાવડા	૦ ૫ ૦
મહમદ ઉસ્માઈલ	૧ ૧ ૦
અહમદ અસમાલ	૦ ૭ ૬
સુલેમાન વરાહમા	૦ ૭ ૬
અહમદ બહલરસ	૦ ૭ ૬
ઉસ્માઈલ અબુમાર્યા	૦ ૧૦ ૦
હસમાઈલ મહમદ કોલાઈ	૦ ૫ ૦
હસા આદમ લાઈલ	૧ ૧ ૦
ઉસ્માઈલ સુલેમાન હાદી	૦ ૫ ૦
અહમદ અલી	૦ ૫ ૦
હસા આદમ	૦ ૫ ૦
હસમાઈલ આંદી	૦ ૧૫ ૦
હસપ અમદ	૦ ૧૦ ૦
વલી મહમદ	૧ ૦ ૦
અહમદ અહમદ	૦ ૫ ૦
મુસા બાબર	૦ ૧ ૦
મુસા બાબરહાઈ	૧ ૦ ૦
ઉમરજી સુલેમાન	૦ ૫ ૦
સુલેમાન હસન	૦ ૫ ૦
હસમાઈલ અસમાલ	૦ ૫ ૦
આદમ વલી	૦ ૫ ૦
અલી હસન	૦ ૧ ૬
ઉસે વલી	૦ ૫ ૦
હાલીબાઈ	૧ ૦ ૦
મહમદ	૦ ૨ ૦
સરવાળો	૧૦૬ ૧ ૬
અગાઉના	૩૬ ૫ ૬
કુલ સરવાળો	૧૪૨ ૧૨ ૦

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૯.

ફ્રિડેસ, શનિવાર, તારીખ ૧૧ મી નવેમ્બર ૧૯૧૧.

અંક ૪૫.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૧ મી નવેમ્બરથી, તા. ૧૭ નવેમ્બર સુધી, ઇ. ૫૦ ૧૯૧૧.

હિંદુ-કારતિક વદ ૫ થી કારતિક વદ ૧૨ સુધી, સંવત ૧૯૧૮.

સુસલામાલ-તા. ૧૬ જાન્યુઆરી તા. ૨૫ જાન્યુઆરી સુધી ૧૩૨૬ બી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	સુ. પા. તા. રો.	સુવર્ણ ચંદ્ર. મી.	સુચિત મી.
અ.ની.	૧૧	વદ ૫	૧૬-૨૦-૪	૫૭૬	૨૩
ર.વી.	૧૨	" ૬	૨૦-૨૪-૫	૫૮૧	૨૪
સો.મ.	૧૩	" ૭	૨૪-૨૮-૫	૫૮૬	૨૫
મંગળ	૧૪	" ૮	૨૮-૩૧-૫	૫૯૧	૨૬
બુધ.	૧૫	" ૯	૩૧-૪-૫	૫૯૬	૨૭
ગુરુ.	૧૬	" ૧૦	૪-૭-૫	૬૦૧	૨૮
શુક્ર.	૧૭	" ૧૧	૭-૧૦-૫	૬૦૬	૨૯

અનુક્રમણિકા

દેશમાં દુકાળ	...	...	...	૧૬૫
મી. ભાગલાલ સાહેબ	...	...	...	૧૬૬
દાદા પીનારા હોદીને એ બાલ	...	...	...	૧૭૦
મોહનચંદ્રભાઈ જળારી હીલવાલ	...	...	...	૧૭૦
વિલાસતમાં દક્ષિણ આફ્રિકાનો સવાલ	...	...	...	૧૭૦
નેહાનંદનચંદ્ર	...	...	...	૧૭૨
મી. રીચના ચરજના	...	...	...	૧૭૨
કેનવુડ ફેસ	...	...	...	૧૭૩
હમીદીઆ હિન્દામીક સોસાયટી	...	...	...	૧૭૪
રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી ફંડ	...	...	...	૧૭૪
હિંદી અને દુરદી વચ્ચે લડાઈ	...	...	...	૧૭૫
બારબરનમાં મીડીંગ	...	...	...	૧૭૬
ગોવિંદાચંદ્ર સદીદુર દુરકરવાલ	...	...	...	૧૭૬
નવમ્બર ૮ ચેલેન્જમાં મોડીસો	...	...	...	૧૭૭
ચારનો દોર	...	...	...	૧૭૮
વિલાસતની કમીડીની લડત	...	...	...	૧૭૮
પરજીવ	...	...	...	૧૭૯
મુરખવાલ	...	...	...	૧૮૦
દક્ષિણ આફ્રિકા દરજન	...	...	...	૧૮૧
હિંદુસ્તાનના ખજાનો	...	...	...	૧૮૨
ગોળમાં બળવો	...	...	...	૧૮૩
રેલવે યાત્રાવાલ	...	...	...	૧૮૪

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર, તા. ૧૧મી નવેમ્બર ૧૯૧૧

દેશમાં દુકાળ

દુકાળ એ કે મુશ્કેલી-કઠિનાવાલું છે, જ્યાં બધે તેને દેશમાં દુકાળ એવું નામ આપીએ છીએ, જેમ કરીસના એક બાગને છતાં ચાપ તે આખા અંગ ને લવા બરોજર છે, તેમ મુશ્કેલીમાં દુકાળ તે દેશમાં જવા બરાબર છે.

કેસના કમરો તથા ડાપા પરથી જોવા માં આવે છે કે આ વેળાને દુકાળ તે અમલકા બધા દુકાળને આંદી દેશે માણસો તે દોરો બનેને નાશ થતો ચાલ્યો છે. પાછતરનો વસ્ત્રાદ નથી પડ્યો બાજુનો એકલો દશાનું વસ્ત્રનું વધુ સહે તેમ નથી તે દશા જોયેલ સમજી શકાય. આપણને એક દહાડાની છુપ હોય તે ખોળા અમ છે. જો અપામાં ને વસ્ત્રની ડેવ હોય તે ન થયે તે આપણે બરની એવત કે રસોલા ઉપર એકલી કારજોરી કરીએ છીએ કે તેની સીમા નથી રહેતી. આને બદલે એમ પારો કે આપણને આઠ મહીના સુધી આગેજ આવતું મળવાતું છે. કરીર હાડપીંજર થઇ ચકુ છે. પેટ તે બધાને અઠવા આપ્યું છે. કરીરને કાઢ દેકા આવે તોજ જીવી સકાય છે આને કિસ્તાર આવે તો પછી પારો કે તેવી દશા લાખો માણસની છે; તે પછી કંઈક ખ્યાલ આવશે કે દેશમાં ને દશા વરતે છે તે કેવી છે.

આપણે મદદ કેમ કરી શકીએ? પ્રથમ મદદ તો એ કે આપણા પોતાના એક આરામ ઓછા કરીએ, આપણું ધર્તીય ઓછું કરીએ, આપણું મદ ઓછા કરીએ, આપણું ચોરી ઓછા કરીએ, અને આપણું ધંધેલાં પાણી બચાર પાસે મારી માગીએ, પછી જો આપણું મન શુદ્ધ દેખાતું હોય તો દેશની ઉપર ને કેર વરતે છે તેને સાફ છુટકારો બરોજર પાસે આપીએ.

ઉપર પ્રમાણે ચાલીએ તો આપણી

પાસે પડશે નવે. આ પડસાનો આપણે દુકાળમાં મદદ એકલકાથી ઉપયોગ કરીએ. જેઓ પોતે પડસા એકલવાની બચસા ન કરી શકે તેની વતી અમે પડસા એકા ને એકલવા તબક્કા છીએ. હાલ પણ અમે એક સખી મદદરજ જેણે પોતે પોતાને જાણે આ બાબતમાં વાજ રવા કાઢ્યો છે તેની સાથે મસલત કરી રહ્યા છીએ. જે પડસા અમને મોકલવામાં આવશે તે તે મદદરજને મળવા તો બીજા બધાંતા મંડળને અમે મોકલશું તે તેની પહેલિ જાણશું.

મુખ્ય વાત પડસા કેમ મોકલવા એ નથી પણ એકલા કરવા એ છે. અમારો બહિષ્કાર છે કે અમે સુચવેલ રીત મુજબ ને પોતાનાં મન સરખ અને શુદ્ધ કરી પડસા મોકલશે તેના પડસા સામે બીજાની જેમ વધારે કાર દળ આપશે તેમાં સંદેહ નથી.

મી. ભાગલાલ સાહેબ

મી. એ. એમ. ભાગલાલે મોકલવાનું મદદ ને સાદસ કર્યું છે તે તેમના સંપાદકને જોવાવનાર છે. બોહસબરમાં એક મીનાઇ પેલીએ થેડા મહીતા સુધી મહેનત કરી દુકાળ ચલાવી હતી. પણ બોહસબરના મોરાની હવાઈને લીધે તે પેટીને પોતાનું કામ સંકેલી લેવું પડ્યું હતું. આ પેટીને મદદમાર મરફુમ મી. સધરવેંડ હતા. ત્યાર પછી કાઢ હોદીએ કે મીનાએ બોહસબરમાં મોકલવાની બહાર દુકાળ મોકલવાનું સાદસ તથા કર્યું. આવા કહેરમાં બધો વિચાર કરીને મી. ભાગલાલે બળ કર્યું છે. તેમને બાકીના પોતાનું જ ધણ છે. મી. રીચ તે બાબત ખુબ પ્રયાસ કરી રહ્યા છે. બીજા તરફથી "મરુટ રેડ એક્સપ્રેસ" નામનો ડાપે મોરાએને ઉઠેરી રહ્યો છે. તેના બવાળ મી. ભાગલાલે તેમજ મી. રીચે કાયા છે. મી. ભાગલાલના બવાળનો તરજુમો અમે નથી આપતા. તેમાં તેમણે ભુલસાથી પોતાના કાર્યનો બચાવ કર્યો છે. મી. રીચે પણ તે ડાપા ઉપર આકારો કાચળ કર્યો છે. આમ એક બીજા તરફી

છે. આવી કાઠમાં મી. બાપાત જેવા કાઠ પુરુષને ઉતરી શકે. અને મી. બાપાતને મુખારકબાદી આપીએ છીએ તે તેમને પોતાના સાહસમાં ફતેહ હાવીએ છીએ.

દાર પીનારા હીંદીને બે બોલ

હીંદુની કિયળી કમણીજ મધ છે. તે મુજ પ્રમાણે કેટલાક હીંદીએ અમુક કામ કર્યું છે એ અમારી જાણમાં છે. તે પ્રમાણેનો ખરો ઉપયોગ કરવાને બદલે કેટલાક હીંદુએ પોતાના પૈસા કાઠમાં નાખી પોતે મજદુર મની જેવા સુ-હેમાર થયા, પૈસા ફેંટા દીધા તે એક. તેનો દાર બધ ધધો તે એ ને કામદારો બાજુ ફરી પાડે તે ત્રુણ.

આ બચન કેવું બચકર છે તે વિષે કાંઈ સાબીતી આપવા જેવું નથી રહેલું. અને તો દાર પીનાર હીંદુને માત્ર કાર આવવા હમણીયે છીએ ને તેની આંખ બેલવા ઉમેદ રાખીએ છીએ. દેશમાં કેવી સ્થિતિ વરતે છે તેવું જાન આપવા માગી એ છીએ, ને પછી તેને પ્રુણીએ છીએ. "તમે જે પૈસા કાઠમાં નાખી તમારું કરીને ને લખારો બાકમાં બચાકો છો તે પૈસા મજાવી તમે તમારા જુએ મરતા બાકને કાર વાપરો તો તમારી શોક નહીં વધે. તમે બે એક કાચુ કાર પછુ કુશળીયાના વિચાર કરો તો તમારાથી દાર પીનાર ખરો? તમે આવે અવસરે કેમ હાંમલ કરી કાઠને નહીં મેલો? તમે માણસ બની જક પદાર્થ કાઠના સુભામ કેમ નમેલો છો?" આ સવાલના જવાબ દાર પીનાર દરેક હીંદુ કે હીંદી પોતાના બનને આપી પોતાનું ને પોતાના બાકનું બાલક કરશે એવી અમને ઉમેદ છે.

જરમન કરેટ આફ્રિકાના પાદરીઓની કુશાલતા વખતે જરમનીના કેઝરે જણાવ્યું હતું કે હસ્તામની અસરની સામે તમારે ખતથી ચોરચો ચાલવાનો છે એ વાતની કુ તમેને મેતવધી આપુ જુ, નહીં તો તે અસર કોબોનીઓને બધ સમાન થઈ પડશે. કેઝરના આ કબોને તુરખી તરફની વિશ્વજ્ઞતા જતાવી આપનારા મણવામાં આવ્યા છે. હસ્તામ કોબોનીઓને બધ કર થઈ પડશે, એવું કહેવાનો કેઝરે અંજલિ પ્રગટાવે છે.

બોક્સબર્ગમાં જપરી હીલચાલ

શહેરમાં હીંદી દુકાનની સ્થાપના

મારાઓમાં ખળભળાટ

બોક્સબર્ગ ખાતે હેડબર્ગરમના મી. બાપાતે દુકાન ખોલી છે, તે પ્રસાન માટે કેટલાક મિત્રો વિચેરે રવિવારે ત્યાં મળ્યા હતા. મી. રોય પછુ ત્યાં આજ કાજર બેસેલ. બધા મહરબો રેટોર ખુલ્લો મુકવા ની વખતે કાજર રહ્યા હતા. હીંદી દુકાન કાખલ થવાથી મારાઓમાં જે બારે મળ વળ થઈ રહી છે તેનો ખ્યાલ બોક્સબર્ગના જાપાની નીચેની દીકાઓથી મળશે :-

બોક્સબર્ગનું જાણુ તેના છેલ્લા બાક માં જો છે :-

"બોક્સબર્ગનીઓને એશીઆટીક સાથે હરી કાઠ મારવાની જરૂર પડશે એવું જાણે છે. તેમણે કમીશનર ઓટ માં એક રેટોર ખોલ્યો છે. તેનો કાષ છેન્સ બાજે આપવામાં આવશે. તેના પ્રાલીક મી. આમદ એમ. બાપાત છે, જે હેડબર્ગરમના હેડબર્ગર વેપારી છે, અને દરસવાલની એશીઆટીક કેમના એક આગેવાન છે. એશીઆટીકને પોતાની પ્રુક્તિઓ બરાબર રીતે રચી છે. તેમને જમીન ખરીદવાનો નથી તેથી દુકાન ની જમીન મી. રોયના નમપર રજીસ્ટર કરવામાં આવી છે. એશીઆટીક વેપારી બોક્સબર્ગમાં કાખલ થઈ જશે તો બધા નાના ચોરા વેપારીઓ પાપમાલ થશે, અને તેમનાં છોકરાંઓ દુઃખ અને કાંટ માં આવી પડશે તે વાતથી મી. રોયને કાંઈ કામદાર હોય એવું જણાયું નથી. વળી કુશીળ-ધ ચોરા નોકરો રોજી પગર ના થઈ પડશે, અને બોક્સબર્ગ મારાઓ ને વચવા કાચક ચોર શહેર રહેશે નહીં તેની પણ તેમને દરકાર નથી. એ મી. બાપાત તેનો રેટોર ખોલશે તો બીજો એક મીક્કતદાર પણ પોતાની ખાલી દુકાનો એશીઆટીકને ભાડે આપનાર છે. આમ એક વખત આ ધસારો શરૂ થશે, એટલે કમીશનર સ્વોટનો મરદને એન્ડ એશીઆટીક લોકેશન મધ જાય ત્યાં સુધી તે ધસારાનો અત આવશે નહીં.

બોક્સબર્ગને આમ પાપમાલ થયું જોઇને મોગાઓ એસી રહે તેમ નથી. મેયરને બોક્સબા એક પીટીકન પડવામાં આવ્યું છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે મી. બાપાતનો રેટોર ખુલ્લો કે પછી એક

મહેર મીટીંગ બોલાવવી અને કામદારના બંચપર સરકારનું બ્યાન બેંચવું, અને તે બાજુ મારેની સળગો અમલમાં મુક વધી.

મીટીંગમાં બીજા એવા કરાવ રબ્બ કર વામાં આવશે કે લોકોએ માત્ર ચોરા વેપારી પાસેથીજ માલ ખરીદવાનાં પણ લેનાં

આ દુકાન પાછળ લખલખ પા. પાંચ હજારની મુદી રોકવામાં આવનાર છે."

તા. ૮ મીએ મારાઓએ બોક્સબર્ગ માં મીટીંગ બરીને બારે મળવળ કરવાન અબર રુકરવારના જાપામાં પ્રગટ થયા છે

વિલાયતમાં દક્ષિણ આફ્રિકાનો હાંદો સવાલ

મી. પોલાકની મહેનત

રીશર્ચ કલબમાં ભાષણ

[અમારા વિલાયતના ખબરપત્રી તરફથી]

મી. પોલાક આ દેશમાં હવે મોટા કા કાના મહેમાન છે. તેમને હસ્તામ ચારે બાજુ મુલાકાતો કરવાની તથા ભાષણ આપવાની હોય છે. બધે કેલેજે તેમના ફિલર્મ રમી નહેલી એકજ બાબત વિષે બેલવાનું ને સમજવવાનું હોય છે. મજ છુત બાધિ પણ આટલો બોલો સહન ન કરી શકે એમ કાઠને જાણી આવે; છતાં મ. પોલાક આખા સવાલમાં એટલા તે કા ઉતરેલા છે, અને નેમની બેલવાની રીત એવી તો સચોટ હોય છે કે તેમના બોલનો કાઠને વિચાર આવતો નથી. દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદી સવાલપર બોલવું એ મી. પોલાકને જાણે મોટું ઉઘાડવાની તક મળી. સવાલના વિલાળપણથી તથા તેની વિચતથી તેઓ એટલા વાકેફ છે કે સભામાં પુછાતા સવાલોના જવાબ તેમની પાસે કાજરજ હોય. વળી એ બાબત માં પ્રજા તથા સરકાર શુ મહદ આપી શકે એ વિષેની તેમની સુચનાઓ પણ એવીજ બવદારીક હોય છે.

ન્યુ રીશર્ચ કલબમાં મળેલી સભાએક કાખલારપ હતી. સભાનું પ્રમુખપદ યોગ્ય પુરુષને આપવામાં આવ્યું હતું. માનવત આરય દીકન બીરેમ્બરુ પોટર તે સ્થાને બીરાબ્યા હતા. સરકારના અમલમાં અદલ ન્યાય જળવાય તે માટે તેઓ જક કાળજી લેવાને છે, અને તે

લીધે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓનો સવાલ સાધારણ રીતે તેમની નજરમાં આવે છે. આ હાલની વિગત અને તેની તેમની બધી તેમના જેટલી અહીં મોકલે છે.

રાજસ્થાનના બાપજી

આજના કામ કરતાં પ્રભુએ કાકા અને મુદાસર બાપજીમાં નાતાલ જતા ગીરમીડીઆ પ્રભુએ અટકાવવા માટે હોંદી સરકારે બધા પગલાં માટે સંતોષભરે છે; છતાં આફ્રિકામાં એક કાળા માણસ મૃત્યુ પુનઃ કરનાર ચોરાને લાંબી હાથમાં કપાના કેસ વિષે, તથા ગેરેલીઆમાં સોરઠ એડરેસને જે પગલાંઓ લીધાં છે તે વિષે ના કિરસા ખ્યાનમાં હવે તેમણે જણાવ્યું કે આજની સામગ્રી હવે વધારે પ્રસારી ગયે છે, અને તે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓની મુશીબતોનો અંત મુકે છે.

મી. પોલાકેના બાપજી

મી. પોલાકે પોતાના બાપજી સરકારનાં આજના મુદાસરની ન્યાયવૃત્તિ વિષે નિરાશા વગર દીકા કરી અને કહ્યું કે આજે હવે ઉપર ખ્યાન આપવા કરતાં બાબ ઉપર બહુ ખ્યાન આપવામાં આવે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓને ન્યાયભરેલી રીતે રાખવાની તેમણે બહુ અમલ જણાવી, અને આવે અન્યાય બિટીક સભ્યમાં આવે છે તે વિષે અધ્યાનપણ રાખી જાત રહેવા માટે બિટીક પ્રજાને દોષવાન કરાવી. હાલના મામલાનું ઈતિહાસીક વૃત્તાંત હાજરીનો સંજોગથી તેમણે આપારમાં રહેલા હાજરીનો અંગે ઉઘાડી. મી. ચેમ્પરલેને કેમીએદવાળા કાયદાઓ કરવાની મના કરી, સોરઠ લેન્ડ કાઉને બોવર બહાષમાં હોંદીઓની હાલ મારીને એક મુખ્ય કારણ મળ્યું, અને તે પછી ટરાંસવાલ સરકારે સ્વરાજ્ય મળતાં મેડાજ વખત પહેલાં નામજુર મેએલે કેમીએદવાળા કાયદો ફરી પડ્યો તે વડી સરકારે મંજુર થયે; એ બધી હકીકત વચ્ચેથી મી. પોલાકે સાંજનારાઓનાં દિલ હલાવ્યાં હતાં પછી

નાતાલ વિષે

બેલતાં ગીરમીડીઆઓની હાલમારીનું વર જુન કર્યું અને એસિયાટીકાનું રક્ષણ કરવા ખાસ અમલદાર નીમાયા છતાં ગીર મીડીઆઓનાં દુઃખોને કાંઈ હાલ મળવી જેટલી અમલ છે તે બતાવ્યું. હોંદી મંજુર ગીરમીડ પુરી થયે પછલા કામમાં તે અમ છે એ વાતમાં કેટલું જુદાણ છે તે આકાશના બતાવી સાબીત કરી આપ્યું. અને ગીરમીડ પુરી કરી નાતાલમાં રહે વાને સ્પષ્ટતા હોંદીઓને તથા જાહિયાં દુરને કેવે જુદમ સહન કરવે પડે છે તે

તરફ ખાસ લક્ષ્ય મેળ્યું. તે પછી હોંદી વેપારીઓની હાલમારી વિષે પણ સહને વાકેફ કરવા, અને કેટલાક જુદમના કામ આજે રજુ કરવા.

સત્યાગ્રહ

પછી મી. પોલાકે સત્યાગ્રહની કેવી રીતે ઉત્પત્તિ થઈ તેનું અમલી પ્રતિબંધી બ્યાન કર્યું. સોરઠ મીડનરે હોંદીઓને આપેલાં વચનનો કેવી રીતે ભંગ કરવામાં આવ્યો, હોંદીઓને ક્યાંક આપનારા ક્યાંક હોંદી રીતે ધડવામાં આવ્યા, તેની સામે હોંદીઓ કેવા આત્મજોગથી લડ્યા, ટરાંસવાલ સરકારે સુએફ કરી કેવો હોંદી દીધો, અને હોંદીઓ કાવર નહીં થતાં કેવા પાછા સામે થયા તે બધી હકીકત અસરકારક રીતે કહી સંજોગાવી.

હાલની સ્થિતિ

પછી ઉપર અલગે શું દાલત છે તે ઉપર મી. પોલાકે આજના અને સોનેરી કાયદો તથા ટાઉનશીપ કાયદાથી હોંદીઓ પાછા કેવી અચોક્કસ સ્થિતિમાં આવી રહ્યા છે તે કહીકત કરી, અને જણાવ્યું કે હોંદીઓને સહેનસાહતની અંદર અંગેજી પ્રજા સમાન નહીં રાખવામાં આવે તે સહેનસાહત રહેવી સુએફ છે. ઉદાહરણ વેપારની અસહાયતા અને કેમી અસહાયતા ખાતર બિટનને નામે જે અન્યાય થાય છે તેથી વાકેફ થઈ તેને નાજુદ કરવા હાજરીનો આનંદ અડધી હતી.

સવાલો અને જવાબો

આ પછી સવાલો પુછાયા હતા. મી. મેકાનેસે સવાલ કર્યો કે મુનિસિપલ કોર કોર એ આ હાલમારીઓ દુર કરવા ના કહે તો શું ઉપાય થઈ શકે.

મી. પોલાકે આ સવાલના જવાબમાં કહ્યું કે : ૧૯૦૬ માં ટરાંસવાલ સરકાર ને લેબન અમલ તેવી બેનો આપવી અમલ કરી સહાય. દક્ષિણ આફ્રિકાના રક્ષણ માટે ત્યાં બિટીક લોકર રાખવામાં આવે છે તે પાછું ખેંચી લઈ સહાય, અને ઉપર વડી સરકારને કેમીએદવાળા કાયદા એ નામજુર કરવાની જે સત્તા છે તેને બરોબર ઉપયોગ કરી સહાય. મી. પોલાકે જણાવ્યું કે આ સત્તાનો હાલમાં બરોબર અમલ થયો બેવામાં આવ્યો નથી, બે કે નાતાલના ૧૯૦૮ ના કાયદાઓ જે ખાસ હોંદી વેપારીને હરકત કરવા બહાળા હતા તેને તથા એવા બીજા એકાદ કાયદા ને વડી સરકારે નામજુરી આપેલ તે કબુલ કર્યું હતું.

ચેરમેનનું બાપજી

આરમીકન પોટર મી. પોલાકેની કહી બેને ટોઠા આપવા ઉમેર્યું કે શું બિટન

ના કરાશે પછલા અને બાબો બનેલી ખુવારીથી જીતવાલા કેલ મહિના મોકલેલ ચોરાઓ બિટનની રાજ્યનીતિના મુખ્ય મુદ્દામાં ફેરફાર કરી શકે અથવા તેમણે સમજાવ્યું કે લીમ જોઈ બેનર સ્પષ્ટ છે તે આવે અન્યાય થતા અટકાવવાને ખાતરજ. તેમણે કહ્યું કે પ્રથમ આ કામ મંજુર વચનના મોકલથી કર કરવા તું છે, અને તેઓ સમજતા થશે એટલે બીજા વચનના મોકલ તેની મેલે સમજતા થશે.

મીસીસ ડેક્ષરડનું બાપજી

આ પછી મીસીસ ડેક્ષરડનું બાપજી છોરડ દિલસાહતી એક જગરજલત આમે વાલ બાધ છે તેણે નીચે મુજબ કરાવ રજુ કર્યો હતો. કરાવ રજુ કરતાં તેણી એ આવેલાં બાપજીથી સહમાં જુરસો ફેલાયો હતો. તેણી હોંદી સવાલ વિષે બહુ સામગ્રી ધરાવે છે. તેણીએ જણાવ્યું હતું કે બિટીક અને હોંદી ભોજો બને મહાન અર્થનું પુરવઠોનાળ વાજ્ય છે; માણસ માણસ વચ્ચેનો નેક સંબંધ જળવાય એજ બરિટીક વાવટાનો આરેક હોવો જોઈએ એમ તેણીએ કહ્યું, અને એટલે બહેરમત એમ અને તેમ જોળવા ની સલાહ આપી.

કરારો

પછી દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓની દિલસાહતો નીચે મુજબ કરાવ કરવાનું મતે પસાર થયે હતો :—

“નાતાલની અંદર જે ગીરમીડીઆ હોંદીઓ ગીરમીડ પુરી થયે ત્યાં રહેવા માગતા હોય તેવાઓની ઉપર પા. ૭ નો કર નાખવામાં આવે છે તેની સામે અ બહેર સભા સખ્ત વાંધો દરકાવે છે અને તે નાજુદ કરવા આગ્રહ કરે છે, કેમકે તે કર હોંદીઓમાં બહુ બહારો પેદા કરે છે.

વળી ટરાંસવાલના સોનેરી અને કાઉન શીપ નામના બરિટીકના નામને અલગ બાજમાં, જે પરિણામે ત્યાંની હોંદી કામને આવી હાથે ત્યાંથી કાઢી કુદે તેવા છે તેની સામે પણ અ સખ સખ વાંધો બહેર કરે છે, અને તેને નાજુદ કરવાનો આગ્રહ કરે છે.

અને આ કરાવ હોંદી તથા મેએન્ડી ખાતાના પ્રધાનોને, ટરાંસવાલના મુખ્ય પ્રધાનોને તથા દક્ષિણ આફ્રિકાના અને હોંદીસ્તાનના મવરનર બનરને મોકલવા ચેરમેનને સત્તા આપવામાં આવે છે.

ઉપરો કરાવ પાસ થયા પછી પ્રમુખ તથા બાપજીબરોનો અંતઃકરણપુરવઠા આજાર માની કબલ વિચારેલ થઈ હતી.

જોડાસખરખ

(અમારા ખાસ ખબરખાતી તરફથી)

ગોરોતોના કામની ખબર

હું પાછળી મેઠાસખરખ માલતી કેસ મેડુ મળવાથી બરવા બરેલ ખબર મળી રહી રહેલ. હવે તા. ૧૫ મીએ રસ બાગે હાલ, મેઠાસ સ્પીક, હમીરપેન્ડ રકુલ હમમાં બહારી. અમારી ખબરે લખા પ્રમાણે મી. હોરોનને કાથે તે ખુલ્લુ મુકામમાં આવશે. એમની બની હો તેઓ જરૂર હાલર મહે એમ બાકા છે.

હોદથી આવેલો માલ ખાસ જોના લાયક છે. માલનો સંખ્ધ કાલ જોના ખબરમાં, કેનસામદન, કેસામિલુક સ્પીક, હરેમખર ખાતે મીસીસ લેમકને ધેર જોવા ખાતે ખુલ્લો મુકો છે.

રેલવે પર ખીજો હુમલો
રેલવે પર હુમલાનો ખીજો મળીરખનાવ બન્યો છે. હુમલાનો જોર મધ પડેલ ખી. આમલક પીકલકલ તે જોડાસખરખમાં રેલમા રેપારી છે. રેલવે અચલ હરે તેમજ તરફ ચલાવેલી વરતાલુના અખલમાં મી. કાછીઆએ

જનરલ મેનેજર પર હુમલો લખ્યો છે, જે નીચે મુજબ છે:—

"સાહેબ,—હરસવાલ રેલવે ઉપર હોદી એલુ અપચાન મથવા કાલમાં એલખલા બન્યા છે તે તરફ મારે આપણું ખ્યાન લાલકલ મધ ખેમખુ પડે છે.

મેઠાસ હલતા અમારો રેલમની એક મોદી પેદીસ મેનેજર મી. કીરાનક મુળ મલુ પ્રોફેરીઆ મેલ દરેકનવા દીકરીત ખનસપેકટરને કાથે મારે અપમાન મધુ હુ. તેના ખબર "હીજન એકિપિનિ બન"માં વિમલકાર અપચામાં આવ્યા છે જે હું આ સાથે ખીજવા રગ લઉં છું.

મધે કાલીવારે એટલે તા. ૪ થીએ, મી. આસમલ પીકલકલ કરીને એક ખીજન રેલમા રેપારી જે જોડાસખરખ, ૧૨૩ મારકેટ સ્પીકમાં રેપાર કરે છે, તે પ્રોટોરીઆ જવા ખેપી રેલમા પર ૫-૨૫ થી ચાલીએ અમા ખતા હલ. તેમાં તેના મારકેટ કે ક-૩૩૬૨ે જનરલસ્વીથી તેમને પાલ ખેમી મુકામરી કરવા ખટ કાળ્યા. તેમની પાસે દીકરીત હતી, તેઓ દીકરવ ૩૫માં કામલ થતા હલ. અને હલેલ હમી હતી, આજ હોવા જતાં તેમને રેલમામાં આવેલ. મી. આસમલ પીકલકલ રેલ રેલન મારકટને ફરિયાદ કરી હતી જો હર અમલ પોરકટ તેની કાલેદી

પુરી હતી. મી. આસમલ પીકલકલ વિરોધ દરીઆદ એ કરે છે કે રીકપરક કલાસ એ હત. જતાં મેઠામાં માલુસે હમી હત. અને ખીજમાં ગોરોતો મેલા હતા. આથી જે લોકો મારે તે રીકપરક હતો તે તેમાં બેસી શકતા નહોતા.

આવા બનાવ દરી ખનતા ખટકે અને હોદીએ સાથે દરેનમાં વિવેકથી વરતવા માં આવે જોવા પેમમાં લેશો તે બાકારી મધલ."

મી. રીચની અરજના

મેઠાસખરખના કાપામાં

એ-દી-એરીઆરીકેને આકરો
જવાબ

મેઠાસખરખના "ક્રસ્ટ રાંડ એકસપ્રેસ" માં જે એ-દી-એરીઆરીકે કીલમાલ હમી મધ છે, તેનો ખ્યાલ અમારા જવાબમાં અમે આપી રમા છીએ. લાસ પછી એ અરમાના સખમાં મી. રીચનો ખીચેનો જબીતા બરેલો કામલ તે કાપા માં પ્રસિદ્ધ થયો છે:—

કાપાના વાલવિવાદની મળ બોચવવા મારે એક બવસાપી વહીવ તરીકે મને જુજ વખત છે, અને મરજી તેથી પચુ જોણી છે; જતાં મને મારા નામથી હુમલવાનું માન તમે આપુ છે તેથી નીચે આપી છે એટલી દીકાઓ કરવાની રગ લઉં છું.

હું ખીલકલ હુપાવવા મામતો નથી કે મી. એ. એમ. કાપાલ રહે છે તે મકાન નો રજરકટ માલીક હું છું. તેમજ મારા જ નામથી રજરકટ થએલ ખીલકલના મી. મામાનના સખ્યાખધ દેસી બહમો ખરા માલીક છે.

મારી સ્થિતિ અને મારા વિચાર કહે લાકથી કહી દેવાય તેમ છે. મારા લાક બધ કલોનીરેટોને વે અખવા લાયક હોય તે વે દરલાવવામાં અને કાંઈ સગાય કે નામોથી નથી લામલી.

આપણી વિકલન સહેનલાકલને આદનારે હું એક કાપીરીઆલીક છું. તે બાકલ માં હીજાંડના આધિજા. "જો" જેવો હું નથી, પચુ સ્પીકીઅરકેમી ફુનિયાને સુધારવા કલેલો કેસેમ પ્રેમને સાધે હું તેને વાલુ છું. તેથી આ મુલકન જે

ગોરોતો "કુષી" અખલના કાયેતવરે લોકોને લમાવે છે, તથા પોતાલુ સમકુ મલ, અલવલ, અને માલકી સખાપીપલુ ખતાવે છે તેમને હું પચોડુ છું. દક્ષિણ આફ્રિકાના રૂપ વરકના અનુભવ ઉપરથી હું સપુરલુરીતે સ્વીકાર છું કે એલી કાપાંથી હલવિનાનુ ખમીચેલન થાય તે ખા મુલકને પરકે તેમ નથી. વળી હું એ પચુ સ્વીકાર છું કે આપણો મુકારો એવો નિર્માલ્ય છે કે હોદી રેપારીતો નિરકુથ લમારો આપણુ મુકારોને પલકી ને દુર રેડી હપ લકે, જતાં હું કહેવ ને કિમત છે છું કે આ નાના ખકને વલાવનાના હલમાલના મકાન કપચમાં હોદીએ જે લામ બખલો છે તેને તમે ('ક્રસ્ટ રાંડ એકસપ્રેસ')

ઇનસાફ આપતા નથી.
દક્ષિણ આફ્રિકાને, ગોરોતો વસી કહે, અને નિરતર આવ્યા હરી કહે એવો મુલક બનાવનારોમાં હોદીએ અમેસર હત. તેમનામાં અને આપણામાં તલા વતો છે ખરા. એ તલાવતોને વધુ પડતી રીતે ચિતરવામાં આવે છે. નહોતો તે ધસાકને નાણુક મધ બધ એવા છે. પુરા વામાં નાતાલના કલોનીબલ-ગોરન હોદી નો દાખલો બુજો. આ તલાવતોને લીધે ગોરા હરીકપર હોદી સરસાક બોગવે છે, એ કારણથી પ્રખ્ત ઉમરના વધુ એરી આરીકેને આવવાનો દરવાજો અરસ પરક સમજુતિથી બધ કરવામાં આવ્યો છે, અને તેને બધ કરીને તાણુ પચુ મારી દીધેલ છે. એટલે સવાલ હોદી ખમીચેલ નો નથી. સવાલ આ પ્રમાણે છે: કાથ દેસર રહીસ હોદીએ પ્રત્યે દક્ષિણ આફ્રિકા ના સમજુ ગોરાઓએ કેવું વલણ રાખવું? તેમને ચલતી કરતાની મેમ તક આપવી કે જુજમ અને જોડકમીતી જનલીરીત વડે તેમની મરલાનગીલુ નિકલન કાલવાની લીકીચને ન જાજતી રીત આપણે બજ માવીશુ? વારવાર એવો અમાલ કરવા માં આવે છે કે આપણાથી

હોદી સાવ ઉતરતો છે (?)

લખીવાર અમ કહેનારાઓ ઉપલકીઆ જોનાર અથવા ખીન અનુભવી માલુસો હોય છે. હોદી ઉતરતા છે એ માન્યતુ બક સમવડ બરેલી અને મુખદાયક લાલે છે. પચુ જે બને ખતિઓના મુજલેપ ની અરખામશી કરવામાં આવે તે આપણી અનુભવતા અને મુકાલીમાં અલેક પહોંઆ-ગર રહે નહીં. એક કમ તરીકે આ પ્રતિબ: હોદીએ લખી બાખલોમાં આપણી પાછળ છે. પચુ

આપણે પ્રમાણિક રીતે આપણને સવાલ મુકવો જોઈએ કે જે શ્રીજીની તેમનામાં આજી છે એમ આપણે કહીએ છીએ એ કુલો તેમનામાં જોયે એવી તરફની રીતિ આપણે તેમના તરફ રાખીએ છીએ? શું અપમાનથી, શું પરીજા મજબૂરી, શું કહેરી તરીકેના સાધારણ કહેલી બાંધી કરવાથી, શું કામમાં શું દરેક રીતે જાતાબાથી આ બોધને આપણે ચલાવી અને સુધારી શકીશું? મુખેપના મુનદા સોંપાને વીણી કાઢીને આમ રેડીઆમની પેઠે રાખવામાં આવે એ એવો મજબૂત આર હાથકાની મુદતમાં "અનડીઅરવેલ્સ" શબ્દ મળા વચ્ચે રહે નહીં. ત્યારે દીદી તો ઉદ્યોગીપણું, ખત, મુદ્રાઈ, વગેરે દારી, સ્વદેશાભિમાન એવા સહયુક્ત મોટા પ્રમાણમાં ધરાવે છે. તેના તે સહ યુક્તને લઈને આપણે ઉતાવળીઆ મુકા બધા કરતાં બમણાવું જોઈએ. ખરું કહીએ તો આપણે જોરાજો જે એ સહયુક્ત કાંઈક વિશેષ મહત્વ કરીએ તો તુકસાન થાય તેમ નથી.

છતાં મુદ્દો એ છે કે

જર્વિઅમાં આપણે તેમના તરફ કેવી રીતે વરતવું? કાહેળ, તમે દીકા કરો છો કે "આત્મસંસ્કરણ" એ કુદરતનો પહેલો કમરો છે" એ આ દીકા એવી રીતે કહી છે કે કેમ બાળે એટલાથી બધુંએ કહેવાય જાણ હોય, અને તે દીકાને અપાત્ર આપવાનું જીવકુલ રહેવું ન હોય! આત્મસંસ્કરણ એજ પહેલો કામરો પશુસ્વભાવમાં હશે. પશુ જમ "કમરો" સુધરેલાં માનવીએને વાળવી રીતે કાચ પાકી સ્વભાવ તેમ છે. અને કાચ પડાવ તો તેમજ અરથ શું જવા જાય છે? હાંક માણસ બીજાના તરફ અરાજ વરતણુક ચલાવવાને જે પહોળું રોધ છે તેના જેવોજ આ "કાપદા" નો અરથ નથી થતો શું? આપરવાર્યોપણાને ઇશ્વરી કરાવવા બરોબર આ નથી શું? ઇશ્વરને વીસ ચઢી સુધી ઇશ્વરિયતના કિશ્કણનો લાગ મળ્યો તે આ રૂબરૂ કે? આરા નમ્ર મલ પ્રમાણે વો, આપણે કાંઈક આપણેજ ખાતે પશુ

અદલ ઇનસાફ આપણે જોઈએ, તોજ આપણે આઠની તરીકે તેમજ એમ્પા ૧૨ તરીકે હાથાત રહી શકીશું. જેમ જોરાને પોતાની ઉત્તિ કરવાને વારતે પોતાથી થાય તેટલું કરવાની ચેત્ત તક આપવામાં આવે છે, તેમ અમેના હકદાર હોઈને પશુ તક મળતી જોઈએ. પછી તે વડીલ કે કાહેલ હોય, પેપારી કે જાદી

ખર હોય, મને તે હોય તેને તેનામાં જેટલી બુદ્ધિ સક્તિ હોય તે સુધરણુ રીતે ખાલવી પોતાનો ઉત્કરષ કરવાને મટતી તક આપવીજ જોઈએ. જો આપણે તેનાથી ચડીઆતા હોઈશું તો તે કરતમાં તે આપણને કબ્બ કરી શકે નહીં. જો આપણે ચડીઆતા નહીં હોઈએ તો તેની હરીફાઈથી જવાના લોહ એક અપાથી આપણને કાપડોજ થશે, નહીં કે તુકસાન.

હાંકની કમીટી

સાથેના મારા સંબંધને લીધે આ સંબંધી એક વધુ બાબત વિશે મારે થોડું અને કહેવું જોઈએ. આ બાબત વડી સરકાર ની કમીટીથી આ સવાલને જોયો તે છે. માતરશુચિના જે રાજકીય પુરુષોએ દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોઈને અપમાન બરેલી અને કુખલાયક રીતે રાખવાની પદ્ધતિ સામે જળવાન રીતે અને આમક પુરવક પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે તેઓ કાંઈ મક્કલીઆઓ વધી. તેઓ ખરેખર મહા દુર પુરુષો છે. અલબત્ત તેઓ કીર્તી અને આશ્ચર્ય કમીટી વિચાર કરે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાની વરતણુક વે પ્રીટીયા રાજવા આપડીતપણુને મંજીર અપરથ છે. એણે હોંદમાં અર્થાતિ ઉત્પન્ન કરાવી છે. આ કમ તેઓ જાણે છે અને તેઓજ તેમજ વારંવાર પ્રોટેસ્ટો કરેલ છે.

કેવલ

આ પ્રમાણે ચોખ્ખી રીતે મારા વિચાર બતાવવા માટે, સાહેબ, તમે અને મારા કરસો. મારા વિચારમાં મને બહુસો છે અને તેને અનુસરણ મારા વરતન છે. આ બાબતનો વિચાર ક્યાં પછી પશુ જેઓ મારાથી જુદા પડે તેમની સાથે મારે વાદ નથી. છતાં આ બાબતમાં મારી જાંઘોને કુ આખર સુધી વળગી રહેવા માથું છું; અને જો બરૂર જણાશે તો આ આખા એન્ટી-એશીઆટીક કાપદાને તે રાજ બંધારણથી વિરુદ્ધ છે કે નહીં એ તપાસવા માટે ઠેક પ્રીવી કાઉન્સિલ સુધી લઈ જવામાં આવશે. બ્યારે કુ ઇંગ્લાંડમાં હતો ત્યારે લાં લીધેલા કુશળ મારાજાઓના અભિપ્રાય પ્રમાણે, આ તપાસવું પરિણામ મારા માટે કાંઈક નવીનજ આપશે.

એક અપનાર જણાવે છે કે માલમજ પરી માટે દુરકીના હકમાં કુવા ચાલવા હોઈ આપણેની એક મીટીંગ મી. અહમદ અબ્દીનીના મહાનપર મળી હતી.

હેનરુડ કેસ

નાતાલ ઇન્ડિયન કેમિસના સંબાધ

નાતાલ ઇન્ડિયન કેમિસના જોનરરી સેક્રેટરીઓએ જુલુસ પ્રધાનને તા. ૨૬ ની અરજીએ નીચે મુજબ સંબાધ કર્યું છે :—

"સાહેબ, —નાતાલની હોંદી કેમના પ્રતિ નિધિ મંડળ, નાતાલ ઇન્ડિયન કેમિસની કમિટીના દરજ્જાનથી અધી આ સારે લોક તા. ૨૧ થીના ઇન્ડિયન એર્થિનિયનમાં પ્રથમ મેલ રિપોર્ટ તરફ આપણું ખાન બેવીએ છીએ. તેમાં ૩૨૧૧ના ની. સી. હેનરુડે તેને ત્યાં જમ કરતા બિહ હોંદી ઉપર ખાતકા કુમરો કરવા વિશેષ દર્શાવત છે. મી. હેનરુડ ૪૨૧૧ના મેમર હતા. તેણે ઉચ્ચકક્ષને તે અપરથ કર્યો છે એમ કલુલ કર્યું, અને જે માર્કેટના દર ની તેને સભ્ય થઈ છે. મી. હેનરુડે તે ના નિર્દેશ પ્રત્યે ખાતકાપણું વાપરવા માટે આ સભ્ય તેને પહેલીવાર મેલ લેવ એમ નથી.

અમારી કમિટી એમ માને છે કે મી. હેનરુડ જેવા આજુસને પા. ૨નો દર તે કાંઈ જળ ન કહેવાય. અને અમને બાંધી આજ્ઞા થીના નથી રહેવું કે જો અપરાધી કેસ હોંદી હેત તો તેને જળ નવારે સખ્ત ખાત. અને કાંઈ દેવની લામણી નથી થતવતા, છતાં એટલું જો અમને લાગે છે કે નાતાલની હોંદી કેમ ના પ્રતિનિધિ તરીકે અમારી દરજ્જા છે કે આવી સભ્ય સામે અમારે પોકાર થઈ વનો જોઈએ અને સુપરેસ તપાસ થઈ વવી જોઈએ, કે નથી અમારી કેમના મનમાં એવી અસર ન રહે કે જોરાને માટે એક કાપડો છે અને હોંદીને અધી ખીજો કાપડો છે.

અમને લાગે છે કે આ એકે મનપ છે કે નથી મી. હેનરુડને ઝીરખીયન હોંદી રાખવાની પ્રોટેક્ટરે મનપ જણી જોઈએ.

અમે ખાસ કરીને જનરુર હોંદીના સેલ્ફનામા તરફ આપણું ખાન બેવીએ છીએ. તેમાં તે કહે છે કે પોતે કહી વાદ કરવા પ્રોટેક્ટમાં ક્યો હતો ત્યાંથી ખાઉં ફરતાં પોતાને પકડવામાં આવેલ અને માર્કેટનેટ સંખ્ય ખડો કરવામાં આવેલ; માર્કેટનેટ તેમ પડેલા વારતજ સખાની ના પાકી કે રીપાલી સખ મજૂરીની સભ્ય કરી.

આ બાબત આજ ખાતાના પ્રધાનને આપ જણાવશે તો અમે આજારી મંજૂ."

કમીડીના ઇસ્લામિક સોસાયટી

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે ફંડ

એલાન્સનરમથી સોસાયટીના આકર્ષક સેક્રેટરી બને છે કે :—

કમીડીના ઇસ્લામિક સોસાયટીએ એલેક્ષા રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી ફંડના પા. ૬૦૦ એલાન્સનરમના ટરફીક ફોન બસ બનરમ મી. મોહેનીએને આપવા સોસાયટીનું ડેપુટેશન તેમની પાસે મળ્યું હતું, અને કેમલથી ઇસ્તિખ્લા મોઠલી દેવા એક પાઉંડ છોની ટર્ગિસવાલના મુસલમાનો નરહથી તેમને સ્વાધીન કરી હતી. ડેપુટેશનના મેમ્બરોમાં મોલવી મુન્શરખ, હમામ સાહેબ, મી. કાઝલીઆ, મી. મુશા બીખજી, મી. કાપુરજી, મી. માલ, તથા મી. હેખરમુલ વીજેરે હતા. ફોનસલ સાહેબે ઉપકાર માન્યો હતો અને મરતે સમયે એ પછલા તારથી મોઠલી દેવ બહાનું હતું. આરબાદ ડેપુટેશન પાણુ ફરજ હતું.

ઉપરની રકમની એક સાથે કમીડીના સોસાયટીના ચેરમેનની સહીવાળા નીચેના કાગળ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો :—

“સાહેબ,—ઇલાહીના પાતકી અને જેર વાળથી કુમલા સાથે દુર્ગી સક્ષતતત્ત્વ રક્ષણ કરવા અમારા સ્વધર્મીઓને પડતા કુખ તરફ ટરફિવાલના મુસલમાનોની ઉદી દિલસોજીની નિકાની કામલ પા. ૬૦૦ ની એક કમીડીના ઇસ્લામિક સોસાયટીના હરમાનથી મોકલવા રજુ બહુ હતું.

આ રકમ તે અદના છે છતાં તે અહીં રોકી ઉદી દિલસોજી છે તે બતાવે છે.

તે આપ રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીને તરફી ફોન્સેટીનોપલ મોઠલી આપસો એવી વિનંતિ સાથે આપને મોકલવામાં આવે છે.

આમજ ઉપર વધારે શયો કરી વધુ રકમ મોકલવા મારી સોસાયટી કમેડ સાથે છે.”

હજી ઉપરાધાનું ફંડ ખુલ્લું છે. આમજ જતાં જે રકમ મળે તે પાછળ મી. કેસલ મારફતે મોકલી દેવામાં આવશે.

સોસાયટીના ચેરમન મેન્શર મી. ફુલેન હાલે માથે તેમના હરજનની કુરાન ખતમની ખુલાશીમાં આમલા રવિ વારે દીપાર્દી આપી હતી. તથા એ ખુલાશીમાં સોસાયટીને એ બીની બહીષ્ક આપવામાં આવી હતી. તેમજ મી. મહમદ હોદીઆને ત્યાં ખુબ જન્ય મળ્યો

એની ખુલાશીમાં સોસાયટીને એક બીની બહીષ્ક આપી હતી, જે સાહેબોનો સોસાયટી ઉપકાર માને છે.

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી ફંડ

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે ફંડ કરવા નીમાએલી હરખનની કમીડીના સેક્રેટરી મી. એકમાન અહમદ એફેન્દી બને છે કે :

—આ કમીડી અમાથી સ્વપાત ત્યારથી રાત હાડો કમરનાથી મહેનત કરે છે, અને મી. કાપુર મહમદ પોતે પોતાની માડી સાથે રાત હાડો આ કામમાં ફરે છે. મી. એ. એલ. મુસાએ પણ પોતાની માડી એજ કામ વાસ્તે આપી છે. તે આ પોતે પણ આવે છે. તેમજ મી. રસ્તમજી શેઠ પણ કામમાં સામેલ રહે છે. કોઇ કોઇવાર રાતના ૧૧ વાગે થી આવે છે.

મને આવાડીએ ડેપુટેશન મેટાલિન મળ્યું હતું. અર્થ બહાદુરોએ પા. ૧૫૦ કરી ટુરત એકા આપી દીધી છે તેમાં તોફાનો, મોરતો વિગેરે સહુએ પછલા કરવા હતા. મોવરપુરમાં પણ સારી રકમ મળી હતી. બચ્ચાંઓની કાલની વાત સાંજળી દેલકા પોષેપોષે રકમ હતા. તે વખતે ર્વક બરીળ ડોલીએ પોતાની માંડીની અગ્રુદી જે પેની ૬ ની કીમતની હતી તે કાદીને આપી દીધી. તેને સેલ કરતાં મી. બમાલુદીને પા. ૩ થી. ૩ માં લીધી. બીજા મી. સમ્મદ અહમદે પોતાની અગ્રુદી આપી જેને સેલ કરતાં પા. ૫-૫-૦ માં મી. કાપુર મહમદે લીધી.

તા. ૨-૧૧-૧૧ ના રોજ જુએ રાત ના એ બીટીની મરજીમાં ધરમાલો માવવા આર બાહ્યો જમા મળેલ. મરજી સીકાર ભરાઇ મળી હતી. મી. સમ્મદ મહમદ સીદીકે દરકનાક કુઆ ના. સલ તાન ને તેમના હજરે સાથે માવતા હતા, જે વખતે મોકા આખમાં ખાંસ સાથે આશીન મોલતા હતા. મીજલસ ખલાસ મવાળાક મેસરસ કાપુર મહમદ, સમ્મદ સીદીક, બખદુલા હાજી આદમ, મોહ માન અહમદ વિગેરેએ ટુરફીની હાલતને અનુસરતું દરકનાક ખ્યાન કર્યું હતું.

તા. ૪ થીએ અખમેની તરફ કમીડી મળી હતી, અને સારી રકમ આવેલ છે. તા. ૫ થીએ સીડનકામ મળેલ અર્થ બરીઓએ પા. ૨૫ ની રકમ કરી આપી હતી. તા. ૬ થીએ સાલેલ કેસલ જ.

સન મળેલ અર્થ અંદાજે પા. ૩૦ થાત મળા હતા, અને હજુ થવાના છે. આજ દિવસ સુધી આ ફંડમાં પા. ૧૧૦૦ (સોળસો) નબહીક ભરાઇ મુક્યા છે, જેમાંથી પા. ૧૫૦ કેમલથી એલાન્સનરમ ના ટુરફી ફોનસલ મારફતે મોકલાઇ મુક્યા હતા, અને પા. ૫૦૦ નો બીજો હકનો તા. ૮-૧૧-૧૧ ના રોજ તારથી એલાન્સનરમ ટુરફી ફોનસલ પર મોકલ્યો છે, અને કેમલથી કરતખુલ મોકલવ બહાનું છે.

કમીડીનું ડેપુટેશન તા. ૮ થીએ અખ બીટી મળેલ છે.

તા. ૪-૧૧-૧૧ ના મહેમેડન થીએ ટર ફા. તરફી ફંડ વાસ્તે ખેલ કરવા માં આવેલ. તેની આવક અરમો બાહ જતાં પા. ૫૨-૪-૬ ખેલ કર થતાં મેક્કર મી. હરમાઇલ કાહેજને સોંપવામાં આવેલ, જે ઉપકાર સાથે સ્વીકારી.

તા. ૧૧-૧૧-૧૧ અને સનીવારે મે સ્પાટીની મરજીમાં મળેલ છે, ત્યાં રેડ ક્રેસન્ટ માં ગમે હાજર થશે.

માસુરોલેકવાળાએ તરફી કામજ મળ્યો છે, જેમાં ત્યાં બહાદુરોએ પા. ૧૫૦ લીધા છે, અને બીજા મળે.

નિરદોષોની મળેલી કાલ સંબંધમાં મી. એકમાન કમેરે છે કે—ઇલાહીવાળા ઓએ જે ખુની કુમલો બેક્સર મોરતો, અને બચ્ચાંઓપર કાધો છે તે વિષે જાપમાં ખાંસી એવો કષો મુસલમાન કસો કે જેનું દિલ નહીં રમ્મુ હોય દ હક્કિયુ આહરિકાના મુસલમાનો ખવાએ મહલતમાં સુતા છે તો કમેડ છે જેનથી છુકસે, અને હરખન કરે છે તેથી તરફથી કમર પાંધી કામ કરવામાં મુકસો નહીં.

જુવા હાસલ અને ફા. વિ. આલેક કાંદરાની લાઇસેન્સ મોરડવાળો કેસ મોમ દિવસપર નાતાલની સુપ્રીમ કોર્ટ આમજ મળ્યો હતો. પા. ૧૨-૧૦-૦૦ દીપાએટ તરીકે માવવામાં આવે છે એ કાચે કાવ દાના બધારલુધી વિરહ, અને જેરવાળાં છે એવી દલાલ હોદીના વહીમે કરી હતી, અને કોરે તે દલીલ કમુલ રાખી કેસ બોરડ પાસે પાછો મોકલાવ્યો હતો. મી. બરહીસ જુમ તથા જડજ પ્રેસીડન્ટ મુકા હામાં મળતા થવા હતા, અપારે મી. જસ દીસ કોરટરે પોતાને ખત મુકાદાની વિરહ બતાવ્યો હતો.

છટાલી અને તુરકી વચ્ચે લડાઈ

તુરકીનો છતના ખબરો

અઘવાડીક સમાચારોનું તારણ

(રહતના તારો ઉપરથી)

શુક્રવાર, તા. ૨.

મંમળવારે અને શુક્રવારે તુરકોએ કેટલાક નાના હુમલા કર્યા હતા.

આરબોની એક સામગ્રી કતલ કરવાની વાતનો છટાલીનન પ્રધાને છતનાર કહે છે. છટાલીનન લશ્કરના પુઠના માથુસો પર આરબો હુમલા કરતા તેથી ૨૨૦૦ આરબોને છટાલીનન ટાપુઓ પર મોકલી દેવાની જરૂર પડી છે. ધવાએલા લડવમ્મણને તુરકો મારી નાખે છે એવો છટાલીએ આરોપ મુક્યો છે. તેજ કારણ ને લીધે છટાલીનન ધવાએલાની સંખ્યા જુલ માલુમ પડે છે. સુવેલાની સંખ્યા સરખામણીમાં બારે મોટી હોય છે એવું તે કહે છે.

હવાઇ વહાણમાંથી તુરકી જાવણીમાં એક મોળ નાખવાથી લશ્કરમાં બારે મઠ બહાદ અને અબવરથા થઇ પડી હતી. સોલ્દારો મારે દિશામાં નાકા, અને તેમનાં મનવર કાઢીને સોડમાં. હવાઇ વહાણ વાળા દરીયા આ રીતનો ઉપયોગ કરનાર છે.

રોમથી એવું જાણવામાં આવ્યું છે કે સોલોનીકી અથવા રમનાં ખાતે નકીકા સહન્યનો પકાવ નાખવા માટે છટાલી પાસે પુરતો કાફો છે.

પરદેશ ખાતાના પ્રધાન સર એકવરક એએ પારલામેન્ટમાં જણાવ્યું હતું કે છટાલીની લડાવક પદ્ધતિમાં ખિલન વચ્ચે પડી શકતું નથી. જો વચ્ચે પડે તો તે "નુટાલીટી" થી વિરુદ્ધ થાય.

આરબોની કતલ અને હાહાકાર અને વિહારની બામણી બતાવવા માટે સરકાર શું પગલાં લેશે, એવો સવાલ વડી પાર્લામેન્ટમાં પુછાતાં મી. એસ્કવીથે સવાલને સખત બાધમાં વળેલી કાદ્યો અને તે માટે સજાએ તાળીઓ પાડી.

માલતાના તાર ઉપરથી રહત જાણવે છે કે ત્રીપોલીમાંની બધી મનવારો ત્રીપોલી એટી તુરકી દરીયામાં કામલ થવા ઉપડી મુકી છે.

શુક્રવાર, તા. ૩.

છટાલીનન કાલ્યા માટે એક મહીના સુધી ચાલે એટલો કાલસો તથા બીજી લડાવક સામગ્રી ત્રીપોલીના તખરક બંદર ખાતે સંઘરવામાં આવી છે, જેથી છટાલી નન કાફાને સીરીયા, મેસીડોનીઆ વિગેરે સ્થળે કુમલો કરવા માટે છટાલી સુધી નહીં જવું પડે.

શનિવાર, તા. ૪.

ત્રીપોલીમાં આરબોને જે રીતે મારી નાખવામાં આવે છે તેની સામે તુરકીએ યુરોપી રાજ્યસત્તાએને પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે. તેણે કહ્યું છે કે એવી કતલથી જેમની સંધીનો બચ થાય છે.

તુરકી અને આરબ લશ્કરો વચ્ચે બંદર બંદરમાં અસંતોષ ફેલાયો છે. આરબો દરિયાક કંઠે છે કે લડાઇની તીક્ષ્ણતા તેમનેજ બધી સહન કરવી પડે એવી રીતની દરેકે તુરકો તેમને સોંપે છે.

તુરકીની દક્ષિણે આવેલા સમુદ્રમાંના ટાપુમાં પકાવ નાખવાનો વિચાર છટાલીએ ફેરવ્યો છે. તેનો ખરાદો સીરીયાના કીનારા પર જવાનો હેતુ છે.

રવિવાર, તા. ૫.

ત્રીપોલી ખાતેના રહતના અબરપત્રીએ માલ્ટા ખાલી જણાવ્યું છે કે તા. ૨૭ અને ૨૬ મીની લડાઇના સંખમાં છટાલી એ પ્રસિધ્ધ કરેલ હેવાલોથી ઉલટી કહી કત એવી છે કે તે દિવસોની સખત લડાઇ માં તુરકો અને આરબોની સંખ્યા ૨૦૦૦ ઉપરાંત નહોતી. છતાં તેમણે તેમના ખાહાલ હલ્લાવી છટાલીનેને આવ આજ નાખ્યા હતા, પરિણામે ૧૦૦૦ છટાલીઓ નાં મરણ થયાં હતાં, તથા છટાલીનન લશ્કરને મેદાનનો ફેટમોઠ ભાગ છોડી પાછા હાવાની જરૂર પડી હતી. તેમણે ૧૫ હિલોમીટર નેટલા મેદાનમાં પકાવ

નાખ્યો હતો તેને બદલે કાલ તેઓ ૪૫ હિલોમીટરમાં.

તુરકો ચોતાની છતની આખરે તેજ ખાલુ આગળ લઇ આવવા અને છટાલી નન પલટનોપર મારો ચલાવવા ક્રિત્ર માન થયા હતા. તેમનો મોળામાર વડા જનરલની જાવણી સુધી પહોંચ્યો હતો, અને છટાલીનન લશ્કરને એટલે સુધી નાકવું પડેલ કે ત્રીપોલી આગળ જવા માટે તેને દરિયાક વહાણનો અપકારો લેવો પડે.

છટાલીએ મખ પ્રદેશમાં જવાનો વિચાર તકન છોડી દીધો છે. કેમકે વચ્ચે ૧૫ માઇલ લાંબા અને ૫ માઇલ પહોળા મેદાન (જેને એએસીસ એવું નામ આપવામાં આવે છે) માં તુરકોએ જાણવ કર્યો છે.

ત્રીપોલી સહેરની સ્થિતિ ઘેરા જેવી થઇ પડી છે. છટાલીનન વડાની સ્થિતિ શેતરજની બાધમાં જેને કોઠ કહે છે તેમાં આવી પડ્યા જેવી થઇ છે.

તે સ્થિતિમાંથી છૂટવા અરથે તેણે હલ્લોજ કરવો જોઇએ, જે કરી શકાય એવા ચિન્હ કાલ દેખાતાં નથી.

છટાલીનન અમલદારોમાં અને લશ્કર માં કાલેશનો ઉપદ્રવ ચાલી રહ્યો છે, જો કે છટાલી તે વાતનો ખનકાર કરે છે.

ઉપરના અબરપત્રીએ છેલ્લી કતલોની વિગત પાલુ પુરી પાડી છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે છટાલીનન વડાએ એવો કુકમ કહેલો કે જો આરબ પાસે હથિયાર હોવા તો વાજબી રીતે શક બધ તેમને કાર કરવા. આ કુકમનો અત્યંત મેરુપયોગ થયો. ચાર દિવસ સુધી સોલજશ એએ સીસમાં મુખ્યા, અને જે કોઇ થયું તેને અધિચારી રીતે કાર કરવા છે. એવડમાં જણાવ્યું છે કે આ કામ માટે છટાલીનન વડે—જનરલ કેનીવા—જવાબદાર બધા.

ત્રીપોલી જવા ઉપડવા માટે થઇને ૨૦,૦૦૦ નું લશ્કર, તોપો, તથા હવાઇ વહાણો નેપસ્થ ખાતે એકઠાં કરવામાં આવે છે.

સોમવાર, તા. ૬.

શનના રહાકરડ પતના અબરપત્રી તરફનો એક સંદેશ પ્રગટ થયો છે. તેમાં ૮૦૦૦ તુરકો અને ૧૬૦૦૦ આરબો એ મળીને છટાલીનને પર મેળવેલી છત ને વરજુવવામાં આવી છે. આ લડાઇ મંમળવારે અને શુક્રવારે થઇ હતી.

છટાલીનનોચા ૪૦૦૦ થી ૧૦૦૦ માલુમ જોખમાં હતાં. તુરકોએ જે

કોઈના, પછી લેખે, અને મુઠકા હાર મેળે છતી લીધાં હતાં.

પટાલીઓની કપડી હારનો બીજો લશ્કરી ધનહાર કરવામાં આવ્યો છે.

ત્રીપોલી કહેરની જુદાજુદા આરે બચાડે થતા નવ છે. કોલેગથી મુજબાં ૫૦ મહાસુબની સાથે રત્નજોપર આશુભ પડી હતી. એએસીસમાં નવાં ત્યાં મુઠકાં પકડાવેલાં છે, અને રાજ કોલેજના હરે એવી બહુ પેલ હરે છે.

પટાલીઓમાં રાજ કોલેજના ૪૦ કેસ થય છે.

બનરસ કેનીવાલી સરકારના વહીવી પદથી સરકારી ત્રીપોલીના નવરત્ન તરીકે નીમણુક કરવામાં આવેલ, અને તેની બચાવો જનરલ હજોની નીમણી.

પટાલીએ મુશ્કેલી રાખ્યોને જાણી દીધું છે કે ત્રીપોલી અને કોલેજના કમીશન રાજમાં ખાલસા કરવામાં આવ્યાં છે, આ સરકારનાં એવું પણ સુચવ્યું છે કે બીજાં રત્નજોપર વચ્ચે પડ્યું, અને તુરંતને સમજાવવું કે એથી એ બચુ છે તેમ તુરંતી કમીશન હરી લીધે, અને વધુ લેખી રેખાં આકરે.

મંજળવાર, તા. ૭.

રજીવારે સવારે તુરંતી તોપોએ પટાલી આમ જાવણીઓ પર મારો મલાવ્યો હતો. આ મારો બને પક્ષ તરફથી આપેલ વિષય આશુ રાખવામાં આવ્યો હતો. હવાઈ વહાણમાંથી મોંબ ફેડયા પછી તુરંતી પાછા પડ્યા હતા.

કોનરદાંડીનોપલ ખાતે એવા અખર મળ્યા છે કે તુરંતીએ ડરના પાણુ છતી લીધું છે. જાણમાં પટાલીનાં ૫૦૦ માણસ મારવા મળ્યાં હતાં. તુરંતીએ ૧૮ તોપો હાથ કરી છે.

પટાલીના તારોમાં જાણવામાં આવે છે કે ડરનામાં સ્થિતિ હતી એમજ છે.

પટાલીબન પણ જનરલ કેનીવાલી નક્કીની વાતનો ધનહાર કરવામાં આવ્યો છે.

પટાલીએ એક તુરંતી મનમોહ કુબાડી લીધે છે.

ત્રીપોલીના પટાલી ખાતે મોકલાવેલ જામણમાં જાણવામાં આવે છે કે તુરંતી અને આરમો વચ્ચે સરકાર થવા હરે છે. આરમો રોતરને હાથમને મેખર મુઠકાં ખાતે તુરંતીનો વાંક મટે છે.

પટાલીબન હવાઈ વહાણમાં તુરંતી સરકારમાં મેળે મેળે હતા. તે જાણુ છે કે તુરંતી સરકાર જોણું પણ અધિકુ રેખાં હતાં.

‘રત્ન’ પત્રનો ખાસ અખરપત્રી મળા કમીશનરે હાથમથી જાણુ છે કે— ત્રીપોલીમાં તુરંતી સરકારની અંદર તોફારી કરનાર એક બિટીક અમલદારે પટાલી બન હરકર સામે મોકલાવનારા આપેલ મુકે છે. તે જાણુ છે કે તેણે ત્રીપોલી કહેરનાં બંધોમાં ૧૨૦ રત્નજો અને બાળકો નાં મુઠકાં મેળે હતાં. તેમના હાથ પગ બંધિયા હતા. તેમના અવયવો કપી નાખેલા હતા, અથવા વીધી નાખેલાં હતા.

પાછળથી એક મરજી તેના મેળેમાં આવી જેમાં ૩૦૦ જેટલી જોરત અને બચાવોની સાથે હતી. તેપર એવી રીતે કાપકુપ કરવામાં આવી હતી કે એથી તેમને બીલકુલ જોળખી કાઢાય તેમ નહોતું.

‘લીકર’માં તા. ૬ દીના ખાસ તરખાં દમુદીનના સરેલા ઉપરથી જાણવામાં આવે છે કે પટાલીબન એએસસીએ જાણુને પાતકીપણે હાર કરવા હતા. આરમો પોતાના ધરમની ખાતર મરજીથી મેખરવા દેખાતા હતા. આ સરેલામાં એક મરજ અને જોરતમાં એક સાથે કમીશન મરજી ને હરજાવનક લેવાલ જાણવામાં આવ્યો છે. એક કમીશનમાં એક જુદી જોરતને ઉકારી કરી તેનાં કપડાંમાંથી કારતુલો મળી આવવાથી હાર કરવામાં આવી હતી.

બીજા એક વીચેરદરે જાણમાં મનદ એએસ એક કમીશનમાં જાણુ છે કે સુધારો હરે અધમ દલા તરફ વળવા આવ્યો છે.

બીજા એક જાણે જાણુ છે કે એ ત્રીપોલીમાંની હેવાનીયતનો અટકાવ નહીં કરવામાં આવે તે દુનિયાના બીજા ભાગે ના મુલકાઓમાં કુલકા અમલકો સમજાવે છે.

સોરઠ એએસસીએ પટાલીની વરજાવો પાતકી અને જાંબી કરી છે.

એક સોસીઆલીસ્ટ લેખકે જાણુ છે કે નિરદયતા અકાવના કિસ્સા દુનિયા વચ્ચે પડતી નથી એ જાણવી વાત છે.

એક રેખાલકી કહે છે કે ૬ કમીડ બિટીક મુલકાઓને હક છે કે તેમના બાઈક કાઢ્યોને બિટીક મેળે તે કરીને નામ અજાવવો, એવી માનજી કરવી.

જુલવાર, તા. ૮ મી.

કમીશન ૧૫૦૦૦ થી સરકાર જનરલ એએસસી સાથે ત્રીપોલી પહોંચતાં તુરંતી તુરંતી સરકાર પર અકાલ લાઇ જવામાં આવી હતી. એએસસીએ કહેલો કમન છતી લેવામાં હતો.

મોરાકોમાં કમુનીક ખાતે આરમો અને પટાલીબનો વચ્ચે મોરાખારી થઇ હતી. પોલીસે જોળી બહાર કરવા પછી કુલકા સમુદાયે હાથ ફેરવેલ માણસોનાં મરજી થયાં છે.

પટાલીએ ત્રીપોલી ખાલસા કર્યું તેની સામે તુરંતી સરકારે મુશ્કેલી રાખ્યોને પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે, અને જાણુ છે કે તુરંતીએ તેવા કામની સામે હડતા નિશ્ચ કર્યો છે.

વડી પારલામેન્ટમાં એક સવાલના જવાબમાં જાણવામાં આવ્યું હતું કે હાઈકોર્ટ ન્યુનક છે તેથી સમી કરવાને સમજાવવાના કારણમાં નહીં પડી કો એવું કર્યું નથી. પણ પટાલી અને તુરંતીના વિચાર કાલ એટલા જુદા છે કે સમીનો વિચાર કરવાને થયો નથી.

તુરંતીવારના સ્થાનિક કાપમાં તુરંતી જાણુ વિષે કાંઈ અખર નથી.

આરખરતનમાં મીટીંગ

સોનેરી કાપડાની લડત

સોનેરી કાપડાની લડતના સંબંધમાં આરખરતનના હોદીઓની એક મીટીંગ ત્યાંના મી. મંજલીના મહાનમાં તા. ૧૪ મી આટોપરે મળી હતી. હાજર થયેલ માં મેસરસ નથુરામ મહારાજ, મંજળી, ગહવાભાઇ દેસાઇ, વાલજી લક્ષ્મીલાલ, તથા મહમદભાઇ વિજેરે મહરથો હતા. મી. એક જોહાનસઅરમથી કામ પ્રસંગે આવેલ તે પણ મીટીંગમાં હાજર થયા હતા. તેમણે સોનેરી કાપડાની લડત બાબતે સલા આગળ વિવેચન કર્યું, અને તે સંબંધમાં મટતી રીતે સમજાવડી. સોનેરી કાપડાની લડત માટે કરવાની જરૂર જાણવામાં આવતાં મેસરસ મંજળી, મરમદભાઇ, દેસાઇ તથા હોસ્ટોફરે એ વાત ઉપાડી લીધી. સાર બાદ મીટીંગ વિસરજન થઇ હતી. પછી ઉપર કહેલા મહરથો ઉપરાજી માટે નીચળી પડ્યા. પા. ૬-૧-૦ ની રકમ જોતજોતા માં થઇ હતી. સહીએ થયાકાંઈત પડ્યા અર્થાં હતા.

મીટીંગના ખાતે રેકર્ડસ્ટ સોસાયટી ખાતે થયેલા ૬૩ની અમને મેળેથી તપ સીલ જવરથી જાણુ છે કે ત્યાં જાનબમ પા. ૨૦૦ જેટલું ઉપરાજી થયું છે.

એવી રીતે આમણીશમી કાલની અંધ વચ્ચે પછી એ ઇસલામી સભ્યની કેટલીક તરફથી થયું. તેમ જુદા પાકની મહેર આપીથી અને સુલતાન અબ્દુલ હમીદ આદેબની સભ્ય મજબૂબાની કુનેદથી તુરકી સભ્યની પેલા સમ્પત્તી સ્વીકૃતી થઈ રહી થઈ, સુલતાન અબ્દુલ અમીરે રાજ્યને કરવાના બોલમાં દાખી નાખ્યું. હવે તેને માછ સુલતાન અબ્દુલ હમીદ સાહેબે પોતાની બાહ્યથી અને અમલમાંથી તે બોલને મોટેલાને કબજે કરી નાખ્યો. એટલુંજ નહીં, પણ સુલતાન અબ્દુલ હમીદ ખાનના વખતથી હથિયારોમાં મજબૂબ વખારો થયો છે. યેરપીડોને એક અને બીજો તરફાર કરવામાં આવ્યો છે, જે જોલનદારની સાબાગ માટે બજે ઉપયોગનો છે. અથવા આવા તરફથી અને ફોલ્દમ્લીના ખતાવો સાથે જોલનદારની સદીને હેલ્દોલનેકે જુરો થાય છે, અને વીસમી સદીની જરૂર સાતના દાએકમાં પંચ જુરેકને સુલતાન અબ્દુલ હમીદ સાહેબને ખબર પડે કરમા, અને નાજદાર સુલતાન મહમદ રશીદ પાંચમાં તખ્ત નસીન થયું. તેને હજી કુંડ કુલ્લ લઈ એટલામાં તે પડાથી એ દીવકારો કુમલો કર્યો. (જુદા પાક ઇસલામીઓને ફોલ્દમ્લી ખાસે.) સિદ્ધલા ને સખને ઇસલામી અમલમાં દીલગીરી નો ખળબળાટ થઈ રહ્યો છે. આ કુમલો યોગ્ય એતવણી આપ્યા વગર થયો છે. તેમ જાણ માટેની અહેરાતની મુદત પણ ધણીજ દુર્ગી હતી. એવા અબ્દુલારવા હુમલાનો ખચાવ કરવા માટે મને એવું ખળવંત રાજ્ય પણ મહારાષ્ટ્ર વગર રહે નહીં. એવા બારીક અને ઠોઠાકીના વખતે માણીઓ પોતાના હથિયારો સજ્જ, પોતાના આતી ધણી વહાલાં કહેબીઓથી જુદા થઈ, અને કેટલાક તો પોતાના માણ કરતાં અધિક ખાસ બાબકોની કાકડુડી તરફ લેજમાત ખ્યાલ ન કરતાં પોતાના સ્વદેસને માટે, અને પોતાના પવીન ઇસલામના પક્ષ મથકે સદા કાળ ઇસલામી બોના હાથમાં રહે એવા હેતુથી, જાણ ના મેદાનમાં જ્યાં એકમ તરફાર થઈ ગયા છે. અરે! બપોરે પવિત્ર ઇસલામ ની મુલકોને માટે ઇસલામી શુરવીયો

જાણના મેદાનમાં પોતાના પક્ષમાં એક આપવાને તરફાર થઈ ગયા છે, ત્યારે જુ આપણી હરજ નથી કે એજ મહમદની છુલ્લો માટે ધાપલ થયેલા આપણા આમણીના સારવાર અરથે આપણા નાણા નો સદ ઉપયોગ કરીએ ? તે પણ એક સમય હતો કે ફક્ત ૫૦૦૦ લડવૈયાઓ ની મદતથી શુરવીર ઇસલામી સપેદ સાલારે રપેન જેવા વિશાળ દેસ ઉપર ફોલ્દમ્લીનો ડોકો વચાડ્યો હતો. તે પણ એક બમાનો હતો કે દુન્યાના મોટા વીસતાર ઉપર ઇસલામીઓનો રાજ્ય અમલ હતો. અને તે પણ એક કાળ હતો કે વિશામાં પહેલા ઇસલામી, હુનર ઉદયેખને ખીલવનાર ઇસલામી, અને દુન્યાના મહમદુર બામ ઉપર જે ધળ ઉડતી હતી તે પણ ઇસલામી. આદા ઇસલામ! ઇસલામ! તારી તે ખુબી તો એટલું હતી. લડાઈ માટેનું ખુબલ તે અસ્લાહો અકબરનો નારો હતો. અહ ચોસ! ક્યાં છે તે જાહેરખાસી? ક્યાં છે તે સાખાવત? ક્યાં છે તે શુરવીરો? પણ લાખ લાખ શુકર છે તે મહાન અરજન દારનાં કે જેણે સતરઓના અસંખ્ય હુમલાઓ છતાં એક મોટા વિસ્તારવાળા રાજ્યની લગામ ઇસલામીઓના હાથમાં રહેવા દીધી છે. અને તે કીરતારની મેદી મહેરખાસીથી સદા કાળ રહશે. (આમીન) પ્રીય વાંચક, હવે કહો કે એવો વો કયો કંજુસ ઇસલામી હશે કે પોતાના પરમખાં મહાન સ્થાનેનું રક્ષણ કરનાર રાજ્યના ઉપર આવી પડેલી બાદ તમાં કર, શમર, અથવા એરથી મદદ કરવાને પાછી કરશે. વસ્તુવાચ.

કુણી જણો વાંચી કુણ મદદ કરજો, અને કેમી કામમાં કમરબાંધી જલકી આજળ કદમ ભરજો.

[સંપૂર્ણ.]

ડરખન ઈંડિઅન મારકેટ

વરસ હજીડે થા. ૧૧૦૭ ની કમાણી

કરખન મ્યુનિસીપાલીટીને ૧૯૧૦-૧૧ ની સાલને ઉપજ અરથને દીલખ જેઠર તરફથી બહાર પડ્યો છે. તેમાં પ્રમટ કરેલી ખીના ઉપરથી જલુખ છે કે ડરખન બરો મારકેટની પાછળ મ્યુનિસીપાલીટીને વરસની આખરે જ. ૨૬૬ ની મુકાન મદ હતી. ત્યારે ઈંડિઅન મારકેટની મ્યુનિસીપાલીટીને વરસની આખરે ૧. ૧,૧૦૭ ને નફો થયો હતો.

વરસની તથા હરમ રજીસ્ટ્રેશન વિગેરે સમ્પત્તી

પ્રીયોરીઆના બાબા ઇસમાઇલી નાહાર મીલકતના સમ્પત્તીમાં લેજુદારોએ પોતાના દેવા નહીં સી. આકબેને (વોલકસ ૬૫૬) તા. ૧૫ મી નવેમ્બર સુધીમાં બરી દેવા. લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૧૦ મીએ બરા વાની હતી.

જુડરોહના બનરજ દીવર મહમદ ઇસાની મીલકત નાહાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૪ મી નવેમ્બરે કેપટાઉન ખાતે સ્થાનીક સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

ડરખનના જેક મુકેએ તેના લેજુદાર સાથે સમજુતી કરી છે, જે સમ્પત્તીમાં લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૬ મી નવેમ્બરે ડરખન માછરનેટ આજળ બરાવાની હતી.

કરખનના વેપારી એલ. સી. કમરદીન ની નાહાર મીલકતના સમ્પત્તીમાં વહેંચણી ના બાકીમાં મારિસખરખ ખાતે સુપ્રીમ કોર્ટના માત્તર અમલ રજૂ થયા છે, અર્થ તે તપાસણી માટે તા. ૧૪ મી નવેમ્બર સુધી ખુલ્લા રહેશે.

કમારકહોરખ, રોડ નં. ૧૨૮ માં અમલ ઇસમાઇલીના નામથી રજીસ્ટર થયેલ રાજ્ય તા. ૨૨ મી અગસ્ટથી બેકી દેવામાં આવ્યો છે.

અચાઈ હોવીકના અને હાલ કોર્ટના મહમદ અલાદીને તેના લેજુદારો સાથે સમજુતી કરી છે જે સમ્પત્તીમાં લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૬ મી નવેમ્બરે હોવીકના માછરનેટ આજળ બરાવાની હતી.

યોરનવીલ બંકનના કાસમ મહમદ ની મીલકત મુદતી બપતીમાં લેવામ આઈ છે.

મારિસખરખ, ૧૦૬ રીટી સ્વીટના અલીબન મહમદે તેના લેજુદારો સાથે સમજુતી કરી છે જે સમ્પત્તીમાં લેજુદારો ની મીટીંગ તા. ૧૬ મી નવેમ્બરે ડરખન, અમલાકી માછરનેટ આજળ બરાશે.

અમારું ડરનું, ડર પાછું રમીડન, ખાટી સુલેખન કુસેનની મીલકત નહાર તરીકે જાહેર કરવા તા ૨૨ મી નવેમ્બરે સરકારી કાર્ટને અરજી કરવામાં આવશે.

ચોરનો દોર

એક હોંદી વેપારી મંજીર હાલતમાં

મારીત્સજન તરફ નેટીવ બદમાશોની એક ટોળકી ચોરી અને મારફાડ વડે એકતમમાં વસ્તા હોંદી વેપારીને સતાવી રહેલ જોવામાં આવે છે. આવી ચોરીના એક દાખલો સીડેરામાં આવેલ હોંદી સ્ટોરમાં બંધાયેલ હતો. ત્યાર પછી મારીત્સજનમાં એક હોંદીની કુશનપર બદમાશોએ જાપો માર્યો હતો, પણ તેમને ટુરત નાથી જવાની જરૂર પડી હતી. સારવાર લાંબી લગજમ એક માસ કુશનપર રહેવા આવેલા હોંદી સ્ટોર પર તેમણે પોતાનો હાથ અજમાવ્યો. આ સ્ટોરમાં બે ચોરો હતા જેમની એક કુશન તરીકે અને બીજો રહેવાન ચોરો તરીકે વધારાનો હતો. કુશનમાં સારવાર લાગવાથી બંધમાં એક માસ કુશન પાસે ગયો, અને બારણું ખોલ્યું. તેણે એક નેટીવ બદમાશો ચોળી બહાર કર્યો, જે હોંદી વેપારીને જાતીમાં વાગી. અંદરના બીજા માણસોને આ બનાવ જાણી ધક્કા પાડવા પોતાને ડેકાણે સુપાઈદીયા પાડ્યા રહેવા પડ્યું. બાદ ચોર મરજી પડે તે પ્રમાણે સ્ટોર સુધી જે ગયું તે કપાડી નાથી ગયા. બંધના માણસોએ બવાએલાની બનતી સારવાર કરી. સોમવારે તે ધણી મંજીર હાલતમાં હસ્તપ્રતામાં હતો. બદમાશોનો પતો મળ્યો નથી, આ ચોરીઓ એક ટોળકી નું કામ હોય એવું માનવામાં આવે છે.

તેમણે એક ચોરાના ઘરપર પહોંચી અરસામાં ચોરીની કોશીલ કરી હતી.

ચોરદ છબીએકથી મી. હમ્મલીમ સાહેબ બારબર જામે છે કે તા. ૨૨ મી એ મી. સુલેખન હમ્મલીમ બારબરને ત્યાં મેલુદ કરી પદનામાં આવી હતી. ધણી મુસલમાન બાઈએ દાવતથી હાજર થયેલ. બાઈ તથા પાન સોપારી લઈ મ. છુટા પડ્યા હતા.

વિલાયતની કમિટીનો હકત

કોલોનીયલ પ્રધાન ઉપર બખાણુ

હાલની સા. આ. બિ. ઇ. કમિટીના સેક્રેટરીએ તા. ૨૭ અક્ટોબરે કોલોનીયલ પ્રધાન ઉપર નીચેનું બખાણુ કર્યું :—

અવિધના મંજીગરેશન કાયદા સંબંધમાં

“સાહેબ,—નાતાલ એડવરટાઇઝર નો જે ઉતારો તા. ૬ મી સપ્ટેમ્બરના ‘ઇ. એ.’ માં પ્રગટ થયેલો છે તેની બેવડી કાપડીએ આપની બાજુ માટે આ સાથે મોકલવાની રજા લઉં છું. તે ઉપરથી દેખીતું છે કે નવો હમ્મલીમ કાયદો યુનિયન પારલામેન્ટમાં દાખલ થયે તેમાં કોમીએડ નહીં રહેવા દેવા યુનિયન સરકાર દરજિસ્ટ્રાલની હોંદી કામને જે વચન આપ્યું છે, તે પાળવા નહીં દેવા એવું ફી સ્ટેટમાં ઉચ્ચેરથી આવી રહી છે. તેથી મારે વિનંતિ કરવાની કે યુનિયન સરકારને તેઓની દિલ્લાલને તાબે થવાની દુરજ પડે નેવે પ્રસન્ન વડી સરકાર આ દિલ્લાલ આજ ખ્યાનમાં રાખવી.”

તા. ૩૭એ બીજો નીચે મુજબ કામગીરી બંધવામાં આવ્યો હતો :—
નીશાણોમાં ઊકરા અને ઊકરીને સાથે ભણાવવા સંબંધમાં

“સાહેબ,—પ્રીટોરીયામાં ઊકરા અને ઊકરીઓ સાથે ભણતાં હોય એવી નિશાણમાં કેટલાક નામેશી બરેલા બનાવ બનેલા તે વિષે ‘પ્રીટોરીયા ન્યુસ’ જે બખાણુ કર્યું હતું. અને જે તા. ૬ મી સપ્ટેમ્બરના ‘ઇડિનબરો ઓપિનિયન’ માં ‘છપાયું’ હતું, તેની બેવડી કાપડીએ આ સાથે મોકલવાની રજા લઉં છું. ઊકરા અને ઊકરીઓને સાથે ભણાવવાની રીત વિષે ‘પ્રીટોરીયા ન્યુસ’ જે ટીકા કરી છે તેને મારી કમિટી જે કે સંપૂર્ણ રીતે નથી સ્વીકારતી, તોપણ નાતાલમાં હોંદી ઓની તફા નામરજી કરતાં તેઓના ઊકરા અને ઊકરીઓને સાથે ભણાવવાનો ત્યાંના કેળવણી આતાનો નિશ્ચય જોતાં ઉપરોક્ત કિસ્સો વધારે ખ્યાન બેચનાર થઈ પડે છે. મારી કમિટીને ખબર મળ્યા છે કે ચોરા માળાઓનાં ઊકરાઓને કેળવણી આપવામાં આવે ક’ણ નિશ્ચય નથી રાખવામાં આવ્યો. હોંદી કોમના પાત્રિકા અને બેચદારી વધાઈતાં તેઓના સંબંધમાં નાતાલ સરકાર આ સિદ્ધિ ચાલુ રાખે છે તેનું પરિણામ જે આવેકે છે

નાતાલની સરકારી નિશાણોમાં એક પણ હોંદી બાળકો દાખલ નહોં થવાથી કેળવણી પામી શકતી નથી. એથી મારી કમિટી આજ રાખે છે કે ઉપર બખાણુ વેલી મુશીબત ટુર કરવા વડી સરકાર યુનિયન સરકારને રજુઆત કરશે.”

નાતાલમાં વેપારી લાઇસેન્સ

તેજ તારીખે નીચે મુજબ વિષય બખાણુ કરવામાં આવ્યું હતું :—

નાતાલમાં હોંદી વેપારી લાઇસેન્સ સંબંધમાં અમારું જે પત્રબંધાર આવેલો તે વિષે આપની વધુ બાજુ માટે તા. ૬ મી સપ્ટેમ્બરના ‘ઇડિનબરો ઓપિનિયન’ માં ‘નાતાલ ટાઇમ્સ’ પરથી છપાવેલ રીપોર્ટની બેવડી નકલો આ સાથે મોકલું છું. તે બતાવે છે કે હોંદી બાઇસેન્સદાર મરી જતાં તેના વારસને કે એકમીકુટરને તે લાઇસેન્સ તાજું કરી આપવાને બદલે તે સમુજામાં બંધ કરવા ને નાતાલની મ્યુનીસીપલિટીઓ કેવી મકકમ રીત પકડી બેઠી છે. જે બી રીત ચાલુ રહે તો ત્યાંની હોંદી કોમના બાળોની કેવી અમબરેલી હાલત થઈ પડે એ વડી સરકાર સમજી શકશે એમ મારી કમિટીને ખ્યાન છે. અને તેથી મારે વિનંતિ કરવાની કે આ નવા મામલાથી કેવી મંજીર સ્થિતિ ઉભી થાય છે તે વિષે વડી સરકાર બનતાં જણાવ સાથે યુનિયન સરકારને જાણ કરશે.”

[ઉપર કહેવામાં આવેલ છે તે મા. ઇન્માસલ બામાતની એવી કલન સંબંધી છે. “ઇ. એ. એ.”]

એડી-એડીઆડીક હીલવાલ

તા. ૪ થી અક્ટોબરે નીચે મુજબ બખાણુ કરવામાં આવ્યું હતું :—

“સાહેબ,—કમિટીના કુશમથી કેપ ટાઇનના સ્ટેટના તારની એક નકલ આ સાથે આપને મોકલવાની રજા લઉં છું. તે વડી સરકારને અલગ ખ્યાન આપવા ની જીના છે. દક્ષિણ આફ્રિકા યુનિયનના મુખ્ય પ્રધાને ત્યાંના એડિટોરીક સવાલ વિષે અભિપ્રાય બજાવ્યો હતો તે વિષેની તેમાં હકીકત છે.

૧. તે તારના છેલ્લા વાંકમાં જે બહુ ખ્યાનમાં લેવા બેચ ટીકા સમાયેલ છે તે તરફ કોલોનીયલ પ્રધાનનું ખ્યાન બેચવા અને ખાસ સુચના થઈ છે.

૨. ૧૬૦૭ માં મુદ્દથી વેળા સ્ટાંડર ટન આતે બનરજ બેચાએ પોતાના બાપ જુમાં કહ્યું હતું કે : ‘જે મારા પક્ષના હાથમાં રાજ્યની લગામ આવશે તો તે ચાર વરસમાં કુશીને (એડમે હોંદીને)

કારણવાળાઓ કાઢી મુકીને એ જાહેર
મારી કમિટીને શક્ય આવે છે.

૩. બંને વખતના બેઠાં મારી
કમિટી ને મજબૂત કાંઈ રાખી રહી છે
તેને ટેકા આપે છે. અમારથી કાઢાઈ
બંધ થઈ ત્યારથી એટલે કે ૧૯૦૨ ની
સાલથી આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોદી
ઓની સામે ને અત્યંત ઉત્કેષથી ચાલી
રહી છે, તે કાંઈ નવા હોદીઓને અટકાવ
વવા ખાતરજ નહીં પણ સ્થાયી હોદી
પ્રજાને હાંકી મલવાની ખાતર પણ, એમ
મારી કમિટી દ્રઢતાથી માને છે.

૪. તેથી મારે વિનવિત કરવાની કે
આવી ઉત્કેષથી કરનાર તથા સહેનશાહત
ના એક ખીબા કાઢવોના સંબંધમાં
અત્યંત ખસેલ પહોંચાડનાર વાતો બહાર
આપણમાં મોટાથી તે બહુ મેરુનાસખ
કહેવાય. એમ વડી સરકાર યુનિયનના
મુખ્ય પ્રધાનને લખી જણાવશે."

આ લખાણમાં સુચાવેલો કેમલ નીચે
પ્રમાણે હતો :-

"દક્ષિણ આફ્રિકામાં એશિયાટીક
કમિટીઓની બાબતમાં રીટરોડીન ખાતે
જનરલ મેથાને સવાલ કરવામાં આવ્યો
હતો તેના જવાબમાં તેણે કહ્યું હતું કે
તે પોતે એશિયાટીક કમિટી ટોચે તે
જોવાને રાજી છે, પણ તે બહુ મુશ્કેલ
સવાલ છે અને તેમાં ધણે ખરમ ધામ
તેમ છે, છતાં સરકાર તેનો (નવેલો
લાવવાની કુશળ આશા રાખે છે."

અરમાપત્રીઓને જવાબ

ખબર પત્રી (માસિકખબરી) - તમે
મોકલેલી ખીના તોછડી છે, જેથી કામલ
થઈ શકે નહીં.

"એક મુસલમાન" (માસિકખબરી) -
કામલપર ખ્યાન મળવા અરમાપત્રીઓએ
પોતાનું નામ કામ લખવા માટે નહીં તો
અમારી તબક્કા માટે પુરું પાડવું જોઈએ
એ નિમિત્તપર તમારું ખ્યાન ખેત્રીએ
હીજો.

અ. ઇ. ઓ.

કરબનમાં ધાસણીના રોજ સંબંધમાં
ડો. એડમ્સને મદદ કરવા નીમાએલી
ઉદ્દિગ્ધન વેલ્ડ-ટીથર કમીટીની ચીટીય
આવતા મંજૂરવારે સંજારે મી. ૫
જાહેરમંજૂર મંજૂરપર મળવાની છે.

પરપુરણ

કરબન કારપોરેશન તરફથી ટાઉન
કલારકની સહી સાથે સ્થાનીક છાપામાં
એવી નોટીસ પ્રસિદ્ધ થઈ છે કે કરવેરા
સંબંધમાં કારપોરેશન તરફથી વેબુએશન
રોલ (સ્થાવર મીલકતની કીમતની
આકાશી) પ્રસિદ્ધ થયેલ છે, અને જેમને
તેમાંની કીમતની આકાશી સામે, અથવા
તો પોતાનું નામ તેમાં કાપલ થવા સામે
વાધો હોય તેમણે વખતસર તે મોઝ
ટેકણે રજુ કરવો.

યુનિયનના ન્યાર ખાતાના પ્રધાન મી.
હરોએ યુનિયન પારલામેન્ટની મુદ્દણી
વખતે એવું જાણના જણવખી ખાતાના
વડા (જે ખીટીક છે) ની બદલથી કરેલા
કમ્પો વાપર્વા હતા, જેથી દક્ષિણ આફ્રિકા
કાની વડી અદાલતમાં કેસ જતાં મી.
હરોએ દરિયાદીને પા. ૨૫ નુકસાની
તરીકે આપવા એવો યુક્તિો મળ્યો છે,
પ્રધાનના તાબાની કોરટ કપરીને મુશ્કેલ
કરાવી સળ કરે એ બતાવનારા આ
દાખલાએ બોયર-ચીટીક તકરારના
કારણે ખાસ ખ્યાન ખેત્રી છે.

મુખ રીવર ખાતે એ હોદી રેલવે લાઇન
પર આલતા માકુમ પડવાથી તેમને કોરટ
માં ખડા કરવામાં આવતાં એકને પા. ૪
ના દંડની અને બીજાને પા. ૨ ના દંડ
ની સળ થઈ હતી.

રોકેટલાંડ માટે સ્વરાજ મેજનવા વડી
પારલામેન્ટના રોકેટીસ મેન્બરે કેટલીક
લીલમાલ કરી રહ્યા છે.

સ્થાનીક છાપના મારિસબરમના
ખબરપત્રીએ સોડા દિવસપર એ છાપામાં
જાણવું હતું કે:- કાઢી બાજી વગેરે ખાધા
ખોરાકોને સુતાની જગ્યાએ રાખવાની
બાબતમાં કામલાની સખતાઈમાંથી હોદી
ફેરીયાએ છટકી લખ છે તે ખેડની વાત
છે. આ ખરાબ આદત બહુ પ્રસરતી
જોવામાં આવે છે, અને કેટલાક રોજો
હેલાય છે તેનું કારણ તે છે. આ મુદ્દ
માટે મારિસબરમના પોલીસે ત્યાં એક
કોટલીમાં કેટલાક કાક સાથે ચાર હોદી
ઓ અને કેટલાક બળીયાને સુતાં પકડ્યાં
હતાં, અને માણસો તેનો થી. ૫ દંડ
કર્ષે હતો. આ બાબતમાં તેથી વીલેય
સખતાઈ વાપરવામાં આવશે એવું ઇચ્છ
વામાં આવે છે. આ મેડીમાં કેટલાકને

કરવેરા સંબંધમાં રોજો હોય છે અને
તેના બેરી બટુઓ કાઢી બાજી મારફત
મળમાં હેલાય છે. જેથી રોકેટીસ તકુર
સ્તી બહુ અવધા બાવી પડે એ ઇખીટ
છે. વીગેરે.

ગોરા અને કળા વગેરેના કેસમાં ગોરા
જુરેરા નિમિત્તપાત યુક્તિો બાપતા નથી,
તેથી જુરેની રીત બાવાં ટેકણામાં પડી
ભાંતી ચણાવી એકાએ એવું ટાકણ પગ
કહે છે.

મોવબરે (કેપ) મી. મોસારબાઈ
હીબાબાઈ મોચી લખે છે કે:- કેપ
ટાઉન, વુડરોક, કલેરમેન્ટ, વાલનબરમ
વગેરે જગ્યાના મોચીબાઈઓ મોવબરેના
મી. રજુછેડબાઈ ખુશાલબાઈના મકાનમાં
દીવાળી તથા બેસતા પરચના તહેવારો
ઉજવવા એકઠા મળ્યા હતા. મકાનને
તે દિવસો માટે સરસ રીતે સજ્જારવામાં
આવ્યું હતું. એકઠા મળેલા લોકોએ
બજન કીરતનની ધામધુમ કરી હતી અને
બંને દિવસો આનંદમાં પસાર કર્યા
હતા. બધા મોચી બાઈઓએ ધંધા
રોજગાર બંધ રાખ્યો હતો. આવનારા
ઓ માટે મી. રજુછેડબાઈએ ઉતારા
વગેરેની સારી સમવડ કરી હતી જે માટે
જરૂર તેમના આભારી હતા. બંને
દિવસો બહુ આનંદ અને શક્તિભાવમાં
વીત્યા હતા.

સ્ટેશનમેન્ટથી એક લખનાર જણાવે
છે કે:- અગ્રે દીવાળીનો તહેવાર ધામધુમ
સાથે ઉજવવામાં આવ્યો હતો. મેળાવામાં
ની જેકવલ્લ વીગેરે મી. ખીરખર ત્રીકમના
મકાનમાં કરવામાં આવેલ. તેમના તરફ
થી મેળાવડા માટે અગ્રેના મુસલમાન
બાઈઓને આમંત્રણ આપવામાં આવેલ.
જેથી મેળાવામાં ખીલજો વિપરિત
મેસરસ મુસા નુરમામદ, અબ્દુલ હસીમ
નુરમામદ, કામદ પ્રસાદ, અબ્દુલ હસીમ
હાજી કાસમ ખીલાં સાહેબ વીગેરે હાજર
હતા. અનેની મહોમેડન કમીટીના પ્રમુખ
મી. મુસા નુરમામદે હોદુ મુસલમાન બાઈ
ઓમાં વધતા જતા સંખ અને બાઈચારા
માટે હર્ષ બંદર કર્યો હતો, અને એવા
સંખથી હોદની ચલતી ચલે એ (વગેરે
જણાવ્યું હતું. ચાલન વાજી તરીકે રમત
મમત બા. તથા હોદુ સાલમેને નવા
વરસ માટે મુબારકબાદી ચાલવા બાદ
આ અને પાન સોપારી લઈ શકે બાઈઓ
આનંદ રસ વિનમલ હતા.

મુરખરાજ અને તેના બાઇ

(મોહરકીવની વાતો વીરરત્નો)

પ્રકરણ ૭ મું

સમસેર પહાડુરે આ બધી હરીજત વીધે બીજે દહાડે સાંભળ્યું અને મુરખ રાજની પાસે બીજ સવારે ગયો. તેણે પુછ્યું "તને સીપાઇઓ કપાથી મળ્યા અને તેને તું ક્યાં લઇ ગયો એ તું મને કહે." મુરખરાજ બોલ્યો: "તેની તારે શી પરવા?" સમસેર બોલ્યો: "મારે શી પરવા? સીપાઇઓ આપણી પાસે હોય તો આપણે તો તે કરી રાખીએ આપણે રાજ્ય સુધમાં મેળવી રાખીએ."

મુરખરાજને આચર્ય બાપુ, અને બોલ્યો: "જો એમજ છે તો મને તે આગાધી કેમ ન કહ્યું? તું કહે એટલા સીપાઇ હું બનાવી શકું એમ છે. ઠીક થયું કે જેને અને મેં મળીને કુંડાં ઠીક એકઠાં કર્યાં છે." પછી મુરખરાજે તેના બાઇને કહ્યું પાસે લઇ ગયો અને બોલ્યો: "જો હું સીપાઇ તો બનાવું છું પણ તારે તેઓને તરતજ લઇ જવા પડશે. કારણ કે જો તેઓને ખબર પડે તો તેઓ એક દહાડામાં તમારે હાથો પુરો કરી નાખે."

સમસેરે સીપાઇઓને લઇ જવાનું વચન આપ્યું. મુરખરાજે સીપાઇ બનાવવાનું શરૂ કર્યું. બોંબ ઉપર તેણે કુંડાની એક બારી પહાડી અને એક પલટણ તથા રાજ. બીજી બારી પહાડી અને બીજી પલટણ ઉભી રહી. આમ કરતાં આખું ખેતર બરાબર રહ્યું. પછી મુરખરાજે પુછ્યું: "હવે તો બસ થયું કે નહીં?"

સમસેરે મરિતુરે લઇ બોલી ઉઠ્યો "હવે બસ, બાઇ તારો હું પાડ માનું છું." મુરખરાજે જવાબ વાળ્યો "ઠીક, તને વધારે જેમણે તો મારી પાસે આવશે અને હું વધારે બનાવી આપીશ. આ મોસમનો પાક સારો હતો છે એટલે કુંડા પુષ્કળ છે."

સમસેરે આ પલટણોને સેનાપતિ બન્યો, અને લડાઇ કરવા ચાલ્યો. તેટલામાં ધનવંતરી આવી. તેણે પણ ત્યાં દહાડા ની વાત સાંભળી હતી અને હરખાતો હરખાતો તેના બાઇને પુછવા લાગ્યો. "તને સેના ક્યાંથી ગયો છે એ મને કું કહે. જો મારી પાસે બસપુર સેના હોય તો હું તેમાંથી આખી કુનીયાં ખરીદી લઉં."

મુરખરાજે તે વચ્ચે તરતજ થયો અને બોલ્યો: "તે મને પહેલું કહ્યું હોત તો તને હું સેનાના કમલા ને લખા આપત. હવે પણ જોઈએ તેટલું માન."

ધનવંતરી આ સંભળી મરિતુરે જમી ગયો અને બોલી ઉઠ્યો "હાલ તો હું મને પણ ટોપથી લારીને આપ એટલે બસ છે." મુરખરાજે કહ્યું "ઠીક છે. તારે આજે આપણે ખેતરમાં જઈએ. હું મારી પણ જોઈ. કેમકે એટલું સેના તમારી કંઈ જમીન કાઢી નહીં."

પછી તેઓ ખેતર તરફ હાંધી ગયા. મુરખરાજે કેટલાંક પાતરાં ઘરમાં અને સેનાનો મોટો દમલો મ્યો. પછી ધનવંતરી તરફ જઈ બોલ્યો: "આજે બસ થશે કે નહીં?"

ધનવંતરી બોલ્યો: "તે તો બહુ ઠીક. હાલ તુરતને સાર તો એટલું સેના બહુ થશે. તારો પાડ હું કરી જાશીશ નહીં." મુરખરાજે જવાબ દીધો: "મારી પાસે પાતરાં પુષ્કળ છે. વધારે ખપ પડે તો આવશે, એટલે બીજા સેના થશે કહાડીશ." ધનવંતરી દમલો લઇ વેપાર કરવા ચાલ્યો.

આમ એક તરફથી સમસેરે લડાઈમાં અને ધનવંતરી વેપારમાં એમ બંને બાઇ થયા. સમસેરે એક રાત્રી છતી લીધું અને ધનવંતરીએ પૂષ્કળ દોલત મેળવી. બંને બાઇ પછી બેઠા થયા અને સમસેરે ધનવંતરીને કહ્યું: "મારી પાસે રાત્રી તો છે, પણ સીપાઇઓને નીભાવવા જેટલા પૈસા નથી." તારે ધનવંતરી બોલ્યો: "મારે પૈસાની ખોટ નથી. પણ રખેવાળની ખોટ છે." આ સાંભળી સમસેરે બોલી ઉઠ્યો "ચાલો ત્યારે આપણે પાછા મુરખરાજ પાસે જઈએ" હું વધારે સીપાઇ બનાવવાનું કહીશ અને તું તેને સેના ધરી કહાડવાનું કહેશે. મારા સીપાઇ તું લઇ જશે એટલે તેઓ તારી દોલતની રખેવાળી કરશે. અને હું સેના લઇ જઈએ તેમાંથી મારા સીપાઇ આપશે."

આમ અસલત કરી બંને જવા મુરખરાજ પાસે ગયા. સમસેરે વધારે સીપાઇની માંગણી કરી. મુરખરાજે માથું ધ્રુણવી બોલ્યો: "હું હવે બીજા સીપાઇ નહીં બનાવું."

સમસેરે બોલ્યો: "પણ તે તો મને વચન આપ્યું હતું."

મુરખરાજે જવાબ આપ્યો: "હા એ ખરું, પણ હું હવે વધારે બનાવવાનો નથી."

સમસેરે બોલી ઉઠ્યો: "તું કામ

હવે કરી બનાવે?" મુરખરાજે જવાબ વાળ્યો "તારા સીપાઇઓએ એક માણસને મારી નાખ્યો તેથી. એક દહાડો હું હળ ખેડતો હતો તેટલામાં મેં રસ્તેથી જઈ એક કાઠી જોઈ પુછ પરછ કરતાં માણસ પડ્યું કે તારા સીપાઇઓએ એક માણસ મરણીને લગાડ્યાં મારી નાખ્યો હતો. હું તો ત્યાંથી એમ સમજતો કે સીપાઇ એણે કામ માંખ બનાવવાનું હતું. પરંતુ તેઓ તો માણસમારો કેમાય છે. એટલે હવે હું એક પણ સીપાઇ બનાવવાનો નથી."

ધનવંતરીને પણ મુરખરાજે સેના બનાવી આપવાની યોજના ના પાડી, અને કારણ બતાવ્યું કે ધનવંતરીના સેનાથી એક પાડેલીને પોતાની માથ ખોલી પડી હતી.

ધનવંતરીએ તેનું કારણ પુછ્યું. મુરખરાજે કહ્યું "મારા એક પાડેલીને હેર એક માથ હતી. તેણે કંઈ દહીં તેના છોડાંઓને સુખેથી મળવું હતું. એક દહાડો તે છોડાંઓ, મારી પાસે કુધ માગવા આવ્યાં. તેઓને પુછતાં મને માણસ પડ્યું કે તારા ખળનથી છોડાં આની માને સેનાની તથા લશ્કરીઓ આપીને માથ લઇ ગયે. તેથી છોડાંઓ કુધ વીનાના મળ રહેલાં હતાં. મેં તે એમ કારણ હતું કે સેનાના લખેલ બનાવી તું રમશે. પણ જરીલામ તે વીપરીત આવ્યું. બીજાર્થ બાળક છેકરો એ માથ વીનાનાં લઇ કુધની તંગીમાં આવી પડ્યાં. એટલે હવે મારી પાસેથી સેના મેળવવાની આશા ફાકી અમળ્યી."

નીરાશ થઇ બંને બાઇ પાછા ફર્યા અને પોતાની મુશીબતનો વીચાર કરવા લાગ્યા. સમસેરે ધનવંતરીને કહ્યું: "મારા સીપાઇને નીભાવવા જેટલા પૈસા તું મને આપ. હું તને મારું આખું રાજ્ય આપું એટલે તારી દોલતનું રક્ષણ થશે."

ધનવંતરીને આ સુચના ગમી: બાઇ એકો પોતાની પાસે હતું તેના બામ પાડયા. હવે બંને રાજ્યવાળા બન્યા અને બંનેની પાસે પૈસા એકઠો થયો.

જોહાનસખરમના 'કન્ડે ટાઇમ્સ' માં એવી હકીકત પ્રસિદ્ધ થઇ છે કે મુનિયન પારલામેન્ટના મુનિયન્ટીસ્ટ અથવા બિટીસ પક્ષના વડા પોતાના હોદ્દાપરથી હારમત થશે, અને તે જગ્યાએ સોરડ મીલનર આવશે.

હસિયુ આદિકા દર્શન

અને
એ મિત્રોનો સંવાદ.

[અમનાર : એક દોહી]

મનહરરામ ૧૬૫

સત્યાગરહ

મનહરરામ—મને સત્યાગ્રહની બાતનો કિસ્સો આજ તો સંભળાવો તો સાર.

ઉદયશંકર—૧૯૦૬ માં આપણી સત્યાગ્રહી સમાજનો પાયો રાખાયો. આ વખતે દરેકસવાળના રાજ્યની લગભગ અઢીસે હજાર હાથમાં હતી. તેવે વખતે મી. પેટ્રીક ડૉન નામના સીવીલીયને એસિયા ટીક હાથે પડ્યો, અને તે વખતની પારલામેન્ટમાં પસાર થયેલ વિધાયત બિલના હી મંજૂરીયાત માટે રવાના થયો.

મનહરરામ—આ હાથે પડ્યાનું કારણ શું ?

ઉદયશંકર—મહેદ દેશ બનાવવો એજ. મહેદ દેશ બનાવવામાં ધર્મ-વરણને વ્યતલ રાખવા. એટલે એવો મુદ્દો ઉત્પન્ન કર્યો કે ધણા દોહીઓ ખોટી રીતે બરાબ જઇ આ દેશમાં વસવાટ કરી રહેલા છે તેને હકારી કાઢવા.

મનહરરામ—આ હાથે સંભળાયા દોહીઓએ શું કર્યું ?

ઉદયશંકર—તરતજ મી. ગાંધીની સલાહ લીધી મી. ગાંધીએ મજબૂર હાથ હામાં કંઈ કંઈ જગ્યાએ કંઈ કંઈ બાતની હાકારી, હલકાઈ, પળવણી અને બિનનતા છે તે બધું બતાવી આપ્યું. દોહીઓ એકદમ ખીજવાયા. આપતા ઉપાય લેવા સરખાત કરી. અને લંડન ડેપુટેશન મોકલવા નક્કી કર્યું. આ ડેપુટેશન મોકલવામાં મોટી ધમાકા જગી હતી. મી. ગાંધી વડીલ અને સલાહકાર તરીકે ડેપુટેશનમાં જોડાયા અને સાથે એક દોહી અને તે મુસલમાન હોવા જોડાયા એ એમ કર્યું. ખુદાની મહેરબાનીથી આ ડેપુટેશનની ફતેહ થઈ. એટલે બાદમાં મંજૂરીયાત મળી નહીં. જેથી પરીશર દોહીઓની છૂત થઈ.

મનહરરામ—આ ડેપુટેશને લંડનમાં કંઈ બન્યું? કામ કર્યું? હવે ?

ઉદયશંકર—બ્રિટીશ પ્રભને અહીંની હાલિયથી વાકેફ કરી હતી. પરંતુ આપણા મેમ્બરોની મુલાકાત કરી હતી.

બધી હાલિયત તેમને સમજાવી હતી. ઉપરાંત દોહીઓના લાભ સાચવવા નીકળ્યા માટે ત્યાં એક કમીટી નીમી હતી. આ કમીટીના સેક્રેટરી મી. રીમ છે, જે મી. ગાંધીના મિત્ર છે. અને લોરડ એન્ડ્રીસ તે કમીટીના પ્રમુખ છે. તેઓ ત્રણ રાસના મવરનર હતા. આ કમીટીએ સત્યાગ્રહની બાતને દરમીયાન તરિક્કા કરવા હાથે કામ બળવું છે. અને હલુ બળવતી બળ છે.

મનહરરામ—અમલી નામ જુનીયાતની મેજનતથી મોરોએ કરમાયા નહીં ?

ઉદયશંકર—મરે! કાના કરમાય! સને ૧૯૦૭ માં જેવું દરેકસવાળને પ્રત્યક્ષ સંપર્ક રાખ્યો ત્યારે તરતજ અમ પાર્ટી કારિવારમાં આવી. મંજૂરીયાતમાં જનરલ રમટશે તેવું તેજ બીલ ફરીથી પ્રવર્ણીય મારલામેન્ટમાં હાથે કર્યું. અને જોત જોતામાં એક કિલ્કમાં ત્રણ વાર પાસ થઈ બહાર નીકળી ગયું. દોહીઓની ફરિયાદ કોઈએ સંભળી નહીં. ઉપલી સરકારે પણ મેરી થઈ ગઈ. અને આ હાથે તારથી મંજૂરીયાત મળી ગઈ. અમલ થવાની નોટીસ સરકારી એજેન્ટમાં બહાર પડી. દોહીઓ સપડાયા. આ વખતે મી. ગાંધીએ એક બીજી મુકિત રખી. હાથે સમજાવ્યું એક આટીક મારે હોઈ ચીનાઓને હાથમાં લીધા, અને એકમ સલામત પણ બળ આવવા લાગી. એવાખર નામના મોટા થીયેટરમાં જોહાન-સપરત ખાતે એસિઆટીકની માસ મીટીંગ કરી, આ મીટીંગમાં ૩૦૦૦ થી ઉપર અને ૪૦૦૦ થી અંદર માણસો ખીયોખીય કરાયા હતા. અને એકે અવાજ નીચેનો ઠરાવ સેમિનર પસાર કર્યો હતો.

"અને ૧૯૦૭ નો ૨ નવંરનો હાથે દોહીઓને લીધેપત લગાડનારો હોવાથી અમેને કણુલ નથી. માટે તે સરકારે મહેરબાની કરી પાછો ખેંચી લેવો. દોહીઓ ખોટી રીતે મુશ્કેલી છે એ આરોપ ફર કરવા અમે રાજી ખુલીથી રજીસ્ટર થઈશું. આ બાબત સરકારે કણુલ ન રાખતી હોય તો દીલ્હીથી સાથે સત્યાગ્રહની છૂત અમારે મહત્ત્વ કરવી પડશે."

મનહરરામ—સરકારે આ કામ ઉપર શી કાંઈ મચ્છ આપી ?

ઉદયશંકર—કમીટી આપે! દોહીઓ કસોડીપર ચલવાના હતા. એટલે સરકારે તે મુદ્દે કમીટી પાસે ન કરે તે હાથે કરે તેમ થયું છે. આથી વિવેક

પર વિવેક ચત્તમક પિંકુ મુન. દોહીઓ પણ બરાબર મજબૂત રહ્યા. મનહરરામ—એટલે શું તમે એમ કહેવા માંગો છો કે કોઈનું કુદરતુ નહીં? ઉદયશંકર—એ તો અમે તેમ કહેવા માગ હોય ત્યાં હોવાડો પણ ખરો. આપણે એવી નજીવી ખાતત ખાતમાં લેવી જોઈએ નહીં. દોહીના મુખ્ય મથક જોહાન-સપરત ખાતેથી બ્રિટીશ સિલ્કબન એસોસિએશનનો એક ટ્રેડેર બહાર પડ્યો હતો કે કોઈએ રજીસ્ટર માટે અરજી કરવી નહીં. આખા દરેકસવાળમાં રજીસ્ટરની એપીલ બમણાં ખાઈ પાછી પોતાને હાથ આવી. પણ એક નામની અરજી મુકાં મળી નહીં. હવે મારી હાથ મરજે છે. સરખાતમાં પ્રીટો રીઆમાં વસ્તા. અમુક દોહીઓ પોતાના હાથેને બધારી રાને હાથે લીધા. આથી સરકાર પચાસ થઈ ગઈ, અને લીધે આપણા હાથેને અસહ્ય દુઃખના જોખી થઈ પડ્યા. સરકારી નોટીસની મુદત પુરી થઈ. એટલે પછી પછી સપડાયાં થાઈ. સેક્રેટરી જેલ બવા લાગ્યા. મી. ગાંધીને પણ બાહ્યથી મિજબાન બનાવ્યા, ને હાકાર થઈ રહ્યો.

[અંધાર.]

પ્રીટોરીયા

દીવાળીના મહેલવ વખતે પ્રીટોરીયા થી મી. રોલત તથા મી. કાલીભાઈ પટેલ જોહાન-સપરત ગયા હતા તે મી. મણીલાલ ડેક્ટરને પ્રીટોરીયાના દોહીના આગ્રહથી ત્યાં તેડી ગયા હતા. તેમની સાથે મી. પ્રાન્થ તથા મી. મોર્ફો પણ ગયા હતા. મી. મણીલાલ ડેક્ટરે મી. મણીલાલ લાલભાઈ દેસાઈને ત્યાં મળ્યો. સ્ટેશન ઉપર ખરે પછી મોટી મળેલી છતાં માણસો ઠીક ગયા હતા. મી. દેસાઈએ આજુ આપુ હવે. રાતે રાત મીટીંગ મળેલી. મી. કીન. મોપાલ પ્રમુખ હતા. મી. વી. એસ. પોસે વીઝેરે મહરબો હાજર હતા. સરવેએ મી. મણીલાલ ડેક્ટરે દેશ જઈ ગેમિસમાં ફતેહ મેળવી હસિયુ આદિકામાં પાછા આવી રહ્યાં થાય એમ મુજબા ફાઈવી હતી.

તા. ૩ જી નવેમરે લંડનમાં ચીની પાટનો બધા આઈશન રપ્ટે જેની લેબે હતો.

હાંદુસ્તાનના ખખરો

(હાંદી જાપા જપરયા)

ખખરોખરની આખરે વલ્લાલ ખાતે લાકડાની મોટી સતીમાં જાપ હર આજ શાગી હતી રૂ. ૫૦,૦૦૦ નું મુકદ્દમા થયું છે એક મોરા જામલદારે જાપે જોખમ ખેડીને તલુ જોડર જોના જાન જાપાવી લીધા હતા.

દિલ્લી દરબાર માટે જામનગરથી એક ખાસ દરેને દિલ્લી સુધી કલ જવામાં આવનાર છે, જે માટે જાત્યારથી કમ મોકાર તપવારીઓ આવી રહી છે.

જુનાગઢવાળા મી સાબકાંકર લક્ષ્મીદાસે જાપાલુ છે કે વિજાપત જયેલા હાંદુ મલ્લસેએ ત્યાં પોતાનો ધરમ ખાલ્યો છે એવી ખાતી માટે ત્યાંની વેજટરીઅન મંડળના સેક્રેટરીનું સરટીફિકેટ પુરવું જણાયું જેમણે, અને તેવું સરટીફિકેટ રજુ કરનારને જણુક પ્રાથિત આપી જાતિ માં લેવામાં આવે તો ધણુક હાંદુ પુવાને તેવી ખવિત મંડળીઓના સમાજમાં આવશે. વેજટરીઅન ખોરાક સીવાય રૂપકારિપરજના નીચે પાળવામાં જુદુ જુદેલી પડે છે.

વરોહારનાં નામદાર મહારાણી અને અને મી. એલ. એમ. મિત્રે લખેલા "હાંદુસ્તાનમાં અમીનો પાણી" ("પાણી જન એક વિમેન ઇન હાંદુઆ") નામના પુસ્તકનું આપાતર, નામદાર મહારાણીની પરવાનગીથી, મુખાલક વિદુષી મેલુ એટ ખેને સા. વિજા રમજાલ નીલ કાંદ અને સા. કારકા સુમત મહેતાએ કરવા માંડ્યું છે.

મુખાલક અત્તજ વરોને ફેળવણી આપનારા મીજનને જાવનગરના મહારાજ તરફથી રૂ. ૩૦૦, લીબીના કાંદાર સાહેબ તરફથી રૂ. ૨૫૦, કુરંડોના મહારાજ તરફથી રૂ. ૧૦૦, જાવનગરના હીવાન મી. પટ્ટી તરફથી રૂ. ૫૦ અને મુખાલ ના સીરી મી. કાપુરજી કાશ્યા તરફથી રૂ. ૧૦૦ મળ્યા છે. મી. એસ. એન. કાલેકારે રૂ. ૧૦૦ ની રકમ આપી છે અને તેઓ લાંબુ મેનર થયા છે

મુખાલ કરકારે વરતમાનપત્રે જોમી એક જાડી મળા હાંદી જાપાલુ છે કે

હજ કરવા જતા હાજીઓ પાસેથી સુખ કાતિ સંખાથી મેલવણુ કરવા માટે ૧૦ પિયારદરને કર પુરસ્તાનની સરકારે નાંખ્યો છે, તે કર તા. ૧લી જાકોબર થી વહાણોના કપડાનો મારફતે વસુલ કરવામાં આવશે.

મહીસુર રાજમાં ચાલતી જાપખુદ વરતજીને લીધે ત્યાં કાંદ જાહેર મીટીંગ કરવાની હોય તો પ્રમુખ મળતા નથી. જે મંડળી જાહેર મીટીંગે કરતાં હોય તેવા મંડળમાં જોડાવાની વિદ્યાર્થીઓને મનાઈ કરવામાં આવે છે.

તા. વાપસગમ ના, નીજમના મળવની સુલાકાતે જનાર છે. દિલ્લી દરબારની નીજમની સ્વારીની મેલવણુ મરકમ નીજમ સાહેબે કરેલા એમ ને એમ કામમ સંખવામાં આવી છે.

જામનગર "વસુમતી" જાપાલે છે કે હાંદુ પુનીવરસીટી હાંદ માટે મી માલ વીયાને રૂ. ૪૫ લાખ સુધીની મલક મળવાની વચન મળી મુક્યા છે તેમનો કરકો રૂ. ૫૦ લાખ કરવાનો છે.

જુદી જુદી પુનીવરસીટીઓ સ્થાપવાની મળવળ કલ રહી છે તેવે પ્રસંગે એક જાપાલે જોરતો માટેની એક પુનીવરસીટી સ્થાપવાની જરૂર ખતાવી છે

"ઇલ્લિઅન મીરર" પત્ર જાપાલે છે કે ખોસીસ બીસે-ટે જોરક કરીયુ જાપે હાંદુ પુનીવરસીટી જાપાલમાં વાતખીત કરી હતી, અને તે માટે જામતો ચારટર કાંદ થઈ જતાં પુરત મળશે એવું તેને જાપાલ વામાં જાપાલુ હતું

ખામાળની સરકારે પદસાની મલક આપી કર કરાવેલ જાપુ એક વરસની મુદત પુરી થયા પછી જાંધ પડશે. ધારા સભામાં મુજાએલા એક જાપાલના જાપાલ માં એવું જાપાલવામાં જાપાલુ હતું કે એ પત્રને વધુ વખત મલક આપવાનો વિચાર સરકારે નાંધ કર્યો છે.

વીમા કંપનીઓ, અને ખાસ કરાને "પ્રીવીડટ હાંદ" નો હાલમાં વધારો થઈ પડવાથી તે પર મટતી રેખરેખ રાખવા માટે વહી ધારાકામાં વીમા કંપનીઓને કમતા ધારાનો ખરકો લાખલ કરવામાં જાપાલુ છે; એકે નેન એવી છે કે કંપની

એ પોતાનો સંપુરણ કીસામ અને વહી વટતી ખખરો પ્રમટ કરી દર પાંચ વરસે કીસામ તપાસા કરકારને તેનો ચાર પહોં ચાકવો. વળી જાગીદારો અને પોલીસી ધરાવનારા તેની નકલ મેળવી કાઢી. કંપની પાસે કામ કર કરતાં પહેલાં રૂ. ૧ લાખ જનામત રાખવા પડશે. વળી કંપનીએ કાંદગીના વીમાના હાંડને ખીજા કામના હાંડથી અલગ રાખવું જા ખખરો કલકત્તાની મેલકમાં પસાર થનાર છે.

કેમિસની રીસેખન કમિટી સનમુખ પ્રમુખના જોડા માટે નીચલાં નામો રજુ કરવામાં જાપાલુ હતાં:—પટીત ખીજન નારાયણ ધાર, મોતીલાલ નેકર, ડા. તેજ જાકાદુર જાપર, રામ જાકાદુર જાલા લાલ ચંદ, લાલા કરકીજનલાલ. જો. કાદી લાલ, જો. મી. જોલ્લદાસ કાંદાનલલ પારેખ, જો.ન. મી. હાજી જાપાલુ ખરે, જો. સર વીકલદાસ કામેદર કાકરલી, હીવાન જાકાદુર જો. કુખુલવામી રાવ, જો. રી. વી. સેકાગીરી જાપર, જો. એલ. એ. એવીંદ રાખવીપર, જો. મલ રલ કલ, જો. નચાળ કામપલ મલકલ, મી. હકન ઇમામ, જો.ન. જાર. જો.ન. મધોલકર, વિમેર.

હાંદી જાકારના રેલવે જામલદારોમાં રૂ. ૮ થી ૬ લાખની રકમની મિલકુમ્મી તરીકે વહેંચણી કરવામાં આવનાર છે.

દિલ્લી દરબાર વખતે પ્રખને એક જાકીસ તરીકે નીપકપરનો કર નાજુદ કરવાની સુચના થઈ છે.

૧૯૧૨ ની કાલની હાંદી પ્રખાલવ કેમિસ કમિટીખાતે કરવાનો વિચાર જો મી. હરમ કરાવે ઇમામમાં જો. મી. ખાસ ને જાપાલો હતો. હાંધી પત્રો એ સંખા માં જાપાલે છે કે સંખિમાં કેમિસ કરવા અમલ છે, તમાપિ તે પહેલાં મેલકમત ફેળવવાની ખાસ જરૂર છે.

મલેમેલન પુનીવરસીટી તરફ પોતાની દિલસોજી જાહેર કરીને મખ હાંદના એજન્ટ કુ ધી મવરતર જનરલે રૂ. ૧૦૦ એકસો એ હાંડમાં કર્યા છે.

ખાજામાં મુસલમાન જાપાકાની એક એસોસીએશન રખાલ છે. જા મંડળ માં પાળળ ખકારના મુસલમાન જાપા વાજાઓ પાલુ જોડાવા છે, અને તેથી તે મેલકમત પાંડળ જાપાલુ કાંદા ખાલ છે

ચીનમાં બળવો

પ્રજાપક્ષનો સારો વિજય

(રૂટર)

ક'તાનગુ' બ'હર ને કે બળવાખોરો સાથે સંબંધ ધરાવતું કહેવાતું નથી. છતાં ત્યાંથી ચીનાઈ સરકારના વાવટા કિતારી પાડવામાં આવ્યા છે, અને સહેર સમગ્ર સ્વતંત્ર તરીકે જાહેર થઈ ચુક્યું છે.

ચીનમાં કેટલાંક મંત્રીપરનાં લોકોને બળવાખોરો સાથે સામેલગીરી જાહેર કરી છે.

ચીનાઈ લોકોને ત્યાંની સરકાર પાસે કેટલીક મંત્રીપર પ્રકારની માગણીઓ કરી છે, જેમાંની ઘણીખરી પારલામેન્ટે કબુલ રાખી છે.

ચીનની સરકારે જાહેર કર્યું છે કે ચીનના લોકોને પરિતનના જેવું લોક નિયુક્ત રાજ્યધારણ આપવામાં આવશે.

ચીનાઈ બળવાખોરોએ કૌંમદાઈ ખાતે મોટી છૂત મેળવી છે. લોકોના મધ્ય પછી શહેરની પોલીસ તથા લોકો બળવાખોરો સાથે મળી મળા હતા.

ચીનના રાજ્યકર્તાએ પ્રજાજોગી કેટલીક જાહેરાતો પ્રગટ કરી છે. તેમાં લોકોને બક્ષવામાં આવેલા હોંડા દરજ્યાઓ છે. તે ઉપરાંત જણાવ્યું છે કે "પ્રજા ને કાંઈ સુખવસ્તુ તે અમે કર્યું" લોકોની આંખ અને કાન તે મુશ્કરની આંખ અને કાન ખરોબર છે. બળવાખોરો આવી સરસ રીતિ ધારણ કરશે નહીં. તેઓ ખાતરી રીતે માઠીને ઉધી વાળવા માગે છે."

ચીનાઈ સરકારે મુટણીના ધારા લાવના, અને મુટણી કરવાના દુકાને કાઢવા છે. તેમણે સ્વીકાર્યું છે કે બળવાખોરો જો બળવો છોડી દે એ તો તેમને એક રાજ્યદારી પક્ષ તરીકે કબુલ રાખવામાં આવશે.

ચીનનો મામલો ઉત્તર અને દક્ષિણ ચીન વચ્ચેની લડાઈનું રૂપ લેશે એવું જણાય છે. ઉત્તર ચીન 'મનજરવેદીવ' (પુરાણી રૂઢીને વળગી રહેનાર) ગણાય છે, જ્યારે દક્ષિણ ચીન ડેમોક્રેટીક (લોક ચતને માન આપનાર) ગણાય છે. ઉત્તર ચીન લોકો દાસની રાજ્યસ્થાને વફાદાર રહેશે કે કેમ એ બીના ઉપર ખામસે લટકી રહ્યો છે.

ચીનથી દક્ષિણ આફ્રિકા પહોંચવા લીધી છે, અને પા. ડ ના કરને અન્યાય નીમાએલી એક પરિદીક રેશમેનને નળ અને લુલમ બતાવનારે એક કાનો લેખ અને લીધે હાથ ચીનમાંજ ચેકાઈ જવાને પ્રગટ કર્યો છે.

દરમિયાનમાં આવ્યું છે.

ચીનનાં દસ બ'હરો બળવાખોરોનાં હાથમાં જાપ પડ્યાં છે.

પેઈચિંગ પક્ષ પકડ્યું છે, અને ચીનને સહેનકાદ નાંકો છે એવી પાયા વચરની આશવા પ્રગટ થઈ હતી. આ આશવાના આધારે કેટલેક ઠેકાણે ચીનાઈ વાવટો કિતારી રીપબ્લીક વાવટો ચલાવવામાં આવ્યો હતો.

ચીનનાં બ'હરો ખાતે પુરોષી રાજ્યો પોતાની મનવારો અને લોકોની દુકાઈઓ જમા કરવા લાગ્યાં છે.

પતો જોઈએ છાંયે

બીભરના રહીશ મી. મુશાક હાજરો લોકોના નામે 'હાઈ' ઉચર આસરે વચસ ૧૨, ધરીર જરેલું ખાટે હોંચેલો અને રમે મહા વચલો, તેના એક પગના નળા ઉપર માનુ નિશાન છે. તે ઉકરો રમ જાન મદ પછી ગુમ થઈ ગયો છે. તેથી તેનાં મામાપ બહુ શીકમાં છે. માટે જો હાઈ પક્ષ પ્રકરણને તે ઉકરો જોવામાં આવે તો નીચે લખ્યે સીરનામે લખી મોકલવા મહેરબાની કરશે તો ઉપકાર થશે.

PIREBHAI SOONDERJEE
Bellair, Natal.

તાણું ઉમદા ફરેટ

અને વેશ્ટેબલ

લક્ષ્મી પેઈચિંગ, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રેકડેથી તાકીદથી મોકલું છું. જોઈ દર મોકલી ખાતી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban

Tel. add.: "HAIDRI"

બીરમીટીઆપરથી પા. ડ નો કર નાણુ કરવા માટે ડરબનના મી. પી. એસ. આપરની કાલીયથી નીમાએલ કમીટીવતી એ બારમાં એક લખાણ 'મરકપુરી'માં પ્રગટ કરવામાં આવ્યું છે. તે બાબતને 'મરકપુરી'એ બળવાન રીતે ઉપાડી

લીધી છે, અને પા. ડ ના કરને અન્યાય નીમાએલી એક પરિદીક રેશમેનને નળ અને લુલમ બતાવનારે એક કાનો લેખ અને લીધે હાથ ચીનમાંજ ચેકાઈ જવાને પ્રગટ કર્યો છે.

રેકડ બજાર કાવ

તા. ૧૦-૧૧-૧૧

શી. પે. શી. પે.

કુલ કારમનજ ૧૮૫૫૬૯૬ ૧૮ ૬ થી ૧૬ ૦	
આવલ મંત્રી ૧ બસ્તાની ૨૨ ૦ ૨૨ ૧	
બીમીટીના ૨૮ ૦ ૨૮ ૬	
એફ. એફ. ડી. આર. ૨૦ ૦ ૨૦ ૬	
એફ. ડી. આર. ૧૮ ૦ ૧૮ ૬	
ચીની સાકર ૨૦ ૦ ૨૨ ૦	
કુડાના ૧૬ ૬ ૨૦ ૦	
દેશી ટુવેર દાળ ૧૮ ૦ ૧૮ ૬	
કાનપુરી ટુવેર દાળ ૨૦ ૦ ૧૬ ૬	
મસૂરની ૧૬ ૬ ૨૦ ૦	
મગની ૨૭ ૦ ૨૭ ૬	
અડકની ૨૮ ૦ ૩૦ ૦	
ચણા મુખબના ૧૬ ૦ ૧૬ ૬	
" દાળ ૨૩ ૬ ૨૪ ૦	
વટાણા નાતાલના ૧૮ ૦ ૧૮ ૬	
મકાઈ ૧૩ ૦ ૧૩ ૬	
બીનીસ ૩૦ ૦ ૩૦ ૬	
જુવાર (મહારકારન) ૧૮ ૦ ૧૭ ૬	
કડનુ તેલ ૧આલન ૩ ૧૦ ૪ ૦	
એરડીનુ ૩ ૧ ૩ ૨	
મીઠું ૩ ૬ ૪ ૦	
નાળીએરુ ૪ ૩ ૪ ૬	
ખાંડ સહેજ નાતાલની ૨૧ ૦ ૨૧ ૬	
ખીણી ૧૮ ૦ ૨૦ ૦	
તીરકુળ નાતાલ ૧૪ ૬ ૧૪ ૦	
આટો હાઈસ હોલ્ડ ૧૧ ૬ ૧૨ ૦	
આટો (અબીસે મીસ) ૧૧ ૩ ૧૧ ૬	
મદાસી સોપારી ૧૨૦૦ ૦ ૮	
મરચાં ૫૫ ૦ ૬	
ધી પેટી, ૪ટીનવાપેઈ ૬-૭-૬ ૬-૧૦-૦	
પેરબ'હર ૧૦-૭-૬ ૧૦-૪-૦	
પારશીન કોઈન ૦ ૭ ૩ ૦ ૭ ૬	
" વાઈટ રોલ ૦ ૮ ૬	
" ગાલન ૧૩ ૬ ૧૪ ૦	
નાળીએર ૧૬ ૦ ૧૭ ૦	
હલી ૧૨ ૦ ૧૨ ૬	
મકમંડ સોપ ૧૬ ૬ ૧૪ ૦	
આણુ સીક રટોન ૧૪ ૬ ૧૬ ૦	
આણુ સનવાઈટ ૧૦ બોઈસ ૩૪ ૦ ૩૪ ૬	
આણુ ટ્રાયમ્ફ ૫૦૦૬કમના	
બોલસની કીચત ૧૨ ૬ ૧૨ ૬	
આણુકેલરીશ(બા. ૬૦) ૧૨ ૩ ૧૨ ૬	
નેકટર ડી ૧૮ ૦ ૧૬ ૦	
માચીસ લાલન ૩ ૧ ૩ ૩	
સોપારી સેવરેપની ૧૦ ૦ ૧૦ ૦	
નીકલ પેઈટ સીમ, રેટ ૨૦ ૬ ૨૦ ૦	
નીમક (તાવરપુલ) ૪ ૬ ૫ ૦	
બસ્તા એકની ૪ ૬ ૫ ૦	
નીમક (જરવ-૬૬૬) ૪ ૬ ૫ ૦	

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વ પ્રકારના ફળો અને શાકભાજીના વેચાણમાં અમારા પાસે સર્વ સુવિધાઓ છે. અમારા તરફથી સપ્તાહના બજારના અહેવાલો મફત મોકલવામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE :—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 8988,

Tel. Address : TOMASELLI,

Johannesburg

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIM"

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL;

Lindley'spoort

Dir. RUSTAN-

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોંડુ યુનાઇટેડ

ટ્રેડિંગ કં..

મેનેજર : શ. કે. પટેલ

હોંડુસ્થાનની શાસરી જથ્થાબંધ મ'માની સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ થી પેરબંદરનું તથા કશકતાનું—સરકાર ચલક—ચોખ્ખું મ'ખીવાણું—એક વખત મ'માની ખાતરી કરે.

કે. ના. ૧ પ્રીયારક સ્ત્રી

ટેલીફોન ના. ૧૨૮૬, બહાનેસ્પરમ.

૨. એ. 'Gaekwad', પેલ મોહક. ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રશમના વેપારી.

હોલસેલ તથા રીટેલ.

દરેક જાતનું રશમ તથા ટાયા (સેલ) તથા બીજા જાતનું રશમ, દરેક જાતના રશમી રમાબ,

હવેલીઓ, સાડીઓ, પામડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા બીજા રેશ્મી ચીજોના વેપારી.

મોટા અમારા આવ સાઉથ આફ્રિકામાં મધ્ય વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે. તથા અમે એકજ આવ કહીએ છીએ પ્રેમ વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના ઓરડાને કપર પુરતી રીતે ખાન આપવામાં આવે છે. તથા કહે માલ લેનારને જે માલ મેંચો લાગે તે એક વીઝી બહાર માલ પાછો આપી જેસા પાછા લઇ જઇ શકે.

પંચપેપારી—સલ્ફી અપ્પીરિકાલ્ડી લિયાપારી.

પરતપત્તિ તિલીયું બિલ્લેસાદીયું, ત્રાવણીયું, મલ્ડ, જાલ્લ, તિજ્જાકકીયું, કેન્ડાકકીયું, બિલ્લકકીયું

G. RAMCHAND,

505 West Street, DURBAN

THE UNION TIN FACTORY

સાઉથ આફ્રિકા ખાતે ગુરુ અને સસ્તું ખાતું

આમારા કારખાનામાં દરેક જાતની ઇશીન તથા કારખાનેના સાધક કાગે, દરેક રકમના ચાલુ, ડેપોઝિટ તથા બીલીંગ-સ, કોપીટીન, ટેલેગ્રાફીન, વગેરે રકમે બનાવવામાં આવે છે. બધા માલ ઉદ્યોગીક પ્રવરની મશીનરીથી ખતનો હોવાથી ગુરુ સહાયકાર અને દરકાં તકવાર માલ છે. એક વખત જોઈએ મોકલી માલની ખાતી કરો. બહાર માલના વેપારીઓ પૈસા અરચની તથા પેની મોકલશે તો નમુનાનો ચાલુ મહત્ત મોકલવામાં આવશે. તે જોવાથી આમારા માલની ખાતી થશે. વધુ ખર્ચ થારે નીચેને કારનામે જાણીને જાતે ખાતી કરો અથવા લખો:

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHOMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tels 2532, 77 Minnar Street, Newtown

**In the Supreme Court of
South Africa**

Natal Provincial Division

In the matter of

**The Clare Estate
Syndicate,
Durban, Natal.**

TO:—

RAMASAMY, No. 43905, formerly of Rameswarum, Madras, who came to Natal in November, 1890.

M. KURUMAYA, No. 37704, formerly of Douhalaputhur, Madras, who came to Natal in April, 1889.

B. PARAMA, No. 39457, formerly of Lakkapuram, Madras, who came to Natal in August, 1889.

H. CHANDRANNA, No. 39454, formerly of Lakkapuram, Madras, who came to Natal in August, 1889.

RAGAVEN, No. 29073, formerly of Kirambady, Madras, who came to Natal in June, 1883, and YAGAR-RUN (his son).

ABDULLA, No. 31952, formerly of Indour, Calcutta, who came to Natal in August, 1884.

NARIBAN Wife of Ramiall, (deceased), formerly of Rathaura, Calcutta, who came to Natal in December, 1898.

JEEBODE No. 9885, formerly of Mozarab, Calcutta, who came to Natal in October, 1874.

RAMJIOWON No. 25245, formerly of Ferazapore, Calcutta, who came to Natal in July, 1881.

KHODEE, No. 27499, formerly of Sarajpore, Calcutta who came to Natal in July, 1878.

PERUMALL No. 20723 formerly of Guduvanjarry, Madras, who came to Natal in March, 1878.

BATCHU SING No. 52639, formerly of Kunda, Calcutta, who came to Natal in March, 1893.

AND

RAMGOLAN, MARASILILA, RAMDIN and ATRAJIA (his wife)

whose Numbers, dates of arrival in Natal, and former villages of residence in India are unknown.

WHEREAS each or all of you purchased portions of land being Sub-division of Lot 3 of the Farm Klein Zeekoe Valle, County of Durban, Natal commonly known as CLARE ESTATE, under Deeds of Sale, and upon condition that the purchase price in each case should be paid by instalments, and that failure to pay instalments should render sales liable to cancellation and all moneys paid liable to forfeiture.

AND WHEREAS from information laid before this Honourable Court it appears that you and each of you have and has failed to make payments as provided in said deeds of Sale.

NOW THEREFORE you are hereby required to TAKE NOTICE that the said Honourable Court on the 31st day of August, 1911, granted a *Rule Nisi* directing that you and each of you do show cause before this Honourable Court at Pietermaritzburg, Natal, at ten o'clock in the forenoon on the first day of February, 1912, why the several sales made to you should not be declared cancelled, and all monies paid by you on account of the purchase price be declared forfeited in terms of the said Deed of Sale by reason of your failure to pay instalments as aforesaid.

You are therefore hereby required to TAKE NOTICE that unless you do so show cause at the time and place aforesaid, application will be made on behalf of the said CLARE ESTATE SYNDICATE for an order declaring the said *Rule Nisi* absolute.

DATED at Durban this 8th day of September, 1911.

CLEMMAN & MAYSTON,

Applicant's Solicitors,
312, Smith Street, Durban.

Approved,

H. W. McAlister,
Assistant Registrar.

ધરસામી ભાઈઓને ખુશ ખબર

ખાસ બકરી મદ માટે

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!

હાલ આમારે ત્યાં દરકીલ હેઝ ટેપીઓ દુકાની દીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી પહોંચી છે. બહારના જોશર કંપર પુરતુ ખાન આવવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અથવા લખો.

**Sun Brand Tobacco Works
164 Grey Street, Durban,**

The Indians of South Africa

**Helots within the
Empire and how
they are treated**

BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

**The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.**

Post Free 1/6

M. K. GANDHI:

**An Indian Patriot
in South Africa
BY**

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from

**The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.**

Price 2/6. Postage 4d. extra.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moses
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladca." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.

ERASMUS NORDEN,
24 Frere-street, (Woodstock)

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ANCHAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

EVERETT ISMAIL & CO
118 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Hig Class
Tailor, 120 Grey-street
Hossein Cassim & Co.,
Box 88 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

P. V. Sanghaves & Son
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-street

A. G. TIPSIS Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEWELRY
Fruiterer Box 471

K. R. MOBY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market

Yusuf Suleman Vaid
Telegram and Cable Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Street

GRAHAMSTOWN C.O

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 10

V. A. Doss, Box 110 Tel "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &

Commission Agent New-street

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add: "Manjee."

Parekh & Co., P. O Box 38

Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amud Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KNUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT CO
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANCY,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Navassari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaria,
224 Markets

Goolam Saheb,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: "V. Samy"
87 Jonce-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House.

T. Vedia Pillay
Box 514

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol a Specialty
97 & 99, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION
N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 292,
CHOTANNAH & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
JEMAL AMOD KAJER
Box 11.

LOUISTRICHARDT
Dungershi Mora jee
P. O. Box 7

MIDDENBURG
(TRANSVAAL)
A. E. BRANNA,
Box 35.
DAWOOD JEMAL,
General Dealer & Importer,
Box 150
I. A. Ojee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES
HORMAJET IDOLAY, Box 333.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
VRAJDA & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHEND
Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET RETIEF
Ebrahim Omdan,
Box 9.

PIETERSBURG
MEETA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

PORT ELIZABETH
Tiekamdas Bros.,
Main Street, Box 531.
L. A. Pardy,
General Merchant,
85 Adderly Street.
V. R. Namsco,
General Merchant,
Namsco's Buildings, Walmer St.,
R. R. Ninco,
64 Walmer Road
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hasan Street, The Hill.

PRETORIA
Ohotu Fakir,
Tailor and General Dealer.
156 Prinaloo Street.
Two Branches: Standerton Box 89
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE
Vamanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vamanji'

RICHMOND
Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSON
A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vankyl Sts.

RUSTENBURG
JEMAL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel. Add.: 'Suliman'

SALISBURY
Bhimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKEM
(Transvaal.)
Kosevji Giga, Bafola

STANDERTON
Amod & Jemal, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNHILL JUNCTION
Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.
Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMKINGA
Dada Osmoo.

VERULAM
Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.
V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.
Hajee Jaffer Munaver Banderi,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8

WARMBATH
A. M. Bawal,
Box 16.

V. SAMY
Wholesale & Retail
Fruiterer
GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.
Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 444 "BHABHA," Phone No 25, P.O. Box 26.

S. Ramanujam Naidoo
Wholesale and
Retail Fruiterer
Forwarding and Commission
Agent
P. O. Box 516, Market Street,
Tele. Add: "NAIDOO" KIMBERLEY

A. G. TIPNIS,
Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59. Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Code A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mohamed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Road No. 422, Corner Ruffin & 14th Streets,
TRINIDAD, PORT KAITUMA
Box 414 Tel. Add: "PAJANDAR"
Head Office: VANDER COLANA, INDIA

પુરાણભાઈ જુલાભાઈ ભગતની કું.
જનરલ ટ્રીડિંગ મર્ચન્ટ્સ
મરહુમા કેસ, મેટ, પાટલુન, સમીસ,
ટેટ, ટેપ્સ, કુવાલ, કીરખાન, રેકમી
શાલ વગેરે ખરબચુ ચાલ મળશે.
આવે, જુલો અને ખાતી કરો.
એવું માત છે.
ઈડીયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૯
મેસિન-ટ ઓટ, બેલ-સમરન. બે. ૩૨૪૬

**A Book—and Its
Misnomer**

By H. S. L. POLAK
Post Free, 7d.
L. P. Press, Phoenix.

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers.)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Nov. 20th Carisbrook Castle 7594 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Nov. 16th Guildford Castle 8030 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

Nov. 24th Cawdor Castle 6235 tons
For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "CAMA"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 114, LOURENCO MARQUES

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી.

ફાન્સીએ અને શીશ મરચાં.
ઈડીયન મેસરી જવાબદારી હિસતાન
થી મંગાવી સરતે દાખે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ લી પોરખાંદરુ તથા કલકત
હુ-સરસ આવલ-મેપુ મેપીખાલુ-જવા
ખાંધ અજમાવેલ કરી જુઓ.
STAND 512, 17th Street VREDEDOFF
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરખાંદરુ પુરબોધન લી.

103 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add: "PORBANDAR."
Telephone 37

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

SHULS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"
SHULS RIVER STATION.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી નોલો
ખુબઈ જનારો

આમ્સ્ટરડામી ટન ૫૦૦૦ તા. ૧૫મા નવેમ્બર

આ કંપનીની આગમીમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પ્રેરેપુરી સમય છે તેમજ ખસાસી ઉદીખત છે, અને કોઈકરો બીજા કમલારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમયતાવાળા તેમજ આપણુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જવુ પશુ કુશલ પડશે નહીં એ ખાતરી સમજો.

આ કંપનીની આગમીમાં દર મહીને ખુબઈ સાથે જાય છે. માટે આ કુશલતાની સુસાધરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તકમાર પકડ રહેજી.

સરકાર આગમીમાં ખુબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે ખતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફરી જાય માટે ખતરે જાપામાં નાખાવશું તેથી સહ કારણે ને જમર ખરમે આગમીમાં પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

કરવમતે લીધે કોઈકો ઓર કલકત્તા સ્ટીમર નીચે મુજબ જાતી છે.

અપ્રિલિટો ૨૨૦૦ ટન ૧ લી ડીસેમ્બર.

DAWOOD ISMAIL & SONS,

અ.ક. જ.ક. અંગ્રેજીમાં પેલ લા. ૨,૨૦૦, ૫. કમ્બાઈ ઓ ૧૦

બી. હમરાહીમ ઈસમાઈલી કું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ ડેમર્સીયલ રોડ કરમન

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

કેમરસ લીમ કોન્સ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, કરમન.

Kling & Sons,
West Street, Durban.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

**Sutton, Flack
& Co.,**

ESTABLISHED 1868.

MORRISSON ST. off PRINCE

ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 33. Telephone 821

આમાડાં ખરીદીએ લીએ.

ઉન, ચામડા, લીંગડા, પેટાં અથવા
ખરનાં આમડાં, વેલની ખલ વગેરે
ખરીદવા આગીએ લીએ.

SUTTON FLACK & CO.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

અપાં કોશરી અને દરેક જાતના પરચુરસ
આમની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA:	s.	d.
Yearly ...	27	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 24 Frore St., Woodstock

HAJEE ABDoola

Box 593, DURBAN

Ismail Amod Kajeo

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

કુકાનો વેચવાની છે.

આમરી નવેમ્બી ખાતેની દુકાન બીજ
ડોન સાથે તથા કુકાનો દરતી જમીનની
સાથે તથા નાચીસ, ગ્રીસીસ અને આળા
વગેરેથી કારપુર બાજુ સાથે તકમાર છે,
જેની વારસીક આપક પા. ૬૦થી ૪૦
સુધીની છે તે તથા આમરી સ્ટામ્પની
દુકાન જે ચાર રોકનાં નામ ઉપર આવે
તે છે તે પશુ બીજાં સુધાં વેચ
વાની છે.

નાજર અલી
NAZAR ALI, Stanger.

**COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT**

P.O. Box 3755

3 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORF.

German East African Line

No transshipment

S.S. Konig leaving Durban about 12th Nov., Delagoa Bay 16th
Calling at Beira only

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન

સીધો જુઝાઇ બનાયો આમલિયા

સી. કેમીન કરબનથી લા. ૧૨ નવેમ્બરે ને રેલાયન્સભેથી લા. ૧૬મ્બે
૬૫લી આવલિયા ૬૫લી વાસીએ ૬૫લી હાલજુબા અને બેરા થઈ
જુઝાઇ બને. એ બાજુ નહીં પડે.

મજબૂત કાનિની મોટો કારાઈદાર. કારાઈદાર આવતાર કારાઈદાર બનાવ અને
કારાઈદાર પદોજાર છે. કુબઈ પદોએ કે તુરત બહી કેમલથી બનાવ અને છે. કેક
જુઝાઇ, મેલાર, બાલીબિલાલા અને હવાઈર હોલ છે. ફરેક, સેકન્ડ, અને રેકની
કોઈકો. જોશાની તથા વગર જોશાની વાળે મજા કરે છે. ખલાસીઓ ફેરી અને ૬૫તાને
તથા જોશીસરી મજાકુ હોલ છે. હાલજુબા કે, મોલ્ટોને બનાવી બના. બીજાની બલી
પણી. કુકબનાવ બના જીજીન વગેરેનો પુરા બદોલત હોલ છે. મતલબ કે રકીમરે
પણ પાસે-બીને મજાકુ હોલથી હસ્તરકની સમજ છે

વધુ ખમર મટિ હોયે તા પુઝિ બીજી સરનામે, તથા બેહાનીસ્મર, ખીદારીઆ,
અને કીબસીના એક'એ.

OSMAN AHMED,

137 Grey St, Durban.

ABA MAHOMED,

Box 81 Delagoa Bay.

માંકી વિશ્વાસથી ખાટની વેપારીઓ તેમ સેની સોમન વેચવી પોસાય
તેમ આવશુ. આવ માટે સખે. ફાવદો થશે.

નખાલક કીકુ તખકુ અમારે ત્યાંથી મોટા બનામાં તેમ નેટલી બેઝએ
તેલથી મળશે. અને મોટા બનામાં ખરીદીએ છીએ.

કી 'સરખ'વરજી' સારો માલ. કીકાયતે મળશે. મચાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St, DURBAN.

અહોસે રૂપયામાં અમર નામ

નદીવાડ હીંદુ બનાયાઅમરુ' બાહીતુ'
કામ ફરીથી કરે કરવામાં આવ્યું છે.
આઅમરને અંગે કવાખાતુ', નિકાળ, મલ
કાળા, અપ'અમર, કીઓ મારેતુ' પ્રથક
ગુલ (વગેરે માટે રૂપ જોરડીઓની બજાર
છે. આવી ફરેક જોરડી બાંધતા પાંચસે
પિયાનો અરમ થાય તેમ છે. કેક મહરમ
એકી વખતે ર. ૨૫૦) આપશે તો તે
મહરમના નામની એક જોરડી બાંધી, તે
ઉપર આરસપહાણની તકતી ચોડી તે
સખી કાતતુ' નામ અમર કરવામાં આવ
શે. કાલના મહાનમાં જુલ જુલ સોજ
મહરમોએ પોતાના નામની જોરડીઓ
બાંધવી આવેલી છે. આજા છે કે કાન
સીજ હીંદુ પ્રજા આ ઉત્તમ તકનો લાભ
લેવા ચુકશે નહીં. વધુ વિચત માટે સખે.
મંત્રી:—હીંદુ બનાયાઅમર, નદીવાડ.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOUBAKER
E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉચા ફેરની દરકીસ ટોપીઓ,

જસતી અને કારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St, Durban
Tel. Add: "TOBACCO" Phone No. 1788

નૌતાલની તંબાકુ.

ફરેક સીજ બનાબાંધ, સરતા બારે મળશે
બહારના જોરડર ઉપર તુરત ખાન આવવ.
માં આવશે. એક વખત અજાતરી જોશે.
સખે, અમરુક કાકર એન્ડ સન
૧૭૬, ગ્રે સી.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

કાવં નાજીર, બનાબાંધ તથા કુક
વાવબાંધ તથા ખાવના માલ ખાલ મહર
બીનીસ વગેરે હમીસ મને છે. સખે તા મને
Stand 59, 60, Indian Market
P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Goudhi,
International Printing Press, Phoenix Natal,

No. 46—Vol. IX.

SATURDAY, NOVEMBER 18TH, 1911.

Registered at the G. P. O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

THE ITALIAN ATROCITIES

DURBAN MAHOMEDANS STRONGLY PROTEST

ON Saturday evening the spacious Grey Street Mosque was crowded to its utmost by the Moslem believers of their spiritual Sovereign the Sultan of Turkey. After the usual prayers the Koran was read, and prayers were offered for the success of the Sultan of Turkey, his army and the Ottoman Empire, after which the congregation was addressed by Mr. Dawad Mahomed, the chairman of the Red Crescent Society, who said: In addressing myself to this aspect of the subject which we are here to consider, I find my tongue somewhat hard to control. The pictures, both inspired and by photograph, that have been displayed to the public gaze are sufficient, on the one hand, to cause speechless horror, and, on the other, bitter indignation. One hesitates, in spite of the evidence furnished, to give credence to the stories that are told and the proofs that are furnished in support of them. It is difficult to believe that in this twentieth century any people laying the smallest claim to civilisation or culture can be guilty of conduct so atrocious as to-day stands to the credit of the Italian troops and those in command of them. We Mussulmans, both of West and East, have so often been lectured concerning the superiority of Christian civilisation over our own that it comes to us as a double shock to discover that barbarism still survives to such an extent in the West, and lies so very little below what we must conclude to be nothing better than the veneer of civilisation. Since war must be, one recognises that its horror must also be, but one cherishes what seemingly is a delusion, that so called civilised peoples would, even in a passionate hour of active warfare, succeed in sufficiently restraining their brute passions to respect the lives of helpless women and children, and their dead bodies sufficiently to refrain from mutilation.

We Mussulmans naturally sympathise with our co-religionist, but we should, in spite of the unprovoked nature of the attack made by Italy upon a Turkish province, have been compelled to respect the attackers had they not offended against the most elementary principles of civilised warfare, and outraged, as they appear to have done, every humanitarian sentiment. The spectacle that has been displayed to us of our sisters in religion and their infant children butchered and mutilated in cold blood is one that we pray to be able to forget, and that quickly. But our women and little ones are very sacred to us, and I, for one, dread the consequence that may arise throughout the Moslem world, should a repetition of such scandalous incidents occur, and should this unjustifiable and filibustering war not come to a speedy end. I ask you to receive in silence the following resolution of protest against the Italian atrocities reported:

"This meeting has read with horror and indignation the reports published concerning the inhuman atrocities alleged to have been perpetrated by Italian troops upon the defenceless women and children of Tripoli, and desires to express its detestation of such barbarism on the part of a so-called civilised nation."

The above resolution was seconded by Mr. Abdullah Hajee Adam, supported by Messrs. Adam H. G. Mahomed, Sayed Mahomed Sideek bin Abdullah, of Mecca, and Moulvi Abdul Quadir Idrooni, of Surat, and carried.

Mr. Osman Ahmed, the Secretary of the Red Crescent Society, Durban, said: We have assembled here to protest and condemn the wholesale slaughter by Italy on our co-religionists in Tripoli, and to condemn the action of that Power in having declared war without the slightest provocation, and committing acts of war before a state of war was actually

declared. When it was first announced in the Press that there had been a terrible slaughter of 4,000 Arabs by the Italians in Tripoli, we gave little credence to the report and treated it as an exaggeration, but to our horror to-day the reports have been confirmed from other sources. We not only find that men are being put to death, but that innocent women and children are also cruelly, mercilessly, and without any discrimination butchered. It is really heartrending to find Italy making use of its modern machinery of war to such unjust and wanton crime and barbarous action. I am glad to see that censure is being administered from all parts of the world, and especially by the Press of Great Britain, and that eminent persons in Great Britain are taking up the matter, by passionately protesting against such indiscriminate slaughter, and it behoves us to appeal to the King, Emperor of India, as ruler over millions of Mahomedans throughout his dominions, to mediate in the interests of justice and humanity. I presume most of you are aware that a local committee has been formed for the purpose of subscribing funds in aid of the Red Crescent Society of Turkey. I am deeply grateful at being able to announce that the Committee has been very successful in its efforts. Over £1,600 has been subscribed, £1,150 has been forwarded by cable to its destination through Mr. Ohannes Bey (Ottoman Consul-General, Johannesburg). All the Mahomedan societies are working in conjunction with the Committee, and are rendering much valuable help and assistance.

The Mahomedan Theatrical Co. gave a performance in Durban, the profits from which amounting to over £50, were given to the Red Crescent Society's Fund.

Colonial-born Indians'

Representation to the Durban Town Council

Mr. Joseph Royceppen, on behalf of the Colonial-born Indians, has addressed the following letter to the Mayor and Town Councillors of Durban:—

Gentlemen,—In response to your invitation to the Deputation of Colonial-born Indians that waited upon you on the 28th day of September, 1911, I have the honour to place before you on their behalf the principal features of the case then presented to you with suggestions appearing to us to be feasible for amelioration of the conditions.

Licences

In this connection Indians ask for equality of consideration and treatment. With every respect to the contention of the Council that the Licensing Officer is an Officer of the Government over whom the Council can sway no authority, it is our submission that the Licensing Officer is a Government Official only in so far as his powers are defined by Act of Parliament. This power is a discretionary power. It is notorious that that discretionary power is uniformly exercised in favour of European applicants and to the prejudice of Indian applicants. We are not satisfied that such unequal use of the discretionary power is the independent action of the Licensing Officer, for that Officer holds Office by direct appointment of the Town Council and must needs abide by the dictation of the Town Council in matters of policy and procedure. We know the Council's policy to be the reduction of Indian licences with little or no compensation for the equities of the case or with any deep regard for the serious ultimate issues. The Licensing Officer has laid it down as a principle that it is undesirable in the interests of European self-preservation to add to the existing number of Indian licences; and as the existing licences cease automatically with the death or removal from business of a licensee, the ultimate condition which must now soon be reached cannot be contemplated without forebodings of the most serious local and imperial complications. We beg to quote from the "Memorandum" by the India Office to the latest Imperial Conference, published here after the Deputation waited upon you. "But the treatment of Indian Traders by Municipal authorities in Natal has at times been most flagrantly unfair and even now accuracy of performance of trading rights is given by means of appeal to the Supreme Court against Licensing Boards only to individuals who already possess trading licences.

The transfer of existing or the grant of new licences is entirely in the hands of Municipalities." The "Memorandum" concludes with an appeal for generous treatment for Indians, now that Union is established, any such generous treatment placing first "the avoidance of any measures calculated to take away the means of livelihood from respectable traders by vexatious regulations." We venture to submit that the Town Council, sitting as a Court of Appeal, often belies its name and outrages the best traditions of a Court of Appeal in that, while it has full legislative authority to reverse a manifestly unfair or inequitable decision of the Licensing Officer, it feels no qualms of conscience in generally supporting the Officer in his set view of the case.

We beg to request that the Licensing Officer be instructed to consider each case upon its own peculiar merits and wholly independently of the colour, caste, or creed of the applicant; save and expect that, in between Indian applicants, a person born in and having his permanent home within the Colony shall be deemed by the Licensing Officer as having in equity the first claims to a licence.

Tramways

The placing of power in the hands of tram conductors to allot special seats upon trams to Indians is a fruitful source of annoyance and irritation and a gratuitous insult to the Indian community. In view of the fact that the interior of cars is not used by Indians, their rights on the outside of cars ought not to be additionally assailed. The general regulations governing the good conduct of passengers ought to suffice. We agree that uncleanly-attired Indians should be relegated to the back of cars, but no restrictions should be placed on the right of cleanly-clad Indians to sit where they please.

Town Hall

The Town Hall, being the first public institution within the Municipality, it is submitted that it is not in the power of the Town Council to enter into contract with private concerns for the hire of the Hall upon terms prejudicial to the interests of any particular section of the community. In the case of the recent Native Missionary Demonstration and the visit of the Sheffield Choir, the Hall was hired out to the prejudice and sacrifice of the rights of the Indian section of the community to enter the Hall on common terms of payment and accommodation with other sections of the community. It is prayed that the Hall may not hereafter be let on terms which admit of the exclusion of the Indian community in its exercise of its just rights and privileges of access therewith.

Ocean Beach, Public Baths, etc.

In view of the fact that Indians are denied and deprived of their legitimate rights as ratepayers and burgesses to an enjoyment of these institutions and are generally regarded as unwelcome visitors at public places and resorts established and maintained with the aid of a large share of Indian money, it is suggested as some kind of a *quid pro quo* that the recreation grounds near the Race Course, now in use by the Indians, be converted into a place of public resort and amusement for Indians on the same lines as Lord's public grounds, with a proper Pavilion, Enclosure, Turfing, Drainage and Seating Accommodation. We beg to make clear that we do not by this request declare to forego our general rights at existing public institutions, but, consistent with our desire to meet European sentiment within reasonable limits, we advance the above requirement and particularly in view of the fact that £100,000 are to be expended on the Beach improvements alone in the pleasures of which Indians may have no real part or parcel.

Indian Hostel

Some public place of rest and refreshment should be provided for Indians who crowd into the town every morning from the country and may be seen sitting in large numbers on the pavements and curb-stones throughout the day; and particularly for the benefit of farmers who begin arriving in town with their produce from 3 o'clock in the morning, while some even arrive the previous afternoon and stay over night.

Indian Localities

Localities inhabited by Indians are much neglected in respect of Roads, Paths, Streets, Lighting, and General Clearance, and the Council's attention is earnestly called in this direction.

We cannot close this representation without drawing the Council's attention to the growing apathy, indifference, and contempt on the part of the European section of the community for Indian rights and privileges within the Borough. We look upon his Worship the Mayor and Town Councillors, not only the guardians of the rights and interests of the various sections of the community, but the guarantors of the full and free enjoyment.

A telegram from Ottawa states that Mr. Noel Hughes, the Minister for Militia, has returned from a tour of inspection of Western Canada, and will recommend to the Premier, Mr. Borden, the formation of a regiment of Indian immigrants, as there are many Sikh settlers in the country who are ex-soldiers.—Reuter.

Germiston Location

An Indian Trader Proceeded Against

An interesting case will be heard in the Civil Court, Germiston, on the 23rd inst. (says the *Transvaal Leader*), when the Germiston Town Council will proceed against an Indian trader named Kala Singh for an order of ejectment.

Recently the Council decided to prohibit Asiatic trading in the location, and those holding stands on which trading was being conducted were given notice either to discontinue trading or vacate their stands within a month. It is alleged that Singh has ignored the notice. Hence the action impending.

Prosperous Durban

How the Indian Helps

The Town Treasurer's Report for the year ended the 31st of July, 1911, shows that the Indian Market made a profit of £1,103, whilst the European Market lost £466 on the year's working. The Treasurer says that the Indian Market profit "is likely to increase now that the popularity of this institution appears to be fully established." The European Market has lost the sum of £1,605 during the last three years. Of all the undertakings of the Durban Corporation, the Indian Market has proved the most profitable, taking into account the amount of capital expenditure.

Water, with a capital outlay of £641,991, makes a net profit of £14,067; Tramways, with a capital of £523,615, makes a profit of £16,737; Electric Light, capital £446,328, profit £31,004; Telephones, capital £110,744 profit £4,394; Market, Capital £42,415, loss £466; Indian Market, capital £3,329, profit £1,103. Table C shows the Trade Profits:—Water £55,323 income, £12,667 expenditure £42,656 trade profit, or a rate per cent on capital of 7.26; Tramways £113,856 income, £76,621 expenditure, £37,235 trade profit, 8.50 per cent; Electric light £73,168 income, £38,181 expenditure, £34,987 trade profit, 11.01 per cent; Markets £4,692 income £3,595 expenditure, £1,097 trade profit, 2.58 per cent; Indian Market £2,195 income, £962 expenditure, £1,233 trade profit, 37.0 per cent; Telephones £18,116 income, £9,295 expenditure £8,821, trade profit, 8.69 per cent.

The fees received at the Indian Market are ranged under the following head:—Baskets £871 11s. 8d., Sausages £34 11s. 8d., Stalls £766 11s. 4d., Cans £173 14s. 6d.

Anti-Asiatic Movement

The following resolution was submitted to the annual meeting of the South African Agricultural Union, which was held at Bloemfontein on the 13th, 14th and 15th instant:—

"That this Conference is of opinion that it is not in the interests of South African progress that Asiatics should hold trading licences and possess land; therefore, it urges upon the Government the desirability of stopping the issue to Asiatics of any new licences or transfers and of prohibiting the transfer to them of land in freehold."

A long discussion ensued on the motion which was carried unanimously.—*Reuter*.

From the Editor's Chair

PREVENTION OF TUBERCULOSIS

THE instructions for Tuberculosis patients, which the Medical Officer of Health has issued, and which we print elsewhere, should be read with care by all. Cleanliness and fresh air are the chief things to note. It may appear to some that such extreme precautions are irksome and to some extent a nuisance to themselves and others. But this thought should be immediately dismissed from the mind as selfish. One has not only to take care of one's own health, and in the case of patients, to effect a cure, but the welfare of others must be considered. Even the poorest can carry out the instructions in regard to cleanliness, air and light, and where there is difficulty, there should always be found ready and willing those who can help a patient to better surroundings. It is a small thing to ask, and all those who are fortunate in enjoying good health should consider it a privilege to lend a helping hand to those who are stricken by this terrible disease. Dr. Muriison asks that employers and others should give every opportunity and facility to the volunteer workers in the execution of their duty, and we trust that they will do so ungrudgingly.

ELOQUENT FIGURES

THE European Market showed a loss of £466, the new Indian Market a profit of £1,103, and this profit is likely to increase. Such is the report of the Town Treasurer. These figures are a vindication of the statement that Europeans in Durban depend for their prosperity largely on Indians. The figures show what a foolish thing it is for people to do by ever allowing the control of the Indian Market to pass out of their hands. Had there been no mutual jealousy, dissensions,

etc., they would to-day have the £1,103 and not the Borough Treasury which, it is a notorious fact, is used more for the European burghers than for the non-European.

If the Indians cannot regain control of the Indian Market, they should at least try to insist on the splendid profits being utilised for their benefit. Here is work for the Congress to do.

A BREACH OF FAITH

APART from the legal effect of the £3 Tax Act, it is necessary to examine the bearing of the circular we referred to in these columns last week. There are cases when legal quibbles have to be deliberately set aside. The £3 tax episode is, in our opinion, distinctly such a case. The late Natal Government bound themselves through their circular to exempt the Indians who re-indentured themselves from the payment of the tax altogether. We consider that the English text bears only that construction and no other. But the translations, if anything, are still more binding on the Government in that the people acted upon them. The Government must apply the simple rule of interpretation, viz., the meaning of the circular is the meaning that the men concerned reasonably gave to it. Now there can be no doubt whatsoever as to what meaning the men gave. So much for the circular and its effect.

The Union Government are using the force of the tyrant in seeking to interpret and enforce the Act in question in defiance of the circular. We contend that the acts of the late Government are binding on them, if they are to retain the respect of the inhabitants of South Africa, no matter whether they are poor Indians or highly-placed Europeans. It is a distinct breach of faith for them to override the circular and now want to exact £3 per year from the poor, deluded re-indentured men. Our appeal to the present members of the Ministry is, perhaps, specially appropriate. They insisted on and succeeded in getting accepted the interpretation of the Vereeniging Treaty which they, the weaker party, placed upon it. Let General Botha beware lest, in the hour of triumph, he forget the lesson of the past and now steam-roll poor, ignorant men into subjection.

London, Nov. 16.—Mr. J. O'Grady, Labour member for Leeds, in the House of Commons, this afternoon, asked Mr. Harcourt if he had received complaints of a movement in South Africa hostile to Indian traders. Mr. Harcourt said he had communicated with the Ministers, who did not consider that the existing laws were being harshly administered against Indian traders. They did not see the disturbance of a white trader by a black trader as an unduly considerable thing.—*Reuter*.

The "Invasion" of Boksburg

A Mass Meeting

The white citizens of Boksburg are up in arms. Anyone in the neighbourhood of that town might have seen, early last week, a flaming handbill urging all and sundry to "Stand Up Resolutely for the Preservation of Boksburg as a White Man's Town." Perhaps our readers would like to see it, reproduced in a reduced form.

Stand Up Resolutely
for the Preservation of Boks-
burg as a White Man's Town!!!

BY

ROLLING UP TO A MASS MEETING

of Citizens on the
Market Square, Boksburg,
ON

WEDNESDAY NIGHT, 8th NOV.

At 8 o'clock.

To protest and move against the illegal
and defiant occupation of premises in
the heart of the town by Indians.

Several Vigorous Speakers

NOTE.—A determined, organised campaign has been entered upon by the Indians in resistance to our laws and authorities, in order to force themselves into the midst of an unwilling European community which aspires to maintain the ideals and manners of our ancestors.

The largest town's meeting ever held in the history of Boksburg (says the *East Rand Express* of the 11th instant) took place on the Market Square on Wednesday evening to consider what action should be taken in regard to the opening of an Indian store in Commissioner Street, contrary to the law. The notices calling the meeting were only posted the previous day, and at first, attempts were made to get a hall without success. This, as it turned out, was fortunate, for no hall in Boksburg could have contained the crowd which put in an appearance in reply to the Mayor's notice.

The Mayor's Speech

The Mayor (Mr. B. Owen Jones, M.P.C.), in opening the meeting, said he had called the meeting at the request of the ratepayers. As Mayor and Chairman of that gathering, it might be considered his duty simply to conduct the proceedings and take up an impartial position, but if he did that his action might be miscon-

strued. The position up to a month ago was that the property owners had kept their pledge not to lease or sell any premises to Asiatics. The town was known as "White Boksburg" all over the country. Boksburg being the stronghold of the Anti-Asiatic movement, it was regrettable that they had been let down by an old property owner of the town, who must have had his property paid for over and over again in rents. The Asiatics were now in possession of Stands 1218 to 1220, and resolutions dealing therewith would be put before them. He had always worked strenuously for the cause of the white against the Asiatics. No question had so stirred the people of the Transvaal, and they had so endeavoured to prevent the entry of Asiatics in every way. The Town Council of Boksburg, unfortunately, had no *locus standi* in the present matter, but they had nevertheless taken up the question earnestly and strenuously, more especially Mr. Geo. Constable. They wanted the stand to be forfeited according to the provisions of the law. (Applause).

Mr. A. W. Heinsmann moved the first resolution as follows:—

"That in the opinion of this meeting the residence of a number of Indians upon the premises comprising Stands Nos. 1218-19-20, Commissioner Street, Boksburg, is a distinct and premeditated contravention of section 131 of the Gold Law, Act No. 35 of 1908, and calls for immediate action against the offenders. That the attention of the Minister for Mines be at once called to this very serious situation, which denotes a planned encroachment upon the white inhabitants' domain, and that the Government be respectfully urged to take prompt and vigorous action against residence of Asiatics outside the bazaars specially provided for them."

From the very large attendance they had that evening, he said, it was easily seen the community realised the very grave crisis which had overtaken Boksburg. They were menaced with a position which existed in Heidelberg, Potchefstroom and in Natal. The Indians attacked Boksburg because it was a town hitherto kept clean of Asiatics. In the attack succeeded the town would be swamped with them. The Indian would employ none but Indians and purchase only from Indians. The town was going to lose largely, not only the storekeepers but their employees. It was not a storekeepers' fight but on behalf of the whole white community. If they were prepared to do their duty they would boycott the Indian trader. When General Smuts wanted to enforce the Asiatic Ordinance, the Indians boycotted the registration office, and established pickets. They should do the same with the Asiatics. He would like to see the whole of the Asiatics confined in locations. They had the "Sunny" in their midst. He was polite and

tactful. Some of them might think he was cheap and useful, but he was not cheap and only useful to himself. Proceeding he alluded to industries, saying that no industry was any good which chiefly employed Indian labour, and that was what most South African industries did. It looked as if before long their industries would be entirely in the hands of the Indians. There should be no political division on the question of Asiatics. If they did not fight the Indians, they would have the same hold in the Transvaal as in Natal and the Cape. Was the great fight of 1899 to 1902 put up to make the Transvaal a country for the coolies? They were all agreed that the Indian traders had to go; they had to see they went, and rest neither morning, noon or night until the Government put the laws into action. (Applause).

Mr. A. Tydeman seconded, saying that the Indians, from correspondence in the *Express* tried to make out that the people of Boksburg were acting in an un-Christianlike manner. The Indians had done nothing for the country, and yet flaunted it under their nose that this would never be a white man's country. He said it would be the whitest under the sun.

Mr. L. Abrahams urged that the municipality and the police did not do their duties to the coolies, and allowed them far too much freedom. He urged that the municipality clear the coolies out of the market and from the mines. (Applause).

The resolution was carried unanimously.

The Second Resolution

Mr. J. R. Hubbard moved the second resolution as follows:

"The inhabitants of Boksburg, in public meeting assembled, urgently and emphatically protest against the occupation of Freehold Stand No. 1220, Commissioner Street, Boksburg (registered in the name of L. W. Ritch), by Indians, trading under the style or firm of Amod Moosa Bhyat such occupation being, in their opinion, illegal, and in deliberate defiance of a fundamental condition of the Crown Grant of the said Stand, which said condition expressly prohibits occupation, for any purpose whatsoever, by coloured persons other than domestic servants; and hereby resolve that the attention of the Honourable the Minister of the Interior be immediately drawn to the facts of the case and the Government be earnestly requested to assert the rights of the Crown by resuming possession of the land granted and wrongfully occupied as aforesaid."

"The meeting further records its convictions, based upon open declarations by or on behalf of Indians, that the towns of the Transvaal, and in particular the town of Boksburg, are the objectives of an organised, determined movement designed to frustrate the constitutional measures in force for preserving the standards of living

and ideals of European communities. Attention is particularly called to the undisguised acquisition of landed properties, all over the Province, by Indians, under the cover of a white man's name."

The speaker said that the resolution contained within its scope practically all that was to be said on the question. He would like to call their attention to what led up to the meeting. Boksburg for the last few years had striven to keep the town clear of Asiatic traders. Every previous movement had been squelched. The man who sold the stand to Mr. Ritch was Mr. Thomas, of Krugersdorp. Cries of "Shame," and "Tar and feather him." Immediately the store opened they lost no time in calling the meeting.

An Important Clause

The stand was held under a condition in the Government deed of grant, which read as follows: "It or any portion of it shall not be transferred leased, or in any other manner assigned or disposed of to any coloured person; and no coloured person other than the domestic servants of the registered owner or his tenant shall be permitted to reside thereon, or in any other manner occupy the same. Any breach of the foregoing condition shall entitle the Government of the Transvaal to cancel this grant and to resume possession of the land hereby granted, without payment of any compensation in respect of buildings or structures erected on or improvements effected to the said land." Could any condition be clearer? It was within the power of the Government to confiscate the land, and it was the bounden duty of the Government to put that clause in operation. (Loud applause). The Asiatics had come there in direct opposition to the law, and were perfectly aware of the penalty attaching to their action. Australia, Canada, British Columbia, and New Zealand had all been allowed to legislate on the question. When it came down to the Asiatics competing with them on uneven terms they might just as well admit the Kaffir to the same privileges, he had just as much right as the Asiatics to trade. (Voices: "More right.") Mr. Hubbard resumed his seat amidst applause.

A Labour View

Mr. Waterston seconded. What did it matter to them if they were storekeepers or artisans if coloured competition meant doing them out of their livelihood, he asked. The Council should oppose coloured cheap labour all round, and they ought to work against Asiatic cabbies, Asiatics working on pumps and in other occupations on the mines. The whole question was one of the standard of living. They could not compete with a man who could live on 10/- a month. Proceeding he supplied to letters of Mr. Ritch and

Mr. Bhyat appearing in the *Express*. He said that the people of England could not judge the question as they had not to compete with the coloured man. If they did they would soon change their minds. As to Mr. Ritch, any man calling himself a white man should consider his own race first. He should be ashamed of the attitude he had taken up. If the workmen boycotted the Asiatic trader and the samarites, let the traders boycott coolie cab-drivers and coloured mechanics. If they did not stand together they would be wiped off the face of South Africa. (Applause).

The Deputy-Mayor

The Deputy Mayor (Mr. J. Johnston), in support, urged that the Government should put into force the clause in the title deed that no coloured person should have the right to trade in the town. He believed the Government would be with them and support the town by enforcing the clause in the Crown Grant. The manager of the shop with his wife and family were going to live in the adjoining house. (A voice: "They are there already"). If they did not have the Asiatics removed at once they would have a great many more. As to coolie cab-drivers, the municipality could not help that. The Town Council did not make the laws, and the municipality could not pass any bye-laws which were in opposition to the law of the country. They were not, however, going to allow the Indians to hold out a challenge to them without taking it up. He believed that the Government would deal with the matter at once, and that in a very short time the property would revert to the Government and the property be again held by white ratepayers. (Applause).

Mr. J. Vaughan (President of the Boksburg North Ratepayers' Association), supported, saying that he hoped when the coolie was turned out of Boksburg they would turn their attention to the coolie in Boksburg North. (Applause).

The resolution was carried unanimously.

A Local Application

Mr. A. MacDowall remarked that there had been an appeal to Government right through. His resolution was an appeal to Boksburg. He had fought against the Asiatic invasion and hoped to fight it to the bitter end. The Indians had appealed for light and water. Would they support him in moving in the Council the following resolution: "That this meeting of citizens of Boksburg asks the Municipal Council to refrain from supplying Municipal services to Indians trading and residing in Boksburg and Boksburg North, and authorises the Council to defend any action which may be brought against the Council in consequence of refusing to supply those services."

The resolution was seconded from the audience in several places and carried unanimously.

The Mayor, in closing the meeting, said that the last resolution would be dealt with at the next meeting of the General Purposes Committee. He was glad it was not framed as an instruction.

Mr. Ritch on Facts and Fiction

To the Johannesburg papers which gave lengthy reports of the Boksburg meeting, Mr. Ritch addressed the following letter:—

Sir.—You paid Boksburg the (perhaps questionable) compliment of a somewhat prominent advertisement of its latest attack of hysterics.

May I, of your charity, beg a small measure of space for the purpose of replying to one or two of the propositions advanced at Wednesday night's meeting.

Firstly, as to the facts. Mr. A. M. Bhyat is a British Indian storekeeper, established for many years in Heidelberg. He buys his goods exclusively from European importers. Recently, he became the equitable owner of a certain property in Boksburg (registered in my name), into which he has put close upon £5,000 worth of stock all purchased in South Africa from European houses. Before opening, he spent a considerable sum in alterations and improvements, fixed up electric lights and telephonic communication, and generally improved the premises (they were formerly occupied by Pearks' Stores and had been empty some time), so that today they compare favourably with most of his neighbours. Mr. Bhyat will, of course, pay his quota of rates and taxes to the Boksburg Municipality, railage on his goods, and other like sources of revenue to the Government, and his hours of business will be regulated by the Shop Hours Act of 1908. Unless the local European population supports him, he will do virtually no trade, and if that happens, he is prepared to retire gracefully without uttering a word of abuse against those who prefer to deny him their custom. So much for the facts. Now for a modicum of the fiction.

It is asserted that Mr. Bhyat, because he is an "Asiatic" (that he is a British subject is, of course, a matter of no consequence), is an unfair competitor. Mr. Bhyat's store was opened only last Monday. Would it not have been as well to have waited and seen before rushing to hasty conclusions? "Oh, but these people live on a handful of rice and pay starvation wages." (I anticipate the rejoinder, for I have heard it so often.) Well Mr. Bhyat certainly does neither. Mr. Bhyat is a Mahomedan, and Mahomedans (they constitute the majority of the Indian storekeepers in this province) are not vegetarians, but consume quantities of meat, poultry, fish and game, in addition to vegetables and fruits, as I know

from observation and personal experience. Nor do they pay "starvation wages." The salaries they pay their clerks and assistants are supplemented by a practically unlimited supply of every article of necessity or indulgence the employee may care for during his period of service, so that the assistants are able to save considerable sums out of their earnings. The system may or may not be admirable, but it is merely an extension of the "living in" system largely in vogue among European drapery houses, and as practised by Indian firms is far from inexpertise. Indeed, considering the obstacles placed in the way of Indians obtaining independent accommodation, it would be difficult to adopt any other. Mr. Bhyat's business premises will be open to a visit from Boksburg's Sanitary Inspector at any time. Mr. Bhyat, his wife and children and store-assistants will reside in a couple of cottages forming a portion of his property, and the Sanitary Inspector will likewise be welcome to satisfy himself during reasonable hours that sanitation is being observed there. There need, therefore, be no fear that this Asiatic "intruder" will offend against Boksburg's admirable standard of cleanliness.

We next learn that Mr. Heinemann abused enthusiasm at Wednesday's meeting by suggesting a boycott of the Indians who came to Boksburg, and by asking whether "that great fight between the two white races had been fought for the purpose of handing over the country to Asiatic traders." If Mr. Heinemann will do me the honour to refer to a little work of mine published in England about three years ago, he will find abundant evidence showing that the late war was professedly undertaken largely to remedy the disabilities imposed by the Government of the Republic upon the self-same Indians who are resident in the Transvaal Province. Boycott is a two-edged weapon, and somewhat dangerous for inexperienced users to play with. Still, Mr. Heinemann and his friends are welcome to try it, though the clamour of Wednesday night's meeting seems like an expenditure of over-much energy merely to proclaim the determination of an anti-Asiatic audience already agreed not to deal with an Indian storekeeper.

Made, as it was, within cannon-shot of the Indian monument that overlooks Beuidenthout Valley, the reference to "the great fight, etc." was somewhat unfortunate in the matter of taste. I am not aware that the late war was undertaken or prosecuted "for the purpose of handing over the country to traders" of any class, and Mr. Heinemann might have remembered that India is a not unimportant limb of the Empire to the self-sacrifice and protection of which we alone owe our present security and prosperity.

Mr. L. Abrahams would, in my

humble opinion, be better advised to at least hold aloof from, if not actively to set his face against, any agitation smacking of racialism. *Rishus* (he will know what I mean) is a dangerous force to set loose, and we should know enough of the tragedy of ghetto life not to advocate its enforcement upon others.

The heavily-phrased second portion of Mr. R. J. Hubbard's resolution has, as far as I am aware, no foundation in fact. I, for one, am not acquainted with any "movement designed to frustrate the constitutional measures in force for preserving the standards of living and ideals of European communities." On the contrary, I have persistently urged that, in place of a barbarous policy of repression and oppression—a policy we justify never life of condemning Russia for adopting towards her Jew—we should endeavour by our encouragement and assistance to elevate the mass of our Indian population to the level we complain they have not yet reached. I am quite satisfied that the Indians on their side would respond to the call.

Mr. Ritch has written a letter to the *East Rand Express*, in reply to its leading article, which the paper does not publish. A letter from Mr. Ritch also appears in the *Star* on the subject of Asiatic traders.

The *Transvaal Leader* deals with the question in a lengthy leading article. Whilst not being very sympathetic, it says, in regard to the suggestion that the Council should refrain from supplying Municipal services to Indians: "This is meeting unfair dealing with deliberate injustice," and adds further on: "To tax the Indian storekeeper and then to refuse him municipal services is in plain English, to defraud him."

For Europeans only

At the last meeting of the Port Elizabeth Town Council the Town Clerk read a letter from the General Manager of the Tramway Company as follows:—

I shall be glad if you will inform me what steps your Council propose taking to reserve the proposed seats and shelters for the use of Europeans only?

Mr. Young thought this was a ridiculous question to put to the Council. He had asked that one seat be placed at the Cape road terminus marked "for Europeans only." It would be the duty of the police to remove a native if he sat on that seat.

Mr. Fettes pointed out that seats were marked in this manner in Cape Town. He saw no reason why the plan should not be adopted here.

It was resolved to ask the Tramway Company to provide the accommodation originally asked for.—*Transvaal Leader*

The Protector's Report

(Continued)

Report of the Deputy-Protector

Free and re-indentured Indian labour is increasing on the coal mines and generally (says the Deputy-Protector). A few re-indenture contracts between Indians and employers of small numbers have been cancelled with the consent of all parties.

The rate of wages paid to men re-indenturing otherwise than to coal mines is from 20s. to 30s., according to the work they have been accustomed to during indenture.

A number of deserving women have been relieved of the payment of the annual £3 licence under Act No. 17 of 1895, and I understand that women generally are not unduly pressed for payment.

Action has had to be taken in connection with a few employers for assaulting Indians, but on the whole the feeling between masters and servants is good, and many Indians choose rather to be re-indentured with their former employers than seek employment elsewhere.

As a rule employers are not eager to take their Indians to court for minor offences, and many cases dealt with in the courts are from desertions brought about by rows among themselves, etc.

Gambling is greatly on the increase.

I have always tried to induce indentured Indians to deposit their spare money in the Government Savings Bank instead of keeping it themselves or lending it, and some have, as a result, had good amounts of their credit on expiry of indenture. Many lend money to other indentured Indians and natives and find difficulty in getting it back.

It has been found, as a rule, that employers are willing and give reasonable leave to Indians who behave themselves and do not desert. Some employers give three and four days a year, besides occasional days and half-days, and others as much as one and two weeks. Certain wattle plantations give one working day a month in addition to the yearly holidays.

A large number of indentured Indians have well cultivated plots of land planted with melons, potatoes, ground nuts, and various other vegetables, and in many cases sell portions of their crops.

On a few farms I have had to find fault with the quarters which the employers have undertaken to improve. The Railway Department is increasing the number of improved brick buildings and gradually doing away with the old wood and iron barracks.

All accidents have been inquired into.

Legislation

Three separate rules and regulations have been passed this year, having

for their object, in each case, the betterment of the conditions under which indentured Indians are employed.

GOVERNMENT NOTICE No. 102 OF 1910. (NATAL.)

6th April, 1910.

Rules Regarding the Appointment of Compounders on Certain Estates

1. Employers of 150 or more male adult indentured Indians shall, at their own cost, whensoever called upon by writing from the Board, engage and employ a competent compounder and sanitary officer to the satisfaction of the Protector of Indian Immigrants, to satisfactorily supervise the barracks and accommodation provided for Indian immigrants, and generally attend to the welfare of the Indian immigrants employed by such employer.

2. Any employer not complying with the terms of such notice within three months from the date of such notice shall, upon conviction before any competent court, be liable to a penalty not exceeding £2 for each and every month or portion of a month during which he may neglect or refuse to comply with such notice.

GOVERNMENT NOTICE No. 329 OF 1910. (NATAL.)

27th May, 1910.

Feeding of Pregnant Women

1. No employer of labour shall be allowed or entitled to require work from—

(1) A pregnant woman during pregnancy after the expiration of seven months of pregnancy; and/or

(2) a woman so long as she is the mother of a child under three months of age.

2. Should it appear to any Indian medical officer (or other medical practitioner engaged by the employer where no medical circle exists) that by reason of pregnancy it is undesirable that any pregnant woman should work before the expiry of seven months of pregnancy, then such Indian medical officer (or other medical practitioner engaged by the employer where no medical circle exists) may give written notice to the employer on a printed form as near as may be in terms of the Schedule hereto annexed, that such woman is unfit for work, and in the event of any such notice being given to any employer such employer shall not be allowed or entitled to require work from such pregnant woman during such period as may be fixed by the medical officer (or other medical practitioner engaged by the employer where no medical circle exists) giving such notice.

3. During such period as any woman may not be required to work under and in terms of the rule aforesaid, the employer of such woman shall be bound and obliged to provide such woman with food and ration

on the minimum scale provided by the original contract of service between the employer and such woman.

4. Every employer of not less than twenty male adult Indian immigrants is hereby required once every month to muster all Indian women, accompanied by their young children, for examination by the Indian medical officer. The said examination shall be held at such time and place on the estate or place where the Indians are employed as the Indian medical officer may appoint on giving reasonable notice to the employer.

5. The foregoing rules shall not apply to re-indentured women who elect not to work.

6. Any employer failing to comply with the foregoing rules shall be liable, on conviction, to pay a fine of not exceeding two pounds sterling (£2), and such penalty may be enforced at the instance of the Protector of Indian Immigrants in any magistrate's court having jurisdiction.

UNION GOVERNMENT NOTICE No. 175.

15th July, 1910.

Shelters for Children

1. Employers of indentured Indian immigrants shall be bound and obliged to erect and provide shelters and temporary accommodation to the satisfaction of the Indian medical officer or of the Protector of Indian Immigrants, as the case may be, for the children of such Indian women as may be working in the fields or otherwise in the open.

2. Any employer failing to comply with the foregoing rules shall be liable, on conviction, to pay a fine of not exceeding two pounds sterling (£2), and such penalty may be enforced at the instance of the Protector of Indian Immigrants in any magistrate's court having jurisdiction.

Returned to India

During the year 3,199 returned to India, including 246 described as "unfit for labour" with their families numbering 110.

Their savings were declared to be in cash and jewellery, £31,284.

The average savings declared by the adult Indians before embarking are for the following years:—

	£	s.	d.
1904	16	7	6
1905	11	16	0
1906	14	2	10
1907	8	5	1
1908	8	10	10
1909	8	12	8
1910	12	10	6

Excluding invalids and families and adult Indians who were returned to India before the termination of their indentures, the amount is much higher, as under:

	£	s.	d.
1908	10	4	10
1909	9	7	7
1910	14	10	4

The net mean savings, no doubt, reflect the general improved condi-

tions in the Colony, and consequently the higher wages all round paid to the Indians than have been prevalent for some years past. There have been returned, too, more Indians who have worked for several years beyond their first term of re-indenture, and naturally the longer they stay in the Colony the more savings they are able to accumulate.

No complaints of any consequence have been made by the Indians returned, and on every occasion before the departure of the steamer I have personally interviewed the Indians and pointedly asked them to perfer any complaints if they had any.

Those returning after completion of one or more indentures were, in the main, a fine healthy and robust lot of Indians.

Social

The improvement in trade generally in the Colony has tended to the bettering of the conditions of the Indians, and as a consequence increased wages are being earned in many directions.

Under Act No. 19 of 1910 exemption passes have been granted to 485 women from the annual licence of £3. In this connection one magistrate issued 381, the next in order issuing 50.

Under the same Act 309 men and 26 women have entered into civil contracts, thereby exempting themselves from the annual licence, but not entitling themselves to a free return passage to India. That the Indians might be fully acquainted with the terms of this Act a notice, printed in English, Tamil, and Hindustani, was circulated throughout the Colony through the magistrates. But with all the precaution it is quite possible that some of the Indians, on the completion of their civil contract, may remain under the delusion that they are still entitled to a free return passage to India.

I find employers in several cases are helping their Indians to save their earnings where the Government Savings Bank is not available by banking their savings for them.

It is a cause of much satisfaction to note that the deposits in the Government Savings Bank to the credit of Indians has increased during the year by £9976 os. 6d. and 316 depositors. Last year I reported an increase of £4407 8s. 6d. and 288 depositors.

The free Indians resident in the Province are far too independent to have any occasion to consult the Protector. Although many do report births and deaths and have their marriages registered at my office there is no actual need for this, because the magistrates are always willing to help, and thus save the expense of a visit to the Protector's office. Many, however, prefer to deal directly with the Protector.

It is estimated that at the end of 1910 14,281 men and 2693 women

were unaccounted for, that is to say, had not paid the licence for which they were liable.

"Natal Mercury's" Comment

In concluding a leading article on the Protector's Report, the *Natal Mercury* says:—

The total Indian population at the end of 1910 was 108,694, or an increase of 4,858 on the number at the end of 1909. This, however, is more than made up by the importation of 5,858 souls during the year. There were 4,299 births during 1910 and 1,955 deaths. A total of 3,344 left the Province during the year, the great majority (3,199) returning to India. The birth-rate was the highest for the past ten years, being 39.55 per 1,000, and the death-rate was 17.96, which may be regarded as moderate. Of the total population, 24,880 were men under indenture, and, as during the next five years a fair proportion will decide to return to India on the completion of their indentures, or their re-indentures, and the total will not be augmented by fresh importations, it may be assumed that the Indian population will begin to show a decrease, instead of the big increases which have taken place in recent years. In 1901 the total was 72,965, so that there has been an increase of 35,729 in ten years. It is rather interesting to note that the total European population in 1901 was 63,811, and 98,582 at the recent census, or an increase of 34,771 in the ten years. There has, therefore, not been that disparity in the relative growth of the European and Indian populations that is commonly supposed, in spite of the continued importation of immigrants from India under the auspices of the Immigration Department, although, of course, not at the expense of the State. There are those who urge that the whole of the Asiatic population should be sent back to India, even if compensation has to be paid; but it seems to be forgotten that a very considerable number of those of Indian extraction in Natal are South Africans by birth, and know no other land. Just as well talk of sending the Malays of Capetown back to the East, whence their ancestors originally came, simply because they are Asiatics. We firmly believe, now that Indian immigration is stopped, that the European population will increase at a greater ratio than the Indian, as in the one case there will be the open door to immigrants, and in the other it will be closed, and this closure will be as much to the benefit of the Indians who are domiciled in the country as to any other section of the population. It will, however, as we have said, be a good few years before the office of Protector of Indian Immigrants can be abolished, and it is possible that something else will have to take its place, in view of the fact that there will still remain a large number of Indian people of considerable intel-

ligence with a distinct interest in the welfare of the country, who will have no direct representation in Parliament, and be without the franchise. This, however, must be regarded as one of the problems of the future. In the meantime, the immediate problem is how those industries which have been built up on indentured Indian labour are to survive its stoppage? The effect has not yet been felt, and it may be considerably minimised by extensive re-indenturing and the more general employment of free labour. The cost will be greater, but the results may be better and more permanent, and it will, in any case, be an advantage to be quit of a system that was the cause of continual friction, and a source of anxiety to the Imperial and Indian Governments.

The Strike Spirit And the Indian Question

The well-known London paper, *The Referee*, says, in its issue of the 1st of October:—

Where the strike spirit is due to intolerable conditions suppression is futile when force is no remedy. Force is a remedy only when the manifestation of the strike spirit is arrogant presumption by conceited ignoramuses as in the case of Messrs. Keir Hardie and Ramsay MacDonald in their impudent and incendiary excursions into Indian politics. It is difficult to speak too highly of the statesmanlike efforts made by Lord Ampthill to prevent a general strike in India against the conditions imposed on our Indian fellow-subjects in South Africa and elsewhere under the British flag. The British public has not the least conception of the intensity and bitterness of the feelings evoked from Tanjore to Peshawar by the continual ill-treatment of the Indians in South Africa. We are each and all responsible. It is no use shirking the question of our individual responsibility. Mr. Valentine Chirol, and every Indian authority of standing, is unanimous as to the extreme gravity of the problem. This is not the scream of a panic-monger. It is a claim that our responsibility to India shall be justly discharged, even though Messrs. George and Churchill, and the pleasant mediocrity who is Secretary of State for India, are compelled to eat a bushel of the foolish words they uttered at the last two Imperial Conferences.

Under the British Government and under the British flag things are being done to our Indian fellow-subjects in South Africa which we did not allow when the country was under Boer rule. The Bishops and the Nonconformist divines have been, perhaps, too busy in preventing the infamous project of a public fight on our soil

between a negro and a white man, who has served the King as a British Artilleryman to remember that a strike in India, produced by a sense of injustice, means the decay, perhaps the disappearance of everything that Churchmen and Nonconformist alike hold dear. Oppression and injustice are none the less infamous for being perpetrated under the British flag on Irish soil. Oppression and injustice against foreigners always command the activities of our political opponents. Miss Malecka occupies more space in the papers than the Indians in Africa. British duty and British interests are equally engaged in securing for British Indians under the British flag the same justice which is given to strangers of other races. The strike spirit in India, if it comes to a head, will alter the colour of the map by dissolving the British Empire.

These are serious subjects. If good men have gone astray on them, it is because the strike spirit has invaded the domain of fundamental belief. No longer does the average King, statesman, priest, man of affairs, or labourer expect to believe that contrition and expiation for sin is the only means of obtaining spiritual tranquility. Nevertheless, the attentive eye may note signs of revolt against the hard materialism that left the Romans weary of life and pleasures in the heyday of their magnificence. People are beginning to see that good policy requires that men shall be in tune with the Infinite in their handling of the world problems if they are to succeed; that vast riches concentrated in few hands, and those chiefly the hands of middlemen, cannot endure alongside grinding misery widespread among the masses. Men are hungering and thirsting for the truth, wherever it leads, and the truth is the spirit of strike against all that is evil.

The Fight Against Tuberculosis

What the Indian Volunteer Committee Has Undertaken

In order to properly carry out his duties as a worker on the Indian Volunteer Committee to prevent the spread of infectious disease amongst Indians, each member has been armed by the Public Health Department of Durban with the following Document:—

"To all whom it may concern,—
The bearer, Mr. .... is hereby authorised under Section 12 of the Public Health Act 43, 1901, to enter any house, building, enclosure, or premises for the purpose of inspection or for the carrying out of any orders given by the Borough Medical Officer, or Tuberculosis Medical Officer,

concerning Tuberculosis amongst Indians in the Borough of Durban.

"The Medical Officer of Health would esteem it a great favour on the part of employers and others if they would give every opportunity and facility to the bearer in the execution of his duty."

"P. MURISON, M. D."

Instructions for Consumptives

A set of rules has been drafted by the Medical Officer for the assistance of the Volunteers and the information of the public. We cannot do better than give them below:—

TRY NOT TO GIVE YOUR DISEASE TO OTHER PEOPLE, AND FOR THEIR SAKES AND YOUR OWN FOLLOW THESE RULES FOR CONSUMPTIVE PATIENTS.

"Consumption" is an infectious disease of the Lungs, it is spread by those suffering from it, because they are careless with their cough and their expectoration (spit). If the expectoration is allowed to dry, it blows about in the dust, and is breathed into the lungs of healthy persons, who then may develop the disease. Further the spray which may be produced during a cough is a source of danger to anyone near. It is quite simple to guard against these dangers.

At home the patient should always spit in an enamelled iron mug or jar in which has been put a small quantity of disinfectant (either Carbolic Acid 1 to 20 or Jayes' Fluid 1 to 80). This should be emptied down the water closet and the mug washed with disinfectant at least once every day.

Out of doors the patient should always carry a flask to spit in, which should be emptied and cleansed in the same way as the mug.

Should the patient not have a water closet, the contents of the mug and flask should be buried in the ground or thrown out as far as possible away from any houses.

(Suitable flasks are given away at the Tuberculosis Bureau, and a small quantity of Disinfectant can be obtained free of charge by applying at the Bureau at 9 a.m. and an empty bottle should be brought.)

If the expectoration is accidentally spilled on the floor or furniture, disinfectant should be poured on to it, and then it should be wiped up with a rag which must be burned.

When the patient coughs, a handkerchief should be held in front of the mouth, but on no account must the patient spit into it. All dirty handkerchiefs should be kept soaking in some weak disinfectant until they can be boiled and washed.

The expectoration should on no account be swallowed, for thereby the disease may affect other parts of the body.

The patient should always sleep in a room by himself, and keep all the windows as wide open as they will go day and night. If he feels cold he must add more blankets, but not

cover up the face. The patient should always get to bed early.

The floors of the room in which the patient lives should be washed at least twice a week with water in which some disinfectant has been placed. It is inadvisable to have a carpet on the floor. Curtains and blinds should not be hung in the room, as they keep out the fresh air and light which are so beneficial to the patient.

The patient should keep out of doors all day in garden, yard, or on verandah, but should avoid too much exercise, and rest all day when the Doctor orders it.

The patient should take regular meals consisting of plenty of nourishing food, especially meat, fowls, eggs, bacon, butter and milk.

Do not waste money on medicines but rather buy better food.

A set of cups, plates, spoons, forks, and knives, should be set apart for the patient's sole use.

A mother with consumption should not suckle her child, nor should the child sleep in the same bed.

Patients should not kiss anyone on the mouth.

IF ALL THESE RULES ARE FAITHFULLY CARRIED OUT IT WILL BE AN ADVANTAGE TO YOURSELF, AND PREVENT YOU BEING A DANGER TO YOUR FAMILY AND THOSE ABOUT YOU.

The £3 Tax

A Question In Parliament

London, Nov. 15.—Sir W. J. Bull, Unionist member for Hammersmith, called attention to the complaints by Natal Indians of the demoralising effect of the £3 licence, and asked what steps the Imperial Government would take to repeal it. Mr. Lewis Harcourt said he had seen the complaints, but the legislation had been passed with the full knowledge and consent of the Indian and Imperial Governments. He pointed out that the immigration of indentured Indians to Natal had ceased, but the Union Government was not prepared to repeal the law.—Reuter.

"Mercury's" Fine Comment

The Natal Mercury of yesterday contains an editorial note on the above cablegram in which it says:—

It is quite true, of course, that the legislation was passed with the knowledge and consent of the Home and Indian Governments, and the fact is not much to their credit. What Mr. Harcourt did not explain, however, was that, when the law was passed, it was not even understood by the Natal Parliament that the tax was meant to apply to women and children, and there cannot be any doubt that the Imperial and the Indian Governments were equally of the belief that it was only intended for adult male ap-

prants, who decided to remain in the Colony on the completion of their indentures. It is simply disgusting to have a matter of this kind treated in an off-hand manner by a member of the Government that shrieked themselves hoarse with mock horror at the "atrocities" of having Chinese labourers on the Rand mines. The Imperial Government, of course, cannot repeal the law, as it originated in a Colonial Parliament and received in due course the Royal assent, but a Government with any sense of moral rectitude, or the faintest suspicion of a desire to protect a helpless section of the King's subjects, would at least have declared their intention of using their influence to induce the Union Government to remove from the Statute Book a law which is a disgrace to any civilised country, and a foul blot on the name of British administration. It is a tax that every right-minded man and woman in South Africa must condemn as immoral and flagrantly unjust. The refusal of the Union Government to consider its repeal and the manner in which they are now interpreting the law are actions unworthy of a Christian Government, and would be denounced as vile if they were perpetrated by some heathen community; but the attitude of the Union Government is no excuse for the callous indifference that is being shown in the matter by the Liberal Government, which comprises so many advocates of peace and humanity, yet has not a single word of protest to make against conduct that no words can sufficiently condemn.

The Bazaar

A Splendid Success

Just before going to press we have received a telegram from the Secretary of the Indian Women's Association stating that the Bazaar, which was held on Wednesday last, was a splendid success. The Mayor and Mayoress of Johannesburg, Mr. Hosken and many European friends attended. The Mayor, Mr. Hosken, Mr. Gandhi, and Mrs. Vogl addressed the assembly. A full report will appear next week.

Contents

	Page
The Italian Atrocities	431
Colonial-born Indians	432
German Location	433
Prosperous Durban	433
Anti-Asiatic Movement	434
From the Editor's Chair	435
The "Invasion" of Boksburg	434
For Europeans only	436
The Protector's Report	436
The Strike Spirit	438
The First against Tuberculosis	439
The £3 Tax	439
The Bazaar	439

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતી નોંધો
ખુબઈ જનારો

આસુમ્મી ટન ૫૦૦૦ તા. ૧૫મા નવેમ્બર

આ કંપનીની આમ્બોટમાં દરેક વરખના પાસેજર માટે પુરેપુરી સમયા છે તેમજ ખાસી ઇડીઅન છે, અને ઝીલીકરો ખીળ કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન આમતાવાળા તેમજ આમણ છે તેથી પાસેજરોને કમપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી નથી જે ખાતરી રાખશે.

આ કંપનીની આમ્બોટ ૬૨ મીને ખુબઈ ઘણે જગ્યા છે. માટે આ કુદરતની મુસાફરીનો ખરા કામ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તકમાર થઈ રહેલું.

કમરૂ આમ્બોટ ખુબઈ પહેલિથી તેજ દીવસે ખાતરે તાર મારફતે ખાખર ખાખરે તે કપરથી સફળી જાય માટે ખાતરે ખાખરો નખાવણું તેથી સજી કાહેળી ને વગર ખરો આમ્બોટ પહેલિથી જવાની ખબર પડશે.

જો પ્રિયત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

અમદાવાદે ૨૨૦૦ ટન ૧ લી ડીસેમ્બર.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

King & Sons,
West Street, Durban.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

P. V. Sanghaye & Son

Commercial Brokers & Commission Agents

Tel. No. 1558, 505 Grey St., DURBAN

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

જાગ્યાં દીવે કીકોનો બોર કલકત્તા સ્વીમ નીચે મુજબ માતી છે.

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: Lower Store W.

Longlands

Delpoort's Hope

Kalkfontein

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA: s. d.

Yearly ... 17 0

Half-Yearly ... 8 6

Quarterly ... 4 6

'I. O.' Subscription Rates

Yearly ... 15/-

Half-Yearly ... 17/-

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (29):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Partow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

HAJEE ABDoola

Box 593, DURBAN

Ismail Amod Kajeo

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

કુકાન વેચનારાઓને અમુલ્ય

તક

કરોડવાલમાં સારી પોલીસની માલુ કુકાન જોઈએ છે. વેચનારે કામીકનો સાથે નીચે સરનામે દુરત પંચવેવાર કરવો:

SHAIKH RASOOL,

P.O. Box 6031, Johannesburg

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PENTAKOTA

Will leave DUBAN about the 30th NOV. and
DELAGOA BAY about the 2nd DECEMBER
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

મહેરમના તહેવારો પેર પહોંચી કરનારા તકયાર થાઓ.

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટોમર "પેન્ટોકોટા" ટન ૩૫૦૦.

ઉપલીજમ જાહેર વખણાએલ લાઈનની વળવર અને હાપ આજની આજ
મોટ જાએથી તા. ૩૦ નવેમ્બરના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત ડેલાગોઆને જાંજીવાર અને
મોમ્બાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે. આ રદીમરના જનારાઓને મહેરમના તહેવારો
પેર પહોંચી વહાલોઓની સાથે ઉજવવાનું બનશે.

મજૂર લાઈનની આજમોટમાં કેક પાસેજરો કાર ઉપડ્યા હાલકોમ
ધણી સારી સમવડ છે તેમજ વીજળીની બત્તીઓ છે. દેશી ખલાસી છે.
ઓશીસરો સારા અને હીંદુસ્તાની વાત જણનારા છે.

હન્ડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે લોકો પોતાના આજખવ્વનિ
હન્ડીઆ મુંબ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
બલામણ છે કે આથી હું મુલતની મુસાફરીની અમુરત તક મુખાવશે
નહી.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી જે વગરની રીટરન ટીકી
ટની સમવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરમાની કરી પુરત કેમીન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી. રદીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર જ છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઈનની આજમોટ જાએથી ૬ માં ઉપડશે. રદીમર
મુંબઈ પહોંચવે તારથી ખબર મળે છે, જે હાપમાં મગઠ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. સાહુજી, ના ૨૮ પ્રિન્સિપલ રોડ
અથવા રોડ ૬૪૦, ૨૦મી રીટ, લોહેરાન લોહનેસરજ, અને ડેલાગોઆને
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હરમાઈસ સુરની
કુખી. અગર અમારે ત્યાં બંને મળવું અથવા રખવવદાર કરવે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી.

આંગલીઆ એન્ડ કું,

Commercial Rd., Durban

સેમરવીજી રોડ, દરબન

હમીદીયા હરમાઈક સોસાયટી
કરતે થાએલા ૨૮ ફરસંટ ફંડનાં
ઉપરાણાની નિમત

બેહાનીસબર

	સ. રૂ. ૧.
આમળ કુણેલા	૧૪૨ ૧૨ ૦
અલમાલ અલસમ	૦ ૨ ૧
ઉધેલાલ	૦ ૨ ૧
અલમલ	૦ ૨ ૧

કલારકમડોરપથી ચેક મળી

એમ. ઈ. આદમ	૧ ૦ ૦
------------	-------

નુલેડથી ઉપરાવેલા

મુસા ઉધેલાલ	૪ ૦ ૦
મ. ઈ. તાનાભાઈ	૦ ૧૦ ૦
ઉપરાલીમ કુસા હુણવ	૦ ૧ ૦
મી. ઈ. હાલ	૦ ૧૦ ૦
અલમલ સહઈ	૦ ૪ ૦

વેન્ટર્સડોરપ હ. મી. એમ. અમોલ

હાલ અલમલ મમલ	૪ ૦ ૦
મલમલ અમોલ	૪ ૪ ૦
અલમલ હલીમ	૨ ૧ ૦
મુલેમાન અમોલ	૪ ૧૦ ૦
એ. આર. પુરવાલ	૨ ૦ ૦
અમલુલ કાદર અ રલક	૦ ૧૦ ૦
હ. કે. ઉપરાલીમની કું.	૧ ૧૦ ૦
હસન રામ	૪ ૦ ૦
હ. મોલમલ આરેફ	૦ ૧૦ ૦
મલમલ હસાલ મોલ	૦ ૦ ૦

વીરીનીગીંગ હ. મી. અમલવાલ

ઈ. એમ. અમલવાલ	૧૦ ૦ ૦
હ. એમ. પટેલ	૪ ૦ ૦
મલમલ હસપ કું.	૪ ૦ ૦
ઈ. હ. મુસા	૪ ૧ ૦
હ. આલ. મ. મેસા કું.	૪ ૦ ૦
આમોલ ઉપરાલીમ	૨ ૦ ૦
અલમલ હસપ મુલ	૧ ૧૦ ૦
સી. એમ. જુનારા	૧ ૧૦ ૦
અમલુલ રહીફ	૧ ૧ ૦
એ. આઈ. જુનારા	૧ ૧ ૦
મુ. હ. પટેલ	૧ ૦ ૦
હ. સાથે બમરા	૦ ૧૦ ૦
મી. ઈ. વાવદા	૦ ૪ ૦
ઈ. વલીકાઈ	૦ ૪ ૦
હ. મ. પટેલ	૦ ૪ ૦
હ. હ. લીમલપ	૦ ૨ ૧
મુ. ઈ. મુલ	૦ ૧૦ ૦
મ. આ સાંપલુવા	૦ ૪ ૦

સરવલો

તા. ૪ થીના અંકમાં બારેલી હમી	૨૬૦ ૦ ૦
દીઆ હરમાઈક સોસાયટી મારફતની રૂઠ	
ફરસંટ સોસાયટીના ઉપરાણાની જાહેર	
ખબરમાં "ઉપરાલીમાન મુલર સી. ૪/-"	
જે લા "અમલરમાન મુલર સી. ૪/-"	
એમ નંબરુ.	

THE UNION TIN FACTORY

આઉન આફ્રિકા ખાતે જુનું અને સસ્તું માલું

આમારા કારખાનામાં દરેક જાતની ઈન્ડિયન તથા આફ્રિકેને લાવક દ્રવ્ય, દરેક રકમના ચામુ, કેમ્પફેસલ તથા બીલીકેન્સ, ગ્રીડીન, ડેમેક્રીન, વગેરે વગેરે બનાવવામાં આવે છે. અમારો માલ ઇંગ્લેન્ડથી આવતો મશીનરીથી બનતો હોવાથી બહુ સફાઈદાર અને દઢાઈ વાળો થાય છે. એક વખત ખોરડર મોકલી મોકલી ખાતરી કરો. બહાર મામના વેપારીઓ પોસ્ટ ખાતરી તથા પેની મોકલશે તે નમુનાનો ચામુ મોકલવામાં આવશે. તે બેવાથી આમારા માલની ખાતરી થશે. વધુ ખર્ચ માટે જીએને કરનારે જાણીને ખાતે ખાતરી કરો અથવા લખો:

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHOMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Minnar Street, Newtown

૨૬ ડરેસન્ટ સોસાયટી ફંડમાં
આવેલા પદ્ધતિની વિગત

P. O. Box 832.

Telephone No. 1758.

Telegram: "JOWBAAS" Durban.

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

and at Empire Blds, Commissioner St., JOHANNESBURG

London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરજુરતુ સોફ્ટ સુકાઈ અને સુકાઈ વેપારી

જાણ, હાંસી અને મુઠ વેપારીઓને જરૂરી થઈ પડે તેવી બત્તો નવી નવી તરેહ
નો માલ હવે આપણીએ વિશાલથી પરખાઈ આવ્યો છે. ખર્ચ હવે ઘટી ગયો છે.
આજરે ૨૫ ટકા સસ્તો પડશે.

બહુ મામના કોસ્ટરો હવે તરફથી આપવામાં આવે છે.

કરબા

પા. રૂ. પ.

૧૧ ૦

૦ ૫ ૦

૨ ૫ ૦

૫ ૫ ૦

૩ ૦ ૦

૧ ૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

૦ ૧૦ ૦

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa

BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from

The International Printing Press,
PHENIX, NATAL

Price 2 Post 4d. ex

The Indians of South Africa

Helots within the
Empire and how
they are treated

BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from

The International Printing Press,
PHENIX, NATAL.

Post Free 1/6

બેઠ આપવા લાવક પુસ્તકો

મ-સવાલનો ખુની કાવો. ૦-૦-૧

જેઠનાં કાવો. ૦-૧-૦

ખાંડો જેઠનો અનુભવ. ૦-૦-૩

” ૨ જો. ” ૦-૦-૧

” ૩ જો. ” ૦-૦-૩

ખુસ્તશા કામેલ પાસાનું કાવો. ૦-૦-૧

જેઠ સત્તવીરની કથા. ૦-૦-૧

જાલામકનો કનામો નીમક ૦-૦-૦

સર્વેદ્ય ૦-૦-૬

સુખારાના કાવો ૦-૦-૩

નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ. ૦-૦-૧

જેઠ હીંદુસ્તાને ટેલરેટાલનો કાવો. ૦-૦-૧

સત્ય વિના બીજું કશું નથી ૦-૦-૩

જીવન દોરી ૦-૦-૪

દપાલ ખરચ દરેક જોપડી માટે ૧ પેની

જુદુ. કોઈ પણ કોલોનીના સ્ટાપ સ્વીકારવા

માં આવશે.

International Printing Press,

Phoenix, Natal.

બોહસબરમમાં એ-દી-એશીઆટીક ધમાલ

જામો પ્રોટેસ્ટ મોટીંગ

કામકામનો બાબવાલાયક હેવાલ

બોહસબરમમાં હિંદી કુશળ સ્થાપવાના મી. આપલના પદાધિકારી બરેલા કામ સામે ભાના મેજાઓએ હુડા હાથપાડ્યો છે. તેમના તરફથી મધ્યે અઢવાડીએ બુધવારે એક પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. આ મીટીંગમાં લોકોને આહ્વાન માટે નીચે પ્રમાણે મતભંગની મીટા અશ્વરે હાથેથી બહેનજનના ફેલાવવામાં આવી હતી:—

મહામથલે ખડા થાઓ,
(બોહસબરમને જોર બતાવવા માટે)

મામ મીટીંગમાં

બુધવારે રાત્રે અઢાળ મને
ટોચાખાંડ હાથવ થાઓ

હરેન્દ્ર મથ અમલી અંદર હિંદીઓ કાપલ વિરુદ્ધ થાને અને ઉદ્ધતપથી હાથલ થમા છે તેની સામે પથલાં લેવાશે અને પ્રોટેસ્ટ કરવામાં આવશે.

કેટલાક અપચા હાથપાડુ કરનારા છે ખાસ જુઓ—આપણા કાપલ અને આપણી સત્તા સામે હિંદીઓએ એકત્ર થઈને અને નિરશયપુરવક મેરાઓ માંડશે છે. પાતાના આપહાદાની રીતલાલ અને સિંધાસિંહ ટકાવી રાખવા ઉપર શખતલ એસએમએ અપુખમલ છતાં હિંદીઓ તેમની વચ્ચે મુસલા મારે છે.

આ બોહસબરમ, મારકેટ સ્ટુવેરમાં કાવેલ વખતે જાંઘી મીટીંગ ભરાઈ. નાદુરસ્તી છતાં મીટીંગનું ઉપયોગીપણું ખ્યાનમાં લઈ મેવર જાતે હાજર થયેલ, અને પ્રજાપદ લીધેલ. તે ઉપરાંત કેપ્ટુદી મેવર, અને સહેરના આજેવાન મેરાઓ જળીને લગભગ ૮૦૦ માણસો હાજર હતા.

મેવરે

મેતાના આપણમાં મીટીંગની અગત્યતાને લીધે મેતે જાતે હાજર થયેલ તે વિશે ખ્યાન મેચીને જણાવ્યું કે સહેરના સ્થા વર મીટીંગ મેવરનાં જોડે એવું પચન આપેલું કે તેઓએ મેતાના મેરાને એશીઆટીકને વેચાતાં કે જાડે મેવરની નહીં. (તાળીઓ) રીપરનાં સહેરનાં મેરા સહેર તરીકે બોહસબરમ પહેલાં નજાર

મેવરનું હતું. તે “મેરા” બોહસબરમ” નામથી જાળખાવા લાગ્યું હતું. એક જુના મીટીંગનારે હવે આપણને જિતારી પાડ્યા છે. તેને તેની મીટીંગના પદસા તે બાકા રેટેજ મળી જવા હતી. છતાં જે થયું હતું તે થઈ ચુક્યું છે. હવે તેને સુધારવા માટે આપણે અપરેસર મેવર રસ્તાઓ લેવાના છે. એશીઆટીક હાલ રેટેજ નં. ૧૨૧૮, ૧૨૧૯ અને ૧૨૨૦ નો કબજો ધરાવે છે. અને ત્યાં તેમણે વેપાર કરી રહ્યા છે. હવે જામની મેરી પ્રજામાં એશીઆટીક વેપાર ન સલામથી જોડેલો બળબળાટ થાય છે તેકરો હાથથી થતા નથી. હાલ સુધાય સામે અને અપુખમલી હરીફાઈ સામે મેરાનું રક્ષણ કરવા આપણે હમેશાં પ્રયત્ન કર્યો છે, તે હરીફાઈમાં જિતારીને ફેવર પામવાનું મેરાને માટે અસંભવિત છે. આપણે મેરાનો સુધારો અને જમા વલ બનવું કરવા માગીએ છીએ, વિમેર.

કાવ ૧ હો

“બોહસબરમ, કમીશનર કમીટ રેટેજ નં. ૧૨૧૮, ૧૨૧૯ અને ૧૨૨૦ માં કેટલાક હિંદીઓ રહેવા આવ્યા છે તે સેનેરી કાપહાનો, ૧૬૦૮ ના ૩૫ મા કાપહા નો, મેખી રીતે. અને જાણી જુનીને બંગ થયે છે એમ આ મીટીંગ માને છે, અને મામલો કરે છે કે એ જુ-હો કર નારાઓ સામે દુરત કામ ચલાવવું. આ ગાંબીર મામલાપર આજે પાતાના પ્રધાન નું દુરત ખ્યાન મેચવું, અને તેને જણાવવું કે આ કામ તે મેરા રહીશોની આપણી સરહદમાં યુક્તિપુરવક રચેલો હતલો છે. માટે એશીઆટીકને તેમને વારતે રાખવામાં આવેલ બકારો બહાર રહેલાજી કરવા માટે કડપથી અને મહકમ હાથે કામ લેવા સરકારને ખાતપુરવક આમલ કરવો.”

મી. હીનમાને

આ કાવ રજુ કરતાં જણાવ્યું કે મીટીંગ માં આટલા બધા માણસો હાજર થયા છે તે ખતાવે છે કે બોહસબરમમાં હિંદી થએલું મેરાનું મામલાનો લોકોને ખ્યાલ

થયો છે. કલારકકડોર, મેચેસ્ટરમ, અને ખીખ નાતાલનાં બધાએક સહેર નેવાં થઈ ગયાં છે, તેવુંજ બોહસબરમને કરવાનો કામ પેલા થયો છે. હિંદીઓ ખ્યાન હિંદીઓને જ નોકર રાખશે. અને મેતાને જે મેરાને તે માત્ર હિંદી ખાસે થીજ ખરીદશે. આમ સહેરને બારે તુકશાન જશે, અને તેથી આ લગત તે મેરાની કામ વતીની લગત છે જે સમજવાનું છે. માટે તમારી દરજ છે કે જે હિંદીઓ બોહસબરમમાં આવ્યા છે તેમને એકદમ બેખોટ કરવા જોઈએ. જે આપણા નશીબમાં હિંદીઓ મેલવાજ એમ હોય તે તેમણે કાપલો પાળવો જોઈએ અને લોકેશનમાંજ રહેવું જોઈએ, તથા વેપાર કરવો હોય તો લાંબ કરવો જોઈએ. હિંદી વેપારીઓ તેમના કાવ પટાડી મેરા વેપારીને હાંકી કાઢે છે. (એક જણ બોલ્યો: “તેણે મારા એજ હાલ કરેલ છે.”) લોકોએ આ કુલીઓની યુક્તિને તોડી પાડવી જોઈએ જે ઉદ મેરા હિંદીઓથીજ ચલાવાતો હોય, અને મેરા માટે તેમાં માત્ર એવરસીપર તરીકે જ મારજ હોય તે ઉદ્યોગ આપણે કાંઈ કામનો નથી. જે મેરાઓ આ વખતે મેરાનો નહીં મારે તો તેમને હિંદીને માટે

નોકર બનવાનો વખત આવશે.

જે તમે આ વખતે નહીં લડો તો યુનિ ગતતા ખીખ પ્રતિભા હિંદીઓએ જેવો કાંઈ મેળવ્યો છે, તેવોજ તેઓ દરલ વાલમાં પશુ મેળવશે. આપણે જે આખરે હિંદીનેજ સુલક આપી દેવો હોય તો તે સુલકને આપણે પ્રથમ ખીલવવો સમઠે જોઈએ? (તાળીઓ) જુ અને મેરાની કામ લડી છે તે એશીઆટીકને આ પ્રથક આપી દેવા માટે? (“નહીં, નહીં,” ના અવાજો અને તાળીઓ.) આજે રગનસ સવાલે જે ૧૫ પકડ્યું છે તે મેરાઓ માટે એકેક કામ સમ્મન છે. જેવટે તાળીઓ વચ્ચે કાપણ કરનારાએ કહ્યું કે જે હિંદીઓ અહીં આવેલા છે તેમણે જવુંજ પડશે. જે કાપહાનો જે હિંદીઓએ કાંઈ કર્યો છે તે કાપહાને સર કોર પળાવે નહીં, અને તેમને સહેરમાંથી હાંકી કાઢે નહીં લાંસુલા સવાર સાંજ કે રાત દિવસ તમે આસમ લેશો નહીં, (તાળીઓ.)

મી. એ. ટીડમેને

કાવને વધુ રેજા દેતાં જણાવ્યું કે હિંદી એકે સહેરને સુધારવા કાંઈ કરવું નથી,

તેમને કાંઈ જાતની માણીશી મેળવવા હોય છે નથી. તેમણે કરવા ધારણે હલ્લો તે મોટા ભયરૂપ છે. તેનો અટકાવ કરવા હરેક પ્રયત્ન કરવા જોઈએ. મામલો એવો છે કે સરકારે તે પર દુરત ખ્યાન આપવું પડશે. (જેસથી તાળીઓ.)

મી. એલ. અમરજીભાઈ

હકુતું કે કુલીઓને મારફેટમાં અથવા ખાણોપર વેપાર કરવા દેવામાં આવે તેની સામે હું પ્રોટેસ્ટ કરું છું. કાઠિન કાઠી સીલ અને પોલીસ આ બાબતમાં પોતાની દુરજ બજાવતી નથી.

બાદ હરાવ પાસ થયો.

હરાવ રૂબે

‘બોક્સવરમ, કમ્પીકનર સ્પીક, કી હોલ્ડ સ્ટેડ ન. ૧૨૨૦ (જે મી. એલ. કમ્પી. રીચના નામથી રજીસ્ટર મળેલ છે) માં હીંદી રહેવા લાગ્યા છે અને આમક મુસા બાબતના નામથી વેપાર કરે છે તેની સામે બોક્સવરમના લોકો પ્રોટેસ્ટ કરે છે. તેમના મત પ્રમાણે આ લોકો રહેઠાણ તે મેરજવડે છે, અને જમીનની મલ્કોસે થયેલી તે વખતે કરાએલી કરતોનો જાણીજુહીને ભગ થયો છે. એ કરત વડે કલરડ લોકોને નોકર ચાકર થયા સિવાય બીજા કાંઈ પણ કામ માટે સ્ટેડ પર વસવાની બંધી કરવામાં આવી છે. મીટીંગ હરાવ કરે છે કે આ બાબતમાં મુશ્કેલી ખાતાના પ્રધાન ડું દુરત ખ્યાન જેમણે, અને ઉપર કલરડ પ્રમાણે મેરજાજબી રીતે વપરાતી જમીનનો કબજો મેળવવા સરકારે પગલાં લેવા એવો આમક કર્યો.

ગોરાઓની રહેણી અને રીતજાત દક્ષવી રાખવા જે કામદા હકુપાત છે તેને નિષ્ફળ કરવા માટે દરોહવાલનાં સહેરો પર, અને ખાસ કરીને બોક્સવરમ ઉપર હીંદીઓએ એકમ થઈને મહકમ રીતે હલ્લો કરવા ધાર્યો છે એવી આ મીટીંગને હીંદીઓ વતીજ પ્રગટ થયેલી બીનાથી ખાતરી થઈ છે. ગોરાઓના નામ તથા હીંદીઓ આપા પ્રાંતમાં બધે ઠેકાણે મુશ્કેલી રીતે સ્થાવર મીલકતનો કબજો ધરાવતા થયા છે એ વાત ઉપર ખાસ ખ્યાન બેઠવામાં આવે છે.”

મી. કુબરડે

ઉપરનો હરાવ રજુ કરતાં હકુતું કે ગોરાએ પોતાની મીલકત વેચેલી ત્યારે તેને ખબર નહોતી કે તે હીંદીના કાયમાં આવી જવાની છે. (‘તેવું નામ’”) તે કુશરસોડરપના મી. મોમસ છે. (કરમ) મી. મોમસે એવું કામ ન કરવું એવી

મેં આજીજી કરેલી, પણ તે કહે કે મી. રીચને તેણે તે મેમો છે. તે મદરજ જે ટાઇટલ-ડીક ધરાવે છે તેમાં અમુક સરત હાખલ કરવા સરકાર પર દબાવું કરવાના પગલાં આપણે લેવા જોઈએ, નહીં તો સરકારને તેવી જમીન જપ્ત કરવા હક છે. હીંદીઓ અહીં કાયદાના અજ્ઞાન પશુથી આવેલ નથી, તેઓ સરકારની સામે મેરજો બાંધવા વિચારપુરવક આવેલ છે. તેને આપણે, અથવા તો સરકાર, સરજ નહીંજ મહકુ. આ બાબતમાં આરજેલીઆ, ન્યુઝીલેન્ડ, અને બ્રિટીશ કોલોનીઆનો હાખલો આપીને ઉવડે આપણું કરનારે હકુતું કે આપણને હીંદીઓ સામે અદાવત નથી, પણ તેમની રહેણી આપણી રહેણી કરતાં જુદા પ્રકારની છે, અને આપણે આપણી રહેણીને વળગી રહેવા માગીએ છીએ.

મી. વેલરરેડને

હરાવને ડેકા દેતાં હકુતું કે કલરડ હરી કાંઈ જુરી છે. બોક્સવરમમાં કલરડ હારી મેરજ હાખલ થાય તેથી પણ હું વિરુદ્ધ છું. એક કુનિયનો કલરડ વેપારીઓ સામે વરસો ચર્ચા બંધ છે, પણ તેમાં ગોરા વેપારીઓ તરફથી ડેકા મળ્યો નથી. આપણને બધાને આ હરીકાંઈ નકતરરૂપ છે. માટે આપણે એકમેકની પાંખેલિયા રહી કામ કરવું, નહીં તો હાંધિજ આક રીકાના નકલા ઉપરથી આપણું નામ જુઝાઈ જશે. (તાળીઓ.)

ડેમુડી મેયરે

હકુતું કે આ રેસ્ટ કેસ છે. જે વેપારીઓ હાલ હાખલ થયા છે તેમને દુરત આપણે નહીં ખસેડીએ તો અહીં એકીઆટીકાનું થકુ બરાકે. એ લોકે કલમાના એકીઆટીકા અહીં આવે તો ગોરા વેપારીને મેજમાર બંધ કરી ચાલ્યા જવું પડે, અને હીંદીઓ તે આખાક થાય. નાતાલ, પેમેસ્ટરમ, અને હેડબવરમના હાખલથી આપણે સાવધ થવાનું છે. આપણે જેને આપણું હક માનીએ છીએ તે સાચવવા માટે ખડે પડે થકુ જવા અપણે તકમારે છીએ, અને સરકાર જે પોવે મહેલા કમલા અમલમાં મુકે, તો આ રેડેક જપ્ત થકુ જોઈએ, અને તેમાંના હીંદીઓને કહે છેડી આગી જવું પડે.

બાદ હરાવ પાસ થયો.

હરાવ રૂબે

‘બોક્સવરમ સહેરીઓની આ મીટીંગ મ્યુનીસીપાલ કાઉન્સિલને જણાવે છે કે બોક્સવરમ, અને બોક્સવરમ મેમરમાં

વેપાર કરતા અને વસવાટ કરતા હીંદીઓને મ્યુનીસીપલિટી તરફથી સમવક (પાણી, વીજળીની બત્તી વિગેરે વિગેરે) આપવી નહીં; અને એવી સમવકો બંધ કરવા માટે કેસ લડવા કાઉન્સિલને સત્તા આપવામાં આવે છે.”

ઉપરનો હરાવ રજુ કરતાં મી. મેકક વામે હકુતું કે આ કલતની અંદર હીંદીઓ હળવે પકડેલા અરજામાં ઉતરવા તકમાર છે; અને ગોરાઓ પણ આપણી આ માનીતી બાબતની લડત બેલા માટે પાછી પાની કરે છે નહીં.

બાદ હરાવ પાસ થયો.

ઉવર

માં મેવરે જણાવ્યું કે આ હરાવ બાબતમાં હું બંધાવો નથી. તે ઉપર કાઉન્સિલ વિચાર કરશે. હરાવમાં કાઉન્સિલને હકમ કરવામાં આવ્યો નથી, પણ કલા મહુરેજ કહેવામાં આવ્યું છે તે સારી વાત છે. કાયદાથી કાઉન્સિલ બંધાએલી છે કે મ્યુનીસીપાલિટીએ તેની સમવકતા આ પુરી પાડવી. છતાં કમીટી તે ઉપર વિચાર કરશે.

હરાવે દરોહવાલનાં એકમીનીએકરપર મેજલવામાં આવશે.

મી. રીચને કામદા

બોક્સવરમના ‘કપટ વેડ બોક્સવરમ’ ઉપર મી. રીચે નીચેનો કાવલ લખ્યો હતો, જે તેણે બાંધ્યો નહીં—

“સાહેબ,—અરે મેં એવી ક્ષીલ કરી કે કહેનકાલતની કુનેકને લખેજ નહીં પરંતુ નીતિના અપાલને લીધે પણ કાયદેસર વસેલા હીંદીઓને તેઓ જે એક રસવે રેકી કમાઈ ખાતાં જાણે છે તે રસને કમાઈ ખાવા દેવા, ભારે તમે એકે જવાબ આપ્યો કે ‘આમરસણ એ કુદર નો મુખ્ય કાયદો છે.’ વળી આપે મારે કાવળ બાંધ્યો તેની નીચે લીલ કરી કે ‘એ એકીઆટીક વેપારીઓને મહાર રાખવાની બેકવરમના ગોરાવતીઓની મહેનત નિષ્ફળ ભવ, અને તેઓ અંદર હાખલ થકુ થયા, છે ત્યાંના નાના ગોરા વેપારીઓ પાંચમાલ થકુ જશે, અને તેઓનાં બાજબીમાં રવડી જશે તેનો મી. રીચને જરાએ બાતીએ ધા વમતો નથી. વળી હક વીલ કલકનો પણ મેક વમર ના થકુ પડશે તેની પણ વેને કંઈ અકર થતી નથી.” હવે, સાહેબ, પોતાની ભત વાળા કરતાં મદીઆતા દેવાને લાયક કરવાની બેજાબીથી હું મુકત છું એમ માનું છું. મારું કિલ જેવું કામદા હો

તેવું તમારું પણ હશે તેમાં હું જરાએ
કશા કરતો નથી, છતાં એક તરફથી
નેહ કરવાની મારી માનવી સામે
ચીકણને અપરજાણના કામદારું બાક
કેવું કરે છે, અને બીજી તરફથી
હીંદીઓની હરીફાઈથી અમુક માણસો
કુખી થઈ એવું પારી લાઘ તેમનાવની
તમે જેતેજ નેહા કરવાની માનવી કરે
છે એ બેકુદું નથી લાગતું ?

આ સવાલમાં મને તો નીચેના ખ્યાલો
કરવા જેવા લાગે છે :—

નીતિ સંબંધી

આ વાતને હું પહેલી યુદ્ધ જુદું, કેમકે
આપણામાંના મહા સ્વાસ્થ્યથી દોરાધ નથી,
છતાં બાળબીપણના દરમિયાનની ડાપ તો
આપણા પર એક પ્રજા તરીકે હજી કામચ
છે એમ હું માનું છું.

આ નીતિની બાબતમાં સાદામાં સાદું
સિદ્ધાંત હું જાણું છું તે એ છે કે 'એવું
તમે તમારે માટે ઇચ્છો એવું તમે પોતે
બીજાને માટે કરો.' બહી રહેતા આપણા
હીંદી પ્રજાભાષીઓ પ્રત્યે તમે જે વરત
જુદા ચલાવવાની જાણવજુ કરો છો તેવી
વરતજુદા આપણને પોતાને પ્રત્યે તો તે
મમતો કે નહીં એ પુછવું પણ બીજા
જરૂરી છે.

વળી, સાહેબ, આપને એ પણ નથી
સૂઝતું કે આપણે 'આત્મ રક્ષણ' ના કુદ
અને આત્મકીન મતલુ સેવન કરતા નથી,
પણ તેથી ઉલટું 'આત્મભોજ' આપનાર
ને પુછએ છીએ ? ખાણની અંદર કામ
કરનારો મજુર જે તેના સાથીઓની
છાંદગી મચાવે છે, બીર મુરખ જે આજ્ઞા
રહિત છાંદગી છવે છે, જે પારકાના
કુખો ભાંગવાને ખાતર છાંદગી અરપણ
કરે છે, આ દુનિયાનો મહાન ઉપદેશક
અને (કહક) જે ભક્તિનો પાઠ આ મનુષ્ય
જાતને શીખવી મચેલ છે, તેઓની આપણે
પુજા કરીએ છીએ, નીતિ ન્યાયે સ્વાસ્થ્ય
કરતાં પરમારજ મહીઆતો છે એ ચર્ચા
કરવાની જરૂર ન હોય. આટલે સુધી
તો નીતિ ન્યાયની વાત કરી હવે

રાજ્યનીતિ

ની વાત કરીએ. એક વિશાળ સહેન
સાહસના સામ્રાજ્ય તરીકે આપણીપર સહેન
સાહસ તરફની તથા આ મુલક તરફની
દરજે રહેલી છે. ક્રિશ્ચિય આફ્રિકાના
નેટીવો કે જેઓની વચમાં આપણે આવી
પડ્યા છીએ તેઓ પ્રત્યે આપણી દરજ
રહેલી છે. તેમજ હીંદીઓ કે જેઓના
મોટા ભાગને આપણે આપણા સ્વાસ્થ્યને
અથવા અપણી જોઈને બેભાવેલા છે, તેની

તરફ પણ આપણી દરજ રહેલી છે.
આપણે જે કરી શકી છીએ તે ન કરવું
હોત તો ઠીક હવે એમ કહેવું હવે
નકામું છે. જે બની મનુ છે તેને હવે
પ્રમાણીકરણે આપણે નિભાવી લેવાનું છે.
જો આપણે આપણો સુધારો (પરમની તો
વાતજ નથી કરતા) પોષણ છે એવું ન બતા
વવા છતાં હોમને તો સ્વાસ્થ્યને બાબતે
મુદ્દા આપણા મુદ્દાઓને વળગી રહેવું
જોઈએ ; અને નહીય જોઈએ એઓ આપણે
પનારે પડેલા છે તેઓને ન્યાય પ્રત્યે છે
કે નહીં તે એવું જોઈએ. જો આપણે
હીંદીઓને આપણી જમી રહેણીમાં રહેતાં
હીંદીઓને હોય તો તેમાં તેઓને આપણે
ઉત્તેજન આપવું જોઈએ પણ મમતા ન
નાખવા જોઈએ. રક્ષિતા તેની જુદા પ્રજા
પ્રત્યે જે વલણ બતાવે છે તેને પમલે
ચાલવાના દિવસ હવે આપણા ચલા છે.

શહેનશાહતની વિશાળ નજરે
જોતાં દર્શકવાલના બિટીક હીંદીઓ પ્રત્યે
ની વરતજુદા કુદા દીલવાળી છે. દર્શકવાલે
તેથી દુનિયાની અને ખાસ કરીને હીંદુ
સ્થાનની નજર આમલ માતુલુમિ (મિલન)
ની આખરને નહવરાવી નાખી છે. જી.
વેલેન્ડાઇન ઓરેશ તેના હમણાના મુસ્તક
માં વરજુદે છે તે મુજબ તેણે (દર્શક
વાલે) હીંદુસ્તાનની ફરેક જાતોને એકત્ર
પોષાર ઉઠાવતી કરી મુકેલ છે. ક્રિશ્ચિય
આફ્રિકા કામ એવો મુલક નથી કે જે
અધી રીતે પોતે પોતાવું ફોડી લેય.

બિટીક સમ્પત્તિની અંદર આપણી
માલીનો આધાર માતુલુમિની જાણમતી
તથા હીંદીઓની તાજ પ્રત્યેની વફાદારી
ઉપર રહે છે. ઉપથી જે વાતમાંથી એક
ની ખામી આવી એટલે આપણામાંના
કેટલાક જેઓ હીંદીઓને સજા કરવાની
વાત કરે છે તેઓને પોતાનેજ સજા મનુ
પડે તેમ છે આપણે સરસાઈનો કક
ભેજવવા માગતા હોમને તો તેની
જવાબદારીમાં પણ સમજવી જોઈએ તથા
મનુષ્યની જોઈએ. હીંદી જે સહેનશાહત
નો બહુ અમલનો ભાગ છે (તેના વિના
સહેનશાહત હોવાજ નહીં) અને જો કે
મમે તેને કુદથી આવવા દેવાની આપણી
પાસેથી કામ આજ્ઞા રાખી કો નહીં છતાં
જેઓ આપણા મુલકમાં કામદેસર વસી
રહ્યા છે, તેઓને અપમાન પહોંચાડવાની
તથા મોઝા બાડવાની રીત અટકાવવીજ
જોઈએ.

આરથિક સ્થિતિ

નીતિ ન્યાય તથા રાજ્યનીતિની વાત
કહી, હવે આર્થિક સ્થિતિની વાત કરીએ :

તેનો ખુલાસો પણ સહેજાઈથી થઈ જાય
છે. હીંદીને ટેકા મળે છે તેથી તે નબ
છે. તેની કુશળેથી માલ લેવાની કે તેને
કામે રાખવાની કામને દરજ પાડવામાં
આવતી નથી. એટલે જો તે નબ છે તો
પોતાની લાંબકાત વડે, અને જો પડે છે
તો પોતાની નાનાકાત વડે. તેની વિરુદ્ધ
કાવતરો કરવા તે ચેરકામડે છે અને વળી
તે ખરાબમાં ખરાબ જાતનો લુભમ છે.
જેઓ હીંદીઓને ઉત્તેજન ન આપતા
હોય તેઓ બલે બીજાને બાપે. જી.
બાબાત તેની સામે કામ મુખ નહીં મારે
એ હું તમને ખાતરીથી કહું છું. જો
બેકસામરમના ભેદો મી. બાબાતનો માલ
નહીં ખરીદે તો તેના વિશ્વધીઓની ચેર
વાળગી હરીફાઈ કામે તેનો પોષાર આપ
ના જાણમાં જાવવાની આખરે તરફી
આપણા વિના તેઓ સહેલી લેશે.

કરેક રમતમાં કામદારો હોય છે, તે
કામદારને જોળ-મવામાં આવે તો તે ચેર
વાળગી રમત મજાલ. આપણામાં કહે
વત છે કે સાચી રમત જવાબીર તુલ્ય
છે. તે કહેવત જને પછાને કામુ પડતી
નથી છું ?

આ જગી બીજાકાલના સંજ્ઞામાં મી.
રીચે અપાપર વધુ કામચો લખ્યા છે, જે
અમે આવતા અંકમાં આપવા પારીએ
છીએ.

વિલાયતની કમિટીનો હકત

તા. ૧૬ મી સપ્ટેમ્બરના અંકમાં જુદુ
મીબાની હકીકત બીજા જાણ ઉપરથી
આ જાણમાં કામચ કરવામાં આવી હતી.
વિલાયત તે પહેલિયા વેતજ (તા. ૧૬
મી અક્ટોબર) વિલાયતની કમિટીએ
વડી સરકારપર નીચે મુજબ લખાણ કરી
હીધું :—

"તા. ૧૬ મી સપ્ટેમ્બરના 'હિંદીન
ઓપિનિયન' માંથી એક ચીરમીટીના
હીંદી જોરતપરના અમદર લુભમની
કહાણીની એવડી કાપલી આ સાથે બીટી
છે આ કહાણી એટલે કમકમાડી ઉપજાવ
નારી છે, તેમજ મર્જવતી બીની સંજ્ઞા
સંજ્ઞાથી પારાજોઈથી એટલી વિરુદ્ધ સ્થિતિ
જતાવે છે, કે આ દેસની હકીકતમાં
અત્યંત બારીકશી તપાસ કરાવવાની વડી
સરકાર પાસે માનવી કરવાનું મારી
કમીટી ચોખ મારે છે. આજા છે કે જે
પરિશ્વાસ મલુમ પડે તેથી મારી કમીટી
ને વાકેફનાર કરવામાં આવશે.

છટાલો-તુરકા લઝાઇ

અઠવાડીક સમાચારોનું તારણ

(રૂઢરના તારો ઉપરથી)

શુકરવાર, તા. ૧૦.

મધ કાલે આરબોએ એક પછી એક ફેરબાંધે દુમલાઓ કર્યા હતા, અને તે એ એકબીજાસર જમા થયા હતા. તેમ ને હાંડી મુકવા માટે છટાલીઓને ચઢાઇ થઇ જવા માગે છે.

રવિવાર, તા. ૧૧.

મધ કાલે થએલી લઝાઇ સાત કલાક સુધી ચાલી હતી. હમીદીદ નાખનો ડીલો સર કરવા તુરકા મરણીઆ થઇને લડવા હતા, પણ આખરે તેમને પછાઇ રહ્યું પડેલ.

શુકરવારે થએલી લઝાઇ તા. ૨૩ મીની લઝાઇ જેવીજ સખત હતી એવું માલૂમ પડેલેલા રેક્યુઝોએ જણાવે છે.

રવિવાર, તા. ૧૨.

ત્રીપોલીથી આવેલી આરબોઓન રડી મર મારહત ખબર પ્રસિદ્ધ થયા છે કે શુકરવારની લઝાઇ અત્યંત લડુની હતી. છટાલીઓન મરકપર આરબોએ મરણીઆ થઇને ધકારો કર્યો હતો. પછીએક હાથે હાથ તપાકપી થઇ હતી, અને બંને પક્ષ માં થલું મરણ થયાં હતાં.

સોમવાર, તા. ૧૩.

તુરકા અને આરબોએ બેવાર મધ કાલે છટાલીઓન પસટનેપર દુમલા કર્યા હતા, જેમાં તેઓ પાછા પડ્યા હતા.

તુરકા સરકારના ઓરેટના જવાબમાં તુરકા રાજ્યોએ જણાવ્યું છે કે તેઓ બીજા પક્ષમાં લેવા અક્ષત છે, પણ જે આરબો મુકવામાં આવ્યા છે તે ઉપર છટાલીઓન સરકારનું ખ્યાન બેચકો.

ત્રીપોલીથી લાગે પહેલેલા કામળના આધારે "રાંડ કેલી મેલ" માં તા. ૨૩ અને ૨૬ મી. અક્ટોબરની લઝાઇ વિશે નીચે મુજબ હકીકત પ્રગટ થઇ છે :— આરબો આ લઝાઇમાં છટાલીઓન જાવણીપર આજે વીધીને ચઢી આવ્યા હતા, અને તલવાર, છરા વિગેરે જે હથિયારો મળી આવેલ તેવડે એવી તક્ષિયુ કાપાકાપી મલાવી હતી, કે જે સુદાનની લઝાઇમાં પ્રસિદ્ધ થએલી કાપા

કાપીને મળતી આવે છે. આ હથિયારની મોજના ઘણી મુદ્રાકાથી કરવામાં આવી હતી, અને છટાલીઓને હથેરયા અજમા પડી જવામાં જરાક ફેર રહી ગયો હતો. જાપાના ખબરપત્રીઓને લઝાઇની વિગતો ના તાર મોકલવાની મનાઇ કરવામાં આવી હતી, નહીં તો એ જાણીતું છે કે એ લઝાઇમાં છટાલીઓને જમીન છોડી ફરીઆનાં વાહનને આશ્રય લેવાના વખત મધી સહેજમાં બચી ગયા હતા.

ત્રીપોલીના મધ્ય પ્રદેશમાં જવાનું છટા લીઓને વાસ્તે અસંખ્યવિત થઇ પડ્યું છે. એવી મજબૂતરી થઇ છે કે ત્રીપોલી છૂટવા માટે છટાલીને ૨ લાખ ૫૦ હજારના લશ્કરની જરૂર પડશે.

ઉપરનાજ જાપાનો ખબરપત્રી બીબલ એક સંદેશમાં જણાવે છે કે મરકુદમાં થી અમરાં છોકરાંની લાસો મળી આવી હતી તેની સંખ્યા ૩૦૦ થી ૪૦૦ જેટલી હતી. આવું રાક્ષસીપણું તે ખિસ્તી ધરમ અને સુધારાને કલંક સમાન છે. લઝાઇમાં ખુબારી થએલ તેવું વેર વાળવા આ નિરદોષ કાલ થઇ જણાય છે. આ ઓરતો અને મચ્છાની લાસોની જવાબક દશમાં છબીઓ લેવામાં આવેલી છે અને તે લાગે પહેલેલી મનાય છે.

ઉગાડના વડા પ્રધાન મી. એસ્કવીથે એક બાપલુ દરમીયાન છટાલો-તુરકા લઝાઇ ના વિષયપર આવતાં નીચેના હુન્દો વાપ રવા હતા : છટાલો-તુરકા લઝાઇમાં આપણે (બ્રિટીશ) સાવ ન્યુટલ રહેવું માગીએ છીએ. પણ હુમલે છે કે આપણે સમાધાન કરાવવાનો પ્રયાસ કરવો. બે મોઝ તક મળે તો સુલેહ પથરાવવા માં સરલતા કરવા આપણી સરકારથી વધારે આતુર બીજું કશું હતું નહીં. (તાળીઓ) " અને પાછળથી તેજ બાપલુમાં મી. એસ્કવીથે ખુલાસો કર્યો કે મને પહેલે કમ્પલ થાવ એવો પ્રયો હેતુ નહીં ત્યાં સુધી સમાધાનની વાત રહી કરવી તે નકામી છે.

ન્યુ યોરક વરકમાં પ્રસિદ્ધ થએલા સહેલા ઉપરથી 'લીડર' માં એક ખબરમાં છેલ્લી કલસો સંખ્યામાં જણાવવામાં આવે છે કે છટાલીઓને હથિયારખંધ માણસોને ઠાર કરવા એવેજ કુકમ થયો હતો. તેની હદમાં રહ્યા હોત તો તેઓ સો માણસને મારી કઢત. તેને બદલે તેમણે ૪૦૦૦ ને ઠાર મારવા મોલીના તરફના છટાલીઓને આરબોની સામમાં

કામ કામ કરવા હતા. તેમણે નીચે કર્યો હોય એવું દેખાતું હતું.

બુધવાર, તા. ૧૫.

છટાલીની રાજધાની રામ ખાતે ત્રીપો લીથી સત્તાવાર સંદેશાઓ મળ્યા છે તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે તુરકા છટાલી અને લશ્કરપર માણુ દુમલાઓ કરી રહ્યા છે. છટાલીથી વધુ માણસો અને હાથ એવા મોકલવામાં આવ્યો છે. તુરકાએ સાબરે વધુ દુમલા કરવા હતા.

તા. ૧ થી નવેબરના 'કેપ ટાઇમ્સ' ના અઠવાડીક અંકમાં "મેસેયેમ એન્ડુ બન્સ ધેર" ની એક છબી પ્રગટ થઇ છે. તેની સાથે જણાવ્યું છે કે આવી દુકદી દક્ષિણ આફ્રિકામાં પહેલ પહેલીજ રથ પાઇ છે.

તા. ૬ મીના 'મરક્યુરી' માં કાઇ ઝોરાએ જણાવ્યું છે કે ખુસબમાનો તુરકા તરફ જે લામણી જતાવે છે તે ઝોડુ છે. તેથી તેમના ખરિદીક તરીકેના કલ ન માન્યા જવા બેઇએ. આ બાબતમાં તેણે ખુલાસો પુછ્યો છે, પણ તેને કંઈ જવાબ આપવામાં આવ્યો નથી.

કાઇ ઝોરાએ બુધવારના સ્થાનીક જાપા માં ખુલાસો માગ્યો છે કે બ્રિટીશ સર કર છટાલો-તુરકા લઝાઇ બાબતમાં ન્યુ ટરલ જતાં, કાઇ ખરિદીક પ્રબ, લઝાઇ માં લાગ લેનાર પહેલે પછલા પુરા પાડી શકે ?

તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બરના અરબખા ત્રીપોલીની પ્રબએ તુરકાના વડા પછરને એવું જણાવ્યું હતું કે :—છટાલીએ ત્રીપોલી ખાતે હાથમેળો અને લશ્કર મોકલેલા છે. છટાલી ત્રીપોલીના સંખ્યા માં કંઈ કંઈ ચોજનાઓ કરે છે. પણ અને વીદેશીને જમારા મુલકમાં, એક ઇચ જમા આપીશું નહીં, પછી બલે લોલીની નહીએ વહે." બીજામાં હાથમેળો તકમાર કરી રાખવા અને કાલકાઓની મજબુતી માટે બાકીઓ કરી લેવા જણાવવામાં આવ્યું છે. સત્તાવાળાઓએ આ થી ત્રીપોલીમાંથી છટાલીનો ખદિખર કર થનાં દરેક સાબીત તકમાર કરવા માંડ્યું છે.

શુકરવારના ખનામાં લઝાઇ સંખ્યા બળશે નથી.

અખતીગી- તા. ૧૦ મીએ ૧૯૦૫ની નાખલ ઘાટે ઉપડી છે.

છટાલીની હેવાનીચત સામે પ્રોટેસ્ટ

કરબનમાં જંગી મીઠીચ

શનીવાર સાંજે શ્રી બીટની મહાશય
માં મુસલમાનોની એક જામી પ્રોટેસ્ટ
મીટીંગ મળી હતી. નમાજ બાદ કુરાન
પઠવામાં આવેલ, તથા ના. સુલતાન,
તથા તેમના સહકર અને ઝોટામન સહેન
સાહતની હાજરી માટે કુવા આહવામાં
આવેલ. તારખાદ ૧૬ કરેસંટ સોસાયટી
ના ચેરમેન તરીકે

મી. હાજુક મહમદ

આપણું કહ્યું. તેમના પ્રમેશ આપણો
સાર નીચે મુજબ છે:—આજે આપણે
એવા કામ માટે મળ્યા છીએ, કે મારી
જાનને અંકુશમાં રાખવું અને મુશ્કેલ
કામે છે. જે વિશે તમારી આગવરણ
છતાં છે તે હાકામર, અને લીધેલ યત્ન
ની કામગીરી ઉપન કરવાને પ્રેરતાં છે.
જે વિશેના પ્રસાદમાં જે જે કહેવામાં
આવેલ છે તે છતાં બીજા એવી છે કે
પ્રથમ તો આપણે તે ખરી માનતાં અચ
કાએ. છટાલીન લશ્કર અને લશ્કરના
વડાએ જે વાત વચ્ચે છે તે,
સુધાસપ્તનો જરા સરખે દાવો કરનાર
૨૦ મી સદીમાં વસે એ માનવજાત સુરક્ષ
લાવે.

આપણને પ્રેરવ અને પશ્ચિમના મુસલ
માનોને આપણા સુધારા કરતાં ખિસ્તી
સુધારાની સરસાઈ વિશે બહુવાર ડાહી
ડાહી વાતો કહેવામાં આવેલ છે. પણ
પશ્ચિમમાં હજુ એકલું બધું જંગલીપણું
ચાલે છે કે તે બધી આપણે દીવવધાએ
છીએ. પશ્ચિમનો સુધારો સુધારાના
દોષ સિવાય કંઈપણ હોય એમ જણાવું
નથી. લડાઈ બંધીજ તો તેજુ કામ કર
પણુ દેખાવું બોધએ. પણ નિરાધાર
અજાણો અને અજાણના જન ભેતાં
અને તેમનાં મુશ્કેલીને સુમતાં તો આ
કહેવાતા "સુધારેલા" લોકોએ પેતાને
બટકાવવા બોધએ. છતાં તેઓ તેટલો
અંકુશ રાખતા નથી એ ખરેખર એકા
બહાજ જાણે છે. આપણને આપણા
દીનીશાઈનો તરફ દિલસોજી કાપ તે
કુદરતી છે. છટાલીઓએ તુરકી પ્રાંત
ઉપર વખર કરણે હુમલો કરેલ છતાં જે
તેમણે સુધરેલાઓને જાબતી રીતે લડાઈ
ના સિદ્ધિતોને માન આપ્યું હોત, અને
ઇન્સાન તરીકેની કામગીરીને પણ તમે

ન કચરી હોત તો આપણે તેમને માન
આપત. આપણી દીની બહેનો અને
તેમનાં બાળકોનો કંડે પેટ સંહાર કરવા
ના અને તેમની કાસોને ઉદન કરવાના
ખનાવની વાત એવી છે કે આપણને
સત્વર તે વિચારે પડે તોજ ચાઈ. આપણી
સ્ત્રીઓ અને આપણાં બચ્ચાં તે આપણ
ને અત્યંત માનીતાં છે; અને જે આ
લોકને હજીવાના સમાનક ખનાવ દરીયા
બનશે, તે જે આ ખનામી અને હુદાઈ
લડાઈનો અત ઉતાવળે નહીં આવે, તો
આખી મોસ્લેમ આલમમાં હજુ પરિણામ
આવશે તેનો વિચાર કરતાં હું કંપુ છું.
છટાલીની હેવાનીચતની જે ખીતાઓ જાપા
ઓમાં પ્રસિદ્ધ થઈ છે તેની સામે પ્રોટે
સ્ટનો કરાવ તમારી પાસે રજુ કરવામાં
આવે તે તમે કબુલ રાખશો.

કુરાવ

"ત્રીપોલીનાં નિરાધાર કોરત અને
બચ્ચાઓ સામે છટાલીન લશ્કરેહેવા
નીચત સુધરવાના જે હેવાલો પ્રસિદ્ધ થવા
છે તે વાંચી આ મીટીંગને હાકાકાર અને
કરોધની લાગણી પેદા થઈ છે. સુધરેલી
કહેવાતી પ્રજાની આવી જંગલી વસ્તીક
સામે આ મીટીંગ નિરક્ષરની કામગીરી
બહેર કરે છે."

ઉપરનો કુરાવ મી. હાજુક મહમદે રજુ
કર્યો. મી. અબ્દુલા હાજી આદમ તથા
કેપ્ટાઈનવાળા મી. આદમ એચ. છ.
મહમદે તથા મેલબી સમ્પદ અબ્દુલકાદરે
તેને ટેક આપ્યા બાદ તે પાસ થયો.

મેસરસ અબ્દુલા હાજી આદમ, આદમ
એચ. છ. મહમદ, સમ્પદ મહમદ મીડીક
વીન અબ્દુલા વિમેરેએ સમયાનુકાર
આપણે કર્યાં હતાં. ૧૬ કરેસંટ સોસા
યટીના સેક્રેટરી મી. એલમાન અહમદ
એફ્ફીએ હાકાકાર આપણુ હસ્તોન
જણાવેલું કે ૪૦૦૦ જારમોશી કતલ
ની વાત પ્રથમ આપણે ખરી નહોતા
માનતા, પણ તે ખરો ખર છે એવું
પુરવાર થતાં આપણે ભવબીત સમ્પદ
છીએ. આવા કામને દુનિયાએ અને
ખાસ કરીને ષેટ ક્રિસ્ટનના કાપાએ અને
નાખીયા માલુસોએ વખોડેલ છે એ
સત્યની વાત છે, અને હોદના સહેન
સાક કોંઈ જોરોળને ખરજ કરવાનું
બાજબ છે કે તે નામકારે ન્યાય અને
ઇન્સાનીયતની ખાતર વચ્ચે પડ્યું. આજે
ખિદીસ મુસલમાનો કોઈદી દલામાં મુકાયા
છે. એક તરફ તેમણે પોતાના ત્રીપોલી
માંના દીનીશાઈઓ, બહેનો અને છોકરાં
ઓની વાતની કલ્થ માટે યોગ કરવાનો

છે, તારે ખીજી તરફથી ખિદીસ મુસલ
માનોને દિલ્લી હરબારના ઉત્સવમાં બાજ
લેવાનો છે, અને આપણા કોંઈ જોરજ
પશ્ચિમાને આપણા સહેનસાક તરીકે રાખ્યા
ખિલેક કરવાનો છે તે માટે આનંદ પાળ
વાનો છે. બાદ તેમણે ૧૬ કરેસંટ સોસા
યટીના ૬૩ વિધે કહ્યું. એવે ઝોટો
મન સરકારની ફતેહ ઇચ્છી મીટીંગ બર
ખાસ્ત થઈ.

૧૬ કરેસંટ સોસાયટી ૬૬

મહ તા. ૬ સોમવારના રોજ મજુર
૬૩ માટે મી. દીનકા અને મી. કુસેન
હાજુક ન્યુ હેનોવર પહેંચી મથા હતા.
મી. અહમદ ઇસમાઇલ મોતાલાને ખબર
પડવાથી તેઓ ૫ માઇલ છેટેથી આવી
પહેંચેલ. જીજ વસ્તી છતાં ઉપરાજામાં
સમકામ પાઈક ૨૦ બરાખા હતા. અહીં
પણુ બહાદુર બાઇઓ તરફથી રકમ જર
વામાં આવી છે.

મથા બુધવારે મજુર સોસાયટીના
સુળા માટે ડોલ્ટનના મી. દીનકા અને
મી. નવાબખાન તથા ચોરકના મી. એ.
આઇ. મોતાલા અને મી. કુસેન હાજુક
ડોલ્ટનથી ૧૮ માઇલ છેટે ગુડસનરમે
પહેંચી મથા હતા. મી. નવાબખાન અને
મી. મોતાલાએ પોતાની ગાદીઓ હાજર
કરી દીધી હતી. ડોલ્ટન અને ગુડસ
નરમ બહુ નાનાં મામ છે છતાં પાસાની
રકમ બહુ સારી બરાઇ હતી.

ડોલ્ટનનાએથી "મીડા" એવા ઉપ
નામ સાથે એક ખબરપત્રી જણાવે છે કે
તુરકી લડાઈના બારમાં અને એક મીટીંગ
મસ્જીદમાં બરાઇ હતી. અને તુરકીના કક
માં કુવા સુળરથા પછી લડાઈ માટે ૬૩
કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં તેજ વખતે
પા. ૨૩૦ બરાઇ મુકયા હતા. હજી ઉપ
રાજુ માધુ છે.

૧૬ કરેસંટ સોસાયટી માટે હમીદીયા
સોસાયટીની ખતમી દરાલવાઇમાં જે
ઉપરાજા મથુ છે તે સંબંધમાં મામે
ગામની વિમતો બતાવનારો એક રીપોર્ટ
સોસાયટીના સેક્રેટરી તરફથી મળેલ છે,
જે અવતા અકપર સુલતવી રહ્યો છે.

કરબનથી ૧૬ કરેસંટ સોસાયટીના ચેર
મેન બાએ છે કે મી. હાજુક મહમદ, મી.

પારસી રૂઝમત, મી. કેરવાલ, મી. મુનશી મેમસાદીયા, તથા મી. મહમદ હમરાલીમ રેડ હરેસ્ટ સોસાયટીના ઉપરાણા સાથે અમકીટો મથા અકવાદીઆમાં મથા કતા, અ્યાં મેસરસ એમ. એમ. સુભેમાનની કા. મી. આઇ. એસ. હવા તથા મી. આમો ૬૭ મમુજ મનસુરની મદદથી મુસલમાન, હીંદુ, તથા કેનેનીઅન બોરનમાંથી પા. ૧૦૫ ઉપરાણી લાખા છે, જે માટે બમે સેઓનો આધાર માનીએ છીએ, અને આજા છે કે હવે પછી બાકી રહી મચેલા જોતી પાસેથી ઉપરાણી મોકલાવી આવશે.

રેડ હરેસ્ટ સોસાયટીની કરમનની કમીટીના સેક્રેટરી મી. એલમાન અહમદ તા. ૧૧મીએ લખે છે કે:—

મારા દલાલામાં કરમનની કમીટી ત્રીજો હતો મોકલ્યો. કમીટીએ ગુજરાતીને અંગ્રેજીમાં પેમફલેટ છ.પીને આપ્યા સાથે આફ્રીકામાં બકરી ઇકને હાડે મજુર સોસાયટી સાથે ઉપરાણવા અરજ કરી છે. તા. ૧૮-૧૧-૧૧ને કનીવારની રાતે બે રટીટમાં દુખાનો બલસો છે તો સદે મુસલમાન હાજર રહેશે.

અરજના પત્રો અને જવાબ

“મી. કા.” (ઉલ્લાખાએ)—તમારો બીએ કમળ જમની સમવડે કામલ થશે.

“કા. છ. લ.”—એ જમળતમાં એક કે બીજા રૂપે એટલું કહેવાય છે કે તમારો કામળ બાપવાની બજાર રહેતી નથી.

“એ. એસ. સી.”—તમે મોકલેલી બીના રપલ નથી. એ રકમ કેલ્કુલેટ કરી, કેલ્કુલેટ ઉપરાણવું કરી, કયે કેલ્કુલે અને ક્યારે એ વિશેષ વિજેતોની બેર હાજરીમાં તમારો કામળ નકામે છે.

એમ. ઇ. સી.—એ બાકમાં એક લેખ આ વખત કામલ થઈ ચુક્યો છે. જગ્યા ની સમવડે તમારા લેખનો સાર કામલ કરવામાં આવશે.

“કી. કા. ન.”—જવાબ જેવર પ્રમાણે.

“રા. કુ.”—તા. ૧૦ મી અક્ટોબરની બીના બહુ જુની છે, તેમજ અમલતા વગરની છે, જેથી બાપતા નથી.

કા. મ. હા. મી.—જમાતા અવકાશે કામલ થશે.

બીજા કેટલાક ચર્ચાપત્રો તથા બજાર પત્રો લખાણના દબાવેને લીધે ખ્યાન અપાયા વગર પડી રહેલ છે.

અ. ઇ. કા.

જોહાનસબર્ગમાં હીંદી ઓરતોની કારીગરીનું પ્રદર્શન

શુક્રવારે જોહાનસબર્ગના અમાગ પ્રતિ નીધિ તારથી જાણ્યું છે કે—

હીંદી ઓરતો તરફથી બતાવતી બજાર સ પુર્ણ રીતે હોટમંડલ હતી છે. મેસર, મેસરનાં બાલુ, મી. હોરેન, તથા બીજા બધા બેરા મિત્રો હાજર હતા. મેસર સાહેબ, મી. હોરેન, મી. માધી, મી. વોમલ વિગેરેએ મીટીંગમાં બાપલો આપ્યા હતાં. પુરો હેરાલ આવેલે અકવાદીએ અપવામાં આવી.

પરચુરણ

રીચમંડથી મી. મહમદ અહમદ અરખ લખે છે કે અમે એક રાત્રીકાળા (નાઇટ રકુલ) બોલવામાં આવી છે.

નેદીવ ઓરતોને બચકામમાં નોકરબાકર તરીકે રાખવાની કારતો સુકરર કરવા બેરા એએ પસાર કરેલા હાલેના સંબંધમાં જોહાનસબર્ગમાં મળેલી નેદીવોની એક મીટીંગમાં ચર્ચા થઈ હતી; અને એવો હવા થયો હતો કે નેદીવ ઓરતોને કુખા વેચે ગુલામીમાં નાખવા બેરાબેરા વિચાર છે તેની સામે નેદીવો પ્રોટેસ્ટ કરે છે.

પોસ્ટ (ડરબન) મહોમેડન સોસાયટીના કમીટી મેમ્બર મી. અહમદ હમરાલીમ રેડ જતા હોવાથી તેમના માનમાં એક મીટીંગ તા. ૧-૧૧-૧૧ ના બરાહ હતી, જે વખતે તેમના કામની તારીફ કરી તેમના હકમાં દુખા ચાલી હતી. તેમણે સી. ૧૦ સોસાયટીને બેઠ આપી હતી. બીજી મીટીંગ તા. ૧૨ મીએ મળી હતી. મદરેસાનાં બુઆનું ઇમતેકાલ બેવાનો હવા થયો હતો. આ પાછી બાક સલા વિહરબન થઈ હતી.

મીટીંગમાં બિસ્તી અરમનો વીરતાર કરવા માટે પા. ૨૦૦૦ ની રકમ એકઠી કરવા એક મીટીંગ તા. ૧૪ મીએ મળી હતી, જે વખતે બીજાં બુઆનું દુખા મુસલમાની ધરમ સાથે લડત લેવાની જરૂર છે. દક્ષિણ આફ્રિકા માટે મુસલમાની ધરમને કું સહીથી મોટા લખ સમાન થયું છે. કેમકે મુસલમાની ધરમ એટલે બુ આ છે કે જે બિસ્તી પેતાનો કુટુંબ દેવારે જાય છે, અને

પોતાના બનુબાબીઓને એકન કરવાનો અપકાર ધરાવે છે, અને એવી બીના બળ દુનિયાએ એમાં એમાં હશે. આ મીટીંગમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના મદરનર બોલક એકસબન થઈ હાજર હતા.

કેપટાઉનથી એક કામળમાં જાણવામાં આવે છે કે—

અમે કેપટાઉનમાં એકસેલીય બીટીની મસજીદ નામે મસજીદ ઇલ એબહારના ઇંપાઉનમાં મસજીદ ઇલ એબહાર નામ નો મદરેસો અને યુસાફરખાનુ બાઈબલનું કામ તા. ૩ નવેમ્બર ૧૯૧૧ થી શરૂ કર્યું છે. એ પત્રીય મહાનનો પાવો ઇમામ અસીમ ઇબને આબીકહીનના હાલે નાવો છે. તે વખતે ઇમામ અબદુર રહમાન ઇબને ઇમામ કાલીમ આમીસદીને એ મહાન સંપુરણ રીતે પુરૂ થતા ઇમામ, એ કામમાં જે સાહેબોએ પદસા આપી મદદ કરી છે, અને જોડતી મદદ કરશે તેમના હકમાં દુખા મુજરી હતી. બાક તુરહીના હકમાં દુખા મુજરવામાં આવી હતી. ફરેક જુમાના ખુદના બાક તુરહી માટે દુખા ખંખાય છે.

કેપટાઉનના “ટાઇમ્સ” પત્રમાં જે હોલસન કારટર્લી નામના મોસને હીંદી વેપારી બાબત એક લખિા કામળ બપાવી હીંદીને ખુબ વચોવેલ છે. તે કહે છે કે ટાઇમ્સની સમ્પત્તિ વિશે મી. પેલારી જે લખ્યું છે તે ૧૮૮૯ની રાજનીતિ છે અને તે આજે લાગુ પડે નહીં. વળી હીંદીને “અરબ” કહેના કહેવો ૧ સે તે કુલી છે. પર બાકે રાખતો નથી. બીજું જયુ અરબ કરતો નથી. તે કમાવ છે એટલું હીંદુસ્તાન મોકલી દીધે છે. તેવાઓ સામે બેલક હરીફાઈ કરી કહે નહીં. તેથી કતિ તેમને કાદી કુલ્યા બેલક, અથવા તે બેરાને તેમની હરી હાથ ન નકે એવી રીતે કામલ કરી તેમને (કુલીને) કિતરતા કામલ બેલક. એવરે લખતાં કહે રેટ હોમે છે કે તે બેરાના કિલકાર લખે છે, અને તેથી તે બહાવતથી લખે છે એમ ન મહાવુ બેલક. ઉપરના તીવ દુખાઓ ૩૫ ટાઉનની હીંદી ગામમાંથી કલે બચાવ અપાવેલો જાણતો નથી.

અમલાકી—તા. ૧૦ મીએ મુખ્ય પત્રોની હતી.

કેપટાઉન—તા. ૧૫ મીએ મુખ્ય પત્રોની હતી.

ન્યાય ખાતાનો રિપોર્ટ

યુનિયન સરકારના ન્યાય ખાતાનો સને ૧૯૧૦ નો વર્ષિક રિપોર્ટ બહાર પડ્યો છે તેમાંથી અમે કેટલીક હમીકવ સ્થાપીએ છીએ :-

હિંદી વેપારીઓની હરીફાઈ

વેલકરરટના આસીરટ માછએટ દીકા કરી છે કે :- આ સહેરમાં એકિ આટીકાની સંખ્યામાં રેખાક આવે તેવો વધારો થયો છે. અને તેથી એકિઆ દીકા હમીએકન અટકાવવાનાં પગલાં લેવા ની અત્યંત જરૂર છે. હિંદી વેપારીઓ સામે હરીફાઈમાં કાંઈ કાંપી કકટુ નથી, અને એકકારક ખીના એ છે કે જોરા એકુઓ જોરા કરતાં હિંદીઓ સામે લેવડ દેવડ કરવાનું પક્ષ કરે છે. કુચરક ડેરપના આસીરટ માછએટની પક્ષ એવીજ હરીવાડ છે. તે કહે છે કે :-

હિંદી વેપારીઓ આખાક થતા જતા હોવા થી જોરા વેપારીઓની ચીંતા વધતી જાય છે ; અને ખીલું એ કે પક્ષા જોરાઓ એકો મરીજ રિખાલના નથી હોતા તે પક્ષ હિંદી વેપારીઓના ધરાક થાય છે ; અને તેનાં કારણ એ બતાવે છે કે : (૧) હિંદી કુશનોમાંથી માલ સરતે મલે છે ; (૨). હિંદી કુશનદારો વધારે સખ્ય હોય છે ; (૩). તેઓ ધરાકને ઘુરત ખાન આવે છે ; (૪). પેલાકનો માલ ખરીદવા માં તેઓ વધારે આગળ પડતા હોય છે. ઉપરમાં કહ્યરસડેરપના માછએટ કહે છે કે હિંદીઓ ધમવેકાર વેપાર કરે છે, અને કેટલાક તો સરક સ્ટેડો રાખી એક છે. તેઓને માટે કાંઈ બહાર મુકરર કર વામાં આવી નથી.

હિંદી મલુર

પક્ષા રીપોરટમાં મુખ્ય વાત એ એવા માં આવે છે કે હિંદી મલુરો નેટીવ મલુરોને કહાવી દેવ છે ; પક્ષા હિંદીઓ થોડી થળી સ્વતંત્ર ખેતી કરવાનું વધારે પક્ષ કરે છે ; અને હિંદી વેપારીઓ અથક કરીને કાફરી વેપારમાંથી જોરા વેપારીઓને હાલેલી કહે છે.

અમલાકી ડીકીકટના માછએટનું કહેવું છે કે તે બામનું કાકાકાક તથા રજાકનું વાવેતર પક્ષ અક હિંદીઓના જ હાથમાં છે ; અને જોરા જમીનદારો પક્ષે કામે ખીરખીટના હિંદીઓનેક કામે લગાડે છે.

ધનાન્કા ડીકીકટમાં આકા ૨,૫૦૦૦ હિંદીઓ છે, અને જોરાની વસ્તી ૧,૧૦૦ એટલી છે. હેરકીના વાવેતરમાં કામ

કરતા હિંદીઓ એક ખીરખીટ પક્ષક થયે ખીલુ ત્રીલુ ખીરખીટમાં જોડાય છે અને તેઓ પહેલી ખીરખીટ કરતાં પક્ષે વધારે પમાર એવે છે.

લેવર કુમેલા ડીકીકટમાં હિંદીઓ આ તથા ચીનીનાં ખેતરોમાં પક્ષા પ્રમાણમાં કામે લાલેલા છે એટલુંજ નહીં પણ તે તરફ દક દક લીલીંગના પોતાથી જમીન રાખી ખેતી કરનારા પક્ષ પક્ષા હિંદીઓ છે.

આલેકકાકરના માછએટનું કહેવું છે કે પોતેથી જમીન રાખીને સ્વતંત્ર ખેતી કરનારા હિંદીઓ દેકની ખેતીની આખાડીમાં કેવો બાગ લેખ છે તે નોંધ લેવા એવી વાત છે.

કેટલાક જમીનદારો હિંદીઓને પોતે જમીન આવે છે અને તેના બકલામાં તે ની પેલાક પોતાને બગર આવે લેવવાની હિંદી સામે કરત કહે છે આ બાબત ઉપર ચીચાર કરતાં માછએટ જણાવે છે કે હિંદીને અબર હોય કે નહોય પણ તે ઉપલી કરત પ્રમાણે તો માત્ર તેના જમીન દાર માટેજ મલુરી કરતો હોય એવું પરિણામ આવે છે. ચીનીના ઉદ્યોગની બાબતમાં માછએટ જણાવે છે કે બનાં સુધી હિંદી મલુરો મળતા રહેશે ત્યાં સુધી તો ચીનીનું વાવેતર છે તેના કરતાં વધે એવો સંબલ છે.

હિંદી વેપાર

ડરબનના અમલાકી ડીકીકટના માછ એટ જણાવે છે કે બનાં બનાં જોરા વેપારીઓ હિંદી વેપારીઓની હરીફાઈના સખા ટામાં આખા ત્યાં ત્યાં તેઓના કુરા હાથ થક પડે છે. તે કહે છે કે તે વિકાસ ના કમકમ દરેક મામમાં જોરા વેપારીઓને હિંદી વેપારીઓની હરીફાઈથી કમા ધીનાં રહ્યાં છે. આ હરીફાઈ વેપારમાં તો કુ' પણ હવે કુકાર કામમાં, માડી વાનના કામમાં, ખાટકીના ધંધામાં વધેજ આવે છે. તે માછએટનું એક માનવું છે કે જોરા લેલિના હાથમાં કંઈ વેપાર નહીં રહે એ કાલતને થોડા વખત ની વાર છે ; અને તેનું કારણ એ છે કે એકિઆટીકો અરથ નહીં એવો હોય છે. તે એક સામે જણાવે છે કે કેટલાક જોરા વેપારીઓ લાખી ધીરધાંઈ કરી એકિઆ દીક વેપારીઓને ઉતેજનઆપતા જણાવા છે, જે ઉતેજન તેઓ જોરા કુશનદારોને ખીલકુલ આપતા નથી હોતા. અને એકિઆટીકા વારંવાર નાકાર થાય છે તે એકા છતાં પણ તેઓ તેને ઉતેજન આપે રાખે છે.

ધનાન્કાના માછએટ પક્ષ ઉપર મુજબ દીકા કરે છે. તે કહે છે કે આ બાગ માં મુખ્ય સહેર વેલકમ છે, અને તેમાં હિંદીઓને બરાક જમા દીધાનાં રજા હવે ત્યાની જોરી વસ્તી આવે છે. બધે પહેલી વધે એવા હિંદીઓની કુશનોથી વેલકમ આને ઉબરાક મધુ છે અને તે માં માત્ર એજ જોરાની કુશનો પોતાને અરથ ઉપાડવા મહેનત કરી રહી છે. સહેરના કુલ વેરામાં અરધો અરધ વેરા હિંદીઓ બરે છે.

અમલાકીમાં હિંદી કુશનો એટલી વધી છે કે ત્યાં હિંદી તથા જોરા વેપારીઓને અરથ કાઢવા એટલી કમાણી કરવામાં પક્ષ બધુ કસીને વેપાર કરવો પડતો હશે. લાવન્ક રીવર ડીકીકટનો માછએટ જણાવે છે કે ત્યાની કાફરી વેપાર પક્ષે અરે હિંદીઓનાજ હાથમાં છે. ખીલુ રીતે ત્યાં હિંદી અને જોરા વેપારીઓ સરખા પ્રમાણમાં છે. તે સ્થલે હિંદીઓ માં તથા નાકારી બહેર થક છે પણ તે માંની એકમાં બકલાત નથી એવામાં આવી.

રીઅમકમાં બધે કાફરી વેપાર હિંદી ઓના હાથમાં જક પડ્યો છે. અને એકકારકનો માછએટ જણાવે છે કે બનાં કંઈ નહીં તો કક હિંદી કુશનો અને ૬ હિંદી હેરીવાઓ વેપાર હાથ કરી રહેલ છે, અને તેથી લાલસિન્કના કાલકામાં હેરકાર કરવાની કેટલી અમત્યતા છે તે જણાક રહે છે. હેરપકારમાં પણ મુખ્યત્વે કરીને હિંદીઓનીજ કુશનો એવામાં આવે છે. [અકાર.

જરમીસ્ટનમાંથી કાંકી કાઢવા

હિંદી વેપારીપર કેસ

અરમીસ્ટનની ટાકન કાઉસીલ એકીઆ દીકાને લાંના લોકેકનમાં વેપાર કરતા અટકાવવાની નોટીસ કક મુકી. તેમાં કાક ન મળી એટલે મકને ખાલી કરવાની નોટીસ દીધી. હવે તેણે આ નોટીસપર ખ્યાન ન દેવા માટે કેસ પક્ષ કરે રહે છે. લાંના ચી કળાસીમ નામના હિંદી વેપારી ને કાકી મુકવાની સત્તા તેણે (ટાકન કાઉસીલે) કેરટ પાસે માગી છે. આ અમલ નો કેસ તા. ૨૩ મીએ અરમીસ્ટનની કોવીલ કેરટમાં ચાલશે, એવું "કરસિ વાલ કીડર" પરથી જણાય છે.

પા. ૩ ના કરનો ભુલમ
તે નાણુ કરાવવાની હિલચાલ
સ્થાનિક છાપામાં પાઠાર

ગીરગીટીના હિંદીપરથી પા. ૩ નો કર નાણુ કરાવવાના હેતુથી કરવાના મો. પી. એસ. બાપર ને કેટલીક હિલચાલ કરી રહેલ છે તે સંબંધમાં તેમના તરફથી એક લખાણ સ્થાનિક છાપામાં પ્રગટ થયું હતું, જેનો સાર અ. નીચે આપી એ છીએ :—

માત્ર નાતાલમાં નહીં, પણ આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં ભરસેદાર મજુરોની તંબીથી ઉદ્દેશવાળાઓ ગીર વિચારમાં પડી ગયા છે એ કેમીનું છે. હાલ ને મજુરો મને છે તેમાં પણ ગીરગીટની બંધીને લીધે ઘટાડો થશે આ જ સાલમાં ૧૦,૦૦૦ ની ગીરગીટ પુરી થવાની છે. મામલો ખરેખર મંબીર છે, અને અવિધ્ય ચીંતાકારક છે. તેમજીને ઉદ્દેશોએ ઉમીને પ્રાંડ ઉભા થવા લાગ્યા છે તેમની બાળતમાં આ સ્થિતિ ખાસ કરીને કાચુ પડે છે. આના બધા એક છતાં સુખવવામાં આગ્યા છે. છતાં તાલુખીની વાત એ છે કે પાછા જતા હિંદી મજુરોને ને લીધે હાલ તરફ વધેલો જન્ય છે તેને ખાળવાને કાઢ એવો રાજ્ય દારીઓ ધસારે કે કોસીક કરતા જણાતા નથી. ગીરગીટની મુદત દરમ્યાન હિંદી મજુર રેળવાણને કોસીઆર બન્યો હોય એ વાત નિવિવાદ છે. એટલે ગીરગીટની મુદત પુરી થએ તે તેના માલીકને વધુ ઉપયોગી નીવડેલો જોઈએ. છતાં ગીરગીટની મુદત બાદ તેની દશ દુખદાયક ન રહે એવું કરવા આંખણી પણ ઉમી કરવામાં આવતી નથી.

મોકાને ખખીત ખખર હોવી જોઈએ કે મરદ અને જોરત હિંદી મજુરોપર એક અસત આગાથી કર નાખનારો કાયદો ૧૮૬૫ માં પાસ થયેલો છે. આ કરવડે ૧૬ વરસથી વધારે ઉમરના દરેક હિંદી મરદ અને ૧૪ વરસથી વધારે ઉમરની દરેક હિંદી સ્ત્રીપર, ગીરગીટની મુદત પુરી થયા પછી નાતાલમાં રહી શકવા માટે પા. ૩ ની પારસીક રકમ લેવાની સરકારને ચૂના છે. આથી મજુરોનો ધસારો હિંદ તરફ થતો જોઈ સરકારે ૧૮૬૫ ના કાયદાના સુધારા તરીકે ૧૯૧૦ નો કાયદો પાસ કર્યો બાદ નીચે પ્રમાણે નોંધીએ કલકાયા આવી :-

“ જેમણે પા. ૩ નો કર ભરવો જોઈએ, પણ જરેલો નહીં હોય, તેવા હિંદીઓ (મરદો અને જોરતો) ને મોટીક આપવામાં આવે છે કે તેઓ જોઈએ જોઈએ બે વરસની મુદત માટે ફરીથી ગીરગીટમાં અથવા સીવીલ કોન્ટ્રાક્ટમાં જોડાય તે મટે. વેરાની રકમ તેમની પાસેથી માનવામાં આવશે નહીં, અને જો તેઓ હિંદુસ્તાન જાય તે મટેલા વેરાની રકમ તેમની પાસેથી ખીલકુલ વસુલ કરવામાં નહીં આવે. છતાં હિંદીઓએ એ સમજવાનું છે કે જેઓ ગીરગીટ અથવા કોન્ટ્રાક્ટમાં જોડાય તેઓજ મુદત પુરી થયે દેક પાછા મોકલાવવાનો હક માગી શકશે. પા. ૩ નો કર ભરવો જોઈએ એવી જોરતોને મોટીક આપવામાં આવે છે કે જે જોરત માંડગી, ધડપણ અથવા ખીલ વાળગી કરણેને લીધે પા. ૩ નો કર ભરવા અશક્ત હોય તેને તેના ડીવીડન્ડનો માણુએટ તે કર ભરવામાંથી મંજી આપી શકશે ”

ઉપરનાથી એ તદ્દન સ્પષ્ટ છે કે જે હિંદી ફરીથી ગીરગીટમાં અથવા સીવીલ કોન્ટ્રાક્ટમાં જોડાય તે પા. ૩ ના વેરામાંથી છુટી રહે. આ અરથના આધારે હાલના માણુસો તે પ્રમાણે ગીરગીટમાં જોડાય. હવે આજ મોકા પાસેથી ગીરગીટ કે કોન્ટ્રાક્ટની મુદત કરતી વખતે જ પા. ૩ નો વેર ભરવાની માગણી કરવામાં આવે ત્યારે તેમને કેવો અનુભવ ઉત્પન્ન થવે જોઈએ તેની કલ્પના કરો. તેમણે કુદરતી રીતે પ્રોટેસ્ટ કર્યો. છતાં યુનિયનના ન્યાય ખાતાના મજુર (!) પ્રધાને તે પક્ષના વજુલ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો લાગે છે. મજુરોને ને દરમાયા કાલ મળે છે તે જાંતા તેઓ આ કર ભરે, અને જુખમરામાંથી બચી શકે એ કેવળ અસંભવીત છે. ગોરાઓમાં રહે વત છે કે હિંદી “ તેલાળા બીચરાની વાસ ” પર નબી રહે છે, અને જો આટલું પણ મળવું હોય તો તેનું અસાધારણ કરીર કામ માટે વાપરી શકે છે. હવે મહીને સી. ૨૫/- મેળવતા બધા મજુરોમાંથી એકને કાખલા તરીકે કલ્પાએ : તેણે પોતાના કુટુંબ વારતે જોરાક અને ધરતુ કાકું પુર પાડવું જોઈએ. પોલ ટેકલ તથા પા. ૩ ના વેરાના મળી કુલ પા. ૪ વરસ દરારે તેણે ભરવા પડે. એટલે કે મહીનાના સી. ૨૫ કમાવાને હક એમવવા માટે તેણે સી. ૬/૮ સરકારને ભરવા પડે. જો કુટુંબ કોણ હું નજરમાં લે અથવા કોણ લે તે

અભિમાનને માટે જોઈતી સળ મોકવા એવી છે તેણે પોતાની ૧૦ વરસ ઉપર ની દિકરી અને ૧૬ વરસ ઉપરના દીકરા દીકરીથી પાંચ પાંચ મહીનાના વજુ ભરવા જોઈએ. ને તેની જોરત ગીરગીટમાંથી છુટી હોય એવી હોય તો વજુ તેના પાંચ સીલીન બીજા વજુ ભરવાના. આ આકાઓ જતાજ્યા પછી ને માણુક ના જોરક અને કપડાં માટે યુ જામી રજુ એ શેધી કાઢ્યા હાંધ હિંદીઆજીતાળ ની કારે સમજની જરૂર પડે તેમ નથી. કામ્ય કહી શકારે કે તેની જોરત અને જોરકોએ કામ કરવું જોઈએ. તો તેમ તેના કામ કરે છે પણ ખરા પણ તેમ છતાં જો કરવેરા બધા પછી ને પક્ષસ રહે તેમાંથી હિંદીને નીભાવવા “ વાસ ” પુરવું તેલ પણ નહીં કુર પડી શકે.

ગોરાઓ પોતાના ધરના આંગણે શજ રાજ વરતી રહેલી આ દશ વજુ વખત ચલાવી હીએ તો તેઓ ખરેખર અધાધ અજાનમાં કુમેલા હોવા જોઈએ. અને મજુરોને જુલામીની દલામાં કામ લેવામાં આવે. આ દલા સુધારાને કલકા સમાન છે, કારે કિસ્તી લોકને માટે તે યુ છે એ તો બાલુએજ મુર્કિયુ. અરથી કલકાર દલાને જન્મ આપનાર કાયદો પુરતો પુરત નાણુક થયે જોઈએ. જો આ અત્તત આગાથી કાયદો નાણુક થાય તો ગરીબ અને કમનસીબ મજુરોની સ્થિતિ સુધરે એટલું જ નહીં, પણ મજુરોને આ મુલકમાં રાખવાનો અરથ પણ સરે. અને તે બીજા નાતાલના ઉદ્દેશો ખીલવવાને માટે બહુ ઉપયોગી છે.

આ કાયદાની એક બાળત આજ ખ્યાન હોવા જોવી છે. તે એ છે કે હિંદી મજુરો આ કરને લીધે નીતિબદ્ધ થાય છે. જુખમરાથી પીડાએલાઓ મરખીયા થાય છે ; ને પરજાએ ગુન્દા થઈ છે ; વજુ અરસોસની વાત એ છે કે સરકારને માણેલા પક્ષના પુરા પાડવા માટે બધા કુખલામાં જોરતો પોતાની જાળત રેલે છે. ચિત્રને વજુ પડવું અથવાક કરવાને ધસારો નથી, પણ આ પાસકાપક હાંકતોને ધન કાર થમ રહે એમ નથી ; અને એ પ્રજા આવી સ્થિતિ અલાવી હીએ છે તેની ખખીત બદનામી અને નાજ થયા વગર રહેશે નહીં. નીતિના સુદર બોધ વચનો કહેવાનું સહેલ છે એમ કહેવાયો, પણ કારણ અને પરિણામનો જત તો વિચાર થવે જોઈએ ! એવીઆહીકો મને તેવો વિચારી રહી ને પણ આ સ્થિતિને

વળેલી કાલેજ. અને અગાળ કોમી અદ્યતને લીધે સામાન્ય ઇંગ્લેન્ડ ક્રિસ્ટીયન પ્રજાને ક્રિસ્ટીયન મુલકમાંથી બાંધીને બહાર કાઢી મુકવાની હોય તોપણ અદલ ઇન સાફ તો મળવેજ નોંધવો.

યાદ રાખવું જોઈએ કે એ મનુરો અહીંયાં છે તે નાતાલની આગલી સર કારે તેમને સમજાવી સમજાવીને વિનંતિ આ કરેલી તેથીજ છે. જે હાલોતો આ જે આગાહીમાં છે તે તેજ મનુરોની મહે નત વડે ચલુવા છે. એકુતો અને ખીજા જોને મનુરોની તબી આજ પછુ પછવે છે, અને બહાર બાવેલી વાતોથી જણાય છે કે આ બરસેદાર મનુરો આ ઠીનારો છોડી જશે તે દિવસે થું થશે એવો તેમ ને ભય છે. એટલે જેઓ પોતાનો આપ સ્વાધ સાધવા માગતા હોય તેમને પછુ લાજમ છે કે તેમના નોકરોપરનો કર દુર કરાવે. ને જેઓ સમજી છે તેમણે તો નીતિ અને ન્યાયની ખાતર આ કર દુર કરાવેલો હશે છે.

‘મરકયુરી’ ની ગલીર ટીકાઓ
તા. ૬ મીના અર્ધમાં “એક અભ્યાસી વેરા” એવા મથાળાતે ‘મરકયુરી’ લખે છે કે :—

પા. ૩ નો ગીરમીટીઆપરનો કર નાખુક કરવા માટે હાંદી કોમમાં કેટલીક હીલચાલ ચક્ર રહી છે. તે સંબંધમાં હીલચાલ કરનારી કમીટીની અખીલ અમે ખીજા જગ્યાએ જાણી છે. પા. ૩ નો કર નાખ વર્માં એવો હેતુ હતો કે કલિ ગીરમીટીયા પાછા હાંદુસ્તાન જાય, અથવા તો ફરીથી ગીરમીટમાં જોડાય. જ્યારે કાયદો પાસ થયો ત્યારે તે કર મરહોનેજ લાગુ પાડવા કારવામાં આવ્યું હતું, પણ પાછળથી માલુમ પડેલું કે ગીરમીટને પછુ તે લાગુ પડી શકે તેમ છે. જેથી અગાઉ કહી પછુ ચલુ હોય તેથી ઉલટી રીતે ગીરમીટ પર પછુ તે લાગુ પાડવામાં આવ્યો, અને તેથી મળી

નિર્દય હાકમારી

પેલા લોક છે એમાં સવાલ રહેલો નથી. ૧૮૬૫ નો કાયદો પાસ થયા પછી જે હાંદીઓ અને ગીરમીટમાં આવ્યા તેમને, ગીરમીટની મુદત પછી તેમની આ દશા થવાની છે એ સમજાવવામાં આવ્યું હોય એ વિષે શક છે, પણ મળ્યની વાત તો એ છે કે ૧૮૬૫ પછી ગીરમીટમાં આવ નારી ૧૩ વરસ ઉપરની ઉમરની ગીરમીટ પર પછુ એ કર નાખવામાં આવ્યો ગીર મીટીઆની ૧૩ વરસથી મોટી છોકરીઓ

અને ૧૬ વરસથી મોટા છોકરાઓ ઉપર પછુ એ કર નાખવામાં આવ્યો, અને કોણ કોણ વાર તો તેને અમલ એવી રીતે થયો છે કે જેથી તે કરના નાખના રાઓ કેવા હશે એવો વિચાર આવ્યા વગર રહે નહીં. એક માણસ પોતે ફરી થી ગીરમીટમાં જોડાય, પણ તેની ગીરમીટ ન જોડાય એવું હજી ; અથવા તો જે તેને છોકરાં હોય તો ગીરમીટ અને છોકરાં ગીરમીટમાં ન જોડાય એવું હજી. છતાં આ ગીરમીટ અને છોકરાંએ વેરા કારવે પડે તેમ છે ; જેથી તેમણે હાંદ પાછા જવું પડે, અને પોતાના કુટુંબના મુખ્ય માણસથી વિખુટા થવું પડે. ગીરમીટ પર આવો કર નાખવામાં આવે તે કહી સાંક જણ નથી, અને ૧૩ વરસથી મોટી છોકરી અને ૧૬ વરસથી મોટા છોકરાને એ કર કારવો પડે એ

ચોખ્ખું અવિચારીપણું

છે. કાયદો પસાર થયો ત્યારે એવું કહી કારવામાં આવ્યું નથી. કોઈક હાંદીયાજ અમલદારે કલમના શબ્દોને લાજ લઈ ગીરમીટને લાગુ પાડવાની રીત પોતાના મનજમાંથી રોષથી કાઢી લાગે છે. પાસાં મેંટનો જે ઇસ્ટો નહોતો, અને હાંદી તથા વડી કારકારને જે સ્વને પછુ અમર નહોતી એવી આ વાત છે, જેથી તેને સરકારે પ્રચાણીક રીતે સુધારી તેના ખરા રૂપમાં મુકવી જોઈતી હતી. તેને બદલે સરકારે તે કાયમ રાખી. તેમણે, ગીરમીટ અને છોકરીઓ પાસેથી, આ કહી ન બરી કલમ એવો કર વસુલ કરવાને પોતાના અમલદારને સત્તા આપી, અને આ લોક પ્રમાણીક રીતે કમીટ ન શકે એવી રકમ બરી કલમ નહીં ત્યારે તેમ ને જેલમાં ખોસી ધાલવામાં આવ્યા. કેટ લોકને આ રકમ કમાવા માટે કુખ્યાલ અથવા અનીતિ કરવાની જરૂર પડી છે. હાંદી રરકાર ગીરમીટની મુદત પછી ગીર મીટીઆ ફરજિયાત પાછા મોકલાય એ કણુલ કરતી નથી તે જોતાં, ગીરમીટીઆ હાંદ જાય, અથવા ફરીથી ગીરમીટમાં જોડાય એ ઇંગ્લેન્ડ પ્રથમ ગેરમુત્તાલજ નહોતી. છતાં કાયદામાં જે નજરેર રહી ગયો તેનો લાજ લઈ જે રીતે સત્તા યાજાઓ કરની જાળતે ગીરમીટને અને આજોને સપડાવેલ છે તે

હુકમડોર અધર્મ

અને નામોસી છે. કોલોનીની આજરને તે કલક સમન છે. કોલોનીના લોકો એકંદર રીતે તે માટે જે કે જોખમદાર નથી, છતાં કુળિયાના કોણ પછુ લાજમાં

કહી પછુ નથી બન્યું એવું અને તે માટે તેઓ જવાબદાર લેખાય છે. કાયદાનો અમલ કરવામાં જે અન્યત્ર થઈ હતો તે જોઈને કરવા ૧૬૧૦ માં સરકારે નોટીસ કાઢી અને ગીરમીટમાં ફરીથી જોડાનારા ને તે કરમાંથી મુક્ત કરવામાં આવશે, તથા ગીરમીટ મેળવી સકશે એવું જાહેર કર્યું. તે નોટીસના આધારે હજારો માણસો ગીરમીટ કે સીવીલ કોન ત્રાકટમાં જોડાયા. તેઓ પા. ૩ નો કર બરવામાંથી મુક્ત થશે એમ વાજબી રીતે ધારતા હતા. અને સરકારે ૧૬૧૦ નો કાયદો થયો ત્યારે તેનો ઇસ્ટો પછુ તેવો હતો. છતાં બન્યું છે એમ કે જે આ નોટીસ પર વિશ્વાસ રાખીને ફરી થી ગીરમીટમાં જોડાયા છે તેમની પાસે પણ આ પા. ૩ નો વારસીક કર માગવા માં આવે છે. ૧૮૬૫ ના મુળ કાયદાતે પછુ જેઓ ફરીથી ગીરમીટમાં જોડાય તેમના પર પા. ૩ નો કર નથી. ૧૬૧૦ ના કાયદો કરવામાં આવ્યો તે આ જન યામી કરના અમલમાંથી રાહત આપવા માટે. પણ એ કાયદાનો અમલ જોઈએ છીએ તો રાહત આપવા માટે નહીં, પણ હાકમારીમાં વધારો કરવા માટે હોય છે. વળી અત્યારે સ્થિતિ એવી પેલા લોક છે કે જે ૧૮૬૫ ની સાલમાં નહોતી. એટલે નવા કાયદાથી ખરી રાહત જે કોણ હોય તો ગરીબ ગીરમીટને કરમાંથી મુક્ત કર વાની માજરનેટો સત્તા આપી છે એટ લીજ. તે સિવાય આ કાયદો તે

જાહુકપરનો એક અસાધારણ

નમુનો

છે, અને તે વડે જુલાવીને હાંદીને ગીર મીટમાં ફાસવામાં આવ્યા છે. હાંદીને સી. ૨૫ નો કરમાયો મળતો હોય તો તે વધારે મળાય છે. તેલકામાંથી તેને જે રકમ કરપેટે બરવી પડે છે તે કિસાને વરસ દહાડે પા. ૧૫૦ માંથી ૪૦ સરકાર ને આપવા ખરેખર થાય છે. ગોરાજોને કોનત્રાકટમાં જોડાવા લલચાવવામાં આવે, અને તેની સાથે એવું વચન સત્તાવાર રીતે આપવામાં આવે કે કોનત્રાકટની મુદત દરમ્યાન તેમની પાસેથી અમુક કર વેરા નહીં લેવામાં આવે, અને છતાં કોન ત્રાકટમાં જોડાયા પછી માસીક પા. ૧૨૫ ના કરમાયામાંથી તેજ કર વેરા પેટે પા. ૪-૬-૮ ની રકમ માગવામાં આવે તો ગોરાજો થું કહેશે ?

૧૬૧૦ નો કાયદો પસાર કરવાનો એક હેતુ એવો સમજવામાં આવ્યો હતો કે તે વડે, ગીરમીટ અંધ યવત્રી ઉભી થનાર

મહુરીની મુશીબત મટવામાં સહાયતા મળશે. એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ફરીથી ગીરમીટમાં જોડાવાને લોકમાં આવ પેદા થશે, અને એવું તો નહોતું જ્યાર વામાં આવ્યું કે જેઓ ગીરમીટમાં ફરીથી જોડાય તેમની પાસેથી પણ પા. ૩ નો કર લેશે. મુળ કારણમાં પણ એમ તો નથી. કાણકે કાણકે નહોતું જ્યાર કુ. કે એમેન્ડમેન્ટ એકઠી ગીરમીટમાં કે કેનના કટમાં જોડાનારપર નવો કર નાખશે; અને તે જતા ન્યાય ખાતાએ તે એમેન્ડમેન્ટ (સુધારા) નો આવેળ જરૂર કરી એસાઈમે જોવામાં આવે છે. આ આખી બાબત તે બંધામ, કાલકાલ જાણકાર, અને

વિશ્વવિદ્યાલય રાજકીય કામ

છે. ૧૮૬૫ ના—પા. ૩ નો કર નાખ નારા—કાયદાને જરૂર મળે તે હોય, પણ પાછળથી (એરતો તથા બાળકો પાસેથી કર લેવાનો) જે અરથ કામલ કરવામાં આવ્યો છે તે અરથ તો કદી હતો જ નહીં. હાલમાંથી પણ ગીરમીટમાં આવ વાનું હવે નાંધ થયું છે. એટલે ૧૮૬૫ ના કાયદા માટે જે કંઈ બંધાવ હતો તે જતો રહ્યો છે. જ્યે તેમ, પણ એરતો અને ઓફીસીયરથી તો તે એકસ રીતે જવો જોઈએ, વળી સરકારની નોટીસ ના આધારે ફરીથી ગીરમીટમાં જોડાય તે ની પાસેથી તે આમને જો પાતરીપણ છે. કાયદો રદ કરવામાં આવે તો જે એકે બોજકાઈ ફરીથી ગીરમીટમાં ફસાયા છે તેમને તો રાહત મળશે જ, પણ બીજા દેશ આપ્યા જનારા મહુરીને રાખવામાં પણ સમવકતા થશે. તે મહુરી કાલના મહુરીની તાબીના સમયમાં નાતાલના થયા બધા ઉદ્યોગો માટે બહુ જરૂરના છે. આ

અગત્યનો મુદ્દો

છે. અને ધણને તે બળ ઉતરે એવો છે. પણ વધારે અત્યંત અરેષો મુદ્દો તે બિટીલ ન્યાયનો, બિટીલના ઇનસાફી પહોંતે, તથા ઇન્સાનીયતાના સામાન્ય સિદ્ધાંતોનો છે. જે રીતે કાયદાનો અરથ કરવામાં આવે છે, અને જે રીતે તેનો અમલ કરવામાં આવે છે તે આજના સુધારાને હીલપત લગાડનાર છે, કેમકે તે કાયદાથી એવી રીતિ ઉભી થાય છે કે જેથી માનવી જાત વારસે જરા સરખી લાગણી પ્રસવનારા કોઈપણ માણસને કંપારી પડે. કાલની રીતિ તે એમને જાણ છે, અને નાનકડી ન્યાયખાતાની સત્તાનો હાલનો ગેરવિધેય છે.

એક અણવા લાલક મુચના

દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીઓની કાંમરેસ.

કરમનના મી. લકુમણ પટિએ ઉચ્છેષ્ઠ માં એક કાળ મોકલ્યો છે. જેનો તર ભુમે જમે અહીં આપીએ છીએ:—

“સાહેબ,—આ કાલે કોલોનીઅલ બોર્ડ ઇન્ડિયન એસોસિએશનના સેક્રેટરી ઇપર તા. ૨૦ મી ઇક્ટોબરે મેં કાળ બખ્ખો હતો તેની નકલ ખીડું છું. તે આપના હાથમાં પ્રગટ કરી આપારી કરશે. તે કાળ દક્ષિણ આફ્રિકામાં અને તેટલા હાંદીઓમાં વચામ એવો મારો હેતુ છે.

કુ. મારું છું કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીઓએ સામાન્ય લાલ ખાતર એકત્ર થવાની જરૂર છે, અને જે હાંદીસ્તાનમાં હાંદી રાષ્ટ્રીય સભા (નેશનલ કોંગ્રેસ) બરામ છે, તેમ દક્ષિણ આફ્રિકામાં હાંદી ઓની દર વરસે સભા બરામ તો થણી એકત્રતા ભમવાનો અને સામાન્ય લાલ થવાનો સંજાવ છે. આજે અહીં જુદે જુદે સ્થળે ધણા મંડળો હાથપાતી ધરાવી રહ્યા છે. આ બધા મંડળો ખસુસ આમ ના લાલ જરૂરે હોવાથી સમસ્ત હાંદીઓ ના લાલમાં તે કામ કરી શકતાં નથી. બધાં નાનાં નાનાં મંડળો આખી કોમન પ્રતિનિધિપણું કામ લઈ બેસે છે, અને તેથી ન્યાયે આજત આસી પડે છે ત્યારે સરવથાન આજવાનો મળવાની મુશ્કેલી પડે છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણા સમસ્ત લાલને આડે આવે એવા ધણા કાયદાઓ થવાનું મોલુદ છે, અને જે સુચવવામાં આવેલી નાત જાતના બેદરિયાની કેમરેસની હાથપાતી હોત, અને વમદાર તથા લાલક માણસોના હાથ માં તેની આજવાની હોત તો ધણી હાલ મારીઓ કુર કરી શકાત અને મુનીયન સરકારને આપણી તરફ દિલસોળ જનાવી સકયા હોત એ કું ખાતરી કું છું.

આને માટે એક મુખ્ય કમીટી હોવી જોઈએ કે જેની મારફત બહુ કામકાજ થઈ શકે, અને આ કમીટીને વારંવાર મારીટી મળતી રહે તે માટે કેકેકાણે પેદા કમીટીઓ નીમાવી જોઈએ. દર વરસે જુદી જુદી કમીટીના ડેલીગેટો મુકરર કરેલે સ્થાને એકા મામ, અને તેના કામની કામને બને તેટલી મારફત માર કરવામાં આવે.

આવી કોમિશ સ્થાપવાનો આ સહુથી મોખ્ખ અસમ છે.

આ કાળ મુદ્દો ૧૯૧૧ પહેલાં જેમ્સે કરમનના અને વકારના હાંદી લાલઓને સુચવવાની રજા લઈ કું કે હાંદીમાં નામદાર સહેનકાલ તા. ૧૨મી ડીસેમ્બરે તખ્તાનશીન થવાના છે તે બહાન પ્રસાવ અહીં તે હાલે ઉભવવાની કંઈ મોઢવણ થવી જોઈએ. આ વિશે મોઢવણ કરવા માં વખત એવો જોઈએ નહીં. કરમન માં તે હાલે રથલ થત કરવા આલખરદ પારકનો ઉપયોગ કરવા દેવામાં આવે એવી ટાઉન કાઉન્સીલ પાસે માનણી કરવાની મારી મુચના છે.”

ઇપર બજાવવામાં આવેલ કોલોનીઅલ બોર્ડ ઇન્ડિયન એસોસિએશનપરનો કામ નીચે મુજબ છે:—

“કોલોનીઅલ ઇન્ડિયન એસોસિએશન ની કમીટી મીટીંગ બને તેમ તુરત મહેરબાની કરીને બોલાવશે! તેમાં કું નીચેની દરખાસ્તો રજુ કરવા માગું છું:

(૧) ઇન્ડિયન નેશનલ કોંગ્રેસની જેમ દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીઓનું મોનદરસ ૧૯૧૧ના ડીસેમ્બરની તા. ૨૭મીએ કરમન ખાતે બરામ.

(૨) સારા માણસોની એક કમીટી સ્થાપાવ અને તે કમીટી ડેલીગેટોને નોતર વા વજેરની મટતી મોઢવણી કરે.

(૩) આ કમીટી માટે સેક્રેટરી અને જનરલ સેક્રેટરી નીમાવ અને તેને દક્ષિણ આફ્રિકાની દરેક એસોસિએશન તરફથી ડેલીગેટો નોતરવાની સત્તા આપવામાં આવે.

(૪) મોનદરસના ખરથ માટે જોઇતો ફાલો ઇથરાવવાની તે કમીટીને સત્તા આપવામાં આવે.

(૫) કોલોનીઅલ બોર્ડ ઇન્ડિયન એસોસિએશન તરફથી ઇન્ડિયન નેશનલ કોંગ્રેસ ને હાલેકાલનારો કેમલ કરવામાં આવે. વમેરે.”

પોરદ ઇલીઝાબેથની સસ્ત્રામ લાલના સેક્રેટરી થપે છે કે—સભાની મારીટ મીટીંગ તા. ૫-૧૧-૧૧ ના મળી હતી. મી. આર. નીકમકાસે આવી સભાને ઉતે જન આપું તેમજ ધરમ ખાખત મલુક વીવેચન કર્યું. તથા પોરદ ઇલીઝાબેથ માં એક સમકાન બાંધવા થરવા થઈ. પા. ૨-૨-૦૦ પ્રમીટાલમાં મોઢવણ દાન. મી.કે. જામવતમાથી દાન તથા ઇપર ઉપસના કી સહા વિશ્વવિદ્યાલય આ હતી.

ધાસણીના દરદ સામે ઇલાજ

ઈંગ્લિશ વોલન્ટીયર કમિટીનું કામ

ધાસણીના દરદ સામે ઇલાજ લેવા તંદુરસ્તી ખાતરને મદદ કરવા જે હીંદી વોલન્ટીયર કુટુંબી નીમાણ છે તેના દરદ કામ કરનારાને ડા. મ્યુરિશનની સહી વાળુ નીચેનું આજ્ઞાપત્ર આપવામાં આવ્યું છે:—

“આ કામજલ ધરાવનાર મી. .... ને ૧૯૦૧ના ૪૩મા જાહેર તંદુરસ્તી સંબંધી કાયદાની ૧૨મી કલમથી સત્તા આપવામાં આવે છે કે, તે ખરે ખરી કલ ઓશીસર અથવા તે ટ્યુબરક્યુલોસીસ મેડીકલ ઓશીસરને કુટુંબ અજવવા અથવા તે તપાસણી માટે દરખાસ કરે તે ની અદરના કોઈ પણ ધર, મકાન કે વાડામાં કાયમ થઈ શકે છે.

આ ૫૪ ધરાવનારાઓના કામમાં તેઓને સંપૂર્ણ સમગ્ર આપવામાં આવશે એમ મેડીકલ ઓશીસર આજ્ઞા સાથે માને છે.”

આ ઉપરાંત દરદીઓ માટે તમા સામાન્ય પ્રત્ય વરખ માટે સુચનાઓ પણ પહોં કાઢવામાં આવી છે, જેનો તરજુમે અમે નીચે આપીએ છીએ:—

તમારું દરદ બીજાને ન ચોટે એ સંજ્ઞાણ રાખો અને તમારા તથા બીજાના હિત માટે ધાસણીના દરદીને અજવવાના નીચેના નીયમો અમલમાં મુકો.

“ધાસણી એ ફેસસનું એક દરદ છે, ધાસણીના રોગ વળા તેનું શુક અને બળખા બધાં ત્યાં ફેકે તેવ. તે દરદ ફેલાવા પામે છે. બળખાને સૂઝવા દેવામાં આવે તો તેનો તત્વ ધુળ સાથે ઉપમાં ઉઠી આસ દારા તંદુરસ્ત માણસોના ફેસમાં કાયમ થાય છે. તેઓને પછી તે દરદ લાગુ પડે છે. વળી ઉધરસ ખાતાં શુક છે તે પાસે ઉજનારને બહુ નુકસાનકારક થાય છે. આવા લગ સામે ઇલાજ લેવા તે સહેલ છે.

દરદીને ધરમાં એનામલવાળા આજ્ઞા માં યુક્ત અને તે આજ્ઞામાં જ નાજક દવા નાખવી (ફારમેસીક ઓશીસ અથવા એન્ટ ક્યુકસ). આ આજ્ઞાને બળખામાં ઉઠવે અને તેને દીવસમાં એકામાં એકી એક વખત દવાથી આ

બહાર જવું સારું શીઠી સાથે રાખી તેમાં યુક્ત અને તે શીઠીને પણ ઉપર કલ્કા મુજબ ખાલી કરવી તથા સાફ રાખવી.

બળખ ન હોય તો ધરેથી બને તેટલી દુર ઉઠવવી અથવા તે માટે બળખાને બમીનમાં ફરી દેવા.

આવી શીઠીઓ તથા જુ નારાક દવા મુકત ટ્યુબરક્યુલોસીસ બરોમાંથી સવારે ૯ વાગ્યે મળી શકે છે. દવા માટે ખાલી શીઠી સાથે લાવવી.

જો બળખો બળખે ધરની બમીન કે સરસામાન ઉપર પડે તો ત્યાં દવા નાખી તેને ઓધેથી છુટી મેલો અને તે બીજાને બાળી નાખવું.

દરદીએ ઉધરસ ખાતાં મેં આડે રમાલ રાખવો. પણ તેમાં યુક્ત નહીં.

મેલો થએલા રમાલને દવામાં પલાળી રાખવો અને પછી તેને અદખલતાં પાણી માં નાખી ધોઈ નાખવો.

બળખો કદી મળી નહીં જવો. કેમકે તેમ કરવાથી ફરીરના બીજા બાળેમાં રોગ પ્રસરે છે.

દરદીએ કોઈ ન સુવું હોય એવા ઓરડામાં સુવું અને રાત દરડો બારીએ સાવ ઊંધાડી રાખવી. જો દાઢ વાલ તે વધારે ધાવવા ઓઢવા, પણ મેંડુ કદી ઢાંકુ નહીં દરદીએ હમેશ વહેવું સુવું.

દરદી વાળો ઓરડો હલતામાં બે વખત દવા વાળા પાણી વડે ધોવો. તે ઓરડા માં બળખ રાખવી કીક નથી બારી ઉપર પડતા પણ દાંમવા નહીં, કેમકે તે તડકો તથા અજવાળું જે દરદીને બહુ રાજકારક હોય છે તેને અટકાવે છે.

દરદીએ દીવસે બધી વખત બહાર ઓઢીમાં કે વાડામાં કે બમીયામાં રહેવું, બહુ કસરત ન કરવી અને કેકટર કહે ત્યારે બધી વખત આરામ લેવો.

દરદીએ નીચમીત બળખું અને ધુધી કારક ઓરડા લેવો. આસ કરને દુધ, લી તથા માંસ ખાતા હોય તેણે તે તથા ઉડાં વગેરે.

દવામાં પછસા ખરાબ કરવા કરતાં વધારે સારો ઓરડા લેવો તે સારું છે.

દરદી અથવા માટે વાસણ વાપરતો હોય તે અજબ રાખવાં.

ધાસણીના દરદ વળી માલોએ બાળક ને ધવરવવું નહીં તેમ બચાવે તેની

દરદીએ કોઈને કુખ ઉપર મુખી લેવી નહીં.

જો આ બધા નીયમો બરાબર પાળવા માં આવશે તો તમારા પોતામાં કુધારો થશે, અને તમારા કુટુંબમાં દરદ પ્રસરણ અટકશે.

ડેલાઓઆબે

(જોકે બળખપત્રી તરફથી)

તા. ૨૬ નવેમ્બર સને ૧૯૦૭ ના કાયદા પ્રમાણે તે તારીખ પછી આવેલ કોઈ માણસ જન્મે રમાઈ રહેવાને હકદાર મણાતો નહોતો. જન્મે વધારેમાં વધારે પણ ધરસની બધણીથી માણસે આવતા હતા. આવી બધણીમાં ગીરમીટીઆઓ ને ગીરમીટ ખલાસ થતાં ગીરમીટની મુદત દરમ્યાન મેં વેલો અનુભવ અને જાનનો રવત મળે ઉપરેમ કરી લાલ લીધા પુરવે સ્વદેશ જવું પડતું હતું.

પોરતુમીઝ રીપબ્લીકના પ્રથમ વાર સીક ઉજવણી કે જે તા. ૫-૧૦-૧૧ ના રોજ બધી ધામધુમથી કરવામાં આવી હતી તેની ખુલાસીમાં તા. ૨૬-૧૧-૦૭ થી તે તા. ૫-૧૦-૧૧ સુધીમાં બધણીમાં આવેલા ગીરમીટીઆઓને પોરતુ મીઝ મવરમેટે રમાઈ હકની બધીસ કરી છે, અને આ પ્રમાણે કરઆતમાં ઉમદા રાજનીતીનું ફરજન કરાવ્યું છે.

આ ૧૯૧૧ ના નવીન કાયદાથી ૧૯૦૭ નો કાયદો રદ થાય છે ખરો પરંતુ કોનગ્રાકટ (બધણી) ગીરમીટીયા સેકની સમન્તી સીવાય રદ થતી નથી. તા. ૫-૧૦-૧૧ સુધીમાં આવેલા ગીર મીટીઆઓ આ નવીન કાયદાથી બચેલા હકદાર હોવાથી જે કાયક સભ્યોએ વચ્ચે બધણી પુરી ન કરે તો તેથી તેમને બ નવીન કાયદાથી મળેલા હકને કોઈ રીતે નુકસાન પહોંચવું નથી.

રાજસ અને બિઝનેસ પોતાના તાખાના અમુક બાગની અદલાબદલી કરનાર છે. આવી બદલીની અદર હીંદના દરેક બાગોનો પણ સમાવેશ થઈ જાય એવો સંભવ છે.

પુરવ આધરિશમાં યુગા રેલવેને મચાડી સરોવર સુધી પહોંચવાને ૧૧૦ માઇલની રેલવે બાંધવાનો કોનટ્રાક્ટ અપાયો

તાર સમાચાર

લંડનનું 'ટેલી ગ્રેસ' પત્ર જણાવે છે કે જામખારના સુલતાન માદી ઉપરથી મેતાને ઉતારવાની મોકલવા કરવા વિલા વત આવેલ છે. તેમ કરવા પછી તેનો ઇરાદો લંડનમાં વસવાનો છે.

ઇટરને જામખારના સુલતાન વતી સત્તાવાર જણાવવામાં આવ્યું છે કે સુલતાન પોતાની માદી તાફુરસ્તીના કારણે અર ઊઠે છે. દર જ માસે તાફુરસ્તી માટે યુરોપમાં ઉપચાર કરાવવાનો તેનો વિચાર છે.

ઇરાનની પારલામેન્ટના કુકમથી અમુક મીલકત જપ્ત કરવા વખતે રશીઅન જોલથીનું અપમાન થયું છે એવું જણાવી રશીઅને માન્યું કરી છે કે ઇરાને માદી મામલી, નહીં તો રશીઆ લડાઈ કરશે. ઇરાને માદી મામલની ચોખ્ખી ના પાડી છે, અને ઇરાનના જાદરખાનેના કાશીખારમાં રશીઆ વચ્ચે પડે તેની સામે સખ્ત પ્રોટેસ્ટ કરશે છે.

વડી પારલામેન્ટના 'એપોઝીશન' અમલવા મુનિયતીર પક્ષના વડા મી. બાલકુરે એ પક્ષના વડા તરીકેના પોતાના હેઠાનું રાજીનામું આપ્યું છે. આ બનાવ વિલા વતની રાજકીય મળવણ સંબંધમાં બહુ અમત્વતા કરેલ મહાય છે.

પોરદુગાલ આતે નવુ પ્રધાન મંડળ સ્થપાયું છે, અને સીહોર. વારકો સીલોરા કુખ્ય પ્રધાન સ્થપાયા છે.

મહારાજના એક તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે નાતાલથી પાછા મળેલા ૪૪૧ મહુરો ત્યાં જઈ પહેલમાં ત્યાં ના પ્રોટેસ્ટરે તેમને તેમની દલા વિષે સળવો પુછ્યા હતા. એવું જણાવવામાં આવે છે કે તેમણે હાંધ દુગીઆદ કરી નહોતી. તેમની પાસે કમાળીના કુલ મળાને રૂ. ૬૧,૮૦૦ હતો.

[એટલે કે માલુસ ઠીઠ સરકારી રૂ. ૧૪૦ અથવા આશરે પા. ૬-૦-૦૦ અથા, જે ચીરમીટની સાધારણ રીતે પાંચ વરસની મુદત હોય છે તે બોના બહુ નિર આશ્વ રકમ મહાય.—અ. જ. જો.]

જરમન પારલામેન્ટ | ઉપલાલ વિરુદ્ધ મામલી ઉઠાવવાના પીઠાએએ આન જાન જેવું છે.

ઉપલાલના નહીં પાતાના પ્રધાન પી. વીન્સટર ચરમીલે જણાવ્યું હતું કે આપણા નહીં પાતાના સરવોપરીપક્ષા ઉપર આપણા રાજનો આધાર છે. જરમની પોતાનું નહીં પાતાના રાજરોજ વધારણ જાય છે. તેને હવે ૧૯૧૨ ની સાલથી પણ કરે તો યુરોપની માથેથી પોતાનો ઘર હળવો થાય.

વડી પારલામેન્ટના "એપોઝીશન" અમલવા મુનિયતીર પક્ષના વડા તરીકે મી. બાલકુરની જગ્યાએ મી. બોનરે ભા ની મુદ્દથી ચલે છે.

તા. ૧૦મીએ લંડનમાં માદીની પાટનો લાવ વધીને આંકિલના ૨૫૬ પેનીપર પહેલ્યો હતો.

ના. કોંગ નેરજ અને કમીન મોદી મામલુમ સાથે હોંઠ જવા માટે રશીઅર મદીતામાં વિલાવતથી તા. ૧૧મીએ ઉપડી મુક્યા છે.

ના કોંગની જરહાજરીમાં તેમની વતી લઈએ કરવાનું - તથા પી. જી. કાશખારી કમ જાણવવા એક કમીટી નીમાઇ છે. બેના પ્રમુખ મોરડ મોરલી.

ઇટાલો—તુરકી લડાઈના કારણે તુરકી સરહદના ફરીઆમાં હીવાહીએ મી. એ બતી કરવાનું બંધ કરવામાં આવેલ છે તે નાંદીએ કોંગ નેરજની મુસાફરી દરમિયાન પ્રમદાવવાને તુરકીએ કુકમ કર્યો છે.

પોરદુગાલના કાલેની પાતાના પ્રધાન તરીકે કેપ્ટન ફરીટાસ રીભેરો મુદાએલ છે.

રશીઆએ ઇરાન માટે કેલુક લઈને મોકલી દીધું છે, અને જણાવ્યું છે કે એ તે સુલેહ બરાબર રીતે બળવવા માટે મોકલ્યું છે.

મથા ફેનરજારીની તા. ૧૬ મીએ ટોમાટ નદીના કીનારા ઉપર એક હોંદીનું ખુન કરવા માટે રામકુ તામના હોંદીપર મી. જરકીલ હોમરન આનગ હેસ આલેતે હતો. તા. ૧૦ મી તમેનરે આરાપીને ઇરાનની સામ મથા છે.

ચીનમાં બળવો

બળવાખોરો ચીનની રાજધાની પેકીંગ પર હમ્મો કરશે એવી માસતી રખાય છે. પેકીંગમાં ભરકર બળવાખોરોને કળી જશે કે તેમ એ વિષે તર્ક થયા કરે છે.

બળવાખોરોએ નાનકોંકુનું બંદર આ હરુ છે.

કતાન પંદરમાંના મોરાઓના રક્ષણ માટે બ્રિટીશ મનવારમાંના લઈકરે ચારે તોપો કીનારે હિતારી છે.

પેકીંગ જનારી પછી રહેલેઓને બળવાખોરોએ કમળે મેળવ્યો છે.

ચીનાઈ બળવાનો આમેવાન સુલેહ કરવા માટે ચીનાઈ સરકારનો કામળ પોતા ને મળતાં હર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે બળવાખોરો પેકીંગમાં લખલ થવા પછી એ કામળને જવાબ દેતે.

ચીનના રાજવર્કાનિ કરનારાએ (જેમને બળવાખોરો કહેવામાં આવેલ છે) એ પોતાની રાજલતાની બરોબર અવસ્થા કરી છે તેમના પ્રદેશ પાતાના પ્રધાને યુરોપી રાજ્યો પાસે માન્યું કરી છે કે ચીનની માદીપરથી લાલતા વધને પદબદ્ધ કરવામાં સહાયતા આપવી તેણે વધુમાં જણાવ્યું છે કે બળવાથી સ્વતંત્ર થયેલા ૧૪ પ્રાંતોની પારલામેન્ટ એક વખતમાં સંગઠાઈ આતે મળશે.

જરમન લાલનની રશીઅર કોનીન (ટુન ૨૬૮) એ આસ મેલ લાલનમાંથી કાઢી હીંદુસ્તાનની લાલનમાં લખલ કરવામાં આવેલ છે, તે પહેલી વખત મુનિયતી મુસાફરીએ અહીંથી નીકળતી હોવાથી હીંદીએને રશીઅર મોરાનું આમ તજ આપવામાં આવ્યું હતું, અને રશીઅરને ૨ થી ૪ લાખ સુધી બેનારાઆ માટે ખુલ્લી રાખી હતી. તે મુજબ બથા વરમોના થયા હીંદીએ બેવા કાબર થયા હતા. તેમને આ, બ્રિટીશ, લેલા લેમન વિગેરે રીફરેકર્સેટ આપવામાં આવેલ. કાબર થએલા લોકોને ખુલ્લો કરવા પીઆનો બળવવામાં આવ્યો હતો. લારનાદ મથા કુર લાલનના હીંદી એજન્ટ મી. એલ માન અહમદ એફેન્ડીએ સમવાનુકાર આપણુ કરવું હતું. કેકના ઉતાફએ મટે ફસાદે જવા. લવાની અમવાતા, તથા લાલ વરમોની, તેના પહેલા પીઆ વચ્ચે સમવડોની બેનારાએ તરીકે રજા હતા.

દેશનાં દુકાળ

એક યાચના

જાણનાર હા! વિદારક
કુઝો કહુ હીન રંગનાં!
જાણનાર નહીં કરતજીવી
કરવા જનોની સેવાનાં!

* * *
જાણનાર જાણે—જેણે જાણે—
આરામને નીચ એકમાં,
પણ કુઝીની સેવા વિના
આયુષ્યની મીઠાશ ક્યાં!

* * *
હીન પોવાવા—હીન સેવા—
અંધારને ઊજાસવા,
કલ્યાણીઓ સહ યુગમાં
નિજ આત્મને હોઆવતા.

* * *
જ્યારે રૂબે પામી વ્યથા
કુઝી ધણી મોઢારથી
જ્યારે મરે શામી બની
રંગે ધણી ખાધા વિના
જ્યારે મરે મરિયો બધા
બરિયાદમાં પાક્યા વિના,
એ હીનની હીનતા મહી
સેવા તણી મીઠાશ છે!

ઉપરની કવીતાની હીટીઓ યુગરાતના
એક વિદ્વાનની બનાવેલી છે. હવે
આપણને કુનિયામાં આ માટે મોકલ્યા,
આ નાશવંત જીવનની મીઠાશ સામાં છે,
જ્યારે હવે વહાલા માનવીઓ જીવનમાં
શુદ્ધ કરમ કરે છે, તે ઉપલી હીટીઓમાં
કવીએ અચ્છી રીતે જણાવ્યું છે.

આ વરસે હોંડુસ્તાનમાં યુધ્ધરને કરી
યુગરાત કાઢીઆવડમાં દુકાળ પડ્યો છે.
હવે અને લાખો લુખથી પચ ધસતા
મરે છે. હવેના જાણનાર જાણનાર
વિના તરફથી આતાં મરી જશે. અરે!
આ હીનકત જ્યારે આપણે જાણીએ
છીએ ત્યારે આપણે શી રીતે સંનિતથી
રહી જઈએ છીએ! જોનામાં કહ્યું છે
તે તો કુઝી થયા વિના નહિ રહે એટલુંજ
નહિ પણ પોતે કરમ દારા પોતાને
સંતોષ આપશે. દેશમાં જુએ મરતા
હવેના બધાઓ માટે અહિ એક જ મી
હંડ મવાની જરૂર છે. કામના આગેવા
તો ધારે અને પ્રયત્ન કરે તો સારી રકમ
એમી કરી શકે. હોંડુસ્તાનના આપણા
મીઠા જાણનાર આતર દરેક બાઈ પાસે
જુએ પામી શકીએ. હીંદના બાળકો

માટે હવે આપણી મહેનતને સફળતા
આપણે.

લી. એક હીટી

નડિયાદ હોંડુ નિરાશ્રીત હંડ

આ ખાતાના અંતીકા અને પરમજી
મંત્રીઓ તરફથી એક વિનિતિપત્ર તથા
માસિક રીપોર્ટ પ્રગટ થયો છે. તે દર
આન તેઓ જાણે છે કે હવે એવું સર્વ
ધરમજી કુલ છે. હવે જાણને ધારણ
કરવો એ દરેક ધરમવાન મહુબની દરજ
છે. કુઝીને તન મન ધનથી યથાશક્તિ
સહાય કરવી એનું નામ દયા છે. મહ
રથો! આ હવે જાણ આપણા દેશમાં
જ્યારે તેમાં પણ આપણા આર્થિક-હરમમાં
સતત વહેતો રહેતો છે. ખરેખર જુઝીયા
ને એજન આપણું, વજન વગરના દારે
ધરમજીને વરન આપણું, અને તરમજીને
હંડ પાણી પાવુ એ દરજ તો આપણા
બાળકો પણ સમજે છે. મહરથો! આપ
ને પણ એ અનુભવ દરો કે, આપણા
દેશમાં એવા અસંખ્ય કુઝીઓ છે કે જે
એ જુઝી રીતે કુઝીમાં સપડે છે, તેઓ
પ્રાણતિ પણ બીજા માગી શકતા નથી.
આપણા દેશમાં મરિયોને સદાય કનાર
અનાયાસમે, સદાવ્રતા તથા દુઃકાળ હંડે,
મોઢા ધણી પ્રમાણમાં નીકળ્યાં છે, પરંતુ
આ સંસ્થાઓથી પોતાના ઉચ્ચ કુળના,
અભીમાન વાંચેને હીંસે યુક્તપણે કુઝી
સહન કરનાર નીરાશ્રીતે કંઈપણ સહાય
મળી શકતી નથી. આવા નીરાશ્રીત
હંડ દેશમાં પ્રદેશકારી મહરથોની સહાય
તાથી ઉધાડવામાં આવ્યું છે. આ હંડ
માંથી આવા યુક્તપણે જુએ મરતાને
જારોબાર તપાસ કરી એમને ઘેર અનન
વસ્ત્રો પહોંચાડવામાં આવે છે, અને
એમનાં નામ પણ યુક્ત રાખવામાં આવે
છે. અનુભવપરથી માણસ પડ્યું છે કે
આવા પ્રકારના નીરાશ્રીતોને પહોંચી વળવા
માટે મોઢા હંડની જરૂર છે, તો અજ
આ પરમ પ્રુથ્વના કાર્યમાં કુલ નહીં તો
કુલની પાંખડી અરપણ કરી આપના
મરીમ દેશ બધાઓ રક્ષણ કરવાના
કાર્યમાં સહયોગી થશે.

તા. ૧૧ મીના અંકમાં દરજીક કોન
સહ પાસે મળેલા હમીદીઆ હસલામીક
સોસાયટીના પ્રેસીડેન્ટના મેમ્બરોમાં "મી
ચાપુરજી" નામ જણાયું છે. લાંબા
સમયે એમ નોંધાયો.

મવરમેટ એજેન્ટમાંથી નોટીસો

નાદારી તથા કરમ રજીસ્ટ્રેશન
વિષે સંબંધી

ચાર્ટર્ડસ્ટાફિન (ન્યુકાસલ હીરીંગન) ના
પી. એન્ડ એન. પીસેની મોકલ તાલુકા
તરીકે જાહેર કરવા તા. ૫ મી ડીસેમ્બરે
પ્રાંતીક સુપ્રીમ કોર્ટને આરિસમરમમાં
અરજ કરવામાં આવશે.

દરજવાલ, મેરીજા હીરીંગન, કોલક
કનદીન ન. ૩૨ માં હી તપાસવાના નામ
થી રજીસ્ટર મોકલ પાલવાર તા. ૬ હી
નવેમ્બર પછી હોડી દેવામાં આવનાર
હતો.

પીરસબરમમાં મોકલવામાં મોર્ગનના
નામથી રજીસ્ટર મોકલ રાજવાર તા.
૨૫ મી નવેમ્બરથી હોડી દેવામાં આવ
નાર છે.

પ્રીટોરીઆ, પ્રીન્સલ રજીટના ઉમર
કાજ કાસમની તાલુકા મોકલતા સંબંધ
માં તરફી એ. પી. અમરેન (મોકલ
દપદ) જાહેર કરે છે કે ત્રીજા અને છેલ્લી
વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોર્ટના મસ્દર
આગળ રજૂ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૧૦
મી નવેમ્બરથી ૧૪ દિવસ સુધી તપાસણી
માટે ખુલ્લા રહેશે.

મેહીજીના કાજ મહમદની એસાઇન
મોકલ સંબંધમાં કેપ્ટનને પોતાનાં દેવ
એસાઇની ડબલ્યુ. કમ્પ્યુ. નોંધને તા.
૨૨ મી સુધીમાં ભરવાં.

સીડનકામના મી. એસ. રામતલાલ
દિલ્લી જરવાર તથા ઇડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ
એવા માટે ઉપલી જતકાતનાં હીટીઓ
ના મંડોલે તેમના માનમાં સહર સફળ
પ્રયત્નવાને એક મેજવડો કર્યો હતો.

દરજવાલમાં સોલુ કાવનારાઓના
પાપી હવસના પરિણામમાં ન્યુ પ્રીમરો
નામની ખાણમાં કામ કરનાર સંખ્યામાં
મજુરો કટાઈ ગયા છે. કેટલાક દિવસ
ખોદ કામ કર્યા પછી ૧૭ જેટલા નેદીવ
એજન સિથિમાં મળી આવ્યા છે. ખીજ
કેટલાક દરજી જુઝી દરો તેને હંડ પતો
નથી.

વેપારી લાઇસેન્સ પર તપાસ

કરાંસહરની અપીલ રદ થઇ

સારીસબરમના વેપારી હાઇડ્રી મહમદ ની પરચુરસ વેપારની દુકાન ન્યુ રોકડ લાઇસાંથી ના. ૪૧૦ અરબ સ્ટીક મુકામે ખદલાવવાની અરજી લાઇસેન્સ અમલદારે નામ જુર કરેલી તેની સાથેની અપીલ સાંની ટાઉન કાઉન્સિલે તા. ૭મીએ સાંભળી હતી.

અરજદારના વકીલે અપીલના મુદ્દાઓ નીચે મુજબ જણાવ્યા હતાઃ

(૧) ૧૮૯૭ના ૧૮મા કાયદામાં એવું કહેલું નથી કે જેથી લાઇસેન્સ કરાંસહર કરનારને તેને માટે કારણો જણાવવાં પડે. આવી ભાવના ધારો હીંદુ કાયદાને અંગે લાગુ પડે છે.

(૨) જે મહાનને માટે લાઇસેન્સ બદલાવવાનું છે તે મહાનને માટે ૧૪ વરસ થયાં લાઇસેન્સ અપાયેલું છે, અને તે ધારા મુજબ ચૈત્ર્ય મહુવામાં આવેલ છે.

(૩) તે હીંદી લેખમાં આવેલું છે અને તેની આસપાસ હીંદી લાકડો વસેલા છે, જેથી આ કરાંસહર ધારા રહીશોને ખબર પડેલાંડે તેમ નથી.

(૪) અજુર કરાંસહરથી બરોની બાદ લાઇસેન્સનો વધારો થતો નથી, અને ઉચ્ચતાનું તે લાઇસેન્સ પેલીસની દેખરેખ નીચે આવે છે.

લાઇસેન્સ અમલદારે અરજી નામ જુર કરવાનાં નીચેનાં કારણો જણાવ્યાં હતાં:

(૧) કરાંસહર માટે પુનઃ ઇતેવાકારક મુદ્દાઓ રજુ કરવામાં આવ્યા નથી.

(૨) અરજદાર ૧૯૦૬થી કેમ્પરીફટ લોકેશનમાં વેપારનું લાઇસેન્સ ધરાવે છે. તે લાઇસેન્સ સાંના હીંદીઓની અને નેટી ચોની તે વખતની જરૂરીયાતો પુરી પાડવા માટે અપવામાં આવ્યું હતું.

(૩) અજુરનો રચાઈ ૬૩ હું આજુ દુકાનને માટે અજુર કર પછી નવી જગ્યા, જ્યાં ૬૬ કરતાં વધારે હીંદી દુકાન ધારો છે, તેને માટે તે ૬૩ હું ઉમેરો કરવા માગતો નથી.

(૪) જે જગ્યા પર કરાંસહર કરવાની અરજી કરવામાં આવેલી છે તે જગ્યા કસામવેના ઉપર આવેલી છે, અને ચરમ તથા રીટી સ્ટીલના પુણા પર એપરા વાળા બાગમાં આવેલી છે, તેથી અવિખ્ય માં ત્યાં એકા સિવાય બીજા કોઈને લાઇસેન્સ અપવું નોંધે નહો.

આ પછી હાઈડ્રી અરબા માદ હાઈ સીલ વિચાર કરવા મઠ, અને થોડી વાર પછી પાછી આવી અપીલ રદ કરવાનો મુકદ્દો અપીલ. સાથે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે એપીલેશન નવાં લાઇસેન્સ માટે હોય એવું દેખાય છે, અને વળી જે જગ્યામાં કરાંસહર કરવાની માગણી થઈ છે ત્યાં પુરતા લાઇસેન્સ અપાઈ શકેલાં છે.

તાજું ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ડેબલ

સફાઈદી પેકિંગ, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી લાઈડથી મોકલું કુ. જોર દર મોકલો બાજી કરો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban

Tel. add.: "HAIDRI"

ધારા લાઇસેન્સ નીચે વાંચશો?

"રોકડેને મોકલવા નવી ફેશનના બકરી છતાં મુખારકનાદીના પત્રા પુલકમુકા સોનેરી જેમાં મુલતાનુલો અરમ, અનવરે "હમી દીઆ", ઇનજીને "હમીદીઆ", ને સુધી આપજીલુ" (અલા-રસુલ ને અલહાએના નામ સાથે) ૪ હોડે સાથે હમજાંજી ઇપાઇ તખ્તપર થયા છે. ડઝનની ધી. ૧/- તથા હસલામી સલનન પાપતખત હસ્ત મોલમાં આવેલી નામાંકીત આલીશાન મસજીદના ૧૨ હોડેને મંગલવર નકશો ધી. ૧/- લખો:

એસસમાન અજુમદ

બોક્સ ૭૮૪, કરમન, નાતાલ.

હેનરુડ કેસ ઉપરથી 'એડવરટાઇઝર' માં એક હારામાં દીકા કુવામાં આવી છે કે મીરમીદીઆ હીંદી ચાર વાર ફેરટમાં લખ્યો મોલવવા ખમ થાય છે. તે ભેતાં ઝારાઓએ વિચારવું ભેષ્યે કે હમેશાં તેમનેજ વાંક ન હોવો ભેષ્યે, ઉલ્લા (હેનરુડ) કેસમાં ઝેરા માલિક તેના હીંદી પર (નરદય કુમભો કરવો હતો. જે ખતાવે છે કે કરમનમાં પછાક હીંદી મજુરોને મેમના માલિકા સમી રીતે રાખતા નથી, અને તેમને કાદ આપવાનું મીજુ કરાવું પછી નથી.

રોકડ બજાર ભાવ

તા. ૧૬-૧૧-૧૧

ધી. ચે. ધી. ચે.	
ફુલ હારમનજ ૧૪માઈ ૧૮ ૬ થી ૧૮ ૦	
ચાવલ મીન ૧ નરનાલી ૨૨ ૦ " ૨૨ ૬	
બીમીના	૨૮ ૦ " ૨૮ ૬
એ. એ. ડી. આર.	૧૬ ૬ " ૨૦ ૦
એ. ડી. આર.	૧૮ ૦ " ૧૮ ૬
ચીની સાકર	૨૦ ૦ " ૨૨ ૦
કુદાન	૧૬ ૬ " ૨૦ ૦
દેલી મુવેર લાજ	૧૮ ૦ " ૧૮ ૬
કાનપુરી મુવેર લાજ	૨૦ ૦ " ૧૬ ૬
મસુરની	૧૬ ૬ " ૨૦ ૦
મગસી	૨૭ ૦ " ૨૭ ૬
અડદની	૨૬ ૦ " ૩૦ ૦
ચણા મુખાનના	૧૬ ૦ " ૧૬ ૬
" ડાળ	૨૭ ૬ " ૨૪ ૦
વટખા નાતાલની	૧૮ ૦ " ૧૮ ૬
મકાઈ	૧૩ ૦ " ૧૩ ૬
બીનીસ	૩૦ ૦ " ૩૦ ૬
જુવાર (કાંદર કારન)	૧૮ ૦ " ૧૭ ૬
કેડુ તેલ ૧માલન	૩ ૧૦ " ૪ ૦
એરડીનું	૩ ૧ " ૩ ૨
મીઠું	૩ ૬ " ૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૩ " ૪ ૬
ખાંડ સહેદ નાતાલની ૨૧ ૦ " ૨૧ ૬	
પીચ	બાઈ ૧૬ ૦ " ૧૦ ૦
લીરકુન નાતાલ	૧૪ ૬ " ૧૪ ૦
આટો હાઉસ હોડ	૧૧ ૬ " ૧૨ ૦
આટો (અંબીલો મીઠ)	૧૧ ૩ " ૧૧ ૬
મદાસી સોપારી ૧૨૦૦	બા " ૮
મરચાં	૫૦ " ૬
ધી પેટી, ૪ડીતના પેડ ૬-૦-૦ ૬-૪-૦	
પોરબંદર	૧૦-૭-૬ " ૧૦-૪-૦
પારાશીન કોળ	૦ ૭ ૩ " ૦ ૭ ૬
" વાહલ રોલ	૦ ૮ ૬
" માલન	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦
નાળીએર	૧૬ ૦ " ૧૭ ૦
દહી	૧૨ ૦ " ૧૨ ૬
કામરંડ સોપ	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦
સાજુ સીક રોન	૧૪ ૬ " ૧૬ ૦
સાજુ સનલાઈટ ૬-૦-૦ ૬-૦-૦	
સાજુ કાચ ૫૦૬૬૬૬	
બોક્સની ડીમલ	૧૨ ૬ " ૧૬ ૬
સાજુકોસરીલ(બા. ૬૦)	૧૨ ૩ " ૧૨ ૬
નેકલ ડી	૧ ૮ " ૧ ૬
માચીસ લાલન	૩ ૧ " ૩ ૩
સોપારી સેવરેશની	૧૦ " ૧ ૦
નીડલ પોઈટ સીમારેટ	૨૦ ૬ " ૨૦ ૬
નીમક (ધીવરપુ)	
અરતા એકની	૪ ૬ " ૪ ૦
નીમક (અરમની લાઈ)	૪ ૬ " ૪ ૦

505 West Street DUBUQUE

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Burtio
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moses
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoo." Box 42

BEACONSFIELD

R.E. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

E. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Banderia, 21 Roger-street
Importer.

ERRAHM NOSODIE,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOORAKER AMOD & BAO.,
Box 441, 434 West Street.

M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parahotam,
155 Victoria St.

Dada Oaman,
Box 88, 139 Queen Street

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

Ebrahim Ismail & Co
118 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Hig Class
Tailor, 120 Grey-street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Point.

J. B. Mahta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

P. V. Sanghaves & Son
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-street

A. G. TUPNIS Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471

K. R. MOBY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market

Yusuf Suleman Vaid
Telegra and Old Add 'Vaid'
Corner Grey and Pine Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 10

V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer:
Central Cafe, Forwarding &
Commission Agent New-street

N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."

Parakh & Co., P.O. Box 38

Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Mosesjee & Co.,
27 Market-street. Box 2041

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANCY,
Box 8031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

J. E. Tavaris,
224 Markets

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: "V. Samy"
87 Jonea-street

Karn Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramanojam Naidoo
Box 516, Market House.

T. Vedia Pillay
Box 515

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Mando
Biscuits & Dhol a Speciality
67 & 69, Buff-Lo Road

KUILS RIVER STATION
N. S. S. S.
Fruit and Produce Dealer.

KRUGENBERG
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTABHAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJER,
Box 11.

LOUISTRICHARDT
Dungarshi Mora Jee
P. O. Box 7

MIDDELSBURG
(TRANSVAAL)
A. E. BRANNA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
L. A. CAJES & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

LOURENCO MARQUES
HOMERAJY IDOLY, Box 332.
Madhavjee Jettha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 529.
VRAJDA & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NORTHERN
Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NORTHERN
Ebrahim Osman,
Box 9.

PETERSBURG
MUSTA & KHANDESA Bros.,
Box 100, Market Street.

PORT ELIZABETH
Tikamdas Bros.,
Main Street, Box 631.
L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.
V. R. Namscoo,
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nmscoo,
64 Walmer Road
Vannali Harris,
Indian Laundry,
Hassan Street, The Hill.

PRETORIA
Ohota Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Two Branches: Standerton, Box 65
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 542

QUELIMANE
Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vasanji'

RICHMOND
Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON
A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG
ISMAIL SUDHAN & Co.,
Box 4, Tel. Add.: 'Sulimay'

SALISBURY
Shinjoo B. Nalk, Box 60.
Khanhal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPRINGS
(Transvaal.)
Kesarji Giga, Balcoba

STANDERTON
Amod & Ismail, Box 44.
Mahomed Wadoo,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION
Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoozen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.
Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA
Dada Osman.

VERULAM
Babu Talwanting
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith, Moss Street.
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.
V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.
Hajee Jaffer Munaver Randeri,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hajee Jaffer
P. O. Box 8

WARMBATH
A. M. Rawat,
Box 16.

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.**

Telegram Address: 'V. SAMY'
37, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Duggan Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Phone No 20, P.O. Box 35.

M. C. ANGLIA & CO.,
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 50, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C. 5 Bldg 2 & 3.

A. Mahomed Hassan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
102 & 104, Corner Kafir & 10th Streets,
FREDERICKSBURG, JOHANNESBURG
Tel. Add: "FAJANDAR"
HEAD OFFICE: VANDER COLAPE, INDIA.

પુરાણલાલ જુલાલાલ ભગતની કુ.
જનરલ ટ્રેડિંગ મર્ચન્ટસ
મરદના હેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
કેટ, કેપ, કુવાલ, કીરબાન, રેકમી
સ્માલ ગ્રેનેર મરચુદ્ધુ આલ મલકો.
ખાવો, લુઓ અને ખાતી કપો.
એલુ મલક છે.
ઈલીયન મારકેટ, સ્ટેટલ ના. ૫૮
પ્રેસિડેન્ટ ઓફ, બેલા-મખરમ. કો. ૩૨૪૮

Important to Mahomedans
Decorate your Anjuman Islams and
Society Rooms as well as your own
Sitting Rooms with the Excellent
Views of the Ottoman Empire. For
prices and other particulars apply to :
A. C. H. CASSIM,
Bardock Road, Stellenbosch, C.C.

પસલાખી સાહબીને પુરાણખર
કે જે કોઈ કિસ્મીની રાજકારણોના કંઠીન
કેટા લોકોને સામ્રાજ્ય સુભાવના સાલ
નહા ઇસ્લામી હીન લેરન પાંખમાં સાલે
ચેકેન્ડ કો છે. તે સિવાય મહા મેલખમ
ના એટામન લશ્કર આલેનીયન સાલે
કુમકી છે. જે સમી જીવી મલુલ
મેલિયા અને લેલા કાયક છે. કાયકો મેલા
કિસ્મી પુલ આલેમાં છે. માટે મલકો.
કિસ્મત નહા છી રી. ૨/ મલકો કલ
કપા મસીનાને રી. ૨/ નહા લેલ
માટેલ કલ મલકો કલ:-
A. C. H. CASSIM
Bardock Road, Stellenbosch, C.C.

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Nov. 20th Carlsbrook Castle 7594 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Nov. 30th Dover Castle 8260 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

,, Nov. 24th Cowdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACON'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 5504. Tel. add. "Camay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

NORMAJCY IDOLGY,
DIRECT IMPORTER
-AND-
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 325, LAURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KULS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,"
KULS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

બેચ. પો. ફેનસી.

કુલેક અને કુલ મલકો.
પ્રિન્સ મેલરી જમલકે કિસ્મી
મી મંડાવી મલકે મી વેલખા મલકે
કે. મલક વી મેલકો મલકે કલ મલક
ક-મલક માલક-મીલ, મળીનાલ-મલક
મ'લ મલકો મલકે કી કી.
STAND 515, 17th Street VREUDEDORF
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.
"વેલકો" મલકો મલકે
100 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 45 Tel. Add. "FORBANDAY."
Telegrams

P.O. Box 33

Telephone No. 88

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Kanzier leaving Durban about 17th Dec., Delagoa Bay 18th
Calling at Beira only

જરમન ઉપર આફ્રીકા લાઈન.

કીધા કુન્ડા જમાણી આવશે.

સ્ટી. કેન્ઝલર જરમનથી લા. ૧૭ નવેમ્બરે ને ડેલાગોબાએથી લા. ૧૮ જાન્યુએ
રિપ્પી આવશે. રિપ્પી તાલીએ જપ્પી ઉપર કેન્ઝલર મહા કુન્ડા જશે.
મે લક્ષ્મી નહીં પડે.

મજબૂર લાઈનની યોગ્ય સહાયકાર સર્વિસર આવનાર આમસર જવાર અને
સર્વિસર રહેવાનાર છે. મુન્બઈ પહોંચે ૩ દિવસ અહીં રેન્જથી ખબર મળે છે. ૨૬
જુલાઈ, મોરારી જારીઆવા અને હવેનાર હોય છે. ૧૧૧૨, સેકન્ડ, અને ૨૦ની
લીન્ટો. મોરારી તથા જમાર મોરારી વાળું મળે છે. ખલાસીઓ રેશી અને કપડાને
તથા મોહીસરો આપાત્ત હોય છે. લાહોની ૨૬, મોસ્તોને અલાહી જમા, વીજળીની બલી
વાળી કુલમખાલુ બજાર કીપીન વમેરો પુરો જરોમસ્ટ હોય છે. મહબબ ૩ રસીયો
જાસ પાસેજરોને મહિજ હોવાથી હસવરહની સમવર્ક છે

જુલુ ખબર મારે લખો ના પુરો નીચે સરનામે, તથા બેલાનીસમસ, પ્રિસીડીયા,
અને કીવરહીના બેજ'મે.

OSMAN AHMED,

337 Grey St., Durban.

ABA MAHOMED,

Box ■ Delagoa Bay.

માંથી (વજાવતી) પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોખન વગવી પેલાય
તેમ આવશુ. આવ માટે લખો. હાથકો મરો.

નાતાલ લીફ તથાકુ જમારે ત્યાંથી મોટા જમામાં તેમ નેટલી નેટલો
તેની મળશે. જમા મોટા જમામાં ખરીદીએ છીએ.

લી જરમન ઉપર આરો માલ. કીધાવે મળશે. મમાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St., DURBAN.

ધરુલામી ભાપુઓને ખુશ ખબર

ખાસ બકરી ૪૬ માટે

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!

કાલ અમારે ત્યાં દરકોસ ફેઝ ટોપીઓ
કુન્ડી હીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી
પહોંચી છે. બહારના ઓરડર ઉપર પુરવું
ખાન આવવામાં આવશે.

આવે અને ખાતરી કરો, અથવા લખો.

Sun Brand Tobacco Works
164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOOBAKER"
E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN.

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉંચા ફેઝની દરકોસ ટોપીઓ,

જાસતી અને ચારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caudir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban
Tel. Add: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલના તંબાકુ.

દરકોસીય જમાખંધ, સરતા આવે મળશે
બહારના ઓરડર ઉપર પુરવું ખાન આવવ
માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો.
લખો, અબહુલ હરકોસ એન્ડ સન
૧૩૯, ગ્રે સ્ટીટ.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

તાલ્લી નાખીયેર, જમાખંધ તથા હાલ
આવવાના તથા આવના આકુ ખાલ મર
વીનીસ વમેર હમેક મળે છે. લખો ના મળે
Stand 59, 60, Indian Market
P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix Natal.

No. 47—Vol. IX.

SATURDAY, NOVEMBER 25TH, 1911.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Three pence

INDIAN WOMEN'S ASSOCIATION BAZAAR

A BRILLIANT ASSEMBLY OF FRIENDS AND WORKERS

THE 15th of November, the day so eagerly looked forward to by many little needle women of the community, has come and gone, and with it the Great Bazaar for which so many little needles plied busily for so many a month. And it did not bring with it the feelings of disappointment that these events sometimes do. The Bazaar was a success in every sense of the word, and all connected with it are to be heartily congratulated. Perhaps a brief digression into history may not be amiss here. The Indian Women's Association came into being about two and a half years ago, when the fight was at its hottest, when it was felt that an organisation of the kind was necessary to bring the women together while their husbands were in prison, and to give them news of what was happening. Branches were formed at Pretoria and Germiston and meetings were held regularly. Presently Mrs. Vogl conceived the idea of forming a Sewing-class, and a number of women and girls availed themselves of her kind offer; and the large stall at the Bazaar entirely devoted to local work bore ample testimony to the ability of teacher and pupils. And now to the Bazaar itself. The day was an ideal one, and the Independent School Room presented a gay and attractive appearance with its vari-coloured drapings skillfully arranged by cunning fingers and the stalls richly laden with choicest wares, which called for possession. The proceedings commenced at three o'clock, when Mr. Gandhi, on behalf of the Indian Women's Association, welcomed the guests. He paid meet tribute to the noble work done by Mrs. Vogl, and read the following address, which he handed to Mr. Hosken for presentation to Mrs. Vogl, together with a beautiful writing desk.

To Mrs. E. J. Vogt,
Johannesburg.

Dear Mrs. Vogl,—It would be ungrateful on our part if we did not give public expression to our feeling of appreciation of the great services rendered by you to the Transvaal Indian Women's Association. This great Bazaar is the coping stone to the work done by you.

During our darkest hours, when those who were near and dear to us were in prison, you and Miss Schlesin, by unremitting zeal, assisted us in no small measure to forget our misery.

You have indeed been a true sister to us, and, so long as the European community contains women like you, we need not despair of seeing the two divisions of the Empire living in peace and friendliness.

We ask you to accept the accompanying as a slight token of our esteem for you.

The above was signed by Mrs. Rama Moodley, Mrs. A. R. Phillips, Mrs. Achay Gumootmall, N. Prayagathmall, Mrs. K. M. Tommy, Mrs. K. Lazarus, Mrs. K. Sebastian, Mrs. D. Ernest, Mrs. P. K. Naidoo, Veeramal T. Naidoo, Velluma N. F. Pillay, Muneenal K. M. Pillay, Mrs. A. K. Pillay, and Christina Ernest.

Mr. Hosken, in making the presentation, called upon the Mayor to address the assembly.

The Mayor (Mr. Dowell Ellis) said that he wished to show the feeling that he, his wife and the majority of the townspeople had towards them. As long as he held any office in the Municipality he would always feel it his duty to act impartially. The education of the Indian children was as essential as the education of the British population. India was a part of the British Empire, and it had a greater honour conferred upon it than any other part of the British Overseas Empire in that King George was on his way to visit it. (Applause.)

Mr. Hosken said the Indian nation was greatly honoured by the fact that the chief ruler of the British Empire was on his way to pay a special compliment to that nation, which in some measure recognised that the Indian was a great and wonderful nation. Since the country had been under British rule, the Indian people had made a great march forward. He considered the "Passive Resistance" movement one of the greatest events carried out in modern times, and the result was now within sight. Although they were small in number, they had shown great bravery, inasmuch as that the women, and even children down to tender years, joined in the movement. Mr. Gandhi he regarded as one of the marvellous men of the day, in his humility, in his sincerity, in his ability and in his courage. Mrs. Vogl had told them that the bazaar was the outcome of work which was taken on at the time of the passive resistance. She took their women and girls in hand and formed a class, teaching them useful work, and one stall contained the work done by that class.

Mrs. Vogl, in a graceful speech, acknowledged the presentation. She traced the history of the Indian Women's Association and of the Sewing-class. The Bazaar was intended to stimulate the activity of the class; and the proceeds would go towards further educational work and also to perpetuate the memory of Nagappen and Naryansamy, the two heroes who fell in the passive resistance fight. She thanked all those who had assisted, whether by contributions or otherwise, and made a special reference to the ladies in India, who had sent such a generous contribution. In conclusion, she presented Mr. Hosken with a pair of hand-made sandals made at Tolstoy Farm, which gift he much appreciated. Among those present at the function

Wend, besides the Mayor and Mr. Hosken, the Mayoress, Mrs. Hosken, Mrs. Ivor Lewis, Rev. Mr. and Mrs. Phillips, Rev. Mr. and Mrs. Duke, Rev. Mr. and Mrs. Berry, Rev. Mr. and Mrs. Perry, Rev. Mr. and Miss Howard, Mrs. Gandhi, Mr. Vogl, Mr. and Mrs. Paterson, Mr. and Mrs. Kelsey, Mr. Taylor (Town Clerk) and Mrs. Taylor, Mr. Ritch, Mrs. Gladstone, Mrs. Pratt, Mrs. E. Pratt, Mrs. Van Weenen, Miss Nixon, Mrs. Cole, Mrs. Sexon, Mrs. and Miss Bush, Mrs. McDougall, Mrs. Quail, Dr. Thwatts, Dr. Mathews, Miss Holmes-Orr, Mrs. Tosh, Mrs. Stansfield, Miss Knudsen, Miss Grist, Miss Phillips, Miss Duke, Miss Schlesin, Mr. C. Duke, Mr. G. Isaac, and Mr. H. Ritch.

The Stall-holders were:—

INDIAN STALL: Mrs. Duke, Miss Duke, Mrs. Phillips, Mrs. Berry.

FANCY STALL: Mrs. Goldstone, Mrs. Perry, Miss Nixon, and Mrs. Gandhi.

TOY STALL: Mrs. Van Weenen, Mrs. Pratt, Mrs. E. Pratt.

LOCAL: Mrs. Kelsey, Mrs. Patterson, Mrs. Vogl, Mrs. Phillips, Miss Howard, Miss Schlesin, Mrs. P. K. Naidoo, and Mrs. Ramsamy Moodley.

REFRESHMENT STALL: Mr. Quinn, Mr. S. Ernest, Mr. D. Morgan, Mr. W. Morgan and Mr. John Andrews.

CASHIER: Mr. Harold Ritch.

The Members of the Sewing Class were scattered among the different stalls. They are: Mesdames Thambi Naidoo, D. Ernest, Sebastian, K. M. Pillay, Williams, Bennett, N. S. Pillay, and the Misses Ethel and Violet Ernest, Sebastian, Agnes and Daisy Sebastian, Bhaikum and Devana Pillay, Katherine and Angelina Bennett, Tabby John, Angelina Simon, Christina Simon and Ellen Peterson.

Mr. Thambi Naidoo was in charge of the door. Mr. Narandas Mistri, with his assistants Messrs. Lala and Daya, were responsible for the carpentering, and other volunteer workers were Messrs. G. A. Vithaldas, Govindjee, Medh, P. K. Naidoo and Makan Valla, Mr. Medh in his zeal meeting with a somewhat unpleasant accident, which, however, was fortunately followed by no serious consequences.

In the evening a little concert was given. The children acquitted themselves well, and reflected every credit upon their teacher, Mr. S. D. Ernest. Another feature which we must not omit to mention was the excellent torpedo and Dreadnought model exhibited by Mr. E. A. Peters. An auction sale was held, Mr. Ritch being the Auctioneer.

Amongst those who contributed to the Bazaar, and whose names have not already been mentioned, were Messrs. C. Kevallam, K. Moolchand, P. Lachand, Tikandas Bros., L. Lalchand, G. A. Vithaldas, Hotchand, B. Sobharaj, Dattagan, Shamdas, Tekchand, Pohoomull, Hiranand Moolchand (all per Messrs. Hiranand Moolchand and G. A. Vithaldas).

silk goods; Moosa Essajee, H. B. Bhayat, M. E. Nagdee, Mahomed Ismail & Co., Ajam Abed & Co., Hajee Habib, Cassam Allam, Ayob Mahomed (Pretoria), M. B. Waja, the Vereeniging Community (per Mr. E. I. Aswat), M. P. Fancy, Moosa Acoojee, A. F. Camay & Co., Goolam Sahab, Joewa Khan, Mahomed Hoosen & Co., Abdul Ganie, various; Messrs. Habib Motlan, Chotabhai & Dadoo, A. A. Karodia Amod Moosajee & Co., and Boksburg community, Cash; Mesdames Maganlal Gandhi, Purshotamdas Desai, West, Pywell, Miss West, Miss Mehta, and Mrs. Dr. Bhardwaj.

Mr. Leung Quinn and other Chinese friends supplied all the refreshments. The Committee of the Congregational Church kindly lent their hall for the occasion.

A photograph was taken outside the hall by Mr. Brittain.

London Committee

Official Correspondence

Germiston Location

The Assistant, Hon. Secretary of the South Africa British Indian Committee has addressed the following letter dated the 19th October, to the Under Secretary of State for the Colonies:—

Sir,—I have the honour to enclose herewith in duplicate an extract from the *East Rand Express* of the 9th ultimo reporting an explanation by the Chairman of the Public Health Committee of the Germiston Town Council regarding an attempt that is now being made by the Germiston Municipality to cancel Indian Trading licences in the Germiston Indian location.

I have also the honour to enclose herewith in duplicate copy of a notice issued to one of the Indian licence holders in the location, which is representative of a large number of similar notices issued by the Council.

I enclose further an extract from INDIAN OPINION of the 23rd ultimo referring to the same matter.

In the view of my Committee the proceedings that are now being taken against these Indian traders is wholly unlawful, and my Committee strongly protests against this further attempt to ruin law-abiding Indian subjects of the Crown. I am directed, accordingly, to ask His Majesty's Government to make urgent representations to the Governor General of the Union of South Africa with the object of preventing the perpetration of what, in my Committee's opinion is, and utterly indefensible piece of injustice, and to inform my Committee of the result of the inquiries.

The Gold Law

The following letter, dated the 21st September, has also been sent to the Colonial Office:—

Sir,—I am desired by my Committee to acknowledge receipt of your communication of the 19th instant.

I am to express gratification for the information that the Secretary of State is in telegraphic communication with the Governor General of the Union of South Africa, with reference to the position of British Indians under the Transvaal Townships' Amendment Act 1903 and the Transvaal Gold Law 1903, and my Committee hope to be favoured with a further communication upon the receipt by Mr. Secretary Harcourt of the answer given to his enquiries.

Coloured People and the Gold Law

Threatened Disaster

The Rev. Chas. Phillips has addressed the following to the Imperial Government:—

Memorial Hall,

Farringdon Street, London,

11th October, 1911.

The Under Secretary of State,
Colonial Office, S.W.

Sir,—I deem it my duty as Minister of the Coloured Congregational Churches to bring to the notice of His Majesty's Government certain facts that should be in their possession, if they wish to prevent,—as I am assured they do—grave injustice to the coloured population of the Transvaal. By the term "coloured" I mean those coloured inhabitants of South Africa who are neither European, nor Native, nor Asiatic, and who may generally be termed Burallicans.

About the year 1905 a judgment of the Transvaal Courts, in the case of Tsewu, decided that the Statute Book of the Colony contained nothing to prevent the registration of fixed property in the name of a Native. The non-aboriginal coloured people, who were not Asiatics and were therefore debarred by law 3 of 1885 from the ownership of fixed property, automatically received the benefits of this decision. Attempts were subsequently made by the Legislative Council of the Colony, to deprive the natives and other coloured people of this right to own fixed property in their own names, but prohibitive legislation was not sanctioned by His Majesty's Government.

In 1903 a new Gold Law was passed. Section 130 prohibited white persons from subletting any right to any coloured person (the word "person" being given the widest possible meaning in the definitions of the law) on a proclaimed gold-field out-

side of a township, under heavy penalties; or permitting any coloured person, other than a domestic servant, to reside on a Stand in such area. Section 131 prohibited any coloured person, except as a domestic servant, from residing on or in any way occupying any Stand on a proclaimed gold-field outside of a township, in the Witwatersrand area, otherwise than in a location duly set apart for the purpose. A Supreme Court Judgment given in 1909, in the Khota case, decided that these provisions did not affect existing leases during their currency. A further judgment of the Court recently given in the case of Tamblin Vs Rex, lays it down that no coloured person in possession of the date of the enforcement of the Law of rights attaching to any Stand on a proclaimed gold-field outside of a Township can be dispossessed of those rights so long as he remains on that Stand. But the net effect so far apparent of the Gold Law as interpreted by the Transvaal Supreme Court is, to make it impossible after a certain time for any coloured person to acquire rights of residence, lease, trading, effective purchase or otherwise in any proclaimed gold mining area outside of a township except in a location, unless as a domestic servant of a European.

In 1908 and 1909 the Townships' Amendment Acts were passed, whereby it was permitted to exchange leasehold titles and townships for freehold in a certain manner and upon certain conditions. Nothing whatever is mentioned in the law itself in derogation of the rights of coloured persons, but by virtue of one of its provisions authorising the Government to announce the conditions attaching to the freehold, a Government notice was published, in 1909, announcing among other conditions of the Crown grant, the following:—namely—

"The land granted subject thereto or any portion of it shall not be transferred, leased or in any other manner assigned or disposed of to any other coloured person; and no coloured person other than the domestic servants of the registered owner or his tenant shall be permitted to reside thereon or in any other manner occupy the same. Any breach of the foregoing condition shall entitle the Government of the Transvaal to cancel this grant and to resume possession of the land hereby granted without payment of any compensation in respect of buildings or structures erected thereon or improvements effected to the said Stands."

The Interpretation of this condition is apparently that the transfer or lease of land to coloured persons after the application has been made for the exchange of leasehold title for freehold in a Stand township is forbidden, and if a coloured owner or occupier lets or sub-lets his property to another coloured person, he is liable to the confiscation without compensation. An attempt is thus

being made to segregate the coloured community in locations and to prohibit their ownership of land or buildings in areas in which they are mostly resident, and to reduce them, therefore, to a servile condition, because of the widespread ruin that would result from the enforcement of the anti-coloured policy contained in the Laws referred to above. In the interests of Christian Government and in redemption of Imperial pledges towards coloured British subjects in the Transvaal before the war, I must earnestly and respectfully beg to urge that His Majesty's Government will be pleased to take effective steps to prevent so terrible a disaster, both to the coloured community and to British prestige in South Africa.

From the Editor's Chair

AN UNFORTUNATE ANSWER

MR. HARCOURT'S reply on the £3 tax question is most unfortunate. If it represents the settled policy of the Union Government, they are in for a big battle, not of words but of action. The free Indians owe it as a duty to themselves and to their poor brethren to act so as to secure repeal of the obnoxious levy. With the stoppage of the introduction of indentured labour from India the last vestige of justification for the levy ceases. The Imperial Government cannot so easily be allowed to shirk their obvious duty. If the levy is wrong, neither the Royal sanction nor the determination of the Union Government can make it right. The sooner the Natal Indian Congress makes the position clear as to the steps to be taken by the Indian community the better it will be for all concerned. The iniquitous tax must be removed at any cost.

"WON'T WASH"

THE expressive though somewhat vulgar phrase "won't wash" fits the remarkable defence issued by the Indian Immigration Trust Board in reply to the scathing remarks of the *Natal Mercury* on the yearly Three Pounds levy on ex-indentured Indians—male and female. The very fine distinction drawn between re-indenture and civil contract is not capable of being understood by the deluded Indians. The fact that the Board itself, which ought, if anybody should, to have known how to distinguish, at first failed to do so, shows that the decision now arrived at is a miserable legal quibble unworthy of a tenth-rate pettylogging lawyer. If the Board had the slightest sense of discipline, it would immediately write to the Government and secure peace for those Indians at least who are now under civil contracts or re-indentures, and who entered into them on the strength of the circular in question.

This is the least that common decency requires. The action of the Government, if it were that of a private individual, would be set down as deliberate fraud.

AN AUDACIOUS SUGGESTION

THE cool effrontery, coupled with amazing stupidity, of the Public Prosecutor at Maritzburg would take some beating. The Durban morning paper published, in its City notes the other day, an incident which occurred before the Magistrate in which four Indians were charged with failing to pay the arrears of the £3 licence. The Magistrate remarked that he had noticed the agitation that was going on in India against the tax, to which the Prosecutor, "entirely unperturbed," as the newspaper report has it, "suggested that, if that were so, Natal ought to retaliate, and turn the Indians out of the country." The Magistrate did not like this audacious suggestion and reminded the Public Prosecutor that the planters declared they could not do without the Indians. It did not at all strike this Public Prosecutor that these poor Indians had slaved away for the best years of their life for the benefit of Natal planters and, now that they have, perhaps, become old and less useful, they are being forced to pay amounts from £9 to £12 in accumulated arrears. And this Public Prosecutor would like to retaliate by turning the Indians out of the country. This is indeed interesting. On the one hand there is a great cry for Indian labour, fresh supplies of which are now cut off from India, and on the other, it is suggested that, because of an agitation against the £3 tax, these poor beggars who cannot pay £3 per year out of a possible income of £12 or less, should be turned out of the country. How strange and almost unbelievable it must read, at the present time, when all eyes are turned on India where the King has gone to be crowned Emperor! Surely the British Empire is the strangest thing conceivable.

The Maritzburg sanitary authorities are making a raid on Indian dwellings suspected of being in an insanitary condition, and there is every reason why they should, judging by what the man in the street can detect as he passes through certain parts of the town, without having the authority to indulge in a close inspection. But why do the Town Council practice the least resistance policy, and apparently ignore other and as flagrant breaches of sanitary conditions? Have they seen what a Cape newspaper had to say the other day about the antiquated methods of scavenging which are held up to the ridicule of South Africa? If flies could only read, they would have noted that the Maritzburg refuse collection system offers them the finest hunting ground in the sub-continent.—*Natal Mercury*.

Testimonial to Mr. Polak

[FROM OUR LONDON CORRESPONDENT]

One of the reception rooms at the Criterion Restaurant was full to overflowing yesterday (19th October), when a large gathering of Indian and English friends assembled to say goodbye to Mr. and Mrs. H. S. L. Polak on their departure for India. In that same reception room a similar gathering took place some months ago when Mr. L. W. Ritch left London for South Africa; I remember also that it was in that very room I first made the personal acquaintance of Mr. M. K. Gandhi. In the midst of pleasant intercourse in that room which may yet be to come, the remembrance of these three gatherings will abide and will be cherished. It will ever stand for the bravest fight that Indians have waged on behalf of their Motherland; a fight in which they have born in their own bodies the suffering entailed, and in which spiritual force has achieved a victory that is not only historic but far-reaching in its influence.

Sir M. M. Bhowmaggree presided yesterday; it was an honour due to him, for he began to ventilate facts about the condition of Indians in South Africa when people here hardly grasped the fact that Indians were there at all, and when it seemed like beating the air to endeavour to rouse any interest in them. It is well that Sir Mancherjee has lived to see the fruition of some of his hopes. May he be spared to see others blossom into reality! His notable service was fitly acknowledged by Mr. Polak, Mr. Talchekar, Mr. Dubé, and other speakers.

In a sympathetic speech from the chair, Sir Mancherjee gave a brief sketch of the events which led up to the passive resistance movement and paid special tribute to Mr. Polak's magnificent work in India in rousing the people to an understanding of the situation existing in the Transvaal and in Natal. He remarked that it was a curious fact that it required someone from beyond the borders of India to do this important work. The practical result, with the help of Mr. Gokhale, was the stoppage of indentured Indian labour for Natal and the raising of a large sum of money for the maintenance of the wives and families of passive resisters. So it came about, he added, that the Indian and British friends of Mr. Polak wished to do something more than say goodbye and Godspeed; they wished to make some tangible proof of their affection and appreciation. A handsome clock decorated with gilt pillars and enamel work, and two side ornaments were chosen as the outward sign of the true inward feeling; the clock bears the following inscription:—

"To Henry S. L. Polak, Esq., from his Indian and European friends and admirers in England in appreciation of his noble efforts in the cause of Indians in South Africa. London, October 19, 1911."

When making the presentation, Sir Mancherjee called upon Mr. Pather, who had carried out so well the arrangements for the proceedings, to read the address, which was as follows:—

"To Henry S. L. Polak, Esq., Editor of INDIAN OPINION, Asst. Hon. Secretary of Transvaal British Indian Association.

"Dear Mr. Polak,—Your friends and well-wishers in England desire to take this opportunity of showing their appreciation of your noble and untiring labours and sacrifice in the cause of Indians in South Africa, more especially in regard to your efforts towards the stoppage of emigration from India under indenture to Natal, and ask you to accept this small token as a mark of our esteem and regard.

"With every good wish for the success of your mission to India.

"We are,

"Dear Mr. Polak,

"Your faithful friends,"

A very appropriate and kindly thought was to include Mrs. Polak in this mark of appreciation and she received a silver bag, such as ladies carry now-a-days, and a beautiful necklet. It was very charming to see two Indian ladies, Mrs. Dubé and Mrs. Bhola Nauth, garland both Mr. and Mrs. Polak in Indian fashion. The flowers were lovely and gave just the truly oriental touch which accorded so well even in a western gathering. It was, indeed, a happy recognition of the self-sacrifice of Mrs. Polak during the long separation from her husband and of the active work which she has done on behalf of the cause. I have said before, and I repeat, that women, Indian and European, have helped nobly in the struggle though their service may have been rendered in inconspicuous ways. Sir Mancherjee laid stress upon the fact that the testimonial was organised by the young Indian friends of Mr. and Mrs. Polak, and no persuasion would move them from their determination to present something that was tangible and personal. The whole scheme was a great surprise to the recipients of the gifts, who were not consulted as to the form which they should take, but the aid of allies was secured. It was, as Sir Mancherjee, observed, very gratifying to know that Mr. Polak's father and mother and sisters were present.

Interesting speeches were made by Mr. Dubé, Dr. Rutherford, Mr. J. M. Parikh, Mr. Bhow, Mr. Jaxon (representing Mexico), and Mr. Talchekar. Each speaker dealt with the South

African question; Mr. Dubé a de humorous play with regard to the clock, and observed that the idea of presenting a clock was to show that it was high time that Europe should know what the South African struggle really means, but he added that it also indicated the sincere love of all who had joined in the testimonial and true appreciation for the way in which he had devoted himself to a difficult task. He asked Mr. Polak to take a message from Indians in London to their fellow-countrymen in India, and to assure them that all felt the bitter wrongs done to Indians in South Africa and would feel them until the grievances were completely settled. Mr. Parikh said it was such men as Mr. Polak which made Indians keep their faith in Britons and British justice and in urging his young countrymen to be ready to sacrifice something, to do more than talk, to get reforms carried out, he reminded them that Mr. Polak, a gifted and able man, who would have achieved distinction in any walk of life, had deliberately sacrificed all his prospects of success in order to devote his life to the service of Indians in South Africa. Mr. Bhow, who has just arrived from India brought word that Indians in India did now understand the situation and the need and were prepared to make sacrifices. Dr. Rutherford emphasised the courage shown by those who had taken part in the passive resistance movement, and insisted that equality of treatment in South Africa would mean equality in India; that they must exist together. Mr. Jaxon, the gentleman who spoke for Mexico, referred to the similarity of the problem existing in that country and in South Africa, and urged the power of love, rather than hate, in its solution.

It is not an easy task to reply to such a demonstration of affection as greeted Mr. and Mrs. Polak yesterday; but though manner and tone of voice betokened the deep feelings which had been stirred, Mr. Polak soon turned away from the personal aspect and declared that the affection which prompted the gifts came to his wife and himself because they were closely identified with the great cause, which all had at heart. After a few words of earnest thanks, Mr. Polak said that he had been unfairly selected for the honour; two splendid friends of the cause were in the room who had done most valuable service in South Africa: Mr. Cartwright and the Rev. Mr. Phillips. He said he felt a keen regret to think that it was a German, not a Briton, who had come forward and done such excellent work in putting Tolstoy Farm at the service of the wives and children of the men who went to prison. Mr. Kallenbach's name will be one of those truly honoured in connection with this memorable struggle. Mr. Polak is always practical in his speeches, and he dealt with the definite needs

of the moment, urging the concentration of forces on the effort to right the injustice of the Transvaal Gold Law and Townships Amendment Act, which threaten Indians with not only confiscation of property but the loss of their livelihood, thereby driving them out of the country; also he pleaded earnestly for the repeal of the £3 tax on free Indians after indenture, in Natal; the pressure of the tax upon these poor people drives women into immorality and men sometimes to crime. Mr. Polak said he was prepared to do his part, to make known the facts of the situation, but he urged upon his Indian hearers to exert themselves to see that those facts were listened to and action taken. The Indians in South Africa, he maintained, had never surrendered their great principle of equal treatment before the law and had struggled against a stigma being cast upon them and through them upon their beloved Motherland.

The afternoon will long be remembered with pleasure by those who were privileged to take part in it, and it will, no doubt, be a red-letter day in the lives of Mr. and Mrs. Polak.

Among those who subscribed to the testimonial were H. H. Princess Sophia Duleep Singh, H. H. The Maharaja Gackwar of Baroda, Sir M. M. Bhowaggee, Sir K. G. Gupta, K.C.S.I., The Hon. Mirza Ali Abbas Baig, The Venerable Archdeacon Potter, Ratan Tata, Esq., H. E. Cheesman, Esq., S. R. Pather, Esq., —Dharwar Esq., G. Delgado, Esq., B. Erance, Esq., The Cambridge Mejliss, R. Dubé, Esq., H. H. Abdul Kadir, Esq., P. Fakir, Esq., P. M. Krishnanja, Esq., H. N. Kunzru, Esq., A. M. Dawood, Esq., Asai Ali, Esq., Nizam Deen, Esq., N. J. Moola, Esq., R. Boodhun, Esq., S. Krishen, Esq., B. Santari, Esq., —Pandalai, Esq., Miss Winterbottom, Miss Fisher, Miss Bennet, Miss Hannington, and Mrs. and Miss Smith.

Among those present were Sir K. G. Gupta K.C.S.I. The Hon. Mirza Ali Abbas Baig, Dr. Rutherford, Mr. and Mrs. Cartwright, Mr. and Mrs. Dubé, The Rev. and Mrs. Charles Phillips, Mr. and Mrs. J. H. Polak, Mrs. L. W. Kitch, the Misses Kitch, Miss Anaswari, Mrs. Bhola Nauth, Mr. and Mrs. E. S. Pool, Miss Smith, Mrs. Arthur Blok, Mrs. Van Weenen, Mr. Brown, Miss F. Winterbottom, S. R. Pather (Secretary of Committee), Mr. N. J. Moola, Mr. R. Boodhun, Mr. H. N. Kunzru, Mr. J. M. Parikh, Mr. Bose, and Mr. Jaxon. (S. America)

Letters of regret at their inability to attend the presentation, were received from Princess Sophia Duleep Singh, Mr. Ratan Tata, H. H. The Gackwar of Baroda, Lord Lamington, Rt. Hon. Ameer Ali, Mr. and Mrs. Saint Nihal Singh, Sir Charles Bruce, the Bishop of Manchester, and Mr. Matheson Burrows.

Correspondence

A Suggested Conference

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—I enclose herewith copy of a letter, dated 20th ultimo, addressed by me to the Secretary of the Colonial Born Indian Association, and I should be grateful if you would publish the letter in your esteemed widely-read journal, both in the English and Gujarati languages, my desire being that it may be brought before as many as possible of the Indian community in South Africa.

Having as I do, the welfare of the Indian Community so much at heart, any humble assistance I may give in that regard will be always willingly given, and I think now is the time, and many reasons may be given, for the Indian Community to join together for their mutual benefit and advancement, and were such a Congress held yearly in South Africa, somewhat on the same lines as the Indian National Congress, much could be done in that direction. At the present time there are various Indian Associations or Societies, in various parts of South Africa, each of them, though of benefit to the particular sections of the Indian Community, do not assist to urge or materially advance the interest of the Indians as a whole in South Africa. Each Association or Society, while representing a section only, purports to act for and represent the whole Indian Community, with the result that, when trouble besets us, we have no recognised leaders to whom we may look to protect us. We have the many examples of legislation in South Africa directed against our whole interests, and had we such a Congress, representing, as it would, the whole of the Indian Community without distinction of caste, creed, or religion in South Africa and the leadership resting in the hands of capable and influential gentlemen, I feel sure that many of our present disabilities could be removed, and the Government of the Union of South Africa be brought to a sympathetic treatment of us and our interests.

So far I have dealt with the head or central Committee to and through whom all grievances would be referred to and dealt with, but, for the assistance of the central Committee, I would propose that a Committee or Council from each of the Provinces be formed, such Committees or Councils to be called Provincial Councils, whose duty would be to bring to the notice of the central Committee any grievances or disabilities affecting the Indians of that particular Province. The representatives of all the Provinces would meet once a year, at a place decided upon at the previous Congress meeting, and the community should be advised as fully as possible of the details of the Congress.

this way not only would the Community interest themselves in their own particular and local disabilities but would engender in them that sympathy in their fellow brethren which is at present so lacking.

The present is I think a most opportune time for the formation of such a Congress, when our brothers in India will shortly meet together for the Indian National Congress, the doings of which I have no doubt will be followed with great interest.

And before I close may I ask what do the Indian Community in Durban and districts contemplate doing to celebrate fittingly the greatest event in the history of India, the crowning of His most Gracious Majesty, the King Emperor? This great event, to be held on the 18th December next, will soon be at hand and no time should be lost. I would suggest that the Durban Town Council be approached with a view to obtaining the use of the Albert Park for the day, when sports, games, etc., should be arranged that the great occasion may be fittingly celebrated.

Yours, etc.,

LUTCHMAN PANDAY.

63 Field Street,

Durban.

20th October, 1911.

To the Secretary,
Colonial Born Indian Association,
Durban.

Sir,—will you please call a Committee Meeting of the above Association at your earliest convenience at which meeting it is my intention to move the following resolutions:—

(1) That a Conference of the Indian Community in South Africa, be held in Durban on the 27th day of December, 1911, such Conference to be on the same principles as the Indian National Congress.

(2) That a Committee consisting of gentlemen be appointed to make all the necessary arrangements and to arrange the Programme of Entertainments for the visiting Delegates.

(3) That a Secretary and an Assistant Secretary to such Committee be appointed.

(4) That the Secretary be instructed to write to the various District Associations in South Africa requesting them to send Delegates to attend such Conference.

(5) That the Committee be authorised to raise subscriptions for the purpose of entertaining the Delegates and payment of the necessary expenses in and about such Conference.

(6) That the Colonial Born Indian Association send a cable to the Indian National Congress wishing them a successful meeting.

When sending the necessary notices to your Committee, will you please embody same in the notice to that members may be in full possession of the resolutions proposed.

Would you please call the meeting of your Committee at a convenient

afternoon, and request the President to approach the sporting fraternity to postpone the cricket matches for that day to enable a full meeting to be held.

Yours faithfully,
LUTCHMAN PANDAY.

Indian Women's Association

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—It is with pleasure I note that the Indian Women's Association of the Transvaal have held a Bazaar which was a great success. But it is with regret I find that the Indian Women of this town are in a sleepy state. It is very well for our sisters to talk about, but let them do some useful work. If the Secretary cannot perform her duties, let her resign, and another one be appointed to carry out the work.

I hope our sisters will rise to the occasion and follow our ancient traditions.

Yours, etc.,
"NOT A NATAL GIRL"

Durban,
22nd November.

Germiston Location

A Loss of £400 per Month in Rents

The Hon. the Administrator of the Transvaal (Mr. Johann Rissik), accompanied by his Secretary (Mr. Roberts), visited Germiston on the 17th instant (says the *East Rand Express*). He came at the request of the Town Council to be informed of the difficulties which had arisen with regard to the administration of the Germiston Location, and the steps which it is intended to take to overcome those difficulties. All the proceedings were conducted in private. In the afternoon the Administrator received deputations representing the Indian and native residents of the location.

With regard to the above it will interest the public to learn that there are now about thirty stores owned by Asiatics and doing business in the location. The Town Council has been endeavouring to prevent this trading and have informed the Asiatics and natives that if they do not agree to an endorsement on their permits that they will not trade then the Council will take advantage of their rights to give them a month's notice to quit. The whole of the Asiatics and the majority of the natives have objected to the endorsement and on Thursday next a test case will be brought before the Magistrate. A certain coolie is being proceeded against for ejection and upon the result of the judgment much will depend, though the coolies have expressed an intention to passively resist if the law is opposed to them.

Meanwhile neither coolies or natives are paying stand rent and the Council is for the time being losing £400 a month in rent.

The "Invasion" of Boksburg

"Transvaal Leader's" Comments

We give in full the leading article of the *Transvaal Leader* from its issue of the 10th instant:

There has been another indignant and wrathful outburst against the Asiatic trader. This time it is Boksburg, which, on Wednesday evening, was the scene of one of the largest meetings ever held on the East Rand. A couple of months ago, it was Potchefstroom, and, prior to that, Port Elizabeth. These periodical demonstrations are significant. They show that the question of Asiatic trading is not becoming less acute, and that the coolie shopkeeper remains a serious and formidable problem. In nearly all the towns of the Transvaal and Natal, and in many Cape centres, the Asiatic trader casts his sinister shadow, and, with his primitive mode of existence, his complete indifference to the simplest amenities of life, his Oriental ingenuity and his inferior standard of civilisation, menaces the future of the European shopkeeper. However much one may sympathise with the sentimental view of the Asiatic question in this country, it is useless to ignore the position of the white trader, who finds it impossible to compete with the Indian storekeeper without lowering his own standard of civilisation, and who, on this account, regards the Asiatics in the light of an invader, threatening the destruction of his business, his means of living, and his home. There is no evading this, the practical side of the question. If the Indian is to be allowed to trade freely and after the methods of the Oriental bazaar, we must be prepared to see the white man gradually ousted from retail and eventually wholesale trade. If we are not prepared for such a commercial revolution, then we have no right to discourage or to resist the movement which is now going on all over the country for the restriction of Asiatic trading. There is, we imagine, no doubt as to which side the people of the Union will take. They are not prepared to see the trade of South Africa—where the white people are struggling for an economic foothold—pass out of the hands of Europeans into the hands of an alien race, which, however peace-loving and orderly it may be, is on a much lower grade of civilisation.

To-day more clearly than ever we are able to realise what the result of the Asiatic invasion has been in Natal, where commerce has to a large extent passed into the hands of Indians who

have advanced from the rank of the hawker, and fruit-vendor to princely positions in the wholesale trade. Even in the Cape, where the most liberal views prevail as to the treatment of coloured peoples, there is a fierce agitation against the Asiatic trader, and a number of the municipalities have taken matters into their own hands and used the General Dealers' Act as a protection against Indian trading by refusing dealers' licences to all Asiatics. Some weeks ago, the Port Elizabeth Municipal Council issued a circular addressed to all the municipalities in South Africa, inviting their co-operation with a view to the introduction of uniform legislation throughout the Union for the restriction of Indian trading. That some such legislation will have to be enacted now seems inevitable. The European trader cannot much longer keep up the fight, unaided, against the commercial wiles and the social iniquities of the inscrutable coolie. Mr. Ritch's highest arguments will, we fear, be of no avail to the face of this growing necessity for self-preservation. The white race must now at all costs hold its own in South Africa, but it must do so with the least possible injustice to the inferior races. For this reason, if for no other, we deprecate the resolution passed at the Boksburg meeting, on the motion of Mr. MacDowall, asking "the Municipal Council to refrain from supplying Municipal services to Indians trading and residing in Boksburg and Boksburg North, and authorising the Council to defend any action which may be brought against the Council in consequence of refusing to supply those services." This is meeting unfair dealing with deliberate injustice. Mr. MacDowall appears to be spoiling for a fight. The Indians, he said, were prepared to put up thousands of pounds in the present campaign, "and I know," he concluded, "that the Boksburg ratepayers are the last people in the world to refrain from putting their hands into their pockets on behalf of the cause we all have at heart." We are glad to see that the Mayor did not countenance this proposal. He said "he would not commit himself in regard to that resolution. The matter would be dealt with by the Council." He was glad to find that the resolution did not seek to "instruct" the Council; it simply "asked" the Council to refrain from giving Municipal services. The Council were bound by law to supply the services, but in any case the matter would be considered by the General Purposes Committee at the earliest opportunity." To tax the Indian storekeeper and then to refuse him Municipal services is, in plain English, to defraud him. No good will be done by fighting the Asiatic invasion with such a weapon. But the violent and aggressive tone of so many speakers on this question, both here and in the other Provinces, is

significant of the bitter feeling which exists against the Asiatic storekeeper because of his gradual encroachment on the European trade. Certainly some measures will sooner or later have to be taken by the Union Parliament to protect the European from the unfair competition of the coolie, who, in so many towns of the Union, has established himself at every street-corner, bringing with him the unfamiliar habits and odours of Asia.

A Pleasant Function

Mr. Dawad Mahomed Entertains Messrs. Hosken, Stent and Alexander

On Thursday afternoon last, a very pleasant function took place at Mr. Dawad Mahomed's villa at Congella. Taking advantage of the presence in Durban of the Unionist leaders attending the Conference, the President of the Natal Indian Congress invited Messrs. Wm. Hosken and Dewdney Drew of Johannesburg, Mr. Vere Stent, Editor of the *Pretoria News*, and Messrs. J. W. Jagger, M.L.A. and Morris Alexander, M.L.A. of Capetown, to meet a select company of the Indian community of Durban at the tea table. Unfortunately Messrs. Drew and Jagger had to leave Durban earlier and so only the three gentlemen were able to be present. Mr. Dawad had invited a number of Indian gentlemen to meet the guests. Amongst those who sat at the table were Messrs. Parsee Rustomjee, Dada Osman, M. C. Anglia, Ismail Gora, Abdul Kadir, Abdulla Haji Adam, D. M. Seedat, (Ingogo), N. M. Cadir, T. J. Sanghavi, C. Miankhan, J. Royeppen, Abdul Hack, P. S. Aiyer, Lutchman Panday, Gareeb Panday, A. Christopher, R. B. Chetty, V. Lawrence, Munshi Sahib, A. H. West, and others. Soon after the arrival of the guests, all sat down to a glorious spread of fruit, cakes and other delicacies, with tea and mineral waters.

The Table Decorations

showed the artistic hand of Mr. Hoosen Dawad, who had been very busy for two days arranging matters. A professional caterer could not have done better.

Mr. Dawad Mahomed welcomed the guests, first in English, then in Hindustani, and Mr. Hoosen read an address setting forth the work which Messrs. Hosken, Stent and Alexander had done for the Indian community of South Africa, especially dwelling upon the great interest shown by Mr. Hosken in the Transvaal passive resistance struggle and his work on the European Committee of Sympathisers.

After the guests had been honoured in the Indian style by means of garlands and bouquets, Mr. Hosken rose

amid a burst of applause to reply. He was in his happiest mood and good-humouredly told a story against himself which created

Roars of Laughter.

But he could be serious also. He told his hearers how deeply he had been impressed by the courage and determination of the passive resisters. He considered it one of the most remarkable movements of the times.

Mr. Stent briefly thanked the host and said he did not deserve special thanks for anything he had been able to do. He had always tried to uphold the rights of Indians and coloured races and took pride in doing so. When thinking of the passive resistance movement he could not restrain a smile. Mr. Smuts, that keen and clever man, had been beaten by the Indians and had completely surrendered. He should always claim for Indians their just rights and privileges.

Mr. Alexander, who was described by Mr. Hoosen as "last but not least," said he had never been placed in such

An Embarrassing Position

before. Garlands and bouquets were, amongst Europeans, usually showered upon the ladies. One thing he had specially noted about Eastern people: they not only paid for professional services, but came and thanked him in addition. During all the years he had been in legal practice in South Africa, only once had he received a memento—one which he valued highly—and that was given him by Eastern friends. He referred to the licensing and immigration difficulties at the Cape. As a City Councillor, he had several times to protest against the refusal of licences to Asiatics by the Capetown Municipality. He belonged to a race—the Jewish—which had

Suffered Centuries of Persecution,

and was still suffering from race prejudice, and he could not understand a man of his race countenancing any form of race hatred or prejudice. As a Jew, he felt compelled to lend a helping hand to all who suffered disabilities on account of their race or colour. The words of Cecil John Rhodes had always been to him a standard to go by.

"Equal Rights for Every Civilised Man"

was a principle which he would uphold and fight for, whether it be in the Council or Parliament, and his Indian friends might rest assured that so long as he remained a public man, he would never lower his standard.

The speeches were punctuated freely with applause, laughter and cries of "hear hear," and the greatest good feeling existed. The party broke up about five o'clock in order to allow Messrs. Stent and Alexander to catch the train that evening. And this

ended one of the pleasantest gatherings ever held in Durban. Such meetings of Europeans and Indians do a great deal towards cementing the friendship that undoubtedly exists.

The £3 Tax

Press Comments

The *Natal Advertiser* in the column headed "Memos of Moment," says—

It is quite evident that the matter of the £3 tax on ex-indentured Indians cannot possibly be left as it is at present. In the first instance, some definite statement is absolutely necessary, from some recognised Government authority, as to how this tax is really being levied at present. There are the most contradictory statements abroad. It is declared by the Indian community, and even by a section of the local Press, that this tax is being demanded even from re-indentured Indians, as well as from ex-indentured Indians who have, on the strength of Act 19, 1910, and of a Government circular issued at the end of 1910, entered on civil contracts of service in the belief that these contracts would secure them from this tax. It is declared, on the other hand, by the local authorities, that the tax is not being collected from re-indentured Indians, but only from ex-indentured Indians who have entered on civil contracts of service. Collection of the tax from the latter is evidently defended on the ground that Act 17, 1895, says nothing of civil contracts of service as freeing ex-indentured Indians from the tax. It seems to be admitted that arrears are being collected from both. Now, in view of these contradictory statements, it is most urgent that a definite authoritative statement be issued as to what precisely is being done and why? It may be pointed out that the law seems perfectly clear as to what should be done—under the law. We shall deal later with the question whether what is ordained by the law is what should be done in common morality and common sense. However, as to the law: Law 17, 1895, says distinctly that this £3 is to be levied on every ex-indentured Indian who remains in Natal without becoming re-indentured. If he re-indentured the tax cannot be levied on him. Moreover, Act 19, 1910, states as distinctly that:

"The payment of arrears of license due under Act 17, 1895, by any Indian shall be suspended during the period of re-indenture, or contract of service, for a term of not less than two years, and in the event of his return to India at the expiration of such contract or indenture, payment of arrears shall be waived."

This should be plain enough! In fact, therefore, of the statement made in the local Press that re-indentured and ex-indentured Indians who have entered on contracts are being sued, it may be said, for arrears, but for this £3

as if it were a species of poll-tax, and of a tax on non-indenturing, is simply indispensable that the public should be informed what is really going on in the matter. The course seems flatly illegal. The tax itself is, in many regards, deplorable and reprehensible. However necessary it may have been to restrict Indian immigration by imposing such a tax on ex-indentured Indians to keep them either in return to India or re-indenture—and it was the stubborn and naive refusal of the Indian Government to allow indentures to expire in India that necessitated the tax—it was simply abominable to enforce the tax on children and young girls. It was nothing more nor less than indirect pressure to immorality. Even if it be held necessary to maintain this pressure on adult male Indians to re-indenture, the tax should certainly be taken off women, and most certainly off young girls. As to the collection of the tax, the public must be clearly reassured that neither the tax nor arrears are being collected either from re-indentured Indians or from Indians under genuine contracts of the kind mentioned in Act 19, of 1910. We shall return to the whole matter.

Since writing the above, and just on going to press, we have been shown two agreements and two summonses bearing on the above. The first agreement is one by which one Lavin Chinniah, free Indian, is engaged by the managing director of the Iron, Concrete and Asbestos Manufacturing Co., from the 1st March, 1911, for two years, at £1 17s. 6d. a month. The agreement was signed before the Umlazi Magistrate. The summons calls this same Indian to appear before the Umlazi Court, on the 15th September, 1911, to show cause why he should not pay arrears of £15 5s., due 15th October, 1909, or be committed to prison. How can this be made to agree with Act 19, 1910? The other agreement engages Konda Chinniah to the same firm for two years from the 1st January, 1911. The summons calls on him to pay £3 for this current year. How, again, can this be made to agree with either Law 19, 1910, or Law 17, 1895? This is a most serious matter and demands full and immediate attention from Government.

"Rand Daily Mail"

In the Course of a leading article on the Protector's Report, the *Mail* says:—

The £3 tax as applied to women seems to us to be iniquitous, and one fears that it must have a bad moral effect. It is worth nothing, too, as indicating the opinion of one of the officials, that of the 485 exemption passes granted in connection with this tax, no fewer than 381 were given by one magistrate. The Deputy-Prosecu-

tor remarks that he understands that "women generally are not unduly pressed for payment," and we hope that this is so, and that the tax will be swept away altogether. When the average wage for an indentured Indian woman is £3 15s a year it is shameful to make a free Indian woman pay a special tax of £3 a year.

Maritzburg Cases

The correspondent of the *Natal Mercury*, writing on Tuesday, says:—

The question of the payment of Indian licences came before the City Police Magistrate this morning, and raised a short, but pertinent, discussion. Four Indian males were charged with failing to pay the £3 licence. The amounts due were £10, £12, £10 15s, and £9, owing to arrears not having been paid. The Magistrate pointed out to the prosecuting sergeant that he had noticed the agitation that was going on in India against this tax. The prosecutor, entirely unperturbed, suggested that if that were so, Natal ought to retaliate, and turn the Indians out of the country. The Magistrate scarcely liked to uphold this drastic retributory move, and reminded the prosecutor that the planters declared they could not get on without the Indians. This closed the discussion, and orders for monthly payments in reduction of the debts were made.

An Official Statement

Mr. W. Stead, Secretary of the Immigration Trust Board, writes as follows to the *Natal Mercury*:—

With reference to a leading article in your paper a few days ago, and later correspondence bearing on the subject of the payment of the £3 licence by Indians, I am directed by the Board to ask you to kindly publish the following:—

(1) Indians under re-indenture are not being asked to pay either arrear or current licence.

In a few cases where judgment has been given against an Indian previous to his re-indenturing the Board understand that the magisterial judgment is being carried out, and that these Indians are being asked for the amount of arrear licence for which judgment was given. It is not considered quite right that an Indian should evade a magisterial judgment merely by entering into re-indenture.

(2) Indians under civil contract have all arrear licence suspended during the course of the contract the Indian has entered into.

I understand, however, that Indians under civil contracts are being asked for current licences only. The Board at first understood that Indians entering into civil contract would be relieved from current as well as arrear licences, and a circular to that effect was drafted and issued by the Protector. It has been ruled, however, that while Indians under civil contract are entitled to suspension of arrear

licence, they are not entitled to the same benefits as re-indentured Indians in having their current licences waived as well.

Mahomedan Sympathy with Turkey

The following correspondence has been sent for publication:—

Imperial Ottoman Consulate General, Johannesburg, 10th November, 1911.

Dear Sir,—In reply to your letter of the 7th inst., I beg to thank you very deeply, as well as your Committee, for the efforts and zeal you have shown in the matter of the Red Crescent Society.

I renew my utmost gratitude for the £600 you have handed over to me, and for your promise the fund is proceeding. The whole sum of £600 has been cabled yesterday morning, through the A.B.C. Bank to the Red Crescent Society, Constantinople.

I have, etc.,

(Sd.) OHANNES BEY.

The Chairman, Hamidia Islamic Society, Johannesburg.

Imperial Ottoman Consulate General, Johannesburg, 14th November, 1911.

The Hamidia Islamic Society.

Dear Sir,—The Sublime Porte has just informed me that the cable of sympathy and moral support you have sent to His Highness the Grand Vizier in Constantinople in the name of the Committee of the Hamidia Islamic Society on the occasion of our conflict with Italy has been received with great pleasure.

In consequence, I am directed to transmit to you together with the warm thanks of my Government the high satisfaction of His Imperial Majesty the Sultan, my august sovereign, for all the proofs of sympathy you have manifested towards my country in the defence of its rights and national prestige.

His Imperial Majesty the Sultan deigns to forward His Imperial salutations to the whole of the Mahomedan Community in South Africa.

I have, etc.,

(Sd.) OHANNES BEY.

Imperial Ottoman Consulate General, Johannesburg, 14th November, 1911.

The Hamidia Islamic Society

Dear Sir,—The director of the Red Crescent Society has just cabled to me from Constantinople that the sum of £600 which you had handed over to me has been received thankfully.

Begging to inform you of same, I shall not fail as it has been understood between us to have the Society

to acknowledge receipt to you directly.

I have, etc.,

(Sd.) CHANNES BEV,
Consul General and Member of the
Red Crescent Society.

Imperial Ottoman Consulate General,
Johannesburg, 14th November,
1911.

The Hamidia Islamic Society,
Johannesburg.

Dear Sir,—By order of the Sublime
Porte, I beg to inform you that the
cable of congratulation which you
have sent through me on the occasion
of the Bairam festivities has been
the object of the high satisfaction of
His Imperial Majesty the Sultan.

I have, etc.,

CHANNES BEV.

Immigration Difficulties

Unionists Pass a Resolution

At the Unionist Congress, at Durban, on Wednesday, Mr. Morris Alexander, M.L.A. for the Castle Division of Cape Town, proposed: "That the Immigration Acts of this Union are being harshly administered; and that Boards of Appeal from the decision of the immigration officers should be established at the various ports." The proposer inveighed against the autocratic powers of immigration officers, whom he had once termed "little tin Tsars." He instanced cases of hardship under the existing laws.

Mr. W. Hosten seconded the proposition, which met with support from Mr. Feetham, and was carried unanimously.

An Indian School for Isipingo

Isipingo is to have an Indian School, built by an Indian. A school was established some years ago between Reunion and Isipingo stations, but unfortunately the building was destroyed by the great storm of 1905. The present one at Umbogintwini is not sufficient to cope with the increasing number of pupils, also the Government has threatened to discontinue the grant and close down the school owing to the building being unfit for the purpose. Consequently, Messrs. Dehaloo Bros., of Isipingo, who have all along shown a great interest in the public cause, thought it fit to build a new school sufficient to meet the existing demand. The building which is next to their business premises, is large and spacious, neatly built of brick, costing them over £200, and is also very conveniently situated. A meeting of some 100 Indians was held last Sunday in the school-room,

amongst whom were Messrs. Dehaloo, rain, of Dehaloo Bros., Koopram Postrum, Jagroop, Ramsunder Pundit, Ramasamy Naidoo, and the representatives of the Durban Hindoo Young Men's Society, who were the principal speakers. After a brief speech, the Chairman (Mr. Gokulram), to whom all credit is due for his untiring efforts to elevate his poor countrymen, urged that the parents will make it their duty to send their children regularly and punctually to the new school, and that they will do all in their power to make the institution a success. Those present liberally subscribed towards the purchase of prizes for the children, which will be distributed on the opening of the new school on Dec. 16 next. After thanking the Chairman for his generosity, the meeting terminated.

A Friend of China

The Late Sir Robert Hart

Sir Robert Hart, the distinguished Irishman, died at Marlow last week, aged seventy-six. He made a great reputation in China as Inspector-General of Customs and Ports.

"Sir Robert Hart was not only a great man, but he had a very rare and singular quality of greatness," says the *Daily News*. "He built up practically from its beginnings the Chinese Customs service, a feat of organisation which sets him high upon the roll of distinguished administrators. But to think of him as an eminent bureaucrat is to see him in the wrong perspective. His life's work was done in China, in a land and among a people as remote as the world admits from the land and the people of his birth; it was done among a people whom men of European descent are accustomed to treat as belonging to an inferior race.

As One of Themselves

"The astonishing thing in the life of Sir Robert Hart is that he shook off completely this aloofness and this affectation of superiority. He governed the Chinese not as a despotic sprung from a race of demigods and allotted by a capricious providence the task of civilising barbarians; he governed them as one of themselves. If complete and perfect sympathy between the Oriental and Occidental be impossible, yet no Occidental has ever got as deep into the spirit and the heart of China as did Sir Robert Hart. He was penetrated with Chinese philosophy and culture; he tried to see through Chinese eyes, and to labour with a single-minded desire for China's interests; and in process of time he became more of a Chinaman than an Englishman, or rather Irishman. This closeness of sympathy opened for him a way into the confidence of the people and the rulers in

they had, not the agent of avaricious foreigners, but a faithful and understanding friend.

A Notable Contrast

"Sir Robert Hart was the exact opposite of the type of administrator which modern Imperialism has made fashionable. Remoteness, insistence upon superiority, philanthropy without love or understanding, trust in the iron hand of military power—these are marks of the orthodox representative of Imperialism among subjects of another colour or race. It may be that these characteristics make the substance of popular verses or magazine stories, but there can be little doubt that the school of which Sir Robert Hart was the most eminent representative makes the most successful rulers. It is lack of the qualities which distinguished him which lies pretty near the root of the difficulties of British rule in Egypt and in India, and the blunders of British policy in Turkey and Persia. A generation or two ago the Englishmen who rallied to Mazzini and Garibaldi understood the truth better. Unfortunately, there is no clear hint of a return to that older and saner appreciation."

"As to the good qualities of the Chinese, the *Westminster* quotes the following words of Sir Robert:—

"The Chinese possess quite as large a share as others of admirable qualities. They are well-behaved, law-abiding, intelligent, economical, and industrious; they are punctiliously polite; they worship talent, and they believe in right so firmly that they scorn to think that it requires to be supported and enforced by might. They are generous, charitable, and fond of good works; they never forget a favour, they make rich return for any kindness, they are wonderfully gifted with common sense, and in no country has the commandment, 'Honour thy father and thy mother,' been so religiously obeyed. In no other country is education so honoured, so prized, so utilised, and so rewarded. Voluminous encyclopedias and dictionaries were published and republished ages before Dr. Johnson appeared or the French 'Academy' was heard of."

Contents

	Page
Indian Women's Association Bazaar	441
London Committee	442
Coloured People and the Gold Law	443
From the Editor's Chair	444
Testimonial to Mr. Polak	445
Correspondence	446
General Location	447
The "Invasion" of Boksborg	448
A Pleasant Function	449
The £3 Tax	450
Mahomedan Sympathy with Turkey	451
Immigration Difficulties	452
An Indian School for Isipingo	453
A Friend of China	454

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સમતી નેહા
ખુબઈ જનારી

આ કંપનીની જાહેરાતમાં દરેક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસથી ઇંડીઅન છે, અને ઓછીસરે બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વખાખન સુવિધાવાળા તેમજ આપણ છે તેથી પાસેજરને કાંઈપણ વાતે જરા પણ કુંજાવું પડે નથી એ ખાતરી રાખીએ.

આ કંપનીની જાહેરાત દર મહીને મુબઈ સારુ જાય છે. માટે આ કુંજાવતી મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં કે જનારાઓએ તખાસ રાખ રહેવું.

મદદ આપણે મુબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળે તે ઉપરથી સફળી બાજુ માટે અતરે અપામાં નિખાવણું તેથી સફળ કહેવું ને જરૂર ખરે જાહેરાત પહેલેથી જવાની ખબર પડે.

જુલુ (વગત નીચેને ઘરનામે મળી શકે).

જાહેરાતે હીંચે લોકોનો નોત લગવતા સીમા નીચે મુજબ ગાંતી દે.
અવર્ષીતો ૨૨૦૦ રૂા ટ મી હીંચેજર.

જેટલું જાહેરાતે લગવું.

જાહેરાતે લગવું, અંગ્રેજીમાં લગવું ૨,૨૦૦, મુ. જાહેરાતે લગવું
બી. જાહેરાતે લગવું મુ. જાહેરાતે લગવું મુ.

જાહેરાતે લગવું મુ. જાહેરાતે લગવું
વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડુરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,
Tel. Add: "DAWOOD."
P.O. Box 150, MIDDELBURG, TRANSVAAL

Sutton, Flack & Co.,

ESTABLISHED 1868
MORRISSON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.
Branch: P. M. BURG.
P.O. Box 22. Telephone 821

જાહેરાતે લગવું મુ. જાહેરાતે લગવું
જાહેરાતે લગવું મુ. જાહેરાતે લગવું
જાહેરાતે લગવું મુ. જાહેરાતે લગવું
SUTTON FLACK & CO.

Hassan Essak

Draper, Grocer
&
General Merchant

જાહેરાતે લગવું મુ. જાહેરાતે લગવું
માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.
P. O. Box 8

Branches: Lower Store W.
Longlands
Delport's Hope
Kalkfontein

'L. O.' Subscription Rates
ENGLAND and INDIA
Yearly ... 8 6
Half-Yearly ... 4 6
Quarterly ... 4 6

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

Head Office: 24 Frore St., Woodstock

HAJEE ABDOOLA

Box 393, DURBAN

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Charles Mauds

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

COOLAM MOHIDEEN, GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

3 Crown Road, PERDURBURG,
JOHANNESBURG.

A Book—and Its Misnomer

By H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. STEAM

Post Free, 7d.

L. P. Press, Phoenix

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PENTAKOTA

Will leave DUBBAN about the 30th NOV. and
DELAGOA BAY about the 2nd DECEMBER
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

મહારાજના તહેવારો પેર પહોંચી કરનારા તકવાર થાઓ.

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પેન્ટોકોટા" દન ૩૫૦૦.

ઉપલીજન જાહેર વખતેજાલ લાઇનની મંજૂર અને ફૂલ ચાલની આમ
મોટ અનેથી તા. ૩૦ નવેમ્બરના રોજ ઉપડશે. તે ફોટ કેલામીઆને લાંચીમાર અને
શિખાસા માર કરી મુંબઈ જશે. આ સ્ટીમરમાં જનારાઓને મહારાજના તહેવારો
પેર મહેત્વી વહાલોમીની સાથે ઉજવવાનું બનશે.

મજૂર લાઇનની આગવોટમાં કે પાસેજરો લાઇ ઉપલા હાલકાઓમ
પણી સારી સગવડ છે તેમજ નીવળીની ખતીઓ છે. દેહી ખલાસી છે.
ઓશીસરો સારા અને હીંદુસ્તાની વાત જાણનારા છે.

કંડીઆ જનારોએ તેમજ ખાસ કરીને ને કેટલા પોલાના બાજબીઓને
કંડીઆ મુંબ અને આરામથી મેલકવા પ્રતિયા હોમ તેઓને જમારી ખાસ
ભાગમણ છે કે આવી ફોટ મહત્તની મુલાકાતીઓ અમુલ્ય તક મુંબઈપર
નહી.

ફરક તથા મેકન્ડ કલાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
દની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : કે મહેરગાની કરી પ્રેત કેમીન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી. સ્ટીમરો દાઇમસર આવે છે અને દાઇમસર ચલુ છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગવોટ અનેથી દો માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચે તારથી ખબર મળે છે, ને જાપામાં પ્રેત કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. જિ. આલુલ, નં. ૨૮ પ્રિન્સીપલ સ્ટ્રીટ
અથવા સ્ટ્રીટ ૧૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેકેશન બોક્સનેરમરમ, અને કેલામીઆને
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેલરસ મરમાઈક સુરની
ફૂંપી. અમર અમારે ત્યાં જાતે મળવું અથવા પત્રબ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ જિ. સી.

Commercial Rd., Durban

આંગલીઆ એન્ડ ફૂં,

મેસરસીઆ એન્ડ ફૂં,

કમોદીયા મરસામીક સોસાયટી
કસ્તે થમિલા ૨૬ કરસંટ ફૂંડનાં
ઉપરાખાંની વિગત

વીરીનીર્વીંગ હ. મી. અસવાત
થા. સી. ૨.

આમળ મુલુલકા	૨૧૪	૭	૬
મ. ઈ. હાંકસેડ	૦	૨	૬
મ. અ. મોંજા	૦	૨	૬
મ. હ. કાસા કાઈ	૧	૧૧	૬
મહમદ મ. મુલુ	૧	૧	૦
ઈ. મ. ભાલુ	૧	૧	૦
મ. મ. મુલુ	૧	૧૦	૦
હાવલ અસમલ	૦	૨	૬
કરગરસડોરપથી હ. મી. અ. વાલ			
મહમદ વાલ	૩	૩	૦
હાલકાઈ મેન્ડ ફૂં	૧૦	૦	૦
મુરતી સપકાઈ	૧	૦	૦
જિ. મ. મોંજા	૧	૧	૦
મ. અમેલ પટેલ	૦	૭	૬
ઈ. મુલેમલ ફૂં.	૪	૦	૦
મ. ઈ. વાલ	૦	૪	૦
ઈ. હા. મો. મુલુ	૦	૪	૦
મહમદ કાઠર જામરાં	૦	૪	૦
મહમદ મુ. આલુ	૦	૪	૦
મ. મે. હાઈલ મેલા	૦	૨	૬
મહમદ કાસમ ધીલી	૦	૧૦	૬
મ. હ. દનમેર	૦	૭	૬
ઈ. ઈ. મોંજા	૦	૭	૬
મહમદ હા. મો. મોંજા	૦	૭	૬
મુસા હ. સાવા	૦	૧	૦
ઈ. મુસા હાઈલ	૦	૪	૦
ઈ. જવા સીદાલ	૦	૨	૦
મહમદ મહમદ કાસમ	૧	૦	૦
કાસમ ફૂં	૦	૪	૦
હાલમ હ. કાસમ	૧	૧	૦
ફૂંસેન હાલમલ વાલ	૦	૪	૦
ઈ. કાસમલ પટેલ	૨	૩	૦
મહમદ સાલેલ ફૂં	૦	૪	૦
અમેલ મ. હાલમ	૦	૭	૦
ઈ. મહમદીમ લેર	૦	૪	૦
હાલમ અમારામલ લેર	૦	૪	૦
હાલમ અમારામલ ફૂં	૦	૪	૦
ઈ. મહમદ રાવલ	૦	૪	૦
ફૂંસા મહમદ	૦	૧	૦
મહમદ હા. વાલેલ	૧	૦	૦
જમામલાલ	૦	૪	૦
મ. ઈ. પટેલ	૧	૧	૦
હાલમ હા. કાસમ	૦	૨	૦
સાલેલ અને પટેલ	૨	૧૪	૦
આલમલ કાસમ	૦	૧૦	૦
ઈસમલલ મુલેમલ બદલ	૦	૪	૦
હાલમ હાલમ	૦	૨	૦

કરગરો ૨૫૭ ૮ ૦

વધા અખાં મહમદ ફૂંસા મેલા

૦ ૦ ૩ ૭ ૧ ૦ ૦

THE UNION TIN FACTORY

આઉથ આફ્રિકા ખાતે જુડ અને સરવું ખાતું

આપણા કારખાનામાં હરેક જાતની ડેમીન તથા કાદુરોડને લાવક ફેક્ટરી, હરેક રકમના ચુલ, કેમ્પેટલ તથા બીલીન-સ, ડાલીટીન, ડેમેકટીન, વગેરે વગેરે બનાવવામાં આવે છે. જ્યાં આજ કોલેક્ટીવ પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાથી બહુ સફાઈસર અને હકાઈ તકતાર થાય છે. એક વખત જોરસર મોઢી માલની ખાતી કરે. બહાર ચામના વેચારોનો પોરક ખરવની ચલુ પેની મોઢીસો તો નમુનાનો અજુ સહત મોઢીસવામાં આવશે. તે બેવડી અમારા માલની ખાતી થશે. વધુ ખર્ચ માટે નીચેને સરનામે આપીને બતે ખાતી કરે અથવા લખો:

Proprietor: M. AHMED, Bond Street DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel.: 2532, 77 Minnar Street, Newtown

૨૬ કરેસન્ટ સોસાયટી ફંડમાં
આવેલા પદસાની વિગત

ફરજન

આવક સ્ત્રોત	પા. રૂ. પ.
સા. ફંડન હકીકત	૧ ૧ ૦
મહુ ખાત	૦ ૨ ૦
મહુદ હકીકત આપીયા	૫ ૫ ૦
અનુદત ચક્ર	૦ ૫ ૦
સુધા મહુદ આપીયા	૨ ૨ ૦
નવુ કામ	૦ ૫ ૦
રોમ હિમામ	૦ ૨ ૧
અનુદત રહીમ	૦ ૧ ૦
અનુદત વહામ	૦ ૧ ૦
રોમ હાવીન	૦ ૨ ૧
હીમ ખાન	૦ ૫ ૦
હકીકત વહીવ	૦ ૨ ૦
મહીમ ખાન	૦ ૫ ૦
રોમ હકીમ	૦ ૧ ૦
હકીકત વહીવ	૦ ૨ ૧
હિમામ હકી	૦ ૫ ૦
માલખ ખાન	૦ ૪ ૦
હકીકત હકી	૦ ૨ ૧
હકીકત હકી	૦ ૫ ૦
અહી ખાન	૦ ૨ ૧
હકીકત આપીયા ફંડ	૧ ૦ ૦
અનુદત આપીયા	૧ ૦ ૦
અનુદત આપીયા	૦ ૫ ૦
સહયદ અહીમ	૫ ૦ ૦
મહેલેલન માર્કીટ સોસાયટી	૧૧ ૧૨ ૧
કેટાઉન	
અનુદત અનુદત હકીમ મુલા	૧૨ ૧૦ ૦
મુલીમામ હકીકત અને મહ	
મહ હકીકત આપીયા	૨૫ ૦ ૦
હકીકત હકીકત	૧૧ ૧૦ ૦
મુલા મહુદ આપીયા	૧૦ ૧૦ ૦
આદમ મિન હકી	૧૫ ૧૫ ૦
મુલા હકીકત વહીવ	૨ ૧૦ ૦
ફંડ કરવાનો	૨૦૦ ૧૧ ૧

P. O. Box 832.

Telephone No. 1758.

Telegrams: "Johannes" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

and at Empire Blds, Commissioner St., JOHANNESBURG

London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરક સોફ્ટ સુલક અને સુલક વેચારી

જોશ, હીમ અને મુદ વેચારીઓને કપડોથી વહ પડે તેવી બતનો તવી તવી તરીકે
તો માલ દર અવધીને વિશાલથી વેચારી આપ્યા કરે છે. બહાર હામ કર્યા આ માલ
આપણે ૨૫ ટકા સરતો પાડી.
બહાર ચામના જોરસો કપ હકીકત ખાન આપણમાં આવે છે.

તકતાર છે!

તકતાર છે!!

ઈક મુખારકનાં કારડો

બસી કરે!

બસી કરે!!

કદના પવિત્ર દિવસે સગા અને મિત્રોને લેટ આપી આનંદ પામે

ઈક મુખારકનાં મનહર કારડો જે આપને ક્યાળાતા ફેટી સહિ તથા ચાર બતની
કાર્ડમાં કાપી પછીથી મહેનતથી તકતાર કરવા છે. મહેનત અને વખતના પ્રમાણ
માં ફીમ વહીવે એક રાખી છે. બહારવાળા મારે હામ એકની સહીમ ૧
અને બેસીકમાંથી કદ બનાવે તેની ૬ પછીમાં સારે.

હીની કીતાબો!

હીની કીતાબો!!

આપણે ત્યાંથી હરેક બતની હીની કીતાબો સુલકથી તથા કરુમાં મલશે.
લખો:—મુનિયન પ્રાંતિય પ્રેસ, પી.એ. બોક્સ ૫૬, ૧૩૦ મે સ્ટ્રીટ, ડરબન

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot

in South Africa

BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by

LORD AMPHILL

May be obtained from

The International Printing Press,

PHOENIX, NATAL

Price 2 6. Postage 4d. extra.

બેઠ આપવા લાયક પુસ્તકો

અન્સવાલનો ખુની કપડો.

૦-૦-૧

જેલના કાવ્ય.

૦-૧-૧

મારો જેલનો અનુભવ.

૦-૦-૦

" ૨ નો "

૦-૦-૬

" ૩ નો "

૦-૦-૬

પુસ્તકો કામેલ પાકાતું બાલક.

૦-૦-૧

જેક સત્યવીરની કથા.

૦-૦-૧

સલામતનો કનામો નીચે

૦-૦-૦

સર્વેદ્ય

૦-૦-૦

International Printing Press,

Phoenix, Natal

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૯.

શિનીવાર, તારીખ ૨૫ મી નવેમ્બર ૧૯૧૨.

અંક ૪૭.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨૫ મી નવેમ્બર, તા. ૧

હિસેબનાર સુધી, ૫૦ સ. ૧૯૧૧

હીંદુ-માગસર સુદ ૪ થી માગસર સુદ ૧૦

સુધી, સંવત ૧૯૧૮.

શુક્રવાર-તા. ૩ શુક્રવારથી તા. ૬

શુક્રવાર સુધી ૧૩૨૬ થી

વાર	મી	હીંદુ	શુ	પા.	સુવેદ્ય	સુવેસિત
તા.	નીચી	તા.	રો.	ક. મી.	ક. મી.	
કની.	૨૫	સુદ	૪	૩૧૪૪	૫૨૬	૩૬
રબી.	૨૬	"	૫	૪૧૪૪	૫૨૬	૩૭
સોમ.	૨૭	"	૬	૫૧૪૪	૫૨૬	૩૮
મંગળ	૨૮	"	૭	૬૧૪૪	૫૨૬	૩૯
બુધ.	૨૯	"	૮	૭૧૪૪	૫૨૬	૪૦
ગુર.	૩૦	"	૯	૮૧૪૪	૫૨૬	૪૧
શુક્ર	૧	"	૧૦	૯૨૦૪	૫૨૬	૪૨

અઠવાડીક

પા. ૩ નો ૧૨	...	...	...	૭૩૨
મે. અમલનો જલસો	...	...	...	૭૩૨
પા. ૩ નો ૧૨ નો જલસો	...	...	...	૭૩૩
શાહજીવરમ ખાતે ઉપરેલી હીલવાલ	...	...	...	૭૩૪
ડરબન ડાઉન કાઉન્સિલને અરજી	...	...	...	૭૩૫
હમીદીયા ઈસ્લામીક સોસાયટી	...	...	...	૭૩૬
૧૬ ફેબ્રુઆરી સેક્રેટરી ડેવ	...	...	...	૭૩૭
ઈકોનોમીક કમિટી	...	...	...	૭૩૮
નવાવખાતાનો રીપોર્ટ	...	...	...	૭૩૯
એડવાન્સમેન્ટમાં ચોરસો કામની ખબર	...	...	...	૭૪૦
પબ્લીક પ્રોટેક્શન કમિટી રીપોર્ટ	...	...	...	૭૪૧
ઈન્ડિયન બેંક	...	...	...	૭૪૨
પરચુરણ	...	...	...	૭૪૩
નવરમેન્ડ મેટેરિયલો મોડીસ	...	...	...	૭૪૪
રેલમાં ફાલ	...	...	...	૭૪૫
ઈન્ડિયન બેંક ઈસ્ટન	...	...	...	૭૪૬
રેલવેમાં ફાલ	...	...	...	૭૪૭
પુરબાજ અને તેના કાર્યો	...	...	...	૭૪૮
મેડીય નારીસરખર રેલ	...	...	...	૭૪૯
૧૫ ઈન્ડિયન બેંક રીપોર્ટ	...	...	...	૭૫૦
કેન્ડલ વાળ	...	...	...	૭૫૧

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર, તા. ૨૫ મી નવેમ્બર ૧૯૧૨

પા. ૩ નો ૧૨

ખ્રીસ્તીની આ હિંદીઓ પરથી પા. ૩ નો ૧૨ નાજુદ થયો જોઈએ એ કામને પોષક આજ્ઞાઓ નથી આપવા સાર ૧૯૧૦ નો કામદો પડ્યો, અને ખ્રીસ્તી ખ્રીસ્તીઓ કે સીવીલ કોન્ટ્રાક્ટમાં જોડા નામોને એ કરની મહેલી રકમોમાં થોડુંક કમવાનું કર્યું. આ પમણુ મજુરના કાલા માટે તેમજ કનસ્ટ્રક્શન ખાતરજ નજરી કર્યું. પણ તેથી મોરોએ ને મજુરો મેજરનામાં પણ સગવડતા અથી. એ સોશિયલ મજુરોને એટલો ખર્ચ હતો કે ૧૯૧૦ ના કમદોથી આમજી વધી સરકારે મોટીસો કપાતી રાટમાં મોડાની કે એ વરસ જેટલી ખ્રીસ્તી અમલ સીવીલ કોન્ટ્રાક્ટમાં જોડાએલા પાસેથી એ કર ખીલકા નહીં માગવામાં આવે આમ તદ્દન જોખની રીતે, અને તે સખીત વાર, વચનથી બંધાએલ છતાં પ્રપચી સરકાર અમલ તેના કેમ આધિન અમલ કર ખીયારા અમલ મજુરો પાસેથી પા. ૩ ના ૧૨ વેરા પેટે અમલની કે આજી રકમો માગવા મંડવા છે એ કામને વખો હવા પુગતા ચબ્દો અમે તેમ નથી. તેને વખોડવા "અન્યાય, કાયદાકાંઈ જનુ કપટ અને વિશ્વાસપાતળુ રાક્ષસી કામ" એવી ટીકા 'મરકુરી' એ કરી છે તે તદ્દન વાસ્તવિક છે, અને સરકારે તે ૫૨ ખરા ખર ખ્યાન આપવું પડે છે. તેને જદો વડી સરકારના મધાને પારલામેન્ટમાં પુનિ યન સરકારનો જવાબ ક્યો છે તે તેમજ આજ ન થઈ શકે એવું અજાનપણુ જતાયે છે. સ્થાનીક તેમજ વડી સરકારે હવે તે જાણી એવું જોઈએ છે કે નાતાલને આપાદ કરનારા આ રાંઠ માણસો પાસેથી વરસે વરસે પા. ૩ ની રકમ ૩૬ થવી તે પહેલેથી જ અપાવી હતી. અને આજ અપાવી નથી. એ વડી ૩ હાંકી

સરકારે તે અધરમને મજુરી આપી દેવા તે તેમાં તેમની નમોથી છે, અને તે સત્વરે દુર કરવાની જરૂર છે. નહીં તે હિંદીઓ તે કરની કામે સત્કામદથી જલવા વચર નહીં રહી શકે. કેમકે આ અમલની આખતમાં અમલ રહે, અને ઘટતા પમણુ લીએ એવું ધમ્મીએ જીએ. દરમ્યાન એ સંતોષકારક વાત છે કે ખ્રીસ્તી મીટ બંધ થઈ માટે પા. ૩ નો ૧૨ હવે ન રહેવો જોઈએ એમ મોરોએ પણ કહેવા અને સમજવા લાગ્યા છે. ખ્રીસ્તી મીટ બંધ થવા પછી એ કર જવેલ જોઈએ એ પહેલેથી પારેલી વાત છે.

એક અમલનો જલસો

મેસરસ હોસ્ટેન, આલેક્સાંડર, તથા સ્ટેડના માનમાં

ખ્રી. ડાવુડ મહમદને તરફ

મુરવારે સાંજે ખ્રી ડાવુડ મહમદને આ એક અમલનો જલસો થયો હતો. પુનિયન પારલામેન્ટના (ખ્રીસ્તી અમલ) પુનિયનીસ્ટ પક્ષના આગેવાનો અને મેમ્બરો પુનિયનીસ્ટ કોન્ટ્રાક્ટના કામ માટે આ અઠવાડીયામાં ડરબનમાં થયેલા હતા. તે પ્રકારનો કાલ કાલ હિંદી કોમના અધીન મિત્ર ખ્રી. હોસ્ટન. તથા હિંદી કોમ તરફ લામણી માટે જાણીતા થયેલા ખ્રી. હાથી ડે (જેઓ એક વખત ખ્રી. મોમોહનદીના 'ફેર' પડના, તેમજ પાછળથી 'ટર્સ' વાલ લીડર' ના અધિપતિ હતા; ખ્રી. જી. સ્ટેટ ('ખ્રીસ્તીઓ નુસ' ના અધિપતિ) તથા ખ્રી. મોરોસ આલેક્સાંડર અને ખ્રી. જે. ડબ્લ્યુ. જેમર (કેપટાઈનના વિશ્વમે તરફના પુનિયન પારલામેન્ટના મેમ્બરો) ને હિંદી કોમના મુત્ત હા અંતનીયિએને મળવા માટે આપણીના જલસામાં મેતર વામાં આમ્મ હતા. આ જલસો કેમકે ખાને ખ્રી. ડાવુડ મહમદના જાગવાપર મોઝનવામાં આમ્મે હતો. મેસરસ ડે અને જેમરને વખતની ન મીને લીધે કર અમલ કપડી જવું પડેલ. એવી તેમજ અમલ કાલ કાલ નમો, અમલ અમલ

મણુ સાહેબો વખત જો હાજર થયા હતા. તેમને મળવા માટે મી. હાલુક મહમદ, તથા મેસરસ પારસી રસ્તમજી, હાદા જોશમાન, એમ. સી. અમલીઆ, ખરમાણ જોરા, અબદુલ હાદર, અબદુલા હાજીખાન, ડી. એમ સીદાત (મુજોમી), એન. એમ. હાદર, ડી. જે. સંઘવી, ઇ. એમ. મીઆખાન, એલફ રાયપન, અબદુલ હક, પી. એલ. અબર, લખમન પડિ, મરીબ પડિ, એ ફીરોઝર, આર. બી. મેદી, વી. ભોરેન્સ, તથા મુનસી સાહેબ વિગેરે હાજર હતા. મી. વેસ્ટ પણ ખાસ આમનજુથી હાજર થયેલ.

આ પ્રસંગ માટે મી. હુસેન બે દિવસ બજાઉ હોવાને બધી સુદર રીતે શુભચાર વામાં રોકાએલ હતા. નારતા માટે ખાત ખાતનાં ફૂલ, તથા આ બીરકીટ, કેક, ચોડા, લેમન વિગેરે તરફવાર બીજેટેબલ ઉપર મનોહર રીતે મોઢવી દેવામાં આવી હતી. મીબખાને આવી પહેાંચતાં તેમને બેઠા આપવામાં આવી અને મી. હાલુક મહમદે મધ્યમ અંગ્રેજીમાં તથા પાછળથી હીંદુસ્તાનીમાં આવકારતું આપણું કર્યું. પછી મી. હુસેને મીબખાનેના દિલ્લોજી કામ અને શુભનો મિતાર આપનાર રસીક બ્યાન વાંચી સંજાળ્યું. તેમાં મી. હોસ્ટેનની સલામતીઓ તરફની લાગણીનું અને બેહાન-સવરમની જોરા મિત્રોની કમીડીના કામતું ખાસ વરણન કરવામાં આવ્યું હતું. પછી મીબખાનેને હીંદી રૂઢીમાં કુલનક જોરા પહેરાવ્યા, તથા તોરા એક આપ્યા.

મી. હોસ્ટેને

આપણું કરવા દેશા ધન હરખાતમાં પોતા સંબંધી એક રમુજી વાર્તા કહી. જેથી જલ્દીમાં ભારે હસાહસ થઈ હતી. પછી તેમણે મંજીરતાથી સલામતીઓની હીંમત અને હુલા વડે પોતાને રમણી અસર વિશે કહ્યું. અને એ સહતને હાલના સમયની એક મહાન હીલમાલ તરીકે વરણવી.

મી. રેટ્ટે

હું કાણુમાં આભાર માનીને કહ્યું કે હું કંઈ કરી શક્યો હોઉં તે માટે આભાર ની જરૂર હોય નહીં. મેં હમેશાં હીંદી અને અરબ લોકના હકની હીમાયત કરી છે, અને તેથી હીમાયત કરવા માટે હું અગર જુ. સલામતની સહત વિશે સંબળી હું મહાપા વગર રહી શકતો નથી. મી. રમટસ—અગર અને કાલેલ મી. રમટસ—પર હીંદીઓએ જીત મેળવી છે. તે (મી. રમટસ) અગર રીતે જોરી થયેલ

છે. હીંદીઓના વાળખી કાં અને માનખી ઓની કું હમેશાં હીમાયત કરવા માગું છું, વિગેરે.

મી. આલેકઝાંડરે

કહ્યું કે વાંચવામાં આવેલ તારીખમાં બીજા મીબખાને કરતાં મને જોડો માનીતો મણુવામાં આવેલ નથી એમ કહ્યું તેનો જવાબ હું વાળી શકતો નથી હાર તોરાઓની બેટ માટે આનંદ બહેર કરીને તેમણે કહ્યું કે પુરવના લોકોમાં એક વાત મેં ખાસ જોઈ છે. ધંધામાં તેમણે કામ કરી આપીએ તે માટે તેઓ શી તો આપે છે, પણ આવીને આભાર પણ માને છે. હાલિયુ આફ્રિકામાં મારા ધંધા દરમ્યાન મને એકવારજા પાઠગીરી ની બીજા મળી છે, અને તે બીજને મેં હમેશાં બહુ કીમતી મણેલ છે. આ વાદ ગીરી આપનાર તે પુરવનાજ મિત્રો છે. કેપતા લાઇસેન્સ અને કમીઝિલન કાપડા એ સંબંધમાં બોલતાં તેમણે કહ્યું કે એથીઆટીકાને લાઇસેન્સ આપવામાં કેપ ટાઉન મ્યુનીસીપાલીટીએ ના પાડી છે, ભારે તેની સામે મેં બધીવાર મ્યુનીસી પાલીટીના મેંબર તરીકે પ્રોટેસ્ટ કરેલ છે. હું એક જુ મુ, અને મારી કેમે સંપકા એ સુધી જુલમ સહન કરેલ છે, અને હજી સહન કરે છે; જેથી મારી કામનો કામ પણ માણસ રાતિભેદ કે કામી અદા વત કેમ કરી શકે તે હું ખીલકુલ સમજી શકતો નથી. એક જુ તરીકે મારી ફરજ છે કે જેઓ પોતાની જાત કે રંગના કારણે સર હુ:એ ઉઠાવતા હોય તેમને મદદ કરવી. મરદમ સેલીલ રાડએ કહ્યું છે કે “દરેક સુધરેલા માણસને સરખા હક.” હું કાલેસીલમાં કે પારસામેટમાં આ ધોરણ પ્રમાણે વરણું છું; અને હકું છું, અને મારા હીંદી મિત્રોએ ખાતરી રાખ વાની છે કે જ્યાં સુધી હું જાહેર કામ બળવીશ ત્યાં સુધી હું ઉપર કહેલા ધોરણને તજવાનો નથી.

બાદ આજે પંચ વાગે આ બહુવા બાપક જલસાનું કામ પૂરું થયું હતું, અને મેસરસ આલેકઝાંડર અને રેટ્ટે સાંજની ટરેનમાં ડરબનથી ઉપડી ગયા હતા.

આમરા પ્રતિનીધિ મી. આણુંદલાલ એ. માંથી ઉપરાધીના કામ અરથે મેઇન લાઇન તરફ નીકળેલ છે, જેમના કામમાં હીંદી આક્રમી સહાયતા આપશે એવી આશા છે.

રેલવેમાં ત્રીજા વર્ગના ઉતાર ઓની તકલીફ

મી. રાયપનનો કાગળ

રેલવેમાં ત્રીજા વર્ગના ઉતાર ઓની તકલીફ સંબંધી મી. રાયપને નીચેનો કાગળ સાઉચ આફ્રિકન રેલવેના હીંદીકટ સુપ્રીટેન્ડેન્ટ ઉપર મોકલ્યો છે :—

“સાહેબ,—મારે આપને જણાવવું જોઈએ કે અંધાર થયા પછી ત્રીજા વર્ગ ના ડબ્બાઓમાં બત્તી કરવામાં નથી આવતી. બીજા બધા વર્ગના ડબ્બાઓમાં કરવામાં આવે છે. અંધાર થોર હોય એવા ડબ્બામાં હીંદી અને નેટીવને મુસા ફરી કરતાં મેં જોયા છે. આવો બનાવ તા. ૧૬ મીએ રાતના ૧૦ વાગ્યાની ડર બંધી ઉપર જતી વાડીમાં મેં ફરી જોયો હતો. તે પહેલાં ચોટીક પણ અગાઉ એક જેન ઉપરથી ડરબન આવી હતી તેમાં પણ ત્રીજા વર્ગના ઉતાર ઓની એક દેશા હતી.

ત્રીજા વર્ગના ઉતાર ઓમાંથી રેલવેને થતી આવક બીજા અને પહેલા વર્ગની આવક એક સાથે કરીએ તે કરતાં પણ વધી જાય છે તે જોતાં ત્રીજા વર્ગના ઉતાર ઓની આ દેશા થાય તે અત્યંત અન્યાય કહેવાય, અને એ વાત બાળુએ મુદ્રાએ તો પણ એ રિસ્કિ કુન્કાએ અને અનીતિને આમનજુ કરનાર છે એ કહેવું જોઈએ.

મારે આપનું વિશ્લેષ ધ્યાન એ જોગ વાવું છે કે ત્રીજા વર્ગના ડબ્બાઓ ઉતર વાંના પ્લેટફોર્મથી બહુ દુર હોય છે અને તેથી સ્ત્રી પુરુષ અને બાળકોને ચક્રા ઉતરવામાં બધી મુશીબત પડે છે. બીરીયા રોડ રેલવેનપર માડી ઉભી રહે છે ત્યારે કેટલીક વખત પુલની નીચે ત્રીજા વર્ગ ના ડબ્બાઓ આવી જાય છે, અને તેમ હોય છે ત્યારે હીંદી અને નેટીવોને પુલ ની દિવાલ અને માડી વચ્ચે બહુ સહમ મને ઉતરવું પડે છે.

મને ખાતી છે કે એક સરકારી ખાતા ની આવી અત્યંત ખરાબ હાલતમાં આન મિંચતાં વારજ સુધારે કરવામાં આવશે.”

ડરબન, તા. ૧૭-૧૧-૧૧.

અમલીકા—કોલંબોથી તા. ૧૬ મીએ બાનાવ માટે ઉપડી છે.

પા. ૩ ના કરનો બુલેટ

મરકયુરીની વધુ ટીકાઓ

પા. ૩ ના કર સંબંધમાં વડી પારલા મેટમાં મી. હારકોરટે આપેલા જવાબ પર ટીકા કરતાં તા. ૧૭મીના અંકમાં "મરકયુરી" લખે છે કે:—

તે કાયદો વડી સરકાર અને હોદી સરકારની માફેલી અને મંજૂરી સાથે પાસ થયો એ વાત તદ્દન સાચી છે; એ કે તે વાત તેઓને બહુ શીશાવનારી નથીજ. પણ મી. હારકોરટે એ ખુલાસો કરીને નહીં કે જ્યારે તે કાયદો પસાર થયો ત્યારે નાતાલ પારલામેન્ટના અધ્યક્ષમાં પણ ન હજુ કે અંતિમ અને છેલ્લાંએ તે કર લાગુ પડવાનો છે; અને એ પણ શક વિનાની વાત છે કે વડી સરકાર અને હોદી સરકાર પણ એવું જ માનતી હતી કે ફક્ત મરક હોદીએ જે ગીરમીટ ખલાસ થયે ત્યાં વસવાને માગતા હોય તેવાઓને જ તે લાગુ પડે છે. જે સરકારે દરેક વાલની ખાલો મારે મીના મરુરો લાવવાના 'અધેર પાપ' તરફ દસવું ઉપજાવે એવો અમ બતાવનારો બરાડા પાડી ઘટિા બેસાડી દીધી હતો, તે સરકાર આવી બાબતને ઉદ્ધતાપથી કાઢી નાખે તે માત્ર તિરકાર ઉત્પન્ન કરે છે. અલબત્ત વડી સરકાર તે કાયદો નાબુદ કરી શકે નહીં, કેમકે તે પડાયો છે નાતાલની પારલા મેટમાં, અને તેને રહેનકાદની મંજૂરી પણ મળી ચુકી છે; છતાં એને નેહીનું કંઈ પણ બાન હોય, અથવા તે રહેન કાદની નિરાધાર પ્રજાનું રક્ષણ કરવાની બરા સરખી સામધી હોય, એવી કાંઈ પણ સરકારે, સુધરેલી પ્રજાને નામેથી લગાડે અને બિટીક રાજ્યના નામને કાણુ કશું કંઈ લગાડે એવો કાયદો નાબુદ કરાવવા કંઈ નહીં તે પોતાની વચ પહોંચાડવાનો ઇરાદો બહાર કરવો જોઈતો હતો. તે કાયદાને રક્ષિત આફ્રિકાના એકેક નેક કી પુરે અનેતિ કરેલો અને હાહકતા અન્યાય કરેલો મળી પીકારવો જોઈએ. યુનિયન સરકારે તે કાયદો નાબુદ કરવાનો વિચાર કરવાની ના પાડી, તથા તેમાંથી નવા નવા અરથ કાઢવા માંડ્યા તે બિરતી રાજ્યને અણુ બળતાં કામે થયાં છે. જિસ્તી ન હોય એવી પ્રજાઓએ એવાં કામે કરવાં હોય તે તેને હજુ મળી ઉતારી પાડવામાં આવે. યુનિયન સરકારે આજુ' વલણ બતાવે તે "સીબર" સરકારને નહીં એ પરવાહ બતાવવાને કંઈ બહુ ન હોય.

લીજરલ સરકાર સુલેહ અને બાબત દખા ના ધણા હિમાયતીઓની અનેથી હેવા છતાં જે કામની અધમતાનું પુરુષ વર લુન કરવા કાબો પધુ ન થગતા હેવ એવા કામની સામે થવા એક હરક સરખો તેના તરફથી ઉચ્ચારવામાં આવ્યો નથી.

"એડવરટાઇઝર" ની ટીકાઓ

સરકારે ૧૯૧૦ માં કાયદો બેઠીસોના આધારે ફરીથી ગીરમીટ કે સીવીલ કોન ટરાક્ટમાં બેઠાઓને પા. ૩ નો કર કરવો પડે છે એ સંબંધી અર્થ પર ટીકા કરતાં "એડવરટાઇઝર" લખે છે કે:—

પણ કામલામાં કાયદો (પા. ૩ ના કરનો) દુપસાયક અને વખેડી કાલ્યા લાયક મજુમ પડ્યો છે. બાળક અને જીવાન છોકરીઓ પાસેથી આ કર લેવો એ તો અત્યંત અધેર વાત છે. તેનો અરથ, સીવીલ કોનટરાક્ટરી રીતે બનીતિને ઉતે જન આપવા સિવાય બીજો કાંઈજ થતો નથી. પુખ્ત ઉમરના મરદો પાસેથી, ફરીથી ગીરમીટમાં બેઠાવાનું કળાણ કરવા માટે, જે કદી તે લેવામાં આવે તો બલે; પણ તે કર બેરતો પરથી તો નાબુદ થવો જોઈએ; અને જીવાન છોકરીઓ પરથી તો તે અત્યંત દુર થવો જોઈએ. વળી જે લોકો ફરીથી ગીરમીટ માં અથવા સીવીલ કોનટરાક્ટમાં બેઠવા હોય તેમની પાસેથી તે કર અથવા તો તે કરના અમાલના મદી મલેસ પડવા, નથી ઉપરાવવામાં આવતા એ વાતની લોકોને ખાતરી મળવી જોઈએ. આ અમે જાણવા જઈએ છીએ એટલામાંજ એ તાજ કામલા અમારી આજળ મુકવા માં આવ્યા છે. એક માણસ લખીતી બીનીઆ કરીને છે. તે મારથ માસમાં ગીરમીટમાં બેઠાયો છે. મહેલા પા. ૩ ના કર પેરેની પા. ૧૫-૫-૦ ની રકમ ન કરવા માટે તેના પર કોર્ટમાં કામ અલાવવામાં આવે છે. હવે આ બોખુ ૧૯૧૦ ના કાયદાથી વિરુદ્ધ છે. બીજો માણસ કોન્ડા કરીને છે. તે પણ ગીર મીટમાં બેઠાયો છે. છતાં તેની પાસેથી પા. ૩ નો કર આ સાલ માટે માગવામાં આવ્યો છે. ફરીથી ગીરમીટમાં બેઠા એક માણસ આ કરમાંથી મુક્ત થઈ શકે છે એવું કાયદામાં કહેવાયા છતાં આજુ' પમજુ' થમ કરાય છે જે આ બાલત મંબીર વાત કહેવાય, અને સરકારે તેમને દુરત ખાત આપવું જોઈએ.

ઇમીએશન બોર્ડનો કલાળ પા. ૩ ના વેરા સંબંધમાં કરવાની ઇમીએશન વરદ બેરડના સેક્રેટરીએ રજાની ક બપામાં એક કામળ લખી બહાળુ છે કે:—

ફરીથી ગીરમીટમાં બેઠાનાર પાસેથી પા. ૩ નો કર, અથવા એ કર પેરે આમલા વરસોની લેણી મલેલી રકમ, માગવામાં આવતી નથી. જે લોકો પાસે થી તે માગવામાં આવે છે તેઓ માછ રવેટે તેમની વિરુદ્ધ મુકાલ આપ્યા પછી ગીરમીટમાં બેઠાઓએ હોય એવા છે. સીવીલ કોનટરાક્ટમાં બેઠાઓએ પાસેથી પણ હંપર પ્રમાણેજ એ રકમો માગવામાં આવતી નથી. છતાં એવો નિરણય થયો છે કે સીવીલ કોનટરાક્ટમાં બેઠાનારાઓ એ અણુ સાલની રકમ આપવી જોઈએ.

બીજા કાળો

એક મોરો 'મરકયુરી' માં લખે છે કે, પા. ૩ નો કર ફરીથી ગીરમીટમાં બેઠા એવાને પણ કરવો પડે એ બલે કર વાત છે. એ કરનો કાયદો નાબુદ કરવા મોરો એએ એક પોરિકન મોકલવું જોઈએ.

આ ઉપરાંત બીજા પણ કાળો આ બારામાં પ્રસિદ્ધ થયા છે, જેમાં સરકાર ની અધ્યમ રાજનીતિને વખેડી કાલ્યામાં અપી છે.

યુનિયનિસ્ટ કોંગ્રેસમાં ઇમી એશન સવાલ

યુનિયનિસ્ટ પક્ષની રમિલ કરવામાં મળી છે, તેમાં મયે બુધવારે ઉપરાઉન વાળા લાગલકાના સભાસદ મી. મોરીસ આલેક્ઝાંદરે નીચેની રરખારત મુકી હતી:— "યુનિયનના ઇમિએશન કાલ્યાઓ નો કરડો અમલ થાય છે, રીંડી સુદા જુદા બંદરો પર ઇમીએશન અમલદારના મુકાલ સામે અપીલ સંભળવા મોરક નીમાવી જોઈએ." મી. આલેક્ઝાંદરે ઇમી એશન અમલદારો એને પોતે એક વખત 'વીટલ ટીનકાર'ની ઉપમા આપી હતી તેમના આપખુદ અમલની અટકણી કરી, અને તેઓના જીલમના કોલાક કામલા આપ્યા.

મી. હોસ્કેને તે રરખારતને રોડ આપી હતો. એવર મી. શીલામતા વધુ રેકાથી તે સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

અગતીના - તા. ૨૦ મીએ રરખાયા નાતલ માટે કાયદો હતો.

બોહસનરજામાં ઉપદેશો હીલચાલ

બોહસનરજાના છપામાં મી. રીચનો કામગીરી

મારા બખનારાઓએ કરેલા કુમરો

મી. રીચનો કામગીરી

બોહસનરજાના છપામાં બોહસનરજાની ઉપદેશો એન્ડી-એક્સિપાટીક માસ મીટીંગ ન રિપોર્ટ છપાયા છે, તેના જવાબમાં મી. રીચનો નીચેનો કામગીરી બહાર પડે છે :-

સાહેબ, - તુલસીદાસે રાત્રે બોહસનરજાની મીટીંગમાં એક બે વાતો કહેવાઈ છે તેના જવાબમાં બોહસનરજાના નેટી જગ્યા આપશે.

ખરી હકીકત શું છે ?

પહેલાં તો હકીકત શું છે તે કહીશ : મી. એ. એમ. બાબાત બોહસનરજાના પચાસ વખતના જુના હોદી વેપારી છે. તેઓ પોતાને બધી માલ જોરા વેપારીઓ પાસે જા ખરીદે છે. હાલમાં બોહસનરજામાં એક મિલકત તેમણે ખરીદેલી છે. (જે મારે નામે રજીસ્ટર થયેલી છે), જેમાં તેમણે બમણા ૫૦૦૦ પાઉન્ડનો માલ નાખ્યો છે. આ માલ તમામ દક્ષિણ આફ્રિકાના જોરા વેપારીઓ પાસેથી ખરીદાયેલો છે. કુલન કમ્પાની પહેલાં તેમણે મહાનોમાં પચાસ સુધારા વધારા કરાવ્યા છે. તેમાં વીજળીની બતી નખાવી છે તેથી જીન નખાવ્યો છે અને સામાન્ય રીતે તે બાબા મહાનને સુધારણું છે (તે સ્થળે આજે પહોંચીને કુલન હતી). એટલે તેની આલપાસની કુલનો સાથે સરખાવવામાં તે સરસ ઉતરે તેમ છે. મી. બાબાત વળી ત્યાંની મ્યુનીસીપાલિટીના કરવેરા પછી બસેજ, માલની આવનપર રેલવેમાં પછી ખરચે, તથા એવી ખીજ કરકારી આવકમાં પોતાનો વિસ્કો આપશે. તેમણે કુલન મલાવશે તે ૧૬૦૮ ના કુલનોના કલાક વિષેના કાલકામાં ઠેર બેસા વખત મુજબ. આ બધું જતાં જો ત્યાંની જોરા મોકાની વસ્તી તેને ટેકા નહીં આપે તો તેઓ કંઈ વેપાર નહીં કરી શકે ; અને તેઓના વિરોધીઓને માલો બાંધવા વિના રાજી ખુશીથી સમેટી લેશે. આ છે જે હકીકત છે તે કહી. હવે

બનાવટી વાતો શું છે ?

તે વિષે કહું : એ બોહસન વાત છે જે મી. બાબાત એક્સિપાટીક (તેઓ જાતીય પ્રભુ છે તેનું તો અલગત કંઈ નહીં) છે, તેથી જ તેઓ નાલાયક હરીફ મળ્યા છે. મી. બાબાતની કુલન મલા મંજૂર વારેજ ખુલી. તેને વિષે એકદમ સાચા કરવા કરતાં ઊંચુર કરીને જગ્યા બેસુ. હોત તો ઠીક નહીં માત્ર "હા" પછી આ બોહા મુદીબર જોખાથી નબે છે અને માંડ પેટવટીયા પમારો આવે છે " (જે આ જગ્યા માત્રી લીધે, ઠારણ કે એ તે વિષે જકુ સાબણુ છે). વાર, મી. બાબાતને એક વાત માત્ર પડતી નથી. તેઓ મુસલમાન છે. અને મુસલમાનો (હોદી વેપારીઓનો મોટો ભાગ તેઓને જાનેલો છે) વેજટરીયન નથી હોતા. તેઓનો ખોરાક માંસ, મરધા, મચ્છી, ઘી, શાકપાન, ઘણો વગેરે હોય છે. હુ આ વાત અનુભવથી જાણું છું. તેઓ 'માંડ પેટવટીઓ પમાર' આપતા હોય એવું પણ નથી. તેઓ તેઓના કારકુનેને જે પમાર આવે છે તે ઉપરાંત તેઓના જાખની તેમજ અન્યની ધણી ચીજો પણ પુરી પાડે છે. આથી કરીને કારકુનો પોતાની કમાણીમાંથી પછી બચાવી શકે છે. આ રીત વખાણવા સાચક હોય કે ન હોય, પણ તે કારકુનોના પમારમાં હુમેરા રહે છે, અને તે કંઈ જોછી ખર માળ રીત તો નથીજ. ખરેખર હોદી એને સ્વતંત્ર સમગ્ર મેળવવામાં જે વિષ્ટો નાખવામાં આવે છે તે જોતાં ખીજો રસ્તો તેઓને મળવો મુશ્કેલ છે. મી. બાબાતની કુલન બેહસનરજાના સુધ રાજ ખાતાના અમલદાર માટે હમેશા ખુશી રહેશે. મી. બાબાત અને તેમનાં જાળબચા ખીજાં બે પોતાની માલેહાનાં ધરમાં રહે છે ત્યાં પછી ચોખ વખતે સુધ રાજ ખાતાનો અમલદાર તપાસ કરવા જઈ શકે છે. એટલે બોહસનરજાની આ સાધારણ સહાયમાં આલખાટીક બલેલ પહેલાં એવી ધારતી રાખવાની જરૂર નથી.

મી. હીનમેનને જવાબ

વળી મી. હીનમેને બોહસનરજામાં આવવા નાર હોદીઓને બોહસનરજા કરવાનું કહી, તથા " જે જોરી જોમો વચ્ચે લગાડ થઈ તે આ દેશ એક્સિપાટીક વેપારીઓને સોંપી દેવા નહીં, " એમ કહી સાબળના રાઓમાં બધે બસેજો ઉત્પન્ન કરેલો હતો. બે મી. હીનમેન વધુ વરસ પહેલાં મારે હાથે પ્રગટ થયેલ એક નાની ચોપટી સાંચવા તરફી મેલે તો તેમને માલુમ પડશે કે તેજ ખુદ હોદીઓની હાલમારી આ કુર કરવાને ખાતર તે લગાડ મુજબ રે કરીને લગાડ હતી. બોહસનરજા તે બેવટી ધારવાળું હથીખાર છે, અને બીન અનુભવીએ તે વાપરવું તે જરા ભય બરેજુ છે. છતાં મી. હીનમેન અને તેના જાણ-ધોને તે વાપરવાની ખુદ છે. પણ હુધવારની રાત્રે એક્સિપાટીકથી વિરોધ જતાવનાર અને તેઓની સાથે વહેવાર નહીં રાખવાને જ'માનાર લોકોની આજળ જે બરાડા પાડવામાં આવ્યા તે તો ખાલી આફેરા કાઢવા જેવું હતું.

હોદીઓનો કમિટસ્ત જ નર્ત હોમો કરવામાં આવ્યો હતો તેની પહેલાંમાંજ વળી એ આફેરા કાઢવામાં આવ્યો તે કંઈક વિરોધ બેહકુડાં લાગવું હતું. બોહર વોર કાંઈ પણ જાતના વેપારીઓને આ દેશ આપી દેવા ખાતર લગાડ હોય એમ હુ જાણતો નથી. મી. હીનમેને માલ કરવું બેહકુડું હતું કે જે હોદીના આત્મભોજને બાધેજ આપણે આપણી સલામતી ભોગવીએ છીએ તે કંઈ કહેનકાહતને જેવો તેવો ભાગ નથી.

જકુ હોદીનો વિરોધ કરી શકે ?

મારા મત પ્રમાણે મી. અબાહાજ જાખી અદાવતવાળી કિલચાલની સામે ન ચાપ તો તેમાંથી અલગ રહે તે પણ ઠીક છે. અમુક કામને જળથી રાખવાના જુસ્સાને છુટો મુકવે તે બધું કરવાત છે. તેના કમકમાટવું જાન તેઓને તો હોવું જ જોઈએ, એટલે બીજા ઉપર તે કમ કમાઈ વરસાવતાં તેમણે અચકાવું જોઈએ.

હોદીઓ જોરાને હુલાક કરવા માગે છે ?

મી. કરબરડે રજુ કરેલા કરાવનો જોડા નો આફેરા જાખ મારી સમજ પ્રમાણે પાયા વિનાનો હતો. જોરાઓની રહેણી અને કરણીને હાલથી કરી નાખવાની કાંઈ કિલચાલ હોમી થઈ હોય એવું મારી જાણમાં તો નથી. આથી હુકું મે તો એવીજ રીત અલગ કરવાને અમલ

કરેલો છે કે હાથ કરવાને અને કમરવા ને બદલે—એટલે કે કાંઈવાની લાંબા બુધ્ધિ પ્રત્યેની રાજ્યનીતિ કે જે આપણે હરખીજ એક જીએ (ધકારતા આખા) જીએ તે અખલાર કરવાને બદલે હોદી જોની સામે જે ફરીવાર છે તે દુર થાય તેમ તેઓને આપણી કારમાં લાવવાનો પ્રયત્ન કરવો. જે આવે પ્રયત્ન કરવા માં આવે તો હોદીઓ પોતાની લાજકાત દેખાશે એમ અને બરોસો છે.

મી. રીચના કામગીર દીકાઓ
રડાંરડનથી હરખરડ ને. પેટલીએ 'લીકર' માં લખ્યું છે કે :—

મી. રીચનો કામગીર હરેલી બીના જોધી બરેલો છે. તેને કાંતો એલીઆ દીક વેપારથી થતી ખમથાલીની ખજર નથી, બચવા તો તેમાં તેનો કીસ્સો છે.

હોદી વેપારીઓ પોતાના નોકરોને નમાલા હરમાયા આપે છે એ વાતને તે બોલી કરાવે છે. પણ તેમણે બાબુજી જોધએ કે હોદી વેપારી હરમાયા આપતા હોય તે હરમાયાપર જોરા નથી શકે ? જે આ ખરાબી વધતી જવા હમણું તો આપણાં ડોકરોઓનું શું થશે ? આજે વેપારમાં હજારો જોરાને ધધે મળે છે, પણ કુશી વેપારી હાવે તો આપણાં એક રાને ધધેજ મળશે નહીં. હોદી કાજે શર આજનાર બ્રિટીશ પ્રભ છે એમાં શંકા નથી, પણ આપણે અને આપણી ઓલાહનો નાક થતો અટકાવવા આપણે તેમની સામે હાથ પડે છે. મી. રીચ મને તે કહે પણ એ લોકોનો મેરવાજીથી વેપાર અને મેરવાજીથી હરીફાઈ આપણે મળે હિતરે તેમ નથી. તેમનો વેપાર અને હરીફાઈ મેરવાજીથી છે એમાં તો શંકા નથી, એટલે જેઓ તેમને ટેકા આપે છે તેઓ આજે નહીં સમજે તો ભવિષ્ય માં સમજશે અને તેમને નહીં તો તેમનાં ડોકરોને અવસ્ય પરતાવું પડશે.

'ધર્મી' ની અધર્મી દીકાઓ

"ધર્મી" એવા નામ તલે એક જ ધર્મી લખનાર 'દરાંસવાલ લીકર' માં લખે છે કે—એકસપરમ ખાતે ચાંદીમ બરાઈ અને કરાવે થયા તે કીક થયું આ સજો દરાંસવાલને ચીંતા સમાન થઈ પડેલ છે એ કાંઈ નથી વાત નથી. હાથ પહેલાં જ્યારની સરકાર તેમને આપવા કે બચવા ન દેવા કોશીશ કરી રહેલ. જેમ સુધે પ્રકાશ છે એ વાત એકજ છે તેમ આ લોકોનો કામ પણ એક છે. આ બંનેનું નીકળન સહવા

નો, અને તેમને મુલકની બહાર રાખવા નો વખત હવે આવી લાગ્યો છે. માટે આપણે ખડે પડે થઈ સરકારને એ કામ માં મદદ કરવી જોઈએ. આ કે "એટલા બધા (એકસપરમમાં) કુશાન ખોલવા એટલા) ઉધ્ધત રીમ થઈ થયા છે ? તેઓ "બ્રિટીશ પ્રભ" એવું નામ લઈ લેતા છે એટલાજ માટે. હ તો છટાલીને કહું છું કે "લાખા" આ લોકોનો નાક કરવામાં છટાલીના બચ કર અને કાજાને કું હવેક મમ્મુ કું કુશીથી લાભ શું થવાનો હતો ? કમજ નહીં. તે બધી પાસો ઉસરડીને તથા ખોતરીને એકઠો કરે છે, અને હોંકુસ્તાન મોકલી દીએ છે. માટે આપણે એકજ થઈને પીટીશનો વિગેરે કરીને સરકારને મદદ દેવી, તથા તેમના લાઇસેન્સ બંધ કરાવવા, અને લીલ પુરા થયે કાદી મુકવા કાજા પડાવવા.

આની દીકાઓને મેરી કહી વખોડવા ની 'દરાંસવાલ લીકર' ના અધિપતિને જરૂર પડી હતી.

'ધરિદ રાંડ એકસપરસ'માં ચરચા

એ. સા. રીચર નામનો લખનાર 'ધરદ રાંડ એકસપરસ'માં લખે છે કે :—

એકસપરસને જોર રાખવા માટે જોરા જોને મેરવો બાંધવાની જરૂર આજે પહે લીજવાર પડી નથી. હાથ પડી તરત જ તેમણે વેગમજ દીન ખાતે વેપાર નાખવા કોશીશ કરી હતી, પણ અહીંના વહકાર રહીશોએ તે સામે મજબુત રીતે કામ લીધેલું, જેથી કુશીઓની મુશ્કેલી નહીં આવેલી. હાલ કેટલાક લોકો પેન માં પડવા રહેવા માં છે. તેઓ મામ લાની મંબીસ્તા બીલકુલ સમજતા નથી હાથલા તરીકે નાતાલ. ત્યાં હુમ્મો હોદી વેપારીને લાંબો જોરા વેપારી લગભગ નાહુક થયા છે ત્યાં નોહીમદામ રોડ તે ખેતી વિગેરેને લીધે બહુ આળાદી બોમ વતો વિલાય છે, પણ જોરા વેપારીની સખ્યા જોધએ તો એકે ન મળે વિલાન ડારવીને ખરજ કહણુ છે કે "સુધારો એવી રહ્યા લાવશે કે ગુજરાન મેળવવાના વાંધા પડશે." એલીઆદીક જ્યાં જાય છે ત્યાં જોરાને તેમના નોકર થવું પડે. આજેલીઆમાં સીકની ખાતે ચીના વેપારીનાં આંખણું વાળવાનું કામ કરતાં મેરી ખામજોને મે જાતે જોએલ છે. દરાંસવાલ માં લવાલ એજ છે કે જોરા થયું થશે કે કાળા ? અને આજા છે કે આ લકત આં જોરાઓનેજ હવેક મળશે.

જોરાને મદદીનના ઉતારો બચે

છે પણ એટલો વિચાર કરવો નથી કે જે સુધારો તેમની ખરાબી કરે છે તે સુધારો નેજ તેમણે તજવો જોઈએ, અને નહીં કે તેમને હાંસવાર ઉચલા સુધારાવાળા લોકોને કે—અ. ઇ. એ.]

પરોણામતની ખામી વિષે ફરિયાદ

ઉપરની બાબત સંબંધમાં 'નાતાલ ટાઇમ્સ' માં પ્રગટ થએલ કેટલીક હકીકત હોદી વાંચકોની બાજુ માટે બને હિતારી લીધી હતી. તેમાં 'ટાઇમ્સ'ના લખનારે, મેટાલિનના એક હોદીપર મુસા ફરોની પરોણામત ન કરવાનો આરોપ મુક્યો હતો. આ હકીકતના ખુલાસામાં મેટાલિનથી મી. એમ. ઇ. લાખી જણાવે છે કે 'ટાઇમ્સ'ના લખનારે તદ્દન ખોટી વાત હોદીની બદખોષ કરવા માટે જાધી છે. પોતાની વાતના ટેકામાં ૫૦ લાખી એ એક જોરા અહરથ ("મેટાલિન મેટેટ" ના અધિપતિ) નો કામગીર રજુ કર્યો છે. તેમાં આ અહરથ લખે છે કે મી. લાખી આ લામમાં ૨૦ વરસ કામ રહે છે, અને બહુ જાબજદાર માણસ છે તેણે મુસાફરની પરોણામત ન કરી એવો કેવાલ 'ટાઇમ્સ'માં કપાયો છે તેમાં મે' તપાસ કરી છે, અને તે ખીના તદ્દન નાખવાદાર માણસ પડી છે. તે લખનારે કહેલ રટોર બહુ મોલાહાર મજાપ છે. તથા મુસાફરોને આજે મળે છે એટલું જ નહીં પણ રોજગાર પણ ઉચલા રીતે ચલાવાય છે.

ચીનમાં બળવો

(૧૨૨)

ચીનના રાજકાંતી કરનારુઓ તરફથી પ્રભાવ પ્રતિનીધિઓની એક કાનકરસ બોલાવવામાં આવી હતી. કુરોપી રાજ્યો ના કોનસલોએ ચીનમાં રોજબીકોને માન્ય સમજવું એવા આપણી કરવાનો હાસ થયો હતો.

ચીનમાં જોરાઓના રજીશ માટે દમ હજારનું લક્કર ઉતારવા કુનાઇડ રટોની સરકારે તક્યારી કરી રાખેલી છે.

ઉત્તર ચીનમાં કદમ ક જોરાઓની કલક

કરખન ટાઉન કાઉન્સિલને અરજી

કોલોનીયલ ગવર્ન હાઉસી તરફથી

કરખન ટાઉન કાઉન્સિલને કોલોનીયલ ગવર્ન હાઉસીને કેપ્ટન જોડા વખત પહેલાં મળ્યું હતું. તેના તરફથી હવે એક લેખીત અરજી કાઉન્સિલ પર મોકલવામાં આવી છે. તેમાં નીચે મુજબ મુખ્ય મુખ્ય હાકારીઓ ઉપર ખાન ખેંચવામાં આવ્યું છે:—

લાઇસેન્સ

આ ખાખતમાં અમે બીજી કામને મળે છે તેવા ન્યાયની માગણી કરીએ છીએ. કાઉન્સિલે જણાવ્યું છે કે લાઇસેન્સ અમલદાર સરકારી નોકર હોવાથી તે તેના પર કંઈ કાણ ધરાવી શકતી નથી, પણ પારલામેન્ટના કાયદા મુજબ લાઇસેન્સ અમલદારને મુનસરી મુજબ વરતવાની સત્તા આપવામાં આવી છે એટલે જરૂરજે તે સરકારી નોકર મળ્યા. એ વાત તો હવે મલકુર છે કે લાઇસેન્સ અમલદાર તેની મુનસરીનો અમલ એક સરખી રીતે ગેરાઓના કામમાં અને હાઉસીના ગેરલાજમાં કરતો આવેલ છે. લાઇસેન્સ અમલદાર પોતાની એકે આવે એક જગેએ અમલ ચલાવે એ અમે માની શકતા નથી. કેમકે વળી તે હોદ્દા પર નીમલુક પણ કાઉન્સિલ હુકમ માપ છે, એટલે તેને કાઉન્સિલના જીરવ અને વલણ મુજબ વરતવું પડે. કાઉન્સિલનું વલણ હાઉસી લાઇસેન્સ કમી કરવાનું છે એ અમે જાણીએ છીએ. લાઇસેન્સ અમલદાર તો એમજ નહીં કરી બેસેલ છે કે હાઉસી લાઇસેન્સમાં વધારો થવા દેવો એ ગેરાઓની જીવાઈ માં પાણો નાખવા બરાબર છે, અને વિરોધમાં જે લાઇસેન્સ મોલુદ છે તે પણ લાઇસેન્સદારનું મરણ મતાં અથવા તો વેપારમાંથી દુરાગત થવાનું ખતતાં પકડતા જતા હોવાથી જવિજન માટે જક બારે વિચાર થઈ પડે એવી સ્થિતિ થઈ છે.

આમાંથી એકા ઇન્પીરીયલ જોન ફરન્સમાં જે વાહી રજુ થઈ હતી તેમાંથી થોડો કામ જાહી હાંકવા રજા લઈએ. “નાતાલમાં મુનીસીપાલિટીનો તરફથી હાઉસી વેપારીઓ વિવેનો અમલ થઈ વખત અખત અન્યાય કરેલો થયો છે, અને હાલ પણ તેઓના વેપાર વિષે હક જળવાય છે તે ગેરાઓના મુકાદા સામે સુધીય કોર્ટને અપીલ થઈ જો એટલે

સુધીય, અને તે પણ વળી જુના લાઇસેન્સોના સંબંધમાં. જુના લાઇસેન્સો ને બીજાના નામ પર કરી આપવા કે તદ્દન નવા લાઇસેન્સો કાઢી આપવા તે તો હજી મુનીસીપાલિટીના જ હાથમાં છે.” આખરે વેપારીને આવા કનેક્ટન્ટ કરેલા વારામાંથી થોડો કામ આવા માં કરતો આવે એવી રીતે નહિ વરતતાં તેઓ તરફ ઉદારતા બતાવવામાં આવશે એમ તે માટેને અંતે વિનંતિ કરવામાં આવી હતી. અમે હાઉસીની કમીએ છીએ કે ટાઉન કાઉન્સિલે અપીલ કોર્ટ તરીકે કામ કરેલું છે તેમાં તેને નામોથી લાભ એવાં થઈ શકે છે. અને લાઇસેન્સ અમલદારના અન્યાય કરેલા મુકાદાને ફરવવાની તેને સત્તા હોવા છતાં તેણે તેમ કરવાને બદલે તે અમલદારના ગેરલાજની મુકાદાને ટીકા આપતાં અચિંકા ખાધો નથી.

લાઇસેન્સ અમલદાર કામને કે રજાને એક રાખ્યા વિના ફેસના બ્લાન્કીયસા ઉપર પેતાનો ફરાવ આપે એવી મુમના તેને આપવામાં આવશે. અને જ્યાં અમલદાર કોલોનીયલ જન્મેલ હોય અથવા અહીં થઈ રહેલ હોય ત્યાં તેનો પહેલો હક કમલ કરવામાં આવે એવી મુમના પણ કરવામાં આવશે.

ટરામ વે

ટરામને ઉપર હાઉસીને ખાલ જગ્યા એ બેસાડવાની કનક્ટરને સત્તા આપવા માં આવી છે તેને પરિણામે હાઉસીને હમેશાં કામવાઈ ઉપનન થવાનો તથા અપમાન સહન કરવાનો વખત આવે છે. હાઉસીને ટરામના નીચલા કામમાં બેસવાની મનાઈ છે તે જોતાં ઉપલા કામની બંદરે તેઓને કંઈ અટકાયત ન હોવી જોઈએ. પેસેન્જરોની સારી વરત થઈ વિષે જે વારો છે તેજ પુરતો થવો જોઈએ. રક્ષક પેપાક ન પહેરનાર હાઉસીને પાછળ બેસાડવા એ અમે કમલ કરીએ છીએ, પણ રક્ષક પેપાક પહેરનાર હાઉસીના લાખમાં કશી અટકાયત ન હોવી જોઈએ.

કાઉન હોલ

કાઉન હોલ એ સુધી મુખ્ય જાહેર જગ્યા હોવાથી તેને બાંહે આપતી વખતે હાઉસીનું અપમાન થાય એવી શરતો કરવાની કાઉન્સિલને સત્તા નથી. હાલમાં શેરીફની સંગીત મંડળીને તે એવી શરતો બાંહે આપવામાં આવેલો હતો કે જેથી તેના બેલ એવા જગ્યા હાઉસીને નેહીવોને અપમાન અને નામોશી સહન

કરવા પડે. તો હવે પણ આ મોશોના સંપુરણ હોય જળવાય એવી શરતોથી બાંહે આપવામાં આવે એવી વિનંતિ કરવામાં આવે છે.

બીજી, જાહેર હામાખાનાં વગેરે હાઉસીને કરવેરામાં થોડો કામ હોવા છતાં ઉપલી જાહેર જગ્યાઓમાં તેઓના પાખળી હોવો ઉપજોગ તેઓને કરવા દેવામાં નથી આવતો, તે જોતાં તેની કંઈક મરજ સારે એવી એક સુમના કરવામાં આવે છે કે હાઉસી રમત મમત માટે હાલ જે મેદાન વાપરે છે તેને કોરકઝ કાઉન્સિલ જેમ બાધી, તેમાં એક ડોર મળી, તેને હાઉસી માટે મુકર કરવામાં આવે. પણ તે સાથે અમે એમ પણ જણાવવા માગીએ છીએ કે ઉપર કહ્યા મુજબ કરવામાં આવે તેથી જાહેર સ્થળોમાં જગ્યા આપવાનો હક અમે પડતો મુકીએ છીએ એમ કહેવા માગતા નથી. બીજી સુધારવાના કામમાં હાલ પાઉં એક લાખ ખરચાવાના છે તેમાં હાઉસીને ખરેખરા ઉપજોગને હિસ્સો નહીં મળે નાથી ગેરાઓની કામગીરીને ખાન આપી ઉપલી માગણી કરવામાં આવી છે.

હાઉસી વીરી

જાહેરથી કરખનમાં હમેશા ટોળાખંધ હાઉસી આવે છે તેઓને આશરો લેવાને કંઈ જાહેર મકાન કે વીહી નથી, આથી થજી લોકો આપો દહાડો કુટપાખ ઉપર બેઠેલા જોવામાં આવે છે. ખાસ કરીને બેકુલ લોકો જે સવારના ક વાગ્યાથી પેતાની જગત વેચવા સાર આવે છે તેઓના સંબંધમાં આ મુકવણ છે. બજાઓને રાત પણ રહેવું પડે છે અને તેવે પ્રસંગે થજી અમલક સહન કરવી પડે છે.

હાઉસી સતા

જે સતાઓમાં હાઉસી રહે છે ત્યાં રસ્તા, પગથી, ખતી તથા કામાન સહાયની ખાખતમાં કાઉન્સિલનું ખાન ખેંચીએ છીએ.

ઉવટ ઉમેરવાનું કે હાઉસીના કહેરી તરીકેના હોય સામે જાહીના ગેરા વતની ઓમાં દિવસે દિવસે અચાવ અને તિરક કાર વધતો જાય છે તે જોતાં અમે માન વંતા મેયર અને કાઉન્સિલરોને જણાવવા ની રજા લઈએ છીએ કે તેઓ અમારા હોના રક્ષક છે એટલુંજ નહીં પણ તેનો ઉપજોગ અમને બરાબર મળે છે નહીં તે વિષે પણ જવાબદાર છે એમ અમે થજીએ છીએ.

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી ફંડ

સેક્રેટરી તા. ૧૪-૧૧-૧૧ ના
લખે છે કે :-

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીએ રેડ
ક્રેસન્ટ સોસાયટી ફંડ માટે જે મહેનત
અને ખતથી કાશીક કરેલ અને કરે છે
તેની વધારે પ્રશંસા કરવા જરૂર નથી.
તોપણ હમીદીએ કરેલા કામનો મોટો
હેવાલ આપવા અવરજીવ જરૂર છે.

જોવાનસખરખ ખાતે આજ સુધી
આશરે સવાળસે પાંચ સોસાયટીએ બેગા
કરવા એ રકમ હાથેના પ્રમાણમાં સર
આવા જેવી તો લેખાઈજ, છતાં હજી
મોટી રકમ થવા હોય છે.

વીરીનીમીયમી મી. અસવાત મારફતે
પા. ૪૪-૮-૦ મળ્યા, અને કરમરસ
ડોરપથી મી. વાળ મારફતે પા. ૫૮-૧૫-૦
ની રકમ મળી.

ફીપોર્ટ હમીદી મેંબરો ઉપરાણું
કરવા મળ્યા હતા, તે પા. ૧૭-૭-૧
ઉપરાણી લાવેલ તે અને પાછળથી
પા. ૧૦-૪-૦ મળી કુલ પા. ૭૭-૧૧-૬
આવેલા છે.

ફરતમખરખ ઇમામ સાહેબ તે મી.
કાશમ મળ્યા હતા તાંથી પા. ૫૪-૧૫-૧
એ ડીકીકટ વીઝેરે હરીને લાવ્યા હતા.

લીખતનખરખ મી. આજમ બાબેક
અને મી. ઇ. સુલેમાન કુ. એ ઉપરાણું
કરી સોસાયટી હમીદીઆને પા. ૫૧-૧૭-૬
મોકલી આપ્યા હતા. તેમજ વેનટરસ
ડોરપથી મી. અમેજી તથા મી. હાજી મહ
મદ મમદુએ ઉપરાણી પા. ૨૫-૧૫-૦
મોકલી આપ્યા હતા.

મેયાલ ને અરમેશો તરફ મી. મુસાજી
કુવાડયા ને મી. આમોદ મુસાજી મળ્યા
હતા તાંથી પા. ૪૭ નેટજી ઉપરાણું
કરી લાવ્યા હતા.

વોરમખાલ તથા નીલીરહમ તરફ મી.
ઇસપ નમદીએ જાતી મહેનતથી ઉપ
રાણું કરી પા. ૩૦-૧-૬ સોસાયટી
ઉપર મોકલાવી આપ્યા હતા.

જરમીરહન અને જોહસખરખ તરફ મી.
ફેનસી, ઇમામ સાહેબ, મી. સેખ રસુલ
વીઝેરે હરી ઉપરાણું કરી લાવ્યા હતા.
પા. ૫૭-૭-૬ મળ્યા હતા.

મેહમુદપાળા મી. ઇ. એ. હાજીએ
પા. ૪ આપ્યા તે ડીકીકટો લાઈ ઉપરા
વવા લેવનપરગ મળ્યા હતા.

રમીએ અને બેનોના તરફ મી. હાજી

લીલા, મી. ફેનસી વીઝેરે મળ્યા હતા. તે
પા. ૧૪-૬-૧ કરી લાવ્યા છે.

લેઝમખરખ ઇમામ સાહેબ, મી. હજી
આમલ મુલા, મી. બાબા એ સાહેબો
મળ્યા હતા. તાં પા. ૭૦-૨-૬ ની
સારી રકમ થઈ હતી.

મીડલખરખખાતે મી. ખીલ ને ઇમામ
સાહેબ મળ્યા હતા. તાં પા. ૪૩-૧૧-૦
ની રકમ થઈ હતી.

કમારકોડોરપથી મી. આદમે ચેક પા.
૧ નો પોસ્ટ મારફતે મોકલેલ છે. અમારી
સોસાયટીનું ડેપુટેશન એ તરફ આજ
કાલ જઈ. તેમજ સ્ટાનકરહન, હેકમ
ખરખ તરફ પણ હમીદી મેંબરો આજ
અઠવાડીયામાં જશે.

આ તકે હમીદીઆ સોસાયટી ફંડ
ટેકાખાના તમામ સાહેબો જેઓએ જાતી
મદદ કરી, કાળામાં મદદ કરી તેમ નેક
કાશીસો કરેલ તેઓનો ખત:કરખપરવક
આભાર માને છે.

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી ફંડ

લેડીસમીયમાં આરે લુસ્સો

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

તા. ૧૬ મીએ મી. એમ. એમ.
આમોદની કાશીકથી બચેના મુસલમાનો
ની મીટીંગ મસ્જીદના ક'પાઈડમાં મળેલી
હતી. આશરે ૧૫૦ મહરુઓ હાજર હતા.
મી. એન. એમ. આમોદની દરખાસ્ત, અને
મી. મહમદ અહમદ ગોમાના ટેકાથી મી.
હાજી અહમદ મહમદ ખારવા મુખ્ય
મુદોષા. તેમજ મીટીંગનો હેતુ અસરકારક
સબોમાં કહી સંબળાવ્યો, અને પદાથી
ના નીચ ફરમાલે વખોડી કાઢ્યો, તથા
ના. સુલતાનના લશ્કરના જખમી યજ્ઞેલા
મારીઓ તથા કહીઠ યજ્ઞેલાઓની વિધવા
ઓ તથા યતીમોના સાર અને તેટલા
પદસાની મદદ કરવાની જરૂર જતાલી.

ત્યારબાદ ઇમામ હાજી અહમદ વાહેદ
સાહેબે કુરાને મજીદનો કેટલોક તરલુમો
અસરકારક બખાન કીધો. મી. મુલામ
મહમદ ખીન અબદુલ રહેમાને અસર
કારક બેનોમાં ના. સુલતાનની ફતેહ ચાહી,
અને કેટલુંક વિવેચન કર્યું. મી. ડોરત
મહમદે પણ કેટલીક અસરકારક બેનો
કહી. ત્યાર પછી મી. અહમદ મુસ્તા
સાહેબે ઉપરાણું સારી રીતે થાપ તે

ખાખાલ કેટલુંક વિવેચન કરી ઉપરાણું

કર કરવાની દરખાસ્ત કરી. તે પછી
ચેરમેનના દુકમી ઉપરાણાનું કામ કર
ચુ. મી. એ. એમ. આમો તરફથી પા.
૧૩૦, મી. હસમાઇલ મહમદ અને કુ.
તરફથી પા. ૬૨-૧૦-૦, મી. એમ. એમ.
આમો તરફથી પા. ૩૦, મી. હાજી અહ
મદ મહમદ ખારવા તરફથી પા. ૨૦
તથા ખીજ નાની મેટી રકમો મળી
ઉપરાણાને જોત જોતામાં પા. ૩૦૦
નેટલી સરક રકમ પર પહોંચાઈ દેવામાં
આવ્યું.

આવતા રવિવારે મેસરસ મહમદ
અહમદ જોરા, એમ. એમ. આમોદ,
ઇસમાઇલ ફુસેન મપરી, હસમાઇલ મહ
મદની કુ., તથા સી. એસ. અસમાલ
એ મહરુઓ વેચસનેક વિઝેરે ટાંચે ઉપ
રાણા સાર જનાર છે.

ડરખાલ

લેડીસમીયમાં યજ્ઞેલા સરક ઉપરાણાના
અખર ડરખાલમાં રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના
કારોવારીઓને પડતાં બારે ખુલાલી ફેલાઈ
અને સંકુએ આહીરતના અવાજો કરવા,
તથા ઠરાવ કરનારાઓ માટે આભારની
લાખણી જાહેર કરી.

તા. ૨૦ મીએ મેસરસ ફતુહ મહમદ,
ઇસમાઇલ જોરા, એન. એમ. કાદર,
સુનથી મોમરાહમ્મા, હસમાઇલ કાફેજ,
ફુસેન ફાતુહ તથા કાટવાલ એ મહરુઓ
પાછનટાંચીન તથા માલવરન મળ્યા હતા,
અને સારે ઉપરાણું કરી લાવ્યું હતા.

એ ટાંચીન ખાતે ત્યાંના આમેવાતોની
ખતથી પા. ૨૦૦ નેટલી રકમ થઈ
મુજબ જણાવવામાં આવે છે.

લેડીસમીય, એ ટાંચીન, પાછન ટાંચીન.
તથા ખીજા જે જે મારો ખાતે નાતાલ
માં ઉપરાણું થયું છે, અથવા ડેપુટેશન
ચકીલ છે તે દરેક ટાંચે પદસા કરનારા
ઓનો, તથા ખીજ મહેનત લેનારાઓનો,
તથા ડેપુટેશનની ખરદામ કરનારાઓનો
રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી વતી ચેરમેન
સાહેબ મી. ફાતુહ મહમદ અંત:કરખપરી
ઉપકાર માને છે.

એક એક બજારી તેની ખાવક રેડ
ક્રેસન્ટ સોસાયટીને આપનાર ડરખા
મહોમેડન નાટક કુપતીના વલી મી.
મહમદ માજમ લખે છે કે એ એક
કરવા માટે કાંઈ પણ લીધા વધર પાડ
બજારનારા પાત્રોનો, ડીકીકટો વિઝેરે
ખચપનારે સાહેબોનો, તથા ખીજ મહેનત
લેનારાઓનો ખત:કરખપરી ઉપકાર

છટાલી—પુરકો લડાઇ

અધવાલીક સમાચારોનું તારણ

(ફરના તારો ઉપરથી)

શુક્રવાર, તા. ૧૫.

સીદીમેશરી ખાતે વધુ બળ જમા કરવા માટે છટાલીએ વધારાનું બંધકર અને કાર્યોએ મોકલ્યો છે. પુરકોના પડાવ સોધી કાઢવા માટે તેમણે "સરખામટ" મોકલ્યાં હતાં, પણ તેજ દિવસે જ્યારે પુરકો છટાલીખનો પર હુલો લાગ્યો ત્યારે છટાલીએ પાછો ખેંચી લીધો.

શુક્રવાર, તા. ૧૭

છટાલીનું એક ડાકુ જણાવે છે કે પુરકો રાત્રીએ કરેલા એક પ્રોટેસ્ટના પરિણામે છટાલીએ પુરકોની કિલ્લે આપેલા છટાલીન સમુદાયમાં દુનિયામાં પચાસ હાથ ન કરવા માટે ખાતરી આપી છે.

શુક્રવાર, તા. ૧૮.

ત્રીજીલી ખાતે અને આસપાસ ભારે વરસાદ થવાથી બને પડતી જાવણીઓમાં પાણી ફરી વળ્યું છે. ત્રીજીલીના કીનારે ભારે તોફાન થવાથી છટાલીખન ચનવારને કીનારો છોડી દુર ચાલ્યા જવા ની જરૂર પડી હતી.

સંડાની છેલ્લી મીટીંગ

છટાલીની લડાઇ ચામે પ્રોટેસ્ટ કરવા સંડાન ખાતે તા. ૭-૧૦-૧૧ ના મુસલમાનોની એક મીટીંગ યોજી હતી. તેનું પ્રમુખપદ છટાલીમાં મુસ્તાફા કામેલ પાસાએ સ્થાપેલી નેશનાલીસ્ટ પાર્ટીના વડા મહમદ હરીદ બેગે લીધું હતું. મીટીંગમાં કાબર ચનાગોમાં જો કે પ્રોટેસ્ટને દીદીઓએ હતા, છતાં પુરકો અને છટાલીખનો પણ સારી સંખ્યામાં જોવામાં આવતા હતા. 'હાડિયા' જણાવે છે કે સંડાની અમલોને હરાવ એવો હતો કે જ્યાં સુધી પુરકો માટે માન ભરેલી સમાધાની થાય નહીં ત્યાં સુધી બધા પુરવના લોકોએ છટાલીને ચાલ બોલકોટ કર્યો. બીજા એક હરાવમાં લડાઇને વખોડી કાઢવામાં આવી હતી, તથા વચ્ચે પડવા પુરકો રાત્રીએ અમલ કરવામાં આવ્યો હતો. બીજો હરાવ વિલામતમાં જણાવના થયેલા હોઈ આગેવાન મી. જોહાલા એક પારખે રજૂ કર્યો હતો. મી. પારખે પોતાના આપણા જણાવું હતું કે આ લડાઇમાં જો પુરકો ચાલે ત્યાં નહીં પડે કે છટાલી ખેંચે છે.

તેના એવો અમલ થશે કે હેમ ખાતે જ સમાધાન કરનાર મંડળ છે તે પશ્ચિમ માટે નથી, પણ પુરવની આખતોમાં વચ્ચે પડવા માટે છે.

ન્યાય ખાતાનો રિપોર્ટ

(ચલા અંકથી ચાલુ)

કેળવણી

હીદીઓના કેળવણીના પ્રયાસ વિશે જુદા જુદા માહિત્યરોએ દીકા કરી છે.

ડરબનમાં ૪૪૦ હીદી, ૭૭૦ નેટીવ અને ૫૧૪૧ ગોરા ડોકરા નિકાલે જાય છે મુખ્ય માહિત્યરોએ એવી દીકા કરી છે કે હીદી અને નેટીવ આખા પોતાના ડોકરાઓને કેળવણી આપવાની બાબતમાં બહુ કળજી ધરાવતાં જણાયા છે; પણ તેઓની મુખ્ય નેમ એટલી કરવા કરતાં કારકુનગીરી કેળવવાની હોય છે.

મનાન્ડાના માહિત્યરો દીકા કરી છે કે કેળવણીનાં સાધનોને લાભ લેવામાં કાળા લોકો ગોરા નેટીવ જેટલા ધરાવે છે; હીદી નિશળીઓના સંખ્યા તબક્કા ઉપરન કરે તેવડી છે. હીદી ડોકરાઓ કુદરતી રીતે ચપલ હોય છે; તેઓના મહેરા ઉપરજ આતુરતા અને ચપલતાની કાપ દેખાઇ રહે છે, વગેરે.

લાયન્સ રીવરના માહિત્યરોએ એવી દીકા કરી છે કે તે ભાગમાં હીદીઓને કેળવણી ની કંઈ સમગ્ર આપવામાં આવી નથી તે મામમાં હીદી ડોકરાની સંખ્યા જમ જમ ૫૦૦ નેટીવ છે, અને નેટીવ બીજા આસપાસના પરમણુમાં છે; લાયન્સ હીદી શિક્ષક કેળવવામાં મુશ્કેલ ન હોવી જોઈએ.

આલેક્ઝાન્ડ્રાના માહિત્યરો દીકા કરી છે કે તે વિભાગમાં ગોરા તથા નેટીવ કરતાં હીદીઓને કેળવણી આપવાનાં સાધન વિશેષ છે.

પા. ઉ નો કર

અમલાલીના માહિત્યરોએ કહેવું છે કે હીદીઓ પાસેથી પા. ઉ નો કર ઉધરાવવામાં બહુ મુશ્કેલ પડે છે. કર વર વાને વચ્ચે હીદી બીજો ક્યાં ચાલ્યો જાય છે અને તેને સોધી કાઢતાં થયેલ વખત લાગે છે.

કેમવાર ગુન્ડેગારો

જેલ ખાતાનો ઉપરી ૧૯૧૦ ના જેલી ઓની સંખ્યાનું પ્રમાણ કેમવાર નીચે મુજબ જણાવે છે—

દરસવાલમાં એક માસથી વધારે મુદતવાળા ૬૬૮૭ હીદીઓમાં નેટીવે જમ જમ ૭૮ દકા, ગોરા ૧૧ દકા, હીદી ૨ દકા, બીના ૨ દકા અને બાળ કેટલીક ગોરી તથા નેટીવ સ્વામી મળીને એક દકા એક પ્રમાણ થયું હતું. વસ્તીનું પ્રમાણ ૨. દકા ગોરાનું અને ૮૦ દકા મળીનું મુજવામાં આવ્યું છે.

ગુન્ડાઓને જાતવાર આંકડો આપવામાં આવ્યો છે. તેમાં દીકા કરવામાં આવી છે કે હીદીઓ પણ કારની ગોરીમાં આપલ થતા જતા હોય એવું દેખાય છે તે સિવાય તેઓમાં મુખ્ય ગુન્ડા ગોરી, કાચ, સોનેરી કાપડોને જમ, તથા બદ કાનતની નાકારી એ હોય છે; હીદી હીદીમાં મુખ્ય કોડુ ફેરીઓ, મુસલમાન દુકાનદારો, મોળી અને વેદરો હોય છે.

જેલોનો ખોરાક

૧૯૧૧ ના જાનેવારીમાં દરસવાલની જેલોનો ખોરાક અત્યંત મોઝી કરવા બાદ ફેરવવામાં આવ્યો હતો. હીદી ખોરાક સંબંધમાં સલામતી હીદીઓની ઉપર ઉપર ફરીવારથી પડી સરકાર માર કત તે વિશે હીદી સરકારને મત પુજામાં આવ્યો હતો; જો કે કુદી મુદતવાળા માટેની ખોરાકમાં થોડો ઉમેરો થવાની સુચના કરવામાં આવી હતી. જે સુચના જુન માસથી અમલમાં મુકવામાં આવી હતી.

પણ ૧૯૧૦ ના નવેમ્બર માસમાં હીદી સલામતી હીદીઓએ થી માટે હડતાલ થાદી પી કાકતરી કલામજીથી આપવામાં આવતું હતું તે સાધારણ ખોરાકના લાભ તરીકે તેઓ માગવા લાગ્યા. અને પોતાનો હેતુ પાર પાડવા અપ્રયત્નો કરવા લાગ્યા. સરકારે ખાસ સંજોગે ચણી થી આપવાનો કુકમ કાપ્યો હતો.

જેલોનસખરમાં કાકડાપણું

રિપોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે જોહાનસબરમાં કાકડાપણું વધતું ચાલ્યું છે. કેમ્પુડી કમીશનરે દીકા કરી છે કે લાંબુ કરતાં વધારે પીકા ચલાવવા દેવામાં આવે છે. કાકડાપણું માટે જા એલિઆઈકોને સબ કરવામાં આવી હતી.

[સંપૂર્ણ]

ડરબનથી એક મુસલમાન વાંચક લખે છે કે તા. ૧લી દીસેબરે જુમાને દિવસ છે. અને તા. ૨૭ને સનીયારે બહરી કાક (એટલે કુદરતી) છે તો એ જો દીવસોએ મુસલમાન કાકડાઓને દુકાન બંધ રાખી છટાલી કરતાં કુદરતી કાકડાઓને મોકલે.

જોડાન્સખરમાં ઝારતોના કામનું ખબર

ચેરની હાજરી અને આપણ

વિજયવાર હેવાલ

[ઇ. એ. માટે ખાસ]

જોડાન્સખરની ઝારતોના મહાન તરફ
નું ખબર, જે માટે બધી બાબતો દર્શાવે
છે. જ્યાં આપણને તો સ્પષ્ટ રીતે જણાય
છે, અને ખાસ કરી સીવલ કામમાં આપણને સહી
છે તે તો. ૧૫ મી નવેમ્બરે ઇંગ્લેન્ડના
કેન્ડ રજીસ્ટર મહાનમાં બરાબર લખેલું છે. તે
પ્રકારમાં માટે એક મોટો અંગ્રાજી લેખો
હતા, જેમાં જોડાન્સખરના મેમ્બર, મેમ્બર
ના બાબત, મી. હોર્સેન તથા મીસીસ હોર્સ
કેન, મીસીસ આલ્ફર લુધ્ધ, રેવ. મી.
ને મીસીસ શીલીપ્સ, રેવ. મી. અને મીસીસ
ડોક, રેવ. મી. અને મીસીસ બેરી, રેવ
મી. અને મીસ હાવરડ, રેવ. મી. અને
મીસીસ પેરી, મી. અને મીસીસ ગ્રાંધી,
મી. અને મીસીસ વોમ્બ, મી. ટેલર
(ટાઉન ક્લારક), મી. અને મીસીસ પેટર
કન, મી. અને મીસીસ કેલસી, મી. રીચ,
મીસીસ જોહનસ્ટોન, મીસ રહેલીન તથા
ઝારતોના મહાનની બાબતો તથા બીજા
બધા હોદ્દા તથા ઝારા પુરો તેમજ બી
જો તથા ખબરોના કાબર હતાં દિવસ
સુધી હતો, અને ખબરનું મહાન વાવડા
તેમજ વિજેરેવા સહુવારે હોષ ખાસ
રળીયામણ હીમણ હતું. મહાનની અદર
જોડવાએલા "રોલ" ઉત્તમ રીતે બીજાવ
વામાં આવેલ. તેમાં બરેલી વસ્તુઓ
સાબીતી અને મનોહર લાગતી હતી.

રોલની રચના

હોદ્દાની આવેલા માલના રોલમાં
મીસીસ ડોક, મીસ ડોક, મીસીસ શીલીપ્સ
તથા મીસીસ બેરી વેચવાનું કામ કરતાં
હતાં.

રચનાની બનાવટના માલના રોલમાં
મીસીસ પી. કે નાઇડ, મીસીસ શીલીપ્સ,
મીસીસ રામસામી મુલે મીસીસ કેલસી,
મીસીસ પેટરકન, મીસીસ વોમ્બ, મીસ
હાવરડ તથા મીસ રહેલીન હતાં.

ફેનસી માલના રોલમાં મીસીસ જોહ
રોન, મીસીસ ગ્રાંધી, મીસીસ પેરી તથા
મીસીસ નીલસન હતાં.

રમકાંના રોલમાં મીસીસ વાનવીનન
મીસીસ પ્રેટ તથા મીસીસ ઇ. પ્રેટ હતાં.

ખાવોના વસ્તુઓના રમકાંના રોલમાં
કપીન, એસ. અરનેસ્ટ, ડી. મુરમન, તથા
જોન એનક્રેમ હતાં.

ફેલીઅર તરીકે મી. હોર્સેન રીચ હતા.
મીમાંસ વોમ્બના સીવલ કામના વર્ગ
ની બાબતોને જુદા જુદા રોલોની અદર
જોડવામાં આવેલ હતી. તેમાં મીસીસો
જામી નાઇડ, ડી. અરનેસ્ટ, સેનારીવન.
કે. એમ. પીટ, વિલ્મચ્ચ, બેનીટ, એન.
એસ. પીલે; તથા મીસ એલ્બા અને
વાયોલેટ અરનેસ્ટ, સેનારીવન, એમનીસ
અને ડેબી સેનારીવન, બહુકમ અને
દીવાના પીલે, ડેબીન અને નજીનીના
બેનીટ, ડેબી જોન, એનજીનીના સામન-સ
કીરીઆના સામન-સ, તથા એલન પેટર
કન એ પ્રમાણે હતાં.

મી. જામી નાઇડ દરવાજા પર નીચા
એલા હતા.

જે સુતાર કામ કરવાનું હતું તે મી.
નારજીદાસ નીચી તથા તેના મદદનીસ
ચેરસ જાલા અને દેવાએ કરેલું હતું.
તે ઉપરાંત ચેરસ મેક, પી. કે. નાઇડ,
જી. એ. વીલ્મજીદાસ, એવીડજી, મકન
વાલા, વિજેરેએ વોલ દીવારા તરીકે કામ
બળવળું હતું.

માલ પુરો પાડનારા

ચેરસ સી. કેવળરામ, કે. મુળમદ,
પી. લાલચંદ, વીક્રમજીદાસ બધસે, એલ.
લાલચંદ, જી. એ. વીલ્મજીદાસ, હોતચંદ,
મી. સોનરામ, દીતારામ, ક. મહાસ, ટેક
ચંદ, પુલ્કમજી કીરાનદ મુલચંદ એ બધા
તરફથી (ચેરસ કીરાનદ મુલચંદ અને
જી. એ. વીલ્મજીદાસ આરંભ) રેકમનો
માલ મળ્યો હતો.

ચેરસ મુલા ઇલાકજી, એ. એમ.
લાલાત, એમ. ઇ. નમડી, મહમદ ઇસ
માઇક અને કુ., લાળમ આમેદ અને
કુ., એમ. ઇ. વાળ અને કુ., વીરીની
ચીમીની કોમ (મી. ઇ. આઇ. બજવાત
આરંભ), એમ. પી. હેનસી, મુલા
આકુજી, એ. એ. કામા અને કુ.,
ગુલામ લાહેબ, જીવાખાન, મહમદ હુસેન
અને કુ., અબ્દુલ મની હાજી હુખાન,
કાકમ આલમ અને અમરખાન અહમદ
(પ્રીટરીઆ) એમના તરફથી તરફવાર
મળીને મળી હતી.

મીસીસો મમનલાલ ગ્રાંધી, મુલ્કોતમ
જાલ દેસાઇ, એ. એમ. વેસ્ટ, પાઇવેલ,
તથા મીસ વેસ્ટ તેમના તરફથી સુચલ
તથા સીવલની ચીલે મળી હતી.

જોડાન્સખરની કોમ તરફથી પા. ડની
રોલ રકમ મળી હતી.

મિત્રોએ ખાવાની વસ્તુઓ પુરી પાડી
હતી

મિત્રોએ ખાવાની વસ્તુઓ પુરી પાડી

ચલુ વાગે હાથ લુપ્ત હતું ઝારતોના
મહાન પતી મી. ગ્રાંધીએ હરવેને બાવ
હાર આપનાર આપણ કરજી. તેમજ
સીવલ વગર લેવાયવા માટે અને તે સંખ
ધમાં અધાર પરિચય લેવા માટે મીસીસ
વોમ્બના વખાણ કરવા, અને નીચેનું
માનવત્વ વર્ધી સંભળાવું, અને મીસીસ
વોમ્બને મી. હોર્સેનના હાથે તે બેઠ
આપવા સુચવું.

માનવત્વ

વહાલાં મીસીસ વોમ્બ, - દરજવાલ
ની ઉડિઅન પીમેન્સ એસોસિએશન પ્રત્યે
આપે જે ભારે સેવા બળવી છે તેની
કદર જાહેર રીતે અમે ન જુઝીએ તો
અમે મજબૂર હોવાપડે. આ પ્રદરકને
આપની સેવાને સંપૂર્ણતાએ પહોંચાડેલ
છે.

અમારા અત્યંત દુઃખી દિવસોમાં,
અમારે અમારા સમાવજાઓ જેલમાં
જઇ બેઠા હતા, ત્યારે આપે અને માસ
સ્વેસીને અમારું દુઃખ જુલાવવા અમેને
ઉત્સાહથી બેઠા મદદ કરી છે.

અરેખર આપ અમારા કામમાં બહેન
બન્યાં છો, અને ત્યાં જુધી ઝોરી કામ
માં આપનાં જેવાં બાબતો હતી ત્યાં સુધી
કહેનકાકતની જે પ્રજાઓને સુબેલસપમાં
રહેતી જેવામાં નિરાક બનવાની જરૂર
નથી.

આપની પ્રત્યે અમારા માનની અંદા
નિકાની તરીકે આપેની બજલ રીતરવા
અમે વિનંત કરીએ છીએ.

અમે છીએ, - ખાપનાં દિલોબેન;
મીસીસ ડી. અરનેસ્ટ, મીસીસ પી. કે.
નાઇડ, વીર તથા ડી. નાઇડ, વેમુઆ એન.
એ. પીલે, મુનીમજ કે. એમ. પીલે,
કીરીઆના અરનેસ્ટ, મીસીસ એ. કે.
પીલે, મીસીસ રામ મુલે, મીસીસ, એ.
બાર. શીલીપ, મીસીસ અમર કુમારજી,
મીસીસ એન. પ્રવચમજ, મીસીસ બાર.
એમ. ટોમી, મીસીસ કે. બેચરસ, એ.
કે. સેનારીવન. તા. ૧૫ મી નવેમ્બર
૧૯૧૧."

માનવત્વ ઉપરાંત એક સુદર લખવા
નું મેલ પલ્લ બેઠ આપવા માટે હતું.
જે અને મી. હોર્સેનને હાથે મીસીસ
વોમ્બને બેઠ આપવામાં આવ્યાં. ભાર
બાદ મી. હોર્સેનની સુચનાથી

આહેમે બાપલુ કર્યુ. તેમાં તેમણે જણાવ્યું કે મને, મારી જોરતને, અને કહેર ના લોકોમાંથી મોટા ભાગને તમારા તરફ લાગણી છે એ કુ' દરકાવવા માગુ' છું. જ્યાં સુધી કુ' જોહાનસબરમ મ્યુનીસીપાલિટીમાં કમિયન હોદ્દો જોગ્યું છું ત્યાં સુધી નિબંધપાતપણે સૌ લોકો તરફ વર તવાની મારી દરજ સમજાવું છું. જેટલી બિટીક પ્રગતે જોગવણીની જરૂર છે તેટલી જોહાનસબરમને જોગવણીની જરૂર છે. હોદ્દો તે બિટીક રાજનો એક ભાગ છે, અને ના. કોંગ્રેસ જેવું ત્યાંની મુલાકાત લેવા જવું છે તેમાં તેને એવું માન આપવામાં આવેલ છે કે જેવું માન બિટીક રાજના કોમિયન ભાગને મળ્યું નથી. વિચરે.

મી. હોસ્કેને

પોતાના બાપલુમાં જણાવ્યું કે બિટીક રાજનો સકુલી વડો રાજકર્તા—ના. કોંગ્રેસ—હોદ્દોની મુલાકાત લેવા જવું છે તેમાં હોદ્દો પ્રગતે જણાવવા માન મળ્યું છે. આ માન જતાવે છે કે હોદ્દો પ્રગતે તે એક મહાન અને અદ્યતન પ્રગતિ છે. એ મુલક બિટીક રાજતમે આજ્યા પછી ત્યાંની પ્રગતિ આજળ વધી છે. સત્તામહત્તી લગતને હાલના જમાનામાં બનેલ એક સકુલી મહાન બતાવ કુ' મળ્યું છું, અને તેનું પરિણામ હવે દ્રષ્ટી આગળ આવી પહોંચ્યું છે. એ કે તમારી સમજ નાની છે, પણ તમે બાદ બહા દુરી બતાવી આપી છે. તમારી લગતમાં જોરતો, તમા કુમળી વધનાં બાળકો પણ સામેલ રહેલ. મી. મોંધીને તેમની નમ નતાઇ, તેમની એક નિષ્ઠા, તેમની કામે લીધત અને તેમની હોમતને માટે હાલ ના જમાનાના એક અદ્યતન પુરુષ કુ' મળ્યું છું. જેથી તેમણે મીસીસ વોગલ ની ખાતરી તારીફ કરી પોતાનું બાપલુ પુરું કર્યું.

મીસીસ વોગલે

પોતાના બાપલુમાં આજાર સાથે બેઠો સ્વીકાર કર્યો, અને "ઇન્ડિઅન વીમેન્સ એસોસિએશન" કેમ સ્થપાયું, અને તે માંથી સીવલુનો વરમ કેમ ઉપજ્યો તેનો હેવાલ કરી સંબોધ્યો. તેમણે આજળ આજતાં કહ્યું કે આ વરમના કાર્યને ઉત્તેજન આપવા માટે બજાર કરવામાં આવ્યું. તે ઉપરાંત બજારની આવક જોગવણીના કામ માટે, તમા સત્તામહત્તી લગતમાં પડેલા મરકુમ નાખાપન અને

નારાયણસામીની માદગીરી જળવવા માટે વાપરવામાં આવશે. જેમણે મેટ્રાવડે તમા બીજી રીતે મદદ કરી હતી તેમને, તમા હોદ્દો ઉદાર બેટો મોકલનાર બાપલુઓના ખાતરજીવરવક આજાર માન્યો.

ઉપર તેમણે ટોલરેય ફારમમાં બનેલા સેન્ટ્રલ (જોડ) ની એક જોડી મી. હોસ્કેનેને બેટ આપી.

ઉપર

બાદ મીટીંગનું કામ પુરું થયું. કહ્યું, અને એક જમી મી. બીટનેને હાથે હોલ ની બહાર લેવામાં આવી હતી. [આ જમી આજના બપુ સાથે જોવામાં આવશે.—અ. છ. જો.]

સાંજના ભાગમાં એક નાની મીલકત કરવામાં આવી હતી, જે વખતે મી. એસ. ડી. અરનેસ્ટના નીજાળીઆએ જાતનો વિચરે માઇ સંબોધ્યાં હતાં. મી. ઇ. એ. પીટરસ તરફથી એક ટોરપીડો બેટ અને ડરેડોનેના સુદર નમુનાઓ જોવા માટે મુકવામાં આવ્યા હતા.

ઉપરના ભાગમાં રહેલા માલનું મી. રીચના હાથે લીલાઈ વેચાણ કરવામાં આવ્યું હતું.

આમ આ બજારનું કાર્ય સંપૂર્ણ રીતે હોદ્દમંદ ઉતર્યું છે, અને તે માટે મહેનત લેનારાઓ તમા મદદ કરનારાઓને ધન્યવાદ પટે છે.

પબ્લીક પ્રોસીક્યુટરની ઉદ્ઘાટના

જારિસબરમના માજીસ્ટ્રેટ સમક્ષ તા. ૨૧ મીએ કેટલાક હોદ્દોને પા. ૩ નો કર નહિ કરવાના વાંકસર ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. કેસ ચલાવનાર સારજુદને માજીસ્ટ્રેટ જણાવ્યું કે આ કર સામે હોદ્દોસ્તાનમાં જુદા જુદા જુદા માલે છે. સારજુદે એકાક જવાબ આપ્યો હતો કે એ એમ કેમ તો નાતાલે તેનું સાકું વાળ્યું જોઇએ અને હોદ્દોને અહીંથી મદદ જોઇએ. માજીસ્ટ્રેટે આ વાતથી નારાજ થઇ જણાવ્યું કે નાતાલના ખેડૂતો કહે છે કે તેઓને હોદ્દોની જરૂર છે. આટલેથી વિવાદ બંધ રહ્યો હતો. અને આશીર્વાદોને કાંધાથી કર કરવાનું દર માંથી રૂબ આપવામાં આવી હતી.

રજિઆના ગાર લીલાઈઆના પોતાના ઉનાળાના મુકામે જતાં ના. સુલતાન તરફથી પોતાની સહી સાથે એક ભાગ અને બેટો મોકલવામાં આવી છે.

અમારી રકરની સાલની ભેટ

આ મુલકમાં રેલી તિથિ વાર વિચરે મળવાનાં સાધનોની ગેરહાજરીને લીધે કે બીજાં કારણોથી અમારી તરફથી દરસાલ બેટ તરીકે આપવામાં આવતી અમરી અમારા મરાહકોને પસંદ આવી હોય એમ અમે જોઈએ છીએ. તેથી અમારા રીવાજ મુજબ આ સાલ પણ અમરીની ભેટ આપવાનો અમે કરાવ કર્યો છે. તે આપવાનું કામ લગભગ પુરું થવા આવ્યું છે. તેથી જે મરાહકોએ પોતાનાં લવાજમ ન બરી દીધાં હોય તેમને તે તાજીદે બરી દેવાની અમે બહા મણુ કરીએ છીએ. નવા મરાહક થવ. મામનાર અમરીની બેટનો લાભ લેવા છપ્પ તા હોય તેમને પણ દુરત લવાજમ બરી મરાહક થવા અમે સુચવીએ છીએ. જેમ જે પુરા વરસનું લવાજમ અગાઉથી બરી દીધેલ હશે તેમનેજ અમરી મળી ચકશે, આ અમારો નિયમ અમે જાહેર કરીએ છીએ, કે જેથી પુરા વરસનું લવાજમ અગાઉથી ન બર્ષો છતાં કેટલાક મરાહક અમરી મળવાની આજ્ઞા બાધે છે તેમને નિરાશ થવું પડે નહીં. અમને ઉત્તેજન તરીકે તમા બીજી રીતે જોએ પોતાની જાહેરખબર દર સાલ અમરીમાં છપાલ કરા વેઉ તેઓ તમા બીજા જાહેરખબર આપ નારાઓને ઉતાવળે પોતાની જાહેરખબર અમારાપર મોકલી દેવા બહામણુ કરીએ છીએ. જાહેરખબરનો દર પાતા ૧ નો પા. ૧, અને અરધા પાનાની શી. ૧૦/- લેએ છે. એથી જોહી જમા માટે, કે બીજા વિચરો માટે મેનેજરને લખી પુજાવવું.

રશિયા અનેઇરાનનું એમસતોય

(૨૬૨)

રજિઆના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કેને ધરાન રજિઆને સંપૂર્ણ સંતોષ નહીં આપે તો ધરાન આતે લરકર મોકલવામાં આવશે.

૪૦૦૦૦ રજિઆન ધરકર બાકુ ખસે પહોંચ્યું છે, જ્યાંથી તે ધરાનમાં સમજ થવા ઉપડશે.

રજિઆની મામણીઓ સંબંધમાં છું કરવું તે માટે બિટનની સલાહ માગી છે.

બિટનની સલાહ સ્વીકારીને રજિઆન મામણીઓ મળુલ રાખવાનું ધરાને માલે લીધું છે.

(એક ખખરપત્રી તરફથી)

૧ ૮-૨૦-૨૧

અમેના સત્તા વાળાઓ કે પછી એરા વેપારીઓ જે કે અસહ્યથી હોદીની અદાવત કરતાં આવેલ છે, પણ મળ સત્તાક રાજ સમયામા પછી તેમનું જોશુ જોર આવે છે એવું જોવામાં આવે છે. ખીજું અત્રે દરેક જગેર સભા વખતે એરાની પેટે હોદીઓને પણ આમત્રણ પત્રીકાઓ મોકલવામાં આવે છે. વળી અમુક જગેર કામ સાથે વધારે મત મેળવવા હોદીઓ નાખવાની હોમ ત્યારે પણ હોદીઓને કામ આપવામાં આવે છે. જે એમર બંધાએલ છે તેની અંદર પણ જે હોદી સલાસદો છે. છતાં હોદીમીરીની વાત એ છે કે આમાં મળતો કામ હોદીઓ લેતા નથી, અમવા લીએ છે તો એવી રીતે કે જેમી હોદીની આજ્ઞામાં વધારો ન થવા પામે. કામલા તરીકે જાહેર મીટીંગમાં કાજર ચવાનું આમત્રણ હોય ત્યારે આમેવાન અને કાયદે માણુઓ જોણ જાય છે, અને નાકન અણુઅણુ જવાનીઆ જેવા વધારે જાય છે. તેઓ ત્યાં અલગ બેસે છે, અને એ રીતે કામને હલકી પાડે છે. વળી તેઓ ઘટતો પેપાક પણ પહેરીને જતા નથી. કાકક તો ફાટકું પોતીકું અને મંજીરાકમાં મએલ જાણુવામાં છે.

અમેની રીજવણીક સરકારે કાહસઓ પરતો કર વેરા આ સાથ ઉધરાઓ નથી. તેથી તે માફ થાય તેજ જણાય છે.

હોદીઓ પાસેથી ખર દીઠ પાઉંડ જેટલો કર અમાલની સરકાર તરફથી લેવામાં આવતો તેમાં કીચન વગેરેને પણ માફ કરતા નહીં, કાલકાં કુકાનો પાકા મકાનો માં ચલી હોવામાં એ વખાર અને કીચન માફ કરેલ છે. નવી સરકારે વધારાના ધાસના ધરનો વેરા લેવા કરાવેલ છે, જેકે એરાઓ માટે એ હલમ નથી. આ બાબતમાં હોદીઓએ પ્રોટેસ્ટ કરવો ધટે છે.

ફેલીક કુકાડગોર સફરજોટ એરતો એ તા. ૨૧ મીએ આમની સભા ઉપર હલો કરવો હતો. સભાના રક્ષણ માટે પોલીસ મોટી ખડી કરવામાં આવી હતી તેને હાજી સભામાં રાખલ થવા એરતો એ તજવીજ કરી હતી, જેમાં તેઓ પાછી પડી હતી. ૨૨ક એરતોનીં ખર પકક કરવામાં આવી છે.

કુનિનયના તોખા તોખા પ્રતિના એવર પક્ષને જોડી એકત કરવા જનરલ એવા ના પ્રમુખપણા નીચે એક કોનફરન્સ બેઠામહોતીન ખાતે બરી હતી. જે વખતે તે પાર્ટીનું નામ 'સાઉથ આફ્રીકન' એવું રાખવાનો ફરાવ થયો હતો.

મારિસખરગમાં તા. ૧૯મીએ વેદ ધરમ સભાની મીટીંગ મળી હતી. ઇસ્વર સ્તુતી સાથે કામતી સરજાત કરવામાં આવી. ત્યાર બાદ પ્રારથના, ઉપાસના, સંખ્યા, વેદનું વાંચન વિગેરે રિષયોપર "વેદાંત દરશન" મંથી વાંચન પ્રવણુ થયું. જેટલાક સભાજનોએ બોલ કામક કવિતાઓ અને બજનો માંક સંમળાઓ પછી આરતી થયા બાદ સઉ વિખરાયા હતા.

જરમીસ્ટન લોકેશન સંજલમાં કરાસ વાલનાં એકમીનીસ્ટરેટરે જરમીસ્ટનની મુલાકાત લીધી હતી. દાશન કાલેસીએ તે સંજલમાં લેવા કારેલાં પમલાંઓની સમજ પાડી હતી. આ મુલાકાત વખતે અએલુ - કમકાળ ખાનગી રાખવામાં આવ્યું હતું. "છસ્ટ રાંક એકસમેલ", જણાવે છે કે જરમીસ્ટનના કિંદીઓના કેપુટેકને પણ એકમીનીસ્ટરેટરની મુલાકાત લીધી હતી.

એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે કોલમીઆના મુખ્ય પ્રધાને એવું જણાવ્યું હતું કે એ મુલકને એરાનો મુલક કરવા તે તજવીજ કરે છે. તે માટે તેણે તમાના કમીમેશન કાપકાએને "મજબુત કરવા" મદદ માગી છે. - કામક થવા અવનાર કરેક બીના પાસે ૫૦૦ પ્રેકરની રકમ હોવી જોઈએ તેને બદલે તેની પાસે ૧૦૦૦ પ્રેકર જોઈએ એવો ફરકાર કાપકા માં કરવામાં આવનાર છે.

સમરસેક રટરોડથી "એક મુલકમાલ હોદી" તા. ૧૬ મીએ બએ છે કે :- રેક કરેકાંટ સોસાયટીના સાહ, આજકાલ તમામ ઠેકાણે જે ઉધરાણાં થાય છે તે બાબતના ખુલાકાવાર રીપોર્ટ આપના કાપા મારફતે પ્રસિદ્ધ થયા છે. પણ અમારી તરફ એટલે કે કેપકાઉનમાં પણ એ સોસાયટી સાર પક્ષ, ઉધરાણાં થયાં છે. પણ તેની જીમનવાર બીના હલુ સુધી ખંખા મારફતે જાહેર થકે નથી, તે ધંપુ

આસોસની વાત છે. તેમજ બાળ ઉધરાણાં પણ ધણી વેળા કેપરાઉનમાં થાય છે. પણ તેની વીગત ખુલાકાવાર કાપા મારફતે જાહેર પબલીકમાં આવતી નથી. તેથી ઉમેદ છે જે ઉધરાણાંનાં આમેવાન કામકામે નામવાર લીસ્ટ જાહેર પાડવા મેકરવાની કરશે, તથા એ પક્ષમાં હલુ સુધી ઇસ્ટબોલ મોકલાયા કે નહીં તેને ખુલાસો કાપા મારફતે જાહેર પાડશે.

ઇસીપીગિમાં હોદો નીશાળ

ઇસીપીગિથી એક કખનાર જણાવે છે કે અમેના હોદીઓનાં કોકરોએને બણવા માટે ૧૯૦૫માં એક નિશાળનું મકાન હતું. તે વરસાદના તોફાનમાં તાક પામેલ. ત્યાર પછી એક મકાન એ કામ માટે રાખવામાં આવેલ પણ તે પુરતું સમવક વાળું નહોતું. કોકરોએની સંખ્યા વધતી જવાથી સમાસ પણ થતો નહોતો. સર કારે મકાનની આમીતું બંધાવું આપી માંક બંધ કરવા પણ ધમકી આપેલ. જેથી મેકરસ કહેલુ અધરક વિગેરેની કાશીકથી હોદીઓએ એક ઉધરાણું કરકું, અને પા. ૨૦૦ ઉપરાંત કરી નિશાળ માટે સરકા મકાન બંધાવ્યું આ મકાન માં સો જેટલા હોદીઓની એક મીટીંગ થયા રવીવારે બસાઈ હતી. જેવણીને કિતેજન જેવા કાપકો થયાં હતાં. કોકરો એ માટે કનાઓ વહેંચ્યા એક નાનું ઉધરાણું થયું હતું. બાદ તા. ૧૬ મી દીસેબરે નીશાળનું મકાન ખુલ્લું મુકવા તો ફરાવ કરી સભા વિચરજન થક હતી.

અરસાપત્રીઓને જવાબ

"પ. જ. -" બહુ જુની મીના છે, તેમ અસહ ઉપયોગી નથી.
"હા. યુ. જે." (હોદી) - તમે વમાર ધીરનાકું અમને ક્યાં પાઠેલ નથી.

"સ. ક. પા." - ક્યાં મા અંકનાળી બાબતમાં અદલે મોડેથી અમુક ધણી સામે માન સવાલ કરવા તે અરસ વમર નું છે.

"ટ. મિ. બા." (અસહ) - તમારી કીક પ્રકિષ્પ કરવાથી એ બારમાં કંઈ કાલ થાય એવું અમે માનતા નથી.
"ધ. એલ. કો. એલ." - તમે તોફાની રીતે કોળના ઉપર એવાજની કુમલો કર્યો છે. જ. ધ. એ.

અવરમેટ એજેટમાંથી નોટીસો

નાદારી તથા ફરમ રજીસ્ટ્રેશન
વિગ્નેર સંબંધી

વેન્ટરસોરપ, અરફ નં. ૬૬માં
સુબેશન આમદશના નામથી રજીસ્ટર
બંધેલો રાજ્યમાર તા. ૩૦મી નવેમ્બરથી
છોડી દેવામાં આવનાર છે.

હાલમાં હાલના નામથી લેનનખરમમાં
રજીસ્ટર બંધેલ રાજ્યમાર તા. ૩૦મી
નવેમ્બરથી છોડી દેવામાં આવનાર હતો.

ડરખન, શ્રીક ૨૪૨૨, નં. ૧૨૧ના
ખનામલે પચાનીએ તેના લેખકારો સાથે
સમજુતી કરી છે જે સંબંધમાં લેખ
કારોની મીટીંગ તા. ૨૪મી નવેમ્બર
ડરખન માસ્ટરરેટ આગળ કરાવાની હતી.

એક્સપરમના મરફુમ વસુવારાય
સીતલસોમની મીલકતના સંબંધમાં
વહેંચણીના આંકડા પ્રીટોરીયા ખાતે
સુપ્રીમ કોર્ટના આરદર આગળ રજુ
થયા છે, જ્યાં તે તા. ૧૩મી નવેમ્બરથી
૧૪ દિવસ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા
રહેશે.

એસ્ટેટરફ ડીવીઝન, કોલેન્જો, મોખ્યા
રોડના હેનન મીઆં બતામ કુરે હસન
મીઆં બતામની નાવારમ મીલકત
સંબંધમાં લેખકારોએ પોતાના હાવા
તા. ૧૨મી જાન્યુઆરી પહેલાં મારિત્થ
ખરમમાં સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્ટરની
ઓર્ડરો રજુ કરવા, અને લેખકારોએ
પોતાના દેવા તેજ તારીખ પહેલાં તેજ
કેસલે કરવા.

ડીવીઝન સ્ટરીટના કારા ખમીસા
કુરે કારા ખમીસની નાવારમ મીલકત
સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા મારિત્થ
ખરમ ખાતે સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્ટરની
ઓર્ડરોમાં રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા.
૮મી ડીસેમ્બર સુધી તપાસણી માટે
ખુલ્લા રહેશે.

ડરખનના આમદ રહીમની નાદાર
મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા
ડરખન માસ્ટરરેટ આગળ રજુ થયા છે,
તેમજ તેની નકલ સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્ટર
આગળ રાખવામાં આવી છે, જ્યાં તે
તા. ૧૩મી નવેમ્બરથી ૧૪ દિવસ સુધી
તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

દેશમાં દુકાળ

સંકટનિવારણ ફંડ

પા ૧૦-૫-૬ ની ચેક સમરસેટકર્ટ (કેપ)
થી મી. કેશવલાલ ત્રીકમ
હાસ નજર તરફથી
મળી છે.

મી. કેશવલાલ લખે છે કે દુકાળમાં
સપડાએલા બાકીઓ માટે નોટલું કરીએ
તેટલું મોકુ છે. દિલ્લીમાં છુ. કે મારાથી
વધુ રકમ મોકલી કઢાઈ નથી. સહુ સાવ
બેસી રહેવા કરતાં, બધવા વાતો કરીને
બેસી રહેવા કરતાં પોતાની યુગ્મજ પ્રમાણે
રકમ અરફે એવી આજ્ઞા છે.

ડરખનથી "એચ. જી. સી." એવા
નામ તથા એક મુસલમાન વાંચક લખે
છે કે :—

હીંદમાં મજુરી કરનારા મજુરો આજો
દિવસ સખત મહેનત કરી ચાર બાના
લાવે છે. જેમાંથી સસ્તું ખનાબ ફેવ
ત્યારે પણ તેઓનું જીવનન મધ કઢવું
નથી, તે તેઓની આવી મોંઘવારીમાં
કવી રિઈન ફરે! આપણે બહોળા
ધીએટરો, બાયોલોગ, કનસરટ, કુલાદી
પછા ખરમી જેવા જનએ છીએ, એ
પછા સુમાળ્યા એ હોપીયુ છે, તો પછી
તે જેવા ન જનએ અને તે પછા હીંદ
માં ચાલતા જીખમરા માટે કાદી રાખી
તે હંડમાં આપીએ તો શું ચેરબાજબી
કહેવાશે? એક કવિ કહે છે કે :

મળી જશે સુખકાર કુલ નિલ પુળમાં,
તથાપવાસ તો રહી જશે જમીન મુળમાં,
કીધાં હશે સુકામ તે સદા રહી જશે બકા,
અખંડ ખંડમાં પ્રકાશતા રહી જશે ખગ.

જોહાનસખરમથી એક લખનાર જણાવે
છે કે :—હીંદી બાકીએ બાએજ ચાદ
આપવાની જરૂર હોય કે મુગ્ધ મલકા
માં તથા ખાસ ગુજરાતમાં હાવાનળ
દુકાળ પ્રગટ્યો છે, જેથી માનવી તથા
મુગ્ધામણી પાવમાલ છે. (ચેરને પાણી
તથા ખાસચાશ ન મળવાથી દવાળુ રખે
વાળોએ આપવાત કર્મના હાખલા ટાંકી
લખે છે કે) બાકીઓ, દુઃખી બાકીઓની
વાર કરવા પરમાર્થી હાથ લખાવવો.

"હીંદી મુસલમાન" એ નામ તથા ડર
ખનથી એક લખનાર જણાવે છે કે :—
આપણા ના. કહેનચાહ પોતાની મહેર
હાર સાથે હીંદી દરખાસમાં પધારવાના છે

નેનો જખરહસન ખરમ હીંદુસ્તાનની સર
હાર ખીચારા કરે બરનારા માથે પાડશે,
અને લાખે માણસ લાખડ અને ખીજ
કેટલીક મામકુમ પાછળ ખરમ કરશે અને
મોજમાં પડ્યા હશે, જ્યારે આ મરીબ
ખાપગ જીખથી પીડતા એક ખુલ્લે મેસીને
પોતાના નિરદોષ અચ્ચાએને રડતા સમજ
વતા નજરે પડશે એ કહ્યાજનક છે.
હીંદુસ્તાનની વસ્તીમાં એકોતોની સખ્યા
બહુજ મોટી છે, અને આ વખતે આ
મરીબ લોકે અધુધારેલી આ કુદગતી
આહતમાં સપડાઈ ગયા છે. હીંદુસ્તાનને
મદદ કરવી એ હરેક હીંદીની મુળ નેમ
લેવી જોઈએ. કારણ કે આપણે એ દેશ
માં જન્મ લીધા છે. આપણા બાપહાદા
માં જન્મ્યા હતા અને લાંબ મરણ
પામ્યા છે, અને આપણને પણ ત્યાં
મરવાની આજ્ઞા છે. જો કે આજો આપણે
આપણી જન્મજુમિથી હજારો માણસ કુર
છીએ, છતાં આપણે જીવ ત્યાં પડેલો
છે. જ્યારે ત્યાંથી કાઢ સ્ટીમર આવે છે
અને આપણને કાઢ સમાનો કે રનેહીનો
કામળ મલે છે ત્યારે આપણને કેટલી
ખુશી ઉપજે છે તે હરેક હીંદી બાક સારી
પેઠે જાણે છે. અને આજો તેજ જુમીના
હીંદી બાકઓ કુર દુકાળના પળમાં સપ
ડાઈ ગયા છે. તો તેના માટે આપણી
વહાદારી અને ચાહના દેખાવનો ખરેખર
વખત છે.

"અમર પસંદ બલાએકે કે હોમા કામ તેરા
જહાંમે જખદે ફનાબી રહેગા નામ તેરા."
(તજખુલ)

કુ સહુ સાહેબોને નમનતાઈથી યાદ
આપવાની રળ લઈ છું કે આ વખતે
હીંદુસ્તાનની હાલત તરફ દયાની નજર
કરવી જોઈએ. આ કામને કામના બાએ
વાનોએ ખતથી ઉપાદી લેવું જોઈએ,
અને હરેકજોડુ તેમજ મુસલ માને અને
કોલોનીયલ ખોરન હીંદીઓએ પણ મદદ
આપવા મુકુ નહીં જોઈએ.

"રાંક ડેલી મેલ" જણાવે છે કે
એજેટમાં એવી નોટીસ પ્રસિધ્ધ થઈ છે કે
બેનોની કહેરનો જે વિસ્તાર કરવામાં
આવેલ છે તેને સત્તાવાર રીતે ટાઈનથીપ
તરીકે જાહેર કરવામાં આવેલ છે. ત્યાં
ની રટેડો ટર્સકફર કરવા સંબંધમાં
એવી સરત રાખવામાં આવી છે કે રટેડ
અથવા તેનો કોઈપણ બામ એથીઆટીક
અથવા કસરડ માણસને લીસયા કે ખીજ
રીતે આપી વઢાશે નહીં. એ લોક રટેડ
ઉપર નોકર આકર તરીકે રહી કહે.

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન વાને મે મિત્રોના સંવાદ.

પ્રકરણ ૧૭મું.

ગીરગીઠ (ચાલુ)

મનહરરામ—મી. ગાંધીની જેર હાજરી માં જોણે કામ મળ્યાનું?

ઉદયકંઠ—મી. ગાંધીને મી. ગાંધીના મિત્ર મી. પોલાને મળ્યાનું હતું. જેઓ હાલુસ્તાન હોદીઓના પ્રતિનિધિ તરીકે પદાર્થ હતા. આ હાલમાં મી. રીચ અને મી. પોલાને હોદીઓને એટલી તો મહત્ત્વ આપી છે કે હોદીઓ કદાચિત નેમો નો બહોળો વાળા સહી. આ ઉપરાંત બીજા સહા દિશ્વસોજ ગોરાઓ અને પાદરીઓ હતા. તેમાં મુખ્ય મી. હોરકીન હતા. એઓ પારલામેન્ટના મેમ્બર હતા. તેમજ ઝાહનામીટ ફેક્ટરીના ડીરેક્ટર છે. હાલેમોનાના મોટા વેપારી છે. સરકારમાં તેમજ રહયતમાં મોટો વચ અને મોઝો ધરાવનારા મહત્ત્વ છે.

મનહરરામ—મારા સાંભળવામાં આવ્યું હતું કે વચમાં હાલમાં બંધ પડી હતી.

ઉદયકંઠ—જેવા મી. ગાંધી જેલમાં બિરોજ્યા કે તરતજ દેહપરદેહમાં જારી કરવા થવા લાગી. વડી સરકાર પણ ખજાણી હતી. અંગ્રેની સરકાર જોજખ માનવ તો જે બચાવ કરતી હતી, તે મી. ગાંધીને જેલમાં નાખવાયા પુરી મથો મી. ગાંધીને કાંઈ ન જોજખવું હોય એ ન છુતો ન સાંભળ્યો જેવું હતું. વડી સરકારે આ સરકારને સખત દખાવ્યું કરવું. બનરલ સમટસ આ દખાવ્યું કરવી સહયા નહીં મી. ગાંધીને જેલ માંથી તેડવા, અને સમાધાની કીધી આ સમાધાની વખતે મી. ગાંધી, મી. તાહક તથા મી. કવીન હાજર હતા. પણ સર કરે સમાધાની વખત ઘણેલો કરાર પાળ્યો નહીં. હાલમાં પાછી સળગી આ સમાધાની થવા પછી મી. ગાંધી અને અંધ ઇસપમીયાં ઉપર માર પડ્યો હતો.

મનહરરામ—શિવ કિવ!! જીવતોક મહેનતવું આ રૂપ!

ઉદયકંઠ—ના, ના, કાંઈક નેરસમ જીવતી હોતી થઈ હતી. મી. ગાંધી તરફ થી પ્રવટ થતા ઇડિઅર જોઈસનવતમાં મી. ગાંધીને મારે બાડાયા. બધા બામજો દુરજખાત અંગ્રજી આપવાં એ અધમ એક સરખા રહે મારે પોતે પહેલા પોતા દેશ મિત્રીકે હતી. એ અધમ પર મારે ની દુસ્તરેખા પરજુ કાંઈ પરડી આપી.

વાર અખાલ્ય કરવું આજુ રાખ્યું હતું. આથી વચાવરમને એવી તો હાલ જાપ પડી હતી કે જીવ બંધ તો બંધ પણ અંગ્રજી ન આપવા. મી. ગાંધી અંગ્રજી ની જાપ ઉપર મુર મહાવતાં એટલા તો આમજી વધી ગયા કે એક વખત કરબન ખાતેન. પોતાના બાપજીમાં અજાણ્યું હતું કે જો હું સજવધ્યો હોઉં ને મારા દેખતાં મારા જોડનાં અંગ્રજી લેવામાં આવે તો હું ને લેવા આવનારને શુટ કરું. એવા બંધીમ અમલકારના હાલમાં નાજુક કામજી બચ્ચાના હાલ કેમ અપાય? નાજુક બચ્ચા પુ રહન કેમ સળગાય? આ અંગ્રજી એ સત્તામંદની સહાધને એટલી તો જોર પર આજી કે બનમાલ જોવો પણ અંગ્રજીની વાત ન કરવી મુશ્કેલ બચ્ચા થી બન્યું એવું કે મી. ગાંધીએ સમાધાનીમાં મરજખાત અંગ્રજી આપવાનું અને અપાવવાનું કજીલ હાલુ. તેમાં મી. હસપમીયાંએ મહત્ત્વ કરી. મરજખાત અને દુરજખાતનો બેદ લોકો એકાએક ન સમજ્યા. જેથી બને હોદી જાનના પુરીધર આગેરાનો ઉપર માર પડ્યો. મી. હસપ મીયાને તો હતું આ મારની નિશાની નાક ઉપર રહી મઠ છે.

મનહરરામ—અંગ્રજી આપવાની વાત મી. ગાંધીએ કજીલ રાખી તો પછી સત્તા મહત્ત્વ હાલમાં અપાવવાનું અર કરેલું થું?

ઉદયકંઠ—આ હાલમાં મારા બનુબવ પ્રમાણે અંગ્રજી કે રજીસ્ટરની નહોતી. મુદા મજબુત અને રાખ્યો છે (૧) રંગદેવેપને લીધે અથવા હોદી હોવા ને લીધે હોદીઓ ઉપર નાખા કાયદા આંધવા એકાએક નહીં. (૨) દેશના કાયદા વસ્તી પ્રજા મારે એક સરખા હોવા જોઈએ. (૩) હોદીઓનો રાજકાજમાં ભાગ ન હોવા થી હોદીઓની બાબતમાં હોદી આગેવાનોની સલાહ લેવાવી જોઈએ.

આવા સ્વાસ્થ વચરના મુદા સાધારણ મનુષ્યને હસવા અજકમ હતા જેથી મી. ગાંધીએ દુરજખાત અંગ્રજીની વાતનો લાજ પુરો મીધો સમાધાની કરતી વખત બનરલ સમટસ જેવું જોડ્યા હતા કે જેઓ સારી રીતે લખી રહે, મિલકત વાળો હોય, અને નામીયા હોય. એવાઓ નાં અંગ્રજી લેવામાં આવશે નહીં. મી. ગાંધી આ હાલમાં જેટલા દેહપરદેહમાં કીર્તિ પામ્યા, તેટલાજ યા મોટા આ દેશ માં અંગ્રજી મારે બાડાયા. બધા બામજો એક સરખા રહે મારે પોતે પહેલા પોતા ની દુસ્તરેખા પરજુ કાંઈ પરડી આપી.

હોદીઓએ પોતાનું વચન પાળવા કરે કરવું. મરજખાત રજીસ્ટરેકન ફરકે ને જીલ્લે કર થઈ મધુ. જોડીસોને ખાન આધાની પરવાર નહીં.

રોડીઆના હોદી

રોડીઆમાં આવેલ રસાપીથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે—રસાપી એ એક દાહી બને સોલીસગરી વચ્ચે આવેલ છે. મજબુર સ્થળની બાકપાલ મકાન, રોપોઝ, માંડવી, મેળા બાદીની સારી પેદાશ હોવાથી અંગ્રે રજેકન. તાર જોડીસ વિચેર છે. અંગ્રે મેસરસ મધુલીલાલ હામોદરની કે ની વચ દુકાન, મેસરસ હસમામલ દાહીકની એ દુકાન તથા મેસરસ હાજ અજુની દુકાન એક મળી ૭ હોદી દુકાનો છે. મેસરસ મધુલીલાલ હામોદરની કે ના બામીઆ મી હામોદર રામચંદ જેઓ આવનચર તામે સાવર કુડાલાના વચ્ચે છે તેઓ દેહમાં જવા વિદાય બનાર હોવાથી મજબુર ૭ દુકાનોના હોદી બાધજોને મેસરસ મધુલીલાલ હામોદરની કે તરફથી જમવાને નોતરવામાં આવ્યા હતા. સરવ બાધજોએ દેહ વાગે હાજરી આપી હતી. અહીંથી નેન બપોરના વચ્ચે વાગે મેસ તરફ જવા ઉપડતી હોવાથી એ વાગે સરવ બાધજો જેમા મળી આ પાછી લામ બાધ હામોદરની સ્વદેહ સહર સહજ મુઝી નમને પુલ તોરા પહેરાવવામાં આવ્યા હતા. આવી રીતે આપણા દેશી બાધ જો ને પલે લાંબેથી સ્વદેહ જુની કોટી અહીં આવી રહ્યા છે તેઓ કેમનો બેદ બાવ બાલુએ રાખી રહે હોદી બાધજો હીએ સુવી દહીવી ચેડમ યુલ પ્રવને હળતા મળતા રહે એ દેહના ઉચ્ચનાં ચીનહો છે.

સ્થાનીક હાલમાં અજાણ્યમાં આવે છે કે કરબનના તમાકુના કારખાનામાં કામ કરનારા હોદીઓના મનમાં વિકાસવતના કામકારોની હાતાલોથી પવન બસાયે છે તેઓએ પોતાનું 'પુનિપન' સ્થાપ્યું છે. અને જરા કર્યો વધિ પડે તો મામડો ને ડરાવે છે. તેઓમાંના પેલાએક તો મહીનના ૫૬ ૧૫ જેટલો દરમાયો કમાવ છે. આવા લોકોની જમા જેસઓને મળવી જોઈએ એકે હાલે લેખાં જતાવા છે.

મુરખરાજ અને તેના ભાઈ

(દોહરોપની વાર્તા ઉપરથી)

(તા. ૧૧મીના અંકથી ચાલુ)

મહારજુ દંડુ

મુરખરાજ શાંતિથી પોતાને ઘેર રહેતો હતો. પોતાનાં ધરડાં માખાપનું બરેલુ પોપણ કરતો અને મુઝી બહેનની સાથે ખેતરના કામમાં મગ્યો રહેતો હતો. એક દહાડે તેનો કુતરો ખીમાર યવો અને મરવાની મળીપર આવ્યો. મુખાને દયા આવી, અને તેને રોટલીનો દુકડો આપ્યો. આ રોટલીનો દુકડો તેણે પોતાની ટોપીમાં ઘાસ્યો હતો. તેની ટોપીમાં પેલા મુલાને આપેલાં મુળીયાં પણ મુખે રાખતો, આમાંનું મુળીયું રોટલીના કઠકાની સાથે પડી મધુ. કુતરો રોટલીની સાથે તે પણ મળી ગયો અને ઘુરતજ સાંભળે ઘડ, રમવા બસવા અને પુછડી હાવવા મંડી ગયો. મુખાનાં માખાપ આ જોઇ આશ્ચર્ય પામ્યાં અને પુછ્યું : “આ કુતરને તે કંઈ રીતે સાંભળે શકે ?”

મુરખે જવાબ આપ્યો : “હર દોષ પણ દરદ મટાડવાને સાર મારી પાસે બે મુળીયાં હતાં તેમાંથી એક આ કુતરો મળી ગયો તેથી તે સાંભળે ગયો છે.”

આ સમયે મુખાનાં મામના બાદશાહની દીકરી માંદી હતી. બાદશાહે એવો હંદેરો પીટાવ્યો હતો કે જે મારસ તે બાંધને સાજી કરે તેને ધનામ મળશે અને જો તે માણસ કુંવારો દશે તો તે ઊઠરી તેને પરણશે.

આ હંદેરોની વાત મુખાનાંબાપે મુખાને કરી અને કહ્યું : “બેટા તું રાજને લાંબા તારી પાસે મુળીયું છે. તે તેની ઊઠરીને આપજે, અને આવી તું સુખી થશે.”

મુખે બોલ્યો : “હીક બાપા, હું જાઉં છું.”

મુખે જવાને તૈયાર થયો. માખાપે તેને સજ્જમાયે. જેવો તે બહાર નીકળ્યો તેવેજ તે એક લઠવો ધમેલ દાખવાળી બીખારી ઝોરતને મળ્યો. મુરખાને જોઇ આ ઝોરત બોલી : “તે સંકાળુ છે કે તમારી પાસે દરેક મટાડવાની આકસીર દવા છે. બાઈ સાહેબ, મારો હાથ મટાડો. હું મારાં કપડાં પણ મારે હાથે પહેરી શકતી નથી.”

મુરખે બોલ્યો : “હીક છે.” એમ

કહી તેણે મુળીયું બીખારણને આપ્યું તે મળી મધ, અને તેનો લઠવો ઘુરત દુર થયો. મુરખાને આશીરવાદ આપી તે ચાલતી ઘડ. મુરખાનાં માખાપ રાજને લાંબા તેની સાથે જતાં હતાં. બપોરે મુરખે આમ તેનું મુળીયું બીખારણને આપી દીધું અને તેની પાસે કંઈજ ન રહ્યું એમ જોયું ત્યારે તેઓ દીલગીર અને ઘુરસે થયાં.

તેઓ બોલ્યા : “ભાઈ, તને બીખારણની ઉપર દયા આવી. રાજની દીકરી સારું તું બીલકુલ દીલગીર થતો નથી ?” મુરખાને તો તેની પણ દીલગીરી હતી, પણ તેની સાથે આવી જોડેલી બીખારણને તે કેમ કાઢી શકે ? મુરખે માંદી જોડી તેમાં કુંડાં નાંખી ચાલવા લાગ્યો. બાપે પુછ્યું : “કેમ બંધા, ક્યાં જાય છે ?”

મુરખે જવાબ આપ્યો : “રાજની દીકરીની દવા કરવા.”

“પણ તારી પાસે તો દવા કંઈ રહી નથી.” એમ બાપે બોલી ઉઠ્યો.

મુરખે ધીમેથી વિનયપૂર્વક જવાબ આપ્યો : “બાપા, તમે શીકર ન કરો. બધું સારું ઘડ રહેશે.” પછી તે રાજને મહેલે ગયો, અને જેવો તે ઉપર પાસે પહોંચ્યો કે તરત રાજની દીકરી સાજી ઘડ. રાજ તેથી ખુશ થયો. તેણે આ મુરખાને પોતાની પાસે તેડાવ્યો, અને તેને બારે પોલાક પહેરાવી રાજ બોલ્યો : “તમે આજથી મારા જમાઇ છો.”

મુરખે કહ્યું : “જેવી આપની મરજી.”

પછી મુરખરાજના વીસાઠ ઘણાં શોડા કાળ પછી રાજ મરણ પામ્યો, અને રાજને કુંવાર ન હોવાથી મુરખરાજ માંદી પતિ થયો. આમ ત્રણે ભાઈ બાદશાહી બોમલતા થયા.

[અંતર]

બોમલેનલીન ખાતે મોરા પેહલો એક કોનકરેન્સ મળી હતી. તે વખતે નીચેનાં કરાવ સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો : “આ કોનકરેન્સનો અભિપ્રાય એવો છે કે એશીઆટીકા વેપારી લાઇસેન્સ કે જમીન ધરાવે તેથી દક્ષિણ આફ્રિકાની મહત્તી થવાની નથી. માટે તે સરકારને આમક કરે છે કે એશીઆટીકાને નવા લાઇસેન્સ આપવાનું બંધ કરવું; તેમને જુના લાઇસેન્સ ટર્મસ પર પણ કરી આપવા નહિ, તેમજ તેમને જમીન જન્મ ખરીદ તરીકે ટર્મસ પર કરી આપવી નહીં.” રહર જણાવે છે કે આ કરાવ પર લાંબી ચર્ચા થઈ હતી.

એક નેટીવ બારીસ્ટરપર કેસ

નેટાન્સમરમમાં તા. ૭ મીએ લાના નેટીવ બારીસ્ટર શ્રી. સેમે ઉપર ત્રેનમાં રેડુઅરડ સામે પીરતોલ ધરવાના વાંકમર કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો. તેનાપર ત્રણ આરોપ હતા. એક ભરેલી પીસ તોલ લઇ ત્રેનપર ચડવાનો, બીજો ઉપ્પ તાઇથી ચરતવાનો, અને ત્રીજો પીરતોલ ઉગામવાનો. હરીયાદી પક્ષ તરફથી કહેવામાં આવ્યું હતું કે આરોપીના કુકમ મુજબ બીજાનું બનાવવાને વાર લાગવાથી તેણે સહુન પાસે આવી રેડુઅરડને તાકીદ કરી અને ‘ડ્રીક’ માંડ્યો. નેટીવને ડ્રીક આપવામાં આવતો નથી તેથી ના પાડવામાં આવી, અને તકરાર ચતાં તેણે પીરતોલ ઉગામી, જે કેટલાક પાસે જરાએ ખુરાવી લીધી હતી. કેટલાક સાક્ષીઓએ આરોપીની અસાધારણ ઉપ્પ તાઇનો ખુરાવો આપ્યો હતો.

શ્રી. સેમે એ જણાવ્યું હતું કે બીજાનું બનાવવાની તથા વીરકીની વરધી આપેલી તેની બે કલાક વાટ જોઇ પણ ખ્યાન આપવામાં આવ્યું નહીં તેથી પોતે રેડુઅરડ પાસે જઇ તાકીદ કરી. પણ ત્યાં જોડેલા કેટલાક મોરાઓ બોલી ઉઠ્યા કે તેને કાઢો ‘બારીમાંથી બહાર ફેંકો દો.’ એક જણે આવી તેના કપાળપર માર્યું અને કેટલાક રસ્તો રોકી ઉભા. પોતે બધાને બાધા ઉભા રહેવા કહ્યું, કેમકે પોતાની પાસે ભરેલી પીરતોલ હતી. આ વાત માનવામાં ન આવતાં તેને તે કાઢીને દેખાડવી પડી. કેમની સામે પીરતોલ ધરવાની વાત બોલી છે, વગેરે.

તા. ૧૧ મીએ આ કેસનો નુકાદો આપતાં ન્યાયાધિશે હરીયાદી પક્ષને હારખત કપકો આપ્યો હતો અને કહ્યું હતું કે આરોપીને અપમાન વિગેરેથી બહુ ઉચકે રાવાને કારણે આપવામાં આવ્યું હતું એમાં શક નથી. ઉપર ભરેલી પીરતોલ સાથે ત્રેનપર ચડવાથી તકસીર માટે પા. ૨ નો દંડ કર્યો હતો; ઉપ્પતાઇની બીજી કસુર માટે માત્ર ચેતવણી આપવામાં આવી હતી, અને પીરતોલ ઉગામવાના ઉદ્દેશ વાંક માટે પા. ૧૦ નો દંડ કે ૧ માસની સખત જેલની સજા કરવામાં આવી હતી. આ સાંજમાં ન્યાયાધિશે જણાવ્યું હતું કે આ મુન્દા માટે પા. ૭૫ ના કડની કે ૬ માસની સખત કે ૬ ની સજા થઇ રહે છતાં અપરાધીને બહુ ઉચકરનારા સંજોગો જોઇ આજમાં આજી સજા કરવામાં આવે છે, વગેરે. શ્રી. સેમે એ દંડ કર્યો હતો.

કેપ પ્રિટીશ ઇડિયન યુનિયન

મી. હોડુભાઈ પ્રાગજી દેસાઈ જામે છે કે :
કેપટાઉનમાં થોડા વખત ઉપર, મી. રીચના હાથથી એક કેપ પ્રિટીશ ઇડિયન યુનિયન નામના મ'ડળનો જામો ન'ખાયો હતો. મજબૂર યુનિયને પછસાની જરૂર હોવાથી તે વખતે એક ઉપરાજી કરવા વારતે હસવ પાછા કર્યો હતો : અને કેપટાઉનથી સાયમન્સ ટાઉન સુધી ૭ માસ બનાવી દરેક જાગેમાં જમુક આદમીઓને પછસા ઉપરાવવા નીમ્યા હતા. હવે કેપટાઉનના જહાઝોમાં જે જે માણસને મુકરર કર્યા હતા તે પૈકી માર' નામ પણ હતું, એટલે મે' પણ મફક કરી હતી. જામેએ જમારા જામ માં ફક્ત અરધા જામમાંથી પછસા ઉપ રાખ્યા, જેમાંના હજી કેટલાકે આપ્યા પણ નથી. આવેલ રકમમાંથી પા. ૧૧-૧૬-૦ યુનીયનને મે' દીધા છે. તેમજ ક'ઈ પણ ધોરણ નહીં હોવાથી મારા જામમાં અરધો જામ હજી ઉપરાવવાનો બાકી છે તે ઉપ રાવવા મયા પણ નહીં. તેમજ બીજા જામના ઉપરાવનારાઓ પાસેથી ઉપરાવેલા પછસાનો હીસાબ યુનિયને લીધો હોય એમ કુ' ધારતો નથી. કેટલીક મુદત થતાં યુનિયનની મીટીંગ કરાતી પણ નથી. તેમજ મજબૂર મ'ડળ હજી સુધી કમમ હોય એમ પણ મને લાગતું નથી. અને જે કદાચ કામમ હોય તો પછી અમારા યુનીયનના નામદાર આગેવાનોને જણાવું છું કે કુ' થોડી મુદતમાં સ્વદેશ જનાર છું, જેથી તેઓ સાહેબ મીટીંગ બરી દરેક ઉપરાવનાર પાસેથી હીસાબ લેશે એવી આશા રાખું છું. તેમજ કુ' પણ મારો પોતાનો હીસાબ તે વખતે દઈ દઈશ, કે જેથી કુ' લોહાના ન'ધનમાંથી મુકત થાઉં. તેમજ આજ સુધીનો આવક જવક પણ આગેવાન લોહો બહાર પાડશે એવી આશા રાખું છું, કે જેથી દરેક લોહાની જાણમાં આવે.

કેટલાક લોહો તરફથી એ વીષયમાં ભારે અરાજ લામણી પ્રસારેલી મારી નજરે જોવામાં આવે છે. તેમ મારી પાસે વાત પણ આવી છે, તેથી માર લખણુ પડ્યું છે. મારી પાસે પણ જુજ રકમ હજી બાકી છે, તેમ કુ' પોતે જનાર છું જેથી તા. ૧૫ દીસેમ્બર સુધીમાં યુનીયનના આગેવાનો જે ઉપરાવનારનો હીસાબ નહીં લેશે તો પછી મારી પાસે રહેલી ચીલક કુ' હીકુ એસોસિએશનમાં દઈ

દઈશ, જમર તો પછી જે હીકુ લોહોએ પછસા આપેલા તેમને ફોલો પાતી વહેંચી દઈશ, કે જેથી મારા ઉપર હીકુ બાકીઓ નો કપરો રહે નહીં. સારખાદ તે પછસા નો કુ' જોખમદાર નથી, તેમજ કોઈથી હિસાબ પણ પુછાશે નહીં.

ખ્યારા ભાઈઓ નીચે વાંચરો?

" દોસ્તોને મોકલવા નવી ફેશનના બકરી ધના મુબારકબાદીના પત્રા ખુશખુશા સોનેરી જેમાં સુલતાનુલખા અઝમ, મનવર " હમી દીઆ ", ધનજીને " હમીદીઆ ", ને સુરી આમજીદનુ' (અબા-રસુલ ને અસહાબોના નામ સાથે) ૪ હોટો સાથે હમણાં જ ઉપાધ તરફાર થયા છે. ડાનની શી. ૧/- તથા હસલાથી સલતનત પાયતખત હસ્ત બોલમાં આવેલી નામાંગીત આલીસાન મસજીદોના ૧૨ હોટોનો મ'જબૂર નકશો શી. ૧/- લખો :

એસમાન અહુમદ
બોહસ ૭૮૪, કરખન, નાતાલ.

તાજુ' ઉમદા ફરેટ

અને લેજરેબલ

સફાઈની પેકીંગ, અને સારા માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી લાગીદથી મોકલું છું. માર ૪૨ મેક્કલી ખાતો કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer
P. O. Box 471, Durban.
Tel. add.: "HAIDRI"

ડેલાએઆમેથી એક પોરખ દર રાજનો વતની લખે છે કે :—પોરખ દરમાં ઘણી બાંધી મુદતથી પાણીની ત'ગી આલી આવે છે અને તે વીસે ઘણી ગણી ચરચા વતની માં આજુજ છે. તો ખજાડાનો તળાવમાં થી આવા બારીક સમયમાં પાણીની જવ રચા કરવામાં આવે, કે જેથી ખજાડાના રહતા પોરખ દર સુધીની ખેતીવાળાઓને ઉપયોગી મળ પડે, અને કહેરમાંના બગીચા એ પણ તેજ પાણીથી હમેશ માટે આખાદ રહે. અને આજકાલ દુકાળ જેવા સમયમાં બરીબો વાણતે તે કામ આલીરવાદરખ બની ચકરી. તેથી ઉપલા તળાવની પાણી કહેરમાં લાવવા કેમ દ'ડ થય જરૂર છે.

રેકડ બજાર ભાવ

તા. ૨૪-૧૧-૧૧

શી. પે. શી. પે.

કુલ હારમનક ૧૪ બાઉલ ૧૮	૬ થી ૨૦	૦
આવક માંબ ૧ બરતાની ૨૨	૦	૨૨ ૧
બીમદીના	૨૮	૨૮ ૬
એ. એ. ડી. બાર	૧૬ ૧	૨૦ ૦
એ. ડી. બાર	૧૮ ૦	૧૮ ૬
બીની સાકર	૨૦ ૦	૨૨ ૦
કુડાના	૨૧ ૩	૨૧ ૬
ફેલી દુવેર હાજ	૧૮ ૦	૧૮ ૬
કાનધુરી દુવેર હાજ	૨૦ ૦	૧૬ ૬
મસુરની	૧૬ ૬	૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦	૨૭ ૬
અહની	૨૬ ૦	૩૦ ૦
અણા મુંબના	૧૮ ૦	૧૬ ૬
દાજ	૨૪ ૬	૨૪ ૦
વડાણ નાતાલના	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મકાઈ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
બીનીશ	૩૦ ૦	૩૦ ૬
જુવાર (કાફર ફોરન)	૧૮ ૦	૧૭ ૬
કડવું તેલ ૧ બાલન	૩ ૧૦	૪ ૦
એરડીયું	૪ ૧	૪ ૨
ખીડુ	૩ ૬	૪ ૦
નાળીએરનું	૪ ૩	૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલના	૨૧ ૦	૨૧ ૬
ખીણી	બારે ૧૬ ૦	૨૦ ૦
લીરકુળનાતાલ	૧૪ ૬	૧૪ ૦
ખાટો હાઉસ હોલ	૧૧ ૬	૧૨ ૦
ખાટો (બ'બીલો મીલ)	૧૧ ૩	૧૧ ૬
મદાસી સોપારી ૧૨તલ	જા	૮
મરચાં	પા	૬
ધી પેટી, ૪ દીનના પીડ ૬-૦-૦	૬-૪-૦	
પોરખ દર	૧૦-૭-૬	૧૦-૪-૦
પારાશીન કશીન	૦ ૭ ૩	૦ ૭ ૬
વાઈટ રોલ	૦ ૮ ૬	
માલન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીએર	૧૬ ૦	૧૭ ૦
ફળી	૧૨ ૦	૧૨ ૬
અખમંડ સોપ	૧૦ ૬	૧૪ ૦
સાણ સીલક રોલ	૧૪ ૬	૧૬ ૦
સાણ સનસાઈટ ૧૦ ચોંલ ૩૪ ૦	૩૪ ૬	
સાણ ડ્રાયમ્ ૧૦ ડુકાના		
બોહસની કીમત	૧૨ ૬	૧૨ ૬
સાણકરોસરીશ(પા. ૬૦)	૧૨ ૩	૧૨ ૬
નેકટરી દી	૧ ૮	૧ ૬
મામીસ લામન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેરેધની	૧૦	૧ ૦
નીમક પોઈટ બીબારેટ	૨૦ ૬	૨૦ ૬
નીમક (લીવરકુલ)		
અસ્તા એમ્બી	૪ ૬	૪ ૦
સીમક (જરમ પી સાઈ)	૪ ૬	૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,

MARKET AND COMMISSION AGENTS.

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

આજીવન સહાયતા તથા ફરતી કમીસન વર્ક એકસેમ્પ્લરનાં માર્ગદર્શનો વેચ
માનવના માટે છે. અમારું લક્ષ્ય સુસ્વાદુર માટે છે

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

1st 1938.

Tel. Address: TOMASELLI

Johannesburg

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mohla & Khanderia Bros.

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonkan,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "ISMAIL-SULIMAN."

RUSTENBURG

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL

Zoerust Box 77

TRANSVAAL.

Lindley'spoort

Dis. RUSTAN-

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હાંડુ યુનાઈટેડ

વેડજ કું.

મેનેજર: જી. કે. પટેલ

હાંડુસ્થાનની એકમાત્ર અગ્રણી મંચી
અરે કાવે વેચવામાં આવે છે અને ખાસ
થી પેરન ડરનું તથા કસકાતનું—અરક
અવક—ગોપુ મંચીવાળું—એક વખત
મંચાવી ખાતી કરે.

જે. નં. ૧ મીઆરક સ્ટીલ

ટેલિફોન નં. ૧૨૮૬, મહાનેરનરન.

૨. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussore Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawries, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી

હોલસેલ તથા રીટેલ.

ફરેક જાતનું રેશમ તથા ટાયા સિલ્ક તથા બીજી જાતનું રેશમ, ફરેક જાતના રેશમી રૂબાં.

દાવણીઓ, સાડીઓ, પાંચડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા બીજી જેની ચીજોના વેપારી

નોંધ. અમારા આવ સાઉથ આફ્રિકામાં ખાસ વેપારીઓ કરતાં સરતા છે તથા અમે એક જ સાવ ફાઈએ છીએ
જે વખત માલ સીધાથી ખાતરી થશે. બહારના એગરો ઉપર પુરતી રીતે ખાન માનવામાં આવે છે. તથા
હરે માલ લેનારને એ માલ મોંઘા સામે તે એક રીકની અંદર માલ પાછો આપી જેસા પાછો લઈ જઈ શકે

પંખપેપર્સ—સલ્ફ અપ્રિંગીકપડું બ્રિયાપર્સ

પ્રાપ્ત થઈ શકે તેવાં બિલ્ડરોનાં, ત્રાવેરોનાં, મલ્ટ, જાંબર, ક્રીસ્ટલનાં, ગ્લાસનાં, કાચનાં, કાંચનાં

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladon." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE
Tayob Adam

CAPETOWN

Obhaganlal Bhawanidas Gheewala
Banderia, 21 Roger-street
Importer.
EMRAM NOODEN,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOOSAKER AMOD & Bco.,
Box 441, 434 West Street.
M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parashotam,
155 Victoria St.
Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street
Ebrahim Ismail & Co
118 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDES, Big Class
Tailor, 120 Grey-street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Point.
J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street
N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street
S. Pearbhoy Butler
474 West-street
G. Ramchand,
505 West-street
P. V. Nanghvat & Son
208 Grey Street
M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-street
A. G. TIPSIE, Watch Repairer
120 Grey-street.
ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471
K. R. MODY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market
Yusuf Suleman Vaid
Telegraph and Cld Add 'Vaid'
Cor Grey and Pine Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 10
V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent.
S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.
M. J. Naidoo, General Dealer.
Central C.C., Forwarding &
Commission Agent New-street
N. B. Samy Wholesale Produce
& Fruit Merchant Forwarding
& Commission Agent.
V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."
Parekh & Co., P. O. Box 38
Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moneejee & Co.,
27 Market-street. Box 2941
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.
KUSALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co.
58 Indian Market Stall
President-street
M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MORIDEN,
Box 3755
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40
Navasseri Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.
JI EL Tawaria,
224 Markets
Goolam Sahib,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: 'V. Samy'
37 Jones-street
Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.
K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st
S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House.
T. Vedia Pillay
Box 519

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol a Specialty
67 & 69, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION**N SAMY**

Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORF**Moosa Amod Waja & Co.,**
Box 222,**CHOTABHAI & DADOO**
Box 33.**Hasan Amod,**
Indian Location, Stand 16,
Box 64.**ISMAIL AMOD KAJER,**
Box 11.**LOUISTRICHARDT****Dungerahi Mera jee**

P. O. Box 7

MIDDLESBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRAHMA,
Box 35.**DAWOOD ISMAIL,**
General Dealer & Importer,
Box 150**I. A. Cajee & Co.,**
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.**LOURINCO MARQUEE****HORMALJOY IDOLAY,** Box 332.**Madhavjee Jetha & Co.,**
Box 140.**Noor Mahamed & Rawji,**
Box 329.**VRASDAS & LALCHAND** Box 92.**Nanjee Dulabhdas & Co.,**
Merchants & Importers, Box 141**NORTHERN****Devjee Laljee,**
Merchant & Charcoal Supplier.**PINE RIVER****Ebrahim Osman,**
Box 9.**PLINTERSBURG****MARTA & KHANDEHA BROS.,**
Box 160, Market Street.**PORT ELIZABETH****Tiekamdas Bros.,**
Main Street. Box 531,**I. A. Pardy,**
General Merchant,
65 Adderly Street.**V. B. Namscoo,**
General Merchant,
Namscoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nmscoo,64 Walmer Road
Vasmali Harie,
Indian Laundry,
Hasen Street, The Hill.**PRETORIA****Ohota Fakir,**
Tailor and General Dealer,
156 Primaloo Street.Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642**QUELIMANE****Vasanji Parmanand & Bros**
Box 33, Tel. add: 'Vasanji'**RICHMOND****Porbandar Trading Co.,** Box 43**ROBERTSON****A. Abraham,** General Dealer,
Corner of Keerom & Vassyl Sts.**RUSTENBURG****ISMAIL SULMAN & Co.,**
Box 4, Tel Add: 'Suliman'**SALISBURY****Bhimjee R. Naik,** Box 69.
Khusal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.**SPELONKHE**(TRANSVAAL.)
Kesavji Giga, Bakola**STANDERTON****Amod & Ismail,** Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.**THORNEVILLE JUNCTION****Eesop Amod Vankar,**
Farmer & Miller.
Hoogau Amod Vankar,
General Dealer.**UITENHAGH C.C.****Ohhita Morar,**
Storekeeper, Market Street.**UMSINGA****Dada Osman.****VERULAM****Babu Talwantsing**
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.**Raghavjee Egnath,**
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street**WELLINGTON C.C.****V. Naidoo,** Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.**WINDSORTON C.C.****Hajee Jaffer Munaver Randeri,**
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hasan Esmack
P. O. Box 8**WARMBEACH****A. M. Rawat,**
Box 16.**V. SAMY****Wholesale & Retail**
Fruiterer**GENERAL DEALER &**
COMMISSION AGENT. Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgent Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. add "BHABHA" phone K 22, P.O. Box 24.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussan & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 433. Corner Kaffir & 14th Streets,
FRANKFURT, JOHANNESBURG
Box 449 Tel. Add.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLABA, INDIA.

પુશાલભાઈ જુલાલાઈ ભગતની કું.
જનરલ સીલ મરચાંદા
મરના ચેસ, કોટ, પાટલુન, ચમીસ,
કેટ, કપ્સ, કુવાલ, કીરબાન, રેશમી
ફાસ વગેરે પરચુરસ ખાલ મળશે.
આવે, જુઓ અને ખાતરી કરો.
નેચુ મફત છે.
ઈન્ડિયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૮
વેસ્ટિન્ક સીટ, બેકા-સપ્લાય. બે. ૩૨૪૬

Important to Mahomedans
Decorate your Anjuman Islams and
Society Rooms as well as your own
Sitting Rooms with the Excellent
Views of the Ottoman Empire. For
prices and other particulars apply to :
A. C. H. CASSIM,
Banhock Road, Stellenbosch, C.C.

ઇસલામી ભાઇઓને પુશખખર
૧૨ થી ઉચ્ચાપી રાજ્યવરતાઓના ફર્શીન
ફોટા લેવા ઉપી નામદાર સુલતાનના સાફ
નજી ઉત્કલિના કીચ ભેરખ પાંચમી સાથે
ચેકેન્ડ હરે છે. તે સિવાય મહા મોખમ
ના બેકિમન વરકર આલબીનીયન આને
કુમશે હરે છે. જે અને બીજાં બહુ
ચોષિતા અને લેવા લાયક છે. લાલમી થાકાં
કીશીપી પશુ આવેલાં છે. મટિ મંગલો.
ક્રિમવ નાજી રતી રી. ૧/- આરખા હજન
૭૫૨ ખરીદવાને થી. ૬/-ના હજન થેજ.
ચાર્ટરન્. હાફ મળવાતું ફોલ્ડ:-
A. C. H. CASSIM
Banhock Road, Stellenbosch, C.C.

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar
and England.

About Nov. 20th Carlsbrook Castle 7504 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Nov. 30th Dover Castle 8260 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

,, Nov. 24th Cawdor Castle 6235 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3304. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
-AND-
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 332, LOURENCO MARQUES

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KUILS RIVER STATION, C.C.
Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેનસી
કોલકોલ અને સીરક મરચાંદા.
ઈન્ડિયન મોશરી બધાપે ઈસ્ટ્રાન
થી મંગાવી સસ્તે દાને વેચવામાં આવે
છે. ખાલ થી ચેરમન્ટુ તથા કલકત
કુ-અરક આવલ-બોપુ રૂ. ૧૦૦/- ના
બધે અલખાએક હરી જુઓ.
STAND 512, 17th Street VREDEBORG
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

ચેરમન્ટુ પુરવોદાર થી.
102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 22 Tel. Add.: "FORBANDAR."
Telephone 96

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORF.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transshipment

S.S. Kanzler leaving Durban about 17th Dec., Delagoa Bay 18th
Calling at Beira only

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકન લાઇન

શીપો કુલ્લ જમણી આમલિયો

રતી. કેન્સલર 17મીની લા. 18 નવેમ્બરે ને ડેલાગોબાયેથી લા. 18મીએ
જમણી આમલિયો જમણી વારીએ જમણી ઇસ્ટ ઇસ્ટ યાં કુલ્લ જમણી
જે જમણી નહીં પડે.

મજબૂત લાઇનની બિડા કાન્ટીનર, કાન્ટીનર આમલિયો ઇસ્ટમસર 'નવા' અને
કાન્ટીનર પહેલવાર છે. કુલ્લ પહેલિ કે દુરત બહી કેમલથી મલક મલે છે. કે
કુલાહ, કોલરક બારીબીવાળા અને હવાકાર હોય છે. ફરક, કોન્ડ, અને રેલી
કોન્ડા જોશી તથા જમર બોરલી વાળી મલક કલે છે. મજાસીઓ કેમ અને કપવાને
તથા કોફીસરી આમલિયો હોય છે. લાઇનની કે, કોસ્તોને અલાવી જમા, વીજળીની ભત્તી
વાળી કુલ્લવાળા અને કોન્ડ વગેરેનો પુરા જોશીમસર હોય છે. મલકલ કે રેલીમસર
આમ પાસે-બરોને મલક હોવાથી હરવરકની સમલક છે

જે મલક મલક હોયે વા પુરા નીચે કલવાયે, તથા કોન્ડનીસમલક, પ્રિન્ટિંગ
અને કોન્ડનીસમલક જેમ-કે.
JSMAN AHMED,

ABA MAHOMED,

Box ■ Delagoa Bay.

137 Grey St, Durban.

આંતરે વિજામલક પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકાન વચલી પેસામ
તેમ આપમ. આવ માટે લખો. કાન્ટીનર થશે.

જાવાલક કીક લખાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા અમામાં તેમ નેટલી બેકલો
તે-લી મલકશે. અને મોટા અમામાં ખરીદીએ છીએ.

કે 'સરમ-કરલ' સારો માલ. કીકાવતે મળશે. અમાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee, write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,
195 Grey St, DURBAN

કરલામી લાઇઓને ખુશ ખખખ

આમ જમણી મલક મારે

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!

હાલ અમારે ત્યાં ટરકીક ફેમ રેલીઓ
કુન્ડી રીવાલો તથા અમારમ વાળી આવી
પહેલો છે. બહારના બોરકર ઉપર પુરત
ખાન આપવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અમાવા લખો.

Sun Brand Tobacco Works
164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add. "ABDOBAKER"
E. Abdobaker Amod & Brother,
434, West Street, DURBAN,
Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks
કેન્ડા ફેમલી ટરકીક રેલીઓ,
અમલકી અને જારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban
Tel. Add: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલના તંબાકુ.

ફેરકનીલ અમામલક, સરતા આવે મલક
બહારના બોરકર ઉપર પુરત ખાન આપવ
માં આવશે. એક વખત અમાવામાં નિર્ણય
લખો, અમાલકુ ફાકર એન્ડ સન
134, યે કીડ.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

લાઈન તાલકેર, અમામલક તથા કુલ્લ
આપવાના તથા આપવાના માલ આમ મલક
બી-લીસ વગેરે-કુલ્લ મલક છે. લખો વા મલક
Stand 58, 60, Indian Market
P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix Natal,

No. 48—Vol. IX.

SATURDAY, DECEMBER 2ND, 1911.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
PRICE THREEPENCE

A DURBAN PLAGUE-SPOT

CRIMINAL NEGLIGENCE OF THE TOWN COUNCIL

ANYONE travelling on the North Coast line, between Greyville and Umgeni, might observe in the distance, across the swamp known as the Eastern Vlei, a row of iron buildings; and that, perhaps, is as much as he knows about them. That there is in that locality practically a small town could hardly be credited. And yet there is a population of close on 800 Indians. They are within sight of the modern and up-to-date town of Durban, with its fine buildings, broad and well-paved streets, and well-organised municipal services of tramways, electric light and other conveniences. The inhabitants of what may be called Brickhill Road Extension enjoy none of these facilities. Were it a leper location or plague lazaretto it could not be more isolated and deserted. One might expect to find such a place owned by some private individual who was drawing his annual rentals, careless of the well-being of the wretched people from whom he exacts his toll. But the fact is that this property is within the model Borough of Durban and

Belongs to the Corporation.

At this delightful spot a representative of *INDIAN OPINION* found himself recently, and these are some of the things he saw: The space of ground between the rows of buildings, which, in the ordinary way, is called a road, is in reality a dust-heap—the dumping ground of the town's refuse. Broken bottles, old tins and rusty pieces of iron cover the surface of the ground, and the aroma arising from this mess is anything but pleasant. It was explained to the pressman that this deposit of dust-bin refuse is in the nature of

An Improvement.

Previous to the filling in of the road-way with this material, the ground was low and there was no escape for

the rain water which collected from time to time. Now, it is true, there is no water standing in the road-way. One result of the filling in of the ground is to make the water gravitate towards and underneath the buildings, all of which stand on piles. The foundations of some of these buildings are much below the level of the road-way. On the East side are the sand hills, next the sea, and on the West lies the Vlei. This does not mean that the swamp is some distance away. The houses on this side are practically standing in it. Near the back doors the water stands with no chance of escape. There it must remain until the dry season lowers the water in the Vlei, leaving a dirty sediment behind. Every now and then a Corporation Official comes down and sprinkles the slimy waters with disinfectant fluid to prevent the outbreak of a malignant disease. That disease and death do not pass by this place is proved by the fact that

The Death-Rate

for this plague-spot during 1908 was 31.48 per 1,000, whilst the general death-rate for the Borough was 8.7 per 1,000. (These are the latest figures available.) If a doctor is called to a sick person, the chances are that he may not come at once, and in some cases not until next day. If it is night time he must needs bring with him a lantern, and in this manner the medical man has to grope his way along, having left his conveyance some distance away, owing to the state of the road. Small wonder if people were left to die like rats in a hole. Although the absence of public lighting was brought to the notice of the Corporation more than two years ago by the Inspector of Nuisances, in his report dated June 5th, 1909, there are to-day no lamps what-so-ever. About three months ago, it is said, a man was murdered on

the public road leading to this place and, owing to the utter darkness, the culprit escaped and was never seen or heard of again.

Not only are these Indian people neglected, but they are made to pay heavily for the doubtful privilege of dwelling in this most unwholesome ditch. Ten years ago the lots (50 x 150 feet) were let on leases averaging from £14 to £40 per annum. The lessees, it is only reasonable to suppose, must have took it for granted that road, lights and drainage would be provided by the owners—the Durban Corporation. They have been bitterly disappointed. A few drain pipes have been laid across the roadway which have drained away standing water from one side to the other and that is about all that can be said. During the ten years since the leases were entered into the Corporation has received from this property nearly

£10,000

in rents and rates and the people have received in exchange, as Mr. Councillor Jameson put it at a meeting of the Town Council in May, 1910, "Nothing but a swamp, a water-pipe, and sanitary services." Since that meeting the "improvements" mentioned herein have been undertaken.

Mr. W. C. Daugherty, in his 1909 Report, recommended the following: (1) "The continuation of the reclamation of the land from Depot Road to the Battery Railway; (2) storm water drainage and a narrow hardened roadway; (3) sewerage." These long-suffering Indians are still looking in vain for these improvements.

There is a rumour that the Council may decide to drive out the tenants on the expiration of the leases in about a year's time. On first thoughts this might be considered the best course to adopt, but there is this to

consider: Many of the buildings have been put up at an expense of from £300 to £500, and it will certainly be a hardship if they are turned out of this place, unless proper compensation is paid and another site provided in a more healthy situation. In any case something ought to be done. It is a disgrace to the town of Durban that such a property, belonging to the Corporation, should be allowed to remain any longer in such a pitiable condition.

The £3 Tax

Representation by the Congress

The Joint Hon. Secretaries of the Natal Indian Congress have addressed the following letter, dated the 18th ultimo, to the Hon. the Minister of Justice, Pretoria:—

Sir,—May we, on behalf of the Natal Indian Congress, be allowed to call your serious attention to the state of affairs which exists at the present time owing to the attitude of the authorities in prosecuting certain indentured Indians, who have entered into re-indenture or contracts of service, for non-payment of the annual licence of £3?

In April, 1910, a circular was issued by the Government which was translated into the Indian languages and posted outside the various Court-houses in Natal, the first paragraph of which reads as follows:—

"Notice is given to Indians (men and women) who should have taken out the Annual Licence of £3, but have not done so, that they can re-indenture for not less than two years or enter into a civil contract for not less than two years, and while under contract or indenture, the licence money due will not be claimed and should they return to India, they will not be made to pay the licence money due."

On the strength of this circular, a number of Indians re-indentured or entered into civil contracts, fully expecting to be exempt from payment of the licence. We humbly submit that, whatever the interpretation of the Act may be, these men who have acted upon the words of this circular, should be immediately relieved from payment. The Government may give any revised instructions they choose to for the future, though the Congress, on principle, will agitate for the total repeal of the tax. If the Government are advised that they must enforce a revenue law, they should bring in, during the next session of Parliament, a measure of indemnity, but hold sacred the action of their predecessors.

In seeking this simple act of justice we are only asking for fair treatment from the Government towards a poor but deserving class of people who have done good and are still doing so much for the prosperity of Natal.

Correspondence

The Suggested Conference

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—The article appearing over the signature of Mr. Lutchman Panday in your last issue about the above, forms very interesting reading, especially when taken in conjunction with the fact that I am the only Indian in Durban who has attended the meeting of the Indian National Congress.

I have no desire to take up much of your valuable space, hence an effort to keep to the point. Your Correspondent says: "Having as I do the welfare of the Indian community so much at heart, any humble assistance I may give, will be willingly given." This is an unique opportunity for your correspondent to render in practical form the suggestion into fact. Let him now take the initiative in convening the contemplated conference, as he is also of the opinion "that this is a most opportune time for the formation of such a Congress," which is a great necessity in this Sub-continent; and I am sure that the majority of the community will assist our National Congress delegate.

I do hope he will not rest until he has attained the desired object.

Yours, etc.,

A. J. KOONATH.

Durban, 27th November, 1911.

[We have deleted portions of the above letter, believing that they would confuse the matter.—Ed. I.O.]

Hardships of Third-class Passengers

Mr. Joseph Royeppen has written as follows to the District Superintendent, South African Railways, Durban:—

Sir,—I venture to bring to your notice that the Third Class compartments are not lighted up after dark whereas other grade carriages are. I have noticed Indians and Natives travelling in compartments that were pitch dark. I saw this again at the Berea Road Station last night, the train being the 10 p.m. that leaves the Main Station. A down train which got into Berea Road a few minutes to ten was in the same plight as regards third class accommodation.

Apart from the circumstances being one of the greatest injustices in view of the fact that the third-class passenger receipts exceed the receipts of First and Second classes put together, the condition is in the nature of an open invitation to crime and immorality.

I would also call your attention to the fact that third-class carriages are

often drawn away from the landing platform or sometimes do not come up to the platform at all. This necessitates a climb of several feet to be negotiated, not only by men but by women in interesting condition and young children.

Third Class carriages are again often run into tunnels and that at times after dark, and more than once I have noticed natives and Indians wedged in between the tunnel wall and the steaming engine and train.

I am assured that this most undesirable state of affairs in an institution of Government needs only to be brought to your notice to be righted.

[NOTE: The writer means to say that third-class carriages are often left or run under the bridge at Berea Road Station and are compelled to alight there.—Ed. I.O.]

Municipal Congress

Question of Trading Licences

At the Municipal Congress held at Maritzburg on Monday last, Mr. Hofmeyr (Johannesburg) moved a resolution to the effect that the attention of the Government be immediately invited to the urgent necessity for legislation on the general question of trading licences.

Mr. Chadwick (Eastcourt) agreed with the motion, and joined that the resolution was one which deserved the earnest consideration of the Government.

Mr. Hollander (Durban) moved an amendment to the effect that in the opinion of the Congress it was desirable and advisable, in the true interests of the community, that Government should take such steps as they might deem expedient to give local bodies the power of control of licences.

Mr. Constable (Boksburg) said it was nothing short of puerile that the movers of the resolution tried to get round to dodge a great imperial issue by subterfuge. The question was one which had been exercising the Imperial authorities for a long time. Whenever this question came up it never went beyond the mercenary consideration of trade. He did not think any good could come by dodging this question and asking Government to give them the power to refuse licences. What they wanted to do was to discover a *via media* by which the Imperial Government could be met. He believed that the solution of this great question was along the lines of some form of segregation. In the interests of South Africa he believed that these people should be segregated.

Mr. Hofmeyr's motion was carried, the Mayor of Durban not pressing his amendment.

We hope to give a full report of the debate in our next issue.

Immigration Difficulties

Mahomedan Priest Sent Away

Mr. Ismail Gora, President of the Anjuman Islam, Durban, writes to the local press as under:—

The S.S. *Somali*, which left Durban on Nov. 27 for the East Coast ports, has on board a Moulvi or Mahomedan priest of the Pathan section of the Indian community. This gentleman came from Delagoa Bay a few days ago on a visit to his co-religionists here. He was not a pauper, but came as a second class passenger, and had his own money to pay the required deposit of £10 and the Government charge of £1 for the privilege of a few weeks' stay in the Province. He was not only not allowed to land upon his own representations, but all the efforts of prominent members of the Indian community towards the same end proved futile. The Immigration Officer turned a deaf ear to all our assurances and guarantees that the visitor would retire after the visitation period of one month, with the result that the Moulvi was turned away by the same boat. Thus the Indian community has been deprived of very necessary priestly counsel at this most important period of Mahomedan life and history throughout the world. We cannot sufficiently dwell upon the criminal lack of judgment on the part of the immigration authorities in this their latest exhibition of high-handed officialism, in view of the extremely delicate state of Indian affairs at this moment both in the Mahomedan world and the Indian Empire.

In a foot note to the above, the Editor of the *Mercury* says:—

We are informed by the Immigration Officer that there are already five Mahomedan priests who have been admitted under the visiting pass regulations, which provide for a maximum stay of six weeks; one has been here since Aug. 9 last, in spite of the regulations.

Mr. Gora's Reply

Mr. Ismail Gora replies as under:—

In your foot note to my letter on the above matter appearing in your issue of the 28th inst., you say that you learn from the Immigration Restriction Officer that there are already five priests here on visiting passes. Now it is beyond me to see what possible objection the Officer could have in refusing entry to more priests on a short visit. Besides there is nothing in the law to limit the number of visitors. These persons do not come here to compete with anyone in the short time; nor do they come here as paupers, criminals, or diseased persons. They come in a good class on board and are ready to make the required

deposit of £10 and pay the Government's charge of £1. The presence of more priests in a huge community as ours cannot possibly effect anyone in any shape or form. Then again, out of the five already here, one was going away on the day the application was made by the incoming visitor. But, sir, the chief point is this. The new visitor was a priest of the Pathan community, just as you have Church of England, Wesleyan, Congregational, Baptists and Presbyterian priests, and hence I do not see what objection the Officer can have to the number, seeing that they have to serve various interests. And why does the Officer create all these petty difficulties now, when, in the early days, the Act worked smoothly in this respect? It would be useful, also, for the Immigration Authorities to know that the British Government pays 2,400,000 Rupees annually to these same Pathans to guard the Russian borders of India and it is, to say the least, unwise to hurt the susceptibilities of so important a section of the Indian people to serve no purpose whatever.

From the Editor's Chair

CORPORATION ROBBERY

THE term "robbery" is a strong one to use, but it is none too strong wherewith to describe the attitude of the Durban Corporation towards the unfortunate Indian people who live at the lower end of Brickhill Road. For too long years these people have suffered, hoping against hope that one day the Corporation would take pity on them and make their conditions of living bearable, but they are still waiting. The Town Council have not the excuse that they were ignorant of the condition of that wretched place. In the first instance they knew that the place was a hopeless swamp when they let the land on lease. In 1907 the Mayor and some of the Councillors, with the Borough Engineer and the Inspector of Nuisances, visited the locality, but, says Mr. Daugherty, the desired improvement did not follow. Then again, in May last year, Mr. Councillor Jameson, the Chairman of the Sanitary Committee, paid a visit to the place and found it in such a deplorable condition that he had specially re-prepared copies of the Inspector's report which showed a terrible state of things. Mr. Jameson said: "It is, in my opinion, imperative, alike in the interests of common humanity and of justice, that the condition of these long-suffering, patient, and helpless people—800 in number—should have our immediate attention, with a view to the amelioration of their miserable

surroundings." Readers will gather, from the special report appearing on our front page, to what extent these conditions have been improved. What the Council have done is mere tinkering. The welfare and even the lives of these people are evidently held very cheaply by the Town Council of Durban. Whilst improvements have been going on in all parts of the Borough, Brickhill Road has been neglected. And why? Let Mr. Jameson reply. "Had they been Europeans, instead of Indians, this would perforce long since have been righted." That is the only answer. If the Chairman of the Sanitary Committee thinks it could have been righted for Europeans, it is quite clear that the difficulty was not insurmountable. There is absolutely no other reason for this criminal neglect than that the people concerned are Indians. That is the plain position, and, as our representative remarks in his report, it is a disgrace to the Town of Durban. Since the meeting of the Town Council last year at which the matter was brought forward, certain so-called "improvements" have been carried out, but it is difficult to say whether the work has really done much good. In any case it is unfinished work. Here is a wealthy Corporation receiving nearly a thousand a year from this property and yet unwilling to make the condition of habitation bearable. Even if the Corporation were not the owners of the property, they would still be responsible for sanitation, but as they receive both rents and rates, it is, as we have already said, nothing but robbery to take this huge sum of money without giving a satisfactory return.

AN ATTACK ON ASIATIC MORALS

WE reproduced last week the full text of a leading article in the *Transvaal Leader* on the so-called Asiatic invasion of Boksburg in the form of the opening by Mr. Bhyat of a store in that town. The *Leader* of Mr. Cartwright's time is not the *Leader* of today. It would be difficult to find anything so virulent and offensive to Asiatics as the article in question. In the opinion of its writer, "the Asiatic trader casts his sinister shadow, and, with his primitive mode of existence, his complete indifference to the simplest amenities of life, his Oriental ingenuity and his inferior standard of civilisation, menaces the future of the European shopkeeper." In another place, the writer considers Oriental civilisation to be on a "much lower grade." Then, again, "the European trader cannot much longer keep up the fight against the commercial wiles and the social iniquities of the inscrutable coolie." The article ends with the desire "to protect the European from the unfair competition of the coolie who in so many towns of the Union has established himself at every street-corner, bringing with him the unfamiliar habits and dress of Asia."

In the extracts we have quoted, the reader will not fail to notice how Asiatic morals have been attacked, how their habits and mode of life decried, and how unfavourably the Asiatic civilisation has been compared with the European. The ignorant writer has not hesitated to use the word "coolie" in writing of Asiatic traders. We are, however, not disposed to quarrel with the writer either for his ignorance or for his sentiments. The very civilisation he represents makes for ignorance, inasmuch as its exacting demands upon the frail physical frame renders it well-nigh impossible for any dweller therein to have any but a most superficial knowledge of things in general, and, as those nurtured in it are continuously taught to consider that civilisation is the best, naturally one is prone to look down upon anything that does not satisfy its arbitrary standard. And so we find that the writer looks down upon the Asiatic trader with contempt, because he is "indifferent to the simplest amenities of life." The Founder of Christianity showed much greater indifference to these amenities and his mode of existence was infinitely more primitive than that of the Asiatic trader, and yet we are quite certain that the writer never intended to cast any reflection upon Jesus.

The question, therefore, that we have to address ourselves to is not whether to placate men of the writer's stamp (and, after all, they represent undoubtedly the majority of the Europeans in South Africa), but whether we must alter our simple mode of life and take over what we consider to be the vices of modern life, in order to retain our foothold in their country. Those who have done so know their cost that they have not, on that account, been able to make themselves more acceptable. Their Asiatic origin is still their sufficient condemnation. The two systems are struggling to live side by side in South Africa. The experiment is interesting. We can only hope that, if the Asiatic has faith in himself and in his civilisation, he will not lower the latter, and we doubt not that that which has stood the test of ages will come out scatheless in the test it is now undergoing in this sub-continent. But the handful of Asiatics in South Africa have to remember that, if they do not want to disgrace the country of their origin or their system of life, they must thoroughly represent it, and not present a parody of it. They must live up to the moral code that has been handed down to them for ages past. With them, honesty is not merely the best policy, and on that account only to be observed when it is profitable, but it must be adhered to at all cost and in all circumstances. With them, might is not right, but right is always right. They can have nothing to do

with the doctrine of the survival of the fittest! They have to live and let live. If they catch the modern craze for competition and adopt the characteristically grasping nature of this vaunted civilisation, they will certainly go under.

The "Invasion" of Boksburg

Vigorous Debate in the Town Council

At the meeting of the Boksburg Town Council on Wednesday about an hour was occupied by a vigorous debate on the Indian invasion (says the *East Rand Express* of the 25th ultimo. It was reported that the Government had been urged to take immediate steps to enforce the terms of sale.

The General Purposes Committee reported that resolutions (a) and (b) passed at the public meeting were duly communicated to the Ministers. As to resolution (c) "That this meeting of citizens of Boksburg asks the Municipal Council to refrain from supplying municipal services to Indians trading and residing in Boksburg or Boksburg North, and authorise the Council to defend any action that may be brought against the Council in consequence of refusing to supply these service"

The resolution was submitted to the Town Solicitors for opinion, and the committee were advised that, as the Council had no *locus standi* in the question, the Municipal services asked for should be rendered in the usual way, and, further, that the rendering of such services would not in any way prejudice the larger issue. They were, therefore, of opinion that no useful purpose would be served by following the course suggested by the public resolution referred to.

An Amendment

Cr. MacDowall, after discussion, withdrew a notice of motion on the subject, and moved as an amendment to the General Purposes Committee's report the following:—

1.—That as Clause 6 of Government Notice No. 208, 25th April, 1899, distinctly prohibits Asiatics from living and trading elsewhere than in bazaars and locations, this Council immediately takes steps: (a) to restrain the Receiver of Revenue from issuing trading licences to Asiatics trading in Boksburg and Boksburg North; and (b) to interdict, and obtain cancellation of any licences already granted.

2.—And further that as Asiatics living and trading in Boksburg and Boksburg North are violations of the said Government Notice No. 208, 25th April, 1899, this Council is convinced that the Asiatics now

residing in these townships are not entitled to municipal services and decides as soon as effect is given to resolution No. 1 to withdraw all municipal services.

Cr. Constable's Views

Cr. Constable moved that the amendment be referred to committee. No member of the Council but realised that on the question they were on broad lines all agreed, but how they were going to tackle it was another matter. The original resolution was in the hands of the Council. The amendment simply took another form of the notice of motion, and involved new issues. Before he was prepared to consider it with a view to voting he thought time should be given to get legal opinion. He took it that the only form the resolution could take was a recommendation to the committee. After opinion had been obtained on the amendment then a special meeting could be called. He did not think it quite fair to spring a resolution of that kind on the Council, seeing that Cr. MacDowall's resolution opened up a most intricate question. He thought the Mayor was bound to disallow the motion.

Cr. MacDowall said the matter was one of urgency and in any case would have to go to the legal advisers. There should be no humbugging on the matter as the issues were before them all. He was putting his motion as an amendment to the recommendation of the General Purposes Committee.

Cr. Waterston seconded, pointing out that another coolie was opening in Boksburg North.

A Legal Point

Cr. MacDowall urged that they required to be wary and therefore he had purposely worded the amendment so that the opinion of the legal advisers could first be obtained. He was surprised that Clause 6 of Government Notice, No. 208, 1899, had not been brought up before. It read as follows: Clause 6.—"After the date fixed for this purpose, 30th June, 1899, no licences for business or carrying on trade outside streets, wards, and locations appointed thereto shall be issued to the Coolies, Arabs and other Asiatics concerned, and those who after said date carry on business or trade without licence outside streets, wards, and locations appointed thereto, shall be punished according to law." He asked Cr. Constable if the legal advisers had ever pointed that out to him. As regards (b) if they could restrain the Receiver of Revenue from issuing a licence it was obvious they were equally within their rights in protecting the interests of the ratepayers. As a Council they had a *locus standi* in that respect.

Cr. Constable pointed out that the question was dealing with the Asiatics was a political one.

Cr. MacDowall said he did not think Cr. Constable could get Imperial politics out of his head. Their *locus standi* was that they were returned to protect the interests of the people and the property owners. If they went forward he believed

The Ratepayers would Support Them.

The Council refused to recognise the right of the Asiatics to be where they were and therefore their right to get municipal services. He would like to see the Government forced to administer the town rather than they recognise Asiatics trading and residing in the town. If the Government administered the town because the Council refused to supply public services, they would be in the position of having to give services to people whom they had prohibited by law from living or trading there.

Cr. Heinemann said that if the licences were disallowed he would be prepared to see the services refused. As to a *locus standi* had they not the right to call on the Government to enforce the laws of the country? As to getting legal opinion he did not think that mattered much. They wanted the laws enforced. A great deal too much notice was taken of what was liking to arise in the case of the Council taking certain action.

Cr. Waterston said the question affected the whole of the community and not any special portion.

Cr. Constable deplored very much that Cr. MacDowall should consider it desirable to press those amendments. Acting in the light of constitutional procedure the General Purposes Committee took the matter up before ever it came to a public meeting and urged on the Government to adopt constitutional measures to put a stop to the evil. The Government in Pretoria was just as anxious to carry out any and every measure for the better security of the white man as that Council was. When they went to Pretoria they were not received with very great enthusiasm, but he believed the Minister wished to see the substance of the resolution carried out. They must act constitutionally. It would be sheer foolishness for them to take up a position which might be untenable. Supposing they refused to give the municipal services. The applicant would apply to the Magistrate who would rule the services had to be rendered. The Council again refused to comply which would mean that the Government would dismiss the Town Council and put the control of the town

In the Hands of the Magistrate.

Cr. MacDowall said "That is exactly what I want." Cr. MacDowall might feel pleased to see the Government made to look ridiculous, and so might he as a politician, but they should not take a party view. With

the Magistrate in charge of the town, Boksburg would be admired throughout South Africa, but what would be the position in three months' time? The people would see that the Asiatics got the public services all the same, and would say to the councillors "Why did you not give us a sound lead and not make fools of us?" That was what would happen if the course enunciated in the amendment was followed. He reiterated that the Council had no *locus standi*.

Cr. MacDowall: What are we here for then?

Cr. Constable said that in view of the gravity of the situation, the Council had assumed a *locus standi*. Nevertheless, they should not enter into the political aspect of the case.

More Discussion

Cr. Forson Stewart supported in its general aspect the amendment. He did not think they need bother about Cr. Constable's lurid picture very much. The Council had to administer certain laws in Boksburg. If certain people came on to a certain stand to which they had no right, he took it the Council had no right to supply them with services.

Cr. MacDowall said Dr. Constable was arguing from wrong premises. He did not see how the Magistrate could compel them to grant services to people who were illegally in occupation. If it came to the pass Cr. Constable had prophesied and the Government administered the town owing to the Council refusing to grant services they would be backed up by every Municipal Council on the Rand and in the Transvaal. If it came to the point that the Government had to administer the town they would see the Government would feel itself bound to

Enforce its own Laws.

Cr. Constable thought it was a red herring drawn across the trail to say they had any *locus standi*. As to the issue he was not frightened, but when it was all accomplished they would find they could not force the Government. A constituted authority should not be called upon to follow unconstitutional procedure, but if there was to be any breach let it be by citizens as individuals rather than as a constituted authority.

On a division there voted in favour of the amendment Crs. Heinemann, Davies, McNeil, Jansen, Stewart, MacDowall, Goodman, and Waterston.

Against.—Crs. Girdler-Brown, Elze, Hook, Constable and Innes.

The amendment was carried by 8 votes to 5.

Mr. K. T. Gajjar of Somerset East has contributed £100 gs. 9d. to the fund commenced in our Gujarati columns in aid of the famine in India.

Position of British Indians in the Dominions

The Imperial Conference

Sir Joseph Ward continued:

Let me say here that I want to keep absolutely away from the consideration of the manning of ships, the difference between the admission of Indians to our country, or the admission of coloured races from any portion of the British Empire to our country, and the existing position of those who are domiciled in any overseas Dominion, though they may have been there with their families from the time they originally went, in some cases up to 100 years, as Lord Crewe said. That question is the employment of sections of that community on board ships as employees who are not admitted to the rights of citizenship, and only come to our waters to enable ships to carry on their business over the sea, are as diametrically different in my opinion as daylight from dark. With regard to the question of the general admission of coloured races to our country, Lord Crewe, in the course of his speech, said we had the right to do as we think proper in connection with the admitting of those who are to be citizens of our Dominions. That is so. That question requires to be kept entirely apart from the other, because we are not raising it here. What I am raising by the resolution is the protection of the white crews on board the ships trading with the British flag flying at their mast under conditions which the laws of our country require them to observe. If the system that goes on now is to be continued, and the laws of our country continue as they are, it means the ruin of these vessels trading in our waters unless we repeal our present laws and allow the owners of ships trading in our waters to pay the white man on board those vessels any rate of pay which they think proper. This I am entirely opposed to, and I think it is our duty, in a country like New Zealand, to see that by legislation we impose fair conditions of work and fair rates of pay and fair hours of labour in connection with the manning and working of our shipping both between our shores and Australia, and round our coasts. I think certainly that it would be one of the most regrettable things which could happen if our shipping industry were left in this position, because it would tend to lessen the feeling of attachment and loyalty to the Empire which exists now amongst the white crews on board our vessels and in every other section of the community to which I have been referring. If a great British steamship company in England finds it necessary for its own purposes, in order to develop and

carry on its business, to employ Indians on board its vessels, why should we be put in the position of reducing the conditions and pay of our men because an extremely low rate of pay is paid to our fellow subjects in India? It would be bringing the white men who compose the crews of our vessels to a position which is practically indefensible. For the preservation of that fine feeling which was referred to by Lord Crewe, in my judgment (if I may be permitted to express my individual view on the point) every government in the Empire, the British Government, and the Governments of the Overseas Dominions, should adopt the policy of urging upon the various portions of the world that every race should be relegated to its own zone. I am not going into that matter at length, but I had intended to speak upon that when dealing with questions of this kind and I just want to say that I believe in the future the necessity for our having white people in the great and growing British Possessions will be so great that it will be difficult to fill our needs even with the 300,000 people a year which was referred to as coming from the United Kingdom—or a large portion of them—to the overseas countries now, and we could, beyond all question, absorb in our countries all the white people that it is possible for any of the white countries to send. The natural pride of the Indians, the Chinese, and the Japanese has as much right and title to consideration as that of the white people, upon the score of keeping their own race pure. In consequence of these extraordinary difficulties which are presenting themselves on this matter in every portion of the overseas Dominions, the Secretary of State for the Colonies, acting for the British Government, is put in an embarrassing position from time to time trying to adjust the unnatural conditions that exist as the outcome of representations made from the overseas Governments owing to the conflict of labour conditions and rates of pay and the feeling of race. Why, then, should not we take the matter up from the highest national standpoint and urge upon all the different portions of the world the desirability of having all our races kept to their own zones. The Japanese do that to a large extent now, because Japan is one of the countries which say that their race in another country must not be naturalised, and they have to stand by as subjects in the Mikado no matter to what country they go. It is of just as much importance to the Chinese to preserve their race as it is to the British people to preserve a white race, and to the Japanese to preserve their race; and so it is with the Indians. If we could in a dignified way let all those people understand what our standpoint is, and we agreed ourselves to do so, I think it would be a good thing. I do not know exactly how it is to be

done, because I admit it is a very difficult matter. In the different portions of the British Empire we pass legislation that is looked upon as hurtful and distasteful to the coloured races; but if we could show them from the point of view of the preservation of the race in our own countries that we are anxious to keep out of our countries people of other races, and, therefore, urge the desirability of keeping every coloured race in its own zone, then I believe such a policy, though I admit it is an extremely difficult problem, would be a good one, because this question of the mixture of the races is one which must come up for drastic settlement in the next 20, 30, 40, or 50 years. It must be recognised that there are duties devolving upon each of the governments responsible for the governing of the races in the different countries, and I believe at some time or other in the future we shall have to come to the question of providing for every colour going back to and keeping to its own zone.

I am particularly anxious not to take up too much of the time of the Conference, but I feel I have to speak my views upon this question. It is a matter upon which I feel strongly, and upon which the people of my country feel strongly, and what I urge is that the Conference ought to do something in the direction of what is contained in the two clauses of the New Zealand Bill to which I have referred. I want to repeat that the provision of one of the clauses of that Bill is that the owners of ships using coloured crews are to pay them the same rates of pay that we pay our white crews, and, in the event of that not being done, the Bill gives power to impose 25 per cent. additional upon the bill for loading freight, and so on, for the various purposes set forth in the Bill. If they pay the rates of pay to their coloured crews which we are paying to our white crews, then that proposal under Clause 3 does not come into operation. I do ask the Conference to keep those two important questions separate—to keep the question of the introduction of the coloured races into our country out of consideration upon this matter: it does not arise at all. The question now before the Conference is as to the employment of coloured races on ships that come to our shores and go from our shores, and do not remain there at all.

Finally I want to say upon this very important matter, that I admit it is to my mind one of the most difficult questions we have to deal with, but I do urge upon the Conference with all sincerity that as the matter stands at present it is a menace to the continuation of the shipping industry owned by British people in British Dominions (though these vessels are owned in the overseas Dominions they probably have shareholders permeating the whole world over for aught I know to the contrary)

and it is a menace to the position of the white crews employed on these vessels—of whom there are many thousands in New Zealand and Australia—who have their homes and families ashore. I have had the matter brought before me officially in New Zealand by men pleading earnestly for protection, and they know it means, if it is allowed to continue, their absolute destruction unless they are to accept starvation wages or, if the vessels are transferred to some other country outside New Zealand for registration, a portion of these men will be put out of employment, as they could not live for the same pay as lascars and support their wives and children.

I beg to move the Resolution.

DR. FINDLAY: I should like to add a few words to what Sir Joseph Ward has said. May I suggest to Lord Crewe that he overlooks one important feature of this matter, and that is that it is not in any way a racial question at all. The same law would be made applicable if these crews consisted of a race which was admitted freely to our shores.

EARL OF CREWE: I think I pointed out that the labour question was apt to be confused with the racial question.

DR. FINDLAY: That is so.

EARL OF CREWE: This is, of course, a branch of the labour question, and I quite agree it would apply equally to the Slavonic race or any other.

(To be Continued.)

Mahomedan Sympathy with Turkey

Imam A. K. Bawazoor, Chairman of the Hamidia Islamic Society, has addressed the following letter to the Consul General, Imperial Ottoman Government, Johannesburg:—

Sir,—In continuation of my letter of the 7th instant, I have been desired by the Hamidia Islamic Society to hand you a further sum of £400, making a total of £1,000 to date, being the contribution from the Mahomedans of the Transvaal towards the funds of the Red Crescent Society. The accounts published in the Press of the wantonly cruel and barbarous conduct of Italian soldiers, acting under the orders of responsible Italian Officers, have filled us all with horror and indignation, and it is felt that what those represented by my Society have done is indeed very little, when we think of the sufferings of those defenceless men, women and children.

I have to repeat the request that you will be good enough to forward this second contribution by cable to the Red Crescent Society at Constantinople. Collections are still proceeding, and a further contribution will be sent as soon as they are closed.

Indian Volunteer Health Committee

The second visitation of Indian premises took place on Sunday last. About 12 members of the Committee assembled at 11 a.m. and Victoria Street and Prince Edward Street were thoroughly scoured. The Committee found the premises about this district generally clean but overcrowding seemed to be everywhere evident. People slept four and five in a small room and as many beds as possible were put into a room. The Committee found the rooms very close and stuffy and that all the doors and windows were securely bolted on the hottest day. It was decided by the Committee to address communications to the several Associations bringing this state of affairs to their notice and asking their co-operation in the amelioration of the conditions.

An Interview

Dr. Murison, the Medical Officer of Health, interviewed by a representative of *INDIAN OPINION* willingly entered into a conversation about the campaign against Tuberculosis. One thing was made very plain to the pressman, and that was, that the Public Health Department are taking this matter up seriously. Previous to the interview, Dr. Murison had been very busy in this particular matter, and at that moment he had an appointment with Dr. Adams, the Tuberculosis specialist, to go on a three-hours' round of his patients. Dr. Murison did not mince matters. In regard to Tuberculosis amongst Indians, the position unfortunately was that they suffered terribly from this dread disease. Employers of Indians and Natives were, perhaps, the greatest culprits in the matter of proper housing accommodation. The Corporation of Durban were not guiltless in this matter either.

Unfortunately, said Dr. Murison, the bye-laws are not stringent enough in the matter of air space in sleeping-rooms. A room can be crowded and yet come within the law, which prescribes three hundred cubic feet with a height of twelve feet. Such a provision would allow a room to be packed with bedsteads a foot apart, which is absurd. At least 600 cubic feet should be the requirement.

Speaking of the Indian barracks, the Doctor said he had continually advised that the back-to-back principle was a wrong one. Such buildings did not allow of a free current of air through the rooms, and this was a favourable condition for the spread of the Tuberculosis germ. The Corporation, however, were building some new barracks on a revised plan.

In regard to the Indian Volunteer Committee, he had given them a free hand, and he hoped that good results would be seen. If further advice or

help was needed, he and Dr. Adams would be only too pleased to give it. The great thing was to impress upon the people the importance of fresh air. Windows should always be open, whether the atmosphere be hot or cold. It was possible to have ample air-space, but if that space be poisoned, what was the use of it? There was a great deal to be done in this direction by the Indian Committee.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

The Transvaal Indian Amateur Athletic Club held their first annual sports meeting last week, at the Vrededorp Sporting Ground. There was a large attendance. The events for the day were two flat races—220 yards and 100 yards respectively. There were 18 entries in all, the following being the successful competitors:—220 yards: (1) D. Morgan; (2) M. D. Thompson; (3) G. H. Moona. 100 yards: (1) A. M. Andrews; (2) K. C. Pillay; (3) V. L. Jack. The Judges were Messrs. Thambi Naidoo, P. K. Naidoo, D. S. Morgan and D. Thompson, the time-keeper Mr. D. S. Joseph, the starter Mr. J. Peters, and Mr. J. Peters distributed the prizes.

Mr. Sanna Kellan was one of the volunteer workers at the Bazaar. His name was inadvertently omitted in the report.

The following was the programme of the concert, given at the Bazaar:—

Recitation "Apples" Angeline Bennett,
Song "The Chimney Sweep" Alexander Bennett.

Comic Song "I am Sam" Harold Ernest.
Recitation "Gande Mataram" Violet Ernest.

Song "An Indian's Best Friend is
Husken" Archibald Ernest.
(Composed by A. M. Andrews.)

Song "March of the Men of
Harlech" Violet Ernest.

Gramophone Operator Mr. Aaron John.
Conductor Mr. Sol. D. Ernest.

It is notified in the Transvaal Gazette that the general plan of the extension of the township of Benoni having been approved by the Surveyor-General, the Minister of Lands has been pleased to declare the extension of Benoni to be an approved township. The condition under which the stands in the said extension will be transferred is as follows:—The stand or any portion of it shall not be transferred, leased, or in any other manner assigned or disposed of to any coloured person or Asiatic, and no coloured person or Asiatic other than the domestic servants of the registered owner or his tenant shall be permitted to reside thereon or in any manner occupy the same.

Immigrants at Mauritius

The *Madagascar* of Mauritius gives prominence to the following paragraphs from Ordinance No. 2 of 1907:—

If, on the arrival in this Colony of any vessel, there is on board any person who, in the opinion of any Visiting Officer visiting such vessel, is unable, by reason of physical or mental infirmity to maintain himself by his own labour, or his destitute, and in either case is likely, if permitted to land, to become chargeable to the Colony, such Visiting Officer shall give notice that such person is a destitute immigrant.

A destitute immigrant shall not, except by permission of the Governor, land in any part of the Colony until some person resident in the Colony and approved by the Receiver General as sufficient in that behalf, by letter, undertakes to repay to the Receiver General any pauper charges not exceeding the sum of 200 Rupees which within the year from the date of the letter, may be incurred in respect of such destitute immigrant.

A Registration Case

In the Transvaal Provincial Division of the Supreme Court on the 27th ultimo, before the Hon. the Judge President, J. de Villiers, and Mr. Justice Bristowe, the case of *Rau v. Moya Cusum* was brought for argument on review of the decision of the A.R.M., Barberton. Accused, a lad 10 years of age, was charged with contravening Section 5 of Act 15, 1907, in that he, being a prohibited immigrant, did enter the Transvaal. It appeared that accused could not pass the education tests. Accused's father was duly registered in the Transvaal, but died in 1910 at Potchefstroom. He was found not guilty, and discharged.

Mr. F. W. Beyers (Attorney-General), for the Crown, contended that the accused was a prohibited immigrant.

Mr. To Water for the accused.

The Judge-President, in giving judgment, said:—This case depends upon the construction of Section 2 (a) of Act 15, 1907. Accused's father was not a prohibited immigrant; he was resident, and presumably registered, but before the date that the child entered the Transvaal his father died, and the question is whether the child falls under Section 2 (a), which reads as follows: That prohibited immigrant shall not include "(a) the wife or minor child of any person who is not a prohibited immigrant." *Prima facie* these words would only apply to a person who is still alive. It was argued that the Court should not give these words a strict interpret-

ation, that the domicile of the child is the domicile of the father. But I don't think that the question of domicile enters into the case. It was decided in *Latou v Rex* (1908 T.S., 624) that a person who relies on the exception must prove it. In that case Mr. Justice Solomon said: "I think the proper construction to place upon those words is that any person is exempted who is the wife or minor child of an immigrant who is not himself a prohibited immigrant. In my opinion it is necessary to prove that the wife or minor child who is desirous of entering the Colony is the wife or minor child of an immigrant." This case may not have been considered by the Judge, but I find it difficult to strain the language of the Act to cover a case like the present. For these reasons I am of opinion that the contention of the Crown must prevail.

Mr. Justice Bristowe concurred.—
Transvaal Leader.

Indian Architecture

"Architecture," wrote the late James Fergusson, in his "History of Indian and Eastern Architecture," "in India is still a living art, practical in the principles which caused its wonderful development in Europe in the 12th and 13th centuries; and there consequently, and there alone, the student of architecture has a chance of seeing the real principles of art in action. In Europe, at the present day, architecture is practised in a manner so anomalous and abnormal that few, if any, have hitherto been able to shake off the influence of a false system, and see that the art of ornamental building can be based on principles of common sense; and that when so practised, the result not only is, but must be satisfactory. Those who have an opportunity of seeing what perfect buildings the uneducated natives of India produce, will easily understand how success may be achieved, while those who observe what failures the best educated and talented architects in Europe frequently perpetrate, may, by a study of Indian models, easily see why this must inevitably be the result. It is only in India that the two systems can be seen practised side by side—the educated and intellectual European failing, because his principles are wrong, the feeble and uneducated Indian as inevitably succeeding because his principles are right. The Indian builders think only of what they are doing and how they can best produce the effect they desire. In the European system it is considered more essential that a building, especially in its details, should be a correct copy of something else than good in itself or appropriate to its purpose: hence the difference in the result."

Indians in British Columbia

We have received the first and second numbers of *The Aryan*, a monthly paper published at Victoria, British Columbia. There is something attractive about this little journal. The cover is printed in black and red and there are no advertisements. The paper has no fixed subscription and friends are requested to communicate with the Editor, P.O. Box 336, Victoria, B.C. On the cover it is announced that the paper is "devoted to the spread of the Eastern view of Truth; the interests of the Hindus in the British Dominions; and the causes of the present unrest in India."

We learn from the second issue that a movement is on foot among the Hindus of British Columbia to raise funds for chartering a steamer which, it is intended, will bring the wives and children of many of the East Indian settlers in Canada. As the steamship companies, on account of their own ruling or some other motive which even the mystic Hindu is unaware of, will not sell passage tickets to the wives and families of Hindus in this country, therefore the East Indians have been forced to take this expensive and drastic course. From what can be learned the steamer will run direct from Calcutta to Vancouver, B.C., and thus satisfy the Dominion immigration regulation of coming by a continuous journey, this being the reason given by the steamship companies in not selling tickets to the Hindu settlers' families.

Are Britons Descended from Negroes?

A new theory was propounded at the recent Universal Races Congress. The theory is that a considerable proportion of the English nation is partly of negro origin.

Mr. H. F. Downing, who put forward this view was one of the American representatives at the Congress and an ex-United States Consul.

"Judging from the men and women I meet in the streets," he asserted in an interview, "certainly one out of every 25 English persons has negro blood in his or her veins—especially in the West of England."

"Look at the negro types you meet every day. They are most pronounced. You can easily recognise them by the complexion of their eyes, the texture of their hair, and so forth."

How the English come to have so much of the negro in their midst Mr. Downing was quite ready to explain.

One of the greatest sources of recruiting for the Roman army which conquered Great Britain was Egypt. These men were blacks, and many of them did not return.

"But the greatest source of the negro type in England has been the colonising habit of Great Britain. Thousands and thousands of negroes have been brought here by English lathers, and have remained here."

"I know of a case in England where a mulatto, occupying one of the leading professional positions in the country, has married a white woman. His children are quadroons; and their children will be octroons; and octroons, of course are, as a rule, quite white."

"One of your most appreciated families in society here is descended from Poushkin, the Russian poet, who was a negro."

He Loved His Fellow-men

Abou Ben Adhem (may his tribe increase)
Awoke one night from a deep dream of peace,
And saw, within the moonlight in his room,
Making it rich, and like a lily in bloom,
An angel, writing in a book of gold—
Exceeding peace had made Ben Adhem bold,
And to the presence in the room he said,
"What writest thou?" The vision raised its head,
And, with a look made of all sweet accord,
Answered, "The names of those who love the Lord."
"And is mine one?" said Abou.
Nay, not so,
Replied the angel. Abou spoke more low,
But cheerily still; and said, "I pray thee, then,
Write me as one that loves his fellow-men."
The angel wrote, and vanished. The next night
It came again with a great wakening light,
And showed the names whom love of God had blessed,
And lo! Ben Adhem's name led all the rest.

LEIGH HUNT.

Contents

	Page
A Durban Plague-Spot	451
The £3 Tax	452
Correspondence	452
Hardships of Third-class Passengers	452
Municipal Congress	453
Immigration Difficulties	453
From the Editor's Chair	453
The "Invasion" of Boksburg	454
Position of British Indians in the Dominions	455
Mahomedan Sympathy with Turkey	456
Indian Volunteer Health Committee	457
Transvaal Notes	457
Immigrants at Mauritius	457
A Registration Case	458
Indian Architecture	458
Indians in British Columbia	458
Are Britons Descended from Negroes?	458
He Loved His Fellow-men	458

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 28th and
DELAGOA BAY about the 30th DECEMBER

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

મહારમના તહેવારો પેર પહોંચો કરનારા તથ્યાર યાત્રો.

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલુમકોટા" દન ૩૪૧૩.

ઉપલીખત જાહેર વખતોએ લાખનની મંજૂર વાને હવે ચાલની જામ
બોટ જાતેથી તા. ૨૮ ડીસેમ્બરના રોજ જપડશે. તે ફક્ત ડેલાગોઆને હાંડીનાર જાને
ચોખ્ખાસા ખાંદર કરી મુંબઈ જશે. આ સ્ટીમરમાં જનારાઓને મહારમના તહેવારો
પેર પહોંચી વહાલોની સાથે ઉજવવાનું બનશે.

મહાતુર લાખનની આગવોટમાં કેક પાસેજરો સાથે ઉપલા શાહજોય
મણી સારી સરવડ છે તેમજ વીજળીની બંતીઓ છે. ટેલી ખલાસી છે.
ઓશીસો સાથે અને હીંદુસ્તાની થાત જાલનારા છે.

મુંડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને ને બેઠો પેતાના બાંભળખાને
મુંડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા અમિતા હોય તેઓને અમારી ખાસ
લગામણ છે કે જ્યાંથી ફેક જુહાની સુખાશરીમાં અમુલ્ય તક મુંબઈવસે
નહી.

કરકટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકા
દની સમવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરબાની કરી તુરત રેપીન
ની ટીકાટ કરાવી લેવી. સ્ટીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર ચલુ છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાખનની આગવોટ - જેથી ૬૦ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચે તારેથી ખબર મળે છે, ને જાણમાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. કાફુલ, ના ૨૮ પ્રિસીડેટ સ્ટ્રીટ
અમલવા રાંધા ૬૪૦, ૨૦મી સ્ટોટ, લેલેકન બેહાનેસ્પરમ, અને ડેલાગોઆને
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હસ્માઈલ સુરેની
કુખી. અગર અમારે ત્યાં જાને મળજુ અમલવા જનમવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી.

Commercial Rd., Durban

આમલીઆ એન્ડ કું.

મેસરસીવલ ફેક, રમન

હમોદીયા હસ્તામીક સેસાયરી
હસ્તે ચએલા ૨૬ કરેસંટ ફેકનું
ઉપરખાંની વિખત

કરેસડોરપથી હ. મી. આ. વાલ
જા. ૨૬

અમલવા મુંબઈ	૨૪૦	૮	૦
ઈ. મુ. રાંધવા	૦	૨	૧
આકુલ મુસા	૧	૧	૦
હાસમ જમાલ	૦	૭	૧
હાસમ રમતુલા	૦	૧૦	૦
મ. સહીમ ૨/૬, મુ. મેલેકીન ૧૦/-	૦	૧૨	૧
ઈ. આ. મારા	૦	૧૦	૦
સુલેમાન રોકલો	૦	૧૦	૦
અમીર અબ્બાસ	૦	૧	૦
મ. આકુલ રોકલો	૦	૧	૦
આવામીયા	૦	૧૧	૦
ઈબરાહીમ પાંતરો	૦	૧	૦
ઈબરાહીમ હમમલો પીર	૦	૧	૦
ઈબરાહીમ જામલ	૦	૧	૦
ઈસા જામલ	૦	૧૦	૦
ઈસમલોલ દવા હુલુલ	૦	૧	૦
ક. મુસા મહવાલીયા	૦	૧૦	૦
અલી અલખુલ્લા	૦	૭	૧
મલીબર્ડ	૦	૨	૧
મહમદ વાલુઈ	૦	૧	૦
મ. હ. ખેલ લખપોર	૦	૧	૧
ઈસમલોલ રાવલ	૦	૨	૦
હસન મહમદ કહેસાર	૦	૧	૦
ઈ. આકુલ સાખીરીયા	૦	૧	૦
ઈસમલોલ હુલુલ	૦	૨	૦
સુલેમાન હસેન	૦	૧	૦
હમમ વલી	૦	૧	૦
હરીમ સહીમ	૦	૧	૦
ઈબરાહીમ ઉસાલ	૦	૧૧	૦
ઈસમલોલ ઉસાલ	૦	૭	૦
અહમદ હસાલ મેલકા	૦	૭	૧
હસન અહમદ ટારીયા	૦	૭	૦
અહમદ રહેમતુલા	૦	૨	૦
અહમદ મુસા ધાંધી	૦	૭	૦
સાહેબમાન	૦	૧	૦
ઈબરાહીમ રાવલ	૦	૧	૦
સલીમાઈ પટેલ	૧	૧૦	૦
મહમદ મુસા જામલ	૦	૧	૦
હાસા પટેલ	૦	૧	૦
હસેન ફક્તહા	૦	૨	૧
ઈસમલોલ મહમદ	૦	૧	૦
ક. મુ. આવા	૧	૧૦	૦
વજીર અમીર	૦	૧૦	૦
લીલાલ	૦	૧૨	૧
આબર મુવાસ	૦	૧	૦
ઈસમલોલ ઈ. મુલો	૦	૧૦	૦
ફસ્તાનખરમ ને ડીસરીકામાંથી			
ઈસમલોલ સુલેમાન ફાં.	૧૧	૧૧	૦
મહમદ સુલેમાન હમમલો	૧	૧	૦
અમલવા			
	૨૪	૮	૧

THE UNION TIN FACTORY

આઉન આફ્રિકા ખાતે જુનું અને સસ્તું ખાતું

આમાર કારખાનામાં દરેક જાતની ઇમ્પીન તથા કાફરનેકને લામક કુકો, દરેક રકમના ચાલુ, રેમ્પેટલ તથા બીલીન્સ, ડીરીટીન, ટેલેગ્રાફીન, વગેરે વગેરે બનાવવામાં આવે છે. બધા માલ હવેકચીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાથી બહુ સફાઈદાર અને ટકાઉ તકવાર થાય છે. એક વખત ઓરડર મોકલી માલની ખાતી કરો. બહાર માલના વેપારીઓ પોસ્ટ ખરબતી વધુ પેની મોકલશે તો ન્યુનતો ચાલુ મફત મોકલવામાં આવશે. તે બેકથી આમાર માલની ખાતી થશે. વધુ ખર્ચ સ્ટે નીચેને સરનામે આપીને જાતે ખાતી કરો અથવા લખો:

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel: 2532, 77 Minnar Street, Newtown

રડ કરસંટ સોસાયટી ફંડમાં
આવેલા પદ્ધતી વિગત

મેટાડિન

પદ્ધતી	પા. શી. રૂ.
અમાર કારખાના	૨૩૭ ૧૨ ૬
ઈસમાઈલ ઈબ્રાહીમ લાખી	૧ ૧ ૦
મહમદ હકીમ લાખી	૧ ૧ ૦
સુલેમાન હકીમ મજા	૧ ૧ ૦
સુલમા હકીમ મજા	૧ ૧ ૦
ઈબ્રાહીમ હાસીમ મોહાલા	૧ ૧ ૦
હાસીમ મહમદ મુસા મોહાલા	૧ ૧ ૦
સુલેમાન ઈબ્રાહીમ મોહાલા	૧ ૧ ૦
હસમાઈલ મુસા હીવાનબીરી	૧ ૧ ૦
હાસીમ મહમદ સીદાત	૧ ૧ ૦
સુલમા નબી સુલમા હકીમ	૧ ૧ ૦
હાસીમ હકીમ હકીમ બટકા	૧ ૧ ૦
અબ્દુલ હકીમ મોહી મહમદ	૧ ૧ ૦
હકીમ હકીમ મહમદ બટકા	૧ ૧ ૦
હકીમ હકીમ અબ્દુલ હકીમ મુસા	૧ ૧ ૦
અમાર હકીમ હકીમ હકીમ	૧ ૧ ૦
હકીમ અબ્દુલ હકીમ	૧ ૧ ૦
મહમદ હકીમ હકીમ હકીમ	૧ ૧ ૦
મીસીસ અમરુ મુસા હકીમ	૧ ૧ ૦
મરીયમ સુલેમાન હકીમ	૧ ૧ ૦
હકીમ અમાર, હ. હાખી	૧ ૧ ૦
નુરબીબી અમાર હકીમ	૧ ૧ ૦
હકીમ મુસા	૧ ૧ ૦
અમાર આદમ મહમદ	૧ ૧ ૦
મેટાડિન	૧ ૧ ૦
અમાર કરવા હકીમ હાખી	૧ ૧ ૦
મહમદ સુલેમાન હકીમ	૧ ૧ ૦
મીસીસ અમાર અમાર હકીમ	૧ ૧ ૦
હકીમ હકીમ મહમદ હકીમ	૧ ૧ ૦
હકીમ હકીમ હકીમ	૧ ૧ ૦
અમાર અમાર મહમદ	૧ ૧ ૦
મીસીસ મરીયમ મહમદ અમાર	૧ ૧ ૦
અમાર હકીમ હકીમ	૧ ૧ ૦
હકીમ અમાર	૧ ૧ ૦

P. O. Box 832.

Telephone No. 1758.

Telegrams: "JONBESS" Durban.

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

and at Empire Blds, Commissioner St., JOHANNESBURG

London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરુ સોફ્ટ સુલ્ક અને સુલ્ક વેપારી

આમાર, હાસી અને સુલ્ક વેપારીઓને હવેકચીક પડે તેવી બતનો નવી નવી લેઈને તો માલ કર આપવાની વિચારવતી પરચારો આપ્યા કરે છે. બહાર હાસ કર્યા આ માલ આમાર રમ હાસ કરે પડે. બહાર માલના ઓરડરો હવે હકીમ આમાર આમાર આવે છે.

પોસ્ટાઈમની મસ્જીદનું
ઉધરાણું

પદ્ધતી	પા. શી. રૂ.
સુલેમાન હકીમ મોહાલા	૩૦ ૦ ૦
ઈબ્રાહીમ નાનાલાઈ	૧૨ ૧૦ ૦
અમાર હકીમ હકીમ	૧૧ ૫ ૦
અમાર અમાર	૧૦ ૦ ૦
અબ્દુલ મુની હાસ સુલેમાન	૧૦ ૫ ૦
હકીમ	૧૦ ૫ ૦
ઈબ્રાહીમ હકીમ	૧૦ ૫ ૦
હકીમ હકીમ હકીમ	૭ ૧૦ ૦
હાસ અબ્દુલ હાસ અમાર	૭ ૧૦ ૦
હકીમ હકીમ હકીમ	૫ ૦ ૦
અમાર મુસા હકીમ	૪ ૧૦ ૦
હાસ અબ્દુલ હકીમ હાસ	૪ ૦ ૦
સાદિમામદ	૪ ૦ ૦
અમાર અમાર અમાર	૪ ૦ ૦
સુલેમાન અમાર	૩ ૦ ૦
અ. મરી હકીમ	૩ ૫ ૦
હકીમ હકીમ	૨ ૨ ૦
અમાર અમાર	૨ ૦ ૦
હકીમ અમાર	૨ ૦ ૦
અમાર અમાર	૧ ૧૦ ૦
અમાર અમાર	૧ ૫ ૦
અ. મરી સુલેમાન	૧ ૫ ૦
અ. મરી અમાર	૧ ૧ ૦
અમાર અમાર	૧ ૦ ૦
અમાર અમાર	૧ ૧ ૦

Two Useful Books

BY

DR. P. J. MEHTA

BAR-AT-LAW

M. K. GANDHI

AND THE

South African Indian Problem

HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each

with Postage 7d. each.

International Printing Press

PHENIX, NATAL.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૯.

ફ્રીડેસ, સનિવાર, તારીખ ૨ જી ડીસેમ્બર ૧૯૧૧.

નંબર ૪૮.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨ જી ડીસેમ્બરથી, તા. ૮
ડીસેમ્બર સુધી, ૪૦ સં. ૧૯૧૧.
હીંદુ-માગસર સુદ ૧૧ થી માગસર વદ ૩
સુધી, સંવત ૧૯૬૮.
મુસલમાન-તા. ૧૦ જામહજીથી તા. ૧૬
જામહજી સુધી ૧૩૨૬ હી.

વાર.	મી. તા.	હીંદુ તીથી.	મુ. પા. તા. રો.	સુવર્ણ ક. મી.	સુવર્ણ ક. મી.
કની.	૨	સુદ ૧૧	૧૦ ૨૧ ૪	૫૧ ૬	૪૧
રવી.	૩	" ૧૨	૧૧ ૨૨ ૪	૫૧ ૬	૪૨
સોમ.	૪	" ૧૩	૧૨ ૨૩ ૪	૫૧ ૬	૪૩
મંગળ	૫	" ૧૪	૧૩ ૨૪ ૪	૫૧ ૬	૪૪
બુધ.	૬	" ૧૫	૧૪ ૨૫ ૪	૫૧ ૬	૪૪
ગુરુ.	૭	વદ ૨	૧૫ ૨૬ ૪	૫૧ ૬	૪૫
શુક્ર.	૮	" ૩	૧૬ ૨૭ ૪	૫૧ ૬	૪૬

અઠકમકિમ

પુરવના સુધારાપર હલો	...	...	૭૪૦
ફેલો ૨૪૨૨૨૨૨૨૨૨૨૨૨૨	...	...	૭૪૦
મી. પેલોને વિચારવધી વિચારવધી	...	...	૭૪૦
કાનના અપામાં ૬. આના હીંદી	...	...	૭૪૦
મી. પેલોને વિચારવધી વિચારવધી	...	...	૭૪૦
કોનેલા હીંદી	...	...	૭૪૨
કો. મી. પેલોને વિચારવધી વિચારવધી	...	...	૭૪૨
પ્રેટિકટનો ગારસી રીપાર્ટ	...	...	૭૪૩
ડાઇનની હીંદી બાઈઓ માટે	...	...	૭૪૪
કારંસવાત કોનીકલમાં મી. રીપોર્ટ	...	...	૭૪૫
ફિટન્યુ	...	...	૭૪૬
ફિટનો દુધી કોર્ટ	...	...	૭૪૭
કોનીકલ કોનીકલ કોનીકલ	...	...	૭૪૮
કો. કોનીકલ કોનીકલ	...	...	૭૪૯
બારી ફિટ માટે કો. વિચાર	...	...	૭૫૦
વેરમ	...	...	૭૫૧
યુનિયનની મુ. કોનીકલ	...	...	૭૫૨
વિચારવધી કોનીકલ કોનીકલ	...	...	૭૫૩
વેરમ	...	...	૭૫૪
કોનીકલ કોનીકલ	...	...	૭૫૫
અવલોકન	...	...	૭૫૬
પેલોને વિચારવધી વિચારવધી	...	...	૭૫૭
પુરવના અને તેના બાઈઓ	...	...	૭૫૮
કો. બાઈઓ બાઈઓ	...	...	૭૫૯
હીંદી આઈઓ કોનીકલ	...	...	૭૬૦
વેરમ કોનીકલ કોનીકલ	...	...	૭૬૧
યુનિયનની મુ. કોનીકલ	...	...	૭૬૨
વેરમ બાઈઓ	...	...	૭૬૩

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સનિવાર, તા. ૨ જી ડીસેમ્બર ૧૯૧૧

પુરવના સુધારાપર હલો

બોલકાનરમ ખાતે મોરારી જે ઘીલ
માલ કરી રહ્યા છે તે હિંદી આઈરિકા
ની મોટી ઘીલમાલના ચિન્હ રહે છે. આ
સવાલ બહુ બારે છે. તેમાં જે સુધારા
ઓની હરીફાઈનો મુદ્દો સમાવેલો છે.
'લીડર'ની જે ટીકાઓ અને આપી છે
તેથી સ્પષ્ટ થાય છે કે મોરારીનો હુમલો
આપણા સુધારાપર છે. મોરારી પુરવના
સુધારાને આ મુલકમાં નબળા દેવા માગતા
નથી. આપણે કહીએ છીએ કે મોરારી
પોતાના સુધારાને વળગી રહે એમાં અમે
આડે આવીશું નહીં, પણ અમે પોતે તે
આમારા સુધારા પ્રમાણે જ ચાલશું, અને
સદાય તેને વળગી રહેશું. પુરવના સરીર
પંખાળવાને કહી અમત્યતા આપવામાં
આવી નથી. તેથી હીંદીઓ સાકાષમાં
સુખ માનવાનો એક ઉમદા યુક્તિ ધરાવતા
આવ્યા છે. આ સદ્યુક્તિને માટે 'લીડર'
પર તેના લેખમાં "ઉત્તરનો સુધારો"
"હલકી રહેલો" "પ્રપંચી રીતમાત"
એવા અનેક ન જાણતા નામ હીંદીને
આપ્યા છે. અજ્ઞાનના અધારમાં એમાં
ખાતું જાણ હીંદીને "કુલી" એવા તિર
સ્કાર ભરેલો શબ્દ વાપરતાં પણ અમ
કાએલ નથી. એથીઆમ સુધારાની આપી
કરનાર મી. કારંસવાતના હાથ તમે હીંદી
નું મિત્ર મધ પડેલ જાણુ' આજે બીજા
હાથમાં જતાં જાણુ' મિત્ર બનેલું' એવામાં
આવે છે. જલદ સુધારાની બેઠમાં બળવો
જામનાર હીંદી વિષે એવું પણ ધારણ
કરે, અને એવા વચન વાપરે તેમાં આપણે
કાંઈ તાણુ જ થવાનું છે નહીં. તે સુધારો
જ અજ્ઞાનને પોષનારો છે. કેમકે સુખ
બોલકાનરમ જેને રાજીવિવસ રટણ હોય, અને
મોજ શોખ જેના જીવનનું તાત્પર્ય છે
તે દુનિયામાં મોરો રોગી છે. તેવા જન
વાળાથી મુલકમાં સત્યો દેખી શકાતાં નથી.
પોતાની ડાબી જે જે ઉલ્લેખ ને તે બધું
જુર એવો તેમનો નિવંધ છે. નહીં તે

જાંમીની એવામાં હીંદીઓને જાણ
અને સાદી જરૂરીઆતો હોય તેમાં કહી
ઉત્તરનો સુધારો' એવામાં આજે જે વખ
નારને એટલું પણ જાન નથી કે તેના
ધરમનો સ્થાપનાર હજુ તે જાનના હીંદી
ના કરતાં વધારે સાદી રહેલો હરીફાઈનો
હોય. તે જાન હોય પણ હાઈલી પશ્ચિમ
ના સુધારાની કુદર્માં મરત બનેલાઓ
ધરમજી ક્યાં પામે છે કે એથી તેમને
પોતાના ધરમના સ્થાપનારના આમાર
વિચાર વિષે આજ હોય? એટલે આવી
રીતના હીંદીના વિરોધીઓને બોલતાં કેમ
બંધ કરવા તે એવામાં આપણું કામ
નથી. આપણું કામ તો પુરવના સુધારો
કેમ નહીં, કેમ હીંદી નીકળે તે વિચારવાનું
અને તે પ્રમાણે વરતવાનું છે: નહીં કે
મોરારીના સુધારાની—તેના નકારા મુલકો
ની નકલ કરી તેમના જેવા થવા અને
દેખાવા કાશીક કરવાનું. તેમની રહેલો
રહેનારની પણ, જાતબેદના કારણસર,
મોરારી અદાવત ન કરે એમ તો જે
નહીં જે આપણે સારી જે જાણીએ
છીએ. તે પછી ક્યો હીંદી એવો હશે
કે જે પોતાના આપણાનો સુધારો તને
હિંદી આઈરિકામાં મુકે અને એથીઆ
ના બોલના બોલના વચવાટે બે હુલા
સુખ સુધારાઓને હોલકાનરમ આપણે
તેમાંથી ક્યો નબળો તેમ નિરુપણમાં દુનિયા
નો એક મહાન પ્રશ્ન સમાવેલો છે. હીંદી
નું કરતવ્ય એ છે કે પોતાનો સુધારો
હીંદી નીકળે તેમ વરતવું. જે તેમણે
પોતાની જન્મશક્તિની, પોતાના જાતબેદ
થી ઉતરી આવેલી નિષ્પાષી રહેલો હરીફાઈ
ની, પોતાની પરંપરાથી આવી આવેલી
જ્ઞાની નીતિ રીતિની કાચ જવારની હોય
તો પુરવના સુધારા પ્રમાણે સુખ રહેલો
અને પવિત્ર જીવન ગણવું. જે તેમ ન
કરવામાં આવે તો તેમનો સુધારો તે,
પડકાર, પણ સાચો જેને પણ કુખશે.

હાલથી આજતાં વાકાફોની જરાબી
બતાવનારો પણ બનાવ હાલમાં કાન
ખાતે બન્યો છે, આમાં કોઈ કોઈ જે
પુલ ઉપરથી નકલમાં મુખથી પડવાથી
નરેટાં માણસો પોતાના જાન સુધારી
મોડે છે.

કેટલાક રજીસ્ટરેશન કેસો

ટરાંસવાલ રજીસ્ટરેશનના કેટલાક કેસો સુપરીમ કોર્ટમાં ચાલ્યા છે તે જાણવા જેવા છે. એક કેસમાં રજીસ્ટરેશન એક છેકરાની અરજી લેવાની ના પાડેલી. તે અરજી લેવી જોખમી હતી તેમ હરાવી પડી જવાલે સંકારની સામે અરજી જાણી છે.

બીજા કેસમાં હાંદના માજીસ્ટ્રેટની પાસેથી રીપોર્ટ માંગાઓ છે કે આ આધારે અમુક છેકરાની વચનું સરદારીકેટ તેણે આપેલું છે.

ત્રીજો કેસ સરવથી વધારે અત્યંતનો છે. તે કેસમાં એક દસ વરસનો છેકરો હતો. તેનો આપ મરી જવા પછી તે દાખલ થયો તેથી તેને હવે હદ પાર કરવાનો કુકમ કર્યો છે. બારબરટનના માજીસ્ટ્રેટે તેને છોડી મુક્યો હતો. આ કેસ ઉપરથી એમ જણાય છે જે છેકરાઓ પેતાના માખાપની ગેરહાજરીમાં તાજેતર દાખલ થયા છે તેઓને કહાડી મુકશે. જડબની દીકા ઉપરથી જણાય છે કે વખતે અપીલમાં જતાય. ન જતાય તો તેવા છેકરાઓની સ્થિતિ બહુ ખારીક થઈ પડશે.

મો. પોલાકને વિલાયતથી (વહાયમોરી)

(અમારા વિલાયતના અબરપત્રી તરફથી)

લંડનના કામ્પ્લેટરીયન રીસ્ટોરેશનો એક હોલ તા. ૧૬ મી અક્ટોબરે ગેરા અને હીંદીઓથી બરાબ થયો હતો. સહુ મી. અને મીસીસ પોલાકને હાંદુસ્તાન સાર વિલાયતીરી દેવા એકઠા થયા હતા. સર બાવનગરી પ્રમુખસ્થાને બીરાબ્યા હતા. બીજા મુખ્ય હાજરીનોમાં સર કે. જી. સુપ્રે ક. સી. એસ. આઇ., જોન. મીરજાં અલી અમાસ એમ, ડા. રધરફરડ, મી. અને મીસીસ કારટ રાઇટ, ના. અને મીસીસ કુબે, રવ. અને મીસીસ ચારલ્સ શીલીન્ક, મી. અને મીસીસ જે. એમ. પોલાક, મીસીસ એલ ડબલ્યુ રીય, મીસ રીય, મીસ અનસ્વરી, મીસીસ જોનાનાથ, મી. અને મીસીસ એસ પુલ, મીસ સ્મીથ, મીસીસ આરથર બ્લેક, મીસીસ વાન વીનન, મી. બાહિન, મીસ એફ. વૉટરબેક, મી. એસ આર. પાથર (અમદીના પ્રેસ્ટરી) મી. જોન.

જે. મુશ, મી. આર બુધન, મી. એમ. એન. કુંઝ, મી. જે. એમ. પારેખ, મી. બોલ, મી. નેકસન (મેક્સીમાવાળા) વગેરે હતા. હાજર નહીં થઈ શકવા માટે પ્રીન્સેસ સોફાવા ફુલીપર્સન, મી. રતન તાતા, ના. ચાવલ્યાડ, લોરડ લેર્મીંગ ટન, રાઇટ જોન, અમીર અલી, મી. અને મીસીસ સંત નીલાલકર્મ, સર ચારલ્સ બર્સ, મચિસ્ટરના બિશપ અને મી. હરબરટ બર્ગેસ તરફથી મારી પત્ર આવ્યા હતા.

પ્રમુખવરુ' બાપજી

પ્રમુખવરુ' બાપજી કરતાં સર મંચેર જી બાવનગરીએ સલામત કરી થયો તેના કારણેમાં બનેલા બનાવોનું કુકમાં વર જન કર્યું, અને ટરાંસવાલ અને નાતાલ ની સ્થિતિ સંબંધે હાંદમાં લોકોને જામત કરવાનાં મી. પોલાકના બારે કામનાં વખાણ કર્યાં. તેમણે કહ્યું કે આખું અમલનું કામ કરવામાં હાંદુસ્તાનની બહારના માલસની જરૂર પડી એ વિચિત્ર કહેવાય. તેમનાં કામનું રેખિતું પરિણામ એ આવ્યું છે કે મી. એપલેની મદદથી નાતાલમાં ગીરમીટીઆ હીંદીઓ જતા બંધ થયા અને સલામતી કુકમાં ના બરણ પોપજી માટે પછાતની મોટી રકમ એકઠી થઈ. મી. પોલાકની આવી સેવાને લાંબી મુખથી વિલાયતીરીનાં રચનો કહેવા કરતાં કમ વિશેષ લાભથી બતાવવા બાળે આપણે એકઠા થયા છીએ.

એક

બાપજી પુર થયે એક સુંદર પડીયાળ મી. પોલાકને એટ આપવામાં આવી હતી. તેની અંદર અંગ્રેજી ફોન'વામાં આવ્યું હતું કે: 'માનવતા એમ. એસ. એલ. પોલાકને, દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓને કાળે કરેલી ઉમદા મહેનતની કદરમાં વિલાયતના હીંદી તથા ગેરા મિત્રો અને આદનારા તરફથી. લંડન તા ૧૬ અક્ટોબર, ૧૯૧૧.'

માનવત્ર

એક આપતી વેળા માં એસ. આર. પાથર કે જેમણે આ મેળાવડાની ગોઠવણ કરવામાં સરસ મહેનત લીધી હતી, તેમને સર મંચેરજીએ બોલાવ્યા, અને નીચેના અરથવાળું માનવત્ર બંધી સંભળાવવા ફરમાવ્યું:—

“માનવતા એમ. એસ. એલ. પોલાક, ‘ઈડિઅન એપિનિયન’ના અધિપતિ તથા ટરાંસવાલ બ્રિટીશ ઈડિઅન એસોસીએશનના જોનરરી આસીસ્ટન્ટ સેક્રેટરી એમ. “બહાલા મી. પોલાક,—દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓ માટે આપે જે ઉમદા અને અમાક મહેનત લીધી છે, તથા આત્મબોધ આપ્યો છે, અને ખાસ કરી ને નાતાલ જતા ગીરમીટીઆઓને અટકાવવામાં જે પ્રયાસ ઉઠાવ્યો છે તેની કદર જુઝવા લંડનવસી આપના મિત્રો તથા હિંદુઓ આ તક સાધે છે, અને આપના પ્રત્યે માનની લાગણીની આ અદના નિયાતી સ્વીકારવા વિનંતિ કરે છે.

“હાંદુસ્તાનમાં આપના કામને ફોટો મળે એવી લાંબી ઇચ્છાઓ સાથે, અમે છીએ આપના વિશ્વાસ મિત્રો.”

મીસીસ પોલાકને એટ

મીસીસ પોલાકને પછુ કમ એટ આપવાનો વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો, અને એ બહુ ચોખ્ખું થયું હતું. તેને એક રૂપાની થેલી તથા સુંદર માળા અરપણ કરવામાં આવ્યાં હતાં. લંડનના બે હીંદી બાનુઓ, મીસીસ કુબે અને મીસીસ જોના નાથે મી. અને મીસીસ પોલાકને પુર્વના લોક રિવાજ મુજબ કુલની માળા આરંભી હતી. મીસીસ પોલાકે લાંબા વખત સુધી પોતાના પતિનો વિચોગ સ્વીકારી જે આત્મબોધ આપ્યો હતો, અને હીંદી સવાલ માટે પોતે જે સેવા બજાવી હતી તેની, ખરેખર, આ આનંદદાયક કદર કહેવાય.

બીજાં બાપજી

મી. કુબે, ડા. રધરફરડ, મી. જે. એમ. પારેખ, મી. બોલ, મી. નેકસન, મી. તાલમેકર વગેરેએ બાપજી કર્યાં હતાં. ફરેક બોલનારા દક્ષિણ આફ્રિકાના સવાલ ઉપર ચોક્કસ ખબર મેળ્યા હતા. મી. કુબેએ હાંદીયાળની એટ વિષે મળક કરતાં કહ્યું હતું કે તે એટમાં એવું સુખ વવાનો હેતુ છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાન સવાલ વિષે મુશ્કેલીને વાકેફમાર થવાનો વખત આવી ગયો છે. તેમણે હાંદુસ્તાનમાં પોતાના સ્વદેશીઓ પ્રત્યે મી. પોલાકને સદેશો લઈ જવા કહ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીઓની હાડમારીનો સમુજનો અત ન આવે ત્યાં સુધી લંડનના હીંદીઓમાં નીખી લામણી ફેલાવવી રહેશે. બીજા બોલનારાઓ પછુ પ્રસંગને અનુસરતું બોલ્યા હતા.

મી. પોલાકને જવાબ

મી. પોલાકે કહ્યું કે મારી પ્રત્યે તથા મીસીસ પોલાક પ્રત્યે જે પ્રેમ દર જાવવામાં આવેલ છે તે આ મહાન લડતમાં સહુ કેટલા નિકટ જોડાયા છે તે દેખાડી આપે છે. હું આપનો બહુ આભારી થયો છું, છતાં આજનું માન

લંડનના છાપામાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદી

લંડનના 'રેફરી' પત્રમાંથી નીચે મુજબ દેશરત્નોએ અને અહીં લખે છે :—

જ્યાં 'અમે નથી રમતા' એવો શુસ્તો અસલ આપવાને બદલે પેલા થતો હોય, ત્યાં તેને જાણી દેવો ફાકટ છે. તેમાં જોર કંઈ કામગીરી નથી. જ્યાં એવો શુસ્તો બતાવનારા ઉપદેશ અને હેમી હોય ત્યાં જ જોરનો પ્રભાવ ચાલી રહે. બ્રિટીશ ગવર્નમેન્ટના તરફે દક્ષિણ આફ્રિકામાં અને બીજા સ્થળે હિંદી પ્રબલને હમેશાં સલાવવામાં આવે છે. તેની સામે હિંદુસ્તાનમાં સામાન્ય હકતાલ પડતી અટકાવવામાં હોય એમ પડાણે જે મુત્સદ્દીપણ બતાવ્યું છે તેના વખાણ જેટલાં કરીએ તેટલાં થોડાં છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં હિંદીઓને પગવવામાં આવે છે તેને લખે હિંદુસ્તાનમાં દક્ષિણે તાંજોરથી તે ઉત્તરે પેલાવર સુધી લોક લાગણી કેટલી ઉત્ક્રાંત રહી છે તેની અંગે પ્રબલને કંઈ ખબર નથી. આ હાલતને માટે આપણામાંના એકાએક જોખમદાર છીએ. આપણે શું કરીએ એમ માની બેસી રહેવું કામગીરી નથી. માટે વેલન્ટાઇન ચીરોલ ('કાઇમ્સ') ના હિંદુસ્તાનના ખબરપત્રી જેમણે હિંદુસ્તાનની અસાંતિ વિશે 'કાઇમ્સ'માં લખ્યું છે (જેમાં લખ્યું હતું) અને બીજા હિંદી અમલદારો એકમત છે કે આ અવાલ અત્યંત જ બીર છે. આ કાંઈ પાંધણી આની જુમાદ નથી. હિંદી પ્રધાન અને એવા બીજા અધિકારીઓ પાલી એક સુર-ખાતના લખે મોઢામાં ભરી રાખે અને પછી છમ્પીરીયલ કોનફરન્સ અને એવે બીજા સ્થળે તેને વાગે તે રીત, પણ તેથી વધારે સારી રીતે આપણે હિંદી પ્રત્યેનો આપણો સંબંધ જાળવવો જોઈએ એવા ખરા કાવાનો તે પોતર છે

બ્રિટીશ સત્તાતલે આપણા હિંદી પ્રબલ આપણો પર દક્ષિણ આફ્રિકામાં જે જુલમ થાય છે, તે જોયર ખમલતલે આપણે ચલાવવા નહોતા હતા. આપણે તાજાની જમીન ના કાળા પેળા વચ્ચે કાપાકાપી ચલાવવાની યોજનાઓ અટકાવવામાં આપણા પવિત્ર પાદરીઓ કદાચ બહુ મહેનતમાં પડવા હશે, કેમકે તેઓ સમજે છે કે અન્યાયના રોષથી હિંદુસ્તાનમાં હકતાલનો જુસ્સો જો ફેલાયો તો તેઓના સંબંધ કાઢતો અંત આવવાનો. બ્રિટીશ ગવર્નમેન્ટને અન્યાય અને ક્રોધ દક્ષિણ

આફ્રિકાની કે આફ્રિકાની જુમિ ઉપર થતો હોય તેથી નામોલીમાં કંઈ થતાં હોય તો નથી. પરંતુ હિંદીઓની ઉપર અન્યાય અને જુલમ મુજબમાં આવે તેથી રાજ દારી વિરોધીઓને ખમલ કરવાનું જ કામ થાય. બ્રિટીશ ગવર્નમેન્ટને પરશ્વત્વની પ્રબલને જે ન્યાય મળે છે તેવો ન્યાય તેની હિંદી પ્રબલને પણ આપાવવો એ તેની ફરજ છે અને તેમાં તેને લાભ છે. હિંદુસ્તાનમાં હકતાલના જુલમને જોર કરવું તો બ્રિટીશ સત્તાતલ ચીંતામાં જવાની અને જુલમના નકલના રજ બદલાવ જવાના.

આ બધી ચીજો જાણતો છે. જો ભલા માણસો આ જાણતોમાં ઉપાચારતા હોય તો હકતાલના જુલમને તેઓની સમજ સંકિતમાં કાંઈ બગાડો થશે હોય એમ સમજવું. આજના જમાનામાં રાજાઓ, મુત્સદ્દીઓ, પાદરીઓ, સામાન્ય વરમના માણસો કે મજૂરો કોઈ એવું સમજવાનો કોળ નથી કરતા કે પાપનું પ્રાપ્તિ કરવું એજ સંકિતનું સાધન છે. છતાં જે ચતુર હશે તે જોઈ શકશે કે અંધ એકાગ્રતાથી કેવો જીલ્લો જમાનો આવી લાગ્યો છે. એ એક આરામે જાહેરલાલીના કિબરપર પહોંચનાર રોમન સોફને એકજમણી તથા છાંદમીથી પણ કંઠાળી નાખ્યા હતા. હવે લોકો સમજવા લાગ્યા છે કે ખરી રાજ્યનીતિ એજ કે જેથી માણસો અનંત ઉપરની સાથે એકતાર થાય. દુનિયાની જાણતોમાં પાર ઉતરવાનો રસ્તો આ જ છે. સમસ્ત પ્રબલમાં વધતી જતી કુખ દાવર કંઠાલીવતમાં થોડાક મનુષ્યોના કાલમાં અઠળક થોલત હશે તે નથી સંકવાની નથી. માણસો ખરે જાત રોષવા તલપે છે પણ જુરાની સામે સત્યાગ્રહ એજ ખરે સલ છે.

ઉપર પ્રમાણે લખણ 'વેનોઝ' નામના છાપામાં પણ પ્રમદ થયું છે.

આરટરલીઆમાં આવેલ ન્યુ સાઉથ વેલ્સની એક પ્રસિદ્ધ કોલેજના કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ દીલી રજપર વખતે હાજર રહેનાર છે. તે ખાતાના વધારે આ વાત જાહેર કરતાં જવાબુ હતું કે તેને હિંદી માંથી આમનસૂચ મળેલ છે જે પોતે લખી ખુલી સાથે સ્વીકારેલ છે. ઉપરના ખબર પર દીમ કરતાં કેનેડાનું 'આરવન' લખે છે કે હવે કોમ વખત અમરીતસર અને અલીમદની કોલેજને આરટરલીમાં પાંચ આમનસૂચ મળેલ છે.

આપવાને અને મુદ્દામાં અમોઝ થયું છે. આ હાલમાં કિંમતી મદદ કરનારા જે સરસ મિત્રો મી. કાર્ટ રાઇટ અને રેવ. શીલીપ્સ અહીં હાજર છે. દરસવાલમાં જેમ જનારા હિંદી સલામતીઓનાં બાળ બચ્ચાને ટોલરેન્સ દારમમાં આકરો આપીને ઉત્તમ સેવા બજાવનાર મિત્ર બ્રિટીશ નહીં પણ જરમન છે તે બહુ ખેડની વાત છે આ કદી ન જુલાય તેથી હાલમાં માનનીય પુરોષોમાં મી. કેલનખેકનું નામ રહી જશે. બાદ હવે કરવાનાં કામ વિશે મી. પેલાક જોખ્યા, અને દરસવાલના સોનેરી તથા ટાઉનસેંપ કાલકા અને નાતાલનો પા ક ના વેરા વિષેનો કાલકો નાજુક કરવા પ્રબલ જારી રાખવા આમલ થશે. તેમણે કહ્યું કે દરસવાલના ઉપલા કાલકા વડે હિંદીઓની માલમતા જુલાય છે, તેઓની રાજી મુત્સદ્દી લેવાય તેમ છે, અને તેઓને દેશમાંથી હાંકી કાઢી સકાય તેમ પણ છે. પા. ક ના કરથી નાતાલમાં હિંદી બી જનીતિ આવરવા, અને પુરોષો કુ-કામો કરવા લલચાય છે. આ બધામાં આપે ચાર તરફ પ્રબલને વાઠે કરતા રહેવાનું છે તથા પગલાંઓ લેવાય તેમાં સામેલ થવાનું છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓએ કાલકામાં સરખાપણાનો મુદ્દો હાંકી જતો થશે નથી, અને પોતાને તથા પોતાની વહાલી માવજુમને કલંક લાગે તે સામે સહા અડવાને તત્પર રહવા છે. બેટો માટે જાણે બરનારાઓમાં પ્રીન સેલ સોફાયા દુલીપસીંગ, મહારાજા માયક વાક, સર કાવનમરી, સર કે. છ મુપ્ત કે. સી. એસ. આઇ., જોન. મીરમાબલી અખાસ એમ, માનવંતા આરમ્મીકન પોટર, મી. રતન તાતા, મી. પાથર, કેમ બીજની મીજલસ, મી. અબ્દુલ કાદર, મી. એમ એન. કુંકર, મી. એ. એમ. કાપુદ, મી. જુધન વગેરે વગેરે હતા.

સરખાપણીઓને જવાબ

"એ. બર"—તમારી એ દીકરી તમારે કેવું સરસ નહીં.
 "આઇ. પડીઆર"—એ કામસને જવાબ આપ્યા માટે તમારે છાપા જુલ અપ નાર ઉપર મોકલાવું જોઈએ
 "એ. આર" (અમજેની)—એ આરા માં લખ્યું કહોજક મુક્યું છે.
 એ. ઇ. એ.

બોક્સવર્ગમાં ઉપડેલી હીલચાલ

ટાઉન કાઉન્સિલમાં ભારે ચરચા

લાઇસેન્સ રદ કરાવવા અને મ્યુનીસીપલ સરવોસ બંધ કરવા કરાવ

બોક્સવર્ગ ટાઉન કાઉન્સિલની મીટીંગ તા. ૨૨ મીને સુધારે મળી હતી. તે વખતે બોક્સવર્ગની બહેર મીટીંગે ઉપાકેસ સવાલ હાથમાં લેવામાં આવ્યો હતો. જમીનના વેચાણ સંબંધી કલમો અમલમાં મુકવા ઉતાવળે પગલાં લેવાનો સરકારને આમંત્ર કરવામાં આવેલ છે, એવો રીપોર્ટ રજુ કરવામાં આવ્યો. "જનરલ પરપત્રીક કમીટી" એ બજાબુ' કે બહેર મીટીંગમાં જાહેરાતો લેવાનો પ્રધાનોને એકવી દેવામાં આવ્યા છે. ભારે નીચા કરાવ પર ટાઉન કાઉન્સિલે વિચાર કરવાનો છે. તે કરાવ નીચે પ્રમાણે છે:—

"બોક્સવર્ગના કહેરીઓની આ મીટીંગ મ્યુનીસીપલ કાઉન્સિલને બજાબુ' છે કે બોક્સવર્ગ, અને બોક્સવર્ગ નોરમમાં વેપાર કરતા અને વસવાટ કરતા હોદીઓને મ્યુનીસીપાલીટી તરફથી સમવડો (પાણી, વીજળીની ખતી વિગેરે વિગેરે) આપવી નહીં; અને એવી સમવડો બંધ કરવા માટે કેસ લડવા કાઉન્સિલને સલા આપવામાં આવે છે."

કમીટીને સલાહ મળી છે કે કરાવમાં કહેલી બાબત ટાઉન કાઉન્સિલની હકુમતમાં નથી, જેથી મામલામાં આવે તે મ્યુનીસીપાલીટી તરફથી સમવડાઓ રીત સર પુરી પાડવી જોઈશે. માટે કમીટીને અભિપ્રાય છે કે બહેર મીટીંગના કરાવમાં સુચવેલો મારમ મહત્ત્વ કરવાથી કાંઈ ઉપયોગી હેતુ સરસ નહીં.

કમીટીના રીપોર્ટ ઉપર કહેલીક ચર્ચા થઈ. તેમાં સુધારા તરીકે દાખલ કરવા મી. મેકડુવાલે નીચેની રજાસ્ત આપી:

(૧) ૧૮૬૬ એક્ટના, તા. ૨૫ ની નં. ૨૦૮ની નોટીસમાં સરકારે ખુલ્લી રીતે બહેર કરાવું છે કે એક્ટીઆટીકાએ લોકેશન બચવા બહારમાં રહેવું કે વેપાર કરવો નહીં, તેથી (૧) બોક્સવર્ગ અને બોક્સવર્ગ નોરમમાં એક્ટીઆટીકાને વેપારી

લાઇસેન્સ આપતા રેવન્યુ રીસીવરને બટ કાવવા, અને (૨) બહાર પહેલાં બપાએલ લાઇસેન્સ રદ કરાવવા તુરત પગલાં લેવાં.

(૨) એક્ટીઆટીકા બોક્સવર્ગ અને બોક્સવર્ગનોરમમાં રહે અને વેપાર કરે તે સરકારી નોટીસનો જામ છે, જેથી બા કાઉન્સિલ ૬૬ રીતે માને છે કે આ ટાઉન સીપમાં રહેતા એક્ટીઆટીકા મ્યુનીસીપલ સરવોસ માટે કઠકાર નથી, માટે એવો કરાવ કરવામાં આવે છે કે ઉપરનો પહેલો કરાવ અમલમાં મુકવા પછી એ મકાન માટે મ્યુનીસીપલ સરવોસ બંધ કરવી

મી. કેનરટેબલે

બજાબુ' કે મી. મેકડુવાલના સુધારા કમીટી બામળ રજુ કરવા એવી હું દર ખાસ્ત કરું છું. જે મુખ્ય સવાલ ઉઠ્યો છે તેમાં વિચાળ રીતે જોઈએ તો થઈ એકમત છે. પણ તે સવાલને કેવી રીતે હાથમાં લેવા એ સુદી બાબત છે. અસલ કરાવ તે કાઉન્સિલના હાથમાં છે. તેના ઉપર જે સુધારા મી. મેકડુવાલ મુકવા માગે છે તેમાં નવા મુદ્દા સમાવેલા છે. માટે તેના ઉપર મત આપવાનો વિચાર કરે તે પહેલાં વકિલનો અભિપ્રાય લેવાની મુલત મળવી જોઈએ. વળી એ સુધારા નો હેતુ વધારેમાં વધારે યદને એટલેજ હોવો જોઈએ કે કમીટીને બહામણુ કરવી. સુધારા ઉપર વકિલનો અભિપ્રાય મેળવ્યા પછી વિચાર કરવા માટે ખાસ મીટીંગ બોલાવી સહાય છે. મી. મેકડુવાલની દર ખાસ્તમાં બાલત મુખવાકા કારલ મુદ્દો સમાવેલ છે. તેવો કરાવ કાઉન્સિલને માથે ચડાવી દેવો તે તકન વાળખી લાગતું નથી. હું ધારું છું કે આ કરાવ અટકાવવાને મેર બંધાવેલ છે.

જવાબ

માં મી. મેકડુવાલે બજાબુ' કે બાબત અમલતા કરેલી છે, અને વકિલને ત્યાં સલાહ

માટે મને ભારે લાઇ બની પડશે તેથી મુદ્દા ખીલકુલ મુખવાતા નથી. માટે મારી રજાસ્તોને કમીટીના રીપોર્ટ પર સુધારા તરીકે હું મુકવા માગું છું.

મી. વોલરસને સુધારાઓને ટેકા આપ્યો અને કહ્યું કે ખીલે કુલી બોક્સવર્ગ નોરમમાં કુકાન ઉઘાડનાર છે.

મી. મેકડુવાલે કહ્યું કે આપણે સાવધ રહીને કામ લેવાનું છે. તેથી મેં મારા સુધારાઓની જાણા એવી રાખી છે કે જેથી વકિલના અભિપ્રાય પ્રથમ લેવાની વાત એમાં આવી જાય છે. અને તાબુખી માય છે કે સરકારની નોટીસની ફી કલમ પર અભાર બમાઈ કેમ થવાનું નહીં બપામું હોય. તે કલમ નીચે મુખ્ય છે: "કુલી, આરમ, અથવા ખીજ કાંઈ એક્ટીઆટીકાને લોકેશન, વોરડ, કે સીટની બહાર ૧૮૬૬ ના જુનની ૨૦ મી તારીખ પછી વેપારનાં લાઇસેન્સ આપવામાં આવશે નહીં, એવો લોકેશનો, વોરડા અથવા સીટની બહાર લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરશે તેમને કાયદેસર સજા કરવામાં આવશે. હું મી. કેનરટેબલને પુછું છું કે આ વાત કામલાના સલાહકારોએ કહી તેને બતાવી છે? ૨૭ દરખાસ્ત સંબંધમાં બજાબુવાતું કે જે રેવન્યુ રીસીવરને લાઇસેન્સ કાઢતાં આપણે બટ કાવી કહીએ તો તેમાં કાઉન્સિલ તેની હકુમતની અંદર છે, કેમકે કર ભરનારાઓના લાગતું રક્ષણ કરવું એ કાઉન્સિલની ફરજ છે.

મી. કેનરટેબલ: એક્ટીઆટીકાના જવાલનો નિવેડો કરવાનો સવાલ તે રાજ હારી છે.

મી. મેકડુવાલ: મને લાગે છે કે મી. કેનરટેબલ કહેનજાલી રાજનીતિના વિચારો તેના મનજમાંથી કાઢી કાઢે તેમ નથી. આપણને કર ભરનારાઓએ તેમના હક સાચવવા માટે સુદયા છે. તેમ કામ કરતાં આપણે આમળ વધીએ તો આપણને કર ભરનારાઓએ ટેકા આપશે

કહેરમાં બ્યાં એક્ટીઆટીકા આવી વચ્ચા છે ત્યાં વસવાનો તેમને હક હોય એ કાઉન્સિલ કમુલ રાખતી નથી. એક્ટીઆટીકા કહેરમાં વેપાર કરે અને વસે એ માન્ય રાખવા કરતાં કહેરનો કારોબારજ સરકાર આપણા હાથમાંથી થઈ પોતે કરે એવું હું માગું છું. સરકાર તેવો કારોબાર હાથમાં લીએ અને મ્યુનીસીપાલીટીની સમવડો આપે તો તેનો આચ એવો સરે કે જે લોકોને બહી રહેવા અને વેપાર કરવાની સરકારે કાયદેલી બંધી

હરી છે તે લોકોને સરકાર મુનીસીપાલિટીની સમવડા પુરી પાડે છે.

મી. હીનમેને

હકુલે કે બે કામસે-સો બધ કરવામાં આવે તો મુનીસીપાલિટીની સમવડા બધ થાય તેમાં હું ખુશ છું. હકુલ સમવડામાં હું કહું છું કે હેલના કામદારોને અમલ કરવાનું સરકારને કહેવાનો આપણને હક છે કે નહીં? વકીલનો અભિપ્રાય લેવાની બાબતને હું બજલતાની મહત્તો નથી. આપણે કામદારોને અમલ કરાવવા માગીએ છીએ. કાઉન્સિલ બહુકે કામ કરશે તો શું થશે એ વાતની વધુ પડતી ચિંતા કરવામાં આવે છે.

મી. કોનરટેબલે કહ્યું કે મી. મેકડુવાલ પોતાના સુધારાઓ માટે કબાલુ કરે છે તે

બહુ દિલ્લીપીની વાત

છે. કામદારના બધારણને અનુસરીને આ બાબતને કમીટીએ, પબ્લીક મીટીંગ બરાબ તે પહેલાંજ, ઉપાડેલી છે, અને સરકારને આમલ ક્યાં છે કે નો કામ પેદા થયો છે તેનો અંત આણવા કામદાર પગલાં કરવા. ગોરાઓની સહીસલામતી વાસ્તે જોઈતાં પગલાં કામદાર રીતે કરવા માટે કાઉન્સિલ નેટલીજ કાળજી સરકારને છે. બધારે અમે પ્રીટોરીએ ગમેલા બધે અમને ખાસ ઉત્સાહથી વધારી લેવામાં નહીં આવેલ. પણ હું માનું છું કે કરવનો મુદ્દા અમલમાં મુકવા પ્રધાને ઇચ્છા બતાવી છે. આપણે કામદારના બધારણ બાબતમાં લઈને પગલાં કરવાં જોઈએ. આપણે ટકાવી ન શકીએ તેવી સ્થિતિ ધારણ કરવી તે ચોખ્ખી મુશ્કેલી છે. ધારો કે આપણે મુનીસીપાલિટીની સમવડાઓ બધ કરીએ. અરજદાર માછલેટને અરજ કરશે, અને માછલેટ હાવશે કે તે સમવડાઓ બપાવી જોઈએ. કાઉન્સિલ તે ઉપર પણ ધ્યાન ન આપે. એટલે સરકાર ટાઉન કાઉન્સિલને બાજુએ મુકી સહેરનો કારોબાર માછલેટના કામમાં મુકશે.

વચ્ચે મી. મેકડુવાલ બોલી ઉઠ્યા : "હું તેજ માથું છું."

મી. કોનરટેબલ : સરકારની કાંસી થાય તેમાં મી. મેકડુવાલ બલે રાજ થાય. તે તો પોતે જુદી પાર્ટના છે એ કારણસર જ હોઈ શકે. પણ આપણે બાવી બાબતમાં પાર્ટની નજરથી જોવાનું નથી. માછલેટના કામમાં સહેરનો કારોબાર હોય તેથી જોડસખરમ દક્ષિણ આફ્રિકામાં બહુ વખણાશે. પણ વજ મહીનાની

અંદર શું સ્થિતિ હશે? લોકો સમજી શકશે કે એશીઆટીકાને મુનીસીપાલિટીની સમવડાઓ ગમે તે રીતે મળી ખરી. તેથી તેઓ કાઉન્સિલને પુછશે કે "તમે અમને વાસ્તવીક રીતે ન દોરતા કેમ મુરખ બનાવ્યા?" એ હાવખાં કહ્યા પ્રમાણે ચાલવામાં આવે તો આમ બનશે. માટે હું ફરીથી કહું છું કે આ બાબત કાઉન્સિલની હકુમતની નથી.

મી. મેકડુવાલ : બારે આપણું જાહીઆ શું કામ છે?

મી. કોનરટેબલ : મંબીર મામલાને લીધે કાઉન્સિલ બલે અમુક હકુમત ધારણ કરે. પણ આપણે આ કેસની રાજદારી બાજુમાં ઉતરવું ન જોઈએ.

મી. પ્રેસલન સ્ટુઅર્ટ

સુધારાને ટેકા આપતાં કહ્યું કે મી. કોનરટેબલે જે બીકામણું (ચિત્ર દોરવું) છે, તેની ફિકરમાં આપણે પડવાનું નથી.

મી. મેકડુવાલ : મી. કોનરટેબલ પોતા મુદ્દા ઉપરથી દલીલ કરે છે. જે લોકો અહીં ગેરકાયદે છે તેમને મુનીસીપાલિટીની સમવડાઓ પુરી પાડવા માછલેટ આપણને કેમ કુકમ કરશે તે હું સમજી શકતો નથી. એ મી. કોનરટેબલની અગાધી ખરી પડે, અને સરકાર શહેર તો કારોબાર કામમાં લીએ તો ઠરાસવાલ ની દરેક મુનીસીપાલિટી તરફથી આપણને ટેકા મળશે.

ઉત્તર

મી. કોનરટેબલે કહ્યું કે આપણને આ બાબતમાં હકુમત છે એમ કહેવું તે લોકોને જુલાવામાં નાખવા બરાબર છે. પરિણામ શું આવશે તેની મને શીકર નથી, પણ બધું લઈ રહે તે પછી તમને માલુમ પડશે કે આપણે સરકારને ફરજ પાડીએ એ બની સકવાનું નથી. ગેરકાયદે વસ્તવા કહેવું એ દુરસ્ત નથી પણ એ કહી તેવું નાદુરસ્ત આચરણ આદરવું હોય તો તે ટાઉન કાઉન્સિલને કામે નહીં, પણ અમુક સહેરીઓને કામે થવું જોઈએ.

આદ સુધારા ઉપર મત લેવાતાં ૮ મત તેની તરફથી પડ્યા, અને ૫ મત તેની વિરુદ્ધ પડ્યા, જેથી ૩ વધુ મત દરખાસ્ત પાસ થઈ.

લીડરની ટીકાઓ

જોડસખરમમાં બરાએલી ગોરાઓની ઉત્તેજી મીટીંગપર ટીકા કરતાં "દર્શન કાવ હાડર" કહે છે કે :—
જોડાઓ સહીનાપર પોરક દહીંકાએ

માં એશીઆટીકા સામે બપારો હોય થયો હતો. હવે જોડસખરમમાં તે હોયો થયો છે. આ લીલચાલો બતાવે છે કે એશીઆટીકા વેપારી સારેની લામણી જેવીને તેવીજ તીક્ષ્ણ છે, અને કુદી વેપારી તે મંબીર લાલચરૂપ થઈ પડેલ છે. નાતાલ અને દરલવાલનાં લગભગ બધાં સહેરોમાં અને કેપમાં લોકો દેહાજે એશીઆટીકા વેપારી તેવું પાપી મોં બતાવી રહ્યો છે, અને તેની ઉતરતી રહેણી અને ઉતરતા સુધારાને લીધે તમા જીવ જરૂરીઆતોને લીધે ગોરાને બાવમાં નાખે છે. એ વાત કોઈપણ બ્યાન બહાર કાઢી શકાશે નહીં કે એશીઆટીકા સામે ફરીપાયાં ઉતરવા માટે ગોરાએ પોતાની રહેણી કલમી કરવી પડે. તેથી ગોરાઓ, પોતાના રાજ્યમાર મુજરાનમાં સાધન અને પોતાના ધરખાર તો નાક કરવા કુમલો લઈ એશીઆટીકા ચઢી આબ્યા હોય એમ લોકો છે. એ હોંડીને જુદી અને એશીઆટીકા અને એ તેવી રીતે વેપાર કરવા દેવામાં આવે તો ગોરાની બડ જુદકે તેમજ બચાવે વેપારમાંથી નીકળી બધ. આમ ગોરા એવું નિકલન ન થવા દેવું હોય તો જોડસખરમમાં થઈ છે એવી લીલચાલને આપણાથી ઉતારી પાડી શકાશે નહીં. યુનિયનના લોકો કંઈ બાજુ લેશે તેમાં કંઈ સંદેહ રહેતો નથી. દક્ષિણ આફ્રિકાનો વેપાર ગોરાઓના કામમાંથી એશીઆટીકાના કામમાં બધ તે વાત જોશો કદી બચાવી શકી નહીં. એશીઆટીકા કાંત અને કામદાર ચાલનારા છે એ ખરું પણ તેઓ પરદેશી છે, અને બહુ ઉતરતા સુધારાવાળા છે. એશીઆટીકા ધસારાનું પરિણામ નાતાલમાં શું આવ્યું છે એ આપણે રખડ રીતે જોઈએ છીએ. આ વેપાર હોંડીમાં કાલમાં બધ પડ્યો છે. તેઓ જીવના ફરીવા જેવી પામરી ઉપરથી જન્મબન્ધ વેપારમાં માતખર ફરજને બધ પહેંચ્યા છે. કેપમાં પણ એશીઆટીકા વેપારી કામે બારે લીલચાલ થઈ છે, અને કાંઈ કાંઈ મુનીસીપાલિટીઓએ હોંડીએ લાઇસેન્સ આપવાની ના પાડી છે. એ સંજ્ઞામાં હવે કાલો કાલ વખર ચાલવાનું નથી. અગોર કુહીના વેપારી પ્રખાં અને બધા રહેણી સામે ગોરા વધારે વખત દબી કો તેમ નથી. આ આતમચલુની જરૂરી આત બાબત મી. રીચની યમે તેવી બાબત હોંડીમાં કામ આવે તેમ નથી. એવી જાતોને કાંઈપણ ટીકા લેશું ખાસરિકામાં પોતાનો પાલો મજબૂત કરીને પડે.

એ કે તેમ કરતાં ઉત્તરવી જતોને બને તેમ થોડો અન્યાય થવા દેવો જોઈએ. આ કારણથી મોક્ષમરમની મીટિંગ મુ તીસીપાલીટીની સમવડે ન આપવાનો જે કસ્ટ કર્યો છે તેને અમે વખોડીએ છીએ. એસીઆઈએનો વેપાર વાંધા ભરેલો હોય તેટલા માટે જાણી છીએ તેમને અન્યાય આપવો એ બરોબર નથી. હોદી કુશનદાર પાસેથી કરવેરા લેવા અને જતાં તેને મુનીસીપાલીટીની સમવડતાએ ન આપવી તે એમણે એમણું કહીએ છે હાથ છે. આજ હાથઆરવડે એસી આઈએ પચાસ સામે ચવાથી કાંઈ મજબૂત નથી. મીટિંગમાં જોઈએ આજે આપણે બતાવે છે કે એસીઆઈએ વેપારી મોરારી વેપાર દબાવતો જતો હોવાથી આરે બાજણી ઉકેરકા છે. કુલીની આ કરીશાહ સામે મોરારીને બચાવવા માટે કુનિયન પારલામેન્ટે કાયદો પડવો પડશે એ ચોક્કસ લાગે છે. આજે કુલી મુનિયનમાં હરેક મામલામાં ચલીએ ચલીએ પત ચલી મેકે છે, અને પોતાની એસીઆઈ રીતો અને કુરમી દેવાની રહેશે છે.

કેનેડામાં હાંડીઓ

કેનેડાની હોંડુસ્તાની એસોસિએશનના સેક્રેટરી (મેક્કા, ૩૩૬, વીક્ટોરીઆ, બી. સી. થી) તા. ૭મી જાન્યુઆરીના કાગળમાં મીસ પોલાકને લગ્ન મુકામે લખે છે કે—

“કેનેડા સીપ લોકો અહીં આવવા મથા મારમ મહીનાથી રાહ જોઈ રહ્યા છે, પણ તેઓને ટીકીટ નથી મળતી. જો ભમરિય જે વાનકુવરની સીપ કામ નો મુખી છે, તથા ત્યાંના દેવાલયનો એક સ્થાપક છે, અને જેને ત્યાં ધણી સ્થાવર મીલકત છે તે મને વરસે તેના કુટુંબને તેહી લાવવા હોંડુસ્તાન મોકલ. તેઓને હાલના હોંડોળ વગેરે સમયે મોઢાં ખાવા પડે છે. કેમકે કેહ સ્ટીમરની કંપની તેઓને ટીકીટ વેચતી નથી.

બીજા એક મી. બલવંતસીંહ કરીને છે. તેઓ વાનકુવરના સીપ દેવળના મુખરી છે. તે, તેની બી અને ર કીકરી એ પણ અહીં આવી ચકતાં નથી.

ત્રીજા એક મી. હામરસીંહ કરીને છે. તે પણ તેમના કુટુંબ સહીત છે. તેઓ કેનેડાના પાંચ વરસના રહ્યા છે. તેઓ કેનેડીયન પાર્ટીક રેલવેમાં કામ કરતા હતા. અને ત્યાં નવેબર માસમાં હોંડ

મથા હતા. તેમની પાસે પણ ધણી સ્થાવર મીલકત છે.

અમે આજ રાખીએ છીએ કે આ માથસોનાં કુટુંબને અહીં લાવવામાં મદદ કરવા તમે કૃપા કરી સલાહ કરશો. એ આપની સોસાયટી આ બાબતમાં કોલોની આર્ટના પ્રધાનની મુલાકાત લઈ શકે તો અમે આભારી ચક્રશુ. આ બાબત ઉપર આપ મહેરબાની કરીને ખસુસ ધ્યાન આપશો, એવી અમે આજ રાખીએ છીએ.

એક મોલવીને ડરખનમાં ઉતરવાનો અટકાયત

સ્ટીમર રસ્તે આવનાર એક મોલવીને ડરખનમાં ઉતરવા દેવાની સ્થાનીક હમીએ જન અમલદારે મનાઈ કરવાથી તેના આપખુદ અમલને વખોડી કાઢનારો એક કાગળ ‘મરકુરી’ પર ડરખનની અંગુમને હસ્તાક્ષરના પ્રમુખ મી હરમાઇલ મોરારીએ લખ્યો છે, જે તા. ૨૮ મીએ બહાર પડ્યો છે. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે તા. ૨૨ માં નવેબરે સ્ટીમર સોમ્બાલી જે ડરખનથી ડેલાઓઆએ માટે ઉપડી તે માં ડેલાઓઆએથી ડરખન આવવા એક મોલવી મથા હતા. તેઓ પોતાના દીની લાભજોની મુલાકાતે આવતા હતા. પોતે બીજા વરસના મુસાફર હતા, અને પા ૧૦ અનામતના તથા પા ૧ રીને, અપવા તપ્પાર હોવા છતાં તથા હોંડી કામના મુખ્ય મુખ્ય મકસ્યોની સીકારક અને તેમને એક માસ મુધીજ રાખવાની ખાત્રી આપવા છતાં હમીએજન અમલ દારે તેને ઉતરવાની મનાઈ કરી અને તે જ સ્ટીમરમાં તેમને પાછા જવું પડ્યું. અમલદારના આ અવિવારી પગલાને સખ્ત રીતે વખોડીને જણાવવામાં આવ્યું છે કે કહેનકાહ ખુદ હોંડુસ્તાન આવે છે તે ત્યાંની પ્રજામાં વફાદારી ઉત પન્ન કરવા માટે. જે કહેનકાહ અને તે ની બાદી પ્રત્યે મોરારીએ પ્રેમ અને વફાદારી થરાવે છે, તે નામદારના હોંડ આતે ના પ્રયાસને નિષ્ફળ કરવા જેવું કંઈ આવરણ નહીં કરવું જોઈએ એવી ઉમેદ બતાવવામાં આવી છે.

‘મરકુરી’ની ટીકા

ઉપલા કાગળની નીચે ‘મરકુરી’એ ટીકા કરી છે કે : “વધુમાં વધુ હકારતા રહો તમામ એવા વીચીરોજ ખાસ

ના ધારા વડે પાંચ મોલવીઓને તો ઉતરવા દેવામાં આવેલ છે, એમ હમીએજન અમલદાર તરફથી અમને ખબર મળેલા છે. અને તેવો ધારો છતાં એક મોલવી તો મથા આગરની તા. ૬ મીએ હજી અહીં છે.”

વધુ કાગળ

ઉપલી ટીકાપરથી મી. હરમાઇલ મોરારીએ એ. બીએ કાગળ તે જાપાપર મોકલ્યો છે. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે : વધુ મોલવીને આવવા દેવામાં અમલદારને શું વાંધો હોય તે શું સમજી શકતો નથી વળી કાયદામાં વીચીરો ની સંખ્યા મુકરર કરવા વિષે તો કંઈ કહેવામાં આવ્યું નથી. આ લોકો કંઈ કામની સાથે કરીશાહ કરવા આવતા નથી. તેમ તેઓ કંમાલ, રોગી કે ચોર પણ નથી હોતા. તેઓ સ્ટીમરમાં સારા વરસ માં મુસાફરી કરે છે અને પા. ૧૦ ની અનામત તથા પા. ૧ ની રી પણ ભરી શકે તેમ હોય છે. અમારી કામ જેવી નાદી કામમાં વધુ ધરમમુરો હોય તેથી મોજને કંઈ તરેહની હરકત થવાનો સંભવ નથી. વળી જે પાંચ મોલવી અહીં આવેલ હતા તેમાંથી એક તો નવા આવનારે ઉતરવાની અરજી કરી તે કાઢેજ રવાના થવાના હતા. પણ મુદ્દો એ છે કે નવા આવનાર તે પછાત કેમના મોલવી હતા. મોરારીમાં જેમ વેસ્લીયન, પ્રેસ બીટેરીયન વગેરે ધણી કામાઓ હોય છે તેમ મુસલમાનોમાં પણ છે. એટલે મોલવીઓને તરેહ તરેહના લોકોના લાભ સાથે વવાના હોય છે તે જોતાં તેઓની વધારે સંખ્યા વિરુધ્ધ અમલદારને શું વાંધો હોય તે સમજી શકાયું નથી. અમારો આ બાબતમાં કાયદાની વાકીફ તો નહીં હતી અને હવે અમલદાર આ કીચા કીચા વાંધા આ માટે ઉઠાવે છે? હમીએજન આતાએ જણાવવા જેવું છે કે પાર્ટીક સરકાર હોંડની સરકારુ રાંકયા થી રક્ષણ કરવા આજ પદાએને દર વરસે ૨૨ લાખ રૂપીયા ખાપે છે. અને હોંડીઓની આવી અમલની કામની લાભથી કંઈ પણ કારણ વિના કુખવવી તે કંઈ ન કહીએ તો વચર કહાવણુ કહેવાય.”

કાદ મા—તા. ૨૨મી નવેબરે કાલ મોથી પુરવ અને હરીજી આફરીકાનાં બંદેશ માટે ઉપડી છે.

પ્રોટેક્ટરનો વારસો રીપોર્ટ

ગીરમીટીના હોદીના પ્રોટેક્ટરનો ૧૯૧૦ દીસે બર મુધીના વારસો રીપોર્ટ કાઢમાં પ્રસિદ્ધ થયો છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે મધ સાથમાં મદાસ અને કલકત્તાથી ૫૮૫૮ હોદીઓને ગીરમીટ માટે કાવવા માં આવ્યા હતા. હોદીની નાતાલ પહોં ચતાં ૬ મરણો રસ્તામાં જ થયાં હતાં. પ્રોટેક્ટર કહે છે કે મરણોને આંકડો સરાસરી આંકડા કરતાં બહુ મોટો છે. કારણમાં જણાવવામાં આવે છે કે કેટલાક ઉદ્ધરનિ નવળી કાલતમાં સ્ત્રીઓ પર અડાવવામાં આવ્યાં હતાં. જે તેમને તે પ્રમાણે ન મડાવવામાં આવ્યા હોત તો મજુરોની એક સારી સંખ્યા આવતી અટકી પડત. સઘથી વધુ મરણો ગાય સ્ત્રીઓની ૬૬ મુલાકાદીમાં થયાં હતાં. જે માણસોમાં બદરપર ઉતર્યા પછી પછ કેટલાંક મરણ થયાં હતાં. જેમાંનાં ૮ મરણ રપોટેડ શીવરથી થયાં હતાં.

વસ્તીનો આંકડો

૧૯૦૬ ના દીસે બરની આખરે નાતાલ ની હોદી વસ્તી આંકડે ૧૦૩,૮૭૬ ની હતી; ત્યારે ૧૯૧૦ ના દીસે બરમાં તે ૧,૦૮૧૬૪ ની હતી.

૪૨૬૬ જન્મ નોંધવા હતા, જે મધ સાથના આંકડા કરતાં ૬૪૦ નો વધારો બતાવે છે. મરણોને આંકડો ૧૬૫૫ નો છે. જેમાંનાં ૨૪૬ કાઠો, મરડો વિગેરે આંતરડાનાં દરદોથી, ૧૪ રપોટેડ શીવરથી, ૧૮૬ છપથી, ૧૨ અમુક પ્રકારના ટયુબર કુલોસીસથી, ૧૩૩ કાઠાળથી, ૨૮૩ ન્યુમોનીઆથી, ૫૫ અકસ્માતથી, ૭૦ બળી જવાથી અથવા કાઠવાથી થયેલી મુળથી અને ૨૪ આપધાતથી થયાં હતાં.

ગીરમીટીના હોદીમાં મરણનું પ્રમાણ સેંકડે ૧૩૫૨ લેખે હતું. જે મધ સાથ સાથે મરણાવતાં 'દર અથવા અજબમ એક ટકાનો વધારો બતાવે છે. છુટા હોદીમાં મરણ પ્રમાણ સેંકડે ૨૨૧૫ લેખે હતું. તે મધ સાથના આંકડા કરતાં અજબમ ૨૫ ટકા વધારે છે. (આ ઉપરાંત આંકડામાં છુટા હોદીના ઉદ્ધરની સાથે ગીરમીટીના હોદીનાં ઉદ્ધરનો આંકડો પણ સમાવવામાં આવ્યો છે.)

તંદુરસ્તી

૧૯૦૬ ની સાલમાં હવા પાણીની જે સારી સ્થિતિ હતી તેવી ૧૯૧૦ ના દીસે બર મુધીના પાંચ મહીના મુધી મરણ પ્રમાણ બહુ ઓછું થયું. પણ બદર પછી

સ્થિતિ બદલી અને મરણ પ્રમાણ બાકી ના સાત મહીનામાં વધી ગયું.

ગીરમીટીના મરણમાં મરણ પ્રમાણનો ૧૦૩ નો વધારો થયો હતો, ત્યારે પુખ્ત ઉદ્ધરનાં બધાં માણસોમાં મધ સાથ જેટલું જ પ્રમાણ આવે છે. છતાં મધ સંખ્યા વધારે બતાવે છે. જેથી બાળકોમાં મરણો વધારે થયાં છે એ અનુમાન રેખીતું છે.

ગીરમીટીનાં ઉદ્ધરમાં મરણ પ્રમાણ ૧૬૬ માં ૧૫૧ લેખે હતું, જે બહુ જ ઓછું હતું. તે બાકાલ વધીને ૨૩૩૩ ટકા પર ગયું છે. બાના પુલાસામાં જણાવવામાં આવે છે કે દેહથી આવ્યા પછી દુરત કર ઉદ્ધરનાં મરણ થયાં હતાં, ત્યારે આવવી સાસ તે આંકડો માત્ર ૧૧ નો હતો; તેમજ મોટી સંખ્યા માં ગીરમીટીના રાખનારાઓને લાં ઉદ્ધર બોના મરણનો આંકડો ૩૨૧ પર પહોંચ્યો હતો, જે મધ સાથ ૨૧૩ નો હતો.

મધ સાથના રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે મોકરાઓમાં ચતાં મરણો ઓછાં થવાના ઉપાય લેવાની બાબત પર વિચાર કરવામાં આવે છે. તે બાક એ સંબંધમાં મરણવાળી સ્થિતિની તમા તે પછીની સ્થિતિની ચોરસોની સંભાળ માટે કેટલાક ધારાઓ પ્રસિદ્ધ થયા છે.

ગીરમીટમાં

વરસની સરખાતમાં ૨૩,૬૦૮ માણસો ગીરમીટમાં હતાં, ત્યારે વરસની આખરે ૨૪,૮૮૦ હતાં, જે ૬૭૨ નો વધારો બતાવે છે. [અધુરું]

ડરખનના હોદી બાકાલો માટે

ડરખનની "ઇલખન વીમેન્સ એસોસીએશન" ને ઉદ્દેશીને ડરખનની એક હોદી બાકાલો અમારા ઉમેદ વિભાગમાં એક કામળ લખ્યો છે જેની મતલબ નીચે મુજબ છે:—

"દરાંસવાલની ઇલખન વીમેન્સ એસોસીએશને બહુ હોદ્દમંદીથી બકાર વારસુ એ ખુશી થવા લેખું છે. પણ અહીંની સ્ત્રીઓનું મંડળ સુદુ છે તે જાણીએદ થાય છે. આપણી બહેનો ૧૬૬ વાતો કરે તે ઠીક પણ કાંઈ ઉપયોગી કામ તેઓએ કરવું બોધ્યું. જે કાલના સેકરેટરી મોતાની દરખ બલવી ન શકતા હોય તો તે બદરે રાજનાથુ આવે અને તેની જગ્યાએ કાસે બીજીને નીમવામાં આવે. હું આજ રાખુ છું કે આપણી બહેનો જાણત ચકે બને તેઓના પુરવઠો ને પચ્ચે બાકાલો."

દરાંસવાલ કરોનાં કલમાં માં રાંચનો ઇંદરબુ

ગીરમીટીના આંતે પ્રકટ થના 'દરાંસવાલ કરોનાં કલ'માં તા. ૧૫મીએ તે પપ ના પ્રતિનિધિનો મી રીચ સાથે કચ્છેનો ઇંદરબુ પ્રકટ થયો છે. તેની ઉપર 'સામીનો ફોસ્તદાર' એવું મથાણું આવ્યું છે. તે ઇંદરબુનો તરજુમો બધે બાકિ આપીએ છીએ:—

"દક્ષિણ બાહરીનાનો હોદી જવાલ તમે ફરી ઉમેડવા માગો છો?" એવો સવાલ 'કરોનાં કલ'ના પ્રતિનિધિએ હોદી બોના પ્રખ્યાત ખેડવાલ મી. રીચને પુછ્યો.

"કાં બાગતમાં?" મી. રીચે સવાલ ની સામે સવાલ પુછી અતુસપથી જવાબ આપ્યો.

"વાર, નાતાલના કાપા ઉપરથી હું બેઠા છું. હું કે કોસેનીમલ મોરન હોદીબોના હક વિષે તથા પા.૩ ના કર ના ફર સામે ડરખનમાં દિલખાલ કર થઇ છે."

"હા, એમ છે ખરું; પણ તે બન્ને બાબતો વરસે થયાં આ દેહના લોભ બાગળ લાવવામાં આવી છે. એ કાંઈ નવી નથી. મેં ઉભાંકમાં વરસે થયાં તે માટે પોકાર કર્યો છે. પા. ૩ નો કર અલગ જ નવાથી છે. બાક કરીને સીમો ઉપર તેને જમ જણાય છે. ખરું બોતાં કેટલાક કિસ્સામાં ચોરસોને તે કરે રાજતી રી મુકે છે."

"પણ કહેનકાક હોદીની મુલાકાતે નીકળ્યા હોય તે ડરખીખાન સરકારની સમક્ષ લાવવા સાદજ તે સવાલને તમે હમણા પાછો ઉમેડો છો એ ખરું નથી?"

"જલબત એમજ છે, પણ બધે કાંઈ મુશ્કેલી ઉભી કરવા માનતા નથી. હોદી એ વફાદાર છે, અને બોધે તેઓ બાક ની માનણી કરે છે. ખતાં બાકાલો પરા બાને મુશ્કેલીમાં નાખવા માનતા નથી. એ તો માત્ર કામ અલાવવાની કુનેહ છે."

"સાંજબા પ્રમાણે માં. માંધીએ હીકુ સ્તાંગ જવાણ મારી વાળ્યું છે, તે ખરું છે?"

"એમજ છે. પારલામેન્ટ ઉપરે ત્યારે કાજર રહેવા તેઓ દક્ષિણ બાહરીમાંજ રહેશે. તેમાં કશાવાતમાં ઇમીગેશન બીક કામલ થનાર છે તે વિષે બધે બહુ ચિંતા થઈ બોલે."

છટાલી—તુરકી લડાઈ

અઢવાડીક સમાચારોનું તારણ

(રહેના તારો ઉપરથી)

સંજન, શુક્રવાર, તા. ૨૪.

કેનરડાનદીનોપણ તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે તુરકી પ્રધાનો અને જુદા જુદા જોડાઓની એક સલામગી હતી તે ઉપરથી એવું માનવામાં આવે છે કે છટાલીનું નેત્રા સરકારનો ખીજો કુમલો થવાને હવે વધુ વાર લાગવાની નથી. તુરકી સરકારને સલાહ કરવા વગર આજે નહીં એવું કરવા માટે, આ કુમલો ડારડનસની સામુદ્રી ઉપર કરવામાં આવશે. તે વખતે ક્વિટા સામુદ્ર પુનીના મુખપર કાઢી રોકી દરિયા મારમ બંધ કરવામાં આવશે, અથવા તો ખુદ ડારડનસની આંદર હાખલ થવા પેરવી કરવામાં આવશે.

[ડારડનસની સામુદ્રી ક્યાં અને કેવી રીતે આવેલ છે તે નીચેનાથી સમજાવે : પુરોપમાં આવેલ તુરકી અને એશીયામાં આવેલ તુરકીની સરહદોના બે છેડાઓ વચ્ચે મારમોરાનો સમુદ્ર આવેલ છે, જેની લંબાઈ ૧૭૫ માઈલ અને પહોળાઈ ૫૦ માઈલ છે. આ સમુદ્રના પશ્ચિમ છેડા ઉપર પાણીનો સાંકડો મારમ છે, તેને ડારડનસની સામુદ્રી કહે છે. આ સામુદ્રી તેના ખીજા છેડાપર તુરકીની દક્ષિણે આવેલા છજીન સમુદ્ર સાથે જોડાઈ છે. ડારડનસની લંબાઈ ૪૦ માઈલ જેટલી છે. તેની પહોળાઈ વધારેમાં વધારે ૪ માઈલ અને ઓછામાં ઓછી ૧ માઈલ છે. તેની બંને બાજુ એ અજસુત કાંસેમ પી નખાઈ જાય વવામાં આવે છે. હવે મારમોરાના સમુદ્રને બીજો છેડો જોઈએ. એ તરફ 'કાપા સમુદ્ર' આવેલો છે, જે સમુદ્રનો કીનારો રશિયા, બલ્ગેરીયા, રોમાનીયા, બેલ્જિયા માઈનર, તુરકી વિગેરેની સરહદને ઓડે છે, અને એ રીતે એ સમુદ્ર વેપારનો અગત્યનો અને વિશાળ મારમ લેખાય છે. કાપા સમુદ્ર અને મારમોરાના સમુદ્રની વચ્ચે—તેમને બંનેને જોડનારો—એક સાંકડો પાણીનો પ્રવાહ વહે છે જેનું નામ બાસફરસની સામુદ્રી છે. તેની લંબાઈ ૧૭ માઈલની છે. મારમોરાના સમુદ્રમાંથી બાસફરસની સામુદ્રીમાં હાખલ થતાં જ પશ્ચિમ કીનારે તુરકી પાવતપ્ત આવેલ છે. એટલે કે છજીન સમુદ્રમાં આવેલ ડારડનસની સામુદ્રીમાં પેદા

પાણી કેનરડાનદીનોપણ ૪૦+૧૭૫=૨૧૫ માઈલ દુર રહે છે. ડારડનસ, મારમોરા, તેમજ બાસફરસપર તુરકી સમતન તેની હકુમત છે.—અ. ઇ. એ.]

સનીવાર, તા. ૨૫.

તુરકીના પદમલ થએલ માણ સુલતાન અબદુલ હમીદની અવેરાત આવેલે અઢવાડીએ પારીસ ખાતે લીલાઈથી વેચી નાખવામાં આવનાર છે. તેની આવક તુરકી લડાઈ માટે મનવારે અને હાજરે ખરી દવા વાપરવામાં આવશે.

રવીવાર, તા. ૨૬.

રોમ ખાતે પ્રસિધ્ધ થએલા સત્તાવાર સંદેશાઓથી જણાય છે કે શુક્રવારે ત્રીપોલી અને કુરના ખાતે અનુની લડાઈ જો મલ હતી. જેમાં છટાલીના ૧૨ માણસો મારમાં મર્યા હતાં. કુરના ખાતે ની લડાઈ આખો દિવસ ચાલુ રહી હતી. રશિયન સરકારે તુરકી સરકાર તેમજ મલુ કરીને છટાલીનું સરકારને જણાવ્યું છે કે ડારડનસનો મારમ બંધ કરવાથી ૧૮૭૧ ની સંધીનો લાભ થવા પામશે.

વડી પારલામેન્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ડારડનસનો મારમ બંધ કરી બેસવાના છટાલીના ઇરાદા સાબિતમાં ખરિદીક સરકાર કાંઈ બચતી નથી.

સોમવાર, તા. ૨૭.

રોમના તાર ઉપરથી રહેનો અખર પત્રી જણાવે છે કે ત્રીપોલીનું છટાલીનું સરકાર સનીવારે સવારે તુરકીપર ધસી મથું હતું, અને ત્રીપોલીના સીમાડામાં આવેલા બે કીલ્લા છટી લીધા હતા. લડાઈ આખો દિવસ ચાલુ રહી હતી. રહેર જણાવે છે કે છટાલીઓએ પાણી છૂત મેળવી હતી, અને તુરકીને પાછળ હટવાની જરૂર પડી હતી.

મંગળવાર, તા. ૨૮.

રોમના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે ત્રીપોલીમાં રવિવારે થએલી લડાઈમાં ૧૬ છટાલીઓ મરણ પામ્યા હતા તથા ૧૦૪ ધાવલ થયા હતા. કુરના ખાતે બેખમાએલા છટાલીઓની સંખ્યા ૪૨ ની હતી.

વિલાયતના કાપામાંથી અખરે વિલાયતના 'એક એન્ડ વાઈડ' કાપાનો પારીસનો અખરપત્રી જણાવે છે

કે બલ્ગેરીયાના પ્રખ્યાત ચીફ સરડાન સખીએ તુરકીને છટાલી સામેની લડાઈ માં એક લાખ માણસો પુરા પાડવાની જાહેર કરી છે.

વિલાયતનું 'લોન્ડન વીકલી' જણાવે છે કે મન પ્રાંતના વડા પ્રખ્યાત સમ્પદ પ્રમાણ થકાએ ખીજા એક લાખ માણસો પુરા પાડવાની તુરકીને જાહેર કરી છે. સમ્પદ તરફથી કુલ મળી બે લાખ માણસોની જાહેર મલ.

ઉપરનું અખર જણાવે છે કે છજીન થી ૩૫૦૦૦ આરનો ત્રીપોલીની સરહદ માટે છપડી ચુક્યા છે.

તુરકીની જે ટોરપીડો મોટ છટાલીએ કુવાડી હતી તેને પાણી તરતી કરવામાં આવી છે.

છટાલીની એક દુકદીનાં ૬૦૦ માણસો મારમાં જવાની વાત છટાલીએ છુપી રાખી હતી. તે એક છટાલીયત અખરપત્રીએ જાહેર કરી દેવાથી તેને દેશપાર કરવામાં આવ્યો.

ટાઇમ્સના અખરપત્રીના તા. ૩૦ મી અક્ટોબરના સંદેશાથી જણાય છે કે તે અરસામાં થએલી તુરકીની છૂતમાં સાત હજાર છટાલીઓનો મરાયા હતા, અને ૫૦૦૦ ને કેદ બનાવવામાં આવ્યા હતા. તેમની હવે તોપો તુરકીએ છૂટી લીધી હતી. આ અખરપત્રી તુરકીમાં જેહડ પુલાલી દેવાઈ હતી.

આરબ વેલ્ડીયરોના સરકાર સુલેમાન—અલ—રાઈએ તા. ૨૮ મી અક્ટોબર તુરકી પારલામેન્ટના વડા ઉપર નીચે મુજબ સંદેશો મોકલ્યો હતો. "કુ વેલ્ડીયરો સાથે તા. ૨૬ મીએ કીનારા પર આવી પહોંચ્યો હતો, ને છટાલીઓને પર અખરપત્રી હલો કર્યો હતો. કુ મનો હારી સહેર તરફ નાઠા હતા. આ ને કુ ત્રીપોલીપર ચડાઈ કરીશ અને તે પાક કીરતારના ફળથી સહેરમાં હાખલ થઈશ."

શુક્રવાર, તા. ૨૯

રોમથી રહેનો અખરપત્રી જણાવે છે કે મેનગાડી ખાતે છટાલીઓએ આરનો ની એક દુકદી ઉપર અચાનક કુમલો કર્યો હતો. તેમાં જાણેની કારે પુવારી

મહા દલી. છટાલીઓમાં ૧૨ માસ સુધી મારવા મવા હતા, અને ૩૦ ધાવણ મવા હતા.

સુરવાણ તા. ૩૦

દરીપેલીથી રૂટરનો અબરપત્રી જણાવે છે કે જેની પાસે આવેલી એક મસ્જીદમાં ૧૭ બરજાઓ રહેતી હતી. છટાલીઓની જાણ મળી આવી છે. તે જાણે કમકમાટી ઉપજાવે એવી અને કાપવાઈ કરવામાં આવેલી છે. જેટલાકને ખીલા ધોળી રીંખી રીંખીને મારવામાં આવેલા છે, તે ખીલા જેટલાકને જીવતા જાળી નાખવામાં આવેલ છે. આથી બારે ગુસ્સો ફેલાઈ રહ્યો છે.

રૂટરનો પેરીમનો અબરપત્રી જણાવે છે કે અબરસ્તાનમાં યમન પ્રાંતમાં દક્ષિણ-પશ્ચિમ યુજા ઉપર આવેલ મોખા અને ફારટ સેખ સમુદાય ઉપર છટાલીઓન મનવાશને તોપનો મારે કરી દીધો છે.

હમિદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી ફંડ

આઠવીના સેક્રેટરી તા. ૧૪-૧૧-૧૧ ના લખે છે કે:-

હમિદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી તરફથી હમામ સાહેબ અને મી. કુવાડીયા મવા અઠવાડીયામાં કલારકસોડરખ, પોચેરદરમ વિગેરે તરફ રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના ફંડ માટે મવા હતા. ફરેક અબાપર તેમને આવેવાનો સારો સત્કાર આપી ધટલી મદદ કરી હતી.

કલારકસોડરખમાં પા. ૫૮-૫-૦ની રકમ મહા દલી, જેમાં મી. મહમદ હસમીયલ કા. ની પા. ૨૫ની નાદર રકમ હતી. અને મી. પટેલે પા. ૧૫ ને મી. દીલીએ પા. ૮-૧૦-૦ લખાઈ હતા.

પોચેરદરમ વાળાઓએ પેકતરમી ઉધરાણું કરી રાખેલ, ને જેવા ડેલીએટા લાં પહેલ્યા તે વખતે તેમને ઉધરાણાની લીસ્ટ સાથે એક પા. ૫૦નો હવાલો કરી આવેલ. લીસ્ટમાં કુલે પા. ૫૪-૪-૦ બરાબર છે. એટલે બાકીના પા. ૩-૪-૦ મળશે કે પુરત જાપા ઉપર લીસ્ટ મોકલી દેવામાં આવશે. મી. બોખાતે તેમ ખીલા સાહેબોએ સારી મહેનત લીધી હતી.

અલોમહોદ્દામાં પા. ૨૦-૭-૬ જેટલી રકમ મહા દલી. તેમાં મી. હસેન હસન પા. ૧૦-૧૦-૦ મરવા હતા, અને સારી મદદ કરી હતી. જે કે લાં પહેલાં એ ફંડને લખાઈ ઉધરાણું લખેલું એમ કહેવામાં આવે છે, જતાં હમિદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીને માન આપી દરીથી ઉધરાણું કરેલ. એ માટે તે સાહેબોનો તથા ખીલા ફરેક ઠેકાણે મદદ કરનારાઓ તે પછા બરનારા સાહેબોનો ઉપકાર માનીએ છીએ.

હવે સોસાયટી ફંડ ડેપુટેશન માણ અઠવાડીયામાં રહીરહત, હોલખરમ એ લાકન તરફ જઈ આવશે એવી વચ્ચે છે.

પુરહી કોનસલિના કામળો

પુરહી કોનસલ જનરલ તરફથી હમિદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીને નીચે મુજબ કામળો મળ્યા છે:-

“વહાલા સાહેબ,—આપના તા. ૭ મીના કામળના જવાબમાં રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી વિષે આપે જે મહેનત અને જતનાઈ બતાવેલ છે તે માટે આપનો અને આપની કમિટીનો અત્યંત આભાર મળ્યું છે.”

આપે જે પા. ૧૦૦ અને સોપા અને ઉધરાણું આમળ મલાવવા વિષે વચન આપ્યું તે માટે મારે હૈડા આભાર ફરી જાહેર કરું છું. તે આપી રકમ મહા કામે એ. ખી. સી. બેંક મારફત રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીને કોન્સલિટીનોપલ કેળવ થી મોકલી દેવામાં આવેલ છે.—તારીખ ૧૦-૧૧-૧૧.”

“વહાલા સાહેબ,—ના. પુરહી સરકારના કુકમથી ફંડ આપને જણાવવાની રત્ન લઈ છું કે બેરામના તહેવારોને પ્રસંગે આપે મારી મારફત મુબારકબાદી નો જે કેળવ મોકલ્યો તેથી ના. સુલતાન બહુ સન્તોષ પામ્યા છે.—તા. ૧૪-૧૧-૧૧”

“વહાલા સાહેબ,—ના. પુરહી સરકારે મને અબર આપ્યા કે છટાલી સાથેની લડાઈને પ્રસંગે હમિદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીની કમિટીના નામથી કોન્સલિટી નોપલ ખાતે ના. વડા વંજીરને દિલસોજી તથા સન્મતિ બતાવનારો જે કેળવ આપે મોકલ્યો તેથી બહુ ખુશી પેદા થઈ છે. એટલે મારા દેશની પ્રજાથી આભાર અને હકના રક્ષણ સન્મતિમાં આપે આપ ની દિલસોજીને જે પુરાવો આપે છે તે માટે મારી સરકારને અત્યંત આભાર અને મારા ખુશખીદ ના. સુલતાનનો ઉડો

સન્તોષ આપને રાહત કરવા અને ફરમાન થયું છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાની અમ્મી મુસલમાની ડોમને ના. સુલતાન પોતાની બાદશાહી પુરવણ મોકલવા મહેરબાની કરે છે.—તા. ૧૪-૧૧-૧૧.”

“વહાલા સાહેબ,—કોન્સલિટીનોપલથી રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી ફંડ મળ્યા અને કેળવથી ફરમાન થયું છે કે મને સોપ વામાં આવેલ પા. ૬૦૦ આભાર સાથે પહેલ્યા છે.

આ સાથે કહેવાની રત્ન લઈ છું કે આપણી વચ્ચે સમજુતી થવા મુજબ સોસાયટી પાસેથી પુરહી પહેલ સ્વીકારવાળું ફંડ જુલીલ નહીં.—૧૪-૧૧-૧૧.”

પા. ૪૦૦ નો વધુ હકો

તા. ૨૭ મીએ હમિદીયા સોસાયટી તરફથી નીચે મુજબ લખાણ પુરહી કોનસલપર કરવામાં આવ્યું હતું:-

સાહેબ,—તા. ૭ મીના મારા કામળ ના સન્મતિમાં વિશેષ જણાવવાનું કે પા. ૪૦૦ ની વધુ રકમ આપને સુમત કરવા હમિદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી મને ફરમાન થયું છે. તે રકમ મળે ટરંચ વાલના મુસલમાનોનો રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટેના ફાળાનો અંક પા. ૧૦૦૦ નો થશે. છટાલીયન સરકારના કુકમની રૂએ છટાલીયન સીપાહીઓએ જે કરે અને જાળથી વરતણુ બતાવ્યાના હેવાલ જાપમાં પ્રગટ થવા છે તે વાંચી અમારા જખાના દિલમાં ત્રાસ અને તિરસ્કાર વર્તી રહ્યો છે, અને તે લાચાર અંતિઓ, પુરુષો અને જખાઓનાં દુઃખનો વિચાર કરતાં અમે બહુ થોડું કરણું છે, એવું સહુને લાગ્યું છે.

મારે ફરી વિનંતિ કરવાની કે આપ મહેરબાની કરીને આ ખીલા રકમ રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીને કોન્સલિટીનોપલ કેળવ થી મોકલી આપશો. ઉધરાણું હક માણુ છે, અને તે બંધ થશે બારે વધુ રકમ મોકલાવવામાં આવશે.

સુબાસની ટેમિપર મજાતા ધાન્ડમાં જન્મ પ્રમાણ પડ્યું થાયું છે. ૧૯૧૦ ની સાલમાં પહેલા ૭ માસમાં લાં થયેલા જન્મની સંખ્યા, મરણ કરતાં માત્ર ૨૧,૧૮૬ જેટલી જ વધારે હતી. આ સાલ આ વર્ષમાં ૫૫ હાલો થયો છે, અને જન્મની સંખ્યા મરણની સંખ્યા કરતાં ૧૮,૨૭૬ એકથી વધુ છે.

બકરો ઇદ માટે એક વિચાર

શ્રે. ઇ. એ. ના અધિપતિ સાહેબ.

આપને આવતો અઠક જે દિવસે બકાર પડશે તે દિવસ મુસલમાની તવારીખમાં અસાધારણ હશે. તે ઉપર મુસલમાની આધ્યોત્ત્વ ખ્યાન ખેતવા પડવાની આશયો. ખરેખર જે માણસ તે દિવસનો હોય તે વીચાર કરશે તેવું દીલ પકડી ઉઠશે. ધરમાં આપણે બકરી હાલો તહેવાર ઉજવતા હતા ત્યારે તે પાક મકા અને મીના કરી ની જમીન ઉપર એ હોડા માણસો અજબરી હજમાં સામેલ થઈ ગયા હશે, અને ઉત્તર આફ્રીકામાં જે બહાદુર આરબો અને તુરકો પોતાનાં વહાલામાં વહાલાને તજી દરીયાઈના ધમધમતા રેતાળ મેદાનમાં તે પવિત્ર હીરતાશુ તામ લઈ ફુલમોની તોપો આમળ છુપ્યા તરસ્યા હોય હશે; નાનાં બાળકો પોતાની મોંએ પુછતા હશે કે તેવા દિવસે તેઓના પિતા ક્યાં ગયા? તે વખતે ઉભરાવું દીલ તો એજ કહેવું હશે કે "ઓ વહાલાં બાળકો, તમારા માઝી પિતા તો આપણા પવિત્ર દીન અને જુમીની સલામતી માટે અલ્લા હો અજબરના નારા મારતા તલવાર હાથમાં લઈ ફુલમોના આમળ હોય છે." જે બહાદુરો મહીદ થઈ ગયા તેમનાં પતીમ બચ્ચાઓને તેમની મોંએની ઉભરાતી છાતીમાંથી શું જવાબ મળતો હશે! તેઓ તો આશમાન તરફ નજર કરી કહેશે કે . . . . . મારા દીલ બરાબ આવે છે.

હું વધારે નથી લખી શકતો. એ દિવસે કાવતુલ્લા કરીકમાં પાક ખીલાઈ પકી લાખો માણસો કેવી આહો હૂઆં કરી ફોટની દુવા ઇચ્છતા હશે! અરે તે મહાન અને પાક નખી (ખાપતા ઉપર હળરો ફરદ હોળો) ના મહાર મુબારકની બચ્ચોમાંથી જાંખી ઓરતો અને મરદો રહતા પુકાર કરશે કે 'હે ખુદા, હું તે મહાર મુબારકના આદીમ સુલતાનુલ હકુશામ અને તેના હરકરની મદદ કરવું.' ત્યારે આ મુસલમાન વંશિકો એવા દિવસે શું તમે મહાનતામાં રહેશો? — નહિ.

તેજ પુર્ત કરનારી ઓરતો અને તેમના પતીમ બાળકો માટે રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીનો ફાળો જારી છે તેમાં હું બાંધા છું. હું કે આ પાંચ પછી

કોઈ પણ મુસલમાન મદદ કરવા વચર નહિ રહેશે. જ્યારે તે જમીનના પહોરો ઉપરથી અલ્લા હો અજબરના પોકારો મુશ્કેલ થતા હશે ત્યારે કોણ એવો હશે કે તેની મહાન કુશરતનો ખેલ જોઈ કમી ન કરે?

લી. કુલેન કાવુદ.

૧૧૦ શીફ રટરીટ,
ડરબન.

વેરલમ

(એક અમરપત્રી તરફથી)

તા. ૨૧-૧૧-૧૧

આજરોજ મંદિરની માસીક સભા બાર વાગ્યા પછી એકઠી થઈ હતી. પ્રથમ ઇશ્વર સ્તુતિ કરવેએ સાથે કર્યા પછી બકાર ગામથી આવેલા પત્રો વાંચ્યા, અને મંદિરની ઉન્નતિ બાબત અમારી જે મદદથી ઉદારતા બતાવેલી તે પછી પા. ૧૧-૧૦-૦૦ નમદ વસુલ થયા. વિમતવાર હેવાલ પ્રસંગોપાત જાહેર કરાશે. તે બાદ અમેના એક બાગેવાન બાપુ માધવસોદ નિરંકોષ ઉપર રાજદારી મામલો થઈ આવતાં બાપુ તાલેવંતસોદ ની ફરમાલતથી પરમારમાં તેને આશ્રયમાં થી છુટા કરે એવી બાવના કરી સરવ પાસે હાથરની કૃપા માગી હતી. તે બાદ પ્રસંગને લગતી મી અબારામ મહારાજ તરફથી ધરમ ચર્ચા થઈ હતી. મી. કુબરરામ તરફથી પ્રસાદ વહેંચવામાં આવ્યો હતો. છેવટે રામાયણમાંથી કેટલીક ધરમ ચર્ચા થયા પછી સંજના સભા વિસરજન થઈ હતી. મહેતા રાધ વજીના મહાન ઉપર મી નારણને લાં પછી ધરમ સંબંધ કારણથી બહારનાં માણસો હાજર થયા હતા અને તેવાજ પ્રસંગ કારણમાં હાજર વજેરને લાં હોવા થી બંને જગ્યાએ સરવ બાહ્યોને જમણુ વાર વજેરે આનંદ અને ધરમ ચરમા ચર્ચા હતાં.

અમરેનીથી મી. સીવચરણ મહારાજ લખે છે કે; — નાતાલમાં હોદુ મંદિરમાં સહીથી વખાણવા લાયક મંદિર વેરલમ તું મહાન. આ મંદિરમાં ધાર્મિક પ્રસંગે રામલીલા વજેર કાર્યો થકે જે ધરમ બાવના પ્રેરવામાં આવે છે તે ધરમની ઉન્નતિ માટે બહુ લાભકારક છે; માટે હર પ્રસંગે, અને ફરેક મંદિરમાં તેમ કરવામાં આવે તો સાચા થાય અને કાલત બનેલે ફરજિયાતો કાલકી તક પછી મળે.

યુનિયનના મ્યુનીસીપાલિટીઓ ની ડેમોસ્ટ્રેશન

લાઇસેન્સના સવાલ પર ચર્ચા

દક્ષિણ આફ્રિકાના મ્યુનીસીપલ એસોસીએશનોની ૧૬ દી વારસીક ડેમોસ્ટ્રેશન બેઠકો થાણુ અલ્ફાવીઆમાં માર્ચિસબરજ ખાતે થઈ હતી. તે વખતે બીજા સવાલો સાથે લાઇસેન્સના સવાલ પર દેલ્લીક ચર્ચા થઈ હતી.

જોહાન્સબર્ગના પ્રતિનિધિ મી. હેન્ડ્રે મેરે એવો ડરાવ રજુ કર્યો કે વેપારી લાઇસેન્સના સવાલ સંબંધમાં કાવદા થડવાની અમલની જરૂર ઉપર સરકારનું દુરત ખ્યાન ખેતવું.

એસ્ટેકેરટના પ્રતિનિધિએ ડરાવમાં મળતાપછી બતાવીને કહ્યું કે આ ડરાવ એવો છે કે સરકારે તેપર અંતથી ખ્યાન ખેતવું જોઈએ.

ડરબનના મેયરે એવો સુધારો કુચ્યો કે લાઇસેન્સની બાબતમાં રજાનીક સત્તા વાળાઓનો સંપુરણ કાણુ રહે એવો કાવદો પાસ કરાવવો.

જોહાન્સબર્ગના પ્રતિનિધિ મી. કોનરટે બેસે કહ્યું કે આ સવાલમાં કહેનસાહી મુદ્દાઓ સમાવેલા છે. તેવા મુદ્દાને આમ કપટથી છાંવી દેવા ચેમ લડવા તે એખી નાફાની બતાવે છે. જ્યારે જ્યારે આ સવાલ ઉભો થાય છે ત્યારે વેપારીઓના લાભ સામવવાની સ્વાસ્થ્ય બરેલી વાત અચળિ છે, પણ તેથી આમળ વિલાળ દ્રષ્ટિએ એવાનું બીલકૃપ બનવું નથી. આ સવાલને આમ જળબેદથી ઉકાવવામાં અને લાઇસેન્સો ન આપવાની સત્તા કર કાર પાસે આમવામાં કોઈ દિવસ વળશે એમ હું માનતો નથી. આપણે કહેવું એમ થતે છે કે વડી સરકારનું મન સચવી શકાય એવો અખ મારમ રોષી કાઢવો. હું માનું છું કે આ મોટા સવાલ નો નીવેડો કોમ તરફની 'સેમોએશન' (અલગ વસારવા) ની મેળનાથી થઈ શકશે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના બહા ખાતર આ લોકોને અલગ વસાવવા એમ અને લાગે છે.

મી. કોનરટેજલના બાપણ બાદ મી. હોફમેરની ફરમાલત પાસ થઈ હતી. હર બનના મેયરે પોતાના સુધારા પાખા ખેત્યો લીધા હતા.

અમલમાં — તા. ૧૫મ. બકરોબરન
જોહાન્સબર્ગ, કાલકીથી ઉપજાવી છે.

વિલાયતની કમીટીની સતત સંકેત

વધુ લખાણો

સંકેત કમિટીના સેક્રેટરીએ તા. ૬મી
ઓક્ટોબરે કોલોનીયલ આતાના પ્રધાન
શ્રી નીચે મુજબ લખાણ કર્યું છે :—

"સાહેબ,—દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદી
ઓ વિશ્વ વધતી જતી ઉસ્કેરશીના
સંબંધમાં અમારે જે લખાણો કરવામાં
આવે છે તેમાં ઉમેરા કાઢવા તા. ૧૬
મી સપ્ટેમ્બરના 'ઇન્ડિયન ઓપિનિયન'
ની કાપલીઓ છુ' આપને મોકલવાની
રજા થઈ છુ'. તેમાં હીંદીઓ વિશ્વ
વધતી જતી ઉસ્કેરશીના રીપોર્ટો એવા
માં આવશે."

તા. ૧૨મી ઓક્ટોબરે નીચે મુજબ
લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું :—

"સાહેબ,—નાતાલમાં ઊકરાઓ અને
ઊકરાઓને સાથે બજાવવામાં વધી
દરજાવાનરા કમળની તા. ૧૦મી ના
જવાબની પહેલેમ સ્વીકાર' છુ'.

મુનીયનના એક બાગમાં અમુક સ્થિતિ
હોય તેને આધારે નાતાલના સંબંધમાં
મુનીયન સરકારને જાણાવ્યું કરવા વિષેની
મુશીબત મારી કમીટી સારી રીતે સમજી
છે. મારી કમીટીએ તા. ૮જીના
કમળમાં એવું જાણાવવા માગ્યું છે કે
હીંદીઓ નાતાલના કેળવણીના પેરજી
વિષે હિસાબ કરે છે તે બીજા પ્રાંતના
વાદથી નહિ પણ જાના સંજોગો તપાસી
તેજ કરે છે, અને પ્રીટોરીયાનો કિરસો
ટોચો તે માત્ર આમીનો વિશ્વ પુરાવો
આપવા આવર. નાતાલની હીંદી કોમનો
વધો તેના ધાર્મિક અને સામાજિક
રિવાજોને લઈને વિશેષે કરીને છે, અને
હીંદીઓ એ છે કે ત્યાં જે પેરજી
હીંદી ઊકરાઓને લાગુ પાડવામાં આવે
છે તે ગેર ઊકરાઓને નથી લાગુ
પાડવામાં આવતું.

નાતાલના પેરજી સરકારી નિજાઓ
માં હીંદી બાળકોઓને કેળવણી લેવાનું
અસંભવીત બનેલું હોવાથી હીંદી પ્રજાની
મુશીબતનો ખ્યાલ કરી તેને દુર કરવા
વડી સરકાર પોતાની વચ ચલાવશે એવી
વિનંતિ કરવી તે વાજબી છે એમ મારી
કમીટીને માને છે."

જરમીરન લોકેશન

કમીટીના સેક્રેટરીએ તા. ૧૬ ઓક્ટો
બરે સરકાર આતાના પ્રધાનશ્રી નીચેનું
લખાણ કર્યું હતું :—

"સાહેબ,—કમી સપ્ટેમ્બરના 'ઇન્ડિયન
ઓપિનિયન' માંથી આ સાથે આપને
કાપલી મોકલવાની રજા થઈ છુ'. તેમાં
જરમીરન લોકેશનમાં રહેતા હીંદીઓનો
વેપાર ૨૬ કરતા ત્યાંની ટાઉન કાઉન્સિલનો
હેમ કમીટીના ચેરમેને જે ખુલાસો
કર્શે છે તેનો રીપોર્ટ છે.

વળી ત્યાંના એક હીંદી બાસે-સહારને
જે નોટીસ મોકલવામાં આવી છે તેની
નકલ પણ મોકલવા રજા થઈ છુ'.
આવી નોટીસ ત્યાં રહેતા પછા વેપારીઓ
શ્રી મોકલવામાં આવી છે. અને તેમાંની
આ એક છે.

તેજ સંબંધની તા. ૨૬મી સપ્ટેમ્બરના
'ઇન્ડિયન ઓપિનિયન' ની કાપલીઓ
છુ' આપને ખીડવા રજા થઈ છુ'.

મારી કમીટી માને છે કે આ હીંદી
વેપારીઓ સામે જે મતમાં લેવામાં આવે
છે તે તકન જેર કાયદે છે. અને રાજ્યની
વકાદાર હીંદી પ્રજાને વધુ પાવમાલ કરવાના
પ્રયત્નો સામે મારી કમીટી સખત વધી
શે છે. તેથી વિનંતિ કરવાની કે આ
જુલમ જેને મારી કમીટી કમ્પ્રહો
અન્યાય માને છે તે બંધ કરવા દક્ષિણ
આફ્રિકાના મવરનર જનરલ શ્રી
નામદાર સરકાર તાકીદથી રજુઆત કરશે.
અને તેજ પરીણામ મારી કમીટીને
જાણાવવા મહેરબાની કરશે."

મેરીશીઅસમાં તુરકી માટે ઉધરાણુ

રૂ. ૧૦,૦૦૦ ની રકમ

મેરીશીઅસ આતેના મુસલમાનોએ રૂ.
કરેસંટ સોસાયટી માટે ઉધરાણુ કરી
રૂ. ૧૦,૦૦૦ ની રકમ એકઠી કરી છે,
અને હજુ ઉધરાણુ ચાલુ છે. આ સંબંધ
માં અમને મળેલો રીપોર્ટ આવતા અંક
માં કાબલ કરવા અમે ઉમેદ રાખીએ
છીએ.

સ્થાનિક બજામાં પ્રસિદ્ધ થયેલા એક
હેવાલથી જણાય છે કે મેરાની બાજુ
એ સૌદીનાં વાવેતરનાં અને બીની બના
વવાનાં જમી સાહસો કાઢવા લેવામાં
આવેલાં છે. આ સાહસોથી એ વિશાળ
ની બાબાદાનીમાં વધારો થયેલી વહી
સંબંધમાં આવે છે.

નાતાલમાં એક ઇમારેશન કેસ

નાતાલની મુખીય કોર્ટ બાબત તા.
૭મીએ હીંદી નામના હીંદી વિ. હીંદી
કન અમલદારનો કેસ સમજાવે હતો.
અરજદાર હીંદીના વકીલે જણાવ્યું કે
મજબૂર હીંદીએ બહી વસનાર હીંદી જે
તેનો બાપ હોવાનું જણાવે છે તેનો
હીંદી નથી એમ હાથી ઇમારેશન અધલ
કારે તેને ઉતરવાની ના પાડી કરા છે આમ
કરવામાં અમલદારની વરતજીક આપણુદી
બરબી છે તેણે પુરાવાઓ તપાસવા પડ
તા હતા તે તપાસવા નહી.

એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે મજ
બૂર હીંદીને તેનો બાપ બાળથી જાતો
નહોતો કેમકે તે બે માસનો હતો ત્યારથી
તે તેનાથી જુદો પડેલ. અને હવે તે
હીંદી ૧૫ વરસનો થઈ ગયો હતો.
ઇમારેશન અમલદારે કોર્ટની સલાહથી
તેને ૧૧-૧૨ વરસનો કરાવ્યો, અને નેથી
મજબૂર હીંદીને તે હીંદી હોવાની વાત
કણુલ રાખી નહી.

અરજદારના વકીલે જણાવ્યું કે જરમનના
કા. મનડેએ એક સોમરનામું રજુ કર્યું
હતું, અને તેમાં તેણે કહ્યું હતું કે તે
હીંદીની ઉંમર ૧૫ વરસની હોવાનો
તકન સંભવ છે.

ઉપર કમીટીએ અમલદારે વધુ પુરાવા
ઓ તપાસવા એવો મુકદ્દમા આપવામાં
આવ્યો હતો.

ખસુટોલેડના મુસલમાનો

રૂ. કરેસંટ સોસાયટી માટે ઉધરાણુ

ખસુટોલેડમાં હોમીયો મી. અબદુલ
હીમ જુમા લખે છે :—

એ કે ખસુટોલેડમાં મુસલમાનોની
વસ્તિ ઝાઝી નથી, છતાં ખુદાના રુબો
કરમથી રૂ. કરેસંટ સોસાયટી માટે રૂ.
૧૧૦ જારજા છે. ખી. તકમમ નુર
મહમદ પા. ૫૦, મી. હજી જુલમ હજી
કસાક પા. ૨૧-૦-૦, મી. ઇમરાદીમ
નુરમામદ પા. ૧૫-૧૫-૦, મી. તકમમ
આદમ પા. ૧૦-૧૦-૦, તથા બીજી
રકમે મળી પા. ૧૬૦ થયા છે, જેમાંનું
પા. ૧૫૦ વસુલ થઈ ગયા છે, અને મી.
તકમમ નુરમામદ જેઓ આ રૂ.માં
ટરેસર છે તેમજ તે (પા. ૧૫૦) તુરકી
કેનલ-જનરલ પા. મહમ-સનરન પાતો
મોકલી આપ્યો છે. હજુ ઉધરાણુ.

કામ માણ છે. અમારો સમાવેશથી મી. તમને જોરાઓમાં ફરમાવવાનું કામ માણ કરવું છે. જોરાઓ તેમાં મળે મુજબ રકમો લખાવે છે. જે દરરોજર માલ નેમવા આવે છે તેની જાણ થી પણ લખાવે છે; અને થોડી મુદત માં જીલ્લો ફરતો મોકલી કઢાશે.

મી. જોરાઓના અધ્યક્ષ એફેન્ડી અમે આવેલ હતા, જેઓ ૮ હજાર રૂબી પાછા ગયા છે. તેમની સારી રીતે બરદાશ કરવામાં આવેલ.

અમારી ૧૯૧૨ની સાલનો ભેટ

આ મુલકમાં દેશી તિથિ વાર વિગેરે મળવાના સાધનોની ગેરહાજરીને લીધે કે જીલ્લા દરજ્જેથી અમારી તરફથી જરૂરના ભેટ તરીકે આપવામાં આવતી કાપડી અમારા ગરાહકોને પસંદ આવી હોય એમ અમે જોઈએ છીએ. તેથી અમારા રીવાજ મુજબ આ સાલ પણ કાપડીની ભેટ આપવાનો અમે ફરમાવ કર્યો છે. તે જાણવાનું કામ અમલદાર પુરં થવા આવ્યું છે. તેથી જે ગરાહકોએ પોતાના લવાજમ ન બરી ફીમાં હોય તેમને તે તાજાં ફરી દેવાની અમે જાણ થયું ફરીએ છીએ. ત્યાં ગરાહક થવા માગનાર કાપડીની ભેટનો લાભ લેવા હુમ્મ તા હોય તેમને પણ તુરત લવાજમ બરી ગરાહક થવા અમે મુજબીએ છીએ. જેમ છે પુરા વરસનું લવાજમ અમારીથી બરી લીધેલ હશે તેમનેજ કાપડી મળી શકશે. આ અમારો નિયમ અમે બહુર કરીએ છીએ, કે જેથી પુરા વરસનું લવાજમ અમારીથી ન બર્બા જતાં ફેટલાક ગરાહક કાપડી મળવાની આજ્ઞા આપે છે તેમને નિરાકર થવું પડે નહીં. અમને ઉત્તેજન તરીકે તથા ખીજી રીતે જેએ પોતાની બહુરખબર દર સાલ કાપડીમાં ફાળવ કરાવે છે તેઓ તથા ખીજા બહુરખબર આપ નારાજોને લેવાવળે પોતાની બહુરખબર અમારાપર મોકલી દેવા જુલામણુ ફરીએ છીએ. બહુરખબરનો દર પાના ૧ નો પા. ૧, અને અરધા પાનાની સી. ૧૦/- હોય છે. એથી જોઈ જમા માટે કે ખીજા વિગતે માટે મેનેજરને જાણી પૂછાવવું.

અમલીના—તા. ૨૬મીએ કાલજોથી નાતાલ માટે ઉપરી હતી.

પરચુરણ

અરમીસ્ટનની મુનીસીપલ મુદતથીના એક ઉમેદવારે એવું કહેલું જોવામાં આવે છે કે:—'ત્યાંના ભોટકનનો કમળો ટાઈન કાઉન્સિલના કામમાં આવ્યો ત્યારે વેપાર ના હક નામુદ કરી કઢાવ તેમ હવે અને તેમ કરવામાં આવ્યું પણ હવે. પણ પાછળથી ટાઈન કાઉન્સિલ સરકારને મળીને એમ અવરજા કરાવી કહી નહીં. પરિણામે એક એકિઆટીકે ત્યાં વેપાર કરે હોય, અને કાઉન્સિલે તેની સામે કાર્ટમાં પમલા લીધાં પણ તે ફાવી નહીં અને એકિઆટીકેને વેપાર કરતા તે બટ ફાવી કહી નહીં. હવે વેપારનો હક પસવ નારાજો આપણી સામે કામદેવી બડવા લખા થવા છે. આ બધી હકીકત કાઉન્સિલે લોકોને જાણાડે ન જાણાવી? એ અને મુદતમાં આવેલો તો હું આ હકીકતથી લોકોને સાક્ષીતમાર રાખવો રહીશ.'

'નાતાલ વીડનેસ' અજુબે છે કે મારિસ અરબના સુધરાઈ ખાતાએ ગંદા હોવાના હક વાળા હીંદી લતાઓ તપાસવાનું કર કરવું છે. રસ્તે આવતા માણસો વધારે તપાસ વિના ફેટલાક લતામાં બહારથી જે ગંદકી જોઈ શકે છે, તે ખાતામાં લેતાં તપાસ ચલાવવી વાજબી છે. પણ સુધરાઈ ખાતાએ અમુક લોકો તરફ જા માટે સખતાઈ વાપરવી, અને ખીજા વાળલેમાં સુધરાઈના સુધરાઈ નીમકોનો જન્મ થતો હોય તે ન જોવા કરવો? મારિસઅરબમાં કમરો એકઠો કરવાનાં કામમાં ફેટલી ગરજત છે તે ચાર પાસ માખીઓ જમા થતી જોવામાં આવે છે તે પરથી જાણાઈ રહે છે.

પોરક પ્રકીકાએક વેડ ધરમ સલાના સેકરેટરી લખે છે કે:—સલાની મીટિંગ તા. ૫-૧૧-૧૧ના મળી હતી. જે વખતે મી. અર. જી. રીકમહાસે ઇન્ડીયા માટે વિવેચન કરી ઘટતી મદદ કરવા બર જતાવી હતી. સલાએ પા. ૪-૧૭-૬ તે કામ માટે આજ્ઞા હતા. બાદ ઇમર સુટી કરી સલા વિસરબન થઈ હતી.

રહિયાના અમુક પ્રતિમાં બારે દુકાલ માલી રહેલો છે. જુએ મરતાં માણસો ઇશ્તી રીત અમારો મરજુની છેલ્લી ઘડીનો અશ્વિરવાદ મેળવી મેવા પાડી જો પાસે ટોળા બંધ જતા કહેવાય છે.

અમર આફરિકામાં ન્યાસાલેડના પાધરી ઝોના એક ડેપુટેસને તા. ૧૩મીએ કોલોની ખાતાના અધાન મી. કારકેરટની મુલાકાત લીધી હતી, જે વખતે બહુવવા માં આવ્યું હવે કે એ જાણે તરફ ઉપજવું દરેક માસ વરતાવી રહ્યું છે. તે દરદના લપાલ રોધવાને અપતા છલાને લેવાની બર જતાવવામાં આવી હતી.

એક કોલોનીઅલ હીંદી 'અરમાસર' એવા નામ તથા રથાનિક છાપામાં લખે છે કે મુનિયન સરકાર અમારે રહિયુ આફરિકાનું બરકર પડવા જોજનાઓ કરે છે ભારે તેલે હીંદી વસ્તીમાંથી પણ એક પલટન ઉઠી કરવાની વાત ખ્યાલમાં રાખવી જોઈએ.

કેલામિઅલેથી એક લખનાર તા. ૨૧ મીએ લખે છે કે અમે ૨૬ કરેસન્ટ સોસા મરી માટે અમેલું ફર પા. ૩૦૦ ના સરસ જાકા પર પહોંચી ગયું છે.

કાનકઈ નામનું મચક મેળવી ચીનાઈ સરકારે બલવાખોરો ઉપર બારે છત જેલથી છે.

તા. ૨૮મીએ તા. કીમ પોતાની હીંદી ની મુસાફરી દરમિયાન એકન ખાતે પહોંચ્યા હતા.

રહિયાએ ફરીથી ધરન પાસે માચ્છી ફરી છે કે સરદન નામના ધરાની સરકાર ના ત્યાંના અમેરીકન અમલદારને તથા તેલે નીમેલા એક બરિરીય અમલદારને એમ બે હોદ્દાદારોને પોતાની તોફરીમાંથી ખાતલ કરવા. તથા ધરાનમાંના રહિ અન લકરસ્ટન અરમ આપવું. નહીં તો લકાર્ક કરવામાં આવશે. ૨૪ કલાકની મુદતમાં સંતોષકારક જવાબ ન મળે તો ૬૦૦૦ રૂ. રહિઅન બરકર જે ધરાનની નજીક બંધ પહોંચ્યું છે તે આખલ વધ પાડવું હવે.

પેકામી રેલ્વેએનો કમળો ચીનાઈ સરકારના કામમાં રહે તો જોરાઓનું રક્ષણ થાવ એવું જાણાવી રેલ્વેને કમળે રાખવામાં ચીનને સાહાયતા આપવા માટે અમેરીકાની સરકારે ચીન ખાતે ૨૫૦૦૦ રૂ. બરકર મોકલી દેવાની જોઈર કરી છે. ખીજાં પણ પુરોથી રાખ્યો જોરી વસ્તિ ના રક્ષણનું બહાવ આપી ચીન ખાતે મનવારો અને બરકર લેતારવાની અમુરજા થરાવતાં જોવામાં આવે છે.

દેશમાં દુકાળ

તે સ્થળોમાં કેટલાક વિચારો

એ. ઇ. એ. ના અધિપતિ સાહેબ,

દેશમાં દુકાળ પડ્યો છે. મુજબત અને કાશિયાવાડ ખાસ તેના પંજાબ પ્રદેશમાં છે. જાન અને પાણી વિના માણસો અને હોરો નરહીને મરે છે. તેમને અમાવવા આપણે જેટલું અને તેટલું કરવું એ માણસ તરીકે આપણી ફરજ છે. એ મુજબ સહુ બાંધ કરશે એવી ખાતરી છે. વળી તે ઉપરાંત એક ખીણ ફરજ ઉપર ખાસ ધ્યાન એચવાની જરૂર છે. ઇશ્વરે આપણને જે પુઠી દીધી છે તેનો ઉપયોગ કરી દેશમાં દુકાળ કેમ પડે છે તે શોધી કાઢવું એમને અને પછી તે ન પડે તેવા ઉપાય લેવા એમને.

જુદા જુદા વિદ્વાનોએ તેનાં ધણાં કારણો દેખાડ્યાં છે. અને તે મુજબ કમ્પક ઉપાયો પણ લેવાય છે. પણ એ બધાં કારણો ઉપર ઉપરથી જોવામાં છે તેથી ચોક્કસ ઉપાય નથી લેવાયો એમ આ લેખક માને છે.

દુનિયાનો પેદા કરવાર ઇશ્વર છે અને તે સહુને ધરવરેક કરે છે. જ્યારે કોઈ ઇશ્વર અથવા પ્રભુ સુન્દર કરે છે ત્યારે તેની શુદ્ધ ટેકાએ લાવવા તે સબ કરે છે. આપણે પણ ધણાં પાપ કરેલાં હોવાં એમને કે જેને ઘીંધે આ પ્રુદ્ધ સબજો સીખામજુરે આપણને મળે છે. પાપ તો ધણાં છે પણ એક મુખ્ય પાપ કે જે ખીજાં બધાંનું મુળ કારણ છે તે વિશે અહીં ચર્ચા કરવામાં આવે છે.

આપણે આજકાલ પદ્ધતિના સુભામ બન્યા છીએ. પદ્ધતિને પ્રુદા બનાવી તેનીજ પુજા કરીએ છીએ. પદ્ધતિને લોભે આપણે આપણો આત્મા અને શરીર અને વેચી દેએ છીએ. આપણે અરો ધર્મી ખાવા નું જાન અને પહેરવાનાં લુગડાં પેદા કરવાં એ છે. એ અને કામ મુખી દઇ આપણે પદ્ધતિની વાંસે દોડીએ છીએ એટલે ખાવાનું જાન અને પહેરવાનાં લુગડાં આપણી પાસેથી જતાં રહ્યાં. એનો જાન પેદા કરે છે તેઓ પણ તેને વેચી દઇ પદ્ધતિ લઇ રાજ કામ છે. ઇશ્વરમાં લોભ પદ્ધતિ દઇ આપણું જાન અને આપણું રૂઝડને રાજ કામ છે. આપણાં જાનમાંથી ખાવાની જરૂર બનાવી તેઓ જોવડા કે તેથી પણ વધારે પદ્ધતિ લઇ આપણને પાછું વેચે છે

આપણું રૂઝડ તેના કપડાં બનાવી તેની આર પાંચ મણી હોંમતે તે આપણને પાછું વેચે છે. આપણને ધરમાં બનાવેલું કપડું મમતુ નથી. આપણને ધેર બનાવેલા સાદા મજબુત અને સોંધા જોડા (પથરમાં) મમતા નથી. આપણને હવે પરદેશી વાસી ખીરખીટ મળે છે તે ધરની તાજ શેઠથી તજથી લાવે છે. પદ્ધતિનો લોભ લાગ્યો છે તે પણ પાર પડતો નથી. કારણ કે એઓ આપણું જાન, રૂઝડ અને આમડાં ખરીદે છે તેઓ પ્રુદ્ધ નથી લઇને આપણને પાછાં વેચે છે. આપણે એ ચીજો જોઇએજ, તેથી રાજ પ્રુદ્ધીથી નહીં તો ન ચાલતે લઇએ છીએ. એટલે માલ પણ જમ્ય છે તે મહેનત પણ જમ્ય છે. હવે દેશમાં દુકાળ પડે એમાં સી નવાઇ!

આપણે સુ કરીએ કે દુકાળની વીટબલ્યામાંથી બચીએ એ હવે વિચારી એમણું. ઇશ્વરે આપણને પેદા કર્યા છે તે તેના નામે સારાં કામ કરવા સાર. આ કરીરની મુશ્કારી પુરી કરવા સાર એમને તેટલું ખાણું અને પહેરવું. તે જાતે પેદા કરવું. અને જમત વખતમાં ખીજા કોઇ દુઃખી હોય તેને મદદ કરવી. આપણું વરતન નીચે લખ્યા મુજબ રાખવું તો મદદ કરવાનું બની સકશે.

૧ માણસોએ કરખાનામાં કામ કરવા જવું મુખી દઇ ખેતી કરવી.

૨ ખેતીની પેદાશ પદ્ધતિની લાભથી વેચી દેવી નહીં. ખેતાના ગુજરા જેટલો દાણા, રૂઝડ અને હોરને જોઇએ તેટલો ચારો રાખી ખાઈ વધે તો તે કહેરમાં વસનારાના ગુજરા સાર વેચવું.

૩ સંચામાં બનેલું કપડું કે જોડા કે ખીજું કંઈ વાપરવું નહીં પણ ધરમાંજ તે બધું બનાવવું અથવા આમમાંજ બનાવરાવીને વાપરવું.

૪ ખેતાની પાસે પદ્ધતિ હોય તે વાવ, કુવા કે તળાવ ખેતાવવી, રસ્તે સદ્દારીએના આરામ સાર કાઢ વપરાવવી, અને જાન લેખ ચાલુ કરવી.

૫ વજર કારણે કહેરમાં જવું નહીં.

૬ કોરટે ચકડું નહિ. વાંધા પડે તો આમમાંજ પાંચ નીચી ઇન્સાફ કરાવી લેવો.

આ અને ખીજા કોઈ વધારે જરૂરી કામતા ઉપાયો ચોખવામાં આવે તો દેશ માંથી દુકાળનું મોં કાઢવું ચામ એમાં સંકલ્પ નથી લાગતો.

ઉપરાંત પુઠીના કરીને કે જેઓ રૂઝડ નથી આમતો. એ તો તેને આમમાં

મુશ્કલ કર કરવું છે, તે તેમાં જેટલું જોઈ છે તેની પુરવ્ણી કરવાની પારણા છે. જીભજો મળ પ્રમાણે રૂઝડ એવું હવે હું. તે હેતુથી ખાસ વિચારો આ પર દારા બહાર પાડવા છે.

શી. હીંડોનો કામ

એ. હીંડોન જોપનિવનના અધિપતિ, સાહેબ, અમે દીવાળીના દિને હીંડુઓ તરફથી એ દુઃકાળ. હંક એવું કરવું હવે. તેમાં દાલ પા. ૫-૨-૧ જાહેર છે. કેટલાક મદરમેએ હજી આપેલ નથી. એ ઉપરાંત અવેતી હીંડી રામ ચરીજ જોશની રૂપા ખાઇ તે જાન રકમમાં રૂઝ વધારો કરે એમ તેઓ મતે ખારી નમ વિનંતિ છે. રટેમરના તેમજ આજી જાલના હરેક હીંડી વેપારીઓ આ કારણ માં મદદ આપે એમ વિનવું છું. છેવટે જે રકમ ચરો તે આપના તરફ મોકલી આપીશ, જે આપના તરફથી નીકળેલ દુઃકાળ હંકમાં નાખશે. જે મદરમે, મદદ કરશે તેઓનાં નામ પણ તે વખતે આપને જણાવીશ.

શી. જી. સી. પટેલ.

રટેમર, તા. ૨૬-૧૧-૧૧.

અવલોકન

“સાજ વરતમાનનો પટેલીનો અંક” — મુખપના રાજદા પત્ર “સાજ વરતમાન” ના માધ્યક અને પ્રમદ કર્તાઓ તરફથી તેમના રીવુજ મુજબ આ સાલ પણ બેલતા વરસના દિવસે મોટા કદનો એક ખાસ અંક કાઢવામાં આવ્યો છે, જેની અમને મહેલી નફલની પહેંચ અને આબાર સાથે રવીકારીએ છીએ. આ મોટા કદના અંકમાં સંખ્યાબંધ અખણો જાહેર ખબરો અને ચિત્રોથી બરેલાં લગભગ ૨૦૦ પૃષ્ઠનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. કેટલાક ચિત્રોમાં ઉપરથી પણ કે મનોહરતા જોવાનું મુશ્કેલ છે, તેમજ કેટલાક લેખો નવરાજનો વખત ગુજારવા સટેલ કામતા મજબૂત તેવા છે. ત્યારે અમુક ચિત્રો ખાસ સુદર તેમજ અમુક લેખો પ્રસિદ્ધ વિદ્વાનોના હાથે લખા એલા અને મનન કરવા લાયક છે. એક દરે આવો લખાર અંક બહાર પાડી બહોળું વાંચન પુરું પાડવાનું પ્રમદકર્તા જોનું સાહસ વખાણને પાત્ર છે, અને તેથી પ્રમદકર્તાઓને તેમના સાહસની હતીક મોટે જાડી મુશ્કેલમાં આપીએ છીએ.

પોષ્ટમાં કેળવણીને ઉત્તેજન

પોષ્ટ મહોત્સવન સોસાયટીના સેક્રેટરી
મી. હેન્રી હામલ કહે છે કે :-

તા. ૨૬-૧૧-૧૧ ના રવીવારે પોષ્ટ
મહોત્સવમાં પદ્મતા બચ્ચાઓનાં હાજરોવાન
તે બચ્ચાઓ કરવામાં આવેલ હાજરોની
પ્રશંસાથી કેમના પછા આવેવાનો હાજર
હતા. મી. હામલ મહમદની હાજરો
અને મી. એમ. સી. આમલીઆના ટેકા
થી મોલવી કારીજ મહમદ પ્રમુખ પ્રમુખ
ની પુરસ્કૃતી લીધા પછી મોલવી બશીર
સાહેબે બચ્ચાઓના બચ્ચાસ વીશે કહ
લું કે બચ્ચા કરવું અને મહોત્સવને સારા
પાયાપર લાવવા આવેવાન મોઢીઆઓના
બચ્ચા બેચ્ચા મોલવી બચ્ચાસ કાદરે
મહમદપર મોલતા કહ્યું કે મહમદ વીજેર
દોલત દરેકની પાસે હમેશાં રહેના નથી.
પણ મહમદની દોલત તો કપાલત સુધી
લાગે રહેશે એ સરવેએ માદ રાખવાનું
છે. એમ કહી પોતે શીર્ષી ૧ રાહી
આપીને સોસાયટીના મેમર મયા. મી.
એન. એમ. કાદરે પણ મહમદ આપવાની
જરૂરપર બચ્ચા કરવું. માદ મહોત્સવના
વરદીઓ તરફથી બચ્ચાઓને મોકાઈ
મેલો તથા હોકરોઓને બેઠક સીમીસ
અને બાળાઓને બેઠક દાવની વીજેર
પ્રમુખના કાલે હનામ વહેવામાં આવ્યાં.
મી. હામલ મહમદે મહોત્સવનાં દરેક બચ્ચા
ઓને બેઠક સીમીસ આપી રાજ કર્યાં.
મી. એમ. સી. આમલીઆએ બચ્ચાઓ
ના આવતા હાજરોવાન વખતે જે કાઈ
હોકરો જરૂરી સારી રીતે પડી કહશે તે
ને સીમીસ ૭ અને જરૂર સાઈ પડી
કહશે તેને શી. ૫ તેમજ ૬ આપાને
પણ હનામ આપવા ઉમેદ ખતાવી. મી.
મહમદ ધેસ તરફથી મહોત્સવના ઉત્સાહ
જનામ હેતુ મી. મોલવી બચ્ચાસ
કાદર, મોલવી બશીર સાહેબ, અને
મોલવી કારીજ મહમદ પ્રમુખ વીજેરને
એક એક સાલ અપાયા માદ મી. હુસેન
હામલે કુરાન કરીફની સુરે કહરને
આખરી રુ એક ઉમદા તરજમી પડી
બચ્ચાસની ખુબીમાં વધારો કર્યો હતો.
જનામ હેતુ મી. સાહેબે ના. તુરકી સુલ
તાનના હકમાં હુબા માગી જરૂરપરસ
ઉપકાર માની માદ પાણી લઈ સાજના
હમમમ સાત વાગે બચ્ચાસો મહોત્સવ
થયો હતો.

આમોશ—ના. પમી દીસે બેરે કહકતાથી
ઉપકારની છે.

મુરખરાજ અને તેના બાઈ

(ટોલરેશનની વાર્તા ઉપરથી)

પ્રકરણ ૬ મું.

આમ ત્રણે કાઠના રાજકર્તા મહ
રહમા. અમરોર ખાદુર આપાદ થયો.
હુંડલાના સીપાઈ વડે જીળ સીપાઈઓ
પણ મેળવી કહ્યો. પર દીઠ એક સીપાઈ
આપવાની રકમત ઉપર હરજ પાડી.
આમ તેની પાસે સીપાઈઓની દીક સંખ્યા
જામી. અને જે કાઈ તેની સાથે માય
તો તે તુરત તેની સાથે લડી પોતાનું
ધારવું કરતો. આથી તેના મનમાં એવો
ભરેસો આવ્યો કે આવી સ્થિતિ હમેશાં
નબી રહેશે.

ધનવ તરી પણ મુખે દીવલ મળવા
લાગ્યો. મુખાની પાસેથી મળેલા પછસા
માં પણ વધારો કર્યો. પોતાના રાજત
મધારણ બાપુ. લોકો ઉપર કર નાખી
ખળતે. વધારો. માથા દીઠ વેશ નાખ્યો.
માડીઓવાળા પાસેથી તથા બેઝ વીજેર
વસ્ત્રો વેચનાર પાસેથી કર લીધા. બધા
તેના મરજ બેઝવના મહ પડ્યા. એટલે
તેના પણ એવો વિચાર બેઠો કે તેવી
સ્થિતિ સદાયે કાયમ રહેશે.

મુરખરાજ તો રાજ્યને માલીક બન્યા
છતાં હતો તેવે રહ્યો. પોતાના સસરાની
મરજ કીધા કરીને પોતાના રાજ્યને
જબ્બો ઉતારી એક કારે મુખી દીધો.
અને પોતાની પાણીકારની બાડી અને
ઓખાઈ બેઝ હરી ધારણ કર્યાં. અને
બેતરમાં કામ કરવાનું હરી કર કરવું.
પોતાના માખાપ અને તેની બહેન મોલી
તેની સાથેજ રહ્યાં.

લોકો કહેવા લાગ્યા કે “આપ તો હવે
બાદશાહ છો. આપને આમ કરવું પડે
નહી.”

મુરખે કહ્યું: “ભારે મું રાજ આપ
નહી? અને જે આપ તો કામ ન કરે?”
જે ધારણે મુરખરાજે વહેવાર રાખ્યો
તેમાં પછસાની બેઝ દેવડનો અવકાશ
રહ્યો નહીં. તેથી સસરાના વખતના
મે. વડીઆ અમલદારો આવીને કહેવા
લાગ્યા: “નામદાર, તોફારોના પમાર આપ
વાને સાઈ ખળનામાં પછસા નથી.”

મુરખરાજે જવાબ આપ્યો: “ત્યારે
તેઓને પમાર નહીં આપવા.”

એક અમલદાર મોલી ઉઠ્યો: “જા
પ્રમાણે તો કાઈ તોફારી નહીં કરે.”

મુરખરાજે બોલ્યો: “બલે, આપણને
તેઓની તોફારી પ્રમ નથી તેને

બચીન બેડી તો બસ થશે અને તેમનું
અ નહીં કરે તો જુએ મરશે.”

વળી બેડી મુરખરાજની પાસે ન્યાય
કરાવવા આવતા ત્યારે તેના ન્યાયનું
ધારણ વિચિત્ર લાગ્યું.

એક વેળા એક સેડીઓ પોતાના હર
માં અમેલી મોરીની રાવ લાવ્યો.

મુરખરાજે હનસા આપ્યો: “જો
માલસ પછસા મોરી મયો તેને તેની
જરૂર હતી. એટલે હરીબાદીએ કાર્ત
રાખવી પડે છે.”

આમ થવાથી લોકોમાં મુરખરાજનામ
પ્રમાણે મુલવાળો મળાના લાગ્યો એક
વેળા તેની રાણીએ તેને કહ્યું: “તમને
તો બધા તમારા નામ પ્રમાણેજ મુલ છે
એમ માને છે.”

મુરખરાજે જવાબ આપ્યો “એ તો
બધી વાત મહ.”

રાણી કમીક વિચારમાં પડી ખરી.
પણ પોતે મુરખરાજની સાદી ને બધી
હતી. એટલે મુખાના જવાબથી નારાજ
ન થઈ. મનમાં તેણીએ વિચારવું “મું
હું મારા મુલની સાથે કાર્ત? એ તો
બનેજ કેમ? જેમ સોય માલે તેમ મોરી
તો તેની પાછળ માલતેજ.” તેથી તેણી
મોલીની પાસે બેતરનું કામ લીખવા
લામી. તે કામમાં ધાવરથી મહ. અને
પોતાના મુલને કામમાં મદદ કરવા
લામી.

પરીણામ એ આવ્યું કે કાલ્યા હમરા
એ મુરખરાજ રાજ્ય છોડી આપ્યા મયા.
માત્ર સાદા રહ્યા. કામની પાસે ધન
દોલત ન મળે. મહેનત મજૂરી કરી
પોતાનું પોષણ કરવા લાગ્યા. અને તે
મામમાં વખતો વખત સાધુ પુરો મદી
આવતા તેઓની આ બધા સાદા માલુસે
આમતા સ્વામતા કરતા.

હિંદના અરાહકોને મુશ્કેલી

આમારા કેટલાક હિંદના માદકો ત્યાંથી
જવાબ વિજેરના પછસા મની આદાર
મી મોકલી દીએ છે ત્યારે સાથે કામળ
જખતા નથી, જેથી મોકલનાર મુલો કાણ
છે એ અનંધમાં, તથા મું હિંસાને તે
જમે કરવાના છે તે અનંધમાં મારે
જોટાલો થવા પામે છે. તે આવો
મદરોને, હર વખત મની આદાર કરતી
વખતે સાથે કામળ પણ લખવા, અને
જવાબ મરીએ છીએ.

એક બહુવા સાયક સુચના

મે. ઇ. એ. ના અધિષ્ઠિત સાહેબ,

આપના પત્રમાં તા. ૧૮ મી નવેમ્બર ના અંકમાં હરબનવાળા મી. હરમણ પડિ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓની કેમ રેફ સ્થાપવા હીમાયત કરે છે, એ વિચાર થયો હતો. હાલમાં અને હવે પછી આપણને જાણત રાખે એવી એક સંસથાની જરૂર છે. ટ્રાંસવાલમાં મી. ઇ. એસેસીએન છે. નાટાલમાં નાટાલ ઇડી અને કેપ્રેસ છે; અને કેપ હોલોન્ડમાં કેપ હોલોન્ડ ઇડી અને મુનીયન સ્થાપા એવું છે. એ કે તે હજી એવી તેવી સ્થિતિમાં નથી રહેલું છે. આ સર્વસંસથાનોમાં જુદી જુદી સંસ્થાઓ છે. પણ એવી એકપણ સંસ્થા નથી કે જેથી તમે સંસ્થાનોના હોંદીઓ એકત્ર થઈ કાર્ય કરી શકે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓ ના તમામ સામ પડી જાય તે કરતાં એકત્ર થઈ કાર્ય કરે તો બહુ સાફ પરિણામ આવે. તેમ છતાં એ પણ આનમાં રાખવું જોઈએ કે ઇડી અને નેશનલ કેમ રેસની માફક ફક્ત તમારું કિવસ સાચવે અને હરવો પસાર કરી—પછી આપું વરસ બેસી રહેવું તે ઠીક નહીં. મુખ્ય કેપ્રેસની પેટા કમીટીએ દરેક વીભાગમાં સ્થાપવી જોઈએ, અને તે કમીટીઓના દરેક વીભાગના હોંદીઓના સાથે આતર કીલચાલ આણું રહેવી જોઈએ. કેપ્રેસ તરફથી દરેક વીભાગમાં એક માણસ કમીટીના કામદાર માટે રાખવો જોઈએ, જે પોતાના વીભાગમાં જનતા બધા હોંદી બનાવોની ખાતરીથી તબવીબ કરી મુખ્ય એક્ષીસમાં તે મોકલ્યા કરે એટલું જ નહીં પણ પોતાના વીભાગના હોંદીઓને હર હવે જાણત રાખ્યા કરે આમ કરવા થી દરેક સાધારણ હોંદી વસ્તિવાળા સાથે માં નિશાળો અને મંડલો તથા લામખરે રીઓ સ્થાપાય અને કેળવણીના કાર્યમાં પણ આપણે બધા આગળ પડીએ.

આવી યોજના થવી તે શક્ય છે, અને હવે છે, પણ સહેલ નથી. હોંદીઓને વાનો પુરણ રીતે જાણત થાય તો આ કીલચાલ થઈ શકે, અને બધા હોંદીઓ પોતાની કક્ષિત મુજબ તે મહાન કાર્યમાં મદદ કરે તો જ તે કાર્ય નથી શકે.

આ કાર્ય માટે પદસાની જરૂર છે, અમર આતમચોગી માણસોની જરૂર છે જે આમાં રાખું છું કે દક્ષિણ આફ્રિકાની હોંદી કેમ જાણે એવી જાણત નથી.

કે જે બેમાંથી એક પણ મદદ ન આપી શકે.

મી. પડિએ ઉપરની જે યોજના બતાવી છે તે સરવ હોંદીઓ પ્રેમ સાથે ઉપાદી બેસો એવી આજ્ઞા રાખતો છું એવું.

રા. મ. પટેલ.

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન
અને
એ ચિત્રોના સંવાદ.

પ્રકરણ ૧૮ મું.

સત્યાગરહ (ચાલુ)

મનહરરામ—જાદ વચન કેવી રીતે પળાયું?

ઉદયકંઠર—હોંદીઓ પોતાનું વચન પાળવું પણ જનરલ સમજા કરી ગયા. અને ૧૯૦૮નો નંબર રને કાલે ૨૬ કરવા કહી વચન આપ્યું નહોતું એવું બોલ્યા. બકર કાદતાં છંદ પેસી ગયું. અને ૧૯૦૭નો નંબર રને કાલે ૨૬ કરતાં મરજીયાત રજીસ્ટરને પાકાં કરવા અને ૧૯૦૮નો ૩ મો કાલે ૨૬ થી પાછું કલમક સળખ્યું. બીજી કલમમાં કલવકયા મોકા રહ્યા, પણ બહુ કલા મેલા નીવડ્યા. મી. કાલ્લીયાએ પોતાની બધી મીલકત રેવડી દાણાદાણુ થવા દીધી, પણ કાલસેન્સ હરગીજ ન લીધું. માથ નારાએને બેઠામાં બેઠી પેની મુઠ્ઠી પુટવી કાર્યા માલે છે. તો આવા પર બોગીના પ્રતાપે.

મનહરરામ—આ વખત વિલાયતમાં કાંઈ પોકાર ન કર્યો?

ઉદયકંઠર—લંડન કમિટી તો ચાલુ હતી મી રીચ રાતરિવસ પરદેશખાતાની ઓફીસ સાથે માથાફેડ કરી રહ્યા હતા. રૂટરને પણ ઠીક તાલ પાડ્યો હતો. સાંજ જાય છે કે રૂટરને ત્યાં તો બિટીય ઇડિ અને એસોસીએસનનું ઉધારી આણું આમણું હતું. દેશ પરદેશ જુલમના કુખરો તારો ઠોકાલ હતો. ઇડિયામાં પોકાર કર્યો એ મા. મેખસેએ વડી પારાસકમાં રજુઆત કરી. ટ્રાંસવાલથી મી. ગાંધી અને મી. હાજી કમીખને લંડન મોકલવામાં આવ્યા હતા પણ બહુ મીથ્યા! હાલ જવાબ નિવાલ મીલુ કાંઈ મળ્યું નહીં. આ વખતની મુસાફરીમાં મી. ગાંધીને 'ફોર્ડ જનરલ' નામની

મોપદી લખી હતી. જે રાજકોટી હી હોંદીઓનામાં લખાય થતી બાંધ પડી છે.

મનહરરામ—તમે કહો એ કે હાલ ન મળી; ત્યારે સમાધાન કેમ થયું?

ઉદયકંઠર—અંબુજ દક્ષિણ આફ્રિકાની પારલામેન્ટ બેઠી તે વખત પધાને જનુકુળ પડતો પ્રમીસેન કાલે જનરલ સમજે લખાય કર્યો હતો. પણ એ કાલે થી મોરા નેમજ હોંદીઓ ન રાજ થવા હતા. જેથી મુલકી ખાતાના પ્રધાન જન રલ સમજે આ કાલે પાડે. જેથી લીધા. આવી મુલકીખાતાના પ્રધાનની હોંદી સવાલનો નીમેડા લાવવાની જે કમેદ હતી તે ખર આવી નહીં તા. ૨૨ જુને રાખને રાખાબરેક હતો તેજ વખતે બિટીય સંસ્થાનોના વજીરેનું મહા મંડલ મળવાનું હતું. આ બંને બાબત માં કામ લેવા જનરલ મોથા બરેથી પધાર્યા હતા. હોંદી સવાલને લીધે જન રલ મોથા પર ટીપણા પડે એ તેને માટે બારી હતું. જેથી નેવા જનરલ મોથા લંડન પહોંચ્યા કે બંને મુલકી ખાતાના પ્રધાને હોંદીઓ સાથે સેમીટ સમાધાની ડીધી.

મનહરરામ—મોટા માણસનું વચન શું લેખ ન ગણાય?

ઉદયકંઠર—સાપને આવી તણખલા થીએ બીએ. અને ૧૯૦૮માં મુલકી ખાતાના જોજ પ્રધાન કરી ગયા હતા અને બચાવમાં મેરસમજુલી થઈ હતી એવું જણાવી દીધું. તેમ આ વખત ન સાચ માટે સેમીટ વચન લેવામાં આવ્યું છે. આ પ્રમાણે ૪ વરસની કલત ને અને જે જે વરસ થયાં મળ્યું હતું તેનું તેજ બહુ મહત્ત્વ. જેથી આપણી કલતને કાચકલાઈ અત બાબે છે. રજુમાં રોળાએલા મોકાઓ જાન રથા મહાલવા કાગ્યા. જેટલાક દેશ પધાર્યા, જેટલાક થંધે વળખા હવે તો આવતી કાલ ની પારલામેન્ટમાં છું થાય છે તે નેવાનું છે.

[અંકુર]

હરબનવી રેવાકર કીરજ મહાસજ તા. ૨૭મીએ લખે છે કે:—કાઠીઆવાડ માં મેમજી તાલુકામાં કુળને લીધે થયે માટે જે ઉપરાજી મારા હયુ કરવામાં આવ્યું હતું તેના પછા (પા. ૪-૮-૦) તા. ૧૩-૧૦-૧૧ના ત્યાં મોકલી દીધું છે. જે મદરેકો પર તે મોકલેલ છે તેમ નાં નામ નીમે પ્રમાણે છે: મહારાજ હર જીવન કીરજ (તળાડી), કા. હરમજ કાવાન, મેરમન પ્રાણ જુલાર, તથા કમીર સીવલા આ મદરેકોને લખેલા કાગળમાં ને પદસાની અવરલો કરવાની જાણ થઈ છે.

મવરમેટ એજેક્ટમાંથી નોટીસો

નાદારી તથા ફરમ રજીસ્ટ્રેશન
વિષયે જાણ

ટરાંસવાલ, કુતપન્સબરમ હીસ્ટરીકલ
માં પીસાગ્રહ ફરમ નં. ૨૩માં કાસીમ
સુલેમાનના નામથી રજીસ્ટર મએલ
રજીસ્ટર તા. ૩૦મી નવેમ્બરથી છોડી
દેવામાં આવનાર હતો.

ગુલસ્ટેકના જનરલ ડીલર હસાક
મહમદની નાદાર મીલકતના જાણમાં
સેલુકારોની મીટીંગ તા. ૮મી
ડીસેમ્બરે કેપટાઉન ખાતે સુપ્રીમ કોર્ટના
માસ્તર આમળ બરાવાની છે. પહેલી
મીટીંગ તા. ૧લી ડીસેમ્બરે બરાવાની
હતી.

કેપ સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર એજેક્ટમાં
જાહેર કરે છે કે જાહેર જવાલુદીન
એજિન્ડીની, નાદાર મીલકત જાણમાં
વહેંચણીના આકા કોરો પાસ કરવા છે,
અને સેલુકારોને તેમના ફિસ્કા બરી દેવા
ટરમીનોને કુલમ કરવો છે.

ચોરનવીલ જાહેરના રોડરકીપર કાસમ
મહમદની નાદાર મીલકતના જાણમાં
સેલુકારોની મીટીંગ તા. ૩૦મી નવેમ્બરે
માસ્તર આમળ બરાવાની માસ્તર
આમળ બરાવાની હતી.

ડરબનના વરીડ હરમાઇલની નાવારક
મીલકત જાણમાં સેલુકારોએ પોતાના
કાવા અને સેલુકારોએ પોતાના દેવા,
કારોબારીઓના વકીલ લીલી-મસ્ટન અને
કુ. ને ૩૩૫ સ્પીક રટરીક ડરબનમાં
તા. ૨૧મી નવેમ્બરથી ૬ અઠવાડીયાની
મુદતમાં કરવા.

મીલકતવરમ હીસ્ટરીકલ, પોરક સેલન
રીવર, હકકુરનકરાઇ ફરમ નં. ૫૪૨માં
સુલીમાન હસેનના નામથી રજીસ્ટર મએલ
રજીસ્ટર તા. ૧લી ડીસેમ્બરથી છોડી
દેવામાં આવનાર હતો.

નુમેન્ડક એજન્ટોડ પર વલી મુસા
અને ફરીર આદમના નામથી અલાવાતો
રજીસ્ટર તા. ૧૮મી નવેમ્બરથી છોડી
દેવામાં આવનાર હતો.

ન્યુ મીલ્ડર લેંડ

(એક ખજાણની તરફથી)

તા. ૨૭-૧૧-૧૧.
તા. ૨૬ મી ને રવિવારે ન્યુ મીલ્ડરલેંડ
વેલ્ડરમ સભા તરફથી રથપાએથી નિયાળ
ની એક જનરલ મીટીંગ મળી હતી.
આશરે ૪૦૦૦ અક્કરો કાજર હતા.
નિયાળના આમલકાતા (પેમન) બાજુ
બોલાસીંગ પ્રમુખ હતા. વિચારાઓના
મહેતાજીએ નિયાળનાં નાણાં જાણમાં
રીપોર્ટ વાંચી જાણાવ્યા, જેમાં નિયાળ
ના ફંડમાં એલેન્સ પા. ૦-૧૪-૬ રહેલ
હતા. આજુ કારણ એ છે કે નિયાળ
માટે સી. ૧ ની માસીક શી કરનારા ૩૦
જેટલા મેમ્બરો હતા તે જાણમાં થીને
ફક્ત ૧૦ મેમ્બરો રહ્યા હતા. આમ
નિયાળની આવકમાં ઘટાડો થયે ગયો.
જેથી નિયાળના નિવાવ માટે બાજુ બોલા
સીંગ પા. ૨૧, મી. બહેલે પા. ૧૦-૧૦-૦
મી. એસ. એન. અમીને પા. ૨, તથા
મી. બે નજી અક્કરોએ ગળ પ્રમાણે
નાની રકમો બરી. આ પ્રમાણે જાહેર
અક્કરોની સહાયતાથી નિયાળ માટે ખર
ચતો કાલ જાહેરસ્ત થયો છે. આજ
થી બે વરસપર નિયાળ બોલી કારે પજી
ઉપરના બે સખી અક્કરોએ છુટે કાલે
મદદ કરી હતી. મીટીંગ પછી કારવા
ઉપરાંત એજન્ટોના અખાસમાં તપાસ
કરવાનો પણ વિચાર કર્યો હતો. જેટલીક
વાતચીત થયા બાદ કાલે પરીક્ષકને
બોલાવી એજન્ટોની પરીક્ષા સેવરાવવી
એવો ઠરાવ થયો હતો.

તાજું ઉમદા ફ્રુટ

અને વેલ્ડેબલ

સફાઈ પેકિંગ, અને સારો માલ બધી
જગ્યાએ ફેરવેથી વાગેથી મોકલું છું. જોર
દર મોકલો જાતી કરવો.

Best Fruit—good packing—Cash with
order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

ડરબનની યજ મોસ્લેમ સોસાયટી તરફ
થી પાછન આપેલા એક લાખપરેરી બોલ
વામાં આવી છે, જે કાંઈ પણ વાંચનાર
માટે સવારના ૧થી ૬ સુધી અને સાંજ
ના ૪થી ૬ સુધી ખુલી રહેતી જણાવવા
માં આવે છે.

રેકડ બજાર ભાવ

તા. ૩૦-૧૧-૧૧

શી. પે. શી. પે.

ફૂલ હારમનસ ૧૪માઈસ ૧૮ ૬ થી ૨૦ ૦	
આવલ માંગ ૧ બસ્તાની ૨૨ ૦ " ૨૨ ૬	
બીમડીના " ૨૮ ૦ " ૨૮ ૬	
એફ. એફ. ડી. આર. " ૧૬ ૬ " ૨૦ ૦	
એફ. ડી. આર. " ૧૮ ૦ " ૧૮ ૬	
બીની સાકર " ૨૦ ૦ " ૨૨ ૦	
કુડાના " ૨૧ ૩ " ૨૧ ૬	
દેશી ટુવેર કાળ " ૧૮ ૦ " ૧૮ ૬	
કાનપુરી ટુવેર કાળ " ૨૦ ૦ " ૧૬ ૬	
મસુરની " ૧૬ ૬ " ૨૦ ૦	
મખની " ૨૭ ૦ " ૨૭ ૬	
ખડકની " ૨૬ ૦ " ૩૦ ૦	
મખા મુખના " ૧૬ ૦ " ૧૬ ૬	
" કાળ " ૨૩ ૬ " ૨૪ ૦	
વટાણા નાતાલના " ૧૮ ૦ " ૧૮ ૬	
મકાઈ " ૧૩ ૦ " ૧૩ ૬	
બીનીસ " ૩૦ ૦ " ૩૦ ૬	
જુવાર (કાકર કોરન) ૧૮ ૦ " ૧૭ ૬	
કડવું તેલ ૧માઈસ ૩ ૧૦ " ૪ ૦	
એરડીનું " ૩ ૧ " ૩ ૨	
મીઠું " ૩ ૬ " ૪ ૦	
નાળીએરનું " ૪ ૩ " ૪ ૬	
ખાંડ સફેદ નાતાલની ૨૧ ૦ " ૨૧ ૬	
પીણી " કાકર ૧૬ ૦ " ૨૦ ૦	
તીરકુળ નાતાલ ૧૪ ૬ " ૧૫ ૦	
આટો કાકર કોલ્ડ ૧૧ ૬ " ૧૨ ૦	
આટો (અખીસો મીઠ) ૧૧ ૩ " ૧૧ ૬	
મદદની સોપારી ૧૨તલ જા " ૮	
મરચાં " ૫૫ " ૬	
શી પેડી, જદીનના પેડ ૬-૦-૦ " ૬-૫-૦	
પોરબંદર " ૧૦-૭-૬ " ૧૦-૫-૦	
પાણીન કરોન ૦ ૭ ૩ " ૦ ૭ ૬	
" વાઈડ રોસ ૦ ૮ ૬	
" " માલન ૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
નાળીએર ૧૬ ૦ " ૧૭ ૦	
ફળી ૧૨ ૦ " ૧૨ ૬	
મખમંડ સોપ ૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
સાણુ સીક રોડન ૧૫ ૬ " ૧૬ ૦	
સાણુ સનલાઇટ ૧૦ જોસ ૩૪ ૦ " ૩૪ ૬	
સાણુ ટ્રાયમ્ફ ૫૦ કુકાના	
બોલસની કીમત ૧૨ ૬ " ૧૨ ૬	
સાણુકરોસરીસ(ખા. ૬૦) ૧૨ ૩ " ૧૨ ૬	
નેક્ટર ટી ૧ ૮ " ૧ ૬	
માચીસ લાલન ૩ ૧ " ૩ ૩	
સોપારી સેવરેધની ૧૦ " ૧ ૦	
નીડલ પોઈટ સીમારેટ ૨૦ ૬ " ૨૦ ૬	
નીમક (લીવરપુલ)	
બસ્તા એકની ૪ ૬ " ૫ ૦	
નીમક (બરમની કાકર) ૪ ૬ " ૪ ૬	

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

સર્વ પ્રકારના ફળપ્રદુર તથા શરૂ કરેલા કામોના ઉર્લ એકાએકના સ્વરૂપેના માર્કેટમાં સ્થળ
માપવાના ખાસ છે. પછલા સ્વરૂપેના માર્કેટમાં ખાસ છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 2988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderla Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelunken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG.

Branches:

Dundee, Box 53

NATAL;

Zeerust Box 77

TRANSVAAL;

Lindley'spoort

Dia RUSTAN-

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોંડુ યુનાઈટેડ

વેડેજ કું.

મેનેજર: છ. ર. પટેલ

હોંડુસ્થાનની શ્રેષ્ઠરી જથ્થાબંધ મંગાવી
સસ્તે ભાવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરબંદરનું તથા કલકત્તાનું—સરકાર
આવક—ચોખ્ખું મંધીયાલુ—એક વખત
મંગાવી ખાતરી કરો.

કો. ના. ૧ પ્રીમારક સ્ટ્રીટ

ટેલીફોન ના. ૧૨૮૬, બહાનેરબરમ.

૨. એ. 'Gaekwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫૦.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussock Silk, Silk Handkerchiefs
Indian Dawries, and other Fancy Goods.

બો મ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સફુથી મોટા રશમના વેપારી.

હાલસેલ તથા સીલ.

દરેક જાતનું રેશમ તથા ટાયા સિલ્ક તથા બીજી જાતનું રેશમ, દરેક જાતના રેશમી કપડા,

કવચીઓ, સાડીઓ, પાનડી, જરીના ટેબલ કવર, તથા બીજી જેન્ની ચીજોના વેપારી.

નોંધ. જમણા ભાવ સાઉથ આફ્રિકામાં બધા વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે. તથા જમણા ભાવ હીએ જીવે
મેક વખત માલ લીધાથી ખાતરી મળે. બહારના જોરડા ઉપર પુરતી રીતે ખાત આપવામાં આવે છે. તથા
હાલે માલ લેનારને જો માલ મેળી લાગે તો એક વીઝની જાદર માલ પાછો આપી પૈસા પાછા લઇ જઈ શકે

પમ્પપેપારા—સવત્ર અપ્પીરિકપંડી લિયલપારી.

પ્રાર્થના ત્રિવિધ્યું કિંમલકારીશું, પ્રભુશીશું, મંડ, જલ્લા, ત્રિજલકલિં, ડેરાંકલું, કિલકલું

G. RAMCHAND.

505 West Street, DURBAN.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Saleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladca." Box 42

BEACONSFIELD

R. R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

E. A. Babenia,
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randers, 21 Roger-street
Importer.

ABRAHAM NOBODIE,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

ABDOBAKKE AMOD & BROS.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 58, 339 Pine Street.

Shana Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Abraham Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

Ebrahim Ismail & Co.
118 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Hig Class
Tailor, 120 Grey-street

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL TOBACCO MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MANKHAM & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

P. V. Sanghaves & Son
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-street

A. G. TURNER, Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEEWA
Fruiterer Box 471

K. R. MODY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market

Yusuf Saleman Vaid
Telegra and Old Add 'Vaid'
C O Grey and Pine Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 10

V. A. Doss, Box 110 Tel "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &

Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 58

INHAMBANE E.A.

Manjes Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjes."

Parekh & Co. P. O. Box 38

Kan Daya & Co.
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHURALESHAI BHULANSHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Ooovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANCY,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3765

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HOSSEIN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

M. T. TAYLOR,
224 Markets

Goolam Sabeh,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add.: "V. Samy"
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramamujam Naidoo
Box 516, Market House

T. Vedia Pillay
Box 519

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rice & Dhol a Speciality
47 & 49, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION
N SAMY
 Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP
 Moosa Amod Waja & Co.,
 Box 222,
 CHOTANBAI & DADOO
 Box 33.
 Haseen Amod,
 Indian Location, Stand 16,
 Box 84.
 ISMAIL AMOD KAJRA.
 Box 11.

LOUISTRICHARDT
 Dungenahi Morajee
 P. O. Box 7

MIDDELSBURG
 (TRANSVAAL)
 A. E. BRANNA,
 Box 35.
 DAWOOD ISMAIL,
 General Dealer & Importer,
 Box 150
 I. A. Cajee & Co.,
 General Dealers, P.O. Box 117
 149 Church Street

LOURENCO MARQUE
 Hormazy Idolay, Box 338.
 Madhavjee Jetha & Co.
 Box 140.
 Noor Mahomed & Rawji,
 Box 329.
 VEJNDAS & LALCHAND Box 92.
 Nanjee Dulabhdas & Co.,
 Merchants & Importers, Box 141

NORTHDRIVE
 Devjee Laljee,
 Merchant & Charcoal Supplier.

PIET RETIEF
 Ebrahim Osman,
 Box 9

PIETERSBURG
 MENTA & KHANDELA BROS.,
 Box 100, Market Street

PORT ELIZABETH
 Chikandas Bros.,
 Main Street, Box 531.
 L. A. Pardy,
 General Merchant,
 65 Adderly Street.
 V. B. Namsco,
 General Merchant,
 Namsco's Buildings, Walmer St.,
 R. B. Nidoo,
 64 Walmer Road
 Vannali Harie,
 Indian Laundry,
 Hasen Street, The Hill.

PRETORIA
 Ohotu Fakir,
 Tailor and General Dealer.
 156 Prinsloo Street.
 Two Branches: Standerton Box 89
 Mangalabhai V. Patel,
 General Merchant and
 Direct Importer
 Stand 375, Boom St., Pretoria
 V. S. Pillay,
 Wholesale Fruit and Produce
 Merchant, Box 242

QUELIMANE
 Vasanji Parmanand & Bros
 Box 33, Tel add: 'Vasanji'

RICHMOND
 Parbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON
 A. Abraham, General Dealer,
 Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG
 ISMAIL SULIMAN & Co.,
 Box 4 Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY
 Bhimjee B. Naik, Box 59
 Khushai Parbhu Dhobi,
 Indian Laundry, Box 220.

SPELONKHE
 ("Transvaal")
 Kesavji Giga, Bafuola

STANDERTON
 Amod & Ismail, Box 44.
 Mahomed Wadee,
 Merchant Box 27,
 Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION
 Essop Amod Vankar,
 Farmer & Miller.
 Hooeen Amod Vankar,
 General Dealer.

UITENHAGE C.C.
 Chhita Morar,
 Storekeeper, Market Street.

UMSINGA
 Dada Osman

VERULAM
 Babu Talwanting
 58 Wick Street.
 Hemraj Khimjee,
 Goldsmith & Watchmaker,
 22 Wick Street.
 Raghavjee Bugnath,
 Goldsmith, Moss Street,
 Lala Chand, Goldsmith
 18 Moss Street

WELLINGTON C.C.
 V. Naidoo, Fruit Exporter,
 Joubert Street, Box 4
 Naidoo & Co.,
 Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.
 Hajee Jaffer Munaver Randari,
 General Dealer, & Butcher, Box 11
 Haseen Essack
 P. O. Box 8

WARMBATH
 A. M. Rawat,
 Box 16.

V. SAMY

**Wholesale & Retail
 Fruiterer**

**GENERAL DEALER &
 COMMISSION AGENT**

Telegram Address: V. SAMY
 87, Jones St, KIMBERLEY

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતા નેહા
ખુબઈ જનારી

આ કંપનીની આગળનાં દરેક વરખા પાસેજર માટે પુરેપુરી સમયા છે તેમજ ખલાસી ઇરીખન છે, અને એવીસરો ખીલ કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કાંઈપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી નહીં એ ખાતરી સખરો.

આ કંપનીની આગળનાં દર મહિને ખુબઈ સાર મળે છે. માટે આ કંપનીની ખુશાહીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તખ્તખર મજ રહેજી.

સરકાર આગળનાં ખુબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે ખતરે તાર મારાતે ખખર ખખરો તે ઉપરથી સફની ભણુ માટે ખતરે ખખરમાં નખાવજી તેથી સફ કાહેમી ને જમર ખખરે આગળનાં પહેલેથી જવાની ખખર પખરો.

ખખુ (વખત નીચેને સરનામે મળી સખરો.

સરખતે હીરે કોઈથી મોર કલકલતા સ્તીખ નીચે મુજબ ચાલી દે.

અખર્જીતો ૨૨૦૦ ટન ૧૬ મી રીસેંખર.

જેટલાં કલકલં કલકલં.

ખખ. ખખ. ખખ. ૨,૨૦૦, ૧૬ મી ૧૫૦.

ખી. જનારાઓને ઉખમાખની મી.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કામચીખલ રોડ દરખન

Telegraphic Address: Kathorian,
P.O. Box 125.

ખખરખ હીંમ કીંચ કીંચ

વેસ્ટ સ્ટીટ, દરખન.

King & Sons,
West Street, Durban.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,
Tel. Add: "DAWOOD."
P.O. Box 190, MIDDELBURG, Transvaal

P. V. Sanghavye & Son

Commercial Brokers & Commission Agents
Tele. No. 1538, 208 Grey St., DURBAN
જાલુ કમીસરો દરેક જાતનો ખરોસરી
કમીસ વગેરે માલ હાથરો માલ તેથી રીતે ખરીદી
ખાલી આપીએ છીએ, અને જમાસ માલહત
ખાલી તેમજ મહે માલ (ખખઈ બી-પીસ
ખખાઈ વગેરે) માલખાલી સારો લાલ ઉખરજી
જાલુ આપીએ છીએ. વખરે મુકામા મહે
ઉખરજી સીલકારે અખખખ અખખ મહેસખની
સખર.

'I. O.' Subscription Rates

Annual: Yearly ... 25/-
Half-Yearly ... 17/6

Hassan Essak

Draper, Grocer
&
General Merchant

કપડા ખાસરી અને દરેક જાતની પરચુરખ
માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.
P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA:	s.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Frisson, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock
HAJEE ABDoola
Box 593, DURBAN

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

COOLAM MOHIDEEN, GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3735
3 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG.

A Book—and Its Misnomer

By H. S. L. POLAK
A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by
L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

L. P. Press, Phoenix.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL IMPORTER AND DIRECT IMPORTER
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA." Phone No 25. P.O. Box 34.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59. Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 433. Corner Kaffir & 14th Streets,
VREDEBORG, JOHANNESBURG
Box 450. Tel. Add: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLOMB, INDIA.

પ્રુશાલભાઈ જુલાલાઈ ભગતની કુ.
જનરલ સ્ટોક ઇમ્પોર્ટર
મરદના ડેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
કેટ, કેસ, કુવાલ, દીરબાન, રેસમી
ફાબ વગેરે પરચુરસ આલ મળશે.
આવે, લુઓ અને ખાતી કરો.
નેવુ મરત છે.
ઈંડીયન મારકેટ, સ્ટોક ના. ૫૮
વેસ્ટિ-૬ સીટ, બેલ-સપરમ. બો. ૩૨૪૬

છપાઈ બહાર પડી છે.

છપાઈ પાસે

મહાન ટેલિગ્રાફે લખેલી સરલ વારતા
આમાંની ખીજ વારતાનો મુજરાતી ભાષા
રમ પ્રસ્તુતકરે છપાઈ બહાર પડ્યો છે.
વારતા સચિત્તે લેખન જોવાલાયક છે. મુજ
રાતી વાંચી શકે એવા હરેક હોદ્દાને આ
પુસ્તક વાંચવાની અને અભ્યાસક્રમ કરીએ
છીએ. એવું સિદ્ધિ મળે તેમજ કરવેલાં
છે. કિંમત ૮ પાસબહીત પાંચ પેની છે.
લખો :—

International Printing Press
Phoenix, Natal.

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar
and England.

About Dec. 18th Goorkha Castle 6300 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Dec. 14th Gloucester Castle 8002 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Dec. 22nd Comrie Castle 5167 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. GAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET.

P.O. Box 2504. Tel. add. "Gama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJGY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 344, LOURENCO MARQUEZ.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C.

Telegraphic Address: "SAMY"
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

બેમ. પો. ફેનસી.

ફેનસી અને ફેનસી ઇમ્પોર્ટર
ઈન્ડિયન પ્રોડક્ટ્સ અને હોમીયોપેથીકલ
બી મેડીસીન સરવે દ્વારા વેચવામાં આવે
છે. આલ બી પેરમન્ટર તથા સ્વચ્છ
નુ-સરલ માવલ-બોયુ મેડીસીન-અલ
બી અન્ય પ્રોડક્ટ્સ કરી લુઓ.
STAND 512, 17th Street VREDEBORG
Box 6031. JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

વેરમન્ટર પ્રુડક્ટ્સ બી

108 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 33. Tel. Add: "FORBANDAR."
Telephone 81

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Kanzler leaving Durban about 17th Dec., Delagoa Bay 18th
Calling at Beira only

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન

હીંથી સુધી જાણી આપવામાં

રતી. કેન્ઝલર ૧૭મીની તા. ૧૭ ડીસેમ્બરે ને ડેલાગોબેયથી તા. ૧૮મીએ
જપહી આપવામાં જપહી તારીખે જપહી ૧૮મી દેસર ૧૮મી સુધી જશે.
મેં જાણી નહીં પડે.

મજબૂત કાર્ટની મિટી કાર્ટની. કાર્ટની આપનાર કાર્ટની જનાર અને
કાર્ટની પહોંચનાર છે. સુખદ પહેલે કે તુરત અહીં જમાવી જમાવ મળે છે. કે
કુલાહ, મેલર, જાણીઆવાના અને હવેલાય હોય છે. કસ્ટ, સેકન્ડ, અને કેની
મિટી. મેલરની તથા વચર મેલરની વાળી મળે છે. જકાર્ટીનો રેશી અને કપડાનો
તથા મિટીસરો આપવામાં હોય છે. લાગતાની રેશી, મોસ્ટોને જમાવી જમા, વીજળીની લતી
પાળી, સુકનપાળુ જમાવ જમાવ વચેરનો પુરા જમાવરત હોય છે. મતલબ કે રસીમરો
જાણ પાસે કરીને મિટી હોવાથી હવેલાયની સુવર્ણ છે

જુલુ જમાવ મળે જમાવ થા પુરો નીચે સરવાળે, તથા મેલરનીજમાવ, પ્રિટોરિયા,
અને કોનસ્ટાન્સા જમાવે.

OSMAN AHMED,

137 Grey St., Durban.

ABA MAHOMED,

Box 81 Delagoa Bay.

માંડી (વજાવતી પાટની વેપારીઓ તેમ સોની કોમોન વચવી પેસાવ
તેમ આપવામાં. આવ માટે જમાવ. જમાવે થશે.

જમાવતી કીડ તમામ જમાવે ત્યાંથી મોટા જમાવમાં તેમ જોટલી જમાવે
તેની મળશે. અને મોટા જમાવમાં ખરીદીએ છીએ.

જી જમાવરતું સારો માલ. જીજમાવે મળશે. મળવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St., DURBAN

કસ્ટોમી આપવાને પુરા જમાવ

આવ જમાવે ૫૬ માટે

માંડી! માંડી!! માંડી!!

કાલ જમાવે ત્યાં દરકોલ ફેજ ટેપીઓ
કુની દીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી
પહોંચી છે. જકારના ઓરડર ૫૫૨ પુરવું
ખાન આપવામાં આવશે.

આવે અને ખાતરી કરો, અથવા જમાવે.

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes

repaired at lowest rates

126 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOSAKER"

E. Aboosaker Amod & Brother,

484, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods

and Best Silks

જમા ફેબ્રી દરકોલ ટેપીઓ,

કેસરી અને ચારી.

ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Add.: "TOBACCO" Phone No.: 1783

નાતાલના તંબાકુ.

ફેબ્રી જમાવે, સસ્તા આવે મળશે
જકારના ઓરડર ૫૫૨ પુરવું ખાન આપવા
માં આવશે. જેટ વખત જમાવવાની જોશે
જમાવ, અમારું કાલર જોડે સુધ
134, થી જમાવ.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

કાર્ત નાજીર, જમાવે તથા કુલ

જમાવના તથા ખાવાના કાલર ખાલ મહર
જોડે કમેરે કમેરે મળે છે. જમાવ થા મળે

Stand 59, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix Natal.

No. 49—Vol. IX.

SATURDAY, DECEMBER 9TH, 1911.

Registered at the G. P. O. as a Newspaper.
Postage Free

TRADING IN LOCATIONS

ORDER OF EJECTMENT ISSUED AGAINST THE GERMISTON INDIANS

IN the Civil Court at Germiston on the 28th ultimo Mr. J. Young, R.M., resumed the hearing of the case in which the Germiston Municipality are suing an Indian named Kala Singh, who resides at the Georgetown Location. Their application to the Court is for an order of ejectment, and £50 damages and costs.

Mr. L. A. Wright (Messrs. Wright and Rose-Innes) appeared for the plaintiffs, and Mr. Advocate Benson for the defendant. The Court was packed with Indians, the action being a test case.

The Summons

The summons alleges that the defendant had occupied stand 462 in the location during October and for some considerable time before on a monthly tenancy at a rental of £1, terminable by a month's notice on either side, by virtue of a monthly stand permit. Last September the plaintiffs gave the defendant one month's notice, terminating on October 21, to quit and vacate the stand. The defendant not only refused to quit and vacate the stand, but maintained that the plaintiffs had no right to terminate his tenancy of the stand nor to eject him therefrom. Therefore the plaintiffs had suffered £50 damages, and prayed for an order of ejectment, the sum of £50 damages and costs.

Defendant's Plea

The defendant pleaded that the monthly stand permit was illegal and directly contrary to the express terms of the native location by-laws under which the plaintiffs claimed the right to exercise supervision or control over the defendant, and under which the stand permit purported to have been issued. In the event of the plea being dismissed, but not otherwise, the defendant pleaded that he occupied the stand in question in the

portion of the Municipal area where in Asiatics were permitted to reside, and denied that his right of occupation was in virtue of any lease from the plaintiffs; also that the plaintiffs had any lawful right to grant a lease of the stand, as alleged in the summons. He denied that the stand was situate in any location, the place in question not being, and never having been a native location since the establishing of the Germiston Municipality in its corporate capacity, as the plaintiffs purported to place a particular meaning upon the term "location," and the area in question did not satisfy the plaintiffs' own definition thereof. The defendant admitted the facts as to the notice to quit, but denied that the plaintiffs had the power to serve that notice, which relied upon the native location by-laws of the Germiston Municipality under clause 7 of which the stand permit remained current until December 31 in each year unless the occupant failed to comply with clause 24 or 25 thereof. He admitted that he had refused, and still refused, to quit, and claimed that the plaintiffs had no power to issue the summons. He maintained that the plaintiffs had no authority to terminate his tenancy, nor to eject him, as there was no *vinculum juris* between the plaintiffs and himself as landlord and tenant. He denied that the area in which he resided was a location as defined by law or by the by-laws upon which the plaintiffs relied, and alleged that the native location by-laws were *ultra vires* the powers and authority conferred upon the plaintiffs. He further alleged that the stand permit was *ultra vires*, and that, as the area had never been defined, the plaintiffs in law had not been able to assume control of it, and had no jurisdiction over the stand or the occupants thereof. Finally, he denied that the plaintiffs had sustained any damage whatsoever.

Claim in Reconvention

He claimed in reconvention that on or about September 9 last he received a private notice, calling upon him to submit to an unlawful endorsement being made on his permit in respect of stand 462. That notice, he alleged, was an illegal threat, which was made in order to intimidate and terrify him either into allowing the endorsement to be made or into vacating the premises at a month's notice without any legal obligation to do so. In consequence of the action he had been put to great trouble, annoyance, inconvenience, and expense, and had suffered damage in the premises in the sum of £50.

The plaintiffs admitted that no location by-laws or regulations were in force in the area known as the Georgetown Location, and that that area was not a duly established location under the Municipal Ordinances of 1903, 1904, 1905, 1906. They denied that the endorsement on stand permits was unlawful.

Mr. Benson applied for an adjournment, so that it could be ascertained whether the stand in question was in the area known as the Georgetown Location.

The application was refused, and the defendant's plea in bar was overruled, the Court holding that the action was one by a lessor against a lessee for ejectment, and that the reference to by-laws in the stand permit did not effect the issue.

Thereupon evidence for the plaintiffs was adduced, Mr. Benson stating that he did not desire to lead any evidence on behalf of his client.

Chief Clerk's Evidence

Vincent J. R. Hanson, chief clerk in the Town Clerk's office, stated that the Town Clerk was absent, and all the Municipal records and documents were under his (Hanson's) control. He produced the agreement between the Municipality, the Rand Mines

Deep, Limited, and the Rand Victoria East, Limited. The rights of the second party had been made over to the Rand Mines, Limited, since the date of execution. Up to October 17, 1910, the location regulations produced were enforced in the area known as the Georgetown Location, which was the area forming the subject of the agreement. Since that date the regulations in question had not been enforced, but Asiatics and natives had continued to occupy the stands which they occupied before that date on payment of the usual monthly rent to the Municipality. Up to the present time the Municipality had discouraged trading in the location, and up to October 17, 1910, those trading were prosecuted under the location by-laws. Two months ago the notice produced was given to all persons occupying stands in the location. The defendant received the notice, but refused to comply, as did the majority of the occupiers of stands in the area. Those who refused were given one month's notice to quit. The action against the defendant was a test case.

Mr. Benson admitted that his client was selected as defendant at his own suggestion.

No Asiatic Bazaar

By Mr. Benson: He had been in the employ of the Municipality for seven years. The Municipality had only one location, and had no Asiatic bazaar, Asiatics living in the location as well as natives. He could not deny that the defendant had occupied stand 462 for seven years. The location regulations were those under which that area had been administered in the past, and the Asiatics in that area were governed by the regulations. Mr. Thorsen was acting as superintendent of the Georgetown location, and witness could produce the resolution of the Council appointing him. The location was still divided into stands, and occupation permits were still issued to those who agreed to the endorsement of their permits to the effect that trading was prohibited. An inclusive charge of £1 a month was made for each stand being rent, water and sanitary services. He did not know whether the acting superintendent was still enforcing the regulations, and could not swear that the regulations had been abrogated since October 17, 1910, nor could he swear that they had not been abrogated. The originals of the notice to quit and vacate the premises were signed by the Town Clerk and handed to the superintendent for service on all occupants of stands. Witness could produce a certified copy of the resolution of the Council authorising the defendant being given a month's notice. The Medical Officer of Health was head of the department under which the location fell. Witness was not aware that native and Asiatics had always traded in the location area, or that the defendant had traded there

for seven years. Stand 462, was in the area mentioned in the contract. Witness was not aware that the defendant had a right to trade there. The Municipality assumed control of the area as a native location in 1907.

At this stage the record of a case, *Germiston Municipality v. Kala Singh*, was put in, and the evidence of the Town Clerk (Mr. J. Mackay) therein recorded was admitted by consent of the parties as evidence in the present action.

Proceeding, witness said that it was on a resolution of the Police Health Committee of the Municipality that every occupant of a stand who would not consent to the endorsement was given notice to quit.

Re-examined, he stated that the Town Clerk left for Maritzburg on the 24th inst.

Regulations in Abeyance

William G. Hulbert, assistant superintendent of the location, said he knew the regulations and knew the defendant. He remembered the case *Kala Singh v. Germiston Municipality*, which was tried in the Supreme Court on October 17, 1910. Since that date the regulations had been in abeyance. Defendant had continued to live on stand 462 for some time, and paid his rent every month. The stand in question was transferred from B. A. Singh to the defendant about two years ago. Witness saw the original of the notice served on defendant, who would not agree to the condition, and was given notice to quit.

By Mr. Benson: The regulations had not been enforced since October 17, 1910. The location area was laid out in stands, streets and avenues. The inclusive rent per stand was still £1, and the charge for occupation of a municipal hut was 10s. per month per native. That much of the regulations was being carried out. They did not trouble about the hours when the occupants should be indoors. After Singh's case witness was instructed by Dr. Moller not to enforce the regulations. That was about December or January last. Witness had resided in the location for five weeks, and did not go out after 9 p.m. unless some special duty necessitated it. He had never given the native constables on night duty any instructions regarding natives wandering about after 10 p.m. Cases of infectious diseases were reported to the Medical Officer of Health, who could enter the location at any time. Witness did not attempt to enter any but against the will of the occupant, and had never done so. He had read the regulations within the last two months. Kafir beer was not allowed in the location. Visitors were allowed to stay in the location on payment of sixpence per night, or 4s. 6d. a month. There were forty or fifty people in the location who were neither natives nor Asiatics.

"Not Much Control"

There was not much control over the location now, and they had not attempted to control the natives under the by-laws for the past five weeks. If any occupant left a stand the permit was cancelled. In actual practice the occupants on leaving sub-let their stands with any buildings thereon, and the stand permit was transferred to the new occupant. Every occupant had to give a month's notice before leaving. If a native applied for a stand and paid for it, he was granted a stand permit.

Re-examined, he stated that since Kala Singh's case there had not been, to his knowledge, any prosecution for a breach of the regulations. He had regarded the regulations as not in force since then. In case of sub-letting the permit remained in the name of the original occupier, and the name of the sub-tenant was endorsed on the permit. In case of transfer the permit was made out in the name of the transferee. He had never interviewed the town solicitors in connection with the matter, nor had he ever discussed with anyone what evidence he should give.

Medical Officer's Evidence

Carl T. Moller, Medical Officer of Health, stated that the present action was a test case brought with a view to enable the plaintiffs to abide by the terms of the lease. He recently visited nearly all the shops in the location—about 20. He interviewed the defendant, who agreed to be defendant in this case. The defendant said that if the Supreme Court should decide against him he would resist passively. The Public Health Committee of the Town Council controlled the location, and gave instructions to him (witness). He was also medical adviser to the committee, and had held his post since September, 1909. Indians could live where they had stand permits, but he was not aware that any particular area had been set aside by the Government or the plaintiffs for the purpose. Indians could trade as hawkers in the streets, but were not allowed to trade in the location. He did not know whether they were allowed to trade on fixed sites within the municipal area and outside the location. He knew that Asiatics were living and trading outside the location and within the municipal area, but did not know whether they had authority to do so.

V. J. R. Hansom having put in certain documents, judgment was reserved until December 6—*Transvaal Leader*.

The Judgment

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Germiston, Wednesday

In the case of the *Germiston Municipality v. Kala Singh*, judgment was given by the Magistrate

to-day in favour of the Municipality and gave an order for ejectment forthwith, £1 damages and costs. An appeal was noted.

The Henwood Case

A Correction

In our report of the prosecution of Mr. Henwood for assault upon his indentured Indian, which appeared in our issue of the 21st October under the heading "A Brutal Assault upon an Indian" we gave the name of Mr. J. R. Currie, as the Magistrate who tried the case at the Umlazi Court. We have been informed that Mr. Currie did not try the case and had nothing to do with the judgment. We regret that such an error crept into our report.

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Tuesday.

I understand that the school at Newtown, which was largely attended by Indian boys, and which was closed a short time ago, will be reopened under better auspices in the beginning of the New Year, where, side by side with the English language, Indian languages will be taught. When the Newtown school was closed, the Indian lads proclaimed a practical boycott of the coloured school in Market Street, where they were expected to go, and this boycott had undoubtedly a great deal to do with the decision virtually arrived at by the Board to re-open the school next year.

Saturday last was one of the greatest days of the year for Mahomedans. It was the Bakri-Id festival, but it was turned by the Mahomedan congregations in Johannesburg into a day of mourning by reason of the war being waged between Italy and Turkey. Special prayers were offered for success to the Turkish arms, and a cable was sent to His Imperial Majesty, the Sultan of Turkey. A special meeting was held subsequently at the Hamidia Islamic Society's Hall, at which a resolution sympathising with Turkey in her troubles and wishing success was adopted. The three Mosques in Johannesburg were packed with devotees, hardly a Mahomedan being absent at the time of the ceremony. A collection was made at all the Mosques in aid of the Red Crescent Society's Fund.

Messrs. Doshi and Khaderia of Pietersburg have contributed £1 to the Famine Fund.

The Hazare receipts so far are £138/10/7 and expenditure £45/8/8.

Hardships of Third-Class Passengers

As a result of the letter to the local railway authorities in the above matter and which appeared in last week's *INDIAN OPINION*, Mr. Joseph Royceppen has had an interview with the authorities and assurance has been given that the conditions complained of will be ameliorated, and all endeavours made to remove the cause of complaint.

From the Editor's Chair

A CRUEL SCANDAL

MR. JOSEPH ROYCEPPEN's letter, published in these columns last week, draws attention to a cruel scandal. It is a remarkable fact, but nevertheless true, that, under the so-called representative institutions, the voiceless go to the wall. The ministers, whose primary care is to please those who have put them in office, inevitably neglect those who have no power to affect their fortunes. Were this not so, we would certainly expect Mr. Sauer, who is supposed to be a radical statesman with great sympathies, to remedy the grievances complained of without taking any time over it. On the contrary, what one notices is that no stone is being left unturned to make the 1st and 2nd class passengers as comfortable as possible. And this is done at the expense of the 3rd class passengers. Anything is good enough for them. They may be packed like sardines, they may travel without any light in their coaches, and they must in many cases pay more than 2nd class passengers. We trust that Mr. Joseph Royceppen, having taken up the matter, will not rest content with the mere assurances given to him by the railway authorities, but see to it that they are fully given effect to.

MIXED SCHOOLS AND MORALS

We gladly make room for Mrs. Wybergh's spirited contribution to the *Worker* on the question of mixed schools. The matter was taken up by the *Transvaal Leader*, and the Education Board has invited Mrs. Wybergh to prove her charges. This Mrs. Wybergh has offered to do if her informants, who are teachers, are fully protected. There is some hesitation on the part of the Board to give the full protection she naturally asks for. We are not just now concerned whether Mrs. Wybergh furnishes the Board with proofs in her possession. What we wish to place on record is the fact that the *Transvaal Leader* and practically the whole of the Johannesburg Press suggest that the

system of mixed schools should come to an end, especially for grown-up boys and girls. It seems to have been taken for granted that, in substance, Mrs. Wybergh's indictment is true.

"Rest and be thankful" was Lord John Russell's motto. We admire the wisdom of those Indian parents who instinctively recoiled from the stupid experiments that the Natal Education Department wished to try among us of mixing boys and girls. This is essentially an age of innovations and rash experiments. Movement is mistaken for progress. So long as you move, it does not matter whether you are moving backward or forward. The existing order of things must be bad and must, therefore, be improved, says the zealous reformer. "Hasten slowly" should be the motto of the real reformer. Mrs. Wybergh's revelations show clearly that we must be most careful before we uproot systems or customs that have been handed down for generations, unless we know them to be immoral.

The "Invasion" of Boksburg

Another Open-air Meeting

A public meeting to consider the Asiatic invasion of Boksburg North was held opposite the Boksburg North Hotel on the 7th ultimo. The weather was stormy, but under the circumstances there was a very good attendance (says the *East Rand Express*). Cr. Fred. Elze presided, supported by Crs. Davies, Heineemann, McNeil, MacDowall, and Waterston; Mr. J. Vaughan, president of the Boksburg North Ratepayers' Association, and Mr. W. Brook. Mr. R. S. Rigg, representing Henderson's Estates, was also on the platform.

The Chairman (Cr. F. Elze) in opening the meeting expressed his regret at the very inclement weather, and proceeding explained that the speakers who would follow him would explain fully what they were met for. They were all British and he hoped the meeting would be

On British Lines.

He could understand their just indignation, but trusted that that would not warp their judgment. They should apportion the real blame—was the blame that of the white man or the coloured man?

Mr. R. S. Rigg said that he was asked to come there by Henderson's Estates on the instructions of Mr. Pott. First of all he would like to mention that the matter had already been in Court. That was 15 months ago, but the Court felt they were not in a position to deal with the matter. Later on a deputation waited on Henderson's Estates and

asked if they were willing to assist Mr. Potgieter in bringing a case. Their reply was that if united action was taken by Mr. Potgieter and the Boksburg North Ratepayers' Association, they would be prepared to pay one-third of the cost. He understood nothing further was done on that matter. He (Mr. Rigg) was now in a position to inform them that Henderson's Estates were prepared to guarantee them half of the costs up to £100, that was to say the stand-owners and traders concerned were prepared to make a move. The Company wanted to know

What the People Intended to Do

and when he knew he would lay the facts before them, and they might get further assistance.

Cr. Waterston said that as far as Mr. Rigg's statement went he considered that Henderson's Transvaal Estates had taken absolutely no action in the matter. The clause in the conditions of purchase read as follows:—"The purchaser shall not let or transfer to, or in any way give, suffer, or allow the occupation in part or in whole of the said building Lot or any of the buildings thereon, to or by any Arab, Malay, Chinaman, Coolie, Indian, or any other coloured person, nor shall the purchaser allow to be located on the said Lot or any part thereof, any such person as aforesaid, unless he is the bona fide employ of the purchaser, his tenant or tenants, and is engaged in carrying out the duties for which he is employed by the purchaser, his tenant or tenants, on the said building Lot." That bound the purchaser and subsequent sales of a stand did not affect the matter. Henderson's should have taken the thing up at the start. Proceeding the speaker said he admitted in the past he had not helped the storekeeper in his fight with the Asiatic trader, although he had never traded with Asiatics. On the other hand the storekeepers had not helped the workers in their fight with the coloured labour menace. Now, however, they had joined hands on the matter. Arguments had been brought up by the working-man that that question did not affect him but only storekeepers. That was wrong. If they had all Asiatic storekeepers along Cason Road it would mean that white shop assistants would be thrown out of work, while property would also depreciate in value and Boksburg North was a working-man's township. From enquiries made in Boksburg he found that in one store white girls were paid 30/- up to £5 a month, while in the same shop a burly Kaffir was getting £4 a month. Was a kaffir of more importance than a white girl? Storekeepers must remember the workers' side of the question as well as their own. The speaker then urged that Imperial politics

Should Not be Considered

in the matter, as they would have trouble in India in any case. He urged that Henderson's Estates should bear the whole cost of the action. If the Company would not enforce the anti-Asiatic clause, was any clause binding? He could open a shop on a private stand or apply for an hotel licence. In conclusion he urged that neither the Government nor the Opposition were doing anything for the people in their fight against Asiatics and coloured people, because both of them wanted Asiatics. He moved: "That as the Property Owners of Boksburg North bought their stands under the impression that Boksburg North was to be a white man's township, we are of opinion that Henderson's Transvaal Estates are under a moral obligation to do all in their power to keep the Asiatic and the Coloured man out of the Township. We, therefore, urge upon the Henderson's Transvaal Estates the necessity of taking immediate action to enforce Clause 3, under conditions of purchase set forth in Deed of Transfer."

Mr. J. Vaughan seconded, and in a pointed speech detailed the misfortunes which had befallen Port Elizabeth through Asiatic traders ousting the whites. In 1903 the butchers numbered 50 white and 3 Asiatic, the proportion altering to 37 white and 21 Asiatics in 1910. At the abattoirs the wages paid by the white butchers amounted to £100 odd, while only £13 was paid by the coloured. That was the kind of thing they could expect in Boksburg North if the coloured menace extended. He had fought the Asiatic question for years and years, and was beginning to think he would have to share Mr. Waterston's views as they did not seem to get any help from the two big parties on the coloured question. He thought they must fight the coloured menace on the mines. His white wages bill was something like £45 a month, while the Coolie only paid £6 for his labour. The rental question would be similarly effected.

Cr. A. W. Heinemann in supporting the motion urged that it was

The Duty of Every White Man

to combat the coloured menace. They must look on the fight as the fight of the whole white community of South Africa against the coloured people. It looked very much as if the Durban furniture factories would soon be entirely in the hands of the Indian. The whole of Natal was practically in the hands of the Indian. In the Cape and Natal the coloured people were driving the whites out and coming up after them to the Transvaal. They should drive them back again and away from their shores. The Indian method of entering a town was to pay a big price for the

first stand. That depreciated the value of the adjoining stands and ultimately they got all the stands at their own price. It would be the same with the residential stands, they would find Asiatics residing amongst whites unless they stood together. They should unite and

Show the Imperial Government

that the white people were as one man and would not have Indian traders in their midst. They should form a vigilance society to deal with the evil. The Indians were fighting for control and spent money without stint to obtain the victory. They should adopt the boycott, and boycott any agent who had dealings with an Indian, anyone who purchased from an Indian, and any landlord who let, sold or had anything to do with an Indian. As to the "Sammy" they should refuse at all costs to have anything to do with him. By buying from a Sammy they were only sharpening the knife which would cut their own throats. White vegetable hawkers were frozen out by the Coolie ring, and they should support any white man who started. He thought the offer of Henderson's Estates to provide £50

Very Niggardly.

Whatever it cost, however, they should fight the matter. In conclusion the speaker dealt with the way in which coloured people were ousting the whites on the mines, instancing the case of a mine store in which a coloured man handed out stores.

Mr. W. Brook said that when the Asiatic came into Boksburg, the white men had to get out. Proceeding Mr. Brook explained the circumstances under which the Coolie acquired the lease, and read a letter from Henderson's Estates on the subject. He took up land under a clause already quoted, which to his mind was clear. Along the road there was a man applying for a bottle store licence. Messrs. Malherbe and Rigg had written him saying they would cancel his lease if he acted in that way. Why should they deal thus with a white man and not take similar action with a Coolie? Every clause in the lease should be observed.

Mr. MacDowall thought that the word "moral" in the resolution should be replaced by "legal." He urged that Henderson's Estates should protect the "white" character of the township as much as they protected the hotel and bottle storekeepers. In Benoni township the Company were far more active for the interests of the people and would not allow coloured trading or residence. In the Boksburg Town Council they carried an anti-Asiatic resolution in face of the fact that some councillors thought they had no *locus standi*. On the Council they had a *locus standi* set and an Imperial political set who were prepared

To Do Justice to the Asiatic

and practically to ignore justice for their own children. He was afraid that if the Asiatic evil was not soon stopped there would be such a riot that the Coolies would not stop running till they got to Springs.

Dr. McNeil said that the representatives from Boksburg came up that night to show it was not a local question. They came up to help in the fight because it affected every one of them. The fight would not be finished when they had defeated the Asiatic storekeepers because they had the coloured menace on the mines to contend with. What had the Town Council of Boksburg done for Boksburg North as to the Asiatic stores up there? If Henderson's Estates did not show a due sense of their responsibilities he thought it was the duty of the Town Council to help them to that sense. The fact that all that agitation was necessary showed how serious was the question. They must deal with the Asiatics (a voice: Doctor I wish you would

Poison Them

(Loud laughter.)

Mr. Rigg said there was one matter he would like to make quite clear. The fifty pounds which Henderson's Estates said they were prepared to guarantee was only in regard to initial expenses. Henderson's Estates wanted to know the position the people were going to take up and would help accordingly.

It was decided to include the words "and legal" after "moral" in the resolution.

After some questions the resolution was carried unanimously, and it was decided to appoint a Committee consisting of the platform, as already mentioned, and Messrs. Bredell, Coxon, and Bergstein, to carry on further work in the matter.

Press Comment

Commenting on the above, the *Express* says:—

On no other subject does the East Rand feel so deeply as on the Asiatic question. The Indians have challenged East Randites to a fight on the matter, and now there is no alternative but to fight to the finish. There can be no quarter, and to use kid glove methods would be folly for the Europeans and no kindness to the Asiatics. At Germiston the case against Kala Singh is still *sub-judice*, so we are debarred from comment, but should the Council be successful it will settle the problem in that area for some time to come. At Boksburg the agitation is increasing in strength. Despite the most forbidding weather a well-attended open-air meeting at Boksburg North decided on strong action in regard to Indians trading in that township. So far no word has come from Government of what is being done in regard to the Asiatic trading in Boksburg town,

but Government has given its assurance to take steps to make the law respected. It is to be hoped the law's delays will not be too great, or the public may come to the conclusion that if the Government will not vindicate the laws of the country the duty will devolve on them as citizens. In that case we fear that even the most cautious of town councillors will be unable to restrain the popular demand. The people of this country do not go to the trouble of electing legislators to make laws for the government of the whole community in order that a section shall break the laws with impunity.

The Defence Bill

Non-liability of Persons not of European Descent

The Defence Bill, which appears in the *Union Gazette* of the 30th ultimo contains the following:—

Clause 7.—The liability

(a) to render personal service in a combatant capacity in time of war; or

(b) to peace training; or

(c) to serve in a Rifle Association, or

(d) to cadet training; or

(e) to a contribution in line of service,

shall not be enforced against persons not of European descent, unless and until Parliament shall by resolution determine the extent to which and conditions under which any such liability shall be enforced against such persons.

The Evil of Mixed Schools

Mrs. Wybergh's Disclosures

The *Worker* (Johannesburg) of the 11th ultimo contains the following remarks by Mrs. K. E. Wybergh on the evil of mixed schools:—

One of the questions which is rapidly becoming a very serious one in Johannesburg is whether the present system of educating the two sexes together in our public schools can be tolerated much longer. Theoretically, there is much to be said for it, the idea being, of course, that girls and boys should be given an equal chance in life, and that the comradeship between them will result in a softening and humanising of the boys and a bracing up of the girls. This is an excellent ideal, and it was put forward in England even before the Norman Conquest by the Venerable Bede in his famous exhortation to the young men to be pure and to the young women to be brave. Unfortunately, in modern practice the

system does not work out this way, and the object being lost sight of, the benefits are not secured. It has, for instance, been totally misunderstood in London, and, being naturally a failure, has been abolished. The report of the manager of the Central London School district shows a most deplorable jumble of moral and intellectual ideals.

Thus their programme of what is to be taught to girls is:

Gentleness, modesty, patience, needle-work, and domestic accomplishments;

while to boys it is:

Kecness, intelligence, hard work, determination to overcome difficulties, mathematics, science, geometrical drawing.

When will educationists recognise that there is nothing to be gained by specialising in virtues? Girls are by nature gentler than boys, and it is more urgent to teach "gentleness, modesty and patience" to the latter, while surely a "determination to overcome difficulties" is as necessary for girls as for boys. This tendency to exaggerate instead of trying to equalise sex differences is both absurd and disastrous. One has only to look at the result of regarding chastity as necessary to women and not to men to see how disastrous it is.

But as regards Johannesburg I doubt whether the system of co-education was adopted on any definite educational grounds at all, and it is most certain that no attempt is being made to reap what theoretical advantages may attach to the system. It was adopted, I believe, purely and simply to avoid the expense of building and equipping separate boys' and girls' schools. Not only have the possible advantages not been reaped, but no care has been taken to guard against the great and obvious dangers. The results of the system at any rate are such that I cannot set them down in print without rendering myself liable to prosecution. They are literally unspeakable, and threaten to make the Johannesburg of the near future, when these poor children have grown to man and womanhood, a hell on earth. If they are to be saved from utter degradation something must be done, and that quickly. There seems to be an extraordinary apathy among parents on this subject, possibly due to ignorance, but conscientious school teachers, especially women teachers, are at their wits' end. The position is greatly aggravated by the adoption of the double session system, for numbers of children of both sexes do not go home in the middle of the day, and since teachers also require food and rest, are entirely without supervision or control during the dinner-hour. The extent of the evil that goes on unchecked at such times can be partially estimated by the number of obscene notes which pass to and fro during the tea of the day, some small portion of which we find thus to come to light.

not speaking at random, but from a knowledge of the actual facts, and I shall have more to say on a future occasion. Meanwhile, I would beg all parents who care for their children's welfare ■ see that they come home daily for their mid-day meal.

The £3 Tax

"A Unique Opportunity"

Mr. P. S. Aiyer has addressed a letter to the Prime Minister of the Union, praying for the repeal of the £3 tax on Indians and hoping that "the Ministers would give due consideration to the assurance given by his Majesty's Government, in reply to a petition bearing on this subject, along with others, in a dispatch addressed to the Natal Government dated 24th December, 1909, in which it was stated by the Secretary of State for the Colonies that "questions affecting Indians would be treated in a broad and generous spirit" by the Union Government.

"In view of this solemn assurance the Indian community cherished and still hope that this tax will be removed under the regime of the Union Government. My Committee, therefore, respectfully submits that the Ministers may be pleased to give their earnest consideration to this question, and that any announcement that the Government may be pleased to make, especially on the unique occasion of their Imperial Majesty's Coronation at the Delhi Durbar, will not only ■ hailed with unbounded joy, but the moral effect of it will have a far-reaching influence on the consolidation and stability of the Empire."

The *Natal Mercury* publishes the letter and, in a leaderette headed "A Unique Opportunity," says:—

The whole history of this tax is discreditable, but whatever reason there may have been for the original idea of imposing it, that reason has mainly disappeared with the stoppage of further Indian immigration. The interpretation of the law to make it applicable to women and girls, and subsequent administrative procedure in connection with the levying of the tax, is a reflection on the name of the Province as the home of a civilised community. The methods which have been adopted have certainly not the sanction or approval of any of the European inhabitants who have any sense of right or justice, or have any regard for common morality. The callous indifference which the Liberal Government at Home has shown in the matter has been in striking contrast to their display of unctuous rectitude and hypocritical solicitude over the Chinese who were in the Transvaal; but there is now a unique opportunity for both the Imperial and the

Union Governments to redeem the promise of Dec. 24, 1909—that questions affecting Indians would be treated in a broad and generous spirit." The presence of the King and Queen in India, at the Imperial Durbar ■ Delhi, is an occasion which should be taken advantage of to declare that at the earliest possible opportunity the burdensome tax will be repealed. It would be a graceful compliment on the part of the Union Government, and there is not the slightest doubt it would be highly appreciated by the King and Queen, and have a very beneficial effect and far-reaching influence throughout the Indian Empire. It is not a question of finance, so far as the Union Government is concerned. It is something far more important. It is a matter of high principle and of Imperial good faith towards another race by the ruling caste. We can only hope that the great opportunity which presents itself will not be lost, but will be taken advantage of, to remove a nasty blot on the Statute Book, and to repeal a tax what is a disgrace to any civilised Christian country.

Municipal Congress

Debate on Asiatic Trading

We gave last week a short telegraphic summary of the debate on the licensing question in the Municipal Congress at Maritzburg. We now give the full debate as it appeared in the papers:—

In connection with this matter there was a communication from the municipality of Port Elizabeth, dated 7th July, 1911, urging the necessity of steps being taken with a view to putting an immediate stop to the present indiscriminate issue of licenses ■ such traders, as in the opinion of the municipality it is not in the public good that they should have the right, irrespective of their character and without regard to local circumstances or conditions, to take out licenses in any and all municipal areas without the approval of the local authority, and urging the necessity for concerted action being taken to impress upon the Government the urgent necessity for legislation being passed to effectively deal with the question of Asiatic trading.

Licensing Powers

That having regard to the many inequalities which exist in the matter of licensing powers as affecting municipal authorities within the Union of South Africa, including general dealers, vehicle, traders, and other licenses, it is advisable that the United Municipal Association should discuss the whole subject of the present licensing powers, with a view to making such representations to the Government as may be deemed expedient in the matter of the appoint-

ment of a Commission to take evidence in the four Provinces, and to report as to:—

(a) The powers which should be vested in municipalities with regard thereto; and.

(b) Whether any restrictions should be applied in the issue of trading licenses.

Mr. Hoffmeyr (Johannesburg) on the subject of Asiatic trading, said that this was one of those questions they had all recognised should be dealt with, but as soon as they came to the method of dealing with it there were almost insuperable obstacles. He thought it would be inopportune at the present time to move a number ■ resolutions, and therefore he agreed with the proposal to be brought forward by the Port Elizabeth Association that they should throw the whole onus on the Government, and that representations should be made to the Government for the appointment of a Commission to deal with the matter.

Mr. Fettes (Port Elizabeth) agreed that something should be done with reference to the condition of these licenses, and they wished that there should be restriction on the issuing of these licenses. He begged to move: "That steps be taken for urging the necessity for concerted action being taken to impress on the Government the urgent necessity for legislation being passed to effectively deal with the question of Asiatic trading."

Mr. Hollander (Durban) remarked that to ask the Union Government to bring in a Bill ■ deal with the matter in the way proposed would be to ask them to do that which they knew the Imperial Government would not agree to.

Mr. Bronstad said he was rather surprised at the limit of the proposal from Port Elizabeth. That might be done by the Chambers of Commerce. He thought it should be dealt with, as the Asiatic peril was creeping closer and closer to their very doors. He was convinced that unless they adopted drastic measures themselves, and impressed them on the Government it would be a sorry day for South Africa.

Mr. Fettes subsequently withdrew his proposition.

Mr. Hoffmeyr (Johannesburg) then moved:—"That the Government be urged to take into consideration the urgent necessity for legislation being passed on the general question of trading licenses. He said he thought they should ask the the Union Government to refer the matter to the various Provincial Councils to give the various municipalities power to deal with the matter. He thought the Congress should only deal with the matter in general terms, and then make representations to the Government to adopt such a course as they desired.

Mr. Sanders (Maritzburg) pointed out that legislation was unfortunately passed some years ago, which gave

the right of appeal from Municipal and Local Boards to the Supreme Court, if a licence were refused, and now if a licence were refused the decision was appealed against. What they wanted was a negation of that Act.

Mr. Clover moved as an amendment seconded by Mr. Jones (Newcastle):—

"That the Union Government be requested to introduce legislation by which the grant of licences shall be prohibited to others than those who are able to keep books in English and Dutch, under which it will be competent for the Licensing Authority to refuse licence when not satisfied as to the good character of the applicant and where the premises are not suitable from a health point of view.

Mr. Chadwick (Estcourt) stated that he agreed with Mr. Hoffmeyr. He thought the resolution was one the Government would consider as the word "Asiatic" had been omitted. The necessity for stopping Asiatic licences they were all agreed on. They were the curse of Natal, especially but they must not lose sight of one fact. They had the remedy in great part in their own hands. If they boycotted the Arab stores for twelve months they would find more than half of them shut up.

Mr. Hollander moved as an amendment: That in the opinion of this Congress it is desirable and advisable in the best interests of the country that the Government should give to each municipality or local authority power to control the issue of trading licences."

Mr. Doig (Ladysmith) seconded.

An Imperial Issue

Mr. Constable of Hoksburg said that it seemed to him nothing short of puerile (if members of the Congress would excuse the use of the term) that movers of resolutions tried to get round, to dodge a great Imperial issue by subterfuge. It was a question which had been exercising the Imperial authorities for long. Whenever this question came up it never went beyond the mercenary consideration of trade. There was a far higher consideration. He did not think that any good could come by dodging this question, and asking the Government to give them the power to refuse licences. What they wanted to do was to discover a *via media* by which the Imperial Government could be met. He believed that the solution of this question was along the lines of some form of segregation. In the interests of South Africa, he believed that these people should be segregated.

After general conversation all the resolutions were withdrawn with the exception of those proposed by Mr. Cluver and Mr. Hoffmeyr.

Mr. Cluver's resolution was put and negative.

Mr. Hoffmeyr's amendment was then agreed to.

Anti-Asiatic Movement

A correspondent writes to the *Transvaal Leader*:—"Your report of the discussion on Asiatic competition which occupied Kruger's Chamber of Commerce at the week-end gave a clear idea of the tone of the proceedings, but as regards one line the figures appeared in print in reverse order. They should have read: Dutch, 74.44; British, 25.54. However, from the text of the report it was made quite plain that the desire was in no way to set section against section or discriminate in the matter of race, but to show Mr. Van Veyeren (and other public men who are alive to the danger) that three-fourths of the people who deal with Asiatic storekeepers in preference to Europeans, are the Dutch-speaking country-folk of the district."

The Condition of Brickhill Road

Congress Takes Action

The Joint Hon. Secretaries of the Natal Indian Congress have addressed a letter as follows dated the and instat, to the Chairman of the Sanitary Committee for the Borough of Durban:—

Sir,—The enclosed cutting from *INDIAN OPINION* of to-day's date speaks for itself. We are requested by the Committee of the Natal Indian Congress to draw your attention to the condition of Brickhill Road. We know you are not unaware of the state of affairs in that locality, and we remember your efforts in the direction of ameliorating the conditions of these poor Indian residents. May we ask you to again press this matter forward? We need not dwell upon the importance of it, for there is not a man in Durban who knows better than yourself. For the sake of the reputation which Durban holds as a model town, and in pity for the people themselves, we request you to lose no time in bringing this matter before your Committee, and we trust that we shall soon see some substantial results.

An Inspection to be Made

The following item appears in the report of the Town Council Meeting, held on Thursday last, under the heading "Public Works Committee":—

Filling in Brickhill Road.—On Surjoon and Rambhairs, dated Oct. 13, asking for improvements to be effected in the Brickhill Road district, read Borough Engineer's report thereon, and the Committee recommended that the matter stand down for the inspection of the locality by this Committee.

Dundee Licences

An Increase on Hawkers

A special meeting of the Dundee Town Council was held on the 18th ultimo for the purpose principally of passing the schedule of estimates of ways and means for the present corporate year, writes the Dundee correspondent of the *Natal Mercury*. The Mayor being absent at the S.A. Municipal Congress in Maritzburg the chair was taken by his deputy, Councillor T. J. Williams.

The Finance Committee first presented to the meeting an amended tariff of licences, and this was adopted, with one small amendment affecting motor cars. The new tariff makes very few changes in the existing licences, but adds a number of new ones. The changes include the reduction of the wholesale liquor licence from £30 to £20, and the wholesale shop licence is raised from £7 10s. to £10; the only other radical change is in the hawkers' licence, which, instead of being 30s., will be £6 per annum in future. The new licences include a 10s. licence for fruit and vegetable hawkers, £6 for hawkers of S.A. produce other than fruit, etc.; manufacturers, £2 10s.; laundries, £1; retail fruit dealers, £2 10s.; retail dealers in S.A. produce, £5.

Indian Crematorium

Urgent Need for Water Supply

We have before us a petition and correspondence relating to the need for a water supply to the Indian Crematorium, Durban. In September last a petition from Indians residing in the Borough was presented to the Town Council, urging the necessity of a water supply, and it was asked that this should be given free by the Corporation. Several hundred pounds have been spent in erecting buildings for the purpose of carrying out the Hindu religious ceremonies to the dead. A supply of water is necessary for bathing and cleansing purposes. The petition was placed before the Council and the reply was that, as the cost of laying on a connection would cost from £40 to £50, the Council regretted they were unable to entertain the application.

In reply to this decision, the Hon. Secretary, Mr. Diwan, wrote a letter pointing out that the Indian Market is largely supported by Hindus—about ninety per cent.—whose feelings, his Committee thinks, will be greatly hurt by the Council's decision. As the Municipality derives a good revenue from the crematorium in the shape of £1,000 a year, the cost of laying on the water to the Crematorium is, in comparison, not much.

The Town Clerk has acknowledged the receipt of this letter and states that Mr. Diwan's letter was laid before the Town Council on the 7th November and "received."

The following item from the report of the Town Council meeting, held on Thursday last, will be of interest in connection with this matter:—

Water Supply, Umgeni Lagoon.—On the secretary, Ward 7 Ratepayers' Association, urging, *inter alia*, that a water tap or pillar be placed at or near the old tea-room at Umgeni Lagoon for the convenience of the public frequenting this locality, the Committee recommended that the Borough Engineer be authorised to make provision for the supply of water at the point named.

The Dutch and Coloured People

How they would Curtail their Rights

The following subjects were suggested by the Krugersdorp District branches of the National Party for discussion at the Congress, held at Pretoria on the 24th and 25th ultimo:

"That natives be debarred from owning or hiring land."

"That natives be debarred from residing on Government land."

"That the Railway Administration be requested to consider the desirability of providing 1st, 2nd and 3rd class carriages for the exclusive use of coloured persons."

"That the Congress request the Government to forbid by law coloured persons being allowed to practice as lawyers in the Courts of Justice."—*Standard* (Krugersdorp).

Indian Question in the Imperial Parliament

London, Dec. 6.—In the House of Lords, this afternoon, Lord Lamington moved for the production of the correspondence between the Colonial Office and the Government of the Union of South Africa relating to British Indians in the Transvaal, and also asked for information regarding the operation of the draft Municipal Ordinance, the Gold Law and the Townships Act.

Lord Emmott said he thought he would be able to give a satisfactory reply. The matter was receiving the Imperial Government's most constant and careful attention. He detailed the history of the Union's draft Bill regulating immigration, and the reasons for its withdrawal. The Union Government had promised a new Immigration Bill, correspondence

with regard to which was now proceeding, and consequently it would be improper at present to lay the papers on the table of the House. The other correspondence dealt almost entirely with the passive resistance question, but as a provisional settlement had been reached no purpose would be served by publishing those papers. The Union Government said that they could not understand the alleged grievances under the Townships Act.

Lord Curzon emphasised that the whole matter was most complicated and all desired that this running sore should be removed.—*Reuter*.

Indians and the Jews

A Straightforward Attitude

The *Jewish Chronicle* (London) of the 20th October has the following editorial comments:—

A Correspondence has been proceeding recently in our columns on the question of the treatment of subject races. We do not think there is room for doubt as to what the Jewish position should be on such a question. We ought to stand everywhere for fair and just treatment of the weaker peoples: and it is a matter for surprise and regret that in the handling of Kaffirs and Indians, individual Jews in South Africa should show less than the proper minimum of fairness and wisdom. An attempt has been made by one correspondent to defend the treatment of the Indians in South Africa. Never was a more flimsy case constructed in support of a palpable wrong. To attempt to justify the treatment of the Indians on the ground that it is impossible to compete in business with men of the "primitive habits" of living of the Indians is to borrow one of the most familiar weapons of the anti-alien in England and the anti-Semites on the Continent; and Jews who use such weapons against other races must not complain if they are turned against themselves. We would only say two things further. The first is that the safety of a weak people like the Jews must depend in the long run, on the spread of the principle of respect on the part of the strong for the less strong nations. The second is that Jews—the historic victims of racial prejudice—should be the last to help perpetrate such a sentiment. One of our correspondents wonders whether his antagonist has ever thought what would be the feeling of the white population in South Africa towards the Jews if they threw in their lot with the Indians. Our answer to that is simple. They should refrain from injustice to their fellow-inhabitants, whatever feelings they may excite in intolerant men. In the long run that would win them greater security and more respect.

The King's Visit to India

The Effect on the Colonies

In an editorial note on the arrival of the King and Queen at Bombay, the *Natal Mercury* says:—

Personal rule appeals to the vast masses of the people of India to a degree that does not apply in other parts of the British dominions, and, while it would be too much to expect that the great Durbar, the Coronation, and all the attendant ceremonies and state visits to different parts of India would finally end the unrest which has been prominent for some time, we think there can be no doubt it will go a long way to consolidate the British Raj, and to make the mass of the people more loyal than ever they have been to the Throne. The Royal visit to India also should not be without some good effect in other parts of the Empire, where the tendency is, if not to look down upon India, to regard the people of India as little better than uncivilised barbarians. We are all fairly well agreed that the importation of Asiatics into the British Colonies as permanent residents is undesirable, but those who are already in the Colonies and have legitimate rights should be fairly and justly treated. The honour of the Empire and the principles of British rule demand this, and any departure therefrom is an unworthy act on the part of the members of the ruling caste.

The Labour Question

General Smuts Speaks

Speaking at Pretoria on the 7th instant, on the labour difficulty, Mr. Smuts said that there was no hope in the direction of Asiatic labour. If ever Asiatics were introduced here as indentured labour there would be a revolution. That door was closed for ever. A good deal could be done with our resources in South Africa. The time was coming when we should have to get white labour in this country. What had been done in Australia and Canada on a large scale should be done here for establishing and strengthening industries here.—*Reuter*.

Referring to the labour question, Mr. Mulan, at Malmesbury, said that during next session a Bill would be introduced applying the Squatter Laws throughout the Union. If the labour shortage continued, they should import labour. If they had to import people, they would certainly draw them from countries whence their forefathers had come.—*Reuter*.

Mr. Polak's Statement

The Present Position in the Transvaal

The following statement was prepared by Mr. Polak whilst he was in London:—

Shortly before he left for South Africa, General Botha was asked by the South Africa British Indian Committee to receive a deputation, with the object of placing before him the views of British sympathisers with Indian residents of the Union on some of the various aspects of the Transvaal Indian problem. It was thought that, with the provisional settlement of the Transvaal struggle that had shortly before been so happily arrived at, and the more cordial feeling that had been evoked thereby, General Botha's presence in the country provided an admirable opportunity for friendly discussion and deliberation. It was sought to show him that people on this side recognised his peculiar difficulties, and were anxious to assist him, within their means, to overcome them; but, at the same time, occasion was to be taken to impress upon him, before the serious influence of the Imperial Conference had worn off, the Imperial danger that was being provoked by a continuance of the policy that had operated so long and so harshly in most parts of the Union. Unfortunately, General Botha's health did not permit him to receive the proposed deputation, but he caused a letter to be addressed to the Committee, the concluding paragraph of which reads as follows:—

"General Botha wishes me to add that no one can be more anxious than he that the British Indian question in South Africa should be finally settled to the satisfaction of all parties and he is very hopeful that this will soon be attained."

These assurances were eminently satisfactory, so far as they went, but it will be seen that they did not go very far, for, as recently as last week, Reuter telegraphed from Cape Town the following alarming message:—

"Replying to a question put to him at Reitzfontein yesterday regarding Asiatic immigration into South Africa, Gen. Botha said that he would like to see the country rid of Asiatics, but it was a most difficult question, and would cost a great deal. The Government, however, still hoped to find a solution of the problem."

General Botha's declaration adds a most significant commentary to Lord Amphill's very valuable exposé, a few days ago, of the precarious tenure of existence enjoyed by the Indian residents of the Transvaal. It is evident that the Union Prime Minister chooses his language to suit his audience, and that he follows the ancient precept of

being all things to all men. It is plain, though, that however varied may be his choice of language, his thought, and that of the majority of his Cabinet, remains exactly what it was when, late in 1906, General Smuts urged the eradication of the "Asiatic cancer" from South Africa, and early in 1907, General Botha himself promised the Transvaal electorate that if they put his party into power, which they very willingly did, he would "undertake to drive the coolies out of the country within four years." To what an extent he succeeded in fulfilling his promise, so eagerly seized upon, we may realise when we bend our minds to the important fact that, as a result of the terrible struggle that has been endured in the Transvaal for the four years and more since the enforcement of the Asiatic Act, the Indian population has permanently lost a third of its numbers—without compensation—whilst the remainder have been, in some cases, wholly, and in nearly all, partially, impoverished.

The provisional settlement arrived at last May had reference to one matter alone—the method of restriction of Asiatic immigration into the Transvaal. It provided for the repeal of the Asiatic Act of 1907, safeguarding, however, the rights of minors thereunder, and for the removal of the racial bar immigrants Restriction Act, 1907, substituting for it statutory equality as to immigration, subject to administrative differentiation, restricting the admission of Asiatics to half a dozen cultured men annually. As this was a recognition and an acceptance by the Union Government of the principle for which the Transvaal Asiatics, Indians and Chinese, had been contending during the whole passive resistance struggle, the movement was suspended, until the Union Government were able, in the next session of Parliament, to introduce legislation covering the terms of the settlement. This may be done by two methods—either by a general Immigration Bill covering the entire Union, or by a special measure designed merely to remove the objectionable features of the existing Transvaal statutes. The first method is not popular with the Indian community, for it is believed that, in order to counterpoise the concessions in the Transvaal, General Smuts will endeavour to diminish the rights and privileges as to immigration of the more favourably situated Indian residents of the Coast Provinces, where the conditions are of a nature completely different from those obtaining in the Transvaal. This fear is a very real one, notwithstanding the apparently firm declaration of the imperial Government, last year, that they would be unable to contemplate the diminution of the rights of the Cape and Natal Indians in the effort to rectify injustice to their Transvaal compatriots; for South African Indians have had a

unique and unpleasant experience of the facility with which the Imperial Government have yielded up their rights in deference to the clamorous demands of the European colonists. There is another objection to this method of procedure, and that is on the part of the Orange Free State population, who fear that the few cultured Indians, who may be admitted to South Africa and therefore to every part of the Union, under the stringent tests that would be applied, and who after all would be obliged to live upon the professional and educational needs of their resident countrymen, of whom practically none live in the Free State, will subvert the civilisation of that advanced Province; it is hinted, too, that, owing to a resolution adopted at the recent Imperial Conference, providing for the appointment of a Royal Commission on Immigration into the Self-Governing Dominions, it will not be possible to introduce a Union Bill until after the Commission shall have reported. If this be indeed so, it may clear the way for a small measure designed solely to deal with the Transvaal difficulty. Meanwhile, every obstacle is being placed in the way of wives and families, who are now at the Coast, rejoining their husbands and fathers lawfully resident in the Transvaal. Delay after delay occurs, and excuse after excuse put forward, until it has become necessary to take heroic measures and bring these women and children into the Transvaal in spite of the official opposition, procure their arrest at Volksrust, the border town, and their subsequent discharge by the magistrate—all of which suggests a sullen, uncompromising, and threatening frame of mind on the part of those charged with the administration of Asiatic affairs. Finally, Justice Wessels has delivered an *obiter dictum* that the present Immigration Law does not contemplate the admission by a lawfully resident Mahomedan Asiatic of a second wife, where he is possessed of more than one.

(To be Continued.)

Contents

	Page
Trading in Locations	459
The Henwood Case	461
Transvaal Notes	462
Hardships of Titled-Class Passenger	461
From the Editor's Chair	462
The "Invasion" of Boksburg	462
The Defence Bill	463
The Evil of Mixed Schools	463
The £3 Tax	464
Municipal Congress	464
Anti-Asiatic Movement	465
The Condition of Brickhill Road	465
Dundee Licences	465
Indian Crematorium	465
The Dutch and Coloured People	466
Indian Question in the Imperial Parliament	466
Indians and Jews	466
The Kluge Visit to T. H. H.	467
The Labour Question	467
Mr. Polak's statement	467

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર
સસતા નેહા
મુખર્દ જનારો

આ કંપનીની જામચોટમાં દરેક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સુવિધા છે તેમજ ખાસી ઇડીયન છે, અને ઓશીયરો ખીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડશે નહીં એ ખાતરી રાખીશો.

આ કંપનીની જામચોટ દર મહીને મુખર્દ સાથે જાય છે. માટે આ કુલ જાહેરની મુસાફરીના ખર્ચા લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તાત્કાલ પાછા રહેજો.

સરકાર જામચોટ મુખર્દ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહની જાણ માટે અતરે જાપામાં નખાવણું તેથી સહ કાલેએ તે સ્વર ખરચે જામચોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

મધુ વચત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

જાવનને લીધે લોકોનો જોર વધવા લાગ્યો વીચે જુલમ મળી છે.

અમદાવાદે ૨૨૦૦ રૂન ૧૫ મી દીસેમ્બર.

જાવનને લીધે લોકોનો જોર વધવા લાગ્યો વીચે જુલમ મળી છે.

જાવનને લીધે લોકોનો જોર વધવા લાગ્યો વીચે જુલમ મળી છે.

જાવનને લીધે લોકોનો જોર વધવા લાગ્યો વીચે જુલમ મળી છે.

જાવનને લીધે લોકોનો જોર વધવા લાગ્યો વીચે જુલમ મળી છે.

Telegraphic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

જાવનને લીધે લોકોનો જોર વધવા લાગ્યો વીચે જુલમ મળી છે.

જાવનને લીધે લોકોનો જોર વધવા લાગ્યો વીચે જુલમ મળી છે.

King & Sons,
West Street, Durban.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,
Tel. Add: "DAWOOD."
P.O. Box 3504, MIDDELSBURG, Transvaal.

P. V. Sanghaye & Son

Commercial Brokers & Commission Agents
Tele. No. 1538, 208 Gray St., DURBAN
જાવનને લીધે લોકોનો જોર વધવા લાગ્યો વીચે જુલમ મળી છે.

Subscription Rates

Annual: Yearly ... 15/-
Half-Yearly ... 7/6

Hassan Essak

Draper, Grocer
&
General Merchant

જાવનને લીધે લોકોનો જોર વધવા લાગ્યો વીચે જુલમ મળી છે.

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O., Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

Subscription Rates

ENGLAND and INDIA
Yearly ... 12/-
Half-Yearly ... 6/-
Quarterly ... 4/-

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parron, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

HAJEE ABDoola

Box 593, DURBAN

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

GOOLAM MOHIDEEN, GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

3 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG.

A Book—and Its Misnomer

By H. B. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by

L. ENNEMER

Post Free. 7d.

L. P. Press, Phoenix.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 28th and
DELAGOA BAY about the 30th DECEMBER

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

મહેરમના તહેવારો પેર પહોંચી કરનારા તકવાર થાઓ.

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલુમકોટા" ૮૧ ૩૪૨૩.

ઉપલીજમ જાહેર વખણાએલ લાઇનની મંજૂર અને હવે આજની જામ
મેટ જાએથી તા. ૨૮ ડીસેમ્બરના રોજ ઉપડશે. તે ફક્ત દેલાગોઆએ હાંતીનાર અને
મોખ્યાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે. આ સ્ટીમરમાં જનારાઓને મહેરમના તહેવારો
પેર પહોંચી વહાલજિની સાથે ઉજવવાનું બનશે.

મજૂર લાઇનની આમણેદમાં કેક પાસેજશે સાફ ઉપલા ફાલકાએમ
ધણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બતીઓ છે. દેથી ખલાસી છે.
એડીશનલ સાફ અને હીંદુસ્તાની વાત બોલનારા છે.

કુદીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે બેકિ પોતાના બાળબચ્ચાને
કુદીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા મંજૂર હોય તેઓને આમારી ખાસ
સલામત છે કે આવી ફક્ત ફક્તની મુલાકાતો આજુબાજુ તક મુખાવશે
નહી.

ફરસ્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
ની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તે મહેરમાની કરી તુરત જાની
ની ટીકીટ કલાસી લેવી. સ્ટીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર થઇ છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આમણેદ જાએથી ૬૦ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચે તારથી ખબર મળે છે, જે ડાયામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એચ. કાફુલ, ના ૨૮ પ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રી
આથવા સેન્ટ ૬૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોરેસન એજન્સીઓ, અને દેલાગોઆએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ ઇસમાઈલ સુરની
ફાઈ. અર આમારે ત્યાં બંને મળી આથવા પત્રબ્યવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી.

આંગલીઆ એન્ડ કો.,

Commercial Rd., Durban

ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨

કમોદીયા ઇસ્લામીક સેસાયટી
હસ્તે ચાએલા ૨૬ ડેસેમ્બર ૧૯૧૧
ઉપરાણાંની વિમલ

ફરસતબરમ ને લીસરીઆમાંથી

જામવ બુકેલા	૧૫ ૦ ૦
મહમદ ઉસપ મહ	૧ ૧ ૦
મહમદ મહુલ સહુલ	૧ ૧ ૦
મહમદ હાલ મુ લાલપાલ	૦ ૧૦ ૦
ઉસપ મહમદ સીદાલ	૧ ૧ ૦
ઇબરાહીમ મુલા બામલ	૧ ૦ ૦
મહમદ માફાવાલા	૦ ૧ ૦
ઉસપ હાલ અહમદ તેલી	૦ ૧ ૦
ઉસપહલ મુલા અને નીમલ	૩ ૦ ૦
ઉસપ મુલેમાલ હાલ	૧ ૧ ૧
હાલ મુલેમાલ	૦ ૨ ૧
મુલા મુલેમાલ હોડરાલ	૦ ૧૦ ૦
મુલેમાલ ઉસપહલ વાલ	૦ ૨ ૧
મુલેમાલ ઉસપહલ મીલ	૦ ૧૦ ૦
ઉસપહલ ઉસપહલ મેલા	૦ ૧૦ ૦
મહમદ અહમદ જખારીયા	૦ ૧૦ ૦
ઉસપહલ અહમદ મહમદ	૦ ૧ ૦
મહમદ મુલેમાલ બાલબેકલા	૧ ૧ ૦
મુલેમાલ હાલ	૦ ૧ ૦
ઉસપ હાલ	૦ ૨ ૧
મુલા મહમદ હોડરાલ	૦ ૧૦ ૦
મુલામહમદ	૦ ૧૦ ૦
એ. એમ. મુ. મીયાં ફ.	૦ ૧ ૦
મુલેમાલ ઉસપહલ મી. ફ.	૦ ૧૦ ૦
મુલેમાલ હાલ બલબેકલા	૦ ૧ ૦
ઉસપહલ મહમદ મેલા	૧ ૧ ૦
ઉસપહલ ફીલ	૧ ૧ ૦
હાલ હાલ	૧ ૧ ૦
હાલ મુલા અહમદ	૦ ૧ ૧
મહમદ મુલેમાલ સીદાલ	૦ ૧ ૧
મહમદ અહમદ જખારીયા	૦ ૧ ૦
મહમદ ઉસપહલ હાલ	૦ ૧ ૧
મની અલી ફ.	૦ ૧ ૦
મહમદ હાલ ખાલ મહમદ	૧ ૧ ૦

લીખતબરમની આથવા

આજમ આમીદની ફ.	૧૫ ૧૦ ૦
હાલમહમદ મુલેમાલ ફ.	૧૦ ૧૦ ૦
હાલ મહેમોલપાં	૦ ૧ ૦
મુલેમાલ હાલ	૦ ૧૦ ૦
હાલખાલ ફ.	૨ ૧૦ ૦
નહર મહમદ ખાલ	૧૦ ૧૦ ૦
મહમદ મુલેમાલ હાલ	૧ ૧ ૦
ઇબરાહીમ અહમદ વાલા	૦ ૧૦ ૧
મહમદ રોમલ	૦ ૧૦ ૧
હાલ અહમદ	૦ ૧૦ ૦
મહમદ બીખા	૦ ૧ ૧
હાલમ ઉસપહલ	૦ ૨ ૦
મુલા આહલ વાલ	૧ ૧ ૦

ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૨

THE UNION TIN FACTORY

આઉથ આફ્રિકા ખાતે જુનું અને સસ્તું ખાણું

અમારા કારખાનામાં દરેક જ્વલની રેખીન તથા કાર્બોને લાકડા દ્રવ્ય, દરેક રકમના ચણ, કેમ્પેસલ તથા બીજાકેન્સ, ક્રીસ્ટીન, ટેમ્પેસ્ટીન, વગેરે વગેરે જનાવવામાં આવે છે. અમારો માલ હોલેકેમીક પાવરની મશીનરીથી બનેલો હોવાથી અહીં કાર્બોન અને ટકાણી તકવાર થાય છે. એક વખત ઓરકર મોકલી મળતી આવી કરે. જ્યારે મામના વેચારોએ પોરક ખરડની વધુ પેની મોકલ્યો તો નમુનાનો ચણ મફત મોકલવામાં આવ્યો. તે જોવાથી અમારા માલની આવી કરે. વધુ અમર માટે નીચેના જરૂરનાં આવેને જાતે આવી કરે અમવા લખો :

Proprietor : M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel.: 2532, 77 Minnar Street, Newtown

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી ફંડમાં
આવેલા પદ્ધતિની વિગત

4454

[illegible]

P. O. Box 532.

Telephone No. 1752.

telegrams: "JOHN'S" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

and at Empire Blds, Commissioner St., JOHANNESBURG

London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરમારજી સોફ્ટવેર કમ્પ્યુટર અને જીઆરઆર વેપારી

મારા હાંધી અને મુઠ વેપારીઓને કપડોથી થઈ પડે તેવી ભાવે નવી નવી ટકી
નો મજા દર અઢનાઈએ વિલાસવળી થત્યારે આનંદા કહે છે. જાન્યર હાથ કરતાં આ માથ
આસરે રખ દ્યા કરતો પડી.
મહારા મામના જોરડરો કપર લાલચ આપ આશ્વાનાં આપે છે.

पौत्रेस्तत्र मनो मरुत्तुं
उधरायुं

	पृ. २०. १.
म. करीम अर्थम	० २ ९
मामद उरमाव	० १ ९
म. करीम अर्थम	० ७ ९
मामद म. करीम	० ५ ०
कस्तिम उरमा	० ५ ०
मिस्लामि मीदा	० ५ ०
२. कस्तिम कस्तिम	० ५ ०
मिस्लामि मीदा	० ७ ०
मामद मीदा	० २ ९
मिस्लामि मीदा	० २ ९
मनी दाह	० ५ ०
कस्तिम मीदा	० १० ०
मनी मादम मादमद	० ५ ०
मामद मादम	० ५ ०
मामद मीदा	० ५ ०
मामद मीदा	० ५ ०
मामद मीदा	० १० ०
मामद मीदा	० ५ ०
मामद मीदा	० ५ ०
मामद मीदा	० ५ ०

Two Useful Books

By

DR. P. J. MEHTA

BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI

AND TIME

South African Indian Problem

HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each

with Postage 74. each.

International Printing Press

PHOENIX NATAL.

પૌરુષીય સંક્રિયા

કચ્છની પાસે ઘેસવાની જમીન

કમળાથી બે માછલો વિપર જલમા
જામમાં ખસે એકર જમીન છે તેમાં
એક હાર્મ હાલિસ તથા પાંચે બાંધેલો કુવો
અને બાપુસ પાપરી માલગેળા વગેરે
જાળાની જલગેળામાં છે. જમીન રેલવે
તથા સમુદ્રની પાસે છે. હવાપાણી સારા
છે અને મહેરીયા નથી. તો જોને એ
જમીન વેચતી લેવાની હોય તેજે નીચેને
સરનામે મુજરાતી કે ઉચિતમાં પત્ર બ્યક
વાર કરવો: કેરાવ પ્રીવ્યક કરેલગકર,
પોસ્ટ હિમરામ, જીલ્લા માના, (હાલિસ).

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૬.

ફ્રીડે, ૨૧મી જાન્યુઆરી, તારીખ ૬મી ડિસેમ્બર ૧૯૧૧.

જાહેર ૪૯.

અઠવાડીક પત્રમાં.

ખ્રીસ્તી-તા. ૬ મી ડિસેમ્બર, તા. ૧૫
ડિસેમ્બર સુધી, મ. સ. ૧૯૧૧.

હિંદુ-માગસર ૧૬ ૪ થી માગસર ૧૬ ૧૦
સુધી. સંવત ૧૯૧૬.

મુસલમાન-તા. ૧૭ ઇલાહગી ના ૨૩
ઇલાહગી સુધી ૧૩૨૬ થી

વ.ર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	મુ. તા.	સુર્ય ક. મી.	ચંદ્ર ક. મી.
ગુ.ની.	૬	૧૬	૪	૧૭૨૮	૪ ૫૧૬ ૪૬
રવિ.	૧૦	"	૫	૧૮૨૬	૪ ૫૧૬ ૪૭
સોમ.	૧૧	"	૬	૧૯૩૦	૪ ૫૧૬ ૪૮
મંગળ.	૧૨	"	૭	૨૦	૪ ૫૧૬ ૪૮
બુધ.	૧૩	"	૮	૨૧	૪ ૫૧૬ ૪૯
ગુરુ.	૧૪	"	૯	૨૨	૪ ૫૧૬ ૫૦
શુક્ર.	૧૫	"	૧૦	૨૩	૪ ૫૧૬ ૫૦

અઠવાડીક.

દેશમાં દુકાળ	...	...	...	...	૭૫૩
દેશમાં આગેના હાલ	...	...	...	...	૭૫૩
ભારતીય સરકારમાં હાલ	...	...	...	...	૭૫૪
ઉત્તર ભારતમાં આગ	...	...	...	...	૭૫૫
ભારતીય સરકારમાં આગ	...	...	...	...	૭૫૬
મોટાભાગના ગામોમાં આગ	...	...	...	...	૭૫૭
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૫૮
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૫૯
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૬૦
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૬૧
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૬૨
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૬૩
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૬૪
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૬૫
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૬૬
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૬૭
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૬૮
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૬૯
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૭૦
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૭૧
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૭૨
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૭૩
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૭૪
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૭૫
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૭૬
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૭૭
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૭૮
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૭૯
દેશમાં આગ	...	...	...	...	૭૮૦

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

જાન્યુઆરી, તા. ૬ મી ડિસેમ્બર ૧૯૧૧

દેશમાં દુકાળ

અમે દુકાળનું ઉપશાળું કરી રહ્યા છીએ. મો મનુષ્યને પહેલ કરી છે. અમારી ઉપર કામગીરી વિશેષ છે તે ઉપરથી અમે જોઈએ છીએ કે કેટલાક હોદ્દાએ ઉપશાળું નીકળવાનું મામે લીધું છે. જેઓ દુકાળની દરજ્જાને સમજ્યા છે તેઓને અમારી ડુક વિનંતી આ છે :-

પણ ઉપશાળામાં અરજી છે એમ જવાબ આપી ઉપશાળાને કહાડી ન મેલશો, અથવા ઉપશાળા પરખાઈ મોકલતાં ન અવગણશો. જેની પાસે પૈસા છે તેને અનેક પ્રકારના ફાળામાં પહોંચા કરવા પડે છે. પણ દુકાળનો ફાળો ને ખીલ ફાળોની સરખામણી નથી થઈ શકતી. દુકાળના ફાળામાં તો મરીનમાં મરીન હોદ્દો પણ ભરી રહે છે. જેને રોટલોને લી મળે છે તે અમુક મુદત લગી લી જતું કરી તે પછી દુકાળના ફાળામાં આપી રહે છે તે માથાને વાદ રાખવાનું છે કે તેને રોટલોને લી મળે છે ત્યારે દુકાળમાં રોટલો પણ નથી મળતો. દેરને ચારે નળી ને માથાસ તેમ દેરનાં શરીર કાપીને જવા છે. આ વિચાર જો કરી રહે તો એવો એક પણ હોદ્દો નથી કે જે જેકું પણ ન ભરી રહે.

અમે કહ્યું કરીશું કે કાંઈ આપણે ને જેનો ઉપયોગ ન કરે એવો છે એના જેવું હાન એક પણ નથી. આપણે દેશમાં તો જ્યાં આપણે પશ્ચિમના વાવરા ની કાપટમાં નથી આવ્યા ત્યાં નો એમજ છે મામદીયા મામદીયું હાન કરે છે. યેર આવેલા મરીનને પોતે ખાતો હોય તેમાંથી ભાગ આપે છે. તેને સ્વપ્નામાં પણ નથી સુઝતું. જેને તે જોઈ ન શકે તેવા માથાસેને મદદ કરવાને ચાર મનોરથ કરે. તે ભલે છે કે તેમ કરે પણ મરણ એ માત્ર દયા છે તે ખુદાજ એ કાંઈ કરે એકું જાણવા.

પણ આપણે તો પશ્ચિમના પવનમાં અજાણ્યા કરીએ છીએ. તે પવન તો આપણને આ દેશમાં લાવે છે. દુકાળમાં અતિ દુખ સહન કરે છે તેવું કારણ પશ્ચિમનું વાતાવરણ છે. આવે જમણે આપણી સી દરજ્જા જે સરવેરની દરજ્જા તો એ છે કે આ રાજસી વાતાવરણમાંથી નીકળી પડે ત્યાં દુકાળમાં દુખ સહન કરે છે ત્યાં જમણે તેના જેવા થઈ તેઓને સીધે રહેવા જવા. એવું કરવાની આપણી જાણ હોય જતાં એવી ચકિત ન હોય એ જાણવા જેવું છે. વિભીષણ જેવાને પછા કાળ સુધી રાજસી વાતાવરણમાં રહેવું પડ્યું હતું. તો આપણી સી વીસાત છે કે કેટલાકને વળી તેમ નહીં તે આ વાતાવરણમાંથી નીકળવાની કશી પણ ન થાય. આવા બને પ્રકારના માથાસે પોતાથી બને તેટલી મદદ દુકાળમાં ને મોકલવાની જરૂર રહી છે.

દેશમાં આપણે કાંઈ

દેશમાં આપણે અમારી પાસે પછી રાવ આવી છે કે ચાર કે પાંચ હોદ્દો મરીન હોદ્દોને ફુલી પોતાનો પધો કરે છે. સહુની ભણવાં છે કે પછા હોદ્દો જે દરજ્જામાં જવા મામે છે તે દેશમાં આપણે ઉતરે છે. તેઓ મરીનમાં હોય છે ને ઉતરવાને આગર હોય છે એટલે મામે તે પાખાડી માથાસ હોય તેની ભજ માં હસાઈ જાય છે. આ ખગર પડતાં જેમ ગીધ પછી પાંસની તરફ દોડે છે તેમ કેટલાક હોદ્દો મરીનમાં માથાસ હોદ્દો મુલવા જમ બેઠા છે. જેઓને દરજ્જામાં કાપલ થવાનો છે છે તેઓ ની પાસેથી અમે સંભળું છે કે ઉપર ખતાબના તે હોદ્દો ત્રીજા પાઈડ જેટલી રકમ લીએ છે. રેલવે રેલવે ઉપર જવું હોય તો આ ફુલારા અટકાવે છે. રીડીમર ઉપરથી ઉતરતા પછી છે અને પ્રમીએકનની મોટીસે જવું હોય છે પણ હરકત કરે છે. પોતે અમદદારના નોકર છે એવો હોળ પાકે માથાસેને અમારે છે. બીજા મરીન માથાસ જેને કાંઈક છે એવું જાણ ન થઈએ કે કાંઈક છે

કર્તા હરિયાદ કરે? બધા સ્થિતિનો લાભ
લઇ પોતાનોજ સ્વારસ શ્રદ્ધાજનના કોમના
દુઃખન થઇ લોકોના કાળજી કરે છે.

આ હીંદીનાં નામ અમારી ખાસે જાણ્યાં છે. અમે ગુન્હેમારને ચેતવણી. આપીએ છીએ કે જો તેઓ પોતાનાં પુણ્યકર્મો નહીં છોડે ને કામને પૂર્ણવધી કરતાં બંધ નહીં પડે તો અમે તેઓનાં નામ બહાર પાડતાં અચ્છવાનાં નથી. અમે સાંભળ્યું છે કે આ લોકે દરેકસવાબ (મિ, ધ, એસો. સીએચનનું) નામ વાપરતાં અચ્છતા નથી. કેટલાક મી. ગાંધીનું નામ લીએ છે. અમે સદુને સત્તાવાર ચેતવીએ છીએ કે કેશામેઆએમાં એસોસીએચન વતી કે મી. ગાંધીની વતી કામ કરવાની કોઈપણ માણસને સત્તા નથી મળી અને જ્યાં સુધી એસોસીએચનના પ્રશુખની સહીનો કે મી. ગાંધીની સહીનો અખતારી કામગીરીમાં નહીં લાં સુધી કોઈ પણ માણસ તે એસોસીએચન અથવા મી. ગાંધીના પ્રતિનિધિ તરીકે માનવો નહીં.

કેળાએઆપેમાં વચ્ચતા સેહીઆએને
 આએ વાનવીએ છીએ કે તેએની દરબ
 છે કે તેએએ નરીબ માણસોની વહારે
 અદવ ને સજવઠ કરી આપવી.

ધરીખડા હોદી ઉતાર્યોને સુઝવીએ
 હીએ કે તેઓએ અધીરા ન બનવું
 પોતાનો હક ખરા હોય તો ધીરજ પકડી
 બેસવું પશુ કોઈ પશુ માથુસને લાંચ ન
 આપવી અને ફેકટના બસાવું નહીં. જ્યાં
 સુધી આપણે બાદી રીતે સીધા કામને
 પશુ પાર પાડવાની નેમ રાખીશું ત્યાં સુધી
 માથુસરૂપી ગીધ દુનિયામાં પેદા થવાનું
 કરશે. જેને આડો રસ્તો સુખતોજ નથી
 તેને સાદું ગીધ પક્ષી દુનિયામાં છેવું
 નહીં.

સુધારો—અમારા તા. ૨૧-૧૦-૧૧
 ના અંકમાં “એક મીરમીઝા હોદી
 ઉપર લાતરી દુકમો” એવા મથાળા તથા
 પ્રગટ થયેલા હેનવુડ દેશના લેવાલમાં
 દેશ ચલાવનાર માસ્ટરેટ તરીકે મી. જે
 આર. કરીલું નામ આપવામાં આવ્યું
 હતું. એવું જાણાય છે કે ■ દેશ મી.
 કરી પાસે નહીં ચાલેલો. તેમને તે દેશ
 કે મુકદ્દા સાથે કાંઈ સંબંધ નહોતો,
 અને તેમણે નામ કમરવીજ દાખલ થવા
 પામ્યું હતું, જે આરે હીલમીર બીએ.

જદમીરનમાંથી હિંદીઓને
હાંકો કાઢવા

મી. કાજાસીંગ વાળો કેસ

नीचली कोरूनो विरुद्ध युद्धो।

જરમીરટન ખાતે જોરજટાઉન લોકેકન
 માંથી મ્યુનીસીપાલિટીએ નોટીસ આપ્યા
 હતાં ચાલ્યા ન હતાં માટે ત્યાંના મી.
 કાળાસીંગ ઉપર કેસ માંડવામાં આવ્યો
 છે જે વાત અગાઉ અમે જણાવી ચલા
 છીએ. આ કેસ તા. ૨૮મી નવેમ્બરે
 ત્યાંની કોર્ટમાં ચાલ્યો હતો. મ્યુની
 સીપાલિટી વતી મી. રાષ્ટ્ર કાજર યજેલ.
 હોદી વતી મી. બેનસનને રોકવામાં
 આવેલ. ફરીવાર એવી માગણી કરી
 હતી કે હોદીને કાઢી મુકવાની સત્તા
 આપવી, તથા પા. ૫૦ની નુકસાની અને
 ફેસનું ખરચ આપવું. આ બીના
 હોદી કોમનું ખાસ ધ્યાન જેમી રહેલ
 હોવાથી ધણી હોદીએ કેસ સાંભળવા
 કોર્ટમાં કાજર ચલા હતા. સમન્સમાં
 જણાવ્યું હતું કે આરોપી લોકેકનમાં
 આવેલ સ્ટેડ નં. ૪૭૨માં અક્ટોબરમાં
 અને તે પહેલાં કેટલોક વખત થયાં પા. ૧
 નું માસીક ભાડું આપીને રહેતો હતો.
 તેને સ્ટેડની માલોક પરમીટ આપવામાં
 આવતી, જેથી તેને કાઢવા માટે મહીના
 એકની નોટીસ આપેલી તે પુરતું મજાયા.
 આવી નોટીસ સપ્ટેમ્બરમાં આપવામાં
 આવી હતી, અને નોટીસની મુદત
 અક્ટોબરની તા. ૨૧મીએ પૂરી થઈ છે.
 આરોપીએ સ્ટેડ ખાલી કરીને છોડી જવા
 ના પાડી એટલું જ નહીં, પણ એવો દાવો
 કર્યો કે ફરિયાદીને તેની બીસનેસમાં
 આધુવાનો કે તેને કાઢી મુકવાનો હક
 મળતો નથી.

અચાવમાં જણાવવામાં આવ્યું કે રટેડ
ની માસીક પરમીટ આપવાની રીત તે
ઝેરકાયદે છે. નેટીવ લોકેશન સંખ્યા
વ્યાપ-સોશી તે વિરૂદ્ધ છે. આ દલીલને
કાઢી જ નાખવામાં આવે તો વધુમાં એવો
ખચાવ છે કે આરોપીનો લોકેશનમાં
રહેવાનો કદ ક્રિયાદી પાસેથી લીસન
ફાળે નહોતો; ખરી રીતે રટેડના લીસ
આપવાને ફરીયાદીને કદ જ નથી,
મજબૂર રટેડ કોઈ લોકેશનમાં જ આવેલી
નથી. કેમકે જરમીસ્ટન મ્યુનીસીપાલિટી
રચણા આરમી તે રટેડ નેટીવ લોકેશન
માં કદી ગણાજ નથી. રટેડ છોડવાની

નોટીશ પર ધ્યાન નથી દેવામાં આવ્યું એ વાત ખરી છે, પણ ફરીયાદીને તેથી નોટીશ કાઢવાનો હક નથી. મ્યુનીસીપાલિટીના આય-લોની ૭ કલમ તથા સ્ટેડની પરમીટ પર સાબીલોસેખરની ૩૧મી સુધી માલુમ રહે છે; જો રજ ને ૨૫મી કલમનો ખર્ચ કર્યો હોય તોજ આ મુદતની પહેલાં નોટીસ આપી શકાય. જે સમ-સ કાઢવામાં આવેલ છે તે કાઢવા તેને સત્તા છેજ નહિ. કેમકે ફરીયાદી અને આરોપી વચ્ચે જમીનદાર અને ભાડુતાનો સંબંધ નથી. તેથી બીસ યાદ કરવા અને આરોપીને કાઠી મુકવાની સત્તા તેને મળી શકે નહીં. જે સરકારમાં આરોપી રહે છે તેને ફરીયાદીએ આધાર રાખેલા કાયદા કે ધારાથી લોકેશન મળી શકાય નહિ. વળી નેટીવ લોકેશનના ધારા કાયદાના ખંધારસુધી વિરહ છે, અને તેજ રીતે સ્ટેડની પરમીટ પણ તેટલીજ નાખમ કર છે. તે સરકારની ઓખમાં આવવ માં આવી નથી, તેથી ફરીયાદી તે સરકારની દેખરેખ પોતાના હાથમાં લઈ શકેલ નથી, અને તેને સ્ટેડ ઉપર કે તેમાં રહેનાર ઉપર કમ્પલ્ટ મળે તેમ નથી. ઉપરમાં જણાવવામાં આવ્યું કે ફરીયાદીને કાંઈ નુકસાની થવાની વાત ખોટી છે.

આરોપી તરફથી વધારામાં હાવો કરવા
માં આપો. કે સપ્ટેમ્બરની હમી તારીખે
તેને નોટીસ આપવામાં આવી હતી તેમાં
પરમીટ ઉપર જેરકાયદે લખાવું હાથલ
કરવાની માગણી કરવામાં આવી હતી.
તે નોટીસથી તેને જેરકાયદે જમમી આપવા
માં આવી હતી, કે જેથી કાં તો આરોપી
ધારતી પામીને રહેડ ઝેરી આપશે નહ,
અથવા તો તેની આકૃતિ પરમીટપર
જેરવાજમી કરત હાથલ કરવા હીએ.
હરીયાદીની એવી નોટીસથી આરોપીને
ધારે હેરાનમતી, આપદા, અવલડ, અને
અરવ્ય મરું હતું, અને યા. પા. જેલમાં
નુકસાન ખમવું પડ્યું હતું.

મી. બેનસને મામણી કરી કે મળકુર
સરહદ જોરજ ઠાકિન લોકેકનમાં આવેલી
છે કે નહિ તેની ખાતરી કરવા કેલ
મુલતવી રાખવો. આ મામણી ઠોરે
નાકશલ રાખી હતી.

મી. બેનસનને ખ્યાલમાં હોઈ પૂરાવા
રજી કરવાની જરૂર ન જણાવાથી ફરિયાદ
પક્ષ તરફથી કેટલીક જુખાનીઓ ઘાખલ
કરાવવામાં આવી હતી, જે બાદ મુકાદો
ખાખવાનું તા. ૧૬ીમર મુજતબી રહેલું
હયું.

મુકદ્દા

જરમીનરદનથી બુધવાર તા. ૬મીએ અમને ખાસ તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે મુનિસીપાલિટી નિ. કમિશનરવાળા કેસમાં કોરટે આજ સવારે મુકદ્દા મુનિસીપાલિટીના લાભમાં આપ્યો છે. તેમાં આરોપીને રેડકમ્પાઈ હાંકી કાઢવાનો હુકમ થયો છે, તેમજ પા. ૧૦૦ મુકદ્દાની અને કેસનું ખર્ચ પણ ફરીયાદીને આપવામાં આવ્યું છે. મુકદ્દા સામે અપીલ નોંધવામાં આવી છે.

ઇસ્ટરન વ્હીની ખરાબ હાલત

ઇસ્ટન ટાઉન કાઉન્સિલની અત્યંત બેદરકારી

ડરખાનમાં બીકહીલ રોડપર આવેલો હતો જે ઇસ્ટરનવ્હીને નામે ઓળખાય છે, અને જ્યાં આસરે ૮૦૦ નેટલા હોદીઓની વસ્તી છે તેની અત્યંત ભેજવાળી અને મરડી પેદા કરે એવી દશા સામે કેટલાક મહિનાઓ અગાઉ આ ડાખામાં પોકાર કરવામાં આવેલ તે વાંચકોને યાદ હશે. આ હતો ડરખાન મુનિસીપાલિટીની હદમાં હોવાથી તે પોકાર બાદ ડરખાન ટાઉન કાઉન્સિલે કેટલોક સુધારો ત્યાં કરાવ્યો. સમજવામાં આવ્યું હતું. કાલમાં અમારા પ્રતિનિધિએ તે જતાની મુલાકાત લીધી હતી. તેથી જણાય છે કે એ જતામાં સુધારો કંઈક થયો છે તે ખાન નહીં બેવેળ; ને બેજ તથા મરજી ઉત્પન્ન કરે એવી સ્થિતિ તે હજી કાયમજ છે. કેમકે ટીનનાં ધરોની હરોળ વચ્ચેની જગ્યા, જેને રસ્તો બચવામાં આવે છે તેને કચરાના દમથી પુરવામાં આવેલ છે કાચેલી થીથીઓ, બાંધ્યાં તુટ્યાં પતરાંના કટકા રસ્તા ઉપર પથરાયેલા જેવામાં આવે છે. કચરાના ઢગલામાંથી બહાર પણ નીકળે છે. આ કચરો

રસ્તો સુધારવા

માટે કરવામાં આવ્યો છે એવું કહેવામાં આવ્યું હતું. આ ડેકાણે પહેલાં જમીન બહુ નીચી હતી અને તેમાં પાણી ભરાઈ રહેતું. હવે ત્યાં પાણી ભરાઈ રહે તેમ નથી તે અહીં પણ તેથી ધરોની નીચે બેજ એકઠો થાય એવું થયું છે. કેટલાક ધરોના પાંચો રસ્તાની છપાટીથી ધણી નીચો છે. ધરોના પાછલા ભાગમાં પાણી ભરાઈ રહે તેવું છે. ત્યાંથી પાણીને રહેવાનો ખીલકુલ મારગ નથી. એટલે

સખત તાપ પડે ત્યાં સુધી પાણી ત્યાં સાચા કરે તેમ છે. કોરપોરેકનનું માણસ અવારનવાર આવી આ ખાખોલીઓમાં દરા નાખી ભરે છે. છતાં તેટલું કરે હવાની સ્વચ્છતા બચાવી કેવે એમ જોવામાં નથી આવતું.

મરજીનું પ્રમાણ

આ જગ્યાએ ૧૯૦૮ ની સાલમાં હજારે કર નેટલું હતું, જ્યારે હવે ડરખાનમાં હજારે માત્ર ૬ નેટલું હતું. આ પછી આ કાંઈકાંઈ બુધવારમાં આવ્યા નથી. મરજીની કાંઈકાંઈ આટલી નથી વધારે હોય તેમાં નવાઈ પણ નથી. માંડ માણસ ની કારવાર માટે કાકતરને રસ્તાઓની ધણી બાંધવાને લઈને ત્યાં જુદું જુદું અમલ કરેલું હોવાથી ધણી વખત કારવાર વિના દરોની છાંયી બેઠ બેસવામાં આવે એવો ધણો સંભવ છે. ત્યાં બત્તીઓ રાખવા વિશે ધણી વખત મર્જા કોરપોરેકનનું ખાન બેચવામાં આવ્યું હતું પણ હજી સુધી એક પણ બત્તી મુકવામાં નથી આવી. સુધારા ખાતાના અમલદારે તેના ૧૯૦૮ ના જુન માસ ના રીપોર્ટમાં આ બત્તી હોવાની જાણ કરાવવાની હતી. તે ઉપર પણ ખાન આપવામાં આવ્યું નથી. એવું સંજોગ વામાં આવ્યું છે કે વધુ મહીના પહેલાં આ જગ્યાએ જતા ભણેર રસ્તાપર એક માણસનું જીવન કરવામાં આવ્યું હતું, અને કુ-હેમારો આધારને લીધે છટકી જવા પામ્યો હતો.

પા. ૧૦,૦૦૦ ની આવક

આ જગ્યા હવે વરસ થયાં વસી છે, અને તેટલા અરસામાં કોરપોરેકનને બાડા પેરા વમેરે મળીને લગભગ પા. ૧૦,૦૦૦ ની આવક થઈ હશે. બાડાના દર એકઠાં તે કરતાં વધુ રાખવામાં આવ્યા છે. આટલું છતાં પણ તે જગ્યાની સફાઈ માટે કંઈ દરકાર રાખવામાં આવી નથી. અને કાઉન્સિલર મી. લેમ્બીસનના કહેવા પ્રમાણે આટલી ઉપજના બહામાં પાણી તો નળ, કચરાપટ્ટીની દેખરેખ અને ખાખોલીઓવાળી જગ્યા એવી વિશેષ ત્યાં રહેલા લોકોને કંઈ મળ્યું નથી.

મી. ડાહર્ટીએ ૧૯૦૬ ની સાલના પોતાના રીપોર્ટમાં જણાવ્યું હતું કે ઉપોરોક્તથી તે બટ્ટરી રેલવે સુધીની જગ્યા પુરવાની, વરસાદનું પાણી વહી જવા માટે ખાળીઆ, સખત કરેલો સડકો રસ્તો, અને મેલાં પાણીની મરો એટલા સંધારા આ જગ્યાએ કરવાની જરૂર છે.

પણ હજી સુધી ખાખોલી એકે હવાઈ કરવામાં નથી આવ્યો.

કાઉન્સિલે કાઢી મુકવાની જોડવા

એવી પણ વાત સાંભળવામાં આવી છે કે કોરપોરેકન બટ્ટરી વસ્તી મોકોને કાઢી મુકવાની છે. એક રીતે તો તેમ થાય તેજ સદુષ્ટી સરસ એમ લાગે પણ ત્યાં માણસે પા. ૨૦૦ થી પા. ૫૦૦ સુધી ખર્ચીને હમારો ખાખોલી છે તેવો વિચાર કરતાં બહુ વખત તેઓને ત્યાંથી કાંઈ કાઢવામાં આવે તે તો જુલમ કહેવાય. એમ તેમ પણ કંઈક તો થવું જોઈએ. ડરખાન જેવી મુનિસીપાલિટીની આ દર એક જગ્યા આવી ખાખોલી સ્થિતિમાં જોવામાં આવે તે તે કહેરને કચમ કચ બને તેવું છે.

જોડા-સખરમ

(અમારા ખાસ ખબરપત્રી તરફથી)

ન્યુ ટાઉનવાળી નીચાણ

જોડા-સખરમમાં ન્યુ ટાઉન ખાતે આવેલી નીચાણમાં ધણીએક હોદી એકઠાં એને યિજાણ મળતું. આ ડાખાઓને મારકેટ ઓટવાળી કચરો સુલભમાં મોકલવા માટે ન્યુ ટાઉનવાળી નીચાણ સરકાર તરફથી બંધ કરવામાં આવેલી. હોદી ડાખાઓએ મારકેટ ઓટવાળી કચરો નીચાણમાં ન જતાં તેને બેચકોડ કરી, પરિણામે બારેકે ન્યુ ટાઉનવાળી નીચાણ નવા વરસથી ફરીથી ઊંધાવાનો ડરાવ કર્યો હોય એવું જણાય છે. આ નીચાણમાં આંધ્રો ઉપરાંત હોદીના બાપાઓનું પણ યિજાણ બપારો.

બહારની આવક

જોડા-સખરમમાં બહારબેલ જોરવો તરફના બહારની આવક આજ સુધી પા. ૧૮૮-૧૦-૬ની થઈ છે. જ્યારે ખર્ચ પા. ૪૪-૮-૮ થયેલ છે.

હવે જણાવે છે કે કેનેડાને કરકરી ખાતાનો પ્રમાણ પરિણમ કેનેડાની સરકારી પાછો કરતાં ત્યાં વસતા ધણી સીપ મોકો કેળવાવવા સીપાલીઓ હોવાથી તેની એક સરકારી ફક્ટરી બંધવવા ત્યાંના વા. પ્રદ નાં બહામણ કરનાર છે.

જોડસણરમાં ઉપડેલી હોલખાલ

જોડસણરની ૧૯ મીટીંગ

તા. ૨૬ મીએ જોડસણર નોરખમાં જોડસણર નોરખ હોટેલની સામે ખુલ્લા મેદાનમાં જોડીઆદીક સવાલપર વિચાર કરવા જોડસણરની એક બહાર મીટીંગ ભળી હતી. 'હરદ રાંડ એકસપ્રેસ' બજાવે છે કે તેજાની પવન ઉપડ્યો હતો તે એના હાજર જોડસણરની સંખ્યા સારી હતી. કાઉન્સિલર દરેક એકસીને

પ્રમુખપદ

આપવામાં આવ્યું હતું. પોલ્ટ જોડસણર એકસપ્રેસ ડેપીસ, લીનમન, મેન્ડીય, મેકડુ સાલ, પોલ્ટરસન એ કાઉન્સિલર તથા મેસ રસ જે. વાગન (જોડસણર નોરખ રેલવે સ્ટેશન એકસપ્રેસના ચેરમેન), ડબ્લ્યુ. વરદ, બ્યાર. એસ. રીમ (હેન્ડરસન એકસપ્રેસ તરફથી) એ વિચારે હતા. પ્રમુખ પોતાના બાપજીમાં પવન ઉપડવાની જાણવતા માટે દિલ્લીની બતાવી, તે કહ્યું કે આપણે આ માટે મળ્યા છીએ તે બાપજી કરનારાઓ સ્પષ્ટ રીતે કહેશે. આપણે મળ્યા છિટીક છીએ, અને મને બાકા છે કે મીટીંગનું કામ પણ છિટીક હજી થાયશે. તમને જાણે મુસ્લો ઉપડ્યો છે એ હું સમજી શકું છું, પણ મને બાકા છે કે તમે સમજીને કામ કરશો.

મી. રીમ

બજાવ્યું કે મી. પોલ્ટની સુચનાએને લીધે હેન્ડરસન એકસપ્રેસ વતી બહાર રહેવાને મને કહેવામાં આવ્યું છે. પહેલાં તો મારે એ બજાવ્યું જોડસણર કે આ બાબતને અમારે જોડસણરમાં બધા જવામાં આવવી હતી. પણ જોડસણરે બાવ્યું કે તે આ બાબતનો નિરણય કરી શકશે નહીં. ૧૨ મહિનાપર આમ બન્યું હતું. ત્યાર બાદ એક ડેમુટેશને હેન્ડરસન એકસપ્રેસની મુલાકાત લીધી હતી, અને એવી મામણી કરી હતી કે મી. પોલ્ટરસને આ કેસ બાવામાં મદદ કરવી. જવાબમાં એ એકસ રેલવે કહ્યું કે જોડસણર નોરખ રેલવે રસ એકસપ્રેસના અને મી. પોલ્ટરસ તરફથી એકમ જાહેર કેસ રવાનાવામાં આવે તો એ અરજ ચાલ તેનો ત્રીજો કામ એકસપ્રેસ આપશે. અને જવાબ છે કે પાછળથી આ બાબતનું કાંઈ થયું નથી. હવે હું બહાર જઈ છું કે રેલવેનારો અને વેપારીઓ આ બાબતમાં પગમાં

લેવા માગતા હોય તો અરજનો અરથો કામ (વધારેમાં વધારે મળે પા. ૧૦૦ સુધી) આપવા એકસપ્રેસ ખુલ્લી છે. આ કુપની બજાવવા માગે છે કે

લોડિંગનો કારણો શું છે ?

એ આ વાતની ખબર પડે તો વિશેષ કમીકવ રજુ કરે, તેમજ એકસપ્રેસ તરફથી પણ વધુ મદદ મળે.

મી. પોલ્ટરસને કહ્યું કે મી. રીમ એ કહ્યું તે ઉપરથી હું એમજ બાજુ છું કે હેન્ડરસન એકસપ્રેસ કાંઈ કરવા મામતી નથી. રેલવેના વેચાણ ખતમાં એવી કલમ છે કે ખરીદનારે તેનું મકાન જમવા તેનો કામ આરખ, મલાય, જીનો, કુલી, હોદી, કે બીજા કોઈને વેચાણ કે બાંહે આપવું નહીં, તેમજ એ જાતના કોઈ પણ સમ્પત્તિને જોડસણર નોરખ સિવાય ના હરજનથી રહેવા દેવો નહીં. આ પ્રમાણે ખરીદનાર નવાએલ છે, અને રેલવે પાછળથી જમે તેના કામમાં જવ તેથી વેચાણની એ કારત મદલી શકતી નથી. હેન્ડરસન એકસપ્રેસનાઓ આ બાબત પહેલેથી જાણી લેવાની જરૂર હતી. અમારે એકસપ્રેસના સામેની હાલત માં જોડા વેપારીને જે મદદ કરી નહોતી. અને વેપારીઓએ જોડા મળુરોને કલરડ મળુરો સામે હડવામાં મદદ નહોતી કરી. જતાં આજે આપણે બધા આ બાબતમાં એક મત છીએ. જોડા કામદાર અમારે કહેતો કે એકસપ્રેસના સવાલ વેપારીને જ લાગુ પડે છે. આ કુલ હતી. હેન્ડરસ રેલવે પર બધા એકસપ્રેસના વેપારી હોય તો તેનો અરજ એ કામ કે જોડા કારકુન તથા જોડા રોપ-એકસપ્રેસ ટોને ધંધો મળે નહીં. અને સ્થાવર મીલકતની કીમત પણ મદી જવ. આ બાબતની ખબર કહેનકાલી રાજનીતિને વચ્ચે આપણમાં આવે છે તે ખોટું છે. હિંદુસ્તાનમાં કોઈ પણ દિવસ મામલો બગડવાનો તો છેજ. હું આમદ કરું છું કે હેન્ડરસન બધું ખરબ હેન્ડરસન એકસપ્રેસનાઓ જાણી લેશે. સરકાર કે છિટીક પણ આ બાબતમાં કાંઈ કરતો નથી, કેમકે બંને પણ એકસપ્રેસના રહેવા દેવા માગે છે. ઉવટમાં બાપજી કરનાર નીચેનો

કરણ

રજુ કર્યો : "જોડસણર નોરખના સ્થાવર મીલકતદારોએ પોતાની મીલકત ખરીદી તે એમ સમજીને કે જોડસણર નોરખ જોડા કહેર ખનશે. તેથી હેન્ડરસન ત્રણ વાક એકસપ્રેસનાઓને બાજુ છે કે આ

ટાઉનશીપમાંથી એકસપ્રેસના અને કલરડ લોકોને બહાર રાખવા પોતાથી કામ તે કરવું. માટે અમે આ એકસપ્રેસના આમદ કરીએ છીએ કે વેચાણ ખતમાં બજાવેલી કલમ ત્રીજીને અમલમાં મુકવી."

ઉપરના કરણને ટેકા આપતાં જોડા કર કરનારાઓના મંડળના ચેરમેન

મી. જે. વાગન

બજાવ્યું કે પોલ્ટ હિંદુસ્તાનમાં આવે એકસપ્રેસના વેપારીને કામદાર ચલાવેવાથી જોડા વેપારીની બડ ત્રીજી બધા બેઠી છે. લાં ૧૯૦૦ ની સાલમાં ૫૦ જોડા ખાટકી હતા અને કે એકસપ્રેસના હતા. તેને બદલે ૧૯૧૦ ની સાલમાં ૨૭ જોડા અને ૨૧ એકસપ્રેસના ખાટકી બધ મળ્યા. હાલખાનાપર જોડાઓ પા. ૧૦૦ એકસપ્રેસના નોકરોને આપે છે ત્યારે કલરડ ખાટકી પા. ૧૦ ની રકમ ખરચે છે. એ કલરડ જમને લખાવા દેવામાં આવે તો જોડસણર નોરખની કલા પોલ્ટ છાલીકા બેલ જેવી થશે. આજોપર એ કલરડ બધ પેદા થયો છે તે સંબંધમાં પણ કલરડ લેવી જોઈશે. જોડાઓને નોકરના પમાર તરીકે મહીને પા. ૪૫ એકસપ્રેસ ખરચ થાય છે, જ્યારે કુલી મહીનાના પા. ૬ બેલે આપે છે.

મી. લીનમેન

બજાવ્યું કે હરેક જોડાની દરજ છે કે કલરડ જમની સામે મળુ. આ હાલત તે દક્ષિણ આફ્રિકાની કામની કલરડ લોક સામેની હાલત બરાબર છે. એવું કામે છે કે હરજનના ફરનીયર બનાવવાનાં કાર ખાનાઓ તે જોડાના કામમાંથી હોડીના કામમાં જમ પડ્યાં છે. આખું નાતાલ હોડીના કામમાં જમ પડ્યું છે. કેપ અને નાતાલમાં કલરડ લોકો જોડાઓને કાંઈ કહે છે, અને દરોસવાલમાં પણ તેમની પાછળ આવે છે હવે આ લોકોને આપણા કીનારા ઉપરથી આપણે પાછા હારી કાઢવા જોઈએ. હોડીઓના કહેરમાં કામદાર ચલાવી રીત એવી છે કે પ્રથમ એક રેલવે કાર કીમત આપીને ખરીદવી. તેના આવવાથી પાડેલનાં રેલવે ની કીમત મદી જવ, અને પરિણામે બીજા રેલવે તેને મનમમતા સામે મળી શકે. રહેણાણનાં કરોની બાબતમાં પણ આમજ ચલાવે સંજવ છે. માટે જોડા એક એક રહેવું થઈશે. આપણે એક સંપ મળે વધી સરકારને કહેવું જોઈએ કે હરેક હરેક જોડા એકમતે માગે છે કે અમે અમારી બધી હોડી વેપારીને

આવવા દમણ નહીં આ સમગ્રી રેખા
રેખા માટે આપણે એક

વીજલ-સ સોસાયટી

નીમળી જોડાણે. હોંદીઓ પોતાનો કાજ
કરવા માગે છે, જેથી જીવ મેળવવા કુટે
હાથે પહોંચે ખરે છે. તમારે બોલકોટ
નું હાથિખાર વાપરવું જોઈએ. હોંદી
વેપારીને બોલકોટ કરવો, તેમજ હોંદીની
શાથે ભેવડ જેવડ સખનાર એજન્ટને. હોંદી
પાસેથી માલ ખરીદનાર ગેરજાણે, તમા
હોંદીને રેડેડ વેચાતી કે બાકે આપનાર
મીલકતદારને બોલકોટ કરવો જોઈએ
આમીની પાસેથી ખરીદવાયા તમે તમાજ
જ મળું કાપનારી છરી સખવવા બરો
ખર કરો છો. કુલી ફરીઆને લીધે ગેર
ફરીઆ તમા પાસા છે. કોઈ ગેરો એ
જાખાની કમ્યાત કરે તો તમારે કનેજન
આપવું જોઈએ. હેન્ડરસન એજન્ટવાળા
એ પા. ૫૦ ની જોહર કરી તે કાજુસાઇ
કરેલી છે.

મી. ડબલ્યુ. બેકર

જાણીએ કે તમારે એસીઆટીક મોકલ
બરમમાં બાળ્યો તમારે ગેરોને બાળી જવું
પડશે.

મી. બેકરવાલે

કહ્યું કે મને બીક લાગે છે કે જો
એસીઆટીક બમનો તુરત અટકાવ નહીં
કરવામાં આવે તો એવું કુલ્લક થશે કે
કુલીઓને કામતા કામતા રમીંગ્સ સુધી
જવું પડશે.

ડા. મેકનીલે

કહ્યું કે બધા ધંધાના ભોજીને આ સવાલ
લાજ પડે છે. જો હેન્ડરસન એજન્ટવાળા
આ બાબતમાં પોતાની ફરજ ન બજાવે
તો તેના તરફ ટાઉન કાઉન્સિલે પણ તેવી
જ ફરજ બજાવવી જોઈએ. મને તેમ
ફરીને એસીઆટીકનો નીકાલ થવો જોઈ
એ. (એક જણ બેલી ઉઠ્યો કે "કેક
દર, કુ. હમ્મુ. કુ. કે તમે તેમનો ઝેર
કરને નીકાલ કરો." આથી હસાહસ
થઈ રહી હતી.)

આદ રજુ થએલે દરાવ સર્વાનુમતે
પાસ થયો હતો.

છેવટે આ સવાલ સ બંધમાં કમ કરવા
વગર માણસોની કમીટી નીમીને સલા
વિચારજન થઈ હતી.

"હસ્ત રાંડ એકસપરેસ"

કપરની મીટીંગ પર ટીકા કરતાં થયે છે કે
એસીઆટીક સવાલથી હસ્ત રાંડને નેટવો
ગુસ્સો થાય છે તેવલ બીજા કમીટી થતો
નથી. કહ્યું કુલી કમરર કુ. કરવા
આથે છે કેવલ ખજન પડી જાયો

સરકાર કાવલોએ બમલમાં મુકી નહીં
તો તે કામ કહેરીઓએ પોતાના કામમાં
મેવ પડશે.

મોટેકટરનો વારસોક રોપોઈ

(અમા બંધથી માણુ)

મજુરો સ બંધી સ્થિતિ વરણવતા
મોટેકટર થયે છે કે બાંકડાઓ મળી
કહેલ નથી. પણ માલ ફરીને પીલવાને
વખતે સેરડીના ખેડુતોને નેટીવ મજુરોની
મદદ મળી આવે છે. આ સાલ કેક
પણ સાલ કરતાં સેરડીને પાક વધારે
ઉતર્યો હતો.

મજુરોના દરમાયા અઠતા ભય છે એ
વાં મીન્હો સ્પષ્ટ રીતે માણુમ પડી આવે
એ વરસની બાપરે ફરીથી ગીરમીટમાં
જોડાનારા મજુરોને માસીક શી રકમ ભેખે
દરમાયો દરાવાયો છે

૧૯૧૨ ની બાપર સુધીમાં માણુસો
જોડાએ તેમણે અમાલથી અરજી કરવી
એવી નોટીસો વરદ બેરડે દેરવતાં
૧૫,૧૧૪ માણુસ માટે મામણીઓ આવી
હતી.

નાતાલને ગીરમીટીઆ મજુર નહીં
આપવામાં આવે એવા હોંદી સરકારના
દરાવથી મજુરોપર આપાર સખનારાઓ
માં આલર્થ સાથે બેદની કામણી ઉત
પન્ન થઈ છે. અને મજુરો સ બંધી
સ્થિતિ મંબીર થઈ પડશે એમાં કક
નથી. જો કે જો દરાવનાં ફળ કમણું
તો જણાતાં નથી, છતાં મજુરોના સવાલ
નો કમ નીવેડો આલશે એ વિષે કોઈ
મારમ સુજતો નથી. હોંદી સરકારનો
દરાવ કદને વખતે થયો છે, કેમકે જુન
૧૯૧૧ સુધીની જે મુકત મળી હતી તે
દરમાલ લોકો ખડાળા પાકને લીધે ગીર
મીટમાં આવવા તકપાર નહોતા.

૧૯૧૧ ની સાલમાં ૧૦,૦૦૦ માણુસો
ની ગીરમીટ પુરી થવાની છે, તે વખતે
ખેડુતોની દસા કેવા થશે તેનો આપાર
ફરીથી ગીરમીટમાં જોડાનારની સખ્યા
ઉપર રહેશે.

હોંદીઓને બહોં નેટવે દરલ્લે ખખર
પડશે કે દેશથી મજુરો આવના બંધ
થવા છે તેવલે દરલ્લે મજુરોના દરો
વધી જશે. ૧૯૦૬ માં ૪૫,૫૫ દશ
ગીરમીટમાં જોડાયા હતા. ૧૯૧૦ માં
૫૫,૬૨ દશ ગીરમીટમાં જોડાયા હતા.
૧૯૦૫ માં આ બાંકડે મુકીને ૧૫,૬૬૬

પર ભય એવું પાવવામાં આવે છે, તેમ
થાય તો કુલ ગીરમીટીઆનો બાંકડો
જેમાં જે વરસમાં નેટવો હતો તેવલે
રહેશે. આ સાલમાં ગીરમીટમાંથી કુલ
તાલિ ફરીથી ગીરમીટમાં જોડાનારની
૫૫,૬૨ દશની સખ્યા ઉપરાંત ૧૦૭૮
માણુસો એવો ગીરમીટમાં પુરવા પડી
સ્વતંત્ર રીતે રહેતા હતા તેઓ પણ ફરી
થી ગીરમીટમાં જોડાયા હતા.

આમથી સાલમાં હોંદીસ્તાન પાક
જનારાની સખ્યા ૨૬ ૧૨ દશની હતી
તેમજીને આ સાલમાં ૨૪-૨૫ દશની થઈ
છે. ફરીથી ગીરમીટમાં જોડાનારા ૫૨૧૧
માણુસો પોતે બંધે પકડ કરેલ છેને
ત્યાં રહ્યા હતા.

[અખર]

ડંડીમાં પા. ૨૩૫ નો અંદો

રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી માટે

ડંડી ખાતે રેડ કરેસન્ટ સોસાયટી માટે
હાથે કરવા મુસલમાનોની એક મોટી
મીટીંગ કારામ હતી. જેમાં બેથગણ
કરવાને દરાવ થતાં પા. ૧૮૧ નેટથી
રકમ થઈ મઠ હતી. વેલખેડ ખાતેના
મુસલમાનો તરફથી પા. ૫૪ નેટથી રકમ
થઈ હતી જે મળી ડંડી ડીવીઝનમાં પા.
૨૩૫ ની સરક રકમ થઈ ચુકી છે.
વિચતવાર હેવાલ હવે પડી આપવામાં
આવશે

ડેલાઓઆથેથી "એક આર. એસ."
જણાવે છે કે મી લકમન પડેએ ફેલ્ડી
દરખાર અને ઉજરવામાં પહોંચા ખરાબ
કરવા સુમળું છે તે વખોડી કાડવા કાવક
છે. જો નાણાનો ઉપયોગજ કરવા
આતુરતા હોય તો કાપો દેશી હોંદી બાક
ઓ જુખે ટળવલે છે. કાપો કેળવખી
વગર ૫૪૫ જેવી જાડમી થાય છે. કાપો
ગુલામીમાં કાળડે છે. કાપો કુપડી કે
આપેલ વગર થાડે કચીર જામીન બંધે
આરમાનજુ બીજાનું માની પડી રહે ને.
અને કરોડો ખખરની બોજાવ સિવાય
નાકમાં ચાલ્યા જાય છે; એટલુંજ નહીં
પક ઢાળી આકરીકાના કુલી બજાકે માને
કેળવખીને કે કાવક વખતે બેલકે કાવક

દરાંસવાલના કાળા લોકોની હિમાયતમાં

રેવ. આરલ્સ ફીલીપ્સની વડી
સરકારને અરજી

જોહાન્સબર્ગના સત્યાગ્રહી હોદ્દાઓ ના વિદ્યાર્થી મિત્ર રેવ. આરલ્સ ફીલીપ્સે લખેલી વડી સરકાર પર નીચેની અરજી મોકલી છે :—

જાહેર,—દરાંસવાલના કલરક લોકોને જે મંજૂર અન્યાય થાય છે તે અટકાવવા વડી સરકાર પ્રયત્ન છે જેમ માની ફેરવીક હકીકતો તેના ખ્યાલપર મુકવાની કલરક કોમિશનર અરજના પાઠરી તરીકે હું મારી ફરજ સમજું છું. 'કલરક' એ કલરકી હું એ લોકો વિષે કહેવા માત્રુ છું કે જેઓ નહીં ગોરા કે નહીં કાળા તેમજ નહીં એશિયાટીક, પણ જેને સાધારણ રીતે યુરોપિયન કહી સમજાય.

સને ૧૯૦૪ ના અરજામાં દરાંસવાલ સુપ્રીમ કોર્ટે ટસેવુ કેસમાં જોવા મુકાદો આપ્યો હતો કે તે કેસના કાયદાઓમાં નોટીવને નામે રજાવર મીલકત રજીસ્ટર કરવા સામે કંઈ અટકાવત નથી. જમ્બુલી હકામતી બહાર આવેલા કાળા લોકો એશિયાટીકથી અલગ હોવાથી ૧૮૮૫ ના ૭ ના કાયદા મુજબ રજાવર મીલકત ધરાવવાને કલિન્યાન નહીં હતા, તેઓને આ દરાવનો સહેજે લાભ મળ્યો. પણ કલરક લોકોને તેઓના નામપર રજાવર મીલકત અડાવતા અટકાવવા તરતજ પ્રલાભે લેવામાં આવ્યા હતા, જે કે વડી સરકારે તે અટકાવતના કાયદાઓ મંજૂર કરવા ના પાડી હતી.

૧૯૦૮ માં એક નવો સોનેરી કાયદો પસાર થયો. તેની ૧૪૦ મી કલમને આધારે આલોવાળી હકની અંદર કાંઈ પણ કાળા માણસને (કાળા માણસની વ્યાખ્યામાં અને તેટલા લોકોને સમાવ્યા છે) બાકુત તરીકે રાખવાની ઓરડોને બંધી કરવા માં આવી છે, અને તે કુકમનો બંધ કર નાર માટે ભારે સળ દરાવવામાં આવી છે. નોકર સિવાયના કાંઈ પણ કાળા માણસને તે જગ્યા ઉપર રાખવાની બંધી છે. ૧૪૧ મી કલમમાં નોકર ન હોય એવા કાળા માણસને આલોવાળા બાગમાં લોકે કમની બહાર રહેવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે. ૧૬૦૬ માં જોટા કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે જે મુકાદો આપ્યો તેની રૂબે લીસ માણ હોય તેના સંબંધમાં

કલમો લાગુ પડતી નથી એમ ઠર્યું. કાલ માં ટેમ્બલીનવાળા કેસમાં કોર્ટે આપેલા મુકાદાથી એવું ઠર્યું છે કે કાયદો અમલ માં આવ્યો તે દિવસે આલોવાળા વિભાગ માં આવેલા રેટરોમાં કાંઈ કાળા માણસ રહેતો હોય તેને તે ત્યાં રહે ત્યાં સુધી કાંઈ કલમ નહીં. દરાંસવાલની સુપ્રીમ કોર્ટના આ મુકાદાઓને અરથ એ થાય છે કે અમુક વખત પછી ગોરાના નોકર સિવાય કાંઈ પણ કાળા માણસ લોકેશન ની બહાર કમપણ રજા રહેવાના, વેપાર કરવાના કે કાંઈ જાતના કાંઈ ધરાવી ન શકે.

સને ૧૯૦૮-૧૯૦૯ માં ટાઉનશીપ એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ પાસ થયો હતો. તેમાં લીસથી જમીન ધરાવનારને તે પોતાના નામપર કરવી હોય તો અમુક કરતો નાખવામાં આવી હતી. જે કે તે કાયદા માં કલરક લોકોને કાંઈ કરે એવી કાંઈ વાત રાખવામાં આવી નહોતી. છતાં તેમાં કરતો પડવાની સરકારને જે છુટ આપવામાં આવી હતી. તેની રૂબે ૧૯૦૬ માં સરકારે નીચે મુજબ નોટીસ બહાર પાડી હતી :—

“આ કાયદાને આધારે આપવામાં આવેલી જમીન કાંઈ પણ કાળા માણસને બાડે આપી નહીં સકાય કે તેના નામપર કરી નહીં સકાય. અથવા કાળા માણસને કાંઈપણ રીતે તેનો ઉપયોગ કરવા નહીં આપી સકાય. નોકર ન હોય એવા કાંઈ કાળા માણસને ત્યાં રહેવા દેવામાં નહીં આવે, તેમજ કાંઈ પણ રીતે તેનો ઉપયોગ કરવા દેવામાં નહીં આવે. આ કરતોનો બંધ ચર્તા તે જમીન ખુશ્કવી લેવામાં આવશે તથા તે ઉપર જે કંઈ પ્રમોટો કે સુધારો વધારો કરેલ હશે, તે પણ ખાલસા કરવામાં આવશે.”

આ કરતોનો અરથ એ થયો કે કી હોલ્ડ જમીન કરવાની અરજી થયા પછી તે કાંઈપણ કલરકને બાડે આપી સકાય નહીં તેમ તેને તે વેચી સકાય નહીં, અને તેથી જો કાંઈ કાળા માણસ જીવન કાળા માણસને બાકુત રાખે તો તેની મીલકત ખાલસા કરવામાં આવે. આ પ્રમાણે કલરક લોકોને લોકેશનમાં ધોસ વાનો અને તેમ કરી તેમને ગુલામીની દસમાં રાખવાનો પ્રયત્ન ચાલ્યા કરે છે. એટલે ખિસ્તી સરકારના લાભારથે તથા લગાડ પહેલાં બિટીશ કલરક પ્રજાને અપા એલાં વચ્ચે અદા થાય તે ખાતર હું વડી સરકારને આગુરતાથી ખાનપુરવક અરજ કરું છું કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં

કલરક કામ તથા બિટીશ આખર ઉપર આવી પડેલી કાયદર આજતને અટકાવવાનાં પગલાં લેવામાં આવશે.

ઉમરાવની સભામાં દરાંસ વાલના હોદ્દા

અમંત્યની ચરચા

(૩૨૨)

તા. ૬ દીએ ઉમરાવની સભામાં લોન્ડેર્સમનને એવી મામણી કરી હતી કે દરાંસવાલના હોદ્દાઓ વિષે યુનિયન સરકાર અને વડી સરકાર વચ્ચે જે પત્ર વહેવાર ચાલ્યો હોય તે સભા આગળ રજૂ કરવો. તેમણે એવી પણ મામણી કરી કે દરાંસવાલના ડરાફ્ટ મ્યુનીસીપલ એરડીનન્સ વિષે, તથા ગોલ્ડ લો અને ટાઉનશીપ એક્ટ વિષે માહિતી પુરી પાડવી.

કોમોની આતાની વતી લોરડ એમોરે જણાવ્યું કે આ બાબતપર વડી સરકાર નિરંતર સાંભળપુરવક ખ્યાન આપી રહેલ છે. પછી તેમણે યુનિયનના ડરાફ્ટ કમીશન બીલની વિચિત્ર તથા યુનિયન સરકારને તે કેમ પાછું ખેંચી લેવું પડ્યું તેના કારણો, જણાવ્યાં, અને કહ્યું કે યુનિયન સરકારે નવું કમીશન બીલ કામલ કરવા વચન આપ્યું છે, અને તે સંબંધમાં હાલ પત્ર વહેવાર ચાલી રહ્યો છે, જેથી તે અધુરો પત્ર વહેવાર બંદર માં મુકવાનું ચોખ્ખ મજાદો નહીં. બીજો પત્ર વહેવાર તે સભાકમી બહતને લગતો છે, પણ સત્યાગ્રહીઓ સાથે હાલ મુદતી સમાવાની થઈ છે, જેથી એ સંબંધી કામલો ડાખવાથી કાંઈ અરથ સરે તેમ નથી. યુનિયન સરકાર કહે છે કે ટાઉનશીપ કાયદાથી જે હાડમારીઓ લીધી થતી કહેવામાં આવે છે તે તેઓ સમજી શકેલ નથી.

લોરડ કરકને બાર મુકીને કહ્યું કે આ આખી બાબત બહુ અંતવાદ્ય ભરેલી છે, અને સકુની પ્રયત્ન છે કે આ ન ફકાતો જમમ હમેકને માટે દુર થવો જોઈએ.

પાલમકોટા—તા. ૨૮ મીએ મુજબ જમમ ઉપરથી.

પા. ૩ નો કર

નાતાલ ઇડિયન કોંગ્રેસની રજીસ્ટ્રાર

નાતાલ ઇડિયન કોંગ્રેસના બેઠક બોન. સેક્રેટરીએ તા. ૧૮મી નવેમ્બરે મુલકી પ્રધાન ઉપર નીચેનું લખાણ કર્યું છે:—

“સાહેબ,—જેટલાક ગીરમીટમાંથી છુટેલા હોદ્દાઓ, જે પાછા ગીરમીટમાં આવ્યા તો ખાનગી બંધણીમાં જોડાયા હોય તે જોની ઉપર પા. ૩ નો કર નહીં કરવાની કસુર માટે કામ ચલાવી સરકારે જે વધુ પડ્યું છે, તેથી જેવી સ્થિતિ જોની થઈ છે તે વિષે નાતાલ ઇડિયન કોંગ્રેસ તરફથી અમે આપનું ખાનગી ચર્ચા રજા લખીએ છીએ.

૧૯૧૦ના એપ્રિલ માસમાં સરકારે એક સરકારી કાલેસા હતો. તેના હોદ્દા બાબતોમાં તમનુમા કરી નાતાલની નોખી નોખી કોરોનોની બહાર ચોડવામાં આવ્યા હતા. તેના પહેલા પારીમાર્ગમાં એમ લખ્યું છે કે: “જેમણે પા. ૩ નો કર ભરવો જોઈએ, પણ ભરેલો નહીં હોય, તેવા હોદ્દાઓ (મરદો અને એરેલો) ને નોટીસ આપવામાં આવે છે કે તેઓ જોડામાં જોડી ૨ વરસની મુદત માટે ફરીથી ગીરમીટમાં આવવા સીવીલ કોન ગ્રાન્ટમાં જોડાય તો અરેલા વેરાની રકમ તેમની પાસેથી માગવામાં આવશે નહીં. અને જે તેઓ હોદ્દામાં જાય તો અરેલા વેરાની રકમ તેમની પાસેથી બીજાકુલ વસુલ કરવામાં નહીં આવે.”

આ સરકારના આધારે પા. ૩ ના કરમાંથી છુટા થવાની આજ્ઞાએ સંખ્યા બંધ હોદ્દાઓ ફરી ગીરમીટમાં આવવા તો ખાનગી બંધણીમાં જોડાયા છે. અને નવતાથી અરજી કરીએ છીએ કે કાલેસાનો અરજ તમે તેવો થશે હોય તો પણ આ જોડાએ સરકારના જાહેર પ્રમાણે પગલું લીધેલું હોવાથી તેઓને તુરત એ હેલ્થમાંથી મુક્ત કરવા જોઈએ. સરકાર અવિચ્છેને માટે તમે તેવી સુચના જો બહે કાઢે; જે કે જોડા તો તેના મુદ્દાની રૂબે તે કર તકન નાણાં કરાવવા બીજામાં જોડા કરશે. જે સરકારનો એવો મત થાય કે કર વસુલ કરવોજ તો આવતી પારલામેન્ટમાં નવી નીતિ કાલેસા બહે લાવવામાં આવે; જોકે તેમ કરનાં જગતીની પદ્ધતિ નહીં વિચારી

આ એક સાધારણ ન્યાયની મામલો કરવામાં અમે જે જ મુદ્દાએ છીએ કે મરીબ જતાં કાપક વરસના કોડો, જેઓ જે નાતાલ માટે પગલું કર્યું છે અને હજી કરે છે, તેઓને વાળખી રીતે સખ વામાં આવશે.”

અવરગેટ એજેન્ટમાંથી નોટીસો

નાટાલી તથા ફરમ રજીસ્ટ્રારના વિષે સંબંધી

જોડા-સમરમ, ન્યુ લેન્ડ મેકન રોડ માં પછી મુસા અને ફરીર આદમના નામથી રજીસ્ટર યંત્રેસ રાજગાર તા. ૧૮ મી નવેમ્બરથી છોડી દેવામાં આવ્યો છે.

વિકટોરીઆ ટટરી, રેડબીડના રમુવીર ની વારસદાર મીલકત સંબંધમાં સેલુદારો એ પોતાના દાવા કારેખારી જે. જે. હામેન (વેરલમ) આમળ તા. ૧૨મી અનેવારી પહેલાં રજી કરવા અને હેલ્થ દારોએ પોતાનાં દેવાં તેજ ઠોકણે કરવાં.

મીલકતપરમ ડીસ્ટરીક્ટ, હાકુરનડરાલ શરમ નં. ૫૪૨માં સુસેમાન કુસેનના નામથી રજીસ્ટર યંત્રેસ રાજગાર તા. ૧૪મી ડીસેમ્બરથી છોડી દેવામાં આવનાર હતો.

લુધ ટરીકારમાં અબદુલ કરીમના નામથી રજીસ્ટર યંત્રેસ રાજગાર તા. ૧૭ મી ડીસેમ્બરથી છોડી દેવામાં આવનાર છે.

જોડા-સમરમ, જેપી, ગુલ્લટર સ્ટરીક્ટ સ્ટેડ નં. ૧૨૨. અને એજ સ્ટરીક્ટમાં (નં. ૬૩), સ્ટેડ નં. ૬૬માં મુસા માન હીર, તથા મુસા કાનહસ નામથી રજીસ્ટર યંત્રેસ રાજગાર તા. ૧૫મી ડીસેમ્બરથી છોડી દેવામાં આવનાર છે.

પ્રીટોરીઆ ડીસ્ટરીક્ટ, કુરનકરાલના એચ. જે. કાલેજ અને કુની નાદાર મીલકત સંબંધમાં સેલુદારોની માટીજો તા. ૮મી અને ૧૫મી ડીસેમ્બરે પ્રીટોરીઆ ખાતે સુપ્રીમ કોરટના માર્ટર આમળ કરાશે.

પ્રીટોરીઆ, પ્રીટોરીઆ સ્ટરીક્ટના નામથી રજીસ્ટર નાદાર મીલકતના

કોરટના માર્ટર આમળ રજી થયા છે, જ્યાં તે તપાસણી મારે તા. ૧૪મી ડીસેમ્બરથી તા. ૧૫મી ડીસેમ્બર સુધી ખુલ્લા રહેશે.

પોસ્ટરમના અબદુલા અને કુની નાદાર મીલકત સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા પોસ્ટરમના માર્ટરમ આમળ રજી થયા છે, જ્યાં તે તા. ૮મી ડીસેમ્બર સુધી ખુલ્લા રહેશે. ત્યારબાદ તે કોટી રીએ સુપ્રીમ કોરટના માર્ટર આમળ જશે, જ્યાં તા. ૨૬મી ડીસેમ્બર સુધી તે ખુલ્લા રહેશે.

જોડા-સમરમ, વરીડીકોરપના બાબા હસનની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા જોડા-સમરમના સીવીલ ડીવીઝનના રેસીડેન્ટ માર્ટરમ આમળ રજી થયા છે, જ્યાં તે તા. ૬મી ડીસેમ્બર સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે. ત્યારબાદ તે પ્રીટોરીઆ સુપ્રીમ કોરટના માર્ટર આમળ જશે જ્યાં તા. ૧૩મીથી તા. ૨૬મી ડીસેમ્બર સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

કેપ ડિ. ઇ. યુનિયન

તા. ૨૫મી નવેમ્બરના ઇ. એ. બાં મેમટ યંત્રેસા મી. ડોડુબાઇના કમળના જન્મજયમાં કેપટાઇનથી મી. એચ. એમ. રીડીય લખે છે કે:—યુનિયને પોતાનાં કરવા કેપમાં સાકમન્ય ટાઉન સુધીમાં જ બાંને વહેંચી આપી પછલા ઉપરવવા ની કહેકરોને સજા આપી હતી; તે પછી કહેકરોને વારંવાર બીલાખ લાવી સુનીયન કમીટીને સોંપવાની નોટીસ આપવામાં આવી છે, જતાં હજી સુધી તેનું પરિણામ અબુનું નથી, એટલે ઉપરવેલા પછલા કમીટીને કહેકરોએ સોંપ્યા નથી, જેમાં એક મી. ડોડુબાઇ છે. મી. ડોડુબાઇ તેમજ બીજા કહેકરોને આપી અમલ થઈ જશે કે તેમણે ઉપરવેલા પછલા યુનિયનની કમીટી મીટીંગ કર આપાડીએ ન. ૧૭ હેનેવર સ્ટરીક્ટ બાળા હોલમાં કરાય છે ત્યાં પોતે બીલાખ રફ જઈ મુક્ત થવું.

કેપટાઇન—મી. ડોડુબાઇનાં કહેકરોની નોટીસ

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન નારે બે મિત્રોના સંવાદ.

પ્રકરણ ૧૯મું.

ટોલસ્ટોય દ્વારા

મનહરરામ—મને એક વિચાર આવ્યો છે કે મારે મારે વરસ સલામતી મંગાવી આવી તેમાં મને આ નિરાધાર કુટુંબોનું રહેવાનું અને બરખ પોષણનું શું થયું હશે?

ઉદયશંકર—સાઉથ આફ્રિકામાં મળ્યાં જમરાણાં કરવામાં આવ્યાં હતાં. એ જમરાણાના પદસારથી બસ ન થયું ત્યારે હાલિસ નથી મદદ મળે માં આવી હતી. પણ છવો રતન તત્તા. તેમણે એકલા એક રૂ. ૫૦,૦૦૦ આપ્યા હતા તે ઉપરાંત બીજા રૂ. ૬૦,૦૦૦ આપ્યા હતા. જે થી રૂ. ૧૨૦ હાલ તો આલે છે. આલે આલે કાઠી નહિ તે પ્રમાણે એ પદસાર પણ પુરા થઈ નિરાધાર કુટુંબોના વસવાટ માટે ટોલસ્ટોય દ્વારા વસાવવામાં આવ્યું હતું. આ દ્વારા મને બાકા લેનાર હવે દહા તાબીલ આપ્યો હતા.

મનહરરામ—આવાં તિરથ જેવાં ટોલસ્ટોય દ્વારા મળી હકીકત સવિસ્તર હશે.

ઉદયશંકર—આ દરમિયાન ૧૧૦ વીંધા જેટલું કોંગ્રેસ-જી. બી. કેલનેક તામ ના દિલસોજ એરાએ પોતાને માટે ખરીદી હાલ સલામતીએને જરૂર પડે લાંસુથી મહત્ત વાપરવા આવ્યું છે. ના. કેલનેક એક ટોલસ્ટોય નામના મરુમ રાજ્યન શીલોસાહરના મતને બહુ માન આવે છે તે ઉપરાંત એ દ્વારા મળે તામ 'ટોલસ્ટોય દ્વારા' રાખવામાં આવ્યું છે. આ દ્વારા મેહાનસબરમથી ૨૧ માસક દુર આવેલું છે. મોલી નામના સ્ટેશન આગળથી કતારીને જવાય છે. સ્ટેશનથી હોટેલ માસક દુર છે. જગ્યા ફજફજ અને જરૂરી સપાટીપર છે. દક્ષિણ તરફની હાલપર મોટો પહાડ આવેલો છે. જેના પરથી કુદરતી લીલા પહા માસલો સુધી નિહાળી શકાય છે. આ દ્વારા મળે પાણી નું પુરવઠા સાધન નથી એક નાનો કાંચે મળ્યાં છે, જેમાંથી વપરાસનું પાણી પુર પડે છે. ખેતીના ઉપયોગ માટે એ જરાનું પાણી પુરવઠા નથી. દ્વારા મળે રાખવા થતાં બે દરવાજા આવે છે. એ બંને દરવાજા બંનેથી જમરામ ૧૦ વીંધા

જમીનમાં ફિલિત થયો છે. હાલ વન ર્પાત પણ ઉગાડેલી છે. બીજા દરવાજા સામે રસોડાનું મકાન છે. જેને મારે જોરડા અને પળરી છે. આ પળરીમાં બોજન લેવાય છે આમળ વધતાં ડાબી બાજુએ નિહાળ, દવાખાનું. જોડાનું કાર ખાનું. થોડાના તમેલા, વખાર અને બી. કેલનેકની કાટી છે.

મનહરરામ—ધીમે, ધીમે, જરા દવા ખાનાનું વરણન તો કરો.

ઉદયશંકર—એ દવાખાનું કાંઈ હોસ્પિટલ લઈ લીધું જેવું કે જીજ્ઞાસાના દવાખાના જેવું નથી નિહાળવું જેવું જ છે. એક રક્ષાથીમાં મટોડું પલાળેલું હોય છે. મને તે જાતનું દરદ હોય તેનાપર તેને જાગે છે. મેં સાંભળ્યું છે કે આ ઉપાય અક સીર છે. પછી જેમણે તો તાવ હોય, વામેલું હોય, ગ્રંથમાં હોય, કાસો હોય, કપાલનું હોય કે સનેપાત થયેલો હોય. એક પુષ્પમાં છેકરાં બધું છે તે નિહાળ છે. પચીસ રતલ આમકું પડેલું હોય તેમાંથી સલસેવકે માટે મ પલ પચરખાં બને છે. તમેલામ દ્વારા મળે મેલેલાં બંધાય છે, અને વખારમાં એક બરડું ચોખા અને બે બરડાં આટો હોય છે. વળી આમળ ચાલતાં રહેલાં આવે છે તેમાં એક માથ અને તેનું વાહરડું બંધાય છે. મુલાકાત લેનારાઓમાં ખુબ મહત્ત વાહરડું મેં મેં કરી આગળ આવે છે. તેથી આમળ વધત મરદાને સુવને, હેલ છે. બધા નીચે બોલ ઉપર સુવે છે ઉપલા દવાખાનામાંથી દવા લેનાર આગળીને સુવાને પકમ મળે છે. પણ તે બે આગળીની જ સમવડ પુરતો છે. ઉદયશંકર મકાન આંત્રી માટેનું છે. આ મકાનને મારે જોરડા છે. આ મકાનથી થોડે દુર જર પાસે તલાવાના બાથ છે. આવી રમણીય જગ્યા પર રહેવાના આમળમાં સલામતીઓ વામ કરે છે.

મનહરરામ—આવા પીવની વાત ન કરી!

ઉદયશંકર—સાકાશ જોહાનસબરમ માંથી ઉપરાંતી આવવામાં આવે છે. ઉદાર મદરેલો આદા આવલતા બરડાં મોકલાવે છે. સુખી વેપારીએ એકલા પાચરવા કામળ ધાળળીએ મોકલાવે છે. તે છતાં પડે તો સલામતી ફડમાંથી ખરવાય છે. આ ફડના લીસાળ ના. માંથીને હરતક રહે છે, અને તેની મરજીમાં આવે તેમ ઉપયોગ કરી શકે છે.

[અનુવાદ]

ડરબન નમશાન માટે પાણીના નળાની માગણી

ટાઉન કાઉન્સિલ સાથે ચાલેલો
પત્રવ્યવહાર

અરજી

ડરબન હાલ રમકાન ફડના ડરદરી અને સેક્રેટરીની સહી સાથે ટાઉન કાઉન્સિલ પર તા. ૨૦મી સપ્ટેમ્બરે એક અરજી મોકલવામાં આવી હતી તેમાં નીચે મુજબ લેવામાં આવ્યું હતું:—

ડરબનના નામદાર મેયર અને કાઉન્સિલ મેમ્બર્સ: અમે સહી કરનાર નાતાલ ની હાલ પ્રાપ્ત નમતા પુરવઠા જમણીએ લીએ કે:—

અરજદારે ડરબન બરો અથવા તેની પડોશમાં રહેનાર હાલિસો છે.

અમનેની નદીના મુખ આમળ આવે આ હાલ રમકાનમાં મહત્ત પાણી પુર પાડવામાં આવે એવી આશાથી અરજદારે ના મેયર અને કાઉન્સિલને નમતા પુરવઠા અરજ કરે છે.

અરજદારેને અમનેની નદીના મુખ આમળ બરોની હડમાં રમકાન માટે જગ્યા આપવામાં આવી છે.

મત સરીરને હાલુ ધરમ પ્રમાણે સંસ્કાર કરવા ઉપલી જગ્યાએ કેદલાક સો પાલિકા અરજી અરજદારેને મળેલો બંધાયો છે.

મરનારના સમાજોને તથા સંસ્કાર કરાવનાર આજણને કીમ કરતી વેળા થઈ વાર તલાવાની જરૂર પડે છે, તેમજ કાળની રાખને પણ પોવાની જરૂર પડે છે તે માટે મોટા પાણી વિના અરજદારેને બહુજ મુશ્કેલત બોમવવી પડે છે.

તેથી અરજદારે વિનંતી કરે છે કે ના. મેયર અને કાઉન્સિલે ઉપર જણાવેલી મુશ્કેલત વિશે તપાસ કરી આમળમાં આવેલી શક્ત આપવા મહેર બાની કરશે, કે જેને માટે અરજદારે આપને સાર સદા બંધાયેલો કરશે.

જવાબ

ઉપલી અરજના જવાબમાં સેક્રેટરીને ટાઉન કાઉન્સિલ તરફથી તા. ૬મી અક્ટોબર નીચે મુજબ જવાબ મળ્યો હતો:—

“અમનેની નદીના મુખપરના હાલ રમકાન માટે પાણી પુર પાડવાની માગણી વિશેના તમારી અરજી મહત્ત કામ ની હાલિસોને મોકલેલો રજૂ કરવામાં

આવી હતી, અને બાધકામ ખાતાને તે વિશેષિયાર કરવા સંપાદના આવી હતી." તા. ૧૨મીએ બીજો નીચે મુજબનો જવાબ દાઉત કબારક તરફથી મળ્યો હતો.

"સ્થાનમાં મહત્ત્વ પાણી પુર પાડવા ની તમારી અરજીના સંબંધમાં જવાબ વાતુ કે પાણીનો નળ લાંબા જગ્યામાં ૪૦ થી ૫૦ પાર્સિયુ અરબ માત્ર તેમ છે, તેથી તમારી અરજી ઉપર ખાન આપી કહાય તેમ નથી એમ કાઉન્સિલ એક સાથે જણાવે છે."

વધુ જવાબ

ઉપરના જવાબ ઉપરથી તા. ૧૬મીએ સ્થાન દેવના સેક્રેટરી તરફથી નીચે મુજબ વધુ જવાબ દાઉત કબારક ઉપર મોકલવામાં આવ્યું હતું :—

"આપના જવાબના સંબંધમાં હું મારી કમિટીની પરવાનગીથી આપને જણાવવાની રજા લઈ છું કે હીંદી મારે કેટ મહેલે આજે આમારી કેમ તરફથી નબે છે કેમકે તેનો ઉપયોગ લેવામાં હું દેહા નેહલા હીંદુઓ છે. મારી કમિટી માને છે કે આ બાબતમાં કાઉન્સિલે જે દરમિયાન છે તેથી તે કોમિટી બાજબી વધુ દુખાશે.

હીંદી મારફતના કીચામાં મારફત આમારી કેમમાંથી મુનીસીપાલિટી સારી આવક પેદા કરે છે. એટલે જે અરજીની મજબૂતરી કરવામાં આવી છે તે વધારા પ્રકાર ન હોવાય એટલે આ બાબતમાં ફરી વિચાર કરવા ના મેમર અને કાઉન્સિલ પાસે આ કામગીરી રજૂ કરશે તો ઉપકાર થશે."

બીજો જવાબ

ઉપરના કામગીરી તા. ૮મી નવેમ્બર જવાબ મળ્યો હતો અને તેમાં જણાવ્યું હતું કે કામગીરી મળ્યો છે અને કાઉન્સિલ પાસે તે રજૂ કરવામાં આવ્યો છે."

આ સંબંધમાં સ્થાન દેવના સેક્રેટરી મી. દીવાન લખે છે કે સરકારે જન વહેવાર પછી એક અરજી બધા હીંદુ કામગીરીની સહીઓ લઈ દાઉત કાઉન્સિલ ને મોકલવા માટે પડાય છે. તે તરફવાર થવે સહીઓ લઈ મોકલી આપવામાં આવશે માટે બધા હીંદુ કામગીરી વેળા સર એ અરજી ઉપર સહીઓ કરી આપશે એવી વિનંતિ છે.

[મી. દીવાને ઉપર જણાવેલી અરજીમાં સરખાનવા હીંદુઓ મળતાંજે સહીઓ કરી આપી તેમને જોડતી સહાયતા આપશે એવી આશા છે.—આ. ક. એ.]

કાઉન કાઉન્સિલનો અન્યાય

ઉપરનું જવાબ પછી સરખાનવા દાઉત કાઉન્સિલની મુરવારે મહેલી મીટીંગમાં નીચેની બીના બનેલી જોડાએ હીંદુઓ :—

"અમનેની લાગુ પાડે આવેલા બુના દી સમમાં, અથવા તેની નજીક, પાણીનો નળ આપવા હમા ચેરકના રેલવેસ્ટેશન એસોસીએશનના સેક્રેટરીએ માગણી કરી હતી. જવાબમાં કમિટીએ એવી જવાબ મળ્યું હતી હતી કે માગણી દેહાલે પાણી પુર પાડવાની જોડાવણી કરવા નથી એન છતાંમરને કરવા આપવી."

દુકાળ અને દોસ્તા દરબાર

મે ઉ. એના અધિપતિ સાહેબ,

આવિરતથી પવિત્ર જુમિ તવા નવા દારજુ દુઝે. મીથી પસાર થાય છે. દુષ્ટ પ્લેન દેહમાંથી પાછો હોતો નથી. તેમાં દુષ્ટાણનું મહા સહકાર પાણું આણુ વરસમાં આવી જીવું રહ્યું છે સરદેહમાં મળતા સમાચાર ઉપરથી વિદીત થાય છે કે માણુ કાલ ગુજરાત તમા કાઠીયાવાડમાં દુષ્ટાણ સહ થયો છે. તેમજ આધિવરતના બીજા કામોમાં પણ સહ થવાનું જણવા માં આવ્યું છે. મરીખ બોદા અન્ન વિના તરફીના મારના રસ્તામાં પછી પ્રજા સરજુ થશે. જનવર કલ આરા અને પાણી સિવાય તરફી મરશે આવા અતિ દારજુ દુષ્ટના સમયમાં ના હીંમ જોરજ હીંદુસ્તાનમાં તાજ પહેરવા જશે. દોસ્તી સહેરમાં મહાન દરબાર બરાલો, અને કશો રૂપિયાની પગવારમાં કુલધાણી થઈ જશે એક તરફ અન્ન તથા પાણી વિના રાંક આરમગળ પોતાના દેહો ત્યાજ કરશે. ત્યારે બીજી તરફ અંગ્રેજો, હીંદી અમલ દારો, શ્રીમાનો અને રાજા મહારાજાઓ નામરંજ અને આનદમાં મહાલવાનો કેળ કરી સ્વર્ગીય સુખને ઉપયોગ કરતા હોય એવો દેખાય કરશે! સહેનકાલ હીંદુસ્તાન માં તાજ પહેરવા જશે તેમાં સહેનકાલ નો દોષ બીજકુલ નથી. દોષ માત્ર ખુશ મતીયા હીંદીઓનો છે, કે જોઓ પોતાના પહંસાનો દુરપયોગ કરી દોસ્તી દરબારમાં કાજરી આપવા જશે. દોસ્તી દરબારના સમયે દરેક હીંદી માત્ર પછી તે સરકારી અમલદાર હો, શ્રીમાન હો, કે વીરવાન હો, મમે તે હો, પરંતુ તેમની હરજ છે કે ને હીંદસે તેમજ પોતાના ધરમાં બેસી રોજ પાળવે, એક તરફ પોતાની મનદ જીવના કંઈના કાલ અન્ન! હીંદી

અન્ન! કરતાં રામકરજ થશે. ત્યારે બીજા બાણુ તમે તમારી દેહતના મુમાન માં રીક્ષા કરવામાં મોજ માણવા જશે! આનાથી વધુ નિરદયતા બીજા કશ હોય! દોસ્તી દરબારના હીંદસે ઉપર જણાવેલા દરેક હીંદી પ્રજાને કાઠી રાખી આવો નિમય પોતાના મન કાથે કરી દરબારમાં કાજરી જીલકુલ ન આપે તો અમેને પછી હીંમ જોરજ દોસ્તી દરબાર માં જઈ અંગ્રેજ અમલદારો લઈ દરબારના હીવાનખાનગી ખુરશીઓ આગળ કાજર રહી તાજ પહેરે. એને પોતાની અન્નમુમિ વારતે બાજબી હોય, એને પોતાના કુખી દેહમાંથી પો મારે કાલ હોય, ને સાચા હીંદી હોના હોવે કરતા હોય તેની તો ખાસ અને મહાન દરજ છે કે દોસ્તી દરબારમાં ન જઈ પોતાના પહંસા નો દુરઉપયોગ થતો અટકાવવો અને નેહલા પહંસા દોસ્તી દરબારમાં જઈ વાપરવા ધાર્વ હોય તેહલા થા તેથી અરધા દુષ્ટાણથી પીકાતા કમાજ લોકોને અન્ન વજ આપવામાં વાપરવા. આણુ મહાન પરોપકારી કામ કરી પોતાને માથે આવેલી હરજ બદા કરશે. દક્ષિણ આફરિકાના કાઠી પોતાના પહંસાનો સહ ઉપયોગ આ સમયે કરી શકે છે. આવી તક તેમજ બીજકુલ ગુમાવવી ન જોઈ પરોપકાર એજ સ પતિ છે એનાથીજ આ લોક તથા પરલોકમાં કાળજતા છે. ને મનુષ્યનું જીવન તત. મન, અને થન થી મરીખ, નિરાધાર અને દુઃખીને મદદ કરવામાં તસ્લીન રહ્યું છે તેનુંજ જીવન કરજ છે. એજ જીવનમાં આનંદમય ઉત્તમવળતા સમાવવી છે અંધુઓ, આપણા દેસીભાઈઓ, કમાજ ભાઈઓ, મુખાની પીકાયા અરજરીત થઈ મથેલા કહીત કરીરે તમારી મદદ માટે પોકાર કરે છે. માટે તમારાથી બને એટલી થન ની મદદ કરશે. આપણે આપણી દેહત થી શું કમ પણ કર્યું છે! બીજા તરફ શું કામના છે! ને દેસીભાઈઓની કાથે રહી આપણે ઉજર્વા હીંદી, તેની કથા શું આપણા હૃદયમાં નજ હોવી જોઈએ! આમ કહી પણ વનશે નહીં. જ્યાં સુધી આપણે તેમ! દુખમાં ભાગ ન લઈએ! જ્યાં સુધી આપણને સુખકાંતિ ક્યાંથી મળશે! લક્ષ્મી ચંચળ છે. તે આજે છે અને કાલે નથી. મરજુ પછી તે કાંઈને કામ આવી નથી અને આવશે નહીં. માટે આવા પ્રજાને ને કાંઈ તેમજ અદ ઉપયોગ જશે તેને તે સમગ્રી રાજેની મજાશે. આપણે જાલ વેલમાં પાણીના

પેટ પડશે વાપરીએ છીએ. તો બાવા પ્રસન્ને નિશ્ચય કરી કલુસાધ કરી અને તેટલો પડશે બચાવી પોતાના હુએ મરતા દેશી ભાષાએને અન્ન આપવાના કામમાં વાપરશે તો એનાથી બીજું પુન્યકાળી કામ કયું હોય? મોજાશામ ના બોલા અરથોમાં આપણે સેંકડો પદ્મસા વાપરી નાખીએ છીએ; તો તેના પર અંકુશ મુકી આ પવિત્ર કામમાં વાપરવા તો પ્રસન્ન જ નથી આપણે? બે હોંદી જાન આ મુજબ લાંબો વિચાર કરી પોતાની એક માસની આવકના અર્થમાં કામમાં વાપરશે તો તે બીજકુલ ભારે પડશે નહીં અને મહા પુણ્યના કારણમાં એ પદ્મસો વપરાશે. 'ઇન્ડિયન ઓપિનિયન' દ્વારા એ વિશે પદ્મસાની માત્રાથી મદદ છે. અને પદ્મસા આવવા પછી લાગ્યા છે. તે દક્ષીણ આફ્રિકાના હોંદી ભાષાઓ પોતાની પ્રત્યે આવી પહેલી દરજ્જા બળવવામાં પાછા રહેશે નહીં. અરજી.

શ્રી. ક. જી. આપને,
ગ્રામજી અંકુલાદ દેસાઈ

દુકાળ ફંડ

પા. ૨૦-૫-૬ અગાઉ સ્વીકારાએલા
૧-૦-૦ પીટરસબરગના મેસરસ
દેશી અને ખંડેરીઓ
તરફથી આ ફંડ પેટે
અમારી જોહાન્સબરગની
એજીસે કરવામાં
આવ્યા છે.

પા. ૧૧-૫-૬ કુલ

દેશમાં દુકાળ

સ્વેચ્છાએ દુકાળ ફંડ

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ સાહેબ,
આ સ્વીચ્છાએ અને દુકાળ ફંડની
મહત્ત્વ હતી. આજુબાજુના મામે હોંદી
વેપારીઓ તેમજ જમીનદારોને પત્રો
લખેલા હતા. પણ કારણકર તેઓ બાબત
કાંઈ નહોતા. એટલું જ નહીં પણ અપ
સોલની કલ છે કે અત્રેના હોંદી વેપારી
એ પણ આવી કહેવા નહીં. હશે!
કમર મગજ. જે વેડા માણસે હાજર
ભેલે તેમને દુકાળ ફંડનો હેતુ સમજાવી

મરજી મુજબ પ્રજાના નામે પુણ્ય કરવા
વિનંતી કરવાથી નીચેની રકમ એકઠી
મદદ છે.

	ખ. શી. રૂ.
હિવાળીના તહેવાર ઉપર	
ઉપરાવેલા	૬ ૦ ૦
જી. સી. પટેલ	૫ ૦ ૦
એમ. એન. આમીન	૫ ૦ ૦
પુરોહિતજી આનંદ સોની	૪ ૦ ૦
કબેરભાઈ માધવભાઈ પટેલ	૨ ૦ ૦
એમ. એ. ધોધાત	૦ ૬ ૦
એ. ડી. સીદાત	૨ ૧૦ ૦
અહમદ મીઠા	૦ ૫ ૦
ગુરમહમદ તખતખ	૦ ૫ ૦
એમ. સી. પટેલ	૦ ૧૦ ૦
	૨૩ ૧૬ ૦

સાચના

ઉપરના ફંડ નાતબતના એક સિવાય
બોલવામાં આવેલ છે એટલે કે કોઈ પણ
સખી મહારજ પોતાનો ઉદાર હાથ લાગાવી
કહે. અને દેશમાં આપણા ગરીબ બાલકો
જેઓ જીવથી મરે છે અને મિરાષિર
મુત્રા પ્રાણીઓ પાસવારા તથા પાણી
વિના મરે છે તેમના રક્ષણ માટેજ આ
પદ્મસા વપરાશે. જેથી કોઈ પણ ક્ષણે
માણસ પોતાની કલિત મુજબ મદદ કરી
સિવાય રહેશે નહીં. અને સ્વેચ્છાએ
ઉપરાવેલા પછી આજુબાજુના મામેમાં
જેવા કે કુમેલા, કારનલ, ન્યુમીકર લેડ,
ટોમાટ વિગેરે સ્થળે આ ફંડ ઉપરાવવામાં
આવશે. આશા છે કે સદર મામેના
ક્યાણ મહત્ત્વે પોતે તે ફંડને મજબૂત
કરવાને બનતો પ્રયાસ કરશે. જ્યાં જ્યાં જરૂર
પડશે ત્યાં મીટીંગો બોલાવવામાં આવશે
અને તે માટે સરવ મહત્ત્વેને વિનંતી કર
વામાં આવે છે કે તેઓ આ સંકલિત વધારે
અમત્યતા કરેલા કામમાં આનંદથી પધા
રશે. ઉપરના ફંડનો સરવ હેવાલ અને
પહેલિ ઇડિયન ઓપિનિયનમાં બપાશે,
અને તે બેસુ થશે તે ફંડ પણ ઇડિયન
ઓપિનિયન તરફથી જે ફંડ બેલવામાં
આવેલ છે તેમાં બપાશે. તો સરવ હોંદી
ભાષાએને વિનંતી કરવાની જે તે સરવે
ક્યાને નામે, હજારો ગરીબ રૂઢ અને
બાળકોને નામે, અને ખુદ ખુદને નામે
કુલ નહીં તો કુલની પાંખડી પણ મેમ
સાથે આપશે.

શ્રી. સેવક
જી. સી. પટેલ.

સ્વેચ્છા, ૩-૧૨-૧૧.

દુકાળ માટે ટ્રાંસવાલમાં ફંડ

બેલસબરગ તથા જરૂરીસ્તનમાં
સરખાત

(અમારા બખરખતી તરફથી)
તા. ૮-૧૨-૧૧

આપણી માણસિમાં ફેલાયલા દુકાળ
ના હાવાનજ માટે મદદની જરૂર "ઇડિયન
ઓપિનિયન" માં બતાવવામાં આવી,
અને આપના મારફત ઉપરાણું કરવાનું
જાહેર મધુ આરથી ખાસ કરીને આ
તરફ કામજી હોંદી ભાષાએમાં આપણી
પહેલી ફંડ વિષે જામતિ આવેલી બેવા
માં આવે છે. કોઈ હોંદી જે હોંદીનો
અને ખાસ કરીને સુરજરજીમિનો પુત્ર
કહેવડાવે છે તે સુજરાતના પ્રત્યે બળવ
વાની દરજ્જા સમયે બેનમાં કે મદદતમાં
નહીં જ પડ્યો રહે. દેશનાં દુકાળમાં
સખાએલા જે આપણાં બાંકર કહેવાય
તેમની દાહ પરી જોહાન્સબરગથી શ્રી.
ગ્રામજી અંકુલાદ દેસાઈ, શ્રી. મેસરજી
અહવાભાઈ દેસાઈ, તથા શ્રી. બીજુભાઈ
કરસનજી તા. ૪ જીએ સવારની માડીમાં
બેલસબરગ ગયા. મારિસબરગમાં શ્રી.
નારજી નાથક તથા 'ઇ. એ.' ના કામ
માટે નીકળેલા શ્રી. આજુદલાલ માંધીજી
ઉપરના તથા કામે દુકાળના કામ માટે
સામેલ થઈ ગયા હતા. ગરીબ મદદથી
ભાષાએ જે ઉત્સાહ અને લાખણીથી
પદ્મસા કરતા હતા તે અનુકરણ કરવા
લાયક છે. સુજરાતી ભાષાએએ પણ પોતા
નો કામ ઠીક બળવેલો હતો, બેલસ
બરગ ખાતે ઉપરાણુંની કુલ રકમ પા.
૧૫-૧૪-૫ની થઈ હતી. ત્યાર પછી
ઉપરના સ્વયંસેવકો (વોલન્ટીયરે) જાંબની
ગ્રામીમાં જર્જીસ્તન પહેંચ્યા. ત્યાં મુજ
રાતી ભાષાએમાં તો અધકેર પા. ૨૦ જી
ઉપરાણું શ્રી. દુરજભાઈ કામવાનજી
તથા શ્રી. હાંસજીભાઈ તરફથી થઈ મધુ
હઈ. ઉપલા મહત્ત્વે નાણુ હજુરાસીમ,
બાણુ બાલગજાદુરસીમ તથા શ્રી. રામાવતાર
વિગેરેને મળ્યા. જેથી દુકાળ માટે ફંડ
કરવા જીવવારે માસ મીટીંગ બોલાવવા
નિમણુવ કર્યો છે. તામીલ ભાષાએમાં
ફંડ કરવાના કામ માટે એક તામીલ
મહત્ત્વની મદદ લેવામાં આવશે. ભાર
પછી ઉપરાણું કરનારઓ કુસલમાન
ભાષાએમાં હઈ હતા, જેમણે યથાકલિત
મદદ કરી હતી. કુલ આકેડો થયેથી બપા
દ્વારા નામે જાહેર કરવામાં આવશે.

ક્રિસ્ટીયન-પુરુષો સહાય

આઠવાડીક સમાચારોનું તારણ

(રવિવારના તારણ સ્વરૂપે)

શનિવાર, તા. ૩૦.

પુરુષોના માટે પદચલ સુલતાન અબ્દુલ હમીદના અધેશતનું વેચાણ પારીક્ષમાં નવું દિવસ સુધી માથું હતું. કુલ પા. ૨ લાખની આવક થઈ હતી, જે પુરુષો માટે નણિકામળ વધારવાના કાર્યમાં વાપરવામાં આવશે.

શુકરવાર, તા. ૧ થી.

ક્રિસ્ટીયન મંદિર સંસ્થા સંસ્થાથી મોખાપર સંસ્થા કુમલાની ખીના ખરી કરી છે. આ હવાના પ્રવાસમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે અરબસ્તાનમાં આવેલ કસ્ટોમીના નામના ક્રિસ્ટીયન મંદિર પર પુરુષો કુમલા કરવાની યોજના કરી રહ્યા હતા.

શનિવાર, તા. ૨.

પુરુષો અને આરબોની એક મોટી સંખ્યાપર ક્રિસ્ટીયનોએ સંગીતો વડે કુમલા કર્યો હતો. જેમાં આરબોને નાકવાની જરૂર પડી હતી. પાછળથી ક્રિસ્ટીયનોએ બંદુકોનો મારો ચલાવ્યો હતો. આરબોનાં મોટી સંખ્યામાં મરણ થયેલ માનવામાં આવે છે. ક્રિસ્ટીયનો માં ૮ માણસ માર્યા ગયા હતા, અને ૧૭ ઘાયલ થયા હતા.

રવિવાર, તા. ૩.

એક હજાર આરબ અને પુરુષોના હથે હરે કુરુના બંદર ઉપર હથે કર્યો હતો. પણ તેમને ક્રિસ્ટીયન દારૂઓના સાથે પાછા ફરવાની જરૂર પડી હતી.

સોમવાર, તા. ૪.

મોખાપર ચલાવવામાં આવેલ તેજના મારામાં એક માણસનું મરણ થયું હતું. તથા એક ઘાયલ થયો હતો. જે આરબ બંદરે કુખાડી દેવામાં આવેલ તથા કેલ લોક કુખાડા બાળી નાખેલ. મોકપુલ આવે ક્રિસ્ટીયન હથે ૧૨ ધવ કુખાડી દીધા, અને કુખાડ ઉપર પાંચ તોપ વડે મારો ચલાવેલ. આ ક્રિસ્ટીયન ૧૨૫૦ પુરુષો હતા. જેમ સમગ્ર અને ચક્ર સોમવારેને મોટીક હાથ લાગે.

મંગળવાર, તા. ૫.

ત્રીપોલીથી રામ ખાતે ખબર મળ્યા છે કે મધ કાલે ક્રિસ્ટીયન હથે પુરુષો ઉપર ચલાવ કરી હતી, અને તેમનું મરણ નજારા નામનું કુખાડ મથક તથા ૮ તોપે દારૂઓ અને બીજો સરનામ કાપે કર્યા હતા. આપું પુરુષો હથે પાછા હવા મોકલ્યા છે. ક્રિસ્ટીયનોમાં ૧૦૦ થી વધારે મરણ થયા નથી, જ્યારે પુરુષો માં કેટલાક સો માણસોની લાસો માણસ પડી છે, અને બીજા ઘાયલ થયા છે તે જોઈ.

આ ક્રિસ્ટીયન અરબો ક્રિસ્ટીયન અરબો છે. હથે નાના મોટા કુખાડ કુમલાઓ કરાશે.

ત્રીપોલી હથે અને મોએસીસનો બામ પુરુષોના કુમલાના ભવમાંથી મુક્ત થયો છે. અને પુરુષો મુખવાળી સરહથી તાલન અમળા પડી ગયા છે.

ખીજા સંસ્થામાં જણાવવામાં આવે છે કે તા. ૪ થી ક્રિસ્ટીયન પુરુષો અને આરબો રાત્રે અણધારે મેનનાજીના કીલ્લા પર હથે કર્યો હતો. કેટલાક આરબો હરવાળમાં પણ હાથ લાગ્યું હતું. પણ પુરુષ તેમને કાર કરવામાં આવ્યા. ક્રિસ્ટીયન પુરુષોની સખત પ્રવારી થયા બાદ પાછા ફરવાની જરૂર પડી હતી.

બીજે દિવસે રાત્રે તેમજ ફરીથી કુમલા કર્યો હતો, પણ તેમજ તેમને બારે કુમલાની ખબર પાછી પાછા ફરવું પડ્યું હતું.

પુરુષો પુરુષો ઉપરના બાલન પ્રાંતો માં મોકિવનારો બનાવ નાપો છે. ત્યાં ના બલગેરીબન બળવાખોરોએ દારૂઓ, વડે એક મરણ ઉઠાડી મુખી છે. તેમાં ૧૨ માણસોનાં મરણ થયા છે, અને ૧૩ ને ઇજા થઈ છે. પુરુષોએ આ બનાવ પર પુરુષો રાખેલું ખાન બેચ્યું છે.

બુધવાર, તા. ૬

રામના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે ક્રિસ્ટીયનોએ સોમવારની છત પછી એકનગરની સરહથમાં કોષ આરબ કારાઈ રહેલ હોય તેમને હવાઈ વહાણની મદદ વડે શીથી કાઢી કાઢી કાઢ્યા હતા.

કેલથી ક્રિસ્ટીયન ક્રિસ્ટીયન હથે સાથે ક્રિસ્ટીયન પુરુષો અને આરબોની સંખ્યા ૩૫૦૦ ની હતી. તોપોની મદદ ક્રિસ્ટીયન હથે ૫૦૦ પાંચ પાંચ પાંચ પુરુષોને હથે, ક્રિસ્ટીયન, અને બીજાં હથે ક્રિસ્ટીયન હથે.

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી

કરબન રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીને પા. ૫૦૦ નો વધુ હથે મોકલ્યો છે, જે સાથે પુરુષો કોનકલ જનરલ પર નીચે મુજબ કાચળ લખ્યો છે:—

"રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના ફંડમાં પા. ૫૦૦ થી વધુ ઉપરથી આપને મોકલવા બમે રજા લખ્યો છીએ તે સાથે જણાવવાની રજા લખ્યો છીએ કે ક્રિસ્ટીયન હથે નિરાધાર સ્ત્રીઓ અને બાલકો ઉપર જે નિરહથથે ૩૨ વરલાઓ છે તેના ખબરો પુરુષોનાં ખબરો વાંચીને અમારાં દિલમાં ઉગ્ર જખમ થયા છે. દુનિયાના ખીજા મુસલમાનો સાથે અમારી પણ પ્રારથના છે કે આ અબાધી લાકડાં નો પુરુષ અત આવે."

જિમ્મી મોકલેલ પા. ૧૨૫૦ અને આ હથેના પા. ૫૦૦ મળી આ સોસાયટી તરફથી કુલે પા. ૧૧૫૦ ની નાદર રકમ આજસુધીમાં મોકલી દેવામાં આવી છે.

કરબનની રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના કારોબારીઓ તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે આ ફંડમાં કેટલાક ખીસ્ટીયન માણસો જે હિદાયતથી મદદ કરે છે તે જોઈ કરી નાખે હેતુ છે. આનો એક કામલો જ બનાવો બહારના મેદાનમાં મળીને એકલ જે પાછોનો ફરમાવો મેળવતો એક કદાચી મુસલમાન છે. ફંડ નામ તેની પાસે મેલમાં આવતાં તેજે પાંચ ઓછી કાઢી આપી એટલું જ નહીં, પણ બાંધે કાપા જવાનું હોય તો પોતે તબક્કા છે એક આ બલકુરે કહ્યું.

ખીજે કામલો એક બાકનો છે. તે ખી હરમાલ હાથે મુસાને આં બાકરી છે અને બન્માં રમણવાનું કામ કરે છે. આ મરીમ એવરે પુછી સાથે પાંચ મીની આવી દીધી.

ન્યુકેનોવરના રામસ્વરૂપ મહારાજે પોત તરફથી પાંચ મીની આપી, અને વધારા માં ઉમેરવું કે આપણે મધા દીદીઓ છીએ, અને તેથી એક ખીજા કામને મદદ કરવી એ તો હજી છે.

અમાર ખાતે રહીય ન્યુ કરીને ક્રિસ્ટીયનોના નાનકોટાં રોર છે. ઉપરથી માટે ડેલીએલ અવકાશી ખબર પાછાં બહાર માટે બારે મોકલ્યું કરી મદદ, અને વતી તરફથી ૧૦ મીની આપી જે અરબ તરફ મદદ ઉપરાંત હતું.

भारतीयसन्धु सुसलमाने।

३६ हरेस'र सोसायटी इ'०

મેરી કી ખસના મુસલમાનોની એક સભા
તા. ૪ મી નવેંબરે બપોરે બે વાગે પોરઠા
લુહના થીએટરમાં મળી હતી. આસ
પાસથી બધે મળી આવેરે ૩ હજાર મુસ
લમાનો એકઠા થયા હતા. હેપ્પુડી મેયર
મી. જી. મહમદ ઇસાક પ્રમુખસ્થાને હતા.
મી. મામદ હુસેન ઇલાએ મી. હાજી અબુ
બકર મામોદ તાહેરને સલામાત આનરરી
પ્રમુખ મુદવા હરખાસ્ત કરી ને ખુશી
ના અવાજો સાથે સ્વીકારવામાં આવી
હતી.

કર્મમાં મી. કાજી અણ્ણબહેર મીટીંગના
અભિપ્રાય અનુસારકે સંબંધમાં જ્ઞાન
કર્યું, અને ના. સુલતાન પ્રત્યે સહી દિલ
સોજીનો સુદેશ મોકલવાની તથા પૂર્વી
પ્રત્યે ઇંદાલીના ફુરમન આવ તથા હુદાસ
પદ્મા માટે અફસોસ મહેર કરવાની તેમ
જ થવાએલા સોલજીનોની મદદ માટે તથા
જો નિરાધારીઓની કલક કરવામાં આવી
છે તેઓનાં નિરાધાર બાળબચ્ચાઓની
મદદ માટે ૬૩ એકલું કરવાની અસર
કરક રીતે અરજ કરવામાં આવી હતી.

બીજા દેહલાક યોધનારાઓએ પણ
આજ વિષય ઉપર લખ્યો આપ્યા હતા.
તમાં મેસરસ યુલામ મદમદ હસાક.
ગુરુશ, ગારીત બલી, મોલવી કસમ,
પીર ગઢુર અને મઝેદ કુસેન હલામના
લખ્યો આજ ગઢુર લખ્યો હતા.

મી. માએક દુસેન સમામનું જાણવું
 બહુજી અસરકારક હતું. તેણે ત્રીપોથી
 ના નિરપરાધી આરઓની કતલનું, ઇટાલી
 ની અધમતાનું, જપાન સ્વદેશાભિમાની
 અતવર યેતું ત્રીપોથીના કમધર્મીઓની
 મદદ માટે લીપટી જવા વિષેનું, અને ત્યાં
 ના આરઓ લશ્કરી કવાયત પામેલા નહીં
 કર્યા પોતાના ધરમની કીર્તીનું રક્ષણ
 કરવા કેવી રીતે સામે થવા તેનું અસર
 કારક જપાન કહી સંજાળાવ્યું. દક્ષિણ
 આફ્રિકાના ઇસ્રાએલીઓએ આશરે ૧૫
 હજાર રૂપિયા જેટલું કંડ સહાયમાં દુખી
 અમેલાઓ માટે એકત્રી કર્યું તે માટે
 તેઓનાં વખાણ થઈ

ઉવટ જોઈ કમિટી નીચાની હતી જેમાં
 મેસરસ બુલામ મદમદ પલાક પ્રેમીશંકર,
 મામદ ફુલેન પલામ સેક્રેટરી, ટીમોલ
 મદમદ અને જનરાલીમ કાસમ ખેરી જેઠ
 રતલ, અને મેસરસ કાસમ સુબેશાન,
 કં.સ. સુલતાન, આમ. આમ. દુરાવા.

મલેક મુરાદ, પીર જાફર, કાજી બરકતુલ્લા
નુરબા, આદમજી અલી, નાઇટ ઓફ ધ
રોયલ રટાર ઓફ ટ્રેડ હોમોર, મુસાજી
કાસમજી, નુરબાઇ જીવજી અને ઇસમ
આદીવા સલામતો નીમાયા હતા.

લાવ્યાહ ના. ક્રીંચ જ્યેરજને વચ્ચે
 પડવા વિષે તથા નામદાર સુલતાનને દિલ
 સોજી બતાવવા વિષે કરાવે. પસાર થયા
 ફત્તા. હાજી શર કરવામાં આવતાં તેજ
 સ્થળે ફા. ૧૦ હુજારની રકમ મધ મધ
 ફત્તા.

તે પછી તરતજ બિટીશ સરકારને
વચ્ચે પડવા બાબત બરજી ફરિયાદો અને
ના. મુબત્તાનને દિલસોજી બતાવનારા
પ્રશ્નો મેકલમમાં આવ્યા હતા.

હરાનખર રૂશિયાનો ચલાઈ

ધરાની સરકારના તાબાના જે અમેરી
 કન અમલદારને તેના હોદ્દાપરથી દુર કર
 વાની ફરિયાદો ધરાને પાસે માગણી કરી
 છે તે રાજમાં ત્રેહરર-જનરલનો મોટો
 હોદ્દો ભોગવે છે, અને તે પોતાના નિય
 મપાત અને નિરંતરપણાને વધુ બહુ
 લોકામિય મદદ પહેલ છે. આથી એ હોદ્દો
 દારને ખસેડવાની ફરિયાદો માગણી
 કબુલ રાખવા ધરાની પારલામેન્ટે ના પાડી
 છે તેની એક સભામાં ફરિયાદોની
 માગણી સામે બારે મુરસો બતાવવામાં
 આવ્યો હતો. ફરિયાદોની માગણી તે
 ધરાની સ્વતંત્રતા છીનવી લેનારી છે
 એમ ધરાની પારલામેન્ટે જણાવ્યું છે
 આથી ફરિયાદો સરકાર તરફના તરફ જવ
 લાગ્યું છે. ધરાના લોકોમાં તો
 માગણી ફેલાયેલી એવામાં આવે છે
 મુખ્યમંત્રી રાજની સામે કાવતરું કરે
 માથું લાદની તરફથી કરનારા જે માથું
 હોદ્દોદારોનાં મુન થયાં છે. ઉચ્ચાન
 પરદેશ આતાના વડાએ ફરિયાદોની માગણી
 કબુલ રાખવા ધરાને બલામણું કરી છે

તા. પ મી ના તારથી એવું જણાય
છે કે શક્તિવાની પ્રાનને કબજ કરવા
ની કાલીસ સામે જરાની પારલામેટે ઇગ
લાડની પારલામેટે, શક્તિવાની ડ્યુમા,
તથા ફુનિઆની બીજી પારલામેટેને અરજ
કરી છે, અને શક્તિવાની મામલીનું જેર
વાળખીપણું, તેની બાકાતનું લુલખીપણું
અતાબ્યું છે.

દેશની સ્થિતિના આશમાં પ્રજાની ઝોરતો
ના આરે કીલવાબ કરી રહી છે. તેમના તર
વા, કૃષી સરપ્તોઃ કાઢવામાં આવે છે, બાળકો

અપાય છે, તેમણે શક્તિમન નામને ધરાવે
મિલ્કી બે.બોટ કરવાની આપતને ખાસ
કરીને હાથમાં લીધી છે. ધરાની જોરતો
ના મંડલે લાડનની સફરજોદ જોરતોને
મદદ માટે ખરબ કરી છે.

તુરંત સરકારે પુરોષી રાજ્યોને અરજ
કરી છે કે હરિજનોની સ્વતંત્રતા જાળવી
રખાવવા તેમણે બનવું કરવું જોઈએ.

પરાંનનો જુસ્સો

તા. ૬ ઠીના તારમાં મજાવવામાં આવે
છે કે ધરાનની સરકારે રૂઝિઆને કહેવ
અબુ છે કે રૂઝિઆન લશ્કર તહેગનથી
૬૫ માસલ મેદાને આ તરે આવેલા કાસ
પીનમાં વધારે આમળ ન વધવું જોઈએ,
તહીં તો ધરાન રૂઝિઆ સામે ચડાઈ
કરશે. ધરાન તરફ વધુ લશ્કર ન મોક
લવું એવું પણ કહેવામાં આવ્યું છે.

જો ૩૦ કલાકમાં છતાંની માનવી પર
આનંદની આપવામાં આવે તો છતાં
શક્તિઓ પર ચઢાઈ થઈ જશે.

પ્રોટિરોગ્યામાં રેડ કરેસન્ટ
સેલસાયટા ફંડ

શ્રી. સુરમાસલ સાલે મહમદ અને છે
કે :—તા. ૨૭ ને સુનીવારે મુકુલ દુકા
હોવાથી સંખ્યામાં સરકારી આમલો
પદની નમાજ માટે- મરજીમાં એકઠા
થવા હતા. નમાજ આમલો પા ઠણે
શ્રી તમમલ હાજી ખાન મહમદે સુચના
કરી કે રેડ કરેસ્ટ સોસાયટી માટે હાજર
નમાજનો સમજા રમાલ ફેરવી કાંઈક
રકમ એકઠી કરવા માટે એ આરમદરને,
બહાર પડશે. તેથી શ્રી. સુરમાસલ મુકુલ
અને શ્રી. હાજી હખીમે રમાલ ફેરવવાનું
કામ શરૂ કર્યું. આશરે પા. ૨૧ ની
રકમ થઈ છે. બચાકી મંજેથી રકમ
સામે મળી આજ દીન સુધી કુલ આશરે
પા. ૪૦૦ થવા છે. જેમાંથી પા. ૩૩૫
શ્રી. ૬ જેની ઠ નો ડરાહટ તુરકી કોન
સલ્-નરલ આરફત તુરકી ખાતે રેડ
કરેસ્ટ સોસાયટીને તા. ૨૦-૧૧-૧૧ ના
મેકલવામાં આપ્યો છે, અને તેની પહેલેથી
શ્રી. તમમલ હાજી ખાન મહમદને મળી
ગઈ છે. આ બબર નમાજનો સમજા
બહાર ફેરવામાં આવ્યા હતા. નમાજ
ખલાસ થવા બાદ તુરકી સરકારની ફતેહ
માટે દુઆ આમવામાં આવી હતી. દુવા
નો તથા મુકુલ દુકાની મુબારકનો દેખલ
મેકલવા કરાન થતા યકા વજર ૫૨ દેખલ
મેકલવી દેવામાં આપ્યો છે.

મુરખરાજ અને તેના બાઈ

(ટોચરટોચની વાર્તા ઉપરથી)

(મધ્ય અંકથી ચાલુ)

પ્રકરણ ૧૦ મું.

સેતાન તો તેના યુદ્ધામોની રાહ બેઠો રહ્યો હતો કે તેઓ મુરખરાજ અને તેના બાઈઓને પહોંચવાના ખબર ક્યારે આવે? પણ ખબર તો ન આવી. તે પોતે તપાસ કરવા નીકળી પડ્યો. ખુબ દુર્લભ તથા યુદ્ધામોને બોલવને બદલે તેણે તો તથા પાતાળીયા બાઈ બોલ્યા.

બાઈ તેણે વીચાર્યું કે "એટલું તો ચોખ્ખું રેખાય છે કે યુદ્ધામો પોતાના પ્રયત્નમાં સફળ નથી થયા. હવે તો મારે જાતે મહેનત કરવાની છે."

પછી તે પેલા બાઈઓને સોંપવા ગયો. તેણે બોલ્યું કે તેઓ પોતાને બહુલ ઠેકાણે નહતા, અને ત્યારે જ્યાં રાખ્યા હતા હતા. આ તેને બહુ દુઃખદાયક થઈ પડ્યું. પહેલો તે સમજી રહે ત્યાં ગયો. સેતાને સેનાધિપતિનો વેશ લીધો હતો. સલામ કરીને સેતાન બોલ્યો "મહારાજાધિરાજ, મેં જાણ્યું છે કે આપ બહુ દુર બહારથી છો. આપની કૃપાથી જાણ્યું કામ હું બહુ સારું જાણું છું અને જાણને નોકરી આપશે તો મારી ફરજ બજાવીશ."

સમજીને બોલ્યો, લલચાવ્યો, ને સેતાને નોકર રાખ્યો.

નવા સેનાધિપતિએ નવા સુધારા ખુબ દાખલ કર્યા. પણ માણસો જે તેના મનને વચર ધાવાળા લાગતા હતા, તેઓને સીપાઈમીરી કરવાની ફરજ પાડી. બુવાનીયા માત્રની પાસે સીપાઈમીરીની નોકરી લીધી. આમ એક તરફથી સીપાઈઓ વધ્યા, અને બીજી તરફથી દારૂ જોળાણુ ખર્ચ વધ્યું. નવા તોપો એવી બનાવી કે જેમાંથી પચીસે જોળા એકદમ છૂટે.

સમજીને આ બધું જમ્યું. હવે આદમ બધા સીપાઈઓને કહ્યું થયો તો મોકલ્યો બોલ્યો. તેથી તેણે પાસેના રાજાની સામે જાણ કરી. તેની નવા તોપોથી પાસેના રાજાનું આંધું લક્ષ્મી માર્યું તથા. તે બીધો, લક્ષ્મી થયા, પોતાનું રાજ્ય સમજીને સોંપ્યું. સમજીને જાણ થઈ ગયો. તેનો લોકા પડ્યો, એટલે તેણે વળી બીજા રાજાની ઉપર ત્યાજ કરવાને મનસુબ કર્યો.

સમજીને નવા દારૂજોળાની વાત બધી દેશાઈ હતી. આ બીજા રાજાએ સમજીની નોકરી કરી. પોતાના લક્ષ્મી દારૂ જોળા, પીચેરે વધાર્યા. સમજીને સુધારામાં વળી ઉમેરો. પણ ક્યો. તેણે બુવાન મરદોને લડવાની ફરજ પાડી એટલું જ નહીં પણ વચર પડેલી મોરતો પાસે પણ સીપાઈમીરી કરાવ્યું. તેણે વળી દવાઈ વધારી બનાવી તેમાંથી લઘુ જોનીયર દારૂજોળા નાખવાની મુક્તિ દોષા કરી હતી.

સમજી પોતાના મદમાં આવા રાજાની સાથે લડવા ગયો. પણ તેનું લક્ષ્ય કર સામેના લક્ષ્મીને દારૂજોળા બહાર કરે એટલે સુધી પહોંચ્યું. તે પહેલાં તો લઘુ ના લક્ષ્મીની મોરતો દારૂજોળાનો વરસાદ દવામાંથી વરસાવવા લાગી. સમજી દારૂ, જીવ લઈને નાહો. અને પોતાનું રાજ્ય બોલ્યું.

સેતાન પૂછ્યો. હવે મનવતરી પાસે પહોંચ્યો. બહો વેપારીને વેધે આવ્યો. મનવતરીના રાજ્યમાં પોતે પેઢી બેઠી મોરતો વધારે દામ આપી તેઓને આલખી દીધા હતા.

સેતાનને ત્યાં વેચનારાઓની બીડ બેઠી થયા લાગી લોકો ડાપટાબેર મનવતરીને કોઈ બરવા લાગ્યા. મનવતરી ખુબ થયો ને વીચાર્યું "મારા રાજ્યમાં આ નવો વેપારી બેસે આવ્યો હવે મને વધારે પૈસા મળશે, ને હું વધારે સુખ માણીશ."

આમ વિચારી મનવતરીએ સુધારા આદર્યા. નવા મહેલ ચાલુવાનું કર કર્યું. લોકોને તેણે પચરા ને લાકડા આપવાનો કુકમ કર્યો. મજુરો બોલ્યા. દારૂનું સરસ આપવાનું જાહેર કર્યું. અને પોતાના મનમાં ધારી લીધું કે લોકો હોશી કામ કરવા આવશે આમાં તે બોટો દતો એમ તેને દુરત માણસ પડ્યું. બધું લાકડું, બધા પચરા, અને મજુરો પૈસા સેતાન વેપારીને ત્યાં પહોંચ્યા હતા. મનવતરીએ સેતાનના કરતાં વધારે પૈસા આપવાના કહેણ મોકલ્યા. એટલે સેતાન તેની ઉપર પણ ચડ્યો. મનવતરીની પાસે પુષ્કળ પૈસા હતો સેતાનની પાસે તેથી વધારે હતો. એટલે સેતાન મનવતરી કરતાં વધતો જ ગયો. રાજાને મહેલ મહેલને ઠેકાણે રહ્યો. મનવતરીએ બધીએ બનાવવાના કહેવાત કરી. પણ મજુરો તો સેતાનના ત્યાં જાણ બોલ્યા હતા. જે કંઈ જાણ

બોલ્યો તે બધીને બધા સેતાનને ત્યાં ચલેલા માણસ પડ્યો.

મનવતરી વિચારમાં પડ્યો. કામદારી બધા સેતાનને ત્યાં જાય અને મનવતરી ને માગ્યા કર થશે આથી તેની પાસે પૈસા એટલા એટલા થશે કે તેને લગા જામવે એ વિચારવાળી વાત થઈ પડી જીવનું પણ બારે વાઈ પડ્યું. પાત્ર દીવાલ દરેક વસ્તુની તાજ પડ્યા લાગી. રસોડામાં, નાડીવાળા વગેરે પૈસા વેપારી ને ત્યાં જવા લાગ્યા. મનવતરી આવા ત્રણ પણ ન થયો. બધું વેપારીએ ખરીદી લીધું.

મનવતરી બીજાએ. વેપારીને દેશ પાર કર્યો. એટલે તેણે મનવતરીની જરૂર હતી બહાર જાવથી નાખી. તેથી સ્થિતિ આમળના બેઠી જ રહી. મનવતરીની પાસે જવાને બદલે લોકો તો સેતાનના પૈસાથી અંભાઈ તેની પાસે જ જતા રહ્યા.

રાજાનું શરીર દુર્બલ થતું ચલ્યું. ખાવાના સાંસા પડ્યા. તે જાણ્યો, શું કરતું તે મુજે નહીં. તેવામાં ખરીદાણું થયેલો સમજી આવી પહોંચ્યો. ને બોલ્યો "બાઈ અને હું મદદ કર, માર તો બધું હું કારી છુટ્યો છું, અને જીવ લઈને નાહો છું."

મનવતરી પોતે-કુખ દરીયામાં કુબેલો એ શું મદદ કરે. "મને તો ખાવાનું એ સાંસા છે. બે દિવસનો છુપ્યો છું. મારા પૈસા તમે પચરા બેસા થઈ પડ્યા છે. માગ્યા મુજ દેતાં કોઈ મારે કામ કરવા પણ આવડું નથી. હું તારું કુખ રડીશ. કે હું માર નારી પાસે રહું?" એમ બોલી બીડો નિહાસો નાખી મનવતરી મુખે રહ્યો. [જાહેર]

ચરચાખંડીઓને જવાબ

"ઝી. કા. ધી"—કુલતથી રહ્યું.

"કુવા ચાહનાર"—તમારો મુકો તમારો કામગીરી જાણવું રખડું નથી થતો.

"હ. એ. કે. એલ"—તમે તમારો દેશ જાણવું પુરું પાડ્યું નથી. ને મળ્યેથી તમારો કામગીરી જાણ મળશે.

"એસ. એમ. આર."—ચરચાખંડીને જવાબ આપી દેવાને બદલે સાચા જવાબે, પુણ્યથી ચરચા તમારી જાણ, અને જાણની વધુ જાણ, કોઈ જાણ કાનું બધું દરરોજ પડેલા નથી

જા. ક. એ.

ના. શહેનશાહ હાંદમાં

મુ'બઈમાં ધામધુમ

દિલ્હી ફરમારને ભવિતા અબરો

(રહના તારો ઉપરથી)

તા. ૨ જીએ રહીમર મહીનામાં ના. શહેનશાહ અને શહેનશાહ બાહુ મુ'બઈ આવી પહોંચ્યા છે. નામદારના પહેલે વાના અમર તોપો છોડીને બહાર કરવા માં આવ્યા ત્યારે મુ'બઈ નગરીમાં અમલદારો હિસ્સા અને ધાંધલ પમરાઈ મચે હતો. આખા શહેરને વાવટા, તોરણો અને ધન પતાકાથી ઝાઝા દેવામાં આવ્યું હતું. એક જગી કમાન પાંચવામાં આવી હતી જેની પાછળ ૧,૫૦૦ મહિલી શાપડ વાપરવામાં આવ્યું હતું. હામ હામ લોકોને માટે "રહેડ" જોઈવામાં આવેલ. ત્યાં હતો માણસોની મેદની બેસા માટે બમી હતી. ના. વાંધરાય, મુ'બઈના મવરનર તથા ખીજ અમલદારો હાંદી પ્રખવતી ના. શહેનશાહને વધાવી લેવા રહીમર પર મચેલા, અને બહારના નામદાર શહેનશાહ સાથે આવી પહોંચ્યા, ત્યારે તોપો વજોડવામાં આવી હતી. સોનેરી, કરીઅન અને બરત કામવાળી કમાનો અને રજાઓથી સુશોભિત બનાવેલા મંડપમાં એક દીવ્ય મેળાવડા આજળ નામદારને આવકાર આપવામાં આવ્યો. તે બાદ બાદલાઈ સરખસ શહેરમાં ફરતું હતું. જે વખતે (રહર જણાવે છે કે) બેઠાએ વજાદારીનો અસાધારણ દેખાવ કર્યો હતો. આ વખતની રમતા અને ફળદભાનું વરણન ઇતિહાસીક મણાઈ એવું જણાવવામાં આવે છે.

રાત્રે શહેરમાં તથા બંદરમાં અસખ્યાત રજાઓથી શકની કરવામાં આવી હતી, તથા પુજાઈ ફાઈખાનું વજોડવામાં આવ્યું હતું. રહર ઉમેરે છે કે ફાઈખાનું વજોડવાને હાંદના લોકો ખુશાલીનું એક ખાસ ચિન્હ મણે છે.

એપ્રેલે બંદર પર સરકારી અમલદારો, રાજા રજવાડા તથા ખીજ પ્રસિદ્ધ આગેવાનો અને નામકીત મહરથોને ના. હાંદની મુલાકાત કરાવવાનો અભ્યજ્ઞ મણે હતો, જે વખતે મુ'બઈની મુની સીપાલીટી તરફથી પ્રમુખે માનપત્ર એનાવત કર્યું હતું. રહર કહે છે કે ના. હાંદ માનપત્રને અસરકારક અવાજે જવાબ વાળ્યો હતો, અને અગત્યના અભ્યજ્ઞ વખતે અભ્યજ્ઞ તાળીઓ વડે

પેતાને ઉપજેલી ખુશાલી પ્રગટ કરી બતાવી હતી. ના. હાંદ પેતાના બાપજી હરમાન જણાવ્યું કે માદીપર આવ્યા પછી અને સઉથી પહેલાં ઉપજેલી ઇમ્મજાઓમાં એક એ હતી કે મારી હાંદની પ્રખતી મુલાકાત લેવી. આ વચનો સાંભળતાં લોકોના હરપનો પાર રહ્યો નહોતો, જે તેમણે તાળીઓ પાડી બહાર કર્યું. બાપજી કરીને નામદારે ડોકુ નમાવી પ્રખને સલામ કરી, જે વખતે ફરીથી હાજરીને હરપ નાદથી હોથને મળવી મુકયો. ત્યાર બાદ ના. શહેનશાહ બાહુને મનોહર પુજાના હારતોરા આપવામાં આવ્યા હતા, અને પછી એક માધવ સાંખા સરખસના આકારે નામદાર તથા રાજાના નાના મોટા હોદ્દાદારો મહાપાર ફીલપર સરકારી અમલો તથા સરખસના રસ્તાની પાંચ માધવની સખાઈમાં બને બાહુએ રસ્તાપર, ડાપરા ડાપરા, અને બારીઓમાં લોકો ખીજો ખીજ કરાઈ બેઠેલા હતા તેમણે કામકામ ના. શહેનશાહને ઉલટબેર આવકાર આપ્યો હતો, અને હરેક પ્રકારે વધાવ્યા હતા.

તા. ૩ જીએ ત્યાંના ખિસ્તી દેવળમાં બંદી વખતે નામદાર શહેનશાહ કાજર રહ્યા હતા.

તા. ૪ થીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે નિયામે બજારી ૨૫,૦૦૦ છોકરાંઓ એ નામદારને આવકાર આપ્યો હતો. તરેહવાર રજનાં મુદર પેલાકમાં સળજ મચેલાં છોકરાંઓએ કેટલીક મીનીટ સુધી વાવટાઓ ફરકાવી રાજાને વધાવ્યા હતા, અને માર જુદી જુદી કાપડમાં અંગ્રેજ રાજાનું રાજાકીત માનું હતું. ત્યારબાદ ના. શહેનશાહ જુના મુ'બઈના દેખાવોનું જે પ્રદરશન તકવાર કરવામાં આવેલ તે જોવા મળ્યો હતો.

તા. ૭ જીએ દિલ્હી ખાતે નવા ઉભા થયેલા શહેરમાં ભારે આત્મ લાગી હતી, જેથી પગલબના મવરનરની જાવણીના પાંચ તાળુઓ બધા સરખમ અને બાત બાતની સજુગારની હાંમતી વસ્તુઓ સાથે નાસ પામ્યા છે. વીજળીના તારો મળી જવાથી આત્મ પેલા થઈ એમ મહામ પડવાનું જણાવવામાં આવે છે.

તા. ૪ થીએ રહર જણાવે છે કે દિલ્હી માં ખીજ એક આગ લાગી હતી. દેશી સળજોને ના. શહેનશાહની મુલાકાત કરાવવા માટે ખાસ પાંચવામાં આવેલો સમીઆનો જેને કરીઅન અને કાલીનથી

ભારે અરચ કરીને સજુગારવામાં આવ્યો હતો તે મળી મચે છે. આ મંડપની રચના હાંમતી કાલરકામના સોનેરી રમ્બો પર કરવામાં આવી હતી, તથા સોનેરી બરતકામવાળું મખમલ અને કાંઈક હાંમતી કપડું રચને રચને લપેટી અથવા ખીજાવી અનુપમ શૈલા કરવામાં આવી હતી. આ મંડપમાં દિલ્હી આવતાં ના. શહેનશાહ ઉતરવાના હતા. તે ઉપરાંત મંડપની અંદર ૧૫૦ જેટલા દેશી રાજાઓને ના. શહેનશાહની મુલાકાત કરાવવાનો મેળાવડો થતાર હતો.

દિલ્હીના તાર ઉપરથી તા. ૫ થીએ જણાવવામાં આવે છે કે ના. વાંધરાય આજરોજ મુ'બઈથી બને આવી પહોંચ્યા છે, જે વખતે અજમાયશી બાદલાઈ સરખસ કાઢવામાં આવ્યું હતું. દિલ્હી શહેર બહાર બંધાએલા અસખ્યાત નાના મોટા તાળુઓને સીધે સીધે કેનવાસનું ખીજું શહેર બની મચું છે. બધા તાળુઓમાં ના. શહેનશાહનો તાળુ સઉથી મોટો છે, અને અંદરના ભાગમાં એકબાજાએ અને મુખ્યચેનની વિરિધ વસ્તુઓ મનોહર રીતે જોઈવામાં આવી છે. ના. શહેનશાહના તાળુને ભગતા વાંધરાયના, મવરનરના, લેહ, મવરનરના તથા ખીજ મોટા હોદ્દા સરના તાળુ અને કાવણી છે. હુંકે વખત માટે આવી રસેલા ફુલ રાંધા અનવીની જમાનટ આ સરેક શહેરમાં થઈ મુકી છે.

ના. શહેનશાહ તા. ૭ થીએ દિલ્હી ખાતે દમદમા બરેલા સરખસના આકારે જામલ થયા હતા.

કોરનકક ફારમથી ખી. એ. ઇ. નાક લખે છે કે—રેડ કરેસન્ટ સોસાયટીના સાર આજ કાલ તમામ ડેકાણે ઉપરાણા થાય છે તેના ખુલાસાવાર રીપોર્ટ આપ ના જાપા મારફતે પ્રસિદ્ધ થયા છે, પણ અમારી તરફ એટલે જીરસ્ટ ટાઉનમાં પણ ઉપરાણા થવા છે, પણ તેની વીગત વાર ખીના અત્યાર સુધી જાપા મારફતે બહાર મંઈ નથી તે બધી અફસોસની વાત છે. માટે ઉમેદ રાખું છું કે ઉપ રાજાના આગેવાન બાંધજો નામદાર લીરક બહાર પાડવાને મહેરબાની કરશે, અને તે પછી હજુ સુધી ધરત પોલ મોઢાબા છે નહોં તે પણ જાપા મારફતે જણાવશે.

ત્રીપેલીમાં છટાલીનો હેવાનીયત

કેટલાક બનાવોનો ચિતાર

ત્રીપેલીમાં જાતે સઘાઈ વખતે હાજર રહેનાર એક ખખરખતી તરફથી વિધાયત ના 'ઓવર સીઝ ડેલી મેલ' નામના જાપામાં છટાલીઓની નિરહયતા સંબંધી એક હેવાલ પ્રગટ થયો છે. તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે પ્રથમ તો આરખોએ છટાલી બનાવે હોયો દીધો. છટાલીઓને જ્યારે આરખો સામે ખાંડુકો મારે ચલાવી રહેલ હતા, તેવે વખતે જો આરખો વધુ દાર હોવાનું જણાવી છટાલીની પુઠે હતા, તેમણે હોયો કરી છટાલીઓને પર હુમલો કર્યો. જોયો છટાલીઓન કુકડી પર બે તરફથી ત્રણોએ છુટી રહી હતી. આખરે હોયો દેનારા પર હારે કરતા વાપરવામાં આવી. વિધાયતના જાપાને જાખનાર કહે છે કે હયા બરેલો કુમલો કરનારામાંના કેટલાક આરખોને કેદી બનાવવામાં આવેલા. છટાલીયન સોલજરો તેમને સગીન વડે મોઢા મારી પકેલતા હતા. કેદીઓમાં નાના મોઢા જુદી જુદી ઉમરના માણસો હતા. કેટલાક ઊંઠરા હતા ત્યારે કેટલાક જુદા હતા. જેમનામાં સામજાની પશુ પુરતી તાકાત નહોતી. આ જુદીઓ પ્રયે છટાલીયન કુસલા થી વિકરાળ બની રહ્યા હતા. એક માણસને હાથ બાંધીને છટાલીઓન જાખ હાર પાસે ખડો કરવામાં આવતાં તેના પેડુમાં તલવારની મુઠ વડે જાખથી રીતે ગોઠો મારવામાં આવ્યો હતો. બીજા એક સોલજરે એક માણસને તેનાં જડખા પર નિરહય રીતે ઠાંસો માર્યો હતો. એક ધરડો કેદી લતાવળે ચાલી શકતો નહોતો તેટલા માટે એક ઘોડેસ્વાર હોડતો આવ્યો અને આરખને આપુકથી ફટકાવવા માંડ્યો. બીજે વખતે ત્રણ આરખોને એક દોરડાં વતી કાંઠા બાંધીને લઇ જવામાં આવતા હતા. તે દોરડાંને બીજે છેડે પકડીને છટાલીઓન તે કેદીઓને મોઢેથી ટક ટક કરીને દોરતી પેઠે હાકતો હતો. તેમાંના બે જહુ ધરડા અને તાકાત વમરના હતા. તેમને રજુની દીકામાં લઇ જઈને છુટા કર્યા, અને સગીન વતી ગોઠો મારીને કહ્યું કે 'નાસો.' એટલે કે રેલીનાં મેદાન માં જુએ તરસે તરફથી મારીને મરવા જવા કહેવામાં આવ્યું. ત્રણે જહુ બચ બીત બની આવજ જમા. છટાલીઓની નિરહયતા આટલી જ નહોતી. ત્રણે જહુ દોરે વાર પુર પહોંચ્યા નહીં તેટલામાં

એક સામદી એક જહુ બાંડુકો દેમના પર છુટી. જવાન આરખે પાછા ફરી કારખી ચીસ પાડી, ને પળમાં ત્રણે માણસની જાસો જોળીઓથી વીંધાઈ જમીન ઉપર પડી. તેમના પર ફરીથી જોળીઓ ઊડવામાં આવી. એક જહુ જરા તરફડતો જણાયો, તેનો જાન કાઢવા એક નીરહય સોલજરે જહુ તેની જાતી માં લાલો થોચી દીધો!

છેવટમાં જાખનાર ઉમેરે છે કે પછે વખત થયાં જાખની આવી નીરહયતાં કયાંય જોવામાં આવી નથી.

તાજું ઉમઠા ફરટ

અને વેલ્ટેબલ

સફાઈ પેઈંંગ, અને સારો માલ બધી જગ્યાએ રોકડેથી લાવીદથી મોકલું છું. જોર દર મોકલી ખાતી કરો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add.: "HAIDRI"

ડેલાગોઆએ લોહાણા ધરમ ઉતેજક સભા

એકરેદરી થી માધવજી વીકમજી બંધે

છે કે :—તા. ૨૬ મી નવેમર ૧૯૧૦ ના રોજ આ સભાની સીટીંગમાં પા. ૧૪-૧-૮ હતી. જ્યારે સભાના ધારા ધોરણ પ્રમાણે તા. ૩૧ અક્ટોબર ૧૯૧૧ સુધીમાં ૨૫ દેશ જનારા તેમજ બંને વસ્તા તમાચ જાહઓ પસેયી દરમાસે લેવાતા રેકસના પા. ૨૭-૨-૮ આવેલ તે મળી કુલ પા. ૪૧-૮-૪ થયા તેમથી રસીડ જુદા વિમેરે પરચુરજી ખરબતા થી. ૬/૩ બાદ જતાં બાકીના પા. ૪૧-૩-૧ આજ સુધીમાં સીટીંગમાં છે જે દરેકરર રોક નેલુથી દરીજાહને લાં સભાના નામથી જમા છે.

હીંદુસ્તાનમાં ચાલતા બચકર દુઝાળના સમયમાં સદરજુ રકમનો સદઉપયોગ કરવા વિચાર ચલાવવા આ સભાની એક તા. ૧૩ ડીસેમ્બર જુધવારે બપોરના બે વાગ્યે રીઠ નુર્સીક જુલુબાહ કુ. ના ઠાવેલા દે. માલમેશવાળા મકાનમાં યવાની છે જે પ્રજાને ગર્વિન બાહોળો વાવતસર રજાની આભારી કરશે જેમ જમજુ છું.

રોકડ બખર બાવ

તા. ૭-૧૨-૧૧

શી. પે. શી. પે.

કુલ દારખનસ ૧૨ખાઉં ૧૮ ૧ થી ૨૦	૨૦
આવજ માંન ૧ ખસતાની ૨૨	૨૨ ૧
બીખડીના	૨૮ ૦ ૨૮ ૬
એ. એ. ડી. આર.	૧૯ ૬ ૨૦ ૦
એ. ડી. આર.	૧૮ ૦ ૧૮ ૧
બીની સાહર	૨૦ ૦ ૨૨ ૦
કુંડાના	૨૧ ૨ ૨૧ ૬
દેશી ટુવેર ફાળ	૧૮ ૦ ૧૮ ૬
જાનપુરી ટુવેર ફાળ	૨૦ ૦ ૨૬ ૬
મજુરની	૧૯ ૬ ૨૦ ૦
મચની	૨૭ ૦ ૨૭ ૬
અડદની	૨૬ ૦ ૩૦ ૦
ચણા મુંગળના	૧૯ ૦ ૨૬ ૬
,, ફાળ	૨૩ ૬ ૨૪ ૦
વડાણા નાતીબના	૧૮ ૦ ૨૮ ૬
મકાઈ	૧૩ ૦ ૧૩ ૬
બીનીસ	૩૦ ૦ ૩૦ ૬
જુવાર (કાફરકોરન)	૧૮ ૦ ૧૭ ૬
કાવું તેલ ૧ મ્યાલન	૩ ૧૦ ૪ ૦
એરડીયું	૩ ૧ ૩ ૨
મીઠું	૩ ૬ ૪ ૦
નાળાંએરનું	૪ ૩ ૪ ૬
ખાંડ સરેશ નાલાયતી	૨૧ ૦ ૨૧ ૬
જીળા	૧૬ ૦ ૨૦ ૦
તીરકુળ નાલાય	૧૪ ૬ ૧૪ ૦
ખાટો દાઉસ હોલ	૧૧ ૬ ૧૨ ૦
ખાટો (બંબીએ મીઠ)	૧૧ ૩ ૧૧ ૬
મદાસી સોપારી ૧૨તલ	જા ૮
ધરમાં	ખા ૧
થી પેટી, જરીનના રીડ ૬-૦-૦	૬-૪-૦
પોરખ-દર	૧૦-૭-૧ ૧૦-૪-૦
પારાશીન ફોન	૦ ૭ ૩ ૦ ૭ ૬
,, વાઈટ રીસ	૦ ૮ ૬
,, માલન	૧૩ ૬ ૧૪ ૦
નાળાંએર	૧૧ ૦ ૧૭ ૦
દહી	૧૨ ૦ ૧૨ ૬
કાષમંડ સોપ	૧૩ ૬ ૧૪ ૦
જાણુ સીક રોન	૧૪ ૬ ૧૬ ૦
જાણુ લનલાઈડ ૧૦ બીસ ૩૪	૦ ૩૪ ૬
જાણુ કાષમંડ પંડુકમના	
જોહસની કીંમત	૧૨ ૬ ૧૨ ૬
જાણુકોચરીશ(ખા. ૧૦)	૧૨ ૩ ૧૨ ૬
નેકટરી દી	૧ ૮ ૧ ૬
માચીસ લાવન	૩ ૧ ૩ ૩
સોપારી લેવરેશની	૧૦ ૧ ૦
નીકલ પોઈટ સીમારેટ	૨૨ ૬ ૨૦ ૬
નીકલ (લીવરડાં)	
જાણુ એકની	૪ ૪ ૪ ૦
નીકલ (જરેશની ચાઈ)	૪ ૧ ૪ ૬

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

આપણે જોડાયેલ તથા ફરેલ કાષ્ટિકન લઈ બેઠાનેકાનગરની માર્કેટમાં વેચવામાં આવે છે. જાણકારોને કુલવખામાં આવે છે.

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.
The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Box 8988,

Tel. Address: TOMASELLI,

Johannesburg

Ismail Suliman & Co.**MERCHANTS & IMPORTERS**

P.O. Box 4

Tel. Add.: "SULIMAN."

RUSTENBURG.**Branches:**

Dundee, Box 53

NATAL

Zeerust Box 77

TRANSVAAL

Lindley'spoort

Dis. RUSTAN-

Steenbokfontein

BURG.

Rietfontein

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હાંડુ યુનાઈટેડ

વેડાંબ કું.

મેનેજર: છ. કે. પટેલ

હાંડુસાનની મેસરી જમાવવા મનાવી
સરતે આવે વેચવામાં આવે છે અને ખાસ
થી પોરણદરજી તથા કસકાનું—સરક
આવક—ચોખ્ખું બધીવાળું—એક વખત
મનાવી ખાવી કરો.

મે. નં. ૧ મીઆરક રબીક

ટેલીફોન નં. ૧૨૮૮, જાહાનેરનગર.

ટે. એ. 'Gaekwad', પો. મોહન, ૫૨૫૦.

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.**GENERAL MERCHANTS AND DIRECT****IMPORTERS**

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. S. Fernandez**HIGH CLASS TAILOR**

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khandaria Bros.**MERCHANTS & IMPORTERS**

Market St., and at Spokenon,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 180

PIETERSBURG.

BOMBAY BAZAAR**LARGEST WHOLESALE AND RETAIL****SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA**

All kinds of White, Coloured and Tussock Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawls, and other Fancy Goods.

બો મ્મે બ ઝા ર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રેશમના વેપારી.

હોલસેલ તથા રીટેલ.

ફરેક જાતનું રેશમ તથા ટાસા (સરક તથા ખીજી જાતનું) રેશમ, ફરેક જાતના રેશમી રબાલ,

કાવણીઓ, સાડીઓ, પાનડી, જરીના ટેબલ કવર. તથા ખીજી જે-સી મીએના વેપારી.

નોંધ. અમારા આવ સાઉથ આફ્રીકામાં નવા વેપારીઓ કરતાં સસ્તા છે તથા અમે એકજ આવ કાઢીએ છીએ
એક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. જાહાનેરના બોરડરો ઉપર પુરતી રીતે ખ્યાન આપવામાં આવે છે. તથા
એકે માલ લેનારને બે માલ મેંધો લાગે તે એક વીકની અંદર માલ પાછો આપી રેસા પાછા લઇ જઇ શકે

પમ્પબેપારી—સવત્ત અપ્પીરીકપડું લિયાપારી

—રત્નજી ત્રિવિધ્યમ્ કિલ્લેસામીદ્યમ્, દાસામીદ્યમ્, મડ્ડ, જાંજા, તિજુલકલિમ્, વેરામ્કલમ્, કિલ્લકલમ્

G. RAMCHAND,

505 West Street DURBAN

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoo." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia.
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.

ERRAM NARODEN,
24 Frere-street, (Woodstock).

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. AMOBAKKE AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 389 Pine Street.

Ghana Parshotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

Ebrahim Ismaili & Co.,
118 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Hig Class
Tailor, 120 Grey-street
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIAKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street

S. Peorbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

P. V. Sanghaves & Son
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-tr

A. G. TIPSIS, Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEWIA
Fruiterer Box 471

K. R. MODY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market

Yasuf Suleman Vaid
Telegra and Cld Add 'Vaid'
C Grey and Pine Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 10

V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent. Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &

Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 56

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."

Parekh & Co P. O. Box 38

Kan Iyva & Co
P. O. Box 48

INGOGO

D. M. Seedai,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort-street.

KHUSALAHAI BHULANAHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANCY,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HOSSEIN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St, Vrededorp. Box 40

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

P. P. TANNIS,
224 Marketa

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp. Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: "V. Samy"
87 Jones-street

Karn Lal Desai
General Dealer, 14, Long-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House

T. Vedia Pillay
Box 519

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Luce & Dixon & Son
67 & 69, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP

MOOSA Amod Waja & Co.,
Box 292,
CHOTARHAI & DADOO
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOUISTRICHARDT

Dungerehi Mora jee
P. O. Box 7

LOURMNOO MARQUEE

HOMRAJY IDOLY, Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
VRASDAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merchbank

D. Kalianjee
Umlas Road

MIDDELSBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

NORTHDENE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PINE RITING

Ebrahim Osman,
Box 9.

PINTERBURG

MEHTA & KRANDHIA BROS.,
Box 160, Market Street.

PORT ELIZABETH

Tiekandas Bros.,
Main Street, Box 581,
I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.
V. R. Namsoo,
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Walmer St.,
R. R. Nmsoo,
64 Walmer Road
Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.

PRETORIA

Obotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 376, Room St., Pretoria
V. S. Pilley,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 942

QUELIMANE

Vassuji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vassanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULMAN & Co.,
Box 4. Tel Add: "Saliman"

SALISBURY

Bhimjee B. Naik, Box 59.
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPERLONKEN

(Transvaal.)
Kesavji Giga, Befoola

STANDERTON

Amod & Iamsil, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vanhar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Chhite Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VREULAM

Babu Talwanting
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Bngnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Ohand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8

WARMBATH

A. M. Rawat,
Box 16.

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER and
COMMISSION AGENT.

Telegram Address: 'V. SAMY'
37, Jones St., KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA.
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER.
Cor. Church & Middel Streets.
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. add "BHABHA." Phone No 15, P.O. Box 12.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. N. Company
136 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 3 Edition & A.I.

Mahomed Hussain & Co.
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 411, Corner Kaffir & Park Streets,
JOHANNESBURG
Box 4100 Tel. Add.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: YAMOOO COLABA, BOMBAY.

મુશાલિલાઇ હુલાલાઇ ભગતની કું.
જનરલ ઈલિમ ખરખરેસ
મરના દેસ, ડાટ, પાટલુન, સમીસ,
દેટ, કેપ્, કુવાલ, કીરબાન, રેકમી
શમાલ વગેરે પારસુરખુ ખાલ મગસે,
આવે, ભુલો અને ખાતી કરે.
એક મહત છે.
ઈડીયન મારકેટ, સ્ટોલ ના. ૫૯
મેસેજિન્ટ બીડ, બેકાન્સમરમ. બે. ૩૨૪૯

છપાઇ બહાર પડી છે.

હવેન દોરી

મહાન ટેલરોયે લખેલી સરસ વારતા
એમાંની બીજી વારતાનો હુજરાતી ભાષા
રખ પુસ્તકરૂપે છપાઇ બહાર પડ્યો છે.
વારતા સચિત્ત તેમજ બેમદાયક છે. ખુબ
રાતી વાંચી રહે એવા હરેક હીદાને આ
પુસ્તક વાંચવાની અને લગ્નમણ્ય કરીએ
છાએ. એવું ચિહ્નક મુદ્રણ કરવાયેલ
છે. કિંમત ટપાલસહીત પાંચ પેની છે.
લખો:—

International Printing Press
Phoenix, Natal.

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Dec. 18th Goorkha 6300 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Dec. 14th Gloucester Castle 8002 tons
FOR BEIRA AND MAURITIUS

„ Dec. 22nd Comrie Castle 5167 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIRY THEATRE)
KORT STREET.

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 114, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer
KULS RIVER STATION, C.C.
Telegraph: 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

M. P. FANOFY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

હુલસેલ અને શેર ખરખરે
ઈડીયન મારકેટ જ્યાંજે હીડુસાન
થી મંજાવી કરતે હાને વેંચવામાં આવે
છે. ખાસ વી પોરખંદરનું તથા રસકત
નુ-સરસ આવલ-એકુ-કરીબાજુ-અથ
બેષ અજમાએક કરી ભુલો.
STAND 514, 17th Street, VEREDURF
Box 6034, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરખંદરનું પુસ્તકરૂપે

17th QUEEN STREET, DURBAN.
Box 58 Tel. add. "FORANDAR."
Telephone 55

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Kanzler leaving Durban about 17th Dec., Delagoa Bay 18th
Calling at Beira only

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઈન.

હીંથો મુખ્ય જગ્યાએ સ્થાપિત.

સી. કે. કાન્ઝલર ઇસ્ટઅફ્રિકા લા. ૧૭ ડિસેમ્બરે ને ડેલાગોઆબેથી લા. ૧૮મ્બેએ
૭૫લી જાન્યુઆરી ૭૫લી ડાહીએ ૭૫લી ઇસ્ટ ઇસ્ટ ૭૫લી મુખ્ય જગ્યાએ.

જે નાવિક નહીં પડે.
મલ્લુર હાઈલી મોટા કાર્ગીસ. ડાઈમર આવાર ટાઈમસર બનાર અને
ડાઈમસર પદોનાર છે. કુર્બ પદોએ કે તુરત અહીં મેનબી મળે છે. કે
કુર્બ, મેનબી, બાઈબીવાલા અને હવાઈર હોય છે. ફરેટ, સોન્ટ, અને કેન્ડી
ડીઝેલો મોટાની તથા વગર મોટાની વાળી મળે છે. મલ્લુરિઓ રેશી અને હપ્તાને
તથા મોટીસરો આવજુ હોય છે. લાકડાની કે, મોટોને અલારી જથ્થા, વીજળીની બતી
પાળી, મુલમપાલુ બજાર જામ્બેન વહેરો પુરો બંદોબસ્ટ હોય છે. મલ્લુર કે સ્કીમરો
આવજ પાસે-જોને મલ્લુર હોવાથી હરવરહની સચવડ છે

જુ મળાર મલ્લુર જા પુલે નીચે સરનામે, તથા મેલબોર્ન-મલ્લુર, પ્રિન્સિપા,
અને ડીમસીના બેન્ક-ને.

OSMAN AHMED,

53 Grey St., Durban.

ABA MAHOMED,

Box 81 Delagoa Bay.

માંથી વિશાલતા પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોહાન વગેરી પેસાય
તેમ આવજુ. આવ માટે લખો. હાપ્તો વરો.

નાનાની લીફ તથા અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં તેમ બેટલી બેટલી
તેમથી મળશે. અને મોટા જથ્થામાં ખરીદીએ છીએ.

શી 'સરના-જરુ' સારો માલ. કીકલેતે મળશે. મગાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St., DURBAN

ધરલામી ભાઈઓને ખુશ ખબર

ખાસ બકરી હા માટે

વાંચો!! વાંચો!! વાંચો!!

હાલ અમારે ત્યાં દરરોજ ફ્રેશ ટોબીઓ
ફ્રેશ હીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી
પહેંચી છે. બહારના બોરડર ઉપર પ્રેરવું
ખાન આપવામાં આવશે.

આવો અને ખાતરી કરો, અથવા લખો.

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes

repaired at lowest rates

120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOOBAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods

and Best Silks

ઉચ્ચ ફેબ્રી દરરોજ ટોબીઓ,

સચલી અને ચારી.

ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Cassir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Add: "TOBACCO" Phone No.: 1785

નાતાલના તોબાકુ.

દરેક સ્પીસ જથ્થાએ, સરતા આવે મળશે
બહારના બોરડર ઉપર તુરત ખાન આપવ
માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો.

લખો, અબ્દુલ કાસર એન્ડ સન

126, ડે ગ્રીસ્ટ.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

તાજાં નાન્યોર, જથ્થાએ તથા હાલ

વાવવાના તથા ખાવાના ખાજુ ખાન મહર
બીનીસ વહેર હમેશ મળે છે. લખો શા મળે

Stand 59, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Goudal,
International Printing Press, Phoenix Natal.

No. 50—Vol. IX.

SATURDAY, DECEMBER 16TH, 1911.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Price Two pence

THE £3 ANNUAL LICENCE

ATTITUDE OF THE UNION AND IMPERIAL GOVERNMENTS

THE Secretary of State for the Colonies has addressed to the Secretary of the South Africa British Indian Committee in London the following letter, dated the 14th November last:—

With reference to paragraph 6 of your letter of the 17th June last I am directed by Mr. Secretary Harcourt to transmit to you, for the information of the South Africa British Indian Committee, the accompanying copy of a despatch from the Governor-General of the Union of South Africa transmitting a minute from his Ministers relative to the £3 annual licence imposed upon ex-indentured British Indians in Natal.

With reference to Ministers' statement that this tax was imposed with a view to limiting the free Indian population as much as possible, I am to say that the facts are correctly represented and the legislation designed to effect this purpose was passed with the full knowledge and consent of the Government of India and of His Majesty's Government.

In view of Ministers' refusal to take any steps for the repeal of these provisions Mr. Harcourt feels that he can only accept their decision. The Union Government will no doubt be ready to consider any specific case of hardship brought to their notice but your Committee will see that Ministers state that the application of the law in particular cases has been carefully watched and all complaints which have arisen have been enquired into.

THE GOVERNOR-GENERAL TO THE
SECRETARY OF STATE.

(Received September 16, 1911.)
(No. 726.)

Governor-General's Office,
Pretoria, 18th August, 1911.

Sir,—I have the honour to transmit to you herewith, with reference to your despatch, No. 298, of the 1st

July, a copy of a minute from Ministers on the subject of the £3 annual licence imposed upon ex-indentured British Indians in Natal.

I have, &c.,
GLADSTONE,
Governor-General.

PRIME MINISTER TO GOVERNOR-
GENERAL.
(Minute 1037.)

Prime Minister's Office,
Pretoria, 22nd August, 1911.

In reply to His Excellency the Governor-General's minute, No. 15/152, of the 29th July, transmitting a copy of despatch, No. 298, from the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies, on the subject of the position of British Indians in South Africa with particular reference to the £3 licence imposed in the Province of Natal upon ex-indentured British Indians, Ministers have the honour to point out that this annual licence was imposed in Natal on the grounds of policy, with a view to limiting the free Indian population as much as possible, and they do not consider it advisable to suggest to Parliament any repeal of this provision. At the same time, Ministers desire to add that the application of the law in particular cases has been carefully watched, and all complaints which have arisen have been enquired into, and they are convinced that there has been no undue harshness in the administration of this law by the various Magistrates in the Province of Natal.

J. W. SAUER.

Trading Licences

On the 7th November, the Assistant Hon. Secretary of the S. A. British Indian Committee addressed the following letter to the Under Secretary of State:—

Sir,—I have the honour, on behalf of my Committee, in referring to

previous correspondence on the subject of the growing anti-Indian movement throughout South Africa, to direct your attention to the cutting from the *Eastern Province Herald* and the *Krugersdorp Standard*, reproduced in *INDIAN OPINION* of the 30th September, copies of which, in duplicate, are enclosed herewith.

2.—I am to say that my Committee trusts that His Majesty's Government will not contemplate for a moment the enactment of legislation having for its object inquiry into the character of Asiatic traders only, and not into that of their European competitors, as appears to be proposed.

3.—I am to remind you that, as a matter of fact, in Natal and the Cape Colony, Indians are not able to obtain trading licences "indiscriminately" that those who do obtain licences are in nearly all cases traders of long standing, and that their respectability is, as a rule, guaranteed by the fact that an Indian trader can usually get better terms from his European wholesale supplier than can the European trader of the same class. In the opinion of my Committee, this agitation is undertaken not for the purpose of purifying commercial life in South Africa where the number of European insolvencies is much higher, in proportion, than that of Indian insolvencies, but with the object of ruining and expelling the lawful resident Indian trading population.

General Botha's Statement

In reply to the South Africa British Indian Committee's letter regarding General Botha's answer to a question at Rietfontein in which he is reported to have said that he would like to see the country rid of Indians, the following letter, dated the 17th November, has been received from the Colonial Office:—

I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 5th ultimo, enclosing a copy of a press telegram regarding a reply said to have been given by General Botha to a question on the subject of Asiatic immigration.

As regards the fifth paragraph of your letter, I am to state that General Botha is aware of the views of His Majesty's Government, as expressed by Lord Crewe before the Imperial Conference, on the subject under reference.

Mr. Vermaas's Statement

In regard to Reuter's report of a speech at Lichtenburg wherein Mr. Vermaas expressed the desire that the Government would pass a law imposing a sentence of one year's imprisonment on anybody supporting Asiatics, the Secretary of the London Committee has addressed the following letter, dated the 18th November, to the Under Secretary of State:—

I am desired by my Committee to close for the information of the Secretary of State extract in duplicate from INDIAN OPINION of October 21st.

I am to point out that such expressions as those used by Mr. Vermaas are not calculated to inspire the resident Indian community with confidence as to their position in the future if the issue of control of trading licences is vested with Municipal Councils.

The Henwood Case

The Secretary of the Committee has written to the Under Secretary of State a letter dated the 16th November:—

I am desired by my Committee to forward for the kind consideration of the Secretary of State extract—in duplicate—from INDIAN OPINION of the 21st October relating to the brutal assault upon an Indian.

I am especially to point out that, despite the fact that the Indian Obligado's term of indenture had expired months previously, yet he was sentenced under the indenture laws to 4 days' imprisonment with hard labour on his return from lodging a complaint with the authorities, on the charge that he had run away from his employer.

I am directed to request His Majesty's Government to order an enquiry into the facts of the case, and I am to ask further that my Committee may be furnished with the results thereof.

The riches of a county are to be valued by the quantity of labour its inhabitants are able to purchase, and not by the quantity of silver and gold they possess.—BENJAMIN FRANKLIN.

All persons ought to follow what is right and not what is established.—ARISTOTLE.

Our London Letter

London, Nov. 1911.

Comings and Goings

Since my last Letter was sent to INDIAN OPINION we have said goodbye to Mr. and Mrs. H. S. L. Polak and their bonnie boy. It goes without saying that we miss them, but our consolation is that important work awaits them in India, and Mr. Polak is no longer a stranger in that country; he and his will be welcomed as true friends. It was well that Mr. and Mrs. Polak were not allowed to leave England without a public tribute of appreciation and affection. The Criterion Restaurant once again saw a gathering of friends who take the keenest interest in the South African Indian question. Not a few South Africans were present, including Mr. and Mrs. Phillips and Mr. and Mrs. Cartwright from Johannesburg who have braved opposition by standing true to their sense of justice and thereby showing themselves good comrades of Indians during the struggle. With Sir Mancherjee Bhownagare as the presiding genius on the occasion it goes without saying that the real significance of the gathering was ably stated. It was to honour a man who had devoted himself to whole-hearted work for the recognition of a great principle, not heeding whether his own career were helped or hindered.

At the moment we have the pleasure of the presence for a few days of Mr. Kallenbach; he brings a fine robustness into that he does; tireless energy and keenness of interest seem to be his attendant spirits; and a third must be mentioned: eagerness to render service.

The meetings of those interested in the British Indian South African question are being resumed and will be held regularly at the office of the Committee; this is all to the good, for points of doubt are often cleared up in these informal gatherings and visible co-operation, based on positive knowledge of happenings in South Africa and the significance of the news brought each week in INDIAN OPINION, means strength. One feeling dominates the meetings: hope that the forthcoming legislation will effect a satisfactory settlement, just towards Indians and honourable to those who make it.

Lust of Land

One of the great interests which has been dominating us for some weeks and is still right in the front of public interest is the descent of Italy upon Tripoli by holding a pistol-ultimatum at Turkey's head. It seemed impossible that Italy, having won so recently her own freedom, would treat in this robber-like way a friendly Power just endeavouring to set its house in order and establish a Government based upon uprightness and justice. As a signatory to The

Hague arbitration machinery, Italy has set at naught her undertakings; she made no effort to lay her cause before an impartial Tribunal; she lusted after North African land, and the lust of land has been followed by the lust of blood, for the atrocities committed by the undisciplined soldiers have shocked the world, despite Italian explanations. Turkey's behaviour has been dignified, and she is teaching the world a lesson by the delegation now visiting the European capitals demand justice and the establishment of a compulsory Court of Appeal in such cases. Mr. Stead and the Pacifists of all countries are joining hands in this great effort for peace; a meeting last Tuesday evening at Whitefield's Tabernacle was truly historic in its importance. An International Committee of Appeal is to be summoned as a result; representatives of the Churches, of the Woman's Movement, and of Moslems are already co-operating. When the Turkish delegates arrive in London they will find a great meeting in the Albert Hall arranged for them and much enthusiasm ablaze for their cause. Italy has refused to listen to arbitration, but cholera and other disease, with the sea at her base and the desert in front, not to mention the great outpouring of money each week, may soon induce a different frame of mind. Another weapon which the Pacifists desire to employ is the boycott of everything Italian. Its widely wielded effect would be keen. Time will show the result.

Changing China

It is the cynic who declares that nothing evokes his surprise; certainly the events taking place in China go far to strain his indifference. It was an eastern who told of faith which would remove mountains; the mountains of Manchu monarchy and all that it has meant for centuries are being removed in a way that is as amazing as it is effective. The outcome will be awaited with world-wide interest; whatever happens China is demonstrating to all the nations that she has not been asleep, as they have comfortably supposed, but has power to think and power to act. Not revolution but evolution seems to be the right word to apply to these extraordinary events.

Sister Nivedita

With the passing of Sister Nivedita into the Life Beyond India has lost a devoted lover and an earnest worker. Perhaps no Englishwoman has entered so truly into the life of her Indian sisters as Miss Margaret Noble, who under the significant name of Nivedita, the Consecrated, joined the Order of Ramakrishna and then exchanged her educational work in the West for life and service in the East. Going to her Indian sisters as a learner as well as a teacher, she won their hearts; but she did more. She awakened a new realisation of their

great inheritance and revealed something of it to the West. By spoken and written word, too, she helped the consolidation of India. A most gifted writer, a woman of wide experience and disciplined training, she was an extraordinary bridge between East and West. One of those rare and bright intelligences, she has passed on to higher work untrammelled by the cramping of an earthly body.

Two Fascinating Books

By means of books two men stand revealed to us to-day, an Englishman and an Indian, Sir Henry Cotton and Romesh Chandra Dutt. Sir Henry Cotton's book is an autobiography; the life of Mr. Romesh Dutt has been most carefully and fully written by Mr. J. N. Gupta, of the Indian Civil Service; it is published by Messrs. Dent & Co., London. It has an introduction by His Highness the Gaekwar of Baroda, who testifies to Mr. Dutt as a man of great capacity and great character. He says: "The mental grasp, the power of will, and the habit of industry . . . gave him the unmistakable character of a man fashioned in a large mould. There was nothing small about him." A perusal of the book testifies to the truth of these assertions, and yet it also shows how deeply interested he was in those little loving kindnesses which are the joy of life. The book is dedicated to the author's children, "whom Mr. Dutt loved so dearly," and included in the work are many letters to his own children which reveal his passionate interest in all that concerns them. Among the illustrations they also appear. The book is long and closely printed, but it would be difficult to say what part should have been omitted to reduce its bulk. It is one which every Indian should possess; it reveals a son of India of most varied talents, ever devoted to the service of his country, and one who also was a strong bridge between East and West.

Sir Henry Cotton's book is entitled "Indians and Home Memories" (Fisher Unwin, 12s. 6d. net.) It is a simple and straightforward narrative of his life and work; the earlier chapters show the influences that went to the moulding of his character; we then see the young civilian at work, anxious to be known as "a strong magistrate," and lamenting in his later years his early readiness to inflict the whip and other severe punishments. The story of his controversy with regard to the tea planters in Assam and the conditions under which their coolies worked is told at some length, and it is worth noting that the writer, now far removed from the heat of controversy and the indignities heaped upon him, can say that it would be disastrous to the political situation in India if the non-official European community were to believe that where vested interests were concerned an official would be silent in the face of facts for fear of "being overwhelmed

by a whirl-wind of invective." We read also a plain, unvarnished story of Sir Henry's experiences in Parliament after his retirement, and his strenuous defence of the attitude towards the Liberal Party which he felt constrained to adopt, even though it brought upon him attacks in the Press, the association of his name with that of murderers, and the alienation of not a few old friends. His last words are an appeal for a modification of the Partition of Bengal and a general amnesty for political prisoners as a commemoration of the King-Emperor's visit.

Speeding the Royal Travellers

The Prime Minister, speaking at a Guildhall banquet on the occasion of the assumption of office by the new Lord Mayor of London, referred to the fact that for the first time the Sovereign of these realms with his Consort is undertaking a long journey away from their home land; they go to India said Mr. Asquith, bearing with them the prayers and good wishes of all their subjects. One may hope that this unprecedented journey, animated as it is by sincere desire to demonstrate the interest of Their Majesties in the people of India, will prove not only epoch-making but a consolidating in goodwill between East and West.

—OBSERVER.

From the Editor's Chair

THE INQUITOUS TAX

We publish elsewhere an instructive letter from the Colonial Secretary addressed to Lord Amphill's Committee, and the Union Prime Minister's Minute to the Governor-General, on the Natal £3 tax, exacted from ex-indentured men, women and children. That the taxing legislation was imposed with the knowledge and consent of the Government of India and of His Majesty's Government, and that the consent was obtained on a correct representation of facts, does not make it any the less criminal. It may be considered very gracious on the part of the Union Government to be ready to consider any specific cases of hardship brought to their notice. We venture to think, however, that every case of the exaction of this tax is a specific case of hardship. But, apart from that, if, as Mr. Sauer has pointed out, they have watched the law carefully and all complaints have been inquired into, why have they not produced statistics to show in what case and under what circumstances the tax has been remitted? Our columns have been full of cases of hardship, especially on women. The Government really were bound to waive the tax in respect of women entirely, as has been shown by us by

quoting speeches of responsible members of the now defunct Natal Parliament when the amending measure was passed. The Minister's Minute is, we are constrained to say, calculated to blind the Imperial Government to the serious nature of the hardship entailed on those who have to bear the burden. We trust that the attention of the Imperial Government will be brought to the almost unanimous condemnation by the South African Press of the wretched treatment meted out to people who have deserved better of those for whom they have stayed for a number of years. We think that it was open to Mr. Harcourt to have at least invited the Union Government to consider the new situation that has arisen by reason of the stoppage of recruiting indentured Indian labour for Natal. The question of limiting the free Indian population as much as possible does not now arise as witness General Smuts' own statement made to his Pretoria constituents on the 7th instant:—"If ever Asiatics were introduced here as indentured labourers, there would be a revolution. That door was closed for ever."

We note with considerable satisfaction that, in the absence of Lord Amphill, Lord Lamington has been moving the House of Lords in the matter of the forthcoming legislation. We hope that the forthcoming Union Parliament will see a fulfilment, at least to the letter, of the promise made by the Union Government in the provisional settlement. We wish that His Lordship may take up this question of the iniquitous tax, and bring the pressure of public opinion to bear upon His Majesty's Government with a view to its repeal.

THE BOKSBURG MUNICIPALITY

This now notorious Municipality has again stultified itself by doing under threat of legal proceedings and stress of circumstances what it might have done gracefully and yet still adhered to its anti-Asiatic policy. The Transvaal Press reports that the Council has rescinded its resolution passed at a previous meeting; that immediate steps be taken to restrain the Receiver of Revenue from issuing trading licences to Asiatics trading in Boksburg and Boksburg North and to interdict and obtain cancellation of any licences already granted, as also a resolution that no Municipal services should be rendered to Mr. Bhyat. Mr. Bhyat will now have his electric light without being obliged to take proceedings against the Municipality. We know that he will be dignified enough and generous enough to waive his right to damages which he can undoubtedly claim for the withholding of the electric energy up to now. So far, the result is as satisfactory for Mr. Bhyat as it is discreditable to the Boksburg Municipality. We are told further that the rescinding of the resolutions is due to the knowledge now gained by the

Council that the Government is moving in the matter. Mr. Bhyat, however, well knows that there is no cause for undue alarm on his part. He is by no means yet out of the wood. The comparative calm may be after all a storm-signal, and we doubt not that the Government, whose declared policy it is to discourage Asiatic immigration and the progress of those Asiatics who are already settled in the country, will do everything in their power to ruin Asiatic trade in general and Mr. Bhyat's business in Boksburg in particular. But we feel sure that neither Mr. Bhyat nor the other Asiatics need fear any combination that may be formed against them so long as they act on the square. They must conform to all health regulations, they must carry on their businesses in a decent and unexceptionable manner, and they should, in their dealings either with the wholesale suppliers, who alone make this trade possible, and with their numerous Dutch and Kaffir customers, be, like Caesar's wife, above suspicion. Their sole and invulnerable strength lies in their being right on every point.

Germiston Location

The Judgment

In giving judgment in the case of *Germiston Municipality v. Kala Singh*, Mr. J. Young, R.M., said:—

This is an action for ejectment. It is alleged in the summons that the defendant occupied Stand No. 462 in the area commonly known as the Georgetown Location, on a monthly tenancy from the plaintiff Municipality, that he has duly received a month's notice to vacate the said stand by October 31 last, and that he refuses to do so. As the case is of some importance, I shall state as briefly as possible all the facts bearing upon it. From the evidence, it appears that the area known as the Georgetown Location was originally granted by the Government of the late Z.A.R. to a company styled the Consolidated Gold Fields of South Africa, Ltd., for the purpose of being used as sites for residences for their native employees, on condition that the natives living in Georgetown and Germiston were allowed to settle there. It appears that Asiatics applied to the company for leave to reside there, and were permitted to do so. Later, the area passed from the Consolidated Gold Fields into the hands of two companies, known as the Rand Mines Deep, Ltd., and the Rand Victoria East, Ltd. The Germiston Municipality was established in 1903, and the area fell within its confines. In 1904 the Municipality leased the area in question from the two companies mentioned for an indefinite period, and had it surveyed and

divided into stands. The Municipal Council thereafter, in conformity with the provisions of Section 1 of Law 17 of 1905 obtained the approval of the Lieutenant Governor to the assumption of control over the area as a native location and passed a resolution assuming such control. The Council adopted for the Administration of this location certain by-laws which were promulgated in accordance with Section 37 of the Municipal Corporations Ordinance of 1903 (see Government Notice 743 of 1904). About two years ago the defendant, Kala Singh, was given a stand permit by the Municipality (under Section 7 of these by-laws to occupy Stand No. 462 in the said location. He has continued in occupation since that time. Clause 7 of the lease between the Municipality and the two companies above mentioned reserve to the said companies all trading rights within the location area, and in consequence of this reservation the Municipal Council endeavoured to prevent all trading by persons other than the lessors or their representatives. On September 9, 1910, the defendant was prosecuted under Section 30 of the by-laws for trading within the location, and convicted in the Resident Magistrate's Court, Germiston; but on appeal the conviction was set aside, on the ground that there was no evidence to prove that the area known as the Georgetown Location had been defined as a location by resolution of the Municipal Council. This was on October 17, 1910 (*Singh v. Germiston Municipality*, T.P., 1910-1032). Apparently no steps have been taken since that date by the Germiston Municipality to have the area defined as a location, for the plaintiff's attorney in the present case has admitted that this area does not constitute a duly-established location under Municipal Ordinances 1903 to 1906, and that there are no location by-laws in force. Occupiers of stands in the area, however, have been allowed to continue such occupation on payment to the Municipality of the monthly rent provided for in the by-laws.

Notice to Quit

On September 9 last the Municipality gave defendant notice that unless he agreed not to trade on the stand occupied by him he would be given one month's notice to vacate the said stand. Defendant refused to comply with this notice, and on September 29 he was given notice to quit the stand by October 31. He refuses to vacate the stand and the Municipality now seeks to eject him. Defendant appears to have held the stand from the plaintiff on a monthly tenure. On paying the amount of £1 at the beginning of each month he was given a monthly stand permit in the form of a receipt for the amount of rent paid. This permit, which purports to be issued by the Germiston Municipality under by-laws for

native locations, is a unilateral document, was signed by the superintendent, native location, and handed to defendant, and sets forth that it conveys the right of occupation as a monthly tenant. A copy of that issued to defendant in respect of the month of October last has been annexed to the summons, and this may be taken as a specimen. These are the main facts connected with this action. It has been admitted by plaintiff's attorney that the location by-laws have not been in force of law, and consequently since October 17, 1910, no recourse has been had to the Courts of this Province by the Municipality to enforce the provisions of these by-laws; but it appears that the administration of the location area has nevertheless been carried on as far as possible in accordance with these provisions. In my opinion, these by-laws must be regarded as private regulations which are only binding upon an inhabitant of the location in so far as such inhabitant has expressly or impliedly agreed to be bound by them. Defendant has filed a plea which contains a great deal of matter, in my opinion irrelevant, but which, not having been objected to has been allowed to stand. The document speaks for itself. He has pleaded, however, in effect that the stand permit upon which the plaintiff relies, and a copy of which has been annexed to the summons, was issued under section 7 of the location by-laws, and that the plaintiff, being bound by those by-laws, the stand permit remains in force till December 31 (paragraph 4 of plea). It is unnecessary to discuss this question, as the plea is obviously based on a misapprehension as to the exact terms of section 7 of the by-laws. In the copy of the by-laws produced in this case it is clear that the stand permits granted under section 7 may be cancelled by one month's notice on either side, and the stand permit annexed to summons is therefore strictly in accordance with that section (Government Notice 743 of 1904, as amended by Administrator's Notice 76 of September 7, 1910). The defendant further denies that he holds the said stand under any lease from the plaintiff Municipality, but admits that he occupies a stand, that he had one month's notice to leave and that he refuses to comply with the notice.

Verdict for Plaintiff

With regard to this defence no evidence was led by the defendant to show that he acquired the right to occupy stand No. 462 from any of the plaintiff's predecessors in title. On the other hand, the evidence shows that some two years ago he obtained possession of the stand from plaintiff, and since that time has month after month paid rent to plaintiff Municipality and accepted from it a monthly stand permit setting forth the terms on which he was permitted to occupy the stand. This is, in my opinion,

conclusive evidence that he tacitly accepted those conditions, and he cannot now be heard to say that he did not. Whether this stand is situated in a duly established location or not does not affect the relationship between plaintiff and defendant, which is substantially that of lessor and lessee. Defendant holds stand No. 462 from plaintiff under what is virtually a monthly tenancy, which the plaintiff is entitled to terminate by giving a month's notice. The Municipality is therefore entitled to an order for ejectment. With regard to plaintiff's claim for damages in respect of defendant's wrongfully and contumaciously holding over, there is evidence that the latter's action has been deliberate. His plea shows that he disputes the plaintiff's right to eject him, and as the latter has been obliged to come to Court to establish a legal right he is entitled to damages although no actual damage has been proved (*Edwards v Hyde, T.S., 1903*). I award plaintiff £1 damages.

Defendant's attorney announced his intention of noting an appeal.—*Transvaal Leader.*

An Interesting View

A correspondent to the *East Rand Express* writes of the Location thus:—

One very naturally expects that the advent of his Honour the Administrator and his special visit of inspection *in loco* to the location will bring about a much-needed change in that direction. An impossible position has been created, originally, through the inordinate greed of the original lessors, by their insistence that white men should run certain trading stands within the enclosed area of a native location, and further that the Municipal Council should undertake to protect those same traders' interests by preventing any other than those white traders from carrying on business there. The whole facts which have governed the conditions obtaining in the location will, it is expected, be made known, and it will rouse not a little interest to learn how any great corporation could stoop to such littleness in matters where finance is in question, if it has been so, but speaking without the book one is inclined to ask as to what part has actually been played by the mining houses as corporations in the matter of this location. Possibly we may know later. Meanwhile, spite of the attitude—one time appealing, one time threatening—of certain individuals on the Council, that body has definitely decided not to be led into purchasing the location plus its trading stands, but is prepared to face the position and fight if needs be; but are at the same time relying on the promise of the Administrator, who will redeem his word if it is within the range of possibility—viz., that he will expedite the acquisition by the Council of a certain area, which shall be used as a location, and

meanwhile steps will be taken to so reinstate the present location area as to make the application of bye-laws effective by excluding these trading sites from the area—a course that should have been taken years ago, or rather the existence of which should never have been allowed, for they have been the source of practically all the woe the Council has suffered.

The "Invasion" of Boksburg

The Asiatic question has come to a head with a vengeance on the East Rand as the following record of litigation will show (says the *East Rand Express*):—

Boksburg.—Amod Bhyat trading in Commissioner Street, Boksburg, in a manner alleged to be contrary to the conditions under which the stand is held. Government to take legal action.

Boksburg North.—Indian trading in Cason Road contrary to conditions of sale of the stand which provide that no Asiatic shall reside or trade. Legal action to be taken.

Germiston.—Kala Singh and other Indians trading in location contrary to Municipality's conditions. Order for ejectment granted, with £1 damages against Singh. Appeal noted.

Klipfontein.—Mr. Ritch summons the Mining Commissioner of Boksburg to show cause why he should not pass transfer of five morgen of ground on Klipfontein. It is alleged that the ground is to be held in trust for Indians. Judgment reserved.

We think (says the *Express*) the above record is sufficient to show that there is a determined effort on the part of the Indians to defeat what the European portion of the population consider to be the clear interpretation of the law. It might be impossible to argue anything from an isolated case, but with four cases either before the Courts or pending at the same time, no other inference can be gathered. That each case must be fought to a finish is obvious, for with an attack so well-planned defeat at one point will mean defeat as a whole. An extract from *INDIAN OPINION*, published in another column, proves what we contended a month ago, that the cases quoted above are for English consumption and are designed to bring prominently before the eyes of the Imperial authorities the alleged grievances under which the Indians suffer. A London Committee, largely consisting of whites, are apparently doing their utmost to bring about the downfall of the white inhabitants of South Africa. To this end Ministers are worried both in the House of Lords and the House of Commons, and there is no doubt that the objective is to see that the new Asiatic law be as favourable to the Indians as possible. The Under Secretary

of State for the Colonies states that a provincial settlement has been reached. The Union Government certainly has not taken the people of this country into their confidence on the matter, for we take it the "provisional settlement" is not the settlement of a few months ago, which so delighted General Botha but has satisfied neither whites nor Asiatics. We understand that the question of Mr. Bhyat's right or lack of right to live and trade in Boksburg will be settled as far as the law can settle the matter in a few weeks. Should the verdict go against the Government—which is not anticipated—it does not mean that the question is finished. Our members of Parliament will simply have to formulate legislation which will meet the difficulty.

The Irreducible Minimum

of the white population is no Asiatic trading or residence outside bazaars, and if this cannot be obtained under the present laws the sooner new or effective laws are placed on the Statute book the better. Wobblers are not wanted on this question. Every member of Parliament must go to Capetown determined to carry out his election pledges on the matter. The question is not a party one, so that should the Government exhibit a bold front the Unionists will heartily support them, but in the event of any sign of a pro-Asiatic policy, uncompromising hostility must be exhibited. We shall be unworthy of the great traditions of the British race if, because the Indians object to abiding by the intention of the laws of this country, we frame our laws to meet their demands. There cannot be two masters in any house and as far as South Africa is concerned the whites are determined not only to make their own laws, but to make them obeyed. The question is one of life and death to Europeans—of the making or marring of this portion of the Empire. What has happened at Port Elizabeth—quoted on the next page—can happen in the Transvaal, but the exodus of Europeans from Port Elizabeth during the past seven years would be as nothing compared with the exodus of whites from the East Rand with the Indians in possession of our towns, and working as traders, mechanics and miners.

Government Takes Action

A special meeting of the Boksburg Town Council was held on the 8th December in regard to Asiatic matters. The Mayor (Cr. B. Owen Jones) presided, the attendances comprising Crs. Constable, Davies, Rainemans, Jones, Johnston, MacDowell, McNeil, Powter, and Waterson, with the Acting Town Clerk.

A special report from the General Purposes Committee was submitted which recommended that in view of information received the action be taken that steps be taken to

restrain the Receiver of Revenue from issuing trading licences and to obtain interdicts and cancellation of licences already issued; also that the service of electric lighting be not further withheld under the circumstances.

It was reported that a deputation consisting of the Mayor and the Chairman of the Committee (Cr. Constable) interviewed the Honourable the Minister of the Interior. The deputation was informed that immediate action was being taken by the Government in terms of the condition contained in the Crown Grant with regard to the occupation of stands by coloured persons.

The Council, after discussion, went into Committee of the whole.

The decision of the Government to take steps immediately to enforce the conditions of sale will be welcomed (says the *Express*). It will involve the forfeiture of the stand, in all probability.

Mr. Polak's Statement

The Present Position in the Transvaal

(Continued.)

But the position of resident British Indians is much more precarious than it has been for many years. The Imperial Government, during the period before the war, successfully prevented the segregation of the Indian community in unsuitable and insanitary ghettos for the purpose of residence and trade. After the war, when the Crown Colony Administration sought to carry into effect the policy of the Republican Government, the Indian traders were able, at great cost, to secure the protection of the Supreme Court, which delivered itself of some very unpalatable home-truths on the British Government's action. Thereafter, Mr. Lyttleton refused to permit Lord Milner and Sir Arthur Lawley to legislate, withdrawing the rights that had been recognised by the Court. So the matter stood until 1908, when the Transvaal Parliament passed the new Gold Law, one section of which forbids Europeans, in any area on any proclaimed gold-fields outside of a township, to sublet, assign, or in any way convey any right thereto or permit residence thereon to any coloured person, under heavy penalties, whilst a further section prohibits any coloured person having any right thereto or residing thereon, except in the capacity of a domestic servant, anywhere in the Witwatersrand area, where are congregated the bulk of the Indian community. They protested against the passing of this measure, but the Imperial Government, instead of giving independent advice as to its probable effect, rested satisfied with

the opinions advanced by the interested local Government and recommended that the Royal Assent should be given. The net effect of the law is to drive into locations, either in the immediate or not very distant future, the greater part of the Indian population, whether as tenants or as virtual owners. A Supreme Court decision, delivered in 1909, laid it down that leases, in existence at the time of the enforcement of the law, are not effected by it; whilst another decision, given a month ago, sets forth that no rights acquired in respect of any stand on a proclaimed gold-field outside of a township are effected by the law. But these decisions merely delay the evil day, for leases, in the very nature of things, must expire, and Indian traders cannot for ever remain and trade on their old stands, as rack-renting will operate immediately.

In 1908, the Townships Amendment Act was passed, designed to effect Asiatics in townships exactly as the Gold Law effected them outside. It provides that, after a given time, and on certain conditions, leasehold title, which is nearly universal, may be converted into freehold title and, in certain circumstances, the conversions must take place. A Notice has been issued, in the name of His Majesty, which contains the conditions of the Crown Grant, and one of these is that, in reference to any stand of which the freehold is conferred,

"it or any portion of it shall not be transferred, leased, or in any other manner assigned or disposed of to any coloured person; and no coloured person other than the domestic servants of the registered owner or his tenant shall be permitted to reside thereon or in any other manner occupy the same. Any breach of the foregoing conditions shall entitle the Government of the Transvaal to cancel this Grant without payment of any compensation in respect of buildings or structures erected or on improvements effected to the said land."

The entire effect of these drastic measures cannot be seen until we realise that whilst Law 3 of 1885 prohibited the ownership of landed property by any Asiatic, it did not prohibit a European from holding such property, whether in perpetual leasehold or in freehold, on behalf of such an Asiatic. In such a case, the European was the registered owner, the Asiatic being the virtual owner. Unless, then, the European nominal owner removes the real Indian owner from the property in which the latter has invested his hard-earned savings, both European and Indian are liable to be criminally dealt with—Mr. Ritch has already been threatened with a criminal prosecution—whilst the Indian owner may find his property confiscated without compensation. This, of course, is nothing but legalised robbery, subtly secured by a law apparently innocuous, therefore not

liable to reservations. As a result of this brilliant *finesse* on General Smuts' part, the Imperial Government have to face the position that the Transvaal Indians are in effect, threatened with ruin and wholesale expulsion—and that their own hands are tied. The Union Government have already commenced to enforce the law, but have partially stayed operations, so Mr. Neser, an extremely well-informed member of Parliament, has declared until after Coronation Year! The Transvaal Indians are, accordingly, preparing for another passive resistance struggle.

Nor is this all, for a Municipalities Ordinance is now on the anvil of the Provincial Council, whose object is to drive Indians into locations, to prevent their being employed in certain occupations, to refuse to them the issue of licences, without the right of appeal, enabling them to carry on certain other occupations, prohibiting their use of municipal tramcars and their possession of the municipal franchise, and in various other ways limiting their civil rights. This measure is still under consideration, and the Imperial Government have been warned that it is *ultra vires* of the South Africa Act, which reserves all such special legislation to the Union Government, as distinguished from the Provincial Administrations. But these and other equally significant manifestations are all signs of the times, and the British public, who, in the last resort, are responsible for the maintenance of Imperial pledges and obligations, may look forward very shortly to a violent recrudescence of the anti-Asiatic agitation in the Transvaal, as well as in other parts of South Africa. Is it too much to hope that the public conscience is still susceptible of an appeal on high Imperial, if not humanitarian, grounds?

Durban Estimates

Indian Market Profits

The estimates for the current year were presented to the Durban Town Council on the 7th instant by Councillor Henwood. The estimated deficiency on the European Market is £653 and the estimated surplus on the Indian Market is £1,293. It is suggested in regard to the Indian Market profits: "That, beginning with next year's estimates, a sinking fund be set aside out of profits on this undertaking to pay off the amount advanced by Public Improvement Account for erection and equipment of buildings."

It is proposed to spend £3,500 on reclamation of the western and eastern vleis and £2,010 on new Indian barracks.

Correspondence

The Suggested Conference

The Editor Indian Opinion.

Sir,—No doubt Mr. L. Panday's suggestion of a South African Indian Congress is an appropriate one, but a suggestion is one thing and bringing it into action is another. Anyhow it is worth the while to try, for all such movements do some good, even if they fail, and an assembly such as the one suggested would naturally tend to bring the diverse opinions on various subjects to some better understanding. There is nothing like exchanging one's views with the various political members of the different Provinces of South Africa. Unity is the watchword of all patriots, and this, no doubt, would be a great source of Unity. Mr. Panday has addressed his letter to the Colonial Born Indian Association, but one should not mind whether that body or The Natal Indian Congress takes the matter up, but, whoever takes it up let them work to bring it to a success. Thanking you for the publication of the above.—Yours, etc.,

NUTKENS.

An Indian Corps for South Africa

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—The other day Reuter informed us that Colonel Hughes, Minister of Militia, after his tour of inspection of Western Canada, recommended to Mr. Borden the formation of a regiment of Indian immigrants. This really shows how important it is to make the Indians here realize that they ought to be prepared to defend the country of their adoption or birth when occasion demands it. The Indians in Canada are mostly Sikhs, and they are nearly all ex-soldiers who have gone there to make their living, but the idea of Colonel Hughes to form them as a reserve is well worthy of attention of all enlightened men in all parts of the British Empire. So long as the Indian factor is not recognised, there would be no end of trouble to those who govern.

I think it is not late yet for General Smuts, who is thinking of his defence scheme, to find room for an Indian regiment in South Africa. There are many Indians in South Africa who will be capable to perform the most arduous task that may be given to them. Indians did yeoman service to the State during the Boer War by becoming members of the Ambulance Corps and they were very highly praised for their selfless devotion to their work. They starved and slept in the open field but they did not shirk their duty. At the siege of Ladysmith an indurated Indian (Parbhoo Singh) saved many Europeans, Indians and Natives from the jaws of death by giving them a certain

signal of the Boer fire, himself sitting in a perilous position. For this act he was publicly presented with a Toga sent by Lord Curzon. During the last Zulu rebellion Indians again showed their worth by doing active service on the field. After the rebellion, Sergeant Major Gandhi, in the course of his letter to Colonel Hystop, R.M.O. Natal Militia, suggested "If the Government would form a permanent Ambulance Corps, I think that special training is absolutely necessary, and that they all should be armed for self-protection," to which portion the reply ran "I agree with you that if a permanent Corps is formed special instructions in the duties falling to be performed by its members indispensable. INDIAN OPINION's commenting on it, said "The Principal Medical Officer has offered his assistance whole-heartedly and it now remains for the Government to seize the opportunity of forming an Indian Corps and thus enlisting the active and permanent co-operation of Indians in any scheme for the defence of the Colony." The same paper had in its editorial before commenting on these letters, "If the Government only realized what reserve force is being wasted they would make use of it and give Indians the opportunity of a thorough training for actual warfare."

General Smuts will be assisting in building up a strong and healthy South Africa if he includes Indians in his scheme.

I am, etc.,

BRUSSMASOOR.

The Proposed Congress

Requisition for a General Meeting

Mr. Lutchman Panday writes to the President and Secretaries of the Natal Indian Congress under date the 11th instant, as under:—

Sir,—I enclose herewith a requisition signed by numerous members of the Congress, and others, requesting you to convene a general meeting of the Congress. The business for which such meeting is convened is set out in the requisition.

When calling the meeting would you please be good enough to advise all the principal and influential gentlemen of the community in Natal and extend them a hearty welcome to attend the meeting so that the meeting may be as representative as possible of the community in Natal and a united expression of opinion may be obtained on the subject matter before the meeting.

You are well aware that the Union Parliament will shortly meet. One of the first bills to be dealt with is the Immigration Restriction Bill and it is necessary that we should unite

without delay to protect our interests if necessary.

Requisition

To the President and Joint Hon. Secretaries, Natal Indian Congress Durban.

Sirs,—We the undersigned members of the Natal Indian Congress and other residents of Durban, hereby request you to call a general meeting of the Congress at as early a date as possible for the purpose of forming a South African Indian National Congress, upon the lines suggested in the letter of Mr. Lutchman Panday, which appeared in INDIAN OPINION of the 15th November last; also to elect a delegate or delegates to represent the Indians of Natal at a preliminary conference of delegates.

Durban, this 4th day of December, 1911.

We are, Sirs,

Yours obediently,

(Sgd.) M. C. Coovadia, N. M. Kader, T. J. Sanghavel, Ismail Gora, E. M. Paruk, M. E. Vaaker, A. H. Moosa, O. H. Jhaveri, Parsoo Rustomjee, Osman Khan, Lutchman Panday, M. S. Randerie, G. D. Hooraj & Co., Abdul Cader, A. Mamoojee, S. B. Gareeb Panday, T. K. Tandree, V. Lawrence, A. Christopher, Mahomed Ajam.

Indians in Canada

The Secretary of the Canadian Hindustani Association, Box 336, Victoria, B.C., writing to Miss Polek in London says, in his letter dated the 7th October, 1911: "A party of Sikhs who have been waiting since March 1911 to come over here, cannot buy their tickets. Mr. Bhag Singh, a prominent member of the Sikh community in Vancouver, one of the founders of their Church there and holding considerable landed property in B.C. went to India last year to fetch his family. They have been tossed about at Calcutta, Hong-Kong, etc., for the steamship companies refuse to sell them passages.

"Another family of the same party is Mr. Balwant Singh, pastor at the Sikh Church at Vancouver, B.C. He with his wife and a young daughter cannot come over here.

"The third case is that of Mr. Hakim Singh with his family. This gentleman has been domiciled in Canada for over 5 years. Last Nov. he went to India, having worked here for the Canadian Pacific Railway Co. He also owns lots of landed property here.

"We hope that you will kindly hold a meeting to help us in getting the families of these men. If your Society could interview the Secretary of State for the Colonies on this matter, we shall be very grateful. I hope you will find this to be an urgent matter."

Civilisation: Modern and Ancient

[By D. M. KHAN]

To affirm that what is known as Modern Civilisation, and that which holds sovereign sway over the minds of a large portion of the human race, is rotten to the core, would be laying myself open to ridicule and inviting doubt as to my sanity, by those who have been fascinated by its glamour. Nevertheless, it may not be unprofitable to turn our thoughts to what obtains in Modern Society, and to inquire whether the conditions of existence under it really tend to augment the sum of human happiness.

Emerson said of Macaulay as explicitly teaching that "good means good to eat, good to wear, material commodity," as typical of what is held by the subjects of Modern Civilisation.

We find among the nations of the West the policy of aggrandizement predominating over all else, and to the attainment of this end the manufacture of armaments goes on on a considerable scale, there is a compulsory military training with the view of turning the entire country into a nation of soldiers. Statesmen keep their weather eye open to miss no opportunity for aggression. Their highest ambition is the enlargement of the boundaries of their countries. Orators wax eloquent over the wrongs of oppressed humanity, for the noble purpose of territorial expansion. In some cases, as in the instance of Italy, there is not even a lame excuse for land-grabbing. In such countries, accordingly, the soldiers' profession is held in the highest honour.

The boys from the most impressionable periods of their lives are filled with a profound admiration for military glory by means of their reading books and literature which are flooded with glowing accounts of the material deeds of their ancestors. The appetite for such things grows upon what it feeds.

"Blood-thirsty" is the most appropriate epithet that can be applied to the general ambition of most Western nations. They are little better than pagan Rome. One is not able to discover a nation in Europe which is at the bottom pervaded by a genuine hatred of war. Accordingly, improvements in the instruments of war are denominated the March of Civilisation. A man who invents an engine of war which with the greatest safety to the operator works havoc in the ranks of the enemy is considered a benefactor of mankind.

Macaulay, in his essay on "Warren Hastings" says, touching the Rohilla War, that when the Company's troops had made the ranks of the Rohillas give way, the Nabob Vizier and his rabble, who had bravely retired during the time of action, made their appearance and: "Then the horrors of Indian war were let loose on the

fair valleys and cities of Rohilkund." What would he have said had he witnessed the recent Italian atrocities—the dreadful carnage and mutilation of helpless women and children? This is what inevitably happens in war and no nation can be absolved from it.

Let us now contemplate the basis of Modern Society. I am sorry to say that no satisfaction results therefrom. The basis is one of individualism and life-corroding competition. Side by side with utter destitution there exists untold wealth in the hands of a few. While there are those who lavish their colossal fortunes on their selfish pleasures there are many who do not know where to lay their heads for the night, much less where to find a meal.

"Gross and brutal materialism" reigos supreme. "Such civilisations," it has been said, are ephemeral, a nine days' wonder—such have come and gone.

The extreme prejudice against the Indians domiciled in South Africa, appears to me to be a natural result of Modern Civilisation. It is alleged that: "Self-preservation is the first law of Nature." And acting in conformity with this mighty law the rulers are determined on driving them out, bag and baggage. It is all very well for animals to prey upon one another, but it does not follow therefore that what may be justifiable in the case of brutes is necessarily so in man—a being of reason and compassion.

This puts me in mind of what the Prophet of wild Arabia, the founder of the "Great Antagonistic Creed" said when asked to perform miracles. He replied that he wrought no miracles; and, pointing to some natural phenomena, said they were truly miracles. To him the command "ye have compassion on one another" was a veritable miracle. Carlyle assures us that this struck him much. He says: "Allah might have made you having no compassion on one another,—how had it been then!"

In South Africa we have an example of a ruling class, ruthlessly persecuting an integral part of the population—a community noted for its honesty, intelligence and industry. Our Prime Minister avows his fixed determination of ridding the country, lock, stock and barrel of Asiatics. Is this because of or in spite of Western Civilization?

I now turn to our own glorious civilisation, which it is my firm belief, is common with many others, in the best the world has evolved. This subject becomes of absorbing interest especially at this moment when the Western and the Eastern ideals are coming into conflict.

The civilisations of Greece, Rome and Egypt have all perished. They survive in history; but India alone remains as it was before. Now what is the secret of this longevity? The reason is not far to seek. The civilisations alluded to above were not

founded on rock. Material possessions—bodily comfort—were the things sought for. And if you spend your years in the accumulation of worldly goods, the odds are you will lose your soul!

But India, which was in full flower before the Greek civilisation had run its splendid but transient course, and before the foundations of the pyramids were laid, had penetrated the inside of things.

Our life was to be lived "according to God's own heart." Our progenitors knew that the mind was a restless bird, the more it got the more it wanted, and was never satisfied. Realising the truth, we did not banker after inventions. And does not this very discovery—the nature of mind and our setting a limitation to our desires presuppose a high order of intellect?

He would infallibly be an untrue prophet who would prophesy that the fate shared by Egypt, Greece, and Rome—lying in wait for India. Only quackery cannot exist, but truth—whatever is right—the goodwill—always finally prevail.

The casting off of all influences of an exotic civilisation is the only path which will lead India once more to her ancient glory. Then the blissful calm of the Nirvana shall have been attained.

Greece, Egypt, Rome—great powers,—
In story but survive;
But the name and fame still thrive
Of dear old Ind of ours.

[NOTE: The writer is an Indian Mahomedan, under 17 years. We consider his efforts to be of much promise and therefore wish to give him every encouragement. We have only here and there touched Mr. Khan's essay.—Ed. I. O.]

Imperial Parliament

The Gold Law

On the 16th November, in the House of Commons, Mr. Harcourt, in reply to Mr. O'Grady, on the question of the effect of the recent decision on the Gold Law, said:—

Yes, Sir, Ministers inform me that the effect of this decision is that there is no restriction under the law 35 of 1908 on the letting to Indians of any stands which have been laid out under the Mining Laws Prior to 1906.

Trading Licences

On the same day, in reply to Mr. O'Grady, Mr. Harcourt said:—

I have been in communication with Ministers who do not consider that the existing laws have been administered against Indian traders in a harsh manner. They inform me that the extent to which Asiatics are displacing white traders is arousing considerable feeling. I can assure my Honourable Friend that I shall continue to give attention to the matter.

Indian Travellers' Hardships

Mr. Cachalia Protests

Mr. A. M. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, writes under date the 11th instant, to the General Manager, S.A.R., Johannesburg:—

Sir,—Together with a friend, I was travelling by the 2.58 p.m. train from Springs to Johannesburg on the 12th ultimo. At Germiston, two well-dressed Indian ladies and an elderly-looking Indian equally well-dressed tried to board the train, and, as they attempted to open the door, the Conductor, No. 92, came forward and locked it, although there was ample room in the reserved portion. I remonstrated strongly with the Conductor, and, when I threatened to report him to you, he took these unfortunate travellers in.

I noticed, too, the manner in which the same conductor unceremoniously pushed away several non-Indian coloured travellers, and prevented them from boarding the train at Stations between Germiston and Jeppe.

Durban Hindu Young Men's Society

Anniversary Celebrations

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

On Sunday last, at 95 Prince Edward St., in a tastefully and profusely decorated pandal specially erected for the purpose were gathered together about 200 men, women and children, Madras Hindu being prominent amongst them, to celebrate the 6th anniversary of the Hindu Young Men's Society. The proceedings commenced at one o'clock when Mr. V. R. R. Moodley (President of the Society) took the chair. On either side of the platform were seated some 60 boys and girls of from 5 to 12 years of age, being the children of the Tamil School conducted by the chairman. In the beginning *Honan* and other religious ceremonies were performed by the priest. Then several hymns were sung in Tamil in religious tones alternately by the boys and girls. This done, the proper work of the day was commenced when the Assistant Secretary (Mr. S. D. Chetty) read out a batch of letters received from various Hindu Societies of Maritzburg, Ladysmith, Sydenham and other centres in Natal. Some societies had sent their delegates for the occasion. The chairman delivered a long speech in Tamil touching on various topics but specially on that of the education of the children. He greatly emphasised the need of the knowledge of the

mother-tongue. Messrs. M. M. Sooboo Naidoo, Venugopal Naidoo, and P. T. Chetty followed in the same strain, making Telugu, Hindustani, and English respectively the vehicle of their thoughts. Mr. S. D. Chetty also made a nice little speech suitable to the occasion. Dialogues by the school children, and speeches by the delegates and representatives made up the other part of the programme. The sight of gaily-dressed little girls debating the advantages of female education and such other subjects was at once pleasing and inspiring. But what may be called an element of stimulant was introduced in the meeting when a discussion on the debatable subject of "caste" was raised.

The proceedings, which were somewhat too lengthy, were brought to a close with a short speech from the chairman, and the singing of *Bhajan*, refreshments being served in the meantime.

Immigration Difficulties

The Joint Hon. Secretaries of the Natal Indian Congress have addressed the following letter, dated the 8th instant, to the Honourable, the Minister of the Interior, Pretoria:—

Sir,—We are desirous by the Committee of the Congress to draw your attention to the working of the Immigration Department in Durban.

Lately, per S.S. *Somali* arrived a Pathan Mahomedan priest. He applied for a temporary permit in the usual terms. But the Immigration Officer refused to grant the permit. The leading Mahomedans intervened and saw the Officer, but to no purpose. The president of the local Anjuman Islam, too, pleaded with the Officer. The Priest did not wish to stay long in the Province. We need hardly point out that he could in no way compete with the European traders. The refusal to grant him a temporary permit was no question of the Government policy of discouraging Indian competition in trade. In our humble opinion, the action of the Officer was an unnecessary harassment of the community represented by the Congress. The result of the Officer's action was to send away the Priest not to his original destination but to Ports which were entirely strange to him.

The Committee of the Congress trusts that the action of the Officer does not represent the fixed policy of the Government, but that it was due to an over zealous performance of his duty.

The Committee would be glad to have the assurance of the Government that it is not its intention to interfere with the religious freedom of the communities represented by the Congress.

Assault on Natives and Indians

Magistrate's Strong Comment

There were no fewer than three cases of alleged assaults by Europeans on coloured persons heard before Mr. Branton Warner on the 30th ultimo, says the *Natal Mercury*. In one case a coaling foreman was charged with assaulting a number of natives who were employed under him, one of them, as the result of a blow, having three of his teeth broken and, being found guilty, a fine of £5 was imposed. In another, a European was charged with assaulting an Indian in his employ with a horse-whip. This, it was pleaded, was done under provocation, but his Worship found accused guilty, and imposed a fine of £3.

In dealing with these cases, the Magistrate commented strongly upon the frequency with which these cases occurred of late.

A third case of alleged assault was adjourned to obtain the attendance of certain witnesses.

Items of Interest

The following contributions to the Famine Fund have been made:—Tamil community Johannesburg, per Mr. P. K. Maidoo, £8/3/3; Mr. W. Gordon £3/3/-; Mr. M. P. Fancy £1/1/-.

The Red Crescent Society's collections in Durban have now reached nearly £2,000 amongst Indians and £1,300 amongst Europeans.

The Mahomedan community of Kimberley have subscribed the sum of £75 for the funds of the Red Crescent Society.

The Mahomedans of Mauritius subscribed about ten thousand rupees for the relief of the Turkish sufferers in Tripoli, at a meeting held recently at Port Louis, under the chairmanship of the Deputy Mayor, Mr. G. Mahomed Issac.

Contents

	Page
The £3 Annual Licence	469
Our London Letter	470
From the Editor's Chair	471
Germiston Location	472
The "Invasion" of Bulalung	473
Mr. Polak's Statement	474
Durban Estimates	474
Correspondence	475
The Proposed Congress	475
Indians in Canada	475
Civilisation: Modern and Ancient	476
Imperial Parliament	476
Indian Travellers' Hardships	477
Immigration Difficulties	477
Assault on Natives and Indians	478
Items of Interest	479

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ બનારાઓને યુદ્ધ ખબર

સમસતા નેહા

યુગ્મર્થ બનારો

આ કંપનીની આગળોટામાં હરેક વરસના પાસેજર માટે પ્રેરણા સમય કે તેમજ ખાસી ઇકીબન છે, અને એવીસરો બીજા કમદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમ્પતાવાળા તેમજ આપણુ છે તેથી પાસેજરોને કામપણુ વાતે જરા પણ મુઝાઈ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખીશ.

આ કંપનીની આગળોટામાં પસીને યુગ્મર્થ સાદા ભવ છે. માટે આ કુદ પ્રકારની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતા દેશ બનારાઓએ તમાર સહ રહેજુ.

સમગ્ર આગળોટા યુગ્મર્થ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફળી બાજુ માટે અતરે જાપામાં નિર્વાવશુ તેથી સહ કાહેલે ને વખર ખરમે આગળોટા પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

સમગ્રે રીધે કોઈકો કોઈ સુકળતા સ્વીચ નીચે સુગવ માતી દે.

અગર્જિતો ૨૨૦૦ ટન ૨૦ મી રીસેવર.

ગ્રેટ બ્રિટન ઓફ ઓરિજનલ ઓરિજનલ.

ગ્રેટ બ્રિટન. ગ્રેટ બ્રિટન ઓફ ઓરિજનલ ૨,૨૦૦, ૧૫,૫૦૦ ટન ૨૦ મી.

મી. હમ્મસલીમ ઈસાખાનની મી.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ ૪૨૫૫

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

મિસ્ટર રીધે એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ૪૨૫૫.

King & Sons,

West Street, Durban.

INDIAN OPINION

Subscription Rates.

NATAL:	a.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	8

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE

ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 28. Telephone 826

આમાડાં ખરીદીએ બીજી.

કેન, માચી, સીમીડા, પેટાં અમુવ

ખાદાનાં આમાડાં, વેદમતી જાલ વગેરે

ખરીદવા માગીએ બીજી.

SUTTON FLACK & CO.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

૪૫૬ ઝોસરી અને હરેક જાતના પરચુરસ

માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Delpoort's Hope
Kalkfontein

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA:	a.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Partow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

HAJEE ABDULLA

Box 593, DURBAN

Ismail Amed Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

COOLAM MOHIDEEN, GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG.

A Book—and Its Misnomer

By H. S. L. POLAK

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.

Post Free, 7d.

I. P. Press, Phoenix.

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 28th and
DELAGOA BAY about the 30th DECEMBER

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

મહારમના તહેવારો પેર પહોંચો કરનારા તાઈમાર આગો.

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

રટીમર "પાલુમકોટા" ૨૮ ૩૪૧૩.

ઉપલીખત જાહેર વખતુએલ લાઇનની મંજવર અને કામ ચાલની જામ
બોટ અગ્રેથી તા. ૨૮ દીસેમ્બરના રોજ જામશે. તે રત્ત કેલાગોઆને હાંતીબાર અને
મોખાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે. આ રટીમરમાં જનારાઓને મહારમના તહેવારો
પેર પહોંચી વહાલાઓની સાથે ઉજવવાનું બનશે.

મજદૂર લાઇનની આગેબોટમાં કેક પાસે જશે કાર ઉપલા હાલકાઓમ
ધણી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બંતીઓ છે. ફેરી ખાસી છે,
ઝાંઝીસા સાસ અને હીંદુસ્તાની વાત જાણનારા છે.

કંડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે બોલો પોતાના ભાગખચારને
કંડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને અધારી ખાસ
બલામજ છે કે આવી કંડે કુલતની સુખાશરીઓ અજુકત તક મુંબઈ
નહી.

રરર તથા સેકન્ડ કલાસના પાસે જરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટીકી
ટની સગવડ કરી આપવામાં આવશે : તો મહારમાની કરી તુલ જમીન
ની ટીકીટ કલાવી લેવી. રટીમરો દાખમસર આવે છે અને દાખમસર સહ છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાઇનની આગેબોટ અગ્રેથી ૨૭ માસે ઉપડશે. રટીમર
મુંબઈ પહોંચે તારથી ખબર મળે છે, જે જાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે મી. એમ. કાલુલ, ના ૨૮ પ્રિસીડેંટ રટી
અથવા રાંડ ૧૪૭, ૨૦૩ી રટીટ, લોડેશન બેહાનેસબરમ, અને કેલાગોઆને
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને સેકરસ ઇન્ડમાર્સિસ સુકુરની
કુખી. અમર અમારે ત્યાં આને મળવું અથવા પરબવહાર કરવો.

Messrs. W. Dunn & Co., અને સેસરસ એમ. સી.

આંતરીયા એન્ડ કં.

Commercial Rd., Durban

ફોટીયા ફરકામીક સોસાયટી
હસ્તે યએલા ૨૮ ડેસેંટ ૧૯૧૧
ઉપરાણાનો ખિત

જાતનું કામ	પા. કા. ર.
વારખવાય ત્યા તેલસરખાંચી	૨૮૧ ૨ ૧
મહારમ મહારમ નવરી	૧ ૦ ૦
ડી. એમ. પાલ	૧ ૦ ૦
ફરકા મહારમ કાલકા	૪ ૪ ૦
ડી. એમ. ૧૯૧૧	૩ ૩ ૦
મુકા હાસમ મોખીઆ	૩ ૩ ૦
મહારમ મહારમ નવરી	૨ ૨ ૦
મહારમ મુલેમાન બહવાલ	૧ ૧૦ ૦
મુકા ફરકામીક ૧૯૧૧	૧ ૧ ૦
મુલેમાન મુકા હાંતીબાર	૧ ૧ ૦
મહારમીય હાલકામ	૧ ૧૦ ૦
ઉપરાલીમ મુકા પાલક	૦ ૧ ૦
મુકા હાસમ	૦ ૨ ૧

લાઇનખચાર

તઈયજી હાલકા હાસમ	૧૫ ૦ ૦
હાસમ ઉમર ડુ.	૬ ૧ ૧
અમદુલ કાલીફ મની ક.	૭ ૦ ૦
અમદુલ ફરીમ ઉલમાન	૧ ૦ ૦
રાકુર ખમીસા	૧ ૧ ૦
અમદુલ મુલેમાન	૨ ૧૦ ૦
હાલકા ફરકા	૬ ૧૦ ૦
અમદુલ હાસમ	૬ ૧૦ ૦
અમદુલ હાસમ	૬ ૧૦ ૦
ફરકામીક આરબી	૨ ૧૦ ૦
અમદુલ હાસમ	૨ ૧૦ ૦
ફરકામીક મુકા	૧ ૧ ૦
હાસમ મુલેમાન	૧ ૧૦ ૦
ઉપરાલીમ અમુલ	૬ ૧ ૦
મુકા તઈયજી	૧ ૧ ૦
અલી જામ	૧ ૧ ૦
ફરીમ મહારમીય	૧ ૧ ૦
પરખાલ હાસમ	૧ ૧ ૦
ફરકામીક હાસમ	૧ ૧ ૦
અમદુલ ફરકા	૦ ૧ ૦
અમદુલ હાસમ	૦ ૧ ૦
અલી મુલેમાન	૬ ૧૦ ૦
અમદુલ ફરકા	૧ ૦ ૦

ખીલખચાર

ડી. ફ. જાલા	૧૦ ૦ ૦
ફાલેદ મહારમ	૭ ૧૦ ૦
ઉપરાલીમ મુકા	૪ ૦ ૦
ખાલ, ડ. હાલકા	૨ ૧ ૦
અલી મોહમદ ફરકા	૬ ૧ ૦
અમદુલ ફરકા	૨ ૧ ૦
હાસમ અમદુલ બહવાલ	૧ ૧ ૦
એમ. એમ. પાલ	૧ ૧ ૦
હાસમ રકુર	૬ ૨ ૦
ઉપરાલીમ મુકા પાલ	૧ ૧ ૦
મુકા મુકા હાલકા	૦ ૧ ૦

મહારમાની રોજ ૨૮ ૧૧ ૧૧

જાપામાં

૧૧ ૦ ૦

THE UNION TIN FACTORY

આઉન આફરિકા ખાતે જુનું અને સસ્તું ખાતું

આમારા કારખાનામાં દરેક જાતની ટીનીન તથા કાફરોને બાથક કાંઠા, દરેક રકમના ચાલુ, કેમ્પફેલ તથા ખીલીનિન્ગ, ડેરીટીન, ડેમેક્રીન, વગેરે વગેરે બનાવવામાં આવે છે. બધી માલ ક્લેક્ટીક પાવરની મશીનરીથી બનતો હોવાથી બહુ સ્થાપકાર અને દક્ષિણ તકવાર માલ છે. એક વખત જોરડર મોકલી માલની ખાતી કરો. બહાર આમના વેપારીઓ પોસ્ટ બરમની તથા રેની મોકલશે તો નમુનાનો ચાલુ મફત મોકલવામાં આવશે. તે બેવાથી આમારા માલની ખાતી થશે. વધુ ખબર માટે નીચેના હરનામે જાણીને જાતે ખાતી કરો અથવા લખો:

Proprietor: M. AHMED, Bond Street, DURBAN.

Johannesburg Add: MAHMOOD MAJAM, P. O. Box 3194, Tel.: 2532, 77 Minnar Street, Newtown

રૂડ કરેસન્ટ સોસાયટી ફંડમાં
આવેલા પદ્ધતિની વિવેચના

કરના

કરના	પા. રૂ. રે.
અમલક બુકેટ	૧૧૧૦ ૧૫ ૮
રેવનુ ફુલેન	૦ ૧૦ ૦
અમલક રેવનુ બેકેટ બેકેટમાં	
કરના	૧૦ ૧૫ ૦
અમલક	૫ ૦ ૦
કરના માલુમ પાડવા	૫ ૫ ૦
રેવનુ કમીય મલ	૨ ૧૦ ૦
કરના માલ	૦ ૨ ૧
કમીય મલ	૦ ૪ ૦
અમલકા બેકેટ	૦ ૨ ૦
મુલેક	૦ ૧૦ ૦
કરના	૦ ૧ ૦
મુલેકની સમુ	૦ ૧ ૦
કરનાની કુલી	૦ ૨ ૧
માલ મલમ	૦ ૨ ૧
કરના માલ	૦ ૨ ૧
કરના કોમીય	૦ ૪ ૦
કરનાની કુલી	૦ ૨ ૧
કરના ફુલેન	૦ ૨ ૧
અમલક કમીય વહીવ	૦ ૨ ૦
કમીય બેકેટ	૦ ૧ ૦
અમલક કુલી	૦ ૨ ૦
કરના કુલી	૦ ૨ ૦
રેવનુ ફુલેન અમલક મલ	૦ ૪ ૦
કરનાની કુલી	૦ ૨ ૧
કરના કોમીય	૦ ૧ ૦
ફુલેન કુલી	૧ ૧ ૦
કોમીય	૦ ૧ ૦
કરના કુલીની કુલી	૧ ૧ ૦
કરનાની કુલીની કુલી	૨૦ ૦ ૦

અમલકની

કે. કે. મુલેકાન જેન્ડ જે.	૧૫ ૦ ૦
કે. કે. મલ	૧૦ ૧૦ ૦
અમલક માલુમ	૧૦ ૧૦ ૦
કરના મુલેકાન	૫ ૫ ૦

જો કરનાની ૧૨૫૦ ૧૫ ૮

P. O. Box 832

Telephone No. 1758.

Telegrams: "JOBBAR" Durban

J. M. WEINBAUM & Co.

327 Pine Street, DURBAN;

and at Empire Blds, Commissioner St., JOHANNESBURG

London Office: 19 New Union St. Moorfields E. C.

પરચુરુ સોફ્ટ મુલક અને સુલક વેપારી

આમા, હીંદી અને મુલક વેપારીઓને ઉપરોક્ત વર્ક પટે તેથી બત્તો નથી નથી તરીકે તે માલ હવે આવાકેને વિકાસથી પરચારી આપવા કરે છે. ખબર હવે કરના આ માલ આપશે ૨૫ રૂા કરતો પડશે. બહાર આમા કોરારો ઉપર લગત ખાલ આપવામાં આવે છે.

પોલેસ્ટાફમનો મસજીનું
ઉપરાણું

ઉપર અમલક ઉપરાણું જે તથા આમાં તથા તે પહેલાના આમાં ઉપરાણું હવે તેમાં નીચે મુજબ મુદારીને વાંચવું:
અમલક મની હાલ મુલેકાન હસને બહારે અમલક મની હાલ સાથે મલમલ જેન્ડ રન મી. અમલકાન હાલ અમલક મની પા. ૧૦-૨૦-; હસને આપવાને બહારે હાસને બીજીન રૂ. ૧૦/- અને કુલપાલીમ લખાવને બહારે કમીયનીમ લખાવ.

The Indians of South Africa

Belots within the
Empire and how
they are treated

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

Two Useful Books

BY
DR. P. J. MEHTA
BAR-AT-LAW:

M. K. GANDHI

AND THE
South African Indian Problem
HINDU SOCIAL IDEALS

Price 6d. each
with Postage 7d. each.
International Printing Press
PHOENIX, NATAL.

આર્ય પ્રકાશ

હીંદુ બાઈબોની સાંસારિક તેમજ ધાર્મિક ક ચરતીનો વિષય કરનાર બુલ્લતી બાપા માં આ બે "આર્ય પ્રકાશ" પ્રવડ થાય છે. પરંતુમાં પોતાના કુટુંબને પરમની શીક્ષા મળતી હો તે સમ "આર્ય પ્રકાશ" નજર વાંચવું જોઈએ.

વરસનું લખાવન રૂબટ રૂ. ૧/- પોસ્ટલ સાથે. વર્ષે સાંસારિક ઉપદેશવાળું પુસ્તક છે. લખો

કેનેન,

આર્ય પ્રકાશ,

કોલકાતા, કુલક.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ક.

શુક્રવાર, શનિવાર, તારીખ ૧૧મી ડિસેમ્બર ૧૯૧૨.

પાં. ૫૦.

અઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૧ મી ડિસેમ્બરથી, તા. ૨૨ ડિસેમ્બર સુધી, ૫૦ સ. ૧૯૧૨.
હિંદુ-માગસર વદ ૧૧ થી પૌષ સદ ૨ સુધી, સંવત ૧૯૬૮.
ગ્રેગોરિયન-તા. ૨૪ ઓક્ટોબરથી તા. ૩૦ ઓક્ટોબર સુધી ૧૯૧૨ થી.

વાર.	ખ્રી. તા.	હિંદુ તીથી.	ગ્રે. તા.	પા. તા.	સુવર્ણ સુચક.	ક. મી.	ક. મી.
શુક્ર.	૧૧	૧૬	૨૧	૨૪	૫૪	૫૨	૫૧
રવિ.	૧૨	"	૨	૨૫	૫૪	૫૩	૫૨
સોમ.	૧૩	"	૩	૨૬	૫૪	૫૪	૫૩
મંગળ.	૧૪	"	૪	૨૭	૫૪	૫૫	૫૪
બુધ.	૧૫	"	૫	૨૮	૫૪	૫૬	૫૫
ગુરુ.	૧૬	"	૬	૨૯	૫૪	૫૭	૫૬
શુક્ર.	૧૭	"	૭	૩૦	૫૪	૫૮	૫૭

અનુક્રમિકા.

ખ્રી. સાપ્તાહી છવ્વ	...	...	...	૫૦૮
ફુનિઅનની શી મતી છે.	...	...	...	૫૦૯
જરૂરીયાતમાંથી હિંદુઓને કાઢવા	...	...	...	૫૧૦
ખ્રી. પૌષાદ્યુ આપણ	...	...	...	૫૧૧
વિદ્યાવતી કમીટીની સત્વર કાર્ય	...	...	...	૫૧૨
પ્રેક્ષકોને વાપરી રીપોર્ટ	...	...	...	૫૧૩
પાલી પટેલી ગોઠવણની કમીટી	...	...	...	૫૧૪
કમીટી	...	...	...	૫૧૫
પા. કો. હર નાણુદ કરવા	...	...	...	૫૧૬
હિંદી વેપારીની નામોથી	...	...	...	૫૧૭
દરમન હિંદુ વન મિન્સ સોસાયટી	...	...	...	૫૧૮
દિલ્હીમાં કમલના બરેલો દરવાર	...	...	...	૫૧૯
હિંદી તુરખી કમીટી	...	...	...	૫૨૦
પોષા કમીટીમાંથી કમીટી	...	...	...	૫૨૧
કમીટીના ઉપકારીક સેવાયદી	...	...	...	૫૨૨
પેપરકનમાં કમીટી	...	...	...	૫૨૩
દરમન રેડ ક્રેડેન્સ સોસાયટી	...	...	...	૫૨૪
કમીટીના માલનો ગિયરો	...	...	...	૫૨૫
દિલ્હીના મુસલમાનો	...	...	...	૫૨૬
મી.ગણીમાં રેડ ક્રેડેન્સ સોસાયટી	...	...	...	૫૨૭
મરિ કમીટી	...	...	...	૫૨૮
પાણી વરવમાન	...	...	...	૫૨૯
નાનાક ઉદ્યોગ કમીટીના કમીટી	...	...	...	૫૩૦
રેલમાં ફાલગુની વધારવા	...	...	...	૫૩૧
ફાલગુની	...	...	...	૫૩૨
ફાલગુની પીડાઓની મદદ મરિ	...	...	...	૫૩૩
ફાલગુની અને તેના કાર્યો	...	...	...	૫૩૪
ફાલગુની આફરીકા દરમન	...	...	...	૫૩૫

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૧૧ ડિસેમ્બર ૧૯૧૨

ખો. સાપ્તાહી છવ્વ

હવે હારીને મોઢાસપરતની મ્યુનીસીપાલિટીએ પોતાના કાર્યો હરાવ દેવા છે. પ્રથમ હરાવ એવો કર્યો હતો કે ખો. સાપ્તાહીને વેપારનો પરવાનો આપ્યો તે બાબત રીપોર્ટર એક રેવન્યુ ઉપર કામ ચલાવવું અને ખો. સાપ્તાહીને વીસકુલ વીજળીની બતી ન આપવી. આ બાબત ખો. રીપોર્ટર મ્યુનીસીપાલિટી ઉપર નોટીસ મોકલેલી. તેમાં કહેવામાં આવેલું છે કે મુકાબાની માગીને મ્યુનીસીપાલિટીની ઉપર કુકમ માગ્યો કે તેણે એક કમ બતી આપવી. સમન્સ નીકળ્યો તે પહેલાં બતી આપવાનો હરાવ કમરાપટીએ કર્યો છે તે રીપોર્ટર ઉપર કુકમ લેવાનો હતો તે માંડી વાળ્યો છે. આમ કહેવો મરદા અને મરદે મુલ એ વાક્ય વળી ખરું પડ્યું છે. પણ તેથી ખો. સાપ્તાહી અથવા તે કામ કુલાહ કહે તેમ નથી. અમે જો રીપોર્ટમાંથી ઉપરની બાબત આપી છે તે જ રીપોર્ટમાં એવું જણાયું છે કે કમરાપટીએ પોતાનો હરાવ રદ કર્યો છે તેવું કારણ એ છે કે સરકારે મદદ કરવા કં. વચન આપ્યું છે. સરકારે તે આપ્યું ને કહાલી મુકવા માગે છે તે આપ્યું જણીએ છીએ. એટલે આપણે સમજી કમીટીએ છીએ કે સરકાર પોતાનાથી બનતી કારીક ખો. સાપ્તાહીને હરાવ કરવા કરશે. તેની સામે આપણી પાસે એક જ ઉલાળ છે તુરસ્તી અને કહેર મુદ્દાસાધના કમીટીને માન આપવું. પ્રમાણિકપણું સંપૂર્ણ રીતે જાણવું. આપણે જેની પાસેથી માલ લઈએ તેની સામે તે આપણા મારાઓની સામે બધું મેળવવાની વસ્તુ. આ કુકમદારની પહેલી હરન છે. આપણી એમ ન હોય તો આપણને કમર કોપ નહીં, તે જો કોપ તો તે જો કહે નહીં.

ફુનિઅનની શી મતી છે.

આજ કાલ ફુનિઅનની વિવિધ મતી થઈ રહેલી એવામાં આવે છે. દરીપોલી ના તખ્તાપર કદાલીએ બજારોમાં એક આપણે લેવો. તેમાં એક પેલાને બળી જમાનું રાજ પોતે નમણું માને છે એવા રાજને પીધે દહાડે ફુટે છે. તાલોત પછાનો હારો કરવું જીજુ રાજ એ કુકમ ને દેશ આપે છે. રજ કલાકમાં જન વારોની લાકડા વડે પારકા મુલકનો કમળો લેવાય છે. અને ત્યાંના લોક આજુબાજુ ફુટે છે. ફુનિઅન બધું દેખતી આપણે મુજે મોકલે—એમાં કરે છે. આ આપણે દરીપોલીમાં લેવું.

હવે જરા ધરાન તરફ નજર કરીએ. આ નાનકડું કમલામી રાજ હજુ માંડ પોતાના પગબાર ઉજુ રહી કો છે. મહાંધ રૂકિયા તેની સ્વતંત્રતા કાનવી લેવા માગે છે. નિષ્પ્રજાપાતપણો હારો કરવું જીજુ એક રાજ (તુરખીને સલાહ આપનાર જરમની હજુ; ધરાનને સલાહ આપવા બિટન નીકળેલું છે.) ફુનિઅનની આ માગણીમાં વાળગીપણું મુવે છે અને તે કણુક કરી લેવા ધરાનને સલાહ મણુ કરે છે. પોતાની છુટ કુકાવા દેવાડું ધરાન પચાં કરી કમળું નથી. તે બરીટીક અને ફુનિઅનની બીજી પારલા મેટીને વચ્ચે પડવા વીનવે છે. અકરમ મંદ ફુનિઅન નમજાના કામો આજુબાજુ પણુ ઉઘી કરવી નથી. આ એક ધરાન ના તખ્તા પરનો.

ફુનિઅનમાં આજ ક એક જાણવ મતો આપ્યો છે. મુદ્દાપની એક કે બીજી બતીએ પોતાના કમીટીને જન વડે બમેરીકા હાથ કર્યો. સાંના બોલને મુલામ બનાવ્યા. તેમણે જોરદારીયા કમળે કર્યો. સાંના વતનીઓને જાનક માં નકાકવા. રીપોર્ટર આફરીકા તેની પણુ કમળું કરી અલાર પહેલાં મુદ્દાપી રાજ્યોએ પોતા વચ્ચે વહેંચી લીધો. અને બાકી છે તે ચારે, કુતસ કાકાના કુકમ માટે બાકે તેમ, માંડે માંડે કોઈ એક વાલી રહી છે. નાનકા મુદ્દાપી પુખ્તના કમળા પોણુ કમળાપર કુકમ મેળવી છે. પણ જન વચ્ચે નાંક

હવે ઇટાલીએ ટરીપોલી પકડ્યું અને રશિયા "પોતાના કામ જાળવવા માટે" ધરાવેલ હેશનપરેશન કરે છે. વળી આ રાજ્યો મીનમાં મીનમાં ટોળાની પેઠે 'પોતાના કામ' 'બહાનુ' આપી લેવા પી રહ્યાં છે.

આ બધું કા માટે? પોણી પચવી કામ કરવા છતાં પણ 'પોતાના કામો' પુરા ન થયા? ક્યાંથી આવે? આ તુજા પછે રાજ્યો પોતાંથી અને તો પરકુનીયા પણ જીતે અને આમ કુનીયા પાવમાલ થયા કરે. આવી વિચિત્ર ખતી જગતની છે!

વિચારવાનને સહેજે સવાલ થશે કે આવી દેશ ક્યાં સુધી ચાલશે? જવાબ સીધો છે. આવી દેશ થાય છે કેમકે સુધરેલી કુનીયાએ દેશતને દેવ મણી છે, એકઆરામને મોક્ષ મળ્યો છે, અને પશુ ખજાને મેક્ષને પામવાનું સરવેપરી સાધન ખોલેલ છે. એટલે જો પોતાની બળની પુલ માનવ જાતી ક્યાં કરશે, અને સરવ પાવના મુળ સમાન પધ્ધતને દેવ મણી, તો આ વિચિત્ર ખતીનું પ્રમળ કુનીયામાં વધ્યા કરશે. એકા વિચારવંત હશે તેઓ આદર્શજનો પ્રકીયા કમજરી, અને દયા બાવ અને પ્રેમનું સામરોજ્ય દેશતની બધાએ રજાપશે.

જરમીસ્ટનમાંથી હાંકીએને હાંકી કાઢવા

મ્યુનીસીપાલીટી વિ. કાળાસીંગ

નીચલી કોરટના ચુકાદો

મી. કાળાસીંગ સામે જરમીસ્ટનની મ્યુનીસીપાલીટીએ મરિયા કેસમાં જરમીસ્ટન ના માજીસ્ટ્રેટે તા. ૬ ફીએ. નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:—

પુરાવા ઉપરથી જણાય છે કે જરમીસ્ટન લોકેશન તરીકે ઓળખાએલી જગ્યા અસલ, કનસેલીડેટેડ ગ્રાન્ડ રીફાઈઝ ઓફ સાઈલ આદિકા લીમીટેડ નામની કા. ને તેના તાબાના નેટીવ નોકરો માટે રહેઠાણ બાંધવા સારૂ આપવામાં આવી હતી, અને એવી કરત કરવામાં આવી હતી કે જોરજ દાઉન અને જરમીસ્ટનમાં રહેતા નેટીવોને ત્યાં રહેવા દેવા. એવું જણાય છે કે ત્યાં રહેવા માટે એલીઆટીકાએ ક. ને જોરજ કરી. એ આજુબાજુ કમુન પાંખીને એકાદી રૂબ આપવામાં આવી

પાકળથી તે જતો ઉપરની કુપનીના કાવમાંથી રાંઠ માઈસ. ડીપ લીમીટેડ, અને રાંઠ વિક્ટોરીઆ ઇસ્ટ લીમીટેડ એ નામથી એ કુપનીએના કામમાં ગમે. ૧૯૦૬ની સાલમાં જરમીસ્ટન મ્યુનીસીપાલીટી સ્થપાઈ, અને એ લોકો તેની સર હદમાં આવ્યો. ૧૯૦૪માં મ્યુનીસીપાલીટીએ ઉપરની એ કુપનીઓ પાસેથી એ જતો કાંઈ જાતની કુદતની બધધી ક્યાં વચર લીધેથી લીધી. પછી તેણે તેનું ફેરફાર કાઢ્યું (સરવેઈ ક્યોર્) અને તેના વિચારો કરીને રહેડો બનાવ્યા. તાર પછી, ૧૯૦૫ ના ૧૭ મા કામદારી પહેલી કલમની રૂએ મ્યુનીસીપાલીટીને નેટીવ લોકેશનના જતો ઉપર પોતાની કુદત છે એવી લોકેશનનું મનરનર પાસે થી મજુરી મેળવી અને તેવી કુદત પારજી ક્યાંનો કરાવ પાસ ક્યોર્. આ લોકેશનના વહીવટ માટે કાઉન્સિલે અમુક બાય-લો કાઢ્યા, આ બાય-લોની કલમ ૭મીની રૂએ મજુર લોકેશનમાં રહેડો ન. ૪૬૨ માં રહેવા માટે કાળાસીંગે આજ થી આજરે એ વરજ ઉપર પરવાનગી મેળવી. તે વખતથી તે રહેડોમાં તે રહેડો આવ્યો છે. ઉપર કહેવાએલી એ કુપની એ અને મ્યુનીસીપાલીટી વચ્ચે ક્યાંકા લીસની અંદર એ લતામાં વેપાર કરવા ના હક કુપનીઓએ પોતાને સ્વાધીન રાખેલ છે. આ કરતને લીધે લતાના અસલ સાલીકા અથવા તેમના પ્રતિનિધિઓ સિવાયના ખીન ઠાકને પણ વેપાર કરતાં અટકાવવા મ્યુનીસીપાલીટીએ તજ લીજ કરી. ૧૯૧૦ ના સપ્ટેમ્બરની ૬ મા તારીખે આરોપી પર લોકેશનમાં વેપાર કરવાના ગ્રાન્ડ માટે જામીની રૂએ કામ મલાવવામાં આવેલું, અને જરમીસ્ટનના રેસીડન્ટ માજીસ્ટ્રેટની કોરટે તેને ગુન્હે માર કરાવેલ. તેમાં અપીલ ચર્તા એ ચુકાદો રહ થયો. અપીલ કોરટે એવું કારણ બતાવેલું કે જોરજ દાઉન લોકેશન તરીકે ઓળખાવાએલ લતાને મ્યુનીસીપલ કાઉન્સિલે પોતાના કરાવ વડે લોકેશન ૨૫૫ હોય એવો પૂરાવો પડ્યો નથી. આ વાત ૧૯૧૦ ના અક્ટોબરની ૧૭ મા એ મની તાર પછી મ્યુનીસીપાલીટીએ એ લતાને લોકેશન કરાવવાને કાંઈ પગલાં લીધાં હોય એવું જણાયું નથી. કેમકે હરિયાદીના વહીવે આ કેસમાં કમુલ કર્યું છે કે આ લ-લો ૧૯૦૩ થી ૧૯૦૬ સુધી ના મ્યુનીસીપલ એરડીનન્સ તમે ફીલ કર રહ્યાએલ લોકેશન કરતે નથી, તેમજ કાંઈ લોકેશન રાજ્યની બાય-લો

અમલમાં નથી છતાં રહેડોમાં રહેનારાઓ ને બાય-લોમાં જણાવ્યા મુજબના માસીક કાઢાથી રહેવા દેવામાં આવેલ છે. હવે મયા સપ્ટેમ્બરની ૬ મા તારીખે મ્યુનીસીપાલીટીએ આરોપીને એવી નોટીસ આપેલી કે જે તેના રહેડો ઉપર વેપાર ન કરવાની કમુલત લે ન આવે તો તેને તેનું રહેડો ખાલી કરવાની નોટીસ આપવામાં આવશે. આ નોટીસપર આરોપી એ ખાન દેવાની ના ખાલી, અને તા. ૨૬ મા સપ્ટેમ્બરે તેને ખીજ નોટીસ આપવામાં આવી કે તા. ૩૧ મા અક્ટોબર સુધીમાં તેણે રહેડો છોડી દેવી. તે તે રહેડો છોડી જવાની ના પાડે છે, અને મ્યુનીસીપાલીટી તેને હાંકી કાઢવનો કુદમ માને છે. આરોપીએ ફરીઆદી પાસેથી માસીક કાઢા પેટે રહેડો લીધેલું કામે છે. દર માસની કરઆતમાં પા. ૧ ની રકમ આપવાથી તેની પહેલિ (રીસીટ) ના રૂપમાં રહેડોની માસીક પરમીટ તેને મળતી. આ પરમીટ નેટીવ લોકેશનના બાય-લો તમે જરમીસ્ટન મ્યુનીસીપાલીટી એ કાલી હોય એવો સાર નીકળ્યો છે. આ પરમીટથી લખતપર નેટીવ લોકેશનના સુપરીન્ટેન્ડન્ટે સહી કરી છે, આરોપીને તે આપવામાં આવેલ છે, અને તેમાં 'મિ. રાજીવ' છે કે તે વડે કરીને માસીક કાઢત તરીકેનો કુદ મળે છે. મયા અક્ટોબર માસમાં કાઢવામાં આવેલી પરમીટની એક નકલ અમ-અ સામે જોડવામાં આવેલ છે, અને તે નમુનારૂપે છે. આ કેસની મુખ્ય વિચલે આ પ્રમાણે છે. હરિયાદીના વહીવે જણાવ્યું છે કે લોકેશનના બાય-લો કાળાપુરવક ચતાવાર મણી કાઢી નહીં, અને તેજ કારણથી ૧૯૧૦ ની સાલથી આજ સુધી આ બાય-લો અમલમાં મુકાવવા મ્યુનીસીપાલીટીએ કોરટને આજરો લીધો નથી; પણ એવું દેખાય છે કે લોકેશનવાળી સરહદનો વહીવટ આજ બાય-લો તમે, અમુ. ત્યાં સુધી અલાવવામાં આવેલ છે. મારો અભિપ્રાય પ્રમાણે આ બાય-લોને ખાનગી ઉપયોગના નિયમો બરાબર મળવા એકાએ, અને લોકેશનના રહેવાથી નેજ તે કાણ પડી કહે, કેમકે તે રહેડોમાં તે નિયમો પ્રમાણે આજવા રજાટ રીતે અથવા મોઢમ રીતે કમુલ મળેલ છે. આરોપીએ અમાવમાં જણાવ્યું હતીક રજા કરી છે. મારા અભિપ્રાય પ્રમાણે તેમાં કોટક કેસ સામે સમય ન થરાવ્યું હોય એવું પ્રમાણે લોકેશનમાં રાજીવ લોકેશનમાં આવ્યાથી તે તે કામલ કરવા

દીધું છે. અમલને પેતાને પુરાવાની જરૂર રહેતી નથી. આરોપીએ એવી દલીલ કરી છે કે સ્ટેડની જે પરમીટપર ફરી પાઠીનો આધાર છે તે લોરેશન બામ-બોની ઉપી કલસની રૂએ કાલવામાં આવેલ છે, અને એ બામ-બો તમે ફરીપાટી પોતે પણ અધાએલ હોવાથી પરમીટની મુલત દીમે-બની આખર તારીખ સુધીની મજાવી નેમ્મએ. આ મુદ્દાપર બહુ ચર્ચા કરવાની જરૂર નથી, કેમકે જમી કલસ ના ખોડા અમવા માનેલા શબ્દો ઉપરથી તે મુદ્દો ઉપજવી કાઢેલો છે. બામ-બોની જે નકલ રજુ કરવામાં આવી છે તેથી સ્પષ્ટ થાય છે કે જમી કલસ તમે આપેલી સ્ટેડ સંબંધી પરમીટને મહીના એકની મુદતની નોટીસ આપીને રદ કરી શકાય છે, અને તેથી સ્ટેડની પરમીટ રીતસરજ છે એમ મધુપુ નોમ્મએ. વળી આરોપી કનકાર કરે છે કે પિતે સ્ટેડને મ્યુનીસીપાલીટીના લીસથી ધરાવતો નથી, પણ કમુલ કરે છે કે તે સ્ટેડમાં રહે છે, તેને એક મહીનાની નોટીસ મળી છે, અને તે નોટીસ પ્રમાણે ચાલવા માગતો નથી.

આ બચાવ સંબંધમાં તેણે કોઇ પુરાવો રજુ કર્યો નથી કે જેથી એવું કેપાય કે આરોપીએ સ્ટેડમાં રહેવાનો કલ લેવાના અમાલના માલીકો પાસેથી મેળવ્યો હોય. ઉલટાનું પુરાવાથી એવું બતાવાય છે કે તેણે એ વરસપર સ્ટેડનો કળને ફરીપાટી પાસેથી મેળવેલો; અને ત્યાર પછી મહીને મહીને ફરીપાટી મ્યુનીસીપાલીટીને કાડુ કર્યું, અને માલીક પરમીટ મેળવી, જે પરમીટમાં રહેણાણની સરતો લખી હતી. મારા અભિપ્રાય પ્રમાણે આ પક્ષ પુરાવો છે કે આરોપીએ રહેણાણની સરતો માન્ય રાખેલી અને તેથી તે હવે નથી કહી શકતો કે મેં એ સરતો નહીં માન્ય કરેલી. રીત સર રચાવેલા લોરેશનની અંદર આ સ્ટેડ આવેલી હોય કે ન હોય તેથી કાંઇ ફરી પાટી અને આરોપી વચ્ચેના ધરખણી અને કાડુતનો સંબંધ છે તે મટી જતો નથી. આરોપીએ સ્ટેડ નં. ૪૬૨ ફરી પાટી પાસેથી માલીક કાડુત તરીકે રાખેલ છે, અને ફરીપાટી તે અમાલતને મહીનાની નોટીસ આપીને રદ કરવા મુખ ત્યાર છે. તેથી મ્યુનીસીપાલીટીને આમ પ્રમાણેનો કાંઈ કાલવાને કુલ મળશે. ફરીપાટીની નુકસાની કાઢેલી મામલો અખ-ધમાં જન્મલ છે કે આરોપીને અધી સુધીને વરસપર નકાલેલ છે. તેણે ફરીપાટીના કાનો વાધો લીધો છે, પણ

ફરીપાટીને કોરડા આચળ આવવાની જરૂર પડી છે, જેથી કાંઈ નુકસાની ન થએલ છતાં નુકસાની મળવા તે કહ્યાર છે. ખાટે પા. ૧ નુકસાની તરીકે જે અપાનું છે. મુકલો અપાઇ જતાં આરોપી દીડીના વધીલે અપીલ નોંધાવવાનું બહેર કર્યું હતું.

મી. પોલાકનું બાપજી

હેમ્પસ્ટેડ પીસ એન્ડ આર્જિટેરેશન સોસાયટીમાં

(અમારા અવરપત્રી તરફથી)

હેમ્પસ્ટેડ પીસ એન્ડ આર્જિટેરેશન સોસાયટીના આચનમધી લીયસ્ટ્રોટમાં ફેરેન્ડસ મીટીંગ હાલિસ નામના મહાનમાં તા. ૧૮ મી અક્ટોબરે હાલિજ આદરિકા ના અને ખાસ કરીને તરિવાલના હીંદી એની સ્થિતિ ઉપર મી. પોલાકે બાપજી આપ્યું હતું.

પ્રમુખસ્થાને

મી. સી. હ. મેરીસ હતા. તેમણે બાપજી કરને અતઃકરણપુરવક આવકાર આપ્યો, અને કાર હળને જણાવ્યું કે સુલેહનાં મંડળાથી, અને ન્યાય મેળવવાની મહેનત લેનારા મંડળાની નેમ એક સરખી હોય છે, કેમકે જ્યાં અન્યાય વરતલો હોય છે, ત્યાં સુલેહ દોષ શકતી નથી. વળી ન્યાય મેળવવામાં અવરહસ્તી વાપરવામાં આવે છે, તેથી એક નવી ભતનો લુલમ કર થાય છે, પણ સત્યામદ ધારણ કરવાથી ધારેલો હેતુ ખાતી બરેલી રીતે પાર પડે છે; અને અવરહસ્તીની રીત કરતાં સત્યા પ્રકર્માં વધારે હિંમત અને વધારે કહાપજી ની જરૂર પડે છે.

મી. પોલાકે

પછી બાપજી કહ કર્યું. પ્રથમ તો મી. મેન્ગરહેન, મી. લીટલહન, લોરડ લેન્સ ડાઉન અને લોરડ સેલમેરને બેપર લગાધના કારણેમાં હાલિજ આદરિકા રીપબ્લીકના હીંદીઓની કાઠમારીનો કેવો ઉપયોગ કર્યો હતો તે બતાવ્યું, અને કહ્યું કે રીપબ્લીક તામે મધુ અને ખિટીક સંબધમાં તેને જોડી દેવામાં આવ્યું છતાં તે કાઠમારી તો એવીને એવીજ આજુ છે. નાતાલ વિષે બોલતાં તેમણે જણાવ્યું કે ૫૦ વરસ પહેલાં નાતાલને આજાદ કરવાને અરથી મુલતીની સ્થિતી જેવા મીરમીટની રીત દાખલ કરવામાં આવી હતી, અને હીંદી અકલ સાથે

મકલત કરીને પાંચ વરસની અંધણીથી હીંદી મલુશને બોલાવવાની ઓડવલ કરી હતી; આ અંધણી પુરી થયે ફરી અંધણી લગાય છે; આપા ૧૦૦ હીંદી અમુરોને ૪૦ હીંદી મોરતોને ચાવવાનો રીવાજ સંખવામાં આવ્યો છે; અને પુરપતે ૧૨/- તથા કીને ૧/- નો પતાર આપવામાં આવે છે. આ રીતમાં કેટલો કડો અપાકો છે અને તેથી પ્રવનની કેટલી અયોગતી થાય છે, તેનું બાપજીતીએ અપુરણ બ્યાન કર્યું. પછી જે હીંદીઓ મીરમીટમાંથી છુટા થઈ સ્વતંત્રપણે રહેવા માગતા હોય તેઓની અને ખીલ સારા વરસના હીંદી ઓ જે સ્વતંત્ર રીતે કોલોનીમાં દાખલ થતા હોય તેઓની ઉપર એક પછી એક કેવી મુશીમતો પાડવામાં આવે છે તેનું બ્યાન કર્યું. ફેલ્ડરેકન અને ઇમી જેલન કાલદાઓના લુલમ વિષે તેમણે ખાસ વિવેચન કર્યું, અને તે વડે ચતાં કામી અપમાનની સામે જવા હીંદીઓ સત્યામદથી કેવી બહાદુરી બરેલી રીતે લડ્યા તેનો ચિતાર આપ્યો. પરમળ સાથેની આતમળળની સાઠાખાર વરસની લગાધને અતે ફેલ્ડરેકન કાપડો આખરે નાજુક થયો ખરો, પણ એમ છતાં હજી એ કાલદા—સેનેરી અને ટાઉનશીપ—લગાત છે કે જેથી હીંદીઓને પરણે સોકેકનમાં જવું પડે અને અસલના વખતના જુ મોકીના જેવી પાવમાલ કર નારી કાઠમારીઓને કારણે મધુ પડે તેમ છે.

કેશવ

મી. પોલાકનું બાપજી પુરં જવા બાદ મીલ વીન્ટરમેટમની દરખાસ્ત અને મી. પારેખના ટેકાથી સર્વનુમતે કરાવ પતાર થયે હતો કે તરિવાલના સેનેરી અને ટાઉનશીપ કાલદાના અમલથી ત્યાંના હીંદી ઓ પાવમાલ મધુ ભમ તેમ છે તથા તે સંસ્થાનમાંથી તેઓને બામી છુટવાની ફરજ પડે તેમ છે, એટલે તે નાજુક ન થાય ત્યાં સુધી તેનો અમલ ન કરવામાં આવે. આ ફરિપતી નકલો હીંદી તથા સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાનો પર મોકલવાની પ્રમુખને વિનંતી કરવામાં આવી હતી.

ઉવર બાપજીતીનો આજાર માની સલા બરખાસ્ત મધુ હતી.

અરમીરહતથી મી. રામજીવર્ધીક મી. લકશન પારેની હાલિજ આદરિકાના હીંદી અ કોનકાર-કા અ-અની વિનંતી રેક આવે છે.

વિભાગની કમીટીની સતત સંકેત

સંસ્થાનના આગામી પ્રધાનપર
સંકેત

સંકેત કમીટીના સેક્રેટરીએ તા. ૭
મી નવેમ્બરે નીચેના જાણીતું સંસ્થાન
આગામી પ્રધાન ઉપર મોકલ્યું હતું:—

સંકેત,—સંસ્થાનના આગામી પ્રધાન
વિશેષ વધતી જતી સેક્રેટરી વિશેષના
આગામી પ્રધાન ઉપર મોકલ્યું હતું:—
૩૦ મી સપ્ટેમ્બરના 'ક. જો.' ની કારણ
એ મારી કમીટી વતી હું આપને મોકલ
વા રજા થઈ જાય છે. તેમાં 'સેક્રેટરી પ્રોવી
ન્સ હેલ્થ' અને કમિશનર ડેપુટી સેક્રેટરી
ના ઉત્તર છે.

માન્ય સેક્રેટરી વેપારીઓની કાનૂની
તપાસવાની નેમવાળા કાનૂનને ધ્યાન
રેવાનું વધી સરકાર એક પદી પણ નહીં
સામે એક મારી કમીટીને બેરોસ છે.

મારે આપને માફ આપવું જોઈએ કે
મારી રીતે નાતાલમાં તથા કેપટોવનીમાં
જાયે તે હોદ્દા બાધેસેન્સ મેળવી શકતા
નથી. જેઓ બાધેસેન્સ મેળવી શકે છે
તેઓ લગભગ બધા જુના અને આખર
હાર વેપારી હોય છે. તેઓ આખરે
હોય છે તેનો પુરાવો એ કે હોદ્દા વેપારી
તેની કારના મેરા વેપારી કરતાં હોલસેન્સ
કુશળતાથી વધારે મારી કરતાં એ માલ
ખરીદી શકે છે. મારી કમીટી એવું
માને છે કે સંસ્થાનના આગામી પ્રધાન
એ કરતાં મેરાઓમાં નાદારીનું પ્રમાણ
વધુ જોવામાં આવે છે ત્યાં આવી ઉચ્છેદન
માલી રહી છે તે વેપારીની સ્થિતિ સુધા
સ્વા નહીં પણ કાલેસર ત્યાં વધી રહેલી
હોદ્દા પ્રજાને પામવામાં કરીને હાથ
કાઢવા.

પેરટ ઇન્ડીકામેથી મી. જી. એ.
પાંડે જણાવે છે કે:—અત્રેના મી. મહ
મહ પ્રમાણે દેશ જનાર હોવાથી મુશ્કેલ
માન બાધેસેન્સ એક મીટીંગ તેમના માન
માં થઈ હતી મહોમેડન કમિશન કી
ના મેમ્બર તરીકેના તેમના કામનાં વખાણ
કરનામાં આવ્યાં, તથા તેમની જગ્યાએ
કમીટીના મેમ્બર તરીકે તેમના બાધ મી.
મહમદ હસનની નીમજીક થઈ. છેવટે
તુરકીના કમમાં જુના માલીને મીટીંગ
જરૂરિયાત થઈ હતી.

પ્રોટેક્ટરનો વારસોક રીપોર્ટ

(મથા બાંધી માલુમ)

પ્રોટેક્ટર જણાવે છે કે મજુરો અને
માલીકા વચ્ચેનો સંબંધ સુધરતો જાયો
છે. મેરકાન્ડરી, કુશળતા અને આદર વિશે
રેના કેસો આમથી સાલમાં ૬૬૧ થયા
હતા તે પદીને આ સાલ ૭૬૬ થયા છે.
વળી મજુરો કુશળતાને કેસ મારી જણ
માં એક જ જાયો છે. કુશળતામાં
૨૬ કાનૂનમાં થઈ હતી, બધા આમથી
સાલ તે બાધેસેન્સ ૬૮ નો હતો. એ
મજુર કુશળતાના કાનૂનમાં આવ્યા
કામ કરતા મજુરપર મેરાએ કુશળતા
કર્મે હતો, જે માટે તેનો પા. ૧૦ નો
૬૩ થયો હતો. આવ્યાના કારણથી
આગામી એ આખરે બરાબર આન
આપેલ હોવાથી મારી તેનો મુન્દો થઈ
એવી બીક અને કાનૂની નથી. તેમ
કેસો કામ કરવા તે હોદ્દા ખુશી ન હોત
તો તેને બીજા કેસો મેડવવામાં આવત.

એ કાનૂનમાં મારીકાને તેમના તાળા
ની મેરાત મજુરપર કુશળતા કરવાને પા.
૬ ને પા. ૧ ના ૬૦ થયા હતા. એમાં
થી એક કુશળતા મજુર નહોતો, પણ
મેરાતપર તે થયેલ હોવાના કારણે
માલુમેટ મારી સળ કરેલ હોવી જોઈ
એ. એમાંથી એક મેરાતે માલીક બદલ
વાની કમીટી બતાવી નહોતી.

કુશળતા એક કાનૂનમાં મીટીંગ
બાંધ પાડવાનો કુશળતા કરવાની અને જરૂર
પદી નહોતી તેમજ મજુરો સારી રીતે
કામ ન કરતા હોય એ કારણે
પણ મીટીંગ તોડી નાખવાનો કુશળતા
વાની અને બાંધેલ જરૂર પદી છે.

માલીકા બાધેસેન્સ રીતે કાલ તેમના
મજુરોની આખરમાં વધારે કાનૂન શમે
છે, અને મજુરોની તરફ ખસી રીતે
વરતાના સરકારો અને મેમ્બરો રાખ
નાસેન્સે કાલી મુશ્કેલ તપાસ હોય છે.
આગામી તેઓ સરકારોની વરતાકર
પછેડા કરવા કાલીક કરતા તેમ હવે
જોઈને છે.

હતા એક આખરનો તો હજુ નીવેડો
થયો નથી. આ આખર તે કાનૂનમાં કરા
વેલ કાલીક કરતાં વધારે કામ લેવાને
લગતી છે. મારા આગામી રીપોર્ટમાં
(પ્રોટેક્ટર કહે છે) આ આખરે મારા
કરવો પડેલ હતો.

હતા આ આખરમાં પણ હું વધર
આગામી કહું છું કે આમથી સાલો
કરતા વધારે સારી સ્થિતિ થવા બાધી

છે. કાનૂનમાં કામ આવ્યું હોય તે
સિવાયના કાનૂનમાં વધારાના વખતમાં
કામ લેવા માટે આગામી વધારાના પૈસા
આપવામાં આવે છે.

મેરકાન્ડરી મેલીમાં વધુ પડતું કામ
લેવા છે એવું કારણ કે મેરકાન્ડરી કામને
દિવસનું રીતસરનું કામ મજુરો, એ
નકરી કરવાનું મુશ્કેલ છે. મારા આગામી
ના રીપોર્ટમાં મારા કામ પ્રમાણે
કાનૂનના કારણથી એક કામમાં
વધુ માલુમેટો ઉમેરો કર્યો છે, અને
તેથી રાજે કામ કરવાની સ્થિતિમાં રાહત
મળતી હોવી જોઈએ.

[અખર]

પાછો પડેલો બોક્સપરમનો ટાઉન કમિશનર

સરકારની મદદપર રાખેલો આધાર

તા. ૮ મીના 'સેક્રેટરી એક્સપ્રેસ' થી
જણાય છે કે બોક્સપરમ ટાઉન કમિશનર
ની એક ખાસ મીટીંગ તા. ૧૮ મીએ
મળી હતી. જે વખતે એવું કારણમાં
આવ્યું હતું કે સેક્રેટરીને બાધેસેન્સ
આપવા માટે રેવન્યુ રીસીવરપર કામ
ચલાવવાનો વિચાર મારી વાળવો, તેમજ
વીજળીક બત્તી વિશે સેક્રેટરીને ન
આપવા કરેલો કારણ રહ્યો.

એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું
કે મેમ્બર તથા કમીટીના મેમ્બરો મુશ્કેલ
પ્રધાનની આ આખરમાં મુશ્કેલ બીધી
હતી તે વખતે મેમ્બરોને જણાવવામાં
આવ્યું હતું કે રેવન્યુ કમિશનર લોકને નહીં
રહેવા દેવામાં આવે એવી વેચાણની
કરતો આમમાં મુશ્કેલ કારણે ઉતાવળે
પગલાં લેવા પાર છે. આમ આવ તો,
સેક્રેટરી એક્સપ્રેસ ઉમેરે છે કે આ
સેક્રેટરી જપ્ત થવાનો વખત આવશે.

પેરટ ઇન્ડીકામેથી વેદ મરમ સંજાના
સેક્રેટરી જાયે છે કે સંજાની મીટીંગ તા.
૭ જીએ મી. કે. એન. અમતના પ્રમુખ
પણ નીચે મળી હતી. સંજાના કાનૂન
વિશે તથા તમામથી થતાં મુશ્કેલ વિશે
બોધદાયક વિવેચન સંજાસંજાએ કર્યા પછી
મરમ સંજાની કરી સહ વિવેચન થયો
હતો.

દિલ્હીમાં દબદબાભરેલો દરબાર

અંગ્રેજ રાજકર્તાઓએ પાડેલી છાપ

નવાલેશમાં રાજધાની કલકત્તાથી દિલ્હી

(રહેઠાણ તરીકે ઉપરથી)

તા. ૧૨ માંને દિવસે દિલ્હીમાં દરબાર સાથે કીક સોનેરી ઝુલેલા પોસ્ટાકમાં સભ્ય થયેલા ગેરા જડી પોસ્ટનારાઓ એ વાજન અને ફુંકણના ધોર નાદસાથે મધુવારે જડી પોસ્ટારી અને દરબાર ખુલ્લો યુક્તિએ ભહેર થયો. આરબાદ દહેરો વચ્ચે; તેમાં સહેનસાહનો રાજ્યાભિષેક ભહેર કરવામાં આવ્યો. જડી પોસ્ટનારા એ હરીથી રાજદરબારની દબદબા નમન કરી જડી પોસ્ટારી. પછી દરબાર મંડપ ના મધ્ય ભાગમાં બાદશાહી વાવટો ઉભે ડીને દરજો કરવામાં આવ્યો, અને હવે આરબાદ સભ્ય થયેલા ધાવણનાઓએ પોતાના હથિઆર ફરકાવ્યા, અને તેની સાથે અંગ્રેજ રાજકર્તા મવાયુ. એવાદ દહેરો વચ્ચે રહેવાના ચિન્હ તરીકે ૧૦૧ તોપો વહોડવામાં આવી. તે બાદ હરી થી ગેરા બાદોએ જડી પોસ્ટારી. અને એવટે સભામાં પ્રસરેલી અત્યંત મુખકોદી વચ્ચે ના. સહેનસાહ બાપજી કરવા ઉભા થયા. તે દરમ્યાન તે નામદારે ભહેર કર્યું કે હીંદી સરકારની સભ્યધાની કલકત્તાથી દિલ્હી ખાતે લાવવામાં આવશે. આખા બંગાળા ઉપર એક મવરનર નીમાલે, બીકાર એલાનામપુર અને ગોરી સાન્યા પ્રતિ ઉપર સેફ્ટેનંટ મવરનર નીમાલે, અને આસામને ગીફ કમીસનર ની કલકત્તા તથે યુક્તિમાં આવશે. આરબાદ ના. સહેનસાહે બીજી બક્ષીએ ભહેર કરવા માટે વાજસરખને ફરમાવ્યું.

ક્રાંતિકારમાં કહી ન બનેલ હોય એવા દબદબા સાથે રાજ્યાભિષેકનો દરબાર આજ અરાયે એ વખતે બીજાઓમાં હીંદી સમાજમાં ખ્યાલિ પામેલા રાજદરબાર, નામકિત પુરુષો, તથા દુનિઆના જુદા જુદા ભાગના બજીતા પરીણાઓ હાજર હતા. જેટલીક મહારાણીઓ અને દેશી બાનુઓ પણ ખાસ બજીઓવાળા પડદા ની બેઠકમાં બેઠવામાં થયેલ. વિધવિધ રંગના રેશમી પોસ્ટાક, તે પરની કરી વિગેરે સોના કામનો કમમમાટ, અને ચીંદીના મરેજા તથા બીજા કમીના અને કવાલીરના કળકાટથી દરબારનો દેખાવ એકદરે એકદમ આજી નામે તેવો હતો. પ્રથમ વાજસરખની રવારી આવી એ બાદ જેટલીક લશ્કરી ફુકડીઓને મોખરે રાખી અંત રક્ષેલા સાથે ના. સહેનસાહ દરબાર માં પહોંચ્યા, અને સ્વચ્છિત્ત રાજ ગીત આપ વાજવાળાઓએ બબ નાદ કર્યો. ના. સહેનસાહને રાજ રજવાડાએ, અમલ ધરોએ તથા હાજર થયેલા પ્રસિદ્ધ હીંદી જોએ નખીને માન આપ્યા પછી સોન ચીંદીના બનાવેલ ચાર સીંકાસનોપર ના. સહેનસાહ, સહેનસાહ બાલુ અને તેમની બે બાજુએ વાજસરખ અને તેમના બાલુ એ બેઠક લીધી. ત્યારબાદ આરે દબદબ

તથા અમુક ડેડીઓને છોડી યુક્તિમાં આવશે. એવટે ગેરા જડી પોસ્ટનારાઓ હરીથી મોઢા દબદબા સાથે સીંકાસન આગળ આવી, નમન કરી, જડી પોસ્ટારી, અને પોતાની ટોપી ઉઘી કરી, સહેનસાહ માટે ત્રણ ખુલાલીના પોસ્ટાર કર્યા. તેની સાથેજ સભામાં બેઠવામાં થયેલા એક લાખ માણસ હવે બેઠા થઈ પગથર થયા, અને હવેનાદ કર્યો. સભામાંકપ ની બહાર ઉભેલા લશ્કરે પોતાનો અવાજ ઉમેરી નાદમાં ઉમેરો કર્યો.

બાદ દરબાર બંધ કરવામાં ભહેર થયું. હરીથી રાજકર્તા મવાયુ, અને જડી પોસ્ટારી. અને દરબાર બંધ થયો. બેઠકની તોળીઓના અવાજને વચ્ચે નામદાર સહેનસાહ વિગેરે ચેતપોતાને સ્વાસ્થ્યે જવા વિશ્વાસ થયા.

તથા અમુક ડેડીઓને છોડી યુક્તિમાં આવશે.

બાદ દરબાર બંધ કરવામાં ભહેર થયું. હરીથી રાજકર્તા મવાયુ, અને જડી પોસ્ટારી. અને દરબાર બંધ થયો. બેઠકની તોળીઓના અવાજને વચ્ચે નામદાર સહેનસાહ વિગેરે ચેતપોતાને સ્વાસ્થ્યે જવા વિશ્વાસ થયા.

આખા હીંદમાં

આજે આખા હીંદમાં તહેવાર પાળ્યો હતો. દિલ્હીમાં મધ્યે એવેજ દરબાર રચાનીક અધિકારીઓની હુમત નીચે દેશના દરેક દરેક સહેર અને ગામમાં રાજની જખીવડે લશ્કરમાં આવ્યો હતો, અને ઉપર કહી તે નવાલેશ ભહેર કરવામાં આવી હતી. દરેક લશ્કરી મથકે ૧૦૧ તોપો વહોડામાં હતી. મુંબઈ, કલકત્તા, રંગુન વિગેરે ઠેકાણે જુદાજુદા અને રોસની પાછળ પુઠળ પોસ્ટો અરવવામાં આવ્યો હતો.

દિલ્હી ખાતેના દરબારનું વરણુન કરતાં રટર ઉમેરે છે કે તે વખતની કિયા અને દમામથી સર્વત્ર બબ્બતા છવાઈ રહી હતી. એકંદરે દેખાવ, કળકાટ, રંગનો બહાર અને એકાં મથેલાં સોજાની બલક ગોર તરેકનીજ હતી. આ સમયની લોક લાગણી અને વહાલારી કહી પણ વિસ રાશે નહીં, અને આ બનાવ બાદગીરીમાં કાપમ રહી જશે.

રાજધાનીનું પ્રથમ બદલવાની બાબત તે લોકોએ વધાની લીધી હોય એવું જણાયું નથી. હીંદમાં તેમજ વિશાખત માં તે બાબતપર ચરચાઓ ઉભી થયેલ છે.

પ્રાધમ્યનો ખાસ અવરપની જણાવે છે કે રાજધાની બદલવાની બીનાએ રાજના અપાર પરિભળ અને સરવોપરી સત્તાની કાપ હીંદીઓપર પાડી છે.

તે ઉપરાંત એવું ઉમેરવામાં આવે છે કે રાજધાની બદલવાની યોજાવનારી ચાત કલણી સભા દીન થઈ મંડ હતી.

બે મુખારકખાદી મોકલનાર

રૂટર કહે છે કે કેપટાઉનથી ત્યાંના સા. આ. ઈન્ડિયન એસોસિએશનના પ્રમુખે વિલ્હી દરબાર પ્રમુખે મુખારકખાદીનો જાહેરો મોકલ્યો છે. તેમાં મોકલનાર પોતાના મંડળની વહાલારી ના. સહેન કાઢને મોકલી છે, અને તે કિપરાંત દર બાર હિંદુસ્તાનને અસીરવાદ જમાન થઈ પડે એ જણાવી ના. સહેનકાઢને કુવા દીધી છે.

અથવા જાહેરો જાહેરી મોકલવામાં કેપટાઉનનું મંડળ એકલું નથી. ડરબન થી પણ તેવો જાહેરો મોકલ્યાએલો જોવા માં આવે છે. સ્થાનિક જાણથી જણાવ છે કે બે મુખારકખાદીનો બીજો જાહેરો મોકલનાર "બી નાતાલ જા.જી.મ.ડળ" એ નામનું મંડળ છે. એ પાર્સિક જા.જી.ના "બી. પી. ઇ. રામસુદર પાટલ" નામના સેક્રેટરીએ સુનિવનના મુખ્ય પ્રધાન મારકેટ જાહેરો—વારે—મોકલ્યો છે. તેમાં "નતાલના હિંદુ પરમ ક્ષેત્રો" વતી નામદાર સહેનકાઢને મુખારકખાદી આપી છે; પોતાના મંડળની વહાલારી ખતાવી છે, તથા આપી સહેન કાઢતની આખાદી આદી છે.

તા. ૧-મીએ ના. સહેનકાઢે દિલ્હી ખાતે કીમ એકવરડની માહગીરીના બાંધ કામનો પાયો નાખવાની દીવા કરી હતી. તા. ૬ મીએ તે નામદાર જોરાએનો પુટ બોલનો મેચ જોવા ગયા હતા. તેમણે ૧૦૦ જેટલા દેશી રાજની સુલાકાત સહ વાતચીત કરી છે, અને ૮ દેશી રાજને અસાધારણ પદવીએ આપેલ છે. રૂટર જણાવે છે કે આપુ માન મળવાથી એ દેશી રાજઓ બહુ ખુશ થયા છે.

રૂટર જણાવે છે કે તા. ૧૪ મીએ ના. સહેનકાઢે ૫૦,૦૦૦ ના બચ્કરને કવંચત કરાવી હતી. આ કવંચતમાં કેટલાક દેશી રાજઓએ પણ ભાગ લીધો હતો, જેમાંના બે સાવ બાળક હતા.

વેલ્થમ ખાતે સુદર મંદીર બંધાવવા માટે અને બીજી રીતે ધરમ જાવનને જમત રાખવા માટે ત્યાંના હિંદુઓનાં વખાણ કરતાં ટેંકાટથી એક ચરમાપત્રી કહે છે કે બહી હિંદુઓની વસ્તિ વેલ્થમના જેટલીજ છે, પણ મંદીરની હાલત ઘણી નબળી છે. તે જાતેનાં આગેવાનોને વિનંતિ છે કે આ કામ તેઓ ટુરંત ઉપાદી લેશે.

કેલોનીઓમાં હીંદી સવાલ

‘મરકહુરી’ની દીકરીઓ

ના. સહેનકાઢે મુખારકખાદી જાહેર કરવા તે પ્રસંગ પર રીકા કરતાં કેલોની ઓમાં હિંદીઓની સ્થિતિના સવાલ વિષે ‘મરકહુરી’ નીચે મુજબ કહે છે—

પુરૂ રાજના જમજની અસર હિંદુસ્તાન ના મોકા ઉપર જેટલી થાય છે તેટલી ખરીદીક સંસ્થાઓના મોકા ઉપર નથી થતી. અને જો કે અમકાદાર દરબાર, તખ્તનહીન ધરાની કિચ વગેરે બનાવોથી કેટલાક વખત થયાં ઉભી થયેલી અસાંતિ નો સમુજાએ આત આવે એવી વડી સમજી તે તો જહુ વધારે પડતી કહેવાય છતાં એટલું તો ખરું કે તેવી હિંદુસ્તાનમાં ખરીદીક રાજની બડ તો વધારે મજબુત થશે અને કેલોની વહાલારીમાં ઉમેરો પણ થશે. ખરીદીક રાજના બીજા કાણે, બધાં હિંદીઓ તરફ તિરસ્કારની નજર જેવામાં આવે છે, અથવા તો તેઓને જામથી લોકોથી કંઈક ચડીમાતા મજુવામાં આવે છે ત્યાં પણ તેની ચોટી ઘણી સારી અસર થયા વિના નહિ રહે. આપણે બધા એક પાતમાં તો હીંક હીંક મળતા આવીએ છીએ કે ખરીદીક કેલોનીમાં હમેશને માટે રહેવા હિંદીઓને આવકા દેવાય નહિ, પણ જેઓ અત્યારે કેલોનીમાં છે, અને જેઓ અપેક્ષર હોય ધરાવે છે, તેઓને તો વાજબી રીતે રાખવા જોઈએ. સહેનકાઢતના માનને ખાતર અને કિટીક રાજ્યવા મુદ્દાને ખાતર આપણું તો મુખ જ જોઈએ. આ દરજ્જેમાંથી પાણું પમણું બરવામાં આવે તે રાજ્ય કરનારી પ્રજાની સલામતીનું ચિન્હ છે.

અરમાપત્રીએને જવાબ

“ક. જ.”—જાપવા ભાષક નથી.
“કે. પી.”—વિચારમાટે પ્રલબ્ધ.
“સ. ક. ખ.”—તકારી બીન જાહેર કામને લગતી નથી.
“મ. સ. ડી.” (કીરચાણી)—આ બીન બહુ જુની છે; વળી સલામતકની હાલત સંબંધમાં અને એવાજ બનાવો બની રમેલ કેલોથી નવીનતાવાળી કાને તેમ નથી.
બી. ઝૂનથી સુબામ રસુલ—તમારે કીરચાણી અંગે મુરૂ પ્રાધવાનું જણાવ્યું છે. આ બાબતે મને કંઈ ખબર નથી.

પરચુરણ

તા. ૧૪ મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે કેપટાઉનને એ આમળ રખી વચુરણું વગર કપડો કરડું છે. જરૂરને જાણ કરવા વચરજ કરણે થયા હતા.

વિજાવતની પારલામેન્ટમાં થયેલી ચર્ચા ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે ધરાન અને દક્ષિણ વચ્ચેના કવાલનો તીરેકે ઉચ્ચાની ઠોરીકથી બાવી બસે.

જામનારના સુમતાન જામનારની માદી છોડી લંડનમાં વસવા લાગ્યા છે. તેમની માદી ઉપર તેમના પિત્રાઇ સહયોગ ખરીદાની નીમજીક થઈ છે.

બીનમાં યુરોપી તારીખવાર પ્રમાણે વખતની મજૂતરી જાખજ કરવાને બીનાઇ સરકાર વિચાર ચલાવે છે.

તા. ૮ મીએ જા.ડનમાં માંદીની પાટનો બાવ આઈસના રપડ પેની લેખે હતો.

લોકા દિવસપર ડરબનની કોરટમાં મજૂ જોરાએ કાળા માણસો પર કુમલો કરમ ના કેસ ચાલ્યા હતા. બે કેસનો મુકાદ્દ મળતાં બને આરોપીને કંડની સજા થઈ હતી એક કેસમાં જોરાએ પોતાના તાળા ના હાંદીને ચાણખ વતી ફટકા લગાવ્યા હતા, એ માટે આરોપી પા. ૩ નો ફક બરી છુટો થયો હતો. આવા કેસો જહુ બનવા લાગ્યા છે એવું જણાવી ચાણ રનેટે સખત ટીકા કરી હતી.

ગયા કાનીવારે મધ્ય રાત્રે ડરબનમાં પીજળીના ચમકારા સાથે વરસાદનું તોફાન થઈ આવતાં ઇમેકરીક પાવર સ્ટેશન આમળ એક હીંદી પર પીજળી પડતાં તેનું તરકાલ મરણ થયું હતું.

પરદેશી જમજદારોની નીમજીક કરવામાં ધરાનની સરકારની આડે આવવાની મામથી રજિમન ધરકાર માંદી વાને તો સમાધાની કરવા ધરાન ખુશી છે એવું ધરાની સરકારે જણાવ્યું છે.

ઉમરાવની સલામાં મોરક કરકનના સવાસના જવાબમાં મોરક મોરલીએ જણાવ્યું હતું કે એને કિંક ચિદન અને દક્ષિણ કાળી કડકો તો ધરાના મામજા નો નીચેના વાવતાં રરકા નહીં આવે.

પટાણા-પુરકો લડાઈ

(રૂઢના તારો ઉપરથી)

એશીઆઈ અને યુરોપી પુરકોનાં ગાલી પોલી, ડારડનસ્ટ્રા, રમરના, અને બીજાં કેટલાક કોસ્લેબમાં મથકોમાં વસતા પટાણીઓને પુરકો સરકારથી બહાર હાંકી કાઢવાનો પુરકો સરકારે કરાવ્યો છે.

ડારડનસ્ટ્રાની સામુદ્રપુનીમાંથી રશિયન મનવારોને બાવળવ કરવાની છુટ આપવી એવી રશિયાએ પુરકો પાસે માગણી કરી છે. આ બાબતની બારે મંજૂરતા ઉપર ખ્યાન ખેંચી પુરકોએ તે કમુલ રાખવા ના પાડી છે.

જરમની તરફની રજુઆતોને લીધે રમરનામાંથી પટાણીઓને ન કાઢી મુકવા પુરકો સરકારે કરાવ્યો છે.

'ટર્સલવાલ લીડર'માં જાહેર થયેલી જાણે મોક્ષાએલા એક ખાસ સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે "ત્રીપોલીમાં અમુકકારી ખાતે પટાણીઓમાં ૫૦૦ માણસોની ખુવારી થઈ હતી, ત્યારે પુરકો નાં ૧૦૦ માણસ ભેગમથામાં હતા. આ લડાઈથી કરીને પુરકોએ "ચેરીલા વોર" કરે કરી હોય એમ દેખાય છે.

વિલાયતના છાપા ઉપરથી ખબરો

મારીક પત્ર ઉપરથી જણાય છે કે લડાઈમાં એક વખતે પુરકો કમાન્ડરે ત્રીપોલીની આસપાસના બધા કોસ્લાઈતો લીધા હતા.

જાનની ઓલ-સીડમાં મેક્સેમ લીન અને ઇસ્લામીક સોસાયટી તરફથી વિજા વતમાં રૂઢ કરેસ્ટ સોસાયટી માટે હાથો કરવામાં આવે છે.

પુરકો બળવા વખતે પ્રખ્યાતી પામેલા અનવરને જેમ્સ ત્રીપોલીમાં પહોંચી ગયા છે તેમજે કોનસ્ટાંટીનોપલ ખાતે તારથી જણાવ્યું છે કે સતુસી ભતના બાહોલ મોકો પુરકો સાથે લડાઈમાં ભેગાઈ ગયા છે. આ ભતના વડા શેખ સતુસી બળવાન કાવડમાં છે અને યુરોપમાં તેઓ વચ પરાવે છે. લાખો માણસ એમને વધી તરીકે માને છે. તેમના હાથ તમે એક હમિયારનું કારખાનું ચાલે છે, અને તેમનાં બાળો માણસો હમિયારનમાં રહેતાં હોવાય છે.

કચકપા ખાતેથી લાંબી રૂઢ કરેસ્ટ સોસાયટીના સેક્રેટરી ઓન. મી. એ. એમ. સહરાવરધીએ તા. ૧ થી નવેમ્બરે ત્રીપોલી સંદેશો લખીને 'ટાઇમ્સ' પત્ર ઉપર મોકલ્યો હતો:—

મુસલમાનોને અવાજ બહેર કરનાર થી પ્રિન્સ રૂઢ કરેસ્ટ સોસાયટી, પટાણીએ મુસલમાની બાઇઓ પર અભિવેદી દેવાનીબતને સખત રીતે વિકારી કાઢે છે, અને જીવલે તથા પશિમના સુખાસ ના નામે ના. હોમને અરજ કરે છે કે જોરતો અને બચાવોની આ અવિચારી કતલ બંધ થવી જોઈએ છે.

બહાદુર મારકલ ક્વાલ પાયા જેને પટાણી તરફથી અનેક ખીતાબો તેની હાથ કાનના સંબંધમાં મળેલા છે તેમજે પટાણીના એલમીને લખ્યું છે કે "હું એક પુરકો લડવણ્યો છું, અને મારા દેશની ખરી માગણી કરાવવાને લીધે હું મારી કરજ સમજુ છું કે પટાણીની કાલની જેલ ઉપજવા એમ વરતલુક જોઈ તેજે મને બહોલ પોતાના તરફના સખળા ખેતાબો તેને પાછા ફરવી જાણુ છું."

બીજા પુરકોને પણ પટાણીના અડિ વગેરે નહોં રાખવા તેમજે અભાગ્યુ કરી છે.

પોરટ ઇલોઝાએથમાં ઉધરાણું

પોરટઇલોઝાએથથી મી. ઇ. એ. પારકી લખે છે કે જ્યારે તા. ૨૦-૧૧-૧૧ ના રોજ મી. હસન મહમદ જેમીના પ્રમુખ પણ ત્રીપોલી મુસલમાનોની ખીટીન મળી હતી. પુરકો લડાઈના બારમાં બાપજો થયા પછી રૂઢ કરેસ્ટ સોસાયટી માટે ઉધરાણું કરવામાં આવતાં પા. ૧૮-૦૦-૦૦ ની રકમ તેજ વખતે થઈ ગઈ. પાછળ થી ઉધરાણામાં પા. ૪૪-૦૦-૦૦ સુધી કરાએલ છે; અને પોરટ ઇલોઝાએથની મહેમેકન પ્રિન્સ કમીટીના નામથી કર જન ખાતેની રૂઢ કરેસ્ટ સોસાયટીને મોકલી આપવામાં આવશે.

ઉપરના સંબંધમાં મી. જેમી અમને જણાવે છે કે આ રૂઢમાં હોંડુ બાઇઓએ પણ પાછસા કર્યા છે. કેટલાક હોંડુ મારે ઘેર આવીને હાજામાં બરી ગએલા. હોંડુ બાઇઓ મુસલમાનો સાથે આવી દિલ્લમી સાથે તે બહુ ખુશ થવા જેવું છે; ઉધરાણામાં કરનારા કરવેનો આભાર માનવામાં આવે છે.

હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી

તા. ૪ થી ના આઠદીન સેક્રેટરી લખે છે કે:—તા. ૨ જીને મહુદ દેહાને રોજ હમીદીયા હોલમાં મુસલમાનોની ખીટીન મળી હતી. જે વખતે પુરકોના હકમાં દુખા આહવામાં આવેલ તથા પુરકો કોનસલ મારફતે ખલીફ મુલ મુખમેનીનને તારનો સંદેશો મોકલી સુબારકબાદી દેવા તથા ત્રીપોલી ખાતેના ઇસ્લામી સીપાહી એને દિલ્લસોજ સાથે દુખા હમુલવા કરાવ પસાર થયા હતા. જે મુખ્ય દેખસો મોકલી દેવાયા છે. ખીટીનમાં રૂઢ કરેસ્ટ સોસાયટી માટે પા. ૩-૭-૧૨ થયા હતા. તે ઉપરાંત હમીદીયા મસ્જદમાં છઠ્ઠે દિવસે મી. શેખ રમુલે પા. ૧૧-૦-૦ ઉધરાણા હતા. પહોંચીની કોમ તરફથી તેજ દિવસે પા. ૨-૧-૦ મળ્યા હતા.

પોરેટઇમમાં છઠ્ઠે દિવસે મસ્જદમાં ઉધરાવેલા પા. ૪ અને મી. અબદુલ રહે માને પોતા તરફથી કરેલ પા. ૨ મળી કુલ પા. ૬ નો એક હમીદીયા સોસાયટી ને હવાલે કરવામાં આવ્યો છે.

મુસલમાનોને ઇડની સુબારકબાદી આહવા પુરકો કોનસલ અનરલ મી. મોકા નીસમે મી. ફેન્સીને ત્યાં આવેલ હતા. આ વખતે કોમના આવેવાન સાહેબો પણ કાજર હતા. હમાસ સાહેબે વળતા બાપજુમાં જણાવ્યું હતું કે આજે છઠ્ઠો તહેવાર હોવા છતાં અમારા કીની બાઇ એ લડાઈમાં રોકાએલ હોવાથી અને ખુશીને બહોલ દિલ્લમીરીમાં છીએ. ખુશ પાક અમારા ખલીફાની ફતેહ કરે તે દિવસ અમારી છઠ્ઠ અને ખુશીનો મજાસે. વીગેરે. સહુ આપણી લઈ છુટા પડ્યા હતા.

તા. ૧૧ મીના કામળમાં જણાવવામાં આવે છે કે:—

રૂઢ કરેસ્ટ સોસાયટીના રૂઢ માટે પણ મદદ મેળવવા સાર હમીદીયા સોસાયટીના બાનીઓએ એક તારીફ બાવક પત્રકું બરકુ છે. ત્રીપોલીની લડાઈને લીધે કમીદ મએલાનાં વિરાધાર કુદ્દમે ની દેહાને ખ્યાલ કરી કેટલીક મુસલમાન બાઇઓ મદદ કરવા બહાર પડેલ છે. બ્યારે જોરતો ઇસ્લામની આબર જળવવા બહાર પડશે ત્યારે "ખાસો ઇસ્લામ" એકવાર ફરીથી આખી બહાનમાં ગાજી હશે. આવી બાઇઓમાં ઉધરાણું કરવા માટે સોસાયટીના આવેવાનો રવિવારના રોજ નીકળી પડ્યા

હતા, અને આગેવાન સેઠીયાઓની જોર
તોએ સારી રકમો ભરવી કહી શકે છે.
અને કુલે વધી સારી રકમ થવા ઉમેદ
છે. દરમિયાનમાં દરેક ઠેકાણે ધરસાથી
બાંધેલાં જોડા-સળંગમની બાંધેલાં
ઠાણો લેશે, અને પોત પોતાના રથ
માં હાથો ઉપરાવી સોસાયટીના સેક્રેટરી
પર મોકલાવી દેશે એવી ઉમેદ છે. વાંચ
નાર આ વાંચીને દરેક જગ્યાએ સંજોગ
વધે અને સમજાવશે એવી આશા છે.

ડરબન રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી

તુરકી કોનસલ તરફના હાથગો

તુરકી કોનસલ તરફથી સોસાયટીના
સેક્રેટરીને ત્રીજે મુજબ કામગીરી મોકલ
હતા:—

"ના. તુરકી સરકારે હમણાં મને
ખબર આપ્યા છે કે છતાં સાચી
જાણ પ્રસંગે નાતાલના મુસલમાનો તરફ
થી ના. સરકાર તરફ દિલસોજીનો જે
કેવલ તમેએ મોકલ્યો તેથી બહુ ખુશી
પેદા થઈ છે.

એટલે આરા દેશની પ્રબળીય બાબત
અને હકના રક્ષણ સંબંધમાં આપે આપ
ની દિલસોજીનો જે પુરાવો આપ્યો છે
તેને માટે મારી સરકારનો અત્યંત
પુરવઠા આભાર અને આરા ખુશીના ના
સુલતાનનો ઉચ્ચ સતોષ નાતાલની મુસલ
માન જામને શેકત કરવા અને હરમાન
થયું છે.

"દક્ષિણ આફ્રિકાની આખી મુસલમાન
જામને ના. સુલતાન પોતાની બાંધકાદી
કુરનેસ મોકલવા મહેરબાની કરે છે."—
તા. ૧૪-૧૧-૧૧."

"રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીને મોકલવા આપે
પા. ૫૦૦ અને મોકલ્યા તેની પહોંચ
આભાર સાથે વિચાર જુ. પા. ૩-૭-૬
જી અરમ બાદ કરતાં બાકીના પા.
૪૬૧ ૧૨-૬ તા. ૬ મીએ એ બી. સી.
મેંક મારફત કોનસ્ટેન્ટીનોપલ કેવલથી
મોકલી દેવામાં આવ્યા છે.

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના વડાએ કોન
સ્ટેન્ટીનોપલથી હમણાં મને કેવલ કર્યો
છે કે પા. ૧૪૪ અને પા. ૪૬૧-૧૨-૬
ની જે રકમો રીતસર મળી છે, અને
તેને માટે અત્યંત પુરવઠા તે આભાર
માને છે.

તે રકમોની પહોંચ અને દયાલુ માર
ફત મળશે કે તરતજ જે આપને તે
મોકલી આપીશ. તા. ૧૪-૧૧-૧૧."

"ના. તુરકી સરકારના હુકમથી
આપને જણાવવાની રમ્મ હતી જે
મેરમના તહેવારને પ્રસંગે નાતાલના
મુસલમાનોના નામથી મુબારકબાદીનો જે
તાર આપે મોકલ્યો તેથી ના. સુલતાન
બહુ સતોષ પામ્યા છે.—તા. ૧૪-૧૧-૧૧."

ડરબન ખાતેની રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી
ના કારીબારીઓ તરફથી જણાવવામાં
આવે છે કે આ સોસાયટીના ૧૭માં હોદી
માંથી આજ સુધીમાં પા. ૨૦૦૦ ની
રકમ યથા સુધી છે, તે ઉપરાંત મેરમ
ઓમાંથી પા. ૧૨૦૦ ઉપરાવવામાં
આવ્યું છે.

ઇટાલીઅન માલનો બોયકોટ

દક્ષિણ આફ્રિકામાં જવાની જરૂર

(જામનાર મી. હુસેન હાજુદ)

હાલ ધડીજ માસ સાંભળવામાં આવ્યું
છે કે છતાં સાચી જાણ પ્રસંગે નાતાલના
મુસલમાનો તરફથી ના. સરકાર તરફ દિલસોજીનો જે
કેવલ તમેએ મોકલ્યો તેથી બહુ ખુશી
પેદા થઈ છે. એટલે આરા દેશની પ્રબળીય બાબત
અને હકના રક્ષણ સંબંધમાં આપે આપ
ની દિલસોજીનો જે પુરાવો આપ્યો છે
તેને માટે મારી સરકારનો અત્યંત
પુરવઠા આભાર અને આરા ખુશીના ના
સુલતાનનો ઉચ્ચ સતોષ નાતાલની મુસલ
માન જામને શેકત કરવા અને હરમાન
થયું છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાની આખી મુસલમાન
જામને ના. સુલતાન પોતાની બાંધકાદી
કુરનેસ મોકલવા મહેરબાની કરે છે."—
તા. ૧૪-૧૧-૧૧."

"રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીને મોકલવા આપે
પા. ૫૦૦ અને મોકલ્યા તેની પહોંચ
આભાર સાથે વિચાર જુ. પા. ૩-૭-૬
જી અરમ બાદ કરતાં બાકીના પા.
૪૬૧ ૧૨-૬ તા. ૬ મીએ એ બી. સી.
મેંક મારફત કોનસ્ટેન્ટીનોપલ કેવલથી
મોકલી દેવામાં આવ્યા છે.

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીના વડાએ કોન
સ્ટેન્ટીનોપલથી હમણાં મને કેવલ કર્યો
છે કે પા. ૧૪૪ અને પા. ૪૬૧-૧૨-૬
ની જે રકમો રીતસર મળી છે, અને
તેને માટે અત્યંત પુરવઠા તે આભાર
માને છે.

તે રકમોની પહોંચ અને દયાલુ માર
ફત મળશે કે તરતજ જે આપને તે
મોકલી આપીશ. તા. ૧૪-૧૧-૧૧."

કેપટાઇનનું ઉપરાણું

રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટી માટે
પા. ૨૦૦૦નો હાથગો

કેપટાઇનથી માંના તુરકી કોનસલ
મારફત પા. ૨૦૦૦ના હાથગો મને ત્રીજે
મુજબ તુરકીના વડા મહેરબાની કરવામાં
આવ્યું છે:—

"નામદાર સાહેબ,—ઓટોમન શાસન
ઉપર ઇટાલીએ ચડાઈ કરવાના ખબર
સાંભળ્યા પછી તરતજ કેપટા મુસલમાનો
ની એક માસ ખીલીન મોકાવવામાં
આવી હતી. હાલ ઇતિહાસીય તુરકીન
પ્રમુખ સ્થાને હતા. તેમાં પસાર થયેલ
હરમની નકલ કેપટા ઓટોમન કોનસલ
મારફત આપ નામદારને મોકલવામાં
આવેલી છે. સાથે બીડેલ પા. ૨૦૦૦ની
કુદી જે કે નાની રકમ કહેવાય છતાં
કેપ પેનીનકુદા અને મારફતના મુસલ
માનોની લાજથી તથા કોનસ્ટેન્ટીનોપલ
ની રેડ ક્રેસન્ટ સોસાયટીને પાસાની
મદદ કરવા ઉપથી સમામાં નીમાયલી
કમીટીના કામનો તે ખ્યાલ આપે છે.
આ કામમાં વધુ હાથ મેળવવા કમીટી
કામ કરી રહેલ છે, અને પોતાની હરમ
મુજબ સદાને માટે મદદગાર કરે છે કે
આપણે મદદન અલ્લાહ આપણા ખાલી
ને તથા ઓટોમન કહેનશાહતને લાંબી
જીવી. સુલેહ સાંતિ અને અબાદી
વધે તથા તમામ હુકમોપર તેને કાલ
આપે. અમે જીએ આપના નજર સેવકો:
ઇ. તુરકીન (સા. આ. જી. એ. ના
પ્રમુખ) મેરમેન: કમીટીના મેમ્બરો:
સેમ મહમદ રહીમ (કમીટીના મેમ્બરો)
સોસાયટીના સેક્રેટરી: એસ. હરમાનક
(કેપટાઇનનું ઉપરાણું એમ્પ્રોપ્રિયેટ પ્રમુખ):
એચ. એ. કેમ્પ્સી (સેક્રેટરી અને
જનરલ મેરમેનનાઇઝર)"

મી. કેમ્પ્સી ઉપરના પત્ર વહેવારની
નકલ અમારાપર બીડતાં થયે છે કે
ઉપરાણામાં પછાત કરનારાઓનો તેઓ
આભાર માને છે. હવે ઉપરાણું ચાલુ છે.

જાપવા બનું વખતે ડરબનથી રેડ ક્રે
સન્ટ સોસાયટીના મેરમેન મી. હાજુદ મદ
મદ તરફથી આવે મહેરબાની કરે છે કે
સોસાયટીના ૧૭માં મેરમેન ખાલીએ
મુસલમાન કે મ તરફથી પા. ૨૦૦-૧૦૦
ને રકમ મોકલે છે તે આપને માર
ફત મળશે કે તરતજ જે આપને તે
મોકલી આપીશ. તા. ૧૪-૧૧-૧૧."

હાંડીના મુસલમાનો

હાંડી મહોમ્મદન એસોસિએશનમાં સેક્રેટરી હોય છે કે—૨૬ ફેબ્રુઆરી સોસાયટી માટે નાતાલમાં જે હોજી થઈ રહ્યો છે તે સંબંધમાં મારિસબરગના હકુમત મુલકના મોલવી સાહેબ અબદુલ હાદર, મી. હસમખાન બાબા, તથા લેડીસમીય બાબા મી. અહમદ મુલ્કા અને આવી પહોંચતાં અનેની ડીમેટીંગ સોસાયટીની આજ મીટિંગ તા. ૧-૧૨-૧૧ ના મોલાવ વામાં આવી હતી. જે વખતે હાંડી વોલ્ક મેંક તથા હાંડીંગ સ્પર્ટના સાહેબોથી હોલ ભરાઈ ગયો હતો. મોલવી સાહેબ અબદુલ હાદર પ્રમુખ પદ લઈને કુરસન કરીને આપતો સાથે અસરકારક વાપણ કર્યું. બીજા મહત્વેયો પક્ષ હસ્તાક્ષર આપ્યો કરવા, અને સભામાં ભારે ભાગ્યથી પ્રસરી રહી. બાદ હોજી કરવામાં આવતાં મી. હાજી જમાલખાન રાજનખાન પા. ૨૫-૦-૦, તથા મી. હાજી હજરાલીમ ખાન પા. ૧૫-૫-૦ જે પ્રમાણે રકમોથી સંખ્યાત થઈ, અને કુલ પા. ૨૭૫-૧૬-૦ હાંડી ડીવીડનમાંથી ભરાઈ ગયા. વોલ્ક મેંકના મી. મહમદ મીરે પા. ૨૫-૫-૦ ભરવા હતા. મીટિંગમાં હાજીતુ' હમ થઈ રહેતાં મી. બી. એમ. મુહામ્મદ તરફથી ટીપ્પારી અપાઈ હતી. છેવટે ટુરકીના હકમાં કુબા ચાહી સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ડેપુટીક્લનના મેજરને તથા ગામમાંથી આવેલાન મહમ્મદને મી. હાજી હજરાલીમ ખાન તરફથી સાંજનાં આજીની કાવત દેવામાં આવી હતી.

રોડેશીઆના મુસલમાનો

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

રોડેશીઆમાં અમરાલી મુખે મુશ્કેલીવારે મુલકકુદાની નમાજ પડ્યા બાદ નામદાર ટરકી સુલતાનની હતેલ માટે કુલ હસલામી બાઇઓએ કુવા મંગી હતી. બાદ તે વખતે હસલામી બાઇઓ ની ભાગ્યથી ઉસ્કેશવાથી સરવેએ મહાલીનો મોહ પક્ષ તરફનો માલ મેલકોટ કરવાનો બદોબસ્ત કીધો હતો, અને તે હરમીયન આગરે દશ બાર હસલામીઓએ મટાલીયન મેંક મોડાની ટોપીઓ પોતાના માથાપર થી ઠાઠી ઠાઠી ટોડીને બાળી નાખી હતી. ટુરકી સુલતાનની મહદનો હોજી પક્ષ અજીબ ભેજમાં આવે છે.

કોબરલીમાં રડ કરેલું સોસાયટી માટે ઉપરાણું

કોબરલીમાં મી. અહમદ મહમદ તા. ૭ મીએ લખે છે કે—અત્રે રડ કરેલું સોસાયટી માટે ઉપરાણું થતાં પા. ૭૫ ની રકમ થયેલ, જે કોબરલીના પક્ષ માટે વહેતે છે. મોહલી દેવા સાથે આજ રોજ ટુરકી કોબરલી બનરલને બેહા-સખરમ મોહલી દેવામાં આવેલ છે.

મવરમેંટ એજેડમાંથી નોટીસો

નાદારી તથા ફરમ રજીસ્ટ્રેશન વિગેરે સંબંધી

પોસ્ટ ઇલીકામેયના મરફુમ અબદુલ ફરમતની મોકલત સંબંધમાં મેલકોરોએ પોતાના કાવા, અને દેલકોરોએ પોતાના દેવા કારોબારીઓના વડાઓ મેકવીલ્સ અને મહીલને ૭ અહવાડીમાંની મુલતમાં ભરવા એવી નોટીસ તા. ૫મીના એજેડમાં છે.

પ્રીટોરીયા એશીયાટીક બજાર, ૩૧૬માં હજરાલીમ હસપ ફરમોજના નામથી રજીસ્ટર થયેલ કસાઈ આનાનો રોજબાર તા. ૩૧મી ડીસેમ્બરથી ઊડી દેવામાં આવનાર છે.

બેહા-સખરમ, બોહરટન, ૧૩૫ મેકન રોડ, રેડેડ નં ૧૧ ના મહમદ હજરાલીમ બરહના નામથી રજીસ્ટર થયેલો રોજબાર તા. ૨૨મી ડીસેમ્બરથી ઊડી દેવામાં આવનાર છે.

ડરબનના વેપારી મી. બાબુ પરશોતમ બાબુએ છે કે અમરકાંટના મી. નરેશમ કીજી, અને અમરકાંટીના મી. હસમ મુલેમાનના બાઇએ-સ સંબંધમાં વધે આવતાં કેસ કરવામાં આવેલ ત્યારે તે માટે બોરડે દરેક કેસમાં પા. ૧૨-૧૦-૦ ડીપોઝીટ તરીકે માગેલ. આ માગણી ગેરવાજબી હતી, અને તેથી કોર્ટમાં કેસ લઈ જવામાં આવેલો. મુકદ્દમાં એ ડીપોઝીટની માગણી ગેરવાજબી કારણવામાં આવી છે, અને આ રીતે કોર્ટની એક હરકત ફર થઈ છે. હવે આ કેસમાં ઉપરની સારવજનીક બાબત લગતાં પા. ૨૭ નેટલુ' એ ગરીબ માણસેને અરમ થઈ ગયું છે તો તેમાં હાંડી વેપારીઓએ મહક કરવી ભેજમાં એવું મી. બાબુ પરશોતમ ઉમેરે છે.

એશીયાટીક મળુરોના સવાલ પર બનરલ રમટસ

તા. ૭ મીએ પ્રીટોરીયા ખાતે બાબુલા કામલુ હરમાન મળુરીના સવાલપર આવતાં બનરલ રમટસે બાબુલાં કહ્યું કે—

એશીયાટીક મળુરો મેળવવાની આજી તો ફોર્મટની છે. એ એશીયાટીકને કહી પણ ગીરમીટીના મળુર તરીકે બહી દાખલ કરવામાં આવે તો બળવો થયા વગર રહે નહીં. એ હરવાએ તો હમેશ ને માટે બંધ થયો સમજવો. દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણી પાસે જે સાબન હોય તેનો બનરો ઉપયોગ કરી શકાય છે. એવો વખત પણ આવે છે કે બ્યારે આ મુલકમાં આપણને મેરા મળુરો મળવા ભેજે. આપણા ઉદ્યોગોને અનુસૂત કરવા માટે જેમ આશીયા અને કેનેકા માં થયું તેમ આપણે કરી શકીએ છીએ.

હાંડીની ટાઉન કાઉન્સિલ

લાઇસેન્સના હર સંબંધમાં ફેરફારો

હાંડીની ટાઉન કાઉન્સિલે અષ તા. ૨૮ મીએ એક આજ સભા કરી ત્યાંના લાઇસેન્સના હરોમાં ફેરફાર કરેલા છે. તેમાં નીચે મુજબ ફેરફાર થયેલા બેવામાં આવે છે. હાંડના બધાખંધ વેપાર માટે પા. ૩૦ હતા તેના પા. ૨૦ કરવા. જ્યાં બંધ વેપાર માટે પા. ૭-૧૦-૦ હતા તે ના પા. ૧૦ કરવા. ડોકરના લાઇસેન્સ માટે સી. ૩૦ ના પા. ૬ થવા. ફળ તથા સાકાખાનની ફેરી માટે સી. ૧૦ હું એક નવું લાઇસેન્સ મુકરર કરવામાં આવ્યું છે. આ સિવાયની દક્ષિણ આફ્રિકાની બીજીજ બનતની ફેરી માટે પા. ૬ રાખવામાં આવ્યા છે. કારખાનાવાળાઓ માટે પા. ૨-૧૦-૦, પીમી માટે પા. ૧; ફળનો છુટક વેપાર કરવા માટે પા. ૨૫; અને દક્ષિણ આફ્રિકાની બનતનો વેપાર કરવા માટે પા. ૫ રાખવામાં આવ્યા છે.

એકનવાલ (બરમીસ્ટન પાસે) થી એક લખવાર કહે છે કે મુલકમાંનો પોતાના તહેવાર વખતે રોજબાર બંધ કરવામાં પગલ રહે છે તે બરબર નથી.

અમારો ૧૯૧૨ની સાલની ભેટ

આ મુલકમાં દેશી તિથિ વાર વિગેરે મજબૂતા સાધનોની ગેરહાજરીને લીધે કે બીજાં કારણોથી અમારી તરફથી ભેટના ભેટ તરીકે અપવામાં આવતી ડાયરી અમારા મરાહકોને પસંદ આવી હોય એમ અમે જોઈએ છીએ. તેથી અમારા રીવાજ મુજબ આ સાલ પછી ડાયરીની ભેટ અપવાનો અમે કસાવ કર્યો છે. તે જાણનારું કામ ભરખમ પુરું થવા આવ્યું છે. તેથી જે મરાહકોએ પેતાનાં સવાજમ ન બરી દીધાં હોય તેમને તે તાજીદ બરી દેવાની અમે બહુ મજબૂત કરીએ છીએ. નવા મરાહક સવ. માસનાર ડાયરીની ભેટનો લાભ લેવા ઇચ્છતા હોય તેમને પછી પુરત સવાજમ બરી મરાહક થવા અમે સુચવીએ છીએ. જેમ છે પુરા વરસનું સવાજમ અમારેથી બરી દીધેલ હશે તેમનેજ ડાયરી મળી રહેશે. આ અમારો નિયમ અમે જાહેર કરીએ છીએ, કે જેથી પુરા વરસનું સવાજમ અમારેથી ન બર્તા હતાં કેટલાક મરાહક ડાયરી મળવાની આશા બાધે છે તેમને નિરાશ થવું પડે નહીં. અમને ઉત્તેજન તરીકે તથા બીજી રીતે જેઓ પોતાની જાહેરખબર દર સાલ ડાયરીમાં કામલ કરાવે છે તેઓ તથા બીજા જાહેરખબર આપનારાઓને ઉતાવળે પોતાની જાહેરખબર અમારા પર મોકલી દેવા બહામણ કરીએ છીએ. જાહેરખબરનો દર પાના ૧ નો પા. ૧, અને અરધા પાનાની થી ૧૦/- લેએ છે. એથી એછી જમા માટે, કે બીજી વિગતો માટે મેનેજરને લખી પુછાવવું.

અમરકોટા—તા. ૨૦ મી ડીસેમ્બરના અર સામાં કલકત્તા જવા ઉપડશે.

અમરકોટા—તા. ૬ ફેબ્રુઆરીની રજા કત્તા જવા ઉપડશે.

પાલમકોટા—તા. ૨૮ ડીસેમ્બરના અરસા માં મુખ્ય જવા ઉપડશે.

કાંદવા—તા. ૧૦ મીએ કલકત્તાથી આવી પહોંચી હતી.

અમરકોટા—તા. ૧૦ મીએ મુખ્ય પહોંચી હતી.

આજુ વરતમાન

રહેવાની ત્રીજી વરતમાં રીવાજની વિગે રની અમલક સંબંધમાં મી. રાયપત્રનો જે કામગીરી અમે પ્રગટ કરી મવા છીએ તે સંબંધમાં રહેવાના સવાજમોએ મી. રાયપત્ર સાથે વાતચીત કરી છે, અને એવી ખાતરી આપી છે કે જે અમલકો વિગે ફરિયાદ કરવામાં આવી છે તે દુર કરવામાં આવશે, અને અધિકારમાં ફરિયાદ માટે કારણ ન રહે એટલા માટે બનતી ફાઈલ કરવામાં આવશે.

‘મરકુરી’ નો અધિકારવરતનો ખબર પત્રી લખે છે કે અમેના હોદ્દાઓમાં મંજૂરપાટી જુમાર રમવાની રીત સાધારણ થઈ પડી છે. કાલમાં તેમનો ચેપ નેટી વોને લાગવા માંડ્યો છે. ૧૦ કાર્ટોને મંજૂરપાટી વડે જુમાર રમતાં પકડવામાં આવેલ અને કાર્ટમાં ખસા કરવામાં આવતાં ફરેકો પા. ૧ દંડ થયો હતો.

મીનાઇ બળવાના બાબેવાને અને મીનાઇ સરકાર વચ્ચે મુદતી રીતે સુલેહ જાહેર કરવામાં આવી છે.

એક અચ્ચરપર નિરક્ષતા ગુજરવા માટે એક હોદ્દાને ડરખાનની કાર્ટમાં ખડે કરવામાં આવતાં પા. ૨ ના દંડની સજા થઈ હતી.

ચોરસ ઇલીક્ટ્રીકલ અસંગ સજાના સેક્રેટરી લખે છે કે સજાની મીટીંગ તા. ૩-૧૨-૧૧ ના મળી હતી. કેટલાક મહત્ત્વની દેશ જવાના અસંગને લીધે અમલક સજાને ઉત્તેજન ખાતર થી. ૧૦, ૫, ૨, ૬ એવી રકમો આપી હતી. મીત્રક ભાગવતના એકાદશ સંધમાંથી વાંચન કરી તથા પ્રશ્નર સ્પુતિ કરી સજા વિચર જાળન થઈ હતી.

ફિલ્મમાં એક નહીં પર મુલ બાધવા ના કામ પર રોકાઈમાં ૧૫૦ માણસોનાં કારે ઉચ્છાદ્યેથી પડી જવાથી કાણુવાર માં મરણ નીપળ્યાં છે.

પાકન સીટ નં. ૩૭૭-૩૭૮ માં હોદ્દા હાલિસ રાખનાર એક હોદ્દાને મંદી રાખવા માટે કાર્ટમાં ખડે કરવામાં આવતાં પા. ૩ ના દંડની સજા થઈ હતી. રમણીક બળવાના હેતુઓ અમુક રાખા અને જે કારણોથી તેમની રીતાજ

મકાન વડુ ન રાખવા અમલક આવ્યું છે.

મુનિયનના સરકારના અમારજીની ચેજના

મુનિયન સરકાર તરફથી રફીક અમારકોના કલકત્તા અમારજીની ચેજના વાણુ એક બીલ “ધી ડિફેન્સ બીલ” એવા નામ તળે મુનીયન એકેટમાં પ્રસિદ્ધ થયું છે. આ બીલની અંદર દરજ્જાના લગાવક તાલીમ લેવાનો અને સરકારનાં જોડાવાનો મુદ્દો કામલ કરવામાં આવ્યો છે. તેમાં એવું અમુક છે કે મુનીયન ના બચાવ માટે ૧૭ થી ૩૦ વરસ સુધી ની ઉમ્મરના કોઇ પણ મરદે લગાવમાં લઈવા તકમાર થવું પડશે. તેટલા માટે દરેક માણસે ૧૭ વરસથી ૨૫ વરસની ઉમ્મર સુધીમાં ૪ વરસ સુધી લગાવક કેળવણી લેવી જોઈએ. જે માણસે ૨૧ વરસની ઉમ્મર થયે એવી કેળવણી ન લીધી હોય તેણે (અમુક અમુક અપવાદો સિવાય) એવી નોકરીના સાટા માં વારસીક અમુક કર બરવે. આ તાલીમ કેવી રીતે મેળવવી તે વિષે પણ કેટલીક કલમો કામલમાં કામલ કરવામાં આવી છે.

ઉપરનો દરજ્જાના લગાવક થવાનો મુદ્દો મોઢાઓને લાજુ પાડવામાં આવ્યો છે, ત્યારે મોઢા સિવાયની જોડાઈના મોઢા ને એ મુદ્દામાંથી ખાતલ રાખવામાં આવ્યા છે. ખાતલ રાખનારી કલમ નીચે મુજબ છે :—

- (૧) લગાવકે વખતે લગાવક તરીકે ભતે રહે અવાની અથવા તે;
- (૨) લગાવક કામની તાલીમ લેવાની અથવા તે;
- (૩) રાજકીય કે સીએલનાં જોડાવાની; અથવા તે;
- (૪) કેટલેક કુટુંબીઓમાં જોડાવાની; અથવા તે;
- (૫) સરકારમાં જોડાવાનાં કાદામાં પડે સાની રકમ બરવાની.

દરજ્જાનાં જોડાવાની કુરોપીઅન જોડાઈના ન હોય એવા મોઢા સામે લાજુ પડવામાં આવે, એ જોડા સામે એ જોડાવાની કેટલી દાખલ, અને કેવી કરતે લાજુ પાડી, જે વિષે એ પાસ મેંદ કામ કરે તો. અને સરકાર, જે લાજુ પડી લગાવ.

નાતાલ ઇડિયન કોંગ્રેસનાં સમાચાર

મોસવીને ઉત્તરવાની અટકાવત આપતમાં

નાતાલ ઇડિયન કોંગ્રેસનાં બેઠક
એલરેડી સેક્રેટરીઓએ તો દમીએ
મુદ્દા પ્રધાનને નીચે મુજબ સમાચાર
કર્યું છે:—

“સાહેબ,—ડરબનના ઇંગ્લીશના આતા
ના અમલ તરફ આપણું ધ્યાન ખેંચવા
કોંગ્રેસની કમીટીએ અમોને જણાવેલ
છે.

દમશ્ચારીયર સોમાલીમાં પહોંચી જતાના
મુસલમાનોના એક મોસવી આવ્યા હતા.
તેમણે સાધારણ રીત મુજબ મુદતી પર
ચીટ માટે અરજ કરી હતી. પણ ઇમી
ગેરેજન ઓફીસરે પરમીટ આપવાની ના
પાડી. મુસલમાન આગેવાનોએ અમલ
દારની મુલાકાત લીધી પણ કંઈ વળ્યું
નહીં. અપ્રત્યેક મુસલમાન પ્રજાએ પણ
અમલદારને અરજ કરી. મજબૂર મોસવી
આ કોમીનીયાં લાખે વખત રહેવા માગતા
નહોતા, એ બતાવવાની ભાગ્યેજ અરજ છે.
કે જોરા વેપરીઓની સાથે તેઓ હરીફાઈ
કરી શકે તેમ નહોતા હોઈ વેપારને
વેતન ન આપવું એવી સરકારની રાજ
નીતિનો સવાલ પણ આ મુદતી પરમીટ
આપવામાં આવે એવો અંશ નહોતો.
અમરા નમ્ર ત મુજબ અમલદારનું
પગલું કોંગ્રેસની કોમને નાકક હવાઈ
આપનાર હતું.

અમલદારના પગલાંનું પરિણામ એ
કે મજબૂર મોસવીથી તેની મુજબ જગ્યાએ
જઈ શકાયું નહીં, પણ અભાવના બદલે
પર તેને ઉત્તરવું પડ્યું.

કોંગ્રેસની કમીટી માને છે કે
અમલદારનું પગલું સરકારની ચોકસું
એવી રાજનીતિ બતાવનારું નહિ હોય,
પણ હરજ બજાવવાની વધુ પડતી હોંક
બતાવનારું હતું. કોંગ્રેસની કોમની
ધારમીક સ્વતંત્રતામાં ભંગ કરવાનો
અરકારનો ઇરાદો નયો એવી ખાતરી મળ
વાથી કમીટી સંતોષ પામશે.”

સરકારને વ્હીની હાલત સંબંધમાં
ઉપરના બાબતમાં કોંગ્રેસે નીચે
મુજબ સમાચાર ડરબન મ્યુનીસીપાલિટીની
સેક્રેટરી કમીટીના પ્રમુખપર કર્યું છે:—

“સાહેબની ઇડિયન ઓપિનિયનની
આપણી પરથી આપ હરીફાઈ સમજ
વશી. બીજીબીક કોમી સિમ્પલ તરફ

આપણું ધ્યાન ખેંચવા નાતાલ ઇડિયન
કોંગ્રેસની કમીટીએ અમને દરમાન્યું છે.
તે લતાની સિથિતથી આપ અભાવ નથી
એ અમે જાણીએ છીએ, અને લાંબા
ચરીખ હોઈઓની સિથિત સુધારવાની
આપણી મહેનત પણ અમને વાદ છે.
આ બાબતને ફરી આગળ મલાવવા
આપને વિનંતિ કરીએ? તેની અમલતા
વિશે વધુ કહેવું જરૂરનું નથી, કેમ કે
ડરબનમાં આપના કરતાં તે વિશે વધારે
વાકેફાર બીજો કોઈ નહિ હોય. ડરબન
ની નમુનેદાર મ્યુનીસીપાલિટીની નમના
આતર તથા મજબૂર લોકોની ધ્યાને ખતર
આ બાબત આપણી કમીટી સમક્ષ લાવ
વામાં જરાએ લીધ નહિ કરે એવી
વિનંતિ છે તુરતમાં તેનું કંઈ વળુદ
કરેલું પરિણામ મેળવામાં આવશે એવો
અમે અરેસો રાખીએ છીએ.”

દેશમાં દુકાળનો ભયંકરતા

નજરે લેવાર શું કહે છે?

દેશમાં દુકાળથી લીધે થયેલી સિથિત
નજરે લેતા આરતારાઓ જણાવે છે કે
આ વખતના દુકાળની અસર માણસો
તથા ખાસ કરીને દેર ઉપર બહુ ભયંકર
થશે. કાઠીઆવાડમાં તેમજ મુજરાતમાં
કોઈ કોઈ ઠેકાણે પાણીનો છાટો સરખો
પડ્યો નથી, અપારે કોઈ ઠેકાણે ચોડ
પાણી પડેલ છે તો તે ચરીખ બેસુતો
ના બોધને જમીનમાં નાખી દેવામાજ
કામ લાગ્યું છે. કેમકે ચોટાજ વરસાદ
થી થયેલા નાના છોડ તુરતજ નાશ
પામેલા અનેક ચરીખ લોક એઓ
સાધારણ વરસોમાં માંડ મુજબ ચલાવી શકે
તેમની જુરી દલા છે. બેસુતો એવી
લાચાર હાલતમાં અજ દેવ છે કે પોતાની
બેતીનું અનાજ પોતાને માટે તો ખેરાક
પુરતું માંડ રાખી શકે છે. આવા લોક
એમને કાંઈ પુછ કે ધનકોશલ તો
જવશેજ દોષ છે તેમની વરસાદ અને
પાક વગર કેવી હાલત થાય તે સહેજ
કળી શકાય છે. આવાં ચરીખ લોકો
અમે ગામ મોટી સંખ્યામાં છે. અમારી
પાસે વરસુન કતાર મહત્ત્વ જેમણે સંકટ
નિવારણ સંબંધી કામમાં જાતે કામ
લીધો છે તેઓ જણાવે છે કે ચરીખ
લોકોને માટે સરકાર લાવે અનાજ પુર
વડી શકે એવી દુકાનો ખોલવી તે માન
વીએ આરે કાંઈક નિવારણનો એક

સરકાર હલાજ મજબૂરમાં આવેલ છે.
કાઠીઆવાડમાં કેટલેક ઠેકાણે આવાં ખાતાં
ઉપલેલ છે પણ તેના નિભાવ માટે
પહોંચાની મદદની જરૂર બહુ રહે છે.

આ માણસોની તથા અનાજ અવધી
મુશીબતની વાત મજ. પણ દેર માટે
ધાસ આરાની મુશીબત તો બધી મુશીબત
માં વિશેષ છે. ધાસ ચારાના આવ એટલા
વધી મજ છે કે ચરીખ લોકોનો મજબૂર
નથી કે પોતાના દેરને ચોટી મુદત પણ
નિભાવી શકે તેથી કોઈ કોઈ ઠેકાણે
મહાજન બચવા દેશી રાજ તરફથી એવી
જાહેરાત પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી છે કે
ચરીખ લોક પોતાના દેર મહાજન વાડે
અથવા રાજ તરફથી નિભાવેલી વીડીમાં
ચોકલી દઈ શકશે, કે અર્થ તેમને પોષવા
માં આવે. કેટલાક લોકે આનો લાભ
લીધો છે, ત્યારે કેટલાક મામડીયા લોક
પોતાના બાળક પેટે જીવેલાં દેરથી
વિખુટા પડતાં કહે છે, અથવા અભાવના
કામમાં મુકતાં કરે છે. મહાજન તરફથી
જીવેલાં આ ખાતાંમાં પહોંચાની મદદની
બહુ જ જરૂર છે. અને લામતા વળમતા
ઓ તે માટે મુજબ વગેરે ઠેકાણે જઈને
અને બીજી રીતે અનેક પ્રયાસ કરે છે.
આ બધાનું પૂરું પાડનાર મહત્ત્વ કહે છે
કે તેઓ અપારે પોતાના સ્થળના પાંચરા
પોગના ઉચરાણા માટે એક ડેપુટેશન
સાથે મુજબ મએલ તે વખતે કાઠીઆવાડ
અને મુજરાતના સમજામ ૬૦ થી ૭૦
સ્થળના ડેપુટેશનો મુજબમાં ઉચરાણા
અરથે આવેલાં હતાં.

આ તો પહોંચાની રાહત મળી શકે
એવી ખીના મજ, પણ કોઈક ઠેકાણે તો
પાણીની પણ કારે તંગી છે, અથવા
સમુગ્રી જેરકાજરી છે. તેવી દલામાં
કંજાળ માનવી અને તેમનાં દેરદાખરની
દલા કેવી કોટી દસે તેની કલપના વાંચક
ને કહેજે મજ શકશે, અને તે પછી પોતા
ની ફરજનો ખ્યાલ કરવાનું અધુરું જણાશે
નહીં.

વેરસમથી એક અખતાર જણાવે છે કે
અત્રેની મરજીદ પાછળ છોકરાઓને કુરાન
ચરીફ બધાવવડું મહત્ત્વપાતું કેટલાક
વરસો થયાં આપણું આવે છે. ત્યાં આસર
૨૫ થી ૩૦ છોકરાઓ સિમ્પલ
લીએ છે. એજ ઠેકાણે વેપારને ભગતી
કોઈ એકવધુ મજ છે, નેચાં બચ્ચાંઆના
અભ્યાસમાં હરકત આપ્યા વગર રહે નહીં
આમતા વળમતાને તે ઉપર ધ્યાન કેસ
વનંતિ છે.

દુકાળ ફંડ

પા. શી. ચે.

- ૧૧ ૫ ૬ અમાઉ સ્વીકારાએલા
૮ ૩ ૩ ભેદાન્તરમતી લાભી
કામમાંથી મી. પી. કે.
નામકુએ ઉપરાખ્યા.
૩ ૩ ૦ મી. ગોરકન નામના દિલ
સોજ ગોરા મિત્રે આપ્યા.
૧ ૧ ૦ મી. એમ. પી. ફેનસી
૧ ૦ ૦ દુકાળીઆનો "ભાડુ"

૨૪ ૧૩ ૦ કુલ

સ્પેન્ડરમાં દુકાળ ફંડ

દુકાળ માટે જોલવાલા આવેલા ફંડ
માં મી. છ. સી. પટેલ કુટુંબ કરાએલી
રકમોની નીચેની તપસીલ અમને જાપવા
માટે મળી છે :—

	પા	શી	ચે
અમાઉ જણાવેલા	૨૩	૧૯	૦
છ. સી. પટેલ (વધારેના)	૧	૫	૦
શ્રીમદ્ કુટુંબ એન્ડ કુ.	૦	૫	૦
કુપરરથ	૦	૨	૬
એમ. એમ. કંગેડીઆ	૦	૭	૬
નન્દરખલી	૦	૧૦	૦
હસપ હામ્મીમ એન્ડ સન્સ	૦	૧૦	૦
એમ. ઇ. દીનદાર	૦	૩	૦
પી. બી. દેસાઈ (ન્યુ મી. બેંક) ૧	૦	૦	૦
એમ. એમ. હુસુન (હારનથ) ૧	૦	૦	૦
રામ પરતાપ (નનોટી) ૧	૦	૦	૦
બાબુ બોદારસીદ (ન્યુ મી. બેંક) ૨	૨	૦	૦
બલમદ હામ્મીમ કાલીઆ	૦	૨	૬
બાબુ બલરામ	૫	૦	૦
નાનજી પીતામ્બર	૨	૦	૦

૩૯ ૮ ૦

કરજનના જાણીતા કાઠીઆવાડી કીંદુ
અકરમ મી. કાકરસી હામેદરે જેમનો અમ
એની રેડ પર વેપાર છે તેઓ પક્ષવાના
દરેકથી અઠ દિવસની માંદગી બોગવી
મથા રવીવારે શુક્રી મથા છે. તેઓ આ
દેશમાં ૧૮૬૬ માં આવેલા, અને પોતાની
શાયક્ષતથી પ્રતિષ્ઠા પામેલા. જાહર કામ
માં જોડે તેઓ બહાર પડતા નહીં, છતાં
તેમની કામથી સખાવતી કામેની અંદર
જાણક આવતી. એક વખત કાઠીઆવાડ
આરમ મંગળનો તેઓ ઉપમધુપ હતા.
તેમના કુટુંબને અમે દિલ્હીએ આપીએ
હીએ.

દુકાળમાં પોડાતાં પ્રાણીઓના ફંડનો મદદ સાર

(રામ—છવે માણીયર મનસો)

અરે નાકો લામી ગુટવારે,
જવા લાગ્યાં છે પ્રાણ,
કેલ ઉમારો આ સમે,
પ્રજુ કરો કલ્પણરે,
કુખીઆ પોડારે માણીઓ રેક.
આપ સમાન જાણે આતમારે,
પુરા પડિત એ લોક,
દયા અતર ઉભરાવ ત્યાં,
હાલે પરના એ શોકરે. કુખીઆ ૧
અન્ન સમાન નહીં આપથીરે,
જરણા જેવો નહીં જમ,
કુખી સમાન નહીં દેવતા,
હાન કાપે છે પાપરે. કુખીઆ ૨
અન્ન વડે પ્રજા લેખરે,
ભાણે શ્રી મુખ ભગવાન,
સમજને સંજન આવરે,
સદાય કરે શુભચરણરે. કુખીઆ ૩
પર કીત જેવો ધર્મ એક નહોરે,
કારણ કરે વખાણ,
ભાણુ બખીને શુ કથુ,
વધી જમ છે લખાણરે. કુખીઆ ૪
જે જે રાજના રાજમારે,
પ્રજા પામે સતાપ
ભામે હામ વરતી તથુ,
જાના ઉપર એ પાપરે. કુખીઆ ૫
છોટ મોટાને આશરેરે,
પવંત શિર તથુ આડ,
જે સમજે નહીં અતરે,
એથી ભલુ જમ પકાડરે. કુખીઆ ૬
"દ દ દ" એમ આચારેરે,
શ્રી બદાશ આપ,
વચિ ઉપનિષદ રેદુ,
દયા ઉપજે અમાપરે. કુખીઆ ૭
તથુ ગતિ પેસા તથુરે,
હાન એમ કા નાક,
સંજનથી સાર થાય છે,
નહીં ખજને વિશાસરે. કુખીઆ ૮
માણસ ઉભાં રહી અચ્છરે,
આપે ફોડે ઉપદેશ,
પુર્વે અમે આપુ નથી,
જુઓ જુઝા આ વેશરે. કુખીઆ ૯
સમજ સેજે હાતા અતરેરે,
નહીં તો આવા છે કાલ,
હાલે તે હાલે આવશે,
જાના પુજને માગરે. કુખીઆ ૧૦
અમર અવાચક આપરી રે,
હાલ અતર આગળ,

સમજ લેજો કરે સંજનો,
રાજ પાવ જમ હાકરે. કુખીઆ ૧૧
ધર્મ સીમલ અવારે થાય છે રે,
વધે જુમિને જાર,
કુખી અરજુન સપાડનો,
જાણે સંજન મનુ કારે. કુખીઆ ૧૨
તકા પળી જાણે થાય છે રે,
રાત પળી પરજાત,
હાતમ પિદમ જમ છવતા,
લલ સમજથી વાતરે. કુખીઆ ૧૩
પામ તત્વનાં જવા પુતળરે,
સોમાં કરજો એક દેવ,
સમજ પેતાનો આતમા,
સાચી કરી લેવી સેવરે. કુખીઆ ૧૪
સજા મંડપ સોલાધરીરે,
વિપત વેળાનુ દાન,
કરી દયા જેના અંગમાં,
તેના ચમકે જાનરે. કુખીઆ ૧૫
કર્તવ્ય કરે તે ભક્ત જનરે,
નહીં "ભમત" નુ કામ,
મિત્ર કતરમાં એક છે,
ભણે અલ્લા કે રામરે. કુખીઆ ૧૬
તજ વ્યસન મદા પાપનારે,
મોજશાખનાં નકામ,
હામ આપે સારા કામમાં,
નકી રીઝે છે રામ રે. કુખીઆ ૧૭
સરવેનો મજર એક છે રે,
જડા કલ્યાણ જે નામ,
એક જુલિ એ પાપ છે,
જાણે નાહુ સુખ પામરે. કુખીઆ ૧૮
કુખ સમયમાં રાજકોરે,
વીચ વરધોડે હોમ,
સાર સમજ નીચ અંતરે,
કરે સંજન મનુ તોલરે. કુખીઆ ૧૯
મથા માતિ બખી વિનારે,
લાધો ધર્મે પકીલાત,
અંજરમ પ્રજુ રીઝશે.
સાના એકજ જમ તાતરે. કુખીઆ ૨૦

૦ કુખીઆ દેશાણે આપ્યા એવા
અરજમાં વપરાએલ છે.
અહતજન=આતમાનો અલેક જમ
નાર.
અમત=મળાવા (ખોદીલા) બલક
માટે વપરાય છે.

હાન અને મેસાશીનીવાની રિવાજ
સમયમાં પુરાણી પુરાણી રાજવેતે જમ
વધુ છે ૫ અંક અને રજા થવા પામેલા
મામલાની વધીર પરિણામે આવવા
સમય છે. પુરાણી કરકારે આજના પતાવી
છે કે પ્રજાની પેતા તો અમર નહીં હોય
અમર નહીં હોય.

મુરખરાજ અને તેના સ્થાન

(સરકારી વાર્તા ઉપરથી)

(મયા અંકની આશુ)

પ્રકરણ ૧૨ મું.

આમ જે બાંધને પામ્યા હરી સેતાન મુરખરાજની પુત્રે પડ્યો. પોતે સેના પતિ બન્યો ને મુરખરાજની પાસે આવી કહ્યું: "મહારાજ આપની પાસે લઈ જઈ હોયું." બેઠો.

આપ બાદશાહ મહારાજ, અને સરકાર ન હોય એ સ્થિતિની વાત નથી. આપ અને કુટુંબ કરી કે દુરત કું માણસો જોઈ હરીને તેઓને સીપાઈ સિપાઈ બનાવીશ."

મુરખરાજે સંભળ્યું, અને બોલ્યો: "હવે, જે સરકાર બનાવે; તેઓને તારા સીપાઈ, કારણ કે મને માવું પડે છે."

સેતાન મામમાં હરી વળ્યો. બાંધને સિપાઈગીરી લેવાઈ સમજાવ્યું, અને બાંધ્યો આપી. માણસો હરી પડ્યા, બાંધ્યોની કાંઈ અસર ન થઈ. અને બાંધ્યો ના પાડી.

સેતાન મુરખા પાસે ગયો અને બોલ્યો: "આપની રમત પોતાની એક સરકારી કામ થીજે એવું લાગતું નથી. તેઓને તો ફરજ પાડવી પડે."

મુરખ બોલ્યો: હવે જેમ બન્યાવી ને."

એટલે સેતાને કાંઈ પીડાવી કે ને કાંઈ માણસ વગર કારણે સરકારી ખાતા માં દાખલ નહીં થાય તેને ફાંસી દેવામાં આવશે."

લોકો આ સંભળીને સેતાનની પાસે આવ્યા, અને બોલ્યા: "તમે જેમ કાંઈ પીડાવી છે કે, જે અમે સરકારી ખાતામાં દાખલ નહીં થઈએ તો, અમને ફાંસી મળશે પણ અમે દાખલ થઈએ તો અમારું શું કરવું પડશે, અને અમારું શું થશે? જે તો તમે જણાવ્યું નથી. કાંઈ તો જેમ કહે છે કે સિપાઈઓને વગર કામનું મરવું પણ પડે છે."

સેતાને જવાબ દીધો: "જેમ પણ કાંઈ વેળા બને."

આવું સંભળીને લોકો પકડી અને સરકારમાં દાખલ થવાની ના પાડી. તેઓ બોલી કહ્યા: મને તે પ્રકારે અમારે મરવું તો છે. ત્યારે હવે અમે ધેર બેઠા ફાંસીએ જઈએ."

સેતાન ખીનકાને બોલ્યો: "તમે જ્યાં બેવડા છે. કામમાં તો મરી જો પશુ, ને મારીએ પણ. જે તમે દાખલ નહીં થાઓ તો તો તમારું મોત ખરીતજ છે."

આથી લોકો જરા અંકાયા, અને મુરખ રાજની પાસે ગયા, અને કહેવા લાગ્યા "આપનો સેનાપતિ કહે છે કે અમે લઈ જઈ ખાતામાં દાખલ નહીં થઈએ તો આપ અમને બાંધને ફાંસી દેશો. શું આ વાત ખરી છે?"

મુરખો હસીને બોલ્યો: હું એકલો તમને બાંધને કઈ રીતે ફાંસીએ ચડાવું? હું તો મુરખો કહેવાઈ. એટલે તમને આ બધું સમજાવી કહ્યું નથી. પણ સેનાપતિનું બોલવું હું પોતે નથી સમજતો."

બાંધ બોલી કહ્યા: "ત્યારે અમે કાંઈ દાખલ થઈશું નહીં."

મુરખો બોલ્યો: "જે બધું કાંઈ વાત છે, ન થાય." એટલે લોકોએ સેના પતિને જોખળી ના પાડી.

સેતાને જોઈ કે તેના કાવત્રા તે ન જાણ્યો. તેથી તે મુરખરાજને છોડી પાસે ના રાજ બામળ ગયો, અને નીચે પ્રમાણે બોલ્યો: "મહારાજ પિરાજ, મુરખ રાજનો દેશ મેં જોયો છે. તેના માણસો બધા નમાયા છે. તેઓની પાસે પૈસા નથી, પણ દાણા દેર વિગેરે ખુબ છે. આપ જે લગાડ કરો તો એ બધું જીવી લેવાય."

રાજા કુલાઓ અને લલમીઓ. તેણે લગાડની તૈયારી કરી, કારણકે એકઠો કર્યો. અને મુરખરાજની સરકાર ઉપર પડાવ નાખ્યો.

લોકોને ખબર પડતાં તેઓ મુરખા પાસે આવ્યા અને બોલ્યા: "કાંઈ રાજ આપણી ઉપર ચડાઈ કરવા આવે છે."

મુરખો બોલ્યો: "હવે આવે. તેને આવવા દો."

રાજા સરકાર જોળાંઓ ને મુરખરાજ પું સરકાર તપાસવા પામીઆ મોકલ્યા. સરકાર તો ન મળે એટલે પામીઆ શું કાંઈ? રાજાએ પોતાનું સરકાર છૂટ કરવા મોકલ્યું. મરદો અને જોરતો તાલુખી પામી સિપાઈઓને લેવા લાગ્યાં સિપાઈઓએ અનાજ અને દોર ઉપર કાંઈ નાખ્યો. લોકો સામે ન થયા સિપાઈઓ ન્યાં ન્યાં ત્યાં આમળ બન્યું. લોકો સિપાઈઓને કહેવા લાગ્યા. "તમારે અમારા દાણા અને દોરનો ખર્ચ હોય તો હવે લઈ જાઓ. પણ તમારા મામમાં

તેની તંગી હોય તો તમે અમારા મામ માં આવીને વસો. જેમ કરશો તો તમ ને દાણો સારી જવાની બને દોર કાંઈ જવાની તકલીફ જોઈ શકો."

આવી વચન સંભળી પ્રથમ તો સિપાઈઓ હસ્યા. પછી વિચારમાં પડ્યા. કાંઈ સામે ન થાય એટલે છુટમાં તો સ્વાદ રહ્યો નહીં.

તેઓ કાંઈ. રાજાની પાસે નિરાશ થઈ પાછા ગયા ને બોલ્યા "આરે અમ ને લડવા મોકલ્યા પણ અમે કાંઈ સાથે લડીએ. બહી તો અમારી તરવાર કવા માં ઉમામવા જેવું છે. કાંઈ અમારી સામે જ મળું નથી ઉલટાના પોતાની પાસે હોય તે અમને સોંપી દીધો છે. બહી અમ શું કરીએ?"

રાજા મુરખે ગયો. સિપાઈઓને દાણા ધર વીગેરે બાળી નાખવાનો, અને દોરને કાંઈ નાખવાનો કુટુંબ કર્યો, અને બોલ્યો "જે મારા કુટુંબ પ્રમાણે નહીં ચાલે તો હું તમને બાંધને કાંઈ કરીશ."

આ સંભળી સિપાઈઓ બહીના અને કુટુંબ પ્રમાણે કરવા આવ્યા તેઓ ધરવાર બાળવા લાગ્યા. છતાં તેઓ સામે ન થતાં નાના મોટા બધા રોવા લાગ્યા, અને બોલ્યા "તમે આમ શું કામ કરો છો? અમારો માલ તમને જોઈએ તો લઈ જાઓ. પણ નહાણું નુકસાન ન કરો તો તમારો પાડ."

સિપાઈઓ ખીનકા ગયા. તેઓએ છુટકાટ કરવાની જોખળી ના પાડી. અને રાજાને છોડી ચાલતા ગયા.

[આ વારતાનું એક પ્રકરણ બાકી છે, જે હવે પછીના એ અંકમાં સમાવે થશે.—બ. ઇ. જો.]

જોડા-સમરમથી મી. સી.સુભાષ કાળી દાસ ધીમર બંને છે કે દેવલાલી ખાતે રમવાએલા મુરખુળ વિથા ૬૩ માટે તથા વડોદરાના કોલેજિયલ આરમ અનાયા અમ માટે ઉધરાણું કરવામાં આવતાં તા. ૨૬-૧૧-૧૧ સુધીમાં મારી પાસે પા. ૩૦ વસુલ થયેલા, જેમાંથી પા. ૨૦ મળુર મુરખુળ માટે તથા બાકીના પા. ૧૦ મળુર અનાયાઅમ માટે મંનીઓ ઉપર રવાના કર્યા છે. અને બાકી પા. ૧૭-૧૫-૦૦ લખાવતાસામે કરવાના બાકી છે, જે તેઓ આપી દેશે, તથા બીજા કાંઈએ મદદ કરવી હોય તો કરશે એવી આજ્ઞા છે.

હાલિયુ આફ્રિકા દર્શન

એ મિત્રોનો સંવાદ.

પ્રકરણ ૨૦મું.

કીરતિવંત પુરુષો

મનહરરામ—સત્યામહની લગ્ન વખત ના દરસવાલના પ્રમુખનું જીવન મરિત હશે.

ઉદયજી—તમે કારણ કહો કે સેકરેટરી માટે પ્રમુખ પદ એક જ હતું. પણ ના તે તો ચાર થયા છે. કેવે પ્રેમ કહો?

મનહરરામ—ચારેનાં હશે.

ઉદયજી—હરખાતમાં (૧) શ્રી. જી. જી. હુલ જની પ્રમુખ હતા. જ્યારથી દરસવાલમાં બરિદીજી ઉડિયન એસોસિએટનરી સ્થાપના થઇ ત્યારથી તેઓ એ પદ જોમવતા હતા. તેઓ મેસરસ એમ. સી. કમરદીનની જાણીતી પેદી સાથે સંબંધ ધરાવતા હતા. આ પેદી પુરાણી અને ધણીજી અખ્યાત મચેલી હતી. પોતે અંગ્રેજી જાણતા નથી. મહાવરાથી કામ ચલાવે છે. પોતે કુશળી હોવાથી ખીટીમાં દીંદુરતાની જોડે છે. સને ૧૯૦૭માં લગ્નને બીજી પ્રમુખપદ ઉઠાડું. (૨) પછી હાજી હસપ્રસાદમાં મીના પ્રમુખ થયા. આ મહત્ત્વનો જન્મ સુરત જીલ્લાના સીમલક માં થયો હતો. જિમર આચરે વરસ ૫૨ ની છે. જોહાનસબરમાં જન્મી તી પેદી મેસરસ સુભેમાન હસપ્રસાદ મીનાની પુ. માં જાળીદાર છે. મજકુર પેદી હમલાં, જરમની, અધેરીકા અને દીંદુરતાન સાથે કાપડનો મોટો વેપાર ચલાવે છે. શ્રી. હાજી હસપ્ર મીના ધણી બાહોશ મહત્ત્વ છે; દીંદીબાહોમાં સાદ માત્ર ધરાવે છે. આ વખત સત્યામહની લગ્ન ધણી જોરમાં ચાલતી હતી. શ્રી. અધી જેલમાં હતા. જેમની ચેરફાજરીમાં ચેરમેને ધણી કુનેદથી કામ લીધું હતું. અંગ્રેજી જાણતા નથી મહાવરાથી કામ ચલાવે છે. સભામાં મુજરાતીમાં બાપજી હરે છે. બાપજીમાં 'જાણે' કબ્બ દરીદરી વાપરવાની ડેવ છે. બીજી વખતની સત્યામહની લગ્નને રામ બાપજી પોતે ફળતી ડેવથી લઇ દરી દર્શ હતા. સેપકને આશ્રય આપનારા છે. પહેલી સમાધાની વખતે ચેરસમજથી પાતાના પેદી બાપજી કામથી મારે પડ્યો હતો. જેથી નિહાની

હજી નાં ઉપર રહી મચેલી છે. સને ૧૯૦૮ના નવેમ્બરમાં મહો હજી પડ્યા રવાના થયા હતા. એટલે ખાલી પોલી જન્મ મી. કાઝીવાને થળી હતી.

(૩) તેમની પછી શ્રી. અહમદ મહમદ કાઝીવા આવ્યા. એમનો જન્મ સુરત જીલ્લાના કારા કાઝા મામમાં થયો હતો. જિમર વરસ આચરે ૪૦ની છે. એમનો વેપાર નીસતદરમ ખાતે ચાલે છે. બીજી વખતની સત્યામહની લગ્નમાં બાપજી ન મેતાં મજા જવું કરવું હતું. આપજી બાપજીમાં પ્રતિજ્ઞા ચારી ધરાવે છે. સત્યામહમાં જેલ જઇ આવેલા છે. અંગ્રેજી બોલેલા નથી મહાવરાથી કામ ચલાવે છે. બીજી ચેરમેને કરતાં બાપજી રસદાર આવે છે. લગ્નમાં કુશળનો મોરચો તોડી હતેક મેળવવા કું માત્ર ખાલી થયા છે.

(૪) શ્રી. હમરાશીમ હસપ્રસાદ અમ વાત કામચલાણ પ્રમુખ હતા. એમનો જન્મ સુરત જીલ્લાના કહેલેલા મામમાં થયો હતો. જિમર વરસ આચરે ૪૮ની છે. એમનો વેપાર હરીતીખન ખાતે ચાલે છે. પોતે ધણી નરમ સ્વભાવના અને આનંદી છે. પ્રજા પ્રીતી ધણીજી સરસ સંપાદન કરેલી છે. દરસવાલમાં ૨૦ વરસથી વસેલા છે. હરખ્યાન સ્વદેશ જાત્રા ચલાવ નથી. અંગ્રેજી બોલેલા નથી. મહાવરાથી કામ ચલાવે છે. સત્યામહમાં જેલ જોમવેલી છે. શ્રી. કાઝીવા જેલમાં હતા ત્યારે કામચલાણ પ્રમુખની પડવી થળી હતી.

[આ મેમ આવતા બાંધમાં પુરા લોકે અ. ઇ. એ.]

તાજુ ઉમદા ફરેટ

અને વેલ્ટેબલ

કહાણી પેશી, અને કારો માલ બધી જગ્યાએ રોકેથી તાજીદથી મેલજું છે. માર ૪૨ મેલજી ખાલી કરો.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write :-

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add: "HAIDRI"

લીકરના એક હરરામાં જગ્યાવરામાં આવે છે કે એકીઆદિક વેપારીને જા મરીનારા આગ્યોમાંથી ૭૫ ૨૩૮ ૩૫ એક છે. જ્યારે ૨૫ ૬૫ બરિદીક છે.

રોકડ બજાર ભાવ

તા ૧૪-૧૨-૧૧

શ્રી. પે. શ્રી. પે.

ફાઇલરમનક ૧૪આઉટ ૧૮ ૧	૨૦ ૦	
ગાવલ માંગ ૧૫સ્તાની ૨૨ ૦	૨૨ ૧	
બીધડીના	૨૮ ૦	૨૮ ૧
મે. એ. ડી. આર.	૧૬ ૧	૨૦ ૦
મે. ડી. આર.	૧૮ ૦	૧૮ ૧
ચીની કાગર	૨૦ ૦	૨૨ ૦
કુડાના	૨૧ ૩	૨૧ ૧
ફીથી ટુવેર ડાળ	૧૮ ૦	૧૮ ૧
કાનપુરી ટુવેર ડાળ	૨૦ ૦	૧૬ ૧
મસુરની	૧૬ ૧	૨૦ ૦
મગની	૨૭ ૦	૨૭ ૧
અડની	૨૬ ૦	૩૦ ૦
મણા મુખાળના	૧૬ ૦	૧૬ ૧
દાળ	૨૭ ૧	૨૪ ૦
વટાણા નાતાલના	૧૮ ૦	૧૮ ૧
મકાઈ	૧૭ ૦	૧૭ ૧
બીનીશ	૩૦ ૦	૩૦ ૧
જુવાર (કાકર કોરન)	૧૮ ૦	૧૭ ૧
કડવું તેલ ૧આલન	૩૧ ૦	૪ ૦
એરડીજ	૩ ૧	૩ ૨
મીઠું	૩ ૬	૪ ૦
નાળીએર	૪ ૭	૪ ૧
ખાંડ સફેદ નાતાલની ૨૧ ૦	૨૧ ૧	
પીણી	૭૫૧ ૧૬ ૦	૨૦ ૦
લીરડુનાતાલ	૧૪ ૧	૧૪ ૦
બાટો હાઉસ હોલ	૧૨ ૧	૧૨ ૦
બાટો (અંબીએ મીઠ)	૧૧ ૩	૧૧ ૧
મદાસી સોપારી ૧૨૧૫	૭૫	૮
ચરચા	૫૫	૬
શી પેદી, ૪૮૧૧ના પીડ ૬-૦-૦	૬-૫-૦	
ચેરખંડ	૧૦-૫-૧	૧૦-૫-૦
ચારીન કોરન	૦ ૭ ૩	૦ ૭ ૧
વાઈટ રોશ	૦ ૮ ૧	
નાથન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીએર	૧૧ ૦	૧૭ ૦
ફલી	૧૨ ૦	૧૨ ૧
કાકર મીઠ	૧૭ ૬	૧૪ ૦
કાણુ સીફ ૨૨૦	૧૪ ૬	૧૧ ૦
કાણુ સનલાઈટ ૧૦ ચીંસ ૪૪ ૦	૩૪ ૧	
કાણુ ટાપ્પ ૫૦ડુકાના		
બોહસની કીપત	૧૨ ૧	૧૨ ૧
કાણુકોરોસીક(બા. ૧૦)	૧૨ ૩	૧૨ ૧
નેકર ડી	૧ ૮	૧ ૬
માચીસ બાપન	૩ ૧	૩ ૩
કોપારી ચેવેચેની	૧૦	
નીલક પોઈટ સીમાર	૨૦ ૧	
નીમક (લીવરપુલ)		
ખન-૦૬ની	૪ ૬	
પીડ (વજાની ચાલ)	૪ ૧	

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.	DURBAN	INGOON
Mohamed Surtie Merchant, Box 87	A. S. FERNANDEZ, Big Glass Tulior, 120 Grey-street Hossein Cassim & Co., Box 80 371 Pine-street.	D. M. Seedat, General Dealer
BARBERTON	IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co., 171 Umgeni Road. Mahomed Ebrahim, Commission Agent, Point. J. B. Mehta 157 Grey-street P. O. Box 530 G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field-street N. Jagjiwan Tilor, 123 Grey-street S. Peerbhoy Butler 474 West-street G. Ramchand, 505 West-street P. V. Sanghavi & Son 208 Grey Street M. A. Simon, Jeweller, 1 Grey-tr A. G. TURNIA, Watch Repairer 120 Grey-street. ISMAIL JEEWA Fruiterer Box 471 K. R. MOOY & DESAI Stand 59 & 60 Indian Market Yusuf Suleman Vaid Telegra and Old Add "Vaid" O and Pine Street	JOHANNESBURG
Suleman Moosa Box 24		Amed Moosajee & Co., 27 Market-street. Box 2941 A. F. CAMAY & Co., Box 3504, 2 Kort-street. Khusalshai Bhulabhai Bhagat Co 68 Indian Market Stall President-street M. S. Coovadia, 45 Market-street Box 270 M. P. FAROY, Box 6031. GOOLAM MOHIDEEN, Box 3755 Mahomed Ebrahim Kunkay 182 Market St. Corner Polly St. A. MAHOMED HUSSAN & Co., Stand 432 Corner Kaffir and 14th St., Vrededorp. Box 40 Navasari Hindu United Trading Company, 1, Pritchard-street. J. W. TAYLOR, 224 Market Goolam Sahib, 17th-street & Kaffir-street, Vrededorp. Box 3458.
BEIRA		KIMBERLEY
Gordhandas Khetsey, General Merchant Tel. Add.: "Khetsey" Box 110 Damodar Anandji General Merchant Tel. Add. "Ladoo." Box 42		V. Samy, Tel. Add: "V. Samy" 87 Jones-street Kara Lala Desai General Dealer, 14, Long-street. K. Kalidas, (K. K. Patel) General Dealer Box 372, 4 Sydney-st S. Ramanujam Naidoo Box 516, Market House. T. Vedia Pillay Box 513
BEACONSFIELD		KING WILLIAMSTOWN
R.R. Naidoo General Dealer, 38 Main Rd.		Charles Maud, R. & D. & Co. & Speciality 67 & 69, Buffak Road
BELLAIR		
D. A. Babenia, Fruit Supplier in South Africa		
BUTHA BUTHE		
Tayob Adam		
CAPETOWN		
Ohhaganlal Bhawanidas Ghewala Banderia, 21 Roger-street Importer. ERRAHIM NOBCHEN, 24 Frere-street, (Woodstock).		
DARNALL		
Narayan Maharaj, Produce Dealer and General Merchant.		
DURBAN		
E. ASOORAKER AMOD & BRO., Box 441, 434 West Street. M. O. Anglia & Co., Box 59, 339 Pine Street. Bhanna Parshotam, 155 Victoria St. Dada Osman, Box 88, 139 Queen Street. EAST INDIAN TRADING Co., Box 88, 102 Queen Street. Ebrahim Abdul Tyeb & Co., 113 Field-street B. Ebrahim J-mail & Co 118 Commercial Road	GRAHAMSTOWN C.C. Mohambhai Desai, Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 10 V. A. Does, Box 110 Tel. "Does" Wholesale Produce & Fruit Exporter & Commission Agent S. N. Samy, Wholesale Forwarding & Commission Agent. Box 110. M. J. Naidoo, General Dealer. Central Cafe, Forwarding & Commission Agent New-street N. S. Samy, Wholesale Produce & Fruit Merchant, Forwarding & Commission Agent. V. Rangasamy, Wholesale Produce and Fruit Dealer, Forwarding and Commission Agent, Box 56	
INHAMBANE E.A.		
Manjee Mandan & Co. Box 37 Tel. Add.: "Manjee." Parekh & Co. P. O Box 38 Kao Dava & Co P. O. Box 46		

KUILS RIVER STATION

N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP

Mooza Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTANNAI & DADOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOUISTRICHARDT

Dungarhi Mera jee
P. O. Box 7

LOURIMOO MARQUEE

HORMAJEE IDOLY, Box 332.
Mudhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

VELJAS & LALCHAND Box 93.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Marebank

D. Kalianjee
Umlas Road

MIDDLEBURG

(TRANVAAL)

A. E. BANDA,
Box 35.

Box 150

L. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

NORTLEDENE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

META & KRANDERL Bros.,
Box 160, Market Street.

PORT ELIZABETH

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531.

L. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderley Street.

V. R. Namsoo,
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Walker St.,

R. E. Nidoo,
64 Walker Road

Vanmali Harie,
Indian Laundry,
Hassan Street, The Hill.

PRETORIA

Two Branches: Standerton, Box 83
Mangalabhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer

Stand 375, Boom St., Pretoria.
V. B. Pillay,
General Porter and Produce
Merchant, Box 542

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co., Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: 'Suliman'

SALISBURY

Shimjee R. Nalk, Box 59.
Khuashal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPELONKEM

(Transvaal.)
Kesavji Giga, Bafolla.

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Easop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.O.

Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Rugunath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Ohand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffar Munaver Rooderi,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8

WARMBATH

A. M. Rawat,
Box 16.

V. SAMY

Wholesale & Retail
Fruiterer

GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.

Telegram Address: 'V. SAMY'
87, Jones St., **KIMBERLEY**

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands of
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgoni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. Add "BHABHA" Telephone No. 215, 2nd St.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents B. I. S. M. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59. Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussain & Co.,
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Main Rd. 455. Corner Kaffir & 14th Streets,
FREDERICKSBURG, JOHANNESBURG
Box 4140. TEL. ADD: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER KOLLA, INDIA.

પુરુષોત્તમ જીવનના સુખાસાદ્ય લગતની કુ.
જનરલ રીટેલ મર્ચન્ટ
મરદના રેસ, કોટ, પાટલુન, સમીસ,
ફેડ, કેપ્સ, કુવાલ, કીરબાન, રેકમી
ફમાલ વગેરે પરચુરસ માલ મળશે.
બાથે, લુઓ બને બાથી કરે.
નોનુ મફત છે.
ઈડીયન મારકેટ, સ્ટોલ નં. ૫૬
પ્રેસિડેન્ટ બીડ, બેકાન્સમન, એ. ૭૨૪૯

છપાઈ ખહાર પડી છે.

— — —

છપન રાસે

મહાન ટેલેગ્રાફ બેબેલી સરવ વારતા
જોખાની બીજ વારતાનો મુજરાતી ભાષા
૨૫ પુસ્તકરૂપે છપાઈ ખહાર પડ્યો છે.
વારતા રસિક તેમજ બોધદાયક છે. મુજ
રાતી વાંચી કહે જોવા કરે દીદીને આ
પુસ્તક વાંચવાની જાગે બજામણ કરીએ
છીએ, એનું મિલકત મહત્વ કરવાયેલ
છે. કિંમત ૨૫૫૫૫૫૫૫ પાંચ પેની છે.
બધી —

International Printing Press
Phoenix, Natal.

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Dec. 18th Goorkha 6300 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Dec. 28th Durham Castle 8002 tons

FOR DELAGOA BAY BEIRA AND MAURITIUS

,, Dec. 22nd Comrie Castle 5167 tons

For particulars of freight and passage apply to
THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE Gaiety Theatre)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Camay"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 334, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY"
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેન્સી

ફાન્સી અને રીટેલ મર્ચન્ટ.

ઈડિયન બોક્સરી બજામણ દીકુસાન
બી મંગાવી સરતે હાથે વેચવામાં આવે
છે. ખાસ બી પેરન'સરુ' તથા કલકત્તા
નુ-સરમ માલ-બોક્સ વેચીઆણું-જગ્યા
બધે બજામણેક કરી લુઓ.
STAND 318, 17th Street VERDEBORG
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

વેસ્ટ-ઇન્ડિયન ટ્રેડિંગ કો.

108 UNION STREET, DURBAN
Box 11 Tel. Add: "PORDANDAR"
Telephone 88

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Kanzler leaving Durban about 17th Dec., Delagoa Bay 18th
Calling at Beira only

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકન લાઇન.

સેલેહ મહમદ અહમદી આગમ્ય.

સ્ટી. કેન્સલર જરમનથી તા. ૧૭ ડીસેમ્બરે ને ડેલાગોબાયાથી તા. ૧૮જીએ
જપહી આગમ્ય. જપહી તારીએ જપહી ઇસ્ટ કોસ્ટ પાક હુમલ જપહી
જે બહાઈ નહીં પડે.

મલખુર કાનિની મિટી સહાઈદાર કાનિસર આવનાર કાનિસર બનાર અને
કાનિસર પહેાનવાર છે. મુલક પહેાનિ કે દુરત અહીં કાનિસરો ખબર મને છે. કે
કુલાહા, મોતરફ ખારીઆવાળા અને હવનાર હોય છે. ફરફ, સોન, અને કેન્ડી
કોટિયા મોરખી તથા વજર મોરખી વાળી મળે છે. ખબારીઓ દેશી અને જપહીને
તથા મોરખીએ માયાહુ હોય છે. લાકડાની કે, મોરખીને અહાડી જમા, વીજળીની બતી
પાછી, કુલખખાણુ બજાર કોચીન વહેરો પુરા જરોબરત હોય છે. મતલબ કે સમીખરે,
આમ પાસેજીને મલિક હોવાથી હવનારની સવપક છે

જુ ખબર મરિ લખો તા પુછે નીચકે સરનામે, તથા એહલીસવર, પ્રિયરીઆ
અને કોચીના કોલ'ડને.

OSMAN AHMED,

ABA MAHOMED,

Grey St, Durban.

Box 81 Delagoa Bay.

માંકી (વિલાસલી પાટની વેપારીઓ તેમ સોની લોકોને વંચવી પેસલ
તેમ આપણ. બાવ માટે લખો. કામકો કરો.

નવાલો કીકુ તખાકુ અમારે ત્યાંથી મોટા જમામાં તેમ જેટલી જોઈએ
તેટલી મળશે. અને મોટા જમામાં ખરીદીએ છીએ.

જી સેલેહ 'હરજી' સારો માલ. કીકાવતે મળશે. મગાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St, DURBAN

ધરલામી સમુજોને ખુશ ખબર

ફરનેબલ ટોપીઓ

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!

હાલ અમારે ત્યાં ટરકીક ફેઝ ટોપીઓ
કુ'કી રીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી
પહોંચી છે. બહારના ઓરડે સુધર પુરતું
ખાન આપવામાં આવશે.

આવે અને ખાતરી કરો, બચવા લખો.

Sun Brand Tobacco Works
164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add: "ABOUBAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

કેવા ફેઝની ટરકીક ટોપીઓ,

સસતી અને સારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Caadir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Add: "TOBACCO" Phone No.: 1738

નાતાલેના તંબાકુ.

ફરફ ઓળ જમાવે, સસતા બાવે મળશે
બહારના ઓરડે સુધર પુરતું ખાન આપવ
માં આવશે. એક વખત બજારમાં જોઈ
લખો, અબહુલ કાકર એન્ડ સન
૧૨૬. ગ્રે સ્ટી.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

તાલુ નાલ્કેર, જમાવે તથા કાક

વાવવાળા તથા માવાના માહુ ખાન માર
નીચક વહેરે ફરફ અને છે. લખો તા મળે

Stand 59, 60, Indian Market
P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix Natal,

No. 51—Vol. IX.

SATURDAY, DECEMBER 23RD. 1911.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.
Printed by the Proprietor.

TRANSVAAL MUNICIPAL ORDINANCE

IMPERIAL GOVERNMENT'S REPLY TO REPRESENTATIONS

THE Secretary of the S.A. British Indian Committee in London has received the following letter from the Secretary of State for the Colonies, dated the 23rd November:—

Sir,—With reference to your letter of the 26th of June transmitting copy of a Petition of the Chairman of the Transvaal British Indian Association addressed to the Transvaal Provincial Council, I am directed by Mr. Secretary Harcourt to transmit to you, for the information of the South Africa British Indian Committee, the accompanying copy of a despatch from the Governor-General of the Union of South Africa forwarding a Minute from his Ministers on the subject of the position of British Indians under the Draft Local Government Ordinance.

2. With regard to Clause 66 and 67 of the Bill which make provision for the maintenance of Bazaars and other areas for the exclusive occupation of Asiatics, Mr. Harcourt desires me to observe that these clauses re-enact earlier legislation. Johannesburg had similar, though not identically worded, provisions in sections 38 and 39 of the Johannesburg Municipal Ordinance 11 (Private) of 1906; and the draft is evidently founded on the Municipal amending Ordinance No. 17 of 1905 (see section 10), and No. 26 of 1906 (see section 10).

3. Your Committee will, however, observe that the draft does not confer any power upon the Council to compel Asiatics to occupy the areas set apart under clauses 66 and 67 and as Ministers point out, the approval of the Governor-General in Council is necessary for setting apart and closing bazaars.

4. Mr. Harcourt agrees with Ministers in regarding clauses 75 (12) (13) (14), 18 (6), and 91, which deal with the issue of licenses, as provisions of general application which do not imply differential treatment of

Asiatics. In this connection I am to point out that the according of power to regulate the management of an Asiatic Tea Room or eating house, referred to in paragraph 4 of the Petition, was a power possessed by the Johannesburg Municipal Authorities under section 41 (33) of Ordinance 11 (Private) of 1906 which became law before the grant of responsible Government. The only point on which Mr. Harcourt does not feel satisfied that no ground for representation exists is the refusal to allow an appeal to a Court of law on the part of rejected applicants for hawkers and pedlars licences. It was pointed out by the Transvaal Government in 1908 when a similar Bill was under consideration that strong grounds of a purely practical order existed for the provision in question, which was not, it would appear, particularly or chiefly aimed at Indians, but the question is undoubtedly difficult and correspondence is proceeding on the subject.

5. The power conferred by clause 92 of prohibiting or restricting the employment of Asiatic labour in the preparation of food and drink is certainly differential in form and Mr. Harcourt will draw the attention of Ministers to this point. I am, however, to observe that some such power may nevertheless be necessary on sanitary grounds—e.g. in connexion with bread-making—as was pointed out by the Transvaal Ministers in 1908. It is to be noted that the same kind of power is also taken with regard to female labour.

6. Clause 93, giving power to the Council to refuse licenses to cab-drivers, without appeal, contains nothing new. Such power is already conferred by section 60 of the Municipalities Ordinance 1903, and section 51 of the Johannesburg Ordinance 11 (Private) of 1906, and it would be impossible for His Majesty's Government to make representations to the Union Government in the matter.

7. Similarly with regard to the Voters' qualification (Clause 114 to which the Petition refers as imposing a specific disability on Indians) I am to point out that section 11 of the Ordinance providing for Elective Municipal Councils in 1903 contains identical wording in this respect.

8. I am in conclusion to observe that the restrictions imposed by clause 171 (6) relating to tramcars are not new provisions, and in 1908 the Transvaal Ministers explained, in connection with the earlier Bill, that the differential character of the Johannesburg Bye-laws was then a matter of long standing.

The Governor-General to the Secretary of State.

(Received September 26, 1911.)
(No. 728)

Governor-General's Office,
Pretoria, 28 August, 1911.

Sir,—I have the honour to transmit to you herewith with reference to your despatches, Nos. 295, of the 1st, and 321, of the 14th July, copy of a minute from Ministers on the subject of the position of British Indians under the Transvaal draft Local Government Ordinance.

I have, &c.,
GLADSTONE,
Governor-General.

Prime Minister to Governor-General
Minute 1029.)

Prime Minister's Office,
Pretoria, 29 August, 1911.

In reply to His Excellency the Governor-General's Minute, No. 15/151, of the 28th July, and No. 15/155, of the 5th August, enclosing despatches from the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies, on the subject of the position of British Indians under the draft Local Government Ordinance, Ministers have the honour to state that they do not object to the

sions of the draft Ordinance dealing with Asiatic bazaars are an infringement of Section 147 of the South Africa Act, inasmuch as they are simply a repetition of clauses contained in existing municipal laws which are being consolidated in this draft Ordinance.

Ministers desire to point out that Chapter VI., Section 66, sub-section 3, of the draft Ordinance specifically lays down that the approval of the Governor-General in Council is necessary to the setting apart or closing of such bazaars, and also of any bye-law which may be framed under that section.

Ministers are of opinion that the various points raised in the petition of the Chairman of the Transvaal British Indian Association, the Transvaal Provincial Council do not require consideration, as they refer to provisions in the draft ordinance which are of general application, and do not refer to Asiatics only.

J. W. SAUER.

Immigration Restriction

The Case of Nathalia

The Maritzburg correspondent of the *Natal Mercury*, writing on Monday, says:—

An interesting Asiatic immigration case came before the full Bench of the Supreme Court this morning. Mr. Stuart appeared for E. M. Nathalia, a boy who was being detained by order of the Supreme Court pending deportation, which the Immigration Officer desired to carry out. This boy had been sent back to India twice, and on the last occasion had returned with documents that were required to show that he was the son of the father he sought to join in this country. These documents still did not satisfy the Restriction Officer, and Counsel now asked for a *rule nisi* calling upon that officer to show cause why the boy should not be allowed to land. The Attorney-General (Mr. J. W. Bird) appeared for the Crown. In refusing the application, the Court pointed out that the Immigration Officer had full authority. They could not interfere if they felt that that officer had not sufficiently considered the evidence placed before him. The Judge-President remarked that the Immigration Restriction Officer never seemed to be able to believe that a boy was the son of his father. It seemed rather a pitiful thing that this boy should be moved about as he had been. The Court was powerless to interfere here, and he could only add that he made this statement with regret, because he thought that ordinary justice, if nothing else, would have dictated permission for this boy

to land. Mr. Justice Broome said he regretted that the rule must be discharged in the present state of the law.

Indian Famine Fund

We have received the following sums in aid of the Indian Famine sufferers and we shall be pleased to receive further subscriptions from our readers. The money received will be forwarded to responsible persons in India to be used for the purpose named.

	£	s.	d.
Mr. K. Gajjar, Somerset E.	10	5	9
Mr. Chhaggaal Doshi	1	0	0
Coll. by Mr. P. K. Naidoo	8	3	3
Mr. Gordon, Johannesburg	3	3	0
Mr. M. P. Fancy	1	1	0
A Friend	1	1	0
Stanger & District Indians	25	15	0
Mr. Dulabh Ichharam, Standerton	1	10	0
Transvaal Goldsmiths	40	1	0
	£91	19	3

Indian Affairs in the Town Council

At an adjourned meeting of the Durban Town Council, held on Monday last, the question of an Indian School in Depot Road came forward. The Town Clerk submitted correspondence with the Superintendent of Education regarding application for site for a Government Indian school in the neighbourhood of the Indian barracks, off Umgeni Road, and the Whole Council Committee recommended that the site, extent one acre, two roads, 30 perches, indicated in pink on the tracing submitted, be granted to the Education Department on the following conditions:—(a) That in the event of the land ceasing at any time hereafter to be used for Government school purposes, such land will revert to the Corporation, or may be acquired by Government on payment of an amount representing the value of the land at the time it is sought to be acquired, such value to be ascertained by arbitration, and to exclude the value of improvements effected on the site by Government, such as tree planting, terracing, lawns, drainage, fencing, and the like; (b) that plans of buildings proposed to be erected must be submitted for approval by the Town Council.—Agreed to.

Indian Market Extension.—The Committee recommended that tenders be invited for the carrying out of the work of extending the Indian Market in accordance with plan to be approved by the Building Committee. The item was approved.

Mahomedan Sympathy with Turkey

Mr. Dawad Mahomed, Chairman of the Red Crescent Society, has addressed the following letter, dated the 28th ultimo, to the Consul General, Imperial Ottoman Empire, Johannesburg:—

Sir,—We beg to forward you herewith a further contribution of £500 sterling towards the funds of the Red Crescent Society. In doing so, it is with the deepest sense of mortification that we learn in detail from the latest European papers to hand of the inhuman atrocities committed upon helpless women and children by the Italian armies. We pray with the rest of the Mahomedan world for a speedy termination of this unjust war.

A Committee of Cape Indians, consisting of the Chairman, Mr. E. Norodien, (President S.A. Indians' Association); Executive: Shaikh Mahomed Rahim (Secretary, Habibia Moslem Society); S. Esmazel (President Indian Butchers' Association); and H. A. Domingo (Secretary and general organiser), has addressed the following letter to His Excellency the Grand Vizier of the Ottoman Empire, Constantinople:—

After having heard of the aggressive step the Kingdom of Italy against our Ottoman Empire, a mass meeting of Moslems of the Cape Peninsula was immediately held, Hajee Ebrahim Norodien presiding. Copies of the resolutions passed have been forwarded to your Excellency's Government through the Ottoman Consulate in Cape Town. The enclosed draft value £500, though small in total, represents all Moslems of the Cape Peninsula and Paarl, and all the initial work of the committee appointed at the above meeting towards helping the fund of the Red Crescent Society in Constantinople. The Committee are endeavouring to obtain further subscriptions, with the above object, and as in duty bound will ever pray that our Allah may grant our Khalifa and the Ottoman Empire long life, peace, happiness, prosperity and victory over all enemies.

Mr. Ohannes Bey, Consul-General of Turkey at Johannesburg, writes as follows to the Secretary of the Durban branch of the Red Crescent Society:—

Dear Osman Effendi,—The Sublime Porte has just informed me, that the cable of sympathy and moral support you have sent, in the name of the Mahomedans of Natal, to the Imperial Government, on the occasion of our conflict with Italy, was received with great pleasure.

In consequence, I am directed to transmit to the Mahomedan community of Natal, together with the warm thanks of my Government, the high satisfaction of His Imperial

Majesty the Sultan, my August Sovereign, for all the proofs of sympathy you have manifested towards my country, in the defence of its rights and national prestige.

His Imperial Majesty the Sultan deigns to forward His Imperial salutations to the whole of the Mohammedan Community in South Africa.

Dear Osman Effendi,—By order of the Sublime Porte, I beg to inform you, that the wire of congratulation which you sent in the name of the Natal Mahomedans, on the occasion of the Bairam festivities, has been the object of the high satisfaction of His Imperial Majesty the Sultan.

Dear Sir,—I beg to acknowledge receipt of the sum of £500, which you transmitted to me for dispatch to the Red Crescent Society: after deduction made of £3 7s. 6d. expenses, the remainder, i.e. £496 12s. 6d., has been cabled on the 9th inst. through the A. B. C. bank to Constantinople.

The Director of the Red Crescent Society has just cabled to me from Constantinople saying that the two sums of £644 and £496 12s. 6d., have been duly received and tender their heartfelt thanks for same.

I shall let you have the receipts of those sums as soon as they will reach me by letter.

A Registration Case

Question of Age

In the Transvaal Provincial Division of the Supreme Court of South Africa on the 18th instant, before the Judge-President (the Hon. Jacob de Villiers, K.C.) and Mr. Justice Bristowe, the appeal of *P. Pillay v. Rex* against a conviction by the A. R. M., Pretoria, was heard. The accused, who is an Asiatic, was charged with contravening Section 9 of Act 36 of 1908, in that on or about October 6, 1911, and at Volksrust, the accused failed, upon lawful demand, to produce a certificate of registration. He pleaded not guilty, was found guilty and ordered to come up for sentence within three months if called upon.

Mr. Gregorowski, for the appellant, said that the whole question was one as to the age of the accused. He then argued on the evidence to show that the accused was under seventeen years of age, and so need not have a certificate.

Mr. F. W. Beyers (Attorney-General) appeared for the crown and argued in support of the conviction. The Judge-President, in giving judgment, said that the sole question in this case was the age of the appellant: i.e., whether he was an adult Asiatic

or not. Section 12 provided that the age was to be taken to be that certified by the Registrar until the contrary be proved. In the present case the Registrar had certified the age as being twenty years. Unless there was proof that convinced the Court that the age as certified by the Registrar was wrong, the Court would accept the age as certified by him. His lordship then dealt with the evidence as to age contained in the records, and came to the conclusion that the Court had, under the circumstances, to hilt back upon Section 12, and there was nothing to show that the age as set out in the certificate of the Registrar was wrong. The appeal would therefore be dismissed.

Mr. Justice Bristowe delivered a concurring judgment.—*Transvaal Leader*.

From the Editor's Chair

WHAT TO EXPECT FROM THE IMPERIAL GOVERNMENT

THE letter (for Downing Street a long one) written to Lord Amphil's Committee by the Colonial Office on the petition of the British Indian Association regarding the Transvaal Draft Local Government Ordinance forms sad reading, and, if confirmation were wanted, it confirms the opinion held by many passive resisters that it was the strength of passive resistance alone which brought about with General Smuts the provisional settlement which should be reduced to legislation during the next two or three months. We do not wish to convey the impression that the Imperial Government sat with folded arms and that the Union Government were not in any way affected by the representations that were made by the Imperial Government, but what we do wish to convey is that the Imperial Government would not have moved at all in our favour, had it not been for passive resistance. Mr. Harcourt's letter of the 23rd November last, says in so many words that the Imperial Government will not intervene on our behalf even in order to secure redress of tangible grievances. The fact that something—it does not matter to them whether it is just or unjust—has been done before is sufficient reason for them to reject any approach on behalf of British Indians in order to undo an admitted wrong. We need not have been told that the Municipal franchise was taken away from us by a previous Ordinance, nor that most of the clauses in the proposed Draft Ordinance were virtually a re-enactment of old provisions. It did not strike Mr. Harcourt that it was quite the proper thing for the British Indian

Association to have drawn attention to such re-enactment, especially in the new circumstances arising from the Union of South Africa, and there can be no reason why Mr. Harcourt could not have pressed for a revision of a vicious policy at an opportune time like that of the impending passage of the Draft Ordinance in question.

It grieves us to find Mr. Harcourt as representing the Imperial Government concurring with the Union Ministers in their policy of shuffle. He and they insult our intelligence when they tell us that we could have no ground for complaint because the clauses regarding the issue of licences are of a general character. They must know as well as we do that, in the vast majority of cases, such general clauses have been in administration made applicable only to Asiatics. A passage, however, in Mr. Harcourt's letter dealing with the matter wherein the deprivation of the right of appeal to a Court of Law is referred to as a hardship supplies a ray of hope that something may be done in this direction.

It is wonderful how in an important communication dealing with weighty matters the most trifling and contemptible arguments have been seriously taken up in answer to our complaints. Mr. Harcourt, for instance, justifies the deprivation of the right of Indians, other Asiatics and, for that matter, other coloured people to be employed in bakeries, etc., on the exploded ground of sanitation. He ought to know by this time that the clause in question is purely an attempt to take away the means of livelihood, and an avenue for employment, from honest people. Surely the Sanitary Authorities can be trusted to look after sanitation and to see whether bakers and their employees observe the rules of hygiene. We are also gravely told that similar disability in connection with a different matter altogether has been created against female labour. The crying grievance regarding train-cars is similarly rejected because it is a "matter of long standing," as if a crime oft repeated actually became a virtue. We are sorry that the Imperial Government, in taking up the attitude as exemplified in Mr. Harcourt's letter, are abdication their function of holding the balance evenly between conflicting local interests in the different parts of the Empire; for this letter is not an isolated lapse from tradition, but it is merely the carrying out of a now department, noted now for a long time by well-wishers of the Empire with a great deal of pain. We could wish that there would be a reversion to the old and fearless attitude of absolute impartiality which at one time ruled at the centre of the Empire, when self-interest at the centre itself was not a party.

THE HEALTH OF DURBAN

DR. MURISON'S Annual Report is again an interesting document to read. It not only contains most illuminating information in the form of tables, but we find also, in the general remarks, a firm grasp and sympathetic appreciation of the difficulties which naturally arise in a large municipality. The remarks on locations for natives and Indians we will deal with later as also the question of housing accommodation. We have inspected the new blocks of buildings adjacent to the Magazine Barracks and find them to be all that is claimed for them by the Medical Officer. They are certainly a distinct improvement on any buildings of their kind we have seen in Natal and may well serve as models for other employers to copy.

The death rate all round has risen slightly but not to any appreciable extent. The present rate per 1,000 of the population is for Europeans 8.7, Natives 6.1 and Asiatics 17.9. In the year 1908 the Indian death rate was 57.0 per 1,000. We have seen a great reduction during the nine years, but we trust that Dr. Murison will not rest until he halves the present death rate. When we say this we are not unaware of the causes which go to make a high death rate but we feel confident that a Medical Officer who carries out his duties as conscientiously as Dr. Murison will not shrink from the task before him. It may mean drastic treatment of selfish landlords—European and Indian alike—it may mean the unpleasant necessity of prosecuting those who are responsible for overcrowding of rooms, and it undoubtedly will mean persistent effort on the part of the Public Health Department.

Comparison has been drawn by a Durban paper of the death rates of Natives and Indians. The comparison was meant to show that the Indian is more pre-disposed to sickness than the Native, whilst as a matter of fact the figures for the whole Province of Natal, according to the last report of the Health Officer, were, Indians 16.09 and Natives 17.37 per 1,000. Any ordinary resident of Durban knows (perhaps we should except certain newspaper editors) that the Native population is a purely floating one and that whenever a Native, be he a domestic servant, a store boy or a togit labourer, feels ill, he immediately leaves his work and gets off to his Kraal miles away. He rarely remains in town when he is ailing and, consequently, should he die, he dies at home and not in Durban. On the other hand the Indian population of Durban is almost entirely a permanent one. And so the figures 6.1 and 17.9 for Natives and Asiatics respectively do not, therefore, prove a predisposition to sickness on the part of Asiatics, and to say, as the Durban evening paper does, that "the nomadic element among Indians is strong, and it may be conceived that a propor-

tion of deaths of Durban Asiatic residents are registered in neighbouring towns and villages," whilst ignoring the facts as to Natives is, we think, to deliberately mislead the public and prejudice the European population against Indians. We have no desire to whitewash the Indian community. On the contrary we would unhesitatingly condemn insanitary modes of living where they occur, and we offer our hearty support to the Public Health Department in its efforts to scour the town of conditions conducive to ill-health. But do let us have some decency and fairness! Surely we can look to the press to give an unbiased view of such matters?

The Tuberculosis Bureau is a new institution and we look forward to good results later on. The appointment of an Indian Health Visitor is undoubtedly a good move, and the existence of the Indian Volunteer Health Committee is an indication of the community's willingness to assist the Corporation to stamp out Tuberculosis and of the Medical Officer's good sense in thus co-operating with the Indian public. We would wish that the work of house-to-house visitation which is being carried out by several young men was not shirked by any of the members who have been appointed and are in possession of the necessary official document entitling them to enter and inspect dwellings. We think that a disease which, in the words of Dr. Murison, "has yearly a greater number of victims amongst Indians than all other infectious diseases put together," demands the earnest attention of the leaders of the community.

A Black Peril Fallacy Exploded

At Kimberley, the black peril question was raised at the Hospital Board upon a motion by the Mayor of Beaconsfield regarding the nursing of natives by European female nurses. The mover considered that natives were in danger of misconstruing the kindness of nurses in respect of these duties. As these duties were performed in Johannesburg and Natal by Indians and natives there was no reason why this should not be done here in the same way.

Dr. Mackenzie, speaking from a lifelong experience, said Mr. Pratley's suggestion that the native mind was evilly affected by the treatment of European nurses was entirely wrong. The influence of the working of white nurses on the mind of native patients was one of the most likely things to prevent any such thing as black peril and to remove it outside the realm of possibility altogether. He knew that was a fact, and he would absolutely contradict Mr. Pratley at once.—*Reuter.*

Medical Officer's Report

For the Borough of Durban

Dr. Murison, the Medical Officer of Health for the Borough of Durban, has issued his annual report for the year ended the 31st July, 1911. In his general remarks he refers to the proposed Native Location and says:—

I may remind you that when Plague and Small-pox invaded this Municipality these diseases were noticed to spread amongst our Native population quite as rapidly as amongst Indians, and quite as many fatal cases occurred amongst Natives as in any other race. We can take it as a fact founded on experience that our Native population readily contracts any infectious disease existing in the Borough, that they suffer severely themselves, and owing to their habits and circumstances they are exceptionally active agents in the spread of infectious disease.

As a result of my inspection of several locations—Municipal and Governmental—I was strongly impressed with the fact that these locations were, in many instances, powerful agents and influences in the physical and moral deterioration of Natives. In more than one location it would be impossible for any Native to enter it without being immediately assailed by evil influences. This condition of affairs was entirely due to inefficient management and control, and was an absolute disgrace to the individual members of the authority governing such places. I am satisfied that in any Native location provided by the Municipality of Durban the inhabitants would be housed and controlled under the best moral, hygienic and sanitary conditions. With strict, although sympathetic, supervision, their improved environments would undoubtedly raise the status of their habits and tendencies, and render them better fitted to live and work in a civilised community.

Although it has not been suggested, so far as I am aware, it seems to me that a location for Indians is quite as desirable on Public Health grounds. The greatest difficulty is experienced in obtaining any information relating to sickness or disease amongst this race, and past experience has shown that it is not until death or numerous cases of infectious disease have developed rendering it impossible to hide the condition any longer, that any knowledge of such occurrences can be obtained.

In the meantime, while the subject of locations is being considered, it appears to me highly desirable to raise the standard of structural conditions of that class of building in which coloured employees are usually housed. In addition to more structure—the hygienic principles of ventila-

tion, lighting, and facilities for maintaining cleanliness, should be kept in view. In the case of domestic coloured servants who will not likely be compelled to utilise any location accommodation, I consider such provision of the greatest importance. It is quite a generous way in referring to this subject to say that at least want of thought characterises the action of a large number of employers of coloured labour in Durban, who provide for their Native and Indian servants housing accommodation consisting of sheds of quite a wretched description.

It may be pointed out that the Corporation during the past year have condemned several blocks of buildings, occupied by their coloured employees, which were erected ten years ago, and to accommodate the population so de-housed, are erecting several blocks of buildings adjacent to the Magazine Barracks that will serve as models for all other employers of coloured labour.

In these dwellings, light, ventilation and air space have received particular attention, and instead of being the usual back to back wood and iron sheds, are built of brick and hollow concrete blocks, and provided with through ventilation.

It is essential to keep in mind that one half of the total population of this Borough consists of Natives and Indians, and as the weakest link of any chain determines its strength, so the health of the European population depends to a considerable extent on the health and sanitary conditions of those with whom they are brought into contact. It may also be mentioned that the large Sugar Estates and Colliery proprietors in Natal, probably looking from the economic standpoint rather than that of health, have recognised that better housing accommodation increases the amount and quality of labour of their employees, and have recently commenced the erection of housing accommodation for their employees of such a character as to set an example to other employers.

Schools

Extensive alterations are to be made to the Albert Street School, particular attention being directed to light and ventilation. After the alterations are carried out it will be occupied by the coloured children of the Borough.

The number of pupils attending Government and Government-aided schools in the Borough of Durban on 31st March, 1911, was as follows:—

Europeans 5,451, Coloured 552, and Indians 742.

Population

Up to the latest moment of sending in this Report (October 20) only a preliminary uncorrected census return has been made, consisting of the total numbers of the different races as follows:—

Europeans	...	...	31,903
Natives	...	...	17,750
Indians and other Coloured Races	...	...	19,512
Total	...	...	69,165

In the new method of grouping of Races the only points of possible approximation to correctness in the above table is the number of Natives and the total population. The preliminary return is not comparable with any previous censuses in its grouping. It will be noticed that St. Helenas, Mauritians, etc., are classed with Indians. In previous returns these persons have been grouped into a separate class, "Mixed and others," and as these people adopt European habits, all returns of Vital Statistics relating to Natal or Durban have included them in the European population. Five months after the census it is impossible to get any further information regarding necessary particulars, and therefore it becomes necessary to form an estimate of the population of this Borough for the past year. The total population as given in the Government preliminary return will be taken as a sufficient basis.

Estimate of Population, 1910-11

Europeans	...	...	31,903
Coloured and Half-Caste	...	...	2,497
Natives	...	...	17,750
Indians	...	...	17,015

Death Rate

The Table of statistics of deaths of all races during the past five years, gives the European rate per 1,000 in the years from 1906-7 to 1910-11 as 9.0, 9.7, 8.7, 6.6, 8.7; Natives 8.5, 9.8, 7.5, 5.3, 6.1; Asiatics 29.7, 29.6, 21.0, 17.0, 17.9.

Tuberculosis

For the first nine months of the past Municipal year the work of carrying out measures for the prevention of the spread of Consumption of the Lungs was performed by the Public Health Department on the same lines as detailed in previous annual reports. Dr. Adams on his arrival took over the duties connected with Tuberculosis, and the Tuberculosis Bureau commenced its operations at the beginning of May, 1911.

Particulars regarding the work carried on in the Bureau from its opening until 31st July will be found in the attached report of the Tuberculosis Medical Officer. A brief perusal of this report shows that the European portion of the community has already taken good advantage of his services. The Coloured races, however, have not come to the Bureau in anything like the numbers anticipated, from statistics of Consumption amongst these races spread over many years. This apparent unwilling or reluctant attitude on their part may be as yet due to lack of knowledge or appreciation of the necessity or

purpose of the Tuberculosis Bureau. Up to the present the great majority of the Indians who have sought advice belong to the more intelligent and better class members of that race. In order to prevent the spread of the disease to others it is highly desirable that the lower class Indian suffering from Tuberculosis be got at so that they may obtain the best advice and supervision, and be themselves put under the best conditions possible for their treatment and cure. Before another annual report is submitted, it is hoped that all cases of Consumption in our Native and Indian populations will be as completely known to your officer as are those of Europeans.

Indeed there are some grounds for entertaining such a hope. The leaders of opinion amongst the Indian community are now beginning to awaken to a knowledge of the fact that the Tuberculosis Bureau exists for the purpose of preventing the spread of a dangerous infection amongst their compatriots, and also to assist in the cure of those already attacked. A large and influential committee has been formed by them to assist Dr. Adams in his work, and by the aid of this body of volunteers it is hoped to overcome any objections or apathy on the part of Indians. It is believed that visitations and encouragement from prominent members of their community will produce excellent results, and assist in keeping officialdom more or less in the background. Any method or scheme that will tend to stimulate the Indian population to avail themselves of Dr. Adams' professional knowledge and wide experience in the treatment of a disease, which has yearly a greater number of victims amongst Indians than all other infectious diseases put together, will be willingly adopted.

Causes of Deaths

The chief causes of death amongst Europeans are shown to be Pulmonary Tuberculosis (18), cancer (13), Heart-Disease (17), Enteritis (33), Bright's Disease (18). Natives are most subject to Pneumonia and Diarrhoea the deaths being 26 and 15 respectively. There were 15 Indians died from Phthisis, 17 from Heart-Disease, 37 from Pneumonia, 24 from Bronchitis and 59 from Diarrhoea. The total deaths of Europeans was 301, Natives 109, and Asiatics 305.

Death from Tuberculosis

With the exception of 1906-7 there has been a steady decline in the number of deaths from Tuberculosis since 1904 when the European deaths totalled 33; last year there were 21 deaths. Native deaths have fallen from 30 in 1904 to 7 in 1910 and Indians from 79 to 28.

Report by Tuberculosis Medical Officer

In the course of his duties the Medical Officer has

The compulsory notification of "Phthisis" has been in operation for many years in the Borough, but has not been rigidly enforced, owing to the fact that, when the notification has been received, it was not possible to do anything for the cases notified. But now that the Borough has a Medical Officer, Nurse and Indian Health Visitor attached to the Bureau, every notified case, and all cases notified for the past seven years, who are still living, have been visited, advised and supervised.

From the opening of the Bureau to the end of the Municipal Year July 31st, 1911 (three months), 302 persons presented themselves for examination, there being 160 Europeans, 33 Coloured, 14 Natives, and 95 Asiatics.

Many of these Tubercular cases attended on more than one occasion, 152 attendances of these old cases being recorded. In addition the Medical Superintendent paid 115 visits to them in their homes, the Bureau Nurse 247 visits (in two months, as she undertook her duties on June 1st), and the Indian Health Visitor 61 visits (in one month, as he was appointed on July 1st). The Nurse visits European and Coloured patients, while the Indian visits Asiatics and Natives.

Of the 115 cases who attended the Bureau, 6 European, 3 Coloured, 2 Indian, and 6 Native cases died, and a number have left the Borough, while the remainder are under supervision.

No medicines are given away as at some of the Tuberculosis Dispensaries at Home, but to a few Tubercular cases only prescriptions were given. The majority of the patients who attended regularly gained weight, and improved in health on the advice given.

Owing to the work of visitation carried out by the Nurse, Indian Health Visitor, and Medical Superintendent, it has been possible to keep in touch with practically all the cases of Pulmonary Tuberculosis, in spite of the fact that the Indian population in particular are frequently moving their residences. The Department of the Medical Officer of Health has been kept informed of any changes of residence, and any departures from the Borough, and a large number of rooms with linen, clothing, etc., have been disinfected when vacated by patients.

The Medical Superintendent and Indian Health Visitor have inspected all the Indian and Native Barracks in the Borough, in their endeavour to find out cases of Pulmonary Tuberculosis, but these visitations have not brought to light many sufferers.

Yes, we will do almost anything for the poor man, anything but get off his back.—TOLSTOY.

The "Invasion" of Boksburg

At the meeting of the Boksburg Town Council, briefly reported in our last issue, Cr. Constable said he would like to make a brief statement on the matter for the information of the public.

The Mayor explained that the reason the Council went into committee the previous week was that a legal opinion was contained in the report. That had now been deleted.

Cr. Constable, proceeding, explained that the question was first brought before the Council on resolutions taken on the Market Square. The Council was invited to refuse to Asiatics residing on Boksburg stands any municipal services. As the result of legal opinion obtained by the General Purposes Committee it was found that the real question involved was outside the Council's jurisdiction and the withholding of municipal services would not assist the end they had in view. Later more resolutions were taken as reported in the Committee's report, and those were also submitted to legal opinion. The Government proclamation upon which reliance was placed was found to be *ultra vires*. That did not, however, interfere with the feeling of the Council that everything must be done to combat the Asiatic invasion. As to the municipal services it was thought by some of the members that if they refused the service of light the Town Council would be able to fight the Asiatics by using that as a kind of lever in the event of the Government not taking the matter up. They went to Pretoria and interviewed the Minister of the Interior, who said the Government had decided to take up the case. The case he (Cr. Constable) understood would be a civil one taken under the conditions of the Deed of grant. As to the municipal services if the Council withheld them it would involve them in unprofitable litigation. They had no right to arbitrarily refuse the services, and consequently, if they fought it, the costs involved would have to be met by public subscription.

The Mayor stated that the Council had received wires from the Government to take immediate civil proceedings.

Cr. Forson Stewart stated that he had previously supported the resolutions but felt that now they had an assurance from the Government that immediate action was to be taken no object would be gained by refusing to give light.

Cr. Elze supported the action taken by the General Purposes Committee, stating that he considered their action met the necessities of the case.

Cr. Davis said that in view of the explanation now made he did not see

any necessity to go on with the withholding of municipal services.

The Mayor stated that when the services were rendered the papers would be endorsed that such services did not prejudice the Council's future action in any way.

The report was carried unanimously.—E. R. Express.

The Labour Shortage

Mr. Burton's Views

The Hon. Mr. Burton, Minister of Native Affairs, addressed his constituents at Burgersdorp on the 15th instant (says Reuter), and made some important statements relative to the Government's policy with regard to labour.

A serious question had arisen as to the proper method of supplying the deficiency. He thought that, as usual in South Africa, too much was expected of the Government in this respect, but at the same time he recognised that what it could reasonably do to improve the position should be done. In many quarters a solution was still looked for in the importation of indentured black or Asiatic labour from abroad. He wished to say definitely, that Government set its face absolutely and resolutely against any such scheme, and that the sooner that this position was recognised all over the Union the better. He had been approached over and over again for permission to import black labour from Liberia and other places, and even Asiatic labour, but he had steadily refused these applications. Government was charged with not speaking with one voice on this and other matters, but he assured them that he spoke for the Cabinet when he said that this attitude was its deliberate and considered policy. We owed the native races within our borders the duty of governing them with justice and wise liberality, for they had a right to be here. They were citizens as well as ourselves, and they deserved to be treated in our general economic scheme as an important and valuable factor. There was room in South Africa for their work, as well as the work of the white man, and it was idle to talk as though they could be eliminated from our economic system. But we were fond of calling this a white man's country, and the sentiment at the back of this expression was one of paramount importance to the European races in South Africa. He himself was entirely imbued with this sentiment, in the sense that he considered it vital in the best interests of the country and all who dwelt within it that the position and influence of Europeans within its borders should be not only maintained, but strengthened and developed in every legitimate way. He could not consider a worse method of carrying out this view than

that of supplying every deficiency of labour by the importation of black or coloured men from outside.

But then they would have to abandon the prevailing misconception of what constituted a white man's work, and white labour would have to rely more largely upon its intrinsic worth of success than upon artificial conditions of discrimination in its favour. Men spoke of building up a great white South Africa, but one thing was certain, and that was that they could never build up a great people out of a nation of overseers of work, and that work of all kinds was an essential ingredient of success in this direction, and that they ought not to shirk from facing the position simply because black labour happened to be an existing factor in their situation.

Anti-Asiatic Movement

Krugersdorp's Activity

In the course of a report read before the Krugersdorp Chamber of Commerce recently we find the following:

A census of persons dealing with Asiatic stores was taken, and disclosed the following, viz., that 74-14 were Dutch, 25-54 British, and 2-02 Jewish.

The Public Prosecutor and the Minister of Justice have been corresponded with in relation to the Asiatic occupation of premises, the owners of which are by law prohibited from letting coloured persons other than *bona fide* domestic servants occupy the same. This matter is still under consideration, and the subject of a strong protest from this Chamber.

The Chamber sent a delegate to the White Union Conference at Potchefstroom, and assisted in the holding of a meeting in the same connection in Krugersdorp, and now, awaits the further action of the Committee appointed by that Conference.

The Executive has sent to the Minister of the Interior and also to the Municipal Association a recommendation to the effect that

Trading Licences

be issued by Municipalities and Local Authorities. The Congress of Associated Chambers recommends that they be issued by a Local Board.

The following resolution was sent to the Municipal Council referring to trading in the new native location: "This Chamber is of opinion that no trading rights should be granted in the location, but that a site equidistant from the proposed location and the Asiatic bazaar be marked out for trading by indigenous coloured persons only."

Mr. Adcock; It no doubt surprises you to see that such a large number of persons in Krugersdorp are dealing with Asiatics, and with this view we got a census of the people taken.

Each person's name was taken, and, where possible, these people were written to. I think this is all we can do under the circumstances. We have had a great deal of trouble with the Public Prosecutor and Minister of Justice in dealing with these people, but we still keep pegging away, and hope some day to get justice. With regard to the conference at Potchefstroom, three gentlemen were chosen, but two delegates were unable to attend, and I was the only one who landed there. A lot of good was done, in the way of preliminary business to form a very strong

White League

for the whole of the Transvaal. Mr. Van Veyeren, M. P. C., has taken a great interest in this matter. He is the mountain of strength behind all this, and he has taken up an attitude that will appeal to all of us, by going round the country districts and holding large meetings where possible in all populated portions of the farming community. In this way he is getting at the very people who are dealing with Asiatics, and they in turn have shown some anxiety to assist us, as they find that the Indian is beginning to attack their private domains. A farmer in the Losberg district gave a lease for a pound a month ground rent to an Asiatic trader; the Asiatic put up a small building; got a licence, and stocked his place, and in four years he was the owner of two-thirds of that farm, not in any legal sense, but he was able to give the farmer sufficient credit to get hold of two-thirds of the farm. Now we are getting at the very people we have been wanting to get at for a number of years, the persons who deal with the Asiatics, and we are able to point out that they are not only ruining themselves but also future generations. Now they come in and ask us to arrange meetings and arrange this matter. In that way we are going on real and valuable lines, getting at the right people, and educating these people who have been our trouble in the past, and getting them to cease dealing with Asiatics. So far we have gone to provide a Constitution for this Union or White League Union. The name hasn't been decided upon, but it is thought to call it the White League Union of the Transvaal. A draft Constitution has been brought about, and I am waiting, or the Chamber is waiting, to get notice that a general meeting of the full Executive will be called to Potchefstroom. Probably, that will occur in two or three week's time. The object of the meeting is to send notices to all the Chambers of Commerce and all bodies that will be sympathetic with this particular movement; get financial assistance, and then get

A Paid Official

to go round to every town and district of the Transvaal and get people, outside people, as well as towns-

people, to recognise the value of such a League or combination by which white people will only deal with each other and leave the Asiatics severely alone, and we think that by engaging the services of a good speaker, a convincing speaker, some good can be done in that way.

The Chairman then read his report on the Annual Congress of the Associated Chambers of Commerce in the course of which he said:—

Control of licences.—The following motion was carried: "That it is desirable that the control of licences be placed in the hands of local Boards with the right of appeal, with a view to safeguarding both the interests of the public and the commercial communities."

With regard to Asiatic immigration, this resolution came from this Chamber, and though there was some opposition on the part of friends of Asiatics and negrophilists we managed to carry this quite successfully.

Re control of licences, this, I must say, brought forward a good deal of speechifying and argument. Eventually the motion was carried, being proposed by Mr. Jagger, M.L.A., for Capetown. It was thought that the Municipality was the best body to deal with this, but a number of people explained to us that in the Cape Colony, if it is a particularly small village, and there are quite enough trading people in the place, it is always considered that there are a sufficient number of licences, and these people are quite undesirable. I say it is thought that it might take place anywhere. I don't think it would take place in Krugersdorp. We have a Municipality here, who, I think, would be above such things. At the same time there is a liability of people being considered undesirable only on account of fear of competition. This was, therefore, carried.

The Location

The Chairman: As regards the question of trading in the new location. This is a matter which affects the business people, and I thought that we might throw this open for discussion if anyone thought their particular business was encroached upon, because this Council is going into this matter very shortly, and this will be a good opportunity of getting any information on the matter. When you take municipalities like Germiston, they are averse to any trading in locations, as they find that it is an inducement to other phases of trading, such as illicit liquor trading and many other disadvantages, and for that reason they are trying to put a stop to all trading in locations. In other places it is thought that with locations quite a good many miles away from town it is only fair that there should be a limited number of licences in a location. Personally, for the amount of business done, I can speak personally, as it does not do any harm. Committee—in it is not very much

trade in the location in Krugersdorp. What there is is just for the benefit of a few people there after dark, and people who leave town and go and live in the location.

Mr. Tanner: In Germiston, do they issue no licences?

The Chairman: They are averse...

Mr. Tanner: Can they refuse them?

The Chairman: They are going into that now. They are having a Court case now, which is *sub judice*.

Mr. Tanner: Here licences are only granted to white people.

The Chairman: There is no danger.

Mr. Friedman: There is no limit.

The Chairman: They are the gift of the Municipality.

Mr. Friedman: Every standholder can get one.

The Chairman: He can apply.

Mr. Wilson: With regard to your remarks regarding illicit liquor selling, it wouldn't stop that.

The Chairman: It gives an opportunity for natives to go in presumably for a glass of ginger beer and having something else, kali, given them.

Mr. Wilson: I know they pinch my bottles and fill them elsewhere.

Mr. Hillman: Once you allow a limited number you never know where it is going to stop. You will divert the trade to the location. If it can be prevented it should be. The retail stores will be the people to suffer. It is natural for a native to go and buy from a native, and then it will not only be Asiatic competition but a jolly sight worse. Apart from the illicit trade, it will be against the interests of the retail traders. If the Chamber can do anything, it should do so. If any trading is allowed we never know where it is going to end.

Mr. Meredith: If you don't allow natives to trade you throw the trade into the hands of the Asiatics.

The Chairman: That is the argument. If we are to remove the Asiatic location to the new site we must give some facility for these Asiatics to trade. The point is this: Are you going to throw all that into the hands of the Asiatics and not give the same facilities to the natives? I think that is distinctly unfair.

Mr. Hillman: Would it be advisable in order to minimise one evil to create another?

The Chairman: You must. The Government will say the Asiatics are allowed to trade in the present location. If we send them north we must give them some facility, otherwise the Government will say: "What are you giving these people? You are turning them away and giving them another site, an Asiatic bazaar, and giving them no opportunity to trade."

Mr. Hillman: It would not minimise the evil by giving natives the right to trade.

Mr. Lewis: Why not?

Mr. Hillman: Why not. Why would it?

Mr. Lewis: As the intention of the Council is

To Place the Asiatics in a Location,

and you have natives already trading in the location, we thought if you select any site and allow natives to trade in that place it should be equidistant from the place where the Asiatics are. We thought it would be easier for inspectors to supervise if you had them on one site and not scattered all over the place. It would be distinctly unfair if you allow Asiatics to trade there and not coloured people, especially as some have licences in the location. I would be glad to see some competition between the coloured people and the Asiatics, and I hope the Kaffirs will knock them out.

Mr. Friedman: You will drive all the trade to the Kaffir bazaar, and it will be still worse than it is at present.

The Chairman: You can't help that. You have the evil. You have a certain number of people allowed by law to remain in this country. The Government are going to see that no further immigration of Asiatics takes place, except, of course, ministers of religion and other professional people to look after the present population allowed to remain in the country. Only six per annum will be allowed to come into the country. They have their rights and privileges, and Great Britain is going to see that they do have them.

We Can't Stop Them,

and although we may wish to prevent unlimited trading, bazaars are meant for trading by these particular people. You are not going to have people walk right through the District Township to trade. It will always be limited, and we, as tradespeople, should not be afraid of them. I don't see why we should take away what they are entitled to, both Asiatics and coloured people. The native trade is Reef trade, and people are not going to the north of Krugersdorp.

Mr. Friedman: I refer to the Kaffirs in town.

The Chairman: I happen to know a good deal of it, and I don't think there will be serious competition with the natives. We won't take a resolution. I only wanted to hear the views of the meeting.

Mr. Tanner: The Committee recommend a certain number of stands to be set aside?

The Chairman: A spot to be marked off outside the location. The Council wanted your opinion.

Mr. Wilson: The premises should be suitable.

The Chairman: That will be provided for. I promise you that.

Mr. Lewis proposed: "That this meeting confirms the action of the Committee."

Mr. Friedman proposed that the latter part of the Committee's recommendation be deleted. I wish, he said, we could stop it, but we are not discussing Asiatic but native trade.

Mr. Hillman seconded, but only four voted for the amendment, and the action of the Committee was confirmed.

Mr. Crawford criticised the work done by the White League section of the Chamber, and thought it was not making any progress. They had an independent White League before, and the Chamber took it over and promised to do the work. But they had not made any progress. They used formerly to

Tackle the Farmers

dealing with Asiatics and boycotted them, and it did a lot of good. He objected to a remark in the Committee's report, referring to Dutch persons dealing with Asiatics. The word farmers should have been used, as they did not wish to make any distinction between Dutch and English. They should work as hard as they could against the Asiatics. A few months ago he was told by a business man in Johannesburg that they would not give credit to an Asiatic in Krugersdorp. To-day he was afraid that this was not the case. They weren't making progress against them. The White League had suffered. To-day the Asiatics in Krugersdorp were buying property, business and residential, and they must check this in time.

Mr. Blackwell pointed out that there was no intention of making the report reflect on either the Dutch or English section. It was not intended to reflect upon any section as against another. He was delighted at the attendance that evening, and suggested having general meetings more often, as it would tend to strengthen interest in the Chamber and increase the membership, whereby the voice of the Chamber would be strengthened.

The Chairman supported Mr. Blackwell as regards the statement in the report, and said it was an unhappy way of putting the matter, to use the words Dutch and English. He hoped everyone would be satisfied that the only idea was to show how many farmers as opposed to townspeople supported the Asiatics. He was sorry Mr. Crawford had said that the White League was not making any headway, as it was not fair. He proceeded to repeat what had been done at the Congress at Potchefstroom, and said that it had been hoped to have another meeting and get one of the Ministers down. Mr. Thornton tried to get one, but it was found to be impossible. They had done as much as they could.

This concluded the business.—*Standard, Krugersdorp.*

The Labour View

Advocate F. A. W. Lucas contributed an article on "Asiatic Competi-

tion" to a recent number of *The Worker* (Johannesburg). In the course of the article the writer says:—

"It is with reference to the ousting of white man from employment that the policy of restricting Asiatics from trading is more particularly directed. It is undoubtable that in our present circumstances, where more workmen exist than there are jobs to fill, the Asiatic is driving the white man out of various trades and swelling the number of the workless. Exactly as any solution of the Asiatic question must be based on justice, so, too, must we secure justice for our own people. Clearly the restriction of Asiatic trading is not just to the Asiatics, who have as much right to live as we. In our present circumstances the amount of employment is limited, and the number competing for it is increasing. As the Asiatic can work more cheaply than the white man, he tends to take more and more of that employment, and the position of the white worker goes from bad to worse. If every white man could secure employment at a wage which would enable him to keep his wife and family in decency and comfort, nothing would be heard of the competition of Asiatics. The object at which the Potchefstroom Municipal Council is aiming is really to secure for every white man such a wage. Does the restriction of Asiatic trading offer any hope of achieving that result? Assume for a moment the best possible result of such restriction, namely, the total elimination of the Asiatic. Have we, then, solved our problem of the unemployment of white men? Are we indeed any nearer the solution? England has no Asiatic competition, but 30 per cent of its people are on the verge of starvation, and unemployment is as bad in degree as it is here. So too, with Germany and America. The solution of our problem does not lie in restricting trade. What we must find is something which will so increase the amount of trading or the scope for labour that all can earn a living and none need be afraid. Only by increasing the avenues to employment can we find the solution of our problem, a solution just to white and coloured alike, and one which is not a mere palliative.

Open up the Land

After dealing with the source of all employment, Mother Earth, Mr. Lucas proceeds:—

"The way to open up the land and solve not only the Asiatic trading question, but also other questions of unemployment and poverty, is to place a tax on the unimproved value of land, whether it is mining, urban or agricultural land. When a tax is placed on the value of land the owner is touched on a sore spot—his pocket. He is led to think that it is more profitable to use his land or sell it to some one who wants to use it.

The question is one which takes no count of race or creed. Jew and

Gentile, Dutch and English all are interested in this matter. No freedom is possible until every man can secure as his wage the full value of what his work produces. That is justice. We ask for nothing more.

"Volkstem's" Suggestion

The Government Dutch organ, the *Volkstem*, says: "The trading community of Krugersdorp has, by means of the Chamber of Commerce, had established the fact that three-fourths of the people who deal with Asiatics are Dutch.

"This result has been arrived at by taking a sort of census, and they were thus able to give the assurance at a meeting of the Chamber that 'far away the majority of those who buy from Coolies are of the same race as Mr. Van Veyeren, M.P.C. for Losber, and leader of the anti-Asiatic campaign in the outside districts.'

"We cannot understand what the Krugersdorp Chamber of Commerce means by such a statement. No one, as far as we know, has ever denied that the Asiatic traders in the Transvaal at present receive their greatest support from the poorer class of Afrikaners, and they might have spared themselves the trouble of making this elaborate calculation of 75.44 per cent. It would have been of far more practical use if they had tried to ascertain what the Asiatic trade in the country is worth in cash, compared with the European trade, and what economical value the Coolies are to the country as consumers. This could have been done without an amateur census, with the aid of the statistics and market returns, and the figures obtained thus would assist much more to terminate an evil than all sorts of stupid insinuations."

Transvaal Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Johannesburg, Wednesday.

Mrs. Ritch and family arrived in Johannesburg from England last week, and were met at the Station by a number of European and Indian friends.

The last of the deportees, Messrs. Narsimulu and Muthuswamy, arrived in Johannesburg on Sunday morning.

Mr. Joseph Royeypen arrived in Johannesburg on Monday evening.

The Chinese community congregated in force at the Independent School-Room, Johannesburg, on Wednesday afternoon last, to do honour to Mr. Alex. S. Benson, who had been the staunch friend of the community during the passive resistance struggle. A number of European and Indian friends were also present, among them being Mr. and Mrs. Dora, Mr.

Nelson, Isaac, Cachalia, Coovadia, Waja, Gandhi, Mesdames, Benson, Phillips, Vogl, Barton, Miss Nias, and Miss Schlessin. Mr. Laung Quin provided, and the function took the form of the presentation of an address and choice articles from China. Mr. Quin in a brief speech set forth the services rendered by Mr. Benson, which Mr. Benson gracefully replied. Mr. Gandhi also paid a tribute to Mr. Benson's worth.

Licensing Appeal

A Second Refusal

A meeting of the Licensing Board for the Umlazi Division was held at the Umlazi Court-house on Thursday morning, the members presiding being Mr. J. V. Gibson (chairman), Mr. Frank Stevens, C.M.G., and Mr. Harry Sparks, J.P.

The morning was occupied by hearing an appeal brought by an Indian named Nartangana, of Amanzimtoti, against the decision of the Licensing Officer in respect of a retail licence for that district.

Mr. Ness Harvey (representing Mr. Leon Renaud) appeared on behalf of the Indian.

It appears that this was the second appeal brought before the Licensing Board in respect of the same premises. On the first occasion, the Licensing Officer refused to grant the licence on certain grounds, and an appeal made against his decision was subsequently quashed by the Licensing Board. The appeal then went to the Supreme Court, who referred the case back to the Licensing Officer. The Licensing Officer again refused the application, and the second appeal against his decision was that brought on yesterday.

After hearing counsel's argument the matter was adjourned until the next meeting of the Board.—*Natal Mercury*

To Correspondents

MR. EDWARD TITTO. According to the Gujarati calendar, the 1st of January.

Contents

Transvaal Municipal Ordinance	...
Immigration Restriction	...
Indian Famine Fund	...
Indian Affairs in the Town Council	...
Mahomedan sympathy with Turkey	...
A Registration Case	...
From the Editor's Chair	...
A Black Pill Factory Explored	...
Medical Officer's Report	...
The "Invasion" of Johannesburg	...
The Labour Shortage	...
Anti-Asiatic Movement	...
Transvaal Notes	...
Licensing Appeal	...
To Correspondents	...

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬.

શનિવાર, તા. ૨૩ ડિસેમ્બર ૧૯૧૧.

અંક ૫૧.

અઠવાડોક પચામ.

ખીરતી-તા. ૨૩ મી ડિસેમ્બરી, તા. ૨૬ ડિસેમ્બર સુધી, ધ. ૦ ચ. ૧૯૧૧.
હિંદુ-માનસર સુદ ૩ મી પોષ સુદ ૬ સુધી, સંવત ૧૯૬૮.
મુસલમાન-તા. ૧ મેહરમથી તા. ૭ મેહરમ સુધી ૧૩૩૦ હી.

ચાર	ખી	હિંદુ	મુ	પા.	સુર્ય	સુચિત
તા.	તીથી	તા.	રો.	ક.	મી.	ક. મી.
શનિ.	૨૩	સુદ	૩	૧૨૨	૪	૫૫
રવી.	૨૪	"	૪	૨૧૩	૪	૫૫
સોમ.	૨૫	"	૫	૩૧૪	૪	૫૫
મંગળ.	૨૬	"	૬	૪૧૫	૪	૫૫
બુધ.	૨૭	"	૭	૫૧૬	૪	૫૫
ગુરુ.	૨૮	"	૮	૬૧૭	૪	૫૫
શુક્ર.	૨૯	"	૯	૭૧૮	૪	૫૭

અઠવાડોક

મી. જસાવાલાની અરજી	...	૭૭૪
નાતાલમાં હિંદીઓની હાજરી	...	૭૭૫
વડી સરકારનો વિધિય નવાબ	...	૭૭૬
વિદ્યાવતી હિંદીની સત્તા	...	૭૭૭
ના. હિંદને એક અમલદાર પીડિયા	...	૭૭૮
ના. શહેનશાહની હાજરી સફર વિશે	...	૭૭૯
વિચારો...	...	૭૮૦
હરમરસડોરની વેપારી જેન્સ	...	૮૦૦
દેશમાં દુકાનની અવકાશ	...	૮૦૧
દુકાન ફંદ	...	૮૦૨
અર્થવિજ્ઞાનમાં દુકાન ફંદ	...	૮૦૩
અવસેડન...	...	૮૦૪
દરમિયાન અમલદાર	...	૮૦૫
હરમરસડોર અને તેના બાઈઓ	...	૮૦૬
વખરોડ પ્રેસમાંની મેડીસી	...	૮૦૭
હિંદીના દુકાન વાઈ	...	૮૦૮
૨૬ ફેબ્રુઆરી સોસાયટી ફંદ	...	૮૦૯
પરચુરણ	...	૮૧૦
પ્રેસિડેન્ટના વારસાની રીવાજ	...	૮૧૧
મેહન-અમલદાર અમલદાર	...	૮૧૨
હિંદીઓની લાકરી દુકાન ખાતરવણી	...	૮૧૩
સુચના...	...	૮૧૪
મિલ્લાસાના મુસલમાનોની દુકાન	...	૮૧૫
સંખ્યા કાળ	...	૮૧૬
ના. સહેનશાહ હિંદમાં	...	૮૧૭
હરમરસડોર અને તેના રીવાજ	...	૮૧૮
અમલદાર	...	૮૧૯

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૨૩ ડિસેમ્બર ૧૯૧૧

મી. જસાવાલાની અરજી

મી. જસાવાલા અને સેંકડો બીજા હિંદીઓએ જે અરજી મહારાજાને રજૂ પાંચમાને કરી છે, તેનો સાર જાણે બીજા જાણે આપણે જાણે આ અરજી પદોમાંથી મી. જસાવાલા એક ડેપુ ટેક્સ લઈને વિદ્યાર્થી મળેલા. તેમાં એક ધરસી, એક મુસલમાન, એક અંગ્રેજ ને બે હિંદુ એમ હતા. અરજીને હેતુ સરસ જણાય છે. હિંદુસ્તાનમાં આ સિપાહીને માટે હજારો ગાયો દર વરસે કપાય છે તેની અટકાયત કરવી, અને બીજા હેતુ એ કે માથેનાં મારવાની તદ્દન અટકાયત કરવી. જે ગેર સાધારીને માથેનાં મારવા વિના ન થાયે તે તેઓને સાર આરંભીથીથી બીજા મંગલવુ જેવી અરજીની સુચના છે. ડેપુટેસન્ટ પરિણામ થાં આપણે તે જણાવું નથી. પણ મી. જસાવાલાનો પ્રયત્ન સરસ છે એમાં કંઈ નથી. અરજીમાં કહી જાય છે કે માથેનાં મારવા રજૂ કરવામાં હિંદુને બેવડી મતલબ છે. ધાર્મિક અને દુન્યવી બીજા કોષેને દુન્યવી મતલબ રહી છે. પણ નાજાકી માણસો આપણા દેશમાં બીજા અનામત કરે છે તે અટકાયવામાં બધી કામગીરી ધાર્મિક અને દુન્યવી મતલબ સમાવેલી છે. તેઓમાં જે હાર દરેક સાર અવસર પીવામાં આવે છે તે કોણ પામ છે? આપણે જાણીએ તે મોટા સાહેબ મળવા બદલ ત્યારે તેને આજુબાજુ બધી પ્રકારનાં માંસ ને દારૂ આપવામાં આવે તે આપણે નામે અને આપણે ખરેખર. હાજી આલશાહ હિંદમાં છે. દરમિયાન તેઓ પીવામાં પીવામાં આવી પડી, તે અમલદાર પાસે ને આપણે નામે.

આ વાત આપણા બધાના પરમમાં વિષ રીત મળી છે. હિંદુસ્તાનમાં આરંભ બદલ દેશ તો હિંદીઓ મી. જસાવાલાના જેવી સેંકડો અરજી આ વિષય ઉપર મોકલે. આપણા દેશમાં પસી આપણે ખાતર દારૂ પીવામાં જાય રાખે તો કંઈ બારે પડતું ન મળાય. કહી, તેઓ દરમિયાન નામ તો પણ અમલદાર પાસે આપણા પરીણા માથે આપણે ખરેખર તે પીવા બંધ રહે!

આવી અરજીઓ થવાનો પાલે મી. જસાવાલાની અરજીને આપણે મળી કહીએ છીએ.

નાતાલમાં હિંદીઓની હાજરી

હાજરાઓને હિંદીઓની અટકાયત

એવું જણાય છે કે હ. એમ. નાથ લીલા નામના હાજરાની અગાઉ અમે હાજર થવા દેવામાં પુરતા પુરાવાની મંદ કમરોના કારણસર અટકાયત કરવામાં આવેલી એ હાજરા હિંદી વધુ પુરવામાં કંઈ જાયે આવેલો. હિંદીઓને અમલદાર હાર હિંદી પણ તેની અટકાયત કરી, અને હિંદી હાજરાને દેશમાં કરવાની દુકાન કપે. દરમિયાન દેશમાં દુકાન ખુલતવી રાખવા હાજરાની વડી કારદારી દુકાન મેળવવામાં આવેલો. એવો હાજરાને હાજર થવા દેવા માટે હિંદીઓને અમલદાર હાર સામે દુકાન મેળવવા નાતિલખરમ ખાતે સુધીય કારદારી કોમપારે કંઈ થાયેલો. આ દેશ કારદાર કહી નામો છે. મુકાદો આપતાં કારદાર જણાવું કે અમલદાર આ ખાતરમાં દુકાન ખુલતવી થાયે છે. અમલદાર તેની આજર મુકાવામાં આવેલ પુરાવામાં વરનામર ખાતર ન આવેલું હોય તોય કારદાર પાસે પડી કહે. અમલદાર પ્રેસિડેન્ટ મેડી રીસ કરી કે અમલદાર હાજરા તે તેના ખાતરો રીસ છે બિ હિંદીઓને અમલદારના માનમાં તે કાંઈ વિષય આપણે હોય એમ જાણવું નથી. આ હાજરાને માંડા રીસ થાય છે એક કાર... હાજરા... તો... હાજરા...

પણ આમાં વચ્ચે પકવાની કારકર્તે રુચા નથી. આવી વાત કહેતાં પણ અને એક કુપર છે. કેમકે અને કાને છે કે માત્ર આધારણ હ-સાફ અપાગો હોત તે આ કોહરને કોતરવાની રજા મળવી જોઈતી હતી. મી. જરડીસ જાણે પણ દિલ ખીરી બતાવી અને કહ્યું કે કાલે કાલે એવો છે કે કમીસીયન અમલદારનો કુલમ અમલમાં આવ્યા વગર રહેશે નહીં.

વડો સરકારનો વિચિત્ર જવાબ

નમાણી દલીલો વડે કરેલો
મુનિયન સરકારનો જવાબ

પ્રેક્ષાનીમલ પ્રધાનની ઓપીસેથી તા. ૨૩મી નવેમ્બરે નીચેનો જવાબ વિદ્યા મતની સા. આ. બિ. ઇ. કમિટી પર મોકલવામાં આવ્યો હતો :-

દરિયાવાસ ડરાહટ લોકલ મવરમેન્ટ ઓર્ડીનન્સથી લાંબા હોટની શું સ્થિતિ થાય છે તે વિષે દરિયાવાસ બિટીક ઇડિયન એસોસિએશનના પ્રમુખે લાંબી કોવી ન્હીપલ કાઉન્સિલ ઉપર નો અરજી મોકલેલી તેની નકલ ખીડતાં તા. ૨૬મી જુને કમિસી તમારા કામગીરીના સંબંધમાં મુનિયનના મવરમેન્ટ જનરલ મારફત લાંબા પ્રધાનના મહેલા પુલાસાની નકલ આપાવી બીડવા મી. સેક્રેટરી કારકારટનું દરમાન થયું છે.

મી. સેક્રેટરી કારકારટ જવાબ આપે છે કે એક્સિઆટીના સુત્રામ ઉપર મોસ માટે બજાર વગેરે મુકરર કરવા વિષેની તે બીજાની ૬૬ તથા ૧૭મી કલમો છે તે તો અમારો કામગીરી પુનઃ રેકિટ કરવા જેવું જ છે. ૧૯૦૬ના જોહનસબરમ મ્યુનીસીપલ ઓર્ડીનન્સ નં. ૧૧ની ૩૮ તથા ૩૯મી કલમોમાં જોઈ નહીં પણ એવાજ કમ્પો રાખવામાં આવ્યા છે; અને દેખીતી રીતે ૧૯૦૫ના ૧૭મા (મુખ્ય કલમ ૧૦), અને ૧૯૦૬ના ૨૧મા (મુખ્ય કલમ ૧૦) મ્યુનીસીપલ અમેન્ડમેન્ટ ઓર્ડીનન્સ ઉપરથી તે ડરાહટ પટ્ટી કાઢવામાં આવ્યો છે.

આપની કમિટીએ વિશેષ જોખમમાં લેવા જેવું છે કે ૬૬ તથા ૬૭ કલમ વડે નો લખાણ મુકરર કરવામાં આવ્યા હોય તેમાં એક્સિઆટીને રહેવાની દરજ્જા પાડવાની સત્તા આ ડરાહટ વડે કાઉન્સિલના કામમાં આવતી નથી, અને પ્રધાનો જવાબે છે તેમ બજાર મુકરર કરવાનું કે

તેને ૨૬ કરવાનું મવરમેન્ટ અને તેના સલાહકારોની સમતિ વિના બની શકે તેમ નથી.

૭૫ (૧૨) (૧૩) (૧૪), ૧૮ ( ), અને ૬૧ કલમો, નો લાઇસેન્સ આપવાની સત્તા સંબંધી છે તે બહુને સરખી રીતે લાગુ પડે છે. અને તેથી જ એક્સિઆટીના તરફ એક્સાપ રખાતો નથી એ પ્રધાનોની વાતને મી. કારકારટ મળતા આવે છે. આ સંબંધમાં મારે એ પણ જણાવવું જોઈએ કે એક્સિઆટીક રીમ અને ઇડીમ કાઉન્સિલ ઉપર મ્યુનીસીપાલીટી તે સત્તા મળવા વિષે પીટીસનના ૪મા પારીમામાં જણાવવામાં આવ્યું છે તે સત્તા તો ૧૯૦૬ના ૨૧ મું આર્ડીનન્સ, નો સ્વરાજ્ય થવા પછી કવો બની મયેલ, તેની ૪૧મી કલમ વડે મ્યુનીસીપાલીટી બોલે છે. મી. કારકારટ એક્સ વાતમાં કાંતોષ નથી થતો તે એ છે કે ફેરીઆની અરજી નામ જુર થયે તેને અપીલ કરવાનો મારમ રાખવામાં આવ્યો નથી. ૧૯૦૮માં દરિયાવાસની સરકાર આવે કવો કવો પ્રધાનો વિચાર ચલાવતી હતી તારે મજબૂર કલમ સંબંધમાં કેટલીક મજબૂત બંધારીક અડચણો જોવામાં આવતી હતી. એવું જોઈ શકાય કે આ કલમ ખાસ કોઈને લાગુ પાડવાની નહીં હતી; છતાં એ સવાલ બેશક મુશીબત કારણ છે, અને તે બાબત ઉપર પણ બંધાર આલે છે.

એકાંક તથા કાર વગેરેની બનાવટમાં કોઈએને કામ લગાડવાની ૬૧મી કલમમાં બંધી કરવામાં આવી છે, તે બેશક કોમી બેક સુચનકારી છે, અને મી. કારકારટ તે ઉપર પ્રધાનોનું ખ્યાન બેચે. છતાં મારે જણાવવું જોઈએ કે આરો ગ્વતાનક નિયમ સાર, એટલે કે રાટી બનાવવાની બાબતમાં દરિયાવાસના પ્રધાને ૧૯૦૮માં જણાવ્યું હતું તેમ, આવી કંઈક સત્તા તો જરૂરી છે. એ બંધુવા જેવું છે કે સીએને કામે લગાડવાની બાબતમાં પણ એવીજ સત્તા કામમાં લેવામાં આવી છે.

કલમ ૬૩ વડે માટી કાઢવાબંને લાઇસેન્સની મના કરવા વિષે કાઉન્સિલને સત્તા આપવામાં આવી છે, અને તેની પર અપીલ કરવા દેવામાં આવી નથી. તેમાં કંઈ નવું નથી આ સત્તા ૧૯૦૩નાં મ્યુનીસીપલ ઓર્ડીનન્સની ૧૦મી કલમ વડે તથા ૧૯૦૬ના એક્સ-નરમેન્ટ ઓર્ડીનન્સ ૧૧માની ૧૩મી કલમ વડે મળી મુકી છે, અને તેથી આ બાબતમાં

મુનિયન સરકારને રજુઆત ૨૨મી વડી સરકાર અસંબંધિત મારે છે.

એ પ્રમાણે વાટરના કલ સંબંધી (કલમ ૧૧૪, ડી. કોડી બંને ખાસ કામ મારી પડવાનું પીટીસનમાં જણાવેલું છે) મારે કહેવાનું કે ૧૬ કના ઓર્ડીનન્સની ૧૧મા કલમ, જેમાં મ્યુનીસીપલ કલ સીલની મુશ્કેલી વિષે કહેવામાં આવ્યું છે, તેમાં પણ એજ મુજબના કલો છે.

કેવટમાં જણાવવાનું કે ૧૭ (૬) કલમમાં નો દરમકારના સંબંધમાં સખતી કરવામાં આવે છે તે કામ નવો મારો નથી અને ૧૯૦૮માં જવારે આખા બીજા માટે વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો, તારે દરિયાવાસના અધિકારીઓએ જણાવ્યું હતું કે જોહનસબરમના કામમાં કોની બેદનો આવ થયું વગત થયાં ચાલ્યો આવે છે.

મવરમેન્ટ જનરલનો જવાબ

મુનિયનના મવરમેન્ટ જનરલે તા. ૨૮ આગસ્ટને રાજ પ્રધાને તરફથી મહેલો નીચે મુજબનો પુલાસો કોલોનીયલ પ્રધાન તરફ રવાના કર્યો હતો :-

પ્રાથમ પીટીસનની ઓપીસ,
પ્રીટોરીયા, ૨૨-૮-૧૧.

"દરિયાવાસ ડરાહટ લોકલ મવરમેન્ટ ઓર્ડીનન્સથી કોઈએની સતી કાલત વિષે ના. કોલોની આતાના પ્રધાનોને મુમાર મોકલી ના. મવરમેન્ટ જનરલને તા. ૨૮મી મુલાકાતે, તથા તા. ૫મી આગસ્ટે નો રીરા ફરજ તે સંબંધમાં જવાબવા રજા કલ જુ કે ડરાહટ ઓર્ડીનન્સમાં એક્સિઆટીક બજાર સંબંધી ૭ કલમો છે, તેથી કાઉન્સિલ એક્સિઆટી ૧૪૭મી કલમને અગ્ર થતો નથી કેમકે તે અમારો મ્યુનીસીપલ કામગીરીની કલમે ની પુનરેકિટ છે.

પ્રધાનો જણાવવા માટે છે કે ડરાહટ ઓર્ડીનન્સના ૬૬મા પ્રકરણની ૬૬મી કલમની ૩૭મી કલમમાં ખાસ કલ વામાં આવ્યું છે કે આવ બજાર મુકરર કરવાનું કે ૨૬ કરવાનું, અથવા તે તે સંબંધી કામ મારા કામનું મવરમેન્ટ જનરલ અને તેના સલાહકારોની સમતિ વિના બની શકશે નહીં.

પ્રધાનોને એવો મત છે કે દરિયાવાસ બિટીક ઇડિયન એસોસિએશનના મેરમેન ની પીટીસનમાં નો જુલો બેશ મુદ્દાઓ કામગીરીમાં આવ્યા છે તે ઉપર ખ્યાન દેવા જેવું નથી. કેમકે ડરાહટ ઓર્ડીનન્સની કલમો સામાન્ય રીતે લાગુ પડે તેવી છે, અને માત્ર એક્સિઆટીને તે લાગુ પડતી નથી."

(બી) એ. કમલ સાવર:

વિલાયતની કમોટીનો સત્ત

સહકાર

પા. ૩ ના ક્રે વિધેના હાથાણુનો
જવાબ

સાહેબ આરિહામીટીક ઈડિયન કમિટી
ના પા ૩ ના ક્રે વિધેના હાથાણુ સંબંધ
માં નીચેના જવાબ કોમોનીયલ આપ્યા
તરફથી મળેલો છે : -

"તમારા મુન તા ૧૭ મીના કામગીરી ૧
કા પારીમાણની બાબતમાં મુનિયતના સ્વર
નર જનરલ તરફથી મળેલી મીનીટ તમને
મેહલવા મી. સેક્રેટરી કારકારદ હર
માથે છે.

આ ક્રે સ્વતંત્ર હીંદીઓની સંખ્યામાં
વધારો ન થવા દેવાના હેતુથી નાખવાતુ
મીનીટરે જણાવેલ છે તે બંધાવર છે,
અને એ કારણથી મહેલો કાવલો હીંદી
સરકાર અને વડી સરકારની સપુરણ
પાઠિતીથી પસાર થયો છે.

અવરનર જનરલની મીનીટ

સરથાન ખાતાના પ્રધાનને અવરનર
જનરલે મુનિયતના પ્રાથમ મીનીટરની
ઓરીસેવા મહેલો નીચેના મુજબો તા.
૨૮ મી આમરદે મેહલો આપ્યો હતો :—

પ્રાથમ મીનીટરની ઓરીસ,

મીટરીયા, તા. ૨૨ આમરદ ૧૯૧૧

નાથાલ પ્રાંતના ગીરમીટમાંથી પુરેલા
હીંદીઓનીપર નાખવામાં આવેલા પા. ૩
ના ક્રે સંબંધી, કોલોનીયલ સેક્રેટરીના
મુખાર સાથે ના. અવરનર જનરલના તા.
૨૬ મી જુલાઈના કામગીરી જવાબ | કહે
વાનું કે તે ક્રે સ્વતંત્ર હીંદીઓની સંખ્યા
અને તેમની ઓછી રાખવાના હેતુથી
નાખવામાં આવ્યો હતો; અને તે કાવલો
૨૬ કરવાની પારલામેન્ટને સુચના કરવાનું
તેઓ સલાહકારક નથી માનતા. તેની
સાથે પ્રધાનો જણાવવા માથે છે કે
અસુધા કિસ્સાઓમાં તે કાવલોના અમલ
વિષે સંભાળપુરવક મેહસી રાખવામાં
આવે છે, અને ને હરિયાદો કહે છે તે
મધી વિષે તપાસ ચલાવવામાં આવે છે,
અને તેઓ ખાતીપુરવક માને છે કે
નાનાલના માહરરેદો તે કાવલોને કરેલો
અમલ નથી કરતા."

(સહી) એ. હમ્ફ્રી. સાવર

જનરલ મેથા કહે તેવું કંઈ નહીં

હીંદીઓને હળતા જેવા જનરલ મેથા
એ રીકરડીનમાં ને રાજ્યો બતાવ્યો
હતો, તેથી પર કમિટીએ અંખાન આતા
કે પ્રધાનમંત્રીને જણાવ્યું હતું, તે વિષે

જવાબ મળે છે કે હાથીરીનત રોન
હર-સમાં મેરદ કરીવુંને વડી સરકારના
ને વિચારો બહેર કરવા હતા, તેથી જન
રલ મેથા કહે છે.

મી. વરમાસલું જાણવું

એલિઆટીયોને ને કાંઈ મદદ કરે તેને
એક વરસની સળ થાય એવો કાવલો
સરકાર પસાર કરે એમ મી. વરમાસે લી.
નનવરમ મુકામે જાણવું આપતાં હજી
જણાવી હતી, તે વધર કોલોનીયલ
પ્રધાનમંત્રી ખાન મેથાના કમિટીના સેક્રે
ટરીએ તા. ૧૮ મી નવેમ્બરે જણાવું છે
કે : -

"કેવલી હરીકલના રીચારવાળી તા.
૨૧ મી અક્ટોબરના 'ઈન્ડિયન ઓપિનિ
યન' ની કાપથી આપની જાણ માટે મેહ
લવા કમિટીએ મને જણાવ્યું છે.

મારે આપને જણાવવું એમએ કે મે
વેપારી લાઇસેન્સને અધિકાર મુનિયતીપા
લીટીને સોંપવાનો હોય તે મી. વરમાસ
એમર્થ એવા કલ્હોથી ત્યાંની હીંદી કોમ
ને પોતાના અવિશ્વ માટે કાંઈ ખાતી રહી
કે નહીં."

હુનપુક કેસ

કમિટીના સેક્રેટરીએ તા. ૧૬ મી નવે
મ્બરે નીચે મુજબ જણાવું કરવું છે :—

"તા. ૨૧ મી અક્ટોબરના 'ઈન્ડિયન
ઓપિનિયન' માંથી એક હીંદી ઉપરના
લાલકી કુચલા વિષેની કાપથી પ્રધાનની
જાણ માટે મેહલવા કમિટીએ મને જર
માવ્યું છે.

મારે ખાસ એ જણાવવાનું છે કે મળ
કરે હીંદી ઓબ્લીગુની ગીરમીટ પ્રકિત
એ અમાકે ખલાસ થઇ ચલેલી હોવા
છતાં તે સત્તારાજ્યોને કસક હરીઆદ
કરી પાછો વળતો હતો ત્યારે નાથી
નીકલેલો ચથી તેને ૪ દિવસની સખત
મજુરીની ગીરમીટના કાવલોની રથે સળ
કરવામાં આવી હતી આ કિસ્સામાં
તપાસ ચલાવવાનો કુચમ કરવા વડી સર
કારને મારી કમિટીની વિનંતિ છે, તેવું
પરિણામ મારી કમિટીને જણાવવામાં
આવેલી એવી તે અલ્લા રામે છે."

ધરાન સંબંધી મામલામાં રજિના ને
મામળીઓનો આમલ કરે છે તે મામળી
ઓને ધરાની પારલામેન્ટ વિચાર કરી ગેર
પાળખી કરવી કહી નાખી છે, એવું
જણાવવામાં આવે છે કે રાજ્યના કલ
કર નેરોન વાંચે આમળી નથી

ના કીચને એક અમરમું પોલીસન

હીંદીની આબાદાની પર ખાખના
રજાણી જરૂરીઆત

મી. જણાવવાના નામના એક પ્રકિત
પારસી મહરમના પ્રધાનની નીચેના અમ
મંત્રુ પીટીસન ના કાલવસાક બાબતે
રજા કરવામાં આવનાર હતું. આ કાલ
માટે એક ડેપુટેશન હીંદીથી વિલાયત
જવા થવા અક્ટોબરમાં ઉપરવું હતું.
તે ડેપુટેશનના મેમ્બરોમાં એક અંગ્રેજ,
એક મુસલમાન, એક પારસી અને બે
હીંદુ મહરમો હતા. પીટીસનની મતલબ
નીચે મુજબ છે :—

"અરજદારો માનપુરવક જણાવે છે કે
હાંડ એવા દેશની આબાદાનીનો આધાર
એતી ઉપર છે. માત્ર આબાદાનીનો નહીં,
પણ હીંદી બહોળી વસતીમાંથી કે અમવા
૮૦ ટકાનો રાજના મુજરાનનો આધાર એતી
ઉપર છે. જેથી જમીન એવા માટે
દોરની સંખ્યા અને તેમ વધારવી, અને
દોર નેમ અને તેમ સારી ભતના થાય
તેમ કરવું એ એટલું જરૂરી છે કે તે
વિષે નેટલું કહીએ તેટલું થાયું."

એ તો હરવત કમલ કરવામાં આવે
છે કે હીંદીના થવા ભાગેમાં સારી રીતે
એતી થવા માટે, તથા હાંડી કુષ વિષે
ગરજ પુરાં પાડવા માટે દોરની બહુજ
તાથી છે અને દોરની આ મોઢી સંખ્યા
દિવસે દિવસે મટતી ચાલી છે. એમાં
૫૦ વરસમાં હીંદીમાં ૫૦ હજાર માલક
ઉપરાંતની રહેને નખાઇ છે. તેથી માલ
અને માલસોની એક ટેકલેથી બીજો
ટેકલે મલી લાવલવના કામમાંથી માલો
દોર છુટા થયા. આમ દોરની મંમતમાં
પટાડો થયો એમએ. તેને બહો દોરની
હીમત રોજ વધતી ચાલી છે. અધી
એમ કહાય છે કે દેશના દોરની સંખ્યા
મટતી જાય છે.

હીંદુસ્તાનમાં જમીન એવા માટે, કુષ
ઓમાંથી મલ વડે પાણી કાઢવા માટે
અને એવા જમીન કમો માટે જમલ
અને પાડાનો ઉપયોગ થાય છે. આથી
માલ અને બેક કરતાં નજા અને પાક
ને હમેશાં વધારે ખપ રહેલો છે, અને
તેથી તેમના કાલ વધારે હોય છે. એટલે
દુરની રીતે પરિણામ એ આવ્યું કે
જમલ અને પાડાની જમીન એ માલ -
કાન નહીં તે કમ-વેલે દેશના કાલ

માટે કમલ કપવામાં ઉપયોગ લેવાય છે. માદાનો નાશ થાય, એટલે કાંઈ મુશ્કેલી ઠપવા જેવું થયું. આ રીતે ખેતીનાં દેર પુરાં પડવાનો મારમ મળજી રીતે મુશ્કેલ જાય છે.

ઉચ્ચાંક અને પુરોપના બીજા દેશો, તથા આસ્ટરેલીઆ અને અમેરીકા જેવાં દુનિયાના મુખ્ય ભાગોમાં દેરની ખામત માં યુ. સ્થિતિ છે તે તપાસવાથી બહુ સ્પષ્ટ થાય છે અને સમજવાનું થાય તેમ છે. એ મુશ્કેલીમાં બિંતી માટે અથવા વાહનો માટે બળદનો ઉપયોગ નથી થતો. તેથી અમેરિકામાં એ આવે છે કે દેરની જાતિના નરનો મોશક માટે કતલ સાફ ઉપયોગ થાય છે, ત્યારે એ જાતિની માદા જે માથે તેનું રક્ષણ થાય છે અને માદાનું રક્ષણ થવાથી એવાક વડે કરીને મુશ્કેલી તેમની બધી જરૂરીઆતો માટે પુરતાં દેર મળી રહે છે. એ મુશ્કેલી પેતાની વસ્તીને દુધ, અને દુધમાંથી બનતા બીજા પદાર્થો, તથા મેસ્ટ પુરાં પાડી શકે છે એટલું જ નહીં પણ પરદેશ આવે નીકાલ કરવા પણ કક્ષિતમાન થાય છે. ત્યારે હોઈ સ્થાન જે મોટા બાંધે બિંતી ઉપર ટકી રહેશે મુશ્કેલી છે તે ઉપર કહેલી વસ્તુઓ પરદેશ આવે નીકાલ કરવા તો કક્ષિતમાન નથી, પણ પેતાની વસ્તીની જરૂરીઆતો પુરી પાડવા પણ કક્ષિતમાન નથી. વરસો થયાં દુધ, ઘી, માખણ, અને એવી બીજી વસ્તુઓના ભાવ ચાલતા જાય છે; એ કે આ વસ્તુઓ દેશની જુદી જુદી જાતની વસ્તીના મોશકને એક જરૂરી પદાર્થ છે. વળી દેશમાં દુધ વિગેરે પદાર્થો પર નક્કા બાળકોનું મરણ પ્રમાણ મોટું છે તે, તથા દુધ ધીમાં જે અનેક તરેહની બેળ લેવા કરીને દવાઓ બને છે તે (જે દવા અટકાવવા સરકારને હાથમાં પ્રવરત કરવાની જરૂર પડી છે) પણ આ મુશ્કેલીમાં મામના નાશથી ઉભી થતી સ્થિતિના કારણ છે.

અરબદારો જણાવે છે કે ઘણી જાતનાં પશુઓની માદાને મારી નાખવી તે ઘણું ખરા દેશોમાં અશક્ય હોય છે. આ રીતે અથવા મોઢાવારનો કાપદો એક સમજીનેજ રચાયેલો છે કે એવાકના વધારા વાસ્તે માદાની જરૂર છે, અને માદા ને નાશ થાય તો જાતિ આખી નાશ પામે. અરબસ્તાન જેવા પગલ રહેલ સમ્રાટ મુશ્કેલી પણ એવો કાપદો છે કે અરબી ઘોડીઓની નીકાલ અટકાવવી. આ કાપદો એટલી સખતીથી અમલમાં મુકાય છે કે હીંદુસ્તાન અથવા બીજા

મુશ્કેલીમાં હજારો રૂપિયા ખર્ચતાં પણ અરબી ઘોડા મળવા મુશ્કેલ છે. અરબી સરકાર આમ કરે છે તેનું કારણ દેખીતું છે કે તેનો મુખ્ય વેપાર ઘોડાઓનો છે, જેથી ઘોડાઓ પુરા પાડવા માટે માદાઓ નું રક્ષણ કરવા તેઓ માને છે. અરબ દરે જણાવે છે કે જે જામલી, અથવા અરબ જામલી પ્રાણીઓ, જે માનવીને મોજદારીમાં સાધન તરીકે કામ આવે છે તે માટે પણ માદાના રક્ષણનો કાપદો લાગુ પડે છે, તો ખાલી એક મુશ્કેલી આપ્યાદાની જ નહીં, પણ લોકોની ખુદ હકમાલીનો આધાર માથે જેવા જે પ્રાણી ઉપર રહે છે તે પ્રાણી પુરાં પાડવા માટે માદાના રક્ષણનો કાપદો કેટલો જરૂરી છે?

ઉચ્ચાંક અને પુરોપમાં સમજાવેલા થયાં અનેક જાતનાં પ્રાણીઓના રક્ષણ માટે કાપદો છે. હોંદમાં પણ જરમા, જોડીઆ પ્રાંતો, મખ્ય પ્રાંતો વિગેરે દેશોએ હાથીનાં રક્ષણનો કાપદો છે. તો તેવાજ કાપદોને મળતો કાપદો હોંદમાં માથેનું રક્ષણ થવા માટે ધરવો જોઈએ. કેમકે તેથી આ મુશ્કેલી કરોડો માણસોનું જીવન થઈ, સરકારના કોઈ વિરુદ્ધનો જામ નહીં થાય, તેમજ કોઈ કોમની સામગ્રી નહીં દુખાય, ઉલટાવું નામદાર સહેનચાહતી બધા ધંરમ અને બધી જાતની પ્રજા કે જેનો આધાર દેશની ખેતી ઉપર છે તેમનામાં બેઠક સતોય ફેલાય.

હીંદુ તથા શીખ લોકોની સામગ્રી મોશક માટે કતલ કરવાની સામે છે તેનું મુળ કારણ એ કતલથી દેશની સંપત્તિને નુકે હાન પહેલે એ અરથકાએને સમજાય છે. એ લોકોની સામગ્રીની વાત એટલી જણીતી છે કે આફઘાનીસ્તાનના નામદાર જામીર આ મુશ્કેલીમાં હોંદની મુશ્કેલીને આવેલા ત્યારે તેમણે પેતાના હીનીબાલ એવેલા કાપદો કરેલો કે એ સામગ્રીને માન આપવું, અને છદ તથા એવા તહે વાઈએ મોજ આપવા સાફ પણ માથેની કતલ ન કરવી.

અરબદારો નમ્રતાપુરવક જણાવે છે કે માથેની નિરંકુશ કતલનાં કારણથી દેશમાં મુશ્કેલી સંખ્યાથી સ્થિતિનો મામલો એવો જામીર સમજાય છે કે એ સ્થિતિમાં ધંધલાનાં પગલાંઓ ઉતારવો લેવાની જરૂર છે.

અરબદારો નમ્રતાપુરવક કહે છે કે ઉપર મુશ્કેલી હેતુ પાર પાડવા માટે ખાસ કાપદો ધરવો એ સહીષી સરસ ઇલાજ છે. પણ તે ઉપરાંત કારેજારી ખાતામાં દુકમ કાઢવાથી પણ માથેની એક મોટી સંખ્યાની કતલ થતી જાતી

કહે તેમ છે. કેમકે આખા દેશમાં મોશક માટે જે માથે અને બળદોની કતલ થાય છે તે સંખ્યામાંથી એવામાં એકી ૧,૪૬,૦૦૦ ની સંખ્યા એકલા બ્રિટીશ સોલ્ડીયોના જોશકને વાસ્તે કાપવામાં આવે છે. આ સંખ્યામાં મોટે ભાગે નાની ઉંમરની અને તંદુરસ્ત માથેનો સમાવેશ થાય છે. કપવા કરવાની છે કે આ માથે કતલમાંથી ઉતરે તો તેનાં મગ્ગાં અને તેનાં બગ્ગાં, એક એક પેલી ની બંદર દેશમાં બધાં દેરનો વધારો થાય અને દેશના બધા મોટા પ્રમાણમાં હોઈ દુધ બી વિગેરે મોશકના પદાર્થો નીપજે?

અરબદારો જણાવે છે કે બ્રિટીશ સોલ્ડીયર માટે માથે માંસ જરૂરી જ નહીં હોય તો તેની તે જોશકની વસ્તુ અરબદારો નથી પકાવી લેવા માગતા. અરબદારો એટલું જ કહે છે કે એ જાતનાં માંસ માટે માદાને ન મારતાં નરને મારી તેમજેળવવું, જેથી વસ્તીને એકી જોશ જ જણાવે; અથવા તો આસ્ટરેલીઆથી તે મંગાવવું.

એ તો સહી કહી શકે છે કે આ મુશ્કેલીમાં મળી શકતું જોશક આસ્ટરેલીઆના જોશક (બીજા) થી બહુ ઉતરતાં પ્રકારનું હોય છે. વળી આસ્ટરેલીઆથી જમાવેલ જોશક તથા ફળ અને પુલો દેહ ઉચ્ચાંક જેટલે દુર પહોંચી શકે છે; અને નિયમસર તે ચીજો કાચબોના બંદર આવે છે. માટે નામદાર સહેનચાહકે સરકારી ખાતાના વકાને દુકમ કરવો જોઈએ કે આ મુશ્કેલી માથેની સોલ્ડીયોના મોશક માટે કતલ કરવી નહીં, અને જોઈએ તો આસ્ટરેલીઆથી જોશક આયાત કરવું. વિગેરે વિગેરે.”

ઉપરની અરજીની સાથે આ અગત્યની હીલચાલના ચલાવનારાઓએ એક મોટું રાષ્ટ્રીય ચિત્ર ઝપાવી ફેલાવ્યું છે. આ ચિત્રમાં ૧૫ જુદી જુદી જાતનાં ચિત્રોથી બળદનો ઉપયોગ પ્રત્યક્ષ કરી જતાવાય છે, એતરમાં ફળ ખેંચવાનો, કુવામાંથી કાચ વડે પાણી કાઢવાનો ઘણી વડે તેલ કાઢવાનો, ચીજોમાં શેરડી પીસવાનો, ગાડાઓમાં કાર વહેવાનો, રથ જીતવાનો માલની માંસદીઓના જામી કાર બંદર પર પહોંચાડવાનો વિગેરે દેખાવામાં બળદ ને જતાવવામાં આવેલ છે, જેનો વિચાર કરતાં આ પ્રાણીને દેશને જે અપાર અપ છે તેનો આબેહુલ ખ્યાલ કાણવારમાં આવી જાય છે; વળી એક ચિત્ર આ

બળદના ડાહ્ય વડે ચતાં ડાહ્યાં, તથા બીજાં મિત્ર એજ ડાહ્યાં વડે બળતી (ચિતાવું) આપવામાં આવેલ છે તે પણ અરથ બરેણું છે. સદુચી વધારે સમજવા સાધક મિત્ર એ છે કે જેમાં રાજરાણી સીંહાસનપર બીરાજેલા છે, તેમના પગ પાસે મુળમ, બાગલા, વિગેરે ઇલાકાનાં નામો લખેલી પદસાથી ભરેલી ચેલીઓ નો હમ પડેલો છે. હાથ લખાવી એ ચેલીઓને બતાવતાં કેમુટેશનના એક મુસલમાન, એક પારસી, અને એક હિંદુ એટલા મેળાઈ મળીને વહેલે દયા માગતા હોય એમ કહે છે કે "હિંદની જમીન માંથી બળદો વડે ચતી આ જમીની આવક તે જ હિંદનું મુખ્ય મહેસુલ છે."

નં. શહેનશાહની હિંદનો સફર વિષે કેટલાક વિચારો

નં. શહેનશાહની હિંદની સફર સંબંધ માં દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદી સવાલપર ખ્યાન એ મતારો એક કાગળ મી. રોય પન તરફથી રચાનીક ડાપામાં પ્રગટ થયેલો, જેનો સાર અમે નીચે આપીએ છીએ :—
મેયર લાકાઇ બાદ કરતાં હમણું આપણે પાઠાવત પહેાંચાડી સફાએ એટલા વખતમાં એવો એક બતાવ નથી બન્યો કે જે રાજાની હિંદની સફર જેટલો અમલોનો કબી શકાય. આજ સુધીમાં હમણાં રાજાને પોતાનું પાતપત્ત છોડી પોતાના પરદેશી મુસફની મુલાકાત લેવા જવાનું થતું તો ફરાનગની અંદર આવેલા પોતાના તામાના મુલકમાં થાય એટલુંજ પણ હાલની મુસાફરી તો તદન છુટીજ બતની છે. આખી દુનિયાના રાજ્ય મક રહ્યુંમાં એ એક ભારે વાત છે; કેમકે દુનિયાનાં મોટાં રાજ્યોમાં પહેલા નંબર ના રાજ્યના શિરતાજનું તે એક નવું પગલું કહેવાય. બ્રિટીશ શહેનશાહતના સંજ્ઞમાં તે બતાવ બહુ અમલતા બરેલો છે એ વાત ઉપર ભાર મુકવાની બાબેજ જરૂર હોય. પણ આ બાબત માં જેને બહુજ લાગણું વળમળું છે એવી હિંદી પ્રગળે તો આ બતાવ કંઈ બાક મુખી બરેલો છે. મુખ્ય કરીને સુલેહ પ્રસારવાને ખાતર આ મુસાફરી છે એમ અમારી નજરે તો લાગે છે. ઉલ્લા દેવ વરમતી હિંદુસ્તાનની ઉચ્ચ કમચ ઉપર જેવું આદર સંપૂર્ણ તો તેને બહુજ

વિતા નહીં રહેવું કેવ કે હિંદની બહાલિ બહુ મંબીર બહિષ્ સુચવનારી છે. આ કાલિનાં મુળ કારણોની ચરખા કરવાની અત્રે જરૂર નથી; પણ જે જે કારણો એ હાલની માઠી દશા ઉત્પન્ન કરી છે તે માં જે મુખ્ય છે—ખાખાના લાગણ અને દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓની હાઠ મારી. પહેલી બાબત વિષે હિંદી કાર ખારના એક અનુભવીમાં અનુભવી ઉમ રાવ લોરડ મેકડોનેલે કહ્યું હતું કે આ સીના મુલ પછી હિંદુસ્તાનમાં બ્રિટીશ રાજ્યની આ ખીછ મોટામાં મોટી છુલ થઈ છે. અને દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદી ઓની હાઠમારી સંજ્ઞમાં ઉપરાંત એ તથા આમના પ્રતિનિધિઓ પારલામેન્ટ માં, તેમજ હિંદુસ્તાનમાં રાજ્યોએ કે રાંક લોકોએ રાજ્ય દરખાસ્ત કે મેદાનોમાં ભારે પોઠાર કરેલો છે. નાતાલમાં હિંદી ઓઓ અને બાળાઓ ઉપરના પા. ૩ ના કડ વિષે મી. કારકોરટ એટલા હતા કે એ કાયદો વડી અને હિંદી સરકારની સ મંત્રીથી પાસ થયેલો હોવાથી યુનિયન સરકાર તેને રદ કરવા ધારતી નથી. બળ વાન પણ કેવા રાંક બની બન્ય છે? મેયર પ્રગ સાથે બ્રિટીશ રાજ્ય લકાઇ માં ઉતરણું શા માટે, એ સવાલના જવા બમાં કહેવામાં આવેલો કે, "ખરેખર, પ્રેસીડેન્ટ ફરર શહેનશાહતની બ્રિટીશ પ્રગપર-જુલમ કરતો હતો અને તેનું અપમાન કરતો હતો તેટલા માટે." તેજ કારણસર લોરડ મેકડોનેલે મેયરે તરફ નો પોતાનો ગ્રસો બહેર રીતે પ્રગટ કરી ૩૦ કરોડ પ્રગનું એક નાનકડાં સરખા નને હાથે અપમાન થતું અટકાવવા ઉલ્ક ફરણી કરી હતી. મેયર રાજ્ય નીચે મને તેમ પણ હિંદીઓ ત્યાં રહી ચકતા હતા : પણ હિંદુસ્તાનના બરેકર અને પછ સાને ભેગે બ્રિટીશ સત્તા સ્થપાવા પછી તો હિંદીઓને ત્યાં રહેવું ભારે થઈ પડ્યું છે. સુધારાને કલંક લગાડે એવા કાયદા અને છળ બરેલા તેના અમલ વડે છલિ હાસો લખાય એવી રિશિતિ છળી કરી છે; અને હવે, શહેનશાહતની આખી પ્રગળા પોષ્ટા બામ જેટલી હિંદી પ્રગળા ૩૫૦૦ જેટલા બાઇઓને ટરોસવાલમાં શા માટે પગવવામાં આવે છે? નાતાલમાં ઓઓ અને બાળાઓ ઉપર પા. ૩ નો કડ નાખી તેઓને લીલામ કરવા જેવી દશાએ શા માટે લાવી મુકવામાં આવેલ છે? લાકસેન્ડ આપવાની બાબતમાં હિંદીની વાત અમે છે નહીં લાખાઈ બનને, પણ શા માટે એક કારે મુક

માં આવે છે? આ બાબતને વડી બાલત જેવા બાબત નિખાલપાત સ્થાયે લઈ જવામાં શા માટે નાંખી મેવાય છે? બાલેલીબામાં કેમ બહુજ લખાઈ પરીક્ષાથી હિંદના સમજદારી પ્રગળે જેમ અંદર જતા બરેલાવમાં આવે છે કે કેમમાં મરણ પામેલા એક હિંદી મરણુ કિપા કરવા પડેલોના કારણમાં થી તેના દીકરાને લાં ન જવા દેવામાં આવે એ જુલમ શા માટે? આ જુલમ સચલોના પ્રજાકા કરવાનું નિરોધિ બિચારા રાજાને માથે લાગી પડ્યું છે. અમે બચારી હિંદી પ્રગળે ખીછ મ સમાન મજવાને બાળાએ છીએ. અને સરવ કલિતમાન કમરતી પાપી તે રજા અતઃકરણપુરવક અને વફાદારીથી બાળવણું. આ મહાશયી વીકરોરીના ૧૮૫૭ ના હટેમાં કરણ વાકય તેના કીતિવંત ફરજ અને ફરજના ફરજે પણ માઠીએ મેસતી વખતે તેજ જ ખીછ વેળાએ એવાં એવાં વચને આવેલાં છે. બાવાં વચનો અપાયેલાં છે તે હિંદુસ્તાનની વફાદારી કેટલી હિંમતી છે એ બતાવી બાવે છે. સ્વચલ્ત્ય બાવતાં સરચાતોએ રાજાની જવાબદારીની એક રજા સરખી પણ દરકાર કરી હો તો આજે તાજ પહેરવા જતાં તેની લમ નો ભાર બહુ હલકો બહુત. પણ ચાલો ચાનોતો વફાદારીનો અરથ પોતાના પરને હોય એવું બહુાય છે. જવાબદારી પ્રાયે આખ કાન વીચી રાખી હોત માનણીમાં મંડપા રહેવું એ તેઓની વાદારી છે. મી. કારકોરટ પા. ૩ ના કડ સંજ્ઞમાં કમણા જે બીન જવાબદારી જવાબ આવેલો તે પણ સરચાતનું ગેરજોની આવીજ વફાદારીનાં પરિણામ છે. આ બધાંને અરથ એજ અર છે કે શહેનશાહતના ખાધારણે મુખી ના નારી તલો કહે કામે લાગી મથા છે વળી એમાં જેમ બાલે બાગી રહી જતું હોય, તેમ નીતિ આપ વરા અપવા વધતી જતી બેચમાં આવે છે. આ બધા વધવા જવા મુસવરનો મુખ્ય કારણ અને તેજ હી બ્રિટીશ રાજ્ય પ્રાયે થકા સંચાલન કારણવાળું જેમ બહુ શહેનશાહ બતે હિંદુસ્તાન જતા હોય. પણ આમેલ! કેમનીય નોના પ્રેમ ( ) અને વફાદારીના પુનઃ આ રજા હિંદીઓના રિશ નાં બેલિયન લેમ થતી બન્ય છે.

કર્મરસડારપ બેગ્ગર ગોહ
કેમરસ

अशीचारी विष्णु
सांजवत

જા. હાલેએમરના 'કરમરકોરપ કહાકરક'
 જે જાણ્ય છે કે: ત્યાની એમર જોઈ
 કરસની એક જનરલ ખીડીઝ કાસમાં
 તરક હતી. કાજોતોની સંખ્યા સારી
 થી અને ઉત્પાદના ચિન્હ પણ ઠીક
 ત્યામાં જાણ્યાં હતાં. પ્રથમ રિપોર્ટ
 જવામાં જાણ્યો હતો. તેમાં પછી
 જાણ્યો વિષે હેવાલ રજુ કરવામાં જાણ્યો
 હતો. એકિયાટીક જાણત બુદ્ધ બુદ્ધ
 રજા રજુ થએલી જોવામાં આવતી હતી
 જા જાણ્યોનો સાર જાણે બંધિ. જાણ્યો
 જોજો.

આધારમાં રસના પ્રશીયમાં

તા. રરમી અક્ટોબરે ઇસવીના ર
૧૯૨૩મી આગષ્ઠના વિભાગમાં રખડતા
હિંદીવાળો કાનપી પચ્છીક પ્રેમીકુટુંબ
જિલ્લા જખણ કરવામાં આવ્યું હતું.
અને પોલીસ તરફથી તેનો નંદોયસ્ત
કરવામાં આવ્યો હતો.

હાંમીની કુમનેથી માલ સેનારાની
અણતરી

એચીઆરિક દુકાનો સાથે વહેવાર
જાળનાર સોઝાની મજબૂતરી કરવામાં આવી
છતી, અને તે ઉપરથી એવું માન્ય
જાયું હતું કે ૭૪.૪૪ ટકા કમ સોઝા,
૭૫.૪૪ ટકા બરીલીક સોઝા અને ૨.૦૨
ટકા બધું સોઝા તેઓની સાથે વહેવાર
કરે છે.

ਸਿੰਘਾੜੀਕੋਯਾ ੨੬੬੪੪ ਸੁੰਘਾੜੀ

એકિયાદીશના રહેઠાણ સંબંધી
અભીષેક પ્રિન્સીપલ્સ યાદે પણ વહેવાર
અભાવવામાં આવેલ છે અને મહાનોના
અભીને નોકર શિવાયના દોષ કાળા લોકને
અભ પણ રીતે મહાનપર રહેવા દેવાની
અભવામાં મના છે તે તરફ ધ્યાન ખેંચ
વામાં આવ્યું છે. આ બાબતમાં
અભને એવાને અનુસૂત વાંધો તાહેર
કર્યો હતો, અને સરકારે એ બાબત
પર ધ્યાન આપી રહી છે.

ત્રણે શ્રેણીનાં વેપારની ાંખી

नवा नेदीव बोडकनना वेपार सानाधी
 येवे मुज्ज्म हराव मुनीसीपल हाईसील
 ये बोडकनायां काय्मे हतो :—

જા. એવર એવા મતની છે કે
એવર એવા મતની છે કે

બીજાકુલ આપવા નહિ, પણ રજાનીક
કબરક અગ્નને વેપાર કરવા હેવા માટે
ઐશ્વર્યાનીક વ્યક્તિ તમા નવા લોકેશન
ને સમાન આ તરે એક જગ્યા મુકરર
કરવી."

શ્રી. ગોપાલકૃષ્ણ

મોક્ષા કે કમરકાંડરપમાં પશ્ચા ભોજા
 એકિઆટીકા સાથે પહેવાર રાખે છે એ
 મેઠક તાલુબીની વાત છે. આવા ભોજા
 ની ચક્રતરી કરવામાં આવી છે, અને
 દરેક માણસનાં નામ કિતારી બધાં બની
 કરે ત્યાં કામળ લખવામાં આવ્યા છે.
 આ ભોજાની બાબતમાં પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર
 અને ન્યાયાધિક સાથે મધ્યી મુદ્દેલીએ
 કબી મળ છે, છતાં ધીમે ધીમે આપણે
 મ'ડયા રહ્યા છીએ. અને કોક દિવસ તો
 ન્યાય મળશેજ. પોસ્ટફફ્ટની કોન્ટ્રાન્સ
 માં ત્રણ ટેલીગ્રેફ મોકલવામાં આવેલા
 તેમાંથી કું એકજ ફાળર રહી રહ્યો
 હતો ત્યાં બહુ સરસ કામ એ થયું હતું
 કે આખા દરજવાલ ચાટે એક બજવાન
 બહાદ લીમ રમવાવાની મેળના કબી
 કરવામાં આવી હતી. આ બાબતમાં મી.
 વાન વેકરન બહુ કામ કરી રહ્યા છે.
 તેમની આપણને એક પહાડ નેવડી
 એવ છે. તેઓ મામે મામ ફરી કહેરી
 એ તથા અને ત્યાં ખેડુતોની સલામો
 કરી હોદીએ તેઓના ખાનગી લાભોને
 બધાવી પાડવા લાગ્યા છે તે વિષે એતવે
 છે, અને ભોજા પશ્ચ સ્થિતિ સમજી મદદ
 કરવા આગુર દેખાય છે. આપણે બધાને
 આ દાખલો બનુકરણ કરવા બોલ છે.
 લોઅરબરમ ફીસ્ટરીકમાં એક ખેડુએ
 એક હોદી વેપારીને પા. ૧ના કીરાયાથી
 જમીન લીઝ પર આપી છે. તે હોદીએ
 ત્યાં નાનકડું મકાન બંધુ કરી બાઉસેન્સ
 મેળવ્યું અને તેમાં વેપાર કરવા લાગ્યો.
 આર વરસમાં તો તે હોદી તે ખેતરને
 લગભગ પોષ્ટા લામએ માલીક થઇ પડ્યો.
 તે જોઈ કાયદેસર નહીં પણ એવી રીતે
 કે મજબુર ખેડુની લગભગ પોષ્ટા
 જમીન ખરીદી લેવાય તેટલી ધીરધા
 તેણે તેને કરી દીધી છે. હવે આપણે
 જે ભોજા પાસે પહેાંચવું જોઇયું હતું
 તેવાઓની પાસે એટલે કે એકિઆટી
 સાથે પહેવાર રાખનારા ભોજાના પાસે
 પહેાંચીએ છીએ, અને તેઓને સમજવું
 એ છીએ કે તેઓ પોતાનું તો શુ પણ
 પોતાના સંતાનોનું સલામત વાળે છે
 હવે તેઓ આપણી પાસે આવે છે, અ
 મીટીંગો કરવાનું અને ખીજાં પચ
 લેવાનું. જ. એટલે આજ મુઠી

બોલો મારે આપણને મુશીબત હતી,
 તેઓનેજ સમજાવી હવે સંધિ રસતે ગડવા
 છીએ. આઠવા સાથે આખા ટરાસવાલની
 એક સમસા બહાઈદ શીખ સ્થાપવાની
 પેરવીએ આથી રહી છે. તેના બંધારણ
 નો મુસદ્દો બહાઈ રહ્યો છે, અને હવે
 એક જનરલ સુબા બસવાની મહંમદીય
 રાહ જોય છે. ધણુ ફરીને તે બે નવ
 હકાતમાં બરાશ. આ સલામાં ગામેમાં
 ના પેધારી મંડોળને આ ખાસ દિલ્લસાજ
 માં બળવા નોટીસો ફેરવવાનું મુકરર કર
 વામાં આવનાર છે. નાણુ એકઠું કરવાનો
 વિચાર પણ કરવામાં આવશે. પછી એક
 માણસને પગારથી રાખી તેને ગામે ગામ
 અને ખેતરો પર ફરી લોકોને જાગ્રત કર
 વાનું અને એકત્ર થઈ એકિવાટીકોને
 અજમા રાખવા લોકોને સમજાવવાનું મમ
 સોપવાનો વિચાર રાખવામાં આવ્યો છે.
 આ બાબતમાં એક છટાદાર અને સચોટ
 વાણુ કરનારાને પગારદાર રાખવાની
 જરૂર પડશે એવું લાગે છે.

नयां लोकेशनमां देपारनी ज'धी
विषे मरया

પછી ઉપલી બાબતમાં શું કહાય
બરેશું છે તે નમજવા ખુબ મર્યાદાથી
દત્તી, કેટલાકનું કહેવું હવું કે નવી ભોજ
જન અને એકિઆટીક ભોજનની વચ્ચે
વચ્ચે કાફર ભોજને વેપાર કરવા દેવાથી
એકિઆટીક વેપારનું મળ બાગી બચે.
કેમકે કાફર સાથે હરીફાઈમાં ઉતરવું તે
જોને બારે યાદ પડશે. કેટલાકનું કહેવું
હવું કે જે વેપાર કાફરના કાથમાં ગયો
તો એના ભોજને ઉજામાંથી મુજમાં પડવા
જોવું થશે. આ બાબતમાં પ્રકુબે જણા
વ્યું હવું કે; તેમાં ઉપાય નથી. કેટલાક
ભોજ કાપડેસર અહીં આવી વસ્ત્રા છે.
સરકાર વધુ એકિઆટીક પ્રમોશન આટ
કાવવાની છે. પરંતુમાં ફક્ત જન જાણને
ધાર્મિક તથા તેથી બીજી જાહેરીયાતો માટે
આવવા દેવામાં આવશે. આ ભોજને કેટ
લાક કહે છે ધરાવે છે, અને તે કાક સમ
વાળ છે કે નહીં એ ક્રેટ બિટન જોયા
વિના રહેનાર નથી. તેઓને આપણે બહ
કાચી શકતા નથી. આપણે વેપાર ઉપર
આટલાંમત મુકવા માગીએ છીએ પણ
બજાર રચાય છે તે ખાસ આ ભોજને
વેપાર કરનારો દેવાને પ્રોટેજ. આ બધી
મર્યાદા છતાં મુજ કરનાર કાંઈ ફરકાર
વિના કાથમ રહી દત્તી.

ସ୍ୱାମୀ ଚନ୍ଦ୍ର

१. लारणाक डेटभाक पोखनारा नालारनी
 २. सोपिन्नाकीक विर्याक विरि पोखना कना:

એક કદમ જે સરકારકોરપના દ્વારા વેપારીઓને ધીરધર કરવામાં નહીં આવે એવું એક જોડા-સપરચના વેપારીઓ તેને જણાવ્યું હતું. પણ તેવું કંઈ જોવામાં આવતું નથી. તેણે કહ્યું કે જોડાકદ લીમ કાઢ કરી કાઢી નથી, અને આને એકિયા દીકા કાઢી રહેવાની અને વેપારની જગ્યા આ ખરીદતા માન્યા છે.

‘વેકસ્ટેમ’ જાપાની દીકા

કરકરકોરપ એવર દીકા સાથે વહે વાર રાખનારા મેકાની મજૂતરી કરી જે આકાઢ કાઢ્યા છે તે ઉપર દીકા કરતાં ઉપર પત્ર જણાવે છે કે આવા નકામા આકાઢો કરતાં દીકાઓ કેટલાં નાણાંને વેપાર કરે છે, કેટલે તેના વેપારથી રુ. અઢર સાપ છે વગેરે આકાઢો જો કાઢ વામાં આવ્યા હોત તો વધારે ઉપયોગી થઈ રહત. અર્વા મુરખાઈ બરેલા અને મરકાટ બરેલાં વચ્ચે કરતાં તેવો ઉપાય લેવામાં આવ્યો હોત તો તે બહી દુર કર વામાં વધારે ઉપયોગી થઈ પડત, વગેરે.

દેશમાં દુકાનનાં અયકરતા

આ વખતનો દુકાન જેમ જેમ વધારે વખત જતો જાય છે તેમ તેમ સમજી જનને હજીજલાવી મુકતો જોવામાં આવે છે. આ વાતની ખાતરી દુકાન સંબંધી મુજબમાં જે લીજવાસ થાય છે તેવી જગ્યા આવે છે. દુકાન સંબંધી પુરતી ખાલીતી જાહેરમાં આવી કાઢી નથી એવો પોકાર જોયો થયેલો જોવામાં આવે છે. સરકાર તરફથી એ સંબંધમાં જે વિમતો પ્રમટ થતી હતી તે કાઢકજી રીતે દુકાનની અયકરતાનો પુરતો ખ્યાલ આપે તેવી માણુમ પડી નથી. “વરસાદ આટલો પડ્યો છે, મોલની આવી સ્થિતિ છે, અનાજના કાવે આટલા ટકા ચડેલા છે” એવી એકને એક તરફની હકીકતોયાં લોકોને શી આપણ છે, કેવાં કેવાં દુ:ખો ભોગવવાં પડે છે, દોરને માટે કેટલી કેટલી વીડખણાઓ છે વિગેરેનો પુરતો ખ્યાલ આજેજ મળી રહે. આથી મુજબના “વાલીઆ ફડ” તામના દિલાવર પાગસી સખાવતી ખાવા તરફથી દુકાન સંબંધી હાલતમાં જતો નપાસ કરાવવાની મોહવણ કરવામાં આવી. જોન મી મોખલે તરફથી રખાએલી “સંવન્ટસ એફ ટ્રિપ્લ મેલ્લાવી” વગા મી દેવપર જે છે કામ કાઢે નહીં કરવા વચ્ચેજ કામ

તેમને શકવામાં આવ્યા. તેઓ ખીન બે માર મહસોની મહસો દુકાનવાળા કામોમાં જતો તપાસ કરવા મળ્યા. કેદ કાઢ માગેમાં વરતી રહેલી સ્થિતિ જતો જોય, અને બની તેટલી ખાલીતી જતો મેળવી. તે ઉપરથી તેમણે એક રીપોર્ટ કાઢ્યો: છે જે સરકારી બધા રીપોર્ટ કરતાં દુકાનનો વિશેષ ખ્યાલ આપનારો નીવડ્યો છે. મી. દેવધરના રીપોર્ટથી જણાવવામાં આવે છે કે કાઢીઆ થાડ તથા મુજરાતમાં થજી ખર નવે દુકાન પડેલો છે. જતાં કાઢીઆવાડ, પંચ મહાલ, અમદાવાદના વજી પ્રાંતો, અને ખેડા ના બે પ્રાંતોમાં દુકાનથી કાઢક સ્થિતિ જીવી થઈ છે વળી હાલની સ્થિતિ નવુ વરસ બેકા પછી વધુને વધુ તીક્ષ્ણ થતી જશે એ પણ જણાવવામાં આવ્યું છે. દેવધરના અને મારમ મહીનામાં બરેબર બારીક વખત આવવાને સંભવ મનાય છે. મી. દેવધરના રીપોર્ટ કર મ્યાન જણાવ્યું છે કે જોઈ માણસોની સ્થિતિ કંફેડી છે, પણ દોરની દલા ખાલ કરીને માઠી છે. દાખલા તરીકે એકલા અમદાવાદ જીલ્લામાંજ વજી સાપ દોર પાળવાનાં છે, જેમાંથી એક સાપ દોર અલાર મુખીમાં ખોરાક પાણી વમર મરજી તોલ હાલતે જઈ પહોંચ્યાં છે. અને તે તો વહેલાં મોડાં મરવાનાંજ. ખીન એક સાપને ઉમારવા સરકાર તબવીજ કરતી હહેવાય છે, ત્યારે બાકીનાં એક સાપ રહ્યાં તેને રાખવા માટે ટેક ટેકલે વામ એ પાંધવાની પોજના સહીયા સરમ મણાઈ છે, કે જે ટેકલે આવી મને તે લાચાર માણસ પોતાનાં દોર મુખી જઈ રહે.

વધુમાં જણાવવામાં આવે છે કે અમદાવાદ ખાતે દોરની એક મોટી સંખ્યાને લાંબી ત્રણ પાંચરાપેળમાં રાખવામાં આવેલ છે. એ પાંચરાપેળનાજ ખરમ માટે રૂપિયા ત્રણ લાખની જરૂર પડશે, અને આ રકમ જીવી કરવા લાંબા મેકો પ્રવાસ કરી રહેલ છે. પણ આ તો ઉપરની પાંચરાપેળની વાત થઈ. લાં ન પહોંચી રહ્યાં એવાં દોરની શી મતિ થશે? અને વળી માણસોના કાલ જેવા હશે? હાલજ પંચમકાલ જીલ્લામાં ૮૫૦૦૦ માણસોને સરકારી કાઢ નિવા રજીનાં માંધકામે (રીલીફ વરકસ) ઉપર રાજી મેળવવાની જરૂર પડી છે.

હકત એજ દોરને, આઠ પ્રકીના પછી નિલાવવાનો ખરમ રૂ. ૫૦૦ એકલો પડે એવી વચ્ચેની થાઈ છે.

દુકાન ફંડ

પા. શી. પે.

- ૨૪ ૧૭ • અચાઉ સ્વીકૃતિએલા.
- ૨૪ ૧૫ • રેર વરથી ની છ.સી. પડેલે ઉપરાએલામાંના ખ્યાલ.
- ૧ ૧૦ • દુકાન પ્રવેશકામ (કાઢ કરેલ.)
- નીચેની તપસીજ અમદાવાદ જોડા-સપરચના પ્રતિનિધિને મળેલ છે:—
- ૪ ૫ • સોની વાલજ કરી.
- ૨ ૧૭ • સોની મેરામજ કાનજ.
- ૪ ૧૫ • સોની કારા નાનજ.
- ૩ ૧૧ • સોની વાલજ કાધા.
- ૩ ૧૫ • સોની મોખવજ કાનજ.
- ૩ ૧૫ • સોની કામજ રવજ.
- ૪ ૧ • સોની સુખા કાધુ.
- ૧ ૦ • સોની કાયા અમવાન.
- ૩ ૧૦ • સોની મેરામજ કરસુર.
- ૧ ૧૦ • સોની કમલી મેરામજ.
- ૨ ૧ • સોની મકમદ અમીર.
- ૨ ૦ • સોની જીવજ અમત.
- ૧ ૦ • સોની મુમસી લુકા.
- ૧ ૧ • સોની રમુ.
- ૦ ૧૦ • મેતા લાલજ કરમસી કા.
- ૧ ૦ • સોની કીરા રામજ.

૬૨ ૧૭ • કુલ પાઉડ.

મી. છ. સી. પડેલ ઉપરનો એક મીડાં ઉમેર છે કે તેમના હજુ મળેલા ઉપરાવામાં પા. કા ૮-૦ ની રકમ બરાબ છે, જેમાંથી ઉપર જણાવેલી (પા. ૨૫-૧૫-૦) રકમ વસુલ થઈ જતાં મેકલી આપી છે, ત્યારે બાકીની રકમો જેમ જેમ વસુલ થતી જશે તથ તેમ મોકલતા જશે. તેમના હજુ ભગમેલી રકમોની તપસીજ અમદાવાદ ખાતે પ્રતિખ મળેલ છે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે રેર કમ ખાતે એક કલકતીના મુજબમાન મહસબને ત્યાં કાઢીનો જલસો હતો, જે વખતે બરાતમાં ૩૦૦ માણસો મળેલ હતા. આ પ્રમને હીંદુ સામજીને પણ નોતરવામાં આવ્યા હતા. એક તરફ મુજબમાને પોતાનું ખજૂ પકાવી ખાતા હતા. અને બીજી તરફ હીંદુઓ પોતાનું ખજૂ લેતા હતા. અને એક રો વધુજ મહોળવ અને ભાગમશા મેકા થયેલા હીંદુ મુજબમાનોમાં જોવા આવેલે હતા. જે મુજબમાનો કાલ જેવો હતો.

ટરાંસવાલમાં કુકળના ફંડ

(અમારા જોડા-સંપર્કના પ્રતિનિધિ તરફથી)

કુકળના ફંડને સારું ટરાંસવાલમાં કમ રાખાવું કામ આવી રહ્યું છે. જોડા-સંપર્કથી મી. પ્રામણ અંકુશાઇ દેસાઇ વિષે જે કામ સારું વીરીનીર્મિત થયા હતા. ત્યાં આમળ મી. અસ્વાત તથા મી. બક્ષા સાથે ફરયા હતા અને એક દર પા ૬-૧૮-૬ થયા હતા. ત્યાંથી પ્રિટરીઆમાં કર્યાત કરી હતી. અર્પા આમળ લગભગ પા. ૨૦ થયા છે. મી. મણીલાઇ લાલભાઇ દેસાઇ તથા મી. એમ. એમ. જોડાએ મણીજ મદદ કરી હતી. તેઓ આખો દીવસ મી. પ્રામણ સાથે ફરયા હતા. ત્યારબાદ જરમીરદન માં કર્યાત કરી હતી. અર્પા આમળ મી. મણી નામકુ પશુ મદદ માટે આવ્યું હતા. લગભગ પા. ૧૫ જરમીરદનમાં થયા હતા. બાકી દલુરાશીમ, બાકી લાલ બકાદુરશીમ વીજેરે બાઇઓએ ખનતી મદદ કરી હતી. ઉપરની દરેક જગ્યાનાં નામવાર લીરદો હવે પછી ધ. જો. માં બહાર પડશે. દરેક બાઇઓને જાગ્યું છે કે આ સદુથી પહેલો અમત્તાના કાર્યમાં ખનતી મદદ આપી માથે આવે તે ફરજ બાદ કરશે.

બિહારસંબંધ

માં મચેલા ઉધરાણની તપસીલ નીચે મુજબ છે :—

- ૧ ૧૦ વેડ મર્મ સલા,
- ૧ ૦૦ વચનજી તથા રજુએજી,
- ૧ ૦૦ બીમભાઇ તથા અંકુશાઇ,
- ૧ ૦૦ થેલાભાઇ તથા કુવરજી,
- ૧ ૦૦ મથુરા નરસીની વીથી,
- ૧ ૧૦ મૌરાર અમા,
- ૧ ૧૦ બમા હીબા,
- ૦ ૧૦ વલ્લભ અમા,
- ૦ ૧૦ વલ્લભ બાજુ,
- ૦ ૫૦ કારા હાંસજી,
- ૦ ૧૦ રામા નાના,
- ૦ ૨૦ વલ્લભ બાવા,
- ૦ ૨૬ હાજી નાના,
- ૦ ૧૬ રવજી મલેક,
- ૦ ૧૦ નામજી,
- ૦ ૫૦ બગવાન બીબા,
- ૦ ૫૦ મોહીસ,
- ૦ ૧૦ સી. સામી,
- ૦ ૫૬ મેંદરી,
- ૦ ૧૦ જીમી,

- ૦ ૧૦ સી. પી. ટોમસ,
- ૦ ૦૬ એન્થોની અમા,
- ૦ ૨૦ વીર પડીઆલી,
- ૦ ૨૦ કે. નામકુ,
- ૦ ૨૦ લક્ષ્મી અમીલાસ,
- ૦ ૧૦ માવજી,
- ૦ ૬૬ એ. પડીઆલી,
- ૦ ૧૦ કુમાર સામી,
- ૦ ૦૬ વેલુ પીલે,
- ૦ ૧૦ રામા સામી સરદાર,
- ૦ ૧૦ મુન સામી,
- ૦ ૨૦ નારજી સામી નામકુ,
- ૦ ૧૦ તેરવલ્લી,
- ૦ ૨૦ વી. સી. ટોમી,
- ૦ ૨૦ એમ. ડી. એસ. પીલે,
- ૦ ૫૦ બાજુ કાનજીની વીથી,
- ૦ ૦૬ પુને,
- ૦ ૦૬ કોરદન,
- ૦ ૦૬ બીને થાળી,
- ૦ ૨૦ વી. એમ. ટોમી,
- ૦ ૨૬ સીનન,
- ૦ ૨૬ મધર,
- ૦ ૪૦ એ. એમ. નામકુ,
- ૦ ૨૬ અસમાલ સાલેજી,
- ૦ ૨૦ મંતે નામકુ,
- ૦ ૫૦ એમ. એમ. મહારાજ,
- ૦ ૨૦ રામજી,
- ૦ ૫૦ મંતેલમલ પેપલદાસ,
- ૦ ૦૬ અલી મહમદ,
- ૦ ૨૦ મોલીરામ,
- ૦ ૨૬ કેપ રામચંદ,
- ૦ ૦૫ એક હીદી,
- ૦ ૨૦ લાલા જોગી,
- ૦ ૫૦ રવજી સુખા,
- ૦ ૦૩ એક હીદી,
- ૦ ૨૬ એમ. બાઇ. ડાહ્યા,
- ૦ ૧૦ એક હીદી,
- ૦ ૧૦ એમ. કાલીદાસ,
- ૦ ૧૦ કીરા મકન,
- ૦ ૬૬ મુસા ડાહ્યા,
- ૦ ૨૬ ફરીર સાલેજી,
- ૦ ૨૬ ઈમરાલીમ મહમદ સહુ,
- ૦ ૨૦ મોહામુદીઆ,
- ૦ ૨૬ અમા નારજી,
- ૦ ૧૦૦ અંકમદ હસેન પટેલની વીથી,
- ૦ ૫૦ મોસાઇ નારજી,
- ૦ ૧૦ ઇ. વાહીઆ,
- ૦ ૧૦ ઇમરાલીમ મુજાત,
- ૦ ૧૦ હસન મુસા,
- ૦ ૨૬ ઇ. કાજુ મમ,
- ૦ ૨૬ જી. એસ. ફરાનસીસ,
- ૦ ૫૦ મયા બાજુ,

- ૦ ૪૦ રામજી માસ્તર,
- ૦ ૨૦ હેલા રતન.

૧૫ ૧૬ ૫

અવલોકન

"યુન્નરાતી" નો દીવાળીનો અંક—દર સાલ બહોળું ઉપયોગી વાચન પુરું પાડતા અને જે રીતે અનાયાસે મદદા દરજમના એક માસીકનો અરથ, કેટલેક અંશે સારતા આ વારસીક નિર્મલ સંમદરૂપી અંકની પહેલિય સ્વીકારતાં અમને આનંદ થાય છે. તેની અંદર વિવિધ વિષયોપર ઉપયોગી, મનન કરવા લાયક, અને વિદ્યાન લેખકોને કાલે લખાએલા પુસ્તક લેખો જોવામાં આવે છે. કેટલીક કવિતા જો અપાએલી છે તે પણ આનંદાલ સામયિક પત્રોમાં પ્રગટ થતી કવિતાઓ માં સારું દરજે આવે તેવી છે. આવા ખાસ અંક કે બેટનાં પુસ્તક કાઢવામાં યુન્નરાતી જાપાકારો "યુન્નરાતી" ના પ્રગટ કરાવું દ્રષ્ટિમિત્ર—જે અમને સાહિત્યની સેવાવું વિશેષ કરીને લાગે છે—તે પોતા ની સમીપ રાખે તો આ બેટ આપવાની વરતમાનપત્રોમાં પ્રસીદ્ધ થએલી રીતિ આપણા દુરળ સાહિત્યને કાંઈક પણ અંશે લાભદાયી થયા વગર રહે નહીં. અવલોકન તજેના અંકમાં જો કોઈ વિષય નથી, તો તેમાં જાહેરખબરો પણ જાગ્યું છે. કેટલાક જાપામાં નકામા ચિત્રો આવે છે તેને અમે પસંદ કરી શકતા નથી, ત્યારે કલકત્તા—લાહોર—જાહેરખબરો ને પણ ખરું લોકોને બમાનનારી અને હુકમાનકારક જોઈ છે, તે જાણીને જાપા વાળાઓ પોતાના વાચકોને કાની કરે છે જે રીતિને તો અમે કેવળ વખોડવા લાગ્યું મણીએ છીએ, પ્રસ્તુત પ્રગટ કરાવે જોવી સ્પષ્ટનસાપન્ન અસ્થિતિએ તો વિશેષ નહીં તો સિદ્ધાંત મહત્ત્વ અસ્થિતિ, બેટના અંકમાં લખાઓની જુરી જાહેર ખબરો ફેલાવવાના પાપથી વરસમાં એક ફેરે અલગ રહેવાનો લખાએ બેસાડવો થતે છે. ઉવદમાં આવે ઉપયોગી અંક કાઢવા માટે અમે પ્રગટકર્તાને ધન્યવાદ આપીએ છીએ.

તા. ૧૫ મીએ લંડનમાં ચાંદીની પાટ નો આવ આલસના રખર્દ પેની લેખે હતો.

દક્ષિણ આફ્રિકા દર્શન અને બે મિત્રોનો સંવાદ.

મકરકૃત્ત ૨૨ મું.

વિદ્યાવગીરી

મી. મનહરરામ અને મી. ઉદયશંકરનો આજનો દિવસ મંજળમય હતો. આજ કોલ કરતાં ઉદયશંકરની મોટીસને એક મહીનો પુરો થયો. અને ત્યુ વાગે ઉપડનારી કેનકસર સ્ત્રીમર પર રવાના થવાની તકપારી થઇ રહી. મી. મનહર રામ પોતાના મિત્રને વળાવવામાં પુરા આનંદથી ભાગ લેતા હતા. આપખંધ દોરતો મી. ઉદયશંકરની મુલાકાત કરવા અવારનવાર આવતા જતા હતા. કેટલાક સ્વદેશમાં ધેર આગળ-મા, બહેન, સ્ત્રી વિગેરે પર સોમાડનાં પોટલાં આપી જતા હતા. કેટલાક પોતાને ધેર સારા સારા સંદેશો કહેવડાવતા હતા. મી. ઉદયશંકર ઉમંગથી આ બધાની નોંધ લેતા લેતા એક બાજુ પલ્લ મપર બેઠા હતા. કમળી દોલ્લો કારીગીરીથી લુણાહરીની ટરેંગા બધતા હતા. મી. મનહરરામ મુલાકાતના સીધા પાણીની ખટપટમાં પડી ગયા હતા. આજે રોડ નેપ્રોસનદાસ ને લાં મી. ઉદયશંકરના માનમાં બપોલ હતી. જેના આગલે દિવસથી આમ-પ્રમથ જે વાગે કાજર થવાનાં નિકળી મુક્યા હતાં. વાનવાતમાં કમજલ એક વાગી ગયો. એટલે મી. મનહરરામ તથા મી. ઉદયશંકર રોડને લાં જવા તકપાર ગયા.

મનોરખા સવારનાં રસોઈમાં મુક્યા હતાં. આજે મી. ઉદયશંકર જવાના હોવાથી મુલાલી અને દીલગીરી માણમ થડતાં હતાં છોકરાઓ નવાં કપડાંમાં સજ્જ થઈને આનંદમાં રમતાં હતાં.

રોડ—હજુ ઉદયશંકર કેમ નહીં આવ્યા હશે?

રોડાણી—જે વખત જમ તેમાં આવવા બોલ્યો. નહીં તો બેન (નેટીવ નોકર) ને દીનકર સાથે તેડવા મોકલ્યો.

એવામાં મી. ઉદયશંકર આવી પહોંચ્યા. દીનકરને બોલામાં લઇ પુરથીપર બેઠા.

મનોરખા—તમે તો હવે જવાના. લીલા વતીને મારાવતી બોલાવ્યો.

ઉદયશંકર—જાએ નહીં તો મુ કીકીર તમારે સંદેશ કહેવું.

રોડ—કામ, દેશમાં ડાહ્યાબાણ

કરતો નહીં. નીતિએ નાશવલ થયે. આ દેશના પદસામાં બરકત જગ્યાતી નથી. લેલો બલ છે, અને હ મહીયામાં વાલી લાડી ને નાદીમાં પદસા મરવી પાળ આવે છે. માટે કામચીને બે ત્યુ વરસ રહેલો.

ઉદયશંકર—આપની બધાંયલુ ખ્યાનમાં રાખીક. ધેર આગળ કાસારીક કામ થયું છે. ડોલા દડ થયા છે. એટલે હુમે થા દુઃખે રહેવું જ પડશે.

મનોરખા—દીનકરને કાથે લઇ બેઠો, લાં બહુલો.

દીનકર—ના, હું કાકા સાથે ન જાઉં. હું તો અહીં જ રેવાનો.

ઉદયશંકર—દીલગીરી ને તમે ન આવશો તોય લઇ જાક.

દીનકર—કાર. હું તો ન જાણુ. કિરિયા માં પડી ગય.

વખત દુકા હોવાથી વાતમાંથી ફરા જત થયા. રોડે આજે મોટી ધામધુમ કરી હતી. આશરે બે કુડી મકરકૃત્તે નેત રવા હતા. સ્ત્રીમરને ઉપડવાને વખત નજીક હોવાથી રોડે પધારેલા મકરકૃત્તેને ટાટ બીજાવીને બનાવેલા આસનપર બેસવા વિનંતિ કરી. આજ પકિતમાં આરે વરજુના મકરકૃત્તે માણમ થડતા હતા. કાલી, લેલ્લી, દરજ, ખામલુ અને મુસલ માન વેપારીઓ હતા. રસોઇ હીંદુ કમ ની હતી. મી. ઉદયશંકરને સુકન કરાવવા માટે કપ્પાર અને લી બનાવ્યાં હતાં. મરમામરમ કાજમાં અને મેકકુટનાં રાખતાં ને ઉપર ટેક હતો. જમતાં જમતાં કાયામહની વાતો ચાલતી હતી. રોડ દીનકરને લઇને મી. ઉદયશંકરને ખાલ આમક કરતા હતા. આ પ્રમાણે જરે પર બે વાગે જમી વડયા. મી. ઉદયશંકરને મનોરખાએ કાથમાં નાગિધર આપ્યું. કંકુનો ચાંદલો કરી સફળ સફર તથા દીર્ઘાયુષ્ય કુચ્છી વિદાય કર્યાં. મી. ઉદયશંકર એટલા બધા હરમ થેલા થયા હતા કે પ્રત્યુત્તર આપી શક્યા નહોતા.

છોકરાના હાથમાં મીઠાઇનું કાંઈક આપી પોલ્ટ તરફ રવાના થયા. પોલ્ટ ઉપર વળાવવા કમજલ ૨૦૦ માણસો બેઠા થયાં હતાં. મી. ઉદયશંકર એટલા બધા મળતાવમ સ્વભાવના હતા કે કોઇએ રમાલ તો કોઇએ સાલ તો કોઇએ રમ બેરબી ચાદરો બેટ કરી હતી. નેત બેતામાં સ્ત્રીમર ઉપડી મધ—મધ. અને આપણી વાતના નાથક દક્ષિણ આફ્રિકાને વિકસા દીંદુરનિ તરફ બેચાલ્યા બા-યા.

મુરખરાજ અને તેના ભાઈ

(દોલરોલની વાત ઉપરથી)

(મથા માંથી માણ)

મકરકૃત્ત ૨૨ મું.

આમ સેતાન નાસીયાલ થયો. તે સેનાપતિપણું મુરખરાજની રેલત આવ્યું. કામ ન આવ્યું. એટલે હવે બાકાત નાણાવડી બન્યો. તેણે મુરખરાજના રાખ માં નાણાવડીની કુશન કઢાડી. નાણાવડી મુરખરાજને અને તેની રેલતને કાપાવવા ની તેણે બાકા બાધી.

સેતાન મુરખરાજ હવે જઇ બેઠો. "આપણું કમુ કરવા મારી ઉમેદ છે. હું આપની રેલતને ડાપણુ યીખવવા માગું છું. એક કોડી હું આપના રાખ માં રહી રમાવવા છામું છું."

મુરખરાજે જવાબ આપ્યો: "મારે રાખમાં સંજેથી રહે, ને જે કંઈ કી હોય તે કરો."

બીજે દહાડે સેતાને ચીટામાં જઇ માણસોને એકઠા કર્યાં. તેની પાસે મહો રેની થેલી હતી. તે બોલ્યો:

"તમે કોઈ કોરની માફક રહેતા જણાઓ છો. માણસને બળે તેમ રહેતાં તમને લીખવવાની મારી મરજ છે. તમને બતાવું. એ પ્રમાણે બર બાધવામાં અને મદદ કરો. મારી ઉપરખ નીચે તમારે કામ કરવું ને હું તમને મહેન તાણા નહલ સેનાની મહોરો આપીશ. આટલું કહી તેણે મહોરો બતાવી.

મહોરો બેઠો કોઈ અમલો પામ્યા. તેઓમાં નાણાવડી ચલણ નહયું. તેઓ એક બીજાની સાથે માણું સાકું કરતા. એકતો દાણાઓથી કાપડીયાં પાસેથી કાપડ લીધે, મજુર બેઠાએ તો દાણો લઇ મજુરી લીધે. "આ રેવાં મકમકીત મચ્યાં છે," એમ કહી તેઓ હસવા લાગ્યા.

બોડાની આંખને ગમ્યાં તેથી તેઓ તો વગર વિચારે પોતાનો માલ સેતાનને આપી મહોરો એકઠી કરવા લાગ્યા.

સેતાન રાજ થયો. તેણે વિચારવું: "હવે મને લાભ હાશે છે. બોડાનો બધો માલ લઇ લઇ, ને તેઓને પામ માલ કરી કહીશ."

પણ સેતાનની મજુરી બેટી પડી. લોડો કંઈ નાણું અમજને મહોર નહોત્ય હતા. તેઓને મન થો પિઠા તે રમ કાંડતા. તે બંડ મહોરો રેલના રોડો ઉપરને આપી રેલા હતા. બપોર

સિદ્ધાન્તની જાત મધ્ય એટલે લોગો તે લેતા
મધ્ય પછી મધ્ય.

ફરીયાન સેતાનનો મહેલ પુરા મધ્યનો
નહોતો. તેના કાદારમાં તેને જોડતો હતો
સિદ્ધાન્તો દબો પછી એટલે નહોતો મધ્ય.
સિદ્ધાન્તે તેણે મધ્યર વિચરને મધ્યમાં સિદ્ધાન્ત
આવવાનું હતું.

મધ્યરો કે એકાદ કાના આવે તેઓ
સેતાનની મજૂરી પેટને ખાતર કરવા
ની કામગીરી ન હતી કામ વેળા છેકારા
મા સેતાનની પાસે પહોંચી જાય ને મોડા
કાળે આપી સિદ્ધાન્ત રમવાને કાદુ કાદ
જાવે. બેરથી કામ સેતાનનું પેટ ન
હોય. એટલે સેતાનને તો જાતે નાણે
આવના સંતોષ પડવા લાગ્યા.

તે ઠેકણે ઠેકણે કામવા લાગ્યો ને
સેલ મહોરો આપી આવવાનું માગ્યું. સદુ
જી કહ્યું કે તેઓની પાસે રમકડાં પુષ્કળ
તાં એટલે ન જોડાયે.

એક એકાદને લાંબાં તેને નીચેનો
મધ્યમ મધ્યો : "કામ, મારે તારી
મહોરો તો ન જોડાયે. પણ જો તું
જાવ્યો હોય તો કમરમીલકે તને આવવા
આપીએ."

કમરમીલકે નામ સંભળતાં સેતાન
જોડો. કમરમીલકે નામ જ્યાં લેવાય ત્યાં
સેતાન જોડો પણ કાને રહે ? તો પછી
કમરમીલકે નામે કામ તે આવવાનું લીએ ?

સેતાન હવે મુઝાયો. પૈલા સિવાય
બીજું તો તેની કને હોય શું ? કામનું
તો નામ નહીં. જો મજૂરી કરીને પેટ
ભરે એવી સ્થિતિ હોય તો પછી સેતાન
કામ મજાન ? હવે તે કુસે મધ્યો ને
બોલી કહ્યો :

"તમે લોકો જાનવરથી પણ ખરાબ
જો. જાનવર ને ખારકાન લાગે પો.
સાચી આખુ જમત લેવાય પણ તમને
માથે તેટલા પૈલા આપું છતાં અસર
નથી."

લોકો બોલ્યા : "અમે તારા પૈલાને
શું કરીએ ? અમારે કંઈ વેરા નથી
કરવા પડતાં."

આમ સેતાન જાનાવ પગર પુએ
જાવ્યા મુજબના લાગ્યો.

[અધિકાર]

કરમનમાં મોટરી કે મજૂરી કરતા
કાદાર માટે કરમનને લગતું એક નેટીવ
બોર્ડન લગભગ પા. ૫૦,૦૦૦ જેટલે
કાદારે આવવાના નવાબપરે કરમનની કોર
કોરકાન સિદ્ધાન્ત કરી પડી છે.

મવરમેટ એજેન્ટમાંથી નોટીસો

નાકાલી તથા ફરમ રજીસ્ટ્રેશન
વિચરે સુખથી

પ્રોટેરીયા, એસીઆટીકે નવાર ૨૬૭
માં મોખે કમર નામથી રજીસ્ટર મળેલો
રોજમાર તા. ૨૧મી ડીસેમ્બરથી જોડી
દેવામાં આવનાર છે.

ફરીપુરમાં મહમદ હુસૈનની તરફથી
મહાવવામાં આવતો હોકરનો રોજમાર
તા. ૩૧મી ડીસેમ્બરથી જોડી દેવામાં
આવનાર છે.

ફરીપુરના કુશનદાર રફીમ ગુરબાઇ
ની નાદાર મીલકત સંબંધમાં માલનું
વેચાણ તા. ૨૮ અને ૨૯મી ડીસેમ્બર
જોડાનસપરમના મેમરસ બી. એન્ડ જો.
કારકના હાથે લીધાઈથી કરવામાં આવનાર
છે.

કેપ સુપ્રીમ કોરટના માર્ટર બહેર
કરે છે કે અલી હુસૈન (૮૫/૧)ની
નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના
અંકમાં પાસ થયા છે, અને ટરસ્ટીઓએ
ગુરત મેલુદારોને પોતાના લીમસા કરી
દેવા

કેપ, ફેલીસવરમ અને કલેરમોટના
અબદુલ મકુર સમસુદીનની નાદાર
મીલકત સંબંધમાં ટરસ્ટી બાર. ૪.
બોલ બહેર કરે છે કે લેલુદારોની
મીટીંગ તા. ૨૬મી ડીસેમ્બરે સુપ્રીમ
કોરટના માર્ટર આમળ કરાશે. - લેલુ
દારોએ પોતાનાં દેવાં ગુરતોગુરત ટરસ્ટીને
(સેવી એન્ડ એન્ડ બીલીંગ્સ)માં કરવા.

સોલ્ટ રીવરના કાજી કુસેનની નાદાર
મીલકતના સંબંધમાં લેલુદારોની મીટીંગ
તા. ૨૬મી ડીસેમ્બરે ૧૦ વાગે કેપટાઇન
ખાતે સુપ્રીમ કોરટના માર્ટર આમળ
કરાશે. લેલુદારોએ પોતાનાં દેવાં ટરસ્ટી
બાર. ૪ બોલને (સેવીંગ્સ બોર્ડ
બીલીંગ્સ) તેઓગુરત કરવા.

કરમન, રીલ્ડ સ્ટરીટ નં ૧૦૩ના રોડી
વેચનાર કુશર હુસૈનની નાદાર
મીલકતના સંબંધમાં લેલુદારોની મીટીંગ
તા. ૨૧મીએ કરમન : મહમદરેટ આમળ
કરાવાની હતી.

મારલકાટાઇનના પી. એન્ડ એન. ક
પોલેની નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેલુ
દારોની મીટીંગ તા. ૨૧મી ડીસેમ્બરે
સુપ્રીમ કોરટના માર્ટર આમળ કરાવાની
હતી.

વિક્ટોરીયા કોર્ટરી, ન્યુ ગ્રીન્ડરલેડના
લીડી એકાદ પુનનની મીલકત નાદાર તરીકે
બહેર કરવા તા. ૬મી જાનેવારીએ
કરમન અને ફેલ્ડ લીવીંગનની કમરમીલ
કોરટને અગળ કરવામાં આવશે.

જોડાનસપરમ મહમદ મોલેકન, ૧૪મી
મલી રોડ નં. ૪૧૬માં કાસમ મીઆના
નામથી રજીસ્ટર મળેલ રોજમાર તા.
૩૧મી ડીસેમ્બરથી જોડી દેવામાં આવનાર
છે.

પોલેરમમાં અબદુલા અને કા. નામથી
વેપાર કરતા અબદુલા કાજી ખાન મહમદ
ના લેલુદારોની ખાસ મીટીંગ તા. ૨૧
મી ડીસેમ્બરે જોડાનસપરમમાં રેસીડન્ટ
માજસ્ટ્રેટ (સીવીલ ખાતાના) આમળ
કરાવાની હતી.

ફરીપુરના અને બોલેએમ હોટના
કોટાલાસ અને કુલાકાઇની મીલકત નાદાર
તરીકે બહેર કરવા તા. ૫મી જાનેવારી
એ પ્રોટેરીએ સુપ્રીમ કોરટને અગળ
કરવામાં આવશે.

કરમનના ખાટી સુભેમાન કુસેનની
નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેલુદારોની
મીટીંગ તા. ૨૮મી ડીસેમ્બરે કરમન
માજસ્ટ્રેટ આમળ કરાશે.

ચોરનવીલ જાનકનના કુશનદાર કાસમ
મહમદની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં
લેલુદારોની મીટીંગ અને મીટીંગ મીટીંગ
તા. ૨૨મી ડીસેમ્બરે મારીસપરમમાં
સુપ્રીમ કોરટના માર્ટર આમળ કરાવાની
હતી.

ચોરન કમીઅબેચથી સત્તમ સલાના
સેક્ટરી લમે છે કે જાનેની સલાન
કોલમાં કુશન સંબંધમાં એક મેલાવડે
મધ્યો હતો, અને સલામાં ઉપરાણું કરવા
માં આવતાં પા. ૧૦-૧૩-૧ મધ્ય હતી.
જો સુરતની પાંચરાપોળના તરફી મા.
અબુબાઇ દવારક કાસના લીમસાએ સની
મારલકાટાઇન મેલુદારો છે.

ગુરકીના માજી પદમ્બટ સુલતાન બળ દુબ હાથીની ઝવેરાત પારીસ ખાતે તા ૧૨ મી એ લીલાઉથી નેચાતાં પા. ૨,૫૬,૨૭૧ ની રકમ ઉપજી હતી. જે ગુરકી માટે લડાઈમાં વાપરવા દરજેનો ખરીદવા વાપરવામાં આવશે એવો સબબ છે.

ગુરકી સરકારે ત્રીપોલીના ખાસનામ ના વિભાગના સોલમ નામના પ્રાંતનો કબજો છતાંયે ગુરકી લડાઈ ખાતે છે ત્યાં સુધીને માટે હજીપરથી સરકારને સોંપેલ છે. જેથી હજીપરથી સરકાર તરફથી એક હરકી દુકાની એ જાણતો કબજો લેવા ઉપડી મુશી છે.

[વાંચનારને ખબર હશે કે હજીપર તે બરિદી સરકારના તાબામાં છે. તેથી હજીપરથી સરકાર બરિદી સલતનત નો એક ભાગ છે. અને આ રીતે છતાંયે ગુરકી લડાઈના ક્ષેત્રમાં બરિદી સલતનતનાં હરકી માણસોની હાજરી થશે. —અ. ધ. જો.]

ગુરકી રાજ્યનાં પારખુની સ્થિતિ

તા. ૨૧ મીએ કોનસ્ટાંટીનોપલના તાર ઉપરથી જાણવવામાં આવે છે કે ગુરકી સરકારે રાજ્યનાં પારખુમાં એવો ફેરફાર કરવા હવે તૈયાર કરી છે કે પારખુને વિચેરી નાખવા ના. સુલતાનને નિરંકુશ સત્તા આપવી. આ હરખાસ્તથી, ગુરકી પારખુને તવારીખમાં કહી ન ચલેલ હોય એવો ચરમ વાદવિવાદ પેદા થયો છે. અને ધજાજ સમ્પત "એપોઝીશન" પેદા થયું છે, જેણે ગુરકી સરકાર અને પ્રિન્સિપાલ પાર્ટી સામે બારે વિવાદનો ખારો મલખ્યો છે. પ્રિન્સિપાલ પાર્ટીનાં દરજ્જે મંજૂરી રીતે નેખમમાં આવી પડેલ છે.

લડાઈ ખાતાના પ્રધાને સંપ થવા ખરબ કરી હતી. તેમણે જાહેર કર્યું છે કે ને સંપ નહીં થાય તો જેવી મોરકો અને ખરાબની દલા છે તેવી ગુરકીની દલા થશે.

અને પછાના મેનરેજ પ્રધાનમંડળ બનાવવા કોશીસ આવી રહી છે.

રસો-કુશની મામલા સંબંધમાં એશીયા માઈનરમાં ગુરકી સરકાર સત્ત્વ કરી રહેલ છે એવું જાણવવામાં આવ્યું છે.

લેવાનાં ખાતાઓ ઉપરથી 'દરમિયાલ' કીડર નો ફેપટાઈનનો ખખરખતી તમે છે કે તા ૨૭મી આગસ્ટપરથી લડાઈ પછી છતાંયે સોલજરો પર આરોપોએ મુખ્ય રેલી દેવાનીઅતની કોઈપણ દલીલોથી મોકલાએલા એક સંદેશથી જાહેર આવી છે. આ સંદેશમાં જાણનામમાં આવે છે કે લડાઈ પછી દેની મરજી પાલેના એક ધરની મુલાકાત લેતાં લડાઈમાં પડેલા ૨૮ હજીપરનાની લાસો જાણનાં રીતે રીલેલી સ્થિતિમાં જોવામાં આવી હતી. કેટલાકને ખીલા મેલેલા હતા, કેટલાકના મળ્યાં કાપી નાખેલાં હતાં, કેટલાકના અવધો મરડી મરડી નાખેલાં હતા, ખીજા કેટલાકને જમીનપર ખોડેલાં કમિઆરપર ખેસી મુકવામાં આવ્યા હતા, અને કેટલાકના આંતરડા જાહેર કાઢી નાખેલાં હતાં. જરસાંબીરી ખતના છતાંયે સુધી દાટવામાં આવ્યા હતા. એક છતાંયે પનના કરીરને ખંખર અને જોળી જોના ઉપરથીપરી આ વડે તદન વીધી નાખવામાં આવ્યું હતું. તે માણસની આંખના ડોળા જાહેર કાઢી કપાળપર કીધી હોવા હતા, તેમજ તેની આંખોની પાંખો પશુ દોરા વતી સીવી કાપી હતી. તે દોરા હજી પશુ જોખ્ખી રીતે દેખાલ છે. ખીજા એક છતાંયે જાણનાં તેનો એક હાથ જમીન જાહેર રાખીને દાટવામાં આવ્યો હતો. તેના હાથનું કહું કાપી નાખેલું હતું. એક જાણના કાપીને બાના બાના કુકા કરી નાખવામાં આવ્યા હતા. ઉપરના સંદેશની આખરે ઉમેરવામાં આવે છે કે છતાંયે સોલજરો પર આ દેવાનીઅત મુજબના અમમાં ગુરકી અમલદારો અને સોલજરો રોકાએલા હતા, અને તેમની સાથે જોરતો પશુ સામેલ હતી.

જાનખાર ખાતે મુસલમાનોના છતાંયે સામેના ખીજાવાદને કીધે છતાંયે સોલજરો રીમરેજોએ જે બંદરે જવાનું નાંધ કર્યું છે.

ખીજા મામલા સંબંધમાં જાણના અને બરિદીસ બંનેએ મળી વચ્ચે પડવાનાં પત્રમાં લેવાં કરાવ કર્યો કરેલાં છે.

હરખાસની ૨૭ ફેબ્રુઆરી સોલજરોની સેક્રેટરી લખે છે કે તા. ૬મી ટીમે જરે સેક્રેટરી મરજીમાં મોકા એવા થઈ હતા. કુશન કરીફનો ખખરખતી પદમ્બટ મી. ઉડુમીઆએ સુલતાનુલ મોલ બહાદુર તથા તેમના હરજરના ૩૭માં દુઆ આવી હતી. મી. જોસમાન બદમરે આખરે કરનાં જાણનાં કે છતાંયે દેવાનીઅત મુખ્ય ખાતો કો વિસરશે નહિ. જાણનાં જોલેજના વિચારથીએએ રોતાના ખીજા ખરખખાંથી રા. ૭૦૦૦ની રકમ એકાં કરી છે. તેમણે લડાઈ ખાતે ત્યાં સુધી કાર ખાતુ નહિ ખાવા કરાવ કર્યો છે. તથા છતાંયે માલનો જેપોટ કર્યો છે. આ કાખલાનુ અનુકરણ કરવા જાણનાં કરવામાં આવી. આથી જાણનાં કમકમાટી બરેલી નિરંકુશતાનાં વિચે દેખાડી પછાની મદદ વિષે અલતેમાસ કરી. મી.સરી અને ગુરકીનાં જાણનાં ગુરકીની છત માલુમ પડે છે એ જાણનાં માસદીક સોલજરોની સેક્રેટરી અને ચેરમેન. મી. મહમદ બહીર તથા મી. હાલુદ મહમદ વિચેરેએ છતાંયે આપણે કરી મદદની જરૂર બતાવી, અને મરીજ લોકો જેમ પછાના બરે છે તેનો કાખલો લેવા કહ્યું. બાદ ચેરમેનનાં હરમાન મી. જોસમાને સેક્રેટરીના મી. જોસ તથા બસુકુલેડના મી. તમ્બલ ગુરમામની વિચેરેએ સારી રકમો બરેલી તેનો અલે કાન માલ્યો, અને તેમને પત્રમાં માલ્યું કર્યું. બાદ કાલેક પડી મોકા કરેલ થયા હતા.

તા. ૧૦-૧૨-૧૧ ના રોજ કાલેક કોરડ જાણનાં મોકાની અખુલ રહી ના મરકુમ પિતાજીના કાલેક કાલેક પશુ મોકા કાલેક હતા. વાયેલ ખખરખતી મી. જોસમાને વતીય મચ્ચા અને કાખાર કોરડોની મદદ કાર જાણનાં કરી કાપી ફેરવેલ. મોકાની કાલેકે પા. ૧-૦-૦ આપ્યો (તેમણે બરેલી મચ્ચા પા. ૫-૦-૦ આપેલ) અને ખીજા જાણનાં પશુ મદદ આપી. જેથી દુબ પા. ૪-૦-૧ થવા હતા.

ખરી કાલેક દોકાં એક મરજીમાં રમાલ ફેરવતાં પા. ૫૦ થયા છે. છતાંયે દોકાં કોનસ્ટાંટીનોપલ ખાતે પડા વજીર ઉપર મુખારકપાઈનો તાર મોકલવામાં આવ્યો હતો. તેમાં ગુરકીની રોક થવા દુવા આવી હતી. તથા છતાંયે દેવાનીઅત

હી યુરો સો મો છે એ જાણવું હતું.
 જોહાનસનની પુરૂષી કોનસલ-બનર
 મી. ઓહાનીસને તરફથી જાહેરી
 જાહેરનામો નીચેના તાર મળ્યો હતો.
 "કુરબાન બેધરામના પ્રસંગે તમારી
 મીડીને તથા આખી કોમને સુખારકબાદી
 બાધું છું." ઉપરનો તાર મળ્યા બાદ
 જોહાનસની રૂઠ કરેલ સોસાયટી તરફથી
 સુખારકબાદીનો તાર મી. ઓહાનીસને પર
 મોકલવામાં આવ્યો હતો, જેમાં વ્યા
 જીવરના તરફથી નક્ક પશુ મોકલેલ.
 ઉપરાંત બીજા સાહેબો તરફથી પશુ
 મી. ઓહાનીસને તારો સુખારકબાદીના
 જવામાં આવ્યા હતા.

કમીડીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી

તા. ૧૮ મીએ આ સેક્રેટરી બને
 છે :-

કમીડીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીનું ઉપર
 મોકલેલ રૂઠ કરેલ સોસાયટી રૂઠ માટે
 જોહાનસન જાહેર તરફ મળ્યો જાહેરનામો
 માં મળ્યું હતું. મી. જોહાનસન મુલેમાન
 માં ૧૫-૧૫-૦ કરવા હતા, તે સારી
 કમીડીયા મા. ૪૩-૧૮-૧ થયા હતા.
 તે માટે કેપ્ટેનના મેનરો પરથી કોપ
 મળ્યો અને કીડીક મળી મા. ૧૫-૪-૦
 મા. રહાનરતન જવાને મોકલે નહીં
 જાહેરનામો ત્યાં ઉપરાંત મુલતવી રાખેલ
 છે, અને ઉમેદ છે કે જો માધુ જાહેરનામો
 માં સોસાયટીના મેનરો જાહેર આવશે
 અને એ સહેલાઈ મોકલે રકમ થશે.
 જેને રૂઠના બાકી મા. ૩-૪-૦
 જાહેર મળે છે.

રેશના બરમીયા

જોહાનસનની બહે છે કે—જો
 કે કરેલ સોસાયટી માટે ઉપરાંત
 મા. ૩-૧૨-૧૧ ના એક મોકલે મીડી
 માં હાથ પરમાણ મળના મહાનમાં
 મોકલેલ છે. રેશનેજામેની જાહેર તરફથી
 મી. ગુરુ મામલ સુરે, મોકલે તર મમલ
 જાહેરનામો મળેલ, તમારું મી. સુસાન હાથ
 મોકલે તાજાથી કેપ્ટેન તરીકે કામર
 મા હતા સમમાનુસર આવશે. યજ
 હાથે ઉપરાંત મા. ૭૩-૧૧-૦ ની
 રેશનેજામે મોકલેલ છે.

પીરસેજી

પીરસેજીમાં જાહેર રૂઠ કરેલ સોસાયટી
 માં માટે એક રૂઠ મળ્યું છે, જેમાં લખે
 મા. ૧૩૦ સુધી જાહેર છે.

સીમરોની આવજવ

[જર્મન સાધન]

જોહાનસન—તા. ૨૮ મી કીસે બરેકબાદી,
 અને સુખારકબાદીને જાહેર
 બાર ખાતે કોનિસમાં દરસાવ
 કરશે.

[બિડીશ ઉડિયા સાધન]

જોહાનસન—તા. ૧૬ મીએ સુખારકબાદી
 છે.

જોહાનસન—તા. ૨૮ મી કીસે બરેકબાદી
 જાહેર ઉપરશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ સાધન]

જોહાનસન—તા. ૧૬ મીએ બરેકબાદી
 જાહેર ઉપરશે.

હીન્ડુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૨૪ મીએ કાલમાં જાહેર જાહેર
 થશે.

તા. ૨૬ મીએ જાહેરમાં પાલમીટામાં
 જાહેર થશે.

તા. ૨૮ મીએ જાહેરમાં પાલમીટામાં
 જાહેર થશે.

તા. ૪ મીએ જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેર
 કુલીમાં જાહેર થશે.

તા. ૬ મીએ જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેર
 જાહેર થશે.

તા. ૧૦ મીએ જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેર
 જાહેરમાં જાહેર થશે.

જાહેરનામોને જાહેર

જોહાનસન—તા. ૧૧ મીએ—
 તમારું જાહેરમાં તમે જાહેર પુર પાડેલ
 નથી.

"હા. હા. હા."—જાહેરમાં જાહેરમાં
 જાહેર પ્રતિતી નથી.

મી. એ. એમ. મી. જાહેરમાં—તમારો
 જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં.

"એમ. એમ."—જાહેરમાં જાહેરમાં
 જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં.

મી. પી. એ. પાડમાં—તમારું જાહેરમાં
 જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં.

જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં
 જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં.

જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં
 જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં.

"હા. હા. હા."—જાહેરમાં જાહેરમાં
 જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં.

પરચુરુ

જોહાનસન—જાહેરમાં જાહેરમાં
 જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં.

મીડીમાં જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં
 જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં.

જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં
 જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં.

જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં
 જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં.

જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં
 જાહેરમાં જાહેરમાં જાહેરમાં.

(મધ્ય અંકથી આશુ)

હોટતાનથી ગીરમીટમાં આવનારાઓ માં મોટી સંખ્યા એકવાર નાતાલ આવી ગયેલા હોય એવા ભેગની હોય છે. તે એ પોતાની સાથે પોતાના સગાસંબંધી એને પણ લાવે છે. જે ઉપરથી દેખાય છે કે તેમને ગીરમીટની મુદત દરમિયાન સારી રીતે રાખવામાં આવેલ હોવા ભેદ એ. નહીં તો અત્રે તેઓ આવત નહીં, તેમ પોતાના સંબંધીઓને પણ લાવત નહીં. આ સંબંધમાં તા. ૨૧ મી સપ્ટેમ્બર મે. (પ્રોટેક્ટર) સરકારને લખ્યું હતું કે " ગીરમીટના વિશેષીઓ જણાવે છે કે મહારાને નાતાલમાં સારી રીતે રાખવામાં આવતા નથી. આ વિશેષીઓએ જણવું એકાએક કે હાજીત તેમના વિશ્વ જન છે. કેમકે છેલ્લી સ્ટીમરમાં આવેલામાં ૧૬૬ માણસો એવા હતા કે જે એ એક વખત ગીરમીટમાં આવેલા હોય એના સમાવહાલા હતા."

ઉપરનું લખ્યા પછી ફરીથી આવનારાની સંખ્યામાં ઓર વધારો થયેલ જણાયો છે. કેમકે ૧૯૧૦ ના ડીસેમ્બર માં મદ્રાસથી આવેલી સ્ટીમરમાં કુલ ૨૧૮ માણસો હતા, જેમાંથી ૧૪૬ માણસો ફરીથી આવેલાનાં સમાવહાલા હતા.

આમજ આલતાં પ્રોટેક્ટર જણાવે છે કે આ ખાતા સંબંધમાં એક ઇન્સપેક્ટરની નીમજીલ કરવામાં આવી છે, જે જુલુ ઉપરથી થઇ પડેલ છે. જે ફરિયાદો મારી પાસે આવે છે તેમાં દુરતો દુરત ઇન્સપેક્ટર જાતે તપાસ કરે છે. તેમજ ડેપુટી પ્રોટેક્ટર પોતાનો બધો વખત બહાર ગામ ખાતેના હોદીઓની સ્થિતિ સુધારવાના કામમાં ખાલે છે.

ડેપુટી પ્રોટેક્ટર જણાવે છે કે ગીરમીટમાંથી છુટયા પછી કેટલોક વખત છૂટા રહીને હાલ ગીરમીટમાં એકાલાહોમ એવા માણસોની સંખ્યા ખાણેપર અને આધારથી રીતે હરેક કેસને વિશેષ એક માં આવે છે. હોદીઓ અને માણસો વચ્ચેના મેડાએક કોન્ટ્રાક્ટ બંને પક્ષની સમજૂતિથી ૨૬ કરવામાં આવ્યા છે.

ફરીથી ગીરમીટમાં એકાલાહોમ મરજોને સી. ૨૦ થી ૩૦ સુધીના દરમાંના બચાવ છે. સી. ૨૦ કરતાં વધારે બચાવ છે તે અગાઉના અનુભવ અને કામની આવકલના પ્રમાણમાં હોય છે.

પા. ૩ ના કરમાંથી કેટલીક માણસ

ઓરતોને મુદત કરવામાં આવી છે; નહીં અને જણાવવામાં આવે છે કે સાધારણ રીતે ઓરતોપર એ કર બરવા માટે દબાવ કરવામાં આવતું નથી.

અમુક માણસોપર ગીરમીટમાંને ખરાબ રીતે રાખવા માટે કામ ચલાવવામાં આવેલ છે, છતાં એકંદર રીતે માણસો અને મજુરો વચ્ચેનો સંબંધ સારો હતો. પણ હોદીઓ ફરીથી ગીરમીટમાં એકાલાહો પોતાના આમશા માણસોને આ જવાબુ પસંદ કરે છે.

[અધુરા]

એકાન્સપરમ

(અમારા ખાસ અખરખતી તરફથી)

મી. રીમ્બુ કુકડા

મીસીસ રીમ તથા તેમનાં બાળકો અને અઠવાડીએ વિધાયતથી એકાન્સપરમ આવી પહોંચ્યા છે. તેમને મળવા રેલવે પર કેટલાક ઝોગઓ અને હોદી ખિતો હાજર થવા હતા.

દશપારીઓ

માના બાકી રહેલા બે—મેસરસ નરસી મુલુ અને મુલુ સામી—રવીવારે સવારે એકાન્સપરમ આવી પહોંચ્યા છે.

મી. એસકુ રોયપન

સોમવારે સાંજે અત્રે આવેલ છે.

મી. બેનસનને માન

અત્યામહની ઘડતમાં હોમના એક સાચા મિત્ર તરીકે જણાવતા થયેલા મી. આલેકઝાંડર એસ. બેનસનને માન આપવા ચીનાઓનો એક મેળાવડો યુવવારે ઇન્ડિયેન્સ-ટુલ-રમના મંડાનમાં થયો હતો. કેટલાક ગોરા અને હોદી ખિતો પણ હાજર હતા. તેમાં મેસરસ ડેક, રીમ, નેલસન, આઈલાક, કાઈલીઆ, કુવાડીઆ, વાન્ડ, અને ગાંધી, તથા મીસીસો: બેનસન, શીલીપ્સ, વોગલ, એરટન, તથા મીસો નીલસન અને સ્ત્રી શીન એ વિગેરે ગ્રહસ્થે અને બાળકો અમ્મ હતા. મી. કપીન પ્રમુખ હતા. મી. બેનસનને આગ્રખ તથા કેટલીક ચીનની બનાવટની સુદર ચીનોની બેટ આપવામાં આવી. મી. કપીને મી. બેનસનના એસીઆટીક કોમની સેવામાં કામ માટે પ્રશંસા કરી. મી. કાપીએ પણ સમમાનુસાર વિવેચન કર્યું. મી. બેનસને વર્તમાન માહિતી આપવામાં આવી હતી. કરજનો આભાર દર્શાવે હતો.

બનાવવાની મુયન

અમિત ડેમ્પમાં વસતા ક્ષેત્ર કોઠાની એક સરકારી દુકાન બનાવવાની મુયન વિષેની વાત જણામાં વાંચવામાં આવ્યા થી 'અરમાસ' નામથી એક હોદીએ ક્ષેત્ર આહરિકાના હોદીઓની એક જોર બનાવવાની મુયનાવાલે કામજ 'કે. એ. બ. હોમીસ રિલાયમાં લખ્યો છે. તેમાં લેખકે વેર વખતે હોદીઓની એકમુલ્ય-સ કરે એ સેવા કરેલ તેનો, મેરીમીયના વેસ વખતે પરજીલો નામના હોદીએ પોતાની બનના એકાએકે ધેરએલા બેસાઓના બન બચાવના તેનો, અને નાતાલના કાશરી બળવા વખતે હોદી એકમુલ્ય-સ કરે એ સેવા કરેલી વેસે કામનો આવી તથા બે સેવાએ માટે સલાખાઓ તરફથી જે વખાણ થયેલા તેની હાજીત આવી જાહી ના હોદીઓમાંથી એક એકમુલ્ય-સ કરે અને એક સરકારી દુકાન બનાવવાની પણ મુયન કરી છે. કાશરી બળવા પછી એક જાણુકી હોદી એકમુલ્ય-સ કરે બનાવવા જે પત્રબંધાર મી. માંથી તથા કરનલ ક્રિસ્ટોપ સામે આલેલો લેમાંથી કેટલાક કિતારા આવી લેખક સુચવે છે કે જન રલ રમટસ ક્ષેત્ર આહરિકાનું કરકર ધકવાની તેની યોગજામાં ક્ષેત્ર આહરિકા ના હોદીઓને સમાવેલ કરે તો તેનું તે પગલું દક્ષિણ આહરિકાને અનુકૂળ નહીં જવામાં બહુ મદદકર થઈ પડશે.

એકાન્સાના મુસલમાનોની

દુકાન સંબંધી કાળજી

એકાન્સા ખાતે તે તરફના હોદીઓમાં દુકાન ફેડ એકાન્સ કરવા માટે ત્યાંના નામીયા લેખરીઓ મેસરસ અબાહિના વિશરામ, કરીફ બહરની કુ., કરમામલ છવણુની કુ., કાવસલ મલ્લેકલ દલાલ, રોખ ઇસાલ મુલ્લાં બાઈલ, નાકર શીરલ, વાલલ હીરલ, પેપર મોલીમલ વિગેરેની બાંહેધરી હોળ મોટી હીલચાલ સભી કરવામાં આવી છે, જે માટે તેમને ધન્યવાદ થયે છે. આ હોદીના સેકરી હરી મી. કાશમખી બહરલલ છે.

મુદત—તા. ૨૦ મી ડીસેમ્બરે રાખન સરે કલકત્તા બધા ઉપરથી

ના. શહેનશાહ હોદમાં

(૧૯૨)

એવું જણાવવામાં આવે છે કે રાજ્યમાંની બહુશક્તિની વિચાર દોહી સરકારે પોતાની મુખ્યતારીથી કરેલો. નવાજેલ સંબંધી એક લખાણમાં દોહી સરકાર જણાવે છે કે બાબાના બાગલાથી હોદુ મુસલમાન વચ્ચે કુસંપ પેદા થતો. રાજધાનીનો ફેરફાર કરવામાં બધા ફેરીઓની સંખ્યાત લેવાઈ હતી એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે. તા. ૧૫મીએ દિલ્હીમાં રાજધાની સ્થાપવાનો પાલો નાખવાની ક્રમ ના. શહેનશાહને હાથે કરવામાં આવી હતી ના વાતસરતે પોતાના બાપજીમાં જણાવ્યું કે હું માનું છું કે રાજધાનીના ફેરફારથી રાજ્ય વધુ સુધારા થશે; કહ્યા કાલ નો અંત આવશે, તમા સુધેલ અને અંતેષ પૂરશે.

ના. કોએ દીલી ખાતે નામીકીત સોર ને પહીલો એનાયત કરવાનો ફરગાર અર્થે હતો. તે વખતે આમની જુગોથી પાંચલ મચી રહી હતી. પાંચલથી માલુમ પડ્યું હતું કે દોહી પ્રધાનની જવધીતા એક તંબુમાં આવ લાગી હતી. તંબુ બળીને નાશ પામ્યો છે.

આવતી વસંતઋતુમાં રાજધાની કલકત્તાથી દીલી જશે. જે વખતે પ્રીન્સ આરધર એક ફેનોટ વાહનસર નીચાશે. કાલના વાહનસરત મોરડ હારડોલ પરદેશ ખાતાની એરીસમાં પોતાના હોદા ઉપર જશે. ના. શહેનશાહે પોતાની એવી ઇચ્છા કરાવી છે કે જવિષ્યમાં વાહનસરના હોદા ઉપર રાજ કુટુંબમાંથી લાવક પુરશે નીચાશે.

તા. ૧૩મીએ દીલી ખાતે ભોકાએ અનંદ ઉત્સવ કર્યો હતો. હોદુ મુસલમાન તથા સીખ ભોકાના સરમસ નીકળ્યાં હતાં. અને ના. શહેનશાહ અને શહેનશાહ બાલુના કકમાં ફુવા અને લાંબી છાંદમી આલવામાં આવી હતી.

દોહી સરકારની રાજધાની કલકત્તાથી બહીને દીલી ખાતે લાવતાં ૫ લાખનું ખરમ મશે એવો અડસટો મયો છે.

તા. ૧૩મીએ ના. શહેનશાહની સ્વારી નેપાલ તરફ ઉપડી હતી, અને ના. શહેનશાહબાલુ આમા ભેવા ચર્ચાં હતાં.

દિલ્હોના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે રાજધાનીનું મથક બદલવાથી અને બાબાના બાગલા રક કરવાથી કલકત્તાના ગેરા મુરસામાં આવી ગયા છે.

લોરડ હારડીજને મવરનરના હોદા ઉપર કમમ રાખવા માટે તેમજે દિલ્હવાલ માલુ કરી છે

કરખન હોદુ સમશાન ફંડનો રિપોર્ટ

ઉપરના ખાતાના ખાતીલા સેક્રેટરી પોતાની ફેમરેખ તમે સોંપાએલ જાહેર કામ સંબંધી બાગતોથી અવાર નવાર ભોકાને જાપા દારા માલિકતાર રાખે છે, અને તે ઉપરત પ્રનંજે પ્રસંગે ઉપજ ખરમનો રીપોર્ટ પ્રસિદ્ધ કરે છે, અને પદ્યા જાહેર ખાતાના કારોબારીઓ માટે અગ્રકરણ કરવા લાવક દ્રષ્ટાંત પુર પાડે છે, જે માટે તેમને ધન્યવાદ થટે છે. સમશાનનો ત્રીજો રીપોર્ટ કાલમાં પ્રસિદ્ધ થયો છે, તે ઉપરથી જણાવ છે કે ફંડમાં રહે રીપોર્ટ ઉપામે ત્યારે (૧૨=૮=૦૬ ના અરસામાં) પા. ૩૨-૧૩-૨ની રકમ બેમસ હતી. તે પછી સમશાનના મશાન માટે સુધાર વધારા વિગેરે જહોલો, ખરમ કરવાની જરૂર જણાઈ હતાં તેને લઈ એક જાહેર ઉપસાલ કરવામાં આવેલું છે. અવકની જુદી જુદી રકમે મળી એકફરે જમા ફંડની જાણુએ પા. ૧૫૧-૭-૧ થએલ છે. તેમાંથી પા. ૧૩૫-૧૬-૬નો ખરમ બાદ જતાં રીપોર્ટ જાપગ જતી વખતે (તા. ૧૬-૧૦-૧૧ના અરસામાં) પા. ૧૫-૧૦=૭ પરત બાકી હતી જે નેકનલ એકમાં તે ફંડને નામે જમા છે. ઉપર જણાવેલ આવક અને ખરમની બધી વિમતો રીપોર્ટની અદર આપેલી છે. તે ઉપરાંત સમશાનજુનીના ઉપમેલ સંબંધી સુમતાઓ તથા અગ્નીકાક સંબંધમાં નાતાલ માં નડતી અડચણો વિગેરે પણ ફંડમાં રીપોર્ટની અદર લખલ કરવામાં આવી છે.

તાજું ઉમડા ફરેટ

અને વેછટેબલ

કક્ષાની પેકીંગ, અને સારો માલ જમી જમ્યાએ રોકડેથી તાજીથી મેલકું જ. એલ ફર મેલકી ખાતી કરશે.

Best Fruit—good packing—Cash with order. Write —

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban

Tel. add.: "HAIDRI"

રોકડ મનર બાવ

તા. ૨૧-૧૨-૧૧

તા. પે શી. પે.

કુલ કારમનસ ૧૪માઈલ ૧૯ ૧ થી ૨૦ ૦	
આવલ મળી ૧ પસ્તાની ૨૧ ૦ ૦ ૨૨ ૦	
બીમડીના ૧ ૨૭ ૧ ૨૮ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર. ૧૯ ૬ ૨૦ ૦	
એફ. ડી. આર. ૧૮ ૦ ૧૮ ૬	
મીની સાકર ૨૦ ૦ ૨૨ ૦	
ફંડાના ૨૧ ૩ ૨૧ ૬	
દેશી ટુવેર ફાળ ૧૮ ૦ ૧૮ ૬	
કાનપુરી ટુવેર ફાળ ૨૦ ૦ ૨૬ ૬	
મજૂરની ૧૯ ૬ ૨૦ ૦	
મગની ૨૭ ૦ ૨૭ ૬	
અડાની ૨૬ ૦ ૩૦ ૦	
અણા સુખાળા ૧૯ ૦ ૧૯ ૬	
દાળ ૨૩ ૬ ૨૪ ૦	
વટાણા નાતાલના ૧૮ ૦ ૧૮ ૬	
મકાઈ ૧૩ ૦ ૧૩ ૬	
બીનીલ ૩૦ ૦ ૩૦ ૬	
જુવાર (કારર કારન) ૧૮ ૦ ૧૭ ૬	
કાનુ તેલ ૧માબન ૩૧૦ ૪ ૦	
એરડીનું ૩ ૧ ૩ ૨	
મીઠું ૩ ૬ ૪ ૦	
નાળીએરનું ૪ ૩ ૪ ૬	
ખાંડ સફેદ નાતાલની ૨૦ ૦ ૨૦ ૬	
મીઠી ૧૯ ૦ ૨૦ ૦	
લીરકુળ નાતાલ ૧૪ ૬ ૧૫ ૦	
ખાટો દાઉસ હોદા ૧૧ ૬ ૧૨ ૦	
ખાટો (અંબીસો મીલ) ૧૧ ૩ ૧૨ ૬	
મદાલી સોપારી ૧૨તલ ૭૫ ૮	
મરચાં ૫૫ ૧	
શી પેટી, ડટીનના પીઠ ૬-૦-૦ ૬-૫-૦	
પેરબંદર ૧૦-૦-૦ ૧૦-૫-૦	
પારાશીન કરોન ૦ ૭ ૩ ૦ ૭ ૬	
વાઈટ રોસ ૦ ૮ ૬	
માલન ૧૩ ૬ ૧૪ ૦	
નાળીએર ૧૬ ૦ ૧૭ ૦	
ફલી ૧૨ ૦ ૧૨ ૬	
મકમંક સોપ ૧૩ ૬ ૧૪ ૦	
સાણુ સીક રોન ૧૫ ૬ ૧૬ ૦	
સાણુ સનલાઈટ ૧૦ મોસ ૩૪ ૦ ૩૪ ૬	
સાણુ ટ્રાયમ્ ૫૦ડુકમના	
બેકસની કીમલ ૧૨ ૬ ૧૨ ૬	
સાણુકરોચરીલ(ખા. ૬૦) ૧૨ ૩ ૧૨ ૬	
નેકટર ડી ૧ ૮ ૧ ૬	
મામીસ લાખન ૩ ૧ ૩ ૩	
સોપારી સેવરેધની ૧૦ ૧ ૧ ૦	
નીડલ પોઈટ સીમરેટ ૨૦ ૬ ૨૦ ૬	
નીમક (લીવરપુલ) ૪ ૬ ૫ ૦	
નસ્તા એકની ૪ ૬ ૫ ૦	
નીમક (બરમની બાદ) ૪ ૬ ૫ ૬	

A. Tomaselli & Sons,**MARKET AND COMMISSION AGENTS.**

All kinds of Produce received for Sale on the Johannesburg Market on Commission. Fruits a speciality.

Farmers and Produce Merchants can be assured to obtain the Highest Market Price and Prompt Settlement.

Weekly Market Reports sent free on application.

આપણી કાર્યવાહી તથા કાર્યો કમીશન હેઠળ જોડાયેલા બજારમાં સર્વ
આપણા આદેશ. પછીના વસ્તુના કુપકારના આદેશ

REFERENCES:

Mr. J. DE WIT, Head Market Master.

The National Bank of South Africa, Ltd.

OFFICE & STORE:—20 Simmonds Street, Market Sq.,

Johannesburg.

Tel. Address: TOMASELLI.

Johannesburg

P.O. Box 97 Tel. Add.: "MIANKHAN."

Telephone No. 855

G. H. Miankhan & Co.

GENERAL MERCHANTS AND DIRECT

IMPORTERS

Also Estate Owners

Houses Shops, &c. To Let

124 & 126 FIELD STREET, DURBAN.

A. S. Fernandez

HIGH CLASS TAILOR

120 Grey street DURBAN.

Mehta & Khanderia Bros.

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA," Box 160

PIETERSBURG.

Ismail Suliman & Co.

MERCHANTS & IMPORTERS

P.O. Box 4

Tel. Add. "RUSTENBURG."

RUSTENBURG**Branches:**

Dundee, Box 53

Zeerust Box 77

Lindley'spoort

Steenbokfontein

Rietfontein

NATAL

TRANSVAAL

Die RUSTAN-

BURG.

Box 18 LICHTENBURG.

નવસારી હોફ યુનાઈટેડ

રેલિંગ કં.

મેનેજર: જી. ઈ. પટેલ

હાલુકાનાની કોમરી જથ્થાના મંગાવી
સરતે આવે વેચવામાં આવે છે. અને ખાસ
થી પોરનદરનું તથા કમકાતનું—સરક
ચાવલ—ચોખ્ખું મંજીયાળું—એક વખત
મંગાવી ખાતી કરો.

કો. નં. ૧ પ્રીયારક સ્ટ્રીટ

ટેલીફોન નં. ૧૨૮૯, બહાનેરબરમ.

ટ. એ. 'Gackwad', પો. બોક્સ. ૫૨૫.

BOMBAY BAZAAR

LARGEST WHOLESALE AND RETAIL.

SILK MERCHANTS IN SOUTH AFRICA

All kinds of White, Coloured and Tussock Silk, Silk Handkerchief
Indian Dawnies, and other Fancy Goods.

બોમ્બે બાઝાર.

સાઉથ આફ્રિકામાં સહુથી મોટા રશમના વેપારો.

હોલસેલ તથા રીટેલ.

દરેક જાતનું રેશમ તથા ટાયા (સેક) તથા બીજી જાતનું રેશમ, દરેક જાતના રેશમી રૂબા, રાવણીઓ, સાડીઓ, પાચડી, જરીના રેશમ કપડાં, તથા બીજી જેવી ચીજોના વેપારી.

નોંધ. અમારા બધા સાઉથ આફ્રિકામાં જથ્થા વેપારીઓ કરતાં સરતા છે. તથા અમે એક બધાને જોડે
સેક વખત માલ લીધાથી ખાતરી થશે. બહારના એજન્ટો કપડાં પુરતી રીતે ખાન આપવામાં આવે છે. તથા
કોઈ માલ લેનારને બે માલ મેથો લાગે તો એક કીટની બહાર માલ પાછો આપી રૈસા પાંજા હમ બધા સહી

પમ્પબેપારી—ફવર્ટ અપ્રીતીકપડું બિયાપારી

...જેમજ તેમણે એકલવાઈથી, જાણીતા, મલ્ટી, જાણના, કિશોરકાશી, બેંગલોર, કોલકાતા, મુંબઈ, પોર્ટ બ્લેયર

G. RAMCHAND.

505 West Street DURBAN

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DURBAN about the 28th and
DELAGOA BAY about the 30th DECEMBER

for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

મહેરમના તહેવારો પેર પહોંચી કરનાસ તઈયાર થાએ.

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલુમકોટા" ૨૮ ૩૪૨૩.

ઉપલીજમ જાહેર જાણણીએ લાખની મંજૂર અને કાપ ચાલની આજ
મેટ જાણી તા. ૨૮ દીસેમ્બરના રોજ ઉપાશે. તે ફક્ત ઉલાએઆમે કાગીબાર અને
મોખાસા બંદર કરી મુંબઈ જશે. આ રીતેમરમાં જનારાઓને મહેરમના તહેવારો
પેર પહોંચી વહાલોઓની સાથે ઉજવવાનું બનશે.

મજૂર લાખની આમોદમાં કે પાસે જશે. સાથે ઉપલા ફાલકાઓમ
બધી સારી સગવડ છે તેમજ વીજળીની બત્તીઓ છે. દેસી ખલાસી છે.
ઓરીસા સાથે અને હિંદુસ્તાની વાત જાણનારા છે.

હન્ડીઆ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને જે મોટા પોતાના બાળબચ્ચાને
હન્ડીઆ સુખ અને આરામથી મોકલવા મંજૂર હોય તેઓને આમરી ખાસ
ખલાસી છે કે આવી ફક્ત મુલતની મુસાફરીનો અનુદય તક મુખાવશે
નહી.

ફરક્ટ તથા સેકન્ડ ક્લાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળા કે વગરની રીટરન ટિકીટ
દની સગવડ કરી આપવામાં આવશે. તે મહેરમાની કરી ઘુરત ડેબીન
ની ટીકીટ કઢાવી લેવી. રીટરનો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર થઈ છે.

હવે પછીથી ઉપલી લાખની આમોદ જાણી છ માસે ઉપાશે. રીટર
મુંબઈ પહોંચે તારીખી અખર મળે છે, જે જાપામાં પ્રમટ કરવામાં આવે છે.

વધારે અખર માટે મી. એમ. સાલુજી, ના ૨૮ પ્રેસીડેન્સ સ્ટ્રીટ
અથવા ૨૪૬ ૧૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લોહેશન બેલ્કોનરખરગ, અને ઉલાએઆમે
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હરમાઈલ સફરની
ફાળી. અખર અમારે ત્યાં જવે મળવું અથવા પત્રબ્યવહાર કરવે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી.
આંમલીઆ એન્ડ કું.,

Commercial Rd., Durban.

ફામરચીલ રોડ, દરબન

કમીડીયા ઇસ્લામીક સોસાયટી
કસ્તે થાએલા રડ કરસંટ ફંડનાં
ઉધારણાંની વિગત

ખા. ૪૨. ૧.
ખા. ૪૨. ૨.

ખા. ૪૨. ૧.	ખા. ૪૨. ૨.
મહમદ અહમદ બાંદી	૦ ૧૦ ૬
સુલામ નબી મુસા મુલા	૧ ૧ ૦
મહમદ ઉસુપ મહમદ	૧ ૧ ૦
ઈ. મહમદ પટેલ	૦ ૭ ૧
તાર મહમદ હાજી હાસમ	૦ ૨ ૧
ઉલાએઆમે ઉલાએઆમે	૦ ૨ ૧
હસમ મુસેન બઈવાલ	૦ ૫ ૦

ખા. ૪૨. ૧.	ખા. ૪૨. ૨.
મહેરમના તહેવારો પેર પહોંચી કરનાસ તઈયાર થાએ.	૦ ૧૦ ૬
અલરામજી અલરામજી કરાલીયા	૦ ૧૦ ૧
મુસેન હાસમ મુસુત	૦ ૭ ૧
આહુજ સાલેજ માયલ	૦ ૭ ૧
હાલેજ અલરામજી માયલ	૦ ૭ ૧
સાલેજ અલરામજી સીદાલ	૦ ૭ ૧
હસમ મુસેન બાહુર	૦ ૭ ૧
અલરામજી નાનભાઈ માયલ	૧ ૧ ૦
મુસેન હાલ	૦ ૨ ૧
હાસમ મુસા	૦ ૫ ૦
મુસા આહમ માયલ	૦ ૫ ૦
ફાહીર મુસેન માયલ	૦ ૫ ૦
અહમદ હાસમ માયલ	૦ ૫ ૦
અહમદજી ફાહીર મુલા	૦ ૫ ૦
મુસેન ઉસમાઈલ માયલ	૦ ૫ ૦
આહમ હાસમ સીદાલ	૦ ૫ ૦
હસમાઈલ અહમદ પટેલ	૨ ૨ ૦
અલી મહમદ ઉસમાલ	૨ ૧ ૦
અયુબ છવા	૧ ૧ ૦
અમાલ ઉલાએઆમે બારબર	૦ ૨ ૧

ખા. ૪૨. ૧.	ખા. ૪૨. ૨.
મુસા હસમ બાહુર	૦ ૧૨ ૬
હસમ સાલેજ તહેર	૦ ૧૦ ૧
આહમ સાલેજ તહેર	૦ ૧૦ ૧
આહમ અલરામજી બેગી	૦ ૧૦ ૧
અલરામજી મુસા મહમદજી	૦ ૧૦ ૧
અબાપાલ	૦ ૧૦ ૧
અહેબામ	૦ ૧૦ ૧
મુસેન મીલા	૦ ૧૦ ૧

ખા. ૪૨. ૧.	ખા. ૪૨. ૨.
હ. બી. સાલુજી	૪ ૦ ૦
અલરામજી અમીસા	૨ ૦ ૦
બેલ્કોનરખરગ	૦ ૧૦ ૧
હાલ મહમદ હામલી	૩ ૩ ૦
ઈ. બેમ. બોલાબા બા.બરજ	૨ ૦ ૦
મહમદ મુસા ક. હેન્સબરમ	૨ ૦ ૦
બે. હક ક. આબ્દુલરહીમ	૧ ૧ ૦

ફામરચીલ રોડ, દરબન

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six	Twelve	
INCHES	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	INCHES
One	0 2 0	0 3 0	0 4 0	0 5 0	0 8 6	0 12 0	0 15 0	11 1 0	15 0 0	One ... ..
Two	0 4 0	0 6 0	0 8 0	0 9 9	0 17 0	1 4 0	1 10 0	2 2 0	3 10 0	Two ... ..
Three	0 6 0	0 9 0	0 12 0	0 14 6	1 5 6	1 15 0	2 5 0	3 0 0	5 0 0	Three ... ..
Four	0 8 0	0 12 0	0 16 0	0 19 0	1 12 6	2 2 0	2 15 0	3 10 0	5 12 6	Four ... ..
Five	0 10 0	0 15 0	1 0 0	1 1 6	2 0 0	2 15 0	3 7 6	4 7 6	6 15 0	Five ... ..
Six	0 11 6	0 17 6	1 2 6	1 7 6	2 3 0	3 3 0	4 4 0	5 5 0	7 15 0	Six ... ..
Eight	0 15 0	1 3 6	1 10 0	1 15 0	3 0 0	4 2 6	5 0 0	6 10 0	10 0 0	Eight ... ..
Ten	0 18 6	1 7 6	1 17 0	2 3 6	3 15 0	5 0 0	6 0 0	8 8 0	11 0 0	Ten ... ..
One Column	1 0 0	1 10 0	2 0 0	2 7 6	4 0 0	5 10 0	6 10 0	9 0 0	13 0 0	One Column
Half Page	1 7 6	2 2 6	2 15 0	3 5 0	5 15 0	8 0 0	9 10 0	12 10 0	18 0 0	Half Page
Full ..	2 10 0	4 0 0	5 10 0	6 0 0	11 0 0	15 0 0	18 0 0	22 10 0	32 10 0	Full ..

These rates are calculated on the following basis:—3/- per inch; and 1/- for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of 24%; above 3 inches a rebate of 5% for *every month* has been duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—An extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Saleman Moosa
Box 24

BEIRA

Gordhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Lados." Box 42

BEACONSFIELD

R.R. Naidoo
General Dealer, 38 Main Rd.

BELLAIR

D. A. Babenia
Fruit Supplier in South Africa

BUTHA BUTHE

Tayob Adam

CAPETOWN

Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger-street
Importer.

ERRAHIM NORODIEN,
24 Frere-street, (Woodstock)

DARNALL

Narayan Maharaj, Produce Dealer
and General Merchant.

DURBAN

E. ABOOBAKER AMOD & Bap.,
Box 441, 434 West Street

M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhans Parahotam,
155 Victoria St.

Dada Osman,
Box 88, 139 Queen Street

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field-street

Ebrahim Ismail & Co
118 Commercial Road

DURBAN

A. S. FERNANDEZ, Hig Class
Tailor, 120 Grey-street
Hossein Cassim & Co.,
Box 88 371 Pine-street.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta
157 Grey-street P. O. Box 530

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field-street

N. Jagjiwan Tilor,
123 Grey-street

S. Peerbhoy Butler
474 West-street

G. Ramchand,
505 West-street

P. V. Sanghaves & S n
208 Grey Street

M. A. Simon,
Jeweller, 1 Grey-tr

A. G. TIRIA, Watch Repairer
120 Grey-street.

ISMAIL JEWEL
Fruiterer Box 471

K. R. MOY & DESAI
Stand 59 & 60 Indian Market

Yusuf Suleman and
Telegra and 113 Add 'Vaid'
O G ne Pine Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 10

V. A. Doss, Box 110 Tel. "Doss"
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent

S. N. Samy, Wholesale Forwarding
& Commission Agent, Box 110.

M. J. Naidoo, General Dealer.
Central Cafe, Forwarding &

Commission Agent New-street
N. S. Samy, Wholesale Produce
& Fruit Merchant, Forwarding
& Commission Agent.

V. Rangasamy, Wholesale Produce
and Fruit Dealer, Forwarding
and Commission Agent, Box 58

INHAMBANE E.A.

Manjee Mandan & Co.
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."

Parekh & Co., P. O. Box 38

Kan Deva & Co
P. O. Box 46

INGOGO

D. M. Seedat,
General Dealer

JOHANNESBURG

Amod Moosajee & Co.,
27 Market-street. Box 2941

A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 11 Kort-street.

KHERRALBHAI BHULABHAI BHAGAT Co
58 Indian Market Stall
President-street

M. S. Coovadia,
45 Market-street Box 270

M. P. FANCY,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDSEN,
Box 3755

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp. Box 40

Navasari Hindu United Trading
Company, 1, Pritchard-street.

"M. S. Coovadia",
224 Marketa

Goolam Sahab,
17th-street & Kaffir-street,
Vrededorp, Box 3456.

KIMBERLEY

V. Samy, Tel. Add: "V. Samy"
87 Jones-street

Kara Lala Desai
General Dealer, 14, Long-street.

K. Kalidas, (K. K. Patel)
General Dealer
Box 372, 4 Sydney-st

S. Ramanujam Naidoo
Box 516, Market House

T. Vedia Pillay
Box 519

KINGWILLIAMSTOWN

Charles Maude
Rico & Dhol a Speciality
57 & 59, Buffalo Road

KUILS RIVER STATION
N SAMY
Fruit and Produce Dealer.

KRUGERSDORP
Moses Amod Waja & Co.,
Box 222,
CHOTABHAI & DADOO
Box 33.
Hameed Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJER
Box 11.

LOUISTRICHARDT
Dungarhi Moia jee
P. O. Box 7

LOURBECQ MARQUES
HOMNAGY IDOLY, Box 382
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
VAJIDAS & LALCHAND Box 92.
Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers, Box 141
Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank
D. Kallanjee
Fruit-Grower and Farmer
Umhas Road

MIDDELSBURG
(TRANSVAAL)
A. E. BRADDA,
Box 35.
Box 150
I. A. Oajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

NORTEDDENE
Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PRETORIA
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG
MUNTA & KHANDELA BROS.,
Box 160, Market Street

PORT ELIZABETH
Tiekandas Bros.,
Main Street, Box 531.
I. A. Pardy,
General Merchant,
46 Adderly Street.
V. B. Namsoo,
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Walmer St.,
R. B. Nimoo,
64 Walmer Road
Vannali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.

PRETORIA
Two Branches: Standerton Box 89
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
V. S. Pillay,
General Dealer and Produce
Merchant, Box 442

QUELIMANE
Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add: 'Vasanji'

RICHMOND
Porbandar Trading Co. Box 43

ROBERTSON
A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vandyk Sts.

RUSTENBURG
ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: 'Suliman'

SALISBURY
Shimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhoti,
Indian Laundry, Box 220.

SPRINGS
(TRANSVAAL)
Keshuji Giga, Bulwer.

STANDERTON
Amod & Lemail, Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNHILL JUNCTION
Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer.

UTTERHAGEN C.C.
Chhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMHONGA
Datta Chandra

VERULAM
Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.
V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.
Hajee Jaffer Munavar Randari,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hameed Ebnack
P. O. Box 8

WARMBATH
A. M. Rowal,
Box 25.

V. SAMY

**Wholesale & Retail
Fruiterer**

**GENERAL DEALER &
COMMISSION AGENT.**

Telegram Address: V. SAMY
87, Jones St., KIMBERLEY.

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.
Large stocks of the best brands ■
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgeni Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
GENERAL MERCHANT and DIRECT IMPORTER
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. 444 "BHABHA" Phone No. 22, P.O. Box 24.

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents S. I. S. M. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add.: "ANGLIA"
Codex A.B.C., 5 Edition & A 1.

A. Mahomed Hussain & Co.,
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Stand No. 424, Corner Kaffir & 14th Streets,
Johannesburg, TRANSVAAL
Box 4140 Tel. Add.: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDERKOPPE, INDIA.

પુરુષોત્તમ જીજ્ઞાસુ ભગતની કુ.
જનરલ ઈલેક્ટ્રીકલ મરચાંદા.
મરચાંદા કેસ, ટેબલ, પાટલુન, સમીસ,
કેડ, કેપ્સ, કુવાલ, ધીરખાન, રેકમી
ફાઇલ વગેરે પરચુરસુ માલ મળશે.
આવે, જુઓ અને ખાતરી કરો.
એવું મફત છે.
ઈન્ડિયન મારકેટ, રોડ નં. ૫૮
પ્રેસિડેન્સી બીડ, બેન્ક-સમરમ. બો. ૩૨૪૬

છપાઈ બહાર પડી છે.

છપાઈ થશે

[મહાન ટેલેગ્રાફ બેંકની સરકાર વારતા
જોખાની બીજી વારતાને જુજરાતી ભાષા
રમ પ્રસ્તાવે છપાઈ બહાર પડશે છે.
વારતા સહિત તેમજ બોધદાયક છે. જુજ
રાતી વાંચી શકે એવા ફોન દ્વારાને આ
પુસ્તક વાંચવાની ખાતે ભજામજી કરીએ
છીએ. એવું વિશ્વજી મહાજી કરવાયોગ્ય
છે. કિંમત દવાલસહીત પાંચ પેની છે.
બજો. —

International Printing Press
Phoenix, Natal.

THE UNION-CASTLE LINE.

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay,
Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden,
Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar
and England.

About Dec. 18th Goorkha 6300 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Dec. 28th Durham Castle 8002 tons

FOR DELAGOA BAY BEIRA AND MAURITIUS

„ Dec. 22nd Comrie Castle 5167 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "CAMA"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 314, LOURENCO MARQUEZ.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: "SAMY,"
KUILS RIVER STATION.

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પી. ફેન્સી.

ફેન્સી અને ઈલેક્ટ્રીકલ મરચાંદા.

પ્રિન્સિપલ ઓફીસરી બજાવે દીપ્તિવાન
શી મંચાવી સસ્તે દાને વેંચવામાં આવે
છે. ખાસ શી પેરબંદરનું તથા કમલ
પુ-મરચા માવજ-ચોખુ-વધીખામજી-બજા
વધે અજમાએક કરી જુઓ.

STAND 512, 17th Street VREDEDORF
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds ■

Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પેરબંદરનું ખુલ્લેબાર શી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add.: "FORBANDAR."
Telephone 88

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને યુથ ખબર
સસતા નેહા
મુંબઈ જનારો

આ કંપનીની જાગૃતિમાં દરેક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સમવા છે તેમજ ખલાસી હડીખન છે, અને ઝાણીસરો બીજા ઇમદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમ્પત્તાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને મહત્ત્વ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડશે નહીં જો ખાતરી રાખશો.

આ કંપનીની જાગૃતિ દર મહીને મુંબઈ સારી જાય છે. માટે આ કંપની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તકમાર મળ રહેશે.

સદરજુ જાગૃતિ મુંબઈ પહેંચીથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફળી જાણી માટે અતરે જાણમાં નિશ્ચયથી તેથી સફળી મળે તે વખત ખરચે જાગૃતિ પહેંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

વરમળે સુધે કોઈકો બીર કમળતા સ્વીચર નીચે મુજબ જાતી દે.

અમકુશી ૨૦૦૦ ટન ૬ ટી જાનેવારી

ગ્રેટ બ્રિટન ઓફ કોમર્સ.

ગ્રેટ બ્રિટન. ગ્રેટ બ્રિટન ઓફ કોમર્સ લેટ ૨,૨૦૦, ૧૯-૧૦-૧૯૦૬

બી. હમ્મલ્ડેન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કંપની લિમિટેડ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ ગ્રેટ બ્રિટન રોડ ૨૨મન

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

જાગૃતિ કંપની કોમર્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડુરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

"INDIAN OPINION"

Subscription Rates.

NATAL:	£.	d.
Yearly ...	15	0
Half-Yearly ...	7	6
Quarterly ...	4	2

P. V. Saughavoo & Son

Commercial Brokers & Commission Agents
Tele. No. 1538, 208 Grey St., DURBAN

જાગૃતિ કંપની દરેક અતરે મોસમી
કાપડા વગેરે માલ હાથે માલ તેથી રીતે ખરીદી
મથાળા અપીએ જાણે, અને જાણા માફક
જાણાથી વેચવા માટે માલ (માલ) બીજી
તમામ વગેરે) મેળવવાથી સારી આવક મળવાથી
વેચા બીજીએ જાણે. વધારે મુલ્યવાળા માલ
ઉપરને કોઈકાએ માલમળવવા વેચવા મોકલવાની
સરકાર.

Hassan Essak

Draper, Grocer

&

General Merchant

અપા મોસમી અને દરેક જાતના પરચુરજ
માલની દુકાન

Head Office: WINDSORTON, C. C.

P. O. Box 8

Branches: } Lower Store W.
Longlands
Deipoort's Hope
Kalkfontein

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA:	£.	d.
Yearly ...	17	0
Half-Yearly ...	8	6
Quarterly ...	4	6

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (as):

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parson, etc.

Head Office: 24 Frore St., Woodstock

HAJER ABDULLA

Box 193, DURBAN

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

COOLAM MOHIDEEN, GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3753

8 Crown Road, Fordburg.

JOHANNESBURG.

A Book—and Its Misnomer

By H. S. L. POLAR

A REPLY

Being a Brief Examination of "The

Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. M. M. M.

Post Free, 3d.

P. P. P. P. P.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transhipment

S.S. Kanzler leaving Durban about 17th Dec., Delagoa Bay 18th

Calling at Beira only

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકન લાઇન

કોઈપણ જુનક જાણસી આપવામાં

સ્ટી. કેન્ઝલર જરમનથી લઈ ૧૭ ડીસેમ્બરે ને ડેલાગોબાઈથી લઈ ૧૮મીએ
૭૫મી જાનમાઈ ૭૫મી વારીએ ૭૫મી ઇસ્ટ કોસ્ટ પાસે જુનક જાણસી
જો જાણસી નહીં પડે.

મજબૂર કાર્ગીની જોડી કાઢાઈશ. ડાઈમિસર આપનાર ડાઈમિસર બનાવે અને
ડાઈમિસર પહેલિયાર છે. જુનક પહેલિયાર કે તુરત જાણસી ખબર મળે છે. કે,
કુસાઈ, મોટાર, બારીઓનાં અને હવાઈનાં હોલ છે. ફરેટ, સેકન્ડ, અને ટેન્ની
ડીસીઝા બોયારી તથા જમર બોયારી વાળા મજબૂત છે. જાણસીઓ દેશી અને કપડાને
તથા બોઈસરો આપાકુ હોલ છે. લાકડાની ટેક, બોયારીને અકાલી બગાડી, બીજાનીની જાલી
પાણી, કુસબનાલુ બગાડી જોઈએ પુરા બોયારીનાં હોલ છે. મતલબ કે સ્કીમર,
જાણસી પાસે-જોઈએ મટિલ હોલમાં ફરતરફની સમગ્ર છે.

જુનક ખબર મળે જોઈએ તથા પુરા બોયારીનાં સરનામે, તથા બોઈસરનાં, પ્રીસીડીનાં
અને ડીવરનીનાં બોઈસરને.

OSMAN AHMED,

137 Grey St, Durban.

ABA MAHOMED,

Box 81 Delagoa Bay.

જાણસી વિશાલવતી પાટની વેપારીઓ તેમ સેની બોઈસરે વેચવી પોસાય
તેમ આપશું. જાવ માટે જોઈએ. ફાયરો મળે.

જાણસી બીજા લગાડુ અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં તેમ નેટલી બોઈસરે
વેચવી મળશે. અમે મોટા જથ્થામાં ખરીદીએ છીએ.

બી. મોહમ્મદ-હસન સાહે માલ. ટીકાવતે મળશે. મગાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St, DURBAN

ફરેટમાં જાણસીને ખુશ ખબર

ફરેટમાં જાણસી

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!

હાલ અમારે ત્યાં ટરકોટ ફેઝ ટોબાકો
કુન્ડી હીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી
પહેલિયાર છે. જાણસી બોઈસર ૭૫૨ પુરત
ખાન આપવામાં આવશે.

આવે અને ખાતરી કરો, અમવા મળે.

Sun Brand Tobacco Works

164 Grey Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes

repaired at lowest rates

126 Grey Street, Durban.

P.O. Box 441. Tel. Add.: "ABOOBAKER"

E. Aboobaker Amod & Brother,

424, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉચ્ચ ફેઝની ટરકોટ ટોબાકો,

અમલી અને સારી.

ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Cassir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban

Tel. Add.: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલની તોબાકો.

ફેઝની જથ્થામાં, સરતા આવે મળશે
જાણસી બોઈસર ૭૫૨ પુરત ખાન આપવ
માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોઈએ.
જોઈએ, જાણસી ૪૨૬. એન્ડ સન
૧૩૯. ડી. બી.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

જાણસી નાજીર, અમવા તથા જાણસી

વાવવાના તથા આવાના બાકુ ખાન મહાર
બીનીયર કોરે હવેલ મળે છે. જોઈએ તથા મળે

Stand 58, 60, Indian Market

P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix Natak.

THE QUESTION OF "EUROPEAN DESCENT"

JUDGMENT BY THE APPELLATE COURT OF SOUTH AFRICA

AN important judgment affecting the colour question in schools was delivered in the Appellate Court recently by the Chief Justice (Lord De Villiers) in the matter of *Carol Willem Pieter Moller v. the School Committee of Klerks and J. M. Blomerus*. His Lordship said:

I entirely agree with the Court below that it was part of the policy of the Cape School Board Act of 1905 to promote the establishment of separate public undenominational schools for children of European parentage or extraction. Any doubt on the point is removed by the second sub-section of section 62 which, in school districts where school attendance has been made compulsory for all children of European parentage or extraction, dispenses with the attendance of such children who live more than three miles from a school for children of European parentage or extraction. It is competent, under the 69th section, for the school Board, after obtaining the approval of the majority of rate-payers in the school district, to make school attendance compulsory for children of other than European parentage or extraction, but only in any school district in which exists an undenominational school for children of other than European parentage or descent. The School Board for the school district of Gordonia having duly resolved to make school attendance compulsory for all children of European parentage or extraction within its district, a proclamation giving effect to such resolution and fixing the rules for the enforcement of school attendance was duly published on May 17, 1910. One of the rules is to effect that "attendance at a mission school other than a mission school under the regulation 13 of proclamation 388 of 1893 shall not be deemed to be a reasonable excuse for non-attendance on the part of a child of European parentage."

unless the School Board shall have obtained the consent of the Education Department in case of children where special exemption appears necessary." Regulation 13 referred to provides for the giving of Government grants on certain conditions to "white mission schools." By this term clearly is meant, "mission schools for children of European parentage or extraction."

Principle of Separation

By making attendance at such a school a reasonable excuse for the non-attendance of a child of European parentage at a public undenominational school, the proclamation fully adopted the principle of separation for purposes of education of white from other than white children. No public undenominational school has been established in the school district of Gordonia for children of other than European parentage or extraction, but there are two mission schools in such district, the one being at Keimoes and the other at Upington. These schools are not "white mission schools," but are stated in the affidavit of the Rev. Alexander Stewart to be "for the benefit mainly of coloured and bastard children." The term "bastard" is obviously used by him not in the sense of "illegitimate," but as applying to the mixed offspring of white and native parents. There is however, a public undenominational school at Keimoes which, not having been established under the 38th section of the Act, must be taken to be a school for children of European parentage or extraction. To that school the applicant took two of his children on the 30th of January, 1911. They were accepted as scholars by the headmaster, and the school fees, amounting to £1 10s., were paid, but on the following day some of the parents of other children threatened to withdraw their children.

so long as the applicant's children remained pupil in the school, and within a few days afterwards sixteen children out of a total number of thirty-seven children were actually withdrawn. The school Committee, fearing that the result of allowing the applicant's children to remain would be the withdrawal of all the other children, directed that the fees paid by the applicant should be returned to him and that his children should not be allowed to attend the school any longer. The ground of the objection was that their mother was a coloured woman. The applicant refused to accept the fees, and applied to the Cape Provincial Division for an order compelling the School Committee to receive his children as scholars. The application was refused by the Judge-President and an appeal to the full Provincial Division against such refusal was dismissed with costs. Leave to appeal against that judgment having been given by this Court, the present appeal has been brought accordingly.

European Descent

Before deciding the main question, I wish to refer briefly to two side issues, which have been raised by Mr. Schreiner on behalf of the applicant. It is common cause that the applicant is of pure European descent, and one of the side issues raised is whether he and other European parents, who, like him, have been married to coloured women, have any *legal standing* to apply to the School Board under the 48th section of the Act for the establishment of the public non-denominational school for children of other than European parentage or descent. Now, it is quite true that the introductory portion of the section speaks of people of other than European parentage or extraction desiring to have such a school established, but the petition in question is signed by all to it, viz. "we, the undersigned, do hereby certify that the above-named person is of pure European descent, and that he is the father of the above-named child."

than European parentage or descent. Such a petition would be quite competent for him, although a pure European, to sign if his children are, in terms of that section, of other than European parentage or descent. That there would be no objection to the admission of his children to the mission school at Keimoes is clear from the affidavit of the Rev. A. Stewart, but of course the applicant cannot be expected to send his children to the mission school, if he is legally entitled, and can afford, to have them educated in the public undenominational school. Whether he is so entitled must depend upon the question whether his children are of European parentage or descent.

Another side-issue raised was whether, seeing that the applicant had been called upon to pay school rates to the Divisional Council on the assurance of the secretary to that body that he could send his children to the Keimoes public school so long as he paid the school fees, he could, after paying the school rates and getting his children admitted on the payment of school fees, be prevented from sending the children to the school. It is undoubtedly a case of great hardship on the applicant, but it should not be forgotten that the secretary to the Divisional Council could not bind the School Committee that owners of rateable property who have no children at all have to pay school rates, and that the school fees paid by the applicant were tendered back to him. If he was not entitled, in the first instance, to claim admission for his children, he cannot now claim that, because they had been once so admitted, the Court shall order the School Committee to take them back. If, on the other hand, he was so entitled, the case seems to me to be one in which the Court below should have issued a *mandamus* compelling the committee to receive the children. Whatever discretion the committee might have had, if the education of children of European parentage had not been made compulsory, it could not, consistently with part 6 of the Act, have refused, after the issuing of the proclamation, to admit such children to the only school in the district which could supply the requisite education.

Question of Parentage

The question then for determination is whether the applicant's children are of European parentage or extraction according to the true meaning of the Act. If their legitimate father's racial status is alone to decide the question then undoubtedly they would be of European parentage, because he is a pure European. But their mother is admitted to be a coloured woman. The applicant in his affidavit says that his wife's father was a pure-bred Englishman, but, as he admits that his wife was a coloured woman, he may fairly add that her mother was a black or a native woman. Mr.

Schreiner contended that, as the Act nowhere mentions colour in connection with parentage or descent, the Legislature cannot have intended to draw a colour line, but the Court is unable to ignore the universal meaning attached to the term "European" throughout South Africa. A white citizen of the United States, who has never been in Europe, would be regarded as a European, while a black man born and bred in Europe would be regarded as other than European. It is in the gradations of colour between white and black that difficulties may occur, but when once it is established that one of a man's nearer ancestors, whether male or female, was black, like a negro or Kafir, or yellow like a Bushman or Hottentot or Chinaman, he is regarded as being of other than European descent. Now, in construing a vague expression in a statute, like that of "European parentage or extraction or descent," the Court should endeavour to ascertain its popular sense and place itself as far as possible in the position of the authors of the enactment. As a writer of public history, we know that the first civilized legislators in South Africa came from Holland and regarded the aboriginal natives of the country as belonging to an inferior race, whom the Dutch, as Europeans, were entitled to rule over, and whom they refused to admit to social or political equality. We know also that, while slavery existed, the slaves were blacks and that their descendants, who form a large proportion of the coloured races of South Africa, were never admitted to social equality with the so-called whites. Believing as these whites did, that intimacy with the black or yellow races would lower the whites without raising the supposed inferior races in the scale of civilisation, they condemned intermarriage or illicit intercourse between members of the two races. Unfortunately the practice of many white men has often been inconsistent with that belief, but the vast majority of Europeans have always condemned such unions and have regarded the offspring of such unions as being in the same racial condition as their black parents. These deeply rooted prepossessions, or, as many might term them, these prejudices, have never died out, and are not less deeply rooted at the present day among the Europeans in South Africa whether of Dutch or English or French descent.

The Prevailing Sentiment

We may not from a philosophical or humanitarian point of view be able to approve this prevalent sentiment; but we cannot, as judges, who are called upon to construe an Act of Parliament, ignore the reasons which must have induced the Legislature to adopt the policy of separate education for European and non-European children, in consenting to the passing of a Bill requiring separate schools for

children of European extraction, the average legislator would not understand the expression "children of European extraction" to include children of mixed European and non-European extraction. His objection to his child being educated in the same school with a child whose mother was coloured and whose maternal grandmother was a native, would be almost as great as to his child associating at school with black children. It is certainly inconceivable that he would be a consenting party to an Act by which European parents could be compelled to send their children to a school which children of mixed origin can also be compelled to attend. It is regrettable that there should be this social chasm between the races, but it undoubtedly exists, and it has had its effect on legislation throughout South Africa. All the judges in the Courts below have come to the conclusion that, by the expression "European parentage or extraction," the legislature meant unmixed European parentage or extraction, and I feel constrained to agree with them. It is fortunately unnecessary to decide how far back in a person's pedigree it would be allowable to go in order to decide whether his European extraction is unmixed. In no case is it the duty of a School Committee to enquire into the descent of a child, if it is not obvious from the appearance of the child that he or she is of other than European descent. If any objection is made to such a child by the parents of other children, the onus is on those to produce clear proof of the non-European element, and in the great majority of cases it would be impossible to produce such proof in regard to an ancestor of a remote degree than that of grandparent. In the present case there is not only evidence that the children objected to are "noticeably coloured," but their mother is admitted by the applicant to be a coloured woman. Under these circumstances the applicant's children cannot be regarded as being of European parentage, extraction or descent, and the appeal must be dismissed with costs.

Other concurring judgments were also read.—*Cape Argus*.

Mr. Polak in India

Congress Cablegram

The Natal Indian Congress has despatched the following cablegram to Mr. Polak at Calcutta:—

"With Congress success. You are authorised to represent Natal Indians before Government and public Associations. Lay great stress on £3 Tax and liquoring questions."

Moslem League's Letter

On the Question of Mahomedan Wives

The Secretary of the London All-India Moslem League (Mr. M. M. Kazim Husain) has addressed the following letter, dated the 31st October last, to the Under-Secretary of State for the Colonies:—

Sir,—I am directed by the Committee of the London All-India Moslem League to invite the attention of the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies to the recent decision of Mr. Justice Wessels of the Transvaal Division of the Supreme Court of South Africa, in which he appears to have declared that the Registration Act of 1904 does not permit a lawfully resident and duly registered Mahomedan Indian to introduce into the Province more than one wife, and that a second or other lawful wife may be excluded as a prohibited immigrant. This interpretation of the Law renders Mahomedans domiciled in the Transvaal liable to enormous hardship, not to say cruelty.

2. The Committee are informed that the Transvaal Hamidia Islamic Society and the British Indian Association, in protesting against the view expressed by the learned Judge, have pointed out to the Union Government that polygamy is recognised as lawful by the schools of law to which the Mahomedans resident in South Africa are subject, and inquiring what steps the Government propose to adopt, consequent upon Mr. Justice Wessels's dictum.

3. The Committee are further informed that a reply has now been received from the Minister of the Interior, to the effect that "the ruling by the learned people in the case of *Adam Ismail vs. the Registrar of Asiatics* regarding the immigration of the wives of Mahomedans has been noted, and that if any case involving hardship is brought to the notice of the Honourable the Minister it will receive consideration."

4. The Committee cannot help considering this answer as unsatisfactory as it betrays a want of acquaintance with the Mahomedan law of marriage and the obligations that it entails, and they are strongly of opinion that in a matter of such great importance to the people concerned the redress should come by legislation and not by administrative action, which is apt to vary according to the idiosyncracies of the official for the time being administering the law. The Committee venture to urge that, if the present Transvaal Registration Law be defective to the degree suggested by the learned Judge, it should be amended at the earliest possible opportunity, so as to make

it consistent with the religious law of Islam.

5. The Committee strongly feel that, unless this is done, the Mussulman subjects of His Majesty will regard the omission to take legislative action, thus exposing their coreligionists in South Africa to severe hardship and injustice, as a direct interference with the enjoyment of their laws and guaranteed to them by the British Government. The Committee, therefore, respectfully request the Right Honourable the Secretary of State to make urgent representations to the Union Government, so as to avoid the possibility of a controversy in a matter so seriously and intimately affecting the liberty of conscience and unmolested enjoyment of their customs and usages by the Mussulman subjects of His Majesty in South Africa.

From the Editor's Chair

A SHAMEFUL ACT

THE brief report of the Nathalia case we published last week has disgusted every member of the community as it disgusted the judges themselves who decided upon this matter. It is enough to make one despair of the utility of law courts if the judges cannot right a wrong that they themselves acknowledge. The late Mr. Leonard used to say and hold that there was no wrong without a legal remedy. It is this comfortable delusion which reconciles some of the otherwise best minds to the practice of a profession which has very few redeeming features.

This case of Nathalia, a young lad, cannot be allowed to rest where the Natal judges have left it. It is a national scandal that the boy cannot be admitted to the Province in spite of his having produced credentials which would have satisfied any but an autocratic immigration officer who has certainly no time to bring to bear on a case a judicial mind free from bias. His very vocation forbids it. The fault is therefore not the individual's but of the legislature that has wickedly saddled a responsibility on him which no ordinary mortal could discharge. He is legally called an "Immigration Restriction Officer" appointed to administer a restriction law. How could he generally decide in favour of persons whom he is expected to restrict? To prevent an appeal from his decisions is to deny justice. And that the late Natal legislature succeeded in doing. We trust that the matter will be taken to a higher court and thoroughly thrashed out. It will be a disaster to the community to which the lad belongs, if we allow him to be sent back. To do so would be to make a mockery of the law and to protect the boy, who

we are satisfied, is the son of the person who claims him as such.

A POLITICAL JUDGMENT

THE *Pretoria News* caustic comment on the recent decision of the Appellate Court on the question of the definition of "European descent" is worthy of perusal. Although the readers and the supporters of that paper do not hold the views of its fearless editor, Mr. Stout continues to write as he thinks on every topic that concerns the liberty of the subject. It is a tribute to worth and honesty.

The judgment in question shows that, on questions that affect the personal prejudices of judges, they are just as incapable of doing justice as anybody else. The reason why, in most cases, tolerable justice is attainable, if a man has means, is because the judges are enabled by circumstances to be free from preconceptions and prejudices. It is, therefore, no merit in them that they seem to give just decisions. We hold that a man's real worth is not tested by his almost automatic actions in ordinary matters. But it is to be gauged only when he is placed under (for him) extraordinary circumstances. Judged by this standard, the highest judicial tribunal of South Africa has miserably failed. We have had occasion with pleasure to draw attention in these columns to some very independent decisions of this tribunal in matters relating to the liberty of the subject. But, evidently in this case of first-rate importance, their lordships have allowed their judgment to be warped by their bias. A fifth-rate lawyer will tell us that courts are not guided by the policy of the legislature or its intention unless it is expressed in clear language in the law itself. Here, as has been pointed out by the *Pretoria News*, the letter of the law certainly does not warrant the interpretation that the judges have placed upon the intention of the legislature. It was clearly their duty to have left the onus on the legislature of defining its intention in less vague terms. But the judges were afraid of the consequences of their decision. In other words, they, as white men and mortals after all, could not view with equanimity the rise of the coloured man, it may be to political power, through their decision. Hence the legal tragedy.

THE NEW YEAR

AT the close of a year we are apt to look back on the way we have come and it is a good thing if we are able to find something over which we can rejoice. What has happened during this year that can be said to have affected the Indian community? The first week of January brought the welcome news from Calcutta that the Government of India had decided to issue a notification in April prohibiting the further admission of Indians to the

Indians in Natal from July 1st. This decision was carried out; and now we have seen the last of indentured Indian immigration to these shores. It is impossible at this time to say what the effect will ultimately be, but we have good reason to believe that many employers of Indian labour have awoke to the necessity of treating their work people with some consideration and providing them with decent housing accommodation. We hope to see more improvements as time goes on, including the establishing of schools for Indian children living on the estates. This, however, does not blind us to the many evils of the indenture system, and we have not forsaken our ideal of freedom for all. This will come in time when the people themselves are ready for it. Better treatment and healthier conditions, which are now being offered as inducements to re-indenture, will in the course of time lead to freedom of contract between labourers and employers.

The year opened with the Transvaal passive resistance struggle at white heat. In March the Immigrants' Restriction Bill was published and our readers will remember its fate. Then followed the lengthy correspondence between General Smuts and Mr. Gandhi which resulted at the end of April in an understanding between the Minister of the Interior and the Indian leaders as follows: Law 3 of 1907 to be repealed, legal equality in respect of immigration of Asiatic immigrants with Europeans, the existing Provincial rights to be maintained, the admission of six highly-educated Asiatics to the Transvaal, registration of passive resisters, and the release of prisoners. It now remains for the Parliament to ratify the promises made by a responsible Minister of the Government. Absolutely fair dealing is expected and demanded in these matters, otherwise no permanent settlement can be effected.

Since the understanding with the Government in April, a serious position has been brought about by the administration of the Gold Law and the Townships Act, the effect of which is to ruin Asiatic storekeepers, and the livelihood of the majority of the Transvaal Indians, who are mainly hawkers, is brought in jeopardy.

In looking forward to the coming year the Indian community of South Africa have reason both to hope and to fear. The Immigration Bill, which will be brought before Parliament early in the year, concerns every Indian in the Union. The rights of resident Indians must be secured at all costs, and a reasonable number of educated men admitted to the Union. It will depend largely upon the Indian people themselves whether they are to maintain their rights and preserve their dignity in this land of their birth or adoption. A firm front will have to be shown to any attempt to flitch away the people's established rights and customs. No compromise what-

ever can be allowed with matters that concern the very existence of the community. Just as the Transvaal Indians have fought a hard battle for five years, if it be necessary, the other Provinces should not shrink from such a struggle rather than that they should forfeit their and their children's future position as citizens of the Union of South Africa.

There are other questions of vital importance which should be dealt with; for instance, the £3 annual licence on ex-indentured Indians in Natal. Indian traders and business men are sometimes accused of being so busy with those matters directly concerning themselves that they have no time for looking into their poorer brethren's misfortunes. If there is even a grain of truth in the accusation now is the time to show of what stuff they are made of. The abolition of this unjust and cruel imposition offers a fine opportunity for all those who are not directly affected by it, to show that they are capable of putting their energy into an effort which would be entirely unselfish. In doing so they would earn the gratitude of those who are not able to help themselves, and the blessing of God would be their reward.

We wish our readers, one and all,
A HAPPY NEW YEAR.

Durban Crematorium

Petition to the Town Council

Several hundred Hindus of Durban have signed the following petition to His Worship, the Mayor, and the Town Councillors:—

Gentleman,—We, the undersigned, Hindus living in and near the Borough of Durban, hereby respectfully request you to lay the water on to the Crematorium established at the Lagoon in Umgeni Road. The Secretary of the Crematorium Committee informs us that the Council has thought fit to decline his request for the laying on of the water-supply without payment. We venture to draw your attention to the fact that a copious supply of water is indispensable for the performance of religious rites over the dead bodies of Hindus.

This is essentially a public matter in which we, as rate-payers, expect the Council to help us. We further draw the attention of the Council to the fact that the Indian market which has been recently established is one of the most remunerative works in the Borough, and we, as a portion of the Indian community, venture to think that we are entitled to the small consideration herein asked for. We, therefore, trust that the Council will be pleased to vote the necessary sum for laying on the water-supply for the Crematorium.

Mr. W. T. Stead's Letter

"To My White Friends and Readers in Africa"

In the October number of the *Review of Reviews* Mr. W. T. Stead, the Editor, writes the following striking letter:—

My friends,—Some recent incidents in East and Southern Africa impel me to address to you a frank and friendly epistle on a subject which is of vital concern to us all. I sincerely hope that none of you will regard my appeal as an act of presumption or of meddling interference on the part of a mere outsider. If I address you it is because I have been from my boyhood deeply, sometimes passionately, interested in the welfare, the prestige, yes, I will add, the glory of the representatives of my own race who have opened up the Dark Continent to modern civilisation. The friend at once of Cecil Rhodes and of the Boers, I cannot be accused of any desire either to cripple the expansion of white colonisation in Africa or to impose the yoke of Downing Street upon the limbs of the White communities which have been established in the midst of dark-skinned populations. No one has more energetically advocated the right of each self-governing colony to go to the devil its own way; and in my book, "The Best or the Worst of Empires," I published a reasoned statement of my conviction, based upon the history of the last hundred years, that the well-meant but usually ill-informed action of the Home Government had worked for evil rather than good in South Africa.

If, therefore, I venture respectfully to call your attention to some considerations which appear sometimes to be overlooked, it is with no arrogant intention of forcing Exeter Hall nostrums down the throats of my white fellow-subjects in South Africa. My action is prompted solely by a desire to indicate some danger points on the horizon, in the hope that in frank and friendly discussion possible perils may be averted.

My Texts.

The incidents to which I refer, taking them in the reverse order, are (1) the deportation of Cole from British East Africa by order of the Colonial Office; (2) the verdict of not guilty pronounced by a Rhodesian jury upon the lyncher homicide, Sam Lewis; (3) the prolonged conflict between the British Indians and the Transvaal Government, now, I hope, on the point of being partially arranged by the Smuts settlement. Taken together, these three incidents in African history fill me with sore apprehension as to the future of our race in these regions.

Admissions, for Argument's Sake

I shall scrupulously abstain in this letter from advancing any plea or putting forward any argument based on the assumption that there is any justice in the claim put forward by the natives in favour of political rights. I am willing, for the sake of argument, to admit the justice of Cecil Rhodes's famous postulate when speaking of the natives when in a state of barbarism: "We are to be lords over them." I will not complicate the question by introducing Rhodes's demand for every civilised man. What I am after is something much more fundamental and essential than political rights, the right to the franchise, and other privileges of citizenship. I start from the assumption, taken for granted by almost every white man, British or Boer, in South Africa, that as the natives have been a subject race and are a subject race, so they must continue to be a subject race, at least during the lifetime of this generation. What alarms me is the manifestation of a tendency in some quarters to forget that our lordship over the natives can only be justified and maintained if our domination is based upon the simple fundamental bedrock of justice.

Why I Make this Appeal

The lives, the liberty, and the property of the subject races are in your hands. It is a sacred trust, a serious responsibility. You make the law which they must obey; its administration rests with you. You are responsible to the Eternal Judge for the way in which you discharge your stewardship. You are "lords over them"—admitted. But are you just lords? You refuse to grant them civic rights—admitted. But are their human rights safe in your hands? If they are not, although your domination may endure for a season, it is founded upon a quicksand, and nothing can save it or you from sure and certain destruction. It is that doom which I wish to avert.

The Case of Galbraith Cole

Take, for instance, the case of Mr. Cole. This white man suspects—perhaps justly—a certain native of stealing a sheep. He shoots him as if he were a leopard, and goes his way, not even troubling to report to the authorities that he had acted as judge, jury, and executioner. There was no trial. The accused had no opportunity of vindicating himself from the charge brought against him. He was shot at sight, as if he were a wild beast. Mr. Cole is brought up for trial before a white jury, and by that white jury is acquitted. That is the way in which the human rights of the native are understood by the whites of East Africa. In other words, the action of Mr. Cole and the verdict of not guilty amount to a public and formal declaration by white that

to be treated as a human being. From the point of view of the local white community he has only the rights of a wild beast—the right to be shot at sight by any white man who chooses to suspect him of stealing.

The Case of Samuel Lewis

Take, the case of Samuel Lewis. The law provides that any person molesting a woman by indecent overtures shall be punished by fine or imprisonment. But the law being based upon the principle of justice between man and man, prescribes that the commission of the offence shall be proved by sworn evidence in open court, that the accused shall be allowed ample opportunity to repel the charge brought against him, and that if found guilty the sentence prescribed by statute shall be pronounced by an impartial judge. But Samuel Lewis ignored all the provisions of the law. Believing the statement of his daughter that a certain black boy had addressed her indecently, he forthwith repealed the law so far as this particular case was concerned, constituted himself accuser, judge, jury, and executioner in his own single person, and in cold blood murdered the boy. Two juries were empanelled to try this homicide. The first could not agree. The second found Samuel Lewis not guilty. In the opinion of white Rhodesians, therefore, it would appear that any white man has a right to shoot any native dead in cold blood if any of his female relatives choose to bring an accusation against that particular man.

These two cases, occurring in a single summer in two typical regions of white colonisation as far removed from each other as East Africa and Rhodesia, are ominous indications of a state of mind which hodes trouble for the future. The domination of the White is far more seriously threatened by such verdicts than African public opinion seems to realise.

The Right to a Fair Trial

I do not plead for anything more than for the legal right which every human being possesses not to be executed until he has had a fair trial. A state of society in which one class of men have a right to kill any member of another class without trial is not a state of society which can last, is not a state of society which can be regarded as anything but a cancerous growth upon the healthy body politic. The juries which acquitted Mr. Cole and Samuel Lewis have dealt a heavy blow and inflicted great discouragement upon the self-respect of the whole British race. They have gone far to deprive the white men of Africa of any moral claim to be lords over the natives. For they have condoned the breaking of their own laws in order to give impunity to murder.

The Defence of Woman's Honour

I well understand and entirely sympathise with the view of

assault on white women by black men. No word of protest would be raised in England or anywhere else if any white woman, threatened with the worst outrage, were to defend her person by shooting her assailant, whether he be white or black. But the right of self-defence, if recognised, should not be restricted to colour lines. Many of those who are most rabid about the black peril appear to contemplate with indifference the violation of black women by white men. Nor should it be forgotten that until the white man familiarised the blacks with the possibility of sex unions between the black and white on white woman was molested in savage Africa. The black peril, so far as women are concerned, was begotten by the lawless lust of the white man. Even now if every male were to be automatically shot dead who indecently approached any female in South Africa, it is not the black population which would show the greatest decrease at the next census.

(To be continued)

London Committee

The Henwood Case

The Secretary of the S. A. British Indian Committee has received the following reply from the Secretary of State:—

Downing Street

25th November, 1911

Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 16th instant, with enclosure, relative to the alleged ill-treatment of one Obligadoo, a British Indian resident in Natal, and to inform you that the Governor-General of the Union of South Africa has been requested to cause inquiries to be made in the matter.

Trading Licences

The Secretary for the Colonies writes under date the 18th November:—

Sir,—I am directed by Mr. Secretary Harcourt to acknowledge the receipt of your letter of the 18th instant forwarding an extract from INDIAN OPINION of the 11th ultimo, with regard to the issue of trading licences in the Union of South Africa.

Treatment of Indian Travellers

The Assistant Hon. Secretary of the Committee writes to the Colonial Office on the 30th November as under:—

Sir,—I am desired by my Committee to send you the enclosed cutting from this week's INDIAN OPINION, dealing with treatment meted out to a prominent Indian Silk Merchant named Hindum and his son by the

My Committee understands that when Mr. Hiranand was ordered to change his seat he was agreeable to do so but pointed out that his luggage (4 large packages) must be removed also. Mr. Hiranand (who is not a young man) was told that he must remove his baggage, as well as himself, and when he protested he was roughly handled out of the train, his clothes half torn from his body, his luggage pitched after him and he was unceremoniously taken off to the police Charge Office.

It would appear that the ticket-inspector was in no way dealt with for his insulting treatment of Mr. Hiranand, and Indian travellers have no guarantee that they may not be subjected to similar treatment in the future.

Returned Indians

Madras Protector's Report

The Madras Protector of Indian Emigrants has issued his report on the returned emigrants from Natal by the S. S. *Umzinto*, which arrived at Madras on the 5th October (says the *Madras Standard*). 441 emigrants were put on board at Durban for Madras. Five births and five deaths occurred during the voyage. At Durban 60 were classed as invalids and of them 14 were marked in the nominal roll as actually sick, five of whom on landing were sent to the Monegar Choultry. The remainder, we are told, were either paupers or persons found unfit for labour, by which it probably meant "the squeezed oranges" whom Natal is anxious to cast away. The savings brought by the return emigrants amounted to Rs. 61,800, which averages to Rs. 140 per head, a magnificent sum for all the hardship and rough treatment that indentured labourers are said to undergo. Our Protector of Emigrants repeats the meaningless official formula:—"The emigrants were questioned by me individually as to the treatment they had received in the colony and during the voyage and with the exception of one time-expired emigrant, Sundaram Pillai, they had no complaints to make."

The *Standard* thinks it is time enough to drop this, the official white-washing of the Natal planters. With regard to Sundaram Pillai, he is said to have complained that his wife had not been sent back with him, but had been detained in Natal with her maternal uncle. The Protector of Immigrants in Natal has been addressed on the matter.

[Note: The average savings of the above, £9 6s. 8d. per head, is considerably below the average savings given by the Natal Protector of those leaving Natal last year, the average amount being £12 10s. 6d.—Ed. I.O.]

Position of British Indians in the Dominions

(Continued from page 456)

Dr. FINDLAY: To any race. If that is kept clearly in view, I want to emphasise another fact, that to-day in principle, and for years past, the same law has been in existence. We protect our labourers in New Zealand by imposing a tax, in some respects prohibitive, against importations from India into New Zealand. That is how we protect workers ashore. That is not racial; it is purely economic. We say if we admit the product of cheap Indian labour into our market our white workers cannot be paid a living wage. You will observe, therefore, that it is a purely economic question. Now, in what respect is that different from the case before us? We have white workers on our ships. It is contended that we should allow Indian workers upon other ships to come into our waters and be paid a rate lower than to-day we force by law our shipowners to pay white workers. Surely if those ships are coming into the waters of New Zealand we are entitled to require that they shall submit to the laws of New Zealand. We cannot give extraterritorial operation to the law. We recognise that it can only have operation within the territorial waters of our country. Surely it is not, therefore, in any sense objectionable on racial grounds that we should attempt to impose upon employers of brown or dark labour on ships the same obligations as wages that we impose upon other labour employers. I make that point because it seems to me in the long discussion that has taken place there is a disposition to overlook the fact that in these cases no question of colour comes in, and there need be no apprehension on the part of the Indian worker that this law is made specially applicable to him, because, as Lord Crewe recognises, it would be applicable to any other employees.

May I make this further point: We are not attempting to disturb an existing condition or business, but we are attempting to maintain the *status quo*. We have had up to the present time white labour on our ships plying between Australia and New Zealand. It has worked well and the wages have been fair and reasonable, and they have afforded some measure of comfort to the seaman and his dependants ashore. There have come into our waters very recently ships bringing Indian sailors. We say, therefore, that we are entitled to maintain the existing state of things. We are not disturbing anything, and for that reason alone it can hardly be urged that there is anything offensive or—I forget the phrase that is used—

grievous in this legislation against our Indian British subjects.

I do not want to stress what has been said so fully by Sir Joseph Ward, but what you have to decide to-day is this:—are 10,000 seamen and other workers in New Zealand to be thrown out of employment because a certain number of Indian crews are coming there? If they are to continue to come it is quite clear, as has been said, they will get the control of most, if not all, of the shipping on our side, and our 10,000 people and their wives and families will have a different employment. It is a very serious question, and much more serious than it looks to gentlemen on this side of the world, and that accounts for the passage of the Bill which we are asking His Majesty to sanction.

Sir WILFRID LAURIER: We are prepared on our part to support the Resolution of Sir Joseph Ward, although had I had the drafting of it I would not have expressed it in the same way. The Resolution reads as follows: "That the self-governing overseas Dominions have now reached a stage of development when they should be entrusted with wider legislative powers in respect to British and foreign shipping." My contention has always been and is that under our respective constitutions, at all events, the constitution of Canada, our powers to legislate for shipping are plenary, and that any legislation we pass as to shipping is not only valid but enforceable in law. But the point of difficulty is that whilst, in my judgment, the powers conferred on the Dominion of Canada to legislate on shipping, and I presume the other Dominions also, are plenary and absolute, the British Government in granting the power of self-government to the Dominions has reserved to itself the power of disallowance, and when legislation is passed of preventing the sanction and putting into force of any such legislation which they think objectionable. While, as I say, the United Kingdom here has asserted to itself the power to disallow any legislation which it is in the power of the self-governing Dominions to pass, it has been very chary of exercising that power, except in matters of shipping, whereon it has always maintained the doctrine that it had the power to supervise the legislation passed by the self-governing Dominions. That is a question of policy more than a question of law, and I do not think that we require any more power than we have at the present time to pass an Act, and after that Act is passed, it is valid absolutely.

Dr. FINDLAY: Are you keeping in mind the section of the Imperial Merchant Shipping Act limiting the power of the overseas Dominions?

Sir WILFRID LAURIER: I am. This power is granted to us in our constitution, but whether it is a question of law or policy I sympathise with the object of the Resolution whether it is raised in one way or the other. I

say I sympathise with that, because we in Canada intend to keep to our doctrine that our powers in shipping are plenary. But it so happens in this case the Legislature of New Zealand has passed a law which they think to be essential for the welfare of their country. The British Government have taken up the position that this is an interference with the powers that they have asserted to themselves. It is not because they think it is an infringement on their powers, but, as I think, because they believe also it is bad policy. I sympathise with the object of the Resolution whether you meet it in one way or the other, whether according to my own views of Sir Joseph Ward and the New Zealand Government. The question is a very large one and embraces the whole policy of shipping, but it is intended to reach only one point, that is to say, the employment of Asiatic labourers in the self-governing Dominions. Lord Crewe, in the very interesting statement which he made to-day, has covered the whole ground, not only with regard to shipping, but with regard to everything in all the Dominions. It so happens that in New Zealand Asiatic labour is brought in to compete with white labour in shipping. Asiatic labour is brought to Canada chiefly to compete in such works as railways, saw mills, lumber camps, and fishing. Whether it is one kind of labour or another does not matter; the principle is the same. The question is one of very serious difficulty, and every one of us must comprehend the very careful and guarded way in which Lord Crewe has presented the case. There is the great Imperial aspect of the question; but this question would exemplify once more what, for my part, I feel very deeply upon, that in all these Imperial questions it is impossible to regulate them upon a common general system; they must be guided and governed by local circumstances. Nothing is more true than that, and this very thing emphasises it very forcibly. Sir Joseph Ward has very properly said, "We are most anxious not to do anything in our Dominion which would impair the spirit of loyalty of the native population in India, or which would put any difficulty in the way of His Majesty's Government in maintaining the good relations which happily exist in India;" but at the same time the fact remains that the moment Asiatic people come into our Dominions to compete with our own labour there is a disturbance of the common conditions which, if allowed to go on, would very seriously jeopardise the British Empire. How is the matter to be solved? Lord Crewe has put the case very fairly and very moderately. He has asked two things only to be done by the overseas Dominions, as I understood him, first of all that no serious obstacle should be put by the Dominions in the way of Asiatic and Indian coming into the different Dominions.

Wall, I know from my experience in my country, Sir Joseph Ward, I think, knows it in his, and Australia and South Africa know it in their respective Dominions, that the moment Asiatic labour is allowed to come indiscriminately into competition with white labour there is disturbance. It is not on account of the prejudice of colour. The prejudice of colour exists undoubtedly, but it is not a very serious factor. As Sir Joseph Ward stated this morning, the Asiatic has been accustomed to a civilisation utterly different from our own, perhaps a civilisation superior to our own; but the broad fact remains that, under that civilisation of ages, the Asiatic working man can work for a wage for which a white man cannot work and live, and keep his respectability. That has been the condition everywhere where Asiatic labour has come into competition with white labour, not only in the countries represented here, but in California and everywhere else where it has taken place. I do not know what the remedy is. It may be the remedy is to keep, as Sir Joseph Ward said, every race to its own zone; but how it is to be reached I do not know. For my part, I speak for the Government of Canada, I recognise the moderation of the view presented by Lord Crewe, that these men should be treated with respect and not be discouraged. But they cannot be encouraged to come, because if we were to encourage them we would create very serious remonstrances. As far as they go the conditions that exist have to be respected as far as they can be, but I do not know that we can go much further. Lord Crewe has gone further, and said that the Indians already in the self-governing Dominions should be accorded all the privileges of British subjects. They are accorded all the rights of British subjects so far as I know; at all events they are in my country, though I know that Mr. Harcourt has received from British Columbia, in Canada, representations from the Indians who are at the present time settled there, representing to him that they are not treated as British subjects. That is a confusion in their minds. They are accorded all the rights which are inherent to British subjects; but there are many rights which they claim and which they have not, and which they suppose to be inherent to British subjects. For instance, they have not the right of giving a vote, but the right of the franchise is not a right inherent to every British subject. We saw a procession, 40,000 strong, on Saturday of British subjects who are not voters and who have no right to vote.

Sir JOSEPH WARD: Some who were there have, when they are in New Zealand.

Sir WILLIAM LORIMER: Some of them have not. Therefore, I say it is a confusion on the part of these people to say that they are not treated as

British subjects. They are. They have all the rights inherent to British subjects, but there are to the exercise of those rights certain conditions attached, which are matters of municipal and local legislation, and which must be maintained as matters of municipal and local legislation, and that is what is objected to. I am sure we can all say to Lord Crewe that there is no disposition in any of our countries to treat our fellow subjects of India in any other manner than as belonging to the British Empire and as fellow subjects of ours, but they must recognise the difficulties there are in the matter which can only be overcome as civilisation goes on. When the man from India comes to Canada or to Australia, and is prepared to ask for the same wage, and is exactly on the same level as the white working man, there will be no trouble. So long as they are different I am afraid there will be some trouble, and, therefore, it is better to provide at once, as we have in all the respective countries we represent, against such a trouble.

(To be Continued.)

India and the Colonies

The Question of Retaliation

At the next session of the Indian National Congress a resolution is to be moved urging the Government to enact retaliatory legislation against the Colonies which deny us our birth-right as British subjects (says the *Tribune* (Lahore). The press has cried hoarse for such legislation and it is but right and proper that the national assembly should register the will of the nation. The obstinate perversity of the Colonies has fully roused the nation to a sense of its humiliation; and men, women and children are smarting under the indignities heaped upon them by the un-British conduct of Colonials. Nevertheless we prefer that the action of the national assembly and that of the Government should be defensive and not retaliatory. After all the Colonials are also British subjects. It is a most painful spectacle that one part of the British Empire should retaliate against another. But we are free to adopt the policy of the Colonies to defend our internal interests. Why, for instance, should we permit the emigration of Indian labour for the benefit of alien capitalists? We want the manhood of India for the development of India and we must set our face against all forms of emigration, whether "indentured" or not. That should be the first and foremost duty of the Congress and of the Government. We are at present not only depleting our labour resources but are inflicting upon a number of

our countrymen the greatest of injuries imaginable. By allowing them to submit to the treatment of the Colonies we are letting them humiliate themselves. Secondly, as regards the language test and protective duties the practical difficulties are great unless the Government can be induced to undertake them purely as retaliatory measures. That India cannot erect a colour bar as the Colonies are doing must be clear to the commonest understanding. But at the same time we have as much right as the Colonies to exclude those who compete with us unfairly or whose presence here we consider undesirable. It would be remembered that only the other day the new Governor of Madras, Sir Thomas Gibson Carmichael, said that the spirit of the British statesmen was to give every encouragement to "our fellow-subjects," meaning Indians, "wherever they are, to develop to the full the resources of their own portion of the empire, to make the fullest use of their abilities and talents in the development of that part." If this is the spirit of British statesmen it must be possible for the Government of India to exclude unfair competition from all outsiders, particularly Colonial subjects, natural born or domiciled, in activities which should be reserved for the sons of the soil. We hope the question will be discussed at the next session of the Congress from a practical point of view and the way prepared for moving a resolution in the Governor-General's Legislative Council.

Indian Famine Fund

Amount Received

	£	s.	d.
Amount previously acknowledged	91	19	3
Mr. Chhana Kanan	2	2	0
	94	1	3

A Christmas Tree at Phoenix

On Christmas morning the children of the Phoenix settlement were delighted with the sight of a Christmas Tree which had been placed in the Library, prettily decorated with flowers and ornaments and loaded down with presents for each boy and girl. Mr. Meghraj, who with Mr. Boorasamy Moodley was visiting the place, took a photograph of the tree surrounded by the children and parents. Mrs. Pywell, who is looked upon as the Mother of the Settlement, gave to each child its present from the tree and, in addition, almonds and raisins were distributed. It was a very happy gathering indeed.

Town V. Country Life

Londoners Discuss the Question

Quite a number of friends gathered at Thaxet House on the 6th November to discuss affairs in South Africa, and to hold a Debate on "The Advantages of Town Life v. Country Life." Miss Winterbottom, Mrs. Gard, Miss Hanoington, Miss Polak, Messrs. Finlay, Kunzru, Pather, Fakir, Gulati, Cheesman and Boodhun were present. Another very welcome friend was Mr. Kallenbach who was also there. The opener of the Debate in favour of Country Life was Mr. S. R. Boodhun, and in favour of Town Life, Miss F. Winterbottom. Other speakers were Mr. Kunzru, Mr. Kallenbach, Mr. Finlay, Mrs. Gard, Mr. Gulati and Mr. Pather. The vote was carried by 6 to 4 in favour of *Country Life*. Below is a brief résumé of the speeches.

MR. BOODHUN: Mr. Boodhun opened most sympathetically in favour of Country Life. He dwelt on the fact that mental development was not the highest form of development but that spiritual development, secured in the peace and quiet of the country, lasted through the ages.

MISS WINTERBOTTOM: Miss Winterbottom felt that the town afforded the best scope for doing great things. You have opportunities for acquiring knowledge in towns impossible to obtain in the country. The country is restricted in area; one is inclined to stagnate. All great people prefer the resources of town to country; that is where they get their inspiration from. Miss Winterbottom believed that the best life to live was in service in others and nowhere had one finer opportunities for realising this than in a great city like London.

MR. KUNZRU: He considered that evils were not necessarily brought into towns. That in towns one had the best access to knowledge of all kinds. One must live in a town for the best possibilities of development.

MR. KALLENBACH: In referring to a quotation from Miss Helen Mathers used by Miss Winterbottom the effect that "In towns we are unhealthy and happy, whilst in the country we were healthy and unhappy." Mr. Kallenbach said that it was impossible to be happy and unhealthy. He said he had seen the healthiest men and women in the country and they had open, happy faces. When he was in Berlin he had seen few happy faces. He deprecated the industrial life. He considered happiness to others was impossible before we had made ourselves happy. One had more leisure in the country for reforms but we are not meant to make reforms so much as reform ourselves.

MR. FINLAY: His opinion was that town life sharpens the wits. He considered modernisation essential.

It was impossible to avoid industrial life in these days. Town life was a creation of our civilisation and country life is going back to the past—a primitive state of existence.

MRS. GARD: People have said that there is nothing to do in the country, and in town there is no time to do anything. She considers it necessary to come to town, though country life is very beautiful and it is necessary to have both. The advantages of country life are great; there is much waste of time in town life, yet it is necessary to be in the bustle.

MR. GULATI: Country Life is doubtless healthy, but health alone cannot accomplish everything. People used to town life cannot stay in the country, they must have the excitements of town life. People in the country are unable to do great works. Town Life is more in advance of country life, news more quickly obtained, etc.

MR. PATHER: Do libraries conduce to a healthy mental development? The greatest thinkers of the day owe their development to the country. India's great men, rishis, etc. have all developed in the country. What has our town civilisation brought us to? Scientific burglaries; mortal diseases—quite unknown to savages. Dirty streets are not conducive to health. Our relation to our Creator can't be secured from industries. The value of industries is much open to question. Lasting happiness can only be obtained in the quiet serenity of the country. One has no opportunities for this in a city.

MR. BOODHUN: In summing up, Mr. Boodhun said he certainly agreed that one was cleverer in evil things in town. But was it desirable that one should be clever or should not one rather aim for spiritual development? He considered that whereas the advantages of town life were only temporary the advantages from a country life were permanent. The arguments brought forward in favour of town life, were, he considered, merely in favour of the passing phases of life, which were not in his opinion the essentials.

MISS WINTERBOTTOM: Miss Winterbottom started by withdrawing her quotation from Miss Helen Mathers. Towns may exceed in wickedness but that is not necessarily why people should be wicked. Spirituality may be brought to a high art in towns as well as "scientific burglary" etc. One must be on the spot in towns in order to alter conditions. If one seriously wants to alter the evils in the world, one's place is in towns, not in the country. Happiness is not to be sought; true happiness is found in service and it is cowardly to go to the country for happiness. Miss Winterbottom ended by saying that the only true happiness she would seek was in trying to stop misery, and in rendering joy to others, and this could be done best in a town.

Judicial Sophistry

The Definition of "European Descent"

The Supreme Court of the Union heard an appeal on Wednesday of far-reaching importance, which we trust will be taken to the Privy Council (says the *Pretoria News* of the 15th instant). The question before the Court was the definition of "European descent," and it may be as well to review briefly the circumstances under which that definition came to Appeal. The National Convention is famous rather for what it left undone than for what it did. It made no real attempt to solve any of the serious problems before South Africa; it left Education to the provinces; the Language question was dealt with upon lines so broad that there is no saying to-day what was meant, and the Native and Coloured questions were avoided by these "statesmen" with an adroitness suggestive of political jugglers rather than of the great men of a country. In dealing with disabilities of colour, the Convention employed the expression "of European descent" in the place of the word Coloured or Native, and the Cape Education Act of 1905 uses the same expression. A Court of Appeal, as far as we understand its functions, exists to interpret the law as it is written; it has nothing to do with the motives which might have prompted legislators in laying down the law, nor has it to do with history or politics or local prejudices. So far from agreeing with Lord de Villiers when he suggested the expression "European descent" was intended to bar even octaroons, we believe that both in the Cape Education Act and in the Act of Union the expression was employed in order to avoid a difficult problem, and with the distinct intention of putting upon the Supreme Court the responsibility of a definition. This does not reflect very highly upon the courage of the legislators concerned, but we believe it to be true. The Appeal Court seems to have no more courage than the legislators, for instead of attaching to the words the plain meaning which they bear, the Court went out of its way to indulge in sophistical reasons for arguing that European descent does not mean European descent, but means European descent without any coloured antecedents. Will any one of the Judges honestly assert that a child whose grandmother—let us say—was coloured but whose grandfather was Home-born, whose mother came of that half-stock, but whose father was again Home-born, is not of European descent, even though it may show traces of its grandmother's origin? The contention is ridiculous. The Court has failed to do its duty upon a very great occasion. It had an opportunity to solve a difficult question. Who

heard of a Court of justice making use of such an argument as this: "White citizens of the United States who had never been to Europe would be regarded in South Africa as European, while black men born and bred in Europe would be regarded as other than European? This may be true, but if so, why were the words "Coloured" and "Native" abandoned by the Legislature? To suggest that a white American should in the eyes of an Appeal Court be recognised as an European, and that a coloured man born and bred in Europe—he might be Italian or Portuguese; many of the best Italians and Portuguese are more swarthy in hue than the average South African quadroon—should be regarded by the Court as not of European descent, is to abstract all value from words and to subvert the English language. The words "European descent" were inserted with the distinct intention, in our belief, of leaving a door through which the better class coloured people might enter into full privileges. The legislators shirked, but relied upon the Court of Appeal to do its duty; the Court of Appeal has failed them.

Indian Open-Air Club

The members of the Cosmopolitans Open-Air and Pastime Club met together on Sunday, Nov. 19, at the Lagoon, Umgeni, and on Sunday, the 3rd inst., the club assembled at Congella beach. The meeting commenced with an address on "Lung Development" by Mr. Jack Moodley. Just after the address, the members lined up, under the instructorship of Mr. Moodley, who gave seven exercises on breathing. After the exercises were over, some members indulged in swimming, and the usual business of the meeting followed. The club is progressing very favourably, and five new members were enrolled at the last meeting.

As arranged at the previous meeting, the members of the club assembled at the Bluff on Sunday, the 17th inst.

At 11 a.m., the temperature was high, when the members took a sun-bath, which was immediately followed by breathing exercises, and the development of the trunk, waist, and legs, under the instruction of Mr. Jack Moodley.

At about mid-day lunch was served, and at 2.30 Mr. V. V. Sydney Naidoo presided over a large gathering of members. After the usual business of the meeting was over, the President called upon Mr. Jack Moodley to deliver his address on "Fresh Air," which was very interesting and instructive.

Mr. Moodley said: Without having fresh air, the breathing that was done

was quite useless. Just think of a person who shut himself up in a tightly closed room: he was pouring out into the atmosphere several gallons of carbonic acid gas, accompanied with other foul gases. As the air became contaminated, he breathed this poisonous matter over and over again. No wonder that such a person felt cross, stupid, and quarrelsome in the morning. Did they ever think just why they slept at all? It was to give nature a chance to repeat the waste that had been going on during the day, and in order to accomplish this she needed no medicine, but pure and fresh air. The air in a bedroom should be as nearly as possible kept as pure as the outside air. Don't let them be afraid of catching cold. Let them remember that the most approved and modern method of treating consumption and tuberculosis called for the patient to be kept in the fresh air at night, no matter how cold it was. In the evening, the lamps and gaslights used up a good supply of oxygen, so plenty of ventilation was necessary.

Items of Interest

The Durban branch of the Red Crescent Society has forwarded to the Turkish Consul-General, Johannesburg, the sum of £1,350 to be forwarded to Constantinople. This makes a total of £3,000 and collections are still proceeding steadily.

The Mahomedans of Pieterburg have subscribed £130 towards the Red Crescent Society's Fund.

We have received the first three numbers of *The Stage Lenz*, a monthly magazine published at Madras, devoted to Art, Music and the Drama. It is printed in English and Tamil and contains articles, interviews and photographs. In the September issue appears an interesting article on Indian Music by Mrs. Chaudhuri and a character-sketch of Mr. T. Narayanasami Pillai, the famous actor and author. Mrs. Saraswati Bai, a talented singer, is the object of a character-sketch in the October number.

Contents

	Page
The Question of "European Descent"	459
Mr. Polak in India	460
Muslim League's Letter	461
From the Editor's Chair	462
Durban Crematorium	463
Mr. W. T. Street's Letter	464
London Committee	465
Returned Indians	466
Position of British Indians in the	
Dominions	467
India and the Colonies	468
Indian Famine Fund	469
A Christmas Tree at Pieter's	470
Town V. Country Life	471
Judicial Sophistry	472
Indian Open-Air Club	473
Items of Interest	474

બીજી જગ્યાએ જાણેલા કાનડામાં બી.
આદમ સુધી જે દુશિયાદ કરે છે તે બરોબર
હોમ તે જાહેર કામમાં લાગી બેસાર કરે
કે પડાઉનવાસીની દિલસોજી તેમના તરફ
જશે, અને તેમને તેમનું સાહનામું
પાછું ખેંચી લેવા આજ્ઞા કરે. બી.
આદમ જલે પક્ષ જાહેરથી આત્મ
આપું પમણું લેવા કરતાં કેવળ બિ. ઇ.
બુનિયતમાંની મેરબબરવા કુર લાગી અને
તે મજબુત લાગી એવા પમણા બીજી
રીતે બધા સહન નેવું. પમણે લાગે છે
કેવળ પેટાડામાં જાતે મજબુતીની મેળવ

પડી વરતે તેટલા માટે સમસ્ત કામથી સ્વપામેલ કેવ ધિ. ઈ. યુનિયનના બંધારણને વિષે પહેલે એવું કામ માટે કરવું એમજો? એવવાળી વરતજોને એરનેન બહાર કાઢી કહે છે, તેમજ એર વરતજોને કાપ પછી કાપાદાર કાપ કામ છે. તેને બદલે યુનિયન ચોતેજ દુર માવ એવી રીતે અખતવાર કરવામાં આવે તો એ કોઈકનક વાત મળ્યાશે. કેવના બધા હિંદીઓવતી કામ કરનાર મંડળની કેપમાં મળી જરૂર છે. તેનો વિચાર કરી મી. રીમની દાવરી વખતે આ યુનિયન સ્વપામું છે તેને નિભાવવા ની અને ટકાવવાની કેવના તેમજ કેવ ટાળીના દરેક હિંદી અને દરેક પેટા મંડળની દરજ છે. તેને બદલે માહોમદે આખાવીથી કરીને અથવા આપસ્વારથી સામણીથી ને કોઈ માણસ કે મંડળ કોમી સંપત્તિ અલેલ પહેલાડશે, અને કોમી મંડળને ટોંકા આપવામાં પછાત રહેશે તે કોમનું છુર કરનાર મળ્યાશે.

ગુરકી સહાય સંબંધો હિંદી સરકારનો હંદેરો

હિંદી કાપાથી જણાવ છે કે ઉદાસો-ગુરકી સહાયના બારમાં મુસલમાનોમાં કોઈ હિલચાલ થતી અટકાવવા હિંદી સર કારે સરકારી એજેન્ટમાં એક હંદેરો પ્રસિદ્ધ થયેલ છે. તેમાં હિંદીની પ્રબળે ઉદાસો-ગુરકી સહાયના બારમાં સાવ અલગ રહેવા, ખિટીક શબ્દના કાવડા પ્રમાણે આલવા, અને મારકા દેશના કાવડાની બાબતમાં માણું નહીં મારવા દરમાવવા માં આવ્યું છે. આ દરમાન પ્રમાણે આલવાની સખત તાલીફ કરતાં જણાવ વામાં આવ્યું છે કે જેઓ આ દરમાન થી હલદી રીતે વરતશે તેઓ ચોતાને માથે ભેખમ બોરી લેશે.

કાપાથી વધુ માણસ પડે છે કે લોકો ની કામણી ઉત્કેરાયલી છે. હોંફ પછી ગુરકી તરફ કામણી ખતાવવામાં કામ લીએ છે. કેટલાક તો ગુરકરતા જવા પછી તમ્બારે થયા છે.

હિંદી સરકારનો હંદેરો અમે નકામે સમજીએ છીએ. કાપથી ને કાપથી કામ અહેરમાં લોકો બાપજો નહીં કરે, બહેર માં કામણી નહીં ખતાવે, પણ તેથી કામ કામણી બંધ થવાની નથી. સમુળગી કામણી વધારે ભેર કરવાનો સબબ છે. અમે ઉમેદ રાખીશું કે જહીં ને ગુરકો

કામમાં બતાવતો બેવામાં આવે છે તેની નકલ હોંફુસ્તાનમાં પશે. દુનવી બાદકાદ ને વહાદારી બતાવતાં કામનો કોઈ પણ કામ હિંદી વહાદારી મુશી દીએ એ અસંભવીત છે. હિંદી વહાદારી કોટી તે માણસજ કાતા? અને ક્યાં માણસ નહીં ત્યાં વહાદારી સી?

અમને લાગે છે કે ઉપરનો હંદેરો તે કુલ બરેકું પગલું છે ને તે પાણુ. બેવાજ એમ કમળીએ છીએ. પાણુ બેવાજુ તે હિંદીઓના કામમાં છે. હિંદી એ સાચા હોમ તો તે હંદેરો ટકી ન કહે.

ટરાંસવાલમાં મુસલમાન સીઓને તકલોફ

માસ્લેમ લીમનું લખાણ

“સાહેબ,—ટરાંસવાલ પ્રાંતની સમીપ કારકમાં મી. જસ્ટીસ વેલ્સે કામમાં ને મુકાદો આપ્યો છે તે તરફ ના. પ્રધાનનું ખ્યાન બેવાજા મહીની એલ-ઇડિઆ એસ્લેમ લીમની કમિટી અને દરમાન થયું છે તેમાં તેમણે એવો હાવ આપ્યો જણાવ છે કે કાવડેસર રજીસ્ટર ચલેલા હિંદી મુસલમાનોને વેચી વધારે એરત ટરાંસવાલમાં કાવડાની હંદમાં રજી સ્પેશન કાવડામાં છુટ નથી, અને તેથી વધારે એરત હોય તેને તથા નવી એરત હોય તેને પ્રોલીમીટરેડમીમ-ટ મળી અટકાવી કાપ. કાવડાના આવા અરમથી ટરાંસ વાલમાં કાવડેસર રહેનારા મુસલમાનોને અત્યંત કાકમારી બોમવવી પડે એવી સ્થિતિ થઈ છે.

કમિટીને ખબર થયા છે કે ટરાંસવાલ ની હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીએ તથા ખિટીક ઇડિઅન એસોસીએસને મજબૂર મુકાદા સામે વધી લીધો છે, અને યુનિ યન સરકારને જણાવ્યું છે કે કલિલુ આફરિકામાં ને કાવડાઓ મુસલમાનોને સાગ્ર પડે છે, તે કાવડાઓ ‘પોલીમન’ને બહાલ ગણે છે, અને તેથી જસ્ટીસ વેલ્સેસના કાવડા મુકાદાને પરિણામે કાર કુ પગમાં લેવા પારે છે તે પછી પુછાવ્યું છે.

કમિટીને વધુ ખબર થયા છે કે મુશી પ્રધાન તરફથી તેનો જવાબ પણ મળી ચુક્યો છે; અને તેમાં જણાવેલું છે કે મુસલમાન સીઓના હમીએકન બાબત આદમ ઇસ્લામ (વ. રજીસ્ટરના કેસમાં

ને મુકાદો આપવામાં આવ્યો છે તેની નોંધ લેવામાં આવી છે, અને મુશીખત કરેલો કિસ્સો અરિજામાં પ્રધાનના ખ્યાલ પર મુકવામાં આવશે તો તેપર ખ્યાન આપવામાં આવશે.

આ જવાબ અસંતોષકારક છે એમ કમિટી માન્ય. રિના રહી કહતી નથી; કેમકે મુસલમાનોના નીકાદ કામથી કાવડા વિષેની તથા તેના દરમાનો વિષેની અજાનતાજ તેથી સાચીત થાય છે મારી કમિટી માને છે કે આવી બહુ અગત્યની બાબતમાં કાવડા વડેજ રાહત મળવી એમજો, અને વખત વખતના અમલ કારોની મુનકશી ઉપર તેનો આધાર રહેવો ન એમજો તેથી કમીટી આમલ કરે છે કે ન્યાયાધિશે બતાવ્યા મુજબ ને કાવડા માં આપી રહી મલ્લ હોય તો તેને જેમ અને તેમ દુરત સુધારવાની તક લેવી, કે જેથી ઇસ્લામીના ધાર્મિક કાવડાને માન આપવામાં આવે.

મારી કમિટી એમ મહકમ રીતે માને છે કે ક્યાં સુધી આમ નહીં કર વામાં આવે ત્યાં સુધી મુસલમાનોની સામે કાવડેસર કામ ચલાવવાને હેતુ છે એમ મનાશે, અને કમિટીના હિંદીકામજોને તેથી અન્યાય અને કાકમારીના બોમ ખતાવી ખિટીક સરકાર તરફથી તેમને પોતાના કાવડાઓની સલામતી વિષે ખાતી મલેલ તેનો ખામ કરવા જેવું થશે. મારી કમિટી તેથી માનપુરવક અરજ કર છે કે ના સેક્રેટરી યુનિયન સરકારને દુરત રજીઆત કરશે કે જેથી કલિલુ આફરિકામાં વસતી નામકર કહેનસાહની મુસલમાન પ્રબળના ધરમ સંબંધી રીત રીવાજો તથા દરમાનોના બોમવડાને લગતી મળીર બાબતોની અચનિ અત આવે.”

હિંદમાં પોલીસ કાવડો કામમાં કામ કલુકાનો બેળવવા કહદાર આગાપીઓપર જુલમ મુખરે છે એવા પછાએક કાખલા અનતા બેવામાં આવે છે. ખાતા કારણ સર કલિલુ કાવડામાં એક પોલીસ કલ્લ પેકટર, અને તેના તાખાના બે કોનસ્ટેબલો ને રૂ ૫૦ તથા રૂ ૫ ના હંદની સળજો કારટે કરી છે. કલિલુ મદાસમાં એક એરતપર કુમલો કરવા માટે એક પોલીસ ને પણ માસની રેદની સળ મલ છે. એક રેલવે ઉતાશના રા. ૪ ચોરી લેવા માટે જંગાખામાં એક પોલીસ અમલકાર ને ૧ માસની જેલની સળ મલ છે.

દરાસવાસના હીંદોનો હાડમારોએ

મી. પોલાકે વડેલા મુસદ્દો

મી. પોલાકે વિધાયતમી હાંદમારે ઉપડતા પહેલાં "દરાસવાસના હીંદોની હાલની સ્થિતિ અને હાડમારીએ સંબંધમાં એક મુસદ્દો તૈયારી કર્યા છે. આ મુસદ્દોને જોઈને તેની મતલબ અને નીચે આપીએ છીએ:

હિંદીઓ આફ્રિકા મેં જોઈયું તે પહેલાં આ. આ. પિ. મ. હમીદીએ તેના તરફના એક કેમ્પુરેશનની મુલાકાત લેવા જનરલ મોથાને પુછાવ્યું હતું તેની એવી પારખા હતી કે મુનિયનમાં રહેતા હિંદીઓના ખરીદીના હિતોએ હાડમારોએ દરાસવાસના હિંદી સવાસની જુદી જુદી બાબતો તેની પાસે રજૂ કરવી. એમ પારવામાં આવ્યું હતું કે યોગ્ય વખત પહેલાં દરાસવાસની બહુતો કરતી નીવેડો સુધી બરેલી રીતે થવાથી આ અવસરસ સારી લાગણી ફેલાઈ જાય. અને તે જોતાં તે સવાસ ઉપર મિત્રાચારી બરેલી રીતે વધુ ચરચા કરવા જનરલ મોથાની હાજરીમાં એક સરસ તક મળી છે. બહુતના સોડો જનરલ મોથાની મુશ્કેલત સમજે છે, અને તેઓ તેને જનતા મદદ કરવા છતાં જાર છે એવું જતાવી આવવાનો વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો; અને તેની સાથે એવી પણ ઉમદ રાખવામાં આવી હતી કે હમીદીરીઅલ કાનહરન્જની મંજીર હાથ તેના મચળમાંથી જુગાપ તે પહેલાં મુનિયનના કેટલાક બાજોમાં જે સખ્તાઈ બરેલી રાખીતિત મલાવવામાં આવે છે તેવી કહેનકાહતને હોય. અવ પેલા ચાપ છે, તેના ખ્યાલ હસાવવાની તક લેવી હમનશીએ જનરલ મોથાની નાદુરસ્તીથી કેમ્પુરેશનની મુલાકાત લેવાનું નમ્યું નહિ. છતાં તેણે જવાબમાં હમીદીપર જે હાજજ મોકલાવ્યો હતો, તેના ઉદ્દેશ પારિઆદમાં જાણીતું હતું કે:—

"જનરલ મોથા વધુ ઉમેરવાનું

જણાવે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદી સવાસનો બધા પક્ષને સતોષ બરેલી રીતે હમેશને માટે જાત આવે, તેની ચીંતા તેમને હકે તેટલી બીજા મોઢને નહિ હોય; અને તેમને કહે છે કે આવે અત પ્રસન્નમાં આવી જશે."

આ બરેસો બહુ સતોષકારક કહેવાય, એટલે બરેસો જેટલા સતોષકારક હોય છે તેણે જોતાં જુદા જુદા મેં

કારો કે તેમાંથી કંઈ નીકળ્યું નહિ. એમ કહી મયા હકાતમાં જે પટાઉનથી રહરનો એક નીચે મુજબ મોકાવતારો સરેશો અહીં પહેલો છે:—

"હિંદીઓ આફ્રિકાના એકિવારીક હમીદીઅન સંબંધી સવાસના જવાબમાં જનરલ મોથા રીદ્દતીન આને મદદ કાલે મોથા હતા કે એકીવારીકની જાક આ દેશમાંથી દરો ને જોવને કુ હમ્યું છું; પણ તે અત્યંત મુશ્કેલ બાબત છે, અને તેમાં મજા ખરચ થાય તેમ છે. છતાં સરકાર તેનો નીવેડો લાવવાની હક કહેવાય છે."

દરાસવાસના હિંદીઓની હકકતી સ્થિતિનું સોડ એમ્પીસે યોગ્ય દિવસ ઉપર જે ખુલ્લે ખુલ્લું વરણ કર્યું હતું તેની સાથે જનરલ મોથાના આ વચનો અંધ જોડે છે. એ દેખીતું છે કે જનરલ મોથા તેનું બાપલુ સંભળનારાઓને મને એવી વાતો કરે છે. બધામાં વંદ વાક કહેવાવાની જુની કહેવત પ્રમાણે તે આફ્રી એટલ છે જનરલ મોથા મને તેમ તરફ તરફની વાત કરે, છતાં એટલું તો મોખ્યુ છે કે તેના અને પ્રમાણ મંડળમાંના બધાની કનત તો અચાજ જેવીજ છે એટલે કે ૧૯૦૬માં જનરલ સમટલે દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી એકીવારીક જડને ઉમેદી નાખવાની વાત કરી હતી, તમા ૧૯૦૭માં સુટલ્લી વેલ પોતાને સુટલ્લીમાં આવેલો ૪-૨૨૨માં કુશીને હાંધી હાલવાનું જનરલ મોથાએ માથે લીધું હતું ત્યારે જે કાનત હતી તેવાજ છે. જનરલ મોથાને સુટલ્લીમાં ફોલ મળી, અને તેણે પોતાનો બોલ કેટલે દરજ્જે પહોંચે, તે સખ્ત બહુતન પરિણામે એકીવારીકની વસ્તીનો ચીંતે બાચ હમેશને માટે જોડો થઈ ગયો, તે ઉપરથી જણારો. જેટલા જોડો થયા તેટલામાંથી પાછા પુરાવાની આજ્ઞા રહીજ નથી, અને જે દરાસવાસમાં રહી મયા છે તેમાંના કેટલાક થાયમાલ થઈ ગયા છે, અને બાકીના મોટી થણી ખરીબી હાલતમાં આવી પડ્યા છે.

મયા મે માલમાં જે કરતી નીવેડો આવ્યો ને એકજ બાબત વિષે, એટલે કે દરાસવાસમાં એકીવારીક હમીદીઅન ઉપર જનરલ મુલાકાતી રીત વિષે હતો, તેમાં એવી કરતો થઈ છે કે સમીરોના હક જળવવાની હકમ સિવાય ૧૯૦૭નો એકીવારીક કાપને રદ થાય, અને ૧૯૦૭ ના હમીદીઅન કાપમાંથી જેમી એક કાપ મેં કાપે છે તેમજ

બધામાં આવે, જેને કાપના બધામાં બધે દર રાખવામાં આવે એટલે કે ૧૨ વરસે ૧૮૦૭ જેવાવધા ૧ એકીવારીકને કાપલ થવા દેવાની છુટ રહે દરાસવાસ ના હિંદીઓ અને ચીનાઓ જે મુઢને માટે કાપલ હતા તે મુઢનો કરકાર આમ સ્થિતિર કરવાથી આવતી પારખાએટમાં મરત પ્રમાણે કાપલે પડવામાં આવે તે દરમીયાન મરત મુલતની રહી છે. આ કરત જે રીતે પાળી હકાય તેમ છે; આખા મુનિયન માટે એક કાપાન્ય હમીદીઅન કાપલો કરવાથી, અથવા તો દરાસવાસના કાપમાંથી વધા બરેલી બાબત રદ કરવાથી પહેલી રીત હિંદી કાપને પકાં નથી, કેમકે એવું માનવામાં આવે છે કે દરાસવાસમાં આવતી પડતી છુટલું સાદું વળવા જનરલ સમટલે કાપ પ્રતોમાં બધા હિંદીઓ પ્રમાણમાં વધારે સારી સ્થિતિમાં છે, અને બધા સંજોગ દરાસવાસ કરતાં જુદા છે, લાંબા હમી એકન ઉપર વધારે સખ્તાઈ નાખવાનો પ્રયત્ન કરે. જે કે મને વરસે વધી સરકારે ખુલી રીતે થકમપણે બહેર કર્યું હતું કે દરાસવાસના હિંદીઓની હાડમારી દુર કરતાં કેમ ને નાતાલના હિંદીઓના હકો જોડા કરવાની વાત પોતે સાંખી નહીં જોડે, છતાં ઉપથી પાસતી ખરીબ છે. કેમકે દક્ષિણ આફ્રિકા ના હિંદીઓને અસાધારણ અને નહીં છમ્પવા એમ જાનુલવ થયો છે કે જોરા કાલોનીરોની પાંચ બરેલી માથલોને કામે થઈ વડી સરકારે તેઓના હક માર્યા જવા દીધા છે. આ રીતમાં વળી એક બીજો વધા છે. તે જોરેજ શ્રી રોટના લોકો સંબંધી છે. તેઓને એવી પાસતી છે કે સખ્ત પરીક્ષા તમે જે યોગ્ય જેવા પાવલા બોલોને કાપલ થવા દેવામાં આવે તેઓ મુનિયનમાં નષ્ટ થાયે નહીં થઈ તેમ હોવાથી શ્રી રોટ કે બધા પોલાજ હિંદીઓમાંથી કમખી કરી તેઓ તે મુલક ની મુખરેલી બધાવાને ઉપી પાડી નાખશે. એમ પણ વળી રાખવામાં આવે છે કે હકા હમીદીરીઅલ કાનહરન્જ માં સ્વરાજ્ય ભાગવતાં કસ્થાનેના હમી એકન સવાસ માટે હમીકન નિમવાનો દરાવ થયો છે તે જોતાં હમીકનનો રીપોર્ટ જકાર પડે ત્યાં મુખી મુનિયન હમીકન બીજા કાપલ કરવામાં ન આવે એટલે જ એમજ બનવાનું હોય તો દરાસવાસનીજ મુશ્કેલતો જાત આવે એવા કાપવાની જે નામ નહીં છે તેને

તે દરમિયાન હમણાં તો દરસવાચના રહીશ હોદ્દાઓના બધરાં છોડરાં જેઓ કંઈ ઉપર આવી પડ્યાં હોય છે તેઓને જાણ આવવા સામે અનેક અડચણો નાખવામાં આવે છે. તેઓને અટકાવવા સુદત પર સુદત નાખવામાં આવે છે, અને બહાના પર બહાના ધકલવામાં આવે છે, અને છેવટે આ બાળકોને અને સ્ત્રીઓને અમલદારની મરજી વિરુદ્ધ દરસ વાલની હદમાં લાવવામાં આવે છે, સર હદપર તેઓ પકડાય છે, અને માજીએટ તેઓને છોડી મુકે છે. આ બધું બતાવે છે કે જેઓના હાથમાં એક્ષિપાટીક ખાતું એપિવામાં આવ્યું છે, તેઓ કેવા જુલમ ચાર સ્વભાવના છે. વળી જરૂરીસ વેલસે તેના મુકાદાની જાહેર એવો દરાવ પશુ બહાર પાડ્યો છે કે કોઈ એક કરતાં વધારે ઓરતવાળા હકદાર મુસલમાનની ખીજ ઓરતોના ફરજ દોને અંદર આવવા દેવાની હાલના ઇમીએલન કાયદામાં મનાઈ છે.

ઇડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ

રાજની મુલાકાતથી અગેલી
હર્ષ વેલકા

ફર શું કહે છે?

તા. ૨૭ મીએ લંડનથી ફર જણાવે છે:—ઇડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસની બેઠકો થઈ છે. તેમાં ૭૦૦૦ ડેલીગેટો હાજર હતા. રાજની મુલાકાત, બક્ષીસો તથા ખાસ કરીને બંધાવો બામલા રક કરવાની બક્ષીસથી મીટીંગના કામકાજમાં ફર વેલકા હવાઈ રહી હતી.

એક્ષિપના પ્રમુખ પંકીત બિહન નારા પશુ હારે પોતાના કાપણમાં જણાવી દીધું કે હીંદમાં બ્રિટીશ રાજ તે ખુદાઈ બક્ષીસ છે. તેમણે બીજા રાજ્યોના તાબાના મુલકોની સ્થિતિ સાથે સરખાવતાં હીંદીઓની સ્થિતિ અરસ છે એમ બતાવ્યું હતું.

દીમેરીક—તા. ૧૦ મી જાનેવારીએ રક્ષિય અને પુરવ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે હાલમાંથી ઉપડશે.

વિલાયતની કમીટીની સતત સંકત

પ્રધાન તરફથી મળેલા જવાબો

હેનરુક કેસ વિષે તપાસ

સંસ્થાન ખાતાના પ્રધાન તરફથી તા. ૨૫ મી નવેમ્બરે નીચેનો જવાબ કમીટીના સેક્રેટરી પર મોકલવામાં આવ્યો હતો:—

“સાહેબ,—તા. ૨૬ મીના આપના કામગીરી તથા એવલીમકુ નામના નાતાલમાં રહેતા હીંદીપર ગુજરાતમાં આવેલા જુલમ વિષેની કાપલી તે સાથે ખીડેલી તેની પહોંચ સ્વીકારવા મી. સેક્રેટરી કારોરટ મને ફરમાવે છે. આ બાબતમાં તપાસ કરવા ફક્ત આફ્રિકાના ગવર્નર જનરલને બાધામણ કરવામાં આવેલ છે એ જણાવવાની રજા લઉં છું.”

લાઇસેન્સ વિષે

તા. ૨૮ મી નવેમ્બરે પ્રધાન તરફથી નીચેનો જવાબ કમીટીના સેક્રેટરી પર મોકલવામાં આવ્યો હતો:—

“સાહેબ,—યુનિયનમાં વેપારી લાઇસેન્સના સલાહ સંબંધમાં તા. ૨૧ મી ઓક્ટોબરના ‘ઇડિઅન ઓપિનિયન’ની કાપલી ખીડી આપે તે સાથે જે કાગળ બંધેલો તેની પહોંચ પ્રધાન તરફથી સ્વીકારવાની રજા લઉં છું.”

રેલવેપર હીંદીઓને તકલીફ

તા. ૩૦ મી નવેમ્બરે કમીટીના સેક્રેટરીએ નીચેનું જાણી પ્રધાનપર મોકલ્યું હતું:—

“સાહેબ,—રેલવે ખાતા તરફથી હીંદી નંદ મુળચંદ નામના એક બંધીતા હીંદી વેપારીને હલકી આપવામાં આવી હતી તે વિષેની આ હદને મળેલા ‘ઇડિઅન ઓપિનિયન’ની કાપલી કમીટીના હરમાનથી હું આપને મોકલું છું.”

મારી કમીટીને જાણ થઈ છે કે મી. હીરાનંદને જ્યારે જગ્યા બદલવાનું કહેવામાં આવેલ ત્યારે તે તેમ કરવા તથા પાર હતા, પણ તેમણે પોતાનો સામાન —૪ મોટા ફાળીના—ફેરવવા વિષે ખાન એન્ડ્રુ; જેથી તેમને કહેવામાં આવ્યું કે તે સામાન તેણે જાતે ફેરવવો. મી. હીરાનંદ કંઈ જવાન માથુસ નહોતા. તેમણે જ્યારે તેમ કરવા વધી લીધી ત્યારે ડબ્બાની બહાર પડ્યું તેમને કાલવામાં આવ્યા. આથી તેમનાં કપડાં મુંચાઈ ગયાં હતાં. સામાન પણ તેમની પાછળ ફેંટી દેવામાં

આવ્યો હતો, અને અસુવૃત્તાથી તેમને પોલીસ ઓફીસે લઈ જવામાં આવ્યા હતા.

એમ એક સલાહ છે કે અપરાધી દીકરી ઇન્સપેક્ટરને તેના આ અપરાધની કંઈ સજા કરવામાં આવી નહોતી. આવી અસહ્ય હીંદીઓને લવિષ્યમાં ન બોલવવી પડે એવી કંઈ ખાતરી પણ નથી આપવામાં આવી.”

સ્ટીમરોની આવબવ

[જર્મન લાઇન]

સુલતાન—તા. ૧૭ મી જાનેવારીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ હીરેક લાઇન]

અમકુડી—તા. ૮ મી જાનેવારીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

અમલાલી—તા. ૧૮ મી જાનેવારીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

[બ્રિટીશ હીંદિયા લાઇન]

પાલમોટા—તા. ૨૮ મીના અરસામ ઉપડી જવા વળી હતી.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૮ મીના અરસામાં અમકુડીમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૦ મીના અરસામાં અમોરામાં આવી પહોંચવા વળી છે.

તા. ૧૪ મીના અરસામાં સુલતાનમાં આવી પહોંચશે.

તા. ૧૭ મીના અરસામાં સુલતાનમાં જવા બંધ થશે.

તા. ૧૭ મીએ અમલાલીમાં આવશે.

તા. ૧૮ મીએ અમલાલીમાં જવા બંધ થશે.

પરજુ માધવ ઉરે પરજુ નરધમ નામના હીંદીને ખોટી રીતે નાતાલમાં કાપણ થવાના આરોપસર ડરબન ખીજ માજી સેટની કાર્ટમાં ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. તે અમુક રહીશ હીંદીનો દીકરો હોવાનો કાગે કરતો હતો એ વાત ખોટી છે એમ જણાવવામાં આવ્યું હતું. માજીએટે જણાવ્યું કે કેસમાં અમુક કાંઈ રહે છે જેનો કાબ આપી આરોપીને છોડી મુકવામાં આવે છે.

કેપટાઉનના હોદ્દો આગેવાનોમાં સંપત્તિ ખામી

કેપ ટા. ઇ. યુનિયન સંબંધમાં ફરિયાદ

ચેરમેનનું રાજીનામું

કેપ ટા. ઇ. યુનિયનના સેક્રેટરીપર મી. આદમ હાજી યુલ મહમદ પોતાનું એ મંડળના ચેરમેન તરીકેના હોદ્દાનું રાજીનામું આપનારો કામળ સખ્તે છે જેની નકલ જમને જાપવા માટે મી. આદમ હાજી યુલ મહમદ તરફથી મળી છે. જમને એ કામળનો તરફુમો નીચે આપીએ છીએ:—

“કેપ ટા. ઇ. યુનિયનના સેક્રેટરીપરને,

૧૭ હેનોવર સ્ટ્રીટ, કેપટાઉન.

“સાહેબ,—હું ‘કમ્પ્યુ’ છું કે તમે પહેલી તકે તમારા સભાસદોને ખબર આપશો કે હું આ યુનિયનના પ્રમુખપદનું રાજીનામું આપું છું, અને આજથી તે સંસ્થા સાથે કોઈ પણ જાતનો સંબંધ રાખવાનું હોદ્દો રદ છું.

આવું પશુ લેવાનું મુખ્ય કારણ એ છે કે જ્યારે યુનિયન સ્થપાયું ત્યારે બ્રિટીશ ઇન્ડિયન લીગ અને સાઉથ આફ્રિકન ઇન્ડિયન એસોસિએશનને તેમાં જોડી દેવામાં આવેલ; પણ હાલમાં એસોસિએશન તેના માણ પ્રમુખ મી. ધનસાર ના હાથ નીચે ફરી જાહેર રીતે ઉજાં થએલું હોવાથી યુનિયનનું નામ રાખવું, અને આવી રીતિ ચલાવવા દેવી, તે ઉપર જણાવેલા યુનિયનના હેતુથી વિરુદ્ધ વરતવા જેવું થાય છે એમ મને લાગે છે.

મર વિશેષ એ પણ જણાવવાનું છે કે મમા માસમાં મારી ગેર હાજરી દર મીયાન અને તે પછી પણ અલગ ગેર જવરથા ચાલી છે. સભાઓ અનિયમીત રીતે બોલાવવામાં આવી છે, જેની મને ખબર પણ પાડવામાં આવી નથી, અને જેમાં મને તકન નાપસંદ હોય એવી રીતે કરાવેા પસાર કરવામાં આવ્યા છે.

વિશેષમાં હોદ્દુ યુનાઇટેડ એસોસિએશનને પણ સજારી સંસ્થા જની જમને નવું પશુ બરેડું છે. એટલે મારા મત પ્રમાણે યુનિયનની હાલમાંની જેમ નહીં પરિણામે મને તમારાથી અલગ પાવાની

૫૨૪ પડે છે, અને હું આજથી પડું છું.”

(મહી) આદમ એચ. ઇ. મહમદ.
[આ કામળ સંબંધમાં આમરી ટીકાઓ બીજે ઠેકાણે આપી છે.—અ. ઈ. એ.]

દેશ વળેલા ગોરમીટીયા

મહારાજના પ્રોટેક્ટરનો રીપોર્ટ

મમા અગ્રેજીપર માસની તા. ૮ મીએ મહારાજ પહેલેલ રડીમર અમર્ગીશમાં નાતાલથી ૪૪૧ ગોરમીટીયા હોદ્દોએને ગીરમીટ પુરી થયે પાછા મોઢલવામાં આવેલ તેવિયે ત્યાંના પ્રોટેક્ટરનો રીપોર્ટ બહાર પાડ્યો છે. ‘મહારાજ રતાડરડ’ એ ઉપર ટીકા કરતાં જણાવે છે કે:—“સર દરમ્યાન ૫ જન્મ અને ૫ મરણ નીપ જેલાં. ડરખનથી આ ભોકાને ચકાવેલા ત્યારે ૧૦ ને અચકત મણવામાં આવ્યાં હતાં. તેમાંથી ૧૪ તો દરદી તરીકે નેધાયા હતા. આમાંના પચિને તો ઉતરતાંજ સારવાર તળે મોઢલવામાં આવ્યાં હતાં. બાકીના કામળ અથવા કામ કરવાને નાલાયક એટલે નીચેની લીધેલા જેવા હતા. આવા નીચેયાએલા માણસોને હડ સેલી દેવામાં નાતાલ બહુ કાળજીવાળું જેવામાં આવે છે. આ ભોકા કુલ મળી રૂ. ૧૧,૮૦૦ બચાવી લાવ્યા હતા. એટલે સરેરાસ જલ્લુ દીઠ રૂ. ૧૪૦ થયા. ગીર મીટ તળે જે હાકમારી તેઓને બોમવવી પડે છે, તેનો ફેવો જાળતો બલો! પ્રોટેક્ટર તો અરથ વમરના એના એ લીટા નાવ્યાજ કરે છે. તે કહે છે કે ‘આ ભોકા આવી પહોંચતાં નાતાલમાં તથા સર દરમીયાન તેમને ફેવી રીતે રાખવામાં આવેલ તે વિષે સવાલો કરવામાં આવ્યા હતા. અને એક સુદરમ પીલે સિવાય કોઈને કંઈ ફરીઆદ કરવાનું હતું નહીં.’ નાતાલના ખેડુતોનો લીક પછેડો કરવાનું હવે ખંધ રહે તો ‘રતાડરડ’ જણાવે છે કે) હીક હોવાય. સુદરમ પીલેની ફરીઆદ એ હતી કે તેની ગોરતને તેની સાથે આવવા દેવામાં ન આવી, અને તેને તેના મામા સાથે લાં શોધી રાખી છે. નાતાલના પ્રોટેક્ટરને આ ખાખત પુખવવામાં આવ્યું છે.

[ઉપર જણાવ્યા મુજબ ગોરમીટીયા પાસે સરેરાસ જલ્લુ દીઠ રૂ. ૧૪૦ એટલે પા. ૬-૬-૮ બચેલ તે નાતાલના પ્રોટેક્ટરે તેના મમા વરસના રિપોર્ટમાં જણાવેલ પા. ૧૨-૧૦-૧ ની સરેરાસ કરતાં પણ જોતી હોવાય.—અ. ઈ. એ.]

પ્રોટેક્ટરનો વારસીક રીપોર્ટ

(મમા અગ્રેજી માણ)

રેપ્યુટી પ્રોટેક્ટર આમળ માલનાં જણાવે છે કે સામારજી રીતે માલીકો પોતાના મણુરોને નાના કન્યાઓ માટે ગોરમીટ મહ જવા આગર હોતા નથી. ગોરમીટ હાથ લેવાએલા પછા કેસો, હોદ્દોમાં માલિકો માટે તકરાર થવાથી કામ હોદ્દોને ચાલવા જવાના પરિણામે ઉભા થએલા હોય છે.

હોદ્દોઓમાં જુનાર રથવાની રીત પણ વધતી જાય છે.

હોદ્દોઓ પોતાના ખચત પછા પોતાની પાસે રાખે અથવા ખીજને છછીતા આવે તે કરતાં સરકારી સેવીય ભેંકમાં કુકે એટલા માટે તેમને સમજાવવા શાલીક ફરી છે. પરિણામે કેટલાક પાછે ગીરમીટ ની મુલત પુરી થતી વખતે સારી રકમ બચેલી હતી. કેટલાક ખીજ ગીરમીટીયા હોદ્દોને અને નેચીવેને પછા છછીના આવે છે તે પાછા મેળવવાનું કુકેલ પડે છે.

સાધારણ રીતે માલિકા, સારી ચાલના અને કામ ન છોડતા હોય એવા હોદ્દોઓ ને અમુક દિવસ કામપરથી છુટી આપે છે. કેટલાક માલિકા વરસમાં મણુ કે ચાક દિવસની છુટી આપે છે. કેટલાક એક બે બહવાડીઆની છુટી આપે છે. અમુક વોઢલની જેતી કરનારાઓ સાધારણ વારસીક તહેવારો ઉપવાત મહીનામાં એક દિવસ હોદ્દોએને કામપરથી છોડી મુકે છે.

પછા ગીરમીટીયા પોતાના નવરાસના વખતમાં જમીનના મોઢા કુકાઓમાં જેતી કરી કાકયા છે. કેટલાક મહાઇ, બાલુ, ફલી અને ખીજાં કાકાકાકા ચરેલ, અને કેટલાક પોતાની જેતીની વેઢકમાંથી વેચાણ કરવા પણ કહિતવાન થએલ.

મોઢાએક જેતેસે ઉપર ગીરમીટીયાને રહેવાની મકાનો અને ખામીવાળાં માણુમ પડ્યાં હતાં. માલિકાએ તે મુખારવાનું પોતાને માથે લીધું છે. રથવે ખાતું પોતાના માણસોને જે ઉભા માણ પુર્ત પાડે છે, તે મકાનોની સંખ્યા તે વધા રવા લાખુ છે. ધીમે ધીમે તે દિન અને લાકડાંનાં મકાનો કમી નાખવાય પારે છે.

જે જે અકરમાલો થએલા તેની અંદર તપાસ કરવામાં આવેલ હતી.

ગીરમીટીયાને રાખવાની રીત સંખ્યમાં આ વરસની અંદર મણુ વખત પારા એ વિશેષ થવામાં આવેલ છે.

અમુક ધર્મોદ્ધારકોના આપનારા
કાર્યોનાં રાખવાને નીચેના ધારા થયા
૦. (૧) ૧૫૦ અથવા ૧૫૦ થી વધારે
મુખત ઉચરના મરદોને કામે રાખનાર
આવીશો, નેટ મોરક ફરમાવે ત્યારે
ચેતાનાં માલુમનાં મકાનો અને તંદુ
સ્તી સંખ્યાની દેખરેખ માટે એક કમ્પા
ઈકર અને સુધરામની તપાસ કરનાર
અમલદાર રાખવો. (૨) આવી નોટીસ
થવા પછી ત્રણ મહીનાની અંદર જે
કમ્પાઈકર નહીં રાખવામાં આવે તો
ફર મહીનાના ખા. ૨ એટલે તેનો ફંડ
પકડાયે.

[અધુરું.

એમરમાં ફાળ ફંડ

ખ. છ. સી. પટેલ અને જી. કે. આમે
એવેલા ફાળ ફંડ સંખ્યામાં મારા
જી. એવેલા સુધરામનો આકાંક્ષે આજ
દીને (તા. ૨૧-૨૨-૧૧) નીચે સુખળ
છે :-

- ૦. ૮. ૦. આપલ અણવેલા.
- ૨. ૦. ૦. રામચરણ (એ.કલ.)

૪૧ ૮. ૦.
નીચે અણવેલી રકમ ફાળ
સંખ્યામાં મોરદાના કાર્ય માટે
વાપરવાની મુજબ કરનારાઓ
એ દરકાવી છે :-

- ૦. ૧. ૦. સોની કુવરજી અમવાન.
- ૪. ૦. ૦. જીરા જીરા,
- ૪. ૦. ૦. કરકન દેવરાજ,
- ૨. ૦. ૦. અમલ,
- ૧. ૦. ૦. સુદરજી,
- ૨. ૦. ૦. વસનજી,
- ૧. ૦. ૦. નરસી,
- ૧. ૦. ૦. કાકરસી,
- ૨૫. ૦. ૦. કાક જીરા,
- ૪. ૦. ૦. પુરસેત્તમ અણવેલ,
- ૧. ૦. ૦. જીવરાજ ચોરખન.
- ૧૦. ૦. ૦. "પટેલ".

- ૨. ૦. ૧. ૦. જના શીર્ષી.
- ૪૩ ૮. ૧. ૦. કુલ પાઉં.

[ઉપર અણવેલી ખા. ૨-૦-૬ ની
રકમ મોરદા માટેના વપરાશ એવી કર
વામાંની સુખના અમુક અણવેલા રાખ
વામાં આવી છે. જી. એ.]

દરાસવાલમાં ફાળ ફંડ

(અમારા એવેલા અમરના પ્રતિનિધિ
તરફથી)

અરમીરકન

માં ફાળ માટે એવેલા સુધરામની તપ
સીક નીચે સુખળ છે :-

- ૦. ૪. ૦. આકુજી અમુજી સીદાત,
- ૦. ૨. ૧. ૦. હમરાસીમ ફરીર જીવા,
- ૦. ૨. ૧. ૦. મુસામમરાસીમ દેમામવાળા
- ૦. ૨. ૦. આદમ અદમદજી,
- ૦. ૨. ૧. ૦. હમરાસીમ સાહેજી ચાવાત,
- ૦. ૨. ૧. ૦. સાહેજી હસન રાખ,
- ૦. ૧. ૦. હમરાસીમ મુસા ચાવાત,
- ૦. ૧. ૦. હમરાસીમ હમરાસીમ,
- ૦. ૨. ૧. ૦. આકુજી ફુસેનજી કરોડીયા,
- ૦. ૧. ૦. હમરાસીમ ફરીર સીદાત,
- ૦. ૪. ૦. હમરાસીમ અમુજી આકુજી,
- ૦. ૨. ૧. ૦. અમદીન,
- ૦. ૧૦. ૦. બાબર નાના,
- ૦. ૧. ૦. આદમ હાજમ ચાવાત,
- ૦. ૨. ૧. ૦. અલીબાદ,
- ૦. ૧. ૦. અદમદ હમરાસીમ મુનારા,
- ૦. ૧. ૦. અદમદજી,
- ૦. ૨. ૧. ૦. દીન મહમદ.
- ૦. ૧. ૦. મહમદ આદમ,
- ૦. ૨. ૧. ૦. હમરાસીમ મુસા બોબરદ,
- ૦. ૧. ૦. સરફુદીન,
- ૦. ૧. ૦. મહમદ હમરાસીમ મહેતર,
- ૦. ૨. ૧. ૦. કે. જી. એડી,
- ૦. ૪. ૦. ૦. એ. જી. નાવકુ,
- ૦. ૨. ૧. ૦. સી. સામે,
- ૦. ૧. ૦. એન. વી. નાવકુ,
- ૦. ૧. ૦. એન. વી. પડીયામી,
- ૦. ૨. ૧. ૦. સી. વી. મુડલી,
- ૦. ૪. ૦. વી. એમ. પડીયામી,
- ૦. ૧૦. ૦. સી. મુડલી,
- ૦. ૨. ૧. ૦. અમલચરાવ,
- ૦. ૨. ૧. ૦. એન. વી. નાવકુ,
- ૦. ૧. ૧. ૦. વીરા સામી,
- ૦. ૧. ૧. ૦. દેલાસમ,
- ૦. ૨. ૦. મોવીદસામી પડીયામી,
- ૦. ૧. ૦. મુડ દેવર,
- ૦. ૧૦. ૦. પીલી નામના,
- ૦. ૨. ૧. ૦. આર. વીરાપન,
- ૦. ૨. ૦. તામચ,
- ૦. ૨. ૦. નારાયણ,
- ૦. ૨. ૧. ૦. પી. મીનસામી,
- ૦. ૨. ૦. સુપમલ,
- ૦. ૪. ૦. આર. કાલી નાવકુ,

- ૦. ૨. ૧. ૦. મોટા મહારાજ,
- ૦. ૨. ૦. દેવ નારાયણ,
- ૦. ૪. ૦. પુરાસીમ,
- ૦. ૧. ૦. બાહી,
- ૦. ૪. ૦. અમલચરામ, ૪
- ૦. ૧. ૦. અમલચરામ,
- ૦. ૨. ૧. ૦. રતને,
- ૦. ૨. ૧. ૦. બીરવાનસામી,
- ૦. ૨. ૦. મુનસામી,
- ૦. ૩. ૦. એમ. નાવકુ,
- ૦. ૨. ૧. ૦. વીરાસામી,
- ૦. ૩. ૦. સી. એમ. હમીદ,
- ૦. ૧. ૦. નસી બાહી,
- ૦. ૧. ૦. કે. મુરમલ,
- ૦. ૪. ૦. એમ. સમ હવનકર,
- ૦. ૨. ૧. ૦. વી. નાવકુ,
- ૦. ૪. ૦. મુનસામી પડીયામી,
- ૦. ૩. ૦. એમ. તાંકરાવ,
- ૦. ૧૦. ૦. મુડ નાવકુ,
- ૦. ૨. ૧. ૦. પુન સામી પીલો,
- ૦. ૨. ૦. જી. નાવકુ,
- ૦. ૨. ૦. વીરાસામી નાવકુ,
- ૦. ૪. ૦. એમ. કુપુસામી નાવકુ,
- ૦. ૩. ૦. વી. એન. નાવકુ,
- ૦. ૧. ૦. અપાણ એડી,
- ૦. ૩. ૦. મુનસામી,
- ૦. ૧. ૧. ૦. પી. મુડલી,
- ૦. ૧. ૦. એમ. મુડલી,
- ૦. ૪. ૦. અમલચરામ,
- ૦. ૨. ૧. ૦. અમવાનદીન,
- ૦. ૧. ૦. હીર,
- ૦. ૨. ૧. ૦. ચાતા બહલ,
- ૦. ૪. ૦. હજી,
- ૦. ૧૦. ૦. બાંડુ,
- ૦. ૨. ૦. નાંડુ,
- ૦. ૧. ૦. એન. નાવકુ,
- ૦. ૪. ૦. સોમપર,
- ૦. ૧. ૦. મોડીચનસીમ,
- ૦. ૨. ૧. ૦. મુનદીન,
- ૦. ૨. ૧. ૦. જીરાવન,
- ૦. ૧૦. ૦. રામલાલસીમ,
- ૦. ૧૦. ૦. એન. એમ. નાવકુ,
- ૦. ૨. ૧. ૦. કાલાસીમ,
- ૦. ૨. ૦. મુનસામી,
- ૦. ૨. ૧. ૦. મંઝાદીન,
- ૦. ૪. ૦. મોલોડીસીમ,
- ૦. ૨. ૦. વીરસીમ,
- ૦. ૪. ૦. દાદા સાહેબ,
- ૦. ૪. ૦. પરમાજી,
- ૦. ૨. ૧. ૦. સગાદેવ નાવકર,
- ૦. ૨. ૦. સુભમલ,
- ૦. ૪. ૦. એમ. વી. એડી,

- ૨ ૧ ડી. વી. પથાર,
- ૨ ૧ વી. પથાર,
- ૨ ૧ સુભાષદાસ,
- ૧ ૧ • હનુરાસીન,
- ૧ ૧ • બાલ વલ્લુરસીન.

૧૭ ૧ ૧ કુલ પદક.

કુકાળ ફંડ

ખા. સી. રે.

૬૧ ૧૬ ૩ અમાઉ સ્પીકરાએલા
૨ ૨ • હસ્તલાગની મા. છતા
કસન તરફથી મળ્યા

૬૪ ૧ ૩ કુલ

દેશમાં કુકાળનો અથકરતા

મી. દેવધરે તપ્પાર કરેલા રીપોર્ટ દરમ્યાન વધુમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે અમદાવાદ છાંયા કરતાં પંચ મહાલ અને બેડા છાંયામાં નિરાધાર થઇ પડેલા દોરોની સંખ્યા વધુ મોટી છે.

અમદાવાદ છાંયામાંથી ૧૦,૦૦૦ દોર ને સુરત છાંયામાં ધમના જાગલમાં મોઢી દેવામાં આવેલ છે દોરની એક ઠેકાણેથી બીજી ઠેકાણે બાવળવ કરવામાં આરે દેશનગર પડે છે. તથા દોરપર નિરવરતા ગુજરે છે એવો પણ ચેકાર થયો છે. દોરની બાવળવ માટે રહેલે વાળ્યો ડબ્બાઓ પુરા પડતાં મળે વખત લીએ છે. જેથી દોરને વખતે જુખમરો મોગવવો પડે છે. વળી દોરને ડબ્બાઓમાં ગીચોગીચ પુરવામાં આવે કે જેથી તેઓ બેસી પણ કહે નહીં નળજાં દોર ખને દિવસ જોડેલો વખત આવી રિશતિમાં રહ્યા પછી અઠળાઇને લોથલોથ થઇ જાય છે. અને ધારેલે ઠેકાણે જતી પછી અરણ્યની નજીક જઇ પહોંચે છે.

દોરને ચરવા માટે તથા રાખવા માટે બહુક ઠેકાણે સરકારી જમીન ખુલ્લી મુકાએલ જણાય છે. આ ઠેકાણાનાં ધાત્ર એકાદ બે રાખલામાં ખરાબ માલુમ પડેલ છે. તેથી દોરને હવા પાછી માફક આવે, અને ધાત્રારો સારો મળી કોં જોવા પુરતાં ઠેકાણાં સરકાર તરફથી દોર માટે ખુલ્લા મુકાવાની જગ્યા જાહેર છે.

મી. દેવધરેના રીપોર્ટ પ્રમત વધારી મુખ્યમાં કુકાળ સંબંધમાં એક મોટી લીલચાલ પચકાર થઇ છે. મુખ્યમાં આવેલાંની એક સભા સર રીપોર્ટમાં મહેતાના પ્રજાપણા નીચે મળી હતી. જેમાં મી. જોડાણદાસ કલનદાસ પારેખ, સર જાળચંદ કીશ્વર, એન. મી. બાંબા, મી. નાટરજન, મી. રેવાજીકર જમજીવન, સર વીરલદાસ વતી તેમના ભાઈ, સર આદમજી પીરભાઈના બેટા, મી. ધરમચી મોરારજી મોઢાણદાસ, સર ડી. એન. પીટીટ, એન. મી. જામલીમ રહીમજીભા, મી. સી. એચ. શેતલવાડ, મી. નરોત્તમ મોરારજી મોઢાણદાસ, વિજેરે ધણા નામીયા મહરવો કાજર હતા. તે વખતે મી. દેવ ધરને રીપોર્ટ વાંચાયો હતો. બાદ કુકાળ સંબંધમાં એક ઉપરાજી કરવા તથા તે પદસાની યોગ્ય બવરચા કરવા એક વખ દાર કમીટી નીમવામાં આવી હતી. આ કમીટીએ ઉપરાજીના કામ માટે જીતાવળે પગલાં લીધાં છે. તે ઉપરાંત આજ્ઞા ફલાએથી હાથ તેવાં દરેક ઠેકાણાં સોંપી જોઈતી મદદ પહોંચાડવાનો તે બંદોબસ્ત કરી. આ કમીટીની મદદ માટે મી. એમલેની સોસાયટીના ફેટલાક મેમ્બરોની મદદ મગાઇ છે. તેમના મારફત કામ કામ તપાસ કરવામાં આવે, અને મદદ પહોંચાડવાની જમવકતા થાય એવી વજી છે.

"સુધરવા" અમેરીકામાં અમેરજીયા નામના પ્રમજામાં જોરા સામે ગુન્દો કર વાના કારણકર એક સીદોને ફીસીની સળ થઇ હતી તેને ફીસીએ ચાવવા વખતે ધણા અમેરીકોનો જોરા મળ્યા હતા, પણ વરલાદ વરસતો હાવાથી ફીસી તુ કામ મધ કહે તેમ નહોતું. એટલા માં દીલ થતી જોઇ માલુમના માકારમાં મળેલા જોરા વરસોએ પોલાસના જળતા માંથી ગુન્દોમારને પકાવી લીધો, અને એક નાટકજાળમાં ભઇ જઇ ત્યાં માંચડે બનાવી આરોપીને લટકાવવા માંડ્યો. આરોપીના સમા અને જાતિબાધોની જામણી કુખાય એ સ્વભાવિક હતું. તે જો નાટકજાળા આમજ જઇ પહોંચ્યા, જે વખતે જોરાઓએ તેમની સાથે પુલક મચાવ્યું, અને ખનતી ક્રકપથી આરોપી ને લટકાવી માર્યો. અને આ જ જોરા સફળ વધારે સુધરવા કહેવડાવવાને ફીનિયા આમજ દાવો કરે છે, અને તેમ ન: જેવી ફીનિયા પણ તેમને સફળી વાકે દરમિયાને પહોંચ્યા બહુ.

કુકાળ હોડુ રમશાન

આ ખાતા સંબંધમાં સેક્રેટરીએ અગાઉ જાહેર કર્યા પ્રમાણે નીચેની પીટીશન થકાઇ છે, અને તે હાઉન કાઉન્સીલ પાસે રજુ કરવા માટે તે પર સહીઓ મેવાવ છે:—

"સાહેબો—કુકાળ મરોમાં અને તેની આસપાસ વસતા અને નીચે લઈ કરનારા હોડુઓ અમમેની રોડપરના લાકુનપર આવેલા રમશાનમાં પાછી પુઈ પાડવાની આપને નગરના પુરવઠા અરજ કરીએ છીએ. રમશાન કમીટીના સેક્રેટરીએ અમને અગર આપ્યા છે કે મરત પાછી પુઈ પાડવાની વિનંતીને નહીં સ્વીકારવાનું કાઉન્સીલને મુનાસબ લાગ્યું છે હોડુઓ ના મત કરીરને સરકાર કરવામાં પુરકજ પાછી વિના ચાલે તેમ નથી એ વાત ઉપર અમે આપનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

આ ખાસ કરીને જાહેર કામ છે. એટલે અમે વેશ કરનારા તરીકે કાઉન્સીલની મદદની વકાફી રાખીએ છીએ. અમે કાઉન્સીલનું એ વાતપા પચ, ધ્યાન ખેંચીએ છીએ કે હાલમાં જે હોડી મારેટ બાધવામાં આવી છે તે મરોના બધાં કામેમાં સહી નહાવાનું કામ છે, અને હોડી રામના એક કામ તરીકે ઉપર જણાવેલી નજીવી કર માટે અમે કહ્યાર છીએ જેમ પારીએ છીએ, એટલે અમે અરસો રાખીએ છીએ કે રમશાનમાં પાછી પુઈ પાડવા કાઉન્સીલ યોગ્ય રકમ ખરચવાની સંમતિ આપશે."

તા. ૧૮ મી ડિસેમ્બરે કુકાળ હાઉન કાઉન્સીલની સભામાં ડેપી રોડ ઉપર હોડી એ માટે નિકાળ નાધવા સરકારને જમીન આપવા વિષેનો લખાલ ચરચાચો હતો. ડેટથીઠ અરચાલાવ અમમેની રોડ થી જરા દુર હોડી મેરેકલની નજીક એક એકર જોડેથી જમીન સરકારી જગવણી ખાતાને આપવી એવો હાવ થયો હતો. એવી કરત કરવામાં આવી હતી કે નિકાળ બંધ થાય ત્યારે દોરોપેરકન તે જમીન પાછી લઇ કહે બવવા બાબતી કાચે સરકારને વેચી કહે. કારણક હોડી મારે ડેટમાં વધારો કરવાની બાબત ચરચાક હતી, અને નહીં રજુ થવા મુજબ તે માનવવારો કરવાનું નહીં કરવામાં આવ્યું.

હટાલો—તુરકો લડાઇ

(હટરના તારો ઉપરથી)

તા. ૨૧ મીએ અમનકારાની બાલુએ આપેલો તુરકો કોલો હાથ કરવા છટાલી અને એ આવીતો કુમસો કપો હોય ; પણ તુરકોનું બળ તેમણે ખારખ કરતાં વધારે માણસ પાડ્યું હતું. જેથી છટાલી બનેને પોતાની મદદે વધુ માણસોને બોલાવવાની જરૂર પડી હતી. છટાઇ આખી રાત ચાલુ રહી હતી. છેવટે (હટર કહે છે) તુરકો પાછા પાડ્યા હતા.

શમના એક સંદેશ ઉપરથી જણાવ્યામાં આવે છે કે તા. ૧૧ મીએ છટાલી બેનો કુરવા ખાતે બચાવના બાંધકામ કરતા હતા તે વખતે તુરકોના ૨૦૦૦ ના જસદે જબરો ધસારો કર્યો હતો. છટાલીબેનોને ફરી ફરીને મદદ મળી તારે જ તેઓ તુરકોને પાછા હટાવી શક્યા હતા.

અરબસ્તાન અને હજીપતની વચ્ચે આવેલા રાતા સમુદ્રમાં એક તુરકો સ્ત્રી મર છટાલીએ કબજો કરી હતી, અને તેમાંથી પા. ૩૦,૦૦૦ જેટલું રોકડ નાણું પકડવી બધ સ્ટીમરને તેને રસ્તે જવા દેવામાં આવી હતી.

તા. ૨૪ મીએ લંડનથી કોનસ્ટાનટી નોપલના સંદેશોએ આધારે જણાવવામાં આવે છે કે ત્રીપેલી અને સીરેનકકામાં ચાલુ લડાઇમાં મધ છે એવા ખબર લાંના ડાપામાં છે. આ લડાઇમાં તુરકો અને આરબોની ચક્કી મધ છે, તેઓમાં જુરસો અને બળ ઉભરાવું કહેવાય છે.

તા. ૨૪ મીએ ફટર જણાવે છે કે સુરવારે તુરકોએ મેઆલીમાંના છટાલીબન ઉપર હુલો કર્યો હતો. ફટર જણાવે છે કે તુરકોને પાછા હટાવી કાઢવામાં આવ્યા હતા.

તુરકવારે તમર ખાતે ૬ કલાક સુધી લડાઇ ચાલી હતી. ફટર ને તુરકોને "ફુલમન" એવા હુલોથી હમેશાં બોળાવે છે તે રીવાજ મુજબ ઉમેરે છે કે "ફુલમેનોની કારે ખુવારી મધ હતી."

અમલાલી—તા. ૨૧ મીએ કલકત્તાથી નાતાલ માટે ઉપડી છે.

૨૬ કરેસન્ટ સોસાયટી ફંડ

હરબન

૨૬ કરેસન્ટ સોસાયટીના સેક્રેટરી તા. ૨૭ મીએ લખે છે કે બાબરોજ તુરકો કોનસલ-બનરલ પર પા. ૧૭૫૦ નો હકતો આફ્રીકન બેંકોમ કોરપોરેશન મારફતે તારથી મોકલી દીધો છે. બાબરોજી માં કુલ પા. ૩૦૦૦ મોકલાઇ ચુક્યા છે. ૬૩ હજુ ચાલુ છે.

સોસાયટીના મેંબરો ગયા અઢવાડીયામાં ઇસીપીંગો લાઇન તરફ તથા વેડેલમ ગયા હતા. ઇસીપીંગો લાઇનમાં પા. ૩૪ ચલા હતા, તથા વેડેલમમાં આશરે પા. ૭૦ ચલા, અને વધુ ચલાનાં છે. બંને ટેકાણે મદદ કરનાર તથા મહેનત લેનારનો આભાર માનવામાં આવે છે.

આવતા અઢવાડીયામાં સોસાયટીનું ડેપુટેશન ડેનાટ તથા સ્ટેમર તરફ જવાનું છે.

હુમીદીઆ હરકામીક સોસાયટી

આ સેક્રેટરી તા. ૨૭ મીએ લખે છે કે સોસાયટીના મેંબરોનું એક ડેપુટેશન ચાલુ અઢવાડીયામાં ૨૬ કરેસન્ટ સોસાયટીના ઉભરાણા માટે હેલ્થબરન તરફ મળ્યું હતું. બંને પા. ૪૩-૧૮-૬ ચલા હતા. પાર્ટીકીપ ટીકીકટમાં પા. ૧૫-૪-૦ ચલા હતા.

ગયા અઢવાડીયામાં ઇમામ સાહેબ વિગેરેનું એક ડેપુટેશન સ્ટેડન ગયું હતું, બંને ૩ કલાકમાં પા. ૬૮-૧૫-૬ મધ મળ્યા હતા.

બંને ટેકાણાના સાબોનો હ. ઇ. સોસાયટી આભાર માને છે.

જહરી હદના દિવસે મસ્જીદમાં ઉધરા વેલા સ્ટેડન મસ્જીદના પા. ૨-૨૦-૬ મી. ઇ. મેતાલાએ આપ્યા હતા. તેમજ જીરીનીનીની મસ્જીદમાં જાહેલા પા. ૮-૬-૬ મી. મ. ઇ. ચુએ આપ્યા હતા. જેથી એ સાહેબોને ઉપકાર માની એ હોએ.

બાબરોજી સુધી સોસાયટી ૬ મી ડીઆએ લમલમ પા. ૧૨૦૦ એકા કરેલ તેમાંથી પા. એક હજાર કોનસ્ટાંટીનોપલ કોનસલ મારફતે મોકલી દેવાયા છે. એકા શબ્દમાં ત્રીજો હકતો મોકલી દેવામાં આવશે.

કેપટાઉન

મી. ઇસપ બીના (૧૨ સેલકરક કોરિટ

કેપટાઉનથી) લખે છે કે ધી કાનમીઆ અંબુમન કસલામના વતી મી. ઇસપ બીનાએ તા. ૧૪ મી ડીસેમ્બરે અતરના ટરકી કોનસલ મી. વિનરને પા. ૫૨-૧૦-૩ ૨૬ કરેસન્ટ સોસાયટીને મોકલવા આપેલ છે. તે મી. વિનરે બેકાનસબરમ કોનસલ જનરલ ઉપર મોકલાવી છે કે જેથી કોનસલ જનરલ કોનસ્ટાંટીનોપલ મોકલી આપે.

પીટરસબરમ

મી. બુલામ રસુલ સુનશી જણાવે છે કે બંને ૨૬ કરેસન્ટ સોસાયટી માટે ઉધરાણામાં કામ ચાલુ છે. પા. ૧૨૫ નો ડરાફ્ટ તુરકી કોનસલ જનરલપર મોકલી દેવામાં આવ્યો છે.

કામેલ અંબુમને હરકામ

કામેલથી આ અંબુમનના સેક્રેટરી તા. ૧૭-૧૧-૧૧ ના રોજ લખે છે કે:—

અંબુમનની મીડીય તા. ૧૪ મી નવેમ્બરે મી. હાફેજ રહેમતુલ્લાના માનમાં મળી હતી. સેક્રેટરીએ પ્રથમ કીસાબ રજૂ કર્યો. તેમાં આવક રૂ. ૧૬૦-૪-૩ માંથી ખર્ચ રૂ. ૮૪-૧૪-૩ બાદ જતાં બાકી સીલક રૂ. ૭૫-૫-૦ હતી. બાકી જુલા જદા અઢરોએ બાપણો કરનાં, અને મી. હાફેજને કુલદાર વિગેરે આપવામાં આવ્યા. તેમની બધાએ સેક્રેટરી તરીકે મી. ઇ. એ. ટોકલીબાને નીમી સલા વિસરજન મધ હતી.

હરબનથી લક્ષ્મીનારાયણ મંદિરના સેક્રેટરી લખે છે કે—ઇસીપીંગોવાળા મી. ફેહુરામ ફેહ બધ આવતાં તેમને માન આપવા અને લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરમાં તા. ૨૪ મીએ એક સભા મળી હતી. મી. ફેહુરામે જુદે જુદે વખતે મંદિરની જે સેવા બજાવી હતી અને ફળવણી સખેમાં જે ચાહના ધરાવે છે તે માટે મેસરસ સુમિત મહારાજ, ભગવતીદીન, મુડલે, રામસુદર, અબારામ મહારાજ, ભગમન પડિ વિગેરેએ વિવેચન કર્યું હતું. તે ઉપરાંત ધરમોપદેશ કરવાની તક પણ બાપણોમાં લેવાઈ હતી. છેવટે ચા તથા ફળ લઈ, ભજન કરીતનું અંબુમનની કરી સફ વિખરાવા હતા.

અવરમેંટ એજેન્ટમાંથી નોટીસો

નાટાલી, ફર્મ રજીસ્ટરેશન
વિમેરે સંબંધી

નાતાલ, અમરમેંટી, ટાઉન લેડઅલ
મરદમ વસતીની મીલકત સંબંધમાં તમા
તેની જોરત અનુગ્રીની મીલકત સંબંધમાં
લેખદારોએ પોતાના કાવા કારોબારી ને.
જે. હમમેન (વેશ્લમ) આપણ તા. ૨૧
મી જાનેવારી સુધીમાં રજુ કરવા, અને
લેખદારોએ તેજ ખુલત સુધીમાં તેજ
ટેકાણે પોતાનાં કેસ કરવા.

એડવાન્સવરમ, વેશ્લમ જીટ, રેડક
નં. ૭૪ માં હસન મીબાના નામથી
રજીસ્ટર મલેસ રાજગાર તા. ૩૧ મી
ડીસેમ્બરથી છોડી દેવામાં આવનાર છે.

એડવાન્સવરમ, ફેરકસવરમ, લીલીબન
રાક, રેડક નં. ૭૪ માં પ્રમાણક જન
ડેના નામથી રજીસ્ટર મલેસો રાજગાર
તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બરથી છોડી દેવામાં
આવનાર છે.

ફીસ્ટીઆના અને બ્લોએમહોલના છોડા
બાઇ એન્ડ કુલાબાઇની મીલકત નાદાર
તરીકે જાહેર થવા સંબંધમાં તેના
હિસાબ ચોપડા તા. ૨૨ મી ડીસેમ્બરથી
૧૪ દિવસ સુધી પ્રીટીરીએ સુપ્રીમ કોર્ટ
ના મારટરની ઓફીસે, તથા ફીસ્ટીઆના
અને બ્લોએમહોલના રેસીડન્ટ મેજિસ્ટ્રેટ
ની ઓફીસે, તપાસણી માટે ખુલ્લા
રહેશે.

મોજરે, મેઇન રોડના અબદુલ મકુર
પ્રકાશની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર
કરવા તા. ૪ થી જાનેવારીએ કેપ ટાઉન
ખાતે સુપ્રીમ કોર્ટના જડજને અરજ
થવાની છે, જે સંબંધમાં હિસાબ ચોપડા
તા. ૨૬ મી ડીસેમ્બરથી ૭ દિવસ સુધી
વાઇનવરગના રેસીડન્ટ મેજિસ્ટ્રેટની ઓફી
સમાં ખુલ્લા રહેવાના હતા.

વેશ્લમ પાસે, પ્રિયથેક્ટ રીવરના મર
કુમ અબામજી ઉરહે હર્લમબની તથા તે
ની જોરત કુલની મીલકત સંબંધમાં
લેખદારોએ પોતાના કાવા કારોબારી ને.
જે. હમમેનની ઓફીસે તા. ૩૧ મી જાને
વારી સુધીમાં રજુ કરવા; અને લેખ
દારોએ પોતાના કેસ તેજ ટેકાણે તેજ
ખુલતમાં કરવા.

વેશ્લમ

(અમારા અવરપત્રી તરફથી)

અનેના બલ્કીતા મી. નમ્બી જે અમારી
વેશ્લમીઅન ઇડિઅન રજીસ્ટ્રાર માર્ટર હતા
તેમના દીકરા સાદાતલી સાદી અનેના
જીકરપર મી. શુભાનની દીકરી જાહ મરી
અમ સાથે બધી મામદુમ સાથે તા. ૬ મી
ડીસેમ્બરે મદ હતી. મી. નમ્બી તરફથી
આ કુલ પ્રકરમાં બામ લેવા માટે અવે
ના હોંદુ તથા મુસલમાન બાઇએને આ
અનુચ્છ આપવામાં આવ્યા હતા. જાન
મદ ત્યારે મી. શુભાનને ત્યાં બમબ
૬૦૦-૭૦૦ માલુસીને જમાવ થયે
હતો, જે બધા હોંદુ મુસલમાનોને મી.
શુભાને બહુ કાવથી વધારી લીધા હતા,
અને બધી બમ્બી તરફની મહેમાની કરી
હતી. મી. નમ્બી માર્ટર તરફથી પણ
હોંદુ મુસલમાનોને જમણુ દેવામાં આવ્યું
હતું, જે વખતે બહુ મામદુમ કરવામાં
આવી હતી, અને હોંદુ અને મુસલમાન
ખાનેમાં મિત્રાઇ અને બાઇચારાની લામણી
પ્રસરી રહી હતી.

મી. નમ્બી તરફથી પોતાના દીકરાની
સાદીની ખુલાશીમાં પા. ૧ વેશ્લમની
મરજીમાં, અને પા. ૧ મરજીના પેક
કમાને બધીસ આપવામાં આવ્યો હતો.
વેશ્લમના મદરેસામાં પણ અમુક રકમ
આપવામાં આવી હતી.

મી. નમ્બીને તેમના હાથ તકે બલેબા
વિલાધીઓ તરફથી માનપત્ર આપવામાં
આવ્યું હતું.

આપોજ અલસો મી. શુભાનના દીકરા
ની સાદી ડરખત કોરપોરેશનના સરદાર
સેરજોશના દીકરા અલીબનની દીકરી બાઇ
મરીયમ સાથે મદ તે સંબંધમાં થયો
હતો. વેશ્લમથી જાન માટે ખાસ જૈન
રેકવામાં આવી હતી. જેમાં મેસી ૨૦૦
માલુસો સાથે જાન તા. ૮ મી ડીસેમ્બરે
રવાના થઇ હતી. વરરાજા સરખસના
અગરે સંકપમાં થયા હતા. નીકાહ
વખતે કેટલાક મેરા પણ કાબર હતા.
સાદી વખતે મી. શુભાને પા. ૧ હરકામી
મદરેસાને, પા. ૧ ડરખત અલુખન કસ
જામને, પા. ૧ ડરખત મરજીમાં, અને
શી. ૫ વેશ્લમ મદરેસામાં આપી હતી,
અનેનાં માલુસો પાછા ફરતાં મી. શુભાન
તરફથી સફુને જમણુ આપવામાં આવ્યું
હતું. બાદ રકુ પોત પોતાને રકુને
જમણુ કુલ ખાવા હતા.

મેરા

(એક અવરપત્રી તરફથી)

તા. ૧-૧૨-૧૧

મયા નમે બરમાં મી. મણીબાલ ડેક
૨૨ મેરીશીઅલવાળા અનેના ખંડે આવેલા
હતા. તેમણે કહેમાં લુકા લુકા દીકરી
મદરેસાની તથા કેટલાક મેરાનીક તથા
મિટીક કોનસલ વિમેરની મુલાકાત લીધી
હતી.

એક જીમી કેળવણી પામેલ દીકરીને અવે
જરૂર છે. તેમણે મિટીક અથવા પોરકુ
મીક કામકા હાનુન સંબંધી કાંઈ કામ
નીકળે છે તો દીકરીને પોતાના પસંદગરની
ખામી પડે છે, અને તેથી મેરાના કપાણુ
માં રહેવું પડે છે.

ખીજું અનેના એક જુના વેપારી મી.
મહમદ અખાની છોડીની સાદી મેમણુ
કાસમ ખમીસા સાથે મેટી મામદુમથી
મદ હતી. મેંડવાળ સાથે વરરાજાનું સર
પસ ફરવું હતું. તેમાં કેટલાક મેરાઓ
એ પણ જામ લીધા હતા.

કેટલાક માલ દીકરીએ નાતાલ દરોસ
વાલ માટે ઉતરી ન કહવાથી પાછા
આવતાં અનેની ઓછી સખ્તાઇનો કામ
કામ હવેરે છે, પણ અવે આવી તેમણે
કામ જાતનો લધો મેળવી કહતા નથી
જેથી હેરાન થઇ પાછા જવાની જરૂર
પડી હોય એવા કેટલાક મામલ
ખન્યા છે.

અવે રવીવારે કુકાનો ખંધ કરવા અને
નોકરી પાસેથી કામ નહીં મેરા એકાદ
વરક થતાં કાલો મલેલો છે, જેનો કેમ
દીકરી કુકાનદાર સંમ કરતા હોય એવું
જાણ્ય છે. નવેંબર માસની આખરે
એક દીકરી વેપારીને ત્યાં નોકરી રવીવારે
લમધીકાર કામ કરતા માલુમ પડ્યા હતા.
તે વેપારીને જીને દિવસે કોર્ટમાં ખડે
કરવામાં આવતાં કોર્ટે પહેલો ખુન્હો
બાણી છોડી મુકેલ.

મરકમુરીમાં એક લેખ દરમ્યાન બલ્કા
વવામાં આવે છે કે રવીવારે સાંજે
લેકોના ટોળા વગેરે ફાલકા ફાલવાની
વખેલવા કાપક રીતથી વધુ ખેલારક
ખનાવ ખન્યા નથી એ તાલુખીની વાત
છે; અને અમને આશા છે કે આવી
કદ મી મમતને મેલતા વગરને ટાંકે તે
જન મીન રોક ટાંકા પેલીક અજાક
રીતે જાના ફલ.

પરલાનો રાજપર વધુ તરાવ

પરલાનર રક્ષિયાની બહામ

(રહેના તારો ઉપરથી)

પરાનમાં પરાની સરકાર અને રક્ષિયા વચ્ચે યોગેલી બહામ બારે સખત હતી એવું સેંટીપીટરસબરમ (રક્ષિયાની રાજધાની) ના તારોમાં જણાવવામાં આવે છે. પરાનીઓએ પ્રથમ રક્ષિયાન પર હસ્તો કરેલ. અને તેમાં રક્ષિયાને તેણે રહેવાની જરૂર પડી હતી. પાછળથી રક્ષિયાન સરકારમાં ઉમેરો મળ્યો. તેમણે પરાની પ્રીક્ષો જેમાં પરાનીઓ બરાબા ફોતા તેપર તેઓનો મારો મહાભ્યો કર્યો.

રહે રહેરે છે કે ઉપરની બહામ તબીબ ખાતે થઇ હતી. આ પરલામી સરકારનો પ્રતિદાસ જાણવા આવક છે. એક વખત તેપરાનનું મુખ્ય સરકારે જણાવ્યું, અને ત્યાંના કેમ પછુ સરકારે કર્યાં મોડું કર્યું. ૨૦૦ વરસ ઉપર ત્યાંની વસ્તિ ન લાખ માણસની હતી આ સરકારનો મારક કરવામાં કુદરતે અને માણસના ક્રોતાની અરે એક સરખો હિસ્સો ખમ વેલો છે. ત્યાં વારંવાર સખત ધરતી કંપ થયેલા છે. તે સરકારમાં ૮ વખત પુનઃ મહાવામ છે. ત્યાં એક વખત ૧૫૦ મરણો હતી તેને બદલે આજે હવે ત્રણજી નેમ કામ છે. અલીસાદ અળી મરણને ૬૦૦ વરસની જુની છે. તેની અપાર અવતારો આજ પછુ જાણ મળી રહે છે. કાળા સમુદ્ર અને કાલપીઅત સમુદ્ર વચ્ચે રક્ષિયાએ રેલવે આંધી સારથી તબીબનો વેપાર મારે પડ્યો છે. કાલ ત્યાંની વસ્તિ ૧ લાખની છે.

સુરેખને બીજો ખાડકી

પરલાનના મવરનર જણાવે છે કે રક્ષિયાન સરકારના કાલે ૫૦૦ પરાની માર્યા મયા છે. બહામ જામ કરવા ને બિનતિઓ કરવામાં આવે છે તેને રક્ષિયા કાલ આપવું નથી, અને તેના સોલજરો પરાની ઓરતો અને બચ્ચાની ખાડકીની પેટ કતલ કરી રહ્યા છે.

પાછળથી ધરને રક્ષિયાની મામણી કમુલ રાખવાનું પસંદ કર્યું છે.

પરાનની સરકારે ત્યાંની મારલામેંટ (કે રક્ષિયાની મામણીઓ કમુલ રાખવા મારાજ છે) ને બીએસ નાખી છે, અને રક્ષિયાની મામણીઓ ઉપરની સ્વીકારી છે, અને રક્ષિયાન કમુલને એ ખતમ

નો જવાબ લખી વાળ્યો છે, ને રક્ષિયાન પ્રધાને કમુલ રાખ્યો છે.

પરાન રક્ષિયાની મામણી કમુલ કરવા તખ્તાર મળેલ છતાં રક્ષિયા પરાનમાં વધુ વધુ સરકાર મોકલવા કરતે રક્ષિયાનું પરદેશ ખાતું પરાનની સરકારમાં રક્ષિયા ની આકામી સામે બનારા પરાનીઓને " બળવાખોર " એવું નામ આપે છે, અને જણાવે છે કે રક્ષિયાન લોકો રેકનારા " બળવાખોરોને " રક્ષિયા જરા પછુ દયા બતાવ્યા વગર લગભગ પહોંચાડે !

પરાનમાં બિરીક એકઝીના કામ તબેના હીંદી સવારોપર પરાનીઓએ હસ્તો કર્યો છે. એ ત્રણ હીંદી સવારો માર્યા મયા છે, તથા બિરીક એકઝી મુમ મયો છે.

નડિયાદ હીંદુ અનાધારમ

આ પરમજી ખાતાના કાશિપારીઓ મદદ માટે અરજ કરતાં મળે છે કે— સુજરાત ફરીયા કુખાળના પાયામાં સપ કાયુ છે અને અને પાણીની શોધમાં એક સ્થલેથી બીજે સ્થલે આમ તેમ ફોડતાં તથા હાલપીઅર જેવાં થઈને મુખે મરી જતાં લોક અને ફોરનાં રોળાંના પુરવના અવકાર બનાવેલા સન ૧૯૦૦ના મહાન કાયકર કુખાળ પછી લોકોને ધવા વળવાને પછુ કાએજ વખત મળ્યો હતો તે પહેલાં ફરીયા બનવા માંડ્યો એવી સંપુરણ પાસ્ટી રહે છે. લગભગ લીધે અહીં તહીં ફરી સરવાને અસમરમ લોક મુજે એકે દારિદ્ર્યના કંઈકુ કુખ સહન કરતે. અને બહુ કષ્ટાળજનક રીતે મરણ કરણ થયે, ખરેખર! એક સમયે હ મેકની લીલી વાડી મણાતી, રેકના આ બાજ (સુજરાત) ની જુમી કુકા સમયમાં ઉભળક ખાખ બનશે અને દરેક કમવડુ માણી દયા બરેલા લોકોના નિઃશ્વાસ મક્કિત તેને નિદાળશે. આવા આવી પકતા સંકટ સામે માનવ પ્રવત્તથી બની રહે તેટલી તખ્તારી કરવી એ ઉદારચિત પુરુષોનો ધરમ છે આવાં સંકટમાં અપકાયલાંના બચાવ માટે ખરેખરમાં આવતી દરેક પાધ તથા તેમને મારે ઉકાવતામાં આવતો દરેક પોકાર માનવ જાત અને પરમેશ્વરની સેવા સમાન છે; મરીબોના રક્ષણમાં સકાય કરી કે કેવા પાસેથી અમે કંઈ પછુ કંઈકેય નિંદા નિંદા અપીએ છીએ.

રાણાવાવ અનબુમને ઇસ્લામ

ઉપરની અનબુમના ૧૯૦૬ થી ૧૯૧૧ મે સુધીના બે વરસના રીપોર્ટની અમને એક જાણેલી નકલ મળી છે ને ઉપરથી જણાય છે કે તા. ૧ થી જુન ૧૯૧૧ થી અનબુમની મેનેજમ બોરડના પ્રમુખ તરીકે મી. અનુભાઈ મદમદ કળા, સેકરેટરી તરીકે મી. હાજી હાસમ હાજી મોલી, ટ્રેસરર તરીકે મી. હાજી હયા હીન નીમએલ છે. અનબુમન તરફથી રાણાવાવ ખાતે એક મંદિરો મહાવવામાં આવે છે, જેમાં કરુ તથા અરબી સિફત અપાય છે. અનબુમ પાસે ૧૯૧૦ ના જુનથી ૧૯૧૧ ના મેની ૩૧ મી સુધી માં જમા બા એ રૂ. ૩૫૦૩-૧૪-૧ હતા, જેમાંથી ખરચ બાલુ બાદ બતાં બાકી પરાંત રૂ. ૫૧-૧૪-૪ છે. ખરચ બાલુમાં એક જગી આકડો— રૂ. ૨૪૪૮-૧૦-૧૧—અનબુમન પર થયેલો કેલ કાવમાં ખરચાયેલો જેવા માં આવે છે. ૧૯૧૦-૧૧ ની સાલમાં અનબુમને રૂ. ૧૭૫૭-૧૨-૬ ની આવક મદદ તરીકે મલેલી બચીસોની રકમોથી થઇ હતી. આ બચીસોની અખી તપ સીલ રીપોર્ટમાં કાપલ કરેલી છે. મેન્જરની તપસીલ પર લાખે મેન્જર તરીકે રૂ. તથા મારીક સવાજમ બરનારા મેન્જર તરીકે રૂ. ૨૬૫ મદદ્યો છે.

આસામની ઉતરે આવેલ ને એબેર નામની જાતી ઉપર હીંદી સરકાર સરકાર લખ જાય છે તે જાતી અને તેમનો મુલક કહી બરીલીક સરકારના તાબામાં આવેલ કે મણાએલ નથી તેથી તેમનાપર મદદ લખ જવામાં હીંદી સરકાર એક મેરકાપડે પમજી બરે છે. કેમકે હીંદી સરકારના એક કાયદામાં એવી કલમ છે કે હીંદી સરકારના કમળ બહારની સરહદપર મદદ માટે હીંદીના બહારનો (એટલે કે હીંદીના બર વેર વડે નજલ લાકરનો) સરકાર ઉપયોગ નહિ કરી શકે. આવી કલમ છતાં એક નવી જાતને પોતાના તાબામાં લાવવાના ન મુજબ એમ લોકમાં હીંદી લાકરને ઉપયોગ મનાર છે તેની સામે વિલાવતના અમુક ઉદાર ચિત્ત પુરુષોએ પોકાર ઉકા વેલો છે. 'હિંદી' ઉપરથી જણાય છે કે હીંદી પ્રધાનેએ વાળની પોકારને પેલું ની કમ મુજબ વધુકે કલમ છે.

પરચુરણ

તા. ૨૨ મીએ કાનમાં અંદીની પાટ ને જાવ બાઈસના ૨૫૩ ચેની લેખે હતો.

કાનમાં—તા. ૨૭ ના અરજામાં કલકત્તા થી ઉપવાની હતી.

અમરકોટી—તા. ૧૭ મી જાનેવારીએ કલકત્તાથી ઉપવાની.

અમરકોટી—તા. ૧૦ મી ડીસેમ્બરે કલકત્તા અને પુરવ બાઈસનાં મારે માટે કલકત્તાથી ઉપવાની હતી.

આજના અંકમાં બીજી અંકમાં પ્રસિદ્ધ કલકત્તા જોડાનાં પરજનાં અમરકોટીનાં વેપારી મી કમલકોટીની નવી જાહેરખબર તરફ જાણ બેચવામાં આવે છે.

અમારી ૧૯૧૨ ની જોડની ડાવરી કમલકોટી રહી છે, અને એક અડવાડી માં બાંધવાનું કામ પુરું કરી જેમણે જવાબમાં કરી દીધાં હતાં તેમને મોકલવાનું કાર કરવામાં આવ્યું. મોકલવાનું કાર કરે છે તો તે જાણમાં જાહેર કરવામાં આવે છે.

અમારા પ્રતિનિધી મી. આજીલાલ આંધી જેઓ ઉપરાષ્ટ્રી વિગેરે પ્રેક્ષના કામ અરથે મેક્લ કાનના તરફ તથા ટરોસ વાલમાં ફેલેક ટેકલે કરવા નીકળેલા હતા તેમને તેમના કામમાં ફેલેક ટેકલે પહોંચી એક મહત્ત્વેએ ખંતથી જનતી મહત્ત્વે કરી છે, તે સરવેનો અમે આજાર માનીએ છીએ.

તા. ૨૧ મી ડીસેમ્બરે અમલકોટી વિગલ મની કાનસેન્સીય બોરડે અમારીકોટીના નરત્તન નામના હાંદીની રીટલ કાન સેન્સ માનેની બીજી સાંભળી હતી. એવું જણાય છે કે મજબૂર મહાન માટે કાનસેન્સની અરજી અમારે એક વખત કરવામાં આવેલી હતી. તે વેળા કાન સેન્સ અમલકોટી તે નામજુર કરવાથી બોરડ પાસે તેની બીજી જાન હતી. બોરડે પહોંચી બીજી રહ કરવાથી તે સુધી રીટલ કાન પાસે મહત્ત્વ હતી. તે કોરડે એવું કરવાએવું કે કાનસેન્સ અમલકોટી અરજીપર હરી વિચાર કરે. આથી હરી અરજી કરવામાં આવેલી, અને તે પછી નામજુર અમારે બોરડે સમક્ષ આવે.

તેની બીજી બીજી છે. બોરડે અરજી કારના વડીલની હાલ અંકલણ કામ મુલતવી રાખ્યું હતું.

નાતાલ ઉત્સવને પ્રસિદ્ધ મી. પોલકો પર કલકત્તા પ્રેક્ષના કોરનામે નીચે મુજબ સંદેશ મોકલ્યો હતો :—“પ્રેક્ષિક ને રૂટેક કુન્ડીએ છીએ. નાતાલના હાંદીએ સંજ પમાં સરકાર અને જાહેર ખાતાઓ પાસે રજુઆત કરવા માટે તમે ને સન્તા આપવામાં આવે છે, પા. ૩ ના મીરમીરીઆપરના કરની, તથા કાન સેન્સ સંજ પમાં બાબતપર આસ કાર મુક્યો.”

મીનાઇ બળવાબોરો કામે કમ્પાની કરવાની કીલચાલ મમ રહી હતી તે સંજ પમાં અજુબવામાં આવે છે કે બળવા બોરો રીપબ્લીક સ્થાપવાની મત્ત્વેને આમલથી વળગી રહ્યા છે. મીનાઇ સરકાર તે કલુલ કરવા તમ્બાર ન કોવાથી બળવાબોરો હરીથી કાન આવું કરશે.

અમે અંકમાંથી મુવવારે મોકલસખરમ ની ટાઉન કાઉન્સીલની એક મીટીંગ મળી હતી. જે વખતે હાંદી અને કલકત્તા બોરડ ને પહેલા વરમની કોન હાંકવાનું કામ કરતાં અટકાવવાની બાબતપર વિવેચન થયું હતું. કિસામ ખાતાની કમીટીએ જણાવ્યું કે કાનપહો કલકત્તા માલુસને કોન હાંકવાનું કામ કરતાં અટકાવવાનો આવશે તે રાજના બંધારણની વિરૂધ્ધ છે એવું એકમીનીએટરે જણાવ્યું છે. કાઉન્સીલે કલકત્તા એક કે રાજના બંધારણની વિરૂધ્ધ કોય કે ન કોય એની પરવા કર્યા વગર હરીથી આવ-બોને પાક થવા મોકલ્યો.

વેલમના મંદીરના બોરડ સેક્રેટરી મી. રામવજી રમનામે તા. ૨૭ મીએ લખે છે કે (૧) તા. ૨૫ મીને સોમવારે કલકત્તા ના એક બંધાને સુમારે કલકત્તા બાંધક મહત્ત્વે રામાવજીનું વાંચનઅવલું કરતા હતા. તે પછી કોટી વારે—કમલકોટી ૪ વાગ્યાના સુમારે એક મોટો પકાકો થયો અને મંદીર ઉપર વીજળી પડી. જેથી મુલતની આસપાસ ફેટકા નુકસાન થયું છે. મંદીરનું કામ કરવાર માલુસને પહોંચી ફેટકા કાન મહત્ત્વ છે. (૨) મંદીર નું કામ કમલકોટી પુરું થવા આવ્યું છે. મી. વખતમાં તે સંપૂર્ણ થશે. મંદીર અને હાંદીનાં બંધાને કાન ‘મવાલ’ હતું.

તે આવી ગયા છે. એક કલકત્તા બોરડે છે. બવારે બે બીજી પાટુના છે.

કારખાના પાછળ પા. ૩૦,૦૦૦ નો મુખાડો

તા. કલકત્તા અને કલકત્તાનાં મુખાકાલ સંજ પમાં કારખાનું કોડવામાં અને દીવાળતીએ પાછળ બહેલો પેસે ઉડાવી દેવાએવે ભેવામાં આવે છે. તેને કમતા ફેટકા કાંકડા મહાર જાણ્યા છે. તેથી જણાય છે કે એકલા કલકત્તા કલકત્તામાં કારખાના અને દીવાળતી પાછળ સમજામ અંકલણ રૂપિયા અરજાવા હતા. કલકત્તા ખાતે દીવાળતી તથા કારખાના પાછળ પા. ૧૨,૫૦૦ ઉડાવવાના હતા. રંગુનમાં રોકતી માટે બે લાખ ઉપરાંત બનીઓથી રમના કરી હતી. ત્યાંના પબ્લીક પારકમાં પા. ૨,૦૦૦ ની કોંચલ નું કારખાનું કોડવામાં આવેલ હતું. તે ઉપરાંત મુખાક વગેરે કલકત્તામાં કોડતો મેશુમાર પમસે દીવાળતી વિગેરેમાં સજા આવી મુકવામાં આવનાર હતો. દેલી રાજમાં પહોંચી મુખાક અરજી આ બાબત માટે થનાર હતું. ઉપરાંત અરજાકી કલકત્તામાં કારખાનાનો આંકડો આવેલ જામી રકમ પર રહેલો છે તો આખા હાંદીમાં સરકારે તથા કોડાએ મેપડીના અડકાની ‘મમત’ માં ફેટકો પમસે અરજી કર્યો હતો તેનો સુમાર મહત્ત્વ તેમ નથી. વળી આ કારખાનું હાંદીમાં બનેલું જ રમ રાખું કોય એમ પહોંચી. કલકત્તા ફેટકા એક પેટી પાછેથી મંમાવવામાં આવેલા કારખાનાનો આંકડો પા. ૩૦,૦૦૦ ઉપર પહેલેલ જણાવે છે તે પેટીએ ૭૦૦ ટન જેટલાં દીવાળતીનાં કાપનો, ૫૦૦ ટેસ કારખાનું, ૧ લાખ ‘પ્રીક્ષેરીક લેખસ’ અને કલકત્તા વીજળી બની વિગેરે વિગેરે માલ હાંદી મલકા હુકમો ને લીધે થકાવ્યો હતો.

અરજાપત્રોએને અપાવ

વીટલેના અર્થપત્રી—અમે કીરનાનું અર્થપત્ર છે, પહોંચી કરી નથી, કે તમ્બાર નામ બીજી રીતે જણાવું નથી. જે પુર પાઠવાથી તમારા કાનપર જાણ આપવામાં આવે.

મુરખરાજ અને તેના ભાઈ

(ટાલસ્ટોયની વાર્તા ઉપરથી)

અઠરણુ ૧૨ મું.

(મધ્ય આંશી માણુ)

સેતાન જુએ મરવા લાગ્યો એ વાત જોઈએ મુરખરાજે કહી. મુરખરાજે બોલ્યો : "આપણે તેને જુએ ન મરવા દેવો. બધાએ એક એક દિવસ ખાવાનું ખાવું."

સેતાન નિરૂપાય ગયો. તેને જીવ કુટાલ કરવી પડી. એક દહાડે તે મુખાં ને ધેર વારા મથાણે ખાવા આવ્યો. (મુરખરાજને લાં રાત્રી દેવત વચ્ચે જાયી ખાવતમાં એક ન હતો.) મુખાં ખાવાનું તૈયાર કરતી હતી. મુખાં ખાવું જાવી હતી. ધણીવાર જાણસુ સોંકે કંઈ કામ કર્યા વિના વહેલા ખાઈ જતા. આથી મુખાં જાણસુએ. માણસના કામ ઉપરથી તે જાણસુ કે માણસો મહેનતુ છે કે જાણસુ. જેના કામ ઉપર જાણસુ નો આંધળુ ન પડ્યાં હોય તેને જાણસુ જાણી. આંધળવાળા માણસો જાણી રહે તે પછી જાણસુ માણસોને તે ખાવાનું દેતી. હવે મુખાંએ સેતાનના કામ જોયા. તે તો કીસા ને આંધળુ વિનાના હતા. એટલે મુખાંએ તેને ઇશ્વરો કરી સમજાવ્યું કે તેને મજુરો ખાઈ લેશે પછી ખાવાનું મળશે.

મુખાંની માથે સેતાનને સમજાવ પાડી. સેતાન ધરખાં, ને નારાજ થઈને બોલ્યો : "તમારો કામદો તો આંધળો જાણે છે. બધા માણસોએ જાંમ મહેનત કરવી જોઈએ એવું તો મેં તમારા રાજમાજીને જણાવ્યું. હું તમે એમ માનો છો કે આંધળવાળા માણસોએ પણ મજુરી કરવી પડે ?"

મુરખરાજ બોલ્યો : "એ તો મને ખબર ન પડે. અહીં તો બધું કામ હાથે ને પગે થાય છે."

સેતાને કહ્યું : "માણસો આંધળ વિનાના છે તેથીજ તો. પણ મનજી કહિતથી કેમ કામ કરવું એ હું તમને મધાને સીખવી કહું છું. પછી તમને માલમ પડશે કે હાથ પગ વડે કામ કરવા કરતાં મનજીવડે કામ કરવું એ વધારે ફાયદાકારક છે."

મુરખરાજ તાણુળી પાંચો ને બોલ્યો : "હારે તો હું મુરખરાજને જાણાઉં છું. એમ કહે જોડું નહીં."

સેતાને પોતાનું કાપણુ જરી રાખ્યું : "પણુ એટલું માફ રાખવું કે મનજીથી કામ કરવું એ સહેલ નથી. મારા કામ ઉપર આંધળુ નથી તેથી તમે લોકો મને જાણસુ મણી બીજાની પછી ખાવાનું આપો છો. તમે ખાતરીથી માનજો કે હાથથી કામ કરવા કરતાં મનજીથી કામ કરવું એ સો મણુ મુશ્કેલ છે. કેટલીક વાર મનજી ચીરાઈ જાય છે."

મુરખરાજ વિચારમાં પડ્યો ને બોલ્યો : "એમ છે તો એટલી તકલીફ ચાને સારું થોડાં છો ભાઈ ! માણુ ચીરાઈ એ કંઈ દીક્રા કામનું હશે ? હાથ પગ વતી સહેલું કામ કરવું એ દીક્રા નહીં ?"

સેતાન બોલ્યો : "હું એટલી તકલીફ તમે લોકોને સારું ઉઠાવું છું. જે હું લેમ નહીં તો તમે બધા સહાયનાં મુરખા રહો. મુરખને જ્ઞાન આપવું એ જ જમારા જેવા માણસોનું કામ છે. તેથી જામે પરમારથી કહેવાય છે છોકરો. મને મનજીથી કામ કરતાં આવડે છે તે બધું તમને બધાને સીખવવા તૈયાર છું."

મુરખ વધારે વિચારમાં પડ્યો ને બોલ્યો : "હારે તો, ભાઈ, અમને જરૂર સીખવ. અમારા કામ પગ થાકશે હારે જામે મનજીને ઉપયોગ કરવું."

સેતાને સીખવવાનું વચન આપ્યું. મુરખરાજે સોંકેમાં જાણુ કરી કે એક અઠરણુ લોકોને મનજીવતી કામ કરતાં સીખવશે. જ્યારે તેઓના કામ પગ જામે હારે મનજી વાપરવું ને મનજીથી વધારે કામ થાય છે એમ તે અઠરણુ કહે છે.

મુરખરાજના ગામમાં એક જોયો મીનારો હતો. તેને જોયી ને સીધી સીડી હતી. તે મીનારા ઉપર સેતાનને મુરખે મોકલ્યો કે જેથી બધા લોકો તેને જોઈ કહે ને સંભળી શકે.

સેતાન જમાસીએ ચઢ્યો. લોકો તેને જોવા ને સંભળવા આવ્યા. લોકોના મનમાં તો એમ હતું કે હાથને જાહેર મનજી કેમ વાપરવું તે કંઈક કળા કરી સેતાન સીખવશે. તેને જાહેર સેતાને તો કાપણુ કહી કરવું ને લોકો અમમહેનત કર્યા વગર કેમ નથી કહે એ જોજારા લાગ્યો. લોકો તો આ જાણુ ન સમજ્યા. માંજીને પોત પોતાને કામે ચઢ્યા.

સેતાન તો જરાક પાડખાજ કરે. આવતા જતા લોકો સંભળે, હાથે જુવે ને ન સમજે એટલે ચાલતા ચાલ. અમાસી ઉપર ખાવાનું હતું નહીં. સહુના મનમાં હતું કે મનજીથી કામ કરી સેતાન

પોતાના ખાવાનો જરૂરમસ્ત કરતો હતો એટલે કામને ખાવાનું પહેંચાડવાનું ન સુચ્યું.

મુરખરાજે પુછાવ્યું : "કેમ પેલા અઠરણુ મનજી વતી કામ કરતાં સીખવું છે."

લોકો બોલ્યા : "ના જી, તે તો હજી બોલ્યો બોલ્યો ક્યાં કરે છે."

બોલતો બોલતો સેતાન ચાલ્યો. જુખ થી નળજો પડ્યો. તે મનજીને ને જમા સીની દીવાલ સામે તેનું માણુ પછાડ્યું. આથી લોકોને લાગ્યું કે અઠરણુ મનજીથી કામ કરવાનું કહી કરવું. મુરખરાજ ને ખબર મળી કે અઠરણુ હવે મનજી વતી કામ કરવાનું બતાવવા લાગ્યો છે. આ સંભળી મુરખ મીનારા પાસે આવ્યો. મુરખ પહેંચ્યો હારે તો સેતાન તરફ લેવાઈ રહ્યો હતો તેથી તેનું માણુ પછાડ્યાજ કરવું હતું. તે ઉતરવા મથો પણ પગમાં જોર નહીં તેથી તે પગથીએ પગથીએ માણુ પછાડતો નીચે પડ્યો.

મુરખ બોલ્યો : "અઠરણુ કહેતો હતો એ વાત તો ખરી. તે કહેતો હતો કે કેટલીકવાર મનજીવતી કામ કરતાં તે ચીરાઈ જાય છે. આ તો હાથમાં આંધળુ પડે તેના કરતાં પણ ખરાજ કહેવાય. આવી રીતે કામ કરતાં તો માથા ઉપર મોટાં ટીમણાં ઉઠશે."

મુરખ તેની પાસે જઈ તેણે કેટલું કામ કરવું તે તપાસવા જતો હતો. પણ સેતાન જેવો નીચે પડ્યો કે તુરત ધરતીમાં સમાઈ ગયો ને માત્ર તે જગ્યાએ ખાકો જેવામાં આવ્યો.

મુરખરાજ હવે સમજ્યો કે સેતાન પડ્યો તે કંઈ કરતાં નહોતો, પણ તમરી ખાવાથી પછાડ્યો. તે બોલ્યો : "આ તો પેલા ગુલામ આવેલા તેના માથે જણાય છે."

આમ સેતાનનું મુરખાની પાસે જળ ન ચાલ્યું. મુરખરાજના રાજ્યમાં તો ધણા સારા માણસો એકઠા થવા લાગ્યા. તેના મનને જાણ તેને સરખુ આવ્યા. તે જો મુરખાની સાદી પણ જળ્ય રહેણીનું રહસ્ય સમજ્યા. તેઓએ પણ તેવી સાકાઈ પકડી, ને સહુ નીતિ ધર્મ સાચવી, સત્યનું સેવન કરી જાંમ મહેનત કરી, સુખેથી કાળ ગુજારવા લાગ્યા.

[સમાપ્ત.

[આ રસીક અને મોહક વાર્તા બંને પુરી થાય છે. થોડા વખતમાં તે પુસ્તકને ઉપાસને બહાર પડશે. તેની

કિતમ ૧ પેની, ૮પાલ ખરચ સહે ૭
 પેની, રાખવામાં આવશે. માફક થવા
 હમ્મનારને અમારથી નામ નોંધાવવા
 સલામત છે. — અ. ઇ. એ.]

ડેલાઓઆબે લોહાણા ધરમે- તેજક સભા

સેક્રેટરી મી. માધવજી ત્રીકમજી લખે
 છે કે હરાવ પ્રમાણે ઉપલી સભાની
 મીટીંગ તા. ૧૩ ડીસેમ્બર શુક્રવારે બે
 વાગે શેઠ નરસી જીજ્ઞાસાજી કા. ના
 મકાનમાં મળી હતી. સરસ્વતીમાં મી.
 ધારશી દેવચંદ રત્નાકરે મીટીંગ બોલાવવા
 તુ' કારણ જીજ્ઞાસી મી. કરસનદાસ હરી
 બાપ્તને પ્રમુખસ્થાન લેવા હરખાસ્ત રજુ
 કરી, જેને મી. નરસી જીજ્ઞાસાજી તરફથી
 ટેકા મળતાં મી. કરસનદાસે પુરસી લીધી.
 ત્યાર બાદ હરેશ્વરવતી મી. ધારશી દેવ
 ચંદ રત્નાકરે આ સભાને વારસીક
 રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો અને જીજ્ઞાસુ
 કે સીલીક પા. ૪૧-૩-૧ હતા.

સરકુ રકમ આવા બાજુર દુકાળના
 સમયમાં હિંદુસ્તાનમાં કયા કયળે મોક
 લવી તે બાબતજુ' લંબાણથી વિવેચન
 ચાલતાં બહુ મોડું થઈ જવાથી આવતા
 શુધવાર ઉપર મુક્તવતી સભા વીસરજન
 કરવામાં આવી હતી.

ઉપરના હરાવ બનુસાર તા. ૨૦ ડીસે
 મ્બર શુધવારે બપોરે ૩ વાગે ઉપલાજી
 રમળે શેઠ નાનજી મુળજીવતી મી. રણુછોડ
 દાસ પ્રમુખના પ્રમુખપણા નીચે સભા
 મળી હતી. જેમાં બહુમતે પા. ૪૦
 હિંદુસ્તાનમાં નીચેના રમળાએ મોકલવા
 હરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો કે પા. ૨૫
 પમીસ પોરબંદર પ્રમુખના બનાવ
 લોહાણા બાપ્તોને અનાજની મદદ માટે
 ઇ. લાધા વેલજી ઉપર પોરબંદર મોકલવા
 અને તેના વ્યય શેઠ ગોરધનદાસ બીમજી,
 પરમાજીદ લાધાભાઈ તથા ગોવીંદજી
 ડાહ્યાભાઈની સલાહથી કરવો.

પા. ૧૦ હજુ પોરબંદર મહિરસજી
 સભાના સેક્રેટરી મી. ગોવીંદજી ડાહ્યા
 ભાઈ ઉપર મોકલવા.

પા. ૫ પાંચ બાણુવડના લોહાણા
 ભાઈ દેવરામ ત્રીકમ ઉપર તેના આશ્રમ
 ની મહિતાઓ માટે મોકલવા.

ઉપર પ્રમાણે હરાવ પસાર કરી સહ
 બાપ્તોની સહીઓ લેવાયા બાદ સભા
 વિસરજન કરવામાં આવી.

તાજી ઉમદા ફ્રુટ

અને વેલરબલ

સફાઈ પેઈંગ, અને કારો માલ બધી
 જગ્યાએ રોકડથી તાબીથી મોકલું જ. જોર
 હર મોકલી ખાતી કરવો.

Best Fruit—good packing—Cash with
 order. Write :—

Ismail Jeeva Fruiterer

P. O. Box 471, Durban.

Tel. add: "HAJDRI"

હસલામીઓ સાર પાછી તક !!

પુરતજ બહાર પડશે !

ધી કેસન્ટ

(હરમામીક મારીઠી મીચ સાથે)

તમે ખરીદો અને તમારા મિત્રોને ખરી
 દાવો. લવાજમ વરસતુ' રકત થી. ૧૦/-
 કેટલાક બાપ્તોના બામદથી ઉપજુ'
 માસીક થોડી મુદતમાં બહાર પડશે. તેથી
 માફક થનારને તાજીદે નામ નોંધાવવાની
 અરજ કરવામાં આવે છે. વજુ ખબર માટે
 ૧ પેનીનો રટાપ મોકલી " ધી કેસન્ટ " નું
 ઉદય જિન્ક " મંચાવી લુઓ. લખો

ધી કેસન્ટ બચવા

ઓસમન અલુમદ,

બોક્સ ૭૮૪, હરબન.

બહાર ખબર

આપણા ઉડિલ બાઈએને કુઠામાં તાર
 તથા સરનામા કેવી રીતે કરવાં તેની ઉંચેજ
 લવા મુજરાલીમાં સમજ આપનાર ચોપડી
 માલ થી ૧/૬ ની નીચે સરનામેથી મળશે.
 એ. ઇ. પટેલ, બોક્સ ૨૦૭, સેલેન્ડરમ.

વીજુથી એક ચરમાપત્રી લખે છે કે
 આ તરફ દેહની મીલોનો કેટલોક માલ
 આવતા માલ છે, પણ કેલના મીલના
 એજન્ટો કેવા માલનો ખપ છે એ સંબંધી
 હવેલાં તપાસ કરી નવી નવી તરિકોનો
 ખપજોગો માલ બનાવવાની કાજજી
 સખતા નથી જેથી આ વેપાર હિંદી
 મીલો બોલ બેસશે એવો અંભવ છે.
 કેમકે યુરોપના એજન્ટો હિંદી વેપારીઓ
 માં કેવા માલનો ખપ છે તેની જાને
 આવી તપાસ કરે છે, અને પછી માઆ
 પ્રમાણે માલ બનાવવા યુરોપની પોતાની
 મીલોને મુચરે છે. જેથી હિંદી મીલ
 એજન્ટો બેહરકારીથી આ હિંદી વેપાર
 મોકાજ સમયમાં ગેરાના કાપમાં જશે.

રોકડ ખબર લાવ

તા. ૨૮-૧૨-૧૧

શી. પે. શી. પે.

કુલ કારમનજી ૧૪આઉસ ૧૬ ૧ થી ૨૦ ૦		
માવલ માલ ૧ ખસ્તાની ૨૧ ૦	૨૨ ૦	
બીમદીના	૨૭ ૦	૨૭ ૦
એફ. એફ. ડી. આર	૧૬ ૧	૨૦ ૦
એફ. ડી. આર	૧૮ ૦	૧૮ ૬
ચીની સાકર	૨૦ ૦	૨૨ ૦
કુંડાના	૨૧ ૦	૨૧ ૬
દેશી ટુવેર દાળ	૧૮ ૦	૧૮ ૬
કાનપુરી ટુવેર દાળ	૧૬ ૦	૧૬ ૬
મજુરની	૧૬ ૬	૨૦ ૦
મગની	૧૭ ૦	૨૭ ૬
અડાની	૨૬ ૦	૩૦ ૦
ચણા મુખબના	૧૬ ૦	૧૬ ૬
" દાળ	૨૩ ૬	૨૪ ૦
વટાણા નાતાલના	૧૮ ૦	૧૮ ૬
મકાઈ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
બીનીસ	૩૦ ૦	૩૦ ૬
જુવાર (કાફર કોરન)	૧૮ ૦	૧૭ ૬
કેડુ તેલ ૧આબન	૩ ૧૦	૪ ૦
એરલીંગ	૩ ૧	૩ ૨
મીઠું	૩ ૬	૪ ૦
નાખીએરુ	૪ ૩	૪ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૨૦ ૦	૨૦ ૬
મીઠી	બાદે ૧૬ ૦	૨૦ ૦
લીરકુળ નાતાલ	૧૪ ૬	૧૫ ૦
બાટો હાલિસ હોલ	૧૧ ૬	૧૨ ૦
બાટો (બંબીસો મીલ)	૧૧ ૩	૧૧ ૬
સદાસી સોપારી ૧૨તલ	બા	૮
બરમાં	પા	૬
શી પેટી, ૪ટીનના પૈડા	૬-૦-૦	૬-૫-૦
પેરબંદર	૧૦-૦-૦	૧૦-૫-૦
પારમીન કરોત	૭ ૩	૭ ૬
" પાછટ રોજ	૦ ૮ ૬	
" " માલન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાખીએર	૧૬ ૦	૧૭ ૦
ફળી	૧૨ ૦	૧૨ ૬
મજમંડ સોપ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
સાણુ સીક રોત	૧૫ ૬	૧૬ ૦
સાણુ સનલાઇટ ૧૦ બોક્સ ૩૪ ૦	૩૪ ૬	
સાણુ કાપખ ૫૦કુકાના		
મોક્સની કીમત	૧૨ ૬	૧૨ ૬
સાણુકોસીક(બા. ૬૦)	૧૨ ૩	૧૨ ૬
નેકટર ટી	૧ ૮	૧ ૬
મામીસ લાલન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરેધની	૧૦	૧ ૦
નીડલ પોઈટ સીમારેટ	૨૦ ૬	૨૦ ૬
નીચક (મીવરપુલ)		
ખસ્તા એકની	૪ ૬	૫ ૦
નીચક (બરમની કાદ)	૪ ૬	૪ ૬

तुलसीदासजीकृत रामायण

सार.

आजकाल हिंदी प्रजाता पुनी परदेस में नैन बहुत की है. परदेस में पंताना कर्महुं भाग रामहुं ए वधाने कहीन है. परंतु हिंदुने विधि कहीन है. जो छन्दनारनी एवो मंत है के साधारण हिंदु कर्महुं रहस्य भागहुं ए वधा हिंदुहुं नहीं एव वधा हिंदीहुं काम है.

साधारण हिंदु कर्म सर्व कोहुंने मान्य भावहुंएवो है. तेहुं रहस्य नीतिमां समायहुं है. ए विधारे वधा कर्म कता अने सुरक्षा है एव कही ए हाथ केयके नीतिनी अलग एवो कर्म होवापहुं नहीं.

जबे तेम होय एव साधारण हिंदु कर्महुं वध ताहुं रामायणमां जोई कथाय है. पूरु रामायण संस्कृतमां है. ते कोवाज भाषे है. तेनी तरजुमी बुनादानी कवी भाषावां कवी है. हिंदुस्तानी कवी प्रकृत भाषावां है. आ वधा तरजुमाने तपसीये जो तुलसीदासजीकृत हिंदी रामायणने कोई कवी कहे तेम नहीं. तुलसीदासजीहुं रामायण कई जोतां तरजुमी नहीं बनाय. तुलसीदासजीनी माके एवी अनन्य हती के तेम तरजुमी करवाने वरते पंतानाज वधारी गाथा है. महास कोवीने हिंदुस्तानी एक एव भाग नहीं होय के ज्वां तुलसीदासजीना रामायण केहि हिंदु केव अजाणो नीकसे. एहुं रामायण ते देवमां (कवी देवमां एव) वधा माणसो पूरु बांधता नहीं. बांधवानी अक्काश नहीं कम्पती. आवा पुस्तकोने हुंका कपमां वधार पादया होय तो हिंदी प्रजाते कम्पाककारक कई एव हेतुनी तुलसीदासजीहुं रामायण तेका कप वधार पादवानो इरादो राखी है. तेमांमां प्रथम काल दुरतमां मजान भावक रसु करीने कीने.

हिंदी कवी तथा माता जावनी ए रोक हिंदीनी करय है. ते भावहुं वध आनवा रामायण जहुं बीहुं पुस्तक बांधिय हुं.

परिमल १ कीकीय.

सेप्टेम्बर १ केनी.

इंदरनेकनक सीटीय बस, फीनिक्स, नावाक

The British India Steam Navigation Co., Ltd.

Monthly Service between Durban & Bombay

S. S. PALUMKOTA

Will leave DUBBAN about the 28th and
DELAGOA BAY about the 30th DECEMBER
for BOMBAY via Zanzibar and Mombasa

મહેરમના તહેવારો પર પહોંચી કરનારા તથ્યાર થાઓ.

૧૭ દિવસે મુંબઈ પહોંચશે.

સ્ટીમર "પાલુમકોટા" ૨૮ ડિસેમ્બર.

ફરજીબજ નહેર નામના જાહની મંજૂર અને કડપ આજની જાહ
મોટા અનેથી તા. ૨૮ ડિસેમ્બરના રોજ ઉપડશે. તે કહત કેલાગોઆએ જાહીવાર અને
મોઆસા બંદર કરી મુંબઈ જશે. આ સ્ટીમરમાં જનારાઓને મહેરમના તહેવારો
પર પહોંચી વહાણમાંની સાથે ઉજવવામાં આવશે.

મહાકુર જાહની આગળોટમાં ૩૬ પાસેજરો સાથે ઉપડ્યા હતા. જાહમાં
પણી સારી સગવડ છે તેમજ શીશીઓની ભત્રીજો છે. તેથી ખલાશી છે.
ઓફીસરો સારા અને હીંદુસ્તાની વાત જણનારા છે.

ફરજીબજ જનારાઓને તેમજ ખાસ કરીને ને બેઠા પોતાના બાળકોને
ફરજીબજ મુંબઈ અને આરામથી મોકલવા માંગતા હોય તેઓને ખમારી ખાસ
બલામણ છે કે આથી કંઈ જાહની મુલાકાતીનાં અમુલ્ય તક મુખાવશે
નહી.

ફરજી તથા સેકન્ડ કલાસના પાસેજરો વાસ્તે ખોરાકીવાળી કે વગરની રીટરન ટિકીટ
દની સગવડ કરી આપવામાં આવશે. તે મહેરમાની કરી ઉરત હમીન
ની ટિકીટ કલાવી ભેવી. સ્ટીમરો ટાઇમસર આવે છે અને ટાઇમસર જાહેર છે.

હવે પછીથી ફરજી જાહની આગળોટા નેથી ૨૦ માસે ઉપડશે. સ્ટીમર
મુંબઈ પહોંચે તારથી ખબર મળે છે, ને જાપામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

વધારે ખબર માટે જી. એમ. સાહુજી, નં. ૨૮ પ્રિન્સિપલ સ્ટ્રીટ
અથવા સ્ટ્રીટ ૧૪૦, ૨૦મી સ્ટ્રીટ, લેડેશન બોર્ડિંગ-ગરમ, અને ડેલાગોઆએ
માં The DELAGOA BAY AGENCY Ltd., અને મેસરસ હસમાઈલ સફરની
કુખી. અગર ખમારે ત્યાં જાહેર મળજુ અથવા પત્રવ્યવહાર કરશે.

Messrs. W. Dunn & Co., અને મેસરસ એમ. સી.
માંગલીઆ એન્ડ કું.,

Commercial Rd., Durban

મેસરસ એમ. સી. અને મેસરસ એમ. સી.

હમીલીયા હસમાઈલ સેવાયદી
હસ્તે થએલા રડ કરેસંટ ફંડનાં
ઉપરાખાંની વિગત

ખામળ કુલોલો	પા. રૂ. ૧.
હમીલીયા હેલમાં મીડીય વખતે	
એમ. એ. બેલી	૧ ૦ ૦
દબીબ મોટન	૧ ૦ ૦
નીહાલુદીન	૧ ૦ ૦
સાહુજી	૧ ૧ ૦
નવાબખાં	૦ ૧૦ ૦
દીલ્લાખાં	૧ ૦ ૦
મુસા વીમરજી	૧ ૦ ૦
હસમાઈલ ઉજપ	૦ ૧૧ ૦
મુસા	૦ ૧૦ ૦
હસમાઈલ ઉજપ	૦ ૧૦ ૦
મુલામ સામ	૦ ૧૦ ૦
એમ. એસ. નાના	૧ ૧ ૦
મુસા સાહુજી	૦ ૧૨ ૬
પરકુરજી રાહડા	૧ ૧૦ ૦

એકાદાનેસ્પરમ

મહમદ સાહેબ નાના	૩ ૧૦ ૦
હસમાઈલ મિનાવ	૦ ૨ ૧
મહમદ મલાહાર	૦ ૨ ૧
મહમદ હામમ હસમાઈલ	૦ ૨ ૬
મહમદ હાલિ	૦ ૨ ૬
ફરીન હાલજી માલ	૩ ૦ ૦
મહમદ અમીન હોદવા	૧૦ ૧૦ ૦
મહમદ અમીન હોદવા	૧ ૫ ૦
મહમદ મુસાજી કું	૧૦ ૦ ૦
એલ. હમદમુ. રીમ	૫ ૦ ૦
હમાલખાઈ રોની	૧ ૧૦ ૦
છવેખાલ કું.	૧ ૧ ૦
રોબ રમુલ સરફીદ	૧ ૧ ૦
હસમાઈલ મહમદ એલીસ્ટન	૧ ૨ ૦

ન્યુલેંડ

મહમદ હસમાઈલ વરાહવા	૦ ૧૦ ૦
હસમાઈલ મહમદ	૩ ૦ ૦

અરમેલો તથા કરેલીના

હાલ મહમદ હાલમ	૧૦ ૦ ૦
હસમાઈલ મુસા	૧૦ ૦ ૦
મહમદ અને હસમાઈલ	૧૦ ૦ ૦
મુલામ સામ	૨ ૧૦ ૦
હસમાઈલ મહિયાલ	૩ ૦ ૦
હાલમ તાહમ	૧ ૫ ૦
એકાદાનેસ્	૧ ૦ ૦
આદમ ફરીવાલો	૦ ૫ ૦
અમલ કરીમ	૧ ૦ ૦
હસમાઈલ મુસા	૧ ૦ ૦
હાલમ	૦ ૫ ૦
મહમદ હસમાઈલ હલીન	૧ ૦ ૦
હાલ મહમદ એલ	૨ ૦ ૦

અરમાલો

૧૫૧ ૧૫ ૬

Advertisement Charges for Indian Opinion.

NETT, QUARTERLY IN ADVANCE.

SPACE	WEEK			MONTH						SPACE
	One	Two	Three	One	Two	Three	Four	Six	Twelve	
INCHES										INCHES
One...	£ 2 0	£ 3 0	£ 4 0	£ 5 0	£ 6 0	£ 7 0	£ 8 0	£ 10 0	£ 15 0	One...
Two...	£ 4 0	£ 6 0	£ 8 0	£ 9 0	£ 10 0	£ 11 0	£ 12 0	£ 15 0	£ 20 0	Two...
Three...	£ 6 0	£ 9 0	£ 12 0	£ 14 0	£ 15 0	£ 16 0	£ 17 0	£ 20 0	£ 25 0	Three...
Four...	£ 8 0	£ 12 0	£ 16 0	£ 19 0	£ 20 0	£ 21 0	£ 22 0	£ 25 0	£ 30 0	Four...
Five...	£ 10 0	£ 15 0	£ 20 0	£ 22 0	£ 23 0	£ 24 0	£ 25 0	£ 28 0	£ 32 0	Five...
Six...	£ 12 0	£ 17 0	£ 22 0	£ 24 0	£ 25 0	£ 26 0	£ 27 0	£ 30 0	£ 35 0	Six...
Eight...	£ 15 0	£ 20 0	£ 25 0	£ 27 0	£ 28 0	£ 29 0	£ 30 0	£ 33 0	£ 38 0	Eight...
Ten...	£ 18 0	£ 24 0	£ 30 0	£ 32 0	£ 33 0	£ 34 0	£ 35 0	£ 38 0	£ 42 0	Ten...
One Column	£ 20 0	£ 28 0	£ 36 0	£ 40 0	£ 42 0	£ 44 0	£ 46 0	£ 50 0	£ 58 0	One Column
Half Page	£ 17 0	£ 24 0	£ 30 0	£ 34 0	£ 36 0	£ 38 0	£ 40 0	£ 42 0	£ 48 0	Half Page
Full "	£ 20 0	£ 28 0	£ 36 0	£ 40 0	£ 42 0	£ 44 0	£ 46 0	£ 50 0	£ 58 0	Full "

These rates are calculated on the following basis:— $\frac{1}{2}$ per inch; and $\frac{1}{10}$ for repeats.

To make equitable allowances for both Time and Space, however, the following deductions have been incorporated in the above scale of advertisement charges:—Under 3 inches a rebate of $\frac{1}{10}$; above 3 inches a rebate of $\frac{1}{20}$; above 3 inches a rebate of $\frac{1}{20}$ for every month has been duly deducted.

To encourage large advertisements the following special allowances have been included in our quotations:—An extra 5% for 6 inches and upward 10% for a column and more; and 15% for a full page advertisement.

It is to be noted, therefore, that our prices are strictly nett cash in advance, all possible deductions and discounts having been foreseen and duly taken off already.

KLEERKSDOOP

Patel & Co., General Merchant
Phone: 73 P.O. 98,
Cab' & Tel. Add.: 'Patel'

KRUGERSDORP

Mooza Amod Waja & Co.,
Box 222,

CHOTANHAJ & DABOO
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJER
Box 11.

KUILS RIVER STATION

N SAMY

Fruit and Produce Dealer.

LOUISTRICHARDT

Dungarhi Mornjee
P. O. Box 7

LOURENCO MARQUES

HOMAJAY IDOLGY. Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

VELJAS & LALCHAND Box 92.

Nanjee Dulabhdas & Co.,
Merchants & Importers. Box 141

Kalanchand Irachand
Merchant & Commission Agent
Box 27

Merebank

D. Kalianjee
Fruit-Grower and Farmer
Umhas Road

MIDDLESBURG

(TRANSVAAL)

A. E. BHARNA, General Merchant
Box 35.

I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117
148 Church Street.

NORTHEND

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman
Box 9.

Pieterburg

Mulla & Khamis Bros.,
Box 100, Market Street

PORT ELIZABETH

Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 631.

I. A. Pardy,
General Merchant,
65 Adderly Street.

V. B. Namsoo,
General Merchant,
Namsoo's Buildings, Walmer St.,

R. B. Nmsoo,
64 Walmer Road

Vannali Harie,
Indian Laundry,
Hazen Street, The Hill.

PRETORIA

Two Branches: Standerton. Box 88
Mangalbhai V. Patel,

General Merchant and
Direct Importer

Stand 375, Boom St., Pretoria
V S. Pillay,

General Dealer and Produce
Merchant, Box 642

QUELIMANE

Vasanji Parmanand & Bros
Box 33, Tel. add.: 'Vasanji'

RICHMOND

Porbandar Trading Co Box 43

ROBERTSON

A. Abraham, General Dealer,
Corner of Keerom & Vansyl Sts.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box 4. Tel Add.: 'Soliman'

SALISBURY

Shimjee R. Naik, Box 59
Khushal Parbhu Dhobi,
Indian Laundry, Box 220.

SPERLOWKOP

(Transvaal.)
Kassaji Giga, Bafolla.

STANDERTON

Amod & Ismail, Box 44.
Mahomed Wadoo,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.

THORNEVILLE JUNCTION

Fasop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar
General Dealer Phone No. 1

UITENHAGE C.C.

Ohhita Morar,
Storekeeper, Market Street.

UMHINGA

Dada Omdan.

VERULAM

Babu Talwantsing
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith, Moss Street,
Lala Chand, Goldsmith
18 Moss Street

WELLINGTON C.C.

V. Naidoo, Fruit Exporter,
Joubert Street, Box 4
Naidoo & Co.,
Fruit Exporters, Box 1.

WINDSORTON C.C.

Hajee Jaffer Munaver Banderi,
General Dealer, & Butcher, Box 11
Hassan Essack
P. O. Box 8

WARMBAT

A. M. Rawat, General Merchant
Box 25
M. E. Nagdee & Co.
General Merchant
P. O. Box 5, Phone No. 5

V. SAMY

Wholesale & Retail Fruiterer

GENERAL DEALER & COMMISSION AGENT.

Telegram Address: V. SAMY
87, Jones St, KIMBERLEY

THE IMPERIAL CIGAR
Manufacturing & Trading Co.,
Large stocks of the best brands in
Cigars and Cheroots
always on hand.
Telephone 387. Tel. add: "CHEROOT"
Star Buildings Umgent Road,
DURBAN.

A. E. BHABHA,
CENTRAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER,
Cor. Church & Middel Streets,
MIDDELBURG, T'VAAL
Tel. add "BHABHA" 'phone No 22, P.O. Box 22,

M. C. ANGLIA & CO.
Sub-Agents E. I. S. M. Company
126 & 128 Commercial Road,
P. O. Box 59, Telephone No. 937
Telegraphic & Cable Add: "ANGLIA"
Codes A.B.C., 5 Editions & A 1.

M. Mahomed Hussain & Co.,
MERCHANTS AND IMPORTERS,
WHOLESALE AND RETAIL,
Land No. 422 Corner Kaffir & 14th Streets,
JOHANNESBURG
Box 4500 Tel. Add: "FAJANDAR."
HEAD OFFICE: VANDER COLE, INDIA.

મહાન ગ્રાન્ટોયે બેબેલી સરથ વારતા
જોમની બીજ વારતાનો ખુબરાતી બાવા
રથ પ્રસન્નરથે જમાત મદાર પડે છે.
વારતા રસિક તેમજ મોખદાયક છે. ખુબ
રાલી વાંચી શી એવા રસ દીકરને બા
પ્રસન્ન વાંચવાની અથે સખમચ્છ કરીએ
છીએ. એનું વિશ્વલ મદલ્ય કરવાપોઅ
છે. કિંમત દપાસસહીત પાંચ પેની છે.
બો :—

છપાઈ બહાર પડી છે.

છપન રાસી

મહાન ગ્રાન્ટોયે બેબેલી સરથ વારતા
જોમની બીજ વારતાનો ખુબરાતી બાવા
રથ પ્રસન્નરથે જમાત મદાર પડે છે.
વારતા રસિક તેમજ મોખદાયક છે. ખુબ
રાલી વાંચી શી એવા રસ દીકરને બા
પ્રસન્ન વાંચવાની અથે સખમચ્છ કરીએ
છીએ. એનું વિશ્વલ મદલ્ય કરવાપોઅ
છે. કિંમત દપાસસહીત પાંચ પેની છે.
બો :—

International Printing Press
Phoenix, Natal

THE UNION-CASTLE LINE

(Donald Currie & Co., London, Managers)

EAST AFRICAN SERVICE.

Steamers sail from Durban as under for Delagoa Bay, Beira, Chinde, Mozambique, Zanzibar, Mombasa, Aden, Port Sudan, Suez, Port Said, Naples, Marseilles Gibraltar and England.

About Jan. 15th Gascon 6300 tons

DELAGOA BAY, BEIRA & MAURITIUS SERVICE
FOR DELAGOA BAY ONLY

about Dec. 28th Durham Castle 8217 tons

FOR DELAGOA BAY BEIRA AND MAURITIUS

,, Jan. 19th Cluny Castle 5147 tons

For particulars of freight and passage apply to

THE UNION-CASTLE MAIL STEAMSHIP CO., LTD.
WEST STREET, DURBAN.

A. F. CAMAY & CO.,

Wholesale Grocers
& General Merchants,
JACOB'S BUILDING,
(OPPOSITE GAIETY THEATRE)
4 KORT STREET,

P.O. Box 3504. Tel. add. "Cama"
Telephone No. 1891
JOHANNESBURG.

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 334, LOURENCO MARQUES.

N. SAMY

Fruit and Produce Dealer

KUILS RIVER STATION, C.C

Telegraphic Address: 'SAMY,
KUILS RIVER STATION

M. P. FANCY,

MERCHANT & IMPORTER
WHOLESALE AND RETAIL

એમ. પો. ફેનસી.

કોલોન અને સીડલ મરથા.

ઉદ્દિગન ગ્રાસરી જમાવે દીગ્રસ્તન
શી મંચાવી સસ્તે દામે વેંચવામાં આવે
છે. ખાસ શી પોરન'દરનું તથા કલકત
નું-સરથ ચાવલ-ચોખુ-ચપીઆણું-જવા
બંધે બજામાંએ કરી જુઓ.
STAND 515, 17th Street VREDEDORP
Box 6031, JOHANNESBURG
Telegrams: "FANCY."

East Indian Trading Co.,

General Merchants & Direct Importers
of all kinds of
Groceries, Soft Goods, etc. etc.

પોરન'દરનું ખુબમોદાર શી.

102 QUEEN STREET, DURBAN.
Box 88 Tel. Add: "POORANDAR."
Telephone 55

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતા નેહો

ખુબઈ જનારો

આ કંપનીની આગ્યોટમાં હરેક વરસના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી છડીઅન છે, અને જોશીસરો બીજા કામદારો વગેરે નફા સ્વચ્છાવન સંબંધતાવાળા તેમજ માયાણુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે બરાબર ખુબઈ પડશે નહીં એ ખાતરી રાખીશો.

આ કંપનીની આગ્યોટ દર મહીને ખુબઈ સારા ભાવ છે. માટે આ કુદરતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં ફક્ત જનારાઓએ તાબાવર પકડે રહેવું.

સરકાર આગ્યોટ ખુબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખાખર મળશે તે ઉપરાંત સફ્ટની ભણુ માટે અતરે અખાખા નાખાવણુ તેથી સફ્ટ કાઢેની ને વગર ખરચે આગ્યોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

વરખતે હવે કોઈની જોર કલખતાં સ્વીચર નીચે મુજબ જાતી છે.

અમકુશી ૩૦૦૦ ટન દહી જાનેવારી

ગ્રેડેડ લાઈટ ઓલિવ ઓઈલ,

બ્રાન્ડ, જાણ. અમકુશીનાં લાઈટ ૨,૭૦૦, ગ્રેડેડ લાઈટ ૩૦૦.

બી. હમરાહીય ઇન્ડસ્ટ્રીની ડી.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્શીયલ રોડ અમન

Telegraphic Address: Kathorian.

P.O. Box 125.

શિખરજી કીંગ એન્ડ સન્સ

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, દરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

C. KAMALOODIN

No. 4, Prichard St, Johannesburg.

Gramophones, Phonographs, Zonophones, for sale; Also Beka Records in Gujarati, Hindee, Arabic, Tamil, and English. Wholesale and Retail.

Catalogue and Price Lists sent free on Application.

Singer's Names: 1 Pyara Sahib, 2 Mahomed Hoosen 3 Pandit Chandrarayan 4 Janakibai 5 Ameer Jan 6 Mumtaj Jan 7 Master Mohan 8 Himatram 9 Kashi or Muradali 10 Cassim 11 Sorab 12 Suratben.

અમારી પાસે મુજરાતી, હિંદુસ્તાની, અરેબીક, ટામીલ, અને છગરીય અખનના અજબ રમુક અને આજકાલ માટે એવા રેકર્ડ તથા ફોનોગ્રામ, માનોફોન વેચવાતા છે. તમા સફ્ટી સરનામા સરકાર છે. એક વાર ખરીદ કરી આવી કરો. ફોનોગ્રામ ખાસ નવી કોમ્પની છે. આમને ખબર મળ્યાં અરસા છે કે ફોનોગ્રામ માનવના અવાજે ખાસ ઉતારેલાં છે.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (13)

Woodstock, Salt River, Observatory

Mowbray, Claremont, Wynberg,

Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

HAJEE ABDULLA

Box 593, DURBAN

'I. O.' Subscription Rates

ENGLAND and INDIA: s. d.

Yearly ... 17 0

Half-Yearly ... 8 6

Quarterly ... 4 6

Charles Maude

GENERAL DEALER

67 & 69 Buffalo Road

KING WILLIAMSTOWN

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 1155

3 Crown Road, Fortsburg.

JOHANNESBURG.

A Book—and its Misnomer

By H. E. L. PEARCE

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger to the Colonies" by

J. E. NEAME.

Post Free, 7d.

L. P. PEARCE, Publisher.

P.O. Box 33

Telephone No. 98

Chotabhai & Dadoo

General Merchants & Direct Importers

Wholesale and Retail

Telegraphic Address: "CHOTABHAI"

KRUGERSDORP.

German East African Line

Quick Service

to Bombay

No transshipment

S.S. Sultan leaving Durban about 17th Jan., Delagoa Bay 18th
Calling at Beira only

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા લાઇન.

હીથી મુઘલ બનાસી આવશે.

સી. સોમાલી જરમનથી તા. ૧૭ જાનેવારી ને ડેલાગોબેયથી તા. ૧૮મીએ
૭૫મી આવશે. ૭૫મી વારીએ ૭૫મી હરર હાસ મહ મુઘલ બને
મે બસકું નહીં પડે.

મજબૂત લાઈનથી મોટા સફાઈદાર, ડાઈમંડર આવનાર ડાઈમંડર બનાર અને
ડાઈમંડર પહેનાર છે. મુઘલ પહેનાર કે તુરત મહી ઇન્સાની ખબર મળે છે. કે
જુલાઈ, મોવર જાદીઓવાળા અને હવેનાર હોય છે. ફરિદ, સોબ, અને રેખી
મીઠા મીઠા તથા વગર મીઠાની વાળે મળે છે. અહાસીઓ રેખી અને હવેનાર
તથા મોહીયો મળાણ હોય છે. લાહોની રેખ, જોસોને મહાલી જમા, વીજળીની બતી
પાણી, મુઘલનાથ બનાર જોસોને પુરા જોસોને હોય છે. મતબલ કે રેખીને,
જાસ પાસે જોસોને મહીલ દોઢાળી હરવસની સમજા છે.

વધુ ખબર મળે હશે તા પુરુષ નીચે સરવાળે, તથા બેહાલીરનાથ, પ્રિયીતીયા
અને સોમલીયા બેજાને.

OSMAN AHMED,

37 Grey St., Durban.

ABA MAHOMED,

Box 81 Delagoa Bay.

માંડી (વજામતી) પાટના વેપારીઓ તેમ સોની લોકાન વંચવી પેસાય
તેમ આવડુ. ભાવ માટે લખો, કમરો મરો.

નવતાલે લીકે તમામુ અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં તેમ કોટલી જોડાએ
તેટલી મળશે. અને મોટા જથ્થામાં ખરીદીએ છીએ.

હી પાસે જરૂરું સામે માલ કીકામતે મળશે. મજાવી ખાતરી કરો.

For Silver, Leaf Tobacco and Porbandar Ghee write to:—

Saleh Mahomed A. Carim,

195 Grey St., DURBAN

ધરલામી ભાઈઓને ખુશ ખબર

ફેરનેબલ ટોપીઓ

વાંચો!! વાંચો!! વાંચો!!

કાલ અમારે ત્યાં હરકોઈ ફેર ટોપીઓ
કુંઘી દીવાલો તથા બધા રંગ વાળી આવી
પહોંચી છે. બહારના ઓરડા ઉપર પુરુષ
ખાન આપવામાં આવશે.

આવે અને ખાતરી કરો, અથવા જો.

Sun Brand Tobacco Works
164 Gray Street, Durban.

A. G. TIPNIS,

Watches, Clocks, Musical Boxes
repaired at lowest rates
120 Gray Street, Durban.

P.O. Box 441, Tel. Add.: "ABOORAKER"
E. Aboobaker Amod & Brother,

434, West Street, DURBAN,

Direct Importers of Fancy Goods
and Best Silks

ઉમા ફેબરી દરકોઈ ટોપીઓ,

સફાતી અને ચારી. ખાતરી કરો

NATAL LEAF TOBACCO

Always in stock, all qualities, in
any quantity, lowest prices. Country
orders immediately attended to. Trial
solicited. Apply:

Abdul Cassir & Son,

Box 126, 139 Grey St., Durban
Tel. Add.: "TOBACCO" Phone No.: 1788

નાતાલના તંબાકુ.

ફેર ટોપી બધાબધે, સરતા ભાવે મળશે.
બહારના ઓરડા ઉપર તુરત ખાન આપવ
માં આવશે. એક વખત અજમાવી જોશો
જો, અબજુલ કાફર એન્ડ સન
134, કે. સી.

I. E. CAJEE

General and Colonial Produce
Dealer and Direct Importer,
60 Wick St., Verulam

K. R. MODI & DESAI

લાઈ નાજીર, જથ્થાબધ તથા ફર
વાવવાના તથા ખાવાના માલ પાલ મહ
બીનીસ કચેરે હમેશ મળે છે. લખો તા મળે
Stand 59, 60, Indian Market
P. O. Box 519, DURBAN.

Printed and Published by M. K. Gandhi,
International Printing Press, Phoenix Works